Bayerische StaatsBibliothek
Münchener DigitalisierungsZentrum Digitale Bibliothek

Hutter, Elias, 1553-1605

Novvm Testamentvm Dni. Nri. Iesv Christi Syriacè Ebraicè Graecè Latinè Germanicè Bohemicè Italicè Hispanicè Gallicè Anglicè Danicè Polonicè

Bd.: 2

Noriberga 1600

2 B.polygl. 15-2,2
urn:nbn:de:bvb:12-bsb10621612-9
VD16 B 4174

HONOR ET VIRTUS

Biblia

2° B. polygl.
15
(2, 2

2° B. polygl. 15(2,2

Biblia

complet

NOVI TESTAMENTI SECVNDVS TOMVS;

CONTINENS

EPISTOLAS

S. PAVLI, XV.
S. PETRI, II.
S. IACOBI, I.
S. IOHANNIS, III.
S. IVDÆ. I.

ET

APOCALYPSIN
IOHANNIS.

Wb/50/612

Bayerische
Staatsbibliothek
MÜNCHEN

Staatsbibliothek MÜNCHEN

IACOBI COLERI, S. THEOLOGIÆ DOCTORIS; PRÆPOSITI BERLINENSIS, IN ELIAE HVTTERI Biblia EBRÆA, ad Chriſtianum Lectorem, præfatio.

SI QVID IN ME ESSET INgenii, ſi quid eruditionis, ſi quid prudentiæ aut facundiæ, candidè Lector, tum in eo totus eſſem, ut hoc unum tibi perſuaderē ad Linguarum ſtudium tibi cum primis animum appellendum eſſe: præſertim hoc tempore, ubi omnis generis liberalia ſtudia repullulant, & ita vigorem ſuum ac novum quaſi vultum recipiunt, ut verè nunc in hunc mundum denuò naſci, & ſeſe quaſi novas Deas, in hac nova rerum omnium facie, cunctis hominibus ſpectandas præbere, videri queant.

Videmus enim hoc tempore, quouſque Græca Lingua progreſſa ſit, quouſque Hæbræa, Chaldæa, Syra, & item aliæ quam plurimæ, nimirum eò uſque, ut multi nunc illas non tantum intelligant, ſed ſcribant etiam & loquantur, atq; in iis ad illud eruditionis culmen tandem conſcendant, ut in Italia, Græcia, Paleſtina, & aliis exteris ac peregrinis nationibus, non tantum nati, verum etiam educati, & aliquot annos in ipſorum regionibus, verſati videantur: Pro quo ingenti erga nos beneficio, tibi omnipotens, æterne, vive, ac vere Deus creator cœli, & terræ, & hominum, unà cum filio tuo, Domino noſtro IESV CHRISTO, & Spiritu Sancto, gratias agimus, & agemus deinceps in omni æternitate, longè maximas & immortales: & oramus toto pectore & ardentibus gemitibus, ut quod opus in miſerrimis vaſculis tuis cœpiſti, deinceps etiam promoveas, juves, & perficias, ad æterni nominis tui laudem & gloriam, Eccleſię tuæ propagationem, noſtram & noſtrorum omnium ſalutem: Quia vel ex hoc ſolo ſatis nobis conſtare poteſt, te memorem adhuc eſſe priſtinarum tuarum promiſsionum, quibus filium tuum dilectum, Dominum noſtrum IESVM CHRISTVM nobis affuturum uſq; ad ſeculi conſummationem pollicitus es, & accenſurum in toto genere humano Evangelii tui novam Lucem, qualis ab Apoſtolorum temporibus, ſed quid dico Apoſtolorum tantum, imò qualis jam indè ab orbe condito nulla fuerit unquam, ut omnes gentes & nationes, ante judicium extremum re ipſa experirentur, verè te ſalutem ipſorum quæſiviſſe, neq; ullius hominis interitus ac damnationis culpam ſuſtinere voluiſſe.

Sed ut ad te redeam, optime Lector, velim hoc in animum inducas tuum, ſtudiis me tuis benè cupere, tuam ſalutem ſeriò quærere, & incrementum Eccleſiæ

Scholarumq; deſiderio deſiderare, quæ omnia Linguarum cognitione atq; propagatione plurimum juvari ac promoveri, nemo ſapiens eſt, qui inficias ire poſsit. Quare ſi unquam tibi cordi fuit Linguas exoticas addiſcere, tum hoc potiſsimum tempore,ubi ſeſe tibi occaſiones offerunt opportuniſsimæ exoptatiſsimæq; faciundum illud omninò puto,et manibus pedibusq; laborandum, ac in id incumbendum prorſus,ut omnis farinæ Linguas non tantum ipſe diſcas, ſed harum etiam notitiam, ad omnem tuam poſteritatem,ſi ſaltem aliqua poſt nos adhuc futura eſt,aut ipſe quaſi per manus tranſmittas, aut utique tranſmittere quovis conatu juves.

Ac ut hoc eò facilius apud te obtineam, paulo altius mihi Linguarum hiſtoriam animadverto repetendam eſſe,ut & initia & progreſſus earundem eò melius intelligas, deque toto hoc negotio rectius judices, quam efferi quidam & Cyclopici homines,qui cum ipſi quidem harum rerum nihil addidicerint unquam, in omnem tamen occaſionem intenti ſunt, ut te quoque,Sathanæ ad inſtar,in obvia quæq; p̄cipitia ſecū abripiant, ut in eâdē barbarie,cujus nunc ſatis firma fundamenta poſuerūt, una cum ipſis firmato pede perſiſtas, atq; ita tandē ſimul etiā peſſum eas. Verum ne te in primo ſtatim hujus meæ p̄fationis limine data opera juſto diutius detinere voluiſſe incuſari queam,ad rē ipſam accedo,teq; ut me patiēter audias,ēt atq; etiā rogo.

A primo mundi exordio tantum unicam in humano genere Linguā fuiſſe,nimirum Hebreąm, quis noſtrum eſt qui neſciat? ſi ſaltem aliqua ſacrarum literarum aura ad eum unquam pervenit? Atque ut illius neminem alium, niſi filium DEI λόγον illum primum authorem ac promum condum ſtatuamus, ipſe nos per Moſen SPIRITVS SANCTVS convincit, qui DEVM in creatione totius hujus univerſi, Hebræa Lingua uſum fuiſſe, manifeſtê pronunciat,quando ſcribit וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי אוֹר Et dixit Deus, fiat Lux. Deinde lucem appellavit יוֹם hoc eſt diem, & tenebras לָיְלָה hoc eſt noctem. Poſtea rurſus dixit: יְהִי רָקִיעַ בְּתוֹךְ הַמָּיִם וִיהִי מַבְדִּיל בֵּין מַיִם לָמָּיִם׃ Fiat expanſio in medio aquarum, ut ſit ſeparans (quiddam) aquas ab aquis: Illam extenſionem poſtea vocavit שָׁמַיִם hoc eſt, cœlos. Tertia vice rurſus ait dixiſſe Deum יִקָּווּ הַמַּיִם מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם אֶל־מָקוֹם אֶחָד וְתֵרָאֶה הַיַּבָּשָׁה hoc eſt colligantur aquæ ſub cœlis in locū unum,ut conſpiciatur ſiccitas: Hanc ſiccitatē deinde אֶרֶץ hoc eſt terram vocat,& congregationem aquarum יַמִּים h.e. maria & ſic deinceps. Deniq; Adamo ipſe primum imponit nomen, quod ſi fontes tantum inſpicias, vel primo ſtatim intuitu apparebit Hebræum eſſe,& nullius alterius Linguæ.

Hoc ipſo genere orationis CHRISTVM Servatorem poſtea quoq; ſemper uſum eſſe, quando cum primis noſtris parentibus, & cæteris patribus locutus fuit, nemo eſt qui vel modiculum dubitare poſsit. Intellexit autem מֵימְרָא ſeu Verbum illud loquens,quod verè eſt אָדָם וְחַוָּה Adam, intellexit illud Evah,intellexerunt ipſorum liberi,qui ipſi quoque inter ſe non alio quàm Hebręo idiomate ſunt uſi,una cum tota ſua poſteritate,uſq; ad annum mundi 1790. vel circiter. Nam cum poſt diluvium Noah cum ſuis poſteris ad Armeniæ montes conſediſſet, ibidemq; duodecim annos commoratus fuiſſet, ac locus ille,propter anguſtiam,homines ex Noë liberis procreatos, ob multitudinem non amplius caperet, ſtatuerunt tandē neceſſe ſibi eſſe,ut inde recederent, atq; novas ſedes ſibi conquirerent. Facta autē memorabili illa diviſione totius orbis terrarum, inter tres filios Noë,Sem, Cham & Iaphet. Germanorū parens Iaphet Europam, Aſiam minorem & magnā etiam Aſię majoris partem, quæ ad Septentrionem vergit, cum inſulis mediterranei maris obtinuit:

Sem reliquam Aſiæ majoris partem, à finibus Aegypti per meridiem, uſque ad Indiæ limites,poſſidendam accepit: Cham vero totam Africam,cum omnibus incluſis regionibus, occupavit. Sed hac non contentus, unà cum ſuis poſteris ſubinde in reliquorum fratrum ditiones irrupit, eaſdemq́ue ſuis regionibus adjecit. Inter quos tum temporis eminebat Nimrod, inſignis Tyrannus, qui, neglecta religione, aſſumpto Iove Belo filio, ab avo Cham & patre Chus, anno ſupra centeſimum trigeſimo poſt diluvium, ſeceſſit, & cum populo ſuo deſcendit in campum Sinear, locum tum totius orbis terrarum, ſicut amœniſſimum, ita etiam iucundiſsimum, ibi deſignavit, ut Beroſus autor eſt, urbem, & fundavit turrim maximam, quam deduxit ad altitudinem & magnitudinem montium uſq;, ut in toto orbe terrarum extaret perpetuum ſignum ac monumentum rerum à ſe præclarè geſtarum, & quod primus in orbe populus Babylonicus extitiſſet, qui munitiſſimam & ſplendidiſsimam urbem excitare, & regnum ſuum ſingulari propugnaculo firmare auſus fuiſſet.

Cum igitur Gigas ille ſuam ſuorumq́ue,quam DEI gloriam, in mundo magis quæreret, ac ſuis patruelibus,qui cuſtodes erant veræ de DEO doctrinæ,& nutricii veræ Eccleſiæ, ex hac munitione & præſidio admodum eſſet moleſtus, ac tandem, Gigantum ad inſtar,ipſum etiam DEVM è cœlo deturbaturus videretur,iuſtiſſimo DEI iudicio demum cum ſuis complicibus ita punitus eſt, ut ædificantibus Linguæ confunderentur, atq; ita non tantum ab incepto opere deſiſtere, ſed in perpetuam etiam huius confuſionis memoriam, nomen urbi relinquere cogerentur. Ipſe quoque Nimrod, quod ſuis hominibus Dux & author huius tanti criminis, læſæ nimirum divinæ maieſtatis, extitiſſet, poſt quinquaginta ſex annos, ſubito non comparuit amplius,translatus nimirum à Diis infernalibus, ob maximam ſuam impietatem, ad æterna ſupplicia, ubi eſt ſempiternus fletus, ac nunquam ceſſaturus horror ac ſtridor dentium.

Manſit autem tum priſtinum illud, ac primum idioma Linguæ ſanctæ, quo DEVS & ſancti Patres ab initio locuti fuerant,in familia Heber,unde etiam Hebræa dicta fuiſſe à pleriſque rectè creditur: & manſit primum ſola & ſeparata à reliquis linguis: poſtea quoque cæteris incluſa & inſperſa, ſed tamen immutata& inclinata nonnihil, ita ut ex ſobole matrem, & ex matre ſobolem, haud difficile ſit agnoſcere: quod præter experientiam, rerum magiſtram, D. Auguſtinus etiam atteſtatur, cum inquit: Hæc ergo lingua eſt, quam dicimus primitus datam Adæ & cæteris, quam, propter præſumptionem turris ædificatæ, credimus in multas diſperſam & confuſam, ut non iam hæc,ſed multæ ex hac,immutatione habita quorundam dictorum, exiſterent: ut unam haberent ſpeciem, nec tamen deperiret, ſed tota confuſa eſſet: & quæ ibi plura ſequuntur.

Non diſputo nunc de numero Linguarum,quarum quidam ſeptuaginta, ut Cabala: quidam ſeptuaginta quatuor, ut Beroſi commentator: quidam verò ſexaginta tantum, ut alii: quidam trecentas, ut Plinius, fuiſſe putant; Cum ex eo tempore multæ & variæ viciſſitudines ac mutationes in eaſdem irrepſerint, ut hodiè puram Linguam, quæque nihil ex aliis admixtum habeat fermenti, præter Hebræam, vix unam inter omnes invenias. Taceo quod ſæpe quædam illarum prorſus interiiſſe & poſtea rurſus in lucem rediiſſe videri poterant. Hoc tantum in præſentia notatu dignum cenſuimus: quod quandocunque nova Monarchia in hoc mundo cœpit, tum ſemper unà cum ea, quoque ejuſdem Monarchiæ Lingua emerſit, ut ita quaſi prorſus nova, & prioribus ſeculis inaudita viſa fuerit.

Prima Monarchia, juxta Thargum, hoc eſt paraphraſin Chaldæam manuſcriptam, in Eſther cap. 1. Dei fuit, illa putum purum Hebraiſmum, quemadmodum antea dictum eſt, eum nimirum, quem in ſe ſacra Biblia continent, profitebatur. Temporibus Nimrodi, qui, ſecundum idem Thargum, alteram tenebat Monarchiam, ſimul eminere cœperunt Chaldęa & Aethiopica Lingua: atque inde eſt, quod Aethiopes à Nimrod ortum ſe ducere credunt, quos tamen quidam eruditi rectius à Noah deducere videntur, qui Cham genuit, ex Cham poſtea natus eſt Chus Aethiopum Pater, ex Chus ortum trahit Nimrod Aethiops Chaldæorum Monarcha, id quod ex Geneſ. cap. 10. ad oculum demonſtrari poteſt. Sed lis hæc non ita multo labore dirimitur, ſi circumſtantias temporum & locorum rectè conſideres: Cognatæ vicinæq; Gentes, & Linguæ tum fuerunt Chaldęa, Syra & Aethiopica. Certum autem eſt Chus eum orbis habitabilis tractum occupaſſe, quem Aethiopiam vocant, ex eo Nimrod ſeceſsit, et Sinear invaſit, quę Chaldęa eſt. Igitur Aethiopica Lingua prior extitiſſe videri poterat, quàm Chaldaica, cum tamen uno eodemque tempore, nempe in Babylonica confuſione, ſimul exortæ ſint,

Circa idem tempus, aut aliquanto poſt, Eccleſia Syræ quoque Linguæ notitiam accepit. Nam Gen. 13. dicitur de fœdere Iacobi Patriarchæ, quod cum Laban ſocero ſuo feriit, quod fecerint tumulum, ex multorum lapidum coacervatione, & comederint ſuper eo: Et quod poſtea Laban iſtum tumulum vocarit, יְגַר שָׂהֲדוּתָא tumulū teſtimonii, Iacob vero גַּל־עֵד acervum teſtimonii: & additur, quod hoc uterque fecerit juxta proprietatem Linguæ ſuæ. Locutus eſt autem Laban Lingua Syriaca, quia Meſopotamia, quam Laban incoluit, Syriæ pars eſt: Iacob verò Hebraica. Neque potuit Iacobo Syriaca Lingua ignota fuiſſe, cum in Meſopotamia viginti annos habitarit, & uxores, & omnem reliquam familiam ex illa gente acceperit.

In Pharaonis Monarchia, quam tertiam Thargum facit, cum populus Dei quadringentos annos in Aegypto hæſiſſet, Lingua Aegyptiorum etiam pervenit ad Eccleſiam, qua cum Agyptiis Iudæi ſine dubio tanto tempore loqui didicerant. Ioſeph, Aegyptium ſe ſimulans: cum fratribus ſuis per interpretem loquebatur: Vndè ſanè liquet, in Pharaonis aula, qui tum Aegyptiorum imperium, adiectis quibusdam aliis regnis, haud vulgariter ampliaverat, etiam aliquos Hebræam Linguam, quam ex Iſmaelitis & Midianitis mercatoribus, Ioſepho & aliis diſcere poterant, non ignoraſſe. Neque dubitamus & aliarum Linguarum notitiam tum temporis ad Aegyptios, non tantum propter ſoli fertilitatem, ſed etiam propter Literarum ſtudia, quarum illa gens cum ſuis Regibus ſemper fuit avidiſsima, cum primis celebres perveniſſe. Refert Gellius, ingentem numerum librorum in Aegypto à Ptolemęis Regibus vel conquiſitos vel confectos eſſe ad millia fermè voluminum & Septuaginta, quæ unius tantum idiomatis omnia fuiſſe, nemo forſitan aſſeveraverit. Et aliàs uſitatum fuit illis Regibus, ut interpretes variarum Linguarum in aulis ſuis foverent, quorum uſus eſſe poterat in reſpondendo legatis aliarum nationum &

ſcriptis alienorum interpretandis, cum interdum alias etiam nationes ſubigerent, eaſdemque cæteris regnis ſuis adiicerent.

Huic, Salomonis Monarchia, ſucceſſit: ſed quis illius aulam abſque multiplici cognitione variarum, earumq; multo diverſiſsimarum Linguarum & diſciplinarum fuiſſe aſſerere poterit, quæ Regem habuit tam ſapientem & doctum, ut quaſi flumine Sapientia repletus fuiſſe, & multas dominatui ſuo regiones adieciſſe eaſdemque ſibi tributarias feciſſe ſcribatur. Eccleſiaſtici: 47. Sapien. 7. & 8. 3. Reg. 4, & 9. Ac ſi verum eſt, quod olim poëta quidam cecinit.

Regis ad exemplum totus componitur orbis.

Et quod ſemper in ore vulgus habet. Qualis Rex, talis grex. Tum oportet hunc Regem aulicos habuiſſe doctiſsimos, iuxta ac ſapientiſsimos, & oportet ſub hoc Rege Scholas & Eccleſias floruiſſe, omnique diſciplinarum & Linguarum genere imbutas fuiſſe, quod vel ex circumſtantiis, cum ipſius Regis, tum etiam temporum & hiſtoriarum luce meridiana clarius demonſtrari poſſet, ſi ſic uſus poſtularet. Pharaonis filiam Rex uxorem duxerat, cum hac citra dubium Aegyptiacè loquutus eſt. Cum Hiran quoque Tyri Rege multum negotii Salomoni fuit, ædificandi templi gratia: Tyrus autem urbs Phœniciæ fuit, Phœnicia regio Aſiæ pars Syriæ, & vicina Palæſtinæ: uſi ſunt igitur inter ſe idiomate Hebræo & Syro. Ex Ophir hoc eſt India, multum auri ad ſtructuram templi per claſſem & viros nauticos, Indiani ſermonis haud ignaros, advexit. Saba metropolis Arabiæ fuit, huius Regina ſapientiſſima celebritate nominis Salomonis excitata, venit Hieroſolymam, ut cum rege conferret de doctrina, & tentaret eum variis Aenigmatibus. Hanc Arabico ſermone in conferendo uſam fuiſſe certum eſt, cujus notitiam Regem etiam habuiſſe veriſimile eſt, quod alioqui Reginam, non intelligere neque de doctrina quicquam ei reſpondere potuiſſet.

Commemorarem hîc multò plures coniecturas, niſi nobis tam multa reſtarent in hac linguarum hiſtoria adhuc percurrenda, quæ citra reprehenſionem in medio relinquere nullo modo licet. Salomonis Monarchiam quinta ſubſecuta eſt, nempe Nebucadnezaris Magni qui Hieroſolymam captam delevit, & populum totius Palæſtinæ ſecum in captivitatem Babylonicam abripuit, in qua cum annos ſeptuaginta & paulo amplius detinerentur, Chaldaici tum idiomatis ita ſunt aſſueti, ut ferè illa lingua eis vernacula facta fuerit. Didicit ibi Daniel cum ſodalibus ſuis iuſſu Regis Chaldæorum Artes & Linguas per trienniũ, ut eſt Dan. 1. Vndè ſanè haud obſcurum eſt, quanta dexteritate, quibus compendiis, & quàm facili methodo Sapientes illi viri in informanda tenera iuventute uſi fuerint: ſiquidem triennali temporis ſpatio, ad id eruditionis faſtigium diſcentes evecti ſint, ut coram Rege ſteterint, hoc eſt omnia munia Scholaſtica, Eccleſiaſtica, & Politica potuerint obire: præſertim Rege ipſo tanto cum fervore negotium illud Scholaſticum urgente, ut ipſe quoque Rex iuventutis examinatorem, & ingeniorum ac ſtudiorum cenſorem ſeſe præbere voluerit: cuius exemplum utinam omnes Chriſtiani Reges, Principes & Magiſtratus adhuc hodie imitarentur, tum res Eccleſiarum & Scholarum, atque adeo omnium etiam Statuum vitæ humanæ, in longè meliori loco futuræ eſſent, quam nunc ſunt, ubi nihil minus quam iuvenilia ſtudia curantur.

Fuit tum etiam Syriacæ linguæ uſus in aula Babylonica, quemadmodum ex

2. cap. Dan. videre eſt, ubi Rex Chaldaicè loquitur, ſed Harioli Regi Syriacè, idiomate cognato, reſpondent: & uterq; alterum citra interpretem intelligit: 1. Eſ. 4. Samaritani Artaxerxi Regi Perſarum Syriacè ſcriptā epiſtolam mittunt, in qua populum ex captivitate Babylonica modo reverſum accuſant, & impetrant, ut à ſtructura Templi & urbis Iudæi tandem penitus deſiſtere cogātur: undè colligo, tùm temporis Syrā Linguam, cum in Perſia & Chaldæa, tùm etiā in Samaria & Iudæa, floruiſſe. Dum enim à patriis laribus abſunt Iudęi, in captivitate Babylonica detenti, paulatim irrepunt in Iudæā aliæ peregrinę gentes, cū primis autē Syri: atq; hac occaſione Lingua Syriaca totam Iudæā ita pedetentim obſedit, ut poſtea Iudęi redeūtes è captivitate, Chaldæa, & Syra lingua promiſcuè uterentur undè tandem emerſit lingua Syrochaldaica, quam, ob id etiam, Hieroſolymitanā vocant, qua Chriſtum Servatorem noſtrum etiam uſum eſſe, vel ex hiſtoria temporum iſtorum, vel ex ipſis etiam Evangeliſtis, ſatis luculenter edoceri poterat, ſi nunc id eſſet huius loci.

Inclinabat autem illud Linguæ genus magis ad Syrum, quam ad Chaldaicum idioma, ideò facta tum eſt, Iudæis, Lingua Syra, quaſi vernacula, in qua poſtea multi libri conſcripti ſunt, multi etiam in eam converſi, qui etiamnum in inſtructiſsima quadam Bibliotheca, manu ſcripti extant, quorum integrū catalogum recitare poſſem, ſi pręſentis inſtituti leges trāſire, & hujus orationis fines tranſilire eſſet animus. Huic Babylonici Tyranni Monarchiæ, ſexta ſucceſsit, nempè Perſarum & Medorum imperium, in quo Perſarum & Medorum Lingua priorib. acceſsit. Cum enim illi duo populi, Aſſyriis clavum Imperii vi & armis eripuiſſent, & poſtea alternis vicibus obtinerent, factum eſt, ut una cum imperio libros, quos Aſſyrii multos & vndiq; conquiſitos habebant, ex armario librorū publico ſimul deprædarētur, atq; ita uſum illorum ſuis hominibus liberum concederent. Ingentem quoq; vim librorum & variarum diſciplinarum Piſiſtratus rex Athenis coëgerat, quam ipſi Athenienſes auxerant accuratiſſimè: Sed tamen omnem illam poſtea Xerxes, Athenarū potitus urbe, ipſa præter arcem accenſa, abſtulit, aſportavitq; ſecum in Perſas, unde ſanè liquet, tum una cum libris, Muſas ipſas & Linguam Athenienſium in Perſiam demigraſſe. Neq; tamē ibi penitus permanſerūt: Nā hos ipſos, multis poſt tempeſtatib. univerſos Seleucus rex, qui Nicanor appellatus eſt, Athenas referendos curavit.

Alexandri Magni temporibus, cujus imperium Thargum ſeptimum facit, Gręca lingua, quam Ariſtoteles in formā redegiſſe putatur, tametſi id ante eū, Socrates, Plato; Demoſthenes, & alii quoq; factitarint, florere cœpit, qui cum Aſiam ferè totam popularetur, & libris, cum doctus eſſet, in omnibus regnis, ſive precium pro eis perſolveret, ſive manifeſta vi eriperet, cum primis inſidiaretur, multoſq; eorum in Græciam importaret, abſq; dubio, ſuo præceptori Ariſtoteli autor extitit, ut is privatā bibliothecam, eamq; lectiſsimam ex omni genere librorū, primus Athenis inſtrueret, eoſdemq; poſtea, ſuppreſsis autorū nominibus (ut creditur) in lucem daret.

Habuit enim Schola Socratica, Platonica & Ariſtotelica, plurimum eruditionis, aut ex ſacris Literis, aut ex Sacerdotibus Aegyptiis, aut ex populo Dei, ad quā poſteà Ariſtotelis quoq; diſciplina acceſsit, qui partim ſuorū præceptorū veſtigia ſecutus, partim etiam alienorum librorū informatione inſtructus, ſaniorem Philoſophiā, unà cū ſuis præceptorib. in Græciam intulit, undè poſtea ad Romanos, & ab illis ad nos, in has orbis partes eadem dimanavit. Ac facilè poterit animadvertere, qui vetuſtiſ-

ſimos

ſimos ſcriptores,Homerum dico,Heſiodum, Euripidē,Apollonium, & alios evolverit,hauſiſſe illos excellentes viros aliquid lucis & ſanioris diſciplinæ ex doctrina verę Eccleſię,quæ tamen obfuſcata fuit multis idolomaniis,falſis cultib. pravis opinionibus,& fatuitatibus hinc indè ex cœca ratione coacervatis, quas ipſi ſanioribus documentis admiſcuerunt,& unâ cum eis pro veritate venditarunt. Idem apparet ex ipſorum ritibus,ceremoniis,conſuetudinibus,ſacrificiis,legibus,fabulis,& multis aliis dictis & factis, quibus ſæpe ad Eccleſię veram doctrinā ita alludunt,ut ſtudioſè res veras,imaginibus tectis & fucatis,tenebriones involviſſe videantur. Verum hæc omnia illi, ſine variarum Linguarum notitia, ex alienis ſcriptoribus percipere nunquam potuiſſent,niſi multarum gentium libros accuratiſsimè evolviſſent,atque ita ex eisdem ſuis vanis imaginationibus ac nugis tàm multa immiſcuiſſent.

Alexandri Magni ſuorumq; Satraparum imperium, Iulii Cæſaris octava tandē excepit Monarchia,in qua Latina Lingua cum ſuis frondib. caput ſuū in orbe terrarum extulit,inque omnibus provinciis & regnis,cum ea tempeſtate Romani latiſsimè dominarētur,uſurpari cœpit. Floruit id ætatis præſtantiſsimū poëtarū & oratorum aureū ſeculum,in quo Cicero,Cęſar,Saluſtius,Hortenſius,Terentius,Virgilius, Horatius,Ovidius,Catullus,Tibullus,Propertius,& alii multi ingenioſiſsimi & facundiſsimi viri vixerunt,qui pręter Artes, eloquentiā,virtutes,potentiam,gravitatē,& alias multas inſignes res, Linguā quoq; Romanā ad illud faſtigiū perfectionis aſcendere fecerunt,ut inſolens Græcia tū nihil habuerit,quod huic aut opponere aut ꝓferre,ne ſi ipſas ēt Athenas adhibuiſſet,potuerit. Invaſit hanc Iulii Cęſaris Monarchiam quoque Meſsiæ regnū,quod Thargo nonū eſt imperium, Linguarum omnium fœcundiſsimum:quia tum non tantum Latina cum Romanis,rerum in orbe terrarum potiebatur,ſed etiā Græca,Hebræa,Chaldæa,Syra, & aliæ complures in Eccleſia repullularunt,ſicut & Arabica,quam Turcę in magno pretio habent. Chriſtus enim cū Evangelio ſuo communia bona ſunt, ad omnes totius orbis habitabilis gentes pertinentia: Et Chriſti & Apoſtolorum tempora,ſubſecutus tum eſt Antichriſtus Mahometus in oriente, & Pontifex Romanus in occidente, quorū prior Arabicā,qua nunc eruditiores Turcę potiſsimum utuntur,alter verò Latinam excoluit. Ad has acceſsit vltimo loco Germanica cum quibusdam aliis, quando Romanum imperium ad Carolum Magnum, & ad ſubſequentes Germanos Cæſares devolutum eſt. Sic igitur,ut ad ea redeā,unde primum digreſſa eſt hæc mea oratio,Linguæ ſuas habuerunt origines,ſuos progreſſus,augmenta,decremēta, et alias multas ac varias mutationes,quas curioſius & exquiſitius hîc rimari nimis futurum eſſet forſitan, & oneroſum ac laborioſum mihi, & tædioſum ac faſtidioſum,amice Lector,tibi,cū alium ſcopum huius meæ præfationis, ut noſti,propoſitū habeam. Linguarum cauſam agēdam ſuſcepi, idque ita,ut me hortatorem tibi promiſerim, qui ad capeſſenda Linguarum ſtudia, te exuſcitaret, & doceret, quid in quaque potiſsimum ſit conſiderandum,quid inquirendum,quid fugiendum: Item,quodnā fuerit cuiuſque principium,quod mediū,quis finis, quis primus author,quis cōſervator,quis devaſtator, reſtaurator,propagator, & q̄ pręterea in harum rerum ſolertē ac ſagacem indagatorem cadere poſsunt. Calcarib. opus habes ac incitamentis,quæ tibi animū addant,ut has amaras Linguarū radices in vera pietate aggredi ſaltē auſis,quod ubi factū fuerit, in ſpem adducor longè maximā, futurū,ut ēt fructus earum omniū dulciſsimos, utiliſsimos,ac ſaluberrimos aliquando cū ſummo fœnore ſis percepturus. Qua-

Quare etiam atq; etiam te hortor & oro, ac ſi mavis obſecro & obteſtor, ut omni torpore veternoque depoſito, te totum deinceps ad intelligẽdas linguas, non vernaculam aut vulgarem tantum, ſed exoticas etiam, & aliundè ad nos in haſce regiones per induſtrios, ac doctos viros importatas, componas, earum idiomata rectè cognoſcas, atque ita memoriæ infigas, ut non tantum pingere literas earum (quod pleriq; facere ſolent) addiſcas, ſed pleniorem etiam ac uberiorem earum cognitionem ſecundum omnes partes Grammatices, & earum circumſtantias haurias, eamque talem, ut ſi opus fuerit, eas etiam ad praxin accommodare communi Iuventuti in ſcholis interpretari, ex una lingua in aliam quicquid volueris abſque impedimento tranſfundere, plenarieque pro libitu tuo uſurpare valeas.

Neque vero volo, ut hac in parte mihi benè monenti morem geras, ſed ipſe DEVS te & omnes totius orbis mortales ad hoc ſtudium obliq; cohortari voluiſſe videri poteſt, quando diſcipulis ſuis in primitiva Eccleſia Linguarum notitiam per Spirtum ſuũ infudit, ut Evangelium ſuum omni creaturæ per prædicationem revelare poſſent: Quid enim hoc aliud fuit dicere, quam ô vos Mortales, quod hodiè me novo ac miraculoſo modo facere videtis in Evangelii promulgatione, idem vobis deinceps per ordinata media faciundum exiſtimo, in omnium negotiorum veſtrorum ſuſceptione, promotione, & tranſactione. Nam quemadmodum ego ſaluberrimam Evangelii mei doctrinam cunctis hominibus totius orbis terrarum patefacturus, hoſce meos præcones, ut voluntatem meam perficere queant, cognitione linguarum armatos emitto: Ita vos in hoc mundo, ſi negotia veſtra quæcunque etiam illa ſint, ſive corporalia ſive ſpiritualia, feliciter ſuſcipere transigereq; volueritis, linguas omnino diſcatis oportet, ut ſenſa mentium & conſiliorum veſtrorum rectè exprimere & exponere valeatis, iis quibus cum vobis negotium eſt, & quorum ope operaq; uti frui neceſſe fuerit. Ac rem verè ſic ſe habere teſtatur partim communis experientia, partim etiam ex iis, quæ deinceps nobis dicenda ſunt manifeſtius conſpicietur.

Notate conſuetudines Regum, Imperatorum, Principum, & aliorum ad ſumma rerum gubernacula conſtitutorum, & facile cuivis apparebit, quid illi in hac parte ſtatuant, an nobiſcum in hoc inſtituto noſtro conſentiant, an verò ſuis conſiliis à nobis diſcrepent: illi certè fovent in ſuis aulis homines doctos, Linguarum variarumq; diſciplinarum peritos, quorum opera uti poſsint, in audiendis aliarum gentium legatis in interpretandis exterarum nationum literis, & in privatis colloquiis cum hominibus ſuarum linguarum imperitis. Ita Babyloniorum & Perſarum Reges habuerunt ſuos Magos, Aruſpices, Sapientes & alios, qui Artium & Linguarum erant peritiſsimi. Rex Babylonius Belſazar fovebat in aula ſua Danielem, qui cum iuſſu Nebucadnezaris à teneris annis in literis & lingua Chaldæorum una cum reliquis pueris informatus fuiſſet, ſolus ex cubica doctrina & ſingulari ductu Spiritus Sancti legere & intelligere potuit ea, quæ in ſuperficie parietis aulæ regiæ Dei digito Chaldæo ſermone ſcribebantur, in quibus Deus voluptuoſo Regi pænam extremam & regni tranſlationem interminabatur Dan. 5. cuius rei explicatio valdè iucũda & erudita inſtitui poſſet, ſi præſentis inſtituti noſtri ratio nobis non obſtaret. Propterea purpura veſtitur, & circumdatur eius collo torques aurea, & conſtituitur à Rege tertius, nimirum, ut Rex in ſuo regno primas, alteras ſua con-

iunx

iunx, tertias autem Daniel partes obtineret: Ahaſuerus, ut eſt in lib. Eſther capit. 3. iniungit ſuis Scribis & Librariis, ut mandatum Regis ad omnes Satrapas & Iudices provinciarum, diverſarumque gentium mittant, ut quæque gens legere poterat, & audire, pro varietate Linguarum, ut occiderent atq; delerent omnes Iudæos, à puero uſq; ad ſenem, parvulos & mulieres uno die: poſtea capit. 8. rurſus præcipit iiſdem, ut ſcriptas Regis literas mittant ad Iudæos & ad Principes, Procuratoresque & Iudices, qui centum viginti ſeptem provinciis ab India usque ad Aethiopiam præſidebant, provinciæ atque provinciæ, populo & populo, juxta Linguas & literas ſuas, & Iudæis prout legere poterant & audire, ut reſiſterent ſuis parricidis, & caperent vindictam de hoſtibus ſuis. Vndè certè manifeſtum eſt, aulam Ahaſueri plenam literatis, & hominibus doctis fuiſſe, qui Linguas à primis annis ferè, una cum lacte, imbiberant, & poſtea ſucceſſu temporis in Scholis ita exercuerant, ut pingere, legere, & intelligere eas poſſent.

Conſtat autem magiſtratus eos homines eſſe per quos Deus in hoc mundo res maximas adminiſtrat, ſuggerit eis ſana conſilia, & poſtea ſic gubernat, ac dirigit omnes actiones eorum, ut talia Reip. Si Deo parere velint, conſilia ineant, quę regna ſtabiliant, ſubditis honori ſint, & toti poſteritati plurimum utilitatis conferant. Quapropter omnium reliquorum hominum officium eſt, ut ſeſe dedant iis Artibus, Linguis ac Studiis, quæ ad munienda, & corroboranda regna facere plurimum poſsint, præſertim cum audiamus, Linguas omnibus regnis ac imperiis, ita coniunctas & addictas eſſe, ut ſeſe mutuis officiis juvent, extollant ac evehant. Quid enim aliud unquam fuerunt Monarchiæ, quam Scholæ Linguarum, quæ ammirando modo, præter omnium hominum expectationem, DEI gloriam ampliarunt, & ad omnes gentes, ex uno aliquo loco, ſive per directum, ſive per indirectum, propagarunt.

In Concilio Viennenſi, quod anno ſalutis 1311. Clemens Quintus celebravit, ſeverè mandatur quibuſdam Academiis, ut notitiam Hebraicæ, Chaldaicæ, & Arabicæ Linguæ, quarum ampliſsimus uſus in communi vita eſſe poſsit, conſervent: verba Decreti ſic habent: Inter ſolicitudines noſtris humeris incumbentes, perpeti cura revolvimus, ut errantes in viam veritatis inducere, ipſosque lucrifacere, DEO ſua nobis cooperante gratia, valeamus. Hoc eſt, quod profecto deſideranter exquirimus, ad id noſtræ mentis ſedulo deſtinamus affectum, ac circa illud diligenti ſtudio, vel ſtudioſa diligentia vigilamus. Non ambigimus autem, quia ad huiuſmodi noſtrum deſiderium aſſequendum, divinorum eloquiorum ſit expoſitio congrua, ipſorumq; fidelis prædicatio admodum opportuna. Sed nec ignoramus quin & hæc promi noſcantur inaniter, vacuaq; redire, ſi auribus Linguam loquentis ignorantium proferantur. Ideoq; illius, cujus vicem in terris, licet immeriti gerimus, imitantes exemplum, qui ituros in univerſum mundum ad Evangelizandum Apoſtolos, in omni Linguarum genere fore voluit eruditos: viris catholicis notitiam Linguarum habentibus, quibus utuntur infideles præcipuè, abundare ſanctam affectamus Eccleſiam: qui infideles ipſos ſciant & valeant ſacris inſtiutis inſtruere, Chriſticolarumque Collegio per doctrinam

Chriſtia-

Chriſtianæ fidei, ac ſuſceptionem Sacri Baptiſmatis aggregare, Vt igitur peritia Linguarũ huiusmodi poſsit habiliter per inſtructionis efficaciam obtineri, hoc Sacro approbante concilio, ſcholas in ſubſcriptarum Linguarum generibus, ubicunq; Romanam Curiam reſidere continget, nec non in Pariſienſi, & Oxonienſi, Bononienſi, & Salamantino, ſtudiis providimus erigendas: ſtatuentes, ut, in quolibet locorum ipſorum, teneantur viri catholici, ſufficientem habentes Hebraicæ, Arabicæ, & Chaldææ Linguarum notitiam: duo videlicet, uniuſcuiuſq; Linguæ periti, qui ſcholas regant inibi, & libros de Linguis ipſis in latinum fideliter transferentes, alios Linguas ipſas ſolicitè doceant, earumq; peritiam ſtudioſa in illos inſtructione transfundant: ut inſtructi & edocti ſufficienter in Linguis hujuſmodi fructum ſperatum poſsint DEO authore producere, fidem propagaturi ſalubriter in ipſos populos infideles. Hactenus decretum. Poſtea in Concilio Baſilienſi quod anno Chriſti. 1434. haberi cœpit & aliquot annos duravit, ſeſsione 19. huius Concilii decretum repetitum, ac novis ſuffragiis denuò confirmatum eſt, ut nimirum adoleſcentes, Linguas peregrinas, Hebræam, Chaldæam, Arabicam, Græcam, & cognatas alias diligenter diſcerent, & honeſta ſtipendia conſtituerentur iis, qui prædilinguas fideliter docere velint.

Poſſem hoc in loco multorum ſanctiſsimorum & ſapientiſsimorum virorum eruditiſsima elogia, longa ſerie recitare, præſertim autem Hieronymi, Auguſtini, Cypriani & aliorum, quibus nos ad ſtudia Linguarum ſumma animi contentione pertrahere conantur, niſi tam laborioſum eſſet, tot authorum teſtimonia deſcribere, & tædioſum, unam eandemq; cantilenam toties recantatam audire. Hæc autem nunc à me tantum in eum finem dicuntur, ne quis putet, me ſolum in hac opinione hærere, ſed intelligatis, optimis quibuſque ſemper placuiſſe hæc eloquentiæ divinæ laudatiſsima ſtudia, & multos bonos & pios viros in eâdem mecum ſententia fuiſſe, nempè juventutem omnem operam potiſsimum in Linguarum ſtudia ponere ctas debere.

Neq; defuerunt etiam, qui benê monentibus his obſecundarent. Nam apud Iudæos, Gentes & Chriſtianos multi reperti ſunt, qui huic ſtudio ſingularem operam navarũt, ac in eodem eò uſq; progreſsi ſunt, ut cum eximia laude Linguas intellexerint, ſcripſerint, & ipſi quoq; locuti ſint. Conſideretur ipſius CHRISTI noſtri unici Salvatoris exemplum. (Si ſaltem is in exemplum trahendus eſt cui nihil ignotum eſſe poteſt) Ille licet Syra lingua pro vernacula uteretur, tamen Hebræam Chaldaicam, & alias haud aſpernatus eſt: cum veteris teſtamenti fuerit acerrimus rimator & cenſor, ac æterni patris Verbum & Orator, per quem cum variis hominibus, jàm indè à primo mundi exordio, locutus eſt: atque illi rurſus in omnibus Linguis ad Deum clamarunt, quorum omnium preces, ipſe tanquã ſummus totius humani generis, Advocatus, Pontifex & Mediator excepit, æternoq; Patri ſuo fideliter obtulit, ac pro ipſis interceſsit, ne fruſtra Deo ſupplices facti fuiſſe querulari poſſent. Fuit idem Chriſtus Dominus, & Servator noſter Græcæ linguæ amantiſsimus & ſtudioſiſsimus, quia diligentiſsimum ſeſe lectorem Septuaginta interpretum, quorum tum in Iudæa præcipuus uſus fuit, oſtendit in eo, quod ipſorum translatione, in adducendis veteris inſtrumenti textibus, frequenter vtatur. Similiter etiam de ejus Apoſtolis ſentiendum & dicendum eſt, de quibus manifeſtè

feſtè ſacræ literæ teſtantur, quod ſingulari dono Spiritus ſancti, variis Linguis magnalia Dei locuti fuerint: Hebræa, Syra, & Græca non fuerunt Apoſtolis ignotæ; id quod partim ex ipſorum ſcriptis manifeſtum eſt, partim etiam ex aliis illorum temporum circumſtantiis. Redolent ipſorum præclara monumenta phraſin Hebræam: Syrâ, Græcâ, & aliis in quotidiano ſermone uſi ſunt, cum in natali ſolo, tum apud alienigenas gentes, ad quas prædicationis cauſa excurrerunt. Ac habuiſſe tum ipſam etiam Hebræam ſua diverſa idiomata, júxta morem Linguis vſitatum, quibus una diſcerni ſolet ab altera, vel inde patet quod ad Petrum dicatur Matthæi 27. Verè tu Galilæus, nam & loquela tua te manifeſtum facit: Aliud igitur Iudæorum, aliud Galilæorum idioma, fuiſſe certum eſt, cum tamen uno eodemque ore Iudæi ad unum omnes Hebræo ſermone uſi fuerint. Sic Ephrathæi literam Schin pronunciare non potuerunt, ſed pro ea Sin uſi ſint, quæ res diſcrimen pronunciationis & Linguæ peperit inter Galaaditas & Ephraimitas, ut eſt Iudicum 12. Iudæi ſemper Linguarum ſtudia præ cæteris gentibus & nationibus coluerunt, & adhuc hodie colunt, Hebræam nimirum, Chaldæam, Syram, Arabicam & alias. Origenes, diligens literarum ſacrarum rimator, cum videret absque Linguis inutilem ſe navare operam incognoſcenda doctrina cœleſti, totum ſeſe Linguarum ſtudiis addixit, atque earum aliquas etiam in extrema ſenecta demum didicit. D. Hieronymi temporibus in magno flore Linguas fuiſſe, vel ex eo ſatis nobis conſtare poteſt, quod quædam fœminæ pietatis tam pertinaces fuerint ſectatrices, ut etiam unà cum illa, Linguis apud Hieronymum operam darent, idque tanto cum fructu, ut Paula Græcam, Latinam, & Hebræam exactè noſſet, & in ejus funere Pſalmi Hebræo, Græco, Latino, Syroque ſermone à Monachis decantarentur. Epiphanius cognomento πεντάγλωττος Latinæ, Græcæ, Hebrææ, Syræ ac Aegyptiacæ peritiſsimus fuit, Auguſtinus Iuſtinianus Genuenſis, octaplum Pſalterium edidit.

Sed quid de doctis tantum verba facimus? quin etiam inter politicos inventi ſunt, qui domeſtico ſermone minus contenti, exteris quoque percipiendis egregiam navarunt operam. Mithridates Ponti Rex duarum & viginti gentium, quibus dominabatur, ore locutus fuiſſe ſcribitur. De Carolo Magno potentiſsimo & laudatiſsimo principe narrant hiſtorici, quod non tantum in moribus principe dignis, verum etiam in bonis literis & aliis liberalibus ſtudiis ſedulò diligenterque fuerit educatus, ac in illis eo uſque progreſsus, ut de omnibus Artibus ac Diſciplinis iudicare potuerit: & quod inter alia quoque ſtudia præter domeſticum ſermonem qui Gallicus erat, in peregrinis Linguis fuerit verſatus, præſertim autem Latina, Græca & Germanica in quibus ita ſeſe exercuit, ut legere, ſcribere, intelligere, & loqui eas optimè calleret.

Simile quid commemoratur etiam de Friderico II. Heinrici VI. filio, qui tam eximia Linguarum cognitione præditus fuiſſe commemoratur, ut Latinam Græcam, Germanicam, Italicam, Gallicam, & Saracenicam loqui & ſcribere expeditè poſſet: Idem nobis patres noſtri retulerunt de Iacobo Marchione Badenſi, qui cum major eſſet inter cæteros fratres natu, & ob id in gubernatione patri ſuccedere debuiſſet, autoritate Maximiliani I. Imperatoris propter excellens ejus ingenium, ſingularem induſtriam, eruditionem, eloquentiam, ſcientiam juris, peritiam rei militaris, præſtantiam corporis & animi, & multas præclaras virtutes, eò compulſus eſt, ut Epiſcopatũ Trevirenſem ſuſciperet, quod omninò multum intereſſet, ut inter Electores etiam docti Epiſcopi collocarentur, ut pote quorum uſus in adminiſtratione negotiorum Imperii Romani non minus eſſet neceſſarius, quam aliorum, qui cætera negotia tractarent: Hic in conventu Colonienſi poſt bellum Bavaricum Anno Chriſti 1505. Imperii nomine reſpondit Gallicis legatis Gallicè, Pontificiis Latinè, Venetis Italicè, Germanis Germanicè. Vnde ſanè cognoſci poteſt, quanta notitia Linguarum in hoc Illuſtriſsimo Principe fuerit.

Extiterunt noſtris etiam, & patrum noſtrorum temporibus, excellentes viri, qui ſe præter alia huic etiam ſtudiorum generi ferè totos dederunt atque conſecrarunt, inter quos primas tenet Ioannes Reuchlinus, legum Imperialium Doctor eximius, Imperatoris Maximiliani I. cõſiliarius, primus Linguarũ in Germania inſtaurator, propugnator, ac interpres Linguę Hebræę, Chaldææ, Thalmudicę, Græcæ & Latinæ. Guilielmus Poſtellus, quindecim Linguarũ gnarus, Grammaticam & Lexicon duodecim Linguarum in lucem edidiſse ſcribitur. Cominetus Hiſpanus, ex Iudæo Chriſtianus factus, quatuordecim Linguarum peritiam habuit. Petrus Luſitanus omnium propè hominum ſermonem calluit. Theodorus Bibliander Helvetius facultatem ſcribendi et loquendi de omnibus Linguis, quę totum orbem terrarum longè lateque poſsident, conſecutus eſt Cum his coniungendi ſunt etiam Petrus Galatinus, Conradus Pellicanus, Santes Pagninus, Sebaſtianus Munſterus, Martinus Lutherus, Philippus Melanthon, Paulus Fagius, Iohannes Forſterus, Antonius Cevallerius, Bonaventura Cornelius Bertramus, Immanuel Tremelius, Iohannes Mercerus, Bernhardus Ziglerus, B. Arias Montanus, Guido Fabricius, Nicolaus Clenardus, Abdias Prætorius, Henricus Mollerus, Hieronymus Opicius, Iohannes Avenarius, Michaël Neander, David Chytræus, Martinus Cruſius & complures alii, qui omnes & ſinguli multas ac varias Linguas intellexerunt, & in earum inquiſitione & diligentiſsima perſcrutatione veræ ſignificationis, proprietatum, figurarum, phraſium, & aliarum circumſtantiarum, omnem ſuam operam poſuerunt, & hæc ſua præclara inventa poſtea ad nos poſteros & hæredes ſuos tranſtulerunt, ac nobis tanquam per manus tradiderunt, quem ingentem theſaurum, pro ſe quiſque tueri, juvare, conſervare, promovere & ſanctæ noſtræ poſteritati, ſi qua futura eſt, communicare tenetur, eâdem fide & operâ, qua ipſi nos illorum ingentium bonorum participes fecerunt.

Intellexerunt excellentes illi viri, & intelligunt adhuc hodiè, multi prudentes, quis in hac civilis vitæ conſuetudine Linguarum ſit vſus, quantas copias eximiarum utilitatum adferant homini, qui eas rectè percipere ſtudet: Ideò nobis viam oſtendere & modum eruendarum atque cognoſcendarum Linguarum aperire voluerunt, ut una cum ipſis harum ope & adminiculo adyta & ſecreta Artium & Scientiarum ingredi, indeque omnem ſcientiam ac notitiam rerum precioſiſsimarum, ac homine liberali cognitu digniſsimarum, variis Linguis tanquam linteolis involutarum, unà cum ipſis auferre, atque ita rem noſtram literariam augere poſſemus. Quemadmodum olim aureo velleri Iaſonem, & aureis Heſperidum malis Herculem inſidiatos fuiſſe, in poëtarum fabulis accepimus.

Quid enim Eccleſiæ ſaltem, quid Reipublicæ, quid Oeconomiæ, denique quid omnibus omnium hominum ſtatibus eas commodare poſſe putas, quocunque etiam vertas oculos, ſive animæ ſive corporis emolumentum ſpectare atque excutere ſolers velis? certè multum. Nam in Eccleſia verbi divini notitiam oportet extare, eandemque ſynceram ac puram, ut nimirum in eo ſenſu textus accipiantur & intelligantur, quo divino ore ſunt prolati. Quomodo enim imperata rectè exequi poteris, niſi Dei mentem animumq; rectè aſſequaris? Ea res tota cōſiſtit in myſteriis Linguarum, inde vera nativaque divini eloquii ſententia eruenda eſt, ut rectè intellecta rectè quoque peragere queas. Igitur homini Theologo neceſſaria eſt cognitio Latinæ Linguæ, propter Latinos Bibliorum interpretes, quorum haud exiguus eſt numerus, propter multos patres, qui latio ſermone multa ſcriptitarunt, propter Scholas, in quibus ſæpè docendum, ſæpè diſputandum eſt. Opus habet cognitione Græcæ Linguæ, propter ſeptuaginta interpretes, & multos patres, qui Græcè ſcripſerunt: Hebrææ propter Moſen & Prophetas: Chaldææ, propter Danielem, Eſdram & paraphraſten: Syræ, propter Novum Teſtamentum, quod in ea Lingua ſcriptum eſt: Arabicæ, propter Turcas, qui certè CHRISTO Servatori noſtro adducendi erant. Debebamus utique, viri Chriſtiani, arma ſpiritualia capere adverſus furioſum illum perditionis filium Mahumetem, & ejus impium regnum, cujus jam ultimus interitus præ foribus eſt: Alcoranum, inquā, maledicus & blaſphemus iſte in filium DEI pſeudoprophetæ debellandus eſt liber, & oſtendenda ejus turpitudo cunctis gentibus, confutanda ſunt ejus impia mendacia, quæ contra CHRISTVM & ejus fidos aſſeclas virulenter evomit, CHRISTI veritas vindicanda eſt, ut ab impio Mahumete ad filium DEI deficiant, noſtrumque verum DEI cultum, firmiſsimis fundamentis ſacrarum literarum ſuffultum ſectari diſcant: præſertim cum jam multorum animi magis quam antè ad noſtram religionem ſingulari DEI providentia inclinati ſint. Ex his igitur Linguis eruenda eſt vera & genuina cujuſque textus ſententia, quæ contra hoſtem in acie ſtare atque adeo conſiſtere quoque poſsit: Ex his convincendus eſt pertinax & malitioſus adverſarius. Ideo Paulus jubet Epiſcopum ἐλέγχειν, hoc eſt, convincere, et ἐπιστομίζειν, hoc eſt, os obturare contradicentibus, id quod ex limpidiſsimis Iſraëlis fontibus fieri oportet.

Sunt enim Linguæ Sancti Spiritus officina, ſunt tanquam arcanum quoddam ſacrarium & promptuarium, in quod idem DEI SPIRITVS nobis multa arcana Myſteria repoſuit, quod nemini reſerare, mirandamque DEI ſapientiam ibi latitantem perluſtrare fas eſt, niſi Linguarum probè perito. Sivè enim dictionem, ſive phraſin, ſive integrum verborum contextum ſpectes atque perveſtiges, tamen in ſingulis nihil niſi profundam quandam DEI ſecretorum Abyſſum & inexhauſtum fontem Sapientiæ divinæ, plenariam & ſuperabundantem omnium articulorum fidei cognitionem reperies. Hunc Sacrum fontem ſi quis recludere & hoc ſacrarium reſerare, atq; hoc penetrale perſcrutari poteſt, ille ſibi Theſauros comparabit utiliſsimos, perpetuos, incomparabiles, precioſiſsimos, & omnibus numeris perfectiſsimos, cumque nullis totius orbis terrarum theſauris, vel Crœſi, vel Midæ, vel Dionyſii Siculi, vel Craſsi, comparandos. Sive igitur legat quis ſacroſanctum Dei verbum, ſive doceat alios de religione, ſive diſputet cum adverſariis, certè Linguarum cognitio multum confirmabit legentem, adjuvabit docentem, & confortabit diſputantem, idque in tantum, ut facile fuerit ei palmam obtinere, cum quocunque etiam in arenam deſcendat, ſive cum homine gentili, ſive Turcico, ſive Iudaico, ſive cum Diabolo etiam ipſo, qui cum Linguarum haud ignarus ſit, ipſe quoque nonnunquam hominibus piis negotium inter legendum, docendum aut diſputandum faceſſere poteſt.

In Hebræum textum irrepſerunt alicubi Iudæorum perfidia, alicubi etiam amanuenſium imperitia, ſeu potius negligentia, mendæ quædam, aut corruptelæ, quæ pium hominem, gnarumque Linguarum, ac formulæ ſanorum verborum, fallere non poſſunt. Septuaginta interpretes, quos tamen Chriſtus & Apoſtoli ferè ſemper ſequuntur, multis in locis à vero ac genuino ſenſu textus quam longiſsimè receſſerunt, quæ fieri neutiquam poſſent, niſi ad redimendam autoritatem ipſorum hos errores aliorum quoque culpa introiiſſe prætendere liceret. Latinæ interpretationes, tametſi tales videantur, ut ab homine erudito reprehendi haud facilè queant, tamen in multis impoſsibile eſt aſſequi veram ſententiam textuum, cum idiomata Linguarum ita comparata ſint, ut citra jacturam ſententiarum immutari haudquaquam valeant. Quædam etiam ita incommodè reddita ſunt, ut à nativa ſententia quam latiſsimè recedant. Ad Romanos 3. Paulus utitur verbo λογιζόμεθα quod cum vulgatæ translationis interpres, una voce non potuerit aſſequi, tranſtulit arbitramur: Iam verò quid, arbitrari, latinis auribus aliud eſt, quam exiſtimare, putare, aut ut me rectius intelligas, opinari? Verum Apoſtolus literarum ſacrarum, tam oſcitans lector, aut rudis, atque ignarus obſervator non fuit, ut in hac parte aut ſibi aut alteri cuidã dubitandum putarit, ſed potius aſſerendũ & firmiter ſtatuendum, atque adeò concludendum etiam, Hominem non niſi fide juſtificari. Senſus igitur verè Paulinus eſt, multis firmiſsimis rationib. ſubductis, & validiſsimis agrumẽtis convictus, concludo tandem atq; decido, hominem nulla alia ratione ſalvari, niſi ſola fide, quæ Chriſto nitatur: Id quod Syriaca Lingua præclare aſſecuta eſt, quæ habet: Ratiocinamur hoc eſt, certis rationibus & cauſsis adducti ſtatuimus: quem locum poſtea in ſequenti quoq; capite quarto nimirum ſic explicat, operanti non imputatur merces ſua, quaſi per gratiam ſed perinde ac ſi debeatur illi: Ei verò qui nõ operatur ſed credit TANTVM in eum, qui juſtificat peccatores, imputatur fides ſua ad juſtitiam. Sic 1. Cor 15. dicitur: Itaq; epulemur, non in fermento veteri, ibi pro Latino, epulemur, ponitur Græcum ἑορτάζωμεν quod eſt agamus aut celebremus diem feſtum, & offeramus Deo λατρείαν, ut eſt, Rom. 12. (quod vetus etiam tranſtulit rationale obſequium) rationalem cultum, audiendo, legendo, & meditando verbum Dei, & ad Deum verum ac vivum nos convertendo. Sic igitur Latinæ quoq; translationes interdum magno cum judicio legendæ ſunt, quod tamen, mea ſententia, nemo niſi Linguarum probè peritus rectè fecerit.

Summa, quotieſcunque ſeſe dubium aliquod offeret in textus lectione ac meditatione, aut interpretum infinita varietate, tum ſemper ad fontes recurrendum eſt, atque ibi veritas inveſtiganda. Non enim oſcitanter ſacræ literæ percurrendæ ſunt, ſed meditandæ, ruminandæ, ponderandæ, ac diligenter excutiendæ, ne

noſtra

noſtra incuria aut negligentia quippiam prætereamus, quod nos ſcire & ſedulo attendere plurimum intererat. Si namque Principum & aliorum magnorum virorum literas, quas illi certè non inconſideratè effundunt, ſed prudenter & præmeditatè ſcribunt, ut mentem eorum rectè accipiamus, bis terve legere jubemur: quantò magis ejus literæ ſumma cum attentione legendæ & perſcrutandæ ſunt, qui Rex Regum eſt, & Dominus dominantium, cujus ſapientiæ nullus eſt numerus, qui ſapienter omnia cogitat, dicit & facit, imò qui fons eſt omnis ſapientiæ, ſcientię, & cognitionis, & profunda ſecretorum Abyſſus, quæ exhauriri nunquam poteſt. Latent ſæpè in ſingulis vocabulis, ſæpè in phraſi, ſæpè in integra ſententia, quin etiam in punctis, accentibus, in ſingulis denique apicibus, peculiares ac venuſtæ ſuavitates, elegantiæ, doctrinæ, quas prudenter eruere, perſcrutari & diligenter perluſtrare, pii & Chriſtiani eſt hominis.

Ac qui hoc fecerit, ille, tametſi aliàs doctiſsimus omnium videri queat, tamen ſubinde majores progreſſus faciet, quotidiè novis divitiis emergentibus, & precioſioribus gemmis cumulatè ſeſe legenti offerentibus. Sicut enim venator ſagacitate narium canis abductus, ſæpè in abſtruſiſsimis etiam luſtris latentem feram deprehendit, quæ canum vulgarium, naturæ hac præſtantia non præditorum, multa etiam examina fallere poſſet: Ita qui Linguis, tanquam venaticis quibuſdam canibus inſtructi, ſcripturæ opaca perluſtrare conantur, ſæpè in prædam exoptatiſsimam incidunt, & præclara multa ex ſcripturis eruunt, quæ aliis, qui hiſce adminiculis deſtituuntur, tecta ſepultaque manent ac prorſus incognita.

Præterea facit etiam hæc res, ut non opus ſit multis pecuniis, ac tam gravibus impenſis ad tot commentatores comparandum ſibi, ſi quis fontes ipſos, è quibus aquæ ſemper dulcius bibuntur, adire, atq; ibi intima penetralia Eſſentię ac Voluntatis divinæ conſulere queat. Multi boni, pii & ſancti viri, commentati ſunt hactenus in Biblia Sacra, quorum ſtudium & diligentiam, quis eſt ſanæ mentis homo, qui juſtè reprehendere valeat? Sed magna tamen eſt illorum autorum diverſitas: Quidam eorum, nempè rudes ac imperiti Linguarum, ſæpè â nativa ac genuina ſententia quam longiſsimè receſſerunt, & tantum abeſt, quod mentem textus aſſecuti ſint, ut toto cœlo à vero aberraſſe manifeſtiſsimè deprehēdantur, & ob id in eruditorum juſtiſsimam reprehenſionem incurrāt: Alii rurſus, nempè, qui aliquid ſtudii & induſtrię in Linguas impenderunt, ad mentem Spiritus ſancti proximè acceſſerunt, & valdè bonam in enarranda ſcriptura ſacra poſuerunt operam. Atq; illi tales laudem eximiam merentur, cum apud omnes rectè ſentientes, tum etiam apud totam poſteritatem, ſed nemo niſi Linguarum peritus hoc animadvertere, deque eo rectè judicare poteſt.

Iam verò ex horum ingenti numero, ſibi paucos tantum eligere comparareque, aut, ſi mavis, ſolis etiam fontibus contentum, omnes interpretes ac commentatores faſtidire, & in medio relinquere, compendium & prudentia eſt, quæ homini ſtudioſo, & rem domeſticam augere cupienti, magno uſui eſſe poſſet. Quantum enim eſſet lucrum tot graviſsimis ſumptibus ac impenſis parcere, & ipſum ex pauciſsimis libris mediocri diligentia iudicem ac cenſorem omnium reliquorum in Eccleſia docentium & ſcribentium exiſtere? Si jam liberet mihi per omnes Patrum libros vagari, præſertim autem eorum, qui Linguas ignorarunt, quantum, Deus bone, plauſtrum fædiſsimorum lapſuum congerere, & ob oculos ponere poſſem, ubi interdum boni & ſancti illi viri, quod vim & naturam vocabulorum neſcirent, ex aliorum imperitorum relatu, turpiſsimos & dictu nefandos errores in Eccleſiam invexerunt. Quippè ſolet, neſcio quo modo, Grammatica frigidè in iuventute tractata, & malè percepta, ſeſe, ubi poſtea ad res in communi vita præclarè gerendas ventum eſt, vindicare, ſuique contemptum, cum turpi ac fœda ignominia, tandem abundè recompenſare, quod in ea parte piis illis deque Eccleſia benè meritis viris etiam accidit.

Exempla paſsim obvia ſunt in Theodoreto, Bernhardo, Magiſtro ſententiarum, & aliis. Iſiodorus in Græcis literis minus verſatus, ἀκώλυτον reddit Ceroferarium, cum ἀκώλυτοι eſſent non prohibiti, ſed admiſsi, qui licet ipſi quidem ſacra myſteria non peragerent, tamen non excludebantur, quo minus adeſſent, & ignem & alia ſimilia, quæ ad rem ſacram neceſſaria videbantur, adferrent & adminiſtrarent: Erant igitur ſacerdotum adminiſtri quibus ſemper liber ad ſuum paſtorem aut diaconum ubicunq; etiam eſſent, aditus patebat. Idem quoque metropolin, transfert menſuram civitatum, cum Græcè ſit μητρόπολις non μετρόπολις & tamen hoc inſulſum ac ineptum interpretamentum, poſtea Magiſter ſententiarum quoque ſequitur, unde apparet eandem inſcitiam in ipſo quoque fuiſſe, atque ita cœcum cœcum duxiſſe. Nicolaus Blonij Galilæam interpretatur transmigrationem, cum circulum ſignificet. Bernhardus Mariæ nomen transfert, ſtella maris, cum ſit ſtilla maris, & poſtea multa nugatur de illa ſtella, quæ nunc non eſt narrandi locus. Hæc autem à me non dicuntur exaggerandi craſsam ac ſupinam ignorantiam illorum ſanctiſsimorum virorum cauſa, ſed ut tantum oſtendam, quàm ſit utile & neceſſarium, probè diſcere Linguas, & ut inſuper etiam admoneantur pii, de iſtis ac ſimilibus erratis, ne temere illos in hac parte ſequantur, ſed fontes potius ipſos conſulant, & ex iis Dominum Deum noſtrum colant ac laudent.

Porrò quod de Theologia modo dictum eſt, idem de omnibus reliquis diſciplinis artibus ac profeſsionibus cogitandum ac ſentiendum eſt. Vixerunt noſtro, & majorum noſtrorum tempore, præſtantes Iuriſconſulti, qui cum ſua profeſsione Linguarum & eloquentiæ ſtudia, magna cum laude, conjunxerunt, ac bonam hac in re Scholis, Eccleſiæ, & Reipub. navarunt operam. Inter quos meritò commemoramus Iohannem Capnionem, virum omni genere diſciplinarum politiſsimum, & multis præclaris virtutibus ornatiſsimum, qui primus in Germaniam Linguas intulit. atque hæc ſtudia in hac laudatiſsima patria noſtra excitavit: Item Andream Maſium, Conradum Heresbachium, Iohannem Albertum Widmanſtadium, & complures alios illuſtres viros, omni laude digniſsimos. Medici in ſuæ artis deſcriptione, cum primis variis uſi ſunt Linguis. In Hebræa Lingua habent Rabinos quoſdam, Aben Ezran, & alios: In Græca, Hippocratem, Galenum, Dioſcoridem, Aëtium, Aeginetam, Theophraſtum & item alios: In Arabica,

bica, Avicennam, Averroën, Meſue, Raſin, Halin. Denique cum primis opus eſſet homini medico Linguarum omnium exacta notitia, ſi nullam aliam ob cauſam, vel propter unum Paracelſum, qui cum exoticarum rerum cupidiſsimus eſſet, & diſcendi gratia multas ac varias regiones perluſtraſſet, herbis, floribus, metallis, ſeminibus, & aliis medicinalibus Artis occultandæ gratia, nomina variarum Linguarum & Nationum impoſuit, quæ ſi hodiè noſtrates perinde atq; ipſe intelligerent, forſan eâdem, quâ ipſe ſolitus fuit felicitate, morbis medicinam facerent. Idem de Philoſophis & Poëtis omnino ſentiendum eſt, qui certè ſine Linguarum ſcientia nihil, aut parum admodum, in ſua profeſsione promovebunt.

Habuit utique Iudæa, Aegyptus, Arabia, Syria, Perſia, Media, Græcia, Italia, ſuos, eoſdemque præſtantiſsimos, in omni Artium ac facultatum genere, Philoſophos, qui in ſuis Linguis, quæ vernaculæ fuerunt ipſis, multa ſcripſerunt, quorum quædam lucem viderunt, quædam ad huc in Bibliothecis eruditorum manu ſcripta latent, quæ longa ſerie nominatim hîc exprimere, atque recenſere poſſem, ſi id ex re noſtra futurum putarem.

Neque verò ſatis eſt videre, quid in rem & noſtram, Eccleſiæ, Reipub. & omnium hominum in hac communi ſocietate vitæ humanæ eſſe poſsit, quo pacto idipſum acquiratur, ſed opus eſt etiam, ut idem ipſum tueamur, & ſartum tectum conſervemus, adverſus hoſtiles nefariorum hominum impetus, ut poſteri quoque noſtri bonorum illorum unà nobiſcum participes fiant, iiſdemque nobiſcum unâ eademque felicitate uti frui queant. Nam ſemper inventi ſunt in omni genere diſciplinarum homines impii, ſcelerati & profligati, qui ſuis ſophiſticis Artibus pręcioſum hunc theſaurum Artium & Scientiarum, Linguis multipliciter involutum, nobis aut adulterare, aut omninò eripere conati ſunt.

Habuerunt Theologi ſuos impoſtores, medici ſuos, artium ſectatores ſuos: ſed in hoc caſu, ſecundum Deum, ſemper ad fundamentum Linguarum recurrendum eſt, ibi ex nativis textibus inquirenda veritas, quæ poſtea invicta manet, & reclamat omnibus erroribus, imo profligat, proſternit & conculcat omnes hæreticos, impoſtores, & flagellatores veritatis, abſumit & devorat eos, ſicut virga Moſis reliquorum ſapientum & maleficorum in Aegypto virgas. Arius Sathanæ primogenitus, honore divino privaturus æternum æterni DEI filium, inter alia locum adduxit ex Ioan. cap. 1. Et vidimus gloriam ejus, gloriam quaſi uniginti à Patre: Inde colligebat, CHRISTVM verè non eſſe unigenitum & æterni DEI coæternum filium. Sed hîc etiam ſeſe vindicavit Grammatica, cujus ignarus erat Arius quæ literam Caph habet expreſsivam veritatis, ut ipſi loquuntur. Quando igitur Iohannes ait, quaſi unigeniti, tum ſenſus eſt VERE vnigeniti. Sicut Luc. 22. Erat ſudor ipſius tanquam guttæ ſanguinis, hoc eſt erant revera guttæ ſanguinis.

Meminit Epiphanius Antidicomarianitarum, qui authore Helvidio docuerunt Mariam poſt natum Chriſtum cum Ioſepho conſuetudine conjugali uſam eſſe, & ex eo plures liberos ſuſcepiſſe, quod probabant dicto Mat. cap, 1. Et non cognovit eam donec peperit primogenitum. Sed hic rurſus error committitur ex ignorantia doctrinæ Grammaticæ, quæ oſtendit particulam עַד ſæpe excluſivè pro nunquam poni. Gen. 8. Corvus non reverſus eſt, donec ſiccarentur aquæ, hoc eſt nunquam reverſus eſt. Matth. 5. Non exibis inde, donec reddas noviſsimum quadrantem, hoc eſt, nunquam exibis 2. Samu. 6. Non erant Michol filiæ Saulis liberi, uſq; ad diem mortis ſuæ, ſeu donec moreretur, hoc eſt nunquam peperit liberos. Sic fuerunt patrum noſtrorum memoria, qui vehementer contenderunt, ad integram converſionem non opus eſſe vitæ novitate: Verum huic malo remedium adfert vel una ſaltem vox Hebræa, quæ pœnitentiam תְּשׁוּבָה vocat, hoc eſt, reverſionem aut regreſſum ad Deum. Ac quod nunc de Hebræa diximus, idem de omnibus reliquis quoq; Linguis intelligendum eſt. Sunt enim illæ ὁδηγοὶ noſtri, deducentes hominem ad veritatem, in quacunq; profeſsione & doctrina, ita ut commodior perveniendi ad exquiſitam omnium artium & ſcientiarum cognitionem ratio nulla poſsit oſtendi, quam ſi quis à primis annis operam Linguis dederit.

Vnum adhuc eſt Chriſtiane Lector, de quo mihi in præſentia ſingulari ſedulitate commonefaciendus videbare, quod ut attentè audias, & ſenſibus imis, cum res non ſit parva, reponas, etiam atque etiam te hortor & oro. Nihil nunc magis nobis è ſuggeſtis verbi divini miniſtri occinunt, quàm hæc, in quę nos nunc incidimus tempora, noviſsima eſſe, diemque conſummationis omnium cunctis mortalibus, ſingulis horis ac momentis expectandum. Vt autem ego quoq; pedibus in ipſorum eam ſententiam, multa ſunt & gravia argumenta, quæ nunc non eſt commemorandi locus. Iam verò Chriſtus Salvator noſter, Matt. 24 prædixit, quod Evangelium regni prædicabitur in univerſo orbe, in teſtimonium omnibus gentibus, & poſt illam prædicationem tandem venturã eſſe conſummationem. Ac ſi res ita ſeſe habet, de quo tamen equidem nihil dubito, tum hoc mediantibus Linguis omninò factum oportet. Nam ſi alter alterum docere & intelligere debet, certè notis Linguis utendum erit, ut docentes audiri & intelligi queant. Ideoq; Chriſtus, cum in primitiva Eccleſia ſuum Evangelium univerſo terrarum orbi revelaturus eſſet, Apoſtolis Linguarum donum communicavit, ut cum omnibus nationibus colloqui. & apud eos negotium Evangelicum rectè conficere valerent: Iuſsit enim eos tum temporis ire in mundum univerſum, ac prædicare Evangelium omni creaturæ, & baptizare omnes gentes, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti.

Cum ergò nunc ſimile quid moliatur DEVS, & ob id, præter omnem omnium hominum expectationem, in hac ultima omnium Imperiorum ruina, quibus cum ipſæ etiam Artes & Linguæ ruituræ ac deſituræ videbantur, excitet homines, qui hac in re ſuam operam DEO & hominibus locare poſsint, tum omninò vel hanc unam ob cauſam Linguis operam te dare maximè velim, ut hac occaſione per te, tuique ſimiles regnum CHRISTI dilatetur, & Evangelium ſuum ex hac nobiliſsima natione noſtra in totum orbem terrarum transportetur: cum certum ſit, ea tempora nunc adventare, in quibus ante diem extremum, hoc fieri conveniebat. Ac ſi nulla alia cauſa eſſet, cur ſtudia Linguarum excolenda putemus, tamen hæc una ſatis nobis eſſe poſſet, ut Babylonica illa Linguarum & Doctrinarum confuſio, & Antichriſti regnum hiſce mediantibus, deſtruatur, & Chriſtus unicus humani

generis

generis aſſertor, priſtinæ ſuæ ſedi reſtituatur. Linguæ namque ſunt, quæ Chriſto regnum in hac vita parant: Linguę ſunt alę verbi divini, quibus Deus invadit regna Tyrannorum, & in eis convertit corda patrum ad filios: Linguæ ſunt officina Spiritus ſancti, per quas regeneratur homo quilibet ad vitam æternam: Linguæ ſunt ſagittæ Dei acutiſsimæ, quibus invadit proſternit & conculcat omnes eos, qui virtuti verbi ſui reſiſtere conantur: Linguæ ſunt Gladius acutus & penetrans, quo Babylonicæ meretricis jugulum petitur, & ipſa cum toto regno ſuo excinditur evertiturque, niſi manſueſcat & collum ſuum miti jugo Chriſti ſubmittat. Alcoranum igitur verbi divini virtute primum impetamus & conficiamus, hoc eſt, refutemus ejus impias & blaſphemas opiniones in Lingua Turcis eruditioribus uſitata, & revelemus ejus turpitudinem toti mundo: quia hac ritè conſpecta, ſine dubio Turcica gens ipſa quoq; pudore ſuffundetur, nobiſq; meliora docentibus multo quam ante faciliores aures præbebit, ac ipſa ſeſe ſuo ipſius Marte cum noſtris cœtibus, puram & incorruptam Evangelii doctrinam, amplectentibus conjunget. Non juſsit nos Chriſtus ſoſpitator noſter armis invadere homines, & ſtatim præſentem eis intentare mortem, niſi ad ovile Chriſti ſecedere velint: minimè gentium, ſed vult potius ut ad exemplum Apoſtolorum verbum eis prædicemus, inq; vera & ſyncera manſuetudine aliquandiu infirmitates eorum toleremus, Evangelii negotium diligenter & indefatigabili ſtudio urgeamus, atq; ita moveamus omnem lapidem, uſq; dum unâ nobiſcum ad ſocietatem Eccleſiæ Chriſti pertrahantur.

Hæc eſt vera expugnandi regnum Antichriſti ratio, non illa externa, barbara & furioſa, quę ferarũ ad inſtar in obvia quæq; ruit, laniat ac devorat, quicquid ei adverſum eſt. Neq; eſt quod difficultatem quiſpiã prætendere velit, cũ ad hęc ſtudia nobis hoc tempore facilimus patefactus ſit aditus, per multos eximios ac induſtrios viros, qui multis magniſq; laboribus ac impenſis Linguarum circumſtantias, naturas ac proprietates ita rimati ſunt, earumq; myſteria ita perſcrutati, ut ipſorum ductum ſequentes & mediocrem tantum diligentiam adhibentes, nihil eos, ad Linguas quod attinet, fugere aut latere facile poſsit. Ea enim eſt inter ſe Linguarum omnium harmonia & convenientia, fraternitas & cognatio ut omnes unâ eâdemque methodo ſimul, & ſemel diſci ac doceri queant. Natura rerum per ſe ſemper eſt una & eadem, cum in omnibus aliis rebus, tum potiſsimum in Linguis, quæ ſunt quaſi ſpeculum & ſignum naturæ in ſuo genere: quia vocabula ſunt notæ ſeu ſigna rerum, & mutata natura, mutantur etiam ejus naturæ ſigna. Omnes autem Linguæ ſua origine nihil ſunt aliud quam literæ, quæ licet diverſo charactere pingantur, in diverſis Linguis, tamen quod ad hominem & Linguarum rationem attinet, eædem ſemper ſunt, & ſui ſimiles apud omnes gentes in ſuis nationibus & regnis perpetuò permanent. Nam uno eodemque organo pronunciatur A ſive ſit Turcicum ſive Arabicum, ſive Aethiopicum, Latinum, Græcum aut Hebræum, &c. tametſi aliter pingatur apud Latinos, aliter apud Græcos, aliter apud Hebræos, Arabes, &c. Idem judicium eſt de cæteris quoque literis nulla excepta.

Ex literarum autem Cubica combinatione ſeu connexione fiunt radices, quibus ſi addantur vocales, itemque literæ à fronte aut à tergo ſervientes, conſtituunt integram etymologiam, ſecundum omnes paſsiones Grammatices: vnde ex vno eodemque Cubo impoſitionis, & Quadrato etymologico, omnium Linguarum vocabula ad oculum demonſtrari poſſunt, obſervata tantum literarum juſta combinatione Linguæ cujusque gentis propria. Linguarum igitur confuſio potiſsimum conſiſtit in Cubica radicalium literarnm confuſione, additione, ſubtractione, & tranſpoſitione, eaque irregulari & inordinata: quemadmodum & inflexio ſive declinatio in omnibus Linguis, nulla excepta, ex quadrato aptiſsimè demonſtrari poteſt. Nam etſi in Babylonica confuſione, loca illa Cubi ſeu Quadrati rationalis tranſpoſita fuerint, & permutata, tamen Deus & natura retinuerunt aliquid ordinis in illa radicalium literarum perturbatione & tranſpoſitione. Natura non eſt mutata, licet Linguæ fuerint variatæ. Iam vero natura manente una eademque, manſerunt etiam ejuſdem accidentia & circumſtantiæ eædem. Res fixæ ſunt & permanentes, perſona, caſus, numerus, tempus, genus, comparatio, figura, &c. ſemper ſunt & manent in eo ſtatu in quo ſunt, etiamſi vocabula varient. Manet homo ſemper ſui ſimilis quocunque etiam eum nomine compelles. Ita manet res uno eodemque modo ſemper, tametſi vocabula in inflexionibus, numeris, perſonis, & temporibus diſcrepent.

Quisquis igitur, divina providentia numerum illum rerum & vocabulorum invenire poterit, ejusque multiplicem variationem, eum neceſſe eſt omnium Linguarum idiomata, ſi non actu, potentia tamen, ſcribere, legere, & intelligere. Habent enim Linguæ ſuos ſtipites ſeu truncos, & rurſus è truncis enatos ramos, quæ naturam ſuæ originis ſapiunt, & non niſi idiomatibus tanquam filiæ à matre diſcrepant. Hebræa Lingua communis omnium reliquarum mater eſt, hanc qui rectè noverit, illi facilis ad reliquas etiam acceſſus eſt, ſi compendia, per quæ ſibi notitiam illarum comparare poteſt rectè obſervet. Habet Hebræa duas literarum claſſes, unam, quæ literas perpetuò radicales in ſe continet, quarum numero ſunt undecim: Et alteram, quæ literas itidem undecim comprehendit, ſed illæ modò ſerviles ſunt, & modò radicales, atque hæ in hiſce Elianis Bibliis certis formis & coloribus diſcernuntur. Ita reliquæ Linguæ literas habent, quæ aut per ſe ſolæ valent, aut in integras dictiones redactæ, radicis & ſervilium vices obeunt. Hanc Harmoniam literarum radicalium & ſervilium in omnibus Linguis Elias noſter aliquando σὺν θεῷ καὶ ἀγαθῇ τύχῃ in opere ſuo conſummato, ſatis luculenter declarabit, pręfationis anguſtia non ſinit nos illius rei tibi, Lector amice, nunc guſtũ aliquem pleniorem præbere. Tametſi autem omnes reliquæ Linguæ matrem unam communem agnoſcant, quam caput, reginam, coronam aut fontem reliquarum meritò dixeris, tamen quinq; aut ſex ſunt primariæ, quib. rectè cognitis ſine negotio reliquarum etiam notitiam tibi comparare poteris. Prima Hebræa eſt, ex qua Chaldaica, Syriaca, Arabica, Aethiopica, Perſica, Turcica, & quædam aliæ deſcenderunt. Altera Græca, quæ ſua quoq; habuit idiomata, Atticum nimirum, Ionicum, Aeolicum, & Doricum. Tertia Latina eſt, quæ tamen originem ſuam ex Græca traxit: Hujus filiæ ſunt Italica, Gallica, Hiſpanica, Portugallica, Wallachica, & Indiana, Quarta Germanica eſt ex Græca & Latina potiſsimum orta: Hujus idiomata multa & varia ſunt, Alemanica, Francica, Suevica, Iſlandica, Finonica, &

quædam aliæ. Quinta Vandalica eſt, quæ itidem ex Græca Latina & Hebræa compoſita videtur. Hujus cognatæ ſorores aut filiæ ſunt, Heneta, Bohemica, Polonica, Moſcovitica, Croatica, Cyrulica, Hieronymiana, quæ & Illyrica & Dalmatica ſive Servica, Sorabica, & Sclavica, cum aliis quibusdam, quæ propter diverſos limites & terminos quos Germani Marcas vocant, diverſis etiam nominibus appellantur. Atque ita de cæteris eſt judicare, quæ ad unam omnes, aut ad has primarias referri, aut cum cognatis jungi poſſunt ac debent. Habent enim pleræque inter ſe magnam affinitatem, idque in tantum ut interdum integra vocabula ex una lingua in aliam tranſeant. Habet Hungarica Lingua quandam convenientiam cum Hebræa, tametſi maxima ejus pars barbariem redoleat, aut Vandalicum quippiam, Hieronymus & Auguſtinus teſtantur, & cum his experientia, Pœnorum Linguam Hebrææ valdè vicinam eſſe, quod vel ex Hannibalis nomine luce meridiana clarius apparet.

Quid enim Hannibal aliud eſt, quam Iohannes, gratia Domini, gratia Dei gratioſus Dominus? Mammon Pœnorũ Lingua Lucrum ſignificat, apud Syros autem idē eſt quod πλοῦτος, quem divitiarum Deum poëtę finxerunt. Sic Carthago civitatem DEI ſignificat à קְרִי ſeu קִרְיָא ſeu קַרְתָּא quod civitatem ſonat, unde eſt קַרְתָּנִי villanus, oppidanus, & יָהּ quod eſt abbreviatum ē IEHOVAH & Dominum ſignificat. Sic Dido dilectam ſeu amicam denotat à דוד dilexit. Ita quoq; Phœnicum & Hebræorum ſermo ſuas habuerunt inter ſe cognationes, quemadmodum apparet ex voce Heliogabali Baſsiani Cæſaris cognomento, qui cum apud Phœnices pubertatis tempore ſacerdos cujuſdam numinis, quod Heliogabalus dicebatur, fuiſſet, nomen ab hoc numine reportaſſe ſcribitur, ut ipſe quoque Heliogabalus appellaretur. Id nomen videtur, cum his duabus vocib. Hebræis conguere אֱלֹהֶיךָ בַּעַל hoc eſt Deus tuus Baal: aut eſt compoſitum ex Græco & Hebræo Q. D. Sol Deus aut Dominus tuus, cum ἥλιος græcis Solem ſignificet. Cairus quæ & Alcairus, Memphis item & Babylon Aegyptia, nec non & Heliopolis dicitur, Aegypti metropolis urbium totius Orbis multo maxima apud Ieſaiam עִיר חֶרֶס hoc eſt civita Solis vocatur, quod idem eſt atque Cairus, Al articulum præ ſe ferente. Igitur Aegyptiorum quoque Lingua, cum Hebræa conſonantiam quandam habet. Britannica ex variis Linguis conflata videtur, nimirum ex Germanica, Saxonica, Belgica, Italica, Hiſpanica, Danica & Gallica. Magna quoque Germanorum cum Græco & Latino ſermone conventio eſt, non tantum quoad voces, verum etiam quo ad phraſin & idioma quod multis exemplis oſtendi poterat, ſi res ita ferret. Multum autem à fidelibus præceptoribus hac in re iuvarentur diſcentes, ſi puerorum ingenia probè cognoſcerent, & claſſes in Scholis rectè diſtribuerent, ut in docendo ſervaretur ordo huic inſtituto noſtro conveniens. Nam qui Latina declinare & conjugare mediocriter didicerunt, ſtatim ad lectionem Græcam adhibendi ſunt: qui mediocriter inclinare Græca poſſunt, ad Hebræa ſeſe paulo maturius conferant, ita tamen, ut priorum ſemper potior habeatur ratio, inque iis iuventus maiori ſtudio exerceatur, quam in ſubſequentibus Linguis ad quas maturior ætas requiritur.

Ac quid nos de difficultate conqueramur, cum ſæpè puellas et fœminas imbecillem admodum ſexum, & multis gravibus morbis ac laboribus obnoxium, Linguas, vel

vel unam vel plures intelligere videamus? quid quod homines plebeii, ſæpè citra Artis adjumentum, ſolo uſu, diverſarum gentium ſermonibus loqui tanta dexteritate diſcant, ut vel nati & educati videantur, in illis regionibus, quarum ore loquuntur? Quid quod natura quemlibet hominem rapiat & ducat, ut omninò velit interdum uti peregrino ſermone, etiamſi ejus alioqui prorſus ſit ignarus? jam ſi ad naturam ars etiam accedat ipſa, quos putas talem hominem in hoc ſtudiorum genere progreſſus facturum, cum nihil tam difficile ſit, quod inquirendo non inveſtigari poſſit? præſertim cum ſua ſuavitate nos ad ſeſe ita pelliciant, blandiſsimèque invitent, ut admodum difficile ſit homini docili monitionibus earum non parere, & nihil omninò in perdiſcendis illis operæ locare. Dulciſsima eſt Linguarum inter ſe collatio, ubi ſanè apparet, quomodo altera alteri quaſi manus auxiliatrices porrigat, & altera alteram declaret, atque ita quaſi communicatis operis, uno eodemque ore, de veritate teſtentur, noſque certos reddant, ita verè ſeſe rem, & non aliter habere.

Hæc exercitia digna ſunt homine Chriſtiano, & conjuncta cum magna voluptate, & utilitate, non tantum propter res ipſas, quas amplas & utiles in ſe continent, ſed etiam quod quædam ex his DEI & ſanctorum Angelorum vernaculæ ſint, noſque ad intima penetralia Eſſentiæ ac Voluntatis divinæ deducant. Quid enim eſt aliud Hebræa, Chaldæa, & Syra legere, quam in Schola ſeu Paradiſo cœleſti ſedere, atque ibi DEVM ipſum audire, cum ſanctis Angelis converſari, à SPIRITV ſancto tanquam in tertium cœlum cum D. Paulo raptum erudiri, ac denique ſuperabundanti ſempiternaque lætitia cum Deo, ſanctis Angelis, & omnibus beatis, perpetuò frui.

Quare te, mi candide Lector, maiorem in modum oro, ut ſi ſaltem benè monentem, tibique optimè cupientem audire velis, huic te ſtudio, aut totum tradas, aut cum aliis hoc etiam conjungas, ſive ſis puer, ſive Iuvenis, ſive grandior natu: Origenes jam ſenex, aliquot Linguas didicit. Idem D. Hieronymus etiam cum maximo vitæ ſuæ diſcrimine factitavit, ut explicandis textibus ſcripturæ par eſſe poſſet: Auguſtus illuſtris ille Saxoniæ Dux & Elector in extrema ſenecta Linguæ ſanctæ ſtudioſiſsimus fuit: idem alii præſtantes viri fecere, quorum veſtigiis inſiſtere, & exempla imitari, ſi Chriſtianus audire vis, te maximopere decet, præſertim hoc tempore, ubi lux veræ doctrinæ cunctis mortalibus innoteſcere debet. Certum eſt enim, Evangelium ex hac inclyta Germania noſtra nunc ad omnes totius orbis terrarum gentes & nationes tranſiturum, quemadmodum ſupra quoque dictum eſt. Cum autem hujus fundamenta Spiritus ſanctus in vetus teſtamentum repoſuerit, non dubito ſingulari DEI providentia factum, ut nunc in inclyta Hamburga, nobili Germanorum emporio, Linguarum ſtudia refloreſcant, & in omnes terræ angulos, fructus effundant uberrimos, contra quos ne portæ quidem inferorum prævalebunt. Multa ſunt argumenta, quæ me convincunt, ut credam Eliam Hutterum virum admodum juvenem, ac vix annum trigeſimum quartum ingreſſum divinitus excitatum eſſe ut Bibliis ſacris ſuis inventis, quæ ſancti Spiritus donum eſſe libenter agnoſcimus, magnam lucem adferat, eamq; talem, quæ ſeſe in

omnes

omnes orbis partes facilimè diffundere atque dilatare queat. In hunc uſum prodeunt jam primitiæ laborum ſuorum hæc Biblia, novis typis, ut vides, impreſſa, unà cum Cubo ſeparatim & ſeorſim edito: quæ licet prima fronte puerilia videantur, ita tamen comparata ſunt, ut magnam laudem & gratam animi ſignificationem apud optimos quoſque mereantur. Nam quod ad ipſa Biblia attinet, illi ſunt fontes Iſraëlis, ex quibus ſolis Domino benedicere jubemur: Hos meo ſanè judicio nemo ſapiens & cordatus carpere poterit unquam, cum ſint ipſiſsimum Dei verbum, cui reverentiam & obedientiam debent omnes creaturæ. Quod autem ſub alia quàm antè forma in lucem prodeant, nigris videlicet, & albicantibus literis, id inventum puerile naſutulis & lividis quibusdam hominibus videri poterat, ſed tamen ob id à nemine repudiandum, quod ex ore infantium Deus etiam ſibi laudem in hoc mundo comparare ſoleat, cui ſemper placuit, per ſtultam prædicationem ſalvos facere credentes: unde ad Evangelii ſui prædicationem Chriſtus non Doctores, non Scribas, aut Phariſæos ex Academiis & Synagogis Iudæorum, non ſapientes, non potentes, non nobiles ex præfecturis politicorum, ſed ſtultos, plebeios & ſimplices piſcatores elegit, & è ſuis piſcatoriis caſulis, ad hoc longè maximum Evangelium prædicandi munus in toto orbe terrarum evocavit. Quid autem illi ſancti viri ſua ſimplicitate in hoc opere Domini non fraudulenter facto effecerint, res ipſa loquitur, & omnes hiſtoriæ ſatis ſuperque teſtantur. Fit igitur, ut hoc ipſo nomine, mihi & omnibus piis hæc nova Biblia multò quam alia ſint commendatiora, quod videam omnes Gentes & Linguas, præſertim autem eas quæ lacte opus habent, non duriore cibo, hujus χειραγωγίᾳ Chriſto adduci poſſe, qui nos vult fieri ſicut parvulos, & in vera ac pia ſimplicitate tractare verbum ſuum, eodemque ad ſalutem rectè uti.

Sani non opus habent medico, inquit CHRISTVS, neque doctis hæc Biblia in hac forma ſcripta ſunt, ſed iis qui primum lac ſanctæ Linguæ deguſtant, & faciliore methodo ad ejus cognitionem devenire cupiunt. Vnde eſt quod Elias noſter cum D. Hieronymo te brevi hac oratiuncula compellet. Obſecro te Lector, ne laborem meum reprehenſionem exiſtimes antiquorum: in Templo Dei offert unusquiſque quod poteſt, alii aurum, argentum, & lapides precioſos, alii byſſum & purpuram & coccum offerunt, & hyacinthum: Nobiſcum benè agitur, ſi obtulerimus pelles & caprarum pilos. Et tamen Apoſtolus contemptibiliora noſtra magis neceſſaria judicat. Vnde & tota illa tabernaculi pulchritudo & per ſingulas ſpecies Eccleſiæ præſentis futuræque diſtinctio, pellibus tegitur & ciliciis: ardoremque ſolis & injuriam imbrium ea quæ viliora ſunt prohibent.

Ad Cubum autem quod attinet quem ante hac nemo auſus es attrectare, imò qui jam aliquot annos in terræ pulvere ſepultus jacuit, cum ego non Eliæ inventum, ſed ſancti Spiritus peculiare munus exiſtimo, qui per organa ſibi convenientia, hæc & alia ſimilia Eccleſiæ DEI neceſſaria dona, mundo communicare ſolet. Inventus is eſt ab Elia noſtro, occaſione data ab Illuſtriſsimo Principe ac Domino, Domino Auguſto, Duce & Electore Saxoniæ, qui cum ab

Elia in Ebraicis literis informaretur, ſtatim ſub primum iſtius inſtitutionis initium, voluit ſibi literas Hebraicas, ſicut erat induſtrius, et ingenioſiſsimus princeps, ex Cubo & Quadrato, fonte & origine, omnium Linguarum Artium & Scientiarum, demonſtrari: quod quidem unius tantum noctis interſtitio, qua totus in inventione Cubi occupatus erat, peculiari ſancti SPIRITVS adjumento, facilè & præclarè præſtitit, atque ita tandem totam quoque Linguam in Cubum artificioſiſsimè redegit, ad quam formam, reliquas etiam Linguas omnes redigere σὺν θεῷ deinceps conabitur. Inventione vero jam abſoluta, poſt aliquot revolutos annos, cogitare tandem cœpimus, quid & unde ſit hoc ingenioſum artificium, quod videlicet ſancta Lingua, ſacra ſcriptura, atque adeo totum Dei verbum ita quadrato potuerit includi, & animadvertimus, in novo & veteri Teſtamento, SPIRITVM ſanctum tale quid in ſcripturæ textibus paſsim innuere, cujus rei illuſtre exemplum propoſui in præfatione illa, quam ante duos menſes Berlini Marchicorum ſcripſi, ex D. Paulo ad Epheſ. 3. cujus explicationem hîc repetere non libet. Cum illo conjungendum etiam eſt, quod de Rationali Exo. 28. dicitur, Quadrangulum erit & duplex, menſuram palmi habebit, tam in longitudine quam in latitudine. Hæc nihil eſt aliud, quam Cubi & Quadrati delineatio: Rationale quadrangularis figuræ fuit, quæ rectos angulos æquilateros ex omni parte habuit, longitudo & latitudo ejus expreſſè commemorantur, altitudo & profunditas conſiſtunt in eo, quod duplicatum fuiſſe ſcribit. Huic rationali fuit incluſum אוּרִים וְתֻמִּים hoc eſt Oraculum, Reſponſum, ſive Verbum DEI, & fuit illud Rationale, quaſi theca, ſeu ciſta quædam, cui Verbum ſeu λόγιον τοῦ θεοῦ incluſum erat, comprehenſum in literis Alphabeti Cubicè diſpoſitis, quarum hic in Vrim ve Thummim primam & ultimam habes א & ת unde CHRISTVS ille λόγος æterni patris, α & ω vel א & ת appellatur, hoc eſt principium & finis, omnium rerum creatarum. Hîc filius DEI ſciſcitantibus reſponſa dabat ex Rationali, nimirum literis radicalibus ex gemmis reſplendentibus, quod erat אות ſeu ſignum voluntatis divinæ. Vnde & in Exodi loco modò adducto ſubjungitur, Pones in Rationali judicii doctrinam & veritatem, ſic reddidit vetus translatio: Sed in textu ibi expreſsè ponitur Vrim ve Thummin idem, Illuminatio & Perfectio.

Quia literæ ſacræ & Verbum Dei, verè lucerna pedum noſtrorum eſt, & lumen ſemitis noſtris: Et hæc ſola doctrina vera eſt, & ad perfectionem omnes mortales deducit, ſed quid dico mortales tantum, imò omnia regna & omnes ſtatus hominum, quicunque etiam illi ſint. Hoc ipſum myſterium comprehenditur etiam in oraculi deſcriptione. 3. Reg. 6. ubi dicitur Salomonem ædificaſſe Oraculum, in interiore parte domus, ut eò reponeret arcam fœderis DOMINI: Et additur, Oraculum autem habebat viginti cubitos longitudinis, & viginti cubitos latitudinis, & viginti cubitos altitudinis, & operuit illud veſtivitq; auro puriſsimo. Tametſi autem in hoc textu tantum trium dimenſionum fiat mentio tamen quarta quoq; comprehenditur, ſub altitudinis appellatione, quam ſemper profunditas aliqua comitatur. Fuit autem illud Oraculum pulcherrimus Eccleſię typus, quod ad hunc hominũ cœtũ, qui vocatur Eccleſia, ſeſe Deus alligarit, atq; ibi reddat oracula sãctis, audiat eorũ preces, et reſpõdeat per p̃dicationẽ verbi ſui, et per auxiliũ

ad oraad orationes eorum præſtitum. Cubus enim nihil aliud eſt, quam alphabeticus ordo vocabulorum, & eſt illud ipſum Oraculum, per quod in verbo ſuo Deus nobiſcum loquitur, & agit in hac vita, in hac figura ſe Deus Eccleſiæ ſuæ præſentem exhibuit, eique reſponſa dedit, & vult in ea tanquam in terreno paradiſo, nobis ſemper adeſſe, & nobiſcum inviſibiliter converſari, noſque potenter tueri ac defendere, contra omnes inſultationes Diaboli, ne quid ſuis aſtutis ac doloſis machinationibus contra nos promoveat.

Huc pertinet etiam Hieroſolymæ ſanctæ civitatis menſura, pulchrum Eccleſiæ typum in ſe continens, de qua ſignificanter Apocal. 21. dicitur, quod urbs illa in quadro poſita fuerit, quodq; longitudo, latitudo, & altitudo ejus æqualia fuerint, hoc eſt vera Eccleſia, Cubicæ doctrinæ cuſtos eſſe debet, ac tueri & defendere veram de DEO doctrinam, per quam perpetuò firma, ſtabilis immotaq; permanebit. Faciunt etiam ad hanc ſententiam noſtram confirmandam quidam pſalmi Davidici, artificio alphabetico ſcripti, ſive a principio, ſive medio, ſive fine verſuum, ſive alio quodam artificio Grammatico, nempe Pſal. 25. qui in initio verſuum alphabeticas habet literas, ſicut & alii plures: Pſalm. 112. in principio & medio Pſal. 145. & Pſal. 112 conſonantes, puncta vocalia & quoſdam accentus ferè nominatim exprimit, quæ omnia Cubicam & Grammaticam doctrinam in ſe continent, & nihil ſunt aliud, niſi ludus Spiritus ſancti cum filiis hominum ſicut proverb. 8. Linguæ ſanctæ Sapientia præclarè inquit, cum eo eram cuncta componens, & delectabar per ſingulos dies, ludens coram eo omni tempore: Ludens in orbe terrarum, & deliciæ meæ, eſſe cum filiis hominum. Et in libro Sapientiæ cap. 7. & 8. de eadem ſapientia, quę juxta philoſophos Ethnicos quoq; ſedem ſuam habet in Cubo, ſicut fortuna in globo, multa & prælara dicuntur, quod videlicet ſit infinitus theſaurus multarum ſcientiarum, & in ea habitet Spiritus intelligentiæ, omnem habens virtutem, omnia proſpiciens, &c. Verum hic cibus paulò durior & ſolidior eſt, neq; pueris, ſed adultis potius, & in Cubica doctrina benè verſatis, convenit: ideo nunc explicationi horum verborum ſuperſedeo. Scrutare ſcripturas diligentiſſimè, tum re ipſa experieris, quid Cubus Theologicus homini ſolerti & ingenioſo commodare poſſit. Neq; vero ſacris tantum literis, ſed profanis etiam notus fuit. Nam ſicut in aliis multis Ethnici veram Eccleſiam, ceu ſimiæ, imitati ſunt, & ſuos ritus & doctrinas rectè ſentientium in doctrina de Deo ceremoniis conformarunt, quod multis exemplis oſtendi poterat, ſi eſſet inſtituti noſtri hoc argumentum longa nunc oratione proſequi: Extant hujus rei multæ alluſiones apud Platonem in Cratylo, & aliis in locis. Quare in nullius boni viri juſtam reprehenſionem Elias Hutterus hac ſua Bibliorum nova publicatione incurrere poterit, ſed laudem potius merebitur maximam, quod pro ſua inſigni pietate & Zelo, quem habet in vindicanda gloria CHRISTI & propaganda puritate doctrinæ cœleſtis, hæc & alia his ſimilia magnis impenſis ac indefatigabili ſtudio laboreque publici juris faciat, ut ab omnibus hominibus ſacræ literæ in fontibus legi atque intelligi queant. Non enim nugas poëtarum, non aniles fabulas, non ocioſorum hominum inania commenta nobis obtrudit, ſed fontes Iſraëlis limpidiſſimos, putum purum DEI Verbum, Legem & Teſtimonium, ad quæ univerſum mundum aut reſpicere, aut in æternum

perire

perire oportet. Quod ſi intellexerit hoſce ſuos labores & pios conatus tibi, mi Lector, & aliis ſtudioſis adoleſcentibus gratos fore, ſicut aliter fieri haudquaquam poteſt, ſi ſaltem Sinceritas & candor in judicando adhibeatur, tum excitabis & accendes eum ad multo graviora & utiliora opera, quorum haud aſpernandum numerum adhuc ſecum habet, pertexenda. Sin autem in hoc authore tibi quicquam diſplicuerit, vehementer te rogatum volo, ne virum Eccleſiæ totique poſteritati prodeſſe cupientem, mendacibus calumniis temerè obruas, ſed elaboratiore potius opere in publicum emittendo vincere, & ita nomen ejus obſcurare contendas. Bene vale, candide Lector, & noſtra hæc ſtudia, labores, & quicquid illud eſt, quod in uſum Eccleſiæ liberaliter impendimus boni Conſule. Berolini 10. Auguſti Anno reparatę Salutis 1587.

AD CANDIDVM LECTOREM.

ELIAS HVTTERVS GERMANVS.

COlligite fragmenta, inquit Filius Dei, ne quid pereat: Quibus verbis Sapientia divina nos monet, ut tam in omni vitæ genere, quam in ſtudio cœleſtis doctrinæ, omnia etiam minima, ad fragmentum panis & micam ſalis, nempè ad minimum Iota & Chirek uſque, ſumma diligentia colligere, eaque in futuram neceſsitatem aſſervare ſtudeamus. Hinc, meo quidem judicio, omnes illi piè & rectè fecerunt & faciunt, qui in reſtituenda doctrina Verbi DEI, Linguarum Scripturarumque & Artium ſingula diligenter rimantur, inquirunt, & inſtar canis Venatici odore ſuo perſcrutantur, inventaque ſua quælibet ſuo loco aſſervanda reſtituunt: ne poſteritas ex unius atque alterius oſcitantiæ vitio, de uno errore in alium, atque inde in confuſionem inextricabilem delabatur. Sicuti ante hæc noſtra tempora factum videmus, in quibus tota penè Sapientiæ & Linguarum ſcientia tenebris denſiſsimis obſcurata fuit. Hujuſmodi olim rimatores diligentiſsimi fuerunt, Inter Græcos Origenes Adamantinus, Inter Latinos D. Hieronymus, & hoc noſtro ſeculo quam plurimi pii & docti viri, qui in hunc uſq; diem indefatigabili ſtudio fragmenta cœleſtis doctrinæ undique diligentiſsime conquiſiverunt, quibus nunc veſcimur & ad ſalutis æternæ ſatietatem cum gaudio & exultatione fruimur. Quibus meritò gratias agimus immortales, quod tam diligentes & fideles patresfamilias & curatores domus DEI fuerunt, qui non ſibi ſaltem ſed nobis & poſteritati vixerunt. Quorum diligentiam & fidem & nos imitari fas eſt, ut & poſteritas noſtra aliquid utilitatis & fructus ex nobis noſtriſque ſtudis percipiat, donec integra domus DEI ad ſummum perficiatur conſummeturque. Hanc ob cauſam, & ego licet indignus, cum muliercula illa Chananea, Caniculæ inſtar, fragmenta de menſa Domini & Liberorum Chriſti decidentia collegi, non ad meam ſaltem implendam avaritiam, ſed ad meorum, totiuſque poſteritatis utilitatem & gloriam. Hoc eſt, in editione mea Novi Teſtamenti 12. Linguarum, hinc inde collegi fragmenta, Dictiones, Verſiculos & Membra, quæ in una atque altera Editione, Lingua, Verſione, vel ex negligentia interpretum, amanuenſium, ſcribarum, typographorum, manca & mutila fuerunt: & pedibus quaſi conculcanda in terram deciderunt, quibus meo judicio anima eſuriens & ſancta poſteritas ad ſatietatem uſq; cum voluptate ſeſe oblectare poſsit. Quæ ut Candidus Lector benignè à me accipiat, etiam atq; etiam rogo atq; oro.

AD CANDIDVM

SEQVVNTVR EA QVÆ IN PRIMO TOMO OBSERVATIONE DIGNA FVERVNT.

In Evangeliſta S. Matthæo.

Matthæi 4. verſ. 4. & 5.

In Latina & Bohemica verſione, inuicem tranſpoſiti fuerunt verſus 4. & 5. Quos ad Exempla Græcæ aliarumq; Linguarum ſuo loco & ordine reſtitui.

Matth. 5. verſ. 4.

In Latina verſione defuerunt hæc verba: Benè precamini iis, qui imprecantur vobis: quæ per Parentheſin textui Latino appoſui, ut textus textui Symmetricè reſponderet.

Matth. 6. verſ. 13.

In Latina & Bohemica verſione hæc itidem verba defuerunt: *Latin: Quia tuum eſt regnum, & potentia, & gloria, in ſecula ſeculorum.* Quæ quia ſine ſcandalo omitti non potuerunt, per Parentheſin, & quidem cum litera Curſiva ut vocant, ad inſtar aliarum Linguarum in proprium locum collocavi.

Matth. 9. verſ. 25.

Cum in Græco aliiſque exemplaribus ſequentia verba non invenirem, quæ tamen propriè eò pertinent, ut Marci 5 expreſsè ponitur, atque inſuper Latina, atque aliæ Linguæ hoc idem teſtantur, Addidi ea in Ebr. Græc. & Bohemico, hoc modo:

Ebra. וַיֹּאמֶר לָהּ טְלִיתָא קוּמִי וַתָּקָם׃

Græ. Καὶ λέγει αὐτῇ ταλιθὰ κοῦμι.

Bohe: J řekl děwečka/ wſtaň.

Matth. 20. verſ. 22.

Defuerunt in Latino hæc verba: Baptiſmate quo ego baptizor baptizari.

Matth. 20. verſ. 23.

In Latino itidem defuerunt hæc: Et Baptiſmate quo ego Baptizor baptizabimini.

Matth. 23. verſ. 8.

In Latino defuit verbum, CHRISTVS.

Matth. 27 verſ. 9.

Allegatur teſtimonium Sacræ ſcripturæ ex Propheta Ieremia, quod tamen non in eodem, ſed in Zacharia invenitur. Forſitan ex inſcitia ſcribæ ſemel neglectum eſt hoc, quod nemo poſtea corrigere auſus fuit, ne Evangeliſtæ verbis contradicere videretur.

Matth. 28. verſ. 18.

Ex verſione Syriaca, in reliquis Linguis, reſtitui hæc verba: Καθὼς ἀπέσταλκέ με ὁ πατὴρ κἀγὼ πέμπω ὑμᾶς. *Latin:* Sicut miſit me Pater, & ego mitto vos.

In Evangeliſta S. Marco.

Cap. II. verſ. 24.

In Hiſpanico, Germanico, Danico, & Bohemico abundant hæc verba: *(Diſcipuli tui)* quæ & in Latino per Parentheſin appoſui.

Marci 6. verſ. 11.

In Latina verſione defuerunt hæc verba: *Amen dico vobis, tolerabilius erit Sodomis aut Gomorrhis in die Iudicii, quam Civitati illi.*

Quæ ex aliis Linguis reſtituimus, ſiquidem meo iudicio omitti minimè poſſunt, ac pro huiuſce ſeculi conditione, æquè atque Oratio dominica in quotidiano uſu, & cohortatione impiorum, neceſſariò urgenda ſunt.

Marci 9.

In Germanico & Danico capitis & verſuum alia fuit diſtinctio, quam in reliquis Linguis: Ne ergo inordinata Symmetriæque contraria fieret confuſio, ad aliarum Linguarum diſtinctionem coordinavi, & meo quidem iudicio iuxta veram contextus rationem & ſententiam.

Marci 11.

L E C T O R E M.

Marci 11. *verſ.* 26.

In Germanico & Danico integer Verſus in omnibus ferme exemplaribus quæ ego vidi, omiſſus fuit quem ſic reſtitui:

Germ: **Wo jhr aber nicht vergeben werdet / ſo wirdt euch ewer himliſcher Vater auch nicht vergeben ewre feyle.**

Dan: Men verlade de icke/da ſkal oc eder Himmelſke Fader icke forlade eder eders Brøde.

Hæc verba proprie cum præcedentibus cohærent, nec omitti poſſunt: Videtur autem ſcriba vel Literarum collector indoctus & ſciolus hanc Syzygiam textus non intelligens, & pro ſuo arbitrio verba hæc, præcedentibus quodammodo ſimilia, quaſi bis in textu poſita, ut minus neceſſaria, è medio ſuſtuliſſe.

Simili modo in veteris Inſtrumenti Bibliis Ebraicis, Latinis, Germanicis, Italicis, Hiſpanicis, Gallicis, Anglicis: Danicis, excepta Græca, Arabica & Aethiopica Lingua. *In Pſal.* 145. *verſ.* 14. integra Litera Nun deeſt, Quæ Ebraice ſic habere debet:

נֶאֱמָן יְהוָֹה בְּכָל־דְּבָרָיו וְקָדוֹשׁ בְּכָל מַעֲשָׂיו ׃

Fidelis vel verax eſt Dominus in omnibus verbis ſuis, & Sanctus in omnibus operibus ſuis.

Cur autem in Ebraicis Bibliis verſus hic omiſſus ſit, duplici ratione colligo: Primo quod in Litera צ. mox ſequitur:

צַדִּיק יְהוָֹה בְּכָל דְּרָכָיו וְחָסִיד בְּכָל מַעֲשָׂיו ׃

Iuſtus eſt Dominus in omnibus viis ſuis, & miſericors in omnibus operibus ſuis.

Putavit fortaſſis ſcriba abundare verſum alterutrum: Priorem ergo omiſit. Ne res eadem bis poſita Lectorem offendat. Nec animadvertens Pſalmum hunc Artificialem & Acroſtichum eſſe, qui iuxta Alphabethi ordinem conſcriptus ſit, aliàs hoc minime perpetraſſet. Debuiſſet præterea diſcernere inter Iuſtitiam & Veritatem, nec non inter Sanctitatem, Miſericordiam, Verbum & Viam DEI. Quæ diverſa ratione Deo tribuuntur, & confundi nec poſſunt nec debent. Id quod Diabolus procul omni dubio per huiuſce Verſiculi eliſionem conatus eſt. Ne verbo Dei veritas, & operibus divinis ſanctitas tribueretur. Sicuti in collatione Symmetrica Linguarũ, textuumq; biblicorũ ſeſe offerunt multa millia huiuſmodi errata, præſertim ſi res ardua ad Chriſti gloriam & noſtræ ſalutis aſſecurationem ſpectat. Tunc enim diabolus pleruñque ſuo more aliquid decerpſit. De quo ſuo loco & tempore ex profeſſo, Deo Iuvante, agemus pluribus. Exercendi ſunt autem potiſſimum Iudæi hoc verſiculo, ut reſpondeant, Deo & Eccleſiæ, Cur, quando & ubi amiſerint hunc verſum, in quo totius Eccleſiæ ſalus tanquam firmo fundamento nititur. Si enim verbo Dei veritas, & operibus Dei ſanctitas derogatur, actum eſt de Eccleſia, & de nobis omnibus.

Marci 14. *verſ.* 6.

Variant exemplaria Græca, quædam habent εἰς ἐμὲ quædam ἐν ἐμοὶ, ac idem ferè eſt.

Marci 15. *verſ.* 3.

Ex Græco Regio Hiſpanico, in Latina verſione appoſui: Ipſe vero nihil reſpondit: Quæ verba, quia in Pariſienſi exemplari in margine ſaltem collocata repperi, nec omninò autentica eſſe apparent, atq; in mox ſequenti 5. verſu habentur, in reliquis Linguis omiſſa ſunt.

In Evangeliſta S. Luca.

Cap. 1. *verſ.* 73. & 74.

Variant exemplaria in diſtinctione Verſuum, quam varietatem ut ſpero, haud incongruè compoſui.

Lucæ 7. *verſ.* 40.

Ex Syriaca Lingua hæc verba in reliquis appoſui. (*Et Ieſus dixit illi*) ne vacuum ſpacium relinqueretur.

Lucæ 8. *verſ.* 54.

Defuit in Latina Verſione: *Eiectis foràs omnibus.*

Lucæ 11. *verſ.* 2.

In Latina omiſſum fuit: Fiat voluntas tua, ſicut in cœlo & in terra. Quæ verba meritò apponenda eſſe, nemo non intelligit, ne manca & mutila permaneat oratio Dominica. Simili modo in Bohemica Lingua qua vſus ſum, defuit: **yako wnebi tak y na Zemi.**

Lucæ 11. verſ. 4.

In Latino & Bohemico iterum defuerunt hæc verba: Sed libera nos à malo: **Ale zbaw nás od zleho.**

Lucæ. 17. verſ. 36.

Integer hic verſus pluribus in Linguis defuit:

Lat. Duo erunt in agro, vnus aſſumetur, & alter relinquetur.
Ger. **Denn werden zween auff dem Felde ſeyn/ Einer wird angenommen/ vnd der ander wird verlaſſen werden**/ Vt ex contextu apparet,

Lucæ. 18. verſ. 8.

Variant Exemplaria Græca, Quædam enim habent dictionem ἆρα cum tono circumflexo, quæ particula dubitationem quandam ſignificat. Hinc verterunt:

Lat. Veruntamen Filius hominis veniens putas inueniet fidem in terra.
Ger. **Doch wenn deß Menſchen Sohn kommen wird/ meinſtu daß er werde Glauben finden auff Erden.**

Quædam Exemplaria habent ἄρα cum tono Acuto, quod firmiſſimam certitudinem ſignificat. Hinc vertendum cenſeo;

Lat. Ergo Filius hominis veniens certè inueniet fidem in terra.
Ger. **Darumb wenn deß Menſchen Sohn kommen wird/ wird er gewiß Glauben finden auff Erden.**

Et ratio eſt:

Orandum enim eſt ſemper & nunquam deficiendum, donec veniat Dominus: Quod ſi orandum eſt, Ergo & fides maneat neceſſe eſt: Siquidem ſine fide omnis irrita fit oratio, & liberationis expectatio.

DEVS enim non exaudit impios, Nec Chriſtus liberabit impios, ſed credentes & invocantes nomen eius, Iuxta illud: Omnis qui invocauerit nomen Iehovæ ſalvabitur, & Iuſtus fide ſua vivet.

An ergo hic locus de dubitatione, an vero de certitudine fidei hominibus proponendus ſit, piis & doctis iudicandum relinquo.

Luce 22. verſ. 47.

Integer verſiculus in pluribus exemplaribus defuit, quem ex opere Complutenſi ſic reſtitui.

Græ. τοῦτο γὰρ σημεῖον δεδώκει αὐτοῖς, ὃν ἂν φιλήσω αὐτός ἐστι:
Lat: *Quia dedit illis ſignum, dicens, Quemcunque oſculatus fuero, ipſe eſt.*

Reliquas Linguas vide ſuo loco in contextu.

In Evangeliſta S. Iohanne.

Cap. I. verſ. 41.

Defuerunt in Latino hæc verba: Quod interpretatum eſt Chriſtus.

Iohan. 7. & 8.

In ſeptimo capite à verſu 53. uſque ad verſum 12. octaui capitis, integra adulteræ hiſtoria in Syriaca Lingua omiſſa fuit: quam per DEI gratiam reſtitui.

Iohan. 19. ver. 38.

In Italico, Germanico, & Danico, defuerunt & ad huc deſunt hæc verba:

Ital: E venne e preſſe il corpo di IESV.
Ger: **Vnd er kam vnd nam den Leib JESV.**
Dan: **Oc kom oc tog Jeſu lege met.**

Quæ ſibi quiſque pro libitu competenti loco aſcribere poterit.

In Actis Apoſtolorum.

Cap I. verſ. 4.

In Latina, Itali: Hiſpan: Angl: Germ: Dani: Bohem: ponitur verbum, Inquit, Diſſe, Dize, **Said he/ Sprach er**; &c. quod in Græco & cæteris Linguis, non habetur.

Actor. 2. verſ. 43.

Ponuntur hæc verba in Latino & Bohemico: quæ in reliquis Linguis non reperiuntur:

Lat: *In Ieruſalem, & metus erat magnus in univerſis.*
Bohem: W Geruſalemě/a ſtrach welický byl mezij wſſemi.

Actorum 2. verſ. 46. & 47.

In Germanica & Danica Linguis, Græcæ aliarumque Linguarum, non obſervata eſt diſtinctio. Quapropter ſic poſuimus:

Ger: **Namen die Speiſe mit frewden/vnd einfaltigem hertzen/vnd lobten Gott/vnd hatten gnade bey dem gantzen Volck.**
Dan: Finge made/met glæde oc enfoldige hiertter/oc loffuede Gud/oc haffde naade hoſſ alt Folcket.

Actor. 7. verſ. 14.

In Hebræa Lingua, vocabulum (וְחַמֵשׁ) Et quinque, parentheſi incluſimus, quod Hiſtoriæ Iacobi Patriarchæ non reſpondere videatur, an mutandũ ſit nec ne, Candidi lectoris Iudicio permitto.

Actor. 8. verſ. 37.

In Syriaca Lingua to tus verſus omiſſus fuit.

(וֶאֱמַר פִּילִפּוֹס אֶן מְשַׁבַּח אַנְתְּ דַּתְהַיְמֵן מֶשְׁכַּח דְּיֶהְוֶה וַעֲנָא וֶאֱמַר מְהַיְמֵן
אֶנָא דְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא בְּרֵהּ דַּאֲלָהָא הוּא ׃)

Lat: Dixit autem Philippus: ſi credis ex toto corde, licet: Et reſpondens ait, Credo Filium DEI *eſſe Ieſum Chriſtum.*

Germ: **Philippus aber ſprach: Glaubeſtu das von gantzem hertzen ſo mags wol ſein: Er antwortet vnd ſprach: Jch glaube das Jeſus Chriſtus Gottes Sohn iſt.**

Hoc inſigne & præclarum teſtimonium in libris Syrorum & Chriſtianorum in Turcia, & Armenia &c. degentium non extat, quod meo iudicio à ſcriba Ariano, ut Chriſto divinus honor detraheretur, ſicut in multis locis videre licet, ſuffuratum eſt.

Actor. 10, verſ. 6.

In Syriaca quoque Lingua hæc verba defuerunt:

וְהוּ יֵאמַר לָךְ מָנָא וָלֵא לָךְ לְמֶעְבַּד ׃

Lat: *Hic dicet tibi quid te oporteat facere.*
Ger: **Der wirdt dir ſagen was du thun ſolt.**

Actor 13. verſ 20.

Variant Exemplaria Germanica, quædam enim habent trecentos & quinquaginta annos, quædam vero quadringentos quinquaginta. Quem numerum cum cæteris Linguis plurimis retinuimus- quod Gandidi Lectoris iudicio permitto.

Actor. 14. verſ. 6.

Ex Latina verſione reliquis Linguis hæc verba appoſui: *Latin*: Et commota eſt omnis multitudo in doctrina eorum: Paulus autem & Barnabas, morabantur Lyſtris.

Germ: **Vnd alles Volck ward bewegt über jhrer Lehr. Paulus aber vnd Barnabas hielten jhr weſen zu Lyſtra**/ reliquas Linguas quære ſuo loco.

Actor. 14. verſ. 9.

Ex Syriaca & Græca Linguis hæc verba appoſui: *Latin*: Tibi dico in nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti.

Germ: **Jch ſage dir in dem Namen vnſers HERrn Jeſu Chriſti.**
Dan: Jeg ſiger dig i vor Herris Jeſu Chriſti Naffn.

Quod ea in honorem Chriſti Domini noſtri atque in noſtram conſolationem optimè poſita eſſe viderentur.

Actor. 14. verſ. 18.

Ex opere Hiſpanico reliquis Linguis hæc verba addidi:

Græc: Διαλεγόντων αὐτῶν καὶ διδασκόντων.
Latin: Cunctantibus vero ipſis & docentibus.
Germ: **Als ſie aber verzogen vnd lehreten.**

Actor. 15. verſ. 34.

Hunc verſum ex Græco Pariſienſi Exemplari, hiſce verbis in omnibus Linguis complevi.

Græc: Καὶ ἰούδας μόνος ἐπορεύθη εἰς ἱερουσαλήμ.

*L*atin: Iudas autem ſolus abiit Ieruſalem.

Germ: **Judas aber zog allein gen Jeruſalem/ ꝛc.**

Actor. 19. verſ. 23.

Quedam Syriaca, Latina, Hiſpanica, Bohemica exemplaria & Linguæ habent vocabulum אֱלֹהִים τοῦ θεοῦ, Domini, **Gottes**: quædam non.

Actor. 20. verſ. 28.

Nec Syriaca, nec Græca, nec Latina, nec Germanica ſibi invicem hoc in loco ritè correſpondent Meo iudicio ſic corrigenda eſſe ſtatuo.

Græc: Ποιμένειν τὴν ἐκκλησίαν τοῦ θεοῦ, καὶ τοῦ κυρίου ἡμῶν τοῦ ἰησοῦ χριστοῦ ἣν περιεποιήσατο διὰ τοῦ ἰδίου αἵματος.

Latin: Regere Eccleſiam Dei & Domini noſtri Ieſu Chriſti, quam acquiſivit ſanguine ſuo.

Germ: **Zu Hůten vnd weiden die Gemeine Gottes/ vnd vnſers HErrn Jeſu Chriſti/ welche er durch ſein eigen Blut erworben hat.**

Hunc locum, absque dubio, Ariani quoque corruperunt, ne expreſſum teſtimonium extaret quod Ieſus Chriſtus tam verus DEVS, quam homo eſſet.

Actor. 23 verſ. 25.

Sequentia verba reliquis Linguis, ex Latino adiunxi, ne vacuum relinqueretur ſpacium:

Latin: Timuit enim ne fortè raperent eum Iudæi, & occiderent, & ipſe poſtea Calumniam ſuſtineret, tanquam accepturus pecuniam.

Germ: **Denn er beſorget ſich/ die Jůden möchten jhn mit gewalt nem̄en vnd tödten/ vnd er můſte jhm nachmals übel nachreden laſſen/ als hette er gelt genommen.**

SEQVVNTVR EA QVÆ IN SECVNDO TOMO NOTATV DIGNA FVERE.

In Epiſtola S. Pauli ad Romanos.

Cap. 1. verſ. 20.

Germanica Exemplaria invicem variant.

Roman. 4 verſ. 5.

Extat in Syriaco vocabulum בִּלְחוּד Tantum, **Allein**/ quod aliàs nullibi reperitur, propterea, reliquis *L*inguis addidi, nec malè quidem quantum ego ex *L*inguis intelligo: Sicut quoque in opere Regio Hiſpanico, Teſtamento Syriaco VVidmanſtadii Viennæ excuſo aliiſque videre licet.

Rom. 4 verſ. 5.

Habetur in Latino: Secundum propoſitum gratiæ Dei. Bohem. **wedlé vloženij miloſti Božij.** An huc pertineat nec ne, iudicet candidus Lector: arbitror eum, qui particulam excluſiuam expunxerit, hoc illius loco ſubſtituiſſe.

Rom. 4. verſ. 6.

Defuit in Græco, Latino, & Bohemico vocabulum λέγων, dicens, **řka.**

Rom. 4 verſ. 18.

Hæc verba: Sicut Stellæ cœli & arena maris: Bohe. **yakožto hwězdy nebeſké a yako pijſek mořſký/** extabant ſolum in Latina & Bohemica lingua, hæc qui reliquis addere cupit facilimè id efficere poterit.

Rom. 8. verſ. 1.

Deſuit in latino: Sed iuxta Spiritum.

Rom 9. verſ. 11. & 12.

Hi duo verſus in Anglica & Polonica Linguis aliter atque in aliis diſtincti fuerunt, quos ad normam reliquarum principum Linguarum diſpoſui.

Rom. 9. verſ 25.

Abundabant hæc verba in Latino, Hiſpanico & Bohemico: Et non miſericordiam conſecutam, miſericordiam conſecutam.

Rom. 11. verſ. 6.

In Latino deſuit: Si ex operibus, iam non eſt gratia, quoniam opus id non eſt opus.

Rom. 11. verſ. 29.

Græca Exemplaria malè inuicem conueniunt, quæ candidus Lector ipſe conferat.

Rom. 12. verſ. 11.

Quædam Græca Exemplaria habent καιρῷ, quædam κυρίῳ. Hinc in Latino traductum: Servientes Domino. In Germanico: Schicket euch in die zeit: utrumque non malè quadrat, ſed meo iudicio, ſervite Domino, retinendum.

Rom 12. verſ. 17.

Extant in Latino, Hiſpanico & Bohemico hæc verba:

Lat. *Non tantum coram Deo, ſed etiam &c.*
Hiſp. No ſolo delante de dios mas aun.
Bob. Ne toliko před bohem / ale takť.

Quæ quia in reliquis linguis non reperiebantur, Parentheſi incluſimus.

Rom. 14. verſ. 11.

Hæc verba in quibuſdam Exemplaribus Græcis reperiuntur: τῶν ἐπουρανίων, καὶ ἐπιγείων, καὶ καταχθονίων. Cæleſtium, terreſtrium, & ſubterreſtrium Im Himel / auff Erden / vnd vnter der Erden. hæc qui reliquis vult adiicere facilè hoc efficiet.

Rom 14. verſ. 16.

In Latino extabat (*noſtrum,*) quod iuxta reliquas Linguas (*veſtrum*) eſſe debuit, ut & reſtitutum eſt.

Rom. 15. verſ. 14.

In Græca & quibuſdam aliis Linguis ponitur ἀλλήλους Alterutrum. In Syro לְאַחֲרָנֵא ἄλλους. alios: Quod Emphaticoteron poſitum eſſe videtur, de quo ex contextu, iudicet lector.

Rom. 16. verſ. 20.

In Italica, Hiſpanica & Bohemica Linguis Amen extabat. quod reliquæ non habebant.

Rom. 16. verſ. 24.

Hic verſus in Syriaco שַׁיְבוּתֵהּ דְּמָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא עַל כֻּלְכוּן : in finem epiſtolæ reiectus erat, quem competenti loco repoſui.

In I. Epiſtola ad Corinthios.

Cap I. verſ 20.

In Polonica Lingua hæc verba non reperiebantur: Nonne ſtultam fecit Deus ſapientiam huius mundi.

Germ: Hat nicht GOtt die Weißheit dieſer welt zur Thorheit gemacht?
Polon: Azaż Bog madrošc świátá tego glupſtwo vzynil.

1. Cor. 1. verſ. 27.

Defuerunt in Gallica Lingua hæc verba:

Latin. Sed quæ ſtulta ſunt mundi elegit Deus, ut confundat ſapientes.
Gall: Mais Dieu à eſleu les choſes folles de ce monde pour confonde les ſages.
Germ: Sondern was Thöricht iſt für der Welt / das hat Gott erwehlet / daß er die Weiſen zu ſchanden machet.

Quæ

Siquidem verba ſaluberrima & ſolatii plena ſunt quæ nullo modo omitti poſſunt nec debent: quibus ſignificatur, quod nihil omninò ex nobis ſimus, ſciamus, vel poſſimus, ſed quicquid ſumus, ſcimus & poſſumus, id omne habeamus ex Deo per Chriſtum Ieſum Dominum noſtrum, gratis, non ex merito, ſaltem ut gratos nos exhibeamus erga Deum & proximum, ac denique cum illo prorſus unum fiamus.

1 Cor. 4, verſ. 16.

In Bohemica lingua hæc verba poſita reperiuntur.

Lat: Imitatores mei eſte *(ſicut & ego Chriſti)*

Ger: Seyd meine nachfolger (gleich wie ich Chriſti nachfolger bin.)

Boh: Jako y yá gſem Kryſtuow.

1. Cor. 6. verſ. 20.

In Latina & Bohemica lingua vocabulum (*portate*) (a noſte) ſuper additum erat, quod parentheſi incluſimus, cum nil ſcandali obiiciat, Econtra in hiſce duabus linguis hæc verba omiſſa fuerunt, quæ per parentheſin adiecimus.

Lat: *Et in Spiritu veſtro, quæ Dei ſunt.*

Boh: Y duchem waſſim kteréžto wěci Boži gſau.

1. Corinth. 7. verſ. 33. & 34.

Hi duo verſus in Latino & Bohemico perperam diſtincti fuerunt, quos ſic reſtitui.

Latin: Diviſa ſunt hæc duo; & mulier & virgo: Innupta cogitat quæ Domini ſunt, ut ſit ſancta & corpore & Spiritu. Quæ autem nupta eſt; cogitat quæ ſunt mundi, quomodo placeat viro.

Bobe: Rozdílné ſau geſt žena á Panna / newdaná ta myſlí na to což geſt Božijho / aby byla ſwatá tělem y duſſy / ꝛc.

1. Corinth 9. verſ 4.

In Danica Lingua totus verſus omiſſus fuit, quem ſic reſtitui: Haffue wi icke mact at æde oc at dricke.

1. Corinth 10. verſ. 17.

In Bohemica Lingua ſolummodo extabant hæc verba: Et de uno calice: *Bohem*: A gednoho kalicha. Cum autem meo iudicio ad textum pertineant, reliquis linguis appoſui.

1. Corinth. 10. verſ. 28.

In Syriaca, Latina, & Hiſpanica lingua hæc verba omiſſa fuerunt:

Syr. דְּמָרְיָא הִי גֵּיר אַרְעָא בְּמֻלָיָאהּ :

Lat. Quia Domini eſt terra & plenitudo eius.

Hiſp. Porque del Sennor es la tierra, y lo que la hinche.

Hæc quia tam inſignia & præclara ſunt verba, ex contextu eadem abeſſe nolui.

1. Corinth. 11.

Variat initium huius capitis in Germanico & Danico ab aliis linguis.

1. Corinth 15. verſ. 55

Verſus hicce aliter in Nouo Teſtamento citatur, quam in veteri legitur, id quod factum eſt propter vocabulum אֱהִי quod alii per tranſpoſitionem Iod & He אַיֵּה ubi, legerunt, Id generis multa millia in Bibliis reperiuntur, de quibus ſuo tempore.

In Epiſtola II. ad Corinthios.

2. Corinth. 1. verſ. 1. 6. 7.

Item. *2 Corinth.* 8. *verſ.* 7. 13. 14. & 20.
Item. *2. Corinth* 10. *verſ.* 4. & 5.
Item. *2. Corinth.* 11. *verſ.* 1.

Multum variant Exemplaria, quod tamen, DEO iuvante, in ordinem redegimus. Hoc qui noſſe deſiderat, conferat Exemplaria, & videbit quantos labores in corrigendis & diſtinguendis Exemplaribus exanthlaverimus.

Ad Galatas.

Cap. IIII. verſ. 31.

Hic verſus in Latino aliter fuit diſtinctus quam in reliquis Linguis.

Galat. 5. verſ. 9.

Hæc verba in Latino abundarunt: Nemini conſenſeritis.

Galat. 5. verſ. 13.

Extat in Latino vocabulum Spiritus, quod in reliquis non reperitur.

Galat. 5. verſ. 23.

In Italica & Gallica Lingua vocabulum Fides, Fede, Foi, omiſſum fuit: quod ut fas eſt, reſtitui.

Galat. 5. verſ. 22. & 23.

Hos duos verſus, quia in Hiſp. Lat. Boh. & Syriaca Linguis non admodum benè diſtincti fuerunt, in melius, ut arbitror, reſtituimus.

Galat. 6.

Aliud fuit initium huius capitis in Germanico & Danico quam in reliquis Linguis.

Ad Epheſios.

Cap. III. verſ. 15.

Quædam Germanica exemplaria habent vocabulum **Kinder** pro **Vater** / meo iudicio ita legendum cenſeo:

> *Germ:* **Derhalben beuge ich meine Knie / gegen dem Vater vnſers HErrn Jeſu Chriſti / der der rechte Vater iſt über alles was da Vater heiſſet / im Himmel vnd auff Erden.**

Hîc quædam Exemplaria habent: **Vber alles was da Kinder heiſſet** / ſed hæc Candido Lectori iudicandum relinquo.

Epheſ. 5. verſ. 18.

In Latino extabat vocabulum (Sanctus) **Heilig** / quod & reliquis Linguis addidimus.

Epheſ. 5. verſ. 21.

Quædam exemplaria & Linguæ habent vocabulum θεοῦ, DEI, **Gottes**. Quædam דִּמְשִׁיחָא; χριστοῦ, Chriſti. Vtrumque haud malè quadrat, potuit quoque unum alteri coniunctum, & ex incitia ſcribæ vel hoc vel illud omiſſum fuiſſe, quod in aliis quoque factum videmus pluribus.

Ad Philippenſes.

Cap. IIII. verſ. 13.

Omiſſum fuit in Latina Lingua vocabulum CHRISTO.

Ad Coloſſenſes.

Cap. II. verſ. 21.

In Germanica & Danica Lingua hæc verba (**die da ſagen**) (**huilcke ſom ſige**) abundant.

Cap. 4.

Aliud initium huius capitis eſt in Germanico & Danico quam in reliquis Linguis.

Ad Theſſalonicenſes II.

Cap. I. verſ. 7.

In Syriaca Lingua vocabulum מְשִׁיחָא Meſsias extitit, quod reliquæ Linguæ non habuerunt.

Ad Timotheum.

Cap. 6. verſ. 5.

In Latina Lingua defuit: Seiungere ab iis qui eiuſmodi ſunt.

Ad Hebræos.

Cap III. verſ. 1.

In Latino vocabulum Chriſtus defuit.

Hebr. 5.

Aliud initium huius capitis in Germ: & Dan: quam in reliquis Linguis fuit.

Hebr. 7. verſ. 21.

In Latino defuit: Secundum ordinem Melchiſedech.

Heb. 8. verſ. 6.

Syriaca Lingua habuit t יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא Ieſus Chriſtus, quod in honorem nominis Ieſu Chriſti, reliquis quoque Linguis appoſui.

Heb 9 verſ. 14.

Græca, Syriaca, Anglica, & Polonica Linguæ habuerunt Aeternum, reliquæ vero Sanctum, quod non mutavi, meo iudicio tamen, potius ſanctum quam æternum legendum, id quod ſcribæ culpa depravatum eſſe arbitror qui pro ἁγίȣ, αἰωνίȣ ſcripſerit, quod poſtea ita inolevit.

Heb. 10. verſ. 5.

Dictum Pſalmi aliter citatur quam in veteri Teſtamento legitur.

Heb. 11. verſ. 13.

In quibusdam Græcis Exemplaribus deeſt vocabulum πεισθέντες.

Heb. 12. verſ. 2.

Variant Græca Exemplaria.

Heb. 12. verſ. 18.

In quibusdam Exemplaribus defuit: ἢ βολίδι κατατοξευθήσεται, vel confodietur iaculis.

Heb. 12. verſ. 29.

In Hiſpanicis Bibliis hic verſus planè omiſſus fuit.

Hiſp. Porque Iehoua nueſtro Dios es fuego que conſume.

In Epiſtola S. Iacobi.

Cap. III verſ. 6.

Pleraque Exemplaria inter ſe diſcrepabant quæ tamen σὺν θεῷ mediante Syriaca Lingua in ordinem redegi, ut excontextu apparebit.

Iacob. 3. verſ. 12.

Latina, uuas pro oleis, & Germanica, Oleum pro Olivis, habuerunt.

Iacob 4. verſ. 4.

In Latina vocabulum Adulteræ defuit, quod in Syriaca adhuc deeſt.

Iacob. 4. verſ. 5.

Totus hic verſus defuit in German. & Danica Linguis quem ſic reſtituimus.

Ger. Aber der HErr gibt vns reichlich ſeine gnade/ darumb ſagt er/ Gott widerſtehet den Hoffertigen/ den Demütigen aber gibt er gnade.

Dan. Men Herren giffuer rigelige hans naade/ der faare ſiger hand / Gud ſtaar de hofferdige i mod men de ydmige giffuer hans Naade.

LECTOREM.

Hæc inſignia verba, bona conſcientia omittere non potui, & miror, cum ferè quotannis, iam à 70. annis, Germanica Biblia hinc inde de novo excuſa ſint, quod hæc aliaque inſignia teſtimonia turpi negligentia omiſſa ſint, quaſi peccatum ſit, denuò corrigere quod ſemel ex incuria neſcio qua neglectum fuit.

In I. Epiſtola S. Petri.

Cap. II. verſ. 23.

Latina exemplaria habent, Iniuſtè pro iuſtè poſitum.

1. Pet. 3. verſ. 15.

Variant Exemplaria & Linguæ: quædam habent κύριον τὸν θεὸν Dominum DEVM: quædam vero habent Dominum Chriſtum: hinc colligo utrumq; coniunctum fuiſſe Dominum DEVM Chriſtum, ſed ex malitia Diaboli factum, quod in vno loco vocabulum DEVM in altero vero vocabulum Chriſtum omiſſum fuit, ad derogandam Chriſto diuinitatis gloriam, de quibus candidus Lector, Iudicium ferat.

1. Pet. 4. verſ. 14.

Defuerunt in Latina & Bohemica Linguis hæc verba.

Latin. Iuxta ipſos quidem maledictis afficitur, iuxta vos autem glorificatur.

In II. Epiſtola S. Petri.

Hæc Epiſtola planè defuit in Syriaca Lingua, quam σὺν θεῷ integram reſtitui.

2. Pet. 1. verſ. 11.

Item 2. Pet. 2. verſ. 8.

Plurimum variant Græca Exemplaria.

In I. Epiſtola S. Iohannis.

Cap. I. verſ. 14.

In Latino defuit: Scripſi vobis patres, quoniam cognoviſtis eum qui ab initio eſt, reliquæ Linguæ habuerunt, Scribo pro ſcripſi, quod equidem ut ſpero haud malè reſtitutum eſt.

1. Ioh. 2. verſ. 23.

Defuit in Græco, Anglico, Germanico, Danico & Polonico: Qui confitetur Filium, & Patrem habet. Hoc evidens erratum ſilentio prætexire non potuimus, parum curans quid lividi calumniaturi ſint.

1 Ioh. 3. verſ. 32.

Variant itidem Græca Exemplaria.

1 Ioh. 5. verſ. 3.

Defuerunt in Danico hæc verba.

Thy det er Guds Kærlighed/ at wi ſkulle holde hans bud.

1. Ioh. 5. verſ. 6.

Vocabulum Spiritus penè in omnibus Linguis à principio omiſſum, in fine loco vocabuli Chriſtus inſertum eſt, & hoc pacto textus peſſimè depravatus fuit, malitia Diaboli, in deſpectum gloriæ domini noſtri IESV CHRISTI.

1. Ioh. 5. verſ. 7.

Hic totus verſus in Danico & Germanico deſideratus fuit.

Ger. Denn Dreye ſind die da zeugen im Himmel/ Der Vater/ das Wort/ vnd der heilige Geiſt/ vnd dieſe dreye ſind eins.

Dan. Thy de ere tre ſom vidne paa himmelen/ Faderen/ oc Ord/ oc hellige Aand/ oc de tre ere til ſammen.

Hoc inſigne erratum nec ſilentio prætereundum nec ulla ratione excuſandum eſt: cum & D. Hieronymus in prologo ſeptem Epiſtolarum Canonicarum huius dicti meminerit, ſic ſcribens:

Eſt enim prima earum Epiſtola Iacobi, duæ Petri, tres Iohannis, & Iudæ una: Quæ ſi ſicut ab eis digeſtæ ſunt, ita quoq; ab interpretibus fideliter in Latinum verterentur eloquium, nec ambiguitatem legentibus facerent, nec ſermonum ſeſe varietas impugnaret, illo præcipuè loco ubi de vnitate Trinitatis in prima Iohannis Epiſtola poſitum legimus, in qua etiam ab infidelibus tranſ-

latoribus

latoribus multum erratum eſſe à fidei veritate comperimus : trium tantummodo vocabula, hoc eſt, Aquæ, Sanguinis & Spiritus in ipſa ſua editione ponentibus, Patris Verbiq; ac Spiritus teſtimonium omittentibus, in quo maximè & fides Catholica roboratur & Patris & Filii & Spiritus Sancti Divinitatis ſubſtantia comprobatur. In cæteris vero Epiſtolis, quantum à noſtra aliorum diſtet editio lectoris prudentiæ derelinquo. Hæc ſunt D. Hieronymi verba, quæ meritò legi, intelligi ac ponderari debebant.

1. Iohan. 5. verſ. 13.

Defuerunt in Latino hæc verba, ut & in Bohemico: *Scripſi credentibus in nomen filii Dei &c.*

1. Iohan. 5. verſ. 17.

In Latino, & in Bohemico omiſſum fuit vocabulum (*Non*) (Ne/) in Germanico verba (Sünde vnd nicht) transpoſita fuere.

In II. Epiſtola S. Iohannis.

Hæc quoque Epiſtola omiſſa fuit in Syriaca lingua, quæ nunc per Dei gratiam à nobis reſtituta eſt.

2. Iohan. 1. verſ. 11.

Hæc verba in omnibus ferè Linguis defuerunt: Ecce prædixi vobis, ut in die Domini non confundamini.

In III. Epiſtola S. Iohannis.

Et hæc Epiſtola deſiderata fuit in Syriaca Lingua, quam quoque de nouo reſtituimus.

In Epiſtola S. Iudæ.

Et hac caruit Syriacæ Linguæ exemplar, quam auxilio diuino reſtituimus.

Iud. verſ. 5. 22. 23.

Multum diſcrepabant Exemplaria, quæ nunc ita correcta & diſpoſita ſunt, ut de ordine neminem conqueri poſſe confidam.

In Apocalypſi S. Iohannis.

Totus hic liber Apocalipſeos Syris defuit, igitur eundem de novo transferre & reſtituere coacti fuimus.

Apoc. 3. verſ. 1.

In Germanico & Danico vocabulum Sieben defuit.

Apoc 3. verſ. .

Plurimum diſcrepabant Exemplaria Græca.

Apoc. 5. verſ. 9.

In Germanico & Danico vocabulum Gott/ Gud omiſſum fuit.

Apoc. 8 verſ 4.

Integer Verſus in Bohemico ex incuria typographi omiſſus fuit.

Apoc 8. verſ. 13.

In Latina & Bohemica Lingua poſitum erat vocabulum Aquilæ pro Angeli.

Apocal. 21 verſ. 26.

Integer verſus in Germanico & Danico deſideratus fuit.

Ger. Vnd ſie (*reges terræ*) werden die Ehre vnd herrligkeit der Heyden in dieſelbige (*in urbem ſanctam videlicet Eccleſiam Chriſti*) bringen

Dan. Oc de ſkulle føre de ære oc herlighed de hedninge til hannem.

Quæ quidem inſignia ac ſolatii plena verba ſunt & digna ut ab omnibus principibus Viris intelligantur, conſiderentur, imò ſi poſſibile ſit aureis literis cordibus inſcribantur, quibus moniti omnia ſua conſilia eò dirigant, ut Dei gloria illuſtretur & Evangelium Regni de quo Chriſtus loquitur in toto terrarum Orbe in omnibus Linguis & Scripturis efficaciter prædicetur.

QVOD RELIQVVM EST, AMICE ET CANDIDE LECTOR.

CVm D. Paulus in Epiſtola ad Coloſſenſes mentionem faciat Epiſtolæ quam ad Laodicenſes vicinos eorum ſcripſerit iisq; injungat, ut Epiſtolam ad ſe ſcriptam in Eccleſia Laodicenſium legi procurent: Et econtrà Epiſtola ad Laodicenſes ſcripta apud Coloſſenſes legatur: Nec eandem in ullo vel Græco vel Syriaco vel Latino Codice, niſi in Iacobi Fabri Stapulenſis Latino commentario ſuper Novum Teſtamentum, nec non in Germanico Iohannis Dietenbergii Coloniæ impreſſo, atque Bohemico Pragenſi, invenerim, propemodum á nobis neglecta fuiſſet: Quia tamen inſignes & ſolatii plenas in ſe doctrinas continet, operæ pretium eſſe iudicavi, ut eandem & in reliquas Linguas converterem, prout divina mihi conceſſum eſt gratia. Quod ut candidus & ſyncerus Lector tanquam ad gloriam Dei & communem Eccleſiæ ſalutem directum, benignè à me accipere dignetur etiam atque etiam rogo.

Præterea amice & candide Lector, te ignorare nolo, quod, cum primum Novi Teſtamenti editionem in 12. Linguis molitus ſum, potiſsimum Ebrææ ſanctæ Linguæ exemplar nobis defuit, cujus copiam (excepto S. Matthæo & Epiſtola ad Ebræos Baſileæ impreſsis, quæ magis Rabbinicam, quam Biblicam phraſin redolent nec ſine nauſea legi poſſunt) nec in ulla Bibliotheca, nec ab ullo hominum, etiamſi multis millibus aureorum redimere voluerim, nanciſci potui: Quapropter ego licet omnium minimus, urgente neceſsitate, conſideratione inſuper gloriæ divinæ & publicæ utilitatis, & ne cum dedecore rem tantam deſerere cogerer, integrum Novum Teſtamentum à capite ad calcem, in Linguam ſanctam, divino fretus auxilio, convertendum ſuſcepi: Quantum autem onus humeris meis impoſuerim, omnibus piis, bonis & doctis iudicandum relinquo. Converti, correxi, onera domeſtica & rei familiaris ſuſtinui, annuo temporis ſpacio ξὺν θεῷ abſolvi. Qua autem felicitate hoc à me præſtitum ſit, tuo ſyncero & candido tuo judicio ſubmitto. Studio & ex proæreſi nil quicquam perperam reddidi. Si quo tamen in loco forſitan à me meiſque amanuenſibus peccatum fuerit, ne nos propterea inſontes, totique poſteritati optimè cupientes calumniis proſcindas: ſed, ut bonum virum decet, me de ſphalmate aut errore amicè & ſyncerè admonere digneris: Id quod tibi honorificum, mihi vero tam gratum quam gratiſsimum erit, qui & operamque daturus ſum ut ejuſmodi mendæ per correcturæ modum, ſicuti in ſummorum etiam Regum & Principum operibus fieri ſolet, debito modo corrigantur, quod hac importunitate fieri non potuit. Vnius enim hominis & anni non eſt, rem tanti momenti ſimul inchoare & ad placitum cujusvis æquè adornare & perficere. Potuiſſet hoc dubio procul, ab aliis doctioribus viris, melius quàm à me inchoari & tractari opus, qui quidem tanta mole preſſus & oppreſſus penè ſuccubui: Verum enimvero, quia ipſi rem ſilentio præterierunt, plurimique mihi magni viri de ſuſcipiendo negotio hoc authores & hortatores fuere: ſatius eſſe duxi, ipſorum pio & Chriſtiano conſilio morem gerere & cum infantibus in illuſtranda decantandaque gloria DEI, incondita voce balbutire, quam omninò conticeſcere.

Miror autem, cum Eccleſia Chriſtiana jam ultra mille quingentos annos Evangelicam doctrinam à Domino noſtro IESV CHRISTO, qui ſecundum carnem de Tribu David & Iuda fuit, atque à ſanctis Apoſtolis, qui omnes Ebræi & Iudæi fuere, ad fidas manus traditam acceperit: quod poſt illa tempora, nemo fuerit, qui in gloriam Filii Dei, ſanctorum Patriarcharum, Prophetarum, Apoſtolorum, nec non communem gloriam & utilitatem totius Eccleſiæ & poſteritatis, imò ad converſionem Iudæorum, Turcarum, aliarumque Gentium, Novum Teſtamentum in Ebræam ſanctam Linguam transferre tentarit, vel ſi tentavit ad exoptatum finem perducere valuerit. Cum nec de gloria, nec de utilitate, nec de neceſsitate quiſquam dubitare potuerit. Siquidem phraſis Biblica veteris Teſtamenti abſque eodem intelligi rectè nunquam poterit.

Equidem arbitror, non leviſsimum hoc eſſe peccatiolum, propter quod orbis terrarum tot rixis, contentionibus & calamitatibus hactenus punitus ſit: quàm quod ea Lingua & Scriptura, quæ ſola quicquid uſquam divini eſt, docet, quo ad Novum Teſtamentum unicum ſalutis noſtræ præſidium, tam turpiter neglecta fuit. Quodque nemo doctorum in Eccleſia fuit, qui rem tantam pro dignitate aggredi, cœcisque Iudæis, qui propter contemptum Verbi DEI & Linguarum tam atroces pœnas luunt, veram ſalutis viam, majori Zelo monſtrare conatus ſit: Miror item DEI clementiam & longanimitatem, quod hujuſmodi ſomnolentiæ & quodammodo ingratitudinis peccatum non atrocius, inſtar Iudæorum Turcarumque, puniverit. Quod certè ſingulari providentia Divina ita factum eſſe arbitror: Vt & per nos in hac ultima mundi ſenecta, glorificetur Deus, juxta Chriſti & Pſalmiſtæ dictum: Ex ore infantium & lactentium fundaſti robur, ut deſtruas inimicum & ultorem.

Hæc ego, amice & candide Lector, pro eo, quo erga Eccleſiam Chriſti & totam poſteritatem affectus ſum animo ſyncero & candido, in nullius contemptum aut ignominiam, ſed eo fine ſcribo, ut excitem noſtri ſeculi homines, ad Zelum verè pium & Chriſtianum; an forſitan, divina providentia, ut minimè dubito, adhuc aliqui futuri ſint, qui nobiſcum Templum Domini, Tabernaculum ſanctitatis & Civitatem illam Cubicam & Quadratam, cujus mentio fit in Apocalypſi, cujus lapides & membra, Chriſto Angulari, nos noſtraque poſteritas exiſtimus, pari Zelo in opus abſolutum exædificare ſtudeant.

Ad me ergò meamque tenuitatem quod attinet, feci, quod potui, & plus quam potui, DEVS enim aſtitit mihi, & operatus eſt in nobis viſibiliter, ut ultra vires humanas opus tam arduum & audax ſuſtinuerimus. Cui ſit laus & gloria in ſempiterna ſecula.

Vt autem hactenus indefeſſo ſtudio rem tantam perſecutus ſum: ſic quoq; deinceps aſsiſtente gratia divina, quantum in me fuerit, nulla unquam defatigatione ceſſabo, donec tandem Babylonica illa Linguarum confuſio è medio tollatur Eccleſiæ Chriſtianæ, ne vel locus ejus in cordibus ſanctorum conſpiciatur amplius.

Certò

LECTOREM.

Certò confidens, Deum Opt. Max. affore noſtris conatibus, ut integra veteris Teſtamenti Biblia in 6. aut 12. Linguis, unà cum neceſſariis Grammaticis & Lexicis, aliiſque exercitiis, ac denique coronidis & ſupplementi loco Novum Teſtamentum in aliis 12. Linguis, Arabica, Aethiopica, Moſchouitica, Vngarica &c. Harmonicè & Symmetricè huic primo Operi reſpondentibus, typis excudantur elegantiſsimis: Sicque A & Ω, numero viginti quaternario abſoluto & perfecto, tantum claudatur negotium: Ac juxta Apocalypſeos revelationem, viginti quatuor ſeniores illi (quos cum D. Hieronymo de 24. Libris Biblicis, de Literis Alphabeti, de Nationibus, Linguis & Scripturis intelligo.) Deo & Agno veram & competentem gloriam tribuant. Quod faxit DEVS Pater, Filius & Spiritus ſanctus, Amen. Anno 1600, I. Iulij Noribergæ.

An den Chriſtlichen Leſer.

DEmnach der heilige Apoſtel Paulus/ in der Erſten zu den Corinthern am 14. Capit. vnter andern heiligen Lehren alſo ſchreibt: Wen du ſegneſt im Geiſt/ wie ſoll der/ ſo an ſtadt des Leyen ſtehet/ Amen ſagen/ auff deine Danckſagung/ Sintemal er nicht weiß/ was du ſageſt? Du danckſageſt wohl fein/ Aber der ander wird nicht davon gebeſſert: Ich dancke meinem Gott/ daß ich mehr mit Zungen rede/ denn jhr alle: Aber ich will in der Gemeine/ lieber fünff Wort reden mit dem Sinn/ auff daß auch ich andere vnterweiſe/ deñ ſonſt zehen tauſent Wort mit Zungen. Will er damit anzeigen/ wem Gott viel vnd mancherley Sprachen kunſt verliehen/ daß er ſich derſelben nicht zu eigner Hoffart vnd Ehrgeitz/ ſondern zu Gottes ehren/ vnd nützlicher erbawung der Chriſtlichen Kirchen/ vnd vnderweiſung der Einfältigen gebrauchen ſolle. Denn was hilfft groſſe Kunſt/ wenns der Einfältige nicht auch lernen vnnd verſtehen kan? Darumb danckt der heilige Paulus Gotte für ſeine gnade/ die er jhm verliehen hat/ mehr als andern Apoſteln allen/ aber darumb erhebt er ſich nicht/ ſondern wenn er bey den einfältigen Leyen iſt/ will er lieber fünff Wort mit verſtandt reden/ alſo daß es ein jeder Einfältiger verſtehen kan/ Als ſonſten zehen tauſent Wort in frembden Sprachen/ ſo nur die Hochgelehrten verſtehen möchten.

Diſer heiligen Lehre/ iſt von anbegin der Welt her/ wie die gantze heilige Schrifft vnnd aller Monarchien Hiſtorien bezeugen/ einhelliglich nachgelebt worden. Denn von anbeginn der Welt biß auff die Babyloniſche verwirrung der Sprachen/ vnnd förder biß zur Babyloniſchen gefengkniß/ Iſt nur eine einige Sprache in der Kirchen Gottes geweſen vnd geblieben/ Darinn ſich Gott nach ſeinem weſen vnd willen/ auß gnaden offenbaret/ darinn auch alle Faculteten/ Künſte vnd Profeſſiones, gleich wie in einer heiligen Laden vnd Schatzkammer zuſammen gefaſſet/ verwahrt worden ſind/ Wer diſe Sprache recht verſtanden hat/ wie ſie dann dem heiligen Volck vnd Kindern Gottes allen gleichſam von Natur angeboren/ der hat ohne mühe ſtracks von Kind auff in allen ſachen leicht können gelehrt vnd verſtendig werden: Alſo hat Eber in der Babyloniſchen verwirrung der Sprachen/ ſeine vhralte Gottes Sprach vnnd mit derſelbigen die ware Religion vnd Glauben vnverwirret erhalten: Abraham/ Iſaac vnnd Jacob haben deßgleichen gethan/ Vnd iſt ein groß wunder/ daß der alt Vater Jacob/ allein/ von aller Welt verlaſſen/ in Syrien muß der Schafe hütten/ vnd dennoch diſe Sprache rein erhalten/ zu ſeiner zeit allein die einige Seule vnnd der Brunquel vnd Felß ſein/ darauß nechſt Gott/ die zwölff Stämme Iſrael/ alle heilige Propheten/ Könige/ Apoſteln/ Euangeliſten/ Johannes der Teuffer vnd der HERR Chriſtus ſelbſt hat müſſen entſpringen/ vnd auff die Welt geborn werden/ Denn were Jacob vntergangen/ ſo were die heilige Ebraiſche Sprache/ vnd mit derſelben alles was die heilige Schrifft vermag/ zugleich mit vntergangen.

Nach Jacob haben Joſeph/ Moyſes/ Samuel/ Dauid/ Salomon/ Elias/ Eliſeus/ Eſaias/ Jeremias/ Ezechiel/ Daniel/ Ezra gefolget/ ſo ſich alle nur jhrer Mutter Sprach befliſſen/ vnd haben dieſelbe/ als Gottes vnd ſeiner Kirchen einige Sprache/ vnnd Schlüſſel aller Göttlichen vnd Menſchlichen weißheit/ auch mitten vnter den Gottloſen Heyden/ allein pur/ lauter/ vnverfelſcht/ vnd rein erhalten vnd fortgepflantzt.

Diſem löblichen Exempel nach/ meinet Paulus erſtlich/ daß wir in der gemeine Gottes bey der Sprachen bleiben ſollen/ ſo die einfältigen Leyen am beſten verſtehen: Iſt die gemeine Ebraiſch/ ſo predige oder ſchreibe man jnẽ Ebraiſch: Iſt ſie Griechiſch/

ſo predige man jnen Griechiſch/ Iſt ſie Lateiniſch/ Welſch/ Spanniſch/ Frantzöſiſch/ Engeliſch/ Deutſch/ Däniſch/ Behemiſch/ Polniſch/ Vngeriſch/ ꝛc. So ſind alſo fünff Worte mit verſtandt beſſer als 10000. Wort/ ſo in auffgeblaſener hoffart frembden vnbekanten Sprachen vorbracht würden/ Solches ſolte ad Scholas Germaniæ auch Appliciret werden/ wie es aber bey vns Deutſchen in acht genom̃en wird/ das erbarme Gott/ Daher ſtudieret vnd lernet mancher 4. 5. 6. 10. vnnd mehr jar in Particular Schulen vnd Vniuerſiteten, vnd wenn man meinet man habe einen gelerten Mann erzogen/ der Geiſtlichen vnd Weltlichen Regimenten/ Kirchen vnd Schulen recht vorſtehen ſolte/ kan er noch nicht einen guten Deutſchen Buchſtaben oder Brieff ſchreiben/ will geſchweigen daß er zu andern der Welt nutzen vnd nötigen geſchefften wohl vnd nützlich zugebrauchen/ Wes iſt die vrſach? als das weder Er/ noch die jenigen ſo jhn vnterwieſen/ nicht verſtanden/ welches das A. & Ω. der Anfang vnd das Ende in ſeiner Deutſchen Sprachen ſey/ dadurch er könne vnd ſolle gelehrt werden: Da andere einfeltige Leyen/ ſo ſtracks bey jhrer Deutſchen Sprachen blieben ſeyn/ dieweil ſie es nicht haben beſſern können/ jhrer art vnd gelegenheit nach zehenmahl gelerter vnd klüger ſein als er. Vnd geſchicht ſolchem recht/ denn weil er die Einfalt verachtet/ muß er vergebne arbeit/ ſchimpff vnd ſchaden billich zu lohn empfangen. War iſts/ Griechiſch/ Lateiniſch vnd andere frembde Sprachen warhafftig/ gründlich vnd recht können leſen/ verſtehen/ reden/ ſchreiben/ verdolmetſchen/ iſt eine rühmliche/ herrliche/ nützliche vnd gute Kunſt/ derer wir in der Welt nicht entrathen können/ Aber jetzo rede ich mit dem heiligen Paulo/ nur vom gemeinen nutz der Deutſchen Nation/ vnd von der einfalt der Sprachen vnd des verſtands/ daß man im lehren vnd lernen/ einen vnterſcheid halte/ vnd vber vorige jrrung vnd verwirrung der Sprachen/ nicht noch andere darzu mache/ Sondern alſo lehre/ rede vnd ſchreibe/ das man ohne anſtoß vnnd verhinderung/ ſtracks verſtehe/ was der ſachen grund vnd meinung ſey/ vnd wie einer ſein Leben/ Thun vnd weſen/ darnach zurichten.

Daß ſolchs alſo geſchehen ſolle/ wie gemelt/ ſaget vnd lehrt vns nicht allein der heilige Paulus/ ſondern auch Salomon/ Nebucad Nezar/ Alexander Magnus/ Julius Cäſar/ Carolus Magnus vnd alle Monarchen. Denn Salomon ob er wol ein ſolcher König war deßgleichen vnter der Sonnen keiner geweſen/ noch vielleicht kommen wird/ der jhm mit Weißheit/ Künſten/ Sprachen/ Reichthumb vnd Herrligkeit zuuergleichen/ finden wir doch nicht/ daß er auſſer ſeiner Mutter Sprachen/ den geringſten buchſtaben der künfftigen Poſteritet verlaſſen/ vns damit anzuzeigen/ Wo wir Deutſchen vor andern Nationen etwas ſonderlichs ſein wöllen/ daß es durch hülff vnſerer Deutſchen Sprachen zum meiſten geſchehen muß/ Vnd wenn ich Deutſcher Nation rathen ſolt/ als ich dann viel zu gering darzu bin/ wolt ich rathen/ das alle Lateiniſche Schulen/ ſo wol mit guten Deutſchen Schulmeiſtern/ Stulſchreibern vnd Rechenmeiſtern beſtellet wurden als mit andern Gelehrten Leuten/ damit die jenigen/ ſo das Latein vnd andere Sprachen nicht außwarten können/ dennoch in jhrer Mutter Sprache/ Rechnen/ Schreiben/ Buchhalten/ ſo viel begriffen/ das ſie den Leuten/ ohne verluſt der zeit/ vnd vnkoſten möchten nütz ſein.

Wer aber den Vorſatz/ die gelegenheit/ das Ingenium vnnd vermögen darzu hette/ das er andere frembde Sprachen auch ſtudieren köndte/ der ſolte es mit guter Beſcheidenheit/ Vortheil vnd Gelegenheit thun/ damit er durch die menge vnd vielheit der Sprachen nicht obruirt vnd vbereylet würde. Ein Jar lerne er Deutſch/ daß ander Deutſch vnd Lateiniſch/ das dritte Deutſch/ Lateiniſch vnnd Griechiſch/ das vierte/ neben den dreyen/ die Ebraiſche darzu/ ſo hat er daß Fundament/ das Dach vnd allen Ornat vnnd Zierrath/ was zu einem rechtſchaffenen Baw gehört/ denn die Ebraiſche Sprache iſt der Grund/ die Deutſche das Dach/ die andern zwo die Eingebeude vnd Schmuck. Wird nun nicht alles mit guten Rath in vorrath geſchafft/ der Grund wol gelegt/ daß Dach wol verwahret/ wie kan denn das Hauß mit ſeinem zugehörigen eingebeuden/ zirrath vnd ornath recht beſtehen? Welches ich alſo andern zum Gleichniß der ſachen weiter nach zu dencken/ wil angedeuttet haben/ Wolte einer nachmals Chaldaiſch/ Syriſch/ Arabiſch/ Italianiſch/ Spanniſch/ Frantzöſiſch/ ꝛc. ſtudieren ſo hette er die Ebraiſche vnd Lateiniſche zum vortheil/ dardurch er in einem Jahr mehr außrichten köndte/ als ein anderer in vielen Jaren.

NebucadNezar das güldene Haupt der Monarchen / ob er wol ein Heyde war/ vnd derentwegen die Ebraiſche vnd heilige Gottes Sprache auß vnuerſtand/ Hoffart vnd vermeſſenheit verachtete/ verſtund er dennoch das/ was heutiges Tags vil tauſend nicht verſtehen/ Nemlich/ daß er ſeine Mutter Sprache/ die Chaldaiſche/ vor allen andern/ müßte in acht nemen/ wolte er anders ein Monarcha heiſſen/ ſein vnd bleiben/ Dannen hero verordnet er/ das die Chaldaiſche Sprache allein vor andern allen in ſeinem Reich excoliert/ geübt vnd getrieben wardt/ Ja er war auch ſo fleiſſig darinen/ daß er neben ſeinen hohen Keyſerlichen geſchefften/ ſich auch nicht ſchemet noch verdrieſſen ließ/ ſelbſt Schul Examen zuhalten/ darin Daniel mit ſeinen Geſellen/ auff drey Jahr vnterwieſen/ gelehrter erfunden wardt/ als alle Sternſeher/ Gelehrten vnd Weiſen im gantzen Königreich/ wie ſolchs die Hiſtoria Danielis klerlich anzeigt.

Die Griechen vnnd Römer haben dergleichen allein jhre Mutter Sprach excolirt vnd in acht genommen/ alle Faculteten/ Künſte vnd Sachen in dieſelbe bracht/ daher ſind ſie ſo hochgeſtiegen/ daß wir vns gegen jnen ſchemen müſſen.

Carolus Magnus/ der erſte Deutſche Kayſer/ da er die Monarchiam erlangt/ hat ſolches auch verſtanden/ darumb er die Deutſche Sprach ſo hoch geachtet/ daß er ſie auch ſelbſt in gewiſſe ordnung vnd Regeln gebracht/ wie man dieſelbe Reden vnnd Schreiben ſolte/ das ſolten wir billich auch in acht nemen/ ſo würde Gott Deutſcher Nation/ ſo viel deſto mehr Authoritet / glück / vnd ſegen geben in allen dingen.

Dieſer Heiligen Lehre vnd herrlichen Exempeln nach/ hab ich jetzo auch dieſe meine Vorrede/ nicht in frembden Sprachen/ ſo von den vnſern nicht möchten vekſtanden werden/ ſondern in vnſerer Deutſchen Mutter Sprachen/ ſo in jrer art/ nechſt der Hebraiſchen/ meines erachtens/ die Kunſtreichſte iſt/ in aller einfalt vorbringen wollen/ Damit auch die einfeltigen vernemen mögen/ was etwan vnſer Chriſtlich intent vnd meinung ſey/ damit gantzer Deutſcher Nation vnd künfftiger poſteritet ſoll geholffen werden/ wirdts aber von nöten ſein/ ſo kan ſolches in andern frembden Sprachen mit Gottes hülff vnd beyſtand auch wol geſchehen.

Bit derwegen/ man wolle ſolches im beſten von mir vermercken/ vnd bedencken was Chriſtus ſagt: Die ſtarcken bedürffen des Artzts nicht/ ſondern die ſchwachen.

Denſelben Einfeltigen Krancken vnd Schwachen zu rahten vnd zuhelffen/ daß ſie auch fortkommen/ vnd durch Gottes gnade zu zeitlicher vnd ewiger geſundtheit erleuchtet vnd geheilet werden/ hab ich biß daher (ohne ruhm zu melden) geeyfert/ wie Gott dem Allmechtigen am beſten bewuſt/ von dem ich auch die belohnung mit frewden erwarte / Vnd vnter andern meinen geringen fleiß vnnd arbeiten/ mich vor allen dingen / faſt allein auff eine Harmoniam & Symmetriam Linguarum & Artium tàm Liberalium quam Mechanicarum gelegt/ dieſelbe der Welt vnnd künfftiger poſteritet zum beſten vnd mehrer ſicherheit vnd richtigkeit an Tag zubringen/ darinn ich dann Gott lob ſolche ding gefunden/ vnd noch täglich finde/ damit der Welt meines verhoffens in künfftiger zeit wol vnd mercklich kan geholffen werden/ alſo daß ſie in erlernung der Schrifften/ Sprachen/ vnd andern Ehrlichen Freyen Künſten/ vnd vilen vortrefflichen ſachen/ mit Gott in einem / ſo vil als mit 10. oder mehren außrichten ſollen/ ſo ſie nur ſelbſt wollen/ vnd die Kunſt nicht mißbrauchen oder verachten.

Vnd damit ſolche meine Harmonia & Symmetria nicht vbel angelegt vnd gebraucht werde/ hab ich ſie erſtlich/ wie billich/ Gott zu ehren / von dem ſie hero kompt/ an ſein heiliges Wort gelegt/befinde aber/wenn alles fein ſchnur recht vnnd gerade zugehen/ auch wol vnd lieblich klingen ſoll/ das vil grobe ſtöck vnd blöck müſſen auß dem Wege gethan/ auch vil falſche Stimmen/ auß gemuſtert werden.

Vnd ſo das Alte Teſtament ſoll zu recht gebracht werden/wie dann nechſt Gott wol ſein kan/ müſſen vber zehen tauſendt Mängel angezeigt/ reſtituirt vnd zu recht gebracht/vnd in künfftiger zeit jederman zu nutz vnnd troſt/ſo Gott will/ communicirt werden.

So vil aber das Newe Teſtament anlangt/ ſind derſelben zwar nicht ſonderlich vil/doch alſo beſchaffen/daß jederman billich davon wiſſenſchafft haben ſolle/ vnd demnach ich durch Gottes gnädige hülff vnnd beyſtand/jetzo das Newe Teſtament in Syriſcher/Ebraiſcher/Griechiſcher/Lateiniſcher/ Deutſcher/ Behmiſcher/ Italianiſcher/Spanniſcher/Frantzöſiſcher/Engliſcher/Däniſcher vnnd Polniſcher Sprachen/in Druck vorfertiget/ vnd ſich darinn/ wie gemeldt/ allerley mängel gefunden/ welche man zuvor/da eine jede Sprach allein geſtanden/ ſo leichtlich nicht hat obſeruiren köñen: Als hab ich die fürnembſten Punct vnd mängel/ſo ſich hin vnd wider gefunden/ nach müglichkeit reſtituirt vnd zu rechte gebracht/hiemit vnvorfänglich anzeigen wollen/ Damit/ wenn ein fromb Chriſtlich Hertz darüber kompt/ſich nicht ſtoſſe/Sondern ſo vil deſto mehr ſich in Gott/mit vns frewe vnd tröſte/ der vns die Gnade vorliehen hat/daß wir ohne Brillen mit eignen Augen ſehen/vnd mit eignen Ohren hören können/was vns vnſer HERR vnd Heiland Jeſus Chriſtus auß der Schoß ſeines Himliſchen Vatters geoffenbaret/vnnd zum Schatz der ewigen Seligkeit verlaſſen/vnſer Leben darnach zurichten / daß wir vor ſeinem Angeſicht vnſtrefflich ſtehen vnd beſtehen können/ darzu vns Gott ſeine gnade verleyhe/ Amen.

Erſtlich aber vnd vor allen dingen will ich den Chriſtlichen Leſer gebethen haben/ er wölle mich nicht vor den halten/ der ich mich einiges præiudicii vnternommen/ oder zu vnternemen gedenck/Sondern vnterwerff mich der Allgemeinen Chriſtlichen Catholiſchen vnd Apoſtoliſchen Lehr/Wort/Glauben vnd Meinung/in allen Artickeln Worten/Buchſtaben/Puncten vnnd Accenten/ vnnd alles was biß daher geſchehen vnd ferrner geſchehen mag/das ſoll in Ewigkeit nicht anders verſtanden werden/ als allein zu Gottes Ehren/außbreitung ſeines heiligen Worts/ rettung der Warheit/ Verſicherung vnſers Gewiſſens/ vnd erbawung der gantzen werthen Chriſtenheit/ Deutſcher Nation/vnd künfftiger poſteritet/ biß ans ende der Welt.

Vnd da noch in denſelben gefeilet/ wie dann leichtlich geſchehen kan/auch vnmüglich iſt/das in diſer vnſer vnvolkommenheit vnd Menſchlichen ſchwachheit/alles kan zu rechte gebracht werden/ Als bitte ich vmb Gottes willen/ es wolle hierzu mit Chriſtlichem gutem Rath vnd That helffen wer helffen kan/ damit aller dinge ein gantz vollkommen Werck darauß werde.

An den Chriſtlichen Leſer.

Volgt nun / Was im erſten Theil vor mängel vorgefallen.

Im Evangeliſten S. Mattheo.

Matthæi 4. verſ. 4. & 5.

Sind der vierdte vnd fünffte Verß im Lateiniſchen vnd Behmiſchen tranſponirt vnd verſetzt geweſen / So ich der Griechiſchen vnd andern Sprachen gleich zu rechte geordnet.

Matth. 5. verſ. 4.

Haben in der Lateiniſchen Verſion dieſe Wort gemangelt: (Benè precamini iis, qui imprecantur vobis.) welche ich per Parentheſin darzu geſetzt / damit der Text den andern Sprachen gleich lautend worden.

Matth. 6. verſ. 13.

Haben in der Lateiniſchen vnnd Behmiſchen verſion dieſe Worte gemangelt: Quia tuum eſt Regnum, & Potentia, & Gloria, in ſecula ſeculorum. Die hab ich wie billich nicht auß laſſen können / ſondern per Parentheſin darzu mit der Curſiua Schrifft andern Sprachen gleich reſtituirt, vnd darzu geſetzt.

Matth. 9. verſ. 25.

Demnach dieſe Wort im Griechiſchen / ꝛc. Exemplarien nicht gefunden / vnd dennoch darein gehören / wie Marci am 5. ſtehet / vnd die Lateiniſche verſion / ſo wol auch andere Sprachen außweiſen / als hab ich ſie in Ebraiſchen / Griechiſchen vnd Behmiſchen alſo reſtituirt.

Ebra. וַיֹּאמֶר לָהּ טְלִיתָא קוּמִי וַתָּקָם׃

Græ. Καὶ λέγει αὐτῇ ταλιθὰ κοῦμι.

Bohe. Y řekl: Děwečka / wſtaň.

Matth. 20. ver. 22.

Haben in der Lateiniſchen diſe Wort gemangelt: Baptiſmate quo ego baptizor baptizari.

Matth. 20. verſ. 23.

Hat im Latein aber gemangelt: Et Baptiſmate quò Ego baptizor baptizabimini.

Matth. 23. verſ. 8.

Hat in der Lateiniſchen gemangelt: das wort (CHRISTVS.)

Matth. 27. verſ. 9.

Wirdt ein Zeugniß der heiligen Schrifft auß dem Propheten Jeremia angezogen / das doch nicht darinne / ſondern im Zacharia gefunden wirdt / iſt vielleicht durch vnverſtandt des Schreibers einmal verſehen worden / vnd nachmals alſo vorblieben.

Matth. 28. verſ. 18.

Hab ich auß der Syriſchen ſprachen / dieſe wort Chriſti in andern verſionibus darzu geſetzt: Gleich wie mich der Vater geſandt hat / ſo ſende ich euch.

Im Evangeliſten S. Marco.

Cap. 2. verſ. 24.

Iſt im Spaniſchen / Deutſchen / Däniſchen vnd Behmiſchen (Deine Jünger) mehr als im Griechiſchen vnd Lateiniſchen geſtanden / daß hab ich im Lateiniſchen darzu geſetzt.

Marci 6. verſ. 11.

Sindt im Latein dieſe Wort nicht geſtanden:

Amen dico vobis, tolerabilius erit Sodomis aut Gomorrhis in die Iudicii, quam Civitati illi.

Die habe ich andern Sprachen gleich darzu geſetzt / Sintemal ſie meines erachtens nohtwendig darzu gehören / vnd auch zu dieſen letzten zeiten billich als das Vater vnſer in acht zunehmen / vnd Täglich zur Straff vnnd Warnung der Gottloſen zugebrauchen.

Marci 9.

Fing im Deutſchen vnd Däniſchen das Capitel nicht vom Erſten / ſondern andern verß an / damit nun keine vnordnung in diſtinctione verſuum geblieben / hab ichs nach den andern Sprachen geordnet / halts auch darfür / es ſey alſo beſſer / als das mans von einander reiſſen ſolte.

Marci 11. verſ. 26.

Iſt im Deutſchen vnd Däniſchen der gantze verß in den meiſten Exemplarien / ſo ich geſehen / außgelaſſen?

> Germ: Wo jhr aber nicht vergeben werdet / ſo wirdt euch ewer Himliſcher Vater auch nicht vergeben ewre feyhle.
>
> Dan: Men verlade de icke / da ſkal oeder Himmelſke Fader icke forlade eder eders Brøde.

Dieſe Wort gehören eigentlich in Text vnnd können nicht außgelaſſen werden / Es ſcheinet aber / daß ein kluger Setzer oder Schreiber darüber kommen ſey / der wegen deß vorgehenden Verſes gemeinet hat / das es zweymal geſagt / vnnd geſchrieben ſey / derwegen es vnnötig / das es ſtehen bleibe.

Eben alſo mangelt auch in den meiſten Ebraiſchen / Lateiniſchen / Deutſchen / Italianiſchen / Spaniſchen / Frantzöſiſchen 2c. Biblien vnd Verſionibus im 145. Pſalm / der gantze Buchſtabe Nun oder der 14. verß / der auff Ebraiſch alſo heiſſet vnd Reſtituirt werden ſol / wenns einmahl nach Gottes willen darzu kommen wird.

נֶאֱמָן יְהֹוָה בְּכָל־דְּבָרָיו וְקָדוֹשׁ בְּכָל מַעֲשָׂיו׃

Fidelis vel verax eſt Dominus in omnibus verbis ſuis, & ſanctus in omnibus operibus ſuis.

Getrew vnd warhafftig iſt der HErr in allen ſeinen Worten / vnd heilig in allen ſeinen Wercken.

Die Vrſach / daß dieſer Verß in der Ebraiſchen vnd andern Bibeln nicht ſtehet / halt ich erſtlich ſey dieſe / das nochmals in צַדִּיק oder 18. Verß / die wort alſo lauten:

צַדִּיק יְהֹוָה בְּכָל דְּרָכָיו וְחָסִיד בְּכָל מַעֲשָׂיו׃

Da mag er gedacht haben / es ſey eins ſo viel als das ander / darumb ſey es nicht nötig / daß es beydes ſtehen bleibe / hat aber nicht verſtanden / daß dieſer Pſalm ein Pſalmus Artificialis & Acroſtychus iſt / der nach ordnung deß Alphabeths geſchrieben / Sonſt hette er es wol ſtehen laſſen / alſo kompt aus einer Vnwiſſenheit die ander. Nachmals halt ichs darfür / daß es durch deß Teuffels verblendung vnd anſtifftung geſchehen ſey / damit je dem Worte Gottes die Warheit / vnd Göttlichen Wercken die Heiligkeit entzogen werde / Wie denn in Collatione Linguarum & Textuum Biblicorum, vielfeltig zu ſehen / Wann etwan ein Verß iſt / der dem HErrn Chriſto zu höchſten Ehren vnd vnſer Seligkeit zur Verſicherung dienſtlich / hat der Teuffel gemeiniglich etwas davon gezwackt / Wie zur andern zeit weiter vnd außführlicher / wenn ich von ſolchem ex propoſito, ſo Gott will / handeln werde / dargethan werden ſoll.

Marci 14. verſ. 6.

Stimmen die Griechiſchen Exemplar nicht mit einander vber ein / Etliche haben εἰς ἐμὲ; Etliche ἐν ἐμοὶ, gilt eins faſt ſo viel als das ander.

Marci 14.

Marci 15. verſ. 3.

Hab ich in Griechiſchen vnd Lateiniſchen Text geſetzt:

αὐτὸς δὲ οὐδὲν ἀπεκρίνατο: Ipſe vero nihil reſpondit.

Welche worte weil ſie nicht aller dinge Autentica, in andern Sprachen auſſen blieben ſind / ſintemal ſie im folgenden 5. Verß auch gefunden werden.

Im Evangeliſten S. Lucas.

Cap. 1. verſ. 73. & 74.

Sind die Exemplar vnd Sprachen in diſtinctione nicht eins geweſen / aber nechſt Gott fein zu rechte geſetzt.

Lucæ 7. verſ 40.

Hab ich auß der Syriſchen Sprachen dieſe wortte: Et Ieſus dixit illi: in die andern Sprachen auch geſetzt / damit nichts vaciere / vnd ſchickt ſich auch wol drein.

Lucæ 8. verſ. 54

Hat im Latein gemangelt: Eiectis foràs omnibus.

Lucæ 11. verſ. 2.

Iſt im Latein außgelaſſen geweſen: Fiat voluntas tua, ſicut in Cœlo & in terra. Das hab ich / wie billich hinein geſetzt / damit das Pater noſter gantz ſey.

Deßgleichen hat im Behmiſchen gemangelt:

Yako Wnebi tak y na Zemi.

Lucæ 11. verſ. 4.

Hat im Lateiniſchen vnd Behmiſchen abermal gemangelt:

Sed libera nos à malo: Ale zbaw nás od zlého

Lucæ. 17. verſ. 36.

Hat dieſer Verß in den meiſten Exemplaren gemangelt:

Lat: Duo erunt in agro, unus aſſumetur & alter relinquetur:

Ger: Denn werden zween auff dem Felde ſein / Einer wird angenommen / vnd der ander wird verlaſſen werden: Die andern Sprachen ſuch an ſeinem ort.

Lucæ 18. verſ. 8.

Stimmen die Exemplaria nicht mit einander vber ein / Etliche haben das wortlein ἆρα mit dem Circumflexo, bedeutet ſo viel / daß man zweiffeln ſolle / Daher hat die Lateiniſche Verſion:

Lat: Veruntamen Filius hominis veniens putas inveniet fidem in terra?

Germ: Doch wenn deß Menſchen Sohn kommen wird / meinſtu daß er werde Glauben finden auff Erden?

Andere Exemplaria haben das wort ἄρα cum Acuto, vnd heiſt ſo viel als Certè profectò, Warhafftig / ſicher vnd gewiß / Derwegen ſolte Vertirt werden:

Lat: Ergo Filius hominis veniens certè inveniet fidem ſuper terra:

Ger: Darumb wenn deß Menſchen Sohn kommen wird / wird er gewiß Glauben finden.

Warumb das?

Darumb / daß man allzeit beten vnd nicht müde oder Laß werden ſoll / biß der HErr komme.

Sol man nun beten / ſo muß glauben da ſeyn / Denn ohne Glauben iſt das Gebet für Gott ein Spott / Sol Chriſtus helffen / ſo hilfft er den glaubigen vnd nicht den Gottloſen.

Stelle ſolchs Gelehrten Theologen zu Judicirn / obs beſſer ſey / daß man die Leute vom Gebet vnd Glauben / oder zu denſelben reitze vnd vermahne?

Lucæ 22. verſ. 47.

Hat dieſer Verß auch in den meiſten Exemplarn vnd Sprachen gemangelt / Welchen ich ex opere Hiſpanico Regio reſtituirt:

Græ. τοῦτο γὰρ σημεῖον δεδώκει αὐτοῖς, ὃν ἂν φιλήσω αὐτός ἐστι:

Lat: Quia dedit illis ſignum, dicens, Quemcunq; oſculatus fuero, ipſe eſt:

Germ: Denn er hatte jhnen ein zeichen gegeben vnd geſagt: Welchen ich küſſen werde / der iſts: ꝛc. Die andern Sprachen ſuch wo ſie an jhren ort zu finden.

Im Evangeliſten S. Johanne.

Cap. 1. verſ. 41.

Mangelten im Latein dieſe wort: Quod eſt interpretatum (CHRISTVS.)

Iohan. 7. & 8.

Im ſibenden Capitel vom 53. verß an / biß auff den 12. verß deß 8. Capitels iſt in der Syriſchen Sprach die Hiſtoria von der Ehebrecherin außgelaſſen geweſen / dieſelbe hab ich nechſt Gott alſo darzu gebracht.

Iohan. 19. v. 38.

Haben im Italianiſchen / Deutſchen vnd Däniſchen diſe wort gemangelt:

Ital: E venue e preſſe il corpe di IESV.

Germ: Vnd er kam vnd nam den Leib Jeſu.

Dan: Oc kom oc tog Jeſu Legemet.)

Vnd mangelen auch noch / kan ſie jhm ein jeder ſelbſt / hinein zeichnen / wer es begert / oder warten biß es ein mal wider auffgelegt wird.

In der Apoſtel Geſchicht.

Cap. I. verß 4.

In Lateiniſcher / Ital. Span. Engländ. Deutſcher / Däniſcher vnnd Behmiſcher iſt das wort Inquit, Diſſe, Dize, Said he / Sprach er / prawi / in Text geſetzt / Welches in der Griechiſchen vnd andern Sprachen nicht ſtehet.

Actor. 2. verſ. 43.

Stehen diſe wort in der Lateiniſchen vnd Behmiſchen / welche in andern Sprachen nicht gefunden werden:

Latin: In Ieruſalem, Et metus erat magnus in univerſis.

Bohem: W Geruzalémě / a ſtrach weliký byl mezij wſſemi.

Actor. 2. verſ. 46. & 47.

Iſt in der Deutſchen vnd Däniſchen Sprachen die Diſtinction nicht obſeruirt worden / wie dieſelbe in der Griechiſchen vnd andern zu finden / Darumb ſtehets alſo:

German: Namen die Speiſe mit freuden vnd einfaltigem hertzen.
Vnd lobten Gott / vnd hatten gnade bey dem gantzen Volck.

Dan: Finge made / met glæde oc enfoldige hiertter. Oc loffuede Gud / oc haffde naade hoſſ alt Folcket.

An den Chriſtlichen Leſer.

Actor. 7. verſ. 14.

Iſt in Ebraiſcher Sprachen das wort (וְחָמֵשׁ) Et quinque, in parentheſin geſetzt / Denn es ſcheinet / daß es mit der Hiſtoria deß Patriarchen Jacobs nicht ubereinkomme / ſtelle ſolches dem günſtigen Leſer anheim / ob es alſo ſtehen kan vnd ſol / oder ob es zu endern ſey.

Actor. 8. verſ. 37.

Iſt in der Syriſchen Sprachen der gantze Verß außgelaſſen geweſen:

(וֶאֱמַר פִּילִפּוֹס אֶן מֶשְׁכַּח אַנְתְּ דְּתְהַיְמֶן מֶשְׁכַּח דְּהָוֵא וַעְנָא וֶאֱמַר מְהַיְמֶן
אֶנָא דְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא בְּרֵהּ דַּאלָהָא הוּא ׃)

Hoc eſt:

Latin: Dixit autem Philippus, Si credis ex toto corde licet. Et reſpondens ait, Credo Filium Dei eſſe Ieſum Chriſtum.

Germ: Philippus aber ſprach: Glaubeſtu das von gantzem hertzen / ſo mags wol ſeyn. Er antwortet / vnd ſprach: Ich glaube das Jeſus Chriſtus Gottes Sohn iſt.

Diſen herrlichen vnd gewaltigen Spruch / haben die Syrer vnnd Chriſten ſo in Türckey / Armenia ꝛc. wohnen / in jhren Büchern nicht / auß vrſach / es iſt der Arianiſche Teuffel darüber geweſen / vnd hat jhn in deſcribendo außgelaſſen / damit dem HERRN Chriſto ſeine Göttliche Ehre zu rauben / wie an vielen orten mehr wird geſehen werden.

Actor. 10. verſ. 6.

Haben im Syriſchen diſe wort auch gemangelt:

וְהוּ נֵאמַר לָךְ. מָנָא וָלֵא לָךְ. לְמֶעְבַּד ׃

Latin: Hic dicet tibi quid te oporteat facere.

Germ: Der wird dir ſagen was du thun ſolt.

Actor. 13. verſ. 20.

Stimmen die Deutſchen Exemplaria mit einander nicht uberein / Etliche haben drey hundert vnnd fünfftzig jar / etliche vier hundert jar / Ich habe mit den andern Sprachen vier hundert behalten / Stelle ſolches dem günſtigen Leſer zu judiciren welches beſſer ſey.

Actor 14. verſ. 6.

Habe ich auß der Lateiniſchen Verſion diſe wort in allen Sprachen geſetzt:

Latin: Et commota eſt omnis multitudo in doctrina eorum. Paulus autem & Barnabas, morabantur Lyſtris.

Germ: Vnd alles Volck ward bewegt uber jhrer Lehr. Paulus aber vnd Barnabas hielten jhr weſen zu Lyſtra.

Die andern Sprachen ſuch an jhrem ort.

Actor. 14. verſ. 9.

Hab ich auß der Syriſchen vnnd Griechiſchen Sprachen diſe wort reſtituirt vnd darzu geſetzt:

Tibi dico in nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti.

Germ: Ich ſage dir in dem Namen vnſers HERRN Jeſu Chriſti.

Dan: Jeg ſiger dig i vor HERR is Jeſus Chriſti Naffn.

Welche ſchöne vnd herrliche wort dem HERRN Chriſto zu ehren / vnd vns allen zum Troſt ſonderlich wol dabey ſtehen.

Actor. 14. verſ. 18.

Habe ich auß dem Opere Hiſpanico diſe wort in allen Sprachen darzu geſetzt:

Græc: Διατριβόντων αὐτῶν καὶ διδασκόντων.

Latin: Cunctantibus verò ipſis & docentibus.

Germ: Als ſie aber verzogen vnd lehreten.

An den Chriſtlichen Leſer.

Actor. 15. verſ. 34.

Habe ich auß dem Pariſiſchen Exemplar den Verß mit diſen worten in allen Sprachen Compliert:

Græc: Καὶ ἰούδας μόνος ἐπορεύθη εἰς ἱερουσαλήμ.

Latin: Iudas autem ſolus abiit Ieruſalem.

Germ: Judas aber zog allein gen Jeruſalem / ꝛc.

Actor. 19. verſ. 23.

Haben etliche Syriſche / Lateiniſche / Spaniſche / Behemiſche Sprachen vnd Exemplaria das wort אֱלֹהִים τοῦ θεοῦ Domini Gottes / etliche aber nicht.

Actor. 20. verſ. 28.

Kommen weder die Syriſchen / noch Griechiſchen / noch Lateiniſchen / noch Deutſchen recht mit einander überein / Für meine einfalt halt ich das ſey die rechte meinung:

Græc: Ποιμαίνειν τὴν ἐκκλησίαν τοῦ θεοῦ, καὶ τοῦ κυρίου ἡμῶν τοῦ ἰησοῦ χριστοῦ ἣν περιεποιήσατο διὰ τοῦ ἰδίου αἵματος.

Latin: Regere Eccleſiam Dei & Domini noſtri Ieſu Chriſti, quam acquiſivit ſanguine ſuo.

Germ: Zu Hüten vnd weiden die Gemeine Gottes / vnd vnſers HERrn Jeſu Chriſti / welche er durch ſein eigen Blut erworben hat.

Vber diſem loco hat der Arianiſche Teuffel ſonder zweiffel auch geſtümpelt / damit man je nicht zubeweiſen haben möge / das Jeſus Chriſtus ſo wol wahrer GOtt als Menſch ſey.

Actor. 23. verſ. 25.

Habe ich diſe nachfolgende wort auß dem Latein in alle andere Sprachen gebracht / damit nichts bloß ſtehe.

Timuit enim ne fortè raperent eum Iudæi, & occiderent, & ipſe poſtea Calumniam ſuſtineret, tanquam accepturus pecuniam.

Germ: Denn er beſorget ſich / die Jüden möchten jhn mit gewalt nemen vnd tödten / vnd er müſte jhm nachmals übel nachreden laſſen / als hette er Gelt genommen / ꝛc.

Volgt nun / Was im andern Theil vor mängel vorgefallen.

In der Epiſtel S. Pauli zun Römern.

Cap. I. verß 20.

Stimmen die Deutſchen Exemplar nicht mit einandr überein.

Roman. 4. verſ. 5.

Stehet in der Syriſchen Sprachen das wort בִּלְחוּד Tantum, Allein. Welches ſonſt in keiner gefunden worden / derowegen ichs in die andern geſetzt / gehört auch hienein ſo viel als ich in Sprachen verſtehe. Wie im Opere Regio Hiſpanico, Teſtamento Syriaco VVidmanſtadii zu Wien gedruckt / vnd andern Exemplarn gefunden wirdt.

Rom. 4 verſ. 5.

Stehet im Lateiniſchen: Secundum propoſitum gratiæ Dei.

Bohem: Wedlk vloženij miloſti Božij.

Obs darzu gehöre oder nicht / ſtelle ich dem günſtigen Leſer zu judiciren. Jch halt es darfür / der die Particulam excluſivam herauß genom̄en / hab edas dargegē hinein geſetzt.

An den Chriſtlichen Leſer.

Rom. 4. verſ. 6.

Hat im Griechiſchen / Lateiniſchen vnnd Behmiſchen das wort λέγων, dicens, řka / gemangelt.

Romanor. 4. verſ. 18.

Stehen die wort in der Lateiniſchen vnnd Behmiſchen Sprachen: Sicut ſtellæ cœli, & arena maris. Bohem: Yako zto hwězdy nebeſké / a yako piſek morſký. So in andern Sprachen nicht gefunden werden. Wer ſie will hinein haben / kans leichtlich thun.

Roman. 8. verſ. 1.

Hat im Lateiniſchen gemangelt: Sed iuxta Spiritum.

Rom. 9. verſ. 11. & 12.

Iſt die Engländiſche vnd Polniſche Sprache anders diſtinguirt geweſen als die andern / Derwegen ſie nach den Hauptſprachen reguliert.

Roman. 11. verſ. 6.

Hat im Lateiniſchen abermals gemangelt: Si ex operibus, iam non eſt gratia, quoniam opus id non eſt opus.

Rom. 9. verſ. 15.

Sind im Lateiniſchen / Spaniſchen vnd Behmiſchen dieſe wort mehr als in andern Sprachen: Et non miſericordiam conſecutam, miſericordiam conſecutam.

Rom. 11. verſ. 29.

Kommen die Griechiſchen Exemplar nicht mit einander überein.

Rom. 12. verſ. 11.

Haben etliche Griechiſche Exemplaria καιρῷ, etliche κυρίῳ. Derwegen / ſtehet im Lateiniſchen: Servientes Domino. Im Deutſchen: Schicket euch in die zeit. Es iſt beydes nicht übel geredet / Jedoch halt ichs dafür / es ſolle heiſſen: Seyd brünſtig im Geiſt dem HERRN zu dienen.

Rom. 12. verſ. 17.

Stehen im Lateiniſchen / Spaniſchen vnd Behmiſchen dieſe wort:

Latin. (Non tantum coram Deo, ſed etiam) Hiſpan. (No ſolo delante de dios mas aun.)
Bohem. (Ne toliko pked bohem / ale takk.)

Welche in andern Sprachen nicht gefunden werden / derwegen ich ſie in Parentheſi geſetzet.

Rom. 14. verſ. 11.

Werden dieſe Worte inn etlichen Griechiſchen Exemplarien auch gefunden: τῶν ἐπουρανίων καὶ ἐπιγείων καὶ καταχθονίων. Cæleſtium, terreſtrium, & ſubterreſtrium. Im Himmel / auff Erden / vnd vnter der Erden. Wer ſie haben wil / kan ſie darzu ſchreiben.

Rom. 14. verſ. 16.

Iſt im Latein noſtrum geſtanden / welches nach allen Exemplarien veſtrum, wie ichs geſetzt / ſeyn ſol.

Rom. 15. verſ. 14.

Iſt im Griechiſchen andern Sprachen gleich geſetzt ἀλλήλους vor ἄλλους. Jedoch / könte meines erachtens ἄλλους faſt beſſer vnd mit mehrer Emphaſi ſtehen / vnnd were der Verß alſo zu verdeutſchen: Ich weiß aber faſt wohl von euch lieben Brüder / daß ihr ſelber voll gütigkeit / erfüllet mit aller erkäntniß / alſo daß ihr auch andere ermahnen könnet. Davon der günſtige Leſer judiciren wolle.

Rom. 16. verſ. 20.

Iſt in der Italianiſchen / Spaniſchen vnd Behmiſchen Verſion, das wort Amen mehr geſtanden als in andern Sprachen / das hab ich alſo ſtehen laſſen.

An den Chriſtlichen Leſer.

Rom. 16. verſ. 24.

Iſt dieſer Verß טַיְבוּתֵה דְּמָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא עַל כֻּלְּכוֹן׃ nicht an ſeinem rechten ort/ ſondern zu letzt hindenan geſtanden/ den habe ich an ſeinen ort geſetzt/ damit nichts bloß ſtehe.

In der I. Epiſtel S. Pauli an die Corinther.

Cap. I. verß 20.

Sind in der Polniſchen Verſion dieſe wort nicht geſtanden: Nónne ſtultam fecit Deus Sapientiam huius mundi.

Germ: Hat nicht GOtt die Weißheit dieſer welt zur Thorheit gemacht?
Polon: Azaż Bog mądrość świátá tego głupſtwo vczynił.

1 Corinth. 1. verſ. 27.

Deßgleichen haben in der Frantzöſiſchen Verſion dieſe Wort gemangelt:

Latin: Sed quæ ſtulta ſunt mundi elegit Deus, ut confundat ſapientes.
Gall: Mais Dieu à eſleu les choſes folles de ce monde pour confonde les ſages.
Germ: Sondern was Thöricht iſt für der Welt/ das hat Gott erwehlet/ daß er die Weiſen zu ſchanden machet.

Welches gantz kräfftige wort ſind/ vnd mit nichten außzulaſſen/ Sintemal das vnſer einiger Troſt iſt/ daß wir auß vns nichts ſeyn/ nichts wiſſen noch können/ Sondern alles was wir ſeyn/ wiſſen/ vnd können/ das haben wir von Gott/ durch vnſern HERRN Jeſum Chriſtum/ auß gnaden/ vmbſonſt/ Nur allein daß wir jhm danckbar ſeyn/ vnd mit jhm Eins ſeyn vnd bleiben.

1. Corinth. 4. verſ. 16.

Sind in der Behmiſchen Sprachen dieſe wort mehr geſtanden/ als in andern Sprachen:

Latin: Imitatores mei eſte (ſicut & ego Chriſti.)
Germ: Seyd meine Nachfolger (gleich wie ich Chriſti Nachfolger bin.
Bohe: Jako y já gſem Kryſtuow.

1. Corinth 6. verſ. 20.

Iſt in der Lateiniſchen vnd Behmiſchen Sprachen das wort (Portate) (a noſte) vnd traget/ mehr geſtanden/ Das habe ich in Parentheſi ſtehen laſſen/ dieweil es nichts ärgerlichs iſt. Dargegen ſind in den bemelten zweyen Sprachen dieſe worte außgelaſſen geweſen/ ſo ich in Parentheſi hinein geſetzt: Et in Spiritu veſtro quæ Dei ſunt.

Bohem: Y duchem waſſim kteréžto wěcy Boží gſau.

1. Corinth 7. verſ. 33 & 34.

Iſt im Lateiniſchen vnd Behmiſchen die Diſtinction vnrichtig geweſen/ Derwegen habe ichs alſo geſetzt:

Latin: Diviſa ſunt hæc duo; & mulier & virgo: Innupta cogitat quæ Domini ſunt; ut ſit ſancta & corpore & Spiritu. Quæ autem nupta eſt; cogitat quæ ſunt mundi, quomodo placeat viro.

Germ: Es iſt ein vnterſchied zwiſchen einem Weibe vnnd einer Jungfrauen/ welche nicht freyet/ die ſorget was dem HErrn angehöret/ das ſie heilig ſey/ beyde am Leibe vnd auch am Geiſte. Die aber freyet/ die ſorget was die Welt angehöret/ wie ſie dem Manne gefalle.

Bohe: Rozdilné ſau geſt Žena á Panna/ newdáná ta myſli na to což geſt Božijho/ aby byla ſwatá tělem y duſſy/ ꝛc.

1. Corinth. 9. verſ. 4.

Iſt in der Däniſchen Sprachen der gantze Verß außgelaſſen geweſen/ welchen ich alſo reſtituirt: Haffue wi icke mact at æde oc at dricke.

1.Corinth.10. verſ. 17.

Sind dieſe wort in der Behmiſchen Verſion allein geſtanden: Et de uno calice. Vnd auß einem Kelch. Agednoho Kalicha. Dieweil ſie dann meines erachtens in den klaren Text gehören/ hab ich ſie in andern Sprachen allen Reſtituirt vnd eingeſetzt.

1. Corinth. 10. verſ. 28.

Sindt in der Syriſchen/Lateiniſchen vnd Spanniſchen Sprachen dieſe worte außgelaſſen geweſen.

Syr. דְמָרְיָא הִי גֵּיר אַרְעָא בִמְלִיָאֵה :
Lat. Quia Domini eſt terra & plenitudo eius.
Hiſp. Porque del Sennor es la tierra, y loque la hinche.

Weils ſolche herrliche ſchöne Wort ſind/ hab ich ſie nicht können außlaſſen.

1. Corinth. 15. verſ. 55.

Wirt im Newen Teſtament der Verß anders angezogen/ als er im Alten Teſtament gefunden wirt/ vnnd ſolchs geſchihet aus dem wörtlein אֱהִי Ero. welches andere per Tranſpoſitionem Iod & He אַיֵּה vbi geleſen. Dergleichen ſind viel tauſent in der Bibel zu finden/ dauon zur andern zeit.

1 Corinth. 11. verſ. 1.

Jſt im Deutſchen vnd Däniſchen anders Diſtinguirt geweſen als in andern Sprachen.

II. Corinther.

Cap. I. verß 1. 6. 7.

Item. 2. Corinth. 8. verſ. 7. 13. & 14. 20.
Item. 2. Corinth. 10. verſ. 4. & 5.
Item. 2. Corinth. 11. verſ. 1.

Sind die Exemplaria ſehr vbel mit einander vberein kommen/ daß doch Gott lob nun alles in gute Ordnung gebracht iſt. Werß zu wiſſen begert der conferiere die Exemplar/ ſo wird er ſehen/ waß ich mag vor mühe gehabt haben/ eher ichs zu recht gebracht.

Zun Galater.

Cap. IIII. verß. 31.

Jſts im Latein anders diſtinguirt vnnd außgetheilt geweſen als in andern Sprachen.

Galat 5. verſ. 9.

Sind im Latein die Wort mehr geſtanden als in andern Sprachen.

Nemini Conſenſeritis.

Galat. 5. verſ. 13.

Stehet im Latein daß Wort Spiritus, ſo in andern Sprachen nicht zu finden.

Galat. 5. verſ. 23.

Jſt in der Italianiſchen vnd Frantzöſiſchen Sprachen/ daß Wort Fides, fede, foi, Glaube/ außgelaſſen geweſen/ daß hab ich wie billich erſetzt.

Galat. 5 verſ. 22. vnd 23.

Jſt in der Hiſp. Lat. Bohem. vnd Syriſcher Sprachen vnrichtige Diſtinction zu rechte gebracht.

Galat. 6.

Hat die Deutſche vnd Däniſche Sprache daß Capitel anders angefangen als andere Sprachen.

Zun Epheſern.

Cap. III. verß 15.

Haben etliche Deutſche Exemplar daß Wort Kinder / vor Vater. Meiner einfalt nach ſolts alſo heiſſen / derhalben beuge ich meine Knie / gegen dem Vater vnſers HERRN Jeſu Chriſti / der der rechte Vater iſt / vber alles was da Vater heiſſet im Himmel vnnd auff Erden / Andere Exemplar haben / vber alles was da Kinder heiſſet / dauon mag der Chriſtliche Leſer vrtheilen / welches beſſer ſey.

Epheſ. 5. verſ. 18.

Iſt im Lateiniſchen daß Wort Sanctus / heilig / mehr als in andern Sprachen geſtanden / derwegen es in andern Sprachen nicht vnbillich darzu geſetzt wirt.

Epheſ. 5. verſ. 21.

Haben etliche Exemplar vnd Sprachen das Wort θεȣ, Dei, Gottes / Etliche מְשִׁיחָא χριςȣ Chriſti, Chriſti. Iſt beydes recht / mag auch wol beydes gar bey ſammen geſtanden ſein / vnd aus vnuerſtand des Schreibers bald eins bald das ander außgelaſſen worden ſein / wie in andere wege mehr geſchehen.

Zun Philippern.

Cap. IIII. verß 13.

Iſt in der Lateiniſchen Sprachen daß Wort Chriſto außgelaſſen geweſt.

Zu den Coloſſern.

Cap. II. verß 21.

Hat die Deutſche vnnd Däniſche Sprach dieſe Wort: (die da ſagen.) mehr als andere Sprachen.

Cap. 4.

Hat daß Capitel in der Deutſchen vnnd Däniſchen Sprachen einen andern anfang gehabt / als in andern.

II. Zun Theſſalonichern.

Cap. I. verß. 7.

Iſt in der Syriſchen Sprachen daß Wort מְשִׁיחָא Meſsias Chriſtus geſtanden / ſo audre Sprachen nicht gehabt.

I. Zu Timoth.

Cap. VI. verß. 5.

Hat in der Lateiniſchen Sprachen gemangelt.

Seiungere ab iis qui eiusmodi ſunt.

Zu den Hebreern.

Cap. III. verß 1.

Hat im Lateiniſchen daß Wort CHRISTVS, gemangelt.

Ebr. 5.

Iſt die Deutſche vnd Däniſche Sprache anders Diſtinguirt geweſen als die andern.

Ebr. 7. verſ. 21.

Hat im Lateiniſchen gemangelt. Secundum ordinem Melchiſedech.

An den Chriſtlichen Leſer.

Ebr. 8. verſ. 6.

Hat im Syriſchen geſtanden יֵשׁוּע מְשִׁיחָא IESVS CHRISTVS/ welches ich in andere Sprachen dem Namen Jeſu Chriſti zu Ehren auch geſetzt habe. Wie es dann eigentlich hinein gehört.

Ebr. 9. verſ. 14.

Hat im Griechiſchen/ Syriſchen/ Engliſchen vnd Polniſchen geſtanden Aeternum Ewig/ dargegen in andern Sanctum Heilig. Daß hab ich alſo ſtehen laſſen/ ich halts aber darfür/ es ſol Sanctum vnd heilig heiſſen/ vnd ſey durch deß Schreibers vnverſtand αἰωνίȣ vor ἁγίȣ, geſchrieben/ vnd nachmals alſo vertirt worden.

Ebr. 10. verſ. 5.

Wird der Spruch auß den Pſalm anders angezogen/ als er in der Ebraiſchen Sprachen zu finden iſt.

Ebr. 11. verſ. 13.

Mangelt in etlichen Griechiſchen Exemplarn das wort πεισθέντες.

Ebr. 12. verſ. 2.

Stimmen die Griechiſchen Exemplar nicht mit einander vber ein.

Ebr. 12. verſ. 12.

Hat in etlichen Exemplarien gemangelt: ἢ βολίδι κατατοξευθήσεται, vel confodietur iaculis.

Ebr. 12. verſ. 29.

Jſt in der Spaniſchen Sprachen dieſer gantze Verß außgelaſſen geweſen:

Hiſp. Porque Iehoua nueſtro Dios es fuego que conſume.

Ger. Denn vnſer Gott iſt ein verzehrend Fewer

S. Iacobi 3. verſ. 6.

Sind die meiſten Exemplar ſehr vnrichtig mit einander geſtanden/ derwegen hab ich ſie neckſt Gott durch hülff der Syriſchen Sprachen vergliechen/ wie im Exemplar zu ſehen.

Iacob. 3. verſ. 12.

Hat im Latein uvas vor oleas vnd im Deutſchen Ole vor oliuen geſtanden.

Iacob. 4. verſ. 4.

Hat in der Lateiniſchen Sprachen das wort Adulteræ gemangelt/ wie dann im Syriſchen noch mangelt.

Iacob 4. verſ. 6.

Hat in Deutſcher vnnd Däniſcher Sprachen der gantze Verß gemangelt/ den ich alſo erſetzt:

Ger. Aber der HErr gibt vns reichlich ſeine gnade/ darumb ſagt er/ Gott widerſtehet den Hoffertigen/ den Demütigen aber gibt er gnade.

Dan. Men Herren giffuer rigelige hans naade/ der faare ſiger hand/ Gud ſtaar de hofferdige imod/ men de ydmige giffuer hans Naade.

Solche herrliche Worte hab ich mit gutem gewiſſen nicht außlaſſen können/ vnd nimmet mich groß Wunder/ weil faſt alle Jar nun in die 70. Jahr hero die Deutſche Bibel hin vnd wider auffgelegt vnd gedruckt worden/ daß man dieſe vnd andere herrliche Text ſo liederlich außgelaſſen hat/ gleichſam were es eine Sünde/ wenn etwas einmal verſehen/ daß mans darnach nimmermehr endern vnd beſſern dürffte.

1 Petr. 2. verſ. 23.

Stehet im Lateiniſchen/ Iniuſte pro Iuſtè.

1. Petr. 3. verſ. 15.

Varieren die Exemplar vnd Sprachen gar ſehr/ Etliche haben/ κύριον τὸν θεὸν, Dominum Deum, Gott den HErrn/ Etliche aber haben Dominum Chriſtum, den HErrn Chriſtum: darauß ich aber abneme/ daß es beydes beyſammen geſtanden ſey/ Dominum Deum Chriſtum. das hat der Teufel nicht leiden können/ derwegen er in einem das wort

DEVM im andern das wort Chriſtum außgelaſſen/ Jhm je ſeine Ehre damit zu verkleinern/ gebe ſolches abermal dem Chriſtlichen Leſer zu vrtheilen.

1.Pet. 4. verſ. 14.

Haben in der Lateiniſchen vnd Behmiſchen Sprachen dieſe worte gemangelt:

Lat. Iuxta ipſos quidem maledictis afficitur, iuxta vos autem glorificatur.

Ger. Bey jhnen iſt er verleſtert/ aber bey euch iſt er gepreiſet. Das Behmiſche ſuch im Exemplar.

2. Petri

Hat in der Syriſchen Sprachen die gantze Epiſtel gemangelt/ welche ich nechſt Gott erſetzt.

2. Petr. 1 verſ. 11.

Item 2. Petr. 2. verſ. 8.

Stimmen die Griechiſchen Exemplar nicht mit einander vberein.

1. Iohannis 1. verſ. 14.

Hat im Latein gemangelt/ (Scripſi vobis patres quoniam cognouiſtis eum qui ab initio eſt) in den andern Sprachen iſt ſcribo pro ſcripſi geſetzt geweſen/ das iſt nun reſtituirt.

1. Iohannis 2. verſ 23.

Hat im Griechiſchen/ Engliſchen/ Deutſchen/ Däniſchen vnd Polniſchen gemangelt/ Qui confitetur Filium & Patrem habet: Wer den Sohn bekennet/ hat auch den Vater/ ꝛc. Das iſt aber ein groß verſehen/ darzu nicht ſtill zuſchweigen/ es verdrieſſe Wen es wolle.

1. Iohan. 3. verſ. 32.

Kommen die Griechiſchen Exemplar nicht aller ding mit einander vber ein.

1. Iohan. 5. verſ. 3.

Mangeln im Däniſchen dieſe worte Thy det er Guds kærlighed/ at Wi ſkulle holde hans bud/ Das iſt/ Denn das iſt die Liebe zu Gott/ daß wir ſeine Gebot halten.

1. Iohan. 5. verſ. 6.

Iſt das wort Spiritus Geiſt/ faſt in allen Sprachen verloren hiergegen am ende an ſtadt deß worts Chriſtus/ eingeflickt vnd der Text gantz verdunckelt worden/ Iſt abermal ein ſtücklein von deß Teuffels kunſt/ dem HErrn Chriſto ſeine Ehre zu rauben/ wie jetzt weiter volgt.

1. Iohan. 5. verſ. 7.

Hat in der Deutſchen vnd Däniſchen Sprachen dieſer gantze Verß gemangelt

Ger. Denn Dreye ſind die da zeugen im Himmel/ Der Vater/ das Wort/ vnd der heilige Geiſt/ vnd dieſe dreye ſind eins.

Dan. Thy de ere tre ſom vidne paa himmelen Faderen/ oc ord/ oc hellige Aand/ oc de tre ere til ſammen.

Iſt warlich ein grobs Verſehen/ ſo durchauß nicht kan vorſchwiegen noch entſchuldigt werden Sintemal auch der heilige Hieronymus In prologo ſeptem Epiſtolarum Canonicarum dieſes Spruchs gedenckt: Da er alſo ſpricht:

Die erſt Epiſtel iſt Jacobi/ die andern zwo ſeyn Petri/ die folgenden drey Johannis/ vnd die letzte Judæ. Welche/ wenn ſie ſo trewlich in die Lateiniſche Sprache verdolmetſcht weren/ wie ſie von jhnen außgetheilt ſein/ ſo hette der Leſer nichts zu zweiffeln/ weren auch die wort nicht wider einander/ ſonderlich an dem ort/ da wir von der Einigkeit der Dreyfaltigkeit/ in der erſten Epiſtel Johannis geſchrieben finden/ in welchem von vntrewen Tolmetſchern wir weit von der warheit des Glaubens geirret zu ſeyen befinden/ in dem ſie nur allein drey wort/ nemblich/ Waſſer/ Blut vnd Geiſt/ in jrer Edition ſetzen/ das Zeugniß des Vaters/ des Worts vnd des Geiſts aber gantz auß laſſen/ durch welches der Chriſtliche Glaube zum meiſten bekrefftiget/ vnd des Vaters/ Sohns vnd heiligen Geiſtes einig Göttlich weſen/ beweiſet wirdt.

Wie weit ſie aber in den andern Epiſteln in jrer Edition von der vnſern ſtehen/ geb ich den verſtendigen Leſern zu vrtheilen/ ꝛc.

Diß

Diß ſind alſo des heiligen Hieronymi worte/ſo man billich hette ſollen geleſen / verſtanden/ vnd in acht genommen haben.

1. Ioh. 5. verſ. 13.

Haben dieſe worte in der Lateiniſchen vnnd Behmiſchen Sprachen gemangelt: Scripſi credentibus in nomen filii DEI. &c.

1. Ioh. 5. verſ. 17.

Iſt im Lateiniſchen ſo wol im Behmiſchen das wörtlein (Non) (Ne) auch außgelaſſen geweſen/im Deutſchen aber/ſein die worte/ (Sünde vnd nicht) tranſponirt vnd verſetzt geweſen.

In der II. S. Johannis.

Dieſe Epiſtel iſt in der Syriſchen Sprachen gantz außgelaſſen geweſen/ derwegen ich ſie hab reſtituiren müſſen.

2. Iohan. 1. verſ. 11.

Haben dieſe wort faſt in allen Sprachen gemangelt: Ecce prædixi vobis, ut in die Domini non confundamini.

Germ: Sehet ich habs euch zuvor geſagt/daß jr nicht zu ſchanden werdet am Tage des Herren.

In der III. S. Johannis.

Dieſe gantze Epiſtel iſt auch nicht Syriſch geweſen/darumb hab ich ſie auch müſſen de novo vertiren vnd erſetzen.

In der Epiſtel S. Judae.

Dieſe gantze Epiſtel iſt auch nicht Syriſch geweſen/hab ſie derhalben auch vertiren vnd erſetzen müſſen.

Iudæ verſ. 5. 22. 23. &c.

Haben die Exemplar vnd Sprachen vbel zuſamen geſtimmet/ſindt aber meines verhoffens alſo verglichen/daß niemandt leichtlich wirdt zu klagen haben.

In der Offenbarung S. Johannis.

Dieſe gantze Offenbarung iſt auch in der Syriſchen Sprachen nicht zubekommen geweſen / derwegen ich ſie habe vertieren vnd erſetzen müſſen.

Cap. 3. verß. 1.

Hat in der Deutſchen vnd Däniſchen Sprachen das wort(ſieben)gemangelt.

Cap. 3. verſ. 2.

Sind die Griechiſchen Exemplar nicht wol mit einander vberein kommen.

Cap. 5. verſ. 9.

Iſt in Deutſcher vnd Däniſcher Sprachen / das wort (Gott) (Gud) außgelaſſen geweſen.

Cap. 8. verſ. 4.

Hat im Behmiſchen der gantze verß gemangelt/ wie im Exemplar zu ſehen.

Cap. 8. verſ. 13.

Hat die Lateiniſche vnd Behmiſche Sprache an ſtatt Angeli, das wort Aquilæ, gehabt.

Cap. 21. verſ. 26.

Hat im Deutſchen vnd Däniſchen der gantze verß gemangelt/welcher alſo lautet

Germ: Vnd ſie/(nemblich die Könige auff Erden) werden die Ehre vnd herrligkeit der Heyden in dieſelbige/(nemlich in die heilige Stadt/die Chriſtliche Kirche)bringen.

Dan: Oc de ſkulle føre de ære oc herlighed de hedninge til hannem.

Welchs alles ſchöne liebliche vnd der Chriſtenheit tröſtliche wort ſein / die billich alle hohe Potentaten verſtehen/in acht nemen/vnd mit güldenen Buchſtaben ins hertz ſchreiben ſolten/ſtets dahin dencken/tichten vnd trachten/damit Gottes Ehre erhaben/ vnnd ſein heiliges Evangelium / aller Welt zu Troſt vnd Seligkeit/in allen Schrifften vnd Sprachen krefftiglich geoffenbaret würde.

Schließlich.

Schließlich.

DEmnach auch der heilige Apoſtel Paulus / in der Epiſtel zu den Coloſſern meldet / daß er eine Epiſtel an die Laodiceer jre Nachbarn geſchrieben habe / vnd befihlet jhnen / daß ſie ſchaffen ſollen / Wann jre Epiſtel bey jhnen geleſen were / daß ſie auch in der gemeine zu Laodicea geleſen würde / vnd das die Epiſtel ſo an die Laodiceer geſchriben / hinwider von denen zu Coloſſen geleſen würde / Als hab ich dieſelbige in keinem Griechiſchen / Syriſchen / Lateiniſchen / Jtalianiſchen / Spaniſchen / Frantzöſiſchen oder Engliſchen Exemplar / Sondern in deß Iacobi Fabri Stapulenſis lateiniſchen Commentario über das Newe Teſtament / deßgleichen in Johann Dietenbergers Deutſchen Biblia zu Cöln gedruckt / vnd in der Behmiſchen zu Prage gedruckt / gefunden.

Weil dann ſchöne Chriſtliche vnd tröſtliche Worte vnd Lehren drinnen begriffen / hab Jch ſie in die andern Sprachen gebracht / ſo gut als mirs Gott verliehen / welches alſo der Chriſtliche Leſer im beſten von mir auff vnd anzunemmen wiſſen wirdt / Auch den Allmechtigen Gott bitten / daß er zu anderu dergleichen Chriſtlichen Wercken / ſo ich vnter Händen habe / ferrner ſeinen Segen geben wölle.

Deßgleichen kan ich dem Chriſtlichen Leſer auch nicht bergen / da ich mich erſtlich das Newe Teſtament in 12. Sprachen in Druck zuuerfertigen vnderfangen / hat mirs fürnemlich an der heiligen Ebraiſchen Sprachen gemangelt / in welcher ich daſſelbige bey keinem Menſchen / noch in keiner Biliotheca hab finden noch bekommen können / Wann ich auch viel tauſend Gülden dafür hett geben wöllen / Hab derwegen auß hochdringender noth / vnd zu Ehren Göttlicher Maieſtet vnd Herrligkeit / auch allgemeinem Chriſtlichen Weſen zum beſten / mich vnderſtehen müſſen / wie ſchwer vnd vngern ich daran kommen / das gantze Newe Teſtament in Ebraiſche Sprache zu verdolmetſchen / Wie ichs nun getroffen / ſtelle ich dem Chriſtlichen Leſer zu Judiciren / Mit wiſſen vnnd willen hab ich nichts vnrecht Vertirt, Ob aber in eil etwas darinnen möchte verſehen ſeyn / Bitt ich / man wölle mich deſſen Chriſtlich erinnern / bin erbötig / auch vmb Chriſti vnd der Warheit willen ſchuldig vnd willig / ſolches im beſten vnd zu höchſten Danck auff vnd anzunemmen / per Correcturam, wie billich / zu Endern vnd zu beſſern / vnnd aller ding dahin zutrachten / damit ein redlich vnd volkommen Werck drauß werde.

Es köndte ſolch Werck wohl durch andere höher gelehrte / verſtendiger vnd vermögener Leute / beſſer als von mir verrichtet worden ſeyn / Aber weil ſie darzu ſtillſchweigen / hab ichs thun müſſen / vnd mich deß tröſten / das beſſer ſey / etwas zu Gottes Ehren gelallet / als gar darzu ſtille geſchwiegen / Vnnd nimmet mich nicht wenig wunder / Weil die Chriſtenheit nun über die 1500. Jahr geſtanden / vnnd das heilige Evangelium vom HERRN Chriſto / der nach dem Fleiſch vom Stam̃ Juda / vnd den heiligen Apoſteln / als Ebreern vnd Juden / bekommen / das man nicht eher demſelben zu Ehren / ſolch Werck der Ebraiſchen vnd anderer Sprachen vor die Hand genommen / Damit dann mercklicher nutz vnd frommen bey Chriſten / Juden / Türcken / Tartern / Heyden / vnd Vnchriſten / ſonder allen zweyffel / hette können geſchafft werden.

Mich duncket warlich / es ſey nicht der geringſten Sünde eine / darumb in der Chriſtenheit biß daher ſolch jämmerlich Gezänck geweſen / als das man die Schrifft vnd Sprachen verachtet vnd verlaſſen hat / Darauß vnd dauon alles Heyl vnd Wolfart entſproſſen / Vnd das man dem Jüdiſchen Volck / das über die 1500. Jahr ſolche ſchreckliche Straffe erlidten vnnd noch leydet / nicht mit mehrerm Ernſt vnd Eyfer zuhelffen gedacht. Ja / es iſt groß wunder / das GOTT ſolche groſſe vndanckbarkeit vnnd verachtung der heiligen Gottes Sprachen nicht gleich den Juden

geſtrafft

geſtrafft hat/ Welches ich hiemit niemand zu angehör/ ſondern auß Chriſtlichem Eyfer will angedeutet haben. Ob ſich durch Gottes gnedige verſehung noch etliche finden wolten/ wie dann nicht fehlen kan/ die künfftiger zeit vmb den Tempel deß HERREN/ vnd die heilige Stadt Gottes/ die wir vnd vnſere Nachkommen ſelbſt ſeyn/ etwas mehr als bißhero geſchehen/ Eyfern wolten/ Damit dieſelbe in jhre volkommenheit in Chriſto/ erbawet werde.

So viel mich vnd meine geringe Perſon belangt/ hab ich biß daher/ das meine gethan/ will auch mit Gott ferꝛner drauff ſetzen/ was drauff gehört/ damit die Confuſio Linguarum Babylonica erobert vñ auffgehaben werde/ zweyfels ohn/ wie er mich bißhero ſo gnedig erhalten/ vnnd über alle Menſchliche zuuerſicht/ zu dieſem Werck geſegnet/ Alſo werde er auch ferꝛner jhm zu Ehren/ vnd künfftiger Poſteritet zum beſten/ das Werck vnſerer Hände befördern/ damit vollend/ die gantze Biblia erſtlich in 6. oder 12. Sprachen/ ſampt den zugehörigen Scriptis Methodicis, Lexicis, Grammaticis &c. Vnd endlich das Newe Teſtament noch in andern 12. Sprachen/ als nemlich/ Arabiſch/ Aethiopiſch/ Moſchowitiſch/ Türckiſch/ Tartariſch/ Vngeriſch/ ꝛc. mit Gottes hülff/ aller Welt zu Troſt/ Heyl vnd Seligkeit/ in Druck gefördert/ vnnd alſo das A & Ω mit 24. gantz erfüllet werde/ Vnd endlich/ wie in der Offenbarung Johannis
ſtehet/ die 24. Elteſten/ Gotte vnd dem Lamb ſeine gebürliche Glorie/ Ehre
vnd Herꝛligkeit geben mögen/ Darzu Gott/ Vater/ Sohn
vnd heiliger Geiſt/ hochgelobt in alle Ewigkeit/
ſeine gnade vorleyhe/ Amen.

Elias Hutterus.

EPISTOLA PAVLI
AD
ROMANOS,

SYRIACE,
EBRAICE,
GRÆCE,
LATINE,
GERMANICE,
BOHEMICE,
ITALICE.
HISPANICE.
GALLICE.
ANGLICE.
DANICE.
POLONICE.

Ex

Diſpoſitione & Adornatione

ELIAE HVTTERI
GERMANI.

אגרתא · אִגֶּרֶת פּוֹלוֹס · Ἡ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ.

דְּפוֹלוֹס שְׁלִיחָא דַּלְוָת רְהוֹמָיֵא :	שָׁלִיחַ הַקָּדוֹשׁ אֶל־רְהוֹמִים :	ΠΑΥΛΟΥ ΠΡΟΣ ΡΩΜΑΙους Ἐπιστολή.
קֶפַלָאוֹן א	א	ΚΕΦΑΛ. α΄.
פַּוְלוֹס עַבְדָּא דְּיֵשׁוּע מְשִׁיחָא קְרָיָא וַשְׁלִיחָא דְּאֶתְפְּרֵשׁ לְאֶוַנְגֶּלִיוֹן דַּאלָהָא :	פַּוְלוֹס עֶבֶד יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ נִקְרָא שָׁלִיחַ נִפְרָד אֶל־בְּשׂוֹרַת אֱלֹהִים :	ΠΑΥΛΟΣ δοῦλος Ἰησοῦ χριστοῦ, κλητὸς ἀπόστολος, ἀφωρισμένος εἰς εὐαγγέλιον θεοῦ.
Paulo ſeruo di IESV *Chriſto, chiamato per eſſere Apoſtolo ſcelto à predicare l'Euangelio di Dio.*	PAulo ſieruo de Ieſus el Chriſto, llamado Apoſtolo apartado ál Euangelio de Dios.	Paul ſeruiteur de Ieſus Chriſt appelé à eſtre Apoſtre, mis à part pour annoncer l'Euangile de Dieu.
2 דְּמֶן קְדִים מְלַךְ בְּיַד נְבִיָּוְהִי בַּכְתָבֵא קַדִּישֵׁא :	2 אֲשֶׁר מִלְּפָנִים הִגִּיד בִּנְבִיאָיו בַּכְּתָבִים הַקְּדוֹשִׁים :	2. Ὃ προεπηγγείλατο διὰ τῶν προφητῶν αὐτοῦ ἐν γραφαῖς ἁγίαις.
(Ilquale egli haueua prima promeſſo per li ſuoi Profeti ne le ſante Scritture.	El qual auia antes prometido, por ſus Prophetas en las ſanctas Eſcripturas:	(Lequel il auoit au parauant promis par ſes Prophetes és ſainctes Eſcritures.)
3 עַל בְּרֵהּ הָו דְּאֶתִילֵד בַּבְסַר מֶן זַרְעָא דְּבֵית דָּוִיד :	3 עַל־בְּנוֹ הַנּוֹלָד מִזֶּרַע דָּוִיד בַּבָּשָׂר :	3. Περὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, τοῦ γενομένου ἐκ σπέρματος δαυὶδ κατὰ σάρκα.
Che parla del ſuo Figliuolo: che è ſtato fatto del ſeme di Dauid ſecondo la carne.	De ſu Hijo, (el qual le fue hecho de la ſimiente de Dauid, ſegun la carne:	Touchant ſon Fils (qui a eſté fait de la ſemence de Dauid, ſelon la chair:
4 וְאֶתִידַע בְּרָא דַּאלָהָא בְּחַיִל וּבְרוּחָא קָדוּשׁ דְּקָם מֶן בֵּית מִיתֵא יֵשׁוּע מְשִׁיחָא מָרַן :	4 עַל־בֶּן־אֱלֹהִים הַנּוֹדַע בִּגְבוּרַת רוּחַ הַקֹּדֶשׁ מִתְּקוּמַת הַמֵּתִים יֵשׁוּעַ מָשִׁיחַ אֲדֹנֵינוּ :	4. Τοῦ ὁρισθέντος υἱοῦ θεοῦ ἐν δυνάμει, κατὰ πνεῦμα ἁγιωσύνης, ἐξ ἀναστάσεως νεκρῶν, Ἰησοῦ χριστοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν.
E dichiarato Figliuol di Dio in potentia, ſecondo lo Spirito de la ſantificatione, per la reſurrettion de morti, cioè, IESV *Chriſto noſtro Signore.*	El qual fue declarado Hijo de Dios con potencia ſegun el Eſpiritu de ſanctificacion, por la reſurrecion, de los muertos) de Ieſus el Chriſto Sennor nueſtro:	Et a eſté pleinement declaré Fils de Dieu en puiſſance, ſelon l'Eſprit de ſanctification, par la reſurrection des morts) c'eſt aſſauoir noſtre Seigneur Ieſus Chriſt.
5 דְּבֵה נְסַבְן טַיְבוּתָא וַשְׁלִיחוּתָא בְּכֻלְהוֹן עַמְמֵא אַיךְ דְּנֶשְׁתַּמְעוּן לְהַיְמָנוּתָא דִּשְׁמֵהּ :	5 אֲשֶׁר בּוֹ לָקַחְנוּ חֵן וּמַלְאֲכוּת לִיקְהַת הָאֱמוּנָה בְּכָל־הַגּוֹיִם עַל־שְׁמוֹ :	5. Δι᾽ οὗ ἐλάβομεν χάριν καὶ ἀποστολὴν εἰς ὑπακοὴν πίστεως ἐν πᾶσι τοῖς ἔθνεσιν, ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ.
Per ilqual noi habbiamo riceuuta gratia, & offitio d'Apoſtolo (accioche s'obbediſca à la fede) tra tutti i Gentili per il Nome ſuo.	Por el qual recebimos la gracia y el Apoſtolado para hazer que ſe obedezca à la fe en todas las Gentes en ſu nombre.	(Par lequel nous auons receu grace & charge d'Apoſtre, afin qu'il y ait obeiſſance de foy, entre tous les Gentils en ſon Nom.

EPIST. PAULI AD ROMANOS.	Epiſtel S. Pauli. An die Römer.	Epiſſtola K Rzijmanuom.
CAP. I.	Das I. Capitel.	Kapitola I.
PAVLVS, ſervus Ieſu Chriſti, vocatus Apoſtolus, ſegregatus in Evangelium Dei.	PAulus ein Knecht Jeſu Chriſti/ beruffen zum Apoſtel/ außgeſondert zu predigen das Evangelium Gottes.	PAwel Služebnijk Gezu Kryſtůw/ powolaný Apoſſtol/ oddělený k Ewangelium Božijmu.
PAul a ſeruant of Jeſus Chriſt/ called to be an Apoſtle/ put apart to preach the Goſpel of God.	PAulus Jeſu Chriſti Tienere/ kaldet til Apoſtel/ vdualt til at predicke Guds Euangelium.	PAwel ſługá Jezuſá Kryſtuſá po wołániem Apoſtol/ wyłaczony ku przepowiedániu Ewánieliey Bożey.
1. Quod antè promiſerat per Prophetas ſuos in ſcripturis ſanctis.	2. Welches er zuvor verheiſſen hat/ durch ſeine Propheten/ in der heiligen Schrifft.	2. Kteréžto prwé zaſljbil ſkrze Proroky ſwé w Pijſmijch Swatých.
(Which he had promiſed afore by his Prophetes in the holye ſcriptures.)	Huilcket hand loffuede tilforn/ formedelſt ſine Propheter/ i den hellige Scrifft.	(Ktora przed thym obiecał był przez Proroki ſwoie w piśmiech świetych.)
3. De filio ſuo, (qui factus eſt ei ex ſemine David ſecundum carnem.	3. Von ſeinem Sohn/ der geboren iſt von dem Samen David/ nach dem Fleiſch.	3. O Synu ſwoim/ genž geſt narozen z Semene Dawidowa podle těla:
Concerning his Sonne Jeſus Chriſt our Lord (which was made of the ſeed of Dauid according to the fleſh.	Om ſin Søn/ ſom er fød aff Dauids Sæd effter kødet.	O ſynu ſwoim ktory ſie ſtał z plemienia Dawidowe° ile wedle ciała.
4. Qui prædeſtinatus eſt filius Dei in virtute, ſecundùm ſpiritum ſanctificationis, ex reſurrectione mortuorum Ieſu Chriſti Domini noſtri.	4. Vnnd erweiſet der allmächtige Sohn Gottes/ nach dem geiſt/ der da heiliget durch die Aufferſtehung der Todten/ nemlich/ Jeſus Chriſt vnſer HERR.	4. Kterýž dokázán geſt/ že geſt Syn Božij w mocy/ wedlé Ducha poſwěcenij/ a wedlé toho že wſtal z Mrtwých Gežijſs Kryſtus Pán naſs:
And declared mightily to be the Sonne of God/ touching the Spirit of ſanctification by the reſurrection from the dead.)	Oc kraffteelige beuiſt at vere Guds Søn/ effter Aanden/ ſom helliger/ Siden den tid hand opſtod fra de Døde/ ſom er/ Jheſus Chriſtus vor HERRE.	A ieſt okazan Synem Bożym mocnie wedle Ducha poświecenia/ przez zmartwych wſtánie/ to ieſt o Jezuſie Kryſtuſie Pánie náſzym.
5. Per quem accepimus gratiam & Apoſtolatum ad obediendum fidei in omnibus Gentibus pro nomine eius.	5. Durch welchen wir haben empfangen Gnade vnd Apoſtelampt vnter alle Heyden/ den gehorſam des Glaubens auffzurichten/ inn ſeinem Namen.	5. Skrze něhožto přijali gſme miloſt Apoſſtolſtwij/ áby poſluſſni byli Wijry wſſyckni Pohané/ pro Gméno geho.
By whom we haue receyued grace and Apoſtleſhip (that obedience might be giuen vnto the fayth) in his Name among all the Gentiles.	Formedelſt huilcken wi finge Naade oc Apoſtels Embede iblant alle Hedninge/ at oprette Troens lydighed/ vnder hans Naffn.	Przez którego wźieliſmy łáſkey vrząd Apoſtolſki/ ku poſłuſzeńſtwu wiáry miedzy wſzythkimi narody/ dla imieni iego.

א

6 דְאַף אַנְתּוּן מֶנְהוֹן א
אַנְתּוּן קְרַיֵא בְּיֵשׁוּעַ
מְשִׁיחָא׃

Tra iquali ancor voi sete chiamati à IESV *Christo.*

7 לְכֻלְהוֹן דְבַרְהוֹמִי ה
חַבִיבַיְהִי דַאלָהָא קְרַיָא
וְקַדִישֵׁא שְׁלָמָא וְטַיְבוּתָא
עַמְכוֹן מֶן אֱלָהָא אַבוּן
וּמֶן מָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא׃

A voi tutti che sete in Roma, diletti di Dio, chiamati ad esser santi, gratia & pace à voi da Dio Padre nostro, e dal Signor IESV *Christo.*

8 לוּקְדַם מוֹדֵא אֶנָא
לַאלָהִי בְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא עַל
אַפַי כֻּלְכוֹן דְהַימָנוּתְכוֹן
אֶשְׁתַּמְעַת בְּכֻלֵה עָלְמָא׃

Primamente io rendo gratie di tutti voi al mio Dio per IESV *Christo che la vostra fede è annuntiata per tutto'l mondo.*

9 סָהֵד הוּ לִי גֵיר אֱלָהָא
דְלֵה מְשַׁמֵשׁ אֶנָא בְרוּחִי
בְאַוַנְגֶלִיוֹן דַבְרֵה דְדַלָא
שְׁלָיָא בְּכֻל זְבַן מֶתְדְכַר
אֶנָא לְכוֹן בַּצְלוֹתִי׃

Percioche Iddio (alqual io seruo col mio spirito ne l'Euangelio del suo Figliuolo) m'è testimonio che senza intermissione io fo mentione di voi.

10 וּמֶתְחַנַן אֶנָא דְאֶן מֶן
כַּדוּ תֶתְפְתַח לִי אוּרְחָא
בְּצֶבְיָנֵה דַאלָהָא דְאֵתָא
לְוָתְכוֹן׃

Pregando sempre ne le mie orationi ch'io venga à voi, se mai per alcun modo à la fine io possa qualche volta per volontà di Dio hauere prospero camino.

11 מֶטוּל דְטָב סָוֵא אֶנָא
דְאֶחְזֵיכוֹן וְאֶתֵל לְכוֹן מ
מַוְהַבְתָא דְרוּחָא דְבָה
תֶשְׁתַּרְרוּן׃

Percioche io desidero grandemente di vederui, per farui partecipi di qualche dono spirituale in vostra confermatione.

א

6 אֲשֶׁר בָּם הוֹיִם גַם אַתֶּם
נִקְרָאֵי יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ׃

Entre las quales soys tambien vosotros llamados de Iesu Christo.

7 לְכֻלְּכֶם אֲשֶׁר אַתֶּם בְּרוֹמָה
לַאֲהוּבֵי אֱלֹהִים לַקְּרוּאִים
הַקְּדוֹשִׁים תְּחִנָּה לָכֶם וְשָׁלוֹם
מֵאֱלֹהֵי אָבִינוּ וַאֲדוֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ
הַמָּשִׁיחַ׃

A todos losque estays en Roma, Amados de Dios, llamados Sanctos, Gracia y paz ayays de Dios nuestro padre, y del Sennor Iesus el Christo.

8 וּבָרִאשׁוֹנָה מוֹדֶה אֲנִי לֵאלֹהַי
בְּיֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ עַל־כֻּלְּכֶם כִּי־
אֱמוּנַתְכֶם מֻגֶּדֶת וְנִשְׁמַעַת הִיא
בְּכָל־הַתֵּבֵל׃

Primeramente cierto hago gracias à mi Dios por Iesus el Christo acerca de todos vosotros, deque vuestra fe es predicada en todo el mundo.

9 כִּי עֵדִי אֱלֹהִים הוּא אֲשֶׁר
אֲנִי עוֹבֵד בְּרוּחִי בִּבְשׂוֹרַת בְּנוֹ
כִּי־בִלְתִּי הֲפוּגָה מַזְכִּיר אֲנִי
אֶת־שִׁמְכֶם׃

Porque testigo me es Dios. âl qual siruo en mi espiritu en el Euangelio de su Hijo, que sin cessar me acuerdo de vosotros.

10 תָּמִיד בִּתְפִלּוֹתַי מִתְחַנֵּן אֲנִי
אֵי מָתַי אַצְלִיחַ דַּרְכִּי בִּרְצוֹן
אֱלֹהִים לָבוֹא אֲלֵיכֶם׃

Siempre en mis oraciones, rogando si àl fin algun tiempo aya de auer por la voluntad de Dios prospero viaje para venir à vosotros.

11 כִּי מִתְאַוֶּה אֲנִי לִרְאוֹת
אֶתְכֶם לְהַשְׁבִּיר לָכֶם מְאוּמָה
מִמַּתַּת הָרוּחַ לְהָעִיז אֶתְכֶם׃

Porque hos desseo ver: para repartir con vosotros algun don espiritual para confirmarhos.

ά.

6. Ἐν οἷς ἐστε καὶ ὑμεῖς κλητοὶ ἰησοῦ χριστοῦ.

Entre lesquels aussi vous estes, vous qui estes appeles de Iesus Christ.)

7. Πᾶσι τοῖς οὖσιν ἐν ῥώμῃ, ἀγαπητοῖς θεοῦ, κλητοῖς ἁγίοις, χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν, καὶ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ.

A vous tous qui estes à Rome, bien aimes de Dieu, appelés à estre saincts, Grace vous soit & paix de par Dieu nostre Pere, & de par le Seigneur Iesus Christ.

8. Πρῶτον μὲν εὐχαριστῶ τῷ θεῷ μου διὰ ἰησοῦ χριστοῦ ὑπὲρ πάντων ὑμῶν, ὅτι ἡ πίστις ὑμῶν καταγγέλλεται ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ.

Tout premierement ie ren graces touchant vous tous à mon Dieu par Iesus Christ, de ce que vestre foy est renommee par tout le monde.

9. Μάρτυς γάρ μού ἐστιν ὁ θεός, ᾧ λατρεύω ἐν τῷ πνεύματί μου, ἐν τῷ εὐαγγελίῳ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, ὡς ἀδιαλείπτως μνείαν ὑμῶν ποιοῦμαι.

Car Dieu (auquel ie sers en mon Esprit en l'Euangile de son Fils) m'est tesmoin que sans cesse ie fai memoire de vous:

10. Πάντοτε ἐπὶ τῶν προσευχῶν μου, δεόμενος εἴπως ἤδη ποτὲ εὐοδωθήσομαι ἐν τῷ θελήματι τοῦ θεοῦ, ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς.

Requerant tousiours en mes oraisons que ie viene à vous, si à la parfin en quelque maniere que ce soit ie puis obtenir adresse pour paruenir à vous, par la volonté de Dieu.

11. Ἐπιποθῶ γὰρ ἰδεῖν ὑμᾶς, ἵνα τι μεταδῶ χάρισμα ὑμῖν πνευματικὸν εἰς τὸ στηριχθῆναι ὑμᾶς.

Car ie desire grandement de vous voir, afin de vous departir quelque don spirituel, a ce que vous soyez confermés:

AD ROMANOS.	An die Römer.	K Rzijmanuom.
CAP. I.	Das I. Capitel.	Kapitola I.
6. In quibus eſtis & vos vocati Ieſu Chriſti.	6. Welcher jhr zum theil auch ſeyt/ die da beruffen ſind von Jeſu Chriſto.	6. Mezy nimižto y wy gſte/ powolanij od Gežijſſe Kryſta Pána naſſeho.
Among whome ye be alſo the called of Jeſus Chriſt.	Aff huilcke i ere oc en deel/ ſom ere kallede aff Jheſu Chriſto.	Miedzy ktorymi y wy ieſteſćie wezwáni Jezu Kryſtowi.
7. Omnibus, qui ſunt Romæ, dilectis Dei, vocatis ſanctis. Gratia vobis & pax à Deo patre noſtro, & Domino Ieſu Chriſto.	7. Allen die zu Rom ſind/ den liebſten Gottes/ vnd beruffenen Heiligen. Gnade ſey mit euch vnd Friede/ von Gott vnſern Vatter/ vnd dem HERREN Jeſu Chriſto.	7. Wſſem kteřijž gſte w Řijmě/ milým Božijm/ powolaným Swatým: Miloſt wam a pokog od Boha Otce naſſeho/ a Pána Gežijſſe Kryſta.
To all you that bee at Rome beloued of God/ called to be Saints: Grace be with you/ and peace from God our father/ and from the Lord Jeſus Chriſt.	Alle dem ſom ere i Rom/ Guds elſkelige/ oc kallede Helligen. Naade vere met eder oc Fred/ aff Gud vor Fader/ oc den HERRE Jheſu Chriſto.	Wſzytkim ktorzy ieſteśćie w Rzymie Bogu miłym/ wezwánym ábyśćie byli świętymi/ łáſká niech wam będźie y pokoy od Bogá Oycá náſzego/ y Páná Jezu Kryſtá.
8. Primum quidem gratias ago Deo meo per Ieſum Chriſtum pro omnibus vobis, quia fides veſtra annuntiatur univerſo mundo.	8. Auffs erſte/ dancke ich meinem Gott durch Jeſum Chriſt/ ewer aller halben/ daß man ewren glauben inn aller Welt preiſet.	8. Nayprwé zagiſté děkugi Bohu mému ſtrze Gežijſſe Kryſta za wás za wſſecky/ proto že wijra waſſe rozhlaſſuge ſe po wſſem Swětě.
Firſt J thanke my God through Jeſus Chriſt for you all/ becauſe your fayth is publiſhed throughout the whole worlde.	Førſt tacker ieg min Gud/ formedelſt Jheſum Chriſtum/ paa alle edersvegne/ at mand taler om eders Tro i al Verden.	Naprzód dźiękuię Bogu mojemu przez Jezuſa Kryſtuſá zá was wſzytkich/ iż wiárá wáſzá bywa opowiedaná po wſzytkim świećie.
9. Teſtis enim mihi eſt Deus, cui ſervio in ſpiritu meo in Evangelio Filii eius, quòd ſine intermiſſione memoriam veſtri facio.	9. Denn Gott iſt mein Zeuge (welchem ich diene in meinem geiſt/ am Evangelio von ſeinem Sohn) daß ich on vnterlaß ewer gedencke.	9. Swědek mi geſt zagiſté Buoh/ kterémužto ſlaužijm Duchem mým w Ewangelium Syna geho/ že bez přeſtánj připomijnám wás wždycky.
For God is my witnes (whom J ſerue in my ſpirit in the Goſpel of his Sonne) that without ceaſing J make mencion of you.	Thi Gud er mit Vidne (huilcken ieg tien i min Aand/ vdi Euangelio om hans Søn) At ieg vden affladelſe tencker paa eder.	Abowiem Bog ktoremu ia ſłużę duchem moim w Ewángeliey Syná iego/ ieſt mi świádek/ iż vſtáwicznie o was wſpominánie czynię.
10. Semper in orationibus meis, obſecrans ſi quo modo tandem aliquando proſperum iter habeam in voluntate Dei, veniendi ad vos.	10. Vnd allezeit inn meinem Gebet flehe/ ob ſichs einmal zutragen wolt/ daß ich zu euch keme durch GOTtes willen.	10. Na mých modlitbách/ žádage abych aſpoň někdy mohl ſſtiaſtně k wám z Božij wůle přigijti.
Alwayes in my prayers/ beſeeching/ that by ſome meanes one time or other J might haue a proſperous iourney by the will of God/ to come vnto you.	Oc formaner altid i min Bøn/ om det vilde en gong ſke/ at ieg kunde komme til eder/ formedelſt Guds vilie.	Záwſze w modlitwách moich prośąc ábym do was przyſzedł ieſliby mi ſię ktorym ſpoſobem ſzczęśliwą drogą zdárzyłá z woley Bożey.
11. Deſidero enim videre vos, ut aliquid impertiar vobis gratiæ ſpiritualis, ad confirmandos vos.	11. Denn mich verlanget euch zu ſehen/ auff daß ich euch mittheile etwas geiſtlicher Gabe/ euch zu ſtercken.	11. Neb wás žádám widěti/ abych wám vdělil čáſtku miloſti Duchownij k potwrzenij waſſemu.
For J long to ſee you/ that J might beſtowe among you ſome ſpirituall gyft/ to ſtrengthen you.	Thi mig forlengis effter at ſee eder/ Paa det at ieg maatte dele nogen aandelig Gaffue met eder/ at ſtyrcke eder mete	Abowiem prágnę was widźieć/ ábym wam vżyczył iákiego dáru duchownego ku vtwierdzeniu wáſzemu.

א

12 וַאכְּחְדָא נֶתְבַּיַּא בְּהַיְמָנוּתָא דִּילְכוֹן וְדִילִי ׃

Cioè, per consolarmi con essoui, per la mutua fede vostra, e mia.

13 צָבֵא אֱנָא דֵּין דְּתֵדְעוּן אַחַי דְּזַבְנִין סַגִּיאָן צְבִית דְּאָתֵא לְוָתְכוֹן וֶאתְכְּלִית עַד מָא לְהָשָׁא דְּאָף בְּכוֹן יֶהְוֵא לִי אֲדְשָׁא אַיךְ דַּבְשַׁרְכָא דְּעַמְמֵא ׃

Hor io voglio che voi sappiate, fratelli, che io mi son molte volte proposto di venire à voi, (ma sono stato infin ad hora impedito). per hauer ancora qualche frutto tra voi, come tra l'altre nationi.

14 יַוְנָיֵא וּבַרְבְּרָיֵא חַכִּימֵא וַסְכָלֵא דִּלְכֻל נָשׁ חַיָּב אֱנָא דַּאכְרֵז ׃

Io son debitore à i Greci parimente & a i Barbari, a i dotti & à gl'ignoranti.

15 וְהָכַנָּא מְתַחְפַּט אֱנָא דְּאָף לְכוֹן דִּבְרְהוֹמִי אֲסַבַּר ׃

Si che per quanto è in me, io sono apparecchiato ad euangelizare ancor à voi che sete in Roma.

16 לָא גֵּיר בָּהֵת אֱנָא בֵּהּ בְּאֵוַנְגֶּלִיוֹן מֶטּוּל דְּחַיְלָה הוּ דַּאלָהָא לְחַיֵּא דְּכֻל דִּמְהַיְמְנִין בֵּהּ אֶן מֶן יְהוּדָיֵא לוּקְדַם וֶאן מֶן אַרְמָיֵא ׃

Imperoche io non mi vergogno de l'Euangelio di Christo: conciosia ch'egli è la possanza di Dio in salute à ciascun che crede, al Giudeo primamente, e poi al Greco.

17 כֵּאנוּתֵהּ גֵּיר דַּאלָהָא בֵּהּ מֶתְגַּלְיָא מֶן הַיְמָנוּתָא לְהַיְמָנוּתָא אַיךְ דִּכְתִיב דְּכֵאנָא מֶן הַיְמָנוּתָא יְחֵא ׃

Percioche la giustitia di Dio si riuela in esso, di fede in fede, si come è scritto, Il giusto viuerà per fede.

א

12 וְזֹאת הִיא לְהִתְנַחֵם בָּכֶם בַּאֲשֶׁר בֵּינֵינוּ בֶּאֱמוּנַתְכֶם וּבֶאֱמוּנָתִי ׃

Es à ſaber para ſer juntamente conſolado con voſotros por la comun fe, vueſtra y juntamente mia.

13 לֹא אֲכַחֵד מִמֶּכֶם אַחַי כִּי־פְעָמִים רַבּוֹת שַׂמְתִּי עַל־לִבִּי לָבוֹא אֲלֵיכֶם וָאֶכָּלֵא עַד־הֵנָּה אֲשֶׁר פְּרִי מְאוּמָה יְהִי־לִי בָּכֶם כְּמוֹ גַּם בַּגּוֹיִם אֲחֵרִים ׃

Mas no quiero, hermanos, que ignoreys, que muchas vezes he propueſto de venir à voſotros, (empero haſta aora he ſido eſtoruado,) para tener tambien entre voſotros algun fruto, como entre las otras Gentes.

14 לַיְוָנִים וְלַלּוֹעֲזִים לַחֲכָמִים וְלַפְּתָיִים חוֹב אָנֹכִי ׃

A Griegos y à barbaros, à ſabios y à no ſabios ſey deudor.

15 כָּכָה כָּל אֲשֶׁר בִּי נְדָבוֹת הִנֵּה גַּם אִתְּכֶם אֲשֶׁר בִּרְהוֹמָה לְבַשֵּׂר ׃

Anſique quanto à mi, preſto eſtà el annunciar el Euangelio tambien a losque eſtays en Roma.

16 כִּי לֹא בֹשְׁתִּי עַל־בְּשׂוֹרַת הַמָּשִׁיחַ כִּי גְבוּרַת אֱלֹהִים הִיא לִישׁוּעָה לְכָל אֲשֶׁר מַאֲמִין גַּם לַיְּהוּדִי בָּרִאשׁוֹנָה וְגַם לַיָּוָן ׃

Porque no me auergueņço del Euangelio: porque es potencia de Dios para dar ſalud à todo aquel que cree: âl Iudio primeramente, y tambien àl Griego.

17 כִּי־צִדְקַת אֱלֹהִים בּוֹ נִסְתְּרָה מֵאֱמוּנָה לֶאֱמוּנָה כַּאֲשֶׁר נִכְתַּב וְצַדִּיק בֶּאֱמוּנָתוֹ יִחְיֶה ׃

Porque la juſticia de Dios ſe deſcubre en el de fe en fe, como eſtà eſcripto, Mas el juſto biuirà por la fe,

α'.

12. Τοῦτο δέ ἐστι, συμπαρακληθῆναι ἐν ὑμῖν διὰ τῆς ἐν ἀλλήλοις πίστεως ὑμῶν τε καὶ ἐμοῦ.

C'eſt à dire afin d'eſtre conſolé auec vous, par la foy mutuelle de vous & de moi.

13 Οὐ θέλω δὲ ὑμᾶς ἀγνοεῖν ἀδελφοί, ὅτι πολλάκις προεθέμην ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς, καὶ ἐκωλύθην ἄχρι τοῦ δεῦρο, ἵνα καρπόν τινα σχῶ ἐν ὑμῖν, καθὼς καὶ ἐν τοῖς λοιποῖς ἔθνεσιν.

Or mes freres, ie ne vueil point que vous ignoriez que i'ai ſouuent propoſé de venir vers vous (mais i'en ai eſté empeſché iuſqu'à preſent) afin que ie recueilliſſe quelque fruict entre vous auſſi, comme entre les autres nations.

14. Ἕλλησί τε καὶ βαρβάροις, σοφοῖς τε καὶ ἀνοήτοις ὀφειλέτης εἰμί.

Ie ſuis debteur tant aux Grecs qu'aux Barbares, tant aux ſages qu'aux ignorans:

15. Οὕτως τὸ κατ' ἐμὲ πρόθυμον καὶ ὑμῖν τοῖς ἐν ῥώμῃ εὐαγγελίσασθαι.

Ainſi entant qu'en moi eſt, ie ſuis preſt d'euangelizer à vous auſſi qui eſtes à Rome.

16. Οὐ γὰρ ἐπαισχύνομαι τὸ εὐαγγέλιον τοῦ χριστοῦ· δύναμις γὰρ θεοῦ ἐστιν εἰς σωτηρίαν παντὶ τῷ πιστεύοντι, ἰουδαίῳ τε πρῶτον καὶ ἕλληνι.

Car ie ne pren point à honte l'Euangile de Chriſt, veu que c'eſt la puiſſance de Dieu en ſalut à tous croyans, au Iuif premierement, puis auſſi au Grec.

17. Δικαιοσύνη γὰρ θεοῦ ἐν αὐτῷ ἀποκαλύπτεται ἐκ πίστεως εἰς πίστιν, καθὼς γέγραπται, ὁ δὲ δίκαιος ἐκ πίστεως ζήσεται.

Car en icelui ſe deſcouure tout à plein la iuſtice de Dieu de foy en foy: ſelon qu'il eſt eſcrit, Or le iuſte viura de foy.

CAP. I.

6. In quibus eſtis & vos vocati Ieſu Chriſti.

Among whome ye be alſo the called of Jeſus Chriſt.

7. Omnibus, qui ſunt Romæ, dilectis Dei, vocatis ſanctis. Gratia vobis & pax à Deo patre noſtro, & Domino Ieſu Chriſto.

To all you that bee at Rome beloued of God/ called to be Saints: Grace be with you/and peace from God our father/and from the Lord Jeſus Chriſt.

8. Primum quidem gratias ago Deo meo per Ieſum Chriſtum pro omnibus vobis, quia fides veſtra annuntiatur univerſo mundo.

Firſt I thanke my God through Jeſus Chriſt for you all/becauſe your fayth is publiſhed throughout the whole worlde.

9. Teſtis enim mihi eſt Deus, cui ſervio in ſpiritu meo in Evangelio Filii eius, quòd ſine intermiſſione memoriam veſtri facio.

For God is my witnes (whom I ſerue in my ſpirit in the Goſpel of his Sonne) that without ceaſing I make mencion of you.

10. Semper in orationibus meis, obſecrans ſi quo modo tandem aliquando proſperum iter habeam in voluntate Dei, veniendi ad vos.

Alwayes in my prayers/beſeeching/ that by ſome meanes one time or other I might haue a proſperous iourney by the will of God/to come vnto you.

11. Deſidero enim videre vos, ut aliquid impertiar vobis gratiæ ſpiritualis, ad confirmandos vos.

For I long to ſee you/that I might beſtowe among you ſome ſpirituall gyft/ to ſtrengthen you.

Das I. Capitel.

6. Welcher jhr zum theil auch ſeyt/ die da beruffen ſind von Jeſu Chriſto.

Aff huilcke i ere oc en deel / ſom ere kallede aff Jheſu Chriſto.

7. Allen die zu Rom ſind / den liebſten Gottes/vnd beruffenen Heiligen. Gnade ſey mit euch vnd Friede / von Gott vnſern Vatter/ vnd dem HERREN Jeſu Chriſto.

Alle dem ſom ere i Rom / Guds elſkelige/oc kallede Helligen. Naade vere met eder oc Fred / aff Gud vor Fader / oc den HERRE Jheſu Chriſto.

8. Auffs erſte/ dancke ich meinem Gott durch Jeſum Chriſt/ ewer aller halben / daß man ewren glauben inn aller Welt preiſet.

Førſt tacker ieg min Gud / formedelſt Jheſum Chriſtum/paa alle edersvegne/at mand taler om eders Tro i al Verden.

9. Denn Gott iſt mein Zeuge (welchem ich diene in meinem geiſt/am Evangelio von ſeinem Sohn) daß ich on vnterlaß ewer gedencke.

Thi Gud er mit Vidne (huilcken ieg tien i min Aand/vdi Euangelio om hans Søn) At ieg vden afladelſe tencker paa eder.

10. Vnd allezeit inn meinem Gebet flehe/ ob ſichs einmal zutragen wolt/ daß ich zu euch keme durch GOttes willen.

Oc formaner altid i min Bøn / om det vilde en gong ſke/at ieg kunde komme til eder/formedelſt Guds vilie.

11. Denn mich verlanget euch zu ſehen/auff daß ich euch mittheile etwas geiſtlicher Gabe / euch zu ſtercken.

Thi mig forlengis effter at ſee eder / Paa det at ieg maatte dele nogen aandelig Gaffue met eder / at ſtyrcke eder mete

Kapitola I.

6. Mezy nimižto y wy gſte/ powolanij od Gežijſſe Kryſta Pána naſſeho.

Miedzy ktorymi y wy ieſteście wezwáni Jezu Kryſtowi.

7. Wſſem kteřijž gſte w Rzijmě/ milým Božijm/ powolaným Swatým: Miloſt wam a pokog od Boha Otce naſſeho/ a Pána Gežijſſe Kryſta.

Wßytkim ktorzy ieſteście w Rzymie Bogu milym/ wezwánym ábyśćie byli świętymi/ łáſká niech wam będzie y pokoy od Bogá Oycnáßego/ y Páná Jezu Kryſtá.

8. Nayprwé zagiſté děkugi Bohu mému ſkrze Gežijſſe Kryſta za wás za wſſecky/ proto že wijra waſſe rozhlaſſuge ſe po wſſem Swětě.

Naprzod dziękuię Bogu moiemu przez Jezuſá Kryſtuſá zá was wßytkich/ iż wiárá wáßá bywa opowiedána po wßytkim świecie.

9. Swědek mi geſt zagiſté Buoh/ kterémužto ſlaužijm Duchem mým w Ewangelium Syna geho/ že bez přeſtánij připomijnám wás wždycky.

Abowiem Bog kthoremu ia ſłużę duchem moim w Ewángeliey Syná iego/ ieſt mi świádek/ iż vſtáwicz nie o was wſpominánie czynię.

10. Na mých modlitbách/ žádage abych aſpoň někdy mohl ſſtiaſtně k wám z Božij wůle přigijti.

Záwße w modlitwách moich proßac ábym do was przyßedł ieśliby mi ſię kthorym ſpoſobem ßczęśliwa drogá zdárzyłá z woley Bożey.

11. Neb wás žádám widěti/ abych wám vdělil čáſtku miloſti Duchownij k potwrzenij waſſemu.

Abowiem prágnę was widzieć/ ábym wam vżyczył iákiego dáru duchowne° ku vtwierdzeniu wáßemu.

א

12 ונאכחדא נתבנית בהימנותא דילכון ודילי ׃

Cioè, per conſolarmi con eſſouoi, per la mutua fede Voſtra, e mia.

13 צבא אנא דין דתדעון אחי דזבנין סגיאן צבית דאתא לותכון ואתכלית עד מא להשא דאף בכון יהוית לי אדשת איך דבשרכא דעממא ׃

Hor io Voglio che Voi ſappiate, fratelli, che io mi ſon molte Volte propoſto di Venire à Voi, (ma ſono ſtato inſin ad hora impedito) per hauer ancora qualche frutto tra Voi, come tra l'altre nationi.

14 יוניא וברבריא חכימא וסכלא דלכל נש חיב אנא דאכרז ׃

Io ſon debitore à i Greci parimente & a i Barbari, a i dotti & à gl'ignoranti.

15 והכנא מתחפט אנא דאף לכון דברהומי אסבר ׃

Si che per quanto è in me, io ſono apparecchiato ad euangelizare ancor à Voi che ſete in Roma.

16 לא גיר בהת אנא בה באונגליון מטול דחילת הו דאלהא לחיא דכל דמהימנין בה אן מן יהודיא לוקדם ואן מן ארמית ׃

Imperoche io non mi Vergogno de l'Euangelio di Chriſto: conciosia ch'egli è la poſſanza di Dio in ſalute à ciaſcun che crede, al Giudeo primamente, e poi al Greco.

17 כאנותה גיר דאלהא בה מתגליא מן הימנותא להימנותת איך דכתיב דכאנת מן הימנותא יחית ׃

Percioche la giuſtitia di Dio ſi riuela in eſſo, di fede in fede, ſi come è ſcritto, Il giuſto Viuerà per fede.

א

12 וזאת היא להתנחם בכם באשר בינינו באמונתכם ובאמונתי ׃

Es à ſaber para ſer juntamente conſolado con voſotros por la comun fe, vueſtra y juntamente mia.

13 לא אכחד מכם אחי כי פעמים רבות שמתי על־לבי לבוא אליכם ואכלא עד־הנה אשר פרי מאומה יהי־לי בכם כמו גם בגוים אחרים ׃

Mas no quiero, hermanos, que ignoreys, que muchas vezes he propueſto de venir à voſotros, (empero haſta aora he ſido eſtoruado,) para tener tambien entre voſotros algun fruto, como entre las otras Gentes.

14 ליונים וללועזים לחכמים ולפתיים חוב אנכי ׃

A Griegos y à barbaros, à ſabios y à no ſabios ſey deudor.

15 ככה כל אשר בי נדבות הנה גם אתכם אשר ברהומה לבשר ׃

Anſique quanto à mi, preſto eſtà el annunciar el Euangelio tambien a los que eſtays en Roma.

16 כי לא בשתי על־בשורת המשיח כי גבורת אלהים היא לישועה לכל אשר מאמין גם ליהודי בראשונה וגם ליון ׃

Porque no me auerguenço del Euangelio: porque es potencia de Dios para dar ſalud à todo aquel que cree: âl Iudio primeramente, y tambien âl Griego.

17 כי־צדקת אלהים בו נסתרה מאמונה לאמונה כאשר נכתב וצדיק באמונתו יחיה ׃

Porque la juſticia de Dios ſe deſcubre en el de fe en fe, como eſtà eſcripto, Mas el juſto biuirà por la fe.

α'.

12. Τοῦτο δέ ἐστι, συμπαρακληθῆναι ἐν ὑμῖν διὰ τῆς ἐν ἀλλήλοις πίστεως ὑμῶν τε καὶ ἐμοῦ.

C'eſt à dire afin d'eſtre conſolé auec vous, par la foy mutuelle de vous & de moi.

13 Οὐ θέλω δὲ ὑμᾶς ἀγνοεῖν ἀδελφοί, ὅτι πολλάκις προεθέμην ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς, καὶ ἐκωλύθην ἄχρι τοῦ δεῦρο, ἵνα καρπόν τινα σχῶ καὶ ἐν ὑμῖν, καθὼς καὶ ἐν τοῖς λοιποῖς ἔθνεσιν.

Or mes freres, ie ne vueil point que vous ignoriez que i'ai ſouuent propoſé de venir vers vous (mais i'en ai eſté empeſché iuſqu'à preſent) afin que ie recueilliſſe quelque fruict entre vous auſſi, comme entre les autres nations.

14. Ἕλλησί τε καὶ βαρβάροις, σοφοῖς τε καὶ ἀνοήτοις ὀφειλέτης εἰμί.

Ie ſuis debteur tant aux Grecs qu'aux Barbares, tant aux ſages qu'aux ignorans:

15. Οὕτως τὸ κατ᾽ ἐμὲ πρόθυμον καὶ ὑμῖν τοῖς ἐν Ῥώμῃ εὐαγγελίσασθαι.

Ainſi entant qu'en moi eſt, ie ſuis preſt d'euangelizer à vous auſſi qui eſtes à Rome.

16. Οὐ γὰρ ἐπαισχύνομαι τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ· δύναμις γὰρ θεοῦ ἐστιν εἰς σωτηρίαν παντὶ τῷ πιστεύοντι, Ἰουδαίῳ τε πρῶτον καὶ Ἕλληνι.

Car ie ne pren point à honte l'Euangile de Chriſt, veu que c'eſt la puiſſance de Dieu en ſalut à tous croyans, au Iuif premierement, puis auſſi au Grec.

17. Δικαιοσύνη γὰρ θεοῦ ἐν αὐτῷ ἀποκαλύπτεται ἐκ πίστεως εἰς πίστιν, καθὼς γέγραπται, ὁ δὲ δίκαιος ἐκ πίστεως ζήσεται.

Car en icelui ſe deſcouure tout à plein la iuſtice de Dieu de foy en foy: ſelon qu'il eſt eſcrit, Or le iuſte viura de foy.

12. Id eſt, ſimul conſolari in vobis per eam quæ invicem eſt, fidem veſtram atque meam.

That is/that I might be comforted together with you/through our mutuall fayth/both yours and mine.

13. Noloautem vos ignorare, quia ſæpe propoſui venire ad vos, (& prohibitus ſum uſque adhuc) ut aliquē fructum habeam in vobis, ſicut & in cæteris gentibus.

Now my brethren/I would that ye ſhould not be ignorant/howe that I haue oftentimes purpoſed to come vnto you (but haue bene let hitherto) that I might haue ſome fruite alſo among you/ as I haue among the other Gentiles.

14. Græcis ac Barbaris, ſapientibus & inſipientibus debitor ſum.

I am detter both to the Grecians/ and to the Barbarians/both to the wiſe men and vnto the vnwiſe.

15. Ita, quod in me promptum eſt, & vobis qui Romę eſtis, evangelizare.

Therefore/ as much as in me is/ I am readie to preach the Goſpel to you alſo that are at Rome.

16. Non enim erubeſco Evangelium. Virtus enim Dei eſt, in ſalutem omni credenti, Iudæo primùm & Græco.

For I am not aſhamed of the Goſpel of Chriſt: for it is the power of God vnto ſaluation to euery one that beleeueth / to the Iewe firſt / and alſo the Grecian.

17. Iuſtitia enim Dei in eo revelatur ex fide in fidem: ſicut ſcriptum eſt: Iuſtus autem ex fide vivit.

For by it the righteouſnes of God is reueiled / from faith to faith: as it is written/ The iuſt ſhall liue by fayth.

12. (Das iſt) daß ich ſampt euch getröſtet würde/ durch ewren vnd meinen Glauben/ den wir vntereinander haben.

(Det er) At ieg kunde bliffue trøſtet met eder formedelſt eders oc min Tro/ ſo wi haffue tilſammen.

13. Ich will euch aber nicht verhalten lieben Brüder/ daß ich mir offt habe fürgeſetzt/ zu euch zukommen/ bin aber verhindert bißher/ daß ich auch vnter euch Frucht ſchaffete/gleich wie vnter andern Heiden.

Jeg vil icke dølie før eder/ kære Brødre/ at ieg haffuer offte ſæt mig faare/at komme til eder/Men ieg haffuer her til veret vorhindret/ At ieg kunde ocſaa haffue giort Fruct iblant eder/ lige ſom iblant andre Hedninge.

14. Ich bin ein Schuldner beyde der Griechen vnd der Vngriechen/ beyde der Weiſen vnd der Vnweiſen.

Jeg er deris Skyldener/ baade ſom ere Greker oc icke Greker/ baade de Viſis oc de Wuiſis.

15. Darumb ſo vil an mir iſt/bin ich geneiget auch euch zu Rom das Evangelium zu predigen.

Der faare/ er ieg tilbøyelig/ ſaa meget ſom mig mueligt er/ at ocſaa predicke Euangelium faar eder i Rom.

16. Denn ich ſcheme mich deß Evangelii von Chriſto nicht/ denn es iſt eine krafft Gottes/ die da ſelig machet/ alle die daran glauben/die Jüden erſtlich/ vnd auch die Griechen.

Thi ieg bluiſſ icke Euangelium om Chriſto/ Thi det er Guds Krafft/ ſom gør dem alle ſalige/ der tro paa/ Jøderne beſynderlige oc Greker ocſaa.

17. Sintemal darinnen offenbart wird die gerechtigkeit/ die für GOtt gilt/ welche kommet auß Glauben in Glauben/ wie den geſchrieben ſtehet: Der Gerechte wird ſeines Glaubens leben.

Fordi at den Retferdighed bliffuer obenbaret der vdi/ ſom gelder faar Gud/ huilcken ſom kommer aff Troen til Troen/lige ſom och ſtaar ſcreffuit/ Den Retferdige ſkal leffue aff ſin tro.

12. To geſt/abychom ſe ſpolu potěſſyli ſkrze Wijru ſpolečnau waſſý y mau.

To ieſt ábych był vczeſtnikiem ſpół nego nápominánia z wámi przez ſpołeczną wiárę wáſzę y moie.

13. Chcyť pak Bratřij abyſſte wěděli/ že gſem čaſtokrát vmyſlil ſobě/ abych přiſſel k wám: Ale překážku měl gſem až doſawád/ abych některaký vžitek měl mezy wámi/ yakožto y mezy ginými Pohány.

Przytym nie chce ábyście wiedziec nie mieli brácia/iżem czeſtho vmyſlił przyidz do was/ (álem ieſt do tad záwściągnion) ábych miał iáki pożitek y miedzy wámi/ táko y miedzy inſzemi pogany.

14. Řekuom y Národům ginym/Maudrým y Nemaudrým powinen gſem:

Y Grekom/ y proſthym ludziam/ y mádrym/ y glupim powinien ieſtem.

15. Takže což na mně geſt/ gſem hotow/ y wám kteřij gſte w Ržijmě/zwěſtowati Ewangelium.

A przeto ile ze mnie być może/ gotowem ieſt Ewánielia opowiedáć/ y wam ktorzy ieſteście w Rzymie.

16. Neb neſtydijm ſe za Swaté Ewangelium. Moc zagiſté Božij geſt/ k Spaſenij každému wěřijcýmu/ Židu předkem/ též y Pohanu.

Abowiem nie wſtydam ſie Ewánieliey Kryſthuſowey/ gdyż ieſt moc Boża ku zbáwieniu káżdemu wierzacemu/ Żydowi naprzod/ potym też y Grekowi.

17. Nebo ſprawedliwoſt Božij/ zgewuge ſe ſkrze ně z Wijry k wijře: Jakož napſáno geſt Sprawedliwý žiw bude z Wijry.

Abowiem ſprawiedliwość Boża przez one bywa obiáwiona z wiary w wiárę/ iáko ieſt nápiſano/ Sprawiedliwy z wiáry bedzie żył.

א

18 מֶתְגַּלֵא הוּ גֵּיר רוּגְזֵה דַּאלָהָא מֶן שְׁמַיָּא עַל כֻּלֵּה עַוְלְהוּן וְרוּשְׁעֵהוּן דַּבְנַי־נָשָׁא הָנוּן דְּקוּשְׁתָּא בְּעַוְלָא אֳחִידִין׃

Imperoche l'ira di Dio ſi moſtra chiaramente dal cielo ſopra ogni impieta & ingiuſtitia de gl'huomini che ritengono la verità ne l'ingiuſtitia.

19 מֶטוּל דִּידִיעוּתֵה דַּאלָהָא גַּלְיָאִית הִי בְּהוּן אֱלָהָא גֵּיר גַּלְּה בְּהוּן׃

Percioche quello che ſi puo conoſcer di Dio, è manifeſto in eſſi: concioſia coſa che Iddio l'ha manifeſtato loro.

20 כַּסְיָתֵה גֵּיר דַּאלָהָא מֶן תַּרְמִיתֵה דְּעָלְמָא לִבְרִיָּתֵה בְּסוּכָּלָא מֶתְחַזְיָן וְחַיְלֵה וַאלָהוּתֵה דַּלְעָלַם דְּנֶהְוֹון דְּלָא מַפַּק בְּרוּחָ׃

Imperò che le coſe inuiſibili di eſſo (cioè la ſua eterna potentia e diuinita) ſi veggono per la creatione del mondo, conſiderandoſi per queſte opere: à fine che ſiano ineſcuſabili.

21 מֶטוּל דִּידַעוּ לַאלָהָא וְלָא אַיְךְ דַּלְאלָהָא שַׁבְּחוּהִי וַאוֹדִיוּ לֵה אֶלָּא אֶסְתַּרַקוּ בְּמַחְשְׁבָתְהוּן וְאֶתְחַשַּׁךְ לֶבְּהוּן דְּלָא מֶסְתַּכַּל׃

Percioche hauendo conoſciuto Iddio, non l'hanno glorificato come Iddio, e non gli hanno rendute gratie: anzi ſono inuaniti ne i lor diſcorſi, e il loro cuore priuo d'intelligenza è ſtato ripieno di tenebre.

22 וְכַד סָבְרִין בְּנַפְשְׁהוּן דְּחַכִּימִין אֶנּוּן שְׁטַו לְהוּן׃

Facendo eſſi profeſſione d'eſſer ſauij, ſon diuenuti ſtolti.

א

18 כִּי־נִגְלָה אַף יְהוָה מִשָּׁמַיִם עַל־כָּל־רִשְׁעָה וְעַל־כָּל־עַוְלַת הָאֲנָשִׁים הָאֹחֲזִים אֶת־אֱמֶת בְּעַוְלָתָם׃

Porque manifieſta es la yra de Dios del cielo contra toda impiedad y injuſticia de los hombres que detienen la verdad de Dios con injuſticia:

19 עַל־כֵּן דַּעַת הָאֱלֹהִים מְגֻלָּה הִיא בָּהֶם כִּי־אֱלֹהִים הוֹפִיעַ לָהֶם׃

Porque loque de Dios ſe conoce, a ellos es manifieſto: porque Dios ſe lo manifeſtó.

20 כִּי־מִסְתָּרָיו הַמִּבְּרִיאַת הָעוֹלָם הֵמָּה בְּמַעֲשָׂיו נְבוֹנִים נִרְאוּ גַּם כֹּחוֹ אֲשֶׁר מֵעוֹלָם לוֹ וְגַם אֱלָהוּתוֹ אֲשֶׁר לֹא יוּכְלוּ לְדַבֵּר עַל־אוֹדוֹתָם׃

Porque las coſas inuiſibles deel, entendidas por la creacion del mundo es à ſaber por las coſas que ſon hechas, ſe veen: como ſon ſu eterna potencia, y diuinidad, para que queden ſin excuſa:

21 לָכֵן בְּדַעְתָּם אֶת־אֱלֹהִים אֵינָם כַּהוֹגֵן כִּבְּדוּ וְלֹא בֵרְכוּ אֶת אֱלֹהִים כִּי־אִם הֶבְלוּ בְּמַחְשְׁבוֹתָם וְנֶחְשַׁךְ לְבַב כְּסִילוּתָם׃

Deque auiendo conocido à Dios, no lo glorificaron como à Dios, ni le hizieron gracias antes ſe deſuanecieron en ſus fantaſias, y el tonto coraçon deellos fue entenebrecido.

22 הַנִּרְאִים לִהְיוֹת חֲכָמִים נִכְסָלוּ׃

Que diziendoſe ſer ſabios, fueron bueltos locos.

α'.

18. Ἀποκαλύπτεται γὰρ ὀργὴ θεοῦ ἀπ' οὐρανοῦ ἐπὶ πᾶσαν ἀσέβειαν καὶ ἀδικίαν ἀνθρώπων τῶν τὴν ἀλήθειαν ἐν ἀδικίᾳ κατεχόντων.

Car l'ire de Dieu ſe deſcouure tout à plein du ciel ſur toute impieté & iniuſtice des hommes, d'autant qu'ils detienent la verité en iniuſtice.

19. Διότι τὸ γνωστὸν τοῦ θεοῦ φανερόν ἐστιν ἐν αὐτοῖς. ὁ γὰρ θεὸς αὐτοῖς ἐφανέρωσε·

Pourautant que ce qui ſe peut cognoiſtre de Dieu eſt manifeſté en eux: car Dieu le leur a manifeſte,

20. Τὰ γὰρ ἀόρατα αὐτοῦ ἀπὸ κτίσεως κόσμου τοῖς ποιήμασι νοούμενα καθορᾶται, ἥ τε ἀΐδιος αὐτοῦ δύναμις καὶ θειότης, εἰς τὸ εἶναι αὐτοὺς ἀναπολογήτους.

Car les choſes inuiſibles d'icelui (aſſauoir tant ſa puiſſance eternelle que ſa diuinité) ſe voyent comme à l'œil par la creation du monde, eſtans conſiderees en ces ouurages, afin qu'ils ſoyent rendus inexcuſables.

21. Διότι γνόντες τὸν θεόν, οὐχ ὡς θεὸν ἐδόξασαν ἢ εὐχαρίστησαν, ἀλλ' ἐματαιώθησαν ἐν τοῖς διαλογισμοῖς αὐτῶν, καὶ ἐσκοτίσθη ἡ ἀσύνετος αὐτῶν καρδία.

Pource qu'ayans cognu Dieu, ils ne l'ont point glorifié comme Dieu, & ne lui ont rendu graces: ains ils ſont deuenus vains en leurs diſcours, & leur cœur deſtitué d'intelligence a eſté rempli de tenebres.

22. Φάσκοντες εἶναι σοφοί, ἐμωράνθησαν.

Se diſans eſtre ſages, ils ſont deuenus fols.

CAP. I.

18. Revelatur enim ira Dei de cælo, ſuper omnē impietatem & iniuſtitiam hominum eorum qui veritatem Dei in iniuſtitia detinent.

For the wrath of God is reueiled from heauen againſt all vngodlines/ & vnrigtheouſnes of men/ which with hold the truth in vnrigtheouſnes.

19. Quia quod notum eſt Dei, manifeſtum eſt in illis. Deus enim illis manifeſtavit.

Foraſmuch as that/ which may be knowen of God/ is manifeſt in them: for God hath ſhewed it vnto them.

20. Inviſibilia enim ipſius, à creatura mundi, per ea quę facta ſunt intellecta, conſpiciuntur: ſempiterna quoq; eius virtus & divinitas: ita ut ſint inexcuſabiles.

For the inuiſible thinges of him/ that is/ his eternall power and Godhead/ are ſeene by the creation of the worlde/ being conſidered in his workes/ to the intent: that they ſhould be without excuſe.

21. Qui cùm cognoviſſent Deum, non ſicut Deum glorificaverunt, aut gratias egerunt: ſed evanuerunt in cogitationibus ſuis, & obſcuratum eſt inſipiens cor eorum.

Becauſe that when they knewe God/ they glorifyed him not as God/ neyther were thankefull/ but became vaine in their imaginations/ and their fooliſh heart was full of darkenes.

22. Dicentes enim ſe eſſe ſapientes, ſtulti facti ſunt.

When they profeſſed them ſelues to bee wiſe/ they became fooles.

Das I. Capitel.

18. Denn Gottes zorn vom Himel/ wird offenbaret vber alles Gottloſes weſen/ vnd vngerechtigkeit der Menſchen/ die die warheit in vngerechtigkeit auffhalten.

Thi Guds vrede ſkal obenbaris aff Himmelen offuer alt vgudeligt væſen oc Menniſkens vretferdighed/ ſom opholde Sandhed i vretferdighed.

19. Denn daß man weiß/ daß Gott ſey/ iſt jhnen offenbar/ denn Gott hat es jhnen offenbaret.

Thi at mand veed/ at Gud er til/ det er dem obenbaret/ Thi Gud obenbarede dem det.

20. Damit/ daß Gottes vnſichtbares weſen/ das iſt/ ſeine ewige Allkrafft vnnd Gottheit wird erſehen/ denn man muß es mercken an den Wercken die er thut/ an der Welt die er geſchaffen hat. Alſo daß ſie keine entſchuldigung haben.

Der met at Guds vſynlige væſen/ det er/ hans euige Krafft oc Guddom bliffuer ſeet/ naar mand acter det/ paa Gerningerne/ ſom er/ paa Verdens ſkabelſe. Saa/ at de haffue ingen aarſage.

21. Dieweil ſie wuſten/ daß ein Gott iſt/ vnd haben jn nicht gepreiſet als einen Gott/ noch gedancket/ ſondern ſind in jrem tichten eytel worden/ vnnd jhr vnverſtendiges Hertz iſt verſinſtert.

Efferdi de viſte/ at der er en Gud/ oc de priſede hannem icke/ oc ey heller tackede hannem ſom en Gud/ Men de ere bleffne/ forfengelige i deris Tancker/ oc deris vforſtandige Hierte er formørcket.

22. Da ſie ſich für Weiſe hieltnn/ ſind ſie zu Narren worden.

Der de hulde ſig Viſe/ ere de bleffne til Daarer.

Kapitola I.

18. Zgewuge ſe zagiſtě hněw Božij s Nebe/ nad každau bezbožnoſtij a neſprawedliwoſtij/ těch Lidij/ kteřijž Prawdu Božij w neſprawedliwoſti zadržugij:

Bo gniew Bozy iáwny ieſt z niebá przećiwko wſzelákiey niepobożnośći y nieſpráwiedliwośći ludzkiey/ ktorzy zátrzymawáią práwde nieſpráwiedliwie.

19. Proto/ že což známě byti má o Bohu/ geſt gim oznámeno. Buoh zagiſtě zgewil gim

Przeto iż co może być wiedźiano o Bogu/ ieſt w nich iawno/ gdyż im to Bog obiáwil.

20. Nebo newiditedlně wěcy geho/ ſkrze ty kteréž gſau včiněny při ſtwořenij Swěta/ když ſe rozumem pochopugij/ mohau ſpatřijny býti/ totiž geho wěčná moc a Božſtwij/ tak že ſe giž wymluwiti nemohau.

Abowiem niewidome rzeczy iego/ gdy przez ſtworzone rzeczy zrozumiáne bywáia/ z ſtworzenia świátá bywáia vpátrowáne/ to ieſt wieczna iego moc y boſtwo/ dla thego áby oni nie mili wymowki.

21. Nebo poznawſſe Boha/ neſlawili yako Boha/ ani gemu děkowali: ale zmařeni gſau na ſwém myſſlenij/ a protož zatmijno geſt gich nemaudré Srdce.

Przeto iż znáiac Bogá/ przedſie go nie chwalili iáko Bogá/ áni mu dźiękowáli/ owſzem prożnymi ſie ſtáli w myſlách ſwych/ y zaćmione ieſt glupie ſerce ich.

22. Neb domnijwagijce ſe že gſau maudřij/ blázni včiněni gſau.

Ktorzy mieniac ſie byc mądrymi/ glupimi ſie ſtáli.

א

23 וְחַלְפוּ תֶשְׁבּוּחְתֵּה ד
דַאלָהָא דְּלָא מֶתְחַבַּל
בַּדְמוּתָא דְּצַלְמָא דְּבַר
נָשָׁא דְּמֶתְחַבַּל וּבַדְמוּתָא
דְּפָרַחְתָּא וְדַארְבַּעַת
רַגְלֶיהָ וַדְרַחְשָׁא דַּארְעָא׃

Et hanno mutata la gloria de l'incorruttibile Iddio raſſimigliandolo à l'huomo corruttibile, e à gli Vccelli, e à gli animali quadrupedi, e à reptibili.

24 מֶטוּל הָנָא אַשְׁלֶם
אֶנּוּן אֲלָהָא לְרֶגְיָגָת
טַמְאוּתָא דְּלֶבְּהוֹן דְּנֶצַּעֲרוּן
פַּגְרֵיהוֹן בְּהוֹן׃

Per laqual coſa Iddio gli ha ancora dati in preda a le concupiſcentie de lor cuori, à l'immonditia per iſuergognare i lor corpi tra lor medeſimi.

25 וְחַלְפוּ שְׁרָרֵהּ דַּאלָהָא
בְּכַדְבּוּתָא וְדַחְלוּ וְשַׁמְּשׁוּ
לִבְרִיתָא טָב מֶן דַּלְבָרוּיֵהֵין
דְּלֵהּ תֶּשְׁבְּחָן וּבוּרְכָן לְעָלַם
עָלְמִין אַמִּין׃

Come quelli iquali hanno mutata la Verità di eſſo Iddio in bugia & hanno adorato e ſeruito la creatura, laſciando il Creatore, ilquale è benedetto in ſempiterno, Amen.

26 מֶטוּל הָנָא אַשְׁלֶם אֶנּוּן
אֲלָהָא לְכֵאבֵא דְּצַעֲרָא
נְקַבָתְהוֹן גֵּיר חַלְפֵי
חַשְׁחוּתָא דְּכְיָנְהֵין וּבַמְדֶם
דְּלָא מֶכַּן אֶתְחַשַּׁחִי׃

Per laqual coſa dico Iddio gli ha dati in preda à i loro affetti dishoneſti: imperoche le loro femine iſteſſe hanno mutato l'Vſo naturale, in quello che è contra natura.

27 וְתוּב אַף דְּכְרֵיהוֹן ה
הָכַנָּא שְׁבַקוּ חַשְׁחוּתָא
דַּכְיָנָא דְּנֶקְבָתָא וְאֶשְׁתַּרַחוּ
בְּרֶגְתָא חַד עַל חַד וְדַכְרָא
עַל דַּכְרָא בַּהְתָּתָא עֲבַדוּ
וּפוּרְעָנָא דְּזָדֵק הֲוָא
לְטַעְיוּתְהוֹן בַּקְיוּמְהוֹן ק
קַבְּלוּהִי׃

E ſimilmente ancor i maſchij, laſſando l'Vſo natural de la femina, ſi ſono infiammati ne la loro concupiſcenza l'Vn Verſo l'altro, operando maſchij con maſchij coſe Vituperoſe, e riceuendo in lor medeſimi la ricompenſa del loro errore, tale che ſe gli doueua.

א

23 וַיָּמִירוּ אֶת־כְּבוֹד אֱלֹהִים
אֲשֶׁר בְּלִי־תְמוּרָה בְּתַבְנִית סֶמֶל
תְּמוּרַת אָדָם וְעוֹף הַשָּׁמַיִם וְשׁוֹר
אֹכֵל עֵשֶׂב וָרֶמֶשׂ׃

Y trocaron la gloria del Dios incorruptible en ſemejança de imagen de hombre corruptible, y de aues, y de animales de quatro pies, y de ſerpientes.

24 עַל־כֵּן גַּם נְתָנָם אֱלֹהִים
בְּתַאֲוֹת לִבּוֹתָם בְּטֻמְאָה לְגָאֵל
אֶת־גּוּפוֹתָם בְּנַפְשָׁם׃

Por loqual tambien Dios los entregó à las concupiſcencias de ſus coraçones para immundicia, paraque contaminaſſen ſus cuerpos entre ſi:

25 אֲשֶׁר הֵמִירוּ אֶת־אֱמֶת
אֱלֹהִים בְּכָזָב וַיִּירְאוּ וַיַּעַבְדוּ
אֶת־בְּרִיאָה מִן־הַבּוֹרֵא הַקָּדוֹשׁ
בָּרוּךְ הוּא לְעוֹלָם וָעֶד אָמֵן׃

Que mudaron la verdad de Dios en mentirā honrrando y ſiruiendo à las criaturas antes que àl Criador, el qual es bendito por ſiglos. Amen.

26 עַל־כֵּן נְתָנָם הָאֱלֹהִים
בְּמַכְאוֹבוֹת בּוֹשֶׁת כִּי־נְשֵׁיהֶם
הֵמִירוּ אֶת־דֶּרֶךְ הַטֶּבַע לְהֵפֶךְ
הַטֶּבַע׃

Por loqual Dios los entrego a affectos vergonçoſos; porque aun ſus mugeres mudaron el natural vſo en el vſo que es contra nature.

27 וּכְמוֹ כֵן הָאֲנָשִׁים עָזְבוּ
אֶת־דֶּרֶךְ טֶבַע הַנָּשִׁים וַיֵּחַמוּ
בְּמַחְמַדֵּיהֶם אִישׁ אֶל־רֵעֵהוּ
הַזְּכָרִים בַּזְּכָרִים פֹּעֲלֵי־עָוֶל
עֹשֵׂי זִמָּה וּנְבָלָה וְגַם אֶת־
שְׂכַר מַעֲשֵׂיהֶם וְנִבְלָתָם כַּהוֹגֵן
בְּגוּפוֹתָם וּבְנַפְשָׁם לָקְחוּ׃

Y por el ſemejante los machos, dexado el vſo natural de la hembra, ſe encendieron en ſus concupiſcencias los vnos con los otros, cometiendo torpedades machos con machos, y recibiendo en ſi miſmos la recompenſa que conuino de ſu error.

ά.

23. Καὶ ἤλλαξαν τὴν δόξαν τοῦ ἀφθάρτου θεοῦ ἐν ὁμοιώματι εἰκόνος φθαρτοῦ ἀνθρώπου, καὶ πετεινῶν καὶ τετραπόδων καὶ ἑρπετῶν.

Et ont changé la gloire de Dieu incorruptible à la reſſemblance & image de l'homme corruptible, & des oiſeaux, & des beſtes à quatre pieds, & des reptiles.

24. Διὸ καὶ παρέδωκεν αὐτοὺς ὁ θεὸς ἐν ταῖς ἐπιθυμίαις τῶν καρδιῶν αὐτῶν εἰς ἀκαθαρσίαν, τοῦ ἀτιμάζεσθαι τὰ σώματα αὐτῶν ἐν ἑαυτοῖς.

A raiſon dequoi auſſi Dieu les a liurés aux conuoitiſes de leurs propres cœurs, à ordure, pour vilener entr'eux leurs propres corps.

25. Οἵτινες μετήλλαξαν τὴν ἀλήθειαν τοῦ θεοῦ ἐν τῷ ψεύδει, καὶ ἐσεβάσθησαν καὶ ἐλάτρευσαν τῇ κτίσει παρὰ τὸν κτίσαντα, ὅς ἐστιν εὐλογητὸς εἰς τοὺς αἰῶνας. ἀμήν.

Comme eſtans ceux leſquels ont changé verité de Dieu en fauſſeté, & ont adoré, & ont ſerui la creature, en delaiſſant le Createur, qui eſt benit eternellement, Amen.

26. Διὰ τοῦτο παρέδωκεν αὐτοὺς ὁ θεὸς εἰς πάθη ἀτιμίας· αἵ τε γὰρ θήλειαι αὐτῶν μετήλλαξαν τὴν φυσικὴν χρῆσιν εἰς τὴν παρὰ φύσιν.

A raiſon de quoi Dieu les a liurés à leurs affections infames: car meſme les femmes d'entr'eux ont change l'vſage naturel en celui qui eſt contre nature.

27. Ὁμοίως τε καὶ οἱ ἄρρενες ἀφέντες τὴν φυσικὴν χρῆσιν τῆς θηλείας, ἐξεκαύθησαν ἐν τῇ ὀρέξει αὐτῶν εἰς ἀλλήλους, ἄρρενες ἐν ἄρρεσι τὴν ἀσχημοσύνην κατεργαζόμενοι, καὶ τὴν ἀντιμισθίαν, ἣν ἔδει, τῆς πλάνης αὐτῶν, ἐν ἑαυτοῖς ἀπολαμβάνοντες.

Et ſemblablement auſſi les maſles, delaiſſans le naturel vſage de la femme, ſe ſont embrasés en leur conuoitiſe l'vn enuers l'autre, commettans maſle auec maſle choſes infames, & receuans en eux-meſmes la recompenſe de leur erreur telle qu'il faloit.

23. Et mutaverunt gloriam incorruptibilis Dei, in ſimilitudinem imaginis corruptibilis hominis, & volucrum, & quadrupedum, & ſerpentium.

For they turned the glorie of the incorruptible God to the ſimilitude of the image of a corruptible man / and of birdes/and foure footed beaſtes/and of creeping things.

24. (Propter quod tradidit illos Deus in deſideria cordis eorum, in immũditiam: ut contumeliis afficiant corpora ſua in ſemetipſis.)

Wherefore alſo God gaue them vp to their hearts luſtes/vnto vncleannes/ to defile their owne bodies betwene thẽſelues:

25. Qui commutaverunt veritatem Dei in mendacium: & coluerunt, & ſervierunt creaturæ potius quã creatori, qui eſt benedictus in ſecula, Amen.

Which turned the trueth of God vnto a lie/ and worſhipped and ſerued the creature / forſaking the Creator / which is bleſſed for euer/ Amen.

26. Propterea tradidit illos Deus in paſſiones ignominiæ. Nam feminæ eorum immutaverunt naturalem uſum, in eum uſum qui eſt contra naturam.

For this cauſe God gaue thẽ vp vnto vile affections: for euen their women did change the naturall vſe into that which is agaynſt nature.

27. Similiter autem & maſculi, relicto naturali uſu feminæ, exarſerunt in deſideriis ſuis in invicem, maſculi in maſculos turpitudinem operantes, & mercedẽ (quam oportuit) erroris ſui in ſemetipſis recipientes.

And likewiſe alſo the men left the natural vſe of the woman/ and burned in their luſt one towarde another / and man with man wrought filthines / and receyued in themſelues ſuch recompenſe of their errour / as was meete.

23. Vnd haben verwandelt die herrligkeit deß vnvergenglichen Gottes / in ein Bilde gleich den vergenglichen Menſchen / vnnd der Vögel / vnnd der vierfüſſigen vnnd der kriechenden Thiere.

Oc de haffue foruent den wforgengelige Guds Herlighed/til it Billede/ ſom er det forgengelige Menniſke ligt/ oc Fulene/ oc de fireføttede oc de krybende Diur.

24. Darumb hat ſie auch Gott dahin gegeben in jhrer hertzen gelůſte/ in vnreinigkeit / zu ſchenden jhre eigene Leibe an jnen ſelbſt.

Der faare haffuer oc Gud giffuit dem hen i deris Hiertis begering / i wrenlighed / at beſkemme deris egne Legeme paa dem ſelff.

25. Die Gottes Warheit haben verwandelt inn die Lügen / vnd haben geehret vnd gedienet dem Geſchöpffe mehr denn dem Schöpffer / der da gelobet iſt in ewigkeit/ Amen.

De ſom foruende Guds Sandhet til Løgen / oc ærede oc tiente Skabelſen mere end Skaberen / ſom er loffuit i euighed/ Amen.

26. Darumb hat ſie Gott auch dahin gegeben in ſchendliche lůſte / denn jre Weiber haben verwandelt den natürlichen brauch inn den vnnatürlichen.

Der faare haffuer Gud oc giffuit dem hen i ſkendelig begering/ Thi deris Quinder foruende den naturlige brug til wnaturlig.

27. Deſſelbigen gleichen auch die Mann haben verlaſſen den natürlichen brauch deß Weibes/ vnd ſind an einander entbrandt in jren lůſten/ vnd haben Mañ mit Mann ſchande getrieben/ vnnd den lohn jhres jrthumbs (wie es denn ſein ſolte) an jnen ſelbs empfangen.

Diſligeſt oc ſaa Mendene forlode Quindernis naturlige brug / oc de ere optende til huer andre i deris begering/ oc brugede dem ſkendelige/ Mand met Mand/ oc finge deris vildfarelſis Løn (ſom det da ſkulde vere) paa dem ſelff.

23. A změnili ſláwu neporuſſytedlneho Boha / w podobenſtwij obrazu poruſſytedlného Člowěka / a Ptactwa / a Howad čtwernohých / a zemẽ plazuow.

Gdyż odmienili chwałe nieśmiertelnego Bogá/ ſpráwiwſzy obraz człowieká śmiertelne°/ y ptakow/ y źwierząt o czterech nogách/ y gádziny.

24. Protož wydal ge Buoh ſkrze žádoſti Srdce gegich/ w nečiſtotu/ aby vwodili hanbu na ſwá těla weſpolek.

A przethoż podał ie Bog po żadliwościam ſerc ich ná nieczyſtość/ áby miedzy ſobą ciałá ſwe lżyli.

25. Kteřijžto změnili prawdu Božij w Lež/ a ctili a ſlaužili ſtwořenij rádegi/ nežli Stwořiteli/ kterýž geſt požehnaný na wěky/ Amen.

Dla tego iż oni prawdę Bożą mienili w kłamſtwo/ y chwalili á ſłużyli rzeczam ſtworzonym/ mimo ſtworzyciela ktory ieſt błogoſłáwiony ná wieki/ Amen.

26. Protož poddal ge Buoh w žádoſti ohawné. Nebo ženy gegich změnily přirozený běh/ w ten běh/ kterýž geſt proti přirozenij.

A przetoż podał ie Bog pożadliwościam ſromotnym/ gdyż niewiaſthy ich odmieniły vżywánie przyrodzone w to ktore ieſt przeciw przyrodzeniu.

27. Též také y mužſké pohlawij / opuſtiwſſe přirozené vžiwánij Ženy/ rozpálili ſe w žádoſtech ſwých Mužſké pohlawj weſpolek mrzkoſt páſſýce/ a odplatu / kteráž ſluſſala na gegich bludy/ ſami na ſebe berauce.

Także y mężczyzny opuściwſzy przyrodzone vżywánie niewiáſty/ zápalili ſie pożadliwościa ſwoia iedenku drugiemu/ mężczyzná z mężczyzna ſromote popełniáiac/ á zapłate ſłuſzna błędu ſwego na ſie biorac.

א

28 ואיך דלא דנו בנפשהון
דידעון לאלהא אשלם
אנון אלהא למדעתא ד
דסריקותא דיהוון עבדין
מדם דלא ולא׃

Imperoche ſi come non tenner conto di reconoſcere Iddio, coſi Iddio gli ha dati in preda ad vno ſpirito priuo d'ogni giuditio per far coſe inconuenienti.

29 כד מלין כל עולותא
וזניותא ומרירותא
ובישותא ועלובותא
וחסמא וקטלא וחרינא
ונכלא ומחשבתא בישתא׃

Eſſendo ripieni d'ogni ingiuſtitia, fornicatione, maluagità, auaritia, malitia, pieni d'inuidia, d'occiſione, di contentione d'inganno, di malignità, rapportatori.

30 ורטנא ומאכל קרצא
וסניאין לאלהא מצערנא
חתירא שבהרנא משכחי
בישתא חסירי רעינא
דלאבהיהון לא
מתטפיסין׃

Detrattori, odiatori di Dio, ingiurioſi, ſuperbi, arroganti, inuentori di mali, diſobbedienti al padre e à la madre.

31 ודקימא לית להון ולא
חובא ולא שינא ולא
רחמא אית בהון׃

Senza intelletto, ſenza lealtà, ſenza naturale affettione, genti che mai ſi poſſono pacificare, ſenza miſericordia.

32 אילין דכד ידעין דינה
דאלהא דלאילין דאיך
הלין סערין למותא מחיב
לא הוא בלחוד עבדין
להין אלא אף משתותפין
לאילין דהלין עבדין׃

Iquali hauendo conoſciuta la ragione di Dio, cioè che quei che fanno tali coſe, ſon degni di morte, non ſolamente le fanno eſſi, ma ancor fauoriſcono quei che le fanno.

ב

1 מטול הנא לית לך
מפק ברוחא או בר־נשא
דדאן חבריה בהי גיר דדאן
אנת חברך נפשך הו מחיב
אנת ואף אנת גיר דדאן
אנת בהין הו מתהפך א
אנת׃

Per laqual coſa tu ſei ineſcuſabile, o huomo, qualunque tu ſei che giudichi de gli altri: percioche in quel che tu giudichi d'altrui, condanni te ſteſſo, concioſia che tu che giudichi, fai de le medeſime coſe.

א

28 וכי לא אבו לדעת את־
אלהים נתן אלהים להם לב
סורר לעשות את־אשר לא
ישוה להם׃

Y como à ellos no les pareció tener à Dios en la noticia, Dios tambien los entregó à peruerſo entendimiento, paraque hagan loque no conuiene;

29 המלאים בכל־עולה תזנות
רעה בצע סורים מלאי־קנאה
רצח מריבה ומה ומזמה׃

Ateſtados de toda iniquidad, de fornicacion de malicia, de auaricia, de maldad: llenos de embidia, de homicidios, de contiendas, de enganos, de malignidades:

30 מלחשים מלשנים משנאי
אלהים אפיקים גאים הוללים
מפיקי רעות ליולדיהם מסוררים׃

Murmuradores, detractores, aborrecedores de Dios, injurioſos, ſoberuios, altiuos, inuentores de males, deſobedientes à ſus padres.

31 תפלים בוגדים מחסדים
זדים אכזרים׃

Necios, desleales, ſin affecto humano ſin lealtad, ſin miſericordia.

32 אשר אף כי יודעי צדקת
אלהים המה כי־אשר כאלה
יעשו משפט מות יהיה להם
לא יעשום לבדם כי־אם גם
ירצו את־עושיהם׃

Que auiendo entendido la juſticia de Dios, no entendieron que losque hazen tales coſas ſon dignos de muerte: no ſolo los que las hazen, mas aun losque conſienten à losque las hazen,

ב

1 על־כן אינך נקי כל־האנוש
הדן כי באשר תדין את־אחר
את־נפשך תשפט כי את־האלה
אשר עושה את שופט׃

Por loqual eres in ezcuſable, ó hombre qual quiera que juzgas: porque en lo miſmo que juzgas àl otro, te condenas à ti miſmo: porque lo miſmo hazes tu que juzgas à los otros.

α'.

28. Καὶ καθὼς οὐκ ἐδοκίμασαν τὸν θεὸν ἔχειν ἐν ἐπιγνώσει, παρέδωκεν αὐτοὺς, ὁ θεὸς εἰς ἀδόκιμον νοῦν, ποιεῖν τὰ μὴ καθήκοντα.

Car ainſi qu'ils n'ont tenu conte de recognoiſtre Dieu, ainſi Dieu les a liurés en vn eſprit deſpourueu de tout iugement pour commettre choſes qui ne ſont nullement conuenables.

29. Πεπληρωμένους πάσῃ ἀδικίᾳ, πορνείᾳ, πονηρίᾳ, πλεονεξίᾳ, κακίᾳ, μεστοὺς φθόνου, φόνου, ἔριδος, δόλου, κακοηθείας.

Eſtans remplis de toute iniuſtice, paillardiſe, meſchanceté, auarice, mauuaiſtié: pleins d'enuie, meurtre, noiſe, fraude, malignité:

30. Ψιθυριστὰς, καταλάλους, θεοστυγεῖς, ὑβριστὰς, ὑπερηφάνους, ἀλαζόνας, ἐφευρετὰς κακῶν, γονεῦσιν ἀπειθεῖς,

Rapporteurs, detracteurs, haiſſans Dieu, iniurieux, orgueilleux, vanteurs, inuenteurs de maux, rebelles à peres & à meres.

31. Ἀσυνέτους, ἀσυνθέτους, ἀστόργους, ἀσπόνδους, ἀνελεήμονας.

Sans entendement, ne tenans point ce qu'ils ont accordé: ſans affection naturelle, gens qui iamais ne ſe rappaiſent, ſans miſericorde.

32. Οἵτινες τὸ δικαίωμα τοῦ θεοῦ ἐπιγνόντες, ὅτι οἱ τὰ τοιαῦτα πράσσοντες ἄξιοι θανάτου εἰσὶν, οὐ μόνον αὐτὰ ποιοῦσιν, ἀλλὰ καὶ συνευδοκοῦσι τοῖς πράσσουσι.

Leſquels combien qu'ils ayent cognu le droict de Dieu, aſſauoir que ceux qui commettent telles choſes, ſont dignes de mort: ne les commettent pas ſeulement, mais auſſi fauoriſent à ceux qui les commettent.

ΚΕΦΑΛ. β'.

Διὸ ἀναπολόγητος εἶ, ὦ ἄνθρωπε πᾶς ὁ κρίνων· ἐν ᾧ γὰρ κρίνεις τὸν ἕτερον, σεαυτὸν κατακρίνεις· τὰ γὰρ αὐτὰ πράσσεις ὁ κρίνων.

Pourtant ô homme, quiconque ſois-tu qui iuges des autres, tu es ſans excuſe: car en ce que tu iuges d'autrui, tu te condamnes toi-meſme, veu que toi qui iuges, commets les meſmes choſes.

CAP. I.

28. Et ſicut non probaverunt Deum habere in notitia: tradidit illos Deus in reprobum ſenſum: ut faciant ea quæ non conveniunt.

For as they regarded not to knowe God / euen ſo God deliuered them vp vnto a reprobate minde / to doe thoſe things which are not conuenient.

29. Repletos omni iniquitate, malitia, fornicatione, avaritia, nequitia, plenos invidia, homicidio, contentione, dolo, malignitate, ſuſurrones.

Being full of all vnrighteouſnes/ fornication/ wickednes / couetouſnes / maliciouſnes/ full of enuie/ of murther / of debate/ of deceyte / taking all things in the euill parte/ whiſperers.

30. Detractores, Deo odibiles, contumelioſos, ſuperbos, elatos, inventores malorum, parentibus non obedientes.

Backebiters/ haters of God/ doers of wrong/ proude / boaſters / inuenters of euill things/ diſobedient to parents.

31. Inſipientes, in compoſitos, ſine affectione, abſque fœdere, ſine miſericordia.

Without vnderſtanding/ couenant breakers / without naturall affection / ſuch as can neuer be appeaſed / mercileſſe.

32. Qui cum iuſtitiam Dei cognoviſſent, non intellexerunt: quoniam qui talia agunt, digni ſunt morte: non ſolum qui ea faciunt, ſed etiam qui conſentiunt facientibus.

Which men/ though they knewe the Law of God/ how that they which commit ſuch things / are worthie of death/ yet not onely to the ſame / but alſo fauour them that do them.

CAP. II.

PRopter quod inexcuſabilis es ô homo omnis qui iudicas, in quo enim iudicas alterum, teipſum condemnas eadem enim agis quæ iudicas.

Therefore thou art inexcuſable / O man/ whoſoeuer thou art that iudgeſt: for in that that thou iudgeſt another / thou condemneſt thy ſelfe: for thou that iudgeſt/ doeſt the ſame things.

Das I. Capitel.

28 Vnd gleich wie ſie nicht geachtet haben daß ſie Gott erkenneten/ hat ſie Gott auch dahin gegeben in verkerten ſinn/ zu thun eitel laſter.

Oc lige ſom de icke actede/ at kende Gud/ ſaa gaff Gud dem oc hen i deris vanartige ſind/ at gøre/ det ſom icke duer.

29. Voll alles vngerechten/ Hurerey/ Schalckheit/ Geitzes/ Boßheit/ voll haſſes/ mordes/ haders/ liſts/ gifftig/ Ohrenbläſer.

Fulde aff al Wretferdighed/ Horeri/ Skalckhed/ Gerighed/ ondſkaff/ fulde aff Auind/ Mord/ Trætte/ Suig/ Forgifftighed/ Oretudere.

30. Verläumbder/ Gottes feinde/ freſeler/ hochfertig/ rhumrettig/ erfinder böſer tück/ den Eltern vngehorſam.

Baguaſkere/ Gudsforactere/ Fortredere/ Hoffmodige/ Stortalende/ Skadelige/ deris Foreldre wlydige.

31. Vnvernünfftige/ treuloſe/ störrige/ vnverſünlich/ vnbarmhertzig.

Wfornumſtige/ Troløſe/ Wkærlige/ Wforligelige/ Wbarmhertige/

32. Die Gottes Recht wiſſen (daß/ die ſolches thun/ deß Todtes wirdig ſind) thun ſie es nicht allein/ Sondern haben auch gefallen an denen/ die es thun.

Som vide Guds Retferdighed (at de/ ſom ſaadant gøre/ ere ſkyldige at dø) De gøre det icke aleniſte/ men haffue oc behagelighed til dem/ ſom det gøre.

Das II. Capitel.

Darumb/ O Menſch/ kanſt du dich nicht entſchuldigen/ wer du biſt/ der da richtet. Denn worinnen du einen andern richteſt/ verdammeſt du dich ſelbs/ Sintemal du eben daſſelbige thuſt/ das du richteſt.

DEr faare/ O Menniſke/ kant du icke aarſage dig/ chuo du eſt/ ſom dømer. Thi du fordømer dig ſelff i det/ du dømer en anden/ Effterdi du gør lige det ſamme ſom du dømer.

Kapitola I.

28. A yakož gſau nedbali aby Boha znali: wydal ge Buoh w převrácený ſmyſl/ aby činili to/ což neſluſſý.

A iáko ſie im nie zdáło aby Bogá poználi/ tákże też podał ie Bog w myſl bez rozumu/ aby czynili to co ſie nie godzi.

29. Gſauce naplněni wſſý neprawoſtij/ zloſtij/ ſmilſtwem/ lakomſtwijm/ neſſlechetnoſſtij/ plni záwiſti/ wraždy/ ſwáruow/ lſtij/ zlobiwoſtij/ pomluwači.

Nápełnieni wſzelákiey nieſpráwiedliwośći/ nieczyſtoty/ złośći/ łákomſtwá/ niecnoty/ pełni zazdrośći/ morderſtwá/ ſwaru zdrády/ przewrotnośći.

30. Vtrhači/ Boha nenáwidijce/ hánliwij/ pyſſnij/ nadutij/ wymayſſlegijce zlé wěcy/ rodičuow nepoſluſſnij.

Vauſznicy/ ó bmowce/ nie náwidzacy Bogá/ gwałtownicy/ pyſzni/ chlubni/ wynálazce złośći/ nieposłuſzni rodzicom.

31. Nemaudřij/ rozpuſtilij/ bezewſſý přijwětiwoſti/ nezdrželiwij/ ſmluw/ bez Miloſrdenſtwij.

Bez rozumni/ nie dzierżacy vmowy/ bez miłośći przyrodzoney/ nie przeiednáni/ nie miłośierni.

32. Kteřijžto poznawſſe Sprawedlnoſt Božij/ že ti kteřij takowé wěcy činij/ hodni gſau ſmrti/ ne toliko ſami ty wěcy činij/ ale y činijcým powolugij.

Ktorzy znáiac práwo Boże/ iż ći co tákowe rzeczy czynia/ godni ſa śmierći/ nie tylko ſámi ty rzeczy czynia/ ale też zezwaláia tym ktorzy ie czynia.

Kapitola II.

PRotož nemůžeſs ſe wymluwiti/ ó člowěče/ každý kterýž ſaudijſs giného/ Nebo w čem ſaudijſs giného ſám ſebe potupugeſs/ poněwadž to též činijſs/ co na giném ſaudijſs.

A przetoż wymowki nie máſz/ o człowiecze/ ktorykolwiek ine poſadzaſz/ Abowiem tymiż drugiego ſadziſz/ ſámego śiebie oſadzaſz/ gdyż toż czyniſz ine poſadzáiac.

ב

2 וְיָדְעִינַן דְּאִיתָוְהִי דִּינֵהּ דַּאלָהָא בְּקֻושְׁתָּא עַל אַילֵין דַּבְהָלֵין מֶתְהַפְּכִין ׃

Or noi ſappiamo che il giuditio di Dio è ſecondo la verità contra quelli che fanno tali coſe.

3 מָנָא דֵּין מְתְחַשַּׁב אַנְתְּ אוֹ בַּר־נָשָׁא דְּדָאֵן אַנְתְּ לְאַילֵין דַּבְהָלֵין מֶתְהַפְּכִין כַּד אַף אַנְתְּ בְּהֵין מֶתְהַפַּךְ אַנְתְּ דַּאנְתְּ תֶּעֱרוּק מֶן דִּינֵהּ דַּאלָהָא ׃

E penſi tu, ò huomo che giudichi di quelli che fanno tali coſe: e fai tu le medeſime, hauere a ſcampare il giuditio di Dio?

4 אָו עַל עוּתְרָא דְּבַסִּימוּתֵהּ וְעַל מַגַּרַת רוּחֵהּ וְעַל אַתְרָא דְּיָהֵב לָךְ מַמְרַח אַנְתְּ וְלָא יָדַע אַנְתְּ דְּבַסִּימוּתֵהּ דַּאלָהָא לְתְיָבוּתָא הוּ מַיְתְיָא לָךְ ׃

Ouero diſprezzi tu le ricchezze de la ſua benignità, e de la tolerantia e de la patientia ſua: non conoſcendo che la benignità di Dio t'inuita à penitentia?

5 אֶלָּא מֶטוּל קַשְׁיוּת לֶבָּךְ דְּלָא תָאֵב סָאֵם אַנְתְּ לָךְ סִימָתָא דְּרוּגְזָא לְיַוְמָא דְּרוּגְזָא וְלַגְלְיָנָא דְּדִינָא כֵּאנָא דַּאלָהָא ׃

Ma per la tua durezza, e cuore impenitente, tu ti raccogli ira nel giorno de l'ira, e de la dichiaratione del giuſto giuditio di Dio.

6 הָו דְּפָרַע לְכֻל נָשׁ אַיךְ עֲבָדַוְהִי ׃

Ilqual renderà à ciaſcuno ſecondo le ſue opere.

7 לְאַילֵין דְּבַמְסַיְבְּרָנוּתָא דַּעֲבָדֵא טָבֵא תֶּשְׁבּוּחְתָּא וְאִיקָרָא וְלָא מֶתְחַבְּלָנוּתָא בָּעֵין יָהֵב לְהוֹן חַיֵּא דַּלְעָלַם ׃

Cioè à quelli che con patientia à ben fare cercano gloria, & honore, & immortalità la vita eterna.

8 אַילֵין דֵּין דְּעָצֵין וְלָא מֶתְטַפְּיסִין לַשְׁרָרָא אֶלָּא לְעַוְלָא מֶתְטַפְּיסִין נֶפְרוּעַ אֶנּוּן רוּגְזָא וְחֶמְתָא ׃

Ma à quelli che ſon contentioſi, e che non obbediſcono a la verità, ma obbediſcono à l'ingiuſtitia ſarà furore & ira.

ב

2 כִּי־יָדַעְנוּ כִּי־מִשְׁפַּט אֱלֹהִים כִּצְדָקָה הוּא עֲלֵיהֶם אֲשֶׁר כָּאֵלֶּה פּוֹעֲלִים ׃

Porque ſabemos que el juyzio de Dios es ſegun verdad contra los que hazen tales coſas.

3 הֲתַחְשֹׁב זֹאת הָאָדָם הַשּׁוֹפֵט אַתְּ אוֹתָם הָעוֹשִׂים אֶת־הַדְּבָרִים כָּאֵלֶּה וְאַתָּה עוֹשֶׂה אוֹתָם כִּי־אַתָּה תִּבְרַח מִמִּשְׁפְּטֵי אֱלֹהִים ׃

Pienſas poruentura eſto, ó hombre que juzgas à los que hazen tales coſas, es à ſaber que tu eſcaparás el juyzio de Dios?

4 אוֹ־אֶת־עֹשֶׁר טוּבוֹ וְדוּמִיָּתוֹ וְאֹרֶךְ אַפַּיִם תָּבוּז הֲלֹא תֵדַע כִּי־טוּבַת אֱלֹהִים מוֹלִיךְ אוֹתְךָ אֶל־הַתְּשׁוּבָה ׃

O menoſprecias las riquezas de ſu benignidad, y paciencia, y longanimidad: ignorando que ſu benignidad te guia à penitencia?

5 וּבְקָשְׁיְךָ וְכַסָּרַת לִבְּךָ תֹּאצַר לְנַפְשְׁךָ חֲרוֹן אַף יְהוָה בְּיוֹם אַפּוֹ בְּהִגָּלוֹת מִשְׁפַּט צִדְקַת הָאֱלֹהִים ׃

Mas por tu dureza por tu coraçon inpenitente atheſoras para ti miſmo yra para el dia de la yra y de la manifeſtacion del juſto juyzio de Dios:

6 אֲשֶׁר יְתֵּר לְכָל־אִישׁ כְּמַעֲשָׂיו ׃

El qual pagarà à cada vno conforme à ſus obras.

7 לָאֵלֶּה אֲשֶׁר כְּתִקְוַת מַעֲשֵׂה טוֹב אֶת־כָּבוֹד וְהָדָר וְלֹא־שְׁחִיתָה מְבַקְשִׁים אֶת־חַיֵּי עוֹלָם ׃

A los que perſeueraron en bien hazer, gloria, y honrra y incorrupcion es à ſaber à los que buſcan la vida eterna.

8 וְלָאֵלֶּה אֲשֶׁר מִמְּרִיבָה וְלֹא מַאֲמִינִים לָאֱמֶת כִּי־אִם בּוֹטְחִים עַל־עַוְלָתָה חֲרוֹן אַף יְהוָה ׃

Mas à los que ſon contencioſos, y que no obedecen à la verdad: antes obedecen à la injuſticia, enojo, y yra.

ϐ.

2. Οἴδαμεν δὲ ὅτι τὸ κρίμα τοῦ θεοῦ ἐστι κατὰ ἀλήθειαν ἐπὶ τοὺς τὰ τοιαῦτα πράσσοντας.

Or nous ſauons que le iugement de Dieu eſt ſelon verité ſur ceux qui commettent telles choſes.

3. Λογίζῃ δὲ τοῦτο, ὦ ἄνθρωπε ὁ κρίνων τοὺς τὰ τοιαῦτα πράσσοντας, καὶ ποιῶν αὐτά, ὅτι σὺ ἐκφεύξῃ τὸ κρίμα τοῦ θεοῦ.

Et cuides-tu, ô toi homme, qui iuges de ceux qui commettent telles choſes, & qui les cõmets, que tu doiues eſchapper le iugement de Dieu?

4. Ἢ τοῦ πλούτου τῆς χρηστότητος αὐτοῦ καὶ τῆς ἀνοχῆς καὶ τῆς μακροθυμίας καταφρονεῖς, ἀγνοῶν ὅτι τὸ χρηστὸν τοῦ θεοῦ εἰς μετάνοιάν σε ἄγει;

Ou meſpriſes-tu les richeſſes de ſa benignité, & de ſa patience, & de ſa longue attente: ne cognoiſſant point que la benignité de Dieu te conuie à repentance?

5. Κατὰ δὲ τὴν σκληρότητά σου καὶ ἀμετανόητον καρδίαν, θησαυρίζεις σεαυτῷ ὀργὴν ἐν ἡμέρᾳ ὀργῆς, καὶ ἀποκαλύψεως καὶ δικαιοκρισίας τοῦ θεοῦ.

Mais par ta dureté, & ton cœur qui eſt ſans repentance, tu t'amaſſes ire au iour de l'ire & de la declaration du iuſte iugement de Dieu:

6. Ὃς ἀποδώσει ἑκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ.

Qui rendra à chacun ſelon ſes œuures:

7. Τοῖς μὲν καθ' ὑπομονὴν ἔργου ἀγαθοῦ, δόξαν καὶ τιμὴν καὶ ἀφθαρσίαν ζητοῦσι, ζωὴν αἰώνιον.

Aſſauoir à ceux qui auec patience à bien faire cerchent gloire, honneur & immortalité, la vie eternelle:

8. Τοῖς δὲ ἐξ ἐριθείας καὶ ἀπειθοῦσι μὲν τῇ ἀληθείᾳ, πειθομένοις δὲ τῇ ἀδικίᾳ, θυμὸς καὶ ὀργή.

Mais à ceux qui ſont contentieux, & qui ſe rebellent contre la verité & obeiſſent à iniuſtice, ſera indignation & ire.

CAP. II.

2. Scimus enim quoniam iudicium Dei eſt ſecundùm veritatem in eos qui talia agunt.

But we know that the iudgement of God is according to trueth/agai nſt them which commit ſuch things.

3. Exiſtimas autem hoc ô homo, qui iudicas eos qui talia agunt, & facis ea, quia tu effugies iudicium Dei.

And thinkeſt thou this/O thou man/ that iudgeſt them which do ſuch thinges/and doeſt the ſame/ that thou ſhalt eſcape the iudgement of God.

4. An divitias bonitatis eius, & patientiæ, & longanimitatis contemnis, ignorans quoniam benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit?

Or deſpiſeſt thou the riches of his bountifulnes / and pacience / and long ſufferance: not knowing that the bountifulnes of God leadeth thee to repentance?

5. Secundùm autem duritiam tuam & impœnitens cor, theſaurizas tibi iram, in die iræ & revelationis iuſti iudicii Dei.

But thou/ after thine hardnes/and heart that cannot repent / heapeſt vnto thy ſelfe wrath / againſt the day of wrath/and of the declaration of the iuſt iudgement of God.

6. Qui reddet unicuique ſecundùm opera eius.

Who will reward euery man acording to his workes.

7. Iis quidem, qui ſecundùm patientiam boni operis, gloriam & honorem & incorruptionem quęrunt vitam æternam.

That is/to them which by cōtinuance in well doing ſeeke glorie/and honour/ and immortalitie/eternall life:

8. Iis autem qui ſunt ex contentione, & qui non acquieſcunt veritati, credunt autem iniquitati: ira & indignatio.

But vnto them that are contentions and diſobey the trueth/and obey vnrighteouſnes / ſhalbe indignation and wrath.

Das II. Capitel.

2. Denn wir wiſſen/ daß Gottes Vrtheil iſt recht über die/ ſo ſolches thun.

Thi wi vide/ at Guds Dom er retferdig offuer dem/ ſom ſaadant gøre.

3. Denckeſt du aber/ O Menſch/ der du richteſt die/ ſo ſolchs thun/ vnd thuſt auch daſſelbige/ daß du dem Vrtheil Gottes entrinnen werdeſt?

Men tencker du/ o Menniſke/ du ſom dømmer dem/ der ſaadant gøre/ oc du gør ocſaa detſamme/ at du ſkalt vndkomme Guds dom?

4. Oder verachteſt du den Reichthumb ſeiner güte/ gedult vnnd langmütigkeit? Weiſſeſt du nicht/ daß dich Gottes güte zur buſſe leittet?

Eller foracter du hans godhe; Rigdom/ taalmodighed oc langmodighed? Vedſt du icke/ at Guds godhed leder dig til Penitentze?

5. Du aber/ nach deinem verſtockten vnd vnbußfertigen hertzen/ häuffeſt dir ſelbs den zorn auff den tag deß zorens vnd der offenbarung deß gerechten Gerichts Gottes.

Men du verſamler dig ſelff/ met dit forſtockede oc forherdede Hierte/ vrede paa Vredens dag/ oc Guds retferdige Domis obenbarelſe.

6. Welcher geben wirdt einem jeglichen nach ſeinen Wercken.

Huilcken ſom ſkal giffue huer effter ſine Gerninger.

7. Nemlich/ preiß vnd ehre/ vnnd vnvergenglichs weſen/ denen/ die mit gedult in guten wercken trachten nach dem ewigen Leben.

Som er Priſſ oc ære/ oc it wforgengeligt væſen/ dem/ ſom met taalmodighed i gode gerninger tracte effter det euige Liff.

8. Aber denen die da zänckiſch ſind/ vnd der Warheit nicht gehorchen/ gehorchen aber dem vngerechten/ vngnade vnd zorn.

Men dem/ ſom ere kiffactige/ oc icke lyde ſandhed/ men lyde wretferdighed/ Wgunſt oc vrede.

Kapitola II.

2. Wijme zagiſtě že ſaud Božij geſt wedlě prawdy/ proti těm kteřijž takowě wěcy činij.

A my wiemy iż ſad Boży ieſt wedle prawdy przeciwko tym ktorzy tákowe rzeczy czynia.

3. Co ſe domnijwaſs o člowěče/ každý kterýž ſaudijſs ty kdož takowě wěcy činij/ a ſam ge činijſs/ že ty vgdeſs ſaudu Božijho?

Mniemáß ty o człowiecze ktory poſadzaß ty co tákowe rzeczy czynia/ y toż dźiáłaß żebyś miał vydz ſadu Boże?

4. Čili zbožijm dobroty gěho a trpělivoſtij dlauhého čekánij pohrdáſs? zdali newijſs/ že dobrota Božij k pokánij tebe wede?

Abo gárdziß obfitośćią dobroći iego/ y cierpliwośći/ y długiego oczekawánia/ nie wiedząc iż dobroc Boża ku vpámiętaniu ciebie przywodzi?

5. Ale wedlě twrdoſti twé/ a nekagijcýho ſrdce/ shromaždugeſs ſobě hněw ke dni hněwu/ a zgewenij ſprawedliwého ſaudu Božijho.

Ale podług zátwárdźiáłośći twey/ y ſercá nieupámiętháłego/ ſkárbiß ſobie ſámemu gniew w dźień gniewu/ y ziáwienia ſpráwiedliwego ſadu Bożego.

6. Kterýž odplatij gednomu každému wedlě ſkutkůw geho:

Ktory oddá káżdemu podług vczynkow iego.

7. Těm zagiſtě kteřijž trwagijce w dobrém ſkutku/ ſláwy a cti a neſmrtedlnoſti hledagij/ žiwot wěčný:

Tymći ktorzy trwáia/ dobrego vczynku chwałe/ cześć/ y nieśmiertelność/ to ieſt/ tym ktorzy ßukáia żywota wiecznego.

8. Ale těm kteřijž gſau ſwarliwij/ a kteřijž nepowolugij prawdě/ ale wěřij neprawoſti/ hněw a popuzenij.

Zá ſie ſwarliwym y ktorzy nie ſa poſłußni prawdźie/ ále ſłucháia nieſpráwiedliwośći/ oddana będźie popędliwość y gniew.

ב

9 ואולצנא וטורפא לכל בר נש דפלח בישתא ליהודיא לוקדם ו ולארמיא׃

Ne vi è altro che tribulatione & angoſcia ſopra ogni anima d'huomo che opera male del Giudeo prima, poi ancora del Greco.

10 תשבוחתא דין ואיקרא ושלמא לכל דפלח טבתא ליהודיא לוקדם ולארמיא׃

Ma gloria, & honore, e pace à ciaſcun che opera bene, al Giudeo prima, poi ancora al Greco.

11 לית גיר אית מסב באפא לות אלהא׃

Imperoche in Dio non è riſpetto alcuno d'apparenza di perſone.

12 אילין גיר דדלא נמוסא חטו אף דלא נמוסא יאבדון ואילין דבנמוסא חטו מן נמוסא יתדינון׃

Perche tutti quelli che hanno peccato ſenza Legge, periranno ancor ſenza Legge: e tutti quelli che hanno peccato ne la Legge, ſaranno giudicati per la Legge.

13 לא הוא גיר שמועיהי דנמוסא כאנין קדם אלהא אלא עבודיהי דנמוסא מזדדקין׃

(Percioche appreſſo Iddio non ſon giuſti quelli che odeno la Legge : ma quelli ſaranno hauuti per giuſti, che oſſeruan la Legge co i fatti.

14 אן גיר עממא דנמוסא לית להון מן כינהון יעבדון נמוסא הנון דכד נמוסא לית הוא להון לנפשהון הוו נמוסא׃

Perche, concioſia che i Gentili, che non hanno Legge, facciano per natura le coſe de la Legge, eſſi non hauendo Legge, ſon Legge a lor medeſimi.

15 והנון מחוין עבדה ד דנמוסא כד כתיב על לבהון ומסהדא עליהון תארתהון כד מחשבתהון מכסן או נפקן רוחא לחדדא׃

Come quelli che moſtrano l'opera de la Legge eſſere ſcritta ne i cuori loro, rendendone parimente teſtimonianza le lor conſcientie, e i lor penſieri, accuſandoſi fra loro, o ancora ſcuſandoſi.)

ב

9 צָרָה וּמְצוּקָה עַל־כָּל־נֶפֶשׁ הָאֱנוֹשׁ הַפּוֹעֵל עָוֶל לַיְּהוּדִי בָּרִאשׁוֹנָה וְלַיָּוָן׃

Tribulacion y anguſtia ſera ſobre toda perſona humana que obra lo malo, el Iudio primeramente, y el Griego.

10 וְכָבוֹד וְהָדָר וְשָׁלוֹם לְכָל־עֹשֵׂה טוֹב לַיְּהוּדִי בָּרִאשׁוֹנָה וְלַיָּוָן׃

Mas gloria, y honra, y paz à qualquiera que obra el bien, àl Iudio primeramente, y àl Griego.

11 כִּי אֵין עִם יְהוָה מַשֹּׂא פָנִים׃

Porque no ay accepcion de perſonas acerca de Dios:

12 כִּי־כַמָּה בְּלִי תוֹרָה חָטְאוּ גַּם בִּבְלִי תוֹרָה יֹאבֵדוּ וְכַמָּה בְתוֹרָה חָטְאוּ בַּתּוֹרָה יִשָּׁפֵטוּ׃

Porque todos los que ſin Ley peccaron, ſin Ley tambien pereceran ? y todos los que en la Ley peccaron, por la Ley ſeran júzgados.

13 כִּי אֵינָם שׁוֹמְעֵי הַתּוֹרָה צַדִּיקִים הָיוּ לִפְנֵי אֱלֹהִים כִּי אִם עוֹשֵׂי הַתּוֹרָה יִצָּדֵקוּ׃

(Porque no los oydores de la Ley ſon juſtos acerca de Dios, mas los hazedores de la Ley ſeran juſtificados.

14 וְאִם הַגּוֹיִם לַאֲשֶׁר לֹא יֵשׁ לָהֶם הַתּוֹרָה מִלִּבּוֹתָם עוֹשִׂים אֶת־הַתּוֹרָה אַף כִּי לֹא יֵשׁ לָהֶם הַתּוֹרָה לְנַפְשָׁם הָיוּ לַתּוֹרָה׃

Porque las Gentes que no tienen la ley, haziendo naturalmente lo que es de la Ley, los tales aunque no tengan la Ley, ellos miſmos ſe ſon la Ley.

15 הַמַּגִּידִים כִּי־מַעֲשֵׂה הַתּוֹרָה נִכְתָּב הוּא בְּלִבָּם בְּהָעֵד עֲלֵיהֶם מַדָּעָם אוֹ בְּחַיֵּב בֵּינוֹתָם מַחְשְׁבוֹתָם וּבַעֲנוֹתָן עַל־אוֹדוֹתָם׃

Moſtrando la obra de la Ley eſcripta en ſus coraçones, dando teſtimonio juntamente ſus conſciencias ; y accuſandoſe y tambien eſcuſandoſe ſus penſamientos vnos con otros.

β′.

9. Θλίψις καὶ στενοχωρία ἐπὶ πᾶσαν ψυχὴν ἀνθρώπου τοῦ κατεργαζομένου τὸ κακόν. ἰουδαίου τε πρῶτον καὶ ἕλληνος.

Il y aura tribulation & angoiſſe ſur toute ame d'homme faiſant mal, du Iuif premierement, puis auſſi du Grec :

10. Δόξα δὲ καὶ τιμὴ καὶ εἰρήνη παντὶ τῷ ἐργαζομένῳ τὸ ἀγαθόν, ἰουδαίῳ τε πρῶτον καὶ ἕλληνι.

Mais gloire, honneur, & paix à vn chacun qui fait bien : au Iuif premierement. puis auſſi au Grec.

11. Οὐ γάρ ἐστι προσωποληψία παρὰ τῷ θεῷ.

Car enuers Dieu il n'y a point d'eſgard à l'apparence des perſonnes.

12. Ὅσοι γὰρ ἀνόμως ἥμαρτον, ἀνόμως καὶ ἀπολοῦνται. καὶ ὅσοι ἐν νόμῳ ἥμαρτον, διὰ νόμου κριθήσονται.

Car tous ceux qui auront peché ſans la Loy, periront auſſi ſans la Loy : & tous ceux qui auront peché en la Loy, ſeront iugés par la Loy :

13. Οὐ γὰρ οἱ ἀκροαταὶ τοῦ νόμου δίκαιοι παρὰ τῷ θεῷ, ἀλλ' οἱ ποιηταὶ τοῦ νόμου δικαιωθήσονται.

(Car ceux qui oyent la Loy, ne ſont point iuſtes deuant Dieu : mais ceux qui mettent en effect la Loy, ſeront iuſtifies.

14. Ὅταν γὰρ ἔθνη τὰ μὴ νόμον ἔχοντα, φύσει τὰ τοῦ νόμου ποιῇ, οὗτοι νόμον μὴ ἔχοντες, ἑαυτοῖς εἰσι νόμος.

Car veu que les Gentils qui n'ont point la Loy, font naturellement les choſes qui ſont de la Loy : iceux n'ayans point la Loy, ſont loy à eux-meſmes,

15. Οἵτινες ἐνδείκνυνται τὸ ἔργον τοῦ νόμου γραπτὸν ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν, συμμαρτυρούσης αὐτῶν τῆς συνειδήσεως, καὶ μεταξὺ ἀλλήλων τῶν λογισμῶν κατηγορούντων ἢ καὶ ἀπολογουμένων.

Comme ainſi ſoit qu'ils monſtrent l'œuure de la Loy, eſcrite en leurs cœurs, leur conſcience rendant pareillemēt teſmoignage, & leurs penſees entr'elles s'accuſans, ou auſſi s'excuſans.)

CAP. II.

9. Tribulatio & anguſtia in omnem animam hominis operantis malum, Iudæi primùm & Græci.

Tribulation and anguiſh ſhalbe vpon the ſoule of euery man that doeth euill: of the Iewe firſt/and alſo of the Grecian.

10. Gloria autem & honor & pax omni operanti bonum, Iudæo primùm & Græco.

But to euery man that doeth good/ ſhalbe glorie/ and honour/and peace/to the Iewe firſt/and alſo to the Grecian.

11. Non enim eſt acceptio perſonarum apud Deum.

For there is no reſpect of perſons with God

12. Quicunque enim ſine lege peccaverunt, ſine lege peribunt: & quicunque in lege peccaverunt, per legem iudicabuntur.

For as many as haue ſinned without the Law/ ſhall periſh alſo without the Law: and as many as haue ſinned in the Lawe/ ſhalbe iudged by the Law.

13. Non enim auditores legis iuſti ſunt apud Deum: ſed factores legis iuſtificabuntur.

(For the hearers of the Lawe are not righteous before God: but the doers of the Lawe ſhalbe iuſtified.

14. Cum enim Gentes quæ legem non habent, naturaliter ea quæ legis ſunt faciũt, eiuſmodi legem non habentes, ipſi ſibi ſunt lex.

For when the Gentiles which haue not the lawe/do by nature the things conteined in the Lawe/ they hauing not the Law/are a Lawe vnto them ſelues.

15. Qui oſtendunt opus legis ſcriptum in cordibus ſuis, teſtimonium reddente illis conſcientia ipſorum, & inter ſe invicem cogitationum accuſantium, aut etiam defendentium.

Which ſhewe the effecte of the Law written in their heartes/their conſcience alſo bearing witnes/and their thoughts accuſing one another or excuſing.)

Das II. Capitel.

9. Trůbſal vnnd angſt / ůber alle Seelen der Menſchen / die da böſes thun/ fůrnemlich der Jůden vnd auch der Griechen.

Drøffuelſe oc angiſt / øffuer alle Menniſkens Siele/ ſom gøre ont/ beſynderlige Jøderne oc Grekerne ocſaa.

10. Preiß aber / vnd ehre vnd fride/ allen denen die da guts thun/ erſtlich den Jůden vnd auch den Griechen.

Men priſſ oc ære oc fred / alle dem / ſom gøre gaat/ beſynderlige Jøderne oc Grekerne ocſaa.

11. Denn es iſt kein anſehen der Perſon fůr Gott.

Thi der er ingen Perſoners anſeelſe faar Gud.

12. Welche ohn Geſetz geſůndiget haben / die werden auch ohn Geſetz verloren werden / vnd welche am Geſetz geſůndiget haben / die werden durchs Geſetz verurtheilt werden.

Huilcke ſom haffue ſyndet vden Lowen / de bleffue oc fortabte vden Lowen / Oc huilcke ſom haffue ſyndet i Lowen / de bliffue fordømde formedelſt Lowen.

13. Sintemal fůr Gott nicht die das Geſetz hören/gerecht ſind/ſondern die das Geſetz thun / werden gerecht ſein.

Effterdi de ere icke retferdige faar Gud/ ſom høre Lowen / Men de ſom gøre Lowen/ ſkulle bliffue retferdige.

14. Denn ſo die Heiden/ die das Geſetz nicht haben / vnd doch von Natur thun deß Geſetzes werck/ dieſelbigen/ dieweil ſie das Geſetz nit haben/ ſind ſie jhnen ſelbs ein Geſetz.

Thi at Hedninge/ ſom icke haffue lowen / oc gøre dog aff naturen Lowens gerninger /de ſamme effterdi de haffue icke lowen / da ere de dem ſelff ein low.

15. Damit/ daß ſie beweiſen / deß Geſetzes werck ſey beſchrieben in jrem Hertzen / Sintemal jhr Gewiſſen ſie bezeuget / darzu auch die gedancken/ die ſich vntereinander verklagen oder entſchuldigen.

J det/ at de beuiſe / at Lowens gerning er ſcreffuen i deris hierte / Effterdi deris Samuittighed giffuer dem vidniſbyrd / oc der til met de tancker/ ſom ſkulle forklage eller aarſage ſig iblant huer andre

Kapitola II.

9. Zámutek a auzkoſt/ na každau duſſy člowěka / kterýž činij zlé. Zidu předkem/ též y Rzeku.

Vtrapienie y vćiſk przećiwko kázdey duſzy cżlowieká kthory złość popełnia/Zydá naprzod/potym y Greká.

10. Ale ſláwa a čeſt / a pokog/ každemu kdož činij dobré/ predkem Zidu/ též y Rzku.

A chwałá y cżeść/y pokoy wſzelkiemu ktory cżyni dobrze/ naprzod Zydowi/ potym y Grekowi.

11. Neboť nenij přigijmánij oſob v Boha.

Abowiem nie máſz bráku oſoby v Bogá.

12. Kteřijžkoli zagiſté bez Zákona hřeſſyli/ bez Zakona zahynau: a kteřijžkoli pod Zákonem hřeſſyli/Zákonem odſauzeni budau.

Gdyż ktorzy iedno bez zákonu zgrzeſzyli / bez zakonu pogina/ á ktorzy w zakonie zgrzeſzyli/ przez zakon bedą oſadzeni.

13. Nebo ne poſluchači Zákona gſau ſprawedliwij před Bohem/ ale činitelé Zákona ſprawedliwij včiněni budau.

Abowiem nie ći ktorzy ſłucháia zakonu ſa ſpráwiedliwymi v Bogá/ ále ći ktorzy zakon pełnia bedą vſpráwiedliwieni.

14. A poněwad Pohané kteřij Zákona nemagij/ od přirozenij činij to což geſt Zákona: takowij Zákona nemagice/ ſami gſau ſobě za Zákon.

Bo gdyż pogáni ktorzy zakonu nie máia/ z przyrodzenia cżynia to co ieſt zakonnego/ ći zákonu nie máiac/ ſámi ſobie ſa zakonem.

15. Kteřijž vkazugij ſkutek Zákona napſaný na ſrdcých ſwých/neb gim ſwědectwij wydáwá ſwědomij gegich /a také gegich myſſlenij /kteraž budau žalowatj/ aneb ge zaſtáwati.

Ktorzy okázuia vcżynek zakonu być napiſany w ſercách ſwych/ á ſumnienie ich weſpoł im świádcży/ y myſli ich weſpoł ſiebie oſkárżáiace/ ábo też wymáwiáiace.

ב

16 בְּיוֹמָא דְּדָאֵן אֱלָהָא
כַּסִּיָתָא דִּבְנַי—נָשָׁא אַיְךְ
אֶוַנְגֶּלִיּוֹן דִּילִי בְּיַד יֵשׁוּעַ
מְשִׁיחָא׃

Nel giorno quando Iddio giudicarà le coſe occulte de gli huomini, ſecondo il mio Euangelio, per IESV Chriſto.

17 אֶן אַנְתְּ דֵּין דִּיהוּדָיָא
מֶתְקְרֵא אַנְתְּ וּמֶתְתְּנִיחַ
אַנְתְּ עַל נָמוֹסָא —
וּמֶשְׁתַּבְּהַר אַנְתְּ בַּאלָהָא׃

Ecco tu ſei cognominato Giudeo, e ti riposi ne la Legge, e ti glorij di Dio.

18 דְּיָדַע אַנְתְּ צֶבְיָנֵהּ וּפָרֵשׁ
אַנְתְּ וְלַיְתָא דְּיַלִּיף אַנְתְּ
מֶן נָמוֹסָא׃

E conoſci la ſua volontà, e ſai diſcerner quello ch'è cõtrario, eſſendone inſtrutto per la Legge.

19 וְאַתְכֵּלְתְּ עַל נַפְשָׁךְ
דְּמֶדַבְּרָנָא אַנְתְּ דַּעֲוִירֵא
וְנוּהְרָא דְּאַילֵין דְּאִיתַיְהוֹן
בַּחֲשׁוֹכָא׃

E ti perſuadi d'eſſer guida di ciechi, lume di quelli che ſono in tenebre.

20 וְרָדוּיָא דְּחַסִּירַי רֶעְיָנָא
וּמַלְפָנָא דַּטְלָיֵא וְאִית לָךְ
דּוּמְיָא דִּידַעְתָּא וְדַשְׁרָרָא
בְּנָמוֹסָא׃

Ammaeſtrator de gl'ignoranti, maeſtro de gl'idioti, che habbi la forma de la cognitione, e de la verità per la Legge.

21 אַנְתְּ הָכִיל דִּמַלֵּף אַנְתְּ
לַאחֲרָנֵא לְנַפְשָׁךְ לָא מַלֵּף
אַנְתְּ וַדְמַכְרֶז אַנְתְּ דְּלָא
יִגְנְבוּן אַנְתְּ גָּנֵב אַנְתְּ׃

Tu dunque che inſegni ad altri, non inſegni à te ſteſſo? tu che predichi che non ſi debbe furare, furi?

22 וְדָאמַר אַנְתְּ דְּלָא
נְגוּרוּן אַנְתְּ גָּאַר אַנְתְּ —
וְאַנְתְּ דְּסָאֵט אַנְתְּ פְּתַכְרֵא
מְחַלֵּץ אַנְתְּ בֵּית מַקְדְּשָׁא׃

Tu che dici che non ſi debbe adulterare, adulteri? tu che hai in abominatione gl'idoli, fai ſacrilegio?

23 וְאַנְתְּ דְּמֶשְׁתַּבְּהַר אַנְתְּ
בְּנָמוֹסָא בְּהָו דְּעָבַר אַנְתְּ
עַל נָמוֹסָא לַאלָהָא הוּ
מְצַעַר אַנְתְּ׃

Tu che ti glorij ne la Legge, diſhonori Iddio con la traſgreſſione de la Legge?

ב

16 בְּיוֹם אֲשֶׁר יִשְׁפֹּט אֱלֹהִים
אֶת־נִסְתָּרוֹת הָאֲנָשִׁים כִּבְשׂוֹרָתִי
בְּיֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ׃

Enel dia que juzgará el Sennor lo en cubierto de los hombres conforme à mi Enangelio, por Ieſus el Chriſto.

17 הִנֵּה אַתָּה יְהוּדִי תִּקָּרֵא וְתָנוּחַ
בַּתּוֹרָה וּלְהִתְהַלֵּל בֵּאלֹהִים׃

Heaqui, te llamas por ſobre nombre Iudio: y eſtas repoſado en la Ley, y te glorias en Dios.

18 וְיוֹדֵעַ אַתָּה אֶת־רְצוֹנוֹ לְהַבְדִּיל
בֵּין הַקֹּדֶשׁ וּבֵין הַחֹל וּבֵין הַטָּמֵא
וּבֵין הַטָּהוֹר מְלֻמָּד בַּתּוֹרָה׃

Y ſabes ſu voluntad, y aprueuas lo mejor inſtruydo por la Ley.

19 כִּי־מַבְטִיחַ אַתָּה לִהְיוֹתְךָ
מַדְרִיךְ הָעִוְרִים וְאוֹרָם אֲשֶׁר
בַּחֹשֶׁךְ׃

Y confias que eres guia de los ciegos, luz de los que eſtan en tinieblas.

20 מוֹרֶה הַפְּתָיִים מְלַמֵּד
עוֹלָלִים אֲשֶׁר לְךָ דְּמוּת הַדַּעַת
וֶאֱמֶת בַּתּוֹרָה׃

Enſennador de los que no ſaben maeſtro de ninnos, que tienes la forma de de la ſciencia y de la verdad en la Ley.

21 וַאֲשֶׁר אַתָּה מְלַמֵּד אֶת־אַחֵר
אֶת־נַפְשְׁךָ אֵינְךָ מְלַמֵּד הַקּוֹרֵא
לֹא לִגְנֹב תִּגְנֹב׃

Elque, pues, enſennas à otre, no te enſennas à ti miſmo? Elque predicas que no ſe ha de hurtar, hurta, ?

22 הָאוֹמֵר לֹא לִנְאֹף תִּנְאַף
הַמְתַעֵב אֶת־הָאֱלִילִים גּוֹזֵל אֶת־
בֵּית הַקֹּדֶשׁ׃

El que dizes que no ſe ha de adulterar, adulteras? Elque abominas los idolos, hazes ſacrilegio?

23 אֲשֶׁר בַּתּוֹרָה תִּתְהַלֵּל בַּעֲבוֹר
הַתּוֹרָה אֶת יְהוָה תְּקַלֵּל׃

El que te jactas de la Ley, con rebellion de la Ley deshonrras à Dios?

β'.

16. Ἐν ἡμέρᾳ ὅτε κρινεῖ ὁ θεὸς τὰ κρυπτὰ τῶν ἀνθρώπων, κατὰ τὸ εὐαγγέλιόν μου, διὰ ἰησοῦ χριστοῦ.

Au iour que Dieu iugera les ſecrets des hommes par Ieſus Chriſt ſelon mon Euangile.

17. Ἴδε σὺ ἰουδαῖος ἐπονομάζῃ, καὶ ἐπαναπαύῃ τῷ νόμῳ, καὶ καυχᾶσαι ἐν θεῷ.

Voici, tu es ſurnommé Iuif, & te repoſes du tout en la Loy, & te glorifies en Dieu:

18 Καὶ γινώσκεις τὸ θέλημα, καὶ δοκιμάζεις τὰ διαφέροντα, κατηχούμενος ἐκ τοῦ νόμου.

Et cognois ſa volonté, ſais diſcerner ce qui eſt contraire, eſtant inſtruit par la Loy:

19. Πέποιθάς τε σεαυτὸν ὁδηγὸν εἶναι τυφλῶν, φῶς τῶν ἐν σκότει.

Et te cuides eſtre conducteur des aueugles, lumiere de ceux qui ſont en tenebres:

20. Παιδευτὴν ἀφρόνων, διδάσκαλον νηπίων, ἔχοντα τὴν μόρφωσιν τῆς γνώσεως καὶ τῆς ἀληθείας ἐν τῷ νόμῳ.

Inſtructeur des ignorans, enſeigneur des idiots, ayant le patron de la cognoiſſance & de la verité en la Loy?

21. Ὁ οὖν διδάσκων ἕτερον, σεαυτὸν οὐ διδάσκεις; ὁ κηρύσσων μὴ κλέπτειν, κλέπτεις.

Toi, donc qui enſeignes autrui, ne t'enſeignes-tu point toi-meſme? toi qui preſches qu'on ne doit point deſrobber, deſrobbes-tu?

22. Ὁ λέγων μὴ μοιχεύειν, μοιχεύεις; ὁ βδελυσσόμενος τὰ εἴδωλα, ἱεροσυλεῖς;

Toi, qui dis que l'on ne doit point commettre adultere, commets-tu adultere? toi qui as en abomination les idoles, commets-tu ſacrilege.

23. Ὃς ἐν νόμῳ καυχᾶσαι. διὰ τῆς παραβάσεως τοῦ νόμου τὸν θεὸν ἀτιμάζεις;

Toi qui te glorifies en la Loy, deſhonores-tu Dieu par la tranſgreſſion de la Loy?

CAP. II.

16. In die cùm iudicabit Deus occulta hominum, ſecundùm evãgelium meum, per Ieſum Chriſtum.

At the day when God ſhall iudge the ſecretes of men by Jeſus Chriſt / according to my Goſpel.

17. Si autem tu Iudæus cognominaris, & requieſcis in lege, & gloriaris in Deo.

Beholde / thou art called a Jewe / and reſteſt in the Law / and glorieſt in God.

18. Et noſti voluntatem eius, & probas utiliora, inſtructus per legem.

And knoweſt his will / and aloweſt the thinges that are excellent / in that thou art inſtructed by the Lawe.

19. Confidis teipſum eſſe ducem cæcorum, lumen eorum qui in tenebris ſunt.

And perſwadeſt thy ſelfe that thou art a guide of the blind / a light of them which are in darkenes.

20. Eruditorem inſipientium, magiſtrum infantium, habentem formam ſcientiæ & veritatis in lege.

And inſtructer of them which lacke diſcretion / a teacher of the vnlearned / which haſt the forme of knowledge / and of the trueth in the Lawe.

21. Qui ergo alium doces, teipſum non doces, qui prędicas non furandum, furaris

Thou therefore / which teacheſt another / teacheſt thou not thy ſelfe? thou that preacheſt / a man ſhould not ſteale / doeſt thou ſteale?

22. Qui dicis non mœchãdum, mœcharis: qui abominaris idola, ſacrilegium facis?

Thou that ſayeſt / A man ſhould not commit adulterie / doeſt thou commit adulterie? thou that abhorreſt idoles / committeſt thou ſacriledge?

23. Qui in lege gloriaris, per prævaricationem legis Deum inhonoras.

Thou that glorieſt in the Lawe / through breaking the Law diſhonoureſt thou God?

Das II. Capitel.

16. Auff den Tag / da Gott das verborgen der Menſchen / durch Jeſum Chriſt richten wird / laut meines Euangelij

Paa den dag / naar Gud ſkal dømme Menniſkens lønlige / formedelſt Jheſum Chriſtum / effter mit Euangelij lydelſe.

17. Sihe aber zu / Du heiſſeſt ein Jůde / vnd verleſſeſt dich auffs Geſetz / vnd růhmeſt dich Gottes.

Men ſee til / Du kaldis en Jøde / oc forlader dig paa Lowen / oc roſer dig aff Gud.

18. Vnd weiſſeſt ſeinen willen / vnd weil du auß dem Geſetze vnterrichtet biſt průfeſt du was das beſte zu thun ſey.

Oc vedſt hans vilie / Oc efſterdi du eſt vnderuiſt aff Lowen / da forſøger du huad det beſte er at gøre.

19. Vnnd vermiſſeſt dich zu ſein ein Leiter der Blinden / ein Liecht dere / die im Finſterniß ſind.

Oc du fordriſter dig til at vere de Blindis Ledere / deris Liuſſ / ſom ere i mørcke.

20. Ein Zůchtiger der Törichten / ein Lehrer der einfeltigen / haſt die forme / was zu wiſſen vnd recht iſt im Geſetz.

De daarligis Tuctere / de enfoldigis Lærere / oc du haffuer ſtickelſe / paa huad mand ſkal vide oc ret er i Lowen.

21. Nun lehreſt du andre / vnd lehreſt dich ſelber nicht / du predigeſt man ſolle nicht ſtelen / vnd du biſt ſelbſt ein Dieb.

Nu lærer du andre / oc lærer dig ſelff icke / Du predicker / at mand ſkal icke ſtiele / oc du ſtiel.

22. Du ſprichſt man ſolle nicht Ehebrechen / vnnd du biſt ſelber ein Ehebrecher. Dir greuelt für den Götzen / vnd du biſt ſelbſt ein Gottsdieb.

Du ſiger / at mand ſkal icke bedriffue hoer / oc du bedriffuer hoer / Du gruer for Affguder / oc berøffuer Gud fra det hans er.

23. Du růhmeſt dich des Geſetzes / vnnd ſchendeſt Gott durch ůbertrettung des Geſetzes.

Du røſer dig aff Lowen / oc ſkender Gud formedelſt Lowens offuertrædelſe.

Kapitola II.

16. W ten den / w kteřijžto ſauditi bude Bůh tayně wěcy lidſké / wedle Ewangelium mého ſkrze Gežijſſe Kryſta.

Dnia ktorego Bog oſadzi táiemnice ludzkie / wedlug Ewánieliey moiey przez Jezuſá Kryſtuſá.

17. Poněwadž pak ty ſloweſs Žid / a zpolijhaſs na Zákon / a chlubijſs ſe Bohem.

Otho ciebie názywáia Zydem / y przeſtáwaß ná zakonie á chlubiß ſie w Bogu.

18. A znaſs wůli geho / a zkuſſugeſs toho což geſt vžitečného / naučen gſa Zákonem.

Rznaß wola tego / prozeznawaß rzeczy kthore ſa rozne od niey / będąc náuczony z zakonu.

19. A máſs naděgi o ſobě žeby byl wůdce ſlepich / ſwětlem těch kteřijž gſau w temnoſtech.

Ktory dufaß iżeś ieſt wodzem ſlepych / y świátłościa tych ktorzy ſa w ciemności.

20. Včitelem nemaudrých / Miſtrem nevmělých / a yakoby měl ſpůſob vměnj a prawdy Zákona:

Nauczycielem nieumieietnych / miſtrzem niemowniatek / máiac ſpoſob wiádomości y prawdy przez zakon.

21. Protož ty kterýž giného včijſs / kterak ſám ſebe nevčijſs? Wyprawugeſs že nema kradeno býti / a ſám kradeſs?

Ktory tedy vczyß drugie° / ſiebie ſámego nie vczyß / ktory przepowiedaß iż nie máia kráść / ty krádnieß.

22. Prawijſs že nemagij ſmilniti / a ſám ſmilnijſs? kterýž máſs za ohawnoſt Modly / a ſám ſwatokradeže ſe do pauſſtijſs?

Ktory powiedaß iż nie máia cudzołożyć / cudzołożyß / kthory ſie brzydziß báłwany / świetho kradzieſtwo pełniß.

23. Kterýž ſe Zákonem chlubijſs / a ſám přeſtupowánijm Zákona / tupijſs Boha?

Ktory ſie z zakonu chlubiß / przeſtepowániem zakonu Bogá lżyß.

ב

24 שְׁמֵהּ גֵּיר דַּאלָהָא מֶטוּלָתְכוּן הוּ מֶתְגַּדַּף בֵּית עַמְמֵא אַיְךְ דַּכְתִיב׃

Percioche il nome di Dio per cagion voſtra e baſtemmiato tra i Gentili: ſi come è ſcritto.

25 גְּזוּרְתָא גֵּיר מְהַנְיָא אֶן נָמוּסָא תֶּגְמוּר אֶן תֶּעְבַּר לָךְ דֵּין מֶן נָמוּסָא גְּזוּרְתָךְ הֲוָת לָהּ עוּרְלוּתָא׃

Percioche la Circonciſione è ben giouenole, ſe tu oſſerui la Legge: ma ſe tu ſei traſgreſſor de la Legge, la tua circonciſione diuien preputio.

26 אֶן הָו דֵּין דְּעוּרְלוּתָא תֶּטַּר פּוּקְדָנֵהּ דְּנָמוּסָא לָא הָא עוּרְלוּתָא מֶתְחַשְׁבָא לָהּ גְּזוּרְתָא׃

Se adunque il preputio oſſerua le ordinationi de la Legge, il ſuo preputio non ſarà egli riputato per circonciſione?

27 וַתְדוּן עוּרְלוּתָא דְּמֶן כְּיָנָהּ גָּמְרָא נָמוּסָא לָךְ דְּבַכְתָבָא וּבַגְזוּרְתָא עָבַר אַנְתְּ עַל נָמוּסָא׃

E ſe il preputio, che è di natura, oſſerua la Legge, non ti giudicarà egli, tu che per la lettera e per la circonciſione ſei traſgreſſor de la Legge?

28 לָא הֲוָא גֵּיר מֶן דְּבַגְלֵיָא הָו הוּ יְהוּדָיָא אַף לָא אַיְדָא דְּמֶתְחַוְיָא בְּבֶסְרָא גְּזוּרְתָא׃

Imperoche non è mica Giudeo colui, che è tale pel di fuora: ne quella è circonciſione, che ſi fa eſteriormente ne la carne.

29 אֶלָּא הָו הוּ יְהוּדָיָא אַיְנָא דְּבַכְסְיָא הוּ וּגְזוּרְתָא אַיְדָא דְּלֶבָּא הִי בְּרוּחַ וְלָא בַּכְתָבָא אַיְדָא דְּתֶשְׁבּוּחְתָהּ לָא הֲוָת מֶן בְּנַי אֲנָשָׁא אֶלָּא מֶן אֱלָהָא׃

Ma colui è Giudeo, che è tale interiormente: e la circonciſione è quella del cuore ne lo ſpirito, e non ne la lettera: la laude del quale non è dagli huomini, ma da Dio.

ד

24 כִּי שֵׁם יְהוָה בָּכֶם מְקֻלָּל בַּגּוֹיִם כְּמוֹ נִכְתָּב׃

Porque el Nombre de Dios es blaſphemado por cauſa de voſotros entre las Gentes, como eſtá eſcripto.

25 כִּי הַמּוּלָה מוֹעֶלֶת הִיא אִם תַּעֲשֶׂה אֶת־הַתּוֹרָה וְאִם תִּבְגֹּד בַּתּוֹרָה אָז מוּלָתְךָ לַעֲרְלָה נִהְיָתָה׃

La circunciſion à la verdad aprouecha, ſi guardáres la Ley: mas ſi eres rebelle à la Ley, tu circunciſion es hecha capullo:

26 וְאִם הָעָרְלָה אֶת־צִדְקוֹת הַתּוֹרָה תִּשְׁמוֹר הֲלֹא עָרְלָתוֹ לַמּוּלָה תֵּחָשֵׁב׃

De la manera que ſi el capullo guardàre las juſticias de la Ley; no ſera auido ſu capullo por circunciſion?

27 וְתִשְׁפּוֹט הָעָרְלָה אֲשֶׁר מֵעַצְמָהּ אֶת הַתּוֹרָה מְכַלָּה אוֹתְךָ אֲשֶׁר אַתְּ בָּאוֹת וּבַמּוּלָה בּוֹגֵד בַּתּוֹרָה׃

Y lo que de ſu natural es capullo, guardando petfectamente la Ley, te juzgará á ti, que con la letra y con la circunciſion eres rebelle à la Ley?

28 כִּי אֵינֶנּוּ אֲשֶׁר בְּגָלוּי יְהוּדִי הוּא וְאֵינֶנָּה אֲשֶׁר בְּגָלוּי בַּבָּשָׂר הַמּוּלָה הִיא׃

Porque no el que es Iudio en manifieſto, ni la circunciſion que es en manifieſto en la carne:

29 כִּי־אִם אֲשֶׁר בַּכִּסּוּי יְהוּדִי הוּא וּמוּלַת הַלֵּב בְּרוּחַ וְלֹא בָּאוֹת אֲשֶׁר תְּהִלָּתוֹ אֵינֶנָּה מֵאֲנָשִׁים כִּי־אִם מֵאֱלֹהִים הִיא׃

Mas el que en lo ſecreto es Iudio: y la circunciſion del coraçon: en eſpiritu, no en letra: el alabança del qual no es por los hombres, mas por Dios.

ϛʹ.

24. Τὸ γὰρ ὄνομα τοῦ θεοῦ δι᾽ ὑμᾶς βλασφημεῖται ἐν τοῖς ἔθνεσι, καθὼς γέγραπται.

Car le nom de Dieu eſt blaſphemé a cauſe de vous entre les Gentils: comme il eſt eſcrit.

25. Περιτομὴ μὲν γὰρ ὠφελεῖ, ἐὰν νόμον πράσσῃς· ἐὰν δὲ παραβάτης νόμου ᾖς, ἡ περιτομή σου ἀκροβυστία γέγονεν.

Car vrai eſt, que la circonciſion eſt profitable, ſi tu gardes la Loy: mais ſi tu es tranſgreſſeur de la Loy, ta circonciſion deuient prepuce.

26. Ἐὰν οὖν ἡ ἀκροβυστία τὰ δικαιώματα τοῦ νόμου φυλάσσῃ, οὐχὶ ἡ ἀκροβυστία αὐτοῦ εἰς περιτομὴν λογισθήσεται;

Si donc le prepuce garde les ordonnances de la Loy, ſon prepuce ne lui ſera-il point reputé pour circonciſion?

27. Καὶ κρινεῖ ἡ ἐκ φύσεως ἀκροβυστία, τὸν νόμον τελοῦσα, σὲ τὸν διὰ γράμματος καὶ περιτομῆς παραβάτην νόμου;

Et ſi le prepuce qui eſt de nature, acomplit la Loy, ne te iugera-il point, toi qui par la lettre & circonciſion es tranſgreſſeur de la Loy?

28. Οὐ γὰρ ὁ ἐν τῷ φανερῷ, ἰουδαῖός ἐστιν, οὐδὲ ἡ ἐν τῷ φανερῷ, ἐν σαρκὶ, περιτομή.

Car celui n'eſt point Iuif qui l'eſt par dehors, & celle n'eſt point circonciſion qui eſt faite par dehors en la chair.

29. Ἀλλ᾽ ὁ ἐν τῷ κρυπτῷ ἰουδαῖος· καὶ περιτομὴ καρδίας, ἐν πνεύματι, οὐ γράμματι· οὗ ὁ ἔπαινος οὐκ ἐξ ἀνθρώπων, ἀλλ᾽ ἐκ τοῦ θεοῦ.

Mais celui eſt Iuif, qui l'eſt au dedans, & la circonciſion eſt celle qui eſt du cœur en eſprit non point en la lettre: duquel Iuif la louange ne vient point des hommes, mais de Dieu.

CAP. II.

24. (Nomen enim Dei per vos blaſphematur inter Gentes, ſicut ſcriptum eſt.)

For yͤ Name of God is blaſphemed among the Gentiles through you/ as it is written.

25. Circunciſio quidem prodeſt, ſi legem obſerves: ſi autem prævaricator legis ſis, circunciſio tua præputium facta eſt.

For circumciſion verely is profitable/ if thou do the Law: but if thou be a tranſgreſſor of the Lawe/ thy circumciſion is made vncircumciſion.

26. Si igitur præputium iuſtitias legis cuſtodiat: nónne præputium illius in circunciſionem reputabitur?

Therefore if the vncircumciſion keepe the ordinances of the Law/ ſhall not his vncircumciſion be counted for circumciſion?

27. Et iudicabit id quod ex natura eſt prępuṫium, legem conſummans, te, qui per literam & circunciſionē prævaricator legis es?

And ſhall not vncircumciſion which is by nature (if it keepe the Lawe) iudge thee/ which by the letter and circūmciſion art a tranſgreſſour of the Lawe?

28. Non enim qui in manifeſto, Iudæus eſt, neque quæ in manifeſto in carne, eſt circunciſio.

For he is not a Jewe which is on outward: neither is that circumciſion/ which is outward in the fleſh.

29. Sed qui in abſcondito, Iudæus eſt, & circunciſio cordis, in ſpiritu, non litera: cuius laus non ex hominibus, ſed ex Deo eſt.

But he is a Jewe which is one within/ & the circumciſion is of the heart/ in the ſpirit/ not in the letter/ whoſe prayſe is not of men/ but of God.

Das II. Kapittel.

24. Denn eurenthalben wird Gottes Namen geleſtert vnter den Heiden/ als geſchrieben ſtehet.

Thi at for eders ſkyld bliffuer Guds Naffn beſpaattet iblant Hedningene/ lige ſom ſcreffuit ſtaar.

25. Die Beſchneidung iſt wol nütz/ wenn du das Geſetz helteſt. Helteſt du aber das Geſetz nicht/ ſo iſt deine Beſchneidung ſchon ein Vorhaut worden.

Omſkærelſen er vel nyttelig/ naar ſom du holder Lowen/ Men holder du icke Lowen/ da er din Omſkerelſe allerede bleffuen en Forhud.

26. So nun die Vorhaut das Recht im Geſetz helt/ meineſt du nicht/ daß ſeine Vorhaut werde für eine Beſchneidung gerechnet?

Der ſom nu Forhuden holder den retferdighed i Lowen/ ment du icke/ at hans Forhud bliffuer regnet for en Omſkærelſe?

27. Vnd wird alſo/ das von Natur eine Vorhaut iſt/ vnnd das Geſetz vollbringet/ dich richten/ der du vnter dem Buchſtaben vnd Beſchneidung biſt/ vnnd ein übertretter des Geſetzes.

Oc det ſom er aff naturen en Forhud/ oc Fuldkommer Lowen/ ſkal ſaa døme dig/ du ſom eſt vnder Bogſtaue/ oc Omſkærelſe/ oc offuertraar, Lowen.

28. Denn das iſt nicht ein Jüde/ der außwendig ein Jüde iſt/ auch iſt das nicht eine Beſchneidung die außwendig im Fleiſch geſchicht.

Thi den er icke en Jøde/ ſom er vduortis en Jøde/ Det er oc icke Omſkærelſe ſom ſkeer vduortis i kødet.

29. Sondern das iſt ein Jüde/ der innwendig verborgen iſt/ vnd die Beſchneidung des Hertzen iſt eine Beſchneidung/ die im Geiſt/ vnnd nicht im Buchſtaben geſchicht/ welches lob iſt nicht auß den Menſchen/ ſondern auß Gott.

Men der er en Jøde/ ſom er ſkiult induortis/ oc den Omſkærelſe i hiertet/ er en Omſkærelſe/ ſom ſkeer i Aanden oc icke vdi Bogſtaue/ hues loff icke er aff Menniſken men aff Gud.

Kapitola II.

24. Nebo Gměno Božij pro was w rauhánij geſt mezy Pohany: Jakož geſt napſano.

Abowiem ímie Boze dla wás bluznione ieſt miedzy pogany/ iáko nápiſano ieſt.

25. Obřezánij zagiſtě proſpěge/ budeſſli Zákon zachowáwati: Pakli budeſs přeſtupitelem Zákona/ obřezánij twé včiněno geſt ne obřezanijm.

Boć obrzezánie ieſt pożyteczne ieſli zachowaß zakon/ á ieſlibys byl przeſtepca zakonu/ twoie obrzezanie ſtálo ſie nieobrzezániem.

26. Pakli neobřezany ſprawedlnoſti Zákona bude oſtřijhati/ wſſak geho neobřezánij za obřezánij počteno bude.

Jeſli thedy nieobrzezány chowa prawa zákonne/ á zaż iego nieobrzezánie nie bedzie poczytáne za obrzezánie.

27. Ten kterýž geſt od přirozenij neobřezaný/ plnijc Zákon ſauditi bude tebe/ kterýž ſkrze Literu a obřezánij přeſtupnijk gſy Zákona.

A ieſli nieobrzezány z przyrodzenia/ chowa zakon/ á zaż cie nie oſadzi ktory przez piſmo y obrzezanie ieſteś przeſtepca zakonu?

28. Nebo ne ten geſt prawý Žid/ kterýž geſt zgewně Židem/ aniž to geſt prawé obřezanj/ kteréž býwá zgewně na Těle:

Abowiem nie ten ktory tylko iawnie bedzie Zydem/ ieſt Zydem/ áni obrzezánie ciala ktore ieſt tylko iawnie/ obrzezániem ieſt.

29. Ale ten geſt prawý Žid/ kterýžto tagně geſt Židem: a toť geſt prawé obřezánij/ kteréž geſt ſrdečne w duchu/ a ne wedlé Litery/ kteréhožto chwála ne z Lidij/ ale z Boha geſt:

Ale ktory ieſt w ſkrytoſci Zydem/ y obrzezanie ſerca/ to ieſt/ w duchu nie w piſmie/ ktorego chwála nie z ludzi ále z Bogá.

ג

1 מָנָא הִי הָכִיל יַתִּירוּתֵהּ דִּיהוּדָיָא אַו מָנָא יוּתְרָנָהּ דַּגְזוּרְתָּא ׃

Qual è dunque la prerogatiua del Giudeo? ò quale è l'vtilita de la circoncisione?

2 סַגִּי בְּכֻל מֶדֶם לוּקְדַם דְּאֶתְהַיְמַנוּ מֶלּוּהִי דַּאלָהָא ׃

Molta per ogni modo: principalmente in questo che sono stati commessi loro gl'oracols di Dio.

3 אֶן מֶנְּהוֹן גֵּיר לָא הַיְמֶנוּ דַּלְמָא בַּדְלָא הַיְמֶנוּ הַיְמָנוּתֵהּ דַּאלָהָא בַּטְּלוּ ׃

Perche, che cosa sarà, se alcuni non hanno creduto? La loro incredulità renderà ella vana la fede di Dio?

4 חַס אִיתַוְהִי גֵּיר אֲלָהָא שַׁרִירָא וְכֻל בַּר־נָשׁ דַּגָּל אַיךְ דַּכְתִיב דְּתֶתְהֲוֵא כֵּאִין בְּמֶלַּיךְ וְתֶזְכֵּא כַּד דָּיְנִין לָךְ ׃

Non sia gia cosi: anzi sia Iddio verace, & ogni huomo mendace, si come è scritto, Accioche tu sii trouato giusto ne le tue parole, e resti vincitore, quando tu sei giudicato.

5 אֶן דֵּין עַוְלַן כָּאנוּתֵהּ דַּאלָהָא מְקִים מָנָא נֵאמַר לְמָא עַוָּל הוּ אֲלָהָא דַּמַיְתֵא רוּגְזֵהּ אַיךְ בַּר נָשָׁא הוּ מְמַלֵּל אֶנָא ׃

Ma se la nostra ingiustitia illustra la giustitia di Dio, che diremo noi? Iddio è egli ingiusto dandone la pena? (io parlo come huomo.)

6 חַס וְאֶן לָא אַיכַּנָא יְדוּן אֲלָהָא לְעָלְמָא ׃

Non gia: altrimenti, Iddio come giudicarà egli il mondo?

7 אֶן גֵּיר שְׁרָרֵהּ דַּאלָהָא אֶתְיַתַּר בְּדַגָּלוּתִי לְתֶשְׁבּוּחְתֵהּ דִּילֵהּ לְמָנָא הָכִיל אֶנָא אַיךְ חַטָּיָא מֶתְתְּדִין אֶנָא ׃

Ma se la verità di Dio è abbondata per la mia bugia in sua gloria, perche sono ancor io giudicato piu come peccatore?

ג

1 וּמַה הִיא יִתְרַת הַיְּהוּדִי אוֹ מַה־תּוֹעִיל הַמּוּלָה ׃

Que pues tiene mas el Iudio, o que aprouecha la circuncision.

2 רַב מְאֹד בְּכָל־דֶּרֶךְ וּבָרִאשׁוֹנָה כִּי נִמְסְרוּ לָהֶם דִּבְרֵי אֱלֹהִים ׃

Mucho en todas maneras. Lo primero ciertamente, Que la palabra de Dios les ha ſido confiada.

3 וּמַה־תְּהִי אִם אֲנָשִׁים לֹא הֶאֱמִינוּ הֲסוּרָיו יְהַבֵּל אֶת־אֱמוּנַת אֱלֹהִים ׃

Porque que ay, ſi algunos de ellos han ſido incredulos? La incredulidad de ellos aurá por eſſo hecho vana la verdad de Dios?

4 חָלִילָה יְהִי־יְהֹוָה נֶאֱמָן וְכָל הָאָדָם כֹּזֵב הוּא כְּמוֹ נִכְתַּב לְמַעַן תִּצְדַּק בְּדָבְרֶךָ תִּזְכֶּה בְשָׁפְטֶךָ ׃

En ninguna manera: qorque Dios es verdadero, y todo hombre es mentiroſo: como eſta eſcripto, Para que ſeas juſtificado en tus dichos: y venças quando juzgáres.

5 וְאִם־עַוְלָתֵכֶם אֶת־צִדְקַת־אֱלֹהִים תָּקִים מַה־נֹּאמַר הֶחוֹמֵס אֱלֹהִים הֶחָרָה בְּאַפּוֹ כָּאָדָם מְדַבֵּר אָנֹכִי ׃

Y ſi nueſtra iniquidad encarece la juſticia de Dios, que diremos: Serà por eſſo injuſto Dios, que da caſtigo? (hablo como hombre.)

6 חָלִילָה וְאֵיכָכָה יִשְׁפּוֹט אֱלֹהִים אֶת־הָעוֹלָם ׃

En ninguna manera? de otra manera, como juzgaria Dios el mundo?

7 וְאִם אֱמֶת אֱלֹהִים בְּכָזָב אֲשֶׁר בִּי הוֹתִירָה אֶל־כְּבוֹדוֹ מַה־עוֹד אֲנִי כְּמוֹ חַטָּא אֶשָּׁפֵט ׃

Porque ſi la verdad de Dios con mi mentira creció à gloria ſuya, porque aun tambien yo ſoy juzgado como peccador?

ΚΕΦΑΛ. γ.

Τί οὖν τὸ περισσὸν τοῦ ἰουδαίου; ἢ τίς ἡ ὠφέλεια τῆς περιτομῆς;

Quel eſt donc l'auantage du Iuif? ou quel eſt le profit de la Circoncision?

2. Πολὺ κατὰ πάντα τρόπον. πρῶτον μὲν γὰρ ὅτι ἐπιστεύθησαν τὰ λόγια τοῦ θεοῦ.

Grand en toute mainiere: ſur tout en ce que les oracles de Dieu leur ont eſté commis.

3. Τί γάρ, εἰ ἠπίστησάν τινες; μὴ ἡ ἀπιστία αὐτῶν τὴν πίστιν τοῦ θεοῦ καταργήσει;

Car qu'en eſt-il, ſi quelques vns n'ont point creu? leur incredulité aneantira-elle la foy de Dieu?

4. Μὴ γένοιτο. γινέσθω δὲ ὁ θεὸς ἀληθής, πᾶς δὲ ἄνθρωπος ψεύστης, καθὼς γέγραπται. ὅπως ἂν δικαιωθῇς ἐν τοῖς λόγοις σου, καὶ νικήσῃς ἐν τῷ κρίνεσθαί σε.

Ainſi n'aduiene: ains Dieu ſoit veritable, & tout homme menteur: ſelon qu'il eſt eſcrit, Afin que tu ſois trouué iuſte en tes paroles, & que tu ayes gain de cauſe quand tu es iugé.

5. Εἰ δὲ ἡ ἀδικία ἡμῶν, θεοῦ δικαιοσύνην συνίστησι, τί ἐροῦμεν; μὴ ἄδικος ὁ θεὸς ὁ ἐπιφέρων τὴν ὀργήν; κατὰ ἄνθρωπον λέγω.

Que ſi noſtre iniuſtice recommande la iuſtice de Dieu, que dirons-nous? Dieu eſt-il iniuſte, quand il punit? (ie parle en homme.)

6. Μὴ γένοιτο· ἐπεὶ πῶς κρινεῖ ὁ θεὸς τὸν κόσμον;

Ainſi n'aduiene: autrement, comment Dieu iugera-il le monde?

7. Εἰ γὰρ ἡ ἀλήθεια τοῦ θεοῦ ἐν τῷ ἐμῷ ψεύσματι ἐπερίσσευσεν, εἰς τὴν δόξαν αὐτοῦ, τί ἔτι κἀγὼ ὡς ἁμαρτωλὸς κρίνομαι.

Car ſi la verité de Dieu eſt plus abondante par ma menterie à ſa gloire, pourquoi ſuis-ie encor condamné pour pecheur?

CAP. III.

QVid ergo amplius Iudæo eſt? aut quæ utilitas circunciſionis?

What is then the preferment of the Iewe? or what is the profite of circumciſion?

2. Multum per omnem modum. Primum quidem quia credita ſunt illis eloquia Dei.

Much euerie maner of way: for chiefly / becauſe vnto them were committed the oracles of God.

3. Quid enim ſi quidam illorum non crediderunt? Nunquid incredulitas illorum fidem Dei evacuavit?

For what/though ſome did not beleeue? ſhall their vnbeliefe make the faith of God without effect?

4. Abſit. Eſt autem Deus verax: omnis autem homo mendax: ſicut ſcriptum eſt, Vt iuſtificeris in ſermonibus tuis: & vincas cum iudicaris.

God forbid: yea/let God be true/ and euerie man a liar/as it is written/ That thou mighteſt be iuſtified in thy wordes/ and ouercome/when thou art iudged.

5. Si autem iniquitas noſtra iuſtitiam Dei commendat, quid dicemus? Nunquid iniquus eſt Deus qui infert iram? (ſecundùm hominem dico.)

Now if our vnrigtheouſnes commend the righteouſnes of God / what ſhall we ſay? Is God vnrighteous which puniſheth? (I ſpeake as a man)

6. Abſit, alioquin quomodo iudicabit Deus hunc mundum?

God forbid: els how ſhall God iudge the worlde?

7. Si enim veritas Dei in meo mendacio abundavit, in gloriam ipſius: quid adhuc & ego tanquam peccator iudicor?

For if the veritie of God hath more abounded through my lie vnto is glorie/why am I yet condemned as a ſinner?

Das III. Capitel.

WArumb wird deñ das Jůdenthumb ſo hoch gehalten? Oder was nůtzet die Beſchneidung?

HVad fordel haffue da Joderne? Eller huad gaffner Omſkærelſen?

2. Zwar faſt vil. Zum erſten: Jnen iſt vertrauet Gottes Wort.

Sandelige ganſke meget. Førſt/ At de ere betrode til det / ſom Gud talede.

3. Daß aber etliche nicht glauben an daſſelbige/ was ligt dran? ſolt jrer Vnglaube Gottes Glaube auffheben?

Men at nogle icke tro paa det ſamme/ huad ligger der mact paa? Skulde deris vantro gøre Guds tro til inted?

4. Das ſey ferne. Es bleibe vilmehr alſo/ daß Gott ſey warhafftig/ vnnd alle Menſchen falſch. Wie geſchrieben ſtehet: Auff daß du gerecht ſeyeſt inn deinen Worten/ vnd ůberwindeſt wenn du gerichtet wirſt.

Det vere longt fra. Det bliffue meget mere ſaa/At Gud er ſandru / oc alle Menniſke falſke. Lige ſom ſcreffuit ſtaar/Paa det du ſkalt vere retferdig i dine ord / oc offeruinde/naar du bliffuer dømt.

5. Jſts aber alſo/ daß vnſer vngerechtigkeit Gottes Gerechtigkeit preiſet/ was wöllen wir ſagen? Jſt denn Gott auch vngerecht / daß er darůber zůrnet? (Jch rede alſo auff Menſchen weiſe.)

Men er det ſaa / at vor wretferdighed priſer Guds Retferdighed / huad ville wi ſige? Er da Gud oc wretferdig / at hand bliffuer vred der faare? (Jeg taler ſaa effter Menniſkelig viſſ.)

6. Das ſey ferne wie köndte ſonſt Gott die Welt richten?

Der vere longt fra. Huorledis kunde Gud ellers døme Verden?

7. Denn ſo die Warheit Gottes durch meine Lůgen herrlicher wirdt zu ſeinem preiß/ Warumb ſolt ich denn noch als ein Sůnder gerichtet werden?

Thi at bliffuer Guds ſandhed herligere til hans priſſ/ formedelſt min Løgn / Hui ſkulde ieg da end nu bliffue dømt ſom en Syndere?

Kapitola III.

WCzemž tehdy přewyſſuge Žid ? aneb který geſt vžitek obřezowánij ?

COž tedy zá godność ma Zyd á, bo co zá pożytek obrzezánia ?

2. Weliký náramně. Nayprwé tijm/ že geſt Židuom ſwěřen Zákon Božij.

Wielka wſzelákim ſpoſobem/ ábowiem náprzednieyſza tho ieſt rzecz iz im zwierzone ſa ſlowá Boze.

3. A což pak / že gſau někteřij z nich newěřili ? Zdali geſt newěra gegich wijru Božij wyprázdnila ?

Bo coż na tym / ieſli niektorzy byli niedowiarki / á zaz niedowiarſtwo ich wynicuie wiare Boza.

4. Nikoli. Neboť geſt Bůh prawdomluwný / ale každý člowěk lhář: Jakož pſáno geſt: Aby ſprawedliw byl včiněn w řečech twých / a přemohl když budeſs ſauditi.

Nie dary thego Boze / y owſzem nieg Bog bedzie prawdziwy / á wſzelki czlowiek klamca/iako nápiſano ieſt. Abyś byl nálezion ſpráwiedliwym w powieſciach twoich / y ábyś zwyćięzil gdy bywaſz ſadzon.

5. Pakli neprawoſt naſſe/ ſprawedlnoſt Božij wychwaluge/ což dijme ? Zdali neſprawedliwý geſt Buoh / kterýž vwodij hněw ? obyčegem lidſkým prawijm.

A ieſli nieſpráwiedliwość náſza Boza ſpráwiedliwość zaleca/ coz rzeczemy ? A zaz nieſpráwiedliwy Bog ktory karánie przepuſzcza ? (mowie wedle czlowieká.)

6. Odſtup to: Nebo/ kterak bude ſauditi Bůh tento ſwět:

Nie thakći ieſt/ bo ináczey/ Jákoz Bog ſadzić bedzie świát ?

7. Geſtli pak že prawda Božij mau lžij rozmohla ſe k ſláwě geho/ proč geſſtě y gá yako hřijſſnijk býwám ſauzen ?

Abowiem ieſli prawdá Boza przez moie klamſtwo obfitowála ku chwale iego/czemu ia dáley bywam oſadzon iáko grzeſzny ?

ג

8 אָו דַּלְמָא אַיְךְ דַּמְגַדְּפִין
עֲלַין אֱנָשָׁא וְאָמְרִין ד
דְּאָמְרִינַן דְּנֶעְבֶּד בִּישָׁתָא
דְּנֵאתְיָן טָבָתָא הָנוּן דְּדִינְהוֹן
גְּמִיר הוּ לְכֵאנוּתָא׃

E non piu tosto (secondo che noi siamo calunniati, e secondo che alcuni dicono che noi diciamo) facciam de mali, accioche ne vengano i beni? la damnatione de iquali è giusta.

9 מָנָא הָכִיל אֲחִידִינַן
יַתִּירָא דְּקַדְמַן פְּסַקְן עַל
יְהוּדָיֵא וְעַל אַרָמָיֵא
דִּתְחֵית חַטִּיתָא אִנּוּן
כֻּלְּהוֹן׃

Che dunque? siamo noi piu eccellenti? per niun modo, imperoche noi habbiam qui disopra conuinto che, tanto Giudei che Greci, tutti son sotto'l peccato.

10 אַיְךְ דַּכְתִיב דְּלַיְת כֵּאנָא
אַף לָא חַד׃

Si come è scritto, Non è chi sia giusto, ne pur vn solo.

11 וְלָא דְּמֶסְתַּכַּל וְלַית
דְּבָעֵא לַאלָהָא׃

Non è alcuno che intenda, non è chi cerchi Iddio.

12 כֻּלְּהוֹן סְטוֹ אַכְחֲדָא
וְאֶסְתַּלִיו וְלַית דְּעָבֵד ט
טָבְתָא אַף לָא חַד׃

Tutti hanno deuiato, e sono insiememente diuentati inutili: non è chi faccia bene, ne pur insin ad vn solo.

13 קַבְרָא פְּתִיחָא גַּגַּרְתְּהוֹן
וְלֶשָּׁנַיְהוֹן נְכוּלְתָּנִין וְחֶמְתָּא
דְּאֶסְפְּס תְּחִית סֶפְוָתְהוֹן׃

La lor gola è vn sepolcro aperto: hanno adoperate le lor lingue ad ingannare, sotto le lor labbra, è veleno d'aspidi.

14 פּוּמְהוֹן מְלֵא לוּטָתָא
וְמֵרְתָא׃

La bocca de quali è piena di maladittione e d'amaritudine.

ג

8 וְלֹא כַּאֲשֶׁר מְגַדְּפִין אוֹתָנוּ
וּכְמוֹ אוֹמְרִים אֲנָשִׁים לֵאמֹר
לָנוּ כִּי נַעֲשֶׂה אֶת־הָרָעוֹת אֲשֶׁר
תְּבוֹאֶנָה הַטּוֹבוֹת אֲשֶׁר מִשְׁפָּטָם
נִשְׁפָּט הוּא׃

No siendolo, como somos blasphemados, y como algunos dizen que nosotros dezimos, Hagamos males, paraque vengan bienes? la condenacion de los quales es justa.

9 וּמָה נִיקַר לֹא מְאוּמָה וּנְחִיב
אֶת־הַיְּהוּדִים וְאֶת־הַיְּוָנִים כֻּלָּם
לִהְיוֹתָם תַּחַת הַחֲטָאָה׃

Pues que? Somos mejores que ellos? En ninguna manera: porque ya auemos accusado à Iudios y à Griegos, que todos estan debaxo de peccado:

10 כְּמוֹ נִכְתַּב אֵינֶנּוּ צַדִּיק אֵין
גַּם אֶחָד׃

Como esta escripto, Que no ay justo, ni aun vno.

11 לֹא יֵשׁ מַשְׂכִּיל אֵינֶנּוּ דּוֹרֵשׁ
אֶת־אֱלֹהִים׃

No ay quien entienda, no ay quien busque a Dios.

12 הַכֹּל סָר יַחְדָּו נֶאֱלָחוּ אֵין
עֹשֵׂה טוֹב אֵין גַּם אֶחָד׃

Todos se apartaron, à vna fueron hechos inutiles: no ay quien haga lo bueno: no ay ni aun vno.

13 קֶבֶר פָּתוּחַ גְּרוֹנָם לְשׁוֹנָם
יַחֲלִיקוּן חֲמַת עַכְשׁוּב תַּחַת
שְׂפָתֵימוֹ׃

Sepulchro abierto es su garganta: con sus lenguas tratan engannosamente: veneno de aspides esta debaxo de sus labios.

14 אָלָה פִּיהוּ מָלֵא וּמִרְמוֹת
וָתֹךְ׃

Cuya boca està llena de maledicencia, y de amargura:

γʹ.

8. Καὶ μὴ καθὼς βλασφημούμεθα, καὶ καθώς φασί τινες ἡμᾶς λέγειν, ὅτι ποιήσωμεν τὰ κακὰ, ἵνα ἔλθῃ τὰ ἀγαθά; ὧν τὸ κρίμα ἔνδικόν ἐστι.

Ains plustost selon que nous sommes blasmés, & selon que disent quelques vns que nous disons, que ne faisons-nous des maux, afin que bien en aduiene? (desquels la condamnation est iuste.)

9. Τί οὖν; προεχόμεθα; οὐ πάντως· προῃτιασάμεθα γὰρ Ἰουδαίους τε καὶ Ἕλληνας πάντας ὑφ' ἁμαρτίαν εἶναι.

Quoi donc sommes-nous plus excellens? Nullement. Car nous auons cideuant conuaincu que tous, tant Iuifs que Grecs, sont sous peché.

10. Καθὼς γέγραπται, ὅτι οὐκ ἔστι δίκαιος, οὐδὲ εἷς.

Selon qu'il est escrit, Il n'y a nul iuste, non pas vn seul.

11. Οὐκ ἔστιν ὁ συνιῶν, οὐκ ἔστιν ὁ ἐκζητῶν τὸν Θεόν.

Il n'y a nul qui entende, il n'y a nul qui recerche Dieu.

12. Πάντες ἐξέκλιναν, ἅμα ἠχρειώθησαν, οὐκ ἔστι ποιῶν χρηστότητα, οὐκ ἔστιν ἕως ἑνός.

Ils ont tous fouruoyé, & ont esté ensemble rendus inutiles: il n'y a nul qui face bien, non iusqu'à vn.

13. Τάφος ἀνεῳγμένος ὁ λάρυγξ αὐτῶν· ταῖς γλώσσαις αὐτῶν ἐδολιοῦσαν· ἰὸς ἀσπίδων ὑπὸ τὰ χείλη αὐτῶν.

C'est vn sepulcre ouuert, que leur gosier: Ils ont frauduleusement vsé de leurs langues: sous leurs leures il y a venin d'aspic.

14. Ὧν τὸ στόμα ἀρᾶς καὶ πικρίας γέμει.

Desquels la bouche est plein de malediction & d'amertume.

CAP. III.

8. Et non (ſicut blaſphemamur, & ſicut aiunt quidam nos dicere) faciamus mala, ut veniant bona? quorum damnatio iuſta eſt.

And (as we are blemed / & as ſome affirme that we ſay) why do we not euill / that good may come thereof? whoſe damnation is iuſt.

9. Quid ergo? præcellimus eos? Nequaquã. Cauſati enim ſumus Iudæos & Græcos, omnes ſub peccato eſſe.

What then? are we more excellent? No / in no wiſe: for we haue already proued / that all / both Jewes & Gentiles are vnder ſinne.

10. Sicut ſcriptum eſt: Quia non eſt iuſtus quiſquam.

As it is written / There is none righteous / no not one.

11 Non eſt intelligens, non eſt requirens Deum.

There is none that vnderſtandeth: there is none that ſeeketh God.

12. Omnes declinaverunt, ſimul inutiles facti ſunt: non eſt qui faciat bonum, non eſt uſque ad unum.

They haue all gone out of the way: they haue bene made altogether vnprofitable: there is none that doeth good / no not one.

13. Sepulchrum patens eſt guttur eorum, linguis ſuis doloſè agebant. Venenum aſpidum ſub labiis eorum.

Their throte is an open ſepulchre: they haue vſed their tongues to deceyte: the poyſon of aſpes is vnder their lippes.

14. Quorum os maledictione & amaritudine plenum eſt.

Whoſe mouth is full of curſing and bitterneſſe.

Das III. Capitel.

8. Vnd nicht vil mehr alſo thun (wie wir geleſtert werden / vnnd wie etliche ſprechen / daß wir ſagen ſollen) Laſſet vns übel thun / auff daß vns gutes darauß komme? Welcher verdamniß iſt gantz recht.

Oc icke meget mere gøre ſaa (lige ſom wi beſpaattis / oc ſom nogle ſige / at wi ſkulde ſige) lader oſſ gøre ilde / at der kand komme gaat aff? Huilcke fordømelſe ere gantſke retferdig.

9. Was ſagen wir denn nun? haben wir einen Vortheil? Gar keinen. Denn wir haben droben beweiſet / daß beyde Jüden vnd Griechen alle vnter der Sünde ſind.

Huad ſige wi da nu? Haffue wi nogen fordel? Aldelis ingen. Thi wi haffue før beuiſt / at baade Jøder oc Greker ere alle vnder ſynden.

10. Wie denn geſchrieben ſtehet: Da iſt nicht der gerecht ſey / auch nicht einer.

Lige ſom oc ſcreffuit ſtaar / der er ingen ſom er retferdig / ja icke en.

11. Da iſt nicht der verſtändig ſey / da iſt nicht / der nach Gott frage.

Der er icke nogen ſom er forſtandig / der er ingen ſom ſpør effter Gud.

12. Sie ſind alle abgewichen / vnd alleſampt vntüchtig worden. Da iſt nicht der gutes thu / auch nicht einer.

De ere alle affuigede / oc ere alleſammen bleffne vuillige / Der er icke nogen ſom gør gaat / oc icke end en.

13. Ihr Schlund iſt ein offen Grab / mit jren zungen handeln ſie trieglich / Otterngifft iſt vnter jhren Lippen.

Deris Strube er en oben Graff met deris Tunge handlede beſuigelige / der er Øgle forgifft vnder deris læbe.

14. Ihr Mund iſt voll fluchens vnd bitterkeit.

Deris Mund er fuld aff Bander oc beſkhed.

Kapitola III.

8. A ne radčgij podlé toho / yakož ſe nám rauhagij / a yakož prawij někteřij / žebychom řijkali: Cžiňme zlé wěcy / ať přijgdau dobré? kterýchžto odſauzenij geſt ſprawedliwé.

A (iáko zle o nas mowia / y iáko nie ktorzy powiedaia iż mowiemy /) Cze muż złych rzeczy nie tzyniemy áby przyſzły dobre? ktorych pothepienie ieſt ſpráwiedliwe.

9. Což tehdy my přewyſſugem ge? Žádným obyčegem. Neb gſme dokázali toho že gſau Židé y Řekowé wſſyčkni pod hřijchem:

Coż tedy / á zaż my ieſteſmy zacnieyſzymi? żadnym ſpoſobem / gdyżechmy przed thym przepárli Zydy y Greki iż wſzyſcy ſa pod grzechem.

10. Jakož geſt pſáno: Zenenij ſprawedliwého žádného.

Jáko nápiſano ieſt / Nie máſz żadnego ſpráwiedliwego áż do iednego.

11. Nenij rózumného / nenij kdoby hledal Boha.

Nie ieſt żáden ktoryby rozumiał / á nie máſz ktoby Bogá ſzukał.

12. Wſſyčkni ſe vchýlili / wſſyčkni neužitečnij gſau včiněni: Nenij kdoby činil dobré / nenij až do gednoho.

Wſzyſcy odſtąpili / y ſpołu ſtáli ſie niepożytecznymi / nie máſz ktoby dobrze czynił / nie máſz áż do iednego.

13. Hrob otewřený geſt hrdlo gegich / yazyky ſwými lſtiwě mluwili: Ged Hadowý pod rty gegich.

Gárdło ich ieſt grobem otwártym / iezykow ſwych vżywáli ná zdrádę / á pod wárgámi ich ieſt iad Aſpidow.

14. Kterýchžto vſta plná gſau zlořečenſtwij a hořkoſti.

Ktorych vſtá nápełnione ſą prze klinánia y gorzkośći.

ג

15 וְרֶגְלַיְהוּן קַלִּילָן לְמֵאשַׁד דְּמָא׃

I lor piedi son veloci à spargere il sangue.

16 שְׁחָקָא וְדֻוָּנָא בְּאוּרְחָתְהוּן׃

Ne le vie loro è distruttione e calamità.

17 וְאוּרְחָא דִּשְׁלָמָא לָא יִדְעוּ׃

E non hanno conosciuto la via de la pace.

18 וְדֶחְלְתֵהּ דַּאלָהָא לַיְת קְדָם עַיְנַיְהוּן׃

Non è timor di Dio dinanzi à gli occhij loro.

19 יָדְעִינַן דֵּין דְּמֶדֶּם דְּאָמַר נָמוּסָא לְאַיְלֵין דִּבְנָמוּסָא אֶנוּן אָמַר דְּכֻל פּוּם יֶסְתְּכַר וְעָלְמָא כֻּלֵּהּ יֶתְחַיַּב לַאלָהָא׃

Hor noi sappiamo che tutte le cose che la Legge dice, ella le dice à quelli che son sotto la Legge: acciothe ogni bocca si chiuda, e tutto'l mondo sia colpevole dinanzi à Dio.

20 מֶטוּל דְּמֶן עֶבְדַּוְהִי ד דְּנָמוּסָא לָא מֶזְדַּדַּק כֻּל בְּסַר קְדָמַוְהִי מֶן נָמוּסָא גֵּיר אֶתִּידְעַת חְטִיתָא׃

Perilche nisuna carne si giustificarà dinanzi à lui per le opere de la Legge: imperoche per la Legge si ha la cognition del peccato.

21 הָשָׁא דֵּין דְּלָא נָמוּסָא כֵּאנוּתֵהּ דַּאלָהָא אֶתְגַּלְיַת וּמַסְהֶד עֲלַיָּה הוּ נָמוּסָא וּנְבִיֵּא׃

Ma hora la giustitia di Dio s'è manifestata senza la Legge, havendo testimonio da la Legge e da i Profeti.

22 כֵּאנוּתֵהּ דֵּין דַּאלָהָא בְּיַד הַיְמָנוּתָא הִי דְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא לְכֻל נָשׁ אַף עַל כֻּל נָשׁ דִּמְהַיְמֶן בֵּהּ לַיְת גֵּיר פּוּרְשָׁנָא׃

La giustitia dico di Dio per la fede di IESV *Christo, in tutti e sopra tutti quelli che credeno, percioche non ci è alcuna differentia.*

23 מֶטוּל דְּכֻלְּהוּן חַטַו וַחְסִירִין מֶן תֶּשְׁבּוּחְתֵּה דַּאלָהָא׃

Conciosia che tutti hanno peccato, e sono spogliati de la gloria di Dio.

ג

15 יְמַהֲרוּ רַגְלֵיהֶם לִשְׁפֹּךְ דָּם׃

Sus pies ſon ligeros à derramar ſangre.

16 שֹׁד וָשֶׁבֶר בִּמְסִלּוֹתָם׃

Quebrandamiento y deſuentura ay en ſus caminos.

17 וְדֶרֶךְ שָׁלוֹם לֹא יָדָעוּ׃

Y camino de paz no conocieron.

18 אֵין פַּחַד אֱלֹהִים לְנֶגֶד עֵינֵיהֶם׃

No ay temor de Dios delante de ſus ojos.

19 וְיָדַעְנוּ כִּי כָּל־הַמְדַבֶּרֶת הַתּוֹרָה תְּדַבֵּר לָאֵלֶּה אֲשֶׁר בַּתּוֹרָה לְמַעַן כָּל־פִּי יִסָּכֵר וְיִכָּנַע כָּל־הָעוֹלָם לֵאלֹהִים׃

Empero ya ſabemos que todo loque la Ley dize à los que eſtan en la Ley lo dize: para que toda boca ſe tape, y que todo el mundo ſe ſujete à Dios.

20 עַל־כֵּן בְּמַעֲשֵׂי הַתּוֹרָה לֹא נִצְדַּק כָּל־בָּשָׂר לְפָנָיו כִּי בַתּוֹרָה דַּעַת הַחַטָּאָה׃

Que por las obras de la Ley ninguna carne ſe juſtificará delante del: porque por la Ley es el conocimiento del peccado.

21 וְעַתָּה בִּבְלִי תּוֹרָה צִדְקַת אֱלֹהִים נִגְלָתָה הַהוּעֲדָה מִתּוֹרָה וּמִנְּבִיאִים׃

Empero aora, ſin la Ley, la juſticia de Dios ſe ha manifeſtado teſtificada por la Ley y por los Prophetas.

22 כִּי צִדְקַת אֱלֹהִים בֶּאֱמוּנַת יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ בְּכֻלָּם וְאֶל־כֻּלָּם הַמַּאֲמִינִים כִּי אֵינֶנָּה מַבְדָּלָה׃

La juſticia, digo de Dios por la fe de Ieſus el Chriſto, para todos y ſobre todos losque creen en el: porque no ay differenciá.

23 כִּי כֻלָּם חָטְאוּ וְחָסְרוּ כְּבוֹד אֱלֹהִים׃

Porquanto todos peccaron, y tienen neceſſidad de la gloria de Dios:

γ.

15. Ὀξεῖς οἱ πόδες αὐτῶν ἐκχέαι αἷμα.

Leurs pieds ſont legers à eſpandre le ſang.

16. Σύντριμμα καὶ ταλαιπωρία ἐν ταῖς ὁδοῖς αὐτῶν.

Deſtruction & miſere eſt en leurs voyes,

17. Καὶ ὁδὸν εἰρήνης οὐκ ἔγνωσαν.

Et n'ont point cognu la voye de paix.

18. Οὐκ ἔστι φόβος θεοῦ ἀπέναντι τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν.

La crainte de Dieu n'eſt point deuant leurs yeux.

19. Οἴδαμεν δὲ ὅτι ὅσα ὁ νόμος λέγει, τοῖς ἐν τῷ νόμῳ λαλεῖ· ἵνα πᾶν στόμα φραγῇ, καὶ ὑπόδικος γένηται πᾶς ὁ κόσμος τῷ θεῷ.

Or ſauons nous que tout ce que la Loy dit, elle le dit à ceux qui ſont ſous la Loy, afin que toute bouche ſoit fermee, & que tout le monde ſoit coulpable deuant Dieu.

20. Διότι ἐξ ἔργων νόμου οὐ δικαιωθήσεται πᾶσα σὰρξ ἐνώπιον αὐτοῦ· διὰ γὰρ νόμου ἐπίγνωσις ἁμαρτίας.

Parquoi nulle chair ne ſera iuſtifiee deuant lui par les œuures de la Loy: car par la Loy eſt donnee cognoiſſance du peché.

21. Νυνὶ δὲ χωρὶς νόμου δικαιοσύνη θεοῦ πεφανέρωται, μαρτυρουμένη ὑπὸ τοῦ νόμου καὶ τῶν προφητῶν.

Mais maintenant la iuſtice de Dieu eſt manifeſtee ſans Loy eſtant à icelle rendu teſmoignage par la Loy, & par les Prophetes.

22. Δικαιοσύνη δὲ θεοῦ διὰ πίστεως ἰησοῦ χριστοῦ, εἰς πάντας καὶ ἐπὶ πάντας τοὺς πιστεύοντας· οὐ γάρ ἐστι διαστολή.

Voire la iuſtice de Dieu, qui eſt par la foy en Ieſus Chriſt, enuers tous, & ſur tous les croyans: (car il n'a nulle difference:

23. Πάντες γὰρ ἥμαρτον, καὶ ὑστεροῦνται τῆς δόξης τοῦ θεοῦ.

Veu que tous ont peché, & ſont entierement deſtitués de la gloire de Dieu.)

CAP. III.

15. Veloces pedes eorum ad effundendum ſanguinem.

Their feete are ſwiſt to ſhead bloud.

16. Contritio & infelicitas in viis eorum.

Deſtruction and calamitie are in their wayes.

17. Et viam pacis non cognoverunt.

And the waye of peace they haue not knowen.

18. Non eſt timor Dei ante oculos eorum.

The feare of God is not before theyr eyes.

19. Scimus autem quoniam quæcunque lex loquitur, iis qui in lege ſunt loquitur: ut omne os obſtruatur, & ſubditus fiat omnis mundus Deo.

Now we know that whatſoeuer yͤ Law ſait/ it ſaith it to them which are vnder the Law/ that euery mouth may be ſtopped/ & all the worlde be culpable before God.

20. Quia ex operibus legis non iuſtificabitur omnis caro coram illo. Per legem enim cognitio peccati.

Therefore by the workes of the Lawe ſhall no fleſh be iuſtified in his ſight: for by the Law commeth the knowledge of ſinne.

21. Nunc autem ſine lege iuſtitia Dei manifeſtata eſt: teſtificata à lege & Prophetis:

But nowe is the righteouſnes of God made manifeſt without the Lawe/hauing witnes of the Lawe and of the Prophete.

22. Iuſtitia autem Dei per fidem Ieſu Chriſti, in omnes & ſuper omnes qui credunt in eum, non enim eſt diſtinctio.

To wit/the righteouſnes of God by the fayth of Jeſus Chriſt / vnto all/ and vpon all that beleeue.

23. Omnes enim peccaverunt: & egent gloria Dei.

For there is no difference: for all haue ſinned/ & are depriued of the glorie of God.

Das III. Capitel.

15. Jhre Füſſe ſind eilend Blut zuvergieſſen.

Deris Føder ere ſnare til at vdſtyrte Blod.

16. In jhren wegen iſt eitel Vnfall vnd Hertzenleid.

Der er idel wlycke oc Hiertis ſorg i deris vey.

17. Vnnd den Weg des Friedens wiſſen ſie nicht.

Oc de kende icke fredens vey.

18. Es iſt keine Forcht Gottes für jhren augen.

Der er ingen Guds fryct faar deris øyen.

19. Wir wiſſen aber das/ was das Geſetz ſaget/ das ſaget es denen/ die vnter dem Geſetze ſind/ auff daß aller Mund verſtopffet werde/ vnnd alle Welt Gott ſchuldig ſey.

Men wi vide/at huad ſom Lowen ſiger/ det ſiger hun til dem/ ſom ere vnder Lowen/ Paa det allis Mund ſkal tilſtoppis/ oc al Verden ſkal vere Gud ſkyldig.

20. Darumb/ das kein Fleiſch durch des Geſetzes werck für jhm gerecht ſein mag. Denn durch das Geſetz kompt erkenntniß der Sünde.

Fordi/ at der kand inted kød vere retferdig faar hannem/ formedelſt Lowens Gerninger. Thi at formedelſt Lowen kommer ſyndſens bekendelſe.

21. Nun aber iſt ohn zuthun des Geſetzes/die Gerechtigkeit/die für Gott gilt/ offenbaret/ welche doch iſt bezeuget/ durch das Geſetz vnd die Propheten.

Oc nu er den Retferdighed ſom gelder faar Gud/ obenbaret oc vidnet/ formedelſt Lowen oc Propheterne/ vden Lowens tilgørelſe.

22. Jch ſage aber von ſolcher Gerechtigkeit für Gott/ die da kompt durch den Glauben an Jeſum Chriſt/zu allen/vnd auff alle/die da glauben. Deñ es iſt hie kein vnterſcheid.

Men ieg ſiger om ſaadan retferdighed faar Gud/ ſom kommer formedelſt Troen til Jheſum Chriſtum. til alle oc paa alle/ ſom tro. Thi at her er inted forſkel.

23. Sie ſind allzumal Sünder/vnd mangeln des Ruhms/den ſie an Gott haben ſollen.

De ere alleſamme Syndere/ oc dem fattis den Roeſſ/ ſom de ſkulle haffue i Gud.

Kapitola I.

15. Nohy gegich rychlé k wylitij krwe.

Nogi ich ſa predkie ku rozlaniu krwie.

16. Setkenij a neſſtěſtij na ceſtách gegich.

Spuſtoſzenie y vtrapienie ieſt ná drogach ich.

17. A ceſty pokoge nepoznali:

A drogi pokoiu nie poználi.

18. Nenij bážně Božij před očima gegich.

Boia zñ Boza nie ieſt przedoczymá ich.

19. Wijme pak/ že cožkoli Zákon mluwij/ těm kteřijž gſau pod Zákonem mluwij: aby každá vſta byla zacpaná/a aby poddán byl weſſkeren Swět Bohu:

A my wiemy iž cokolwiek zakon mowi/ tym ktorzy w zakonie ſa mowi/ áby wſzelkie vſtá byly zatulone/ y áby byl winien wſzytek świát ſadu Bozego.

20. Nebo z ſkutkuow Zákona/ nebude ſprawedliw včinen žádný člowěk před nim Nebo ſkrze Zákon poznánij hřijchu geſt.

Przetho žadne čiáło nie bedzie vſpráwiedliwione przedoblicznoś ią iego z vczynkow zakonu/ gdyž przez zákon bywa poznánie grzechu.

21. Ale nynij bez Zákona ſpráwedlnoſt Božij zgewena geſt oſwědčena gſauc Zákonem y Proroky.

Ale teraz ſpráwiedliwość Boża ieſt obiáwioná przez zákon/ poświádczona świádectwem zákonu y Prorokow.

22 Sprawedliwoſt pak Božij/ ſkrze wijru Gežijſſe Kryſta kewſſem/ a nade wſſemi kteřijž wěřij w něho. Nebo nenij žádného rozdijlu.

Spráwiedliwość mowie Boża/ przez wiáre Jezuſá Kryſtuſá/ wſzytkim y ná wſzytki ktorzy wierza/ gdyž nie maſz rožności.

23. Wſſyckni gſau zagiſté zhřeſſyli/ a potřebugij ſlawy Božij.

Abowiem wſzyſcy zgrzeſzyli/ y nie doſtáwajm chwály Bożey.

ג

24 וּמְזַדַּדְקִין בְּטַיְבוּתָא
מַגָּן וּבְפוּרְקָנָא דְּאִיתַוְהִי
בְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא׃

Eſſendo giuſtificati in dono per la ſua gratia, per la redentione che è in Chriſto IESV.

25 הָנָא דְּקַדֶּם סָמֵהּ
אֱלָהָא חוּסָיָא בְּהַימָנוּתָא
דַּדְמֵהּ מֶטוּל חָטָהִין דְּמִן
קְדִים חַטִין׃

Ilquale Iddio ha conſtituito propitiatore per la fede nel ſangue di eſſo, à dimoſtrar la ſua giuſtitia, per la remeſſion de peccati precedenti, per la patientia di Dio.

26 בְּאַתְרָא דְּיַהֵב לַן
אֱלָהָא בְּמַגְּרַת רוּחֵהּ
לְתַחְוִיתָא דְּכֵאנוּתֵהּ ד
דְּבִזְבְנָא הָנָא דְּהוּ יֶהְוֵא
כֵּאנָא וַיְזַדֵּק בְּכֵאנוּתָא
לְמַן דְּבְהַימָנוּתָא הוּ דְּמָרַן
יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא׃

Per dimoſtrar dico la ſua giuſtitia in queſto preſente tempo: acciochè egli ſia trouato giuſto, e giuſtificante colui che è da la fede di IESV.

27 אֵיכַו הָכִיל שׁוּבְהָרָא
אֶתְבַּטַּל לֵהּ בְּאַיְנָא נָמוּסָא
דְּעַבְדֵא לָא אֶלָּא בְּנָמוּסָא
דְּהַימָנוּתָא׃

Doue è donque la gloriatione? Ella è eſcluſa. Per qual Legge? de le opere? Non gia: ma per la Legge de la fede.

28 מִתְרַעֵינַן הָכִיל ד
דְּבְהַימָנוּתָא הוּ מֶזְדַּדַּק
בַּר־נָשָׁא וְלָא בַּעֲבָדָא
דְּנָמוּסָא׃

Noi concludiamo dunque che l'huomo è giuſtificato per fede, ſenza l'opere de la Legge.

29 לְמָא הַגִּיר אֱלָהָא
דִּיהוּדָיֵא הוּ בַּלְחוּד ו
וְדַעַמְמֵא לָא אִין אַף
דְּעַמְמֵא׃

Iddio è egli ſolamente Dio de Giudei? non è egli ancor de Gentili? certo egli è ancor de Gentili.

30 מֶטוּל דְּחַד הוּ אֱלָהָא
דִּמְזַדֵּק גְּזוּרְתָּא בְּהַימָנוּתָא
אַף עוּרְלוּתָא בָּהּ —
בְּהַימָנוּתָא׃

Conciosia ch'egli è vn ſol Iddio, ilqual giuſtificarà la Circoncisione de la fede, e il Preputio per la fede.

ג

24 נִצְדָּקִים חִנָּם בִּתְחִנָּתוֹ בִּפְדוּת
אֲשֶׁר הִיא בְּיֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ׃

Iuſtificados gracioſamente por ſu gracia por la redemcion que es en Ieſus el Chriſto.

25 אֲשֶׁר שָׂמוֹ אֱלֹהִים לְכַפֹּרֶת
בֶּאֱמוּנָה בְּדָמוֹ לְהַרְאוֹת אֶת
צִדְקָתוֹ בְּשֵׂאתוֹ אֶת־הַחַטֹּאת
הָרִאשׁוֹנוֹת׃

Alqual Dios ha propueſto por aplacacion por la fe en ſu ſangre para manifeſtacion de ſu juſticia por para la remiſsion de los peccados paſſados:

26 בִּדְמִית אֱלֹהִים לְהַרְאוֹת
אֶת־צִדְקָתוֹ בְּעִתּוֹתֵינוּ לִהְיוֹתוֹ
צַדִּיק וּמַצְדִּיק לַאֲשֶׁר מֵאֱמוּנַת
יֵשׁוּעַ הוּא׃

Por la paciencia de Dios: manifeſtando ſu juſticia en eſte tiempo: paraque el ſolo ſea el Iuſto, z el que juſtifica àl que es de la fe de Ieſus el Chriſto.

27 וְאַיֵּה הַמְהַלֵּל נֶהְבַּל בְּמָה
תּוֹרָה הַבְּתוֹרַת הַמַּעֲשִׂים לֹא
כִּי אִם בְּתוֹרַת הָאֱמוּנָה׃

Donde pues eſtá la jactancia? Es Echada fuera. Por qual Ley? De las obras? no: mas por la Ley de la fe,

28 לָכֵן מְחַשְּׁבִים אֲנַחְנוּ בֶּאֱמוּנָה
לְהַצְדִּיק אֶת־הָאָדָם בִּבְלִי
מַעֲשֵׂי הַתּוֹרָה׃

Anſique determinamos ſer el hombre juſtifiado ſin las obras de la Ley.

29 אוֹ אִם אֱלֹהִים אֱלֹהֵי
הַיְהוּדִים לְבַדּוֹ הֲלֹא גַּם אֱלֹהֵי
הַגּוֹיִם אַף כִּי הַגּוֹיִם׃

O es Dios ſolamente dios de los Iudios? No es tambien Dios de las Gentes? cierto tambien es Dios de las Gentes.

30 עַל־כֵּן יְהוָה אֶחָד הוּא אֲשֶׁר
מַצְדִּיק לַמּוּלָה בֶּאֱמוּנָה וְלָעָרְלָה
בֶּאֱמוּנָה׃

Porque vn Dios es de todos, el qual juſtificarà de la fe la Circunciſion y por la fe àl Capullo.

γ'.

24. Δικαιούμενοι δωρεὰν τῇ αὐτοῦ χάριτι, διὰ τῆς ἀπολυτρώσεως τῆς ἐν χριστῷ ἰησοῦ.

Eſtans iuſtifies gratuitement par la grace d'icelui, par la redemption qui eſt en Ieſus Chriſt:

25. Ὃν προέθετο ὁ θεὸς ἱλαστήριον διὰ τῆς πίστεως ἐν τῷ αὐτοῦ αἵματι, εἰς ἔνδειξιν τῆς δικαιοσύνης αὐτοῦ, διὰ τὴν πάρεσιν τῶν προγεγονότων ἁμαρτημάτων,

Lequel Dieu a ordonné de tout temps pour propitiatoire par la foy, au ſang d'icelui, afin de demonſtrer ſa iuſtice, par la remiſſion des pechés precedens.

26. Ἐν τῇ ἀνοχῇ τοῦ θεοῦ, πρὸς ἔνδειξιν τῆς δικαιοσύνης αὐτοῦ ἐν τῷ νῦν καιρῷ, εἰς τὸ εἶναι αὐτὸν δίκαιον, καὶ δικαιοῦντα τὸν ἐκ πίστεως ἰησοῦ.

Suiuant la patience de Dieu: Voire afin de demõſtrer ſa iuſtice au temps preſent, afin qu'il ſoit trouué iuſte, & iuſtifiant celui qui eſt de la foy de Ieſus.

27. Ποῦ οὖν ἡ καύχησις; ἐξεκλείσθη. διὰ ποίου νόμου; τῶν ἔργων; οὐχί, ἀλλὰ διὰ νόμου πίστεως.

Où eſt donc la vantance: Elle eſt forcloſe par quelle loy: eſt ce par celle des œuures: Non, mais par la loy de la foy.

28. Λογιζόμεθα οὖν πίστει δικαιοῦσθαι ἄνθρωπον χωρὶς ἔργων νόμου.

Nous concluons donc que l'homme eſt iuſtifié par foy ſans les œuures de la Loy.

29. Ἢ ἰουδαίων ὁ θεὸς μόνον; οὐχὶ δὲ καὶ ἐθνῶν; ναὶ καὶ ἐθνῶν.

Dieu eſt il ſeulement le Dieu des Iuifs: ne l'eſt-il point auſſi des Gentils: certes il l'eſt auſſi bien des Gentils.

30. Ἐπείπερ εἷς ὁ θεός, ὃς δικαιώσει περιτομὴν ἐκ πίστεως, καὶ ἀκροβυστίαν διὰ τῆς πίστεως.

Car il y a vn ſeul Dieu qui iuſtifiera de la foy la Circonciſion, & le prepuce par la foy.

CAP. III.

24. Iuſtificati gratis per gratiam ipſius, per redemptionem quæ eſt in Chriſto Ieſu.

And are iuſtifyed freelye by his grace / through the redemption that is in Chriſt Jeſus.

25. Quem propoſuit Deus propitiationem, per fidem in ſanguine ipſius, ad oſtenſionem iuſtitiæ ſuæ, propter remiſſionem pręcedentium delictorum.

Whome God hath ſet forth to be a reconciliation through fayth in his blood/ to declare his righteouſnes / by the forgiueneſſe of ſinnes that are paſſed through the pacience of God.

26. In ſuſtentatione Dei, ad oſtenſionem iuſtitiæ eius in hoc tempore: ut ſit ipſe iuſtus,& iuſtificans eum,qui eſt ex fide Ieſu Chriſti.

To ſhewe at this time his righteouſnes/that he might be iuſt / and a iuſtifier of him which is of the fayth of Jeſus.

27. Vbi eſt ergo gloriatio tua? Excluſa eſt, Per quam legem? factorum? Non,ſed per legem fidei.

Where is then the reioycing? It is excluded. By what Lawe? of workes? Nay: but by the Lawe of fayth.

28. Arbitramur enim iuſtificari hominem per fidem ſine operibus legis.

Therefore we conclude/that a man is iuſtified by fayth without the workes of the Lawe.

29. An Iudæorum Deus tantum? nónne & Gentiũ? Imò & Gentium.

God/is he the God of the Jewes onely/ and not of the Gentiles alſo? yes/ euen of the Gentiles alſo.

30. Quoniam quidem unus eſt Deus, qui iuſtificat circunciſionem ex fide, & præputium per fidem.

For it is one God who ſhall iuſtifie circumciſion of fayth / & vncircumciſion through fayth.

Das III. Capitel.

24. Vnnd werden ohn verdienſt gerecht auß ſeiner Gnade/durch die Erlöſung / ſo durch Chriſto Jeſu geſchehen iſt.

Oc de bliffue retferdige aff hans naade vden fortieniſte / ved den Genløſning / ſom er ſkeet formedelſt Chriſtum Jheſum.

25. Welchen Gott hat fürgeſtellt zu einem Gnadenſtul durch den Glauben in ſeinem Blut / damit er die Gerechtigkeit / die für jhm gilt/darbiete/ in dem/ daß er Sünde vergibt/welche biß anher blieben war.

Huilcken Gud haffuer ſkicket til en Naadeſtol formeddlſt Troen i hans Blod / Huor met hand tilbiuder den Retferdighed / ſom gelder faar hannem / i det / at hand forlader Synden. Huilcken ſom vaar bleffuen hid indtil.

26. Vnter Göttlicher Gedult/auff daß er zu diſen Zeiten darböte die Gerechtigkeit/die für jhm gilt/Auff daß er allein Gerecht ſey / vnnd gerecht mache den / der da iſt des Glaubens an Jeſu.

Vnder Guddommelig taalmodighed / At hand vilde paa denne tid frembiude den Retferdighed/ſom gelder faar hannem / Paa det at hand ſkal alene vere Retferdig / oc gøre den retferdig / ſom haffuer Troen til Jheſum.

27. Wo bleibet nun der Ruhm? Er iſt nichts. Durch welch Geſetz? durch der werck Geſetz? Nicht alſo/ſondern durch des Glaubens Geſetz.

Huor bliffuer nu den Roeſſ? Hand er vde/ Formedelſt huilcken Low? ved Gerningers Lowen? Icke ſaa / formedelſt Troeus Low.

28. So halten wir es nun / daß der Menſch gerecht werde / ohn des Geſetzes Werck / alleine durch den Glauben.

Saa holde wi det nu / At Menniſken bliffuer retferdig/ vden Lowens Gerninger / alene formedelſt Troen.

29. Oder iſt Gott allein der Jüden Gott? Iſt er nicht auch der Heiden Gott? Ja freylich auch der Heiden Gott.

Eller er Gud alene Jødernis Gud? Er hand oc icke Hedningernis Gud? Ja friilge ocſaa Hedningernis Gud.

30. Sintemal es iſt ein einiger Gott/ der da gerecht machet die Beſchneidung auß den Glauben/vnd die Vorhaut durch den Glauben.

Efferdi hand er en eniſte Gud / ſom retferdig gør Omſkærelſen aff Troen / oc Forhuden formedelſt Troen.

Kapitola III.

24. Sprawedliwij včiněni gſauce darmo / miloſtij geho/ ſkrze wykaupenij / kteréž geſt w Kryſtu Gežijſſy.

Ale vſpráwiedliwieni ſa dármo / to ieſt / z láſki iego / przez odkupienie ſpráwione przez Jezuſá Kryſtuſá.

25. Gehožto Bůh wydal za Smijrcy/ ſkrze wijru/ we krwi geho/ k dokázanij ſprawedlnoſti Boži / pro odpuſſtěnij předeſſlých hřijchuow.

Ktorego Bog poſtánowił áby był vbłágániem przez wiárę/ wylawſzy krew ſwoię / ku okazániu ſpráwiedliwośći ſwoiey / dla odpuſzczenia grzechow przeſzłych.

26. W ſhowijwánij Božijm/ k okázanij ſprawedlnoſti geho wtomto čaſu: aby on Sprawedliwým byl / a ſprawedliwého činil toho/ který geſt z wijry Gežijſſe Kryſta.

Z ćirpliwośći Bożey / áby ſie okazálá ſpráwiedliwość terazniey ſzego czáſu / áby on był ſpráwiedliwy / y vſpráwiedliwiáiacy thego kthory ieſt z wiary Jezuſowey.

27. Kde geſt tehdy chlauba twá? wyprázdněna geſt. Skrze který Zákon? Skutkůwli? Nic/ ale Zákonem wijry.

Gdzież tedy chluba? Wyrzucona ieſt. Przez ktory zakon? vczynkowli? Nie / ále przez zakon wiáry.

28. Nebo za to držijme/ že člowěk ſprawedliw bywá včiněn ſkrze wijru bez ſkutkůw Zákona.

My thedy dowodzimy iż człowiek bywa vſpráwiedliwion przez wiárę / oprocz vczynkow zakonu.

29. Zdali geſt toliko Buoh Židůw? Zdali nenij y Pohanůw? Bagiſtě y Pohanůw.

Izali Bog ieſt thylko Zydow? izaż nie ieſt y pogánow? Jśćieć y pogánow.

30. Nebo zagiſtě geden geſt Bůh/ kterýž obřezánij ſpráwedliwé činij z wijry/ y také neobřezánij ſkrze wijru.

Abowiem ieden ieſt Bog ktory vſpráwiedliwi obrzezánie zwiany / y nie obrzezánie przez wiáre.

ג

31 למא הכיל נמוסא הו מבטלינן בהימנותא חס אלא נמוסא הי מקימינן׃

Annulliamo noi dunque la Legge per la fede? Non gia: anzi ſtabiliamo la Legge.

ד

1 מנא הכיל אמרינן על אברהם רישא דאבהתא דאשכח בבסר׃

Che diremo dunque noi, che ſecondo la carne habbia trouato Abraam padre noſtro?

2 אלו גיר אברהם מן עבדא אזדדק הוא אית הוא לה שובהרא אלא לא לות אלהא׃

Perche ſe Abraam fu giuſtificato per le opere, ha di che gloriarſi, ma non appreſſo Iddio.

3 מנא גיר אמר כתבא דהימן אברהם לאלהא ואתחשבת לה לזדיקו׃

Ma che dice la Scrittura? Abraam credette à Dio, e fugli riputato da eſſo à giuſtitia.

4 למן דפלח דין לא מתחשב לה אגרה איך דבטיבו אלא איך מן דמתתחיב לה׃ ד

Doue à colui che opera, la mercede non gli è deputata per gratia, ma per debito.

5 להו דין דלא פלח אלא הימן (בלחוד) במן דמזדק לחטיא מתחשבא לה הימנותה לכאנו׃

Et à colui che non opera, ma crede (ſolamente) in colui che giuſtifica l'empio, la ſua fede gli è riputata à giuſtitia.

6 איכנא דאף דויד אמר על טובוהי דגברא אינא דאלהא חשב לה זדיקותא דלא עבדא כד אמר׃

Come ancor Dauid dichiara la beatitudine de l'huomo, à cui Iddio imputa la giuſtitia ſenza le opere, dicendo.

ד

31 אך נבאר את־התורה באמונה חלילה לנו כי־אם נקים את־התורה׃

Luego deshazemos la Ley por la fe? En ninguna manera? antes eſtablecemos la Ley.

ד

1 ומה נאמר על־אברהם אבינו כי־מצא כבשר׃

Que pues diremos que halló Abraham nueſtro padre ſegun la carne?

2 ואם אברהם ממעשים נצדק יש־לו מהלל אך לא לפני־אלהים׃

Que ſi Abraham fue juſtificado por las obras, tiene gloria; mas no acerca de Dios.

3 ומה אמר הכתב והאמין אברהם ביהוה ויחשבה לו צדקה׃

Porque que dize la eſcriptura? Y creyo Abraham à Dios, y fuele atribuydo à juſticia.

4 והפועל פעליו מחירו לא נחשב לו בתחנה כי־אם בשכר׃

Empero àlque obra, no ſe le cuenta el ſalario por merced, mas por deuda.

5 ואשר איננו פועל כי אם מאמין (בלבד) באותו המצדיק לרשע תחשב־לו אמונתו צדקה׃

Mas alque no obra, ſino cree (tambien) en aquel que juſtifica àl impio, la fe le es contada por juſticia.

6 כאשר גם דוד אומר על־אשרי האדם לאשר יחשב יהוה לו צדקה בלי מעשים לאמר׃

Como tambien Dauid dize, Ser bienauenturado el hombre, àl qual Dios atribuye juſticia ſin las obras, Diziendo.

γʹ.

31. Νόμον οὖν καταργοῦμεν διὰ τῆς πίστεως; μὴ γένοιτο· ἀλλὰ νόμον ἱστῶμεν.

Aneantiſſons-nous donc la Loy par la foy: Ainſi n'aduiene: ains nous eſtabliſſons la Loy.

ΚΕΦΑΛ. δʹ.

Τί οὖν ἐροῦμεν ἀβραὰμ τὸν πατέρα ἡμῶν εὑρηκέναι κατὰ σάρκα;

Que dirons nous donc qu'Abraham noſtre pere a trouué ſelon la chair.

2. Εἰ γὰρ ἀβραὰμ ἐξ ἔργων ἐδικαιώθη, ἔχει καύχημα, ἀλλ᾽ οὐ πρὸς τὸν θεόν.

Certes ſi Abraham a eſté iuſtifié par les œuures, il a dequoi ſe vanter, mais non pas enuers Dieu.

3. Τί γὰρ ἡ γραφὴ λέγει; ἐπίστευσε δὲ ἀβραὰμ τῷ θεῷ, καὶ ἐλογίσθη αὐτῷ εἰς δικαιοσύνην.

Car que dit l'Eſcriture? Abraham a creu à Dieu, & il lui a eſté alloué à iuſtice.

4. Τῷ δὲ ἐργαζομένῳ ὁ μισθὸς οὐ λογίζεται κατὰ χάριν, ἀλλὰ κατὰ τὸ ὀφείλημα.

Or à celui qui œuure, le loyer ne lui eſt point alloué pour grace, mais pour choſe deuë.

5. Τῷ δὲ μὴ ἐργαζομένῳ, πιστεύοντι δὲ (μόνον) ἐπὶ τὸν δικαιοῦντα τὸν ἀσεβῆ, λογίζεται ἡ πίστις αὐτοῦ εἰς δικαιοσύνην.

Mais à celui qui n'œuure point, ains croit (ſeulement) en celui qui iuſtifie le meſchant, ſa foi lui eſt allouee à iuſtice.

6. Καθάπερ καὶ δαυὶδ λέγει τὸν μακαρισμὸν τοῦ ἀνθρώπου, ᾧ ὁ θεὸς λογίζεται δικαιοσύνην χωρὶς ἔργων (λέγων.)

Comme auſſi Dauid declare la beatitude de l'homme à qui Dieu alloue iuſtice ſans œures, diſant.

AD ROMANOS.

CAP. III.

31. Legem ergo deſtruimus per fidem? Abſit, ſed legem ſtatuimus.

Do we then make the Law of none effect through faytℏ? God forbid: Yea we eſtabliſh the Law.

CAP. IIII.

QVid ergo dicemus inveniſſe Abraham patrem noſtrum ſecundùm carnem?

What ſhall we ſay then / that Abraham our father hath founde concerning the fleſh?

2. Si enim Abraham ex operibus iuſtificatus eſt: habet gloriam, ſed non apud Deum.

For if Abraham were iuſtified by workes/he hath wherein to reioyce/but not with God.

3. Quid enim dicit ſcriptura? Credidit Abraham Deo: & reputatum eſt illi ad iuſtitiam.

For what ſaith the Scripture? Abraham beleeued God/and it was counted to him for righteouſnes.

4. Ei autem qui operatur, merces non imputatur ſecundùm gratiam, ſed ſecundùm debitum.

Now to him that worketh/the wages is not counted by fauour / but by dette.

5. Ei verò qui non operatur, credenti autem (*tantum*) in eum qui iuſtificat impium, reputabitur fides eius ad iuſtitiam (ſecundùm propoſitum gratiæ Dei.)

But to him that worketh not / but beleeueth (onely) in him that iuſtifieth the vngodly / his fayth is counted for righteouſnes.

6. Sicut & David dicit beatitudinē hominis, cui Deus accepto fert iuſtitiam ſine operibus (*dicens.*)

Euen as David declareth the bleſſednes of the man / vnto whom God imputeth righteouſnes without workes/ ſaying.

An die Römer.

Das III. Capitel.

3. Wie? heben wir denn das Geſetze auff durch den Glauben? Das ſey ferne / ſonder wir richten das Geſetz auff.

Huorledis? Gøre wi da Lowen til inted / formedelſt Troen? Det vere longt fra/Men wi oprette Lowen.

Das IIII. Capitel.

WAs ſagen wir denn von vnſerm Vater Abraham / daß er funden habe nach dem Fleiſch?

HVad ſige wi da om vor Fader Abraham / at hand haffuer fundet effter kødet?

2. (Das ſagen wir:) Iſt Abraham durch die Werck gerecht/ſo hat er wol rhum / aber nicht für Gott.

Det ſige wi/Er Abraham retferdig formedelſt Gerninger/ da haffuer hand vel roeſſ/ Men icke faar Gud?

3. Was ſagt aber die Schrifft? Abraham hat Gott geglaubet / vnnd das iſt jhm zur Gerechtigkeit gerechnet.

Huad ſiger da Scrifften? Abraham trode Gud/ oc det er regnet hannem til Retferdighed.

4. Dem aber/der mit Wercken vmbgehet/ wirdt der Lohn nicht auß gnaden zugerechnet/ ſondern auß pflicht.

Men den ſom omgaaſſ met Gerninger / hannem bliffuer icke Løn tilregnet aff naade / men aff fortieniſte.

5. Dem aber / der nicht mit Wercken vmbgehet / glaubet aber (alleine) an den/der die Gottloſen gerecht macht / dem wirdt ſein Glaube gerechnet zur Gerechtigkeit.

Oc den / ſom icke omgaaſſ Gerninger / oc troer (alene) paa den/ ſom gør den Vgudelige redferdig / hannem bliffuer hans Tro regnet til retferdighed.

6. Nach welcher weiſe auch David ſagt / daß die Seligkeit ſey allein des Menſchen / welchem Gott zurechnet die Gerechtigkeit / ohn zuthun der Werck / da er ſpricht:

Effter huilcken ſkick Dauid oc taler/At ſalighed hører allene det Menniſke til/huilcket Gud regner retferdighed til /vden Gerningers tilgørelſe. Der ſom hand ſiger.

K Rzijmanuum.

Kapitola III.

31 Cožtehda Zákon kážýme ſkrze wijru? Nikoli / ale Zákon twrdijme?

Zakon tedy niecuiemy przez wiárę? By namniey / ále zakon ſtánowimy.

Kapitola IIII.

COž tehdy dijme/ že geſt doſſel Abraham Otec naſs podlé těla.

COż tedy rzeczemy iż Abráám ociec náß otrzymał wedle ciáła.

2. Geſtli Abraham z ſkutkůw Zákona ſprawedliw včiněn / má chwálu / ale ne v Boha.

Abowiem ieſli Abráám z vczynkow był vſpráwiedliwion / ma ſie z czego chlubić / ále nie przed Bogiem.

3. Nebo co pijſmo o něm prawij? Vwěřil Abraham Bohu / y počteno gemu k ſprawedlnoſti.

Abowiem coż piſmo mowi? Vwierzył Abráám Bogu / y poczytano mu ieſt ku ſpráwiedliwośći.

4. Tomu pak kdož činij ſkutky / odplata nebýwá počtena wedlé miloſti / ale wedlé dluhu.

A themu co roby / zapłátá nie ieſt poczytáná zá łáſkę / ale zá powinną rzecz.

5. Tomu pak kdož nečinij ſkutkůw / ale wěřij (toliko) w toho kterýž ſprawedliwého činij hřijſſného / býwá počtena wijra geho k ſprawedlnoſti / (wedlé vloženij miloſti Božij.)

Temu zás co nie robi / ále wierzy (thylko) wtego ktory vſpráwiedliwia niepoboznego / ieſt poczytaná wiárá iego zá ſpráwiedliwość.

6. Jakož y David prawij o blahoſlawenſtwj člowěka / kterémuBuoh přičijtá ſprawedlnoſt bez ſkutkuow Zákona: (řka)

Jáko te z Dawid opowieda ßczeſliwość człowieká / ktoremu Bog poczyta ſpráwiedliwość bez vczynkow / mowiąc:

ד

7 דְטוּבַיְהוּן לְאַילֵין ד
דְּאֶשְׁתְּבֶק לְהוּן עַוְלְהוּן ו
וְאֶתְכַּסִיו חַטָהַיְהוּן׃

Beati coloro, de quali le iniquità ſon rimeſſe, e i peccati de quali ſon coperti.

8 וְטוּבַוְהי לְגַבְרָא דְּלָא
יַחְשׁוּב לֵהּ אַלָהָא חַטִיתֵהּ׃

Beato l'huomo, à cui il Signore non imputarà il peccato.

9 הָנָא הָכִיל טוּבָא עַל
גְּזוּרְתָּא הוּ אָו עַל עוּרְלוּתָא.
אָמְרִינַן גֵּיר דְּאֶתְחַשְׁבַת
לְאַבְרָהָם הַיְמָנוּתֵהּ לְכֵאנוּ׃

Queſta dichiaratione dunque de la beatitudine tocca ella ſolamente à la circonciſione, o al preputio ancora? Imperoche noi diciamo che la fede ad Abraam fu riputata à giuſtitia.

10 אַיכַנָא הָכִיל אֶתְחַשְׁבַת
לֵהּ בַּגְזוּרְתָּא אָו
בְּעוּרְלוּתָא לָא הְוָא
בַּגְזוּרְתָּא אֶלָּא בְּעוּרְלוּתָא׃

Come dunque gli fu riputata? quando egli era ne la circonciſione, ò pur quando egli era nel preputio? Non gia ne la circonciſione: ma nel preputio.

11 אָתָא הוּ גֵּיר שַׁקְלָהּ
לַגְזוּרְתָּא וְחָתְמָא ד
דְּכֵאנוּתָא דְּהַיְמָנוּתֵהּ
דַּבְעוּרְלוּתָא דְּנֶהְוֵא אַבָא
לְכֻלְּהוּן אַילֵין דְּמְהַיְמְנִין
מֶן עוּרְלוּתָא דְּתֶתְחְשֵׁב
אַף לְהוּן לְכֵאנוּ׃

E poi preſe il ſegno de la circonciſione per ſigillo de la giuſtitia de la fede, che era ſtata nel preputio: accioch'es fuſſe padre di tutti i credenti che ſi trouaſſen nel preputio: à fine che anco à loro fuſſe imputata la giuſtitia.

12 וַאבָא לַגְזוּרְתָּא לָא
הְוָא לְאַילֵין דְּמֶן גְּזוּרְתָּא
אֶנוּן בַּלְחוּד אֶלָּא אַף
לְאַילֵין דְּשָׁלְמִין לְעֶקְבָתָא
דְּהַיְמָנוּתָא דְּעוּרְלוּתָא
דַּאבוּן אַבְרָהָם׃

E fuſſe padre de la circonciſione, cioè à quelli che non ſolamente ſono de la circonciſione, ma che ancor ſeguitano le veſtigie de la fede, del noſtro padre Abraam, che hebbe, durando il preputio.

ד

7 אַשְׁרֵי נְשׂוּי פֶּשַׁע כְּסוּי חֲטָאָה׃

Bienauenturados aquellos cuyas iniquidades ſon perdonadas, y cuyos peccados ſon cubierdos.

8 אַשְׁרֵי אָדָם לֹא יַחְשֹׁב יְהֹוָה
לוֹ עָוֹן׃

Bienauenturado el varon àl qual el Sennor no imputó peccado.

9 וְהָאִשּׁוּר הַזֶּה הֲיֵשׁ עַל־הַמּוּלָה
אוֹ גַם עַל־הָעֲרֵלָה וְאוֹמְרִים
אֲנַחְנוּ כִּי נֶחְשְׁבָה לְאַבְרָהָם
אֱמוּנָתוֹ לִצְדָקָה׃

Eſta beatificacion pues es ſolamente en la çircunciſion, ô tambien en el capullo? porque dezimos que à Abraham fue contada la fe por juſticia?

10 וְאֵיךְ נֶחְשְׁבָה אִם־בִּהְיוֹתוֹ
בַּמּוּלָה אוֹ בָּעָרְלָה לֹא בַמּוּלָה
כִּי אִם בָּעָרְלָה׃

Como pues le fue contada en la circunciſion o en el capullo? no en la circunciſion, ſino en el capullo.

11 וְאוֹת הַמּוּלָה לָקַח לַחְתּוֹם
הַצְּדָקָה וֶאֱמוּנָה אֲשֶׁר בָּעָרְלָה
לִהְיוֹתוֹ אֲבִי כָּל־הַמַּאֲמִינִים
בָּעָרְלָה לְהֵחָשֵׁב גַּם לָהֶם
לִצְדָקָה׃

Y recibió la circunciſion por ſennal, por ſello de la luſticia de la fe que tuuo en el capullo: paraque fueſſe padre de todos los creyentes por el capullo, paraque tambien à ellos les ſea contado por juſticia:

12 וַאֲבִי הַמּוּלָה לְאֵלֶּה לֹא לְבַד
אֲשֶׁר מִמּוּלָה כִּי־אִם גַּם לְאֵלֶּה
אֲשֶׁר יָקוּמוּ בְּעִקְּבוֹת אֱמוּנַת
אַבְרָהָם אָבִינוּ אֲשֶׁר הָיְתָה לוֹ
בַּמּוּלָה׃

Y que ſea padre de la circunciſion, no ſolamente à los que ſon de la circunciſion, mas tambien à losque ſiguen las piſadas de la fe que fue en nueſtro padre Abrahã antes de ſer circuncidado.

δ.

7. Μακάριοι ὧν ἀφέθησαν αἱ ἀνομίαι, καὶ ὧν ἐπεκαλύφθησαν αἱ ἁμαρτίαι·

Bien-heureux ſont ceux deſquels les iniquités ſont pardonnees, & deſquels les pechés ſont couuerts.

8. Μακάριος ἀνὴρ ᾧ οὐ μὴ λογίσηται κύριος ἁμαρτίαν.

Bien-heureux eſt l'homme auquel le Seigneur n'aura point impute le peché.

9. Ὁ μακαρισμὸς οὖν οὗτος ἐπὶ τὴν περιτομὴν, ἢ καὶ ἐπὶ τὴν ἀκροβυστίαν; λέγομεν γὰρ ὅτι ἐλογίσθη τῷ ἀβραὰμ, ἡ πίστις εἰς δικαιοσύνην.

Ceſte declaration donc de la beatitude eſt-elle ſeulement en la circonciſion, ou auſſi au prepuce? car nous diſôs que la foy a eſté allouee à Abraham à iuſtice.

10. Πῶς οὖν ἐλογίσθη; ἐν περιτομῇ ὄντι, ἢ ἐν ἀκροβυστίᾳ; οὐκ ἐν περιτομῇ, ἀλλ' ἐν ἀκροβυστίᾳ.

Comment donc lui a-elle eſté allouee? a-ce eſté lui eſtant ia circoncis, ou durant le prepuce? ce n'a point eſté en la circonciſion, mais durant le perpuce.

11. Καὶ σημεῖον ἔλαβε περιτομῆς, σφραγῖδα τῆς δικαιοσύνης τῆς πίστεως τῆς ἐν τῇ ἀκροβυστίᾳ. εἰς τὸ εἶναι αὐτὸν πατέρα πάντων τῶν πιστευόντων δι' ἀκροβυστίας, εἰς τὸ λογισθῆναι καὶ αὐτοῖς τὴν δικαιοσύνην.

Puis il receut le ſigne de la circonciſion pour vn ſeau de la iuſtice de la foy, laquelle il auoit receue durant le prepuce, afin qu'il fuſt pere de tous ceux qui croyent eſtans au prepuce, & que la iuſtice leur fuſt auſſi allouee.

12. Καὶ πατέρα περιτομῆς, τοῖς οὐκ ἐκ περιτομῆς μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῖς στοιχοῦσι τοῖς ἴχνεσι τῆς ἐν τῇ ἀκροβυστίᾳ πίστεως τοῦ πατρὸς ἡμῶν ἀβραάμ.

Et pere de la circonciſion, aſſauoir de ceux qui ne ſont point ſeulement de la circonciſion, mais qui auſſi ſuiuent le train de la foy de noſtre Pere Abraham, laquelle il a euë durant le prepuce.

CAP. IIII.

7. Beati, quorum remiſſæ ſunt iniquitates, & quorum tecta ſunt peccata.

Bleſſed are they / whoſe iniquities are forgiuen/ and whoſe ſinnes are couered.

8. Beatus vir cui non imputavit Dominus peccatum.

Bleſſed is the man/ to whom the Lord imputeth not ſinne.

9. Beatitudo ergo hæc in circunciſione manet, an etiam in præputio? Dicimus enim quia reputata eſt Abrahæ fides ad iuſtitiam.

Came this bleſſednes then vpon the circumciſion onely / or vpon the vncircumciſion alſo? For we ſay/ that fayth was imputed vnto Abraham for righteouſnes.

10. Quomodo ergo reputata eſt? in circunciſione, an in præputio? Non in circunciſione, ſed in præputio.

How was it then imputed? when he was circumciſed/or vncircumciſed? not whē he was circumciſed/ but when he was vncircumciſed.

11. Et ſignum accepit circunciſionis, ſignaculum iuſtitiæ fidei quæ eſt in præputio: ut ſit pater omnium credentium per præputium, ut reputetur & illis ad iuſtitiam.

After he receyued the ſigne of circumciſion/as the ſeale of the righteouſnes of the fayth which he had / when he was vncircumciſed / that he ſhould be the father of all them that beleeue / not being circumciſed / that righteouſneſſe might bee imputed to them alſo:

12. Et ſit pater circunciſionis, non iis tantùm qui ſunt ex circunciſione ſed & iis qui ſectantur veſtigia fidei quæ eſt in præputio patris noſtri Abrahæ.

And the father of circumciſion/not vnto them onely which are of the circumciſion/but vnto them alſo that walke in the ſteppes of the fayth of our father Abraham / which he had when he was vncircumciſed.

Das IIII. Capitel.

7. Selig ſind die / welchen jhre Vngerechtigkeit vergeben ſind / vnd welchen jhre Sünde bedecket ſind.

Salige ere de / huilcke deris vretferdighed er forladen / Oc huilcke deris ſynder ere ſkiulte.

8. Selig iſt der Mann / welchen Gott keine Sünde zurechnet.

Salig er den Mand/ huilcken Gud tilregner ingen ſynd.

9. Nun diſe Seligkeit/gehet ſie über die Beſchneidung/oder über die Vorhaut? Wir müſſen je ſagen / daß Abraham ſey ſein Glaube zur Gerechtigkeit gerechnet?

Nu denne Salighed / gaar hun offuer Omſkærelſen / eller offuer Forhuden? Wi maa io ſige / at Abrahams Tro er regnet hannem til retfertighed.

10. Wie iſt er jm denn zugerechnet? in der Beſchneidung/ oder in der Vorhaut? Ohn zweiffel nicht inn der Beſchneidung / ſondern in der Vorhaut.

Huorledis er hun hannem da tilregnet? J Omſkærelſe / eller i Forhuden? Vden tuiffel icke i Omſkærelſen/ men i Forhuden.

11. Das Zeichen aber inn der Beſchneidung empfieng er zum Sigel der Gerechtigkeit des Glaubens/ welchen er noch inn der Vorhaut hatte/ auff daß er würde ein Vater aller/die da glauben in der Vorhaut/ daß denſelbigen ſolchs auch gerechnet werde zur Gerechtigkeit.

Oc hand tog det tegen i Omſkærelſen til en Beſeylning paa den retferdighed ſom er i Troen/hulicken hand haffde end nu i Forhuden / Paa det hand ſkulde vorde alle deris Fader / ſom tro i Forhuden / at ſaadant ſkal oc regnis dem til retferdighed.

12. Vnnd würde auch ein Vater der Beſchneidung / Nicht alleine dere/die von der Beſchneidung ſind / ſondern auch dere/ die da wandeln in den Fußſtapffen des Glaubens / welcher war in der Vorhaut vnſers Vaters Abrahams.

Oc hand ſkulde ocſaa bliffue Omſkærelſens Fader/ Jcke aleniſte deris / ſom ere aff Omſkærelſen/ Men ocſaa deris / ſom vandre i Troens Fodſpor/ ſem vaar i vor Faders Abrahams Forhud.

Kapitola IIII.

7. Blahoſlawenij kterýmižto odpuſſtěny gſau neprawoſti/ a gichžto hřijchowé gſau přikryti.

Blogoſławieni ſą ktorych nieprawości ſą odpuſzczone / á ktorych zakryte ſą grzechy.

8. Blahoſlawený muž/ kterémuž PAN nepočijtá hřijchu.

Blogoſławiony ten / ktoremu Pan grzechu nie poczyta.

9. Protož blahoſlawenſtwij to/ k obřezowanijli ſe wztahuge toliko / čili také k neobřezowánij? Wſſak prawijme/ že Abrahamowi wijra geſt počtena k ſprawedlnoſti.

To tedy blogoſławieńſtwo izaż w obrzezániu tylko ieſt / ábo też nie ieſt w nie obrzezániu? Gdyż powiedamy iż poczythaná ieſt Abráhamowi wiárá zá ſpráwiedliwość.

10. Kterakž tehda geſt gemu počtena? tehdážli když ſe obřezal/ čili před obřezánijm? Ne tehdáž když ſe obřezal/ ale před obřezanijm.

Jákož mu tedy ieſt poczytaná? gdy był w obrzezániu? ábo gdy był w nieobrzezániu? Nie w obrzezániu/ ále w nieobrzezániu.

11. Potom znamenij obřezánij přijal / za znamenij ſprawedlnoſti wijry / kteráž byla před obřezánijm/ aby byl Otcem wſſech wěřijcých ſkrze neobřezánij/ a aby y gim počteno bylo k ſprawedlnoſti:

Y wźiął znak obrzezánia iáko pieczęć ſpráwiedliwości wiáry / ktora byłá w nieobrzezániu / áby był oycem wſzytkich wierzących w nieobrzezániu / iżby im też poczytana była ſpráwiedliwość.

12. A tak aby byl Otcem obřezowánij / ne toliko těm kteřij gſau z obřezaných/ ale y těm kteřijž náſledugij ſſlepěgij wijry geho/ kteráž byla geſſtě před obřezánijm Otce naſſeho Abrahama.

Y oycem obrzezánia tym ktorzy nie tylko ſą z obrzezánia / ále ktorzy też chodzą w ty ſlepy wiáry oyca náſzego Abraháma / ktora byłá w nieobrzezániu.

ד

13 לא הוא גיר בנמוסא הוא מולכנא לאברהם ולזרעה דיהוא ירתא לעלמא אלא בכאנותא דהימנותה:

Imperoche la promeſſa non è auuenuta ad Abraam, o al ſuo ſeme per la Legge, cioè di eſſere herede del mondo ma per la giuſtitia de la fede.

14 אלו גיר הלין דמן ג נמוסא הוו ירתא סריקא הות הימנותא ומבטל הוא מולכנא:

Perche ſe ſono heredi quelli che ſon da la Legge, la fede è fatta vana, e la promeſſa è annullata.

15 נמוסא גיר מעבדנא הו דרוגזא כד דלית גיר נמוסא אפלא עבר ג נמוסא:

Percioche la Legge genera ira: concioſia coſa che doue non è Legge, iui non è traſgreſſione.

16 מטול הנא בהימנותא דבטיבותא נזדדק דיהוא שריר מולכנא לכלה זרעה לא לאינא דמן נמוסא הו בלחוד אלא אף לאינא דמן הימנותא הו דאברהם דאיתוהי אבא דכלן:

Per queſto l'heredità ſi da per la fede: accioche ſia per gratia, à fin che la promeſſa ſia ſtabile à tutto'l ſeme: non ſolamente à quello che è da la Legge, ma ancor à quello che è da la fede d'Abraam ilquale è padre di tutti noi.

17 איכנא דכתיב דסמתך אבא לסוגאא דעממא קדם אלהא הו דהימנת בה דמחא מיתא וקרא לאילין דלא איתיהון איך איתיהון:

(Si come è ſcritto, Io t'ho conſtituito padre di molte nationi) dinanzi à Dio, à cui egli credette: ilqual fa viuere i morti, e chiama le coſe che non ſono, come s'elle fuſſeno.

18 ודלא סברא לסברא הימן דיהוא אבא לסוגאא דעממא איך דכתיב ד דהכנא יהוא זרעך:

Ilquale Abraam fuor di ſperanza credette ſotto ſperanza, hauere ad eſſer padre di molte nationi: ſecondo che gli era ſtato detto, Coſi ſarà il tuo ſeme.

ד

13 כי־השבועה איננה בתורה לאברהם או לזרעו להיותו יורש את־העולם כי־אם בצדקת האמונה:

Porque no por la Ley fue dada la promeſſa à Abraham ó à ſu ſimiente, que ſeria heredero del mundo: ſino por la juſticia de la fe.

14 לכן־אם אלה אשר מתורה המה יורשים היו או הונאה האמונה ונהבל השבועה:

Porque ſi losque ſon de la Ley, ſon los herederos, vana es la fe: y anulada es la promeſſa.

15 כי תורה פועלה את־חרון אף יהוה כי־באיננה תורה גם איננה סורה:

Porque la Ley obra yra· porque donde no ay Ley, alli tampoco ay rebellion.

16 על־כן מאמונה אשר כתחנה יורד השבועה על־כל־זרע לא לבדו על־אשר מן־התורה כי־אם גם על־אשר מאמונת אברהם אשר הוא אבי־כלנו:

Portando por la fe, paraque ſea por gracia: porque la promeſſa ſea firma à toda ſimiente; es à ſaber no ſolamente àlque es de la Ley, mas tambien alque es de la fe de Abraham elqual es padre de todos noſotros.

17 כמו נכתב כי לאב־המון גוים נתתיך לפני אלהים אשר האמנת בו אשר מחיה את־המתים וקורא לאשר לא הוים כהוים:

Como eſta eſcripto, Que por padre de muchas gentes te he pueſto delante de Dios al qual creyó: el qual da vida à los muertos, y llama las coſas que no ſon, como las que ſon.

18 אשר על־שבר בשבר האמין להיותו אב המון הגוים כמו נאמר כה יהיה זרעך:

El qual creyó para eſperar contra eſperança, Que ſeria hecho padre de muchas gentes conforme à loque le auia ſido dicho, Anſi ſerà tu ſimiente.

δ'.

13. Οὐ γὰρ διὰ νόμου ἡ ἐπαγγελία τῷ ἀβραὰμ, ἢ τῷ σπέρματι αὐτοῦ, τὸ κληρονόμον αὐτὸν εἶναι τοῦ κόσμου, ἀλλὰ διὰ δικαιοσύνης πίστεως.

Car la promeſſe n'eſt point aduenue par la Loy à Abraham, ou à ſa ſemence (aſſauoir d'eſtre heritier du monde) mais par la iuſtice de la foy.

14. Εἰ γὰρ οἱ ἐκ νόμου, κληρονόμοι, κεκένωται ἡ πίστις, καὶ κατήργηται ἡ ἐπαγγελία.

Car ſi ceux qui ſont de la Loy ſont heritiers, la foy eſt aneantie, & la promeſſe abolie.

15. Ὁ γὰρ νόμος ὀργὴν κατεργάζεται· οὗ γὰρ οὐκ ἔστι νόμος, οὐδὲ παράβασις.

Veu que la Loy engendre ire: car là où il n'y a point de Loy, il n'y a point auſſi de tranſgreſſion.

16. Διὰ τοῦτο ἐκ πίστεως, ἵνα κατὰ χάριν, εἰς τὸ εἶναι βεβαίαν τὴν ἐπαγγελίαν παντὶ τῷ σπέρματι, οὐ τῷ ἐκ τοῦ νόμου μόνον, ἀλλὰ καὶ τῷ ἐκ πίστεως ἀβραὰμ, ὅς ἐστι πατὴρ πάντων ἡμῶν.

Pour ceſte cauſe c'eſt par foy: à ce que ce ſoit par grace, afin que la promeſſe ſoit aſſeuree à toute la ſemence: non ſeulement à celle qui eſt de la Loy, mais auſſi à celle qui eſt de la foy d'Abraham, lequel eſt pere de nous tous.

17. Καθὼς γέγραπται, ὅτι πατέρα πολλῶν ἐθνῶν τέθεικά σε· κατέναντι οὗ ἐπίστευσε θεοῦ, τοῦ ζωοποιοῦντος τοὺς νεκροὺς, καὶ καλοῦντος τὰ μὴ ὄντα ὡς ὄντα.

(Selon qu'il eſt eſcrit, Ie t'ai eſtabli pere de pluſieurs nations) deuant Dieu, auquel il a creu, lequel fait viure les morts, & appele les choſes, qui ne ſont point comme ſi elles eſtoyent.

18. Ὃς παρ᾽ ἐλπίδα ἐπ᾽ ἐλπίδι ἐπίστευσεν, εἰς τὸ γενέσθαι αὐτὸν πατέρα πολλῶν ἐθνῶν, κατὰ τὸ εἰρημένον, οὕτως ἔσται τὸ σπέρμα σου.

Lequel Abraham outre eſperance creut ſous eſperance à ce qu'il deuinſt pere de pluſieurs nations: ſelon ce qui lui auoit eſté dit, Ainſi ſera ta ſemence.

CAP. IIII.

13. Non enim per legem promiſſio Abrahæ, aut ſemini eius ut hæres eſſet mũdi: ſed per iuſtitiam fidei.

For the promes that he ſhould be the heire of the worlde / was not giuen to Abraham / or to his ſeede; through the Lawe / but through the righteouſnes of fayth.

14. Si enim qui ex lege, hęredes ſunt: exinanita eſt fides, abolita eſt promiſſio.

For if they which are of the Lawe / bee heyres / fayth is made voyde / and the promes is made of none effect.

15. Vbi enim non eſt lex: nec prævaricatio.

For the Lawe cauſeth wrath: for where no Law is / there is no tranſgreſſion

16. Ideo ex fide, ut ſecundùm gratiam firma ſit promiſſio omni ſemini, non ei qui ex lege eſt ſolùm, ſed & ei qui ex fide eſt Abrahæ, qui pater eſt omnium noſtrorum.

Therefore it is by faith / that it might come by grace / and the promes might bee ſure to all the ſeede / not to that onely which is of the Law: but alſo to that which is of the fayth of Abraham / who is the father of vs all.

17. (Sicut ſcriptum eſt: Quia patrem multarum gentium poſui te) ante Deũ, cui credidiſti, qui vivificat mortuos: & vocat ea quæ non ſunt, tanquam ea quæ ſunt.

(And it is written / I haue made thee a father of many nations) euen before God whome hee beleeued / who quickeneth the dead / and calleth thoſe thinges which bee not / as though they were.

18. Qui contra ſpem in ſpem credidit: ut fieret pater multarum gentium ſecundùm quod dictum eſt ei: Sic erit ſemen tuum (*ſicut ſtellæ cæli, & arena maris.*)

Which Abraham aboue hope / beleeued vnder hope / that he ſhould be the father of many nations: according to hat which was ſpoken to him / ſo ſhall hy ſeede be.

Das IIII. Capitel.

13. Denn die Verheiſſung / daß er ſolte ſein der Welt Erbe / iſt nicht geſchehen Abraham oder ſeinem Samen durchs Geſetz / ſondern durch die Gerechtigkeit des Glaubens.

Thi det løffte / At hand ſkulde vere Verdens Arffuing / ſkede icke Abraham eller hans Sæd formedelſt Lowen / men ved Troens retferdighed.

14. Denn wo die von Geſetz Erben ſind / ſo iſt der Glaube nichts vnd die Verheiſſung iſt abe.

Thi at ere de Arffuinge ſom ere aff Lowen / da er Troen inted / oc Løfftet er vde.

15. Sintemal das Geſetze richtet nur Zorn an. Denn wo das Geſetze nicht iſt / da iſt auch keine übertrettung.

Effterdi at Lowen kommer ekon vrede aff ſted / Thi at huor ſom Lowen icke er / der er oc ingen offuertrædelſe.

16. Derhalben muß die Gerechtigkeit durch den Glauben kommen / auff daß ſie ſey auß gnaden / vnd die Verheiſſung veſt bleibe / allem Samen / nicht dem alleine der vnter dem Geſetze iſt / ſondern auch dem / der des Glaubens Abraham iſt / Welcher iſt vnſer aller Vater

Der faare kommer Retferdighed formedelſt Troen / Paa det hun ſkal vere aff Naade / oc Løfftet ſkal bliffue faſt hoſſ al Sæd / Icke aleniſte hoſſ den / ſom er vnder Lowen / men ocſaa hoſſ den / ſom er aff Abrahams Tro / huilcken ſom der er allis vaare Fader.

17. Wie geſchrieben ſtehet: Ich habe dich geſetzt zum Vater viler Heiden / für Gott / dem du geglaubet haſt / der da lebendig machet die Todten / vnd ruffet dem das nicht iſt / daß es ſey.

Lige ſom ſcreffuit ſtaar / Jeg ſette dig til en Fader faar mange Hedninge / faar Gud / den ſom du trode / huilcken der leffuendis gør de Døde / oc kalder det ſom icke er / at det ſkal vere.

18. Vnd der hat geglaubet auff Hoffnung / da nichts zu hoffen war / auff daß er würde ein Vater viler Heiden. Wie denn zu jhm geſagt iſt / Alſo ſol dein Same ſein.

Oc hand trode paa Haabet / der ſom inted vaar at haabis til / Paa det hand ſkulde bliffue mange Hedningers Fader. Lige ſom oc er ſagd til hannem / Saa ſkal din Sæd vere.

Kapitola III.

13. Nebo ne ſkrze Zákon ſtalo ſe zaſljbenij Abrahamowi aneb Semeni geho / aby byl dědicem ſwěta / ale ſkrze ſprawedlnoſt wijry.

Abowiem nie przez zakon obietnicá ſie zſtálá Abráamowi / ábo plemieniu tego / áby był dziedzicem świátá / ale przez ſpráwiedliwość wiáry.

14. Nebo geſtli ti / kteřijž gſau z Zákona / toliko dědicowé gſau / daremná geſt wijra / a zmařené zaſljbenij.

Bo ieſliżi ktorzy ſą z zakonu dziedzicmi ſą / tedyć próżna zoſtáłá wiárá / á wniwecz ſie obróciłá obietnicá.

15. Zákon zagiſté hněw půſobij. Nebo kdež nenij Zákona / tu nenij přeſtaupenij.

Gdyż zákon gniew ſpráwuie / ábowiem gdźie zakonu nie maſz / támy przeſtępſtwá nie maſz.

16. A protož gſau dědicowé z wijry / aby wedlé miloſti pewně bylo zaſljbenij každému Semeni: ne toliko tomu kterýž z Zákona geſt / ale y tomu kterýž geſt z wijry Abrahamowy / genž geſt Otec wſſěch nás:

A przeto z wiáry ieſt dziedzictwo / áby było z łáſki / żeby byłá trwáłá obietnicá wſzytkiemu plemieniowi / to ieſt / nie tylko temu ktore ieſt z zákonu / ále y temu ktore ieſt z wiáry Abráámowey / ktheryieſt oćiec nas wſzytkich.

17. Jakož pſáno geſt / Otcem mnohých národůw poſtawil gſem tebe / před Bohem / kterémuž gſy vwěřil / kterýž obžiwuge mrtwé / a wolá to čehož nenij / yakoby bylo.

(Jáko ieſt nápiſano : Oycem wiela narodow poſtánowilem ćie) á to przed tym Bogiem ktoremu on vwierzył / ożywiáiącym vmárłe / y wzywáiącym ty rzeczy ktore nie ſą / iákoby były.

18. Kterýžto proti naděgi / w naděgi vwěřil / aby byl Otcem mnohých národůw / wedlé toho yakož geſt řečeno gemu / Tak bude Sýmě twé / (yakožto hwězdy nebeſké / a yako pijſek mořſký.)

Ktory Abráám przećiw nádziei pod nádzieią vwierzył / áby ſie zſtał oycem wiela narodow / podług tego co mu było rzeczono: Thák będźie plemię twoie.

ד

19 וְלָא אֶתְכְּרֵה בְּהַיְמָנוּתֵהּ כַּד מֶתְבַּקֵא בְּפַגְרֵהּ מִיתָא דַּהֲוָא בַּר מְאָא שְׁנִין וּבְמַרְבְּעָא מִיתָא דְּסָרָא׃

E non eſſendo debile ne la fede, non conſiderò il ſuo corpo gia mezo morto, eſſendo egli quaſi d'età di cento anni: ne la matrice mortificata di Sara.

20 וּבְמוּלְכָּנָא דַּאלָהָא לָא אֶתְפַּלַּג אַיְךְ חַסִּיר הַיְמָנוּתָא אֶלָּא אֶתְחַיַּל בְּהַיְמָנוּתָא וִיהַב תֶּשְׁבּוּחְתָּא לַאלָהָא׃

E quanto à la promeſſa di Dio, non andò dubbitando per diffidentia: ma fu fortificato per fede, dando gloria à Dio,

21 וְאַשַּׁר דְּמֶדֶּם דַּמְלֶךְ לֵהּ אֱלָהָא מֶשְׁכַּח לְמֶגְמַר׃

Eſſendo pienamente certificato, che colui che haueua promeſſo, era potente ancor à farlo.

22 מֶטוּל הָנָא אֶתְחַשְּׁבַת לֵהּ לְכֵאנוּ׃

Per laqual coſa ancora queſto gli fu riputato à giuſtitia.

23 וְלָא הָדָא מֶטוּלָתֵהּ בַּלְחוּד אֶתְכַּתְבַת הָדָא דְּאֶתְחַשְּׁבַת הַיְמָנוּתֵהּ לְכֵאנוּ׃

E non è ſcritto per lui ſolo, che gli fuſſe riputato.

24 אֶלָּא אַף מֶטוּלָתַן דְּאַף לַן עָתִיד הוּ דְּנֶתְחַשּׁוּב אַילֵין דְּהַיְמֶנַן בְּמַן דַּאקִים לְמָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא מֶן בֵּית מִיתֵא׃

Ma per noi ancora: a i quali ancora queſto ſarà riputato, cioè à noi che crediamo in colui che ha riſuſcitato da morte il noſtro Signor Iesv.

25 דְּהָו אֶשְׁתְּלֶם מֶטוּל חֲטָהַין וְקָם מֶטוּל דְּיַזַּדְקַן׃

Ilquale è ſtato dato à la morte per li noſtri peccati, & è riſuſcitato per la noſtra giuſtificatione.

ד

19 וְלֹא נֶחֱלָה בֶאֱמוּנָה וְלֹא הִקְשִׁיב אֶל־גְּוִיָּתוֹ אֲשֶׁר מֵאָז מֵתָה בִּהְיוֹתוֹ בֶן־מֵאַת שָׁנָה וְלֹא אֶל־מוֹת רֶחֶם שָׂרָי׃

Y no ſe enflaqueció en la fe, ni conſideró ſu cuerpo ya muerto (ſiendo ya de caſi cien annos) ni la matriz muerta de Sara.

20 וּבְמַאֲמַר אֱלֹהִים לֹא חָקַר בְּסוֹדָיו כִּי־אִם הִתְחַזֵּק בֶּאֱמוּנָה לָשִׂים כָּבוֹד לַיהוָה׃

Tàmpoco en la promeſſa de Dios dubdo con deſconfiança: antes fue es forçado en ſe dando gloria à Dios:

21 מְמֻלָּא בְלִבּוֹ כִּי הַמְדַבֵּר יָכוֹל הוּא גַּם לַעֲשׂוֹתוֹ׃

Sabiendo enteramente que todo loque auia prometido era tambien poderoſo para hazerlo.

22 לָכֵן נֶחְשַׁב לוֹ לִצְדָקָה׃

Por loqual tambien le fue atribuydo à juſticia.

23 וְלֹא נִכְתַּב בַּעֲבוּרוֹ לְבַדּוֹ כִּי־נֶחְשַׁב לוֹ לִצְדָקָה׃

Y no es eſcripto eſto ſolamente por el, que le aya ſido anſi contado.

24 כִּי אִם גַּם בַּעֲבוּרֵנוּ לַאֲשֶׁר יֵחָשֵׁב לַמַּאֲמִינִים בּוֹ אֲשֶׁר הֵקִים אֶת־יֵשׁוּעַ (הַמָּשִׁיחַ) מִמֵּתִים׃

Sino tambien por noſotros aquien ſerà anſi contado à losque creen enel que leuantó de los muertos à Ieſus el Sennor nueſtro.

25 אֲשֶׁר מְחוֹלָל מִפְּשָׁעֵינוּ מְדֻכָּא מֵעֲוֹנֹתֵינוּ וַיָּקָם בַּעֲבוּר צִדְקָתֵנוּ׃

El qual fue entregado por nueſtros delictos, y reſuſcitò por nueſtra juſtificacion.

δ.

19. Καὶ μὴ ἀσθενήσας τῇ πίστει, οὐ κατενόησε τὸ ἑαυτοῦ σῶμα ἤδη νενεκρωμένον, ἑκατονταέτης που ὑπάρχων, καὶ τὴν νέκρωσιν τῆς μήτρας σάῤῥας.

Et n'eſtant pas debile en la foy, n'eut point eſgard à ſon corps ia amorti, veu qu'il auoit enuiron cent ans, ni auſſi à la mortiſſement de la matrice de Sara.

20. Εἰς δὲ τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ θεοῦ, οὐ διεκρίθη τῇ ἀπιστίᾳ, ἀλλ' ἐνεδυναμώθη τῇ πίστει, δοὺς δόξαν τῷ θεῷ.

Et ne fit point de doute ſur la promeſſe de Dieu par deſfiance: mais fut fortifié par foy, donnant gloire à Dieu,

21. Καὶ πληροφορηθεὶς ὅτι ὃ ἐπήγγελται, δυνατός ἐστι καὶ ποιῆσαι.

Et ſachant certainement que celui qui lui auoit promis, eſtoit puiſſant auſſi de ce faire.

22. Διὸ καὶ ἐλογίσθη αὐτῷ εἰς δικαιοσύνην.

Parquoi auſſi cela lui a eſté alloué à iuſtice.

23. Οὐκ ἐγράφη δὲ δι' αὐτὸν μόνον, ὅτι ἐλογίσθη αὐτῷ.

Or que cela lui ait eſté alloué à iuſtice, n'a point eſté eſcrit ſeulemēt pour lui.

24. Ἀλλὰ καὶ δι' ἡμᾶς οἷς μέλλει λογίζεσθαι, τοῖς πιστεύουσιν ἐπὶ τὸν ἐγείραντα ἰησοῦν τὸν κύριον ἡμῶν ἐκ νεκρῶν.

Mais auſſi pour nous, auſquels auſſi il ſera alloué, aſſauoir à nous qui croyons en celui qui a reſſuſcité des morts Ieſus noſtre Seigneur.

25. Ὃς παρεδόθη διὰ τὰ παραπτώματα ἡμῶν, καὶ ἠγέρθη διὰ τὴν δικαίωσιν ἡμῶν.

Lequel a eſté liuré pour nos offenſes, & eſt reſſuſcité pour noſtre iuſtification.

CAP. IIII.

19. Et non infirmatus eſt fide: nec conſideravit corpus ſuum emortuum, cùm iam ferè centum eſſet annorum, & emortuam vulvam Saræ.

And he not weake in the fayth/ conſidered not his owne bodie/ which was nowe dead/ being almoſt an hundreth yere olde/ neither the deadnes of Saras wombe.

20. In repromiſſione etiam Dei non hæſitavit diffidentia: ſed confortatus eſt fide, dans gloriam Deo.

Neither did he doute of the promes of God through vnbeliefe/ but was ſtrengthened in the fayth/ and gaue glorie to God.

21. Pleniſſimè ſciens quia quæcunque promiſit, potens eſt & facere.

Being fully aſſured that he which had promiſed/ was alſo able to do it.

22. Ideo & reputatum eſt illi ad iuſtitiam.

And therefore it was imputed to him for rigtheouſnes.

23. Non eſt autem ſcriptum tãtùm propter ipſum quia reputatum eſt illi ad iuſtitiam.

Now it is not written for him onely/ that it was imputed to him for righteouſnes.

24. Sed & propter nos, quibus reputabitur credentibus in eum, qui ſuſcitavit Ieſum Chriſtum Dominum noſtrum à mortuis.

But alſo for vs/ to whome it ſhall be imputed for rigtheouſnes/ which beleeue in him that rayſed vp Jeſus our Lorde from the dead.

25. Qui traditus eſt propter delicta noſtra, & reſurrexit propter iuſtificationem noſtram.

Who was deliuered to death for our ſinnes/ and is riſen againe for our iuſtification.

Das IIII. Capitel.

19. Vnnd er ward nicht ſchwach im Glauben/ ſahe auch nicht an ſeinen eigen Leib/ welcher ſchon erſtorben war/ weil er faſt hunddertjärig war/ auch nicht den erſtorben Leib der Sara.

Oc hand bleff icke ſkrøbelig i Troen/ hand ſaa oc icke til ſit eget Legeme/ huilcket ſom vaar allerede død/ efſterdi hand vaar meget nær hundrede aar/ Oc icke heller til Sare døde Legeme.

20. Denn er zweiffelt nicht an der Verheiſſung Gottes durch vnglauben/ ſondern ward ſtarck im Glauben/ vnd gab Gott die Ehre.

Thi hand tuilede icke paa Guds Løffte formedelſt vantro/ Men hand bleff ſterck i Troen/ oc gaff Gud ære.

21. Vnd wuſte auffs aller gewiſſeſt/ daß/ was Gott verheiſſet/ das kan er auch thun.

Oc viſte paa det alleruiſſiſte/ at/ huad ſom Gud loffuer/ det kand hand oc gøre.

22. Darumb iſts jhm auch zur Gerechtigkeit gerechnet.

Der faare bleff det oc regnet hannem til Retferdighed/

23. Das iſt aber nicht geſchrieben allein vmb ſeinent willen/ daß jm zugerechent iſt.

Dette er icke aleniſte ſcreffuit for hans ſkyld/ at det er hannem tilregnet.

24. Sondern auch vmb vnſern willen/ welchen es ſoll zugerechnet werden/ ſo wir glauben an den/ der vnſern HERRN Jeſum aufferweckt hat von den Todten.

Men oc for vor ſkyld/ ſom det ſkal tilregnis/ Der ſom wi tro paa den/ ſom opuecte vor HERRE Jheſum/ fra de Døde.

25. Welcher iſt vmb vnſer ſünde willen dahin gegeben/ vnd vmb vnſer gerechtigkeit willen aufferwecket.

Huilcken ſom er giffuen der hen for vore Synder ſkyld/ Oc opueet for vor Retferdighedz ſkyld.

Kapitola IIII.

19. A nepochybowal v wijře/ ani patřil na ſwé tělo giž ſeſſilé/ kteréž těměř giž we Stu Letech bylo/ ani na žiwot Sary giž ſeſſilý.

A nie będąc zemdlonym w wierze/ nie oglądał ſie ná ſwe ciało iuż zmartwiáłe/ gdyż miał około ſtá lat/ áni ná zmartwiáły żywot Sary.

20. Též také v při zaſlíbenij Božijm nepochybowal newěrau/ ale poſylil ſebě v wijře/ daw chwalu Bohu.

A przećiwko obietnicy Bożey nie ſwárzył ſie niedowiárſtwem/ ále ſie zſtał mocnym w wierze/ y dał chwále Bogu.

21. Dokonale to wěda/ že co geſt koli ſlijbil Bůh/ mocen geſt včiniti.

A prawdźiwie wiedząc/ iż on co był obiecał/ mogł też y vczynić.

22. A protož počteno geſt gemu to k Sprawedlnoſti.

Dla tego y tho mu poczytano zá ſpráwiedliwość.

23. A nenij tó napſánó toliko pro něho/ že geſt gemu to počteno k ſprawedlnoſti.

A nie nápiſano ieſt dla niego tylko/ iż to mu przyczytano ieſt.

24. Ale y pro nás/ kterýmž to bude počteno k Sprawedlnoſti/ genž wěřijme w toho/ kterýž geſt wzkřijſyl Gežijſſe Kryſta PANA naſſeho z mrtwých.

Ale też dla nas/ ktorym ma być poczytano/ ćobychmy vwierzyć mieli w thego ktory wzbudził Jezuſá Páná naſzego z martwych.

25. Kterýž wydán geſt na Smrt pro hřijchy naſſe/ a wſtal z mrtwých pro oſprawedlněnij naſſe.

Ktory był wydan ná ſmierć dla wpadkow naſzych/ á wzbudzon ieſt dla vſpráwiedliwienia naſzego.

ה

1 מֶטוּל דְּאִזְדַּדַּקְן הָכִיל בְּהַיְמָנוּתָא יְהֵוֵא לַן שְׁלָמָא לְוָת אֱלָהָא בְּמָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא׃

Eſſendo dunque giuſtificati per fede, noi habbiam pace verſo Iddio per il noſtro Signor IESV *Chriſto.*

2 דְּבֵהּ אֶתְקַרַבְן בְּהַיְמָנוּתָא לְטַיְבוּתָא הָדָא דְּבָהּ קָיְמִינַן וּמְשְׁתַּבְהָרִינַן — בְּסַבְרָא דְּתֶשְׁבּוּחְתֵהּ ד דַּאלָהָא׃

Per ilquale habbiamo ancor hauuta l'entrata per la fede à queſta gratia, ne laqual noi ſtiamo, e gloriamoci ne la ſperanza de la gloria di Dio.

3 וְלָא הָכַנָּא בַּלְחוּד אֶלָּא אַף בְּאוּלְצָנַין מֶשְׁתַּבְהָרִינַן דְּיָדְעִינַן דְּאוּלְצָנָא מ מְסַיְבְּרָנוּתָא גָּמַר בַּן׃

E non ſol queſto, ma ci gloriamo ancor ne le tribulationi: ſapendo che la tribulatio ne produce patientia.

4 וַמְסַיְבְּרָנוּתָא בּוּקְיָא וּבוּקְיָא סַבְרָא׃

E la patientia eſperienza, e la eſperienza ſperanza.

5 סַבְרָא דֵּין לָא מַבְהֵת מֶטוּל דְּחוּבֵהּ דַּאלָהָא מְשַׁפַּע עַל לֵבַּוָתַן בְּרוּחָא דְּקוּדְשָׁא דְּאֶתְיַהְבַת לַן׃

La ſperanza poi non fa vergognare, percioche l'amor di Dio è ſparſo ne i noſtri cuori per lo Spirito ſanto che ci è ſtato dato.

6 אֶן דֵּין מְשִׁיחָא מֶטוּל כְּרִיהוּתַן בְּזַבְנָא הָנָא חֲלָף רַשִׁיעֵא מִית׃

Imperoche Chriſto, eſſendo noi ancor infermi. al ſuo tempo è morto per noi che erauamo ſenza religione.

7 לְמַחְסַן גֵּיר אֱנָשׁ חֲלָף רַשִׁיעֵא מָאֵת חֲלָף טָבֵא גֵּיר טָךְ מַמְרַח אֱנָשׁ — לַמְמָת׃

Certo à gran pena ſarà che alcun muoia per vn giuſto: perche per vn buono forſe qualcuno ardirebbe ancor di morire.

ד

1 וְכִי־נִצְדַּקְנוּ בֶּאֱמוּנָה יֶשׁ־לָנוּ שָׁלוֹם אֶת־הָאֱלֹהִים בַּאֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ׃

Iuſtificados pues por la fe tenemos paz para con Dios por el Sennor nueſtro Ieſus el Chriſto:

2 אֲשֶׁר בּוֹ גַּם מָצָאנוּ חֵן בְּעֵינֵי יְהוָה לִקְרוֹב אֵלָיו בֶּאֱמוּנָה לַתְּחִנָּה הַזֹּאת אֲשֶׁר בָּהּ עוֹמְדִים אֲנַחְנוּ וּמִתְהַלְלִים בְּשֶׂבֶר כְּבוֹד־אֱלֹהִים׃

Por el qual tambien tenemos entrada por la fe à eſta gracia en la qual eſtamos firmes, y nos gloriamos en la eſperança de la gloria (de los hijos) de Dios.

3 לֹא לְבַד בְּכָבוֹד כִּי־אִם גַּם מִתְהַלְלִים אֲנַחְנוּ בַּצָּרוֹת יוֹדְעִים כִּי־הַצָּרָה פּוֹעֲלָה אֶת־דֻּמִיָּה׃

Y no ſolo eſto, mas aun nos gloriamos en las tribulaciones, ſabiendo que la tribulacion haze paciencia:

4 וְהַדּוּמִיָּה אֶת־הַבֹּחַן וְהַבֹּחַן אֶת־הַשֶּׂבֶר׃

Y la paciencia, prueua: y la prueua. eſperança:

5 הַשֶּׂבֶר אֵינֶנּוּ מֵבִישׁ כִּי אַהֲבַת אֱלֹהִים נִשְׁפְּכָה בִּלְבּוֹתֵינוּ בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ הַנִּתְּנָה לָנוּ׃

Y la eſperança no ſerá auergonçada: porque el amor de Dios eſtá derramado en nueſtros coraçones por el Eſpiritu Sancto que nos es dado.

6 וְאִם הַמָּשִׁיחַ בִּהְיוֹתֵנוּ חוֹלִים כְּעִתּוֹ מֵת עַל־הָרְשָׁעִים׃

Porque el Chriſto, aun quando eramos flacos, à ſu tiempo murió por los impios.

7 כִּי־בְּדֹחַק עַל־הַצַּדִּיק אִישׁ יָמוּת כִּי עַל־הַטּוֹב אוּלַי גַּם אִישׁ יְמַלְאוֹ לִבּוֹ לָמוּת

Ciertamente à penas muere alguno por lo juſto: porque por lo bueno por ventura alguno oſarà morir.

ΚΕΦΑΛ. έ.

Δικαιωθέντες ὄυν ἐκ πίστεως, εἰρήνην ἔχομεν πρὸς τὸν θεὸν διὰ τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ.

Eſtans donc iuſtifiés par foy, nous auons paix enuers Dieu par noſtre Seigneur Ieſus Chriſt.

2. Δι' οὗ καὶ τὴν προσαγωγὴν ἐσχήκαμεν τῇ πίστει εἰς τὴν χάριν ταύτην ἐν ᾗ ἑστήκαμεν, καὶ καυχώμεθα ἐπ' ἐλπίδι τῆς δόξης τοῦ θεοῦ.

Par lequel auſſi nous auons eſté amenés par foy à ceſte grace, en laquelle nous-nous tenons fermes, & nous glorifions en l'eſperance de la gloire de Dieu.

3. Οὐ μόνον δὲ, ἀλλὰ καὶ καυχώμεθα ἐν ταῖς θλίψεσιν, εἰδότες ὅτι ἡ θλίψις ὑπομονὴν κατεργάζεται

Et non ſeulement cela, mais nous-nous glorifions meſmes ès tribulatiõs: ſachans que la tribulation produit patience.

4. Ἡ δὲ ὑπομονὴ δοκιμὴν, ἡ δὲ δοκιμὴ ἐλπίδα.

Et la patience eſpreuue, & l'eſpreuue eſperance.

5. Ἡ δὲ ἐλπὶς οὐ καταισχύνει· ὅτι ἡ ἀγάπη τοῦ θεοῦ ἐκκέχυται ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν διὰ πνεύματος ἁγίου τοῦ δοθέντος ἡμῖν.

Or l'eſperance ne confond point, pour autant que la dilection de Dieu eſt eſpandue en nos cœurs par le ſainct Eſprit qui nous a eſté donné.

6. Ἔτι γὰρ χριστὸς, ὄντων ἡμῶν ἀσθενῶν, κατὰ καιρὸν ὑπὲρ ἀσεβῶν ἀπέθανε.

Car du temps que nous eſtions encore deſnués de toute force, Chriſt eſt mort en ſon temps pour nous qui eſtions du tout meſchans.

7. Μόλις γὰρ ὑπὲρ δικαίου τις ἀποθανεῖται· ὑπὲρ γὰρ τοῦ ἀγαθοῦ τάχα τις καὶ τολμᾷ ἀποθανεῖν.

Car à grand' peine aduient-il que quelcun meure pour vn iuſte: mais encore pourroit-il eſtre que quelcun oſeroit mourir pour quelque bien-faiteur.

CAP. V.

IVſtificati ergo ex fide, pacem habeamus ad Deum per Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum.

Then being iuſtified by fayth / we haue pace towarde God through our Lord Jeſus Chriſt.

2. Per quem & habemus acceſſum per fidem in gratiam iſtam in qua ſtamus, & gloriamur, in ſpe gloriæ filiorum Dei.

By whom alſo we haue acceſſe through fayth vnto this grace/wherein we ſtande / and reioyce vnder the hope of the glorie of God.

3. Non ſolùm autem: ſed & gloriamur in tribulationibus: ſcientes quod tribulatio patientiam operatur.

Neither do we ſo onely/ but alſo wee reioyce in tribulations / knowing that tribulation bringeth forth pacience.

4. Patientia autem probationem, probatio verò ſpem.

And pacience experience/and experience hope.

5. Spes autem non confundit: quia charitas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris, per Spiritum ſanctum qui datus eſt nobis.

And hope maketh not aſhamed / becauſe the loue of God is ſhed abroad in our hearts by the holy Ghoſt / which is giuen vnto vs.

6. Vt quid enim Chriſtus, cùm adhuc infirmi eſſemus, ſecundùm tempus pro impiis mortuus eſt?

For Chriſt when wee were yet of no ſtrength, as his time / died for the vngodly.

7. Vix enim pro iuſto quis moritur: nam pro bono forſitan quis audeat mori.

Doutles one will ſcarce die for a righteous man: but yet for a good man it may be that one dare die.

Das V. Capitel.

NVn wir denn ſind gerecht worden durch den Glauben/ ſo haben wir Fride mit Gott / durch vnſern HERREN Jeſum Chriſt.

EFterdi wi ere nu bleffne Retferdige formedelſt Troen/ Saa haffue wi Fred met Gud formedelſt vor HERRE Jheſum Chriſtum.

2. Durch welchen wir auch einen zugang haben im Glauben zu diſer Gnade/ darinnen wir ſtehen/ vnnd rühmen vns der hoffnung der zukünfftigen Herrligkeit/ die Gott geben ſoll.

Formedelſt huilcken wi haffue oc en Tilgang i Troen / til denne Naade / ſom wi ſtaa vdi / oc roſe oſſ aff det Haab ſom wi haffue til den tilkommende Herlighed / ſom Gud ſkal giffue.

3. Nicht allein aber das / ſondern wir rühmen vns auch der trübſalen/ dieweil wir wiſſen/ daß trübſal gedult bringet.

Oc icke end det aleniſte / Men wi roſe oſſ oc aff Drøffuelſe/ efterdi wi vide/ At drøffuelſe gør taalmodighed.

4. Gedult aber bringet erfahrung/ erfahrung aber bringet hoffnung.

Oc taalmodighed gør forfarenhed / oc forfarenhed gør haabet.

5. Hoffnung aber leſſet nicht zu ſchanden werden. Denn die Liebe Gottes iſt außgegoſſen in vnſer hertz durch den heiligen Geiſt/ welcher vns gegeben iſt.

Men haabet lader icke beſkemme. Thi Guds kærlighed er vdgyden i vore hierter formedelſt den hellige Aand / ſom er oſſ giffuen.

6. Denn auch Chriſtus/ da wir noch ſchwach waren nach der zeit / iſt für vns Gottloſen geſtorben.

Thi at Chriſtus døde oc for oſſ Wgudelige / der wi vaare endſkrøbelige effter tidens leyelighed.

7. Nun ſtirbet kaum jemand vmb des Rechtes willen. Vmb etwas guts willen dörffte villeicht jemand ſterben.

Nu døer neppelige nogen for det Retferdige For noget Gaat ſkyld torde maa vel ſke nogen dø.

Kapitola V.

PRotož ſprawedliwij včiněni gſauce z wijry/ máme pokog s Bohem/ ſkrze Pána naſſeho Gežijſſe Kryſta.

BEdąc tedy przez wiárę vſpráwiedliwieni/ pokoy v Bogá ſmamy/ przez Páná náſzego Jezuſá Kryſtuſá.

2. Skrze něhož y přijſtup máme wěrau k miloſti této/ w kteréž ſtogijme a chlubijme ſe naděgij ſláwy ſynůw Božijch.

Przez ktoregoſmy thež wiárą otrzymáli przyſtep ku they láſce przez ktorą ſtoimy/ y chlubimy ſie w nádziei chwały Bożey.

3. A ne toliko naděgij / ale také chlubijme ſe zármutky. Wědauce to/ že zármutek trpěliwoſt vwodij.

A nie tylko to/ ále ſie thež y w vćiſkách chlubimy/ wiedząc iž vćiſk ćirpliwość ſprawuie.

4. A trpeliwoſt zkuſſenij činij/ zkuſſenij pak naděgi.

A ćirpliwość doświádczenie/ á doświádczenie nádzieię.

5. A naděge nezahanbuge: nebo láſka Božij rozlita geſt w ſrdcých naſſých / ſkrze Ducha Swatého / kterýž dán geſt nám.

A nádzieiá nie pohánbia/ przeto iž miłość Boža ieſt wylána w ſercách naſzych przez Duchá świętego/ ktory nam ieſt dan.

6. Kryſtus zagiſté/ když gſme my geſſtě mdlij byli/ wedlé čaſu za neſſlechetné geſt vmřel.

Abowiemći Kryſtus gdyſmy my ieſzcze žadney mocy nie mieli/ cžáſu ſwego vmárł zá niepobožne.

7. Geſſto ſtěžkem kdo za ſprawedliwého vmijrá/ Ale ſnad za dobrého někdo ſmělby vmřijti.

Záiſteć ledwieby kto vmárł zá ſpráwiedliwego / ábowiem ſnadžby thež ktho śmiał vmrzeć zá dobrodzieiá ſwoiego.

ה

8 הָרְכָא מְחַוֵּא אֱלָהָא חוּבֵּהּ דַּלְוָתַן דְּאֶן כַּד חַטָּיֵא אִיתַין הֲוַין מְשִׁיחָא חְלָפַין מִית׃

Ma Iddio ne rende ben certa, la ſua charità verſo noi, percioche eſſendo noi ancor peccatori, Chriſto è morto per noi.

9 כְּמָא הָכִיל יַתִּירָאִית נֶזְדַּדַּק הָשָׁא בַּדְמֵהּ וּבֵהּ נֶתְפַּצֵּא מֶן רוּגְזָא׃

Molto piu dunque eſſendo noi hora giuſtificati per il ſuo ſangue, ſaremo ſalui per lui da l'ira.

10 אֶן גֵּיר כַּד אִיתַין בְּעֶלדְּבָבֵא אֶתְרַעִי עַמֶּן אֱלָהָא בְּמַוְתָא דִּבְרֵהּ כְּמָא הָכִיל בְּתַרְעוּתֵהּ נֶחֵא בְּחַיּוֹהִי׃

Imperoche, ſe quando noi erauammo nimici, ſiamo ſtati riconciliati à Dio per la morte del ſuo Figliuolo, molto piu eſſendo riconciliati, ſaremo ſalui per la ſua vita.

11 וְלָא הָכַנָּא בַּלְחוּד אֶלָּא אַף נֶשְׁתַּבְהַר בַּאלָהָא בְּיַד מָרַן יֵשׁוּע מְשִׁיחָא דְּבֵהּ הָשָׁא קַבֶּלַן תַּרְעוּתָא׃

E non ſol queſto, ma ancor ci gloriamo in Dio per il noſtro Signor IESV Chriſto, per cui habbiamo hora conſeguita la riconciliatione.

12 אֵיכַנָּא דִּבְיַד חַד בַּר־נָשָׁא עַלַת חַטִּיתָא לְעָלְמָא וּבְיַד חַטִּיתָא מַוְתָא וְהֵיכַנָּא בְּכֻלְּהוּן בְּנַי אֲנָשָׁא עֲבַר מַוְתָא בְּהָי דְּכֻלְּהוּן חְטַו׃

Per laqual coſa, ſi come per vn huomo il peccato e entrato nel mondo, e per il peccato la morte: e coſi la morte è traſcorſa in tutti gli huomini in quanto che tutti hanno peccato.

13 עְדַמָּא גֵּיר לְנָמוּסָא חַטִּיתָא כַּד אִיתֶיהָ הֲוָת בְּעָלְמָא לָא חֲשִׁיבָא הֲוָת חַטִּיתָא מֶטוּל דְּלַית הֲוָא נָמוּסָא׃

Perche il peccato era ben nel mondo inſin à la Legge: or quando non cioè Legge, il peccato non è imputato.

ה

8 וּמְקַיֵּם אֶת־אַהֲבָתוֹ אֵלֵינוּ הָאֱלֹהִים כִּי־בִּהְיוֹתֵנוּ עוֹד חַטָּאִים הַמָּשִׁיחַ עָלֵינוּ מֵת׃

Mas Dios, encarece ſu Charidad para con noſotros, que ſiendo aun peccadores, el Chriſto murio por noſotros.

9 וְכַמָּה יוֹתֵר כִּי־נִצְדָּקִים עַתָּה בְּדָמוֹ נִוָּשַׁע בְּיָדוֹ מֵחֲרוֹן אַף יְהוָה׃

Luego mucho mas aora juſtificados en ſu ſangre, por el ſeremos ſaluos de la yra.

10 וְאִם בִּהְיוֹתֵנוּ אוֹיְבָיו הִתְיַמַּרְנוּ בִּכְבוֹד אֱלֹהִים בְּמוֹת בְּנוֹ כַּמָּה יוֹתֵר כִּי־מִתְיַמְּרִים נִוָּשַׁע בְּחַיָּיו׃

Porque ſi ſiendo enemigos, fuemos reconciliados con Dios por la muerte de ſu Hijo, mucho mas ya reconciliados ſeremos ſaluos por ſu vida.

11 לֹא לְבַד כִּי אִם גַּם מִתְהַלְלִים בֵּאלֹהִים בַּאֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ אֲשֶׁר בּוֹ עַתָּה אֶת הַחֲלִיפָה לָקַחְנוּ׃

Y no ſolo eſto, mas aun nos gloriamos en Dios por el Sennor nueſtro Ieſus el Chriſto, por el qual hemos aora recebido la reconciliacion.

12 עַל־כֵּן כַּאֲשֶׁר בְּאָדָם אֶחָד הַחַטָּאָה בָּאָה אֶל־הָעוֹלָם וּבַחַטָּאָה הַמָּוֶת וְכֵן בְּכָל־הָאֲנָשִׁים בָּא הַמָּוֶת עַל־כִּי כֻלָּם חָטָאוּ׃

Portanto, de la manera que el peccado entrô en el mundo por vn hombre, y por el peccado la muerte: y la muerte anſi paſſó à todos los hombres en aquel en quien todos peccaron.

13 כִּי עַד הַתּוֹרָה חַטָּאָה הָיְתָה בָּעוֹלָם וְהַחַטָּאָה לֹא נֶחְשְׁבָה בְּאֵינֶנָּה הַתּוֹרָה׃

Porque haſta la Ley el peccado eſtaua en el mundo: mas el peccado no era imputado, no auiendo Ley.

ε'.

8. Συνίστησι δὲ τὴν ἑαυτοῦ ἀγάπην εἰς ἡμᾶς ὁ θεὸς, ὅτι ἔτι ἁμαρτωλῶν ὄντων ἡμῶν, χριστὸς ὑπὲρ ἡμῶν ἀπέθανε.

Mais Dieu recommande du tout ſa dilection enuers nous en ce que lors que nous n'eſtions que pecheurs, Chriſt eſt mort pour nous.

9. Πολλῷ οὖν μᾶλλον, δικαιωθέντες νῦν ἐν τῷ αἵματι αὐτοῦ, σωθησόμεθα δι' αὐτοῦ ἀπὸ τῆς ὀργῆς.

Beaucoup pluſtoſt donc, eſtans maintenāt iuſtifiés en ſon ſang, ſerōs-nous ſauués de l'ire par lui.

10. Εἰ γὰρ ἐχθροὶ ὄντες κατηλλάγημεν τῷ θεῷ διὰ τοῦ θανάτου τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, πολλῷ μᾶλλον καταλλαγέντες σωθησόμεθα ἐν τῇ ζωῇ αὐτοῦ.

Car ſi lors que nous eſtions ennemis nous auons eſté reconciliés à Dieu par la mort de ſon fils: beaucoup pluſtoſt, eſtans deſia reconciliés, ſerōs-nous ſauués par la vie d'icelui.

11. Οὐ μόνον δὲ ἀλλὰ καὶ καυχώμενοι ἐν τῷ θεῷ διὰ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ, δι' οὗ νῦν τὴν καταλλαγὴν ἐλάβομεν.

Et non ſeulement cela, mais nous-nous glorifions meſmes en Dieu par noſtre Seigneur Ieſus Chriſt: par lequel maintenant nous auons obtenu reconciliation.

12. Διὰ τοῦτο ὥσπερ δι' ἑνὸς ἀνθρώπου ἡ ἁμαρτία εἰς τὸν κόσμον εἰσῆλθε, καὶ διὰ τῆς ἁμαρτίας ὁ θάνατος, καὶ οὕτως εἰς πάντας ἀνθρώπους ὁ θάνατος διῆλθεν, ἐφ' ᾧ πάντες ἥμαρτον.

Parquoi comme par vn ſeul homme le peché eſt entré au monde, & par le peché la mort: & ainſi la mort eſt paruenuë ſur tous les hommes, d'autant que tous ont peché.

13. Ἄχρι γὰρ νόμου ἁμαρτία ἦν ἐν τῷ κόσμῳ· ἁμαρτία δὲ οὐκ ἐλλογεῖται, μὴ ὄντος νόμου.

Car iuſqu'à la Loy le peché eſtoit au monde: or le peché n'eſt point imputé quand il n'y a point de Loy.

CAP. V

8. Commendat autem charitatem ſuam Deus in nobis: quoniam adhuc cũ peccatores eſſemus, Chriſtus pro nobis mortuus eſt.

But God ſetteth out his loue towarde vs / ſeeing that whyle wee were yet ſinners/ Chriſt died for vs.

9. Multo igitur magis nunc iuſtificati in ſanguine ipſius, ſalvi erimus ab ira per ipſum

Much more then / being nowe iuſtifyed by his bloud/ wee ſhall be ſaued from wrath through him.

10. Si enim cùm inimici eſſemus, reconciliati ſumus Deo per mortem filii eius: multo magis reconciliati, ſalvi erimus in vita ipſius.

For if when we were enemies/ we were reconcilied to God by y death of his Sonne / much more being reconciled/ we ſhalbe ſaued by his life.

11. Non ſolùm autem, ſed & gloriamur in Deo per Dominum noſtrũ Ieſum Chriſtum, per quem nunc reconciliationem accepimus.

And not onely ſo / but wee alſo reioyce in God through our Lorde Jeſus Chriſt/ by whom we haue now receiued y atonement.

12. Propterea ſicut per unũ hominẽ peccatum in hunc mundum intravit, & per peccatum mors: & ita in omnes homines mors pertranſiit, in quo omnes peccaverunt.

Wherefore/ as by one man ſinne entered into the worlde / and death by ſinne / and ſo death went ouer all men: foraſmuch as all men haue ſinned.

13. Vſque ad legem enim peccatum erat in mundo: peccatum autem non imputabatur, cùm lex non eſſet.

For vnto the time of the Law was ſinne in the worlde/ but ſinne is not imputed/ while there is no Law.

Das V. Capitel.

8. Darumb preiſet Gott ſeine Liebe gegen vns/ daß Chriſtus für vns geſtorben iſt/ da wir noch Sůnder waren.

Der faare priſer Gud ſin kærlighed mod oſſ/ i det at Chriſtus er død for oſſ/ der wi vaare end da ſyndere.

9. So werden wir je vilmehr durch jhn behalten werden für dem Zorn/ nach dem wir durch ſein Blut gerecht worden ſind.

Saa ſkulle wi io meget mere bliffue formedelſt hannem beuarede fra vreden/ effterdi wi ere bleffne formedelſt hans Blod.

10. Denn ſo wir Gott verſönet ſind/ durch den Todt ſeines Sohns/ Da wir noch Feinde waren/ vil mehr werden wir ſelig werden durch ſein Leben/ ſo wir nun verſönet ſind?

Thi at ere wi forligte met Gud/ formedelſt hans Søns Død/ der wi end vaare Fiender/ Da ſkulle wi meget mere bliffue ſalige formedelſt hans Liff/ effterdi wi ere nu forligte?

11. Nicht allein aber das/ ſondern wir růhmen vns auch Gottes/ durch vnſern HErren Jeſum Chriſt/ durch welchen wir nun die Verſönung empfangen haben.

Oc icke det aleniſte/ men wi roſe oſſ oc aff Gud/ formedelſt vor HERRE Jeſum Chriſtum/ formedelſt huilcken wi haffue nu faaet Forligelſen.

12. Derhalben wie durch einen Menſchen die Sůnde iſt kommen inn die Welt/ vnd der Todt durch die Sůnde/ vnd iſt alſo der Todt zu allen Menſchen durchgedrungen/ dieweil ſie alle Sůnder ſind.

Der faare/ lige ſom Synden kom i Verden formedelſt it Menniſke/ oc Dødeen formedelſt Synden/ oc Døden trengde ſaa igennem til alle Menniſke/ effterdi at de ſyndede alle.

13. Denn die Sůnde war wol inn der Welt/ biß auff das Geſetz/ Aber wo kein Geſetze iſt/ da achtet man der Sůnde nicht.

Thi Synden vaar vel i Verden/ indtil Lowen kom/ Men der ſom ingen Low er/ der acter mand icke Synden.

Kapitola V.

8. Dokazuge zagiſtě Buoh láſky ſwé k nám/ Nebo/ když gſme my geſſtě hřijſſnij byli/ tehdy Kryſtus vmřel za nás.

Ale Bog zaleca miłość ſwoie ku nam/ że gdyſmy my ieſzcze byli grzeſznymi/ Kryſtus zá nas vmárł.

9. Mnohem tehdy wijce nynij giž ſprawedliwij včiněni gſauce krwij geho/ wyſwobozeni budeme od hněwu ſkrze něho.

Będąc thedy vſpráwiedliwieni krwią iego/ dáleko wiecey teraz będziemy przezeń od gniewu záchowáni.

10. Poněwadž zagiſtě když gſme byli nepřátelé/ ſmijřeni gſme s Bohem/ ſkrze ſmrt Syna geho: Mnohem wijce giž ſmijřeni gſauce/ wyſwobozeni budeme ſkrze žiwot geho.

Bo ieſliże będąc nieprzyiacielmi/ ieſteſmy ziednáni z Bogiem przez śmierć Syná iego/ dáleko wiecey będąc ziednáni/ będziemy przez żywot iego záchowáni.

11. A ne toliko to/ ale y chlubijme ſe w Bohu/ ſkrze Pána naſſého Gežijſſe Kryſta/ ſkrze něhož nynij ſmijřenij gſme doſſli.

A nie tylko to/ ále ſie też y chlubimy w Bogu przez Páná náſzego Jezuſá Kryſtuſá/ przez ktoregośmy y teraz ziednánie otrzymáli.

12. Protož/ yakož ſkrze gednoho člowěka na tento Swět hřijch weſſel/ a ſkrze hřijch Smrt/ a tak na wſſecky lidi Smrt přiſſla/ neb gſau wſſyckni zhřeſſyli.

A dla tegoż iáko przez iednego człowieká grzech ná świát wſzedł/ á przez grzech śmierć/ y tákże ná wſzyſtki ludzi śmierć przeſzłá/ w ktorym wſzyſcy zgrzeſzyli.

13. Až do Zákona zagiſtě hřijch byl na Swětě: Ale hřijch nebyl wažen dotud/ dokudž nebylo Zakona.

Abowiem áż do zakonu grzech był ná świecie/ á grzech nie bywa przyczytán gdy zakonu nie máſz.

ה

14 אֶלָּא אַמְלֶךְ מוֹתָא מִן אָדָם וְעַדְמָא לְמוּשֶׁא אַף עַל אִילֵין דְּלָא חְטוֹ בִּדְמוּתָא דַּעֲבַר נָמוֹסָא דְּאָדָם הָו דְּאִיתַוְהִי דְּמוּתָא דְּהָו דַּעְתִּיד׃

Ma la morte ha regnato da Adamo inſin à Moiſe, ancor ſopra quelli che non haueuan peccato al modo de la traſgreſſione d'Adamo, ilquale era figura di quello che doueua venire.

15 אֶלָּא לָא הֲוָת אֵיךְ שׁוּרְעָתָא הָכַנָּא מוֹהַבְתָּא אֶן גֵּיר מֶתוּל שׁוּרְעָתֵהּ דְּחַד סַגִּיאֵא מִיתוּ כְּמָא הָכִיל יַתִּירָאִית טַיְבוּתֵהּ דַּאלָהָא וּמוֹהַבְתֵּהּ מֶטוּל חַד בַּר־נָשָׁא יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא בְּסַגִּיאֵא תֶּתְיַתַּר׃

Ma non è gia coſi il dono, come il delitto, percioche ſe per il delitto d'vno molti ſon morti: molto piu la gratia di Dio, e il dono per la gratia, che è d'un huomo, cioè IESV *Chriſto, è redondato ſopra molti.*

16 וְלָא אֵיךְ סַכְלוּתָא דְּחַד הָכַנָּא מוֹהַבְתָּא דִּינָא גֵּיר דְּחַיָּא מִן חַד לְחוּיָּבָא הֲוָא מוֹהַבְתָּא דֵּין מִן חַטָּהֵא סַגִּיאֵא הֲוָת לְכָאנוּ׃

Ne coſi è del benefitio come di quello ch'era entrato per vno che peccò: imperoche la colpa è ben da vn delitto à condannatione: ma il dono è di molti delitti à giuſtificatione.

17 אֶן גֵּיר מֶטוּל סַכְלוּתָא דְּחַד אַמְלֶךְ מוֹתָא יַתִּירָאִית אִילֵין דְּנַסְבוּ סוּגָּאָא ד דְּטַיְבוּתָא וּדְמוֹהַבְתָּא דְּכֵאנוּתָא בְּחַיֵּא נַמְלְכוּן בְּיַד חַד יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא׃

Perche ſe per il delitto d'vno, la morte ha regnato per vno, molto piu quelli che riceueno l'abbondantia de la gratia e del dono de la giuſtitia, regnaranno in vita per vno, cioè IESV *Chriſto.*

18 אֵיכַנָּא הָכִיל דְּמֶטוּל סַכְלוּתָא דְּחַד הֲוָא חוּיָּבָא לְכֻלְּהוֹן בְּנַי נָשָׁא הָכַנָּא מֶטוּל כֵּאנוּתָא דְּחַד תֶּהְוֵא זְכוּתָא לְחַיֵּא לְכֻלְּהוֹן בְּנַי נָשָׁא׃

Si come dunque per vn delitto la colpa è venuta in tutti gli huomini: coſi ancora per vna giuſtitia che ci giuſtifica il beneficio è redondato in tutti gli huomini in giuſtificatione de la vita.

ה

14 אַךְ מָלַךְ הַמָּוֶת מֵאָדָם עַד־מֹשֶׁה גַּם עַל־הָאֵלֶּה הָאֵינָם חָטְאוּ בִּדְמוּת עַוְלַת אָדָם אֲשֶׁר הוּא צוּרַת הָאָדָם הַבָּא׃

Contodo eſſo reynó la muerte deſde Adam haſta Moyſen aun en losque no peccaron á la manera de rebellion de Adám; el qual es figura delque auia de venir.

15 אַךְ לֹא כְּמוֹ הָעַוְלָה כֵּן גַּם הַתְּחִנָּה וְאִם בְּעַוְלַת אָדָם אֶחָד רַבִּים מֵתוּ כַּמָּה יוֹתֵר תְּחִנַּת הָאֱלֹהִים וְהַמַּתָּה בִּתְחִנַּת הָאָדָם אֶחָד יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ בָּרַבִּים הוֹתִיר׃

Mas no como el delicto, tal fue el don: porque ſi por el delicto de aquel vno murieron muchos, mucho mas la gracia de Dios y el don por la gracia de vn hombre Ieſus el Chriſto abundó á muchos.

16 וְהֲלֹא כְּמוֹ בְּאֶחָד הַחַטָּאת כֵּן הַמַּתָּה כִּי הַמִּשְׁפָּט מֵאֶחָד לְדִין אַךְ מַתַּת חֵן מֵעֲוֺלוֹת רַבּוֹת לִצְדָקָה׃

Ni tampoco de la manera que por vn peccado, anſi tambien el don: porque el juyzio à la verdad vino de vn peccado para condenacion. mas la gracia vino de muchos delictos para juſtificació.

17 וְאִם בְּעַוְלַת הָאֶחָד מָלַךְ הַמָּוֶת בָּאֶחָד כַּמָּה יוֹתֵר הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אֶת יֶתֶר הַתְּחִנַּת וּמַתַּת הַצְּדָקָה לֹקְחִים בַּחַיִּים יִמְלֹכוּ בְּאֶחָד יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ׃

Porque ſi por vn delicto reynó la muerte por cauſa de vno, losque reciben la abundancia de la gracia, y de la merced, y de la juſticia, mucho mas reynarán por vn Ieſus el Chriſto.

18 עַל־כֵּן כַּאֲשֶׁר בְּעַוְלַת אֶחָד עַל־כָּל־הָאֲנָשִׁים לְמִשְׁפָּט כֵּן גַּם בְּצִדְקַת אֶחָד עַל־כָּל־הָאֲנָשִׁים לִצְדָקָה׃

Anſique de la manera que por vn delicto vino el juyzio à todos los hombres para condenacion, anſi por vna juſticia vino la gracia à todos los hombres para juſtificacion de vida.

ε.

14. Ἀλλ᾽ ἐβασίλευσεν ὁ θάνατος ἀπὸ ἀδὰμ μέχρι μωσέως, καὶ ἐπὶ τοὺς μὴ ἁμαρτήσαντας ἐπὶ τῷ ὁμοιώματι τῆς παραβάσεως ἀδὰμ, ὅς ἐστι τύπος τοῦ μέλλοντος.

Mais la mort a regné depuis Adam iuſqu'à Moyſe, meſme ſur ceux qui n'auoyent point peché à la façon de la trãſgreſſion d'Adam, qui eſt figure de celui qui deuoit venir.

15 Ἀλλ᾽ οὐχ ὡς τὸ παράπτωμα, οὕτω καὶ τὸ χάρισμα. εἰ γὰρ τῷ τοῦ ἑνὸς παραπτώματι οἱ πολλοὶ ἀπέθανον, πολλῷ μᾶλλον ἡ χάρις τοῦ θεοῦ καὶ ἡ δωρεὰ ἐν χάριτι τῇ τοῦ ἑνὸς ἀνθρώπου ἰησοῦ χριστοῦ εἰς τοὺς πολλοὺς ἐπερίσσευσε.

Mais il ne en prend pas du don comme de l'offenſe, Car ſi par l'offenſe d'vn ſeul pluſieurs ſont morts, beaucoup pluſtoſt la grace de Dieu, & la donation par la grace, qui eſt d'vn ſeul homme, aſſauoir de Ieſus Chriſt, à abondé ſur pluſieurs.

16. Καὶ οὐχ ὡς δι᾽ ἑνὸς ἁμαρτήσαντος, τὸ δώρημα· τὸ μὲν γὰρ κρίμα ἐξ ἑνὸς εἰς κατάκριμα, τὸ δὲ χάρισμα ἐκ πολλῶν παραπτωμάτων, εἰς δικαίωμα.

Et n'en prend pas ainſi du don comme de ce qui eſt entré par vn ſeul qui a peché. Car la coulpe eſt d'vne ſeule offenſe en condamnation: mais le don eſt de pluſieurs offenſes à iuſtification.

17. Εἰ γὰρ τῷ τοῦ ἑνὸς παραπτώματι ὁ θάνατος ἐβασίλευσε διὰ τοῦ ἑνὸς, πολλῷ μᾶλλον οἱ τὴν περισσείαν τῆς χάριτος καὶ τῆς δωρεᾶς τῆς δικαιοσύνης λαμβάνοντες, ἐν ζωῇ βασιλεύσουσι διὰ τοῦ ἑνὸς ἰησοῦ χριστοῦ.

Car ſi par l'offenſe d'vn ſeul la mort a regné par vn ſeul, beaucoup pluſtoſt ceux qui reçoiuent l'abondance de grace, & du don de iuſtice, regneront en vie par vn ſeul, aſſauoir par Ieſus Chriſt.

18. Ἄρα οὖν ὡς δι᾽ ἑνὸς παραπτώματος εἰς πάντας ἀνθρώπους εἰς κατάκριμα, οὕτω καὶ δι᾽ ἑνὸς δικαιώματος εἰς πάντας ἀνθρώπους εἰς δικαίωσιν ζωῆς.

Comme donc par vne ſeule offenſe la coulpe eſt venue ſur tous hommes en condamnation, ainſi auſſi par vne ſeule iuſtice nous iuſtifiante le don eſt venu ſur tous hommes en iuſtification de vie.

CAP. V.

14. Sed regnavit mors ab Adam uſque ad Moyſen, etiam in eos qui non peccaverunt in ſimilitudinem prævaricationis Adæ, qui eſt forma futuri.

But death reigned from Adam to Moſes / euen ouer them alſo that ſinned not after the like maner of the tranſgreſſion of Adam / which was the figure of him that was to come.

15. Sed non ſicut delictum, ita & donum, ſi enim unius delicto multi mortui ſunt: multo magis gratia Dei & donum, in gratia unius hominis Ieſu Chriſti in plures abundavit.

But yet the gift is not ſo / as is the offence: for if through the offence of one / many bee dead / much more the grace of God / and the gift by grace / which is by one man Jeſus Chriſt / hath abounded vnto many.

16 Et non ſicut per unum peccatum, ita & donum, nam iudicium quidem ex uno, in condemnationem: gratia autem ex multis delictis, in iuſtificationem.

Neither is the gift ſo / as that which entred in by one that ſinned: for the fault came of one offence vnto condemnation: but the gift is of many offences to iuſtification.

17. Si enim in unius delicto mors regnavit per unum: multo magis abundantiam gratiæ & donationis & iuſtitiæ accipientes, in vita regnabunt per unum Ieſum Chriſtum.

For if by the offence of one / death reigned through one / much more ſhal they which receyue the abundance of grace / and of the gift of righteouſnes / reigne in life through one / that is / Jeſus Chriſt.

18. Igitur ſicut per unius delictum, in omnes homines in condemnationem: ſic & per unius iuſtitiam, in omnes homines in iuſtificationem vitæ.

Likewiſe then as by the offence of one / the fault came on all men to condemnation / ſo by the iuſtifying of one / the benefite abounded toward all men to the iuſtification of life.

Das V. Capittel.

14. Sondern der Todt herrſchet von Adam an biß auff Moſen / auch über die / die nicht geſündiget haben / mit gleicher übertrettung / wie Adam / welcher iſt ein Bilde des der zukünfftig war.

Men Døden regnerede fra Adam indtil Moſe ocſaa offuer dem / ſom icke ſyndede / met lige ſaadan offuertrædelſe / ſom Adam / huilcket der er it Billede / til det / der tilkommende vaar.

15. Aber nicht helt ſichs mit der Gabe / wie mit der Sünde. Denn ſo an eines Sünde vil geſtorben ſind / So iſt vil mehr Gottes Gnade vnd Gabe vilen reichlich widerfahren / durch die Gnade des einigen Menſchen Jeſu Chriſti.

Men det vaar icke met Gaffuen / ſom met Synden. Thi at døde de mange vdi it Menniſkis ſynd / Da ere meget mere Guds Naade oc Gaffue rigelige vederfaren mange / formedelſt Jheſum Chriſtum / ſom vaar det eniſte Menniſke i Naade.

16. Vnd nicht iſt die Gabe alleine über eine Sünde / wie durch des einigen Sünders einige Sünde alles verderben. Denn das Vrtheil iſt kommen auß einer Sünde zur verdamniß / die Gabe aber hilfft auch auß vilen Sünden zur Gerechtigkeit.

Oc den Gaffue er icke aleniſte offuer en Synd, ſom alting er forderffuit / formedelſt den eniſte Synderis eniſte ſynd. Thi Dommen er kommen aff en ſynd til Fordømmelſe / Men Gaffuen hielper / oc aff mange ſynder til Retferdighed.

17. Deñ ſo vmb des einigen Sünde willen der Todt geherrſchet hat durch den einen / Vilmehr werden die / ſo da empfahen die fülle der Gnade vnd der Gaben / zur Gerechtigkeit herrſchen im Leben / durch einen Jeſum Chriſt.

Thi at regnerede Døden formedelſt den ene for en eniſte Synd ſkyld / Da ſkulde de meget mere / ſom faa Naadens oc Gaffuens offuerflødighed til retferdighed regnere i Liffuit / formedelſt Jeſum Chriſtum.

18. Wie nun durch eines Sünde die Verdamniß über alle Menſchen kommen iſt / Alſo iſt auch durch eines Gerechtigkeit die Rechtfertigung des Lebens über alle Menſchen kommen.

Lige ſom nu fordømelſe er kommen offuer alle alle Menniſke formedelſt it Menniſkis ſynd / Saa er Liffzens retferdighed kommen offuer alle Menniſke for den enis Retferdighed.

Kapitola V.

1 . Ale kralowala Smrt od Adama až do Moyžijſſe / také y nad těmi kteřijž nezhřeſſyli / a to pro podobenſtwij přeſtaupenij Adamowa / kterýž byl přijkladem Adama budaucýho.

ále śmierć królowáłá od Adáná áż do Moizeszá / nád tymi też którzy byli nie zgrzeszyli ná podobieńſtwo przeſtepſtwá Adámowego / który ieſt kształtem onego który miał przyiydź.

15. Ale ne yako hřijch / tak y milost. Nebo poněwadž pro hřijch gednoho mnoho gich zemřelo / mnohem wijce miloſt Božij a dar / z miloſti gednoho člowěka Gežijſſe Kryſta / na mnohých ſe rozmnožil.

A wszákoż dar nie ieſt iáko przeſtępſtwo / ábowiem ieſli przeſtępſtwem iednego wiele ich pomárło / dálekoć wiecey ná wiele ich oplynelá łáſká Boża / y dar z łáſki / która ieſt iednego człowieká Jezuſá Kryſtuſá.

16. A ne yako ſkrze hřijch gednoho / tak za ſe miloſt. Nebo ſaud Božij z gednoho hřijchu pocházý k zatřacenij / ale miloſt ze mnohých hřijchůw pocházý k ſprawedlnoſti.

A dobrodźieyſtwo nie thákowe ieſt yáko śmierć co przyszłá przez iednego który zgrzeszył / gdyż winá z iednego wyſtepku przyszłá ku potepieniu / ále dar bywa dán z wielą wyſtepkow ku vſpráwiedliwieniu.

17. Nebo poněwadž hřijchem gednoho Smrt kralowala ſkrze gednoho člowěka / mnohem wijce lidé přigmauce hognoſt miloſti a obdarowanij ſprawedlnoſti / w žiwotě kralowati budau / ſkrze gednoho Gežijſſe Kryſta.

Abowiem ieſli iednego przeſtępſtwem śmierć królowáłá przez iednego / dáleko więcey ci którzy obfita one łáſkę y dar ſpráwiedliwości biorą / w żywocie królowáć będą przez iednego Jezuſá Kryſtuſá.

18. A protož / yakž ſkrze gednoho hřijch / wſſyckni Lidé přiſſli k potupenij: tak y ſkrze gednoho ſprawedlnoſt / wſſyckni mohau přigijti k ſprawedlnoſti žiwota.

A tákże tedy iáko przez iedno przeſtępſtwo zſtał / ſie wszyſcy ludźie winni potępienia / tákże przez iednego vſpráwiedliwienie. / Dobrodźieyſtwo oplynelo ná wszytki ludźi / ku vſpráwiedliwieniu żywotá.

ה

19 אֵיכַנָא גֵיר מֶטוּל לָא
מֶשְׁתַּמְעָנוּתֵה דְחַד בַּר־
נָשָׁא חַטָיָא סַגִיאֵא הֲוַו
הָכַנָא אַף מֶטוּל מ
מֶשְׁתַּמְעָנוּתֵה דְחַד
סַגִיאֵא כְּאנֵא הָוִין׃

Imperoche ſi come per la diſobedientia d'vn huomo, molti ſono ſtati constituiti peccatori: coſi per l'obbedientia d'vno, molti ſaranno conſtituiti giuſti.

20 מַעֲלָנָא דֵין דַהֲוָת
לְנָמוּסָא דְתֶסְגֵא חַטִיתָא
וְכַד דְסָגִיַת חַטִיתָא תַמָן
אֶתְיַתְרַת טַיְבוּתָא׃

Hor la Legge ſoprauuenne, accioche il delitto abbondaſſe: ma doue è abbondato il peccato, iui è abbondata maggiormente la gratia.

21 דַאיךְ דַאמְלְכַת ח
חַטִיתָא בְּמַוְתָא הָכַנָא
תַמְלֶךְ טַיְבוּתָא בְּכָאנוּתָא
לְחַיֵא דַלְעָלַם בְּיַד מָרַן
יֵשׁוּע מְשִׁיחָא׃

Accioche come il peccato ha regnato à morte, coſi ancor la gratia regnaſſe per la giuſtitia à vita eterna per IESV *Chriſto noſtro Signore.*

ו

1 מָנָא הָכִיל נֵאמַר נְקוּא
בָּהּ בַּחְטִיתָא דְטַיְבוּתָא
תֶתְיַתַר׃

Che diremo noi dunque? dimoraremo noi nel peccato, accioche la gratia abbondi?

2 חָס אִילֵין גֵיר דְמִיתַן
לְחַטִיתָא אֵיכַנָא נְחֵא בָהּ
תוּב׃

Non ſia gia coſi. Noi che ſiamo morti al peccato, come viueremo piu in eſſo?

3 אַו לָא יָדְעִין אַנְתּוּן ד
דְאִילֵין דַעֲמַדְן בְּיֵשׁוּע מ
מְשִׁיחָא בְּמַוְתֵה הָו
עֲמַדְן׃

Non ſapete voi che quanti ſiamo ſtati battezati in Chriſto IESV, *ſiamo ſtati battezati ne la ſua morte?*

ה

19 כִּי כַּאֲשֶׁר עַל־לֹא שְׁמוֹעַ אָדָם
אֶחָד חַטָּאִים רַבִּים נִהְיוּ כֵּן־
גַּם בְּיִקְהַת אֶחָד צַדִּיקִים
רַבִּים יָקֻמוּ׃

Porque como por la deſobediencia de vn hombre muchos fueron hechos peccadores, anſi por la obediencia de vno muchos ſeran hechos juſtos.

20 וְהַתּוֹרָה בָּאָה אֲשֶׁר תּוֹתֵר
הָעַוְלָתָה וְאִם נוֹתְרָה הַחֲטָאָה
גַּם עַל־יֶתֶר הוֹתִירָה הַתְּחִנָּה׃

La Ley empero entró paraque el peccado crecieſſe: mas quando el peccado creció, ſobrepujó la gracia.

21 לְמַעַן כְּמוֹ מָלְכָה הַחֲטָאָה
בַּמָּוֶת כֵּן תִּמְלֹךְ הַתְּחִנָּה בְּיֵשׁוּעַ
הַמָּשִׁיחַ אֲדֹנֵינוּ׃

Paraque de la manera que el peccado reynó para muerte, anſi tambien la gracia reyne por la juſticia para vida eterna por Ieſus el Chriſto Sennor nueſtro.

ו

1 וּמַה נֹּאמַר נַעֲמֹד בַּחֲטָאָה
אֲשֶׁר תּוֹתִיר הַתְּחִנָּה׃

Pues que diremos Perſeueraremos en peccado paraque la gracia crezca?

2 חָלִילָה לָּנוּ אֲשֶׁר מַתְנוּ לַחֲטָאת
אֵיךְ עוֹד נִחְיֶה בָּהּ׃

En ninguna manera, porque losque ſomos muertos ál peccado, como biuiremos aun enel?

3 הֲלֹא יְדַעְתֶּם כִּי כֻּלָּנוּ אֲשֶׁר
נִטְבַּלְנוּ בְּיֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ בְּמוֹתוֹ
נִטְבָּלְנוּ׃

O no ſabeys que todos losque ſomos baptizados en el Chriſto Ieſus, ſomos baptizados en ſu muerte?

εʹ.

19. Ὥσπερ γὰρ διὰ τῆς παρακοῆς τοῦ ἑνὸς ἀνθρώπου ἁμαρτωλοὶ κατεστάθησαν οἱ πολλοί, οὕτω καὶ διὰ τῆς ὑπακοῆς τοῦ ἑνὸς δίκαιοι κατασταθήσονται οἱ πολλοί.

Car comme par la deſobeiſſance d'vn ſeul homme pluſieurs ont eſté rendus pecheurs, ainſi par l'obeiſſance d'vn ſeul, pluſieurs ſeront rendus iuſtes.

20. Νόμος δὲ παρεισῆλθεν, ἵνα πλεονάσῃ τὸ παράπτωμα· οὗ δὲ ἐπλεόνασεν ἡ ἁμαρτία, ὑπερεπερίσσευσεν ἡ χάρις.

Or la Loy eſt entreuenue, afin que l'offenſe abondaſt: mais là où le peché a abondé, grace y a abondé par deſſus,

21. Ἵνα ὥσπερ ἐβασίλευσεν ἡ ἁμαρτία ἐν τῷ θανάτῳ, οὕτω καὶ ἡ χάρις βασιλεύσῃ διὰ δικαιοσύνης εἰς ζωὴν αἰώνιον, διὰ ἰησοῦ χριστοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν.

Afin que comme le peché a regné à mort, ainſi auſſi la grace regnaſt par iuſtice à vie eternelle, par Ieſus Chriſt noſtre Seigneur.

ΚΕΑΛ. ϛʹ.

Τι οὖν ἐροῦμεν ἐπιμενοῦμεν τῇ ἁμαρτίᾳ, ἵνα ἡ χάρις πλεονάσῃ;

Que dirons nous donc: demeurerons-nous en peché, afin que la grace abonde:

2. Μὴ γένοιτο. οἵτινες ἀπεθάνομεν τῇ ἁμαρτίᾳ, πῶς ἔτι ζήσομεν ἐν αὐτῇ;

Ainſi n'aduiene. Car nous qui ſommes morts à peché, comment viurons-nous encore en icelui.

3. Ἢ ἀγνοεῖτε ὅτι ὅσοι ἐβαπτίσθημεν εἰς χριστὸν ἰησοῦν, εἰς τὸν θάνατον αὐτοῦ ἐβαπτίσθημεν;

Ne ſauez-vous pas que nous tous qui auons eſté baptizés en Ieſus Chriſt, auons eſté baptizés en ſa mort.

CAP. V.

19. Sicut enim per inobedientiam unius hominis, peccatores conſtituti ſunt multi: ita & per unius obeditionem, iuſti conſtituentur multi.

For as by one mans diſobedience/ manie were made ſinners: ſo by the obedience of one/ ſhall many alſo be made rigtheous.

20. Lex autem ſubintravit ut abundaret delictum. Vbi autem abundavit delictum, ſuperabundavit gratia.

Moreouer the Lawe entred thereupon that the offence ſhould abound: neuertheles/where ſinne abounded there grace abounded much more.

21. Vt ſicut regnavit peccatum in mortem: ita & gratia regnet per iuſtitiam in vitam æternam, per Ieſum Chriſtum Dominum noſtrum.

That as ſinne had reigned vnto death/ſo might grace alſo reigne by righteouſnes vnto eternal liſe/through Jeſus Chriſt our Lorde.

Das V. Capitel.

19. Denn gleich wie durch eines Menſchen vngehorſam vil Sünder worden ſind/ Alſo auch durch eines gehorſam werden vil Gerechten.

Thi at ligeſom der ere bleffne mange Syndere for it Menniſkis wlydighed/ Saa bliffue oc mange retferdige formedelſt den enis Lydighed.

20. Das Geſetz aber iſt neben einkommen/ auff daß die Sünde mechtiger würde. Wo aber die Sünde mechtig worden iſt/ da iſt doch die Gnade vil mechtiger worden.

Oc Lowen kom diſſimellem ind/ paa det at Synden ſkulde beiffue mectigere. Oc huor ſom Synden er bleffuen mectig/ Der er dog Naaden bleffuen meget mectigere.

21. Auff daß/ gleich wie die Sünde geherrſchet hat zu dem Tode/ Alſo auch herrſche die Gnade durch die Gerechtigkeit zum ewigen Leben/ durch Jeſum Chriſt.

Paa det at lige ſom Synden regnerede til Døden/ Saa ſkal oc Naaden regnere ved Retferdighed til det euige Liff/ formedelſt Jheſum Chriſtum.

Kapitola V.

19. Neb yako ſkrze nepoſluſſenſtwij gednoho člowěka/ včiněno geſt mnoho hřijſſných: tak také ſkrze poſlußenſtwij gednoho/ včiněni budau mnozý ſprawedliwij.

Bo iáko przez nieposłußeńſtwo iednego cżłowieká wiele ich zſtáło ſie grzeßnymi/ tákże przez posłußeńſtwo iednego wiele ich zſtanie ſie ſpráwiedliwymi.

20. Zákon pak wkročil mezy to/ aby ſe rozhognil hřijch. A kdež ſe rozhognil hřijch/ tu ſe geſſtě hogněgij vkázala miloſt.

A zakonći kremu przyßedł/ áby ſie mnożyło przeſtepſtwo/ ále gdźie ſie grzech rozmnożył/ tám łáſká obfitowálá.

21. Aby yakož geſt kralowal hřijch k Smrti/ tak aby y miloſt kralowala ſkrze Sprawedlnoſt k žiwotu wěčnému/ ſkrze Gežijſſe Kryſta Pána naſſeho.

Aby iáko grzech krolował ku śmierći/ ták też áby łáſká krolowáłá przez ſpráwiedliwość ku żywotowi wiecznemu/ przez Jezuſá Kryſtuſá Páná náßego.

CAP. XI.

QVid ergo dicemus? Permanebimus in peccato ut gratia abundet? Abſit.

What ſhall we ſay then? Shall we continue ſtill in ſinne/ that grace may abounde? God forbid.

2. Qui enim mortui ſumus peccato, quomodo adhuc vivemus in illo?

How ſhall we/ that are dead to ſinne/liue yet therein?

3. An ignoratis, quia quicunque baptizati ſumus in Ghriſto Ieſu, in morte ipſius baptizati ſumus?

Know ye not/ that all we which haue bene baptized into Jeſus Chriſt/ haue bene baptized into his death?

Das VI. Capitel.

Was wöllen wir hiezu ſagen? Sollen wir denn inn der Sünde beharren/ auff daß die gnade deſto mechtiger ſey? Das ſey ferne.

HVad ville wi ſige her til? Skulle wi da bliffue varactige i Synden/ paa det at Naaden kand bliffue diſſ mectigere? Det vere longt fra.

2. Wie ſolten wir in Sünden wöllen leben/ der wir abgeſtorben ſind?

Huorledis ſkulde wi ville leffue i ſynd/ wi ſom ere aff Døde?

3. Wiſſet jhr nicht/ daß alle/ die wir inn Jeſum Chriſtum getaufft ſind/ die ſind in ſeinen Todt getaufft?

Vide i icke/ At alle/ wi ſom ere døbte i Jheſum Chriſtum/ wi ere døbte i hans Død?

Kapitola VI.

COž tehda dijme? Budeme trwati w hřijchu/ aby ſe miloſt rozhognila? Nikoli.

COż tedy rzeczemy? Będziemyli w grzechu trwáć/ áby ſie łáſká obfitßa zſtáłá?

2. Nebo kteřij gſme zemřeli hřijchu/ kterakž geſſtě žiwi budeme w něm?

Nie day tego Boże/ ábowiem ktorzyſmy vmárli grzechowi/ iákoż dáley w nim żyć będziemy?

3. Zdali newijte Bratřij/ že kteřijžkoli pokřtěni gſme w Kryſta Gežijſſe/ w ſmrti geho pokřtěni gſme?

A zaż niewiećie iż ile kolwiek nas w Kryſtuſá Jezuſá ieſt okrzczonych/ ieſteſmy okrzeżeni w śmierći iego?

ו

4 אֶתְקְבַרְן גֵּיר עַמֵּהּ ב
בְּמַעֲמוֹדִיתָא לְמוֹתָא
דְּאַיכַנָּא דְּקָם יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא
מִן בֵּית מִיתֵא בְּתֶשְׁבּוּחְתָּא
דְּאָבוּהִי הָכַנָּא אַף חְנַן
בְּחַיֵּא חַדְתֵא נְהַלֵּךְ׃

Noi ſiamo dunque ſepolti con eſſolui ne la morte, per il batteſimo: accioche ſi come Chriſto è riſuſcitato da morte per la gloria del Padre, coſi noi ancora caminiamo in nouità di vita.

5 אֶן גֵּיר אַכְּחַד אֶתְנְצֶבְן
עַמֵּהּ בַּדְמוּתָא דְּמוֹתֵהּ
הָכַנָּא אַף בַּקְיָמְתֵהּ נֶהְוֵא׃

Imperoche ſe noi ſiamo inneſtati inſieme con eſſo a la conformità de la ſua morte, certo noi ſaremo ancora à la conformità de la ſua reſurrettione.

6 יָדְעִינַן גֵּיר דְּבַר נָשַׁן ע
עַתִּיקָא אֶזְדְּקֶף עַמֵּהּ ד
דְּנֶתְבַּטַּל פַּגְרָא דְּחַטִּיתָא
דְּתוּב לָא נְשַׁמֵּשׁ לְחַטִּיתָא׃

Sapendo queſto che il noſtro vecchio huomo è ſtato crocifiſſo inſieme con lui, accioche ſi ſneruaſſe il corpo del peccato: à fin che noi non ſeruiamo piu al peccato.

7 אֵינָא דְּמִית גֵּיר אֶתְחַרַּר
לֵהּ מֶן חַטִּיתָא׃

Percioche chi è morto, e aſſoluto dal peccato.

8 אֶן הָכִיל מִיתַן עַם
מְשִׁיחָא נְהַיְמֶן דְּעַמֵּהּ (עַם
מְשִׁיחָא) נֵחֵא׃

Hor ſe noi ſiamo morti inſieme con Chriſto, noi crediamo d'hauere ancor à viuere con lui.

9 יָדְעִינַן גֵּיר דַּמְשִׁיחָא
קָם מֶן בֵּית מִיתֵא וְתוּב
לָא מָאֵת וּמוֹתָא לָא
מֶשְׁתַּלַּט בֵּהּ׃

Sapendo che Chriſto, poi ch'egli è riſuſcitato da morte, non muore piu: la morte non ha piu dominio in lui.

10 דְּמִית גֵּיר לְחַטִּיתָא
הוּ מִית חֲדָא זְבַן וְדְחַי חַי
הוּ לַאלָהָא׃

Percioche quanto à quello ch'egli è morto, è morto al peccato vna ſola volta: ma quanto à quel ch'es viue, viue à Dio.

ו

4 וְנִקְבַּרְנוּ עִמּוֹ בַּטְּבִילָה לַמָּוֶת
לְמַעַן כְּמוֹ קָם הַמָּשִׁיחַ מִמֵּתִים
בִּכְבוֹד אָבִיו כֵּן גַּם אֲנַחְנוּ
בְּחַדְשַׁת הַחַיִּים נְהַלֵּךְ׃

Porque ſomos ſepultados juntamente con el à muerte por el Baptiſmo, paraque como el Chriſto reſuſcitó de los muertos à gloria del Padre, anſi tambien noſotros andemos en nouedad de vida.

5 לָכֵן אִם נְטוּעִים נִהְיִינוּ
בִּדְמוּת מוֹתוֹ גַּם בִּתְקוּמָה
נִהְיֶה׃

Porque ſi fuemos plantados juntamente en el la ſemejança de ſu muerte, tambien lo ſeremos juntamente à la de ſu reſurrecion:

6 וְזֹאת נֵדַע כִּי אֲדָמֵנוּ הַיָּשָׁן
נִצְלַב עִמּוֹ אֲשֶׁר תְּהֻבַּל גְּוִיַּת
הַחַטָּאת וְעוֹד לֹא נַעֲבֹד לַחַטָּאת׃

Ciertos que nueſtro viejo hombre juntamente fue crucificado conel, para que el cuerpo del peccado ſea deshecho, que mas no ſiruamos à peccado.

7 כִּי אֲשֶׁר מֵת נִצְדַּק מִן
הַחַטָּאת׃

Porque el que es muerto, juſtificado es del peccado.

8 וְאִם נָמוּת עִם הַמָּשִׁיחַ
מַאֲמִינִים אֲנַחְנוּ כִּי גַּם נִחְיֶה
עִמּוֹ׃

Y ſi morimos con el Chriſto, creemos que tambien biuiremos con el.

9 יוֹדְעִים כִּי הַמָּשִׁיחַ קָם מִמֵּתִים
עוֹדֶנּוּ לֹא יָמוּת הַמָּוֶת לֹא יִמְשֹׁל
בּוֹ׃

Ciertos que el Chriſto auiendo reſuſcitado de los muertos, ya no muere: la muerte no ſe enſennoreara mas deel.

10 כִּי־אֲשֶׁר מֵת לַחַטָּאת מֵת הוּא
פַּעַם אֶחָת וַאֲשֶׁר חַי הוּא
לֵאלֹהִים׃

Porque, que es muerto, àl peccado murió vna vez: y que biue, à Dios biue.

ϛʹ.

4. Συνετάφημεν οὖν αὐτῷ διὰ τοῦ βαπτίσματος εἰς τὸν θάνατον· ἵνα ὥσπερ ἠγέρθη χριστὸς ἐκ νεκρῶν διὰ τῆς δόξης τοῦ πατρὸς, οὕτω καὶ ἡμεῖς ἐν καινότητι ζωῆς περιπατήσωμεν.

Nous ſommes donc enſeuelis auec lui en ſa mort par le Bapteſme: afin que comme Chriſt eſt reſſuſcité des morts par la gloire du Pere, nous auſſi pareillement cheminions en nouueauté de vie.

5. Εἰ γὰρ σύμφυτοι γεγόναμεν τῷ ὁμοιώματι τοῦ θανάτου αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ τῆς ἀναστάσεως ἐσόμεθα.

Car ſi nous auons eſté faits vne meſme plante auec lui par la conformité de ſa mort, auſſi le ſerons-nous par la conformite de ſa reſurrection.

6. Τοῦτο γινώσκοντες, ὅτι ὁ παλαιὸς ἡμῶν ἄνθρωπος συνεσταυρώθη ἵνα καταργηθῇ τὸ σῶμα τῆς ἁμαρτίας τοῦ μηκέτι δουλεύειν ἡμᾶς τῇ ἁμαρτίᾳ.

Sachans cela, que noſtre vieil homme a eſté crucifié auec lui, à-ce que le corps de peché fuſt reduit à neant: afin que nous ne ſeruions plus à peché.

7. Ὁ γὰρ ἀποθανὼν δεδικαίωται ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας.

Car celui qui eſt mort, eſt quitte de peché.

8. Εἰ δὲ ἀπεθάνομεν σὺν χριστῷ, πιστεύομεν ὅτι καὶ συζήσομεν αὐτῷ.

Or ſi nous ſommes morts auec Chriſt, nons croyons qu'auſſi viurons nous auec lui.

9. Εἰδότες ὅτι χριστὸς ἐγερθεὶς ἐκ νεκρῶν, οὐκ ἔτι ἀποθνήσκει, θάνατος αὐτοῦ οὐκ ἔτι κυριεύει.

Sachans que Chriſt eſtant reſſuſcité des morts ne meurt plus: la mort n'a plus de domination ſur lui.

10. Ὃ γὰρ ἀπέθανε, τῇ ἁμαρτίᾳ ἀπέθανεν ἐφάπαξ· ὃ δὲ ζῇ, ζῇ τῷ θεῷ.

Car ce qu'il eſt mort, il eſt mort pour vne fois à peché: mais ce qu'il eſt viuant, il eſt viuant à Dieu.

CAP. VI.

4. Conſepulti enim ſumus cum illo per baptiſmum in mortem: ut quomodo Chriſtus ſurrexit à mortuis per gloriam patris, ita & nos in novitate vitæ ambulemus.

We are buried then with him by baptiſme into his death / that like as Chriſt was raiſed vp from the dead by the glorie of the Father/ ſo we alſo ſhoulde walke in newnes of life.

5. Si enim complantati facti ſumus ſimilitudini mortis eius: ſimul & reſurrectionis erimus.

For if we be grafted with him to the ſimilitude of his death/ euen ſo ſhall we bee to the ſimilitude of his reſurrection.

6. Hoc ſcientes quia vetus homo noſter ſimul crucifixus eſt, ut deſtruatur corpus peccati, ut ultrà non ſerviamus peccato.

Knowing this / that our olde man is crucified with him / that the bodie of ſinne might be deſtroyed / that henceforth wee ſhould not ſerue ſinne.

7. Qui enim mortuus eſt, iuſtificatus eſt à peccato.

For he that is dead/ is freede from ſinne.

8. Si mortui ſumus cum Chriſto: credimus quia ſimul etiam vivemus cum Chriſto.

Wherefore / if we be dead with Chriſt/ we beleeue that we ſhall liue alſo with him.

9. Scientes quòd Chriſtus reſurgens ex mortuis iam non moritur, mors illi ultrà non dominabitur.

Knowing that Chriſt being rayſed from the dead / dieth no more: death hath no more dominion ouer him.

10. Quod enim mortuus eſt, peccato mortuus eſt ſemel, quod autem vivit, vivit Deo.

For in that he died/ he died once to ſinne: but in that he liueth / he liueth to God.

Das VI. Capitel.

4. So ſind wir je mit jm begraben durch die Tauffe in den Todt / Auff daß / gleich wie Chriſtus iſt aufferwecket von den todten/ durch die Herrligkeit des Vatters alſo ſollen wir auch in einem newen Leben wandeln.

Saa ere wi oc begraffne met hannem formedelſt Daaben i Døden / Paa det / at lige ſom Chriſtus er opuect fra de Døde/ formedelſt Faderens Herlighed/ Saa ſkulle wi ocſaa vandre vdi it nyt Leffnet.

5. So wir aber ſampt jhm gepflantzet werden / gleich wie er / inn ſeinen Todt / ſo werden wir auch der Aufferſtehung gleich ſein.

Oc der ſom wi bliffue plantede met hannem til lige Død/ Da ſkulle wi oc vere Opſtandelſen lige.

6. Dieweil wir wiſſen / daß vnſer alter Menſch ſampt jhm gecreutziget iſt/ auff daß der ſündliche Leib auffhöre / daß wir hinfort der Sünde nicht dienen.

Efferdi wi vide/ At vor gamle Menniſke er kaarſfeſt met hannem/ Paa det at det ſyndelige Legeme ſkal afflade / at wi ſkulle icke fremdelis tiene Synden.

7. Denn wer geſtorben iſt/ der iſt gerechtfertiget von der Sünde.

Thi huo ſom død er/ hand er giort retferdig fra Synden.

8. Sind wir aber mit Chriſto geſtorben / ſo glauben wir / daß wir auch mit jhm leben werden.

Oc ere wi døde met Chriſto / da tro wi / at wi ſkulle oc leffue met hannem.

9. Vnd wiſſen/ daß Chriſtus/ von den Todten erwecket/ hinfort nicht ſtirbet/ der Todt wirdt hinfort über jhn nicht herrſchen.

Oc wi vide / At Chriſtus ſom er opuect fra de Døde/ døer icke fremdelis / Døden ſkal fremdelis icke regnere offuer hannem.

10. Denn daß er geſtorben iſt/ das iſt er der Sünde geſtorbē/ zu einem mal/ daß er aber lebet/ das lebet er Gotte.

Fordi at det hand døde / det døde hand en gong for Synden / Men at hand leffuer / det leffuer hand Gud.

Kapitola VI.

4. Nebo pohřbeni gſme s nim ſkrze Křeſt w ſmrt: abychom yako geſt z mrtwých Kryſtus wſtal/ ſkrze ſláwu Otce/ tak y my w nowotě žiwota chodili:

Jeſteſmy thedy z nim poſpolu pogrzebieni w śmierći iego przez krzeſt/ áby iáko Kryſtus wzbudzon ieſt zmartwych ku chwale Oycowſkiey / tákżebyſmy the zymy w nowośći żywotá chodzili.

5. Nebo poněwadž gſme ſſtijpeni k podobenſtwj ſmrti geho/ ſpolu také y wzkřijſſenij aučaſtni budeme.

Bo ieſliżeſmy ſpolu roſli podobieńſtwem śmierći iego / iśćie też y podobieńſtwem zmartwych wſtánia iego ſpolu rość będziemy.

6. Toto wědauce/ že ſtarý člowěk náſs s nim ſpolu vkřižowán geſt/ aby bylo zkaženo Tělo hřijcha/ abychom giž wijce neſlaužili hřijchu.

Wiedząc to że ſtáry on náß człowiek poſpolu ieſt z nim vkrzyżowan / áby ciáło grzechu było znißczone/ żebyſmy iuż dáley nie ſłużyli grzechowi.

7. Neb kdož geſt vmřel/ ſprawedliw včiněn geſt od hřijchu.

Boć ten ktory vmárl/ ieſt od grzechu wolny.

8. Protož zemřelili gſme s Kryſtem/ wěřijme/ že ſpolu s nim také žiwi budeme:

A ieſliżeſmy z Kryſtuſem vmárli wierzymy iż też z nim żyć będziemy.

9. Wědauce/ že Kryſtus wſtaw zmrtwých giž wijce nevmijra/ ſmrt nad nim wijce panowati nebude.

Wiedząc że Kryſtus powſtawßy zmartwych/ iuż dáley nie vmierá/ á śmierć nád nim dáley nie pánuie.

10. A že geſt vmřel/ hřijchu vmřel gednau: a že geſt žiw/ žiw geſt Bohu:

Bo iż vmárl/ grzechowić raz vmárl. A iż też żywie/ żywiec Bogu.

ו

11 הכנא אף אנתון חשובו נפשכון דמיתא אנתון לחטיתא וחיא אנתון לאלהא במרן ישוע משיחא׃

Coſi ancor voi riputateui eſſer morti al peccato, ma viui à Dio, in Chriſto IESV noſtro Signore.

12 לא הכיל תמלך איך חטיתא בפגרכון מיתא איך דתשתמעון לרגיגתה׃

Non regni dunque il peccato nel voſtro corpo mortale, per obbedirli ne le ſue concupiſcentie.

13 ואף לא תטיבון הדמיכון זינא דעולא לחטיתא אלא טיבו נפשכון לאלהא איך אנשא דמן מיתא חייתון והדמיכון זינא יהוון לכאנותה דאלהא׃

Ne preſentate le voſtre membra per inſtrumenti d'ingiuſtitia àl peccato: ma preſentate voi ſteſſi à Dio, come quelli che hora ſete ſtati fatti di morti viui, e le voſtre membra per inſtrumenti di giuſtitia à Dio.

14 וחטיתא לא משתלטא עליכון לא גיר איתיכון תחית נמוסא אלא תחית טיבותא׃

Perche il peccato non hauerà dominio in voi: concioſia che voi non ſete ſotto la Legge, ma ſotto la gratia.

15 מנא הכיל נחטא דלא הוין תחית נמוסא אלא תחית טיבותא חס׃

Che dunque? peccaremo noi, percioche noi non ſiam ſotto la Legge, ma ſotto la gratia? Non ſia gia coſi.

16 לא ידעין אנתון דלמן דמטיבין אנתון נפשכון דתשתמעון לה לעבדותא דילה אנתון עבדא דהו דמשתמעין אנתון לה אן לחטיתא ואן למשמע אדנא דכאנותא׃

Non ſapete voi che à chi voi vi date per ſerui ad obbedire, ſete ſerui di colui à chi voi obbedite? ò ſia il peccato à morte, ò l'obedientia à giuſtitia?

ו

11 כן גם אתם התחשבו כי מתים אתם לחטאת וחיים לאלהים בישוע המשיח אדנינו׃

Anſi tambien voſotros, penſad que voſotros decierto ſoys muertos àl peccado; mas que biuis à Dios en el Chriſto Ieſus Sennor nueſtro;

12 לכן אל־תמלך החטאת בפגרכם ימות לשמוע אותה במאויו׃

No reyne pues el peccado en vueſtro cuerpo mortal obedeciendo àl peccado en ſus concupiſcencias.

13 ואל תכינו את־נתחיכם לכלי העולתה לחטאת כי־אם הכינום איש לאלהים כמו חיתם ממתים ואת־נתחיכם לכלי־הצדקה לאלהים׃

Ni tampoco preſenteys vueſtros miembros àl peccado por inſtrumentos de iniquidad: antes os preſentad à Dios como reſuſcidados de los muertos: y vueſtros miembros àDios por inſtrumentos de juſticia.

14 וחטאתכם לא ימשול כי אתם אינכם תחת התורה כי אם תחת התחנה׃

Porque el peccado no ſe enſennoreará de voſotros: porque no eſtays debaxo de la Ley, mas debaxo de la gracia.

15 ומה נעשה הנחטא. כי אין אנחנו תחת התורה כי אם תחת התחנה חלילה לנו׃

Puesque? Peccaremos, porque no eſtamos debaxo de la Ley, ſino debaxo de la gracia? en ninguna manera.

16 הלא ידעתם כי לאשר תכינו לו את־נפשכם לעבדים ליקחה כי עבדיו אתם לאשר תשמעון או עבדי־החטאה למות או עבדי השמועה לצדקה׃

O no ſabeys que aquien hos preſentaſtes à voſotros miſmos por ſieruos para obedecer le, ſoys ſieruos de aquel a quien obedeceys, o del peccado para muerte, o de la obediencia para juſticia.

ϛ'.

11. Οὕτω καὶ ὑμεῖς λογίζεσθε ἑαυτοὺς νεκροὺς μὲν εἶναι τῇ ἁμαρτίᾳ, ζῶντας δὲ τῷ θεῷ ἐν χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν.

Vous auſſi faites ainſi voſtre conte, que vous eſtes morts à peché, mais viuans à Dieu en Ieſus Chriſt noſtre Seigneur.

12. Μὴ οὖν βασιλευέτω ἡ ἁμαρτία ἐν τῷ θνητῷ ὑμῶν σώματι, εἰς τὸ ὑπακούειν αὐτῇ ἐν ταῖς ἐπιθυμίαις αὐτοῦ.

Que le peché donc ne regne point en voſtre corps mortel pour lui obeir en ſes conuoitiſes.

13. Μηδὲ παριστάνετε τὰ μέλη ὑμῶν ὅπλα ἀδικίας τῇ ἁμαρτίᾳ, ἀλλὰ παραστήσατε ἑαυτοὺς τῷ θεῷ ὡς ἐκ νεκρῶν ζῶντας, καὶ τὰ μέλη ὑμῶν ὅπλα δικαιοσύνης τῷ θεῷ.

Et n'appliquez point vos membres pour eſtre inſtrumens d'iniquité à peché: mais appliquez-vous à Dieu comme de morts eſtans faits viuans, & vos membres pour eſtre inſtrumens de iuſtice à Dieu.

14. Ἁμαρτία γὰρ ὑμῶν οὐ κυριεύσει· οὐ γάρ ἐστε ὑπὸ νόμον, ἀλλ' ὑπὸ χάριν.

Car peché n'aura point domination ſur vous, puis que vous n'eſtes point ſous la Loy: mais ſous la grace.

15. Τί οὖν; ἁμαρτήσομεν ὅτι οὐκ ἐσμὲν ὑπὸ νόμον, ἀλλ' ὑπὸ χάριν; μὴ γένοιτο.

Quoi donc? pecherons-nous, pourtant que nous ne ſommes point ſous la Loy, mais ſous la grace? Ainſi n'aduiene.

16. Οὐκ οἴδατε ὅτι ᾧ παριστάνετε ἑαυτοὺς δούλους εἰς ὑπακοήν, δοῦλοί ἐστε ᾧ ὑπακούετε, ἤτοι ἁμαρτίας εἰς θάνατον, ἢ ὑπακοῆς εἰς δικαιοσύνην;

Ne ſauez-vous pas bien qu'à quiconque vous-vous rendez ſerfs pour obeïr, vous eſtes ſerfs de celui à qui vous obeiſſez, ſoit de peché à mort, ou d'obeiſſance à iuſtice?

CAP. VI.

11. Ita & vos exiſtimate, vos mortuos quidem eſſe peccato: viventes autem Deo, in Chriſto Ieſu Domino noſtro.

Likewiſe thinke ye alſo/ that ye are dead to ſinne / but are aliue to God in Jeſus Chriſt our Lord.

12. Non ergo regnet peccatum in veſtro mortali corpore, ut obediatis concupiſcentiis eius.

Let not ſinne reigne therefore in your mortall bodie / that ye ſhoulde obey it in the luſtes thereof.

13. Sed neque exhibeatis membra veſtra arma iniquitatis peccato, ſed exhibete vos Deo, tanquam ex mortuis viventes: & membra veſtra arma iuſtitiæ Deo.

Neither giue ye your members as weapons of vnrighteouſnes vnto ſinne: but giue your ſelues vnto God / as they that are aliue from the dead / and giue your members as weapons of righteouſnes vnto God.

14. Peccatum enim vobis non dominabitur: nō enim ſub lege eſtis, ſed ſub gratia.

For ſinne ſhall not haue dominion ouer you: for ye are not vnder the Lawe/but vnder grace.

15. Quid ergo? peccabimus, quoniam non ſumus ſub lege, ſed ſub gratia? Abſit.

What then? ſhal we ſinne/becauſe we are not vnder the Law / but vnder grace? God forbid.

16. Neſcitis quoniam cui exhibetis vos ſervos ad obediendum, ſervi eſtis eius cui obediſtis, ſive peccati ad mortem, ſive obeditionis ad iuſtitiam?

Know ye not/that to whomſoeuer yee giue your ſelues as ſeruants to obeye / his ſeruants ye are to whome ye obey/whether it be of ſinne vnto death / or of obedience vnto righteouſnes?

Das VI. Capitel.

11. Alſo auch jhr / haltet euch darfür / daß jhr der Sünde todt ſeyt / vnd lebet Gott / in Chriſto Jeſu vnſerm HERRN.

Lige ſaa i / holder eder der faare / at i ere døde faar ſynden / oc leffuer i Gud / vdi Chriſto Jheſu vor HERRE.

12. So laſſet nun die ſünde nicht herrſchen inn eurem ſterblichen Leibe / jhr gehorſam zu leiſten in jren lüſten.

Saa lader nu Synden icke regnere / i eders dødelige Legeme / at vere det lydige in ſin begering.

13. Auch begebet nicht der ſünden eure Glider zu Waffen der vngerechtigkeit / Sondern begebet euch ſelbs Gott / als die da auß den Todten lebendig ſind / vnd eure Glieder Gott zu Waffen der gerechtigkeit.

Giffuer oc icke ſynden eders Lemmer til vretferdighedz Vaaben / Men giffuer Gud eder ſelff / ſom de der ere leffuendis fra de Døde / oc Gud eders Lemmer til Retſerdigheds Vaaben.

14. Denn die ſünde wirdt nicht herſchen können über euch / Sintemal jr nicht vnter dem Geſetze ſeyt / ſondern vnter der Gnade.

Thi at ſynden ſkal icke kunde regnere offuer eder / Effterdi i ere icke vnder Lowen / Men vnder Naaden.

15. Wie nun? Sollen wir ſündigen / dieweil wir nicht vnter dem Geſetz / ſondern vnter der Gnade ſind? Das ſey ferrne.

Huorledis nu? Skulle wi ſynde / efferdi wi ere icke vnder Lowen / men vnder Naaden? Det vere longt fra.

16. Wiſſet jr nicht / welchen jhr euch begebet zu Knechten / inn gehorſam / des Knechte ſeyt jhr / dem jhr gehorſam ſeyt / es ſey der ſünde zum Tode / oder dem Gehorſam zur Gerechtigkeit?

Vide i icke / at huem i giffue eder til Tienere / i lydighed / da ere i hans Tienere / ſom i ere lydige / Huad heller det er Synden til Døden / eller lydighed til Retferdighed?

Kapitola VI.

11. Ták y wy držte za to / že gſte zemřeli zagiſté hřijchu / ale žiwi gſte Bohu / w Kryſtu Gežijſſe y Pánu naſſem.

Ták też y wy rozumieycie ſię być vmárłymi grzechowi / á żywemi Bogu / przez Kryſtuſá Jezuſá Páná náſzego.

12. Protož / ať nepanuge hřijch w waſſem ſmrtedlném těle / abyſſte měli powolowati žá doſtem geho.

Niechayże tedy nie krolnie grzech w wáſzym śmiertelnym ciele / ábyſćie grzechowi pc ſłuſzni byli w żądzách cieleſnych.

11. Aniž wydáwayte audůw waſſych / za oděnij neprawoſti hřijchu: ale oddáwayte ſe Bohu / yakožto wſtawſſe z mrtwých a gſauce žiwi / a audy ſwé wydáwayte za oděnij ſprawedlnoſti Bohu.

Ani ſtáwćie członkow wáſzych áby były zbroią nieſpráwiedliwośći grzechowi / ále ſtáwćie ſiebie ſámych Bogu táko z vmárłych żywymi / y członki wáſze áby były zbroią ſpráwiedliwośći Bogu.

14. A tak hřijch nebude panowati nad wámi. Nebo giž negſte pod Zákonem / ale pod miloſtij:

Abowiemći grzech nád wámi pánowáć nie będzie / bo nie ieſteſćie pod zákonem / ále pod łáſką.

15. Což tehdy hřeſſyti budeme / proto / že negſme pod Zákonem / ale pod miloſtij? Nikoli.

Coż thedy? Będziemyli grzeſzyć że nie ieſteſmy pod zakonem ále pod łáſką? Nie day tego Boże.

16. Zdaliž toho newijte / že komu wydáwáte ſe za Služebnijky k poſluſſenſtwij / gſte Služebnijcy toho koho poſlauchäte / budto hřijchu k Smrti / budto poſluſſenſtwij k Spráwedlnoſti?

Iáż niewiećie że komu ſię ſtáwićie ſługámi ku poſłuſzeńſtwu / thego ieſteśćie ſługy / komu ieſteśćie poſłuſzni / choc grzechu ná śmierć / choć poſłuſzeńſtwu ku ſpráwiedliwośći.

ז

17 טִיבוּ דֵּין לַאלָהָא דְּעַבְדֵּא הֲוֵיתוּן דַּחֲטִיתָא וְאֶשְׁתַּמַּעְתּוּן מֵן לֶבָּא לִדְמוּתָא דְּיוּלְפָּנָא דְּאֶשְׁתַּלַּמְתּוּן לֵהּ׃

Hor ſia ringratiato Iddio che voi erauate ſerui del peccato, ma hauete obbedito di cuore à quella forma di dottrina, à laqual ſete ſtati introdotti.

18 וְכַד אֶתְחַרַּרְתּוּן מֵן ה חֲטִיתָא אֶשְׁתַּעְבַּדְתּוּן לְכֵאנוּתָא׃

Eſſendo dunque ſtati liberati dal peccato, ſete fatti ſerui de la giuſtitia.

19 אֵיךְ דְּבֵית בְּנַי נָשָׁא אָמַר אֶנָא מֵטוּל כְּרִיהוּתָא דְּבֶסְרְכוּן דַּאיכַנָּא דְּטַיֶּבְתּוּן הַדָּמַיְכוּן לְעַבְדוּתָא דְּטַנְפוּתָא וְדַעוְלָא הָכַנָּא אַף הָשָׁא טַיְּבוּ הַדָּמַיְכוּן לְעַבְדוּתָא דְּכֵאנוּתָא וְדַקְדִּישׁוּתָא׃

Io parlo all'vſanza de gl'huomini per l'infermità de la voſtra carne: che come voi hauete preſentate le voſtre membra per ſerue à l'immonditia & à l'iniquità à commetter iniquità: coſi anch'adeſſo preſentiate le voſtre membra per ſerue à la giuſtitia in ſantificatione.

20 כַּד עַבְדֵּא הֲוֵיתוּן גֵּיר דַּחֲטִיתָא מְחַרְּרֵא הֲוֵיתוּן לְכֵאנוּתָא׃

Perche quando voi erauate ſerui del peccato, erauate liberi quanto à la giuſtitia.

21 וּמָנָא אַדְשָׁא אִית הֲוָא לְכוּן הָידֵין אֵינָא דְּיַוְמָנָא בָּהְתִין אַנְתּוּן בֵּהּ חַרְתֵהּ גֵּיר אִיתֵיהּ מַוְתָא׃

Che frutto dunque haueuate voi allora in quelle coſe, delequali hora vi vergognate? imperoche la fine di quelle è la morte.

22 וְהָשָׁא דְּאֶתְחַרַּרְתּוּן מֵן חֲטִיתָא וַהֲוֵיתוּן עַבְדֵּא לַאלָהָא אִית לְכוּן פֵּארֵא קַדִּישָׁא דְּחַרְתְּהוּן חַיֵּא דַּלְעָלַם׃

Ma hora eſſendo voi liberati dal peccato, e fatti ſerui di Dio, hauete il voſtro frutto in ſantità, e per fine la vita eterna.

ז

17 וּתְהִי תּוֹדָה לֵאלֹהִים כִּי הֱיִיתֶם עַבְדֵי הַחֲטָאָה וּשְׁמַעְתֶּם מִלֵּבָב בְּצוּרַת הַבְּשׂוֹרָה אֲשֶׁר בָּהּ נִתַּתֶּם׃

Gracias à Dios, que fueſtes ſieruos del peccado: mas aueys obedecido de coraçon à la forma de dòctrina à la qual ſoys entregados:

18 וְכִי חָפְשִׁים מֵחֲטָאָה עֲבָדִים נִהְיֵיתֶם לִצְדָקָה׃

Y libertados del peccado, ſoys hechos ſieruos de la juſticia.

19 כְּדֶרֶךְ אֱנוֹשׁ אֲדַבֵּר בַּעֲבוּר מַחֲלַת בְּשַׂרְכֶם כַּאֲשֶׁר הֲכִינוֹתֶם אֶת־נְתָחֵיכֶם לַעֲבֹד לְטֻמְאָה וּלְעָוֹן לַעֲוְלָה כֵּן מֵעַתָּה הָכִינוּ אֶת־נְתָחֵיכֶם לַעֲבוֹדַת הַצְּדָקָה לַקֹּדֶשׁ׃

Humana coſa digo, por la flaqueza de vueſtra carne: Que como para iniquidad preſentaſtes vueſtros miembros à ſeruir à la immundicia y à la iniquidad, anſi aora para ſanctidad preſenteys vueſtros miembros à ſeruir à la juſticia:

20 וְכַאֲשֶׁר הֱיִיתֶם עַבְדֵי הַחֲטָאָה כֵּן חָפְשִׁים הֱיִיתֶם עַבְדֵי הַצְּדָקָה׃

Pueſque ſiendo antes ſieruos del peccado, aora aueys ſido hechos ſieruos de la juſticia.

21 וּמַה פְּרִי הָיָה אָז לָכֶם מֵאֵלֶּה בַּאֲשֶׁר הַיּוֹם תֵּבוֹשׁוּ כִּי אַחֲרִיתָם הַמָּוֶת׃

Que fruto pues teniades de aquellas coſas, de las quales aora hos auergoncays? porque el fin de ellas es muerte.

22 וְעַתָּה כִּי מְחֻפָּשִׁים אַתֶּם מֵחֲטָאָה עֲבָדִים נַעֲשִׂיתֶם לֵאלֹהִים יֵשׁ לָכֶם פִּרְיְכֶם לַקֹּדֶשׁ וְאַחֲרִיתוֹ אֶת־חַיֵּי עוֹלָם׃

Mas aora librados del peccado, y hechos ſieruos à Dios, teneys por vueſtro fruto la ſanctificacion, y por fin la vida eterna.

ζ.

17. Χάρις δὲ τῷ θεῷ, ὅτι ἦτε δοῦλοι τῆς ἁμαρτίας, ὑπηκούσατε δὲ ἐκ καρδίας εἰς ὃν παρεδόθητε τύπον διδαχῆς.

Or graces a Dieu que vous avez eſté ſerfs du peché: mais vous auez obeï de cœur a la forme expreſſe de doctrine a laquelle vous auez eſté attires.

18. Ἐλευθερωθέντες δὲ ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας ἐδουλώθητε τῇ δικαιοσύνῃ.

Ayans donc eſté affranchis du peché, vous eſtes faits ſerfs a iuſtice.

19. Ἀνθρώπινον λέγω διὰ τὴν ἀσθένειαν τῆς σαρκὸς ὑμῶν. ὥσπερ γὰρ παρεστήσατε τὰ μέλη ὑμῶν δοῦλα τῇ ἀκαθαρσίᾳ καὶ τῇ ἀνομίᾳ εἰς τὴν ἀνομίαν, οὕτω νῦν παραστήσατε τὰ μέλη ὑμῶν δοῦλα τῇ δικαιοσύνῃ εἰς ἁγιασμόν.

Ie parle à la façō des hommes, à cauſe de l'infirmité de voſtre chair. Ainſi donc que vous auez appliqué vos membres pour ſeruir a ſouillure & iniquité, a commettre iniquité: ainſi appliquez maintenant vos membres pour ſeruir a iuſtice, en ſaincteté.

20. Ὅτε γὰρ δοῦλοι ἦτε τῆς ἁμαρτίας, ἐλεύθεροι ἦτε τῇ δικαιοσύνῃ.

Car lors que vous eſtiez ſerfs du peché, vous eſtiez francs quant à la iuſtice.

21. Τίνα οὖν καρπὸν εἴχετε τότε ἐφ' οἷς νῦν ἐπαισχύνεσθε; τὸ γὰρ τέλος ἐκείνων θάνατος.

Quel fruict donc auiez-vous lors ès choſes deſquelles maintenāt vous auez honte? certes la fin d'icelles eſt la mort.

22. Νυνὶ δὲ ἐλευθερωθέντες ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας, δουλωθέντες δὲ τῷ θεῷ, ἔχετε τὸν καρπὸν ὑμῶν εἰς ἁγιασμόν, τὸ δὲ τέλος, ζωὴν αἰώνιον.

Mais maintenant ayans eſté affranchis du peché, & faits ſerfs à Dieu, vous auez voſtre fruict en ſanctifications: & pour fin vie eternelle.

CAP. VI.

17. Gratias autem Deo, quòd fuiſtis ſervi peccati, obediſtis autem ex corde in eam formam doctrinæ in qua traditi eſtis.

But God be thanked/ that ye haue bene the ſeruantes of ſinne/ but ye haue obeyed from the heart vnto the forme of the doctrine/ whereunto ye were deliuered.

18. Liberati autem à peccato, ſervi facti eſtis iuſtitiæ.

Being then made free from ſinne/ ye are made the ſeruants of righteouſnes.

19. Humanum dico, propter infirmitatem carnis veſtræ, ſicut enim exhibuiſtis membra veſtra ſervire immunditiæ & iniquitati, ad iniquitatem: ita nunc exhibete membra veſtra ſervire iuſtitiæ, in ſanctificationem.

I ſpeake after the maner of man/ becauſe of the infirmitie of your fleſh: for as ye haue giuen your members ſeruants to vncleanneſſe and to iniquitie/ to commit iniquitie/ ſo nowe giue your members ſeruants vnto righteouſnes in holines.

20. Cum enim ſervi eſſetis peccati, liberi fuiſtis iuſtitiæ.

For when ye were the ſeruants of ſinne/ ye were freed from righteouſnes.

21. Quem ergo fructum habuiſtis tunc in illis, in quibus nunc erubeſcitis? Nam finis illorum mors eſt.

What fruite had ye then in thoſe thinges/ whereof ye are now aſhamed? For the end of thoſe things is death.

22. Nunc vero liberati á peccato, ſervi autem facti Deo, habetis fructum veſtrum in ſanctificationem, finem veró vitam æternam.

But nowe being freed from ſinne/ and made ſeruantes vnto God/ yee haue your fruite in holineſſe/ and the ende/ euerlaſting life.

Das VI. Capitel.

17. Gott ſey aber gedanckt/ daß jr Knechte der Sünde geweſen ſeyt/ Aber nun gehorſam worden von hertzen/ dem Fürbilde der Lehre/ welchem jhr ergeben ſeyt.

Men Gud vere tacket/ at i haffue veret Syndens tienere/ Men ere nu bleffne lydige aff hiertet/ den Lærdoms Exempel/ ſom i haffue giffuit eder til.

18. Denn nun jhr frey worden ſeyt von der ſünde/ ſeyt jr Knechte worden der Gerechtigkeit.

Thi nu i ere bleffne fri fra Synden/ da ere i bleffne Retferdigheds Tienere.

19. Ich muß menſchlich davon reden/ vmb der ſchwachheit willen euers Fleiſches. Gleich wie jhr euer Glieder begeben habet zu dienſt der vnreinigkeit/ von einer Vngerechtigkeit zu der andern/ Alſo begebet auch nun eure Glieder zu dienſte der Gerechtigkeit/ daß ſie heilig werden.

Jeg maa tale menniſkelige der om for eders kødes ſkrøblighed ſkyld. Lige ſom i haffue giffuit eders Lemmer til vrenligheds tienſt/ oc fra en Vrenlighed til den anden/ Saa giffuer oc nu eders Lemmer til Retferdigheds tienſte/ at de kunde bliffue hellige.

20. Denn da jhr der ſünde Knecht waret/ da waret jhr frey von der gerechtigkeit.

Thi at der i vaare Syndens tienere/ da vaare i fri fra Retferdighed.

21. Was hattet jr nun zu der zeit für frucht? welcher jhr euch jetzt ſchämet/ deñ das ende derſelbigen iſt der Todt.

Huad haffde i nu paa den tid for Fruct? aff huilcket i nu ſkamme eder Thi enden der paa/ er Døden.

22. Nun jhr aber ſeyt von der ſünde frey/ vnnd Gottes Knechte worden/ habt jhr eure Frucht/ daß jhr heilig werdet/ das ende aber das ewige Leben.

Men nu i ere fri fra Synden/ oc ere bleffne Guds tienere/ da haffue i eders Fruct/ at i bliffue hellige/ Oc enden det euige Liff.

Kapitola VI.

17. Ale děkugi Bohu/ že gſte byli ſlužebnijcy hřijchu/ ale giž gſte vpoſlechli z Srdce wedlé toho naučenij/ w kteréž vwedeni gſte.

Ale niech bedzie dziekă Bogu/ że chociaſcie byli ſługámi grzechu/ vſłuchaliſcie z ſercá ſpoſobu oney náuki/ pod ktorą ieſteſcie poddáni.

18. A tak gſauce wyſwobozeni od hřijchu/ včiněni gſte Služebnijcy Sprawedlnoſti.

A bedac wyſwobodzeni od grzechu/ zſtáliſcie ſię ſługámi ſpráwiedliwośći.

19. Lidſkau wěc prawijm/ pro nemoc těla waſſeho. Jakož gſte zagiſté wydáwali audy waſſe ſlaužiti nečiſtotě a neprawoſti/ od gedné k druhé neprawoſti: tak giž wydáwayte audy waſſe ſlaužiti ſprawedlnoſti k poſwěcenij.

Ludzkim ći obyczáiem mowie dla mdłośći ciáłá wáſzego/ ábowiem iákoſcie ſtáwili członki wáſze ſługámi nieczyſtośći y niepráwośći/ ku wypełnieniu niepráwośći/ ták też y teraz ſtháwćie członki wáſze ſługámi ſpráwiedliwośći/ ku świątobliwośći.

20. Nebo tehdáž když gſte byli ſlužebnijci hřijchu/ zbaweni gſte byli ſprawedlnoſti.

Bo gdyſcie byli ſługámi grzechu/ byliſcie wolnymi ſpráwiedliwośći.

21. A protož který gſte vžitek měli w těch wěcech/ za kteréž ſe nynij ſtydijte? Nebo konec těch wěcý/ geſt Smrt.

Ktoryżeſcie thedy ná on czás pożytek mieli? tych rzeczy zá ktore ſie dźiś wſtydźićie? boć koniec ich ieſt śmierć.

22. Nynij pak wyſwobozeni gſauce od hřijchu/ a Služebnijcy gſauce včiněni Božij/ máte vžitek wáš w poſwěcenij/ a konec žiwot wěčný.

A theraz bedac wyſwobodzeni od grzechu/ á zſtawſzy ſię ſłużebniki Bogu/ maćie pożytek wáſz ku świątobliwośći/ á koniec żywot wieczny.

ו

23 תַּאגוּרְתָּא דֵּין דְּחַטִּיתָא מוֹתָא הִי וּמוֹהַבְתֵּהּ דְּאַלָהָא חַיֵּא דַּלְעָלַם בְּמָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא׃

Imperoche li ſtipendij del peccato ſono la morte : & il dono di Dio è la vita eterna, per Chriſto IESV noſtro Signore.

ז

1 אוֹ לָא יָדְעִין אַנְתּוּן אַחַי לְיָדְעַי נָמוּסָא גֵּיר מְמַלֵּל אֶנָא דְּנָמוּסָא שַׁלִּיט הוּ עַל גַּבְרָא כְּמָא דְּחַי׃

Non ſapete voi, fratelli, (io parlo à quelli che hanno cognition de la Legge) che la Legge ha dominio ne l'huomo per quanto tempo egli viue.

2 אֵיךְ אַנְתְּתָא דַּאסִירָא הִי בְּבַעְלָהּ כְּמָא דְּחַי בְּנָמוּסָא אֶן דֵּין מָיֵת בַּעְלָהּ אֶתְחַרְרַת מֶן ג נָמוּסָא דְּבַעְלָהּ׃

Imperoche la donna ſottopoſta à marito, mentre che il marito viue, gli è obligata per la Legge : ma ſe il marito muore, ella è ſciolta da la legge del marito.

3 אֶן דֵּין כַּד חַי בַּעְלָהּ תִּקְפֵּי לְגַבְר אַחֲרִין הָוָת לָהּ גָּיָרְתָא אֶן דֵּין יָמוּת בַּעְלָהּ אֶתְחַרְרַת מֶן ג נָמוּסָא וְלָא אִיתֶיהּ גָּיָרְתָא אֶן תֶּהְוֵא לְגַבְרָא א אַחֲרִנָא׃

La onde, ſe mentre che il marito viue, ella ſi congiugne ad vnaltro marito, ſi chiamarà adultera: ma ſe il marito muore, ell'è liberata da quella Legge : in modo ch'ella non è adultera, congiugnendoſi ad vnaltro marito.

4 וְהָשָׁא אַחַי אַף אַנְתּוּן מִיתְתּוּן לְנָמוּסָא בְּפַגְרֵהּ דַּמְשִׁיחָא דְּתֶהְוּוּן לְאַחֲרִין אַינָא דְּקָם מֶן בֵּית מִיתָא דְּתִתְּלוּן פֵּארָא לַאלָהָא׃

Pertanto voi ancora, fratelli mei, ſete morti à la Legge per il corpo di Chriſto : per congiugnerui ad vnaltro, cioè a colui che è riſuſcitato da morte : accioche noi fruttifichiamo à Dio.

ו

23 כִּי־שְׂכַר הַחֲטָאָה הַמָּוֶת וּמַתַּת אֱלֹהִים חַיֵּי עוֹלָם בַּאֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ׃

Porque las pagas del peccado es muerte : mas la gracia de Dios es vida eterna.

ז

1 אוֹ לֹא תֵדְעוּ אַחַי (כִּי לְיוֹדְעֵי תוֹרָה מְדַבֵּר אָנֹכִי) כִּי־הַתּוֹרָה מוֹשְׁלָה בָּאָדָם בְּכָל־עֵת חַיָּיו׃

O ignorays, hermanos, (hablo con los que ſaben la Ley,) que la Ley ſolamente ſe enſennorea del hombre entre tanto que biue?

2 כִּי אֵשֶׁת הָאִישׁ כָּעֵת חַיָּיו אֲסוּרָה הִיא לְאִישָׁהּ כַּתּוֹרָה וְאִם מֵת הָאִישׁ אוֹ מְחֻפָּשָׁה הִיא מִתּוֹרַת הָאִישׁ׃

Porque la muger que es ſujecta á marido mientras el marido biue eſta óbligada à la Ley : mas muerto el marido, ella es libre de la Ley del marido.

3 עַל־כֵּן בְּעוֹדֶנּוּ חַי הָאִישׁ מְנָאֶפֶת תִּקָּרֵא אִם־תִּהְיֶה לְאִישׁ אַחֵר וְאִם יָמוּת הָאִישׁ חָפְשִׁית הִיא מִתּוֹרָה מֵהֱיוֹתָהּ מְנָאֶפֶת אִם תִּהְיֶה לְאִישׁ אַחֵר׃

Anſi que biuiendo el marido ſe llamará adulrera, ſi fuere de otro varon : mas ſi ſu marido muriere-es libre de la Ley (del marido) del tal manera que no ſera adultera, ſi fuere de otro marido.

4 לָכֵן אַחַי גַּם אַתֶּם הֻמַתֶּם לַתּוֹרָה בִּגְוִיַּת הַמָּשִׁיחַ לִהְיוֹתְכֶם לְאַחֵר אֲשֶׁר קָם מִמֵּתִים לַעֲשׂוֹת פְּרִי לֵאלֹהִים׃

Anſi tambien voſotros hermanos mios ſoys muertos à la Ley en el cuerpo del Chriſto, paraque ſeays de otro, es à ſaber del que reſuſcitó de los muertos, para que frutifiquemos à Dios.

ϛ'.

23. Τὰ γὰρ ὀψώνια τῆς ἁμαρτίας, θάνατος· τὸ δὲ χάρισμα τοῦ θεοῦ, ζωὴ αἰώνιος ἐν χριστῷ ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν.

Car les gages de peché c'eſt la mort : mais le don de Dieu, c'eſt la vie eternelle par Ieſus Chriſt noſtre Seigneur.

ΚΕΦΑΛ. ζ'.

Ἢ ἀγνοεῖτε ἀδελφοί· γινώσκουσι γὰρ νόμον λαλῶ· ὅτι ὁ νόμος κυριεύει τοῦ ἀνθρώπου ἐφ' ὅσον χρόνον ζῇ;

Ne ſauez vous pas, freres (car ie parle à ceux qui entendent que c'eſt de la Loy) que la Loy a domination ſur la perſonne tout le temps qu'icelle perſonne eſt en vie?

2. Ἡ γὰρ ὕπανδρος γυνὴ τῷ ζῶντι ἀνδρὶ δέδεται νόμῳ· ἐὰν δὲ ἀποθάνῃ ὁ ἀνήρ, κατήργηται ἀπὸ τοῦ νόμου τοῦ ἀνδρός.

Car la femme qui eſt en puiſſance de mari, tant que ſon mari eſt en vie, eſt liee à icelui par la Loy: mais ſi ſon mari meurt, elle eſt deliuree de la Loy du mari.

3. Ἄρα οὖν ζῶντος τοῦ ἀνδρός, μοιχαλὶς χρηματίσει, ἐὰν γένηται ἀνδρὶ ἑτέρῳ· ἐὰν δὲ ἀποθάνῃ ὁ ἀνήρ, ἐλευθέρα ἐστὶν ἀπὸ τοῦ νόμου, τοῦ μὴ εἶναι αὐτὴν μοιχαλίδα, γενομένην ἀνδρὶ ἑτέρῳ.

Le mari donc vivant, ſi elle ſe ioint à vn autre mari: elle ſera appelee adulterelle, mais ſon mari eſtant mort, elle eſt deliuree de la Loy: tellement qu'elle ne ſera point adulterelle ſi elle eſt iointe à vn autre mari.

4. Ὥστε, ἀδελφοί μου, καὶ ὑμεῖς ἐθανατώθητε τῷ νόμῳ διὰ τοῦ σώματος τοῦ χριστοῦ, εἰς τὸ γενέσθαι ὑμᾶς ἀνδρὶ ἑτέρῳ τῷ ἐκ νεκρῶν ἐγερθέντι, ἵνα καρποφορήσωμεν τῷ θεῷ.

Ainſi mes freres vous eſtes auſſi morts à la Loy par le corps de Chriſt : afin que ſoyez à vn autre, aſſauoir à celui qui eſt reſſuſcité des morts, à celle fin que nous fructifions à Dieu.

CAP. VI.

23. Stipendia enim peccati, mors. Gratia autem Dei, vita æterna in Chriſto Ieſu Domino noſtro.

For the wages of ſinne is death: but the gift of God is eternall life through Jeſus Chriſt our Lord.

CAP. VII.

AN ignoratis fratres (ſcientibus enim legem loquor) quia lex in homine dominatur quanto tempore vivit?

Knowe ye not brethren / (for J ſpeake to them that knowe the Lawe) that the Law hath dominion ouer a man as long as he liueth?

2. Nam quæ ſub viro eſt mulier: vivente viro alligata eſt legi: ſi autem mortuus fuerit vir eius: ſoluta eſt à lege viri.

For the woman which is in ſubiection to a man / is bounde by the Lawe to the man / while he liueth: but if the man bee dead / ſhee is deliuered from the lawe of the man.

3. Igitur vivente viro, vocabitur adultera, ſi fuerit cum alio viro, ſi autem mortuus fuerit vir eius, liberata eſt à lege viri: ut non ſit adultera ſi fuerit cum alio viro.

So then / if while the man liueth / ſhe take another man / ſhe ſhalbe called an adultereſſe: but if the man be dead / ſhe is free from the Lawe / ſo that ſhe is not an adultereſſe / though ſhe take another man.

4. Itaque fratres mei & vos mortificati eſtis legi per corpus Chriſti: ut ſitis alterius qui ex mortuis reſurrexit, ut fructificetis Deo.

So ye, my brethren / are dead alſo to the Law by the bodie of Chriſt / that yee ſhoulde be vnto other / euen vnto him that is rayſed vp from the dead / that we ſhould bring forth fruite vnto God.

Das VI. Capitel.

22. Denn der Tod iſt der ſünden Sold / Aber die Gabe Gottes iſt das ewige leben / in Chriſto Jeſu vnſerm HERRN.

Thi Døden er Syndens ſold / Men Guds gaffue er det euige Liff i Chriſto Jheſu vor HERRE.

Das VII. Capitel.

WJſſet jr nicht / lieben Brůder (Denn ich rede mit denen / die das Geſetz wiſſen) daß das Geſetze herrſchet ůber den Menſchen / ſo lange er lebet?

VJde i icke / kære Brødre (Thi ieg taler met dem / ſom vide Lowen) at Lowen regnerer offuer Menniſken / ſaa lenge ſom hand leffuer?

2. Denn ein Weib / das vnter dem Manne iſt / dieweil der Mann lebet / iſt ſie verbunden an das Geſetz / ſo aber der Mann ſtirbet / ſo iſt ſie loß vom Geſetz des Mannes.

Thi en Quinde / ſom er Manden vnderdanig / hun er forbunden til Lowen / ſaa lenge ſom Manden leffuer / Men der ſom Manden døer / da er hun loſſ fra Lowen / ſom er Manden anrørendis.

3. Wo ſie nun bey einem andern Manne iſt / weil der Mann lebet / wirdt ſie eine Ehebrecherin geheiſſen. So aber der Mann ſtirbet / iſt ſie frey vom Geſetze / daß ſie nicht eine Ehebrecherin iſt / wo ſie einen andern Mann nimpt.

Men der ſom hun er nu hoſſ en anden Mand / den ſtund Manden leffuer / da kaldis hun en Hore. Men der ſom Manden døer / da er hun fri fra Lowen / at hun er icke en Hore / om hun er hoſſ en anden Mand.

4. Alſo auch / meine Brůder / jr ſeyt getödtet dem Geſetz / durch den Leib Chriſti / daß jhr eines andern ſeyt / nemblich des / der von den Todten aufferwecket iſt / auff daß wir Gott frucht bringen.

Lige ſaa ere i / kære Brødre / døde giorde fra Lowen formedelſt Chriſti Legeme / at i ſkulle vere hoſſ en anden / ſom er / hoſſ den der er opuect fra de døde / paa det wi ſkulle bære Gud fruct.

Kapitola VI.

23. Odplata zagiſté za hřijch / geſt Smrt. Ale miloſt Božij / žiwot wěčný / w Kryſtu Gežijſſy Pánu naſſem.

Abowiem zapłátháá grzechu ieſt śmierć / á dar Boży ieſtći żywot wieczny / przez Kryſtuſá Jezuſá Páná náſzego:

Kapitola VII.

ZDaliž newijte Bratřij (znagijcým zagiſté Zákon mluwijm) že Zákon panuge nad člowěkem / dotud / dokud žiwý geſt?

ABo niewiećie brácia (boć z wezonymi w zakonie mowie) iż zakon pánuie człowiekowi / póki by żyw był?

2. Nebo která Žena za Mužem geſt / dokudž geſt Muž gegij žiw / přiwázána geſt gemu Zákonem. Pakli vmře Muž gegij / giž geſt rozwázána od Zákona Muže.

Abowiemći niewiáſtá która ma męża / ieſt zakonem mężowi obowiązána póki on żyw / á ieſliby mąż vmarł / ieſt wyſwobodzoná od zakonu mężowego.

3. A protož / dokud geſt žiw Muž gegij / ſlauti bude cyzoložnicý / budeli s giným Mužem: Pakli vmře Muž gegij / giž geſt zbawena od Zákona Muže / takže nebude cyzoložnicý / budeli oddána s giným Mužem.

A ták póki mąż żyw / będźie zwaná cudzołożnicá / ieſliby męzá inſzego żona zoſtálá. A ieſliby mąż vmárł / wolná ieſt od zakonu onego / áby nie byłá cudzołożnicá / ieſliby inſzego męzá żoná zoſtálá.

4. Protož y wy Bratřij mogi / vmrtweni gſte Zákonu / ſkrze tělo Kryſtowo: abyſſte byli giného / toho kterýž geſt z mrtwých wſtal / abychom vžitek přináſſeli Bohu.

A tákże moi brácia / y wy też ieſteśćie wmartwieni zakonowi w ćiele Kryſtuſowym / ábyśćie byli przyłączeni inſzemu / to ieſt / temu ktory powſtał zmartwych / ábyſmy owoc przynośili Bogu.

ז

5 כַּד בְּבֶסְרָא הֲוַין גֵּיר כְּאֵבָא דְּחַטָּהָא דַּבְנָמוּסָא מֶתְחַפְּשִׁין הֲווּ בְּהַדָּמַין דְּפֵאֵרָא נֶתֶל לְמַוְתָא׃

Perche quando noi erauamo ne la carne, gli affetti de peccati, che ſon per la Legge, haueuano vigore ne le noſtre membra, per fruttificare a la morte.

6 הָשָׁא דֵּין אֶתְבַּטַּלַן מֶן נָמוּסָא וּמִיתַן לְהָו דַּאחִיד הֲוָא לַן דַּנְשַׁמֵּשׁ מֶכִּיל בַּחַדְתוּתָא דְּרוּחָא וְלָא בְּעַתִּיקוּת כְּתָבָא׃

Ma hora ſiamo ſciolti da la Legge, eſſendo morti à quella, ne laquale erauamo ritenuti: accioche noi ſeruiamo ne la nouità de lo ſpirito, e non ne la vecchiezza de la lettera.

7 מָנָא הָכִיל אָמְרִינַן נָמוּסָא חַטִּיתָא הוּ חָס אֶלָּא לַחֲטִיתָא לָא יֶלְפֵת אֶלָּא בְּיַד נָמוּסָא לָא גֵּיר רֶגְתָא יָדַע הֲוִית אֵלוּ לָא נָמוּסָא דְּאָמַר דְּלָא תֶרַג׃

Che dicemo noi dunque? La Legge è ella peccato? Non gia. Anzi io non ho conoſciuto il peccato ſe non per la Legge. Imperoche io non hauerei conoſciuta la concupiſcentia, ſe la Legge non haueſſe detto, Non hauer concupiſcentia.

8 וּבְהָנָא פּוּקְדָנָא אֶשְׁכַּחַת לָהּ חַטִּיתָא עֶלְתָא וְגֶמְרַת בִּי כֻּל רֶגָא בֶּלְעַד נָמוּסָא גֵּיר חַטִּיתָא מִיתָא הֲוָת׃

Ma il peccato preſa occaſione per il comandamento, ha generato in me ogni cõcupiſcentia. Percioche ſenza la Legge il peccato è morto.

9 אֶנָא דֵּין חַי הֲוִית דְּלָא נָמוּסָא מֶן קְדִים כַּד אֶתָא דֵּין פּוּקְדָנָא חַטִּיתָא חָיַת׃

Et io gia qualche tempo ch'ero ſenza Legge viueuo: ma come venne il comandamento, il peccato riuiſſe.

10 וֶאנָא מִיתֶת וֶאשְׁתְּכַח לִי פּוּקְדָנָא הָו דְּחַיֵּא לְמַוְתָא׃

Et io morij: onde il comandamento che m'era ordinato à vita, fu trouato eſſer morte à me.

ז

5 וְכִי־הָיִינוּ בַבָּשָׂר בְּעוֹתֵי הַחַטָּאוֹת אֲשֶׁר בַּתּוֹרָה פּוֹעֲלִים הָיוּ בְּנִתְחֵינוּ לַעֲשׂוֹת פְּרִי לַמָּוֶת׃

Porque mientras eramos en la carne, los affectos de los peccados que eran por la Ley, obrauan en nueſtros miẽbros fructificando à muerte.

6 וּמֵעַתָּה כִּי־חֻפַּשְׁנוּ מִתּוֹרָה אֲשֶׁר בָּהּ נֶאֱחַזְנוּ מַתְנוּ אֲשֶׁר נַעֲבוֹד בְּחַדְשַׁת הָרוּחַ וְלֹא בְּחַבְלִית הַכְּתָב׃

Mas aora, ſomos libres de la Ley de la muerte en la qual eſtauamos detenidos para que ſiruamos en nouedad de Eſpiritu, yo no en vejez de letra.

7 וּמָה נֹּאמַר כִּי־הַתּוֹרָה חַטָּאת הִיא חָלִילָה כִּי־אִם אֶת־הַחַטָּאת לֹא יָדַעְתִּי כִּי אִם בַּתּוֹרָה כִּי אֶת־חֶמְדָּה לֹא יָדַעְתִּי אִם לֹא אָמְרָה הַתּוֹרָה לֹא תַחְמוֹד׃

Que pues diremos? la Ley es peccado? En ninguna manera empero yo no conoci àl peccado ſino por la Ley: porque (tam poco) conociera la concupiſcencia, ſi la Ley no dixera No cudiciarás.

8 כִּי־הַחֲטָאָה מָצְאָה אֶת־סִבָּתָהּ בַּמִּצְוָה לִפְעוֹל בִּי אֶת־כָּל־חֶמְדָּה כִּי־בִּלְתִּי הַתּוֹרָה הַחֲטָאָה מֵתָה הִיא׃

Entonces el peccado auida occaſion obró en mi por el mandamiento toda concupiſcencia porque ſin la Ley el peccado eſtaua muerto.

9 וַאֲנִי חָיִיתִי בִּלְתִּי הַתּוֹרָה כָּעֵת וּבְבוֹא הַמִּצְוָה אָז שָׁבָה חָיְתָה הַחֲטָאָה׃

Anſi que yo ſin la Ley biuia por algun tiempo: mas venido el mandamiento, el pecccdo rebiuió.

10 וַאֲנִי מַתִּי וְנִמְצְאָה בִּי הַמִּצְוָה הַנִּתְּנָה לַחַיִּים כִּי לַמָּוֶת הִיא׃

Y yo mori: y hallé que el mandamiento que de ſuyo era viuifico, para mi era mortal.

ζ.

5. Ὅτε γὰρ ἦμεν ἐν τῇ σαρκὶ, τὰ παθήματα τῶν ἁμαρτιῶν, τὰ διὰ τοῦ νόμου ἐνηργεῖτο ἐν τοῖς μέλεσιν ἡμῶν εἰς τὸ καρποφορῆσαι τῷ θανάτῳ.

Car quand nous eſtions en la chair, les affections des pechés (eſtans eſmeues par la Loy) auoyent vigueur en nos membres, pour fructifier à la mort.

6. Νυνὶ δὲ κατηργήθημεν ἀπὸ τοῦ νόμου, ἀποθανόντες ἐν ᾧ κατειχόμεθα, ὥστε δουλεύειν ἡμᾶς ἐν καινότητι πνεύματος, καὶ οὐ παλαιότητι γράμματος.

Mais maintenant nous ſommes deliurés de la Loy, eſtans morts a celle, en laquelle nous eſtions retenus: afin que nous ſeruions en nouueauté d'Eſprit, & non point en vieilleſſe de Lettre.

7. Τί οὖν ἐροῦμεν; ὅτι ὁ νόμος ἁμαρτία; μὴ γένοιτο. ἀλλὰ τὴν ἁμαρτίαν οὐκ ἔγνων, εἰ μὴ διὰ νόμου· τήν τε γὰρ ἐπιθυμίαν οὐκ ᾔδειν, εἰ μὴ ὁ νόμος ἔλεγεν, οὐκ ἐπιθυμήσεις.

Que dirons-nous donc? La Loy eſt elle peché? Ainſi n'aduiene: ainçois ie n'ai point cognu le peché, ſinon par la Loy. Car ie n'euſſe point cognu que c'eſtoit de conuoitiſe, ſi la Loy n'euſt dit, Tu ne conuoiteras point.

8. Ἀφορμὴν δὲ λαβοῦσα ἡ ἁμαρτία διὰ τῆς ἐντολῆς, κατειργάσατο ἐν ἐμοὶ πᾶσαν ἐπιθυμίαν· χωρὶς γὰρ νόμου ἁμαρτία νεκρά.

Mais le peché, ayant prins occaſion, a engendré en moi toute conuoitiſe par le commandement: car ſans la Loy le peché eſt mort.

9. Ἐγὼ δὲ ἔζων χωρὶς νόμου ποτέ· ἐλθούσης δὲ τῆς ἐντολῆς, ἡ ἁμαρτία ἀνέζησεν.

Car iadis que i'eſtoye ſans la Loy, ie viuoye: mais quand le commandement eſt venu, le peche a commencé à reuiure.

10. Ἐγὼ δὲ ἀπέθανον· καὶ εὑρέθη μοι ἡ ἐντολὴ ἡ εἰς ζωὴν, αὕτη εἰς θάνατον.

Et moi ie ſuis deuenu mort: & le commandement qui m'eſtoit ordonné pour vie, a eſté trouué me tourner à mort.

CAP. VII.

5. Cùm enim eſſemus in carne, paſſiones peccatorum, quæ per legem erant, operabantur in membris noſtris, ut fructificarent morti.

For when we were in the fleſh / the motions of ſinnes / which were by the Lawe / had force in our members / to bring forth fruite vnto death.

6. Nunc autem ſoluti ſumus à lege mortis, in qua detinebamur: ita ut ſerviamus in novitate ſpiritus, & non in vetuſtate literæ.

But now we are deliuered from the Law / being dead vnto it / wherein we were holden / that we ſhoulde ſerue in newneſſe of Spirit / and not in the oldnes of the letter.

7. Quid ergo dicemus? lex peccatum eſt? Abſit. Sed peccatum non cognovi, niſi per legem, nam concupiſcentiam neſciebam, niſi lex diceret: Non concupiſces.

What ſhall we ſay then? Is the Law ſinne? God forbid. Nay / I knew not ſinne / but by the Law: for I had not knowen luſt / except the Law had ſayd / Thou ſhalt not luſt.

8. Occaſione autem accepta, peccatum per mandatum operatum eſt in me omnem concupiſcentiam. Sine lege enim peccatum mortuum erat.

But ſinne tooke an occaſion by the commandement / and wrought in me all maner of concupiſcence: for without the Lawe ſinne is dead.

9. Ego autem vivebam ſine lege aliquando. Sed cùm veniſſet mandatum: peccatum revixit.

For I once was aliue / without the Law: but when the commandement came / ſinne reuiued.

10. Ego autem mortuus ſum: & inventum eſt mihi mandatum, quod erat ad vitam, hoc eſſe ad mortem.

But I died: and the ſame commandement which was ordeyned vnto life / was founde to be vnto me vnto death.

Das VII. Capitel.

5. Denn da wir im Fleiſch waren / da war das wüten der Sünde (welche durchs Geſetze ſich erreget) kräfftig inn vnſern Gliedern / dem Todt frucht zu bringen.

Thi der wi vaare i Kødet / da vaar den ſyndelige lyſt (ſom ſig oprørde formedelſt Lowen) krafftig i vore Lemmer / at bære Dødenfruct.

6. Nun aber ſind wir vom Geſetze loß / vnd jhm abgeſtorben / daß vns gefangen hielt / Alſo daß wir dienen ſollen im neuen Weſen des Geiſtes / vnd nicht im alten Weſen des Buchſtabens.

Men nu ere wi løſe fra Lowen / oc døde fra hende / ſom holt oſſ fangne / Saa / at wi ſkulle tiene i Aandens ny væſen / oc icke i Bogſtauens gamle væſen.

7. Was wollen wir denn weiter ſagen? Iſt das Geſetz Sünde? Das ſey ferrne. Aber die Sünde erkannte ich nicht / ohn durchs Geſetze. Denn ich wuſte nichts von der Luſt / wo das Geſetze nicht hette geſagt: Laß dich nicht gelüſten.

Huad ville wi nu da ſige? Er Lowen ſynd? Det vere longt fra. Men ieg kende icke ſynden vden ved Lowen. Thi ieg viſte inted aff den lyſt / der ſom Lowen haffde icke ſagd / Du ſkalt icke begære.

8. Da nam aber die Sünde vrſach am Gebot / vnd erreget in mir allerley Luſt. Denn ohn das Geſetze war die Sünde todt.

Da tog Synden aarſage aff Budet / oc oprørde i mig allehonde lyſt. Thi at vden Lowen vaar Synden død.

9. Ich aber lebete etwa ohn Geſetze. Da aber das Gebot kam / ward die Sünde wider lebendig.

Oc ieg leffde nogen tid vden Lowen. Men der Budet kom / da bleff Synden leffuendis igen.

10. Ich aber ſtarb. Vnnd es befand ſich / daß das Gebot mir zum Tode reichet / das mir doch zum Leben gegeben war.

Oc ieg døde. Oc det befant ſig / at det Bud bekom mig til Døden / ſom mig dog vaar giffuit til Liffuit.

Kapitola VII.

5. Nebo když gſme byli w těle / žádſti hřijchůw / kteréž byly ſkrze Zákon / wanwodiny w audck naſſých / aby owotce neſly k Smrti.

Abowiem gdyſmy byli w ćiele / pożadliwośći grzechow ktore ſie zſtały przez zakon / moc miały w cżlonkách náſzych / ku przynoſzeniu owocu ná śmierć.

6. Ale nynij gſme zbaweni Zákona Smrti / w němž gſme držyni byli / tak abychom ſlaužili w nowotě Ducha / á ne w wetchoſti litery.

A teraz ieſteſmy wolni od zákonu / gdyż ten vmárł w ktorymeſmy byli zátrzymáni / ábyſmy ſłużyli w nowośći duchá / á nie w ſtárośći piſmá.

7. Což theda dijme / Zákon geſt hřijchem? Nikoli. Ale hřijchu gſem nepoznal / gedině ſkrze Zákon. Nebo newěděl gſem by žádoſt byla hřijch / by byl Zákon neřekl / Nepožádáſſ.

Coż thedy rzeczemy? Zákon ieſtli grzechem? Nie day tego Boże / owſzemem grzechu nie poznał iedno przez zakon / bobych thez y Pożadliwośći nie poznał / by był zakon nie rzekł: Nie bedźieſz pożądał.

8. Ale přijčinu wzaw hřijch ſkrze Přikázanij / včinil we mně wſſelikau žádoſt. Bez Zákona zagiſtě hřijch mrtew byl.

Ale grzech wziąwſzy przyczyne / vrodził we mnie wſzeláka pożadliwość przez ono przykázánie / ábowiem bez zakonu grzech ieſt martwy.

9. Já zagiſtě někdy žiw gſem byl bez Zákona: Ale když přiſſlo Přikázanij / hřiich geſt obžil.

Bom ia niekiedy żył bez zakonu / á gdy przyſzło ono roſkazánie / grzech ożył.

10 Já pak gſem vmřel: Y nalezlo ſe to Přikázanij / kteréž mi býti mělo k žiwotu / že geſt bylo k ſmrti.

Alem ia vmárł / y nálazło ſie ono przykazánie ktore było poſtánowione ku żywothowi / iż mi ſie obráca ku śmierci.

ז

11 חַטִיתָא גֵּיר בְּעֶלְּתָא דְאֶשְׁכְּחַת לָהּ בְּיַד פּוּקְדָנָא אַטְעִיַתְנִי וּבָהּ קַטְלַתְנִי׃

Imperoche il peccato,preſa occaſione, m'ha ſedutto per il comandamento : e per eſſo m'hà occiſo.

12 נָמוּסָא מָדֵין קַדִּישׁ הוּ וּפוּקְדָנָא קַדִּישׁ הוּ וְכָאִין וְטָב׃

Pertanto la Legge è ſanta,e il precetto è ſanto , e giuſto , e buono.

13 טָבְתָא הָכִיל לִי לְמוֹתָא הוּ הֲוָת חָס אֶלָּא חַטִיתָא דְתֶתְחְזֵא דְחַטִיתָא הִי דְבְטָבְתָא גָּמְרַת בִּי מוֹתָא דְּיַתִּירָאִית תֶתְחַיַּב ח חַטִיתָא בְּפוּקְדָנָא׃

Adunque quel che è buono mi ſi è fatto morte ? Non già. Ma il peccato , accioche appariſſe peccato , mi ha operato la morte,per mezo di quel che era buono : à fine che il peccato per il comandamento diueniſſe ſommamente peccante.

14 יָדְעִינַן גֵּיר דְנָמוּסָא דְרוּחַ הוּ אֶנָא דֵין דְבְסַר אֶנָא וּמְזַבַּן אֶנָא לְחַטִיתָא׃

Perche noi ſappiamo bene che la Legge è ſpirituale , ma io ſon carnale , venduto ſotto'l peccato.

15 מֶדֶם דְסָעַר אֶנָא גֵּיר לָא יָדַע אֶנָא וְלָא הָוָא מֶדֶם דְצָבֵא אֶנָא עָבֵד אֶנָא אֶלָּא מֶדֶם דְסָנֵא אֶנָא הָו הוּ עָבֵד אֶנָא׃

Io certo non approuo quel ch'io fò : percioche io non fò quel ch'io voglio , ma fò quello ch'io hò in odio.

16 וְאֶן מֶדֶם דְלָא צָבֵא אֶנָא עָבֵד אֶנָא סָהֵד אֶנָא עַל נָמוּסָא דְשַׁפִּיר הוּ׃

Or ſe io fò quel ch'io non voglio, vengo à conſentire à la Legge ch'ella ſia buona.

17 הָשָׁא דֵין לָא הֲוָא אֶנָא סָעַר אֶנָא הָדָא אֶלָּא חַטִיתָא דְעָמְרָא בִּי׃

Già dunque non ſon più io che fò quello, ma è il peccato che habita in me.

ז

11 כִּי־הַחַטָּאָה כַּאֲשֶׁר מָצְאָה סִבָּתָהּ בַּמִּצְוָה הִשִּׁיאַתְנִי וּבָהּ הֱמִיתַתְנִי׃

Porque el peccado,auida occaſion , me enganno por el mandamiento,y por el me mató.

12 לָכֵן הַתּוֹרָה קְדוֹשָׁה הִיא וְהַמִּצְוָה קְדוֹשָׁה צַדִּיקָה וְטוֹבָה הִיא׃

De manera que la Ley à la verdad es ſancta,y el mandamiento ſancto,y juſto,y bueno.

13 וַאֲשֶׁר טוֹבָה הִיא הָיְתָה לִי לַמָּוֶת חָלִילָה כִּי־אִם אֲשֶׁר תֵּרָאֶה הַחַטָּאָה כִּי חַטָּאָה הִיא בַּטּוֹבָה פָּעֲלָה בִּי אֶת־הַמָּוֶת לִהְיוֹתָהּ עַל־יֶתֶר חֹטֵאת חַטָּאת בַּמִּצְוָה׃

Luego loque es bueno,à mi me es hecho muerte¿ No ſino el peccado,que para moſtrarſe peccado por lo bueno,me obrô la muerte , haziendoſe peccado ſobre manera peccante por el mandamiento.

14 כִּי יָדַעְנוּ כִּי־הַתּוֹרָה רוּחַ הִיא וַאֲנִי בָּשָׂר הוּא נִמְכַּר תַּחַת הַחַטָּאת׃

Porque ya ſabemos que la Ley es eſpiritual : mas yo ſoy carnal-vendido à ſujeciõ del peccado.

15 כִּי־אֶת־אֲשֶׁר פּוֹעֵל אֲנִי אֵינֶנִּי יוֹדֵעַ כִּי אֵינֶנִּי עוֹשֶׂה אֲשֶׁר אוֹבֶה כִּי אִם אֲשֶׁר שׂוֹנֵא אָנֹכִי׃

Porque loque cometo,no lo entiendo.Item ni el (bien) que quiero hago : antes lo que aborrezco, aquello hago.

16 וְאִם עוֹשֶׂה אֲנִי אֲשֶׁר אֵינֶנִּי אוֹבֶה יֹאֵת אֲנִי לַתּוֹרָה כִּי טוֹבָה הִיא׃

Y ſi loque no quiero,eſto hago,aprueuo que la Ley es buena :

17 וּמֵעַתָּה אֵינֶנִּי עוֹד פּוֹעֵל אוֹתָהּ כִּי אִם הַחַטָּאָה אֲשֶׁר שׁוֹכְנָה בִּי׃

De manera que ya no òbro aquello , ſino el peccado que mora en mi.

ζ.

11. Ἡ γὰρ ἁμαρτία ἀφορμὴν λαβοῦσα διὰ τῆς ἐντολῆς ἐξηπάτησέ με, καὶ δι᾽ αὐτῆς ἀπέκτεινεν.

Car peché prenant occaſion,par le commandement m'a ſeduit ,& par icelui m'a mis a mort.

12. Ὥστε ὁ μὲν νόμος ἅγιος, καὶ ἡ ἐντολὴ ἁγία καὶ δικαία καὶ ἀγαθή.

La Loy donc eſt ſaincte,& le commandement eſt ſainct,& iuſte,& bon.

13. Τὸ οὖν ἀγαθὸν ἐμοὶ γέγονε θάνατος; μὴ γένοιτο. ἀλλὰ ἡ ἁμαρτία. ἵνα φανῇ ἁμαρτία διὰ τοῦ ἀγαθοῦ μοι κατεργαζομένη θάνατον, ἵνα γένηται καθ᾽ ὑπερβολὴν ἁμαρτωλὸς ἡ ἁμαρτία διὰ τῆς ἐντολῆς.

Ce donc qui eſt bon, m'eſt-il tourné a mort ? Ainſi n'aduiene mais le peché , afin qu'il appäruſt peché , m'a engendré la mort par le bien : a ce que le peché fuſt rendu exceſſiuement pechãt par le commandement.

14. Οἴδαμεν γὰρ ὅτι ὁ νόμος πνευματικός ἐστιν· ἐγὼ δὲ σαρκικός εἰμι, πεπραμένος ὑπὸ τὴν ἁμαρτίαν.

Car nous ſauuons que la Loy eſt ſpirituelle ; mais ie ſuis charnel, vendu ſous peché.

15. Ὃ γὰρ κατεργάζομαι, οὐ γινώσκω· οὐ γὰρ ὃ θέλω, τοῦτο πράσσω· ἀλλ᾽ ὃ μισῶ, τοῦτο ποιῶ.

Car ie n'approuue point ce que ie fai,veu que ne fai point ce que ie vueil, mais ie fai ce que ie hai.

16. Εἰ δὲ ὃ οὐ θέλω, τοῦτο ποιῶ, σύμφημι τῷ νόμῳ ὅτι καλός.

Or ſi ie fai ce que ie ne vueil point, ie conſen à la Loy qu'elle eſt bonne.

17. Νυνὶ δὲ οὐκ ἔτι ἐγὼ κατεργάζομαι αὐτὸ, ἀλλ᾽ ἡ οἰκοῦσα ἐν ἐμοὶ ἁμαρτία.

Maintenant donc ce n'eſt plus moi qui fai cela:mais c'eſt le peché habitant en moi.

CAP. VII.

11. Nam peccatum occaſione accepta per mandatum, ſeduxit me, & per illud occîdit.

For ſinne tooke occaſion by the commaundement/ and deceyued mee / and thereby ſlewe me.

12. Itaque lex quidem ſancta, & mandatum ſanctum, & iuſtum, & bonum.

Wherefore the Lawe is holy/ and the commaundement is holy / and iuſt / and good.

13. Quod ergo bonum eſt, mihi factum eſt mors? Abſit, ſed peccatum, ut appareat peccatum, per bonum operatum eſt mihi mortem: ut fiat ſupra modum peccans peccatum per mandatum.

Was that then which is good / made death vnto me? God forbid: but ſinne / y it might appeare ſinne / wrought death in mee by that which is good / that ſinne might be out of meaſure ſinfull by the commandement.

14. Scimus enim quòd lex ſpiritualis eſt: ego autem carnalis ſum, venundatus ſub peccato.

For we know that the Law is ſpiritual / but I am carnal / ſolde vnder ſinne.

15. Quod enim operor, non intelligo, non enim quod volo, hoc ago: ſed quod odi, illud facio.

For I alow not that which I do: for what I would / that do I not: but what I hate/that do I.

16. Si autem quod nolo, illud facio: conſentio legi, quoniam bona eſt.

If I do thē that which I would not/ I conſent to the Law/ that it is good

17. Nunc autem iam non ego operor illud, ſed quod habitat in me peccatum.

Now then/it is no more I that do it/ but the ſinne that dwelleth in me.

Das VII. Capitel.

11. Denn die Sünde nam vrſache am Gebott / vnd betrog mich / vnnd tödtet mich durch daſſelbige Gebot.

Thi at Synden tog aarſage aff Budet / oc bedrog mig / oc dræbte mig formedelſt det ſamme Bud.

12. Das Geſetz iſt je heilig/ vnd das Gebot heilig / recht vnd gut.

Lowen er io hellig / oc budet hellige / ret oc gaat.

13. Iſt denn / das da gut iſt/ mir ein Todt worden? Das ſey ferne. Aber die Sünde / auff daß ſie erſchiene/wie ſie ſünde iſt / hat ſie mir durch das gute den Todt gewircket / Auff daß die Sünde würde überauß mechtig durchs Gebot.

Er da det / ſom er gaat / bleffuit mig en Død? Det vere longt fra. Men paa det / at Synden ſkulde obenbaris/huorledis hun er Synd/da giorde hun mig Døden formedelſt det gode/ Paa det at Synden ſkulde bliffue offuermaade ſyndig/ formedelſt Budet.

14. Denn wir wiſſen daß das Geſetz geiſtlich iſt / ich bin aber fleiſchlich/ vnder die Sünde verkaufft.

Thi wi vide / at Lowen er aandelig/ Men ieg er kødelig / oc ſold vnder Synden.

15. Denn ich weiß nicht was ich thu / denn ich thu nicht das ich wil/ ſondern das ich haſſe/ das thu ich.

Thi ieg veed icke / huad ieg gør/ Thi ieg gør icke det ſom ieg vil / men ieg gør det ſom ieg hader.

16. So ich aber das thu/ das ich nicht wil/ ſo willige ich / daß das Geſetz gut ſey.

Men gør ieg det / ſom ieg icke vil / da ſamtycker ieg at Lowen er god.

17. So thue ich nun daſſelbige nicht/ ſondern die Sünde / die in mir wohnet.

Saa gør icke ieg nu det ſamme / men Synden/ ſom boer i mig.

Kapitola VII.

11. Neb hřijch wzaw přijčinu ſkrze Přikázanij / ſwedel mne: a ſkrze ně y zabil.

Gdyż grzech wziawſzy przyczyne zwiodł mie onym przykazániem/ y przez nie zábił mie.

12. A tak Zákon zagiſté Swatý/a Přikázanij Swaté y ſprawedliwé a dobré geſt.

A tákże zakon ſam ieſtci świety/ y ono przykazánie święte / y ſpráwiedliwe / y dobre.

13. Tehdy což dobrého bylo/ to včiněno mi geſt Smrti? Nikoli. Ale hřijch aby ſe okázal hřijchem/ſkrze to dobré včiněn mi geſt ſmrt/aby hřijch ſkrze Přikázanij byl přijliš welikým hřijchem.

To tedy co ieſt dobrego / iż aż mi ſie zſtálo śmiercią? Nie day tego Boże / Owſzem grzech zſtal mi ſie śmiertelny/ gdyż áby ſie okazal być grzechem/ná mie śmierć przywiodł/ przez to co ieſt dobrego/ to ieſt/ áby on ſam zſtál ſie nád miáre grzeſzący/ przez ono przykázánie.

14. Wijme zagiſté/ že Zákon geſt duchownij: ale yá gſem tělesný/ prodán gſa pod hřijchem.

Bowiemy iż zakon ieſt Duchowny/ ále ia cieleſny ieſtem / záprzedány pod grzech.

15. Nebo co činijm/neſchwalugi Nečinijm zagiſté toho dobrého což chcy/ale činijm to zlé kteréž mám w nenáwiſti.

Abowiem co czynie/nie chwale/ gdyż nie czynie tego co chce/ ále cze° nienawidze to czynie.

16. A poněwadž činijm to čehož nechcy/ tehdy powolugi Zákonu/ že geſt dobrý.

A ieſli czego niechce to czynie/ przyzwalamci zakonowi że dobry ieſt.

17. A nynij giž ne yá činijm toto/ ale kterýž přebýwá we mně hřijch.

Teráz tedy iuż nie ia to czynie/ ále grzech ktory we mnie mieſzka.

ז

18 ידע אנא הו גיר דלא עמרא בי הנו דין בבסרי טבתא דאצבא גיר בטבתא פשיק לי דאסעריה דין לא משכח אנא :

Perche io ſo che in me, cioè ne la mia carne, non habita bene alcuno: imperoche il Volere è in me, ma non trouo come render perſetto il bene.

19 לא הוא גיר לטבתא דצבא אנא דאעבד עבד אנא אלא בישתא דלא צבא אנא דאעבד להי הו עבד אנא :

Perche io non fo il bene ch'io Voglio, anzi fo il male ch'io non Voglio.

20 ואן מדם דלא צבא אנא עבד אנא לא הוא אנא עבד אנא אלא חטיתא דעמרא בי :

Hor ſe io fo quello ch'io non Voglio, non ſon piu io che lo fo, ma il peccato che habita in me.

21 משכח אנא הכיל לנמוסא דשלם לרעיני הו דצבא דיעבד טבתא מטול דבישתא קריבא הי לי :

Io ritrouo dunque queſta Legge eſſere in me, quando io Voglio fare il bene, cioè che il male è in me.

22 חדא אנא גיר בנמוסא דאלהא בבר נשא דלגו :

Percioche la Legge di Dio mi diletta ben quanto à l' huomo interiore.

23 חזא אנא דין נמוסא אחרנא בהדמי דמקרב לוקבל נמוסא דרעיני ושבא לי לנמוסא דחטיתא דאית בהדמי :

Ma io Vedo Vnaltra Legge ne le mie membra, che combatte contra la legge de la mia mente, è rendemi prigione à la legge del peccato, che è ne le mie membra.

24 דויא אנא בר נשא מנו ופציני מן פגרא הנא ד המותא :

O me miſero huomo, chi mi liberarà dal corpo di queſta morte?

25 מודא אנא לאלהא ביד מרן ישוע משיחא השא הכיל אנא ברעיני עבדא אנא דנמוסא דאלהא בבסרי דין איתי עבדא דנמוסא דחטיתא :

Io rendo gratie à Dio per IESV Chriſto noſtro Signore. Io ſteſſo dunque ſeruo ben con la mente à la Legge di Dio: ma con la carne ſeruo à la legge del peccato.

ז

18 כי ידעתי כי איננה שוכנה בי זה הוא בבשרי הטובה אך־כי יש בי התשוקה לטובה אך את־יכלת ומשל לעשותה אינני מוצא בי :

Item, yo ſe que no mora en mi, es à ſaber en mi carne? bien, porque tengo el querer mas perficionar el bien, no lo alcanço.

19 כי את־הטובה אשר חפצי בה אינני עושה כי אם את־הרעה אשר לא אובה אני אותה עושה אנכי :

Porque no el bien que quiero, eſto hago: mas el mal que no quiero, eſto hago.

20 ואם עושה אני את־אשר אינני אובה אינני עוד עושה אותה כי־אם החטאה אשר בי שוכנה :

Y ſi hago lo que no quiero, ya no lo obro yo ſino el peccàdo que mora en mi.

21 לכן מוצא אני את־התורה אם חפצי לעשות את־הטובה כי־דובקה בי הרעה :

Anſique queriendo yo hazer el bien, hallo eſta Ley, Que el mal me es proprio.

22 כי חפצתי בתורת אלהים כאדם הפנימי :

Porque con el hombre interior me deleyto con la Ley de Dios:

23 ורואה אני את־תורה אחרת בנתחי הנלחמה עם תורת בינתי ומשבה אותי בתורת החטאה אשר היא בנתחי :

Mas veo otra Ley en mis miembros que rebella contra la Ley de mi eſpiritu, y que me lleua captiuo à la Ley del peccado que eſta en mis miembros.

24 אמלל אנוש אני מי־יפלטני מגויה הזאת המות :

Miſerable hombre de mi, quien me librarà del cuerpo de eſta muerte?

25 מודה אני לאלהים בישוע המשיח אדונינו לכן אני הוא ברוחי עובד לתורת אלהים ובבשר לתורת החטאת :

La gracia de Dios por Ieſus el Chriſto, Sennor nueſtro. Anſique yo miſmo con el eſpiritu ſiruo à la Ley de Dios, mas con la carne à la Ley del peccado.

ζ.

18. Οἶδα γὰρ ὅτι οὐκ οἰκεῖ ἐν ἐμοὶ, τουτέστιν ἐν τῇ σαρκί μου, ἀγαθόν· τὸ γὰρ θέλειν παράκειταί μοι· τὸ δὲ κατεργάζεσθαι τὸ καλὸν, οὐχ εὑρίσκω.

Car ie ſai qu'en moi (c'eſt à dire en ma chair) n'habite point de bien: car le vouloir eſt bien attaché à moi: mais ie ne trouue point le moyen de parfaire le bien.

19. Οὐ γὰρ ὃ θέλω ποιῶ ἀγαθὸν, ἀλλ᾽ ὃ οὐ θέλω κακὸν, τοῦτο πράσσω.

Car ie ne fai point le bien que ie vueil, ains ie fai le mal que ie ne vueil point.

20. Εἰ δὲ ὃ οὐ θέλω, ἐγὼ τοῦτο ποιῶ, οὐκ ἔτι ἐγὼ κατεργάζομαι αὐτὸ, ἀλλ᾽ ἡ οἰκοῦσα ἐν ἐμοὶ ἁμαρτία.

Que ſi ie fai ce que ie ne vueil point, ce n'eſt plus moi qui le fai, mais le peché qui habite en moi.

21. Εὑρίσκω ἄρα τὸν νόμον τῷ θέλοντι ἐμοὶ ποιεῖν τὸ καλὸν, ὅτι ἐμοὶ τὸ κακὸν παράκειται.

Ie trouue donc ceſte Loy eſtre en moi, c'eſt que quand ie vueil faire le bien, le mal eſt attache à moi.

22. Συνήδομαι γὰρ τῷ νόμῳ τοῦ θεοῦ κατὰ τὸν ἔσω ἄνθρωπον.

Car ie pren plaiſir à la Loy de Dieu quant à l'homme de dans.

23. Βλέπω δὲ ἕτερον νόμον ἐν τοῖς μέλεσί μου ἀντιστρατευόμενον τῷ νόμῳ τοῦ νοός μου, καὶ αἰχμαλωτίζοντά με ἐν τῷ νόμῳ τῆς ἁμαρτίας τῷ ὄντι ἐν τοῖς μέλεσί μου.

Mais ie voy vne autre Loy en mes membres, bataillant contre la Loy de mon entendement, & me rendant priſonnier à la Loy de peché, qui eſt en mes membres.

24. Ταλαίπωρος ἐγὼ ἄνθρωπος, τίς με ῥύσεται ἐκ τοῦ σώματος τοῦ θανάτου τούτου.

(Las, miſerable que ie ſuis, qui me deliuera du corps de ceſte mort.

25. Εὐχαριστῶ τῷ θεῷ διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν. ἄρα οὖν αὐτὸς ἐγὼ τῷ μὲν νοῒ δουλεύω νόμῳ θεοῦ, τῇ δὲ σαρκὶ νόμῳ ἁμαρτίας.

Ie ren graces à Dieu par Ieſus Chriſt noſtre Seigneur.) Moi-meſme donc ſers de l'entendement à la Loy de Dieu mais de la chair, à la Loy de peché.

CAP. VII.

18. Scio enim quia non habitat in me, hoc eſt, in carne mea, bonum. Nam velle adiacet mihi: perficere autem bonum, non invenio.

For I knowe/ that in me/that is in my fleſh/dwelleth no good thing: for to will is preſent with me: but I finde no meanes to performe that which is good

19. Non enim quod volo bonum, hoc facio: ſed quod nolo malum, hoc ago.

For I doe not the good thing/which I would/but the euill/ which I woulde not/that do I.

20. Si autem quod nolo, illud facio: iam non ego operor illud, ſed quod habitat in me, peccatum.

Nowe if I doe that I woulde not/ it is no more I that do it/ but the ſinne that dwelleth in me.

21. Invenio igitur legē, volenti mihi facere bonum, quoniam mihi malum adiacet.

I finde then by the Lawe/that when I would do good/ euill is preſent with me.

22. Condelector enim legi Dei, ſecundùm interiorem hominem.

For I delite in the Lawe of God/ concerning the inner man.

23. Video autem aliam legem in membris meis, repugnantē legi mentis meæ, & captivantem me in lege peccati, quæ eſt in membris meis.

But I ſee another law in my members/rebelling agaynſt the lawe of my minde/and leading me captiue vnto the lawe of ſinne/which is in my members.

24. Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius.

O wretched man that I am / who ſhal deliuer me from the bodie of this death?

25. Gratia Dei per Ieſum Chriſtum Dominum noſtrum. Igitur ego ipſe mente ſervio legi Dei: carne autem, legi peccati.

I thanke God through Ieſus Chriſt our Lord. Then I my ſelfe in my minde ſerue the Lawe of God/ but in my fleſh the lawe of ſinne.

Das VII. Capitel.

18. Denn ich weiß daß in mir / das iſt / in meinem Fleiſch wohnet nichts gutes. Wöllen habe ich wol / Aber vollbringen das gute / finde ich nicht.

Thi ieg veed / at i mig / det er / i mit kød boer inted gaat. Vilien haffuer ieg wel / Men at fuldkomme det gode / finder ieg icke.

19. Denn das gute das ich wil / das thu ich nicht / ſondern das böſe / das ich nicht wil / das thu ich.

Thi at det Gode ſom ieg vil / det gør ieg icke / men det Onde ſom ieg icke vil / det gør ieg.

20. So ich aber thu / das ich nicht wil / ſo thu ich daſſelbige nicht / ſondern die Sünde die in mir wohnet.

Gør da ieg / det ſom ieg icke vil / ſaa gør icke ieg det ſamme / men Synden ſom boer i mig.

21. So finde ich mir nun ein Geſetz / der ich wil das gute thun / daß mir das böſe anhanget.

Saa finder ieg mig nu en Low / ieg ſom vil gøre det Gode / at det Onde henger ved mig.

22. Denn ich habe luſt an Gottes Geſetz / nach dem innwendigen Menſchen.

Thi ieg haffuer lyſt til Guds Low / effter det indvortis Menniſke.

23. Ich ſehe aber ein ander Geſetz / in meinen Gliedern / das da widerſtreittet dem Geſetz inn meinem Gemüte / vnd nimmet mich gefangen in der Sunden Geſetz / welches iſt inn meinen Gliedern.

Men ieg ſeer en anden Low i mine Lemmer / ſom ſtrider mod Lowen i mit ſind / oc tager mig fangen i Syndens Low / ſom er i mine Lemmer.

24. Ich ellender Menſch / wer wird mich erlöſen von dem Leibe diſes Todtes?

Jeg elendige Menniſke / huo ſkal frelſe mig aff denne Dødis legeme?

25. Ich dancke Gott durch Jeſum Chriſt vnſern HERRN. So diene ich nun mit dem Gemüthe dem Geſetz Gottes / aber mit dem Fleiſche dem Geſetze der Sünden.

Jeg tacker Gud formedelſt Jheſum Chriſtum vor HERRE. Saa tien ieg nu Guds Low met ſindet / Men Syndſens Low met kødet.

Kapitola VII.

18. Wijm zagiſtě / že nepřebýwá we mně / to geſt w těle mém / dobrě. Nebo wuole při mně geſt / ale činěnij dobrěho nenalězám.

Gdyż wiem iż nie mieſzka we mnie / to ieſt / w ćiele moim nic dobrego / ábowiem mamći wolą / ále ábym to czynił co ieſt dobrego / nie náyduie.

19. Neb nečinijm toho dobrěho což chcy / ale činijm to zlě / čehož nechcy.

Bo nie czynie dobrego ktore chce / ále czego niechce złego / to czynie.

20. A čině to čehož nechcy / ne yá činijm to / ale hřijch kterýž přebýwá we mně.

A ieſli to czynie czego niechce / iuż nie ia tho czynie / ále grzech ktory we mnie mieſzka.

21. Protož nalezám ſkrze Zákon / že když chcy činiti dobrě / y přijdržij ſe mne zlě.

Znáyduie tedy gdy chce dobrze czynić / then być zákon / że mi przyległá złość.

22. Neb yá ſe kochám w Zákoně Božijm / wedlě wnitřnijho člowěka:

Abowiem ráduie ſie zakonowi Bożemu wedle wnętrznego człowieká.

23. Ale widijm giný Zákon w audech mých / kterýž geſt odporen Zákonu myſli mé / a kterýž mne gijmá Zákonu hřijchu / genž geſt w audech mých.

Ale widzę inſzy zakon w członkach moich / odporny zakonowi vmyſlu mego / y ktory mie czyni więźniem zakonowi grzechu / ktory ieſt w członkach moich.

24. Neſſtiaſtný yá člowěk / Kdo mne wyſwobodij z těla Smrti těto?

Nędzni ia człowiek / ktoż mie wybáwi z tego ciáłá śmierći?

25. Miloſt Božij / ſkrze Gežijſſe Kryſta Pána naſſěho. A protož tayž yá ſlaužijm myſlij Zákonu Božijmu / ale tělem Zákonu hřijchu.

Dziekuie Bogu przez Jezuſá Kryſtuſá Paná naſzego. Iáć tedy vmyſlem ſłużę zakonowi Bożemu / á ciáłem zakonowi grzechu.

ד

1 מכיל לית חיבותא
לאילין דלא מהלכין בבסר
בישוע משיחא:

Non è dunque hora condannatione alcuna à quelli che ſono in Chriſto IESV, cioè che non caminano ſecondo la carne, ma ſecondo lo Spirito.

2 נמוסא גיר דרוחא דחיא
דבישוע משיחא חררך מן
נמוסא דחטיתא ודמותא:

Percioche la Legge de lo Spirito de la Vita, che è in Chriſto IESV, m'ha liberato da la Legge del peccato e de la morte.

3 מטול דמחיל הוא גיר
נמוסא ביד כריהותה ד
דבסרא שדר אלהא לברה
בדמותא דבסרא דחטיתא
מטולתה דחטיתא ד
דיחיביה לחטיתא ד
בבסרה:

Imperoche (quello che era impoſſibile à la Legge, inquanto ch'ella era debbile per la carne) Iddio mandando il ſuo proprio Figliuolo in forma di carne di peccato, e per il peccato, ha condannato il peccato ne la carne.

4 דכאנותא דנמוסא בן
תתמלא דלא הוא בבסר
מהלכינן אלא ברוח:

Accioche la giuſtitia de la Legge s'adempieſſe in noi, che non caminiamo ſecondo la carne, ma ſecondo lo Spirito.

5 אילין גיר דבבסר אנון
דבסר הו מתרעין ואילין
דרוח אנון דרוחא הו ———
מתרעין:

Perche quelli che ſon ſecondo la carne, ſono affettionati à le coſe de la carne: ma quelli che ſon ſecondo lo ſpirito, à le coſe de lo Spirito,

6 תרעיתא גיר דבסרא
מותא הו ותרעיתא ד
דרוחא חיא ושלמא:

Certamente l'affetto de la carne è morte: ma l'affetto de lo Spirito è vita è pace.

ח

1 על־כן משפט מות גם לא
אחד מעת יש־לאלה אשר
בישוע המשיח לא כבשר כי־
אם כרוח את־אלהים יתהלכו:

Anſique aora, ninguna condennacion ay para los que eſtan en el Chtiſto Ieſus; que no andan conforme à la carne mas conforme àl Eſpiritu.

2 כי־תורת רוח החיים בישוע
המשיח חפשה אותי מתורת
החטאה ומתורת המות:

Porque la Ley del Eſpiritu de vida en el Chriſto Ieſus, me ha librado de la Ley del peccado y de la muerte.

3 ואשר בלתי יכלת לתורה
בחלותה בעבור הבשר שלח
אלהים את־בנו יחידו בדמות
בשר החטאת ובחטאת שפט
את־החטאה בבשר:

Porque loque era impoſſible à la Ley por quanto era debil por la carne, Dios einbiando à ſu Hijo en ſemejança de carne de peccado, del peccado tambiẽ condẽnó al peccado en la carne.

4 אשר תמלא צדקת התורה
בנו אשר אנחנו לא כבשר כי־
אם כרוח את־אלהים נתהלך:

Para que la juſticia de la Ley fueſſe cumplida en noſotros que no andamos cõforme à la carne, mas conforme àl Eſpiritu.

5 כי־אשר כבשר המה את־
אשר לבשר מבינים ואשר כרוח
המה את־אשר לרוח:

Porque los que ſon conforme à la carne, las coſas que ſon de la carne ſaben: mas los que conforme àl Eſpiritu, las coſas que ſon del Eſpiritu.

6 כי תבונת הבשר מות היא
ותבונת הרוח חיים ושלום:

Porque la prudencia de la carne, es muerte: mas la prudencia del Eſpiritu, vida y paz.

ΚΕΦΑΛ. η'.

Οὐδὲν ἄρα νῦν κατάκριμα τοῖς ἐν χριστῷ Ἰησοῦ μὴ κατὰ σάρκα περιπατοῦσιν, ἀλλὰ κατὰ πνεῦμα.

Ainſi donc il n'y a maintenant nulle condamnation à ceux qui ſont en Ieſus Chriſt, c'eſt à dire qui ne cheminent point ſelon la chair, mais ſelon l'Eſprit.

2. Ὁ γὰρ νόμος τοῦ πνεύματος τῆς ζωῆς ἐν χριστῷ Ἰησοῦ ἠλευθέρωσέ με ἀπὸ τοῦ νόμου τῆς ἁμαρτίας καὶ τοῦ θανάτου.

Car la Loy de l'Eſprit de vie qui eſt en Ieſus Chriſt, m'a affranchi de la Loy du peché & de la mort.

3. Τὸ γὰρ ἀδύνατον τοῦ νόμου, ἐν ᾧ ἠσθένει διὰ τῆς σαρκὸς, ὁ θεὸς τὸν ἑαυτοῦ υἱὸν πέμψας ἐν ὁμοιώματι σαρκὸς ἁμαρτίας, καὶ περὶ ἁμαρτίας κατέκρινε τὴν ἁμαρτίαν ἐν τῇ σαρκί.

Car ce qui eſtoit impoſſible à la Loy d'autant qu'elle eſtoit foible en la chair, Dieu ayant enuoyé ſon propre Fils en forme de chair de peché, & pour le peché, a condamné le peché en la chair.

4. Ἵνα τὸ δικαίωμα τοῦ νόμου πληρωθῇ ἐν ἡμῖν τοῖς μὴ κατὰ σάρκα περιπατοῦσιν, ἀλλὰ κατὰ πνεῦμα.

Afin que la iuſtice de la Loy fuſt accomplie en nous, qui ne cheminons point ſelon la chair, mais ſelon l'Eſprit.

5. Οἱ γὰρ κατὰ σάρκα ὄντες τὰ τῆς σαρκὸς φρονοῦσιν· οἱ δὲ κατὰ πνεῦμα, τὰ τοῦ πνεύματος.

Car ceux qui ſont ſelon la chair, ſont affectionnés aux choſes de la chair: mais ceux qui ſont ſelon l'Eſprit, aux choſes de l'Eſprit.

6. Τὸ γὰρ φρόνημα τῆς σαρκὸς, θάνατος· τὸ δὲ φρόνημα τοῦ πνεύματος, ζωὴ καὶ εἰρήνη.

Car l'affection de la chair eſt mort: mais l'affectiõ de l'Eſprit eſt vie & paix.

CAP. VIII.

NIhil ergo nunc damnationis eſt iis qui ſunt in Chriſto Ieſu: qui non ſecundùm carnem ambulant: (*ſed iuxta ſpiritum.*)

Now then there is no condemnation to them that are in Chriſt Jeſus / which walke not after the fleſh / but after the Spirit.

2. Lex enim Spiritus vitæ in Chriſto Ieſu, liberavit me à lege peccati & mortis.

For the Law of the Spirit of life which is in Chriſt Jeſus, hath freed me from the Law of ſinne and of death.

3. Nam quod impoſſibile erat legi, in quo infirmabatur per carnem: Deus filium ſuum mittens in ſimilitudinem carnis peccati, & de peccato damnavit peccatum in carne.

For (that that was impoſſible to the lawe, in as much as it was weake, becauſe of the fleſh) God ſending his owne Sonne / in the ſimilitude of ſinfull fleſhe / and for ſinne / condemned ſinne in the fleſh.

4. Vt iuſtificatio legis impleretur in nobis, qui non ſecundùm carnem ambulamus, ſed ſecundum ſpiritum.

That the righteouſnes of the Law might be fulfilled in vs / which walke not after the fleſh / but after the Spirit.

5. Qui enim ſecundùm carnem ſunt: quæ carnis ſunt ſapiunt, qui vero ſecundùm ſpiritum ſunt: quæ ſunt ſpiritus, ſentiunt.

For they that are after the fleſh / ſauour the things of the fleſh: but they that are after the Spirit / the things of the Spirit.

6. Nam prudentia carnis, mors eſt: prudentia autem ſpiritus, vita & pax.

For the wiſedome of the fleſh is death: but the wiſedome of the Spirite is lyfe and peace.

Das VIII. Capitel.

So iſt nun nichts verdam̃lichs an denen / die in Chriſto Jeſu ſind / die nicht nach dem Fleiſch wandeln / ſonder nach dem Geiſt.

Saa ere nu inted fordømligt i dem / ſom er i Chriſto Jheſu / de ſom icke vandre effter Kødet / men effter Aanden.

2. Denn das Geſetz des Geiſtes / der da lebendig machet inn Chriſto Jeſu / hat mich frey gemacht von dem Geſetz der Sünden vnd des Todtes.

Thi at Aandens Low / ſom gør oſſ leffuendis i Chriſto Jheſu / giorde mig fri fra Syndens oc Dødzens Low.

3. Denn das dem Geſetz vnmüglich war (Sintemal es durch das Fleiſch geſchwächet ward) das that Gott / vnd ſandte ſeinen Sohn in der geſtalt des ſündlichen Fleiſches / vnd verdammet die Sünde im Fleiſch durch Sünde.

Fordi at det ſom vaar Lowen vmueligt (Efterdi hun bleff ſkrøbelig formedelſt Kødet) Det giorde Gud / oc hand vdſende ſin Søn / i det ſyndelige Kødis ſkickelſe / oc fordømde Synden i Kødet formedelſt Synden.

4. Auff daß die Gerechtigkeit / vom Geſetz erfordert / in vns erfüllet würde / die wir nun nicht nach dem Fleiſch wandeln / ſondern nach dem Geiſt.

Paa det at den Retferdighed ſom Lowen eſkede / ſkulde fuldkommis i oſſ / Wi ſom nu icke vandre effter Kødet / Men effter Aanden.

5. Denn die da fleiſchlich ſind / die ſind fleiſchlich geſinnet. Die aber geiſtlich ſind / die ſind geiſtlich geſinnet.

Thi at de ſom ere kødelige / de ere kødelige til ſinde / Oc de ſom ere aandelige / de ere aandelige til ſinde.

6. Aber fleiſchlich geſinnet ſein / iſt der Todt / Vnd geiſtlich geſinnet ſein / iſt Leben vnd friede.

Men at vere kødelige til ſinde / er Døden / Oc at vere Aandelige til ſinde / er Liff oc Fred.

Kapitola VIII.

PRotož nynij žádného nenij zatracenij / těm kteřijž gſau w Kryſtu Gežijſſy / genž ne wedlé těla chodij / ale wedlé Ducha.

Teraz tedy żadne nie ieſt potępienie tym ktorzy ſą w Jezuſie Kryſtuſie / to ieſt / Ktorzy nie wedle ciáłá chodzą / ále według duchá.

2. Neb Zákon Ducha žiwota w Kryſtu Gežijſſy / wyſwobodil mne od Zákona hřijchu a Smrti.

Abowiem Zakon Duchá żywotá ktory ieſt w Kryſtuſie Jezuſie wyſwobodził mie od zakonu grzechu y śmierci.

3. Nebo což bylo nemožného Zákonu / pokudž mdel byl ſkrze tělo / Buoh poſlaw Syna ſwého w podobenſtwij těla hřijchu / tak z hřijchu potupil hřijch ſkrze tělo.

Bo mdłość zakonu gdy nie mogłá nic w ciele / Bog poſławſzy właſnego Syná ſwego w podobieńſtwie grzeſznego ciáłá / á tho dla grzechu potępił grzech w ciele.

4. Aby oſprawedlněnij Zákona dokonáno bylo na nás / kteřijžto nechodijme wedlé těla / ale wedlé ducha.

Aby ono práwo zakonne było wypełnione w nas / ktorzy nie podług ciáłá chodzimy / ále według duchá.

5. Ti zagiſté kteřijž gſau wedlé těla žiwi / chutnagij ty wěcy keeré gſau tělesné. Ale ti kteřijž gſau žiwi wedlé duchá / ſmanyſſlegij o to / což geſt duchownijho.

Abowiem ktorzy ſą wedle ciáłá / báwią ſię rzeczámi cieleſnemi / á ktorzy ſą wedle duchá / rzeczámi duchownemi.

6. Neb žádoſt těla / geſt Smrt: žádoſt pak ducha / žiwot a pokog.

Gdyż zrozumienie cieleſne ieſth śmierć / á rozumienie duchowne ieſt żywot y pokoy.

ח

7 מטול דתרעיתא דבסרא בעל דבבותא הי לות אלהא לנמוסא גיר דאלהא לא משתעבדא מטול דלא משכחא׃

Percioche l'affetto de la carne è vna nimicitia contra Dio: conciosia ch'egli non ſi ſottomette à la Legge di Dio, percioche ne anco puo farlo.

8 ואילין דבבסר אנון למשפר לאלהא לא משכחין׃

Onde quelli che ſon ne la carne, non poſſon piacere à Dio.

9 אנתון דין לא הויתון בבסר אלא ברוחא אן שריראית רוחה דאלהא עמרא בכון ואן דין אנש לית בה רוחה דמשיחא הנא לא הוא דילה׃

Hor voi non ſete ne la carne, ma ne lo ſpirito: ſe pur lo Spirito di Dio habita in voi, ma s'egli è alcuno che non habbia lo Spirito di Chriſto, coſtui non è de ſuoi.

10 ואן דין משיחא בכון פגרא מית הו מטול חטיתא רוחא דין חיא הי מטול כאנותא׃

E ſe Chriſto è in voi, il corpo è ben morto per cagion del peccato, ma lo Spirito è vita per cagion de la giuſtitia.

11 ואן רוחה דהו מן דאקים למרן ישוע משיחא מן בית מיתא עמרא בכון הו מן דאקימה למרן ישוע משיחא מן בית מיתא אף לפגריכון מיתא יחא מטול רוחה דעמרא בכון׃

Se lo Spirito dunque di colui che ha riſuſcitato IESV da morte, habita in voi, colui che ha riſuſcitato Chriſto da morte, viuificara etiandio i voſtri corpi mortali, per mezo del ſuo Spirito che habbita in voi.

12 השא אחי חיבינן לו לבסרא דבבסר נהלך׃

Per laqual coſa dunque, fratelli, noi ſiamo debitori, non gia à la carne, per viuer ſecondo la carne, ma à lo ſpirito.

13 אין גיר בבסר חאין אנתון עתידין אנתון הו לממת ואן ברוחא הופכי פגרא ממיתין אנתון חאין אנתון׃

Imperoche ſe voi viuerete ſecondo la carne, morirete: ma ſe voi mortificarete con lo Spirito le attioni del corpo, viuerete.

ח

7 על־כן תבונת הבשר איבה היא באלהים כי לתורת אלהים איננה נכבשה וגם לא יכלה׃

Porquanto la prudencia de la carne es enemiſtad contra Dios: porque no ſe ſujeta à la Ley de Dios, ni tan poco puede.

8 ואשר בבשר המה לאלהים לא יוכלו להרצות׃

Anſi que los que ſon en la carne, no pueden agradar à Dios.

9 ואתם אינכם בבשר כי אם ברוח אך אם רוח אלהים שכנה בכם ואם לאיש לא יש לו רוח המשיח זה הוא איננו לו׃

Mas voſotros no ſoys en la carne, ſino en el Eſpiritu por quanto el Eſpiritu de Dios mora en voſotros. Y ſi alguno no tiene el Eſpiritu del Chriſto, el tal no es deel.

10 ואם המשיח בכם אז הגויה מתה בחטאת והרוח חיה על־הצדקה׃

Empero ſi el Chriſto eſta en voſotros el cuerpo à la verdad es muerto à cauſa del peccado: mas el eſpiritu biue à cauſa de la juſticia.

11 ואם רוח ההוא אשר הקים את־ישוע ממתים שוכנה בכם זה אשר הקים את־המשיח ממתים יחיה גם את־גויותיכם ברוחו השוכנה בכם׃

Y ſi el Eſpiritu de aquel que leuantó de los muertos à Ieſus, mora en voſotros, el que leuantó à Ieſus el Chriſto de los muertos, viuificara tambien vueſtros cuerpos mortales por ſu Eſpiritu que mora en voſotros.

12 על־כן אחי חובים אנחנו לא לבשר לחיות כבשר׃

Anſi que, hermanos, deudores ſomos, no à la carne para que biuamos conforme à la carne:

13 ואם כבשר תחיו עתידים אתם למות ואם ברוח את־פעלי הגויה תמותתו תחיו׃

Porque ſi biuierdes conforme à la carne, morireys: mas ſi por el Eſpiritu mortificardes las obras de la carne, biuireys.

η'.

7. Διότι τὸ φρόνημα τῆς σαρκὸς, ἔχθρα εἰς θεόν· τῷ γὰρ νόμῳ τοῦ θεοῦ οὐχ ὑποτάσσεται. οὐδὲ γὰρ δύναται.

Pource que l'affection de la chair eſt inimitie contre Dieu: car elle ne ſe rend point ſuiette à la Loy de Dieu: & de vrai elle ne le peut.

8. Οἱ δὲ ἐν σαρκὶ ὄντες, θεῷ ἀρέσαι οὐ δύνανται.

Parquoi ceux qui ſont en la chair ne peuuent plaire à Dieu.

9. Ὑμεῖς δὲ οὐκ ἐστὲ ἐν σαρκὶ, ἀλλ' ἐν πνεύματι, εἴπερ πνεῦμα θεοῦ οἰκεῖ ἐν ὑμῖν. εἰ δέ τις πνεῦμα χριστοῦ οὐκ ἔχει, οὗτος οὐκ ἔστιν αὐτοῦ.

Or vous n'eſtes point en la chair, mais en l'ſprit: voire ſi l'Eſprit de Dieu habite en vous: mais ſi quelcũ n'a point l'Eſprit de Chriſt, ceſtui-la n'eſt point à lui.

10. Εἰ δὲ χριστὸς ἐν ὑμῖν, τὸ μὲν σῶμα νεκρὸν διὰ ἁμαρτίαν, τὸ δὲ πνεῦμα ζωὴ διὰ δικαιοσύνην.

Et ſi Chriſt eſt en vous, le corps eſt bien mort à cauſe du peché: mais l'Eſprit eſt vie à cauſe de la iuſtice.

11. Εἰ δὲ τὸ πνεῦμα τοῦ ἐγείραντος ἰησοῦν ἐκ νεκρῶν, οἰκεῖ ἐν ὑμῖν, ὁ ἐγείρας τὸν χριστὸν ἐκ νεκρῶν ζωοποιήσει καὶ τὰ θνητὰ σώματα ὑμῶν διὰ τοῦ ἐνοικοῦντος αὐτοῦ πνεύματος ἐν ὑμῖν.

Or ſi l'Eſprit de celui qui a reſſuſcité Ieſus des morts habite en vous, celui qui a reſſuſcité Chriſt des morts viuifiera auſſi vos corps mortels, à cauſe de ſon Eſprit habitant en vous.

12. Ἄρα οὖν, ἀδελφοὶ, ὀφειλέται ἐσμὲν οὐ τῇ σαρκὶ, τοῦ κατὰ σάρκα ζῆν.

Pourtant donc, mes freres, nous ſommes detteurs non point à la chair, pour viure ſelon la chair.

13. Εἰ γὰρ κατὰ σάρκα ζῆτε, μέλλετε ἀποθνήσκειν· εἰ δὲ πνεύματι τὰς πράξεις τοῦ σώματος θανατοῦτε, ζήσεσθε.

Car ſi vous viuez ſelon la chair, vous mourrez: mais ſi par l'Eſprit vous mortifiez les faits du corps vous viurez.

CAP. VIII.

7. Quoniam ſapientia carnis, inimica eſt Deo: legi enim Dei non eſt ſubiecta, nec enim poteſt.

Becauſe the wiſedome of the fleſh is enimitie agaynſt God: for it is not ſubiect to the Law of God / neither in deed can be.

8. Qui autem in carne ſunt, Deo placere non poſſunt.

So then they that are in the fleſh / can not pleaſe God.

9. Vos autem in carne non eſtis, ſed in ſpiritu; ſi tamen Spiritus Dei habitat in vobis. Si quis autem Spiritum Chriſti non habet: hic non eſt eius.

Nowe ye are not in the fleſhe/ but in the Spirit / becauſe the Spirit of God dwelleth in you: but if any man hath not the Spirit of Chriſt / the ſame is not his.

10. Si autem Chriſtus in vobis eſt· corpus quidem mortuum eſt propter peccatum, ſpiritus vero vivit propter iuſtificationem.

And if Chriſt be in you/the bodie is dead / becauſe of ſinne: but the Spirit is life for righteouſnes ſake.

11. Quòd ſi Spiritus eius qui ſuſcitavit Ieſum à mortuis, habitat in vobis: qui ſuſcitavit Ieſum Chriſtum à mortuis, vivificabit & mortalia corpora veſtra, propter inhabitantem ſpiritum eius in vobis.

But if the Spirit of him that rayſed vp Jeſus from the dead/dwel in you he that rayſed vp Chriſt from the dead / ſhall alſo quicken your mortal bodies / becauſe that his Spirit dwelleth in you

12. Ergo fratres, debitores ſumus: non carni, ut ſecundùm carnem vivamus.

Therefore brethren/ we are detters not to the fleſh/to liue after the fleſh.

13. Si enim ſecundùm carnem vixeritis, moriemini, ſi autem ſpiritu facta carnis mortificaveritis, vivetis.

For if ye liue after the fleſh/ye ſhall die: but if ye mortifie the deedes of the bodie by the Spirit/ye ſhall liue.

Das VIII. Capittel.

7. Denn fleiſchlich geſinnet ſein/ iſt eine feindſchafft wider Gott/ Sintemal es dem Geſetze Gottes nicht vnterthan iſt/ denn es vermag es auch nicht.

Thi det er Findſkafft mod Gud/ at vere kødelige til ſinde/ Efftерdi det er Guds Low icke vnderdanigt/ thi hand formaar det oc icke.

8. Die aber fleiſchlich ſind/ mögen Gott nicht gefallen.

Oc de ſom ere kødelige/ kunde icke behagis Gud.

9. Jr aber ſeyt nicht fleiſchlich/ ſondern geiſtlich / ſo anders Gottes Geiſt in euch wohnet. Wer aber Chriſti Geiſt nicht hat/ der iſt nicht ſein.

Oc i ere icke kødelige/ men aandelige/ Saa fremt ſom Guds Aand boer i eder. Oc huo ſom icke haffuer Chriſti Aand / hand hører hannem icke til.

10. So aber Chriſtus in euch iſt/ ſo iſt der Leib zwar todt vmb der Sünde willen/ der Geiſt aber iſt das Leben vmb der Gerechtigkeit willen.

Men der ſom Chriſtus er i eder/ Da er io Legemet død for Syndens ſkyld/ Oc Aanden er Liffuit/ for Retferdigheds ſkyld.

11. So nun der Geiſt des/ der Jeſum von den Todten aufferwecket hat/ in euch wohnet/ ſo wirdt auch derſelbige/ der Chriſtum von den Todten aufferwecket hat/ eure ſterbliche Leibe lebendig machen/ vmb des willen/ daß ſein Geiſt in euch wohnet.

Der ſom nu hans Aand/ der opuecte Jheſum fra de døede/ boer vdi eder/ Da ſkal oc den ſamme ſom opuecte Chriſtum fra de Døde/ gøre eders dødelige Legeme Leffuendis/ for den ſkyld/ at hans Aand boer i eder.

12. So ſind wir nun/ lieben Brůder/ ſchuldener / nicht dem fleiſch / daß wir nach dem fleiſch leben.

Saa ere wi nu/ kære Brødre/ icke kødet ſkyldige wi/ at ſkulle leffue effter Kødet,

13. Denn wo jr nach dem fleiſch lebet/ ſo werdet jr ſterben můſſen. Wo jr aber durch den Geiſt des fleiſches geſchäffte tödtet/ ſo werdet jr leben.

Thi at leffue i effter Kødet/ da ſkulle i dø. Men dræbe i Kødſens Gerninger formedelſt Aanden/ da ſkulle i leffue.

Kapitola VIII.

7. Proto že opatrnoſt těla/ geſt nepřijtelkyně Bohu: Nebo Zákonu Božijmu nenij poddána/ aniž muož býti.

Przeto iż rozumienie ćiáłá ieſt nieprzyiacielſthwem przeciwko Bogu / bo nie bywa poddáne zákonowi Bożemu/ gdyż też áni być może.

8. Ti pak kteřijž gſau tělesnij/ Bohu ſe líjbiti nemohau.

A ták ktorzy ſą wćiele / Bogu ſię podobáć nie mogą.

9. Wy pak tělesnij negſte/ ale duchownij / poněwadž Duch Božij přebýwá w wás. Pakli kdo Ducha Kryſtowa nemá/ tenť nenij geho.

Wy tedy nie ieſteſcie wćiele/ ále w duchu / gdyż Duch Boży mieſzka w was/ á ieſli ktho Duchá Kryſtuſowego nie ma / tenći nie ieſt iego.

10. A geſtli Kryſtus w wás/ tělo zagiſté vmrtwno geſt pro hřijch/ ale duch žiw geſt pro ſprawedlnoſt.

A ieſli Kryſtus w was ieſt/ ćiáło ieſtći martwe dla grzechu/ á Duch ieſt żywot dla ſpráwiedliwośći.

11. Geſtliže pak Duch toho kterýž wzkřijſyl Gežijſſe Kryſta z Mrtwých přebýwá w wás/ ten kterýž wzkřijſyl Gežijſſe Kryſta z mrtwých/ obžiwij y ſmrtedlná těla waſſe/ pro přebýwagijcýho Ducha geho w wás.

A ieſli Duch onego ktory Kryſtuſá wzbudził z martwych w was mieſzka/ ten ktory wzbudził Kryſtuſá z martwych / ożywi y ciáłá wáſze śmiertelne/ przez Duchá ſwoiego ktory w was mieſzká.

12. Protož Bratřij/ dlužnijcy gſme/ ne tělu/ abychom wedlé tela žiwi byli.

A tákże bráćiá powinni ieſteſmy nie ciáłu/ ábyſmy podług ciáła żyli.

13. Nebo budeteli wedlé těla žiwi/ zemřete: Paklibyſſte duchem ſkutky tělesné mrtwili/ žiwi budete.

Abowiem ieſlibyſćie według ćiáłá żyli / pomrzećie: Ale ieſli Duchem ſpráwy ćiáłá vmartwićie/ żyć bedźiećie.

ח

14 אילין גיר דברוחא
דאלהא מתדברין הלין
בניא אנון דאלהא׃

Perche tutti quelli che ſon guidati da lo Spirito di Dio, ſon figliuoli di Dio.

15 לא גיר נסבתון רוחא
דעבדותא תוב לדחלתא
אלא נסבתון רוחא דסימת
בניא דבה קרינן אבא
אבון׃

Imperoche voi non hauete riceuuto lo ſpirito de la ſeruitù, per eſſer di nuouo in timore: anzi hauete riceuuto lo Spirito de l'adottationi, per il qual noi gridiamo. Abba, Padre.

16 והי רוחא מסהדא
לרוחן דאיתין בניא ד
דאלהא׃

Il medeſimo Spirito rende teſtimonio col noſtro ſpirito, che noi ſiamo figliuoli di Dio.

17 ואן בניא אף ירתא
ירתא דאלהא ובני ירתותה
דישוע משיחא דאן נחש
עמה אף עמה נשתבח׃

E ſe noi ſiame figliuoli, ſiamo ancor heredi: heredi (dico) di Dio, e coheredi di Chriſto: ſe però noi patiamo inſieme con lui, accioche inſieme con lui ſiamo ancor glorificati.

18 מתרעא אנא גיר דלא
שוין חשוהי דזבנא הנא
לתשבוחתא אידא דעתידא
דתתגלא בן׃

Perche fatto bene il conto, io ſtimo che le afflittioni del tempo preſente non ſiano equipolenti à la gloria à venire che ſi riuelarà verſo di noi.

19 כלה גיר בריתא
מסברא ומסכיא לגלינא
דבנוהי דאלהא׃

Et etiandio le creature con grandiſſimo deſiderio aſpettano la manifeſtation de figliuoli di Dio.

20 בריתא גיר אשתעבדת
לסריקותא לא בצבינה
אלא מטולמן דשעבדה׃

Imperoche le creature ſono ſoggette à la vanità, non gia volontariamente: ma per cagion di colui che l'ha ſottopoſte in ſperanza.

ח

14 כִּי־כַמָּה מֵרוּחַ אֱלֹהִים
מוּלָכִים אֵלֶּה הֵם בְּנֵי־אֱלֹהִים׃

Porque todos los que ſon guiados por el Eſpiritu de Dios, los tales ſon hijos de Dios.

15 כִּי־לֹא לְקַחְתֶּם אֶת־רוּחַ
הָעֲבוֹדָה עוֹד לְיִרְאָה כִּי־אִם
לְקַחְתֶּם אֶת־רוּחַ מִקַּח הַבָּנִים
אֲשֶׁר בָּהּ נִזְעַק אַבָּא אָבִינוּ׃

Porque no aueys recebido (otra vez) el Eſpiritu de ſeruidumbre para temor: mas aueys recebido el Eſpiritu de adopcion (de hijos) por el qual clamamos Abba, Padre.

16 וְרוּחַ הַזֹּאת מְעִידָה לְרוּחֵנוּ
כִּי בְּנֵי אֱלֹהִים אֲנַחְנוּ׃

Porque el miſmo Eſpiritu dà teſtimonio à nueſtro eſpiritu que ſomos hijos de Dios.

17 וְאִם בָּנִים אַתֶּם גַּם יוֹרְשִׁים
יוֹרְשֵׁי אֱלֹהִים וְחַבְרֵי נַחֲלַת
הַמָּשִׁיחַ אַךְ אִם נְעֻנֶּה עִמּוֹ אֲשֶׁר
גַּם נֶהֱדַר עִמּוֹ׃

Y ſi hijos, tambien herederos ciertamente de Dios, y juntamente herederos con el Chriſto: ſi empero padecemos juntamente con el paraque juntamente con el ſeamos glorificados.

18 כִּי מְחַשֵּׁב אֲנִי כִּי־בְעִתֵּי
הָעֵת הַזֹּאת אֵינָם שׁוִים לַכָּבוֹד
הֶעָתִיד לְהִגָּלוֹת עָלֵינוּ׃

Porque yo me reſueluo, en que lo que en eſte tiempo ſe padece, no es de comparar con la gloria venidera que en noſotros ha de ſer manifeſtada.

19 כִּי תִּקְוַת כָּל־הַבְּרִיאָה מְשַׁבְּרָה
לְגִלּוּי חֲלִיפַת בְּנֵי־אֱלֹהִים׃

Porque la eſperança ſolicita de las criaturas la manifeſtacion de los hijos de Dios eſpera:

20 כִּי־הַבְּרִיאָה הוּשְׁתָּה תַּחַת
הַהֶבֶל לֹא כִרְצוֹנָהּ כִּי־אִם
בַּעֲבוּרוֹ אֲשֶׁר שָׁתָה תַּחְתָּיו בַּתִּקְוָה׃

Porque las criaturas ſujetadas fueron à vanidad, no de ſu voluntad: mas por cauſa del que las ſujetó.

η′.

14. Ὅσοι γὰρ πνεύματι θεοῦ ἄγονται, οὗτοί εἰσιν υἱοὶ θεοῦ.

Car tous ceux qui ſont conduits par l'Eſprit de Dieu, ſont enfans de Dieu.

15. Οὐ γὰρ ἐλάβετε πνεῦμα δουλείας πάλιν εἰς φόβον, ἀλλ' ἐλάβετε πνεῦμα υἱοθεσίας, ἐν ᾧ κράζομεν, ἀββᾶ, ὁ πατήρ.

Car vous n'auez point receu vn eſprit de ſeruitude, pour eſtre derechef en crainte, ains vous auez receu l'Eſprit d'adoption, par lequel nous crions Abba Pete.

16. Αὐτὸ τὸ πνεῦμα συμμαρτυρεῖ τῷ πνεύματι ἡμῶν, ὅτι ἐσμὲν τέκνα θεοῦ.

C'eſt ce meſme Eſprit qui rend teſmoignage auec noſtre eſprit que nous ſommes enfans de Dieu.

17. Εἰ δὲ τέκνα, καὶ κληρονόμοι· κληρονόμοι μὲν θεοῦ, συγκληρονόμοι δὲ χριστοῦ· εἴπερ συμπάσχομεν, ἵνα καὶ συνδοξασθῶμεν.

Et ſi nous ſommes enfans, nous ſommes donc heritiers: heritiers de Dieu, & coheritiers de Chriſt: voire ſi nous ſouffrons auec lui, afin que nous ſoyõs auſſi glorifies auec lui.

18. Λογίζομαι γὰρ, ὅτι οὐκ ἄξια τὰ παθήματα τοῦ νῦν καιροῦ, πρὸς τὴν μέλλουσαν δόξαν ἀποκαλυφθῆναι εἰς ἡμᾶς.

Car tout bien conté, i'eſtime que les ſoufrances du temps preſent ne ſont à contrepeſer à la gloire à venir, laquelle doit eſtre reuelee en nous.

19. Ἡ γὰρ ἀποκαραδοκία τῆς κτίσεως τὴν ἀποκάλυψιν τῶν υἱῶν τοῦ θεοῦ ἀπεκδέχεται.

Car le grand & ardent deſir des creatures eſt en ce qu'elles attendent que les enfans de Dieu ſoyent reuelés.

20. Τῇ γὰρ ματαιότητι ἡ κτίσις ὑπετάγη οὐχ ἑκοῦσα, ἀλλὰ διὰ τὸν ὑποτάξαντα ἐπ' ἐλπίδι.

Car les creatures ſont ſuiettes à vanité, non point de leur vouloir: mais à cauſe de celui qui les à aſſuietties, ſous eſperance.

CAP. VIII

14. Quicunque enim ſpiritu Dei aguntur, ii ſunt filii Dei.

For as many as are led by the Spirite of God/they are the ſonnes of God.

15. Non enim accepiſtis ſpiritum ſervitutis iterum in timore, ſed accepiſtis ſpiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus: Abba, (Pater.)

For ye haue not receyued the Spirit of bondage to feare againe: but ye haue receyued the Spirit of adoption/ whereby we crie Abba/Father.

16. Ipſe enim Spiritus, teſtimonium reddit ſpiritui noſtro,quod ſumus filii Dei.

The ſame Spirit beareth witnes with our ſpirit/that we are the children of God.

17. Si autem filii: & hæredes, hæredes quidem Dei: cohæredes autem Chriſti, ſi tamen compatimur, ut & conglorificemur.

If we be children/we are alſo heires/euen the heires of God/and heires annexed with Chriſt / if ſo be that we ſuffer with him / that we may alſo be glorified with him.

18. Exiſtimo enim quòd non ſunt condignæ paſſiones huius temporis,ad futuram gloriam quæ revelabitur in nobis.

For I count that the afflictions of this preſent time are not worthie of the glorie/ which ſhall be ſhewed vnto vs.

19. Nam expectatio creaturæ,revelationem filiorum Dei expectat.

For the feruent deſire of the creature wayteth when the ſonnes of God ſhal be reueiled.

20. Vanitati enim creatura ſubiecta eſt, non volens, ſed propter eum qui ſubiecit eam in ſpe.

Becauſe the creature is ſubiect to vanitie/ not of it owne wil/ but by reaſon of him/which hath ſubdued it vnder hope.

Das VIII. Capitel.

14. Denn welche der Geiſt Gottes treibet/die ſind Gottes Kinder.

Thi huilcke Guds Aand driffuer / de ere Guds Børn.

15. Denn jr habt nicht einen knechtlichen Geiſt empfangen/daß jhr euch abermal förchten müſtet/ Sondern jhr habt einen kindlichen Geiſt empfangen/ durch welchen wir ruffen: Abba lieber Vater.

Thi at i haffue icke anammet en treldoms Aand/ at i ſkulle atte frycter eder/ Men i haffue anammet en ſønlig Aand / Formedelſt huilcken wi robe/ Abba kære Fader.

16. Derſelbige Geiſt gibt zeugniß vnſerm Geiſt/daß wir Gottes Kinder ſind.

Den ſamme Aand giffuer vor Aand vidnisbyrd at wi ere Guds Børn.

17. Sind wir denn Kinder/ſo ſind wir auch Erben/ nemblich/Gottes Erben/vnd Miterben Chriſti/ doch daß wir mit leiden/ auff daß wir auch mit zur Herrligkeit erhaben werden.

Ere wi da Børn/ ſaa ere wi oc Arffuinge/ det er/ Guds Arffuinge/ oc Chriſti Metarffuinge/Om wi ellers lide met hannem/ paa det at wi ſkulle ophøyls mit hannem til Herlighed.

18. Denn ich halte es dafür/ daß diſer Zeit leiden der Herrligkeit nicht werth ſey/ die an vns ſoll offenbart werdem.

Thi ieg holder det ſaa/At denne tids pin actelighed er icke den Herlighed verd/ ſom ſkal obenbaris i oſſ.

19. Denn das ängſtliche harren der Creaturen warttet auff die Offenbarung der Kinder Gottes.

Thi at Creaturens omhyggelige forlengelſe tøffuer effter Guds Børns obenbarelſe.

20. Sintemal die Creatur vnterworffen iſt der Eitelkeit / ohn jhren willen /Sondern vm̄ deß willen/ der ſie vnterwoffen hat auff hoffnung.

Effterdi Creaturet er vnder forfengelighed/ mod ſin vilie/ Men for hans ſkyld/ ſom det gaff der vnder i Haabet.

Kapitola VIII.

14. Neb kteřijžkoli Duchem Božijm ſe zprawugij/ tiť gſau Synowé Božij.

Bo wßyſcy ktorzy Duchem Bozym bywáia rzadzeni/ ci ſa ſynmi Bozymi.

15. Nepřiyali gſte zagiſté Ducha ſlužebnoſti opět k bázni/ale přiyali gſte Ducha zalijbenij Synůw Božijch / w němžto woláme / Otče/ Otce.

Gdy zeſcie nie wzieli duchá niewolſtwa ku boiáźni/ ále wzieliſcie duchá przyſpoſobienia/ przez Kthorego wolámy Abbá/ to ieſt/ Ociec.

16. Tayž zagiſté Duch/ ſwědectwij wydáwá Duchu naſſemu/ že gſme Synowé Božij.

Ktory Duch ſam świádczy ſpolu y z duchem naßym/ iz ieſteſmy ſyny Bozymi.

17. A poněwádž Synowé/ tehdy y Dědicowé: Dědicowé zagiſté Božij/ ſpolu pak Dědicowé Kryſtowi. Ač wſſak ſpolu s njm trpijme/abychom ſpolu y oſlaweni byli.

A ieſliſynmi/ tedy tez y dziedzic midziedzicy Bozy mowie/ á ſpolu dziedzicy z Kryſtuſem/ ieſli z nim cirpimy/ ábyſmy y z nim byli vwielbieni.

18. Wijm zagiſté/ že negſau rowná vtrpenij tohoto čaſu/ oné budaucý ſláwě/ kteráž ſe zgewij w nás.

Abowiem rozumiem iz nie ſa rowne vtrápienia ktore czaſu tego cirpimy przyßley chwále/ Kthoráſie nam obiawi.

19. Nebo očekáwanij ſtwořenij tohoto čeká/ aby Synowé Božij zgeweni byli.

Bo rzeczy ſtworzone z wielka chucia oczekawaia/azby ſie okazali ſynowie Bozy.

20. Poněwadž marnoſti poddáno geſt ſtwořenij nechtě/ale pro toho kterýž ge poddal w naděgi:

Gdyz prozności poddane ſa rzeczy ſtworzone/ nie dobrowolnie/ ále dla tego ktory ie poddánemi vczynił pod nadzieia.

ח

21 עַל סַבְרָא דְּאַף הִי בְּרִיתָא תֶּתְחָרַּר מֶן ע עַבְדוּתָא דְּחַבָּלָא בְּחֵרוּתָא דְּתֶשְׁבּוּחְתָּא דִּבְנַיָּא דַּאלָהָא׃

Ch'elle ſaranno ancora liberate da la ſeruitù de la corruttione, per eſſere ne la libertà de la gloria de figliuoli di Dio.

22 יָדְעִינַן גֵּיר דְּכֻלְהֵין ב בְּרִיָתָא מֶתְתַּנְחָן וּמֶתְחַבְּלָן עַד מָא לְיוֹמָנָא׃

Imperoche noi ſappiamo che ogni creatura ſoſpira è conduolſi infin ad hora.

23 וְלָא בַּלְחוּד הֵנֵין אֶלָּא אַף חְנַן דְּאִית בַּן רֵישִׁיתָא דְּרוּחָא מֶתְתַּנְחִינַן בְּנַפְשַׁן וּמְסַכֵּינַן לְסִימַת בְּנַיָּא לְפוּרְקָנָא דְּפַגְרַין׃

E non ſol eſſe creature, ma ancor noi, che habbiam le primitie de lo Spirito, noi medeſimi dico ſoſpiriamo in noi ſteſſi, aſpettando l'adottatione, cioè la liberation del noſtro corpo.

24 מֶטוּל דְּבַסְבְרָא הוּ חַיִּין סַבְרָא דֵּין דְּמֶתְחֲזֵא לָא הֲוָא סַבְרָא אֶן גֵּיר חָזֵינַן לֵהּ מָנָא מְסַכֵּינַן לֵהּ׃

Percioche noi ſiamo ſaluati per iſperanza. Hor la ſperanza che ſi vede, non è ſperanza: perche quello che un vede, come lo ſpera egli ancora?

25 אֶן דֵּין לְמֵדֶם דְּלָא מֶתְחְזֵא מְסַבְּרִינַן בְּמְסַיְבַּרְנוּתָא מְקַוִּינַן׃

Ma ſe noi ſperiamo quel che non vedimo: noi l'aſpettiamo per pattientia.

26 הָכַנָא אַף הִי רוּחָא מְעַדְּרָא לַכְּרִיהוּתַן מֶטֻל גֵּיר דְּצַלָּא אַיְךְ מָא דְּוָלֵא לָא יָדְעִינַן אֶלָּא הִי רוּחָא מְצַלְיָא חְלָפַין בְּתֶנְחָתָא דְּלָא מֶתְמַלְּלָן׃

Similmente ancor lo Spirito aiuta le noſtre infermità: percioche noi non ſappiamo quel che ci debbiam pregare: ſeconda che conuien farſi: ma eſſo Spirito domanda per noi con ſoſpiri che non ſi poſſon eſprimere.

ח

21 כִּי כָּל־הַבְּרִיאָה גַּם הִיא תְּחֻפַּשׂ מֵעַבְדֻת הַשַּׁחַת לְחֻפְשַׁת כְּבוֹד בְּנֵי־אֱלֹהִים׃

Con eſperança que tambien las miſmas criaturas ſeran libradas de la ſeruidumbre de corrupcion en la liberdad glorioſa de los hijos de Dios.

22 כִּי יָדַעְנוּ כִּי כָּל־הַבְּרִיאָה נֶאֱנָחָה וּמְחַבְּלָה עַד־עַתָּה׃

Porque ya ſabemos que todas las criaturas gimen (à vna) y (à vna) eſtan departo haſta aora.

23 אַךְ לֹא לְבַדָּהּ כִּי־אִם גַּם אֲנַחְנוּ לַאֲשֶׁר יֵשׁ לָנוּ בִּכּוּרֵי הָרוּחַ וַאֲנַחְנוּ בְנַפְשֵׁנוּ נֶאֱנָחִים וּמְקַוּוֹת אֲנַחְנוּ אֶת־מִקַּח הַבָּנִים אֶת־פְּדוּת גְוִיּוֹתֵינוּ׃

Y no ſolo ellas, mas tambien noſotros miſmos que tenemos las primicias del Eſpiritu, noſotros tambien gemimos dentro de noſotros miſmos eſperando la adopcion, es à ſaber, la redempcion de nueſtro cuerpo.

24 כִּי־לַתִּקְוָה נוֹשַׁעְנוּ וְתִקְוָה הַנִּרְאָה אֵינֶנָּה תִקְוָה הִיא כִּי־אוֹתָהּ אֲשֶׁר רוֹאֶה הָאִישׁ לָמָּה יְקַוֶּנָּה׃

Porque en eſperança ſomos ſaluos: que la eſperança que ſe vee, no es eſparança: porque lo que alguno vee lo eſpera.

25 וְאִם אֵלֶיהָ אֲשֶׁר לֹא רוֹאִים מְקַוִּים אֲנַחְנוּ בְּדוּמִיָּה מְשַׁבְּרִים אוֹתָהּ׃

Pues ſi lo que no vemos eſperamos, por paciencia eſperamos.

26 וְכָכָה גַּם הָרוּחַ עוֹזְרָה לְחָלְיֵנוּ כִּי אוֹתָהּ אֲשֶׁר־נִתְפַּלֵּל כַּהֹגֶן לֹא יָדַעְנוּ כִּי־אִם הָרוּחַ מַעְתִּיר עַל־יֶתֶר עָלֵינוּ בַּאֲנָחוֹת כִּי־לֹא יָדַעְנוּ סְפוּרוֹת׃

Item que tambien el Eſpiritu (à vna) ayuda nueſtra flaqueza: porque que oremos como conuiene, no lo ſabemos: mas el miſmo Eſpiritu demanda por noſotros con gemidos indicibles.

η'.

21. Ὅτι καὶ αὐτὴ ἡ κτίσις ἐλευθερωθήσεται ἀπὸ τῆς δουλείας τῆς φθορᾶς εἰς τὴν ἐλευθερίαν τῆς δόξης τῶν τέκνων τοῦ θεοῦ.

Qu'elles ſeront auſſi deliurees de la ſeruitude de corruption, pour eſtre en la liberté de la gloire des enfans Dieu.

22. Οἴδαμεν γὰρ ὅτι πᾶσα ἡ κτίσις συστενάζει καὶ συνωδίνει ἄχρι τοῦ νῦν.

Car nous ſauons que toutes creatures ſouſpirent & ſont en trauail enſemble iuſques à maintenant.

23 Οὐ μόνον δὲ, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ τὴν ἀπαρχὴν τοῦ πνεύματος ἔχοντες, καὶ ἡμεῖς αὐτοὶ ἐν ἑαυτοῖς στενάζομεν υἱοθεσίαν ἀπεκδεχόμενοι, τὴν ἀπολύτρωσιν τοῦ σώματος ὑμῶν.

Et non point icelles ſeulement, mais nous auſſi, qui auons les premices de l'Eſprit, nous-meſmes ſouſpirons en nous-meſmes, en attendant l'adoption aſſauoir la redemption de noſtre cor[illegible]

24. Τῇ γὰρ ἐλπίδι ἐσώθημεν. ἐλπὶς δὲ βλεπομένη οὐκ ἔστιν ἐλπίς· ὃ γὰρ βλέπει τις, τί καὶ ἐλπίζει;

Car ce que nous ſommes ſauués, c'eſt en eſperance: or l'eſperance qu'on voit n'eſt point eſperance: car pourquoi meſmes eſpereroit quelcun ce qu'il voit?

25. Εἰ δὲ ὃ οὐ βλέπομεν, ἐλπίζομεν, δι' ὑπομονῆς ἀπεκδεχόμεθα.

Mais ſi nous eſperons ce que nous ne voyons point, c'eſt que nous l'attendons par patience.

26. Ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ πνεῦμα συναντιλαμβάνεται ταῖς ἀσθενείαις ἡμῶν. τὸ γὰρ τί προσευξώμεθα καθὸ δεῖ, οὐκ οἴδαμεν· ἀλλ' αὐτὸ τὸ πνεῦμα ὑπερεντυγχάνει ὑπὲρ ἡμῶν στεναγμοῖς ἀλαλήτοις.

Pareillement auſſi l'Eſprit ſoulage de ſa part nos foibleſſes: car nous ne ſauons point ce que nous deuons prier comme il appartient: mais l'Eſprit lui meſme fait requeſte pour nous par ſouſpirs qui ne ſe peuuent exprimer.

CAP. VIII.

21. Quia & ipſa creatura liberabitur à ſervitute corruptionis, in libertatem gloriæ filiorum Dei.

Becauſe the creature alſo ſhalbe deliuered from the bondage of corruption into the glorious libertie of the ſonnes of God.

22. Scimus enim quòd omnis creatura ingemiſcit, & parturit uſque adhuc.

For we knowe that euery creature groneth with vs alſo/and trauayleth in paine together vnto this preſent.

23. Non ſolùm autem illa, ſed & nos ipſi primitias ſpiritus habentes, & ipſi intra nos gemimus, adoptionem filiorum Dei expectantes redemptionem corporis noſtri.

And not onely the creature/but wee alſo which haue the firſt fruites of the Spirit/euen we do ſigh in our ſelues/ wayting for the adoption/ euen the redemption of our bodie.

24. Spe enim ſalvi facti ſumus. Spes autem quæ videtur, non eſt ſpes: nam quod videt quis: quid ſperat?

For we are ſaued by hope: but hope that is ſeene / is not hope: for howe can a mā hope for that which hee ſeeth?

25. Si autem quod non videmus, ſperamus: per patientiam expectamus.

But if we hope for that we ſee not/ we doe with pacience abide for it.

26. Similiter autem & Spiritus adiuvat infirmitatem noſtram, nam quid oremus ſicut oportet neſcimus: ſed ipſe Spiritus poſtulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus.

Likewiſe the Spirit alſo helpeth our infirmities: for we knowe not what to pray as we ought: but the Spirite it ſelfe maketh requeſt for vs with ſighs/ which can not be expreſſed.

Das VIII. Capitel.

21. Denn auch die Creatur frey werden wirdt von dem dienſt des vergenglichen Weſens / zu der herlichen Freyheit der Kinder Gottes.

Thi Creature ſkal oc bliffue fri aff det forgengelige væſens tienſte/ til Guds Børns herlige Frihed.

22. Denn wir wiſſen / daß alle Creatur ſehnet ſich mit vns / vnnd ängſtet ſich noch jmmerdar.

Thi wi vide / at alle Creature forlengis met oſſ/ oc de ere end nu ſtedze i banghed.

23. Nicht allein aber ſie/ſondern auch wir ſelbſt / die wir haben des Geiſtes Erſtling / ſehnen vns auch bey vns ſelbſt/nach der Kindtſchafft/vnd warten auff vnſers Leibs erlöſung.

Oc icke de aleniſte / Men ocſaa wi ſelff/ ſom haffue Aandens førſte grøde / forlengis oc hoſſ oſſ ſelff/ effter Børnenis vdkaarelſe / oc bie effter vore Legemis forløſning.

24. Denn wir ſind wol ſelig / doch in der Hoffnung. Die Hoffnung aber/die man ſihet/iſt nicht hoffnung/ denn wie kan man des hoffen / das man ſihet?

Thi wi ere vel ſalige/dog i Haabet. Oc det Haab/ ſom mand ſeer/er icke haab/Thi huorledis kand mand haabis til det / ſom mand ſeer?

25. So wir aber des hoffen / daß wir nicht ſehen / ſo warten wir ſein durch gedult.

Men Haabis wi til det / ſom wi icke ſee / Da bie wi der effter met taalmodighed.

26. Deſſelbigen gleichen auch der Geiſt hilfft vnſer ſchwachheit auff. Denn wir wiſſen nicht was wir betten ſollen / wie ſichs gebürt / ſondern der Geiſt ſelbſt vertrit vns gewaltiglich / mit vnaußſprechlichen ſeufftzen.

Diſligeſt hielper oc Aanden vor ſkrøbelighed op Thi wi vide icke/ huad wi ſkulle bede/ſom det ſig burde Men Aanden traader ſelff frem for oſſ til det beſte/ met wſigelig ſuck.

Kapitola VIII.

21. Nebo y ono ſtwořenj/wyſwobozeno bude od ſlúžebnoſti poruſſenj / w ſwobodu ſláwy ſynuow Božijch.

Dla tego iż ony beda wyſwobodzone z niewolſtwá ſkáżenia/ ná wolność chwały ſynow Bożych.

22. Wijme zagiſtě / že wſſecko ſtwořenij ſpolu lká / a při ſwém porodu pracuge až doſawád.

Gdyż wiemy iż wßythki rzeczy ſtworzone ſpołu wzdycháia y ſpołu boleia/ áż y do czáſu tego.

23. A ne toliko ono/ale y my prwotiny Ducha magijce / ſami w ſobě lkáme zalijbenij ſynuow Božijch čekagijce/ totiž wykaupenij těla naſſeho.

A nie tylko ony rzeczy/ ale y ci ktorzy máia poczatki ducha / to ieſt/ my ſami w ſobie wzdychamy/ oczekawáiac przyſpoſobienia ſynow / tho ieſt / odkupienia ciálá náßego.

24. Neb ſkrze naděgi/k ſpaſenij gſme přiwedeni. Ale naděge kteráž ſe widij / nenij naděge: Nebo kdo widij něco/ kterak o tom mámijti naděgi?

Abowiem nádzieia ieſteſmi záchowáni/á nádzieia ieſliby widziana byla / nie ieſtći nádzieia / A co kto widzi przeczżeby ſie tego nádziewal?

25. Geſtli čeho newidijme / o tom naděgimáme/ a toho ſkrze trpeliwoſt očekáwáme.

Ale ieſli ſie tego nádziewamy czego nie widzimy / iście z cirpliwościa oczekawamy.

26. Též také y duch Swatý nápomocen geſt nemocy naſſý: Nebo zač ſe máme modliti/ yak ſluſſý newmijme: Ale ten duch proſý a oroduge za nás lkánijm newyprawitedlným.

Także też y duch dopomaga krewkościam náßym/ ábowiem tego o cobyſmy proſili/ iákoby potrzebá/ niewiemy/ále ſam duch proſi zá námi wzdychániem niewymowionym.

ח

27 דְּמָאֵשׁ דֵּין לְבָוָתָא הוּ יָדַע מָנָא הִי תַּרְעִיתָא דְּרוּחָא דַּאיךְ צֶבְיָנֵהּ הוּ דַּאלָהָא מְצַלֵּא חֲלָף קַדִּישֵׁא׃

E colui che eſamina i cuori conoſce qual ſia l'affetto de lo Spirito : percioch' egli domanda per gli Santi ſecondo Iddio.

28 יָדְעִינַן דֵּין דַּאילֵין דְּמַחְבִּין לַאלָהָא בְּכֹל מֶדֶם מְעַדֵּר לְהוֹן לְטָבְתָא לַאילֵין דְּקַדֶּם סָם דְּנֶהְוֹון קְרָיָא׃

E noi ſappiamo che tutte le coſe aiutano di compagnia in bene à quelli che amano Iddio : cioè à quelli che ſon chiamati ſecondo il ſuo propoſito.

29 וּמֶן לוּקְדַם יִדַע אֶנּוּן וַרְשַׁם אֶנּוּן בִּדְמוּתָא דְּצוּרְתָא דַּבְרֵהּ דְּהוּ נֶהְוֵא בּוּכְרָא דַּאחֵא סַגִּיָּאֵא׃

Imperoche quelli ch'egli ha prima conoſciuti, gli ha etiandio predeſtinati à eſſer fatti conformi à l'imagine del ſuo Figliuolo : accioche eſſo ſia il primogenito tra molti fratelli.

30 לַאילֵין דֵּין דְּקַדֶּם רְשַׁם דְּנֶהְוֹון קְרָא וְלַאילֵין דַּקְרָא לְהוֹן זַדֵּק וְלַאילֵין דְּזַדֵּק לְהוֹן שַׁבַּח׃

E quelli ch'egli ha predeſtinati, gli ha ancho chiamati : e quelli ch'egli ha chiamati, gli ancor giuſtificati : e quelli ch'egli ha giuſtificati, gli ha ancor glorificati.

31 מָנָא הָכִיל נֵאמַר עַל הָלֵין אֶן אַלָהָא חֲלָפַין מַנוּ דַּלְקוּבְלַן׃

Che diremo noi dunque à queſte coſe? ſe Iddio è per noi, chi ſarà contra di noi?

32 וְאֶן עַל בְּרֵהּ לָא חָס אֶלָּא חֲלָף כֻּלַּן אַשְׁלְמֵהּ אֵיכַנָּא לָא כֹּל מֶדֶם עַמֵּהּ נֶתֶּל לַן׃

Colui che non ha riſparmiato il ſuo proprio Figliuolo, ma l'ha dato per tutti noi : come non ci darà egli ancor tutte le coſe inſieme con eſſo?

33 מַנוּ נְקַבּוֹל עַל גְּבַיֵּא דַּאלָהָא אַלָהָא מְזַדֵּק׃

Chi metterà innanzi accuſe contra gli eletti di Dio? Iddio è quel che giuſtifica.

ח

27 כִּי־הַדּוֹרֵשׁ לְבָבוֹת וְהַמֵּבִין כָּל־יֵצֶר מַחְשָׁבוֹת יוֹדֵעַ אֶת־שֵׂכֶל הָרוּחַ כִּי כִּרְצוֹן אֱלֹהִים מַעְתִּיר עַל־הַקְּדוֹשִׁים׃

Mas elque eſcudrinna los coraçones, ſabe que es el deſſeo del Eſpiritu, es à ſaber que conforme à Dios demanda por los Sanctos.

28 כִּי יָדַעְנוּ כִּי לְאֹהֲבֵי אֱלֹהִים כָּל־דְּבָרִים יִפְעַל לְטוֹבָה לָאֵלֶּה אֲשֶׁר כְּעֵרֶךְ קְרוּאִים הֵמָּה׃

Y ya ſabemos, que à losque à Dios aman, todas las coſas les ayudan à bien, es à ſaber à losque conforme àl propoſito ſon llamados (Sanctos.)

29 כִּי הָאֵלֶּה אֲשֶׁר מִקֶּדֶם יְדָעָם אוֹתָם עָרַךְ וְהֵתַם לְהִשָּׁוֹת לִדְמוּת בְּנוֹ לִהְיוֹתוֹ בְּכוֹר בְּאַחִים רַבִּים׃

Porque losque antes conoció, tambien predeſtinó paraque fueſſen hechos conformes à la imagen de ſu Hijo, paraque el ſea el Primogenito entre muchos hermanos.

30 וַאֲשֶׁר מִקֶּדֶם עָרַךְ וְהֵתַם אוֹתָם גַּם קָרָא וַאֲשֶׁר קְרָאָם לָהֶם גַּם הִצְדִּיק וְלַאֲשֶׁר הִצְדִּיק אוֹתָם גַּם הֶאְדִּיר׃

Y à losque predeſtinó, à eſtos tambien llamó; à losque llamó, à eſtos tambien juſtificó : y á losque juſtificó, á eſtos tambien glorificó.

31 וּמַה נֹּאמַר עַל־הָאֵלֶּה אִם הָאֱלֹהִים חֵלֶף אוֹתָנוּ מִי־יוּכַל עָלֵינוּ׃

Pues que diremos à eſto? Si Dios es por noſotros, quien ſera contra noſotros?

32 אֲשֶׁר גַּם עַל־בְּנוֹ יְחִידוֹ לֹא חָס כִּי אִם נְתָנוֹ עַל־כֻּלָּנוּ אֵיכָכָה לֹא חָנַן אוֹתָנוּ עִמּוֹ אֶת־כָּל־אֲשֶׁר לוֹ׃

Elque aun á ſu proprio Hijo no perdonó: antes lo entregó por todos noſotros, como no nos dió tambien con el todas las coſas.

33 מִי־יְחַיֵּב אֶת־בְּחִירֵי אֱלֹהִים וַיהוָה הוּא הַמַּצְדִּיק׃

Quien accuſara contra los Eſcogidos de Dios? Dios es el que los juſtifica.

η'.

27. Ὁ δὲ ἐρευνῶν τὰς καρδίας, οἶδε τί τὸ φρόνημα τοῦ πνεύματος, ὅτι κατὰ θεὸν ἐντυγχάνει ὑπὲρ ἁγίων.

Mais celui qui ſonde les cœurs, cognoiſt quelle eſt l'affection de l'Eſprit : car il fait requeſte pour les ſaincts ſelon Dieu.

28 Οἴδαμεν δὲ, ὅτι τοῖς ἀγαπῶσι τὸν θεὸν πάντα συνεργεῖ εἰς τὸ ἀγαθὸν, τοῖς κατὰ πρόθεσιν κλητοῖς οὖσιν.

Or ſauons-nous auſſi que toutes choſes aident enſemble en bien à ceux qui aiment Dieu, aſſauoir à ceux qui ſont appeles ſelon ſon propos arreſté.

29 Ὅτι οὓς προέγνω, καὶ προώρισε συμμόρφους τῆς εἰκόνος τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, εἰς τὸ εἶναι αὐτὸν πρωτότοκον ἐν πολλοῖς ἀδελφοῖς.

Car ceux qu'il a cognus auparauant, il les a auſſi predeſtinés à eſtre rendus conformes à l'image de ſon Fils : afin qu'icelui ſoit le premier ne entre pluſieurs freres.

30. Οὓς δὲ προώρισε, τούτους καὶ ἐκάλεσε· καὶ οὓς ἐκάλεσε, τούτους καὶ ἐδικαίωσε· οὓς δὲ ἐδικαίωσε, τούτους καὶ ἐδόξασε.

Et ceux qu'il a predeſtinés, il les a auſſi appelés : & ceux qu'il a appelés, il les a auſſi iuſtifiés, & ceux qu'il a iuſtifiés, il les a auſſi glorifies.

31. Τί οὖν ἐροῦμεν πρὸς ταῦτα; εἰ ὁ θεὸς ὑπὲρ ἡμῶν, τίς καθ' ἡμῶν;

Que dirons-nous donc à ces choſes? ſi Dieu eſt pour nous, qui ſera contre nous?

32. Ὅς γε τοῦ ἰδίου υἱοῦ οὐκ ἐφείσατο, ἀλλ' ὑπὲρ ἡμῶν πάντων παρέδωκεν αὐτὸν, πῶς οὐχὶ καὶ σὺν αὐτῷ τὰ πάντα ἡμῖν χαρίσεται;

Lui qui n'a point eſpargné ſon propre Fils, mais l'a liuré pour nous tous : comment ne nous eſlargira-il auſſi toutes choſes auec lui?

33. Τίς ἐγκαλέσει κατὰ ἐκλεκτῶν θεοῦ; θεὸς ὁ δικαιῶν.

Qui intentera accuſation contre les eſleus de Dieu? Dieu eſt celui qui iuſtifie.

CAP. VIII.

27. Qui autem ſcrutatur corda: ſcit quid deſideret Spiritus, quia ſecundùm Deum poſtulat pro ſanctis.

But he that ſearcheth the hearts / knoweth what is the meaning of the ſpirit: for he maketh requeſt for the Saintes/according to the will of God.

28. Scimus autem quoniam diligentibus Deum, omnia cooperantur in bonum, iis qui ſecundùm propoſitum vocati ſunt ſancti.

Alſo we knowe that all things worke together for the beſt vnto them that loue God / euen to them that are called of his purpoſe.

29. Nam quos præſcivit, & prædeſtinavit conformes fieri imaginis filii ſui: ut ſit ipſe primogenitus in multis fratribus.

For thoſe which he knewe before/ he alſo predeſtinate to be made like to the image of his Sonne / that he might be the firſt borne among many brethren.

30. Quos autem prædeſtinavit: hos & vocavit, & quos vocavit: hos & iuſtificavit, quos autem iuſtificavit: illos & glorificavit.

Moreouer whome he predeſtinate/ them alſo he called / and whome he called / them alſo he iuſtified/ and whome hee iuſtified/ them he alſo glorified.

31. Quid ergo dicemus ad hæc? ſi Deus pro nobis, quis contra nos?

What ſhall we then ſay to theſe things? If God be on our ſide / who can be agaynſt vs?

32. Qui etiam proprio filio non pepercit, ſed pro nobis omnibus tradidit illum: quomodo non etiam cum illo omnia nobis donavit?

Who ſpared not his owne Sonne/ but gaue him for vs all to death / how ſhall he not with him giue vs all things alſo?

33. Quis accuſabit adverſus electos Dei? Deus qui iuſtificat.

Who ſhall lay any thing to the charge of Gods choſen? it is God that iuſtifieth.

Das VIII. Capitel.

27. Der aber die Hertzen forſchet / der weiß / was des Geiſtes ſinn ſey / denn er vertrit die Heiligen nach dem das Gott gefellet.

Oc den ſom randſager hiertene / hand veed / huad Aandens ſinder / Thi hand traader frem for de Hellige / effter ſom det er Gud behageligt.

28. Wir wiſſen aber / daß denen / die Gott lieben / alle ding zum beſten dienen / die nach dem Fürſatz berüffen ſind.

Oc wi vide / at alle ting tiene dem til det beſte / ſom elſke Gud / de ſom ere kallede effter Forſettet.

29. Denn welche er zuvor verſehen hat / die hat er auch verordnet / daß ſie gleich ſein ſolten dem Ebenbilde ſeines Sons / auff daß derſelbige der Erſtgeborne ſey vnter vilen Brüdern.

Thi huilcke hand haffde tilforn forſeet dem haffuer hand oc beſkicket / at de ſkulde vere hans Søns Billede lige / Paa det at hand ſkal vere den Førſtfødde iblant mange Brødre.

30. Welche er aber verordnet hat / die hat er auch beruffen. Welche er aber beruffen hat / die hat er auch gerecht gemacht. Welche er aber hat gerecht gemacht / die hat er auch herrlich gemacht.

Men huilcke hand haffuer beſkicket / dem haffuer hand oc kaldet. Oc de ſom hand haffuer kaldet / dem haffuer hand oc giort retferdige. Oc de hand giorde retferdige / dem haffuer hand oc giort herlige.

31. Was wöllen wir denn weiter ſagen? Iſt Gott für vns / wer mag wider vns ſein?

Huad ville wi da ydermere ſige? Er Gud met oſſ / huo kand vere imod oſſ?

32. Welcher auch nicht ſeines einigen Sohns nicht hat verſchonet / ſondern hat jhn für vns alle dahin gegeben / Wie ſolt er vns mit jhm nicht alles ſchencken.

Huilcken ſom oc icke ſparde ſin egen Søn / Men gaff hannem der hen for oſſ alle / Hui ſkulde hand icke giffue oſſ alting met hannem?

33. Wer wil die Außerwehlten Gottes beſchuldigen? Gott iſt hie der da gerecht machet.

Huo vil ſkylde Guds Vdualde? Gud er her / ſom gør retferdige.

Kapitola VIII.

27. Ten pak kterýž geſt zpytatel ſrdcý / zná která geſt žádoſt Ducha: Nebo wedlě Boha modlij ſe za Swatě:

A ten ktory ſie wywiáduie ſerc / wiec ktory ieſt vmyſl Duchá / iż według Bogá proſi zá świętymi.

28. Wijme pak / že těm kteřijž milugij Boha wſſecky wěcy nápomočny gſau k dobrěmu / totiž těm / kteřijž wedlě vloženij powoláni gſau / Swatij.

Wiemy też że tym ktorzy miłuią Bogá / wßytki rzeczy ſpołu dopomagaiáku dobremu / to ieſt / tym ktorzy ſą według naznáczenia iego wezwáni.

29. Nebo kteréž geſt předzwěděl / ty předzřijdil / aby byli připodobněni obrazu Syna geho / aby on byl prworozený mezy mnohými Bratřijmi.

Abowiem ktore on przed tym poznał / ty też przed tym naznáczył / áby ſię zſtháli podobnymi wyobráženiu Syná iego / żeby on był pirworodnym miedzy wielem bráciey.

30. Kteréž pak předzřijdil / těch y powolal: a kterých powolal / ty y ſprawedliwě včinil / ty y oſlawil.

A ktore on przed thym náznáczył / tych też wezwał / á ktorych wezwał / ty też vſpráwiedliwił / á ktore vſpráwiedliwił / ty też vwielbił.

31. Což tehdy dijme k tomu? Geſtli Bůh s námi / y kdo proti nám?

Coż tedy rzeczemy ná to? Jeſli Bog zá námi / ktoż przeciwko nam?

32. Kterýž také áni wlaſtnijmu Synu ſwěmu neodpuſtil / ale za nás za wſſecky wydal ho: kterakž by tehdy s nim nedal nám wſſech wěcý?

Ktory też właſnemu Synowi nie zfolgował / ále go zá nas wßytki wydał ná śmierć / Jakoż też nam wßytkich rzeczy z nim nie darnie?

33. Kdo bude žalowati na wywolené Božij? Buoh geſt kterýž oſprawedlňuge:

Ktoż będzie ſkarżył ná wybráne Boże? Bog ci ieſt ktory vſpráwiedliwia.

ח

34 מַנּוּ מְחַיֵּב מְשִׁיחָא מִית וְקָם וְאִיתוֹהִי עַל יַמִּינָא דַּאלָהָא וּבָעֵא חֲלָפַין ׃

Chi ſarà quel che condanni ? Chriſto e quel che e morto , anzi che e ancor riſuſcitato : ilquale e ancora à la deſtra di Dio, & intercede per noi.

35 מַנּוּ יְפָרְשַׁנִי מֶן חוּבֵּהּ דַּמְשִׁיחָא אוּלְצָנָא אָו חֲבוּשְׁיָא אָו רְדוּפְיָא אָו כַּפְנָא אָו עַרְטְלָיוּתָא אָו קִינְדּוּנוֹס אָו סַיְפָא ׃

Chi ci ſeparará da l'amor di Chriſto? alcuna tribulatione ? ò angoſcia ? o perſecutione ? ò fame ? o nudità ? ò pericolo ? ò coltello ?

36 אֵיךְ דַּכְתִיב דְּמֶטּוּלָתָךְ כֻּל יוֹם מִיתִינַן וְאֶתְחַשַׁבְן אֵיךְ אֶמְרֵא לְנֶכְסְתָא ׃

Si come è ſcritto , Noi ſiamo per tua cagione ammazzati ogni giorno : ſiamo tenuti come pecore del macello.

37 אֶלָא בְּהָלֵין כֻּלְהוֹן זָכֵינַן בְּיַד מַן דַּאֲחַבַּן ׃

Anzi in tutte queſte coſe noi ſiamo più che vincitori per colui che ci ha amati

38 מְפַס אֲנָא גֵּיר דְּלָא מוֹתָא וְלָא חַיֵּא וְלָא מַלְאַכָא וְלָא שׁוּלְטָנֵא וְלָא חַיְלֵא וְלָא דְּקָיְמָן וְלָא דַּעְתִידָן ׃

Percioche io ſon aſſicurato che ne morte, ne vita, ne Angeli, ne principati , ne poteſtà, ne coſe preſenti, ne future.

39 וְלָא רוּמָא וְלָא עוּמְקָא וְאָף־לָא בְּרִיתָא אַחֲרִתָא תֶשְׁכַּחִי תֶפָרְשֵׁנִי מֶן חוּבֵּהּ דַּאלָהָא דִּבְמָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא ׃

Ne altezza, ne profondità , ne alcun' altra creatura ci potrà ſeparare da l'amor di Dio che ci ha portato in Chriſto IESV noſtro Signore.

ט

1 קוּשְׁתָא אָמַר אֲנָא בַּמְשִׁיחָא וְלָא מְרַגֵּל אֲנָא וְרֶעְיָנִי מַסְהֵד עֲלַי בְּרוּחָא דְקוּדְשָׁא ׃

Io vi dico la verità in Chriſto, io non mento : rendendomene teſtimonianza la mia conſcienza per lo Spirito ſanto.

ח

34 מִי־הוּא זֶה הַשּׁוֹפֵט יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ מֶלֶךְ הַכָּבוֹד הַמֵּת אַף יוֹתֵר הַקָּם מִמֵּתִים הַיּוֹשֵׁב לִימִין אֱלֹהִים אֲשֶׁר גַּם עוֹתֵר עָלֵינוּ הוּא הַשּׁוֹפֵט ׃

Quien es el que los condenara ? El Chriſto Ieſus el que murió : antes elque tambien reſuſcitó, elque tambien eſta à la dieſtra de Dios , elque tambien demanda por noſotros.

35 וּמִי־יַפְרִיד אוֹתָנוּ מֵאַהֲבַת הַמָּשִׁיחַ הֲצָרָה אוֹ מְצוּקָה אוֹ רְדוּפָה אוֹ רָעָב אוֹ עֵרֹם וְעֶרְיָה אוֹ מְצָרִים אוֹ חֶרֶב ׃

Quien nos apartará de la Charidad del Chriſto ? Tribulacion ? ô anguſtia ? ó perſecucion, ? ó hambre ? ò deſnudez ? ò peligro ? o cuchillo ?

36 כְּמוֹ נִכְתַּב כִּי עָלֶיךָ הוֹרַגְנוּ כָל־הַיּוֹם נֶחְשַׁבְנוּ כְּצֹאן טִבְחָה ׃

(Como eſtá eſcripto , que Por cauſa de ti ſomos muertos todo el tiempo : ſomos eſtimados como ouejas dematadero.)

37 אַךְ בְּכָל־זֹאת מְנַצְּחִים אֲנַחְנוּ בּוֹ אֲשֶׁר אָהַב אוֹתָנוּ ׃

Antes en todas eſtas coſas vencemos por aquel qul nos amò.

38 כִּי־בָטַחְתִּי כִּי לֹא הַמָּוֶת וְלֹא חַיִּים וְלֹא מַלְאָכִים וְלֹא שְׁלְטוֹנוֹת וְלֹא גְּבוּרוֹת וְלֹא הַקָּמִים לְפָנֵינוּ וְלֹא עֲתִידִים ׃

Por loqual eſtoy cierto que ni la muerte, ni la vida, ni Angeles, ni principados, ni poteſtades, ni lo preſente, ni lo por venir.

39 וְלֹא רוּם וְלֹא עֹמֶק וְלֹא בְּרִיאָה אַחַת אַחֶרֶת יוּכְלוּ לְפָרֵד אוֹתָנוּ מֵאַהֲבַת אֱלֹהִים אֲשֶׁר הִיא בְּיֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ אֲדוֹנֵינוּ ׃

(Ni fortaleza, ni lo alto, ni lo baxo , ni ninguna criatura nos podra apartar de la charidad de Dios, que es en el Chriſto Ieſus, Señor nueſtro.

ט

1 אֶת־אֱמֶת מְדַבֵּר אֲנִי בַּמָּשִׁיחַ וְאֵינֶנִּי כֹּזֵב וּמֵעִיד לִי מַדָּעִי בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ ׃

Verdad digo en el Chriſto, no miento , dandome teſtimonio mi conſciencia en el Eſpiritu Sancto.

ή.

34. Τίς ὁ κατακρίνων; χριστὸς ὁ ἀποθανών, μᾶλλον δὲ καὶ ἐγερθεὶς, ὃς καὶ ἔστιν ἐν δεξιᾷ τοῦ θεοῦ, ὃς καὶ ἐντυγχάνει ὑπὲρ ἡμῶν.

Qui ſera celui qui condamnera ? Chriſt eſt celui qui eſt mort, & qui plus eſt qui eſt reſſuſcité : lequel auſſi eſt à la dextre de Dieu , & qui fait meſme requeſte pour nous.

35. Τίς ἡμᾶς χωρίσει ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ χριστοῦ; θλῖψις, ἢ στενοχωρία, ἢ διωγμὸς, ἢ λιμὸς, ἢ γυμνότης, ἢ κίνδυνος, ἢ μάχαιρα;

Qui nous ſeparera de la dilection de Chriſt ? ſera-ce oppreſſion, ou angoiſſe, ou perſecution, ou famine , ou nudité, ou peril, ou eſpee.

36. Καθὼς γέγραπται, ὅτι ἕνεκά σου θανατούμεθα ὅλην τὴν ἡμέραν. ἐλογίσθημεν ὡς πρόβατα σφαγῆς.

Ainſi qu'il eſt eſcrit, Nous ſommes liurés à la mort pour l'amour de toi tous les iours, & ſommes eſtimés comme brebis de la boucherie.

37. Ἀλλ' ἐν τούτοις πᾶσιν ὑπερνικῶμεν διὰ τοῦ ἀγαπήσαντος ἡμᾶς.

Ains en toutes ces choſes nous ſommes plus que vainqueurs par celui qui nous a aimés.

38. Πέπεισμαι γὰρ ὅτι οὔτε θάνατος, οὔτε ζωὴ, οὔτε ἄγγελοι, οὔτε ἀρχαὶ, οὔτε δυνάμεις, οὔτε ἐνεστῶτα, οὔτε μέλλοντα.

Car ie ſuis aſſeuré que ni mort , ni vie, ni Anges, ni principautés , ni puiſſances, ni choſes preſentes , ni choſes à venir.

39. Οὔτε ὕψωμα, οὔτε βάθος, οὔτε τις κτίσις ἑτέρα δυνήσεται ἡμᾶς χωρίσαι ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ θεοῦ, τῆς ἐν χριστῷ ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν.

Ni hauteſſe, ni profondeur, ni aucune autre creature ne nous pourra ſeparer de la dilection de Dieu , qu'il nous a monſtree en Ieſus Chriſt noſtre Seigneur.

ΚΕΦΑΛ. θ'.

ἈΛήθειαν λέγω ἐν χριστῷ, οὐ ψεύδομαι, συμμαρτυρούσης μοι τῆς συνειδήσεώς μου ἐν πνεύματι ἁγίῳ.

Ie di verité en Chriſt , ie ne men point , ma conſcience me rendant teſmoignage par le ſainct Eſprit.

CAP. VIII.

34. Quis eſt qui condemnet? Chriſtus Ieſus qui mortuus eſt, imò qui & reſurrexit, qui eſt ad dexteram Dei, qui etiam interpellat pro nobis.

Who ſhall condemne? it is Chriſt/ which is dead/ yea or rather / which is riſen againe / who is alſo at the right hand of God / and maketh requeſt alſo for vs.

35. Quis ergo nos ſeparabit à charitate Chriſti? tribulatio? an anguſtia? an fames? an nuditas? an periculum? an perſecutio? an gladius?

Who ſhall ſeparate vs from the loue of Chriſt? ſhal tribulation or anguiſh/ or perſecution/ or famine / or nakednes/ or perill/ or ſworde?

36. Sicut ſcriptum eſt: Quia propter te mortificamur tota die: æſtimati ſumus ſicut oves occiſionis.)

And it is written/ For thy ſake are wee killed all daye long: we are counted as ſheepe for the ſlaughter.

37. Sed in his omnibus ſuperamus propter eum qui dilexit nos.

Neuertheles/ in all theſe things wee are more then conquerours through him that loued vs.

38. Certus ſum enim quia neque mors, neque vita, neque angeli, neque principatus, neque virtutes, neque inſtantia, neque futura, neque fortitudo.

For I am perſwaded that neither death/ nor life / nor Angels/ nor principalities/ nor powers/ nor things preſent nor things to come.

39. Neque altitudo, neque profundum, neque creatura alia poterit nos ſeparare à charitate Dei, quę eſt in Chriſto Ieſu Domino noſtro.

Nor height/ nor depth/ nor any other creature ſhalbe able to ſeparate vs frō the loue of God / which is in Chriſt Ieſus our Lord.

CAP. IX.

VEritatem dico in Chriſto, non mentior, teſtimonium mihi perhibente conſcientia mea in Spiritu ſancto.

I ſay the trueth in Chriſt/ I lie not/ my conſcience bearing me witnes in the holy Ghoſt.

Das VIII. Capitel.

34. Wer wil verdammen/ Chriſtus iſt hie/ der geſtorben iſt / ja viel mehr/ der auch aufferwecket iſt / welcher iſt zur Rechten Gottes/ vnd vertritt vns.

Huo vil fordøme? Chriſtus er her/ ſom er død/ Je meget mere/ den ſom oc er opuect/ huilcken ſom er hoſſ Guds høyre Haand/ oc traader frem for oſſ.

35. Wer will vns ſcheiden von der Liebe Gottes? Trübſal oder Angſt? oder Verfolgung? oder Hunger? oder blöſſe? oder fährligkeit? oder ſchwert?

Huo vil ſkilie oſſ fra Guds kærlighed? Drøffuelſe eller angiſt / eller forfølgelſe / eller hunger / eller nøgenhed/ eller fahrlighed/ eller Suerd?

36. Wie geſchrieben ſtehet: Vmb deinet willen werden wir getödtet den gantzen tag / Wir ſind geachtet für Schlachtſchafe.

Lige ſom ſcreffuit ſtaar / For din ſkyld drøbis wi den gantſke tag/ Wi ere regnede ſom ſlacte Faar.

37. Aber in dem allen überwinden wir weit/ vmb deß willen / der vns geliebt hat.

Men i ale dette vinde wi longt offuer / for hans ſkyld/ ſom oſſ elſkte.

38. Denn ich bin gewiß / daß weder Todt noch Leben / weder Engel noch Fürſtenthumb / noch gewalt / weder gegenwertiges noch zukünfftiges.

Thi ieg er vis paa / At huercken Død eller Liff/ huercken Engel eller Førſtedøme/ icke eller Mact/ huercken det neruerendis eller tilkommendis.

39. Weder hohes noch tieffes/ noch kein andere Cratur/ mag vns ſcheiden von der Liebe Gottes / die in Chriſto Jeſu iſt vnſerm HERRN.

Huercken høyt eller dybt oc ey noget andet Creature/ kand ſkilie oſſ fra Guds kærlighed/ ſom er i Chriſto Jheſu vor HERRE.

Das IX. Capitel.

Jch ſage die Warheit inn Chriſto/ vnd liege nicht/ des mir zeugnuß gibt mein Gewiſſen/ in dem heiligen Geiſt.

JEg ſiger ſandhed i Chriſto / oc liuger icke / Til huilcket min ſamuittighed giffuer mig vedniſbyrd/ i den hellig Aand.

Kapitola VIII.

34. Kdo gest kterýžby odſaudil? Kryſtus Gežijš / kterýž vmřel/ něbrž kterýž y zmrtwých wſtal/ a kterýž geſt na prawicy Božij kterýž také oroduge za nás.

Ktoryż ieſt coby potępił? Kryſtus ieſt ći tym ktory vmárł/ y owßem tèż ktory powſtał/ y ktory ieſt ná práwicy Bożey/ ktory tèż proſi zá námi.

35. A protož kdo nás odlaučij od Láſky Kryſtowy? Zdali zámutek? aneb auzkoſt? nebo protiwenſtwij? Zdali hlad? čili nahota? Zdali nebezpečenſtwj? čili meč?

Ktoż nas odłączy od miłośći Kryſtuſowey? izali vtrápienie? izali vćiſk? izali prześládowánie? izali głod? izali nágość? izali niebeſpieczeńſtwo? izali miecz?

36. Jakož pſáno geſt: Že pro tebe mrtweni býwáme celý den: domněni gſme yako Owce oddaný k zabitij.

Jáko nápiſáno ieſt: Dla ćiebie cáły dźień zabijáni bywamy/ byliſmy poczytáni iáko owce ná zabićie naznáczone.

37. Ale toto wſſecko přemáháme ſkrze toho / kterýž nás zamilowal.

Ale w tym wßytkim przezwyćiężamy przez tego ktory nas vmiłowáł.

38. Giſt gſem zagiſté/ že ani ſmrt/ ani žiwot/ ani Angelé/ ani Principatowé / ani poteſtátowé/ ani přijtomné wěcy/ ani budaucý/ aný ſýla.

Abowiem ia mocnie wierzę / iż áni śmierć/ áni żywot / áni Anielowie/ áni zwirzchnośći/ áni przełożeńſtwá/ áni teráźnieyße rzeczy/ áni przyßłe.

9. Ani wyſokoſt / ani hlubokoſt / ani které giné ſtwořenij bude mocy nás odlaučiti od Láſky Božij / kteráž geſt w Kryſtu Gežijſſy Pánu naſſem.

Ani wyſokość/ áni głębokość/ áni żadna inßa rzecz ſtworzona nie będźie mogłá nas odłączyć od miłośći Bożey/ ktora ieſt w Jezuſie Kryſtuſie Pánie naßym.

Kapitola IX.

PRawduť prawijm w Kryſtu Gežijſſy / a neklamámť/ neb mi ſwědectwij wydáwá ſwědomij mé w Duchu ſwatém.

PRawdęć mowię przez Kryſtuſá/ nie kłamamći/ w czym mi poświádcza ſumnienie moie przez Duchá świętego.

ט

2 דְּכַרְיוּתָא הִי לִי רַבְּתָא
וְכָאבָא דְּמֶן לֶבִּי לָא שָׁלָא׃

Che io ho vn gran dolore, e vn continuo tormento al mio cuore.

3 מְצַלֵא הֲוִית גֵּיר דְּאֶנָא
קְיוּמִי חֶרְמָא אֶהְוֵא מִן
מְשִׁיחָא חֲלָף אַחַי וַאחַיְנַי
דְּבַבְסַר׃

Imperoche deſiderarei io ſteſſo eſſer ſeparato da Chriſto per li miei fratelli, che ſon miei parenti ſecondo la carne.

4 דְּאִיתַיְהוֹן בְּנַי יִסְרָאִיל
דְּדִילְהוֹן הֲוָת סִימַת בְּנַיָא
וְתֶשְׁבּוּחְתָּא וְקְיָמָא
וְנָמוּסָא וְתֶשְׁמֶשְׁתָּא
וּמוּלְכָּנֵא׃

I quali ſono Iſraëliti, de i quali è l'adottatione, e la gloria, e le confederationi, è le ordinationi de la Legge, è il culto diuino, è le promeſſe.

5 וַאבָהָתָא וּמֶנְּהוֹן אֶתְחְזִי
מְשִׁיחָא בַּבְסַר דְּאִיתַוְהִי
אַלָהָא דְּעַל כֹּל דְּלֵהּ
תֶשְׁבְּחָן וּבוּרְכָן לְעָלַם
עָלְמִין אַמֵין׃

De i quali ſono i Padri, e quelli onde è diſceſo Chriſto quanto à la carne, il quale è Iddio ſopra tutte le coſe benedetto in ſempiterno, Amen.

6 לָא הֲוָא גֵּיר מֶפַּל
נֶפְּלַת מֶלְּתֵהּ דַּאלָהָא וְלָא
הֲוָא גֵּיר כֻּלְהוֹן דְּמֶן יִסְרָאֵיל
אִיתַיְהוֹן יִסְרָאֵיל׃

Nondimeno non puol eſſer che la parola di Dio ſia caduta. Imperoche non tutti quelli che ſono da Iſraël, ſono d'Iſraël.

7 וְאָף לָא מְטוּל דְּמֶן
זַרְעֵהּ אֶנּוּן דַּאבְרָהָם כֻּלְהוֹן
בְּנַיָא מְטוּל דְּאֶתְאֲמַר
דְּבְאִיסְחָק נֶתְקְרֵא לָךְ
זַרְעָא׃

Ne per che ſiano ſeme d'Abraam, ſono però tutti figliuoli: ma, In Iſaac ti ſi chiamarà il ſeme.

8 הָנַו דֵּין לָא הֲוָא בְּנַיָא
דְּבֶסְרָא אִיתַיְהוֹן בְּנַיָא
דַּאלָהָא אֶלָּא בְּנַיָא
דְּמוּלְכָּנָא מֶתְחַשְׁבִין ל
לְזַרְעָא׃

Cioè, non quelli che ſon figliuoli de la carne, ſon figliuoli di Dio: ma quei che ſon filiuoli de la promeſſa, ſon riputati nel ſeme.

ט

2 כִּי תוּגָה לִי גְדוֹלָה וּכְאֵב לִבִּי
גָּדוֹל מְאֹד׃

Que tengo gran triſteza, y contino dolor en mi coraçon.

3 כִּי־חָפַצְתִּי גַּם אֲנִי לִהְיוֹת
חֵרֶם מִמָּשִׁיחַ עַל־אַחַי אֲשֶׁר
דּוֹדַי כַּבָּשָׂר׃

Porque deſſeaua yo miſmo ſer apartado del Chriſto por mis hermanos, losque ſon mis parientes ſegun la carne:

4 אֲשֶׁר הֵם בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר
לָהֶם הַמָּנוֹן וּמִקַּח הַבָּנִים וְהַכָּבוֹד
וְהַבְּרִית וְלֶקַח הַתּוֹרָה וְהָעֲבוֹדָה
וְדִבְרֵי הַשְּׁבוּעָה׃

Que ſon Iſraelitas, de los quales es la adopcion (de hijos) y la gloria, y los conciertos, y la data de la Ley, y el culto, y les promeſſas.

5 לַאֲשֶׁר הָיוּ הָאָבוֹת וּמֵאֲשֶׁר
הַמָּשִׁיחַ הוּא כַּבָּשָׂר אֲשֶׁר הוּא
עַל־כֹּל־ אֱלֹהִים מְבוֹרָךְ לְעוֹלָם
וָעֶד אָמֵן׃

Cuyos ſon los Padres, y de los quales es el Chriſto ſegun la carne EL QVAL ES DIOS ſobre todas las coſas Bendito por ſiglos, Amen.

6 וּבַעֲבוּר כֵּן דְּבַר אֱלֹהִים לֹא
נָפַל בָּאָרֶץ כִּי־כֻלָּם אֲשֶׁר מִיִּשְׂרָאֵל
אֵין בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל הֵמָּה׃

No empero que la palabra de Dios aya faltado, porque no todos los que ſon de Iſrael ſon Iſraelitas:

7 וְגַם־לֹא כִּי־הוֹוִים זֶרַע
אַבְרָהָם כֻּלָּם בָּנִים הֵמָּה כִּי־
בְּיִצְחָק יִקָּרֵא לְךָ זָרַע׃

Ni por ſer ſimiente de Abraham luego ſon todos hijos mas: En Iſaac te ſerá llamada ſimiente.

8 זֹאת הִיא אֵינָם אֲשֶׁר בְּנֵי
הַבָּשָׂר גַּם בְּנֵי אֱלֹהִים הֵמָּה
כִּי־אִם בְּנֵי הַשְּׁבוּעָה יֵחָשְׁבוּ
זָרַע׃

Quiere dezir, No los que ſon hijos de la carne, eſtos ſon los hijos de Dios: mas los que ſon hijos de la promeſſa, eſtos ſon contados en la generacion:

θ′.

2. Ὅτι λύπη μοι ἐστὶ μεγάλη, καὶ ἀδιάλειπτος ὀδύνη τῇ καρδίᾳ μου.

Que i'ai grande triſteſſe & continuel torment en mon cœur.

3. Ηὐχόμην γὰρ αὐτὸς ἐγὼ ἀνάθεμα εἶναι ἀπὸ τοῦ χριστοῦ ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν μου τῶν συγγενῶν μου κατὰ σάρκα.

Car deſireroy-ie moi-meſme eſtre ſeparé de Chriſt pour mes freres, qui ſont mes parens ſelon la chair.

4. Οἵτινές εἰσιν ἰσραηλῖται, ὧν ἡ υἱοθεσία καὶ ἡ δόξα καὶ αἱ διαθῆκαι καὶ ἡ νομοθεσία καὶ ἡ λατρεία καὶ αἱ ἐπαγγελίαι.

Leſquels ſont Iſraelites, deſquels eſt l'adoption, & la gloire, & les alliances, & la ordonnance de la Loy, & le ſeruice diuin, & les promeſſes.

5. Ὧν οἱ πατέρες, καὶ ἐξ ὧν ὁ χριστὸς, τὸ κατὰ σάρκα, ὁ ὢν ἐπὶ πάντων θεὸς εὐλογητὸς εἰς τοὺς αἰῶνας. ἀμήν.

Deſquels ſont les peres, & deſquels ſelon la chair eſt deſcendu Chriſt, qui eſt Dieu ſur toutes choſes, benit eternellement. Amen.

6. Οὐχ οἷον δὲ ὅτι ἐκπέπτωκεν ὁ λόγος τοῦ θεοῦ· οὐ γὰρ πάντες οἱ ἐξ ἰσραὴλ, οὗτοι ἰσραήλ.

Toutesfois il ne ſe peut faire que la Parole de Dieu ſoit decheute: car tous ceux qui ſont d'Iſrael, ne ſont pas pourtant Iſrael.

7. Οὐδ᾽ ὅτι εἰσὶ σπέρμα ἀβραὰμ, πάντες τέκνα· ἀλλ᾽ ἐν ἰσαὰκ κληθήσεταί σοι σπέρμα.

Et pour eſtre ſemence d'Abraham ils ne ſont point pourtant tous enfans: mais, en Iſaac te ſera appelee ſemence.

8. Τουτέστιν, οὐ τὰ τέκνα τῆς σαρκὸς, ταῦτα τέκνα τοῦ θεοῦ, ἀλλὰ τὰ τέκνα τῆς ἐπαγγελίας λογίζεται εἰς σπέρμα.

C'eſt à dire, non point ceux qui ſont enfans de la chair, ſont enfans de Dieu: mais ceux qui ſont enfans de la promeſſe, ſont reputés pour ſemence.

CAP. IX.

2. Quoniam triſtitia mihi magna eſt, & continuus dolor cordi meo.

That I haue great heauineſſe/ and continuall ſorowe in mine heart.

3. Optabam enim ego ipſe anathema eſſe à Chriſto pro fratribus meis, qui ſunt cognati mei ſecundùm carnem.

For I woulde wiſhe my ſelfe to be ſeparated from Chriſt/ for my brethren that are my kinſmen according to the fleſh.

4. Qui ſunt Iſraëlitæ, quorum adoptio eſt filiorum, & gloria, & teſtamentum & legislatio, & obſequium, & promiſſa.

Which are the Iſraelites/to whom perteyneth the adoption/and the glorie/ and the Couenants / and the giuing of the Lawe/ and the ſeruice of God / and the promiſes.

5. Quorum patres, & ex quibus eſt Chriſtus ſecundùm carnem, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſecula, Amen,

Of whome are the fathers / and of whome concerning the fleſh/ Chriſt came / who is God ouer all bleſſed for euer / Amen.

6. Non autem quod exciderit verbum Dei. Nõ enim omnes qui ex Iſraël, ii ſunt Iſraëlitæ.

Notwithſtanding it cannot be that the word of God ſhould take none effect for all they are not Iſrael / which are of Iſrael.

7. Neque qui ſemen ſunt Abrahæ, omnes filii: ſed in Iſaac vocabitùr tibi ſemen.

Neither are they all children /becauſe they are the ſeede of Abraham: but / In ſaac ſhall thy ſeed be called.

8. Id eſt, non qui filii carnis: hi filii Dei, ſed qui filii ſunt promiſſionis, æſtimantur in ſemine.

That is/they which are the children of the fleſh/are not the children of God: but the children of the promes are counted for the ſeed.

Das I X. Capitel.

2. Daß ich groſſe trawrigkeit vnd ſchmertzen on vnterlaß in meinem hertzen habe.

At teg haffuer vden affladelſe ſtor ſorg oc bedrøffuelſe i mit hierte.

3. Ich habe gewünſchet / verbannet zu ſein von Chriſto / für meine Brüder / die meine Gefreunde ſind nach dem Fleiſch.

Jed yndſkede at vere forbandet aff Chriſto / for mine Brødre/ ſom ere mine frender effter kødet.

4. Die da ſind von Iſrael/ welchen gehöret die Kindſchafft vnd die Herrligkeit/ vnd der Bund/ vnnd das Geſetz/ vnnd der Gottesdienſt / vnnd die Verheiſſung.

De ſom ere aff Iſrael/ Huilcke Børnenis vdkaarelſe tilhører / oc Herligheden / oc Pacten / oc Lowen/ oc Gudstienſte/ oc Løfftet.

5. Welcher auch ſind die Vätter/ auß welchem Chriſtus her kompt nach dem Fleiſche/der da iſt Gott über alles/ gelobet inn Ewigkeit/Amen.

Huilcke ſom oc ere de Fedre/der Chriſtus er kommen aff effter kødet/ Som er Gud offuer alting/loffuit euighed/ Amen.

6. Aber nicht ſage ich ſolches / daß Gottes Wort darumb auß ſey. Denn es ſind nicht alle Iſraeliter / die von Iſrael ſind.

Men icke ſiger ieg dette/ad Guds ort er fordi vde. Thi de ere icke alle Iſraeliter ſom ere aff Iſrael.

7. Auch nicht alle die Abrahams Samen ſind/ ſind darumb auch Kinder/ ſondern in Iſaac ſoll dir der Samen genennet ſein.

Ey heller alle de ſom ere aff Abrahams Sæd / ere fordi ocſaa Børn / Men Sæden ſkal kaldis dig i Iſaac.

8. Das iſt / Nicht ſind das Gottes Kinder / die nach dem Fleiſch Kinder ſind/ ſondern die Kinder der Verheiſſung werden für Samen gerechnet.

Det er/ De ere icke alle Guds Børn/ ſom ere børn effter kødet/ Men Foriettelſens Børn bliffue regnede for Søden.

Kapitola IX.

2. Ze zámutek mám weliký a vſtawičnau žaloſt na ſrdcy mém.

Ze mam wielka żáłość / y ſerce moie vſtáwiczna boleść.

3. Žádalbych zagiſté / abych nå ſám byl oddělen od Kryſta mijſto mých Bratřij / kteřijž/ gſau přijbuznij mogi wedlé těla.

Abowiem ia ſam żadałbych odłaczonym być od Kryſtuſá za bráćia moie/ to ieſt / zá krewne moie wedlug ciała.

4. A ti gſau Izrahelſſtij / gegichžto geſt zaljbenij ſynowſké/ y ſláwa/ y přikázanij/ y Zákona dánij/ ſlužba Božij/ a zaſlijbenij.

Ktorzy ſa Izráelczycy / á ktorich ieſt ſpoſobienie ſynow / y chwałá y poſtánowienie zakonu/ y ſłużbá Boża/ y obietnice.

5. Gegich také y Otcowé / z nichžto geſt Kryſtus wedlé Těla/ kterýž geſt nadewſſecko Buoh požehnaný/ Amen.

Ktorych oycowie ſa y ći co z nich poſzedł Kryſtus według ciała/ kthory ieſt nád wſzyſtkimi Bog błogoſławiony ná wieki. Amen.

6. Ne tak mluwijm to/ yakoby mělo býti zmařeno Slowo Božij. Neb ne wſſyckni kteřijž gſau z Izrahele/ ti gſau Izrahelſſtij:

Ale to nie może być żeby w niwecz poſzło ſłowo Boże / abowiem ći nie wſzyſcy ſa Izraelem. ktorzy z Izráela poſzli.

7. Ani ti kteřj gſau Sýmě Abrahamowo/ wſſyckni gſau ſynowé: Ale w Izákowi nazwáno bude tobě Sýmě:

Ani wſzyſcy ſa ſynmi że ſa plemienieni Abraámowym / ale w Izááku bedżie tobie plemie nazwáne.

8. To geſt/ ne ti kteřijž gſau ſynowé těla/ gſau ſynowé Božij: ale kteřij gſau Synowé zaſlijbenij / ti počijtagij ſe za Semeno.

To ieſt / nie ktorzy ſa ſynowie ćiáłá/ ći też ſa ſynowie Boży / ale ktorzy ſa ſymni obietnice / ći bywáia w plemie policzeni.

ט

9 דְּמוּלְכָנָא גֵּיר אִיתַיְהּ מֶלְּתָא הָדָא דַּבְזַבְנָא הָנָא אָתֵא וְיָהְוֵא בְּרָא לְסָרָא׃

Percioche queſta è la parola de la promeſſa, Io verrò in queſto tempo, e Sara hauerà vn figliuolo.

10 וְלַו הָדָא בַּלְחוּד אֶלָּא אַף רַבְּקָא כַּד עַם חַד אֲבוּן אִיסְחָק אִית הֲוָת לָהּ שׁוּתָּפוּתָא׃

E non ſol queſto, ma ancora Rebecca, quando hebbe conceputo d'vno, cioè del noſtro padre Iſaac.

11 עַד לָא יִתְיַלְדוּן בְּנַיְהָ וְלָא יִסְעֲרוּן טָבְתָא אַו בִּישְׁתָּא קַדְמַת אֶתְיַדְעַת גַּבְיוּתֵהּ דַּאלָהָא דְּהִי תְקַוֵּא׃

Perche non eſſendo ancor nati i fanciulli, ne hauendo fatto bene ò male alcuno (acciochè il propoſito di Dio ſteſſe fermo ſecondo l'elettione.

12 לָא בַּעֲבָדֵא אֶלָּא בְּיַד מַן דַּקְרָא אֶתְאֲמַר גֵּיר דְּקַשִּׁישָׁא יֶהְוֵא עַבְדָא לַזְעוּרָא׃

Non per le opere, ma per colui che chiama) le fu detto, Il maggiore ſeruirà al minore.

13 אַיְךְ דַּכְתִיב דַּלְיַעְקוּב רַחְמֶת וַלְעִיסוּ סְנִית׃

Si come è ſcritto, Io ho amato Iacob, & hauuto in odio Eſau.

14 מָנָא הָכִיל נֵאמַר דַּלְמָא עַוְלָא אִית לְוָת אֲלָהָא חָס׃

Che diremo noi dunque? In Dio eui egli ingiuſtitia? Non gia.

15 הָא אַף לְמוּשֶׁא אָמַר אֶרְחַם עַל אֵינָא דְּמְרַחֵם אֶנָא וְאֶחוּן לְאֵינָא דְּחָאֵן אֶנָא׃

Percioch'egli dice à Moiſe, Io hauerò miſericordia di chiunque hauerò miſericordia: e farò mercè à chiunque io farò mercè.

16 לָא הָכִיל בְּאִידַי מַן דְּצָבֵא וְלָא בְּאִידַי מַן דְּרָהֵט אֶלָּא בְּאִידַי אֲלָהָא מְרַחְמָנָא׃

Non è dunque di chi vuole, ne di chi corre: ma è di Dio che fa miſericordia.

ט

9 כִּי דְּבַר הַשְּׁבוּעָה זֶה הוּא כָּעֵת חַיָּה הִנֵּה בֵן־לְשָׂרָה אִשְׁתֶּךָ׃

Porque la palabra de la promeſſa es eſta, Como en eſte tiempo vendré: y tendrá Sara vn hijo.

10 וְלֹא לְבַדָּהּ לְשָׂרָה כִּי־אִם רִבְקָה מִמִּשְׁכַּב אֶחָד הָהָזֶה לְיִצְחָק אָבִינוּ וְהִנֵּה תוֹמִים בְּבִטְנָהּ׃

Y no ſolo eſto, mas tambien Rebecca concibiendo de vna vez, de Iſaac nueſtro padre.

11 וְאַף כִּי־לֹא יֻלְּדוּ וְלֹא פָּעֲלוּ מְאוּמָה טוֹבָה וְרָעָה אֲשֶׁר כְּמִבְחַר אֱלֹהִים יָקוּם הָעֵרֶךְ׃

Porque no ſiendo aun nacidos, ni auiendo hecho aun ni bien ni mal, paraque el propoſito de Dios conforme à la elecion.

12 לֹא מִמַּעֲשִׂים כִּי אִם מֵאֲשֶׁר קוֹרֵא נֶאֱמַר לָהּ כִּי־רַב יַעֲבוֹד צָעִיר׃

No por las obras, ſi no por el que llama, permaneciеſſe. Le fué dicho que, El mayor ſeruiria àl menor.

13 כְּמוֹ נִכְתַּב וָאֹהַב אֶת־יַעֲקֹב וְאֶת־עֵשָׂו שָׂנֵאתִי׃

Como eſtà eſcripto A Iacob amé, mas à Eſau aborreci.

14 וּמַה נֹּאמַר אִם יֵשׁ עַוְלָה אֶת־אֱלֹהִים חָלִילָה׃

Puesque diremos? Que ay injuſticia acerca de Dios En ninguna manera.

15 כִּי־לְמֹשֶׁה אָמַר וְחַנֹּתִי אֶת־אֲשֶׁר אָחֹן וְרִחַמְתִּי אֶת־אֲשֶׁר אֲרַחֵם׃

Mas à Moyſen dize, Auré miſericordia? del que vuiere miſericordia: y compadecermehé delque me compadeceré.

16 עַל־כֵּן לֹא לַמִּתְאַוֶּה וְלֹא לַקַּל לָרוּץ כִּי אִם לֵאלֹהִים הַמְרַחֵם׃

Anſique no es delque quiere, ni delque corre: ſi no de Dios, que há miſericordia.

θ'.

9. Ἐπαγγελίας γὰρ ὁ λόγος οὗτος, κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον ἐλεύσομαι, καὶ ἔσται τῇ σάρρᾳ υἱός.

Car voici la parole de la promeſſe, Ie viendrai en ceſte meſme ſaiſon, & Sara aura vn fils.

10. Οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ ῥεβέκκα ἐξ ἑνὸς κοίτην ἔχουσα ἰσαὰκ τοῦ πατρὸς ἡμῶν.

Et non ſeulement ceſtui-ci, mais auſſi Rebecca quand elle eut conceu d'vn, aſſauoir de noſtre pere Iſaac.

11. Μήπω γὰρ γεννηθέντων, μηδὲ πραξάντων τι ἀγαθὸν ἢ κακόν, ἵνα ἡ κατ᾽ ἐκλογὴν τοῦ θεοῦ πρόθεσις μένῃ.

Car deuant que les enfans fuſſent nés, & qu'ils euſſent fait ne bien ne mal, (afin que le propos arreſté ſelon l'election, de Dieu demeuraſt.

12. Οὐκ ἐξ ἔργων ἀλλ᾽ ἐκ τοῦ καλοῦντος. Ἐρρέθη αὐτῇ, ὅτι ὁ μείζων δουλεύσει τῷ ἐλάσσονι.

Non point par les œuures, mais par celui qui appele) il lui fut dit, Le plus grand ſeruira au moindre:

13. Καθὼς γέγραπται, τὸν ἰακὼβ ἠγάπησα, τὸν δὲ ἠσαῦ ἐμίσησα.

Ainſi qu'il eſt eſcrit, I'ai aimé Iacob, & ai haï Eſau.

14. Τί οὖν ἐροῦμεν; μὴ ἀδικία παρὰ τῷ θεῷ; μὴ γένοιτο.

Que dirons nous donc: Ya-il iniquité enuers Dieu: Ainſi n'aduiene.

15. Τῷ γὰρ μωσῇ λέγει, ἐλεήσω ὃν ἂν ἐλεῶ, καὶ οἰκτειρήσω ὃν ἂν οἰκτείρω.

Car il dit à Moyſe, I'aurai merci de celui de qui i'aurai merci: & ferai miſericorde à celui à qui ie ferai miſericorde.

16. Ἄρα οὖν οὐ τοῦ θέλοντος, οὐδὲ τοῦ τρέχοντος, ἀλλὰ τοῦ ἐλεοῦντος θεοῦ.

Ce n'eſt point donc ne du voulant ne du courant: mais de Dieu qui fait miſericorde.

.CAP. IX.

9. Promiſſionis enim verbum hoc eſt, Secundùm hoc tempus veniam: & erit Saræ filius.

For this is a worde of promes/ In this ſame time will I come/ and Sara ſhall haue a ſonne.

10. Non ſolùm autem illa: ſed & Rebecca ex vno concubitu habens, Iſaac patris noſtri.

Neyther hee onely felte this/but alſo Rebecca when ſhe had conceyued by one/ euen by our father Iſaac.

11. Cùm enim nondum nati fuiſſent, aut aliquid boni egiſſent aut mali (vt ſecundum electionem propoſitum Dei maneret.)

For yer the children were borne/ and when they had neither done good/ nor euill (that the purpoſe of God might remaine according tho electiõ not by workes/but by him that calleth.)

12. Non ex operibus, ſed ex vocante dictum eſt ei: Quia maior ſerviet minori.

It was ſayde vnto her/ The elder ſhall ſerue the yonger.

13. Sicut ſcriptum eſt: Iacob dilexi, Eſau autem odio habui.

As it is written/ I haue loued Iacob/ and haue hated Eſau.

14. Quid ergo dicemus? nunquid iniquitas apud Deum? Abſit.

What ſhall we ſay then? Is there vnrigtheouſnes with God? God forbid.

15. Moyſi enim dicit, Miſerebor cuius miſereor: & miſericordiam præſtabo cuius miſerebor.

For he ſayth to Moſes/ I wil haue mercie on him / to whom I will ſhew mercie/ & will haue compaſſion on him/ on whome I will haue compaſſion.

16. Igitur non volentis, neque currentis, ſed miſerentis eſt Dei.

So then it is not in him that willeth/ nor in him that runneth but in God that ſheweth mercie.

Das IX. Capitel.

9. Denn diß iſt ein wort der Verheiſſung/ da er ſpricht: Vmb diſe zeit will ich kommen/ Vnd Sara ſol einen Sohn haben.

Thi dette er Foriettelſens ord/ der hand ſiger/ Paa denne tid vil ieg komme/ oc Sara ſkal haffue en ſøn.

10. Nicht allein aber iſts mit dem alſo/ ſondern auch da Rebecca von dem einigen Iſaac vnſerm Vater ſchwanger ward.

Oc det er icke alleniſte ſaa met hende/men oc ſaa der Rebecca bleff fructſommelig aff den eniſte Iſaac vor Fader.

11. Ehe die Kinder geboren waren/ vnd weder guts noch böſes gethan hatten/ auff daß der fůrſatz Gottes beſtůnde/nach der wahle/ward zu jhr geſagt.

For end Børnene bleffue fødde/oc huercken haffde giort gaat eller ønt/paa det at Guds forſæt ſkulde bliffue beſtandig/ effter vduelelſen/da bleff der ſagd ſaa til hende.

12. Nicht auß verdienſt der Werck ſondern auß Gnaden des Beruffers/ alſo: Der gröſſeſt ſoll dienſtbar werden dem kleinen.

Icke aff Gerningers fortienſte/men aff hans naade ſom kallede/ Den Størſte ſkal tiene den Minſte.

13. Wie den geſchrieben ſtehet: Jacob habe ich geliebet/ Aber Eſau hab ich gehaſſet.

Som der oc ſtaar ſcreffuit/ Jacob elſkte ieg/ men Eſau hadede ieg.

14. Was wöllen wir denn hie ſagen? Iſt denn Gott vngerecht? Das ſey ferne.

Huad wille wi da her ſige til? Er da Gud wretferdig? Det vere longt fra.

15. Denn er ſpricht zu Moſe: Welchem ich gnedig bin / dem bin ich gnedig / vnd welches ich mich erbarme/ des erbarme ich mich.

Thi hand ſiger til Moſe / huilcken ieg er naadig/ den er ieg naadig / Oc huilcken ieg forbarmer mig offuer/den forbarmer ieg mig offuer.

16. So ligt es nun nicht an iemands wöllen oder lauffen / ſondern an Gottes erbarmen.

Saa ſtaar det icke nu i nogens vilie eller løben/ men i Guds forbarmelſe.

Kapitola IX.

9. Neb toto geſt ſlowo zaſljbenj / W těmž čaſu přijgdu / a Sára bude mijti Syna.

Abowiem ſlowá obietnice thyſa: W ten to czás przyydę/á będzie Sará ſyná miálá.

10. A netoliko ona / ale y Rebeka počala z gednoho ſgitij s Izákem Otcem naſſým.

A nie tylko to/ále też y Rebbeká záſtapiwſzy w brzemię z iednego/ to ieſt/ z Izáaka oyca náſze ſyny miálá.

11. A když ſe geſſtě byli nenarodili/ani co dobrého ani zlého včinili / aby wedlé wywolenij vpewněno bylo zaſlijbenij Božij.

Abowiem gdy ſie byly ieſzcze nie národziły dziatki/ ani co dobre° abo złego vczyniły/ aby mocne zoſtáło náznácżenie Boże/ ktore ieſt według wybránia iego/ to ieſt/ nie z vczynkow/ale z tego ktory wzywa.

12. A než ſkutkuow/ ale z toho kterýž k ſobě wolá mluweno geſt gij: Wětſſý ſlaužiti bude menſſýmu.

Rzeczono iey/że wiethſzy bedzie ſłużył mnieyſzemu.

13. Jakož pſáno geſt: Jákoba gſem zamilowal / ale Ezau w nenáwiſti gſem měl.

Jako ieſt nápiſano: Jákubám vmiłowal/ a Ezawm nienawidziet.

14. Y což pak dijme? Zdali neſprawedlnoſt geſt v Boha? Nikoli.

Coż tedy rzeczemy? Nieſt że nieſpráwiedliwoſć v Boga? Nie day tego Boże.

15. Neb on řekl k Moyžíſſowi/ Smilugi ſe nad tijm / nad kým ſe ſmilowati chcy/ a ſlitugi ſe nad tijm/ nad kým ſe ſlitowati chcy.

Abowiemci Moizeſzowi mowi: Zmiluie ſie nád kim ſie zmiluie á zlituie ſi. nád kim ſie zlituie.

16. A protož nenijť na tom kdož chce / ani na tom kdož běžij/ ale geſt na Bohu/ kterýž ſe ſmiluge.

A tedyć wybránie nie ieſt tego ktoryby chciał / ani tego ktoryby biegł/ ale Bogá ktory ſie zmiłuie.

ט

17 אמר גיר בכתבא לפרעון דלה להדא אקימתך דאחוא בך חילי ודיתכרז שמי בארעא כלה:

Imperoche la Scrittura dice à Faraone, A queſto proprio fine t'ho ſuſcitato per moſtrar in te la mia potentia, & acciochè il mio nome ſia annuntiato in tutta la terra.

18 מדין על מן דצבא הו מרחם ועל מן דצבא מקשא:

Egli ha dunque miſericordia di chi egli vuole, e indura chi egli vuole.

19 ובכר תאמר דעל מנא רשא מנו גיר דיקום לוקבל צביונה:

Tu mi dirai dunque, Perche ſi lamenta egli piu di noi? perche, chi è che poſſa reſiſtere à la ſua volonta?

20 אנת הכיל מן אנת או בר־נשא דפתגמת לאלהא יהב אנת דלמא אמרת גבילתא למן דגבלה דלמנא הכנא גבלתני:

Ma piu toſto, o huomo chi ſei tu, che replichi contra Dio? La coſa formata dirà ella à colui che l'ha formata, Perche m'hai tu fatta coſi?

21 או לא שליט פחרא על טינה דמנה מן גבילתא יעבד מאנא חד לאיקרא וחד לצערא:

Il vaſato che fa vaſi di terra, non ha egli poteſtà di far de la medeſime maſſa vn vaſo ad honore, & vn altro à diſonore?

22 אן דין צבא אלהא דיחוא רוגזה ונודע חילה איתי בסוגאא דמגרת רוחה רוגזא על מאנא דרוגזא דגמירין לאבדנא:

E che dunque, ſe Iddio volendo moſtrar la ſua ira, e far conuſcere il ſuo potere, ha ſofferti con molta patientia i vaſi de l'ira preparati à la perditione.

23 ואשפע רחמוהי על מאנא דרחמא דמטיבין הוו לאלהא לתשבוחתא:

E per far note le ricchezze de la ſua gloria ne i vaſi de la miſericordia, i quali ha preparati à la gloria?

ט

17 כי־אמר הכתב לפרעה ואולם בעבור זאת העמדתיך בעבור הראותך את־כחי ולמען ספר שמי בכל־הארץ:

Porque la Eſcriptura dize de Pharaon que Para eſto miſmo te hé leuantado, es à ſaber para moſtrar en ti mi potencia, y que mi Nombre ſea denunciado por toda la tierra.

18 לכן חנן את־אשר יחן ורחם אשר ירחם וגם חזק אשר יחזק:

De manera que del que quiere tiene miſericordia y al que quiere endurece.

19 ותאמר אלי ומה עודנו יוכיח ומי־על־עצתו יקום:

Diras me pues, Porque pues ſe enoja? porque quien reſiſtira á ſu voluntad?

20 לכן מי אתה האנוש כי־תענה לאלהים היאמר חמר ליצרו מה תעשה הוי אומר לאב מה־תוליד ולאשה מה־תחילין:

Mas antes, ô hombre, tu quien eres paraque alterques con Dios? ó dirá el vaſo de barro al que lo labró, Porque me has hecho tal?

21 הלא יש ליוצר שלטנו על־החמר מעריסה אחת לעשות את־כלי אחד לכבוד ואחד לבשת:

O no tiene poteſtad el ollero para hazer de la miſma maſſa vn vaſo para honrra, y otro para verguença?

22 ואם יחפוץ אלהים להראות את־חרון אפו ולהודיע את־גבורתו התאפק ברב חסד וארך אפים את־כלי חרונו הנכונים לאבדון:

Y que ſi Dios, queriendo moſtrar la yra y hazer notoria ſu potencia, ſupportô con mucha manſedumbre los vaſos de yra, preparados para muerte.

23 ואשר יודיע את־עשר כבודו על־כלי התחנה אשר הכינם לכבוד:

Y haziendo notorias las riquezas de ſu gloria para con los vaſos de miſericordia que el ha preparado para gloria?

θ'.

17. Λέγει γὰρ ἡ γραφὴ τῷ Φαραὼ, ὅτι εἰς αὐτὸ τοῦτο ἐξήγειρά σε, ὅπως ἐνδείξωμαι ἐν σοὶ τὴν δύναμίν μου, καὶ ὅπως διαγγελῇ τὸ ὄνομά μου ἐν πάσῃ τῇ γῇ.

Car l'Eſcriture dit à Pharao, Ie t'ai ſuſcité à ceſte propre fin pour demonſtrer en toi ma puiſſance, & afin que mõ Nom ſoit annoncé en toute la terre.

18. Ἄρα οὖν ὃν θέλει ἐλεεῖ, ὃν δὲ θέλει σκληρύνει.

Il a donc merci de celui qu'il veut, & endurcit celui qu'il veut.

19. Ἐρεῖς οὖν μοι, τί ἔτι μέμφεται; τῷ γὰρ βουλήματι αὐτοῦ τίς ἀνθέστηκε;

Or tu me diras, pourquoi ſe plaind-il encore: car qui eſt celui qui peut reſiſter à ſa volonté:

20. Μενοῦνγε, ὦ ἄνθρωπε, σὺ τίς εἶ ὁ ἀνταποκρινόμενος τῷ θεῷ; μὴ ἐρεῖ τὸ πλάσμα τῷ πλάσαντι, τί με ἐποίησας οὕτως;

Mais pluſtoſt ô homme, qui es-tu, toi qui conteſtes contre Dieu: La choſe formee dira-elle à celui qui l'a formee, Pourquoi m'as-tu ainſi faite.

21. Ἢ οὐκ ἔχει ἐξουσίαν ὁ κεραμεὺς τοῦ πηλοῦ, ἐκ τοῦ αὐτοῦ φυράματος ποιῆσαι ὃ μὲν εἰς τιμὴν σκεῦος, ὃ δὲ εἰς ἀτιμίαν;

Le potier de terre n'a-il point puiſſãce de faire d'vne meſme maſſe de terre vn vaiſſeau à honneur, & vn autre à deshonneur?

22. Εἰ δὲ θέλων ὁ θεὸς ἐνδείξασθαι τὴν ὀργὴν, καὶ γνωρίσαι τὸ δυνατὸν αὐτοῦ, ἤνεγκεν ἐν πολλῇ μακροθυμίᾳ σκεύη ὀργῆς κατηρτισμένα εἰς ἀπώλειαν.

Et qu'eſt-ce, ſi Dieu en voulant monſtrer ſon ire, & donner à cognoiſtre ſa puiſſance, a toleré en grande patience les vaiſſeaux d'ire, appareillés à perdition?

23. Καὶ ἵνα γνωρίσῃ τὸν πλοῦτον τῆς δόξης αὐτοῦ ἐπὶ σκεύη ἐλέους ἃ προητοίμασεν εἰς δόξαν;

Et pour donner à cognoiſtre la richeſſe de ſa gloire es vaiſſeaux de miſericorde, leſquels il a preparés à gloire?

CAP. IX.

17. Dicit enim ſcriptura Pharaoni : Quia in hoc ipſum excitavi te, vt oſtendam in te virtutem meam: & ut annuntietur nomen meum in vniverſa terra.

For the Scripture ſayeth vnto Pharao/For this ſame purpoſe haue I ſtirred thee vp/ that I might ſhewe my power in thee / and y my Name might be declared throughout all the earth.

18. Ergo cui vult miſeretur: & quem vult indurat.

Therefore he hath mercie on whome hee will/and whom he will / he hardeneth.

19. Dicis itaq; mihi: Quid adhuc quęritur ? voluntati enim eius quis reſiſtit ?

Thou wilt ſay then vnto me/ Why doeth he yet complaine ? for who hath reſiſted his will ?

20. O homo, tu quis es qui reſpondeas Deo ? Nunquid dicit figmentum ei qui ſe finxit: Quid me feciſti ſic ?

But/ O man / who art thou which pleadeſt agaynſt God? ſhall the thing formed ſay to him that formed it/ Why haſt thou made me thus?

21. An non habet poteſtatem figulus luti, ex eâdem maſſa facere aliud quidem vas in honorem, aliud verò in contumeliam?

Hath not the potter power of the clay to make of the ſame lumpe one veſſell to honour/and another vnto diſhonour?

22. Quod ſi Deus volens oſtendere iram, & notam facere potentiam ſuam, ſuſtinuit in multa patientia, vaſa iræ apta in interitum.

What and if God woulde/to ſhewe his wrath / and to make his power knowen/ſuffer with long pacience the veſſels/of wrath/prepared to deſtruction?

23. Vt oſtenderet divitias gloriæ ſuæ in vaſa miſericordiæ quæ præparavit in gloriam.

And that he might declare the riches of his glorie vpon the veſſels of mercie / which he hath prepared vnto glorie?

Das IX. Capitel.

17. Denn die Schrifft ſagt zu Pharao: Eben darumb habe ich dich erwecket / daß ich an dir meine Macht erzeige / auff daß mein Name verkůndiget werde in allen Landen.

Thi Scrifften ſiger til Pharao / Lige der faare opuecte ieg dig/at ieg vilde beuiſe min Mact paa dig/ Paa det at mit Naffn ſkulde forkyndis i alle Land.

18. So erbarmet er ſich nun / welches er wil / vnnd verſtocket welchen er wil.

Saa forbarmer hand ſig nu offuer den / ſom hand vil/ Oc forherder den ſom hand vil.

19. So ſageſt du zu mir: Was ſchuldiget er denn vns ? Wer kan ſeinem willen widerſtehen ?

Da ſiger nu til mig. Hui ſkylder hand oſſ da? Huo kand ſtaa imod hans vilie?

20. Ja lieber Menſch / wer biſt du denn / daß du mit Gott rechten wilt? Spricht auch ein Werck zu ſeinem Meiſter / warumb macheſt du mich alſo?

Ja kære Menniſke/ huo eſt du da / at du vilt bruge Retten met Gud? Siger oc en Gerning til ſin Meſtere / Hui gør du mig ſaa?

21. Hat nicht ein Töpffer macht/auß einem klumpen zu machen / ein Faß zu ehren / vnd das ander zu vnehren?

Haffuer icke en Paattemagere mact til at gøre it Kar til ære / oc it andet til vanære / aff it ſtycke Leer.

22. Derhalben da Gott wolte zorn erzeigen/vñ kunth thun ſeine Macht/ hat er mit groſſer gedult getragen die Gefeſſe des zorns / die da zugerichtet ſind zur verdammnuß.

Der faare der Gud vilde beuiſe vrede / oc kundgøre ſin mact / Da leed hand met ſtor taalmodighed vredens Kar / ſom ere beredde til fordømelſe.

23. Auff daß er kunth thete den Reichthumb ſeiner Herrligkeit an den Gefeſſen der Barmhertzigkeit / die er bereitet hat zur Herrligkeit.

Paa det hand kunde kundgøre ſin Rigdoms herlighed / paa barmhertighedſens Kar / ſom hand haffde bered til Herlighed.

Kapitola IX.

17. Neb dij Pjſmo k Faraonowi: Proto že gſem wzbudil tebe / abych dokázal na tobě mocy mé / a aby bylo rozhláſſeno Gměno mé na wſſy zemi.

Abowiemći mowi piſmo Faráonowi : Ná tem cie pobudzil / abych okazal moc moie w thobie / y żeby bylo opowiedáne imie moie po wſzytkiey ziemi.

18. A protož nad kýmž ráčij ſmiluge ſe / a koho chce zatwrdij.

Nád kimći tedy chce / nád tym ſie zmiluie / a kogo chce / tego zatwardze.

19 Ale dijſs ty mně: Y proč geſſtě naříjká? nebo wůli geho kdo geſt odepřel?

Rzeczeſz mi tedi : Przeczże ſie iuż gniewa? bo ktoż ſie ſprzeciwil woley ie°?

20. O člowěče / ty kdo gſy kterýž odmlauwáſs Bohu? Zdaliž hrnec může říjcy Hrnčijři: Y proč gſy mne tak vdělal?

Nowſzem o człowiecze / ktożeś thy ieſt / ktory odpowiedaſz náprzeciwko Bogu? Zali rzecz vlepiona powie temu ktory ia vlepil: Przeczżeś mie tak vczynil?

21. Zdaliž Hrnčijř nemá mocy nad hlijnau/aby z gednoſtayného truple vdělal gednu Nádobu ke cti / a ginau ku potupě?

Zali gârncarz gliny w mocy niema / aby z teyże ſztuki vczynił iedno naczynie ná vcziwość / á drugie ná zelżywość?

22. Což pak že Buoh chtěge vkázati hněw ſwůg/a oznámiti moc ſwau / ſnáſſel we mnohé trpělivoſti / nádobij hněwu / připrawené k zahynutij.

A ieſli też Bog chcąc gniew okázáć / y znaczną vczynić możnoſć ſwoie / zniosł wielką cierpliwoſcią naczynia gniewu / ná ſtracenie przyprâwione.

23. Aby také vkázal Zbožij ſláwy ſwé / při nádobij Miloſrdenſtwij / kteréž geſt připrawil k Sláwě.

A izby wiádome vczynił bogactwo chwały ſwey nád naczyniem miłoſierdzia / ktore ku chwale zgotował?

ט

24 דְּאִיתַין חְנַן קְרָיָא לָא הֲוָא בַּלְחוֹד מֶן יְהוּדָיֵא אֶלָּא אָף מֶן עַמְמֵא׃

I quali egli ha etiandio chimati, cioè noi non ſol de Giudei, ma ancora de Gentili.

25 אַיְכַּנָּא דְּאָף בְּהוֹשֵׁע אָמַר דְּאֶקְרֵא לְאַיְלֵין דְּלָא הֲווּ עַמִּי עַמָּא דִּילִי וְלְלָא אֶתְרַחְמַת אֶתְרַחְמֵת׃

Si come egli dice ancor in Oſea, io chiamarò mio popolo, quello che non era mio popolo: e diletta quella che non era diletta.

26 יֶהְוֵא גֵּיר בְּדוּכְּתָא כַּד דְּמֶתְקְרֵין הֲווּ לָא עַמִּי תַּמָּן נֶתְקְרוּן בְּנַיָּא לַאלָהָא חַיָּא׃

Et auuerrà che nel luogo doue fu detto loro, Voi non ſete mio popolo, iui ſaranno chiamati figliuoli di Dio viuente.

27 אֶשַׁעְיָא דֵּין אַכְרֶז עַל בְּנַי יִסְרָיֵל דְּאֶן נֶהְוֵא מ מֶנְיָנָא דִּבְנַי יִסְרָיֵל אַיךְ חָלָא דְּבְיַמָּא שַׁרְכָּנָא דְּמֶנְּהוֹן נֶחֵא׃

Et Eſaia grida ſopra Iſraël, Se ben il numero de figliuoli d'Iſraël fuſſe come l'arena del mare, le reliquie ſole ſi ſaluaranno.

28 מֶלְּתָא גָּם וּפְסַק וְנֶעְבְּדִיהּ מָרְיָא עַל אַרְעָא׃

Perche il Signor mette à fine, & abbreuia il fatto in giuſtitia: conciosia che farà vn fatto abbreuiato ſopra la terra.

29 וַאיךְ מֶדֶּם דְּקַדֵּם אֲמַר הוּ אֶשַׁעְיָא דְּאֶלּוּלָא מָרְיָא צְבָאוּת אוֹתַר לַן סְרִידָא אַיךְ סְדוֹם הֲוֵין הֲוַין וַלְעָמוּרָא מֶתְדַּמֵּין הֲוַין׃

E come prima haueua detto Eſaia, Se il Signor de gli eſerciti non ci haueſſe laſciato qualche ſeme, noi ſaremmo diuenuti come Sodoma, e ſaremmo fatti ſimili à Gomorra.

ט

24 אֲשֶׁר גַּם קָרָא אוֹתָנוּ לֹא לְבַד מִן הַיְּהוּדִים כִּי־אִם גַּם מִן הַגּוֹיִם׃

Los quales tambien llamó, (à noſotros,) no ſolo de los Iudios, mas tambien de las Gentes.

25 כַּאֲשֶׁר גַּם בְּהוֹשֵׁעַ אוֹמֵר וְאָמַרְתִּי לְלֹא עַמִּי עַמִּי אַתָּה וְרִחַמְתִּי אֶת־לֹא רֻחָמָה׃

Como tambien en Oſeas dize, Llamaré al que no era mi pueblo Pueblo mio: y á la no amada, amada: (y à la que no auia alcançado miſericordia, la que alcançó miſericordia.)

26 וְהָיָה בִּמְקוֹם אֲשֶׁר יֵאָמֵר לָהֶם לֹא עַמִּי אַתֶּם יֵאָמֵר לָהֶם בְּנֵי אֵל־חָי׃

Y ſerà que en el lugar donde antes les era dicho, Voſotros no ſoys pueblo mio, alli, ſerán llamados Hijõs del Dios Biuiente.

27 וִישַׁעְיָהוּ זוֹעֵק עַל־יִשְׂרָאֵל אִם יִהְיֶה (מִסְפַּר בְּנֵי) יִשְׂרָאֵל כְּחוֹל הַיָּם שְׁאָר יָשׁוּב בּוֹ׃

Item, Iſajas clama acerca de Iſrael, Si fuere el numero de los hijos de Iſrael como el arena de la mar, las reliquias ſerán ſaluas.

28 כִּלָּיוֹן חָרוּץ שׁוֹטֵף צְדָקָה כִּי כָלָה וְנֶחֱרָצָה אֲדֹנָי יֱהוִה צְבָאוֹת עֹשֶׂה בְּקֶרֶב כָּל־הָאָרֶץ׃

Porque palabra conſumadora y abreuiadora en juſticia: porque palabra abreuiada harà el Sennor ſobra la tierra.

29 וּכְמוֹ נִבָּא יְשַׁעְיָהוּ לוּלֵי יְהוָה צְבָאוֹת הוֹתִיר לָנוּ שָׂרִיד כִּמְעַט כִּסְדֹם הָיִינוּ לַעֲמֹרָה דָּמִינוּ׃

Y como antes dixo Iſayas, Si el Sennor de los exercisos no nos vuiera dexado ſimiẽnte, como Sodoma fueramos hechos, y como Gomorrha fueramos ſemejantes.

θ'.

24. Οὓς καὶ ἐκάλεσεν ἡμᾶς, οὐ μόνον ἐξ ἰουδαίων, ἀλλὰ καὶ ἐξ ἐθνῶν.

Leſquels auſſi il a appelés, aſſauoir nous, non point ſeulement d'entre les Iuifs, mais auſſi d'entre les Gentils.

25. Ὡς καὶ ἐν τῷ ὠσηὲ λέγει. καλέσω τὸν οὐ λαόν μου, λαόν μου· καὶ τὴν οὐκ ἠγαπημένην, ἠγαπημένην.

Selon auſſi qu'il dit en Oſee, I'appelerai mõ peuple celui qui n'eſtoit point mon peuple: & la bien-aimee celle qui n'eſtoit point bien-aimee.

26. Καὶ ἔσται ἐν τῷ τόπῳ οὗ ἐρρέθη αὐτοῖς, οὐ λαός μου ὑμεῖς, ἐκεῖ κληθήσονται υἱοὶ θεοῦ ζῶντος.

Et aduiendra, qu'au lieu où il leur a eſté dit, Vous n'eſtes point mon peuple, là ils ſeront appelés les enfans du Dieu viuant.

27. Ἠσαΐας δὲ κράζει ὑπὲρ τοῦ ἰσραήλ, ἐὰν ᾖ ὁ ἀριθμὸς τῶν υἱῶν ἰσραὴλ ὡς ἡ ἄμμος τῆς θαλάσσης, τὸ κατάλειμμα σωθήσεται.

Auſſi Eſaie crie touchant Iſrael, Quãd le nombre des enfans d'Iſrael ſeroit comme le ſablon de la mer, le ſeul reſidu ſera ſauué.

28. Λόγον γὰρ συντελῶν καὶ συντέμνων ἐν δικαιοσύνῃ, ὅτι λόγον συντετμημένον ποιήσει κύριος ἐπὶ τῆς γῆς.

Car le Seigneur met à fin & abbrege l'affaire en iuſtice: voire il fera vn affaire abbregé ſur la terre.

29. (Καὶ) καθὼς προείρηκεν ἠσαΐας, εἰ μὴ κύριος σαβαὼθ ἐγκατέλιπεν ἡμῖν σπέρμα, ὡς σόδομα ἂν ἐγενήθημεν, καὶ ὡς γόμορρα ἂν ὡμοιώθημεν.

Et, comme Eſaie auoit dit auparauant, Si le ſeigneur des armees ne nous euſt laiſſé quelque ſemence, nous euſſions eſté faits comme Sodome, & euſſions eſté ſemblables à Gomorre.

CAP. IX.

24. Quos & vocavit nos: nõ ſolùm ex Iudæis, ſed etiam ex Gentibus.

Euen vs/whom he hath called/ not of the Iewes onely/but alſo of the Gentiles.

25. Sicut in Oſee dicit, Vocabo non plebẽ meam, plebem meam: & non dilectam, dilectam: (& non miſericordiam conſecutam, miſericordiam conſecutam.)

As he ſaith alſo in Oſee / I will cal them/ My people / which were not my people: and her / Beloued / which was not beloued.

26. Et erit: in loco ubi dictum eſt eis, Non plebs mea vos: ibi vocabuntur filii Dei vivi.

And it ſhalbe in the place where it was ſayde vnto them / Ye are not my people/ that there they ſhalbe called/ the children of the liuing God.

27. Iſaias autem clamat pro Iſraël: Si fuerit numerus filiorum Iſraël tanquam arena maris, reliquiæ ſalvę fient.

Alſo Eſaias cryeth concerning Iſrael/Though the nomber of the children of Iſrael were as the ſand of the ſea/yet ſhall but a remnant be ſaued.

28. Verbum enim conſummans & abbrevians in æquitate: quia verbum breviatum faciet Dominus ſuper terram.

For he will make his account / & gather it into a ſhort ſumme with righteouſneſſe: for the Lord will make a ſhort count in the earth.

29. Et ſicut prædixit Iſaias: Niſi Dominus ſabaoth reliquiſſet nobis ſemen: ſicut Sodoma facti eſſemus, & ſicut Gomorrha ſimiles fuiſſemus.

And as Eſaias ſayde before / Except the Lorde of hoſtes had left vs a ſeede/we had bene made as Sodom / and had bene like to Gomorrha.

Das IX. Capitel.

24. Welche er beruffen hat/ nemlich vns/ nicht allein auß den Jůden/ ſondern auch auß den Heyden.

Huilcke hand kallede/ ſom er oſſ/ Icke aleniſte aff Jøderne/ men ocſaa aff Hedningene.

25. Wie er denn auch durch Oſee ſpricht: Ich will das mein Volck heiſſen/ das nicht mein Volck war. Vnd meine Liebe/ die nicht meine Liebe war.

Lige ſom hand da oc ſiger formedelſt Oſeam / Jeg vil kalde det mit Folck / ſom icke vaar mit Folck / Oc min Elſkelige/den ſom icke vaar den elſkelige.

26. Vnd ſol geſchehen / an dem ort/ da zu jhnen geſagt ward / Jhr ſeydt nicht mein Volck/ſollen ſie Kinder deß lebendigen Gottes genennet werden.

Oc det ſkal ſke/ Paa den Sted/ſom der bleff ſagt til dem/ I ere icke mit Folck / Der ſkulle de kaldis den leffuendis Guds Børn.

27. Eſaias aber ſchreyet fůr Iſrael: Wenn die zahl der Kinder von Iſrael wůrde ſein/ wie der ſand am Meer/ ſo wird doch das ůbrige ſelig werden.

Oc Eſaias rober for Iſrael/ Der ſom det tal paa de Børn aff Iſrael bleffue / lige ſom ſand i Haffuit/ Saa ſkulle dog de Offuerbleffne vorde ſalige.

28. Denn es wirdt ein verderben geſchehen / dem doch geſteurt wirdt zur Gerechtigkeit / vnd der HERR wirdt daſſelbige ſteuren thun auff Erden.

Thi der ſkal ſke en forderffuelſe oc hielp til Retferdighed / Oc HERREN ſkal gøre den hielp paa Jorden.

29. Vnnd wie Eſaias davor ſagt: Wenn vns nicht der HERR Zebaoth hette laſſen Samen ůberbleiben/ ſo weren wir wie Sodoma worden/ vnd gleich wie Gomorra.

Oc lige ſom Eſaias ſagde tilforn / Der ſom den HERRE Zebaoth haffde icke ladet oſſ offuerbliffue Sæd/ Da haffde wi veret bleffne ſom Sodoma/ oc lige ſom Gomorra.

Kapitola IX.

24. Kterýchžto y powolal/ totižto nás: ne toliko z Židuow ale také y z Pohanuow:

To ieſt/ nas ktorych też y wezwał/ nie tylko z Zidow/ ale thez y z pogánow.

25. Jakož y ſkrze Proroka Ozeáſſe dij: Nazowu ne Lid můg / Lidem mým: a nemilau mau/ milau mau: (a kterýž nedoſſel Miloſrdenſtwij / doſſlým miloſrdenſtwij)

Jáko też v Ozeaſzá mowi: Wzowe lud ktory moim nie był / ludem moim/ y te ktora vmilowana nie byłá/ vmilowana.

26. A bude na tom mijſtě/ kdež powědijno gim: Negſte wy Lidem mým / tu budau nazwáni Synowě Boha žiwěho.

A bedzie miáſto tego gdzie im powiedziano: Wy nie ieſteſcie ludem moim/ tám ie beda zwáć ſyny Bogá zywego.

27. Yzayáſs pak wolá/ o Izrahelſkém lidu / řka: Budeli Sijnůw Izrahelſkých počet yako Piſek Mořſký/ oſtatkowě ſpaſeni budau.

A Izáiaſz nád Izráelem woła: By liczba ſynow Izráelſkich byłá iáko piaſek morſki / oſtátek tylko záchowán bedzie.

28. Neb ſlowo dokonáwage/ a vkrocuge w ſprawedlnoſti/ že ſlowo krátké včinij Pan Bůh na zemi.

Abowiem liczbe vczyni y krotko wypráwi ſpráwiedliwoſcia / gdyż liczbe krotka vczyni Pan na ziemi.

29. A yakož geſt předpowěděl Yzayáſs: By byl PAn záſtupůw neoſtawil nám Semene/ bylibychom včiněni yako Sodoma/ a k Gomoře bylibychom podobnij.

A iáko przed tym powiedział Ezáiaſz: By był Pan zaſtepow nam plemienia nie zoſtáwił / zſtálibyſmy ſie iako Sodomá/ y bylibychmy byli Gomorze podobni.

ט

30 מָנָא הָכִיל נֵאמַר
דְּעַמְמֵא דְּלָא רָהְטִין הָווֹ
בָּתַר כֵּאנוּתָא אַדְרְכוּ
כֵּאנוּתָא כֵּאנוּתָא דֵּין
אִידָא דְּמֶן הַיְמָנוּתָא הִי ׃

Che diremo noi dunque? Che i Gentili, iquali non ſeguitauano la giuſtitia, hanno ottenuta la giuſtitia : la giuſtitia (dico) che è da la fede.

31 יִסְרָיֵל דֵּין רָהֵט הֲוָא
בָּתַר נָמוּסָא דְּכֵאנוּתָא
לְנָמוּסָא דְּכֵאנוּתָא לָא
אַדְרֵךְ ׃

Ma Iſraël che ſeguitaua la Legge de la giuſtitia, non è arriuato à la Legge de la giuſtitia.

32 מֶטוּל מָנָא מֶטוּל
דְּלָא הֲוָא מֶן הַיְמָנוּתָא
אֶלָּא מֶן עֲבָדַוְהִי דְּנָמוּסָא
אֶתְתְּקֶלוּ גֵּיר בְּכֵאפָא
דְּתוּקָלְתָּא ׃

Perche cagione? percioche non per la fede, ma come per le opere de la legge: imperoche hanno vrtato ne la pietra de l'inciampo.

33 אַיְךְ דַּכְתִיב דְּהָא
סָאֶם אֶנָא בַּצְהְיוּן כֵּאפָא
דְּתוּקָלְתָּא וְכֵאפָא
דְּמַכְשׁוּלָא וּמַן דְּבָהּ
יְהַיְמֶין לָא יֵבְהַת ׃

Si come è ſcritto, Ecco io pongo in Sion vn ſaſſo, da vrtarui dentro, & vna pietra da inciamparui : e chiunque crederà in eſſa, non ne rimarra con vergogna.

ט

30 וּמָה נֹּאמַר כִּי־הַגּוֹיִם אֲשֶׁר
לֹא רָדְפוּ אַחֲרֵי־הַצְּדָקָה לָקְחוּ
אֶת־הַצְּדָקָה רוֹצֶה לֵאמוֹר אֶת־
צְדָקָה מֵאֱמוּנָה ׃

Puesque diremos? Que las Gentes que no ſeguian juſticia han alcançado la juſticia: es à ſaber la juſticia que es por la fe:

31 וְיִשְׂרָאֵל הָרוֹדֵף אַחֲרֵי צִדְקַת
הַתּוֹרָה אֶל־צִדְקַת הַתּוֹרָה לֹא
הִגִּיעַ ׃

Y Iſrael que ſeguia la Ley de juſticia no ha llegado à la Ley de la juſticia.

32 מַה־זֹּאת כִּי־אֵינֶנָּה מֵאֱמוּנָה
כִּי אִם כְּמוֹ מִפְּעָלֵי הַתּוֹרָה
הִיא כִּי נָגְפוּ לְאֶבֶן הַנֶּגֶף ׃

Porque? Porque no por fe : mas como por las obras (de la Ley) por loqual trompeçaron en la piedra de trompeçon:

33 כְּמוֹ נִכְתַּב הִנְנִי יִסַּד בְּצִיּוֹן
אֶבֶן נֶגֶף וְצוּר מִכְשׁוֹל וְכָל־
הַמַּאֲמִין בּוֹ לֹא יֵבוֹשׁ ׃

Como eſtà eſcripto, He aqui, pongo en Sion piedra de trompeçon, y piedra de cayda : y todo aquel que creyere en ella, no ſerá auergonçado.

θ'.

30. Τί οὖν ἐροῦμεν; ὅτι ἔθνη τὰ μὴ διώκοντα δικαιοσύνην, κατέλαβε δικαιοσύνην, δικαιοσύνην δὲ τὴν ἐκ πίστεως.

Que dirons-nous donc? Que les Gentils qui ne pourchaſſoyent point la iuſtice, ont atteint la iuſtice, voire la iuſtice qui eſt par la foy.

31. Ἰσραὴλ δὲ διώκων νόμον δικαιοσύνης, εἰς νόμον δικαιοσύνης οὐκ ἔφθασε.

Mais Iſrael pourchaſſant la Loy de iuſtice, n'eſt point paruenu à la Loy de iuſtice.

32. Διατί; ὅτι οὐκ ἐκ πίστεως, ἀλλ' ὡς ἐξ ἔργων νόμου. προσέκοψαν γὰρ τῷ λίθῳ τοῦ προσκόμματος.

Pourquoi? Pource que ce n'a point eſté par foy, mais comme par les œuures de la Loy car ils ont heurté contre la pierre d'achoppement.

33. Καθὼς γέγραπται, ἰδοὺ ἐγὼ τίθημι ἐν Σιὼν λίθον προσκόμματος, καὶ πέτραν σκανδάλου, καὶ πᾶς ὁ πιστεύων ἐπ' αὐτῷ, οὐ καταισχυνθήσεται.

Ainſi qu'il eſt eſcrit, Voici, ie mets en Sion la pierre d'achoppement: & la pierre de tresbuchement, & quiconque croit en lui ne ſera point confus.

י

1 אַחַי צֶבְיָנָא דְּלֶבִּי וּבָעוּתִי
דַּלְוָת אֲלָהָא חֲלָפַיְהוֹן
דְּיִחוּן ׃

Fratelli, la buona affettione del mio cuore, e il prego ch'io porgo à Dio per Iſraël che ſiano ſaluati.

2 מַסְהֶד אֶנָא גֵּיר עֲלַיְהוֹן
דְּטְנָנָא דַּאלָהָא אִית בְּהוֹן
אֶלָּא לָא בְּיַדַעְתָּא ׃

Imperoche io rendo lor teſtimonianza, ch'eſſi hanno zelo di Dio, ma non ſecondo la ſcientia.

י

1 אַחַי רְצוֹן לְבָבִי וּתְפִלָּתִי
לֵאלֹהִים עַל־יִשְׂרָאֵל הִיא
לִישׁוּעָה ׃

Hermanos, ciertamente la voluntad de mi coraçon, y la oracion à Dios es ſobre Iſrael para ſalud.

2 וּמֵעִיד אֲנִי לָהֶם כִּי יֵשׁ לָהֶם
קִנְאַת אֱלֹהִים אַךְ אֵינֶנָּה בְּדֵעָה ׃

Porque yo les doy teſtimonio que à la verdad tienen zelo de Dios, mas no conforme à ſciencia.

ΚΕΦΑΛ. ι'.

Ἀδελφοί, ἡ μὲν εὐδοκία τῆς ἐμῆς καρδίας, καὶ ἡ δέησις ἡ πρὸς τὸν θεὸν, ὑπὲρ τοῦ Ἰσραήλ ἐστιν εἰς σωτηρίαν.

Freres, quant à la bonne affection de mon cœur, & la priere que ie fai à Dieu pour Iſrael, c'eſt qu'ils ſoyent ſauués.

2. Μαρτυρῶ γὰρ αὐτοῖς ὅτι ζῆλον θεοῦ ἔχουσιν, ἀλλ' οὐ κατ' ἐπίγνωσιν.

Car ie leur porte teſmoignage qu'ils ont le zele de Dieu, mais nō point ſelon cognoiſſance.

CAP. IX.

30. Quid ergo dicemus? Quòd gentes quæ non ſectabantur iuſtitiam, apprehenderunt iuſtitiam, iuſtitiam autem quæ ex fide eſt.

What ſhall we ſay then? That the Gentiles which followed not righteouſneſſe/ haue attained vnto righteouſnes/ euen the righteouſnes which is of fayth.

31. Iſraël verò ſectando legem iuſtitiæ, in legem iuſtitiæ non pervenit.

But Iſrael which followed the Lawe of righteouſnes/ coulde not attaine vnto the Lawe of righteouſnes.

32. Quare? Quia non ex fide, ſed quaſi ex operibus, offenderunt enim in lapidem offenſionis.

Wherefore? Becauſe they ſought it not by fayth/but as it were by the workes of the Lawe: for they haue ſtumbled at the ſtumbling ſtone.

33. Sicut ſcriptum eſt: Ecce pono in Sion lapidem offenſionis, & petram ſcandali: & omnis qui credit in eũ, non confundetur.

And it is written/Beholde/I lay in Sion a ſtumbling ſtone/ and a rocke to make men fall: and euery one that beleeueth in him/ſhall not be aſhamed.

CAP. X.

FRatres, voluntas quidem cordis mei & obſecratio ad Deum, fit pro illis in ſalutem.

Brethren/mine hearts deſire/ and prayer to God for Iſrael is / that they might be ſaued.

2. Teſtimonium enim perhibeo illis quòd æmulationem Dei habent, ſed non ſecundum ſcientiam.

For I beare them recorde/that they haue the zeale of God/but not according to knowledge.

Das IX. Capitel.

30. Was wöllen wir nun hie ſagen? Das wöllen wir ſagen: Die Heiden/ die nicht haben nach der Gerechtigkeit geſtanden/ haben die Gerechtigkeit erlanget. Ich ſage aber von der Gerechtigkeit/die auß dem Glauben kompt.

Huad ville wi nu ſige her til? Dette ville wi ſige/ Hedningene ſom icke ſtode effter Retferdighed, de finge Retferdighed/ Men iegſiger om den Retferdighed/ ſom kommer aff Troen.

31. Iſrael aber hat dem Geſetze der Gerechtigkeit nachgeſtanden / vnnd hat das Geſetz der Gerechtigkeit nicht überkommen.

Oc Iſrael ſtod effter Retferdigheds Low/ oc fick icke Retferdigheds Low.

32. Warumb das? Darumb daß ſie es nicht auß dem Glauben / ſondern als auß den Wercken des Geſetzes ſuchen: Denn ſie haben ſich geſtoſſen an den Stein des anlauffens.

Huorfaare? Der faare/ at de icke atſpurde hende aff Troen/ men lige ſom aff Lowens gerninger. Thi de ſtøtte ſig paa paaløbelſens Sten.

33. Wie geſchrieben ſtehet: Sihe da/ ich lege in Zion einen Stein des anlauffens/vnd einen Felß der ergerniß/ vnd wer an jhn glaubet / der ſoll nicht zu ſchanden werden.

Lige ſom ſcreffuit ſtaar/ See der/ Jeg legger paaløbeſen Sten i Zion/ oc forargelſens Klippe/ Oc huo ſom tror paa hannem/hand ſkal icke bliffue beſkemmet

Das X. Capitel.

Lieben Brüder / meines hertzen wunſch iſt / vnd flehe auch Gott für Iſrael / daß ſie ſelig werden.

Kære Brødre/ mit hiertis begering er/ oc ieg formaner ocſaa Gud for Iſrael/at de maatte bliffue ſalige.

2. Denn ich gebe jnen des zeugniß/ daß ſie eiffern vmb Gott. Aber mit vnverſtand.

Thi ieg giffuer dem det Vidniſbyrd/ at de ere niedkære for Gud/ Men met vforſtand.

Kapitola IX.

30. Cožtheda dijme? že Pohaně kteřijž nenáſledowali ſprawedlnoſti / doſáhli ſprawedlnoſti/ſprawedlnoſti pak te/ kteráž geſt z wijry:

Což tedy rzeczemy? Iż pogáni ktorzy nie ſtáráli ſie o ſpráwiedliwość/doſtali ſpráwiedliwości/ á tey ſpráwiedliwości ktora ieſt z wiáry.

31. Ale Lid Izrahelſký náſleduge Zákona ſprawedlnoſti/ k Zákonu ſprawedlnoſti nepřiſſel.

A lud Izraelſki ſtáráiac ſie o ſpráwiedliwość zakonu/ nie przyßedl ku zakonowi ſpráwiedliwości.

32. Proč? Nebo ne z Wijry/ ale yako z ſkutkuow Zákona: Wrazyli ſe zagiſtě o kámen aurazu.

Dla czegoż? Iż nie z wiáry/ále iáko z vczynkow zákonu/ ábowiem ſie otrácili o kámień obráżeniá.

33. Yakož pſáno geſt: Ay kladu na Syonu kámen aurazu/ a ſkálu pohorſſenij a každý kdož vwěřij w něho/nebude zahanben.

Iáko nápiſano ieſt: Oto pokládam nd Syonie kámień obráżenia/y ſkále pogorßenia/A wßelki ktory weń wierzy zawſtydzon nie bedzie.

Kapitola X.

BRatřij/ žádoſt zagiſtě dobrá a hotowá ſrdce mého y Modlitba ku Pánu Bohu/ kteráž býwá za Izrahele/ geſt k ſpaſenij.

BRacia/ vprzeyma chuć ſercá mego y proßbá ku Bogu zá ludem Izráelſkim ieſt/ áby byli zbáwieni.

2 Nebť o nich ſwědectwij wydáwám / že milowánj zagiſtě Božij horliwě magij/ ale ne wedle vměnij.

Abowiemći o nich ßwiádcze/ żeć chuć ku Bogu máia/ ale nie według wiádomości.

י

3 בְּכֵאנוּתָא דֵּין דַּאלָהָא לָא יַדַעוּ אֶלָּא בְּעַו דְּכֵאנוּתָא דְּנַפְשְׁהוֹן —— יְקִימוּן וּמֶטוּל הָנָא ל לְכֵאנוּתֵהּ דַּאלָהָא לָא אֶשְׁתַּעְבַּדוּ׃

Imperoche non conoſcendo eſſi la giuſtitia di Dio, e cercando di ſtabilir la lor propria giuſtitia, non ſi ſono ſottomeſſi à la giuſtitia di Dio.

4 סָכֵהּ גֵּיר דְּנָמוּסָא מְשִׁיחָא הוּ לְכֵאנוּתָא לְכָל דִּמְהַיְמֵן בֵּהּ׃

Percioche il fin de la Legge è Chriſto in giuſtitia à ciaſcun che crede.

5 מוּשֶׁא גֵּיר הָכַנָא כְּתַב כֵּאנוּתָא דִּבְנָמוּסָא דְּמַן דְּנַעְבֵּד הָלֵין נִחֵא בְּהֵין׃

Imperoche Moiſe ſcriue coſi de la giuſtitia che è da la Legge, cioè Che l'huomo che farà quelle coſe, viuerà per eſſe.

6 כֵּאנוּתָא דֵּין דְּהַיְמָנוּתָא הָכַנָא אָמְרָא דְּלָא תֵאמַר בְּלֶבָּךְ דְּמַנוּ סָלֶק לִשְׁמַיָּא וַאחֵת לַמְשִׁיחָא׃

Ma la giuſtitia che è per la fede, dice in queſto modo, Non dir nel tuo cuore, Chi salirà in cielo? Queſto è vn ricòdur Chriſto da alto.

7 וּמַנוּ נָחֵת לַתְהוֹמָא דִּשְׁיוֹל וַאסֵק לַמְשִׁיחָא מֶן בֵּית מִיתֵא׃

Ouero, chi ſcenderà ne l'abbiſſo? Queſto è vn rimenar ſu Chriſto da i morti.

8 אֶלָּא מָנָא אָמַר קַרִיב הוּ לָךְ בְּפִתְגָּמָא לְפוּמָךְ וְלֶלֶבָּךְ הָדָא הִי מֶלְּתָא דְּהַיְמָנוּתָא דְּמַכְרְזִינַן׃

Ma che coſa dice? La parola è preſſo à te, ne la tua bocca, e nel tuo cuore: queſta è la parola de la fede, laqual noi predichiamo.

9 וְאֶן תּוֹדֵא בְּפוּמָךְ בְּמָרַן יֵשׁוּעַ וְתְהַיְמֵן בְּלֶבָּךְ דַּאלָהָא אַקִימֵהּ מֶן בֵּית מִיתֵא תֵּאחֵא׃

Cioè che ſe tu confeſſarai con la tua bocca il Signor IESV, e crederai nel tuo cuore che Iddio l'ha riſuſcitato da morte, ſarai ſaluo.

י

3 וְכִי אֵינָם יוֹדְעִים אֶת צִדְקַת אֱלֹהִים וּמְבַקְשִׁים לְקַיֵּם אֶת־צִדְקַת נַפְשָׁם לְצִדְקַת אֱלֹהִים אֵינָם נִכְנָעוּ׃

Porque ignorando la juſticia de Dios, y procurando de eſtablecer la ſuya, no ſon ſujetos à la juſticia de Dios.

4 כִּי סוֹף הַתּוֹרָה הַמָּשִׁיחַ הוּא לִצְדָקָה לְכָל־אֲשֶׁר מַאֲמִין׃

Porque el fin de la Ley es el Chriſto para dar juſticia à todo aquel que cree.

5 כִּי־מֹשֶׁה כָּתַב עַל־הַצְּדָקָה אֲשֶׁר מִתּוֹרָה הִיא כִּי כָּל־אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אוֹתָם הָאָדָם וָחַי בָּהֶם׃

Porque Moyſen eſcriue, Que la juſticia que es por la Ley, el hombre que la hiziere, biuira por ella.

6 וְהַצְּדָקָה אֲשֶׁר מֵאֱמוּנָה הִיא כֹּה אוֹמֶרֶת אַל־תֹּאמַר בִּלְבָבְךָ מִי יַעֲלֶה לָנוּ הַשָּׁמַיְמָה זֹאת הִיא לְהוֹרִיד אֶת־הַמָּשִׁיחַ׃

Mas de la juſticia que es por la fe dize anſi, No digas en tu coraçon, Quien ſubirà àl cielo (eſto es, à traer (de lo alto) al Chriſto.)

7 אוֹ־מִי־יֵרֵד תְּהוֹמָה זֹאת הִיא לְהַעֲלוֹת אֶת־הַמָּשִׁיחַ מִמֵּתִים׃

O quien decendirà àl abyſmo? (eſto es, à boluer à traer el Chriſto de los muertos.)

8 כִּי־אִם מַה אוֹמֵר הוּא כִּי קָרוֹב אֵלֶיךָ הַדָּבָר מְאֹד בְּפִיךָ וּבִלְבָבְךָ לַעֲשׂוֹתוֹ זֶה הוּא דְּבַר הָאֱמוּנָה אֲשֶׁר מְבַשְּׂרִים אֲנַחְנוּ׃

Mas que dize (la Eſcriptura?) Cercano eſta el negocio, es à ſaber en tu boca y en tu coraçon. Eſte es el negocio de la fe el qual predicamos.

9 כִּי־אִם תּוֹדֶה בְּפִיךָ אֶת־אֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ וְתַאֲמִין בִּלְבָבְךָ כִּי הָאֱלֹהִים הֵקִים אוֹתוֹ מִמֵּתִים תִּוָּשֵׁעַ׃

Que ſi confeſſares con tu boca àl Sennor Ieſus, y creyeres en tu coraçon que Dios lo leuantó de los muertos, ſeras ſaluo.

ι.

3. Ἀγνοοῦντες γὰρ τὴν τοῦ θεοῦ δικαιοσύνην, καὶ τὴν ἰδίαν δικαιοσύνην ζητοῦντες στῆσαι, τῇ δικαιοσύνῃ τοῦ θεοῦ οὐχ ὑπετάγησαν.

Car ne cognoiſſans point la iuſtice de Dieu, & cerchans d'eſtablir leur propre iuſtice, ils ne ſont point rangés à la iuſtice de Dieu.

4. Τέλος γὰρ νόμου χριστὸς, εἰς δικαιοσύνην παντὶ τῷ πιστεύοντι.

Car Chriſt eſt la fin de la Loy, en iuſtice à tout croyant.

5. Μωσῆς γὰρ γράφει τὴν δικαιοσύνην τὴν ἐκ τοῦ νόμου, ὅτι ὁ ποιήσας αὐτὰ ἄνθρωπος, ζήσεται ἐν αὐτοῖς.

Car Moyſe deſcrit ainſi la iuſtice qui eſt par la Loy, aſſauoir, Que l'homme qui fera ces choſes, viura par icelles.

6. Ἡ δὲ ἐκ πίστεως δικαιοσύνη οὕτω λέγει, μὴ εἴπῃς ἐν τῇ καρδίᾳ σου, τίς ἀναβήσεται εἰς τὸν οὐρανόν; τουτέστι χριστὸν καταγαγεῖν.

Mais la iuſtice qui eſt par la foy, dit ainſi, Ne di point en ton cœur, Qui mõtera au ciel? cela eſt ramener Chriſt d'en haut:

7. Ἤ, τίς καταβήσεται εἰς τὴν ἄβυσσον; τουτέστι χριστὸν ἐκ νεκρῶν ἀναγαγεῖν.

Ou, qui deſcendra en l'abyſme? cela eſt ramener Chriſt des morts.

8. Ἀλλὰ τί λέγει; ἐγγύς σου τὸ ῥῆμά ἐστιν ἐν τῷ στόματί σου, καὶ ἐν τῇ καρδίᾳ σου. τουτέστι τὸ ῥῆμα τῆς πίστεως ὃ κηρύσσομεν.

Mais que dit-elle? La parole eſt pres de toi en ta bouche, & en ton cœur. C'eſt là la parole de la foy, laquelle nous preſchons.

9. Ὅτι ἐὰν ὁμολογήσῃς ἐν τῷ στόματί σου κύριον Ἰησοῦν, καὶ πιστεύσῃς ἐν τῇ καρδίᾳ σου, ὅτι ὁ θεὸς αὐτὸν ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν, σωθήσῃ.

Car ſi tu confeſſes le Seigneur Ieſus de ta bouche, & que tu croyes en ton cœur que Dieu l'a reſſuſcité des morts, tu ſeras ſauué.

CAP. X.

3. Ignorantes enim iuſtitiam Dei, & ſuam quærentes ſtatuere, iuſtitiæ Dei non ſunt ſubiecti.

For they / being ignorant of the righteouſnes of God / and going about to ſtabliſhe theyr owne righteouſneſſe / haue not ſubmitted them ſelues to the righteouſnes of God.

4. Finis enim legis, Chriſtus: ad iuſtitiam omni credenti.

For Chriſt is the ende of the Law for righteouſneſſe vnto euery one that beleeueth.

5. Moyſes enim ſcripſit, quoniam iuſtitiam quæ ex lege eſt qui fecerit homo, vivet in ea.

For Moſes thus deſcribeth the righteouſnes which is of the Lawe / That the man which doeth theſe things / ſhall liue thereby.

6. Quæ autem ex fide eſt iuſtitia, ſic dicit, Ne dixeris in corde tuo, quis aſcendet in cælum? id eſt, Chriſtum deducere.

But the righteouſnes which is of fayth / ſpeaketh on this wiſe / Say not in thine heart / Who ſhall aſcend into heauen? (that is to bring Chriſt from aboue.)

7. Aut quis deſcendet in abyſſum? hoc eſt, Chriſtum à mortuis revocare.

Or / Who ſhall deſcend into yͤ deepe? (that is to bring Chriſt againe from the dead.)

8. Sed quid dicit ſcriptura? Prope eſt verbum in ore tuo, & in corde tuo, hoc eſt verbum fidei quod prædicamus.

But what ſayth it? The word is nere thee / euen in thy mouth / & in thine heart. This is the word of fayth which we preach.

9 Quia ſi confitearis in ore tuo Dominum Ieſum, & in corde tuo credideris quod Deus illum ſuſcitavit à mortuis: ſalvus eris.

For if thou ſhalt confeſſe with thy mouth the Lord Jeſus / and ſhalt beleeue in thine heart / that God rayſed him vp from the dead / thou ſhalt be ſaued.

Das X. Capittel.

3. Denn ſie erkennen die Gerechtigkeit nicht / die für Gott gilt / vnd trachten jhre eigene Gerechtigkeit auffzurichten / vnd ſind alſo der Gerechtigkeit / die für Gott gilt / nicht vnterthan.

Thi de kende icke den Retferdighed / ſom gelder faar Gud / oc de tracte effter at oprette deris egen Retferdighed / oc ere icke ſaa den Retferdighed vnderdanige / ſom gelder faar Gud.

4. Denn Chriſtus iſt des Geſetzes ende / Wer an den glaubet / der iſt Gerecht.

Thi Chriſtus er Lowens ende / Huo ſom tror paa Hannem / hand er Retferdig.

5. Moſes ſchreibet wol von der Gerechtigkeit / die auß dem Geſetze komt̃ / welcher Menſch diß thut / der wirdt darinnen leben.

Moſe ſcreff vel om Retferdighed / ſom kommer aff Lowen / Huilcket Menniſke ſom dette gør / hand ſkal leffue der vdi.

6. Aber die Gerechtigkeit auß dem Glauben / Spricht alſo: Sprich nicht in deinem hertzen: Wer wil hinauff gen Himmel fahren? (Das iſt nicht anders / denn Chriſtum herab holen).

Men den Retferdighed aff troen / ſiger ſaa / Sig icke i dit hierte / Huo vil fare hen op i Himmelen (Det er icke andet / end at hente Chriſtum hid ned.

7. Oder / wer wil hinab in die Tieffe fahren? (Das iſt nichts anders / denn Chriſtum von den todten holen.)

Eller / huo vil fare ned i Dybet? (Det er icke andet / end at hente Chriſtum fra de Døde.)

8. Aber was ſagt ſie? Das wort iſt dir nahe / nemlich / in deinem Munde / vnd in deinem Hertzen. Diß iſt das wort vom Glauben / daß wir predigẽ.

Men huad ſiger hun? Ordet er dig nær / ſom er i din Mund / oc vdi dit Hierte. Dette er det ort om Troen / ſom wi predicke.

9. Denn ſo du mit deinem Munde bekenneſt Jeſum / daß er der HERR ſey / vnnd glaubeſt in deinem Hertzen / daß jn Gott von den todten aufferwecket hat / ſo wirſt du ſelig.

Thi der ſom du bekender Jheſum met din mund / at hand er HERRE / oc tror i dit hierte / ad Gud opueckte hannem fra de Døde / da bliffuer du ſalig.

Kapitola X.

3. Neb neznagjce Bożij ſprawedlnoſti / a ſwau hledijce vſtanowiti / ſprawedlnoſti Bożij nebyli poddáni.

Bo ſpráwiedliwośći Bożey nieznáiac / y właſna ſprawiedliwość chcac poſtánowic / ſpráwiedliwośći Bożey nie byli poddáni.

4. Konec zagiſté Zákona geſt Kryſtus / k ſprawedlnoſti każdému wěřijcýmu.

Gdyż Kryſtus ieſt koniec zakonu ku ſpráwiedliwośći wſzelkiemu ktory wierzy.

5. Neb Moyżijš napſal / że který Człowěk bude činiti ſprawedlnoſt / kteráż geſt z Zákona żiw bude w nij.

Abowiem Moiżeſz opiſuie ſpráwiedliwość ktora ieſt z zakonu: Iż człowiek ktoryby ie czynił / będźie żył przez nie.

6. Ta pak ſprawedlnoſt / kteráż geſt z Wijry / takto prawij: Neřijkey w ſrdcy twém: Kdo wſtaupij na Nebe? to geſt Kryſtu rozkázati ſſtaupiti.

A ſprawiedliwość ktora ieſt z wiáry / thák mowi: Nie mow w ſercu twoim / ktoż wſtapi w niebo? Toć ieſt Kryſtuſá zwodźić z wyſokośći.

7. Aneb kdo ſſtaupij do Pekla? to geſt z mrtwých Kryſta powolati.

Abo kto zſtapi w przepáść? Toć ieſt Kryſtuſá záſie zmartwych przywodźić.

8. Ale co dij Pijſmo? Blijzkoſt tebe geſt ſlowo w vſtech twých / a w ſrdcy twém. Tok geſt ſlowo wijry / o kterémž hláſáme.

Ale coż powieda? Bliſko ćiebie ieſt ſlowo w vſtach thwoich / y w ſercu twoim / toć ieſt ſlowo wiáry ktore przepowiedamy.

9. Budeſſli zagiſté wyznáwati vſty twými Kryſta Gežijſſe / a Srdcem twým wěřiti / że geſt ho Buoh wzkřijſyl z Mrtwých / ſpaſen budeſs.

Że ieſliby ś wyznał vſty twoimi Páná Jezuſá / y vwierzył w ſercu twoim że go Bog zmartwych wzbudził / będźieſz zbawion.

י

10 לבא גיר דמהימן בה
מזדדק ופומא דמודא
בה חיא :

Percioche col cuore si crede à giustitia, è con la bocca si confessa à salute.

11 אמר גיר כתבא דכל
דמהימן בה לא נבהת :

Imperoche la Scrittura dice, Chiunque crede in lui, nō restarà con vergogna.

12 ובהדא לא פרש לא
ליהודיא ולא לארמיא
חד הו גיר מריא דכלהון
דעתיר בכל דקרא לה :

Perche non ci è distintione alcuna di Giudeo, ò di Greco: conciosia che vn medesimo è Signor di tutti, ricco inuerso tutti quei che l'inuocano.

13 כל גיר דנקרא שמה
דמריא יחא :

Percioche chiunque inuocarà il nome del Signore sarà saluo.

14 איכנא הכיל נקרון
לאינא דלא היימנו או
איכנא נהימנון להו דלא
שמעוהי או איכנא י
ישמעון דלא מכרזנא :

Come dunque inuocaranno colui, nelqual non hanno creduto? e come crederanno in quello, di cui non hanno vdito? come ne vdiranno senza predicatore?

15 או איכנא נכרזון אן
לא נשתלחון איך דכתיב
דמא יאין רגליהון
דמסברי שלמא ודמסברי
טבתא :

E come predicaranno se non son mandati? si come è scritto, Quanto son belli i piedi di coloro che annuntiano la pace, di coloro dico che annuntiano i beni.

16 אלא לא הוא כלהון
אשתמעו לסברתא ד
דאונגליון אשעיא גיר
אמר מרי מנו הימן לברת
קלן :

Ma non tutti hanno obbedito à l'Euangelio. Percioche Esaia dice. Signore chi ha creduto à la nostra predicatione?

י

10 כִּי־בִלְבָבוֹ יַאֲמִין אִישׁ אֶל־הַצְּדָקָה וּבְפִיו יְתוֹדֶה לִתְשׁוּעָה :

Porque con el coraçon ſe cree para alcançar juſticia: mas con la boca ſe haze confeſſion para alcançar ſalud.

11 כִּי אָמַר הַכָּתָב כָּל קֹוָיו וְכָל־אֲשֶׁר יַאֲמִינוּ בוֹ לֹא יֵבוֹשׁוּ :

Porque la Eſcriptura dize, Todo aquel que en el creyere, no ſerá auergonçado.

12 כִּי אֵינֶנּוּ מַבְדִּיל בֵּין הַיְּהוּדִים וּבֵין הַגּוֹיִם כִּי הוּא אֲדוֹנֵי כֻלָּם עָשִׁיר עַל־כֻּלָּם הַקֹּרְאִים בִּשְׁמוֹ :

Porque no ay differencia de Iudio y de Griego: porque el miſmo es el Sennor de todos, rico para con todos los que lo inuocan.

13 כִּי כֹּל אֲשֶׁר יִקְרָא בְּשֵׁם יְהוָה יִמָּלֵט :

Porque todo aquel que inuocare el Nombre del Sennor, ſera ſaluo.

14 וְאֵיכָכָה יִקְרָאוּהוּ אֲשֶׁר בּוֹ לֹא הֶאֱמִינוּ וְאֵיךְ יַאֲמִינוּ בוֹ אֲשֶׁר עָלָיו לֹא שָׁמְעוּ וְאֵיכָה יִשְׁמְעוּ בִּבְלִי־מְבַשֵּׂר :

Como pues inuocaran à quel en el qual no han creydo? Y como creeràn à aquel de quien no han oydo? Y como oyran ſi no ay quien les predique?

15 וְאֵיךְ יְבַשְּׂרוּ אִם לֹא שֻׁלָּחוּ כְּמוֹ נִכְתַּב מַה נָּאווּ עַל־הֶהָרִים רַגְלֵי מְבַשֵּׂר מַשְׁמִיעַ שָׁלוֹם מְבַשֵּׂר טוֹב מַשְׁמִיעַ יְשׁוּעָה :

Y como predicaran algunos ſi no fueren embiados? como eſta eſcripto, Quan hermmoſos ſon los pies de los que annuncian el Euangelio de la paz. de los que annuncian el Euangelio de los bienes?

16 אַךְ כִּי לֹא כֻלָּם שָׁמְעוּ לַבְּשׂוֹרָה גַּם יְשַׁעְיָהוּ אָמַר יְהוָה מִי הֶאֱמִין לִשְׁמוּעָתֵנוּ :

Mas no todos obedecen àl Euangelio que Iſaias dize, Sennor, quien creyó à nueſtro oydo.

ι'.

10. Καρδίᾳ γὰρ πιστεύεται εἰς δικαιοσύνην· στόματι δὲ ὁμολογεῖται εἰς σωτηρίαν.

Car de cœur on croit à iuſtice, & de bouche on fait confeſſion à ſalut.

11. Λέγει γὰρ ἡ γραφὴ, ὅτι πᾶς ὁ πιστεύων ἐπ' αὐτῷ, οὐ καταισχυνθήσεται.

Car l'Eſcriture dit, Quiconque croit en lui, ne ſera point confus.

12. Οὐ γάρ ἐστι διαστολὴ Ἰουδαίου τε καὶ Ἕλληνος· ὁ γὰρ αὐτὸς κύριος πάντων, πλουτῶν εἰς πάντας τοὺς ἐπικαλουμένους αὐτόν.

D'autant qu'il n'y a point de difference du Iuif ne du Grec: car il y a vn meſme Seigneur de tous qui eſt riche enuers tous ceux qui l'inuoquent.

13 Πᾶς γὰρ ὃς ἂν ἐπικαλέσηται τὸ ὄνομα κυρίου, σωθήσεται.

Car quiconque inuoquera le Nom du Seigneur ſera ſauué.

14. Πῶς οὖν ἐπικαλέσονται εἰς ὃν οὐκ ἐπίστευσαν; πῶς δὲ πιστεύσουσιν οὗ οὐκ ἤκουσαν; πῶς δὲ ἀκούσουσι χωρὶς κηρύσσοντος;

Comment donc inuoquerent-ils celui auquel ils n'ont point creu? & comment croiront-ils en celui duquel ils n'ont point ouï parler? & comment orront ils ſans qu'il y ait qui leur preſche?

15. Πῶς δὲ κηρύξουσιν, ἐὰν μὴ ἀποσταλῶσι; καθὼς γέγραπται, ὡς ὡραῖοι οἱ πόδες τῶν εὐαγγελιζομένων εἰρήνην, τῶν εὐαγγελιζομένων τὰ ἀγαθά.

Et comment preſchera on ſinon qu'il y en ait qui ſoyent enuoyés? ainſi qu'il eſt eſcrit, O que les pieds de ceux qui annoncent paix ſont beaux, voire de ceux qui annoncent les choſes bonnes.

16. Ἀλλ' οὐ πάντες ὑπήκουσαν τῷ εὐαγγελίῳ, Ἡσαΐας γὰρ λέγει, κύριε, τίς ἐπίστευσε τῇ ἀκοῇ ἡμῶν;

Mais tous n'ont pas obei à l'Euangile: car Eſaie dit, Seigneur, qui a creu à noſtre predication?

CAP. X.

10. Corde enim creditur ad iuſtitiam: ore autem confeſſio fit ad ſalutem.

For with the heart man beleeueth vnto righteouſnes / and with the mouth man confeſſeth to ſaluation.

11. Dicit enim ſcriptura: Omnis qui credit in illum non confundetur.

For the Scripture ſayth / Whoſoeuer beleeueth in him / ſhall not be aſhamed.

12. Non enim eſt diſtinctio Iudæi & Græci: nam idē Dominus omnium, dives in omnes qui invocant illum.

For there is no difference betweene the Jewe and the Grecian: for he that is Lord ouer all / is rich vnto all / that call on him.

13. Omnis enim quicunq; invocaverit nomen Domini, ſalvus erit.

For whoſoeuer ſhall call vpon the Name of the Lord / ſhalbe ſaued.

14. Quomodo ergo invocabunt in quem non crediderunt? Aut quomodo credent ei quem non audierunt? Quomodo autem audient ſine prædicante?

But how ſhall they cal on him / in whome they haue not beleeued? And how ſhal they beleeue in him / of whome they haue not heard? and how ſhall they heare without a preacher?

15. Quomodo verò prædicabunt niſi mittantur? ſicut ſcriptum eſt: Quam ſpecioſi pedes evangelizantium pacem, evāgelizantium bona.

And howe ſhall they preach / except they be ſent? as it is written / Howe beautifull are the feete of them which bring glad tidings of peace / and bring glad tidings of good things.

16. Sed non omnes obediunt evangelio. Iſaias enim dicit, Domine, quis credidit auditui noſtro.

But they haue not all obeyed the Goſpel: for Eſaias ſayth / Lord / who hath beleeued our report.

Das X. Capitel.

10. Denn ſo man von hertzen glaubet / ſo wird man gerecht / Vnnd ſo man mit dem Munde bekennet / ſo wird man ſelig.

Thi at tror mand aff Hiertet / da bliffuer mand retferdig / oc bekender mand met Munden / Da bliffuet mand ſalig.

11. Denn die Schrifft ſpricht: Wer an jhn glaubet / wirdt nicht zu ſchanden werden.

Thi Scrifften ſiger / Huo ſom tror paa hannem / hand ſkal icke bliffue beſkemmet.

12. Es iſt hie kein vnterſcheidt vnter Jüden vnnd Griechen / es iſt aller zumal ein HErr / reich vber alle / die jhn anruffen.

Her er inted forſkel iblant Jøder oc Greker / De haffue alleſammen en HERRE / ſom er Rig offuer alle dem / ſom paa kalde hannem.

13. Denn wer den Namen deß HErren wird anruffen / ſoll ſelig werden.

Thi at huo ſom kalder paa HERRENS Naffn / hand ſkal bliffue ſalig.

14. Wir ſollen ſie aber anruffen / an den ſie nicht glauben? Wie ſollen ſie aber glauben / von dem ſie nichts gehört haben? Wie ſollen ſie aber hören ohn Prediger?

Men huorledis ſkulde de kalde paa den / ſom de icke tro paa? Oc huorledis ſkulle de tro paa den / om huilcken de haffue inted hørt? Oc huorledis ſkulle de høre vden Predickere?

15. Wie ſollen ſie aber predigen / wo ſie nicht geſandt werden? Wie denn geſchrieben ſtehet: Wie lieblich ſind die füſſe dere / die den Fried verkündigen / die das gute verkündigen.

Oc huorledis ſkulle de predicke / om de bliffue icke vdſende? Lige ſom oc ſcreffuit ſtaar / Huor deylige ere deris Føder / ſom forkynde Fred / de ſom forkynde det gode.

16. Aber ſie ſind nicht alle dem Euangelio gehorſam. Denn Eſaias ſpricht: HERR / wer glaubet vnſerm predigen?

Men de ere icke alle Euangelio lydige. Thi Eſaias ſiger / HERRE / Huo tror vor predicken?

Kapitola X.

10. Srdcem ſe zaſtiſtě wěřij k ſprawedlnoſti / ale vſty wyznánij bywá k ſpaſenij.

Abowiemći ſercem wierza ku ſpráwiedliwośći / á vſty wyznánie czynią ku zbáwieniu.

11. Nebo prawij Pijſmo: Každý kdož wěřij w něho / nebude zahanben:

Gdyż piſmo powieda: Wßelki kto weń wierzy / pohańbion nie będźie.

12. Nenijť giſtě rozdijlu mezy Zidem / a Rzekem: neb geden geſt PAN / wſſech / bohatý ke wſſem / kteřijž wzýwagij ho.

Abowiemći niemáß rozności áni Zydá / áni Greká / bo tenże Pan wßytkich bogáty ieſt ná wßytki ktorzy go wzywáią.

13. Každý zagiſtě kdožkoli wzýwati bude Gměno PAně / Spaſen bude.

Abowiem wßelki ktoryby wzywał imienia Páńſkiego / będźie zbáwion.

14. Ale kterak budau wzýwati toho / w kterěhož newěřili? Aneb kterak vwěřij tomu / o kterěmž neſlyſſeli? A kterak vſlyſſý / bez kazatele?

Jakoż tedy będą wzywáli tego w ktorego nie vwierzyli? Jákoż záś vwierzą te o ktorym nie ſłyßeli? A iáko vſłyßą oprocz przepowiedáiące?

15. A kterak kázati budau / nebudauli poſláni? Jakož pſáno geſt: Kterak kráſně nohy těch / kteřijž zwěſtugij pokog / kteřijž zwěſtugij dobrě wěcy.

Jákoż záſie będą przepowiedáli / ieſliby nie byli poſłáni? gdyż ták nápiſano ieſt: Jákoż piękne nogi tych ktorzy pokoy opowiedáią: ktorzy opowiedáią dobre rzeczy.

16. Ale ne wſſyckni gſau poſluſſni Ewangelium. Nebo Yzaýáš prawij: PANE / kdo geſt vwěřil ſlyſſenij naſſemu?

Aleć nie wßyſcy vſłucháli Ewánieliey / ábowiem Ezáiaß mowi: Pánie ktoż vwierzył przepowiedániu náßemu?

י

17 מְכִיל הַיְמָנוּתָא מֶן מַשְׁמַע אֶדְנָא הִי וּמַשְׁמַע אֶדְנָא מֶן מֶלְתָא דַאלָהָא׃

La fede dunque è da l'vdito, e l'vdito è per la parola di Dio.

18 אֶלָא אָמַר אֶנָא דַלְמָא לָא שְׁמַעוּ וְהָא בְכֻלָּהּ אַרְעָא נֶפְקַת בַּרַת קָלְהוֹן וּבְסוֹפַיְהּ דְתֵבֵיל מֶלַיְהוֹן׃

Ma dico io. Non hanno eglino vdita? Anzi il lor ſuono è andato per tutta la terra, e le lor parole infino à l'eſtremità de l'vniuerſo.

19 אֶלָא אָמַר אֶנָא דַלְמָא לָא יִדַע יִסְרָיֵל קַדְמָיָא מוּשֶׁא הָכַנָא אָמַר אַטְנְכוֹן בְּעַם דְלָא עַם וּבְעַמָא דְלָא מֶתְטַפְּיס אַרְגְּזְכוֹן׃

Ma dico io, Iſraël non l'ha egli conoſciuto? Moiſe per il primo dice, Io v'incitarò à geloſia per vna gente, che non è gente: e vi commouerò ad ira per vna gente ſtolta.

20 אֶשַׁעְיָא דֵין אַמְרַח וְאָמַר דְאֶתְחַזִית לַאילֵין דְלָא בְעָאוּנִי וְאֶשְׁתַּכְּחֵת לַאילֵין דַעְלַי לָא שַׁאלוּ׃

Dipoi Eſaia prende ardire, e dice, Io ſono ſtato trouato da quelli che non mi cercauano: e mi ſon renduto manifeſto à quelli che non domandauano di me.

21 לְאִיסְרָיֵל דֵין אָמַר דְפֶשְׁטֵת אִידַי יַוְמָא כֻּלֵּהּ לְוָת עַמָא דְמֶתְחַרֵא וְלָא מֶתְטַפְּיס׃

Ma contra ad Iſraël dice, Io ho diſteſe tutto'l giorno le mani ad vn popolo rebelle e contradicente.

יא

1 אֶלָא אָמַר אֶנָא דַלְמָא דַחְקֵהּ אֱלָהָא לְעַמֵהּ חָס אָף אֶנָא גֵּיר מֶן יִסְרָיֵל אֶנָא מֶן זַרְעֵהּ דַאבְרָהָם מֶן שַׁרְבְּתָא דְבֶנְיָמֶן׃

Io dico dunque, Iddio ha egli rifiutato il ſuo popolo? Non ſia gia: percioche io ancora ſono Iſraëlita, del ſeme d'Abraam, de la tribu di Beniamin.

י

17 עַל־כֵּן הָאֱמוּנָה מִשְּׁמוּעָה וְהַשְּׁמוּעָה בִּדְבַר יְהֹוָה׃

Luego la fe es por el oyr: y el oydo por la palabra del Chriſto.

18 כִּי אִם אוֹמֵר אֲנִי הֲלֹא שָׁמָעוּ כִּי בְּכָל הָאָרֶץ יָצָא קוֹלָם וּבִקְצֵה תֵבֵל מִלֵּיהֶם׃

Mas digo yo no han oydo? antes cierto por toda la tierra ha ſalido la fama de ellos, y haſta los cabos de la redondez de la tierra las palabras deellos.

19 אַךְ אוֹמֵר אֲנִי הֲלֹא יָדַע יִשְׂרָאֵל מֹשֶׁה הָרִאשׁוֹן אָמַר וַאֲנִי אַקְנִיאֵם בְּלֹא עָם בְּגוֹי נָבָל אַכְעִיסֵם׃

Mas digo yo no ha Iſrael venido àl conocimiento? Primeramente Moyſen dize, Yo os prouocaré à celos con gente que no es mia: con gente ignorante os prouocaré à yra.

20 וִישַׁעְיָהוּ וָמַם לֵאמֹר נִדְרַשְׁתִּי לְלוֹא שָׁאָלוּ נִמְצֵאתִי לְלוֹא בִקְשֻׁנִי׃

Item, Iſaias oſa dezir, Fué hallado de los que no me buſcauan: manifeſtéme à los que no preguntauan por mi.

21 וְאֶל־יִשְׂרָאֵל אָמַר פֵּרַשְׂתִּי יָדַי כָּל־הַיּוֹם אֶל־עַם סוֹרֵר הַהוֹלְכִים הַדֶּרֶךְ לֹא טוֹב אַחַר מַחְשְׁבֹתֵיהֶם׃

Item, contra Iſrael dize, Todo el dia eſtendi mis manos àl pueblo rebelle y contradezidor.

יא

1 וְאוֹמֵר אָנֹכִי אִם מָאַס אֱלֹהִים אֶת־עַמּוֹ חָלִילָה כִּי גַם אֲנִי יִשְׂרְאֵלִי הוּא מִזֶּרַע אַבְרָהָם מִמַּטֵּה בִנְיָמִין׃

Digo pues, ha Deſechado Dios à ſu pueblo? En ninguna manera, porque tambien yo ſoy Iſraelita, de la ſimiente de Abraham, del tribu de Ben-jamin.

ι.

17. Ἄρα ἡ πίστις ἐξ ἀκοῆς· ἡ δὲ ἀκοὴ διὰ ῥήματος θεοῦ.

La foy donc eſt par l'ouir: & l'ouir par la parole de Dieu.

18. Ἀλλὰ λέγω, μὴ οὐκ ἤκουσαν; μενοῦνγε εἰς πᾶσαν τὴν γῆν ἐξῆλθεν ὁ φθόγγος αὐτῶν, καὶ εἰς τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης τὰ ῥήματα αὐτῶν.

Mais (ie demande) ne l'ont-ils point oui: ains leur ſon eſt allé par toute la terre, & leurs paroles iuſques aux bouts du monde.

19. Ἀλλὰ λέγω, μὴ οὐκ ἔγνω ἰσραήλ; πρῶτος μωσῆς λέγει, ἐγὼ παραζηλώσω ὑμᾶς ἐπ' οὐκ ἔθνει, ἐπὶ ἔθνει ἀσυνέτῳ παροργιῶ ὑμᾶς.

Mais (ie demande) Iſrael ne l'a il point cognu: Moyſe le premier dit, Ie vous prouoquerai à ialouſie par celui qui n'eſt point peuple: ie vous eſmouuerai à ire par vne nation deſtituee d'intelligence.

20. Ἡσαΐας δὲ ἀποτολμᾷ, καὶ λέγει, εὑρέθην τοῖς ἐμὲ μὴ ζητοῦσιν. ἐμφανὴς ἐγενόμην τοῖς ἐμὲ μὴ ἐπερωτῶσι.

Et Eſaie s'enhardit tout à fait, & dit, I'ai eſté trouué de ceux qui ne me cerchoyent point: & ſuis manifeſtement apparu à ceux qui ne s'enqueroyent point de moi.

21. Πρὸς δὲ τὸν ἰσραὴλ λέγει, ὅλην τὴν ἡμέραν ἐξεπέτασα τὰς χεῖράς μου πρὸς λαὸν ἀπειθοῦντα καὶ ἀντιλέγοντα.

Mais quant à Iſrael, il dit, I'ai tout le iour eſtendu mes mains vers vn peuple rebelle & contrediſant.

ΚΕΑΛ. ια'.

Λέγω οὖν, μὴ ἀπώσατο ὁ θεὸς τὸν λαὸν αὐτοῦ; μὴ γένοιτο· καὶ γὰρ ἐγὼ ἰσραηλίτης εἰμί. ἐκ σπέρματος ἀβραάμ, φυλῆς βενιαμίν.

Ie demande donc, Dieu a-il debouté ſon peuple? Ainſi n'aduiene: car ie ſuis auſſi Iſraelite, de la poſterité d'Abraham, de la lignee de Ben-iamin.

CAP. X.

17. Ergo fides ex auditu: auditus autem per verbum Chriſti.

Then faith is by hearing / and hearing by the worde of God.

18. Sed dico, Nunquid non audierunt? Et quidem in omnem terram exivit ſonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum.

But I demaunde / Haue they not heard? No dout their ſounde went out through all the earth / and their words into the ends of the world.

19. Sed dico, Nunquid Iſraël non cognovit? Primus Moyſes dicit, Et ego ad ęmulationem vos adducam in non gentem, in gentem inſipientem, in iram vos mittam.

But I demaund / Did not Iſrael knowe God? Firſt Moſes ſaith/ I will prouoke you to enuie by a nation that is not my nation / & by a fooliſh nation I will anger you.

20. Iſaias autem audet, & dicit, Inventus ſum à non quærentibus me: palam apparui iis qui me non interrogabant.

And Eſaias is bolde/ and ſayth/ I was found of them that ſought me not/ and haue bene made manifeſt to them that aſked not after me.

21. Ad Iſraël autem dicit, Tota die expandi manus meas ad populum non credentem, & contradicentem mihi.

And vnto Iſrael he ſayth: All the day long haue I ſtretched forth mine hande vnto a diſobedient / and gaine ſaying people.

CAP. XI.

DIco ergo: Nunquid Deus repulit populum ſuum? Abſit. Nam & ego Iſraëlita ſum, ex ſemine Abraham, de tribu Ben-iamin.

I demande them/ Hath God caſt away his people? God forbid: for I alſo am an Iſraelite/ of the ſeede of Abraham/ of the tribe of Beniamin.

Das X. Capitel.

17. So kompt der Glaube auß der predig/ das predigen aber durch das Wort Gottes.

Saa kommer Troen aff predicken/ Oc predicken formedelſt Guds ord.

18. Ich ſage aber: Haben ſie es nicht gehöret? Zwar es iſt je in alle Land außgegangen jrer ſchall/ vnd in alle Welt jhre Wort.

Men ieg ſiger / Haffue de det icke hørt? Sandelige der er io deris liud vdgangen i alle Land / oc deris ord i al Verden.

19. Ich ſage aber/ Hat es Iſrael nicht erkannt? Der erſte Moſes ſpricht: Ich wil euch eifern machen ůber dem/ das nicht mein Volck iſt/ vnd ůber einem vnverſtendigen Volck wil ich euch erzůrnen.

Men ieg ſiger / Kende Iſrael det icke? Den førſte Moſe ſiger / Jeg vil gøre eder nidkære paa dem / ſom ere icke mit Folck / oc ieg vil fortørne eder paa it wforſtandige Folck.

20. Jeſaias aber darff wol ſo ſagen: Ich bin erfunden von denen/ die mich nicht geſucht haben / vnd bin erſchienen denen / die nicht nach mir gefragt haben.

Oc Eſaias tør vel ſaa ſige / Jeg er funden aff dem / ſom mig icke ſøgte/ oc ieg er obenbaret faar dem/ſom icke ſpurde effter mig.

21 Zu Iſrael aber ſpricht er: Den gantzen tag habe ich meine Hånde außgeſtrecket / zu dem Volck / daß jm nicht ſagen leſſet/ vnd widerſpricht.

Men hand ſiger til Iſrael / Jeg vdrecte mine Hender den gantſke dag / til det Folck / ſom icke vil lade ſig ſige / oc ſiger imod.

Das XI. Capitel.

So ſage ich nun: Hat denn Gott ſein Volck verſtoſſen? Das ſey ferne. Denn ich bin auch ein Iſraeliter/ von dem Samen Abraham/ auß dem Geſchlecht BenJamin.

SAa ſiger ieg nu / Haffuer da Gud forſkudet ſit Folck? Det vere longt fra. Thi ieg er oc en Iſraeliter / aff Abrahams Sæd / aff BenJamins Slect.

Kapitola X.

17. Protož wijra z ſlyſſenij/ a ſlyſſenij ſkrze Slowo Kryſtowo.

Wiárá tedy ieſt z ſłuchánia/ á ſłuchánie przez ſłowo Boże.

18. Ale prawijmě / zdali gſau neſlyſſeli? An zagiſté powſſý zemi roznesl ſe zwuk gegich / a až do končin okreſſlku země / ſlowa gegich.

Ale powiedam/ zali nie ſłyßeli? R owßem ná wßythke ziemie wyßedł głos ich / y ná końcżyny świátá ſłowá ich.

19. Ale prawijm: Zdaliž geſt nepoznal lid Jzrahelſký. Ano prwnij z nich Moyžijš / řekl: Ják záwiſti wás přiwedu ſkrze Národ kterěhož nemáte za lid/ a popudjm wás k hněwu ſkrze Lid blázniwý.

Lecz powiedam / zali Jzráel nie poznał Bogá? Pirwßyć Moiżeß mowi: Ja was poruße ku zazdrości przez narod kthory nie ieſt narodem / przez narod nierozumny zagniewam was.

20. Též Yzayáš ſměle mluwij/ a dij: Nalezen gſem od těch / kteřijž mne nehledali / zgewně gſem ſe okázal těm kteřijž ſe na mne neptali.

A Ezáiaß bierze śmiáłość y mowi: Jeſtem náleziony od tych ktorzy mię nie ßukáli/ á zſtałem ſię iáwnym tym ktorzy ſię o mnie nie pytáli.

21. Ale k Lidu Jzrahelſkému dij: Celý den wztahowal gſem ruce mé k Lidu / kterýž mně newěřij/ ale odporný geſt.

A przeciw Jzráelowi mowi: Przez cały dzień rozßyrzałem ręce moie do ludu nieposłußnego y odpornego.

Kapitola XI.

PRotož prawijm: Zdali geſt Bůh zawrhl Lid ſwuog? Nikoli. Neb y já Jzrahelſký gſem / z ſemene Abrahamowa / z pokolenij Benyaminowa.

MOwie thedy / izali Bog odrzucił lud ſwoy? Nie day tego Boże/ Abowiemci y iam ieſt Jzráelczykiem/ z plemienia Abráámowego / z pokolenia Beniáminowego.

יא

2 לָא דְּחַק אֱלָהָא לְעַמֵּהּ אֵינָא דְּמִן קְדִים יָדַע הֲוָא לֵהּ אוֹ לָא יָדְעִין אַנְתּוּן בַּכְּתָבָא דְּאֵלִיָּא מָנָא אָמַר כַּד קָבֵל הֲוָא לַאלָהָא עַל יִסְרָיֵל וְאָמַר׃

Non ha Iddio rifiutato il ſuo popolo, ilquale egli haueua dauanti conoſciuto. Non ſapete voi quel che la Scrittura dice d'Elia? come egli domanda à Dio contra Iſraël, dicendo.

3 מָרְיָא לִנְבִיָּיךְ קַטְּלוּ וּלְמַדְבְּחָיךְ חַפְּיוּ וְאֶנָּא הוּ בַּלְחוּדַי אֶשְׁתַּחְרֵת וּבָעֵין לְנַפְשִׁי׃

Signore, eſſi hanno ammazzati i tuoi Profeti. & hanno ruinati i tuoi altari, & io ſon reſtato ſolo, e cercano di toglierm i la vita.

4 וְאַתְאֲמַר לֵהּ בְּגֶלְיָנָא דְּהָא שֶׁבְקֵת לְנַפְשִׁי שַׁבְעָא אַלְפִּין גַּבְרִין אַילֵין דְּעַל בּוּרְכַּיְהוּן לָא בְּרַכוּ וְלָא סְגֶדוּ לְבַעְלָא׃

Ma che gli dice la diuina riſpoſta? Io m'ho riſerbati ſette milia huomini che non hanno piegato il ginocchio à Baal.

5 הָכַנָּא אָף בְּזַבְנָא הָנָא שַׁרְכָנָא הוּ אֶשְׁתַּחַר בִּגְבִיתָא דְּטַיְבוּתָא׃

Coſi dunque ancor nel tempo preſente ci ſono alcune reliquie ſecondo l'elettion gratuita.

6 אֶן דֵּין בְּטַיְבוּתָא לָא הֲוָא מִן עֲבָדֵא וְאֶן לָא טַיְבוּתָא לָא אִיתַיָּהּ טַיְבוּתָא אֶן דֵּין בְּעֲבָדֵא לָא הֲוָא מִן טַיְבוּתָא וְאֶן לָא עַבְדָא לָא אִיתַיְהּ עֲבָדָא׃

E s'egli è per gratia, non è piu per opere: altrimenti la gratia non è piu gratia. Ma s'egli è per opere, gia non è piu gratia: altrimenti l'opera non è piu opera.

7 מָנָא הָכִיל הָי דְּבָעֵא הֲוָא יִסְרָיֵל לָא אֶשְׁכַּח גְּבִיתָא דֵּין אֶשְׁכַּחַת שַׁרְכְהוּן דֵּין אֶתְעַוַּרוּ בְּלֶבְּהוּן׃

Che coſa dunque? Quello che Iſrael cerca, non l'ha conſeguito: ma l'elettione l'ha cōſeguito, & il reſto è ſtato indurato.

8 אַיכַנָּא דַּכְתִיב דְּיַהֵב לְהוּן אֱלָהָא רוּחָא מְדַעְרַנִיתָא וְעַיְנֵא דְּלָא נֶבְחֲרוּן בְּהֵין וְאֶדְנֵא דְּלָא נֶשְׁמְעוּן עַדְמָא לְיַוְמָא דְּיַוְמָנָא׃

Si com'è ſcritto, Iddio ha dato loro vno ſpirito di ſtupore, occhÿ da non vedere, & orecchie da non vdire, inſin al giorno d'hogi.

יא

2 לֹא מָאַס אֱלֹהִים אֶת־עַמּוֹ אֲשֶׁר מִקֶּדֶם יְדָעוֹ הֲלֹא יְדַעְתֶּם בְּאֵלִיָּהוּ מַה מְדַבֵּר הַכְּתָב כַּאֲשֶׁר מִתְפַּלֵּל אֶל־יְהוָה עַל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר׃

No ha Dios deſechado ſu pueblo, alqual antes conoció. O no ſabeys que dize de Elias la Eſcriptura, como hablando con Dios dize contra Iſrael.

3 יְהוָה אֶת־נְבִיאֶיךָ הָרְגוּ בֶחָרֶב וְאֶת־מִצְבְּחוֹתֶיךָ הָרָסוּ וָאִוָּתֵר אֲנִי לְבַדִּי וַיְבַקְשׁוּ אֶת־נַפְשִׁי לְקַחְתָּהּ׃

Sennor, á tus Prophetas han muerto, y tus altares han minado, y yo he quedado ſolo y procuran matarme.

4 כִּי אִם מָה אוֹמֵר לוֹ דְּבַר יְהוָה הִשְׁאַרְתִּי בְיִשְׂרָאֵל שִׁבְעַת אֲלָפִים אִישׁ כָּל הַבִּרְכַּיִם אֲשֶׁר לֹא כָרְעוּ לַבַּעַל׃

Mas que le dize la diuina reſpueſta? Yo me he dexado ſiete mil varones que no han doblado las rodillas delante de Baal.

5 כֵּן גַּם בָּעֵת הַזֹּאת שְׁאֵרִית כְּמִבְחַר הַתְּחִנָּה הָיְתָה׃

Anſi tambien en eſte tiempo han quedado reliquias por la elecion gracioſa de Dios.

6 וְאִם בִּתְחִנָּה אֵינֶנָּה עוֹד מִפְּעָלִים אוֹ הַתְּחִנָּה אֵינֶנָּה עוֹד תְּחִנָּה וְאִם מִפְּעָלִים אוֹ אֵינֶנָּה עוֹד מִתְּחִנָּה אוֹ הַפֹּעַל אֵינֶנּוּ פֹּעַל עוֹד׃

Y ſi por gracia, luego no por las obras: otramente la gracia ya no es gracia: (y ſi por las obras ya no es gracia, otramente la obra ya no es obra.)

7 וּמַה זֹּאת אֲשֶׁר מְבַקֵּשׁ יִשְׂרָאֵל אוֹתָהּ לֹא אָחָז אַךְ הַמִּבְחָר אֲחָזָהּ וְהָאֲחֵרִים כֹּהוּ׃

Pues que? Lo que buſcaua Iſrael, aquello no ha alcançado, mas los electos lo han alcançado: y los de mas fueron cegados.

8 כְּמוֹ נִכְתַּב כִּי־נָסַךְ עֲלֵיהֶם יְהוָה רוּחַ תַּרְדֵּמָה וְנָתַן לָהֶם עֵינַיִם וְלֹא יִרְאוּ אָזְנַיִם וְלֹא יִשְׁמְעוּ עַד־הַיּוֹם הַזֶּה׃

(Como eſta eſcripto, Dioles Dios eſpiritu de remordimiento, ojos con que nó vean, y oydos con que no oygan,) haſta el dia de oy.

ια'.

2. Οὐκ ἀπώσατο ὁ θεὸς τὸν λαὸν αὐτοῦ ὃν προέγνω. ἢ οὐκ οἴδατε ἐν ἠλίᾳ τί λέγει ἡ γραφή; ὡς ἐντυγχάνει τῷ θεῷ κατὰ τοῦ ἰσραήλ, λέγων.

Dieu n'a point debouté ſon peuple, lequel il a auparauant cognu. Ne ſauez-vous pas que l'Eſcriture dit d'Elie? comment il fait requeſte à Dieu contre Iſrael, diſant.

3. Κύριε, τοὺς προφήτας σου ἀπέκτειναν, καὶ τὰ θυσιαστήριά σου κατέσκαψαν, κἀγὼ ὑπελείφθην μόνος, καὶ ζητοῦσι τὴν ψυχήν μου;

Seigneur, ils ont tué tes Prophetes, & ont demoli tes auteis: & ie ſuis demeuré moi ſeul, & ſi taſchent à m'oſter la vie.

4. Ἀλλὰ τί λέγει αὐτῷ ὁ χρηματισμός; κατέλιπον ἐμαυτῷ ἑπτακισχιλίους ἄνδρας, οἵτινες οὐκ ἔκαμψαν γόνυ τῇ βάαλ.

Mais que lui fut-il reſpondu de Dieu? Ie me ſuis reſerué ſept mille hommes, qui n'ont point ployé le genouil deuant Baal.

5. Οὕτως οὖν καὶ ἐν τῷ νῦν καιρῷ λεῖμμα κατ' ἐκλογὴν χάριτος γέγονεν.

Ainſi donc auſſi au temps preſent il y a du reſidu ſelon l'election de grace.

6. Εἰ δὲ χάριτι, οὐκ ἔτι ἐξ ἔργων· ἐπεὶ ἡ χάρις οὐκ ἔτι γίνεται χάρις, εἰ δὲ ἐξ ἔργων, οὐκ ἔτι ἐστὶ χάρις· ἐπεὶ τὸ ἔργον, οὐκ ἔτι ἐστὶν ἔργον.

Que ſi c'eſt par grace, ce n'eſt plus par les œuures: autrement, grace n'eſt plus grace: mais ſi c'eſt par les œuures, ce n'eſt plus par grace: autrement œuure n'eſt plus œuure.

7. Τί οὖν; ὃ ἐπιζητεῖ ἰσραήλ, τοῦτο οὐκ ἐπέτυχεν. ἡ δὲ ἐκλογὴ ἐπέτυχεν, οἱ δὲ λοιποὶ ἐπωρώθησαν.

Quoi donc? ce qu'Iſrael eſt apres à cercher, il ne l'a point obtenu, mais l'election l'a obtenu, & les autres ont eſté endurcis.

8. Καθὼς γέγραπται. ἔδωκεν αὐτοῖς ὁ θεὸς πνεῦμα κατανύξεως, ὀφθαλμοὺς τοῦ μὴ βλέπειν, καὶ ὦτα τοῦ μὴ ἀκούειν· ἕως τῆς σήμερον ἡμέρας.

Ainſi qu'il eſt eſcrit, Dieu leur a dóne vn eſprit aſſopi: & des yeux pour ne point voir, & des oreilles pour ne point ouir iuſqu'au iour preſent.

CAP. XI.

2. Non repulit Deus plebem ſuam quam præſcivit. An neſcitis in Elia quid dicit Scriptura: quemadmodum interpellat Deum adverſum Iſraël, (*dicens.*)

God hath not caſt away his people which he knewe before. Knowe ye not what the Scripture ſaith of Elias/ howe he maketh requeſt vnto God agaynſt Iſrael/ ſaying.

3. Domine, prophetas tuos occiderunt, altaria tua ſuffoderunt: & ego relictus ſum ſolus, & quærunt animam meam.

Lord/ they haue killed thy Prophets/ and digged downe thine altars: and I am left alone/ and they ſeeke my life?

4. Sed quid dicit illi divinum reſponſum? Relîqui mihi ſeptem millia virorum, qui non curvaverunt genua Baal.

But what ſayeth the anſwere of God to him? I haue reſerued vnto my ſelfe ſeuen thouſande men/ which haue not bowed the knee to Baal.

5. Sic ergo & in hoc tempore reliquiæ ſecundùm electionem gratiæ ſalvæ factæ ſunt.

Euen ſo then at this preſent time is there a remnant through the election of grace.

6. Si autem gratia: iam non ex operibus, alioquin gratia iam non eſt gratia, (*ſi ex operibus, iam non eſt gratia, quoniam opus id non eſt opus.*)

And if it be of grace/ it is no more of works: or els were grace no more grace: but if it be of workes/ it is no more grace: or els were worke no more worke.

7. Quid ergo? quod quærebat Iſraël, hoc non eſt conſecutus: electio autem conſecuta eſt: cæteri verò excæcati ſunt.

What then? Iſrael hath not obteyned y he ſought: but the election hath obteyned it/ and the reſt haue bene hardened.

8. Sicut ſcriptum eſt: Dedit illis Deus ſpiritum compunctionis: oculos, ut non videant: & aures, ut non audiant uſque in hodiernum diem.

According as it is written/ God hath giuen them the ſpirite of ſlumber: eyes that they ſhoulde not ſee/ and eares that they ſhould not heare vnto this day.

Das XI. Capitel.

2. Gott hat ſein Volck nicht verſtoſſen/ welches er zuvor verſehen hat. Oder wiſſet jhr nicht/ was die Schrifft ſaget von Elia? Wie er tritt für Gott wider Jſrael. Vnd ſpricht:

Gud haffuer icke forſkudet ſit Folck/ huilcket hand tilforn haffuer forſeet. Eller vide i icke/ huad Scrifften ſiger om Elia? Huorledis hand gaar frem faar Gud mod Jſrael/ oc ſiger.

3. HERR/ ſie haben deine Propheten getödtet/ vnd haben deine Altar außgegraben/ vnd ich bin allein überblieben/ vnd ſie ſtehen mir nach meinem Leben.

HERRE/ De haffue ihielſlaget dine Propheter/ oc de haffue opgraffuet dine Altere/ oc ieg er alene offuerble ien/ oc de ſkaa effter mit Liff.

4. Aber was ſagt jm die Göttliche Antwort? Jch habe mir laſſen überbleiben ſieben tauſend Mañ/ die nicht haben jhre Knie gebeuget für dem Baal.

Men huad ſiger det guddommelige genſuar til hannem? Jeg loed mig offuerbliffue ſiu tuſinde Mend/ ſom icke bøyde deris knæ faar Baal.

5. Alſo gehets auch jetzt zu diſer zeit/ daß dennoch etliche bleiben nach der Wahl der Gnaden.

Saa gaar det oc nu paa denne tid/ met diſſe offuerbleffne/ effter naadens Vduelelſe.

6. Jſts aber auß Gnaden/ ſo iſts nicht auß verdienſt der Werck/ Sonſt würde Gnade nicht Gnade ſein. Jſts aber auß verdienſt der Werck/ ſo iſt die Gnade nichts/ Sonſt were verdienſt nicht verdienſt.

Men er det aff naade/ da er det icke aff Gerningers fortienſte/ Ellers bleffue naade icke naade. Men er det aff gerningers fortienſte/ da er naaden inted/ Ellers vaare fortienſte icke fortienſte.

7. Wie denn nun? Das Jſrael ſuchet/ das erlanget er nicht/ die Wahl aber erlanget es/ Die andern ſind verſtockt.

Huorledis da nu? Det Jſrael ſøger/ det faar hand icke/ Men Vduelelſen faar det/ De andre ere forherdede.

8. Wie geſchrieben ſtehet: Gott hat jnen gegeben einen erbitterten Geiſt/ Augen daß ſie nicht ſehen/ vnd Ohren daß ſie nicht hören/ biß auff den heutigen tag.

Lige ſom ſcreffuit ſtaar/ Gud gaff dem en genſtridig Aand/ øyen at de icke ſee/ oc øern at de icke høre/ indtil denne dag.

Kapitola XI.

2. Nezawrhl geſt Buoh Lidu ſwého/ kterýž geſt předzwěděl. Zdali newijte co dij Pijſmo o Eliáſſowi/ kterak ſe modlil Bohu proti lidu Izrahelſkému/ řka:

Nie odrzucilci Bog ludu ſwego ktory on przed tym poznal/ A zaż niewiecie co piſmo o Heliaſzu mowi? iáko rozmáwia z Bogiem/ mowiąc przeciwko Izráelowi.

3. PANE/ Proroky twé gſau zmordowali/ a Oltáře twé zbořili? Já pak zuoſtal gſem ſám/ a hledagij bezžiwotij mého.

Pánie proroki twoie pobili/ y oltarze thwoie poborzyli/ á iam ſam zoſtał/ y ſzukáia duſze moiey.

4. Ale co pak dij gemu odpowěd Božij? Zůſtawil gſem ſobě ſedm Tiſycůw mužůw/ kteřijž neklaněli ſe před Bálem.

Ale coż mu odpowiedziano od Bogá? Zoſtáwilem ſobie ſiedm tyſiecy meżow/ ktorzy ſie nie klániáli przed obrázem Báalowym.

5. A protož tak geſt y w tomto čaſu/ oſtatkowé wedlé wywolenij miloſti Božij ſpaſeni gſau.

Tákże tedy y czáſu tego zſtáło ſie to zoſtáwienie podług wybránia z láſki.

6. A poněwádž z miloſti Božij/ giž ne z ſkutkuow? Ginák miloſt/ giž nenij miloſtij. Pakli z ſkutkůw/ giž nenij miloſt. Nebo tak ſkutek/ giž nenij ſkutek.

A ieſli z láſki/ iużci nie z vczynkow/ bo ináczey/ láſka iuż nie ieſt láſka/ A ieſli z vczynkow/ iuż nie ieſt láſka bo inaczey/ vczynek iuż nie ieſt vczynkiem.

7. Což tehda? Czehož hledal lid Izrahelſký/ toho geſt nedoſſel: ale wywolenij geſt doſſlo/ ginij pak oſlepeni gſau.

Coż tehdy? Czego Izráel ſzuká tego nie doſtał/ ále wybráni doſtáli/ á drudzy zákamienieli.

8. Jakož geſt pſáno: Že dal gim Buoh ducha žkenij: oči/ aby newiděli/ a vſſý aby neſlyſſeli/ až do dneſſnijho dne.

Iáko ieſt napiſſano: Dal im Bog ducha ſtrerfienia/ oczy áby nie widziały y vſzy áby nie ſlyſzáły/ aż do dziſieyſzego dnia.

יא

9 ודויד תוב אמר יהוא
פתורהון קדמיהון לפחא
ופורענהון לתוקלתא׃

E Dauid dice, Conuertasi la mensa loro in laccio, e in trabocchetto, e in Vrtamento, e ciò per loro retributione.

10 יחשכן עיניהון דלא
יחזון וחצהון בכלזבן יהוא
כפיף׃

Oscurinsi gli occhij loro, si che non veggano: e piega tu sempre il lor dosso.

11 אמר אנא הין דלמא
אתתקלו איך דנפלון חס
אלא בתוקלתהון דילהון
הוו חייא לעממא לטננהון׃

Io dico dunque, sono eglino inciampati per cadere? Non gia: ma per la lor caduta, è venuta la salute à i Gentili, per prouocarli ad emulatione.

12 ואן תוקלתהון הות
עותרא לעלמא ו
וחיבותהון עותרא ל
לעממא כמא הכיל
שומליהון׃

Doue se la lor caduta è la ricchezza del mondo, e la lor diminutione è la ricchezza de Gentili: quanto piu sarà la lor piena abbondantia?

13 לכון דין אמר אנא
לעממא אנא דאיתי
שליחא דעממא ל
לתשמשתי משבח אנא׃

Io dico à voi Gentili: inquanto che io sono Apostolo de Gentili, honoro il mio ministerio.

14 דלמא אטן לבני בסרי
ואחיא אנשין מנהון׃

Per prouare se per alcun modo io potessi prouocar quelli de la mia carne ad emulatione, e salui alcun di loro.

51 אן גיר מסתליבותהון
תרעותא לעלמא הות
כמא הכיל פוניהון אלא
חייא דמן בית מיתא׃

Perche se il rifiuto di loro è la riconciliatione del mondo: che sarà il ricetimento, se non vita da morte?

יא

9 ודוד אמר יהי־שלחנם לפניהם
לפח למוקש לשלומים׃

Y Dauid dize, Sea les buelta su mesa en lazo, y en red, y en trompeçadero, y en paga.

10 תחשכנה עיניהם מראות
מתניהם תמיד המעד׃

Sus ojos sean escurecidos paraque no vean: y agouiales siempre el espinazo.

11 ואומר אני הנגפו לנפול
חלילה כי־אם בעולתם הישועה
היא לגוים לקנאתם׃

Digo pues, trompecaron luego de tal manera, que cayessen del todo? En ninguna manera mas por la cayda deellos vino la salud à las Gentes paraque por ellas fuessen prouócados á celos.

12 ואם עולתם הון ועשר
העולם היא ומחתתם המון
הגוים כמה יותר מלאם׃

Y si la cayda deellos es la riqueza del mundo, y el menoscabo deellos la riqueza de las gentes, quanto mas lo sera el henchimientó deellos?

13 ולכם הגוים אומר אני
ובהיותי שליח הגוים את—
כהנתי אאדיר׃

Porque (à vosotros dico gentes) en quanto à la verdad yo soy Apostol de las Gentes, mi ministerio honrro.

14 או אם אקניא את־בשרי
ואושיע אחדים מקצתם׃

Si en alguna manera prouocasse à çelos à mi nacion, y hiziesse saluos algunos deellos.

15 ואם מאוסם חליפת העולם
מה מקח כי—אם חיים
ממתים׃

Porque si el desechamiento deellos es la reconciliacion del mundo, que sera el recebimiento deellos, si no vida de los muertos?

ιά.

9. Καὶ δαυὶδ λέγει, γενηθήτω ἡ τράπεζα αὐτῶν εἰς παγίδα, καὶ εἰς θήραν, καὶ εἰς σκάνδαλον, καὶ εἰς ἀνταπόδομα αὐτοῖς.

Et Dauid dit, Que leur table leur soit tournee en piege & en tresbuchement, & ce pour leur retribution.

10. Σκοτισθήτωσαν οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτῶν τοῦ μὴ βλέπειν, καὶ τὸν νῶτον αὐτῶν διαπαντὸς σύγκαμψον.

Que leurs yeux soyent obscureis pour ne point voir: & courbe continuellement leur dos.

11. Λέγω οὖν, μὴ ἔπταισαν, ἵνα πέσωσι; μὴ γένοιτο. ἀλλὰ τῷ αὐτῶν παραπτώματι ἡ σωτηρία τοῖς ἔθνεσιν, εἰς τὸ παραζηλῶσαι αὐτούς.

Mais ie demande, Ont-ils choppé pour tresbucher: Ainsi n'aduiene: mais par leur cheute le salut est aduenu aux Gentils, pour les prouoquer à ialousie.

12. Εἰ δὲ τὸ παράπτωμα αὐτῶν πλοῦτος κόσμου, καὶ τὸ ἥττημα αὐτῶν πλοῦτος ἐθνῶν, πόσῳ μᾶλλον τὸ πλήρωμα αὐτῶν;

Or si leur cheute est la richesse du Monde, & leur diminution la richesse des Géntils: combien plus le sera leur abondance?

13. Ὑμῖν γὰρ λέγω τοῖς ἔθνεσιν, ἐφ᾽ ὅσον μέν εἰμι ἐγὼ ἐθνῶν ἀπόστολος, τὴν διακονίαν μου δοξάζω.

Car ie parle à vous, Gentils, entant certes que ie suis Apostre des gentils, ie ren honorable mon ministere:

14. Εἴπως παραζηλώσω μου τὴν σάρκα, καὶ σώσω τινὰς ἐξ αὐτῶν.

Pour voir si en quelque façon ie puis prouoquer ceux de ma chair a ialousie, & en sauuer quelques vns.

15. Εἰ γὰρ ἡ ἀποβολὴ αὐτῶν, καταλλαγὴ κόσμου, τίς ἡ πρόσληψις, εἰ μὴ ζωὴ ἐκ νεκρῶν.

Car si leur reiection est la reconciliation du monde, quelle sera leur reception, sinon vie d'entre les morts?

CAP. XI.

9. Et David dicit, Fiat menſa eorum: in laqueum & in captionem, & in ſcandalum, & in retributionem illis.

And Dauid ſayeth / Let their table be made a ſnare/and a net/ and a ſtumbling blocke / euen for a recompence vnto them.

10. Obſcurentur oculi eorum ne videant, & dorſum eorum ſemper incurva.

Let their eyes be darkened yͤ they ſee not / and bowe downe their backe alwayes.

11. Dico ergo, Nunquid ſic offenderunt ut caderent? Abſit. Sed illorum delicto, ſalus eſt Gentibus, ut illos æmulentur.

I demaunde then/ Haue they ſtumbled/that they ſhoulde fall? God forbid: but through their fal ſaluation cōmeth vnto the Gentiles / to prouoke them to follow them.

12. Quod ſi delictum illorum divitiæ ſunt mundi, & diminutio eorum divitiæ Gentium: quanto magis plenitudo eorum?

Wherefore if the fall of them be the ryches of the worlde / and the diminiſhing of them the riches of the Gentiles/howe much more ſhall theyr abundaunce be?

13. Vobis enim dico Gentibus, quandiu quidem ego ſum Gentium Apoſtolus, miniſterium meum honorificabo.

For in that I ſpeake to you Gentiles/in as much as I am the Apoſtle of the Gentiles/I magnifie mine office.

14. Siquo modo ad æmulandum provocem carnem meam, & ſalvos faciam aliquos ex illis.

To trie if by any means I might prouoke them of my fleſh to follow thē/ and might ſaue ſome of them.

15. Si enim amiſſio eorum, reconciliatio eſt mundi: quę aſſumptio, niſi vita ex mortuis?

For if the caſting away of them be the reconciling of the worlde/what ſhall the receiuing be/ but life from the dead?

Das XI. Capitel.

9. Vnd David ſpricht: Laß jhren Tiſch zu einem Strick werden/ vnd zu einer Berückung / vnd zum Ergerniß / vnd jhnen zur vergeltung.

Oc Dauid ſiger / Lad deris Bort bliffue til en Snare / oc til en felde oc til en forargelſe / oc dem ſelff til Betalninge.

10. Verblende jhre augen / daß ſie nicht ſehen/ vnd beuge jren rücken allezeit.

Forblinde deris øyen/at de ſkulle icke ſee / oc bøye altid deris Rig.

11. So ſage ich nun / Sind ſie darumb angelauffen / daß ſie fallen ſolten? Das ſey ferne. Sondern auß jhrem fall iſt den Heiden das Heil widerfahren/ auff daß ſie denen nacheiffern ſolten.

Saa ſiger ieg nu / Løbe de der faare paa / at de ſkulde falde? Det vere longt fra. Men aff deris Fald er Salighed vederfaren Hedningene/ Paa det at de ſkulde vere niedkære effter dem.

12. Denn ſo jhrer Fall der Welt Reichthumb iſt/ vnd jhr ſchade iſt der Heiden Reichthumb / Wie vil mehr wenn jhr zahl voll würde?

Thi at er deris Fald Verdens Rigdom/ oc deris Skade er Hedningenis rigdom / Huor meget mere om deris tal bleffue fult?

13. Mit euch Heiden rede ich. Denn dieweil ich der Heiden Apoſtel bin/ wil ich mein ampt preiſen.

Met eder Hedninge taler ieg/ Effterdi ieg er Hedningenis Apoſtel / da vil ieg priſe mit Embede.

14. Ob ich möchte die/ ſo mein fleiſch ſind / zu eiffern reitzen/ vnd jrer etliche ſelig machen.

Om ieg kunde drage dem til niedkærhed/ſom ere mit kød / oc gøre nogle ſalige aff dem.

15. Denn ſo jrer verluſt der Welt verſöhnung iſt / was were das anders/ denn das leben von den todten nemen?

Thi at er deris fortabelſe Verdens forligelſe/Huad vaare det andet / end at tage Liffuit aff de døde?

Kapitola XI.

9. A Dawid dij: Budiž Stůl gegich před nimi za oſydlo/ a k polapenij gich/ a k pohorſſenij/ y k odplacenij zlého gim.

A Dawid mowi: Niechay im bedzie ſtol ich miaſto ſidła/ y zaſadki/ y otracenia / y rowney nagrody.

10. Očj gegich ať gſau zatmijny / ať newidij / a hřbet gegich nakloňug wždycky.

Niech zaćmione beda oczy ich áby nie przeyźrzeli/ á ſkurcz zawżdy grzbiet ich.

11. Protož prawijm: Zdali gſau Židé tak kleſli / aby zcela padli? Nikoli. Ale gegich kleſnutijm ſpaſenij ſtalo ſe Pohanům / aby gich w tom náſledowali.

Mowie tedy: A zaż ſie otrácili áby padli? Nie day tego Boże / ale przez ich przeſtepſtwo zſtało ſie zbáwienie pogánom/ dla thego áby ie wzruſzył ku zazdrości.

12. Geſtliže kleſnutij gegich geſt zbožij Swěta / a gegich vmenſſenij geſt zbožij Pohánůw/ čijm wijce plnoſt gegich?

A ieſli ich przeſtepſtwo ieſt bogáctwem świátá/ á vmnieyſzenie ich bogáctwem pogánow/ iákoż dáleko wiecey bedzie ich nápełnienie?

13. Wám zagiſté prawijm pohanům / pokudž gſem Apoſſtolem Pohanſkým/ poſluhowánij mé welebiti budu.

Abowiem powiedam wam pogánom / ilem ieſt Apoſtolem pogánow / iż ia vrząd moy zacnym czynie.

14. Zdabych kterak k náſledowánij mohl popuditi Tělo mé/ a k ſpaſenj přiweſti některé z nich.

Ieſliżbych ktorym ſpoſoben: pobudził ku zazdrości powinowate moie/ y záchował niektore z nich.

15. Neb poněwádž zawrženij gegich geſt ſmijřenij ſwěta: co pak bude giného gegich zaſe přigetij/ než žiwot z mrtwých?

Abowiem ieſli odrzucenie ich ieſt ziednanie świata/ iákie bedzie przyiecie/ iedno żywot z martwych?

יא

16 אֶן דֵּין רִשִׁיתָא קַדִּישָׁא אַף גְּבִילְתָא וְאֶן עֶקָּרָא קַדִּישׁ הוּ אַף סַוְכֵּא׃

Doue ſe le primitie ſon ſante , ancor la maſſa è ſanta : e ſe la radice è ſanta, ſono i rami ancora

17 וְאֶן מֶן סַוְכֵּא אֶתְפַּשַׁח וְאַנְתְּ דְּזַיְתָא אַנְתְּ דַּבְרָא אֶתְטַעְמַתְּ בְּדוּכְיָתְהֵין וַהֲוַיתְּ שׁוּתָּפָא לְעֶקָּרֵה וַלְשׁוּמְנֵה דְּזַיְתָא׃

Che ſe alcuni de rami ſi ſon rotti,e tu che eri oliuaſtro,ſei ſtato inneſtato in luogo d'eſſi, e fatto partecipe de la radice , e de la graſſezza de l'oliuo.

18 לָא תֶשְׁתַּבְהַר עַל סַוְכֵּא אֶן דֵּין מֶשְׁתַּבְהַר אַנְתְּ לָא הוּא אַנְתְּ שָׁקִיל לֵהּ לְעֶקָּרָא אֶלָּא הוּ עֶקָּרָא שָׁקִיל לָךְ׃

Non ti gloriar contra i rami,che ſe ti glorij , non porti gia tu la radice , ma la radice porta te.

19 וְכַבַּר תֵּאמַר דְּסַוְכֵּא דְּאֶתְפַּשַׁח דְּאֶנָא בְּדוּכְיָתְהֵין אֶתְטְעֵם׃

Hor tu dirai , I rami ſi ſon rotti , acciochè io vi foſſi inneſtato.

20 שַׁפִּיר הָלֵין מֶטוּל דְּלָא הַימֵנוּ אֶתְפַּשַׁחוּ אַנְתְּ דֵּין בְּהַימָנוּתָא קָמְתְּ לָא תֶתְרִים בְּרֶעְיָנָךְ אֶלָּא דְּחַל׃

Ben dici , eſſi ſi ſon rotti per l'incredulità , e tu ſtai ſaldo per la fede : non ti leuare in ſuperbia, ma ſta in timore.

21 אֶן אַלָהָא גֵּיר עַל סַוְכֵּא דְּמֶן כְּיָנְהֵין לָא חָס דַּלְמָא אַף לָא עֲלַיךְ יְחוּס׃

Perche ſe Iddio non ha perdonato à i rami naturali guarda che non auuenga, che ne anco à te perdoni.

22 חֲזִי הָכִיל בַּסִימוּתֵהּ וְקַשְׁיוּתֵהּ דְּאַלָהָא עַל אִילֵין דְּנְפַלוּ קַשְׁיוּתָא עֲלַיךְ דֵּין בַּסִימוּתָא אֶן תְּקַוֵּא בָהּ בְּבַסִימוּתָא וְאֶן לָא אַף אַנְתְּ תֶתְפַּשַׁח׃

Vedi dunque la benignità e la ſeuerità di Dio. La ſeuerità in quelli che ſon caduti : e la benignità in te, ſe tu perſeuerai ne la ſua benignità : altrimenti tu ancora ſarai tagliato.

יא

16 וְאִם הַבִּכּוּר קָדוֹשׁ הוּא גַּם הָעֲרִיסָה וְאִם הַשֹּׁרֶשׁ קָדוֹשׁ גַּם הָאָמִיר׃

Y ſi el primer fruto es ſancto,tambien lo ſera el todo y ſi la rayz es ſancta, tambien lo ſeran los ramos.

17 וְאִם אֲחָדִים מֵאֲמִירִים נִשְׁבָּרוּ וְאַתְּ בִּהְיוֹתְךָ זֵית־הַשָּׂדֶה נִשְׁתַּלְתָּ בָּהֶם וְחָבֵר שֹׁרֶשׁ וְשֶׁמֶן הַזַּיִת נִהְיֵיתָה׃

Y ſi algunos de los ramos fueron quebrados y tu ſiendo azebuche has ſido enxerido en lugar de ellos,y has ſido hecho participante de la rayz y de la groſſura de la oliua.

18 אַל־תִּתְהַלֵּל עַל־הָאֲמִירִים וְאִם תִּתְהַלֵּל אֵינְךָ סוֹבֵל אֶת־הַשֹּׁרֶשׁ כִּי־אִם הַשֹּׁרֶשׁ סוֹבֵל אוֹתָךְ׃

No te jactes contra los ramos : y ſi te jactas ſabe que no ſuſtentas tu à la rayz,ſino la rayz à ti.

19 וְאוֹמֵר אַתָּ נִשְׁבְּרוּ הָאֲמִירִים לְהִשָּׁתֵל אוֹתִי׃

Diras pues,Los ramos fueron quebrados paraque yo fueſſe enxerto.

20 הֵיטֵב עַל־כִּי לֹא הֶאֱמִינוּ נִשְׁבָּרוּ וְאַתָּה בֶּאֱמוּנָה קָמְתָּ אַל־תְּהִי חָכָם בְּעֵינֶיךָ כִּי־אִם יְרָא׃

Bien por ſu incredulidad fueron quebrados mas tu por la fe eſtas en pie : no te en ſoberuezcas antes teme.

21 וְאִם יְהוָה לֹא חָמַל עַל־הָאֲמִירִים אֲשֶׁר כְּדֶרֶךְ הַטֶּבַע הֵמָּה פֶּן גַּם עָלֶיךָ לֹא יַחְמֹל׃

Que ſi Dios no perdonò à los ramos naturales,à ti tampoco no perdòne.

22 וּרְאֵה גַּם אֶת־טוּב וְגַם אֶת־מָאוּס הָאֱלֹהִים בָּאֵלֶּה אֲשֶׁר נָפְלוּ אֶת־הַמָּאוּס וְעָלֶיךָ אֶת־הַטּוּב אִם תַּעֲמֹד בַּטּוּב וְאִם לֹא גַּם אַתְּ תִּגָּמֵר׃

Mira antes la bondad,y la ſeueridad de Diôs la ſeueridad ciertamente en los que cayeron: mas la bondad (de Dios) en ti, ſi permanecieres en la bondad : otramente tu tambien ſeràs cortado.

ια'.

16. Εἰ δὲ ἡ ἀπαρχὴ ἁγία, καὶ τὸ φύραμα· καὶ εἰ ἡ ῥίζα ἁγία, καὶ οἱ κλάδοι.

Or ſi les premices ſont ſainctes , auſſi eſt la maſſe : & ſi la racine eſt ſaincte, auſſi ſont les branches.

17. Εἰ δέ τινες τῶν κλάδων ἐξεκλάσθησαν, σὺ δὲ ἀγριέλαιος ὢν ἐνεκεντρίσθης ἐν αὐτοῖς, καὶ συγκοινωνὸς τῆς ῥίζης καὶ τῆς πιότητος τῆς ἐλαίας ἐγένου.

Que ſi quelques vnes des branches ont eſté retranchees : & toi qui eſtois oliuier ſauuage , as eſté enté en la place d'icelles,& as eſté fait participant de la racine & de la graiſſe de l'oliuier.

18. Μὴ κατακαυχῶ τῶν κλάδων. εἰ δὲ κατακαυχᾶσαι, οὐ σὺ τὴν ῥίζαν βαστάζεις, ἀλλ' ἡ ῥίζα σέ.

Ne te glorifie point contre les branches : que ſi tu te glorifies , ce n'eſt pas toi qui portes la racine , mais c'eſt la racine qui te porte.

19. Ἐρεῖς οὖν. ἐξεκλάσθησαν οἱ κλάδοι, ἵνα ἐγὼ ἐγκεντρισθῶ.

Or tu diras, les branches, ont eſté retranchees,afin que i'y fuſſe enté.

20. Καλῶς. τῇ ἀπιστίᾳ ἐξεκλάσθησαν· σὺ δὲ τῇ πίστει ἕστηκας. μὴ ὑψηλοφρόνει, ἀλλὰ φοβοῦ.

C'eſt bien dit,elles ont eſté retranchees par incredulité,&tu es debout par foy : ne t'elleue point par orgueil , mais crain.

21. Εἰ γὰρ ὁ θεὸς τῶν κατὰ φύσιν κλάδων οὐκ ἐφείσατο, μήπως οὐδὲ σοῦ φείσηται.

Car ſi Dieu n'a point eſpargne les branches naturelles,garde qu'il n'aduienne qu'auſſi il ne t'eſpargne point.

22. Ἴδε οὖν χρηστότητα καὶ ἀποτομίαν θεοῦ· ἐπὶ μὲν τοὺς πεσόντας, ἀποτομίαν· ἐπὶ δὲ σε χρηστότητα, ἐὰν ἐπιμείνῃς τῇ χρηστότητι· ἐπεὶ καὶ σὺ ἐκκοπήσῃ.

Regarde donc la benignité & la ſeuerité de Dieu : aſſauoir la ſeuerité ,ſur ceux qui ſont tresbuſchés : & la benignité enuers toi,ſi tu perſeueres en ſa benignité:autrement du ſeras auſſi coupé

GAP. XI.

16. Quod ſi delibatio ſancta eſt, & maſſa: & ſi radix ſancta, & rami.

For if the firſt fruites be holy / ſo is the whole lumpe: and if the roote be holy / ſo are the branches.

17. Quòd ſi aliqui ex ramis fracti ſunt, tu autem cùm oleaſter eſſes, inſertus es in illis, & ſocius radicis, & pinguedinis olivæ factus es.

And though ſome of the braunches bee broken of / and thou being a wild oliue tree / waſt graft in for them / and made partaker of the root / & fatneſſe of the oliue tree.

18. Noli gloriari adverſus ramos. Quod ſi gloriaris: nō tu radicem portas, ſed radix te.

Boaſt not thy ſelfe againſt the branches: and if thou boaſt thy ſelfe / thou beareſt not the roote / but the roote thee.

19. Dicis ergo: Fracti ſunt rami, ut ego inſerar.

Then wilt ſay then / The braunches are broken of / that I may be graft in.

20. Bene: propter incredulitatem fracti ſunt, tu autem fide ſtas: noli altum ſapere, ſed time.

Well: through vnbeliefe they are broken of / and thou ſtandeſt by fayth: be not high minded / but feare.

21. Si enim Deus naturalibus ramis non pepercit: ne fortè nec tibi parcat.

For if God ſpared not the natural braunches / take heede / leſt he alſo ſpare not thee.

22. Vide ergo bonitatem & ſeveritatem Dei: in eos quìdem qui ceciderunt, ſeveritatem: in te autem bonitatem Dei, ſi permanſeris in bonitate, alioquin & tu excidêris.

Beholde therefore the bountifulneſſe / & ſeueritie of God: toward thē which haue fallen / ſeueritie: but towarde thee / bountifulnes / if thou continue in his bountifulnes: or els thou ſhalt alſo be cut of.

Das XI. Capitel.

16. Iſt der Anbruch heilig / ſo iſt auch der Teig heilig / vnd ſo die Wurtzel heilig iſt / ſo ſind auch die Zweige heilig.

Er Melet hellig da er oc Deyen hellig / Oc er Roden hellig / da ere oc Grenene hellig.

17. Ob aber nun etliche von den Zweigen zubrochen ſind / vnnd du / da du ein wilder Oelbaum wareſt / biſt vnter ſie gepfropffet / vnd theilhafftig worden der Wurtzel vnd des Saffts im Oelbaum.

Oc om nu nogle aff Grenene ere ſønderbrudne / oc du / der du vaaſt it vilt Olie træ / eſt podet iblant dem / oc eſt bleffuen delactig i Olie træens roed oc vedſke.

18. So rühme dich nicht wider die Zweige. Rhümeſt du dich aber wider ſie / ſo ſolt du wiſſen / daß du die Wurtzel nicht trägeſt / ſondern die Wurtzel träget dich.

Saa roſe dig icke mod Grenene. Men roſer du dig mod dem / Da ſkalt du vide at du bær icke roden / men roden bær dig.

19. So ſprichſt du / die Zweige ſind zubrochen / daß ich hinein gepfropffet würde.

Saa ſiger du da / Grenene ere ſønderbrudne / at ieg ſkulde podis der ind.

20. Iſt wol geredt / ſie ſind zubrochen vmb jhres vnglaubens willen / Du ſteheſt aber durch den glauben. Sey nicht ſtoltz / ſondern förchte dich.

Det er vel ſagd. De ere ſønderbrudne for deris vantro ſkyld / Oc du ſtaar formedelſt Troen. Ver icke Hoffmodig / men frycte dig.

21. Hat Gott der natürlichen Zweige nicht verſchonet / daß er villeicht dein auch nicht verſchone.

Haffuer Gud icke ſpart de naturlige Grene / At hand maa vel ſke oc icke ſkal ſpare dig.

22. Darumb ſchau die güte vnnd den ernſt Gottes. Den ernſt an denen / die gefallen ſind / die güte aber an dir / ſo ferne du an der güte bleibeſt / Sonſt wirſt du auch abgehauen werden.

Der faare ſee Guds godhed oc ſtrenghed / Strengheden mod dem / ſom er faldne / Oc godheden mod dig / Saa fremt ſom du bliffuer i godheden / Ellers bliffuer du oc affhuggen.

Kapitola XI.

16. Geſtliže prwotiny ſwaté gſau / také ſwaté gé wſſecko z nich poſſlé: a geſtli kořen ſwatý / tehdy y ratoleſti ſwaté gſu.

A ieſli pirworodztwá ſa świete / ieſtci świete y zádziálanie / A ieſli korzeń świety ieſt / tedy też y gáłązki.

17. A ač někteřé ratoleſti gſu vlomeny / ty pak byw planau Oliwau / ſſtjpen gſy mezy ně / a včiněn gſy aučaſtnijkem kořene y tučnoſti Oliwy:

A ieſli ſie niektore gáłązki wyłamáły / á thy będąc płoná oliwá / miáſto ich ieſteś wßczepion / y zſtałeś ſie vczeſtnikiem korzenia / y tłuſtośći oliwney.

18. Nechlubiž ſe proti ratoleſtem: Pakli ſe chlubijß / nety kořen neſeß / ale kořen tebe.

Nie chlubże ſie przećiw gáłązkom / bo ieſli ſie chlubiß / nie ty korzenia noßiß / ále korzeń ćiebie.

19. Pakli dijß: Vlomeny gſau ratoleſti / abych yá byl wſſtijpen.

Rzeczeß tedy: Wyłamáne ſą gáłązki / ábym ia był wßczepion.

20. Dobře prawijß: pro newěru vlomeny gſau / ale ty wěrau ſtogijß. Neſmýſſlegž tehdy wyſoce o tobě / ale bog ſe.

Dobrze / przez niewiárę wyłamáne ſą / á ty przez wiárę ſtoiß / Nie wynoßże ſie / ále ſie boy.

21. Neb poněwadž Buoh Ratoleſtem přirozeným neodpuſtil / hleď aťby ſnad y tobě neodpuſtil.

Abowiem ieſli Bog przyrodzonym gáłązkam nie przepuśćił / á iákoż tobie przepuśći?

22. A protož znamenay dobrotu a zůřiwoſt Božij: Proti těm zagiſtě kteřij padli / zuořiwoſt: ale k tobě dobrotu Božij / ač budeßli trwati w dobrotě / gináč y ty wyťat budeß:

Obácż tedy dobroć y ſrogość Bożą / przećiwko tym ktorzy vpádli / ſrogość / á przećiwko tobie dobroć / ieſlibyś trwał w dobroći / bo inákżey y ty będźieß wyćięt.

יא

23 וְהָנוּן אִן לָא יַקְוּוּן בְּחַסִּירוּת הַיְמָנוּתְהוּן אַף הָנוּן יִתְטַעְמוּן מֶשְׁכַּח גֵּיר אֱלָהָא דְּתוּב יִטְעֵם אֶנּוּן׃

E quegli à l'incontro, ſe non perſeueraranno ne l'incredulità, ſaranno inneſtati: percioche Iddio gli puo inneſtar di nuouo.

24 אִן גֵּיר אַנְתְּ הָמֵן זַיְתָא אַנְתְּ דְּבַרָּא הֲוַי דְּבַכְיָנָךְ אֶתְפַּסַּחְתְּ וּדְלָא בְּכְיָנָךְ אֶתְטַעַמְתְּ בְּזַיְתָא טָבָא כַּמָּא הָכִיל הָנוּן אִן יֶתְטַעֲמוּן בְּזַיְתָא דְּכְיָנְהוּן׃

Imperoche ſe tu ſei ſtato tagliato da quello che era per natura oliuaſtro, e fuor di natura, ſei ſtato inneſtato nel buono oliuo: quanto piu quelli che ſon naturali, ſaranno inneſtati nel lor proprio oliuo?

25 צָבֵא אֶנָא דֵּין דְּתֵדְעוּן אַחַי אֲרָזָא הָנָא דְּלָא תֶּהְווּן חַכִּימִין בְּרַעְיָן נַפְשְׁכוּן ד דַעֲוִירוּת לְבָא מֶן אֲתַר קַלִּיל הֲוָת לְיִסְרָיֵל עַד מָא דִּיעוּל מוּלָיָא דְעַמְמֵא׃

Perche io voglio, fratelli, che voi ſappiate queſto ſegreto, (accioche voi nõ ſiate arroganti in voi ſteſſi) che l'induramento è auuenuto in parte ad Iſraël, infin à tanto che il pieno numero de Gentili ſia entrato.

26 וְהָיְדֵין כֻּלֵּה יִסְרָיֵל יִחֵא אַיְכַנָּא דַּכְתִיב דְּיֵאתֵא מֶן צְהִיוּן פָּרוֹקָא וְיַהְפֵּךְ עַוְלָא מֶן יַעֲקוֹב׃

E coſi tutto Iſraël ſarà ſaluo, ſi come è ſcritto, Di Sion verrà colui che libera, e rimouerà le impietà da Iacob.

27 וְהָיְדֵין תְּהוֵא לְהוּן דְּיַתְקָא הָי דְּמֶן לְוָתִי מָא דְּשַׁבְקֵת לְהוּן חֲטָהַיְהוּן׃

E queſto è il patto ordinato loro da me, Quando io torrò via' lor peccati.

28 בְּאֶוַנְגֶּלְיוֹן דֵּין בְּעֵלְדְּבָבָא אֶנּוּן מֶטוּלָתְכוּן וּבַגְבִיתָא חַבִּיבִין אֶנּוּן מֶטוּל אֲבָהָתָא׃

Secondo l'Euangelio eſſi ſon ben nimici, per cagion di voi: ma ſecondo l'elettione, ſon diletti, per cagion de Padri.

יא

23 וְגַם הֵמָּה אִם לֹא יְעוֹדְדוּ לַעֲמֹד בַּסּוֹרִים שָׁתוֹל יִשָּׁתֵלוּ כִּי־יָכֹל יְהוָֹה עוֹדֶנּוּ שֵׁנִית לִשְׁתּוֹל אוֹתָם׃

Y aun ellos, ſi no permanecieren en incredulidad, ſeran enxeridos: que poderoſo es Dios para boluerlos à enxerir.

24 וְאִם אַתָּ מִזַּיִת אֲשֶׁר כְּטִבְעוֹ זַיִת הַשָּׂדֶה הוּא נִגְזַרְתָּ וְעַל־דֶּרֶךְ הַטֶּבַע נִשְׁתַּלְתָּה בַּזַּיִת טוֹב כַּמָּה יוֹתֵר הָאֵלֶּה אֲשֶׁר כְּטִבְעָם הֵמָּה יִשָּׁתְלוּ בְּעַצְמוּת זֵיתֵיהֶם׃

Porque ſi tu eres cortado del natural azebuche, y contra natura fueſte exerido en la buena oliua, quanto mas eſtos, que ſon los ramos naturales, ſeran enxertos en ſu oliua?

25 וְתֵדְעוּ אַחַי אֶת־סוֹד וּמִסְתָּר הַזֶּה פֶּן תִּהְיוּ חֲכָמִים בְּעֵינֵיכֶם כִּי־עִוָּרוֹן לְמִקְצָת יִשְׂרָאֵל נִהְיָתָה עַד־כִּי־יָבוֹא מְלוֹא הַגּוֹיִם׃

Porque no quiero, Hermanos que ignoreys eſte miſterio, paraque no ſeays acerca de voſotros miſmos arrogantes, que la ceguedad en parte acõtecio en Iſrael paraque entre tanto entraſſe la plenitud de las Gentes:

26 וְכָכָה יִוָּשַׁע כָּל־יִשְׂרָאֵל כְּמוֹ נִכְתָּב ׀ וּבָא לְצִיּוֹן גּוֹאֵל וּלְשָׁבֵי פֶשַׁע בְּיַעֲקֹב׃

Y anſi todo Iſrael fueſſe ſaluo: como eſta eſcripto, Vendra de Sion el Librador que quitará de Iacob la impiedad.

27 וַאֲנִי זֹאת בְּרִיתִי אוֹתָם בְּשֵׂאתִי אֶת־חַטֹּאתָם׃

Y eſto ſera mi teſtamento à ellos, quando quitáre ſus peccados.

28 כִּי־כַבְּשׂוֹרָה אוֹיְבִים בַּעֲבוּרְכֶם וְכַמִּבְחָר אֲהוּבִים בַּעֲבוּר הָאָבוֹת׃

Anſique quanto àl Euangelio tengo los por enemigos por cauſa de voſotros: mas quanto à la elecion de Dios, ſon me muy amados por cauſa de los Padres.

ια΄.

23. Καὶ ἐκεῖνοι δὲ ἐὰν μὴ ἐπιμείνωσι τῇ ἀπιστίᾳ, ἐγκεντρισθήσονται· δυνατὸς γάρ ἐστιν ὁ θεὸς πάλιν ἐγκεντρίσαι αὐτούς.

Et quant à ceux-la auſſi, s'ils ne perſeuerent point en incredulité, ils ſeront entés: car Dieu eſt puiſſãt pour les enter derechef,

24. Εἰ γὰρ σὺ ἐκ τῆς κατὰ φύσιν ἐξεκόπης ἀγριελαίου, καὶ παρὰ φύσιν, ἐνεγκεντρίσθης εἰς καλλιέλαιον, πόσῳ μᾶλλον οὗτοι οἱ κατὰ φύσιν, ἐγκεντρισθήσονται τῇ ἰδίᾳ ἐλαίᾳ;

Car ſi tu as eſté coupé de l'oliuier qui de nature eſtoit ſauuage, & as eſté contre nature enté en l'oliuier franc: ceux qui le ſont ſelon nature, combien pluſtoſt ſeront ils entés en leur propre oliuier:

25. Οὐ γὰρ θέλω ὑμᾶς ἀγνοεῖν, ἀδελφοὶ, τὸ μυστήριον τοῦτο, ἵνα μὴ ἦτε παρ' ἑαυτοῖς φρόνιμοι, ὅτι πώρωσις ἀπὸ μέρους τῷ ἰσραὴλ γέγονεν, ἄχρις οὗ τὸ πλήρωμα τῶν ἐθνῶν εἰσέλθῃ.

Car freres, ie vueil bien que vous ſachiez ce ſecret, afin que ne ſoyez ſages en vous-meſmes: c'eſt qu'il eſt aduenu endurciſſement en Iſrael en partie, iuſqu'à ce que la plenitude des Gentils ſoit entree.

26. Καὶ οὕτω πᾶς ἰσραὴλ σωθήσεται, καθὼς γέγραπται, ἥξει ἐκ σιὼν ὁ ῥυόμενος, καὶ ἀποστρέψει ἀσεβείας ἀπὸ ἰακώβ.

Et ainſi tout Iſrael ſera ſauué: ainſi qu'il eſt eſcrit, Celui qui fait deliurance viendra de Sion, & deſtournera de Iacob les infidelites.

27. Καὶ αὕτη αὐτοῖς ἡ παρ' ἐμοῦ διαθήκη, ὅταν ἀφέλωμαι τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν.

Et auront de par moi ceſte alliance, C'eſt quand i'oſterai de deſſus eux leurs pechés.

28. Κατὰ μὲν τὸ εὐαγγέλιον, ἐχθροὶ δι' ὑμᾶς κατὰ δὲ τὴν ἐκλογὴν, ἀγαπητοὶ διὰ τοὺς πατέρας.

Ils ſont certes ennemis quant à l'Euangile, à cauſe de vous: mais ils ſont bien-aimés quant à l'election, à cauſe des Peres.

CAP. XI.

23. Sed & illi, ſi non permanſerint in incredulitate, inſerentur, potens eſt enim Deus iterum inſerere illos.

And they alſo / if they abide not ſtill in vnbeliefe / ſhalbe graffed in: for God is able to graffe them in againe.

24. Nam ſi & tu ex naturali exciſus es oleaſtro, & contra naturam inſertus es in bonam olivam: quanto magis ii qui ſecundùm naturam, inſerentur ſuæ olivæ?

For if thou waſt cut out of the oliue tree / which was wilde by nature / and waſt graffed contrary to nature in a right oliue tree / howe much more ſhall they that are by nature / bee graffed in their owne oliue tree?

25. Nolo enim vos ignorare, fratres, myſterium hoc, (ut non ſitis vobiſipſis ſapiẽtes) quia cæcitas ex parte contigit in Iſraël, donec plenitudo Gentium intraret.

For I would not / brethren / that ye ſhould bee ignorant of this ſecret / (leaſt ye ſhoulde be arrogant in your ſelues) that partly obſtinacie is come to Iſrael / vntill the fulnes of the Gentiles be come in.

26. Et ſic omnis Iſraël ſalvus fieret, ſicut ſcriptum eſt: Veniet ex Sion, qui eripiat, & avertat impietatem à Iacob.

And ſo all Iſrael ſhall be ſaued / as it is written / The deliuerer ſhall come out of Sion / and ſhall turne away the vngodlines from Iacob.

27. Et hoc illis à me teſtamẽtum: cùm abſtulero peccata eorum.

And this is my couenant to them / When I ſhall take away their ſinnes.

28. Secundùm Evangelium quidem, inimici propter vos: ſecundùm electionem autem chariſſimi propter patres.

As concerning the Goſpell / they are enemies for your ſakes: but as touching the election / they are beloued for the fathers ſakes.

Das XI. Capitel.

23. Vnd jene / ſo ſie nicht bleiben inn dem vnglauben / werden ſie eingepfropffet werden / Gott kan ſie wol wider einpfropffen.

Oc de andre ſkulle indpodis / der ſom de bliffue icke i vantro / Gud kand vel indplante dem igen

24. Denn ſo du auß dem Oelbaum / der von natur wilde war / biſt außgehauen / vnd wider die natur in den guten Oelbaum gepfropffet / wie vil mer werden die natürlichen eingepfropffet / in jren eigen Oelbaum.

Thi at eſt du affhuggen aff det Olie træ / ſom vaar vilt aff naturen / oc eſt podet i det gode Olie træ / imod naturen / Huor meget mere ſkulle de naturlige indpodis / i deris eget Olie træ?

25. Jch wil euch nicht verhalten / lieben Brüder / dieſes Geheimnuß / auff daß jhr nicht ſtoltz ſeyt. Blindheit iſt Jſrael eines theils widerfahren / ſo lange biß die fülle der Heiden eingegangen ſey.

Jeg vil icke dølie faar eder / kære Brødre / denne Hemmelighed / paa det i ſkulle icke vere hoffmodige. Blindhed er vederfaren en del aff Jſrael / Saa lenge / indtil Hedningernis tal kommer ind.

26. Vnd alſo das gantze Jſrael ſelig werde / wie geſchrieben ſtehet: Es wird kommen auß Zion der Erlöſer / der da abwende das Gottloſe weſen von Jacob.

Oc al Jſrael ſkal ſaa bliffue ſalig. Lige ſom ſcreffuit ſtaar / Den ſkal komme aff Zion / ſom ſkal frelſe / oc affuende det wgudelig væſen fra Jacob.

27. Vnd diß iſt mein Teſtament mit jnen / wenn ich jhre ſünde werde wegnemen.

Oc dette er mit Teſtamente met dem / naar ieg borttager deris ſynder.

28. Nach dem Evangelio halte ich ſie für Feinde / vmb eurent willen / Aber nach der Wahl habe ich ſie lieb vmb der Väter willen.

Effter Euangelium holder ieg dem for Fiender / for eders ſkyld / Men effter vduelelſen elſker ieg dem / for Fedrenis ſkyld.

Kapitola XI.

23. A oni též nebudauli trwati w ſwé newěře / zaſe wſſtijpeni budau: Neboť geſt mocen Buoh zaſe wſſtijpiti ge.

Alec y oni ieſli nie beda trwáć w nie dowiárſtwie / beda wſzczepieni / gdyż ie może Bog záś wſzczepić.

24. Neb poněwadž ty wykad gſy z přirozené plané Oliwy / a proti přirozenij wſſtijpen gſy w dobrau Oliwu: Mnohém wijce ti kteřijž wedlé přirozenij gſau / wſſtijpeni budau w ſwau wlaſtnij Oliwu.

Abowiem ieſliś ty ieſt wycięty z oliwy / ktora z przyrodzenia byłá płona / y przeciwko przyrodzeniu ieſteś wſzczepion w prawdziwa oliwe / iáko dáleko więcej ći ktorzy przirodzeni ſa / beda w własna oliwe wſzczepeni?

25. Neb chcy bratřj abyſſte wěděli toto tagemſtwj abyſſte nebyli ſami v ſebe maudřij a pyſſnij / že ſlepota s některé ſtrany přihodila ſe lidu Izrahelſkému / dokawádžby plnoſt Pohanuow neweſſla.

Bo niechce abyſćie nie mieli wiedzieć bráćia they taiemnice (żebyſćie nie byli ſámi wſobie nádetemi) iż záthwárdziałość poczęśći przyſzłá ná Izráelá / ażby nápełnienie pogánow weſzło.

26. A tak wſſecken Izrahel ſpaſen bude. Jakož pſáno geſt: přijgde z Syonu / kterýž odtrhne a odwrátij nepobožnoſt od Jákoba.

A ták wſzytek Izráel będzie zbáwion / iáko napiſano ieſt: Przyydzie z Syonu on zbáwićiel / y odeymie nie pobożnośći od Jakoba.

27. A tento gim odemne Zákon y ſmlauwa / když ſhladijm hřijch gegich.

A to przymierze beda mieć odemnie / Gdy ia grzechy ich wygładze.

28. A tak wedlé Ewangelium zagiſté gſau nepřátelé pro wás: ale wedlé wywolenij / gſau milij pro ſwé Otce.

A ták co ſie tycze Ewánieliey / oni ſa nieprzyiaćielmi dla was / á podług wybránia bywáia miłowáni dla oycow.

יא

29 לא גיר הפך אלהא במוהבתה ובקריתה :

Percioche i doni e la vocatione di Dio son senza pentimento.

30 איכנא גיר דאף אנתון לא מתטפיסין הויתון לאלהא מן קדים והשא אתחננתון מטול לא מתטפיסנותהון דהנון :

Perche si come ancor voi gia erauate ribelli à Dio, & hora hauete conseguito misericordia per la loro ribellione.

31 הכנא אף הלין לא אתטפיסו השא לרחמא דעליכון דאף עליהון יהוון רחמא :

Cosi ancor essi hora sono stati ribelli per la misericordia che vi è stata vsata: accioche ancor essi conseguano misericordia.

32 חבש גיר אלהא לכל נש בלא מתטפיסנותא דעל כל אנש ירחם :

Imperoche Iddio ha rinchiusi tutti ne la ribellione per vsare à tutti misericordia.

33 או עומקא דעותרא וחכמתא ומדעא דאלהא דאנש לא משדינוהי ואורחתה לא מתעקבן :

O profonde ricchezze de la sapientia, e de la cognitione di Dio, quanto incomprensibili sono i suoi giuditÿ, e le sue vie impossibili à ritrouarsi.

34 מנו גיר ידע דעיניה דמריא או מנו הוא לה בעל מלכא :

Perche, chi ha conosciuta la mente del Signore? ò chi è stato suo consigliere?

35 ומנו קדם יהב לה וכן נסב מנה :

O chi ha prima dato à lui, e saragli renduto?

36 מטול דכל מנה וכל בה וכל באידה דלה תשבחן ובורכן לעלם עלמין אמין :

Imperoche da lui, e per lui, & à lui son tutte le cose: à lui sia gloria in sempiterno, Amen.

י א

29 כי לא ינחם יהוה על־מתנות תחנתו וקריאתו :

Porque ſin arrepentimiento ſon las mercedes y la vocacion de Dios.

30 כי־כאשר גם אתם לפנים לא האמנתם באלהים ועתה רחמתם בעבור סוריהם :

Porque como tambien voſotros en algun tiempo no creyſtes á Dios, mas aora aueys alcançado miſericordia por ocaſion de la incredulidad de ellos:

31 ככה גם האלה לא האמינו לתחנתכם אשר גם המם ירחמו :

Anſi tambien eſtos aora no han creydo en vueſtra miſericordia, paraque ellos tambien deſpues alcancen miſericordia.

32 כי הסגיר יהוה את־כלם בידי חטאה אשר ירחם את־כלם :

Porque Dios encerró à todos en incredulidad, para auer miſericordia de todos.

33 הוי עמק עשר חכמת ודעת אלהים איככה בלי חקר משפטיו המה ובלי דעת ומחשבה דרכיו :

O profundidad de las riquezas de la Sabiduria y de la ſciencia de Dios ? quan incomprehenſibles ſon ſus juyzios, y inueſtigables ſus caminos

34 מי־תכן את־רוח יהוה ואיש עצתו יודיענו את־מי נועץ ויבינהו :

Porque quien entendió el intento del Sennor ? ó quien fué ſu conſegero ?

35 או־מי־הקדים לתת לו וישלם לו :

O quien le dió á el primero, paraque le ſea pagado ?

36 כי ממנו ובו ואליו הכל ולו הכבוד לעולמים אמן :

Porque de el, y por el, y en el ſon todas las coſas. A el ſea la gloria por ſiglos Amen.

ιά.

29. Ἀμεταμέλητα γὰρ τὰ χαρίσματα, καὶ ἡ κλῆσις τοῦ θεοῦ.

Car les dons & la vocation de Dieu ſont ſans repentance.

30. Ὥσπερ γὰρ καὶ ὑμεῖς ποτὲ ἠπειθήσατε τῷ θεῷ, νῦν δὲ ἠλεήθητε τῇ τούτων ἀπειθείᾳ.

Car comme vous auez auſſi autresfois eſté rebelles à Dieu, & maintenant vous auez obtenu miſericorde par la rebellion de ceux-ci.

31. Οὕτω καὶ οὗτοι νῦν ἠπείθησαν τῷ ὑμετέρῳ ἐλέει, ἵνα καὶ αὐτοὶ ἐλεηθῶσι.

Pareillement auſſi maintenant iceux ont eſté rebelles, afin qu'eux auſſi obtinent miſericorde par la miſericorde qui vous a eſté faite.

32. Συνέκλεισε γὰρ ὁ θεὸς τοὺς πάντας εἰς ἀπείθειαν, ἵνα τοὺς πάντας ἐλεήσῃ.

Car Dieu a enclos tous ſous rebellion, afin qu'il fiſt miſericorde à tous.

33. Ὦ βάθος πλούτου, καὶ σοφίας καὶ γνώσεως θεοῦ· ὡς ἀνεξερεύνητα τὰ κρίματα αὐτοῦ, καὶ ἀνεξιχνίαστοι αἱ ὁδοὶ αὐτοῦ,

O profundeur des richeſſes, & de la ſapience, & de la cognoiſſance de Dieu: que ſes iugemens ſont incomprehenſibles, & ſes voyes impoſſibles à trouuer.

34. Τίς γὰρ ἔγνω νοῦν κυρίου, ἢ τίς σύμβουλος αὐτοῦ ἐγένετο;

Car qui eſt-ce qui a cognu la penſee du Seigneur ? ou qui a eſté ſon conſeiller ?

35. Ἢ τίς προέδωκεν αὐτῷ, καὶ ἀνταποδοθήσεται αὐτῷ;

Ou qui eſt-ce qui lui a donné le premier, & il lui ſera rendu?

36. Ὅτι ἐξ αὐτοῦ, καὶ δι' αὐτοῦ, καὶ εἰς αὐτὸν τὰ πάντα· αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. ἀμήν.

Car de lui, & par lui, & pour lui ſont toutes choſes: à lui ſoit gloire eternellement, Amen.

CAP. XI.

29. Sine pœnitentia enim ſunt dona & vocatio Dei.

For the giftes and calling of God are without repentance.

30. Sicut enim aliquando & vos non crediditis Deo, nunc autem miſericordiam conſecuti eſtis propter incredulitatem illorum.

For euen as ye in time paſt haue not beleeued God / yet haue now obteined mercy through their vnbeliefe.

31. Ita & iſti nunc non crediderunt in veſtram miſericordiam, & ipſi miſericordiam conſequantur.

Euen ſo nowe haue they not beleeued by the mercy ſhewed vnto you/ that they alſo may obteine mercie.

32. Concluſit enim Deus omnia in incredulitatem: ut omnium miſereatur.

For God hath ſhut vp al in vnbeliefe, that he might haue mercie on all.

33. O altitudo divitiarum ſapientiæ, & ſcientiæ Dei: quam incomprehenſibilia ſunt iudicia eius, & inveſtigabiles viæ eius.

O the deepnes of the riches/ both of the wiſedome/ and knowledge of God: howe vnſearcheable are his iudgemēts/ and his wayes paſt finding out.

34. Quis enim cognovit ſenſum Domini? Aut quis conſiliarius eius fuit?

For who hath knowen the minde of the Lord? or who was his counſeller?

35. At quis prior dedit illi, & retribuetur ei?

Or who hath giuen vnto him firſt / and he ſhalbe recompenſed?

36. Quoniam ex ipſo, & per ipſum, & in ipſo ſunt omnia: ipſi gloria in ſecula. Amen.

For of him/ and through him/ and for him are all thinges: to him be glorie for euer. Amen.

Das XI. Capitel.

29. Gottes Gaben vnd Beruffung (mögen jn nicht gereuen.)

Guds gaffuer oc kald kunde icke angre hannem.

30. Denn gleicher weiſe/ wie auch jhr weiland nicht habt geglaubet an Gott/ nun aber habt jr Barmhertzigkeit über kommen/ über jrem vnglauben.

Thi ligeruiſſ/ ſom i oc icke en tidlang trode paa Gud / Oc nu haffue i faaet Barmhertighed / offuer deris vantro.

31. Alſo auch jene haben jetzt nicht wöllen glauben an die Barmhertzigkeit/ die euch widerfahren iſt/ auf daß ſie auch Barmhertzigkeit überkommen.

Saa vilde oc de nu icke tro paa den Barmhertighed/ ſom er eder vederfaren/ at de kunde oc faa Barmhertighed.

32. Denn Gott hats alles beſchloſſen vnter dem vnglauben / auff daß er ſich aller erbarme.

Thi Gud beſlutede alle vnder vantro/ paa det hand vilde forbarme ſig offuer alle.

33. O welch ein tieffe des Reichthumbs / beide der Weißheit vnd erkentniß Gottes / wie gar vnbegreifflich ſind ſeine Gerichte / vnnd vnerforſchlich ſeine wege.

O huilcket Rigdoms dyb / baade paa Guds Viſdom oc kendelſe/ Huor aldelis wbegribelige ere hans Domme/ oc hans veye wrandſagelige.

34. Denn wer hat des HERRN ſinn erkennt? Oder wer iſt ſein Rathgeber geweſen?

Thi huo haffuer kent HERRENS ſind? Eller huor vaar hans Raadgiffuere?

35. Oder wer hat jhm etwas zuvor gegeben/ daß jm werde wider vergolten?

Eller huo gaff hannem noget tilforn at hannem ſkal betalis igen?

36. Denn von jm/ vnd durch jn/ vnd in jm/ ſind alle ding / Jhm ſey Ehre in Ewigkeit/ Amen.

Ti at aff hannem / oc formedelſt hannem/ oc vdi hannem / ere alle ting/ Hannem vere ære euindelige/ Amen.

Kapitola XI.

29. Neb bez zelenij a změněnij gſau darowé a powolánj Božij.

Abowiem dáry y wezwánie Boże tákowe ſą/ iż ich żáłowáć nie może.

30. Jakož zagiſté y wy někdy gſte newěřili Bohu/ ale nynij miloſrdenſtwij gſte doſſli/ pro gegich newěru:

Bo iáko y wy przed tym nie byliſcie poſłuſznymi Bogu/ á teraz doſtąpiliſcie miłoſierdziá/ przez nieposłuſzeńſtwo tych.

31. Tak y oni nynij newěřij/ pro miloſrdenſtwij wám vkázané/ aby y oni Miloſrdenſtwij doſſli.

Ták y ci teraz nie byli poſłuſznymi/ áby przez miłoſierdzie wáſze y oni miłoſierdziá doſtąpili.

32. Zawřel zagiſté Buoh wſſeckny pod hřjchem pro newěru/ aby ſe nad wſſemi ſmilowal.

Abowiem zamknął Bog wſzytki w nieposłuſzeńſtwo/ áby ſie zmiłowáł nád wſzytkimi.

33. O weliká hlubokoſt/ Zbožij/ Maudroſti a vměnij Božijho: kterak nezpytatedlnij gſau Saudowé geho/ a neſtijhlé ceſty geho.

O głębokie bogáctwá mądrośći y poznánia Bożego/ iáko ſą nie wybádane ſądy iego/ y niedośćignione drogi iego.

34. Neb kdo geſt poznal ſmyſl PAné? Aneb kdo gemu radil?

Bo ktoż poznał vmyſł Páńſki/ ábo kto mu był ná rádzie?

35. Nebo kdo prwnij dal gemu/ a bude gemu odplaceno?

Abo kto mu pirwſzy dał/ á będzie mu oddano?

36. Neb z něho a ſkrze něho/ a w něm gſau wſſeckny wěcy/ gemu čeſt a ſláwa na wěky wěkuow/ Amen.

Gdyż od niego/ y przezeń/ y w nim ſą wſzytki rzeczy/ iemu niech będzie chwałá ná wieki. Amen.

יב

1 בָּעֵנָא הָכִיל מֶנְכוֹן אַחַי
בְּרַחְמוּהִי דַּאלָהָא
דְּתַקִּימוּן פַּגְרַיכוֹן דְּבַחְתָּא
חַיְּתָא וְקַדִּישְׁתָא וּמְקַבַּלְתָּא
לַאלָהָא בְּתֶשְׁמֶשְׁתָּא
מְלִילְתָּא׃

Io vi prego dunque, fratelli, per le misericordie di Dio, che voi offeriate i vostri corpi in sacrifitio vivo, santo, grato à Dio, che è quel vostro culto secondo la ragione.

2 וְלָא תֶּתְדַּמּוּן לְעָלְמָא
הָנָא אֶלָּא אֶשְׁתַּחְלַפוּ
בְּחוּדָּתָא דְּרֶעְיָנַיכוֹן ו
וְתֶהְווּן פָּרְשִׁין אַיְנָא הוּ
צֶבְיָנֵהּ דַּאלָהָא׃ טָבָא
וּמְקַבְּלָא וְגַמִירָא׃

E non vi conformate à questo seculo, ma trasformatevi per la rinovation de la vostra mente, per provare qual sia la buona volontà di Dio, grata, e perfetta.

3 אָמַר אֲנָא דֵּין בְּטַיְבוּתָא
דְּאֶתְיְהֶבַת לִי לְכֻלְּכוֹן דְּלָא
תֶּהְווֹן מֶתְרַעִין לְבַר מֶן מָא
דְּוָלֵא דְּתֶתְרַעוּן אֶלָּא תֶּהְווֹן
מֶתְרַעִין בְּנַכְפּוּתָא כֻּל נָשׁ
אַיְךְ דְּפַלֵּג לֵהּ אֱלָהָא
הַיְמָנוּתָא בַּמְשׁוּחְתָא׃

Onde per la gratia che m'è data, dico à ciascuno che conversa tra voi, che niuno si presuma saper piu di quello che bisogna sapere: ma sappia à sobrietà, ciascun secondo che Iddio gli ha partito la misura de la fede.

4 אַיְכַנָא גֵּיר דְּבְחַד פַּגְרָא
הַדָּמֵא סַגִּיאֵא אִית לַן
וְכֻלְּהוֹן הַדָּמֵא לָא הְוָא חַד
סוּעְרָנָא אִית לְהוֹן׃

Imperoche si come noi habbiamo molti membri in un corpo, e tutti i membri non hanno una medesima operatione.

5 הָכַנָא אַף חְנַן דְּסַגִּיאֵא
חְנַן חַד חְנַן פְּגַר בַּמְשִׁיחָא
חַד חַד מֶנַּן דֵּין הַדָּמֵא חְנַן
דְּחַדָדֵא׃

Così noi essendo molti, siamo un corpo in Christo: e tutti particolarmente siamo membri l'un de l'altro.

6 אֶלָּא אִית לַן מַוְהַבָתָא
מְשַׁחְלְפָתָא אַיְךְ טַיְבוּתָא
דְּאֶתְיְהֶבַת לַן אִית דִּנְבִיוּתָא
אַיְךְ מְשׁוּחְתָא דְּהַיְמָנוּתֵהּ׃

Havendo dunque differenti doni, secondo la gratia che ci è data: ò profetia profetiamo secondo la proportion de la fede.

יב

1 וּמִתְחַנֵּן אָנֹכִי לָכֶם אַחַי
בְּרַחֲמֵי אֱלֹהִים לְקַיֵּם אֶת־
גְּוִיּוֹתֵיכֶם לְזֶבַח חַי קָדוֹשׁ נִרְצֶה
לֵאלֹהִים בַּעֲבוֹדַת הַבְּשׂוֹרָה וּבַדָּבָר
אֲשֶׁר לָכֶם׃

Ansique, hermanos, ruego hos por las misericordias de Dios que presenteys vuestros cuerpos en sacrificio, biuo, sancto, agradable à Dios, que es vuestro racional culto.

2 וְאַל תִּדְמוּ לִבְנֵי הָעוֹלָם הַזֶּה
כִּי אִם הִתְחַלְּפוּ בַּחֲלִיפַת רוּחֲכֶם
לִבְחֹן אֶת־נַפְשְׁכֶם מַה הִיא רְצוֹן
אֱלֹהִים הַטּוֹבָה וְנִרְצָה וּתְמִימָה׃

Y no hos conformeys á este siglo: mas reformahos por la renouacion de vuestra anima para que experimenteys qual sea la buena volundad de Dios, agradable y perfecta.

3 כִּי אוֹמֵר אָנֹכִי בְּחִנָּה הַנִּתְּנָה
לִי לְכָל־אֲשֶׁר בָּכֶם מֵהִתְחַכֵּם
יוֹתֵר עַל־אֲשֶׁר שָׁוֶה לָכֶם לְחַכֵּם
כִּי אִם לְהִתְחַכֵּם לַעֲנָוָה אִישׁ
אִישׁ כְּמִדַּת הָאֱמוּנָה הֶחֱלַק לוֹ
אֱלֹהִים׃

Digo pues por la gracia que me es dada, à todos los que estan entre vosotros, que no sepan mas de lo que conuiene saber: mas que sepan contemplança, cada vno conforme à la medida de fe que Dios le repartió.

4 כִּי כְּמוֹ בִּגְוִיָּה אַחַת נְתָחִים
רַבִּים הוֹיִם לָנוּ וְלִנְתָחִים כֻּלָּם
לֹא יֵשׁ לָהֶם מַעֲשֶׂה אֶחָד׃

Porque de la manera que en vn cuerpo tenemos muchos miembros, empero todos los miembros no tienen la misma operacion.

5 כֵּן רַבִּים גְּוִיָּה אַחַת אֲנַחְנוּ
בַּמָּשִׁיחַ וְאִישׁ אִישׁ נֶתַח חֲבֵרוֹ
הוּא׃

Ansi muchos somos vn cuerpo en el Christo mas cada vno los vnos miembros de los otros.

6 וּבִהְיוֹת לָכֶם מַתָּנוֹת כַּחִנָּה
הַנִּתְּנָה לָכֶם נִפְרָשׁוֹת וְאִם נְבוּאָה
הִיא כְּמִדַּת הָאֱמוּנָה׃

De manera que teniendo differentes dones segun la la gracia que nos es dada, o prophecia conforme à la regla de la fe:

ΚΕΦΑΛ. ιβ΄.

Παρακαλῶ οὖν ὑμᾶς, ἀδελφοὶ, διὰ τῶν οἰκτιρμῶν τοῦ θεοῦ, παραστῆσαι τὰ σώματα ὑμῶν θυσίαν ζῶσαν, ἁγίαν, εὐάρεστον τῷ θεῷ, τὴν λογικὴν λατρείαν ὑμῶν.

Ie vous exhorte donc freres, par les compassions de Dieu, que vous presentiez vos corps en sacrifice viuant, sainct, plaisant à Dieu, qui est voitre raisonnable seruice.

2. Καὶ μὴ συσχηματίζεσθε τῷ αἰῶνι τούτῳ, ἀλλὰ μεταμορφοῦσθε τῇ ἀνακαινώσει τοῦ νοὸς ὑμῶν, εἰς τὸ δοκιμάζειν ὑμᾶς τί τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ τὸ ἀγαθὸν καὶ εὐάρεστον καὶ τέλειον.

Et ne vous conformez point à ce present siecle, mais soyez transformés par le renouuellement de vostre entendement, afin qué vous esprouuiez quelle est la volonté de Dieu, bonne, & plaisante & parfaite.

3. Λέγω γὰρ διὰ τῆς χάριτος τῆς δοθείσης μοι, παντὶ τῷ ὄντι ἐν ὑμῖν, μὴ ὑπερφρονεῖν παρ' ὃ δεῖ φρονεῖν, ἀλλὰ φρονεῖν εἰς τὸ σωφρονεῖν, ἑκάστῳ ὡς ὁ θεὸς ἐμέρισε μέτρον πίστεως.

Or par la grace qui m'est donnee ie di à chacun d'entre vous que nul ne presume d'estre sage par dessus ce qu'il faut estre sage: mais qu'il soit sage à sobrieté, selon que Dieu a departi à chacun la mesure de foy.

4. Καθάπερ γὰρ ἐν ἑνὶ σώματι μέλη πολλὰ ἔχομεν, τὰ δὲ μέλη πάντα οὐ τὴν αὐτὴν ἔχει πρᾶξιν.

Car comme nous auons plusieurs membres en vn seul corps, & tous les membres n'ont pas vne mesme operation:

5. Οὕτως οἱ πολλοὶ ἓν σῶμά ἐσμεν ἐν χριστῷ, ὁ δὲ καθ' εἷς, ἀλλήλων μέλη.

Ainsi nous qui sommes plusieurs, sommes vn seul corps en Christ: & vn chacun en son endroit membres l'vn de l'autre.

6. Ἔχοντες δὲ χαρίσματα κατὰ τὴν χάριν τὴν δοθεῖσαν ἡμῖν, διάφορα, εἴτε προφητείαν, κατὰ τὴν ἀναλογίαν τῆς πίστεως.

Or comme ainsi soit que nous ayons dons differens selon la grace qui nous est donnee: soit prophetie, prophetizons selon l'analogie de la foy:

CAP. XII.

OBſecro itaque vos fratres per miſericordiã Dei, ut exhibeatis corpora veſtra hoſtiam viventem, ſanctam, Deo placentem, rationabile obſequium veſtrũ.

I beſeeche you therefore / brethren / by the mercies of God / that yee giue vp your bodies a liuing ſacrifice / holy / acceptable vnto God / which is your reaſonable ſeruing of God.

2. Et nolite conformari huic ſeculo: ſed reformamini in novitate ſenſus veſtri, ut probetis quæ ſit voluntas Dei bona, & beneplacens, & perfecta.

And facion not your ſelues like vnto this worlde / but be ye changed by the renewing of your minde / that yee may proue what is the good will of God / and acceptable / and perfect.

3. Dico enim per gratiam quæ data eſt mihi, omnibus qui ſunt inter vos, Non plus ſapere, quam oportet ſapere, ſed ſapere ad ſobrietatẽ, unicuique ſicut Deus diviſit menſuram fidei.

For I ſay through the grace that is giuen vnto me / to euerie one that is among you / that no man preſume to vnderſtand aboue that which is meet to vnderſtand / but that hee vnderſtand according to ſobrietie / as God hath deal to euery man the meaſure of faith

4. Sicut enim in uno corpore multa membra habemus, omnia autem membra non eundem actum habent.

For as we haue many members in one bodie / and all members haue not one office.

5. Ita multi unum corpus ſumus in Chriſto, ſinguli autem alter alterius membra.

So we being many are one body in Chriſt / and euery one / one anothers members.

6. Habentes autem donationes, ſecundùm gratiam quæ data eſt nobis, differentes, ſive prophetiam ſecundum rationem fidei.

Seeing thẽ that we haue giftes that are diuers / according to the grace that is giuen vnto vs / whether we haue propheſie / let vs propheſie according to the proportion of faith.

Das XII. Capitel.

Jch ermane euch lieben Brůder / durch die Barmhertzigkeit Gottes / daß jhr euere Leibe begebet zum Opffer / das da lebendig / heilig / vnnd Gott wolgefellig ſey / welches ſey euer vernůnfftiger Gottesdienſt.

Jeg formaner eder / kære Brødre / ved Guds Barmhertighed / At i giffue eders Legeme til it Offer / ſom er leffuendis / helligt / oc Gud velbehageligt / huilcket ſkal vere eders fornumſtige Gudstienſte.

2. Vnd ſtellet euch nicht diſer Welt gleich / ſondern verendert euch durch verneurung eures ſinnes / auff daß jhr průfen möget / welches da ſey der gute / der wolgefellige / vnnd der volkommene Gottes Wille.

Oc ſticker eder icke lige ſom denne Verden / men omuender eder formedelſt eders ſinds fornyelſe / Paa det at i kunde prøffue / huilcken der er Guds Gode / velbehagelige oc fuldkomne vilie.

3. Denn ich ſage euch durch die Gnade / die mir gegeben iſt / jederman vnter euch / daß niemand weiter von jhm halte / denn ſichs gebůrt zuhalten / ſondern daß er mäſſiglich von jm halte / nach dem Gott außgetheilet hat / einem jeglichen glaubigen ſeine Maß.

Thi ieg ſiger formedelſt den Naade / ſom mig er giffuen / til huer Mand iblant eder / At ingen ſkal holde ydermere aff ſig / end det ſig bør at holde / Men at hand ſkal holde maadelige aff ſig / huer effter ſom Gud haffuer vddelt Troens maade.

4. Denn gleicher weiſe als wir inn einem Leibe vil Glieder haben / aber alle Glieder nicht einerley geſchäfft haben.

Thi at ligeruiſſe ſom wi haffue mange Lemmer paa it Legeme / men alle Lemmer haffue icke enſſ Gerning.

5. Alſo ſind wir vil ein Leib in Chriſto / Aber vntereinander iſt einer des andern Glid.

Lige ſaa ere wi mange it Legeme i Chriſto / Men iblant huer andre er den ene den andens Ledemod.

6. Vnd haben mancherley Gaben nach der Gnade / die vns gegeben iſt. Hat jemand Weiſſagung / ſo ſey ſie dem Glauben ehnlich.

Oc haffue atſkillige Gaffuer effter den Naade / ſom oſſ er giffuen. Haffuer nogen Prophecie / da ſkal den vere lige met Troen.

Kapitola XII.

PRotož proſým wás Bratřij / ſkrze Miloſrdenſtwij Božij / abyſſte wydáwali těla waſſe w Oběť žiwau / ſwatau / Bohu libau / rozumnau službu waſſý.

PRoſze was tedy bráćia przez litośći Boże / ábyśćie ſtáwili ćiáłá wáſze ná ofiárę żywą / święta / przyiemna Bogu / ktora ieſt ono ſłuſzne wáſze poſługowánie.

2. A neſrownáwayte ſe s tijmto bijdným Swětem: ale obnowte ſe w nowotě myſli waſſý / abyſſte zkuſyli která geſt wůle Božij / dobrá / libá a dokonalá.

A nie przypodobywayćie ſie temu wiekowi / ále ſie przemieńćie przez odnowienie vmyſłu wáſzego / ktemu ábyśćie doświadczyli ktoraby byłá wola Boża dobra / wdźięczna / y doſkonała.

3. Nebok prawijm / ſkrze miloſt (kteráž dána mi geſt) wſſechněm kteřijž gſau mezy wámi / Aby newijce v ſebe ſmyſlil nežli ſluſſý ſmyſliti / ale aby ſmyſlil k ſtřijdmoſti / a gednomu každěmu yakž geſt Buoh vdělil mijru wijry.

Abowiem z łáſki ktora mi ieſt dána opowiedam káżdemu ktory miedzy wami przebywa / żeby o ſobie nie rozumiał nád to co ma rozumieć / ále iżby rozumiał ſkromnie / ile káżde Bog vdźielił miáre wiáry.

4. Nebo yakož w gednom těle mnohé audy máme / ale ne wſſyckni audowé magij gednoſtaynė dijlo:

Abowiem iáko w iednym ćiele wiele członkow mamy / á wſzytki członki iedneyże ſpráwy nie máia.

5. Tak mnozý gedno tělo gſme w Kryſtu / a obzwláſſtně gedni druhých audowé.

Tákże wiele nas ieſt iednym ćiálem w Kryſtuſie / á z oſobná iedni drugich członkámi.

6. Magijce pak obdarowánij rozdijlná / podlé miloſti kteráž dána geſt nám: Budto Proroctwij wedlé čaſtky Wijry.

Máiąc rozne dáry wedle łáſki / ktora nam ieſt dáná / choć proroctwo / ábyſmy prorokowáli wedle rozmierzenia wiáry.

יב

7 וְאִית דְּתֶשְׁמֶשְׁתָּא אִית לֵהּ בְּתֶשְׁמֶשְׁתֵּהּ וְאִית ד דְּמַלְפָנָא הוּ בְּיוּלְפָנֵא ׃

O ministerio, occupiamoci ne l'amministratione: ò chi insegna, ne l'insegnare.

8 וְאִית דְּמַבְיָאנָא הוּ בְּבוּיָאֵהּ וּדְיָהֵב בַּפְשִׁיטוּתָא וּדְקָאֵם בְּרִישָׁא בַּחְפִיטוּתָא וּדְמַרְחֵם בַּפְצִיחוּתָא ׃

Et chi esorta, ne l'esortatione: chi distribuisce, facciala in simplicità: chi sta sopra gl'altri, gouernisi con diligentia: chi vsa misericordia, la vsi allegramente.

9 וְלָא נֶהְוֵא נְכִיל חוּבְּכוֹן אֶלָּא הֱוַיְתוֹן סָנְין לְבִישְׁתָא וּמֶתְנַקְפִין לְטָבְתָא ׃

La charita sia senza simulatione: abhorrite il male: aggiungendoui al bene.

10 הֱוַיְתוֹן רָחְמִין לַאחַיְכוֹן וּמַחְבִין חַד לְחַד הֱוַיְתוֹן מ מְקַדְּמִין מְיַקְּרִין חַד לְחַד ׃

State inclinati ad amarui con fraterna charità l'vn l'altro: & preuenendo l'vn l'altro nel farsi honore.

11 הֱוַיְתוֹן חְפִיטִין וְלָא חֲבָנְנִין הֱוַיְתוֹן רָתְחִין בְּרוּחַ הֱוַיְתוֹן פָּלְחִין לְמָרְכוֹן ׃

Non pigri à far seruitio: ferventi di spirito: seruendo al Signore.

12 הֱוַיְתוֹן חָדֵין בְּסַבְרְכוֹן הֱוַיְתוֹן מְסַיבְּרִין אוּלְצָנַיְכוֹן הֱוַיְתוֹן אֲמִינִין בַּצְלוֹתָא ׃

Rallegrandoui ne la speranza: stando patienti ne la tribulatione: perseuerando ne l'oratione.

13 הֱוַיְתוֹן מֶשְׁתַּוְתְּפִין ל לְסְנִיקוּתָא דְּקַדִּישֵׁא הֱוַיְתוֹן רָחְמִין אַכְסְנָיֵא ׃

Communicando à le necessità de Santi: esercitando l'hospitalità.

14 בָּרְכוּ לְרָדוֹפַיְכוֹן בָּרְכוּ וְלָא תְלוּטוּן ׃

Benedite quelli che vi perseguitano: beneditteli dico e non gli maledite.

15 חֲדוּ עַם דְּחָדֵין וּבְכוּ עַם דְּבָכֵין ׃

Rallegrateui con quelli che si rallegrano, e piangete con quei che piangono.

יב

7 וְאִם כְּהֻנָּה בִּכְהֻנָּה וְאִם מְלַמֵּד בְּלִמּוּד ׃

O ministerio en seruir, o el que ensenna, en doctrina.

8 וְאִם מְנַחֵם בְּנֶחָמָה הַנּוֹתֵן בְּתֹם לֵבָב הַפָּקִיד הוּא בִּדְאָגָה הַמְרַחֵם בְּשִׂמְחָה ׃

El que exhorta en exhortar: el que reparte, en simplicidad: el que preside, en solicitud: el que haze misericordia, en alegria.

9 הָאַהֲבָה תְּהִי בְּלִי־חֲנֻפָּה שִׂנְאוּ רָע וְדִבְקוּ בַּטּוֹב ׃

El amor sea sin fingimento: aborreciendo lo malo, llegando os à lo bueno:

10 בְּאַחֲוָה אֲשֶׁר בֵּינֵיכֶם רַחֲמָנִים מַקְדִּימִים בֵּינֵיכֶם בְּכָבוֹד ׃

Amando la charidad de la hermandad los vnos para con los otros: peruiniendo hos con honrra los vnos à los otros.

11 בִּדְאָגָה לֹא עֲצֵלִים בְּרוּחַ מְרַתְּחִים לַיהֹוָה עוֹבְדִים ׃

En la solicitud no perezosos: ardientes en Espiritu: siruiendo àl Sennor.

12 בְּתִקְוָה שְׂמֵחִים בַּצָּרָה מְחַלִּים בִּתְפִלָּה מְעוֹדְדִים ׃

Gozosos en la esperança: suffridos en la tribulacion: constantes en la oracion.

13 לְצֹרֶךְ הַקְּדוֹשִׁים פֹּרְסִים לֶחֶם לִקְרַאת הַגֵּרִים מְרִיצִים ׃

Communicando à las necessidades de los Sanctos: siguiendo la hospitalidad.

14 בָּרְכוּ אֶת־רוֹדְפֵיכֶם בָּרְכוּ וְלֹא תָאֹרוּ ׃

Bendezid à los que hos persiguen: bendezid y no maldigays.

15 שִׂמְחוּ אֶת הַשְּׂמֵחִים וּבְכוּ אֶת הַבּוֹכִים ׃

Gozaos con los que se gozan: llorad con los que lloran.

ιβ'.

7. Εἴτε διακονίαν, ἐν τῇ διακονίᾳ. εἴτε ὁ διδάσκων, ἐν τῇ διδασκαλίᾳ.

Soit ministere, que ce soit en administration: soit que quelcun enseigne, qu'il donne enseignement:

8. Εἴτε ὁ παρακαλῶν, ἐν τῇ παρακλήσει· ὁ μεταδιδοὺς, ἐν ἁπλότητι, ὁ προϊστάμενος, ἐν σπουδῇ· ὁ ἐλεῶν, ἐν ἱλαρότητι.

Soit que quelcun exhorte, que ce soit en exhortation: soit que quelcun distribue, qu'il le face en simplicité: soit que quelcun preside, qu'il le face soigneusement: soit que quelcun exerce misericorde, qu'il le face ioyeusement.

5. Ἡ ἀγάπη ἀνυπόκριτος. ἀποστυγοῦντες τὸ πονηρὸν, κολλώμενοι τῷ ἀγαθῷ.

Que la charité soit sans feintise. Ayez en horreur le mal, vous tenans collés au bien:

10. Τῇ φιλαδελφίᾳ εἰς ἀλλήλους φιλόστοργοι, τῇ τιμῇ ἀλλήλους προηγούμενοι.

Enclins par charité fraternelle à mõstrer affectiõ l'vn enuers l'autre: preuenans l'vn l'autre par honneur.

11. Τῇ σπουδῇ μὴ ὀκνηροί. τῷ πνεύματι ζέοντες. τῷ κυρίῳ (alii, καιρῷ) δουλεύοντες.

Non paresseux à vous employer pour autrui: feruans d'esprit: seruans au Seigneur.

12. Τῇ ἐλπίδι χαίροντες, τῇ θλίψει ὑπομένοντες, τῇ προσευχῇ προσκαρτεροῦντες.

Ioyeux en esperance: patiens en tribulation: perseuerans en oraison.

13. Ταῖς χρείαις τῶν ἁγίων κοινωνοῦντες, τὴν φιλοξενίαν διώκοντες.

Communiquans aux necessités des saincts: pourchassans hospitalité.

14. Εὐλογεῖτε τοὺς διώκοντας ὑμᾶς, εὐλογεῖτε καὶ μὴ καταρᾶσθε.

Benissez ceux qui vous persecutent: benissez-les, & ne les maudissez point.

15. Χαίρειν μετὰ χαιρόντων, καὶ κλαίειν μετὰ κλαιόντων.

Soyez en ioye auec ceux qui sont en ioye: & soyez en pleur auec ceux qui sont en pleur.

CAP. XII

7. Sive miniſterium, in miniſtrando, ſive qui docet, in doctrina.

Or an office/let vs wayte on the office: or he that teacheth/on teaching.

8. Qui exhortatur, in exhortando, qui tribuit, in ſimplicitate, qui præeſt, in ſolitudine, qui miſeretur, in hilaritate.

Or he that exhorteth/on exhortation: hee that diſtributeth / let him do it with ſimplicitie: he that ruleth/ with diligence: hee that ſheweth mercie / with chearefulnes.

9. Dilectio ſine ſimulatione. Odientes malum: adhærentes bono.

Let loue be without diſſimulation. Abhorre that which is euill/and cleaue vnto that which is good.

10. Charitatem fraternitatis invicem diligentes. Honore invicem prævenientes.

Be affectioned to loue one another with brotherly loue. In giuing honour/ goe one before another.

11. Solicitudine non pigri. Spiritu ferventes (Domino, *tempori*, ſervientes.)

Not ſlothful to doe ſeruice: feruent in ſpirit: (ſeruing the Lord.)

12. Spe gaudentes. In tribulatione patientes. Orationi inſtantes.

Reioyceing in hope/patient in tribulation / continuing in prayer.

13. Neceſſitatibus ſanctorum communicantes. Hoſpitalitatem ſectantes.

Diſtributing vnto the neceſſities of the Saintes: giuing your ſelues to hoſpitalitie.

14. Benedicite perſequentibus vos: benedicite & nolite maledicere.

Bleſſe them which perſecute you: bleſſe/ I ſay/and curſe not.

15. Gaudete cum gaudentibus, flete cum flentibus.

Reioyce with them that reioyce /& weepe with them that weepe.

Das XII. Capittel.

7. Hat jemand ein Ampt/ ſo warte er des Ampts. Lehret jemand/ ſo warte er der Lehre.

Haffuer nogen it Embede/da ſkal hand tage vare paa ſit Embede. Lærer nogen / da ſkal hand vare paa Lærdommen.

8. Ermanet jemand/ ſo warte er des ermanens. Gibt jemand / ſo gebe er einfeltiglich. Regieret jemand/ ſo ſey er fleiſſig. Vbet jemand Barmhertzigkeit/ ſo thue ers mit gutem willen.

Formaner nogen / da vare hand paa formanelſen. Giffuer nogen / da ſkal hand giffue enfoldige. Regerer nogen / da ſkal hand vere omhyggelig. Gør nogen Barmhertighed / da gøre ſig det met lyſt.

9. Die Liebe ſey nicht falſch. Haſſet das arge/ hanget dem guten an.

Kærlighed ſkal icke vere falſk. Hader det onde/ Bliffuer ved det gode.

10. Die Brüderliche Liebe vntereinander ſey hertzlich. Einer komme dem andern mit Ehrerbietung zuvor.

Eders Broderlig kærlighed iblant huer andre ſkal vere aff hiertet. Den ene ſkal komme før end den anden met ære at beuiſe.

11. Seyt nicht träge was jr thun ſolt. Seyt brünſtig im Geiſte. (Schicket euch in die Zeit.)

Verer icke lade til det i ſkulle gøre. Verer brendende i Aanden. (Skicker eder effter tiden.)

12. Seyt frölich inn hoffnung / Gedultig inn trübſal / Haltet an am Gebet.

Verer glade i haabet / Taalmodige i bedrøffuelſe / Holder hart ved at bede.

13. Nemet euch der Heiligen nothdurfft an. Herberget gerne.

Tager eder de Helligis nødtørfftighed til. Lener gerne herbere.

14. Segnet die euch verfolgen / Segenet vnd fluchet nicht.

Velſigner dem eder forfølge / Velſigner oc bander icke.

15. Freuet euch mit den frölichen/ vnd weinet mit den weinenden.

Fryder eder met de Glade/oc græder met de grædendis

Kapitola XII.

7. Buďto aukad k poſluhowánij/ buďto kdo včij k naučenij.

Choć poſlugowánie abyſmy ſlużili/ ták też y on ktory vczy/ áby vczyl.

8. Kdo napomijná k napomijnánij / kdo dáwá w vpřijmnoſti/ kdo nad ginými wládne s pilnoſtij / kdo ſe ſlituge s ochotnoſtij.

Też y on ktory nápomina/ áby napominal/ ktory ßáfuie żeby wßczyrośći / ktory ieſt przełożony/ iżby w pilnośći/ ktory czyni miłoſierdzie/ iżby z ochotą.

9. Milowánij buď bez pokrytſtwij. Nenáwiďte zlého/ a přidržte ſe dobrého:

Miłość niech nie będzie obłudna/ brzydźcie ſię złośćią/ vprzeymie przyſtawßy ku dobremu.

10. Láſku bratrſkau magjce/ weſpolek ſebe milůgte: Poctiwoſtj ſe weſpolek předcházegte:

Bądźcie iedni ku drugim bráterſką miłośćią przychylnymi/ vczćiwośćią iedni drugie vprzedzáiąc.

11. Při ſwé prácy nebýwayte leniwij: Duchem wraucý/ (Pánu ſlaužijcý:)

Nie leniwemi w pilnośći/ duchem rozżaleni/ (Pánu ſłużąc.)

12. W naděgi ſe radůgte/ w zámutku buďte trpěliwij/ Modlitby buďte pilni:

W nádziei ſię weſeląc/ w vtrapieniu ćirpliwi/ trwáiący w modlitwie.

13. W potřebách Swatých/ s nimi ſe zdělugijce/ přijwětiwoſti náſleduogte.

Potrzebam świętych vdzieláiąc/ gośćie rádźi przyimuiąc.

14. Dobrořečte těm kteřijž ſe wám protiwij/ dobrořečte a nezlořečte.

Błogoſławćie tym ktorzy was prześladuią/ dobrorzeczćie im á nieprzeklináyćie.

15. Raduogte ſe s radugijcými/ plačte s plačijcými.

Weſelćie ſię z tymi ktorzy ſię weſelą/ á płaczćie z tymi ktorzy płaczą.

יב

16 וּמֵרֵם דְּמֶתְתַרְעִין אַנְתּוּן עַל נַפְשְׁכוּן אַף עַל אַחַיְכוּן וְלָא תֶּתְרַעוּן רַעְיָנָא רָמָא אֶלָּא קַפּוּ לְאִילֵין דְּמַכִּיכִין וְלָא הֲוַיְתוּן חַכִּימִין בְּרַעְיָן נַפְשְׁכוּן׃

Hauendo vn medeſimo parere tra voi: non hauendo l'animo à coſe alte, ma accommodandoui à gli humili. Non ſiate prudenti appreſſo di voi medeſimi.

17 וְלָא תֶּפְרְעוּן לְאֱנָשׁ בִּישָׁתָא חֲלָף בִּישָׁתָא אֶלָּא יֶתְבְּטֵל לְכוּן דְּתֶעְבְּדוּן טָבָתָא קֳדָם בְּנַי נָשָׁא כֻּלְּהוּן׃

Non rendete ad alcuno male per male, procurate coſe honeſte dinanzi à tutti gli huomini:

18 וְאֶן מֶשְׁכְּחָא אֵיךְ דְּמֶן לְוָתְכוּן עַם כֻּל בַּר נָשׁ שְׁלָמָא עֲבֶדוּ׃

S'egli è poſſibile, per quanto è in voi, habbiate pace con tutti gli huomini.

19 וְלָא הֲוַיְתוּן תָּבְעִין נַפְשְׁכוּן חַבִּיבַי אֶלָּא הַבוּ אַתְרָא לְרוּגְזָא כְּתִיב הוּ גֵּיר דְּאֶן לָא תֶּעְבֵּד דִּינָא לְנַפְשָׁךְ אֶנָא אֶעְבֵּד דִּינָךְ אָמַר אֱלָהָא׃

Non vi vendicate voi ſteſſi, diletti miei: ma date luogo à l'ira: percioch'egli è ſcritto, A me appartien la vendetta: io ricompenſarò, dice il Signore.

20 וְאֶן כָּפֶן בְּעֶלְדְּבָבָךְ אוֹכְלַיְהִי וְאֶן צָהֵא אַשְׁקַיְהִי וְאֶן הָלֵין תֶּעְבֵּד לֵהּ גּוּמְרָא דְּנוּרָא תְּקַבַּר עַל קַרְקַפְתֵּהּ׃

Se adunque il tuo nimico ha fame, dagli mangiare: s'egli ha ſete, dagli beuere, perche coſi facendo, tu gli adunarai carboni di fuoco ſopra la teſta.

21 לָא תֶּזְכֵּיכוּן בִּישָׁתָא אֶלָּא זְכַאוּוּהָ לְבִישָׁתָא בְּטָבְתָא׃

Non ſii ſuperato d'al male: ma ſupera il male col bene.

יג

1 כֻּל נַפְשׁ לְשׁוּלְטָנָא דְּרַבּוּתָא תֶּשְׁתַּעְבַּד לַית גֵּיר שׁוּלְטָנָא דְּלָא הֲוָא מֶן אֱלָהָא הוּ וְאִילֵין שׁוּלְטָנֵא דְּאִיתַיְהוֹן מֶן אֱלָהָא הוּ פְּקִידִין׃

Ogni anima ſtia ſogetta à le poteſtà ſuperiori. Percioche non è alcuna poteſtà ſe non da Dio: e le Poteſtà che ſono, ſono ordinate da Dio.

יב

16 יַחַד בֵּינֵיכֶם חוֹכְמִים לֹא מַעֲמִיקִים אֶת־מַחְשְׁבוֹתֵיכֶם כִּי אִם בְּדֶרֶךְ עֲנָוִים הוֹלְכִים אַל־תִּהְיוּ חֲכָמִים בְּעֵינֵיכֶם׃

Vnanimes entre voſotros: no altiuos, mas accomodándo hos á los baxos: no ſeays prudentes en vueſtra opinion.

17 לְאִישׁ לֹא מְשַׁלְּמִים רָעָה תַּחַת טוֹבָה וְזוֹמְמִים לְהֵטִיב אֶת־פְּנֵי כָּל־בְּנֵי־אָדָם׃

No pagando à nadie mal por mal: procurando lo bueno, (no ſolo delante de Dios mas aun) delante de todos los hombres.

18 אִם תּוּכַל לִהְיוֹת כְּמָה יֵשׁ בָּכֶם הַשְׁלִימוּ אֶת כָּל־בְּנֵי הָאָדָם׃

Si ſe puede hazer, quanto es en voſotros, teniendo paz con todos los hombres.

19 אַל־תִּתְנַקְּמוּן בְּאוֹיְבֵיכֶם אֲהוּבַי כִּי אִם תְּנוּ מָקוֹם לַחֲרוֹן אַף כִּי־נִכְתַּב לִי נָקָם וְשִׁלֵּם אָמַר יְהוָה׃

No defendiendo hos à voſotros miſmos, amados; antes dad lugar à la yra: porque eſcripto eſtà, Mia es la vengança: yo pagaré, dize el Sénor.

20 אִם־רָעֵב שֹׂנַאֲךָ הַאֲכִילֵהוּ לֶחֶם וְאִם צָמֵא הַשְׁקֵהוּ מַיִם וּבַעֲשׂוֹתְךָ זֹאת גַּחֲלֵי־אֵשׁ אַתָּה תַחְתֶּה עַל־רֹאשׁוֹ׃

Antes ſi tu enemigo tuuiere hambre da le de comer: ſi tuuiere ſed, da le de beuer: que haziendo eſto, aſcuás de fuego amontônas ſobre ſu cabeça.

21 אַל־תִּמְשׁוֹל הָרָעָה בְּךָ כִּי אִם אַתָּה תִּמְשׁוֹל בָּהּ בַּטּוֹב׃

No ſeas vencido de lo malo: mas vence con bien el mal.

יג

1 כָּל־נֶפֶשׁ תִּכָּנַע תַּחַת הָאֵלֶּה לַאֲשֶׁר יֵשׁ לָהֶם הַשִּׁלְטוֹן כִּי אֵינֶנָּה שִׁלְטוֹן כִּי אִם מֵאֱלֹהִים וְכָל־שִׁלְטוֹנוֹת אֲשֶׁר הֵנָּה תַּחַת מֵאֱלֹהִים נִפְקָדוּ׃

Toda anima ſea ſujeta à las poteſtades ſuperiores: porque no ay poteſtad ſino de Dios: y las que ſon, de Dios ſon ordenadas.

ιβ'.

16. Τὸ αὐτὸ εἰς ἀλλήλους φρονοῦντες, μὴ τὰ ὑψηλὰ φρονοῦντες, ἀλλὰ τοῖς ταπεινοῖς συναπαγόμενοι. μὴ γίνεσθε φρόνιμοι παρ' ἑαυτοῖς.

Ayans vn meſme ſentiment les vns enuers les autres: n'affectans point choſes hautes: mais vous accõmodans aux choſes baſſes. Ne ſoyez point ſages en vous meſmes.

17. Μηδενὶ κακὸν ἀντὶ κακοῦ ἀποδιδόντες, προνοούμενοι καλὰ ἐνώπιον πάντων ἀνθρώπων.

Ne rendez à perſonne mal pour mal. Pourchaſſez choſes honneſtes deuant tous hommes.

18. Εἰ δυνατὸν, τὸ ἐξ ὑμῶν, μετὰ πάντων ἀνθρώπων εἰρηνεύοντες.

S'il ſe peut faire, entant qu'en vous eſt, ayez paix auec tous hommes.

19. Μὴ ἑαυτοὺς ἐκδικοῦντες, ἀγαπητοὶ, ἀλλὰ δότε τόπον τῇ ὀργῇ· γέγραπται γὰρ, ἐμοὶ ἐκδίκησις· ἐγὼ ἀνταποδώσω, λέγει κύριος.

Ne vous vengez point vous-meſmes bien-aimés: mais donnez lieu à l'ire, car il eſt eſcrit, A moi appartient la vengeance; ie le rendrai, dit le Seigneûr.

20. Ἐὰν οὖν πεινᾷ ὁ ἐχθρός σου, ψώμιζε αὐτόν. ἐὰν διψᾷ, πότιζε αὐτόν. τοῦτο γὰρ ποιῶν ἄνθρακας πυρὸς σωρεύσεις ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ.

Si donc ton ennemi a faim: donne lui à manger: s'il a ſoif, donne lui à boire: car en ce faiſant tu lui aſſembleras charbons de feu ſur ſa teſte.

21. Μὴ νικῶ ὑπὸ τοῦ κακοῦ, ἀλλὰ νίκα ἐν τῷ ἀγαθῷ τὸ κακόν.

Ne ſois point ſurmonté du mal: mais ſurmonte le mal par le bien.

ΚΕΦΑΛ. ιγ'.

Πᾶσα ψυχὴ ἐξουσίαις ὑπερεχούσαις ὑποτασσέσθω. οὐ γάρ ἐστιν ἐξουσία εἰ μὴ ἀπὸ θεοῦ· αἱ δὲ οὖσαι ἐξουσίαι ὑπὸ τοῦ θεοῦ τεταγμέναι εἰσίν.

Que toute perſonne ſoit ſuiette aux puiſſances ſuperieures: car il n'y a point de puiſſance ſinon de par Dieu: & les puiſſances qui ſont en eſtat, ſont ordonnees de Dieu.

CAP. XII.

16. Idipſum invicem ſentientes. Non alta ſapientes, ſed humilibus conſentientes. Nolite eſſe prudentes apud voſmetipſos.

Be of like affection one towardes another : bee not hie minded : but make your ſelues equall to them of the lower ſort : be not wiſe in your ſelues.

17. Nulli malum pro malo reddentes. Providentes bona (non tantùm coram Deo, ſed etiam)coram omnibus hominibus.

Recompenſe to no man euill for euill : procure thinges honeſt in the ſight of all men.

18. Si fieri poteſt, quod ex vobis eſt, cum omnibus hominibus pacem habentes.

If it bee poſſible/as much as in you is/ haue peace with all men.

19. Non voſmetipſos defendentes chariſſimi , ſed date locum iræ, ſcriptum eſt enim, Mihi vindictam : & ego retribuam , dicit Dominus,

Dearely beloued / auenge not your ſelues/but giue place vnto wrath : for it is written/Vengeance is mine : I will repay/ſayeth the Lord.

20. Sed ſi eſurierit inimicus tuus, ciba illum : ſi ſitit, potum da illi : hoc enim faciens, carbones ignis congeres ſuper caput eius.

Therefore / if thine enemie hunger / feede him : if he thirſt/ giue him drinke : for in ſo doing/thou ſhalt heape coales of fyre on his head.

21. Noli vinci à malo, ſed vince in bono malum.

Be not ouercome of euill/but ouercome euill with goodnes.

CAP. XIII.

OMNIS anima poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit. Non eſt enim poteſtas niſi à Deo, quæ autem ſunt, à Deo ordinata ſunt.

Let euery ſoule be ſubiect vnto the higher powers : for there is no power but of God : and the powers that be / are ordeined of God.

Das XII. Capitel.

16. Habt einerley Sinn vntereinander. Trachtet nicht nach hohen dingen/ ſondern haltet euch herunter zu den nidrigen. Haltet euch nicht ſelbſt für klug.

Haffuer it ſind iblant huer andre / Tracter icke effter høye ting / men holder eder nedre til de Fornedrede. Holder eder icke ſelff for kloge.

17. Vergeltet niemand böſes mit böſem. Fleiſſiget euch der Erbarkeit gegen jederman.

Betaler ingen ont met ont. Verer flitige til fromhed mod huer mand.

18. Jſts müglich / ſo vil an euch iſt/ ſo habt mit allen Menſchen friede.

Er det mueligt/ da haffuer fred met alle Menniſke / ſaa meget ſom eder mueligt er.

19. Rechet euch ſelber nicht / meine liebſten/ſondern gebet raum dem zorn (Gottes) Denn es ſtehet geſchrieben: Die Rache iſt mein / Jch wil vergelten/ ſpricht der HERR.

Heffner eder icke ſelff / mine allerkæriſte / men giffuer (Guds) vrede rum / Thi der ſtaar ſcreffuit/ Heffnen er min / Jeg vil betale/ ſiger HERREN.

20. So nun deinen Feind hungert/ ſo ſpeiſe jhn/ dürſtet jhn/ ſo trencke jn/ wenn du das thuſt/ ſo wirſt du feurige Kolen auff ſein Haupt ſammlen.

Der ſom din Fiende nu hungrer / da giff hannem Mad/ Tørſter hand/ da giff hannem dricke/ Naar du det gør / da ſamler du gloende Kul paa hans høffuit.

21. Laß dich nicht das böſe überwinden / Sondern überwinde das böſe mit gutem.

Lad icke det onde offueruinde dig / Men offueruint det onde met gaat.

Das XIII. Capitel.

JEderman ſey vnterthan der Oberkeit / die gewalt über jhn hat. Denn es iſt keine Oberkeit / ohn von Gott/ Wo aber Oberkeit iſt / die iſt von Gott verordnet.

HVer mand ſkal vere Offuerigheden vnderdanig/ ſom haffuer mact offuer hannem. Thi der er ingen Offrighed/ vden aff Gud/ Oc huor ſom Offrighed er/ den er ſticket aff Gud.

Kapitola XII.

16. Gednoſtayně weſpolek o ſobě ſmayſſlegijce. Ne wyſoce ſmayſſlegijce/ ale k nijzkým ſe ſpauſſtěgijce/ a gim powolugijce. Nebuďte opatrnij (a hrdij) ſami v ſebe.

Badźcie iednoſtáyney myſli ieden przeciw drugiemu / nie pyßnie o ſobie rozumieiąc / ále pokornym folguiąc / á nie badźcie mądrymi ſámi v ſiebie.

17. Žádnému zlého za zlé neodplacugte Opatrně čiňte dobré/(ne toliko před Bohem/ ale takéž) předewſſemi lidmi.

Zadnemu złym zá złe nie oddawáycie / ſtháráiąc ſie o poczćiwe rzeczy przed wßytkimi ludźmi.

18. Muoželi to býti což na wás geſt / ſe wſſemi lidmi pokog mějte.

Jeſli być może ile w was ieſt ze wßytkimi ludźmi w pokoiu żywiąc.

19. Nemſtijce ſami ſebe naymilegſſij/ ale dayte mijſto hněwu: Neb pſáno geſt: Mně pomſta/ a yáť odplatijm / prawij PAn:

Nie mśćząc ſie ſámi o namileyßy / owßem daycie mieyſce gniewowi / ábowiem nápiſano ieſt: Moiáć ieſt pomſtá / á iać oddam / mowi Pan.

20. Geſtliže nepřijtel twuog lačnij / nakrm gey: žijžnijliť day gemu nápog/ neb to včině/ vhlij řeřawé ſhrneſs na geho hlawu.

Jeſli tedy łáknie nieprzyiaciel twoy/ nákarmi go/ ieſli pragnie/ nápoy go/ bo tho czyniąc/ węgle ogniſte zgarnieß ná głowe iego.

21. Nedayž ſe přemocy zlému/ ale přemáhay w dobrém zlé.

Nie badź zwyćiężon od złego/ ále zwyćięż złe dobrym.

Kapitola XIII.

KAždý člowěk Mocnoſtem wywýſſeným / poddán buď. Neboť nenij Mocnoſt nežli od Boha/ a které gſau / ty od Boha zřijzene gſau.

KAżdy człowiek niechay będźie poddány zwirzchnim przełożeńſtwam/ Abowiem nie ieſt przełożeńſtwo iedno od Bogá/ á przełożeńſtwá ktore bywáia od Bogá/ ſą porządnie poſtánowione.

יג

2 מַן דְּקָאֵם הָכִיל לוּקְבַל שׁוּלְטָנָא לוּקְבַל פּוּקְדָנָא דַּאלָהָא קָאֵם וְהָלֵין דְּקָיְמִין לוּקְבַלְהוֹן דִּינָא נֶסְבוּן׃

Per laqual coſa chiunque reſiſte à la Poteſtà, reſiſte à l'ordinatione di Dio: è quelli che vi reſiſteno, faranno venire condannatione ſopra lor medeſimi.

3 דַּיָּנֵא גֵּיר לָא הֲוַו דְּחֶלְתָּא לַעֲבָדֵא טָבָא אֶלָּא לְבִישָׁא צָבֵא אַנְתְּ הָכִיל דְּלָא תֶּדְחַל מַן שׁוּלְטָנָא עֲבֵד טָבְתָא וְתֶשְׁבּוּחְתָּא תֶּהְוֵא לָךְ מֶנֵּה׃

Imperoche i Magiſtrati non ſon per terrore de le buone opere, ma de le male. E vuoi tu non hauere à temer la Poteſtà? fa bene, e riceuerai laude da eſſa.

4 מְשַׁמְשָׁנָא הוּ גֵּיר דַּאלָהָא אֶלָּא לָךְ לְטָבְתָא וְאֵן בִּישְׁתָּא עָבֵד אַנְתְּ דְּחַל לָא הְוָא גֵּיר סְרִיקָאִית אָסִיר לְסַפְסָרָא מְשַׁמְשָׁנָא הוּ גֵּיר דַּאלָהָא וְתָבוּעָא דְּרוּגְזָא לְאַילֵין דְּעָבְדִין בִּישָׁתָא׃

Percioche il Magiſtrato ti è vn miniſtro di Dio al bene. Ma ſe tu fai male, habbine timore: percioche non ſenza cagione porta il coltello: concioſia ch'egli è miniſtro di Dio, vendicatore ad ira contra chi fa male.

5 וּמְטוּל הָנָא אַלִּיצָא לַן דְּנֶשְׁתַּעְבַּד לָא מְטוּל רוּגְזָא בַּלְחוּד אֶלָּא אַף מְטוּל תַּארְתַּן׃

Però è neceſſario ſtar ſoggetto, non ſolamente per l'ira, ma etiandio per la conſcientia.

6 מְטוּל הָנָא אַף כְּסַף רִישָׁא יָהְבִין אַנְתּוּן מ מְשַׁמְשָׁנֵא אֶנּוּן גֵּיר דַּאלָהָא דְּעַלַיְהֵין דְּהָלֵין קָיְמִין׃

Imperoche per queſto ancora pagate i tributi: percioche ſon miniſtri di Dio, che attendeno à queſto iſteſſo.

7 פְּרוּעוּ הָכִיל לְכֻל נָשׁ אַיְךְ דְּמֶתְתְּחִיב לֵהּ לְמַן דִּכְסַף רִישָׁא כְּסַף רִישָׁא וְלְמַן דְּמַכְסָא מַכְסָא וְלְמַן דְּדַחְלְתָא דֶּחְלְתָא וְלְמַן דְּאִיקָרָא אִיקָרָא׃

Rendete dunque à tutti cio che loro è debito: à chi ſi deue il tributo, rendete il tributo: à chi la cabella, la cabella: à chi il timore, il timore: à chi l'honore, l'honore.

יג

2 לָכֵן הַמִּתְקוֹמֵם עַל־הַשִּׁלְטוֹן לְתוֹרַת אֱלֹהִים הִתְקוֹמֵם וְהַמִּתְקוֹמְמִים לְנַפְשָׁם מִשְׁפָּט יִקָּחוּ׃

Anſi que el que ſe oppone à la poteſtad, à la ordenacion de Dios reſiſte: y los que reſiſten, ellos miſmos ganan condenacion para ſi.

3 כִּי־הַנְּשִׂיאִים אֵינָם לְיִרְאַת הַמַּעֲשִׂים טוֹבִים כִּי אִם הָרָעִים וְאִם לֹא תֹאבֶה לְיִרְאָה אֶת־הַשִּׁלְטוֹן עֲשֵׂה טוֹב וְיִהְיֶה לְּךָ כָּבוֹד מִמֶּנָּה׃

Porque los magiſtrados no ſon temeroſos àl que bien haze, ſino al malo. Quieres pues no temer la poteſtad? Haz lo bueno, y auràs alabança de ella.

4 כִּי מְשָׁרֵת אֱלֹהִים הוּא לְךָ לַטּוֹבָה וְאִם תַּעֲשֶׂה אֶת־הָרָעָה תִּירָא כִּי אֵינֶנּוּ חִנָּם נֹשֵׂא אֶת־הַחֶרֶב כִּי מְשָׁרֵת אֱלֹהִים הוּא נֹקֵם לְחָרוֹן אַף לְפֹעֲלֵי עָוֶל׃

Porque es miniſtro de Dios para tu bien. mas ſi hizieres lo malo, teme porque no ſin cauſa trae el cuchillo: porque es miniſtro de Dios, vengador para caſtigo àl que haze lo malo.

5 לָכֵן צָרִיךְ לְהִכָּנֵעַ לֹא לְבַד בַּעֲבוּר הָאַף כִּי אִם גַּם בַּעֲבוּר הַמַּדָּע׃

Por lo qual es neceſſario que le ſeays ſujetos, no ſolamente por el caſtigo, mas aun por la conſciencia.

6 עַל־כֵּן גַּם תַּעֲלוּ אֶת־הַמִּנְחָה כִּי־עַבְדֵי אֱלֹהִים הֵמָּה וְעַל־זֹאת מְנַצְּחִים׃

Porque por eſto le pagays tambien los tributos: porque ſon miniſtros de Dios que ſiruen à eſto miſmo.

7 לָכֵן שַׁלְּמוּ לְכָל־אִישׁ אֶת־חֲבוּלָתוֹ לַאֲשֶׁר הַמִּנְחָה אֶת־מִנְחָה לַאֲשֶׁר הַמַּס אֶת מַס לַאֲשֶׁר הַיִּרְאָה אֶת־יִרְאָה לַאֲשֶׁר הַכָּבוֹד אֶת־כָּבוֹד׃

Pagad pues à todos lo que deueys: àl que tributo, tributo: al que pecho, pecho: al que temor temor: al que honrra, honrra.

ιγ´.

2. Ὥστε ὁ ἀντιτασσόμενος τῇ ἐξουσίᾳ, τῇ τοῦ θεοῦ διαταγῇ ἀνθέστηκεν. οἱ δὲ ἀνθεστηκότες, ἑαυτοῖς κρῖμα λήψονται.

Parquoi qui reſiſte a la puiſſance, reſiſte a l'ordonnance de Dieu: & ceux qui y reſiſtent, feront venir condamnation ſur eux-meſmes.

3. Οἱ γὰρ ἄρχοντες οὐκ εἰσὶ φόβος τῶν ἀγαθῶν ἔργων, ἀλλὰ τῶν κακῶν. θέλεις δὲ μὴ φοβεῖσθαι τὴν ἐξουσίαν; τὸ ἀγαθὸν ποίει, καὶ ἕξεις ἔπαινον ἐξ αὐτῆς.

Car les princes ne ſont point a craindre pour bõnes œuures, mais pour mauuaiſes. Or veux tu ne craindre point la puiſſance? fai bien, & tu receuras louange d'icelle.

4. Θεοῦ γὰρ διάκονός ἐστί σοι εἰς τὸ ἀγαθόν. ἐὰν δὲ τὸ κακὸν ποιῇς, φοβοῦ. οὐ γὰρ εἰκῇ τὴν μάχαιραν φορεῖ. θεοῦ γὰρ διάκονός ἐστιν, ἔκδικος εἰς ὀργὴν τῷ τὸ κακὸν πράσσοντι.

Car le prince eſt ſeruiteur de Dieu pour ton bien mais ſi tu fais mal, crain: d'autant qu'il ne porte point l'eſpee ſans cauſe: car il eſt ſeruiteur de Dieu, ordonné pour faire iuſtice en ire, de celui qui fait mal.

5. Διὸ ἀνάγκη ὑποτάσσεσθαι, οὐ μόνον διὰ τὴν ὀργήν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν συνείδησιν.

Et pourtant il faut eſtre ſuiets, non point ſeulement pour l'ire, mais auſſi pour la conſcience.

6. Διὰ τοῦτο γὰρ καὶ φόρους τελεῖτε. λειτουργοὶ γὰρ θεοῦ εἰσιν, εἰς αὐτὸ τοῦτο προσκαρτεροῦντες.

Car pour ceſte cauſe auſſi payez-vous les tributs: d'autant qu'iceux ſont miniſtres de Dieu s'employans a cela.

7. Ἀπόδοτε οὖν πᾶσι τὰς ὀφειλάς· τῷ τὸν φόρον, τὸν φόρον· τῷ τὸ τέλος, τὸ τέλος· τῷ τὸν φόβον, τὸν φόβον· τῷ τὴν τιμήν, τὴν τιμήν.

Rendez donc à tous ce qui leur eſt deu: à qui tribut, le tribut: à qui peage, le peage: à qui crainte, la crainte: a qui honneur, l'honneur.

CAP. XIII.

2. Itaque qui reſiſtit poteſtati, Dei ordinationi reſiſtit. Qui autem reſiſtunt, ipſi ſibi damnationem acquirunt.

Whoſoeuer therefore reſiſteth the power/reſiſteth the ordinance of God: and they that reſiſt/ſhall receiue to thẽſelues iudgement.

3. Nam principes non ſunt timori boni operis, ſed mali. Vis autem non timere poteſtatem? Bonum fac: & habebis laudem ex illa.

For Princes are not to be feared for good workes / but for euill. Wilt thou then be without feare of the power? doe well: ſo ſhalt thou haue prayſe of the ſame.

4. Dei enim miniſter eſt tibi in bonum. Si autem malum feceris: time, non enim ſine cauſa gladium portat. Dei enim miniſter eſt, vindex in iram, ei qui malum agit.

For hee is the miniſter of God for thy wealth: but if thou do euill / feare: for hee beareth not the ſworde for nought: for he is the miniſter of God: to take vengeance on him that doeth euill.

5. Ideo neceſſitate ſubditi eſtote: non ſolùm propter iram, ſed etiam propter cõſcientiam.

Wherefore ye muſt be ſubiect/not becauſe of wrath only / but alſo for conſcience ſake.

6. Ideo enim & tributa præſtatis: miniſtri enim Dei ſunt, in hoc ipſum ſervientes.

For/for this cauſe ye pay alſo tribute: for they are Gods miniſters/applying them ſelues for the ſame thing.

7. Reddite ergo omnibus debita: cui tributum, tributum: cui vectigal, vectigal: cui timorem, timorem, cui honorem, honorem.

Giue to all men therefore their duetie: tribute /to whome ye owe tribute: custome/to whome custome: feare / to whome feare: honour / to whome ye owe honour.

Das XIII. Capitel.

2. Wer ſich nun wider die Oberkeit ſetzet / der widerſtrebet Gottes Ordnung / Die aber widerſtreben / werden über ſich ein Vrtheil empfahen.

Huo ſom nu ſetter ſig mod Offuerigheden /hand ſtaar imod Guds ſkickelſe / Oc de ſom imod ſtaa / de ſkulle faa en Dom offuer ſig.

3. Denn die Gewaltigen ſind nicht den guten Wercken / ſondern den böſen zu förchten. Wilt du dich aber nicht förchten für der Oberkeit / ſo thu gutes / ſo wirſt du lob von derſelbigen haben.

Thi at de Veldige ere icke de gode gerninger/ Men de onde til fryct. Oc vilt du icke fryete dig for Offrigheden / da gør det ſom gaat er/ ſaa ſkalt du haffue loff aff hannem.

4. Denn ſie iſt Gottes Dienerin / dir zu gut. Thuſt du aber böſes / ſo förchte dich / denn ſie tregt das Schwerdt nicht vmb ſonſt / Sie iſt Gottes Dienerin / ein Rächerin zur ſtraffe über den / der böſes thut.

Thi hand er Guds Tienere / dig til gode / Men gør du det ſom ont er / da fryete dig / Thi hand bær icke Suerdet forgeffuis / Hand er Guds Tienere / en Heffnere til ſtraff offuer dem / ſom gøre ilde.

5. So ſeyt nun auß noth vnterthan nicht alleine vmb der Straffe willen / ſondern auch vmb des Gewiſſens willen.

Saa verer nu vnderdanige for nøden/ oc icke aleniſte for ſtraffen ſkyld/ Men ocſaa for eders Samuittighed ſkyld.

6. Derhalben müſſet ihr auch Schoß geben / denn ſie ſind Gottes Diener / die ſolchen Schutz ſollen handhaben.

Der faare ſkulle i oc giffue Skat/ Fordi at de ere Guds Tienere/ ſom ſkulle forfremme ſaadan beſkermelſe.

7. So gebet nu jederman / was jhr ſchuldig ſeyt / Schoß / dem der Schoß gebürt / Zoll / dem der Zoll gebürt / Forcht / dem die Forcht gebürt / Ehre / dem die Ehre gebürt.

Saa giffuer nu huer Mand/ det ſom i ere ſkyldige / Skat / dem ſom bør Skat / Told/ den ſom bør Told / Fryct/ den ſom bør Fryct / ære / den ſom bør ærer.

Kapitola XIII.

2. Protož kdož ſe Mocnoſti protiwij/ Božijmu zřijzenij ſe protiwij. A kteřijž ſe protiwij/ ſami ſobě odſáuzenij dobýwagij.

Przeto ktory ſie záſtáwuie przełożenſtwu / ſprzeciwia ſie poſtánowieniu Bożemu / á ktorzy ſie ſprzeciwiaią / oni ná ſie karánie wnoſzą.

3. Neb wrchnoſti negſau k ſtrachu dobře činijcým/ ale zlě činijcým. Chceſſli pak ſe nebáti Wrchnoſti? Činiž dobrě/ a budeſs mijti chwálu od nij.

Abowiem przełożeni nie ſą ku ſtráchowi za dobre vczynki/ ále zá złe/ A chceſz ſie nie bać przełożenſtwá? co ieſt dobrego czyń/ y odnieſieſz chwałę od niego.

4. Služebnijk zagiſtě Božij/ geſt tobě k dobrému. Pakli budeſs zlě činiti/ bog ſe: nebť ne na darmo Meč neſe. Božij zagiſtě ſlužebnijk geſt / aby mſtil zuořiwě nad tijm/ kdo zle činij.

Abowiem ieſt ſługa Bożym tobie ku dobremu/ á ieſli vczyniſz co ieſt złego/ boy ſie/ bo nie dármo miecż noſi/ gdyż ieſt ſługa Bożym/ mścicielem ku gniewu przeciwko temu ktoryby złe czynił.

5. A protož z powinnoſti poddáni buďte: ne toliko pro hněw/ ale y pro ſwědomij.

A przeto potrzebá ieſt áby ſie człowiek poddał/ nie tylko dla gniewu/ ále theż dla ſumnienia.

6. Neb proto y daně dáwáte Služebnijcy zagiſtě Božij gſau/ proto pracugijce.

Abowiem y dla tego cłá dawácie/ gdyż ſą ſługámi Bożymi tego vſtáwicznie pilnuiacy.

7. A protož plaťte wſſechněm což gſte powinni: Komu daň/ tomu daň: Komu clo/ tomu clo: Komu bázeň/ tomu bázeň: Komu čeſt tomu čeſt.

Oddawaycie tedy wſzytkim co ieſteſteſcie powinni/ komu podatek/ podatek/ komu cło/ cło: komu boiazń/ boiazń: komu cześć/ cześć.

יג

8 וַלְאנָשׁ מֶדֶם לָא תְחוּבוּן אֶלָּא חַד לְחַד לְמֶאחַבוּ מַן דְּמַחֵב גֵּיר לְחַבְרֵהּ ג נָמוּסָא מַלִּי׃

Non ſiate debitori à perſona di coſa veruna, ſe non de l'ammarui l'vn l'altro. Percioche chi ama altrui, ha adempiuta la Legge.

9 אַף הִי גֵּיר דְּאָמַר דְּלָא תְקְטוּל וְלָא תְגוּר וְלָא תֶגְנוּב וְלָא תֶרַג וְאֵן אִית פּוּקְדָנָא אַחְרָנָא בְּהָדָא מֶלְּתָא מֶשְׁתַּלַּם דַּתְרַחֵם לַקְרִיבָךְ אַיְךְ נַפְשָׁךְ׃

Imperoche queſto, Non fare adulterio, Non occidere, Non furare, Non dir falſo teſtimonio, Non hauer concupiſcentia, e ſe ci è alcun altro comandamento, ſi comprende, ſommariamente in queſta parola: cioè, Ama il tuo proſſimo come te ſteſſo.

10 חוּבָּא לַקְרִיבֵהּ בִּישְׁתָא לָא סָעַר מֶטוּל דְּחוּבָּא מוּלָיֵהּ הוּ דְּנָמוּסָא׃

La charità non fa male alcuno al proſſimo. Il compimento dunque de la Legge è la charità.

11 וָאף הָדָא דַּעוּ דְּזַבְנָא הוּ וְשָׁעְתָּא הִי מֶכִיל דְּנֶתְתְּעִיר מֶן שֶׁנְתַן הָשָׁא הוּ גֵּיר אֶתְקַרְבוּ לַן חַיַּין יַתִּיר מֶן דְּכַד הַיְמֶנַן׃

E queſto tanto piu veduto il tempo che è cioè, ch'egli è hora che noi ci ſuegliamo hoggimai dal ſonno, percioche adeſſo la noſtra ſalute ci è piu vicina, che quando noi habbiam creduto.

12 לֵלְיָא מֶכִיל עֲבַר וְאִימָמָא קְרֵב נַגְּיחַ הָכִיל מֶנַּן עַבָדֵא דְּחֶשׁוֹכָא וְנֶלְבַּשׁ זַיְנֵהּ דְּנוּהְרָא׃

La notte è paſſata vie, e il giorno s'è approſſimato. Mettiam dunque giu l'opere de le tenebre, e veſtiamoci vn habito conueniente à la luce.

13 וַאיְךְ דְּבָאִימָמָא בְּאֶסְכֵּמָא נְהַלֵּךְ בְּזוּמָרָא וְלָא בְּרַוָיוּתָא וְלָא בְּמַדְמְכָא טַנְפָא וְלָא בְּחֶסְמָא וּבְחֶרְיָנָא׃

Accioche caminiamo honeſtamente, come di giorno: non in mangiamenti & hebbriachezze: non in letti e laſciuie: non in contentione & inuidia.

יג

8 לְאִישׁ מְאוּמָה לֹא תַחַבְלוּ כִּי אִם לֶאֱהֹב אִישׁ אֶת רֵעֵהוּ כִּי אֲשֶׁר אוֹהֵב אֶת־רֵעֵהוּ מָלֵא אֶת־הַתּוֹרָה׃

No deuays à nadie nada, ſino que hos ameys vnos à otros: porque el que ama àl proximo, cumplió la Ley.

9 כִּי הַמִּצְוָה הַזֹּאת לֹא תִנְאָף לֹא תַהֲרֹג לֹא תִגְנֹב לֹא תַעֲנֶה עֵד שֶׁקֶר לֹא תַחְמֹד וְאִם יֶשׁ־מִצְוָה אַחֶרֶת בְּדָבָר הַזֶּה נִשְׁלָמָה הִיא כְּמוֹ תֶאֱהַב אֶת־רֵעֲךָ כְּנַפְשֶׁךָ׃

Porque, No adulterarás, No matarás, No hurtarás, No dirás falſo teſtimonio, No cudiciarás; y ſi ay algun otro mandamiento, eneſta palabra ſe comprehende (ſumariamente,) Amaras à tu proximo, como à ti miſmo.

10 הָאַהֲבָה לְרֵעֶה אֶת רָעָה אֵינֶנָּה עוֹשָׂה לָכֵן מְלֹא הַתּוֹרָה אַהֲבָה הִיא׃

La Charidad no haze mal àl proximo. Anſi que el cumplimiento de la Ley es la Charidad.

11 וְעַל־זֹאת גַּם תֵּדְעוּ אֶת־הָעֵת כִּי־עַתָּה יֶשׁ הַשָּׁעָה לְהָקִיצֵנוּ מִשֵּׁנָה כִּי עַתָּה קְרוֹבָה הִיא לָנוּ הַיְשׁוּעָה יוֹתֵר מֵאֲשֶׁר הֶאֱמַנּוּ׃

Y eſto conociendo el tiempo, Que es ya hora de leuantarnos del ſuenno: porque aora nos eſtá mas cerca nueſtra ſalud, que quando creyãos.

12 הַלַּיְלָה עָבַר וְהַיּוֹם קָרֵב וְנַשְׁלִיכָה מִמֶּנּוּ אֶת־פָּעֳלֵי־הַחֹשֶׁךְ וְנִלְבַּשׁ כְּלֵי־הָאוֹר׃

La noche ha paſſado, y el dia ha llegado: echemos pues las obras de las tinieblas, y viſtamos nos las armas de luz.

13 כְּמוֹ בַיּוֹם כַּהוֹגֵן נִתְהַלֵּךְ לֹא בִמְחוֹלוֹת וְשִׁכָּרוֹן לֹא בְמִשְׁכָּבוֹת וְסוֹבְאִים לֹא בַמְרִיבָה וְקִנְאָה׃

Andemos, como de dia, honeſtamente: no en vanqueterias y borracherias: no en lechos, y deſuerguenças. no en pendencias y embidia.

ιγʹ.

8. Μηδενὶ μηδὲν ὀφείλετε, εἰ μὴ τὸ ἀγαπᾷν ἀλλήλους· ὁ γὰρ ἀγαπῶν τὸν ἕτερον, νόμον πεπλήρωκε.

Ne deuez rien à perſonne, ſinon que vous aimiez l'vn l'autre: car qui aime autrui, il a accompli la Loy.

9. Τὸ γὰρ, οὐ μοιχεύσεις, οὐ φονεύσεις, οὐ κλέψεις, οὐ ψευδομαρτυρήσεις, οὐκ ἐπιθυμήσεις, καὶ εἴ τις ἑτέρα ἐντολὴ, ἐν τούτῳ τῷ λόγῳ ἀνακεφαλαιοῦται, ἐν τῷ, ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς ἑαυτόν.

Car ce qui eſt dit, Tu ne commettras point adultere: Tu ne tueras point: Tu ne deſrobberas point: Tu ne diras point faux teſmoignage: Tu ne conuoiteras point, & s'il y a quelque autre commandement, eſt ſommairement comprins en ce poinct ici, aſſauoir, Tu aimeras ton prochain comme toi-meſme.

10. Ἡ ἀγάπη τῷ πλησίον κακὸν οὐκ ἐργάζεται. πλήρωμα οὖν νόμου ἡ ἀγάπη.

La charité ne fait point de mal au prochain: l'accompliſſement donc de la Loy c'eſt charité.

11. Καὶ τοῦτο, εἰδότες τὸν καιρὸν, ὅτι ὥρα ἡμᾶς ἤδη ἐξ ὕπνου ἐγερθῆναι. νῦν γὰρ ἐγγύτερον ἡμῶν ἡ σωτηρία, ἢ ὅτε ἐπιστεύσαμεν.

Meſmement veu la ſaiſon, aſſauoir qu'il eſt ia temps de nous reſueiller du ſommeil: car maintenant le ſalut eſt plus pres de nous, que lors que nous auons creu.

12. Ἡ νὺξ προέκοψεν, ἡ δὲ ἡμέρα ἤγγικεν. ἀποθώμεθα οὖν τὰ ἔργα τοῦ σκότους, καὶ ἐνδυσώμεθα τὰ ὅπλα τοῦ φωτός.

La nuict eſt paſſee, & le iour eſt approché: reiettons donc les œuures de tenebres, & ſoyons reueſtus des armes de lumiere.

13. Ὡς ἐν ἡμέρᾳ, εὐσχημόνως περιπατήσωμεν, μὴ κώμοις καὶ μέθαις, μὴ κοίταις καὶ ἀσελγείαις, μὴ ἔριδι καὶ ζήλῳ.

Cheminons honeſtement comme de iour: non point en gourmandiſes, ni en yourongneries: non point en couches, ni en inſolences: non point en noiſe, ni en enuie.

CAP. XIII.

8. Nemini quicquam debeatis: niſi, ut invicem diligatis, qui enim diligit proximum, legem implevit.

Owe nothing to any man / but to loue one another: for he that loueth another / hath fulfilled the Lawe.

9. Nam, Non adulterabis, Non occîdes, Non furaberis, Non falſum teſtimoniũ dices, Non concupiſces, & ſi quod eſt aliud mandatum: in hoc verbo inſtauratur, Diliges proximum tuum ſicut teipſum.

For this / Thou ſhalt not commit adulterie / Thou ſhalt not kill / Thou ſhalt not ſteale / Thou ſhalt not beare falſe witneſſe / Thou ſhalt not couet: & if there be any other commaundement / it is briefly comprehended in this ſaying / euen in this / Thou ſhalt loue thy neigbour as thy ſelfe.

10. Dilectio proximi malum non operatur. Plenitudo ergo legis eſt dilectio.

Loue doeth not euil to his neighbour: therefore is loue the fulfilling of the Law.

11. Et hoc, ſcientes tempus, quia hora eſt iam nos de ſomno ſurgere. Nunc enim propior eſt noſtra ſalus, quàm cum credidimus.

And that / conſidering the ſeaſon / that it is now time that we ſhould ariſe from ſleepe: for now is our ſaluatiõ neerer / then when we beleeued it.

12. Nox præceſſit, dies autem appropinquavit. Abiiciamus ergo opera tenebrarum, & induamur arma lucis.

The night is paſt / and the day is at hand: let vs therefore caſt away the workes of darkeneſſe / and le vs put on the amour of light.

13. Sicut in die, honeſtè ambulemus: non in comeſſationibus & ebrietatibus, non in cubilibus & impudicitiis, non in contentione & æmulatione.

So that we walke honeſtly / as in the day: not in gluttonie / and drunkennes / neyther in chambering and wantonnes / nor in ſtrife and enuying.

Das XIII. Capitel.

8. Seyt niemand nichts ſchuldig / denn daß jr euch vntereinander liebet / denn wer den andern liebet / der hat das Geſetz erfüllet.

Verer ingen mand inted ſkyldige / uden at i elſke huer andre / Thi huo ſom elſker den anden / hand haffuer fuldkommet Lowen.

9. Denn das da geſagt iſt / Du ſolt nicht Ehebrechẽ / du ſolt nicht tödten / du ſolt nicht ſtelen / du ſolt nicht falſch gezeugniß geben / dich ſoll nichts gelüſten / vnd ſo ein anders Gebot mehr iſt / das wirdt in diſem Wort verfaſſet Du ſolt deinen Nechſten lieben als dich ſelbs.

Thi at der er ſagd / Du ſkalt icke bedriffue hoer / Du ſkalt icke ihielſla / Du ſkalt icke ſtiele / Du ſkalt icke bære falſkt vidniſbyrd / Du ſkalt inted begære. Oc om der er noget andet Bud mere / det befattis i diſſe ord / du ſkalt elſke din Neſte ſom dig ſelff.

10. Die Liebe thut dem Nechſten nichts böſes. So iſt nun die Liebe des Geſetzes erfüllung.

Kærlighed gør den Neſte inted ont. Saa er nu kærlighed Lowens fuldkommelſe.

11. Vnnd weil wir ſolches wiſſen / nemlich / die zeit / daß die ſtunde da iſt / auff zu ſtehen vom ſchlaff (Sintemal vnſer Heil ietzt näher iſt / denn da wirs glaubten).

Oc effterdi wi ſaadant vide / ſom er tiden / at ſtunden er der / at opſtaa aff Søffne (Effterdi vor Salighed er nu nærmer / end der wi det trode.)

12. Die nacht iſt vergangen / der tag aber herbey kommen. So laſſet vns ablegen die werck der Finſternuß / vnd anlegen die Waffen des Liechts.

Natten er fremgongen / oc Dagen er kommen nær hid. Thi lader oſſ afflegge Mørckens gerninger / oc tage Liuſens vaaben paa oſſ.

13. Laſſet vns ehrbarlich wandeln / als am tage / nicht in freſſen vnd ſauffen / nicht in kammern vnd vnzucht / nicht in hader vnd neid.

Lader oſſ vandre erlige / ſom om dagen / Icke i frodzeri oc druckenſkaff / icke i kammer oc wtuct / icke i kiff oc auind.

Kapitola XIII.

8. Žádnĕmu nebýwayte nic dlužni / gedinĕ to / abyſſte ſe weſpolek milowali: Nebo kdož miluge Bližnijho / Zákon geſt naplnil.

Nie bádźcie nikomu nic winni / iedno to abyſcie ſie ſpołecznie miłowáli / bo kto miłuie drugie° / zakon wypełnił.

9. Nebo toto / Neſeſmilnijſs / Nezabigeſs / Nekradneſs / Nepromluwijſs křiwĕho ſwĕdectwij / Nepožádáſs / a geſtli kterĕ ginĕ Přikázanij / w tomto ſe promluwenij zawjrá / Milowati budeſs bližnijho twĕho / yako ſebe ſamĕho.

Gdyżto: Nie bedźieſz cudzołożył / nie bedźieſz zábijał / nie bedźieſz kradł / nie bedźieſz fáłſzywie świádczył / nie bedźieſz pożądał / y ieſli ktore inſze ieſt roſkazánie / w thym ſłowie krotko ſie zámyka / to ieſt: Bedźieſz miłował bliźniego twego iáko ſámego ſiebie.

10. Milowánij bližnijmu zlĕho nečinij: A protož naplnĕnij Zákona / geſtiť milowánij.

Miłość bliźniemu złośći nie wyrządza / á ták wypełnienie zákonu ieſt miłość.

11. A znagijce tento čas / že hodina geſt nám giž ze ſna wſtáti. Nynij zagiſtĕ geſt bližſſý naſſe ſpaſenij / nežli když gſme ſe nadali.

Zwłaſzcza wiedząc iż ieſt czás y godzina ábyſmy ſie ocucili ze ſnu / bo iuż teraz bliżſze nam ieſt zbáwienie / á niż kiedyſmy vwierzyli.

12. Noc pominula / ale den ſe přiblijžil. A protož odwrzme ſkutky temnoſtij / a obleceme ſe w odĕnij ſwĕtla.

Nocći przeminełá á dźień ſie przybliżył / Odrzućmyż tedy vczynki ciemnośći / á obleczmy ſie w zbroie świátłośći.

13. Tak / abychom we dne poctiwĕ chodili: ne w hodowánj a w opilſtwj / ne w ſmilſtwj a w neſtydatoſtech / ne w ſwáru a w záwiſti:

Ták abyſmy vczćiwie chodźili iáko we dnie / nie w bieſiadach áni w pijáńſtwách / nie w łożach / áni w nieczyſtośćiách / nie w zwádźie áni w zazdrośći.

יג

14 אֶלָּא לוּבְשׁוּהִי לְמָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא וְלָא תֵּאצְפּוּן דְּבֶסַרְכוּן לְרֶגְיָגָתָא׃

Ma veſticeui il Signor Iesv Chriſto, e non habbiate cura de la carne, per contentarla ne le ſue concupiſcentie.

יד

1 לַאיְנָא דֵּין דְּכְרִיה בְּהַיְמָנוּתָא הַבוּ לֵהּ אִידָא וְלָא תֶּהְווּן מְתַפַּלְגִין בְּמַחְשְׁבָתְכוּן׃

Riceuete à voi quello che è infermo ne la fede, non gia per contender con diſpute.

2 אִית גֵּיר דַּמְהַיְמֶן דְּכֻל מֶדֶם נֵאכוּל וְדַכְּרִיה יַרְקָא הוּ אָכֵל׃

L'vno crede che ſi poſſa mangiar di tutte le coſe: e l'altro che è infermo in fede, mangia de l'herbe.

3 הַו דֵּין דְּאָכֵל לָהוּ מַן דְּלָא אָכֵל לָא יְשׁוּט וְהַו מַן דְּלָא אָכֵל לְהוּ מַן דְּאָכֵל לָא יְדוּן אֱלָהָא גֵּיר קַרְבֵהּ׃

Colui che mangia, non diſprezzi colui che non mangia: e colui che non mangia, non giudichi colui che non mangia, percioche Iddio l'ha riceuuto à ſe.

4 אַנְתְּ מַן אַנְתְּ דְּדָאֵן אַנְתְּ לְעַבְדָּא דְּלָא דִּילָךְ הָאֵן קָאֵם לְמָרֵהּ קָאֵם וְאֵן נָפֵל לְמָרֵהּ נָפֵל מְקָם הוּ דֵּין קָאֵם מֶטֻל גֵּיר בָּאִידַי מָרֵהּ דַּיְקִימִיוּהִי׃

Tu chi ſei, che giudichi il famiglio d'altrui? Egli ſta fermo, ouer cade al ſuo proprio Signore: ma egli ſtarà fermo, percioche Iddio è potente de farlo ſtare.

5 אִית דְּדָאֵן יַוְמָא מַן יַוְמָא וְאִית דְּדָאֵן כֻּלְהוּן יַוְמָתָא כֻּל נָשׁ דֵּין בְּמַדְּעָא דְּנַפְשֵׁהּ יֶשְׁתַּרַר׃

L'vno giudica vn giorno eſſer da piu che vn altro giorno: e l'altro giudica ogni giorno egualmente. Ciaſcuno ſia pienamente certificato ne la ſua mente.

6 מַן דְּמֶתְרַעֵא דְּיַוְמָא לְמָרֵהּ מֶתְרַעֵא וְכֻל דְּלָא מֶתְרַעֵא דְּיַוְמָא לְמָרֵהּ לָא מֶתְרַעֵא וְדָאכֵל לְמָרֵהּ אָכֵל וְלַאלָהָא מַוְדֵּא וְהַו דְּלָא אָכֵל לְמָרֵהּ לָא אָכֵל ו וּמַוְדֵּא לַאלָהָא׃

Chi ſi cura de giorni, ſene cura al Signore, e chi non ſi cura de giorni, non ſene cura al Signore. Chi mangia, mangia al Signore: percioche ne rende gratie à Dio: e chi non mangia, non mangia al Signore: e rende gratie à Dio.

יג

14 כִּי אִם לִבְשׁוּ אֶת־אֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ וְלֹא תִרְעוּ זוֹלְלִים לְמַחֲמַדֵּי הַבָּשָׂר׃

Mas veſtihos del Sennor Ieſus el Chriſto: y no hagays caſo de la carne en ſus deſſeos.

יד

1 אֶת־הַחוֹלֶה בֶּאֱמוּנָה תִּקָּחוּ לֹא לְמַחְלְקוֹת הַמַּחֲשָׁבוֹת׃

Al enfermo en la fe ſobrelleuad: no en contiendas de diſputas.

2 כִּי אֶחָד מַאֲמִין לֶאֱכֹל כָּל־דְּבָרִים וְהַחוֹלֶה יֹאכַל אֶת־יָרוֹק׃

Porque alguno cree que ſe hà de comer de todas coſas: otro enfermo come legumbres.

3 הָאוֹכֵל לֹא יָבוּז אוֹתוֹ אֲשֶׁר אֵינֶנּוּ אוֹכֵל וַאֲשֶׁר אֵינֶנּוּ אוֹכֵל לֹא יִשְׁפּוֹט אֶת־הָאוֹכֵל כִּי אֱלֹהִים לְקָחוֹ׃

El que come, no menoſprecie àl que no come: y el que no come, no juzgue ál que come: porque Dios lo hà leuantado.

4 וּמִי־אַתְּ כִּי תִשְׁפּוֹט עֶבֶד אַחֵר לַאֲדֹנָיו יָקוּם אוֹ יִפּוֹל מַה אֵלֶיךָ אַךְ יָקוּם כִּי יָכוֹל אֱלֹהִים לַהֲקִימֶנּוּ׃

Tu quien eres, que juzgas el ſieruo ageno? por ſu Sennor eſtá en pie, o cae: y ſi cae affirmaſehà: que poderoſo es Dios para affirmarlo.

5 וְאֶחָד מַבְדִּיל בֵּין יוֹם וָיוֹם וְאַחֵר כְּאֶחָד מְשַׁוֶּה אֶת כָּל־יוֹם אִישׁ אִישׁ בַּעֲצַת נַפְשׁוֹ יִתְמַלֵּא׃

Item, alguno haze differencia entre dia y dia otro juzga iguales todos los dias. Cada vno eſté aſſegurado en ſu animo.

6 הַבּוֹחֵר אֶת־יוֹם לַיהוָה בּוֹחֵר הוּא וַאֲשֶׁר אֵינֶנּוּ בּוֹחֵר אֶת־יוֹם לַיהוָה לֹא בוֹחֵר הָאוֹכֵל לַיהוָה אוֹכֵל הוּא וּמוֹדֶה לַיהוָה וַאֲשֶׁר אֵינֶנּוּ אוֹכֵל לַיהוָה לֹא אוֹכֵל וּמוֹדֶה לַיהוָה׃

El que haze caſo del dia, hagalo para el Sennor y el que no haze caſo del dia, no lo haga anſi miſmo para el Sennor. El que come, coma para el Sennor: por lo qual haga gracias á Dios: y el que no come, no coma para el Sennor, y haga gracias à Dios.

ιγʹ.

14. Ἀλλ' ἐνδύσασθε τὸν κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν, καὶ τῆς σαρκὸς πρόνοιαν μὴ ποιεῖσθε εἰς ἐπιθυμίας.

Mais ſoyez reueſtus du Seigneur Ieſus Chriſt, & n'ayez point ſoin de la chair pour accomplir ſes conuoitiſes.

ΚΕΦΑΛ. ιδʹ.

Τὸν δὲ ἀσθενοῦντα τῇ πίστει προσλαμβάνεσθε, μὴ εἰς διακρίσεις διαλογισμῶν.

Or quant à celui qui eſt debile en foy, receuez-le à vous, mais non point en debats de diſputes.

2. Ὃς μὲν πιστεύει φαγεῖν πάντα· ὁ δὲ ἀσθενῶν, λάχανα ἐσθίει.

L'vn croit qu'on peut manger de toutes choſes, & l'autre qui eſt debile mange des herbes.

3. Ὁ ἐσθίων τὸν μὴ ἐσθίοντα μὴ ἐξουθενείτω· καὶ ὁ μὴ ἐσθίων τὸν ἐσθίοντα μὴ κρινέτω. ὁ θεὸς γὰρ αὐτὸν προσελάβετο.

Celui qui mange, qu'il ne meſpriſe celui qui ne mange point: & celui qui ne mange point, qu'il ne iuge point celui qui mange. Car Dieu l'a prins à ſoi.

4. Σὺ τίς εἶ, ὁ κρίνων ἀλλότριον οἰκέτην; τῷ ἰδίῳ κυρίῳ στήκει ἢ πίπτει. σταθήσεται δέ· δυνατὸς γάρ ἐστιν ὁ θεὸς στῆσαι αὐτόν.

Qui es-tu toi, qui iuges le ſeruiteur d'autrui? il ſe tient ferme ou tresbuche à ſon propre Seigneur, meſmement ſera il affermi: car Dieu eſt puiſſant pour l'affermir.

5. Ὃς μὲν κρίνει ἡμέραν παρ' ἡμέραν, ὃς δὲ κρίνει πᾶσαν ἡμέραν· ἕκαστος ἐν τῷ ἰδίῳ νοῒ πληροφορείσθω.

L'vn eſtime vn iour plus que l'autre, & l'autre eſtime chaque iour eſgalemẽt: qu'vn chacun ſoit pleinement reſolu en ſon entendement.

6. Ὁ φρονῶν τὴν ἡμέραν, κυρίῳ φρονεῖ· καὶ ὁ μὴ φρονῶν τὴν ἡμέραν, κυρίῳ οὐ φρονεῖ. καὶ ὁ ἐσθίων, κυρίῳ ἐσθίει· εὐχαριστεῖ γὰρ τῷ θεῷ· καὶ ὁ μὴ ἐσθίων, κυρίῳ οὐκ ἐσθίει, καὶ εὐχαριστεῖ τῷ θεῷ.

Celui qui a eſgard au iour, il y a eſgard au Seigneur, & qui n'a point d'eſgard au iour il n'y a point d'eſgard au Seigneur. Qui mange, il mange au Seigneur: car il en rend graces à Dieu: & qui ne mange point, il ne mange point au Seigneur, & en rend graces à Dieu.

CAP. XIII.

14. Sed induimini Dominum Ieſum Chriſtum, & carnis curam ne feceritis in deſideriis.

But put yee on the Lorde Jeſus Chriſt / and take no thought for the fleſh / to fulfill the luſtes of it.

CAP. XIIII.

INfirmum autem in fide aſſumite: non in diſceptationibus cogitationum.

Him that is weake in the faith / receiue vnto you / but not for controuerſies of diſputations.

2. Alius enim credit ſe manducare omnia: qui autem infirmus eſt, olus manducet.

One beleeued yͤ he may eate of all things: and another / which is weake / eateth herbes.

3. Is qui manducat, non manducantem non ſpernat: & qui non manducat, manducantem non iudicet, Deus enim illum aſſumſit.

Let not him that eateth / deſpiſe him that eateth not: and let not him which eateth not / iudge him that eateth: for God hath receiued him.

4. Tu quis es, qui iudicas alienum ſervũ? Domino ſuo ſtat aut cadit, ſtabit autem: potens eſt enim Deus ſtatuere illum.

Who art thou that condemneſt another mans ſeruant? he ſtandeth or falleth to his owne maſter: yea / he ſhalbe eſtabliſhed: for God is able to make him ſtand.

5. Nam alius iudicat diem inter diem: alius autem iudicat omnem diem, unuſquiſq; in ſuo ſenſu abundet.

This man eſteemeth one day aboue another day / and another mã counteth euery day alike: let euery man be fully perſwaded in his minde.

6. Qui ſapit diem, Domino ſapit Et qui manducat, Domino manducat: gratias enim agit Deo. Et qui non manducat, Domino non manducat, & gratias agit Deo.

He that obſerueth the day / obſerueth it to the Lord: and he that obſerueth not the day / obſerueth it not to the Lord. He that eateth / eateth to the Lord: for he giueth God thanks: & he that eateth not / eateth not to the Lorde / and giueth God thankes.

Das XIII. Capitel.

14. Sondern ziehet an den HERREN Jeſum Chriſt. Vnd wartet des Leibes / doch alſo / daß er nicht geil werde.

Men fører eder i vor HERRE Jheſum Chriſtum. Oc beuarer Legemet / Dog ſaa / at det bliffuer icke løſſactigt.

Das XIIII. Capitel.

DEn Schwachen im Glauben nehmet auff / vnnd verwirret die Gewiſſen nicht.

ANammer den ſom er ſkrøbelig i Troen / oc forbiſtrer icke hans Samuittighed.

2. Einer glaubet / er möge allerley eſſen. Welcher aber ſchwach iſt / der iſſet Kraut.

Den ene tror / at hand maa æde allehonde / Men den ſom er ſkrøbelig / hand æder Vrter.

3. Welcher iſſet / der verachte den nicht / der da nicht iſſet. Vnd welcher nicht iſſet / der richte den nicht / der da iſſet. Denn Gott hat jhn auffgenommen.

Huo ſom æder / hand foracte icke den / ſom icke æder / Oc huo ſom icke æder / hand døme icke den / ſom æder / Thi Gud haffuer anammet hannem.

4. Wer biſt du / daß du einen frembden Knecht richteſt? Er ſtehet oder fellet ſeinem Herren / er mag aber wol auffgerichtet werden. Denn Gott kan jhn wol auffrichten.

Huo eſt du / at du dømer en fremmet Suend? Hand ſtaar eller falder faar ſin Herre / Oc hand kand vel oprettis igen / Thi Gud kand vel oprette hannem.

5. Einer helt einen Tag für den andern / der ander aber helt alle tage gleich. Ein jeglicher ſey in ſeiner meinung gewiß.

Den ene holder en dag for den anden / Men den anden holder alle dage lige. Huer vere vis i ſin mening.

6. Welcher auff die tage helt / der thuts dem HERREN. Vnd welcher nicht darauff helt / der thuts auch dem HERRN. Welcher iſſet / der iſſet dem HErrn / denn er dancket Gott. Welcher nicht iſſet / der iſſet dem HErrn nicht / vnd dancket Gott.

Huo ſom holder aff dagene / hand gør det for HERREN / Oc huo ſom icke holder der aff / hand gør det oc faar HERREN. Huo ſom æder / hand æder faar HERREN / thi hand tacker Gud / Huo ſom icke æder / hand æder icke faar HERREN / oc tacker Gud.

Kapitola XIII.

14. Ale oblecte ſe w Pána naſſeho Gežijſſe Kryſta. A pěče o tělo nemijwayte pro žádoſti.

Ale przyobleczćie Páná Jezu Kryſtá / á nie mieyćie ſtáránia o ćiele ku popełnieniu pożądliwośći.

Kapitola XIIII.

NEmocného pak vwijře přigijmayte / neſaudijce myſſlenij geho.

PRzitym tego ktory ieſt mdły w wierze / przyimuyćie / nie abyśćie wſczynáli poſwarki około gadek.

2. Nebo někdo wěřij že muže gijſti wſſecko: Kdo pak geſt nemocen / gez zeliny.

Boć ieden wierzy iż ſie godźi káżda rzecz ieść / á drugi ktory ieſt mdły / iárzyny iada.

3. Ten kdož gij / nepohrzeg tijm kdož negij: a kdo negij / neſuď toho kdo gij / nebo Buoh přiyal gey.

Ktory ie / niechay ſobie za nic nie mátego ktory nie ie / á ktory nie ie / niechay tego nie oſądza ktory ie / gdyż go Bog przyiał.

4. Ty kdo gſy / kterýž ſaudijs cyzýho Služebnijka? wſſak ſwemu PAnu ſtogij neb padá: ſtaneť zagiſté / nebo mocen geſt Bůh poſtawiti gey.

Ty ktoryś ieſt co oſądzaſz cudzego ſługę? Własnemu Pánu ſtoi ábo vpada / á będźie vtwirdzon / ábowiem może go Bog vtwirdźić.

5. Neb někdo rozſuzuge mezy dnem a dnem: a někdo pak ſaudij každý den za roweň. Geden každý na ſwém ſmyſlu doſti měg.

Drugi záśie wiecey ſobie waży ieden dźień niż drugi / á drugi rowno ſobie káżdy dźień poczyta / á káżdy niech będźie vpewnion w vmyśle ſwoim.

6. Kdo rozſuzuge den: PAnu rozſuzuge. Kdo nerozſuzuge / PAnu nerozſuzuge. A kdo gij / PAnu gij / a děkuge Bohu A kdo negij / Panu negij a děkuge Bohu.

Ktory dniá pilnuie / Pánu pilnuie / á ktory dnia nie pilnuie / Pánu nie pilnuie / ktory ie / Pánu ie / gdyż dźięki czyni Bogu / A kto nie ie / Pánu nie ie / á wżdy dźięki czyni Bogu.

יד

7 לַית גֵּיר אְנָשׁ מֶנַּן דַּלְנַפְשֵׁהּ חַי וְלַית אְנָשׁ דַּלְנַפְשֵׁהּ מָאֵת׃

Percioche niſſun di noi viue à ſe ſteſſo, e niſſuno à ſe ſteſſo muore.

8 מֶטוּל דְּאֶן חָאֵינַן לְמָרַן הוּ חָאֵינַן וְאֶן מָיְתִינַן לְמָרַן הוּ מָיְתִינַן וְאֶן חַיֵּינַן הָכִיל וְאֶן מָיְתִינַן דְּמָרַן חְנַן׃

Conciosia che se noi viuiamo, viuiamo al Signore : e se noi moriamo, moriamo al Signore. O che noi dunque viuiamo, ò che noi moriamo, ſiamo del Signore.

9 מֶטוּל הָנָא אַף מְשִׁיחָא מִית וַחְיָא וְקָם דְּהָו נֶהְוֵא מָרְיָא לְמִיתֵא וְלַחַיֵּא׃

Imperoche per queſto Chriſto è morto, e riſuſcitato, e tornato in vita, per eſſer Signore è de morti è de viui.

10 אַנְתְּ דֵּין מָנָא דָּאֶן אַנְתְּ לַאחוּךְ אָו אַף אַנְתְּ לְמָנָא שָׁאֶט אַנְתְּ לַאחוּךְ כֻּלַּן גֵּיר עֲתִידִינַן לְמֵקַם קְדָם בֵּים דִּמְשִׁיחָא׃

Ma tu, perche condanni tu il tuo fratello? ò tu ancora, perche diſprezzi il tuo fratello? Conciosia che tutti compariremo dinanzi al tribunal di Chriſto.

11 אַיךְ דַּכְתִיב דְּחַי אֶנָא אָמַר מָרְיָא דְּלִי תֶכּוּף כָּל בֻּרוּךְ (דְּבַשְׁמַיָּא וַדְבַאְרְעָא וּתְחִית אַרְעָא) וְלִי יַוְדֵא כָּל לֶשָּׁן׃

Imperoche egli è ſcritto, Io viuo, dice il Signore : ogni ginocchio ſi piegara dinanzi à me, & ogni lingua confeſſarà Iddio.

12 מֶדֵּין כָּל אְנָשׁ מֶנַּן פֶּתְגָמָא חְלָף נַפְשֵׁהּ יָהֵב לַאלָהָא׃

Ciaſcun di noi dunque renderà ragione à Dio di ſe medeſimo.

13 לָא מְכִיל נְדוּן חַד לְחַד אֶלָּא הָדָא דּוּנוּ יַתִּירָאִית דְּתוּקָלְתָא לַאחוּךְ לָא תְסִימוּן׃

יד

7 כִּי אִישׁ מִמֶּנּוּ לֹא חַי לְנַפְשׁוֹ וְאִישׁ לֹא מֵת לְנַפְשׁוֹ׃

Porque ninguno de noſotros biue para ſi : y ninguno muere para ſi.

8 וְאִם נִחְיֶה לַיהוָה נִחְיֶה וְאִם נָמוּת לַיהוָה נָמוּת לָכֵן אִם נִחְיֶה אוֹ־נָמוּת לַיהוָה אֲנַחְנוּ׃

Que ſi biuimos : para el Sennor biuimos y ſi morimos, para el Sennor morimos. Anſi que o que biuamos, o que muramos del Sennor ſomos.

9 כִּי עַל־זֹאת גַּם מֵת גַּם קָם הַמָּשִׁיחַ מִמֵּתִים וְשׁוּב חַי הַמָּשִׁיחַ אֲשֶׁר עַל־הַמֵּתִים וְעַל־הַחַיִּים יִמְשׁוֹל׃

Porque el Chriſto para eſto murió, y reſuſcitó, (y boluió à biuir) para enſennorearſe anſi de los muertos como de los que biuen.

10 וְאַתָּה מַה תִּשְׁפֹּט אֶת־אָחִיךָ אוֹ־מַה תָּבִישׁ אֶת־אָחִיךָ כִּי כֻלָּנוּ נָקוּם לְכִסֵּא הַמָּשִׁיחַ׃

Mas tu porque juzgas à tu hermano ? O tu tambien porque menoſprecias à tu hermano : porque todos eſtaremos delante del tribunal del Chriſto.

11 כִּי־נִכְתַּב חַי אָנִי נְאֻם יְהוָה כִּי־לִי תִּכְרַע כָּל־בֶּרֶךְ (אֲשֶׁר בַּשָּׁמַיִם וַאֲשֶׁר בָּאָרֶץ וַאֲשֶׁר מִתַּחַת לָאָרֶץ) תִּשָּׁבַע כָּל־לָשׁוֹן׃

Porque eſcripto eſtà, Biuo yó, dize el Sennor que à mi ſe doblara toda rodilla : y toda lengua confeſſarà à Dios.

12 עַל־כֵּן כָּל־אִישׁ מִמֶּנּוּ עַל־אוֹדוֹת נַפְשׁוֹ יָשִׁיב לַיהוָה׃

De manera que cada vno de voſotros dará à Dios razon de ſi.

13 וְאַל־נִשְׁפּוֹט עוֹד אִישׁ אֶת־אֶחָד כִּי־אִם אֶת זֹאת תִּשְׁפְּטוּ יוֹתֵר פֶּן תִּתְּנוּ נֶגֶף אוֹ־מִכְשׁוֹל לַאֲחִיכֶם׃

Anſi que no juzguemos mas los vnos de los otros: antes juzgad mas de que no pongays trompeçon àl hermano, o eſcandalo.

Però non condanniamo piu l'vn l'altro : ma piu toſto vſate giuditio in queſto di non porre alcuno inciampamento ò ſcandalo al fratello.

ιδʹ.

7. Οὐδεὶς γὰρ ἡμῶν ἑαυτῷ ζῇ, καὶ οὐδεὶς ἑαυτῷ ἀποθνήσκει.

Car nul de nous ne vit à ſoi, & nul ne meurt à ſoi·

8. Ἐάν τε γὰρ ζῶμεν, τῷ κυρίῳ ζῶμεν· ἐάν τε ἀποθνήσκωμεν, τῷ κυρίῳ ἀποθνήσκομεν. ἐάν τε οὖν ζῶμεν, ἐάν τε ἀποθνήσκωμεν, τοῦ κυρίου ἐσμέν.

Car ſoit que nous viuions, nous viuons au Seigneur: ou ſoit que nous mouriõs, nous mourons au Seigneur. Soit donc que nous viuions, ſoit que nous mourions, nous ſommes au Seigneur.

9. Εἰς τοῦτο γὰρ χριστὸς καὶ ἀπέθανε καὶ ἀνέστη καὶ ἀνέζησεν, ἵνα καὶ νεκρῶν καὶ ζώντων κυριεύσῃ.

Car pour cela Chriſt eſt mort, & eſt reſſuſcité, & eſt retourné à vie: afin qu'il ait ſeigneurie tant ſur les morts que ſur les viuans.

10. Σὺ δὲ τί κρίνεις τὸν ἀδελφόν σου; ἢ καὶ σὺ τί ἐξουθενεῖς τὸν ἀδελφόν σου; πάντες γὰρ παραστησόμεθα τῷ βήματι τοῦ χριστοῦ.

Mais toi, pourquoi iuges-tu ton frere? ou toi auſſi, pourquoi meſpriſes-tu ton frere? certes nous comparoiſtrons tous deuant le ſiege iudicial de Chriſt.

11. Γέγραπται γάρ, Ζῶ ἐγώ, λέγει κύριος, ὅτι ἐμοὶ κάμψει πᾶν γόνυ, (ἐπουρανίων, καὶ ἐπιγείων, καὶ καταχθονίων) καὶ πᾶσα γλῶσσα ἐξομολογήσεται (τῷ θεῷ)

Car il eſt eſcrit, Ie ſuis viuant, dit le Seigneur, que tout genouil ſe ployera deuant moi, & toute langue donnera louange à Dieu.

12. Ἄρα οὖν ἕκαστος ἡμῶν περὶ ἑαυτοῦ λόγον δώσει τῷ θεῷ.

Par ainſi donc vn chacun de nous rendra conte pour ſoi-meſme à Dieu.

13. Μηκέτι οὖν ἀλλήλους κρίνωμεν· ἀλλὰ τοῦτο κρίνατε μᾶλλον, τὸ μὴ τιθέναι πρόσκομμα τῷ ἀδελφῷ ἢ σκάνδαλον.

Ne iugeons plus donc l'vn l'autre : mais vſez pluſtoſt de iugement en cela, de ne mettre aucun achoppement ou treſbuchement deuant voſtre frere.

CAP. XIIII.

7. Nemo enim noſtrum ſibi vivit: & nemo ſibi moritur.

For none of vs liueth to him ſelfe/ neyther doeth any die to him ſelfe.

8. Sive enim vivimus, Domino vivimus: ſive morimur, Domino morimur. Sive ergo vivimus, ſive morimur, Domini ſumus.

For whether we liue/ we liue vnto the Lord: or whether we die/ we die vnto the Lord: whether wee liue therefore/ or die/ we are the Lords.

9. In hoc enim Chriſtus mortuus eſt, & reſurrexit: ut & mortuorum & vivorum dominetur.

For Chriſt therefore died and roſe againe/ and reuiued/ that he might be Lord both of the dead and the quicke.

10. Tu autem quid iudicas fratrem tuum? aut tu quare ſpernis fratrem tuũ? Omnes enim ſtabimus ante tribunal Chriſti.

But why doeſt thou iudge thy brother? or why doeſt thou deſpiſe thy brother? for we ſhall all appeare before the iudgement ſeate of Chriſt.

11. Scriptum eſt enim, Vivo ego, dicit Dominus, quoniam mihi flectetur omne genu: & omnis lingua confitebitur Deo.

For it is written/ I liue/ ſaith the Lord/ and euery knee ſhall bowe to me/ and all tongues ſhall confeſſe vnto God.

12. Itaque unuſquiſq; noſtrum pro ſe rationem reddet Deo.

So then euery one of vs ſhall giue accounts of him ſelfe to God.

13. Non ergo amplius invicem iudicémus, ſed hoc iudicate magis, ne ponatis offendiculũ fratri vel ſcandalum.

Let vs not therefore iudge one another any more: but vſe your iudgement rather in this/ that no man put an occaſion to fall/ or a ſtumbling blocke before his brother.

Das XIIII. Capitel.

7. Denn vnſer keiner lebet jhm ſelber/ vnd keiner ſtirbet jhm ſelber.

Thi at ingen aff oſſ leffuer for ſig ſelff/ oc ingen døer for ſig ſelff.

8. Leben wir/ ſo leben wir dem HErren/ Sterben wir/ ſo ſterben wir dem HErren. Darumb/ wir leben oder ſterben/ ſo ſind wir des HERRN.

Leffue wi/ da leffue wi faar HERREN/ Dø wi/ da dø wi faar HERREN. Der faare/ huad helder wi leffue eller dø/ da høre wi HERREN til.

9. Denn dazu iſt Chriſtus auch geſtorben vnd aufferſtanden/ vnd wider lebendig worden/ daß er über Todte vnd Lebendige HERR ſey.

Thi der til er Chriſtus oc død oc opſtanden/ oc bleffuen leffuendis igen/ at hand ſkulde vere HERRE offuer Døde oc leffuendis.

10. Du aber/ was richteſt du deinen Bruder? Oder du ander/ was verachteſt du deinen Bruder? Wir werden alle für den Richtſtul Chriſti dargeſtellet werden.

Men du/ hui dømer du din Broder? Eller du anden/ hui foracter du din Broder? Wi ſkulle alle ſtickis faar Chriſti Domſtoel.

11. Nach dem geſchrieben ſtehet: So war als ich lebe/ ſpricht der HERR/ mir ſollen alle Knie gebeuget werden/ vnd alle Zungen ſollen Gott bekennen.

Effter ſom ſcreffuit ſtaa/ Saa viſt ſom ieg leffuer/ ſiger H HEREN/ ſkulle alle Knæ bøys faar mig/ oc alle Tunger ſkulle bekende Gud.

12. So wirdt nun ein jeglicher für ſich ſelbs Gott rechenſchafft geben.

Saa ſkal nu huer gøre Gud regenſkaff for ſig ſelff.

13. Darumb laſſet vns nicht mehr einer den andern richten. Sondern das richtet vil mehr/ daß niemand ſeinem Bruder einen anſtoß oder ergerniß darſtelle.

Der faare lader oſſ icke mere den ene døme den anden/ men dømer det meget mere/ at ingen ſetter noget ſtød eller forargelſe faar ſin Broder.

Kapitola XIIII.

7. Neb žádný z nás nenij ſám ſobě žiw/ a žádný ſobě nevmijrá.

Abowiem żaden z nas ſobie ſámemu nie żywie/ á żaden ſobie ſámemu nie vmiera.

8. Nebo gſmeli žiwi/ PAnu gſme žiwi: a pakli vmijráme/ PAnu vmijráme. A tak/ budto že gſme žiwi/ budto že vmijráme/ PAně gſme:

Bo choć żywiemy Pánu żywiemy/ choć vmieramy Pánu vmierámy/ choć tedy żywiemy/ choć vmieramy/ Páńſcy ieſteſmy.

9. Nebo geſt Kryſtus proto vmřel a z mrtwých wſtal/ aby panowal nad žiwými y mrtwými.

Gdyż na to Kryſtus y vmárł/ y powſtał/ y ożył/ áby y nád vmarłymi/ y nád żywiącemi pánował.

10. Ty pak proč ſaudijš bratra twého? nebo proč pohrzýſš Bratrem twým? Wſſak wſſyckni ſtaneme před ſtolicý Kryſtowau.

A thy przecżże ſądziſz brátá twego? ábo też ty czemu ſobie nizacż niemaſz brátá twego? Abowiem wſzyſcy poſtáwieni bedziemy przed ſtolica Kryſtuſowa.

11. Pſáno geſt zagiſté: Žiwt gſem yá/ prawij PAn: Nebo předemnau bude klekati každé koleno/ a každý yazyk wyznáwati bude Boha:

Boć ieſt nápiſano: Żywęć ia mowi Pan/ iż mi ſie wſzelkie kolano ſkłoni/ y wſzelki iezyk da chwale Bogu.

12. Protož geden každý z nás ſám za ſebe počet wydáwati bude Bohu.

Przeto tedy każdy z nas zá ſie liczbę da Bogu.

13. Y tehdy neſuďme wijce gedni druhých/ Ale raděgij toto v ſebe vložte/ abyſſte nekladli vrazu Bratru/ aneb pohorſſenij.

A ták iuż nie ſądźmy ieden drugiego/ ále wiecey tego ſtrzeżcie áby zgorſzenie brátu nie było położone/ ábo też obráżenie.

יד

14 יָדַע אֶנָא גֵּיר וּמְפַס אֶנָא בְּמָרַיָא יֵשׁוּעַ דְּמֶדֶם דַּמְסַיַב מֶן לְוָתֵהּ לַיְת אֶלָּא לְאַינָא דְּרָנֵא עַל מֶדֶם דַּטְמָא לְהָו הוּ בַּלְחוּד טְמֵא׃

Io ſo, e tengo per certo nel Signor IESV, che niuna coſa è immonda per ſe medeſima, ſenon che à chi ſtima che qualche coſa ſia immonda, à colui è immonda.

15 אֶן דֵּין מֶטוּל מֵאכוּלְתָּא מַעִיק אַנְתְּ לַאחוּךְ לָא הָוֵית בְּחוּבָּא מְהַלֵּךְ אַנְתְּ לָא תְּוֵבַר בְּמֵאכוּלְתָךְ לְהַו דְּמֶטוּלָתֵהּ מִית מְשִׁיחָא׃

Ma ſe per cagion del cibo il tuo fratello ſi contriſta, gia tu non camini piu ſecondo la charità. Non far col tuo cibo perir colui, per cui Chriſto è morto.

16 וְלָא תֶּתְגַּדַּף טָבְתַּן׃

Non ſia dunque vituperato il (voſtro) bene.

17 מַלְכוּתֵהּ גֵּיר דַּאלָהָא לָא הָוָת מֵאכַלָא וּמַשְׁתְּיָא אֶלָּא כֵּאנוּתָא וַשְׁלָמָא וַחֲדוּתָא בְּרוּחָא דְּקוּדְשָׁא׃

Imperoche il regno di Dio non è cibo: e beuanda: ma giuſtitia, pace, & allegrezza in Spirito ſanto.

18 מַן דַּבְהָלֵין גֵּיר מְשַׁמֶּשׁ לַמְשִׁיחָא שַׁפַּר לַאלָהָא וְקָדָם בְּנַי נָשָׁא בְּקֵא׃

Perche chi ſerue à Chriſto in queſte coſe, è grato à Dio, & approuato da gli huomini.

19 הָשָׁא בָּתַר שְׁלָמָא נֶרְהַט וּבָתַר בֶּנְיָנָא דְּחַד הְחַד׃

Per tanto ſeguitiamo le coſe appartenenti à la pace, & à la mutua edificatione.

20 וְלָא מֶטוּל מֵאכוּלְתָּא נְשָׁרֵא עֲבָדֵא דַּאלָהָא כֻּל מֶדֶם גֵּיר דְּכֵא הוּ אֶלָּא בִּישׁ הוּ לְבַר נָשָׁא דַּבְתוּקָלְתָּא אָכֵל׃

Non volere per cagion del cibo diſtruggere l'opera di Dio. Certo è che tutte le coſe ſon monde: ma è male à l'huomo che mangia con offeſa.

יד

14 יָדַעְתִּי וּבָטַחְתִּי בַּאֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ כִּי אֵין דָּבָר טָמֵא בּוֹ כִּי־אִם לַמְחַשֵּׁב לִהְיוֹתוֹ טָמֵא לוֹ טָמֵא הוּא לְבַדּוֹ׃

Yo ſé y confio en el Sennor Ieſus, que por el nada ay immundo? mas à aquel que pienſa alguna coſa ſer immunda, à aquel le es immunda.

15 וְאִם בַּעֲבוּר הָאֹכֶל יִפְּלוּ פְּנֵי אָחִיךָ אֵינְךָ עוֹד כָּאַהֲבָה מְהַלֵּךְ אַל־בָּאֹכֶל תְּאַבֵּד אוֹתוֹ אֲשֶׁר עָלָיו מֵת הַמָּשִׁיחַ׃

Empero ſi por cauſa de la comida tu hermano es contriſtado, ya no andas conforme à la charidad. No eches à perder con tu comida à aquel por el qual el Chriſto murió.

16 לָכֵן אַל תִּנָּאֵץ טוֹבַתְכֶם׃

Anſi que no ſea blaſphemado (vueſtro) bien.

17 כִּי מַלְכוּת אֱלֹהִים אֵינֶנָּה אֹכֶל אוֹ שְׁתִי כִּי אִם צְדָקָה שָׁלוֹם וְשִׂמְחָה בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ׃

Que el Reyno de Dios no es cómida ni beuida, ſino juſticia, y paz, y gozo por el Eſpiritu Sancto.

18 כִּי אֲשֶׁר בְּאֵלֶּה יַעֲבֹד לַמָּשִׁיחַ הוּא מִתְהַלֵּךְ אֶת אֱלֹהִים וְיִמְצָא חֵן בְּעֵינֵי־הָאֲנָשִׁים׃

Porque el que en eſto ſirue àl Chriſto, agrada à Dios, y es accepto á los hombres.

19 עַל־כֵּן נְבַקֵּשׁ שָׁלוֹם וְנִרְדְּפֵהוּ וּבְנִיָּה בֵּינוֹתֵינוּ אִישׁ אֶת אֲשֶׁר לַמִּבְנֶה׃

Anſi que ſigamos loque haze à la paz, y á la edificacion de los vnos á los otros.

20 אַל־נָא בַּעֲבוּר הָאֹכֶל תַּהֲרֹס אֶת־מַעֲשֵׂה אֱלֹהִים כִּי כָל־דְּבָרִים טְהוֹרִים הֵמָּה כִּי־אִם טָמֵא הוּא לֶאֱנוֹשׁ אֲשֶׁר בְּמִכְשׁוֹל אוֹכֵל׃

No deſtruyas la obra de Dios por cauſa de la comida. todas las coſas à la verdad ſon limpias: mas malo es àl hombre que come con eſcandalo.

ιδʹ.

14. Οἶδα καὶ πέπεισμαι ἐν (κυρίῳ) Ἰησοῦ, ὅτι οὐδὲν κοινὸν δι᾽ ἑαυτοῦ, εἰ μὴ τῷ λογιζομένῳ τι κοινὸν εἶναι, ἐκείνῳ κοινόν.

Ie ſai & ſuis perſuadé par le Seigneur Ieſus, que rien n'eſt ſouillé de ſoimeſme; ſinon à celui qui eſtime quelque choſe eſtre ſouillee elle lui eſt ſouillee.

15 Εἰ δὲ διὰ βρῶμα ὁ ἀδελφός σου λυπεῖται, οὐκ ἔτι κατὰ ἀγάπην περιπατεῖς. μὴ τῷ βρώματί σου ἐκεῖνον ἀπόλλυε, ὑπὲρ οὗ χριστὸς ἀπέθανε.

Mais ſi ton frere eſt contriſté pour la viande, tu ne chemines plus ſelon charité, ne deſtrui point pour ta viande celui pour lequel Chriſt eſt mort.

16. Μὴ βλασφημείσθω οὖν (ὑμῶν) τὸ ἀγαθόν.

Que donc (voſtre) bien ne ſoit point blaſmé.

17. Οὐ γάρ ἐστιν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ βρῶσις καὶ πόσις, ἀλλὰ δικαιοσύνη, καὶ εἰρήνη, καὶ χαρὰ ἐν πνεύματι ἁγίῳ.

Car le royaume de Dieu n'eſt point viande ne bruuage: mais eſt iuſtice, paix, & ioye par le ſainct Eſprit.

18. Ὁ γὰρ ἐν τούτοις δουλεύων τῷ χριστῷ, εὐάρεστος τῷ θεῷ, καὶ δόκιμος τοῖς ἀνθρώποις.

Car qui en cela ſert à Chriſt, eſt agreable à Dieu, & eſt approuué des hõmes.

19. Ἄρα οὖν τὰ τῆς εἰρήνης διώκωμεν, καὶ τὰ τῆς οἰκοδομῆς τῆς εἰς ἀλλήλους.

Pourchaſſons donc les choſes qui ſont de paix, & qui ſont d'edification mutuelle.

20. Μὴ ἕνεκεν βρώματος κατάλυε τὸ ἔργον τοῦ θεοῦ. πάντα μὲν καθαρά· ἀλλὰ κακὸν τῷ ἀνθρώπῳ τῷ διὰ προσκόμματος ἐσθίοντι.

Ne ruine point l'œuure de Dieu pour la viande: vrai eſt que toutes choſes ſont nettes: mais il y a mal pour l'homme qui mange auec achoppement.

CAP. XIIII.

14. Scio & confido in Domino Ieſu, quia nihil commune per ipſum: niſi ei qui exiſtimat quid commune eſſe, illi commune eſt.

I know/and am perſwaded through the Lorde Jeſus/that there is nothing vncleane of it ſelfe: but vnto him that iudgeth any thing to be vncleane/ to him/it is vncleane.

15. Si enim propter cibum frater tuus contriſtatur: iam non ſecundùm charitatem ambulas. Noli cibo tuo illum perdere pro quo Chriſtus mortuus eſt.

But if thy brother be grieued for the meat/nowe walkeſt thou not charitably: deſtroy not him with thy meate/ for whome Chriſt dyed.

16. Non ergo blaſphemetur bonum (veſtrum.)

Cauſe not your commoditie to be euill ſpoken of.

17. Non eſt enim regnum Dei eſca & potus, ſed iuſtitia, & pax, & gaudium in Spiritu ſancto.

For the kingdome of God is not meate nor drinke/ but righteouſnes/ and peace/& ioye in the holy Ghoſt.

18. Qui enim in hoc ſervit Chriſto, placet Deo, & probatus eſt hominibus.

For whoſoeuer in theſe thinges ſerueth Chriſt/ is acceptable vnto God/ and is approued of men.

19. Itaque quæ pacis ſunt, ſectemur: & quæ ædificationis ſunt, invicem cuſtodiamus.

Let vs then followe thoſe thinges which concerne peace/ and wherewith one may edifie another.

20. Noli propter eſcam deſtruere opus Dei, omnia quidem ſunt munda: ſed malum eſt homini qui per offendiculum manducat.

Deſtroy not the worke of God for meats ſake: all thinges in deede are pure: but it is euill for the man which eateth with offence.

Das XIIII. Capitel.

14. Ich weiß vnnd bins gewiß/ in dem HERRN Jeſu/daß nichts gemein iſt an jm ſelbs/Ohn der es rechnet für gemein/ demſelbigen iſts gemein.

Jeg veed oc er der vis paa/i den HERRE Jheſu/at inted er almindeligt i ſig ſelff/ Uden den ſom regner det for almindeligt/ hannem er det ſamme almindeligt.

15. So aber dein Bruder über deiner Speiſe betrübet wirdt/ ſo wandelſt du ſchon nicht nach der liebe. Lieber/ verderbe den nicht mit deiner Speiſe/ vmb welches willen Chriſtus geſtorben iſt.

Oc der ſom din Broder bliffuer fortørnet offuer din Mad/ da vandrer du allerede icke effter kærlighed. Kære forderffue den icke met din Mad/ for hues ſkyld Chriſtus er død.

16. Darumb ſchaffet/ daß euer Schatz nicht verleſtert werde.

Der faare ſkicker det ſaa/ At eders Liggendefæ icke bliffuer beſpaattet.

17. Denn das Reich Gottes iſt nicht eſſen vnd trincken/ Sondern gerechtigkeit vnd friede/ vnnd freude in dem heiligen Geiſte.

Thi Guds Rige er icke mad oc dricke/ Men Retferdighed/ oc Fred/ oc glæde i den hellig Aand.

18. Wer darinnen Chriſto dienet/ der iſt Gott gefellig/ vnd dem Menſchen werth.

Huo ſom tiener Chriſto der vdi/ hand er Gud behagelig/ oc Menniſken teckelig.

19. Darumb laſſet vns dem nachſtreben/ das zum Friede dienet/ vnnd was zur beſſerung vntereinander dienet.

Der faare lader oſſ ſtaa effter det ſom tiener til Fred/ oc huad ſom tiener oſſ til forbedring iblant huer andre.

20. Lieber verſtöre nicht vmb der Speiſe willen Gottes Werck. Es iſt zwar alles rein/ Aber es iſt nicht gut/ dem der es iſſet mit einem anſtoß ſeines Gewiſſens.

Kære/ forſtyre icke Guds gerning for Mad ſkyld. Det er vel altſammen rent/ Men det er hannem icke gaat/ ſom det æder met ſin Samuittigsheds ſtød.

Kapitola XIIII.

14. Nebo wijm a za giſtau wěc mám ſkrze Pána Gežijſſe/ že nic nečiſtého nenij ſamo z ſebe/ gedině/ kdo ſe domnijwá žeby nečiſtě bylo/ tomu geſt nečiſté.

Wiem y pewienem tego przez Páná Jezuſá/ iż niemáß nic coby przez ſie było nieczyſtego/ iedno themu który mnima co być nieczyſtym/ tho iemu nieczyſtym ieſt.

15. Neb zarmucugeli ſe Bratr twůg pro pokrm/ giž wedlé láſky nechodijſs. Nezatracůg pokrmem twým toho/ za kteréhož geſt Kryſtus vmřel.

A wßakże ieſliby dla pokármu brát twoy był záſmucon/ iuż nie według miłości poſtepuieß. Pokármem twoim nie zátracay thego zá którego Kryſtus vmárł.

16. Nebudiž tehdy w rauhánij dáno dobré waſſe.

Niechay tedy dobro wáße oſławione nie bedzie.

17. Králowſtwij zagiſté Božij/ nenij pokrm a nápog: ale ſprawedlnoſt/ pokog a radoſt w Duchu Swatém.

Abowiem króleſtwo Boże nie ieſt pokarm áni picie/ ále ſpráwiedliwość y pokoy/ y weſele przez Duchá ś.

18. Nebo kdož těmi wěcmi ſlaužij Kryſtu/ lijbij ſe Bohu/ a chwály hodný geſt v lidij.

Bo który przez tyrzeczy ſłuży Kryſtuſowi/ ieſt wdźięczny Bogu/ y przyiemny ludziam.

19. Protož kteréž wěcy gſau pokoge/ těch náſledugme wždycky: a kteréž gſau k wzdělánij/ wſpolek gich oſtřijhayme.

Przetoż thedy ſtáraymy ſie o rzeczy które pokoiowi należą/ y też ſpołecznemu budowániu.

20. Nekaž pro pokrm ſtwořenij Božijho. Wſſeckno zagiſté čiſté geſt/ ale zlé geſt Člowěku kterýž s pohorſſenijm gij.

Dla pokármu nie pſuy ſpráwy Bożey/ wßytkie rzeczy ſą czyſte/ ále złe ieſt człowiekowi który ie z zgorßenim.

יד

21 שַׁפִּיר הוּ דְּלָא נֵאכוּל בְּסַרָא וְלָא נֶשְׁתֵּא חַמְרָא וְלָא מֶדֶם דְּמֶתְתְּקֶל בֵּהּ אַחוּן׃

Egli è bene non mangiar carne, ne bever vino, ne coſa alcuna, per laquale il tuo fratello s'offenda, ò ſi ſcandalizi, ò ſia reſo infermo.

22 אַנְתְּ דְּאִית בָּךְ ה הַימָנוּתָא בְּנַפְשָׁךְ אַחוּדַיה קְדָם אֱלָהָא טוּבוֹהִי לְמַן דְּלָא דָּן נַפְשֵׁהּ בְּמֶדֶם דַּפְרַשׁ׃

Tu hai fede? habbi la in te ſteſſo dinanzi à Dio. Beato colui che non condanna ſe ſteſſo in quel ch'egli approua.

23 אֵינָא גֵּיר דְּמֶתְפַּלַּג וְאָכֵל אֶתְחַיַּב לֵהּ מֶטּוּל דְּלָו בְּהַימָנוּתָא כֹּל מֶדֶם גֵּיר דְּלָא הָוֵא מֶן הַימָנוּתָא חַטִּיתָא הוּ׃

Ma chi ne ſta in dubbio, s'egli ne mangia, è condannato: percioche non ne mangia per fede. E tutto cio che non vien da la fede è peccato.

יה

1 חַיָּבִינַן הָכִיל חְנַן ה חַילְתָנֵא דְּכוּרְהָנַא דַּמְחִילֵא נֶשְׁקוּל וְלָא לְנַפְשַׁן נְשַׁפַּר׃

Hor noi che ſiamo potenti, debbiam portare le infermità de gl'impotenti, è non compiacere a noi ſteſſi.

2 אֶלָּא אֱנָשׁ מֶנַּן לְקָרִיבֵהּ יְשַׁפַּר בְּטָבְתָא אַיךְ ד דַּלְבֶנְיָנָא׃

Pertanto ciaſcun di noi piaccia al ſuo proſſimo nel bene à edificatione.

3 מֶטּוּל דְּאָף מְשִׁיחָא לָא הֲוָא לְנַפְשֵׁהּ שַׁפַּר אֶלָּא אַיךְ דַּכְתִיב דְּחֶסְדָּא דַּמְחַסְּדָנַיךְ נְפַל עֲלַי׃

Percioche Chriſto ancora non ha voluto compiacere à ſe ſteſſo: ma ſicome è ſcritto, Le ingiurie di quelli che t'ingiuriano ſon cadute ſopra me.

יד

21 טוֹב הוּא לֹא לֶאֱכֹל בָּשָׂר וְלֹא לִשְׁתּוֹת יַיִן וְלֹא אֵת אֲשֶׁר בּוֹ יִגֹּף אָחִיךָ אוֹ יִכָּשֵׁל אוֹ יֶחֱלֶה׃

Bueno es no comer carne, ni beuer vino, ni nada en que tu hermano trompiece, o ſe offenda, o ſea enfermo.

22 אַתְּ יֶשׁ־לְךָ הָאֱמוּנָה יְהִי לְךָ לְנַפְשְׁךָ לִפְנֵי אֱלֹהִים אַשְׁרֵי הָאִישׁ אֲשֶׁר אֵינֶנּוּ שׁוֹפֵט אֶת־נַפְשׁוֹ בִּבְחוֹנוֹ׃

Tu tienes fe: tenla contigo delante de Dios Bienauenturado el que no ſe condenna à ſi miſmo con lo que apprueua.

23 וַאֲשֶׁר מִתְנַכֵּר בְּאָכְלוֹ נִשְׁפָּט כִּי־אֵינֶנּוּ בֶּאֱמוּנָה הוּא כִּי־כָל־דָּבָר אֲשֶׁר אֵינֶנּוּ מֵאֱמוּנָה חַטָּאָה הוּא׃

Mas el que haze differencia, ſi comiere, es condennado: porque no comio por fe: y todo loque no ſale de fe, es peccado.

טו

1 וְחוֹבִים אֲנַחְנוּ הַגִּבּוֹרִים לִסְבּוֹל אֶת־הַמַּחֲלָיוֹת הַחוֹלִים וְלֹא לָשֵׂאת אֶת־פְּנֵי־נַפְשֵׁנוּ׃

Anſi que los que ſomos mas firmes deuemos ſobrelleuar las flaquezas de los flacos, y no agradarnos à noſotros miſmos.

2 כִּי־אִישׁ אִישׁ מִמֶּנּוּ יִמְצָא חֵן בְּעֵינֵי רֵעֵהוּ לַטּוֹבָה לְמִבְנֶה׃

Cada vno de noſotros agrade à ſu proximo en bien, à edificacion.

3 כִּי גַּם הַמָּשִׁיחַ לֹא נָשָׂא אֶת־פְּנֵי־נַפְשׁוֹ כִּי־אִם כְּמוֹ נִכְתַּב חֶרְפּוֹת חוֹרְפֶיךָ נָפְלוּ עָלָי׃

Porque el Chriſto no ſe agradó à ſi miſmo: antes, como eſta eſcripto, Los vituperios de los que te vituperan, cayeron ſobre mi.

ιδ.

21. Καλὸν τὸ μὴ φαγεῖν κρέα μηδὲ πιεῖν οἶνον, μηδὲ ἐν ᾧ ὁ ἀδελφός σου προσκόπτει, ἢ σκανδαλίζεται, ἢ ἀσθενεῖ.

Il eſt bon de ne manger chair, & de ne boire vin, ne faire choſe, en quoi tō frere choppe, ou ſe ſcandalize, ou ſoit debilité:

22. Σὺ πίστιν ἔχεις; κατὰ σαυτὸν ἔχε ἐνώπιον τοῦ θεοῦ. μακάριος ὁ μὴ κρίνων ἑαυτὸν ἐν ᾧ δοκιμάζει.

As tu foy? aye la en toi meſme deuant Dieu: bien heureux eſt celui qui ne ſe iuge point ſoi-meſme en ce qu'il approuue.

23. Ὁ δὲ διακρινόμενος, ἐὰν φάγῃ, κατακέκριται· ὅτι οὐκ ἐκ πίστεως. πᾶν δὲ ὃ οὐκ ἐκ πίστεως, ἁμαρτία ἐστίν.

Mais celui qui en fait ſcrupule, il eſt condamné, s'il en mange: car il n'en mange point par foy: or tout ce qui n'eſt point de foy eſt peché.

ΚΕΦΑΛ. ιε'.

Ὀφείλομεν δὲ ἡμεῖς οἱ δυνατοὶ, τὰ ἀσθενήματα τῶν ἀδυνάτων βαστάζειν, καὶ μὴ ἑαυτοῖς ἀρέσκειν.

Or deuons nous, nous qui ſommes forts, ſupporter les infirmités des foibles, & nō point complaire à nous-meſmes.

2. Ἕκαστος γὰρ ἡμῶν τῷ πλησίον ἀρεσκέτω εἰς τὸ ἀγαθὸν πρὸς οἰκοδομήν.

Pourtant qu'vn chacun de nous cōplaiſe à ſon prochain en bien pour edification.

3. Καὶ γὰρ ὁ Χριστὸς οὐχ ἑαυτῷ ἤρεσεν· ἀλλὰ, καθὼς γέγραπται, οἱ ὀνειδισμοὶ τῶν ὀνειδιζόντων σε ἐπέπεσον ἐπ' ἐμέ.

Car auſſi Chriſt n'a point voulu cōplaire à ſoimeſme: mais ainſi qu'il eſt eſcrit, Les reproches de ceux qui te font reproches ſont tombées ſur moi.

CAP. XIIII.

21. Bonum eſt non manducare carnem, & non bibere vinum, neque in quo frater tuus offenditur, aut ſcandalizatur, aut infirmatur.

It is good neither to eate fleſh/ nor to drinke wine/ nor anie thing/ whereby thy brother ſtumbleth/ or is offended/ or made weake.

22. Tu fidem habes? penes temetipſum habe coram Deo: Beatus qui non iudicat ſemetipſum in eo quod probat.

Haſt thou fayth? haue it with thy ſelfe before God: Bleſſed is hee that condemneth not him ſelfe in that thing which hee aloweth.

23. Qui autem diſcernit, ſi manducaverit, damnatus eſt: quia non ex fide. Omne autem quod non eſt ex fide, peccatum eſt.

For he that douteth/ is condemned if hee eate/ becauſe he eatet not of fayth: and whatſoeuer is not of fayth/ is ſinne.

CAP. XV.

DEbemus autem nos firmiores, imbecillitates infirmorum ſuſtinere, & non nobis placere.

We which are ſtrong/ ought to beare the infirmities of the weake/ and not to pleaſe our ſelues.

2. Vnuſquiſque veſtrum proximo ſuo placeat in bonum, ad ædificationem.

Therefore let euery man pleaſe his neighbour in that is good to edification.

3. Etenim Chriſtus non ſibi placuit: ſed ſicut ſcriptū eſt, Improperia improperantium tibi, ceciderunt ſuper me.

For Chriſt alſo would not pleaſe him ſelfe/ but as it is written/ The rebukes of them which rebuke thee/ fel on me.

Das XIIII. Capitel.

21. Es iſt beſſer/ du eſſeſt kein Fleiſch/ vnd trinckeſt keinen Wein/ oder das/ daran ſich dein Bruder ſtöſſet/ oder ergert/ oder ſchwach wirdt.

Det er meget bedre/ at du æder icke kød/ oc dricker icke Vin/ eller noget/ ſom din Broder kand ſtøde ſig paa/ eller forargis/ eller bliffue ſkrøbelige aff.

22. Haſt du den Glauben/ ſo habe jhn bey dir ſelbſt/ für Gott. Selig iſt der jhm kein Gewiſſen machet/ inn dem/ das er annimpt.

Haffuer du den Tro/ Da beholt hende hoſſ dig ſelff/ faar Gud. Salig er den ſom icke gør ſig ſelff nogen Samuittighed/ paa det/ ſom hand anammer.

23. Wer aber darüber zweifelt/ vnd iſſet doch/ der iſt verdampt/ denn es gehet nicht auß dem Glauben. Was aber nicht auß dem Glauben gehet/ das iſt Sünde.

Men huo ſom tuiler der paa/ oc æder dog/ hand er fordømt/ Thi det gaar icke aff Troen. Oc huad ſom gaar icke aff Troen/ det er ſynd.

Das XV. Capitel.

WJr aber/ die wir ſtarck ſind/ ſollen der Schwachen gebrechligkeit tragen/ vnd nicht gefallen an vns ſelber haben.

OC wi ſom ere ſtercke/ ſkulle bære de Skrøbeligis brøſt/ oc icke haffue behagelighed til oſſ ſelff.

2. Es ſtelle ſich aber ein jeglicher vnter vns alſo/ daß er ſeinem Nechſten gefalle/ zum guten/ zur beſſerung.

Oc der ſkal huer ſticke ſig ſaa iblant oſſ/ at hand kand behage ſin Neſte/ til gode til forbedering.

3. Denn auch Chriſtus nicht an jm ſelber gefallen hatte/ Sonder/ wie geſchrieben ſtehet/ die Schmache dere die dich ſchmehen/ ſind über mich gefallen.

Thi Chriſtus haffde icke oc behagelighed til ſig ſelff/ men lige ſom ſcreffuit ſtaar/ Deris forſmedelſer/ ſom dig forhone/ er faldne paa mig.

Kapitola XIIII.

21. Dobré geſt negeſti maſa/ ani pijti Wijna/ ani toho na čem ſe bratr vrážij/ aneb horſſý/ aneb čijm w nemoc padá.

Dobra ieſt rzecz nie ieść mieſa/ áni pić winá/ áni żádney rzeczy w ktorey ſie twoy brat obraża/ ábo pogarſza/ ábo ſie mdłym zſtawa.

22. Ty Wijru máſſli? ſám gi v ſebe měg před Bohem. Blahoſlawený/ kdož neſaudij ſebe ſamého w tom/ což za dobré má.

Ty maſz wiárę/ miey ią v ſiebie ſámego przed Bogiem. Błogosłáwiony ktory nie oſądza ſiebie ſámego w tym co pochwala.

23. Ale ten/ kdož klade rozdijl mezy pokrmy/ budli gijſti/ zatracen bude: neb nenij to z Wijry. Wſſeckno pak což nenij z Wijry/ hřijch geſt.

A kto wątpi/ ieſliby iadł/ ieſt oſądzon/ gdyż nie ie z wiáry: A cokolwiek nie ieſt z wiáry/ grzech ieſt.

Kapitola XV.

MAme my pak ſylněgſſý/ nedoſtatky mdlegſſých ſnáſſeti/ a ne ſami ſe ſobě lijbiti.

A My ktorzy ieſtechmy mocni/ powinnichmy znośić krewkośći mdłych/ á nie folgowáć ſámym ſobie.

2. Ale gedenkaždý z wás lib ſe Bližnijmu ſwému/ pro dobré/ k wzdělánij.

Przeto káżdy z nas niechay bliźniemu ſwoiemu folguie ku dobremu/ to ieſt/ ku iego zbudowániu.

3. Nebo y Kryſtus ne ſám ſe ſobě lijbil: Ale yakož pſáno geſt: Haněnij těch kterijž tebe haněli/ ſpadla gſau na mne.

Abowiem Kryſtus nie folgował ſam ſobie/ ále iáko ieſt nápiſano: Sromocenia tych ktorzy cie ſromocą/ ná mie wpádły.

טו

4 כֻּלְמֶדֶם גֵּיר דְּמֶן קְדִים אֶתְכְּתֶב לְיוּלְפָּנַן הוּ דִּילַן אֶתְכְּתֶב דְּבַמְסַיְבְּרָנוּתָא וּבְבוּיָאָא דִּכְתָבָא סַבְרָ נֶהְוֵא לַן׃

Imperoche tutte le coſe che gia dauanti ſono ſtate ſcritte, ſono ſtate ſcritte à noſtra dottrina, accioche per la patientia è conſolation de le Scritture, noi habbiamo ſperanza.

5 אֱלָהָא דֵּין דִּמְסַיְבְּרָנוּתָא וְדְבוּיָאָא יִתֵּל לְכוֹן דְּשַׁוְיוּתָ תֶּתְחַשְּׁבוּן חַד עַל חַד בְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא׃

Iddio dunque autor de la patientia e de la conſolatione vi conceda che habbiate tra voi vn medeſimo ſentimento ſecondo Chriſto IESV.

6 וּבְחַד רֶעְיָן וּבְחַד פּוּם תְּשַׁבְּחוּן לַאלָהָא אֲבוּהִי דְּמָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא׃

Accioche d'vn animo & d'vna bocca glorifichiate l'Iddio e Padre del noſtro Signor IESV *Chriſto.*

7 מֶטוּל הָדָא הֲווּ מְקַרְבִין וְשָׁעְנִין לְחַדְדָא אֵיכַנָ דְּאַף מְשִׁיחָ קַרְבְכוֹן לְתֶשְׁבּוּחְתֵה דַּאלָהָא׃

Per laqual coſa riceueteui l'vn l'altro, ſi come ancor IESV *Chriſto ci ha riceuuti à ſe à gloria di Dio.*

8 אָמַר אֲנָא דֵּין דְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא שַׁמֵּשׁ גְּזוּרְתָּ חֲלָף שְׁרָרֵה דַּאלָהָא אֵיכַנָא דְּנְשַׁר מוּלְכָּנָ דַּאבָהָתָ׃

Hor io dico che IESV *Chriſto è ſtato miniſtro de la Circonciſione, per la verità di Dio à confermar le promeſſe fatte à i Padri.*

9 וְעַמְמֵא נְשַׁבְּחוּן לַאלָהָא חֲלָף רַחְמֵא דַּהֲווֹ עֲלַיְהוֹן אֵיךְ דַּכְתִיב דְּאוֹדֵ לָךְ בְּעַמְמֵא וְלַשְׁמָךְ אֲזַמַּר׃

Et accioche i Gentili glorifichino Iddio, per la ſua miſericordia ſicome è ſcritto, Perqueſto io ti laudarò trai Gentili, è cantarò al tuo Nome.

10 וְתוּב אָמַר אֶתְבַּסַּמוּ עַמְמֵא עַם עַמֵּה׃

E di nuouo dice, Rallegrateui, Gentili, col ſuo popolo.

טו

4 כִּי־כָל הַדְּבָרִים אֲשֶׁר מִקֶּדֶם נִכְתְּבוּ אֶל־לִמּוּדֵנוּ נִכְתָּבוּ אֲשֶׁר בְּתִקְוָה וּבְנֹחַם הַכְּתָבִים תְּהִי לָנוּ הַשִּׂבְרָה׃

Porque las coſas que antes fueron eſcriptas, para nueſtro enſennamiento fueron eſcriptas: para que por el padecer, y por la conſolacion de las Eſcripturas, ayamos eſperança.

5 וֵאלֹהֵי הַתִּקְוָה וְהַנֹּחַם יִתֵּן לָכֶם לַחְכֹּם יַחַד בֵּינֵיכֶם כְּדִבְרַת יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ׃

Mas el Dios del padecer y de la conſolacion os de que entre voſotros ſeays vnanimes ſegun el Chriſto Ieſus.

6 אֲשֶׁר בְּרוּחַ אֶחָת וּבְפִי אֶחָת תְּכַבְּדוּ אֶת־יְהוָה אֲבִי־אֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ׃

Paraque concordes à vna boca glorifiqueys àl Dios y Padre de nueſtro Sénor Ieſus el Chriſto.

7 לָכֵן הִתְלַקְּחוּ אִישׁ אֶת רֵעֵהוּ כְּמוֹ גַּם הַמָּשִׁיחַ לָקַח אֶתְכֶם לִכְבוֹד אֱלֹהִים׃

Portanto ſobrelleuahos lòs vnos à los otros como tambien el Chriſto nos ſobre lleuó para gloria de Dios.

8 כִּי אוֹמֵר אֲנִי כִּי יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ נִהְיָה מְשָׁרֵת הַמּוּלָה בַּעֲבוּר אֱמֶת אֱלֹהִים לְקַיֵּם אֶת־שְׁבֻעוֹת מַשּׁוֹת אֹמֶר סֶלָה׃

Digo pues, Que el Chriſto Ieſus fué Miniſtro de la circunciſion, por la verdad de Dios para confirmar las promeſſas de los Padres.

9 וַאֲשֶׁר יְכַבְּדוּ הַגּוֹיִם אֶת־אֱלֹהִים עַל־רֹב חֶסֶד כְּמוֹ נִכְתַּב עַל־כֵּן אוֹדְךָ בַגּוֹיִם וּלְשִׁמְךָ אֲזַמֵּרָה׃

Empero que las Gentes glorifiquen à Dios por la miſericordia, como eſtà eſcripto, Portanto yo te confeſſaré à ti entre las Gentes, y cantaré à tu Nombre.

10 וְעוֹד אָמַר יִשְׂמְחוּ וִירַנְּנוּ לְאֻמִּים אֶת־עַמּוֹ׃

Y otra vez dize, Alegraos Gentes con ſu pueblo.

ιε'.

4. Ὅσα γὰρ προεγράφη, εἰς τὴν ἡμετέραν διδασκαλίαν προεγράφη, ἵνα διὰ τῆς ὑπομονῆς, καὶ διὰ τῆς παρακλήσεως τῶν γραφῶν, τὴν ἐλπίδα ἔχωμεν.

Car toutes les choſes qui ont eſté auparauant eſcrites, ont eſté eſcrites pour noſtre endoctrinement: afin que par patience & conſolation des Eſcritures nous ayons eſperance.

5. Ὁ δὲ θεὸς τῆς ὑπομονῆς καὶ τῆς παρακλήσεως, δῴη ὑμῖν τὸ αὐτὸ φρονεῖν ἐν ἀλλήλοις, κατὰ χριστὸν ἰησοῦν.

Or le Dieu de patience & conſolation vous doint ſentir vne meſme choſe entre vous ſelon Ieſus Chriſt.

6. Ἵνα ὁμοθυμαδὸν ἐν ἑνὶ στόματι δοξάζητε τὸν θεὸν καὶ πατέρα τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ.

Afin que tous d'vn courage, & d'vne bouche vous glorifiez le Dieu, & Pere de noſtre Seigneur Ieſus Chriſt.

7. Διὸ προσλαμβάνεσθε ἀλλήλους, καθὼς καὶ ὁ χριστὸς προσελάβετο ὑμᾶς εἰς δόξαν θεοῦ.

A raiſon de quoi receuez l'vn l'autre, comme auſſi Chriſt nous a receus à ſoi à la gloire de Dieu.

8. Λέγω δὲ ἰησοῦν χριστὸν διάκονον γεγενῆσθαι περιτομῆς ὑπὲρ ἀληθείας θεοῦ, εἰς τὸ βεβαιῶσαι τὰς ἐπαγγελίας τῶν πατέρων.

Or ie di que Ieſus Chriſt a eſté miniſtre de la Circonciſion, pour la verité de Dieu, afin de ratifier les promeſſes faites aux Peres.

9. Τὰ δὲ ἔθνη ὑπὲρ ἐλέους δοξάσαι τὸν θεὸν, καθὼς γέγραπται, Διὰ τοῦτο ἐξομολογήσομαί σοι ἐν ἔθνεσι, κύριε, καὶ τῷ ὀνόματί σου ψαλῶ.

Et pour faire que les Gentils honorent Dieu pour ſa miſericorde ſelon qu'il eſt eſcrit, Pour ceſte cauſe ie te donnerai louange entre les Gentils, & pſalmodierai à ton nom.

10. Καὶ πάλιν λέγει, Εὐφράνθητε ἔθνη μετὰ τοῦ λαοῦ αὐτοῦ.

Et derechef il dit, Gentils, eſiouiſſez-vous auec ſon peuple.

CAP. XV.

4. Quæcunq; enim ſcripta ſunt, ad noſtram doctrinam ſcripta ſunt: ut per patientiam & conſolationem ſcripturarum, ſpem habeamus.

For whatſoeuer things are written afore time/are written for our learning, that wee through patience / and comfort of the Scriptures might haue hope.

5. Deus autem patientiæ & ſolatii det vobis idipſum ſapere in alterutrum ſecundùm Ieſum Chriſtum.

Now the God of pacience and conſolation giue you that ye be like minded one towardes another / according to Chriſt Jeſus.

6. Vt unanimes, uno ore honorificetis Deum & patrem Domini noſtri Ieſu Chriſti.

That yee with one minde/ and with one mouth may praiſe God / euen the Father of our Lord Jeſus Chriſt.

7. Propter quod ſuſcipite invicem: ſicut & Chriſtus ſuſcepit vos in honorem Dei.

Wherefore receiue yee one another/ as Chriſt alſo receiued vs to the glorie of God.

8. Dico enim Chriſtum Ieſum miniſtrum fuiſſe circunciſionis propter veritatem Dei, ad confirmandas promiſſiones patrum.

Now J ſay/that Jeſus Chriſt was a miniſter of the circumciſion / for the trueth of God / to confirme the promiſes made vnto the fathers.

9. Gentes autem ſuper miſericordia honorare Deum, ſicut ſcriptũ eſt: Propterea confitebor tibi in Gentibus Domine, & nomini tuo cantabo.

And let the Gentiles praiſe God for his mercy/as it is written/For this cauſe J will confeſſe thee among the Gentiles/and ſing vnto thy Name.

10. Et iterum dicit, Lætamini Gentes cum plebe eius.

And againe he ſayt / Reioyce/ ye Gentiles with his people.

Das XV. Capittel.

4. Was aber zuvor geſchrieben iſt/ das iſt vns zur Lehre geſchrieben/ Auff daß wir durch gedult vnd troſt der Schrifft hoffnung haben.

Oc huad ſom er tilforn ſcreffuit / det er ſcreffuit oſſ til Lærdom / paa det wi ſkulle haffue haab formedelſt taalmodighed oc Scrifftens trøſt.

5. Gott aber der gedult vnnd des troſtes / gebe euch / daß jhr eintrechtig ſeyt vntereinander/ nach Jeſu Chriſt.

Men Taalmodigheds oc Trøſtelſens Gud/ giffue eder / at i kunde haffue it ſind iblant huer andre/ effter Jheſum Chriſtum.

6. Auff daß jhr einmütiglich/ mit einem Munde lobet Gott vnd den Vater vnſers HERRN Jeſu Chriſti.

At i endrectelige/met en Mund kunde priſe Gud/ oc vor HERRJS Jheſu Chriſti Fader.

7. Darumb nemet euch vnter einander auff/ gleich wie euch Chriſtus hat auffgenommen zu Gottes lobe.

Der faare anammer huer andre/ Lige ſom Chriſtus haffuer anammet eder til Guds Loff.

8. Jch ſage aber / daß Jeſus Chriſtus ſey ein Diener geweſen der Beſchneidung/ vmb der Warheit willen Gottes/zubeſtetigen die verheiſſung/ den Vätern geſchehen.

Oc ieg ſiger / At Jheſus Chriſtus vaar Omſkærelſens Tienere / for Guds ſandhed ſkyld / at ſtadfeſte de Loffte ſom vore Fedre giorde.

9. Daß die Heiden aber Gott loben / vmb der Barmhertzigkeit willen / Wie geſchrieben ſtehet: Darum̃ wil ich dich loben vnter den Heiden/ vnd deinem Namen ſingen.

Oc at Hedningene ſkulle loffue Gud / for ſin Barmhertighed ſkyld / Lige ſom ſcreffuet ſtaar / Der faare vil ieg loffue dig iblant Hedningene / oc ſiunge dit Naffn.

10. Vnd abermal ſpricht er: Freuet euch jhr Heiden mit ſeinem Volck.

Oc atter ſiger hand / Glæder eder i Hedninge met hans Folck.

Kapitola XV.

4. Kterékoli wěcy napſány gſau/ k naſſemu naučenij napſány gſau / abychom ſkrze trpěliwoſt a potěſſenij pijſem/ naděgi měli.

Bo ty rzeczy ktore przed tym ſa nápiſáne / ku náßey náuce nápiſáne ſa / ábyſmy przez ćirpliwośćy poćiechę piſm nádźieię mieli.

5. Bůh pak trpěliwoſti a potěſſenij / dayž wám / abyſſte gednoſtayně ſmyſlili / gedni o druhých / podlé Gežijſſe Kryſta.

A Bog ćirpliwośći y poćiechy niech wam da / ábyśćie iednoſtáyny vmyſł miedzy ſoba záchowáli ſpołecznie / wedle Kryſtuſá Jezuſá

6. Abyſſte gednomyſlně / gednými vſty ctili Boha a Otce Pána naſſeho Gežijſſe Kryſta.

Abyśćie zgodnie iednymi vſty chwálili Bogá y Oycá Páná náßego Jezu Kryſtá.

7. Protož y přigijmayte ſe weſpolek/yakož y Kryſtus přijal wás k ſláwě Božij.

Przeto przyimuyćie iedni drugie/ iáko y Kryſtus przyiął nas do chwały Bożey.

8. Prawijm zagiſté wám/ že Kryſtus Gežijš byl ſlužebnijkem obřezánij / pro prawdu Božij / aby potwrdil ſlibuow Otcowſkých:

A ia to powiedam / iż Jezus Kryſtus był ſługa obrzezánia / dla prawdy Bożey / áby vtwirdźił obietnice oycow.

9 Ale Pohané aby z milosrdenſtwij ſlawili Boha: Yakož pſáno geſt: Protož chwáliti tebe budu mezy Pohany/ a gménu twému budu zpěwati

A áby pogáni zá miłoſierdźie chwálili Bogá / iáko nápiſano ieſt: Dla tego będę ćię wyznawał miedzy pogány / y imieniowi twemu ſpiewáć będę.

10. A opět dij: Weſelte ſe národowé s lidem geho.

A záſie powieda: Weſelćie ſie pogáni z ludem iego.

טו

11 וְתוּב אֶמַר שַׁבַּחוּ ל
לְמָרְיָא כֻּלְּכוֹן עַמְמֵא
שַׁבְּחָיוּהי כֻּלְּהֵין אֻמְוָתָא ׃

E piu, Laudate il Signor tutti voi Gentili, è laudatelo inſieme tutti voi popoli.

12 וְתוּב אֶשַׁעְיָא אָמַר
דְּיֶהְוֵא עֶקָּרָא לְאִישַׁי וּמַן
דְּיָקוּם יֶהְוֵא רִישָׁא
לְעַמְמֵא וַעֲלַוְהי יְסַבְּרוּן
עַמְמֵא ׃

Et ancora Eſaia dice, Sarà la radice di Ieſſe, & vno che ſurgera à gouernare i Gentili, e i Gentili ſperaranno in lui.

13 אֱלָהָא דֵּין דְּסַבְרָתָא
יְמַלֵּיכוֹן כֻּלָּהּ חַדוּתָא
וַשְׁלָמָא בְּהַיְמָנוּתָא ד
דְּתֶתְיַתְּרוּן בְּסַבְרֵהּ בְּחַילָא
דְּרוּחָא דְּקוּדְשָׁא ׃

Hor l'Iddio de la ſperanza vi riempia d'ogni allegrezza è pace nel voſtro credere: accioche voi abbondiate ne la ſperanza per la potentia de lo Spirito ſanto.

14 מְפַּס אֶנָא דֵּין אַף
אֶנָא עֲלַיְכוֹן אַחַי דְּאַף
אַנְתּוּן מְלֵין אַנְתּוּן הוּ ט
טָבְתָא וּמְשַׁמְלְיתוּן בְּכֻלָּהּ
יִדַּעְתָּא וּמֶשְׁכְּחִין אַנְתּוּן
אַף לַאֲחָרָנֵא לְמַרְתָּיוּ ׃

Ora io ſon ben aſſicurato di voi, fratelli miei: che ancor voi ſete pieni di bontà, ripieni d'ogni cognitione, che potete etiandio ammonirui l'vn l'altro.

15 קַלִּיל דֵּין מַרְהָאִית
כֶּתְבֶת לְכוֹן אַחַי אַיְכַנָּא
דְּאַעְהֶדְכוֹן בְּטַיְבוּתָא
דְּאֶתְיַהְבַת לִי מֶן אֱלָהָא ׃

Ma pur vi ho ſcritto, fratelli, alquanto piu arditamente, come riducendoui queſte coſe in memoria, per la gratia che m'è ſtata data da Dio.

16 דְּאֶהֱוֵא מְשַׁמְשָׁנָא
לְיֵשׁוּע מְשִׁיחָא בְּעַמְמֵא
וְאֶפְלוּחַ לַאֲוַנְגֶּלְיוֹן דַּאֲלָהָא
דְּיֶהְוֵא קוּרְבָּנָא דְּעַמְמֵא
מְקַבַּל וּמְקַדַּשׁ בְּרוּחָא
דְקוּדְשָׁא ׃

Accioch'io ſia miniſtro di IESV Chriſto à i Gentili, occupandomi nel ſacrifitio de l'Euangelio di Dio: à fin che l'offerta de Gentili ſia accetta, ſantificata per lo Spirito ſanto.

טו

11 וְעוֹד הַלְלוּ אֶת־יְהֹוָה כָּל־
גּוֹיִם שַׁבְּחוּהוּ כָּל־הָאֻמִּים ׃

Y otra vez, Alabad àl Sennor todas las Gentes, y magnificaldo todos los pueblos.

12 וְעוֹד אָמַר יְשַׁעְיָהוּ וְהָיָה שֹׁרֶשׁ
יִשַׁי הָעֹמֵד לְנֵס עַמִּים אֵלָיו
גּוֹיִם יִדְרֹשׁ ׃

Y otra vez dize Iſaias, Eſtará la rayz de Ieſſe, y el que ſe leuantara à regir las Gentes, las Gentes eſperarán en el.

13 וֵאלֹהֵי הַתִּקְוָה יְמַלֵּא אֶתְכֶם
בְּכָל שִׂמְחָה וְשָׁלוֹם לְהַאֲמִין
לְהוֹתִיר אֶתְכֶם בַּתִּקְוָה בִּגְבוּרַת
רוּחַ הַקֹּדֶשׁ ׃

Y el Dios de eſperança hos hincha de todo gozo y paz creyendo: paraque abundeys en eſperança por la virtud del Eſpiritu Sancto.

14 כִּי־בָטַחְתִּי אַחַי גַּם אֲנִי
עֲלֵיכֶם כִּי־גַם אַתֶּם תְּמֵלְאוּ
בְּאַהֲבַת טוֹב נִמְלָאִים בְּכָל־מַדָּע
וְתוּכְלוּ לְהַזְהִיר אִישׁ אֶת־רֵעֵהוּ ׃

Empero cierto eſtoy yo de voſotros, hermanos mios, que por voſotros miſmos eſtays llenos de charidad, llenos de todo conocimiento, de tal manera que podays amoneſtarhos los vnos à los otros.

15 וּבְבִטָּחוֹן כָּתַבְתִּי אֲלֵיכֶם אַחַי
מִקְצָתִי לְהַזְכִּיר אֶתְכֶם בִּתְחִנַּת
הַנִּתְּנָה לִי מֵאֱלֹהִים ׃

Mas heos eſcripto, Hermanos, en parte oſadamente, como amoneſtandohos por la gracia que de Dios me es dada.

16 לִהְיוֹתִי מְשָׁרֵת יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ
בַּגּוֹיִם מְקַדֵּשׁ אֶת־בְּשׂוֹרַת
אֱלֹהִים אֲשֶׁר תְּהִי מִנְחַת הַגּוֹיִם
נִרְצָה וְנִקְדָּשָׁה בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ ׃

Por ſer miniſtro de Ieſus el Chriſto en las Gentes ſacrificando el Euangelio de Dios, paraque la offrenda de las Gentes ſea agradable ſanctificada por el Eſpiritu Sancto.

ιε'.

11. Καὶ πάλιν, αἰνεῖτε τὸν κύριον πάντα τὰ ἔθνη, καὶ ἐπαινέσατε αὐτὸν πάντες οἱ λαοί.

Et derechef, Toutes nations, louez le Seigneur, & vous tous peuples, celebrez-le.

12. Καὶ πάλιν Ἡσαΐας λέγει, ἔσται ἡ ῥίζα τοῦ Ἰεσσαί, καὶ ὁ ἀνιστάμενος ἄρχειν ἐθνῶν, ἐπ' αὐτῷ ἔθνη ἐλπιοῦσιν.

Et derechef Eſaie dit, Il y aura vne racine de Ieſſe, & vn qui s'eſleuera pour gouuerner les Gentils: les Gentils auront eſperance en lui.

13. Ὁ δὲ θεὸς τῆς ἐλπίδος πληρώσαι ὑμᾶς πάσης χαρᾶς καὶ εἰρήνης ἐν τῷ πιστεύειν, εἰς τὸ περισσεύειν ὑμᾶς ἐν τῇ ἐλπίδι, ἐν δυνάμει πνεύματος ἁγίου.

Le Dieu d'eſperance donc vous veuille remplir de toute ioye & de paix en croyant: afin que vous abondiez en eſperance par la puiſſance du Sainct Eſprit.

14. Πέπεισμαι δὲ, ἀδελφοί μου, καὶ αὐτὸς ἐγὼ περὶ ὑμῶν, ὅτι καὶ αὐτοὶ μεστοί ἐστε ἀγαθωσύνης, πεπληρωμένοι πάσης γνώσεως, δυνάμενοι καὶ (ἀλλήλους) νουθετεῖν.

Or mes freres, ie ſuis auſſi moimeſme perſuade de vous, que vous auſſi eſtes pleins de bonté, remplis de toute cognoiſſance, & que vous pouuez meſmes admonneſter l'vn l'autre.

15. Τολμηρότερον δὲ ἔγραψα ὑμῖν, ἀδελφοί, ἀπὸ μέρους, ὡς ἐπαναμιμνήσκων ὑμᾶς, διὰ τὴν χάριν τὴν δοθεῖσάν μοι ὑπὸ τοῦ θεοῦ.

Mais, freres, ie vous ai eſcrit en quelque ſorte plus librement, comme vous remettant en memoire, & ce à cauſe de la grace qui m'a eſté donnee de Dieu.

16. Εἰς τὸ εἶναί με λειτουργὸν Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς τὰ ἔθνη, ἱερουργοῦντα τὸ εὐαγγέλιον τοῦ θεοῦ, ἵνα γένηται ἡ προσφορὰ τῶν ἐθνῶν εὐπρόσδεκτος, ἡγιασμένη ἐν πνεύματι ἁγίῳ.

Afin que ie ſoye miniſtre de Ieſus Chriſt enuers les Gentils, vacquant au ſacrifice de l'Euangile de Dieu: à ce que l'oblation des Gentils ſoit agreable, eſtant ſanctifiee par le ſainct Eſprit.

CAP. XV.

11. Et iterum: Laudate omnes gentes Dominum; & magnificate eum omnes populi.

And againe/ Praiſe the Lorde/ all yee Gentiles/ and laude ye him/ all people together.

12. Et rurſus Iſaias ait, Erit radix Ieſſe: & qui exurget regere Gẽtes, in eum Gentes ſperabunt.

And againe Eſaias ſayeth/ There ſhalbe a roote of Jeſſe/ and he that ſhal riſe to reigne ouer the Gentiles/ in him ſhall the Gentiles truſt.

13. Deus autem ſpei repleat vos omni gaudio & pace in credendo: ut abundetis in ſpe, & virtute ſpiritus ſancti.

Nowe the God of hope fill you with all ioye/ and peace in beleeuing/ that yee may abounde in hope/ through the power of the holy Ghoſt.

14. Certus ſum autem fratres mei & ego ipſe de vobis, quoniam & ipſi pleni eſtis dilectione, repleti omni ſcientia, ita ut poſſitis alterutrum monere.

And I my ſelfe alſo am perſwaded of you/ my brethren/ that ye alſo are full of goodnes/ and filled with all knowledge/ and are able to admoniſh one another.

15. Audaciùs autem ſcripſi vobis fratres ex parte, tanquam in memoriam vos reducens: propter gratiã quæ data eſt mihi à Deo.

Neuertheleſſe brethren/ I haue ſome what boldely after a ſort written vnto you/ as one that putteth you in remembrance/ through the grace that is giuen mee of God.

16. Vt ſim miniſter Chriſti Ieſu in Gentibus: ſanctificans Euangelium Dei, ut fiat oblatio Gentium accepta, & ſanctificata in Spiritu ſancto.

That I ſhoulde be the miniſter of Jeſus Chriſt towarde the Gentiles/ miniſtring the Goſpell of God/ that the offering vp of the Gentiles might be acceptable being ſanctified by the holy Ghoſt.

Das XV. Capitel.

11. Vnd abermal: Lobet den HErrn alle Heiden/ vnd preiſet jhn alle Völcker.

Oc atter/ Loffuer HERREN alle Hedninge/ oc priſer hannem alle Folck.

12. Vnd abermal ſpricht Eſaias: Es wird ſein die Wurtzel Jeſſe/ vnd der aufferſtehen wird zu herrſchen über die Heiden/ auff den werden die Heiden hoffen.

Oc atter ſiger Eſaias/ Det ſkal vere Jeſſe rod/ oc den ſom ſkal opſtaa at regere offuer Hedningene/ paa den ſkulle Hedningene haabe.

13. Gott aber der Hoffnung/ erfülle euch mit aller Freude vnd Friede im Glauben/ daß jhr völlige hoffnung habt/ durch die Krafft des heiligen Geiſtes.

Men Haabens Gud/ opfylde eder met al glæde oc fred i Troen/ At i kunde haffue it fuldkommet haab/ formedelſt den hellige Aands Krafft.

14. Jch weiß aber faſt wol von euch lieben Brüder/ daß jhr ſelber voll gütigkeit ſeit/ erfüllet mit aller Erkenntniß/ daß jhr euch vntereinander könnet ermahnen.

Jeg ved oc gantſke vel om eder/ kære Brødre at i ere ſelff fulde aff godhed/ opfylte met al Forſtand/ at i kunde formane huer andre.

15. Jch habs aber dennoch gewagt/ vnd euch etwas wollen ſchreiben/ lieben Brüder/ euch zu erinnern/ vmb der Gnade willen/ die mir von Gott gegeben iſt.

Men ieg driſtede mig alligeuel til/ at ſcriffue eder noget til/ kære Brødre/ oc paaminde eder/ for den naade ſkyld/ ſom mig er giffuen aff Gud.

16. Daß ich ſoll ſein ein Diener Chriſti vnter die Heiden zu opffern daß Euangelium Gottes/ auff daß die Heiden ein Opffer werden/ Gott angenehme/ geheiliget durch den heiligen Geiſt.

At ieg ſkal vere Chriſti Tienere iblant Hedningene/ at offre Guds Euangelium/ Paa det at Hedningene ſkulle bliffue Gud it tacknemeligt Offer/ helliget formedelſt den hellig Aand.

Kapitola XV.

11. A opět: Chwalte wſſyckni Národowé Boha/ a welebte ho wſſyckni lidé.

Rzáſie: Chwalcie Páná wſzyſcy pogáni/ á chwalcie go ſpolu wſzyſcy narodowie.

12. A opět Yzayáſs prawij: Bude kořen Jesſe/ a ten kterýž powſtane k zprawowánij pohanů/ w něho Pohané dauſati budau.

Záſie Ezáiaſz mowi: Bedzie korzeń Jeſſe°/ y ten ktory powſtánie roſkázowac pogánom/ á pogáni w nim vfáć beda.

13. Bůh pak naděge/ naplnijž wás wſſelikau radoſti a pokogem w wijře/ abyſſte ſe rozmáhali w naděgi/ á w mocy Ducha ſwatého.

A Bog nádzieie niech was nápelni wſzelákiey rádośći y pokoiu w wierzeniu/ ábyśćie obfitowáli w nádziei przez moc Duchá świetego.

14. Giſt gſem zagiſté Bratřij mogi y ná ſám o wás/ že gſte plnij milowánij/ naplněni gſauce wſſelikým vměnijm/ tak že můžete geden druhého napomijnati.

A ieſtem tego pewien bráćia moi y ia ſam o was/ iż wyśćie przez ſie ieſtheśćie pelni dobroći/ y nápelnieni wſzelákiey vmieiętnośći/ y możecie też ſpołecznie ſie nápominác.

15. A protož gſem ſměleġi pſal wám Bratřij z některe ſtrany yakožto k paměti wás přiwodě/ pro miloſt kterážmi dána od Boha/ na ten konec.

A iam śmieley do was piſal bráćia po niektorey częśći/ iákoby vpominájac was z tey láſki/ ktora mi ieſt daná od Bogá.

16. Abych byl ſlužebnijkem Kryſta Gežiſſe mezy Pohany/ poſluhugjc s poſwěcenjm Ewangelium Božijm/ aby byla obět Pohanůw wzáctná a poſwěcená duchem ſwatým.

Ku temu/ ábych był ſluga Jezuſá Kryſtuſá v pogánow/ świętobliwie ſprawuiac Ewánielia Boża/ áby ſie zſtálá ofiárá pogánow wdzięczna/ poświęcona przez Duchá świetego.

טו

17 אִית לִי הָכִיל שׁוּבְהָרָא
בְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא לְוָת
אֱלָהָא׃

Io ho dunque di che gloriarmi in Chriſto IESV ne le coſe che appartengono à Dio.

18 לָא גֵּיר מַמְרַח אֲנָא
דְּאֵמַר מֶדֶּם דְּלָא סְעִיר
בְּאִידַי מְשִׁיחָא לְמַשְׁמְעָא
דְּעַמְמֵא בְּמֶלְתָא וּבַעְבָדֵא׃

Percioche io non ardirei dir coſa alcuna di quelle che Chriſto non ha operate per mezo mio, per condurre i Gentili à l'obbedientia in parole & opere.

19 בְּחַיְלָא דְּאָתְוָתָא
וְדְתֶדְמְרָתָא וּבְחַיְלָא
דְּרוּחֵהּ דַּאלָהָא אַיְכַנָּא
דְּמֶן אוּרִשְׁלֶם אֶתְכְּרֶךְ עַד־
מָא לְאַלוּרִיקוֹן וְאַמְלֵית
סְבַרְתֵּהּ דַּמְשִׁיחָא׃

Per virtù de ſegni e miracoli, per la potentia de lo Spirito di Dio: in tal modo che da Ieruſalem e la intorno infin à l'Illirico, io ho fatto abbondare l'Euangelio di Chriſto.

20 כַּד מֶתְחַפַּט אֲנָא
דְּאֶסַבַּר לָא כַּד דְּאֶתְקְרִי
שְׁמֵהּ דַּמְשִׁיחָא דְּלָא אֶבְנֵא
עַל שֶׁתְאֶסָּא נוּכְרָיְתָא׃

E coſi mi ſono ingegnato con ogni ſtudio d annuntiar l'Euangelio, non gia doue Chriſto era ſtato nominato: accioche io non edificaſſi ſopra il fondamēto altrui:

21 אֶלָּא אַיְכַנָּא דַּכְתִיב
דְּאַיְלֵין דְּלָא אֶתְאמַר לְהוֹן
עַלַוְהִי יֶחְזוּנֵהּ וְאַיְלֵין דְּלָא
שְׁמַעוּ יֶתְטַפְּיסוּן׃

Anzi ſecondo che è ſcritto, Quelli, à iquali non è ſtato annuntiato di lui, vedranno: e quelli che non n'hano vdito, intenderanno.

22 מֶטוּל הָנָא אֶתְתַּכְּסֵת
זַבְנִין סַגִּיאָן דְּאֵתֵא ל
לְוָתְכוֹן׃

Per queſto ancora ſono ſtato molte volte impedito di venire à voi.

23 הָשָׁא דֵּין מֶטוּל דְּדוּכְּתָא
לַית לִי בְּהָלֵין אַתְרָוָתָא
וְסַיָּא הֲוֵית מֶן קְדָם שְׁנַיָּא
סַגִּיָּתָא דְּאֵתֵא לְוָתְכוֹן׃

Ma hora non hauendo io piu luogo in queſte parti, & hauendo gia molti anni deſiderio di venire à voi.

טו

17 כִּי יֶשׁ לִי תְּהִלָּה בְּיֵשׁוּעַ
הַמָּשִׁיחַ לִפְנֵי־אֱלֹהִים׃

Anſique tengo de que gloriarme en el Chriſto para con Dios.

18 כִּי לֹא יְמַלְאֵנִי לִבִּי לְדַבֵּר
עַל־אֲשֶׁר פָּעַל הַמָּשִׁיחַ בְּיָדִי
לִיקְהַת הָעַמִּים בְּדָבָר וָפֹעַל׃

Porque no oſaria hablar alguna coſa que el Chriſto no aya hecho por mi para la obediencia de las Gentes, con la palabra y con las obras.

19 בְּכֹחַ אוֹתֹת וּמוֹפְתִים בִּגְבוּרַת
רוּחַ אֱלֹהִים כֵּן אֲשֶׁר מִירוּשָׁלַיִם
סָבִיב סָבִיב עַד־אִילוּרִיקוֹן
מִלֵּאתִי אֶת־בְּשׂוֹרַת הַמָּשִׁיחַ׃

Con potencia de milagros y prodigios en virtud del Eſpiritu de Dios: de tal manera que deſde Ieruſalem y por los alderredores haſta la Eſclauõia aya héchido del Euãgelio del Chriſto.

20 וּבְזֹאת נִצַּחְתִּי לְבַשֵּׂר לֹא
בִמְקוֹמוֹת בַּאֲשֶׁר נִשְׁמַע שֵׁם
הַמָּשִׁיחַ פֶּן־עַל־יְסוֹד אַחֵר אֶבְנֶה׃

Y de eſta manera prediqué eſte Euangelio, no donde antes el Chriſto fueſſe nombrado, por no edificar ſobre ageno fundamento.

21 כִּי־אִם כְּמוֹ נִכְתַּב אֲשֶׁר לֹא
סֻפַּר לָהֶם רָאוּ וַאֲשֶׁר לֹא שָׁמְעוּ
הִתְבּוֹנָנוּ׃

Antes, como eſta eſcripto: A los que no fue annunciado de el, veran: y losque no oyeron, entenderan.

22 לָכֵן נִמְנַעְתִּי בְּרַבִּים לָבוֹא
אֲלֵיכֶם׃

Por loqual aun he ſido impedido muchas vezes de venir à voſotros.

23 וְעַתָּה כִּי־עוֹד לֹא נִשְׁאַר לִי
מָקוֹם בְּנוֹפוֹת הָאֵלֶּה וּמִתְאַוֶּה
אֲנִי לָבוֹא אֲלֵיכֶם מִשָּׁנִים רַבּוֹת׃

Mas aora teniendo mas lugar en eſtas partes y deſſeando venir à voſotros muchos annos ha.

ιε'.

17. Ἔχω οὖν καύχησιν ἐν χριστῷ ἰησοῦ τὰ πρὸς θεόν.

I'ai donc de quoi me glorifier en Ieſus Chriſt és choſes qui appartienent à Dieu.

18. Οὐ γὰρ τολμήσω λαλεῖν τι ὧν οὐ κατειργάσατο χριστὸς δι' ἐμοῦ, εἰς ὑπακοὴν ἐθνῶν, καὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ.

Car ie n'oſeroye rien dire que Chriſt n'ai fait par moi pour amener les Gentils à obeiſſãce, par parole, & par œuure.

19. Ἐν δυνάμει σημείων καὶ τεράτων, ἐν δυνάμει πνεύματος θεοῦ. ὥστε με ἀπὸ ἱερουσαλὴμ καὶ κύκλῳ μέχρι τοῦ ἰλλυρικοῦ πεπληρωκέναι τὸ εὐαγγέλιον τοῦ χριστοῦ.

Auec vertu de ſignes & miracles, en la puiſſance de l'Eſprit de Dieu: tellement que depuis Ieruſalem & à l'enuiron iuſqu'en Illyric, i'ai fait abonder l'Euangile de Chriſt.

20. Οὕτω δὲ φιλοτιμούμενον εὐαγγελίζεσθαι, οὐχ ὅπου ὠνομάσθη χριστὸς, ἵνα μὴ ἐπ' ἀλλότριον θεμέλιον οἰκοδομῶ;

M'eſtudiant ainſi affectueuſement d'annoncer l'Euangile, non point où il auoit eſté fait mention de Chriſt (afin que ie n'edifiaſſe ſur la fondation d'autrui.)

21. Ἀλλὰ, καθὼς γέγραπται, οἷς οὐκ ἀνηγγέλη περὶ αὐτοῦ, ὄψονται, καὶ οἳ οὐκ ἀκηκόασι, συνήσουσι.

Ains ſelon qu'il eſt eſcrit, Ceux auſquels il n'a point eſté annoncé de lui, le verront: & ceux qui n'en ont rien ouï, l'entendront.

22. Διὸ καὶ ἐνεκοπτόμην τὰ πολλὰ τοῦ ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς.

Parquoi auſſi i'ai eſté ſouuentesfois empeſché de venir vers vous.

23. Νυνὶ δὲ μηκέτι τόπον ἔχων ἐν τοῖς κλίμασι τούτοις, ἐπιποθίαν δὲ ἔχων τοῦ ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν.

Mais maintenant, veu que ie n'ai plus de lieu en ces quartiers ici, & que ia par pluſieurs annees i'ai grand deſir de venir à vous.

CAP. XV.

17. Habeo igitur gloriam in Chriſto Ieſu ad Deum.

I haue therefore whereof I may reioyce in Chriſt Ieſus in thoſe thinges which pertaine to God.

18. Non enim audeo aliquid loqui eorum: quæ per me non efficit Chriſtus in obedientiam Gentium, verbo & factis.

For I dare not ſpeake of anye thing/ which Chriſt hath not wrought by mee/ to make the Gentiles obedient in word and deede.

19. In virtute ſignorum & prodigiorum, in virtute Spiritus ſancti: ita ut ab Ieruſalem per circuitum uſq; ad Illyricum repleverim Evangelium Chriſti.

With the power of ſignes and wonders/ by the power of the Spirit of God: ſo that from Jeruſalem / and rounde about vnto Illyricum / I haue cauſed to abounde the Goſpell of Chriſt.

20. Sic autem prædicavi Evangelium hoc, non ubi nominatus eſt Chriſtus, ne ſuper alienum fundamentum ædificarem.

Yea/ ſo I enforced my ſelfe to preach the Goſpell/ not where Chriſt was named / leaſt I ſhould haue built on another mans foundation.

21. Sed ſicut ſcriptum eſt, Quibus non eſt annnntiatum de eo, videbunt; & qui non audierunt, intelligent.

But as it is written / To whome he was not ſpoken of/ they ſhall ſee him/ and they that heard not / ſhall vnderſtand him.

22. Propter quod & impediebar plurimum venire ad vos.

Therefore alſo I haue bene oft let to come vnto you.

23. Nunc verò ulteriùs locum non habens in his regionibus, cupiditatem autem habens veniendi ad vos, ex multis iam præcedentibus annis.

But nowe ſeeing I haue no more place in theſe quarters/ & alſo haue bene deſirous many yeeres agone to come vnto you.

Das XV. Capitel.

17. Darumb kan ich mich rhůmen/ in Jeſu Chriſt / daß ich Gott diene.

Der faare kand ieg roſe mig / i Jheſu Chriſto/ at ieg tien Gud.

18. Denn ich dörffte nicht etwas reden / wo daſſelbige Chriſtus nicht wirckete / die Heiden zum gehorſam zubringen/ durch wort vnd thaten.

Thi ieg torde icke tale noget / der ſom Chriſtus icke giorde det ſamme formedelſt mig / at komme Hedningene til lydighed/ ved ord oc gerninger.

19. Durch krafft der Zeichen vnnd Wunder / vnd durch die Krafft des Geiſtes Gottes / Alſo / daß ich von Jeruſalem an/ vnd vmbher biß an Illyricum / alles mit dem Euangelio Chriſti erfüllet habe.

Formedelſt Krafft met Tegen oc vnderlige ting/ oc ved Guds Aands krafft/ Saa at ieg haffuer opfylt alleuegne fra Jeruſalem trint omkring indtil Jllyricum / met Chriſti Euangelio.

20. Vnnd mich ſonderlich gefliſſen/ daß Evangelium zu predigen / wo Chriſti Namen nicht bekannt war/ Auffdaß ich nicht auff einen frembden grund bauete.

Oc ieg giorde beſynderlige min flid til/ at predicke Euangelium huor ſom Chriſti Naffn vaar icke bekent/ Paa det ieg ſkulde icke bygge paa en fremmet grunduol.

21. Sondern wie geſchrieben ſtehet: Welchen nicht iſt von jm verkündigt/ die ſollens ſehen / Vnd welche nicht gehöret haben / ſollens verſtehen.

Men lige ſom ſcreffuit ſtaar / Huilcke ſom icke er kundgiort om hannem / de ſkulle det ſee / oc de ſom icke haffue hørt / ſkulle det forſtaa.

22. Das iſt auch die Sache / darumb ich vilmal verhindert bin zu euch zu kommen.

Denne er oc Sagen / huor faare ieg er mange gonge forhindret at komme til eder.

23. Nun ich aber nicht mehr raum habe in diſen Ländern/ habe ich aber verlangen zu euch zu kommen / von vilen Jaren her.

Men nu ieg haffuer icke mere rum i diſſe Land/ oc ieg haffuer lenge begeret at komme til eder/ i mange aar/ da vil ieg komme til eder.

Kapitola XV.

17. A protož mám ſe tijm chlubiti w Kryſtu Gežijſſy/ před Bohem.

Mam tedy z czego ſie chlubić przez Kryſtuſá Jezuſá w tych rzeczach ktore Bogu naleza.

18. Nebť neſmijm mluwiti toho/ čehož ſkrze mne nevčinil Kryſtus/ aby poſluſſni byli pohané/ ſlowem y ſkutky.

Abowiem nie śmiałbym nic mowić/ czegoby Kryſtus nie vczinił przez mie/ przywodzac pogány ku poſłuszeńſtwu ſłowem y vczynkiem.

19. W mocy diwůw a zázrakuow/ w ſýle Ducha ſwatého: Tak že gſem od Geruzaléma y wůkol až k Slowanſké zemi naplnil Ewangelium Kryſtowým.

Moca cudow y známion/ y moca Duchá Boże°/ tak iż od Jeruzálem y około prziległych kráin áż do Słowakow/ iam wypełnił vrzad przepowie dánia Ewánteliey Kryſtuſowey.

20. A tak gſem kázal Ewangelium toto/ ne tu kdež geſt byl Kryſtus gmenowán/ abych na cyzý základ neſtawěl.

Tym że ſpoſobem chcac przepowiedáć Ewantelia/ nie gdzieby był miánowan Kryſtus/ abych na cudzym fundámencie nie budowat.

21. Ale yakož pſáno geſt: Že ti kterýmž nenij zwěſtowáno o něm/ vzřj: a ti kteřijž o něm neſlýchali ſrozuměgij.

Ale iáko ieſt nápiſano: Ktorym nie ieſt oznaymiono o nim/ thedyć ći vyzra; A ktorzy nie ſłychali/ zrozumieia.

22. Protož geſt mi překaženo čaſtokrát/ abych nepřiſſel k wám/ a zbráněno mi až doſawád.

Dla czego tez czeſto ieſtem hámowan iżem do was nie przyszedł.

23. Nynij pak giž wijce mijſta nemage w těchto Kraginách/ a mage žádoſt přigijti k wám/ od mnohých giž minulých Let.

Ale teraz gdy iuż mieyſcá nie mám w tych kráinách/ á mam wola przyidż do was od wielu lat.

טו

24 מָא דָאֵזֵל אֲנָא לְאֶסְפַּנִיָא מְסַבַּר אֲנָא דְּאָתֵא וְאֶחְזֵיכוּן וְאַנְתּוּן תְּלַוּוּנָנִי לְתַמָּן מָא דְּקַלִיל מֶן סַגִּי אֶתְבַּסְמֵת בַּחְזָתְכוּן׃

Come io ſia per andare in Iſpagna, verro à vederui. Perche ſpero hauerui à vedere nel paſſare, e da voi hauere ad eſſer condotto là, ſe prima mi ſarò alquanto ſatiato di voi.

25 הָשָׁא דֵּין אָזֵל אֲנָא לְאוּרִשְׁלֶם דְּאֶשַׁמֵּשׁ לְקַדִּישֵׁא׃

Al preſente io me ne vo in Ieruſalem, per ſouuenire à i Santi.

26 צְבַו גֵּיר הָלֵין דַּבְמַקְדוּנִיָא וּבְאַכַאיַא דְּשַׁוְתָּפוּתָא תֶּהְוֵא לְהוּן עַם מְסְכִּינֵא וְקַדִּישֵׁא דְּאִית בְּאוּרִשְׁלֶם׃

Percioche è piaciuto à quei di Macedonia & Achia far qualche contributione à i poueri Santi che ſono in Ieruſalem.

27 צְבַו מְטוּל דָאַף חַיָּבִין לְהוּן אֶן גֵּיר בְּרוּחַ אֶשְׁתַּוְתַּפוּ עַמְּהוּן עַמְמֵא חַיָּבִין אִנּוּן דָאַף בְּבַסַר יְשַׁמְּשׁוּן אִנּוּן׃

Percioche dico è piaciuto loro coſi, e ne ſono lor debitori. Imperoche ſe i Gentili ſono ſtati partecipi de le lor coſe ſpirituali, ancor eſſi deeno ſouuenir loro ne le carnali.

28 הָדָא הָכִיל מָא דְגַמְרֵת וְחַתְמֵת לְהוּן אֶרְשָׁא הָנָא עָבַר אֲנָא עַלַיְכוּן לַסְפַּנִיָא׃

Fatto dunque ch'io harò queſto, e conſegnato lor queſto frutto, paſſando da voi me n'andarò in Iſpagna.

29 יָדַע אֲנָא גֵּיר דְּאֶמַתַי דְּאָתֵא אֲנָא לְוָתְכוּן בְּמוּלָיָא הוּ דְּבוּרְכְּתָא דְּאֶוַנְגֶּלְיוֹן דִּמְשִׁיחָא אָתֵא אֲנָא׃

Io ſo che quando verrò à voi, io verrò con vn' abondanza di beneditione de l' Euangelio di Chriſto.

טו

24 וְכַאֲשֶׁר אֵסַע בִּסְפָרַד אָבוֹא אֲלֵיכֶם כִּי־מְשַׂבֵּר אֲנִי בְּעָבְרִי לִרְאוֹת אֶתְכֶם וּבִידֵיכֶם לְהוּבָא שָׁמָּה אִם אֶרְאֶה בָּרִאשׁוֹנָה אֶת־פְּנֵיכֶם וּמִקְצָתְכֶם אֶתְמַלֵּא׃

Quando me partière para Eſpanna, vendre à voſotros: porque eſpero que paſſando hos veré y que ſeré lleuado de voſotros allà: ſi empero antes vuiere gozado de voſotros.

25 וּמֵעַתָּה נֹסֵעַ אֲנִי יְרוּשָׁלַיְמָה לְשָׁרֵת אֶת־הַקְּדוֹשִׁים׃

Mas aora me parto parà Ieruſalem à miniſtrar à los Sanctos.

26 כִּי־חָפְצוּ הַכִּתִּים וְאַכְאַיָה לַעֲשׂוֹת מַתַּת חֶבֶר וּצְדָקָה בְּמִסְכְּנֵי־הַקְּדוֹשִׁים אֲשֶׁר בִּירוּשָׁלָיִם׃

Porque Macedonia y Achaia tuuieron por bien de hazer vna colecta para los pobres de los Sanctos que eſtan en Ieruſalem:

27 כִּי־חָפְצוּ (וְגַם חוֹבֵיהֶם הֵמָּה) כַּאֲשֶׁר חַבְרֵי מַתְּנוֹת הָרוּחַ נַעֲשׂוּ הַגּוֹיִם כִּי חוֹבֵיהֶם גַּם בְּמַתְּנוֹת הַבָּשָׂר לְשָׁרֵת אוֹתָם׃

Porque les parecio bueno, y ſon deudores à ellos: porque ſi las Gentes han ſido hechos participantes de ſus bienes eſpirituales, deuen tábien ellos ſeruirles en los carnales.

28 וְכַאֲשֶׁר אֲכַלֶּה זֹאת לַחְתֹּם אֶת־פְּרִי הַזֶּה אָבוֹא בָכֶם סְפָרָדָה׃

Anſique quando vuiere concluydo eſto y les vuiere conſignado eſte fruto paſſaré por voſotros á Eſpanna.

29 וְיָדַעְתִּי כִּי־בְּבוֹאִי אֲלֵיכֶם בִּמְלֹא בִרְכַּת בְּשׂוֹרַת הַמָּשִׁיחַ אָבוֹא׃

Porque ſe que quando viniere à voſotros, que vendré con abundancia de la bendicion del Chriſto.

ιε'.

24. Ὡς ἐὰν πορεύωμαι εἰς τὴν ἰσπανίαν, ἐλεύσομαι πρὸς ὑμᾶς· ἐλπίζω γὰρ διαπορευόμενος θεάσασθαι ὑμᾶς, καὶ ὑφ᾽ ὑμῶν προπεμφθῆναι ἐκεῖ, ἐὰν ὑμῶν πρῶτον ἀπὸ μέρους ἐμπλησθῶ.

Quand ie partitai pour aller en Eſpague ie viendrai vers vous: car i'eſpere que ie vous verrai en paſſant par deuers vous, & ſerai la conduit de par vous, apres auoir eſté premierement en partie raſſaſie d'auoir eſté auec vous.

25. Νυνὶ δὲ πορεύομαι εἰς ἱερουσαλὴμ διακονῶν τοῖς ἁγίοις.

Mais pour le preſent ie m'en vai en Ieruſalem pour ſubuenir aux ſaincts.

26. Εὐδόκησαν γὰρ μακεδονία καὶ ἀχαΐα κοινωνίαν τινὰ ποιήσασθαι εἰς τοὺς πτωχοὺς τῶν ἁγίων τῶν ἐν ἱερουσαλήμ.

Car il a ſemble bon aux Macedoniens & aux Achaïens de faire vne contribution pour communiquer aux poures d'entre les ſaincts qui ſont en Ieruſem.

27. Εὐδόκησαν γάρ, καὶ ὀφειλέται αὐτῶν εἰσιν· εἰ γὰρ τοῖς πνευματικοῖς αὐτῶν ἐκοινώνησαν τὰ ἔθνη, ὀφείλουσι καὶ ἐν τοῖς σαρκικοῖς λειτουργῆσαι αὐτοῖς.

Car il leur à ſemblé bon ainſi, & auſſi ſont-ils attenus à eux, Car ſi les Gentils ont eſté participans de leurs biens ſpirituels, ils leur doiuent auſſi adminiſtrer quant aux charnels.

28. Τοῦτο οὖν ἐπιτελέσας, καὶ σφραγισάμενος αὐτοῖς τὸν καρπὸν τοῦτον, ἀπελεύσομαι δι᾽ ὑμῶν εἰς τὴν ἰσπανίαν.

Apres donc que i'aurai paracheué cela, & que i'aurai conſigné ce fruict, i'irai en paſſant par deuers vous en Eſpagne.

29. Οἶδα δὲ ὅτι ἐρχόμενος πρὸς ὑμᾶς, ἐν πληρώματι εὐλογίας τοῦ εὐαγγελίου τοῦ χριστοῦ ἐλεύσομαι.

Et ſai que quand ie viendrai à vous, i'y viendrai auec abondance de benediction de l'Euangile de Chriſt.

CAP. XV.

24. Cum in Hiſpaniã proficiſci cœpero, ſpero quod præteriens videam vos, & à vobis deducar illuc, ſi vobis primum ex parte fruitus fuero.

When I ſhall take my iourney into Spaine I will come to you: for I truſt to ſee you in my iourney, and to be brought on my way thitherwarde by you, after that I haue bene ſomewhat filled with your company.

25. Nunc igitur proficiſcar in Ieruſalem miniſtrare ſanctis.

But nowe goe I to Jeruſalem/ to miniſter vnto the Saintes.

26. Probaverunt enim Macedonia & Achaia collationem aliquam facere in pauperes ſanctorum qui ſunt in Ieruſalem.

For it hath pleaſed them of Macedonia and Achaia, to make a certaine diſtribution vnto the poore Saintes which are at Jeruſalem.

27. Placuit enim eis: & debitores ſunt eorum. Nam ſi ſpiritualium eorum participes facti ſunt Gentiles: debent & in carnalibus miniſtrare illis.

For it hath pleaſed them, and their detters are they: for if the Gentiles be made partakers of their ſpirituall thinges, their duetie is alſo to miniſter vnto them in carnall thinges.

28. Hoc igitur cum conſummavero, & aſſignavero eis fructum hunc: per vos proficiſcar in Hiſpaniam.

When I haue therefore perfourmed this, and haue ſealed them this fruite, I will paſſe by you into Spanie.

29. Scio autem quoniam veniens ad vos, in abundantia benedictionis Chriſti veniam.

And I know when I come, that I ſhall come to you with abundance of the bleſſing of the Goſpell of Chriſt.

Das XV. Capitel.

24. Wenn ich räiſen werde in Hiſpanien / will ich zu euch kommen. Deñ ich hoffe/ daß ich da durchräiſen vnnd euch ſehen werde / vnd von euch dorthin geleittet werden möge / So doch / daß ich zuvor mich ein wenig mit euch ergetze.

Naar ſam ieg reyſer til Hiſpanien. Thi ieg haabis at ieg ſkal reyſe der igennem oc ſee eder/ oc bliffue ledſaget der hen aff eder/Dog ſaa/at ieg vil tilforn verquege mig lidet met eder

25. Nun aber fahre ich hin gehn Jeruſalem/ den Heiligen zu dienſt.

Oc nu far ieg til Jeruſalem/ at tiene de Helligen.

26. Denn die auß Macedonia vnd Achaia haben williglich eine gemeine Steur zuſammen gelegt / den Armen Heiligen zu Jeruſalem.

Fordi at de aff Macedonia oc Achaia haffue veluillige lagd en almindelig Hielp tilſammen/ til de Fattige Helligen i Jeruſalem.

27. Sie habens williglich gethan/ vnd ſind auch jre Schuldener. Denn ſo die Heiden ſind ihrer geiſtlichen güter theilhafftig worden / Iſts billich/ daßſie jhnen auch in leiblichen gütern dienſt beweyſen.

De giorde det veluillige/ oc de ere ocſaa deris Skyldener. Thi at ere Hedningene bleffne delactige i deris aandelige Gode/Da er det tilbørligt at de oc beuiſe dem tieniſte i det legemlige Gode.

28. Wenn ich nun ſolches außgerichtet / vnd jnen diſe frucht verſigelt habe / wil ich durch euch in Hiſpanian ziehen.

Naar ſom ieg haffuer nu vdret dette / oc beſeglet dem denne Fruct / da vil ieg drage igennem hoſſ eder til Hiſpaniam.

29. Ich weiß aber / wenn ich zu euch komme / daß ich mit vollem ſegen des Evangelii Chriſti kommen werde.

Oc ieg ved / at naar ſom ieg kommer til eder da ſkal ieg komme met Chriſti Euangeli fulde velſignelſe.

Kapitola XV.

24. Kdy koli do Hyſpanye puogdu/ k wám přijgdu: Mámť zagiſtě naděgi/ že tady gda/ vzřijm wás/ a od wás tam budu doweden/ ažbych prwě z ſpolečného s wámi shledánij á obcowánij ſe potěſſyl.

Kiedykolwiek poyde do Hiſpániey/ przyyde do was/ bo nam nadzieie że tám tedy idac vyzre was y tám że od was odprowadzon bede/ pirwey ſie ſpołecznośći wáſzey poczęśći náſyciwſzy.

25. Nynij pak gdu do Geruzaléma/ abych poſlaužil Swatým.

A teraz ide do Jeruzálem poſługuiac świetym.

26. Neb gſau vmjnili Macedonſſtij a Achayſſtij zbijrku něyakau včiniti na chudé ſwaté/ kteřij gſau w Geruzalémě.

Abowiem ſie podobało Mácedończykom y Achayczykom nieco złożyć dla vbogich świetych/ ktorzy ſa w Jeruzálem.

27. Tak ſe gim zagiſté lijbilo/a tijm dlužni gſau gim. Neb poněwádž včiněni gſau včaſtnijcy gegich duchownijch wěcý Pohané/ magijť gim poſluhowati těleſnými.

Także ſie im podobáło / y náto ſa dłużnicy ich / Abowiem ieſli ducho w nych dobr ich pogáni vżywáli/ powinni też ſa w rzeczach cieleſnych im ſłużyć.

28. A protož když to wykonám a rozdělijm gim vžitek ten/puogduť ſkrze wás do Hyſpanye.

To tedy wykonawſzy/ y im zápieczetowáwſzy ten owoc/ poyde nie mi idac wás do Hiſzpániey.

29. A wijm když přijgdu k wám/ že w hognoſti požehnánij Kryſtowa přigdu.

A wiemćiż gdy do was przyyde/ z zupełnym błogoſłáwieńſtwem Ewánieliey Kryſtuſowey przyyde.

טו

30 בָּעֵא אֲנָא דֵּין מֶנְּכוֹן אַחַי בְּמָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא וּבְחוּבָּא דְּרוּחָא דְּתֶתְעַמְּלוּן עַמִּי בִּצְלוֹתָא דְּחַלָּפַי לְוָת אֲלָהָא׃

E pregoui, fratelli, per il noſtro Signor Iesv *Chriſto, e per la charità de lo Spirito, che voi combattiate meco, con le orationi che douete fare à Dio per me.*

31 דְּאֶתְפְּצֵא מִן אִילֵין דְּלָא מֶתְטַפְּסִין דְּבִיהוּד וְתֶשְׁמֶשְׁתָּא דְּמוֹבֵל אֲנָא לְקַדִּישֵׁא דְּבְאוּרִשְׁלֶם תֶּתְקַבַּל שַׁפִּיר׃

Accioche io ſia liberato da i rebelli che ſono in Giudea, e che queſta mia amminiſtratione che ho à fare in Ieruſalem, ſia accetta ai Santi.

32 וְאֵתֵא לְוָתְכוֹן בְּחַדּוּתָא בְּצֶבְיָנֵה דַּאֲלָהָא וְאֶתְנִיַּח עַמְּכוֹן׃

A fine ch'io venghi à voi con allegrezza, per volontà di Dio, e mi recrei con eſſo voi.

33 אֲלָהָא דִּשְׁלָמָא נֶהְוֵא עַם כֻּלְּכוֹן אָמִין׃

Hor l'Iddio de la pace ſia con tutti voi, Amen.

יו

1 מַגְעֵל אֲנָא לְכוֹן דֵּין לְפוֹבָא חָתַן דְּאִיתֶיהְ מְשַׁמְּשָׁנִיתָא דְּעִדְּתָא דְּקֶנְכְרֵאוּס׃

Io vi raccommando la noſtra ſorella Feba, ſeruitrice de la Chieſa di Cencrea.

2 דְּתֶתְקַבְּלוּנָהּ בְּמָרַן אַיְךְ דְּוָאֵק לְקַדִּישֵׁא וּבְכָל צְבוּ דְּבָעְיָא מֶנְּכוֹן תְּקוּמוּן לָהּ מֶטּוּל דְּאָף הִי קָיוּמְתָא הֲוָת לְסַגִּיאֵא אָף לִי׃

A fin che voi la riceuiate nel Signore, come ſi conuiene à i Santi: ſtatele in aiuto in qualunque coſa ella hauerà biſogno di voi: percioche ella è ſtata albergatrice di molti, & etiandio di me proprio.

3 שַׁאלוּ בִּשְׁלָמָא דְּפְרִיסְקִלָּא וְדַאקִילוֹס פָּלְחַיָּא דְּעַמִּי בְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא׃

Salutate Priſca & Aquila, miei coaiutori in Chriſto Iesv.

טו

30 וּמִתְחַנֵּן אָנֹכִי לָכֶם אַחַי בַּאֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ וּבְאַהֲבַת רוּחַ הַקֹּדֶשׁ לְעָזְרֵנִי בִּתְפִלּוֹתֵיכֶם עָלַי לִפְנֵי אֱלֹהִים׃

Ruego hos empero, Hermanos, por el Sennor nueſtro Ieſus el Chriſto, y por la charidad del Eſpiritu-que me ayudeys con oraciones por mi à Dios.

31 לְהִמָּלְטֵנִי מִידֵי הַסּוֹרְרִים בִּיהוּדָה וַאֲשֶׁר מִנְחָתִי אֲשֶׁר אַעֲלֶה לִירוּשָׁלַיִם תְּהִי לְרָצוֹן לַקְּדוֹשִׁים׃

Que ſea librado de los rebelles que eſtan en Iudea, y que la offrenda de mi culto à los Sanctos en Ieruſalem, ſea accepta.

32 אֲשֶׁר בְּשִׂמְחָה אָבוֹא אֲלֵיכֶם כִּרְצוֹן אֱלֹהִים וְיִרְוַח לִי בָּכֶם׃

Paraque con gozo venga à voſotros por la voluntad de Dios, y que ſea recreado juntamente con voſotros.

33 וֵאלֹהֵי הַשָּׁלוֹם יְהִי עִמָּכֶם כֻּלְּכֶם אָמֵן׃

Y el Dios de paz ſea con todos voſotros. Amen.

יו

1 וּמַפְקִיד אֲנִי בְּיֶדְכֶם אֶת פּוֹבֵא אֲחוֹתְכֶם אֲשֶׁר הִיא מְשָׁרֶתֶת הָעֵדָה אֲשֶׁר בְּקֶנְכְרֵאָה׃

Encomiendo hos empero à Phebe nueſtra hermana laqual eſta en el ſeruicio de la Igleſia que eſtá en Cenchreas.

2 לָקַחַת אוֹתָהּ בַּאֲדֹנֵינוּ כַּהוֹגֵן לַקְּדוֹשִׁים וְלַעֲמוֹד עִמָּהּ בְּכָל דְּבַר צָרְכָּהּ וְגַם הִיא עָמְדָה עִם רַבִּים וְגַם עִם נַפְשִׁי׃

Que la recibays en el Sennor como es digno à los Sanctos: y le ayudeys en qualquiera coſa en que hos vuiere meneſter: porque ella ha ayudado à muchos, y à mi miſmo.

3 שַׁאֲלוּ לְשָׁלוֹם לִפְרִיסְקִלָּא וְלַאֲקוּלָס הָעוֹזְרִי בְּיֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ׃

Saludad à Priſcilla y à Aquila mis ayudadores en el Chriſto Ieſus.

ιε′.

30. Παρακαλῶ δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοί, διὰ τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, καὶ διὰ τῆς ἀγάπης τοῦ πνεύματος, συναγωνίσασθαί μοι ἐν ταῖς προσευχαῖς ὑπὲρ ἐμοῦ πρὸς τὸν θεόν.

Or ie vous exhorte, freres, par noſtre Seigneur Ieſus Chriſt, & par la dilection de l'Eſprit, que vous combatiez auec moi, en vos prieres à Dieu pour moi:

31. Ἵνα ῥυσθῶ ἀπὸ τῶν ἀπειθούντων ἐν τῇ ἰουδαίᾳ, καὶ ἵνα ἡ διακονία μου ἡ εἰς ἱερουσαλὴμ εὐπρόσδεκτος γένηται τοῖς ἁγίοις.

Afin que ie ſoye deliuré des rebelles qui ſont en Iudee: & que mon adminiſtration que i'ai à faire en Ieruſalem, ſoit rendue agreable aux ſaincts:

32. Ἵνα ἐν χαρᾷ ἔλθω πρὸς ὑμᾶς διὰ θελήματος θεοῦ, καὶ συναναπαύσωμαι ὑμῖν.

A celle fin que ie viene à vous en ioye par la volonté de Dieu, & que ie me recree auec vous.

33. Ὁ δὲ θεὸς τῆς εἰρήνης μετὰ πάντων ὑμῶν· ἀμήν.

Or le Dieu de paix ſoit auec vous tous, Amen.

ΚΕΦΑΛ. ιϛ′.

Συνίστημι δὲ ὑμῖν Φοίβην τὴν ἀδελφὴν ἡμῶν, οὖσαν διάκονον τῆς ἐκκλησίας τῆς ἐν κεγχρεαῖς.

Ie vous recommãde noſtre ſœur Phebe, laquelle eſt ſeruante de l'Egliſe de Cenchree:

2. Ἵνα αὐτὴν προσδέξησθε ἐν κυρίῳ ἀξίως τῶν ἁγίων, καὶ παραστῆτε αὐτῇ ἐν ᾧ ἂν ὑμῶν χρῄζῃ πράγματι· καὶ γὰρ αὐτὴ προστάτις πολλῶν ἐγενήθη, καὶ αὐτοῦ ἐμοῦ.

Afin que vous la recuelliez au Seigneur, comme il appartient aux ſaincts, & que lui aſſiſtiez en toute choſe qu'elle aura beſoin de vous: car elle a eſté hoſteſſe de pluſieurs, voire de moi-meſme.

3. Ἀσπάσασθε πρίσκιλλαν καὶ ἀκύλαν τοὺς συνεργούς μου ἐν χριστῷ ἰησοῦ.

Saluez Priſcille & Aquile mes compagnons d'œuure en Ieſus Chriſt:

CAP. XV.

30. Obſecro ergo vos fratres per Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, & per charitatem ſancti Spiritus, ut adiuvetis me in orationibus veſtris pro me ad Deum.

Alſo brethren J beſeech you for our Lorde Jeſus Chriſtes ſake/and for the loue of the ſpirit / that ye would ſtriue with mee by prayers to God for me.

31. Vt liberer ab infidelibus qui ſunt in Iudæa, & obſequi mɔi oblatio accepta fiat in Ieruſalem ſanctis.

That J may be deliuered from them which are diſobedient in Judea / and that my ſeruice which J haue to do at Jeruſalem / may be accepted of the Saintes.

32. Vt veniam ad vos in gaudio per volũtatem Dei, ut refrigerer vobiſcum.

That J may come vnto you with ioye by the will of God / and may with you bee refreſhed.

33. Deus autem pacis ſit cum omnibus vobis. Amen

Thus the God of peace be with you all. Amen.

CAP. XVI.

Commendo autem vobis Phœben ſororem noſtram, quæ eſt in miniſterio eccleſiæ quæ eſt in Cenchris.

J commende vnto you Phebe our ſiſter which is a ſeruaunt of the Churche of Cenchrea.

2. Vt eam ſuſcipiatis in Domino dignè ſanctis: & aſſiſtatis ei in quocunq; negotio veſtri indiguerit, etenim ipſa quoque aſtitit multis, & mihi ipſi.

That ye receiue her in the Lorde/ as it becommeth Saintes / and that yee aſſiſt her in whatſoeuer buſines ſhe needeth of your aide: for ſhee hath giuen hoſpitalitie vnto many and to me alſo.

3. Salutate Priſcam & Aquilam adiutores meos in Chriſto Ieſu.

Greete Priſcilla and Aquila my fellowe helpers in Chriſt Jeſus.

Das XV. Capitel.

30. Jch ermane euch aber / lieben Brüder / durch vnſern HERRN Jeſum Chriſt / vnd durch die Liebe des Geiſtes / daß jhr mir helffet kempffen / mit beten für mich zu Gott.

Oc ieg formaner eder kære Brødre / formedelſt vor HErre Jeſum Chriſtum / oc ved Aandens kærlighed / at i vilde hielpe mig at ſtride / met eders bøn for mig til Gud.

31. Auff daß ich errettet werde von den Vnglaubigen in Judea / vnd daß mein dienſt / den ich gen Jeruſalem thu / angenem werde den Heiligen.

At ieg kand bliffue frelſt fra de Vantro i Judea / Oc at min Tieniſte ſom ieg gør til Jeruſalem / kandt bliffue de-Helligen tacknemelig.

32. Auff daß ich mit freuden zu euch komme / durch den Willen Gottes / vnd mich mit euch erquicke.

Paa det ieg kand komme til eder met glæde / formedelſt Guds vilie / oc verquege mig met eder.

33. Der Gott aber des Friedes ſey mit euch allen / Amen.

Men Fredens Gud vere met eder alle / Amen.

Das XVI. Capitel.

JCh befelh euch vnſer Schweſter Pheben / welche iſt am dienſt der Gemeine zu Kenchrea.

JEg befaler eder vor Søſter Pheben / huilcken der er i Menighedens tieniſte vdi Kenchrea.

2. Daß jhr ſie auffnehmet in dem HERRN / wie ſichs ziemet den Heiligen / vnd thut jhr beyſtand in allem Geſchäffte / darinnen ſie euer bedarff / Denn ſie hat auch vilen beyſtand gethan / auch mir ſelbſt.

At i ville anamme hende i HERREN / lige ſom det er Helligen tilbørligt / Oc gører hende biſtand i al den Gerning ſom hun haffuer eder behoff vdi / Thi hun haffuer oc giort mange biſtand / ia ocſaa mig ſelff.

3. Grüſſet die Priſcam vnd den Aquilam / meine Gehülffen inn Chriſto Jeſu.

Hilſer Priſcam oc Aquilam / mine methielpere i Chriſto Jeſu.

Kapitola XV.

30. Protož proſým wás Bratřij / ſkrze Pána naſſeho Gežijſſe Kryſta / a ſkrze láſku ducha ſwatého / abyſſte mi pracugijcýmu pomáhali waſſými Modlitbami / za mneſe modlijce Bohu.

A proßę was brácia przez Páná náßego Jezu Kryſtá / y przez miłość Duchá / ábyſćie zemną boiowáli modlitwámi wáßemi zá mną v Bogá.

31. Abych wyſwobozen byl od newěrných / kteřijž gſau w Jůdſtwu / a ſlužebnoſt má aby byla wzáctná w Geruzalěme Swatým.

Abych był wyzwolon od tych ktorzy nieposłußnymi ſą w ziemi Żydowſkiey / áżby posługowánie moie w dzięczne było świętym ktorzy ſą w Jeruzálem.

32. Abych přiſſel k wám s radoſtij ſkrze wůli Božij / a s wámi ſe potěſſil.

Abych z weſelem przyßedł do was przez wolą Bożą / y ſpołu z wámi był ochłodzon.

33. Bůh pak pokoge / budiž ſe wſſemi wámi / Amen.

A Bog pokoiu niech będzie z wámi wßytkimi. Amen.

Kapitola XVI.

POraučí jmť waam Feben Seſtru naſſij / kteráž poſluhuge Cýrkwi Cenchrenſké.

Zálecam wam Febe ſioſtrę náßę / ktora ieſt ſłużebnicą Kośćiołá Cenchreeńſkiego.

2. Abyſſte gi přijali w Pánu Bohu / tak yakž ſluſſý na Swaté / a abyſſte gi radni a pomocni byli w čemžby koli potřebowala was. Nebo zagiſté y ona poſluhowala mnohým / y mně také.

Abyſćie ią przyięli w Pánu / ták iako przyſtoi świętym / y rátuyćie ią w ktoreyby was rzeczy potrzebowáłá / ábowiem thá wiele ich w dom ſwoy przyimowáłá / y mnie też ſámego.

3. Pozdrawte Pryſſka a Aquila pomocnijkuow mých / w Kryſtu Gežijſſy.

Pozdrowćie Pryſcylle y Akille pomocniki moie w Kryſtuſie Jezuſie.

יו

4 דְהָנוּן הָלֵין חָלָף נַפְשִׁי צַורְיְהוּן יַהְבוּ וְלָא הָוָא אֶנָא בַּלְחוּדַי מַוְדֵא אֶנָא לְהוּן אֶלָא אַף כֻּלְהֵין עִאדָתָא דְעַמְמֵא ׃

(Iquali hanno ſottopoſto il lor collo per la mia vita : à iquali non rendo gratie io ſolo, ma ancor tutte le Chieſe de Gentili.)

5 וְהַבוּ שְׁלָמָא לְעִדְתָא דַבְבַיְתְהוּן שַׁאלוּ בִּשְׁלָמָא דְאֶפֶּנְטוּס חַבִיבִי אַיְנָא דְאִיתַיְהי רֵישִׁיתָא דַאכַאיַא בַמְשִׁיחָא ׃

E ſalutate la Chieſa che è in caſa loro. Salutate il mio cariſſimo Epeneto, che è le primitie di quelli d'Acaia in Chriſto.

6 שַׁאלוּ בִּשְׁלָמָא דְמַרְיָא אַידָא דְסַגִּי לְאִית בְּכוּן ׃

Salutate Maria, laqual s'è molto affaticata verſo noi.

7 שַׁאלוּ בִּשְׁלָמָא דְאַנְדְרוּנִיקוּס וַדְיוּנְיָא אַחַיְנַי דַהֲווּ שְׁבַיָא עַמִי וְיַדִיעִין אֶנוּן בַּשְׁלִיחֵא וּבַמְשִׁיחָא קַדְמַי הֲווּ ׃

Salutate Andronico e Iunia parenti miei, e gia prigioni inſieme con eſſo me: iquali ſon notabili tra gli Apoſtoli, e ſono ſtati innanzi à me in Chriſto.

8 שַׁאלוּ בִּשְׁלָמָא דְאַמְפְּלַיאוּס חַבִיבִי בְּמָרַן ׃

Salutate Amplia mio amantiſſimo nel Signore.

9 שַׁאלוּ בִּשְׁלָמָא דְאוּרְבָּנוּס פָּלְחָא דְעַמַן בַּמְשִׁיחָא וְדַאסְטַכּוּס חַבִיבִי ׃

Salutate Vrbano, noſtro coaiutore in Chriſto, e il mio cariſſimo Stachino.

10 שַׁאלוּ בִּשְׁלָמָא דְאַפֶּלָא גַבְיָא בְמָרַן שַׁאלוּ בִּשְׁלָמָא דִבְנַי בַּיְתֵה דַאַרְסְטוּבוּלוּס ׃

Salutate Apelle huomo approuato in Chriſto. Salutate quelli che ſon de la caſa d'Ariſtobulo.

11 שַׁאלוּ בִּשְׁלָמָא דְהֶרוֹדִיּוֹן אַחְיָנִי שַׁאלוּ בִּשְׁלָמָא דִבְנַי בַּיְתֵה דְנַרְקִיסוּס אִילֵין דְאִיתַיְהוּן בְּמָרַן ׃

Salutate Herodione mio parente. Salutate quelli che ſon de la caſa di Narciſſo: quei che ſon nel Signore.

יו

4 אֲשֶׁר תַּחַת נַפְשִׁי אֶת־צַוְּארֵיכֶם הֵשִׂימוּ לַאֲשֶׁר לֹא אֲנִי לְבַדִּי מוֹדֶה כִּי־אִם כָּל־עֲדַת הַגּוֹיִם ׃

(Que puſieron ſus cuellos àl degolladero por mi vida : à los quales no hago gracias yo ſolo mas aun todas las Igleſias de las Gentes,)

5 וְגַם לַקְּהִלּוֹתָם מִבֵּיתָהּ לְבֵיתָהּ שַׁאֲלוּ לְשָׁלוֹם לַאֲפֶּנְטוּס לִידִידִי אֲשֶׁר הוּא בִכּוּרַת אַסְיָא בַּמָּשִׁיחַ ׃

Anſi miſmo à la Igleſia de ſu caſa. Saludad à Epeneto amado mio (que es) las primicias de Achaja en Chriſto.

6 שַׁאֲלוּ לְשָׁלוֹם לְמִרְיָם אֲשֶׁר הִיא רַבַּת יָגְעָה לָהּ בָּנוּ ׃

Saludad à Maria, laqual ha trabajado mucho con noſotros.

7 שַׁאֲלוּ לְשָׁלוֹם לְאַנְדְרוֹנִיקוֹס וִיוּנְיָא לְדוֹדַי הַנִּשְׁבּוּ עִמִּי אֲשֶׁר הֵם נִכְבָּדִים בַּשְּׁלוּחִים וַאֲשֶׁר לְפָנַי הָיוּ בַּמָּשִׁיחַ ׃

Saludad à Andronico y à Iunia mis parientes (y mis companneros en la captiuidad) los quales ſon inſignes en el Apoſtolado, los quales fueron antes de mi en el Chriſto.

8 שַׁאֲלוּ לְשָׁלוֹם לְאַמְפְּלִיאוֹס לַאֲהוּבִי בַּמָּשִׁיחַ ׃

Saludad à Ampliato amado mio en el Sennor.

9 שַׁאֲלוּ לְשָׁלוֹם לְאוּרְבָנוֹס הָעוֹזְרֵנוּ בַּמָּשִׁיחַ וּלְאַסְטָכוּס לַאֲהוּבִי ׃

Saludad à Vrbano nueſtro ayudador en el Chriſto Ieſus, y à Stachis amado mio.

10 שַׁאֲלוּ לְשָׁלוֹם לַאֲפֶּלֵס הַנִּבְחָן בַּמָּשִׁיחַ שַׁאֲלוּ לְשָׁלוֹם לַאֲשֶׁר בְּבֵית אֲרִיסְטוֹבוּלוֹס הֵמָּה ׃

Saludad à Apelles prouado en el Chriſto, Saludad à los que ſon de Ariſtobulo.

11 שַׁאֲלוּ לְשָׁלוֹם לְהֵירוֹדִיוֹן דּוֹדִי שַׁאֲלוּ לְשָׁלוֹם אֲשֶׁר בְּבֵית נַרְקִסּוֹס אֲשֶׁר הֵם בַּאֲדֹנֵינוּ ׃

Saludad à Herodion mi pariente. Saludad à los que ſon de (là caſa de) Narciſſo, losque ſon en el Sennor.

ιϛ΄.

4. Οἵτινες ὑπὲρ τῆς ψυχῆς μου τὸν ἑαυτῶν τράχηλον ὑπέθηκαν, οἷς οὐκ ἐγὼ μόνος εὐχαριστῶ, ἀλλὰ καὶ πᾶσαι αἱ ἐκκλησίαι τῶν ἐθνῶν.

Qui ont ſubmis leur col pour ma vie : auſquels ie ne ren point graces moi ſeul, mais auſſi toutes les Egliſes des Gentils.

5. Καὶ τὴν κατ᾽ οἶκον αὐτῶν ἐκκλησίαν. ἀσπάσασθε Ἐπαίνετον τὸν ἀγαπητόν μου, ὅς ἐστιν ἀπαρχὴ τῆς Ἀχαΐας εἰς Χριστόν.

Saluez auſſi l'Egliſe qui eſt en leur maiſon. Saluez Epainete mon bien-aimé, qui eſt les premices d'Achaïe en Chriſt.

6. Ἀσπάσασθε Μαριάμ, ἥτις πολλὰ ἐκοπίασεν εἰς ἡμᾶς.

Saluez Marie, laquelle a fort trauaillé enuers nous.

7. Ἀσπάσασθε Ἀνδρόνικον καὶ Ἰουνίαν τοὺς συγγενεῖς μου καὶ συναιχμαλώτους μου, οἵτινές εἰσιν ἐπίσημοι ἐν τοῖς ἀποστόλοις, οἳ καὶ πρὸ ἐμοῦ γεγόνασιν ἐν Χριστῷ.

Saluez Andronique & Iunias mes couſins, & qui ont eſté priſonniers auec moi, leſquels ſont notables entre les Apoſtres & qui meſmes ont eſté deuant moi en Chriſt.

8. Ἀσπάσασθε Ἀμπλίαν τὸν ἀγαπητόν μου ἐν κυρίῳ.

Saluez Amplias mon bien-aimé au Seigneur.

9. Ἀσπάσασθε Οὐρβανὸν τὸν συνεργὸν ἡμῶν ἐν Χριστῷ, καὶ Στάχυν τὸν ἀγαπητόν μου.

Saluez Vrbain noſtre compagnon d'œuure en Chriſt, & Stachys mon bien aimé.

10. Ἀσπάσασθε Ἀπελλῆν τὸν δόκιμον ἐν Χριστῷ. ἀσπάσασθε τοὺς ἐκ τῶν Ἀριστοβούλου.

Saluez Appelles approuué en Chriſt. Saluez ceux de chez Ariſtobule.

11. Ἀσπάσασθε Ἡρωδίωνα τὸν συγγενῆ μου. ἀσπάσασθε τοὺς ἐκ τῶν Ναρκίσσου τοὺς ὄντας ἐν κυρίῳ.

Saluez Herodion mon couſin. Saluez ceux de chez Narciſſe, qui ſont en noſtre Seigneur.

CAP. XVI.

4. (Qui pro anima mea ſuas cervices ſuppoſuerunt: quibus non ſolus ego gratias ago, ſed cunctæ eccleſiæ Gentium.)

(Which haue for my life layed downe their owne necke. Vnto whome not I onely giue thankes / but alſo all the Churches of the Gentiles.)

5. Et domeſticam eccleſiam eorum. Salutate Epænetum dilectum mihi : qui eſt primitivus Aſiæ in Chriſto.

Likewiſe greete the Church that is in their houſe. Salute my beloued Epenetus / which is the firſt fruites of Achaia in Chriſt.

6. Salutate Mariam , quæ multum laboravit in nobis.

Greete Marie which beſtowed much labour on vs.

7. Salutate Andronicum & Iuliã cognatos & concaptivos meos : qui ſunt nobiles in Apoſtolis, qui & ante me fuerunt in Chriſto.

Salute Andronicus and Iunia my couſins and fellow priſoners / which are notable among the Apoſtles / & were in Chriſt before me.

8. Salutate Ampliatum dilectiſſimũ mihi in Domino.

Greete Amplias my beloued in the Lord.

9. Salutate Vrbanum adiutorem noſtrum in Chriſto Ieſu, & Stachyn dilectum meum.

Salute Vrbanus our fellowe helper in Chriſt / and Stachys my beloued.

10. Salutate Apellen probum in Chriſto Salutate eos qui ſunt ex Ariſtoboli.

Salute Apelles approued in Chriſt. Salute them which are of Ariſtobolus friendes.

11. Salutate Herodionem cognatum meum. Salutate eos qui ſunt ex Narciſſi domo, qui ſunt in Domino.

Salute Herodion my kinſman. Greete them which are of the friendes of Narciſſus which are in the Lord.

Das XVI. Capitel.

4. Welche haben für mein Leben jre Hälſe dargegeben. Welchen nicht allein ich dancke / ſondern alle Gemeine vnter den Heiden.

Huilcke ſom gaffue deris halſe hen for mit Liff / Huilcke ieg icke alene tacker / men al Menigheden iblant Hedningene.

5. Auch grüſſet die Gemeine in jrem Hauſe. Grüſſet Epenetum meinen liebeſten / welcher iſt der Erſtling vnter denen auß Achaia in Chriſto.

Hilſer ocſaa Menigheden i deris Huſſ. Hilſer Epenetum / min kæriſte / ſom er den førſte grøde iblant dem aff Achaia i Chriſto.

6. Grüſſet Mariam / welche vil mühe vnd arbeit mit vns gehabt hat.

Hilſer Mariam / huilcken ſom haffuer hafft megen wmage oc arbeyde met oſſ.

7. Grüſſet den Andronicum vnnd den Junian / meine Gefreundte / vnd meine mitgefangene / welche ſind berhümte Apoſtel / vnd vor mir geweſen inn Chriſto.

Hilſer Andronicum oc Junian mine Venner / oc mine Metfangne / ſom ere naffnkundige Apoſtler / oc haffue veret faar mig i Chriſto.

8. Grüſſet Amplian meinen lieben in dem HERRN.

Hilſer Amplian min elſkelige i HERREN.

9. Grüſſet Vrban vnſern gehülffen in Chriſto / vnd Stachyn meinen lieben.

Hilſer Vrban vor Methielpere i Chriſto / oc Stachin min elſkelige.

10. Grüſſet Apellen den bewerten in Chriſto. Grüſſet die da ſind von Ariſtobuli geſinde.

Hilſer Apellen / ſom er forſøgt i Chriſto. Hilſer dem ſom ere Ariſtobuli Huſſolck.

11. Grüſſet Herodionem meinen gefreundten. Grüſſet die da ſind von Narciſſus geſind / in dem HERRN.

Hilſer Herodionem min frende. Hilſer dem i HERREN / ſom er e aff Narciſſi Huſſolck.

Kapitola XVI.

4. (Kteřijž pro muog žiwot ſwých hrdel naſadili: gimž to netolico ſám gá děkugi / ale y wſſecky Cyrkwe pohanſké.)

Ktorzy zá duſze moie ſzyie ſwoiey naſtáwili / ktorym nie ia ſam dziekuie / ále y wſzytki Kośćioły pogáńſkie.

5. Y domácýho gegich s hromážděnij. Pozdrawte Epeneta milého mně / kterýž geſt prwotiny Achaytſké Cyrkwe w Kryſtu Gežijſſy.

Przytym zbor ktory ieſt w domu ich. Pozdrowćie Epeneta mnie miłego / ktory ieſt początkiem Acháiey w Kryſtuſie.

6. Pozdrawte Marye / kteráž mnohau prácy měla s námi.

Poydrowćie Márya / ktora wiele prácowáłá dla nas.

7. Pozdřawte Andronyka a Junya / přátel krewnijch a ſpolu Wězňuow mých / kteřijž gſau znamenitij mezy Apoſſtoly a kteřijž předemnau byli / w Kryſtu Gežijſſy.

Pozdrowćie Androniká y Iuniaſzá powinowáte moie / y towárzyſze więźienia mego / ktorzy znácznymi ſą miedzy Apoſtoły / y ktorzy też przedemna byli w Kryſtuſie.

8. Pozdrawte Ampliata mého naymilegſſýho / w Pánu Bohu.

Pozdrowćie Ampliaſzá mnie miłego w Pánu.

9. Pozdrawte Vrbana pomocnjka naſſeho w Kryſtu / a Stachyna mého milého.

Pozdrowćie Vrbáná pomocniká náſzego w Kryſtuſie / y Stáchiná mnie miłego.

10. Pozdrawte Apella zkuſſeného w Kryſtu. Pozdrawte těch kteřijž gſau z domu Aryſtobolowa.

Pozdrowćie Apellę doświadczonego w Kryſtuſie. Pozdrowćie thy ktorzy ſą z przyiaćioł Aryſtobuluſowych.

11. Pozdrawte Herodyona / přijbuzného mého. Pozdrawte těch kteřij gſau z Čeledi Narcyſſkowy / kteřijž gſau w PAnu.

Pozdrowćie Herdyoná krewnego mego. Pozrowćie ty ktorzy ſą z przyiaćioł Nárcyſowych / co ſą w Pánu.

יו

12 שַׁאלוּ בַּשְׁלָמָא
דְּטְרוּפַנָא וּטְרוּפָסָא דַּלְאַיִן
בְּמָרַן שַׁאלוּ בַּשְׁלָמָא
דְּפֶרְסִס חַבִּיבְתִּי אִידָא
דְּסַגִּי לְאִית בְּמָרַן׃

Salutate Trifena e Trifoſa, che s'affaticano nel Signore. Salutate Perſide mia diletta, laqual s'è molto affaticata nel Signore.

13 שַׁאלוּ בַּשְׁלָמָא דְּרוּפוֹס
גְּבִיָא בְּמָרַן וְדְאֶמֵּהּ דִּילֵהּ
וְדִילִי׃

Salutate Rufo eletto nel Signore, e la madre ſua e mia.

14 שַׁאלוּ בַּשְׁלָמָא ד
דְּאַסוּנְקְרִיטוֹס וְדַפְלֵגוֹן ו
וְדְאֶרְמַא וְדַפַטְרָבָא
וְדְהֶרְמָא וְדַאחָא דְּעַמְּהוֹן׃

Salutate Aſincrito, Flegonte, Herma, Patroba, Herme, e i fratelli che ſon con eſſi.

15 שַׁאלוּ בַּשְׁלָמָא ה
דְּפִילַלְגוֹס וְדִיוּלִיָא —
וְדַנֵּארוֹס וְדְחָתֵהּ וְדַלוּמְפָּא
וְדְכֻלְּהוֹן קַדִּישֵׁא דְּעַמְּהוֹן׃

Salutate Filologo, e Iulia, Nereo, e la ſua ſorella, & Olimpa, e tutti i Santi che ſon con eſſo loro.

16 שַׁאלוּ בַּשְׁלָמָא חַד דְּחַד
בְּנוּשְׁקְתָא קַדִּישְׁתָּא שָׁאלִין
בַּשְׁלָמְכוֹן כֻּלְּהֵין עִדָּתָה
דַּמְשִׁיחָא׃

Salutateui l'vn l'altro nel ſanto bacio. Le Chieſe di Chriſto vi ſalutano.

17 בָּעֵנָא דֵּין מֶנְּכוֹן אַחַי
דְּתִזְדַּהֲרוּן מֶן אִילֵין —
דַּפְלָגוּתָא וּמַכְשׁוּלָא
עָבְדִין לְבַר מֶן יוּלְפָּנָא
דַּאנְתּוּן יִלַפְתּוּן דְּתֶתְרַחְקוּן
לְכוֹן מֶנְּהוֹן׃

Or io vi prego, fratelli, che poniate mente à coloro che fanno partialità e ſcandali contra la dottrina che voi hauete imparata, e ritirateui da eſſi.

18 אִילֵין גֵּיר דְּהָכַנָא אִנּוּן
לָא מְשַׁמְשִׁין לְמָרַן יֵשׁוּעַ
מְשִׁיחָא אֶלָּא לְכַרְסְהוֹן
וּבְמֶמְלָא בַּסִּימָתָא ו
וּבְבוּרְכָתָא מַטְעִין לְבָתָא
דַּפְשִׁיטָא׃

Percioche quei che ſon tali, non ſerueno al Signor IESV Chriſto, ma al lor proprio ventre: e con dolci e adulatrici parole ingannano gli animi de le perſone ſemplici.

יו

12 שַׁאֲלוּ לִשְׁלוֹם לִטְרוּפֵנָא
וְלִטְרוּפוֹסָא הַיּוֹגְעוֹת בַּאֲדוֹנֵינוּ
שַׁאֲלוּ לִשְׁלוֹם לְפֶרְסִס אֲהוּבָתִי
אֲשֶׁר רַבַּת יָגְעָה לָהּ בַּאֲדוֹנֵינוּ׃

Saludad à Tryphena, y a Tryphoſa las quales trabajan en el Sēnor. Saludad à Perſida amada, laqual ha trabajado mucho en el Sennor.

13 שַׁאֲלוּ לִשְׁלוֹם לְרוּפוֹס הַבָּחִיר
בַּאֲדוֹנֵינוּ וּלְאִמּוֹ וּלְאִמִּי׃

Saludad à Rufo eſcogido en el Sennor, y à ſu madre y mia.

14 שַׁאֲלוּ לִשְׁלוֹם לַאֲסוּנְקְרִיטוֹס
לִפְלֵגוֹן לְהֶרְמָן לְפַטְרוֹבָן לְהֶרְמָא
וְלָאַחִים אֲשֶׁר אִתָּם׃

Saludad à Aſyncrito à Phlegonte, à Hermas, à Patrobas, à Mercurio, y à los Hermanos que eſtan con ellos.

15 שַׁאֲלוּ לִשְׁלוֹם לְפִילוֹלוֹגוֹס
וּלְיוּלְיָא וּלְנִירוּס וְלַאֲחוֹתוֹ
וְלָאֲלוּמְפָּא וְלִקְדוֹשִׁים כֻּלָּם אֲשֶׁר
אִתָּם׃

Saludad à Philologo. y à Iulia: à Nereo: y à ſu Hermana: y à Olimpa, y à todos los Sanctos que eſtan con ellos.

16 שַׁאֲלוּ לִשְׁלוֹם אִישׁ לְרֵעֵהוּ
בִּנְשִׁיקַת הַקֹּדֶשׁ שָׁאֲלוּ לָכֶם
לִשְׁלוֹם קְהִלּוֹת הַמָּשִׁיחַ׃

Saludahos los vnos à los otros en ſancto beſo. Saludan hos (todas) las Igleſias del Chriſto.

17 וּמִתְחַנֵּן אֲנִי לָכֶם הָאַחַי
לְהִשָּׁמֵר לָכֶם מֵאֲשֶׁר אֶת
הַמַּחֲלֹקוֹת וּמִכְשׁוֹלִים עַל־
הַלִּמּוּד אֲשֶׁר אַתֶּם לְמַדְתֶּם
מְעִירִים וְסוּרוּ מֵהֶם׃

Y ruegohos, Hermanos, que mireys por los que hazē diſſenſiões y eſcādalos fuera de la doctrina que voſotros àueys aprēdido: y apartaos deellos.

18 כִּי־הָאֲנָשִׁים כָּאֵלֶּה אֵינָם
עוֹבְדִים לַאֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ
כִּי־אִם לְבִטְנָם וּלְנַפְשָׁם וּבַעֲלִילַת
הַדְּבָרִים וּבְבִרְכוֹתָם יְפַתּוּ אֶת־
לְבּוֹת הַתְּמִימִים׃

Porque los tales no ſiruen àl Sennor nueſtro Ieſus el Chriſto, ſi no á ſus vientres: y con ſuaues palabras y bendiciones engannan los coraçones de los ſimples.

ιϛ'.

12. Ἀσπάσασθε τρύφαιναν καὶ τρυφῶσαν τὰς κοπιώσας ἐν κυρίῳ. ἀσπάσασθε περσίδα τὴν ἀγαπητὴν, ἥτις πολλὰ ἐκοπίασεν ἐν κυρίῳ.

Saluez Thryphene & Thryphoſe, leſquelles trauaillent en noſtre Seigneur. Saluez Perſide la bien aimee, laquelle a beaucoup trauaillé en noſtre Seigneur.

13. Ἀσπάσασθε ῥοῦφον τὸν ἐκλεκτὸν ἐν κυρίῳ, καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ καὶ ἐμοῦ.

Saluez Rufus eſleu au Seigneur, & ſa mere & la miene.

14. Ἀσπάσασθε ἀσύγκριτον, φλέγοντα, ἑρμᾶν, πατρόβαν, ἑρμῆν, καὶ τοὺς σὺν αὐτοῖς ἀδελφούς.

Saluez Aſyncrite, Phlegon, Hermas, Patrobas, Hermes, & les freres qui ſont auec eux.

15. Ἀσπάσασθε φιλόλογον καὶ ἰουλίαν, νηρέα καὶ τὴν ἀδελφὴν αὐτοῦ, καὶ ὀλυμπᾶν, καὶ τοὺς σὺν αὐτοῖς πάντας ἁγίους.

Saluez Philologue, & Iulie, Neree, & ſa ſœur, & Olympe, & tous les ſaincts qui ſont auec eux.

16. Ἀσπάσασθε ἀλλήλους ἐν φιλήματι ἁγίῳ. ἀσπάζονται ὑμᾶς αἱ ἐκκλησίαι τοῦ χριστοῦ.

Saluez-vous l'vn l'autre par vn ſainct baiſer. Les Egliſes vous ſaluent.

17. Παρακαλῶ δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοὶ, σκοπεῖν τοὺς τὰς διχοστασίας καὶ τὰ σκάνδαλα παρὰ τὴν διδαχὴν ἣν ὑμεῖς ἐμάθετε, ποιοῦντας, καὶ ἐκκλίνατε ἀπ' αὐτῶν.

Or ie vous exhorte, freres, que vous preniez garde à ceux qui ſont partialités & ſcandales contre la doctrine que vous auez appriſe: & vous deſtourniez d'eux.

18. Οἱ γὰρ τοιοῦτοι τῷ κυρίῳ ἡμῶν ἰησοῦ χριστῷ οὐ δουλεύουσιν, ἀλλὰ τῇ ἑαυτῶν κοιλίᾳ· καὶ διὰ τῆς χρηστολογίας καὶ εὐλογίας ἐξαπατῶσι τὰς καρδίας τῶν ἀκάκων.

Car ceux qui ſont tels, ne ſeruent point à noſtre Seigneur Ieſus Chriſt, mais à leur propre ventre: & par douces paroles & flatteries ſeduiſent les cœurs des ſimples.

CAP. XVI.

12. Salutate Tryphænam & Tryphoſam: quæ laborant in Domino. Salutate Perſidem chariſſimam, quę multum laboravit in Domino.

Salute Tryphena and Tryphoſa/ which women labour in the Lord. Salute the beloued Perſis/ which woman hath laboured much in the Lord.

13. Salutate Rufum electum in Domino, & matrem eius & meam,

Salute Rufus choſen in the Lord/ and his mother/ and mine.

14. Salutate Aſyncritum, Phlegontem, Hermam, Patrobam, Hermen: & qui cum eis ſunt fratres.

Greete Aſyncritus/ Phlegon/ Hermas/ Patrobas/ Mercurius/ and the brethren which are with them.

15. Salutate Philologum & Iuliam, Nereum, & ſororem eius, & Olympiadem: & omnes qui cum eis ſunt, ſanctos.

Salute Philologus and Julias/ Nereas/ and his ſiſter/ and Olympas/ and all the Saintes which are with them.

16. Salutate invicem in oſculo ſancto. Salutant vos omnes Eccleſiæ Chriſti.

Salute one another with an holy kiſſe. The Churches of Chriſt ſalute you.

17. Rogo autem vos fratres, ut obſervetis eos qui diſſenſiones & offendicula præter doctrinam quam vos didiciſtis faciunt: & declinate ab illis.

Nowe I beſeech you brethren/ marke them diligently which cauſe diuiſion & offences/ contrary to the doctrine which yee haue learned/ and auoide them.

18. Huiuſcemodi enim Chriſto Domino noſtro nō ſerviunt, ſed ſuo ventri: & per dulces ſermones & benedictiones ſeducunt corda innocentium.

For they that are ſuch/ ſerue not the Lord Jeſus Chriſt/ but their owne bellies/ and with faire ſpeach/ and flattering deceiue the heartes of the ſimple.

Das XVI. Capitel.

12. Grüſſet die Tryphena/ vnd die Tryphoſa/ welche vil erlitten haben in dem HERREN. Grüſſet die Perſida meine liebe/ welche vil erlitten hat in dem HERRN.

Hilſer Tryphena/ oc Tryphoſa ſom haffue arbeydet i HERREN. Hilſer Perſida min elſkelige ſom haffuer meget arbeydet i HERRen.

13. Grüſſet Ruffum den außerwehlten in dem HERREN/ vnnd ſeine vnd meine Mutter.

Hilſer Ruffum ſom er vdualt i HERREN/ oc hans oc min Moder.

14. Grüſſet Aſyncritum vnd Phlegonten/ Herman/ Patroban/ Hermen/ vnd die Brüder bey jhnen.

Hilſer Aſyncritum oc Phlegonten/ Herman/ Patroban/ Hermen/ oc de Brødre hoſſ dem.

15. Grüſſet Philologum vnd die Julian/ Nereum vnd ſeine Schweſter/ vnd Olympan/ vnd alle Heiligen bey jhnen.

Hilſer Philologum oc Julian/ Nereum oc hans Søſter/ oc Olympan/ oc alle Helligen hoſſ dem.

16. Grüſſet euch vntereinander mit dem heiligen Kuß. Es grüſſen euch die Gemeinen Chriſti.

Hilſer eder indbyrdis met en hellig Kyſſ. Chriſti Menighed hilſer eder.

17. Ich ermane aber euch/ lieben Brüder/ daß jr auffſehet/ auff die da zutrennung vnd ergerniß anrichten/ neben der Lehre/ die jhr gelernet habt/ vnd weichet von denſelbigen.

Oc ieg formaner eder/ Kære Brødre/ at i toge vare paa dem/ ſom begynde Splidactighed oc Forargelſe/ mod den Lærdom/ ſom i haffue lært/ oc viger fra dem.

18. Denn ſolche dienen nicht dem HERREN Jeſu Chriſto/ ſondern jhrem Bauche/ vnd durch ſüſſe wort vnd prechtige rede/ verführen ſie die vnſchuldigen hertzen.

Thi ſaadane tiene icke den HERRE Jheſu Chriſto men deris Bug/ oc formedelſt ſøde ord oc ſtole tale/ bedrage de de wſkyldige hierter.

Kapitola XVI.

12. Pozdrawte Tryffeny/ a Tryffozy/ kteréž pracugij w Pánu. Pozdrawte Perſydy naymilegſſý/ kteráž mnoho pracowala w PAnu.

Pozdrowćie Tryfeney Tryfoze/ ktore prácuia w Pánu. Pozdrowćie Perſyde miła/ ktora wiele prácowáła w Pánu.

13. Pozdrawte Ruffa wywoleného w PAnu/ a Matky geho y také mé.

Pozdrowćie Rufá wybránego w Pánu/ y matkę iego/ y moie.

14. Pozdrawte Aſynkrýta/ Flegonta/ Herměna/ Patroby/ Hermam/ y těch kteřijž gſau s nimi Bratřij.

Pozdrowćie Aſynkrytá/ Flegontá/ Hermaſzá/ Patrobę/ Hermaná/ y bráćia ktorzy ſą z nimi.

15. Pozdrawte Filologa/ Julia/ y Nerea a Seſtry geho y Olimpy/ y wſſech kteřijž gſau s nimi Swatých.

Pozdrowćie Filologá y Julię/ Nerego/ y ſioſtrę iego/ y Olimpá/ y wſzytki święte ktorzy z nimi ſą.

16. Pozdrawte ſebe wſpolek/ w polijbenij Swatém. Pozdrawugij wás wſſeckny Cýrkwe Kryſtowy.

Pozdrowćie iedni drugie z pocáłowániem świętym. Pozdrawiáłá was Zbory Kryſtuſowe.

17. Proſýmť pak wás Bratřij/ abyſſte ſſetřili těch kteřijž ruoznice a pohorſſenij činij/ na odpor tomu učenij kterémuž gſte ſe naučili/ a waruogte ſe gich.

Przytym proſzę was bráćia/ ábyſćie obaczáli ty ktorzy czynią zwády y pogorſzenia/ oprocz nauki ktoreśćie ſie náuczyli/ á chrońćie ſie ich.

18. Neb takowij Kryſtu Pánu naſſemu neſlaužij/ ale ſwému břichu: a ſkrze lahodné řeči a pochlebné/ ſwodij ſrdce ſproſtných.

Abowiem tákowi Pánu naſzemu Jezuſowi Kryſtuſowi nie ſłużą/ ále brzuchowi ſwemu/ y przez łagodna mowe y pobłażanie/ ſercá proſtych zwodzą.

יו

19 מֶשְׁתַּמְעָנוּתְכוֹן דֵּין ד
דִּילְכוֹן לְכֻל בַּר נָשׁ אֶתְיְדַעַת
חָדֵא אֶנָא הָכִיל בְּכוֹן
וְצָבֵא אֶנָא דְּתֶהְווֹן חַכִּימִין
לְטָבָתָא וְתַמִּימִין לְבִישָׁתָא׃

Certo la voſtra obbedientia è peruenuta à l'orecchie di tutti : onde io mi rallegro di voi : ma voglio che voi ſiate ſauij al bene, e ſemplici al male.

20 אֱלָהָא דֵּין דִּשְׁלָמָא
יְשַׁחְקִיוּהִי בְּעַגַל לְסָטָנָא
תְּחֵית רֶגְלַיכוֹן טַיְבוּתֵהּ
דְּמָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא תֶּהְוֵא
עַמְּכוֹן׃

Iddio autor de la pace peſtarà in breue ſatana ſotto i voſtri piedi. La gratia del noſtro Signor IESV *Chriſto ſia con eſſouoi, (Amen.)*

21 שָׁאֲלִין בִּשְׁלָמְכוֹן ט
טִימוֹתָאוֹס פַּלְחָא דְּעַמִּי
וְלוּקְיוֹס וְאִיַסוֹן וְסוֹסִי —
פַּטְרוֹס אַחַיַּי׃

Timoteo mio compagno ne l'opera vi ſaluta, e Lucio, e Iaſone, e Soſipatro miei parenti.

22 שָׁאֵל אֶנָא בִּשְׁלָמְכוֹן
אֶנָא טַרְטִיוֹס דְּכֶתְבֵת
אֶגַּרְתָּא בְּמָרַן׃

Vi ſaluto io Tertio, che ho ſcritto l'Epiſtola nel Signore.

23 שָׁאֵל בִּשְׁלָמְכוֹן גַּאִיוֹס
מְקַבְּלָנִי וּדְכֻלָּהּ עִדְּתָא
שָׁאֵל בִּשְׁלָמְכוֹן אֲרַסְטוֹס
רַב בַּיְתָא דִּמְדִינְתָּא
וְקַוַארְטוֹס אַחָא׃

Vi ſaluta Gaio albergator mio, e di tutta la Chieſa. Salutaui Eraſto procurator de la citta, e Quarto noſtro fratello.

24 (טַיְבוּתֵהּ דְּמָרַן יֵשׁוּעַ
מְשִׁיחָא עַל כֻּלְּכוֹן אַמִּין׃)

La gratia del noſtro Signor IESV *Chriſto ſia con tutti voi. Amen.*

25 לַאלָהָא דֵּין הָו דְּמֶשְׁכַּח
דְּיַשַׁרְרְכוֹן בְּאֶוַנְגֶּלִיּוֹן דִּילִי
הָו דְּאֶתְכְּרֶז עַל יֵשׁוּעַ
מְשִׁיחָא בְּגֶלְיָנָא דְּאָרָזָא
דְּמֶן זַבְנָא עָלְמָא מְכַסֵּי
הֲוָא׃

Or à colui che vi puo confermare ſecondo il mio Euangelio, e la predicatiọn di IESV *Chriſto, ſecondo la riuelation del ſecreto ch'è ſtato taciuto per coſi lungo tempo.*

יו

19 כִּי־יְקָהַתְכֶם בְּכֻלָּם הוֹלְכָה
וְגָדְלָה וְחֶדְוָה לִי עֲלֵיכֶם וּמִתְאַוֶּה
אָנֹכִי לִהְיוֹתְכֶם חֲכָמִים לַטּוֹבָה
וּפְתָאִים לָרָעָה׃

Porque vueſtra obediencia diuulgada es por todos lugares : Anſique gozome de voſotros mas quiero que ſeays ſabios en el bien y ſimples en el mal.

20 וֵאלֹהֵי הַשָּׁלוֹם יָשׁוּת רֹאשׁ
הַשָּׂטָן תַּחַת רַגְלֵיכֶם בִּמְהֵרָה
תְּחִנַּת אֲדוֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ תְּהִי
עִמָּכֶם׃

Y el Dios de paz quebrante preſto à Satanas debaxo de vueſtros pies. La gracia del Sennor nueſtro jeſus el Chriſto ſea con voſotros (Amen.)

21 שָׁאֲלוּ לָכֶם לְשָׁלוֹם טִימוֹטֵאוֹס
עוֹזְרִי וְלוּקְיוֹס וְיָסוֹן וְסוֹסִיפַּטְרוֹס
דוֹדַי׃

Saludanhos Timotheo mi ayudador, y Lucio, y Iaſon, y ſoſipater mis parientes.

22 שׁוֹאֵל לָכֶם לְשָׁלוֹם אֲנִי
טֶרְטִיוֹס אֲשֶׁר כָּתַבְתִּי אֶת־אִגֶּרֶת
בַּאֲדֹנֵינוּ׃

Yo Tercio que eſcreui la epiſtola, hos ſaludo en el Sennor.

23 שׁוֹאֵל לָכֶם לְשָׁלוֹם גַּאִיוֹס
בַּעַל־מְלוֹנִי וְכָל־קְהִלָּה שׁוֹאֵל
לָכֶם לְשָׁלֹם אֲרַסְטוֹס אֲשֶׁר עַל־
בֵּית הָעִיר וְקַוַאְרְטוֹס אָחִינוּ׃

Saludahos Gaio mi hueſped y de toda la Igleſia. Saludahos Eraſto Theſorero de la ciudad, y el hermano Quarto.

24 תְּחִנַּת אֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ
תְּהִי־עִמָּכֶם כֻּלְּכֶם אָמֵן׃

La gracia del Sennor nueſtro Ieſus el Chriſto ſea con todos voſotros Amen.

25 וְלוֹ אֲשֶׁר יוּכַל לְהָעִיז אֶתְכֶם
כִּבְשׂוֹרָתִי וּקְרִיאַת יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ
כְּגִלּוּי הַסּוֹד הַנִּסְתָּר מֵעוֹלָם עַד־
הַיּוֹם הַזֶּה׃

Y al que puede confirmaros ſegun mi Euangelio y la predicacion de Ieſus el Chriſto ſegun la reuelacion del myſterio encubierto deſde tiempos eternos.

ιϛ'.

19. Ἡ γὰρ ὑμῶν ὑπακοὴ εἰς πάντας ἀφίκετο. χαίρω οὖν τὸ ἐφ' ὑμῖν· θέλω δὲ ὑμᾶς σοφοὺς μὲν εἶναι εἰς τὸ ἀγαθόν, ἀκεραίους δὲ εἰς τὸ κακόν,

Car voſtre obeiſſance eſt paruenue à la cognoiſſance de tous : ie m'eſioui donc de vous : mais ie deſire que vous ſoyez ſages quant au bien, & ſimples quant au mal.

20. Ὁ δὲ θεὸς τῆς εἰρήνης συντρίψει τὸν σατανᾶν ὑπὸ τοὺς πόδας ὑμῶν ἐν τάχει· ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ μεθ' ὑμῶν.

Or le Dieu de paix briſera de brief Satan deſſous vos pieds. La grace de noſtre Seigneur Ieſus Chriſt ſoit auec vous, (Amen.)

21. Ἀσπάζονται ὑμᾶς τιμόθεος ὁ συνεργός μου, καὶ λούκιος, καὶ ἰάσων καὶ σωσίπατρος οἱ συγγενεῖς μου.

Timothee mon cōpagnon d'œuure vous ſalue, & Lucius, & Iaſon, & Soſipater mes couſins.

22. Ἀσπάζομαι ὑμᾶς ἐγὼ τέρτιος, ὁ γράψας τὴν ἐπιστολήν, ἐν κυρίῳ.

(Moi Tertius qui ai eſté l'eſcriuain de ceſte Epiſtre, vous ſalue en noſtre Seigneur.)

23. Ἀσπάζεται ὑμᾶς γάϊος ὁ ξένος μου, καὶ τῆς ἐκκλησίας ὅλης. ἀσπάζεται ὑμᾶς ἔραστος ὁ οἰκονόμος τῆς πόλεως, καὶ κούαρτος ὁ ἀδελφός.

Gaius mon hoſte, & de toute l'Egliſe, vous ſalue. Eraſte le procureur de la ville vous ſaluë, & Quartus noſtre frere.

24. Ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ μετὰ πάντων ὑμῶν. ἀμήν.

La grace de noſtre Seigneur Ieſus Chriſt ſoit auec vous tous, Amen.

25. Τῷ δὲ δυναμένῳ ὑμᾶς στηρίξαι κατὰ τὸ εὐαγγέλιόν μου, καὶ τὸ κήρυγμα ἰησοῦ χριστοῦ, κατὰ ἀποκάλυψιν μυστηρίου χρόνοις αἰωνίοις σεσιγημένου.

Or à celui qui eſt puiſſant pour vous affermir ſelon mon Euangile, & ſelon la predication de Ieſus Chriſt, ſuiuant la reuelation du ſecret qui a eſté teu dés les temps iadis.

CAP. XVI.

19. Veſtra enim obedientia in omnem locum divulgata eſt. Gaudeo igitur in vobis. Sed volo vos ſapientes eſſe in bono: & ſimplices in malo.

For your obedience is come abroad among all: I am glad therefore of you; but yet I would haue you wyſe/ vnto y which is good/ and ſimple concerning euill.

20. Deus autem pacis conterat Satanam ſub pedibus veſtris velociter. Gratia Domini noſtri Ieſu Chriſti vobiſcum.

The God of peace ſhall treade Satan vnder your feet ſhortly. The grace of our Lord Jeſus Chriſt be with you.

21. Salutat vos Timotheus adiutor meus, & Lucius, & Iaſon, & Soſipater cognati mei.

Timotheus my companion / and Lucius/ and Jaſon/ and Soſipater my kinſmen/ ſalute you.

22. Saluto vos ego Tertius, qui ſcripſi epiſtolam, in Domino.

I Tertius / which wrote out this epiſtle/ ſalute you in the Lord.

23. Salutat vos Caius hoſpes meus, & univerſa eccleſia. Salutat vos Eraſtus arcarius civitatis, & Quartus frater.

Gaius mine hoſte/ and of the whole Church ſaluteth you. Eraſtus the chamberlaine of the citie ſaluteth you/ & Quartus a brother.

24. Gratia Domini noſtri Ieſu Chriſti cum omnibus vobis. Amen.

The grace of our Lord Jeſu Chriſt be with you all. Amen.

25. Ei autem qui potens eſt vos confirmare iuxta Evangelium meum, & prædicationem Ieſu Chriſti, ſecundùm revelationem myſterii temporibus æternis taciti.

To him now that is of power to eſtabliſh you according to my Goſpel/ and preaching of Jeſus Chriſt / by the reuelation of the myſterie/ which was kept ſecret ſince the world began.

Das XVI. Capitel.

19. Denn euer gehorſam iſt vnter jederman außkommen. Derhalben freue ich mich ůber euch. Ich wil aber daß jr weiſe ſeyt auffs gute/ aber einfeltig auffs böſe.

Thi eders lydighed er vdkommen hoſſ huermand. Thi glæder ieg mig paa eders vegne. Oc ieg vil/ at i ſkulle vere viſe til det gode/ oc enfeldige til det onde.

20. Aber der Gott des Frides/ zutrette den Sathan vnter eure fůſſe in kurtzen. Die gnade vnſers HERRN Jeſu Chriſti ſey mit euch.

Men fredens Gud ſkal inden en ſtacket tid træde Satan ned vnder eders Føder. Vor HERRIS Jheſu Chriſti Naade vere met eder.

21. Es grůſſen euch Timotheus mein gehůlffe/ vnnd Lucius/ vnnd Jaſon/ vnd Soſipater/ meine gefreundten.

Thimotheus min Methielpere / oc Lucius / oc Jaſon / oc Soſipater / mine Frender/ hilſe eder.

22. Ich Tertius grůſſe euch/ der ich diſen Brieff geſchrieben habe/ in dem HERRN.

Jeg Tertius hilſer eder / ieg ſom ſcreff dette Breff/ i HERREN.

23. Es grůſſet euch Gajus / mein vnd der gantzen Gemeine wirth. Es grůſſet euch Eraſtus der Statt Renntmeiſter / Vnnd Quartus der Bruder.

Gaius ſom er min oc den gantſke Menigheds Vert/ hilſer eder. Eraſtus Stadens Rentemeſtere hilſer eder / oc Quartus vor Broder.

24. Die gnade vnſers HERRN Jeſu Chriſti ſey mit euch allen/ Amen.

Vor HERRIS Jheſu Chriſti Naade vere met eder alle Amen.

25. Dem aber der euch ſtercken kan/ lauts meines Euangelii vnd Predigt von Jeſu Chriſt/ durch welche das Geheimniß offenbaret iſt/ das von der Welt her verſchwigen geweſt iſt.

Oc den ſom eder kand ſtyrcke / effter mit Euangelij lydelſe oc predicken om Jheſu Chriſto formedelſt huilcken den Hemmelighed er obenbaret / ſom vaar tagd fra Verdens begyndelſe.

Kapitola XVI.

19. Waſſe zagiſtě poſluſſenſtwij/ na každēm mijſtě geſt rozhláſſeno: a protož ſe radugi z wás. Ale chcyť abyſſte byli maudřij k dobrēmu/ a proſtij ke zlēmu.

Bo poſłußeńſtwo wáße do wßytkich doßło / przeto ſie z was weſele/ ale chce abyſcie byli madrymi ná dobre/ á proſtemi ná złe.

20. Buoh pak pokoge potřiž Sſatanáſſe pod nohami waſſými i brzy. Miloſt Pána naſſeho Gežijſſe Kryſta buď s wámi.

A Bog pokoiu zetrze ßátáná pod nogámi wáßymi w rychle. Láſká Páná náßeᵒ Jezuſá Kryſtuſá niech bedzie z wámi. (Amen.)

21 Pozdrawugj wás / Tymotheus pomocnijk můg / a Lucyus/ a Jázon/ a Sozypater přjbužnij mogi.

Pozdrawiá ia was Tymotheuß pomocnik moy / y Lucyus / y Jazon/ y Sozypater krewni moi.

22. Pozdrawugiť wás yá Tercius/ kterýž gſem pſal tento Liſt w PAnu.

Pozdrawiam was w Pánu ia Tercyus/ ktorym liſt nápiſał.

23. Pozdrawuge wás Gaius Hoſpodář muog / y wſſý Cýrkwe. Pozdrawuge wás Eraſtus Aukednijk nad důchody Měſta/ a Quartus Bratr.

Pozdrawia was Gáius goſpodarz moy/ y wßytkiego Zboru. Pozdrawia was Eráſtus ßafarz mieyſki/ y Quártus brat.

25. Miloſt Pána naſſeho Gežijſſe Krýſta ſe wſſemi wámi buď/ Amen.

Láſká Páná náßego Jezuſá Kryſtuſá niech bedzie z wámi wßytkimi. Amen.

25. Tomu pak (kterýž mocen geſt wás potwrditi wedlě Ewangelium mého / a Kázanij Gežijſſe Kryſta/ wedlě zgewenij tagemſtwj ſkrytého od wěčnoſti.

A temu ktory może was vtwirdzić według Ewánieliey moiey/ y przepowiedánia Jezu Kryſtuſowego/ z obiáwienia táiemnice / kthora od cżáſow wiecżnych zámilcżoná byla.

יו

26 אֶתְגְּלִי דֵּין בְּזַבְנָא הָנָא בְּיַד כְּתָבֵת דִּנְבִיֵּת וּבְפוּקְדָּנֵהּ דַּאלָהָא דַּלְעָלַם אֶתִּידַע לְכֻלְּהוֹן עַמְמֵת לְמַשְׁמְעָא דְּהַיְמָנוּתָא׃

Et hora manifeſtato, e per le Scritture Profetiche, ſecondo l'ordination de l'eterno Iddio, notificato in tutte le genti, à l'obbedientia de la fede.

27 דְּהוּיוּ חַכִּימָא בַּלְחוּדוֹהִי שׁוּבְחָא בְּיַד יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא לְעָלַם עָלְמִין אַמִּין׃

A Dio dico ſolo ſapiente, per IESV Chriſto ſia gloria in ſempiterno, Amen.

שַׁלְמַת אִגַּרְתָּת דַּלְוָת
רְהוֹמָיֵת דְּאֶתְכַּתְבַת מֶן
קוֹרִנְתּוֹס וְאֶשְׁתַּדְּרַת בְּאִידַי
פּוּבָא מְשַׁמְשָׁנִיתָא
מְהַיְמַנְתָּא׃

יו

26 וּמֵעַתָּה נִגְלָה בִּכְתָב הַנְּבִיאִים כְּמִצְוַת אֱלֹהֵי־כָּל־עֹלָמִים לְיִקְּהַת הָאֱמוּנָה וּלְהוֹדִיעַ בְּכָל־הַגּוֹיִם׃

Mas manifeſtado aora, y por las Eſcripturas de los Prophetas por el mandamiento del Dios eterno declarado à todas las Gentes paraque obedezcan à la fe:

27 אֲשֶׁר לְבַדּוֹ חָכָם לֵאלֹהִים בְּיֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ כָּבוֹד לְעוֹלָם וָעֶד אָמֵן׃

A el ſolo Dios ſabio ſea gloria por Ieſus el Chriſto por ſiglos (de ſiglos) Amen.

אֶל־רְהוֹמִים נִכְתְּבָה מִקּוֹרִנְתּוֹס
בְּפוּבָא הַמְשָׁרֶתֶת הָעֵדָה אֲשֶׁר
הִיא בְּקֶנְכְרֵאָה׃

ιϛ'.

26. φανερωθέντος δὲ νῦν, διά τε γραφῶν προφητικῶν, κατ' ἐπιταγὴν τοῦ αἰωνίου θεοῦ, εἰς ὑπακοὴν πίστεως εἰς πάντα τὰ ἔθνη γνωρισθέντος.

Mais maintenant manifeſté & donné à cognoiſtre par les Eſcritures des Prophetes, ſuiuant le mandement du Dieu Eternel, afin qu'il y ait obeiſſance de foy parmi toutes nations.

27. Μόνῳ σοφῷ θεῷ, διὰ ἰησοῦ χριστοῦ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας Ἀμήν.

A Dieu ſeul ſage, ſoit gloire à tout iamais, par Ieſus Chriſt, Amen.

Πρὸς ῥωμαίους ἐγράφη ἀπὸ κορίνθου διὰ Φοίβης τῆς διακόνου τῆς ἐν κεγχρεαῖς ἐκκλησίας.

CAP. XVI.

26. Quod nunc patefactum est per ſcripturas Prophetarum ſecundùm præceptum æterni Dei, ad obeditionem fidei, in cunctis Gentibus cogniti.

(But now is opened/and publiſhed among all nations by the Scriptures of the Prophets / at the commaundement of the euerlaſting God for the obedience of fait.)

27. Soli ſapienti Deo, per IeſumChriſtum, cui honor, & gloria in ſecula ſeculorum. Amen.

To God/I ſay/only wiſe/be prayſe through Jeſus Chriſt for euer. Amen.

Ad Romanos.

Scripta fuit à Corintho, per Phœben miniſtram Cenchreenſis Eccleſiæ.

Das XVI. Capitel.

26. Nun aber offenbaret / auch kunth gemacht durch der Propheten ſchrifft/ auß befelh des ewigen Gottes / den gehorſam des Glaubens auffzurichten/ vnter allen Heiden.

Oc er nu obenbaret oc kundgiort / formedelſt Propheternis Scrifft/aff den euige Guds befalning/ at oprette Troens lydighed/ iblant alle Hedninge.

27. Demſelbigen Gott / der alleine weiſe iſt / ſey Ehre / durch Jeſum Chriſt / in ewigkeit / Amen.

Den ſamme Gud / ſom er alene viſſ/ vere ære/ formedelſt Jheſum Chriſtum i Euighed/ Amen.

An die Römer.

Geſandt von Corintho/ durch Pheben/ die am dienſt war der Gemeine zu Kenchrea.

Kapitola XVI.

26. Nynij pak zgewenkho ſkrze Pijſma Proroká / podlé vloženij wěčného Boha / genž geſt dáno poznati wſſechněm Pohanuom / aby wijry byli poſluſſni.)

Ale teraz obiáwiona ieſt / y przez piſmá Prorockie z roſkazánia wiecznego Bogá/ ku poſłuſzeńſtwu wiáry wſzelákim narodom oznaymiona.

27. Samému Maudrému Bohu ſkrze Gežijſſe Kryſta/ Czeſt a Sláwa/ na wěky wěkuow/ Amen.

Sámemu mądremu Bogu chwalá przez Jezuſá Kryſtuſá ná wieki. Amen.

Ta Epiſtola k Rzijmanuom poſlaná byla z Korynthu po Pheben Služebnicy Cyrkwe Cenchreenſké.

D. PAVLI EPISTOLA
AD
CORINTHIOS
PRIMA

SYRIACE, ITALICE.
EBRAICE, HISPANICE.
GRÆCE, GALLICE.
LATINE, ANGLICE.
GERMANICE, DANICE.
BOHEMICE, POLONICE.

Ex

Diſpoſitione & Adornatione

ELIAE HVTTERI
GERMANI.

דפולוס לות קורינתיא קדמיתא :

קפלאון א

פולוס קריא ושליחא דישוע משיחא בצביניה דאלהא וסוסטניס אחא :

Paulo chiamato ad eſſere Apoſtolo di IESV *Chriſto, per volonta di Dio, e Soſtene noſtro fratello.*

2 לעדתא דאלהא דבקורינתוס קריא וקדישא דבישוע משיחא מקדשין ולכלהון אילין דקרין שמה דמרן ישוע משיחא בכל אתר דילהון ודילן :

A la Chieſa di Dio chè è in Corinto, a'i ſantificati per Chriſto IESV*, chiamati ad eſſer ſanti, inſieme con tutti quelli che inuocano il Nome del noſtro Signor* IESV *Chriſto, in qualunque luogo, Signor dico, e loro, e noſtro.*

3 טיבותא עמכון ושלמא מן אלהא אבון ומן מרן ישוע משיחא :

Gratia e pace à voi dan Dio Padre noſtro, e dal Signor IESV.

4 מודא אנא לאלהי על טיבותא דאלהא דאתיהבת לכון בישוע משיחא :

Io rendo ſempre gratie al mio Dio di voi, de la gratia di Dio che v'è ſtata data per Chriſto IESV.

5 דבכל מדם עתרתון בה בכל מלא ובכל ידעתא :

Che in tutte le coſe voi ſete ſtati arricchiti per lui, in ogni eloquenza, e in ogni cognitione.

6 איך סהדותה דמשיחא דאשתררת בכון :

Secondo che il teſtimonio di IESV *Chriſto è ſtato confermato in voi.*

הקדוש אל־קורנתים ראשונה :

א

פולוס קרוא שלוח ישוע המשיח כרצון אלהים וססתנים האח :

PAVLO llamado Apoſtol de Ieſus el Chriſto por voluntad de Dios, y el Hermão Soſthenes.

2 לעדת אלהים אשר היא בקורנתוס לנקדשים בישוע המשיח לקרואים הקדושים עם כלם הקוראים בשם אדנינו ישוע המשיח בכל־מקומם וגם במקומכם :

A la Igleſia de Diós que eſtá en Corintho, Sanctificados en el Chriſto Ieſus, llamados Sanctos, y à todos loſque inuocan el Nombre del Sennor nueſtro Ieſus el Chriſto en qualquier lugar, Sennor de ellos y nueſtro:

3 תחנה לכם ושלום מאלהים אבינו ומאדנינו ישוע המשיח :

Gracias y paz ayays de Dios nueſtro Padre y del Sennor Ieſus el Chriſto.

4 אודה לאלהי תמיד עליכם על־תחנת אלהים הנתנה לכם בישוע המשיח :

Hago gracias à mi Dios ſiempre por voſotros, por la gracia de Dios que hos es dada en el Chriſto Ieſus:

5 כי־בכל דברים עשרתם בו בכל־דבר ובכל מדע :

Que en todas las coſas ſoys enrriquecidos en el, en toda lengua y en toda ſciencia.

6 איכה עדות המשיח לדה בכם :

Con loqual el teſtimonio del Chriſto hà ſido confirmado en voſotros:

ΠΑΥΛΟΥ ΠΡΟΣ ΚΟΡΙΝθίους πρώτη Ἐπιστολή.

ΚΕΦΑΛ. α΄.

ΠΑΥΛΟΣ κλητὸς ἀπόστολος ἰησοῦ χριστοῦ, διὰ θελήματος θεοῦ, καὶ Σωσθένης ὁ ἀδελφός,

PAVL appelé à eſtre Apoſtre de Ieſus Chriſt, par la volonté de Dieu, & le frere Soſthenes:

2. Τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ θεοῦ τῇ οὔσῃ ἐν κορίνθῳ, ἡγιασμένοις ἐν χριστῷ ἰησοῦ, κλητοῖς ἁγίοις, σὺν πᾶσι τοῖς ἐπικαλουμένοις τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, ἐν παντὶ τόπῳ αὐτῶν τε καὶ ἡμῶν.

A l'Egliſe de Dieu qui eſt en Corinthe, aux ſanctifiés en Ieſus Chriſt, qui eſtes appelés à eſtre ſaincts, auec tous ceux qui inuoquent le Nom de noſtre Seigneur Ieſus Chriſt, en tout lieu, Seigneur d'eux & de nous:

3. Χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν, καὶ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ.

Grace vous ſoit, & paix de par Dieu noſtre Pere, & de par le Seigneur Ieſus Chriſt.

4. Εὐχαριστῶ τῷ θεῷ μου πάντοτε περὶ ὑμῶν, ἐπὶ τῇ χάριτι τοῦ θεοῦ τῇ δοθείσῃ ὑμῖν ἐν χριστῷ ἰησοῦ.

Ie ren touſiours graces à mon Dieu à cauſe de vous, touchant la grace de Dieu qui vous eſt dõnee en Ieſus Chriſt:

5. Ὅτι ἐν παντὶ ἐπλουτίσθητε ἐν αὐτῷ, ἐν παντὶ λόγῳ, καὶ πάσῃ γνώσει.

De ce qu'en toutes choſes vous eſtes enrichis en lui, en tout don de parole & en toute cognoiſſance:

6. Καθὼς τὸ μαρτύριον τοῦ χριστοῦ ἐβεβαιώθη ἐν ὑμῖν.

Selon que le teſmoignage de Ieſus Chriſt a eſté confermé en vous:

I. AD CORINTH.

CAP. I.

PAVLVS vocatus Apoſtolus Ieſu Chriſti, per voluntatem Dei, & Soſthenes frater.

PAul called to be an Apoſtle of Jeſus Chriſt/through the will of God/ and our brother Soſthenes.

2. Eccleſiæ Dei quæ eſt Corinthi, ſanctificatis in Chriſto Ieſu, vocatis ſanctis, cum omnibus qui invocant nomen Domini noſtri Ieſu Chriſti, in omni loco ipſorum & noſtro.

Vnto the Church of God which is at Corinthus/ to them that are ſanctified in Chriſt Jeſus/ Saints by calling/ with all that call on the Name of our Lorde Jeſus Chriſt in euery place/ both their Lord/ and ours.

3. Gratia vobis & pax à Deo patre noſtro & Domino Ieſu Chriſto.

Grace be with you/ and peace from God our Father/ & from the Lord Jeſus Chriſt.

4 Gratias ago Deo meo ſemper pro vobis in gratia Dei quæ data eſt vobis in Chriſto Ieſu.

J thanke my God alwayes on your behalfe for the grace of God/ which is giuen you in Jeſus Chriſt.

5. Quòd in omnibus divites facti eſtis in illo, in omni verbo, & in omni ſcientia.

That in all thinges ye are made rich in him/ in all kinde of ſpeach/ and in all knowledge.

6. (Sicut teſtimonium Chriſti confirmatum eſt vobis,)

As the teſtimonie of Jeſus Chriſt hath bene confirmed in you.

I. An die Corinther.

Das I. Capitel.

PAulus beruffen zum Apoſtel Jeſu Chriſti/ durch den Willen Gottes/ vnd Soſthenes vnſer Bruder.

PAulus ſom er kaldet til Jheſu Chriſti Apoſtel/ formedelſt Guds vilie/ oc Soſthenes den Broder.

2. Der Gemeine Gottes zu Corintho/ den geheiligten in Chriſto Jeſu/ den beruffenen Heiligen ſampt allen denen/ die anruffen den Namen vnſers HERRN Jeſu Chriſti/ in allen jhren vnd vnſern orten.

Guds Menighed i Corintho/ de helligede i Chriſto Jheſu/ de kallede Helligen/ Met alle dem/ ſom paa kalde vor HERRIS Jheſu Chriſti Naffn/ i all deris oc vore Stæder.

3. Gnade ſey mit euch vnd Friede/ von Gott vnſerm Vater/ vnnd dem HERRN Jeſu Chriſto.

Naade vere met eder oc Fred/ Aff Gud vor Fader/ oc den HERRE Jheſu Chriſto.

4. Jch dancke meinem Gott allezeit eurent halben/ für die Gnade Gottes/ die euch gegeben iſt inn Chriſto Jheſu.

Jeg tacker min Gud altid paa eders vegne/ for Guds naade/ ſom eder er giffuen i Chriſto Jheſu.

5. Daß jr ſeyt durch jn an allen ſtücken reich gemacht/ an aller Lehre/ vnd in aller Erkenntniß.

At i ere formedelſt hannem giorde rige i alle ſtycker/ vdi all Lærdom/ oc i al Forſtand.

6. Wie denn die Predig von Chriſto in euch kräfftig worden iſt.

Lige ſom oc predicken om Chriſto er bleffuen krafftig i eder.

I. K Koryntuom.

Kapitola I.

PAwel powolaný Apoſſtol Gežijſſe Kryſta/ ſkrze wůli Božij/ a Bratr Soſthenes.

PAwel powołaniem Apoſtol Jezu Kryſthá/ przez wola Boża/ y Soſthenes brát.

2. Cýrkwi Božij kteráž w Korynthu geſt/ Poſwěceným w Kryſtu Gežijſſy/ powolaným Swatým/ ſpolu ſewſſemi kteřijž wzýwagij Gměno Pána naſſeho Gežijſſe Kryſta/ na každém mijſtě/ yak na gegich tak na naſſem.

Kośćiołowi Bożemu ktory ieſt w Korynćie/ poświeconym w Jezuśie Kryſtuśie/ wezwánym świetym/ ze wßytkimi ktorzy wzywáią imienia Páná náßego Jezu Kryſthá ná wßelkim mieyſcu/ ták ich iáko y náßego.

3. Miloſt wám a pokog od Boha Otce naſſeho/ a Pána Gežijſſe Kryſta.

Láſká wam y pokoy od Bogá oycá náßego y Páná Jezu Kryſtá.

4. Děkugi Bohu mému wždycky za wás/ z té miloſti Božij/ kteráž dána geſt wám w Kryſtu Gežijſſy.

Dźiekuie Bogu moiemu záwße z wás/ dla láſki Bożey ktora ieſt wam daná w Jezuśie Kryſtuśie.

5. Že we wſſem bohatij včiněni gſte w něm/ w každém ſlowu a we wſſelikém Vměnij.

Iż we wßytkich rzeczách ieſteśćie vbogáceni w nim/ wßelką powieśćią/ y wßelką vmiejetnośćią.

6. Yakož ſwědectwij Kryſtowo vpewněno geſt mezy wámi:

Jáko świádectwo Kryſtuſowe potwierdzone ieſt w wás.

א

7 דְּלָא אֶתְבַּצַּרְתּוּן בַּחֲדָא מֶן מַוְהַבָּתֵהּ אֶלָּא מְסַכְּיִן אַנְתּוּן לְגֶלְיָנֵהּ דְּמָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא׃

In tal modo che non vi manca dono alcuno, mentre aſpettate la manifeſtatione del noſtro Signor IESV *Chriſto.*

8 דְּהוּ יְשַׁרְרְכוּן עַד־מָא לַאחַרִיתָא דַּדְלָא רֶשְׁיָן תֶּהְווּן בְּיַוְמֵהּ דְּמָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא׃

Ilquale ancor vi confermarà infin al fine per eſſer irreprenſibili nel giorno del l'iſteſſo noſtro Signor IESV *Chriſto.*

9 מְהַיְמַן הוּ אֱלָהָא דְּבְאִידֵהּ אֶתְקְרִיתוּן לְשַׁוְתָּפוּתָא דִּבְרֵהּ יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא מָרַן׃

Fedele è Iddio, per ilquale voi ſete ſtati chiamati ne la communione del ſuo Figliuol IESV *Chriſto noſtro Signore.*

10 בָּעֵא אֶנָא דֵּין מֶנְכוֹן אַחַי בַּשְׁמֵהּ דְּמָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא דְּתֶהְוֵא חֲדָא מֶלְּתָא לְכֻלְּכוֹן וְלָא יֶהְוְיָן בְּכוֹן פֻּלְגּוּתָא אֶלָּא דְּתֶהְווּן גְּמִירִין בַּחֲדָא תַּרְעִיתָא וּבְחַד רֶעְיָנָא׃

Hor io vi prego, fratelli, nel nome del noſtro Signor IESV *Chriſto, che voi parliate tutti vna medeſima coſa, e che non ſiano fra voi diuiſioni: ma ſiate ben congiunti inſieme in vna medeſima mente, & in vn medeſimo parere.*

11 שְׁלַחוּ לִי גֵּיר עֲלַיְכוֹן אַחַי מֶן בֵּית כְּלָאֵא דְּחֶרְיָנֵא אִית בֵּינָתְכוֹן׃

Percioche m'è ſtato ſignificato di voi, fratelli miei, da quelli della famiglia di Cloa, che fra voi ſono de le contentioni.

12 הָדָא דֵּין אָמַר אֶנָא דְּאִית מֶנְכוֹן דְּאָמַר אֶנָא דְּפַוְלוֹס אֶנָא וְאִית דְּאָמַר אֶנָא דְּאַפָּלוֹ אֶנָא וְאִית דְּאָמַר אֶנָא דְּכֵאפָא אֶנָא וְאִית דְּאָמַר אֶנָא דַּמְשִׁיחָא אֶנָא׃

E quel ch'io dico è che ciaſcun di voi dice, Io ſon di Paulo, & io d'Apollo, & io d Ceſa, & io di Chriſto.

א

7 כֵּן אֲשֶׁר לֹא חֲסַרְתֶּם כָּל־מַתָּן וּמְקַוִּים אַתֶּם אֶת־גִּלּוּי אֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ׃

De tal manera que nada hos falte en ningun don eſperando la manifeſtacion del Sennor nueſtro jeſus el Chriſto:

8 אֲשֶׁר גַּם יְעִיז אֶתְכֶם עַד קֵץ בִּבְלִי־עַוְלָה בְּיוֹם אֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ׃

Elqual tambien hos confirmarà que permanezcays ſin peccado haſta la fin, haſta el dia (de la venida) del Sennor nueſtro Ieſus el Chriſto.

9 נֶאֱמָן יְהוָה אֲשֶׁר בּוֹ נִקְרָאתֶם אֶל־חֶבְרַת בְּנוֹ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ אֲדֹנֵינוּ׃

Fiel es Dios por el qual ſoys llamados à la communicacion de ſu Hijo Ieſus el Chriſto Sennor nueſtro.

10 וּמִתְחַנֵּן אֲנִי לָכֶם אַחַי בְּשֵׁם אֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ אֲשֶׁר תְּדַבְּרוּ דָּבָר אֶחָד כֻּלְּכֶם וְלֹא תִהְיוּ בָכֶם מִפְלָגוֹת וְתִהְיוּ נְכוֹנִים גַּם בְּשֵׂכֶל אֶחָד וְגַם בְּנֶפֶשׁ אֶחָת׃

Toda via, Hermanos, ruego hos por el Nombre del Sennor nueſtro Ieſus el Chriſto, que hableys todos vna miſma coſa: y que no aya entre voſotros diſſenſiones: antes ſeays enteros en vn miſmo entendimiento, y en vn miſmo parecer.

11 כִּי־סֻפַּר לִי עֲלֵיכֶם אַחַי מֵאֵלֶּה אֲשֶׁר בְּבֵית כְּלֹאָא כִּי־מְרִיבוֹת הָיוּ בֵּינֵיכֶם׃

Porque me há ſido declarado de voſotros, hermanos mios, de los que ſon de Chloes, que ay entre voſotros contiendas.

12 וְזֹאת אוֹמֵר אֲנִי כִּי־אִישׁ אִישׁ מִכֶּם אוֹמֵר כִּי־אֲנִי לְפוּלוֹס וַאֲנִי לְאַפְּלוֹ וַאֲנִי לְכֵיפָה וַאֲנִי לַמָּשִׁיחַ׃

Quiero dezir, que cada vno de voſotros dize Yo cierto ſoy de Paulo, mas yo de Apollos, mas yo de Cephas, mas yo del Chriſto.

α´.

7. Ὥστε ὑμᾶς μὴ ὑστερεῖσθαι ἐν μηδενὶ χαρίσματι, ἀπεκδεχομένους τὴν ἀποκάλυψιν τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ.

Tellement qu'il ne vous defaut aucun don, cependant que vous attendez la manifeſtation de noſtre ſeigneur Ieſus Chriſt.

8. Ὃς καὶ βεβαιώσει ὑμᾶς ἕως τέλους ἀνεγκλήτους, ἐν τῇ ἡμέρᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ.

Lequel auſſi vous affermira iuſqu'à la fin, pour eſtré irreprehenſibles en la iournee de noſtre Seigneur Ieſus Chriſt.

9. Πιστὸς ὁ θεὸς, δι᾽ οὗ ἐκλήθητε εἰς κοινωνίαν τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ ἰησοῦ χριστοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν.

Dieu eſt fidele par lequel vous auez eſté appelés à la communion de ſon fils Ieſus Chriſt noſtre Seigneur.

10. Παρακαλῶ δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοί, διὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, ἵνα τὸ αὐτὸ λέγητε πάντες, καὶ μὴ ᾖ ἐν ὑμῖν σχίσματα· ἦτε δὲ κατηρτισμένοι ἐν τῷ αὐτῷ νοΐ, καὶ ἐν τῇ αὐτῇ γνώμῃ.

Or ie vous prie, freres, par le Nom de noſtre Seigneur Ieſus Chriſt, que vous parliez tous vn meſme langage, & qu'il n'y ait point de partialites entre vous: ains que vous ſoyez bien vnis en meſme ſens, & en vn meſme aduis.

11. Ἐδηλώθη γάρ μοι περὶ ὑμῶν, ἀδελφοί μου, ὑπὸ τῶν χλόης, ὅτι ἔριδες ἐν ὑμῖν εἰσι.

Car mes freres, il m'a eſté declaré touchãt vous par ceux qui ſont de chez Chloé, qu'il y a des contentions entre vous.

12. Λέγω δὲ τοῦτο, ὅτι ἕκαστος ὑμῶν λέγει, ἐγὼ μέν εἰμι παύλου, ἐγὼ δὲ ἀπολλῶ, ἐγὼ δὲ κηφᾶ, ἐγὼ δὲ χριστοῦ.

Or voici que ie di, c'eſt qu'vn chacun de vous dit, De moi, ie ſuis de Paul: & de moi, d'Apollos: & de moi, de Cephas: & de moi de Chriſt.

CAP. I.

7. Ita ut nihil vobis deſit in ulla gratia expectantibus revelationem Domini noſtri Ieſu Chriſti.

So that ye are not deſtitute of any gifte: waiting for the appearing of our Lorde Jeſus Chriſt.

8. Qui & confirmabit vos uſque in finem ſine crimine, in die adventus Domini noſtri Ieſu Chriſti.

Who ſhall alſo confirme you vnto yͤ end / that ye may be blameleſſe in the day of our Lord Jeſus Chriſt.

9. Fidelis Deus: per quem vocati eſtis in ſocietatem filii eius Ieſu Chriſti Domini noſtri.

God is faithful / by whome ye are called vnd the fellowſhippe of his Sonne Jeſus Chriſt our Lord.

10. Obſecro autem vos fratres, per nomen Domini noſtri Ieſu Chriſti, ut id ipſum dicatis omnes, & non ſint in vobis ſchiſmata: ſitis autem perfecti in eodem ſenſu, & in eadem ſcientia.

Nowe J beſeeche you/ brethren by the Name of our Lord Jeſus Chriſt/ that yee all ſpeake one thing / and that there be no diſſenſions among you: but be ye knit together in one minde/ and in one iudgement.

11. Significatum eſt enim mihi de vobis, fratres mei, ab iis qui ſunt Chloës, quia cōtentiones ſunt inter vos.

For it hath bene declared vnto me/ my brethren/ of you by them that are of the houſe of Cloe/ that there are contentions among you.

12. Hoc autem dico, quod unuſquiſque veſtrum dicit. Ego quidem ſum Pauli, ego autem Apollo, ego vero Cephæ, ego autem Chriſti.

Nowe this J ſay/ that euery one of you ſaith/ J am Paulus/ and J am Apollos / and J am Cephas / and J am Chriſtes.

Das I. Capitel.

7. Alſo daß jhr keinen mangel habt an jrgent einer Gaben/ vnnd wartet nur aůff die Offenbarung vnſers HErrn Jeſu Chriſti.

Saa/ at eder Fattis inted paa nogen Gaffue/ Oc vocter eken paa vor HERRIS Jheſu Chriſti obenbarelſe.

8. Welcher euch auch wirdt veſt behalten/ biß ans ende/ daß jhr vnſträfflich ſeyt anff den tag vnſers HErrn Jeſu Chriſti.

Huilcken ſom oc ſkal beholde eder faſt indtil enden/ At j ſkulle vere wſtraffelige paa vor HERRIS Jheſu Chriſti dag.

9. Denn Gott iſt treu/ durch welchen jhr beruffen ſeyt zu der Gemeinſchafft ſeines Sohns Jeſu Chriſti vnſers HErrn.

Thi Gud er trofaſt/ formedeſt huilcken i ere kallede til hans Søns Jheſu Chriſti vor HERRIS ſamfund.

10. Jch ermahne euch aber/ lieben Brůder/ durch den Namen vnſers HErrn Jeſu Chriſti/ daß jhr allzumal einerley rede fůhret/ vnnd laſſet nicht ſpaltung vnter euch ſein/ Sondern haltet veſt an einander in einem Sinn/ vnd in einerley meinung.

Oc ieg formaner eder kære Brødre / ved vor HERRIS Jheſu Chriſti Naffn/ at i haffue alleſammen en Tale/ oc lader icke Splidactighed vere iblant eder/ Men holder faſt tilſammen vdi it ſind/ oc i en mening.

11. Denn mir iſt fůrkommen/ lieben Brůder/ durch die auß Cloes geſinde/ von euch/ daß zanck vnter euch ſey.

Thi mig er ſagd om eder/ kære Brødre/ ved dem aff Cloes Huſfolck/ At der er Trette iblant eder.

12. Jch ſage aber davon/ daß vnter euch einer ſpricht: Jch bin Pauliſch/ der ander ich bin Apolliſch/ der dritte/ Jch bin Cephiſch / der vierdte / Jch bin Chriſtiſch.

Men ieg ſiger der om/ At den ene ſiger iblant eder/ Jeg er Pouels/ Den anden/ Jeg er Apollos/ den tredie/ Jeg er Cephe/ Den fierde/ Jeg er Chriſti.

Kapitola I.

7. Takže nemáte žádnẽho nedoſtatku w žádnẽ miloſti/ čekagijce zgewenij Pána naſſeho Gežijſſe Kryſta.

Ták iż wam ná żadnym dárze nie ſchodźi/ oczekawaiac ziáwienia Páná náßego Jezu Kryſtá.

8. Kterýž y vtwrdij wás až do konce bez auhony/ ke dni přijſſtij Pána naſſeho Gežijſſe Kryſta.

Ktory (Bog) też was vtwierdźi áż do końcá / ábyśćie byli nie ná gánionymi w dźień Páná náßego Jezu Kryſtá.

9. Wěrnýť geſt Buoh/ ſkrze kterẽhož gſte powoláni k aučaſtnoſti Syna geho Gežijſſe Kryſta Pána naſſeho.

Wiernyć Bog/ przez ktorego ieſteśćie wezwáni ku ſpołeczności ſyná iego Jezu Kryſta Páná náßego.

10. Proſým wás pak a napomijnám bratřij/ ſkrze Gmẽno Pána naſſeho Gežijſſe Kryſta/ ábyſſte gednôſtaynẽ wſſyckni mluwili/ a aby nebylo mezy wámi roztržitoſti: ale buďte dokonalij w gednoſtaynẽm ſmyſlu/ a w gednoſtaynẽm rozumu.

Proßę was tedy brácia przez imie Páná náßego Jezu Kryſthá/ ábyśćie toż mowili wſzyſcy / á iżby nie byli miedy wámi rozerwánia/ ále żebyśćie byli ſpoieni iednákim że vmyſlem y zdániem.

11. Oznámeno mi zagiſtẽ o wás Bratřij mogi/ od těch kteřijž gſau w Chloe/ žeby byly různice mezy wámi.

Abowiemći ieſt oznaymiono o was brácia moi/ od domowników Chloi/ iż poſwarki bywáią miedzy wámi.

12. Mijnijm pak toto/ že gedenkaždý z wás řijka: Ja gſem zagiſtẽ Pawlůw/ yá Apollůw / ya Petrůw/ yá pak Kryſtůw.

A tho powiedam/ iż káżdy z wás mowi/ iam ieſth Páwlow/ á ia Apollow/ ia záſie Cefy/ á ia Kryſtuſow.

א

13 דַּלְמָא אֶתְפַּלַג לֵהּ מְשִׁיחָא אוֹ לְמָא פַּוְלוֹס אֶזְדְּקֵף עַל אַפַּיְכוֹן אוֹ בַּשְׁמֵהּ דְּפַוְלוֹס עַמַּדְתּוֹן׃

Chriſto è egli diuiſo? Paulo è egli ſtato crocifiſſo per voi? ò ſete voi battezati nel nome di Paulo?

14 מוֹדֵא אֲנָא לַאלָהִי דְּלַאנָשׁ מֶנְכוֹן לָא אַעְמְדֵת אֶלָּא לַקְרִיסְפּוֹס וְלַגָאיוֹס׃

Io ringratio Iddio, ch'io non ho battezato alcun di voi, ſe non Chriſpo e Gaio.

15 דַּלְמָא אֱנָשׁ נֵאמַר דַּבְשְׁמִי אַעְמְדֵת׃

Accioche alcun non dica ch'io habbi battezato nel nome mio.

16 אַעְמְדֵת דֵּין לְבַיְתֵהּ דְּאֶסְטְפַנָא תּוּב דֵּין לָא יָדַע אֲנָא אֶן לַאנָשׁ אַחֲרֵין אַעְמְדֵת׃

Ho battezato ancora la famiglia di Stefana: del reſto, non ſo s'io n'habbia battezato alcun altro:

17 לָא גֵּיר שַׁדְּרַנִי מְשִׁיחָא לְמַעְמָדוּ אֶלָּא לְמַסָּבָרוּ לָא בְּחֶכְמַת מֶלֵא דַּלְמָא נֶסְתְּרִיק זְקִיפֵהּ דַּמְשִׁיחָא׃

Imperoche Chriſto non m'ha mandato à battezare, ma ad annuntiar l'Euangelio: non gia con ſapientia di parole, accioche non ſi renda vana la croce di Chriſto.

18 מֶלְתָא גֵּיר דִּזְקִיפָא לְאָבְדֵא שַׁטְיוּתָא הִי לַן דֵּין לְאַיְלֵין דְּחָיֵינַן חַיְלָא הִי דַּאלָהָא׃

Perche la parola de la croce à quei che periſcono, è vna pazzia: ma à noi che ci ſaluiamo, è vna poſſanza di Dio.

19 כְּתִיב גֵּיר דְּאוֹבֵד חֶכְמְתָא דְּחַכִּימֵא וְאַגְלֵא תַּרְעִיתָא דְּסַכּוּלְתָנֵא׃

Percioch'egli è ſcritto, Io diſtruggerò la ſapientia de ſauij, e abolirò la prudentia de prudenti.

א

13 הֲנִפְרַד הַמָּשִׁיחַ אִם פּוֹלוֹס נִתְלָה עֲלֵיכֶם אוֹ אִם בְּשֵׁם פּוֹלוֹס נִטְבַּלְתֶּם׃

Es diuiſo el Chriſto? Fué crucificádo Paulo pòr voſotros: ô aueys ſido baptizados en el Nombre de Paulo?

14 אוֹדֶה לֵאלֹהִים כִּי־אֶת־אִישׁ לֹא אֶחָד טָבַלְתִּי כִּי־אִם אֶת־קְרִישְׁפּוֹס וְאֶת־גַּאִיוֹס׃

Hago gracias à mi Dios, que à ninguno de voſotros he baptizado, mas de à Chriſpo y à Gaio:

15 פֶּן יֹאמַר אִישׁ כִּי־בִשְׁמִי טָבַלְתִּי׃

Paraque ninguno diga que yo lo baptizé en mi nombre.

16 וְגַם טָבַלְתִּי אֶת־בֵּית אֶסְטֶפָנָא וְאִישׁ שְׁאָר לֹא יָדַעְתִּי כִּי־גַם אֶחָד אַחֵר טְבַלְתִּיו׃

Y tambien baptizé là caſa de Eſtephania: mas no ſe ſi aya baptizado à algun otro.

17 כִּי לֹא שְׁלָחַנִי הַמָּשִׁיחַ לִטְבֹּל כִּי אִם לְבַשֵּׂר לֹא בְּחָכְמַת הַדָּבָר פֶּן יֶהְבַּל נֵו־דְּמֵי הַמָּשִׁיחַ׃

Porque no mi embió el Chriſto à babtizar, ſi no à predicar el Euangelio: no en ſabiduria de palabras, porque no ſea hecha vana la cruz del Chriſto

18 כִּי־דְבַר הַתְּלִי לָאוֹבְדִים נְבָלָה הוּא וְלָנוּ הַנּוֹשָׁעִים אֲנַחְנוּ גְּבוּרַת אֱלֹהִים הוּא׃

Porque la palabra de la Cruz à la verdad, locura es à losque ſe pierden: mas à losque ſe ſaluan, es à ſaber à noſotros, potencia de Dios es.

19 כִּי נִכְתַּב וְאָבְדָה חָכְמַת חֲכָמָיו וּבִינַת נְבֹנָיו הִסְתַּתָּר׃

Porque eſtà eſcripto, Deſtruyré la ſabiduria de los ſabios, y la intelligencia de los entendidos reprouaré.

α´.

13. Μεμέρισται ὁ χριστός; μὴ παῦλος ἐσταυρώθη ὑπὲρ ὑμῶν; ἢ εἰς τὸ ὄνομα παύλου ἐβαπτίσθητε;

Chriſt eſt-il diuiſé? Paul a il eſté crucifié pour vous? ou auez-vous eſté baptizés au nom de Paul?

14. Εὐχαριστῶ τῷ θεῷ ὅτι οὐδένα ὑμῶν ἐβάπτισα, εἰ μὴ κρίσπον καὶ γάϊον.

Ie ren graces à Dieu que ie n'ai baptizé aucun d'entre vous, ſinon Criſpus & Gaius.

15. Ἵνα μή τις εἴπῃ ὅτι εἰς τὸ ἐμὸν ὄνομα ἐβάπτισα.

Afin que quelcun ne die que i'aye baptizé en mon nom,

16. Ἐβάπτισα δὲ καὶ τὸν στεφανᾶ οἶκον. λοιπὸν οὐκ οἶδα εἴ τινα ἄλλον ἐβάπτισα.

I'ai bien auſſi baptizé la famille de Stephanas, au ſur plus ie ne ſai ſi i'ai baptizé quelque autre.

17. Οὐ γὰρ ἀπέστειλέ με χριστὸς βαπτίζειν, ἀλλ᾽ εὐαγγελίζεσθαι, οὐκ ἐν σοφίᾳ λόγου, ἵνα μὴ κενωθῇ ὁ σταυρὸς τοῦ χριστοῦ.

Car Chriſt ne m'a point enuoyé pour baptizer, mais pour euangelizer: non point auec ſageſſe de parole, afin que la croix de Chriſt ne ſoit aneantie.

18. Ὁ λόγος γὰρ ὁ τοῦ σταυροῦ τοῖς μὲν ἀπολλυμένοις μωρία ἐστί· τοῖς δὲ σωζομένοις ἡμῖν, δύναμις θεοῦ ἐστι.

Car à ceux qui periſſent la parole de la croix leur eſt folie: mais à nous qui obtenons ſalut, elle eſt vertu de Dieu.

19. Γέγραπται γὰρ, ἀπολῶ τὴν σοφίαν τῶν σοφῶν, καὶ τὴν σύνεσιν τῶν συνετῶν ἀθετήσω.

Car il eſcrit, l'abolirai la ſapience des ſages, & aneanterai l'intelligence des entendus.

CAP. I.	Das I. Capitel.	Kapitola I.
13. Diviſus eſt Chriſtus? Nunquid Paulus crucifixus eſt pro vobis? aut in nomine Pauli baptizati eſtis? Is Chriſt deuided? was Paul crucified for you? either were ye baptized into the name of Paul?	13. Wie? iſt Chriſtus nun zertrennet? Iſt denn Paulus für euch gecreutziget? Oder ſeyt jhr in Paulus Namen getaufft? Huorledis? Er Chriſtus nu atſkilt? Er da Paulus kaarſſeſt for eder? Eller ere i døbte i Pauli naffn?	13. Coż geſt rozdělen Kryſtus? Zdali geſt Pawel vkřižowán za wás? aneb / zdali gſte we gměnu Pawlowu pokřtěni? Izali ieſt rozdźielon Kryſthus? A zaż Páwel ieſt vkrzyżowan za was? abo w imię Páwłowe ieſtheście pokrzczeni?
14. Gratias ago Deo, quod neminem veſtrum baptizavi, niſi Criſpum & Caium. I thanke God/ that I baptized none of you, but Criſpus/ and Gaius.	14. Ich dancke Gott/ daß ich niemand vnter euch getaufft habe / ohn Criſpum vnd Gaium. Jeg tacker Gud / at ieg døbte ingen iblant eder/ vden Criſpum ob Gaium.	14. Děkugi Bohu mému / že gſem žádného z wás nekřtil/ gediné Kryſpa a Káya: Dźiękuię Bogu memu iżem nikogo z was nie krzcił / iedno Kryſpá y Gáiuſá.
15. Nequis dicat, quòd in nomine meo baptizati eſtis. Leaſt any ſhould ſay / that I had baptized into mine owne name.	15. Daß nicht jemand ſagen möge/ ich hette auff meinen Namen getaufft. At icke nogen kand ſige / At ieg døbte i mit Naffn.	15. Aby někdo neřekl / že gſte we gměnu mém pokřtěni. Aby żaden nie rzekł żebych krzcił w imię moie.
16. Baptizavi autem & Stephanæ domum. Cæterùm neſcio ſi quem alium baptizaverim. I baptized alſo the houſholde of Stephanas: furthermore know I not/ whether I baptized any other.	16. Ich habe aber auch getaufft des Stephana Haußgeſinde / darnach weiß ich nicht / ob ich etliche ander getaufft habe. Oc ieg døbte ocſaa Stephane Huſſolck / Siden veed ieg icke / om ieg døbte nogle andre.	16. Křtil gſem také y Stěpánowu čeled. A nad to wijce newijm/ abych koho giného z wás křtil. Okrzciłem też dom Stefánin / zá tym niewiem ieſlim kogo drugiego krzcił.
17. Non enim miſit me Chriſtus baptizare, ſed evangelizare: non in ſapientia verbi, ut non evacuetur crux Chriſti. For Chriſt ſent me not to baptize / but to preach the Goſpell/ not with wiſedome of wordes / leſt the croſſe of Chriſt ſhoulde be made of none effect.	17. Denn Chriſtus hat mich nicht geſant zu tauffen/ ſondern das Evangelium zu predigen/ nicht mit klugen worten / auff daß nicht das Creutz Chriſti zu nichte werde. Thi Chriſtus vdſende mig icke at døbe / men at predicke Euangelium / Icke met kloge ord / Paa det at Chriſti Kaarſſ icke ſkal bliffue til inted.	17. Nebo nepóſlal mne Kryſtus křtijti / ale Ewangelium kázati: ne w maudroſti a ozdobnoſti řeči / aby nebyl wyprázdněn křijž Kryſtuow. Boć Kryſtuś nie poſłał mię ábym krzcił / ále ábym Ewánielią przepowiedał / á wſzákoż / nie za cna wymowa / áby ſie nie ſtał prożnym krzyż Kryſtuſow.
18. Verbum enim crucis, pereuntibus quidem ſtultitia eſt: iis autem qui ſalvi fiunt, id eſt, nobis, Dei virtus eſt. For the preaching of the croſſe is to them that periſh/ fooliſhnes: but vnto vs/ which are ſaued / it is the power of God.	18. Denn das Wort vom Creutz iſt eine Thorheit denen/ die verloren werden/ Vns aber/ die wir ſelig werden/ iſts eine Gottes Krafft. Thi det ord om Kaarſſit er dem en daarlighed/ ſom bliffue fortabte / Men oſſ / wi ſom bliffue ſalige/ er det en Guds krafft.	18. Slowo zagiſté křijže / bláznowſtwij geſt těm kteřijž magij zahynauti/ ale nám kteřijž máme ſpaſeni býti / moc Božij geſt. Abowiem powieść ona o krzyżu tym kthorzy giną / ieſt głupſtwem / á nám ktorzy bywamy zbáwieni / ieſtći mocą Bożą.
19. Scriptum eſt enim, Perdam ſapientiam ſapientiū: & prudentiam prudentium reprobabo. For it is written/ I will deſtroy the wiſedome of the wiſe / and will caſt away the vnderſtanding of the prudent.	19. Denn es ſtehet geſchrieben: Ich wil zu nichte machen die Weißheit der Weiſen / vnd den Verſtand der Verſtendigen wil ich verwerffen. Thi der ſtaar ſcreffuit / Jeg vil til inted gøre de Viſis Viſdom / oc de Forſtandigis forſtand / vil ieg bortkaſte.	19. Nebo pſáno geſt: Zatratijm maudroſt maudrých / opatrnoſt opatrných zawrhu. Bo ieſt nápiſano / Wytrácę madrość madrych / á zrozumienie rozumnych odrzucę precz.

א

20 אַיְכָא הוּ חַכִּימָא אוֹ אַיְכָא הוּ סָפְרָא אוֹ אַיְכָא הוּ דָּרוֹשָׁא דְּעָלְמָא הָנָא לָא הָא אַשְׁטְיָהּ אֱלָהָא חֶכְמְתֵהּ דְּעָלְמָא הָנָא׃

Doue è il ſauio? dou'è lo ſcriba? dou'è il diſputator di queſto ſecolo? Non ha Iddio fatta ſtolta la ſapientia di queſto mondo?

21 מֶטוּל גֵּיר דַּבְחֶכְמְתֵהּ דַּאלָהָא לָא יִדַע עָלְמָא בְּחֶכְמְתָא לַאלָהָא צְבָא אֱלָהָא דִּבְשַׁטְיוּתָא דְּכָרוֹזוּתָא נַחֵא לַאילֵין דַּמְהַיְמְנִין׃

Percioche poi chè ne la ſapientia di Dio, il mondo non ha conoſciuto Iddio per mezo da la ſapientia, e piaciuto à Dio per mezo de la ſtoltitia de la predicatione ſaluare i credenti.

22 מֶטוּל דִּיהוּדָיֵא א אָתְוָתָא שָׁאלִין וַארָמָיֵא חֶכְמְתָא בָּעֵין׃

Poi che i Giudei domandano ſegno, e i Greci cercano ſapientia.

23 חְנַן דֵּין מַכְרְזִינַן מְשִׁיחָא כַּד זְקִיף תּוּקָלְתָא לִיהוּדָיֵא וְלַארָמָיֵא שָׁטְיוּתָא הִי׃

Ma quanto à noi, noi predichiamo Chriſto crocifiſſo, che è ſcandalo à i Giudei, e ſtoltitia à i Greci.

24 לְהָנוֹן דֵּין דַּקְרֵין יְהוּדָיֵא וַארָמָיֵא מְשִׁיחָא חַיְלָא דַּאלָהָא וְחֶכְמְתָא דַּאלָהָא׃

Ma à quelli che ſon chiamati, e Giudei e Greci, predichiamo Chriſto potentia di Dio, e ſapientia di Dio.

25 מֶטוּל דְּשָׁטְיוּתֵהּ ד דַּאלָהָא חַכִּימָא הִי מֶן בְּנַי נָשָׁא וַכְרִיהוּתֵהּ דַּאלָהָא חַיְלְתָנָא הִי מֶן בְּנַי אֱנָשָׁא׃

Imperoche la ſtoltitia di Dio è piu ſauia che gli huomini: e la debilezza di Dio, è piu forte che gli huomini.

26 חָזַו גֵּיר אַף קְרִיתְכוֹן אַחַי דְּלָא סַגִּיאִין בְּכוֹן חַכִּימֵא בִּבְסַר וְלָא סַגִּיאִין בְּכוֹן חַיְלְתָנֵא וְלָא סַגִּיאִין בְּכוֹן בְּנַי טוֹהְמָא רַבָּא׃

Perche voi vedete, fratelli, la voſtra vocatione, che non ſon tra voi molti ſauij ſecondo la carne, non molti potenti, non molti nobili.

א

20 אַיֵּה חָכָם אַיֵּה סֹפֵר אַיֵּה שׁוֹקֵל הָעוֹלָם הֲלֹא מֵפִיר אֱלֹהִים אוֹתוֹת בַּדִּים וְקוֹסְמִים יְהוֹלֵל מֵשִׁיב חֲכָמִים אָחוֹר וְדַעְתָּם יְסַכֵּל׃

Que es del ſabio? Que es del Eſcriba? Que es del inquiridor deeſte ſiglo no ha Dios enloquecido la ſabiduria deeſte mundo.

21 וְכִי־הָעוֹלָם בְּחָכְמַת אֱלֹהִים לֹא יָדַע אֶת־אֱלֹהִים בַּעֲבוּר חָכְמָתוֹ לָכֵן חָפֵץ אֱלֹהִים בִּסְכְלוּת הַקְּרִיאָה לְהוֹשִׁיעַ אֶת־הַמַּאֲמִינִים׃

Porque por no auer el mundo conocido en la ſabiduria de Dios à Dios por ſabiduria, agrado à Dios ſaluar los creyentes por la locura de la predicacion.

22 כִּי־הַיְּהוּדִים שׁוֹאֲלִים אֶת־אוֹתוֹת וְהַיְּוָנִים מְבַקְשִׁים אֶת־חָכְמָה׃

Porque los Iudios piden ſennales: y los Griegos buſcan ſabiduria:

23 וַאֲנַחְנוּ קוֹרְאִים אֶת־מָשִׁיחַ הַתָּלוּי לַיְּהוּדִים מִכְשׁוֹל וְלַגּוֹיִם סִכְלוּת׃

Mas noſotros predicamos àl Chriſto crucificado, que es à los Iudios ciertamente trompeçadero y à las Gentes locura.

24 אַךְ לַקְּרוּאִים גַּם לַיְּהוּדִים וְגַם לַגּוֹיִם אֶת־הַמָּשִׁיחַ גְּבוּרַת אֱלֹהִים וְחָכְמַת אֱלֹהִים׃

Empero à las llamados, anſi Iudios como Griegos, el Chriſto potencia de Dios, y ſabiduria de Dios.

25 כִּי־סִכְלוּת אֱלֹהִים חֲכָמָה מִכָּל־הָאֲנָשִׁים וּמַחֲלַת אֱלֹהִים גְּבוּרָה מִכָּל־הָאָדָם׃

Porque lo loco de Dios es mas ſabio que los hombres. yo lo flaco de Diòs es mas fuerte que los hombres.

26 וּשְׁעוּ אֶל־קְרִיאַתְכֶם אַחַי כִּי־בַחֲכָמִים לֹא רַבִּים כַּבָּשָׂר לֹא בַגִּבּוֹרִים רַבִּים לֹא בַחוֹרִים רַבִּים׃

Porque mirad, Hermanos, vueſtra vocacion que no ſoys muchos ſabios ſegùn la carne: no muchos poderoſos, no muchos nobles.

α.

20. Ποῦ σοφός; ποῦ γραμματεύς; ποῦ συζητητὴς τοῦ αἰῶνος τούτου; οὐχὶ ἐμώρανεν ὁ θεὸς τὴν σοφίαν τοῦ κόσμου τούτου;

Où eſt le ſage: où eſt le ſcribe? où eſt le diſputeur de ce ſiecle? Dieu n'a-il pas affoli la ſapience de ce monde?

21. Ἐπειδὴ γὰρ ἐν τῇ σοφίᾳ τοῦ θεοῦ, οὐκ ἔγνω ὁ κόσμος διὰ τῆς σοφίας τὸν θεόν, εὐδόκησεν ὁ θεὸς διὰ τῆς μωρίας τοῦ κηρύγματος σῶσαι τοὺς πιστεύοντας.

Car depuis qu'en la ſapiēce de Dieu, le monde n'a point cognu Dieu par ſapience, le bon plaiſir de Dieu a eſté de ſauuer les croyans par la folie de la predication.

22. Ἐπειδὴ (γὰρ) ἰουδαῖοι σημεῖον αἰτοῦσι, καὶ ἕλληνες σοφίαν ζητοῦσιν.

Puis que & les Iuifs demandent ſigne, & les Grecs cerchent ſapience.

23. Ἡμεῖς δὲ κηρύσσομεν χριστὸν ἐσταυρωμένον, ἰουδαίοις μὲν σκάνδαλον, ἕλλησι δὲ μωρίαν.

Mais quant à nous, nous preſchons Chriſt crucifié, qui eſt ſcandale aux Iuifs, & folie aux Grecs.

24. Αὐτοῖς δὲ τοῖς κλητοῖς ἰουδαίοις τε καὶ ἕλλησι χριστὸν θεοῦ δύναμιν καὶ θεοῦ σοφίαν.

Mais a ceux qui ſont appelés tant Iuifs que Grecs, nous leur preſchons Chriſt, puiſſance de Dieu, & ſapience de Dieu.

25. Ὅτι τὸ μωρὸν τοῦ θεοῦ σοφώτερον τῶν ἀνθρώπων ἐστί, καὶ τὸ ἀσθενὲς τοῦ θεοῦ ἰσχυρότερον τῶν ἀνθρώπων ἐστί.

Car la folie de Dieu, eſt plus ſage que les hommes: & la foibleſſe de Dieu, eſt plus forte que les hommes.

26. Βλέπετε γὰρ τὴν κλῆσιν ὑμῶν, ἀδελφοί, ὅτι οὐ πολλοὶ σοφοὶ κατὰ σάρκα, οὐ πολλοὶ δυνατοί, οὐ πολλοὶ εὐγενεῖς.

Car, me freres, vous voyez voſtre vocation, que vous n'eſtes point beaucoup de ſages ſelon la chair, ne beaucoup de forts, ne beaucoup de nobles.

CAP. I.

20. Vbi ſapiens? ubi ſcriba? ubi conquiſitor huius ſeculi? Nónne ſtultam fecit Deus ſapientiam huius mundi?

Where is the wiſe? where is yͤ Scribe? where is the diſputer of this worlde? hath not God made the wiſedome of this world fooliſhnes?

21. Nam quia in Dei ſapientia non cognovit mundus per ſapientiam Deum; placuit Deo per ſtultitiam prædicationis ſalvos facere credentes.

For ſeeing the world by wiſedome knewe not God in the wiſedome of God/ it pleaſed God by the fooliſhnes of preaching to ſaue them that beleeue.

22. Quoniam & Iudæi ſigna petunt, & Græci ſapientiam quærunt.

Seeing alſo that the Iewes require a ſigne/ and the Grecians ſeeke after wiſedome.

23. Nos autem prædicamus Chriſtum crucifixum, Iudæis quidem ſcandalum, Gentibus autem ſtultitiam.

But we preach Chriſt crucified: vnto the Iewes/ euen a ſtumbling blocke/ and vnto the Grecians/ fooliſhnes.

24. Ipſis autem vocatis Iudæis atque Gręcis Chriſtum Dei virtutem & Dei ſapientiam.

But vnto them which are called/ both of the Iewes/ and Grecians we preach Chriſt/ the power of God/ and the wiſedome of God.

25. Quia quod ſtultum eſt Dei, ſapientius eſt hominibus:& quod infirmum eſt Dei, fortius eſt hominibus.

For the fooliſhnes of God is wiſer then men/ and the weakenes of God is ſtronger then men.

26. Videte enim vocationem veſtram fratres, quia non multi ſapientes ſecundùm carnem, non multi potentes, non multi nobiles.

For brethren/ you ſee your calling/ howe that not many wiſe men after the fleſh/ not many mightie/ not many noble are called.

Das I. Capitel.

20. Wo ſind die Klugen? Wo ſind die Schrifftgelehrten? Wo ſind die Weltweiſen? Hat nicht Gott die Weißheit dieſer Welt zur Thorheit gemacht?

Huor ere de Kloge? Huor ere de Scrifftlærde? Huor ere de verdzlige Viſe? Haffuer icke Gud giort denne Verdens Viſdom til daarlighed?

21. Denn dieweil die Welt durch jhre Weißheit/ Gott in ſeiner Weißheit nicht erkannte/ gefiel es Gott wol/ durch thörichte Predigt ſelig zu machen/ die/ ſo daran glauben.

Effterdi at Verden/ formedelſt ſin Viſdom/ kende icke Gud i ſin Viſdom/ da behagede det Gud vel/ at gøre dem ſalige formedelſt daarlig predicken/ ſom tro der paa.

22. Sintemal die Jüden Zeichen fordern/ vnd die Griechen nach weißheit fragen.

Effterdi at Jøderne eſke Tegen/ oc Greckerne ſpørie effter Viſdom.

23. Wir aber predigen den gecreuzigten Chriſt/ den Jüden ein Ergerniß/ vnd den Griechen eine Thorheit.

Men wi predicke den kaarſfeſte Chriſtum/ Som er Jøderne en Forargelſe/ Oc Grekerne en Daarlighed.

24. Denen aber die beruffen ſind/ beyde Jüden vnd Griechen/ predigen wir Chriſtum/ Göttliche krafft vnd Göttliche Weißheit.

Men dem ſom ere kallede/ baade Jøder oc Greker/ predicke wi Chriſtum/ guddommelig Krafft oc guddommelig Viſdom.

25. Denn die Göttliche thorheit iſt weiſer denn die Menſchen ſind/ vnnd die Göttliche ſchwachheit iſt ſtärcker denn die Menſchen ſind.

Thi den guddommelige Daarlighed er viſere end Menniſken ere/ oc den guddommelige Skrøbelighed er ſterckere end Menniſken ere.

26. Sehet an/ lieben Brüder/ euren Beruff. Nicht vil Weiſen nach dem Fleiſch/ nicht vil Gewaltige/ nicht vil Edle ſind beruffen.

Seer/ kære Brødre/ til eders Kald/ Der ere icke mange Viſe paa Legemens vegne/ icke mange Veldige/ icke mange Fribaarne kallede.

Kapitola I.

20. Kde geſt maudrý? a kde geſt pijſma včitel? a kde geſt mudrák tohoto Swěta? Wſſak geſt Buoh blázniwau včinil maudroſt tohoto Swěta.

Gdzież madry? Gdzież náuczyciel? gdzież bádácz świátá tego? (A záż Bog madrość świátá tego glupſtwo vczynil?)

21. Nebo proto/ že w Božij maudroſti Swět nepoznal ſkrze maudroſt Boha/ lijbilo ſe Bohu/ aby ſkrze kázanij bláznowſtwj ſpaſeny činil wěřijcý.

Abowiem gdyż w madrości Bożey/ świát nie poznal Bogá przez madrość/ podobálo ſie Bogu przez glupie przepowiedánie záchowáć wierzace.

22. Nebo Židé žádagij diwuow/ a Řekowé hledagij maudroſti:

Gdyż y Zydowie cudá zadáią/ á Grekowie madrości ſzukáią.

23. My pak rozhlaſſugeme Kryſta vkřižowaného/ Židuom zagiſté pohorſſenij/ a Řekuom bláznowſtwij:

Ale my przepowiedomy Kryſtuſá vkrzyżowánego/ kthory ieſt Zydom zgorżeniem/ á Grekom glupſtwem.

24. Ale taymž powolaným/ Židům také y Řekům/ Kryſta Božij moc a Božij maudroſt:

Sámymći wezzwánim ták Zydom iáko y Grekom przepowiedamy Kryſtuſá/ moc Boża/ y mádrość Boża.

25. Nebo což geſt bláznivého Božijho/ toť geſt maudřegſſý nad Lidi: a co geſt mdlého Božijho/ geſt ſylněgſſý nežli Lidé.

Abowiem glupſtwo Boże ieſt medrſze niż ludźie/ á mdłość Boża ieſt możnieyſza niż ludźie.

26. Nebo widiſte powolánij waſſe Bratřij/ že gſau w něm ne mnozý maudřij wedlé těla/ ne mnozý mocnij/ ne mnozý vrozenij:

Bo widźićie powolánie wáſze bráćia/ iż nie wiele was madrych ieſt wedle ćiálá/ nie wiele możnych/ nie wiele zacnego narodu.

א

27 אֶלָּא גְּבָא אֱלָהָא לְסַכְלוּתֵהּ דְעָלְמָא דְּיַבְהֵת לְחַכִּימֵא וּגְבָא כְּרִיהוּתֵהּ דְעָלְמָא דְּיַבְהֵת לְחַיְלְתָנֵא׃

Ma Iddio ha elette le coſe ſtolte del mondo, per iſuergonare i ſauij: & ha Iddio elette le coſe debili del mondo, per iſuergognar quelle che ſon forti.

28 וּגְבָא לְאַילֵין דַּבְצִיר טוּהְמְהוֹן בְּעָלְמָא וַלְמְסַלְיֵא וְלְאַילֵין דְּלַיְת אֶנּוּן דְּנְבַטֵּל לְאַילֵין דְּאִיתַיְהוֹן׃

Et ha elette Iddio le coſe ignobili del mondo, e le coſe diſprezzate, e quelle che non ſono per annullar quelle che ſono.

29 דְּלָא יִשְׁתַּבְּהַר כֻּל בְּסַר קְדָמוֹהִי׃

Accioche niſſuna carne ſi glorij dinanzi à lui.

30 אַף אַנְתּוּן דֵּין מֶנֵּהּ אַנְתּוּן בְּיֵשׁוּע מְשִׁיחָא הָו דַּהְוָא לַן חֶכְמְתָא מֶן אֱלָהָא וְזַדִּיקוּתָא וְקַדִּישׁוּתָא וּפוּרְקָנָא׃

E da lui è che voi ſete in Chriſto IESV, ilquale ci è ſtato fatto da Dio ſapientia, e giuſtitia, e ſantificatione, e redentione.

31 אַיךְ דַּכְתִּיב דְּמַן דְּמֶשְׁתַּבְּהַר בְּמָרְיָא יִשְׁתַּבְּהַר׃

Accioche (com'è ſcritto) chi ſi gloria, ſi glorij nel Signore.

א

27 כִּי אִם בְּכִסְלוּת הָעוֹלָם בָּחַר אֱלֹהִים אֲשֶׁר יָבִישׁ אֶת־הַחֲכָמִים וּבְמַחֲלְיֵי הָעוֹלָם בָּחַר הָאֱלֹהִים לְהָבִישׁ אֶת־הַגְּבוּרוֹת׃

Antes loque es la locura del mundo eſcogiò Dios para auergoncar á los ſabios: y loque es la flaqueza del mundo eſcogió Dios para auergonçar lo fuerte.

28 וּבַחֲשֻׁכִּים וּבַנִּקְלוֹת הָעוֹלָם בָּחַר אֱלֹהִים וּבַאֲשֶׁר אֵינָם הוֹיִם לַהֲגִיאָם אֲשֶׁר הוֹיִם׃

Y lo vil del mundo, y lo menaſpreciado eſcogió Dios y lo que no es, para deshazer lo que es.

29 פֶּן יִתְהַלֵּל כָּל־בָּשָׂר לְפָנָיו׃

Paraque ninguna carne ſe jacte en ſu preſencia.

30 כִּי־מִמֶּנּוּ הוֹיִם אַתֶּם בְּיֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ אֲשֶׁר נִהְיָה לָכֶם חָכְמָה מֵאֱלֹהִים וּצְדָקָה וּמְקַדֵּשׁ וּפְדוּת׃

Deel empero ſoys voſotros renacidos en el Chriſto Ieſus, el qual es hecho para noſotros de Dios ſabiduria, y juſticia, y ſanctificacion, y redempcion:

31 אֲשֶׁר כְּמוֹ נִכְתַּב הַמִּתְהַלֵּל בַּיהוָה יִתְהַלֵּל׃

Paraque como eſtá eſcripto, Elque ſe gloria, en el Sennor ſe glorie.

α΄.

27. Ἀλλὰ τὰ μωρὰ τοῦ κόσμου ἐξελέξατο ὁ θεὸς, ἵνα τοὺς σοφοὺς καταισχύνῃ· καὶ τὰ ἀσθενῆ τοῦ κόσμου ἐξελέξατο ὁ θεὸς, ἵνα καταισχύνῃ τὰ ἰσχυρά.

(Mais Dieu a eſleu les choſes folles de ce Monde pour confonde les ſages,) & les choſes foibles, de ce Monde Dieu les eſleues pour confondre les fortes.

28. Καὶ τὰ ἀγενῆ τοῦ κόσμου καὶ τὰ ἐξουθενημένα ἐξελέξατο ὁ θεὸς, καὶ τὰ μὴ ὄντα, ἵνα τὰ ὄντα καταργήσῃ.

Et Dieu a choſi les choſes viles de ce monde, & les meſpriſees, voire celles qui ne ſont point, afin d'abolir celles qui ſont.

29. Ὅπως μὴ καυχήσηται πᾶσα σὰρξ ἐνώπιον τοῦ θεοῦ.

Afin que nulle chair ne ſe glorifie deuant lui.

30. Ἐξ αὐτοῦ δὲ ὑμεῖς ἐστε ἐν χριστῷ Ἰησοῦ, ὃς ἐγενήθη ἡμῖν σοφία ἀπὸ θεοῦ, δικαιοσύνη τε καὶ ἁγιασμὸς καὶ ἀπολύτρωσις.

Or c'eſt de lui que vous eſtes en Ieſus Chriſt, qui vous a eſté fait de par Dieu ſapience, & iuſtice, & ſanctification, & redemption.

31. Ἵνα, καθὼς γέγραπται, ὁ καυχώμενος, ἐν κυρίῳ καυχάσθω.

Afin que (comme il eſt eſcrit) celui qui ſe glorifie, ſe glorifie au Seigneur.

ב

1 וְאֶנָא אַחַי כַּד אֶתִית לְוָתְכוּן לָא בְּמַמְלְלָא דְּרַוְרְבָא אַף לָא בְּחֶכְמְתָא סַבְרֶתְכוּן אָרָזֵהּ דַּאלָהָא׃

Et io, fratelli, quando venni à voi, non venni con alcuna eccellentia d'eloquenza, ò di ſapientia, annuntiandoui il teſtimonio di Dio.

ב

1 וַאֲנִי בְּבוֹאִי אֲלֵיכֶם אַחַי בָּאתִי לֹא בְּגֹבַהּ הַדָּבָר אוֹ־חָכְמָה בְּהַגִּידִי לָכֶם אֶת־עֵדוּת אֱלֹהִים׃

Anſique hermanos, quando yo vine à voſotros, no vine con altiuez de palabra o de ſabiduria à annunciaros el teſtimonio del Chriſto.

ΚΕΦΑΛ. β΄.

Κἀγὼ ἐλθὼν πρὸς ὑμᾶς, ἀδελφοὶ, ἦλθον οὐ καθ' ὑπεροχὴν λόγου ἢ σοφίας, καταγγέλλων ὑμῖν τὸ μαρτύριον τοῦ θεοῦ.

Et de moi, freres, quand ie ſuis venu vers vous, ie n'y ſuis point venu auec excellence de bien parler ou de ſapience, en vous annonçant le teſmoignage de Dieu.

CAP. I.

27. Sed quæ ſtulta ſunt mundi, elegit Deus, ut confundat ſapientes, & infirma mundi elegit Deus, ut confundat fortia.

But God hath choſen the fooliſh thinges of the worlde to confounde the wiſe / and God hath choſen the weake thinges of the worlde / to confound the mightie thinges.

28. Et ignobilia mundi, & contemptibilia elegit Deus, & ea quæ non ſunt, ut ea quę ſunt deſtrueret.

And vile things of the world / and things which are deſpiſed / hath God choſen / and thinges which are not / to bring to nought thinges that are.

29. Vt non glorietur omnis caro in conſpectu eius.

That no fleſh ſhould reioyce in his preſence.

30. Ex ipſo autem vos eſtis in Chriſto Ieſu, qui factus eſt nobis ſapientia à Deo, & iuſtitia, & ſanctificatio, & redemptio.

But ye are of him in Chriſt Jeſus / who of God is made vnto vs wiſedome and righteouſneſſe / and ſanctification / and redemption.

31. Vt quemadmodum ſcriptum eſt: Qui gloriatur, in Domino glorietur.

That / according as it is written / Hee that reioyceth / leth him reioyce in the Lorde.

CAP. II.

ET ego cùm veniſſem ad vos fratres, vêni non in ſublimitate ſermonis aut ſapientiæ, annuntians vobis teſtimonium Chriſti.

And J / brethren / when J came to you / came not with excellēcie of words / or of wiſedome / ſhewing vnto you the teſtimonie of God.

Das I. Capitel.

27. Sondern was thöricht iſt vor der Welt / das hat Gott erwehlet / daß er die weiſen zu ſchanden machet. Vnnd was ſchwach iſt für der Welt / das hat Gott erwehlet / daß er zu ſchanden machet was ſtarck iſt.

Men huad ſom Daarligt er faar Verden / det vdualde Gud / At hand vilde beſkemme de Viſe. Oc Gud vdualde / det ſom ſkrøbeligt er faar verden /, at hand vilde beſkemme det Stercke.

28. Vnd das vnedle für der Welt / vnd das verachte hat Gott erwehlet / vnd das da nichts iſt / daß er zu nicht macht / was etwas iſt.

Oc Gud vdualde / Wædelt faar verden / oc det foractede / oc det ſom inted er / At hand vilde til inted gøre / det ſom noget er.

29. Auff daß ſich für jhm kein fleiſch rhůme.

Paa det at inted Kød ſkal roſe ſig faar hannem.

30. Von welchem auch jr herkompt in Chriſto Jeſu / Welcher vns gemacht iſt von Gott zur Weißheit / vnnd zur Gerechtigkeit / vnd zur Heiligung / vnd zur Erlöſung.

Aff huilcken i ere oc kommei Chriſto Jheſu / huilcken der er giort oſſ aff Gud til Viſdom / oc til Retferdighed / oc til Hellighed / oc til genløſelſe.

31. Auff daß (wie geſchrieben ſtehet) Wer ſich rhůmet / der rhůme ſich des HERRN.

Paa det (lige ſom ſcreffuit ſtaar) Huo ſig roſer / hand ſkal roſe ſig i HERREN.

Das II. Capitel.

Vnd ich / lieben Brůder / da ich zu euch kam / kam ich nicht mit hohen worten / oder hoher weißheit / euch zu verkůndigen die Göttliche Predig.

OC ieg kære Brødre / der ieg kom til eder / da kom ieg icke met høye ord eller met høy Viſdom / at forkynde eder den guddommelige predicken.

Kapitola I.

27. Ale což geſt bláznjwého Swětu / to geſt wywolil Bůh / áby zahanbil maudré: a to což geſt w Swětě mdlého Buoh wywolil / aby potupil ſylné:

Ale wybrał Bog rzeczy głupie tego świátá / áby záwſtydził mądre / á mdłe rzeczy świátá wybrał Bog / áby záwſtydził ty ktore ſą mocne.

28. A ne vrozené Swěta a potupné wywolil Bůh / a to což nenij / aby ty wěcy kteréž gſau zkazyl.

A podłe rzeczy świátá y ktorych zá nic nie máią wybrał Bog / y thy ktorych nie máß / áby znißczył ty ktore ſą.

29. Aby ſe nechlubil před obličegem geho žádný člowěk.

Aby ſię żadne ciáło przed nim nie chlubiło.

30. Wy pak gſte z toho / w Kryſtu Gežijſſy / kterýž včiněn geſt nám Maudroſtij od Boha / a Sprawedlnoſtij / a Swatoſtij / a Wykaupenijm:

Ale z niego wy ieſteście w Kryſtuſie Jezuſie / ktory ſię nam ſtał mądrością od Bogá y ſprawiedliwością / y poświęceniem y odkupieniem.

31. Aby (yakož geſt napſáno) Kdo ſe chlubij / w PANu ſe chlubyl ě

Aby táko ieſt nápiſano Ktho ſię chlubi / niech ſię w Pánu chlubi.

Kapitola II.

A Já milij Bratřij / když gſem přiſſel k wám / nepřiſſel gſem s wywýſſenoſtij řeči nebo maudroſti / zwěſtugjje wám Swědectwij Kryſtowo.

JA thedy ſdac do wás brácia nie przyßedłem z zacną wymową ábo mądrością / opowiádáiąc wam świádectwo Boże.

ב

2 וְלָא דָנֶת נַפְשִׁי בֵּינָתְכוֹן אֵיךְ דְּמִדֵּם יָדַע אֲנָא אֶלָּא לְיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא אַף לֵהּ כַּד זְקִיף׃

Percioche io non ho delibberato di ſaper alcuna coſa tra voi ſenon IESV *Chriſto, & eſſo crocifiſſo.*

3 וַאֲנָא בְּדֶחְלְתָא סַגִּיאָתָא וּבַרְתִיתָא הֲוִית לְוָתְכוֹן׃

E fui appreſſo di voi con debolezza, e con timore, e con molto tremore.

4 וּמֶלְּתִי וְכָרוֹזוּתִי לָא הֲוָת בַּמְפִיסָנוּתָא דְּמֶלֵּא דְּחָכְמְתָא אֶלָּא בְּתַחֲוִיתָא דְּרוּחָא וְדְחַיְלָא׃

E il mio parlare, e la mia predicatione, non fu in parole perſuaſiue de l'humana ſapientia: ma in dimoſtramento di Spirito e di potentia.

5 דְּלָא תֶּהְוֵא הַיְמָנוּתְכוֹן בְּחֶכְמְתָא דִּבְנַי נָשָׁא אֶלָּא בְּחַיְלָא דַּאלָהָא׃

Accioche la voſtra fede non conſiſta ne la ſapientia de gli huomini, ma ne la potentia di Dio.

6 חָכְמְתָא דֵּין מְמַלְּלִינַן בַּגְמִירֵא חָכְמְתָא לָא דְּהָנָא עָלְמָא אַף לָא דְּשַׁלִּיטָנַוְהִי דְּעָלְמָא הָנָא דְּמֶתְבַּטְּלִין׃

Hor noi annuntiamo la ſapientia tra i perfetti, non gia la ſapientia di queſto ſecolo, ne de principi di queſto ſecolo, che periſcono.

7 אֶלָּא מְמַלְּלִינַן חָכְמְתֵהּ דַּאלָהָא בְּאָרָזָא הִי דַּמְכַסְיָא הֲוָת וְקַדֵּם הֲוָא פַּרְשָׁהּ אֱלָהָא מֶן קְדָם עָלְמֵא לְשׁוּבְחָא דִּילַן׃

Ma annuntiamo la ſapientia di Dio che è in miniſterio, cioè, naſcoſta: laquale Iddio haueua gia determinata innanzi a i ſecoli à noſtra gloria.

8 הִי דְּחַד מֶן שַׁלִּיטָנֵא דְּעָלְמָא הָנָא לָא יַדְעָהּ אֶלּוּ גֵּיר יַדְעוּהָ לַו לְמָרָהּ דְּתֶשְׁבּוּחְתָּא זְקַפְיוּ הֲווֹ׃

Laqual niſſun de principi di queſto ſecolo ha conoſciuta. Imperoche ſe l'haueſſen conoſciuta, non hauerebben mai crocifiſſo il Signor de la gloria.

ב

2 כִּי לֹא אָמַרְתִּי לְדַעְתִּי מְאוּמָה בָּכֶם כִּי אִם אֶת־יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ וְאוֹתוֹ הַתָּלוּי׃

Porque no me juzgue ſaber algo entre voſotros ſino à Ieſus el Chriſto, y á eſte crucificado.

3 וַאֲנִי בְּמַחֲלָה וּבְיִרְאָה וּבִרְעָדָה גְּדוֹלָה הָיִתִי עִמָּכֶם׃

Y eſtuue yo con voſotros con flaqueza, y mucho temor y temblor.

4 וּדְבָרִי וּקְרִיאָתִי לֹא בַעֲלִילוֹת דִּבְרֵי חָכְמַת הָאֲנָשִׁים כִּי אִם בִּרְאוֹת עֵינַיִם הָרוּחַ וְהַכֹּחַ׃

Y ni mi palabra ni mi predicacion fue en palabras perſuaſorias de humana ſabiduria, mas en demonſtracion del Eſpiritu y de potencia:

5 אֲשֶׁר אֱמוּנַתְכֶם לֹא תִּהְיֶה בְּחָכְמַת הָאֲנָשִׁים כִּי־אִם בִּגְבוּרַת אֱלֹהִים׃

Porque vueſtra fe no ſea en ſabiduria de hombres, mas en potencia de Dios.

6 כִּי־מְדַבְּרִים אֲנַחְנוּ אֶת־חָכְמָה בְּתַכְלִית הָאֲנָשִׁים לֹא אֶת־חָכְמַת הָעוֹלָם הַזֶּה וְלֹא אֶת חָכְמַת נְשִׂיאֵי הָעוֹלָם הַזֶּה אֲשֶׁר יֵהָבֵלוּ׃

Empero hablamos ſabiduria entre perfectos: y ſabiduria, no de eſte ſiglo, ni de los principes de eſte ſiglo que ſe deshazen:

7 כִּי־אִם מְדַבְּרִים אֲנוּ אֶת־חָכְמַת אֱלֹהִים בַּסּוֹד הַנִּסְתָּר אֲשֶׁר גְּזָרוֹ אֱלֹהִים מֵאָז־מֵעוֹלָם לִכְבוֹדֵנוּ׃

Mas hablamos ſabiduria de Dios en myſterio, la ſabiduria occultada: lo que Dios predeſtino antes de los ſiglos para nueſtra gloria.

8 אֲשֶׁר אוֹתוֹ אִישׁ לֹא יָדַע מִנְּשִׂיאֵי הָעוֹלָם הַזֶּה וְאִם יָדְעוּ לֹא הוֹקִיעוּ אֶת־אֲדוֹן וּמֶלֶךְ הַכָּבוֹד׃

La que ninguno de los principes de eſte ſiglo conoció; (porque ſi la conocieran, nunca crucificaran àl Sennor de gloria,)

β.

2. Οὐ γὰρ ἔκρινα τοῦ εἰδέναι τι ἐν ὑμῖν, εἰ μὴ Ἰησοῦν Χριστὸν, καὶ τοῦτον ἐσταυρωμένον.

Car ie n'ai rien propoſé de ſauoir entre vous, ſinon Ieſus Chriſt, & icelui crucifié.

3. Καὶ ἐγὼ ἐν ἀσθενείᾳ, καὶ ἐν φόβῳ καὶ ἐν τρόμῳ πολλῷ ἐγενόμην πρὸς ὑμᾶς.

Et moi meſme ai eſté entre vous en foibleſſe, en crainte, & en grand tremblement.

4. Καὶ ὁ λόγος μου, καὶ τὸ κήρυγμά μου οὐκ ἐν πειθοῖς ἀνθρωπίνης σοφίας λόγοις, ἀλλ᾽ ἐν ἀποδείξει πνεύματος καὶ δυνάμεως.

Et ma parole & ma predication n'a point eſté en paroles attrayantes de ſapience humaine: mais en euidence de Eſprit & de puiſſance:

5. Ἵνα ἡ πίστις ὑμῶν μὴ ᾖ ἐν σοφίᾳ ἀνθρώπων, ἀλλ᾽ ἐν δυνάμει θεοῦ.

Afin que voſtre foy ne ſoit point en ſapience d'hommes, mais en puiſſance de Dieu.

6. Σοφίαν δὲ λαλοῦμεν ἐν τοῖς τελείοις, σοφίαν δὲ οὐ τοῦ αἰῶνος τούτου, οὐδὲ τῶν ἀρχόντων τοῦ αἰῶνος τούτου τῶν καταργουμένων.

Or nous propoſons ſapience entre les parfaits, voire vne ſapience, nõ point de ce monde, ne des princes de ce ſiecle qui s'en vont à neant.

7. Ἀλλὰ λαλοῦμεν σοφίαν θεοῦ ἐν μυστηρίῳ τὴν ἀποκεκρυμμένην, ἣν προώρισεν ὁ θεὸς πρὸ τῶν αἰώνων εἰς δόξαν ἡμῶν.

Mais nous propoſons la ſapience de Dieu, qui eſt en myſtere, c'eſt à dire cachee: que Dieu auoit ia deuant tous les ſiecles determinee à noſtre gloire.

8. Ἣν οὐδεὶς τῶν ἀρχόντων τοῦ αἰῶνος τούτου ἔγνωκεν· εἰ γὰρ ἔγνωσαν, οὐκ ἂν τὸν κύριον τῆς δόξης ἐσταύρωσαν.

Laquelle nul des princes de ce ſiecle n'a cognue, car s'ils l'euſſent cognue, iamais ils n'euſſent crucifié le Seigneur de gloire.

CAP. II.

2. Non enim iudicavi me ſcire aliquid inter vos, niſi Ieſum Chriſtum, & hunc crucifixum.

For I eſteemed not to knowe any thing among you / ſaue Jeſus Chriſt / and him crucified.

3. Et ego in infirmitate & timore & tremore multo fui apud vos.

And I was among you in weakenes / and in feare / and in much trembling.

4. Et ſermo meus & prædicatio mea non in perſuaſibilibus humanæ ſapientiæ verbis, ſed in oſtenſione ſpiritus, & virtutis.

Neither ſtoode my word / & my preaching in the entiſing ſpeach of mans wiſedome / but in plaine euidence of the Spirit and of power.

5. Vt fides veſtra non ſit in ſapientia hominum, ſed in virtute Dei.

That your faith ſhould not be in the wiſedome of men / but in the power of God.

6. Sapientiam autem loquimur inter perfectos. Sapientiam verò non huius ſeculi, neque principum huius ſeculi, qui deſtruuntur.

And wee ſpake wiſedome among them that are perfect: not the wiſedome of this worlde / neither of yͤ princes of this world / which come to nought.

7. Sed loquimur Dei ſapientiam in myſterio, quæ abſcōdita eſt, quam prædeſtinavit Deus ante ſecula in gloriam noſtram.

But we ſpeake the wiſedome of God in a myſterie / euen the hid wiſedome / which God had determined before the world / vnto our glorie.

8. Quam nemo principum huius ſeculi cognovit: ſi enim cognoviſſent, nūquam Dominum gloriæ crucifixiſſent

Which none of the princes of this world hath knowen: for had they knowē it / they woulde not haue crucified the Lorde of glorie.

Das II. Capitel.

2. Denn ich hielt mich nicht darfür / daß ich etwas wüſte vnter euch / ohn allein Jeſum Chriſtum den Gecreutzigten.

Thi ieg holt mig icke der faare / at ieg viſte noge iblant eder / vden alene den kaarſfeſte Jheſum Chriſtum.

3. Vnnd ich war bey euch / mit ſchwachheit / vnd mit forcht / vnd mit groſſen zittern.

Oc ieg vaar hoſſ eder / met ſkrøbelighed / oc met fryct / oc met ſtor beſſuelſe.

4. Vnd mein Wort vnd meine Predigt war nicht in klugen reden menſchlicher Weißheit / ſondern in überweiſung des Geiſtes vnd der Krafft.

Oc mit ord oc min predicken vaar icke i Menniſkelig viſdoms fornumſtige Tale / Men i Aandens oc Krafftens beuiſning.

5. Auff daß euer Glaube beſtehe / nicht auff menſchen weißheit / ſondern auff Gottes Krafft.

At eders Trô ſkulde ſtaa faſt / icke paa Menniſkens viſdom / men paa Guds Krafft.

6. Da wir aber von reden / das iſt dennoch weißheit / bey den volkommenen / nicht eine weißheit diſer welt / auch nicht der Fürſten diſer Welt / welche vergehen.

Oc det ſom wi tale om / er alligeuel viſdom / hoſſ de Fuldkomne / Icke denne Verdens viſdom / oc icke denne Verdens Offuerſters / huilcke ſom forgaa.

7. Sondern wir reden von der heimlichen verborgenen Weißheit Gottes / welche Gott verordnet hat vor der Welt / zu vnſer Herrligkeit.

Men wi tale om Guds hemmelige ſkiulde viſdom / huilcken Gud ſkickede faar Verdens begyndelſe / til vor herlighed.

8. Welche keiner von den Fürſten diſer Welt erkannt hat. Denn wo ſie die erkannt hetten / hetten ſie den HERRN der Herrligkeit nicht gecreutziget.

Huilcken ingen aff denne Verdens Offuerſte kende / Thi at haffde de kent hannem / da haffde de icke kaarſſeſt Her lighedens HERRE.

Kapitola II

2. Nebo gſem to vkázal / že nic ginēho nevmijm mezy wámi gedinē Kryſta Gežijſſe / a toho vkřižowanēho.

Abowiem nie obrałem ſobie nic miedzy wami cobych vmiał iedno Jezuſá Kryſtuſá / y thego vkrzyżowánego.

3. A yá w nedoſtatku / a w bázni / y w ſtrachu welikēm byl gſem v wás:

A iam był z mdłośćia / boiáźnia / y ze drżeniem wielkim v was.

4. A řeč má / a Kázanij mē / nebylo w ſlowijch duowodných lidſkē maudroſti / ale w dokázanij Ducha Swatēho a mocy Božij.

A mowá moia y przepowiedánie moie nie parkło ſie ſłowy przyłudzaiacemi madrości ludzkiey / ále było w okázániu duchowney mocy.

5. Aby wijra waſſe nezáležela na maudroſti Lidſkē / ale w mocy Božij.

Aby wiárá waſzá nie byłá w madrości ludzkiey / ále w mocy Bożey.

6. Maudroſt zagiſtē mluwijme mezy dokonalými: ale maudroſt ne tohoto Swēta / ani Knijžat Swēta tohoto / kterijž magij zkaženi býti:

A my powiedamy madrość miedzy doſkonálymi / madrość nie świátá tego / áni Kſiażat świátá tego ktorzy bywáia zniſzczeni.

7. Ale mluwijme maudroſt Božij w tagemſtwij kteráž ſkrytá geſt / a tu Bůh připrawil před wēky k ſlawē naſſý.

Ale powiedamy madrość ſkryta w táiemnicy / ktora Bog przeyzrál przed wieki ku chwale naſzey.

8. Kterēžto žádný z Knijžat tohoto Swēta nepoznal. Nebo byť byli poznali / nikdýby PAna Slávy nevkřižowali.

Ktorey żaden z kſiażat świátá tego nie poznał / bo gdyby byli poználi / nie vkrzyżowaliby byli Páná chwały.

ב

9 אֶלָּא אַיְךְ דַּכְתִיב
דְּעַיְנָא לָא חְזָת וְאֶדְנָא לָא
שֶׁמְעַת וְעַל לֶבָּא דְּבַר נָשָׁא
לָא סְלֶק מֶדֶּם דְּטַיֶּב אֱלָהָא
לְאַילֶין דְּרָחְמִין לֵהּ ׃

Ma egl è come è ſcritto, che occhio non ha vedute, ne orecchio ha vdite, ne in cuor d'huomo ſon ſalite, le coſe che Iddio ha preparate à ques che l'amano.

10 לַן דֵּין גְּלָא אֱלָהָא
בְּרוּחֵהּ רוּחָא גֵּיר כֻּל מֶדֶּם
בָּצְיָא אַף עוּמְקָתֵהּ ד
דַּאלָהָא ׃

Ma Iddio le ha reuelate à noi per il ſuo Spirito. Imperoche lo Spirito penetra tutte le coſe, ancor quelle profonde di Dio.

11 אֱנָשָׁא הוּ גֵּיר בַּר נָשָׁא
דְּיָדַע דַּבְבַר נָשָׁא אֶלָּא אֶן
רוּחָא דְּבַר אֱנָשָׁא לָא יָדַע
אֶלָּא אֶן רוּחֵהּ דַּאלָהָא ׃

Perche qual de gli huomini ſa le coſe de l'huomo, ſenon lo ſpirito de l'huomo, che è in lui? Coſi ancora niuno ha conoſciute le coſe di Dio, ſenon lo Spirito di Dio.

12 חְנַן דֵּין לָא הֲוָא רוּחָא
דְּעָלְמָא נְסַבְן אֶלָּא רוּחָא
דְּמֶן אֱלָהָא דְּנֵדַע
דְּמַוְהַבְתָא מֶן אֱלָהָא
אֶתְיְהֶבִי לַן ׃

Hor noi non habbiam riceuuto lo ſpirito del mondo, ma lo Spirito che è da Dio: accioche noi conoſciamo le coſe che ci ſono ſtate donate da Dio.

13 אַילֶין דְּאַף מְמַלְּלִינַן
לָא הֲוָא בְּיוּלְפָּנָא דְּמֶלֶא
דְּחֶכְמְתָא דִּבְנַי נָשָׁא אֶלָּא
בְּיוּלְפָּנָא דְּרוּחָא וְלְרוּחָנָא
רוּחָנִיתָא מְפַחְמִינַן ׃

Lequali ancor annuntiamo, non gia con le parole che inſegna la ſapientia humana, ma con quelle che inſegna lo Spirito ſanto, accommodando le coſe ſpirituali à le ſpirituali.

ב

9 כִּי אִם כְּמוֹ נִכְתַּב עַיִן לֹא רָאֲתָה וּמֵעוֹלָם לֹא שָׁמְעוּ לֹא הֶאֱזִינוּ וּבְלֵב אָדָם לֹא עָלָה אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אֱלֹהִים לְאֹהֲבָיו ׃

Antes, como eſtà eſcripto, loque ojos nunca vieron, ni orejas oyeron, ni en coraçon de hombre ſubió loque Dios preparó à losque lo aman.

10 וְאָזְנֵנוּ גִּלָּה אֱלֹהִים בְּרוּחוֹ כִּי הָרוּחַ מְחַקֵּר אֶת־כֹּל גַּם אֶת־עֹמֶק אֱלֹהִים ׃

Empero Dios nos lo reueló à noſotros por ſu Eſpiritu por que el Eſpiritu todo lo eſcudrinna, aun lo profundo de Dios.

11 כִּי מִי בָאֲנָשִׁים יוֹדֵעַ אֶת־אֲשֶׁר לָאָדָם כִּי אִם רוּחַ הָאָדָם אֲשֶׁר בּוֹ כֵּן אֲשֶׁר לֵאלֹהִים אִישׁ לֹא יוֹדֵעַ כִּי אִם רוּחַ הָאֱלֹהִים ׃

Porque quien de los hombres ſabe las coſas que ſon del hombre, ſino el eſpiritu del miſmo hombre que eſtà enel? anſi tampoco nadie conoció las coſas que ſon de Dios ſino el Eſpiritu de Dios.

12 וַאֲנַחְנוּ לֹא לָקַחְנוּ אֶת־רוּחַ הָעוֹלָם כִּי אִם אֶת־רוּחַ אֲשֶׁר מֵאֱלֹהִים לָדַעַת אֶת־אֲשֶׁר חָנַן אֱלֹהִים אוֹתָנוּ ׃

Y noſotros auemos recebido no eſpiritu del mundo: mas el eſpiritu que es venido de Dios, paraque conozcamos loque Dios nos ha dado:

13 אוֹתָם אֲשֶׁר גַּם מְדַבְּרִים אֲנַחְנוּ לֹא בְּדִבְרֵי לִמּוּדֵי חָכְמַת הָאֲנָשִׁים כִּי אִם בְּלִמּוּדֵי רוּחַ הַקֹּדֶשׁ לִבְנֵי רוּחַ אֶת אֲשֶׁר מַתַּת רוּחַ הִיא מְפָרְשִׁים אָנוּ ׃

Loqual tambien hablamos no con doctas palabras de humana ſabiduria, mas con doctrina del Eſpiritu ſancto accomodando lo eſpiritual à lo eſpiriptual.

ϐ'.

9. Ἀλλὰ, καθὼς γέγραπται, ἃ ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδε, καὶ οὖς οὐκ ἤκουσε, καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη, ἃ ἡτοίμασεν ὁ θεὸς τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν.

Mais ainſi qu'il eſt eſcrit, Ce ſont les choſes qu'œil n'a point veues, ni oreille ouïes, & qui ne ſont point montees en cœur d'homme, que Dieu à preparees a ceux qui aiment.

10. Ἡμῖν δὲ ὁ θεὸς ἀπεκάλυψε διὰ τοῦ πνεύματος αὐτοῦ· τὸ γὰρ πνεῦμα πάντα ἐρευνᾷ, καὶ τὰ βάθη τοῦ θεοῦ.

Mais Dieu les vous a reuelees par ſon Eſprit. Car l'Eſprit ſonde toutes choſes, voire meſme les choſes profondes de Dieu.

11. Τίς γὰρ οἶδεν ἀνθρώπων τὰ τοῦ ἀνθρώπου, εἰ μὴ τὸ πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου τὸ ἐν αὐτῷ; οὕτω καὶ τὰ τοῦ θεοῦ οὐδεὶς οἶδεν, εἰ μὴ τὸ πνεῦμα τοῦ θεοῦ.

Car qui eſt ce des hommes qui ſache les choſes de l'homme, ſinon l'Eſprit de l'homme qui eſt en lui? Pareillement auſſi nul n'a cognu les choſes de Dieu, ſinon l'Eſprit de Dieu.

12. Ἡμεῖς δὲ οὐ τὸ πνεῦμα τοῦ κόσμου ἐλάβομεν, ἀλλὰ τὸ πνεῦμα τὸ ἐκ τοῦ θεοῦ, ἵνα εἰδῶμεν τὰ ὑπὸ τοῦ θεοῦ χαρισθέντα ἡμῖν.

Or auons nous receu non point l'eſprit de ce monde mais l'Eſprit qui eſt de Dieu: afin que nous cognoiſſions les choſes qui nous ont eſtè donnees de Dieu.

13. Ἃ καὶ λαλοῦμεν οὐκ ἐν διδακτοῖς ἀνθρωπίνης σοφίας λόγοις, ἀλλ᾽ ἐν διδακτοῖς πνεύματος ἁγίου, πνευματικοῖς πνευματικὰ συγκρίνοντες.

Leſquelles auſſi nous propoſons, non point en paroles qu'enſeigne la ſapience humaine, mais qu'enſeigne le Sainct Eſprit, approprians les choſes ſpirituelles à ceux qui ſont ſpirituels.

CAP. II.

9. Sed ſicut ſcriptum eſt: Quod oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis aſcendit, quæ præparavit Deus iis qui diligunt illum.

But as it is written / The things which eye hath not ſeene / neither eare hath heard / neither came into mans heart/ are/ which God hath prepared for them that loue him.

10. Nobis autem revelavit Deus per ſpiritum ſuum. Spiritus enim omnia ſcrutatur, etiam profunda Dei.

But God hath reueiled them vnto vs by his Spirit: for the Spirit ſearcheth all thinges/ yea/ the deepe things of God.

11. Quis enim hominum ſcit, quæ ſunt hominis, niſi ſpiritus hominis qui in ipſo eſt? ita & quæ Dei ſunt nemo cognovit, niſi ſpiritus Dei.

For what man knoweth the thinges of a man/ ſaue the ſpirit of a man/ which his in him? euen ſo the thinges of God knoweth no man / but the Spirit of God.

12. Nos autem non ſpiritum huius mundi accepimus, ſed ſpiritum qui ex Deo eſt: ut ſciamus quæ à Deo donata ſunt nobis.

Nowe we haue receiued not the ſpirit of the worlde / but the Spirit/ which is of God/ that we might knowe the thinges that are giuen to vs of God.

13. Quæ & loquimur non in doctis humanæ ſapientiæ verbis: ſed in doctrina Spiritus, ſpiritualibus ſpiritualia comparantes.

Which thinges alſo we ſpeake/ not in the wordes which mans wiſedome taecheth / but which the holy Ghoſt teacheth / comparing ſpirituall thinges with ſpirituall thinges.

Das II. Capitel.

9. Sondern wie geſchrieben ſtehet: Das kein auge geſehen hat/ vnd kein Ohre gehört hat/ vnd in keines Menſchen Hertz kommen iſt/ das Gott bereittet hat/ denen die jhn lieben.

Men ſom ſcreffuit ſtaar/ At inted øye haffuer ſeet/ oc inted øre haffuer hørt / oc det er icke kommet i noget Menniſkis hierte/ ſom Gud haffuer bered dem / der hannem elſke.

10. Vns aber hat es Gott offenbart durch ſeinen Geiſt. Denn der Geiſt erforſchet alle ding/ auch die Tieffe der Gottheit.

Oc Gud obenbarede oſſ det formedelſt ſin Aand/ Thi Aanden randſager alle ting/ ocſaa Guddommens dybhed.

11. Denn welcher Menſch weiß/ was im Menſchen iſt/ ohn der Geiſt des Menſchen der in jhm iſt? Alſo auch/ niemand weiß/ was in Gott iſt/ ohn der Geiſt Gottes.

Thi huilcket Menniſke veed / huad i Menniſken er / vden Menniſkens aand / ſom er i hannem? Saa veed oc ingen / huad i Gud er / vden Guds Aand.

12. Wir aber haben nicht empfangen den Geiſt der Welt / ſondern den Geiſt auß Gott / daß wir wiſſen können/ wie reichlich wir von Gott begnadet ſind.

Oc wi haffue icke anammet Verdens Aand/ Men den Aand ſom er aff Gud / at wi kunde vide/ huad ſom oſſ er giffuit aff Gud.

13. Welches wir auch reden / nicht mit worten / welche Menſchliche weißheit lehren kan / ſondern mit worten die der heilige Geiſt lehret/ vnd richten Geiſtliche ſachen geiſtlich.

Huilcket wi oc tale / icke met ord / ſom Menniſkelige viſdom kand lære / Men met ord ſom den hellig Aand lærer/ oc wi døme Aandelige ſager aandelige.

Kapitola II.

9. Ale yakož pſano geſt: Oko newijdalo/ ani vcho ſlýchalo/ ani na ſrdce Lidſké to wſtaupilo/ co geſt připrawil Bůh těm/ kteřijž gey milugij:

Ale przepowiedamy iáko ieſt nápiſano/ Czego oko nie widziáło/ y vcho nie ſłyſzáło/ y w ſerce człowiecze nie wſtąpiło/ co nágotowáł Bog tym ktorzy go miłuią.

10. Nám pak zgewil Bůh ſkrze Ducha ſwého. Nebo Bůh zpytuge wſſecky wěcy/ také y hluboké wěcy Božij.

Ale nam to Bog obiáwił przez duchá świętego/ ábowiemci duch wſzytkich rzeczy ſie wywiáduie/ też y glebokośći Bożych.

11. Nebo kdo wij z lidij cõ geſt w člowěku/ gedině Duch člowěka/ kterýž geſt w něm? A tak y toho což geſt Božijho nezná žádný/ gedině Duch Božij.

Bo ktoż z ludzy wie rzeczy ktore ſą człowiecze iedno duch człowieczy ktory w nim ieſt? tákże też rzeczy Bożych nikt nie wie iedno Duch Boży.

12. My pak nepřijali gſme Ducha tohoto Swěta/ ale Ducha kterýž geſt z Boha/ abychom znali které wěcy dány gſau od Boha nám.

A my nie wzięliſmy duchá świátá/ ále Duchá ktory ieſt z Bogá/ ábyſmy wiedzieli co nam Bog dárował.

13. Kteréž y mluwijme/ ne ſlowy vmělými Lidſké maudroſti/ ale w naučenij Ducha/ duchownij wěcy s duchownijmi ſrownáwagijce.

Ktore rzeczy też opowiedamy/ nie ſłowy ktorych vczy ludzka mądrość/ ále ktorych vczy Duch S. duchowne rzeczy z duchownemi ſtoſuiąc.

ב

14 בַּר נָשָׁא גֵּיר דְּבְנַפְשׁ
הוּ לָא מְקַבֵּל רוּחָנִיתָא
שַׁטְיוּתָא אֶנֵּין גֵּיר לֵהּ וְלָא
מֶשְׁכַּח דְּנֵדַע דַּבְרוּחָ מ
מֶתְתְּדְרִין׃

Or l'huomo naturale non comprende le coſe che ſon de lo Spirito di Dio : percioche elle gli ſono pazzia : e non le puo intendere, percioche elle ſi diſcerneno ſpiritualmente.

15 רוּחָנָא דֵּין כֹּל מְדַם
דָּאֵן וְהָו מֶן אְנָשׁ לָא מ
מֶתְתְּדִין׃

Ma l'huomo ſpirituale diſcerne tutte le coſe, & egli non è giudicato da veruno.

16 מַנוּ גֵּיר יָדַע רֶעְיָנֵהּ
דְּמָרְיָא דְּנַלְפִּיוּהִי לַן דֵּין
רֶעְיָנָא דַּמְשִׁיחָא אִית לַן׃

Perche, chi ha conoſciuta la mente del Signore, che poſſa inſtruirlo? ma noi habbiam la mente di Chriſto.

ג

1 וְאֶנָא אַחַי לָא אֶשְׁכְּחֵת
דַּאֲמַלֵּל עַמְכוֹן אַיךְ דְּעַם
רוּחָנֵא אֶלָּא אַיךְ דְּעַם
פַּגְרָנֵא וְאַיךְ דַּלְיַלוּדֵא
בַּמְשִׁיחָא׃

Et io, fratelli, non ho potuto parlare à voi come à ſpirituali, ma come à carnali, cioè, come à fanciulli in Chriſto.

2 חֶלְבָּא אַשְׁקִיתְכוּן וְלָא
יַהְבֵת לְכוּן מֵאכוּלְתָּא לָא
גֵּיר עַדְכִּיל מֶשְׁכְּחִין ה
הֲוַיְתוּן אֶלָּא אַף לָא הָשָׁא
מֶשְׁכְּחִין אַנְתּוּן׃

Io v'ho dato à beuer del latte, e non v'ho dato del cibo : percioche voi non poteuate ancor riceuerlo, anzi ne anco adeſſo potete.

3 עַדְכִּיל גֵּיר בַּבְסַר אַנְתּוּן
אֵיכָא גֵּיר דְּאִית בְּכוּן
חֶסְמָא וְחֶרְיָנָא וְפַלְגּוּתָא
לָא הָא פַּגְרָנֵא אַנְתּוּן
וּבַבְסַר מְהַלְּכִין אַנְתּוּן׃

Concioſia che voi ſete ancor carnali. Perche eſſendo fra voi inuidia, e contentione, e diſcordie, non ſete voi carnali, e caminate ſecondo l'huomo?

ב

14 כִּי הָאָדָם מֵעַצְמוֹ וּמִנַּפְשׁוֹ
נִלְאָה לְהָבִיל אֶת־אֲשֶׁר לְרוּחַ
אֱלֹהִים כִּי־נְבָלָה הֵנָּה לוֹ וְלֹא
יוּכַל לָדַעַת כִּי־בְּרוּחַ נִשְׁפָּטוּ׃

Mas el hombre animal no percibe las coſas que ſon del Eſpiritu de Dios : porque le ſon locura : y no las puede entender, por que ſe han de examinar eſpiritualmente.

15 וְאָדָם רוּחָנִי שׁוֹפֵט וּמְנַכֵּר בֵּין
כָּל־דְּבָרִים וְהוּא מֵאִישׁ לֹא
נִשְׁפָּט׃

Empero el eſpiritual examina (ciertamente) todas las coſas : mas el de nadie es entendido.

16 כִּי־מִי־יָדַע אֶת־דַּעַת אֱלֹהִים
לְהוֹרוֹת אוֹתוֹ וַאֲנַחְנוּ יֵשׁ לָנוּ
דַּעַת הַמָּשִׁיחַ׃

Porque quien conoció el entendimiento del Sennor? Quien lo inſtruyo? mas noſotros tenemos el entendimiento del Chriſto.

ג

1 וַאֲנִי אַחַי לֹא יָכֹלְתִּי לְדַבֵּר
אֲלֵיכֶם כְּמוֹ עִם־רוּחָנִים כִּי־
אִם כְּמוֹ לִבְנֵי־הַבָּשָׂר כְּמוֹ
לַעוֹלָלִים בַּמָּשִׁיחַ׃

De manera que yo hermanos, no pude hablaros como à eſpirituales : mas hableos como à carnales, es à ſaber como à ninnos en el Chriſto.

2 בֶּחָלָב הִשְׁקֵיתִי אֶתְכֶם וְלֹא
בְאֹכֶל כִּי אָז לֹא יְכָלְתֶּם אַךְ גַּם
עַד עַתָּה לֹא תוּכְלוּ לְהָבִיל׃

Dihos à beuer leche, no vianda : porque aun no podiades, mas ni aun podeys;

3 כִּי עַד־הֵנָּה בְּנֵי הַבָּשָׂר אַתֶּם
כִּי־בִהְיוֹת בָּכֶם קִנְאָה וּמְרִיבָה
תְּלוּנוֹת הֲלֹא בְנֵי בָשָׂר אַתֶּם
וּכְדֶרֶךְ הָאָדָם מְהַלְּכִים׃

Porque aun ſoys carnales, porque auiendo entre voſotros celos, y contiendas (y diſſenſiones,) no ſoys carnales, y andays como hombres?

β.

14. Ψυχικὸς δὲ ἄνθρωπος οὐ δέχεται τὰ τοῦ πνεύματος τοῦ Θεοῦ· μωρία γὰρ αὐτῷ ἐστι· καὶ οὐ δύναται γνῶναι, ὅτι πνευματικῶς ἀνακρίνεται.

Or l'homme animal ne comprend point les choſes qui ſont de l'Eſprit de Dieu : car elles lui ſont folie : & ne les peut entendre, d'autant qu'elles ſe diſcernent ſpirituellement.

15. Ὁ δὲ πνευματικὸς ἀνακρίνει μὲν πάντα, αὐτὸς δὲ ὑπ' οὐδενὸς ἀνακρίνεται.

Mais le ſpirituel diſcerne toutes choſes, & lui n'eſt iugé de perſonne.

16. Τίς γὰρ ἔγνω νοῦν κυρίου ὃς συμβιβάσει αὐτόν; ἡμεῖς δὲ νοῦν Χριστοῦ ἔχομεν.

Car qui a cognu l'intention du Seigneur, qui le puiſſe inſtruire? mais nous tenons l'intention de Chriſt.

ΚΕΦΑΛ. γ΄.

Καὶ ἐγὼ, ἀδελφοὶ, οὐκ ἠδυνήθην λαλῆσαι ὑμῖν ὡς πνευματικοῖς, ἀλλ' ὡς σαρκικοῖς, ὡς νηπίοις ἐν Χριστῷ.

Mais de moi, freres, ie n'ai peu parler à vous comme à ſpirituels, mais comme à charnels c'eſt a dire, comme enfans en Chriſt.

2. Γάλα ὑμᾶς ἐπότισα καὶ οὐ βρῶμα. οὔπω γὰρ ἠδύνασθε. ἀλλ' οὔτε ἔτι νῦν δύνασθε· ἔτι γὰρ σαρκικοί ἐστε.

Ie vous ai donné du laict à boire, & ne vous ai point donné de la viande, car vous ne le pouuiez encore porter, meſme maintenant ne le pouuez-vous encore: pource que vous eſtes encore charnels.

3. Ὅπου γὰρ ἐν ὑμῖν ζῆλος καὶ ἔρις καὶ διχοστασίαι, οὐχὶ σαρκικοί ἐστε, καὶ κατὰ ἄνθρωπον περιπατεῖτε,

Car comme ainſi ſoit qu'il y ait entre vous enuie, & contentions, & partialités, n'eſtes-vous pas charnels, & ne cheminez-vous pas à la façon des hommes?

CAP. II.

14. Animalis autem homo non percipit ea quæ ſunt ſpiritus Dei. Stultitia enim eſt illi, & non poteſt intelligere: quia ſpiritualiter examinatur.

But the naturall man perceiueth not the thinges of the Spirit of God: for they are fooliſhneſſe vnto him: neither can hee knowe them / becauſe they are ſpiritually diſcerned.

15. Spiritualis autem iudicat omnia, & ipſe à nemine iudicatur.

But hee that is ſpirituall/diſcerneth all thinges: yet hee him ſelfe is iudged of no man.

16. Quis enim cognovit ſenſum Domini, qui inſtruat eum? Nos autem ſenſum Chriſti habemus.

For who hath knowen the minde of the Lord / that he might inſtruct him? but wee haue the minde of Chriſt.

CAP. III.

ET ego fratres non potui vobis loqui quaſi ſpiritualibus, ſed quaſi carnalibus. Tanquam parvulis in Chriſto.

And I could not ſpeake vnto you/ brethren/as vnto ſpiritual men/ but as vnto carnall / euen as vnto babes in Chriſt.

2. Lac vobis potum dedi, non eſcam: nondum enim poteratis, ſed nec nunc quidem poteſtis: adhuc enim carnales eſtis.

I gaue you milke to drinke / & not meate: for ye were not yet able to beare it/neither yet nowe are ye able.

3. Cùm enim ſit inter vos zelus & contentio, nónne carnales eſtis, & ſecundùm hominem ambulatis?

For ye are yet carnall: for where as there is among you enuying / and ſtrife / and diuiſions/ are yee not carnall/and walke as men?

Das II. Capittel.

14. Der natürlich menſch aber vernimpt nichts vom Geiſt Gottes / es iſt jm eine Thorheit/ vnd kan es nicht erkeñen / denn er wirdt von geiſtlichen ſachen gefraget.

Men det naturlige Menniſke forſtaar inted aff Guds Aand/ Det er hannem en Daarlighed/oc hand kand det icke kende/ Thi det ſkal dømis aandelige.

15. Aber der geiſtliche ergründets alles / Er aber wirdt von niemand ergründet.

Oc den ſom er Aandelig/ dømer alting/oc dœmis aff ingen.

16. Denn wer hat des HERRN ſinn erkannt? oder wer wil jn vnterweiſen? Wir aber haben Chriſtus ſinn.

Thi huo haffuer kent HERRENS ſind? Eller huo vil vnderuiſe hannem? Men wi haffue Chriſti ſind.

Das III Capitel.

Vnd ich / lieben Brůder / kůndt nicht mit euch reden / als mit geiſtlichen / ſondern als mit Fleiſchlichen / wie mit jungen Kindern in Chriſto.

OC ieg/ kære Brødre/ kunde icke tale met eder / ſom met Aandelige / men ſom met kødelige / lige ſom met vnge Børn i Chriſto.

2. Milch hab ich euch zutrincken geben/ vnd nicht Speiſe/ denn jhr kondtet noch nicht / auch kondt jhr noch jetzt nicht/ dieweil jhr noch Fleiſchlich ſeyt.

Jeg gaff eder Milck at dricke / oc icke Mad / Thi at i kunde icke end da / J kunde oc icke heller end nu/ efſterdi i ere end nu kødelige.

3. Denn ſintemal eiffer vnd zanck/ vnd zwytracht vnter euch ſind/ Seyt jhr denn nicht Fleiſchlich / vnd wandelt nach Menſchlicher weiſe?

Efſterdi der er niedkærhed/ kiff oc tuedract iblant eder/ Ere i icke da kødelige/oc vandre effter Menniſkelig ſkick?

Kapitola II.

14. Ale tělesný člowěk/ nerozumij/ těm wěcem/ kteréž gſau Ducha Božijho. Nebo bláznowſtwij geſt gemu / a nemůž rozuměti že ſe duchowně rozſuzuge a zkuſſuge.

A człowiek z przyrodzenia ſwego nie poymuie thych rzeczy ktore ſa Ducha Bożego/ ábowiem ſa iemu glupſthwem/ á nie może ich poznáć/ gdyż duchownym obyczáiem bywáia rozſadzone.

15. Ale duchownij člowěk rozſuzuge wſſeckny wěcy/ a ſám od žádného nebýwá ſauzen: (Jakož pſáno geſt:)

Ale duchowny rozſadza wſzytki rzeczy/ á ſam od żadnego nie bywa rozſadzon.

16. Kdo zagiſté poznal ſmyſl PANJE? Nebo kdo gey naučil? My pak ſmyſl Kryſtůw máme.

Abowiem ktoż poznał vmyſl Páńſki żeby go náuczyc miał? á myć vmyſl Kryſtuſow mamy.

Kapitola III.

A Já milij Bratřij/ nemohl gſem mluwiti wám yako duchownjm/ ale muſyl gſem mluwiti yako tělesným/ yako maličkým w Kryſtu.

Y Ja bráćia nie mogłem wam mowić táko duchownym/ ále táko cielesnym y práwie táko nie mowniathkam w Kryſtuſie.

2. Mleko dal gſem wám ku pitij/ ne pokrm: neb gſte tehdáž nemohli rozuměti/ale aniž zagiſté nynij muožete/neb gſte geſſtě tělesnij.

Kármiłem was napoiem mléká/ á nie pokármem/ bośćie byli ieſzcze tego nie mogli znośić/ á owſzem y teraz ieſzcze nie możećie.

3. Poněwádž geſt mezy wámi nenáwiſt/ různice/ a záwiſt/ zdaliž geſſtě tělesnij negſtě? a tak wedlé Człowěka chodijte.

Bo ieſzcze cielesni ieſteśćie/ ábowiem gdyż miedzy wámi ſa zadrość/ ſwar/ y nieſnaſki/ A zaż nie ieſteśćie cieleſni y według człowieká poſtepuiećie?

ג

4 מָא דְּאָמַר גֵּיר אֱנָשׁ מֶנְּכוֹן אֶנָא דְּפַוְלוֹס אֶנָא וַאֲחֲרִנָת אָמַר אֶנָת דְּאַפָּלוֹ אֶנָא לָא הָת פַּגְרָנֵא אַנְתּוּן׃

Perche quando l'vn dice, Io son di Paulo: e l'altro, Io son d'Apollo, non sete voi carnali?

5 מַנּוּ גֵּיר פַּוְלוֹס אוֹ מַנּוּ אַפָּלוֹ אֶלָּא מְשַׁמְּשָׁנֵת דְּבְאִידַיְהוֹן הַימֶנְתּוּן וְאֱנָשׁ אֱנָשׁ אַיךְ דִּיְהַב לֵהּ מָרְיָא׃

Hor chi è Paulo? chi è Apollo? senon ministri, per mezo de quali voi hauete creduto, e secondo che il Signore ha dato à ciascuno?

6 אֶנָא נֶצְבֵת וְאַפָּלוֹ אַשְׁקִי אֶלָּא אֱלָהָא רַבִּי׃

Io ho piantato, Apollo ha adacquato: ma Iddio ha fatto crescere.

7 לַת הָכִיל הָו דְּנָצֵב אִיתַוְהִי מֶדֶם וְלָת הָו דְּמַשְׁקֵא אֶלָּא אֱלָהָת דְּמַרְבֵּת׃

Per il che ne colui che pianta è cosa alcuna, ne colui che adacqua: ma Iddio che fa crescere.

8 מַן דְּנָצֵב הָוֵין וּמַן דְּמַשְׁקֵא חַד אִנּוּן אֱנָשׁ אַיךְ עַמְלֵהּ אַגְרֵהּ מְקַבֵּל׃

E colui che pianta, e colui che adacqua son ben vna medesima cosa: ma ciascuno riceuerà la sua mercede secondo la sua propria fatica.

9 עַם אֱלָהָא גֵּיר פָּלְחִינַן וּפוּלְחָנָא דַּאלָהָא וּבְנְיָנָא דַּאלָהָא אַנְתּוּן אִנּוּן׃

Percioche noi siamo operari insieme con Dio: voi sete l'agricoltura di Dio, l'edifitio di Dio.

10 וַאַיךְ טַיְבוּתָא דַּאלָהָא דְּאֶתְיְהֶבַת לִי סָמֵת שֶׁתְאַסְתָּא אַיךְ אַרְדִּכְלָא חַכִּימָא אַחֲרִנָא הָוֵין עֲלַיְהָ בָּנֵא כָל נָשׁ הָוֵין יַחְזֵא אַיכַּנָּא בָּנֵא עֲלַיְהָ׃

Io secondo la gratia di Dio, che m'è stata data, come prudente architettore, ho posto il fondamento, & vnaltro v'edifica sopra: ma ciascun guardi come vi edifica sopra.

ג

4 כִּי אִם יֹאמַר אִישׁ אַךְ אֲנִי לְפַוְלוֹס וְאַחֵר אֲנִי לַאֲפּלוֹ הֲלֹא בְּנֵי הַבָּשָׂר אַתֶּם׃

Porque diziendo el vno. Yo cierto ſoy de Paulo: y el otro, yo di Apollos, no ſoys carnales?

5 כִּי מִי הוּא פַּוְלוֹס וּמִי אַפּלוֹ הֲלֹא מְשָׁרְתִים אֲשֶׁר בְּיָדֵיהֶם הֶאֱמַנְתֶּם וּלְכָל אִישׁ כְּמִדָּתוֹ אֲשֶׁר נָתַן לוֹ יְהֹוָה׃

Que pues es Paulo? y que es Apollos? Miniſtros por los quales aueys creydo: y cada vno conforme à loque el Sennor dió.

6 אֲנִי נָטַעְתִּי וַאֲפּלוֹ הִשְׁקָה כִּי אִם הָאֱלֹהִים הִפְרָה וְהִרְבָּה׃

Yo planté, Apollos regó: mas Dios ha dado el crecimiento.

7 וְכֵן אֵינֶנּוּ הַנֹּטֵעַ יֵשׁ מְאוּמָה וְאֵינֶנּוּ הַמַּשְׁקֶה כִּי אִם הָאֱלֹהִים הַמַּפְרֶה וּמַרְבֶּה׃

Anſique ni elque planta es algo, ni elque riega: ſino Dios, que dà el crecimiento.

8 וְהַנֹּטֵעַ וְהַמַּשְׁקֶה כְּאֶחָד אִישׁ אִישׁ אֶת־שְׂכָרוֹ יִקַּח כִּיגִיעַ כַּפָּיו׃

Empero elque planta y elque riega ſon vna miſma coſa; aunque cada vno recibira ſu ſalario conforme à ſu labor.

9 כִּי עוֹזְרֵי אֱלֹהִים אֲנַחְנוּ וְאַתֶּם כֶּרֶם שָׂדֶה וּבִנְיַן אֱלֹהִים׃

Porque noſotros coadjutores ſomos de Dios: y voſotros labrança de Dios ſoys, edificio de Dios ſoys.

10 כְּחֶנַּת אֱלֹהִים הַנִּתְּנָה לִי כְּמוֹ חָרָשׁ חָכָם שַׁתִּי אֶת־יְסוֹד וְאַחֵר יִבְנֶה עָלָיו אִישׁ אִישׁ יִרְאֶה אֵיךְ יִבְנֶה עָלָיו׃

Conforme à la gracia de Dios que me ha ſido dada, yo como ſabio maeſtro de obra, puſe el fundamento: mas otro proſsigue el edificio: empero cada vno vea como proſsigue el edificio.

γʹ.

4. Ὅταν γὰρ λέγῃ τὶς, ἐγὼ μέν εἰμι Παύλου· ἕτερος δὲ, ἐγὼ Ἀπολλῶ, οὐχὶ σαρκικοί ἐστε;

Car quand l'vn dit, De moi, ie ſuis de Paul, & l'autre, De moi, ie ſuis d'Apollos, n'eſtes-vous pas charnels?

5. Τίς οὖν ἐστι Παῦλος, τίς δὲ Ἀπολλῶς; ἀλλ' ἢ διάκονοι δι' ὧν ἐπιστεύσατε, καὶ ἑκάστῳ ὡς ὁ κύριος ἔδωκεν;

Qui eſt donc Paul, & qui eſt Apollos, ſinon miniſtres par leſquels vous auez creu, voire comme le Seigneur a donné à chacun?

6. Ἐγὼ ἐφύτευσα, Ἀπολλῶς ἐπότισεν, ἀλλ' ὁ θεὸς ηὔξανεν.

I'ai planté, Apollos a arrouſé: mais Dieu a donne l'accroiſſement.

7. Ὥστε οὔτε ὁ φυτεύων ἐστί τι, οὔτε ὁ ποτίζων, ἀλλ' ὁ αὐξάνων θεός.

Parquoi, ni celui qui plante n'eſt rien, ni celui qui arrouſe: mais Dieu qui donne l'accroiſſement.

8. Ὁ φυτεύων δὲ καὶ ὁ ποτίζων ἕν εἰσιν. ἕκαστος δὲ τὸν ἴδιον μισθὸν λήψεται κατὰ τὸν ἴδιον κόπον.

Or tant celui qui plante que celui qui arrouſe ſont vne meſme choſe, mais vn chacun receura ſon propre ſalaire ſelon ſon labeur.

9. Θεοῦ γάρ ἐσμεν συνεργοί· θεοῦ γεώργιον, θεοῦ οἰκοδομή ἐστε.

Car nous ſommes ouuriers auec Dieu: vous eſtes le labourage de Dieu, l'edifice de Dieu.

10. Κατὰ τὴν χάριν τοῦ θεοῦ τὴν δοθεῖσάν μοι, ὡς σοφὸς ἀρχιτέκτων θεμέλιον τέθεικα, ἄλλος δὲ ἐποικοδομεῖ. ἕκαστος δὲ βλεπέτω πῶς ἐποικοδομεῖ.

I'ai poſé ſelon la grace de Dieu qui m'a eſté donnee, le fondement, comme vn architecte bien expert: & vn autre edifie deſſus, mais qu'vn chacun regarde comment il edifie deſſus.

CAP. III.

4. Cùm enim quis dicat, Ego quidem ſum Pauli, alius autem, Ego Apollos: nónne homines eſtis?

For when one ſaith, I am Pauls, & another, I am Apollos, are ye not carnall?

5. Quid igitur eſt Apollo? quid verò Paulus? Miniſtri eius cui credidiſtis, & unicuiq; ſicut Dominus dedit.

Who is Paul then? and who is Apollos, but the miniſters by whome ye beleeued, & as the Lord gaue to euery man?

6. Ego plantavi, Apollo rigavit: ſed Deus incrementum dedit.

I haue planted, Apollos watred, but God gaue the encreaſe.

7. Itaque neque qui plantat eſt aliquid, neque qui rigat, ſed qui incrementum dat, Deus.

So then neither is he that planteth, any thing neither hee that watreth, but God that giueth the encreaſe.

8. Qui autem plantat & qui rigat, unum ſunt. Vnuſquiſq; autem propriam mercedem accipiet ſecundùm ſuum laborem.

And he that planteth, & he that watreth, are one, and euery man ſhall receiue his wages, according to his labour.

9. Dei enim ſumus adiutores, Dei agricultura eſtis, Dei ædificatio eſtis.

For we together are Gods labourers: ye are Gods huſbandry, and Gods building.

10. Secundùm gratiam Dei quæ dáta eſt mihi, ut ſapiens architectus fundamentum poſui: alius autem ſuperædificat. Vnuſquiſque autem videat quomodo ſuperædificet.

According to the grace of God giuen to me, as a ſkilfull maſter builder, I haue laid the foundation, and another buildeth thereon: but let euery man take heede how he buildeth vpon it.

Das III. Capitel.

4. Denn ſo einer ſaget, ich bin Pauliſch, der ander aber, ich bin Apolliſch, ſeyt jr denn nicht fleiſchlich?

Thi at ſiger den ene, Jeg er Pouels, Oc den anden, Jeg er Apollos, ere i icke da Kødelige?

5. Wer iſt nun Paulus? Wer iſt Apollo? Diener ſind ſie durch welche jhr ſeyt glaubig worden, vnd daſſelbige, wie der HErr einem jeglichen gegeben hat.

Huo er nu Paulus? Huo er Apollo? Tienere ere de, formedelſt huilcke i trode, oc det, lige ſom HERREN haffuer giffuet huer.

6. Jch habe gepflantzet, Apollo hat begoſſen, aber Gott hat das gedeyen gegeben.

Jeg plantede, Apollo vandede, Men Gud gaff vext.

7. So iſt nun weder der da pflantzet, noch der da begeuſſet, etwas, ſondern Gott der das gedeyen gibt.

Saa er nu huercken den noget ſom planter, icke heller ſom vander, Men Gud ſom giffuer vext.

8. Der aber pflantzet, vnd der begeuſſet, iſt einer wie der ander, Ein jeglicher aber wirdt ſeinen Lohn empfahen, nach ſeiner arbeit.

Oc den ſom planter, oc den ſom vander, ere den ene lige ſom den anden. Oc huer ſkal faa ſin Løn, effter ſit arbeyde.

9. Denn wir ſindt Gottes Mitarbeyter, Jhr aber ſeyt Gottes Ackerwerck, vnd Gottes Gebäu.

Thi wi ere Guds Methielpere, I ere Guds agergerning, oc Guds bygnin.

10. Jch von Gottes Gnaden, die mir gegeben iſt, hab den Grundt gelegt, als ein Weiſer Baumeiſter, ein ander bauet darauff. Ein jeglicher aber ſehe zu, wie er darauff baue.

Jeg lagde Grunduollen, ſom en viſſ Bygningsmand, aff Guds Naade, ſom mig er giffuen, En anden bygger der paa. Men huer ſee til, huorledis hand bygger der paa.

Kapitola III.

4. Neb ponkwádž některý z wás řijká: Já gſem zagiſté Pawlůw: Giný pak, yá gſem Apolluow: Zdali (to řjkně) těleſnij negſte?

Abowiem gdy niektory powieda, Ja ieſthem Páwlow, á drugi, Jam ieſt Apollow, a zaž cielesnymi nie ieſteście?

5. Protož kdo geſt Apollo? a kdo Pawel? Wſſak toliko Služebnijcy gſau ſkrze něž gſte wy vwěřili, yakž gednomu každému Bůh dal.

Czymże tedy ieſt Páwel? á czym ieſt Apollo? iedno ſludzy przez kthoreſcie vwierzyli, á iáko kázdemu Pan dal.

6. Ják gſem ſſtijpil, Apollo zalěwal, ale Bůh dal zroſt.

Jamci wſádził, Apollo polewal, ále Bog pomnożył.

7. Protož ani ten kdož ſſtěpuge geſt něco, ani ten kdož zalěwá, ale ten kterýž zroſt dáwá, Buoh.

A ták áni ten ktory ſádzi ieſt czym, áni ten ktory polewa, ále Bog ktory pomnaża.

8. Ten pak kdož ſſtěpuge, a ten kdož zalěwá, gſau ť gedno. A wſſak gedenkaždý wlaſtnij odplatu weżme, podlě ſwé práce.

A ten ktory ſádził, y ten co polewa, iedno ſa, á káždy ſwoie zapláthe weźmie wedlug pracey ſwoiey.

9. My zagiſté Božij pomocnijcy gſme, a wy Božij Rolé wzdělané, Božij ſlawenij gſte.

Abowiem ieſteſmy pomocniki Bożymi, rola Boża, y budowániem Bożym ieſteście.

10. Já, podlě miloſtj kteráž mi geſt dána, yako maudrý Stawitel základ gſem založil: Ale giný na něm ſtawij. Gedenkaždý pak wiz, kterak ſtawij.

Wedle łáſki Bożey ktora mi ieſt daná iáko madry budowniczy załozyłem grunt, á drugi ná nim buduie, á wſſákoż káżdy wiedz bacży iáko ná nim buduie.

ג

11 שֶׁתְאֶסְתָא גֵּיר אַחְרִתָא סְטַר מֶן הָדָא דְּסִימָא אֱנָשׁ לָא מֶשְׁכַּח לְמִסָּם דְּאִיתַיְהּ יֵשׁוּע מְשִׁיחָא׃

Perche niuno puo porre altro fondamento, oltra quel che s'è poſto, ilquale è IESV *Chriſto.*

12 וְאֶן אֱנָשׁ דֵּין בָּנֵא עַל הָדָא שֶׁתְאֶסְתָא דַּהְבָא אָו סֵאמָא אָו כֵּאפֵּא יַקִּירָתָא אָו קַיְסֵא אָו עַמִּירָא אָו חַבְתָּא׃

E ſe alcuno edifica ſopra queſto fondamento oro, argento, pietre pretioſe, legna, fieno, ſtoppia.

13 עֲבָדָא דְּכֻל נָשׁ מֶתְגְּלֵא יוֹמָא גֵּיר הוּ גָּלֵא לֵהּ מֶטּוּל דַּבְנוּרָא מֶתְגְּלֵא וַעְבָדֵהּ דְּכֻל נָשׁ אַיְכַנָא אִיתַוְהִי נוּרָא תֶּפַרְשִׁיוּהִי׃

L'opera di ciaſcun ſarà manifeſtata: percioche il giorno la ſcoprirà, concioſia ch'ella ſarà manifeſtata col fuoco: e qual ſia l'opera di ciaſcuno il fuoco ne farà la proua.

14 וַאְינָא דַּיָקְוֵא עֲבָדֵהּ הוּ דְּבְנָא אַגְרֵהּ נְקַבֵּל׃

Se l'opera d'alcuno ch'egli vi ha edificata ſopra, ſtarà ſalda: ne riceuerà la mercede.

15 וַאְינָא דַּעֲבָדֵהּ יֵאקַד נֶחְסַר הוּ דֵּין יֶשְׁתַּוְזַב הָכַנָא דֵּין אַיךְ דְּמֶן נוּרָא׃

Se l'opera d'alcuno s'abbruſciarà, n'hauerà il danno: nondimeno eſſo ſi ſaluarà, ma nondimeno coſi come per fuoco.

16 לָא יָדְעִין אַנְתּוּן דְּהַיְכְלֵהּ אַנְתּוּן דַּאלָהָא וְרוּחֵהּ דַּאלָהָא עָמְרָא בְּכוֹן׃

Non ſapete voi che voi ſete il tempio di Dio, e che lo Spirito di Dio habita in voi?

17 מַן דַּמְחַבֵּל הַיְכְלֵהּ דַּאלָהָא מְחַבֵּל לֵהּ אֱלָהָא הַיְכְלֵהּ גֵּיר דַּאלָהָא קַדִּישׁ הוּ דְּאַנְתּוּן אַנּוּן׃

Se alcuno profana il tempio di Dio, Iddio lo mandarà in perditione: percioche il tempio di Dio è ſanto, ilqual ſete voi.

ג

11 אַךְ יְסוֹד אַחֵר אִישׁ לֹא יוּכַל לְיַסֵּד עַל־הַיֻּסָּד אֲשֶׁר הוּא יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ׃

Porque nadie puede poner otro fundamento delque eſtá pueſto, el qual es Ieſus el Chriſto.

12 וְאִם אִישׁ יִבְנֶה עַל־הַיְסוֹד הַזֶּה אֶת זָהָב כֶּסֶף אֲבָנִים יְקָרוֹת עֵצִים דֶּשֶׁא קַשׁ׃

Y ſi alguno edificâre ſobre eſte fundamento oro, plata, piedras precioſas madera, heno, hojaraſca:

13 אִישׁ אִישׁ מַעֲשֵׂהוּ יֵרָאֶה כִּי־הַיּוֹם יְגַלֶּה כִּי־בָאֵשׁ יִגָּלֵהוּ וּמַעֲשֵׂה אִישׁ אִישׁ מַה הוּא יִבְחַן הָאֵשׁ׃

La obra de cada vno ſera manifeſtada: porque el dia la declarará: porque por el fuego ſera manifeſtada, y la obra de cada vno qual ſea, el fuego harà la prueua.

14 אִם מַעֲשֵׂה אִישׁ יָקוּם אֲשֶׁר בָּנָה עָלָיו יִקַּח אֶת־הַשָּׂכָר׃

Si la obra de alguno que proſsiguió el edificio, permaneciére, recibirà el ſalario.

15 וְאִם מַעֲשֵׂה אִישׁ יִשָּׂרֵף יֵעָנֵשׁ וְהוּא יִוָּשַׁע אַךְ כֵּן כְּמוֹ בָאֵשׁ׃

Mas ſi la obra de alguno fuere quemada, ſerá perdida: el empero ſerà ſaluo mas anſi como paſſado por fuego.

16 הֲלֹא יְדַעְתֶּם כִּי־הֵיכַל יְהֹוָה אַתֶּם וְכִי רוּחַ אֱלֹהִים שׁוֹכְנָה בָּכֶם׃

O no ſabeys que ſoys templo de Dios, y que el Eſpiritu de Dios mora en voſotros?

17 אִם אִישׁ אֶת־הֵיכַל יְהֹוָה מְנַבֵּל וּמַשְׁחִת מְנַבֵּל וּמְשַׁחֵת אוֹתוֹ הָאֱלֹהִים כִּי הֵיכַל יְהֹוָה קָדוֹשׁ הוּא אֲשֶׁר הוֹיִם אַתֶּם׃

Si alguno violâre el templo de Dios, Dios deſtruyrá âl tal. porque el templo de Dios, el qual ſoys voſotros, ſancto es.

γ'.

11. Θεμέλιον γὰρ ἄλλον οὐδεὶς δύναται θεῖναι παρὰ τὸν κείμενον, ὅς ἐστιν ἰησοῦς ὁ χριστός.

Car nul ne peut poſer autre fondement que celui qui eſt poſe, lequel eſt Ieſus Chriſt.

12. Εἰ δέ τις ἐποικοδομεῖ ἐπὶ τὸν θεμέλιον τοῦτον χρυσόν, ἄργυρον, λίθους τιμίους, ξύλα, χόρτον, καλάμην.

Que ſi quelcun edifie ſur ce fondement, or, argent, pierres precieuſes: bois, foin, chaume.

13. Ἑκάστου τὸ ἔργον φανερὸν γενήσεται. ἡ γὰρ ἡμέρα δηλώσει, ὅτι ἐν πυρὶ ἀποκαλύπτεται. καὶ ἑκάστου τὸ ἔργον ὁποῖόν ἐστι, τὸ πῦρ δοκιμάσει.

L'œuure d'vn chacun ſera manifeſtee: car le iour la declarera, d'autant qu'elle ſera manifeſtee par feu & le feu eſprouuera quelle ſera l'œuure d'vn chacun.

14. Εἴ τινος τὸ ἔργον μένει ὃ ἐπῳκοδόμησε, μισθὸν λήψεται.

Si l'œuure de quelcun qui aura edifié deſſus, demeure, il en receura ſalaire.

15. Εἴ τινος τὸ ἔργον κατακαήσεται, ζημιωθήσεται· αὐτὸς δὲ σωθήσεται, οὕτω δὲ, ὡς διὰ πυρός.

Si l'œuure de quelcun bruſle, il en ſera perte: mais il ſera ſauué quant à lui, toutesfois ainſi comme par feu.

16. Οὐκ οἴδατε ὅτι ναὸς θεοῦ ἐστε, καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ θεοῦ οἰκεῖ ἐν ὑμῖν;

Ne ſauez vous pas que vous eſtes le temple de Dieu, & que l'Eſprit de Dieu habite en vous.

17. Εἴ τις τὸν ναὸν τοῦ θεοῦ φθείρει, φθερεῖ τοῦτον ὁ θεός. ὁ γὰρ ναὸς τοῦ θεοῦ ἅγιός ἐστιν, οἵτινές ἐστε ὑμεῖς.

Si quelcun deſtruit le temple de Dieu, Dieu le deſtruira: car le temple de Dieu eſt ſainct, lequel vous eſtes,

CAP. III.

11. Fundamentum enim aliud nemo poteſt ponere, præter id quod poſitum eſt: quod eſt Chriſtus Ieſus.

For other foundation can no man lay/ then that which is laid / which is Jeſus Chriſt.

12. Si quis autem ſuperædificat ſuper fundamentum hoc, aurum, argentum, lapides pretioſos, ligna, fœnum, ſtipulam.

And if any man build on this foundation/ gold/ ſiluer/ precious ſtones/ tymber/hay/or ſtubble.

13 Vniuſcuiuſq; opus manifeſtum erit: Dies enim Domini declarabit, quia in igne revelabitur: & uniuſcuiuſq; opus quale ſit, ignis probabit.

Euery mans worke ſhalbe made manifeſt: for the day ſhall declare it/ becauſe it ſhalbe reueiled by the fyre: and the fire ſhall trie euery mans worke of what ſort it is.

14. Si cuius opus manſerit quod ſuperædificavit: mercedem accipiet.

If any mans worke/ that he hath builte vpon / abide / he ſhall receiue wages.

15. Si cuius opus arſerit, detrimentum patietur, ipſe autem ſalvus erit: ſic tamen quaſi per ignem.

If any mans worke burne/he ſhall loſe/ but he ſhall be ſafe himſelfe: neuertheles yet as it were by the fyre.

16. Neſcitis quia templum Dei eſtis: & Spiritus Dei habitat in vobis?

Know ye not that ye are the Temple of God/and that the Spirit of God dwelleth in you?

17. Si quis autem templum Dei violaverit, diſperdet illum Deus. Templum enim Dei ſanctum eſt: quod eſtis vos.

If any man deſtroy the Temple of God / him ſhall God deſtroy: for the Temple of God is holy/ which ye are.

Das III. Capitel.

11. Einen andern Grund kan zwar niemand legen auſſer dem / der gelegt iſt/welcher iſt Jeſus Chriſt.

Der kand ingen legge en anden Grunduol/ end den/ ſom lagt er/ ſom er Jheſus Chriſtus.

12. So aber jemand auff diſen Grund bauet / Gold / Silber Edelſtein / Holtz/ Heu / Stoppeln.

Oc der ſom nogen bygger paa denne Grunduol/ Guld / Sølff / Dyrebare ſtene / træ / hø / ſtraa.

13. So wirdt eines jeglichen Werck offenbar werden / der Tag wirds klar machen/ denn es wirdt durchs Feuer offenbar werden / vnd welcherley eines jeglichen Werck ſey / wirdt das Fewer beweren.

Da ſkal huers gerning bliffue obenbare/ Dagen ſkal gøre det klart / Thi det ſkal obenbaris formedelſt ild / oc ilden ſkal prøffue / huordan huer Mands gerninger.

14. Wird jemands Werck bleiben/ daß er darauff gebauet hat / ſo wirdt er Lohn empfahen.

Bliffuer nogen mands gerning/ ſom hand byggede der paa/ da ſkal hand faa Løn.

15. Wirdt aber jemands Werck verbrennen/ ſo wirdt er des ſchaden leiden/ er ſelbſt aber wirdt ſelig werden/ ſo doch / als durchs feuer.

Men bliffuer nogens Mands gerning opbrent/ da ſkal hand lide ſkaden / Oc hand ſkal ſelff bliffue ſalig dog ſaa / formedelſt ilden.

16. Wiſſet jr nicht/daß jhr Gottes Tempel ſeyt / vnd der Geiſt Gottes in euch wohnet?

Vide i icke / at i ere Guds Tempel/ oc Guds Aand boer i eder?

17. So jemand den Tempel Gottes verderbet/den wird Gott verderben. Denn der Tempel Gottes iſt heilig/ der jhr ſeyt.

Derſom nogen forderffuer Guds Tempel/ Den ſkal Gud forderffue. Thi Guds Tempel er helligt/ huilcket i ere.

Kapitola III.

11. Nebo Základu žádného nemuož giného položiti/ mimo ten kterýž geſt položen/ genž geſt Kryſtus Gežijſs.

Abowiem grunthu inego nikt nie może założyć/ oprocż tego co ieſt záłożon/ ktory ieſt Jezus Kryſtus.

12. Protož ſtawijli kdo na ten základ/ Zlato/ Sſtřijbro/ Kamenij drahé/ Dřijwij/ Seno/ Strniſſtě.

A ieſliby kto budowáł ná tym gruncie złotho/ śrebro/ kámienie drogie/ drwá/ śiáno/ śćiern.

13. Gednoho každého dijlo zgeweno bude: Den zagiſté PAně to wſſeckno okáže/ neb ſe w ohni zgewij: a gednohokaždého dijlo yaké bude/ oheň zprobuge.

Káżdego robotá iáwna będźie/ bodźień okaże/ gdyż przez ogień obiáwioná będźie/ á káżda robotá iáka ieſt/ ogień doświádczy.

14. Zůſtaneli čij dijlo / kteréž ſtawěl/ ten odplatu wezme:

Jeſli ktorego robotá zoſtánie ktora zbudował/ zapłatę weźmie.

15. Pakli čij dijlo ſhořij/ ten ſſkodu poneſe/ ale ſám ſpaſen bude/ale tak yako ſkrze oheň.

Jeſli ktorego robotá zgore/ ſzkodę popádnie/ á on będźie záchowan/ ále ták iáko przez ogień.

16. Zdaliž newijte/ že Chrám Božij gſte wy/ a že Duch Božij přebýwá w wás?

Azaż nie wiećie/ iż Kośćiołem Bożym ieſteśćie/ á Duch Boży mieſzka w wás?

17. Geſtliže kdo poſſkwrnij Chrám Božij zatratij ho Bůh/ nebo Chrám Božij Swatý geſt/ kterýž gſte wy.

A ieſli kto gwałći Kośćioł Boży/ tego ſtráći Bog/ ábowiem Kośćioł Boży świety ieſt ktorym ieſteśćie wy.

ג

18 אֱנָשׁ לָא נַטְעֵא נַפְשֵׁהּ מַן דְּסָבַר בְּכוֹן דְּחַכִּים הוּ בְּעָלְמָא הָנָא נֶהוֵא לֵהּ סַכְלָא דְּנֶהוֵא חַכִּימָא׃

Niuno s'inganni: ſe alcun fra voi penſa eſſer ſauio in queſto ſecolo, diuenti ſtolto, per eſſer ſauio.

19 חֶכְמְתָא גֵּיר דְּעָלְמָא הָנָא לֻלְוָתָא הִי לְוָת אֱלָהָא כְּתִיב הוּ גֵּיר דְּאָחֵד חַכִּימֵא בְּחָרְעוּתְהוֹן׃

Imperoche la ſapientia di queſto mondo, è ſtoltitia dinanzi à Dio: percioch' egli è ſcritto, Egli ſopraprende i ſauij ne la loro aſtutia.

20 וְתוּב מָרְיָא יָדַע מַחְשְׁבָתְהוֹן דְּחַכִּימֵא דַּסְרִיקָן אֶנֵּין׃

E piu Il Signor conoſce che i penſieri de ſauij ſon vani.

21 מֶטוּל הָנָא לָא אֱנָשׁ נֶשְׁתַּבְהַר בִּבְנַי נָשָׁא כֻּל מֶדֶם גֵּיר דִּילְכוֹן הוּ׃

Per laqual coſa niuno ſi glorij ne gli huomini perciochè tutte le coſe ſon voſtre.

22 אֶן פָּולוֹס וְאֶן אַפָּלוֹ וְאֶן כֵּאפָא וְאֶן עָלְמָא וְאֶן חַיֵּא וְאֶן מוֹתָא וְאֶן דְּקָיְמָן וְאֶן דַּעְתִידָן כֻּל מֶדֶם דִּילְכוֹן הוּ׃

O Paulo, ò Apollo, ò Ceſa, ò il mondo, ò la vita, ò la morte, ò le coſe preſenti, ò le future, tutte ſon voſtre.

23 וְאַנְתּוּן דִּמְשִׁיחָא וּמְשִׁיחָא דַּאלָהָא׃

E voi ſete di Chriſto, e Chriſto è di Dio.

ד

1 הָכַנָא הָוַין חָשְׁבִין לְכוֹן אַיךְ מְשַׁמְשָׁנֵא דִּמְשִׁיחָא וְרַבַּי בָּתֵּא דְּאָרָזוֹהִי ד דַּאלָהָא׃

Coſi ſtimi l'huomo di noi, come di miniſtri di Chriſto, e diſpenſatori de miſterij di Dio.

ג

18 אִישׁ לֹא יַפְתֶּה אֶת־נַפְשׁוֹ אִם אִישׁ יֵרָאֶה לִהְיוֹת חָכָם בֵּינֵיכֶם בָּעוֹלָם הַזֶּה יְהִי־כְסִיל אֲשֶׁר יְהִי־חָכָם׃

Nadie ſe enganne: ſi alguno entre voſotros parece ſer ſabio en eſte ſiglo, hagaſe loco, para ſer de veras ſabio.

19 כִּי־חָכְמַת הָעוֹלָם הַזֶּה נְבָלָה הִיא אֶת־הָאֱלֹהִים כִּי נִכְתַּב לֹכֵד חֲכָמִים בְּעָרְמָם׃

Porque la ſabiduria de eſte mundo locura es acerca de Dios: porque eſcripto eſtà, El que prende à los ſabios en la aſtucia de ellos.

20 וְעוֹד יְהוָה יוֹדֵעַ מַחְשְׁבוֹת אָדָם כִּי הֵמָּה הָבֶל׃

Y otra vez, El Sennor conoce los penſamientos de los ſabios, que ſon vanos.

21 לָכֵן אִישׁ לֹא יִתְהַלֵּל בָּאֲנָשִׁים כִּי־כָל־דְּבָרִים לָכֶם הוֹיִם׃

Anſique ninguno ſe glorie en los hombres: porque todo es vueſtro.

22 אִם פּוֹלוֹס וְאִם אַפֹּלוֹ וְאִם כֵּיפָה וְאִם הָעוֹלָם וְאִם חַיִּים וְאִם מָוֶת וְאִם הַקָּמִים לְפָנֵינוּ וְאִם הָעֲתִידִים כָּל־אֵלֶּה לָכֶם הֵמָּה׃

Sea Paulo, ſea Apollos, ſea Cephas, ſea el mundó, ſea la vida, ſea la muerte. Sea lo preſente ſea lo por venir, que todo es vueſtro:

23 וְאַתֶּם לַמָּשִׁיחַ וְהַמָּשִׁיחַ לֵאלֹהִים׃

Y voſotros, del Chriſto: y el Chriſto, de Dios.

ד

1 כָּכָה יַחְשֹׁב אוֹתָנוּ הָאָדָם כְּמוֹ מְשָׁרְתֵי הַמָּשִׁיחַ וּבַעֲלֵי־סוֹדוֹת הָאֱלֹהִים׃

Tengan nos los hombres por miniſtros del Chriſto, y diſpenſadores de los myſterios de Dios.

γʹ.

18. Μηδεὶς ἑαυτὸν ἐξαπατάτω. εἴ τις δοκεῖ σοφὸς εἶναι ἐν ὑμῖν, ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ, μωρὸς γενέσθω, ἵνα γένηται σοφός.

Que nul ne s'abuſe ſoi-meſme: ſi quelcun entre vous cuide eſtre ſage en ce monde, qu'il ſoit rendu fol, afin qu'il ſoit rendu ſage.

19. Ἡ γὰρ σοφία τοῦ κόσμου τούτου, μωρία παρὰ τῷ θεῷ ἐστι. γέγραπται γάρ, ὁ δρασσόμενος τοὺς σοφοὺς ἐν τῇ πανουργίᾳ αὐτῶν.

Car la ſageſſe de ce monde eſt folie deuant Dieu: d'autant qu'il eſt eſcrit, C'eſt lui qui ſurprend les ſages en leur ruſe.

20. Καὶ πάλιν, κύριος γινώσκει τοὺς διαλογισμοὺς τῶν σοφῶν, ὅτι εἰσὶ μάταιοι.

Et derechef, le Seigneur cognoiſt les diſcours des ſages, qu'ils ſont vains.

21. Ὥστε μηδεὶς καυχάσθω ἐν ἀνθρώποις· πάντα γὰρ ὑμῶν ἐστιν.

Parquoi que nul ne ſe glorifie ès hõmes: car toutes choſes ſont à vous.

22. Εἴτε παῦλος, εἴτε ἀπολλῶς, εἴτε κηφᾶς, εἴτε κόσμος, εἴτε ζωή, εἴτε θάνατος, εἴτε ἐνεστῶτα, εἴτε μέλλοντα· πάντα ὑμῶν ἐστιν.

Soit Paul, ſoit Appollos, ſoit Cephas, ſoit le monde, ſoit la mort, ſoit les choſes preſentes, ou les choſes à venir, toutes choſes ſont à vous.

23. Ὑμεῖς δὲ χριστοῦ, χριστὸς δὲ θεοῦ.

Et vous à Chriſt, & Chriſt a Dieu.

ΚΕΦΑΛ. δʹ.

Οὕτως ἡμᾶς λογιζέσθω ἄνθρωπος, ὡς ὑπηρέτας χριστοῦ καὶ οἰκονόμους μυστηρίων θεοῦ.

Que chacun nous tiene comme pour miniſtres de Chriſt, de diſpenſateurs des ſecrets de Dieu.

CAP. III.

18. Nemo ſe ſeducat: ſi quis videtur inter vos ſapiens eſſe in hoc ſeculo, ſtultus fiat ut ſit ſapiens.

Let no man deceiue him ſelfe. If any man among you ſeeme to bee wiſe in this worlde/ let him be a foole/ that he may bee wiſe.

19. Sapientia enim huius mũdi, ſtultitia eſt apud Deũ. Scriptum eſt enim: Comprehendam ſapiẽtes in aſtutia eorum.

For the wiſedome of this worlde is fooliſhneſſe with God: for it is written/ Hee catcheth the wiſe in their owne craftines.

20. Et iterum, Dominus novit cogitationes ſapientium quoniam vanæ ſunt.

And again/ The Lord knoweth that the thoughts of the wiſe be vaine.

21. Nemo itaque glorietur in hominibus. Omnia enim veſtra ſunt.

Therefore let no man reioyce in men: for all thinges are yours.

22. Sive Paulus, ſive Apollo, ſive Cephas, ſive mundus, ſive vita, ſive mors, ſive præſentia, ſive futura, omnia enim veſtra ſunt.

Whether it bee Paul/ or Apollos/ or Cephas/ or the worlde/ or liue/ or death: whether they bee thinges preſent/ or thinges to come/ euen all are yours.

23. Vos autẽ Chriſti: Chriſtus autem Dei.

And ye Chriſtes/ and Chriſt Gods.

CAP. IIII.

SIc nos æſtimet homo ut miniſtros Chriſti, & diſpenſatores myſteriorũ Dei.

Let a man ſo thinke of vs/ as of the miniſters of Chriſt/ and diſpoſers of the ſecrets of God.

Das III Capitel.

18. Niemand betriege ſich ſelbſt. Welcher ſich vnter euch düncket weiſe ſein/ der werde ein Narr in dieſer Welt/ daß er möge weiſe ſein.

Ingen beſuige ſig ſelff. Huo ſom lader ſig tycke iblant eder at vere viſſ/ hand bliffue en Daare i denne Verden/ at hand kand vere viſſ.

19. Denn dieſer Welt weißheit iſt thorheit bey Gott. Denn es ſtehet geſchrieben: Die Weiſen erhaſchet er in jhrer klugheit.

Thi at denne verdens Viſdom er Daarlighed hoſſ Gud. Thi det ſtaar ſcreffuit/ hand griber de Viſe i deris Klogſkaff.

20. Vnd abermal: der HERR weiß der Weiſen gedancken/ daß ſie eitel ſind.

Oc atter/ HERREN veed de viſis tancker at de ere forſengelige.

21. Darumb rühme ſich niemand eines Menſchen. Es iſt alles ewer.

Der faare ſkal ingen roſe ſig aff noget Menniſke. Alting hører eder til.

22. Es ſey Paulus oder Apollo/ es ſey Cephas oder die Welt/ es ſey das Leben oder der Todt/ es ſey das gegenwertige oder das zukünfftige/ alles iſts ewer.

Vere ſig Paulus eller Apollo/ vere ſig Cephas eller Verden/ vere ſig Liffuit eller Døden/ vere ſig det næruerendis eller det tilkommende/ altſammen hører det eder til.

23. Ihr aber ſeyt Chriſti/ Chriſtus aber iſt Gottes.

Oc i høre Chriſto til/ oc Chriſtus hører Gud til.

Das IIII. Capitel.

Dafür halte vns jederman/ nemlich/ für Chriſti Diener vnnd Haußhalter über Gottes Geheimniß.

HVer mand ſkal holde oſſ for Chriſti Tienere/ oc Husholdere offuer Guds hemmelige ting.

Kapitola III.

18. Zádný ſám ſebe neſwoď. Zdáli ſe kdo mezy wámi maudrý býti/ na tomto Swětě budiž bláznem/ aby byl včiněn maudrým.

Niech žaden ſámego ſiebie nie oſzukawa/ Jeſli kto zda ſie/ ſobie być madrym miedzy wámi na tym świecie/ niech ſie ſtánie glupim/ áby zoſtal madrym.

19. Maudroſt zagiſté Swěta tohoto/ blaznowſtwij geſt v Boha. Nebo takto pſáno geſt: Polapijm ná Maudré w chytroſti gegich.

Abowiem madroſć świát/ tego glupſtwem ieſt v Bogá/ bo nápiſano ieſt/ Podchwythawa medrcew chytrośćiich.

20. A opět: PAn zná myſſlenij Maudrých/ že gſau marná.

A záſie/ Pan zná iž myſli medrcow ſa prożne.

21. Protož žádný ſe nechlub lidmi: Nebo wſſecky wěcy waſſe gſau.

A ták niech ſie nie chlubi żaden w ludziach/ ábowiem wſzytki rzeczy ſa wáſze.

22. Buďto Pawel/ buďto Apollo/ buďto Petr/ buďto Swět/ buďto žiwot/ buďto Smrt/ buďto přijtomné wěcy buďto budaucý/ wſſecknyk wěcy waſſe gſau:

Choć Páwel/ choć Apollo/ choć Cefás/ choć świáth/ choć żywot/ choć śmierć/ choć teráżnieyſze rzeczy/ choć przyſzle/ wſzytki rzeczy wáſze ſa.

23. Ale wy Kryſtowy Kryſtus pak Božij.

A wy Kryſtuſowi/ á Kryſthus Boży.

Kapitola IIII.

TAk ſe o nás domnijway Člowěk/ yako o ſlužebnijch Kryſtowých/ a o Sſaffářijch taynných wěcý Božijch.

NIech człowiek thák o nas rozumie iáko o ſlugách Kryſtuſowych/ y ſzafárzoch táiemnic Bożych.

ד

2 הָרְכָא מֵכִיל מֶתְבְּעֵא בַּרְבַּי בָּתֵּא דְּאנָשׁ כַּד מְהַימַן נֶשְׁתְּכַח׃

Quanto al reſto poi, ne i diſpenſatori ſi ricerca che ciaſche duno ſia trouato fedele.

3 לִי דֵּין הָדָא בְּצִירוּתָא הִי לִי דְּמֶנְכּוֹן אֶתְתְּדִין אַו מִן כֻּל בַּר אנָשׁ אֶלָּא אַף לָא אֶנָא נַפְשִׁי דָּאֵן אֶנָא׃

Io quanto à me mi curo pochiſſimo d'eſſer giudicato da voi, ò da humano giorno: anzi ne anch'io giudico me ſteſſo.

4 לָא גֵּיר מֶדֶם בְּנַפְשִׁי חָשֵׁשׁ אֶנָא אֶלָּא לַו בְּהָדָא אֶזְדַּדַּקֶת דַּיָּנִי גֵּיר מָרְיָא הוּ׃

Imperoche la conſcientia non mi rimorde gia di coſa alcuna, ma non per queſto ſono io giuſtificato: anzi colui che mi giudica è il Signore.

5 מֶטוּל הָנָא לָא מִן קְדָם זַבְנָא תְּהוּון דָּיְנִין עַד־מָא דְּאָתֵא מָרְיָא הַו דְּמַנְהַר כַּסְיָתָה דַּחְשׁוּכָא וְגָלֵא מַחְשְׁבָתְהוּן דְּלֶבָּוָתָא וְהָידֵין נֶהְוֵא שׁוּבְחָא לְאנָשׁ אנָשׁ מִן אֱלָהָא׃

Per tanto non giudicate coſa veruna innanzi al tempo, fin che venga il Signore, ilqual metterà ancor in luce le coſe occulte de le tenebre, e manifeſtarà i conſiglij de cuori: & allor ciaſcuno hauerà la laude da Dio.

6 הָלֵין דֵּין אַחַי מֶטוּלָתְכוֹן הוּ סָמֵת עַל פַּרְצוּפַּי דִּילִי וְדַאפָּלוֹ דְּבָן תֵּאלְפוּן דְּלָא תֶתְרַעוּן יַתִּיר מִן מָא דַּכְתִיב וְאנָשׁ עַל חַבְרֵהּ לָא נֶתְתְּרִים מֶטוּל אנָשׁ׃

Queſte coſe, fratelli, io l'ho tirate per vn modo di parlare ſopra me & ſopra Apollo, per cagion voſtra: accioche impariate in noi à non ſentir ſopra quello che è ſcritto: à fin che l'vno non s'inſuperbiſca per l'altro contr'altrui.

7 מַנוּ גֵּיר בְּצָךְ אַו מָנָא אִית לָךְ דְּלָא נְסַבְתְּ וְאֵן נְסַבְתְּ לְמָנָא מֶשְׁתַּבְהַר אַנְתְּ אַיךְ הַו דְּלָא נְסַבְתְּ׃

Perche, chi ti diſtingue da gli altri? e che hai tu, che tu non l'habbi riceuuto? E ſe l'hai riceuuto, perche te ne glorij tu, come ſe tu non l'haueſſi riceuuto?

ד

2 וְהַנִּשְׁאָר אֲשֶׁר מְבֻקָּשׁ מִבַּעַל הַבַּיִת זֶה הוּא אֲשֶׁר אִישׁ אֱמוּנִים יִמָּצֵא׃

Reſta empero que ſe requiere en los diſpenſadores, que cada vno ſea hallado fiel.

3 וּבְעֵינַי קָטוֹן הוּא לְהִשָּׁפְטִי מִכֶּם אוֹ מִיּוֹם דִּין הָאָדָם אַךְ גַּם אֵינֶנִּי שׁוֹפֵט אֶת־נַפְשִׁי׃

Yo en muy poco tengo ſer juzgado de voſotros, o de qualquier humano fauor; antes ni aun yo me juzgo.

4 אַף כִּי־חַטָּאָה גַּם אַחַת לֹא יָדַעְתִּי עָלַי אַךְ בְּזֹאת לֹא נִצְדַּקְתִּי כִּי־הַשּׁוֹפְטֵנִי יְהוָה הוּא׃

Porque aunque de nada tengo mala conſciencia, no por eſſo ſoy juſtificado: mas el que me juzga el Sennor es.

5 עַל־כֵּן לֹא תִשְׁפְּטוּ לִפְנֵי הָעֵת עַד־אֲשֶׁר יָבוֹא הָאָדוֹן אֲשֶׁר יוֹצִיא לָאוֹר אֶת־מִסְתְּרֵי הַחֹשֶׁךְ וִיגַלֶּה עֲצוֹת לִבּוֹת וְאָז־תְּהִלָּה תִּהְיֶה לְאִישׁ אִישׁ מֵאֱלֹהִים׃

Anſique no juzgueys nada antes de tiempo haſta que venga el Sennor, el qual tambien aclarará lo occulto de las tinieblas, y manifeſtará los intentos de los coraçones: y entonces cada vno aurà de Dios la alabança.

6 וְאֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אַחַי בְּמָשָׁל מִשַּׁלְתִּי עַל־נַפְשִׁי וְעַל־אַפָּלוֹא בַּעֲבוּרְכֶם אֲשֶׁר תִּלְמְדוּ בָנוּ לֹא עַל־אֲשֶׁר נִכְתַּב לְחַכֵּם פֶּן־חַד עַל־אֶחָד תִּפָּחוּ בַּעֲבוּר הָאַחֵר׃

Eſto empero, Hermanos, he paſſado por exemplo en mi y en Apollos por amor de voſorros paraque en noſotros aprendays à no ſaber mas de loque eſtá eſcripto, hinchandohos por cauſa de otro el vno contra el otro.

7 כִּי־מִי מְפָרֵשׁ אוֹתְךָ וּמַה יֵשׁ לְךָ אֲשֶׁר לֹא לְקַחְתָּהּ וְאִם לְקַחְתָּ מַה־תִּתְהַלֵּל כְּמוֹ לֹא לְקַחְתָּהּ׃

Porque quien te juzga? ó que tienes que no ayas recebido? y ſi tambien tu lo recebiſte, de que te glorias como ſino vuieras recebido?

δ.

2. Ὃ δὲ λοιπὸν, ζητεῖται ἐν τοῖς οἰκονόμοις ἵνα πιστός τις εὑρεθῇ.

Mais au reſte, il eſt requis entre les diſpenſateurs que chacun ſoit trouué fidele.

3. Ἐμοὶ δὲ εἰς ἐλάχιστόν ἐστιν ἵνα ὑφ' ὑμῶν ἀνακριθῶ, ἢ ὑπὸ ἀνθρωπίνης ἡμέρας· ἀλλ' οὐδὲ ἐμαυτὸν ἀνακρίνω.

Quant à moi, il me chaut bien peu d'eſtre iugé de vous, ou de iugement d'homme: meſmes auſſi ie ne me iuge point moi-meſme.

4. Οὐδὲ γὰρ ἐμαυτῷ σύνοιδα, ἀλλ' οὐκ ἐν τούτῳ δεδικαίωμαι· ὁ δὲ ἀνακρίνων με, κύριός ἐστιν.

Car ie ne me ſen en rien coulpable: mais pour cela ne ſuis-ie pas iuſtifie: ains celui qui me iuge, c'eſt le Seigneur.

5. Ὥστε μὴ πρὸ καιροῦ τι κρίνετε, ἕως ἂν ἔλθῃ ὁ κύριος, ὃς καὶ φωτίσει τὰ κρυπτὰ τοῦ σκότους, καὶ φανερώσει τὰς βουλὰς τῶν καρδιῶν, καὶ τότε ὁ ἔπαινος γενήσεται ἑκάστῳ ἀπὸ τοῦ θεοῦ.

Parquoi ne iugez de rien deuant le temps iuſqu'à ce que le Seigneur viene, lequel auſſi mettra en lumiere les choſes cachees des tenebres, & manifeſtera les conſeils des cœurs: & alors à vn chacun ſera rendue ſa louange de Dieu.

6. Ταῦτα δὲ, ἀδελφοὶ, μετεσχημάτισα εἰς ἐμαυτὸν καὶ ἀπολλῶ δι' ὑμᾶς· ἵνα ἐν ἡμῖν μάθητε τὸ μὴ ὑπὲρ ὃ γέγραπται φρονεῖν· ἵνα μὴ εἷς ὑπὲρ τοῦ ἑνὸς φυσιοῦσθε κατὰ τοῦ ἑτέρου.

Or mes freres, i'ai tourné ces propos par vne façon de parler, ſur moi & ſur Apollos, à cauſe de vous: afin que vous appreniez en nous que perſonne ne preſume outre ce qui eſt eſcrit: à ce que l'vn pour l'autre ne s'enfle contre autrui.

7. Τίς γάρ σε διακρίνει; τί δὲ ἔχεις ὃ οὐκ ἔλαβες; εἰ δὲ καὶ ἔλαβες, τί καυχᾶσαι ὡς μὴ λαβών;

Car qui eſt-ce qui met difference entre toi & vn autre? & qu'eſt-ce que tu as, que tu ne l'ayes receu: & ſi tu l'as receu, pourquoi t'en glorifies tu comme ſi tu ne l'auois point receu?

CAP. IIII.

2. Hîc iam quæritur inter diſpenſatores ut fidelis quis inveniatur.

And as for the reſt/it is required of the diſpoſers /that euery man be found faithfull.

3. Mihi autem pro minimo eſt,ut à vobis iudicer, aut ab humano die: ſed neque me ipſum iudico.

As touching me / I paſſe very litle to be iudged of you / or of mans iudgement : no/ I iudge not mine owne ſelfe.

4. Nihil enim mihi conſcius ſum, ſed non in hoc iuſtificatus ſum: qui autem iudicat me, Dominus eſt.

For I knowe nothing by my ſelfe / yet am I not thereby iuſtified: but he that iudgeth me/is the Lord.

5. Itaque nolite ante tempus iudicare, quoadusque veniat Dominus, qui & illuminabit abſcōdita tenebrarum, & manifeſtabit conſilia cordium: & tunc laus erit unicuique à Deo.

Therefore iudge nothing before the time / vntill the Lord come / who will lighten thinges that are hid in darkeneſſe/and make the counſels of the hearts manifeſt: and then ſhall euery man haue prai e of God.

6. Hæc autem fratres tranſfiguravi in me & Apollo, propter vos: ut in nobis diſcatis, ne ſuprà quàm ſcriptum eſt, unus adverſus alterum inſletur pro alio.

Nowe theſe thinges/ brethren / I haue figuratiuely applied vnto mine owne ſelfe & Apollos / for your ſakes / that yee might learne by vs / that no man preſume aboue that which is written / that one ſwell not againſt another for any mans cauſe.

7. Quis enim te diſcernit? Quid autem habes quod nō accepiſti? Si autem accepiſti, quid gloriaris quaſi non acceperis?

For who ſeparateth thee? & what haſt thou/ that thou haſt not receiued? if thou haſt receiued it / why reioyceſt thou / as though thou haddeſt not receiued it?

Das IIII. Capitel.

2. Nun ſuchet man nicht mehr an den Haußhaltern / denn daß ſie treu erfunden werden.

Nu begærer mand icke mere aff Hußholdere end at de ſkulle findis tro.

3. Mir aber iſts ein geringes/ daß ich von euch gerichtet werde/ oder von einem Menſchlichen tage/ auch richte ich mich ſelbſt nicht.

Men mig er deten ringe ting/ at ieg dømis aff eder/ eller aff nogen Menniſkelig Dag / Jeg dømer mig oc icke ſelff.

4. Ich bin wol nichts mir bewußt/ aber darinnen bin ich nicht gerechtfertiget / der HERR aber iſts/der mich richtet.

Jeg veed mig icke ſkyldig i noget / Men der met er ieg icke retferdig / Thi HERREN er den ſom mig dømer.

5. Darumb richtet nicht vor der zeit / biß der HERR komme/ welcher auch wirdt ans Liecht bringen/ was im Finſtern verborgen iſt/ vnnd den Rath der Hertzen offenbaren/ als denn wirdt einem jeglichen von Gott lob widerfahren.

Der faare dømer icke faar tiden / før end HERREN kommer/ſom oc ſkal føre til liuſet/det ſom ſkiult er i mørcket / oc obenbare Hierternis raad / Oc da ſkal vederfaris Loff aff Gud.

6. Solches aber / lieben Brůder/ hab ich auff mich vnd Apollo gedeutet / vmb eurent willen/ daß jr an vns lernet / daß niemand hȯher von ſich halte / denn jetzt geſchrieben iſt / auff daß ſich nicht einer wider den andern vmb jemands willen auffblaſe.

Men dette / kære Brødre / vdtyde ieg om mig oc Apollo / for eders ſkyld / At i kunde lære aff oſſ / at ingen ſkal holde høyre aff ſig / end nu ſcreffuit er / Paa det den ene ſkal icke oplæſe ſig mod den anden for nogen mands ſkyld.

7. Denn wer hat dich fůrgezogen? Was haſt du aber daß du nicht empfangen haſt? So du es aber empfangen haſt / was růhmeſt du dich denn/ als der es nicht empfangen hette?

Thi huo haffuer draget dig frem? Oc huad haffuer du/ ſom du icke haffuer anammet? Oc der ſom du haffuer det anammet / hui roſer du dig da / ſom den der haffde det icke anammet?

Kapitola IIII.

2. Přitom ſe pak wyhledáwá toto/ aby někdo mezy Sſaffáři wěrný nalezen býti mohl.

A ná oſtátek tego potrzebá w ßáfárzoch/ áby káżdy był náleźion wiernym.

3. Ale v mne geſt to za naymenſſý / abych od wás byl ſauzen/ aneb od lidſkého ſaudu: nébrž aniž ſám ſebe ſaudjm.

Ale ia ſobie zá namnieyßa rzecż mam być rozſądzon od was/ ábo od ſądu ludzkiego/ y owßem ia ſam śiebie nie rozſądzam.

4. Ačkoli do ſebe nic zlého newjm/ a wſſak proto ſám ſebe za ſprawedliwého nemám. Nebo kdo mne ſaudij / PAN geſt.

Abowiem nie czuie ſie ni wczym winnym/ á wzdy nie przez to ieſtem vſprawiedliwion / ále Pan ći yeſt ktory mie rozſądza.

5. Protož neſuďte / nic před čaſem/ dokudž nepřijgde Pan/ kterýž oſwijtij ſkryté wěcy temnoſti/ a zgewij raddy ſrdcý: a tehdáž bude chwála gednomukaždému od Boha.

A tákże nie ſądźcie nic przed cżáſem/ áżby Pan przyßedł ktory oświeci ſkrythe ciemnośći/ y obiáwi rády ſerc/ á thedy chwálá/ káżdemu bedźie od Bogá.

6. Tyto wěcy w podobenſtwij wtáhl gſem na mne a na Apolla/ pro wás/ abyſſte ſe na nás naučili / aby nad to což pſáno geſt někdo o ſobě neſmayſſlel a proti druhému ſe nepozdwihowal / pro někoho giného.

A ty rzecży bráćia przez podobieńſtwo przyſtoſowałem ku ſobie ſámemu/ y ku Apollоſowi dlá wás / ábyśćie śie náucżyli z nas o ſobie nie rozumieć / nád to co ieſt nápiſáno / Iżbyśćie śie ieden zá drugim nie nádymáli przećiwko drugiemu.

7. Kdo zagiſte tebe rozeznáwá? A co máſs geſſtoby toho odginud newzal? Pakli gſy odginud wzal / y proč ſe chlubijſs yakoby uewzal?

Abowiem ktoż ćie rozſądza? a co też maß czegobyś nie wźiał? A ieſliś wźiał/ przecż śie chlubiß iákobyś nie wźiał?

ד

8 מֶן כַּדוּ סְבַעְתּוּן לְכוֹן וְעַתַּרְתּוּן וּבְלַעְדַין אַמְלֶכְתּוּן אֶשְׁתּוּף דֵּין א אַמְלֶכְתּוּן דְּאָף חְנַן נַמְלֶךְ עַמְּכוֹן׃

Voi ſete hormai ſatiati, voi ſete hormai arricchiti, voi hauete conſeguito il regno ſenza noi : e piaccia à Dio che voi habbiate conſeguito il regno, acciòche ancor noi regniamo inſieme con eſſo voi.

9 סָבַר אֲנָא דֵּין דְּלַן לִשְׁלִיחֵא אַחְרָיֵא הוּ סָמַן אֲלָהָא אֵיךְ דִּלְמוֹתָא דַּהְוַין תֵּאטְרוֹן לְעָלְמָא וְמַלְאָכֵא וְלַבְנַי נָשָׁא׃

Imperoche io penſo che Iddio ci habbia diſegnati noi, dico che ſiamo vltimi Apoſtoli come perſone deputate à la morte : conciosia che noi ſiamo fatti ſpettacolo al mondo, & à gli Angeli, & à gli huomini.

10 חְנַן שַׁטְיֵא מֶטוּל מְשִׁיחָא אַנְתּוּן דֵּין חַכִּימֵא בַּמְשִׁיחָא חְנַן כְּרִיהֵא וְאַנְתּוּן חַיְלְתָנֵא אַנְתּוּן מְשַׁתַּבְּחִין וְחְנַן מְצַטְעֲרִין׃

Noi ſiamo ſtolti per Chriſto, e voi prudenti in Chriſto: noi debili, e voi forti: voi honorati, e noi diſonorati.

11 עַדְמָא לְהָדָא שָׁעְתָא כָּפְנִינַן וְצָהֵינַן וְעַרְטְלָיֵינַן וּמֶתְקַפְּחִינַן וּבַית קְיָמָא לַית לַן׃

Inſin à queſt hora noi habbiamo e fame e ſete, e ſiamo ignudi, è riceuiamo de le guanciate, & andiam vagabondi.

12 וְלָאֵינַן כַּד פָּלְחִינַן ב בְּאִידַין מְצַעֲרִין לַן וּמְבָרְכִינַן רָדְפִין לַן וּמְסַיְבְּרִינַן׃

Et affatichiamoci lauorando con le proprie mani. Dicendoſi mal di noi, noi diciamo bene : eſſendo perſeguitati, ſopportiamo.

13 מְצַחִין לַן וּבָעֵינַן מִנְּהוֹן אֵיךְ נֶפְתָּא דְּעָלְמָא הְוַין וְכוּפְרָא דְּכֻל נָשׁ עַד לְהָשָׁא׃

Eſſendoci dette de l'ingiurie, preghiamo : noi ſiam fatti come le lordure del mondo, la raſchiatura di tutti, inſin ad hora.

ד

8 מְעַט שְׂבַעְתֶּם עַת עֲשַׁרְתֶּם מִבַּלְעָדֵינוּ מְלַכְתֶּם וּמִי יִתֵּן כִּי מְלַכְתֶּם אֲשֶׁר גַּם אֲנַחְנוּ נִמְלֹךְ עִמָּכֶם׃

Ya eſtays hartos : ya eſtays ricos : ſin nos reynays ya : y oxala reyneys paraque nos reynemos tambien juntamente con voſotros.

9 וּמַחְשָׁב אֲנִי כִּי שָׂמָנוּ אֱלֹהִים הַשְּׁלִיחִים אֲנַחְנוּ לָאַחֲרוֹנִים וְכִבְנֵי מָוֶת כִּי רַאֲוָה נִהְיֵינוּ לָעוֹלָם לַמַּלְאָכִים וְלָאֲנָשִׁים׃

Porque, à lo que pienſo. Dios nos ha moſtrado por los poſtreros de los Apoſtoles, como à ſentenciados à muerte : Porque ſomos hechos eſpectaculo àl mundo, y à los Angeles, y à los hombres.

10 אֲנַחְנוּ כְּסִילִים בַּעֲבוּר הַמָּשִׁיחַ וְאַתֶּם נְבוֹנִים בַּמָּשִׁיחַ אֲנַחְנוּ נַחְלִים וְאַתֶּם גִּבּוֹרִים אַתֶּם נִכְבָּדִים וַאֲנַחְנוּ נֶחֱרָפִים׃

Noſotros locos por amor del Chriſto, y voſotros prudentes en el Chriſto. noſotros flacos, y voſotros fuertes : voſotros nobles, y noſotros viles.

11 עַד הָעֵת הַזֹּאת רְעֵבִים גַּם צְמֵאִים נַפְשֵׁנוּ בָּנוּ תִּתְעַטֵּף עֲרוּמִים מֻכֵּי פָנִים נָעִים וְנָדִים׃

Haſta eſta hora hambreamos y tenemos ſed y eſtamos deſnudos, y ſomos heridos de peſcoçones, y andamos vagabundos.

12 וְיָגַעְנוּ לִפְעוֹל בְּיָדֵינוּ מְקֻלָּלִים נְבָרֵךְ נִרְדָּפִים נִתְאַפֵּק׃

Y trabajamos, obrando de nueſtras manos : ſomos maldichos, y bendezimos : padecemos perſecucion, y ſuffrimos :

13 מְנֹאָצִים נִתְחַנֵּן כְּמוֹ מַדְמֵנוֹת הָעוֹלָם הָיִינוּ סְחִי וּמָאוֹס כֻּלָּם כַּסּוּחָה בְּקֶרֶב חוּצוֹת עַד הַיּוֹם הַזֶּה׃

Somos blaſphemados, y rogamos, ſomos auidos como por la vaſſura deeſte mundo, immundicias de todos haſta aora.

δ.

8. Ἤδη κεκορεσμένοι ἐστέ, ἤδη ἐπλουτήσατε. χωρὶς ἡμῶν ἐβασιλεύσατε· καὶ ὄφελόν γε ἐβασιλεύσατε, ἵνα καὶ ἡμεῖς ὑμῖν συμβασιλεύσωμεν.

Vous eſtes deſia ſaoulés, vous eſtes deſia enrichis, vous eſtes faits rois ſans nous : à la miene volonté que vous regniſſiez, afin que nous auſſi regniſſions auec vous :

9. Δοκῶ γὰρ ὅτι ὁ θεὸς ἡμᾶς τοὺς ἀποστόλους ἐσχάτους ἀπέδειξεν ὡς ἐπιθανατίους· ὅτι θέατρον ἐγενήθημεν τῷ κόσμῳ καὶ ἀγγέλοις καὶ ἀνθρώποις.

Car ie penſe que Dieu nous a mis en monſtre, voire nous, qui ſommes les derniers Apoſtres, comme gens cõdamnés à mort, veu que nous ſommes rendus le ſpectacle du monde, & des Anges, & des hommes.

10 Ἡμεῖς μωροὶ διὰ Χριστόν, ὑμεῖς δὲ φρόνιμοι ἐν Χριστῷ· ἡμεῖς ἀσθενεῖς, ὑμεῖς δὲ ἰσχυροί· ὑμεῖς ἔνδοξοι, ἡμεῖς δὲ ἄτιμοι.

Nous ſommes fols pour l'amour de Chriſt, mais vous eſtes ſages en Chriſt : nous ſõmes debiles, & vous forts: vous eſtes honorables, & nous ſans honneur.

11. Ἄχρι τῆς ἄρτι ὥρας καὶ πεινῶμεν καὶ διψῶμεν καὶ γυμνητεύομεν καὶ κολαφιζόμεθα, καὶ ἀστατοῦμεν.

Iuſqu'à ceſte heure nous ſouffrons & faim, & ſoif, & ſõmes nuds, & ſommes buffetés, & ſommes vagabonds.

12. Καὶ κοπιῶμεν, ἐργαζόμενοι ταῖς ἰδίαις χερσί· λοιδορούμενοι εὐλογοῦμεν· διωκόμενοι ἀνεχόμεθα.

Et trauaillons œuurans de nos propres mains : on dit mal de nous, & nous beniſſons : nous ſommes perſecutés, & nous l'endurons :

13. Βλασφημούμενοι παρακαλοῦμεν· ὡς περικαθάρματα τοῦ κόσμου ἐγενήθημεν, πάντων περίψημα ἕως ἄρτι.

Nous ſommes blaſmés, & nous prions : nous ſommes faits comme les balliures du monde, & comme la raclure de tous, iuſqu'à maintenant.

CAP. IIII.

8. Iam ſaturati eſtis, iam divites facti eſtis: ſine nobis regnatis, & utinam regnetis, ut & nos vobiſcum regnemus.

Nowe ye are full: now ye are made rich: ye reigne as Kinges without vs/& would to God yee did reigne/that wee alſo might reigne with you.

9. Puto enim quòd Deus nos Apoſtolos noviſſimos oſtendit, tanquam morti deſtinatos: quia ſpectaculum facti ſumus mundo, & angelis & hominibus.

For I thinke that God hath ſet forth vs the laſt Apoſtles / as men appointed to death: for we are made a gaſing ſtock vnto the worlde / and to the Angels/and to men.

10. Nos ſtulti propter Chriſtum: vos autem prudentes in Chriſto: nos infirmi: vos autem fortes, vos nobiles: nos autem ignobiles.

Wee are fooles for Chriſtes ſake / and yee are wiſe in Chriſt: we are weake / and ye ſtrong: ye are honourable / and wee are deſpiſed.

11. Vſque in hanc horam & eſurimus, & ſitimus, & nudi ſumus, & colaphis cædimur, & inſtabiles ſumus.

Vnto this houre wee both hunger/ and thirſt/and are nacked/and are buffeted / and haue no certaine dwelling place.

12. Et laboramus operantes manibus noſtris, maledicimur: & benedicimus, perſecutionem patimur: & ſuſtinemus.

And labour working with our owne handes: we are reuiled / and yet we bleſſe: we are perſecuted / and ſuffer it.

13. Blaſphemamur: & obſecramus, tanquam purgamenta huius mundi facti ſumus, omnium peripſêma uſque adhuc,

We are euill ſpoken of/and we pray: we are made as the filth of the worlde / the offſcowring of all things / vnto this time.

Das IIII. Capitel.

8. Ihr ſeyt ſchon ſatt worden / jr ſeyt ſchon reich worden / jhr herrſchet ohn vns / vnd wolte Gott jhr herrſchetet / auff daß auch wir mit euch herrſchen möchten.

I ere allerede bleffne Mætte / I ere allerede bleffne Rige / I regere vden oſſ / oc Gud giffue at i regerede / Paa det at wi maatte oc regere met eder.

9. Ich halte aber / Gott habe vns Apoſtel für die allergeringſten, dargeſtellet / als dem tode übergeben. Deñ wir ſind ein Schawſpil worden der Welt / vnnd den Engeln / vnnd den Menſchen.

Oc ieg acter / / at Gud haffuer giort oſſ Apoſtler til de allerringeſte / ſom offuergiffue til Døden. Thi wi ere bleffne it Vidunder faar Verden / oc faar Englene / oc faar Menniſken.

10. Wir ſind Narren vmb Chriſti willen / jhr aber ſeydt klug in Chriſto. Wir ſchwach / jhr aber ſtarck / jr herrlich / wir aber verachtet.

Wi ere Daarer for Chriſti ſkyld / Men i ere kloge i Chriſto. Wi ſkrøbelige / Men i ſtercke. I herlige / Men wi foractede.

11. Biß auff diſe Stunde leiden wir hunger vnd durſt / vnd ſind nacket / vnd werden geſchlagen / vnnd haben keine gewiſſe ſtette.

Wi lide hunger oc tørſt indtil denne ſtund / oc ere nøgne / oc bliffue ſlagne / oc haffue ingen vis Sted.

12. Vnd arbeiten vnnd wircken mit vnſern eigen händen. Man ſchilt vns / ſo ſegnen wir / man verfolget vns / ſo dulden wirs.

Oc wi arbeyde oc gøre met egne Hender. Mand taler oſſ ilde til / ſaa velſigne wi / Mand forfølger oſſ / ſaa lide wi det.

13. Man läſtert vns / ſo flehen wir / Wir ſind ſtets als ein Fluch der Welt / vnd ein Fegopffer aller Leute.

Mand beſpaatter oſſ / ſaa formane wi / Wi ere ſtedze ſom Verdens Forbandelſe / oc it affſkum faar alle Folck.

Kapitola IIII.

8. Giž wy naſyceni / giž bohatij včiněni gſte: bez nás kralugete / a dayž waam to Buoh / abyſſte kralowali / abychom y my také ſpolu s wámi kralowali.

Iużeſcie náſyceni / iuż vbogáceni / y oprocz nas doſtáliſcie Kroleſtwá / á day to Boże ábyſcie doſtháli Kroleſtwa / żebyſmy ſpolecznie z wámi krolowáli.

9 Mám zagiſté za to / že nás Buoh / kteřijž gſme Apoſtolé poſlednij / okázal / yakožto ſmrti oddané. Nebo gſme diwadlo včiněni tomuto Swětu y Angeluom / y Lidem.

Bo mniemam iż Bog nas oſthátnie Apoſtoly naznáczył tako by na ſmierć ſkazáne / ábowiem ſtáliſmy ſie ná podziw świátu / Aniolom / y ludziam.

10. My blázni pro Kryſta: ale wy maudřij ſkrze Kryſta. My mdlij / wy pak ſylnij. Wy wzáctnij / ale my opowrženij.

My głupi dla Kryſtuſá / á wy mądrzy w Kryſtuſie / my mdli / á wy mocni / wy zacnymi / á my bez vczćiwoſci.

11. Až do tohoto čaſu / y lačnijme / y žijžnijme / y nahotu trpijme / políčkowáni bywáme / a nemagijce giſtého ſwého obydlij.

Aż do tey godźiny łáknięmy y prágniemy / y nádzy ieſteſmy / y policzkowáni bywamy / y tułamy ſie.

12. A pracugeme dělagijce rukama wlaſtnijma: Kteřij zlořečij nám / my gim dobrořečijme: protiwenſtwij trpijce mijle ſnáſſýme:

Y prácuiemy robiác właſnymi rękomá gdy o nas źle mowią / dobrorzeczymy / gdy nas przeſláduią / cierpiemy.

13. Když ſe nám rauhagij / my ſe za ně modlijme. Jako ſmeti tohoto Swěta včiněni gſme / a yako něyaký ohryzek mezy wſſemi až do tohoto dne.

Gdy bywamy oſławieni / modlimy ſie / ſtaliſmy ſie śmiećiámi świátá / y táko ſtrużyny wßytkich áż do tąd.

ד

14 לָא הֲוָא אַיְךְ דַּאבְהֶתְכוּן כָּתֵב אֶנָא הָלֵין אֶלָּא אַיְךְ לַבְנַיָּא חַבִּיבֵא מַרְתֵּא אֶנָא :

Io non iſcriuo gia queſte coſe per iſuergognarus : ma vi ammoniſco come miei diletti figliuoli.

15 אִין גֵּיר רִבּוֹ תָּרְבָא נֶהְווֹן לְכוּן בַּמְשִׁיחָא אֶלָּא לָא סַגִּיאֵא אֲבָהֵא בְּיֵשׁוּעַ גֵּיר מְשִׁיחָא אֶנָא הוּ אוֹלֶדְתְּכוּן בְּסַבְרְתָא :

Imperoche ſe ben voi haueſte dieci milia pedagoghi in Chriſto, nondimeno voi non hauete molti padri : percioche io v'ho generati in Chriſto IESV, per l'Euangelio.

16 בָּעֵא אֶנָא הָכִיל מֶנְּכוּן דְּבִי תֶּתְדַּמּוּן :

Io vi prego dunque che voi ſiate miei imitatori.

17 מֶטוּל הָנָא שַׁדְּרֵת לְוָתְכוּן לְטִימָתָאוֹס דְּאִיתַוְהִי בְּרִי חַבִּיבָא וּמְהַימְנָא בְּמָרְיָא דְּהוּ נְעַהְדְּכוּן אוּרְחָתִי דְּבַמְשִׁיחָא אַיְךְ מָא דְּמַלֵּף אֶנָא בְּכֻלְּהֵין ע עִדָּתָא :

Per queſta cagione ho mandato à voi Timoteo, ilquale è mio cariſſimo figliuolo, e fedele nel Signore, che vi ridurrà in memoria le mie vie in Chriſto : come io inſegno per tutto in ogni Chieſa.

18 אַיְךְ הִו דְּלָא אָתֵא אֶנָא לְוָתְכוּן אֶתְחַתְּרוּ אֲנָשָׁא מֶנְּכוּן :

Alcuni ſi ſono gonfiati, come ſe io non doueſſi venire à voi.

19 אֶלָּא אִן מָרְיָא צָבֵא בַּעְגַל אָתֵא אֶנָא לְוָתְכוּן וָאֶדַּע לָא מֶלַּתְהוֹן דְּהָנוּן דַּמְרִימִין נַפְשְׁהוֹן אֶלָּא חַיְלְהוֹן :

Ma io verrò ben toſto à voi, ſe il Signor vorrà : e conoſcerò, non gia il parlar di coloro che ſi ſono gonfiati, ma la virtù.

20 מַלְכוּתֵהּ גֵּיר דַּאלָהָא לָא הֲוָת בְּמֶלְּתָא אֶלָּא בְּחַיְלָא :

Percioche il regno di Dio non conſiſte nel parlare, ma ne la virtù de lo Spirito.

ד

14 לֹא לְהַכְלִים אֶתְכֶם כּוֹתֵב אֲנִי זֹאת כִּי־אִם כְּבָנַי יְדִידַי מְיַסֵּר וּמֵבִין אָנֹכִי :

No eſcriuo eſto para auergonçarhos : mas amoneſtohos como à mis hijos amados.

15 כִּי אִם יֵשׁ לָכֶם רִבְבוֹת הַמְלַמְּדִים בַּמָּשִׁיחַ אַךְ לֹא יִהְיוּ אָבוֹת כִּי־בְיֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ בַּבְּשׂוֹרָה הוֹלַדְתִּי אֶתְכֶם :

Porque aunque tengays diez mil ayos en el Chriſto, no tendreys muchos padres : que en el Chriſto Ieſus yo hos engendré por el Euangelio.

16 לָכֵן שֹׁאֵל אֲנִי מִמֶּכֶם תִּדַּמּוּ לִי :

Portanto ruegohos que me ymiteys.

17 וּבַעֲבוּר כֵּן שָׁלַחְתִּי אֲלֵיכֶם אֶת־טִימוֹטָאוֹס אֲשֶׁר הוּא בְּנִי אֲהוּבִי וְנֶאֱמָן בַּיהוָה אֲשֶׁר יְסַפֵּר לָכֶם אֶת־דְּרָכַי אֲשֶׁר בַּמָּשִׁיחַ כְּמוֹנִי תָּמִיד בְּכָל־הָעֵדָה מְלַמֵּד :

Por loqual hos embie à Timotheo, que es mi hijo amado, y fiel en el Sennor, el qual hos amoneſtará de mis caminos quales ſean enel Chriſto, de la manera que enſenno en todas partes, en todas las Igleſias.

18 כְּמוֹהֶם כִּי־בוֹא לֹא בָאתִי אֲלֵיכֶם יִפָּחוּ אֲנָשִׁים מֵהֵמָּה :

Mas como ſi nunca vuieſſe, yo de venir à voſotros, anſi andan hinchados algunos.

19 אַךְ אָבוֹא בִּמְהֵרָה אֲלֵיכֶם אִם יִרְצֶה יְהוָה וְאֵדְעָה לֹא אֶת־דִּבְרֵי הַנְּפוּחִים בְּנַפְשָׁם כִּי־אִם אֶת־הַגְּבוּרָה :

Empero vendré preſto à voſotros, ſi el Sennor quiſiere : y entenderé, no las palabras de eſtos que anſi andan hinchados, ſino la virtud.

20 כִּי־לֹא בַעֲלִילַת הַדְּבָרִים מַלְכוּת אֱלֹהִים תָּקוּם כִּי־אִם בִּגְבוּרָה :

Porque no eſta el Reyno de Dios en palabras ſino en virtud.

δ.

14. Οὐκ ἐντρέπων ὑμᾶς γράφω ταῦτα, ἀλλ' ὡς τέκνα μου ἀγαπητὰ νουθετῶ.

Ie n'eſcri point ces choſes pour vous faire honte : mais ie vous admonneſte comme mes chers enfans.

15. Ἐὰν γὰρ μυρίους παιδαγωγοὺς ἔχητε ἐν χριστῷ, ἀλλ' οὐ πολλοὺς πατέρας· ἐν γὰρ χριστῷ ἰησοῦ διὰ τοῦ εὐαγγελίου ἐγὼ ὑμᾶς ἐγέννησα.

Car quand vous auriez dix mille pedagogues en Chriſt : ne antmoins vous n'auez pas pluſieurs peres, car c'eſt moi qui vous ai engendré en Ieſus Chriſt par l'Euangile.

16. Παρακαλῶ οὖν ὑμᾶς, μιμηταί μου γίνεσθε.

Ie vous prie donc que vous ſoyez mes imitateurs.

17. Διὰ τοῦτο ἔπεμψα ὑμῖν τιμόθεον, ὅς ἐστι τέκνον μου ἀγαπητὸν καὶ πιστὸν ἐν κυρίῳ, ὃς ὑμᾶς ἀναμνήσει τὰς ὁδούς μου τὰς ἐν χριστῷ, καθὼς πανταχοῦ ἐν πάσῃ ἐκκλησίᾳ διδάσκω.

Pour ceſte cauſe vous-ai ie enuoyé Timothee, qui eſt mon fils bien aimé & fidele en noſtre Seigneur : lequel vous ramenteura mes voyes en Chriſt, comme i'enſeigne par tout en chacune Egliſe.

18. Ὡς μὴ ἐρχομένου δέ μου πρὸς ὑμᾶς, ἐφυσιώθησάν τινες·

Or ſe ſont enflés quelques vns, cõme ſi ie ne deuoye point venir vers vous.

19. Ἐλεύσομαι δὲ ταχέως πρὸς ὑμᾶς, ἐὰν ὁ κύριος θελήσῃ, καὶ γνώσομαι οὐ τὸν λόγον τῶν πεφυσιωμένων, ἀλλὰ τὴν δύναμιν.

Mais ie viendrai bien toſt vers vous, ſi le Seigneur le veut : & cognoiſtrai nõ point la parole de ceux qui ſe ſont enflés, mais la vertu.

20. Οὐ γὰρ ἐν λόγῳ ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ, ἀλλ' ἐν δυνάμει.

Car le royaume de Dieu ne giſt point en parole, mais en vertu.

CAP. IIII.

14. Non ut cõfundam vos, hæc ſcribo:ſed ut filios meos chariſſimos moneo.

I write not theſe thinges to ſhame you/ but as my beloued children I admoniſhe you.

15. Nam ſi decem millia pædagogorum habeatis in Chriſto Ieſu,ſed non multos patres. Nam in Chriſto Ieſu, per Evangelium ego vos genui.

For though yee haue ten thouſand inſtructours in Chriſt / yet haue ye not manie fathers: for in Chriſt Jeſus J haue begotten you through the Goſpell.

16. Rogo ergo vos, imitatores mei eſtote (*ſicut & ego Chriſti.*)

Wherefore/ J pray you/ be yee followers of me.

17. Ideo miſi ad vos Timotheum, qui eſt filius meus chariſſimus & fidelis in Domino: qui vos commonefaciet vias meas quæ ſunt in Chriſto Ieſu, ſicut ubique in omni Eccleſia doceo.

For this cauſe haue J ſent vnto you Timotheus / which is my beloued ſonne/ and faythfull in the Lorde / which ſhall put you in remembrance of my wayes in Chriſt as J teache euery where in euery Church.

18. Tanquam non venturus ſim ad vos, ſic inflati ſunt quidam.

Some are puffed vp as though J would not come to you.

19. Veniam autem ad vos citò, ſi Dominus voluerit: & cognoſcam non ſermonem eorum qui inflati ſunt, ſed virtutem.

But J will come to you ſhortly/ if the Lorde will/ and will knowe/ not the ſpeach of them which are puffed vp/ but the power.

20. Non enim in ſermone eſt regnum Dei: ſed in virtute.

For the kingdome of God is not in word, but in power.

Das IIII. Capitel.

14. Nicht ſchreibe ich ſolches/ daß ich euch beſchăme/ ſondern ich vermahne euch/ als meine liebe Kinder.

Dette ſcriffuer ieg icke / at ieg vil beſkemme eder/ Men ieg formaner eder / ſom mine kære Børn.

15. Denn ob jhr gleich zehen tauſend Zuchtmeiſter hettet in Chriſto/ ſo habt jhr doch nicht vil Văter/ denn ich habe euch gezeuget in Chriſto Jeſu durchs Evangelium.

Fordi at haffde i end thi tuſinde Tuctemeſtere i Chriſto / Saa haffue i dog icke mange Fedre/ Thi ieg fødde eder i Chriſto Jheſu / formedelſt Euangelium.

16. Darumb ermane ich euch / ſeyt meine Nachfolger.

Der faare formaner ieg eder / verer mine Efterfølgere.

17. Auß derſelbigen vrſache hab ich Timotheum zu euch geſandt / welcher iſt mein lieber vnd getrewer Sohn in dem HERREN / daß er euch erinnere meiner wege/ die da in Chriſto ſind/ Gleich wie ich an allen enden / in allen Gemeinen lehre.

For denne ſamme ſag ſende ieg Timotheum til eder / ſom er min elſkelige oc trofaſte Søn i HERREN/ at hand ſkal paa minde eder om mine Veye/ ſom ere i Chriſto / Lige ſom ieg lærer alleuegne / i huer Menighed.

18. Es blehen ſich etliche auff / als wůrde ich nicht zu euch kommen.

Der opblæſe ſig nogle / lige ſom ieg ſkulde icke komme til eder.

19. Jch wil aber gar kůrtzlich zu euch kommen/ ſo der HERR wil / vnd erlernen / nicht die wort der auffgeblaſenen/ ſondern die Krafft.

Men ieg vil meget ſnarlige komme til eder / om HERREN vil/ oc forfare / icke de opblæſdis ord/ men krafften.

20. Denn das Reich Gottes ſtehet nicht in worten/ ſondern in krafft.

Thi Guds Rige ſtaar icke i ord / men i krafften.

Kapitola IIII.

14. Neproto toto pijſſy abych wás zahanbil/ ale yako ſyny mé naymilegſſý napominám:

Nie piſzę wam thych rzeczy ábych was záwſtydził/ ále nápominam iáko ſyny moie miłe.

15. Neb byſſte pak deſet Tiſýcůw Pěſtaunůw měli w Kryſtu / wſſak proto nemnoho máte Otcůw. Poněwádž w Kryſtu Gežijſſy ſkrze Ewangelium yá gſem wás zplodil.

Abowiem chociażbyśćie mieli dźieśięć thyśięcy miſtrzow w Kryſtuśie/ wszákże nie wiele oycow maćie/ bomći ia was w Kryſthuśie Jezuśie przez Ewánielią vrodził.

16. A protož (Bratřij) napomjnám wás / abyſſte byli náſledowníjcy mogi (yako y yá gſem Kryſtuow.)

Przetho was proszę bądźćie náſládowcámi moimi.

17. Pro tu přijčinu poſlal gſem k wám Tymothea/ kterýžto geſt Syn muog naymilegſſý a wěrný w Pánu Bohu / kterýž wám připomijnati bude Včenij mé/ kteréž geſt w Kryſtu Gežijſſy/ yakž wſſudy w každé Cyrkwi včijm.

Dla tegomći wam poſłał Tymotheuszá / kthory ieſt ſyn moy miły y wierny w Pánie / kthory wam przywiedźie ná pámięc drogi moie w Kryſtuśie / iáko w káżdym kośćiele vczę.

18. Rowně yakobych neměl k wám přigijti / tak ſe pyſſně pozdwihli někteřij.

Ale iákobych ia nie miał przyydź do was nádęli śię niektorzy.

19. Ale přijgdu k wám brzo/ budeli PAN ráčiti: a poznám/ ne řeč těch kteřijž gſau pyſſnij a zpurnij / ale moc.

Lecz rychło przyydę do was / ieſli Pan bedźie raczył / y poznám nie powieść tych to nádętych / ále moc (duchowná.)

20. Nebť nezáležij Králowſtwij Božij w řeči / ale w mocy.

Abowiem nie w mowie należy krolestwo Boże / ale w mocy (duchá)

ד

21 אֵיכַנָא צָבֵין אַנְתּוּן בְּחוּטְרָא אֶתֵא לְוָתְכוּן אַו בְּחוּבָּא וּבְרוּחָא מ מַכִּיכָּתָא׃

Che volete voi? ch'io venghi à voi con la verga, ò con la charita, e ſpirito di manſuetudine?

ה

1 סַכָּא מֶשְׁתַּמְעָא בֵּינָתְכוּן זָנְיוּתָא וְהָאיךְ הָדָא זָנְיוּתָא אַיְדָא דְּאָף לָא בֵּית חַנְפֵא מֶשְׁתַּמְהָא עַד־מָא דְּנֶסַב בְּרָא אַנְתַּת אַבוּהִי׃

Al tutto s'ode eſſer fra voi de la fornicatione: e tal fornicatione che ne pur fra i Gentili ſi nomina: cioè che alcun ſi tenga la moglie di ſuo padre.

2 וְאַנְתּוּן חֲתִירִין אַנְתּוּן וְלָא דֵין יַתִּירָאִית יְתֶבְתּוּן בְּאֶבְלָא דְּנֶשְׁתְּקֵל מֶן בֵּינָתְכוּן הָו מַן דְּהָנָא סוּעְרָנָא סְעַר׃

E voi ſete gonfiati, e non piu toſto hauete pianto, accioche fuſſe tolto via del mezo di voi, colui che ha fatto queſto male.

3 אֶנָא גֵּיר כַּד רַחִיק אֶנָא מֶנְכוּן בְּבֶסַר וְקַרִיב אֶנָא לְכוּן בְּרוּחַ מֶן כַּדוּ דָּנֶת אַיךְ קַרִיבָא לְהָו מַן דְּהָדָא סְעַר׃

Io certo, come aſſente col corpo, ma preſente con lo ſpirito, ho gia giudicato come preſente, che colui ch'ha fatto queſto male.

4 דְּבַשְׁמֵהּ דְּמָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא תֶּתְכַּנְשׁוּן כֻּלְּכוּן וְאֶנָא עַמְּכוּן בְּרוּחַ עַם חַילֵהּ דְּמָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא׃

Congregati inſieme, voi & lo ſpirito mio nel Nome del noſtro Signor IESV Chriſto, con la poteſtà del noſtro Signor IESV Chriſto.

5 וְתַשְׁלְמוּנָיְהִי לְהָנָא לְסָטָנָא לַאבְדָנָא דְּפַגְרֵהּ דִּבְרוּחַ יִחֵא בְּיַוְמֵהּ דְּמָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא׃

Coſi fatto huomo dico ſia dato à ſatana in diſtruttion de la carne, accioche lo ſpirito ſia ſaluo nel giorno del Signor IESV (Chriſto.)

ד

21 מָה חֲפַצְתֶּם הֲבַשֵּׁבֶט אָבוֹא אֲלֵיכֶם אוֹ־בְאַהֲבָה וּבְרוּחַ עֲנָוָה׃

Que quereys? vendré à voſotros con vara, o con charidad y con Eſpiritu de manſedumbre?

ה

1 בְּכָלִיל נִשְׁמְעָה בָכֶם תַּזְנוּת וְכָזֹאת תַּזְנוּת אֲשֶׁר אֵינֶנָּה בַגּוֹיִם בְּשֵׁם נִקְבָה כֵּן כִּי־אִישׁ לָקַח אֶת־אֵשֶׁת אָבִיו׃

Decierto ſe oye entre voſotros fornicacion y tal fornicacion qual ni aun (ſe nombra) entre las Gentes: tanto que alguno tenga la muger de ſu padre.

2 וְאַתֶּם נְפוּחִים הוֹיִם הֲלֹא יוֹתֵר תִּתְאַבְּלוּ אֲשֶׁר יִנָּשֵׂא מִתּוֹכְכֶם אֲשֶׁר אֶת־מַעֲשֶׂה הַזֶּה עָשָׂה׃

Y voſotros eſtays hinchados, y no tuuiſtes antes luto: para que fueſſe quitado de en medio de voſotros el que hizo tal obra-

3 וַאֲנִי כְּמוֹ רָחוֹק מִמְּכֶם בִּגְוִיָּה וְקָרוֹב לִפְנֵיכֶם בְּרוּחַ עַתָּה גָּזַרְתִּי כְּמוֹ קָרוֹב אוֹתוֹ אֲשֶׁר אֶת מַעֲשֶׂה כָּזֶה עָשָׂה׃

Yo ciertamente como auſente con el cuerpo, mas preſente con el Eſpiritu, ya como preſente he juzgado, que el que eſto anſi ha cometido.

4 בְּשֵׁם־אֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ אִם תִּקָּהֲלוּ אַתֶּם וְרוּחִי בִּגְבוּרַת אֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ׃

En el Nombre del Sennor nueſtro Ieſus el Chriſto: ayuntados voſotros y mi eſpiritu, con la facultad del Sennor nueſtro Ieſus el Chriſto.

5 לְהַסְגִּיר אֶת־אֲשֶׁר כָּזֶה בְּיַד הַשָּׂטָן לְאַבְדַן הַבָּשָׂר אֲשֶׁר תִּוָּשַׁע הָרוּחַ בְּיוֹם אֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ׃

El tal ſea entregado à Satanas para muerte de la carne, porque el Eſpiritu ſea ſaluo en el dia del Sennor Ieſus (el Chriſto.)

δ.

21. Τί θέλετε; ἐν ῥάβδῳ ἔλθω πρὸς ὑμᾶς, ἢ ἐν ἀγάπῃ, πνεύματί τε πρᾳότητος;

Que voulez-vous? viendrai-ie à vous auec la verge, ou en charité & eſprit de douceur?

ΚΕΦΑΛ. ε.

Ὅλως ἀκούεται ἐν ὑμῖν πορνεία, καὶ τοιαύτη πορνεία, ἥτις οὐδὲ ἐν τοῖς ἔθνεσιν ὀνομάζεται, ὥστε γυναῖκά τινα τοῦ πατρὸς ἔχειν.

On oit totalement dire qu'il y a entre vous paillardiſe, voire telle paillardiſe, qu'entre les Gentils n'eſt faite mention de ſemblable: c'eſt que quelcun entretient la femme de ſon pere.

2. Καὶ ὑμεῖς πεφυσιωμένοι ἐστὲ, καὶ οὐχὶ μᾶλλον ἐπενθήσατε, ἵνα ἐξαρθῇ ἐκ μέσου ὑμῶν ὁ τὸ ἔργον τοῦτο ποιήσας.

Et vous eſtes enflés, & n'auez point pluſtoſt mené dueil, afin que celui qui a commis ceſt acte fuſt oſté du milieu de vous?

3. Ἐγὼ μὲν γὰρ ὡς ἀπὼν τῷ σώματι, παρὼν δὲ τῷ πνεύματι, ἤδη κέκρικα ὡς παρὼν τὸν οὕτω τοῦτο κατεργασάμενον.

Moi certes, comme abſent de corps, mais preſent d'eſprit, ai deſia arreſté comme preſent. touchant celui qui a ainſi commis vn tel acte.

4. Ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, συναχθέντων ὑμῶν καὶ τοῦ ἐμοῦ πνεύματος, σὺν τῇ δυνάμει τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.

(Vous & mon eſprit eſtans aſſemblés au Nom de noſtre Seigneur Ieſus Chriſt, auec la puiſſance de noſtre Seigneur Ieſus Chriſt.

5. Παραδοῦναι τὸν τοιοῦτον τῷ σατανᾷ εἰς ὄλεθρον τῆς σαρκὸς, ἵνα τὸ πνεῦμα σωθῇ ἐν τῇ ἡμέρᾳ τοῦ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Qu'vn tel ſoit liuré à Satan, à la deſtructiō de la chair: afin que l'eſprit ſoit ſauué au iour du Seigneur Ieſus (Chriſt.)

CAP. IIII.

21. Quid vultis? in virga veniam ad vos: an in charitate, & ſpiritu manſuetudinis?

What will ye? ſhall I come vnto you with a rodde/ or in loue/ and in the Spirit of meekenes?

CAP. V.

OMnino auditur inter vos fornicatio, & talis fornicatio, qualis nec inter Gentes, ita ut uxorem patris aliquis habeat.

It is heard certainely that there is fornication among you/ and ſuch fornication as is not once named among the Gentiles/ that one ſhoulde haue his fathers wife.

2. Et vos inflati eſtis: & non magis luctum habuiſtis, ut tollatur de medio veſtrum qui hoc opus fecit.

And yee are puffed vp and haue not rather ſorowed/ that hee which hath done this deede/ might bee put from among you.

3. Ego quidem abſens corpore, præſens autem ſpiritu, iam iudicavi ut præſens, eum qui ſic operatus eſt.

For I verely as abſent in body/ but preſent in ſpirit/ haue determined already as though I were preſent / that hee that hath thus done thing.

4. In nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti, congregatis vobis & meo ſpiritu, cum virtute Domini noſtri Ieſu Chriſti.

When ye are gathered together/ and my ſpirit / in the Name of our Lorde Jeſus Chriſt / that ſuch one / I ſay / by the power of our Lord Jeſus Chriſt.

5. Tradere huiuſmodi Satanæ in interitum carnis, ut ſpiritus ſalvus ſit in die Domini noſtri Ieſu Chriſti.

Be deliuered vnto Satan / for the deſtruction of the fleſhe / that the ſpirit may be ſaued in the day of the Lord Jeſus.

Das IIII. Capitel.

21. Was wolt jhr? Soll ich mit der Ruthen zu euch kommen / oder mit Liebe vnd ſanfftmütigem Geiſt?

Huad ville i? Skal ieg kamme til eder met Riſer/ eller met kærlighed oc en ſactmodig Aand?

Das V. Capitel.

Es gehet ein gemein Geſchrey/ daß hurerey vnter euch iſt/ vnd eine ſolche Hurerey/ da auch die Heiden nicht von zu ſagen wiſſen/ daß einer ſeines Vaters Weib habe.

DEr gaar it almindeligt rycte/ At der er Horeri iblant eder/ oc ſaadant Horeri/ ſom Hedningene oc icke vide at ſige aff/ At en haffuer ſin Faders Huſtru.

2. Vnd jhr ſeydt auffgeblaſen/ vnnd habt nicht vil mehr leide getragen/ auff daß/ der das Werck gethan hat/ von euch gethan würde.

Oc i ere opblæſde/ oc haffue icke meget mere ſorg/ Paa det/ at den ſom giorde den gerning/ maatte tagis fra eder.

3. Ich zwar/ als der ich mit dem Leibe nicht da bin/ doch mit dem Geiſt gegenwertig/ habe ſchon als gegenwertig beſchloſſen/ über den der ſolches gethan hat.

Sandelige/ ieg ſom icke er der met Legemet/ dog næruerendis met Aanden/ ieg haffuer allerede lige ſom ieg vaare næruerendis beſlutter/ offuer den/ ſom dette giorde.

4. Inn dem Namen vnſers HErrn Jeſu Chriſti/ in eurer verſammlung/ mit meinem Geiſt/ vñ mit der Krafft vnſers HErrn Jeſu Chriſti.

At i vor HERRIS Jheſu Chriſti Naffn/ i eders vorſamling met min Aand/ oc met vor HERRIS Jheſu Chriſti krafft.

5. Jhn zu übergeben dem Sathan/ zum verderben des fleiſches/ auff daß der Geiſt ſelig werde am tage des HERRN Jeſu.

Befahle hannem Satan til Legemens forderffuelſe/ Paa det at Aanden kand bliffue ſalig paa vor HERRIS Jheſu dag.

Kaptola IIII.

21. Coz toho dwého chcete/ s metlauli abych přiſſel/ čili s Láſkau/ a s duchem tichoſti?

Coz chcecie? z rozgali m m przyydz do was/ czyli z miłościa y z duchem cichości?

Kapaptola V.

OWſſem ſlyſſý ſe/ že geſt mezy wámi ſmilſtwo/ yaké ſe ani mezy Pohany gmenuge/ tak že geden z wás má Manželku Otce ſwého.

KOniecznie ſłychác iż miedzy wámi ieſt nieczyſtość/ y táka nieczyſtość ktora y miedzy pogány nie bywa wſpominána/ to ieſt/ iż niektory ma żone oycá ſwego.

2. A wy tak gſte nadutij/ že z toho žaloſti nemáte/ aby byl wyhnán z proſtředku wás takowý kdo geſt ten ſkutek včinil.

A wyście ſię nádeli/ y owſzemeście tego nie żáłowáli/ áby był odiet z poſrzodku was ktory vczynek ten popełnił.

3. Já zagiſté/ ač gſa wzdálen od wás tělem/ ale přijtomen duchem/ giž gſem to vſaudil/ yakobych wám přijtomen byl/ aby ten kterýž to zlé včinil.

Jać záiſte iáko nie obecny ciáłem/ ále obecny duchem/ iużciem iáko obecny oſądził/ áby ten ktory to ták vczynił.

4. We gménu Pána naſſeho Gežijſſe Kryſta/ ſegdauce ſe ſpolu y s mým duchem/ a s mocý Pána Gežijſſe Kryſta.

(A wy będąc w imie Páná náſzego Jezu Kryſtá zgromádzeni z duchem moim) mocą Páná náſzego Jezu Kryſtá.

5. Dán byl takowý Sſatanu/ aby ho na těle trápil/ Duch pak aby ſpaſen byl w den Páná naſſeho Gežijſſe Kryſta.

Był podan ſzátánowi ná zginienie ciáłá/ áby duch był záchowan w dźień on Páná Jezuſow.

ה

6 לָא שַׁפִּיר שׁוּבְהָרְכוֹן אַחַי לָא יָדְעִין אַנְתּוּן דַּחֲמִירָא קַלִּיל כֻּלָּה גְּבִילְתָא מְחַמַּע׃

La voſtra gloriatione non è punto buona. Non ſapete voi che vn poco di lieuito fa lieuitar tutta la maſſa?

7 דַּכּוּ מֶנְּכוֹן חֲמִירָא עַתִּיקָא דְּתֶהְוּוֹן גְּבִילְתָא חַדְתָּא אַיְכַּנָּא דְּאִיתַיְכוֹן פַּטִּירָא פֶּצְחָא גֵּיר דִּילַן מְשִׁיחָא הוּ דְּאֶתְנְכֵס חֲלָפַין׃

Purgate dunque il vecchio lieuito, accioche voi ſiate nuoua paſta, ſi come voi ſete azimi, percioche la noſtra Paſcha è ſtata ſacrificata per noi, cioè, Chriſto.

8 מְטוּל הָנָא נַעְבֵּד עַדְעִאדָא לָא בַּחֲמִירָא עַתִּיקָא וְלָא בַּחֲמִירָא דְּבִישׁוּתָא וַדְמַרִירוּתָא אֶלָּא בְּפַטִּירָא דְּדַכְיוּתָא וַדְקַדִּישׁוּתָא׃

Perilche celebriamo la feſta, non gia col vecchio lieuito, nè col lieuito de la maluagita è malitia: ma con gli azimi de la ſincerità è verità.

9 כֶּתְבֵת לְכוֹן בְּאֶגַּרְתָּא דְּלָא תֶּתְחַלְטוּן עַם זַנְיָא׃

Io vi ſcriſſi per vn'epiſtola: che voi non vi meſcolaſte co i fornicatori.

10 לָא דֵּין אָמַר אֶנָא עַם זַנְיָא דְּבְעָלְמָא הָנָא אָו עַל עָלוֹבֵא אָו עַל חָטוֹפֵא אָו עַל פָּלְחַי פַּתְכְרֵא וְאֶן לָא חַיָּבִין הֲוַיְתּוּן אַף מֶן עָלְמָא לְמֶפַּק׃

Et non gia vniuerſalmente con i fornicatori di queſto mondo, ò con gli auari, ò con i rapaci, ò con gl'idolatri: ò altrimẽti vi biſognarebbe certo vſcir del mondo.

11 הָדָא דֵּין דְּכֶתְבֵת לְכוֹן דְּלָא תֶּתְחַלְטוּן וְאֶן אִית דְּמֶתְקְרֵא אַחָא וְאִיתַוְהִי זַנְיָא אָו עָלוֹבָא אָו פָּלַח פַּתְכְרֵא אָו מְצַעֲרָן אָו רַוְי אָו חָטוֹף עַם אֵינָא דְּהָכַנָּא הוּ אַף לָא לַחְמָא לְמֵאכַל׃

Ma hora quelch'io vi ſcriuo, che voi non vi meſcoliate, è che ſe alcuno che ſi nomini fratello, ſia fornicatore, ò auaro, ò idolatra, ò maldicente, ò imbriaco, ò rapace: con quel tale dico voi non debbiate pur mangiare.

ה

6 הֲהִלַּלְתְּכֶם אֵינֶנָּה טוֹבָה הֲלֹא יוֹדְעִים אַתֶּם כִּי־שְׂאֹר מְעַט אֶת־כָּל־עֲרִיסָה יְחַמֵּץ׃

No es buena vueſtra jactancia. No ſabeys que con vn poquito de leuadura toda la maſſa ſe leûda?

7 לָכֵן בָּרְרוּ אֶת־שְׂאֹר יָשָׁן אֲשֶׁר תִּהְיוּ עֲרִיסָה חֲדָשָׁה כְּמוֹכֶם הַיּוֹם מַצּוֹת כִּי־פִסְחֵנוּ הַזָּבוּחַ עָלֵינוּ הַמָּשִׁיחַ הוּא׃

Limpiad pues la vieja leuadura para que ſeays nueua maſſa, como ſoys ſin leuádura, porque nueſtra Páſcua es ſacrificada por noſotros, el Chriſto.

8 עַל־כֵּן נָחֹג אֶת־הֶחָג לֹא בְּחָמֵץ יָשָׁן וְלֹא בִּשְׂאֹר הָרָעָה וּמְזִמָּה כִּי־אִם בְּמַצּוֹת תֻּמָּה וֶאֱמֶת׃

Anſique hagamos fieſta no en la vieja leuadura, ni en la leuadura de malicia y de maldad, ſino en panes por leudar de ſinceridad y de verdad.

9 כָּתַבְתִּי לָכֶם בְּאִגֶּרֶת לֹא לְהִתְעָרֵב לַקְּדֵשִׁים׃

Eſcripto hos he por carta, que no hos emboluays con los fornicarios.

10 אַךְ מְאוּמָה לֹא כָתַבְתִּי עַל־קְדֵשֵׁי הָעוֹלָם הַזֶּה אוֹ־עַל־בּוֹצְעֵי בֶצַע אוֹ עַל־טוֹרְפִים אוֹ־עַל־עוֹבְדֵי אֱלִילִים וּבַעֲבוּר כֵּן יְהִי־צָרְכְּכֶם לָצֵאת מִן־הָעוֹלָם׃

No del todo con los fornicarios deeſte mundo, o con los auaros, o con los ladrones, o idolatras: otramente ſeria hos meneſter ſalir del mundo.

11 וְעַתָּה כָּתַבְתִּי לָכֶם לֹא לְהִתְעָרֵב אִם אִישׁ הַנִּקְרָא אָח־יִהְיֶה קָדֵשׁ אוֹ־בוֹצֵעַ בֶּצַע אוֹ־עוֹבֵד אֱלִילִים אוֹ־בַעַל מְרִיבוֹת אוֹ־סוֹבֵא אוֹ־טוֹרֵף אֶת־הָאִישׁ כָּזֶה גַּם לֹא לֶאֱכֹל לָחֶם׃

Mas aora hôs he eſcripto, que no hos emboluays, es à ſaber, Que ſi alguno llamandoſe Hermano fuere fornicario, o auaro, o idolatra, o maldiziente, o borracho, o ladron, con el tal ni aun comays.

ε'.

6. Οὐ καλὸν τὸ καύχημα ὑμῶν. οὐκ οἴδατε ὅτι μικρὰ ζύμη ὅλον τὸ φύραμα ζυμοῖ;

Voſtre vantance n'eſt point bonne: ne ſauez-vous pas bien qu'vn peu de leuain fait leuer toute la paſte?

7. Ἐκκαθάρατε οὖν τὴν παλαιὰν ζύμην, ἵνα ἦτε νέον φύραμα, καθώς ἐστε ἄζυμοι. καὶ γὰρ τὸ πάσχα ἡμῶν ὑπὲρ ἡμῶν ἐτύθη, Χριστός.

Repurgez donc le vieil leuain, afin que vous ſoyez nouuelle paſte, comme vous eſtes ſans leuain. Car noſtre Paſque, aſſauoir Chriſt, a eſté ſacrifié pour nous.

8. Ὥστε ἑορτάζωμεν, μὴ ἐν ζύμῃ παλαιᾷ, μηδὲ ἐν ζύμῃ κακίας καὶ πονηρίας, ἀλλ᾽ ἐν ἀζύμοις εἰλικρινείας καὶ ἀληθείας.

Parquoi faiſons la feſte, non point auec vieil leuain, ni auec leuain de mauuaiſtie & de malice, mais auec pains ſans leuain de ſincerité & de verité.

9. Ἔγραψα ὑμῖν ἐν τῇ ἐπιστολῇ μὴ συναναμίγνυσθαι πόρνοις·

Ie vous ai eſcrit par lettres que vous ne vous entremeſliez-point auec les paillards.

10. Καὶ οὐ πάντως τοῖς πόρνοις τοῦ κόσμου τούτου, ἢ τοῖς πλεονέκταις, ἢ ἅρπαξιν, ἢ εἰδωλολάτραις. ἐπεὶ ὀφείλετε ἄρα ἐκ τοῦ κόσμου ἐξελθεῖν.

Mais n'entendant pas abſolument d'auec les paillards de ce monde, ou auaricieux, ou rauiſſeurs, ou idolatres: car autrement certes il vous faudroit ſortir du monde.

11. Νυνὶ δὲ ἔγραψα ὑμῖν μὴ συναναμίγνυσθαι, ἐάν τις ἀδελφὸς ὀνομαζόμενος ἢ πόρνος, ἢ πλεονέκτης, ἢ εἰδωλολάτρης, ἢ λοίδορος, ἢ μέθυσος, ἢ ἅρπαξ, τῷ τοιούτῳ μηδὲ συνεσθίειν.

Or maintenant, ie vous eſcri que vous ne vous y entremeſliez point: c'eſt que ſi quelcun qui ſe nomme frere, eſt paillard, ou auaricieux, ou idolatre, ou meſdiſant, ou yurongne ou rauiſſeur, vous ne mangiez pas meſme auec vn tel.

CAP. V.

6. Non eſt bona gloriatio veſtra Neſcitis quia modicum fermẽtum totam maſſam corrumpit?

Your reioycing is not good: know ye not that a litle leauen/ leaueneth the whole lumpe?

7. Expurgate vetus fermentum, ut ſitis nova conſperſio, ſicut eſtis azymi. Etenim Paſcha noſtrum immolatus eſt Chriſtus.

Purge out therefore the olde leauen/ that yee may be a newe lumpe/ as ye are vnleauened: for Chriſt our Paſſeouer is ſacrificed for vs.

8. Itaq; epulemur: non in fermento veteri, neque in fermento malitiæ & nequitiæ: ſed in azymis ſinceritatis & veritatis.

Therefore let vs keepe the feaſt/ not with old leauen/ neither in the leauen of maliciouſnes and wickednes: but with the vnleauened bread of ſynceritie and trueth.

9. Scripſi vobis in epiſtola, Ne commiſceamini fornicariis.

I wrote vnto you in an Epiſtle/ that ye ſhould not companie together with fornicatours.

10. Non utique fornicariis huius mundi, aut avaris, aut rapacibus, aut idólis ſervientibus: alioquin debueratis de hoc mundo exiſſe.

And not altogether with the fornicatours of this worlde/ or with the couetous/ or with extortioners/ or with idolaters: for then ye muſt go out of the worlde.

11. Nunc autem ſcripſi vobis non commiſceri, ſi is qui frater nominatur, eſt fornicator, aut avarus, aut idólis ſerviens, aut maledicus, aut ebrioſus, aut rapax: cum eiuſmodi nec cibum ſumere.

But nowe I haue written vnto you/ that ye cõpany not together: if ỷ any is called a brother/ be a fornicator/ or couetous/ or an idolater/ or a railer/ or a drunkard/ or an extortioner/ with ſuch one eate not.

Das V. Capitel,

6. Euer rhum iſt nicht fein. Wiſſet jr nicht daß ein wenig Sauerteig den gantzen Teig verſeuret?

Eders Roſſ er icke ſmuck. Vide i icke/ at liden Surdey gør den gantſke Dey ſur?

7. Darumb feget den alten Sauerteig auß/ auff daß jhr ein neuer Teig ſeydt/ gleich wie jr vngeſeuert ſeydt. Denn wir haben auch ein Oſterlam̃/ das iſt Chriſtus/ für vns geopffert.

Der faare vdrenſer den gamle Surdey/ paa det i kunde vere en ny Dey/ lige ſom i ere wſurede. Thi wi haffue oc it Paaſkelam/ ſom er Chriſtus/ offret for oſſ.

8. Darumb laſſet vns Oſtern halten/ nicht im alten Sauerteig/ auch nicht im Sauerteig der Boßheit/ vnd Schalckheit/ Sondern inn dem Sůßteig der Lauterkeit vnnd Warheit.

Der faare lader oſſ holde Paaſke/ icke i den gamle Surdey/ oc icke i ondſkaffs oc ſkalckheds Surdey/ Men i Renheds oc Sandheds ſøde Dey.

9. Ich habe euch geſchrieben in dem Brieffe/ daß jhr nichts ſolt zuſchaffen haben mit den Hurern.

Jeg ſcreff eder til/ vdi it Breff/ At i ſkulle intet haffue at ſkaffe met Skiørleſſnere.

10. Das meine ich gar nicht von den Hurern inn diſer Welt/ oder von den Geitzigẽ/ oder von den Raubern/ oder von den Abgöttiſchen/ ſonſt můſtet jr die Welt räumen.

Det mener ieg ingenlunde om Skiørleſſnere i denne Verden/ eller om Gerige/ eller om Røffuere/ eller om Affgudiſke/ Ellers maatte i fly aff Verden.

11. Nun aber habe ich euch geſchrieben/ jr ſolt nichts mit jnen zuſchaffen haben/ nemlich/ So jemand iſt/ der ſich leſſet einen Bruder nennen/ vnd iſt ein Hurer oder Geitziger/ oder ein Abgöttiſcher/ oder ein Läſterer/ oder ein Trunckenbold/ oder ein Räuber/ mit demſelbigen ſolt jhr auch nicht eſſen.

Oc nu haffuer ieg ſcreffuit eder til/ at i ſkulle inted haffue at ſkaffe met dem/ ſom er/ Der ſom nogen er/ ſom lader kalde ſig en Broder/ oc er en Skiørleſſnere/ eller Gerig/ eller Affgudiſk/ eller en Beſpaattere/ eller en Dranckere/ eller en Roffuere/ Met de ſamme ſkulle i oc icke æde.

Kapitola. V.

6. Nenij dobrá a poctiwá chlauba waſſe. Zdaliž toho newijte/ že málo kwaſu/ wſſecko těſto poruſſuge?

Chlubá wáßá nie ieſt dobra/ á zaż nie wiecie iż trochá kwáſu wßytko zádziałanie zákwáßa?

7 A protož wyčiſtěte ſtarý kwas/ abyſſte byli nowé ſkropenij aneb těſto yakož gſte nenakwaſſeni. Neb zagiſté Beránek náſs Welikonočnij/ obětowán geſt Kryſtus.

Wyczyśćież tedy ſtáry kwás/ ábyście byli nowym zádziałániem iáko bez kwáſu ieſteście/ ábowiem ofiárá náßá Wielkonocna ieſt zá nas ofiárowaná/ to ieſt Kryſtus.

8. A protož ſlawně hodugme: ne w kwaſu ſtarém/ ani w kwaſu zloſti a neprawoſti/ ale w chlebijch nekwaſſených/ čiſtoty a prawdy.

A tákże obchodźmy świeto nie ſtárym kwáſem/ áni z kwáſem złości y przewrotności/ ále z przáśnik: ßczyrości y prawdy.

9. Pſal gſem wám w Liſtu/ abyſſte ſe zaſe neſpogowali s ſmilnijky.

Piſałem wam w liście ábyście ſie nie mießáli z nieczyſtymi.

10. A to ne s ſmilnijky tohoto Swěta/ aneb s lakomými/ neb s laupežnijky/ a neb s Modláři/ ſyc muſylibyſſte z tohoto ſwěta wygijti.

A nie iżby koniecznie z nieczyſtymi świátá thego/ ábo z łákomymy/ ábo z drapieżnymi/ ábo z bałwochwálcami/ bo byście záiſte muſieli z thego świátá wynidź.

11. Protož wám y nynij pijſy/ abyſſte s nimi neobcowali/ yako/ geſtliže ten kterýž mezy wámi ſlowe bratr/ geſt ſmilnijkem/ neb lakonicem/ neb modláře neb zlolayce/ neb opilec/ neb dráč: s takowým ani negezte.

A teraz piſałem wam ábyście ſie nie mießáli z nimi/ ieſliby ſie kto ozywał brátem/ á byłby ábo nieczyſtym/ ábo łákomym/ ábo báłwochwálcą/ ábo obmowcą/ ábo pijánicą/ ábo drapieżnym/ żebyście z thákowymi áni iedli.

ה

12 מָא לִי גֵּיר לְמִדָּן לְבָרָיֵא
אַנְתּוּן דֵּין לְדַלְגַו הוּבוּ :

Perche, che s'appartiene à me giudicare ancor quei che son fuore? Non giudicate voi quelli che son dentro?

13 לְבָרָיֵא דֵּין אֱלָהָא דָּאֵן
וְשַׁקְלוּהִי לְבִישָׁא מִן
בֵּינָתְכוּן :

Ma quelli che son fuore li giudica Iddio. Scacciate dunque via da voi quello scelerato.

ו

1 מַמְרַח אֱנָשׁ מִנְּכוּן כַּד
אִית לֵהּ דִּינָא עַם אַחוּהִי
דִּדָּיוּן קְדָם עַוָּלֵא וְלָא קְדָם
קַדִּישֵׁא :

Hauendo alcun di voi da far con vnaltro, ha egli ardire di farsi giudicare appresso gl'ingiusti, e non appresso i Santi?

2 אַו לָא יָדְעִין אַנְתּוּן
דְּקַדִּישֵׁא לְעָלְמָא יְדוּנוּן
וְאֵן עָלְמָא בְּכוּן מֶתְדְּאֵין
לָא שָׁוֵין אַנְתּוּן לְמִדָּן דִּינָא
דַּקְדְקֵא :

Non sapete voi che i Santi giudicaranno il mondo? E se il mondo è giudicato per voi, sete voi indegni de minimi giudiτij?

3 לָא יָדְעִין אַנְתּוּן
דַּלְמַלְאַכֵא דָּיְנִינַן חַד
כְּמָא אִילֵין דְּדְעָלְמָא אָנֵין
הָנָא :

Non sapete voi che noi giudicaremo gli Angeli, non pur le cose di questa vita?

4 אֶלָּא אֵן אִית לְכוּן
דִּינָא עַל דְּעָלְמָא לְאִילֵין
דִּבְסִין בְּעִדְתָּא אוֹתֵבוּ לְכוּן
בְּדִינָא :

Perilche, se voi hauete giuditij di cose appartenenti à questa vita mettete à sedere quelli che sono i meno stimati nella Chiesa.

ה

12 כִּי־מָה אֵלַי וַאֲשֶׁר בַּחוּץ
הוּא לִשְׁפֹּט אוֹתוֹ הֲלֹא אֶת־אֲשֶׁר
בַּבַּיִת תִּשְׁפֹּטוּ :

Porque que me va à mi en juzgar de los que eſtan fuera? no juzgays voſotros de los que eſtan dentro?

13 וְאֵלֶּה אֲשֶׁר בַּחוּץ הָאֱלֹהִים
יִשְׁפְּטֵמוֹ וּבִעַרְתֶּם הָרָע מִקִּרְבְּכֶם:

Porque de los que eſtan fuera Dios juzgará Quitad pues à eſte malo de voſotros miſmos.

ו

1 אִישׁ אִישׁ מִמְּכֶם אֲשֶׁר לוֹ
דָּבָר עַל־רֵעֵהוּ הֲיִמָּלְאוֹ לִבּוֹ
לְהִשָּׁפֵט לִפְנֵי־הָרְשָׁעִים וְלֹא
לִפְנֵי הַקְּדוֹשִׁים :

Oſa alguno de voſotros, teniendo pleyto con otro, yr à juyzio delante de los injuſtos, y no delante de Sanctos?

2 הֲלֹא יְדַעְתֶּם כִּי־הַקְּדוֹשִׁים
יִשְׁפְּטוּ אֶת־הָעוֹלָם וְאִם בָּכֶם
יִשָּׁפֵט הָעוֹלָם הֲלֹא יֶשְׁנוֹ לָכֶם
מִשְׁפָּטִים קְטַנִּים הַזֶּה :

O no ſabeys que los Sanctos han de juzgar el mundo? Y ſi el mundo ha de ſer juzgado por voſotros, indignos ſoys que vays à juyzio por coſas muy pequennas.

3 הֲלֹא יְדַעְתֶּם כִּי־נִשְׁפֹּט אֶת־
הַמַּלְאָכִים כַּמָּה יוֹתֵר אֶת־
אֲשֶׁר לָעוֹלָם הַזֶּה :

O no ſabeys que auemos de juzgar à los angeles? quanto mas las coſas deeſte ſiglo?

4 וְאִם עַל־דִּבְרֵי הָעוֹלָם
הַזֶּה יֵשׁ לָכֶם לִשְׁפּוֹט אָז זָלוֹת
לִבְנֵי אָדָם אֲשֶׁר בַּקְּהִלָּה תּוֹשִׁיבוּן
בַּמִּשְׁפָּט :

Por tanto ſi vuierdes de tener juyzios de coſas de eſte ſiglo, los mas baxos que eſtan en la Igleſia, à los tales poned en las ſillas.

ε'.

12. Τί γάρ μοι καὶ τοὺς ἔξω κρίνειν; οὐχὶ τοὺς ἔσω ὑμεῖς κρίνετε;

Car qu'ai-ie à faire de iuger auſſi de ceux qui ſont de dehors? ne iugez-vous pas de ceux qui ſont de dedans?

13. Τοὺς δὲ ἔξω ὁ θεὸς κρινεῖ, καὶ ἐξαρεῖτε τὸν πονηρὸν ἐξ ὑμῶν αὐτῶν.

Mais Dieu iuge ceux qui ſont de dehors Oſtez donc d'entre vous-meſmes le meſchant.

ΚΕΦΑΛ. ϛ'.

Τολμᾷ τις ὑμῶν, πρᾶγμα ἔχων πρὸς τὸν ἕτερον, κρίνεσθαι ἐπὶ τῶν ἀδίκων, καὶ οὐχὶ ἐπὶ τῶν ἁγίων;

Quand quelcun d'entre vous a quelque affaire contre vn autre, eſt-il bien ſi oſé d'aller en iugement par deuant les iniques, & non point par deuant les ſaincts:

2. Οὐκ οἴδατε ὅτι οἱ ἅγιοι τὸν κόσμον κρινοῦσι; καὶ εἰ ἐν ὑμῖν κρίνεται ὁ κόσμος, ἀνάξιοί ἐστε κριτηρίων ἐλαχίστων;

Ne ſauez-vous pas que les ſaincts iugeront le monde? & ſi le monde eſt iugé par vous, eſtes-vous indignes de iuger des plus petites choſes?

3. Οὐκ οἴδατε ὅτι ἀγγέλους κρινοῦμεν, μήτι γε βιωτικά;

Ne ſauez-vous pas que nous iugerons les Anges? combien plus des choſes appartenantes à ceſte vie?

4. Βιωτικὰ μὲν οὖν κριτήρια ἐὰν ἔχητε, τοὺς ἐξουθενημένους ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, τούτους καθίζετε.

Par ainſi donc, ſi vous auez des plaidoyers touchant les affaires de ceſte vie eſtabliſſez au ſiege ceux qui ſont de moindre eſtime en l'Egliſe.

CAP. V.

12. Quid enim mihi de iis qui foris ſunt iudicare? Nónne de iis qui intus ſunt, vos iudicatis?

For what haue I to do / to iudge them alſo which are without? do ye not iudge them that are within?

13. Nam eos qui foris ſunt, Deus iudicabit. Auferte malum ex vobiſipſis.

But God iudgeth them that are without. Put away therefore from among your ſelues that wicked man.

CAP. VI.

AVdet aliquis veſtrum habens negotium adverſus alterū, iudicari apud iniquos, & non apud ſanctos?

Dare anie of you/ hauing buſines againſt another / be iudged vnder the vniuſt/ and not vnder the Saints?

2. An neſcitis quoniam ſancti de mundo iudicabūt? Et ſi in vobis iudicabitur mundus: indigni eſtis qui de minimis iudicetis?

Do ye not knowe / that the Saintes ſhall iudge the world? If the world thē ſhalbe iudged by you/ are ye vnworthie to iudge the ſmalleſt matters?

3. Neſcitis quoniam angelos iudicabimus? quanto magis ſecularia.

Knowe ye not that we ſhall iudge the Angels? how much more things that pertaine to this life?

4. Secularia igitur iudicia ſi habueritis: contemptibiles qui ſunt in eccleſia, illos conſtituite ad iudicandum.

If then yee haue iudgementes of thinges pertaining to this life / ſet vp them which are leaſt eſtemed in the Church.

Das V. Capitel.

12. Denn was gehen mich die drauſſen an / daß ich ſie ſolt richten? Richtet jhr nicht / die da hinnen ſind?

Thi huad kommer mig det ved ſom er vduortis/ at ieg det ſkulde døme? Døme i icke/ dem ſom ere in den til?

13. Gott aber wirdt die da drauſſen ſind/ richten. Thut von euch ſelbſt hinauß / wer da böſe iſt.

Men Gud ſkal døme dem/ ſom ere vden til. Borttager ſelff fra eder / den ſom ond er.

Das VI. Capitel.

Wie darff jemand vnter euch/ ſo er eine ſache hat mit einem andern/ hadern für den Vnrechten/ vnd nicht für den Heiligen?

HVorledis tør nogen aff eder/ ſom haffuer nogen Sag mod en anden/ trette faar de wretferdige/ oc icke faar de Hellige?

2. Wiſſet jhr nicht / daß die Heiligen die Welt richten werden? So denn nun die Welt ſoll von euch gerichtet werden/ ſeyt jhr denn nicht gut genug/ geringer ſachen zurichten?

Vide i icke/ at de Hellige ſkulle døme Verden? Skal nu da Verden dømis aff eder / Ere i icke da gode nock/ til at døme ringe Sager?

3. Wiſſet jhr nicht / daß wir über die Engel richten werden / Wie vil mehr über die zeitlichen Güter?

Vide i icke / at wi ſkulle døme offuer Englene? Huor meget mere offuer det timelige Godz.

4. Jhr aber / wenn jhr über zeitlichen Gütern ſachen habt / ſo nehmet jhr die / ſo bey der Gemeine veracht ſind / vnd ſetzet ſie zu Richter.

Men naar i haffue Sager om timeligt godz/ Da tage i dem / ſom ere foractede hoſſ Menigheden/ oc ſette dem til Domere.

Kapitola V.

12. Neb co mi potřebij ty kteřijž gſau wně/ ſauditi? Wſſak ty kteřij gſau wnitř/ wy ſaudijte?

Abowiem co mnie do tego ábym ia ſadźić miał y obce? á zaż domowych nieſadźićie?

13. Ty pak kteřij gſau wně/ Buoh ſauditi bude. Wywrzteż tehdy zlé z proſtředku waſſeho.

A Bog ſadźi obce/ przeto wyſmićie od śiebie ſámych tego złoſciwego.

Kapitola. V I.

NProč někdo z wás/ mage Při proti druhému/ ſmj ſe ſauditi před newěrnými/ a ne před Swatými raděgi?

GDy ktory z was má ſpráwę z drugim/ iáko śmie wdáć ſie w prawo przed nieſpráwiedliwym/ á nie przed świetym?

2. Zdaliž newjte/ že ſwatij tento Swět ſauditi budau? A poněwádž ſkrze wás ſwět má ſauzen býti/ což gſte pak nehodnij/ abyſſte malé wěcy nerozſuzowali?

A zaż nie wiećie iż świeci beda ſadźić świáth? á ieſli świát bywa ſadzon przez was/ zażeſcie nie godni ſadow mnieyſzych?

3. Zdaliž newijte/ že Angely ſauditi budeme? mnohem wijce tyto tělesné a ſwětſké wěcy?

A zaż nie wiećie iż my Anioły ſadźić bedźiemy? nie rzkac abyſmy rzeczy tych ktore należa k temu żywotowi ſadźić nie mieli.

4. Protož magijce ſaudy o ſwětſké wěcy/ ty kteřijž gſau potupnij w Cýrkwi vſtanowugete k rozſuzowánij.

A thák ieſli maćie ſady około tych rzeczy ktemu żywotowi náleżacych/ poſadźćież náto ty ktorzy ſa podleyſzy w kościele.

ו

5 לְכוּהָרָא הוּ הָדֵין אָמַר אֶנָא לְכוֹן הָכַנָא לַיְת בְּכוֹן אַף לָא חַד חַכִּימָא דְּיִשְׁכַּח יַשְׁוֵא בֵּית אַחָא לַאְחוּהִי׃

Io dico questo à vostra vergogna, e egli così, che non sia fra voi alcun savio, ne pur vn solo, che possa giudicare tra l'vn suo fratello è l'altro?

6 אֶלָּא אַחָא עַם אָחוּהִי מֶתְדִּין וְתוּב קְדָם אַיְלֵין דְּלָא מְהַיְמְנִין׃

Ma l'vn fratello litiga con l'altro fratello: è questo fa dinanzi gl'infedeli.

7 מֶן כַּדּוּ הָכִיל קְיָמְכוֹן חַבְתּוּן לְכוֹן הָדֵינָא חַד עַם חַד אִית לְכוֹן מֶטוּל מָנָא גֵּיר לָא מֶתְעַלְבִין אַנְתּוּן וּמֶטוּל מָנָא לָא מֶתְגַּלְזִין אַנְתּוּן׃

Gia certo in tutti i modi è mancamento in voi che hauete fra voi de litigij. Per che nõ patite voi piu tosto de l'ingiurie? Perche non vi lasciate voi piu tosto dannificare?

8 אֶלָּא אַנְתּוּן עָלְבִין אַנְתּוּן וְגָלְזִין אַנְתּוּן אַף ל לַאֲחַיְכוֹן׃

Anzi voi ingiuriate è dannificate altrui: e questo fate à i fratelli.

9 אוֹ לָא יָדְעִין אַנְתּוּן דְּעַוָּלֵא מַלְכוּתֵהּ דַּאלָהָא לָא יָרְתִין לָא תֶטְעוֹן לָא זַנָּיֵא וְלָא פָּלְחַי פְּתַכְרֵא וְלָא גַּיָּרֵא וְלָא בְּוחַבְּלֵא וְלָא שָׁכְבַי עַם דְּכָרֵא׃

Non sapete voi che gl'ingiusti non hereditaranno il regno di Dio? Non v'ingannate: ne i fornicatori, ne gl'idolatri, ne i sodomiti.

10 וְלָא עָלוֹבֵא וְלָא גַנָּבֵא וְלָא רַוָּיֵא וְלָא מְצַעֲרָנֵא וְלָא חָטוּפֵא הָלֵין מַלְכוּתֵהּ דַּאלָהָא לָא יָרְתִין׃

Ne i ladri, ne gli auari, ne gli ebbriachi, ne i maldicenti, ne i rapaci hereditaranno il regno di Dio.

11 וְהָלֵין אִית הֲוֵי בְּאֱנָשׁ אֱנָשׁ מֶנְכוֹן אֶלָּא סְחִיתּוּן וְאֶתְקַדַּשְׁתּוּן וְאֶזְדַּדַּקְתּוּן ב בַּשְׁמֵהּ דְּמָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא וּבְרוּחֵהּ דַּאלָהַן׃

E queste cose gia erauate alcuni di voi: ma sete stati lauati, ma sete stati santificati, ma sete stati giustificati, per il Nome del Signor IESV, e per lo Spirito del nostro Iddio.

ו

5 לְכְלִמַּתְכֶם אוֹמֵר אֲנִי לָכֶם כֵּן הֲלֹא יֶשׁ־בָּכֶם אִישׁ חָכָם גַּם אֶחָד הַיּוּכַל לִשְׁפֹּט בֵּין אָחִיו׃

Para auergonçarhos lo digo. Anſi, que no ay entre voſotros ſabio, ni aun vno que pueda juzgar entre ſus hermanos?

6 כִּי אִם אָח עַל־אָחִיו מֵרִיב הוּא וְזֹאת לִפְנֵי אֵינָם מַאֲמִינִים׃

Sino que el hermano con el hermano pleytea en juyzio: y eſto delante de los infieles.

7 וְעַתָּה בְּכָלִיל מְחַיְּבִים אַתֶּם אֶת־נַפְשְׁכֶם כִּי־יֶשׁ־לָכֶם מְרִיבוֹת בֵּינֵיכֶם לָמָּה לֹא יוֹתֵר עֲשׁוּקִים וְלָמָּה לֹא יוֹתֵר שַׁכּוּלִים אַתֶּם׃

Luego ya ſin falta ay culpa en voſotros, Que tengays pleytos entre voſotros miſmos. Porque no ſuffris antes la iniuria? porque no ſuffris antes la calumnia?

8 כִּי־אִם אַתֶּם עוֹשְׁקִים וּמְשַׁכְּלִים וְזֹאת עוֹשִׂים לַאֲחֵיכֶם׃

Sino que voſotros hazeys la injuria, y calumniays: y eſto á los Hermanos.

9 הֲלֹא יְדַעְתֶּם כִּי־חַטָּאִים אֶת־מַלְכוּת אֱלֹהִים לֹא יִירָשׁוּ אַל־תִּתְעוּ כִּי־לֹא קְדֵשִׁים וְלֹא עוֹבְדֵי פְּסִילִים וְלֹא מְנָאֲפִים וְלֹא מִתְלַהֲמִים וְלֹא מְחַסְּדִים׃

O no ſabeys que los injuſtos no poſſeeran el reyno de Dios? No erreys, que ni los fornicarios, ni los idolatras, ni los adulteros, ni los effeminados, ni los que ſe echan con machos.

10 וְלֹא גַנָּבִים וְלֹא בוֹצְעֵי בֶצַע וְלֹא סוֹבְאִים וְלֹא מְרִיבִים וְלֹא טוֹרְפִים אֶת־מַלְכוּת אֱלֹהִים יִירָשׁוּ׃

Ni los ladrones, ni los auaros, ni los borrachos, ni les maldizientes, ni los robadores, ~~no~~ heredaràn el Reyno de Dios.

11 וְאֵלֶּה אֲנָשִׁים מִמְּכֶם הֱיִיתֶם כִּי־אִם נִטְבַּלְתֶּם כִּי־אִם נִקְדַּשְׁתֶּם כִּי־אִם נִצְדַּקְתֶּם בְּשֵׁם אֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ וּבְרוּחַ אֱלֹהֵינוּ׃

Y eſto erades algunos: mas ya ſoys lauados mas ya ſoys ſanctificados, mas ya ſoys juſtificados en el Nombre del Sennor Ieſus el Chriſto, y con el Eſpiritu del Dios nueſtro.

ϛ.

5. Πρὸς ἐντροπὴν ὑμῖν λέγω. οὕτως οὐκ ἔνι ἐν ὑμῖν σοφὸς οὐδὲ εἷς, ὃς δυνήσεται διακρῖναι ἀνὰ μέσον τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ.

Ie le di à voſtre honte: eſt il ainſi qu'il n'y ait point de ſage entre vous, nõ pas vn ſeul, qui puiſſe iuger entre les freres:

6. Ἀλλὰ ἀδελφὸς μετὰ ἀδελφοῦ κρίνεται, καὶ τοῦτο ἐπὶ ἀπίστων;

Mais vn frere a proces contre ſon frere, & ce par deuant les infideles.

7. Ἤδη μὲν οὖν ὅλως ἥττημα ὑμῖν ἐστιν, ὅτι κρίματα ἔχετε μεθ' ἑαυτῶν. διατί οὐχὶ μᾶλλον ἀδικεῖσθε; διατί οὐχὶ μᾶλλον ἀποστερεῖσθε;

Deſia certes y a-il totalement du defaut en vous, de ce que vous auez proces entre vous. Pourquoi pluſtoſt n'endurez vous que tort vous ſoit fait? Pourquoi pluſtoſt ne receuez-vous dommage:

8. Ἀλλὰ ὑμεῖς ἀδικεῖτε καὶ ἀποστερεῖτε, καὶ ταῦτα ἀδελφούς.

Mais vous faites tort, & endommagez, & ce encores à l'endroit en vos freres.

9. Ἢ οὐκ οἴδατε ὅτι ἄδικοι βασιλείαν θεοῦ οὐ κληρονομήσουσι; μὴ πλανᾶσθε· οὔτε πόρνοι, οὔτε εἰδωλολάτραι, οὔτε μοιχοί, οὔτε μαλακοί, οὔτε ἀρσενοκοῖται.

Ne ſauez-vous pas que les iniuſtes n'heriteront point le Royaume de Dieu? Ne vous abuſez point: ni les paillards, ni les idolatres, ni les adulteres, ni les effemines, ni les bougres,.

10. Οὔτε κλέπται, οὔτε πλεονέκται, οὔτε μέθυσοι, οὐ λοίδοροι, οὐχ ἅρπαγες, βασιλείαν θεοῦ οὐ κληρονομήσουσι.

Ni les larrons, ni les auaricieux, ni les yurõgnes, ni les meſdiſans, ni les rauiſſeurs, n'heriteront point le royaume de Dieu,

11. Καὶ ταῦτά τινες ἦτε· ἀλλὰ ἀπελούσασθε, ἀλλὰ ἡγιάσθητε, ἀλλὰ ἐδικαιώθητε ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ κυρίου Ἰησοῦ, καὶ ἐν τῷ πνεύματι τοῦ θεοῦ ἡμῶν.

Et telles choſes eſtiez-vous quelques vns: mais vous en auez eſté laués, mais vous en auez eſté ſainctifiés, mais vous en auez eſté iuſtifiés au Nom du Seigneur Ieſus, & par l'Eſprit de noſtre Dieu.

CAP. VI.

5. Ad verecundiã veſtram dico. Sic non eſt inter vos ſapiens quiſquam, qui poſſit iudicare inter fratrem ſuum?

I ſpeake it to your ſhame. Is it ſo that there is not a wiſe man amõg you? no not one/that can iudge betweene his brethren?

6. Sed frater cum fratre iudicio contendit: & hoc apud infideles?

But a brother goeth to Lawe with a brother/and that vnder the infidels.

7. Iam quidem omnino delictum eſt in vobis, quòd iudicia habetis inter vos. Quare non magis iniuriam accipitis? quare non magis fraudem patimini?

Now therefore the is vtterly a fault among you/ becauſe ye goe to lawe one with another/ why rather ſuffer ye not wrong? why rather ſuſteine ye not harme?

8. Sed vos iniuriam facitis, & fraudatis: & hoc fratribus.

Nay/ye your ſelues do wrong/and doe harme/and that to your brethren.

9. An neſcitis quia iniqui regnum Dei non poſſidebunt? Nolite errare, Neque fornicarii, neque idólis ſervientes, neque adulteri, neque molles, neque maſculorum concubitores.

Knowe ye not that the vnrighteous ſhall not inherite the kingdome of God? Be yee not deceiued: neither fornicatours/nor idolaters/ nor adulterers/ nor wantons/nor bouggerers.

10. Neque fures, neque avari, neque ebrioſi, neque maledici, neque rapaces, regnum Dei poſſidebunt.

Nor thieues/nor couetous/nor drunkards / nor railers / nor extortioners ſhall inherite the kingdome of God.

11. Et hæc quidem fuiſtis: ſed abluti eſtis, ſed ſanctificati eſtis, ſed iuſtificati eſtis in nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti, & in Spiritu Dei noſtri.

And ſuch were ſome of you: but yee are waſhed / but ye are ſanctified / but ye are iuſtified in the Name of the Lord Ieſus/and by the Spirit of our God.

Das VI. Capitel.

5. Das muß ich ſagen / denn es iſt euch eine Schande. Iſt ſo gar kein Weiſer vnter euch? oder doch nicht einer/der da könt richten zwiſchen Brüder vnd Brüder?

Jeg nød is at ſige dette eder til ſkendzel. Er der ſaa aldelis ingen Viſſ iblant eder? eller dog icke en/ ſom kunde døme mellem Broder oc Broder?

6. Sondern ein Bruder mit dem andern hadert/dazu für den Vngläubigen.

Men en Broder trettis met den anden / Der til met faar de Vantro.

7. Es iſt ſchon ein Fehl vnter euch/ daß jhr mit einander rechtet. Warum̃ laſſet jhr euch nicht vil lieber vnrecht thun? Warumb laſſet jhr euch nicht vil lieber vervortheilen?

Der er allerede Brøſt iblant eder / at i gaa til rette met huer andre. Hui lade i icke meget helder gøre eder wret / Hui lade i icke meget heller gøre eder ſkade?

8. Sondern jhr thut vnrecht / vnnd vervortheilet/ vnnd ſolches an den Brüdern.

Men i gøre wret / oc ſøge fordel/ oc det hoſſ eders Brødre.

9. Wiſſet jhr nicht/ daß die Vngerechten werden das Reich Gottes nicht ererben? Laſſet euch nicht verführen/weder die Hurer/noch die Abgöttiſchen / noch die Ehebrecher/noch die Weichlinge / noch die Knabenſchänder.

Vide i icke de/At wretferdige ſkulle icke arffue Guds Rige? Lader eder icke forſøre / Huercken Skiørleffnere eller Affguders dyrckere/ Eller Horkarle/eller Blødactige/ eller deſom ſynde mod natur.

10. Noch die Diebe/noch die Geitzigen / noch die Trunckenbold / noch die Läſterr / noch die Räuber / werden das Reich Gottes ererben.

Eller Tyffue/ eller Gerige / eller Dranckere / eller Beſpaattere/ eller Røffuere/ ſkulle arffue Guds Rige.

11. Vnd ſolche ſind euer etliche geweſen/ aber jr ſeyt abgewaſchen/ jr ſeyt geheiliget/ jhr ſeyt Gerecht worden/ durch den Namen des HErrn Jeſu / vnd durch den Geiſt vnſers Gottes.

Deſaadane haffue nogle aff eder veret / Men i ere afftone / i ere helligede/i ere bleffne Retferdige formedelſt den HERRIS Jheſu Naffn / oc ved vor Guds Aand.

Kapitola VI.

5. Totoť k zahanbenij waſſemu prawijm: Zdaliž nenij mezy wámi žádného tak mudrého kterýžby mohl rozſauditi mezy Bratrem a Bratrem geho?

Toć mowię wam ku záwſtydzeniu/ Ktákże niemáß miedzy wámi mądrego y iednego / ktoryby mogł rozſadzić miedzy bráty ſwemi?

6. Ale Bratr s Bratrem ſaudij ſe / a to před newěrnými.

Rowßem brát z bráthem práwo wiedzie/á to przed niewiernymi.

7. Giž zagiſté konečně hřijch gť mezy wámi/že Saudy máte mezy ſebau. Proč raděgi křiwdy netrpjte? a proč raděgi ſſkodě nebeřete?

Już thedy koniecżnie ieſt w was co gánić / iż ſię miedzy ſobą práwuiećie / Czemuż rádßey krzywdy nie ćierpićie? czemu rádßey ßkody nie podeymuiećie?

8. Nýbrž wy křiwdu činijte/ a ſſkodě přiwodijte/ a to Bratřij waſſe.

Ale wy krzywdzićie / y ßkodę czynicie / á ktemu bráciey.

9. Zdaliž newijte/ že neſprawedliwij Králowſtwij Božijho dědictwj nedoſáhnau? Nemylte ſe. Wſſak ani Smilnijcy/ani Modláři/ani Cyzoložnijcy / ani Rozkoſſnij / ani Sodomſſtij hřijſſnijcy.

Abo nie wiećie iż nie ſpráwiedliwi nie będą dziedzicmi Kroleſtwa niebieſkie°. Nie mylćie ſię / áni nieczyśći/ áni bálwochwalcy/ áni cudzołożnicy áni roſkoßnicy / áni Sodomczycy.

10. Ani Zloděgi / ani Lakomcy / ani Opilcy/ ani Zlolagcy / ani Laupežnijcy / Králowſtwij Božijho dědictwj nedogdau.

Ani złodźieie / áni łákomi / áni pijánice / áni obmowce / áni drápieżce/ nie będą dźiedźicżmi Kroleſtwá niepieſkiego.

11. A takowij gſte zagiſté někdy byli / ale giž obmyti gſte/ giž poſwěceni / giž ſprawedliwij včiněni/ ſkrze Gměno Pána naſſeho Gežiſſe Kryſta/ a ſkrze Ducha Boha naſſeho.

Ktemiśćie byli niektorzy / ále ieſteśćie omyći / ále ieſteśćie poświęceni/ále ieſteśćie vſpráwiedliwieni w imię Páná Jezuſowo / y przez Duchá Bogá náßego.

ו

12 כֹּל שַׁלִּיט לִי אֶלָּא לָא
כֹּל פַּקָּח לִי כֹּל שַׁלִּיט לִי
אֶלָּא אֱלִי אֱנָשׁ לָא
יֶשְׁתַּלַּט׃

Tutte le coſe mi ſon lecite, ma non è il tutto eſpediente: tutte le coſe ſono in mia poteſtà, ma io non mi ridurrò gia ſotto la poteſtà d'alcuna coſa.

13 מֵאכוּלָתָא דְּכַרְסָא
וְכַרְסָא דְּמֵאכוּלָתָא אֱלָהָא
דֵּין לְתַרְתֵּיהֵין מְבַטֵּל
פַּגְרָא דֵּין לָא לְזָנְיוּתָא
אֶלָּא לְמָרַן וּמָרַן לְפַגְרָא׃

I cibi ſon per il Ventre, e il Ventre è per li cibi: ma Iddio diſtruggerà e queſto e quelli. Ma il corpo non è per la fornicatione, ma per il Signore, e il Signor per il corpo.

14 אֱלָהָא דֵּין וַלְמָרַן
אֲקִים וְלַן יְקִים בְּחַיְלֵהּ׃

E Iddio ha riſuſcitato il Signore, e riſuſcitarà noi per la ſua potentia.

15 לָא יָדְעִין אַנְתּוּן ד
דְּפַגְרַיְכוּן הַדָּמָא אֶנּוּן
דַּמְשִׁיחָא נֶסַּב הַדָּמָא
דַּמְשִׁיחָא נַעְבֵּדִיוּהי הַדָּמָא
דְּזָנִיתָא חָס׃

Non ſapete Voi che i Voſtri corpi ſon membri di Chriſto? Torrò io dunque i membri di Chriſto, e farolli membri d' Vna meretrice? non ſia gia coſi.

16 אוֹ לָא יָדְעִין אַנְתּוּן
דְּמַן דְּנָקֵיף לְזָנִיתָא חַד הוּ
פַּגַר אֲמִיר גֵּיר דְּנֶהֶוּוּן ת
תַּרְוַיְהוּן חַד פַּגַר׃

Non ſapete Voi che chi ſi congiugne con la meretrice, è Vn corpo con eſſa? Percioche due ſaranno (dice) in Vna carne.

17 מַן דְּנָקֵיף דֵּין לְמָרַן
הוּא עַמֵּהּ חָדָא רוּחַ׃

Ma chi ſi congiugne col Signore, è Vno ſpirito col lui.

ו

12 כָּל־דְּבָרִים יֻשְּׁווּ לִי כִּי־
אִם כֻּלָּם לֹא יוֹעִילוּ כָּל־
דְּבָרִים יֻשְּׁווּ לִי כִּי־אִם אֶחָד
מֵהֶם לֹא יִשְׁלַט בִּי׃

Todas las coſas me ſon licitas, mas no todas conuienen: todas las coſas me ſon licitas, mas yo no me meteré debaxo de poteſtad de nada.

13 אֹכֶל לַגְּוִיָּה וּגְוִיָּה לָאֹכֶל
וֵאלֹהִים גַּם אֶת־גְּוִיָּה גַּם אֶת־
הָאֹכֶל יְאַבֵּד וְאֶת־גְּוִיָּה לֹא
לְתַזְנוּת כִּי אִם לַאֲדֹנֵינוּ וַאֲדֹנֵינוּ
לַגְּוִיָּה׃

Las viandas ſon para el vientre, y el vientre para las viandas: empero y à el y à ellos desharà Dios, mas el cuerpo no es para la fornicacion, ſino para el Sennor: y el Sennor para el cuerpo.

14 וַיהוָה הֵקִים אֶת־אֲדֹנֵינוּ וְגַם
אוֹתָנוּ יָקִים בִּגְבוּרָתוֹ׃

Empero Dios leuantó àl Sennor, y tambien à noſotros nos leuantara con ſu potencia.

15 הֲלֹא יְדַעְתֶּם כִּי־גְוִיּוֹתֵיכֶם
נִתְחֵי הַמָּשִׁיחַ הֵנָּה וְאֶשָּׂא אֶת־
נִתְחֵי הַמָּשִׁיחַ וְאֶעֱשֶׂה לְנִתְחֵי
תַּזְנוּת חָלִילָה לָּנוּ׃

O ignorays que vueſtros cuerpos ſon miembros del Chriſto, Quitare pues los miembros del Chriſto y hazer los he miembros de la ramera? Lexos ſea.

16 הֲלֹא יְדַעְתֶּם כִּי־הַדָּבֵק בְּזוֹנָה
בָּשָׂר אֶחָד עִמָּהּ הוּא כִּי יִהְיוּ
אוֹמֵר שְׁנֵיהֶם לְבָשָׂר אֶחָד׃

O no ſabeys que el que ſe junta con la ramera, es hecho con ella vn cuerpo? porque Seran, dize, los dos (en) vna carne.

17 וְהַדָּבֵק בַּיהוָה רוּחַ אַחַת
עִמּוֹ הוּא׃

Empero el que ſe junta con el Sennor, vn eſpiritu es.

ϛʹ.

12. Πάντα μοι ἔξεστιν, ἀλλ᾽ οὐ πάντα συμφέρει· πάντα μοι ἔξεστιν, ἀλλ᾽ οὐκ ἐγὼ ἐξουσιασθήσομαι ὑπό τινος.

Toutes choſes me ſont licites, mais toutes choſes ne ſont pas expedientes: toutes choſes me ſont licites, mais ie ne ſerai point aſſuietti ſous la puiſſance d'aucune choſe.

13. Τὰ βρώματα τῇ κοιλίᾳ, καὶ ἡ κοιλία τοῖς βρώμασιν. ὁ δὲ θεὸς καὶ ταύτην καὶ ταῦτα καταργήσει. τὸ δὲ σῶμα οὐ τῇ πορνείᾳ, ἀλλὰ τῷ κυρίῳ, καὶ ὁ κύριος τῷ σώματι.

Les viandes ſont bien pour le ventre, & le ventre pour les viandes: mais Dieu deſtruira & icelui & icelles. Or le corps n'eſt point pour la paillardiſe, mais pour le Seigneur, & le Seigneur pour le corps.

14. Ὁ δὲ θεὸς καὶ τὸν κύριον ἤγειρε, καὶ ἡμᾶς ἐξεγερεῖ διὰ τῆς δυνάμεως αὐτοῦ.

Or Dieu a reſſuſcité le Seigneur, & nous reſſuſcitera auſſi par ſa puiſſance.

15. Οὐκ οἴδατε ὅτι τὰ σώματα ὑμῶν μέλη Χριστοῦ ἐστιν; ἄρας οὖν τὰ μέλη τοῦ Χριστοῦ, ποιήσω πόρνης μέλη; μὴ γένοιτο.

Ne ſauez-vous pas que vos corps ſont membres de Chriſt? oſterai-ie donc les membres de Chriſt pour en faire des memhres dvne paillarde? ainſi n'aduiene.

16. Ἢ οὐκ οἴδατε, ὅτι ὁ κολλώμενος τῇ πόρνῃ, ἓν σῶμά ἐστιν; ἔσονται γάρ, φησιν, οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν.

Ne ſauez-vous pas que celui qui s'adioint à vne paillarde, eſt fait vn meſme corps auec elle? car deux (dit-il) ſeront vne meſme chair.

17. Ὁ δὲ κολλώμενος τῷ κυρίῳ, ἓν πνεῦμά ἐστι.

Mais celui qui eſt adioint au Seigneur, eſt vn meſme eſprit auec lui.

CAP. VI.

12. Omnia mihi licent, ſed nõ omnia expediũt. Omnia mihi licent: ſed ego ſub nullius redigar poteſtate.

All thinges are lawfull vnto me: but all thinges are not profitable. I may doe all thinges / but I will not bee brought vnder the power of any thing.

13. Eſca ventri, & venter eſcis Deus autem & hunc & hanc deſtruet, corpus autem non fornicationi, ſed Domino, & Dominus corpori.

Meates are ordeined for the bellie / and the bellie for the meates: but God ſhall deſtroy both it / and them. Nowe the body is not for fornication / but for the Lorde / and the Lord for the body.

14. Deus veró & Dominum ſuſcitavit: & nos ſuſcitabit per virtutem ſuam.

And God hath alſo raiſed vp the Lorde / & ſhall raiſe vs vp by his power

15. Neſcitis quoniam corpora veſtra membra ſunt Chriſti? Tollens ergo membra Chriſti, faciam membra meretricis? Abſit.

Knowe yee not / that your bodies are the members of Chriſt? ſhall I then take the members of Chriſt / & make them the members of an harlot? God forbid.

16. An neſcitis, quoniam qui adhæret meretrici, unum corpus efficitur? Erunt enim (inquit) duo in carne una.

Doe ye not know / that he which coupleth him ſelfe with an harlot / is one bodie? for two / ſaith he / ſhalbe one fleſh.

17. Qui autem adhæret Domino, unus ſpiritus eſt.

But he that is ioyned vnto the Lorde / is one ſpirit.

Das VI. Capitel.

12. Ich habe es alles macht / es frommet aber nicht alles. Ich habe es alles macht / es ſoll mich aber nichts gefangen nehmen.

Jeg haffuer mact til alting / Men det er icke altſammen nytteligt. Jeg haffuer mact til alting / Men der ſkal inted tage mig fangen.

13. Die Speiſe dem Bauche / vnnd der Bauch der Speiſe / Aber Gott wirdt diſen vnd jene hinrichten. Der Leib aber nicht der Hurerey / ſondern dem HERRN / vnnd der HERR dem Leibe.

Maden til Bugen / oc Bugen til maden / Men Gud ſkal døme baade denne oc den. Oc Legemet icke til Skiørleffnit / men til HERREN / oc HERREN til Legemet.

14. Gott aber hat den HERRN aufferwecket / vnnd wird vns auch aufferwecken durch ſeine Krafft.

Min Gud opuecte HERREN / oc hand ſkal ocſaa opuecke oſſ / formedelſt ſin Krafft.

15. Wiſſet jhr nicht / daß eure Leibe Chriſti Glieder ſind? Solt ich nun die Glieder Chriſti nemen / vnd Hurenglieder drauß machen? Das ſey ferrne.

Vide i icke / at eders Legeme ere Chriſti Lemmer? Skulde ieg nu tage Chriſti Lemmer / oc gøre Skøge Lemmer aff? Der vere longt fra.

16. Oder wiſſet jhr nicht / daß / wer an der Huren hanget / der iſt ein Leib mit jhr / denn ſie werden (ſpricht er) zwey in einem Fleiſche ſein.

Eller vide i icke / at huo ſom tilhenger Skøgen / hand er it Legeme met hende? Thi de bliffue (ſiger hand) tho i it Kød.

17. Wer aber dem HERRN anhanget / der iſt ein Geiſt mit jhm.

Men huo ſom tilhenger HERREN / hand er en Aand met hannem.

Kapitola VI.

12. Wſſecko mi ſluſſý / ale ne wſſecko proſpjwá. Nadewſſým moc mám / ale yáť žádné wěcy pod moc poddán nebudu.

Wßytko mi wolno / ále nie wßytko pożyteczno / wßythko mi wolno / ále ia nie bede z niewolon od żadney rzeczy.

13. Pokrmowé břichu oddáni gſau / a břicho Pokrmuom: Buoh pak y pokrmy y břicho zkazý: Tělo zagiſté nemá oddáno býti Smilſtwu / ale Pánu: a Pán Tělu.

Pokármy ſa dla brzuchá / á brzuch dla pokármow / á Bog y ten y ony w niwecz obroci / á ciálo nie ieſt dla nieczyſthości / ále dla Páná / á Pan dla ciálá.

14. Bůh pak wzkřjſyl Pána Gežjſſe / y nás také wzkřjſý ſkrže moc ſwau.

A Bog y Páná wzbudził / y nas wzbudzi mocą ſwoią.

15. Newjjteli / že těla waſſe audowé gſau Kryſtowi? Což tehda wezma audy Kryſtowy / včinijm z nich audy Newěſtky? odſtupto.

Izaż nie wiecie iż ciálá wáße ſa członkámi Kryſtuſowemi? Záli tedy wziawßy członki Kryſtuſowe vczynie ie członkámi wßetecznice? nie day tego Boże.

16. Zdaliž toho newjjte / že kdož ſe ſpogij s newěſtkau / gedno tělo býwá včiněn s nij? Neb Bůh dij: Budau dwa w gednom těle.

Azaż nie wiecie / iż ten co ſie przyłącza wßetecznicy / iednym ciálem ieſt? Abowiem dwá (mowi) będą iednym ciálem.

17. Ale kdož ſe ſpogij s Bohem / geden duch geſt s nim.

A kto ſie przyłącza Pánu / iednym duchem ieſt.

ו

18 עֲרוּקוּ מִן זָנְיוּתָא כֻּל
חֲטִיתָא גֵּיר דְּנֶעְבֵּד בַּר
נָשָׁא לְבַר מִן פַּגְרֵהּ הָי מַן
דִּמְזַנֵּא דֵּין בְּפַגְרֵהּ הֻו
חָטֵא׃

Fuggite la fornicatione : ogni altro peccato che l'huomo faccia, è fuor del corpo : ma chi commette la fornicatione, pecca nel proprio corpo.

19 אָו לָא יָדְעִין אַנְתּוּן
דְּפַגְרְכוּן הַיְכְלָא הוּ ד
דְּרוּחָא דְּקוּדְשָׁא דְּעָמְרָא
בְּכוּן הָו דְּקַבֶּלְתּוּן מֶן אֱלָהָא
וְלָא הֲוַיְתּוּן דְּנַפְשְׁכוּן׃

Non ſapete voi che il voſtro corpo è tempio de lo Spirito ſanto, che è in voi, il qual voi hauete da Dio, e non ſete voſtri?

20 אֶזְדְּבֶנְתּוּן גֵּיר בְּדַמְיָא
הֲוַיְתּוּן הָכִיל מְשַׁבְּחִין ל
לַאלָהָא בְּפַגְרְכוּן וּבְרוּחֲכוּן
הָנוּן דְּאִיתַיְהוּן דַּאלָהָא׃

Imperoche voi ſete ſtati comprati con prezzo. Glorificate dunque Iddio nel voſtro corpo, e nel voſtro ſpirito, i quali ſono da Dio.

ז

1 וְעַל אִילֵין דַּכְתַבְתּוּן לִי
דֵּין שַׁפִּיר הוּ לְגַבְרָא ד
דְּלַאנְתְּתָא לָא נֶתְקַרַב׃

Quanto poi à quelle coſe, di che voi m'hauete ſcritto, Per l'huomo è bene il non toccar donna.

2 אֶלָּא מֶטוּל זָנְיוּתָא
אֱנָשׁ אַנְתְּתֵהּ נֶאחוּד
וְאַנְתְּתָא לְבַעְלָהּ תֶּאחוּד׃

Nondimeno per euitar le fornicationi, ciaſcuno habbia la ſua propria moglie, e ciaſcuna habbia il ſuo proprio marito.

3 וְגַבְרָא לְאַנְתְּתֵהּ חוּבָא
דְּמֶתְחַיְּבָא נֶפְרוּע הָכַנָּא
אַף הִי אַנְתְּתָא לְבַעְלָהּ׃

Il marito renda la debita beneuolentia à la moglie, e ſimilmente ancor la moglie al marito.

ו

18 נוּסוּ לָכֶם מִפְּנֵי תַּזְנוּת כָּל־
חֲטָאָה אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אוֹתָהּ הָאָדָם
מִחוּץ לַגְּוִיָּה הִיא אַךְ הַתַּזְנוּת
בְּעַצְמוּת גְּוִיָּתוֹ חָטְאָה׃

Huyd la fornicacion, qualquier otro peccado que el hombre hiziere, fuera del cuerpo es : mas el que fornica, contra ſu proprio cuerpo pecca.

19 הֲלֹא יְדַעְתֶּם כִּי־גְוִיַּתְכֶם
הֵיכַל רוּחַ הַקֹּדֶשׁ הִיא אֲשֶׁר שֹׁכְנָה
בָּכֶם אֲשֶׁר יֵשׁ לָכֶם מֵאֱלֹהִים
וְאַתֶּם לֹא הוֹיִם לְנַפְשְׁכֶם׃

O ignorays que vueſtro cuerpo es templo del Eſpiritu Sancto (el qual eſtà) en voſotros, el qual teneys de Dios, y que no ſoys vueſtros ?

20 כִּי־נִקְנֵיתֶם בִּמְחִיר יָקָר
לָכֵן כַּבְּדוּ אֶת־יְהֹוָה בִּגְוִיַּתְכֶם
וּבְרוּחֲכֶם אֲשֶׁר הֵיוּ לֵאלֹהִים׃

Porque comprados ſoys por (gran) precio glorificad pues (y traed) à Dios en vueſtro cuerpo y en vueſtro eſpiritu, los quales ſon de Dios.

ז

1 וְעַל־הַדְּבָרִים אֲשֶׁר כְּתַבְתֶּם אֵלַי
כִּי טוֹב לָאָדָם לֹא לְהַגִּיעַ אֶת־
הָאִשָּׁה׃

Quanto à las coſas de que me eſcreuiſtes : bueno ſeria àl hombre no tocar muger :

2 וּבַעֲבוּר הַתַּזְנוּת אִישׁ אִישׁ
יִדְבַּק בְּאִשְׁתּוֹ וְאִשָּׁה אִשָּׁה
תִּדְבַּק בְּאִישָׁהּ׃

Mas por euitar las fornicaciones, cada vno tenga ſu muger, y cada vna tenga ſu marido.

3 אִישׁ לְאִשְׁתּוֹ עֹנָתָהּ לֹא יִגְרַע
וְכָמוֹ כֵּן הָאִשָּׁה לְאִישָׁהּ׃

El marido pague à la muger la deudà : y anſi miſmo la muger àl marido.

ϛ'.

18. Φεύγετε τὴν πορνείαν. πᾶν ἁμάρτημα ὃ ἐὰν ποιήσῃ ἄνθρωπος, ἐκτὸς τοῦ σώματός ἐστιν· ὁ δὲ πορνεύων, εἰς τὸ ἴδιον σῶμα ἁμαρτάνει.

Fuyez paillardiſe : car quelque peché que l'homme commette, il eſt dehors du corps : mais celui qui paillarde peche contre ſon propre corps.

19. Ἢ οὐκ οἴδατε ὅτι τὸ σῶμα ὑμῶν ναὸς τοῦ ἐν ὑμῖν ἁγίου πνεύματός ἐστιν, οὗ ἔχετε ἀπὸ θεοῦ, καὶ οὐκ ἐστὲ ἑαυτῶν;

Ne ſauez-vous pas que voſtre corps eſt temple du ſainct Eſprit, qui eſt en vous, lequel vous auez de Dieu & n'eſtes point à vous meſmes ?

20. Ἠγοράσθητε γὰρ τιμῆς. δοξάσατε δὴ τὸν θεὸν ἐν τῷ σώματι ὑμῶν, καὶ ἐν τῷ πνεύματι ὑμῶν, ἅτινά ἐστι τοῦ θεοῦ.

Car vous auez eſté achetés par prix : glorifiez donc Dieu en voſtre corps, & en voſtte eſprit, lequels appartienent à Dieu.

ΚΕΦΑΛ. ζ'.

Περὶ δὲ ὧν ἐγράψατέ μοι, καλὸν ἀνθρώπῳ γυναικὸς μὴ ἅπτεσθαι.

Or touchant les poincts, dont vous m'auez eſcrit, il eſt bon à l'homme de ne toucher à femme.

2. Διὰ δὲ τὰς πορνείας ἕκαστος τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα ἐχέτω, καὶ ἑκάστη τὸν ἴδιον ἄνδρα ἐχέτω.

Toutesfois pour euiter paillardiſe, que chacune ait ſa femme, & chacune ait ſon mari.

3. Τῇ γυναικὶ ὁ ἀνὴρ τὴν ὀφειλομένην εὔνοιαν ἀποδιδότω, ὁμοίως δὲ καὶ ἡ γυνὴ τῷ ἀνδρί.

Le mari rende la bien-vueillance deuë à la femme : ſemblablement auſſi la femme au mari.

CAP. VI.	Das VI. Capitel.	Kapitola VI.
18. Fugite fornicationem Omne peccatum quodcunque fecerit homo, extra corpus eſt: qui autem fornicatur, in corpus ſuum peccat. Flee fornication: every ſinne that a man doeth/ is without the bodie: but hee that cōmitteth fornication / ſinneth againſt his owne bodie.	18. Fliehet die Hurerey. Alle Sünde/ die der Menſch thut/ ſind auſſer ſeinem Leibe. Wer aber huret/ der ſündiget an ſeinem eigen Leibe. Flyr Skiørleffnet. Alle ſynder ſom Menniſken gør/ ere vden hans Legeme/ Men huo ſom leffuer i Skiørleffnet/ hand ſynder mod ſit eget Legeme.	18. Vtijkayte před Smilſtwem. Neb každý hřijch kterýkoli činij cžlowěk/ kromě těla geſt: ale kdož ſmilnij/ ten proti tělu ſwému wlaſtnijmu hřeſſý. Strzeżcie ſie nieczyſtośći: Wßelki grzech ktoryby człowiek popełnił/ nie ieſt wćiele/ ále ten ktory ſie dopußcza nieczyſthośći/ przećiwko właſnemu ćiału grzeßy.
19. An neſcitis quoniam membra veſtra, templum ſunt Spiritus ſancti qui in vobis eſt, quem habetis à Deo, & non eſtis veſtri? Knowe yee not / that your body is the temple of the holy Ghoſt/which is in you / whome ye haue of God? and yee are not your owne.	19. Oder wiſſet jhr nicht/ daß euer Leib ein Tempel des heiligen Geiſtes iſt/ der in euch iſt/ welchen jhr habt von Gott/ vnd ſeyt nicht euer ſelbſt? Eller vide i icke/ at eders Legeme er den hellig Aands Tempel/ ſom er i eder/ huilcken i haffue aff Gud/ oc i høre eder icke ſelff til?	18. Zdali newijte/ že tělo waſſe geſt Chrámem Ducha ſwatého/ kterýž přebýwá w wás/ gehož máte od Boha/ a negſte ſami ſwogi? Azaż nie wiecie iż ćiáło wáße ieſt przybytkiem Duchá świetego ktory w was ieſt? ktorego macie od Bogá/ á nie ieſteśćie ſami ſwoi.
20. Empti enim eſtis pretio magno. Glorificate (& portate) Deum in corpore veſtro. *(Et in ſpiritu veſtro quæ Dei ſunt.)* For ye are brought for a price: therefore glorifie God in your bodie / and in your ſpirit: for they are Gods.	20. Denn jhr ſeyt theuer erkaufft. Darumb ſo preiſet Gott an eurem Leibe/ vnd in eurem Geiſt/ welche ſind Gottes. Thi at i ere dyre købte. Der faare da priſer Gud i eders Legeme/ oc vdi eders Aand/ ſom høre Gud til.	20. Nebo gſte kaupeni za welikau mzdu. Oſlawugtež tehdy giž (a noſte) Boha w těle waſſem (y duchem waſſim/ kteréžto wěcy Boží gſau.) Abowiem ieſteśćie zá zapłáte kupieni/ Chwalcież tedy Bogá w ćiele wáßym/ y w duchu wáßym/ ktore ſa Boże.
CAP. VII.	Das VII. Capitel.	Kapitola ·II.
DE quibus autem ſcripſiſtis mihi: Bonum eſt homini mulierem non tangere. Now concerning the things whereof ye wrote vnto me / It were good for a man not to touch a woman.	Von dem jhr mir aber geſchrieben habt/ antwortte ich: Es iſt dem Menſchen gut/ daß er kein Weib berůhre. MEn det ſom i ſcreffue mig til om/ ſuarer ieg/ Det er Menniſken gaat/ at hand icke rører nogen Quinde.	OCžemž gſte mi pak pſali/ wám toto odpowijdám: Dobré geſt zagiſté člowěku Ženi ſe nedotýkati. PRzytym co ſie tycże tych rzeczy o ktorycheſcie do mnie piſali/ dobraby rzecz byłá mężowi nie thykáć ſie niewiáſty.
2. Propter fornicationem autem unuſquiſque ſuam uxorem habeat, & unaquæque ſuum virum habeat. Neuertheles/ to auoid fornication/ let euery man haue his wife / and let euery woman haue her owne huſband.	2. Aber vmb der Hurerey willen/ habe ein jeglicher ſein eigen Weib/ vnd ein jegliche habe jhren eigen Mann. Men for Skørleffnet ſkyld/ ſkal huer haffue ſin egen Huſtru/ oc huer haffue ſin egen Mand.	2. Ale wſſak pro vwarowání ſmilſtwa/ gedenkaždý Manželku ſwau měg/ a též gedenkaždá žena/ měg Manžela ſwého. Ale dla vwárowánia nieczyſtości/ niech káżdy ma ſwoie żone/ á káżda niechay ma właſnego męża.
3. Vxori vir debitum reddat: ſimiliter autem & uxor viro. Let the huſband giue vnto the wife due beneuolence/and likewiſe alſo the wife vnto the huſband.	3. Der Mann leiſte dem Weibe die ſchuldige Freundſchafft/ deſſelbigen gleichen das Weib dem Manne. Manden ſkal beuiſe Huſtruen tilbørligt venſkaff/ Diſligiſt Huſtruen Manden.	3. Muž plať dluh Manželce ſwé/ též také y Manželka muži. Żenie niech oddáie mąż powinną życzliwość/ tákże też y żoná mężowi.

ז

4 אַנְתְּתָא לָא שַׁלִּיטָא עַל פַּגְרָהּ אֶלָּא בַּעְלָהּ הָכַנָּא אַף גַּבְרָא לָא שַׁלִּיט עַל פַּגְרֵהּ אֶלָּא אַנְתְּתֵהּ׃

La moglie non ha la poteſtà del ſuo proprio corpo, ma il marito: e ſimilmente ancor il marito non ha la poteſtà del ſuo proprio corpo, ma la moglie.

5 לָא הָכִיל תְּגַלְּזוּן חַד לְחַד אֶלָּא אֶמַתַי דְּתִתְרִיכוּן תֶּשְׁתַּוּוּן בְּזַבְנָא דְּתֶתְעַנּוּן ל לְצוֹמָא וְלַצְלוֹתָא וְתוּב לְהּ לַצְבוּתָא תֶּתְפְּנוּן דְּלָא נְנַסֵּיכוּן סָטָנָא מֶטּוּל רַגְתָא דְּפַגְרְכוּן׃

Non vi priuate l'vn de l'altro, ſe gia queſto non fuſſe di commune conſentimento per qualche tempo, per attendere al digiuno & à l'oratione: e di nuouo ritornate à ſtarui inſieme, accioche ſatana non vi tenti, per la voſtra incontinentia.

6 הָדָא דֵּין אָמַר אֶנָא אַיךְ דַּלְמְחִילוּתָא לַו מֶן פּוּקְדָנָא׃

Ma queſto vi dico per conceſſione, non gia per comandamento.

7 אָנָא גֵּיר צָבֵא אֶנָא דְּכֻלְּהוֹן בְּנַי נָשָׁא אַכְוָתִי נֶהְוּוֹן בִּדְכִיּוּתָא אֶלָּא כֻּל נָשׁ מַוְהַבְתָּא יְהִיבָא לֵהּ מֶן אֱלָהָא אִית דְּהָכַנָּא וְאִית דְּהָכַנָּא׃

Percioche io vorrei che tutti gli huomini foſſeno come ſono anch'io: ma ciaſcuno ha il ſuo proprio dono da Dio, l'vno in vn modo, e l'altro vn vn altro.

8 אָמַר אֶנָא דֵּין לַאילֵין דְּלַיְת לְהוֹן נֶשֵׁא וְלַאַרְמְלָתָא דְּפַקָּח לְהוֹן אֶן נְקַוּוּן אַכְוָתִי׃

Or io dico à quei che non ſon maritati, & à le vedoue, che per loro è bene, ſe ſe ne ſtanno coſi come ſto anch'io.

9 אֶן לָא דֵּין מְסַיְבְּרִין נִזְדַּוְּגוּן פַּקָּח גֵּיר לְמֶסַּב א אַנְתְּתָא טָב מֶן דְּלַמְאַקַּד בְּרֶגְתָּא׃

Ma ſe non ſi contengono, maritinſi: percioche meglio è maritarſi, che abbruciare.

ז

4 לְאִשָּׁה לֹא יֵשׁ לָהּ שִׁלְטוֹן עַל־גְּוִיָּתָהּ כִּי־אִם לְאִישָׁהּ וְכָכָה לָאִישׁ לֹא יֵשׁ לוֹ שִׁלְטוֹן עַל־בְּשָׂרוֹ כִּי־אִם לְאִשְׁתּוֹ׃

La muger no tiene la poteſtad de ſu proprio cuerpo ſino el marido: y por el ſemejante tampoco el marido tiene la poteſtad de ſu proprio cuerpo, ſino la muger.

5 אַל־תִּגְרְעוּ בֵּינֵיכֶם אִם לֹא תֵאוֹתוּ לָכֶם לְעֵת לְעַנּוֹת נַפְשְׁכֶם בְּצוֹם וּתְפִלָּה וְעוֹד תָּשׁוּבוּ לְיַחַד יַחַד פֶּן יְנַסֶּה אֶתְכֶם הַשָּׂטָן בַּעֲבוּר תַּאֲוַתְכֶם׃

No hos defraudeys el vno àl otro, ſino fuere algo por tiempo, de conſentimento de ambos, por occuparhos en ayuno y en oracion: y bolued à juntarhos en vno, porque no hos tiente Satanas à cauſa de vueſtra incontinencia.

6 וְזֹאת אוֹמֵר אֲנִי כִּרְשְׁיוֹנִי וּכְחֶמְלַת נַפְשִׁי וְלֹא כְּמִצְוָה׃

Mas eſto digo por permiſsion, no por mandamiento:

7 כִּי־חָפַצְתִּי לִהְיוֹת כָּל־הָאֲנָשִׁים כָּמוֹנִי אַךְ לְכָל אִישׁ יֶשׁ־לוֹ מַתָּנוֹ כְּמִדָּתוֹ מֵאֱלֹהִים לְאֶחָד כֹּה וּלְאַחֵר כֹּה׃

Porque querria que todos los hombres fueſſen como yo empero cada vno tiene proprio don de Dios: vno à la verdad anſi, y otro anſi.

8 וְאוֹמֵר אֲנִי לַאֲשֶׁר בְּגַפּוֹ וּבְגַפָּהּ וְלָאַלְמָנוֹת כִּי טוֹב לָהֶם אִם יִהְיוּ כָּמוֹנִי׃

Digo pues, à los por caſar, y à los biudos, que bueno les es ſi ſe quedàren como yo.

9 וְאִם לֹא יִתְאַפְּקוּ יִקְחוּ לָהֶם נָשִׁים כִּי טוֹב לָקַחַת אִשָּׁה מֵהִתְאַוּוֹת תַּאֲוָה

Y ſi no tienen don de continencia, caſen ſe: que mejor es caſarſe, que quemarſe.

ζ.

4. Ἡ γυνὴ τοῦ ἰδίου σώματος οὐκ ἐξουσιάζει; ἀλλ' ὁ ἀνήρ· ὁμοίως δὲ καὶ ὁ ἀνὴρ τοῦ ἰδίου σώματος οὐκ ἐξουσιάζει, ἀλλ' ἡ γυνή.

La femme n'a point la puiſſance de ſon propre corps mais le mari: ſemblablement auſſi le mari n'a point la puiſſance de ſon propre corps, mais la femme.

5. Μὴ ἀποστερεῖτε ἀλλήλους, εἰ μή τι ἂν ἐκ συμφώνου πρὸς καιρὸν, ἵνα σχολάζητε τῇ νηστείᾳ καὶ τῇ προσευχῇ· καὶ πάλιν ἐπὶ τὸ αὐτὸ συνέρχησθε, ἵνα μὴ πειράζῃ ὑμᾶς ὁ σατανᾶς διὰ τὴν ἀκρασίαν ὑμῶν.

Ne fraudez point l'vn l'autre, ſi ce n'eſt par conſentement mutuel pour vn temps, afin que vous vaquiez à iuſne, & à oraiſon: & derechef retournez enſemble, afin que Satan ne vous tente à cauſe de voſtre incontinence.

6. Τοῦτο δὲ λέγω κατὰ συγγνώμην, οὐ κατ' ἐπιταγήν.

Or ie di ceci par permiſſion, non point par commandement.

7. Θέλω γὰρ πάντας ἀνθρώπους εἶναι ὡς καὶ ἐμαυτόν· ἀλλ' ἕκαστος ἴδιον χάρισμα ἔχει ἐκ θεοῦ, ὃς μὲν οὕτως, ὃς δὲ οὕτως.

Car ie voudroye que tous hommes fuſſent comme moi: mais vn chacun a ſon propre don de Dieu, l'vn en vne maniere, & le autre en vne autre.

8. Λέγω δὲ τοῖς ἀγάμοις, καὶ ταῖς χήραις, καλὸν αὐτοῖς ἐστιν ἐὰν μείνωσιν ὡς κἀγώ.

Or ie di à ceux qui ne ſont point mariés, & aux vefues, qu'il leur eſt bon s'ils demeurent comme moi.

9. Εἰ δὲ οὐκ ἐγκρατεύονται, γαμησάτωσαν· κρεῖσσον γάρ ἐστι γαμῆσαι ἢ πυροῦσθαι.

Mais s'ils ne ſe continent, qu'ils ſe marient: car il vaut mieux ſe marier que bruſler.

CAP. VII.

4. Mulier ſui corporis poteſtatem non habet, ſed vir, Similiter autem & vir ſui corporis poteſtatem non habet: ſed mulier.

The wiſe hath not the power of her own body/but the huſband: and likewiſe alſo the huſband hath not the power of his owne body/but the wiſe.

5. Nolite fraudare invicem, niſi fortè ex conſenſu ad tempus, ut vacetis orationi, & iterum revertimini in idipſum, ne tentet vos Satanas propter incontinentiam veſtram.

Defraude not one another / except it be with conſent for a time / that vee may giue your ſelues to faſting and prayer / & againe come together that Satan tempt you not for your incontinencie.

6. Hoc autem dico ſecundùm indulgẽtiam, & non ſecundùm imperium.

But I ſpeake this by permiſſion/not by commandement.

7. Volo autem omnes homines eſſe ſicut meipſum: ſed unuſquiſque proprium donum habet ex Deo, alius quidem ſic, alius verò ſic.

For I would that all men were euen as I myſelfe am: but euery man hath his proper gifte of God / one after this maner/ and another after that.

8. Dico autem nõ nuptis & viduis: bonum eſt illis ſi ſic permaneant ſicut & ego.

Therefore I ſay vnto the vnmarried/ and vnto the widowes / it is good for them if they abide euen as I do.

9. Quod ſi non ſe continent: nubant. Melius eſt enim nubere, quàm uri.

But if they can not abſteine / let them marrie; for it is better to marrie then to burne.

Das VII. Capitel.

4. Das Weib iſt jhres Leibs nicht mechtig/ſondern der Mann. Deſſelbigen gleichen der Mann iſt ſeines Leibs nicht mechtig / ſondern das Weib.

Huſtruen er icke mectig offuer ſit Legeme/ men Manden. Diſligeſt er Manden icke mectig offuer ſit Legeme/ men Huſtruen.

5. Entziehe ſich nicht eins dem andern/ es ſey denn auß beyder bewilligung/ eine Zeitlang/ daß jr zum faſten vnd beten muſſe habt/ Vnd kommet widerumb zuſammen/ auff daß euch der Sathan nicht verſuche/vmb euer Vnkeuſchheit willen.

Den ene ſkal icke holde ſig fra den anden / vden ſaa er at det ſkeer met beggis ſamtycke / til en tid / at i kunde vere ledige til at faſte oc bede / Oc kommer tilſammen igen/ at Satan icke ſkal friſte eder/ for eders wkyſkhed ſkyld.

6. Solchs ſage ich aber auß vergunſt/ vnd nicht auß gebot.

Oc dette ſiger ieg aff tilladelſe/ oc icke aff Bud.

7. Ich wolte aber lieber/ alle Menſchen weren wie ich bin. Aber ein jeglicher hat ſeine eigene Gabe von Gott/ einer ſonſt der ander ſo.

Oc ieg vilde heller/ at alle Menniſke vaare lige ſom ieg er. Men huer haffuer ſin egen Gaffue aff Gud/ Den ene i ſaa maade/ den anden i anden maade.

8. Ich ſage zwar den Ledigen vnnd Witwen: Es iſt jhnen gut/ wenn ſie auch bleiben wie ich.

Men ieg ſiger til de wgyffte oc Encker/ At det er dem gaat/ om de oc bliffue lige ſom ieg.

9. So ſie aber ſich nicht enthalten/ ſo laß ſie freyen/ Es iſt beſſer freyen denn brunſt leiden.

Men kunde de icke affholde ſig/ da lad dem giffte/ Det er bedre at giffte/ end lyde brynde.

Kapitola VII.

4. Zena nad ſwým tělem mocy nemá/ ale Manzel. Těž také y Manzel nemá mocy nad ſwým tělem/ ale Manzelka.

Zoná wlaſnego ćiáłá nie ma w mocy/ ále mąż/ tákże też y mąż wlaſnego ciáłá nie ma w mocy/ ále zoná.

5. Neoklamáwayte ſe weſpolek/ gedině poněkud s powolenijm ſpolečným na čas/ abyſſte ſe vprazdňowali k Poſtu a k Modlitbě: a potom zaſe ſe ſpolu ſwázegte/ aby wás nepokauſſel Sſatanáſs/ pro nezdrželiwoſt waſſý.

Nie vymyſzcie nie jeden drugiemu / chybaby ze zwolenia ſpołecznego do czáſu/ ábyſcie wolnieyſzy byli ná poſt y modlitwy/ A záſie ſpolu ſie zeydźcie/ áby was ſzátan nie kuſił przez niemiernosć wáſze.

6. Ale totoť wám prawijm podlé odpuſſtěnij /a ne podlé přikázanij.

Ale ia tho mowie z dozwolenia/ nie z roſkazania.

7. Neb yábych chtěl/ aby wſſyckni lidé byli/ yako yá gſem. Ale že gedenkaždý wlaſtnj dar od Boha má: někdo zagiſté takto/ a giný ginák.

Abowiem chćiałbym áby wſzyſcy ludźie byli iákom ia ſam ieſt/ ále káżdy ma właſny dar od Bogá/ ieden tak/ á drugi inák.

8. Prawijm pak neženatým a newdaným/ a wdowám/ že geſt gim dobré/aby tak zuoſtaly/ yaka y yá.

Powiedam tedy tym ktorzy w małzeńſtwie nie ſa / y wdowam / dobrze im ieſt ieſliby trwali iako ia.

9. Paklit nemohau zdrželi wě býti/ ty ať ſe wdáwagij: neb geſt lépe wſtaw manželſký wſtupiti/ nežli ſe páliti.

Ale ieſli ſię nie wtrzymáwáia/ niech w małżeńſtwo wſtapia/ bo lepiey w małżeńſtwo wſtapić/ á niż zapalenie cierpieć.

ז

10 לְאַילֵין דֵּין דְּאִית לְהוֹן נְשָׁא מְפַקֵּד אֶנָא לָא אֶנָא אֶלָּא מָרִי דְּאַנְתְּתָא מִן בַּעְלָהּ לָא תִּפְרוּשִׁי׃

E à quelli che ſon maritati comando, non io, ma il Signore, Che la moglie non ſi ſepari dal marito.

11 וְאֶן תִּפְרוּשִׁי תִּקְוֵא דְּלָא גַּבְרָא אַו לְבַעְלָהּ תִּתְרַעֵא וְגַבְרָא לְאַנְתְּתֵהּ לָא יֶשְׁבּוּק׃

E ſe pur ella ſene ſepara, reſti ſenza maritarſi, ò vero ſi riconcilij al marito. Similmente che il marito non laſci la moglie.

12 לִשְׁרָכָא דֵּין אָמַר אֶנָא אֶנָא לָא מָרִי אֶן אִית אַחָא דְּאִית לֵהּ אַנְתְּתָא דְּלָא מְהַימְנָא וְהִי צָבְיָא דְּתֶתְעַמַּר עַמֵּהּ לָא יֶשְׁבְּקִיהָ׃

A gli altri poi dico io, non il Signore, Se qualche fratello ha la moglie infedele, & eſſa conſente habitar con lui non la laſci.

13 וְאַנְתְּתָא אַיְדָא דְּאִית לָהּ בַּעְלָא דְּלָא מְהַימַן וְהוּ צָבֵא דְּיֶעְמַר עַמָּהּ לָא תִּשְׁבּוּקִי בַּעְלָהּ׃

Parimente la donna che ha il marito infedele, & egli conſente habitar con eſſa, non lo laſci.

14 מְקַדַּשׁ הוּ גֵּיר גַּבְרָא אַיְנָא דְּלָא מְהַימַן בְּאַנְתְּתָא דִּמְהַימְנָא וּמְקַדְּשָׁא הִי אַנְתְּתָא אַיְדָא דְּלָא מְהַימְנָא בְּגַבְרָא דִּמְהַימַן וְאֶן לָא בְּנַיְהוֹן טַמְאִין אֶנּוּן הָשָׁא דֵּין דַּכְיִן אֶנּוּן׃

Percioche il marito infedele è ſantificato per la moglie: e la moglie infedele è ſantificata per il marito. Altrimenti i voſtri figliuoli ſarebbeno immondi, doue hora ſon ſanti.

15 אֶן דֵּין הוּ דְּלָא מְהַימַן פָּרֵשׁ יִפְרוּשׁ לָא מְשַׁעְבַּד אַחָא אַו חָתָא בְּהָלֵין לַשְׁלָמָא הוּ קְרָן אַלָהָא׃

Ma ſe l'infedele ſi ſepara, ſeparaſi: non è ſoggetto à ſeruitù il fratello ò la ſorella in coſi fatti caſi: ma Iddio ci ha chiamati in pace.

ז

10 וַאֲשֶׁר לָקְחוּ נָשִׁים מַגִּיד לֹא אֲנִי כִּי־אִם יְהוָה פֶּן־תִּפָּרֵד אִשָּׁה מֵאִישָׁהּ׃

Mas à los que eſtan juntos en matrimonio denuncio, no yo ſino el Sennor, Que la muger no ſe aparte del marido.

11 וְאִם תִּפָּרֵד תְּהִי־בְגַפָּהּ אוֹ־לְאִישָׁהּ תִּתְעָרֵב וְאִישׁ לֹא יַעֲזֹב אֶת־אִשְׁתּוֹ׃

Y ſi ſe apartâre, quedeſe por caſar, o reconcilieſe con ſu marido: y que el marido no embie à ſu muger.

12 וְלַאֲחֵרִים אֲנִי אוֹמֵר וְאֵינֶנּוּ אֲדֹנָי אִם לְאַח־אֶחָד יֵשׁ ׀ לוֹ אִשָּׁה אֲשֶׁר לֹא מַאֲמֶנֶת וְהִיא חָפְצָה לִשְׁכֹּן עִמּוֹ אַל־יַעַזְבֶנָּה׃

Y à los demas yo digo, no el Sennor, Si algun Hermano tiene muger infiel, y ella conſiente para habitar con el, no la embie.

13 וְהָאִשָּׁה אֲשֶׁר יֶשׁ־לָהּ אִישׁ לֹא מַאֲמִין וְהוּא חָפֵץ לִשְׁכּוֹן עִמָּהּ לֹא תַעַזְבֶנּוּ׃

Y la muger que tiene marido infiel, y el conſiente para habitar con ella, no lo dexe.

14 כִּי נִקְדַּשׁ אִישׁ לֹא מַאֲמִין בְּאִשָּׁה מַאֲמֶנֶת וְנִקְדְּשָׁה אִשָּׁה לֹא מַאֲמֶנֶת בְּאִישׁ מַאֲמִין וְאִם לֹא כֵן בְּנֵיכֶם טְמֵאִים הֵם וְעַתָּה קְדוֹשִׁים הֵמָּה׃

Porque el marido infiel es ſanctificado à la muger (fiel:) y la muger infiel àl marido (fiel;) de otramanera ciertamente vueſtros hijos ſerian immundos, empero aora ſon ſanctos.

15 וְאִם אִישׁ לֹא מַאֲמִין נִפְרָד יִפָּרֵד כִּי־אָח אוֹ אָחוֹת בִּדְבָרִים כָּאֵלֶּה לֹא יַעַבְדוּ עֲבוֹדַת עֲבוֹדָה כִּי בְשָׁלוֹם קָרָא אֶתְכֶם אֱלֹהִים׃

Mas ſi el infiel ſe aparta, aparteſe: que el Hermano o la hermana no es ſujecto à ſeruidumbre en ſemejãte caſo: antes à paz nos llamó Dios.

ζ.

10. Τοῖς δὲ γεγαμηκόσι παραγγέλλω, οὐκ ἐγὼ, ἀλλ' ὁ κύριος, γυναῖκα ἀπὸ ἀνδρὸς μὴ χωρισθῆναι.

Et quant aux mariés ie leur commande, nõ point moi, mais le Seigneur, Que la femme ne ſe departe point du mari.

11. Ἐὰν δὲ καὶ χωρισθῇ, μενέτω ἄγαμος, ἢ τῷ ἀνδρὶ καταλλαγήτω· καὶ ἄνδρα γυναῖκα μὴ ἀφιέναι.

Et ſi elle s'en depart, qu'elle demeure ſans eſtre mariee, ou qu'elle ſe reconcilie au mari. Auſſi que le mari ne delaiſſe non plus ſa femme.

12. Τοῖς δὲ λοιποῖς ἐγὼ λέγω, οὐχ ὁ κύριος, εἴ τις ἀδελφὸς γυναῖκα ἔχει ἄπιστον, καὶ αὐτὴ συνευδοκεῖ οἰκεῖν μετ' αὐτοῦ, μὴ ἀφιέτω αὐτήν.

Mais aux autres ie leur di, non point le Seigneur, Si quelque frere a femme infidele, & elle conſent d'habiter auec lui, qu'il ne la delaiſſe point.

13. Καὶ γυνὴ ἥ τις ἔχει ἄνδρα ἄπιστον, καὶ αὐτὸς συνευδοκεῖ οἰκεῖν μετ' αὐτῆς, μὴ ἀφιέτω αὐτόν.

Et ſi quelque femme a mari infidele, & il conſent d'habiter auec elle, qu'elle ne le delaiſſe non plus.

14. Ἡγίασται γὰρ ὁ ἀνὴρ ὁ ἄπιστος ἐν τῇ γυναικὶ, καὶ ἡγίασται ἡ γυνὴ ἡ ἄπιστος ἐν τῷ ἀνδρί. ἐπεὶ ἄρα τὰ τέκνα ὑμῶν ἀκάθαρτά ἐστι. νῦν δὲ ἅγιά ἐστιν.

Car le mari infidele eſt ſanctifié en la femme: & la femme infidele eſt ſanctifiee au mari: autrement vos enfans ſeroyent pollus: or maintenant ils ſont ſaincts.

15. Εἰ δὲ ὁ ἄπιστος χωρίζεται, χωριζέσθω. οὐ δεδούλωται ὁ ἀδελφὸς ἢ ἡ ἀδελφὴ ἐν τοῖς τοιούτοις. ἐν δὲ εἰρήνῃ κέκληκεν ἡμᾶς ὁ θεός.

Que ſi l'infidele ſe depart, qu'il ſe departe: car le frere ou la ſœur ne ſont aſſeruis en tel cas: mais Dieu nous a appelés à paix.

CAP. VII.

10. Iis autem qui matrimonio iuncti ſunt, pręcipio non ego, ſed Dominus, uxorem à viro non diſcedere.

And vnto the married I command/ not I/ but the Lorde/ Let not the wife departe from her huſband.

11. Quòd ſi diſceſſerit, manere innuptam, aut viro ſuo reconciliari. Et vir uxorem non dimittat.

But and if ſhe departe/ let her remaine vnmarried/ or bee reconciled vnto her huſband/ and let not the huſband put away his wife.

12. Nam cæteris ego dico, non Dominus. Si quis frater uxorem habet infidelem, & hæc conſentit habitare cum illo, non dimittat illam.

But to the remnant I ſpeake/ and not the Lorde/ if any brother haue a wife/ that beleeueth not/ if ſhe be content to dwell with him/ let him not forſake her.

13. Et ſi qua mulier habet virum infidelem, & hic conſentit habitare cum illa, non dimittat virum.

And the woman which hath an huſband that beleeueth not/ if he be content to dwell with her/ let her not forſake him

14. Sanctificatus eſt enim vir infidelis per mulierem fidelem: & ſanctificata eſt mulier infidelis per virum fidelem, alioquin filii veſtri immundi eſſent, nunc autem ſancti ſunt.

For the vnbeleeuing huſband is ſanctified by the wife/ and the vnbeleeuing wife is ſanctified by the huſband/ els were your children vncleane: but now are they holy.

15. Quòd ſi infidelis diſcedit diſcedat, non enim ſervituti ſubiectus eſt frater aut ſoror in huiuſmodi, in pace autem vocavit nos Deus.

But if the vnbeleeuing depart/ let him departe: a brother or a ſiſter is not in ſubiection in ſuch things: but God hath called vs in peace.

Das VII. Capitel.

10. Den Ehelichen aber gebiete/ nicht ich/ ſondern der HERR/ daß das Weib ſich nicht ſcheide von dem Mann.

Ecte Folck biuder icke ieg/ men HERREN/ At huſtruen ſkal icke ſkielie ſig fra Manden.

11. So ſie ſich aber ſcheidet/ daß ſie ohn Ehe bleibe/ oder ſich mit dem Mann verſöhne/ vnd daß der Mann das Weib nicht von ſich laſſe.

Men ſkil hun ſig fra hannem/ at hun da bliffuer vden Ecteſkaff eller forliger ſig met Manden/ Oc at Manden icke ſkal forlade Huſtruen fra ſig.

12. Den andern aber/ ſage ich/ nicht der HERR: So ein Bruder ein vnglaubig Weib hat/ vnd dieſelbige leſſet es jhr gefallen/ bey jhm zu wohnen/ der ſcheide ſich nicht von jhr.

Men til de andre/ ſiger ieg/ icke HERREN/ Der ſom nogen Broder haffuer en vantro Huſtru/ oc det behager hende/ at bo hoſſ hannem/ da ſkal hand icke ſkilie ſig fra hende.

13. Vnd ſo ein Weib einen vnglaubigen Mann hat/ vnd er leſſet es jhm gefallen/ bey jhr zu wohnen/ die ſcheide ſich nicht von jhm.

Oc der ſom en Quinde haffuer en vantro Mand/ oc det behager hannem/ at bo hoſſ hende/ da ſkal hun icke ſkilie ſig fra hannem.

14. Denn der vnglaubige Mann iſt geheiliget durchs Weib/ Vnd das vnglaubige Weib wirdt geheiliget durch den Mann/ ſonſt weren eure Kinder vnrein/ nun aber ſind ſie heilig.

Thi den vantro Mand er helliget formedelſt Quinden/ Oc den vantro Quinde bliffuer helliget ved Manden/ Ellers vaare eders Børn vrene/ men nu ere de hellige.

15. So aber der Vnglaubige ſich ſcheidet/ ſo laß jhn ſich ſcheiden/ es iſt der Bruder oder die Schweſter nicht gefangen in ſolchen fällen/ Im friede aber hat vns Gott beruffen.

Men fra ſkil den vantro ſig/ da lad hannem fra ſkilie ſig/ der er icke nogen Broder eller Søſter fangen i ſaa maade.

Kapitola VII.

10. Těm pak kteřij gſau w Manželſtwij přikázugi/ ne yá/ ale PAn/ ať žena od muže neodcházý.

A tym kthorzy ſą w małżenſtwie oznáymuie/ nie ia/ ále Pan/ iżby żoná od mężá ſwego nie odſtępowáła.

11. Pakliž odegde ať ſe newdáwá/ aneb ať ſe zaſe s Manželem ſwým ſmjřij. A manžel též manželky nepropauſſtěg

A ieſliby odſtąpiła/ niechayże zá mąż niechodzi/ ábo ſię niech z mężem poiedna/ á mąż żony ſwey niech nie opuſzcza.

12. Giným pak prawijm yá/ a ne PAn: Máli který bratr Manželku newěřijcý/ a taby powolila/ aby byla s nim/ nechť nepropauſſtij gj.

Inym záſię ia powiedam/ nie Pan, Jeſli ktory brát ma żonę niewierną/ á tá z nim zezwala mieſzkáć/ niechay iey nie opuſzcza.

13. A též máli která Manželka Manžela newěřijcýho/ a tenby též chtěl bydleti s nij/ ať nepropauſſtij ho:

A żoná ktora ma mężá niewiernego/ á on zezwala mieſzkáć z nią/ niechay go oná nie opuſzcza.

14. Nebo newěřijcý Manžel/ poſwěcen geſt ſkrze wěřijcý Manželku: a Manželka newěřijcý/ poſwěcena geſt ſkrze Manžela wěřijcýho: ginák Děti waſſy nečiſtijby byli/ ale nynij ſwatij gſau.

Abowiem poświęcon bywa mąż niewierny przez żonę/ y żony niewierna przez mężá/ boinácżey były by dzieci wáſze nieczyſtymi/ á teraz świętymi ſą.

15. Pakli newěřijcý chce pryč gjti/ nech ať gde: Nenj zagiſté ſlužbě poddán Bratr a nebo Seſtra w takowě wěcy/ nebo k pokogi powolal nás Bůh.

A ieſli niewierny odſtępuie/ niech odſtępuie/ ábowiem nie ieſt zniewolon brát ábo śioſtrá w tákowych rzeczach/ ále ku pokoiowi wezwał nas Bog.

ז

16 מָנָא גֵּיר יָדְעָא אַנְתְּי אַנְתְּתָא אֶן לְבַעְלֵכְי תַּאחְיַנַיְ אָו אַנְתְּ גַּבְרָא יָדַע אַנְתְּ אֶן לְאַנְתְּתָךְ תַּאחֵא׃

Or che ſai tu donna, ſe ſaluarai il tuo marito? ò che ſai tu huomo ſe ſaluarai la tua moglie?

17 אֶלָּא אֱנָשׁ אֱנָשׁ אֵיךְ דַּפְלַג לֵהּ מָרְיָא וֶאנָשׁ אֱנָשׁ אֵיךְ דַּקְרְיָהי אֱלָהָא אֵיכַנָּא יְהַלֵּךְ וָאף לְכֻלְּהֵין עִדָּתָא הָכַנָּא מְפַקֵּד אֶנָא׃

Comunque ſi ſia, ciaſcuno camini ſecondo che Iddio gli ha compartito, ciaſcun dico ſecondo che il Signor l'ha chiamato: e coſi ordino in tutte le Chieſe.

18 אֶן כַּד גְּזִיר אֱנָשׁ אֶתְקְרִי לָא יְהַפֵּךְ לֵהּ לְעוּרְלוּתָא וֶאן בְּעוּרְלוּתָא אֶתְקְרִי לָא יֶגְזוּר׃

E ſtato chiamato alcuno ne la circonciſione? non ritiri il preputio. E ſtato chiamato alcun nel preputio? non ſi circoncida.

19 גְּזוּרְתָּא גֵּיר לָא הָוָת מֶדֶּם אָף לָא עוּרְלוּתָא אֶלָּא נְטוּרוּתָא דְּפוּקְדָנַוְהי דַּאלָהָא׃

La circonciſione è niente, è il preputio è niente: ma l'oſſeruation de comandamenti di Dio.

20 כֻּל נָשׁ בְּקֶרְיָנָא דְּאֶתְקְרִי בָּהּ יִקַּוֵּא׃

Ciaſcun ſi rimanga in quella vocatione, ne laquale è ſtato chiamato.

21 אֶן עַבְדָּא אֶתְקְרִית לָא יֶתְבְּטֵל לָךְ אֶלָּא אֶפֶן מֶשְׁכַּח אַנְתְּ לְמֶתְחַרָּרוּ גְּבִי לָךְ מֶן דְּתֶתְפְּלַח׃

Sei tu ſtato chiamato ſeruo? non te ne curare: ma ſe ancor tu poteſſi diuenir libero, piu toſto vſane.

22 אֵינָא גֵּיר דְּעַבְדָּא אֶתְקְרִי בְּמָרַן מְחַרְרָא הוּ דַּאלָהָא הָכַנָּא אֵינָא דְּבַר חֵארָא אֶתְקְרִי עַבְדָּא הוּ דַּמְשִׁיחָא׃

Imperoche il ſeruo che è ſtato chiamato nel Signore, è il franco del Signore. Similmente ancora chi è ſtato chiamato libero, è ſeruo di Chriſto.

ז

16 וּמַה־תֵּדְעִי הָאִשָּׁה אִם לֹא אַתְּ תּוֹשִׁיעִי אֶת־אִישֵׁךְ אוֹ־מַה תֵּדַע הָאִישׁ אִם לֹא תוֹשִׁיעַ אֶת־אִשְׁתֶּךָ׃

Porque dedonde ſabes, o muger ſi por ventura haras ſaluo à tu marido? ó dedonde ſabes, ó marido, ſi por ventura harás ſalua à tu muger?

17 כִּי אִם אִישׁ אִישׁ כְּמִדַּת אֱלֹהִים וְאִישׁ אִישׁ אֵיכָה קְרָאוֹ יְהוָה כֵּן־יְהַלֵּךְ וְכֵן בְּכָל־קְהִלּוֹת מְלַמֵּד אָנֹכִי׃

Sinoque cada vno como el Sennor le repartió, y como el Sennor llamô à cada vno, anſi ande: y anſi enſenno en todas las Igleſias.

18 אִם נָמוֹל נִקְרָא אִישׁ אַל־יִסָּחֵב וְהַנִּקְרָא בְּעָרְלָה לֹא יִמּוֹל׃

Es llamado alguno circuncidado? no eſtienda (el capullo:) es llamado alguno en capullo? no ſe circuncide.

19 הַמּוּלָה לֹא יֶשׁ־מְאוּמָה וְהָעָרְלָה אֵינֶנָּה מְאוּמָה כִּי אִם נְצִרַת מִצְוֹת אֱלֹהִים׃

La Circunciſion nada es, y el capullo nada es, ſino la obſeruancia de los mandamientos de Dios.

20 אִישׁ אִישׁ בִּפְקֻדָּתוֹ בַּאֲשֶׁר נִקְרָא בָּהּ יַעֲמֹד׃

Cada vno en la vocacion en que fue llamado, en ella ſe quede.

21 עֶבֶד נִקְרֵאתָ אַל־תִּיגַע אַךְ אִם תּוּכַל לְחֹפֶשׁ יוֹתֵר תְּבַקֵּשׁ׃

Eres llamado ſiendo ſieruo? no ſe te de nada: mas tambien ſi puedes hazerte libre, procuralo mas.

22 כִּי אֲשֶׁר בַּיהוָה נִקְרָא עֶבֶד חָפְשִׁי יְהוָה הוּא וּכְמוֹ כֵן אֲשֶׁר חָפְשִׁי נִקְרָא עֶבֶד הַמָּשִׁיחַ הוּא׃

Porque elque en el Sennor es llamado ſiendo ſieruo, horro es del Seonor: anſimiſmo tambien elque es llamado ſiendo libre, ſieruo es del Chriſto.

ζ.

16. Τί γὰρ οἶδας γύναι, εἰ τὸν ἄνδρα σώσεις; ἢ τί οἶδας ἄνερ, εἰ τὴν γυναῖκα σώσεις;

Car que ſais tu femme: ſi tu ſauueras ton mari? ou que ſais-tu mari, ſi tu ſauueras ta femme?

17. Εἰ μὴ ἑκάστῳ ὡς ἐμέρισεν ὁ θεὸς, ἕκαστον ὡς κέκληκεν ὁ κύριος, οὕτω περιπατείτω. Καὶ οὕτως ἐν ταῖς ἐκκλησίαις πάσαις διατάσσομαι.

Toutesfois qu'vn chacun chemine ainſi que Dieu lui a departi, voire chacun comme le Seigneur l'appelé. Et c'eſt ainſi que i'en ordonne en toutes les Egliſes.

18. Περιτετμημένος τις ἐκλήθη; μὴ ἐπισπάσθω· ἐν ἀκροβυστίᾳ τις ἐκλήθη; μὴ περιτεμνέσθω.

Quelcun eſt il appelé eſtant circoncis? qu'il ne ramene point le prepuce: quelcun eſt-il appelé eſtant au prepuce? qu'il ne ſoit point circoncis.

19 Ἡ περιτομὴ οὐδέν ἐστι, καὶ ἡ ἀκροβυστία οὐδέν ἐστιν, ἀλλὰ τήρησις ἐντολῶν θεοῦ.

La Circonciſion n'eſt rien, & le prepuce n'eſt rien, mais l'obſeruation des commandemens de Dieu.

20. Ἕκαστος ἐν τῇ κλήσει, ᾗ ἐκλήθη, ἐν ταύτῃ μενέτω.

Que chacun ſi tiene en la vocation en laquelle il eſt appelé.

21. Δοῦλος ἐκλήθης; μή σοι μελέτω. ἀλλ' εἰ καὶ δύνασαι ἐλεύθερος γενέσθαι, μᾶλλον χρῆσαι.

Et tu appelé eſtant ſerf? qu'il ne t'en chaille: mais ſi tu peux auſſi eſtre mis en liberte, vſes-en pluitoſt.

22. Ὁ γὰρ ἐν κυρίῳ κληθεὶς δοῦλος, ἀπελεύθερος κυρίου ἐστί· ὁμοίως καὶ ὁ ἐλεύθερος κληθεὶς, δοῦλός ἐστι Χριστοῦ.

Car le ſerf qui eſt appelé en noſtre Seigneur, eſt l'affranchi de noſtre Seigneur, ſembblalement auſſi celui qui eſt appelé eſtant franc, eſt ſerf de Chriſt.

CAP. VII.

16. Vnde enim ſcis mulier, ſi virum ſalvum facies? aut unde ſcis vir, ſi mulierem ſalvam facies?

For what knoweſt thou / O wife / whether thou ſhalt ſaue thine huſband? Or what knoweſt thou / O man / whether thou ſhalt ſaue thy wife?

17. Niſi unicuique ſicut diviſit Dominus, unumquéque ſicut vocavit Deus, ira ambulet, & ſicut in omnibus eccleſiis doceo.

But as God hath diſtributed to euerie man / as the Lorde hath called euery one/ ſo let him walke: and ſo ordeine I in all Churches.

18. Circunciſus aliquis vocatus eſt? non adducat præputium. In præputio aliquis vocatus eſt? non circuncidatur.

Is any man called beeing circumciſed? let him not gather his vncircumciſion: is any man called vncircumciſed? let him not bee circumciſed.

19. Circunciſio nihil eſt, & præputium nihil eſt, ſed obſervatio mãdatorum Dei.

Circumciſion is nothing / & vncircumciſion is nothing/ but the keeping of the commandements of God.

20. Vnuſquiſque in qua vocatione vocatus eſt, in ea permaneat.

Let every man abide in the ſame vocation wherein he was called.

21. Servus vocatus es? non ſit tibi curæ, ſed & ſi potes fieri liber: magis utere.

Art thou called being a ſeruaunt? care not for it: but if yet thou mayeſt be free/ vſe it rather.

22. Qui enim in Domino vocatus eſt ſervus, libertus eſt Domini: ſimiliter qui liber vocatus eſt, ſervus eſt Chriſti.

For he that is called in the Lorde being a ſeruant / is the Lords freeman: likewiſe alſo he y is called beeing free / is Chriſt ſeruant.

Das VII. Capitel.

16. Was weiſſeſt du aber/ du Weib/ ob du den Mañ werdeſt ſelig machen? Oder du Mann / was weiſſeſt du / ob du das Weib werdeſt ſelig machen?

Oc huad vedſt du Quinde / om du kant gøre Manden ſalig? Eller du Mand / huad vedſt du / om du kand gøre Quinden ſalig?

17. Doch wie einem jeglichen Gott hat außgetheilet. Ein jeglicher/ wie jn der HErr beruffen hat/ alſo wandele er / vnnd alſo ſchaffe ichs in allen Gemeinen.

Dog ſom Gud haffuer vddelt til huer. Huer ſkal vandre / ſom HERREN kallede hannem / oc ieg ſkicker det ſaa i alle Forſamlinger

18. Iſt jemand beſchnitten beruffen/ der zeuge keine Vorhaut. Iſt jemand beruffen in der Vorhaut/ der laſſe ſich nicht beſchneiden.

Er nogen kaldet ſom er omſkaaren/ hand ſøge icke effter Forhud. Er nogen kaldet i Forhuden/ hand lade ſig icke omſkære.

19. Die Beſchneidung iſt nichts/ vnnd die Vorhaut iſt nichts / ſondern Gottes Gebot halten.

Omſkærelſen er inted/ oc Forhuden er inted/ Men at wi holde Guds Bud.

20. Ein jeglicher bleibe in dem Beruff / darinnen er Beruffen iſt.

Huer bliffue i det Kald/ ſom hand er kaldet vdi.

21. Biſt du ein Knecht beruffen/ ſorge dir nicht. Doch kanſt du frey werden / ſo brauche dich des vil lieber.

Eſt du kaldet en Tienere / ſørge icke / Men kant du bliffue Fri / da bruge det meget helder.

22. Denn wer ein Knecht beruffen iſt inn dem HERREN / der iſt ein Gefreyter des HERREN. Deſſelbigen gleichen / wer ein Freyer beruffen iſt / der iſt ein Knecht Chriſti.

Thi huo ſom er kaldet en Tienere i HERREN/ hand er HERRENS Frigiort. Diſligeſt/ huo ſom er kaldet Fri / hand er Chriſti Tienere.

Kaptola VII.

16. Kterak ty pak wijſs Ženo/ že Manžela ſwěho k wijře přiwedeſs? A neb yak wijſs Muži/ že Manželce k wijře pomuožeſs?

Abowiem co ty wieß żono ieſli záchowaß meżá ſwego? ábo co ty wieß meżu záchowaßli żone ábo nie?

17. Gedinkť tak / yakž Buoh gednomu každému vdělil / a yakž gednoho každého powolal Bůh / tak choď: a takť w každé Cyrkwi vſtanowugi.

Jáko káżdemu vdźielił Bog/ iáko káżdego wezwał Pan/ ták niech poſtępuie/ y tákże w káżdym kośćiele poſtánawiam.

18. Obřezaný někdo powolán geſtli? nechť nevwodij na ſebe neobřezánj. Z neobřezaných někdo powolán geſtli? nechť neobřezuge ſe.

Jeſtli kto wezwany w obrzezániu? niechay nie przyćiaga nieobrzezki/ ieſtli kto w nieobrzezániu wezwan? niechay ſie nie obrzezuie.

19. Neb obřezowánij nic nenij/ a neobřezowánij takť nic nenij: Ale záchowáwanij Přikázanij Božijch.

Obrzezánie nic nie ieſt / á nieobrzezanie nic nie ieſt / ále záchowánie przykazánia Bożego.

20. Gedenkaždý w kterém powolánij powolán geſt / w tom trway.

Káżdy w tym wezwániu w ktorym ieſt wezwan / niechay trwá.

21. Služebnijk gſyli powolán? nedbay na to: Ale muožeſſli býti ſwobodný / raděgi toho vžijway.

Jeſteś wezwan ſługa / nie fráſny że ſie oto / ále ieſli też możeß być wolnym / vżyway tego rádßey.

22. Nebo kdož geſt w Pánu powolán ſlužebnijkem/ ſwobodnýť geſt Páně. Též y kdo geſt powolán ſwobodný / ſlužebnijkem geſt Kryſtowým.

Abowiem ſługá ktory ieſt wezwány w Pánie/ dárowan ieſt wolnośćiá od Páná/ tákże też ktory ieſt wezwan wolnym/ ieſtći ſługá Kryſtuſowymi.

ז

23 בְּדַמַּיָּא אֶזְדַּבַּנְתּוּן לָא
תֶּהְווּן עַבְדֵא דַּבְנַי נָשָׁא׃

Voi ſete ſtati comperati con prezzo, non vogliate eſſer ſerui de gli huomini.

24 כֻּל נָשׁ בְּמֶדֶם דְּאֶתְקְרִי
אַחַי בֵּהּ נְקַוֵּא לְוָת אֱלָהָא׃

Fratelli, ciaſcun ſi reſti appreſſo Iddio in quello eſſere nel quale è ſtato chiamato.

25 עַל בְּתוּלוּתָא דֵּין
פּוּקְדָנָא מֶן אֱלָהָא לָא
אֲחִיד אֲנָא מַלְכָּא דֵּין יָהֵב
אֲנָא אַיךְ גַּבְרָא דְּאֶתְחַנְּנַת
מֶן אֱלָהָא דְּאֶהְוֵא
מְהַיְמַן׃

Or quanto à le vergini, io non ho comandamento dal Signore, ma ne do il mio parere, come quello che ho riceuuto miſericordia dal Signore d'eſſere fedele.

26 וְסָבַר אֲנָא דְּהָדָא
שַׁפִּירָא מֶטוּל אַנַנְקָא
דְּזַבְנָא דְּפָקַח לֵהּ לְבַר
נָשָׁא דְּהָכַנָּא נֶהְוֵא׃

Io dunque ſtimo queſto eſſer bene per la preſente neceſſità, che à l'huomo ſia bene l'eſſer coſi.

27 אֲסִיר אַנְתְּ בְּאַנְתְּתָא
לָא תֶּבְעֵא שְׁרָיָא שְׁרֵא
אַנְתְּ מֶן אַנְתְּתָא לָא תֶּבְעֵא
אַנְתְּתָא׃

Sei tu legato à la moglie? non cercar d'eſſere ſciolto. Sei tu ſciolto da la moglie? non cercar moglie.

28 וְאֶן תֶּסַב אַנְתְּתָא לָא
חָטֵא אַנְתְּ וְאֶן בְּתוּלְתָּא
תֶּהְוֵא לְגַבְרָא לָא חָטְיָא
אוּלְצָנָא גֵּיר בְּבֶסַר הָוֵא
לְאַילֵין דְּהָכַנָּא אֶנּוּן אֲנָא
דֵּין עֲלַיְכוּן חָאֵס אֲנָא׃

Ma ſe ancor tu ti mariti, non hai però peccato. E ſe la vergine ſi marita, non ha peccato: nondimeno queſti tali haueranno tribulation ne la carne: & io vi perdono.

29 וְהָדָא אָמַר אֲנָא אַחַי
דְּזַבְנָא מְכִיל אֶזְדַּלְלַו לֵהּ
דְּאַילֵין דְּאִית לְהוֹן נֶשָׁא
נֶהְווֹן אַיךְ דְּלַית לְהוֹן׃

Ma vi dico queſto, fratelli, che il tempo e breue: reſta che ancor quelli che hanno moglie, ſiano come ſe non l'haueſſeno.

ז

23 בִּמְחִיר יָקָר נִקְנֵיתֶם אַל
תִּהְיוּ עַבְדֵי הָאֲנָשִׁים׃

Por precio ſoys comprados, no hos hagays ſieruos de los hombres.

24 אִישׁ אִישׁ אֲשֶׁר בָּהּ נִקְרָא
אַחַי בְּזֹאת יַעֲמֹד לִפְנֵי אֱלֹהִים׃

Cada vno, Hermanos, en loque es llamado en eſto ſe quede acerca de Dios.

25 וְעַל־הַבְּתוּלוֹת מִצְוַת יְהוָה
אֵינֶנָּה לִי אַךְ אִיעֲצָה לָכֶם כְּמוֹ
הוּחַן מֵיהוָה לִהְיוֹת נֶאֱמָן׃

Empero de las virgines, no tengo mandamiento del Sennor: mas doy mi parecer, como hombre que ha alcançado miſericordia del Sennor para ſer fiel.

26 וּמְחַשֵּׁב אֲנִי לִהְיוֹת טוֹב
בַּעֲבוּר עִתּוֹת צָרָה וּמְצוּקָה כִּי־
טוֹב לְאָדָם לִהְיוֹת כָּכָה׃

Tengo pues, eſto por bueno à cauſa de la neceſſidad que appremia; por loqual bueno es àl hombre eſtarſe anſi.

27 אִם בַּעַל־אִשָּׁה אַתָּה אַל
תְּבַקֵּשׁ כְּרִיתוּת אִם־בְּגַפְּךָ אַתָּה
אַל־תְּבַקֵּשׁ אִשָּׁה׃

Eſtás atado à muger? no procures. ſoltarte eſtas ſuelto de muger? no procures muger.

28 וְאִם תִּקַּח אִשָּׁה לֹא חָטָאתָ
וְאִם־בְּתוּלָה תִּקַּח אִישׁ לֹא
חָטְאָה אַךְ צָרַת הַבָּשָׂר תִּהְיֶה
לָהֶם אֲשֶׁר כָּאֵלֶּה וַאֲנִי אָחוּס
עֲלֵיכֶם׃

Màs tambien ſi tomares muger, no peccaſte: y ſi la donzella ſe caſare, no peccò: pero afflicion de carne tendran los tales: mas yo hos dexo.

29 וְזֹאת אָמַרְתִּי אַחַי כִּי הָעֵת
נִקְצָרָה הַנִּשְׁאָר לְמַעַן־אֲשֶׁר
הָיוּ לָהֶם נָשִׁים תִּהְיוּ כְּמוֹ לֹא
הָיוּ לָהֶם׃

Eſto empero digo, Hermanos, que el tiempo es corto: loque reſta es, que losque tienen mugeres ſean como losque no las tienen:

ζ.

23. Τιμῆς ἠγοράσθητε, μὴ γίνεσθε δοῦλοι ἀνθρώπων.

Vous eſtes achetes par prix, ne deuenez point ſerfs des hommes.

24. Ἕκαστος ἐν ᾧ ἐκλήθη, ἀδελφοί, ἐν τούτῳ μενέτω παρὰ θεῷ.

Freres, que chacun ſe tiene enuers Dieu en ce en quoi il eſt appelé.

25. Περὶ δὲ τῶν παρθένων ἐπιταγὴν κυρίου οὐκ ἔχω. γνώμην δὲ δίδωμι ὡς ἠλεημένος ὑπὸ κυρίου πιστὸς εἶναι.

Or touchant les vierges, ie n'ai point de commandement du Seigneur, mais i'en donne aduis comme ayant obtenu miſericorde du Seigneur, pour eſtre fidele?

26. Νομίζω οὖν τοῦτο καλὸν ὑπάρχειν διὰ τὴν ἐνεστῶσαν ἀνάγκην, ὅτι καλὸν ἀνθρώπῳ τὸ οὕτως εἶναι.

I'eſtime donc que cela eſt bon pour la neceſſité preſente: entant qu'il eſt bon à l'homme d'eſtre ainſi.

27. Δέδεσαι γυναικί; μὴ ζήτει λύσιν. λέλυσαι ἀπὸ γυναικός; μὴ ζήτει γυναῖκα.

Es-tu lié à femme? ne cerche point ſeparation, es-tu deliuré de femme? ne cerche point femme.

28. Ἐὰν δὲ καὶ γήμης, οὐχ ἥμαρτες· καὶ ἐὰν γήμη ἡ παρθένος, οὐχ ἥμαρτε. θλῖψιν δὲ τῇ σαρκὶ ἕξουσιν οἱ τοιοῦτοι. ἐγὼ δὲ ὑμῶν φείδομαι.

Que ſi tu te maries, elle n'a point peché: & ſi la vierge ſe marie, elle n'a point peché. Toutesfois tels auront tribulation en la chair, or ie vous eſpargne.

90. Τοῦτο δέ φημι, ἀδελφοί, ὁ καιρὸς συνεσταλμένος, τὸ λοιπόν ἐστιν, ἵνα καὶ οἱ ἔχοντες γυναῖκας, ὡς μὴ ἔχοντες ὦσι.

Mais ie vous di ceci, mes freres que le temps eſt raccourci: il reſte que ceux qui ont femme, ſe portent comme n'en ayans point:

CAP. VII.

23. Pretio empti eſtis, nolite fieri ſervi hominum.

Ye are bought with a price: be not the ſeruants of men.

24. Vnuſquiſque in quo vocatus eſt, frater, in hoc permaneat apud Deum.

Brethren / let euery man / wherein he was called / therein abide with God.

25. De virginibus autem præceptum Domini non habeo: conſilium autem do, tanquam miſericordiam cōſecutus à Domino ut ſim fidelis.

Nowe concerning virgines / I haue no commandement of the Lord: but I giue mine aduice / as one ỹ hath obteined mercie of the Lord to be faithfull.

26. Exiſtimo ergo hoc bonum eſſe propter inſtantem neceſſitatem, quoniam bonum eſt homini ſic eſſe.

I ſuppoſe then this to be good for the preſent neceſſitie: I meane that it is good for a man ſo to be.

27. Alligatus es uxori? noli quærere ſolutionem. Solutus es ab uxore? noli quærere uxorem.

Art thou bound vnto a wife? ſeeke not to be looſed: art thou looſed from a wife? ſeeke not a wife.

28. Si autem acceperis uxorem: non peccaſti. Et ſi nupſerit virgo, non peccavit, tribulationem tamen carnis habebunt huiuſmodi. Ego autem vobis parco.

But if thou takeſt a wife / thou ſinneſt not: and if a virgine marie ſhe ſinnet not: neuertheles / ſuch ſhall haue trouble in the fleſh: but I ſpare you.

29. Hoc itaque dico, fratres, tempus breve eſt, reliquum eſt ut & qui habent uxores, tanquam non habentes ſint.

And this I ſay / brethren / becauſe the time is ſhorte / hereafter that both they which haue wiues / be as though they had none.

Das VII Capitel.

23. Ihr ſeyt theuer erkaufft / werdet nicht der Menſchen knechte.

I ere dyre købte / bliffuer icke Menniſkens Tienere.

24. Ein jeglicher / lieben Brůder / warinnen er beruffen iſt / darinnen bleibe er bey Gott.

Huer / kære Brødre / bliffue der vdi hoſſ Gud / ſom hand er kaldet vdi.

25. Von den Jungfrauen aber / habe ich kein Gebot des HErrn / Ich ſage aber meine meinung / als ich Barmhertzigkeit erlanget habe von dem HERREN / treu zu ſein.

Om Jomfruer haffuer ieg inted HERRENS Bud / Dog ſiger ieg min mening / ſom ieg haffuer faaet Barmhertighed aff HERREN / til at vere tro.

26. So meine ich nun / ſolches ſey gut vmb der gegenwertigen noth willen / daß es dem Menſchen gut ſey alſo zu ſein.

Saa acter ieg nu ſaadant gaat at vere / for denne næruerendis Nød ſkyld / at det er Menniſken gaat / at vere ſaa.

27. Biſt du an ein Weib gebunden / ſo ſuche nicht loß zu werden. Biſt du aber loß vom Weibe / ſo ſuche kein Weib.

Eſt du bunden til en Huſtru / da ſtunde icke effter at bliffue løſſ / Eſt du oc løſſ fra Huſtru / da ſtunde icke effter en Huſtru.

28. So du aber freyeſt / ſündigeſt du nicht / Vnd ſo eine Jungfrau freyet / ſündiget ſie nicht. Doch werden ſolche leibliche trůbſal haben / Ich verſchonet aber euer gerne.

Men der ſom du giffter dig / da ſynder du icke / Oc der ſom en Jomfru giffter ſig / da ſynder hun icke. Dog ſkulle ſaadane haffue legemlig Bedrøffuelſe. Men ieg ſpaarde eder gerne.

29. Das ſage ich aber / lieben Brůder / die Zeit iſt kurtz. Weiter iſt das die meinung / die da Weiber haben / daß ſie ſeyen / als hetten ſie keine.

Men det ſiger ieg / kære Brødre / tiden er ſtacket / Fremdelis er det Meningen / At de ſom haffue Huſtruer / ſkulle vere / ſom de haffde ingen.

Kaditola VII.

23. Za mzdu kaupeni ſte / nebýwayte ſlužebnijcy lidſtj

Jeſteſćie záplátá kupieni / nie bądźćież ſługámi ludzkimi.

24. Protož gedenkaždý k temu powolán geſt / Bratřij / w tom trway před Bohem.

Káżdy w czym ieſt wezwan bráćia / w tym niechay trwa przed Bogiem.

25. O Pannách pak přikázanij PAně nemám: ale wſſak radu dáwám / yako miloſrdenſtwij doſſlý od Boha / w tom abych byl wěrný.

A o dziewicách nie mamći roſkazánia Páńſkiego / ale ia o tym ſwe zdánie powiedám / táko then ktoremu Pan z miłośierdzia dal być wiernym.

26. Protož mám to za dobré / pro naſtáwagijcý trápenij / že dobré geſt Cžlowěku tak býti.

Rozumiem thedy iż to ieſt dobra rzecz dla nádchodzącey potrzeby / á mowię iż dobra rzecz człowiekowi ták być.

27. Poyalli gſy ženu? nehledey rož rozwázanj. Pakli gſý proſt od ženy? nehledey ženy.

Jeſteś obowiązan żoná? nie ſzukayże rozwiązánia / Jeſtheś rozwiązány od żony? nie ſzukayże żony.

28. Pakli pogmeſs ženu / nezhřeſſýſs. A Panna wdáli ſe / nezhřeſſý / ale wſſak trápenij těla takowj mijti budau. Ják wám pak odpauſſtijm.

A ieſliby ś ſie thež ożenił / nie zgrzeſzyleś / ieſliżby też pánná ſzłá zámąż nie zgrzeſzyłá / á wſzákże trapienie w ćiele mieć będą ktorzy tákowi ſą / ále ia wam folguię.

29. Ale toto prawjm Bratřj / čas gt krátký: w němž nic ginkho nepozůſtáwa / než aby ti kteřjž magij ženy / byli yako by gich neměli.

A toć powiedam bráćia / Iżeć tzas ſkrocił ſie ná potym / áby y ći ktorzy żony máią byli tákoby ich niemieli.

ז

30 וַאילֵין דְּבָכֵין אֵיךְ לָא בָכֵין וַאילֵין דְּחָדֵין אֵיךְ לָא חָדֵין וַאילֵין דְּזָבְנִין אֵיךְ לָא מְקַנֵין׃

E quei che piangono, come ſe non piangeſſeno: e quei che ſi rallegrano, come ſe non ſi rallegraſſeno: e quei che comprano, come ſe non poſſedeſſeno.

31 וַאילֵין דְּמֶתְחַשְׁחִין בְּעָלְמָא הָנָא לָא לְבַר מֶן וְדָקָא דַּחֲשָׁחְתָא עָבַר לֵהּ גֵּיר אֶסְכִּימֵהּ דְּעָלְמָא הָנָא׃

E quelli che vſano queſto mondo, come ſe non l'vſaſſeno. Percioche la figura di queſto mondo paſſa via.

32 מֶטּוּל הָנָא צָבֵא אֶנָא דְּדְלָא צֶפְתָא תֶּהְווּן אֵינָא גֵּיר דְּלַית לֵהּ אַנְתְּתָא רָנֵא בְּדְמָרֵהּ דְּאַיכַנָא יֶשְׁפַּר לְמָרֵהּ׃

Or io vorrei che voi fuſte ſenza ſollecitudine. Colui che non è maritato, ha cura de le coſe del Signore, in che modo egli poſſa piacere al Signore.

33 וְאַינָא דְּאִית לֵהּ אַנְתְּתָא יָצֵף דְּעָלְמָא דְּאַיכַנָא יֶשְׁפַּר לְאַנְתְּתֵהּ׃

E colui che è maritato, ha cura de le coſe del mondo, in che modo egli poſſa piacere à la moglie.

34 פּוּרְשָׁנָא דֵּין אִית בֵּינָת אַנְתְּתָא לִבְתוּלְתָא אֵידָא דְּלַגְבְרָא לָא הֶוְיָת רָנְיָא בְּמָרָהּ דְּתֶהְוֵא קַדִּישָׁא בְּפַגְרָהּ וּבְרוּחָהּ וְאֵידָא דְּאִית לָהּ בְּעֶלָא רָנְיָא בְּעָלְמָא דְּאַיכַנָא תְּשַׁפְּרִי לְבַעְלָהּ׃

Sono differenti la maritata e la vergine, la donna non maritata ha cura de le coſe del Signore, per eſſer ſanta di corpo e di ſpirito: ma la maritata ha cura de le coſe del mondo, in che modo ella poſſa piacere al marito.

35 הָדָא דֵּין לְעוּדְרָנְכוֹן הָו דִּילְכוֹן אָמַר אֶנָא לָא הָוָא מְהַגוּקִיתָא רָמֵא אֶנָא לְכוֹן אֶלָּא דְּתֶהְווֹן אָמִינִין לְוָת מָרְכוֹן בְּאֶסְכִּמָא שַׁפִּירָא כַּד לָא רָגִין אַנְתּוּן בְּעָלְמָא׃

Hor io dico queſto per voſtro proprio commodo: non per gittarui vn laccio addoſſo, ma per moſtrarui quello che è commodo e proprio per congiungerui al Signore ſenz'alcuna diſtrattione.

ז

30 וְהַבּוֹכִים כְּמוֹ אֵינָם בּוֹכִים וְהַשְּׂמֵחִים כְּמוֹ לֹא שְׂמֵחִים וְהַקּוֹנִים כְּמוֹ לֹא אוֹחֲזִים׃

Y losque lloran, como losque no lloran: y losque ſe huelgan, como losque no ſe huelgan: y losque compran, como losque no poſſeen:

31 וַאֲשֶׁר יוֹעִילוּ מֵעוֹלָם הַזֶּה כְּמוֹ לֹא יוֹעִילוּן כִּי יַעֲבֹר קֶצֶב הָעוֹלָם הַזֶּה׃

Y los que vſan deeſte mundo, como los que no vſan porque la apparencia deſte mundo ſe paſſa.

32 וְחָפֵץ אֲנִי לִהְיוֹתְכֶם בְּלִי דְאָגָה אֲשֶׁר בְּגַפּוֹ הוּא דֹּאֵג לַאֲשֶׁר הִיוּ לַיהוָה אֵיךְ יָשַׁר בְּעֵינֵי יְהוָה׃

Mas querria que eſtuuieſſedes ſin congoxa. El por caſar tiene cuydado de las coſas que ſon del Sennor, como ha de agradar àl Sennor:

33 וַאֲשֶׁר לָקַח אִשָּׁה דּוֹאֵג לַאֲשֶׁר לָעוֹלָם אֵיכָכָה יִיטַב בְּעֵינֵי אִשְׁתּוֹ׃

Empero elque ſe caſo tiene cuydado de las coſas que ſon del mundo, como ha de agradar à ſu muger:

34 מַחֲלֹקֶת הִיא בֵּין הָאִשָּׁה וּבֵין הַבְּתוּלָה אֲשֶׁר בְּגַפָּהּ דּוֹאֲגָה לַאֲשֶׁר לַיהוָה לִהְיוֹתָהּ קְדוֹשָׁה גַּם בִּגְוִיָּה גַּם בְּרוּחַ וַאֲשֶׁר לָקְחָה אֶת־הָאִישׁ דּוֹאֲגָה לַאֲשֶׁר לְעוֹלָם אֵיכָכָה תִּשְׁוֶה לְאִישָׁהּ׃

Y eſtá diuiſo y la muger y doncella, por caſar tiene cuydado de las coſas que ſon del Sennor, para ſer ſancta anſi en el cuerpo como en el eſpiritu: mas la caſada, tiene cuydado de lás coſas que ſon del mundo, como ha de agradar à ſu marido.

35 וְזֹאת אוֹמֵר אֲנִי לְהוֹעִיל לְנַפְשְׁכֶם לֹא לָתֵת לָכֶם פַּח וּלְהוֹשֵׁק כִּי־אִם לַאֲשֶׁר נָאוֶה וְשָׁוֶה לַיהוָה בִּבְלִי עִנְיָן׃

Eſto empero digo para vueſtro prouecho: no para echar hos lazo, ſino para lo honeſto y decente, y paraque ſin impedimento hos llegueys àl Sennor.

ζ'.

30. Καὶ οἱ κλαίοντες, ὡς μὴ κλαίοντες, καὶ οἱ χαίροντες ὡς μὴ χαίροντες, καὶ οἱ ἀγοράζοντες, ὡς μὴ κατέχοντες.

Et ceux qui ſont en pleurs, comme s'ils n'eſtoyent point en pleurs: & ceux qui ſont en ioye, comme s'ils n'eſtoyent point en ioye: & ceux qui achetent, comme ne poſſedans point:

31. Καὶ οἱ χρώμενοι τῷ κόσμῳ τούτῳ, ὡς μὴ καταχρώμενοι. παράγει γὰρ τὸ σχῆμα τοῦ κόσμου τούτου.

Et ceux qui vſent de ce monde, comme n'en abuſans point: car la figure de ce monde paſſe.

32. Θέλω δὲ ὑμᾶς ἀμερίμνους εἶναι. ὁ ἄγαμος μεριμνᾷ τὰ τοῦ κυρίου, πῶς ἀρέσει τῷ κυρίῳ.

Or ie voudroye que vous fuſſiez ſans ſolicitude Celui qui n'eſt point marié, a ſoin des choſes qui ſont du Seigneur, comment il plaira au Seigneur.

33. Ὁ δὲ γαμήσας μεριμνᾷ τὰ τοῦ κόσμου, πῶς ἀρέσει τῇ γυναικί.

Mais celui qui eſt marié a ſoin des choſes de ce monde: comment il plaira à ſa femme.

34. Μεμέρισται ἡ καὶ γυνὴ καὶ ἡ παρθένος. ἡ ἄγαμος μεριμνᾷ τὰ τοῦ κυρίου, ἵνα ᾖ ἁγία καὶ σώματι καὶ πνεύματι· ἡ δὲ γαμήσασα μεριμνᾷ τὰ τοῦ κόσμου, πῶς ἀρέσει τῷ ἀνδρί.

Et eſt diuiſé la femme & la vierge qui n'eſt point mariee, a ſoin des choſes qui ſont du Seigneur, à ce qu'elle ſoit ſaincte de corps & d'eſprit: mais celle qui eſt mariee, a ſoin des choſes qui ſont du monde, commẽt elle plaira à ſon mari.

35. Τοῦτο δὲ πρὸς τὸ ὑμῶν αὐτῶν συμφέρον λέγω, οὐχ ἵνα βρόχον ὑμῖν ἐπιβάλω, ἀλλὰ πρὸς τὸ εὔσχημον καὶ (εὐπρόσεδρον) τῷ κυρίῳ ἀπερισπάστως.

Or ie di ceci ayant eſgard à ce qui vous eſt expedient, non point pour vous enlacer, mais tendant à ce qui eſt bien ſeant, & propre à vous ioindre au Seigneur ſans aucun deſtourbier.

CAP. VII.

30. Et qui flent, tanquam non flentes, & qui gaudent, tanquam non gaudentes: & qui emunt, tanquam non poſſidentes.

And they that weepe/ as though they wept not: & they that reioyce/ as though they reioyced not: and they that buye/ as though they poſſeſſed not.

31. Et qui utuntur hoc mũdo, tanquam non utantur præterit enim figura huius mundi.

And they that vſe this worlde/ as though they vſed it not: for the facion of this world goeth away.

32. Volo autem vos ſine ſolicitudine eſſe. Qui ſine uxore eſt: ſolicitus eſt quæ Domini ſunt, quomodo placeat Deo.

And I would haue you without care. The vnmarried careth for the thinges of the Lord/ how he may pleaſe the Lord.

33. Qui autem cum uxore eſt, ſolicitus eſt quæ ſunt mundi, quomodo placeat uxori.

But hee that is married/ careth for the thinges of the worlde/ how he may pleaſe his wife.

34. (*Diviſæ ſunt hæc duo, & mulier, & virgo, innupta*) cogitat quæ Domini ſunt: ut ſit ſancta & corpore, & ſpiritu. Qui autem nupta eſt, cogitat quę ſunt mundi, quomodo placeat viro.

There is difference alſo betweene a virgine & a wife: the vnmarried woman careth for the things of the Lord/ that ſhe may be holy/ both in body and in ſpirit: but ſhe that is married/ careth for the thinges of ỹ worlde/ how ſhe may pleaſe her huſbandt

35. Porro hoc ad utilitatem veſtram dico, non ut laqueum vobis iniiciam, ſed ad id quod honeſtum eſt, & quod facultatem præbeat ſine impedimento Dominum obſervandi.

And this I ſpeake for your owne commoditie/ not to tangle you in a ſnare/ but that ye follow that/ which is honeſt/ and that ye may cleaue faſt vnto the Lord without ſeparation.

Das VII. Capitel.

30. Vnnd die da weinen/ als weineten ſie nicht/ vnd die ſich freuen/ als freueten ſie ſich nicht/ vnd die da kauffen/ als beſeſſen ſie es nicht.

Oc de der græde/ lige ſom de græde icke/ Oc de ſig glæde/ lige ſom de glædde ſig icke/ Oc de der købe/ lige ſom de beſade det icke.

31. Vnd die diſer Welt brauchen/ daß ſie derſelbigen nicht mißbrauchen/ deñ das Weſen in diſer Welt vergehet.

Oc de ſom bruge denne Verden/ at de icke miſbrugehende/ Thi det væſen i denne Verden forgaar.

32. Ich wolte aber/ daß jhr ohn ſorge weret. Wer ledig iſt/ der ſorget was den HERREN angehöret/ wie er dem HERREN gefalle.

Men ieg vilde at i vaare vden ſorg. Huo ledig er/ hand ſørger for det ſom hører HERREN til/ Huorledis hand kand behagis HERREN.

33. Wer aber freyet/ der ſorget was der Welt angehöret/ wie er dem Weibe gefalle.

Men huo ſig giffter/ hand ſørger for det ſom hører til Verden/ huorledis hand kand behagis Huſtruen.

34. Es iſt ein vnterſcheid zwiſchen einem Weibe vnd einer Jungfrauen. Welche nicht freyet/ die ſorget was dem HERREN angehöret/ daß ſie heilig ſey/ beyde am Leibe vnd auch am Geiſt. Die aber freyet/ die ſorget was die Welt angehöret/ wie ſie dem Manne gefalle.

Der er forſkel mellem en Quinde oc en Jomfru. Huilcken ſig icke giffter/ hun ſørger for det ſom HERREN tilhører/ at hun kand vere hellig/ baade paa Legeme oc paa Aand. Men den ſig giffter/ hun ſørger for det ſom Verden tilhører/ huorledis hun kand behagis Manden.

35. Solches aber ſage ich zu eurem beſten/ nicht daß ich euch einen Strick an den Halß werffe/ Sondern dazu/ daß es fein iſt/ vnd jhr ſtets vnd vnverhindert dem HERRN dienen könnet.

Dette ſiger ieg eder til nytte/ icke at ieg vil kaſte eder nogen Snare paa halſen/ Men fordi/ at det er ſmuckt/ oc i kunde ſtedze oc vbehindrede tiene HERREN.

Kapitola VII.

30. A kteřij plačij/ yakoby neplakali: a kteřj ſe radugij/ yakoby ſe neradowali: á kteřij kupugj/ yákoby newládli:

Ktorzy záś płácza iákoby nie płákali/ á ktorzy ſie ráduia iákoby ſie nie rádowáli/ á ktorzy kupuia iákoby nie dźierżeli.

31. A ti kteřij požijwagij toho to Swěta/ yakoby nepožijwali/ neboť pomijgij způſob tohoto Swěta.

A ktorzy vżywáia świátá tego/ iákoby go nie vżywáli/ boć przemiia kſztałt świátá tego.

32. A yábych rád abyſſte wy bez pečowánij byli. Neb kdo ženy nemá/ pečuge o to co gt Božijho/ kterakby ſe lijbil Bohu.

A chciałbym ábyśćie byli bez ſtáránia. Ktory żony nie ma/ ſtára ſie o rzeczách Páńſkich/ iákoby ſie podobał Pánu.

33. Ale kdož geſt poyal ženu/ pečuge o to což geſt tohoto Swěta/ kterakby ſe lijbil ženě.

Ale ktory ſie ożenił/ ſtára ſie o rzeczách świecſkich/ y iákoby ſie podobał żenie.

34. (Rozdijl něk ſau geſt) Žena a Panna/ newdáná ta myſlj na to což geſt Božijho/ aby byla ſwatá tělem y duſſy. Zaſe kterä gt wdaná/ myſlij na to což geſt Swěta/ kterakby ſe lijbila Muži ſwému.

Żoná y pánienká roźnecſa/ kthora nie ſſlá zá mąż/ ſthára ſie o rzeczách Páńſkich/ áby byłá świeta/ tak ciałem táko y duchem/ A ktora ſſlá zá mąż/ ſtára ſie orzeczách świecſkich iákoby ſie podobáłá mężowi.

35. Toto žagiſtě k vžitku wáſſemu prawijm/ ne abych wás k tomu zawazowal/ ale k tomu což ſluſſné á poctiwého geſt napomijnám/ a coby wám dalo ſwobodu ſlaužiti Pánu Bohu bez překážky.

A thoć powiedam ábym okazał co wam ieſt pożytheczno/ nie ábym ná was śidło rzucił/ ále ábym okazał iáko przyſthoynie y ſłuſznie máćie ſtać przy Pánie/ przez żadnego roſthárgnienia.

ז

36 אֶן אֱנָשׁ דֵּין סָבַר ד
דְמִתְבַּהַת בִּבְתוּלְתֵהּ דַעֲבַר
זַבְנָהּ וְלָא יָהְבָהּ לְגַבְרָא
וְלָיָא הִי דְיָתְלִיהָ אֵיךְ
דְּצָבֵא נֶעְבֵּד לָא חָטֵא
תִּזְדַּוַג׃

Ma ſe alcuno penſa eſſer coſa diſonoreuole à la ſua vergine ch'el'a paſſi il fior de l'età ſua, & è neceſſario farſi coſi: faccia quel ch'ei vuole, egli non pecca: maritinſi.

37 אֵינָא דֵּין דְשַׁרִירָאִית
פְּסַק בְּרֶעְיָנֵהּ וְלָא אָלְצָא
לֵהּ צְבוּתָא וְשַׁלִּיט עַל
צְבְיָנֵהּ וְהָכַנָּא דָן בְּלֶבֵּהּ
דְּנַטַּר בְּתוּלְתֵהּ שַׁפִּיר עָבֵד׃

Ma colui che ſta fermo nel ſuo cuore, e non ha alcuna neceſſita, & ha poteſtà de la ſua propria volontà, & ha deliberato queſto ne l'animo ſuo, di conſeruar la ſua vergine, fa bene.

38 וְאֵינָא הָכִיל דְיָהֵב
בְּתוּלְתֵהּ שַׁפִּיר עָבֵד (וְאֵינָא
דְלָא יָהֵב בְּתוּלְתֵהּ י
יַתִּירָאִית שַׁפִּיר עָבֵד׃)

Pertanto, e colui che la marita fa bene: e colui che non la marita fa meglio.

39 אַנְתְּתָא כְּמָא דְחַי
בַּעְלָהּ אֲסִירָא הִי בְנָמוּסָא
אֶן דֵּין נִדְמַךְ בַּעְלָהּ מְחַרְרָא
הִי דְתֶהְוֵא לְמַן דְּצָבְיָא
בַּלְחוּד בְּמָרַן׃

La moglie è legata per la Legge al matrimonio per quanto tempo viue il ſuo marito: ma ſe il ſuo marito muore, ha libertà di maritarſi à chi ella vuole, pur che cio faccia nel Signore.

40 טוּבְיָהּ דֵּין אֶן הָכַנָּא
תִקְוֵא אַיךְ רֶעְיָנִי דִּילִי סָבַר
אֶנָא דֵּין אַף אֶנָא דְּרוּחָא
דַאלָהָא אִית בִּי׃

Nondimeno ell'è piu beata, s'ella ſi rimane coſi, ſecondo il mio parere. Io penſo hauer anch'io lo Spirito di Dio.

ח

1 עַל דִּבְחֵא דֵּין דְּפַתְכְרֵא
יָדְעִינַן דְּבְכֻלַּן אִית יִדַּעְתָּא
וְיִדַּעְתָּא מַחְתְּרָא חוּבָּא
דֵּין בָּנְיָא׃

Quanto poi à le coſe che ſi ſacrificano à gl'idoli, noi ſappiamo che tutti habbiam cognitione: la cognitione inſuperbiſce, e la charità edifica.

ז

36 וְאִם אִישׁ חשֵׁב עַל־בְּתוּלָתוֹ
כִּי לֹא נָאוָה לְעָבְרָהּ אֶת־עִתָּהּ
וְכָכָה צָרִיךְ לִהְיוֹת אֶת־חֶפְצוֹ
יַעֲשֶׂה לֹא יֶחֱטָא אִם לְאִישׁ׃

Mas ſi a alguno parece coſa fea en ſu hija, que paſſe ya de edad, y que anſi conuiene que ſe haga, haga loque quiſiere: no pecca; caſe ſe.

37 וְאִישׁ אֲשֶׁר זָמַם לְקַיֵּם
בְּלִבּוֹ וְזֹאת עֹשֶׂה בִּבְלִי צָרְכּוֹ
וְיֵשׁ לוֹ שִׁלְטוֹן עַל־עֲצַת נַפְשׁוֹ
וְהִתְאַמֵּץ בִּלְבָבוֹ לִנְצֹר אֶת־
בְּתוּלָתוֹ מֵיטִיב לַעֲשׂוֹת׃

Empero elque eſtà firme en ſu coraçon, y que no tiene neceſsidad mas que tiene libertad de ſu voluntad; y determino en ſu coraçon eſto de guardar ſu hija, bien haze.

38 וְגַם אֲשֶׁר לָקַח אִשָּׁה מֵיטִיב
לַעֲשׂוֹת וַאֲשֶׁר בְּגַפּוֹ הוּא עַל־
יֶתֶר מֵיטִיב׃

Anſique elque caſa ſu hija, bien haze: y elque no la caſa, mejor haze.

39 הָאִשָּׁה אֲסוּרָה לַתּוֹרָה בְּכָל
עֵת חַיֵּי אִישָׁהּ וְאִם יִישַׁן אִישָׁהּ
חָפְשִׁית הִיא לַאֲשֶׁר חֶפְצָהּ תִּנָּתֵן
לְאִשָּׁה אַךְ לְבַד בַּאֲדוֹנֵינוּ׃

La muger caſada eſtá atada à là Ley mientras biue ſu marido: mas ſi ſu marido muriere, libre es; caſeſe con quien quiſiere, con tal que ſea en el Sennor:

40 וְעַל־יֶתֶר אַשְׁרֵי הָאִשָּׁה אִם
כָּכָה תְּעוֹדֵד כִּגְזֵרָתִי וּמִתְחַשֵּׁב
גַּם אֲנִי כִּי־יֵשׁ לִי רוּחַ אֱלֹהִים׃

Empero mas bienauenturada ſerà, ſi ſe quedáre anſi: y pienſo que tambien yo tengo Eſpiritu de Dios.

ח

1 וְעַל־זִבְחֵי אֱלִילִים יָדַעְנוּ
כִּי־לְכֻלָּנוּ יֵשׁ דֵּעָה וְהַדֵּעָה מְפִיחָה
וְהָאַהֲבָה בּוֹנָה׃

Empero de loque à los idolos es ſacrificado, ſabemos que todos tenemos ſciencia de Dios. La ſciencia hincha, mas la charidad edifica.

ζ'.

36. Εἰ δέ τις ἀσχημονεῖν ἐπὶ τὴν παρθένον αὐτοῦ νομίζει, ἐὰν ᾖ ὑπέρακμος, καὶ οὕτως ὀφείλει γίνεσθαι, ὃ θέλει ποιείτω. οὐχ ἁμαρτάνει. γαμείτωσαν.

Mais ſi quelcun cuide que ce ſoit deshonorer ſa vierge, qu'elle paſſe ſa fleur d'aage, & faille qu'ainſi ſoit fait: qu'vn tel face qu'il veut, il ne peche point: qu'elles ſoyent mariees.

37. Ὃς δὲ ἕστηκεν ἑδραῖος ἐν τῇ καρδίᾳ, μὴ ἔχων ἀνάγκην, ἐξουσίαν δὲ ἔχει περὶ τοῦ ἰδίου θελήματος, καὶ τοῦτο κέκρικεν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, τοῦ τηρεῖν τὴν ἑαυτοῦ παρθένον, καλῶς ποιεῖ.

Mais celui qui demeure ferme en ſon cœur, & n'a point neceſſité, mais a puiſſance ſur ſa propre volonté, & a arreſté cela en ſon cœur, aſſauoir de garder ſa vierge, il fait bien.

38. Ὥστε καὶ ὁ ἐκγαμίζων, καλῶς ποιεῖ, ὁ δὲ μὴ ἐκγαμίζων, κρεῖσσον ποιεῖ.

Parquoi celui que marie ſa vierge, fait bien: mais celui qui ne la marie point fait mieux.

39. Γυνὴ δέδεται νόμῳ ἐφ' ὅσον χρόνον ζῇ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς· ἐὰν δὲ κοιμηθῇ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς, ἐλευθέρα ἐστίν, ᾧ θέλει γαμηθῆναι, μόνον ἐν κυρίῳ.

La femme eſt liee par la Loy tout le temps que ſon mari vit: mais ſi ſon mari meurt, elle eſt en liberté de ſe remarier à qui elle veut, ſeulement que ce ſoit en noſtre Seigneur.

40. Μακαριωτέρα δέ ἐστιν, ἐὰν οὕτω μείνῃ, κατὰ τὴν ἐμὴν γνώμην, δοκῶ δὲ κἀγὼ πνεῦμα θεοῦ ἔχειν.

Toutesfois elle eſt plus heureuſe ſi elle demeure ainſi, ſelon mon aduis. Or i'eſtime que i'ai auſſi l'Eſprit de Dieu.

ΚΕΦΑΛ. η'.

Περὶ δὲ τῶν εἰδωλοθύτων, οἴδαμεν ὅτι πάντες γνῶσιν ἔχομεν. ἡ γνῶσις φυσιοῖ, ἡ δὲ ἀγάπη οἰκοδομεῖ.

Touchant les choſes qui ſont ſacrifiees aux idoles, nous ſauons que tous auons cognoiſſance: la cognoiſſance enfle mais la charité edifie.

CAP. VII.

36. Si quis autem turpem ſe videri exiſtimat ſuper virgine ſua, quòd ſit ſuperadulta, & ita oportet fieri: quod vult faciat, non peccat, ſi nubat.

But if any man thinke that it is vncomely for his virgine/ if ſhee paſſe the flowre of her age/ and neede ſo require/ let him doe what he will/ he ſinneth not: let them bee married.

37. Nam qui ſtatuit in corde ſuo firmus, non habens neceſſitatem, poteſtatem autem habens ſuæ voluntatis, & hoc iudicavit in corde ſuo, ſervare virginem ſuam: bene facit.

Neuertheles he that ſtandeth firme in his heart/ that he hath no neede/ but hath power ouer his owne will/ and hath ſo decreed in his heart/ that hee will keepe his virgine/ he doeth well.

38. Igitur & qui matrimonio iungit virginem ſuam, bene facit, & qui non iungit melius facit.

So then he that giueth her to marriage/ doeth well/ but hee that giueth her not to marriage/ doeth better.

39. Mulier alligata eſt legi quanto tempore vir eius vivit, quòd ſi dormierit vir eius, liberata eſt: cui vult nubat: tantùm in Domino.

The wife is bound by the Law/ as long as her huſband liueth: but if her huſband be dead/ ſhe is at libertie to marie with whom ſhe will/ onely in the Lord.

40. Beatior autem erit, ſi ſic permanſerit ſecundùm meum conſilium. Puto autem quòd & ego ſpiritum Dei habeam.

But ſhe is more bleſſed/ if ſhe ſo abide/ in my iudgement: and I thinke that I haue alſo the Spirit of God.

CAP. VIII.

DE iis autem quæ idólis ſacrificantur; ſcimus quia omnes ſcientiam habemus. Scientia inflat: charitas verò ædificat.

And as touching things ſacrificed vnto idoles/ we knowe that we all haue knowledge: knowledge puffeth vp/ but loue edifieth.

Das VII. Capitel.

36. So aber jemand ſich leſſet dücken/ es wölle ſich nicht ſchicken mit ſeiner Jungfrauen/ weil ſie eben wol Mannbar iſt/ vnd es wil nicht anders ſein/ So thu er was er wil/ er ſündiget nicht/ er laſſe ſie freyen.

Men der ſom nogen lader ſig tycke/ At det vil icke ſticke ſig met hans Jomfru/ effterdi hun er nu Mandvoxen/ oc det vil icke anderleds vere/ Da gøre ſig huad hand vil/ hand ſynder icke/ hand lade den giffte ſig.

37. Wenn einer aber jhm veſt fürnimmet/ weil er vngezwungen iſt/ vnd ſeinen freyen Willen hat/ vnnd beſchleuſt ſolches in ſeinem Hertzen/ ſeine Jungfrau alſo bleiben zu laſſen/ der thut wol.

Men naar nogen tager ſig faſt faare/ efferdi hand er vtuingd/ oc haffuer ſin fri villie/ oc beſlutter ſaadant i ſit Hierte/ at hand vil lade ſin Jomfru ſaa bliffue/ hand gør vel.

38. Endlich/ welcher verheirathet/ der thut wol/ Welcher aber nicht verheirathet/ der thut beſſer.

Endelige/ huo ſom giffter/ hand gør vel/ Oc huo ſom icke giffter/ hand gør bedre.

39. Ein Weib iſt gebunden an das Geſetz/ ſo lange jhr Mann lebet/ ſo aber jhr Mann entſchläfft/ iſt ſie frey ſich zuverheyrathen/ welchem ſie wil/ allein daß es in dem HERRN geſchehe.

En Quinden er bun del ti Lowen/ ſaa lenge ſom hendis Mand leffuer/ Men ſoffuer hendis Mand hen/ da er hun fri/ at giffte ſig/ met huem hun vil/ aleniſte/ at det ſkeer i HERREN.

40. Seliger iſt ſie aber/ wo ſie alſo bleibet/ nach meiner Meinung. Ich halte aber/ ich habe auch den Geiſt Gottes.

Men hun er ſaligere/ om hun bliffuer ſaa/ effter min Mening/ Jeg holder ocſaa/ at ieg haffuer oc Guds Aand.

Das VIII. Capitel.

Von dem Götzenopffer aber wiſſen wir/ denn wir haben alle das wiſſen. Das wiſſen bläſet auff/ aber die Liebe beſſert.

OC wi vide om Affguders offer/ Thi wi haffue alle den viſdom. Viſdom opblæſſ/ Men kærlighed forbedrer.

Kapitola VII.

36. Pakli kdo za neſluſſnu wěc pokládá ſwé Pan ně/ žeby pominul čas wdánij/ y tok muſý býti/ nechť včinij co chce: Nežhřeſſij/ wdáli ſe.

Ale ieſliby ktho mniemał iż co nieprzyſtoynego czyni przeciwko pánience ſwey/ ieſliżby z młodych lat wyſzłá/ á iż ták ma być/ to co chce niech czyni/ nie grzeſzy/ niechayżeć wſtapia w małżenſtwo.

37. Paklit geſt kdo pewně vložil w ſrdcy ſwém vtwrzen gſa/ a nemage nauze/ ale w mocy mage ſwau wůli/ to vſaudil w ſrdcy ſwém aby chowal Pannu ſwau/ dobrě činij.

A ten ktory trwa mocnie w ſercu ſwym/ y nie przymuſza go potrzebá/ owſzem ma w mocy ſwa właſna wola/ y to poſtánowił w ſercu ſwym áby záchował dziewice ſwa/ dobrze czyni.

38. A protož y ten kdož wdáwá za muže Pannu ſwau/ dobře činij: ale kdo newdáwá lépe činij.

A ták ktory ia dáie zá mąż/ dobrze czyni/ á ktory nie dáie zá mąż/ lepiey czyni.

39. Žena přiwázaná geſt k manželſtwij dotud dokudž gegij Muž žiw geſt. Pakli vmře Muž gegij/ giž geſt ſwobodná od manželſtwij/ a můžě ſe wdáti za koho chce/ toliko w PAnu.

Zoná ieſt obowiązána zakonem poki żywie mąż iey/ á ieſliby záſnął mąż iey/ wolna ieſt áby ſzłá zá kogo chce/ tylko áby w Pánie.

40. Ale Blahoſlaweněgſſý bude/ zuoſtaneli tak podlé mé raddy/ nebť držijm za to/ že y yá mám Ducha Božijho?

Ale ſzczęśliwſza ieſt ieſliby thák trwáłá/ wedle mego zdánia/ á mniemam żeć y ia mam Duchá Bożego.

Kapitola VIII.

O Těch pak wěcech kterěž Modlam obětowány bywagij/ wjme že wſſickni známoſt máme. Vměnij pak toho nadýmá/ ale Láſka wzdělawá.

CO ſię záś tycze rzeczy báłwanom ofiárowánych/ wiemy wſzyſcy że o thym wiádomość mámy/ á wiádomość nadyma/ ále miłość buduie.

ח

2 אִין אֱנָשׁ דֵּין סָבַר דְּיָדַע
מֶדֶּם לָא עַדְכִּיל מֶדֶּם
יָדַע אֵיךְ מָא דְּוָלֵא לֵהּ
לְמֶדַּע׃

Che ſe ad alcuno pare ſaper qualche coſa, egli non ha conoſciuto ancor niente nel modo che ſi dee conoſcere,

3 אִן אֱנָשׁ דֵּין מַחֵב
לַאלָהָא הָנָא אֶתִידַע לֵהּ
מֶנֵּהּ׃

Ma ſe alcuno ama Iddio, coſtui è conoſciuto da lui.

4 עַל מֵאכוּלְתָא הָכִיל
דְּדֶבְחָא דְּפַתְכְרָא יָדְעִינַן
דְּלָא הְוָא מֶדֶּם הוּ פַּתְכְרָא
בְּעָלְמָא וְדַלִית אֱלָהָא
אַחֲרִין אֶלָּא אִן חַד׃

Quanto dunque al mangiar di quelle coſe che ſon ſacrificate à gl'idoli, noi ſappiam che l'idolo non è niente nel mondo, e che non ci e alcuno altro Iddio, ſenon vn ſolo.

5 אַפְּן גֵּיר אִית דְּמֶתְקַרֵין
אֱלָהֵא אֶו בַּשְׁמַיָּא אֶו
בְּאַרְעָא אֵיכַנָּא דְּאִית
אֱלָהֵא סַגִּיָּאֵא וּמָרַוָתָא
סַגִּיָּאֵא׃

Imperoche ben che ſiano alcuni che ſi chiamano iddÿ, o in cielo, o in terra: (ſi come ci ſon molti iddÿ, e molti ſignori.)

6 אֶלָּא לַן דִּילַן חַד הוּ
אֱלָהָא אַבָּא דְּכֹל מֶנֵּהּ
וְחְנַן בֵּהּ וְחַד מָרְיָא יֵשׁוּעַ
מְשִׁיחָא דְּכֹל בְּאִידֵהּ אַף
חְנַן בְּאִידֵהּ׃

Nondimeno à noi è vn ſolo Iddio, che è il Padre, da cui ſon tutte le coſe, e noi in lui: & vn ſol Signor IESV Chriſto, per cui ſon tutte le coſe, e noi per lui.

7 אֶלָּא לָא הְוָא בְּכֹל נָשׁ
אִית יָדַעְתָּא אִית גֵּיר
אֱנָשָׁא דְּבְתַארְתְּהוֹן עַד
מָא לְהָשָׁא דְּעַל פַּתְכְרָא
אֵיךְ דַּדְבִיחָא אָכְלִין וּמֶטּוּל
דַּכְּרִיהָא תַאֲרְתְּהוֹן מ
מֶתְטוּשָׁא׃

Ma la cognitione non è in tutti, anzi alcuni con conſcientia de l'idolo, infin ad hora ne mangiano come di coſe ſacrificate à gl'idoli: è la lor conſcientia eſſendo inferma ſi contamina.

ח

2 וְאִם נִרְאָה לְאִישׁ לְדַעְתּוֹ
מְאוּמָה עוֹדֶנּוּ אֶחָד לֹא יָדַע כַּהֹגֶן
לָדַעַת׃

Y ſi alguno ſe pienſa que ſabe algo, aun no ſabe algo como le conuiene ſaber.

3 וְאִם אִישׁ אוֹהֵב אֶת־הָאֱלֹהִים
הוּא נוֹדַע מִמֶּנּוּ׃

Mas el que ama à Dios, el tal es conocido de Dios.

4 וּמֵאֹכֶל זִבְחֵי הָאֱלִילִים יָדַעְנוּ
כִּי־הָאֱלִיל לֹא אֶחָד בָּעוֹלָם וְכִי
אֱלֹהַּ לֹא אַחֵר כִּי אִם אֶחָד הוּא׃

Anſique de las viandas que ſon ſacrificadas à los idolos, ſabemos que el idolo nada es en el mundo: y que ningun Dios ay, mas de vno.

5 וְאַף כִּי־הוֹוִים הַנֶּאֱמָרִים
אֱלֹהִים אוֹ־בַּשָּׁמַיִם וְאוֹ־בָּאָרֶץ
כְּמוֹ הָיוּ אֱלֹהִים רַבִּים וַאֲדוֹנִים
רַבִּים׃

Porque aunque aya algunos que ſe llamen dioſes ô en el cielo, ô en la tierra, como ay muchos dioſes, y muchos ſennores.

6 אַךְ לָנוּ אֶחָד אֱלֹהִים הָאָב
אֲשֶׁר מִמֶּנּוּ כֻּלָּם וַאֲנַחְנוּ אֵלָיו
וְאֶחָד אֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ אֲשֶׁר
בְּיָדוֹ כֻּלָּם וַאֲנַחְנוּ בְּיָדוֹ׃

Noſotros empero no tenemos mas de vn Dios, el Padre, del qual ſon todas las coſas, y noſotros en el: y vn Sennor, Ieſus el Chriſto, por el qual ſon todas las coſas, y noſotros por el.

7 כִּי אִם אֵינֶנָּה בְּכֻלָּם הַדֵּעָה
וַאֲנָשִׁים בְּמַדַּע הָאֱלִיל עַד
עַתָּה כְּזִבְחֵי אֱלִילִים אוֹכְלִים
וּמַדָּעָם כִּי־נַחֲלָה הוּא נִטְמָא׃

Mas no en todos ay eſta ſciencia: porque algunos con conſciencia del idolo haſta aqui, comen como ſacrificado á idolos: y ſu conſciencia, ſiendo flaca, es contaminada.

η΄.

2 Εἰ δέ τις δοκεῖ εἰδέναι τι, οὐδέπω οὐδὲν ἔγνωκε καθὼς δεῖ γνῶναι.

Mais ſi quelcun cuide ſauoir quelque choſe, il n'a encore rien cognu, comme il faut cognoiſtre.

3. Εἰ δέ τις ἀγαπᾷ τὸν θεόν, οὗτος ἔγνωσται ὑπ' αὐτοῦ.

Mais ſi quelcun àime Dieu il eſt cognu de lui.

4. Περὶ τῆς βρώσεως οὖν τῶν εἰδωλοθύτων, οἴδαμεν ὅτι οὐδὲν εἴδωλον ἐν κόσμῳ, καὶ ὅτι οὐδεὶς θεὸς ἕτερος εἰ μὴ εἷς.

Ainſi donc, quant au manger des choſes ſacrifiees aux idoles, nous ſauons que l'idole n'eſt rien au monde, & qu'il n'y a aucun autre Dieu qu'vn ſeul.

5. Καὶ γὰρ εἴπερ εἰσὶ λεγόμενοι θεοί, εἴτε ἐν οὐρανῷ εἴτε ἐπὶ τῆς γῆς, ὥσπερ εἰσὶ θεοὶ πολλοί, καὶ κύριοι πολλοί.

Car iaçoit qu'il y en ait qui ſoyen appeles dieux, ſoit au ciel, ſoit en terre: (comme il y a pluſieurs dieux & pluſieurs Seigneurs.)

6. Ἀλλ' ἡμῖν εἷς θεὸς ὁ πατὴρ ἐξ οὗ τὰ πάντα, καὶ ἡμεῖς εἰς αὐτόν. καὶ εἷς κύριος ἰησοῦς χριστὸς, δι' οὗ τὰ πάντα, καὶ ἡμεῖς δι' αὐτοῦ·

Toutesfois nous n'auons qu'vn ſeul Dieu qui eſt le Pere, duquel ſont toutes choſes, & nous en lui: & vn ſeul Seigneur Ieſus Chriſt par lequel ſont toutes choſes, & nous par lui.

7. Ἀλλ' οὐκ ἐν πᾶσιν ἡ γνῶσις. τινὲς δὲ τῇ συνειδήσει τοῦ εἰδώλου ἕως ἄρτι ὡς εἰδωλόθυτον ἐσθίουσι, καὶ ἡ συνείδησις αὐτῶν ἀσθενὴς οὖσα μολύνεται.

Mais il n'y a pas cognoiſſance en tous: car quelques vns en mangent auec conſcience de l'idole, iuſqu'à maintenant, comme de choſes ſacrifiees à l'idole: & comme ainſi ſoit que leur conſcience ſoit debile, elle eſt polluee.

CAP. VIII.

2. Si quis autē ſe exiſtimat ſcire aliquid, nōdum cognovit quemadmodum oporteat eum ſcire.

Now / if any man thinke that he knoweth any thing / he knoweth nothing yet as hee ought to knowe.

3. Si quis autem diligit Deum, hic cognitus eſt ab eo.

But if any man loue God / the ſame is knowen of him.

4. De eſcis autem quæ idolis imolātur, ſcimus quia nihil eſt idôlum in mundo, & quòd nullus eſt Deus, niſi unus.

Concerning therefore meate ſacrificed vnto idoles / we know that an idole is nothing in the worlde / and that there is none other God but one.

5. Nam etſi ſunt qui dicantur dii, ſive in cælo, ſive in terra (ſiquidem dii multi, & domini multi.

For though there be that are called gods / whether in heauen / or in earth / (as there be many gods / and many lords.)

6. Nobis tāmen unus Deus, Pater, ex quo omnia, & nos in illum: & unus Dominus, Ieſus Chriſtus, per quem omnia, & nos per ipſum.

Yet vnto vs there is but one God / which is the Father / of whome are all thinges / and we in him: and one Lord Jeſus Chriſt / by whome are all thinges / and we by him.

7. Sed non in omnibus eſt ſcientia. Quidam autem cōſcientia uſque nunc idôli, quaſi idolothytum manducant: & conſcientia ipſorum cùm ſit infirma, polluitur.

But euery man hath not knowledge: for ſome hauing conſcience of the idole / vntill this houre / eat as a thing ſacrificed vnto the idole / and ſo their conſcience being weake / is defiled.

Das VIII. Capitel.

2. So aber jemand ſich důncken leſſet er wiſſe etwas / der weiß noch nichts / wie er wiſſen ſoll.

Oc der ſom nogen lader ſig tycke / at vide noget / hand veed end nu inted / ſom hand ſkal vide.

3. So aber jemand Gott liebet / derſelbige iſt von jm erkannt.

Men der ſom nogen elſker Gud / den ſamme er kent aff hannem/

4. So wiſſen wir nun von der Speiſe des Götzenopffers / daß ein Götz nichts in der Welt ſey / vnd daß kein ander Gott ſey / ohn der einige.

Saa vide wi nu om Affguders offers mad / at en Affgud er inted i Verden / Oc at der er ingen anden Gud / vden den eniſte.

5. Vnd wiewol es ſind / die Götter genennet werden / es ſey im Himmel oder auff Erden (ſintemal es ſind vil Götter vnd vil Herrn.)

Oc alligeuel der ere nogle ſom kaldis Guder / vere ſig i Himmelen eller paa iorden (efftherdi der ere mange Guder oc mange Herrer.)

6. So haben wir doch nur einen Gott / den Vater / von welchem alle ding ſind / vnd wir in jhm / vnd einen HErren Jeſum Chriſt / durch welchen alle ding ſind / vnd wir durch jhn.

Saa haffue wi dog ekon en Gud / Faderen / aff huilcken alle ting ere / oc wi i hannem / Oc en HERRE Jheſum Chriſtum / formedelſt huilcken alle ting ere / oc wi formedelſt hannem.

7. Es hat aber nicht jederman das wiſſen / denn etliche machen jnen noch ein Gewiſſen über dem Götzen / vnnd eſſens für Götzenopffer / damit wird jhr Gewiſſen / dieweil es ſo ſchwach iſt / befleckt.

Men huer Mand haffuer icke denne Viſdom / Thi nogle gøre ſig end nu ſamuittighed om Affguder / oc æde det for affguders offer / Der met bliffuer deris Samuittighed beſmittet / efftherdi hun er ſaa ſkrøbelig.

Kapitola VIII.

2. Pakli kdo domnijwá ſe o ſobě / žeby nětco vměl / geſſtě nic neznā toho / tak iakžby měl vměti.

A ieſli ſie ktho ſobie zda iako by co vmiał / ieſzcze nic nie wie iako wiedziec potrzebá.

3. Ale kdož miluge Boha / ten gē poznán od něho.

Ale ieſli kto miłuie Bogá / tenći ieſt náuczonym od niego.

4. O pokrmijch pak / kteřij ſe Modlám obětugij / wijme že nic nenj Modla na ſwětě / a že nenij giněho žádněho Boha / gedině geden.

Około tedy iedzenia rzeczy bálwanom ofiarowánych / wiemy iz bálwan nic nie ieſt ná świecie / á iz zaden inſzy Bog nie ieſt iedno z ieden.

5. Neb ačkoli gſau někteřij / kteřijž ſlowau Bohowě / buďto na Nebi // aneb na Zemi (yakož gſau mnozý Bohowě a Páni mnozý.)

Abowiem choć ſa ktore Bogi zowa / ták wniebio iáko y ná ziemi / iákoz ieſt wiele Bogow y wiele panow.

6. Ale my gedine mäme Boha Otce / z něhož gſu wſſecky wěcy / a my w něm / a gednoho Pána Gežijſſe Kryſta / ſkrze něhož gſu wſſecky wěcy / y my ſkrze něho:

Ale my iednegoz Boga mamy / Oycá onego od ktorego wſzytki rzeczy ſa / á my w nim / y iednego Paná Jezu Kryſtá przez ktorego wſzytki rzeczy ſa / á my przezeń.

7. Ale ne we wſſech geſt takowě vměnij. Neb někteřij w ſwěm ſwědomj držjce / žeby nětco Modla byla / až doſawád yáko Modlám obětowaně gedij / a ſwědomij gegich / poněwádž geſt mdlě / poſſkwrňuge ſe.

Lecz oná wiádomość nie ieſt we wſzytkich / abowiem niektorzy z ſumnieniem bálwaná az do tego czáſu / iedza iáko rzecz bálwanom ofiárowána / á bedac ſumnienie ich mdle / pokaláne bywa.

ח

8 מֵאכוּלְתָּא דֵּין לָא מְקַרְבָא לַן לַאלָהָא לָא גֵּיר אֶן אָכְלִינַן מְתְיַתְּרִינַן וְלָא אֶן לָא נֵאכוּל מֶתְבַּצְּרִינַן׃

Il cibo non ci fa gia grati à Dio, percioche ne ſe noi mangiamo, ne habbiam piu: nè ſe non mangiamo, ne habbiam meno.

9 חֲזַו דֵּין דַּלְמָא ש שׁוּלְטָנְכוּן הָדָא תֶּהְוֵא תּוּקָלְתָא לַכְרִיהֵא׃

Ma guardate che per modo alcuno queſta voſtra poteſtà non ſia di ſcandalo à gl'infermi.

10 אֶן אֱנָשׁ גֵּיר נֶחְזֵיךְ לָךְ דְּאִית בָּךְ יִדַעְתָּא דַּסְמִיךְ אַנְתְּ בֵּית פַּתְכְרֵא לָא הָא תֶּארְתֵּה מֶטוּל דַּכְרִיה הו מֶשְׁתַּרְרָא לְמֵאכַל דַּדְבִיחָתָא׃

Perche ſe alcun vede te, che hai cognitione, ſedere à tauola nel tempio de gl'idoli, la conſcientia di colui, che pur è infermo, non ſarà ella inſtrutta à mangiar de le coſe ſacrificate à gli'idoli?

11 נֵאבַד לֵהּ בִּידַעְתָּךְ דִּילָךְ הָו אַיְנָא דְּמַרַע דִּמְטוּלָתֵהּ מִית מְשִׁיחָא׃

E coſi il tuo fratello, che è infermo, perirà per la tua cognitione, per ilquale Chriſto è morto.

12 וְאֶן הָכַנָּא מַסְכְּלִין אַנְתּוּן בְּאַחַיְכוּן וַמְקַפְּחִין אַנְתּוּן תֶּארָתְהוּן מַרְעֲתָא בַּמְשִׁיחָא הו מַסְכְּלִין אַנְתּוּן׃

Doue peccando voi coſi contra i fratelli, e percotendo la lor conſcientia inferma, peccate contra Chriſto.

13 מֶטוּל הָנָא אֶן מ מֵאכוּלְתָּא מַכְשְׁלָא לְאָחִי לְעָלַם בֶּסְרָא לָא אֵכוּל דְּלָא אַכְשֵׁל לְאָחִי׃

Per laqual coſa, ſe il cibo ſcandaliza il mio fratello, io non mangiarò carne in eterno, per non iſcandalizare il fratel mio.

ח

8 כִּי־הָאֹכֶל אֵינֶנּוּ מַקְרִיב אוֹתָנוּ לֵאלֹהִים כִּי אִם נֹאכַל לֹא נוֹתִיר וְאִם לֹא נֹאכַל נֶחְסָר׃

Empero la vianda no nos haze mas acceptos à Dios: porque ni que comamos, ſeremos mas ricos: ni que no comamos, ſeremos mas pobres.

9 וּרְאוּ פֶּן שִׁלְטוֹנְכֶם הַזֹּאת מִכְשׁוֹל תִּהְיֶה לַחוֹלִים׃

Mas mirad què eſta vueſtra libertad no ſea trompeçadero à los que ſon flacos.

10 וְאִם אִישׁ יִרְאֶה אוֹתְךָ לַאֲשֶׁר יֶשׁ־דֵּעָה לְךָ לְשִׁבְתְּךָ בְּבֵית אֱלִילִים הֲלֹא מַדָּעוֹ אֲשֶׁר חוֹלֶה הוּא יִבָּנֶה לֶאֱכֹל מִזִּבְחֵי אֱלִילִים׃

Porque ſi te vee alguno, à ti que tienes eſta ſciencia, que eſtas ſentado à la meſa en el lugar de los idolos, la conſciencia de aquel que es flaco, no ſerá adelantada à comer de lo ſacrificado à los idolos?

11 וְיֹאבַד אָחִיךָ הַחוֹלֶה בְּדַעְתְּךָ אֲשֶׁר עָלָיו מֵת הַמָּשִׁיחַ׃

Y con tu ſciencia ſe perderà el Hermano flaco, por el qual el Chriſto murió?

12 וְכֵן אִם חֹטְאִים אַתֶּם בַּאֲחֵיכֶם וּמַכִּים אֶת־מַדַּע הַחוֹלִים בַּמָּשִׁיחַ תֶּחֶטָאוּן׃

De eſta manera, pues peccãdo contra los Hermanos, y hiriendo ſu flaca conſciencia, contra el Chriſto peccays.

13 לָכֵן אִם הָאֹכֶל מַכְשִׁיל אֶת־אָחִי אֵינֶנִּי אֹכַל בָּשָׂר לְעוֹלָם פֶּן אַכְשִׁיל אֶת־אָחִי׃

Por loqual ſi la comida es à mi Hermano occaſion de caer, jamàs comeré carne, ni haré coſa conque cayga mi hermano.

η'.

8. Βρῶμα δὲ ἡμᾶς οὐ παρίστησι τῷ θεῷ, οὔτε γὰρ ἐὰν φάγωμεν, περισσεύομεν· οὔτε ἐὰν μὴ φάγωμεν, ὑστερούμεθα.

Or la viande ne nous rend pas plus agreables à Dieu: car ſi nous mangeõs, nous n'en auons rien d'auantage, & ſi nous ne mangeons point, nous n'en auons pas moins.

9. Βλέπετε δὲ μήπως ἡ ἐξουσία ὑμῶν αὕτη πρόσκομμα γένηται τοῖς ἀσθενοῦσιν.

Mais prenez garde que ceſte puiſſance que vous auez, ne ſoit en quelque ſorte en ſcandale aux infirmes.

10 Ἐὰν γάρ τις ἴδῃ σε τὸν ἔχοντα γνῶσιν, ἐν εἰδωλείῳ κατακείμενον, οὐχὶ ἡ συνείδησις αὐτοῦ ἀσθενοῦς ὄντος οἰκοδομηθήσεται εἰς τὸ τὰ εἰδωλόθυτα ἐσθίειν.

Car ſi quelcun te voit, toi qui as cognoiſſance, eſtre à table au temple des idoles, la conſcience de celui qui eſt foible, ne ſera-elle pas induite à manger des choſes ſacrifiees à l'idole.

11. Καὶ ἀπολεῖται ὁ ἀσθενῶν ἀδελφὸς ἐπὶ τῇ σῇ γνώσει, δι' ὃν Χριστὸς ἀπέθανεν.

Et ainſi, ton frere qui eſt foible, pour lequel Chriſt eſt mort, perira par ta cognoiſſance?

12. Οὕτω δὲ ἁμαρτάνοντες εἰς τοὺς ἀδελφοὺς, καὶ τύπτοντες αὐτῶν τὴν συνείδησιν ἀσθενοῦσαν, εἰς Χριστὸν ἁμαρτάνετε.

Or quant vous pechez ainſi contre vos freres, & naurez leur conſcience qui eſt debile, vous pechez contre Chriſt.

13. Διόπερ εἰ βρῶμα σκανδαλίζει τὸν ἀδελφόν μου, οὐ μὴ φάγω κρέα εἰς τὸν αἰῶνα, ἵνα μὴ τὸν ἀδελφόν μου σκανδαλίσω.

Pour ceſte cauſe, ſi la viande ſcandalize mon frere, ie ne mangerai jamais chair, afin que ie ne ſcandalize mon frere.

CAP. VIII.

8. Eſca autem nos non cōmendat Deo. Neque enim ſi manducaverimus, abundabimus, neque ſi non manducaverimus, deficiemus.

But meate maketh not vs acceptable to God: for neither if we eat / haue we ẏ more: neither if we eate not / haue we the leſſe.

9. Videte autem ne fortè hæc licentia veſtra offendiculum fiat infirmis.

But take heede leſt by any meanes this power of yours be an occaſion of falling to them that are weake.

10. Si enim quis viderit eum qui habet ſcientiam, in idolio recumbentem: nónne conſcientia eius, cùm ſit infirma, ædificabitur, ad manducandum idolothyta?

For if any man ſee thee which haſt knowledge/ſit at table in the idoles temple/ſhal not the conſcience of him which is weake/be boldened to eate thoſe thinges which are ſacrificed to idoles?

11. Et peribit infirmus in tua ſcientia frater, propter quem Chriſtus mortuus eſt?

And through thy knowledge ſhall the weake brother periſh / for whome Chriſt dyed.

12. Sic autem peccantes in fratres, & percutientes conſcientiam eorum infirmam: in Chriſtum peccatis.

Nowe when ye ſinne againſt the brethren/and wound their weake conſcience/ye ſinne againſt Chriſt.

13. Quapropter ſi eſca ſcandalizat fratrem meum, non manducabo carnem in æternum, ne fratrem meum ſcandalizem.

Wherfore if meate offend my brother/I will eate no fleſh while the worlde ſtandeth / that I may not offend my brother.

Das VIII. Capitel.

8. Aber die ſpeiſe fördert vns nicht für Gott. Eſſen wir / ſo werden wir darumb nicht beſſer ſein / Eſſen wir nicht / ſo werden wir darumb nichts wenigers ſein.

Men Maaden forfremmer oſſ icke faar Gud / æde wi / da bliffue wi der faare icke bedre / æde wi icke / da bliffue wi der faare inted ringere.

9. Sehet aber zu / daß diſe eure Freyheit nicht gerahte zu einem anſtoß der Schwachen.

Men ſeer til / at denne eders Frihed bliffuer icke de Skrøbelige til it Stød.

10. Denn ſo dich (der du das Erkentniß haſt) jemand ſehe zu Tiſche ſitzen im Götzenhauſe / würde nicht ſein Gewiſſen / dieweil er ſchwach iſt / verurſacht / das Götzenopffer zueſſen?

Thi der ſom nogen ſeer dig (du ſom haffuer Forſtand) ſide til Bordz i Affguders Huſſ / tager icke hans Samuittighed aarſage der aff / effterdi hand er ſkrøbelig / at æde Affguders offer?

11. Vnd wird alſo über deinem Erkenntniß der ſchwache Bruder vmbkommen / vmb welches willen doch Chriſtus geſtorben iſt.

Oc den Skrøbelige Broder bliffuer ſaa forderffuit for din Forſtand / for hues ſkyld Chriſtus dog er død.

12. Wenn jhr aber alſo ſündiget an den Brüdern / vnnd ſchlaget jhr ſchwaches Gewiſſen / ſo ſündiget jhr Chriſto.

Oc naar ſom i ſaa ſynde mod eders Brødre / oc ſla deris ſkrøbelige Samuittighed / da ſynde i mod Chriſtum.

13. Darumb / ſo die Speiſe meinen Bruder ergert / wolte ich nimmermehr Fleiſch eſſen / auff daß ich meinen Bruder nicht ergerte.

Der faare / om ſaa er at Maden forarger min Broder / da vilde ieg heller aldri æde kød / paa det ieg ſkulde icke forarge min Broder.

Kapitola VIII.

8. Pokrm pak nečinij nás wzáctných Bohu. Neb ani / nebudemeli gijſti / měně budeme mijti: ani budemeli gijſti / hogněgſſý budeme.

Wſzákże pokarm nas nie zálecá Bogu / bo chocbyſmy iedli / nic nam nie przybywa / á chocbyſmy nie iedli / nic nam nie vbywa.

9. Ale wizte / akby ſnad tato ſwoboda waſſe nebyla k vrážce mdlým:

Ale baczćie izby iákim obyczáiem moc wáſzá nie byla ku zgorſzeniu tym ktorzy ſą mdlymi.

10. Nebo vzřijli kdo toho kterýž má poznánij /, an ſedj při pokrmu Modlám obětowaném: Wſſak ſwědomij geho / kteréž geſt mdlé / přiwedeno bude k tomu / aby také gedl Modlám obětowané?

Abowiem ieſliby kto widział ciebie ktory maſz wiadomość / á siedziſz w kościele balwáńſkim / iaż ſumnienie tego ktory ieſt mdlym nie będzie przywiedzione ku iedzeniu rzeczy balwanom ofiarowánych?

11. Y zahyne Bratr mdlý v wijře pro twé vměnj / za kteréhož geſt Kryſtus vmřel:

Y przez też twą wiádomość zginie brát mdlym dla ktorego Kryſtus vmárł?

12. A tak hřeſſýce proti Bratřijm / a vrážegijce ſwědomij gegich mdlé / proti Kryſtu hřeſſýte.

A gdy ták grzeſzyćie przećiw brácíey / y ránicie mdle ich ſumnienie / przećiw Kryſtuſowi grzeſzyćie.

13. A protož pohorſſugeli pokrm bližnijho mého / nebudu gijſti Maſa na wěky / abych bližnijmu mému nebyl k pohorſſenij.

A przeto ieſli dla pokarmu bywa obrážon brát moy / nie będe iadł mięſa na wieki / ábym brátha ſwego nie obráził.

ט

1 לְמָא לָא הֲוִית בַּר חֵארָא אַו לָא הֲוִית שְׁלִיחָא אַו לְיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא מָרַן לָא חֲזִית אַו לָא הֲוַיְתּוּן עֲבָדַי בְּמָרִי׃

Non ſono io Apoſtolo? non ſono io libero? non ho io Veduto IESV Chriſto noſtro Signore? non ſete Voi la mia opera nel Signore?

2 וְאֶן לְאַחֲרָנֵא לָא הֲוִית שְׁלִיחָא אֶלָּא לְכוּן אִיתַי וְחֶתְמָא דַּשְׁלִיחוּתִי אַנְתּוּן אֶנּוּן׃

Se io non ſono Apoſtolo à gli altri, à Voi certo ſono: percioche Voi ſete il ſigillo del mio Apoſtolato nel Signore.

3 וּמַפַּק בְּרוּחַ לַאִילֵין דְּדָיְנִין לִי הָנַו׃

Queſta è la mia riſpoſta à coloro che mi eſaminano.

4 לְמָא לָא שַׁלִּיט לַן לְמֵאכַל וַלְמֶשְׁתֵּא׃

Non habbiam noi poteſtà di mangiare è di beuere?

5 אַו לְמָא לָא שַׁלִּיט לַן חָתָא אַנְתְּתָא לְמַכְּרָכוּ עַמַּן אַיךְ שַׁרְכָּא דַּשְׁלִיחֵא וַאיךְ אַחַוְהִי דְּמָרַן וַאיךְ כֵּאפָא׃

Non habbiam noi poteſtà di menare attorno Vna donna ſorella, come anco gli altri Apoſtoli, e i fratelli del Signore, e Ceſa?

6 אַו אֱנָא בַּלְחוּד וּבַר נַבָּא לַית לַן שׁוּלְטָנָא דְּלָא נֶפְלוּחַ׃

O pur io ſolo e Barnaba non habbiam poteſtà di non lauorare?

7 מַנּוּ דְּמַפְלַח בְּפַלְחוּתָא בְּנֶפְקָתָא דְּנַפְשֵׁהּ אַו מַנּוּ דְּנָצֵב כַּרְמָא וּמֶן פֵּארַוְהִי לָא אָכֵל אַו מַנּוּ דְּרָעֵא עָנָא וּמֶן חַלְבָּא דְּמַרְעִיתֵהּ לָא אָכֵל׃

Chi è che eſerciti mai la militia à ſue proprie ſpeſe? chi pianta Vna Vigna, e non mangia del frutto di eſſa? chi paſce il gregge, e non mangia del latte del gregge?

ט

1 הֲלֹא שָׁלִיחַ אָנִי הֲלֹא חָפְשִׁי הֲלֹא אֶת־יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ אֲדֹנֵינוּ רָאִיתִי הֲלֹא מַעֲשַׂי אַתֶּם הוֹיִם בַּיהוָה׃

No ſoy Apoſtol? no ſoy libre? no vide à Ieſus el Chriſto el Sennor nueſtro? no ſoys voſotros mi obra en el Sennor?

2 וְאִם לַאֲחֵרִים אֵינֶנִּי שָׁלִיחַ אַךְ לָכֶם הוֶֹה אֲנִי חֹתַם מִשְׁלַחְתִּי אַתֶּם הוֹיִם בַּיהוָה׃

Si à los otros no ſoy Apoſtol, à voſotros ciertamente lo ſoy: porque el ſello de mi Apoſtolado voſotros ſoys en el Sennor.

3 וּמַעֲנֶה אֲשֶׁר אָשִׁיב לַמְרִיבַי זֶה הוּא׃

Mi reſpueſta para con losque me preguntan es eſta.

4 הֲלֹא יֵשׁ לָנוּ שִׁלְטוֹן לֶאֱכֹל וְלִשְׁתּוֹת׃

O no tenemos poteſtad de comer y de beuer.

5 הֲלֹא יֵשׁ לָנוּ שִׁלְטוֹן לְהוֹלִיךְ עִמָּנוּ אֶת־אָחוֹת לְאִשָּׁה כְּמוֹ גַּם הַתַּלְמִידִים הָאֲחֵרִים וַאֲחֵי אֲדוֹנֵינוּ וְכֵיפָה׃

O no tenemos poteſtad de traer con nos vna muger Hermana tambien como los otros Apoſtoles, y los Hermanos del Sennor, y Cephas?

6 אוֹ־אֲנִי לְבַד וּבַרְנַבָּא לֹא יֵשׁ לָנוּ שִׁלְטוֹן לַעֲשׂוֹתָה׃

O ſolo yo y Barnabas no tenemos poteſtad de no trabajar?

7 מִי נִלְחַם מִלְחָמָה בְּתוֹצְאוֹת עַצְמוֹ בְּכָל־עֵת אוֹ־מִי נָטַע כֶּרֶם וּמִפִּרְיוֹ לֹא אוֹכֵל אוֹ מִי רוֹעֶה צֹאן וּמֵחֲלַב הַצֹּאן לֹא אוֹכֵל׃

Quien jamas peleó à ſus expenſas? Quien planta vinna, y no come de ſu fruto? ó quien apacienta el ganado, y no cõe de la leche del ganado.

ΚΕΦΑΛ. θ.

Οὐκ εἰμὶ ἀπόστολος; οὐκ εἰμὶ ἐλεύθερος; οὐχὶ ἰησοῦν χριστὸν τὸν κύριον ἡμῶν ἑώρακα; οὐ τὸ ἔργον μου ὑμεῖς ἐστε ἐν κυρίῳ;

Ne ſuis-ie pas Apoſtre? ne ſuis-ie pas en liberte? n'ai-ie pas veu noſtre Seigneur Ieſus Chriſt: n'eſtes vous pas mon ouurage au Seigneur.

2. Εἰ ἄλλοις οὐκ εἰμὶ ἀπόστολος, ἀλλά γε ὑμῖν εἰμι· ἡ γὰρ σφραγὶς τῆς ἐμῆς ἀποστολῆς ὑμεῖς ἐστε ἐν κυρίῳ.

Si ie ne ſuis Apoſtre aux autres, au moins le ſuis-ie à vous: car vous eſtes le ſeau de mon Apoſtolat au Seigneur.

3. Ἡ ἐμὴ ἀπολογία τοῖς ἐμὲ ἀνακρίνουσιν αὕτη ἐστί.

Telle eſt ma defenſe enuers ceux qui me contrerollent.

4. Μὴ οὐκ ἔχομεν ἐξουσίαν φαγεῖν καὶ πιεῖν;

Ne auons nous pas puiſſance de manger & de boire?

5. Μὴ οὐκ ἔχομεν ἐξουσίαν ἀδελφὴν γυναῖκα περιάγειν, ὡς καὶ οἱ λοιποὶ ἀπόστολοι, καὶ οἱ ἀδελφοὶ τοῦ κυρίου καὶ κηφᾶς;

Ne auos-nous pas puiſſance de mener auec nous vne féme ſœur, ainſi auſſi que les autres Apoſtres, & les freres du Seigneur, & Cephas?

6. Ἢ μόνος ἐγὼ καὶ βαρνάβας οὐκ ἔχομεν ἐξουσίαν τοῦ μὴ ἐργάζεσθαι;

Ou, moi ſeul & Barnabas n'auons nous pas la puiſſance de ne trauailler point.

7. Τίς στρατεύεται ἰδίοις ὀψωνίοις ποτέ; τίς φυτεύει ἀμπελῶνα καὶ ἐκ τοῦ καρποῦ αὐτοῦ οὐκ ἐσθίει; ἢ τίς ποιμαίνει ποίμνην, καὶ ἐκ τοῦ γάλακτος τῆς ποίμνης οὐκ ἐσθίει;

Qui eſt ce qui iamais va à la guerre à ſa ſolde? qui plante la vigne, & n'en mange point du fruict? qui paiſt le troupeau & ne mange point du laict du troupeau.

CAP. IX.

NOn ſum liber? Non ſum Apoſtolus? Nónne Chriſtum Ieſum Dominum noſtrum vidi? Nónne opus meum vos eſtis in Domino.

Am I not an Apoſtle? am I not free? haue I not ſeene Jeſus Chriſt our Lorde? are ye not my worke in the Lord?

2. Et ſi aliis non ſum Apoſtolus, ſed tamen vobis ſum, nam ſignaculum Apoſtolatus mei vos eſtis in Domino.

If I bee not an Apoſtle vnto other, yet doutles I am vnto you: for ye are the ſeale of mine Apoſtleſhip in the Lord.

3. Mea defenſio apud eos qui me interrogant, hæc eſt.

My defence to them that examine mee, is this.

4. Nunquid non habemus poteſtatem manducandi & bibendi?

Haue wee not power to eate, and to drinke?

5. Nunquid non habemus poteſtatem mulierem ſororem circumducendi, ſicut & cæteri Apoſtoli & fratres Domini, & Cephas?

Or haue we not power to leade about a wife being a ſiſter, as well as the reſt of the Apoſtles, and as the brethren of the Lord, and Cephas?

6. Aut ego ſolus & Barnabas, non habemus poteſtatem hoc operandi?

Or I onely and Barnabas, haue not wee power not to worke?

7. Quis militat ſuis ſtipendiis unquam? Quis plantat vineam: & de fructu eius nō edit? Quis paſcit gregem, & de lacte gregis non manducat?

Who goeth a warrefare any time at his owne coſt? who planteth a vineyarde, and eateth not of the fruite thereof? or who feedeth a flocke, and eateth not of the milcke of the flocke?

Das IX. Capitel.

BIn ich nicht ein Apoſtel? Bin ich nicht frey? Habe ich nicht vnſern HERREN Jeſum Chriſtum geſehen? Seyt nicht jhr mein Werck in dem HERRN?

ER ieg icke en Apoſtel? Er ieg icke fri? Haffuer ieg icke ſeet vor HERRE Jheſum Chriſtum? Ere i icke min Gerning i HERREN?

2. Bin ich andern nicht ein Apoſtel/ ſo bin ich doch euer Apoſtel/ Denn das Sigel meines Apoſtelampts ſeyt jhr/ in dem HErrn.

Er ieg icke andris Apoſtel/ ſaa er ieg dog eders Apoſtel/ Thi i ere mit Apoſtel Embedis Indſegel/ i HERREN.

3. Wenn man mich fraget/ ſo antwortte ich alſo:

Naar mand ſpør mig at/ da ſuarer ieg ſaa.

4. Haben wir nicht macht zu eſſen/ vnd zu trincken?

(Haffue wi icke mact at æde oc at dricke.)

5. Haben wir nicht auch macht/ eine Schweſter zum Weibe mit vmbher zu führen/ wie die andern Apoſtel/ vnd des HERRN Bruder/ vnd Cephas?

Haffue wi icke oc mact/ at føre en Søſter omkring til Huſtru/ ſom de andre Apoſtle/ oc HERRENS Brødre oc Cephas?

6. Oder haben alleine ich vnd Barnabas nicht macht ſolches zu thun?

Eller haffue aleniſte ieg oc Barnabas icke mact at gøre det?

7. Welcher räiſet jemals auff ſeinen eigen Sold? Welcher pflantzet einen Weinberg/ vnd jſſet nicht von ſeiner Frucht? Oder welcher weidet eine Herde/ vnd jſſet nicht von der Milch der Herden.

Huo far nogen tid i ſtrid paa ſin egen Sold? Huo planter en Vingaard/ oc æder icke aff hans Fruct? Eller huo føder en Hiord/ oc æder icke aff Hiordens Milck?

Kapitola IX.

ZDaliž yá negſem ſwobodným? Zdaliž negſem Apoſſtolem? Zdaliž ſem Kryſta Gežijſſe Pána naſſeho newiděl? wſſak dijlo mě gſte wy w PAnu?

Izalim nie ieſt Apoſtol? izalim nie ieſth wolny? izalim Jezuſá Kryſtuſá Páná náßego nie widzial? izali ſpráwa moia wy nie ieſteſcie w Pánu?

2. Abychž pak giným nebyl Apoſſtolem/ wſſak wam gſem. Neb pogiſſtěnij mého Apoſſtolſtwij/ wy gſte w Pánu.

Ieſli inym nie ieſtem Apoſtolem/ ále wam iſcie ieſtem/ ábowiem pieczecia vrzedu mego Apoſtholſkiego wy ieſteſcie w Pánu.

3. Tatoť geſt obrana má y odpowěd před temi kteřij ſe mne tažij.

Moiá odpowiedz tym kthorzy ſie o mnie wywiáduią/ tać ieſt.

4. Zdali nemáme mocy abychom gedli a pili?

Izali nie mamy mocy ieśc y pić?

5. Zdaliž nemáwe mocy Ženy Seſtry s ſebau woditi/ yako y ginj Apoſſtolé a Bratřij PAně/ a yako Petr?

Izali nie mamy mocy wodzić z ſoba ſioſtry żony/ iáko y ini Apoſtolowie/ y brácia Páńſcy/ y Cefás?

6. Zdali ſam ya a Barnabáſs nemáme mocy činiti toho?

Rzaż ia ſam y Bárnábaß nie mámy mocy nie robić?

7. Y kdo bojuge kdy na ſwůg žold? A kdo ſſtěpuge Winicy/ geſſtoby z ně Owotce negedl? Kdo paſe ſtádo/ a Mleka od Stáda nepožijwá?

Ktoż kiedy walczy ſwoim koßtem? kthoż ſádzi winnice á owocu nie pożywa? Abo ktoż trzode páſie á mleká trzody nie pożywa?

ט

8 דַּלְמָא אַיךְ בַּר נָשָׁא הָלֵין אָמַר אֶנָא הָא אַף נָמוֹסָא הָלֵין אָמַר׃

Dico io queſte coſe ſecondo l'huomo? la Legge non dice ancor ella le medeſime coſe?

9 כְּתִיב גֵּיר בֵּהּ בְּנָמוֹסָא דְּמוּשֶׁא דְּלָא תֶּבְלוּם תַּוְרָא דְּמַדְּרֵךְ לְמָא עַל תַּוְרָא בְּטִיל לֵהּ אֱלָהָא׃

Percioche egli è ſcritto ne la Legge di Moiſe, Non legar la bocca al bue che tribbia. Iddio ha egli cura di buoi?

10 אֶלָּא יְדִיעָא דְּמֶטּוּל הָו אָמַר וּמֶטּוּלָתַן גֵּיר אֶתְכְּתֶבֶת מֶטּוּל דְּעַל סַבְרָא וָלֵא לֵהּ לְכָרוּבָא דְּנֶכְרוּב וְאַיְנָא דְּמַדְּרֵךְ עַל סַבְרָא דַּעֲלַלְתָּא׃

O pur lo dice al tutto per conto noſtro? Certamente queſto è ſtato ſcritto per noi: che chi ara, debbe arare ſotto ſperanza: è chi batte le biade, ſotto ſperanza d'eſſer partecipe di quel ch'egli ſpera.

11 אֶן חְנַן דְּרוּחָא זְרַעְן בְּכוֹן רַבָּא הִי אֶן חְנַן מֶנְּכוֹן דְּפַגְרָא נֶחְצוֹד׃

Se noi v'habbiam ſeminate le coſe ſpirituali, è però gran fatto che noi mietiamo le voſtre carnali?

12 וְאֶן לְאַחְרָנֵא אִית לְהוֹן שׁוּלְטָנָא עֲלַיְכוֹן לָא לַן וַלֵא יַתִּירָאִית אֶלָּא לָא אֶתְחַשְׁחַן בְּשׁוּלְטָנָא הָנָא אֶלָּא כֹּל מֶדֶּם מְסַיְבְּרִינַן דַּבְמֶדֶּם לָא נֶתְכַּס סַבְרְתֵהּ דַּמְשִׁיחָא׃

Se gli altri ſon partecipi di queſta poteſtà ſopra di voi, per che non piu toſto noi? ma noi non habbiamo vſata queſta poteſta: anzi ſopportiamo ogni coſa, per non dare impedimento alcunò à l'Euangelio di Chriſto.

13 לָא יָדְעִין אַנְתּוֹן דַּאיְלֵין דִּבְבֵית קוּדְשָׁא פָּלְחִין מֶן בֵּית קוּדְשָׁא מֶסְתַּיְּבְרִין וְאַיְלֵין דַּלְמַדְבְּחָא פָּלְחִין עַם מַדְבְּחָא פָּלְגִין׃

Non ſapete voi che quelli che fanno i ſacrifitij, mangiano di quello che ſi ſacrifica? e che quelli che attendeno à l'altare, ſono inſieme partecipi de l'altare?

ט

8 אִם כְּתוֹר הָאָדָם מְדַבֵּר אֲנִי זֹאת הֲלֹא גַּם הַתּוֹרָה אוֹמְרָה זֹאת׃

Digo eſto ſolamente ſegun los hombres? No dize eſto tambien la Ley?

9 כִּי בְּתוֹרַת מֹשֶׁה נִכְתַּב לֹא תַחְסֹם שׁוֹר בְּדִישׁוֹ אִם לַשּׁוֹרִים יִסְכֹּן לֵאלֹהִים׃

Porque en la ley de Moyſen eſta eſcripto, No ataras la boca al buey que trilla. Tiene Dios cuydado de los bueyes?

10 אוֹ בַּעֲבוּר אוֹתָנוּ בְּכָלִיל אוֹמֵר כִּי בַּעֲבוּר אוֹתָנוּ נִכְתַּב כִּי בְּשֶׁבֶר יִשְׁוֶה לָאִכָּר לַחֲרֹשׁ חֲרִישׁוֹ וְהָאָדוֹשׁ יָדוּשׁ בְּשִׁבְרוֹ לָקַחַת אֶת־תְּבוּאָתוֹ׃

O dizelo decierto por noſotros? porque por noſotros eſtá eſcripto. Porque con eſperança ha de arar elque ara: y elque trilla, con eſperança de recebir el fruto trilla.

11 אִם אֲנַחְנוּ זָרַעְנוּ לָכֶם אֶת־אֲשֶׁר לָרוּחַ הֲגָדוֹל הוּא אִם אֲנַחְנוּ אֶת־אֲשֶׁר לַבָּשָׂר נִקְצֹר׃

Si noſotros hos ſembramos lo eſpiritual, gran coſa es ſi ſegaremos vueſtro bien carnal.

12 אִם אֲחֵרִים לֹקְחִים לָהֶם שִׁלְטוֹן עֲלֵיכֶם כַּמָּה יוֹתֵר שָׁוֶה לָנוּ אַךְ לֹא לָקַחְנוּ לָנוּ אֶת־שִׁלְטוֹן הַזֹּאת כִּי אִם כִּלְכַּלְתִּי כֹּל פֶּן בִּיגִיעַ אֶחָד נוֹגִיעַ בְּשׂוֹרַת הַמָּשִׁיחַ׃

Si otros tienen en voſotros eſta poteſtad, porque no antes noſotros? mas no vſamos de eſta (nueſtra) poteſtad, antes lo ſuffrimos todo por no dar alguna interrupcion àl curſo del Euangelio del Chriſto.

13 הֲלֹא תֵדְעוּ כִּי אֵלֶּה אֲשֶׁר יְשָׁרְתוּ בַּהֵיכָל גַּם מִן הַהֵיכָל יֹאכֵלוּ וַאֲשֶׁר לַמִּזְבֵּחַ יְכַהֲנוּ מִמִּזְבֵּחַ חֶלְקָתָם יִקָּחוּ׃

No ſabeys que losque obran en el Sanctuario, comen del Sanctuario? Y losque ſiruen àl altar, con el altar participan.

θʹ.

8. Μὴ κατὰ ἄνθρωπον ταῦτα (λαλῶ;) ἢ οὐχὶ καὶ ὁ νόμος ταῦτα λέγει;

Di ie ces choſes ſelon l'homme? La Loy ne dit-elle point auſſi le meſme?

9. Ἐν γὰρ τῷ μωσέως νόμῳ γέγραπται, οὐ φιμώσεις βοῦν ἀλοῶντα. μὴ τῶν βοῶν μέλει τῷ θεῷ.

Car il eſt eſcrit en la Loy de Moyſe, Tu n'emmuſeleras point le bœuf qui foule le grain. Dieu a-il ſoin des bœufs?

10. Ἢ δι᾽ ἡμᾶς πάντως λέγει; δι᾽ ἡμᾶς γὰρ ἐγράφη· ὅτι ἐπ᾽ ἐλπίδι ὀφείλει ὁ ἀροτριῶν, ἀροτριᾶν, καὶ ὁ ἀλοῶν, τῆς ἐλπίδος αὐτοῦ μετέχειν, ἐπ᾽ ἐλπίδι.

Ne dit-il point totalement ces choſes pour nous? certes elles ſont eſcrites pour nous: car celui qui laboure, doit labourer ſous eſperance, & qui foule le blé ſous eſpecance d'en eſtre participant.

11. Εἰ ἡμεῖς ὑμῖν τὰ πνευματικὰ ἐσπείραμεν, μέγα εἰ ἡμεῖς ὑμῶν τὰ σαρκικὰ θερίσομεν;

Si nous vous auons ſeme les choſes ſpirituelles, eſt-ce ſi grand cas que nous recueillions les voſtres charnelles?

12. Εἰ ἄλλοι τῆς ἐξουσίας ὑμῶν μετέχουσιν, οὐ μᾶλλον ἡμεῖς; ἀλλ᾽ οὐκ ἐχρησάμεθα τῇ ἐξουσίᾳ ταύτῃ, ἀλλὰ πάντα στέγομεν, ἵνα μὴ ἐγκοπήν τινα δῶμεν τῷ εὐαγγελίῳ τοῦ χριστοῦ.

Si les autres ſont participans de ceſte puiſſance ſur vous, pourquoi non pluſtoſt nous? mais nous n'auons point vſe de ceſte puiſſance ains ſupportons tout, afin que ne donnions aucun deſtourbier à l'Euangile de Chriſt.

13. Οὐκ οἴδατε ὅτι οἱ τὰ ἱερὰ ἐργαζόμενοι, ἐκ τοῦ ἱεροῦ ἐσθίουσιν; οἱ τῷ θυσιαστηρίῳ προσεδρεύοντες, τῷ θυσιαστηρίῳ συμμερίζονται;

Ne ſauez-vous pas que ceux qei vaquant aux choſes ſacrees, mangent de ce qui eſt ſacré? & que ceux qui ſeruent à l'autel, participent à l'autel?

CAP. IX.

8. Nunquid ſecundùm hominem hæc dico? An & lex hæc non dicit?

Say I theſe thinges according to man? ſaith not the Law the ſame alſo?

9. Scriptum eſt enim in lege Moyſi, Non alligabis os bovi trituranti. Nunquid de bobus cura eſt Deo?

For it is written in the Law of Moſes / Thou ſhalt not muſſell the mouth of the oxe that treadeth out the corne: doeth God take care for oxen?

10. An propter nos utique dicit? Nam propter nos ſcripta ſunt, quoniam debet in ſpe qui arat, arare, & qui triturat, in ſpe fructus percipiendi.

Either ſayeth hee it not altogether for our ſakes? For our ſakes no doubt it is written/that hee which eareth/ſhould eare in hope: and that hee that threſheth in hope/ſhoulde be partaker of his hope.

11. Si nos vobis ſpiritualia ſeminavimus: magnum eſt ſi nos carnalia veſtra metamus?

If wee haue ſowen vnto you ſpirituall thinges / is it a great thing if we reape your carnall thinges?

12. Si alii poteſtatis veſtræ participes ſunt: quare nõ potiùs nos? Sed non uſi ſumus hac poteſtate, ſed omnia ſuſtinemus, ne quod offendiculum demus Evangelio Chriſti.

If others with you bee partakers of this power / are not wee rather? neuertheleſſe / we haue not vſed this power: but ſuffer all thinges / that wee ſhoulde not hinder the Goſpell of Chriſt.

13. Neſcitis quoniam qui in ſacrario operantur, quæ de ſacrario ſunt, edunt, & qui altari deſerviunt, cum altari participant?

Doe ye not knowe/ that they which miniſter about the holy thinges/eate of the thinges of the Temple? & they which wayt at the altar / are partakers with the altar?

Das IX. Capitel.

8. Rede ich aber ſolches auff Menſchenweiſe? Saget nicht ſolchs das Geſetze auch?

Taler ieg oc dette effter Menniſkens ſkick? Siger icke Lowen oc ſaadant?

9. Denn im Geſetze Moſi ſtehet geſchrieben: Du ſolt dem Ochſen nicht das Maul verbinden/der da dreſchet. Sorget Gott für die Ochſen?

Tht der ſtaar ſcreffuit i Moſe Low / Du ſkalt icke tilbinde Munden paa den Oxe/ ſom terſker. Sørger Gud for Oxen?

10. Oder ſaget ers nicht aller dinge vmb vnſernt willen? Denn es iſt ja vmb vnſernt willen geſchrieben. Deñ der da pflüget / ſoll auff Hoffnung pflügen / vnd der da dreſchet / ſoll auff Hoffnung dreſchen/daß er ſeiner Hoffnung theilhafftig werde.

Eller ſiger hand det icke i alle maade for vor ſkyld? Thi det er io ſcreffuit for vor ſkyld / Fordi at den ſom pløyer/ hand ſkal pløye paa haabet/oc den ſom terſker/ hand ſkal terſke paa haabet/ at hand kand bliffue delactig aff ſit Haab.

11. So wir euch das Geiſtliche ſäen/ iſts ein groß ding / ob wir euer leiblichs erndten?

Der ſom wi ſaa eder det Aandelige/ Er det en ſtor ting / om wi høſte eders Legemlige?

12. So aber andere diſer macht an euch theilhafftig ſind / warumb nicht vil mehr wir? Aber wir haben ſolcher macht nicht gebrauchet / ſondern wir vertragen allerley/daß wir nicht dem Euangelio Chriſti eine Hinderniß machen.

Oc ere andre delactige i denne mact hoff eder/ Hui ere icke wi meget mere? Men wi brugede icke ſaadan mact/ men wi lidde allehonde/ at wi ſkulde icke gøre Chriſti Euangelio nogen forhindrelſe.

13. Wiſſet jhr nicht / daß / die da opffern/ eſſen vom Opffer? Vnnd die des Altars pflegen / genieſſen des Altars?

Vide i icke/ at de ſom offre/ æde aff offeret? Oc de ſom røcte Alteret / haffue nytte aff Alteret.

Kapitola IX.

8. Zdali wedlé Cžlowěka to prawijm? wſſak y Zákon to prawj.

Izali wedlug cżlowieká ty rżeczy mowie? á zali też zákon tego nie mowi?

9. Neb pſáno geſt w Zákoně Moyžijſſowě: Nezawijžeſs vſt Wolu kterýž mlátij. Y zdali o Wolijch takowau péči ma Buoh?

Abowiem w zákonie Moiżeſzowym nápiſano ieſt/ Nie záwiążeſz geby wolowi ktory zboże wymłoca/ Izali ſie Bog o woly ſtára?

10. Cžili pro nás to prawij? Giſtě pro nás pſány gſau tyto wěcy / neb kdo woře/ má w naděgi worati: a kdo mlátij / w naděgi to činij/ že má vžitek wzýti.

A zaż tho ſćienie dla nas mowi? gdyż dla nas ieſt nápiſano/ ábowiem w nádziei ma oráć ten ktory orze/ á ktory młoci w nádziei/ ma być vczeſtnikiem nádziei ſwoiey.

11. Poněwádž my wám duchownij wěcy rozſýwáme / neníjž to weliká wěc/ geſtliže waſſe tělesné žneme.

Jesliſmy wam duchowne rzeczy ſiali / á zaż to wielka rzecz ieſlibyſmy żeli wáſze cieleſne rzeczy?

12. Poněwádž ginij mocy waſſý včaſtni gſau / pročbychom raděgi my nebyli? A wſſak nepožijwali gſme té mocy/ ale wſſecky wěcy ſnáſſýme/ abychme žádného vrazu nedali Ewangelium Kryſtowu.

Jeſliż inſzy tey mocy nád wámi vżywáią/ czemuż nie wiecey my? á wżdyſmy tey mocy nie vżywali / ále wſzytki rzeczy cierpiemy abyſmy nic nie zámieſzkawali Ewángeliey Kryſtuſowey.

13. Zdaliž newijte / že ti kteřij w Chrámu pracugij/ které wěcy gſau Chrámu/ gedij? A kdo Oltáři ſlaužij/ Oltáře požijwagij?

A zaż nie wiecie iż ci ktorzy okolo świetych rzeczy prácuią/ pożywáią tych rzeczy ktore ſą z Mieyſca świetego? á ktorzy przy ołtarzu záwżdy ſą/ z ołtarza też pożywáią?

ט

14 הָכַנָא אַף מָרַן פַּקֶד דְאַילֵין דַסְבַרְתֵּה מַכְרְזִין מֶן סְבַרְתֵּה יחוֹן׃

Coſi ancora hà ordinato il Signore à quelli che annuntiano l'Euangelio, che viuano de l'Euangelio.

15 אֶנָא דֵּין לָא אֶתְחַשְׁחַת בְּחְדָא מֶן הָלֵין וְלָו מֶטוּל הָדָא כֶּתְבֶת דְּהָכַנָא נֶהְוֵא לִי פֶּקַח לִי גֵּיר דַּמָמוּת אֶמוּת וְלָא דְאֶנָשׁ שׁוּבְהָרִי נְסַרֵק׃

Nondimeno io non mi ſon ſeruito d' alcuna di queſte coſe. E non ho ſcritto queſto, à fine che coſi ſia fatto in me: percioche meglio m'è il morire, che non è che alcuno renda vana la mia gloriatione.

16 אַף דַּמְסַבַּר אֶנָא גֵּיר לַית לִי שׁוּבְהָרָא קְטִירָא גֵּיר סִים עֲלַי וַי לִי דֵּין אֶלָא אֶסַבַּר׃

Imperoche ſe io annuntio l'Euangelio, non ho però di che gloriarmi: conciosia che men' è impoſta la neceſſità. E guai à me, ſe io non l'annuntio.

17 אֶן גֵּיר בְּצֶבְיָנִי הָדָא סָעֵר אֶנָא אַגְרָא אִית לִי אֶן דֵּין דְּלָא בְּצֶבְיָנִי רַבַּת בַּיְתוּתָא הִו מְהַימַן אֶנָא׃

Doue ſe io fò queſto volentieri, ne ho la mercede: ma ſe io lo fò mal volentieri, la diſpenſatione in tanto me n'è ſtata commeſſa.

18 אַיְנָא הוּ הָכֵיל אַגְרִי דְּכַד מְסַבַּר אֶנָא דְּלָא נֶפְקְתָא אֶעְבְּדִיה לְסַבְרְתֵה דַּמְשִׁיחָא וְלָא אֶתְחַשַּׁח בְּשׁוּלְטָנָא דִּיהִיב לִי ב בְּאוּנגֶלִיוֹן׃

Che premio dunque n'ho io? cioè, che predicando, io proponghi l'Euangelio di Chriſto ſenza darne ſpeſa: per non vſar male la mia poteſtà ne l'Euangelio.

19 כַּד מְחַרַּר אֶנָא גֵּיר מֶן כֻּלְּהוֹן לְכֻל נָשׁ שַׁעְבְּדֵת נַפְשִׁי דַּלְסַגִּיאָא אֶתַּר׃

Imperoche eſſendo io libero da tutti, mi ſon fatto ſeruo di tutti, per guadagnar piu perſone.

ט

14 וְכָכָה גַּם אֲדֹנֵינוּ הִפְקִיד לַאֲשֶׁר מְבַשְּׂרִים אֶת־הַבְּשׂוֹרָה לִחְיוֹתָם מִבְּשׂוֹרָה׃

Anſi ordenò el Sennor à losque annuncian el Euangelio, que biuan del Euangelio.

15 וַאֲנִי לֹא אֶחָד לָקַחְתִּי לְהוֹעִיל לִי וְלֹא כָתַבְתִּי אֶת־הָאֵלֶּה אֲשֶׁר יְהִי־כֵן בִּי כִּי טוֹב לִי לָמוּת מֵהָנִיא אִישׁ אֶת־תְּהִלָּתִי׃

Mas yo denada deeſto me aproueché: ni tampoco he eſcripto eſto paraque ſe haga anſi conmigo; porque tengo por mejor morir, antes que nadie haga vana mi gloriacion.

16 וְאִם מְבַשֵּׂר אֲנִי לֹא יֶשׁ־לִי תְּהִלָּה כִּי צָרְכִּי הוּשַׂם עָלַי וְאוֹי לִי אִם לֹא מְבַשֵּׂר אָנִי׃

Porque ſi annunciare el Euangelio, no tengo porque gloriarme: pórque me es impueſta neceſsidad, porque ay de mi ſino annunciare el Euángelio.

17 וְאִם בִּנְדָבָה עֹשֶׂה אֲנִי זֹאת יֶשׁ־לִי שְׂכָרִי וְאִם אֵינֶנִּי חָפֵץ פְּקֻדַּת הַבַּיִת הָפְקְדָה בְּיָדִי׃

Por loqual ſi lo hago de voluntad, premio auré: mas ſi por fuerça, la diſpenſacion me ha ſido encargada,

18 וּמַה שְׂכָרִי הוּא זֶה אֲשֶׁר אֲבַשֵּׂר אֶת בְּשׂוֹרַת הַמָּשִׁיחַ בִּלְתִּי תוֹצָאוֹת וְלֹא לָקַחַת אֶת שִׁלְטוֹנִי לְהוֹעִיל לִי בַּבְּשׂוֹרָה׃

Que premio pues tendré? Que predicando el Euangelio, ponga el Euangelio del Chriſto debalde por no vſar mal de mi poteſtad en el Euangelio.

19 כִּי־בִהְיוֹתִי חָפְשִׁי מִכֻּלָּם אֶת־נַפְשִׁי הֶעֱבַדְתִּי לְכֻלָּם לְבַצֵּעַ לָרַבִּים׃

Por loqual ſiendo libre para con todos, me he hecho ſieruo de todos por ganar à mas.

θʹ.

14. Οὕτω καὶ ὁ κύριος διέταξε τοῖς τὸ εὐαγγέλιον καταγγέλλουσιν, ἐκ τοῦ εὐαγγελίου ζῆν.

De meſme auſſi, le Seigneur à ordonné que ceux qui anoncent l'Euangile, viuent de l'Euangile.

15. Ἐγὼ δὲ οὐδενὶ ἐχρησάμην τούτων· οὐκ ἔγραψα δὲ ταῦτα, ἵνα οὕτω γένηται ἐν ἐμοί. καλὸν γάρ μοι μᾶλλον ἀποθανεῖν, ἢ τὸ καύχημά μου ἵνα τις κενώσῃ.

Toutesfois ie n'ai vſé de pas vne de ces choſes. Or ie n'ai point eſcrit ceci, afin que ainſi en ſoit fait en mon endroit: car il m'eſt bon de mourir pluſtoſt, que ſi quelcun aneantiſſoit ma gloire.

16. Ἐὰν γὰρ εὐαγγελίζωμαι, οὐκ ἔστι μοι καύχημα· ἀνάγκη γάρ μοι ἐπίκειται· οὐαὶ δέ μοι ἐστίν, ἐὰν μὴ εὐαγγελίζωμαι.

Car encore que i'euangelize, ie n'ai dequoi me glorifier: pourtant que neceſſité m'eſt impoſee, & malheur eſt ſur moi ſi ie n'euangelize.

17. Εἰ γὰρ ἑκὼν τοῦτο πράσσω, μισθὸν ἔχω· εἰ δὲ ἄκων, οἰκονομίαν πεπίστευμαι.

Que ſi ie le fai volontiers, i'en ai loyer: mais ſi ie le fai à cōtre cœur, toutesfois la diſpenſation m'en eſt commiſe.

18. Τίς οὖν μοί ἐστιν ὁ μισθός; ἵνα εὐαγγελιζόμενος ἀδάπανον θήσω τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸ μὴ καταχρήσασθαι τῇ ἐξουσίᾳ μου ἐν τῷ εὐαγγελίῳ.

Quel loyer donc en ai ie? c'eſt qu'en preſchant l'Euangile, ie propoſe l'Euangile de Chriſt ſans porter couſt à ce que ie n'abuſe point de ma puiſſance en l'Euangile.

19. Ἐλεύθερος γὰρ ὢν ἐκ πάντων, πᾶσιν ἐμαυτὸν ἐδούλωσα, ἵνα τοὺς πλείονας κερδήσω.

Car combien que ie ſoye en liberté à l'endroit de tous, ie me ſuis aſſerui à tous afin de gagner plus de perſonnes:

CAP. IX.

14. Ita & Dominus ordinavitiis qui Evangelium annuntiant, de Evangelio vivere.

So alſo hath the Lord ordeined/that they which preach the Goſpell/ ſhould liue of the Goſpell.

15. Ego autem nullo horum uſus ſum. Non autem ſcripſi hæc,ut ita fiant in me: bonum eſt enim mihi magis mori, quam ut gloriam meam quis evacuet.

But I haue vſed none of theſe thinges: neither wrote I theſe things / that it ſhould be ſo done vnto mee: for it were better for me to die/ thē that any man ſhoulde make my reioycing vaine.

16. Nam & ſi evangelizavero,non eſt mihi gloria:neceſſitas enim mihi incumbit: væ enim mihi eſt ſi non evangelizavero.

For tough I preach the Goſpell / I haue nothing to reioyce of: for neceſſitie is layed vpon me/and wo is vnto me/if preach not to Goſpell.

17. Si enim volens hoc ago: mercedem habeo, ſi autem invitus: diſpenſatio mihi credita eſt.

For if I do it willingly/ I haue a reward: but if I doe it againſt my will/ notwithſtanding the diſpenſation is committed vnto me.

18. Quæ eſt ergo merces mea? Vt evangelium prædicans, ſine ſumptu ponam Evangelium, ut non abutar poteſtate mea in Evangelio.

What is my rewarde then? verely that when I preache the Goſpell/I make the Goſpell of Chriſt free/that I abuſe not mine authoritie in the Goſpell.

19. Nam cum liber eſſem ex omnibus, omnium me ſervum feci: ut plures lucrifacerem.

For though I be free from all men / yet haue I made my ſelfe ſeruant vnto all men/that I might winne the mo.

Das IX. Capitel.

14. Alſo hat auch der HERR befohlen/daß/die das Euangelium verkündigen/ ſollen ſich vom Euangelio nehren.

Saa haffuer oc HERREN befahlet/ At de ſom forkynde Euangelium/ſkulde nære ſig aff Euangelio.

15. Ich aber habe der keines gebrauchet. Ich ſchreibe auch nicht darumb darvon/ daß mit mir alſo ſolte gehalten werden/ Es were mir lieber ich ſtürbe/ denn daß mir jemand meinen Ruhm ſolte zu nichte machen.

Men ieg haffuer inted bruget aff dette. Jeg ſcriffuer oc icke fordi der om/ at det ſkal ſaa holdis met mig/ Jeg vilde heller dø/ end at nogen ſkulde gøre mig min Roſſ til inted.

16. Denn das ich das Euangelium predige/ darff ich mich nicht rühmen/ denn ich muß es thun/ vnd wehe mir/ wenn ich das Euangelium nicht predigete.

Thi ieg tør icke roſe mig/ at ieg predicker Euangelium/ fordi at ieg ſkal det gøre/ Oc we mig/ der ſom ieg icke predicker Euangelium.

17. Thue ichs gerne/ ſo wird mir gelohnet/ Thue ichs aber vngerne/ ſo iſt mir das Ampt doch befohlen.

Gør ieg det gerne/ da faar ieg løn/ Men gør ieg det icke gerne/ ſaa er det Embede mig dog befahlet.

18. Was iſt denn mein Lohn? Nemblich daß ich predige das Euangelium Chriſti/ vnd thu daſſelbige frey vmb ſonſt/ auff daß ich nicht meiner Freyheit mißbrauche am Euangelio.

Huad er da nu min Løn? J det/ at ieg predicker Euangelium Chriſti/ oc gør det frilige forgeffuis paa det ieg ſkal icke miſbruge min Frihed i Euangelio.

19. Denn wiewol ich frey bin von jederman/ habe ich mich doch ſelbſt jederman zum Knecht gemacht/ auff daß ich jhrer vil gewinne.

Thi alligeuel at ieg er fri fra huer mand/ſaa haffuer ieg dog giort mig ſelff til en tienere for huer mand/ paa det ieg kand vinde mange aff dem.

Kapitola IX.

14. Takž geſt y Pán zřjdil těm/ kteřijž Ewangelium zwěſtugij/ aby z Ewangelium žiwi byli.

Ták też Pan poſtánowił tym ktorzy Ewánielia opowiedáia/ áby z Ewánieliey żyli.

15. Já gſem pak nižádné těto wěcy nepožijwal. Nepſal gſem pak tohoto / aby ſe toto na mně tak dálo. Neb lépe mi geſt vmřijti/ nežliby kdo chwálu mau wyprázdnil.

A wſzákże żadnejem z tych rzeczy nie vżywał/ ánim tych rzeczy piſał áby ſie ták we mnie dźiáło/ ábowiem lepiey mi vmrzeć/ niżby kto przechwalánie moie miał prożnem vczynić.

16. Nebo buduli Ewangelium kázati/ nemám ſe z toho chlubiti/ neb mne k tomu powinnoſt táhne. A pakli nebudu kázati/ běda mně bude.

Bo ieſli Ewánielia opowiedam/ nie mám ſie przecz chlubić/ gdyż mie potrzebá przynuca/ á biedá mnie ieſlibym Ewánieliey nie opowiedał.

17. Buduli dobrowolně to činiti/ odplatu mijti budu. Pakli bezděky/ vřad ten geſt mi ſwěřen.

Abowiem ieſli dobrowolnie czynię / mam zapłatę/ ieſliż nie rad/ to ſzáfowánie ieſtći mnie zwierzone.

18. Protož kterau budu mijti odplatu? Abych Ewangelium káže/ bez hledánij půžitku včil Ewangelium Kryſtowo/ a zle nepožijwal mocy mé při Ewangelium.

Ktoraż tedy ieſt moiá zapłátá? Iż gdy Ewánielia opowiedam/ żeby nie czyniono żadnych nákładow ná Ewánielia Kryſtuſowe/ iżbych źle nie vżywał mocy mey w Ewánieliey.

19. Nebo když gſem byl ſwoboden odewſſech/ včiněn gſem wſſechněm ſlužebnijkem/ abych mnohé zýſkal.

Abowiem będąc wolnym od wſzytkich vczyniłem ſamego śiebie wſzytkim ſługą/ ábym ich więcey zyſkał.

ט

20 וַהְוִית עַם יְהוּדָיֵא אַיךְ יְהוּדָיָא דְּלִיהוּדָיֵא אֶתַּר וְעַם דַּתְחֵית נָמוּסָא אַנּוּן הֲוִית אַיךְ דַּתְחֵית נָמוּסָא דְּלַאילֵין דַּתְחֵית נָמוּסָא אַנּוּן אֶתַּר׃

E mi ſon fatto à i Giudei come Giudeo, per guadagnare i Giudei: à quei che ſon ſotto la Legge, come ſe io fuſſi ſotto la Legge, per guadagnar quelli che ſon ſotto la Legge.

21 וְלַאילֵין דְּנָמוּסָא לַית לְהוֹן הֲוִית אַיךְ דְּלָא ג נָמוּסָא כַּד לָא אִיתַי לַאלָהָא דְּלָא נָמוּסָא אֶלָּא בְּנָמוּסֵהּ דַּמְשִׁיחָא דְּאַף לְהָנוּן דִּדְלָא נָמוּס אַנּוּן אֶתַּר׃

A quei che ſon ſenza legge, come ſe io fuſſi ſenza legge, (ancor che io non ſia ſenza Legge, quanto à Dio, ma ſoggetto à la Legge di Chriſto) per guadagnar quelli che ſon ſenza Legge.

22 הֲוִית עַם כְּרִיהֵא אַיךְ כְּרִיהָא דְּלַכְרִיהֵא אֶתַּר לְכֻלנָשׁ כֹּל הֲוִית דַּלְכֻלנָשׁ אַחֵא׃

Io mi ſon fatto à gl' infermi come infermo, per guadagnar gl' infermi. Io mi ſon fatto à tutti tutte le coſe, per ſaluarne in ogni modo alcuni.

23 הָדָא דֵּין עָבֵד אֶנָא מֶטוּל דְּאֶהְוֵא שׁוּתָּפָא לַסְבַרְתָּא׃

E queſto fo io per l'Euangelio, à fin di diuenirne partecipe.

24 לָא יָדְעִין אַנְתּוּן דַּאילֵין בְּאֶסְטַדְיוּן רָהְטִין כֻּלְהוּן הוּ רָהְטִין אֶלָּא חַד הוּ נָסֵב לֵהּ זָכוּתָא הָכַנָא הַרְטוּ אַיךְ דְּתֶדְרְכוּן׃

Non ſapete voi che quei che correno nel corſo, correno tutti, ma vn ſolo ne porta il palio? correte in modo, che voi l'ottenіate.

25 כֹּל אֱנָשׁ גֵּיר דְּאַגוֹנָא עָבֵד מֶן כֹּל מֶדֶם אָחֵד רַעְיָנֵהּ וְהָלֵין דְּרָהְטִין דְּנֶסְבוּן כְּלִילָא דְּמֶתְחַבַּל חְנַן דֵּין דְּלָא מֶתְחַבַּל׃

Or ciaſcun che combatte ne lo ſteccato, s'aſtiene da tutte le coſe. E quelli il fanno per riceuere vna corona corruttibile, e noi altri per riceuerne vna incorruttibile.

ט

20 וְנִהְיֵיתִי לַיְּהוּדִים כְּמוֹ יְהוּדִי אֲשֶׁר אֶבְצַע אֶת הַיְּהוּדִים לַאֲשֶׁר תַּחַת הַתּוֹרָה כְּמוֹ תַּחַת הַתּוֹרָה (אַף כִּי־אֵינֶנִּי תַּחַת הַתּוֹרָה) לִבְצֹעַ אוֹתָם אֲשֶׁר תַּחַת הַתּוֹרָה׃

Y ſoy hecho à los Iudios como Iudio, por ganar à los Iudios: à los que eſtan ſujetos à la Ley como ſujeto à la Ley (no eſtando yo ſujeto à la Ley,) por ganar à losque eſtan ſujetos â la Ley.

21 וְלַאֲשֶׁר אֵינָם תַּחַת הַתּוֹרָה כְּמוֹ בְּלִי תוֹרָה אַף כִּי אֵינֶנִּי בְלִי תוֹרַת אֱלֹהִים כִּי אִם תַּחַת תּוֹרַת הַמָּשִׁיחַ לִבְצֹעַ אוֹתָם אֲשֶׁר בְּלִי־תוֹרָה׃

A los que ſon ſin Ley, como ſi yo fuera ſin Ley, no eſtando yo ſin Ley de Dios, mas en la Ley del Chriſto, por ganar à los que eſtauan ſin Ley.

22 נִהְיֵיתִי לַחוֹלִים כְּמוֹ חוֹלֶה לִבְצוֹעַ אֶת הַחוֹלִים לְכֻלָּם נִהְיֵיתִי כֹּל אֲשֶׁר אוֹשִׁיעַ אֲנָשִׁים מִכֻּלָּם׃

Soy hecho à los flacos. como flaco por ganar â los flacos, A todos ſoy hecho todo, por hazer ſaluos à todos.

23 וְזֹאת עֹשֶׂה אֲנִי בַּעֲבוּר הַבְּשׂוֹרָה לִהְיוֹתִי בְּהִתְחַבְּרוּתָהּ׃

Y eſto hago por cauſa del Euangelio, por ſer hecho juntamente participante deel.

24 הֲלֹא יְדַעְתֶּם כִּי הַגִּבּוֹרִים רָצֵי אֹרַח כֻּלָּם כְּאֶחָד יָרוּצוּ וְאֶחָד יִקַּח נֶצַח כֵּן־רוּצוּ אֲשֶׁר תֹּאחֵזוּן׃

O no ſabeys que losque corren en el eſtadio todos à la verdad corren, mas vno lleua el premio? corred pues de tal manera que lo tomeys.

25 כִּי כָל־הַנֶּאֱבָק בַּכֹּל מִתְאַפֵּק וּמִתְפַּתֵּל וְאֵלֶּה אֲשֶׁר אֶת־עֲטֶרֶת הַשַּׁחַת יִקְחוּ וַאֲנַחְנוּ אֶת־אֲשֶׁר בְּלִי שַׁחַת הִיא׃

Item, todo aquel que lucha, de todo ſe abſtiene: y aquellos à la verdad para recebir vna corona corruptible: mas noſotros, incorruptible.

θʹ.

20. Καὶ ἐγενόμην τοῖς Ἰουδαίοις ὡς Ἰουδαῖος, ἵνα Ἰουδαίους κερδήσω· τοῖς ὑπὸ νόμον, ὡς ὑπὸ νόμον. (μὴ ὢν αὐτὸς ὑπὸ νόμον,) ἵνα τοὺς ὑπὸ νόμον κερδήσω.

Et me ſuis fait aux Iuifs comme Iuif, afin de gagner les Iuifs: à ceux qui ſont ſous la Loy, comme ſi i'eſtoye ſous la Loy, afin de gagner ceux qui ſont ſous la Loy.

21. Τοῖς ἀνόμοις ὡς ἄνομος, (μὴ ὢν ἄνομος Θεῷ, ἀλλ' ἔννομος Χριστῷ,) ἵνα κερδήσω ἀνόμους.

A ceux qui ſont ſans Loy, comme ſi i'eſtoye ſans Loy (combien que ie ne ſoye point ſans Loy quant à Dieu, mais ſous la loy de Chriſt:) afin de gagner ceux qui ſont ſans Loy.

22. Ἐγενόμην τοῖς ἀσθενέσιν ὡς ἀσθενής, ἵνα τοὺς ἀσθενεῖς κερδήσω· τοῖς πᾶσι γέγονα τὰ πάντα, ἵνα πάντως τινὰς σώσω.

Ie me ſuis fait comme foible: aux foibles afin de gagner les foibles: ie me ſuis fait toutes choſes à tous, afin que totalement i'en ſauue quelques vns.

23. Τοῦτο δὲ ποιῶ διὰ τὸ εὐαγγέλιον, ἵνα συγκοινωνὸς αὐτοῦ γένωμαι.

Et fai cela à cauſe de l'Euangile, afin que i'en ſoye fait auſſi participant auec les autres.

24 Οὐκ οἴδατε ὅτι οἱ ἐν σταδίῳ τρέχοντες, πάντες μὲν τρέχουσιν, εἷς δὲ λαμβάνει τὸ βραβεῖον; οὕτω τρέχετε ἵνα καταλάβητε.

Ne ſauez-vous pas que quand on court à la lice, tous courent bien, mais vn ſeul emporte le prix? courez tellement que vous l'emportiez.

25. Πᾶς δὲ ὁ ἀγωνιζόμενος, πάντα ἐγκρατεύεται, ἐκεῖνοι μὲν οὖν ἵνα φθαρτὸν στέφανον λάβωσιν· ἡμεῖς δὲ ἄφθαρτον.

Or quiconque luite, vit entierement par regime: & quant à ceux là ils le font pour auoir vne couronne corruptible: mais nous autres, vne incorruptible.

CAP. IX.

20. Et factus ſum Iudæis tanquàm Iudæus: ut Iudęos lucrarer, iis qui ſub lege ſũt, quaſi ſub lege eſſem (cum ipſe non eſſem ſub lege) ut eos qui ſub lege erant, lucricerem.

And vnto the Jewes J become as a Jew / that J may winne the Jewes. To them that are vnder the Lawe / as though J were vnder the Law / that J may winne them that are vnder the Law.

21. Iis qui ſine lege erant, tanquã ſine lege eſſem (cùm ſine lege Dei non eſſem: ſed in lege eſſem Chriſti) ut lucrifacerem eos qui ſine lege erant.

To them that are without Law / as though J were without Law (when J am not without Lawe as pertaining to God / but am in the Lawe through Chriſt) that J may win them that are without Law.

22. Factus ſum infirmis infirmus: ut infirmos lucrifacerem. Omnibus omnia factus ſum, ut omnes facerem ſalvos.

To the weake J become as weake / that J may win y weake: J am made al things to all men / that J might by all meanes ſaue ſome.

23. Omnia autem facio propter Evangelium: ut particeps eius efficiar.

And this J do for the Goſpels ſake / that J might be partaker thereof with you.

24. Neſcitis quod ii qui in ſtadio currunt, omnes quidem currunt, ſed unus accipit bravium? Sic currite ut comprehendatis.

Knowe ye not / that they which runne in a race / runne all / yet one receiueth the price? ſo runne / that ye may obteine.

25. Omnis autem qui in agone contendit, ab omnibus ſe abſtinet, & illi quidem ut corruptibilem coronam accipiant, nos autem incorruptam.

And euery man that proueth maſteries / abſteineth from all things: and they do it to obteine a corruptible crowne / but wee for an vncorruptible.

Das IX. Capitel.

20. Den Jüden bin ich worden als ein Jüde / auff daß ich die Jüden gewinne. Denen die vnter dem Geſetz ſind / bin ich worden als vnter dem Geſetz / auff daß ich die / ſo vnter dem Geſetz ſind Gewinne.

Jeg er bleffuen lige ſom en Jøde for Jøderne / paa det ieg kunde vinde Jøderne. Faar dem ſom ere vnder Lowen / er ieg bleffuen ſom ieg haffde veret vnder Lowen / paa det ieg kunde vinde dem ſom ere vnder Lowen.

21. Denen die ohn Geſetz ſind / bin ich als ohn Geſetze worden (ſo ich doch nicht ohn Geſetz bin für Gott / ſondern bin in dem Geſetz Chriſti) auff daß ich die / ſo ohne Geſetze ſind / gewinne.

Faar dem ſom ere vden Lowen / er ieg bleffuen ſom ieg haffde veret vden Lowen (alligeuel at ieg er icke vden Lowen faar Gud / men er i Chriſti Low) Paa det ieg kunde vinde dem / ſom ere vnder Lowen.

22. Den Schwachen bin ich worden als ein Schwacher / auff daß ich die Schwachen gewinne. Jch bin jederman allerley worden / auff daß ich allenthalben ja etliche ſelig mache.

Jeg er bleffuen faar de Skrøbelige / ſom den der er Skrøbelig / paa det ieg kunde vinde de Skrøbeltge. Jeg er bleffuen allehonde faar huer mand / paa det ieg kunde io alleuegne gøre nogle ſalige.

23. Solches aber thu ich vmb des Euangelij willen / auff daß ich ſein theilhafftig werde.

Oc dette gør ieg for Euangelij ſkyld / at ieg kand bliffue delactig der vdi.

24. Wiſſet jhr nicht / daß die / ſo in den Schrancken lauffen / die lauffen alle / aber einer erlanget das Kleinot? Lauffet nun alſo / daß jr es ergreiffet.

Vide i icke / at de / ſom løbe paa Banen / de løbe alle / Men en faar Klenodet. Løber nu ſaa / at i kunde ſaa fat der paa.

25. Ein jeglicher aber der da kempffet / enthelt ſich alles dinges / Jene alſo / daß ſie eine vergengliche Krone empfahen / Wir aber ein vnuergengliche.

Huer den ſom kempis / hand holder ſig aff alting / De gøre ſaa / at de kunde anamme en forgengelig Krune Men wi en wforgenglig.

Kapitola IX.

20. Ziduom včiněn gſem yakobych židem byl / abych Zidy zýſkal. Těm pak kteřij byli pod Zákonem / včiněn gſem yakobych také pod Zákonem byl (a negſa pod Zákonem) abych ty kteřijž pod Zákonem byli / zýſkal:

Y ſtalem ſie Zydom iáko Zyd / ábych Zydy zyſkał / á tym ktorzy pod zakonem ſą / iákobych był pod zakonem / abym ty co pod zakonem ſą zyſkał.

21. Těm opět kteřijž byli bez Zákona / včiněn ſem yakobych bez Zákona byl (a negſa bez Zákona Božijho / ale gſa w Zakoně Kryſtowě) abych zýſkal ty kteřijž byli bez Zákona.

Tym ktorzy ſą bez zakonu / iáko bez zakonu / (acżkolwiek nie ieſtem bez zakonu Bogu / ále w zakonie w Kryſtuſie) ábym zyſkał ty ktorzy ſą bez zakonu.

22. Mdlým v wijce včiněn gſem mdlý / abych mdlé zýſkal. Wſſechněm wſſecko gſem včiněn / abych wſſechněm k ſpaſenij pomohl.

Stałem ſie mdłym iáko mdły / ábych mdłe zyſkał / wſzytkim ſtałem ſie wſzytko / ábych wżdy niektore záchował.

23. A to wſſecko činijm pro Ewangelium / abych ho toliko včaſten byl.

Y to czynię dla Ewánieliey / ábym ſie ſtał vczeſtnikiem iey.

24. Y zdali newijte / že ti kteřijž w záwod běžij / wſſyckni zagiſté běžij / ale geden běře základ? Tak běžte abyſſte doběhli.

A zaż nie wiećietz iż ći ktorzy w zawod biegaia / ácżci wſzyſcy bieża / ále ieden zakład bierze? Także bieżćie abyśćie otrzymáli.

25. Každý kdo w bogi boyuge / od wſſech wěcý ſe zdržuge. A oni zagiſté aby poruſſytedlnau Korunu wzali / ale my neporuſſytedlnau.

Y ten ktory zápáſy chodzi / ná wſzytkim ſie miernie chowa. Oni tedy miernemi ſą / áby wzięli korone śmiertelną / á my áby nie śmiertelną.

ט

26 אֶנָא הָכִיל הָכַנָא רָהֵט אֶנָא לָא הְוָא אַיךְ דְּעַל מֶדֶּם דְּלָא יָדִיעַ וְהָכַנָא מֶתְכַּתַּשׁ אֶנָא לָא הְוָא אַיךְ הָו דְּלָאאַר כָּתֵשׁ׃

Io dunque coſi corro, non come à l'incerta, coſi combatto, non come ſe io batteſſi l'aria.

27 אֶלָּא בַּגְרִי הוּ כָּבֵשׁ אֶנָא וּמְשַׁעְבֵּד אֶנָא דְּדַלְמָא אֶנָא לַאֲחְרָנֵא אַכְרְזֵת אֶנָא קְיוּמִי א אֶסְתַּלֵּא לִי׃

Ma peſto il mio corpo, e riducolo in ſeruitù: accioche per modo alcun non auuenga, che hauendo predicato à gli altri, ſia io medeſimo riprouato.

י

1 צָבֵא אֶנָא דֵּין דְּתֵדְעוּן אַחַי דַּאֲבָהֵין כֻּלְּהוֹן תְּחֵית עֲנָנָא הֲווּ וְכֻלְּהוֹן בְּיַמָּא עֲבַרוּ׃

Hor io voglio, fratelli, che voi ſappiate, che i noſtri Padri furon tutti ſotto la nuuola, e tutti paſſarono per il mare.

2 וְכֻלְּהוֹן בְּיַד מוּשֶׁא עֲמַדוּ בַּעֲנָנָא וּבְיַמָּא׃

E tutti furon battezati per Moiſe nela nuuola è nel mare.

3 וְכֻלְּהוֹן חְדָא מֵאכוּלְתָא דְּרוּחָא אֲכַלוּ׃

E tutti mangiorono del medeſimo cibo ſpirituale.

4 וְכֻלְּהוֹן חַד מַשְׁתְּיָא דְּרוּחָא אִשְׁתִּיו שָׁתֵין הֲווּ גֵּיר מֶן כֵּאפָא דְּרוּחָא דְּאָתְיָא הֲוָת עַמְּהוֹן כֵּאפָא דֵּין הָי הָו הֲוָא מְשִׁיחָא׃

E tutti beuuero de la medeſima beuanda ſpirituale: percioche beueuano de la Pietra ſpirituale che gli ſeguitaua: è la Pietra era Chriſto.

5 אֶלָּא לָא הֲוָא בְּסוּגָּאהוֹן אֶצְטְבִי אֱלָהָא נְפַלוּ גֵּיר בְּמַדְבְּרָא׃

Ma Iddio in molti di loro non ſi compiacque: conciosia che furono abbattuti nel diſerto.

ט

26 וַאֲנִי עַד־עַתָּה כֹּה רָץ לֹא כְּמוֹ בַשָּׁוְא וְכֵן כּוֹתֵשׁ לֹא כְמוֹ מִתְהַפֵּךְ בָּרוּחַ׃

Anſique yo de eſta manera corro, no como á coſa incierta: de eſta manera peleo, no como quien hiere el ayre.

27 כִּי־אִם מְעַנֶּה וּמַעֲבִיד אֲנִי אֶת־בְּשָׂרִי פֶּן־בְּקָרְאִי לַאֲחֵרִים אֶמָּאֵס אָנֹכִי׃

Antes hiero mi cuerpo, y pongolo en ſeruidumbre: porque predicando à los otros, no me haga yo reprouado.

י

1 וְלֹא אֲכַחֵשׁ מִמְּכֶם אַחַי כִּי־אֲבוֹתֵינוּ כֻּלָּם הָיוּ תַּחַת הֶעָנָן וְכֻלָּם הָלְכוּ בַּיַּבָּשָׁה בְּתוֹךְ הַיָּם׃

Mas no quiero, Hermanos, que ignoreys, que nueſtros Padres todos eſtuuieron debaxo de la nuue, y todos paſſaron la mar;

2 וְכֻלָּם בְּמֹשֶׁה נִטְבְּלוּ בֶּעָנָן וּבַיָּם׃

Y todos en Moyſen fueron baptizados en la nuue y en la mar:

3 וְכֻלָּם אֹכֶל הָרוּחַ אֶחָד אָכְלוּ׃

Y todos comieron la miſma vianda eſpiritual,

4 וְכֻלָּם שָׁתוּ הָרוּחַ אֶחָד שָׁתוּ כִּי־שָׁתוּ מִסֶּלַע הָרוּחַ הַהוֹלֵךְ אַחֲרֵיהֶם וְהַסֶּלַע הַהוּא הָיָה הַמָּשִׁיחַ׃

Y todos beuieron la miſma beuida eſpiritual: porque beuian de la Piedra eſpiritual que los ſeguia, la qual Piedra era el Chriſto.

5 כִּי־אִם לֹא בְּרֻבִּים מֵהֶם רָצָה אֱלֹהִים כִּי־נִשְׁטְחוּ בַּמִּדְבָּר׃

Mas de muchos de ellos no ſe agradó Dios: por lo qual fueron proſtrados en èl deſierto.

θʹ.

26. Ἐγὼ τοίνυν οὕτω τρέχω, ὡς οὐκ ἀδήλως· οὕτω πυκτεύω, ὡς οὐκ ἀέρα δέρων.

Ie cour donc, non pas ſans ſauoir comment: ie comba, non point comme batant l'air.

27. Ἀλλ᾽ ὑπωπιάζω μου τὸ σῶμα καὶ δουλαγωγῶ, μήπως ἄλλοις κηρύξας αὐτὸς ἀδόκιμος γένωμαι.

Ains ie matte & redui mon corps, en ſeruitude, afin qu'en quelque maniere, apres auoir preſché aux autres, moi-meſme ne ſoye trouué non receuable.

ΚΕΦΑΛ. ιʹ.

Οὐ θέλω δὲ ὑμᾶς ἀγνοεῖν, ἀδελφοὶ, ὅτι οἱ πατέρες ἡμῶν πάντες ὑπὸ τὴν νεφέλην ἦσαν, καὶ πάντες διὰ τῆς θαλάσσης διῆλθον.

Or, freres, ie ne vueil pas que vous ignoriez que uos Peres ont tous eſté ſous la nuee, & ont tous paſſé par la mer.

2. Καὶ πάντες εἰς τὸν Μωσῆν ἐβαπτίσαντο ἐν τῇ νεφέλῃ, καὶ ἐν τῇ θαλάσσῃ.

Et ont tous eſté baptizés en Moyſe en la nuee & en la mer.

3. Καὶ πάντες τὸ αὐτὸ βρῶμα πνευματικὸν ἔφαγον.

Et ont tous mangé d'vne meſme viande ſpirituelle.

4. Καὶ πάντες τὸ αὐτὸ πόμα πνευματικὸν ἔπιον. ἔπινον γὰρ ἐκ πνευματικῆς ἀκολουθούσης πέτρας· ἡ δὲ πέτρα ἦν ὁ χριστός.

Et ont tous beu de meſme bruuage ſpirituel: car ils beuuoyent de la pierre ſpirituelle qui les ſuiuoit, & la pierre eſtoit Chriſt.

5. Ἀλλ᾽ οὐκ ἐν τοῖς πλείοσιν αὐτῶν εὐδόκησεν ὁ θεός· κατεστρώθησαν γὰρ ἐν τῇ ἐρήμῳ.

Mais Dieu n'a point prins plaiſir en pluſieurs d'iceux: car ils ont eſté accablés au deſert.

CAP. IX.

26. Ego igitur ſic curro, non quaſi in incertũ: ſic pugno, non quaſi aërem verberans.

I therefore ſo runne/not as vncertainely: ſo fight I/not as one that beateth the aire.

27. Sed caſtigo corpus meũ, & in ſervitutem redigo, ne fortè cùm aliis prædicaverim, ipſe reprobus efficiar.

But I beate downe my body/ and bring it into ſubiection/leſt by any meanes after that I haue preached to other/ I my ſelfe ſhould be reproued.

CAP. X.

NOlo enim vos ignorare fratres, quoniam patres noſtri omnes ſub nube fuerunt, & omnes mare tranſierunt.

Moreouer/brethren/ I would not that ye ſhoulde bee ignorant / that all our fathers were vnder the cloude/and all paſſed through the ſea.

2. Et omnes in Moyſe baptizati ſunt in nube & in mari.

And were all baptized vnto Moſes/in the cloud/and in the ſea.

3. Et omnes eandem eſcam ſpiritualem manducaverũt.

And did all eate the ſame ſpirituall meate.

4. Et omnes eundem potum ſpiritualem biberunt, (bibebant autẽ de ſpirituali, conſequente eos, petra, petra autem erat Chriſtus.)

And did all drinke the ſame ſpirituall drinke (for they dranke of the ſpirituall Rocke that followed them: and the Rocke was Chriſt.)

5. Sed non in pluribus eorum beneplacitum eſt Deo, nam proſtrati ſunt in deſerto.

But with many of them God was not pleaſed: for they were ouerthrowen in the wildernes.

Das IX. Capitel.

26. Ich lauffe aber alſo / nicht als auffs vngewiſſe. Ich fechte alſo/nicht als der in die Lufft ſtreichet.

Oc ieg løber ſaa icke/ ſom paa det wiſſe. Jeg ficter ſaa / icke ſom den der ſlar i Været.

27. Sondern ich beteube meinen Leib/ vnnd zåme jhn / daß ich nicht andern predige/ vnd ſelbſt verwerfflich werde.

Men ieg ſpæger mit Legeme/ oc tuinger det / At ieg ſkal icke predicke faar andre / oc bliffue ſelff forherdet.

Das X. Capitel.

Ich wil euch aber / lieben Brůder / nicht verhalten / daß vnſer Våter ſind alle vnter der Wolcken geweſen/ vnd ſind alle durchs Meer gegangen.

MEn ieg vil icke dølie faar eder / kære Brødre / At vore Fedre vaare alle vnder Skyen / Oc de ginge alle igennem Haffuet.

2. Vnnd ſind alle vnter Moſen getaufft/ mit der Wolcken/vnd mit dem Meer.

Oc ere alle døbte vnder Moſe / met Skyen / oc met Haffuet.

3. Vnd haben alle einerley Geiſtliche Speiſe geſſen.

Oc de ode alle enhonde aandelig Mad.

4. Vnnd haben alle einerley Geiſtlichen Tranck getruncken/ Sie truncken / aber von dem Geiſtlichen Felß / der mit folget / welcher war Chriſtus.

Oc drucke alle enhonde aandlig Drick / Oc de drucke aff den aandelige Klippe/ſom efftcrfulde dem/ huilcken vaar Chriſtus.

5. Aber an jr vilen hat Gott keinen wolgefallen / denn ſie ſind nidergeſchlagen in der Wůſten.

Men Gud haffde icke behagelighed til mange aff dem / Thi ere nedſlagene i Ørcken.

Kapitola IX.

26. Protož yá tak běžijm/ ne yako w negiſtotu: tak bogugi/ ne yako wjtr rozrážege.

A przetož ia thák bieżenie iáko ná nie pewna / thák ſzermuie nie iáko wiátr biiąc.

27. Ale treſtcy tělo mé/ a w ſlužbu ge podrobugi/ abych ſnad ginym káže / ſam neſlechetným nebyl včiněn.

Ale podbiiam ćiáło moie / y zniewalam ie / ábym ia ſnad z przepowiedziawſzy inſzym / ſam ſie nie ſtał náganionym.

Kapaptola X.

CHcyť zagiſté abyſſte wěděli Bratřii/ že Otcowé naſſy wſſyckni pod Oblakem byli/ a wſſyckni Moře preſſly.

A niechce ábyśćie nie mieli wiedzieć bráćia / iż oycowie náſzy wſzyſcy pod onym obłokiem byli/ á wſzyſcy przez morze przeſzli.

2. A wſſyckni od Moyžijſſe pokřtěni gſau w Oblace a w Moři:

A wſzyſcy byli okrzczeni w Moižeſu/ w obłoku y w morzu.

3. A wſſyckni týž pokrm Duchownij gedli.

A wſzyſcy vżywali iednego pokarmu duchownego.

4. A wſſyckni týž nápog Duchownij pili / nebok gſau pili z duchownij ſkaly/ kteráž gich náſledowala / a ſkála byl Kryſtus.

A wſzyſcy pili iedno pićie duchowne / ábowiem pili z ſkáły duchowney / ktora zá nimi ſzłá / A thá ſkálá byla Kryſtus.

5. Ale mnozý z nich ſe nelijbili Bohu / neb gſau zhynulii na pauſſti.

Ale wiele ich niepodobáło ſie Bogu / ábowiem poráżeni ſa ná puſzczy.

י

6 הָלֵין דֵּין טוּפְסָא לַן הֲווֹ דְּלָא הֶוֵין רָגִין בִּישָׁתָא אֵיכַנָּא דְּהָנוּן רַגִו׃

Queſte coſe furon figure di noi altri, accioche noi non ſiamo deſideroſi di coſe male, come ne furon deſideroſi ancor quelli.

7 וְאַף לָא נֶהְוֵא פָּלְחַי פַּתְכְּרֵא אֵיכַנָּא דְּאַף מִנְּהוֹן פְּלַחוּ אֵיךְ דִּכְתִיב דִּיתֵב עַמָּא לְמֵאכַל וַלְמֶשְׁתָּא וְקָמוּ לְמֶשְׁתַּעְיוּ׃

Ne ſiate idolatri, come alcuni di loro, ſi come è ſcritto, Il popolo ſi poſe à ſedere per mangiare è per beuere, è poi ſi leuorono ſu à giocare.

8 אַף לָא נְזַנֵּא אֵיכַנָּא דְּמִנְּהוֹן זַנִּיו וְנְפַלוּ בְּחַד יוֹמָא עֶסְרִין (וַתְלָתָא) אַלְפִין׃

Ne ſiamo fornicatori come alcuni di loro fornicorono, onde ne morirono in vn giorno venti tre milia.

9 וְלָא נְנַסֵּא לַמְשִׁיחָא אֵיכַנָּא דְּאַף מִנְּהוֹן נַסִּיו וְאוֹבְדוּ אֶנּוּן חֶוְוָתָא׃

Ne tentiamo Chriſto, come alcuni di loro il tentorono, e furono eſtinti da i ſerpenti.

10 אַף לָא תְּרַטְנוּן אֵיכַנָּא דְּמִנְּהוֹן רַטֵנוּ וְאֶבַדוּ בְּאִידַי מְחַבְּלָנָא׃

Ne mormorate, com'alcuni di loro mormororono, è furon diſtrutti da l'eſterminatore:

11 הָלֵין דֵּין כֻּלְּהֵין דַּגְדַשׁ לְהוֹן לְטוּפְסָן הֲוַי וְאֶתְכַּתְבַי מֶטוּל מַרְדּוּתָא דִּילַן דַּחֲרָתְהוֹן דְּעָלְמָא עֲלַן מְטִיַת׃

Hor tutte queſte coſe accadeuano loro in figure: ma ſono ſtate ſcritte per ammonition di noi altri, à iquali ſon peruenuti i fini de ſecoli.

12 מְכִיל מַן דְּסָבַר דְּקָם נֶזְדַּהַר דְּלָא נֵפֵּל׃

Per laqual coſa chi ſi penſa ſtare in piedi guardi ſi di non cadere.

י

6 וְהָאֵלֶּה לְצוּרָתֵנוּ נַעֲשׂוּ אֲשֶׁר לֹא נִהְיֶה מִתְאַוִּים רָעוֹת כְּמוֹ גַּם הָאֵלֶּה הִתְאַוּוּ תַאֲוָה׃

Empero eſtas coſas fueron hechas en figura de noſotros: para que no cudiciemos coſas malas, como ellos cudiciaron.

7 וְלֹא תִהְיוּ עוֹבְדֵי עֵגֶל מַסֵּכָה כְּמוֹ אֲנָשִׁים מֵהֶם אֵיךְ נִכְתַּב וַיֵּשֶׁב הָעָם לֶאֱכֹל וְשָׁתוֹ וַיָּקֻמוּ לְצַחֵק׃

Ni ſeays honrradores de idolos como algunos de ellos, como eſtá eſcripto, Sentoſe el pueblo à comer, y à beuer, y leuantaronſe à jugar.

8 וְלֹא נִזְנֶה כְּמוֹ אֲנָשִׁים מֵהֶם הִזְנוּ וַיִּפְּלוּ בְּיוֹם אֶחָד (אַרְבָּעָה) וְעֶשְׂרִים אָלֶף׃

Num:25.v.9.

Ni forniquemos, como algunos de ellos fornicaron, y cayeron muertos en vn dia veynte y tres mil.

9 וְלֹא נְנַסֶּה אֶת־הַמָּשִׁיחַ כְּמוֹ גַּם אֲנָשִׁים מֵהֶם נִסּוּהוּ וַיְשַׁלַּח יְהוָה אֶת־הַנְּחָשִׁים הַשְּׂרָפִים וַיְנַשְּׁכוּ אֶת־הָעָם וַיָּמָת עַם רָב׃

Ni tentemos àl Chriſto, como algunos dellos lo tentaron: y perecieron por lás ſerpientes.

10 וְלֹא נָלוֹן כְּמוֹ אֲנָשִׁים מֵהֶם הֵלִינוּ וַיֵּרְדוּ חַיִּים שְׁאוֹלָה וַיֹּאבְדוּ מֵאֲבַדּוֹן׃

Ni murmureys, como algunos de ellos murmuraron, y perecieron por el Deſtruydor.

11 וְכָל־הָאֵלֶּה בְּצוּרָה קָרוּ לָהֶם וְנִכְתָּבִים לְהַזְהֵר אוֹתָנוּ אֲשֶׁר עֲלֵיהֶם עֵת קֵץ הָעוֹלָמִים הִגִּיעָה׃

Mas eſtas coſas les acontecieron en figura: y ſon eſcriptas para nueſtra admonicion en quien los fines de los ſiglos han parado.

12 עַל־כֵּן הַחֹשֵׁב כִּי־קָם יִרְאֶה פֶּן־יִפּוֹל׃

Anſi que el que ſe pienſa eſtar firme mire no cayga.

ι.

6. Ταῦτα δὲ τύποι ἡμῶν ἐγενήθησαν, εἰς τὸ μὴ εἶναι ἡμᾶς ἐπιθυμητὰς κακῶν, καθὼς κἀκεῖνοι ἐπιθύμησαν.

Or ces choſes ont eſté exemples pour nous, afin que nous ne ſoyõs point conuoiteux des choſes mauuaiſes, comme eux auſſi ont conuoité.

7. Μηδὲ εἰδωλολάτραι γίνεσθε, καθώς τινες αὐτῶν, ὥσπερ γέγραπται, ἐκάθισεν ὁ λαὸς τοῦ φαγεῖν καὶ πιεῖν, καὶ ἀνέστησαν παίζειν.

Et que vous ne deueniez idolatres, comme quelques vns d'entr'eux: ainſi qu'il eſt eſcrit, Le peuple s'eſt aſſis pour manger & pour boire, puis ſe ſont leués pour iouer.

8. Μηδὲ πορνεύωμεν, καθώς τινες αὐτῶν ἐπόρνευσαν, καὶ ἔπεσον ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ εἰκοσι(τρεῖς)χιλιάδες.

Et que ne paillardions point, comme quelques vns d'entr'eux ont paillardé, & ſont tombés en vn iour vingt & trois mille.

9. Μηδὲ ἐκπειράζωμεν τὸν χριστὸν, καὶ καθώς τινες αὐτῶν ἐπείρασαν, καὶ ὑπὸ τῶν ὄφεων ἀπώλοντο.

Et que ne tentions point Chriſt, comme auſſi quelques vns d'entr'eux l'ont tenté: & ont eſté deſtruits par les ſerpens.

10. Μηδὲ γογγύζετε, καθὼς καί τινες αὐτῶν ἐγόγγυσαν, καὶ ἀπώλοντο ὑπὸ τοῦ ὀλοθρευτοῦ.

Et que ne murmuriez point comme auſſi quelques vns d'entr'eux ont murmuré, & ſont peris par le deſtructeur.

11. Ταῦτα δὲ πάντα τύποι συνέβαινον ἐκείνοις. ἐγράφη δὲ πρὸς νουθεσίαν ἡμῶν, εἰς οὓς τὰ τέλη τῶν αἰώνων κατήντησεν.

Or toutes ces choſes leur aduenoyent en exemple, & ſont eſcrites pour nous admoneſter, comme ceux auſquels les derniers temps ſont paruenus.

12. Ὥστε ὁ δοκῶν ἑστάναι, βλεπέτω μὴ πέσῃ.

Parquoi que celui qui s'eſtime eſtre debout, regarde qu'il ne tombe.

CAP. X.

6. Hæc autem in figura facta ſunt noſtri, ut non ſimus concupiſcentes malorum, ſicut & illi concupierunt.

Nowe theſe are enſamples to vs/ to the intent that we ſhoulde not luſt after euill thinges as they alſo luſted.

7. Neque idololatræ efficiamini, ſicut quidam ex ipſis: quemadmodum ſcriptū eſt: Sedit populus manducare & bibere, & ſurrexerunt ludere.

Neither bee ye idolaters as were ſome of them/ as it is written/ The people ſate downe to eate and drinke/ and roſe vp to play.

8. Neque fornicemur, ſicut quidam ex ipſis fornicati ſunt, & ceciderunt una die viginti tria millia.

Neyther let vs committe fornication/ as ſome of them cōmitted fornication/ and fell in one day three and twenty thouſand.

9. Neque tentemus Chriſtum, ſicut quidam eorum tentaverunt, & à ſerpentibus perierunt.

Neither let vs tempt Chriſt/ as ſome of them alſo tempted him/ and were deſtroyed of ſerpents.

10. Neque murmuraveritis: ſicut quidam eorum murmuraverunt, & perierunt ab exterminatore.

Neither murmure ye/ as ſome of them alſo murmured/ and where deſtroyed of the deſtroyer.

11. Hæc autem omnia in figura contingebant illis: ſcripta ſunt autē ad correptionem noſtram, in quos fines ſeculorum devenerunt.

Now all theſe things came vnto them for enſamples/ and were written to admoniſh vs/ vpon whome the endes of the worlde are come.

12. Itaque qui ſe exiſtimat ſtare, videat ne cadat.

Wherefore/ let him that thinketh he ſtandeth/ take heede leſt he fall.

Das X. Capitel.

6. Das iſt vns aber zum Fůrbilde geſchehen/ daß wir nicht vns gelůſten laſſen deß böſen/ gleich wie jene gelůſtet hat.

Oc det ſkede oſſ til it Exempel/ at wi ſkulle icke haffue lyſt til det Onde/ Lige ſom de haffde lyſt.

7. Werdet auch nicht Abgöttiſche/ gleich wie jener etliche worden/ als geſchrieben ſtehet: Das Volck ſatzte ſich nider zu eſſen vnd zutrincken/ vnd ſtund auff zu ſpielen.

Bliffuer oc icke Affgudiſke/ Lige ſom nogle aff dem bleffue/ ſom ſcreffuit ſtaar/ Folcket ſette ſig ned at æde oc at dricke/ oc ſtad op at lege.

8. Auch laſſet vns nicht Hurerey treiben/ wie etliche vnter jenen Hurerey trieben/ vnd fielen auff einen Tag drey vnd zweintzig tauſent.

Lader oſſ oc icke bedriffue Horeri/ Som nogle iblant dem bedreffue Horeri/ oc fulde paa en dag/ try oc tiue tuſinde.

9. Laſſet vns aber auch Chriſtum nicht verſuchen/ wie etliche von jhnen jhn verſuchten/ vnd wurden von den Schlangen vmbbracht.

Lader oſſ oc icke friſte Chriſtum/ Som nogle aff dem friſtede hannem/ Oc bleffue forderffuede aff Hugorme.

10. Murret auch nicht/ gleich wie jener etliche murreten/ vnnd wurden vmbbracht durch den Verderber.

Knurrer oc icke/ Lige ſom nogle aff dem knurrede/ Oc bleffue ødelagde formedelſt Forderffueren.

11. Solches alles widerfuhr jnen/ zum Fůrbilde/ es iſt aber geſchrieben/ vns zur Warnung/ auff welche das Ende der Welt kommen iſt.

Alt dette ſkede dem/ til it Exempel/ Oc det er ſcreffuit oſſ til atuarſel/ paa huilcken Verdens ende er kommen.

12. Darumb/ wer ſich leſſet düncken/ er ſtehe/ mag wol zuſehen/ daß er nicht falle.

Der faare/ Huo ſig lader tycke/ At hand ſtaar/ Den ſkal ſee vel til/ at hand icke falder.

Kapitola. X.

6. A to ſe gim ſtalo v Figůře pro nás. Abychom nebyli žádoſtiwij zlého/ yakož y oni žádali:

A ty rzeczy były wzormi náſzymi/ ku temu ábyſmy złych rzeczy nie pożądáli/ iáko oni żądáli.

7. Ani Modlářij včiněni bywayte/ yako někteřj z nich: Jakož pſáno geſt: Poſadil ſe Lid aby gedl a gil/ a wſtali aby tancowali.

Nie bądźcież báłwochwálcámi iáko niektorzy z nich/ ták iáko ieſt nápiſano/ Siadł lud áby iadł y pił/ y wſtáli ku igrániu.

8. Ani ſmilněme/ iako někteřij z nich ſmilnili/ a pobito gich geden den Třimecytma Tiſýcůw.

A ni ſie dopuſzczaymy nieczyſtoty/ iáko niektorzy z nich nieczyſtymi byli/ y poległo ich dniá iednego trzy y dwádzieściá tyſiecy.

9. Ani pokauſſegme Kryſta/ yako někteři z nich pokauſſeli/ a od Hadůw gſu zhynuli.

Ani kuſimy Kryſtuſá iáko niektorzy z nich kuſili/ y od węzow pogineli.

10. Ani repcete/ yako někteřij z nich reptali gſau/ a zhynuli od záhubce.

Ani ſzemrzycie/ yáko niektorzy z nich ſzemráli/ y pogineli od tego kthory wytracał.

11. Toto pak wſſeckno v Figuoře dálo ſe gim/ ale napſáno geſt k naſſemu napomenutij/ kteřijž gſme giž na koncy Swěta.

A ty wſzytki rzeczy przydáły ſie im ku przykłádowy/ á ſą nápiſáne dla nápominánia náſzego/ na ktore ſkończenia wiekow przyſzły.

12. A protož kdo ſe domnijwá žeby ſtal/ hlediž aby nepadl.

A ták ktory ſie zda ſobie iże ſthoi/ niechże pátrzą áby nie vpadł.

י

13 נֶסְיוֹנָא לָא מַטְיְכוֹן אֶלָּא דַּבְנַי נָשָׁא מְהַיְמַן הוּ דֵּין אֱלָהָא דְּלָא יַרְפֵּיכוֹן דְּתֶתְנַסּוֹן יַתִּיר מֶן מֶדֶּם דְּמָצֵין אַנְתּוּן אֶלָּא יַעְבֵּד לְנֶסְיוֹנְכוֹן מַפְּקָנָא אַיְכַנָּא דְּתֶשְׁכְּחוּן לְמַסָּיְבָרוּ׃

Tentatione alcuna non vi ha ſoprappreſi ſenon humana : Ma Iddio è fedele, ilqual non permetterà che voi ſiate tentati ſopra'l voſtro potere : anzi inſieme con la tentatione farà ancor la riuſcita buona, accioche voi poſſiate ſoſtenerla.

14 מֶטֻּול הָנָא חַבִּיבַי עֲרוּקוּ מֶן פּוּלְחָנָא דְּפַתְכְּרֵא׃

Per laqual coſa, diletti miei, fuggiteui da l'idolatria.

15 אַיְךְ דַּלְחַכִּימֵא אָמַר אֲנָא דּוּנוּ אַנְתּוּן מֶדֶּם דְּאָמַר אֲנָא׃

Io parlo come à perſone intelligenti: giudicate voi ſteſſi quel ch'io dico.

16 כָּסָא הָו דְּתַוְדִּיתָא דַּמְבַרְכִינַן לָא הָוָא שַׁוְתָּפוּתָא אִיתַוְהי דַּדְמֵה דַּמְשִׁיחָא וְלַחְמָא הָו דְּקָצֵינַן לָא הָוָא שַׁוְתָּפוּתָא אִיתַוְהי דְּפַגְרֵה דַּמְשִׁיחָא׃

Il calice de la beneditione, ilqual noi benediciamo, non è egli la comunication del ſangue di Chriſto? e il pane che noi ſpezziamo, non è egli la comunication del corpo di Chriſto?

17 אַיְכַנָּא הָכִיל דְּחַד הוּ לַחְמָא הַו הָכַנָּא כֻּלַּן חַד חָנַן בְּפַגַר כֻּלַּן גֵּיר מֶן הַו הוּ חַד לַחְמָא (וּמֶן הָו הוּ כָּסָא) נָסְבִינַן׃

Conciosia che molti inſieme ſiamo vn pane, & vn corpo: percioche tutti participiamo d'un medeſimo pane, (e medeſimo calice.)

18 חָזַו לְיִסְרָיֵל דְּבַבְסַר לָא הָוָא אַיְלֵין דְּאָכְלִין דֶּבְחֵא הָוַין שַׁוְתָּפֵא לְמַדְבְּחָא׃

Guardate Iſraël che è ſecondo la carne: quei che mangiano i ſacrifitÿ, non ſono eglino partecipi de l'altare?

19 מְנָא הָכִיל אָמַר אֲנָא דְּפַתְכְּרָא מֶדֶּם אִיתַוְהי אָו דֶּבְחָא דְּפַתְכְּרָא מֶדֶּם הוּ לָא׃

Che dico io dunque? Che l'idolo ſia qualche coſa? ò che quello che è ſacrificato à gl'idoli ſia qualche coſa? Non gia.

י

13 מַסָּה לֹא אֲחָזַתְכֶם כִּי אִם כָּאָדָם כִּי־נֶאֱמָן יְהוָה אֲשֶׁר לֹא יַנִּיחַ אֶתְכֶם לְהִנָּסוֹת עַל־יְכָלְתְּכֶם כִּי אִם יַעֲשֶׂה עִם הַמַּסָּה גַּם אֶת הַמּוֹצָא אֲשֶׁר תּוּכְלוּ לְהָכִיל׃

No hos ha tomado tentacion, ſino humana, mas fiel es Dios, que no hos dexará ſer tentados mas de lo que podeys lleuar: antes dara tambien juntamente con la tentacion ſalida, para que podays ſuffrir.

14 עַל־כֵּן אֲהוּבַי נוּסוּ מֵעֲבוֹדַת הָאֱלִילִים׃

Por lo qual, amados mios. huyd de la idolatria.

15 כְּמוֹ אֶל־נְבוֹנִים מְדַבֵּר אֲנִי וְאַתֶּם שִׁפְטוּ מָה מְדַבֵּר אָנֹכִי׃

Como à ſabios hablo, juzgad voſotros lo que digo.

16 הַכּוֹס הַתּוֹדָה אֲשֶׁר אוֹתָהּ מְבָרְכִים אֲנַחְנוּ הֲלֹא חֶבֶר דְּמֵי הַמָּשִׁיחַ הִיא וְהַלֶּחֶם אֲשֶׁר אוֹתוֹ שׁוֹבְרִים אֲנַחְנוּ הֲלֹא חֶבֶר גְּוִיַּת הַמָּשִׁיחַ הוּא׃

El vaſo de bendicion àl qual bendizemos, no es la communion de la ſangre del Chriſto? el pan que partimos, no es la communion del cuerpo del Chriſto?

17 כִּי־לֶחֶם אֶחָד גְּוִיָּה אֶחָת רַבִּים אֲנַחְנוּ כֻּלָּנוּ אֲשֶׁר מִלֶּחֶם אֶחָד (וּמִכּוֹס אֶחָת) מִתְחַבְּרִים אֲנַחְנוּ׃

Porque vn pân, es, que muchos ſomos vn cuerpo: porque todos participamos de vn pan. (e de miſmo vaſo.)

18 הַבִּיטוּ אֶת־יִשְׂרָאֵל כַּבָּשָׂר הֲלֹא הָאוֹכְלִים אֶת־הַזְּבָחִים חַבְרֵי הַמִּזְבֵּחַ הֵמָּה׃

Mirad àl Iſrael ſegun la carne, Los que comen los ſacrificios no ſon participãtes del altar?

19 וּמָה אֹמַר כִּי־אֱלִיל מְאוּמָה הוּא אוֹ־כִּי זֶבַח אֱלִילִים מְאוּמָה הוּא׃

Pues que digo? Que el idolo es algo? o que lo que es ſacrificado à los idolos es algo?

ι.

13. Πειρασμὸς ὑμᾶς οὐκ εἴληφεν εἰ μὴ ἀνθρώπινος. πιστὸς δὲ ὁ θεὸς ὃς οὐκ ἐάσει ὑμᾶς πειρασθῆναι ὑπὲρ ὃ δύνασθε· ἀλλὰ ποιήσει σὺν τῷ πειρασμῷ καὶ τὴν ἔκβασιν, τοῦ δύνασθαι ὑμᾶς ὑπενεγκεῖν.

Tentation ne vous a point ſaiſis, ſinon humaine: or Dieu eſt fidele, lequel ne permettra pointque vous ſoyez tentez outre ce que vous pouuez: ains il donnera auec la tentation, l'iſſue en ſorte que vous la puiſſiez ſouſtenir,

14. Διόπερ ἀγαπητοί μου. φεύγετε ἀπὸ τῆς εἰδωλολατρείας.

Pourtant mes bien aimés, fuyez arriere de l'idolatrie.

15. Ὡς φρονίμοις λέγω· κρίνατε ὑμεῖς ὅ φημι.

Ie parle comme à ceux qui ſont entendus: vous meſme iugez de ce que ie di.

16. Τὸ ποτήριον τῆς εὐλογίας ὃ εὐλογοῦμεν, οὐχὶ κοινωνία τοῦ αἵματος τοῦ χριστοῦ ἐστι· τὸν ἄρτον ὃν κλῶμεν, οὐχὶ κοινωνία τοῦ σώματος τοῦ χριστοῦ ἐστιν;

La coupe de benediction laquelle nous beniſſons, n'eſt-elle pas la communion du ſang de Chriſt? & le pain que nous rompons, n'eſt-il pas la communion du corps de Chriſt?

17. Ὅτι εἷς ἄρτος, ἓν σῶμα οἱ πολλοί ἐσμεν. οἱ γὰρ πάντες ἐκ τοῦ ἑνὸς ἄρτου (καὶ ἐκ τοῦ ἑνὸς ποτηρίου) μετέχομεν.

D'autant que nous qui ſommes pluſieurs, ſommes vn ſeul pain & vn ſeul corps: Car nous tous ſommes participans d'vn meſme pain (& d'vne meſme coupe.)

18. Βλέπετε τὸν ἰσραὴλ κατὰ σάρκα, οὐχὶ οἱ ἐσθίοντες τὰς θυσίας, κοινωνοὶ τοῦ θυσιαστηρίου εἰσί;

Voyez l'Iſrael qui eſt ſelon la chair: ceux qui mangent les ſacrifices, ne ſont ils pas participans de l'autel?

19. Τί οὖν φημι; ὅτι εἴδωλόν τί ἐστιν; ἢ ὅτι εἰδωλόθυτόν τί ἐστι;

Que di-ie donc: que l'idole ſoit quelque choſe: ou que ce qui eſt ſacrifié a l'idole, ſoit quelque choſe? non.

CAP. X.

13. Tentatio vos non apprehendat niſi humana, fidelis autem Deus eſt, qui non patietur vos tentari ſupra id quod poteſtis: ſed faciet etiam cum tentatione proventum, ut poſſitis ſuſtinere.

There hath no tentation taken you/ but ſuch as appertaineth to man: and God is faithfull/ which will not ſuffer you to bee tempted aboue that you be able/ but will euen giue the iſſue with the tentation/ that ye may be able to beare it.

14. Propter quod chariſſimi mihi, fugite ab idolorum cultura.

Wherefore my beloued/ flee from idolatrie.

15. Vt prudentibus loquor, vos ipſi iudicate quod dico.

I ſpeake as vnto them which haue vnderſtanding: iudge ye what I ſay.

16. Calix benedictionis cui benedicimus, nónne communicatio ſanguinis Chriſti eſt? & panis quem frangimus, nónne participatio corporis Domini eſt?

The cuppe of bleſſing which we bleſſe/ is it not the communion of the blood of Chriſt? The bread which wee breake/ is it not the communion of the bodie of Chriſt?

17. Quoniam unus panis, unum corpus multi ſumus, omnes qui de uno pane (*& de uno calice*) participamus.

For we that are many/ are one bread & one bodie/ becauſe we all are partakers of one bread (and of one cuppe.)

18. Videte Iſraël ſecundùm carnem: nónne qui edunt hoſtias, participes ſunt altaris?

Beholde Iſrael which is after the fleſhe: are not they which eate of the ſacrifices/ partakers of the altar?

19. Quid ergo? dico quod idolis immolatum, ſit aliquid? aut quod idolum ſit aliquid?

What ſaye I then? that the idole is anye thing? ohr that that which is ſacrificed to idoles/ is any thing?

Das X. Capitel.

13. Es hat euch noch keine/ denn Menſchliche verſuchung betretten. Aber Gott iſt getreu/ der euch nicht leſſet verſuchen über euer vermögen/ ſondern machet daß die verſuchung ſo ein ende gewinne/ daß jrs köndt ertragen.

Eder er end nu ingen friſtelſe paa kommen/ vden Menniſkelig. Men Gud er trofaſt/ ſom lader icke friſte eder/ offuer eders formue/ Men hand gør ſaadan ende paa friſtelſen/ at i det kunde taale.

14. Darumb/ meine liebeſten/ fliehet von dem Götzendienſt.

Der faare mine Elſkelige/ flyr fra Affguders tieniſte.

15. Als mit den Klugen rede ich/ richtet jr/ was ich ſage.

Jeg taler ſom met de Forſtandige/ Døme i/ pva det ſom ieg ſiger.

16. Der geſegnete Kelch/ welchen wir ſegenen/ iſt der nicht die Gemeinſchafft des Bluts Chriſti? Das Brodt/ daß wir brechen/ iſt das nicht die Gemeinſchafft des Leibs Chriſti?

Den velſignede Kalck/ huilcken wi velſigne/ Er hand icke Chriſti Blodz Menighed? Det Brød ſom wi bryde/ Er det icke Chriſti Legemis menighed?

17. Denn ein Brot iſts/ ſo ſind wir vil ein Leib/ dieweil wir alle eines Brodts (vnd eines Kelchs) theilhafftig ſind.

Thi det er it Brød/ ſaa er wi mange it Legeme/ efſterdi wi ere alle delactige i it Brød (oc i it Kalck.)

18. Sehet an den Jſrael nach dem Fleiſch/ welche die Opffer eſſen/ ſind die nicht inn der Gemeinſchafft des Altars?

Seer til Jſrael effter kødet/ de ſom æde Offeret/ Ere de icke i Alterens Menighed?

19. Was ſoll ich denn nun ſagen? Soll ich ſagen/ daß der Götze etwas ſey? oder daß das Götzenopffer etwas ſey?

Huad ſkal ieg da nu ſige? Skal ieg ſige/ at Affguder ere noget? Eller at Affguders offer ere noget?

Kſtpitola X.

13. Pokuſſenj wás nezachwacuog gedinké lidſké. Ale wěrnýk geſt Buoh/ kterýž nedopuſtij na wás/ abyſſte byli pokuſſeni nad to/ což můžte/ než včinijt s pokuſſenjm také proſpěch/ abyſſte mohli sněſti.

Pokuſzenie was nie zielo iedno ludzkie/ á Bogci ieſt wierny ktory nie dopuści ábyście byli kuſzeni nád to co możecie/ owſzem wam da wydź z pokuſy ábyście znieść mogli.

14. Protož naymilegſſý mogi/ warugte ſe Modloſlužebenſtwij.

Dla tego brácia namilſzy moi ſtrzeżcie ſie balwochwálſtwá.

15. Jakožto opatrným mluwijm wám/ ſami to ſuďte což prawijm.

Mowiec iáko madrym/ rozſadźcież wy co powiedam.

16. Kalich požehnánj/ kterémuž dobrořečijme/ wſſak ſpolečnoſt Krwě Kryſtowy geſt. A chleb kterýž lámáme/ wſſak ſpolečnoſt těla PAné geſt.

Kubek błogoſłáwienia ktory błogoſłáwiemy/ Izali ſpołecznośćia krwie Kryſtuſowey nie ieſt? A chleb ktory łamiemy/ izali nie ieſt ſpołecznośćia ćiáłá Kryſtuſowego?

17. Nebo geden chleb/ a gedno tělo mnozý gſme. Wſſyckni zagiſté gednoho chleba/ (a gednoho Kalicha) požijwáme.

Abowiemći wiele nas ieſt iednym chlebem/ y iednym ćiálem/ gdyż wſzyſcy iedne° chleba (y iedne° kubek) ieſteſmy vczeſtniki.

18. Pohleďte ná Izrahelſký lid wedlé těla: Wſſak ti/ kteřijž gedij Oběti/ vžijwagij Oltáře?

Pátrzćie ná Izráela ktory ieſt wedle ćiáłá/ izaż ći ktorzy pożywáia ofiar nie ſą vczeſtniki oltarzá.

19. Což tehda prawijm? že Modlám obětowané geſt něco? anebo že Modla geſt něco?

Coż thedy powiedam ábybálwan miał cżym być? ábo iżby to co ieſt bałwanom ofiárowano miáło cżym być?

י

20 אֶלָּא הָו מֶדֶם דְּדָבְחִין חַנְפֵא לְשֵׁאדֵא הוּ דָּבְחִין וְלָא לַאלָהָא לָא דֵּין צָבֵא אֶנָא דְּתֶהְווּן שׁוּתָּפֵא לְשֵׁאדֵא׃

Ma dico che le coſe che ſacrificano i Gentili, le ſacrificano à i demonij, e non à Dio. Hor io non voglio che voi ſiate partecipi de demonij.

21 לָא מֶשְׁכְּחִין אַנְתּוּן דְּתֶשְׁתּוּן כָּסָא דְּמָרַן וְכָסָא דְּשֵׁאדֵא וְלָא מֶשְׁכְּחִין אַנְתּוּן דְּתֶשְׁתַּוְתְּפוּן בְּפָתוּרָא דְּמָרַן וּבְפָתוּרָא דְּשֵׁאדֵא׃

Voi non potete beuere il calice del Signore, e il calice de demonij. Non potete participar de la menſa del Signore, e de la menſa de demonij.

22 אַו דַּלְמָא מַטְנֵינַן לְמָרַן דַּלְמָא ח חַסִינִינַן מֶנֵּהּ׃

Vogliam noi prouocare il Signore ad ira? Siamo noi piu forti di lui?

23 כֻּל מֶדֶם שַׁלִּיט לִי אֶלָּא לָא כֻּל מֶדֶם פָּקַח כֻּל מֶדֶם שַׁלִּיט לִי אֶלָּא לָא כֻּל מֶדֶם מְבַנֵא׃

Tutte le coſe mi ſon lecite, ma il tutto non è eſpediente: tutte le coſe mi ſon lecite, ma non tutte edificano.

24 לָא אְנָשׁ דְּנַפְשֵׁהּ יֶהְוֵא בָּעֵא אֶלָּא כֻּל נָשׁ אַף דְּחַבְרֵהּ׃

Niuno cerchi il ſuo proprio, ma ciaſcun cerchi quel d'altri.

25 כֻּל מֶדֶם דְּמֶזְדַּבַּן בְּמַקְּלוּן הֲוַיְתּוּן אָכְלִין ד דְּלָא עוּקָבָא מֶטּוּל תְּארְתָּא׃

Mangiate di tutto cio che ſi vende ne la beccaria ſenza domandar di niente per conto de la conſcientia.

26 דְּמָרְיָא הִי גֵּיר אַרְעָא בִּמְלָאָהּ׃

Imperoche la terra è del Signore, e cio che in eſſa ſi contiene.

י

20 כִּי־אִם אֲשֶׁר מְזַבְּחִים הַגּוֹיִם לַשֵּׁדִים יִזְבָּחוּ וְלֹא לֵאלֹהִים וְלֹא חָפַצְתִּי לִהְיוֹתְכֶם חַבְרֵי הַשֵּׁדִים׃

Antes digo que lo que las Gentes ſacrifican, à los demonios lo ſacrifican, y no à Dios: y no querria que voſotros fueſſedes participes de los demonios.

21 לֹא תוּכְלוּ לִשְׁתּוֹת אֶת־כּוֹס יְהוָֹה וְאֶת כּוֹס הַשֵּׁדִים לֹא תוּכְלוּ לְהִתְחַבֵּר לְשֻׁלְחַן יְהוָֹה וּלְשֻׁלְחַן הַשֵּׁדִים׃

No podeys beuer el vaſo del Sennor, y el vaſo de los demonios: no podeys ſer participes de la meſa del Sennor, y de la meſa de los demonios.

22 הַנְקַנֵּא אֶת יְהוָֹה הֲגִבּוֹרִים מִמֶּנּוּ אֲנַחְנוּ׃

O prouocaremos à zelo àl Sennor? Somos mas fuertes que el?

23 עַל־כֻּלָּם הָיְתָה שִׁלְטוֹנִי אַךְ כֻּלָּם אֵינָם יוֹעִילוּ לִי כֻּלָּם הָיוּ תַּחַת שִׁלְטוֹנִי אַךְ אֵינָם כֻּלָּם יִבְנוּ׃

Todo me es licito, mas no todo conuiene: todo me es licito, mas no todo edifica.

24 אִישׁ לֹא יְבַקֵּשׁ אֶת־אֲשֶׁר לְנַפְשׁוֹ כִּי־אִם אֲשֶׁר לְאַחֵר׃

Ninguno buſque lo que es ſuyo: mas cada vno lo que es del otro.

25 כָּל־אֲשֶׁר בְּבֵית־הַטִּבְחָה נִמְכָּר אֶכְלוּ אֵינְכֶם מַכִּירִים בַּעֲבוּר הַמַּדָּע׃

De todo lo que ſe vende en la carneceria, comed, ſin preguntar nada por cauſa de la conſciencia:

26 כִּי לַיהוָֹה הָאָרֶץ וְכָל־מְלוֹאָהּ תֵּבֵל וְיוֹשְׁבֵי בָהּ׃

Porque del Sennor es la tierra y lo que la hinche.

ι.

20. Ἀλλ᾽ ὅτι ἃ θύει τὰ ἔθνη, δαιμονίοις θύει, καὶ οὐ θεῷ. οὐ θέλω δὲ ὑμᾶς κοινωνοὺς τῶν δαιμονίων γίνεσθαι.

Mais ie di que les choſes que les Gentils ſacrifient, ils les ſacrifient aux diables, & non point à Dieu: or ie ne vueil point que vous ſoyez participians des diables.

21. Οὐ δύνασθε ποτήριον κυρίου πίνειν καὶ ποτήριον δαιμονίων· οὐ δύνασθε τραπέζης κυρίου μετέχειν καὶ τραπέζης δαιμονίων.

Vous ne pouuez boire la coupe du Seigneur & la coupe des diables: vous ne pouuez eſtre participans de la table du Seigneur & de la table des diables.

22. Ἢ παραζηλοῦμεν τὸν κύριον; μὴ ἰσχυρότεροι αὐτοῦ ἐσμεν;

Voulons-nous prouoquer à ialouſie le Seigneur? ſommes-nous plus forts que lui?

23. Πάντα μοι ἔξεστιν, ἀλλ᾽ οὐ πάντα συμφέρει, πάντα μοι ἔξεστιν, ἀλλ᾽ οὐ πάντα οἰκοδομεῖ.

Toutes choſes me ſont licites, mais toutes choſes ne ſont pas expedientes: toutes choſes me ſont licites, mais toutes choſes n'edifient pas.

24. Μηδεὶς τὸ ἑαυτοῦ ζητείτω, ἀλλὰ τὸ τοῦ ἑτέρου ἕκαστος.

Que perſonne ne cerche ſon propre, ains que chacun cerche ce qui eſt pour autrui.

25. Πᾶν τὸ ἐν μακέλλῳ πωλούμενον ἐσθίετε, μηδὲν ἀνακρίνοντες διὰ τὴν συνείδησιν.

Mangez de tout ce qui ſe vend à la boucherie, ſans vous en enquerir pour la conſcience.

26. Τοῦ γὰρ κυρίου ἡ γῆ, καὶ τὸ πλήρωμα αὐτῆς.

Car la terre eſt au Seigneur, & le contenu en icelle.

CAP. X.

20. Sed quæ immolant Gentes, dæmoniis immolāt, & non Deo. Nolo autem vos ſocios fieri dæmoniorum.

Nay/ but that theſe thinges which the Gentiles ſacrifice/ they ſacrifice to deuils/and not vnto God: & I would not that yee ſhould haue fellowſhip with the deuils.

21. Non poteſtis calicem Domini bibere, & calicem dæmoniorum: non poteſtis menſæ Domini participes eſſe, & mēſæ dæmoniorum.

Ye cannot drinke cuppe of the Lorde/and the cuppe of the deuils. Ye can not bee partakers of the Lordes table, and of the table of deuils.

22. An æmulamur Dominum? Nunquid fortiores illo ſumus?

Doe we prouoke the Lord to anger? are we ſtronger then he?

23. Omnia mihi licent, ſed non omnia expediunt. Omnia mihi licent, ſed non omnia ædificant.

All things are lawfull for mee/but all thinges are not expediēt: all thinges are lawfull for me/but all thinges edifie not.

24. Nemo quod ſuum eſt quærat, ſed quod alterius.

Let no man ſeeke his owne but euerie man anothers wealth.

25. Omne quod in macello vænit, manducate: nihil interrogantes propter conſcientiam.

Whatſoeuer is ſolde in the ſhambles/ eate ye/and aſke no queſtion for conſcience ſake.

26. Domini eſt terra, & plenitudo eius.

For the earth is the Lordes / and all that therein is.

Das X. Capitel.

20. Aber ich ſage/ daß die Heiden/ was ſie opffern/ das opffern ſie den Teufeln/ vnd nicht Gotte. Nun wil ich nicht/ daß jhr inn der Teufel gemeinſchafft ſein ſolt.

Men ieg ſiger/ at huad ſom Hedninge offre/ det offere de Dieffuelen/ oc icke Gud. Nu vil ieg icke at i ſkulle haffue ſamfund met Diefflene.

21. Jr köndt nicht zu gleich trincken des HERRN Kelch/ vnd der Teufel Kelch. Jr köndt nicht zu gleich theilhafftig ſein des HErren Tiſches/ vnd der Teuffeln Tiſche.

J kunde icke til lige dricke HERRENS Kalck/ oc Diefflenis Kalck. J kunde icke til lige vere delactige aff HERRENS Bord/ oc aff Diefflenis Bord.

22. Oder wöllen wir den HErrn trotzen? Sind wir ſtercker denn er?

Eller ville wi tradze met HERREN? Ere wi ſterckere end hand?

23. Jch habe es zwar alles macht/ aber es frommet nicht alles. Jch habe es alles macht/ aber es beſſert nicht alles.

Jeg haffuer vel mact til alting/ Men alting er icke nytteligt/ Jeg haffuer mact til alting/ Men alting forbedre icke.

24. Niemand ſuche was ſein iſt/ ſondern ein iglicher was des andern iſt.

Jngen ſkal søge det ſom hannem hører til/ men huer det ſom en anden hører til.

25. Alles was feil iſt auff dem Fleiſchmarckt/ das eſſet/ vnd forſchet nichts/ auff daß jhr des Gewiſſens verſchonet.

Alt huad ſom falt er paa Kødtorffuit/ det æder/ oc ſpørier inted at/ Paa det i kunde ſpare Samuittigheden.

26. Denn die Erde iſt des HErrn/ vnd was darinnen iſt.

Thi Jorden er HERRENS/ oc huad ſom der er paa.

Kapitola X.

20. Wſſak což obětugij Modlaři ďablům obětugij/ a ne Bohu. Ale yá nechcy abyſſte byli včaſtnjcy Diáblůw.

A owſzem to powiedam/ Iż rzeczy ktore pogáni ofiáruia/ dyáblom ofiáruia/ á nie Bogu/ á ni chćiałbym ábyśćie byli vczeſtnicy dyabłow.

21. Neb nemůžete Kalicha Božijho pijti/a Kalicha Diáblowa. Nemuožete Stolu PAně včaſtni býti/ a Stolu Diábelſkého.

Nie możećie pić kubká Páńſkie°/ y kubká dyabłow/ nie możećie być vczeſtniki ſtołu Páńſkiego y ſtołu dyabłow.

22. Zdali chceme k hněwu Bohá popuditi? Zdali ſylněgſſý gſme nežli on?

A mamyż wzruſzyć ku gniewu Páná? Izali mi ieſthechmy mocnieyſzy niż on?

23. Wſſecko mi ſluſſý/ ale ne wſſeckno geſt vžitečné. Wſſecko mi ſluſſý/ ale ne wſſecko wzděláwá.

Wſzythko mi wolno/ ále nie wſzytko pożyteczno/ wſzytko/ mi wolno/ ále nie wſzytko buduie.

24. Žádný nehleday toho/ což geſt wlaſtnjho geho/ ale což geſt giného.

Niechay nikth nie ſzuka co ieſt iego/ ále każdy co ieſt drugiego.

25. Wſſecko což ſe w Krámijch prodáwá gezte/ nic ſe newyptazugjce pro ſwědomj.

Cokolwiek w iáthce przedawáia/ iedzcie/ nic ſie nie pytháiąc dla ſumnienia.

26. PAně geſt země/ y plnoſt gegij.

Abowiem ci ziemia ieſt Páńſka/ y wſzytko co ná niey ieſt.

י

27 אן אנש דין מן חנפא קרא לכון וצבין אנתון למאזל כל מדם דמתתסים קדמיכון אכולו דלא עוקבא מטול תארתא׃

E ſe alcun de gl'infedeli vi conuita, e voi vi volete andare: mangiate di tutto quello che v'è poſto dauanti, ſenza domandar di niente per la conſcientia.

28 אן אנש דין יאמר לכון דהנא דביחא הו לא תאכלון מטול הו דאמר לכון ומטול תארתא (דמריא היא גיר ארעא במליאה׃)

Ma ſe alcun vi dice, Queſto è ſacrificato à gl'idoli, non ne mangiate, per cagion di colui che l'ha ſignificato, e per la conſcientia, percioche la terra, e ciò che in eſſa ſi contiene, è del Signore.

29 תארתא דין אמר אנא לא הוא דילכון אלא דהו דאמר למנא גיר חארותי מתתדינא מן תארתא דאחרנא׃

E la conſcientia, dico, non la tua, ma di quell'altro: percioche, perche è giudicata la mia libertà da l'altrui conſcientia?

30 אן אנא בטיבותא מתחשח אנא מנא מתגדף אנא על מדם דאנא מודא אנא׃

E ſe io per gratia ne partecipo, per che ſono io biaſimato di quello, di che io rendo gratie?

31 אן אכלין אנתון הכיל ואן שתין אנתון ואן מדם עבדין אנתון כל מדם לתשבוחתא דאלהא הויתון עבדין׃

O che voi dunque mangiate, ò che voi beuiate, ò facciate alcuna altra coſa, fatele tutte à gloria di Dio.

32 דלא תוקלא הוו ליהודיא ולארמיא ולעדתה דאלהא׃

Siate tali che voi non offendiate ne i Giudei, ne i Greci, ne la Chieſa di Dio.

33 איך דאף אנא בכל מדם לכל נש שפר אנא ולא בעא אנא מדם דלי פקח אלא מדם דלסגיאא פקח דנחון׃

Si come ancor io piaccio à tutti in tutte le coſe, non cercando la mia propria vtilità ma quella di molti, accioche ſi ſaluino.

י

27 וְאִם אִישׁ יִקְרָא לָכֶם מֵאֲשֶׁר אֵינָם מַאֲמִינִים וְתַחְפְּצוּ לָלֶכֶת כָּל־אֲשֶׁר יוּשָׂם לִפְנֵיכֶם אֱכֹלוּ לֹא מַכִּידִים בַּעֲבוּר הַמַּדָּע׃

Y ſi algun infiel hos llama, y quereys yr de todo lo que ſe hos pone delante, comed, ſin preguntar nada por cauſa de la conſciencia.

28 וְאִם אִישׁ יֹאמַר אֲלֵיכֶם זֶה הוּא זֶבַח הָאֱלִילִים לֹא תֹאכְלוּ בַּעֲבוּר הַהוּא אֲשֶׁר הִגִּיד וּבַעֲבוּר הַמַּדָּע כִּי לַיהוָה הָאָרֶץ וּמְלוֹאָהּ׃

Mas ſi alguien hos dixere. Eſto fue ſacrificado à los idolos, no lo comays por cauſa de aquel que lo declaró, y por cauſa de la conſciencia. (porque del Sénor es la tierra y loque la hinche.)

29 אֶת־הַמַּדָּע אוֹמֵר אֲנִי לֹא אֲשֶׁר לָךְ כִּי אִם אֲשֶׁר לְאַחֵר הוּא וְלָמָּה חָפְשִׁי יִשָּׁפֵט מִמַּדַּע אִישׁ אַחֵר׃

La conſciencia digo, no tuya, ſino del otro. Mas porque es juzgada mi libertad por otra conſciencia?

30 אִם אֲנִי בִּתְחִנָּה לוֹקֵחַ מָה אֶחָרֵף עַל־אֲשֶׁר אֲנִי מוֹדֶה׃

Item, ſi no con gracia de Dios participo, porque ſoy blaſphemado por loque hago gracias:

31 לָכֵן אִם תֹּאכְלוּ אוֹ־תִשְׁתּוּ אוֹ־מְאוּמָה תַּעֲשׂוּ אֶת־כֻּלָּם לִכְבוֹד אֱלֹהִים תַּעֲשׂוּן׃

Pues ſi comeys, o ſi beueys, o hazeys otra coſa, hazeldo todo à Gloria de Dios.

32 בְּלִי מִכְשׁוֹל הֱיוּ גַּם לַיְהוּדִים גַּם לַיְוָנִים וְגַם לִקְהַל אֱלֹהִים׃

Sed ſin offenſa à Iudios y à Gentes, y à la Igleſia de Dios.

33 כַּאֲשֶׁר גַּם אֲנִי בְּכֻלָּם לְכֻלָּם מֵטִיב לֹא מְבַקֵּשׁ אֶת־אֲשֶׁר יוֹעִיל לְנַפְשִׁי כִּי־אִם לָרַבִּים אֲשֶׁר יִוָּשֵׁעוּ׃

Como tambien yo por todas las coſas agrado à todos no procurando lo que à mi es vtil, ſino lo que à muchos, para que ſean ſaluos.

ι.

27. Εἰ δέ τις καλεῖ ὑμᾶς τῶν ἀπίστων, καὶ θέλετε πορεύεσθαι, πᾶν τὸ παρατιθέμενον ὑμῖν ἐσθίετε, μηδὲν ἀνακρίνοντες διὰ τὴν συνείδησιν.

Que ſi quelcun des infideles vous conuie, & vous y voulez aller, mangez de tout ce qui eſt mis deuant vous ſans vous en enquerir pour la conſcience.

28. Ἐὰν δέ τις ὑμῖν εἴπῃ, τοῦτο εἰδωλόθυτόν ἐστι, μὴ ἐσθίετε δι' ἐκεῖνον τὸν μηνύσαντα, καὶ τὴν συνείδησιν· τοῦ γὰρ κυρίου ἡ γῆ, καὶ τὸ πλήρωμα αὐτῆς.

Mais ſi quelcun vous dit, Cela eſt ſacrifié aux idoles: lors n'en mangez point, à cauſe de ceſtui-la qui vous en à aduertis, & à cauſe de la conſcience: car la terre eſt au Seigneur, & le contenu en icelle.

29. Συνείδησιν δὲ λέγω οὐχὶ τὴν ἑαυτοῦ, ἀλλὰ τὴν τοῦ ἑτέρου· ἱνατί γὰρ ἡ ἐλευθερία μου κρίνεται ὑπὸ ἄλλης συνειδήσεως;

Or ie di la conſcience, non point la tiene, mais celle de l'autre: car pourquoi eſt iugee ma liberté par la conſcience d'autrui?

30. Εἰ δὲ ἐγὼ χάριτι μετέχω, τί βλασφημοῦμαι ὑπὲρ οὗ ἐγὼ εὐχαριστῶ;

Et ſi par grace i'en puis eſtre participant, pourquoi ſuis ie blaſmé en ce de quoi ie ren graces?

31. Εἴτε οὖν ἐσθίετε, εἴτε πίνετε, εἴτε τι ποιεῖτε, πάντα εἰς δόξαν θεοῦ ποιεῖτε.

Soit donc que vous mangiez, ſoit que vous beuuiez, ou que vous faciez quelque autre choſe, faites tout à la gloire de Dieu.

32. Ἀπρόσκοποι γίνεσθε καὶ Ἰουδαίοις καὶ Ἕλλησι καὶ τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ θεοῦ.

Soyez tels que vous ne bailliez aucun achoppement ni aux Iuifs, ni aux Grecs, ni à l'Egliſe de Dieu.

33. Καθὼς κἀγὼ πάντα πᾶσιν ἀρέσκω; μὴ ζητῶν τὸ ἐμαυτοῦ συμφέρον, ἀλλὰ τὸ τῶν πολλῶν, ἵνα σωθῶσι.

Comme auſſi ie complai à tous en toutes choſes, ne cerchant point ma cõmodité propre, mais celle de pluſieurs, afin qu'ils ſoyent ſauués.

CAP. X.

27. Si quis vocat vos infidelium & vultis ire: omne quod vobis apponitur manducate, nihil interrogantes propter conſcientiam.

If any of them which beleeue not/ call you to a feaſt: and if ye wil goe/ whatſoeuer is ſet before you/ eate/ aſking no queſtion for conſcience ſake.

28. Si quis autem dixerit, Hoc immolatum eſt idolis: nolite manducare propter illum qui indicavit, & propter conſcientiam. *(quia Domini eſt terra, & plenitudo eius)*

But if any man ſay vnto you/ This is ſacrificed vnto idoles/ eate it not/ becauſe of him ſhewed it/ and for the conſcience (for the earth is the Lordes/ and all that therein is.)

29. Conſcientiam autem dico non tuam, ſed alterius. Vt quid enim libertas mea iudicatur ab aliena cōſcientia?

And the conſcience I ſay/ not thine/ but of that other: for why ſhould my libertie bee condemned of another mans conſcience?

30. Si ergo cum gratia participo: quid blaſphemor pro eo quod gratias ago?

For if I through Gods benefite be partaker/ why am I euill ſpoken of/ for that wherefore I giue thankes?

31. Sive ergo manducatis, ſive bibitis, ſive aliud quid facitis: omnia in gloriam Dei facite.

Whether therefore yee eate or drinke/ or whatſoeuer yee doe/ doe all to the glorie of God.

32. Sine offenſione eſtote Iudæis & Gentibus, & Eccleſiæ Dei.

Giue none offence/ neither to the Iewes/ nor to the Grecians/ nor to the Church of God.

33. Sicut & ego per omnia omnibus placeo, non quærens quod mihi utile eſt, ſed quod multis, ut ſalvi fiant.

Euen as I pleaſe all men in all things/ not ſeeking mine owne profite/ but the profite of many/ that they might be ſaued.

Das X. Capitel.

27. So aber jemand von den Vnglaubigen euch ladet/ vnnd jhr wolt hingehen/ ſo eſſet alles was euch fürgetragen wird/ vnd forſchet nicht/ auff daß jhr deß Gewiſſens verſchonet.

Oc der ſom nogen aff de Vantro biuder eder ind/ oc i ville gaa did/ Da æder aff alt det ſom bæris faar eder/ oc ſpørier inted at/ paa det i kunde ſpare Samuittigheden.

28. Wo aber jemand würd zu euch ſagen/ das iſt Götzenopffer/ ſo eſſet nicht/ vmb des willen/ der es anzeiget/ auff daß jhr deß Gewiſſens verſchonet (Die Erde iſt des HERRN/ vnnd was drinnen iſt.)

Men vilde nogen ſige til eder/ det er Affguders offer/ Da æder icke/ for hans ſkyld/ ſom det gaff til kende/ paa det i kunde ſpare Samuittigheden (Jorden er HERRENS/ oc huad ſom der er paa.)

29. Ich ſage aber vom Gewiſſen/ nicht dein ſelbſt/ ſondern des andern. Denn warumb ſolte ich meine Freiheit laſſen vrtheilen von eines andern Gewiſſen?

Jeg ſiger oc icke om din egen Samuittighed/ men om en andens. Thi huor faare ſkulde ieg lade min Frihed dømis/ aff en andens Samuittighed?

30. Denn ſo ichs mit Danckſagung genieſſe/ Was ſolt ich denn verläſtert werden über dem/ dafür ich dancke?

Thi at bruger ieg det met tackſigelſe/ Hui ſkulde ieg da talis ilde til for det/ ſom ieg tacker HERREN faare.

31. Jhr eſſet nun oder trincket/ oder was jhr thut/ ſo thut alles zu Gottes Ehre.

Huad helder i nu æde eller drycke/ eller huad i gøre/ da gører det altſammen til Guds ære.

32. Seyt nicht ergerlich/ weder den Jüden noch den Griechen/ noch der Gemeine Gottes.

Giffuer ingen forargelſe huercken Jøder eller Greker/ icke helder Guds Menighed.

33. Gleich wie ich auch jederman in allerley mich gefällig mache/ vn̄ ſuche nicht was mir/ ſondern was vilen frommet/ daß ſie ſelig werden.

Lige ſom ieg oc ſkicker mig effter huer mand i alle maade/ oc ſøger icke det ſom er mig/ men det ſom er mange nytteligt/ at de kunde bliffue ſalige.

Kapitola X.

27. Paklikdo z newěrných powolá wás k wečeři/ a chcete gjti: wſſecko což před wás bude předloženo gezte/ nic ſe newytazugjce pro ſwědomij.

A ieſli ktory z niewiernych was prośi/ á chcecie idź/ cokolwiek przed was położą/ iedzcie/ nic nie pytáiac dla ſumnienia.

28. Pakliby kdo řekl: Toto geſt obětowané Modlám/ negezte/ pro toho kterýž oznámil/ a pro ſwědomij (Páně zagiſté geſt země y plnoſt gegj.)

Ale ieſliby kto wam rzekł/ To ieſt bałwanom ofiárowano/ nie iedzcie dla onego ktory oznaymił/ y dla ſumnienia/ ábowiemci Páńſka ieſt ziemia/ wßytko co na niey ieſt.

29. A prawjm pro ſwědomij/ ne twé/ ale toho druhého. Y proč zagiſté ſwoboda má bywá ſauzena od cyzýho ſwědomj?

A powiedam dla ſumnienia/ nie twe°/ ále onego drugiego/ ábowiem przecżże wolność moiá bywa oſadzona od ſumnienia inego?

30. Poněwádž yá s miloſtij požjwám/ proč mi ſe rauhagj/ proto z čehož dijky wzdáwám?

A ieſli z łáſki pożywam/ czemuż dla thego bywam ſadzon niepobożnym/ zá co ia dziękuię?

31. Buď pak že gjte/ neb pigete/ neb cožkoli giného činijte/ wſſeckno k chwále Božij čiňte.

Choć tedy iecie/ choć pijecie/ choć co czynicie/ wßythko ku chwale Bożey czyńcie.

32. Bez vrazu buďte Židům y Pohanům/ y Cýrkwi Božij.

Badźcie bez pogorßenia/ y Żydom y Grekom/ y Kośćiołowi Bożemu.

33. Jakožto y yá we wſſem lijbjm ſe wſſechněm/ nehledage toho což geſt vžitečného mně ſamému/ ale co mnohým vby ſpaſeni byli.

Iáko y ia we wßythkich rzeczach wßythkim ſie podobam/ nie ßukáiac pożytku mego/ ále wiela ich áby byli zbáwieni.

י א

1 אֶתְדַּמּוּ בִּי אַיְכַנָּא דְּאָף אֶנָא בַּמְשִׁיחָא׃

Siate miei imitatori, come ancor io ſon di Chriſto.

2 מְשַׁבַּח אֶנָא לְכוֹן דֵּין אַחַי דִּבְכֹל מֶדֶם עֲהִידִין אַנְתּוּן לִי וְאַיְכַנָּא דְּאַשְׁלְמֶת לְכוֹן פּוּקְדָנָא אַחִידִין אַנְתּוּן׃

Io vi laudo, fratelli, che voi vi ricordate di tutte le coſe mie, è ritenete le mie ordinationi, ſecondo che io ve l'ho ordinate.

3 צָבֵא אֶנָא דֵּין דְּתֶדְעוּן דְּכֻל גְּבַר רֵישֵׁה מְשִׁיחָא הוּ וְרֵישָׁהּ דְּאַנְתְּתָא גַּבְרָא הוּ וְרֵישֵׁה דַּמְשִׁיחָא אֱלָהָא הוּ׃

Hor io voglio che voi ſappiate, che il capo d'ogni huomo è Chriſto: è il capo de la donna è l'huomo: è il capo di Chriſto è Iddio.

4 כֻּל גַּבְרָא דִּמְצַלֵּא אָוּ מֶתְנַבֵּא כַּד מְכַסֵּי רֵישֵׁה מַבְהֵת רֵישֵׁה׃

Ogni huomo che fa oratione, ò che profetiza, hauendo alcuna coſa in capo, diſonora il ſuo copo.

5 וְכֻל אַנְתְּתָא דִּמְצַלְיָא אָוּ מֶתְנַבְּיָא כַּד גְּלֵא רֵישָׁהּ מַבְהֲתָא רֵישָׁהּ שָׁוְיָא הִי גֵּיר עַם הָי דַּגְרִיעַ רֵישָׁהּ׃

Et ogni donna che fa oratione, è che profetiza à capo ſcoperto, diſonora il ſuo capo: percioch'egli è il medeſimo che s'ella foſſe raſa.

6 אֶן גֵּיר לָא מֶתְכַּסְיָא אַנְתְּתָא אָף תֶּסְתַּפַּר אֶן דֵּין מְשַׁכַּר הוּ לְאַנְתְּתָא לְמֶסְתַּפָּרוּ אָוּ לְמֶגְרַע תֶּתְכַּסֵּא׃

Se la donna dunque non ſi copre, toſiſi ancora: e s'egli è coſa brutta à la donna l'eſſer toſa o raſa, copraſi.

7 גַּבְרָא גֵּיר לָא חַיָּב דְּנֶתְכַּסֵּא רֵישֵׁה מֶטוּל דִּדְמוּתָא הוּ וְתֶשְׁבּוּחְתָּא דַּאלָהָא אַנְתְּתָא גֵּיר תֶּשְׁבּוּחְתָּא הִי דְּגַבְרָא׃

Perche quanto à l'huomo ei non debbe coprirſi il capo, eſſendo egli imagine è gloria di Dio: ma la donna è gloria de l'huomo.

י א

1 הִדַּמּוּ לִי כְּמוֹ גַּם אֲנִי לַמָּשִׁיחַ׃

Sed imitadores de mi, como yo del Chriſto.

2 וּמְשַׁבֵּחַ אֲנִי אֶתְכֶם אַחַי כִּי בְּכֻלָּם תִּזְכְּרוּ לִי וְכִי־אֶת־מִצְוֹתַי אֲשֶׁר נָתַתִּי לָכֶם תֹּאחֵזוּן׃

Y alabo hos Hermanos, que en todo hos acordays de mi: y de la manera que hos enſenne, reteneys mis preceptos.

3 מִי־יִתֵּן אֲשֶׁר תֵּדְעוּ כִּי־רֹאשׁ כָּל־הָאִישׁ הַמָּשִׁיחַ הוּא כִּי רֹאשׁ הָאִשָּׁה הָאִישׁ וְרֹאשׁ הַמָּשִׁיחַ הָאֱלֹהִים׃

Mas quiero que ſepays, que el Chriſto es la cabeça de todo marido: empero el marido, la cabeça de la muger: y Dios, la cabeça del Chriſto.

4 כָּל־אִישׁ הַמִּתְפַּלֵּל אוֹ מִתְנַבֵּא וְרֹאשׁוֹ לוֹ חָפוּי מֵבִישׁ אֶת־רֹאשׁוֹ׃

Todo varon que ora, o prophetiza cubierta la cabeça, affrenta ſu cabeça.

5 וְכָל־אִשָּׁה הַמִּתְפַּלְּלָה אוֹ־מִתְנַבְּאָה וְרֹאשׁ לָהּ לֹא חָפוּי מְבִישָׁה אֶת־רֹאשָׁהּ כִּי־תִשְׁוֶה הָאִשָּׁה כַּזֹּאת לִמְגֻלַּחַת׃

Mas toda muger que ora, o prophetiza no cubierta ſu cabeça, affrenta ſu cabeça: porque lo miſmo es que ſi ſe rayeſſe.

6 וְאִם לֹא תֶחְפֶּה הָאִשָּׁה וְתִגַּלַּח וְאִם בֹּשְׁנָה הִיא לְאִשָּׁה לְהִקָּרֵחַ אוֹ־לְגַלֵּחַ תֶּחְפֶּה׃

Porque ſi la muger no ſe cubre, treſquileſe tambien: y ſi es deshoneſto à la muger treſquilarſe, o raerſe, cubraſe (la cabeça.)

7 וְלָאִישׁ לֹא צָרִיךְ לַחְפּוֹתוֹ אֶת־רֹאשׁוֹ כִּי צֶלֶם וּכְבוֹד אֱלֹהִים הוּא וְהָאִשָּׁה כְּבוֹד אִישָׁהּ הִיא׃

Porque el varon no ha de cubrir la cabeça, porque es imagen y gloria de Dios: mas la muger es gloria del varon.

ΚΕΦΑΛ. ια'.

Μιμηταί μου γίνεσθε. καθὼς κἀγὼ χριστοῦ.

Soyez mes imitateurs, comme auſſi ie le ſuis de Chriſt.

2. Ἐπαινῶ δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοί, ὅτι πάντα μου μέμνησθε· καὶ καθὼς παρέδωκα ὑμῖν. τὰς παραδόσεις κατέχετε.

Or, freres, ie vous louë de ce que vous auez ſouuenance de tout ce qui eſt de moi, & que vous gardez mes ordonnances comme ie les vous ai baillees.

3. Θέλω δὲ ὑμᾶς εἰδέναι ὅτι παντὸς ἀνδρὸς ἡ κεφαλὴ, ὁ χριστός ἐστι· κεφαλὴ δὲ γυναικὸς, ὁ ἀνήρ· κεφαλὴ δὲ χριστοῦ, ὁ θεός.

Mais ie vueil que vous ſachiez que le chef de tout homme, c'eſt Chriſt: & le chef de la femme, c'eſt l'homme: & le chef de Chriſt, c'eſt Dieu.

4 Πᾶς ἀνὴρ προσευχόμενος ἢ προφητεύων κατὰ κεφαλῆς ἔχων, καταισχύνει τὴν κεφαλὴν (αὐτοῦ.)

Tout homme faiſant oraiſon, ou prophetizant, en ayant quelque choſe ſur la teſte deshonore ſon chef:

5. Πᾶσα δὲ γυνὴ προσευχομένη ἢ προφητεύουσα ἀκατακαλύπτῳ τῇ κεφαλῇ, καταισχύνει τὴν κεφαλὴν ἑαυτῆς· ἓν γάρ ἐστι καὶ τὸ αὐτὸ τῇ ἐξυρημένῃ.

Mais toute femme faiſant oraiſon ou prophetizant ſans auoir la teſte couuerte, deshonore ſon chef: car c'eſt tout vn comme ſi elle eſtoit raſee.

6. Εἰ γὰρ οὐ κατακαλύπτεται γυνή, καὶ κειράσθω. εἰ δὲ αἰσχρὸν γυναικὶ τὸ κείρασθαι ἢ ξυρᾶσθαι, κατακαλυπτέσθω.

Pourtant ſi la femme n'eſt couuerte, qu elle ſoit meſme tondue: or s'il eſt deshonneſte à la femme d'eſtre tondue, ou eſtre raſee qu'elle ſoit couuerte.

7. Ἀνὴρ μὲν γὰρ οὐκ ὀφείλει κατακαλύπτεσθαι τὴν κεφαλὴν, εἰκὼν καὶ δόξα θεοῦ ὑπάρχων· γυνὴ δὲ δόξα ἀνδρός ἐστιν.

Car quant à l'homme, il ne doit point couurir ſa teſte; veu qu'il eſt l'image & la gloire de Dieu, mais la femme eſt la gloire de l'homme.

CAP. XI.

IMitatores mei eſtote, ſicut & ego Chriſti.

Be ye yͤ followers of me/ euen as I am of Chriſt.

2. Laudo autem vos fratres, quòd per omnia mei memores eſtis: & ſicut tradidi vobis, præcepta mea tenetis.

Now/ brethren/ I commend you/ that ye remember all my thinges / & keepe the ordinances / as I deliuered them to you.

3. Volo autem vos ſcire, quòd omnis viri caput, Chriſtus eſt: caput autem mulieris, vir: caput vero Chriſti, Deus.

But I will that ye know/ that Chriſt is yͤ head of euery man: and the man is the womans head: and God is Chriſtes head.

4. Omnis vir orans aut prophetans velato capite, deturpat caput ſuum.

Euery man praying or propheſying hauing any thing on his head / diſhonoureth his head.

5. Omnis autem mulier orans aut prophetans non velato capite, deturpat caput ſuum, unum enim eſt ac ſi decalvetur.

But euery woman that prayeth or propheſieth bare headed / diſhonoureth her head: for it is euen one very thing / as though ſhe were ſhauen.

6. Nam ſi non velatur mulier, tondeatur. Si verò turpe eſt mulieri tonderi aut decalvari: velet caput ſuum.

Therefore if the woman bee not couered: let her alſo be ſhorne / and if it be ſhame for a woman to be ſhorne or ſhauen/ let her bee couered.

7. Vir quidem non debet velare caput ſuum: quoniam imago & gloria Dei eſt, mulier autem gloria viri eſt.

For a man ought not to couer his head: foraſmuch as he is the image and glorie of God: but the woman is the glorie of the man.

Das XI. Capitel.

Seyt meine Nachfolger/ gleich wie ich Chriſti.

VErer mine Efterfølgere/ lige ſom ieg er Chriſti.

2. Ich lobe euch lieben Brůder/ daß jhr an mich gedencket in allen ſtůcken/ vnd haltet die Weiſe/ gleich wie ich euch gegeben habe.

Jeg loffuer eder/ kære Brødre/ at i tencke paa mig i alle ſtycke/ oc holde den Skick/ lige ſom ieg haffuer giffuit eder.

3. Ich laſſe euch aber wiſſen/ daß Chriſtus iſt eines jeglichen Mannes Haupt/ der Mann aber iſt des Weibes Haupt/ Gott aber iſt Chriſtus Haupt.

Jeg giffuer eder oc tilkende/ At Chriſtus er huer Mands Hoffuit/ oc Manden er Quindens Hoffuit/ Men Gud er Chriſti Hoffuit.

4. Ein jeglicher Mann der da betet oder weiſſaget/ vnnd hat etwas auff dem Haupt/ der ſchåndet ſein Haupt.

Huer Mand ſom beder eller propheterer/ oc haffuer noget paa hoffuedit/ hand beſkemmer ſit Hoffuit.

5. Ein Weib aber/ das da betet oder weiſſaget mit vnbedecktem Haupt/ die ſchåndet jr Haupt/ Denn es iſt eben ſo vil/ als were ſie beſchoren.

Oc en Quinde/ ſøm beder eller propheterer met vſkiult Hoffuit/ hun beſkemmer ſit Hoffuit/ Thi det er lige ſaa meget/ ſom hun vaare raget.

6. Wil ſie ſich nicht bedecken/ ſo ſchneide man jhr auch das Haar abe. Nun es aber ůbel ſtehet/ daß ein Weib verſchnitten Haar habe/ oder beſchoren ſey/ ſo laſſet ſie das Haupt bedecken.

Vil hun icke ſkiule ſig/ da maa mand affrage hendis Haar. Men efterdi det lader nu ilde/ at en Quindis Haar affklippis/ eller hun ragis/ Da lader hende ſkiule Hoffuedit.

7. Der Mann aber ſoll das Haupt nicht bedecken/ ſintemal er iſt Gottes Bilde vnd Ehre. Das Weib aber iſt des Mannes Ehre.

Men Manden ſkal icke ſkiule Hoffuedet/ efterdi hand er Guds Billede oc ære/ Men Quinden er Mandens ære.

Kapitola XI.

NAſledownijcy mogi budte/ yako y yá gſem Kryſtuow.

BAdźcie náſládowcámi moimi táko y ia Kryſtuſow.

2. Chwálijmť pak wás Bratřij/ proto/ že we wſſem mne w paměti máte a yakož ſem wám wydal přikázanij/ tak ge zachowáwáte.

Chwalę was bráćia/ iż pámiethacie wſzytki moie rzeczy á iákom wam podał/ trzymaycie ſie tego co wam podano.

3. Ale chcyť zagiſté abyſſte wěděli/ že každého muže hlawa geſt Kryſtus: a hlawa Ženy Muž: hlawa pak Kryſtowa/ gť Bůh.

A chce ábyśćie wiedzieli/ iż káżdego meżá glowa Kryſtus ieſt/ á glowá niewiáſty mąż/ á glowa Kryſtuſá/ Bog.

4. Každý pak Muž modle ſe aneb Prorokuge přikrytau mage hlawu/ ohyzďuge hlawu ſwau.

Káżdy mąż modlac ſie ábo prorokuiac zákrywſzy glowe/ ſromoći glowe ſwoie.

5. A každá Žena modlécy ſe/ neb prorokugijcy nezawitau hlawau/ ohyzďuge hlawu ſwau/ nebo wſſe geſt gedno yakoby ſe woholila.

A káżda niewiáſtá modlac ſie ábo prorokuiac nie zákrywſzy glowy ſwoiey/ ſromoći glowe ſwa/ boć to wſzytko ieſt záiedno iákoby y ogolona byłá.

6. Nebo nepřikrýwali Žena hlawy ſwé/ ohol ſe. Pakli geſt Ženě mrzko ſe woholiti aneb woſtřihati/ nech ať zawige hlawu ſwau.

Abowiem niewiáſtha ieſli ſie nie przykrywa/ niech ſie tez oſtrzyze/ á ieſli ſromotá niewieśćie ſtrzydz ſie ábo golić/ niech ſie przykrywa.

7. Muž zagiſté nemá přikrýwati hlawy ſwé/ neb obraz a ſláwa Božij geſt: ale žena geſt ſláwa mužowa.

Abowiem mąż nie ma zákrywáć glowy ſwoiey/ gdyż ieſt wyobrázeniem y chwala Boza/ ále niewiáſthá ieſt chwalá miezowá.

יא

8 לָא גֵּיר אִיתַוְהִי גַּבְרָא
מֶן אַנְתְּתָא אֶלָּא אַנְתְּתָא
מֶן גַּבְרָא׃

Percioche non è l'huomo da la donna, ma la donna da l'huomo.

9 אַף לָא גֵּיר גַּבְרָא
אֶתְבְּרִי מֶטּוּל אַנְתְּתָא
אֶלָּא אַנְתְּתָא מֶטּוּל גַּבְרָא׃

Imperoche l'huomo non fu creato per la donna, ma la donna per l'huomo.

10 מֶטּוּל הָנָא חַיָּבָא
אַנְתְּתָא דְּשׁוּלְטָנָא יֶהְוֵא
עַל רֵישָׁהּ מֶטּוּל מַלְאַכֵא׃

Per queſto la donna per cauſa de gl' Angeli debbe hauere ſopra il ſuo capo, vna inſegna per moſtrare ch'ella è ſotto poteſtà.

11 בְּרַם הָדֵין לָא גַּבְרָא לְבַר
מֶן אַנְתְּתָא אַף לָא
אַנְתְּתָא לְבַר מֶן גַּבְרָא
בְּמָרַן׃

Nondimeno ne l'huomo è ſenza la donna, ne la donna ſenza l'huomo nel Signore.

12 אֵיכַנָּא גֵּיר דַּאנְתְּתָא
מֶן גַּבְרָא הָכַנָּא גַּבְרָא בְּיַד
אַנְתְּתָא כֻּל מֶדֶּם דֵּין מֶן
אֱלָהָא הוּ׃

Imperoche ſi comme la donna è da l'huomo, coſi l'huomo è per la donna: ma tutte le coſe ſon da Dio.

13 דּוּנוּ בַּיְנַיְכוּן לְנַפְשְׁכוּן
יָאֵא לַאנְתְּתָא דְּכַד גְּלֵא
רֵישָׁהּ תְּצַלֵּא לַאלָהָא׃

Giudicatelo per voi medeſimi, è egli conuenente, che la donna faccia oratione à Dio ſenza eſſer coperta?

14 אַף לָא הָו כְּיָנָא
מַלֵּף לְכוּן דְּגַבְרָא מָא
דְּקָאֵם סַעְרֵהּ צַעְרָא הוּ
לֵהּ׃

La natura isteſſa non v'inſegna ella, che ſe l'huomo porta la chioma, gli è disſonore?

15 וַאנְתְּתָא מָא דִּמְרַבְּיָא
סַעְרָהּ תֶּשְׁבּוּחְתָּא הִי לָהּ
מֶטּוּל דְּסַעְרָהּ חָלָף
תֶּכְסִיתָא הוּ אֶתְיְהֶב לָהּ׃

E ſe la donna porta la chioma le è honore? percioche la chioma le è data per coprimento.

יא

8 כִּי אִישׁ אֵינֶנּוּ מֵאִשָּׁה כִּי־
אִם הָאִשָּׁה מֵאִישׁ׃

Porque el varon no es ſacado de la muger, ſino la muger del varon.

9 וְאִישׁ לֹא נִבְרָא בַּעֲבוּר הָאִשָּׁה
כִּי אִם הָאִשָּׁה בַּעֲבוּר הָאִישׁ׃

Porque tan poco el varon es criado por cauſa de la muger, ſino la muger por cauſa del varon

10 עַל־כֵּן חוֹבָה הִיא הָאִשָּׁה
לִהְיוֹת לָהּ שִׁלְטוֹן עַל־רֹאשָׁהּ
בַּעֲבוּר הַמַּלְאָכִים׃

Por lo qual la muger deue tener ſennal de poteſtad ſobre ſu cabeça por cauſa de los Angeles.

11 לָכֵן אֵינֶנּוּ אִישׁ בְּלִי אִשָּׁה
וְלֹא אִשָּׁה בְּלִי אִישׁ בַּיהוָה׃

Mas ni el varon ſin la muger, ni la muger ſin el varon en el Sennor.

12 כִּי כְּמוֹ הָאִשָּׁה מִן־הָאִישׁ כֵּן
הָאִישׁ בָּאִשָּׁה וְכָל־הָאֵלֶּה מֵאֱלֹהִים

Porque como la muger ſalió del varon, anſi tambien el varon nace por la muger: todo empero ſale de Dios.

13 בְּנַפְשְׁכֶם שִׁפְטוּ כִּי נָאוָה
לְאִשָּׁה לְחַפּוֹת בְּהִתְפַּלְּלָהּ
לֵאלֹהִים׃

Iuzgad voſotros miſmos es honeſto orar la muger à Dios no cubierta?

14 אוֹ הֲלֹא הַטֶּבַע מְלַמֵּד אֶתְכֶם
כִּי־הָאִישׁ אִם יְגַדֵּל פֶּרַע שֵׂעָר
רֹאשׁוֹ בֹשֶׁת הִיא לוֹ׃

Ni aun la miſma naturaleza hos enſenna que àl hombre ſea honeſto criar el cabello:

15 וְאִשָּׁה אִם תְּשַׁלֵּחַ פֶּרַע כָּבוֹד
הוּא לָהּ כִּי־הַפֶּרַע שְׂעַר רֹאשָׁהּ
חֵלֶף כְּסוּת נִתַּן לָהּ׃

Por el contrario à la muger criar el cabello le es honrroſo: porque en lugar de velo le es dado el cabello.

ια'.

8. Οὐ γάρ ἐστιν ἀνὴρ ἐκ γυναικὸς, ἀλλὰ γυνὴ ἐξ ἀνδρός.

Car l'homme n'eſt point de là femme, mais la femme eſt de l homme.

9. Καὶ γὰρ οὐκ ἐκτίσθη ἀνὴρ διὰ τὴν γυναῖκα, ἀλλὰ γυνὴ διὰ τὸν ἄνδρα.

Car auſſi l'homme n'a pas eſté creé pour la femme, mais la femme pour l'homme.

10. Διὰ τοῦτο ὀφείλει ἡ γυνὴ ἐξουσίαν ἔχειν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς διὰ τοὺς ἀγγέλους.

Pourtant la femme à cauſe des Anges doit auoir ſur la teſte vne enſeigne qu'elle eſt ſous puiſſance.

11. Πλὴν οὔτε ἀνὴρ χωρὶς γυναικὸς. οὔτε γυνὴ χωρὶς ἀνδρὸς ἐν κυρίῳ.

Toutesfois ni l'homme n'eſt point ſans la femme, ni la femme ſans l'homme en noſtre Seigneur.

12. Ὥσπερ γὰρ ἡ γυνὴ ἐκ τοῦ ἀνδρὸς, οὕτω καὶ ὁ ἀνὴρ διὰ τῆς γυναικὸς, τὰ δὲ πάντα ἐκ τοῦ θεοῦ.

Car comme la femme eſt de l'homme, ſemblablement l'homme eſt par la femme: mais toutes choſes ſont de Dieu.

13. Ἐν ὑμῖν αὐτοῖς κρίνατε· πρέπον ἐστὶ γυναῖκα ἀκατακάλυπτον τῷ θεῷ προσεύχεσθαι.

Iugez-en entre vous-meſmes: eſt-il conuenable que la femme prie Dieu ſans eſtre couuerte.

14. Ἢ οὐδὲ αὐτὴ ἡ φύσις διδάσκει ὑμᾶς ὅτι ἀνὴρ μὲν ἐὰν κομᾷ, ἀτιμία αὐτῷ ἐστι.

Nature meſme ne vous enſeigne-elle pas que ſi l'homme nourrit ſa cheuelure, ce lui eſt deshonneur.

15. Γυνὴ δὲ ἐὰν κομᾷ, δόξα αὐτῇ ἐστιν; ὅτι ἡ κόμη ἀντὶ περιβολαίου δέδοται αὐτῇ.

Mais ſi la femme nourrit ſa cheuelure, ce lui eſt gloire, pourtant que la cheuelure lui eſt baillee pour couuerture.

8. Non

CAP. XI.

8. Non enim vir ex muliere eſt, ſed mulier ex viro.

For the man is not of the woman/ but the woman of the man.

9. Etenim non eſt creatus vir propter mulierem, ſed mulier propter virum.

For the man was not created for the womans ſake: but the woman for the mans ſake.

10. (Ideo debet mulier poteſtatem habere ſupra caput propter angelos.)

Therefore ought the woman to haue power on her head/ becauſe of the Angels.

11. Veruntamen neque vir ſine muliere, neque mulier ſine viro, in Domino.

Neuertheleſſe/ neither is the man without the woman/ neither the woman without the man in the Lord.

12. Nam ſicut mulier de viro, ita & vir per mulierem: omnia autem ex Deo.

For as the woman is of the man/ ſo is the man alſo by the woman: but all thinges are of God.

13 Vos ipſi iudicate: decet mulierem non velatam orare Deum?

Judge in your ſelues/ Is it comely that a woman pray vnto God vncouered?

14. Nec ipſa natura docet vos, quòd vir quidem ſi comam nutriat, ignominia eſt illi.

Doeth not nature it ſelfe teach you/ that if a man haue long heare/ it is a ſhame vnto him?

15 Mulier verò ſi comam nutriat, gloria eſt illi, quoniam capilli pro velamine ei dati ſunt?

But if a woman haue long heare/ it is a praiſe vnto her: for her heare is giuen her for a couering.

Das XI. Capitel.

8. Denn der Mann iſt nicht vom Weibe/ ſondern das Weib iſt vom Manne.

Thi Manden er icke aff Quinden/ men Quinden aff Manden.

9. Vnnd der Mann iſt nicht geſchaffen vmb des Weibes willen/ ſondern das Weib vmb des Mannes willen.

Oc Manden er icke ſkabt/ for Quindens ſkyld/ men Quinden for Mandens ſkyld.

10 Darumb ſoll das Weib eine Macht auff dem Haupt haben/ vmb der Engel willen.

Der faare ſkal Quinden haffue en Mact paa hoffuedet/ for Englenis ſkyld.

11. Doch iſt weder der Mann ohn das Weib/ noch das Weib ohn den Mann in dem HERREN.

Dog er huercken Manden vden Quinden/ oc ey heller Quinden vden Manden/ i HERREN.

12. Denn wie das Weib von dem Manne/ Alſo kommet auch der Mañ durchs Weib/ aber alles von Gott.

Thi at lige ſom Quinden er aff Manden/ Saa kommer oc Manden formedelſt Quinden/ Men alting aff Gud.

13. Richtet bey euch ſelbſt/ obs wol ſtehet/ daß ein Weib vnbedecket für Gott bete.

Dømer hoſſ eder ſelff/ Om det lader vel/ at en Quinde beder obenhoffuit faar Gud.

14. Oder lehret euch auch nicht die Natur/ daß einem Manne ein vnehre iſt/ ſo er lange Haar zeuget?

Eller lærer oc icke Naturen eder/ at det er en Mand en vanære/ om hand lader vore longt Haar.

15. Vnnd dem Weibe eine Ehre/ ſo ſie lange Haar zeuget? Das Haar iſt jhr zur Decke gegeben.

Oc at det er Quinden en ære/ om hun lader vore longt Haar? Haaret er hende giffuit til it ſkiul.

Kapitola XI.

8. Neb ne muž z Ženy gt/ ale žena z Muže.

Bo mąż nie ieſt z niewiáſty/ ále niewiáſtá z mężá.

9. A zagiſtě nenij ſtwořen pro Ženu Muž/ ale žena pro Muže.

Záiſte nie ieſt ſtworzon mąż dla niewiáſty/ ále niewiáſtá dla mężá.

10. Protož má Žena přikrytij míti na hlawě pro Angely.

A przetoż niewiáſtá ma mieć mieć znák mocy ná głowie dla Aniełow.

11. Ale wſſak ani Muž bez Ženy/ ani Žena bez muže w PAnu.

A wſzákże mąż nie ieſt bez niewiáſty/ y niewiáſtá nie ieſt bez mężá w Pánu.

12. Neb yakož žena gt z muže/ tak y Muž ſkrze Ženu: ale wſſecky wěcy z Boha.

Abowiem iáko niewiáſtá z mężá ieſt/ thák też mąż przez niewiáſtę/ á wſzytki rzeczy z Bogá.

13. Wy ſami ſuďte to/ Sluſſý li Ženě nezawitě modliti ſe Bohu?

Sámi w ſiebie rozſądźcie/ ſluſzáli niewieſcie nie przykrywſzy ſie modlić ſie Bogu.

14. Ano ſamo přirozenij včij wás tomu/ že muž budeli mijti dlauhé wlaſy/ ohyzda gt gemu:

A zaż ſámo przyrodzenie was tego nie naucza? iż mąż gdyby włoſy zápuſzczał/ ieſt iemu ku zelżywośći.

15. Ale žena budeli míti dlauhé wlaſy/ chwála gt gij/ proto/ neb wlaſowě k zakrytj dáni gſau gij

Ale ieſli niewiáſtá zápuſzcza włoſy/ ieſt iey ku chwale/ przeto iż włoſy ſą iey dáne zá przykrycie.

יא

16 אִן אֱנָשׁ דֵּין מֶתְחֲרֵא עַל הָלֵין לַן לַית לַן עְיָדָא דַּאיךְ הָנָא וְלָא לְעִדְתֵּהּ דַּאלָהָא׃

Che ſe pare che qualcuno ſia contentioſo, noi non habbiamo tale vſanza, ne ancor le Chieſe di Dio.

17 הָדָא דֵּין דַּמְפַקֵּד אֶנָא לָא אַיךְ מְשַׁבַּח אֶנָא לְכוּן מֶטוּל דְּלָא הֲוָא לַקְדָמַיְכוּן אֲתַיְתוּן אֶלָּא לַבְצִירוּתָא הוּ נְחַתְתּוּן׃

Hor in queſto ch'io vi ſignifico io non vi laudo gia. Et è che voi vi adunate non in meglio, ma in peggio.

18 לוּקְדַם גֵּיר מָא דְּמֶתְכַּנְשִׁין אַנְתּוּן בְּעִדְתָּא פֶּלְגּוּתָא שָׁמַע אֶנָא דְּאִית בַּיְנָתְכוּן וּמֵרֵם מֶדֶם – מְהַיְמַן אֶנָא׃

Imperoche primamente quando voi vi riducete inſieme ne la Chieſa, odo eſſer fra voi de le diuiſioni: & in qualche parte il credo.

19 עֲתִידִין אֶנּוּן אַף חֶרְיָנָא דְּנֶהְווּן בַּיְנָתְכוּן דַּאילֵין ד דַּבְקִין בְּכוּן נֶתִידְעוּן׃

Percioche biſogna che fra voi ſiano ancor de le hereſie, à fin che ſiano manifeſti fra voi quelli che ſono approuati.

20 מָא הָכִיל דְּמֶתְכַּנְשִׁין אַנְתּוּן לַו אַיךְ דְּזָדֵק לְיַוְמֵהּ דְּמָרַן אָכְלִין אַנְתּוּן וְשָׁתֵין׃

Quando dunque voi vi raunate inſieme, ciò non è mangiare la Cena del Signore.

21 אֶלָּא אֱנָשׁ אֱנָשׁ ח חַשָּׁמִיתֵהּ קָדֵם אָכֵל לָהּ וְהָוָא חַד כָּפֵן וְחַד רָוֵא׃

Conciosia che ciaſcuno s'affretta di prendere la ſua cena particulare, quando ſi viene à mangiare: onde l'vno ha fame, e l'altro è ebbriaco.

22 דַּלְמָא בָּתֵּא לַית לְכוּן דְּתֵאכְלוּן וְתֶשְׁתּוּן אוֹ ב בְּעִדְתֵּהּ דַּאלָהָא בָּסֵין אַנְתּוּן וּמַבְהֲתִין אַנְתּוּן ל לַאילֵין דְּלַית לְהוּן מָנָא אֵמַר לְכוּן אֲשַׁבַּחְכוּן בְּהָדָא לָא מְשַׁבַּח אֶנָא׃

Non hauete voi le caſe per mangiare è beuere? diſprezzate voi la Chieſa di Dio, e fate vergogna à quelli che nõ hanno? Che vi diro io? laudarouui? in queſto io non vi laudo.

יא

16 וְאִם אִישׁ יָרִיב עַל־הָאֵלֶּה לֹא יֵשׁ לָנוּ תְּעוּדָה כַּזֹּאת וְלֹא לִקְהִלּוֹת אֱלֹהִים׃

Con todo eſſo ſi alguno parece ſer contencioſo, noſotros no tenemos tal coſtumbre, ni la Igleſia de Dios.

17 וּבְהַגִּידִי אֶת־זֹאת אֵינֶנִּי מְשַׁבֵּחַ אֶתְכֶם כִּי לֹא לַטּוֹבָה כִּי אִם לָרָעָה תִּקָּהֲלוּ יַחַד׃

Eſto empero hos denuncio, que no alabo, que no por mejor, ſino por peor hos juntays.

18 וּבָרִאשׁוֹנָה בְּהִקָּהֶלְכֶם בָּעֵדָה שָׁמַעְתִּי כִּי פְלַגּוֹת בָּכֶם הָיוּ וּמִקְצָתִי מַאֲמִין אָנֹכִי׃

Porque lo primero, quando hos juntays en la Igleſia, oygo que ay entre voſotros diſſenſiones. y en parte lo creo.

19 כִּי־צָרִיךְ לִהְיוֹת מִפְלָגוֹת בָּכֶם אֲשֶׁר יִוָּדְעוּ הַנִּבְחָנִים בָּכֶם׃

Porque conuiene que tambien aya entre voſotros heregias? para que los que ſon prouados ſe manifieſten entre voſotros.

20 וְכַאֲשֶׁר תִּקָּהֲלוּ יַחַד לֹא תִהְיֶה לִלְחֹם אֶת־יְהֹוָה בְּלַחְמוֹ וְלִשְׁתּוֹת בְּיֵין מַסָּךְ׃

De manera que quando hos juntays en vno eſto no es comer la Cena del Sennor.

21 כִּי אִם אִישׁ אִישׁ אֶת־פַּת־בָּגוֹ מִלְּפָנִים לוֹקֵחַ לֶאֱכֹל וְכֵן אֶחָד רָעֵב וְאַחֵר צָמֵא׃

Porque cada vno toma antes para comer ſu propria cena: y el vno tiene hambre, y el otro eſta harto.

22 הֲלֹא יֵשׁ לָכֶם הַבָּתִּים לֶאֱכֹל וְלִשְׁתּוֹת בָּהֶם כִּי־אֶת־קְהִלַּת אֱלֹהִים תִּגְעֲלוּ וְתַבִּישׁוּ אוֹתָם אֲשֶׁר לֹא יֵשׁ לָהֶם מַה־אֹמַר לָכֶם אִם אֲשַׁבֵּחַ אֶתְכֶם בְּזֹאת לֹא אוּכַל לְשַׁבֵּחַ׃

A la verdad no teneys caſas para en que comays y beuays? O menoſpreciays la Igleſia de Dios, y auergonçays à los que no tienen? Que hos dire? alabarhos he, mas en eſto no hos alabo.

ια'.

16. Εἰ δέ τις δοκεῖ φιλόνεικος εἶναι, ἡμεῖς τοιαύτην συνήθειαν οὐκ ἔχομεν. οὐδὲ αἱ ἐκκλησίαι τοῦ θεοῦ.

Que s'il y'a quelcun qui cuide eſtre contentieux, nous n'auons pas vne telle couſtume, ni auſſi les Egliſes de Dieu.

17. Τοῦτο δὲ παραγγέλλων οὐκ ἐπαινῶ, ὅτι οὐκ εἰς τὸ κρεῖττον, ἀλλ' εἰς τὸ ἧττον συνέρχεσθε.

Or en ceci que ie vous declare, ie ne vous louë point: c'eſt que vous vous aſſemblez non point en mieux, mais en pis.

18. Πρῶτον μὲν γὰρ συνερχομένων ὑμῶν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, ἀκούω σχίσματα ἐν ὑμῖν ὑπάρχειν, καὶ μέρος τι πιστεύω

Car premierement, quand vous-vous aſſemblez en l'Egliſe, i'enten qu'il y a des partialités entre vous: & i'en croy quelque partie,

19. Δεῖ γὰρ καὶ ἐν ὑμῖν αἱρέσεις εἶναι, ἵνα οἱ δόκιμοι φανεροὶ γένωνται ἐν ὑμῖν.

Car il faut qu'il y ait meſmes des hereſies entre vous, afin que ceux qui ſont demiſe ſoyent manifeſtés entre vous.

20. Συνερχομένων οὖν ὑμῶν ἐπὶ τὸ αὐτὸ, οὐκ ἔστι κυριακὸν δεῖπνον φαγεῖν.

Quand donc vous vous aſſemblez enſemble, cela n'eſt point manger la Cene du Seigneur.

21. Ἕκαστος γὰρ τὸ ἴδιον δεῖπνον προλαμβάνει ἐν τῷ φαγεῖν, καὶ ὃς μὲν πεινᾷ, ὃς δὲ μεθύει.

Car chacun s'auance de prendre ſon ſouper particulier quand ce vient à manger: & l'vn a faim, & l'autre fait bonne chere.

22. Μὴ γὰρ οἰκίας οὐκ ἔχετε εἰς τὸ ἐσθίειν καὶ πίνειν, ἢ τῆς ἐκκλησίας τοῦ θεοῦ καταφρονεῖτε, καὶ καταισχύνετε τοὺς μὴ ἔχοντας; τί ὑμῖν εἴπω; ἐπαινέσω ὑμᾶς ἐν τούτῳ; οὐκ ἐπαινῶ.

N'auez-vous point donc de maiſons pour manger & pour boire? meſpriſez-vous l'Egliſe de Dieu? & faites vous honte à ceux qui n'ont dequoi? que vous dirai-ie? vous louerai-ie? ie ne vous louë point en ceci.

CAP. XI.

16. Si quis autem videtur contentioſus eſſe: nos talem conſuetudinem non habemus, neque Eccleſia Dei.

But if any man luſt to be contentious we haue no ſuch cuſtome/ neither the Churches of God.

17. Hoc autem præcipio, non laudans quod non in melius, ſed in deterius convenitis.

Nowe in this that I declare/ I praiſe you not / that ye come together / not with profite/ but with hurt.

18. Primum quidem convenientibus vobis in eccleſiam, audio ſciſſuras eſſe inter vos, & ex parte credo.

For firſt of all / when ye come together in the Church/ I heare that there are diſſenſions among you: and I beleeue it to be true in ſome part.

19. Nam oportet & hæreſes eſſe: ut & qui probati ſunt, manifeſti fiant in vobis.

For there muſt be hereſies euen amōg you: that they which are approued among you/ might be knowen.

20 Convenientibus ergo vobis in unum, iam non eſt dominicam cœnam manducare.

When yee come together therefore into one place / this is not to eat ẏ Lords ſupper.

21. Vnuſquiſq; enim ſuam cœnam præſumit ad manducandum. Et alius quidem eſurit: alius autem ebrius eſt.

For euery man when they ſhould eate/ taket his owne ſupper afore / and one is hungrie / and another is drunken.

22. Nunquid domos non habetis ad manducandum & bibendum? aut eccleſiam Dei cōtemnitis: & confunditis eos qui non habēt? Quid dicam vobis? Laudo vos in hoc? non laudo.

Haue ye not houſes to eate & to drinke in? deſpiſe ye the Church of God/ & ſhame them that haue not? What ſhall I ſay to you? Shall I praiſe you in this? I praiſe you not.

Das XI. Capitel.

16. Iſt aber jemand vnter euch/ der luſt zu zancken hat/ der wiſſe/ daß wir ſolche weiſe nicht haben/ Die Gemeine Gottes auch nicht.

Men er der nogen iblant eder/ ſom haffuer lyſt til at trette/ hand ſkal vide/ at wi haffue icke ſaadan ſkick/ oc ey heller Guds Menighed.

17. Ich muß aber diß befelhen/ ich kans nicht loben/ daß jhr nicht auff beſſer weiſe/ ſondern auff erger weiſe zuſammen kommet.

Jeg maa oc det befale/ Jeg kand det icke loffue/ at i komme icke tilſammen met bedre ſkick/ men met verre ſkick.

18. Zum erſten/ wenn jr zuſammen kommet in der Gemeine/ höre ich/ es ſeyen Spaltungen vnter euch/ vnnd zum theil glaube ichs.

Førſt/ naar i komme tilſammen i Menigheden/ da hører ieg/ At der er Splidactighed mellem eder/ oc noget tror ieg der aff.

19. Denn es müſſen Rotten vnter euch ſein/ auff daß die/ ſo rechtſchaffen ſind/ offenbar vnter euch werden.

Thi der ſkulle vere Parti iblant eder/ Paa det at de ſom ere retſindige/ kunde bliffue obenbare iblant eder.

20. Wenn ihr nun zuſammen kommet/ ſo helt man da nicht des HErrn Abendmal.

Naar ſom i nu komme til ſammen/ da holder mand der icke HERRENS Naduere.

21. Denn ſo man das Abendmal halten ſol/ nimpt ein jeglicher ſein eigens vorhin/ vnd einer iſt hungerig/ der ander iſt truncken.

Thi naar mand ſkal holde Nadueren/ da tager huner ſin egen tilſorn/ Oc den ene hungru/ den anden er drucken.

22. Habt jhr aber nicht Häuſer/ da jhr eſſen vnnd trincken möget? Oder verachtet jhr die Gemeine Gottes/ vnnd beſchämet die/ ſo da nichts haben? Was ſoll ich euch ſagen? ſoll ich euch loben? Hierinnen lobe ich euch nicht.

Haffue i icke Huſi/ der ſom i kunde æde oc dricke? Eller foracte i Guds Menighed/ oc beſkemme dem ſom inted haffue? Huad ſkal ieg ſige til eder? Skal ieg loffue eder? Her vdiloffuer ieg eder icke.

Kapitola XI.

16. Zdáli ſe pak kdo ſwárliwým býti/ myť takowého obyčege nemáme/ ani Cýrkew Božj.

A ieſliby ſię kto zdał być ſwarliwym/ nie mamy tákiego obyczáiu/ áni Kośćioły Boże.

17. Toto pak přikazugjc wám za zlé w tom mám/ že ne k lepſſýmu ale k horſſýmu ſe ſcházýte.

A ta thák wám opowiedam/ nie chwaląc was/ iż nie z pożytkiem/ ále z ſzkodą ſchadzacie ſię.

18. Nayprwé zagiſté když ſe ſcházýte weſpolek//ſlyſſým že gſau rozdělenj mezy wámi/ a poněkud tomu wěřjm.

Abowiem naprzod gdy ſię ſchodzicie w kośćiele/ ſłyſzę iż rozerwánia bywáią miedzy wámi/ y temu po częſci wierzę.

19. Neb muſe gij y Kacýřſtwa býti/ aby ti kteřjž gſau zkuſſenij/ zgewnij byli mezy wámi.

Abowiem muſzać też być/ odſzczepieńſtwá miedzy wámi/ áby ći ktorzy doświádczeni ſą/ byli iáwni miedzy wámi.

20. Protož když ſe ſcházýte weſpolek/ gižť neſluſſý wám Wečeře PAně gijſti.

Gdy ſię tedy w iedno ſchodzićie/ toć nie dla vżywánia wieczerzey Páńſkiey.

21. Neb geden každý napřed wečeři ſwau beře k gedenj. Někdo pak zagiſté lačnij/ a giný ſe přeplnil.

Abowiem káżdy wprzod wieczerzey ſwoiey vżywa/ y łáknie ieden/ á drugi ieſt pijánym.

22. Zdali domůw nemáte k gedenij a ku pitj? čili Cýrkew Božij tupjte/ a k hanbě přiwodj te/ ty kteřjž nemagij? Což djm wám? Chwáliti budu wás: W tom nechwálijm.

Zali domow nie macie ku iedzeniu y piciu? ábo Kośćiołem Bożym gárdźićie/ y záwſtydawáćie ty ktorzy nie máią? Coż mam rzec? Pochwalęli was w tym? nie chwalę.

יא

23 אֶנָא גֵּיר קַבְּלֵת מֶן
מָרַן הָו מֶדֶּם דְּאַשְׁלְמֵת
לְכוֹן דְּמָרַן יֵשׁוּעַ בְּהָו לֵלְיָא
דְּמֶשְׁתְּלֵם הֲוָא נְסַב הֲוָא
לַחְמָא׃

Percioche io ho ricenuto dal Signore quello che ancor ho dato à voi: cioè, che il Signor IESV *la notte che fu tradito, preſe il pane.*

24 וּבָרֶךְ וַקְצָא וֶאֱמַר סַבוּ
אֱכוּלוּ הָנוּ פַּגְרִי דְּעַל
אַפַּיְכוֹן מֶתְקַצֵּא הָכַנָא
הֲוַיְתוּן עָבְדִין לְדוּכְרָנִי׃

E poi ch'egli hebbe rendute gratie, lo ſpezzò, è diſſe, Pigliate, mangiate, queſto è il mio corpo, che ſi ſpezza per voi. Fate queſto in mia memoria.

25 הָכַנָא מֶן בָּתַר דְּאַחְשְׁמוּ
אַף כָּסָא יַהֵב וֶאֱמַר הָנָא
כָּסָא אִיתַוְהי דְּיַתִּיקְתָא
חֲדַתָּא בַּדְמִי הָכַנָא
הֲוַיְתוּן עָבְדִין כֻּל אֵמַתַי
דְּשָׁתֵין אַנְתּוּן לְדוּכְרָנִי׃

Similmente preſe ancora il calice, poi che ſi fu cenato, dicendo: Queſto calice è il nuouo Teſtamento, nel mio ſangue: fate queſto, ogni volta che voi ne beuerete, in mia memoria.

26 כֻּל אֵמַתַי גֵּיר דְּאָכְלִין
אַנְתּוּן לַחְמָא הָנָא וְשָׁתֵין
אַנְתּוּן כָּסָא הָנָא מַוְתֵהּ
הָו דְּמָרַן מַעְהֲדִין אַנְתּוּן
עַד מָא לְמֵתִיתֵהּ׃

Percioche ogni volta che voi mangiarete queſto pane, e beuerete di queſto calice, annuntiarete la morte del Signore in fin à tanto ch'ei venga.

27 אֵינָא הָכִיל דְּאָכֵל מֶן
לַחְמֵהּ דְּמָרְיָא וְשָׁתֵא מֶן
כָּסֵהּ וְלָא שָׁוֵא לֵהּ מְחַיַּב
הוּ לַדְמֵהּ דְּמָרְיָא ו
וַלְפַגְרֵהּ׃

Per laqual coſa chiunque mangiarà queſto pane, e beuerà il calice del Signore indegnamente, ſarà colpeuole del corpo è del ſangue del Signore.

28 מֶטוּל הָנָא נֶהְוֵא אֱנָשׁ
בָּקֵא נַפְשֵׁהּ וְהָידֵין נֵאכֻל
מֶן לַחְמָא הָנָא וְנֵשְׁתֵּא מֶן
כָּסָא הָנָא׃

Proui dunque l'huomo ſe ſteſſo, e coſi mangi di queſto pane, e beua di queſto calice.

י א

23 כִּי־אֲנִי לָקַחְתִּי מֵאֲדֹנָי אֲשֶׁר
גַּם נָתַתִּי לָכֶם כִּי־אֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ
בַּלַּיְלָה הַהוּא אֲשֶׁר בּוֹ נִמְסַר לָקַח
אֶת־הַלָּחֶם׃

Porque yo recebi del Sennor lo que tambien hos he enſennado. Que el Sennor Ieſus, la noche que fue entregado, tomó el pan:

24 וַיְבָרֶךְ וַיִּשְׁבֹּר וַיֹּאמֶר קְחוּ
אִכְלוּ זֹאת יֵשׁ בְּשָׂרִי אֲשֶׁר
עֲלֵיכֶם נִשְׁבָּרָה זֹאת עֲשׂוּ
לְזִכְרוֹנִי׃

Y auiendo hecho gracias lo partió, y dixo, Tomad, (y) comed: eſto es mi cuerpo que por voſotros es partido? hazed eſto en memoria de mi.

25 וּכְמוֹ כֵן גַּם אֶת־הַכּוֹס
מֵאַחֲרֵי שֶׁאָכַל בַּלַּיְלָה לֵאמֹר
זֹאת הַכּוֹס יֵשׁ בְּרִית חֲדָשָׁה בְּדָמִי
אֶת־זֹאת עֲשׂוּ כַּמָּה פְעָמִים
תִּשְׁתּוּ לְזִכְרוֹנִי׃

Anſimiſmo tomó tambien al vaſo, deſpues de auer cenado, diziendo, Eſte vaſo es el Nueuo teſtamento en mi ſangre: hazed eſto todas las vezes que beuereys, en memoria de mi.

26 כִּי כַּמָּה פְעָמִים תֹּאכְלוּ
אֶת־הַלֶּחֶם הַזֶּה וְתִשְׁתּוּ אֶת־
הַכּוֹס הַזֹּאת אֶת־מוֹת אֲדֹנֵינוּ
תַּגִּידוּ עַד אֲשֶׁר יָבוֹא׃

Porque todas las vezes que comierdes eſte pan, y beuierdes eſte vaſo, la muerte del Sennor annunciays haſta que venga.

27 לָכֵן כָּל־אֲשֶׁר יֹאכַל אֶת־
הַלֶּחֶם הַזֶּה אוֹ־יִשְׁתֶּה אֶת־כּוֹס
אֲדֹנֵינוּ וְלֹא שָׁוֶה לוֹ מְחֻיָּב הוּא
בְּגוּפַת וּבִדְמֵי־אֲדֹנֵינוּ׃

De manera que qualquiera que comiere eſte pan, o beuiere eſte vaſo del Sennor indignamente ſera culpado del cuerpo y de la ſangre del Sennor.

28 לָכֵן יִבְחַן אָדָם אֶת־נַפְשׁוֹ
וְכֵן מִלֶּחֶם יֹאכַל וּמִכּוֹס יִשְׁתֶּה׃

Portanto prueueſe cada vno à ſi miſmo, y coma anſi de aquel pan, y beua de aquel vaſo.

ια΄.

23. Ἐγὼ γὰρ παρέλαβον ἀπὸ τοῦ κυρίου, ὃ καὶ παρέδωκα ὑμῖν, ὅτι ὁ κύριος Ἰησοῦς ἐν τῇ νυκτὶ ᾗ παρεδίδοτο, ἔλαβεν ἄρτον.

Car i'ai receu du Seigneur ce qu'auſſi ie vous ai enſeigné: c'eſt que le Seigneur Ieſus en la nuict en laquelle il fut trahi, print du pain.

24. Καὶ εὐχαριστήσας ἔκλασε, καὶ εἶπε, λάβετε, φάγετε· τοῦτό μου ἐστὶ τὸ σῶμα τὸ ὑπὲρ ὑμῶν κλώμενον. τοῦτο ποιεῖτε εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν.

Et ayant rendu graces le rompit, & dit, Prenez, mangez: ceci eſt mon corps qui eſt rompu pour vous: faites ceci en commemoration de moi.

25. Ὡσαύτως καὶ τὸ ποτήριον μετὰ τὸ δειπνῆσαι, λέγων, τοῦτο τὸ ποτήριον ἡ καινὴ διαθήκη ἐστὶν ἐν τῷ ἐμῷ αἵματι. τοῦτο ποιεῖτε ὁσάκις ἂν πίνητε, εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν.

Semblablement auſſi apres le ſouper il print la coupe, diſant, Ceſte coupé eſt la nouelle alliance en mō ſang: faites ceci toutesfois & quātes que vous en boirez en commemoration de moi.

26. Ὁσάκις γὰρ ἂν ἐσθίητε τὸν ἄρτον τοῦτον, καὶ τὸ ποτήριον τοῦτο πίνητε, τὸν θάνατον τοῦ κυρίου καταγγέλλετε, ἄχρις οὗ ἂν ἔλθῃ.

Car toutes fois & quantes que vous mangerez de ce pain, & boirez de ceſte coupe, vous annoncerez la mort du Seigneur iuſqu'a ce qu'il vienne.

27. Ὥστε ὃς ἂν ἐσθίῃ τὸν ἄρτον τοῦτον, ἢ πίνῃ τὸ ποτήριον τοῦ κυρίου ἀναξίως, ἔνοχος ἔσται τοῦ σώματος καὶ αἵματος τοῦ κυρίου.

Parquoi quiconque mangera de ce pain ou boira de la coupe du Seigneur indignement, ſera coulpable du corps & du ſang du Seigneur.

28. Δοκιμαζέτω δὲ ἄνθρωπος ἑαυτόν, καὶ οὕτως ἐκ τοῦ ἄρτου ἐσθιέτω, καὶ ἐκ τοῦ ποτηρίου πινέτω.

Que chacun donc s'eſprouue ſoi-meſme, & ainſi mange de ce pain, & boiue de ceſte coupe.

CAP. XI.

23. Ego enim accepi à Domino quod & tradidi vobis, quoniam Dominus Ieſus in qua nocte tradebatur, accepit panem.

For I haue receiued of the Lorde that which I alſo haue deliuered vnto you/ to wit/ That the Lord Jeſus in the night that he was betrayed/ tooke bread.

24. Et gratias agens, fregit, & dixit: Accipite & manducate, hoc eſt corpus meum, quod pro vobis tradetur: hoc facite in meam commemorationem.

And when he had giuen thankes/ hee brake it/ and ſaid/ Take/ eate: this is my bodie/ which is broken for you: this do ye in remembrance of me.

25. Similiter & calicem, poſtquam cœnavit, dicens, Hic calix novum teſtamentum eſt in meo ſanguine, hoc facite, quotieſcunque biberitis, in meam commemorationem.

After the ſame maner alſo he tooke the cuppe/ when hee had ſupped/ ſaying/ This cuppe is the Newe teſtament in my blood/ this doe as oft as yee drinke it/ in remembrance of me.

26. Quotieſcunque enim manducabitis panem hunc, & calicem bibetis: mortem Domini annuntiabitis, donec veniat.

For as often as ye ſhall eate this bread/ & drinke this cup/ ye ſhewe the Lordes death till he come.

27. Itaque quicunq; manducaverit panem hunc, vel biberit calicem Domini indignè: reus erit corporis & ſanguinis Domini.

Wherefore/ whoſoeuer ſhall eate this bread/ and drinke the cuppe of the Lorde vnworthily/ ſhall be giltie of the body and blood of the Lord.

28. Probet autem ſeipſum homo: & ſic de pane illo edat, & de calice bibat.

Let a man therefore examine him ſelfe/ and ſo let him eat of this bread/ and drinke of this cup.

Das XI. Capitel.

23. Jch habe es von dem HERREN empfangen/ das ich euch gegeben habe. Denn der HERR Jeſus in der nacht/ da er verrathen ward/ nam er das Brodt.

Jeg anammede det aff HERREN/ ſom ieg haffuer giffuit eder/ Thi at vor HERRE Jheſus/ i den nat ſom hand bleff forraad/ tog hand Brødet.

24. Dancket vnd brachs/ vnd ſprach: Nemet/ eſſet/ das iſt mein Leib/ der für euch gebrochen wirdt/ Solchs thut zu meinem Gedechtniß.

Tackede/ oc brød det/ oc ſagde/ Tager/ æder/ det er mit Legeme/ ſom brydis for eder/ Det gører i min Hukommelſe.

25. Deſſelbigen gleichen auch den Kelch nach dem Abendmal/ vnnd ſprach: Diſer Kelch iſt das neue Teſtament in meinem Blut/ Solchs thut/ ſo offt jhrs trincket/ zu meinem Gedechtniß.

Diſligeſt ocſaa Kalcken/ effter Nadueren/ oc ſagde/ Denne Kalck er det ny Teſtamente i mit Blod/ det gører/ ſaa offte ſom i det dricke i min Hukommelſe.

26. Denn ſo offt jhr von diſem Brodt eſſet/ vnnd von diſem Kelch trincket/ ſolt jr des HERRN Todt verkündigen/ biß daß er kompt.

Thi ſaa offte ſom i æde aff dette Brød/ oc dricke aff denne Kalck/ da ſkulle i forkynde HERRENS død/ indtil hand kommer?

27. Welcher nun vnwirdig von diſem Brot iſſet/ oder von dem Kelch des HERREN trincket/ der iſt ſchuldig an dem Leib vnd Blut des HERREN.

Huo ſom nu æder wuerdelige aff dette Brød/ eller dricker aff HERRENS Kalck/ hand er ſkyldig i HERRENS Legeme oc Blod.

28. Der Menſch prüfe ſich aber ſelbſt/ vnd alſo eſſe er von diſem Brot/ vnd trincke von diſem Kelch.

Men huert Menniſke ſkal prøffue ſig ſelff/ oc æde ſaa aff dette Brød/ oc dricke aff denne Kalck.

Kapitola XI.

23. Já zagiſtě wzal gſem od PAna cožy wydal gſem wám/ Že Pan Gežijſs w kterau noc zrazen byl/ Wzal chlěb.

Abowiem ćiem ia wźiął od Páná com też wam podał/ iż Pan Jezus tey nocy ktorey był wydan/ wźiął chleb.

24. A djky čině lámal a řekl: Wezměte/ a gezte/ toto geſt Tělo mé/ kteréž za wás bude zrazeno. To čiňte na mé připomijnánij.

Y podźiękowawſzy złamał/ y rzekł/ Bierzćie/ iedzćie/ thoć ieſt ćiáło moie ktore zá was bywa łamáne/ to czyńćie ná pámiątkę moie.

25. Též y Kalich když odwečeřel/ řka: Tentoť geſt Kalich nowé Swědectwij we mé Krwi/ to čiňte/ kolikrátkoli pijti budete na mau památku.

Tákże y kubek po wieczerzy/ mowiąc/ Then kubek ieſt nowy Teſtament przez krew moię/ To czyńćie ile kroć będźiećie pić ná pámiątkę moię.

25. Neb kolikrát koli budete gijſti chlěb tento/ a z Kalicha pijti: Smrt PAně/ zwěſtowati budete/ dokawádž nepřijgde.

Abowiem ile kroć będźiećie ieść ten chleb/ y ten kubek będźiećie pić/ śmierć Páńſką opowiádáć będźiećie áż przyidźie.

27. A protož kdož koli bude gijſti chleb tento/ a z Kalicha PAně pijti nehodně/ winen bude Tělem a Krwij PAně.

A ták ktoby iadł chleb ten/ ábo pił ten kubek Páńſki nie godnie/ będźie winien iż wzgárdźił ćiáło y krew Páńſką.

28. A protož/ zkus ſám ſebe Człowěk/ a tak chlěb ten gez/ a z Kalicha pij.

A káżdy niech ſię doświádczy/ á tákże niechay ie on chleb/ y z kubká onego pije.

יא

29 מַן דָּאכֵל גֵּיר וְשָׁתֵא מֶנֵּה כַּד לָא שָׁוֵא חוֹיָבָא הוּ לְנַפְשֵׁה אָכֵל וְשָׁתֵא דְּלָא פָּרֵשׁ פַּגְרֵה דְּמָרְיָא׃

Imperoche chi ne mangia è beue indegnamente, ſi mangia è beue la condannatione, non diſcernendo il corpo del Signore.

30 מֶטּוּל הָנָא סַגִּיאִין בְּכוֹן מַרְעָא וּכְרִיהֵא וְסַגִּיאֵא דְּדָמְכִין׃

Per queſta cagione molti fra voi ſono infermi & ammalati, è molti s'addormeno.

31 אֶלּוּ גֵּיר נַפְשַׁן דָּיְנִין הֲוַיְן לָא מֶתְתְּדִינִין הֲוַיְן׃

Perche ſe noi giudicaſſimo noi ſteſſi, non ſaremmo puniti.

32 כַּד מֶתְתְּדִינִינַן דֵּין מֶן מָרַן מֶתְרְדָיוּ מֶתְרְדִינַן ד דְּלָא עַם עָלְמָא נֶתְחַיַּב׃

Ma eſſendo noi giudicati, ſiamo ammaeſtrati dal Signore: accioche noi non ſiamo condannati col mondo.

33 מֶכִּיל אַחַי אֶמַּתִי ד דְּמֶתְכַּנְשִׁין אַנְתּוּן לְמֵאכַל הֲוַיתוּן מְקַוִּין חַד לְחַד׃

Per laqual coſa, fratelli miei, quando voi vi raunate inſieme à mangiare, aſpettateui l'vn l'altro.

34 מַן דֵּין דְּכָפֵן בְּבַיְתֵה יִלְעַס דְּלָא לְחַיָּבוּתָא תֶהְווּן מֶתְכַּנְשִׁין עַל שַׁרְכָא דֵּין מָא דְּאָתֵית אֲפַקְּדְכוּן׃

E ſe alcuno ha fame, mangi in caſa: accioche voi nõ vi raunate à voſtra condannatione. L'altre coſe le ordinarò poi quando io verrò.

יב

1 עַל רוּחָנַיָּתָא דֵּין אַחַי צָבֵא אֶנָא דְּתֶדְעוּן׃

Appreſſo, quanto à gli doni ſpirituali, io non voglio, fratelli, che voi ne ſiate ignoranti.

יא

29 כִּי הָאֹכֵל וְהַשֹּׁתֶה וְלֹא שֹׁוֶה לוֹ אֶת־מִשְׁפָּט לְנַפְשׁוֹ אֹכֵל וְשׁוֹתֶה כִּי לֹא יַנְכֵּר בֵּין גּוּפַת אֲדֹנֵינוּ׃

Porque el que come y beue indignamente juyzio come y beue para ſi, no diſcerniendo el cuerpo del Sennor.

30 עַל־כֵּן בָּכֶם חוֹלִים וְנַחֲלִים רַבִּים וְרַבִּים יְשֵׁנוּ שְׁנַת עוֹלָם׃

Por loqual ay muchos enfermos y debilitados entre voſotros: y muchos duermen.

31 וְאִם נִשְׁפֹּט אֶת־נַפְשֵׁנוּ לֹא נִשָּׁפֵט׃

Que ſi nos examinaſſemos à noſotros miſmos, cierto no ſeriamos juzgados.

22 וְכַאֲשֶׁר נִשָּׁפֵט מֵאֲדֹנָי נוּסַּר פֶּן אֶת־הָעוֹלָם נִגָּזֵר׃

Mas ſiendo juzgados, ſomos caſtigados del Sennor-para que no ſeamos cóndemnados con el mundo.

33 לָכֵן אַחַי מָתַי תִּקָּהֲלוּ לֶאֱכֹל תְּקַוּ אִישׁ לְאַחֵר׃

Anſique, Hermanos mios, quando has juntays à comer eſperahos vnos à otros.

34 וְאִם אִישׁ רָעֵב בְּבֵיתוֹ יֹאכַל פֶּן־לְמִשְׁפָּט תִּקָּהֲלוּ וְהַנִּשְׁאָרִים כַּאֲשֶׁר אָבוֹא אֶעֱרֹךְ׃

Y ſi alguno tuuiere hambre, coma en ſu caſa, porque no hos junteys para juyzio. Las de mas coſas ordenaré quando viniére.

יב

1 וְעַל־מַתְּנוֹת הָרוּחַ אַחַי לֹא אֲכַחֵד מִכֶּם׃

Y de los dones eſpirituales, no quiero, Hermanos, que ignoreys.

ιά.

29. Ὁ γὰρ ἐσθίων καὶ πίνων ἀναξίως, κρίμα ἑαυτῷ ἐσθίει καὶ πίνει. μὴ διακρίνων τὸ σῶμα τοῦ κυρίου.

Car qui en mange & qui en boit indignement, mange & boit ſon iugement, ne diſcernant point le corps du Seigneur.

30. Διὰ τοῦτο ἐν ὑμῖν πολλοὶ ἀσθενεῖς καὶ ἄῤῥωστοι, καὶ κοιμῶνται ἱκανοί.

Pour ceſte cauſe pluſieurs ſont foibles & malades entre vous, & pluſieurs dorment.

31. Εἰ γὰρ ἑαυτοὺς διεκρίνομεν, οὐκ ἂν ἐκρινόμεθα.

Car certes ſi nous nous iugions nous meſmes, nous ne ſerions point iugés.

32. Κρινόμενοι δὲ, ὑπὸ τοῦ κυρίου παιδευόμεθα, ἵνα μὴ σὺν τῷ κόσμῳ κατακριθῶμεν.

Mais quand nous ſommes iugés, nous ſõmes enſeignés par le Seigneur, afin que nous ne ſoyons condamnés auec le monde.

33. Ὥστε, ἀδελφοί μου, συνερχόμενοι εἰς τὸ φαγεῖν, ἀλλήλους ἐκδέχεσθε.

Pourtant mes freres, quand vous-vous aſſemblez pour manger, attendez l'vn l'autre.

34. Εἰ δέ τις πεινᾷ, ἐν οἴκῳ ἐσθιέτω, ἵνα μὴ εἰς κρίμα συνέρχησθε. τὰ δὲ λοιπὰ ὡς ἂν ἔλθω, διατάξομαι.

Que ſi quelcun a faim, qu'il mange en la maiſon: afin que vous ne vous aſſembliez en iugement. Touchant les autres poincts, i'en ordonnerai quand ie ſerai venu.

ΚΕΦΑΛ. ιβ'.

Περὶ δὲ τῶν πνευματικῶν, ἀδελφοὶ, οὐ θέλω ὑμᾶς ἀγνοεῖν.

Or touchant les dons ſpirituels, ie ne vueil point, freres, que vous ſoyez ignorans.

CAP. XI.

29. Qui enim manducat & bibit indignè, iudicium ſibi manducat & bibit, non diiudicans corpus Domini.

For he that eateth and drinketh vnworthily/ eateth and drinketh his owne damnation/ becauſe hee diſcerneth not the Lords bodie.

30. Ideo inter vos multi infirmi & imbecilles, & dormiunt multi.

For this cauſe many are weake/ and ſicke among you/ and many ſleepe.

31. Quòd ſi noſmetipſos diiudicaremus: non utique iudicaremur.

For if wee woulde iudge our ſelues/ wee ſhoulde not be iudged.

32. Dum iudicamur autem, à Domino corripimur, ut non cum hoc mundo damnemur.

But when we are iudged/ we are chaſtened of the Lorde/ becauſe we ſhould not bee condemned with the world.

33. Itaque fratres mei, cùm convenitis ad manducandum, invicem expectate.

Wherefore/ my brethren/ when ye come together to eate/ tarie one for another.

34. Si quis eſurit, domi manducet, ut non in iudicium conveniatis. Cætera autem, cùm venero, diſponam.

And if any man be hungrie/ let him eate at home/ that ye come not together vnto condemnation. Other things will I ſet in order when I come.

CAP. XII.

DE ſpiritualibus autem, nolo vos ignorare fratres.

Nowe concerning ſpiritual giftes/ brethren/ I woulde not haue you ignorant.

Das XI. Capitel.

29. Denn welcher vnwirdig iſſet vnd trincket/ der iſſet vnd trincket jm ſelber das Gerichte/ damit das er nicht vnterſcheidet den Leib des HERRN.

Thi huo ſom æder oc dricker wuerdelige/ hand æder oc dricker ſig ſelff Domen/ der met at hand icke gør forſkel om HERRENS Legeme.

30. Darumb ſind auch alſo vil ſchwachen vnd krancken vnter euch/ vnd ein gut theil ſchlaffen.

Der ere oc der faare ſaa mange Skrøbelige oc Siuge iblant eder/ oc mange ſoffue.

31. Denn ſo wir vns ſelber richteten/ ſo würden wir nicht gerichtet.

Thi at dømde wi oſſ ſelff/ da bleffue wi icke dømde.

32. Wenn wir aber gerichtet werden ſo werden wir von dem HERRN gezüchtiget/ auff daß wir nicht ſampt der Welt verdammet werden.

Men naar wi dømis/ da ſtraffis wi aff HERREN/ Paa det wi ſkulle icke fordømis met Verden.

33. Darumb meine lieben Brüder/ wenn jr zuſammen kommet zu eſſen/ ſo harre einer des andern.

Der faare mine kære Brødre/ naar i komme tilſammen at æde/ da tøffue ſig den ene effter den anden.

34. Hungert aber jemand/ der eſſe daheimen/ auff daß jhr nicht zum Gerichte zuſammen kommet. Das ander wil ich ordnen/ weñ ich komme.

Men hunger nogen/ da æde hand hiemme/ paa det/ at i ſkulle icke komme tilſammen til Dommen. Det andet vil ieg beſkicke/ naar ieg kommer.

Das XII. Capitel.

Von den Geiſtlichen Gaben aber/ wil ich euch/ lieben Brüder/ nicht verhalten.

OM de aandelige Gaffuer/ vil ieg icke/ kære Brødre dølie faar eder.

Kapitola XI.

29. Nebo kdo gij a pige nehodně/ odſauzenij ſobě gij a pige/ nerozſuzuge Těla PAně.

Abowiem ktory iey pije niegodnie/ potępienie ſobie ſámemu iey pije/ nie rozeznawáiąc ćiáłá Páńſkiego.

30. A protož mezy wámi mnozý gſau nemocnij a mdlij/ a ſpij mnozý.

Dla tego miedzy wámi wielec ieſt mdłych y nemocnych/ á wiele ich záſnęło

31. Budemeli pak ſami ſebe rozſuzowati/ nebudem zagiſtě ſauzeni.

Bobyſmy ſie ſámi rozſadzáli/ nie bylibyſmy karáni.

32. Nebo když býwáme ſauzeni/ od PAna býwáme treſtáni/ abychom s tijmto Swětem nezahynuli.

Ale gdy bywamy karáni/ od Páná bywamy náuczáni/ ábyſmy nie byli z świátem oſadzeni.

33. A protož Bratřij mogi/ když ſe ſcházyte k gedenij/ weſpolek ſe ſčekáwayte.

A ták brácia moi gdy ſie ſchodzićie ku iedzeniu/ oczekawayćie ieden drugie°.

34. Pakli kdo lačnij/ doma gez/ abyſſte ſe k odſauzenij neſcházeli. Giné pak wěcy když přijgdu zřijdijm.

A ieſli kto łáknie/ niechay ſie domá náie/ ábyśćie ſie ná potępienie nie ſchodzili. Jne rzeczy przyſzedſzy poſtánowię.

Kapitola XII.

O Duchownijch pak wěcech/ chcy abyſſte wěděli bratřj.

PRzythym o duchownych dárzech brácia niechcę ábyśćie wiedźiec nie mieli.

יב

2 דְּחַנְפֵא הֲוַיְתּוּן וְלַפְתַכְרֵא וְלַאילֵין דְּלַית לְהוּן קָלָא דְּלָא בְּפוּרְשָׁן מֶתְדַּבְּרִין הֲוַיְתּוּן׃

Voi ſapete che erauate Gentili eſſendo traſportati dietro à gl'idoli muti, ſecondo che erauate menati.

3 מֶטוּל הָנָא מוֹדַע אֲנָא לְכוּן דְּלַית אֱנָשׁ דְּבְרוּחָא דַּאלָהָא מְמַלֵּל וְאָמַר דְּחֶרֶם הוּ יֵשׁוּע וְאָף לָא אֱנָשׁ מֶשְׁכַּח לְמֵאמַר ד דְּמָרְיָא הוּ יֵשׁוּע אֶלָּא אֶן בְּרוּחָא דְּקוּדְשָׁא׃

Per ilche io vi fo ſapere, che niuno parlando per lo Spirito di Dio, dice IESV eſſere anatema: è niuno puo dire IESV eſſer Signor, ſenon per lo Spirito ſanto.

4 פּוּלָגָא דֵּין דְּמוֹהַבָתָא אִיתַיְהוֹן אֶלָּא חָדָא הִי רוּחָא׃

Ci ſono ben le differentie de doni, ma egli è vn medeſimo Spirito.

5 וּפוּלָגָא דְּתֶשְׁמְשָׁתָא אִיתַיְהוֹן אֶלָּא חַד הוּ מָרְיָא׃

E ſonoci le differentie de le amminiſtrationi, ma egli è vn medeſimo Signore.

6 וּפוּלָגָא דְּחַיְלָוָתָא אִית אֶלָּא חַד הוּ אֱלָהָא דְּמַעְבֵּד כֻּל בְּכֻל נָשׁ׃

Sonoci ancor le differentie de l'operationi, ma egli è vn medeſimo Iddio, che opera tutte le coſe in ciaſcheduno.

7 לְאֱנָשׁ אֱנָשׁ דֵּין מֶתְיְהֵב לֵהּ גֶּלְיָנָא דְּרוּחָא אַיְךְ דְּעָדְרָא לֵהּ׃

Ma à ciaſcuno è data la manifeſtation de lo Spirito à commune vtilita.

8 אִית דִּיהִיבָא לֵהּ בְּרוּחָא מֶלְתָא דְּחֶכְמְתָא לַאחְרָנָא דֵּין מֶלְתָא דִּידַעְתָּא בָּהּ בְּרוּחָא׃

Imperoche ad vno è data per lo Spirito la parola de la ſapientia: e ad vnaltro la parola de la ſcientia, ſecondo il medeſimo Spirito.

9 לַאחְרָנָא הַימָנוּתָא בָּהּ בְּרוּחָא לַאחְרָנָא מוֹהַבְתָא דְּאַסְיוּתָא בָּהּ בְּרוּחָא׃

Ad vnaltro è data la fede, per il medeſimo Spirito: ad vnaltro i doni de riſanamenti per il medeſimo Spirito.

יב

2 יְדַעְתֶּם כִּי כַּאֲשֶׁר הֱיִיתֶם גּוֹיִם אָז הֲלַכְתֶּם וְאֶל־הָאֱלִילִים פֶּה לָהֶם לֹא יְדַבֵּרוּ כְּמוֹ אֲשֶׁר הוֹלִיכוּ אֶתְכֶם׃

Sabeys que quando erades Gentiles, yuades, como erades lleuados, à los idolos mudos.

3 עַל־כֵּן אוֹדִיעַ לָכֶם כִּי־אִישׁ הַמְדַבֵּר בְּרוּחַ אֱלֹהִים אֵינֶנּוּ מְדַבֵּר כִּי חֵרֶם יֵשׁוּעַ הוּא וְאִישׁ לֹא יוּכַל לֵאמֹר כִּי אֲדוֹנָי יֵשׁוּעַ הוּא כִּי אִם בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ׃

Portanto hos hago ſaber, que nadie que hable por Eſpiritu de Dios, llama anathema à Ieſus y que nadie puede llamar à Ieſus Sennor, ſino por Eſpiritu Sancto.

4 וּמַחְלְקוֹת הַמַּתָּנוֹת הֵנָּה וְרוּחַ אַחַת הִיא׃

Empero ay repartimientos de dones: mas el miſmo Eſpiritu es.

5 וּמַחְלְקוֹת הַכְּהֻנּוֹת הֵנָּה וַאֲדֹנָי אֶחָד הוּא׃

Y ay repartimientos de miniſterios: mas el miſmo Sennor es.

6 וּמַחְלְקוֹת הַפְּעָלִים הֵנָּה וֵאלֹהִים אֶחָד הוּא הַפּוֹעֵל אֶת־כֻּלָּם בְּכֻלָּם׃

Y ay repartimientos de operaciones. mas el miſmo Dios es, el qual obra todas las coſas en todos.

7 וּלְכָל אִישׁ נִתְּנָה דַּעַת הָרוּחַ לְהוֹעִיל׃

Empero á cada vno le es dada manifeſtacion del Eſpiritu para prouecho.

8 וּלְאֶחָד בְּרוּחַ נִתַּן דְּבַר חָכְמָה וּלְאַחֵר דְּבַר בִּינָה כָּרוּחַ הַהִיא׃

Porque à la verdad à eſte es dada por el Eſpiritu palabra de ſabiduria: àl otro, palabra de ſciencia ſegun el miſmo Eſpiritu.

9 וּלְאַחֵר הָאֱמוּנָה כָּרוּחַ הַהִיא וּלְאַחֵר מַתְּנוֹת הָרְפוּאוֹת כָּרוּחַ הַהִיא׃

A otro, fe por el miſmo Eſpiritu: y à otro dones de ſanidades por el miſmo Eſpiritu:

ιϐ'.

2. Οἴδατε ὅτι ὅτε ἔθνη ἦτε, πρὸς τὰ εἴδωλα τὰ ἄφωνα ὡς ἂν ἤγεσθε ἀπαγόμενοι.

Vous ſauez que vous eſtiez Gentils, qui eſtiez tranſportés apres les idoles muettes ſelon que vous eſtiez menés.

3. Διὸ γνωρίζω ὑμῖν ὅτι οὐδεὶς ἐν πνεύματι θεοῦ λαλῶν, λέγει ἀνάθεμα ἰησοῦν· καὶ οὐδεὶς δύναται εἰπεῖν κύριον ἰησοῦν, εἰ μὴ ἐν πνεύματι ἁγίῳ.

Pource vous fai-ie ſauoir, que nul parlant par l'Eſprit de Dieu, ne dit Ieſus eſtre malediction, & nul ne peut dire Ieſus eſtre Seigneur, ſinon par le ſainct Eſprit.

4. Διαιρέσεις δὲ χαρισμάτων εἰσὶ, τὸ δὲ αὐτὸ πνεῦμα.

Or il y a diuerſité de dons: mais il y a vn meſme eſprit.

5. Καὶ διαιρέσεις διακονιῶν εἰσι, καὶ ὁ αὐτὸς κύριος.

Il y a auſſi diuerſité d'adminiſtrations: mais il y a vn meſme Seigneur.

6. Καὶ διαιρέσεις ἐνεργημάτων εἰσὶν, ὁ δὲ αὐτός ἐστι θεὸς ὁ ἐνεργῶν τὰ πάντα ἐν πᾶσιν.

Il y a pareillement diuerſité d'operations: mais il y a vn meſme Dieu, qui opere toutes choſes en tous.

7. Ἑκάστῳ δὲ δίδοται ἡ φανέρωσις τοῦ πνεύματος πρὸς τὸ συμφέρον.

Mais à chacun eſt donnee la manifeſtation de l'Eſprit pour ce qui eſt expedient.

8. Ὧ μὲν γὰρ διὰ τοῦ πνεύματος δίδοται λόγος σοφίας, ἄλλῳ δὲ λόγος γνώσεως, κατὰ τὸ αὐτὸ πνεῦμα.

Car à l'vn eſt donnee par l'Eſprit, la parole de ſapience: & à l'autre, ſelon le meſme Eſprit, la parole de cognoiſſance:

9. Ἑτέρῳ δὲ πίστις, ἐν τῷ αὐτῷ πνεύματι· ἄλλῳ δὲ χαρίσματα ἰαμάτων, ἐν τῷ αὐτῷ πνεύματι.

A l'autre, foy en ce meſme Eſprit: à l'autre, dons de gueriſon en ce meſme Eſprit:

CAP. XII.

2. Scitis quoniam cum Gentes eſſetis, ad ſimulachra muta prout ducebamini euntes.

Ye knowe that ye were Gentiles/ & were caryed away vnto the domme idoles/as ye were led.

3. Ideo notum vobis facio, quòd nemo in Spiritu Dei loquens, dicit anathema Ieſu. Et nemo poteſt dicere, Dominus Ieſus: niſi in Spiritu ſancto.

Wherefore/I declare vnto you/that no man ſpeaking by the Spirit of God/ calleth Jeſus execrable: alſo no man can ſay that Jeſus is the Lorde/ but by the holy Ghoſt.

4. Diviſiones verò gratiarum ſunt: idem autem Spiritus

Nowe there are diuerſities of giftes/but the ſame Spirit.

5. Et diviſiones miniſtrationum ſunt: idem autem Dominus.

And there are diuerſities of adminiſtrations/but the ſame Lord.

6. Et diviſiones operationum ſunt, idem verò Deus, qui operatur omnia in omnibus.

And there are diuerſities of operations/but God is the ſame/which worketh all in all.

7. Vnicuique autem datur manifeſtatio Spiritus ad utilitatem.

But the manifeſtation of the Spirit is giuen to euery man / to profit withall.

8. Alii quidem per Spiritum datur ſermo ſapientiæ: alii autem ſermo ſcientiæ ſecundùm eundem Spiritũ.

For to one is giuen by the Spirit the word of wiſedome: and to another the worde of knowledge / by the ſame Spirit.

9. Alteri fides in eodem Spiritu, alii gratia ſanitatum, in uno Spiritu.

And to another is giuen fayth/by yͤ ſame Spirit: and to another the giftes of healing by the ſame Spirit.

Das XII. Capitel.

2. Jhr wiſſet daß jhr Heiden ſeyt geweſen / vnd hingegangen zu den ſtummen Götzen/ wie jr geführet würdet.

I vide / at i haffue veret Hedninge / oc ginge til de dumme Affguder / effter ſom i bleffue førde til.

3. Darumb thu ich euch kunth/ daß niemand Jeſum verfluchet/ der durch den Geiſt Gottes redet. Vnnd niemand kan Jeſum einen HERREN heiſſen/ ohn durch den heiligen Geiſt.

Der faare kundgør ieg eder. At ingen forbander Jheſum / ſom taler formedelſt Gud Aand. Oc ingen kand kalde Jheſum en HERRE / vden ved den hellige Aand.

4. Es ſind mancherley Gaben/aber es iſt ein Geiſt.

Der ere atſkillige Gaffuer / men der er en Aand.

5. Vnd es ſind mancherley ämpter/ aber es iſt ein HERR.

Oc der ere atſkillige Embede/ men der er en HERRE.

6. Vnd es ſind mancherley kräfften/ aber es iſt ein Gott / der da wircket alles in allen.

Oc der ere atſkillige Kraffter/ men der er en Gud/ ſom gør alting i alle.

7. Jnn einem jeglichen erzeigen ſich die Gaben des Geiſtes/ zum Gemeinen nutz.

Aandens Gaffuer giffue ſig til kende vdi huer/ til Menighedens nytte.

8. Einem wird gegeben durch den Geiſt zu reden von der Weißheit/dem andern wirdt gegeben zu reden von der Erkentniß nach demſelbigen Geiſt.

Den ene giffuis formedelſt Aanden at tale om Viſdom / Den anden giffuis at tale om Forſtand/ effter den ſamme Aand.

9. Einem andern der Glaube inn demſelbigen Geiſt / einem andern die Gabe geſund zu machen / in demſelbigen Geiſt.

Den anden Troen / i den ſamme Aand. En anden Gaffuen til at helbrede / i den ſamme Aand.

Kapitola XII.

2. Neb wjte když gſte byli Pohané/ k Modlám němým yak gſte býwali wedeni/ tak gſte chodili.

Wiećie iż bedac pogány do niemychešćie bálwanow chodźili/ práwie ſie zá nimi porywáiac.

3. Protož známo wám činijm/ že žádný w Duchu Božjm mluwě/ nezlořečij PAnu Gežijſſy. A žádný nemuože řijcy: Pán Gežijſs gedině w Duchu Swatém.

A przeto oznáymuie wam/ iż żaden przez Duchá Bożego mowiac/ nie powieda Jezuſá być przeklectwem/ á nikt nie może powiedźieć Jezuſá Pánem/ iedno przez Duchá świetego.

4. Rozdijlné pak miloſti gſu/ ale týž Duch.

Aczćiſa rożnośći dárow / ále Duch tenże.

5. A rozdilná gſau poſluhowánj/ ále týž PAn.

Y ſa rożnośći poſług/ ále Pán tenże.

6. A rozdijlnij gſau ſkutkowé/ ale týž Bůh / kterýž činij wſſecko we wſſech.

Także rożnośći ſpraw/ ále Bog tenże / ſpráwuiac ony wſzytki we wſzytkich.

7. Gednomu pak každému dáno býwá zgewenij Ducha/ k vžitku.

A káżdemu bywa dane obiáwienie duchá ku pożytkowi.

8. Někomu dána býwá ſkrze ducha/ řeč Maudroſti: Ginému pak řeč vměnij/ wedlé téhož Ducha:

Abowiem iednemu przez duchá bywa dáná mowá madrośći/ á drugiemu mowa vmieietnośći przez tegoż duchá.

9. Ginému wijra / w témž Duchu: Ginému dary vzdrawowánij/ w gednoſtaynem Duchu:

Drugiemu záś wiárá przez tegoż duchá/ á drugiemu dáry vzdrawiánia przez tegoż duchá.

יב

10 לְאַחֲרָנָא דֵּין חַיְלָוָתָא
לְאַחֲרָנָא דֵּין נְבִיּוּתָא
לְאַחֲרָנָא דֵּין פָּרוּשׁוּתָא
דְּרוּחֵא לְאַחֲרָנָא דֵּין זַנַיָּא
דְּלֶשָׁנֵא לְאַחֲרָנָא דֵּין פ
פּוּשָׁקָא דְּלֶשָׁנֵא׃

Ad vnaltro facultà di far miracoli: ad vn vnaltro la profetia: ad vnaltro le discretioni de gli ſpiriti: ad vnaltro le diverſe maniere de le lingue: ad vnaltro l'interpretatione de le lingue.

11 כֻּלְהֵין דֵּין הָלֵין חָדָא הִי
רוּחָא סָעְרָא וּמְפַלְגָא לְכָל
נָשׁ אַיךְ דְּהִי צָבְיָא׃

Ma tutte queſte coſe le opera quel ſolo è quel medeſimo Spirito, diuidendo particolarmente à ciaſcun ſecondo ch'ei vuole.

12 אַיְכַנָּא גֵּיר דְּפַגְרָא חַד
הוּ וְאִית בֵּהּ הַדָּמֵא סַגִּיאֵא
כֻּלְהוֹן דֵּין הַדָּמֵא דְּפַגְרָא
כַּד סַגִּיאֵא אִיתַיְהוֹן חַד
אִנּוּן פַּגְר הָכַנָּא אַף מ
מְשִׁיחָא׃

Perche ſi come il corpo è vno, & ha molte membra: e tutte le membra d'vn corpo, ben che ſiano molte, ſon tuttauia vn corpo: coſi ancora è Chriſto.

13 אָף חֲנַן גֵּיר כֻּלַּן בַּחְדָא
רוּחַ לְחַד פַּגַר עֲמַדְן אֶן י
יְהוּדָיֵא וְאֶן אַרְמָיֵא וְאֶן
עַבְדֵּא וְאֶן בְּנַי חֵארֵא וְכֻלַּן
חֲדָא רוּחָא אֶשְׁתִּין׃

Imperoche tutti noi ſiamo ſtati battezati in vno Spirito per eſſer vn corpo: ò Giudei, ò Greci, ò ſerui, o liberi: e tutti habbiam beuuto d'vno Spirito.

14 אָף פַּגְרָא גֵּיר לָא הֲוָא
חַד הַדָּם אֶלָּא סַגִּיאֵא׃

Perche il corpo non è vn ſol membro, ma molti.

15 אֶן תֵּאמַר גֵּיר רֶגְלָא
דְּמֶטוּל דְּלָא הֲוִית אַידָא
דְּלָא הֲוִית מֶנֵּהּ מֶן פַּגְרָא
לַו מֶטוּל הָדָא לַיְתַיְהּ מֶנֵּהּ
מֶן פַּגְרָא׃

Se il pie dice, Io non ſon mano, adunque non ſon del corpo è egli per queſto che non ſia del corpo?

16 וְאֶן תֵּאמַר אֶדְנָא עַל
דְּלָא הֲוִית עַיְנָא לָא הֲוִית
מֶנֵּהּ מֶן פַּגְרָא לַו מֶטוּל
הָדָא לַיְתַיְהּ מֶנֵּהּ מֶן פַּגְרָא׃

E ſe l'orecchio dice, Io non ſono occhio, adunque non ſon del corpo: per queſto non è egli del corpo?

יב

10 וּלְאַחֵר פְּעָלֵי הַכֹּחֹת וּלְאַחֵר
הַנְּבוּאָה וּלְאַחֵר הַכָּרַת הָרוּחוֹת
וּלְאַחֵר מִינֵי הַלְּשׁוֹנוֹת וּלְאַחֵר
פֵּשֶׁר הַלְּשׁוֹנוֹת׃

A otro operaciones de milagros; y à otro, prophecia: y à otro diſcrecion de eſpiritus: y à otro, generos de lenguas: y à otro, interpretacion de palabras.

11 וְאֵת־כָּל הָאֵלֶּה פּוֹעֲלָה הָאַחַת
וְרוּחַ הַזֹּאת מְחַלֶּקֶת לְכָל אִישׁ
כְּצָרְכּוֹ כִּרְצוֹנָהּ׃

Mas todas eſtas coſas obra vno y el miſmo Eſpiritu repartiendo (particularmente) à cada vno como quiere.

12 כִּי כְּמוֹ גְּוִיָּה אַחַת הִיא וְיֶשׁ־
לָהּ נְתָחִים רַבִּים וְכָל־נְתָחֵי הַגְּוִיָּה
רַבִּים הֵמָּה וּגְוִיָּה אַחַת הִיא כֵּן־
גַּם הַמָּשִׁיחַ׃

Porque de la manera que es vn cuerpo, y tiene muchos miembros, empero todos los miembros de eſte vn cuerpo, ſiendo muchos, ſon vn cuerpo, anſi tambien el Chriſto.

13 כִּי־בְרוּחַ אַחַת כֻּלָּנוּ לִגְוִיָּה
אַחַת נִטְבַּלְנוּ אִם יְהוּדִים וְאִם
יְוָנִים וְאִם עֲבָדִים וְאִם חָפְשִׁים
וְכֻלָּנוּ לְרוּחַ אַחַת שֻׁקֵּינוּ׃

Porque por vn Eſpiritu ſomos todos baptizados en vn (cuerpo) Iudios, ó Griegos ſieruos, ó libres: y todos beuemos (de vna beuida) de vn miſmo Eſpiritu.

14 וְכֵן הַגְּוִיָּה לֹא יֵשׁ־נֵתַח אֶחָד
כִּי אִם נְתָחִים רַבִּים׃

Porque tampoco el cuerpo no es vn miembro, ſi no muchos.

15 אִם תֹּאמַר הָרֶגֶל כִּי־אֵינֶנִּי
יָד־לָכֵן אֵינֶנִּי נֵתַח הַגְּוִיָּה לֹא
בַּעֲבוּר זֹאת אֵינֶנָּה נֵתַח הַגְּוִיָּה׃

Si dixère el pie, Porque no ſoy mano, no ſoy del cuerpo: por eſſo no ſera del cuerpo?

16 וְאִם יֹאמַר הָאֹזֶן כִּי אֵינֶנִּי
הָעַיִן לָכֵן אֵינֶנִּי נֵתַח הַגְּוִיָּה לֹא
לָכֵן אֵינֶנָּה נֵתַח הַגְּוִיָּה׃

Y ſi dixère la oreja, Porque no ſoy ojo, no ſoy del cuerpo: por eſſo no ſerà del cuerpo?

ιϐ'.

10. Ἄλλῳ δὲ ἐνεργήματα δυνάμεων, ἄλλῳ δὲ προφητεία, ἄλλῳ δὲ διακρίσεις πνευμάτων, ἑτέρῳ δὲ γένη γλωσσῶν, ἄλλῳ δὲ ἑρμηνεία γλωσσῶν.

A l'autre operations de vertus: & à l'autre prophetie: & à l'autre le don de diſcerner les eſprits: & à l'autre, diuerſités de langages: & à l'autre, le don d'interpreter diuers langages.

11. Πάντα δὲ ταῦτα ἐνεργεῖ τὸ ἓν καὶ τὸ αὐτὸ πνεῦμα, διαιροῦν ἰδίᾳ ἑκάστῳ, καθὼς βούλεται.

Mais ce ſeul & meſme Eſprir fait toutes ces choſes, diſtribuant particulierement à vn chacun ſelon qu'il veut.

12. Καθάπερ γὰρ τὸ σῶμα ἕν ἐστι, καὶ μέλη ἔχει πολλά, πάντα δὲ τὰ μέλη τοῦ σώματος τοῦ ἑνὸς πολλὰ ὄντα, ἕν ἐστι σῶμα, οὕτω καὶ ὁ χριστός.

Car comme le corps eſt vn, & a pluſieurs membres: mais tous les membres de ce corps qui eſt vn, iaçoit qu'ils ſoyẽt pluſieurs, ſont vn corps: en telle maniere auſſi eſt Chriſt.

13. Καὶ γὰρ ἐν ἑνὶ πνεύματι ἡμεῖς πάντες εἰς ἓν σῶμα ἐβαπτίσθημεν, εἴτε ἰουδαῖοι, εἴτε ἕλληνες, εἴτε δοῦλοι, εἴτε ἐλεύθεροι· καὶ πάντες εἰς ἓν πνεῦμα ἐποτίσθημεν.

Car nous auons tous eſté baptizés en vn meſme Eſprit pour eſtre vn meſme corps: ſoit Iuifs, ſoit Grecs, ſoit francs: & auons tous eſté abbruués d'vn meſme Eſprit.

14. Καὶ γὰρ τὸ σῶμα οὐκ ἔστιν ἓν μέλος, ἀλλὰ πολλά.

Car auſſi le corps n'eſt point vn ſeul membre, mais pluſieurs.

15. Ἐὰν εἴπῃ ὁ πούς, ὅτι οὐκ εἰμὶ χείρ, οὐκ εἰμὶ ἐκ τοῦ σώματος, οὐ παρὰ τοῦτο οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ σώματος;

Si le pied dit, D'autant que ie ne ſuis point la main, ie ne ſuis point du corps, n'eſt-il point du corps pourtant.

16. Καὶ ἐὰν εἴπῃ τὸ οὖς, ὅτι οὐκ εἰμὶ ὀφθαλμός, οὐκ εἰμὶ ἐκ τοῦ σώματος, οὐ παρὰ τοῦτο οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ σώματος;

Et ſi l'oreille dit, D'autant que ie ne ſuis point l'œil, ie ne ſuis point du corps: n'eſt elle point du corps pourtant:

CAP. XII.

10. Alii operatio virtutum, alii prophetia, alii diſcretio ſpirituũ, alii genera linguarum, alii interpretatio ſermonum.

And to another the operations of great workes: and to another/ prophecie: and to another/ the diſcerning of ſpirits: and to another/ diuerſities of tongues: and to another/ the interpretation of tongues.

11. Hæc autem omnia operatur unus atque idem Spiritus, dividens ſingulis prout vult.

And all theſe thinges worketh euē the ſelfe ſame Spirit/ diſtributing to euery man ſeuerally as he wil.

12. Sicut enim corpus unũ eſt, & membra habet multa, omnia autem membra corporis cùm ſint multa, unum tamen corpus ſunt: ita & Chriſtus.

For as the bodie is one/ and hath many members/ and all the members of the body/ which is one/ though they be many/ ye are but one body/ euen ſo is Chriſt.

13. Etenim in uno Spiritu omnes nos in unum baptizati ſumus, ſive Iudæi, ſive Gentiles, ſive ſervi, ſive liberi: & omnes in uno Spiritu potati ſumus.

For by one Spirit are we all baptized into one bodie/ whether we be Jewes or Grecians/ whether we be bonde/ or free/ and haue bene all made to drinke into one Spirit.

14. Nam & corpus non eſt unum membrũ, ſed multa.

For the body alſo is not one member/ but many.

15. Si dixerit pes, Quoniam non ſum manus, non ſum de corpore: num ideo non eſt de corpore?

If the foot would ſay/ Becauſe I am not the hand/ I am not of the body/ is it therefore not of the body?

16. Et ſi dixerit auris, Quoniam non ſum oculus, non ſum de corpore: num ideo non eſt de corpore?

And if the eare would ſay/ Becauſe I am not the eie/ I am not of the body/ is it therefore not of the bodie?

Das XII. Capitel.

10. Einem andern Wunder zu thun/ einem andern Weiſſagung/ einem andern Geiſter zu vnterſcheiden/ einem andern mancherley Sprachen/ einem andern die Sprachen außzulegen.

En anden at gøre vnderlige Gerninger. En anden Prophecie. En anden at gøre Forſkel paa Aanderñe. En anden atſkillige tungemaal. En anden at vdlegge tungemaal.

11. Diß aber alles wircket derſelbige einige Geiſt/ vnd theilet einem ieglichen ſeines zu/ nach dem er wil.

Oc alt dette gør den ſamme eniſte Aand/ oc deler huer beſynderlige ſit til/ effter ſom hand vil.

12. Denn gleich wie ein Leib iſt/ vnd hat doch vil Glieder/ alle Glieder aber eines Leibes/ wiewol jhr vil ſind/ ſind ſie doch ein Leib/ Alſo auch Chriſtus.

Thi lige ſom it Legeme er/ oc haffuer dog mange Lemmer/ men alle Lemmer høre til it Legeme/ alligeuel at de ere mange/ ſaa ere de dog it Legeme/ ſaa er oc Chriſtus.

13. Deñ wir ſind durch einen Geiſt alle zu einem Leibe getaufft/ wir ſeyen Jůden oder Griechen/ Knechte oder Freyen/ vnd ſind alle zu einem Geiſt getrencket.

Thi wi ere alle formedelſt en Aand døbte til it Legeme/ huad heller wi ere Jøder eller Greker/ Tienere eller Fri/ Oc wi ere alle ſkenckte til en Aand.

14. Denn auch der Leib iſt nicht ein Glied/ ſondern vile.

Thi at Legemet er oc icke en Lem/ men mange.

15. So aber der fuß ſprech/ ich bin kein hand/ darumb bin ich des Leibes Glied nicht/ ſolte er vmb des willen nicht des Leibes Glied ſein?

Oc der ſom Foden ſiger/ ieg er icke en Haand/ der faare er ieg icke Legemens Lem/ Skulde hand for den ſkyld icke vere Legemens Lem?

16. Vnnd ſo das Ohre ſpreche/ ich bin kein auge/ darumb bin ich nicht des Leibes Glied/ Solt es vmb des willen nicht des Leibes Glied ſein?

Oc der ſom Oret ſiger/ Jeg er icke it Oye/ der faare er ieg icke Legemens Lem/ Skulde det for den ſkyld icke vere Legemens Lem?

Kapitola VII.

10. Někomu diwůw činěnj/ giněmu Proroctwj/ giněmu rozeznánij Duchůw: Giněmu rozličnoſt yazykůw/ Giněmu wykládanij řečij.

Drugiemu záś mocy czynienia cudow/ drugiemu proroctwo/ drugiemu rozeznánia duchow/ drugiemu rozmáite iezyki/ á drugiemu wykłádánie iezykow.

11. Tyto pak wſſecky wěcy činij geden a týž Duch rozděluge gednomu každému obwzláſſtně yakž ráčij.

Ale ty wßythki rzeczy ſpráwuie ieden/ y tenże duch vdzieláiac ich z oſobná káżdemu iáko chce.

12. Neb yakož gedno Tělo geſt/ a mnohé má audy/ a wſſyckni audowé těla gedno°/ ač gſau mnozý/ wſſak gedno tělo gſau: Tak y Kryſtus.

Abowiem iáko ieſt iedno ciáło/ á członkow wiele ma/ á wßytki członki ciáła iednego choć ich wiele ieſt/ ále iednym ciáłem ſą/ tákżeć y Kryſtus.

13. Neb zagiſté w gednom Duchu my wſſyckni w gedno tělo gſme pokřtěni/ budto Židé. budto Řekowé/ budto Služebnijcy neb ſwobodnij: a wſſyckni gednijm Duchem napogeni gſme.

Bo przez iednego duchá my wßyſcy w iedno ciáło ieſteſmy okrzczeni/ choć Zydowie/ choć Grekowie/ choć niewolnicy/ choć wolni/ á wßyſcy ieſteſmy nápoieni iednym napoiem w iednego z duchá.

14. Neb y tělo nenij geden aud/ ale mnozý.

Abowiem ciáło nie ieſt iednym członkiem/ ále wiele.

15. Dijli noha: Že negſem rukau/ negſem z těla/ zdaliž proto nenij z těla?

Ieſliby rzekłá nogá/ Nie ieſtemci ręká/ nie ieſtem z ciáłá/ Izali dla tego z ciáłá nie ieſt?

16. A dijli vcho: Že negſem z oko/ negſem z těla/ zdaliž proto nenj z těla?

A ieſliby rzekło vcho/ Nie ieſthem okiem/ nie ieſtem z ciáłá/ Izali dla tego z ciáłá nie ieſt?

יב

17 אֶלּוּ גֵּיר כֻּלֵּהּ פַּגְרָא עַיְנָא הֲוָא אַיְכָא הֲוָת מַשְׁמַעְתָּא וְאֶלּוּ כֻּלֵּהּ מַשְׁמַעְתָּא הֲוָא אַיְכַנָּא מְרִיחַ הֲוָא׃

Se tutto il corpo foſſe occhio, doue ſarebbe l'Vdito? Se tutto foſſe Vdito, doue ſarebbe l'odorato?

18 הָשָׁא דֵּין אֲלָהָא סָם כֻּל חַד חַד מֶן הַדָּמָא בְּפַגְרָא אַיְכַנָּא דְּהוּ צְבָא׃

Ma hora Iddio ha poſte le membra, ciaſcun d'eſſi nel corpo, ſecondo ch'egli ha Voluto.

19 אֶלּוּ דֵּין כֻּלְּהוֹן חַד הָוַו הַדָּמָא אַיְכָא הֲוָא פַּגְרָא׃

Che ſe tutti foſſeno Vn ſol membro, doue ſarebbe il corpo?

20 הָשָׁא דֵּין הַדָּמָא אִיתַיְהוֹן סַגִּיאָא חַד הוּ דֵּין פַּגְרָא׃

Et hora le membra ſono ben molte, ma il corpo è Vn ſolo.

21 לָא מֶשְׁכְּחָא עַיְנָא דְּתֵאמַר לְאִידָא דְּלָא מִתְבַּעְיָא אַנְתְּי לִי אַף לָא רֵישָׁא מֶשְׁכַּח לְמֵאמַר לְרֶגְלָא דְּלָא מִתְבַּעֵין אַנְתֵּין לִי׃

E non puo l'occhio dire à la mano, Io non ho biſogno di te: ne ancora il corpo à i piedi, Io non ho biſogno di Voi.

22 אֶלָּא יַתִּירָאִית אִילֵין הַדָּמָא דַּמְסַתְּבְרִין ד דַּמְחִילִין עֲלַיְהוֹן סוּנְקָנָא׃

Anzi quei membri del corpo che paiono eſſere i piu infermi, ſon molto piu neceſſarij.

23 וְאִילֵין דְּסָבְרִינַן דַּמְצַעֲרִין אֶנּוּן בְּפַגְרָא לְהָלֵין אִיקָרָא יַתִּירָא מַסְגִּינַן וְאִילֵין דַּדְנוּכְפָא אֶנּוּן אֶסְכֵּמָא יַתִּירָא עָבְדִּינַן לְהוֹן׃

E quelli che noi ſtimiamo eſſere i piu diſoneſti del corpo, li circondiamo di maggior honore: e le noſtre parti inhoneſte hanno maggior honeſtà.

יב

17 אִם גְּוִיָּה כֻּלָּה הָעַיִן אַיּוֹ שֵׁמַע הָאֹזֶן וְאִם הַשְּׁמוּעוֹת כֻּלָּה אַיּוֹ הָרֵיחַ׃

Si todo el cuerpo fueſſe ojo, donde eſtaria el oydo? ſi todo fueſſe oydo, dõde eſtaria el olfato?

18 וְעַתָּה הֵשִׂים אֱלֹהִים אֶת־נְתָחִים כָּל־אֶחָד מֵהֶם בַּגְּוִיָּה כְּחֶפְצוֹ׃

Mas aora Dios hà colocado los miembros cada vno deellos por ſi en el cuerpo, como quiſo.

19 וְאִם יִהְיוּ כָּל־הַנְּתָחִים נֵתַח אֶחָד אַיֵּה הַגְּוִיָּה׃

Que ſi todos fueran vn miembro, donde eſtuuiera el cuerpo?

20 וְעַתָּה נְתָחִים רַבִּים הֵמָּה וּגְוִיָּה אַחַת הִיא׃

Mas aora muchos miembros ſon à la verdad empero vn cuerpo.

21 לֹא תוּכַל הָעַיִן לְדַבֵּר אֶל־הַיָּד כִּי־אֵינֶךָ לְצָרְכִּי וּכְמוֹ כֵן הָרֹאשׁ לְרַגְלַיִם כִּי לֹא אֶצְטָרֵךְ לָכֶנָה׃

Ni el ojo puede dezir à la mano, No tehe meneſter. ó anſi miſmo la cabeça à los pies, No tengo neceſsidad de voſotros.

22 כִּי אִם נְתָחֵי הַגְּוִיָּה כַּמָּה יוֹתֵר נִרְאִים לִהְיוֹתָם חֲלוּיִם כֵּן צְרִיכִים הֵמָּה׃

Antes los miembros del cuerpo que parecen mas flacos, ſon muchomas neceſſarios.

23 וְהַנִּרְאִים לָנוּ לִהְיוֹתָם מְבֻשֵּׁי הַגְּוִיָּה לָאֵלֶּה כָבוֹד יוֹתֵר מְשִׂימִים אֲנַחְנוּ וְלִצְאִינוּ יֵשׁ לָהֶם נָוֶה יוֹתֶרֶת׃

Y los miembros del cuerpo que eſtimamos ſer mas viles, à eſtos veſtimos mas honrroſamente: y losque en noſotros ſon mas indecentes, tienen mas honeſtidad.

ιϐ'.

17. Εἰ ὅλον τὸ σῶμα ὀφθαλμὸς, ποῦ ἡ ἀκοή; εἰ ὅλον ἀκοὴ, ποῦ ἡ ὄσφρησις.

Si tout le corps eſt l'œil, où ſera l'ouïe: ſi tout eſt l'ouïe, où ſera le flair:

18. Νυνὶ δὲ ὁ θεὸς ἔθετο τὰ μέλη, ἓν ἕκαστον αὐτῶν ἐν τῷ σώματι, καθὼς ἠθέλησεν.

Mais maintenant Dieu à poſé vn chacun membre au corps, ainſi qu'il a voulu.

19. Εἰ δὲ ἦν τὰ πάντα ἓν μέλος, ποῦ τὸ σῶμα;

Que ſi tous eſtoyent vn ſeul membre, où ſeroit le corps?

20. Νῦν δὲ πολλὰ μὲν μέλη, ἓν δὲ σῶμα.

Mais maintenant il y a pluſieurs membres: toutesfois il n'y à qu'vn ſeul corps.

21. Οὐ δύναται δὲ ὀφθαλμὸς εἰπεῖν τῇ χειρὶ, χρείαν σου οὐκ ἔχω· ἢ πάλιν ἡ κεφαλὴ τοῖς ποσὶ, χρείαν ὑμῶν οὐκ ἔχω.

Et l'œil ne peut dire à la main, ie n'ai que faire de toi: ni auſſi la teſte aux pieds, ie n'ai que faire de vous.

22. Ἀλλὰ πολλῷ μᾶλλον τὰ δοκοῦντα μέλη τοῦ σώματος ἀσθενέστερα ὑπάρχειν, ἀναγκαῖά ἐστι.

Et qui plus eſt, les membres du corps qui ſemblent eſtre les plus debiles, ſont beaucoup plus neceſſaires.

23. Καὶ ἃ δοκοῦμεν ἀτιμότερα εἶναι τοῦ σώματος, τούτοις τιμὴν περισσοτέραν περιτίθεμεν· καὶ τὰ ἀσχήμονα ἡμῶν εὐσχημοσύνην περισσοτέραν ἔχει.

Et ceux que nous cuidons eſtre les moins honorables au corps, ſont accouſtrés par nous plus ſoigneuſement: & les parties qui ſont en nous les moins belles à voir, ont plus de parement.

CAP. XII.

17. Si totum corpus oculus, ubi auditus? Si totum auditus, ubi odoratus?

If the whole bodie were an eie/ where were the hearing? If the whole were hearing/ where were the ſmelling?

18. Nunc autem poſuit Deus membra, unumquoq; eorum in corpore ſicut voluit.

But nowe hath God diſpoſed the members euery one of them in the bodie at his owne pleaſure.

19. Quod ſi eſſent omnia unum membrum, ubi corpus?

For if they were all one member/ where were the bodie?

20. Nunc autem multa quidem membra, unum autem corpus.

But now are there many members/ yet but one bodie.

21. Non poteſt autem oculus dicere manui, Opera tua non indigeo, aut iterum caput pedibus, Non eſtis mihi neceſſarii.

And the eye cannot ſaye vnto the hande/ I haue no neede of thee: nor the heade againe to the feete/ I haue no neede of you.

22. Sed multo magis quæ videntur membra corporis infirmiora eſſe, neceſſariora ſunt.

Yea/ much rather thoſe members of the bodie/ which ſeeme to be more feeble/ are neceſſarie.

23. Et quæ putamus ignobiliora membra eſſe corporis, his honorem abundantiorem circundamus: & quę inhoneſta ſunt noſtra, abundantiorem honeſtatem habent.

And vpon theſe members of the bodie/ which we thinke moſt vnhoneſt/ put wee more honeſtie on: and our vncomely partes haue more comelines on.

Das XII. Capitel.

17. Weñ der gantze Leib Auge were/ wo bliebe das Gehöre? So er gantz das Gehöre were/ wo bliebe der Geruch?

Der ſom det gantſke Legeme vaare Oyet/ huor bleffue da hørelſen? Om det vaare gantſke hørelſen/ huor bleffue da lucrelſen?

18. Nun aber hat Gott die Glieder geſetzet/ ein iegliches ſonderlich am Leibe/ wie er gewolt hat.

Men nu ſette Gud Lemmerne/ huer beſynderlige i Legemet/ Lige ſom hand vilde.

19. So aber alle Glieder ein Glied weren/ wo bliebe der Leib?

Oc der ſom alle Lemmerne vaare en Lem/ huor bleffue da Legemet?

20. Nun aber ſind der Glieder vil/ aber der Leib iſt einer.

Saa ere nu Lemmerne mange/ men der er it Legeme.

21. Es kan das Auge nicht ſagen zu der Hand/ ich darff dein nicht/ oder widerumb das haupt zu den füſſen/ ich darff euer nicht.

Oyet kand icke ſige til Haanden/ Jeg haffuer dig icke behoff. Eller tuert imod/ Hoffuedet til Foderne/ Jeg haffuer eder icke behoff.

22. Sondern vil mehr/ die Glieder des Leibs/ die vns düncken die ſchwecheſten ſein/ ſind die nötigſten.

Men meget mere/ de Lemmer paa Legemet/ ſom ſynis oſſ at vere de ſkrøbeligſte/ de ere de nytteligſte.

23. Vnd die vns düncken die vnehrlichſten ſein/ denſelbigen legen wir am meiſten ehre an/ vnd die vns übel anſtehen/ die ſchmücket man am meiſten.

Oc de oſſ ſynis at vere meſt wærlige/ dem gøre wi ſtørſt ære. Oc de oſſ lade ilde/ dem pryde wi allermeſt.

Kaptola XII.

17. Geſtli wſſecko tělo okem/ kde pak ſluch? Pakli wſſecko tělo geſt ſluch/ kde powoněnj?

Jeſliż wſzytko ćiáło okiem/ gdźież ſluch ieſt? ieſliż wſzytko ſluchem gdźież woniánie?

18. Ale nynj vſtanowil Bůh audy w těle/ gedenkaždý z nich/ yakž geſt ráčil.

A teraz Bog położył wſzytki członki zoſobná w ćiele iáko chćiał.

19. Nebo kdyby byli wſſyckni audowé geden aud/ kdeby bylo tělo?

A ieſliby wſzytki były iednym członkiem/ gdźież ćiáło?

20. Ale nynij mnoho zagiſté/ audůw/ wſſak gedno tělo.

Ale teraz ieſtći wiele członkow/ á wżdy iedno ćiáło.

21. Nemůž oko řijcy ruce: Skutkůw twých nepotřebugi. Anebo opět hlawa nohám/ negſte mi potřebny.

Ani może rzec oko ręce/ Ja ćiebie nie potrzebuię/ ábo záſie głowá nogam/ Nie potrzebuiec was.

22. Ano mnohem wijce ti audowé kteřij ſe zdagij mdlegſſý w těle býti/ potřebněgſſý gſau.

Nowſzem dáleko wiecey członki ciáłá ktore ſie zdádzą być namdleyſze/ potrzebne ſą.

23. A kteréž máme audy za nepoctiwěgſſý w těle/ těm wěcſſj poctiwoſt činijme: A kteřij audowé gſau neſluſſněgſſj/ ti w wětſſý wážnoſti gſu.

Ale członki ćiáłá ktore mniemamy być naſproſnieyſze/ tym ći więcſzą poczćiwość przydawamy/ á nie vczciwe członki náſze więcſzą poczćiwość máłą.

יב

24 אילין דין הדמא דאית בן דמיקרין לא מתבעא להון איקרא אלהא גיר מזגה לפגרא ויהב איקרא יתירא להדמא אינא דזעור:

Doue le noſtre parti honeſte non n'hanno biſogno. E certo Iddio ha ben temperato il corpo inſieme, dando maggior honore à chi n'haueua biſogno.

25 דלא תהוא פלגותא בפגרא אלא כלהון הדמא שויאית חד על חד יהוון יצפין:

Accioche nel corpo non ſia diſſenſione, ma che le membra habbiano l'vn per l'altro vna medeſima cura.

26 דאמתי דחד הדם יהוא כאב כלהון יהוון חשין ואן משתבח חד הדם כלהון הדמא יהוון משתבחין:

Onde ſe vn membro patiſce, tutte le membra patiſcono inſieme: e ſe vn membro è honorato, tutte le membra inſieme ſi rallegrano.

27 אנתון דין פגרה אנתון דמשיחא והדמא בדוכתכון:

Hor voi ſete corpo di Chriſto. e membra in parte.

28 סם גיר אלהא בעדתה לוקדם שליחא בתרהון נביא בתרהון מלפנא בתרהון עבדי חילא בתרהון מוהבתא דאסיותא ומעדרנא ומדברנא וזנייא דלשנא:

Et ha Iddio conſtituiti alcuni ne la Chieſa, primamente Apoſtoli, altri ſecondariamente Profeti, altri nel terzo luogo Dottori: dipoi le poteſtà: poi i doni de riſanamenti, i ſuſſidij, i gouerni, le diuerſe maniere de le lingue.

29 דלמא כלהון נביא למא כלהון מלפנא למא כלהון סערא חילא:

Son eglino tutti Apoſtoli? ſon tutti Profeti? ſon tutti Dottori? hanno tutti le poteſta?

יב

24 והנאוינו אינם מצטרכים כי־אלהים יצר את־הגויה לתתו את־יקר יותר לנתח לחסר:

Porque losque en noſotros ſon mas honeſtos, no tienen neceſſidad de nada. mas Dios ordenô el cuerpo (todo) dando mas abundante honor alque le faltaua.

25 פן תהי־מריבה בנתחי הגויה כי אם כלם יחדיו איש איש על־רעהו ידאגון:

Paraque no aya diſſenſion en el cuerpo, mas que los miembros todos ſe ſoliciten los vnos por los otros.

26 ואם חולה נתח אחד או חלוים עמו כל־הנתחים ואם יכבד נתח אחד ישמחו עמו כל־נתחים:

De tal manera que ſi el vn miembro padece, todos los miembros à vna ſe duelen y ſi el vn miembro es honrrado, todos los miembros à vna ſe gozan.

27 ואתם הוים גוית המשיח ונתח כמחלקתו:

Y voſotros ſoys el cuerpo del Chriſto, y miembros en parte.

28 וישם אלהים בקהלה בראשונה את השליחים שנית את־הנביאים שלישית את־המלמדים ואחריהם את־הכחות ואחרי־כן מתנות הרפואות מעזרים התחבולות ומיני הלשונות:

Y à vnos puſo Dios en la Igleſia, primeramente Apoſtoles luego Prophetas, lo tercero, Doctores: luego facultades: luego, dones de ſanidades: Ayudas, Gouernaciones. Generos de lenguas.

29 הכלם שליחים המה או־כלם נביאים או־כלם מלמדים או־כלם כחות:

Son todos Apoſtoles? ſon todos Prophetas? ſon todos Doctores? ſon todos Facultades?

ιβ'.

24. Τὰ δὲ εὐσχήμονα ἡμῶν οὐ χρείαν ἔχει. ἀλλ' ὁ θεὸς συνεκέρασε τὸ σῶμα, τῷ ὑστεροῦντι περισσοτέραν δοὺς τιμήν.

Et les parties qui ſont belles en nous, n'en ont point meſtier: mais Dieu a tẽperé le corps enſemble, donnant plus d'honneur à celui qui en auoit faute.

25. Ἵνα μὴ ᾖ σχίσμα ἐν τῷ σώματι, ἀλλὰ τὸ αὐτὸ ὑπὲρ ἀλλήλων μεριμνῶσι τὰ μέλη.

Afin qu'il n'y ait point de diuiſion au corps, ains que les membres ayent vn ſoin mutuel les vns pour les autres.

26. Καὶ εἴτε πάσχει ἓν μέλος, συμπάσχει πάντα τὰ μέλη· εἴτε δοξάζεται ἓν μέλος, συγχαίρει πάντα τὰ μέλη.

Et ſoit que l'vn des membres ſouffre quelque choſe, tous les membres ſouffrent auec lui: ou ſoit que l'vn des mẽbres ſoit honoré, tous les membres enſemble s'en eſiouïſſent.

27. Ὑμεῖς δέ ἐστε σῶμα χριστοῦ, καὶ μέλη ἐκ μέρους.

Or eſtes vous le corps de Chriſt, & les membres d'icelui, chacun en ſon endroit.

28. Καὶ οὓς μὲν ἔθετο ὁ θεὸς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ πρῶτον ἀποστόλους, δεύτερον προφήτας, τρίτον διδασκάλους, ἔπειτα δυνάμεις, εἶτα χαρίσματα ἰαμάτων, ἀντιλήψεις, κυβερνήσεις, γένη γλωσσῶν.

Et Dieu en a mis les vns en l'Egliſe, premierement Apoſtres, ſecondement Prophetes, tiercement Docteurs: & puis les vertus: conſequemment les dons de gueriſons, les ſecours, les gouuernemens, les diuerſités de langages,

29. Μὴ πάντες ἀπόστολοι; μὴ πάντες προφῆται; μὴ πάντες διδάσκαλοι, μὴ πάντες δυνάμεις;

Tous ſont-ils Apoſtres? tous ſont-ils Prophetes? tous ſont-ils Docteurs? tous ſont-ils ayans vertus.

CAP. XII.

24. Honeſta autem noſtra, nullius egēt: ſed Deus temperavit corpus, ei cui deerat abundantiorem tribuendo honorem.

For our comely partes neede it not: but God hath tempered the bodie together/and hath giuen the more honour to that part which lacked.

25. Vt non ſit ſchiſma in corpore, ſed idipſum pro invicem ſolicita ſint membra.

Leaſt there ſhould be any diuiſion in the bodie: but that the members ſhould haue the ſame care one for another.

26. Et ſi quid patitur unum membrum: compatiuntur omnia membra, ſive gloriatur unum membrum: congaudent omnia membra.

Therefore if one member ſuffer / all ſuffer with it: if one member bee had in honour/all the members reioyce with it

27. Vos autem eſtis corpus Chriſti, & membra de membro.

Now ye are the body of Chriſt/and members for your part.

28. Et quoſdam quidem poſuit Deus in eccleſia primùm Apoſtolos, ſecundò prophetas, tertio doctores, deinde virtutes, exinde gratias curationum, opitulationes, gubernationes, genera linguarum, (*interpretationes ſermonum.*)

And God hath ordeyned ſome in the Church: as firſt Apoſtles / ſecondly Prophets/thirdly teachers / then them that do miracles: after/the that giftes of healing/helpers/gouernours/diuerſitie of tongues.

29. Nunquid omnes Apoſtoli? nunquid omnes prophetæ? nunquid omnes doctores? Nunquid omnes virtutes?

Are all Apoſtles? are all Prophets? are all teachers? are all doers of miracles?

Das XII. Capitel.

24. Denn die vns wol anſtehen/die bedörffens nicht. Aber Gott hat den Leib alſo vermenget/ vnd dem dürfftigen Glied am meiſten Ehre geben.

Thi at de ſom lade oſſ vel / de haffue det icke behoff. Men Gud haffuer ſaa beblandet Legemet/oc gaff den nødtørfftige Lem meſt ære.

25. Auff daß nicht eine Spaltung im Leibe ſey / ſondern die Glieder für einander gleich ſorgen.

Paa det der ſkulde icke vere tuidract i Legemet/ men at Lemmerne ſkulde ſørge lige før huer andre.

26. Vnd ſo ein Glied leidet/ſo leiden alle Glieder mit / vnnd ſo ein Glied wird herrlich gehalten / ſo freuen ſich alle Glieder mit.

Oc der ſom en Lem lider / da lide alle Lemmerne met / Oc der ſom en Lem bliffuer herlige holden / Da glæde alle Lemmerne ſig der met.

37. Jhr ſeyt aber der Leib Chriſti vnd Glieder / ein jeglicher nach ſeinem theil.

Men i ere Chriſti Legeme oc Lemmer/ huer effter ſin deel.

28. Vnd Gott hat geſetzt in der Gemeine / auffs erſt die Apoſtel / auffs ander die Propheten / auffs dritte die Lehrer / darnach die Wunderthäter/ darnach die Gaben geſund zu machen/ Helffer/Regierer/mancherley Sprachen.

Oc Gud ſette i Menigheden / førſt Apoſtlerne/ der neſt Propheterne / i det tredie / Lærere / der neſt dem ſom gøre vnderlige Gerninger/der neſt gaffuer at gøre helbrede/ Hielpere / Regerere / atſkillige Tungemaal.

29. Sind ſie alle Apoſtel? Sind ſie alle Propheten? Sind ſie alle Lehrer? Sind ſie alle Wunderthäter:

Ere de alle Apoſtler? Ere de alle Propheter? Ere de alle Lærere? Kunde de alle gøre vnderlige Gerninger?

Kapitola XII.

24. Ale poctiwj naſſy audowé/ ničehěhož nepotřebugij: ale Bůh ſpůſobil tělo tomu audu kterémuž ſe nedoſtáwalo/ dáwage hogněgſſý poctiwoſt.

Abowiem to co w nas ieſt ochedożnego / ochedoginie potrzebuyte/ále Bog ſpołu vmiárkował ciáło/ temu członkowi kthory nie miał/ wiecßa cześć podáwßy.

25. Aby ne byla roztržitoſt w těle/ ale aby gedni o druhé pečowali audowé.

Aby nie było rozerwánie w ciele/ ále iżby iedny członki o drugich toż ſtáránie miáły.

26. A trpjli co geden aud/ ſpolu trpij s nijm wſſyckni audowé: Pakli geſt w ſláwě geden aud/ ſpolu ſe s nim radugij wſſyckni audowé.

A przeto choć cierpi ieden członek / ſpołu boleia wßytki członki/ choć bywa vczcion ieden członek/ weſpoł ſie raduia wßytki członki.

27. Wy pak gſte na djle tělo Kryſtowo/ y audowé.

A ták wy ieſteście ciáłem Kryſtuſowym/ y członkámi po cześci.

28. A někteřé zagiſté vſtanowil Bůh w Cyrkwi: Nayprw Apoſſtoly/ druhé Proroky/ třetij Včitele: Potom ty/ kteřijž činij diwy/ Potom ty/ kteřijž magij dar vzdrawowánij/ Potom pomocnijky/ potom zpráwce giných/ též ty kteřijž magij rozličnoſt yazykůw/ (a wykládanij řečij.)

Y poſtánowił Bog niektore w kościele/naprzod Apoſtoly/potym Proroki/ trzecie náuczyciele/ potym mocy czynienia cudow/ kthemu dáry vzdrawiánia/pomocy/ rzadzenia/ rożność iezykow.

29. Zdali gſau wſſyckni Apoſſtolé? Zdali wſſyckni Prorocy? Zdali wſſyckni Včitelé? Zdali wſſyckni diwy činij?

Izali wßyſcy Apoſtołmi? izali wßyſcy Proroki? izali wßyſcy náuczycielmi? izali wßyſcy cuda czynia?

יב

30 לְמָא לְכֻלְּהוֹן אִית לְהוֹן מַוְהְבָתָא דְאָסְיוּתָא לְמָא כֻלְּהוֹן בַּלְשָׁנֵא מ מְמַלְּלִין אוֹ לְמָא כֻלְּהוֹן מְפַשְּׁקִין׃

Hanno tutti i doni de riſanamenti? parlano tutti diuerſe lingue? ſon tutti interpreti?

31 אוּ דֵין טָנִין אַנְתּוּן ב בְּמַוְהְבָתָא רַוְרְבָתָא אֶנָא תּוּב אַחְוֵיכוּן אוּרְחָא דַמְיַתְּרָא׃

Ma deſiderate ardentemente i doni piu eccellenti. Et io vi moſtro ancor vna via piu eccellente.

יג

1 אֶן בְּכֻל לְשָׁן דַּבְנַי נָשָׁא אֲמַלֵּל וּבַדְמַלְאָכֵא וְחוּבָּא לָא יְהוֵא בִי הֲוֵית לִי אַיְךְ נְחָשָׁא דְּנָאֵם אוֹ צֶלְצְלָא דְיָהֵב קָלָא׃

Se io parlaſſi ne le lingue de gli huomini, e de gli Angeli, e non habbi charità, ſon fatto come vn rame che riſuona, ò vn cembalo che tintinna.

2 וְאֶן תֶּהְוֵא בִי נְבִיּוּתָא וְאֵדַע אָרָזֵא כֻלְּהוֹן וְכֻלָּהּ יִדַעְתָּא וְאֶן תֶּהְוֵא בִי כֻּלָּהּ הַיְמָנוּתָא אַיְכַנָּא דְטוּרָא אֲשַׁנֵא וְחוּבָּא לַיְת בִי לָא הֲוֵית מֵדֶם׃

E ſe io haueſſi la Profetia, e ſapeſſi tutti i miſterij, & ogni ſcientia: e ſe io haueſſi tutta la fede, in modo ch'io traſmutaſſi i monti, e non habbi charita, niente ſono.

3 וְאֶן אַוְכֵל כֻּל דְּאִית לִי לְמֶסְכֵּנֵא וְאֶן אַשְׁלֵם פַּגְרִי דְּנֵאקַד וְחוּבָּא לָא יְהוֵא בִי מֵדֶם לָא יָתַר אֲנָא׃

E ſe io diſtribuiſſi in nutrimento de biſognoſi tutte le mie facultà, è ſe io deſſi il mio corpo ad eſſer arſo, è non habbi charità, niente mi gioua.

4 חוּבָּא נַגִּירָא הִי רוּחֵהּ וּבַסִּים חוּבָּא לָא חָסֵם חוּבָּא לָא מְשַׁתְּגֵשׁ וְלָא מֶתְחַתַּר׃

La charità è patiente, e benigna: la charità non ha inuidia, la charità non è inſolente, non s'inſuperbiſce.

יב

30 הֲיֵשׁ לְכֻלָּם מַתְּנוֹת הָרְפוּאוֹת אִם־כֻּלָּם בִּלְשׁוֹנוֹת מְדַבְּרִים אוֹ כֻלָּם מְתַרְגְּמִים׃

Tienen todos dones de ſanidades? hablan todos lenguas? interpretan todos?

31 וְקַנְּאוּ אֶת־מַתְּנוֹת טוֹבוֹת וְעוֹדֶנִּי דֶּרֶךְ יְתֵרָה אַגִּיד לָכֶם׃

Empero procurad los mejores dones: mas aun, yo hos enſenno el camino mas excellente.

יג

1 אִם בִּלְשׁוֹנוֹת כָּל־בְּנֵי אָדָם מְדַבֵּר אֲנִי וּבִלְשׁוֹנוֹת הַמַּלְאָכִים וְאַהֲבָה אֵינֶנָּה לִי הָיִיתִי כִּנְחֹשֶׁת שֹׁמֵעַ וּכְצִלְצְלֵי תְרוּעָה׃

SI yo hablaſſe lenguas humanás y angelicas: y no tenga charidad, ſoy metal que reſſuena, ó campana que retinne.

2 וְאִם יֵשׁ לִי הַנְּבוּאָה וְדַעַת כָּל־סוֹדוֹת וְכָל־דֵּעָה וְאִם יֵשׁ לִי כָּל־אֱמוּנָה גַּם לְהַעֲבִיר אֶת־הֶהָרִים וְאֵינֶנָּה לִי הָאַהֲבָה מְאוּמָה לֹא הָיִיתִי׃

Y ſi tuuieſſe prophecia, y entendieſſe todos los myſterios, y toda ſciencia: y ſi tuuieſſe toda la fe, de tal manera que traſpaſſaſſe los montes, y no tenga Charidad, nada ſoy.

3 וְאִם אֲפָרֵס אֶת־כָּל אֲשֶׁר לִי לָרְעֵבִים וְאִם אֶתֵּן אֶת־גּוּפָתִי לְהִשָּׂרֵף וְלֹא יֵשׁ לִי אַהֲבָה מְאוּמָה לֹא אוֹעִיל׃

Y ſi repartieſſe toda mi hazienda para dar de comer á pobres: y ſi entregaſſe mi cuerpo para ſer quemado, y no tenga Charidad, de nada (me) ſirue.

4 הָאַהֲבָה אֶרֶךְ אַפַּיִם הִיא מֵיטִיב לַעֲשׂוֹת הָאַהֲבָה אֵינֶנָּה מְקַנְּאָה הָאַהֲבָה לֹא מְפַרְפְּרָה וְלֹא מוּפָּחָה׃

La Charidad es ſuffrida, es benigna: la Charidad no tiene embidia, la Charidad no haze ſin razon, no es hinchada.

ιϐ΄.

30. Μὴ πάντες χαρίσματα ἔχουσιν ἰαμάτων; μὴ πάντες γλώσσαις λαλοῦσι; μὴ πάντες διερμηνεύουσι;

Tous ont-ils les dons de gueriſons? tous parlent-ils diuers langages? tous interpretent-ils?

31. Ζηλοῦτε δὲ τὰ χαρίσματα τὰ κρείττονα. Καὶ ἔτι καθ᾽ ὑπερβολὴν ὁδὸν ὑμῖν δείκνυμι.

Mais ſoyez conuoiteux des plus excellens dons, & ie m'en vai vous en monſtrer encore vn chemin qui ſurpaſſe de beaucoup.

ΚΕΦΑΛ. ιγ΄.

ἘΑν ταῖς γλώσσαις τῶν ἀνθρώπων λαλῶ καὶ τῶν ἀγγέλων, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, γέγονα χαλκὸς ἠχῶν, ἢ κύμβαλον ἀλαλάζον.

Quand bien ie parleroy' les langages des hommes, voire des Anges, & que ie n'aye point charité, ie ſuis comme l'airain qui reſonne, ou comme la cymbale qui tinte.

2. Καὶ ἐὰν ἔχω προφητείαν, καὶ εἰδῶ τὰ μυστήρια πάντα καὶ πᾶσαν τὴν γνῶσιν, καὶ ἐὰν ἔχω πᾶσαν τὴν πίστιν, ὥστε ὄρη μεθιστάνειν, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, οὐδέν εἰμι.

Et quand bien i'auroy' le don de Prophetie, & cognoiſtroy' tous ſecrets & toute ſcience: & quand i'auroy' toute la foy, tellement que ie tranſportaſſe les montagnes, & que ie n'aye point charité, ie ne ſuis rien.

3. Καὶ ἐὰν ψωμίζω πάντα τὰ ὑπάρχοντά μου, καὶ ἐὰν παραδῶ τὸ σῶμά μου ἵνα καυθήσωμαι, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, οὐδὲν ὠφελοῦμαι.

Et quand bien ie diſtribueroy' tout mon auoir à la nourriture des poures, & quand bien ie liureroy' mon corps pour eſtre bruſlé, & que ie n'aye point charité, cela ne me profite en rien.

4. Ἡ ἀγάπη μακροθυμεῖ, χρηστεύεται· ἡ ἀγάπη οὐ ζηλοῖ, ἡ ἀγάπη οὐ περπερεύεται, οὐ φυσιοῦται.

Charite eſt d'vn eſprit patient: elle ſe monſtre benigne: charité n'eſt point enuieuſe: charité n'vſe point d'inſolence: elle ne s'enfle point.

CAP. XII.

30. Nunquid omnes gratiam habent curationum? nunquid omnes linguis loquuntur? nunquid omnes interpretantur?

Haue all the gifts of healing? do all ſpeake with tongues? do all interpret?

31. Æmulamini autem chariſmata meliora. Et adhuc excellentiorem viam vobis demonſtro.

But deſire you the beſt giftes/ and I will yet ſhew you a more excellent way.

CAP. XIII.

SI linguis hominum loquar & angelorum, charitatem autem nō habeam: factus ſum velut æs ſonans, aut cymbalum tinniens.

Though I ſpeake with the tongues of men and Angels/and haue not loue/ I am as ſounding braſſe / or a tinckeling cymball.

2. Et ſi habuero prophetiam, & noverim myſteria omnia, & omnem ſcientiam, & ſi habuero omnem fidem, ita ut montes transferam, charitatem autem non habuero, nihil ſum.

And though I had the gift of prophecie/and knewe all ſecretes/and all knowledge / yea / if I had all fayth / ſo that I could remoue mountaines / and had not loue/I were nothing.

3. Et ſi diſtribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, & ſi tradidero corpus meum, ita ut ardeam, charitatem autem non habuero: nihil mihi prodeſt.

And though I feede the poore with all my goodes / and though I giue my bodie/that I be burned/and haue not loue/I profite thme nothing.

4. Charitas patiens eſt, benigna eſt. Charitas non ęmulatur, non agit perperam, non inflatur.

Loue ſuffreth long: it is bountifull: loue enuieth not: loue doeth not boaſt it ſelfe: it is not puffed vp.

Das XII. Capitel.

30. Haben ſie alle Gaben geſund zu machen? Reden ſie alle mit mancherley Sprachen? Können ſie alle außlegen?

Haffue de alle Gaffue til at helbrede? Tale de alle met atſkillige Tungemaal? Kunde de alle vdlegge?

31. Strebet aber nach den beſten Gaben. Vnd ich wil euch noch einen köſtlichern Weg zeigen.

Men legger eder effter de beſte Gaffuer/ Oc ieg vil end nu viſe eder en kaaſteligere vey.

Das XIII. Capitel.

WEnn ich mit Menſchen vnd mit Engel Zungen redet/ vnd hette der Liebe nicht/ ſo were ich ein döhnend Ertz/ oder ein klingende Schelle.

DEr ſom ieg talede met Menniſkens oc met Englenis Tunger/ oc haffde icke Kærlighed/ Da vaare ieg en liudende Malm/ eller en klingende Bielde.

2. Vnd wennn ich weiſſagen köndte/ vnd wüſte alle Geheimniß / vnd alle Erkenntniß/ vnnd hette allen Glauben / alſo daß ich Berge verſetzte/ vnd hette der Liebe nicht/ ſo were ich nichts.

Oc der ſom ieg kunde ſpaa / oc viſte alle lønlige Ting / oc al viſdom / oc haffde al Troen / ſaa / at ieg kunde flytte Bierge/ oc haffde icke Kærlighed / Da vaare ieg inted.

3. Vnnd wenn ich alle meine Habe den Armen gebe / vnnd lieſſe meinen Leib brennen/ vnnd hette der Liebe nicht / ſo were mirs nichts nütze.

Oc der ſom ieg gaffue de Fattige alt mit Godz/ oc lodebrende mit Legeme/ oc haffde icke Kærlighed/ Da vaare mig inted nytteligt.

4. Die Liebe iſt langmütig vnnd freundlich / die Liebe eiffert nicht / die Liebe treibet nicht mutwillen / ſie blehet ſich nicht.

Kærlighed er langmodig oc venlig / Kærlighed er icke niedkær/ Kærlighed bruger icke fortredelighed/ hun opblæſſ ſig icke.

Kapitola XII.

30. Zdali wſſyckni magij dar vzdrawowánij? Zdali wſſyckni yazyky rozličnými mluwij? Zdali wſſyckni řeči wykládagij?

Izali wßyſcy dáry máia vzdrawiánia? Izali wßyſcy iezyki mowią? izali wßyſcy wykładáią?

31. Wy pak toho s welikau pilnoſtij hleďte/ abyſſte mohli dogijti daruow lepſſých. A wſſak nad ty wěcy wyſſſý ceſtu wám okáži?

A żądaćież lepßych darow? othoż ießcze wam z wielką pilnośćią droge okaże.

Kapitola XIII.

BYch yazyky Lidſkými mluwil y Angelſkými/ a Láſky kdybych neměl/ včiněn gſem yako Měď zwučijcý/ aneb Zwonec zněgijcý.

GDybych mowił iezyki ludzkiemi y Anielſkimi/ á miłośći bych nie miał/ ſthałem ſie miedźią brząkáiącą/ ábo cymbałem brzmiącym.

2. A bych měl Proroctwij/ a znalbych wſſecka tagemſtwij y wſſeliké vměnij/ abych měl tak dokonalau Wijru žebych hory přenaſſel/ Láſky pak kdybych neměl/ nic negſem.

A gdybych miał proroctwo/ y wiedźiał wßytki táiemnice/ y wßelką náukę/ á gdybych miał wßelką wiárę/ żebych też y gory przenośił/ á miłośćibych nie miał/ niczem nie nieſt.

3. Abych rozdal na pokrmy chudým weſſkeren Statek můg/ abych wydal tělo mé k ſpálenij na oheň/ Láſky pak kdybych neměl/ nic mi to neproſpijwá.

A gdybych wßytki máiętnośći moie rozdał vbogim/ á podałbych ćiało moie ábych był ſpalon/ á miłośćibych nie miał/ nic mi to nie pomaga.

4. Láſka trpěliwá a dobrotiwá geſt. Láſka nezáwidij/ nenij wſſetečná/ nenadýmá ſe.

Miłość ieſt ćierpliwa/ dobrotliwa/ miłość nie zayźrzy/ miłość nie ieſt hárda/ y nie nádęta.

יג

5 וְלָא סָעַר דְּבַהְתָתָא וְלָא בָּעֵא דִּילֵהּ לָא מֶתְתְּפִיר וְלָא מֶתְרַעֵא דְּבִישׁ׃

Non ſi porta dishoneſtamente, non cerca i ſuoi proprij commodi, non è diſpettoſa, non penſa al male.

6 לָא חָדֵא בְּעַוְלָא אֶלָּא חָדֵא בְּקוּשְׁתָּא׃

Non ſi rallegra de l'ingiuſtitia, ma ſi rallegra de la verità.

7 כֹּל מֶדֶם מְסַיְבַר כֹּל מֶדֶם מְהַיְמַן כֹּל מְסַבַּר וְכֹל סָבֵל׃

Patiſce ogni coſa, ogni coſa crede, ogni coſa ſpera, ogni coſa ſopporta.

8 חוּבָּא מֶן מְתוּם לָא נָפֵל נְבִיּוּתָא גֵּיר יֶתְבַּטְלָן וְלֶשָּׁנֵא יֶשְׁתַּתְקוּן וִידַעְתָּא תֶּתְבַּטַל׃

La charità non vien mai meno, ò ſia che le Profetie manchino, ò che le lingue ceſſino, ò che la ſcientia ſia abolità.

9 קַלִיל הוּ גֵּיר מֶן סַגִּי יָדְעִינַן וְקַלִיל מֶן סַגִּי ——— מֶתְנַבִּינַן׃

Perche noi conoſciano in parte, e in parte profetiamo.

10 אֶמָּתַי דֵּין דְּתֵאתֵא גְּמִירוּתָא הָידֵין יֶתְבַּטַל הָו מֶדֶם דְּקַלִיל הֻוָא׃

Ma quando ſarà venuto quello che è perfetto, allor quello che è in parte s'annullarà.

11 כַּד יַלּוּדָא הֲוִית אַיְךְ יַלּוּדָא מְמַלֵּל הֲוִית וְאַיְךְ יַלּוּדָא מֶתְרַעֵא הֲוִית וְאַיְךְ יַלּוּדָא מֶתְחַשֵּׁב הֲוִית כַּד הֲוִית דֵּין גַּבְרָא בַּטְּלֵת הָלֵין דְּטַלְיוּתָא׃

Quando io ero fanciullo, parlauo come fanciullo, intendeuo come fanciullo, penſauo come fanciullo: ma poi ch'io ſon diuenuto huomo, ho laſciato ſtar le coſe che ſon da fanciullo.

12 הָשָׁא דֵּין אַיְךְ דִּבְמַחְזִיתָא חָזֵינַן בְּפֶלְאֵתָא הָידֵין דֵּין אַפִּין לוּקְבַל אַפִּין הָשָׁא יָדַע אֶנָא קַלִיל מֶן סַגִּי הָידֵין דֵּין אֵדַע אַיְךְ מָא דְּאֶתִּידְעֵת׃

Imperoche noi hora vediamo per vno ſpecchio oſcuramente: ma allora vedremo faccia à faccia, Io hora conoſco in parte: ma allora conoſcerò ſecondo che ancor io ſono ſtato conoſciuto.

יג

5 לֹא תַעֲשֶׂה בֹּשְׁנָה לֹא תְבַקֵּשׁ אֶת־אֲשֶׁר לְנַפְשָׁהּ לֹא תֶחֱרֶה בְּאַפָּהּ וְלֹא תַחֲשֹׁב רָעָה בִּלְבָבָהּ׃

No es injurioſa, no buſca ſus prouechos, no ſe irrita, no pienſa mal.

6 לֹא תִשְׂמַח עַל־עַוְלָתָה אַךְ תִּשְׂמַח עַל־אֱמֶת׃

No ſe huelga de la injuſticia, mas huelga ſe de la verdad:

7 אֶת־כֹּל מְסַבְּלָה כָּל־מַאֲמִינָה כָּל־מְשַׂבְּרָה כָּל־מְקַוָּה׃

Todo lo ſuffre, todo le cree, todo lo eſpera, todo lo ſupporta.

8 הָאַהֲבָה בְּכָל־עִתּוֹת לֹא תִבּוֹל וְאִם הַנְּבוּאוֹת תְּבֻטָּלוּ וְאִם הַלְּשׁוֹנוֹת יִשְׁתֹּקוּ וְאִם הַדֵּעוֹת תֵּרָבְלוּ׃

La Charidad nunca ſe pierde: aunque las prophecias ſe ayan de acabar, y las lenguas de ceſſar, y la ſciencia de ſer quitada.

9 כִּי קְלוֹקֵל יוֹדְעִים וּקְלוֹקֵל מִתְנַבְּאִים אֲנַחְנוּ׃

Porque en parte tan ſolamente tenemos conocimiento, y en parte prophetamos.

10 וְאִם תָּבוֹא הַתַּכְלִית אָז יְבֻטַּל הֶהָבֶל׃

Mas deſque venga loque es lo perfecto, entonces loque es en parte ſerá quitado.

11 בִּהְיוֹתִי עוֹלָל כַּעוֹלָל דִּבַּרְתִּי כַּעוֹלָל נְבוֹנוֹתִי כַּעוֹלָל חִשַּׁבְתִּי וְכַאֲשֶׁר הָיִיתִי לְאִישׁ אֶת־דִּבְרֵי הָעוֹלָל הֶהֱבַלְתִּי׃

Quando yo era ninno, hablaua como ninno penſaua como ninno, ſabia como ninno: mas quando ya ſoy hombre hecho, quité loque era de ninno.

12 מַבִּיטִים אֲנַחְנוּ עַתָּה כְּמוֹ בְמַרְאָה בְּחִידָה וְאָז מִפָּנִים אֶל־פָּנִים עַתָּ יוֹדְעִים אֲנַחְנוּ בְּחֵלֶק וְאָז נֵדְעָה כְּמוֹ נוֹדָעָה׃

Aora vemos como por eſpejo en eſcuridad: mas entonces-veremos cara à cara. aora conozco en parte: mas entonces conoceré como ſoy conocido.

ιγ´.

5. Οὐκ ἀσχημονεῖ, οὐ ζητεῖ τὰ ἑαυτῆς, οὐ παροξύνεται, οὐ λογίζεται τὸ κακόν.

Elle ne ſe porte point deshonneſtement: elle ne cerche point ſon propre profit: elle n'eſt point deſpiteuſe: elle ne penſe point à mal.

6. οὐ χαίρει ἐπὶ τῇ ἀδικίᾳ, συγχαίρει δὲ τῇ ἀληθείᾳ.

Elle ne s'eſiouit point de l'iniuſtice: mais elle s'eſiouit de la verité.

7. Πάντα στέγει, πάντα πιστεύει, πάντα ἐλπίζει, πάντα ὑπομένει.

Elle endure tout, elle croit tout, elle eſpere tout, elle ſupporte tout.

8. Ἡ ἀγάπη οὐδέποτε ἐκπίπτει. εἴτε δὲ προφητεῖαι καταργηθήσονται, εἴτε γλῶσσαι παύσονται, εἴτε γνῶσις καταργηθήσεται.

Charité ne dechet chamais, au lieu que quant aux propheties, elles ſeront abolies: & quant aux langages, ils ceſſeront: quand à la cognoiſſance, elle ſera abolie.

9. Ἐκ μέρους γὰρ γινώσκομεν, καὶ ἐκ μέρους προφητεύομεν.

Car nous cognoiſſons en partie, & prophetizons en partie.

10. Ὅταν δὲ ἔλθῃ τὸ τέλειον, τότε τὸ ἐκ μέρους καταργηθήσεται.

Mais quand la perfection ſera venue, lors ce qui eſt en partie ſera aboli.

11. Ὅτε ἤμην νήπιος, ὡς νήπιος ἐλάλουν, ὡς νήπιος ἐφρόνουν, ὡς νήπιος ἐλογιζόμην. ὅτε δὲ γέγονα ἀνήρ, κατήργηκα τὰ τοῦ νηπίου.

Quand i'eſtoye enfant, ie parloye comme enfant, ie iugeoye comme enfant, ie penſoye comme enfant: mais quand ie ſuis deuenu homme, ce qui eſtoit d'enfance s'en eſt allé.

12. Βλέπομεν γὰρ ἄρτι δι' ἐσόπτρου ἐν αἰνίγματι, τότε δὲ πρόσωπον πρὸς πρόσωπον· ἄρτι γινώσκω ἐκ μέρους, τότε δὲ ἐπιγνώσομαι καθὼς καὶ ἐπεγνώσθην.

Car nous voyons maintenant par vn miroir obſcurement, mais alors nous verrons face à face: maintenant ie cognoi en partie, mais adonc ie recognoiſtrai ſelon qu'auſſi i'ai eſté recognu.

CAP. XIII.

5. Non eſt ambitioſa, non quærit quæ ſua ſunt, non irritatur, non cogitat malum.

It diſdaineth not: it ſeeketh not her owne thinges /it is not prouoked to anger: it thinketh not euill.

6. Non gaudet ſuper iniquitate: congaudet autem veritati.

It reioyceth not in iniquitie/but reioyceth in the trueth.

7. Omnia ſuffert, omnia credit, omnia ſperat, omnia ſuſtinet.

It ſuffreth all things: it beleueth all things: it hopeth all things: it endureth all things.

8. Charitas nunquam excidit, ſive prophetiæ evacuabuntur, ſive linguę ceſſabunt, ſive ſcientia deſtruetur.

Loue doeth neuer fall away /though that propheeyings be aboliſhed/or the tonques ceaſe/ or knowledge vaniſh away.

9. Ex parte enim cognoſcimus, & ex parte prophetamus.

For we know in part/ and we prophecie in part.

10. Cùm autem venerit quod perfectum eſt, evacuabitur quod ex parte eſt.

But when that which is perfect/is come/ then that which is in part/ ſhall be aboliſhed.

11. Cùm eſſem parvulus, loquebar ut parvulus, ſapiebam ut parvulus, cogitabam ut parvulus. Quando autem factus ſum vir: evacuavi quę erant parvuli.

When I was a childe/ I ſpake as a childe/ I vnderſtoode as a childe/ I thought as a childe: but when I became a man/I put away childiſh things.

12. Videmus nunc per ſpeculum in ænigmate: tunc autem facie ad faciē. Nunc cognoſco ex parte: tunc autem cognoſcam ſicut & cognitus ſum.

For nowe we ſee through a glaſſe darkely: but then ſhall we ſee face to face. Nowe I know in part: but then ſhall I knowe euen as I am knowen.

Das XIII. Capitel.

5. Sie ſtellet ſich nicht vngeberdig/ ſie ſuchet nicht das jhre/ ſie leſſet ſich nicht erbittern/ ſie trachtet nicht nach ſchaden.

Hun ſticker ſig icke haſtmodig/hun ſøger icke det hende hører til/ hun lader ſig icke fortørne/hun tracter icke effter ſkade.

6. Sie freuet ſich nicht wenns vnrecht zugehet/ſie freuet ſich aber weñs recht zugehet.

Hun glæder ſig icke aff wretferdighed/men hun glæder ſig aff ſandhed.

7. Sie verträget alles/ſie vertrauwet alles/ ſie hoffet alles/ ſie duldet alles.

Hun fordrager alting/ hun tror alting/ hun haaber alting/hun lider alting.

8. Die Liebe höret nim̃ermehr auff/ ſo doch die Weiſſagungen auffhören werden/vnd die Sprachen auffhören werden/vnd das Erkenntniß auffhören wirdt.

Kærlighed bliffuer icke træt/Spaadomme ſkulle afflade/ oc Tungemaal ſkulle afflade/ oc Viſdom ſkal ocſaa afflade.

9. Denn vnſer wiſſen iſt Stückwerck/vnd vnſer weiſſagen iſt Stückwerck.

Thi vort vidſkaff er wfuldkommen/ oc vor Prophecie er wfuldkommen.

10. Wenn aber kommen wird das Vollkommen/ ſo wird das Stückwerck auffhören.

Men naar ſom det fuldkomne kommer/ da ſkal det wfuldkomne afflade.

11. Da ich ein Kind war/ da redet ich wie ein Kind/ vnnd war klug wie ein Kind/ vnnd hatte Kindiſche anſchläg. Da ich aber ein Mann ward/ that ich ab was Kindiſch war.

Der ieg vaar it Barn/ dc talede ieg ſom it barn/ oc vaar klog ſom it barn/ oc haffde børne anſlag. Men der ieg bleff en Mand/ da afflagde ieg det ſom vaar barnactigt.

12. Wir ſehen jetzt durch einen Spiegel in einem dunckeln wort/ denn aber von Angeſicht zu Angeſicht. Jetzt erkenne ichs Stückweiſe/ Denn aber werde ichs erkennen gleich wie ich erkennet bin.

Wi ſee nu igennem en Spegel i it mørckt ord/ Men da fra anſict til anſict. Nu kender ieg det i ſtycketal/ Men da ſkal ieg kende lige ſom ieg er kent.

Kapitola XIII.

5. Nečinj nic neſluſſného/ nehledij toho což geſt wlaſtnijho gegljho/nezpauzý ſe/ nemyſlij zlého.

Miłość niczym ſie nie brzydźi/ iákoby nieprzyſtoyinym/ nie ſzuka co ieſt iey/ nie bywa wzruſzoná ku gniewu/ nie myſli złego/

6. Neraduge ſe z neprawoſti/ ale ſpolu raduge ſe Prawdě:

Nie ráduie ſie z nieſpráwiedliwośći/ ále ſie weſeli z prawdy.

7. Wſſeckno ſnáſſý/ wſſemu wěřij/ a o wſſem naděgi má/ wſſeho trpěliwě čeká.

Wſzytko znośi/ wſzytkiemu wierzy/ wſzytkiego ſie nádziewa/ wſzytko cierpi.

8. Láſka nikdý newypadá/ ačkoli Proroctwij přeſtanau/ buďto že yazykowě zhynau/ buďto že vměnij zkaženo bude.

Miłość nigdy nie odpada/ choć y proroctwa beda zgładzone/ ięzyki vſtháná/ y vmieietnoſc bedzie zniſzczoná.

9. Poněkud zagiſtě poznáwáme/ á poněkud Prorokugeme.

Abowiem po cżeśći znamy/ y po cżeśći prorokuiemy.

10. Ale když přijgde to což geſt dokonalého/ zkaženo bude to což geſt nedokonale.

Ale gdy przyydźie to co ieſt doſkonálego/ tedy to co ieſt po cżeśći zginie.

11. Dokud gſem byl Dijtětem/ mluwil gſem yako Dijtě/ ſmýſlel/gſem yako Dijtě/ myſlil gſem yako Dijtě. Ale když gſem včiněn Mužem/ wyprázdnil gſem to což bylo Dijtěte.

Gdym był dźiećięćiem/ mowiłem iáko dźiećię/ rozumiałem iáko dźiećię/ lecz gdym ſie ſtał mężem/ zkárłem ty rzecży ktore dźiecinne były.

12. Nyni zagiſtě widijme ſkrze Zrcadlo w podobenſtwij/ ale tehdáž potom twáři w twář. Nynij poznáwam poněkud/ ale potom poznám/ tak yakž y poznáu gſem.

Abowiemći teraz widźiemy przez zwierćiádło/ y przez podobienſtwo/ ále won cżás oblicżnie vyźrymy/ teraz znam po cżeśći/ á w on cżás poznam iáko náucżon bede.

יג

13 הָלֵין אֵנּוּן גֵּיר תְּלָת
דַּמְקַוְיָן הַיְמָנוּתָא וְסַבְרָא
וְחוּבָּא דְּרַב דֵּין מֶנְּהֵין
חוּבָּא׃

Al preſente ſtanno queſte tre coſe, fede, ſperanza, charità: ma la maggior di queſte è la charità.

יד

1 הַרְטוּ בָּתַר חוּבָּא וְטַנוּ
בְּמוֹהָבָתָא דְּרוּחָא
יַתִּירָאִית דֵּין דְּתֶתְנַבּוּן׃

Seguite con ogni ſtudio la charità, e deſiderate i doni ſpirituali: e maggiormente per profetare.

2 מַן דַּמְמַלֵּל גֵּיר בְּלֶשָּׁנָא
לָא הֲוָא לַבְנַי נָשָׁא מְמַלֵּל
אֶלָּא לַאלָהָא לָא גֵּיר אֱנָשׁ
שָׁמַע מֶדֶּם דַּמְמַלֵּל אֶלָּא
בְּרוּחָא אָרָזָא מְמַלֵּל׃

Perche chi parla in lingua ſtrania, non parla à gli huomini, ma à Dio: percioche niſſun l'intende, e parla i miſterij con lo Spirito.

3 אֵינָא דֵּין דְּמֶתְנַבֵּא
לַבְנַי נָשָׁא מְמַלֵּל בֶּנְיָנָא
וְלוּבָּבָא וּבוּיָאָא׃

Ma chi profetiza, parla à gli huomini coſe d'edificatione, e d'eſortatione, e di conſolatione.

4 דַּמְמַלֵּל בְּלֶשָּׁנָא נַפְשֵׁהּ
הָו בָּנֵא וְדַמְתְנַבֵּא עִדְּתָא
בָּנֵא׃

Chi parla in lingua non inteſa, edifica ſe ſteſſo: ma chi profetiza, edifica la Chieſa.

5 צָבֵא אֲנָא דֵּין דְּכֻלְכוֹן
תְּמַלְּלוּן בְּלֶשָּׁנֵא יַתִּירָאִית
דֵּין דְּתֶתְנַבּוּן רַב הָו גֵּיר א
אֵינָא דְּמֶתְנַבֵּא מַן הָו
דַּמְמַלֵּל בְּלֶשָּׁנָא אֵו לָא
מְפַשֵּׁק אֵן דֵּין מְפַשֵּׁק ע
עִדְּתָא בָּנְיָא׃

Io deſidero bene che tutti voi parliate ne le lingue, ma maggiormente che voi profetiate. Percioche colui che profetiza è maggior che colui che parla ne le lingue, ſe gia egli non interpreta, accioche la Chieſa ne riceua edificatione.

יג

13 וְעַתָּה מַכְתִּירוֹת אֱמוּנָה שִׂבְרָה
אַהֲבָה שָׁלוֹשׁ הֵנָּה וּגְדוֹלָה מֵהֶן
הִיא הָאַהֲבָה׃

Mas aora permanece la fe, la eſperança, y la Charidad, eſtas tres coſas: empero la mayor dellas, la Charidad.

יד

1 רִדְפוּ אַחֲרֵי אַהֲבָה וְקַנְּאוּ
לְמַתְּנוֹת הָרוּחַ וְיוֹתֵר לְהִתְנַבֵּא׃

Seguid la Charidad: procurad los otros dones eſpirituales. mas ſobre todo que propheteys.

2 כִּי אֲשֶׁר מְדַבֵּר בְּלָשׁוֹן אֵינֶנּוּ
לָאֲנָשִׁים מְדַבֵּר כִּי אִם לֵאלֹהִים
כִּי־אִישׁ לֹא שׁוֹמֵעַ וּבְרוּחַ מְדַבֵּר
אֶת־סוֹדוֹת׃

Porque el que habla en lenguas, no habla â los hombres, ſi no à Dios. porque nadie lo oye, aunque el Eſpiritu hable myſterios.

3 וַאֲשֶׁר מִתְנַבֵּא לָאֲנָשִׁים מְדַבֵּר
לְמִבְנֶה וְנֶחָמָה וְאֶל־לֵבָב׃

Mas elque prophetiza, habla à los hombres para edificacion, y exhortacion, y conſolacion.

4 הַמְדַבֵּר בְּלָשׁוֹן אֶת־נַפְשׁוֹ
בּוֹנֶה הוּא וְהַמִּתְנַבֵּא בּוֹנֶה אֶת־
הַקָּהָל׃

Elque habla lengua, à ſi miſmo edifica: mas el que prophetiza, la Igleſia (de Dios) edifica.

5 וּמִי־יִתֵּן אֲשֶׁר כֻּלְּכֶם תְּדַבְּרוּ
בִּלְשׁוֹנוֹת אַךְ יוֹתֵר אֲשֶׁר תִּתְנַבְּאוּן
כִּי־הַמִּתְנַבֵּא גָּדוֹל הוּא מִמְּדַבֵּר
בִּלְשׁוֹנוֹת בִּלְבַד אִם מְבָאֵר הוּא
אֲשֶׁר הַקְּהִלָּה מִבְנֶה תִּקַּח מִמֶּנּוּ׃

Anſique querria que todos voſotros hablaſſedes lenguas, mas empero querria que prophetizaſſedes. porque mayor es elque prophetiza que el que habla lenguas, ſi tambien no interpretare, paraque la Igleſia tome edificacion.

ιγ´.

13 Νυνὶ δὲ μένει πίστις, ἐλπὶς, ἀγάπη. τὰ τρία ταῦτα· μείζων δὲ τούτων ἡ ἀγάπη.

Or maintenant ces trois choſes demeurent, foy, eſperance, charité: mais la plus grande d'icelles, eſt charité.

ΚΕΦΑΛ. ιδ´.

Διώκετε τὴν ἀγάπην, ζηλοῦτε δὲ τὰ πνευματικὰ, μᾶλλον δὲ ἵνα προφητεύητε.

Pourchaſſez la charité, ſoyez conuoiteux des dons ſpirituels: mais beaucoup plus que vous prophetiziez.

2. Ὁ γὰρ λαλῶν γλώσσῃ, οὐκ ἀνθρώποις λαλεῖ, ἀλλὰ τῷ θεῷ. οὐδεὶς γὰρ ἀκούει, πνεύματι δὲ λαλεῖ μυστήρια.

Car celui qui parle langage incognu, ne parle point aux hõmes, mais à Dieu: car nul ne l'entend, & il prononce myſteres en eſprit.

3. Ὁ δὲ προφητεύων, ἀνθρώποις λαλεῖ οἰκοδομὴν καὶ παράκλησιν καὶ παραμυθίαν.

Mais celui qui prophetize, propoſe aux hommes edification, & exhortation, & conſolation.

4. Ὁ λαλῶν γλώσσῃ, ἑαυτὸν οἰκοδομεῖ. ὁ δὲ προφητεύων, ἐκκλησίαν οἰκοδομεῖ.

Celui que parle langage incognu, il s'edifie ſoi-meſme: mais celui qui prophetize, edifie l'Egliſe.

5. Θέλω δὲ πάντας ὑμᾶς λαλεῖν γλώσσαις, μᾶλλον δὲ ἵνα προφητεύητε. μείζων γὰρ ὁ προφητεύων, ἢ ὁ λαλῶν γλώσσαις, ἐκτὸς εἰ μὴ διερμηνεύῃ, ἵνα ἡ ἐκκλησία οἰκοδομὴν λάβῃ.

Ie deſire bien que vous tous parliez diuers langages: mais beaucoup plus, que vous prophetiziez: car celui qui prophetize eſt plus grand que celui qui parle diuers langages, hormis s'il n'interprete, afin que l'Egliſe en reçoiue edification.

CAP. XIII.

13. Nunc autem manent, fides,ſpes,charitas: tria hæc, maior autem horum eſt charitas.

And nowe abideth fayth/hope and loue/euen theſe there: but the chiefeſt of theſe is loue.

CAP. XIIII.

SEctamini charitatem, æmulamini ſpiritualia, magis autem ut prop hetetis.

Follow after loue / and couet ſpirituallgifites / & rather that ye may prophecie.

2. Qui enim loquitur lingua, non hominibus loquitur, ſed Deo: nemo enim audit. Spiritu autem loquitur myſteria.

For he that ſpeaketh a ſtrange tongue / ſpeaketh not vnto men / but vnto God: for no man heareth him: howbeit in the Spirit he ſpeaketh ſecret things.

3. Nam qui prophetat: hominibus loquitur ad ædificationem, & exhortationem & conſolationem.

But hee that prophecieth: ſpeaketh vnto men to edifying / and to exhortation/and to comfort.

4. Qui loquitur lingua, ſemetipſum ædificat: qui autem prophetat, eccleſiam ædificat.

He that ſpeaketh ſtrange language/ edifieth himſelfe: but he that propheciet h/edifieth the Church.

5. Volo autem omnes vos loqui linguis: magis autem prophetare. Nam maior eſt qui prophetat, quam qui loquitur linguis: niſi fortè interpretetur, ut eccleſia ædificationem accipiat.

I would that ye all ſpake ſtrange languages/but rather that yee prophecied: for greater is hee that propheciet h/ then hee that ſpeaketh diuers tongues / except he expound it / that the Church may receyue edification.

Das XIII. Capitel.

13. Nun aber bleibt Glaube / Hoffnung/Liebe/ diſe drey / Aber die Liebe iſt die gröſſeſt vnter jhnen.

Oc nu bliffuer Troen/Haabet/ Kærlighed/ diſſe try/ Men Kærlighed er ſtørſt iblant dem.

Das XIIII. Capitel.

Strebet nach der liebe/fleiſſiget euch der Geiſtlichen Gaben/ am meiſten aber/ daß jr weiſſagen möget.

LEgger eder effter Kærlighed/ Gører eders flid til de aandelige Gaffuer/ Oc allermeſt at i kunde prophetere.

2. Denn der mit der Zungen redet/ der redet nicht den Menſchen/ ſondern Gotte/ denn jhm höret niemand zu / Im Geiſt aber redet er die Geheimniß.

Thi at den ſom taler met Tungen/hand taler icke til Menniſken/ Men til Gud / Thi det hører ingen hannem / Oc hand taler hemmelige ting i Aanden.

3. Wer aber weiſſaget/der redet den Menſchen zur Beſſerung/vnd zur Ermahnung/ vnd zur Tröſtung.

Men huo ſom propheterer / hand taler Menniſken til forbedring / oc til formaning / til fortrøſtelſe.

4. Wer mit Zungen redet / der beſſert ſich ſelbſt/ wer aber weiſſaget/ der beſſert die Gemeine.

Huo ſom taler met Tungen / hand forbedrer ſig ſelff / Men huo ſom Propheterer/ hand forbedrer Menigheden.

5. Ich wolte / daß jhr alle mit Zungen reden köndet / aber vil mehr / daß jhr weiſſagetet. Denn der da weiſſaget / iſt gröſſer / denn der mit Zungen redet / Es ſey denn / daß ers auch außlege / daß die Gemeine davon gebeſſert werde.

Jeg vilde / at i kunde alle tale met Tunger/Men meget mere / at i kunde prophetere. Thi at den ſom propheterer/hand er ſtørre end den ſom taler met Tunger / Vden ſaa er / at hand det vdlegger / ſaa at Menigheden bliffuer forbedret der aff.

Kapitola XIII.

13. Nynij zagiſtě trwagij / Wijra/ Naděge/ Láſka/ ty tri Ctnoſti/ Ale naywětſſý geſt z nich Láſka.

Ale teraz ći trwa wiárá / nádzieiá / miłość / ty trzy rzeczy / a z nich nawiecſza ieſt miłość.

Kapitola XIIII

NAſledugte Láſky/ žádayte duchownijch wěcý / ale naywijce abyſſte Prorokowali.

Naſláduyćie miłośći / żadayćie dárow duchownych / ále więcey ábyśćie prorokowáli.

2. Neb kdo mluwij yazykem/ ne lidem mluwij / ale Bohu: neb žádný nerozumij / ale Duch Swatý wyprawuge tayně wěcy.

Abowiem ktory mowi iezyki obcymi / nie ludziam mowi ale Bogu / bo go żaden nie ſłyſzy / á on duchem mowi táiemnice.

3. Kdož pak prorokuge/ Lidem mluwij k wzdělánij / napomijnanij / a potěſſenij

A ktory prorokuie / opowieda ludziam zbudowánie / y nápominánie / y poćieſzenie.

4. Kdo mluwij (cyzým) yazykem / ſám ſebe wzdělawá: ale kdož Prorokuge / tenť Cýrkew wzdělawá.

Ktory iezykiem obcym mowi / ſámego ſiebie buduie / á ktory prorokuie / zbor buduie.

5. Protož chtělbych abyſſte wſſyckni (cyzými) yazyky mluwili / ale wſſak raděgibych chtěl / abyſſte Prorokowali. Neb wětſſý geſt ten kterýž Prorokuge / nežli ten kdož (cyzými) yazyky mluwij / lečby ſnad to což mluwij wykládal / aby Cýrkew Božij z toho wzdělánij brala.

A chciałbym ábyśćie wſzyſcy mowili iezyki / ále więcey ábyśćie prorokowáli / ábowiem więcſzy ieſt ten ktory prorokuie / á niż ten co iezyki mowi / wyiąwſzyby wykłádał / áby zbor wziął budowánie.

יד

6 וְהָשָׁא אַחַי אֶן אֶתֵית לְוָתְכוֹן וֶאמַלֵּל עַמְכוֹן בְּלֶשָּׁנֵא מָנָא מוֹתַר אֲנָא לְכוֹן אֶלָּא אֶן אֲמַלֵּל עַמְכוֹן אוֹ בְּגֶלְיָנָא אוֹ בִּידַעְתָּא אוֹ בַּנְבִיוּתָא אוֹ בְּיוּלְפָנָא׃

Et hora, fratelli, ſe io verrò à voi, parlando ne le lingue, che vi giouarò io, ſe io non vi parlarò o per riuelatione, ò per cognitione, ò per profetia, ò per dottrina?

7 אַף צֶבְוָתָא גֵּיר אִילֵין דְּלַיְת בְּהֵין נַפְשָׁא וִיהָבָן קָלָא אֶן אַבּוּבָא וֶאן קִיתָרָא וֶאן פּוּרְשָׁנָא לָא עָבְדָן בֵּית קִינָתָא לְחַבְרָתָהּ אַיכַנָּא מֶתִידַע מֶדֶּם דְּמֶזְדַּמַּר אוֹ מֶדֶּם דְּמֶתְנְקֵשׁ׃

E certo le coſe inanimate che rendeno voce, ò trombone, ò cetra, ſenon danno diſtintione à i ſuoni, come ſi conoſcerà egli quel che ſi ſuona col trombone, ò quel che ſi ſuona con la cetra?

8 וֶאן קַרְנָא תִּקְרֵא קָלָא דְּלָא פְּרִישׁ מַנוּ נֶתְטַיַּב לִקְרָבָא׃

Perche ſe la tromba rende vna voce incerta, chi s'apparecchiarà à la battaglia?

9 הָכַנָּא אַף אַנְתּוּן אֶן תֵּאמְרוּן מֶלְּתָא בְּלֶשָּׁנָא וְלָא תֶּהְוֵא מְפַשְּׁקָא אַיכַנָּא מֶתִידַע מֶדֶּם דְּאָמְרִין אַנְתּוּן הָוֵיתוּן לְכוֹן אַיךְ הוּ דְּעַם אָאַר מְמַלְּלִין אַנְתּוּן׃

Coſi voi ancora ſe per la lingua non rendete parole ſignificanti, come s'intenderà quel che ſi dice? certo voi parlarete in aria.

10 הָא גֵּיר גֶּנְסָא דְּלֶשָּׁנֵא סַגִּיאֵא אִית בְּעָלְמָא וְלַיְת חַד מֶנְּהוֹן דְּלָא קָלָא׃

Sono (come ordinariamente auuiene) nel mondo tante maniere di ſuoni, e niente è muto.

11 וֶאן לָא יָדַע אֲנָא חַיְלֵהּ דְּקָלָא הָוֵא אֲנָא לִי בַּרְבְּרָיָא לְהוּ דִּמְמַלֵּל וְאַף הוּ דִּמְמַלֵּל הָוֵא לֵהּ לִי בַּרְבְּרָיָא׃

Se io dunque non intendo la forza de la voce, ſaro barbaro à colui che parla: è colui che parla, ſara barbaro appreſſo di me.

י ד

6 וּמֵעַתָּה אַחַי אִם אָבוֹא אֲלֵיכֶם לְדַבֵּר בִּלְשׁוֹנוֹת מָה אוֹעִיל לָכֶם אִם לֹא אֲדַבֵּר אֲלֵיכֶם אוֹ בְּחָזוֹן אוֹ בְּדֵעָה אוֹ בִּנְבוּאָה אוֹ בְּלִמּוּד׃

Aora pues, Hermanos, ſi yo viniere á voſotros hablando lenguas, que hos aprouecharé, ſi no hos hablare ó con reuelacion, ò con ſciencia, ò con prophecia, ò con doctrina.

7 הֲלֹא הַכֵּלִים אֲשֶׁר בְּלִי נֶפֶשׁ הֵמָּה נוֹתְנִים אֶת־קוֹלָם אִם חָלִיל אוֹ כִּנּוֹר וְאִם אֶת־מַחֲלֹקֶת בַּקּוֹלוֹת לֹא יִתְּנוּן אֵיכָכָה יִוָּדַע מַה־חָלוּל אוֹ מַה מְזֻמָּר׃

Ciertamente las coſas ſin anima que hazen ſon (flauta, ó vihuela,) ſi no diere diſtincion de bozes, como ſe ſabrá loque ſe tanne con la flauta ó con la vihuela?

8 וְאִם הַשּׁוֹפָר יִתֵּן תְּקִעוֹ בְּלִי מַחֲלֹקֶת מִי יַעֲרֹךְ לַמִּלְחָמָה׃

Item, ſi la trompeta diere ſonido incierto, quien ſe apercebira à la batalla?

9 וְכֵן גַּם אַתֶּם בְּלָשׁוֹן אִם לֹא מַאֲמָר בָּאֵר הֵיטֵב מְפוֹרָשׁ תִּתְּנוּ אֵיךְ יִוָּדַע מַה־יְּדֻבַּר כִּי תִּהְיוּ מְדַבְּרִים לָרוּחַ׃

Anſi tambien voſotros, ſi por la lengua no dierdes palabra bien ſignificante, como ſe entenderá loque ſe dize? porque hablareys àl ayre.

10 כִּי הִנֵּה כַּמָּה מִינֵי הַלְּשׁוֹנוֹת הָיוּ בְּעוֹלָם וְאַחַת מֵהֶן אֵינֶנָּה בְּלִי קוֹלָהּ׃

Tantos generos de bozes, (por exemplo,) ay en el mundo: y nada ay mudo:

11 וְאִם אֵינֶנִּי יוֹדֵעַ אֶת־כֹּחַ וּמִנְהַג הַקּוֹל אֶהְיֶה לְעֵז לַמְדַבֵּר וְהַמְדַבֵּר בִּי לֹעֵז הוּא׃

Mas ſi yo ignorare la virtud de la boz, ſeré barbaro àlque habla: y el que habla, me ſerá à mi barbaro.

ιδ.

6. Νυνὶ δὲ, ἀδελφοὶ, ἐὰν ἔλθω πρὸς ὑμᾶς γλώσσαις λαλῶν, τί ὑμᾶς ὠφελήσω, ἐὰν μὴ ὑμῖν λαλήσω ἢ ἐν ἀποκαλύψει, ἢ ἐν γνώσει, ἢ ἐν προφητείᾳ, ἢ ἐν διδαχῇ;

Maintenant donc, freres, ſi ie vien à vous parlant langages incognus, que vous profiterai-ie, ſi ie ne vous parle par reuelation, ou par ſcience, ou par prophetie, ou par doctrine?

7. Ὅμως τὰ ἄψυχα φωνὴν διδόντα, εἴτε αὐλὸς, εἴτε κιθάρα, ἐὰν διαστολὴν τοῖς φθόγγοις μὴ δῷ, πῶς γνωσθήσεται τὸ αὐλούμενον, ἢ τὸ κιθαριζόμενον;

Et de fait, les choſes qui ſont ſans ame, qui dõnent leur ſon, ſoit haut bois: ſoit harpe, ſi elles ne donnent quelque diſtinction en leurs tons, comment cognoiſtra-on ce qui eſt ſonné ſur le hautbois ou ſur la harpe?

8. Καὶ γὰρ ἐὰν ἄδηλον φωνὴν σάλπιγξ δῷ, τίς παρασκευάσεται εἰς πόλεμον;

Car ſi la trompette donne vn ſon qu'on n'entende point, qui ſe preparera à la bataille?

9. Οὕτω καὶ ὑμεῖς διὰ τῆς γλώσσης ἐὰν μὴ εὔσημον λόγον δῶτε, πῶς γνωσθήσεται τὸ λαλούμενον; ἔσεσθε γὰρ εἰς ἀέρα λαλοῦντες.

Pareillement auſſi vous, ſi vous ne prononcez par voſtre langage parole qui puiſſe eſtre entendue comment entendra-on ce qui ſe dit? car vous ſerez parlans en l'air.

10. Τοσαῦτα, εἰ τύχοι, γένη φωνῶν ἐστιν ἐν κόσμῳ, καὶ οὐδὲν αὐτῶν ἄφωνον.

Il y a (ſelon qu'il eſchet) tant de diuers ſons au monde, & nul d'iceux n'eſt muet.

11. Ἐὰν οὖν μὴ εἰδῶ τὴν δύναμιν τῆς φωνῆς, ἔσομαι τῷ λαλοῦντι βάρβαρος, καὶ ὁ λαλῶν ἐν ἐμοὶ βάρβαρος.

Si donc ie ne ſai ce qu'on veut ſignifier par la parole, ie ſerai barbare à celui qui parle: & celui qui parle me ſera barbare.

CAP. XIIII.

6. Nunc autem fratres, ſi venero ad vos linguis loquens: quid vobis prodero, niſi vobis loquar aut in revelatione, aut in ſcientia, aut in prophetia, aut in doctrina?

And nowe/ brethren/ if I come vnto you ſpeaking diuers tongues/ what ſhall I profite you/ except I ſpeake to you/ either by reuelation/ or by knowledge/ or by prophecying/ or by doctrine?

7. Tamen quæ ſine anima ſunt vocem dantia, ſive tibia, ſive cithara: niſi diſtinctionem ſonituũ dederint, quomodo ſcietur id quod canitur, aut quod citharizatur?

Moreouer things without life which giue a ſound/ whether it be a pipe or an harpe/ except they make a diſtinction in the ſounds/ howe ſhall it be knowen what is pyped or harped?

8. Etenim ſi incertam vocem det tuba: quis parabit ſe ad bellum?

And alſo if the trumpet giue an vncertaine ſounde/ who ſhall prepare him ſelfe to battel?

9. Ita & vos per linguam niſi manifeſtum ſermonem dederitis: quomodo ſcietur id quod dicitur? eritis enim in aëra loquentes.

So likewiſe you/ by the tongue/ except ye vtter wordes that haue ſignification/ howe ſhall it be vnderſtand what is ſpoken? for ye ſhall ſpeake in the aire.

10. Tam multa, ut puta, genera linguarum ſunt in hoc mundo, & nihil ſine voce eſt.

There are ſo many kindes of voyces (as it commeth to paſſe) in the world/ and none of them is domme.

11. Si ergo neſciero virtutem vocis, ero ei cui loquor barbarus: & qui loquitur, mihi barbarus.

Except I knowe then the power of the voyce/ I ſhalbe vnto him that ſpeaketh/ a barbarian/ and he that ſpeaketh/ ſhalbe a barbarian vnto me.

Das XIIII. Capitel.

6. Nun aber/ lieben Brůder/ wenn ich zu euch keme/ vnd redet mit Zungen/ was were ich euch nůtze? ſo ich nicht mit euch redet/ entweder durch offenbarung/ oder durch erkenntniß/ oder durch weiſſagung/ oder durch Lehre?

Oc nu/ kære Brødre der ſom ieg komme til eder/ oc talede met Tunger/ huad vare ieg eder da nyttelig/ om ieg icke talede met eder/ huercken ved obenbarelſee/ eller ved Forſtand/ eller ved prophecie/ eller formedelſt Lærdom?

7. Helt ſichs doch auch alſo inn den dingen/ die da lauten/ vnd doch nicht leben/ es ſey eine Pfeiffe oder eine Harpffe/ wenn ſie nicht vnterſchiedliche Stimme von ſich geben/ wie kan man wiſſen was gepfiffen oder geharpffet iſt?

Det haffuer ſig dog oc lige ſaa i de ting/ ſom giffue liud/ oc dog icke leffue. Huad heller det er en Pibe eller en Harpe/ naar de icke giffue atſkillig liud fra ſig/ huorledis kand mand da vide/ huad der er Pibet eller Harpet?

8. Vnd ſo die Poſaune einen vndeutlichen Thon gibt/ wer wil ſich zum ſtreit růſten?

Oc der ſom Baſunen giffuer en wbeſkedelig liud/ Huo vil dil da ruſte ſig til ſtrid?

9. Alſo auch jhr/ wenn jhr mit Zungen redet/ ſo jhr nicht eine deutliche Rede gebet/ wie kan man wiſſen was geredt iſt? Denn jhr werdet inn den Wind reden.

Saa ere i ocſaa/ naar i tale met Tunger/ der ſom i giffue icke en forſtandig tale/ huorledis kand mand vide/ huad ſom talet er? Thi at i tale i været.

10. Zwar es iſt mancherley art der Stimme in der Welt/ vnd derſelbigen iſt doch keine vndeutlich.

Sandelige/ der er atſkillig art paa røſten i Verden/ oc der er dog ingen aff dem wforſtandelig.

11. So ich nun nicht weiß der Stim̃e deutunge/ werde ich vnteutſch ſeyn/ dem/ der da redet/ vnnd der da redet/ wirdt mir vnteutſch ſeyn.

Der ſom ieg nu icke veed røſtens vdtydelſe/ da bliffuer ieg wforſtandig faar den ſom taler/ oc den ſom taler bliffuer mig wforſtandig.

Kopitola XIIII.

6. Protož nynij Bratřj/ přijgduli k wám yazyky (cyzými) mluwě/ což wám proſpěgi? lečbych mluwil wám ſkrze zgewenij/ neb ſkrze vměnij/ nebo ſkrze Proroctwj/ aneb ſkrze včenj?

A teráz bráćia gdybych przyſzedł do was ięzyki mowiąc/ coż wam pomoge ieſli wam nie bede mowił/ ábo przez obiáwienie/ ábo przez wiádomość/ ábo przez proroctwo ebo przez náukę?

7. Wſſák také ty wěcy kteréž duſſe nemagj a zwuk wydáwagij/ yako Pijſſtiala/ neb hauſle/ gedině leč rozdělený zwuk wydadj/ gináč nebude wědijno co ſe Pijſſtialau zpijwá/ neb co Huſlemi ſe hude?

Wſzák ty rzeczy ktore duſze nie máiąc głos dawáią/ choc piſzczałká/ choc hárfá/ ieſliby dźwiękow rozności nie dawáły/ iákoż będźie poznano to co ná piſzczałce ábo ná hárfie gráią?

8. Neb zagiſté budeli wydáwati trauba negiſtý hlas/ y kdo ſe připrawij k bogi?

Abowiem ieſliby nie pewny głos trąbá dáłá/ ktoż ſie ku woynie gotowáć będźie.

9. Tak nápodobně y wy/ nebudeteli yazykem ſrozumitedlným mluwiti řeči/ kterak bude rozumijno co ſe mluwij? A tak budete na darmo yako v wjtr mluwiti.

Tákże y wy ięzykiem ieſlibyśćie nie dáli mowy znáczney/ iákoż będźie rozumiano co ſie powieda? bo będźiecie ná wiátr mowić.

10. Ták mnozý (vpřijkladu) gſau yazykowě na tomto Swětě/ a žádný z nich nenij němý.

Jáko ná przykłádźie/ ták wiele ieſt głoſow ná świecie/ á żaden z nich nie ieſt niemy.

11. Protož nebuduli rozuměti mocy hlaſu/ budu tomu kterýž mluwij/ cyzozemec: a ten kdo mi mluwj/ bude mně také cyzozemec.

Jeśliby ch tedy nie wiedźiał co znáczy głos/ będę obcego ięzyká człowiekiem/ á ten ktory mowi/ będźie theż v mnie obcego ięzyká człowiekiem.

יד

12 הָכַנָּא אַף אַנְתּוּן מֶטּוּל דְּטַנָּנֵא אַנְתּוּן דְּמַוְהַבְתָּא דְּרוּחָא לְבֶנְיָנָא דְּעִדְתָּא בָּעוּ דְּתֶתְיַתְּרוּן׃

Coſi voi ancora, poi che ſete deſideroſi de doni ſpirituali, cercate d'eſſerne abbondanti à l'edificatione de la Chieſa.

13 וְהַו דִּמְמַלֶּל בְּלֶשָּׁנָא יְצַלֵּא דְּיִפַשֵּׁק׃

Per laqual coſa chi parla in lingua ſtrania, preghi di potere interpretare.

14 אֶן הָו גֵּיר דְּהָוִית מְצַלֵּא בְּלֶשָּׁנָא רוּחִי הוּ מְצַלְּיָא מַדְּעִי דֵּין דְּלָא פֵּאֲרִין הוּ׃

Perche ſe io orò in lingua ſtrania, il mio ſpirito ora, ma la mia intelligenza è ſenza frutto.

15 מָנָא הָכִיל אֶעֱבֵד אֶצַלֵּא בְּרוּחִי וְאֶצַלֵּא בְּמַדְּעִי וְאֶזַמַּר בְּרוּחִי וְאֶזַמַּר אַף בְּמַדְּעִי׃

Che è dunque? io orarò con lo ſpirito, ma orarò ancor con la intelligenza: cantarò con lo ſpirito: ma cantarò ancor con la intelligenza.

16 וְאֶלָּא אֶן מְבָרֵךְ אַנְתְּ בְּרוּחַ הָו דִּמְמַלֵּא דּוּכְתֵּה דְּהֶדְיוֹטָא אַיְכַנָּא נֵאמַר אַמִּין עַל תַּודִּיתָךְ דִּילָךְ מֶטּוּל דְּמָנָא אָמַר אַנְתְּ לָא יָדַע׃

Altrimenti ſe tu benedirai con lo ſpirito, colui che è nel grado de gl'idioti, come dirà egli Amen, al tuo render di gratie? conciosia ch'egli non ſia quel che tu dici.

17 אַנְתְּ גֵּיר שַׁפִּיר מְבָרֵךְ אַנְתְּ אֶלָּא חַבְרָךְ לָא מֶתְבְּנֵא׃

Certo tu rendi ben gratie: ma vn altro non n'è edificato.

18 מוֹדֵא אֲנָא לַאלָהָא דְּיַתִּיר מֶן כֻּלְּכוֹן מְמַלֵּל אֲנָא בְּלֶשָּׁנֵא׃

Io rendo gratie al mio Dio, che io parlo ne le lingue piu che tutti voi.

יד

12 לָכֵה גַּם אַתֶּם כִּי־מְקַנְאֵי מַתְּנוֹת הָרוּחַ תִּהְיוּ גַּם אֶת אֲשֶׁר לְמִבְנֵה הַקָּהָל תְּבַקְשׁוּן אֲשֶׁר תּוֹתִירוּ׃

Anſi tambien voſotros: pues que deſſeays dones del Eſpiritu, procurad de ſer excellentes para la edificacion de la Igleſia.

13 לָכֵן הַמְדַבֵּר בְּלָשׁוֹן יִבְעֶה מֵאֱלֹהִים אֲשֶׁר יְתַרְגֵּם׃

Por loqual el què habla lengua, ore que interpréte.

14 לָכֵן אִם אֶתְפַּלֵּל בְּלָשׁוֹן רוּחִי מִתְפַּלְּלָה לְבַדָּהּ אַךְ שִׂכְלִי לֹא עֹשֶׂה פְּרִי׃

Porque ſi yo oráre en lengua, mi eſpiritu ora: mas mi entendimiento es ſin fruto.

15 וּמַה לַּעֲשׂוֹת אֶתְפַּלֵּל בְּרוּחַ וְאֶתְפַּלְּלָה בַּשֵּׂכֶל אֲזַמֵּר בְּרוּחַ וַאֲזַמְּרָה בַּשֵּׂכֶל׃

Que pues? oraré con el eſpiritu, mas oraré tambien con entendimiento: cantaré con el eſpiritu, mas cantaré tambien con entendimiento

16 כִּי כַּאֲשֶׁר תְּבָרֵךְ בְּרוּחַ אֵיכָכָה זֶה הַמְמַלֵּא אֶת מְקוֹם לוֹעֵז יֹאמַר אָמֵן לְבִרְכָתֶךָ אִם לֹא יָדַע מַה דִּבַּרְתָּ׃

Porque ſi bendixeres con el eſpiritu, el que occupa lugar de idiota como dirá Amen ſobre tu bendicion? porque no ſabe lo que has dicho.

17 וְאַתָּה הֵיטַבְתָּ לְבָרֵךְ כִּי אִם הָאֶחָד לֹא נִבְנָה׃

Porque tu à la verdad bien hazes gracias: mas el otro no es edificado.

18 אוֹדֶה לֵאלֹהַי כִּי־בִלְשׁוֹנוֹת יוֹתֵר מִכֻּלְּכֶם מְדַבֵּר אָנֹכִי׃

Hago gracias à mi Dios que hablo lenguas mas que todos voſotros.

ιδ.

12. Οὕτω καὶ ὑμεῖς, ἐπεὶ ζηλωταί ἐστε πνευμάτων, πρὸς τὴν οἰκοδομὴν τῆς ἐκκλησίας ζητεῖτε, ἵνα περισσεύητε.

Ainſi donc, puis que vous eſtes conuoiteux des dons ſpirituels, cerchez d'abonder en iceux pour l'edification de l'Egliſe.

13. Διόπερ ὁ λαλῶν γλώσσῃ, προσευχέσθω ἵνα διερμηνεύῃ.

Parquoi il faut que celui qui parle langage incognu, prie de pouuoir interpreter.

14. Ἐὰν γὰρ προσεύχωμαι γλώσσῃ, τὸ πνεῦμά μου προσεύχεται· ὁ δὲ νοῦς μου ἄκαρπός ἐστι.

Car ſi ie prie en langage incognu, mon eſprit prie, mais mon intelligence eſt ſans fruict.

15. Τί οὖν ἐστι; προσεύξομαι τῷ πνεύματι, προσεύξομαι δὲ καὶ τῷ νοΐ· ψαλῶ τῷ πνεύματι, ψαλῶ δὲ καὶ τῷ νοΐ.

Quoy donc? ie prieray d'eſprit, mais ie prierai auſſi d'intelligence: ie chanterai d'eſprit, mais ie chanterai auſſi d'intelligence.

16. Ἐπεὶ ἐὰν εὐλογήσῃς τῷ πνεύματι, ὁ ἀναπληρῶν τὸν τόπον τοῦ ἰδιώτου, πῶς ἐρεῖ τὸ ἀμὴν, ἐπὶ τῇ σῇ εὐχαριστίᾳ, ἐπειδὴ τί λέγεις οὐκ οἶδε;

Autrement ſi tu benis d'eſprit, celui qui eſt du ſimple populaire, cõment dira-il Amen à ton action des graces? car il ne ſait que tu dis.

17. Σὺ μὲν γὰρ καλῶς εὐχαριστεῖς· ἀλλ' ὁ ἕτερος οὐκ οἰκοδομεῖται.

Vrai eſt que tu rens biẽ graces: mais vn autre n'en eſt point edifié.

18. Εὐχαριστῶ τῷ θεῷ μου, πάντων ὑμῶν μᾶλλον γλώσσαις λαλῶν.

Ie ren graces à mon Dieu que ie parle plus de langages que vous tous.

CAP. XIIII.

12. Sic & vos, quoniam æmulatores eſtis ſpirituum, ad ædificationem eccleſiæ quærite ut abundetis.

Euen ſo/ for as much as ye couet ſpirituall giftes/ ſeeke that ye may excell vnto the edifying of the Church.

13. Et ideo qui loquitur lingua, oret ut interpretetur.

Wherefore/ let him that ſpeaketh a ſtrange tongue/ pray/ that he may interpret.

14. Nam ſi orem lingua, ſpiritus meus orat, mens autem mea ſine fructu eſt.

For if I pray in a ſtrange tongue/ my ſpirit prayeth: but mine vnderſtanding is without fruite.

15. Quid ergo eſt? Orabo ſpiritu, orabo & mente: pſallam ſpiritu, pſallã & mente.

What is it then? I will pray with the ſpirit/ but I will pray with the vnderſtanding alſo: I will ſing with the ſpirit/ but I will ſing with the vnderſtanding alſo.

16. Cæterum ſi benedixeris ſpiritu, qui ſupplet locum idiotæ, quomodo dicet, Amen, ſuper tuam benedictionẽ? quoniam quid dicas, neſcit.

Els/ when thou bleſſeſt with the ſpirite/ how ſhall he that occupieth the roome of the vnlearned/ ſay/ Amen/ at thy giuing of thankes/ ſeeing he knoweth not what thou ſayeſt?

17. Nam tu quidem bene gratias agis, ſed alter non ædificatur.

For thou verely giueſt thankes well/ but the other is not edified.

18. Gratias ago Deo meo quòd omnium veſtrûm linguis loquor.

I thanke my God/ I ſpeake languages more then ye all.

Das XIIII. Capitel.

12. Alſo auch jhr/ ſintemal jr euch fleiſſiget der geiſtlichen Gaben/ trachtet darnach/ daß jhr die Gemeine beſſert/ auff daß jhr alles reichlich habt.

Saa gøre oc i/ efftersi at i ere flitige til de Aandelige Gaffuer/ da tracter der effter/ at i kunde forbedre Menigheden/ paa det i kunde haffue alting rigelige.

13. Darumb welcher mit Zungen redet/ der bete alſo/ daß ers auch außlege.

Der faare/ huo ſom taler met Tunger/ hand ſkal ſaa bede/ at hand det kand vdlegge.

14. So ich aber mit Zungen bete/ ſo betet mein Geiſt/ aber mein Sinn bringet niemand frucht.

Thi at beder ieg met Tungen/ da beder min Aand/ Men mit Sind/ gør ingen mand fruct.

15. Wie ſoll es aber denn ſein? Nemlich alſo/ Ich wil beten mit dem Geiſt/ vnd wil beten auch im Sinn. Ich wil Pſalmen ſingen im Geiſt/ vnnd will auch Pſalmen ſingen mit dem Sinn.

Huorledis ſkal det da vere? Saa ſkal det vere/ Jeg vil bede met min Aand/ oc ieg vil ocſaa bede i mit Sind. Jeg vil ſiunge Pſalmer i Aanden/ oc ieg vil ocſaa ſiunge Pſalmer met ſindet.

16. Wenn du aber ſegneſt im Geiſt/ wie ſoll der/ ſo an ſtat des Leyen ſtehet/ Amen ſagen/ auff deine Danckſagung/ ſintemal er nicht verſtehet/ was du ſageſt?

Oc naar du velſigner i Aanden/ huorledis ſkal da den/ ſom ſtaar i en Legmands ſted/ ſige Amen/ til din Tackſigelſe/ effterdi hand icke veed/ huad du ſiger?

17. Du danckſageſt wol fein/ aber der ander wirdt nicht davon gebeſſert.

Du tackſiger vel ſmuct/ Men den anden bliffuer icke forbeder der aff.

18. Ich dancke meinem Gott/ daß ich mehr mit Zungen rede/ denn jhr alle.

Jeg tacker min Gud/ at ieg taler mere met Tunger/ end i alle.

Kapitola XIIII.

12. Též y wy/ ponĕwádž gſte milownijcy duochownijch wěcý/ k wzdělánij. Cýrkwe hleďte abyſſte ſe rozmáhali.

Ták też y wy gdyż duchownych rzeczy żadácie/ ſtaraycież ábyście w nich przewyżſzáli ku zbudowániu Kośćiolá.

13. A protož kdož mluwij (cyzým) yazykem modl ſe aby mohl wykládati.

Dla tego ktho mowi iezykiem obcym/ niech proſi áby mogł wykládáć.

14. Nebo budu li ſe modliti (cyzým) yazykem/ duch můg ſe toliko modlij/ ale myſl má bez vžitku geſt.

Bo ieſlibych ſie modlił iezykiem/ modlić ſie duch moy/ ále wyrozumienie moie ieſt niepożyteczne.

15. Což tehda geſt? Tak modliti ſe budu duchem/ abych ſe modlil y myſlij ſrozumitedlně. Tak zpijwati budu duchem abych zpijwal myſlij ſrozumitedlně.

Coż thedy ieſt? bede ſie modlił duchem/ bede ſie też modlił y wyrozumieniem/ bede ſpiewał duchem/ á też bede ſpiewał wyrozumieniem.

16. Pakli co dobrého powijſs duchem/ kterýž geſt neumělý/ kterak dj Amen/ k twému dobrořečenij? Ponĕwádž tomu co mluwijſs nerozumij.

Bo ieſlibych błogoſłáwił duchem ten ktory ieſt z poſpolſtwá/ iákoż rzecze Amen ná twe dziekowánie/ gdyż nie wie co ty mowiſz?

17. Neb ty zagiſtě dobře dijky činijſs/ ale giný ſe newzdělává.

Abowiem dobrze ty dziekuieſz/ ále drugi ſie nie buduie.

18. Děkugi Bohu mému/ že yazykem wſſech wás mluwjm.

Dziękuięć Bogu moiemu/ iż wiecey niż wy wſzyſcy mowię iezyki.

יד

19 אֶלָּא בְּעֶדְתָּא צָבֵא אֲנָא דְּחַמֵּשׁ מֶלִּין בְּמַדְּעִי אֲמַלֵּל דְּאָף לַאחְרָנֵא אַלֵּף יַתִּיר מֶן רִבּוֹ מֶלִּין בְּלֶשָּׁנָא׃

Ma ne la Chieſa voglio piu toſto parlar cinque parole con la mia intelligenza, per inſtruire gli altri ancora, che dieci milia parole in linguaggio foreſtiero.

20 אַחַי לָא הֲוַיתּוּן טַלְיָן בְּרֶעְיָנַיְכוּן אֶלָּא לְבִישְׁתָא הֲווּ יַלּוּדָא וּבְרֶעְיָנַיְכוּן הֲווּ גְּמִירִין׃

Fratelli, non ſiate fanciulli ne ſentimenti, ma ſiate piccoli fanciulli ne la malitia, e ſiate huomini fatti ne ſentimenti.

21 בְּנָמוּסָא כְּתִיב ד דְּבְמַמְלְלָא נוּכְרָיָא וּבְלֶשָּׁנָא אַחְרָנָא אֲמַלֵּל עַמֵּהּ עַם עַמָּא הָנָא אָף לָא הָכַנָּא נֶשְׁמְעוּנָנִי אָמַר מָרְיָא׃

Egli è ſcritto ne la Legge, Per queſto. Io parlarò à queſto popolo in altri linguaggij, & in altre labbra: è ne ancor coſi m'vdiranno, dice il Signore.

22 מֶדֶּין לֶשָּׁנֵא לְאָתָא הוּ סִימִין לָא לַמְהַיְמְנֵא אֶלָּא לְאַיְלֵין דְּלָא מְהַיְמְנִין גְּבִיּוּתָא דֵּין לָא הֲוָא לְאַיְלֵין דְּלָא מְהַיְמְנִין אֶלָּא לְאַיְלֵין דִּמְהַיְמְנִין׃

Per laqual coſa le diuerſe lingue ſono per vn ſegno, non gia à i credenti, ma à gl'increduli: e per il contrario, la profetia, non à gl'increduli, ma à i credenti.

23 אֶן הוּ הָכִיל תֶּתְכַּנַּשׁ כֻּלָּהּ עִדְתָּא וְכֻלְּהוֹן בַּלְשָׁנֵא נְמַלְּלוּן וְנֵעֲלוּן הֶדְיוֹטֵא אַו אַיְלֵין דְּלָא מְהַיְמְנִין לָא אָמְרִין דְּהָלֵין שְׁנוֹ לְהוֹן׃

Se adunque tutta la Chieſa ſi rauna inſieme, è tutti parlano ne le lingue, & entriui de gl'idioti, ò de gl'infedeli, non diranno eglino che voi impazzite?

24 וְאֶן כֻּלְּכוֹן תְּהווֹן מ מִתְנַבִּין וְנֵעוֹל לְוָתְכוֹן ה הֶדְיוֹטָא אַו מֶן דְּלָא מְהַיְמֶן מֶתְכְּסֵא מֶן כֻּלְּכוֹן וּמֶתְדַּיַּן מֶן כֻּלְּכוֹן׃

Ma ſe tutti profetano, & entriui qualchi infedele, ò qualche idiota, egli è conuinto da tutti, è giudicato da tutti.

יד

19 אַךְ בַּקְּהִלָּה חָפַצְתִּי לְדַבֵּר חֲמִשָּׁה דְבָרִים בְּשִׂכְלִי לְהוֹרוֹת גַּם אֶת־אֲחֵרִים מֵרִבְבַת הַדְּבָרִים בַּלָּשׁוֹן׃

Mas en la Igleſia mas quiero hablar cinco palabras con mi ſentido, paraque enſenne tambien à los otros, que diez mil palabras en lengua.

20 אַחַי אַל־תִּהְיוּ עוֹלָלִים בִּתְבוּנוֹת כִּי־אִם בָּרָעָה לְהִתְעוֹלֵל וּבִתְבוּנוֹת שְׁלֵמִים תִּהְיוּ׃

Hermanos, no ſeays mochachos en el ſentido, mas ſed mochachos en la malicia, empero perfectos en el ſentido.

21 בַּתּוֹרָה נִכְתַּב כִּי־בְלַעֲגֵי שָׂפָה וּבְלָשׁוֹן אַחֶרֶת אֲדַבֵּר אֶל־הָעָם הַזֶּה וְגַם כָּכָה לֹא יִשְׁמְעוּ אֵלַי נְאֻם יְהוָה׃

En la Ley eſtá eſcripto, que en otras lenguas, y en otros labios hablaré à eſte pueblo: y ni aun anſi oyran, dize el Sennor.

22 לָכֵן הַלְּשׁוֹנוֹת לְאוֹת הֵנָּה לֹא לַמַּאֲמִינִים כִּי אִם לַאֲשֶׁר אֵינָם מַאֲמִינִים וְהַנְּבוּאָה לֹא לַאֲשֶׁר אֵינָם מַאֲמִינִים כִּי אִם לַמַּאֲמִינִים׃

Anſique las lenguas por ſennal ſon, no à los fieles, ſi no à los infieles: mas la prophecia, no ſe dà à los infieles, ſi no à los fieles.

23 וְאִם תִּקָּהֵל הָעֵדָה כֻּלָּהּ יַחַד וְכֻלָּם יְדַבְּרוּ בִּלְשׁוֹנוֹת וְיָבוֹאוּ בְעָרִים אוֹ אֲשֶׁר אֵינָם מַאֲמִינִים הֲלֹא יֹאמְרוּ כִּי נִבְעַרְתֶּם׃

De manera que ſi toda la Igleſia ſe juntàre en vno, y todos hablen lenguás, entren empero idiotas ó infieles, no dirán que eſtays locos?

24 וְאִם כֻּלָּם יִנָּבְאוּ וְיָבוֹא אִישׁ לֹא מַאֲמִין אוֹ־בַעַר יוּכַח מִכֻּלָּם יִשָּׁפֵט מִכֻּלָּם׃

Mas ſi todos prophetizen, y entre algun infiel ó idiota, de todos es conuencido, de todos es juzgado.

ιδ.

19. Ἀλλ᾽ ἐν ἐκκλησίᾳ θέλω πέντε λόγους διὰ τοῦ νοός μου λαλῆσαι, ἵνα καὶ ἄλλους κατηχήσω, ἢ μυρίους λόγους ἐν γλώσσῃ.

Mais i'aime mieux prononcer en l'Egliſe cinq paroles en mon intelligence, afin que i'inſtruiſe auſſi les autres, que dix mille paroles en langage incognu.

20. Ἀδελφοί, μὴ παιδία γίνεσθε ταῖς φρεσίν, ἀλλὰ τῇ κακίᾳ νηπιάζετε, ταῖς δὲ φρεσὶ τέλειοι γίνεσθε.

Freres, ne ſoyez point enfans de ſens, mais ſoyez petis enfans en malice: mais quant au ſens, ſoyez hômes faits.

21. Ἐν τῷ νόμῳ γέγραπται, ὅτι ἐν ἑτερογλώσσοις καὶ ἐν χείλεσιν ἑτέροις λαλήσω τῷ λαῷ τούτῳ, καὶ οὐδ᾽ οὕτως εἰσακούσονταί μου λέγει κύριος.

Il eſt eſcrit en la Loy, Pourtant parlerai-ie à ce peuple-ci par gens d'autre langue, & par leures eſtranges? & encores ainſi ne m'entendront-ils point, dit le Seigneur.

22. Ὥστε αἱ γλῶσσαι εἰς σημεῖόν εἰσιν, οὐ τοῖς πιστεύουσιν, ἀλλὰ τοῖς ἀπίστοις· ἡ δὲ προφητεία οὐ τοῖς ἀπίστοις, ἀλλὰ τοῖς πιστεύουσιν.

Parquoi les langages ſont pour ſigne, non point aux croyans, mais aux infideles: au contraire, la prophetie non point aux infideles, mais aux croyans.

23. Ἐὰν οὖν συνέλθῃ ἡ ἐκκλησία ὅλη ἐπὶ τὸ αὐτὸ, καὶ πάντες γλώσσαις λαλῶσιν; εἰσέλθωσι δὲ ἰδιῶται ἢ ἄπιστοι, οὐκ ἐροῦσιν, ὅτι μαίνεσθε;

Si donc toute l'Egliſe s'aſſemble en vn, & que tous parlent eſtranges langages, & que le commun peuple, ou les infideles y entrent, ne diront-ils point que vous eſtes hors du ſens?

24. Ἐὰν δὲ πάντες προφητεύωσιν, εἰσέλθῃ δέ τις ἄπιστος ἢ ἰδιώτης, ἐλέγχεται ὑπὸ πάντων, ἀνακρίνεται ὑπὸ πάντων.

Mais ſi tous prophetizent, & qu'il y entre quelque infidele, ou quelcun du commun, il eſt redargué de tous, & eſt iugé de tous.

CAP. XIIII.

19. Sed in eccleſia volo quinque verba ſenſu meo loqui, & ut alios inſtruam: quam decem millia verborum in lingua.

Yet had I rather in the Church to ſpeake fiue wordes with mine vnderſtanding / that I might alſo inſtruct others / then ten thouſand wordes in a ſtrange tongue.

20. Fratres, nolite pueri effici ſenſibus, ſed malitia parvuli eſtote, ſenſibus autem perfecti eſtote.

Brethren / be not children in vnderſtanding / but as concerning maliciouſnes bee children / but in vnderſtanding bee of a ripeage.

21. In lege ſcriptum eſt, Quoniam in aliis linguis, & labiis aliis loquar populo huic, & nec ſic exaudient me, dicit Dominus.

In the Lawe is written / By men of other tongues / and by other languages will I ſpeake vnto this people: yet ſo ſhall they not heare me / ſayth the Lorde.

22. Itaq; linguæ in ſignum ſunt non fidelibus, ſed infidelibus: prophetiæ autem, non infidelibus, ſed fidelibus.

Wherefore ſtrange tongues are for a ſigne / not to them that beleue / but to them that beleeue not: but propheſying ſerueth not for thē that beleeue not / but for them which beleeue.

23. Si ergo conveniat univerſa eccleſia in unum, & omnes linguis loquantur, intrent autem idiotæ aut infideles, nónne dicent, quòd inſanitis?

If therefore / when the whole Church is come together in one / and all ſpeake ſtrange tongues / there come in they that are vnlearned / or they which beleeue not / will they not ſay / that ye are out of your wittes?

24. Si autem omnes prophetent, intret autem quis infidelis vel idiota, convincitur ab omnibus, diiudicatur ab omnibus.

But if all propheſie / and there come in one that beleeueth not / or one vnlearned / he is rebuked of all men / and is iudged of all.

Das XIIII. Capitel.

19. Aber ich wil in der Gemeine lieber fůnff wort reden / mit meinem ſinn / auff daß ich auch andere vnterweiſe / denn ſonſt zehen tauſent wort mit Zungen.

Mend ieg vil heller tale fem ord i Menigheden / met mit Sind / paa det ieg oc kand vnderuiſe andre / en ellers thi tuſinde ord met tungen.

20. Lieben Brůder werdet nicht Kinder an dem verſtåndniß / ſondern an der Boßheit ſeyt Kinder / an dem Verſtåndniß aber ſeyt vollkommen.

Kære Brødre / bliffuer icke Børn i forſtand / men verer Børn i ondſkaff / oc verer fuldkomne i forſtand.

21. Im Geſetz ſtehet geſchrieben: Ich wil mit andern Zungen / vnd mit andern Lippen reden zu diſem Volck / vnd ſie werden mich auch alſo nicht hören / ſpricht der HERR.

Der ſtaar ſcreffuit i Lowen / Jeg vil tale met andre Tunger oc met andre Læbe til dette Folck / oc de ſkulle icke end ſaa høre mig / ſiger HERREN.

22. Darumb / ſo ſind die Zungen zum Zeichen nicht den Glaubigen / ſondern den Vnglaubigen / Die Weiſſagung aber nicht den Vnglaubigen / ſondern den Glaubigen.

Der faare ere Tungerne til it Tegen / icke dem ſom tro / men de vantro / Oc Prophecie icke de vantro / men dem ſom tro.

23. Wenn nun die gantze Gemeine zuſammen keme an einen ort / vnd redeten alle mit Zungen / Es kemen aber hinein Leyen oder Vnglaubige / wůrden ſie nicht ſagen / jr weret vnſinnig?

Der ſom den gantſke Menighed nu komme tilſammen paa en ſted / oc talede alle met Tunger / Oc der komme Ligfolck eller Vantro ind / monne de icke ſige / At i vaare galne?

24. So ſie aber alle weiſſageten / vnd keme denn ein Vnglaubiger oder Leye hinein / der wůrde ůberwieſen von jhnen allen / daß er bekennen muß fůr allen.

Men Propheterede de alle / oc der komme da nogen de Vantro eller Ligmand ind / da bleffue hand ſtraffet aff dem alle / oc dømdis aff alle.

Kapitola XIIII.

19. Neb w Cýrkwi raděgi chcy aby mi pět ſlow rozumijno bylo / promluwiti / gimiž bych y giné včil / nežli deſet Tiſýcuow ſlow yazykem nerozumným.

Lecż w zgromádzeniu wolę pięć ſłow moim wyrozumieniem powiedźieć / ábych też y drugie náucżył / niżeli dźieſięć tyſięcy ſłow ięzykiem obcym.

20. Bratřj / nebuďte dětmi ſmyſly waſſymi / ale zloſtj dětmi buďte / ſmyſlem pak buďte doſpělj.

Bráćia nie bądźćie dźiećmi w rozumieniu / ále bądźćie dźiećmi złoſćią / y rozumem doſkonali.

21. Neb gť pſáno w Zákoně: Rozličnými yazyky / a cyzými vſty mluwiti budu Lidu tomuto / a aniž mne tak ſlyſſeti budau / prawij Pán Bůh.

W zakonie nápiſano ieſt Przeto przez ludźi obcego ięzyká y cudzemi wárgámi będę mowił ludowi temu / á przedſię mię y ták nie vſłucháią / mowi Pan.

22. A tak yazykowé negſau za znamenij wěrijcým / ale newěřijcým: Proroctwj pak nenij za znamenij newěrným / ale wěřijcým

A tákże ięzyki ſą ná znák nie tym ktorzy wierzą / ále tym ktorzy nie wierzą / proroctwo záſię nie tym kthorzy nie wierzą / ále tym ktorzy wierzą.

23. Protož kdyby ſe ſeſſla wſſecka Cýrkew ſpolu / a kdyby wſſyckni yazyky cyzými mluwili / a weſſliby také tam y newmělij aneb newěřijcý / wſſak děgij: Y co bláznijte?

Gdyby ſię tedy wſzytko zgromádzenie weſpoł zeſzło / y wſzyſcy ięzyki mowili / á weſzliby nie náucżeni ábo nie wierni / izali nie rzeką że ſzálejećie?

24. Pakliby wſſyckni Prorokowali / a wſſelliby mezy ně někdo newěřijcý neb newmělý / přemožen bude odewſſech / á bude rozſauzen odewſſech:

A gdyby wſzyſcy prorokowáli / á wſzedł ktho nie wierny ábo nie naucżony / bywa od wſzytkich ſztrofowan / od wſzytkich bywa rozſądzon.

יד

25 וְכַסִּיָּתָא דְּלִבֵּה מֶתְגַּלְיָן וְהָידֵין נָפֵל עַל אַפּוְהִי ו וְנֶסְגּוּד לַאלָהָא וְנֵאמַר שַׁרִירָאִית אֱלָהָא אִית בְּכוֹן׃

E coſi le coſe occulte del ſuo cuore ſi fanno manifeſte: è coſi gittando ſi giu con la faccia, adorarà Iddio, confeſſando che Iddio è veramente in voi.

26 אָמַר אֱנָא הָכִיל אַחַי דְּאֶמַּתַי דְּמֶתְכַּנְשִׁין אַנְתּוּן לְאַיְנָא מֶנְכוֹן דְּאִית לֵה מַזְמוֹרָא נֵאמַר וְאַיְנָא דְּאִית לֵה יוּלְפָּנָא וְאַיְנָא דְּאִית לֵה גֶּלְיָנָא וְאַיְנָא דְּאִית לֵה לֶשָּׁנָא וְאַיְנָא דְּאִית לֵה פּוּשָּׁקָא כֻּלְּהֵין לְבֶנְיָנָא נֶהְוְיָן׃

Che è dunque, fratelli? Quando voi vi congregate, chiunque di voi ha ſalmo, ha dottrina, ha linguaggio, ha riuelatione, ha interpretatione, faccianſi tutte le coſe ad edificatione.

27 וְאֶן בְּלֶשָּׁנָא אְנָשׁ יְמַלֵּל תְּרֵין יְמַלְּלוּן וְכַד סַגִּי תְּלָתָא וְחַד חַד יְמַלְּלוּן וְחַד יְפַשֵּׁק׃

E ſe alcuno parla in lingua ſtraniera, facciaſi queſto per due, ò per tre al piu, e à vicenda, & vno interpreti.

28 וְאֶן לַיְת דִּמְפַשֵּׁק יֶשְׁתּוּק לֵה בְּעֵדְתָּא הָו דִּמְמַלֵּל בְּלֶשָּׁנָא וּבֵינָוְהִי לְנַפְשֵׁה וְלַאלָהָא יְמַלֵּל׃

E ſe non v'è interprete, tacciaſi ne la Chieſa, è parli à ſe ſteſſo, & à Dio.

29 נְבִיָּא דֵּין תְּרֵין אַו תְּלָתָא יְמַלְּלוּן וְשַׁרְכָּא יְפַרְשׁוּן׃

I Profeti ancora parlino due, ò tre, è gli altri ne giudichino.

30 וְאֶן לַאחֳרָנָא יִתְגְּלֵא כַּד יָתֵב קַדְמָיָא יֶשְׁתּוּק לֵה׃

E ſe ad vnaltro che ſiede, è riuelato, tacciaſi il primo.

31 מֶשְׁכְּחִין אַנְתּוּן גֵּיר כֻּלְּכוֹן דְּחַד חַד תֶּתְנַבּוּן דְּכֻל נָשׁ יֵאלַף וְכֻל נָשׁ יִתְבַּיָּא׃

Percioche voi potete tutti ad vno ad vno profetare, accioche tutti imparino, è tutti ſiano conſolati.

יד

25 וְכָכָה מִסְתְּרֵי לִבּוֹ יִגָּלוּ וְכֵן יִפּוֹל עַל־פָּנָיו וְיִשְׁתַּחֲוֶה לֵאלֹהִים וְיַגִּיד כִּי־אֱלֹהִים הָיוֹ הוֹוֶה בָּכֶם׃

Porque lo occulto de ſu coraçon ſe haze manifieſto: y anſi proſtrandoſe ſobre el roſtro adorarà à Dios, pronunciando, Que verdaderamente Dios eſtà en voſotros.

26 וּמַה יֵשׁ לַעֲשׂוֹת אַחַי כַּאֲשֶׁר תִּקָּהֲלוּ לְאִישׁ וְאִישׁ מִמֶּכֶם יֵשׁ לוֹ תְהִלָּה יֵשׁ לוֹ לִמּוּד יֵשׁ לוֹ לָשׁוֹן יֵשׁ־לוֹ חָזוֹן יֵשׁ־לוֹ תַרְגּוּם כָּל־דְּבָרִים יִהְיוּ לְמִבְנֵה הַקָּהָל׃

Que ay pues Hermanos? Quando hos juntays, cada vno de voſotros tiene pſalmo, tiene doctrina, tiene lengua, tiene reuelacion, tiene interpretacion? todo ſe haga à edificacion.

27 אִם אִישׁ יְדַבֵּר בְּלָשׁוֹן כִּשְׁנַיִם אוֹ־לָרֹב שְׁלוֹשֶׁת אֲנָשִׁים אִישׁ כְּחֶלְקוֹ יְדַבֵּר וְאֶחָד יְתַרְגֵּם׃

Si hablàre alguno en lengua, ſea por dos: ô à lo mas, por tres à vezes: mas vno interprête.

28 וְאִם אִישׁ לֹא יִהְיֶה אֲשֶׁר יְתַרְגֵּם יֶחֱשֶׁה בָּעֵדָה וּלְנַפְשׁוֹ יְדַבֵּר וְלֵאלֹהִים׃

Y ſi no vuiere iuterprete, calle en la Igleſia: y hable à ſi miſmo y à Dios.

29 וְהַנְּבִיאִים שְׁנַיִם אוֹ שְׁלֹשֶׁת יְדַבְּרוּן וְהָאֲחֵרִים יִשְׁפֹּטוּ׃

Empero prophetas, hable vno, ô dos: y los de mas juzguen.

30 וְאִם לְאַחֵר הַיּוֹשֵׁב נִגְלָה הַדָּבָר הָרִאשׁוֹן יֶחֱשֶׁה׃

Y ſi á otro que eſtuuiere ſentado, fuere reuelado, calle el primero.

31 כִּי־תוּכְלוּ אִישׁ לְאִישׁ כֻּלְּכֶם לְהִתְנַבֵּא אֲשֶׁר יִלְמְדוּ כֻּלָּם וְכֻלָּם יְנֻחָמוּ׃

Porque podeys todos prophetizar cada vno por ſi: paraque todos aprendan, y todos ſean exhortados.

ιδ.

25. Καὶ οὕτω τὰ κρυπτὰ τῆς καρδίας αὐτοῦ φανερὰ γίνεται, καὶ οὕτω πεσὼν ἐπὶ πρόσωπον, προσκυνήσει τῷ θεῷ ἀπαγγέλλων ὅτι ὁ θεὸς ὄντως ἐν ὑμῖν ἐστι.

Et ainſi les ſecrets de ſon cœur ſont manifeſtés, dont il ſe iettera ſur ſa face, & adorera Dieu, & declarera pleinemẽt que vrayement Dieu eſt entre vous.

26. Τί οὖν ἐστιν, ἀδελφοί; ὅταν συνέρχησθε, ἕκαστος ὑμῶν ψαλμὸν ἔχει, διδαχὴν ἔχει, γλῶσσαν ἔχει, ἀποκάλυψιν ἔχει, ἑρμηνείαν ἔχει· πάντα πρὸς οἰκοδομὴν γινέσθω.

Que ſera-ce donc freres? c'eſt que toutes les fois que vous-vous aſſemblerez, ſelon qu'vn chacun de vous aura pſeaume, ou doctrine, ou langage, ou reuelation, ou interpretation, le tout ſe face à edification.

27. Εἴτε γλώσσῃ τις λαλεῖ, κατὰ δύο ἢ τὸ πλεῖστον τρεῖς, καὶ ἀνὰ μέρος, καὶ εἷς διερμηνευέτω.

Soit que quelcun parle langage incognu, que cela ſe face par deux, ou au plus par trois, & ce par tous, mais qu'il y en ait vn qui interprete.

28. Ἐὰν δὲ μὴ ᾖ διερμηνευτής, σιγάτω ἐν ἐκκλησίᾳ· ἑαυτῷ δὲ λαλείτω καὶ τῷ θεῷ.

Que s'il n'y a point d'interpreteur, qu'il ſe taiſe en l'Egliſe, & qu'il parle à ſoi-meſme & à Dieu.

29. Προφῆται δὲ δύο ἢ τρεῖς λαλείτωσαν, καὶ οἱ ἄλλοι διακρινέτωσαν.

Et que deux ou trois prophetes parlent, & que les autres en iugent.

30. Ἐὰν δὲ ἄλλῳ ἀποκαλυφθῇ καθημένῳ, ὁ πρῶτος σιγάτω.

Et ſi quelque choſe eſt reuelee à vn autre qui eſt aſſis, que le premier ſe taiſe.

31. Δύνασθε γὰρ καθ' ἕνα πάντες ἕκαστοι προφητεύειν, ἵνα πάντες μανθάνωσι, καὶ πάντες παρακαλῶνται.

Car vous pouuez tous prophetizer l'vn apres l'autre, afin que tous apprenent. & que tous ſoyent conſolés.

CAP. XIIII.

25. Occulta cordis eius manifeſta fiunt: & ita cadẽs in faciem adorabit Deum, pronuncians quòd verè Deus in vobis ſit.

And ſo are the ſecretes of his heart made manifeſt/and ſo he will fall downe on his face/ and worſhip God/ and ſay plainely that God is in you in deede

26. Quid ergo eſt fratres? cum convenitis, unuſquiſque veſtrûm pſalmum habet, doctrinam habet, apocalipſin habet, linguam habet, interpretationem habet: omnia ad ædificationem fiant.

What is to be done then/brethren? when ye come together / according as euery one of you hath a pſalme / or hath doctrine/ or hath a tongue/or hath reuelation / or hath interpretation / let all thinges bee done vnto edifying.

27. Sive lingua quis loquitur, ſecundùm duos, aut ut multum tres, & per partes, & unus interpretetur.

If any man ſpeake a ſtrange tongue/ let it be by two/or at the moſt/ by three/ and that by courſe/and let one interpret.

28. Si autem non fuerit interpres, taceat in eccleſia, ſibi autem loquatur & Deo.

But if there bee no interpreter/ let him keepe ſilence in the Church / which ſpeaketh languages / and let him ſpeake to him ſelfe/and to God.

29. Prophetæ autem duo aut tres dicant, & cæteri diiudicent.

Let the Prophets ſpeake two / or three/& let the other iudge.

30. Quòd ſi alii revelatum fuerit ſedenti, prior taceat.

And if any thing bee reueiled to another that ſitteth by/let the firſt holde his peace.

31. Poteſtis enim omnes per ſingulos prophetare, ut omnes diſcant, & omnes exhortentur.

For ye may all propheſie one by one/ that all may learne/ and all may haue comfort.

Das XIIII. Capitel.

25. Vnd alſo würde das verborgen ſeines hertzen offenbar/ vnd er würde alſo fallen auff ſein angeſichte/ Gott anbeten/ vnnd öffentlich außruffen/ daß Gott warhafftig in euch ſey.

Oc det ſkiulte i hans Hierte bleffue ſaa obenbare/ oc hand ſkulde ſaa falde ned paa ſit anſict/tilbede Gud oc bekende/ at Gud er ſandelige i eder.

26. Wie iſt jm denn nun lieben Brüder? Wenn jr zuſammen kommet/ ſo hat jeglicher Pſalmen / er hat Lehre/ er hat Zungen/ er hat Offenbarung/ er hat Außlegung/ Laſſet es alles geſchehen zur beſſerung.

Huorledis er det da nu / kære Brødre? Naar i komme tilſammen/ da haffuer huer en Pſalme/hand haffuer en Lærdom/hand haffuer en Tunge/hand haffuer obenbarelſe / hand haffuer vdleggelſe / Lader det altſammen ſke til forbedring.

27. So jemand mit der Zungen redet / oder zween / oder auffs meiſte drey/eins vmbs ander/ſo lege es einer auß.

Der ſom nogen taler met Tungen/ eller tho/ eller paa det meſte tre/ den ene effter den anden / da ſkal der en vdlegge det.

28. Iſt er aber nicht ein Außleger/ ſo ſchweige er vnter der Gemeine/ rede aber jhm ſelber vnd Gotte.

Men er hand icke en Vdleggere / da tie ſig i Menigheden/ oc tale met ſig ſelff oc met Gud.

29 Die Weiſſager aber laſſet reden/zween oder drey/ vnnd die andern laſſet richten.

Men lader Propheterne tale / tho eller tre / oc lader de andre døme.

30. So aber eine Offenbarung geſchicht einem andern der da ſitzet/ ſo ſchweige der erſte.

Men faar en anden ſom der ſider en Obenbaring da ſkal den førſte tie.

31. Jr köndtet wol alle weiſſagen/ einer nach dem andern/auff daß ſie alle lernen/vnd alle ermahnet werden.

I kunde vel alle Prophetere den ene effter den anden/ Paa det de kunde alle lære/ oc alle bliffue formanede.

Kapitola XIIII.

25. A tak taynĕ wĕcy Srdce geho Budau zgeweny/ a padna na twář ſwu/ klanĕti ſe bude Bohu/ wyznáwage/ že giſtĕ peſt Bůh w wás.

A tákże ſkrytości ſercá iego bywáia obiáwione / á ták vpadßy ná oblicże da chwale Bogu / opowiedáiac że Bog w was ieſt prawdziwie.

26. Což tehdy geſt bratřij? když ſe ſcházyte / geden každý z wás Pijſeň má / aneb má včenij/ aneb má zgewenij/aneb rozličnoſt yazykuow/aneb wykládanij řečij. Tyto wſſecky wĕcy buďtež mezy wámi k wzdĕlánj.

Coż tedy ieſt bráciá? gdy ſie ſchodzicie káżdy z was má Pſalm/ ma nauke/ ma iezyk/ ma obiáwienie/ ma wykłádánie / wßytko tedy niech bedźie ku zbudowániu.

27. Mluwijli pak nĕkdo yazykem cyzým/ ať geſt to ſkrze dwa aneb nawjze ſkrze tři/ a to ať mluwij geden po druhém/ a geden ať wykládá.

Chociaż kto iezykiem mowi/ niech tho bedźie po dwu/ ábo ná wiecey potrzech/ á kthemu ieden po drugim/ á ieden niechay wykłádá.

28. Pakli nenij wykladače/ ať mlčij w Cýrkwij/ale ať mluwij ſám ſobĕ a Bohu.

A ieſliby wykłádáczá nie było/ niech milczy ten w zgromadzeniu ktory obcym iezykiem mowi/ á niech mowi ſobie á Bogu.

29. Proroci pak/dwa neb třij ať mluwij / a ginij rozſuzugte.

Prorocy też niech mowia dwá ábo trzey/ á inßy niechay rozſadzáia.

30. Byllolíby pak ginĕmu zgeweno tu ſedijcýmu / prwnij mlč.

A ieſliby inßemu ktory śiedźi było obiáwiono/ pirwßy niechay milczy

31. Neb můžete wſſyckni po gednom prorokowati / aby ſe wſſyckni včili / a wſſyckni ſe w dobrém těſſýc twrdili.

Bo możecie wßyſcy po iednemu prorokowáć/ áby ſie wßyſcy vczyli/ y wßyſcy pocießeni byli.

יד

32 רוּחָא גֵּיר דַּנְבִיֵּא לַנְבִיֵּא מֶשְׁתַּעְבְּדָא׃

E li ſpiriti de Profeti ſon ſoggetti à i Profeti.

33 מֶטוּל דַּאלָהָא לָא הֲוָא דַּשְׁגוּשְׁיָא אֶלָּא דַּשְׁלָמָא אֵיךְ דִּבְכֻלְּהֵין עִדָּתָא דְּקַדִּישֵׁא׃

Imperoche Iddio non è Dio di confuſione, ma di pace, come ſi vede in tutte le Chieſe de Santi.

34 נְשַׁיכוֹן בְּעִדָּתָא יֶהְוְיָן שַׁתִּיקָן לָא גֵּיר מַפַּס לְהֵין דִּמְמַלְּלָן אֶלָּא דְּנֶשְׁתַּעְבְּדָן אַיְכַנָּא דְּאָף נָמוּסָא אָמַר׃

Le voſtre donne taccianſi ne le Chieſe: percioche non è conceſſo loro il parlare, ma deeno ſtar ſoggette, come ancor dice la Legge.

35 וְאֶן מֶדֶם צָבְיָן דְּנֵאלְפָן בְּבָתֵּיהֵין נֶשְׁאֲלָן לְבַעְלֵיהֵין בְּהֶתְתָא הִי גֵּיר דִּנְשֵׁא בְּעִדְּתָא נְמַלְּלָן׃

E s'elle vogliono imparar qualche coſa, domandinne in caſa i lor proprij mariti, percioche è coſa diſconueniente à le donne il parlar ne la Chieſa.

36 אוֹ דַּלְמָא מֶנְּכוֹן הוּ נֶפְקַת מֶלְּתֵהּ דַּאלָהָא אוֹ לְוָתְכוֹן הוּ בַּלְחוּד מְטָת׃

La parola di Dio è ella vſcita da voi? è ella peruenuta à voi ſoli?

37 אֶן אֱנָשׁ דֵּין מֶנְּכוֹן סָבַר דִּנְבִיָּא הוּ אוֹ דְּרוּחָנָא הוּ נִדַּע הָלֵין דְּכָתֵב אֶנָא לְכוֹן דְּפוּקְדָנָא אֶנּוּן דְּמָרַן׃

Se alcuno ſi penſa eſſer profeta, ò ſpirituale, riconoſca le coſe ch'io vi ſcriuo, ch'elle ſono comandamenti del Signore.

38 אֶן אֱנָשׁ דֵּין לָא יָדַע לָא יָדַע׃

E ſe alcuno è ignorante, ſia ignorante.

39 טָבוּ הָכִיל אַחַי לְמֶתְנַבִּיוּ וְלַמְמַלָּלוּ בְּלֶשָׁנָא לָא תֶּכְלוּן׃

Pertanto, fratelli, ſiate zelatori del profetare, e non proibite il parlar ne le lingue.

יד

32 וְרוּחוֹת הַנְּבִיאִים תִּכָּנֵעְנָה תַּחַת הַנְּבִיאִים׃

Y los eſpiritus de los que prophetaren, ſujetenſe à los prophetas:

33 כִּי אֱלֹהֵינוּ אֵינֶנּוּ אֱלֹהֵי הַתְּלוּנָה כִּי אִם הַשָּׁלוֹם כְּמוֹ בְּכָל־קְהִלּוֹת הַקְּדוֹשִׁים׃

(Porque Dios no es Dios de diſſenſion, mas de paz) como en todas las Igleſias de los Sanctos.

34 נְשֵׁיכֶם תֶּחֱשׁוּ בִּקְהִלּוֹתֵיכֶם כִּי לֹא שׁוֶה לָהֶם לְדַבֵּר כִּי־אִם לְהִכָּנֵעַ כְּמוֹ אָמְרָה הַתּוֹרָה׃

(Vueſtras) mugeres callen en las congregaciones: porque no les es permittido hablar ſi no que eſten ſujetas, como tambien la Ley dize.

35 וְאִם חֲפֵצוֹת לִלְמוֹד בַּבַּיִת תִּשְׁאַלְנָה לְאִישֵׁיהֶן כִּי בֹשְׁנָה הִיא לְנָשִׁים לְדַבֵּר בִּקְהִלָּה׃

Y ſi quieren aprender alguna coſa, pregonté én caſa à ſus maridos: porque deshoneſta coſa es hablar las mugeres en la congregacion.

36 הֲמִמֶּכֶם יָצָא דְבַר אֱלֹהִים אוֹ בָּכֶם לְבַדְּכֶם הִגִּיעַ׃

O hà ſalido de voſotros la palabra de Dios? ò à voſotros ſolos hà llegado?

37 וְאִם נִרְאָה לְאִישׁ כִּי־נָבִיא הוּא אוֹ־כִּי־בַעַל־הָרוּחַ יֵדַע אֶת־אֲשֶׁר כָּתַב אֲנִי לָכֶם כִּי מִצְוֹת אֲדֹנָי הֵנָּה׃

Si alguno, à ſu parecer, es Propheta, ò eſpiritual, reconozca loque hos eſcriuo, porque ſon mandamientos del Sennor.

38 וְאִם אִישׁ אֵינֶנּוּ יוֹדֵעַ לֹא יֵדַע׃

Mas el que fuere ignorante, ſerá ignorado.

39 לָכֵן אַחַי קַנְּאוּ לְהִתְנַבֵּא וּלְדַבֵּר בִּלְשׁוֹנוֹת אַל־תִּכְלָאוּ׃

Anſique, Hermanos, procurad de prophetizar: y no impidays el hablar lenguas.

ιδ.

32. Καὶ πνεύματα προφητῶν προφήταις ὑποτάσσεται.

Et les Eſprits des Prophetes ſont ſuiets aux Prophetes.

33. Οὐ γάρ ἐστιν ἀκαταστασίας ὁ θεὸς, ἀλλὰ εἰρήνης, ὡς ἐν πάσαις ταῖς ἐκκλησίαις τῶν ἁγίων.

Car Dieu n'eſt point Dieu de confuſion, mais de paix, comme on voit en toutes les Egliſes des ſaincts.

34. Αἱ γυναῖκες ὑμῶν, ἐν ταῖς ἐκκλησίαις σιγάτωσαν. οὐ γὰρ ἐπιτέτραπται αὐταῖς λαλεῖν, ἀλλ' ὑποτάσσεσθαι, καθὼς καὶ ὁ νόμος λέγει.

Que les femmes qui ſont entre vous ſe taiſent ès Egliſes: car il ne leur eſt point permis de parler, mais doiuent eſtre ſuiettes: comme auſſi dit la Loy.

35. Εἰ δέ τι μαθεῖν ἐθέλουσιν, ἐν οἴκῳ τοὺς ἰδίους ἄνδρας ἐπερωτάτωσαν· αἰσχρὸν γάρ ἐστι γυναιξὶν ἐν ἐκκλησίᾳ λαλεῖν.

Que ſi elles veulent apprendre quelque choſe, qu'elles interroguent leurs propres maris en la maiſon: car il eſt deshonneſte que les femmes parlent en l'Egliſe.

36. Ἢ ἀφ' ὑμῶν ὁ λόγος τοῦ θεοῦ ἐξῆλθεν; ἢ εἰς ὑμᾶς μόνους κατήντησεν;

La parole de Dieu eſt-elle procedee de vous? eſt-elle paruenue tant ſeulement à vous?

37. Εἴ τις δοκεῖ προφήτης εἶναι ἢ πνευματικὸς, ἐπιγινωσκέτω ἃ γράφω ὑμῖν, ὅτι τοῦ κυρίου εἰσὶν ἐντολαί.

Si quelcun cuide eſtre Prophete, ou ſpirituel, qu'il recognoiſſe que les choſes que ie vous eſcri ſont commandemens du Seigneur.

38. Εἰ δέ τις ἀγνοεῖ, ἀγνοείτω.

Et ſi quelcun eſt ignorant, qui'il ſoit ignorant.

39. Ὥστε ἀδελφοί μου, ζηλοῦτε τὸ προφητεύειν, καὶ τὸ λαλεῖν γλώσσαις μὴ κωλύετε.

Pourtant, freres, ſoyez conuoiteux de prophetizer & n'empeſchez point de parler langages.

CAP. XIIII.

32. Et ſpiritus prophetarum, prophetis ſubiecti ſunt.

And the ſpirits of the Prophets are ſubiect to the Prophets.

33. Non enim eſt diſſenſionis Deus, ſed pacis: ſicut & in omnibus eccleſiis ſanctorum doceo

For God is not the authour of confuſion/ but of peace/ as we ſee in all the Churches of the Saintes.

34. Mulieres in eccleſiis taceant, non enim permittitur eis loqui, ſed ſubditas eſſe, ſicut & lex dicit.

Let your women keepe ſilence in the Churches: for it is not permitted vnto them to ſpeake: but they ought to bee ſubiect/ as alſo the Law ſayeth.

35. Si quid autem volunt diſcere, domi viros ſuos interrogent. Turpe eſt enim mulieri loqui in eccleſia.

And if they will learne any thing/ let them aſke their huſbandes at home: for it is a ſhame for women to ſpeake in the Church.

36. An à vobis verbum Dei proceſſit? aut in vos ſolos pervênit?

Came the worde of God out from you? either came it vnto you onely?

37. Si quis videtur propheta eſſe, aut ſpiritualis cognoſcat quæ ſcribo vobis, quia Domini ſunt mandata.

If any man thinke him ſelfe to be a Prophete/ or ſpirituall/ let him acknowledge/ that the things/ that I write vnto you/ are the commaundements of the Lord.

38. Si quis autem ignorat, ignorabitur.

And if any man be ignorant/ let him bee ignorant.

39. Itaque fratres æmulamini prophetare: & loqui linguis nolite prohibere.

Wherefore/ brethren/ couet to propheſie/ and forbid not to ſpeake languages.

Das XIIII. Capitel.

32. Vnd die Geiſter der Propheten ſind den Propheten vnterthan.

Oc Propheternis Aander ere Propheterne vnderdanige.

33. Denn Gott iſt nicht ein Gott der vnordnung/ ſondern des Friedes/ wie in allen Gemeinen der Heiligen.

Thi Gud er icke wſkickelligheds Gud/ men Fredens/ lige ſom i alle Helligens Menighede.

34. Euere Weiber laſſet ſchweigen vnter der Gemeine/ Denn es ſoll jhnen nicht zugelaſſen werden/ daß ſie predigen/ ſondern vnterthan ſein/ Wie auch das Geſetz ſagt.

Lader eders Quinder tie i Menigheden/ Thi det ſkal icke tilſtedis dem/ at de ſkulle tale/ men vere vnderdanige/ Lige ſom Lowen oc ſiger.

35. Wöllen ſie aber etwas lernen/ ſo laſſet ſie daheim jhre Männer fragen. Es ſtehet den Weibern übel an/ vnter der Gemeine predigen.

Men ville de lære noget/ da lader dem ſporie deris Mend at hiemme. Det lader Quinder ilde/ at tale iblant Menigheden.

36. Oder iſt das Wort Gottes von euch außkommen? Oder iſts allein zu euch kommen?

Eller er Guds ord vdkommet fra eder? Eller er det aleniſte kommet til eder?

37. So ſich iemand leſſet dűncken/ er ſey ein Prophet oder Geiſtlich/ der erkenne/ was ich euch ſchreibe/ denn es ſind des HERREN Gebott.

Der ſom nogen lader ſig tycke/ ad hand er en Prophete/ eller aandelig/ hand giffue act paa det/ ſom ieg ſcriffuer til eder/ Thi det er HERRENS bud.

38. Iſt aber iemand vnwiſſend/ der ſey vnwiſſend.

Men er nogen vanuittig/ hand bliffue vanittig.

39. Darumb lieben Brűder/ fleiſſiget euch des weiſſagens/ vnd wehret nicht mit Zungen zu reden.

Der faare/ kære Brødre/ verer flittige til Prophecie/ oc forbiuder icke at tale met Tunger.

Kapitola XIIII.

32. Wſſak duch Prorocký/ Prorokům gk poddán.

A duchowie: Prorokow ſa poddáni Prorokom.

33. Nebk neníj Bůh růžnice/ ale pokoge: yakož yá we wſſech Cýrkwijch ſwatých včijm.

Abowiemći Bog nie ieſt Bogiem zámieſzánia/ ále pokoiu/ táko we wſzytkich zborzech świetych.

34. Zený waſſe w Cýrkwi ať mlčij / neb ſe gim nedopauſſtij mluwiti / ale aby poddány byly / yakož y Zákon tak včij.

Niewiáſty wáſze niech milczą we zborzech / ábowiemći mowić im nie ieſt dopuſzczono / ále im roſkazano áby poddane były iáko y zakon mowi.

35. Pakli ſe chtij čemu naučiti / nechť ſe doma mužuow ſwých ptagij. Nebť geſt mrzká wěc Zeně/ mluwiti w Cýrkwi.

A ieſli ſie czego náuczyć chcą/ niech domá ſwych mężow pytáia/ ábowiemći nieprzyſtoyna rzecz ieſt niewiáſtám w zgromádzeniu mowić.

36. Zdaliž geſt od wás Slowo Božij poſſlo? anebo/ zdali geſt k ſamým wám přiſſlo?

Izali od wás weſzlo ſlowo Boże? Izali ku wam tylko przyſzlo?

37. Zdáli ſe ſobě kdo býti Prorokem/ nebo duchowníjm / poznay toto což pijſſy wám / že gſau Božij Přikázanij.

Jeſliże kto zda ſie być Prorokiem/ ábo duchownym/ niech vzna ty rzeczy ktore wam piſze być Páńſkim roſkazániem.

38. Pakli kdo newij / nebude wěděn.

A ieſli ktho nie wie / niechay nie wie.

39. Protož Bratřij o to pěčí mějte/ abyſſte Prorokowali/ a yazyky cyzými mluwiti nebraňte.

A tákże brácia zadayćie tego ábyśćie prorokowáli/ á iezyki mowić nie zábraniayćie.

י ד

40 כֻּלְמֶדֶם דֵּין בְּאֶסְכֵּמָא וּבְטֶכְסָא נֶהֱוֵא :

Faccianſi tutte le coſe conuenientemente, e con ordine.

ט ו

1 מְוַדַּע אֲנָא לְכוֹן דֵּין אַחַי אֶוַנְגֶּלְיוֹן דְּסַבַּרְתְּכוֹן וְקַבֶּלְתּוּנָיְהִי וְקָמְתּוּן בֵּהּ :

Ora io vi auuiſo, fratelli, de l'Euangelio, che io vi ho annuntiato, e che voi hauete riceuuto: e nel quale ſtate.

2 וּבֵהּ חָאֵין אַנְתּוּן בַּאֵידָא
מֶלְּתָא סַבַּרְתְּכוֹן עָהְדִין
אַנְתּוּן אֶן לָא הֲוָת ס
סְרִיקָאִית הַיְמֶנְתּוּן :

E per ilqual voi ſete ſaluati, ſe voi ritenete in che modo io ve l'annuntiai: ſe gia voi non hauete creduto in vano.

3 אַשְׁלְמֶת לְכוֹן גֵּיר מֶן לְוּקְדַם אֵיךְ מֶדֶם דְּקַבְּלֶת דַּמְשִׁיחָא מִית עַל אַפַּי חַטְהַין אַיְכַנָּא דַּכְּתִיב :

Percioche auanti à tutte le coſe io vi detti quello che ancor io haueuo riceuuto, cioè che Chriſto mori per li noſtri peccati, ſecondo le Scritture.

4 וְדֶאתְקַבַּר וְקָם לַתְלָתָא יַוְמִין אֵיךְ דַּכְּתִיב :

E che fu ſepolto: e che riſuſcitò il terzo giorno, ſecondo le Scritture.

5 וְאֶתְחְזִי לְכֵאפָא ו
וּבָתְרֵהּ לַתְרֵעֲסַר :

E ch'egli apparue à Ceſa, e poi à i dodici.

6 וּבָתַר כֵּן אֶתְחְזִי לְיַתִּיר מֶן חַמֵשׁ מָאא אַחִין אַכְחְדָא דְּסַגִּיָּאא מֶנְּהוֹן קַיָּמִין אֶנּוּן עַד מָא לְהָשָׁא וּמֶנְּהוֹן דְּמֶכוּ :

E poi apparue à piu di cinquecento fratelli inſieme: de quali i piu ſon viui infin al preſente, & alcuni ne ſono addormiti.

י ד

40 וְכָל־הַדְּבָרִים כַּהֹגֶן וְכַסֵּדֶר יִהְיוּן :

Empero todo ſe haga (entre voſottos) decentemente, y con orden.

ט ו

1 וּמוֹדִיעַ אָנֹכִי לָכֶם אַחַי אֶת־הַבְּשׂוֹרָה אֲשֶׁר בִּשַּׂרְתִּיהָ אֶתְכֶם וַאֲשֶׁר קִבַּלְתֶּם וַאֲשֶׁר בָּהּ עוֹמְדִים אַתֶּם :

EMpero declarohos, Hermanos, el Euangelio que hos hê predicado, elqual tambien recebiſtes, en el qual tambien perſeuerays:

2 בַּאֲשֶׁר גַּם תִּוָּשְׁעוּן בְּמַה־דָּבָר בִּשַּׂרְתִּי אֶתְכֶם אִם תֹּאחֵזוּ מִלְּבַד אִם לֹא לַשָּׁוְא הֶאֱמַנְתֶּם :

Por elqual anſimiſmo, ſi reteneys la palabra que hos hé predicado, ſoys ſaluos, ſi no aueys creydo en vano.

3 כִּי נָתַתִּי לָכֶם בָּרִאשׁוֹנָה אֶת־אֲשֶׁר לָקַחְתִּי כִּי־הַמָּשִׁיחַ מֵת עַל־חַטֹּאתֵינוּ כַּכְּתָבִים :

Porque primeramente hos hé enſennado loque anſi miſmo yo aprendi, es à ſaber, Que el Chriſto fue muerto por nueſtros pecados, conforme à las Eſcripturas:

4 וְכִי־נִקְבַּר וְכִי־קָם בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי כַּכְּתָבִים :

Y que fué ſepultado, y Que reſuscitó àl tercero dia, conforme à las Eſcripturas.

5 וְכִי־נִרְאָה לְכֵיפָה וְאַחֲרֵי־כֵן לִשְׁנֵים עָשָׂר :

Y que appareció à Cephas: y deſpues deeſto à los doze.

6 וּמֵאַחֲרֵי־כֵן נִרְאָה לָאַחִים יוֹתֵר מֵחָמֵשׁ מֵאוֹת כְּאֶחָד אֲשֶׁר מֵהֶם רַבִּים מְעוֹדְדִים עַד עַתָּה וַאֲנָשִׁים מֵהֶם יָשֵׁנוּ :

Deſpues appareció á mas de quinientos hermanos juntos de los quales muchos biuen aun, y otros ſon muertos.

ιδ'.

40. Πάντα εὐσχημόνως καὶ κατὰ τάξιν γινέσθω.

Que toutes choſes ſe facent honneſtement & par ordre.

ΚΕΦΑΛ. ιε'.

Γνωρίζω δὲ ὑμῖν, ἀδελφοί, τὸ εὐαγγέλιον ὃ εὐηγγελισάμην ὑμῖν, ὃ καὶ παρελάβετε, ἐν ᾧ καὶ ἑστήκατε.

Or ie vous aduiſe, freres, touchant l'Euangile que ie vous ai annõce, & que vous auez receu, & auquel vous-vous tenez fermes:

2. Δι' οὗ καὶ σώζεσθε, τίνι λόγῳ εὐηγγελισάμην ὑμῖν, εἰ κατέχετε, ἐκτὸς εἰ μὴ εἰκῇ ἐπιστεύσατε.

Et par lequel vous eſtes auſſi ſauués, ſi vous retenez en quelle maniere ie le vous ai annoncé: ſi ce n'eſt que vous ayez creu en vain.

3. Παρέδωκα γὰρ ὑμῖν ἐν πρώτοις ὃ καὶ παρέλαβον, ὅτι Χριστὸς ἀπέθανεν ὑπὲρ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν, κατὰ τὰς γραφάς.

Car auant toutes choſes, ie vois ai baillé ce que i'auoy auſſi receu, aſſauoir que Chriſt eſt mort pour nos pechés, ſelon les Eſcritures:

4. Καὶ ὅτι ἐτάφη, καὶ ὅτι ἐγήγερται τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ, κατὰ τὰς γραφάς.

Et qu'il a eſté enſeueli, & qu'il eſt reſſuſcité le troiſieme iour, ſelon les Eſcritures

5. Καὶ ὅτι ὤφθη Κηφᾷ, εἶτα τοῖς δώδεκα.

Et qu'il a eſté veu de Cephas, & puis des douze.

6. Ἔπειτα ὤφθη ἐπάνω πεντακοσίοις ἀδελφοῖς ἐφάπαξ, ἐξ ὧν οἱ πλείους μένουσιν ἕως ἄρτι, τινὲς δὲ καὶ ἐκοιμήθησαν·

Depuis il a eſté veu de plus de cinq cens freres à vne fois, deſquels pluſieurs ſont viuans iuſqu'à preſent, & quelques vns dorment.

CAP. XIIII.

40. Omnia autem honestè, & ſecundum ordinem fiant in vobis.

Let all thinges be done honeſtly/ and by order.

CAP. XV.

NOtum autem vobis facio, fratres, Evangeliũ quod prædicavi vobis, quod & accepiſtis, in quo & ſtatis.

Moreouer/ brethren/ I declare vnto you the Goſpell/ which I preached vnto you/ which ye haue alſo receyued/ and wherein ye continue.

2. Per quod & ſalvamini, qua ratione prædicaverim vobis, ſi tenetis, niſi fruſtra credidiſtis.

And whereby ye are ſaued/ if ye keepe in memorie / after what maner I preached it vnto you/ except yee haue beleeued in vaine.

3. Tradidi enim vobis in primis quod & accepi: quoniam Chriſtus mortuus eſt pro peccatis noſtris ſecundum ſcripturas.

For firſt of all/ I deliuered vnto you that which I receyued / how that Chriſt dyed for our ſinnes / according to the Scriptures.

4. Et quia ſepultus eſt, & quia reſurrexit tertia die, ſecundum ſcripturas.

And that he was buryed/ and that hee aroſe the thirde daye / according to the Scriptures.

5. Et quia viſus eſt Cephæ: & poſt hoc undecim.

And that hee was ſeene of Cephas/ then of the twelue.

6. Deinde viſus eſt plus quam quingentis fratribus ſimul: ex quibus multi manent uſque adhuc, quidam autem dormierunt.

After that/ hee was ſeene of mo then fiue hundreth brethren at once: whereof many remaine vnto this preſent / and ſome alſo are a ſleepe.

Das XIIII. Capitel.

40. Laſſets alles ehrlich vnd ordentlich zugehen.

Lader alting gaa erlige oc ſkickelige til.

Das XV. Capitel.

JCh erinnere euch aber lieben Brůder / des Evangelii / das ich euch verkündiget habe / welches jhr angenommen habet / in welchem jhr auch ſtehet.

JEg giffuer eder oc til kende / kære Brødre / det Euangelium / ſom ieg kundgiorde eder / Huilcket i oc anammede / vdi huilcket i oc ſtaa.

2. Durch welches jr auch ſelig werdet / Welcher geſtalt ich es euch verkündiget habe / ſo jrs behalten habt / Es were denn daß jrs vmb ſonſt geglaubet hettet.

Formedelſt huilcket i oc bliffue ſalige / J huad maade ieg forkyndede eder det / der ſom i det behulde/ Vden ſaa er / at i trode det forgeffuis.

3. Denn ich habe euch zu vorderſt gegeben/ welches ich auch empfangen habe / Daß Chriſtus geſtorben ſey für vnſere ſünde/ nach der Schrifft.

Thi ieg gaff eder i det førſte / det ſom ieg anammede/ At Chriſtus er død/ for vore Synder/ effter Scrifften.

4. Vnnd daß er begraben ſey / vnd daß er aufferſtanden ſey am dritten tage / nach der Schrifft.

Oc at hand bleff begraffuen / Oc at hand opſtod tredie dag effter Scrifften.

5. Vnnd daß er geſehen worden iſt von Cephas / Darnach von den Zwölffen.

Oc at hand bleff ſeet aff Cephas / Der effter aff de Tolff.

6. Darnach iſt er geſehen worden von mehr denn fünff hundert Brůdern auff ein mal / der noch vil leben / etliche aber ſind entſchlaffen.

Der effter bleff hand ſeet aff mere end fem hundrede Brødre paa en gong / aff huilcke der end nu mange leffue / men nogle hen ſoffuede.

Kapitola XIIII.

40. Wſſecko poctiwě a podlě řadu ať ſe děge mezy wámi.

A wßytki rzeczy niechay beda vczćiwie y porzadnie ſpráwowáne.

Kapitola XV.

PRziwozugi wám pak k paměti bratřij Ewangelium Swaté/ kteréž gſem zwěſtowal wám/ které gſte y přijali / w němž ſtogijte.

A Oto bráćia oznáymuie wám Ewánielia/ kthoram wam przepowiedział / ktoraśćie też przyieli/ y w ktorey też ſtoićie.

2. Skrze kteréž y ſpaſenj běkete/ kterak kázal ſem wám/ pamatugeteli/ gedině leč gſte nadarmo vwěřili.

Przez ktora też záchowáni ieſteśćie/ ieſli pámietaćie ktorym ſpoſobem przepowiedziałem wam/ wyiąwſzy byśćie prożno vwierzyli.

3. Wydal gſem zagiſté wám naypřwé to cožgſem y wzal/ že Kryſtus vmřel za hřijchy naſſe/ wedlé pijſem.

Abowiem naprzod podałem wam com też ſam wziął / tho ieſt/ że Kryſthus vmárł zá grzechy náſze/ według piſmá.

4. A že geſt pochowán / a že wſtal z mrtwých třetijho dne/ wedlé Pijſem.

Ktemu że ieſt pogrzebion / że thež wzbudzon ieſt trzeciego dniá według piſmá.

5. A že widijn geſt od Petra á potom od Gedenácti.

Y był widźian od Ceſáſá / potym od onych dwunaśćie.

6. Potom pak widijn geſt wijce nežli od pěti Set Bratřij ſpolu/ z nichžto mnozý gſau žiwi geſſtě až do dneſſnijho dne: a někteřij giž zemřeli.

Zátym widźian ieſt wiećey niż od piąci ſet bráćiey záraz / z ktorych wiele ich trwá áż do tego czáſu / á niektorzy też záſnęli.

טו

7 וּמִן בָּתַר הָלֵין אֶתְחְזִי לְיַעְקוּב וּבָתְרֵה לַשְּׁלִיחֵא כֻּלְּהוֹן׃

Di poi apparue à Iacopo, poi à tutti gli Apoſtoli.

8 לְחַרְתָּא דֵּין דְּכֻלְּהוֹן אַיךְ דַּלְיַחְטָא אֶתְחְזִי אַף לִי׃

E doppo tutti apparue ancor à me, come ad vno abortiuo.

9 אֲנָא אֲנָא זְעוּרְהוֹן דַּשְׁלִיחֵא וְלָא שָׁוֵא אֲנָא דְּאֶתְקְרֵא שְׁלִיחָא מֶטוּל דְּרְדֶפֶת עִדְּתֵה דַּאלָהָא׃

Perche io ſono il minimo de gli Apoſtoli, ilqual non ſon degno d'eſſer chiamato Apoſtolo, percioche io ho perſeguitato la Chieſa di Dio.

10 בְּטַיְבוּתֵה דֵּין דַּאלָהָא אִיתַי מֶדֶּם דְּאִיתַי וט
וְטַיְבוּתֵה דְּבִי לָא הֲוָת סְרִיקָא אֶלָּא יַתִּיר מֶן כֻּלְּהוֹן לְאִית לָא אֶנָא אֶלָּא טַיְבוּתֵה דְּעַמִּי׃

Ma per la gratia di Dio ſon quel ch'io ſono: e la gratia ſua verſo di me non è ſtata vana: anzi io mi ſono affaticato molto piu che tutti loro: non io gia, ma la gratia di Dio che è con meco.

11 אֶן אֶנָא הָכִיל וְאֶן הָנוֹן הָכַנָּא מַכְרְזִינַן וְהָכַנָּא הַיְמֶנְתּוּן׃

O ſia dunque io, ò ſiano quelli, coſi predichiamo, e coſi hauete voi creduto.

12 אֶן דֵּין מְשִׁיחָא מֶתְכְּרֶז דְּקָם מֶן בֵּית מִיתֵא אַיכַנָּא אִית בְּכוֹן אֲנָשָׁא דְּאָמְרִין דְּלַיְת חַיָּת מִיתֵא׃

Hor ſe ſi predica che Chriſto è riſuſcitato da morte, come dicono alcuni tra voi, che la reſurrettion de morti non è?

13 וְאֶן חַיָּת מִיתֵא לַיְת אַף לָא מְשִׁיחָא קָם׃

Ma ſe la reſurrettion de morti non è, ne Chriſto ancora è riſuſcitato.

14 וְאֶן מְשִׁיחָא לָא קָם סְרִיקָא הִי כָּרוֹזוּתַן סְרִיקָא וְאַף הַיְמָנוּתְכוֹן׃

E ſe Chriſto non è riſuſcitato, vana è dunque la noſtra predicatione, e vana è ancor la voſtra fede.

טו

7 וְאַחַר נִרְאָה לְיַעֲקֹב אַחַר לַשְּׁלִיחִים כֻּלָּם׃

Deſpues apparecio à Iacobo: deſpues à todos los Apoſtoles.

8 וְאַחֲרֵי־כֻלָּם כְּמוֹ לַנֵּפֶל נִרְאָה גַּם אֵלָי׃

Y à la poſtre de todos, como à abortiuo, me apparecio à mi:

9 וַאֲנִי הוּא קָטוֹן מִכָּל־הַשְּׁלִיחִים וְקָטֹנְתִּי לְהִקָּרֵא שָׁלִיחַ עַל־כִּי רָדַפְתִּי אֶת־קְהַל אֱלֹהִים׃

Porque yo ſoy el mas pequenno de los Apoſtoles, que no ſoy digno de ſer llamado Apoſtol, porque perſegui la Igleſia de Dios.

10 אַךְ בִּתְחִנַּת אֱלֹהִים אֲנִי הוֶֹה אֲשֶׁר אֲנִי הוּא וּתְחִנָּתוֹ לֹא נִהְיְתָה בִּי רֵיקָה כִּי אִם יוֹתֵר מִכֻּלָּם יָגַעְתִּי אַךְ לֹא אֲנִי כִּי אִם תְּחִנַּת אֱלֹהִים אֲשֶׁר אִתִּי׃

Empero por la gracia de Dios ſoy lo que ſoy: Y ſu gracia no ha ſido en vano para conmigo antes he trabajado mas que todos ellos: pero no yo ſi no la gracia de Dios que fue conmigo.

11 וְאִם אֲנִי אוֹ הָאֵלֶּה כֵּן מְבַשְּׂרִים אֲנַחְנוּ וְכָכָה הֶאֱמַנְתֶּם׃

Porque, ó ſea yo, ó ſean ellos, anſi predicamos, y anſi aueys creydo.

12 וְאִם הַמָּשִׁיחַ מְבֻשָּׂר כִּי קָם מִמֵּתִים אֵיכָכָה יֹאמְרוּ אֲנָשִׁים בָּכֶם כִּי־אֵינֶנָּה תְּקוּמַת הַמֵּתִים׃

Y ſi el Chriſto es predicado auer reſuſcitado de los muertos, como dizen algunos entre voſotros, que no ay reſurrecion de muertos.

13 וְאִם תְּקוּמַת הַמֵּתִים אֵינֶנָּה גַּם הַמָּשִׁיחַ לֹא קָם׃

Porque ſi no ay reſurrecion de muertos el Chriſto tampoco reſuſcitó.

14 וְאִם הַמָּשִׁיחַ לֹא קָם וְשָׁוְא הִיא בְשׂוֹרָתֵנוּ וְשָׁוְא אֱמוּנָתֵנוּ׃

Y ſi el Chriſto no reſuſcitó, vana luego es nueſtra predicacion. vana es tambien vueſtra fe.

ιε´.

7. Ἔπειτα ὤφθη ἰακώβῳ, ἔπειτα τοῖς ἀποστόλοις πᾶσιν.

Depuis il a eſté veu de Iaques, & puis de tous les Apoſtres.

8. Ἔσχατον δὲ πάντων, ὡσπερεὶ τῷ ἐκτρώματι, ὤφθη κἀμοί.

Et apres tous, il a eſté auſſi veu de moi, comme d'vn auorton.

9. Ἐγὼ γάρ εἰμι ὁ ἐλάχιστος τῶν ἀποστόλων, ὃς οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς καλεῖσθαι ἀπόστολος, διότι ἐδίωξα τὴν ἐκκλησίαν τοῦ θεοῦ.

Car ie ſuis le moindre des Apoſtres, qui ne ſuis pas digne d'eſtre appelé Apoſtre, d'autant que i'ai perſecuté l'Egliſe de Dieu.

10. Χάριτι δὲ θεοῦ εἰμι ὅ εἰμι, καὶ ἡ χάρις αὐτοῦ ἡ εἰς ἐμὲ, οὐ κενὴ ἐγενήθη, ἀλλὰ περισσότερον αὐτῶν πάντων ἐκοπίασα· οὐκ ἐγὼ δὲ, ἀλλ' ἡ χάρις τοῦ θεοῦ ἡ σὺν ἐμοί.

Mais par la grace de Dieu ie ſuis ce que ie ſuis: & ſa grace qui eſt enuers moi n'a point eſté vaine: ains i'ai trauaillé beaucoup plus qu'eux tous: toutesfois non point moi, mais la grace de Dieu qui eſt auec moi.

11. Εἴτε οὖν ἐγὼ, εἴτε ἐκεῖνοι, οὕτω κηρύσσομεν, καὶ οὕτως ἐπιστεύσατε.

Soit donc moi, ſoit eux, nous preſchons ainſi, & ainſi l'auez-vous creu.

12. Εἰ δὲ χριστὸς κηρύσσεται ὅτι ἐκ νεκρῶν ἐγήγερται, πῶς λέγουσί τινες ἐν ὑμῖν, ὅτι ἀνάστασις νεκρῶν οὐκ ἔστιν;

Or ſi on preſche que Chriſt eſt reſſuſcité des morts, cõment diſent quelques vns d'entre vous, qu'il n'y a point de reſurrection des morts?

13. Εἰ δὲ ἀνάστασις νεκρῶν οὐκ ἔστιν, οὐδὲ χριστὸς ἐγήγερται.

Car s'il n'y a point de reſurrection dés morts, Chriſt auſſi n'eſt point reſſuſcité.

14. Εἰ δὲ χριστὸς οὐκ ἐγήγερται, κενὸν ἄρα τὸ κήρυγμα ἡμῶν, κενὴ δὲ καὶ ἡ πίστις ὑμῶν.

Et ſi Chriſt n'eſt point reſſuſcité, noſtre predication donc eſt vaine, & voſtre foy auſſi eſt vaine.

CAP. XV.

7. Deinde viſus eſt Iacobo, deinde Apoſtolis omnibus.

After that/he was ſeene of James: then of all the Apoſtles.

8. Noviſſimè autem omnium tanquam abortivo, viſus eſt mihi.

And laſt of all he was ſeene alſo of me as of one / borne out of due time.

9. Ego enim ſum minimus Apoſtolorum: qui non ſum dignus vocari Apoſtolus, quoniam perſecutus ſum eccleſiam Dei.

For I am the leaſt of the Apoſtles/ which am not meete to bee called an Apoſtle/ becauſe I perſecuted the Church of God.

10. Gratia autem Dei ſum id quòd ſum: & gratia eius in me vacua non fuit, ſed abundantius illis omnibus laboravi: non ego autem, ſed gratia Dei mecum.

But by the grace of God/I am that I am: and his grace which is in me/ was not in vaine: but I laboured more abundantly then they all: yet not I/ but the grace of God which is with me.

11. Sive enim ego, ſive illi: ſic prædicamus, & ſic credidiſtis.

Wherefore whether it were I/or they/ ſo we preach/and ſo haue ye beleeued.

12. Si autem Chriſtus prædicatur quòd reſurrexit à mortuis: quomodo quidam dicunt in vobis, quoniam reſurrectio mortuorum non eſt?

Now if it be preached/that Chriſt is riſen from the dead / how ſay ſume among you/that there is no reſurrection of the dead?

13. Si autem reſurrectio mortuorum non eſt: neque Chriſtus reſurrexit.

For if there be no reſurrection of the dead/then is Chriſt not riſen.

14. Si autem Chriſtus non reſurrexit, inanis eſt ergo prædicatio noſtra, inanis eſt & fides veſtra.

And if Chriſt bee not riſen / then is our preeching vaine / and your fayth is alſo vaine.

Das XV. Capitel.

7. Darnach iſt er geſehen worden von Jacobo/ Darnach von allen Apoſteln.

Der effter bleff hand ſeet aff Jacobo / der effter aff alle Apoſtler.

8. Am letzten nach allen/ iſt er auch von mir/als einer vnzeitigen Geburt/ geſehen worden.

Paa det ſiſte effter dem alle/ er hand oc ſeet aff mig/ ſom aff en vtidig Fødzel.

9. Denn ich bin der geringſte vnter den Apoſteln / als der ich nicht werth bin / daß ich ein Apoſtel heiſſe / darumb daß ich die Gemeine Gottes verfolget habe.

Thi ieg er den ringſte iblant Apoſtlerne / ieg ſom er icke verdig at kaldis en Apoſtel/Fordi at ieg forfulde Guds Menighed.

10. Aber von Gottes gnaden bin ich/ das ich bin / vnnd ſeine gnade an mir/ iſt nicht vergeblich geweſen / ſondern ich habe vil mehr gearbeitet / denn iemand vnter jnen allen/Nicht aber ich/ ſondern Gottes gnade/die mit mir iſt.

Men aff Guds naade er ieg/ det ſom ieg er/oc hans naade i mig / haffuer icke veret forgeffuis / Men ieg arbeyede meget mere end alle de andre / Dog icke ieg/ men Guds naade / ſom er i mig.

11. Es ſey nun ich oder jene/ alſo predigen wir/ vnd alſo habt jhr geglaubet.

Huad heller det er nu ieg eller de/ ſaa predicke wi/ oc i trode ſaa.

12. So aber Chriſtus geprediget wirdt / daß er ſey von den Toden aufferſtanden / Wie ſagen denn etliche vnter euch/die Aufferſtehung der Todten ſey nichts?

Effterdi at Chriſtus predickis / at hand opſtod fra de Døde huorledis ſige da nogle iblant eder / At de Dødis Opſtandelſe er inted?

13. Iſt aber die Aufferſtehung der Todten nichts / ſo iſt auch Chriſtus nicht aufferſtanden.

Er nu Dødis Opſtandelſe inted / da opſtod oc icke Chriſtus.

14. Iſt aber Chriſtus nicht aufferſtanden / ſo iſt vnſer Predig vergeblich/ſo iſt auch euer glaube vergeblich.

Men opſtod icke Chriſtus / Da er vor predicken forgeffuis / Saa er oc eders Tro forgeffuis.

Kapitola XV.

7. Potom pak widijn gk od Jakuba/a potom ode wſſech Apoſſtolůw.

Pothym ieſt widzian od Jákuba/ potym od wſzytkich Apoſtołow.

8. Naypoſléze pak ze wſſech/ yakožto Nedochůdčeti okázal je y mně.

Ná oſtátek po wſzythkich vkazał ſie thez y mnie iákoby poronionemu płodowi.

9. Já zagiſté gſem naymenſſý z Apoſſtolůw / kterýž negſem hoden ſlauti Apoſſtolem/ proto/ že ſem ſe protiwil Cýrkwi Božij.

Bomci ia ieſt namnieyſzy z Apoſtołow kthorym nie ieſt godzien ábych był názywan Apoſtolem/ iżem przeſladowoł kościoł Boży.

10. Ale miloſtij Božij / gſem to což gſem: a miloſt geho (kteráž mi dána) we mně daremná nebyla/ Ale wjce gſem nad giné wſſecky pracowal / wſſak ne ſám yá / ale miloſt Božij kteráž byla ſemnau.

Ale z łáſki Bożey ieſtem thym/ czymem ieſt/ á łáſka ie° przeciwko mnie prożna ſie nie ſtała / alem wiecey prácował niż oni wſzyſcy/ wſzákże nie ia / ále łáſká Boża ktora ieſt ze mną.

11. Protož buďto že yá/ buďto ginj Apoſſtolé/ tak gſme kázali a tak gſte vwěřili.

Ria tedy y oni / thák przepowiedamy/ y tákeście vwierzyli.

12. Poněwádž pack káže ſe/ že Krystus z Mrtwých vſtal/ y kterak někteřij prawij mezy wámi / že wzkřijſſenij z Mrtwých nenij?

A ieſliże Krysthus przepowiedań bywa/ iż zmartwych wzbudzon ieſt / Jákoż mowią niektorzy miedzy wámi/ że zmartwych wſtánia niemáſz?

13. A geſtliže wzkřijſſenij z mrtwých nenij/ aniž geſt Kryſtus z mrtwých wſtal.

Abowiem ieſli zmártwych wſthánia niemáſz tedyć áni Kryſtus ieſth wzbudzon.

14. A newſtalli gť Kryſtus z mrtwých / daremnéť gť tehda Kázanij naſſe / daremnáť geſt y wijra waſſe.

A ieſlić Krysthus nie ieſth wzbudzon: iściec ieſt prożne náſze przepowiedánie / prożna też y wiárá wáſzá.

טו

15 ומשתכחין חנן דין אף סהדא דגלא דאלהא דאסהדין על אלהא דאקים למשיחא כד לא אקים׃

E ſiamo ancor trouati falſi teſtimonij di Dio: conciosia che noi habbiam teſtificato di Dio, ch'egli ha riſuſcitato Chriſto, ilquale ei non ha riſuſcitato, ſe coſi è che i morti non riſuſcitino.

16 אן מיתא גיר לא קימין אף לא משיחא קם׃

Imperoche ſe i morti non riſuſcitano. ne Chriſto ancora è riſuſcitato.

17 ואן משיחא לא קם בטלא הי הימנותכון ועדכיל בחטהיכון אנתון׃

E ſe Chriſto non è riſuſcitato, la voſtra fede è vana: voi ſete ancor ne voſtri peccati.

18 וכבר אף אילין דדמכו במשיחא אבדו להון׃

Adunque ancor quelli che ſi ſono addormiti in Chriſto ſon periti.

19 ואן בהלין הו חיא בלחוד מסברינן במשיחא דוינן הו מן כלהון בני נשא׃

Se noi habbiamo ſperanza in Chriſto ſolamente in queſta vita, noi ſiamo i piu miſeri di tutti gli huomini.

20 השא דין משיחא קם מן בית מיתא והוא רישיתא דדמכא׃

Ma hora Chriſto è riſuſcitato da i morti, & è ſtato le primitie di quelli che ſi ſono addormiti.

21 ואיכנא דביד בר נשא הוא מותא הכנא אף ביד בר נשא הויא חיא מיתא׃

Perche poi che per vn huomo è la morte, ancor per vn huome è la reſurrettion de morti.

טו

15 ונמצא עידי שקרי אלהים כי־העידנו על־אלהים כי הקים. את־המשיח אשר לא הקימנו אם לא באמת יקומו המתים׃

Item, ſomos hallados falſos teſtigos de Dios: porque auemos teſtificado de Dios, que el aya leuantado àl Chriſto: alqual empero no leuantó, ſi los muertos no reſuſcitan.

16 ואם המתים לא יקומו גם המשיח לא קם׃

Porque ſi los muertos no reſuſcitan, tampoco el Chriſto reſuſcitò.

17 ואם המשיח לא קם שוא היא אמונתכם ועודכם בחטאתיכם׃

Y ſi el Chriſto no reſuſcitó, vueſtra fe es vana Y aun hos eſtays en vueſtros peccados.

18 לכן גם כלם אשר ישנו במשיח אבדו׃

Item, y losque durmieron en el Chriſto, ſon perdidos.

19 ואם בחיה הזאת לבדנו משברים אנחנו במשיח אז עניים אנחנו מכל בני אדם אשר על־פני האדמה׃

Si en eſta vida ſolamente eſperamos en el Chriſto, los mas miſerables ſomos de todos los hombres.

20 ומעתה קם המשיח ממתים ויהי־ראשית הישנים׃

Mas aora, el Chriſto ha reſuſcitado de los muertos. primicias de losque durmieron (es hecho.)

21 כי כאשר באדם המות כך־באדם תקומת המתים׃

Porque porquanto la muerte entró por vn hombre, tambien por vn hombre, la reſurrecion de los muertos.

ιε'.

15. Εὑρισκόμεθα δὲ καὶ ἡμεῖς ψευδομάρτυρες τοῦ θεοῦ, ὅτι ἐμαρτυρήσαμεν κατὰ τοῦ θεοῦ ὅτι ἤγειρε τὸν χριστὸν· ὃν οὐκ ἤγειρεν, εἴπερ ἄρα νεκροὶ οὐκ ἐγείρονται.

Et meſmement nous ſommes trouués faux teſmoins de Dieu: car nous auons porte teſmoignage de par Dieu, qu'il a reſſuſcité Chriſt, lequel il n'a point reſſuſcité, voire ſi les morts ne reſſuſcitent point.

16. Εἰ γὰρ νεκροὶ οὐκ ἐγείρονται, οὐδὲ χριστὸς ἐγήγερται.

Car ſi les morts ne reſſuſcitēt point: Chriſt auſſi n'eſt point reſſuſcité.

17. Εἰ δὲ χριστὸς οὐκ ἐγήγερται, ματαία ἡ πίστις ὑμῶν, ἔτι ἐστὲ ἐν ταῖς ἁμαρτίαις ὑμῶν.

Et ſi Chriſt n'eſt point reſſuſcité, voſtre foy eſt vaine, vous eſtes encores en vos pechés.

18. Ἄρα καὶ οἱ κοιμηθέντες ἐν χριστῷ, ἀπώλοντο.

Ceux donc auſſi qui dorment en Chriſt ſont peris.

19. Εἰ ἐν τῇ ζωῇ ταύτῃ ἠλπικότες ἐσμὲν ἐν χριστῷ μόνον, ἐλεεινότεροι πάντων ἀνθρώπων ἐσμέν.

Si nous auons eſperance en Chriſt en ceſte vie ſeulement, nous ſommes les plus miſerables de tous les hommes.

20. Νυνὶ δὲ χριστὸς ἐγήγερται ἐκ νεκρῶν, ἀπαρχὴ τῶν κεκοιμημένων ἐγένετο.

Or maintenant Chriſt eſt reſſuſcité des morts, & a eſté fait les premices des dormans.

21. Ἐπειδὴ γὰρ δι᾽ ἀνθρώπου ὁ θάνατος, καὶ δι᾽ ἀνθρώπου ἀνάστασις νεκρῶν.

Car depuis que la mort eſt par vn homme auſſi la reſurrection des morts eſt par vn homme.

CAP. XV.	Das XV. Capitel.	Kapitola XV.
15. Invenimur autem & falſi teſtes Dei: quoniam teſtimonium diximus adverſus Deum, quod ſuſcitavit Chriſtum, quem non ſuſcitavit, ſi mortui non reſurgunt. And we are found alſo falſe witneſſes of God: for we haue teſtified of God/ that he hath raiſed vp Chriſt: whome he hath not raiſed vp / if ſo be the dead be not raiſed	15. Wir würden auch erfunden falſche Zeugen Gottes / daß wir wider Gott gezeuget hetten / Er hette Chriſtum aufferwecket/den er nicht aufferwecket hette/ſintemal die Todten nicht aufferſtehen. Wi bleffue oc da befundne Guds falſke Vidne/ At wi haffde vidnet mod Gud/ At hand opuecte Chriſtum huilcken hand icke opuecte/Efferdi de Døde opſtaa icke.	15. Bylibychom zagiſtě nalezeni y křiwij ſwědkowé Božij: Neb ſwědectwij gſme powěděli o Bohu / že wzkřijſyl z mrtwých Kryſta: Kterehož geſt newzkřijſyl / geſtliže mrtwij z mrtwých newſtáwagij. A my też naydujemy ſie fałßywemi świádki Bożymi/iżeſmy świádczyli o Bogu że Kryſtuſá wzbudził: ktore goć nie wzbudził/ieſliże vmárli niebywáią wzbudzeni.
16. Nam ſi mortui non reſurgunt, neque Chriſtus reſurrexit. For if the dead be not raiſed/then is Chriſt not raiſed.	16. Denn ſo die Todten nicht aufferſtehen/ſo iſt Chriſtus auch nicht aufferſtanden. Thi at opſtaa icke de Døde / Da opſtod oc icke Chriſtus.	16. Geſtliže zagiſtě mrtwj z mrtwých newſtáwagj/ani ž geſt Kryſtus wſtal. Abowiem ieſliżeć vmárli wzbudzeni nie bywáią: anić Kryſthus wzbudzon ieſt.
17. Quod ſi Chriſtus non reſurrexit: vana eſt fides veſtra, adhuc enim eſtis in peccatis veſtris. And if Chriſt be not raiſed / your fayth is vaine: ye are yet in your ſinnes.	17. Iſt Chriſtus aber nicht aufferſtanden/ſo iſt euer Glaube eitel/ſo ſeyt jhr noch [illegible]uren ſünden. Men opſtod icke Chriſtus / da er eders Tro forfengelig / Saa ere i end nu i eders ſynder.	17. A newſtallik geſt Kryſtus z mrtwých / marná geſt wjra waſſe / a tak gſte geſſtě w hřijſſých waſſých. A ieſliż Kryſthus nie wzbudzon: prożnać ieſt wiárá naßá; ießcże ieſteście w grzechách waßych.
18. Ergo & qui dormierunt in Chriſto, perierunt. And ſo they which are a ſleepe in Chriſt/are periſhed.	18. So ſind auch die / ſo in Chriſto entſchlaffen ſind/ verloren. Saa ere oc de fortabte/ ſom hen ſoffuede i Chriſto.	18. Tehdyk gſau y ti kteřijž zemřeli w Kryſtu zahynuli. A takżeyći też poginęli ktorzy záſneli Kryſtuſie.
19. Si in hac vita tantùm, in Chriſto ſperantes ſumus: miſerabiliores ſumus omnibus hominibus. If in this life onely wee haue hope in Chriſt/we are of all men the moſt miſerable.	19. Hoffen wir allein in dieſem Leben auff Chriſtum / ſo ſind wir die elendeſten vnter allen Menſchen. Haabe wi aleniſte paa Chriſtum i dete Liff / Da ere wi elendigſte iblant alle Menniſke.	19: Geſtliže pak w tomto žiwotě toliko náděgi name w Kryſtu bijdněgſſý gſme nade wſſecky Lidi. Jeśliż tylko w tym żywocie w Kryſtuſie nádzieię mamy / nadwßyt keludzi; ieſteſmy nanędznieyßy.
20. Nunc autem Chriſtus reſurrexit à mortuis, primitiæ dormientium. But now is Chriſt riſen from the dead / & was made the firſt fruites of them that ſlept.	20. Nun aber iſt Chriſtus aufferſtanden von den Todten / vnd der Erſtling worden vnter denen / die da ſchlaffen. Men nu opſtod Chriſtus fra de Døde / oc er bleffuen den førſte grøde iblant dem/ſom ſouffue.	20. Ale nyniž geſt Kryſtus z mrtwých wſtal / a včiněn geſt nayprwněgſſým / z těch kteřijž zemřeli. Alec teraz Kryſthus zmartwych wzbudzon / yſtał ſie pierwßym tych ktorzy záſneli.
21. Quoniam quidem per hominem mors, & per hominem reſurrectio mortuorum. For ſince by man came death / by man came alſo the reſurrection of the dead.	21. Sintemal durch einen Menſchen der Tod / vnnd durch einen Menſchen die Aufferſtehung der Todten kompt. Efterdi at Døden kommer ved it Menniſke/ Oc de Dødis opſtandelſe formedelſt it Menniſke.	21. Nebo poňewádž ſkrze člowěka Smrt ſtala ſe / takė ſkrze člowěka wzkřijſſenij mrtwých geſt. Bo gdyż przez człowieká śmierć przyßłá / też przez człowieká powſtánie zmartwych.

טו

22 איכנא גיר דבאדם
כלהון בני נשא מיתין ה
הכנא אף במשיחא כלהון
חאין :

Che ſi come in Adam tutti muoiono, coſi ancor in Chriſto ſaranno tutti viuificati.

23 אנש אנש בטכסה ר
רישיתא הוא משיחא
בתר כן אילין דדמשיחא
אנון במתיתה :

Ciaſcun però nel ſuo proprio ordine: le primitie, Chriſto: poi, quelli di Chriſto nel ſuo auuenimento.

24 והידין תהוא חרתא
מא דמשלם מלכותא
לאלהא אבא מא דבטל
כל ריש וכל שולטן וכל
חילין :

Dipoi ſarà la fine, quando egli hauerà dato il regno à Dio Padre: quando egli hauerà eſtinto ogni principato, & ogni poteſtà, e virtù.

25 עתיד הו גיר דימלך
עדמא דיסים בעל דבבוהי
כלהון תחית רגלוהי :

Imperoche biſogna ch'ei regni, infin à tanto ch'egli habbia poſti i ſuoi nimici ſotto i ſuoi piedi.

26 ואחריא בעל־דבבא
מתבטל מותא :

L'vltimo nimico che ſi diſtrugge ſarà la morte.

27 כל גיר שעבד תחית
רגלוהי מא דאמר דין דכל
מדם משתעבד לה ידיעא
הי דסטר מן הו דשעבד לה
כל :

Perche il Padre ha ſottopoſte tutte le coſe ſotto i ſuoi piedi. (Ma quando dice che tutte le coſe gli ſon ſoggette, appariſce che ne è eccettuato colui, che gli ha ſottopoſte tutte le coſe.)

טו

22 וכאשר באדם כלם מתים
כן במשיח כלם יוחיון :

Porque de la manera que en Adam todos mueren, anſi tambien en el Chriſto todos ſeran viuificados.

23 ואיש איש לגורלו בראשון
המשיח ואחריו האלה אשר
למשיח בביאתו :

Mas cada vno en ſu orden: el Chriſto, las primicias: luego los que ſon del Chriſto en ſu venida.

24 ואחרי־כן קץ הימים כאשר
ישלים ויסגיר את־ממלכה בידי
אלהים ולאב כאשר הבדיל
את־כל־משרה ואת־כל־
ממשלה שלטון וגבורה :

Luego, la fin: quando entregará el Reyno àl Dios y àl padre: quando quitarâ todo imperio, y toda potencia, y poteſtad.

25 כי שוה לו למלך עד ישית
כל־אויביו הדם לרגליו :

Porque es meneſter que el reyne haſta poner todos ſus enemigos debaxo de ſus pies:

26 ואויב האחרון יהבל המות:

Y el poſtrer enemigo que ſerá deshecho, ſera la muerte.

27 כי כל־שת תחת רגליו
ובאמרו כי־כל־הושתו בגלוי
הוא כי־מלבדו אשר שת תחתיו
כל :

Porque todas las coſas ſujetó debaxo de ſus pies: y quando dize, todas las coſas ſon ſujetadas à el claro eſta que ſe entiende excepto el miſmo que ſujetò à el todas las coſas.

ιε.

22. Ὥσπερ γὰρ ἐν τῷ ἀδὰμ πάντες ἀποθνήσκουσιν, οὕτω καὶ ἐν τῷ χριστῷ πάντες ζωοποιηθήσονται.

Car comme en Adam tous meurent, pareillement auſſi en Chriſt tous ſont viuifiés.

23. Ἕκαστος δὲ ἐν τῷ ἰδίῳ τάγματι· ἀπαρχὴ χριστός, ἔπειτα οἱ τοῦ χριστοῦ ἐν τῇ παρουσίᾳ αὐτοῦ.

Mais vn chacun en ſon rang, les premices, c'eſt Chriſt: puis àpres, ceux qui ſont de Chriſt ſeront viuifiés en ſon aduenement.

24. Εἶτα τὸ τέλος, ὅταν παραδῷ τὴν βασιλείαν τῷ θεῷ καὶ πατρί· ὅταν καταργήσῃ πᾶσαν ἀρχὴν καὶ πᾶσαν ἐξουσίαν καὶ δύναμιν.

Et puis la fin, quand il aura remis le royaume à Dieu le Pere: quand il aura aboli tout empire, & toute puiſſance & force.

25. Δεῖ γὰρ αὐτὸν βασιλεύειν, ἄχρις οὗ ἂν θῇ πάντας τοὺς ἐχθροὺς ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ.

Car il faut qu'il regne, tant qu'il ait mis tous ſes ennemis ſous ſes pieds.

26. Ἔσχατος ἐχθρὸς καταργεῖται ὁ θάνατος.

L'ennemi qui ſera deſtruit le dernier, c'eſt la mort.

27. Πάντα γὰρ ὑπέταξεν ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ. ὅταν δὲ εἴπῃ ὅτι πάντα ὑποτέτακται, δῆλον ὅτι ἐκτὸς τοῦ ὑποτάξαντος αὐτῷ τὰ πάντα,

Car il a aſſuietti toutes choſes ſous les pieds d'icelui: (or quand il dit que toutes choſes lui ſont aſſuietties, il appert que s'eſt reſerue celui qui lui a aſſuietti toutes choſes,

I. AD CORINTH:	I. An die Corinther.	I. K Korintuom.
CAP. XV.	Das XV. Capitel.	Kapitola XV.
22. Et ſicut in Adam omnes moriuntur: ita & in Chriſto omnes viuificabuntur.	22. Denn gleich wie ſie in Adam alle ſterben / alſo werden ſie in Chriſto alle lebendig gemacht werden.	22. A yakož ſkrze Adama wſſyckni vmjragj / tak ſkrze Kryſta wſſickni obžiwen budau.
For as in Adam all die / euen ſo in Chriſt ſhall all be made aliue.	Thi at lige ſom de dø alle i Adam / Saa bliffue de alle leffuende giorde i Chriſto.	Abowiem iákoprzez Adámá wßyſcy vmieráiá / ták y w Kryſtuſie wßyſcy ożywieni beda.
23. Vnuſquiſque autem in ſuo ordine, primitiæ Chriſtus: deinde ii qui ſunt Chriſti, qui in adventum eius crediderunt.	23. Ein jeglicher aber in ſeiner Ordnung / Der Erſtling Chriſtus / darnach die Chriſtum angehören / wenn erkommen wird.	23. Ale každý w ſwém pořádku. Nayprwé Kryſtus/potom ti kteřijž gſau Kryſtowi w poſlednjm přijſſtij geho
But euery man in his owne order: the firſt fruites is Chriſt / afterwarde / they that are of Chriſt / at his comming ſhall riſe againe.	Dog huer i ſin ſkickelſe / Den førſte fruct Chriſtus / Der neſt de ſom Chriſto tilhøre/naar hand kommer.	A káżdy porżądkiem ſwoim / Kryſtus pierwßy powſtál/potym ci ktorzy ſą Kryſtuſowymi / powſtháną w przyśćie iego.
24. Deinde finis: cùm tradiderit regnum Deo & Patri, cùm evacuaverit omnem principatum & poteſtatem & virtutem.	24. Darnach das ende/wenn er das Reich Gott vnd dem Vater überantworten wirdt / Wenn er auffheben wird alle Herrſchafft vnnd alle Oberkeit vnd Gewalt.	24. Potom pak konec bude/ když wzdá Králowſtwij Bohu a Otcy/ když wyprázdnij wſſeliké Knijžetſtwo/ y moc/y ſýlu.
Then ſhal bee the ende/whē hee hath deliuered vp the kingdome to God/euen the Father/ when he hath put down all rule/ and all authoritie and power.	Der effter enden / naar hand ſkal antuorde Gud oc Faderen Riget / Naar hand ſkal borttage alle Herredøme / oc al Offrighed oc Vold.	Potym koniec bedzie gdy poda kroleſthwo Bogu á oycu/ gdy znißczy wßelkie przelożeńſthwo y wßelką zwierzchność y moc.
25. Oportet autem illum regnare: donec ponat omnes inimicos ſub pedibus eius.	25. Er muß aber herrſchen / biß daß er alle ſeine Feinde vnter ſeine füſſe lege.	25. Ale muſýť on kralowati dotud/dokudž nepoložij wſſech neprátel pod nohy ſwé.
For he muſt reigne till he hath put all his enemies vnder his feete.	Men hand ſkal regnere / indtil hand haffuer lagd alle ſine Fiender vnder ſine Føder.	Boć on krolowáć muśi / áżby położył wßytki nieprzyiacioły pod nogi ſwoie.
26. Noviſſima autem inimica deſtruetur mors.	26. Der letzte Feind / der auffgehaben wird / iſt der Todt.	26. Naypoſlednégſſý pak Nepřijtelkyně bude zkažena Smrt.
The laſt enemie that ſhalbe deſtroyed/is death.	Den ſiſte Fiende ſom ſkal borttagis / er Døden.	A oſthátni nieprzyiaciel Smierć bedzie znißczoná.
27. Omnia enim ſubiecit ſub pedibus eius. Cùm autem dicat, Omnia ſubiecta ſunt ei: ſine dubio, præter eum qui ſubiecit ei omnia,	27. Denn er hat jm alles vnter ſeine füſſe gethan. Wenn er aber ſaget/ daß es alles vnterthan ſey / iſts offenbar / daß außgenommen iſt / der jhm alles vnterthan hat.	27. Neb wſſeckny wěcy poddal pod nohy geho. Poněwádž pak prawij / že wſſecky wěcy poddány gſau gemu / muſý wyňat a wynijſſen býti ten/ kterýž gemu poddal wſſecko.
For he hath put downe all things vnder his feet. (And when he ſayth that all things are ſubdued to him/ it is manifeſt that he is excepted / which did put downe all thinges vnder him.)	Thi hand lagde hannem alting vnder hans Føder. Oc naar hand ſiger at alting er hannem vnderlagd/ da er det obenbare / at hand er vndtagen / ſom lagde alting vnder hannem.	Boć wßytki rzeczy podał pod nogi tego/A gdy mowi/że mu wßytki rzeczy poddáne ſą / iáwna rzecz ieſt iż to bywa mowiono okrom tego / ktory mu poddał wßytki rzeczy.

טו

28 וּמָא דְּאֶשְׁתַּעְבַּד לֵהּ כֹּל הָיְדֵין הוּ בְּרָא נֶשְׁתַּעְבַּד לְהָו דְּשַׁעְבֵּד לֵהּ כֹּל דְּנֶהְוֵא אֱלָהָא כֹּל בְּכֹל׃

Quando poi tutte le coſe gli ſiano ſoggette, allora etiandio eſſo Figliuol ſarà ſoggetto à colui che gli ha ſotto poſte tutte le coſe: acciochе Iddio ſia il tutto in tutte le coſe.

29 וְאֶלָּא מָנָא נֶעְבְּדוּן הָנוּן דְּעַמְּדִין חֲלָף מִיתֵא אֶן מִיתֵא לָא קָיְמִין מָנָא עָמְדִין חֲלָף מִיתֵא׃

Altrimenti che faranno coloro che ſi battezano per morti, ſe al tutto i morti non riſuſcitano? perche ſi battezano egli no per morti?

30 וְלְמָנָא אַף חְנַן בְּכֹל שָׁעָא בְּקִינְדוּנוֹס קָיְמִינַן׃

Noi ancora perche ſiamo à tutte l'hore in pericolo?

31 יָמֵא אֲנָא בְּשׁוּבְהָרְכוּן אַחַי דְּאִית לִי בְּמָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא דְּכֹל יוֹם מָאֵת אֲנָא׃

Per la noſtra gloria, laquale ho in Chriſto IESV *noſtro Signore, ch'io muoio ogni giorno.*

32 אֶן אַיךְ דְּבֵית בְּנַי נָשָׁא אֶשְׁתְּדִית לְחַיְוָתָא בְּאֶפֶסוֹס מָנָא אֶתְהַנִית אֶן מִיתֵא לָא קָיְמִין נֵאכוּל וְנֶשְׁתֵּא מְחַר גֵּיר מָיְתִינַן׃

Se io ho ſecondo l'huomo combattuto in Efeſo con le beſtie, che mi gioua egli, ſe i morti non riſuſcitano? Mangiamo e beuiamo, perche domane noi morremo.

33 לָא תֶטְעוּן מְחַבְּלָן גֵּיר רֶעְיָנֵא בִּסִימֵא שׁוּעְיָתָא בִּישָׁתָא׃

Non ſiate ſedotti: i triſti ragionamenti corrompeno i buoni coſtumi.

34 אָעִירוּ לֵבְכוּן זַדִּיקָאִית וְלָא תֶחְטוּן אִית גֵּיר אֲנָשָׁא דְּיִדַעְתָּא דְּאֱלָהָא לַיְת בְּהוּן לְבַהְתְּכוּן הוּ אָמַר אֲנָא׃

Suegliateui à viuere giuſtamente, e non peccate: perche alcuni non hanno cognitione di Dio: à voſtra vergogna il dico.

טו

28 וְכַאֲשֶׁר יָשִׁית תַּחַת רַגְלָיו אֶת־כֹּל אָז גַּם הוּא הַבֵּן־יוּשַׁת לַאֲשֶׁר שָׁת תַּחְתָּיו כֹּל אֲשֶׁר יְהִי־אֱלֹהִים הַכֹּל בַּכֹּל׃

Mas deſque todas las coſas le fueren ſujetas entonces tambien el miſmo Hijo ſe ſujetara alque le ſujetó à el todas las coſas, paraque Dios ſea todas las coſas en todos.

29 וְאִם לֹא כֵן מַה עֹשִׂים הַנִּטְבָּלִים עַל־הַמֵּתִים אִם־בִּכְלִיל הַמֵּתִים לֹא יָקוּמוּ וּמַה יִטָּבְלוּ עַל־הַמֵּתִים׃

Otramente que hazen, losque ſe baptizan por los muertos, ſi en ninguna manera los muertos reſuſcitan? Porque pues ſe baptizan por los muertos.

30 וּמַה גַּם אֲנַחְנוּ אֲמֻלָּלִים בְּכָל־עֵת׃

Item, porque noſotros peligramos à toda hora?

31 יוֹם יוֹם מֵת אָנֹכִי בַּעֲבוּר תְּהִלַּתְכֶם אֲשֶׁר לִי בְּיֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ אֲדֹנֵינוּ׃

Cada dia muero por vueſtra gloriacion, (Hermanos) laqual tengo en el Chriſto Ieſus Sennor nueſtro.

32 וְאִם כְּדֶרֶךְ הָאֲנָשִׁים עִם חַיּוֹת הַשָּׂדֶה נֶחֱרַבְתִּי בְּאֶפְסוּס מַה יּוֹעִיל לִי אִם הַמֵּתִים לֹא יְקוּמוּן נֹאכְלָה וְנִשְׁתֶּה וּלְמָחָר נָמוּת׃

Si como hombre batallé en Epheſo contra las beſtias, que me aprouecha, ſi los muertos no reſuſcitan? Comamos y beuamos, que mannana moriremos.

33 אַל־תִּתְעוּ כִּי אִמְרֵי־שָׁוְא מְאַבְּדִים אֶת־תְּעוּדוֹת טוֹבוֹת׃

No erreys. Las malas conuerſaciones corrompen las buenas coſtumbres.

34 הִתְעוֹרְרוּ בְּצֶדֶק רְגַזּוּ וְאַל תֶּחֶטְאוּ כִּי אֲנָשִׁים מִמְּכֶם אֵינָם יוֹדְעֵי אֱלֹהִים אֶל־בָּשְׁתְּכֶם אֲנִי אוֹמֵר לָכֶם׃

Yelad juſtamente, y no pequeys: porque algunos no conocen à Dios. para verguença vueſtra hablo.

ιε'.

28. Ὅταν δὲ ὑποταγῇ αὐτῷ τὰ πάντα, τότε καὶ αὐτὸς ὁ υἱὸς ὑποταγήσεται τῷ ὑποτάξαντι αὐτῷ τὰ πάντα, ἵνα ᾖ ὁ θεὸς τὰ πάντα ἐν πᾶσι.

Et quand toutes choſes lui auront eſté aſſuietties, lors auſſi le Fils meſme ſera aſſuietti à celui qui lui aſſuietti toutes choſes: afin que Dieu ſoit tout en tous.

29. Ἐπεὶ τί ποιήσουσιν οἱ βαπτιζόμενοι ὑπὲρ τῶν νεκρῶν, εἰ ὅλως νεκροὶ οὐκ ἐγείρονται; τί καὶ βαπτίζονται ὑπὲρ τῶν νεκρῶν;

Autrement que feront ceux qui ſont baptizés pour morts, ſi totalement les morts ne reſſuſcirent point? pourquoi auſſi ſont-ils baptizés pour mors.

30. Τί καὶ ἡμεῖς κινδυνεύομεν κατὰ πᾶσαν ὥραν;

Pourquoi auſſi ſommes-nous en danger à toute heure:

31. Καθ' ἡμέραν ἀποθνήσκω. νὴ τὴν ὑμετέραν καύχησιν, ἣν ἔχω ἐν χριστῷ ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν.

Par noſtre gloire qu'i'ai en noſtre Seigneur Ieſus Chriſt, ie meur de iour en iour.

32. Εἰ κατὰ ἄνθρωπον ἐθηριομάχησα ἐν ἐφέσῳ, τί μοι τὸ ὄφελος, εἰ νεκροὶ οὐκ ἐγείρονται; φάγωμεν καὶ πίωμεν· αὔριον γὰρ ἀποθνήσκομεν.

Si i'ai combatu contre les beſtes en Epheſe ſelon l'homme, que me profite-il, ſi les morts ne reſſuſcitent point? mãgeons & beuuons: car demain nous mourons.

33. Μὴ πλανᾶσθε· φθείρουσιν ἤθη χρηστὰ ὁμιλίαι κακαί.

Ne ſoyez point ſeduits, Mauuaiſes compagnies corrompent: les bonnes mœurs.

34. Ἐκνήψατε δικαίως, καὶ μὴ ἁμαρτάνετε· ἀγνωσίαν γὰρ θεοῦ τινες ἔχουσι· πρὸς ἐντροπὴν ὑμῖν λέγω.

Eſueillez-vous à viure iuſtement, & ne pechez point: car quelques vns ſont ſans cognoiſſance de Dieu: ie le vous di à voſtre homme.

CAP. XV.

28. Cùm autem ſubiecta fuerint illi omnia: tunc & ipſe Filius ſubiectus erit ei qui ſubiecit ſibi omnia, ut ſit Deus omnia in omnibus.

And when all things ſhalbe ſubdued vnto him / then ſhall the Sonne alſo him ſelfe by ſubiect vnto him / that did ſubdue all things vnder him / that God may be all in all.

29. Alioquin quid facient qui baptizātur pro mortuis, ſi omnino mortui non reſurgunt? ut quid & baptizantur pro illis?

Els what ſhall they do which are baptized for dead? if the dead riſe not at all/why are they then baptizeb for dead?

30. Vt quid & nos periclitamur omni hora?

Why are we alſa in ieopardie euerye houre?

31. Quotidie morior per veſtram gloriam fratres, quam habeo in Chriſto Ieſu Domino noſtro.

By our reioycing which I haue in Chriſt Jeſus our Lorde/I die dayly.

32. Si (ſecundùm hominem) ad beſtias pugnavi Epheſi, quid mihi prodeſt, ſi mortui non reſurgunt? manducemus & bibamus, cras enim moriemur.

If I haue fought with beaſts at Epheſus after the maner of men / what aduantageth it me / if the dead be not raiſed vp? let vs eate and drinke: for to morow we ſhall die.

33. Nolite ſeduci. Corrumpunt mores bonos colloquia mala.

Be not deceyued: euill ſpeakings corrupt good maners.

34. Evigilate iuſti, & nolite peccare, ignorantiam enim Dei quidam habent, ad reverentiam vobis loquor.

Awake to liue righteouſly/and ſinne not: for ſome haue not the knowledge of God. I ſpeake this to your ſhame.

Das XV. Capitel.

28. Wenn aber alles jhm vnterthan ſein wird/alsden wird auch der Sohn ſelbs vnterthan ſein dem / der jhm alles vnterthan hat / auff daß Gott ſey alles in allen.

Oc naar alting bliffuer hannem vnderdanigt/ da ſkal oc Sønnen ſelff vere hannem vnderdanig/ ſom giorde alting vnderdanig vnder hannem / Paa det at Gud ſkal vere alting i alle.

29. Was machen ſonſt/die ſich tauffen laſſen/ über den Todten / ſo aller ding die Todten nicht aufferſtehn? Was laſſen ſie ſich tauffen über den Todten?

Huad gøre de ellers / ſom lade ſig døbe offuer de Døde/ Der ſom de Døde opſtaa ingenlunde? Hui lade de døbe ſig offuer de Døde?

30. Vnd was ſtehen wir alle ſtunde in der fahr.

Oc hui ſtaa wi huer ſtund i fard?

31. Bey vnſern ruhm/den ich habe in Chriſto Jeſu vnſerm HERREN? Ich ſterbe täglich.

Hoff vor roſſ / ſom ieg haffuer i Chriſto Jheſu vor HERRE / Jeg døer daglige.

32. Habe ich Menſchlicher meinung zu Epheſo mit den wilden Thieren gefochten? Was hilfft michs/ſo die Todten nicht aufferſtehn? Laſſet vns eſſen vnnd trincken/ denn morgen ſind wir todt.

Stridde ieg aff Menniſkelig mening met vilde Diur i Epheſo? Huad hielper det mig / der ſom de Døde icke opſtaa? Lader oſſ æde oc dricke / Thi vdi morgen ere wi døde.

33. Laſſet euch nicht verführen/ Böſe Geſchwätze verderben gute ſitten.

Lader eder icke forføre / Ond Snack forderffuer gode Seder.

34. Werdet doch ein mal recht nüchtern/vnd ſündiget nicht / denn etliche wiſſen nichts von Gott / daß muß ich ſagen den es iſt euch ſchande.

Vaager rettelige op / oc ſynder icke / Thi nogle vide inted aff Gud / Dette ſiger ieg eder til ſkendzel.

Kapitola XV.

28. Akdyž gemu poddány budau wſſecky wěcy/ tehdy y on Syn poddán bude tomu/ kterýž gemu poddal wſſecko/ aby byl Bůh wſſecko we wſſech.

A gdy mu wßytki rzeczy poddáne beda/tedyć też y ſam ſyn bedzie poddan temu ktory mu poddal wßytko/áby Bog byl wßytkim we wßytkich.

29. Ginák co včinij ti/ kteřijž ſe křtij za mrtwě/ newſtáwagijli mrtwij z mrtwých? Y proč ſe křtij za ně?

Bo inaczey/ coż vczyniáći ktorzy ſie zá vmárle krzcza? ieſliże koniecznie vmarli wzbudzeni nie bywáia / przeczże zá vmárle krzczeni bywáia.

30. Proč y my nebezpečenſtwij trpijme na každau hodinu?

Przecz też y my ná káżdy czás wnie beſpieczenſtwie ieſteſmy?

31. Na každý den mru / pro ſláwu waſſy Bratřij / kterauž mám w Kryſtu Gežijſſy Pánu naſſem.

Káżdyć dzień vmieram przez chwale wáße / ktora mam w Jezuſie Kryſtuſie pánie náßym.

32. Pončwádž (wedlě člowěka) boyowal gſem proti ſſelmám w Effezu/ y co mi to proſpěge / newſtanauli mrtwij? Gezme tehda/a pjme/neb zýtra zemřeme.

Jeſliżem według człowieká w Efezie z zwierzęty walczyl / ktoryż mam z tad pożytek / ieſli vmárli wzbudzeni nie bywáia? Jedzmy y piymy / boć iutro pomrzemy.

33. Nedayte ſe ſwoditi. Neboť poruſſugij dobrě mrawy/ zlá ſpolu rozmlauwánij.

Nie bladzćież / Złeć rozmowy pſuia obyczáie dobre.

34. Procyťte ſprawedliwjj/a nehřeſſte / neb někteřij Boha neznagij. K hanbě waſſý toto mluwijm?

Ocuććież ſie ſpráwiedliwie/ á nie grzeßcie: boć niektorzy nieznáia Bogá / mowięć to ábych was záwſtydził.

טו

35 יֵאמַר אֱנָשׁ מֶנְּכוֹן ד
דְּאֵיכַנָא קָיְמִין מִיתֵא
וּבְאֵינָא פַּגְרָא אָתֵין׃

Ma qualcun dira, Come riſuſcitano i morti? e con qual corpo verranno?

36 סַכְלָא זַרְעָא דְּזָרַע
אַנְתְּ אֵן לָא מָאֵת לָא חָיֵא׃

O ſtolto, quel che tu ſemini, non ſi viuifica gia, ſe prima non muore.

37 וְהוּ מֶדֶּם דְּזָרַע אַנְתְּ
לָא הָוָא הָו פַּגְרָא דַּעְתִיד
לְמֶהְוֵא זַרְע אַנְתְּ אֶלָּא
פְּרַדְתָּא עַרְטֶלָיְתָא דְּחִטֵּא
אוֹ דְּסָעֲרֵא אוֹ שַׁרְכָּא
דְּזַרְעוֹנֵא׃

E quel che tu ſemini, non ſemini gia il corpo che naſcerà, ma il nudo granello, come di grano, ò d'alcuno de gli altri ſemi.

38 אֱלָהָא דֵּין יָהֵב לַהּ
פַּגְרָא אֵיכַנָא דְּצָבֵא וְלַחַד
חַד מֶן זַרְעוֹנֵא פַּגְרָא
דְּכְיָנֵהּ׃

E Iddio gli da il corpo come vuole, & à ciaſcun de ſemi il ſuo proprio corpo.

39 לָא הָוָא גֵּיר כֻּל בְּסַר
שָׁוֵא אָחֲרִין הוּ גֵּיר פַּגְרָא
דְּבַר אֱנָשָׁא וְאָחֲרִין ——
דִּבְעִירָא וְאָחֲרִין דְּפָרַחְתָּא
וְאָחֲרִין דְּנוּנֵא׃

Non ogni carne è la medeſima carne: ma altra è la carne de gli huomini, & altra è la carne de le beſtie, & altra quella de peſci, & altra quella de gli vccelli.

40 וְאִית פַּגְרֵא שְׁמַיָּנֵא
וְאִית פַּגְרֵא אַרְעָנָיֵא אֶלָּא
אָחֲרִין הוּ שׁוּבְחָא דַּשְׁמַיָּנֵא
וְאָחֲרִין דְּאַרְעָנָיֵא׃

Coſi ci ſono de corpi celeſti, e de corpi terreſtri: ma altra è la gloria de celeſti, & altra è quella de terreſtri.

41 וְאָחֲרִין הוּ שׁוּבְחָא
דְּשִׁמְשָׁא וְאָחֲרִין הוּ שׁ
שׁוּבְחָא דְּסַהְרָא וְאָחֲרִין
שׁוּבְחָא דְּכוֹכְבֵא וְכוֹכְבָא
מֶן כּוֹכְבָא מְיַתַּר הוּ ——
בְּשׁוּבְחָא׃

Altra è la gloria del ſole, & altra è la gloria de la luna, & altra è la gloria de le ſtelle. Percioche vna ſtella è differente da l'altra ſtella ne lo ſplendore.

טו

35 וְאִם יֹאמַר אִישׁ אֵיכָכָה
יָקוּמוּ הַמֵּתִים וּבְמָה גְוִיָּה יָבוֹאוּ׃

Mas dirá alguno, Como reſuſcitarán los muertos? Con que cuerpo ſaldràn?

36 הַכְּסִיל זֶה אֲשֶׁר זוֹרֵעַ אַתָּה
לֹא יְחִיֶה אִם לֹא יָמוּת׃

O loco, lo que tu ſiembras, no rebiue, ſino muriere antes.

37 וַאֲשֶׁר זוֹרֵעַ אַתָּה אֵינֶנּוּ גְוִיָּה
הַנִּזְרָעָה כִּי——אִם גַּרְגַּר עָרוֹם
כְּמוֹ דָגָן אוֹ זֶרַע אֶחָד מִן
הַשְּׁאָרִים׃

Y lo que ſiembras, no ſiembras el cuerpo que ha de ſalir ſino el grano deſnudo, es à ſaber, de trigo: o de otro grano:

38 וֵאלֹהִים נוֹתֵן לוֹ גְוִיָּתוֹ כְּחֶפְצוֹ
וּלְכָל אֶחָד מִן־הַזְּרָעִים אֶת—
גְּוִיָּתוֹ׃

Mas Dios le dá el cuerpo como quiſo, y à cada ſimiente ſu proprio cuerpo.

39 כָּל־בָּשָׂר אֵינֶנּוּ בָשָׂר אֶחָד
כִּי־אִם אַחֵר הוּא בְּשַׂר הָאָדָם
וְאַחֵר בְּשַׂר הַבְּהֵמָה וְאַחֵר הַדָּגָה
וְהָעוֹף׃

Toda carne no es la miſma carne: mas vna carne ciertamente es la de los hombres, y otra carne es la de los animales, y otra la de los peces, y otra la de las aues.

40 וְגוּפוֹת הַשָּׁמַיִם וְגוּפוֹת מִתַּחַת
הָאָרֶץ וְגַם כָּבוֹד אַחֵר הוּא
לְגוּפוֹת הַשָּׁמַיִם וְגַם אַחֵר לַאֲשֶׁר
מִתַּחַת הָאָרֶץ׃

Y cuerpos ay celeſtiales, y cuerpos terreſtres mas ciertamente vna es la gloria de los celeſtiales, y otra la de los terreſtres.

41 כָּבוֹד אַחֵר לַשֶּׁמֶשׁ וְכָבוֹד אַחֵר
לַלְּבָנָה וְכָבוֹד אַחֵר לַכּוֹכָבִים
כִּי מַחְלֹקֶת הִיא בֵּין כּוֹכָב לְכוֹכָב
בְּכָבוֹד׃

Otra es la gloria del Sol, y otra la gloria de la Luna, y otra la gloria de las eſtrellas: porque vna eſtrella es differente de otra en gloria,

ιε´.

35. Ἀλλ᾽ ἐρεῖ τις, πῶς ἐγείρονται οἱ νεκροί; ποίῳ δὲ σώματι ἔρχονται;

Mais quelcun dira, comment reſſuſcitent les monrs? & en quels corps viendront ils?

36. Ἄφρον, σὺ ὃ σπείρεις, οὐ ζωοποιεῖται, ἐὰν μὴ ἀποθάνῃ.

O fol, ce que tu ſemes, n'eſt point viuifié, s'il ne meurt.

37. Καὶ ὃ σπείρεις, οὐ τὸ σῶμα τὸ γενησόμενον σπείρεις, ἀλλὰ γυμνὸν κόκκον, εἰ τύχοι, σίτου, ἤ τινος τῶν λοιπῶν.

Et quant à ce que tu ſemes, tu ne ſemes point le corps qui naiſtra, mais le grain nud ſelon qu'il eſchet, de blé, ou de quelque autre grain.

38. Ὁ δὲ θεὸς αὐτῷ δίδωσι σῶμα, καθὼς ἠθέλησε, καὶ ἑκάστῳ τῶν σπερμάτων τὸ ἴδιον σῶμα.

Mais Dieu lui donne le corps ainſi qu'il veut, & à vne chacune des ſemences ſon propre corps.

39. Οὐ πᾶσα σὰρξ, ἡ αὐτὴ σάρξ. ἀλλὰ ἄλλη μὲν σὰρξ ἀνθρώπων, ἄλλη δὲ σὰρξ κτηνῶν, ἄλλη δὲ ἰχθύων, ἄλλη δὲ πτηνῶν.

Toute chair n'eſt point vne meſme ſorte de chair mais autre eſt la chair des hommes, & autre la chair des beſties: & autre des poiſſons, & autre des oiſeaux.

40. Καὶ σώματα ἐπουράνια, καὶ σώματα ἐπίγεια· ἀλλ᾽ ἑτέρα μὲν ἡ τῶν ἐπουρανίων δόξα, ἑτέρα δὲ ἡ τῶν ἐπιγείων.

Auſſi y a-il des corps celeſtes & des corps terreſtres: mais autre eſt la gloire re des celeſtes, & autre celle des terreſtres.

41. Ἄλλη δόξα ἡλίου, καὶ ἄλλη δόξα σελήνης, καὶ ἄλλη δόξα ἀστέρων. ἀστὴρ γὰρ ἀστέρος διαφέρει ἐν δόξῃ.

Autre eſt la gloire du ſoleil, & autre la gloire de la lune, & autre la gloire des eſtoiles: car vne eſtoile eſt differente de l'autre eſtoile en gloire:

CAP. XV.

35. Sed dicit aliquis, Quomodo reſurgunt mortui? quali autem corpore veniēt?

But ſome man will ſay/ How are the dead raiſed vp? and with what bodie come they forth?

36. Inſipiens, tu quod ſeminas non vivificatur, niſi priùs moriatur.

O foole/ that which thou ſoweſt/ is not quickened/ except it die.

37. Et quod ſeminas, non corpus quod futurum eſt, ſeminas, ſed nudum granum, ut puta, tritici aut alicuius cæterorum.

And that which thou ſoweſt/ thou ſoweſt not that bodie that ſhalbe/ but bare corne/ as it falleth/ of wheat/ or of ſome other.

38. Deus autem dat illi corpus ſicut vult, & unicuique ſeminum proprium corpus.

But God giueth it a bodie at his pleaſure/ euen to euery ſeede his owne bodie.

39. Non omnis caro, eadem caro: ſed alia hominum, alia pecorum, alia volucrum, alia piſcium.

All fleſh is not the ſame fleſh/ but there is one fleſh of men/ & another fleſh of beaſtes/ and another of fiſhes/ & another of birdes.

40. Et corpora cœleſtia, & corpora terreſtria: ſed alia quidam cæleſtium gloria, alia autem terreſtrium.

There are alſo heauenly bodies/ & earthly bodies: but the glory of the heauenly is one/ and the glorie of the earthly is another.

41. Alia claritas ſolis, alia claritas lunæ, & alia claritas ſtellarum. Stella enim à ſtella differt in claritate.

There is another glory of the ſunne/ and another glorie of the moone/ and another glorie of the ſtarres: for one ſtarre differeth from another ſtarre in glorie.

Das XV. Capitel.

35. Möchte hie aber jemand ſagen: Wie werden die Todten aufferſtehn/ vnnd mit welcherley Leibe werden ſie kommen?

Der maatte nogen ſige/ Huorledis ſkulde de Døde opſtaa? Oc met huordane Legeme ſkulle de komme?

36. Du Narr/ das du ſäeſt/ wird nicht lebendig/ es ſterbe denn.

Du Daare/ det ſom du ſaar/ bliffuer icke leffuende/ vden det døer.

37. Vnd das du ſäeſt/ iſt ja nicht der Leib/ der werden ſoll/ ſondern ein bloß Korn/ nemlich Wäitzen oder der andern eines.

Oc det ſom du ſaaer/ er io icke det Legeme/ ſom ſkal bliffue/ Men it blot Korn/ ſom er/ Huede eller it aff de andre?

38. Gott aber gibt jm einen Leib/ wie er wil/ vnd einem ieglichen von dem Samen ſeinen eignen leib.

Men Gud giffuer det Legeme/ ſom hand vil/ oc huert aff Sæden ſit eget Legeme.

39. Nicht iſt alles Feiſch einerley fleiſch/ ſondern ein ander fleiſch iſt der Menſchen/ ein anders des Viehs/ ein anders der Fiſche/ ein anders der Vögel.

Icke er alt kød enhaande kød/ Men Meninſken haffue it ander kød/ Queg it andet/ Fiſke it andet/ Fule it andet.

40. Vnd es ſind himliſche Cörper/ vnnd jrrdiſche Cörper. Aber eine andere herrligkeit haben die himliſchen/ vnd eine andere die jrrdiſchen.

Oc der ere himmelſke Legeme oc iordiſke Legeme. Men de Himmelſke haffue en anden Herlighed/ oc de Jordiſke en anden.

41. Ein ander klarheit hat die Soñe/ ein ander klarhelt hat der Mond/ ein ander klarheit haben die Sternen. Deñ ein Stern übertrifft den andern nach der klarheit.

Solen haffuer en anden klarhed/ Maanen en anden klarhed/ Stierner en anden klarhed. Thi en Stierne offuergaar den anden vdi klarhed.

Kapitola XV.

35. Ale řekne někdo: Kterakž pak wſtanau mrtwij? a s kterakým tělem přijgdau?

Ale rzecze ktory/ Jákoż wbudzeni bywáia vmárły/ á w iákiem ciele wychodzą?

36. O ne maudrý ty/ wſſak to což roſýwáſs/ nebýwá obžiweno/ leč prwé vmře.

Szalony/ Tho co ty ſieieſz/ nie bywác ożywiono/ ażby obumárło.

37. A což rozſýwáſs/ ne to zrno kteréž budaucý geſt rozſýwáſs/ ale holé zrno/ buďto Pſſenice/ nebo kteréžkoli giné.

A co ſieieſz/ nie ſieieſz ciáłá kthore ma wynidź ále gole ziárno (iáko ná przykład) pszeniczne ábo iákie insze.

38. Buoh pak dáwa tělo tomu/ yakž ráčij/ a gednomukaždému ſemeni zwláſſtnij tělo.

Ale Bog dáie mu ciáło iáko chciáł y káżdemu náſieniu iego własne ciáło.

29. Ne každé tělo geſt gednoſtayné tělo: ale giné zagiſté geſt lidſké/ giné howadſké/ giné tělo ptačij/ a giné Rybij.

Nie ieſtći wszelkie ciáło iednym że ciáłem/ ále insze ieſt ciáło ludzkie/ á insze ciáło bydlece/ insze ryb/ á insze pthaków.

40. A gſau těla Nebeſká/ á gſau těla zemſká: ale giná zagiſté ſláwa geſt Nebeſkých/ á giná zemſkých.

Sa też ciáłá niebieſkie/ y ciáłá ziemſkie/ álec insza ieſth chwałá niebieſkich á insza ziemſkich.

41. Giná ſwětloſt Slunce/ a giná Měſýce/ a giná ſwětloſt Hwězd. Neb Hwězda od Hwězdy dělij ſe ſwětloſtij:

Insza ieſt chwałá słońcá/ á insza mieſiacá/ á insza gwiazd: ábowiem gwiazdá od gwyazdy ieſth rozná w chwale.

טו

42 הָכַנָא אַף חַיַּת מִיתֵא מֶזדַּרְעִין בְּחַבָלָא קָיְמִין דְּלָא חַבָלָא׃

Coſi ancora ſarà la reſurrettion di morti. Si ſemina il corpo ne la corruttione, riſuſcitaſi ne l'incorruttibilità.

43 מֶזדַּרְעִין בְּצַעְרָא קָיְמִין בְּשׁוּבְחָא מֶזדַּרְעִין בְּכַרִיהוּתָא קָיְמִין בְּחַילָא׃

Si ſemina ne l'ignominia, riſuſcitaſi ne la gloria: ſi ſemina ne l'infermità, riſuſcitaſi ne la forza.

44 מֶזדְּרַע פַּגְרָא נַפְשָׁנָיָא קָאֵם פַּגְרָא רוּחָנָיָא אִית גֵּיר פַּגְרָא דְּנַפְשׁ וְאִית פַּגְרָא דְּרוּחַ׃

Si ſemina corpo animale, riſuſcitaſi corpo ſpirituale. Et ci è corpo animale, & ecci corpo ſpirituale.

45 הָכַנָא אַף כְּתִיב הֲוָא אָדָם בַּר נָשָׁא קַדְמָיָא לְנַפְשׁ חַיָּא וְאָדָם חְרָיָא לְרוּחָא מַחְיָנִיתָא׃

Si come ancor è ſcritto, Il primo huomo Adam fu fatto in anima viuente: l'Vltimo Adamo in ſpirito viuificante.

46 אֶלָּא לָא הֲוָא לוּקְדַם רוּחָנָיָא אֶלָּא נַפְשָׁנָיָא וְהָידֵין רוּחָנָיָא׃

Ma non è già prima lo ſpirituale: ma l'animale è prima, e poi lo ſpirituale.

47 בַּר נָשָׁא קַדְמָיָא עַפְרָנָא דְּמֵן אַרְעָא בַּר נָשָׁא דְּתְרֵין מָרְיָא מֵן שְׁמַיָּא׃

Il primo huomo di terra, fu terreno: e il ſecondo huomo, cioè il Signore, e dal cielo.

48 אַיכַנָא דְּאִיתַוְהי הָו עַפְרָנָא הָכַנָא אַף עַפְרָנֵא וְאַיכַנָא דְּאִיתַוְהי הָו דְּמֵן שְׁמַיָּא הָכַנָא אַף שְׁמַיָּנֵא׃

Qual fu il terreno, tali ſono ancora i terreni: e quale è il celeſte, tali ſono ancora i celeſti.

49 וְאַיךְ דַּלְבֵּשְׁן דְּמוּתָא דְּהָו דְּמֵן עַפְרָא הָכַנָא נֶלְבַּשׁ דְּמוּתָא דְּהָו דְּמֵן שְׁמַיָּא׃

E ſi come noi habbiam portata l'imagine del terreno, portaremo ancora l'imagine del celeſte.

טו

42 כָּכָה גַּם הִיא תְּקוּמַת הַמֵּתִים הַנִּזְרָעָה בְּשַׁחַת קָמָה בִּבְלִי שָׁחַת׃

Anſi tambien es la reſurrecion de los muertos ſiembraſe en corrupcion, leuantarſehá en incorrupcion:

43 הַנִּזְרָעָה בְּבוּשָׁה קָמָה בְּכָבוֹד הַנִּזְרָעָה בְּמַחֲלָה קָמָה בְּכֹחַ וּגְבוּרָה׃

Siembraſe en verguença, leuantarſeha con gloria: ſiempraſe en flaqueza, leuantarſehá con potencia:

44 נִזְרָעָה גּוּפַת הַנֶּפֶשׁ קָמָה גּוּפַת הָרוּחַ יֵשׁ גּוּפַת הַנֶּפֶשׁ וְיֵשׁ גּוּפַת הָרוּחַ׃

Siembraſe cuerpo animal, leuantarſe ha eſpiritual: ay cuerpo animal, y ay cuerpo eſpiritual.

45 וְכֵן נִכְתַּב וַיְהִי הָאָדָם (אָדָם הָרִאשׁוֹן) לְנֶפֶשׁ חַיָּה וְאָדָם הָאַחֲרוֹן לְרוּחַ מְחַיָּה׃

Anſi tambien eſtá eſcripto, Fue hecho el primer hombre Adam en Anima biuiente: el poſtrer Adam, en Eſpiritu viuificante.

46 כִּי־אִם לֹא בָרִאשׁוֹנָה גּוּפַת הָרוּחַ כִּי־אִם גּוּפַת הַנֶּפֶשׁ וְאַחַר גּוּפַת הָרוּחַ׃

Mas lo eſpiritual no es primero: ſino lo animal, luego lo eſpiritual.

47 אָדָם הָרִאשׁוֹן מֵעָפָר בֶּן הָאֲדָמָה הוּא וְאָדָם הַשֵּׁנִי אֲדֹנָי מִשָּׁמַיִם הוּא׃

El primer hombre, de la tierra, terreno: el ſegundo hombre del cielo, celeſtial:

48 כָּמוֹהוּ הָאָדָם אֲשֶׁר מֵעָפָר כְּמוֹהֶם בְּנֵי הָאֲדָמָה וְכָמוֹהוּ הָאָדָם אֲשֶׁר מִשָּׁמַיִם כְּמוֹהֶם בְּנֵי־אֱלֹהִים׃

Qual el terreno, tales tambien los terrenos: y qual el celeſtial, tales tambien los celeſtiales.

49 וְכַאֲשֶׁר לָבַשְׁנוּ אֶת־צֶלֶם הָאָדָם אֲשֶׁר מֵעָפָר כֵּן נִלְבַּשׁ אֶת־צֶלֶם הָאָדָם אֲשֶׁר מִשָּׁמַיִם הוּא׃

Y como truximos la imagen del terreno, traygamos tambien la imagen del celeſtial.

ιε´.

42. Οὕτω καὶ ἡ ἀνάστασις τῶν νεκρῶν. σπείρεται ἐν φθορᾷ, ἐγείρεται ἐν ἀφθαρσίᾳ.

Ainſi auſſi ſera la reſurrection des morts. le corps eſt ſemé en corruption, il reſſuſcitera en incorruption.

43. Σπείρεται ἐν ἀτιμίᾳ, ἐγείρεται ἐν δόξῃ· σπείρεται ἐν ἀσθενείᾳ, ἐγείρεται ἐν δυνάμει.

Il eſt ſemé en deshonneur, il reſſuſcitera en gloire: il eſt ſemé en foibleſſe, il reſſuſcitera en force.

44. Σπείρεται σῶμα ψυχικόν, ἐγείρεται σῶμα πνευματικόν· ἔστι σῶμα ψυχικόν, καὶ ἔστι σῶμα πνευματικόν.

Il eſt ſemé corps ſenſuel, il reſſuſcitera corps ſpirituel: il y a corps ſenſuel, & y a corps ſpirituel.

45. Οὕτω καὶ γέγραπται, ἐγένετο ὁ πρῶτος ἄνθρωπος Ἀδὰμ εἰς ψυχὴν ζῶσαν. ὁ ἔσχατος Ἀδὰμ, εἰς πνεῦμα ζωοποιοῦν.

Comme auſſi il eſt eſcrit, Le premier homme Adam a eſté fait en ame viuante: & le dernier Adam en eſprit viuifiant.

46. Ἀλλ' οὐ πρῶτον τὸ πνευματικόν· ἀλλὰ τὸ ψυχικόν, ἔπειτα τὸ πνευματικόν.

Mais ce qui eſt ſpirituel, n'eſt point le premier, ains ce qui eſt ſenſuel: puis apres ce qui eſt ſpirituel.

47. Ὁ πρῶτος ἄνθρωπος ἐκ γῆς χοϊκός· ὁ δεύτερος ἄνθρωπος, ὁ κύριος, ἐξ οὐρανοῦ.

Le premier homme eſtant de terre, eſt de poudre: & le ſecund homme, aſſauoir le Seigneur, eſt du ciel.

48. Οἷος ὁ χοϊκός, τοιοῦτοι καὶ οἱ χοϊκοί· καὶ οἷος ὁ ἐπουράνιος, τοιοῦτοι καὶ οἱ ἐπουράνιοι.

Tel qu'eſt celui qui eſt de poudre, tels auſſi ſont ceux qui ſont de poudre: & tel qu'eſt le celeſte tel auſſi ſont les celeſtes.

49. Καὶ καθὼς ἐφορέσαμεν τὴν εἰκόνα τοῦ χοϊκοῦ, φορέσωμεν καὶ τὴν εἰκόνα τοῦ ἐπουρανίου.

Et comme nous auons porté l'image de celui qui eſt de poudre, auſſi porterons-nous l'image du celeſte.

CAP. XV.

42. Sic & reſurrectio mortuorum. Seminatur in corruptione: ſurget in incorruptione.

So alſo is the reſurrection of the dead. The bodie is ſowne in corruption/ & is rayſed in incorruption.

43. Seminatur in ignobilitate: ſurget in gloria. Seminatur in infirmitate: ſurget in virtute.

It is ſowne in diſhonour / and is raiſed in glorie: it is ſowne in weakenes / and is rayſed in power.

44. Seminatur corpus animale: ſurget corpus ſpirituale. Si eſt corpus animale, eſt ſpirituale.

It is ſowne a naturall body / and is raiſed vp a ſpiritual bodie: there is a naturall body / and there is a ſpiritual body.

45. Sicut ſcriptum eſt, Factus eſt primus homo Adam in animam viventem, noviſſimus Adam in ſpiritum vivificantem.

As it is alſo written/ The firſt man Adam was made a liuing ſoule: & the laſt Adam was made a quickening Spirit.

46. Sed non prius quod ſpirituale eſt, ſed quod animale: deinde quod ſpirituale.

Howbeit ẏ was not firſt made which is ſpirituall: but that which is natural/ and afterward that which is ſpiritual.

47. Primus homo de terra, terrenus: ſecundus homo de cælo, cæleſtis.

The firſt man is of the earth/ earthly: the ſecond man is the Lord from heauen.

48. Qualis terrenus: tales & terreni, & qualis cæleſtis: tales & cæleſtes.

As is the earthly/ ſuch are they that are earthly: and as is the heauenly/ ſuch are they alſo that are heauenly.

49. Igitur ſicut portavimus imaginem terreni: portemus & imaginem cæleſtis.

And as we haue borne the image of the earthly/ ſo ſhall wee beare the image of the heauenly.

Das XV. Capitel.

42 Alſo auch die Aufferſtehung der Todten. Es wirdt geſäet verweßlich/ vnnd wird aufferſtehen vnverweßlich.

Saa er oc de Dødis opſtandelſe. Det bliffuer ſaaet i raadnelſe/ oc det ſkal opſtaa vden raadnelſe.

43. Es wird geſeet in vnehre/ vnnd wirdt aufferſtehen in Herrligkeit. Es wirdt geſeet inn Schwachheit vnnd wirdt aufferſtehen in Krafft.

Det bliffuer ſaget i vanære/ Oc det ſkal opſtaa i Herlighed. Det bliffuer ſaaet i Skrøbelighed/ oc ſkal opſtaa i krafft.

44. Es wirdt geſäet ein natürlicher Leib/ vnnd wirdt aufferſtehen ein geiſtlicher Leib. Hat man ein natürlichen Leib/ ſo hat man auch einen geiſtlichen Leib.

Det bliffuer ſaaet it naturligt Legeme/ Oc ſkal opſtaa it aandeligt Legem. Haffuer mand it naturligt Legeme da haffuer mand oc it aandeligt Legeme.

45. Wie es geſchrieben ſtehet: Der erſte Menſch Adam iſt gemacht ins naturliche Leben/ vnd der Letzte Adam ins geiſtliche Leben.

Som det ſtaar ſcreffuit/ Det førſte Menniſke Adam er giort til it naturligt Liff/ Oc den ſiſte Adam til it aandeligt Liff.

46. Aber der geiſtliche Leib iſt nicht der erſte/ ſondern der natürliche/ darnach der Geiſtliche.

Men det aandelige Legeme er icke det førſte/ Men det naturlige/ der effter det aandelige.

47. Der erſte Menſch iſt von der Erden vnd jrrdiſch/ der ander Menſch iſt der HERR vom Himmel.

Det førſte Menniſke er aff Jorden oc iordiſk/ Det andet Menniſke er HERREN aff Himmelen.

48. Welcherley der jrrdiſche iſt/ ſolcherley ſind auch die jrrdiſchen. Vnnd welcherley der Himmliſche iſt/ ſolcherley ſind auch die Himliſchen.

Saadant ſom det iordiſke er/ ſaadane ere oc de iordiſke/ Oc ſaadant ſom det Himmelſke er/ Saadane ere oc de Himmelſke.

49. Vnd wie wir getragen haben das Bilde des jrrdiſchen/ alſo werden wir auch tragen das bilde des Himliſchen.

Oc lige ſom wi bare den Jordiſkis Billede/ Saa ſkulle wi oc bære den Himmelſkis Billede.

Kaptola XV.

42. Tak y wzkřijſſenij mrtwých. Nebo tělo pochowáno býwá poruſſytedlné/ a wſtane neporuſſytedlné.

Takći y zmartwychſthánie/ Bywa wſiáne ćiáło poddane ſkáżeniu/ á bywa wzbudzone nie ſkáżone.

43. Pochowáno býwá ſſkaredé/ a wſtane ſlawné. Pochowáno býwá nemocné/ a wſtane mocné.

Bywá wſiáne procż vczćiwośći/ á bywa wzbudzone vwielbione: bywa wſiane mdłe/ á bywa wzbudzone mocne.

44. Pochowáno býwa tělesné/ a wſtáne tělo duchownij. Neb poněwádž geſt tělo tělesné/ geſt také y duchownij.

Bywa wſiáne ćiáło do czáſu duſza żywiace/ á bywa wzbudzone ćiálem duchownym/ Jeſtći ćiáło duſza do czaſu żywiace/ ieſt też y ćiáło duchowne.

45. Jákož napſáno geſt: Včiněn geſt prwnij člowěk Adam/ w duſſy žiwau/ ale poſlednij Adam w ducha obžiwugijcýho.

Takći też ieſt nápiſano/ Stał ſie pirwſzy człowiek Adam w duſze żywa/ á poſledni Adam ſthał ſie duchem ożywiáiacym.

46. Ale ne prwé to kteréž geſt duchownij/ ale které tělesné/ potom pak to které geſt duchownij

Ale ſie nie pierwſzym ſtáło co ieſth duchowne/ ále to ktore ieſt duſza do czáſu żywe/ potym ktore duchowne.

47. Prwnij Člowěk z Země/ zemſký: druhý člowěk z Nebe/ Nebeſký.

Pierwſzy człowiek z ziemie ziemſki ieſt/ wthory człowiek ſam Pan z nieba ieſt.

48. Jakýž ieſt zemſký/ takowij gſau také y zemſſtij: a yaký Nebeſký/ takowij také y Nebeſſtij.

Jaki ziemſki/ tacy y ći ktorzy ziemſcy ſą/ á iáki on niebieſki/ tácy y ći ktorzy ſą niebieſcy.

49. Protož yakož gſme neſli Obraz zemſkého/ neſmež také Obraz y Nebeſkého.

Jákoſmy noſili wyobráżenie ziemſkiego/ będziem też noſić wyobráżenie y niebieſkiego.

טו

50 הָדָא דֵּין אָמַר אֲנָא אַחַי דְּבֶסְרָא וְדֶמָא מַלְכוּתָא דַּשְׁמַיָּא לְמֵארַת לָא מֶשְׁכְּחִין וְלָא חֲבָלָא יָרֵת לָא מֶתְחַבְּלָנוּתָא׃

Or dico questo fratelli, che la carne e il sangue non possono hereditare il regno di Dio: ne la corruttione heredita l'incorruttione.

51 הָא אָמַר אֲנָא לְכוֹן אַרְזָא לָו כֻּלַּן נֶדְמַךְ כֻּלַּן דֵּין נֶתְחַלַּף׃

Ecco, io vi dico vn misterio, Noi non dormiremo gia tutti, ma ben tutti ci trasmutaremo.

52 חַרִיפָּאִית אַיךְ רְפָף עַיְנָא בְּקַרְנָא חֲרָיְתָא כַּד תֶּקְרֵא וְנְקוּמוּן מִיתֵא דְּלָא חֲבָלָא וַחְנַן נֶתְחַלַּף׃

In vn momento, in vn voltar d'occhio, à l'vltima tromba: percioch'ella sonarà; e i morti risuscitaranno incorruttibili, e noi ci trasmutaremo.

53 עֲתִיד הוּ גֵּיר הָנָא דְּמֶתְחַבַּל דְּנִלְבַּשׁ לָא מֶתְחַבְּלָנוּתָא וְהָכַנָא דְּמָאֵת דְּנִלְבַּשׁ לָא מָיוּתוּתָא׃

Imperoche bisogna che questo corruttibile si vesta d'incorruttibilità: e questo mortale si vesta d'immortalità.

54 מָא דְּלְבֶשׁ דֵּין הָנָא דְּמֶתְחַבַּל לָא מֶתְחַבְּלָנוּתָא וְהָנָא דְּמָאֵת לָא מָיוּתוּתָא הָידֵין תֶּהְוֵא מֶלְּתָא הָי דַּכְתִיבָא דְּאֶתְבְּלַע מַוְתָא בְּזָכוּתָא׃

E quando questo corruttibile si sarà vestito d'incorruttibilità, e questo mortale si sarà vestito d'immortalità, allor sarà adempiuta la parola che è scritta, La morte è stata inghiottita in vittoria.

55 אַיכוֹ עוּקְסָךְ מַוְתָא וְאַיְכָא הִי זָכוּתְכִי שְׁיוֹל׃

O morte dov'è la tua vittoria? ò sepolcro dove è il tuo stimolo?

טו

50 וְזֹאת אוֹמֵר אֲנִי אַחַי כִּי־בָשָׂר וָדָם לֹא יוּכְלוּ לָרֶשֶׁת אֶת־מַלְכוּת אֱלֹהִים וְהַשַּׁחַת לֹא יִירַשׁ אֵת אֲשֶׁר בְּלִי מַשְׁחִית׃

Esto empero digo Hermanos, Que la carne y la ſangre no pueden heredar el reyno de Dios ni la corrupcion hereda la incorrupcion.

51 הִנֵּה סוֹד אֹמֵר אֲנִי לָכֶם כִּי כֻלָּנוּ לֹא נִישַׁן אַךְ כֻּלָּנוּ נַחֲלֹף׃

Heaqui, Vn myſterio hos digo, Todos ciertamente reſuſcitaremos: mas no todos, ſeremos mudados.

52 בְּרֶגַע בְּשֶׁצֶף עֵינַיִם בְּשׁוֹפָר הָאַחֲרוֹן כִּי יִתָּקַע בַּשּׁוֹפָר וְיָקוּמוּ הַמֵּתִים בְּלִי שַׁחַת וַאֲנַחְנוּ נֶחֱלָף׃

En vn momento, en vn abrir de ojo, á la final trompeta: porque ſerá tocada trompeta, y los muertos ſeran leuantados ſin corrupcion: mas noſotros ſeremos mudados.

53 כִּי־שֶׁיֵּה לַשַּׁחַת הַזֶּה לִלְבֹּשׁ אוֹתוֹ אֲשֶׁר בְּלִי שָׁחַת וּתְמוּתָה הַזֹּאת לִלְבֹּשׁ אוֹתָהּ אֲשֶׁר בְּלִי מָוֶת׃

Porque es meneſter que eſto corruptible ſea veſtido de incorrupcion, y eſto mortal ſera veſtido de immortalidad.

54 וְכַאֲשֶׁר הַשַּׁחַת הַזֶּה יִלְבַּשׁ אֶת־בְּלִי שָׁחַת וּתְמוּתָה הַזֹּאת תִּלְבַּשׁ אֶת־בְּלִי מָוֶת אָז־יֵאָמֵן הַדָּבָר הַנִּכְתָּב בִּלַּע הַמָּוֶת לָנֶצַח׃

Y quando eſto corrupto fuere veſtido de in corrupciõ, y eſto mortál fuere veſtido de immortalidad, entonces ſera hecha la palabra que eſta eſcripta, ſoruida es la muerte con victoria.

55 (אֱהִי דְבָרֶיךָ מָוֶת אֱהִי־קָטָבְךָ שְׁאוֹל׃)

Donde eſtá, o muerte, (tu) victoria? Donde eſtá, o muerte tu aguijon?

ιέ.

50. Τοῦτο δέ φημι, ἀδελφοὶ, ὅτι σὰρξ καὶ αἷμα βασιλείαν Θεοῦ κληρονομῆσαι οὐ δύνανται, οὐδὲ ἡ φθορὰ τὴν ἀφθαρσίαν κληρονομεῖ.

Voila donc que ie di, freres, que la chair & le ſang ne peuuent heriter le royaume de Dieu: ni la corruption n'herite point l'incorruption.

51. Ἰδοὺ μυστήριον ὑμῖν λέγω· πάντες μὲν οὐ κοιμηθησόμεθα, πάντες δὲ ἀλλαγησόμεθα.

Voici, ie vous di vn ſecret: vrai eſt que nous ne dormirõs point tous, mais nous ſerons tous tranſmués:

52. Ἐν ἀτόμῳ, ἐν ῥιπῇ ὀφθαλμοῦ, ἐν τῇ ἐσχάτῃ σάλπιγγι· σαλπίσει γὰρ, καὶ οἱ νεκροὶ ἐγερθήσονται ἄφθαρτοι, καὶ ἡμεῖς ἀλλαγησόμεθα.

En vn moment, & en vn clin d'œil, à la derniere trompette: (car la trompette ſonnera) & les morts reſſuſciteront incorruptibles, & nous ſerons tranſmués.

53. Δεῖ γὰρ τὸ φθαρτὸν τοῦτο ἐνδύσασθαι ἀφθαρσίαν, καὶ τὸ θνητὸν τοῦτο ἐνδύσασθαι ἀθανασίαν.

Car il faut que ce corruptible-ici reueſte l'incorruption: & que ce mortel-ici reueſte l'immortalité.

54. Ὅταν δὲ τὸ φθαρτὸν τοῦτο ἐνδύσηται ἀφθαρσίαν, καὶ τὸ θνητὸν τοῦτο ἐνδύσηται ἀθανασίαν, τότε γενήσεται ὁ λόγος ὁ γεγραμμένος, Κατεπόθη ὁ θάνατος εἰς νῖκος.

Or quand ce corruptible ici aura reueſtu l'incorruption, & que ce mortel-ici aura reueſtu l'immortalité, alors ſera accommplie la parole qui eſt eſcrite, La mort eſt engloutie en victoire.

55. Ποῦ σου, θάνατε, τὸ κέντρον; ποῦ σου ᾅδη, τὸ νῖκος;

Où eſt, ô mort, ta victoire: où eſt, ô ſepulcre, ton aiguillon?

CAP. XV.

50. Hoc autem dico fratres, quia caro & ſanguis regnum Dei poſſidere nō poſſunt, neque corruptio, incorruptelam poſſidebit.

This ſay I/brethren / that fleſh & bloud cannot inherite the kingdome of God; neither doth corruption inherite incorruption.

51. Ecce myſterium vobis dico. Omnes quidem reſurgemus: ſed non omnes immutabimur.

Beholde/I ſhewe you a ſecrete thing/ We ſhall not all ſleepe/but wee ſhal all be changed.

52. In momento, in ictu oculi, in noviſſima tuba (canet enim tuba) & mortui reſurgent incorrupti: & nos immutabimur.

In a moment/in the twinkeling of an eye at the laſt trumpet: for the trumpet ſhall blowe / and the dead ſhalbe raiſed vp incorruptible/ and we ſhalbe changed.

53. Oportet enim corruptibile hoc, induere incorruptionem: & mortale hoc, induere immortalitatem.

For this corruptible muſt put on incorruption: and this mortall muſt put on immortalitie.

54. Cùm autem mortale hoc induerit immortalitatem: tunc fiet ſermo qui ſcriptus eſt: Abſorpta eſt mors in victoria.

So when this corruptible hath put on incorruption/ and this mortall hath put on immortalitie/thē ſhalbe brought to paſſe the ſaying that is written/ Death is ſwallowed vp into victorie.

55. Vbi eſt mors victoria tua? ubi eſt mors ſtimulus tuus?

O death/where is thy victorie? O graue/where is thy ſting?

Das XV. Capitel.

50. Davon ſage ich aber / lieben Brüder / das fleiſch vnnd blut nicht können das Reich Gottes ererben/ auch wirdt das verweßliche nicht erben das vnverweßliche.

Men det ſiger ieg der om / kære Brødre / At kød oc Blod kunde icke arffue Guds Rige/ Oc ſkal det forkrenckelige icke arffue det wforkrenckelige.

51. Sihe/ich ſage euch ein Geheimniß: Wir werden nicht alle entſchlaffen/ wir werden aber alle verwandelt werden.

See/Jeg ſiger eder en Hemmelig ting. Wi ſkulle icke alle ſoffue / Men wi ſkulle alle foruendis.

52. Vnnd daſſelb plötzlich in einem augenblick/ zur zeit der letzten Poſaunen. Denn es wird die Poſaune ſchallen/ vnd die Todten werden aufferſtehen vnverweßlich / vnnd wir werden verwandelt werden.

Oc det ſkal ſke haſtelige vdi it øyeblick / i den ſiſte Baſaunis tid / Thi Baſunen ſkal lude/ oc de Døde ſkulle opſtaa wforkrenckelige / Oc wi ſkulle foruendis.

53. Denn diß verweßliche muß anziehen das vnverweßliche/ vnnd diß ſterbliche muß anziehen die vnſterbligkeit.

Thi dette wforkrenckelige ſkal føris i det wforkrenckelige/ oc dette dødelige ſkal føris i det wdødelige.

54. Wenn aber diß verweßliche wirdt anziehen das vnverweßliche/ vnd diß ſterbliche wirdt anziehen die vnſterbligkeit / denn wirdt erfüllet werden das wort / das geſchrieben ſtehet: Der Todt iſt verſchlungen in dem Sieg.

Men naar dette forkrenckelige ſkal føris i det wforkrenckelige / oc dette dødelige ſkal føris i wdødelighed/ Da ſkal det ord fuldkommis/ ſom ſtaar ſcreffuit. Døden er opſlugen i Seyer.

55. Todt / wo iſt dein Stachel? Helle / wo iſt dein Sieg?

Død/huor er din Braad? Helffuede huor er din Seyer?

Kapitola XV.

50. Totok pak prawiſm Bratřij proto/ že Tělo a Krew Králowſtwij Božijho dědictwij nedoſáhnau: ani poruſſytedlnoſt/ neporuſſytedlnoſti mijti bude.

A toć mowie bráćia / żeć ćiálo y krew krolestwá Bożego dziedzicznie otrzymáć nie moga / áni ſkáżenie nie otrzymáwa dziedzithwa nieſkáżonego przyrodzenia.

51. Ay tagemſtwij wám prawijm: že wſſyckni zágiſtě wſtanene z mrtwých / ale ne wſſyckni ſe změnijme.

Otoć wam táiemnice powiedam / Nie wßyſcyć záſniemy / ale wßyſcy odmienieni bedziemy.

52 Hned pogednau a w okamženij / k poſlednijmu zatraubenij (nebok traubažawznij) a Mrtwij wſtanau neporuſſytedlnij/ a my ſe změnijme.

Barzo predko y we mgnieniu oká ná glos traby oſthátecżney/(ábowiemći zátrabi/á vmárli wzbudzeni beda nie ſkáżeni / y my bedziemy od mieniení.)

53. Muſý zagiſtě tělo toto naſſe poruſſytedlně / oblěcy ſe w neporuſſenij / a ſmrtedlně toto oblěcy ſe w neſmrtedlnoſt.

Boć muśi to ſkáżone przyoblecnie ſkáżone przyrodzenie / y to śmiertelne przyoblec nie śmiertelnośc.

54. A když poruſſytedlně toto tělo/ přijgme neporuſſytedlnoſt/ a ſmrtedlně toto oblěče ſe w neſmrtedlnoſt: Tehda ſe naplnij řeč/ kteráž napſaná geſt: Pohlcena geſt ſmrt w wijtězſtwij.

A gdy to ſkáżone przyoblecże nie ſkáżone przyrodzenie / y to śmiertelne przyoblecże nieśmiertelnośc / tedy ſie ſtánie ſlowo nápiſánie/ Smierć ieſt pożárta w zwyćiaſtwo.

55. Kde geſt ó Smrti wijtězſtwij twě? Kde geſt Smrti oſten twůg?

Gdzież ieſth zwyćieſthwo twe o śmierći? gdzież ieſth bodziec twoy o grobie?

טו

56 עוּקְסֵהּ דֵּין דְּמַוְתָא חַטִּיתָא הִי וְחַיְלָא ד דְּחַטִּיתָא נָמוּסָא הוּ׃

Lo ſtimulo de la morte è il peccato, & la potentia del peccato è la Legge.

57 טַיְבוּ דֵּין לַאלָהָא דְּיַהֵב לַן זָכוּתָא בְּיַד מָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא׃

Ma ſia ringratiato Iddio, che ci ha dato vittoria per il noſtro Signor IESV Chriſto.

58 מֶכִּיל אַחַי וְחַבִּיבַי הֲווּ מְשַׁרְרִין וְלָא תְּהוֹון מ מִתְתְּזִיעִין אֶלָּא הֲווּ מִתְיַתְּרִין בְּכֻל זְבַן בַּעֲבָדֵהּ דְּמָרְיָא כַּד יָדְעִין אַנְתּוּן דְּעַמְלְכוּן לָא הֲוָא סְרִיק בְּמָרְיָא׃

Per laqual coſa, fratelli miei diletti, ſiate fermi & immobili, abbondando ſempre ne l'opera del Signore: ſapendo che la voſtra fatica non è vana nel Signore.

יו

1 עַל מֶדֶּם דֵּין דְּמִתְכַּנַּשׁ לְקַדִּישֵׁא אַיְכַנָּא דְּפַקְדֵת לְעִדָּתָא דְּגַלַטְיַא הָכַנָּא אַף אַנְתּוּן עֲבֵדוּ׃

Quanto poi à la colletta da farſi per li Santi, coſi fate ancora voi, come io ne ho ordinato ne le Chieſe di Galatia.

2 בְּכֻל חַד בְּשַׁבָּא אֱנָשׁ אֱנָשׁ מִנְּכוּן בְּבַיְתֵהּ סָאֵם וְנָטֵר הָו מֶדֶּם דְּמָטֵא בְּאִידַיְהִי דְּלָא מָא דְּאֵתִית הָיְדֵין נֶהֶוְיָן גָּבְיָתָא׃

Cioè che vn giorno de la ſettimana, ciaſcun di voi ponga da parte appreſſo di ſè, raccogliendo quel che egli potrà per la benignità di Dio: accioche quando io verrò, non s'habbiano à fare allora le collette.

3 וּמָא דְּאֵתִית לְאַיְלֵין דְּגָבֵין אַנְתּוּן לְהוֹן אֲשַׁדַּר בְּאִגְּרָתָא דְּנַיְבְלוּן טַיְבוּתְכוּן לְאוּרִישְׁלֶם׃

E come io ſarò venuto, mandarò quelli che voi hauerete approuati per epiſtole, à portar, la voſtra limoſina in Ieruſalem.

טו

56 וְדֶבֶר הַמָּוֶת הַחֲטָאָה וְכֹחַ הַחֲטָאָה הַתּוֹרָה׃

Empero el aguijon de la muerte es el peccado: y la potencia del peccado, la Ley.

57 וְלֵאלֹהֵינוּ תְּהִי־תוֹדָה הַנּוֹתֵן לָנוּ אֶת־הַנֵּצַח בַּאֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ׃

Mas á Dios gracia, que nos Dió victoria por el Sennor nueſtro Ieſus el Chriſto.

58 לָכֵן אַחַי אֲהוּבַי עִמְדוּ וְאַל תָּמוּטוּ וְהוֹתִירוּ בְּמַעֲשֵׂה אֲדֹנֵינוּ תָּמִיד וּדְעוּ כִּי־יְגִיעֲכֶם אֵינֶנּוּ לַשָּׁוְא בַּיהוָה׃

Anſi que, Hermanos mios amados, eſtad firmes y conſtantes, creciendo en la obra del Sennor ſiempre, ſabiendo que vueſtro trabajo en el Sennor no es vano.

יו

1 וְעַל־הַצְּדָקָה אֲשֶׁר תֵּאָסֵף לַקְּדוֹשִׁים כְּמוֹ אֲשֶׁר צִוִּיתִי לִקְהִלּוֹת בְּגַלַטְיָא כָּכָה תַּעֲשׂוּ גַּם אַתֶּם׃

ITem de los recogimientos de la lymoſna para los Sanctos, de la manera que ordené à las Igleſias de Galatia, hazed tambien voſotros lo miſmo.

2 מִשַּׁבָּת לַשַּׁבָּת אִישׁ אִישׁ מִמֶּכֶם אֶל־נַפְשׁוֹ יָשִׂים לֶאֱצֹר מַה תִּמְצָא יָדוֹ פֶּן אָבֹא וְאָז תֵּאָסֵפְנָה הַצְּדָקוֹת׃

Cada primer dia de la ſemana cada vno de voſotros aparte en ſu caſa, guardando loque por la bondad de Dios pudiere; porque quando yo viniere, no ſe hagan entonces los recogimientos.

3 וְאִם אָבוֹא אֶת הָאֵלֶּה אֲשֶׁר תִּבְחֲנוּ בְּאִגְּרוֹת אוֹתָם אֲשַׁלְּחֵם וְיוֹבִילוּ שַׁי וּמַתְּתְכֶם לִירוּשָׁלַיִם׃

Y quando yo fuere preſente, los que aprouardes por cartas, à eſtos embiaré que lleuen vueſtro beneficio à Ieruſalem.

ιε'.

56. Τὸ δὲ κέντρον τοῦ θανάτου, ἡ ἁμαρτία· ἡ δὲ δύναμις τῆς ἁμαρτίας, ὁ νόμος.

Or l'aiguillon de la mort, c'eſt peché: & la puiſſance du peché, c'eſt la Loy.

57. Τῷ δὲ θεῷ χάρις τῷ διδόντι ἡμῖν τὸ νῖκος διὰ τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ.

Mais graces à Dieu, qui nous a donné la victoire par noſtre Seigueur Ieſus Chriſt.

58 Ὥστε, ἀδελφοί μου ἀγαπητοὶ, ἑδραῖοι γίνεσθε, ἀμετακίνητοι, περισσεύοντες ἐν τῷ ἔργῳ τοῦ κυρίου πάντοτε, εἰδότες ὅτι ὁ κόπος ὑμῶν οὐκ ἔστι κενὸς ἐν κυρίῳ.

Parquoi, mes freres bien aimés, ſoyez fermes, immuables, abondans touſiours en l'œuure du Seigneur: ſachans que voſtre labeur n'eſt point vain en noſtre Seigneur.

ΚΕΦΑΛ. ιϛ'

ΠΕρὶ δὲ τῆς λογίας τῆς εἰς τοὺς ἁγίους, ὥσπερ διέταξα ταῖς ἐκκλησίαις τῆς γαλατίας, οὕτω καὶ ὑμεῖς ποιήσατε.

Touchant la collecte qui ſe fait pour les ſaincts, faites-en comme i'en ai ordonné aux Egliſes de Galatie.

2. Κατὰ μίαν σαββάτων ἕκαστος ὑμῶν παρ᾽ ἑαυτῷ τιθέτω θησαυρίζων, ὅ,τι ἂν εὐοδῶται· ἵνα μὴ ὅταν ἔλθω, τότε λογίαι γίνωνται.

C'eſt que chaque premier iours de la ſemaine, chacun de vous metté à part par deuers ſoi, aſſemblant ce qu'il pourra ſelon la benignité de Dieu: afin que lors que ie viendrai, les collectes ne ſoyent à faire.

3. Ὅταν δὲ παραγένωμαι, οὓς ἐὰν δοκιμάσητε δι᾽ ἐπιστολῶν, τούτους πέμψω ἀπενεγκεῖν τὴν χάριν ὑμῶν εἰς ἱερουσαλήμ.

Puis quand ie ſerai arriué, i'enuoyerai ceux que vous approuuerez par lettres pour porter voſtre liberalité en Ieruſalem.

CAP. XV.

56. Stimulus autem mortis, peccatum eſt: virtus verò peccati, lex.

The ſting of death is ſinne: and the ſtrenght of ſinne is the Lawe.

57. Deo autem gratias, qui dedit nobis victoriam per Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum.

But thankes be vnto God/ which hath giuen vs victorie through our Lorde Jeſus Chriſt.

58. Itaque fratres mei dilecti, ſtabiles eſtote & immobiles, abundantes in opere Domini ſemper, ſcientes quod labor veſter non eſt inanis in Domino.

Therefore my beloued brethren/bee yee ſtedfaſt/ vnmoueable/ aboundant alwaies in the worke of the Lorde / foraſmuch as yee knowe/that your labour is not in vaine in the Lorde.

CAP. XVI.

DE collectis autem quæ fiunt in ſanctos, ſicut ordinavi eccleſiis Galatiæ, ita & vos facite.

Concerning the gathering for the Saints / as J haue ordeyned in the Churches of Galatie/ ſo do ye alſo.

2. Per unam ſabbathi unuſquiſque veſtrum apud ſe ſeponat, recondens quod ei bene placuerit, ut non cum venero, tunc collectæ fiant.

Euery firſt day of the weeke/let euery one of you put aſide by him ſelfe/ and lay vp as God hath proſpered him/ that then there be no gatherings when J come.

3. Cùm autem præſens fuero: quos probaveritis per epiſtolas, hos mittam perferre gratiam veſtram in Ieruſalem.

And when J am come / whoſoeuer ye ſhall alow by letters / them will J ſend to bring your liberalitie vnto Jeruſalem.

Das XV. Capitel.

56. Aber der Stachel des Todes iſt die Sünde. Die krafft aber der Sünde iſt das Geſetze.

Men Dødens Braad er Synden. Oc Lowen er Syndens Krafft.

57. Gott aber ſey danck / der vns den Sieg gibt / durch vnſern HERREN Jeſum Chriſtum.

Men Gud vere tack/ſom gaff oſſ Seyer/ Formedelſt vor HERRE Jheſum Chriſtum.

58. Darumb meine lieben Brüder/ ſeyt veſte / vnbeweglich / vnd nehmet jmmer zu in dem Werck des HERREN / Sintemal jhr wiſſet / daß euer arbeit nicht vergeblich iſt in dem HERRN.

Der faare / mine kære Brødre / verer faſte/ vrørelige/ oc forfremmis altid i HERRENS gerning/ Effterdi i vide / at eders arbeyde er icke forgeffuis/ i HERREN.

Das XVI. Capitel.

Von der Steuere aber/ die den Heiligen geſchicht / Wie ich den Gemeinen in Galatia geordnet habe/ alſo thut auch jhr

MEn om den Hielp ſom ſkeer Helligen / lige ſom ieg befalede Menigheden i Galatia /Saa gøre oc i.

2. Auff einen jeglichen Sabbather/ lege bey ſich ſelbſt ein jeglicher vnter euch / vnnd ſammle nach ſeinem vermögen/ auff daß nicht/ wenn ich komme / denn allererſt die Steure zu ſam̃len ſey.

Huer aff eder legge io hoſſ ſig ſelff / paa en aff Sabbatherne / oc ſamle huad hannem gaat tyckis/ Paa det / at naar ieg kommer / Hielpen ſkal icke da ſamlis først.

3. Wenn ich aber darkommen bin/ welche jhr durch Brieffe dafür anſehet/die wil ich ſenden/daß ſie hin bringen eure Gabe gen Jeruſalem.

Oc naar ieg kommer / huilcke i da betro der til met Breff / dem vil ieg ſende bort / at de ſkulle føre eders Velgerning til Jeruſalem.

Kapitola XV.

56. Oſten zagiſté Smrti/ hřijch geſt: ale moc hřijchu/ geſt Zákon.

A bodźiec śmierći ieſtći grzech/ á moc grzechu zakon.

57. Budižpak Pánu Bohu chwála / kterýž nam dal wytěžſtwij ſkrze Pána naſſeho Gežijſſe Kryſta.

Ale dźiękuię Bogu ktory nam dal zwyćięſtwo przez Páná náßego Jezuſá Kryſtuſa.

58. Protož Bratřij mogi milij/ ſtálij buďte a nepohnutedlnij/ rozmáhagijce ſe w každém ſkutku Božijm wždycky/ poněwádž wijte že práce waſſe nenij daremná w PAnu.

A ták bráćia moi mili bądźćie mocni/nie poruszeni/obfituiącemi w vczynku Páńſkim záwße/ wiedząc iż prácá wáßá nie ieſtći prożna w Pánie.

Kapitola XVI.

CO ſe pak dotýče zbijrky/ kteráž ſe děge na Swatě yakž gſem nařjdil w Cýrkwi Galatſké/ tak y wy čiňte

Zá tym około ſkłádánia dla świętych/ tákom poſtánowił w kośćielech Gálácyyey/ ták też y wy czyńćie.

2. W každau Neděli každý z wás ſám v ſebe ſlož/ ſchowage cožby ſe dobře lijbilo aby ſe teprwa když yá přijgdu/ zbijránij nedálo.

Pierwßego dniá w tego dniu káżdy z was niechay odłoży zbieráiąc/ co z dobrotliwośći Bożey będźie mógł/ iżby gdy przyidę ſkłádánia nie czyniono.

3. Když pak přigdu/ kteréž chwálijte ſkrze Liſty/ ty yá poſſli/ a by doneſli tuto miloſt waſſý do Geruzaléma.

A gdy przyidę ktore byśćie ſkolwiek chwalili przez liſty/ ty poſlę żeby odnieśli ßczodrobliwość wáßę do Jeruzálem.

י ו

4 וְאֶן דֵּין שָׁוֵא הוּ סוּעֲרָנָא
דְּאַף אֱנָא אֵזַל אַף עַמִּי
יֵאזְלוּן ׃

E ſe ſara conueniente che ancor io vi vadi, eſſi v'andaranno con meco.

5 אָתֵא אֱנָא דֵּין לְוָתְכוֹן
מָא דְּעֶבְרֵת מֶן מַקְדוּנִיָא
עָבַר אֱנָא לָהּ גֵּיר -------
לְמַקְדוּנִיָא ׃

Io verrò dunque à voi, paſſata ch'io habbi Macedonia (percioche io paſſarò per Macedonia.)

6 וַכְּבַר אַף לְוָתְכוֹן אֶקַוֵּא
אָו אַסְתֵּא לְוָתְכוֹן דַּאנְתוּן
תְּלַוּוּנָנִי לַאתַר דָּאזֵל אֱנָא ׃

E forſe mi reſtarò con voi , ouero ci farò ancor l'inuerno : à fine che voi mi conduciate douunque io andarò.

7 לָא צָבֵא אֱנָא דְּהָשָׁא
אַיְךְ עָבַר אוּרְחָא אֶחֱזֵיכוֹן
מְסַבַּר אֱנָא גֵּיר דְּאוֹחַר
זַבְנָא לְוָתְכוֹן אֶן מָרִי
מַפֵּס לִי ׃

Percioche io non voglio vederui hora in vn paſſare : ma ſpero di ſtarmi con voi qualche tempo , ſe il Signore il permetterà.

8 מְקַוֵּא אֱנָא גֵּיר בְּאֶפְסוֹס
עַד מָא לְפֶנְטִיקוּסְטָא ׃

Nientedimeno io dimorarò in Efeſo inſin à la Pentecoſte.

9 תַּרְעָא גֵּיר רַבָּא אֶתְפְּתַח
לִי דַּמְלֵא סוּעֲרָנֵא
וְסַקּוּבְלֵא סַגִּיאִין ׃

Percioche mi ci è aperta vna gran porta, & efficace, e ſonni molti auuerſarij.

10 וְאֶן דֵּין יֵאתֵא צְאִידַיְכוֹן
טִימָתָאוֹס חָזַו דַּדְלָא דַּחְלָא
יֶהְוֵא לְוָתְכוֹן עָבְדָא גֵּיר
דְּמָרְיָא פָּלַח אַכְוָתִי ׃

E ſe verrà Timoteo, vedete ch'egli ſia appreſſo di voi ſicuramente , imperoch'ei fa l'opera del Signore , come fo ancor io.

11 לְמָא הָכִיל אֱנָשׁ י
יְשׁוּטְיוּהִי אֶלָּא לַוּאוּהִי
בַּשְׁלָמָא דְּיֵאתֵא לְוָתִי
מְקַוֵּא אֱנָא לֵהּ גֵּיר עַם
אַחֵא ׃

Niuno dunque il diſpergi : ma accompagnatelo con ſicurezza, accioch'egli ne venga à me: perche io l'aſpetto inſieme co i fratelli.

י ו

4 וְאִם יִשְׁוֶה לִּי לַהֲלֹךְ אִתָּם
גַּם עִמִּי יֵלֵכוּן ׃

Y ſi fuere digno el negocio que yo tambien vaya, yran conmigo.

5 וְאָבוֹא אֲלֵיכֶם כַּאֲשֶׁר אֶעֱבֹר
בְּכִתִּים כִּי־אֶעֱבֹר בְּכִתִּים ׃

Empero à voſotros vendré, quando paſſare à Macedonia : porque à Macedonia tengo de paſſar.

6 וַאֲלֵיכֶם אִם אָבוֹא אוּלַי
אֶאֱרוֹךְ לִי עִמָּכֶם אוֹ גַּם אֶחֱרַף
אֲשֶׁר תְּשַׁלְּחוּנִי אֶל־אֲשֶׁר אֵלֵךְ
שָׁמָּה ׃

Y por ventura me quedare con voſotros , o inuernaré tambien : para que voſotros me lleueys donde vuiere de yr.

7 כִּי־מֵעַתָּה לֹא חָפַצְתִּי בְּמַעֲבָר
לִרְאוֹת אֶתְכֶם כִּי אִם שִׁבַּרְתִּי
לַאֲרֹךְ עִמָּכֶם לְיָמִים אִם יִרְצֶה
יְהֹוָה ׃

Porque no quiero aora verhos de paſſada : mas eſpero eſtar con voſotros algun tiempo, ſi el Sennor lo permitiere.

8 וַאֲקַוֶּה בְּאֶפְסוֹס עַד חַג־
שָׁבוּעוֹת ׃

Empero eſtaré en Epheſo haſta la Pentecoſte.

9 כִּי שַׁעַר נִפְתַּח לִי גָדוֹל מָלֵא
מִרְמָה וָתֹךְ וְאוֹיְבִים רַבִּים הָיוּ
עָלָי ׃

Porque ſe mehá abierto puerta grande y efficaz : y aduerſarios muchos.

10 וְאִם יָבוֹא טִימוֹתֵאוֹס רְאוּ
אֲשֶׁר יְהִי־בְלִי יִרְאָה עִמָּכֶם כִּי
הוּא פּוֹעֵל פֹּעַל יְהֹוָה כָּמוֹנִי
גַּם אָנִי ׃

Y ſi viniere Timotheo, mirad que eſté con voſotros ſeguramente : pòrque la obra de Dios haze, tambien como yo.

11 וְאִישׁ לֹא יְקַל אוֹתוֹ בְּעֵינָיו
וְשַׁלְּחוּהוּ בְשָׁלוֹם אֲשֶׁר יָבוֹא אֵלַי
כִּי־מְקַוֶּה אֲנִי אוֹתוֹ עִם הָאַחִים ׃

Portanto nadie lo tenga en poco : antes lô lleuad en paz, para que venga à mi : porque lo eſpero con los Hermanos.

ιϛʹ.

4. Ἐὰν δὲ ᾖ ἄξιον τοῦ κἀμὲ πορεύεσθαι, σὺν ἐμοὶ πορεύσονται.

Et s'il eſt conuenable que i'y a ille, ils viendront auſſi auec moi.

5. Ἐλεύσομαι δὲ πρὸς ὑμᾶς, ὅταν μακεδονίαν διέλθω· μακεδονίαν γὰρ διέρχομαι.

Ie viendrai donc vers vous, ayant paſſé par Macedone: (car ie paſſerai par Macedone.)

6. Πρὸς ὑμᾶς δὲ τυχὸν παραμενῶ, ἢ καὶ παραχειμάσω, ἵνα ὑμεῖς με προπέμψητε οὗ ἐὰν πορεύωμαι.

Et peut eſtre que ie ſeiournerai auec vous, ou meſme que i'paſſerai l'hyuer : afin que vous me conduiſiez par tout là où i'irai.

7. Οὐ θέλω γὰρ ὑμᾶς ἄρτι ἐν παρόδῳ ἰδεῖν, ἐλπίζω δὲ χρόνον τινὰ ἐπιμεῖναι πρὸς ὑμᾶς ἐὰν ὁ κύριος ἐπιτρέπῃ.

Car ie ne vous vueil point maintenant voir en paſſant: mais i'eſpere queu demeurerai auec vous quelque temps , ſi le Seigneur le permet.

8. Ἐπιμενῶ δὲ ἐν ἐφέσῳ ἕως τῆς πεντηκοστῆς.

Toutesfois ie demeurerai en Epheſe iuſqu'à la Pentecoſte.

9. Θύρα γάρ μοι ἀνέῳγε μεγάλη καὶ ἐνεργὴς, καὶ ἀντικείμενοι πολλοί.

Car vne grande porte & de efficace m'eſt ouuerte, mais il y a pluſieurs aduerſaires.

10. Ἐὰν δὲ ἔλθῃ τιμόθεος, βλέπετε ἵνα ἀφόβως γένηται πρὸς ὑμᾶς· τὸ γὰρ ἔργον κυρίου ἐργάζεται ὡς καὶ ἐγώ.

Que ſi Timothee vient, prenez garde qu'il ſoit auec vous ſeurement : car il s'employe à l'œuure du Seigneur cõme moi meſme.

11. Μή τις οὖν αὐτὸν ἐξουθενήσῃ· προπέμψατε δὲ αὐτὸν ἐν εἰρήνῃ, ἵνα ἔλθῃ πρός με· ἐκδέχομαι γὰρ αὐτὸν μετὰ τῶν ἀδελφῶν.

Nul donc ne le meſpriſe: mais conduiſez-le en ſeureté, afin qu'il viene à moi : car ie l'atten auec les freres.

CAP. XVI.

4. Quod ſi dignum fuerit ut & ego eam: mecum ibũt.

And if it be meete that I go alſo/they ſhall go with me.

5. Veniam autem ad vos, cùm Macedoniã pertranſiero, nam Macedoniam pertranſibo.

Now I will come vnto you / after I haue gone through Macedonia (for I will paſſe through Macedonia.)

6. Apud vos autem forſitan manebo, vel etiam hyemabo: ut vos me deducatis, quocunque iero.

And it may be that I will abide/yea/ or winter with you / that ye may bring mee on my way whitherſoeuer I go.

7. Nolo enim vos modò in tranſitu videre, ſpero enim me aliquantulum temporis manere apud vos, ſi Dominus permiſerit.

For I will not ſee you now in my paſſage: but I truſt to abide a while with you/if the Lorde permit.

8. Permanebo autẽ Epheſi uſque ad Pentecoſten

And I will tarie at Epheſus vntil Pentecoſt.

9. Oſtium enim mihi apertum eſt magnum & evidens, & adverſarii multi.

For a great doore and effectual is opened vnto me: but there are many aduerſaries.

10. Si autem venerit Timotheus, videte ut ſine timore ſit apud vos, opus enim Domini operatur, ſicut & ego.

Now if Timotheus come / ſee that hee be without feare with you: for he worketh the worke of the Lorde/euen as I do.

11. Ne quis ergo illum ſpernat, deducite autem illum in pace: ut veniat ad me, expecto enim illum cum fratribus.

Let no man therefore deſpiſe him: but conuey him forth in peace / that hee maye come vnto me: for I locke for him with the brethren.

Das XVI. Capitel.

4. So es aber werth iſt/daß ich auch hin räiſe/ſollen ſie mit mir räiſen.

Oc der ſom det gøris behoff/ at ieg oc ſkal reyſe did/da ſkulle de reyſe met mig.

5. Ich wil aber zu euch kommen/ wenn ich durch Macedoniam ziehe/ denn durch Macedoniam werde ich ziehen.

Men ieg vil komme til eder/naar ieg drager igennem Macedoniam/Thi ieg vil drage igennem Macedoniam.

6. Bey euch aber werde ich villeicht bleiben/oder auch Winteren/ Auff daß jhr mich geleittet/ wo ich hin ziehen werde.

Oc ieg bliffuer/maa vel ſke hoſſ eder eller ocſaa tøffuer Vinteren offuer/Paa det i kunde ledſage mig/ huort ieg ſkal drage hen.

7. Ich wil euch jetzt nicht ſehen im fürüberziehen/ denn ich hoffe/ ich wölle etliche zeit bey euch bleiben/ ſo es der HERR zuleſſet.

Jeg vil icke nu ſee eder i det ieg drager der frem/ Thi ieg haabis at ieg vil bliffue nogen tid hoſſ eder/om HERREN det vil tilſtede.

8. Ich werde aber zu Epheſo bleiben/biß auff Pfingſten.

Men ieg bliffuer i Epheſo/indtil Pinꝫdag.

9. Denn mir iſt eine groſſe Thür auffgethan/die vil Frucht wircket/ vnd ſind vil widerwertiger da.

Thi mig er en ſtor Dør opladen/oc de ere flitige/ oc de ere mange Genſtridige.

10. So Timotheus kompt/ ſo ſehet zu/ daß er ohn forcht bey euch ſey/ denn er treibet auch das Werck des HERREN wie ich.

Der ſom Timotheus kommer til eder/ Da ſeer til/at hand bliffuer hoſſ eder vnden Frygt/ thi hand gør oc HERRENS Gerning/lige ſom ieg.

11. Daß jhn nun nicht iemand verachte/Geleittet jn aber im friede/daß er zu mir komme/denn ich warte ſein mit den Brüdern.

At der icke nu nogen foracter hannem/Oc ledſager hannem i fred/at hand kand komme til mig/ Thi ieg venter hannem met Brøderne.

Kapitola XVI.

4. Pakli bude potřeba abych y yá ſſel/ půgdauk ſemnau.

A ieſliby ſluſzna rzecz byłá, ábych tez y ſam ſzedł/ oni zemna poydą.

5. Přigdu pak k wám když Macedonij progdu/ neb Macedonij mjnjm progijti.

Y przyidęć do was przeſzedſzy przez Macedonią: bo przez Macedonią poydę.

6. Ale v wás pooſtanu/ a ſnad y přes zymu také pobudu/ abyſſte wy mne doprowodili/ kamžkoli potom půgdu.

A podobno pomieſzkam przy was/ ábo y zimowáć będę ábyśćie mie prowádźili kędy kolwiek poydę.

7. Nechcy zagiſté wás nynj toliko na zaſtawenj krátkém widěti/ neb tu naděgi mám že yá některý čas pobudu v wás/ budeli Pán chtijti.

Abowiem niechcemes teraz widźieć śpieſząc ſię w drogę/ ále ſpodźie wam ſię iż pomieſzkam z wámi do czáſu/ieſli Pan b. puśći.

8. Nynij pak pobudu w Efezu/ až do Letnic.

Pomieſzkam thez w Efezie áż do świątek.

9. Nebo dwéře tu gſau mi otewřijny weliké a zgewné/ a protiwnijkůw geſt mnoho.

Abowiem drzwi mi ſą otworzone wielkiey ſkuteczne y wiele przećiwnikow.

10. Přigdelit pakk wám Tymotheus/hlědtež ať geſt bez ſtrachu v wás/ nebť dijlo Božij půſobij/ yako y yá.

A ieſliby przyſzedł Tymotheuſz/ pátrzcie áby beſpiecznie mieſzkał miedzy wami: bo vczynek Páńſki ſprawuie iáko y ia.

11. Protož ať gim žádný nepohrdá/ ale prowodte gey w pokogi/ ať přijgde ke mně/nebť ho čekám s Bratřijmi.

Niechay go tedy nikt ſobie lekce nie waży/ ále odprowádźcie go ſpokoynie/áby do mnie przyſzedł/ gdyż go czekam z bracią.

יו

12 מֶן אַפֻּלוֹ דֵּין אַחִי סַגִּי
בְּעִית מֶנֵּהּ דְּיֵאתֵא לְוָתְכוֹן
עַם אַחֵא וְכַבַּר לָא הֲוָת
צֶבְיָנָא דְּיֵאתֵא לְוָתְכוֹן
אֵמָתַי דֵּין דְּיֶהְוֵא לֵהּ
אַתְרָא אָתֵא לְוָתְכוֹן׃

Quanto ad Apollo noſtro fratello, io l'ho eſortato molto à venire à voi co i fratelli, e per niſſun modo è ſtata ſua volontà di venirui hora: ma ben vi verrà quãdo gli ſarà tempo commodo.

12 אֶתְתְּעִירוּ וְקוּמוּ —
בְּהַימָנוּתָא אֶתְגַּבַּרוּ ו
וְאֶתְחַסַּנוּ׃

Vegliate, ſtate fermi ne la fede, portateui virilmente, fortificateui.

14 כֻּלְּהֵין צֶבְוָתְכוֹן בְּחוּבָּא
נֶהְוְיָן׃

Tutte le voſtre coſe ſi facciano con charità.

15 בָּעֵא אֶנָא דֵּין מֶנְּכוֹן
אַחַי עַל בַּיְתָא דְּאֶסְטְפָנָא
(וְדְפַרְטוּנָטֹס וְדַאֲכַאִיקוֹס)
מֶטּוּל דְּיָדְעִין אַנְתּוּן דְּהָנוּן
אֶנּוּן רִישִׁיתָא דַּאֲכַאִיַא
וְסָמוּ נַפְשְׁהוֹן לְתֶשְׁמֶשְׁתָּא
דְקַדִּישֵׁא׃

Or io vi prego, fratelli: voi conoſcete la famiglia di Stefano (di Fortunato e d' Acaico) eſſere le primitie d' Acaia, e che ſi ſon dedicati lor medeſimi al ſeruitio de Santi.

16 דְּאָף אַנְתּוּן תֶּהְווּן מ
מֶשְׁתַּמְעִין לְאַילֵין דְּהָכַנָּא
אֶנּוּן וְלְכֻל נָשׁ דְּלָאֵא עַמַּן
וּמְעַדֵּר׃

Fate dunque che voi ancora ſiate ſoggetti à genti tali, & a ciaſcuno che s'aggiugne con noi à l'opera, e s'affatica.

17 חָדֵא אֶנָא דֵּין
בְּמֵאתִיתָהּ דְּאֶסְטְפַנָא
וְדְפַרְטוּנָטוֹס וְדַאֲכַאִיקוֹס
דְּמֵדֶם דְּבַצַּרְתּוּן לְוָתִי
הָנוּן מַלִּיו׃

Io mi rallegro de la venuta di Stefano, di Fortunato, e d' Acaico: percioch'eſſi hanno ſupplito à quello che mancauate.

18 אַנִּיחוּ גֵּיר רוּחִי דִּילִי
וְדִילְכוֹן הֲוַיתּוּן הָכִיל
מֶשְׁתּוֹדְעִין לְאַילֵין דְּהָכַנָּא
אֶנּוּן׃

Perche hànno ricreato il mio ſpirito e il voſtro riconoſcete dunque queſti tali.

יו

12 וְעַל־אַפּלּוֹ אָחִינוּ יוֹדֵעַ
לָכֶם כִּי רַב מְאֹד שְׁאַלְתִּי מִמֶּנּוּ
אֲשֶׁר יָבוֹא אֲלֵיכֶם עִם הַתַּלְמִידִים
וּבְכָל־זֹאת לֹא הָיְתָה רְצוֹנוֹ אֲשֶׁר
יָבוֹא עַתָּה אַךְ יָבוֹא בְּעִתּוֹ׃

Item, del Hermano Apollos, mucho le he rogado que vinieſſe à voſotros con algunos Hermanos; mas en ninguna manera tuuo voluntad de venir por aora: mas vendrá quando tuuiere apportunidad.

13 שִׁקְדוּ עִמְדוּ בֶּאֱמוּנָה
הִתְאוֹשְׁשׁוּ חִזְקוּ וְיֶאֱמַץ לְבַבְכֶם׃

Velad, eſtàd firmes en la fe: auchos varonilmente, y es forçaos.

14 כָּל־דִּבְרֵיכֶם וּמַעֲשֵׂיכֶם
בְּאַהֲבָה יִהְיוּן׃

Todas vueſtras coſas ſean hechas con Charidad.

15 וְשׁוֹאֵל אֲנִי מִכֶּם אַחַי
יְדַעְתֶּם אֶת־בֵּית סְטֵפָנָא
(פְּרְטוּנָטוּס וַאֲכַיִקוּס) כִּי בִכּוּרֵי
אֲכַאיָא הֵמָּה וּלְשָׁרֵת הַקְּדוֹשִׁים
שָׂמוּ אֶת־נַפְשָׁם׃

Ruego hos empero, Hermanos, ya ſabeys que la caſa de Eſtephania (y de Fortunato y de Achaico) ſon las primicias de Achaia: y que ſe han dedicado àl miniſterio de los Sanctos:

16 אֲשֶׁר גַּם אַתֶּם תִּשְׁמְעוּ לַאֲשֶׁר
כָּאֵלֶּה וּלְכָל־הַפּוֹעֵל וְהַיּוֹגֵעַ
עִמָּם׃

Que voſotros hos ſujeteys à los tales, y à todos los que ayudan, y trabajan.

17 וְשׂוֹמֵחַ אֲנִי עַל־בִּיאַת
סְטֵפָנָא וּפְרְטוּנָטוּס וַאֲכַאִיקוּס
כִּי־אֶת חֶסְרוֹנְכֶם הָאֵלֶּה מִלֵּאוּן׃

De la venida de Eſtephania y de Fortunato, y de Achaico, me huelgo: porque eſtos ſupplieron vueſtra auſencia.

18 כִּי הֵנִיחוּ אֶת־רוּחִי וְרוּחֲכֶם
לָכֵן הַכִּירוּ אוֹתָם־אֲשֶׁר כָּאֵלֶּה׃

Porque recrearon mi eſpiritu y vueſtro, Reconoced pues à los tales.

ιϛʹ.

12. Περὶ δὲ Ἀπολλὼ τοῦ ἀδελφοῦ, πολλὰ παρεκάλεσα αὐτὸν ἵνα ἔλθῃ πρὸς ὑμᾶς μετὰ τῶν ἀδελφῶν. καὶ πάντως οὐκ ἦν θέλημα ἵνα νῦν ἔλθῃ· ἐλεύσεται δὲ ὅταν εὐκαιρήσῃ.

Touchant Apollos noſtre frere, ie l'ai beaucoup prie qu'il allaſt vers vous auec les freres: mais il n'a nullement eu le vouloir d'y aller maintenant: toutesfois il y ira quand il aura l'opportunité.

13. Γρηγορεῖτε, στήκετε ἐν τῇ πίστει, ἀνδρίζεσθε, κραταιοῦσθε.

Veillez, ſoyez fermes en la foy, portez-vous vaillament, fortifiez-vous.

14. Πάντα ὑμῶν ἐν ἀγάπῃ γινέσθω.

Que tous vos affaires ſe facent en charité.

15. Παρακαλῶ δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοί, οἴδατε τὴν οἰκίαν στεφανᾶ, (καὶ Φορτουνάτου καὶ ἀχαϊκοῦ) ὅτι ἐστὶν ἀπαρχὴ τῆς ἀχαΐας, καὶ εἰς διακονίαν τοῖς ἁγίοις ἔταξαν ἑαυτούς.

Or ie vous prie, freres, vous cognoiſſez la famille de Stephanas (de Fortunat & d'Achaique:) comme elle eſt les premices d'Achaie, & qu'ils ſe ſont du tout adonnés au ſeruice de ſaincts.

16. Ἵνα καὶ ὑμεῖς ὑποτάσσησθε τοῖς τοιούτοις, καὶ παντὶ τῷ συνεργοῦντι καὶ κοπιῶντι.

Donnez ordre que vous ſoyez auſſi aſſuiettis à telles gens, & à vn chacun qui s'employe en l'œuure, & qui trauaille auec nous.

17. Χαίρω δὲ ἐπὶ τῇ παρουσίᾳ στεφανᾶ καὶ Φορτουνάτου καὶ ἀχαϊκοῦ, ὅτι τὸ ὑμῶν ὑστέρημα οὗτοι ἀνεπλήρωσαν.

Or ie m'eſioui de la venue de Stephanas, de Fortunat, & d' Achaique: pource qu' iceux ont ſuppleé à voſtre defaut.

18. Ἀνέπαυσαν γὰρ τὸ ἐμὸν πνεῦμα καὶ τὸ ὑμῶν· ἐπιγινώσκετε οὖν τοὺς τοιούτους.

Car ils ont recreé mon eſprit & le voſtre: recognoiſſez donc ceux qui ſont tels.

CAP. XVI.

12. De Apollo autem fratre vobis notum facio, quoniam multum rogavi eum ut veniret ad vos cum fratribus : & utique non fuit voluntas eius ut nunc veniret, veniet autem cùm ei vacuum fuerit.

As touching our brother Apollos / I greatly deſired him/to come vnto you with the brethren : but his minde was not at all to come at this time : howbeit hee will come when he ſhall haue conuenient time.

13. Vigilate, ſtate in fide, viriliter agite, & confortamini.

What ye : ſtand faſt in the faith : quite you like men/and be ſtrong.

14. Omnia veſtra in charitate fiant.

Let all your things be done in loue.

15. Obſecro autem vos fratres, noſtis domum Stephanæ (& Fortunati *& Achaici*,) quoniam ſunt primitiæ Achaiæ & in miniſterium ſanctorum ordinaverũt ſeipſos.

Now/brethren / I beſeech you (ye knowe the houſe of Stephanas / that it is the firſt fruites of Achaia / and that they haue giuen them ſelues to miniſter vnto the Saintes.)

16. Vt & vos ſubditi ſitis eiuſmodi, & omni cooperanti & laboranti.

That ye be obedient euen vnto ſuch/ and to all that helpe with vs and labour.

17. Gaudeo autem in præſentia Stephanæ & Fortunati & Achaici, quoniam id quod vobis deerat, ipſi ſuppleverunt.

I am glad of the comming of Stephanas/ and Fortunatus / and Achaicus : for they haue ſupplied the want of you.

18. Refecerunt enim & meum ſpiritum & veſtrum. Cognoſcite ergo qui huiuſmodi ſunt.

For they haue comforted my ſpirite and yours : acknowledge therefore ſuch men.

Das XVI. Capitel.

12. Von Apollo dem Bruder aber (wiſſet) daß ich jhn ſehr vil ermahnet hab/ daß er zu euch keme mit den Brůdern/ Vnd es war aller ding ſein wille nicht/ daß er jetz keme. Er wird aber kommen/ wenn es jhm gelegen ſein wirdt.

Men om den Broder Apollo (maa i vide) at ieg formanede hannem gantſke meget/ at hand ſkulde komme til eder met Brøderne / Oc det vaar ingenlunde hans vilie/ at hand vilde nu komme / hand ſkal dog komme/ naar det bliffuer hannem beleyligt.

13. Wachet/ ſtehet im Glauben/ ſeyt Månnlich / vnd ſeyt ſtarck.

Vaager/ ſtaar i Troen / verer mandelige oc verer ſtercke.

14. Alle eure ding laſſet in der Liebe geſchehen.

Lader al eders ting ſke i kærlighed.

15. Ich ermahne euch aber / lieben Brůder/ Jr erkennet das Hauß Stephana / daß ſie ſind die Erſtling in Achaia / vnd haben ſich ſelbſt verordnet / zum dienſt den Heiligen.

Oc ieg formaner eder / kære Brødre / I kende Stephane huſſ / at de ere den førſte grøde i Achaia/ oc haffue ſticket ſig ſelff til / at tiene Helligen.

16. Auff daß auch jhr ſolchen vnterthan ſeyt / vnnd allen die mitwircken vnd arbeiten.

Paa det i ville oc vere ſaadane vnderdanige / oc alle dem ſom hielpe til met oc arbeyde.

17. Ich freue mich über der Zukunfft Stephana vnd Fortunati / vnnd Achaici. Denn wo ich euer mangel hatte/ das haben ſie erſtattet.

Jeg glæder mig aff Stephane oc Fortunati / oc Achaici tilkommelſe/ Thi huad ieg ſagnede hoſſ eder / det vederlagde de.

18. Sie haben erquicket meinen vnd euren Geiſt / Erkennet / die ſolche ſind.

De haffue verqueget min oc eders Aand/ Kender dem / ſom ere ſaadane.

Kapitola XVI.

12. O Apollowi pak Bratru oznamugi wám / že gſem ho welmi proſyl / aby ſſel k wám s Bratřijmi / ale nikoli nebyla wůle geho / aby nynij přiſſel: Ale přijgdek / když bude mijti prázdnoſt.

Przytym co ſie tycze Apolloſá brátá / bárzom go prośił / áby ßedl do was z brácia / ále koniecznie niemiał teraz woley idź / ále przyidźie gdy czás potemu mieć bedźie.

13. Bděte / a ſtůgte v Wijře / zmužile ſobě čiňte a poſylňugte ſebe:

Czuyćież y ſtoyćie w wierze / meżnie ſobie poczynaycie / badźćei ſtalemi.

14. Wſſecky wěcy waſſe / ať gſau w láſce.

Wßythki rzeczy wáße niech bedą z miłośćią ſpráwowáne.

15. Proſým wás pak / Bratřij: Znáte Čželed Sſtěpanowu (a Fortunátowu / a Achaykowu) že gſau oni prwotnij z Achaye / a že w ſlužbu Swatým ſami ſe poddali.

A proße was bráćia / Wiećie dom Stefány być pierwßym w Acháiey / á iż ſie podł ná posługowánie świętych.

16. Abyſſte y wy poddáni byli takowým / y každému tomu kterýž pomáhá wám / a pracuge mezy wami.

Abyśćie byli poddáni tákowym / y káżdemu ktory pomaga y prácuie.

17. Radugi ſe zagiſtě z přijchodu Sſtěpana / a Fortunáta / a Achayka / nebo čehož ſe mně ſtrany waſſý nedoſtáwalo / oni to do plnili;

Ráduie ſie z przyśćia Stefániego y Fortunata / y Achájká / ábowiem ći nagrodźili mi niebytność wáße.

18. A tak potěſſyli mého Ducha y waſſeho. Protož znanytež ge / kteřijž gſau takowij.

Bo ochłodźili duchá mego y waßego / á przetoż poznáyćie tákowe.

יו

19 שָׁאלִין בִּשְׁלָמְכוֹן עִדָּתָא כֻּלְהֵין דְּבַאסִיַא שָׁאלִין בִּשְׁלָמְכוֹן סַגִּי בְּמָרַן אַקְלוֹס וּפְרִיסְקִלָּא עַם עִדְּתָא דִּבְבַיְתְהוֹן׃

Le Chieſe d'Aſia Vi ſalutano: Salutanui molto nel Signore Aquila e Priſcilla con la Chieſa che è in caſa loro.

20 שָׁאלִין בִּשְׁלָמְכוֹן אַחִין כֻּלְהוֹן שָׁאלוּ בִּשְׁלָמָא חַד דְּחַד בְּנוּשְׁקְתָא קַדִּישְׁתָא׃

Tutti i fratelli Vi ſalutano. Salutateni l'Vn l'altro col ſanto bacio.

21 שְׁלָמָא בִּכְתָבַת אִידַי דְּפַוְלוֹס׃

La ſalutatione de la mano di me Paulo.

22 מַן דְּלָא רָחֵם לְמָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא יֶהֱוֵא חֶרֶם מָרַן אֶתָא׃

Se alcun non ama il Signore IESV Chriſto: ſia anatema, maran atha.

23 טַיְבוּתֵה דְּמָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא עַמְּכוֹן׃

La gratia del noſtro Signor IESV Chriſto ſia con eſſouoi.

24 וְחוּבֵּה עַם כֻּלְכוֹן בִּמְשִׁיחָא יֵשׁוּעַ אָמִין׃

La mia dilettione ſia con tutti Voi in Chriſto IESV, Amen.

שְׁלֵמַת אִגַּרְתָּא דִּלְוָת קוֹרִנְתְיֵא קַדְמֵיתָא דְּאֶתְכַּתְבַת מִן אֶפְסוֹס׃

יו

19 שָׁאֲלוּ לָכֶם לְשָׁלוֹם הַקְּהִלּוֹת אַסְיָא שָׁאֲלוּ לָכֶם לְשָׁלוֹם בַּאֲדֹנֵינוּ עַל־רֹב אֲקוּלָס וּפְרִיסְקִלָּא עִם קְהַל בֵּיתָם׃

Las Igleſias de Aſia hos ſaludan, Saludanhos mucho en el Sennor Aquila y Priſcilla, con la Igleſia que eſta en ſu caſa.

20 שָׁאֲלוּ לָכֶם לְשָׁלוֹם הָאַחִים כֻּלָּם שַׁאֲלוּ בֵינֵיכֶם אִישׁ לְאָחִיו בְּנֶשֶׁק הַקֹּדֶשׁ׃

Saludan hos todos los Hermanos, Saludad los vnos à los otros con ſancto beſo.

21 שָׁלוֹם לָכֶם בְּיָדִי בְּיַד פּוֹלוֹס׃

Salud. De mi mano, de Paulo.

22 אִם אִישׁ לֹא אוֹהֵב אֶת אֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ יְהִי חֵרֶם בְּבוֹא אֲדֹנֵינוּ׃

El que no amáre al Sennor Ieſus el Chriſto, ſea anathema maran ata.

23 תְּחִנַּת אֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ עִמָּכֶם׃

La gracia del Sennor Ieſus el Chriſto ſea con voſotros.

24 אַהֲבָתִי אֶת כֻּלְּכֶם בְּיֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ אָמֵן׃

Mi Charidad en el Chriſto Ieſus con todos voſotros. Amen.

אֶל־קוֹרִנְתִּים אִגֶּרֶת הָרִאשׁוֹנָה
כְּתוּבָה בְּעִיר פִּילִפּוֹס בִּידֵי סְטֵפָנָא
וּפוֹרְטוּנָטוּס וַאֲכַאִיכוּס
וְטִימוֹתֵאוּס׃

ιϛ'.

19. Ἀσπάζονται ὑμᾶς αἱ ἐκκλησίαι τῆς ἀσίας· ἀσπάζονται ὑμᾶς ἐν κυρίῳ πολλὰ ἀκύλας καὶ πρίσκιλλα, σὺν τῇ κατ' οἶκον αὐτῶν ἐκκλησίᾳ.

Les Egliſes d'Aſie vous ſaluent. Aquile & Priſcille (auec l'Egliſe qui eſt en leur maiſon) vous ſaluent affectueuſement en noſtre Seigneur.

20. Ἀσπάζονται ὑμᾶς οἱ ἀδελφοὶ πάντες· ἀσπάσασθε ἀλλήλους ἐν φιλήματι ἁγίῳ.

Tous les freres vous ſaluent. Saluez l'vn l'autre d'vn ſainct baiſer.

21. Ὁ ἀσπασμὸς τῇ ἐμῇ χειρὶ παύλου.

LA SALVTATION DE LA PROPRE MAIN DE MOI PAVL.

22. Εἴ τις οὐ φιλεῖ τὸν κύριον ἰησοῦν χριστὸν, ἤτω ἀνάθεμα· μαρὰν ἀθᾶ.

S'il y a quelcun qui n'aime le Seigneur Ieſus Chriſt, qu'il ſoit anatheme maranatha.

23. Ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ μεθ' ὑμῶν.

La grace de noſtre Seigneur Ieſus Chriſt ſoit auec vous.

24. Ἡ ἀγάπη μου μετὰ πάντων ὑμῶν ἐν χριστῷ ἰησοῦ. ἀμήν.

Ma dilection ſoit auec vous tous en Ieſus Chriſt. Amen.

Πρὸς κορινθίους πρώτη ἐγράφη ἀ-
πὸ Φιλίππων διὰ στεφανᾶ
καὶ Φουρτουνάτου καὶ ἀχαϊ-
κοῦ καὶ τιμοθέου.

CAP. XVI.	Das XVI. Capitel.	Kapitola XVI.
19. Salutant vos eccleſiæ Aſiæ. Salutant vos in Domino multum Aquila & Priſcilla, cum domeſtica ſua eccleſia *(apud quos & hoſpitor.)*	19. Es grůſſen euch die Gemeine in Aſia. Es grůſſet euch ſehr inn dem HERRN Aquilas vnd Priſcilla/ ſampt der Gemeine in jhrem Hauſe.	19. Pozdrawugijk wás wſſeckny Cyrkwe kteréž gſau w Azij. Pozdrawugijk wás w Pánu Bohu welmi / Akwila / a Pryſcylla/ s domácý ſwau čeledij neb Cyrkwij (v nichž yá hoſpodu mám)
The Churches of Aſia ſalute you: Aquila and Priſcilla with the Church that is in their houſe/ ſalute you greatly in the Lorde.	Menigheden i Aſia hilſer eder. Aquila oc Priſcilla hilſe eder meget i HERREN/ met Menigheden i deris Huſſ.	Pozdrawiáią was zbory Azyiey/ pozdrawiáią was bárzo w Pánu Akillá y Pryſcyllá/ y z tym zborem ktory ieſt w domu ich.
20. Salutant vos omnes fratres. Salutate invicem in oſculo ſancto.	20. Es grůſſen euch alle Brůder. Grůſſet euch vntereinander mit dem heiligen Kuß.	20. Pozdrawugj wás wſſyckni Bratřij. Pozdrawtež ſebe weſpolek polijbenijm Swátým.
All the brethren greete you. Greete ye one another with an holy kiſſe	Alle Brøderne hilſer eder. Hilſer eder indbyrdis met en hellige Kyſſ.	Pozdrawiáią was bráćia wſzyſcy. Pozdrowcie iedni drugie świętym pocáłowániem.
21. Salutatio, mea manu Pauli.	21. Jch Paulus grůſſe euch mit meiner Hand.	21. Pozdrawenij mé napſáno rukau Pawlowau.
The ſalutation of me Paul with mine owne hande.	Jeg Paulus hilſe eder met min Haand.	Pozdrowienie ręką moią Páwłowa.
22. Si quis non amat Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum ſit anáthema, Maranatha.	22. So jemand den HERRN Jeſum Chriſt nicht lieb hat/ der ſey Anathema/ Maharam Motha.	22. Nemilugeli kdo Pána Gežijſſe Kryſta/ budiž proklatý/ PAN nás geſt giž přiſſel.
If any man loue not the Lorde Ieſus Chriſt/ let him be had in execration/ yea excommunicate to death.	Der ſom nogen icke elſker / den HERRE Jheſum Chriſtum / hand vere Anathema Maharam Motha.	Jeſli kto nie miłuie Páná Jezuſá Kryſtuſá/ niech będźie przeklętym y Máránátá.
23. Gratia Domini noſtri Ieſu Chriſti vobiſcum.	23. Die Gnade des HERRN Jeſu Chriſti ſey mit euch.	23. Miloſt Pána naſſeho Gežijſſe Kryſta budiž s wámi.
The grace of our Lorde Ieſus Chriſt be with you.	Vor HERRIS Jheſu Chriſti naade vere met eder.	Łáſká Páná Jezuſá Kryſtuſá niech będźie z wámi.
24. Charitas mea cum omnibus vobis in Chriſto Ieſu, Amen.	24. Meine Liebe ſey mit euch allen in Chriſto Jeſu Amen.	24. Láſka má w Kryſtu Gežijſſy budiž ſe wſſemi wámi/ Amen.
My loue be with you all in Chriſt Ieſus/ Amen.	Min kærlighed vere met eder alle i Chriſto Jheſu/ Amen.	Miłość moiá ieſt z wámi wſzytkimi w Kryſtuſie Jezuſie Amen.
Ad Corinthios prior, *Miſſa fuit è Philippis, per Stephanam & Fortunatum & Achaicum & Timotheum.*	**Die erſte Epiſtel an die Corinther.** Geſand von Philippen/ durch Stephanan vnd Fortunatum vnd Achaicum vnd Timotheum.	Skonáwá ſe prwnij Epiſſtola Swatého Pawla k Korynthuom/ poſlaná z Měſta Philippis/ po Sſtěpánowi/ Fortunátowi / Achaykowi a Tymotheowi

D. PAVLI EPISTOLA
AD
CORINTHIOS
SECVNDA,

SYRIACE,
EBRAICE,
GRÆCE,
LATINE,
GERMANICE,
BOHEMICE,
ITALICE.
HISPANICE.
GALLICE.
ANGLICE.
DANICE.
POLONICE.

Ex

Diſpoſitione & Adornatione

ELIAE HVTTERI
GERMANI.

דלות קורנתיא
דתרתין :

קפלאון א

פולוס שליחא דישוע משיחא בצביניה דאלהא וטמתאוס אחא לעדתא דאלהא דאית בקורנתוס ולכלהון קדישא דאית באכאיא כלה :

Paulo Apostolo di IESV *Christo, per volonta di Dio, e Timoteo fratello, à la Chiesa di Dio che è in Corinto, con tutti i Santi, che sono in tutta l'Acaia.*

2 טיבותא עמכון ושלמא מן אלהא אבון ומן מרן ישוע משיחא :

Gratia e pace sia à voi da Dio Padre nostro, e dal Signor IESV *Christo.*

3 מברך הו אלהא אבוהי דמרן ישוע משיחא אבא דרחמא ואלהא דכל בויאא :

Benedetto sia Iddio e Padre del nostro Signor IESV *Christo, Padre de le misericordie: e Dio d'ogni consolatione.*

4 הו דמביא לן בכלהון אולצנין דאף חנן נשכח נביאא לאילין דבכל א
אולצנין אנון בהו בויאא דחנן מתביאינן מן אלהא :

Il quale ci consola in ogni nostra tribulatione, accioche noi possiam consolar quelli che si trouano in qualunque tribulatione si sia, per la consolatione con che noi siamo consolati da Dio.

5 איכנא גיר דמתיתרין בן חשוהי דמשיחא הכנא ביד משיחא מתיתר אף בויאין :

Imperoche si come le afflittioni di Christo abbondano in noi, cosi per Christo abbonda ancor la nostra consolatione.

השליח אל־קורינטים
השנית :

א

פולוס שליח ישוע המשיח ברצון אלהים וטימוטיאוס אחיו לעדת אלהים אשר היא בקורינטוס עם הקדושים כלם אשר המה בכל אכאיא :

PAVLO Apostol de Iesus el Christo por la voluntad de Dios y el Hermano Timotheo, à la Iglesia de Dios que està en Corintho, juntamente cō todos los Sanctos que està por toda la Achaia:

2 החנה לכם ושלום מאלהים אבינו ומן־ישוע המשיח :

Gracia ayays, y paz de Dios nuestro Padre, y del Sennor Iesus el Christo.

3 ברוך האלהים ואבי אדנינו ישוע המשיח אבי חסד ורחמים ואלהי־כל־ נחמה :

Bendito sea el Dios y Padre del Sennor Iesus el Christo, el padre de misericordias, y el Dios de toda consolacion.

4 המנחם אותנו בכל־ מצוקותינו שנוכל לנחם אותם אשר בכל־צרה המה בתנחומות אלהים אשר ננחם גם אנחנו מאלהים :

El que nos consuela en todas nuestras tribulaciones: de tal manera que podamos tambien nosotros consolar à los que estan en qualquiera angustia, con la consolacion con que nosotros somos consolados de Dios.

5 כי־כמו הותירו בנו צרות ומצוקות המשיח כן במשיח יותירו תנחומותינו :

Porque de la manera que abundan en nosotros las affliciones del Christo, ansi abunda tambien por el mismo Christo nuestra consolación.

ΠΑΥΛΟΥ ΠΡΟΣ ΚΟΡΙΝΘΙΟΥΣ
ἐπιστολὴ δευτέρα.

ΚΕΦΑΛ. α΄.

ΠΑῦλος ἀπόστολος ἰησοῦ χριστοῦ διὰ θελήματος θεοῦ, καὶ Τιμόθεος ὁ ἀδελφὸς, τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ θεοῦ τῇ οὔσῃ ἐν κορίνθῳ, σὺν τοῖς ἁγίοις πᾶσι τοῖς οὖσιν ἐν ὅλῃ τῇ ἀχαΐᾳ.

PAVL Apostre de Iesus Christ par la volonté de Dieu, & le frere Timothee à l'Eglise de Dieu qui est en Corinthe, auec tous les saincts qui sont en toute l'Achaïe

2. Χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν, καὶ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ.

Grace vous soit, & paix de par Dieu nostre Pere, & de par le Seigneur Iesus Christ

3. Εὐλογητὸς ὁ θεὸς καὶ πατὴρ τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, ὁ πατὴρ τῶν οἰκτιρμῶν, καὶ θεὸς πάσης παρακλήσεως.

Benit soit Dieu qui est le Pere de nostre Seigneur Iesus Christ, le Pere de misericordes, & Dieu de toute consolation:

4. Ὁ παρακαλῶν ἡμᾶς ἐπὶ πάσῃ τῇ θλίψει ἡμῶν, εἰς τὸ δύνασθαι ἡμᾶς παρακαλεῖν τοὺς ἐν πάσῃ θλίψει, διὰ τῆς παρακλήσεως ἧς παρακαλούμεθα αὐτοὶ ὑπὸ τοῦ θεοῦ

Qui nous console en toute nostre affliction, afin que par la consolation de laquelle nous-mesmes sommes consolés de Dieu, nous puissions cōsoler ceux qui sont en quelque affliction que ce soit.

5. Ὅτι καθὼς περισσεύει τὰ παθήματα τοῦ χριστοῦ εἰς ἡμᾶς, οὕτω διὰ χριστοῦ περισσεύει καὶ ἡ παράκλησις ἡμῶν.

Car comme les souffrances de Christ abondent en nous, pareillement aussi par Christ abonde nostre consolation.

CAP. I.

PAVLVS Apoſtolus Ieſu Chriſti, per voluntatē Dei, & Timotheus frater: eccleſiæ Dei quæ eſt Corinthi, cum omnibus ſanctis qui ſunt in univerſa Achaia.

PAul an Apoſtle of Jeſus Chriſt/ by the will of God / and our brother Timotheus / to the Church of God / which is at Corinthus with all the Saintes/ which are in all Achaia.

2. Gratia vobis & pax à Deo Patre noſtro, & Domino Ieſu Chriſto.

Grace be with you/ and peace from God our Father/ & from the Lorde Jeſus Chriſt.

3. Benedictus Deus & Pater Domini noſtri Ieſu Chriſti, pater miſericordiarum, & Deus totius conſolationis.

Bleſſed be God/ euen the Father of our Lord Jeſus Chriſt / the Father of mercies/ and the God of all comfort.

4. Qui conſolatur nos in omni tribulatione noſtra: ut poſſimus & ipſi conſolari eos qui in omni preſſura ſunt, per exhortationem qua exhortamur & ipſi à Deo.

Which comforteth vs in all our tribulation/ that wee may be able to comfort them which are in any affliction by the comfort wherewith we our ſelues are comforted of God.

5. Quoniam ſicut abundant paſſiones Chriſti in nobis: ita & per Chriſtum abundat & conſolatio noſtra.

For as the ſufferings of Chriſt abound in vs / ſo our conſolation aboundeth through Chriſt.

Das I. Capitel.

PAulus ein Apoſtel Jeſu Chriſti/ durch den willen Gottes/ vnnd Timotheus vnſer Bruder. Der Gemeine Gottes zu Corinthen/ ſampt allen Heiligen in gantz Achaia.

PAulus Jheſu Chriſti Apoſtel / formedelſt Guds vilie/ oc Timotheus den Broder. Guds Menighed i Corinthen/ met alle Helligen i gantſke Achaia.

2. Gnade ſey mit euch / vnd Friede von Gott vnſerm Vater/ vnnd dem HERREN Jeſu Chriſto.

Naade vere met eder / oc Fred / aff Gud vor Fader / oc den HERRE Jheſu Chriſto.

3. Gelobet ſey Gott vnd der Vater vnſers HERRN Jeſu Chriſti / der Vater der Barmhertzigkeit/ vñ Gott alles Troſtes.

Loffuit vere Gud oc vor HERRIS Jheſu Chriſti Fader/ barmhertigheds Fader/ oc al Trøſtis Gud.

4. Der vns trőſtet inn alle vnſerm Trůbſal/ daß wir auch trőſten kőnnen / die da ſind inn allerley trůbſal/ mit dem troſt / damit wir getrőſtet werden von Gott.

Som oſſ trøſter i alle vor bedrøffuelſe / At wi oc kunde trøſte dem / ſom ere i allehonde bedrøffuelſe/ met den trøſt / der wi bliffue trøſtede met aff Gud.

5. Denn gleich wie wir des Leidens Chriſti vil haben / alſo werden wir auch reichlich getrőſtet durch Chriſtum.

Thi at lige ſom wi haffue meget aff Chriſti pine/ Saa bliffue wi oc rigelige trøſtede formedelſt Chriſtum.

Kapitola I.

PAwel Apoſſtol Kryſta Gežijſſe ſkrze wůlj Božij/ a Tymotheus Bratr. Cyrkwi Božj kteráž geſt w Korynthu ſewſſemi ſwatými kteřijž gſau we wſſý Achaij.

PAwel Apoſtol Jezuſá Kryſtuſá przez wola Boża/ y Tymoteuß brat/ Kośćiołowi Bożemu ktory ieſt w Korynćie/ ze wßytkimi świethemi ktorzy ſa we wßytkiey Acháiey.

2. Miloſt wām a pokog od Boha Otce naſſeho / a Pāna Gežijſſe Kryſta.

Láſká niech wam bedzie y pokoy od Bogá Oycá náßego / y od Páná Jezuſá Kryſtuſá.

3. Požehnaný Bůh/ a Otec Pāna naſſeho Gežijſſe Kryſta / Otec Miloſrdenſtwij / á Buoh wſſelikého potěſſenij.

Niech Bedzie blogoſláwiony Bog y Oćiec Páná náßego Jezuſá Kryſtuſá/ Oćiec on namiłośiernieyßy/ á Bog wßelákiego poćießenia.

4. Kterýž těſſý nás w každém zámutku naſſem/ proto abychom mohli y my těſſyti ty kteřijž w každé teſknoſti gſau/ ſkrze to potěſſenij / gijmž nás ſamy těſſý / Bůh.

Ktory nas ćießy we wßelkim vćiſku náßym/ ku temu ábyſmy mogli ćießyć ty kthorzy ſa w káždym vtrapieniu przez poćiechę ktora nas ſamy ćießy Bog.

5. Neb yakož ſe rozmnožugij vtrpenij Kryſtowa na nás/ tak y ſkrze Kryſta rozmnožuge ſe potěſſenij naſſe.

Bo táko w nas obfituia vtrapienia Kryſtuſowe/ ták przez Kryſthuſá obfitnie y poćiechá naßá.

א

6 אפן דין מתאלצינן על אפי בויאכון הו ועל אפי חייכון מתאלצינן ואן מתביאינן מטול דאנתון תתביאון ותהוא בכון חפיטותא דתסיברון אנון לחשא הנון דאף חנן חשינן להון וסברן דעליכון שריר הו׃

Ma, ò che noi ſiamo tribulati, cio auuiene per voſtra conſolatione è ſalute, laqual ſi operane la patientia de le medeſime afflittioni, lequals ancor noi pattiamo: ò che noi ſiamo cõſolati, e cio auuiene per voſtra conſolatione è ſalute. E la noſtra ſperanza è ferma di voi.

7 ידעינן גיר דאן שותפין אנתון בחשא שותפין אנתון אף בבויאא׃

Sapendo che ſi come voi ſete partecipi de l'afflittioni, coſi ſarete etiandio de la conſolatione.

8 צבינן דין דתדעון אחי על אולצנא דהוא לן באסיא דרורבאית אתאלצן יתיר מן חילן עד מא דקריבין הוו חיין למתטלקו׃

Perche noi vogliamo bene che voi ſappiate, fratelli, de la noſtra tribulatione che ci e accaduta in Aſia: che noi ſiamo ſtati oltr'a modo grauati ſopra le noſtre forze, in tal ſorte che noi dubbitauamo ancor de la vita.

9 ועל הלין בפסקן מותא דלא יהוא לן תוכלנא על נפשן אלא על אלהא הו דמקים מיתא׃

Anzi noi haueuamo in noi ſteſſi la ſententia de la morte: accioche non ci confidaſſimo in noi medeſimi, ma in Dio che riſuſcita i morti.

10 הו דמן מותא חסינא פרקן ותוב מסברינן דפרק לן׃

Ilquale ci ha liberati da tanta morte, e ci libera: nel quale ſperiamo che ancor per l' auuenire ci liberara.

א

6 ואם נצור או על־נחמתכם ועל־ישועתכם נצור (הפועלה בדמית הבעותים האלה כמו גם אנחנו מענים) ואם ננחם על־נחמתכם ועל־ישועתכם ננחם ושברנו מריד עליכם׃

Si ſomos attribulados, es por vueſtra conſolacion y ſalud, (o ſi ſomos conſolados es por vueſtra conſolacion y ſalud,) la qual es obrada en la tolerancia de las miſmas affliciones que noſotros tambien padecemos: y nueſtra eſperança de voſotros es firme:

7 יודעים כי־כמו הייתם חברי הבעותים כן תהיו חברי הנחמה׃

Eſtando ciertos que como ſoys companneros de las affliciones, anſi tambien lo ſereys de la conſolacion.

8 ולא נכחד ממכם אחינו על־מצוקתנו אשר היתה לנו באסיא כי על־יתר ועל־מאדנו מסבלים היינו כן אשר קצנו בכם ובחיינו׃

Porque, Hermanos, no queremos que ignoreys nueſtra tribulacion que nos fue hecha en Aſia, que (ſobre manera) fuemos cargados ſobre nueſtras fuerças, de tal manera que eſtuuieſſemos en dubda de la vida.

9 ועל־כן בנפשנו משפט מות היה לנו פן־נבטח על־נפשנו כי אם על־אלהים ההקים את־המתים׃

Mas noſotros tuuimos en noſotros miſmos reſpueſta de muerte, para que no confiemos en noſotros miſmos, ſino en Dios, que leuanta los muertos:

10 אשר הציל ומציל אותנו ממות ומכל־רעות אשר בו שברנו כי־עודנו יצילנו׃

El qual nos libró, y libra de tanta muerte: en el qual eſperamos que aun nos librará:

α.

6. Εἴτε δὲ θλιβόμεθα, ὑπὲρ τῆς ὑμῶν παρακλήσεως, καὶ σωτηρίας τῆς ἐνεργουμένης ἐν ὑπομονῇ τῶν αὐτῶν παθημάτων ὧν καὶ ἡμεῖς πάσχομεν· εἴτε παρακαλούμεθα. ὑπὲρ τῆς ὑμῶν παρακλήσεως καὶ σωτηρίας. Καὶ ἡ ἐλπὶς ἡμῶν βεβαία ὑπὲρ ὑμῶν.

Et ſoit que nous ſoyons affligés, c'eſt pour voſtre conſolation & ſalut, qui ſe produit en endurant les meſmes ſouffrãces, qu'auſſi nous ſouffrons: ſoit que nous ſoyons conſolés, c'eſt pour voſtre conſolation & ſalut. Et l'eſperance que nous auons de vous, eſt ferme.

7. Εἰδότες ὅτι ὥσπερ κοινωνοί ἐστε τῶν παθημάτων, οὕτω καὶ τῆς παρακλήσεως.

Sachans que comme vous eſtes participans des ſouffrances, pareillement auſſi le ſerez-vous de la conſolation.

8. Οὐ γὰρ θέλομεν ὑμᾶς ἀγνοεῖν, ἀδελφοί, ὑπὲρ τῆς θλίψεως ἡμῶν τῆς γενομένης ἡμῖν ἐν τῇ ἀσίᾳ, ὅτι καθ' ὑπερβολὴν ἐβαρήθημεν ὑπὲρ δύναμιν, ὥστε ἐξαπορηθῆναι ἡμᾶς καὶ τοῦ ζῆν.

Car, freres, nous voulons bien que vous ſoyez aduertis de noſtre affliction qui nous eſt aduenue en Aſie: c'eſt que nous auons eſté chargés à outrance plus que ne pouuions porter: tellement que nous en auons eſté en extreme perplexité, meſme de la vie.

9. Ἀλλὰ αὐτοὶ ἐν ἑαυτοῖς τὸ ἀπόκριμα τοῦ θανάτου ἐσχήκαμεν, ἵνα μὴ πεποιθότες ὦμεν ἐφ' ἑαυτοῖς, ἀλλ' ἐπὶ τῷ θεῷ τῷ ἐγείροντι τοὺς νεκρούς.

Meſme nous-nous ſommes veus comme ſi nous euſſions receu en nous-meſmes la ſentence de mort: afin que nous n'euſſions cõfiance en nous-meſmes, ains en Dieu qui reſſuſcite les morts.

10. Ὃς ἐκ τηλικούτου θανάτου ἐρρύσατο ἡμᾶς καὶ ῥύεται· εἰς ὃν ἠλπίκαμεν ὅτι καὶ ἔτι ῥύσεται.

Lequel nous a deliurés de ſi grande mort, & nous deliure: auquel nous eſperons qu'encores ci apres nous deliurera-il.

CAP. I

6. Sive autem tribulamur, pro veſtra exhortatione & ſalute, (*ſive conſolamur, pro veſtra cõſolatione*) ſive exhortamur, pro veſtra exhortatione & ſalute, quæ operatur tolerantiam earundem paſſionum quas & nos patimur. Et ſpes noſtra firma eſt pro vobis

And whether we afflicted / it is for your conſolation/and ſaluation / which is wrought in the induring of the ſame ſuffrings/which wee alſo ſuffer: or whether we be comforted/ it is for your conſolation and ſaluation. And our hope is ſtedfaſt concerning you.

7. Scientes quod ſicut ſocii paſſionum eſtis, ſic eritis & conſolationis.

In as much as yee know yͤ as yee are partakers of the ſuffrings, ſo ſhall ye be alſo of the conſolation.

8. Nõ enim volumus ignorare vos fratres, de tribulatione noſtra, quæ facta eſt in Aſia, quoniam ſupra modum gravati ſumus ſupra virtutem, ita ut tæderet nos etiam vivere.

For brethren/we would not haue you ignorant of our affliction / which came vnto vs in Aſia/howe wee were preſſed out of meaſure paſſing ſtrenght / ſo that we altogether douted/euen of life.

9. Sed ipſi in nobiſmetipſis reſponſum mortis habuimus, ut non ſimus fidentes in nobis, ſed in Deo qui ſuſcitat mortuos.

Yea/ we receyued the ſentence of death in our ſelues / becauſe we ſhould not truſt in our ſelues/but in God/which rayſeth the dead.

10. Qui de tantis periculis nos eripuit & eruit, in quem ſperamus, quoniam & adhuc eripiet.

Who deliuered vs from ſo great a death/and doeth deliuer vs: in whome we truſt/that yet hereafter he will deliuer vs.

Das I. Capitel.

6. (Wir haben aber Trübſal / oder Troſt / ſo geſchicht es euch zu gute.) Iſts Trübſal / ſo geſchicht es euch zu troſt vnd heil (welches Heil beweiſet ſich / ſo jhr leidet mit gedult / der maſſen wie wir leiden) Iſts Troſt / ſo geſchicht es euch zu Troſt vnd Heil / Vnd ſtehet vnſer Hoffaung veſt für euch.

Oc huad heller wi haffue bedrøffuelſe eller trøſt/ da ſkeer det eder til gode. Er det bedrøffuelſe / da ſkeer det eder til trøſt oc Salighed (Huilcken Salighed ſig beuiſer / der ſom i lide met taalmodighed/ i ſaa maade ſom wi lide) Er det trøſt / da ſkeer det eder oc til trøſt/ oc ſalighed/Oc vort Haab ſtaar faſt for eder.

7. Dieweil wir wiſſen / daß wie jhr des leidens theilhafftig ſeyt / ſo werdet jr auch des Troſtes theilhafftig ſein.

Effterdi wi vide / at lige ſom i ere delactige i Pinen ſaa ſkulle i oc vere delactige i Trøſten.

8. Denn wir wöllen euch nicht verhalten / lieben Brüder / vnſern Trübſal / der vns in Aſia widerfahren iſt / da wir über die maſſe beſchweret waren vnnd über macht / alſo / daß wir vns auch des Lebens erwegten.

Thi wi wille icke dølie for eder/ kære Brødre/vor Bedrøffuelſe/ ſom oſſ er vederfaren i Aſia/ thi wi vaare der offuer made beſuarede offuer vor mact/ ſaa / at wi oc vaare miſtrøſtige om Liffuit.

9. Vnd bey vns beſchloſſen hatten / wir müſten ſterben. Das geſchach aber darumb / daß wir vnſer vertrauen nicht auff vns ſelbſt ſtellen / ſondern auff Gott / der die Todten aufferwecket.

Oc haffde beſluttet hoſſ oſſ/ at wi ſkulde dø. Men det ſkede der faare / At wi ſkulde icke forlade oſſ paa oſſ ſelff / men paa Gud ſom opuecker de Døde.

10. Welcher vns von ſolchem Todte erlöſet hat / vnd noch täglich erlöſet / vnd hoffen auff jn / er werde vns auch hinfort erlöſen.

Huilcken der frelſte oſſ aff den Død / oc end nu daglige frelſer / Oc wi haabis til hannem / at hand ſkal oc fremdelis frelſe oſſ.

Kapitola I.

6. Nebo budto že ſe rmautijme / pro waſſe napomijnánij a ſpaſenij: Budto že ſe těſſijme / pro waſſe potěſſenij: Budto že býwáme napomjnánj / pro waſſe napomenutij a ſpaſenij: kteréžto činij / abyſſte ſnáſſeli taž vtrpenij kterážto y my trpijme. Aby naděge naſſe byla pewná o wás.

A choć bywamy vtrapieni/toć bywa dla pociechy wáßey / y zbáwienia kthore ſie ſpráwuie w cierpliwośći tychże vćiſkow ktore y my cierpimy / á nádzieiá náßá o was mocna ieſt/Choc tez pociechy bierzemy / tedy to bywa dla waßey pociechy y zbáwienia.

7. Wědauce to / že yakož gſte aučaſtnijcy vtrpenij / tak také budete aučaſtnijcy y potěſſenij.

Wiedzac to iż iáko ieſteśćie vczeſtniki vtrapienia/ ták też bedźiećie vczeſtniki pociechy.

8. Neb chceme abyſſte wěděli wy Bratřij / o zámutku naſſem / kterýž ſe přihodil nám w Azij / neb nad obyčeg byli ſme obtijženi a nad možnoſt / tak že ſe nám ſtýſkalo žiwu býti.

Abowiem nie chcemy / ábyśćie nie mieli wiedźiec brácia / o vćiſku náßym kthoryſmy mieli w Aziey/tho ieſth/ iżeſmy bárzo nád przemożenie naße byli obciążeni/ thák iżeſmy práwie zwatpili y o żywocie.

9. Nýbrž nám ſámým zdálo ſe//že giž máme zemřijti / a to proto / abychom nedauffali ſami w ſebe / ale w Pána Boha / kterýžto křijſý mrtwé:

Aley ſámi w ſiebie mieliſmy wyrok śmierći/ ábyſmy nie dufáli ſami w ſobie/ ále w Bogu ktory wzbudza vmárłe.

10. Kterýž z tak welikých nebezpečenſtwij wyſwobodil nás a wytrhl: w něhož ſylně dufáme / že geſſtě potom nás wytrhne.

A ktory z tákowey śmierći wybáwił náß y wybáwia / w ktorym nádzieie mamy iż też ießcze wybawi.

א

11 בַּמְעַדְּרָנוּתָא דְּבָעוּתְכוֹן
דְּעַל אַפַּין דְּתֶהְוֵא מ
מוֹהַבְתֵה דַּלְוָתַן טַיְבוּתָא
דַּעֲבִידָא בַּאפַּי סַגִּיאֵא
וְסַגִּיאֵא נַוְדוּן לֵה עַל אַפַּין׃

Aiutandoci inſieme ancor voi con l'oratione per noi: accioche per molti ſiano rendute gratie per noi del dono che ci è ſtato fatto per cagion di molte perſone.

12 שׁוּבְהָרַן גֵּיר הָנַו ——
סָהֲדוּתָא דְּרֶעְיָנַן דב
דְּבַפְשִׁיטוּתָא וּבַדְכְיוּתָא
וּבְטַיְבוּתָא דַּאלָהָא
אֶתְהַפַּכַן בְּעָלְמָא וְלָא
בְּחֶכְמְתָא דְּפַגְרָא
וְיַתִּירָאִית לְוָתְכוֹן דִּילְכוֹן׃

Imperoche la noſtra gloria è queſta, cioè il teſtimonio de la noſtra conſcientia, che noi con ſemplicità & ſincerità di Dio, non con ſapientia carnale, ma per la gratia di Dio, habbiam conuerſato nel mondo, e molto più appreſſo di voi.

13 לָא הָוָא אַחְרָנְיָן כ
כָּתְבִינַן לְכוֹן אֶלָּא אִילֵין
דְּיָדְעִין אַנְתּוּן אַף ——
מֶשְׁתַּוְדְעִין אַנְתּוּן תְּכִיל
אֲנָא דֵּין דְּעַד מָא
לַאחַרְיָתָא תֶּשְׁתַּוְדְעוּן׃

Imperoche noi non vi ſcriuiamo altre coſe che quelle che voi ſapete, ò etiandio riconoſcete: e ſpero che voi le riconoſcerete ancora infin al fine.

14 אֵיכַנָא דָּאף א
אֶשְׁתַּוְדַעְתּוּן קַלִּיל מֶן סַגִּי
דְּשׁוּבְהָרְכוֹן חְנַן אֵיךְ דָּאף
אַנְתּוּן דִּילַן בְּיוֹמֵה דְּמָרַן
יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא׃

Si come ancor ci hauete conoſciuti in parte, che noi ſiamo la voſtra gloria, come ancor voi la noſtra pel giorno del Signor IESV.

15 וּבְהָדָא תּוּכְלָנָא צְבֵא
הֲוִית מֶן קְדִים דְּאֵתֵא
לְוָתְכוֹן דְּעַאפָאִית ת
תְּקַבְּלוּן טַיְבוּתָא׃

E con queſta confidentia voleuo io prima venire à voi, accioche voi haueſte vna ſeconda gratia.

א

11 בְּעָזְרְכֶם אוֹתָנוּ בִּתְפִלּוֹתֵיכֶם
אֲשֶׁר תִּהְיֶינָה עָלֵינוּ אֲשֶׁר מִפָּנִים
רַבִּים הַמַּתָּה אֲשֶׁר בָּנוּ בְּרַבִּים
תְּהִי תוֹדָה עָלֵינוּ׃

Ayudandonos tambien voſotros, con oracion por noſotros, paraque de la merced hecha à nos por reſpecto de muchos, por muchos tambien ſean hechas gracias por noſotros.

12 כִּי תְהִלָּתֵנוּ הִיא עֵדוּת מַדָּעֵנוּ
כִּי בְּתֹם וְיֹשֶׁר אֱלֹהִים לֹא בְּחָכְמַת
הַבָּשָׂר כִּי אִם בִּתְחִנַּת אֱלֹהִים
מִתְהַלְּכִים אָנוּ בָּעוֹלָם וְעַל
יֶתֶר אִתְּכֶם׃

Porque nueſtra gloriacion es eſta, es à ſaber el teſtimonio de nueſtra conſciencia: que con ſimplicidad y ſinceridad de Dios, no con ſabiduria carnal, mas con la gracia de Dios, auemos conuerſado en el mundo, y mas con voſotros.

13 כִּי לֹא כֹתְבִים אָנוּ לָכֶם
אֲחֵרוֹת כִּי אִם אֲשֶׁר תִּקְרָאוּ
וְתֵדְעוּ וְשִׂבַּרְתִּי כִּי עַד קֵץ
תֵּדְעוּן׃

Porque no hos eſcreuimos otras caſas de las que leeys, ó tambien conoceys: y eſpero que aun haſta el cabo lo conocereys:

14 כְּמוֹ גַם יְדַעְתּוּנוּ מִקְצָתֵנוּ
כִּי תְהִלַּתְכֶם הוֹיִם אֲנַחְנוּ כְּמוֹ
גַם אַתֶּם תְּהִלָּתֵנוּ בְּיוֹם אֲדוֹנֵינוּ
יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ׃

Como tambien en parte aueys conocido que ſomos vueſtra gloriacion, como tambien voſotros la nueſtra, para el dia del Sennor Ieſus (el Chriſto.)

15 וּבְבִטָּחוֹן הַזֹּאת חָפַצְתִּי לָבוֹא
אֲלֵיכֶם בָּרִאשׁוֹנָה אֲשֶׁר תְּחִנָּה
שֵׁנִית תִּקָּחוּ׃

Y con eſta confiança quiſe primero venir à voſotros, porque tuuieſſe des otra ſegunda gracia.

α'.

11. Συνυπουργούντων καὶ ὑμῶν ὑπὲρ ἡμῶν τῇ δεήσει, ἵνα ἐκ πολλῶν προσώπων τὸ εἰς ἡμᾶς χάρισμα διὰ πολλῶν εὐχαριστηθῇ ὑπὲρ (ὑμῶν.)

Moyennant auſſi voſtre aide par la priere que ferez pour nous: afin que par pluſieurs graces ſoyent rendues pour nous, pour le don qui nous aura eſté fait pour l'eſgard de pluſieurs perſonnes.

12. Ἡ γὰρ καύχησις ἡμῶν αὕτη ἐστὶ, τὸ μαρτύριον τῆς συνειδήσεως ἡμῶν, ὅτι ἐν ἁπλότητι καὶ εἰλικρινείᾳ θεοῦ, οὐκ ἐν σοφίᾳ σαρκικῇ, ἀλλ' ἐν χάριτι θεοῦ ἀνεστράφημεν ἐν τῷ κόσμῳ. περισσοτέρως δὲ πρὸς ὑμᾶς.

Car c'eſt là noſtre gloire, aſſauoir le teſmoignage de noſtre cõſcience, qu'en ſimplicité & ſincerité de Dieu, & non point en ſapience charnelle, mais ſelon la grace de Dieu nous auons conuerſe au monde, & ſingulierement vers vous.

13. Οὐ γὰρ ἄλλα γράφομεν ὑμῖν, ἀλλ' ἢ ἃ ἀναγινώσκετε, ἢ καὶ ἐπιγινώσκετε· ἐλπίζω δὲ ὅτι καὶ ἕως τέλους ἐπιγνώσεσθε.

Car nous ne vous eſcriuons point autres choſes que celles que vous ſauez ou meſme recognoiſſez: & ie eſpere que vous les recognoiſtrez iuſqu'au bout.

14. Καθὼς καὶ ἐπέγνωτε ἡμᾶς ἀπὸ μέρους, ὅτι καύχημα ὑμῶν ἐσμεν, καθάπερ καὶ ὑμεῖς ἡμῶν, ἐν τῇ ἡμέρᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Comme auſſi vous nous auez recognus en partie, que nous ſommes voſtre gloire, comme vous auſſi eſtes la noſtre pour le iour du Seigneur Ieſus.

15. Καὶ ταύτῃ τῇ πεποιθήσει ἐβουλόμην πρὸς ὑμᾶς ἐλθεῖν τὸ πρότερον, ἵνα δευτέραν χάριν ἔχητε.

Et en vne telle confiance ie vouloye premierement venir vers vous, afin que vous euſſiez vne ſeconde grace.

CAP. I.

11. Adiuvantibus & vobis in oratione pro nobis: ut ex multarum perſonis facierum, eius quæ in nobis eſt donationis, per multos gratiæ agantur pro nobis.

So that yee labour together in prayer for vs / that for the gift beſtowed vpon vs for many / thankes may bee given by many perſons for vs.

12. Nam gloria noſtra hæc eſt, teſtimonium conſcientiæ noſtræ, quòd in ſimplicitate & ſinceritate Dei, & non in ſapientia carnali, ſed in gratia Dei converſati ſumus, in hoc mundo: abundantiùs autem ad vos.

For our reioycing is this / the teſtimonie of our conſcience / that in ſimplicitie & godly purenes / and not in fleſhly wiſdome / but by the grace of God we haue had our conuerſation in the world / and moſt of all to you wardes.

13. Non enim alia ſcribimus vobis, quam quæ legiſtis & cognoviſtis. Spero autem quòd uſque in finem cognoſcetis.

For we write none other things vnto you / then that ye reade / or els that ye acknowledge / and I truſt ye ſhall acknowledge vnto the ende.

14. Sicut & cognoviſtis nos ex parte, quòd gloria veſtra ſumus, ſicut & vos noſtra in die Domini noſtri Ieſu Chriſti.

Euen as ye haue acknowledged vs partly / that we are your reioycing / euen as ye are ours / in the day of our Lord Jeſus Chriſt.

15. Et hac confidentia volui priùs venire ad vos, ut ſecundam gratiam haberetis.

And in this confidence was I minded firſt to come vnto you / that yee might haue had a double grace.

Das I. Capitel.

11. Durch hülffe euer Fürbitte für vns / auff daß über vns für die Gabe / die vns gegeben iſt / durch vil Perſonen vil danckes geſchehe.

Formedelſt eders forbedelſis hielp for oſſ / paa det der ſkal ſke megen Tack aff mange perſoner / offuer oſſ / for den Gaffue / ſom oſſ er giffuen.

12. Denn vnſer ruhm iſt der / nemlich / das Zeugniß vnſers Gewiſſens / daß wir in Einfeltigkeit vnd Göttlicher Lauterkeit / nicht in Fleiſchlicher weißheit / ſondern in der gnade Gottes in der Welt gewandelt haben / allermeiſt aber bey euch.

Thi denne er vor Roſſ / ſom er vor Samuittighedes vidnisbyrd / At wi haffue vandret i Verden i enfoldighed oc i Guds klarhed / icke i kødelig viſdom / men i Guds naade / dog allermeſt hoſſ eder.

13. Denn wir ſchreiben euch nichts anders / denn daß jhr leſet / vnd auch befindet. Ich hoffe aber / jhr werdet vns auch biß ans ende alſo befinden.

Thi wi ſcriffue eder inted andet til / end det i læſe / oc befinde oc ſaa. Oc ieg haabis / at i ſkulle oc befinde oſſ ſaa indtil enden.

14. Gleich wie jhr vns zum theil befunden habt. Denn wir ſind euer rhum / gleich wie auch jhr vnſer rhum ſeyt / auff des HERRN Jeſu tag.

Lige ſom i haffue i nogen maade befundet oſſ. Thi wi ere eders Roſſ / lige ſom i oc ere vor Roſſ / paa vor HERRIS Iheſu dag.

15. Vnd auff ſolch vertrauen / gedachte ich jenes mal zu euch zukommen / auff daß jhr abermal eine Wolthat empfienget.

Oc paa denne fortrøſtning / tenckte ieg at komme en gong til eder / at i ſkulde atter anamme en velgerning.

Kapitola I.

11. Když wy nám pomáhati pudete Modlitbami waſſými / aby od mnohých Oſob bylo děkowáno Pánu Bohu za nás / z toho daru a dobrodinij kteréž včinil nám.

Gdy też wy bedźiecie nam pomágáć modlitwą kthora zá nas czynić bedźiecie / ábyzá dobrodźieyſthwo kthore nam ieſt od wielá ich dáne były czynione dźięki zá nas od wielá ich.

12. Neb chlauba naſſe tato geſt / ſwědectwj ſwědomij naſſeho / že w ſproſtnoſti a w vpřjmnoſti Božij / a ne w maudroſti tělesné / ale w miloſti Božij / obcowali gſme na tomto ſwětě / zwláſſtě pak v wás.

Abowiem toć ieſt przechwálánie náße świádectwo ſumnienia náßego / iż z proſtośćią y z ßczerośćią Bożą / nie z mądrośćią cieleſną / ále z łáſką Bożą przebywaliſmy ná świecie / á zwłaßczá miedzy wámi.

13. Nebť nepjſſeme wám giné / nežlj co gſte čtli prwé a poznali. A naděgi mám / že až do konce také poznáte.

Bo nie inße rzeczy pißemy wam / niżli czytacie / ábo też znacie / á nádźiewam ſie / iż do końcá też poznacie.

14. Jakož gſte s někteřé ſtrany poznali nás. Neb ſláwa waſſe my gſme / rowně yako y wy naſſe / w den Pána naſſeho Gežijſſe Kryſta.

Jákośćie też poználi nas poczęśći / iż ieſteſmy przechwalániem wáßym iáko y wy náßym / w dźień Pana Jezuſow.

15. A z toho dauffánij / chtěl gſem prwé přigjti k wám / abyſſte druhau miloſt měli.

A thák z thym vfániem chćiałem przyidź do was przed thym / ábyśćie wtore dobrodźieyſtwo mieli.

א

16 וְאֶעְבַּר עֲלַיְכוּן לְמַקְדּוּנִיַא וְתוּב מֶן מַקְדּוּנִיַא לְוָתְכוּן אֵתֵא וַאנְתּוּן תְּלַוּוּנָנִי לִיהוּד׃

E passar per da voi in Macedonia, è di nuouo di Macedonia venire à voi, e da voi esser condotto in Giudea.

17 הָדָא הָכִיל דְּאֶתְרַעִית לְמָא אֵיךְ מְסַרְהְבָא אֶתְרַעִית אַו דַּלְמָא דְּבֶסַר אֶנֵּין אַילֵין דְּמֶתְרַעֵא אֶנָא מֶטּוּל דְּוָלָא הָוָא דְּיֶהוֵא בְּהֵין אִין אִין וְלָא לָא׃

Deliberando dunque io questo, ho io per tanto vsato leggierezza? ouero le cose ch'io delibero, deliberole io secondo la carne, in tal modo che appresso di me sia Sì, Sì, Nò, Nò?

18 מְהַיְמַן הוּ אֱלָהָא דְּלָא הֲוָת מֶלְּתַן דְּלְוָתְכוּן אִין וְלָא׃

Ma fedele è Iddio, che la nostra parola à voi non è stata, Sì, e Nò.

19 בְּרֵהּ גֵּיר דַּאלָהָא יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא הָו דְּבַאיְדַן אֶתְכְּרֶז לְכוּן בִּי וּבְסֶלְוָנוּס וּבְטֶמָתֵאוּס לָא הֲוָא אִין וְלָא אֶלָּא אִין הֲוָא בֵּהּ׃

Imperoche il Figliuol di Dio IESV *Christo, che è stato per noi predicato tra voi, cioè per me, e Siluano, e Timoteo, non è stato Sì, e Nò: ma in lui è estato Sì.*

20 כֻּלְּהוֹן גֵּיר מוּלְכָּנַוְהִי דַּאלָהָא בֵּהּ הָו בַּמְשִׁיחָא אִין הֲווּ מֶטּוּל הָנָא בְּאִידֵהּ יָהְבִינַן אַמִין לְתֶשְׁבּוּחְתֵּהּ דַּאלָהָא׃

Percioche tutte quante le promesse di Dio sono in lui Sì, e sono in lui Amen: à la gloria di Dio per noi.

21 אֱלָהָא הוּ דֵּין דַּמְשַׁרֵר לַן עַמְּכוּן בַּמְשִׁיחָא הָו דְּהוּ מְשַׁחַן׃

E colui che ci conferma insieme con esso voi in Christo, e che ci ha vnti, è Iddio.

22 וְחַתְמַן וִיהַב רַהְבוֹנָא דְּרוּחֵהּ בְּלֶבַּוָתַן׃

Il quale ci ha ancor segnati, & hacci data l'arra delo Spirito ne nostri cuori.

א

16 וּבָכֶם לַעֲבֹר בְּכִתִּים וְלָשׁוּב מִכִּתִּים לָבוֹא אֲלֵיכֶם וּמִכֶּם לְשֻׁלַּח בִּיהוּדָה׃

Y por voſotros paſſar à Macedonia: y de Macedonia venir otra vez à voſotros, y ſer buelto de voſotros à Iudea.

17 וְזֹאת כִּי חָפַצְתִּי הֲלַשָּׁוְא חָשַׁבְתִּי אוֹ אֲשֶׁר חָפַצְתִּי הֲכַבָּשָׂר חָפַצְתִּי לִהְיוֹת אִתִּי כֵּן כֵּן וְאֵין אֵין׃

Anſique pretendiendo eſto, vſe de liuiandad poruentura? ó loque pienſo hazer, pienſolo ſegun la carne, paraque aya en mi ſi y no?

18 כִּי נֶאֱמָן אֱלֹהִים כִּי דְּבָרֵנוּ אֲשֶׁר הָיָה אֲלֵיכֶם לֹא הָיָה כֵן וְאֵין׃

Antes es Dios fiel que nueſtra palabra (que ha ſido) acerca de voſotros, no ha ſido (en el) ſi y no.

19 כִּי בֶּן הָאֱלֹהִים יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ אֲשֶׁר בָּכֶם בָּנוּ נִקְרָא בְּפִי בְּסִילְוָנוּס וּבְטִימוֹתֵאוֹס לֹא הָיָה כֵן וְאֵין כִּי אִם כֵּן וְאָמֵן הָיָה בוֹ׃

Porque el Hijo de Dios Ieſus el Chriſto, que por noſotros ha ſido entre voſotros predicado, por mi, y Syluano, y Timotheo, no ha ſido ſi y no: mas ha ſido: Si en el.

20 כִּי כַּמָּה אִמְרֵי אֱלֹהִים הֵמָּה בוֹ כֵן וּבוֹ אָמֵן לִכְבוֹד אֱלֹהִים בְּיָדֵינוּ׃

Porque todas las promeſſas de Dios ſon en el Si, y en el Amen por noſotros à gloria de Dios.

21 וֵאלֹהִים הַמֵּעִיז אֶתְכֶם עִמָּנוּ בַּמָּשִׁיחַ וּמָשַׁח אֶתְכֶם׃

Y el que nos confirma con voſotros àl Chriſto, y el que nos vngió, Dios:

22 וְהַחֹתֵם אוֹתָנוּ וְנוֹתֵן אֶת עֵרָבוֹן הָרוּחַ בְּלִבּוֹתֵינוּ׃

Elqual tambien nos ſelló, y nos diò el arra del Eſpiritu en nueſtros coraçones.

α'.

16. Καὶ δι᾽ ὑμῶν διελθεῖν εἰς μακεδονίαν, καὶ πάλιν ἀπὸ μακεδονίας ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς, καὶ ὑφ᾽ ὑμῶν προπεμφθῆναι εἰς τὴν ἰουδαίαν.

Et puis paſſer par deuers vous en Macedone, puis derechef de Macedone venir à vous, & eſtre conduit par vous en Iudee.

17. Τοῦτο οὖν βουλευόμενος μή τι ἄρα τῇ ἐλαφρίᾳ ἐχρησάμην, ἢ ἃ βουλεύομαι, κατὰ σάρκα βουλεύομαι· ἵνα ᾖ παρ᾽ ἐμοὶ τὸ ναὶ ναί, καὶ τὸ οὒ οὔ;

Quand donc ie propoſoye cela, ai ie vſé de legereté? ou les choſes que ie penſe, les penſe-ie ſelon la chair, tellement qu'en mon endroit il y ait Ouy, ouy: & puis Non, non?

18. Πιστὸς δὲ ὁ θεὸς, ὅτι ὁ λόγος ἡμῶν ὁ πρὸς ὑμᾶς οὐκ ἐγένετο ναὶ καὶ οὔ.

Or Dieu eſt fidele, que noſtre parole de laquelle i'ai vſé enuers vous, n'a point eſté Ouy, & Non.

19. Ὁ γὰρ τοῦ θεοῦ υἱὸς ἰησοῦς χριστὸς ὁ ἐν ὑμῖν δι᾽ ἡμῶν κηρυχθεὶς, δι᾽ ἐμοῦ καὶ σιλουανοῦ καὶ τιμοθέου, οὐκ ἐγένετο ναὶ καὶ οὔ· ἀλλὰ ναὶ ἐν αὐτῷ γέγονεν.

Car le Fils de Dieu Ieſus Chriſt, qui par nous a eſté preſché entre vous, aſſauoir par moi & par Siluain & par Timothee, n'a point eſté Ouy & Non: ains a eſté Ouy en lui.

20. Ὅσαι γὰρ ἐπαγγελίαι τοῦ θεοῦ, ἐν αὐτῷ τὸ ναὶ καὶ ἐν αὐτῷ τὸ ἀμὴν, τῷ θεῷ πρὸς δόξαν δι᾽ ἡμῶν.

Car autant qu'il y a de promeſſes de Dieu, elles ſont Ouy en lui, & ſont Amen en lui, à la gloire de Dieu par nous.

21. Ὁ δὲ βεβαιῶν ὑμᾶς σὺν ἡμῖν εἰς χριστὸν, καὶ ὁ χρίσας ἡμᾶς, θεός.

Or celui qui nous conferme auec vous en Chriſt, & qui nous a oincts, c'eſt Dieu.

22. Ὁ καὶ σφραγισάμενος ἡμᾶς, καὶ δοὺς τὸν ἀρραβῶνα τοῦ πνεύματος ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν.

Lequel auſſi nous a ſeelés, & nous a dōné les arres de l'Eſprit en nos cœurs.

CAP. I.

16. Et per vos tranſire in Macedoniam, & iterum à Macedonia venire ad vos, & à vobis deduci in Iudæam.

And to paſſe by you into Macedonia/and to come againe out of Macedonia vnto you / & to be led forth toward Judea of you.

17. Cùm ergo hoc voluiſſem, nunquid levitate uſus ſum? Aut quæ cogito, ſecundùm carnem non cogito, ut ſit apud me EST & NON?

When I therefore was thus minded/did I vſe lightnes? or minde I theſe thinges which I minde/according to the fleſh/that with me ſhould be / Yea/ yea/& Nay/nay?

18. Fidelis autem Deus, quia ſermo noſter qui fuit apud vos, non eſt in illo EST & NON.

Yea / God is faythfull / that our word toward you / was not yea / and Nay?

19. Dei enim filius Ieſus Chriſtus, qui in vobis per nos prædicatus eſt, per me & Sylvanum & Timotheum, non fuit EST & NON, ſed EST in illo fuit.

For the Sonne of God Jeſus Chriſt who was preached among you by vs / that is/by me/and Siluanus/& Timotheus/was not Yea/and Nay: but in him it was Yea.

20. Quotquot enim promiſſiones Dei, ſunt in illo eſt: ideo & per ipſum, Amen Deo, ad gloriam noſtram.

For all the promiſes of God in him are Yea/ and are in him Amen / vnto the glorie of God through vs.

21. Qui autem confirmat nos vobiſcum in Chriſto, & qui unxit nos, Deus.

And it is God which ſtabliſheth vs with you in Chriſt/ and hath anoynted vs.

22. Qui & ſignavit nos, & dedit pignus Spiritus in cordibus noſtris.

Who hath alſo ſealed vs/and hath giuen the earneſt of the Spirit in our hearts.

Das II. Capitel.

16. Vnd ich durch euch in Macedoniam räiſete / vnnd widerumb auß Macedonia zu euch keme / vnnd von euch geleittet würde in Judeam.

Oc at ieg kunde formedelſt eder reyſe til Macedoniam / oc komme igen aff Macedonia til eder/ oc bliffue ledſaget aff eder til Judeam.

17. Habe ich aber einer Leichtfertigkeit gebraucht/da ich ſolchs gedachte? Oder ſind meine Anſchläge fleiſchlich? Nicht alſo / ſondern bey mir iſt / ja / ja/ vnd nein iſt nein.

Men haffuer ieg bruget nogen wſtadighed / der ieg ſaadant tenckte? Eller ere mine anſlag kødelige? Icke ſaa/men hoſſ mig er Ja/ ia/oc Ney / er ney.

18. Aber O ein treuer Gott / daß vnſer wort an euch nicht ja vnd nein geweſen iſt.

Men O huilcken trofaſt Gud / at vort ord til eder haffuer icke veret Ja oc Ney.

19. Denn der Sohn Gottes Jeſus Chriſtus / der vnter euch durch vns geprediget iſt / durch mich vnd Sylvanum vnnd Timotheum / der war nicht ja vnd nein / ſondern es war ja in jhm.

Thi Guds Søn Chriſtus Jheſus ſom er predicket iblant eder formedelſt oſſ / ved mig oc Siluanum oc Timotheum / hand vaar icke Ja oc Ney / men det vaar Ja i hannem.

20. Denn alle Gottes verheiſſung ſind ja in jhm/ vnd ſind Amen in jm/ Gott zu lobe / durch vns.

Thi alle Guds løffte ere ia i hannem / oc de ere Amen i hannem / Gud til loff / formedelſt oſſ.

21. Gott iſts aber / der vns beveſtiget ſampt euch in Chriſtum/ vnd vns geſalbet.

Oc Gud er den / ſom ſtadfeſter oſſ met eder i Chriſto / oc ſaluede.

22. Vnd verſigelt/ vñ in vnſer hertzen das Pfand /den Geiſt / gegeben hat.

Oc beſeglede oſſ / oc gaff Aanden til pant i vore hierter.

Kapitola I.

16. A tu dy ſkrze wás abych ſſel do Macedonye/ a zaſe abych k wám přiſſel z Macedonie/a potom od wás abych byl doweden do Zidowſtwa.

Y przez was przeydź do Macedoniiey / y záſie z Macedoniiey przeydź do was y od was być doprowádzon do Zydowſkiey ziemie.

17. A protož když gſem to na myſli měl zdali gſem yako lehkomyſlnoſti vžijwal? Aneb co myſljm / zdali wedlé těla myſljm: Nikoli / Ale raděgi aby bylo we mně / Geſt / aneb Nenij?

A gdym to vmyſlil / izálim vżył tákiey nieſtátec znośći? ábo izáli ty rzeczy ktore myſlę / według ciáłá myſlę / áby we mnie było Ták / y Nie?

18. Wěrnýť geſt zagiſté Bůh/ že řeč naſſě kteráž byla k wám/ nebyla na tom / geſt a nenij/ ale na tom/ Geſt.

Owſzem wierny ieſt Bog / iż mowá náſzá do was nie byłá / ták y nie.

19. Božij zagiſté Syn Gezus Kryſtus/ kterýž kázán geſt ſkrze nás mezy wámi/ ſkrze mne a Sylwána/ a Tymothea/ nebylo na tom Geſt a nenij/ ale na tom bylo/ Geſt.

Abowiem ſyn Boży Jezus Kryſtus / ktory miedzy wámi przez nás ieſt przepowiedan / to ieſt / przez mie y przez Sylwáná / y Tymoteuſzá / nie był Ták y Nie / ále Ták w nim było.

20 Nebo kolikokoli zaſljbenij Božijch gſau/na tom Geſt gſau. Protož také ſkrze to/ Amen řijkáme/ Bohu k ſláwě ſkrze nás.

Abowiem ile ieſt obietnic Bożych / w nim ſą Ták / á w nim Amen / ku chwale Bożey przez nas.

21. Ten pak kterýž potwrzuge nás s wámi w Kryſtu/a kterýž pomazal nás/ Bůh geſt.

Przytym ten ktory nas potwierdza z wami w Kryſtuſie / y ktory nas pomázał ieſtći Bog.

22. Kterýž také znamenal nás/ a dal záwdawek Ducha w Srdce naſſe.

Ktory też zapieczętował nas / y dał zadátek duchá w ſercách náſzych.

א

23 אֶנָא דֵּין לַאלָהָא מַסְהֶד אֶנָא עַל נַפְשִׁי דְּמֶטוּל דְּחָאֵס אֶנָא עֲלַיכוּן לָא אֶתִית לְקוּרִינְתוֹס׃

Hor io chiamo Iddio in teſtimonio ſopra l'anima mia, che per riſparmiarui non ſono ancor venuto à Corinto.

24 לָא הְוָא מֶטוּל דְּמָרֵי הַימָנוּתְכוּן חְנַן אֶלָּא מְעַדְרָנֵא חְנַן דְּחַדְוַתְכוּן בְּהַימָנוּתָא הוּ גֵּיר קָיְמִין אַנְתּוּן׃

Non gia che noi habbiam dominio ſopra la voſtra fede, ma ſiamo aiutatori de la voſtra allegrezza: percioche voi ſtate fermi per la fede.

ב

1 דָּנֵת דֵּין הָדָא בְּנַפְשִׁי דְּלָא תּוּב בְּכַרְיוּתָא אֶתֵא לְוָתְכוּן׃

Ma io ho deliberato queſto in me medeſimo, di non venir di nuouo à voi con triſtezza.

2 אֶן אֶנָא גֵּיר מַכְרֵא אֶנָא לְכוּן מַנּוּ יַחְדֵּינִי אֶלָּא הָו דְּאֶנָא אַכְרִית לֵהּ׃

Percioche ſe io vi contriſto, chi è poi che mi rallegri? ſenon colui che è contriſtato da me?

3 וְדַכְתְבֵת לְכוּן הָיִ הָדָא דְּלָא כַּד אֶתֵא נַכְרוּן לִי הָנוּן אִילֵין דְּוָלֵא הֲוָא לְהוֹן דְּהֶנוּן נְחַדּוּנָנִי תְּכִיל אֶנָא דֵּין עֲלַיכוּן דְּחַדְוָתִי דְּכֻלְּכוּן הָי׃

E queſto medeſimo v'ho ſcritto, à fine che venendo io nõ ſii contriſtato da quelli da iquali mi doueuo rallegrare, confidandomi di voi tutti, che la mia allegrezza ſia quella di tutti voi.

4 וּמֶן אוּלְצָנָא רַבָּא וּמֶן בּוּסָיָא דְּלֶבָּא כֶּתְבֵת לְכוּן הָלֵין בְּדֶמְעֵא סַגִּיאָתָא לָא מֶטוּל דְּתֶתְכְּרוּן לְכוּן אֶלָּא מֶטוּל דְּתֶדְעוּן חוּבָּא יַתִּירָא דְּאִית לִי לְוָתְכוּן׃

Percioche io per la molta afflittiono & angoſcia di cuore vi ſcriſſi, con molte lagrime: non gia à fine che voi vi contriſtaſte, ma accioche voi conoſceſte la charita ch'io ho abbondantiſſimamente inuerſo di voi.

א

23 וַאֲנִי הֵעִידוֹתִי עַל־נַפְשִׁי אֶת־הָאֱלֹהִים כִּי תָחוּס עֵינִי עֲלֵיכֶם עוֹד לֹא בָאתִי בְּקוֹרִינְטוֹס׃

Mas yo llamo à Dios por teſtigo ſobre mi alma, que haſta aora no he venido à Corintho por no ſerhos carga.

24 לֹא כִּי־נַגְבִּיד עַל־אֱמוּנַתְכֶם כִּי אִם עוֹזְרֵי שִׂמְחַתְכֶם אֲנַחְנוּ כִּי קַמְתֶּם בֶּאֱמוּנָה׃

No que nos enſonnoreemos de vueſtra fe: aunque omos ayudadores de vueſtro gozo: porque por la fe eſtays en pie.

ב

1 כִּי שַׂמְתִּי אֶת זֹאת בְּנַפְשִׁי מִשּׁוּבִי עוֹד אֲלֵיכֶם בְּיָגוֹן׃

Empero eſto he determinado en mi es à ſaber de no venir otra vez à voſotros con triſteza.

2 כִּי אֲנִי אִם אוֹגֶה אֶתְכֶם וּמִי יְשַׂמְּחֵנִי כִּי־אִם הַנּוּגֶה מִמֶּנִּי׃

Y ſi yo hos contriſto, quien ſera pues el que me alegrara, ſi no aquel aquien yo contriſtare?

3 וְזֹאת כָּתַבְתִּי לָכֶם אֲשֶׁר אִם אָבוֹא לֹא תִהְיֶה לִּי תוּגָה עַל־תּוּגָה מֵאֲשֶׁר יִשְׁוֶה לִּי לִשְׂמֹחַ וּבֹטֵחַ אֲנִי בְּכֻלְּכֶם כִּי־שִׂמְחָתִי שִׂמְחַת כֻּלְּכֶם הִיא׃

Y eſto miſmo hos eſcreui, porque quando viniere no tenga triſteza (ſobre triſteza) de loque auia de auer gozo: confiando en voſotros todos que mi gozo es de todos voſotros.

4 כִּי בִּמְצוּקָה גְדוֹלָה וּבְצָרַת לִבִּי כָּתַבְתִּי לָכֶם בְּדִמְעוֹת רַבּוֹת לֹא אֲשֶׁר תּוּגְיוּן אֶת־נַפְשְׁכֶם כִּי־אִם אֲשֶׁר תֵּדְעוּ אֶת־אַהֲבָתִי אֲשֶׁר לִי עַל־יֶתֶר אֲלֵיכֶם׃

Porque por la mucha tribulacion y anguſtia del coraçon hos eſcreui con muchas lagrimas, no paraque fueſſedes contriſtados, mas paraque conocieſſedes quanta mas charidad tengo para con voſotros.

α΄.

23. Ἐγὼ δὲ μάρτυρα τὸν Θεὸν ἐπικαλοῦμαι ἐπὶ τὴν ἐμὴν ψυχὴν, ὅτι φειδόμενος ὑμῶν οὐκέτι ἦλθον εἰς Κόρινθον.

Or i'appele Dieu à teſmoin ſur mon ame, que ç'a eſté pour vous eſpargner qui ie ne ſuis point encore venu à Corinthe.

24. Οὐχ ὅτι κυριεύομεν ὑμῶν τῆς πίστεως, ἀλλὰ συνεργοί ἐσμεν τῆς χαρᾶς ὑμῶν. τῇ γὰρ πίστει ἑστήκατε.

Non point que nous ayons domination ſur voſtre foy, mais nous aidons à voſtre ioye: car c'eſt par foy que vous eſtes debout.

ΚΕΦΑΛ. β΄.

Ἔκρινα δὲ ἐμαυτῷ τοῦτο, τὸ μὴ πάλιν ἐλθεῖν ἐν λύπῃ πρὸς ὑμᾶς.

Mais i'auoye deliberé cela en moimeſme de ne venir point vers vous derechef auec triſteſſe.

2. Εἰ γὰρ ἐγὼ λυπῶ ὑμᾶς, καὶ τίς ἐστιν ὁ εὐφραίνων με, εἰ μὴ ὁ λυπούμενος ἐξ ἐμοῦ;

Car ſi ie vous contriſte, qui ſera-ce puis apres qui me reſiouiera, ſinon celui qui auroit eſté contriſté par moi?

3. Καὶ ἔγραψα ὑμῖν τοῦτο αὐτὸ, ἵνα μὴ ἐλθὼν λύπην ἐπὶ λύπῃ ἔχω ἀφ' ὧν ἔδει με χαίρειν, πεποιθὼς ἐπὶ πάντας ὑμᾶς ὅτι ἡ ἐμὴ χαρὰ πάντων ὑμῶν ἐστι.

Et ceci meſme vous ai-ie eſcrit, afin que quand ie viendrai, ie n'aye triſteſſe de par ceux deſquels ie deuoye receuoir ioye: me confiant de vous tous que ma ioye eſt celle de vous tous.

4 Ἐκ γὰρ πολλῆς θλίψεως καὶ συνοχῆς καρδίας ἔγραψα ὑμῖν, διὰ πολλῶν δακρύων, οὐχ ἵνα λυπηθῆτε, ἀλλὰ τὴν ἀγάπην ἵνα γνῶτε ἣν ἔχω περισσοτέρως εἰς ὑμᾶς.

Car ie vous ai eſcrit en grande affliction & angoiſſe de cœur, auec beaucoup de larmes: non point afin que vous fuſſiez contriſtés, mais afin que vous ſeuſſiez la charité que i'ai tres-abondamment vers vous.

CAP. I.

23. Ego autem teſtẽ Deum invoco in animam meam, quòd parcens vobis, non veni ultra Corinthum.

Nowe/ I call God for a recorde vnto my ſoule / that to ſpare you/ I came not as yet vnto Corinthus.

24. Non, quia dominamur fidei veſtræ, ſed adiutores ſumus gaudii veſtri, nam fide ſtatis.

Not that we haue dominion ouer your fayth / but we are helpers of your ioy: for by fayth ye ſtande.

CAP. II.

STatui autem hoc ipſum apud me ne iterum in triſtitia venirem ad vos.

But I determined thus in my ſelfe/ that I would not come againe to you in heauineſſe.

2. Si enim ego contriſto vos, & quis eſt qui me lætificet, niſi qui contriſtatur ex me?

For if I make you ſorie/ who is hee then that ſhoulde make mee glad / but the ſame which is made ſory by me.

3. Et hoc ipſum ſcripſi vobis, ut non cum venero, triſtitiam ſuper triſtitiam habeam, de quibus oportuerat me gaudere: confidens in omnibus vobis, quia meum gaudium omnium veſtrum eſt.

And I wrote this ſame thing vnto you/ leſt when I came/ I ſhould take heauines of them / of whome I ought to reioyce: this confidence haue I in you all/ that my ioy is the ioy of you all.

4. Nam ex multa tribulatione, & anguſtia cordis ſcripſi vobis per multas lachrymas: non ut contriſtemini, ſed ut ſciatis, quam charitatem habeam abundantiùs in vobis.

For in great affliction/ and anguiſhe of heart I wrote vnto you with many teares: not that ye ſhould be made ſory/ but that ye might perceyue the loue which I haue/ ſpecially vnto you.

Das I. Capitel.

23. Jch ruffe aber Gott an zum Zeugen / auff meine Seele / daß ich euer verſchonet habe / in dem / daß ich nicht wider gen Corinthen kommen bin.

Oc ieg kalder Gud til Vidne/ paa min Siel at ieg haffuer ſparet eder / i det / at ieg kom icke til Corinthen igen.

24. Nicht daß wir Herren ſeyen über euren Glauben / ſondern wir ſind Diener euch zur Freude / denn jhr ſtehet im Glauben.

Icke at wi ere Herrer offuer eders Tro/ men wi ere Tilhielpere i eders glæde/ thi at i ſtaa i Troen.

Das II. Capitel.

JCh dachte aber ſolches bey mir / daß ich nicht abermal in Traurigkeit zu euch keme.

MEn ieg tenckte ſaadant hoſſ mig/ At ieg ſkulde icke atter komme til eder i ſorg.

2. Denn ſo ich euch traurig mache / Wer iſt der mich frölich mache / ohn der da von mir betrübet wird?

Thi at bedrøffuer ieg eder / Huo er da den / ſom ſkal gøre mig glad / Vden den ſom bliffuer bedrøffuit aff mig?

3. Vnd daſſelbige habe ich euch geſchrieben / daß ich nicht / wenn ich keme / traurig ſein müſte / über welchen ich mich billich ſol freuen / ſintemal ich mich des zu euch allen verſehe / das meine freude euer aller freude ſeye.

Oc ieg ſcreff eder det ſamme til/ At ieg ſkulde icke vere bedrøffuit / naar ieg komme / aff det ſom mig burde met rette / at haffue glæde / Effterdi ieg forſeer mig det til eder alle/ At min glæde / er allis eder glæde.

4. Denn ich ſchreib euch in groſſer Trübſal vnd Angſt des Hertzen / mit vil threnen / Nicht daß jhr ſolt betrübet werden / ſondern auff daß jhr die Liebe erkennetet / welche ich habe ſonderlich zu euch.

Th ieg ſcriffuer eder til i ſtor bedrøffuelſe/ oc i mit hiertis angeſt/ met megen graad / Icke at i ſkulle bliffue bedrøffuede / Men paa det i ſkulde kende den Kærlighed/ ſom ieg haffuer beſynderlige til eder.

Kapitola I.

23. Já pak Boha za ſwědka beru na mau Duſſy/ že litugě wás nepřiſſel gſem wijce do Korynthu.

A iá wzywam Bogá ná świádectwo/ ná duſze moie/ iż folguiac wám ieſzczem nie przyſzedł do Koryntu.

24. Ne že bychme panowali nad wámi za přijčinau Wijry/ ale ſpomocnijcy gſme radoſti waſſý. Neb wy wěrau ſtogijte.

Nie iżebyſmy pánowáli nád wiárą wáſzą/ ále iż ieſteſmy ſludzy weſela wáſze°: ábowiem wiárą ſtoicie.

Kapitola II.

TOto gſem pak vložil ſám v ſebe/ abych opět s zármutkem nepřiſſel k wám.

ALem ty vmyślnie vczynił/ ábych záśie nie przyſzedł z záſmuceniem do was.

2. Nebo geſtliže yá zarmautjm wás/ y kdo geſt kterýžby mne potěſſyl/ gedině ten kterýž geſt mnau zarmaucen?

Bo ieſli bych ia was záſmucił/ á ktoż ieſt coby mie vweſelił/ iedno ten ktory ſmuthek ma zemnie?

3. A protož gſem toto pſal wám/ abych když k wám přijgdu/ neměl zámutku/ z těch z nichžto měl bych ſe radowati Dauffage o wſſech wás/ že má radoſt/ wſſech wás geſt.

A tom ći wam nápiſał/ abych przyſzedſzy nie miał z tych ſmutku/ z ktorych bych ſie miał weſelić/ vfáiac o was wſzytkich/ ze weſele moie wſzytkich was ieſt.

4. Nebo z mnohého zámutku a boleſti Srdce/ pſal gſem wám ſkrze mnohé ſlzy: Ne abyſſte ſe z toho rmautili/ ale abyſſte poznali láſku kterauž welikau k wám mám.

Bom ći wam nápiſał z wielkiego vciſku y vtrapienia ſercá moie° z wiela łez/ nie ábyśćie byli záſmuceni/ ále ábyśćie miłość moię poználi/ ktora ia mam bárzo obfita przećiwko wam.

ב

5 אִן דֵּין אֱנָשׁ אַכְרִי לִי הָוָא לִי אַכְרִי אֶלָּא בְּצִיר קַלִּיל לְכֻלְּכוֹן דְּלָא תְאַקְרִי מֶלְּתָא עֲלַיְכוֹן׃

E ſe qualcuno m'ha contriſtato , non m'ha contriſtato, ma in qualche parte accioche io non graui voi tutti.

6 כַּדוּ לֵהּ דֵּין לְהָנָא כְּאָתָא דְּמֶן סַגִּיאֵא׃

A quel tale baſta queſta riprenſione che ſi gli è fatta da molti.

7 וּמְכִיל אַחְרָנָאִית וָלָא דְּתֶשְׁבְּקוּן לֵהּ וַתְבַיְאוּנָיְהִי דַּלְמָא בְּכַרְיוּתָא יַתִּירְתָּא יֶתְבְּלַע לֵהּ הָו מַן דְּהָכַנָא הוּ׃

In modo che à l'incontro voi douete piu toſto perdonargli, è conſolarlo : accioche per alcun modo non auuenga che quel tale ſia oppreſſo da la ſoperchia triſtezza.

8 מֶטוּל הָנָא בָּעֵא אֶנָא מֶנְּכוֹן דְּתֶשַׁרְרוּן בֵּהּ חוּבְּכוֹן׃

Pertanto io vi prego che voi confermiate la charità verſo lui.

9 מֶטוּל הָנָא גֵּיר כֶּתְבֵת אַף דְּאֵדַע בְּנֶסְיָנָא אֶן בְּכֻל מֶדֶּם מֶשְׁתַּמְעִין א אַנְתּוּן לִי׃

Percioche à queſto effetto ancora vi ſcriſſi, per conoſcere l'eſperientia di voi, cioè ſe ſete obbedienti in tutte le coſe.

10 לְמַן דַּאנְתּוּן דֵּין שָׁבְקִין אַנְתּוּן אַף אֶנָא אַף אֶנָא גֵּיר מֶדֶּם דְּשֶׁבְקֵת מֶטוּלָתְכוֹן הוּ שֶׁבְקֵת בְּפַרְצוּפֵהּ דַּמְשִׁיחָא׃

Hor à chi voi perdonate qualche coſa, io ancora glie la perdono. Perche io ſe ho perdonato coſa alcuna , à chi io l'ho perdonata , l'ho fatto per conto voſtro in preſentia di Chriſto.

11 דְּלָא נֶעְלְבַן סָטָנָא יָדְעִינַן גֵּיר מַחְשְׁבָתֵהּ׃

Accioche noi non ſiamo occupati da ſatana. Imperoche ſappiam bene le ſue machinationi.

ב

5 וְאִם אִישׁ הוֹגָה לֹא הוֹגָה אוֹתִי כִּי אִם מִקְצָת פֶּן־אַכְבֵּד אֶת־כֻּלְּכֶם׃

Que ſi alguno me contriſtó, no me contriſtó á mi ſi no en parte por no cargar hos à todos voſotros.

6 דַּיּוֹ הוּא אֲשֶׁר כָּמוֹהוּ הַמּוּסָר הַזֶּה אֲשֶׁר מֵרַבִּים הוּא׃

Baſtale àl tal eſta reprehenſion hecha de muchos.

7 לָכֵן לְהֶפֶךְ יוֹתֵר תְּחָנּוּהוּ וּתְנַחֲמוּהוּ פֶּן־בְּתוּגָה יוֹתֶרֶת יְבֻלַּע אֲשֶׁר כָּמוֹהוּ׃

Paraque àl contrario voſotros antes lo perdoneys y conſoleys, porque porventura no ſea el tal conſumido de la triſteza (en alguna manera.)

8 עַל־כֵּן שׁוֹאֵל אֲנִי מִמְּכֶם לִבְחֹן בּוֹ אֶת־אַהֲבַתְכֶם׃

Por loqual hos ruego que confirmeys la charidad para con el:

9 כִּי גַּם עַל־זֹאת כָּתַבְתִּי לִבְחָנְכֶם אִם־בְּכֻלָּם תִּשְׁמָעוּן׃

Porque tambien por eſte fin hos eſcreui à voſotros, es à ſaber por reconocer experiencia de voſotros ſi ſoys obedientes en todo.

10 כִּי לְמִי־מְאוּמָה תָּחֹנּוּ גַּם אֲנִי אָחֹן וְגַם אֲנִי אִם מְאוּמָה חַנּוֹתִי לְמִי חַנּוֹתִי בַּעֲבוּרְכֶם בִּפְנֵי הַמָּשִׁיחַ׃

Y àl que voſotros perdonardes, yo tambien: porque tambien yo lo que he perdonado , ſi algo he perdonado, por voſotros lo he hecho en perſona del Chriſto:

11 פֶּן־יְבַצְּעֵנוּ הַשָּׂטָן כִּי־יָדַעְנוּ אֶת־מַחְשְׁבוֹתָיו׃

Porque no ſeamos engannados de ſatanas. Porque no ignoramos ſus machinaciones.

β'.

5. Εἰ δέ τις λελύπηκεν, οὐκ ἐμὲ λελύπηκεν, ἀλλ' ἀπὸ μέρους, ἵνα μὴ ἐπιβαρῶ πάντας ὑμᾶς.

Que ſi quelcun a eſté cauſe de triſteſſe, ce n'eſt point moi qu'il a contriſté, mais aucunement (afin que ie ne le ſurchargé) vous tous.

6. Ἱκανὸν τῷ τοιούτῳ ἡ ἐπιτιμία αὕτη ἡ ὑπὸ τῶν πλειόνων.

Il ſuffit à celui qui eſt tel de ceſte cēſure qui à eſté faite par pluſieurs.

7. Ὥστε τοὐναντίον μᾶλλον ὑμᾶς χαρίσασθαι καὶ παρακαλέσαι, μήπως τῇ περισσοτέρᾳ λύπῃ καταποθῇ ὁ τοιοῦτος.

Tellement qu'au contraire vous lui deuez pluſtoſt pardonner & le conſoler: afin que celui qui eſt tel ne ſoit englouti de la trop grande triſteſſe.

8. Διὸ παρακαλῶ ὑμᾶς κυρῶσαι εἰς αὐτὸν ἀγάπην.

Parquoi ie vous prie, que vous ratifiez enuers lui voſtre charité.

9. Εἰς τοῦτο γὰρ καὶ ἔγραψα, ἵνα γνῶ τὴν δοκιμὴν ὑμῶν, εἰ εἰς πάντα ὑπήκοοί ἐστε.

Car pour cela auſſi vous ai-ie eſcrit, afin de cognoiſtre l'experience de vous, aſſauoir ſi vous eſtes obeiſſans en toutes choſes.

10. ᾧ δέ τι χαρίζεσθε, καὶ ἐγώ· καὶ γὰρ ἐγὼ εἴ τι κεχάρισμαι, ᾧ κεχάρισμαι, δι' ὑμᾶς ἐν προσώπῳ χριστοῦ.

Or à qui vous pardonnez quelque choſe, ie pardonne auſſi : car de ma part auſſi ſi i'ai pardonné quelque choſe, à qui i'ai pardonné, ie l'ai fait à cauſe de vous deuant la face de Chriſt.

11. Ἵνα μὴ πλεονεκτηθῶμεν ὑπὸ τοῦ σατανᾶ· οὐ γὰρ αὐτοῦ τὰ νοήματα ἀγνοοῦμεν.

Afin que Satan ne gagne le deſſus: car nous n'ignorons point ſes machinations.

CAP. II.

5. Si quis autem contriſtavit, non me contriſtavit: ſed ex parte, ut non onerem omnes vos.

And if any haue cauſed ſorowe/the ſame hath not made me ſory/but partly (leaſt I ſhould more charge him) you all.

6. Sufficit illi qui eiuſmodi eſt, obiurgatio hæc quæ fit à pluribus.

It is ſufficient vnto the ſame man/ that he was rebuked of many.

7. Ita ut econtrario magis donetis & conſolemini, ne fortè abundantiori triſtitia abſorbeatur qui eiuſmodi eſt.

So that now contrary wiſe ye ought rather to forgiue him/and comfort him leaſt the ſame ſhould be ſwallowed vp with ouermuch heauines.

8. Propter quod obſecro vos ut confirmetis in illum charitatem.

Wherefore/ I pray you/ that you woulde confirme your loue towards him.

9. Ideo enim & ſcripſi, ut cognoſcam experimentum veſtrum, an in omnes obedientes ſitis.

For this cauſe alſo did I write/ ÿ I might know the proofe of you/ whether ye would be obedient in all things.

10. Cui autem aliquid donaſtis, & ego. Nam & ego quod donavi, ſiquid donavi, propter vos, in perſona Chriſti.

To whom ye forgiue any thing / I forgiue alſo: for verily if I forgaue anyẽ thing/to whom I forgaue it / for your ſakes forgaue I it in the ſight of Chriſt.

11. Vt non circumveniamur à ſatana, nõ enim ignoramus cogitationes eius.

Leſt Satan ſhould circumuent vs: for we are not ignorant of his enterpriſes.

Das II. Capitel.

5. So aber iemand ein betrübniß hat angericht/der hat nicht mich betrübet / ohn zum theil / auff daß ich nicht euch all beſchwere.

Men der ſom nogen haffuer kommet nogen Bedrøffuelſe aff ſted/ Da haffuer hand icke bedrøffuit mig/vden i nogen maade/ at ieg ſkal icke beſuare eder alle.

6. Es iſt aber gnug/daß derſelbige von vilen alſo geſtraffet iſt.

Oc det er nock/at den ſamme er ſaa ſtraffet aff mange.

7. Daß jhr nun fort jm deſto mehr vergebet vnd tröſtet/Auff daß er nicht in all zu groſſer traurigkeit verſincke.

At i nu fremdelis diſſmere ſkulle tilgiffue oc huſuale hannem/ Paa det hand ſkal icke nedſiuncke i alt for ſtor ſorg.

8. Darumb ermahne ich euch/daß jr die liebe an jhm beweiſet.

Der faare formaner ieg eder/at i ville beuiſe hannem kærlighed.

9. Denn darumb habe ich euch auch geſchrieben / daß ich erkenne / ob jhr rechtſchaffen ſeyt/ gehorſam zu ſein in allen ſtücken.

Fordi at ieg ſcreff eder oc der faare til/at ieg vilde vide/ om i ere retſindige til at vere lydige i alle ſtycker.

10. Welchem aber jhr etwas vergebet / dem vergebe ich auch. Denn auch ich/ſo ich etwas vergebe iemand/ das vergebe ich vmb eurent willen/ an Chriſti ſtat.

Oc huilcken i forlade noget/den forlader ieg det ocſaa. Thi at ieg der ſom ieg forlader nogen mand noget/da forlader ieg det for eders ſkyld/ i Chriſti ſted.

11. Auff daß wir nicht vervortheilet werden vom Sathan. Denn vns iſt nicht vnbewuſt/was er im ſinn hat.

Paa det wi ſkulle icke forraſkis aff Satan/Thi oſſ er ecke wuiderligt huad hand haffuer i ſinde.

Kapitola II.

5. Geſtliže geſt pak kdo zarmautil mne/ nezarmautil mne/ než ponĕkud/ abych neobtĕžowal wás wſſech.

A ieſliž kto przynioſl to záſmucenie/ nie mnieć záſmucil/ ále poczeſci was wßytki/ ábych onego nie obciążyl.

6. Doſtik mā ten člowĕk kterýž takowý geſt/ na tom treſtānij/kterēž geſt od mnohých.

Doſyćci ma tákowy czlowiek náztukaniu tym/ kthore ſie od wiela ich ſtálo.

7. Tak abyſſte giž gemu zaſe odpuſtili a gey tĕſſyli/ aby ſnad přijliſſným zámutkem ſobĕ nezauffal/ ten kterýž takowý geſt.

Ták iżbyśćie wy mu dáleko wiececy odpuśćić mieli/ y cießyć go/ by ſnadź zbytnim ſmuthkiem nie byl pochlániony tákowy.

8. Protož proſým wás/abyſſte vkážijc vtwrdili Láſku k nĕmu.

Przetoż was proße/ ábyśćie milość przeciwko niemu ſkutecz na okazáli.

9. Nebť gſem y proto pſal wám/ abych zkuſyc poznal wás/ gſtli we wſſem poſluſſnij.

Abowiemći też dla tegom byl nápiſal/ ábych doświadczenie waße poznal/ to ieſt/ ieſliże ná wßytko poſlußni ieſteśćie.

10. Nebo komu wy co odpauſſtijte/ y yá také odpauſſtijm. Neb y yá/geſtliže gſem co odpuſtil/ tomu komu gſem odpuſtil/ pro wás gſem odpuſtil/ před oblijčegem Kryſtowým.

A komu wy co przepuśćićie y ia też/ ábowiem ieſlim ia co przepuścil komu/ dla waſem przepuścil przed oblicznością Kryſtuſową.

11. Abychom nebyli oklamáni od Diábla: Neb negſau nám neznámá myſſlenij gehó.

Aby nas ßátan nie poſiadl/ ábowiemći wiemy zmyſlánia iego.

ב

12 כַּד אֶתִית הָוֵין לַטְרוֹאָוס בְּסִבַרְתֵּה דִּמְשִׁיחָא וְאֶתְפְּתַח לִי תַּרְעָא בְּמָרַן׃

Eſſendo io poi venuto à Troade per l'Euangelio di Chriſto, & eſſendomi aperta la porta nel Signore.

13 לָא הֲוָא לִי נְיָחָא בְּרוּחִי דְּלָא אַשְׁכְּחֵת לְטִטָוס אָחִי אֶלָּא שְׁרִית אֶנּוּן וְנֶפְקֵת לִי לְמַקְדוּנִיַא׃

Non hebbi alcun riposo nel mio ſpirito, per non hauer trouato Tito mio fratello: onde hauendo preſa licenza da quelli, me n'andai in Macedonia.

14 טַיְבוּ הָוֵין לַאלָהָא דִּבְכֻל זְבַן חָיְתָא עָבֵד לַן בַּמְשִׁיחָא וְגָלֵא בַּן רֵיחָא דִּידַעְתֵּה בְּכֻל אֲתַר׃

E ringratiato ſia Iddio, che ſempre ci fa trionfare in Chriſto: e manifeſta per noi l'odor de la ſua notitia in ogni luogo.

15 רֵיחָא חֲנַן גֵּיר בְּסִימָא בַּמְשִׁיחָא לַאלָהָא בְּאִילֵין דְּחָאֵין וּבְאִילֵין דְּאָבְדִין׃

Percioche noi ſiamo buono odor di Chriſto à Dio, in quelli che ſi ſaluano, & in quelli che periſcono.

16 לְאִילֵין דְּרֵיחָא דְּמוֹתָא לְמוֹתָא וְלְאִילֵין דְּרֵיחָא דְּחַיֵּא לְחַיֵּא וְלְהָלֵין מַנּוּ יָשׁוּא׃

A queſti certo odor di morte à morte: & à quelli odor di vita à vita. Et à queſte coſe chi è baſtante?

17 לָא הָוֵין גֵּיר אַיְךְ שַׂרְכָּא דְּמְמַזְּגִין מֶלְוָהִי דַּאלָהָא אֶלָּא אַיְךְ דִּבְשַׁרְרָא וְאַיְךְ דְּמֶן אֱלָהָא קֳדָם אֱלָהָא בַּמְשִׁיחָא מְמַלְּלִינַן׃

Percioche noi non facciamo, come molti, mercantia de la parola di Dio: ma parliamo quanto à Chriſto come in ſincerità, e come da parte di Dio, dinanti à Dio.

ב

12 וּבְבוֹאִי אֶל־טְרוֹאוֹס לְבַשֵּׂר אֶת־בְּשׂוֹרַת הַמָּשִׁיחַ וְנִפְתַּח לִי הַשַּׁעַר בַּאֲדֹנֵינוּ׃

Como vine á Troas por el Euangelio del Chriſto-aunque me fué abierta puerta en el Sennor.

13 לֹא נָתַתִּי שְׁנָת לְעֵינַי לְעַפְעַפַּי תְּנוּמָה כִּי לֹא מָצָאתִי אֶת־טִיטוּס אָחִי כִּי אִם עֲזַבְתִּי אוֹתָם בְּשָׁלוֹם וְנָסַעְתִּי לַכִּתִּים׃

No tuue repoſo en mi eſpiritu, por no auer hallado à Tito mi Hermano: Y anſi deſpidiendo me deellos, partime à Macedonia.

14 וְתוֹדָה לֵאלֹהִים אֲשֶׁר תָּמִיד נוֹתֵן לָנוּ לְהָרִיעַ בַּמָּשִׁיחַ וּמְגַלֶּה אֶת־רֵיחַ דַּעְתּוֹ בְּיָדֵינוּ, בְּכָל־מָקוֹם׃

Mas à Dios ſean dadas gracias, elqual haze que ſiempre triumphemos en el Chriſto Ieſus: y manifieſta el olor de ſu conocimiento por noſotros en todo lugar.

15 כִּי רֵיחַ נִיחֹחַ בַּמָּשִׁיחַ אֲנַחְנוּ לֵאלֹהִים בַּנּוֹשָׁעִים וּבָאוֹבְדִים׃

Porque por Dios ſomos buen olor del Chriſto en los que ſe ſaluan, y en losque ſe pierden:

16 לָאֵלֶּה רֵיחַ מָוֶת לַמָּוֶת וְלָאֵלֶּה רֵיחַ חַיִּים לַחַיִּים וּמִי יִשְׁוֶה לָאֵלֶּה׃

A eſtos ciertamente olor de muerte para muerte: y à aquellos olor de vida para vida. Y para eſtas coſas quien es baſtante?

17 כִּי לֹא הָיִינוּ כְּמוֹ רַבִּים הַמְּמַזְּגִים אֶת־דְּבַר אֱלֹהִים כִּי־אִם כְּמוֹ בְּבֹר תֹּם וְיֹשֶׁר אַךְ אֵיךְ מֵאֱלֹהִים לִפְנֵי אֱלֹהִים בַּמָּשִׁיחַ מְדַבְּרִים׃

Cierto no ſomos, como muchos, tauerneros de la palabra de Dios: antes como de ſinceridad, como de Dios, delante de Dios, hablamos del Chriſto.

β'.

12. Ἐλθὼν δὲ εἰς τὴν Τρῳάδα εἰς τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ, καὶ θύρας μοι ἀνεῳγμένης ἐν κυρίῳ.

Au ſurplus, eſtant venu en Troas pour l'Euangile de Chriſt encores que la porte me fuſt ouuerte par le Seigneur.

13. Οὐκ ἔσχηκα ἄνεσιν τῷ πνεύματί μου, τῷ μὴ εὑρεῖν με Τίτον τὸν ἀδελφόν μου. Ἀλλὰ ἀποταξάμενος αὐτοῖς ἐξῆλθον εἰς μακεδονίαν.

Ie n'ai point eu de relaſche en mon eſprit, d'autant que ie n'ai trouué Tite mon frere: ains ayant prins cõgé d'eux, ie m'en ſuis venu en Macedone.

14. Τῷ δὲ θεῷ χάρις τῷ πάντοτε θριαμβεύοντι ἡμᾶς ἐν τῷ Χριστῷ, καὶ τὴν ὀσμὴν τῆς γνώσεως αὐτοῦ φανεροῦντι δι' ἡμῶν ἐν παντὶ τόπῳ.

Or graces à Dieu qui touſiours nous fait triompher en Chriſt: & qui manifeſte par nous l'odeur de ſa cognoiſſance en tous lieux.

15. Ὅτι Χριστοῦ εὐωδία ἐσμὲν τῷ θεῷ ἐν τοῖς σωζομένοις καὶ ἐν τοῖς ἀπολλυμένοις.

Car nous ſommes la bonne odeur de Chriſt, à Dieu, en ceux qui ſont ſauués, & en ceux qui periſſent.

16. Οἷς μὲν ὀσμὴ θανάτου εἰς θάνατον, οἷς δὲ ὀσμὴ ζωῆς εἰς ζωήν· καὶ πρὸς ταῦτα τίς ἱκανός;

C'eſt aſſauoir a ceux-ci odeur de mort à mort: & à ceux-la odeur de vie à vie. Et qui eſt ſuffiſant pour ces choſes?

17. Οὐ γάρ ἐσμεν ὡς οἱ (πολλοὶ) καπηλεύοντες τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, ἀλλ' ὡς ἐξ εἰλικρινείας, ἀλλ' ὡς ἐκ θεοῦ κατενώπιον τοῦ θεοῦ, ἐν Χριστῷ λαλοῦμεν.

Car nous ne ſommes pas maquignons de la Parole de Dieu comme pluſieurs, ains nous parlõs touchant Chriſt comme en ſincerité, & comme de par Dieu, deuant Dieu.

CAP. II.

12. Cùm veniſſem autem Troadem propter Evangelium Chriſti, & oſtium mihi apertum eſſet in Domino.

Furthermore / when I came to Troas to preach Chriſts Goſpel / and a doore was opened vnto me of the Lord.

13. Non habui requiem ſpiritui meo, eo quod non invenerim Titum fratrem meum, ſed valefaciens eis, profectus ſum in Macedoniam.

I had no reſt in my ſpirit / becauſe I found not Titus my brother / but tooke my leaue of them / and went away into Macedonia.

14. Deo autem gratias, qui ſemper triumphat nos in Chriſto Ieſu, & odorem notitiæ ſuæ manifeſtat per nos in omni loco.

Nowe thankes be vnto God which alwayes maket vs to triumph in Chriſt & maketh manifeſt the ſauour of his knowledge by vs in euery place.

15. Quia Chriſti bonus odor ſumus Deo, in iis qui ſalvi fiunt, & in iis qui pereunt.

For we are vnto God the ſweete ſauour of Chriſt / in them that are ſaued / and in them which periſh.

16. Aliis quidē odor mortis in mortem: aliis autem odor vitæ in vitam. Et ad hæc quis tam idoneus?

To the one we are the ſauour of death vnto death / and to the other the ſauour of life / vnto life / and who is ſufficient for theſe things?

17. Non enim ſumus ſicut plurimi, adulterantes verbum Dei, ſed ex ſinceritate, ſed ſicut ex Deo, coram Deo, in Chriſto loquimur.[1]

For we are not as many / which make marchandiſe of the worde of God: but as of ſynceritie / but as of God in the ſight of God ſpeake we in Chriſt.

Das II. Capitel.

12. Da ich aber gen Troada kam / zu predigen das Evangelium Chriſti / vnnd mir eine Thůr auffgethan war in dem HERREN.

Oc der ieg kom til Troada / at predicke Chriſti Euangelium / oc mig vaar opladen en Dør i HErren.

13. Hatte ich keine ruhe in meinem geiſt / da ich Titum meinen Bruder nicht fand / Sonder ich macht meinen abſchied mit jnen / vnnd fuhr auß in Macedoniam.

Da haffde ieg ingen rolighed i min Aand / der ieg fand icke Titum min Broder / Men ieg ſkilde mig fra dem / oc foer vd til Macedoniam.

14. Aber Gott ſey gedancket / der vns allezeit Sieg gibt inn Chriſto / vnd offenbaret den Geruch ſeiner Erkentniß / durch vns an allen örtern.

Men Gud vere tacket / ſom altid giffuer oſſ Seyer i Chriſto / oc obenbarer ſit Vidſkaffs luct / formedelſt oſſ / i alle Stæder.

15. Denn wir ſind Gott ein guter Geruch Chriſti / beyde vnter denen die ſelig werden / vnnd vnter denen die verloren werden.

Thi wi ere Chriſti gode luct faar Gud / baade iblant dem ſom bliffue ſalige / oc iblant dem ſom bliffue fortabte.

16. Diſen ein Geruch des Todtes zum tode / Jenen aber ein Geruch des Lebens zum Leben. Vnd wer iſt hiezu tůchtig?

Diſſe Dødens luct til døden / oc de andre liffzens luct til Liffuit. Oc huo er her til bequem?

17. Denn wir ſind nicht wie etliche vil / die mit Gottes Wort Krämerey treiben / Sondern als auß lauterkeit / vnnd als auß Gott für Gott / reden wir in Chriſto.

Thi wi ere icke / ſo mange andre / der forfalſke Guds ord / Men wi tale klarlige i Chriſto / oc lige ſom aff Gud faar Gud.

Kapitola II.

12. Když gſem pak přiſſel do Troady pro Ewangelium Kryſtowo / a dwěře mi byly otewřijny w Pánu.

A gdym przyſzedl do Troády ku przepowiedániu Ewánieliiey Kryſtuſowey / y gdy mi ſą drzwi przez Páná otworzone.

13. Neměl gſem žádného vpokogenij w Duchu mém / proto / že gſem nenalezl Týta Bratra mého / ale rozžehnaw ſe s nimi / ſſel gſem do Macedonye.

Nie miálem vlzenia duchowi moiemu / izem nie nálazl Tytá brátá moiego / ále pozegnawſzy ſie z nimy / wyſzedlem do Mácedoniey.

14. Bohu pak děkugi / kterýž wždycky dáwá wám wijtězſtwij w Kryſtu Gežiſſy / a wůni známoſti ſwé zgewuge ſkrze nás na každém miſſtě.

A dziekuie Bogu / ktory nas záwſze zwyciezcámi czyni w Kryſtuſie / y wonność vznánia ſwego obiáwia przez nas ná kádym mieyſcu.

15. Neb gſme Kryſtowa dobrá wuoně Bohu / w těch kteřijž magij ſpaſeni býti / y w těch kteřijž magij zahynauti:

Bo ieſteſmy dobra wonnoścía Kryſtuſowa Bogu w tych ktorzy zbáwieni bywáia / y w tych ktorzy gina.

16. Gedněm zagiſté gſme wůnij Smrti k ſmrti: a giným wůně žiwota k žiwotu. A k tomu kdo tak hodný geſt?

Thym wonnoścía śmierci ná śmierci, á onym wonnoścía zywotá ku zywothowi / ale ku thym rzeczam ktoz ieſt godny?

17. Nebo negſme (yako gſau mnozý) cyzoložijce Slowo Božij / ale yako z vpřijmnoſtj / a yako z Boha / před oblijčegem Boha / w Kryſtu mluwijme.

Bo nie przekupuiemy táko wiele ich / ſlowem Bozym / ále iáko z ſzczeroſcí / á iáko z Bogá przedoblinoſcia Bozá o Kryſtuſie mowimy.

ג

1 משרינן לן תוב מן דריש
דנחויכון מנא חנן או ד
דלמא סניקינן איך אחרנא
דאגרתא דפוקדנא
נתכתבן לכון עלין או ד
דאנתון תכתבון תפקדון
עלין :

Incominciamo noi dinuouo à commendar noi stessi? Habbiam noi bisogno, come alcuni, d'epistole di raccomandatione appresso di voi o di raccomandatione da parte vostra?

2 אגרתן דין הילן אנתון
אנון דכתיבא בלבן ומתידעא
ומתקריא מן כל־נש :

Voi sete la nostra epistola scritta ne i nostri cuori: laquale è conosciuta è letta da tutti gli huomini.

3 ידעיתון גיר דאגרתה
אנתון דמשיחא
דאשתמשת מנן דכתיבא
לא בדיותא אלא ברוחא
דאלהא חיא לא בלוחא
דכאפא אלא בלוחא
דלבא דבסרא :

Essendo manifesto che voi sete l'epistola di Christo amministrata da noi, scritta non con l'inchiostro, ma con lo Spirito di Dio viuente: non ne le tauole di pietra, ma ne le tauole carnali del cuore.

4 תוכלנא דין הכנא אית
לן במשיחא לות אלהא :

Et habbiamo vna tal confidentia inuerso Dio per Christo.

5 לו דחנן ספקינן
דנתרעא מדם איך דמן
נפשן אלא חילן מן אלהא
הו :

Non gia che noi siamo suffitienti per noi stessi à pensar cosa alcuna, come da noi stessi, ma la nostra suffitientia è da Dio.

6 הו דאשוין דנהוא
משמשנא דדיתיקא
חדתא לא בכתבא אלא
ברוחא כתבא גיר קטלא
רוחא דין מחיא :

Il quale ci ha ancor fatti suffitienti ministri del nuouo Testamento, non de la lettera, ma de lo spirito: percioche la lettera occide, e lo Spirito viuifica.

ג

1 ומהללים אנחנו עוד להשתבח
בתהלתנו אם נצטרך כמו
אנשים אגרות לשבח אליכם
או מכם אל־אחרים :

Començamos otra vez à alabarnos à nosotros miſmos? O tenemos neceſſidad, como algunos, de letras deencomendacion para voſotros, ó de recommendacion de voſotros para otros?

2 אגרתנו אתם הוים הנכתבה
בלבותינו הנודעה ונקראה מכל־
האנשים :

Nueſtras letras ſoys voſotros miſmos eſcriptas en nueſtros coraçones las quales ſon ſabidas y leydas de todos los hombres:

3 נודעים כי־אתם אגרת
המשיח המשרתה ממנו ונכתבה
לא בדיו כי אם ברוח אל חי
לא בלוחות האבן כי אם בלחות
לבות הבשר :

Quando es manifieſto que ſoys letra del Chriſto adminiſtrada de noſotros, y eſcripta no con tinta mas con el Eſpiritu del Dios biuo: no en tablas de piedra, ſi no en tablas de carne del coraçon:

4 ומבטחת כזה יש־לנו במשיח
אל־האלהים :

Y tal confiança tenemos por el Chriſto para con Dios.

5 לא כי־שוים אנחנו בנפשנו
לחשב מאומה כמו מנפשנו כי
אם דינו מאלהים :

No que ſeamos ſufficientes de noſotros miſmos para penſar algo como de noſotros miſmos ſi no que nueſtra ſufficiencia es de parte de Dios.

6 אשר גם השוה אותנו
להיותנו משרתי ברית החדשה
לא ברית הספר כי אם ברית
הרוח כי־הספר ממית והרוח
מחיה :

Elqual aun nos hizo que fueſſemos miniſtros ſufficientes del Nueuo Teſtamento: no de la Letra mas del Eſpiritu: Porque la Letra mata, mas el Eſpiritu viuifica.

ΚΕΦΑΛ. γ'.

Ἀρχόμεθα πάλιν ἑαυτοὺς συνιστάνειν; εἰ μὴ χρῄζομεν, ὥς τινες, συστατικῶν ἐπιστολῶν πρὸς ὑμᾶς, ἢ ἐξ ὑμῶν συστατικῶν;

Commençons-nous derechef à nous recommander nous-meſmes? ou bien auons-nous faute comme quelques vns d'epiſtres recõmandatoires vers vous, ou de recommandatoires de par vous?

2. Ἡ ἐπιστολὴ ἡμῶν ὑμεῖς ἐστε, ἐγγεγραμμένη ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν, γινωσκομένη καὶ ἀναγινωσκομένη ὑπὸ πάντων ἀνθρώπων.

Vous eſtes noſtre epiſtre eſcrite en nos cœurs: laquelle eſt cognue & leuë de tous hommes.

3. Φανερούμενοι ὅτι ἐστὲ ἐπιστολὴ χριστοῦ διακονηθεῖσα ὑφ' ἡμῶν, ἐγγεγραμμένη οὐ μέλανι, ἀλλὰ πνεύματι θεοῦ ζῶντος, οὐκ ἐν πλαξὶ λιθίναις, ἀλλ' ἐν πλαξὶ καρδίας σαρκίναις.

Entant qu'il apparoiſt en vous que vous eſtes l'epiſtre de Chriſt, adminiſtree par nous, & eſcrite non point d'encre, mais de l'Eſprit de Dieu viuant, nõ point en plaques de pierre, mais en plaques charnelles du cœur.

4. Πεποίθησιν δὲ τοιαύτην ἔχομεν διὰ τοῦ χριστοῦ πρὸς τὸν θεόν.

Or auons-nous vne telle confiance en Dieu par Chriſt.

5. Οὐχ ὅτι ἱκανοί ἐσμεν ἀφ' ἑαυτῶν λογίσασθαί τι ὡς ἐξ ἑαυτῶν, ἀλλ' ἡ ἱκανότης ἡμῶν ἐκ τοῦ θεοῦ.

Non point que nous ſoyons ſuffiſans de penſer quelque choſe de nous, comme de nous-meſmes, mais noſtre ſuffiſance eſt de Dieu.

6. Ὃς καὶ ἱκάνωσεν ἡμᾶς διακόνους καινῆς διαθήκης, οὐ γράμματος, ἀλλὰ πνεύματος· τὸ γὰρ γράμμα ἀποκτείνει, τὸ δὲ πνεῦμα ζωοποιεῖ.

Lequel auſſi nous à rendus ſuffiſans pour eſtre miniſtres du nouueau Teſtament, non pas de lettre, mais d'eſprit: car la lettre tue, mais l'Eſprit viuifie.

CAP. III.

INcipimus iterũ noſmetipſos commendare ? aut nunquid egemus (ſicut quidam) commendatitiis epiſtolis ad vos, aut ex vobis?

Doe we begin to prayſe our ſelues againe? or neede we as ſome other / epiſtles of recommendation vnto you / or letters of recõmendation from you?

2. Epiſtola noſtra vos eſtis, ſcripta in cordibus noſtris, quæ ſcitur & legitur ab omnibus hominibus.

Ye are our epiſtle / written in our hearts / which is vnderſtand and read of all men.

3. Manifeſtati quòd epiſtola eſtis Chriſti, miniſtrata à nobis, & ſcripta non atramento, ſed Spiritu Dei vivi: non in tabulis lapideis, ſed in tabulis cordis carnalibus.

In that ye are manifeſt/ to be the epiſtle of Chriſt / miniſtred by vs / and written/ not with inke/but with the ſpirite of the liuing God / not in tables of ſtone/but in fleſhly tables of the heart.

4. Fiduciam autem talem habemus per Chriſtum ad Deum.

And ſuch truſt haue we through Chriſt to God.

5. Non quòd ſufficientes ſimus cogitare aliquid à nobis, quaſi ex nobis: ſed ſufficientia noſtra ex Deo eſt.

Not that we are ſufficient of our ſelues/to thinke any thing/as of our ſelues: but our ſufficiencie is of God.

6. Qui & idoneos nos fecit miniſtros novi teſtamenti, non litera, ſed Spiritu, litera enim occîdit, Spiritus autem vivificat.

Who alſo hath made vs able miniſters of the newe teſtament / not of the letter / but of the Spirit: for the letter killeth/ but the ſpirit giueth life.

Das III. Capitel.

HEben wir denn abermal an/ vns ſelbſt zu preiſen? Oder bedörffen wir/wie etliche/der Lobebrieff an euch/oder Lobebrieff von euch?

BEgynde wi da atter/ at priſe oſſ ſelff? Eller behøffue wi / ſom nogle/ Loffuebreff til eder/ eller Loffuebreff aff eder?

2. Jr ſeyt vnſer Brieff in vnſer hertz geſchrieben / der erkannt vnnd geleſen wirdt von allen Menſchen.

J ere vort Breff ſom er ſcreffuit i vore Hierter/ ſom kendis ob læſis aff alle Menniſke.

3. Die jhr offenbar worden ſeyt/ daß jhr ein Brieff Chriſti ſeyt / durch vnſer Predigampt zubereittet/vnd durch vns geſchrieben / Nicht mit Dinten / ſondern mit dem Geiſt des lebendigen Gottes/ Nicht in ſteinern Tafeln/ſondern in fleiſchern Tafeln deß Hertzen.

J ſom ere bleffne obenbare/at i ere Chriſti Breff/ tilberedde formedelſt Predicke embedet/oc ſcreffne aff oſſ/ Icke met Bleck / men met den leffuende Guds Aand/ Icke i Stentaffler/ men i Hiertens Kødtaffler.

4. Ein ſolch vertrauen aber haben wir durch Chriſtum zu Gott.

Saadan fortrøſtning haffue wi oc til Gud formedelſt Chriſtum.

5. Nicht daß wir tůchtig ſind rath zu finden von vns ſelber / als von vns ſelber / ſondern daß wir tůchtig ſind / iſt von Gott.

Icke at wi ere duelig aff oſſ ſelff/ at tencke noget/ ſom aff oſſ ſelff / Men at wi ere duelige/det er aff Gud.

6. Welcher auch vns tůchtig gemacht hat / das Ampt zuführen des neuen Teſtaments / nicht des Buchſtabens / ſondern des Geiſtes. Denn der Buchſtabe tödtet / aber der Geiſt machet lebendig.

Huilcken ſom oc giorde oſſ duelige / at føre det ny Teſtamentis Embede / Icke Bogſtauens / men Aandens. Thi at Bogſtauen ihielſlaar / Men Aanden gore leffuende.

Kapitola III.

ZAčijnáme opět ſami ſebe chwáliti? A wſſak/zdali potřebugeme (yako ginij někteřij) zchwalugijcých Liſtůw k wám/ nebo od wás?

Izaż ſie záſie zálecáć poczynamy? Czyli potrzebuiemy / iáko niektorzy liſthow zálecáiacych do was ábo też od was zálecáiacych?

2. Liſt zagiſtě nás/ wy gſte/ napſaný w Srdcých naſſých/ kterýž to znagij a čtau wſſyckni Lidé:

Liſtem náſzym wy ieſteśćie nápiſanym w ſercách náſzych / ktory znáią y czytáią wſzyſcy ludzie.

3. A geſt to zgewně/ že gſte wy Liſt Kryſtůw/od nás včiněný a pſaný/ ne černidlem/ale Duchem Boha žiwého: ne na Dſkách kamenných/ ale na dſkách tělesných ſrdce waſſeho.

Gdy ſie okázuie / że ieſteśćie liſthem Kryſthuſowym przez náſze poſługe ſprawionym / nápiſánym nie inkauſtem / ále duchem Bogá żywego / nie ná tablicách kámienych / ále ná tablicách ſercá cieleſnych.

4. Dauffánij pak takowé máme / ſkrze Kryſta k Bohu.

A mamyć tákowe vfánie ku Bogu przez Kryſtuſá.

5. Ne abychom byli doſtatečnij myſliti něco ſami z ſebe/ yakožto ſami z ſebe/ ale geſtliže k čemu doſtatečnij gſme/ to z Boha geſt.

Nie iżebyſmy byli godni ſámi od ſiebie co myſlić iákoby z nas ſámych / ále godność náſzá z Bogá ieſt.

6. Kterýžto y hodné nás včinil ſlužebnijky Nowého Zákona: ne Litery/ale ducha/ neb Litera zabijgij/ ale Duch obžiwuge.

Ktory też vczynił nas godnemi ſługámi nowego Teſtámentu / nie piſma / ále duchá / ábowiem piſmo zábiia / á duch ożywia.

ג

7 אֶן דֵּין תְּשְׁמֶשְׁתָּא דְּמוֹתָא בַּכְתָבָא אֶתְרַשְׁמַת בְּכֵאפָּא וַהְוָת בְּתֶשְׁבּוּחְתָּא אֵיכַנָּא דְּלָא יֶשְׁכְּחוּן בְּנַי יִסְרָיֵל לַמְחָר בְּפַרְצוּפֵּהּ דְּמוּשֶׁא מֶטוּל שׁוּבְחָא דְּפַרְצוּפֵּהּ הָו דְּאֶתְבַּטַּל׃

Hor ſe l'amminiſtration de la morte ſcritta ne le lettere, e ſcolpita in pietre, fu talmente glorioſa, che i figliuoli d'Iſraël non poteuano riguardar ne la faccia di Moiſe, per la gloria de la ſua faccia, che pur doueua eſtinguerſi.

8 אֵיכַנָּא הָכִיל תְּשְׁמֶשְׁתָּא דְּרוּחָא לָא יַתִּירָאִית תֶּהְוֵא בְּשׁוּבְחָא׃

Come non ſarà maggiormente glorioſa l'amminiſtration de lo Spirito?

9 אֶן גֵּיר לְתֶשְׁמֶשְׁתָּא דְּחוּיָבָא הֲוָא שׁוּבְחָא חַד כְּמָה תְּתִיַתְּרִי תֶּשְׁמֶשְׁתָּא דְּזַדִּיקוּתָא בְּשׁוּבְחָא׃

Imperoche ſe l'amminiſtration de la condamnatione è ſtata glorioſa, molto maggior mente l'amminiſtration de la giuſtitia abbonda in gloria.

10 אֵיךְ הָו גֵּיר דְּאַף לָא מְשַׁבְּחָא הָיִ דְּאֶשְׁתַּבְּחַת בְּפוּחָמָא דְּהָנָא שׁוּבְחָא מְיַתְּרָא׃

Conciosia coſa che quel che fu glorificato, non fu glorificato in queſta parte, à comparation de la gloria che ſoprabbonda.

11 אֶן גֵּיר מֶדֶם דְּאֶתְבַּטַּל מְשׁוּבְּחָא הֲוָא יַתִּירָאִית אֵינָא דִּמְקַוֵּא בְּשׁוּבְחָא יְהוֵא׃

Percioche ſe fu glorioſo quel che ſi doueua annullare, molto piu è glorioſo quel che rimane.

12 מֶטוּל דְּאִית לַן הָכִיל הָנָא סַבְרָא יַתִּירָאִית בַּגְּלֵא עַין מֶתְדַּבְּרִינַן׃

Hauendo dunque noi tale ſperanza, vſiamo molta liberta.

13 וְלָא אֵיךְ מוּשֶׁא דְּרָמֵא הֲוָא תַּחְפִּיתָא עַל אַפַּוְהִי דְּלָא יְחוּרוּן בְּנַי יִסְרָיֵל בְּשׁוּלָמֵהּ דְּהָו דְּמֶתְבַּטַּל׃

E non ſiamo come Moiſe che ſi poneua vn velame ſopra la faccia, accioche i figliuoli d'Iſraël non riguardaſſeno nel fine di quelo che ſi doueua anullare.

ג

7 וְאִם כְּהֻנַּת הַמָּוֶת בִּסְפָרִים מוּחְקָה בַּאֲבָנִים הָיְתָה בְכָבוֹד כֵּן אֲשֶׁר לֹא יָכְלוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְהַבִּיט בִּפְנֵי מֹשֶׁה בַּעֲבוּר כְּבוֹד פָּנָיו הֶהָבֶל׃

Y ſi el miniſterio de muerte formado en las piedras fue para gloria, tanto que los hijos de Iſrael no pudieſſen poner los ojos en la faz de Moyſen, à cauſa de la gloria de ſu roſtro, laqual auia de perecer.

8 כַּמָּה יוֹתֵר כְּהֻנַּת הָרוּחַ תִּהְיֶה בְּכָבוֹד׃

Como no ſerá para mayor gloria el miniſterio del Eſpiritu?

9 וְאִם כְּהֻנַּת הַמִּשְׁפָּט כָּבוֹד הִיא כַּמָּה יוֹתֵר תּוֹתִיר כְּהֻנַּת הַצְּדָקָה בְּכָבוֹד׃

Porque ſi el miniſterio de condemnacion fué de gloria, mucho mas abundarà en gloria el miniſterio de juſticia.

10 כִּי הַנִּכְבָּד לֹא נִכְבַּד בְּחֵלֶק הַזֶּה בַּעֲבוּר יֶתֶר הַכָּבוֹד׃

Porque loque fue tan glorioſo, en eſta parte ni aun fue glorioſo en comparacion de la excellente gloria.

11 וְאִם הֶהָבֶל בְּכָבוֹד כַּמָּה יוֹתֵר הָעֹמֵד בְּכָבוֹד׃

Porque ſi loque perece es para gloria, mucho mas ſera para gloria loque permanece.

12 וְכִי־יֵשׁ־לָנוּ שִׂבְרָה כַּזֹּאת עַל־כֵּן בְּבִטָּחוֹן רַבָּה מְדַבְּרִים אֲנַחְנוּ׃

Anſique teniendo tal eſperança, hablamos con mucha confiança:

13 וְלֹא כְּמוֹ מֹשֶׁה נָתַן עַל־פָּנָיו מַסְוֶה מֵהַבִּיט בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּפָנָיו הֶהָבֶל לַסּוֹף׃

Y no como Moyſen, que ponia vn velo ſobre ſu faz, para que los hijos de Iſrael no puſieſſe los ojos en ſu cara, cuya gloria auia de perecer:

γ'.

7. Εἰ δὲ ἡ διακονία τοῦ θανάτου ἐν γράμμασιν, ἐντετυπωμένη ἐν λίθοις, ἐγενήθη ἐν δόξῃ, ὥστε μὴ δύνασθαι ἀτενίσαι τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ εἰς τὸ πρόσωπον Μωσέως, διὰ τὴν δόξαν τοῦ προσώπου αὐτοῦ, τὴν καταργουμένην.

Que ſi le miniſtere de mort eſcrit en lettres & en graué en pierres, à eſtés glorieux, tellement que les enfans d'Iſrael ne pouuozent regarder en la face de Moyſe pour la gloire de ſa face: (laquelle gloire deuoit prendre fin.)

8. Πῶς οὐχὶ μᾶλλον ἡ διακονία τοῦ πνεύματος ἔσται ἐν δόξῃ;

Comment ne ſera pluſtoſt glorieux le miniſtere de l'Eſprit?

9. Εἰ γὰρ ἡ διακονία τῆς κατακρίσεως δόξα, πολλῷ μᾶλλον περισσεύει ἡ διακονία τῆς δικαιοσύνης ἐν δόξῃ.

Car ſi miniſtere de condamnation a eſté glorieux, le miniſtere de iuſtice ſurpaſſe de beaucoup en gloire.

10. Καὶ γὰρ οὐδὲ δεδόξασται τὸ δεδοξασμένον ἐν τούτῳ τῷ μέρει, εἵνεκεν τῆς ὑπερβαλλούσης δόξης.

Car meſme ce qui a eſté glorifié n'a point eſté glorifié en ceſt eſgard, à cauſe de la gloire qui ſurmonte.

11. Εἰ γὰρ τὸ καταργούμενον διὰ δόξης, πολλῷ μᾶλλον τὸ μένον ἐν δόξῃ.

Car ſi ce qui deuoit prendre fin, a eſté glorieux, ce qui eſt permanent, eſt beaucoup plus glorieux.

12. Ἔχοντες οὖν τοιαύτην ἐλπίδα, πολλῇ παῤῥησίᾳ χρώμεθα.

Depuis donc que nous auons vne telle eſperance, nous vſons de grande hardieſſe de parler,

13. Καὶ οὐ καθάπερ Μωσῆς ἐτίθει κάλυμμα ἐπὶ τὸ πρόσωπον ἑαυτοῦ, πρὸς τὸ μὴ ἀτενίσαι τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ εἰς τὸ τέλος τοῦ καταργουμένου.

Et ne ſommes point comme Moyſe, qui mettoit vn voile ſur ſa face, à ce que les enfans d'Iſrael ne regardaſſent à la conſommation de ce qui deuoit prendre fin.

CAP. III.

7. Quod ſi miniſtratio mortis, literis deformata in lapidibus, fuit in gloria, ita ut non poſſent intendere filii Iſraël in faciem Moyſi, propter gloriam vultus eius, quę evacuatur,

If then the miniſtration of death written with letters / and in grauen in ſtones / was glorious / ſo that the children of Iſrael could not beholde the face of Moſes for the glorie of his countenance (which glorie is done away.)

8. Quomodo non magis miniſtratio Spiritus erit in gloria?

Howe ſhall not the miniſtration of the Spirit be more glorious?

9. Nam ſi miniſtratio damnationis, in gloria eſt: multo magis abundat miniſterium iuſtitiæ in gloria.

For if the miniſterie of condemnation was glorious / much more doeth the miniſtration of the righteouſneſſe exceede in glorie.

10. Nam nec glorificatum eſt, quod claruit in hac parte, propter excellentem gloriam.

For euen that which was glorified / was not glorifyed in this point / that is / as touching the exceeding glorie.

11. Si enim quod evacuatur per gloriam eſt: multo magis quod manet, in gloria eſt.

For if that which ſhould be aboliſhed / was glorious / much more ſhall that which remaineth / be glorious.

12. Habentes igitur talem ſpem, multa fiducia utimur.

Seeing then that we haue ſuch truſt / we vſe great boldnes of ſpeach.

13. Et non ſicut Moyſes ponebat velamē ſuper faciem ſuam, ut non intenderent filii Iſraël in faciem eius quod evacuatur.

And we are not as Moſes / which put a vaile vpon his face / that the children of Iſrael ſhould not looke vnto the ende of that which ſhould be aboliſhed.

Das III. Capitel.

7. So aber das Ampt / das durch die Buchſtaben tödtet / vnd inn die Steine iſt gebildet / klarheit hatte / alſo daß die Kinder Iſrael nicht kondten anſehen das Angeſicht Moſi / vmb der klarheit willen ſeines Angeſichtes / die doch auffhöret.

Men haffde det Embede / ſom ihielſlar formedelſt Bogſtauene / oc er vdgraffuet i Stene / ſaadan klarhed / at Iſraels Børn kunde icke ſee paa Moſe anſict / for hans anſictis klarhed ſkyld / ſom dog forgaar.

8. Wie ſolte nicht vil mehr das Ampt / das den Geiſt gibt / klarheit haben?

Hui ſkulde icke meget mere det Embede / ſom giffuer Aanden / haffue klarhed?

9. Denn ſo das Ampt daß die Verdamniß prediget / klarheit hatte / vil mehr hat das Ampt daß die Gerechtigkeit prediget / überſchwenckliche klarheit.

Thi at haffuer Embede klarhed / ſom predicker Fordømmelſen / da haffuer meget mere det Embede ſom predicker Retferdighed / offueruettis klarhed.

10. Denn auch jenes theil / das verkläret war / iſt nicht für klarheit zu achten gegen diſer überſchwencklichen Klarheit.

Thi at oc den anden deel / ſom forklaret vaar / er icke at acte for klarhed / Mod denne offueruettis klarhed.

11. Denn ſo das Klarheit hatte / das da auffhöret / vil mehr wird das Klarheit haben / das da bleibet.

Thi at haffde det klarhed / ſom forgaar / Da ſkal det haffue meget mere klarhed / ſom bliffuer.

12. Dieweil wir nun ſolche Hoffnung haben / brauchen wir groſſer freudigkeit.

Efferdi wi haffue nu ſaadant Haab / da bruge wi ſtor driſtighed.

13. Vnd thun nicht wie Moſes / der die Decke für ſein Angeſicht hieng / daß die Kinder Iſrael nicht anſehen kondten das ende des / der auffhöret.

Oc gøre icke ſom Moſe / der hengde it Skiul faar ſit Anſict / at Iſraels Børn kunde icke ſee enden paa det / ſom forgick.

Kapitola III.

7. A ponĕwadž poſluhowánij ſmrti pijſmem napſané na Dſkách kamenných / mĕlo takowau ſláwu / že nemohli patřiti Synowé Izrahelſſtij w twář Moyžijſſowu / pro ſláwu obličege geho kteráž geſt zkažena ;

A ieſlić też poſługá śmierći w piſmie wyrázoná ná kámieniách byłá chwálebna / ták iż też ſynowie Izráelowi nie mogli pátrzyć ná oblicze Moizeſzowe / dla chwały oblicza iego ktora miáłá zniſzczec.

8. Čjm pak wjce poſluhowánij Ducha bude ſlawné ?

Jákož nie dáleko wiecey poſługá duchá bedzie chwálebna ?

9. Nebo ponĕwádž poſluhowánij ponjſſtj ſlawné geſt / mnohem wjce přewyſſuge poſluhowánij ſprawedlnoſti ſláwau.

Bo ieſlić poſługá potepienia ieſth chwálebná / dalekoć wiecey poſługá ſpráwiedliwośći obfituie w chwale.

10. Neb nenij oſlaweno což ſe gĕ zaſtkwĕlo maličko / prowywýſſenau ſláwu.

Abowiem to co było vwielbiono / nie z tey cżeſtrony było vwielbiono / to ieſth co ſie thycze chwały przewyżſzáiacey.

11. Neb ponĕwádž to což pominulo w ſláwĕ geſt / geſt mnohem wjce což zůſtáwá / geſtiť w ſláwĕ.

Bo ieſlić tho co miáło zniſzczec było chwálebne dalekoć to wiecey co trwa ieſt chwálebne.

12. Protož magijce takowau nadĕgi / mnohého dauffanij požijwáme:

Przeto máiac táka nádźieie / práwie táwney mowy vżywamy.

13. A ne yako Moyžijš kladl záſtĕru na twář ſwau / aby nehledĕli Synowé Izrahelſſtij na twář geho genž pomijgij:

A nie ieſteſmy táko Moizeſz ktory kładł záſłoną ná oblicze ſwoie / dla tego aby ſynowie Izráelowi nie patrzyli ná koniec tego co miało zniſzczec.

ג

14 אֶלָּא אֶתְעַוַּרו בְּמַדְעַיְהוֹן עַד מָא גֵּיר לְיַוְמָנָה אֶמַתי דְּדִיַתֵּקְתָא עַתִּיקְתָּא מֶתְקְרִיָא הָי הִי תַּחְפִּיתָא קָיְמָא עֲלַיְהוֹן וְלָא מֶתְגַּלְיָא דְּבַמְשִׁיחָא הוּ מֶתְבַּטְּלָא׃

Laonde i loro intelletti ſono accecati: perche inſin al giorno d'hoggi reſta il medeſimo velame ne la lettion del vecchio Teſtamento, ſenza eſſer rimoſſo: il qual per Chriſto è tolto via.

15 וְעַד מָא לְיַוְמָנָא אֶמַתי דְּמֶתְקְרֵא מוּשֵׁא תַּחְפִּיתָא עַל לֶבְּהוֹן רְמֵיָא׃

Anzi inſin ad hoggi quando ſi legge Moiſe, il velame è poſto ſopra il lor cuore.

16 וְאֶמַתי דְּאֶנָשׁ מֶנְּהוֹן יֶתְפְּנֵא לְוָת מָרְיָא מֶשְׁתַּקְלָא מֶנֵּהּ תַּחְפִּיתָא׃

Ma quando ſi conuertirà al Signore: il velame ſarà tolto via.

17 מָרְיָא דֵּין הוּיוּ רוּחָא וְאַתַר דְּרוּחֵהּ דְּמָרְיָא חֵארוּתָא הִי׃

Il Signore è lo Spirito e doue e lo Spirito del Signore, iui è la libertà.

18 חְנַן דֵּין כֻּלַּן בְּאַפֵּא גַּלְיָתָא תֶּשְׁבּוּחְתֵהּ דְּמָרְיָא אַיְךְ דְּבְמַחְזִיתָא חָזֵינַן וְלָהּ לִדְמוּתָא מֶשְׁתַּחְלְפִינַן מֶן שׁוּבְחָא לְשׁוּבְחָא אַיְךְ דְּמֶן מָרְיָא רוּחָא׃

Onde noi tutti ſpecchiandoci à faccia ſcoperta ne la gloria del Signore, ſiamo trasformati ne la medeſima imagine di gloria in gloria, come da lo ſpirito del Signore.

ד

1 מֶטוּל הָנָא לָא מָאנֵנָא לַן בְּתֶשְׁמֶשְׁתָּא הָדָא דְּאַחִידִינַן אַיְךְ רַחְמֵא דַּהֲווֹ עֲלַין׃

Per laqual coſa hauendo noi queſta amminiſtratione, ſecondo la miſericordia che habbiam riceuuta, non manchiamo.

ג

14 כִּי אִם כָּהֲתָה תְבוּנָתָם כִּי־עַד־הַיּוֹם הַזֶּה הַמַּסְוֶה בְּמִקְרָא בְּרִית יְשָׁנָה מְעוֹדֵד לֹא גָלוּי אֲשֶׁר בַּמָּשִׁיחַ יֻהְבַל׃

(Y anſi los ſentidos deellos ſe embotaron: porque haſta el dia de oy les queda el miſmo velo no deſcubierto en la lecion del Viejo teſtamento, el qual por el Chriſto es quitado:

15 כִּי אִם עַד־הַיּוֹם הַזֶּה אִם נִקְרָא מֹשֶׁה הַמַּסְוֶה עַל־לְבוֹתָם יְעוֹדֵד׃

Antes haſta el dia de oy quando Moyſen es leydo, el velo eſtà pueſto ſobre el coraçon deellos

16 וְאִם יָשׁוּבוּ אֶל־יְהוָֹה יוּסַר הַמַּסְוֶה׃

Empero quando ſe conuirtieren àl Sennor, el velo ſe quitará.)

17 וַיהוָֹה רוּחַ הוּא וְאַיֵּה רוּחַ יְהוָֹה שָׁם הַחָפְשָׁה׃

Porque el Sennor es el Eſpiritu: y donde ay aquel Eſpiritu del Sennor, alli ay libertad.

18 וַאֲנַחְנוּ כֻּלָּנוּ בְּפָנִים גְּלוּיִים מִפָּנִים אֶל־פָּנִים נַבִּיט אֶת־כְּבוֹד יְהוָֹה וְנַחֲלוֹף לִתְמוּנָתוֹ מִכָּבוֹד אֶל־כָּבוֹד כְּמוֹ מֵרוּחַ יְהוָֹה׃

Portanto noſotros todos, pueſtos los ojos como en vn eſpejo en la gloria del Sennor con cara deſcubierta, ſomos transformados de gloria en gloria en la miſma ſemejança, como por el Eſpiritu del Sennor.

ד

1 עַל־כֵּן בִּהְיוֹת לָנוּ הַכְּהֻנָּה הַזֹּאת כְּמוֹ רֻחַמְנוּ לֹא נְמָאֵן לִשְׁמוֹעַ אֶת־דְּבָרָיו׃

Por loqual teniendo noſotros eſta adminiſtracion ſegun la miſericordia que auemos alcançado, no faltamos:

γʹ.

14. Ἀλλ' ἐπωρώθη τὰ νοήματα αὐτῶν· ἄχρι γὰρ τῆς σήμερον τὸ αὐτὸ κάλυμμα ἐπὶ τῇ ἀναγνώσει τῆς παλαιᾶς διαθήκης μένει μὴ ἀνακαλυπτόμενον, ὅ, τι ἐν Χριστῷ καταργεῖται.

Parquoi leurs entendemens ſont endurcis: car iuſqu'à ce iourd'hui ce meſme voile demeure en la lecture de l'ancien Teſtament: ſans eſtre oſté (lequel eſt aboli par Chriſt.)

15. Ἀλλ' ἕως σήμερον, ἡνίκα ἀναγινώσκεται Μωσῆς, κάλυμμα ἐπὶ τὴν καρδίαν αὐτῶν κεῖται.

Ains iuſqu'à ce iourd'hui quand on lit Moyſe, le voile demeute ſur leur cœur.

16. Ἡνίκα δ' ἂν ἐπιστρέψῃ πρὸς κύριον, περιαιρεῖται τὸ κάλυμμα.

Mais quand il ſe ſera conuerti au Seigneur, le voile ſera oſté.

17. Ὁ δὲ κύριος τὸ πνεῦμά ἐστιν· οὗ δὲ τὸ πνεῦμα κυρίου, ἐκεῖ ἐλευθερία.

Or le Seigneur eſt ceſt eſprit-la: & là où eſt l'Eſprit du Seigneur, là eſt liberté.

18. Ἡμεῖς δὲ πάντες ἀνακεκαλυμμένῳ προσώπῳ τὴν δόξαν κυρίου κατοπτριζόμενοι, τὴν αὐτὴν εἰκόνα μεταμορφούμεθα ἀπὸ δόξης εἰς δόξαν, καθάπερ ἀπὸ κυρίου πνεύματος.

Ainſi nous tous qui contemplons comme en vn miroir la gloire du Seigneur à face deſcouuerte, ſommes trãſformes en la meſme image de gloire en gloire, comme de par l'Eſprit du Seigneur.

ΚΕΦΑΛ. δʹ.

Διὰ τοῦτο ἔχοντες τὴν διακονίαν ταύτην, καθὼς ἠλεήθημεν, οὐκ ἐκκακοῦμεν.

Pour ceſte cauſe ayans ce miniſtere ſelon la miſericorde que nous auons receuë, nous ne nous anonchaliſſons point.

CAP. III.

14. Sed obtuſi ſunt ſenſus eorum. Vſque in hodiernum enim diem, idipſum velamen in lectione veteris teſtamenti manet non revelatum (quoniam in Chriſto evacuatur.)

Therefore their mindes are hardened: for vntil this day remaineth the ſame couering vntaken away in the reading of the Olde Teſtament/ which vaile in Chriſt is put away.

15. Sed uſque in hodiernum diẽ, cùm legitur Moyſes, velamen poſitum eſt ſuper cor eorum.

But euen vnto this day/ when Moſes is read/ the vaile is layd ouer their hearts.

16. Cùm autem converſus fuerit ad Dominum, aufferetur velamen.

Neuertheles when their heart ſhall bee turned to the Lorde/ the vaile ſhalbe taken away.

17. Dominus autem Spiritus eſt. Vbi autem Spiritus Domini: ibi libertas.

Now the Lord is the Spirit/ & where the Spirit of the Lord is/ there is libertie.

18. Nos verò omnes, revelata facie gloriam Domini ſpeculantes, in eandem imaginem transformamur à claritate in claritatem, tanquam à Domini Spiritu.

But we all behold as in a mirrour the glorie of the Lorde with open face/ & are changed into the ſame image/ from glorie to glorie/ as by the Spirit of the Lord.

CAP. IIII.

IDeo habentes hanc miniſtrationem: iuxta quod miſericordiam cõſecuti ſumus, non deficiemus.

Therefore/ ſeeing that we haue this miniſterie/ as wee haue receiued mercie/ we faint not.

Das III. Capitel.

14. Sondern jhre Sinne ſind verſtocket. Denn biß auff den heutigen tag bleibet dieſelbige Decke vnauffgedecket/ über dem alten Teſtament/ wenn ſie es leſen/ welche in Chriſto auffgehöret.

Men deris ſind ere forherdede. Thi det ſamme Skiul bliffue icke fortaget/ indtil denne dag/ offuer det gamle Teſtamente/ naar de dette læſe/ huilcket der forgaar i Chriſto.

15. Aber biß auff den heutigen tag/ wenn Moſes geleſen wird/ henget die Decke für jhrem hertzen.

Men der ſkiul henger faar deris Hierter/ indtil denne dag/ naar Moſe læſis.

16. Wenn es aber ſich bekehrte zu dem HERRN/ ſo würde die Decke abgethan.

Men der ſom det omuende ſig til HERREN/ da bleffue Skiulet borttaget.

17. Denn der HERR iſt der Geiſt. Wo aber der Geiſt des HERRN iſt/ da iſt freiheit.

Thi HERREN er Aanden/ Oc huor ſom HERRENS Aand er/ der er Frihed.

18. Nun aber ſchauen wir alle die klarheit des HERRN/ wie in eim Spiegel/ mit auff gedecktem angeſichte/ vnnd wir werden verkleret inn daſſelbige Bilde/ von einer klarheit zu der andern/ als vom HERRN der der Geiſt iſt.

Men nu ſpeyler HERRENS klarhed ſig i oſſ alle/ met it bart Anſict/ oc wi bliffue forklarede i det ſamme Billede/ fra den ene klarhed til den anden/ ſom aff HERRENS Aand.

Das IIII. Capitel.

DArumb/ dieweil wir ein ſolch Ampt haben/ nach dem vns barmhertzigkeit widerfahren iſt/ ſo werden wir nicht müde.

DEr faare/ effterdi wi haffue ſaadant it Embede/ effter ſom oſſ ſkede Barmhertighed/ Da bliffue wi icke trette.

Kapitola III.

14. Ale ztupeni gſau ſmiſlowé gegich. Nebo až do dneſſnijho dne ta záſtěra w čijtanij Starého Zákona zůſtáwá neodkrytá/ neb ta ſe ſkrze Kryſta odgijmá.

Ale zátwárdzone ſą zmyſły ich: ábowiem áż y do dziſieyßego dnia táż zaſłoná w czytániu ſthárego Teſtámenthu trwa/ nie bedąc odkryta/ ktora przez Kryſtuſá znißcona bywa.

15. Ale až do dneſſnijho dne/ když ſe čtau Knijhy Moyžijſſowy/ záſtěra geſt položená na ſrdce gegich.

Ale áż do dziſieyßego dnia gdy Moizeß czythan bywa/ zaſłona leży ná ſercu ich.

16. Pakliby ſe obrátilj ku Pánu Bohu/ tehdáž odyata bude záſtěra.

A gdy ſie do Páná náwroci/ bedzie odietá zaſłoná.

17. Neb PAN/ Duch geſt. A kde geſt Duch PAně/ tuť geſt y ſwoboda.

A Pan ieſtci duch/ á gdziec duch Páńſki/ támci wolnośc.

18. My pak wſſickni odkrytau twářj na ſláwu PAně hledijce/ w týž obraz býwáme proměněni od Sláwy w Sláwu/ yakožto od Ducha PAně.

A my wßyſcy odkrythym obliczem w chwale Páńſkiey iáko w zwierciedle ſie przypátruiąc w toż wiobráżenie przemienieni bywamy z chwaly w chwale/ ták iáko od duchá Páńſkie°.

Kapitola IIII.

PRotož magijce toto přiſluhowánij pokudž gſme miloſrdenſtwij doſſli/ nevſtáwáme w něm.

DLa tego máiąc vrząd tákowy/ iákoż ktorzyſmy otrzymali miłoſierdzie/ nie oſłábiamy.

ד

2 אֶלָּא אַסְלִינַן כַּסְיָתֵהּ
דְּבָהְתְּתָא וְלָא מְהַלְּכִינַן
בְּחֶרְיוּתָא וְלָא נְכַלִּינַן
מֶלְּתֵהּ דַּאלָהָא אֶלָּא ב
בְּגַלְיוּתָא דְּשָׁרָרָא מְחַוֵּינַן
נַפְשַׁן לְכֻלְּהוֹן רֶעְיָנֵא דִּבְנַי
נָשָׁא קְדָם אֱלָהָא׃

Ma habbiam gittate via le coperte de la vorgogna: non caminando con astutia, ne falsificando la parola di Dio, ma rendendoci approuati appresso ogni conscientia d'huomini dinanzi à Dio, con la manifestation de la verità.

3 וְאֶן דֵּין מְכַסֵּי הוּ
אֶוַנְגֶּלִיוֹן דִּילַן לַאילֵין דא
דְּאָבְדִין הוּ מְכַסֵּי׃

E se il nostro Euangelio è ancor coperto è coperto tra quelli che periscono.

4 אִילֵין דַּאלָהֵהּ דְּעָלְמָא
הָנָא עַוַּר מַדְּעֵיהוֹן עַל דְּלָא
מְהַימְנִין דְּלָא יֶדְנַח לְהוֹן
נוּהְרֵהּ דְּאֶוַנְגֶּלִיוֹן דְּשׁוּבְחֵהּ
דַּמְשִׁיחָא דְּהָיוּ דְּמוּתֵהּ
דַּאלָהָא׃

Ne i quali l'iddio di questo secolo ha accecate le menti, cioè de gl'infedeli: accioche non risplenda loro la luce de l'Euangelio de la gloria di Christo, il quale è imagine di Dio.

5 לָא הְוָא גֵּיר נַפְשַׁן מ
מַכְּרְזִינַן אֶלָּא לַמְשִׁיחָא
יֵשׁוּעַ מָרַן לְנַפְשַׁן דֵּין ה
דְּעַבְדַּיכוֹן חְנַן מֶטוּל יֵשׁוּעַ׃

Imperoche noi non predichiamo noi medesimi, ma Christo Iesv Signore: e noi esser vostri seruitori per Iesv.

6 מֶטוּל דַּאלָהָא הוּ דְּאֵמַר
דְּמֶן חֶשׁוּכָא נוּהְרָא יֶדְנַח
הוּ דְּנַח בְּלֶבַּוָתַן דְּנֶתְנַהַר ב
בִּידַעְתָּא דְּשׁוּבְחֵהּ דַּאלָהָא
בְּפַרְצוּפֵהּ דְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא׃

Percioche Iddio, il qual commandò che la luce risplendesse da le tenebre, è quello che ha renduto splendore ne nostri cuori, per dare illuminatione de la cognition de la gloria di Dio ne la faccia di Iesv Christo.

7 אִית לַן דֵּין סִימְתָא
הָדָא בְּמָאנֵא דְּחֶצְבָּא
דְּרַבּוּתָא דְּחַילָא מֶן אֱלָהָא
תֶּהְוֵא וְלָא מֶנַּן׃

Ma noi habbiam questo tesoro in vasi di terra, accioche l'eccellentia de la fortezza sia da Dio, e non da noi.

ד

2 כִּי־אִם מְחַסְּדִים אֲנַחְנוּ אֶת־
הַעֲלֻמוֹת הַבֹּשֶׁת וְלֹא מִתְהַלְּכִים
בְּעָרְמָה וְלֹא מַרְגִּילִים אֶת־דְּבַר
אֱלֹהִים כִּי אִם בְּדַעַת הָאֱמֶת
מְשַׁתַּבְּחִים אֶת־תְּהִלָּתֵינוּ אֶל־
כָּל־מַדַּע הָאֲנָשִׁים לִפְנֵי אֱלֹהִים׃

Antes quitamos de noſotros todos eſcõdrijos de venguença, no andando con aſtucia, ni adulterando la palabra de Dios: mas en manifeſtacion de verdad encomendãdonos á noſotros miſmos à toda conſciencia humana delante de Dios.

3 וְאִם גַּם תְּכֻסֶּה בְּשׂוֹרָתֵנוּ
בָּאוֹבְדִים תְּכֻסֶּה׃

Que ſi nueſtro Euangelio es encubierto, à los que ſe pierden es encubierto.

4 בַּאֲשֶׁר אֱלֹהֵי הָעוֹלָם הַזֶּה עִוֵּר
אֶת־תְּבוּנַת הָרְשָׁעִים מִנְּגֹהַּ לָהֶם
אוֹר בְּשׂוֹרַת כְּבוֹד הַמָּשִׁיחַ אֲשֶׁר
הוּא דְּמוּת הָאֱלֹהִים׃

En los quales el dios deeſte ſiglo cegó los entendimientos de los incredulos, paraque no les reſplandezca la lumbre del Euangelio de la gloria del Chriſto, el qual es la imagen de Dios.

5 כִּי לֹא בִּשַּׂרְנוּ אֶת נַפְשֵׁנוּ
כִּי אִם אֶת יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ אֲדוֹנֵינוּ
וְכִי־אֲנוּ עַבְדֵיכֶם בְּיֵשׁוּעַ׃

Porque no nos predicamos à noſotros miſmos, ſi no à Ieſus el Chriſto, el Sennor: y noſotros, vueſtros ſieruos por Ieſus.

6 כִּי־הָאֱלֹהִים הָאוֹמֵר מֵחֹשֶׁךְ
לִנְגֹּהַּ אוֹר הוּא נָגַהּ בְּלִבּוֹתֵינוּ
לְמָאוֹר דַּעַת כְּבוֹד אֱלֹהִים בִּפְנֵי
יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ׃

Porque el Dios, que dixo que de las tinieblas reſplandecieſſe la luz, es el que reſplandeciò en nueſtros coraçones para illuminacion de ſciencia (de la claridad de Dios) en la faz del Chriſto Ieſus.

7 וְיֵשׁ לָנוּ אוֹצָר הַזֶּה בִּכְלֵי
יוֹצֵר אֲשֶׁר רֹב הַגְּבוּרָה יְהִי
לֵאלֹהִים וְלֹא מִמֶּנּוּ׃

Tenemos empero eſte theſoro en vaſos de barro, à fin que la alteza ſea de la virtud de Dios, y no de noſotros.

δ.

2. Ἀλλ᾽ ἀπειπάμεθα τὰ κρυπτὰ τῆς αἰσχύνης, μὴ περιπατοῦντες ἐν πανουργίᾳ, μηδὲ δολοῦντες τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, ἀλλὰ τῇ φανερώσει τῆς ἀληθείας συνιστῶντες ἑαυτοὺς πρὸς πᾶσαν συνείδησιν ἀνθρώπων, ἐνώπιον τοῦ θεοῦ.

Ains nous auons entierement reietté les cachettes de honte: ne cheminans point auec ruſe, & ne falſifians point la parole de Dieu, mais nous approuuans à toute conſcience des hommes deuant Dieu par la manifeſtation de la verité.

3. Εἰ δὲ καὶ ἔστι κεκαλυμμένον τὸ εὐαγγέλιον ἡμῶν, ἐν τοῖς ἀπολλυμένοις ἐστὶ κεκαλυμμένον.

Que ſi noſtre Euangile eſt encores couuert, il eſt couuert à ceux qui periſſent:

4. Ἐν οἷς ὁ θεὸς τοῦ αἰῶνος τούτου ἐτύφλωσε τὰ νοήματα τῶν ἀπίστων, εἰς τὸ μὴ αὐγάσαι αὐτοῖς τὸν φωτισμὸν τοῦ εὐαγγελίου τῆς δόξης τοῦ χριστοῦ, ὅς ἐστιν εἰκὼν τοῦ θεοῦ (τοῦ ἀοράτου)

Eſquels le Dieu de ce ſiecle à aueuglé les entendemens, aſſauoir des incredules, à ce que la lumiere de l'Euangile de la gloire de Chriſt (qui eſt l'image de Dieu) ne leur reſplendiſt.

5. Οὐ γὰρ ἑαυτοὺς κηρύσσομεν, ἀλλὰ χριστὸν ἰησοῦν κύριον, ἑαυτοὺς δὲ δούλους ὑμῶν διὰ ἰησοῦν.

Car nous ne nous preſchons point nous-meſmes, mais Ieſus Chriſt le Seigneur: & que nous ſommes vos ſeruiteurs pour l'amour de Ieſus.

6. Ὅτι ὁ θεὸς ὁ εἰπὼν ἐκ σκότους φῶς λάμψαι, ὃς ἔλαμψεν ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν, πρὸς φωτισμὸν τῆς γνώσεως τῆς δόξης τοῦ θεοῦ ἐν προσώπῳ ἰησοῦ χριστοῦ.

Car Dieu qui a dit que la lumiere reſplendiſt des tenebres, eſt celui qui a relui en nos cœurs, pour donner illumination de la cognoiſſance de la gloire de Dieu en la face de Ieſus Chriſt.

7. Ἔχομεν δὲ τὸν θησαυρὸν τοῦτον ἐν ὀστρακίνοις σκεύεσιν, ἵνα ἡ ὑπερβολὴ τῆς δυνάμεως ᾖ τοῦ θεοῦ καὶ μὴ ἐξ ἡμῶν.

Mais nous auons ce threſor en vaiſſeaux de terre, afin que l'excellence de ceſte force ſoit de Dieu, & non point de nous:

CAP. IIII.

2. Sed abdicamus occulta dedecoris, non ambulantes in aſtutia, neque adulterantes verbum Dei, ſed in manifeſtatione veritatis commendantes noſmetipſos ad omnem conſcientiam hominum coram Deo.

But haue caſt from vs the clokes of ſhame/ and walke not in craftines / neither handle we the worde of God deceytfully: but in declaration of the trueth we approue our ſelues to euery mãs conſcience in the ſight of God.

3. Quòd ſi etiam opertum eſt Evangelium noſtrum, in iis qui pereunt eſt opertum.

If our Goſpell be then hid/it is hid to them that are loſt.

4. In quibus Deus huius ſeculi excæcavit mentes infidelium, ut non fulgeat illuminatio Evangelii gloriæ Chriſti, qui eſt imago Dei.

In whome the god of this worlde hath blinded the mindes /that is /of the infidels that the light of the glorious Goſpell of Chriſt/which is the image of God/ ſhould not ſhine vnto them.

5. Non enim noſmetipſos prędicamus, ſed Ieſum Chriſtum Dominum noſtrum: nos autem ſervos veſtros per Ieſum.

For we preach not our ſelues / but Chriſt Jeſus the Lorde/ and our ſelues your ſeruants for Jeſus ſake.

6. Quoniam Deus qui dixit de tenebris lucem ſplendeſcere, ipſe illuxit in cordibus noſtris ad illuminationem ſcientiæ claritatis Dei in facie Chriſti Ieſu.

For God that commanded the light to ſhine out of darkenes / is he which hath ſhined in our heartes / to giue the light of the knowledge of the glory of God in the face of Jeſus Chriſt.

7. Habemus autem theſaurum iſtum in vaſis fictilibus: ut ſublimitas ſit virtutis Dei, & non ex nobis.

But wee haue this treaſure in earthen veſſels / that the excellencie of that power might be of God / and not of vs.

Das IIII. Capitel.

2. Sondern meiden auch heimliche ſchand / vnd gehen nicht mit ſchalckheit vmb / felſchen auch nicht Gottes Wort / ſondern mit offenbarung der Warheit/vnd beweiſen vns wol gegen aller Menſchen Gewiſſen / für Gott.

Men fly lønlig ſkendzel / oc omgaaſſ icke met ſkalckhed / forfalſke oc icke Guds ord / Men met ſandheds obenbarelſe / oc beuiſe oſſ vel mod alle Menniſkis ſamuittighed faar Gud.

3. Iſt nun vnſer Evangelium verdeckt / ſo iſt es inn denen / die verloren werden / verdecket.

Er nu vort Euangelium ſkiult / da er det ſkiult faar dem / ſom bliffue fortabte.

4. Bey welchen der Gott diſer Welt der vnglaubigen ſinn verblendet hat/ daß ſie nicht ſehen das helle Liecht des Evangelii von der klarheit Chriſti / welcher iſt das ebenbilde Gottes.

Hoſſ huilcke denne Verdens Gud / haffuer forblindet de Vantrois ſind / ſaa at de icke ſee det klare Euangelij Liuſſom Chriſti klarhed / huilcken ſom er Guds rette Billede.

5. Denn wir predigen nicht vns ſelbs/ſondern Jeſum Chriſtum/daß er ſey der HERR / Wir aber eure Knechte vmb Jeſu willen.

Thi wi predicke oſſ icke ſelff / Men Jheſum Chriſtum / hand er ta HERREN / Oc wi eders Tienere for Jheſus ſkyld.

6. Denn Gott / der da hieß das Liecht auß der finſterniß herfür leuchten/der hat einen hellen ſchein in vnſer hertzen gegeben / daß durch vns entſtünde die erleuchtung von der erkeñtniß der klarheit Gottes / in dem Angeſichte Jeſu Chriſti.

Thi Gud ſom bød Liuſſet ſkinne frem aff mørcket/ Hand gaff it klart ſkin i vore Hierter / at den opliuſning om Guds klarheds vidſkaff er frem kommen formedelſt oſſ / i Jheſu Chriſti Anſict.

7. Wir haben aber ſolchen Schatz in jrrdiſchen gefeſſen / auff daß die überſchwengliche krafft ſey Gottes/ vnd nicht von vns.

Wi haffue oc dette Liggendefæ i Jordkar/ paa det at den offueruettis krafft/ſkal vere Guds/oc icke aff oſſ.

Kapitola IIII.

2. Ale odmijtáme ſkrytě hánebnoſti/ nechodijce w chytroſti/ ani lſtně s Slowem Božijm ſe obijragijce / ale w zgewenij prawdy zchwalugjcě ſami ſebe v každěho ſwědomij lidſkěho před Bohem.

Aleſmy odrzucili precz pokrywánia nie przyſtoyne / nie poſtępuiac w przewrotnośći/ áni fálſzuiac ſłowá Bożego / ále okázániem prawdy zálecáiac ſie v wſzelkiego ſumnienia ludzi przed Bogiem.

3. Pakli geſſtě zakrytě geſt Ewangelium naſſe/ w těch kteřijž hynau/ zakrytě geſt.

A ieſli też ieſt zákrytá Ewánielia naſza/ ieſtći zákrytá tym ktorzy giną.

4. W nichžto Buoh Swěta tohoto/ oſlepil myſli něwěrných/ aby ſe gim nezaſwijtilo ſwětlo Ewangelium Sláwy Kryſtowy/ kterýž geſt obraz Božij.

W ktorych Bog świátá tego oſlepił zmyſły/ to ieſt w niewiernych/ áby im nie świećiłá świáthłość Ewánieliey Kryſtuſowey/ kthory ieſt wiobráženiem Bożym.

5. Neb my nekážeme ſami ſebe/ ale Gežiſſe Kryſta Pána naſſeho: ſami pak o ſobě prawijme/ že gſme ſlužebnijcy waſſy pro Gežijſſe.

Abowiem nie ſámi ſiebie przepowiedamy/ ále Kryſtuſá Jezuſá Pánem/ á ſámi ſiebie ſługámy wáſzemi dla Jezuſá.

6. Nebo Buoh / kterýž rozkázal / aby ſwětlo z temnoſtij ſe zaſwijtilo / ten oſwijtil Srdce naſſe/ k oſwijcenij poznánij Sláwy Božij ſkrze twář Gežijſſe Kryſta.

Abowiem Bóg ktory rzekł/ áby ſie z ćiemnośći świátłość wyiáśniłá/ tenći ieſt ktory ſie oświećił w ſercách náſzych ku poddániu świátłośći vznánia chwáły Bożey w obliczu Jezuſá Kryſtuſá.

7. Máme pak poklad tento w Nádobách hliněnných/aby moc wywyſſenoſt byla Božij/ a ne z nás.

A mamyć ten ſkarb w naczyniu glinianym/ aby tey mocy zacność byłá Boża/ á nie z nás.

ד

8 בכל מדם דין מת
מתאלצינן אלא לא
מתחנקינן מתטרפינן א
אלא לא חיבינן :

Quando noi ſiamo in tutte le coſe tribulati, ma non però ne ſiamo oppreſſi: ci trouiamo in eſtrema neceſſita, ma non pero deſtituiti.

9 מתרדפינן אלא לא
משתבקינן מסתחפינן א
אלא לא אבדינן :

Siamo perſeguitati, ma non abbandònati: ſiamo abattuti, ma non periamo.

10 בכל זבן גיר מיתותה
דישוע בפגרין שקילינן
דאף חיוהי דישוע בפגרין
נתגלון :

Portando ſempre attorno nel noſtro corpo la mortification del Signor IESV: *accioche ancor la vita di* IESV *ſi manifeſti nel corpo noſtro.*

11 אן חנן גיר חיא למותא
משתלמינן מטול ישוע
דהכנא אף חיוהי דישוע
נתגלון בפגרן הנא ד
דמאת :

Imperoche noi, che viuiamo, ſiam ſempre dati à morte per IESV: *accioche ancor la vita di* IESV *ſi manifeſti ne la noſtra carne mortale.*

12 השא מותא בן
מתחפט וחיא בכון :

La morte dunque opera certamente in noi, ma la vita in voi.

13 אף חנן הכיל דחדא
הי רוחא דהימנותא אית
לן איך דכתיב דהימנת
מטול הנא אף מללת
מהימנינן מטול הנא אף
ממללינן :

Nondimeno hauendo noi il medeſimo ſpirito di fede, ſecondo quel che è ſcritto, Io ho creduto, e però ho parlato: ancor noi crediamo, e però parliamo.

ד

8 צרה ומצוקה לנו בכל אך
לא נחנק מעלפים אנחנו אך
לא שכולים :

En todo ſomos attribulados, mas no nos eſtrechamos: dudamos, mas no deſeſperamos.

9 נרדפים ולא עזובים נמכים
ולא אובדים :

Padecemos perſecucion, mas no ſomos deſamparados en ella ſomos abatidos, mas no perecemos.

10 ותמיד את־תמותת אדנינו
ישוע בגויותינו סביב סביב
נושאים אשר גם חיי ישוע
בגויותינו יגלה :

Siempre traemos por todas partes la mortificacion del Sennor Ieſus en nueſtro cuerpo, paraque tambien la vida de Ieſus ſea manifeſtada en nueſtros cuerpos.

11 כי בעת חיינו כצאן ההרגה
הושתנו בעבור ישוע אשר גם
חיי ישוע יגלו בבשרנו המת :

Porque ſiempre noſotros que biuimos, ſomos entregados à muerte por Ieſus: paraque tambien la vida de Ieſus ſea manifeſtada en eſta nueſtra carne mortal.

12 לכן המות פועל בנו והחיים
בכם :

De manera que la muerte obra en noſotros, y en voſotros la vida.

13 וכי יש לנו רוח האמונה
הזאת ככתוב האמנתי כי
אדבר ואנחנו מאמינים כי
נדבר :

Mas porque tenemos el miſmo Eſpiritu de fe, conforme à loque eſta eſcripto Crey, por loqual tambien hable: noſotros tambien creemos, por loqual tambien hablamos:

δ.

8. Ἐν παντὶ θλιβόμενοι, ἀλλ᾽ οὐ στενοχωρούμενοι· ἀπορούμενοι, ἀλλ᾽ οὐκ ἐξαπορούμενοι·

Eſtans oppreſſés en toutes ſortes, mais non point reduits du tout à l'eſtroit: eſtans en perplexité: mais non point deſtitués:

9. Διωκόμενοι, ἀλλ᾽ οὐκ ἐγκαταλειπόμενοι· καταβαλλόμενοι, ἀλλ᾽ οὐκ ἀπολλύμενοι.

Eſtans perſecutés, mais non point abandonnés: eſtans abbatus, mais non point perdus:

10. Πάντοτε τὴν νέκρωσιν τοῦ κυρίου ἰησοῦ ἐν τῷ σώματι περιφέροντες, ἵνα καὶ ἡ ζωὴ τοῦ ἰησοῦ ἐν τῷ σώματι ἡμῶν φανερωθῇ.

Portans touſiours par tout en noſtre corps la mortification du Seigneur Ieſus, afin auſſi que la vie de Ieſus ſoit manifeſtee en noſtre corps.

11. Ἀεὶ γὰρ ἡμεῖς οἱ ζῶντες, εἰς θάνατον παραδιδόμεθα διὰ ἰησοῦν, ἵνα καὶ ἡ ζωὴ τοῦ ἰησοῦ φανερωθῇ ἐν τῇ θνητῇ σαρκὶ ἡμῶν.

Car nous qui viuons, ſommes touſiours liureés à mort pour l'amour de Ieſus, afin auſſi que la vie de Ieſus ſoit manifeſtee en noſtre chair mortelle.

12. Ὥστε ὁ μὲν θάνατος ἐν ἡμῖν ἐνεργεῖται, ἡ δὲ ζωὴ ἐν ὑμῖν.

Parquoi la mort ſe deſploye en nous, mais la vie en vous.

13. Ἔχοντες δὲ τὸ αὐτὸ πνεῦμα τῆς πίστεως, κατὰ τὸ γεγραμμένον· ἐπίστευσα, διὸ ἐλάλησα, καὶ ἡμεῖς πιστεύομεν, διὸ καὶ λαλοῦμεν.

Or comme ainſi ſoit que nous aiōs vn meſme eſprit de foy, ſelon qu'il eſt eſcrit, I'ai creu, pource ai-ie parlé: auſſi croyons nous, & pourtant parlōs-nous.

CAP. IIII.

8. In omnibus tribulationem patimur, ſed non anguſtiamur: aporiamur, ſed non deſtituimur.

We are afflicted on euery ſide / yet are wee not in diſtreſſe: in pouertie / but not ouercome of pouertie.

9. Perſecutionem patimur, ſed non derelinquimur, deiicimur, ſed non perimus.

We are perſecuted / but not forſaken: caſt downe / but we periſh not.

10. Semper mortificationem Ieſu in corpore noſtro circunferentes, ut & vita Ieſu manifeſtetur in corporibus noſtris.

Euery where we beare about in our bodie the dying of the Lorde Jeſus / that the life of Jeſus might alſo be made manifeſt in our bodies.

11. Semper enim nos qui vivimus, in mortem tradimur propter Ieſum: ut & vita Ieſu manifeſtetur in carne noſtra mortali.

For we which liue / are alwayes deliuered vnto death for Jeſus ſake / that the life alſo of Jeſus might bee made manifeſt in our mortall fleſh.

12. Ergo mors in nobis operatur, vita autem in vobis.

So then death worketh in vs / and life in you.

13. Habentes autem eundem ſpiritum fidei, ſicut ſcriptum eſt: Credidi, Propter quod locutus ſum: & nos credimus, propter quod & loquimur.

And becauſe we haue the ſame Spirit of fayth / according as it is written / I beleeued / and therefore haue I ſpoken / wee alſo beleeue / and therefore ſpeake.

Das IIII. Capitel.

8. Wir haben allenthalben trůbſal / aber wir ängſten vns nicht. Vns iſt bange / aber wir verzagen nicht.

Wi haffue alleuegne bedrøffuelſe / Men wi gremme oſſ icke. Wi haffue angiſt / Men wi ere icke miſtrøſtige.

9. Wir leiden verfolgung / Aber wir werden nicht verlaſſen. Wir werden vntergedruckt / aber wir kommen nicht vmb.

Wi lide forfølgelſe / men wi bliffue icke forladne. Wi vnderdryckis / Men wi ødeleggis icke.

10. Vnnd tragen vmb allezeit das ſterben des HERRN Jeſu an vnſerm Leibe / auff daß auch das leben des HERRN Jeſu an vnſerm Leibe offenbar werde.

Oc wi bære altid vor HERRIS Jheſu Død omkring / i vort Legeme / Paa det at oc vor HERRIS Jheſu Liff ſkal obenbaris i vort Legeme.

11. Denn wir / die wir leben / werden immerdar in den Todt gegeben vmb Jeſu willen / Auff daß auch / das leben Jeſu offenbar werde an vnſerm ſterblichen fleiſche.

Fordi at wi / wi ſom leffue / bliffue ſtedze giffne i Døden / for Jheſu ſkyld / Paa det / at Jheſu Liff oc ſkal obenbaris i vort dødelige kød.

12. Darumb ſo iſt nun der Todt mechtig inn vns / aber das Leben in euch.

Der faare ſaa er nu Døden mectig i oſſ / Men Liffuet i eder.

13. Dieweil wir aber denſelbigen Geiſt des Glaubens haben / nach dem geſchrieben ſtehet / Jch glaube / darumb rede ich / So glauben wir auch / darumb ſo reden wir auch.

Oc effterdi wi haffue den ſamme Troens Aand / effter ſom ſcreffuit ſtaar / Jeg tror / der faare taler ieg. Saa tro wi oc / der faare tale wi oc.

Kapitola IIII.

8. We wſſem zámutek trpjme / ale neſtýſkáme ſobě: Pracuge me / ale nebýwáme opuſſtěni:

Gdy my we wßem bywamy vtrapieni / ale przedſie nie ieſteſmy ściśnieni / watpimy / ale nie zwatpimy.

9. Protiwenſtwj trpjme / ale nebýwáme přemoženi Býwáme ſnijženi / ale nebýwáme zahanbeni: Býwáme potupeni / ale nehyneme:

Przeſladowánie ćierpimy / á le nie bywamy opußczeni bywamy zrzuceni / ále nie giniemy.

10. Wždycky mrtwenij Gežijſſowo na těle ſwém noſýce / aby žiwot Gežijſſůw na těle naſſem zgewen byl.

Záwße vmartwienie Páná Jezuſowe noßac ná ćiele / áby y on zywot Páná Jezuſow w náßym ćiele był okazan.

11. Neb wždycky my kteřijž gſme žiwi / na Smrt býwáme wydáni pro Gežijſſe / aby y žiwot Gežijſſůw zgewen byl na naſſem ſmrtedlném těle.

Abowiem my ktorzy zywiemy / záwße bywamy wydáni ná śmierć dla Jezuſá / áby theż zywot Jezuſow był okazan w śmiertelnym ćiele náßym.

12. Protož ſmrt w nás panuge / ale w wás žiwot.

A tákże w nas okazuie śmierć moc ſwoie / á zywot w was.

13. A wſſak magijce gednoho ducha wijry / yakož pſáno geſt: Vwěřil gſem / protož gſem mluwil: A my wěřijme / protož také y mluwijme:

A iż mamy tegoż duchá wiáry / iáko nápiſano ieſt / Vwierzyłem á przetożem mowił / y my theż wierzymy / y dla tego też mowimy.

ד

14 וְיָדְעִינַן דְּהַו מַן
דַּאקִים לְמָרַן יֵשׁוּעַ אַף לַן
בְּיַד יֵשׁוּעַ יְקִים וַיְקַרְבַן
עַמְּכוֹן לְוָתֵהּ׃

Sapendo che colui che ha riſuſcitato il Signor IESV, riſuſcitarà noi ancora per IESV e faracci venir in ſua preſenza con eſſo voi.

15 כֻּל מֶדֶּם גֵּיר
מֶטוּלָתְכוֹן הוּ דְּכַד מֵת
מֶתְיַתְּרָא טַיְבוּתָא בְּיַד
סַגִּיאֵא תַּסְגֵּא תַּוְדִּיתָא
לְשׁוּבְחֵהּ דַּאלָהָא׃

Perche tutte le coſe ſon per voi, accioche la gratia che è ſoppra bondata, per il ringratiamento di molti ridondi à la gloria di Dio.

16 מֶטוּל הָנָא לָא מָאנַנָא
לַן אַף אֶן בַּר נָשַׁן גֵּיר בַּרָיָא
מֶתְחַבַּל אֶלָּא הָו דְּמֶן לְגַו
מֶתְחַדַּת יוֹם מֶן יוֹם׃

Per laqual coſa noi non manchiamo: anzi quantunque il noſtro huomo eſteriore ſi corrompa, nondimeno l'interiore ſi rinuoua di giorno in giorno.

17 אוּלְצָנֵהּ גֵּיר דְּזַבְנָא
הָנָא כַּד טָב זְעוּר וְקַלִּיל
שׁוּבְחָא דְּלָא סָכָא לְעָלַם
עָלְמִין מַטֵּיב לַן׃

Imperoche la noſtra tribulatione ſopra modo breue e leggiera, opera in noi vn eterno peſo di gloria marauiglioſamente eccellente.

18 דְּלָא חָרֵינַן בְּהָלֵין
דְּמֶתְחַזְיָן דְּמֶתְחַזְיָן דֵּין ד
דְּזַבְנָא אֶנֵּין דְּלָא מֶתְחַזְיָן
דֵּין דַּלְעָלַם אֶנֵּין׃

Mentre non conſideriamo le coſe che ſi veggono, ma quelle che non ſi vedeno. Percioche le coſe che ſi veggono, ſon temporali, e quelle che non ſi veggono, ſono eterne.

ד

14 יֹודְעִים כִּי־הַהֵקִים אֶת־
אֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ גַּם אֹותָנוּ בְּיֵשׁוּעַ
יָקִים וְיַעֲמִידֵנוּ עִמָּכֶם׃

Eſtando ciertos que el que leuantó àl Sennor Ieſus, à noſotros tambien nos leuantarà por Ieſus y nos pondrá con voſotros.

15 כִּי כָל־הַדְּבָרִים בַּעֲבוּרְכֶם
אֲשֶׁר הַתְּחִנָּה הַמּוֹתֶרֶת בְּתוֹדַת
הָרַבִּים תּוֹתִיר לִכְבוֹד אֱלֹהִים׃

Porque todas eſtas coſas padecemos por voſotros. paraque abundando la gracia por muchos, en el hazimiento de gracias abunde tambien à gloriá de Dios.

16 וּבַעֲבוּר־כֵּן לֹא נִיעַף וְאִם
אָדָמֵנוּ הַחִיצוֹן נִשְׁחַת אַךְ הַפְּנִימִי
מִתְחַדֵּשׁ מִיָּמִים יָמִימָה׃

Portanto no faltamos: antes aunque eſte nueſtro hombre exterior ſea corronpido, el interior empero ſe renueua de dia en dia.

17 כִּי רֶגַע קָטֹן וְשֶׁצֶף צָרוֹתֵינוּ
וּמְצוּקוֹתֵינוּ מִיֶּתֶר אֶל־יֶתֶר
רַחֲמִים גְּדוֹלִים חֶסֶד וּכְבוֹד
עוֹלָם פּוֹעֵל לָנוּ׃

Porque loque al preſente es momentaneo y leue de nueſtra tribulacion, ſobre manera alto y eterno peſo de gloria nos obra.

18 כִּי לֹא מַבִּיטִים אֲנַחְנוּ אֶל־
הַנִּרְאִים כִּי־אִם אֶל־אֲשֶׁר לֹא
נִרְאִים כִּי הַנִּרְאִים מְזֻמָּנִים
הֵמָּה וַאֲשֶׁר אֵינָם נִרְאִים לְכָל־
עוֹלָמִים׃

No mirando noſotros à loque ſe vee, mas à loque no ſe vee, porque loque ſe vee, temporal es mas loque no ſe vee, eterno.

δ.

14. Εἰδότες ὅτι ὁ ἐγείρας τὸν κύριον Ἰησοῦν, καὶ ἡμᾶς διὰ Ἰησοῦ ἐγερεῖ, καὶ παραστήσει σὺν ὑμῖν.

Sachant que celui qui a reſſuſcité le Seigneur Ieſus: nous reſuſcitera auſſi par Ieſus, & nous fera comparoir en ſa preſence auec vous.

15. Τὰ γὰρ πάντα δι' ὑμᾶς, ἵνα ἡ χάρις πλεονάσασα διὰ τῶν πλειόνων τὴν εὐχαριστίαν, περισσεύσῃ εἰς τὴν δόξαν τοῦ θεοῦ.

Car toutes choſes ſont pour vous, afin que ceſte treſgrande grace redonde à la gloire de Dieu, par le remerciement de pluſieurs.

16. Διὸ οὐκ ἐκκακοῦμεν, ἀλλ' εἰ καὶ ὁ ἔξω ἡμῶν ἄνθρωπος διαφθείρεται, ἀλλ' ὁ ἔσωθεν ἀνακαινοῦται ἡμέρᾳ καὶ ἡμέρᾳ.

Parquoi nous ne nous anonchaliſſons point: ains combien que noſtre homme exterieur ſe dechee, toutesfois l'interieur eſt renouuellé de iour en iour.

17. Τὸ γὰρ παραυτίκα ἐλαφρὸν τῆς θλίψεως ἡμῶν, καθ' ὑπερβολὴν εἰς ὑπερβολὴν αἰώνιον βάρος δόξης κατεργάζεται ἡμῖν.

Car noſtre legere affliction, qui ne fait que paſſer, produit en nous vn poids eternel d'vne gloire excellentement excellente.

18. Μὴ σκοπούντων ἡμῶν τὰ βλεπόμενα, ἀλλὰ τὰ μὴ βλεπόμενα· τὰ γὰρ βλεπόμενα, πρόσκαιρα, τὰ δὲ μὴ βλεπόμενα, αἰώνια.

Quand nous ne regardons point aux choſes viſibles, mais aux inuiſibles: car les choſes viſibles ſont pour vn temps: mais les inuiſibles ſont eternelles.

CAP. IIII.	Das IIII. Capitel.	Kapitola IIII.
14. Scientes quoniam qui ſuſcitavit Ieſum, & nos cum Ieſu ſuſcitabit & conſtituet vobiſcum. Knowing that he which hath raiſed vp the Lorde Jeſus / ſhall raiſe vs vp alſo by Jeſus / and ſhall ſet vs with you.	14. Vnnd wiſſen / daß der / ſo den HERRN Jeſum hat aufferweckt / wird vns auch aufferwecken / durch Jeſum / vnd wird vns darſtellen ſampt euch. Oc vide / at den / ſom opuecte den HERRE Jheſum / hand ſkal oc opuecke oſ / formedelſt Jheſum / oc ſkal ſkicke oſ der met eder.	14. Wědauce že ten kterýž geſt wzkřijſyl Gežijſſe / y nás ſkrze Gežijſſe wzkřijſy a poſtawj s wámi. Wiedzac iż ten ktory wzbudził Páná Jezuſá / y was wzbudzi przez Jezuſá / y poſtáwi z wámi.
15. Omnia enim propter vos, ut gratia abundans, per multos in gratiarum actione, abundet in gloriam Dei. For all things are for your ſakes / that moſt plēteous grace by the thankſgiuing of many / may redound to the prayſe of God.	15. Denn es geſchicht alles vmb euren willen / Auff daß die überſchwengliche Gnade / durch viler danckſagung Gott reichlich preiſe. Thi det ſkeer altſammen for eders ſkyld / Paa det den offueruettis naade / ſkal met megen tackſigelſe / rigelige priſe Gud.	15. Neb wſſecky wěcy pro wás gſau / aby miloſt Božj (kteráž ſe rozhognila) ſkrze mnohých děkowánij / byla hogná k ſláwě Božij. Abowiemći wßythki rzeczy ſa dla was / aby laſká ona bárzo obfitha / z dziekowániem wiela ich / obfitßa ſie ſtálá ku chwale Bozey.
16. Propter quod non deficimus: ſed licet is qui foris eſt noſter homo, corrumpitur: tamen is qui intus eſt, renovatur de die in diem. Therefore wee faint not / but though our outward man periſh / yet the inward man is renued dayly.	16. Darumb werden wir nicht můde / ſondern ob vnſer euſſerlicher Menſche verweſet / ſo wird doch der innerliche von tage zu tage verneuert. Der faare bliffue wi icke trette / men der ſom vor vduortis Menniſke raadener / Saa ſkal dog det induortis fornyes dag fra dag.	16. Protož nehyneme: ale ačkoli ten Cžlowěk náſs zewnitřnij / ruſſý ſe / wſſak wnitřnj / obnowuge ſe den odedne. Dla tegoć nie oſłabiámy / ále choć theż náß zwierzchni cżłowiek zepſowan bywa / przedſie wnetrzny cżłowiek odnawia ſie ná káżdy dzień.
17. Id enim quod in præſenti eſt momentaneum & leve tribulationis noſtræ, ſupra modum in ſublimitate æternum gloriæ pondus operatur in nobis. For our light affliction which is but for a moment / cauſeth vnto vs a farre moſt excellent / and an eternall waight of glorie.	17. Denn vnſer Trůbſal / die zeitlich vnd leichte iſt / ſchaffet eine ewige vnd ůber alle maß wichtige Herrligkeit. Thi vor Bedrøffuelſe / ſom er timelig oc læt / gør oſ en euig oc offuer al maade ſuar Herlighed.	17. Nebo to kteréž nynij čaſné a lehké zarmaucenij naſſe geſt / welmi weliké nad obyčeg wěčné ſláwy břijmě w nás puoſobij. Abowiem bárzo krotki á lekki vćiſk náß / zacnie á známienicie ſpráwuie nam wiekuiſtawage chwały.
18. Non contemplantibus nobis quæ videntur, ſed quæ non videntur. Quæ enim videntur, temporalia ſunt: quæ autem non videntur, æterna ſunt. While we looke not on the things which are ſeene / but on the things which are not ſeene: for the thinges which are ſeene / are temporall: but the things which are not ſeene / are eternall.	13. Vns die wir nicht ſehen auff daß ſichtbare / ſondern auff das vnſichtbare. Denn was ſichtbar iſt / das iſt Zeitlich / was aber vnſichtbar iſt / das iſt Ewig. Wi ſom icke ſee til det ſynlige men til det wſynlige. Thi huad ſom ſynligt er / det er timeligt / Oc huad ſom wſynligt er / det er euigt.	18. Když nepatřijme na ty wěcy kteréž ſe widij / ale kteréž ſe newidj. Neb ty wěcy kteréž ſe widj / čaſné gſau / ale kteréž ſe newidij / wěčné gſau. Gdyż my nie pátrzymy ná rzecży ktore ſa widome / ále ná ty ktore nie widome ſa / ábowiem ty ktore ſa widome / ſa docżeſne: ábowiem niewidome ſa wieczne.

ה

1 יָדְעִינַן גֵּיר דְּאֶן בַּיְתַן ד דְּבַאַרְעָא הָנָא דְּפַגְרַת יִשְׁתְּרֵא אֶלָּא אִית לַן בֶּנְיָנָא דְּמֶן אֱלָהָא בַּיְתָא דְּלָת בְּעְבַד אַיְדַיָּא בַּשְׁמַיָּת לְעָלְמַת׃

Imperoche noi ſappiamo, che ſe la noſtra caſa terrena di queſto tabernacolo ſarà disfatta, habbiamo vn edifitio da Dio, cioè, vna caſa che non è fatta à mano, eterna ne cieli.

2 אַף עַל הָדָא גֵּיר —— מֶתְתַּנְחִינַן וַסְוֵינַן דְּנֶלְבַּשׁ בַּיְתַן דְּמֶן שְׁמַיָּא׃

Imperoche noi per queſto ſoſpiriamo, deſiderando eſſer ſopraueſtiti del noſtro habitacolo, che è dal cielo.

3 אֶלָּא אַף מָא דַּלְבִשְׁן נֶשְׁתַּכַּח לַן עַרְטֵל׃

Se però ſaremo trouati veſtiti, e non ignudi.

4 כַּד אִיתַין גֵּיר הָשָׁת בְּהָנָא בַּיְתָת מֶתְתַּנְחִינַן מֶן יוּקְרֵהּ וְלָת צָבֵינַן לְמֶשְׁלְחֵהּ אֶלָּת דְּנֶלְבַּשׁ לְעֵל מֶנֵּהּ דְּתֶתְבְּלַע ב מִיתוּתֵהּ בְּחַיָּת׃

Imperoche noi che ſiamo in queſto tabernacolo, gemiamo, eſſendo aggrauati: percioche non deſideriamo eſſere ſpogliati, ma eſſer ſopraueſtiti: accioche quel che è mortale, ſia inghiottito da la vita.

5 וְדַמְעַתַּד לַן לָהּ לְהָדָא אֱלָהָת הוּ הָו דִּיהַב לַן רַהְבוּנָא דְּרוּחֵהּ׃

Hor colui che ci ha formati à queſto iſteſſo, è l'Iddio: il qual ci ha ancor data l'arra de lo ſpirito.

6 מֶטוּל דִּידְעִינַן הָכִיל— וּמְתַּבְסִינַן דְּכַמָּא דַּבְפַגְרָא שָׁרֵינַן עֲגִידִינַן מֶן מָרַן׃

La onde noi habbiam ſempre confidentia, e ſapendo che noi ſiamo viandanti in queſto corpo, ſiamo aſſenti dal Signore.

7 בְּהַיְמָנוּתָת הוּ גֵּיר מְהַלְּכִינַן וְלָא בַּחְזָיָא׃

Percioche noi caminiamo per fede, e non per veduta.

ה

1 כִּי יָדַעְנוּ אִם פִּגְרֵנוּ בֵּית מִשְׁכָּנֵנוּ עַל־הָאֲדָמָה הַזֹּאת יָמוּת כִּי יֵשׁ לָנוּ בִנְיָן מֵאֱלֹהִים בֵּית עוֹלָם וְאֵינֶנּוּ מַעֲשֵׂה יָדַיִם בַּשָּׁמַיִם׃

Porque ſabemos que ſi la caſa terreſtre de eſta nueſtra habitacion ſe deshiziere, que tenemos de Dios edificio, caſa, no hecha de manos, eterna, en los cielos:

2 וּבְזֹאת מִתְאוֹנְנִים וּמִתְאַוִּים אֲנַחְנוּ לְהִלָּבֵשׁ אֶת־מִשְׁכָּנֵנוּ אֲשֶׁר מִשָּׁמַיִם הוּא׃

Y por eſto tambien gemimos deſſeando ſer ſobre veſtidos de aquella nueſtra habitacion celeſtial:

3 אַךְ אִם לְבוּשִׁים וְלֹא עֲרוּמִים נִמָּצֵא׃

Si tambien fueremos hallados veſtidos, y no desnudos.

4 כִּי אֲנַחְנוּ אֲשֶׁר הוֹיִם בְּמִשְׁכָּן הַזֶּה מִתְאוֹנְנִים נִכְבָּדִים אֲשֶׁר עָלָיו לֹא נֹאבֶה לְהִתְפַּשֵׁשׁ כִּי אִם לְהִלָּבֵשׁ בִּמְעִיל אֲשֶׁר תְּבֻלַּע הַתְּמוּתָה מִן־הַחַיִּים׃

Porque anſi miſmo los que eſtamos en eſta cabanna, gemimos cargados: porque no querriamos ſer deſnudados, antes ſobre veſtidos conſumiendo la vida á loque es mortal.

5 וֵאלֹהִים הַמְעַתֵּד אוֹתָנוּ אֶל־הַפְּעֻלָּה הַזֹּאת וְהַנּוֹתֵן לָנוּ אֶת־עֵרָבוֹן הָרוּחַ׃

Mas elque nos hizo para eſto miſmo es Dios elque anſimiſmo nos ha dado el arra del Eſpiritu.

6 לָכֵן מַבְטִיחִים אֲנַחְנוּ תָּמִיד וְיוֹדְעִים כִּי בְּכָל עֵת אֲשֶׁר נִשְׁכֹּן בַּגְוִיָּה נָגוּר מֵאֲדוֹנֵינוּ׃

Anſique biuimos confiados ſiempre: y ſabiendo que entretanto que eſtamos en el cuerpo, peregrinamos del Sennor.

7 כִּי בֶאֱמוּנָה מִתְהַלְּכִים אֲנַחְנוּ וְלֹא בִרְאוֹת עֵינַיִם׃

(Porque por fe andamos, no por viſta.

ΚΕΦΑΛ. ε'.

Οἴδαμεν γὰρ ὅτι ἐὰν ἡ ἐπίγειος ἡμῶν οἰκία τοῦ σκήνους καταλυθῇ, οἰκοδομὴν ἐκ θεοῦ ἔχομεν, οἰκίαν ἀχειροποίητον, αἰώνιον, ἐν τοῖς οὐρανοῖς.

Car nous ſauons que ſi noſtre habitation terreſtre de ceſte loge eſt deſtruite, nous auons vn edifice de par Dieu, aſſauoir vne maiſon eternelle és cieux qui n'eſt point faite de main.

2. Καὶ γὰρ ἐν τούτῳ στενάζομεν, τὸ οἰκητήριον ἡμῶν τὸ ἐξ οὐρανοῦ ἐπενδύσασθαι ἐπιποθοῦντες.

Car auſſi pour cela gemiſſons-nous, deſirans tant & plus d'eſtre reueſtus de noſtre domicile qui eſt du ciel.

3. Εἴγε καὶ ἐνδυσάμενοι, οὐ γυμνοὶ εὑρεθησόμεθα.

Voire meſmes ſi nous ſommes trouués veſtus & non point nuds,

4. Καὶ γὰρ οἱ ὄντες ἐν τῷ σκήνει στενάζομεν βαρούμενοι, ἐπειδὴ οὐ θέλομεν ἐκδύσασθαι, ἀλλ' ἐπενδύσασθαι, ἵνα καταποθῇ τὸ θνητὸν ὑπὸ τῆς ζωῆς.

Car nous qui ſommes en ceſte loge, gemiſſons eſtans chargés: entant que nous deſirons nō point d'eſtre deſpouilles mais d'eſtre reueſtus: afin que ce qui eſt mortel, ſoit englouti par la vie.

5. Ὁ δὲ κατεργασάμενος ἡμᾶς εἰς αὐτὸ τοῦτο, θεός, ὁ καὶ δοὺς ἡμῖν τὸν ἀῤῥαβῶνα τοῦ πνεύματος.

Or celui qui nous a formés à cela meſme, c'eſt Dieu: lequel auſſi nous a donné les arres de l'Eſprit.

6. Θαῤῥοῦντες οὖν πάντοτε, καὶ εἰδότες ὅτι ἐνδημοῦντες ἐν τῷ σώματι, ἐκδημοῦμεν ἀπὸ τοῦ κυρίου.

Parquoi en ayant touſiours confiance, & ſachans que nous ſommes voyagers en ce corps, nous ſommes abſens du Seigneur.

7. Διὰ πίστεως γὰρ περιπατοῦμεν, οὐ διὰ εἴδους.

(Car c'eſt par foy que nous cheminons, & non point par veuë.

CAP. V.

SCimus enim quoniam ſi terreſtris domus noſtra huius habitationis diſſolvatur, quòd ædificationem ex Deo habemus, domum non manufactam æternam in cælis.

For we know ẏ if our earthly houſe of this tabernacle be deſtroyed / we haue a building giuen of God / that is / an houſe not made with handes / but eternall in the heauens.

2. Nam & in hoc ingemiſcimus, habitationem noſtram quæ de cælo eſt, ſuperindui cupientes.

For therefore we ſigh / deſiring to bee clothed with our houſe / which is from heauen.

3. Si tamen veſtiti, non nudi inveniamur.

Becauſe that if we be clothed / we ſhall not be founde naked.

4. Nam & qui ſumus in hoc tabernaculo, ingemiſcimus gravati: eo quòd nolumus expoliari, ſed ſuperveſtiri, ut abſorbeatur quod mortale eſt, à vita.

For in deede we that are in this tabernacle / ſigh and are burdened / becauſe wee would not be vnclothed / but woulde be clothed vpon / that mortalitie might be ſwalowed vp of life.

5. Qui autem efficit nos in hoc ipſum, Deus, qui dedit nobis pignus ſpiritus.

And he that hath created vs for this thing / is God / who alſo hath giuen vnto vs the earneſt of the Spirit.

6. Audentes igitur ſemper, & ſcientes quoniam dum ſumus in corpore, peregrinamur à Domino.

Therefore we are alway bolde / though we knowe that whiles we are at home in the bodie / we are abſent from the Lord.

7. (Per fidem enim ambulamus, & non per ſpeciem.)

(For we walke by fayth / & not by ſight.)

Das V. Capitel.

Wir wiſſen aber / ſo vnſer jrrdiſch Hauß dieſer Hütten zubrochen wird / daß wir einen Bau haben / von Gott erbauet / ein Hauß nicht mit Händen gemachet / das ewig iſt im Himmel.

WI vide oc / der ſom dette vort Tabernackels iordiſke Huſſ bliffuer ſønderbrudet / at wi haffue en Bygning offbygd aff Gud / it Huſſ / ſom icke er giort met hender / huilcket der er euigt i Himmelen.

2. Vnd über demſelbigen ſehnen wir vns auch / nach vnſer Behauſung / die vom Himmel iſt / vnd vns verlanget / daß wir damit überkleidet werden.

Oc offuer den ſamme ſucke wi ocſaa / effter vor Bolig / ſom er aff Himmelen / Oc oſſ forlengis / at wi kunde der met bliffue offuerklædde.

3. So doch / wo wir bekleidet / vnd nicht bloß erfunden werden.

Dog ſaa om wi findis klædde / oc icke nøgne.

4. Denn dieweil wir in der Hütten ſind / ſehnen wir vns / vnd ſind beſchweret / ſintemal wir wolten lieber nicht entkleidet / ſondern überkleidet werden / Auff daß das ſterbliche würde verſchlungen von dem Leben.

Thi den ſtund wi ere i Tabernackelen / ſucke wi oc ere beſuarede / Effterdi wi vilde helder icke affklædis men offuerklædis / Paa det at det dødelige kunde opſlugis aff Liffuit.

5. Der vns aber zu demſelbigen bereittet / das iſt Gott / der vns das Pfand / den Geiſt gegeben hat.

Men den ſom beredde oſſ til det ſamme / hand er Gud / ſom gaff oſſ Aanden til pånt.

6. Wir ſind aber getroſt allezeit / vnd wiſſen / daß / dieweil wir im Leibe wohnen / ſo wallen wir dem HERRN.

Wi ere oc altid frimodige / oc vide / at effterdi wi bo i Legemet / da ere wi fremede fra HERREN.

7. Denn wir wandeln im Glauben / vnnd nicht im ſchauen.

Thi wi vander i Troen / oc icke i beſkuelſen.

Kapitola V.

WIme zagiſtě že budeli Dům zemſký náš tohoto přijbytku zbořen / že wzdělaný od Boha Duom máme / ne rukau vdělaný / ale wěčný / w Nebeſých.

ZAiſte wiemy / iż ieśli przybytek tego ziemſkiego domu náſzego będzie ſkáżon / zbudowánie mamy od Bogá / to ieſt mieſzkánie nie vrobione ręką / wiekuiſte na niebie.

2 Nebo y proto plačtiwě lkageme / w přijbytek náš kterýž geſt z Nebe žádagijce býti oblečeni:

Abowiem dla tego wzdychamy / żądáiąc być przyobleczeni przybytkiem náſzym ktory ieſt z niebá.

3. Geſtliže wſſak oblečenij a nenazý nalezeni budeme.

Jeſliże będziemy nálezieni przyobleczeni / á nie nágiemi.

4. Neb y kteřijž gſme w tomto Stánku / lkáme / gſauce obtijženi / a to proto / že nechceme ſwlečeni býti / ale přiodijni / aby byla pohlcena ſmrtedlnoſt / od žiwota.

Bo my ktorzy ieſteſmy w tym przybytku / wzdychamy będąc obciążonemi / w ktorym nie żądamy być zwleczeni / ále przyobleczeni / áby pożárta byłá śmiertelność od żywotá.

5. Kdož pak způſobuge nás ktomu / Bůh geſt / kterýž dal nám záwdawek ducha ſwého.

Przytym ten ktory nas ſtworzył ku temu / ieſt ći Bog / ktory też nam dał zadátek duchá.

6. Protož wždycky dobré myſli gſme / a naděgi máme / wědauce / že dokud gſme w tomto těle / wzdáleni gſme od PAna.

Dufáiąc tedy záwſze / y wiedząc że ieſteſmy przychodniami w ćiele / ieſteſmy od Páná dáleko.

7. (Neb ſkrze Wijru chodijme / a ne ſkrze widěnij giſtoty.)

Abowiem przez wiárę chodźimy / á nie przez widzenie /

ה

8 מֶטוּל הָנָא תְּכִילִינַן וּמְסוּחִינַן דְּנֶגְנַד מֶן פַּגְרָא וְנֶהְוֵא לְוָת מָרַן׃

Ma pur ci conſidiamo, e deſideriamo piu toſto eſſere aſſenti del corpo, e preſenti appreſſo il Signore.

9 מֶתְחַפְּטִינַן דְּאֶן עָנוּדֵא חָנַן וְאֶן עָמוּדֵא לֵהּ הָוֵין שָׁפְּרִין׃

E però noi deſideriamo & aſſenti, e preſenti di piacerli.

10 כֻּלַן גֵּיר עֲתִידִינַן ל לַמְקָם קְדָם בִּים דַּמְשִׁיחָא דְּיִתְפְּרַע אֱנָשׁ אֱנָשׁ בְּפַגְרֵהּ מֶדֶם דַּעֲבִיד לֵהּ אֶן דְּטָב וְאֶן דְּבִישׁ׃

Imperoche ci biſogna tutti manifeſtarne dinanzi al tribunal di Chriſto, à fine che ciaſcun riporti nel ſuo corpo ſecondo quel ch'egli hauerà fatto, ò ben, o male.

11 מֶטוּל דְּיָדְעִינַן הָכִיל דְּחֶלְתֵהּ דְּמָרַן לַבְנַי נָשָׁא הוּ מְפִיסִינַן לַאלָהָא דֵּין גַּלְיָנַן סָבַר אֲנָא דֵּין דְּאָף לְמַדַּעְיְכוֹן דִּילְכוֹן גַּלְיָנַן׃

Sapendo noi dunque l'horrore che ſi dee hauer del Signore perſuadiamo à gli huomini, e ſiamo manifeſti à Dio: e ſpero che noi ſiamo manifeſti ancor ne le voſtre conſcienze.

12 לָא הָוֵינַן תּוּב נַפְשַׁן מְשַׁבְּחִינַן לְכוֹן אֶלָּא עֶלְּתָא הוּ יָהְבִינַן לְכוֹן דְּהֶוְיָתוֹן מֶשְׁתַּבְּהֲרִין בַּן לְוָת הָנוֹן דְּבַאפֵּא הוּ מֶשְׁתַּבְּהֲרִין וְלָא בְּלֶבָּא׃

Noi certo non ci laudiamo gia di nuouo appreſſo di voi, ma vi diamo occaſione di gloriarui per noi: accioche voi habbiate qualche coſa contra quelli che ſi gloriano in apparentia, e non nel cuore.

13 אֶן גֵּיר שְׁטִינַן לַאלָהָא וְאֶן תְּקִינִינַן לְכוֹן׃

Imperoche ſe noi vſciamo di mente, vſciamo à Dio: ò ſe noi ſiamo di ſana mente, ſiamo à voi.

14 חוּבֵּהּ גֵּיר דַּמְשִׁיחָא אָלֶץ לַן דְּדָנִינַן הָדָא דְּחַד חָלָף כֻּל נָשׁ מִית מָדֵין כֻּל נָשׁ מִית לֵהּ׃

Percioche la charità di Chriſto ci ſtringe, tenendo queſto per riſoluto, che ſe vno è morto per tutti, adunque tutti ſon morti.

ה

8 וּמַבְטִיחִים וְרוֹצִים אֲנַחְנוּ יוֹתֵר לָגוּר מִן הַגְּוִיָּה וְלִשְׁכּוֹן אֶל־יְהֹוָה׃

Mas confiamos, y querriamos mas peregrinar del cuerpo, y ſer preſentes àl Sennor.

9 עַל־כֵּן נִתְחַזֵּק אִם שׁוֹכְנִים וְאִם גֵּרִים אֲנַחְנוּ כִּרְצוֹנוֹ לְהִתְהַלֵּךְ אִתּוֹ׃

Y portanto procuramos tambien, ó auſentes, o preſentes, agradarle.

10 כִּי צָרִיךְ לְכֻלָּנוּ לְהֵרָאֹת לִפְנֵי־כִסֵּא הַמָּשִׁיחַ אֲשֶׁר יִסְבֹּל אִישׁ אִישׁ אֶת סֵבֶל גְּוִיָּתוֹ כְּמַעֲשָׂיו אִם טוֹבִים וְאִם רָעִים׃

Porque es meneſter que todos noſotros parezcamos delante del tribunal del Chriſto: paraque cada vno ſea pagado de lo propio de ſu cuerpo, como vuiere hecho, ó bueno, ó malo.

11 וְכִי־יָדַעְנוּ אֶת־יִרְאַת יְהֹוָה מְפַתִּים אֲנַחְנוּ אֶת הָאֲנָשִׁים וְלֵאלֹהִים נוֹדַעְנוּ וְשִׂבַּרְתִּי כִּי־גַם בְּמַדַּעֲכֶם נוֹדַעְנוּ׃

Anſique eſtando ciertos de aquel terror del Sennor, perſuadimos ál mundo mas à dios ſomos manifieſtos: y eſpero que tambien en vueſtras conſciencias ſomos manifieſtos:

12 כִּי־לֹא נוֹסִיף לְסַפֵּר לָכֶם אֶת־תְּהִלּוֹתֵינוּ כִּי אִם נִתְּנָה לָכֶם אֶת תֹּאֲנָה לְהִתְהַלֵּל עָלֵינוּ לִהְיוֹת לָכֶם לְהָשִׁיב דָּבָר אֶל־אֲשֶׁר בְּפָנִים וְלֹא מִלֵּב כִּי אִם בְּלֵב וָלֵב יְדַבֵּרוּ׃

Non os encomendamos otra vez à voſotros: mas damoshos occaſion de gloriaros de noſotros, paraque tengays que reſponder contra los que ſe gloriã en las apparẽcias, y no en el coraçõ.

13 וְאִם מְשׁוֹטְטִים אֲנַחְנוּ לֵאלֹהִים נְשׁוֹטֵט וְאִם מְבִינִים אֲנַחְנוּ לָכֶם נָבִין׃

Porque ſi loquemos, à Dios: y ſi eſtamos en ſeſo, à voſotros.

14 כִּי־אַהֲבַת הַמָּשִׁיחַ מְסִיתָה אוֹתָנוּ לַחְשֹׁב אֶת־זֹאת כִּי־אִם אֶחָד עַל־כֻּלָּם מֵת לָכֵן כֻּלָּם מֵתוּ׃

Porque la charidad del Chriſto nos conſtrinne: Penſando eſto, Que ſi vno fue muerto por todos, luego todos ſon muertos;

ε'.

8. Θαῤῥοῦμεν δὲ καὶ εὐδοκοῦμεν μᾶλλον ἐκδημῆσαι ἐκ τοῦ σώματος· καὶ ἐνδημῆσαι πρὸς τὸν κύριον.

Mais nous auons confiance, & aimons mieux eſtre eſtrãgers de ce corps; & eſtre auec le Seigneur.

9. Διὸ καὶ φιλοτιμούμεθα, εἴτε ἐνδημοῦντες εἴτε ἐκδημοῦντες, εὐάρεστοι αὐτῷ εἶναι.

A raiſon dequoi auſſi nous conuoitons de lui eſtre agreables, & preſens & abſens,

10. Τοὺς γὰρ πάντας ἡμᾶς φανερωθῆναι δεῖ ἔμπροσθεν τοῦ βήματος τοῦ χριστοῦ, ἵνα κομίσηται ἕκαστος τὰ ἴδια τοῦ σώματος, πρὸς ἃ ἔπραξεν, εἴτε ἀγαθὸν, εἴτε κακόν.

Car il nous faut tous comparior deuãt le ſiege iudicial de Chriſt, afin qu'vn chacun reporte en ſon corps ſelon qu'il aura fait, ou bien ou mal.

11. Εἰδότες οὖν τὸν φόβον τοῦ κυρίου, ἀνθρώπους πείθομεν, θεῷ δὲ πεφανερώμεθα· ἐλπίζω δὲ καὶ ἐν ταῖς συνειδήσεσιν ὑμῶν πεφανερῶσθαι.

Sachans donc que c'eſt de la frayeur du Seigneur, nous induiſons les hommes à la foy, & ſommes manifeſtés à Dieu & ie m'atten auſſi que nous ſommes manifeſtés en vos conſciences.

12. Οὐ γὰρ πάλιν ἑαυτοὺς συνιστάνομεν ὑμῖν, ἀλλὰ ἀφορμὴν διδόντες ὑμῖν καυχήματος ὑπὲρ ἡμῶν, ἵνα ἔχητε πρὸς τοὺς ἐν προσώπῳ καυχωμένους, καὶ οὐ καρδίᾳ.

Car nous ne nous recommandons point derechef enuers vous, mais c'eſt que nous vous dõnons occaſion de vous glorifier de nous: afin que vous ayez de quoi reſpondre à ceux qui ſe glorifient de l'apparẽce, & non point du cœur.

13. Εἴτε γὰρ ἐξέστημεν, θεῷ· εἴτε σωφρονοῦμεν, ὑμῖν.

Car ſoit que nous ſoyons tranſportés d'entendement, nous le ſommes à Dieu: Soit que ſoyõs de ſens raſſis, nous le ſommes à vous.

14. Ἡ γὰρ ἀγάπη τοῦ χριστοῦ συνέχει ἡμᾶς, κρίναντας τοῦτο, ὅτι εἰ εἷς ὑπὲρ πάντων ἀπέθανεν, ἄρα οἱ πάντες ἀπέθανον.

Car la charité de Chriſt nous eſtreint, tenans cela pour reſolu, que ſi vn eſt mort pour tous, tous auſſi ſont morts.

CAP. V.

8. Audemus autem, & bonam voluntatem habemus magis peregrinari à corpore, & præſentes eſſe ad Dominum

Neuertheles/we are bolde/ and loue rather to remoue out of the bodie/ and to dwel with the Lorde.

9. Et ideo contendimus, ſive abſentes, ſive præſentes placere illi.

Wherefore alſo we couet/ that both dwelling at home/ and remouing from home/we may be acceptable to him.

10. Omnes enim nos manifeſtari oportet ante tribunal Chriſti, ut referat unuſquiſque propria corporis, prout geſſit, ſive bonum, ſive malum.

For we muſt all appeare before the iudgement ſeat of Chriſt / that euery man may receyue the thinges which are done in his bodie / according to that he hath done /whether it be good or euill.

11 Scientes ergo timorem Domini hominibus ſuademus: Deo autem manifeſti ſumus. Spero autem in conſcientiis veſtris manifeſtos nos eſſe.

Knowing therefore the terrour of the Lorde / we perſwade men/ and we are made manifeſt vnto God/and I truſt alſo that wee are made manifeſt in your conſciences.

12. Non iterum commendamus nos vobis, ſed occaſionē damus vobis gloriandi pro nobis: ut habeatis ad eos qui in facie gloriantur, & non in corde.

For we prayſe not our ſelues againe vnto you/but giue you an occaſion to reioyce of vs / that ye may haue to anſwere againſt them / which reioyce in the face / and not in the heart.

13. Sive enim mente excedimus, Deo: ſive ſobrii ſumus, vobis.

For whether we be out of our wit/we are it to God : or whether we be in our right minde/ we are it vnto you

14. Charitas enim Chriſti urget nos: æſtimantes hoc, quoniam ſi unus pro omnibus mortuus eſt, ergo omnes mortui ſunt.

For the loue of Chriſt conſtrayneth vs : becauſe we thus iudge / that if one be dead for all/then were all dead.

Das V. Capitel.

8. Wir ſind aber getroſt / vnd haben vil mehr luſt auſſer dem Leibe zu wallen/ vnd daheimen zuſein bey dem HERREN.

Wi ere dog ved god trøſt/ oc haffue meget mere lyſt / at vere fremmede vden legemet / oc at vere hiemme hoſſ HERREN.

9. Darumb fleiſſigen wir vns auch/ wir ſind daheimen oder wallen / daß wir jhm wolgefallen.

Der faare ere wi oc flitige/ huad helder wi ere hiemme eller fremmede/ at wi kunde vere hannem behagelige.

10. Denn wir müſſen alle offenbar werden für dem Richtſtul Chriſti/ Auff daß ein jeglicher empfahe nach dem er gehandelt hat/ bey leibes Leben/ es ſey gut oder böſe:

Thi wi ſkulle alle obenbaris faar Chriſti Domſtol/ Paa det at huer ſkal faa effter ſom hand haffuer handlet i Legemens leffnet / huad helder det er gaat eller ont.

11. Dieweil wir denn wiſſen / daß der HERR zu förchten iſt / fahren wir ſchon mit den Leuten / aber Gott ſind wir offenbar. Jch hoffe aber/daß wir auch in eurem Gewiſſen offenbar ſind.

Effterdi wi da vide / at HERREN bør at fryctis/ da fare wi ſactelige met Folcket / men wi ere obenbare faar Gud. Oc ieg haabis / at wi ocſaa ere obenbare i eder Samuittighed.

12. Daß wir vns nicht abermal loben / ſondern euch eine vrſache geben zu rühmen von vns / Auff daß jr habt zu rühmen wider die / ſo ſich nach dem anſehen rühmen/ vnd nicht nach dem Hertzen.

At wi icke atter loffue oſſ / men wi giffue eder aarſage at roſe aff oſſ/ Paa det i kunde haffue at roſe aff mod dem / ſom roſe ſig effter anſeelſen / oc icke effter hiertet.

13. Denn thun wir zuvil / ſo thun wirs Gotte/ ſind wir mäſſig / ſo ſind wir euch mäſſig.

Thi at gøre wi formeget / da gøre wi Gud det/ Ere wi ſactmodige / da ere wi eder ſactmodige.

14. Denn die Liebe Chriſti dringet vns alſo/ Sintemal wir halten/daß/ ſo einer für alle geſtorben iſt/ ſo ſind ſie alle geſtorben.

Thi Chriſti kærlighed tuinger oſſ ſaa / Effterdi wi acte/ at der ſom en døde for alle / da ere de alle døde.

Kapitola V.

8. Ale ſměle dauffáme/ a to oblibugeme / raděgi s tělem ſe rozděliti / a býti přijtomnij Bohu.

Dufamy theż / y wolimy precż wynidż z ćiáłá/ á idż do Páná mieſzkáć.

9. Protož y vſylugem/ budto že gſme od něho wzdáleni/ neb gemu přijtomni / abychom ſe ljbili gemu.

A przetho też vprzeymie żadamy y mieſzkáiac/ y precż idac / byſmy byli iemu wdzięcżnymi.

10. Wſſyckni my zagiſté muſýme ſe okázati před Stolicý Kryſtowau / aby přineſl gedenkaždý wlaſtnij wěcy těla ſwého/ yakéž činil/ budto dobré/ nebo zlé.

Abowiem mamy ſtháнać iáwnie wſzyſcy przedſtolicą Kryſthuſowa/ áby káżdy odnioſł coby náciele wziął ſłuſznie wedle tego / co vczynił/ ábo dobrego ábo złego.

11. Protož znagijce bázeň Božij/ lidem radijme: ale Bohu zgewnij gſme. A mámť naděgi/že y w ſwědomij waſſem zgewnij gſme.

Wiedząc tedy on ſtrách Páńſki/ ludzie ku wierze przywodzimy/ á ieſtechmy v Bogá iáwnemi/ y nádziewam ſie/ iż też w ſumnieniách wáſzych ieſtechmy iáwnemi.

12. Nechwálijme ſami ſebe opět před wámi / ale příčinu wám dáwáme/ abyſſte ſe chlubili námi/ a tak měli to proti těm/ kteřijž ſe na oko chlubij / ne w ſrdcy.

A iśćie nie powtore ſámi ſiebie zálecamy wam/ ale wam dáiemy przyczyne ábyśćie ſie chlubili z nas/ żebyśćie mieli co rzec przećiwko tym ktorzy z oblicza chwały ſzukáia/ á nie z ſercá.

13. Nebo budto že neſmyſlnj gſme / Bohu neſmyſlnij gſme: budto že gſme rozumnij/ wám rozumnij gſme.

Bo choć ſzáleiemy/ Bogu ſzáleiemy/ choć ieſteſmy rozumu zupełnego/ wam ieſteſmy.

14. Láſka zagiſté Kryſtowa nutij nás/ tak o tom ſaudijce/ poněwadž geden za wſſecky vmřel/ tehdyť gſau wſſyckni zemřeli:

Gdyż ona miłość Kryſthuſowá przyćiſka nas/y gdyżechmy też to poſtánowili/ iż ieſli ieden zá wſzytki vmárł/ tedy wſzyſcy byli vmárłymi.

ה

15 וְחָלַף כָּל נָשׁ הָו מִית דַּאילֵין דְּחַיִין לָא לְנַפְשְׁהוֹן יִחוֹן אֶלָּא לְאַינָא דְּעַל אַפַּיְהוֹן מִית וְקָם׃

Et egli è morto per tutti, accioche quei che viueno, non viuano piu à ſe ſteſſi, ma à colui che è morto è riſuſcitato per loro.

16 וּמִכִּיל חְנַן לְאֱנָשׁ בְּפַגַר לָא יָדְעִינַן וְאֵן יְדַעַן בְּפַגַר לַמְשִׁיחָא אֶלָּא מֶן הָשָׁא לָא יָדְעִינַן׃

Per laqual coſa noi da hora non conoſciamo alcuno ſecondo la carne: & ancor che habbiam conoſciuto Chriſto ſecondo la carne, nondimeno hora noi no'l conoſciamo piu.

17 כָּל מַן דְּבַמְשִׁיחָא הוּ הָכִיל בְּרִיתָא הִי חַדְתָּא עַתִּיקָתָא עֲבַרְי לְהֵין׃

Pero che è ſe alcuno è in Chriſto, egli è nuoua creatura. Le coſe vecchie ſon paſſate via: ecco, tutte le coſe ſon fatte nuoue.

18 וְכֻל מֶדֶם הֲוָא חַדְתָּא מֶן אֱלָהָא הָו דְּרַעְיַן לֵהּ בַּמְשִׁיחָא וִיהַב לַן תֶּשְׁמֶשְׁתָּא דְּתַרְעוּתָא׃

E tutte le coſe ſon da Dio, il qual ci ha riconciliati à ſe per IESV *Chriſto: & hacci data l'amminiſtration de la riconciliatione.*

19 אֱלָהָא הוּ גֵּיר בַּמְשִׁיחָא הָו דְּרַעִי לְעָלְמָא עַם רַבּוּתֵהּ וְלָא חָשֶׁב לְהוֹן חַטָהַיְהוֹן וְסָם בַּן דִּילַן מ מֶלְּתָא דְּתַרְעוּתָא׃

Conciosia coſa che Iddio era in Chriſto, riconciliando il mondo à ſe, non imputando loro i lor peccati: & ha poſta in noi la parola de la riconciliatione.

20 אִיזְגַּדֵא חְנַן הָכִיל חֲלָף מְשִׁיחָא וַאיךְ הָו דַּאלָהָא בָּעֵא מֶנְכוֹן בְּאִידַן חֲלָף מְשִׁיחָא הָכִיל בָּעֵינַן אֶתְרַעַו לַאלָהָא׃

Noi ſiamo dunque ambaſciatori per Chriſto, come ſe Iddio vi eſortaſſe per noi: onde vi preghiamo per Chriſto, che vi reconciliate à Dio.

ה

15 וְעַל־כֻּלָּם מֵת הוּא אֲשֶׁר הַחַיִּים אֵינָם עוֹד יִחְיוּ לְנַפְשׁוֹתָם כִּי אִם לַאֲשֶׁר עֲלֵיהֶם מֵת וְקָם מִמֵּתִים׃

Item, por todos fue muerto el Chriſto: para que tambien los que biuen, ya no biuan para ſi, mas para aquel que murió y reſuſcito por ellos.

16 לָכֵן אֲנַחְנוּ מֵעַתָּה אֶת־אִישׁ לֹא יָדַעְנוּ כַּבָּשָׂר וְאִם לְפָנִים גַּם אֶת הַמָּשִׁיחַ יָדַעְנוּ כַּבָּשָׂר אַךְ מֵעַתָּה לֹא עוֹד יָדַעְנוּ׃

Demaneraque noſotros de aqui adelante à nadie conocemos ſegun la carne y ſe, aun àl Chriſto conocimos ſegun la carne, aora empero ya no lo conocemos.

17 לָכֵן אֲשֶׁר בַּמָּשִׁיחַ בְּרִיאָה חֲדָשָׁה הוּא הַקַּדְמוֹנִיּוֹת עָבְרוּ הִנֵּה נַעֲשׂוּ חֲדָשׁוֹת כֻּלָּנָה׃

Demanera que el que es en el Chriſto, nueua ctiatura es: las vejezes ſe paſſaron, heaqui todo es hecho nueuo:

18 וְכָל־הָאֵלֶּה מֵאֱלֹהֵי יִשְׁעֵנוּ עַל־דְּבַר כְּבוֹד שְׁמוֹ אֲשֶׁר הִצִּילָנוּ וְכִפֶּר עַל־חַטֹּאתֵינוּ לְמַעַן שְׁמוֹ לְנַפְשׁוֹ בְּיֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ וְנָתַן לָנוּ אֶת־כְּהֻנַּת הַכִּפֻּרִים וַחֲלִיפָה׃

Y todo eſto por dios, el qual nos reconcilió à ſi por Ieſus el Chriſtó, y (nos) dio el miniſterio de la reconciliacion:

19 כִּי כַּאֲשֶׁר אֱלֹהִים הָיָה בַּמָּשִׁיחַ מַחֲלִיף אֶת־הָעוֹלָם לְנַפְשׁוֹ לֹא מַחֲשִׁב לָהֶם אֶת־חַטֹּאתָם וְהֵשִׂים בָּנוּ אֶת־דְּבַר הַכִּפֻּרִים וַחֲלִיפָה׃

Porque ciertamente Dios eſtaua en el Chriſto reconciliando el mundo à ſi, No imputandoles ſus peccados: y puſo en noſotros la palabra de la Reconciliacion:

20 לָכֵן בְּשֵׁם הַמָּשִׁיחַ מְצִירִים אֲנַחְנוּ כְּמוֹ בְּשֵׁם אֱלֹהִים הַמְנַחֵם בָּנוּ וּמִתְחַנְּנִים בַּמָּשִׁיחַ הִתְחַלְּפוּ לֵאלֹהִים׃

Anſique embaxadores ſomos en Nombre del Chriſto como ſi Dios hos oraſſe por medio nueſtro: oramos hos en Nombre del Chriſto, Reconciliahos à Dios.

ε.

15. Καὶ ὑπὲρ πάντων ἀπέθανεν, ἵνα οἱ ζῶντες μηκέτι ἑαυτοῖς ζῶσιν, ἀλλὰ τῷ ὑπὲρ αὐτῶν ἀποθανόντι καὶ ἐγερθέντι.

Et qu'il eſt mort pour tous, afin que ceux qui viuent, ne viuent point d'ores enauant à eux meſmes, mais à celui qui eſt mort, & qui eſt reſſuſcité pour eux.

16. Ὥστε ἡμεῖς ἀπὸ τοῦ νῦν οὐδένα οἴδαμεν κατὰ σάρκα. εἰ δὲ καὶ ἐγνώκαμεν κατὰ σάρκα χριστόν, ἀλλὰ νῦν οὐκ ἔτι γινώσκομεν.

Parquoi dés maintenant nous ne cognoiſſons perſõne ſelon la chair meſmes encores que nous ayons cognu Chriſt ſelon la chair, toutesfois maintenant nous ne le cognoiſſons plus.

17. Ὥστε εἴ τις ἐν χριστῷ, καινὴ κτίσις· τὰ ἀρχαῖα παρῆλθεν, ἰδοὺ γέγονε τὰ πάντα καινά.

Si quelcun eſt en Chriſt, qu'il ſoit nouuelle creature: les choſes vieilles ſont paſſees, voici toutes choſes ſont faites nouuelles.

18. Τὰ δὲ πάντα ἐκ τοῦ θεοῦ τοῦ καταλλάξαντος ἡμᾶς ἑαυτῷ διὰ ἰησοῦ χριστοῦ, καὶ δόντος ἡμῖν τὴν διακονίαν τῆς καταλλαγῆς.

Or le tout eſt de par Dieu, qui nous a reconciliés à ſoi par Ieſus Chriſt, & nous a donné le miniſtere de reconciliation.

19. Ὡς ὅτι θεὸς ἦν ἐν χριστῷ κόσμον καταλλάσσων ἑαυτῷ, μὴ λογιζόμενος αὐτοῖς τὰ παραπτώματα αὐτῶν, καὶ θέμενος ἐν ἡμῖν τὸν λόγον τῆς καταλλαγῆς.

Car Dieu eſtoit en Chriſt, reconciliant le monde à ſoi, en ne leur imputãt point leurs forfaits: & a mis en nous la parole de reconciliation.

20. Ὑπὲρ χριστοῦ οὖν πρεσβεύομεν, ὡς τοῦ θεοῦ παρακαλοῦντος δι' ἡμῶν· δεόμεθα ὑπὲρ χριστοῦ, καταλλάγητε τῷ θεῷ.

Nous ſommes donc ambaſſadeurs pour Chriſt, comme ſi Dieu exhortoit par nous: voire nous ſupplions pour Chriſt, que vous ſoyez reconciliés à Dieu.

CAP. V.

15. Et pro omnibus mortuus eſt Chriſtus: ut & qui vivunt, iam non ſibi vivant, ſed ei qui pro ipſis mortuus eſt, & reſurrexit.

And he died for all/that they which liue/ ſhould not henceforth liue vnto them ſelues / but vnto him which died for them/and roſe againe.

16. Itaque nos, ex hoc neminem novimus ſecundùm carnem. Et ſi cognovimus ſecundùm carnem Chriſtum: ſed nunc iam non novimus.

Wherefore/ henceforth know we no man after the fleſh / yea though we had knowen Chriſt after the fleſh / yet nowe henceforth knowe we him no more.

17. Si qua ergo in Chriſto nova creatura: vetera rrãſierunt, ecce facta ſunt omnia nova.

Therefore if any man be in Chriſt/let him be a newe creature. Olde thinges are paſſed away: beholde/ all thinges are become newe.

18. Omnia autem ex Deo, qui nos reconciliavit ſibi per Chriſtum, & dedit nobis miniſterium reconciliationis.

And all things are of God / which hath reconciled vs vnto him ſelfe by Jeſus Chriſt / and hath giuen vnto vs the miniſterie of reconciliation.

19. Quoniam quidẽ Deus erat in Chriſto mundum reconcilians ſibi, non reputans illis delicta ipſorum, & poſuit in nobis verbum reconciliationis.

For God was in Chriſt/and reconciled the world to him ſelfe / not imputing their ſinnes vnto them / and hath committed to vs the worde of reconciliation.

20. Pro Chriſto ergo legatione fungimur, tanquam Deo exhortante per nos. Obſecramus pro Chriſto, reconciliamini Deo.

Now then are wee ambaſſadours for Chriſt: as though God did beſeeche you through vs/we pray you in Chriſtes ſtead/ that ye be reconciled to God.

Das V. Capitel.

15. Vnd er iſt darumb für ſie alle geſtorben/ auff daß die/ ſo da leben/ hinfort nicht jhnen ſelbſt leben/ ſondern dem/ der für ſie geſtorben/ vnnd aufferſtanden iſt.

Oc hand døde fordi for dem alle /Paa det at de / ſom leffue / icke ſkulle fremdelis leffue dem ſelff/ men den/ ſom døde oc opſtod for dem.

16. Darumb von nun an kennen wir niemand nach dem Fleiſch. Vnnd ob wir auch Chriſtum gekañt haben nach dem Fleiſch/ ſo kennen wir jhn doch jetzt nicht mehr.

Der faare kende wi nu lenger/ ingen effter kødet. Oc der ſom wi end kende Chriſtum effter kødet/ ſaa kende wi hannem dog nu icke mere.

17. Darumb iſt jemand in Chriſto/ ſo iſt er eine neue Creatur. Das alte iſt vergangen/ ſihe/ es iſt alles neu worden.

Er fordi nogen i Chriſto/ da er hand it nyt Creature/ Det gamle forgick/ ſee/ alle ting ere bleffne ny.

18. Aber das alles von Gott/ der vns mit jhm ſelber verſöhnet hat/ durch Jeſum Chriſt/ vnd das Ampt gegeben/ daß die verſöhnung prediget.

Men det altſammen aff Gud/ ſom forligte oſſ met ſig ſelff/ formedelſt Jheſum Chriſtum / oc gaff oſſ dette Embede/ ſom predicker forligelſe.

19. Denn Gott war inn Chriſto/ vnd verſöhnet die Welt mit jm ſelber/ vnd rechnet jhnen jhre Sünde nicht zu/ vnd hat vnter vns auffgerichtet das Wort von der verſöhnung.

Thi Gud vaar i Chriſto/ oc forligte Verden met ſig ſelff/oc tilregnede dem icke deris ſynder/oc hand oprette Ordet iblant oſſ om forligelſen.

20. So ſind wir nun Botſchafften an Chriſti ſtatt/ denn Gott vermahnet durch vns. So bitten wir an Chriſti ſtat/ laſſet euch verſöhnen mit Gott.

Saa ere wi nu Sendebud i Chriſti ſted/ Thi Gud formaner formedelſt oſſ. Saa bede wi nu i Chriſti ſted/ Lader eder forlige met Gud.

Kapitola V.

15. A za wſſeckny vmřel Kryſtus/ aby ti kteřijž gſau žiwi/ giž ne ſami ſobě žiwi byli/ ale tomu kterýž vmřel za ně/ a z mrtwých wſtal.

A zá wßytki vmárł/ ábyći ktorzy żywa nápotym ſobie nie żyli/ ále temu ktory zá nie vmárł/ y powſtał.

16. A tak my giž potom žádného neznáme podle těla. A ačkoli poznali gſme Kryſta podle těla/ nynij giž wijce neznáme.

Przeto nápotym żadnego nie znamy wedle ćiáłá/ choć thież vználiſmy Kryſtuſá wedle ćiáłá/ wßákże theraz wiecey nie znamy

17. Protož geſtliže kdo w Kryſtu nowě ſtwořenij geſt/ ſtarě wěcy giž pominuly/ a hle včiněno geſt wſſecko nowě.

A ták ieſli kto ieſt w Kryſtuſie/ nowemći ſtworzeniem ieſt ſtáre rzeczy przeminely/ oto ſie wßytki nowo ſtáły.

18. A wſſecko z Boha/ kterýž ſmijřil nás s ſebau ſkrze Kryſta/ a dal nám ſlužebnoſt ſmijřenij toho.

A wßytki rzeczy ſa z Bogá ktory nas ſobie poiednał przez Jezuſá Kryſtuſá/ y dał nam poſługowánie ziednánia.

19. Neb zagiſtě Bůh byl w Kryſtu/ ſmiřuge ſwět s ſebau/ nepočijtage gim gegich hřijchuow/ a ſložil w nás Slowo ſmijřenij.

Abowiem Bog był w Kryſthuſie świat ſobie iedna iac / nie przyczytáiac im grzechow ich / y położył w nas mowe te ziednánia.

20. Protož my na mijſtě Kryſta/ poſelſtwij požijwáme/ yakoby Buoh napomijnal wás ſkrze nás A tak proſýme na mijſtě Kryſtowě/ ſmiřte ſe s Bohem.

A ták w imie Kryſtuſowe ieſtheſmy poſły/ iákoby Bog was proſił przez nas/ Proſimy tedy dla Kryſtuſá/ ábyśćie ſie poiednáli z Bogiem.

ה

21 הָו גֵּיר דְּלָא יָדַע הֲוָא חַטִיתָא מֶטוּלָתְכוּן חַטִיתָא עַבְדֵהּ דַּחְנַן נֶהְוֵא בֵּהּ זַדִּיקוּתָא דַּאלָהָא׃

Percioch'egli ha fato eſſer peccato per noi colui che non conobbe mai peccato: accioche noi fuſſimo giuſtitia di Dio in eſſo.

ו

1 וְאֵיךְ מְעַדְרָנֵא בָּעֵינַן מֶנְּכוֹן דְּלָא תֶּסְתַּרְקֵי בְּכוֹן טַיְבוּתֵה דַּאלָהָא ד דְּקַבֶּלְתּוּן׃

Hor noi eſſendo ſuoi aiutatori vi preghiamo che non vogliate hauer riceuuta la gratia di Dio in vano.

2 אָמַר גֵּיר דִּבְזַבְנָא מְקַבְּלָא עֲנִיתָךְ וּבְיַוְמָא דְּחַיֵּא עֲדַרְתָּךְ הָא הָשָׁא זַבְנָא מְקַבְּלָא וְהָא הָשָׁא יַוְמָא דְּחַיֵּא׃

Percioch'egli dice. Io t'ho eſaudito nel tempo accetto, & hotti dato aiuto nel giorno de la ſalute, ecco hora il tempo accetto, ecco hora il giorno de la ſalute.

3 לְמָא בְּמֵדֶם תֶּתְלוּן לְאֶנָשׁ עֶלְתָא דְּתוּקָלְתָא דְּלָא יֶהְוֵא מוּמָא בְּתֶשְׁמֶשְׁתַּן׃

Non diamo alcuno ſcandalo in coſa che ſia, accioche la noſtra amminiſtratione non ſia vituperata.

4 אֶלָּא בְּכֻל מֵדֶם נַחְוֵא נַפְשַׁן דִּמְשַׁמְשָׁנֵא חֲנַן דַּאלָהָא בְּמַסַיְבְּרָנוּתָא סַגִּיאָתָא בְּאוּלְצָנֵא בְּאַנַנְקָאוֹס בְּחָבוּשְׁיָא׃

Ma moſtriamoci lodeuoli in tutte le coſe come miniſtri di Dio, ne la molta patientia, ne le tribulationi, ne le neceſſita, ne l'anguſtie.

5 בְּנֶגְדֵא בְּאַסוּרֵא בְּשְׁגוּשְׁיֵא בְּלָאוּתָא בְּשַׁהְרָא בְּצוּמָא׃

Ne le piaghe, ne le prigioni, ne le ſeditioni, ne le fatiche, ne le vigilie, ne i digiuni.

6 בְּדַכְיוּתָא בִּידַעְתָּא בְּנַגִּירוּת רוּחָא בְּבַסִּימוּתָא בְּרוּחָא דְּקוּדְשָׁא בְּחוּבָּא דְּלָא נֶכְלָא׃

Ne la purità, ne la ſcientia, ne la ſofferenza, ne la benignità, ne lo Spirito ſanto, ne la charità non finta.

ה

21 כִּי־אוֹתוֹ אֲשֶׁר לֹא יָדַע אֶת־הַחֲטָאָה עָלֵינוּ עָשָׂה לַחֲטָאָה אֲשֶׁר אֲנַחְנוּ נִהְיֶה צִדְקַת אֱלֹהִים בּוֹ׃

Alque no conociò peccado, hizo peccado por noſotros, paraque noſotros fueſſemos hechos juſticia de Dios enel.

ו

1 וְכִי עוֹזְרָיו אֲנַחְנוּ נִשְׁאַל מִכֶּם לֹא לַשָּׁוְא לָקַחַת אֶת־תְּחִנַּת אֱלֹהִים׃

Por loqual noſotros ayudando tambien, exhortamos hosque no ayays recebido en vano la gracia de Dios.

2 כִּי־אוֹמֵר הוּא בְּעֵת רָצוֹן עֲנִיתִיךָ וּבְיוֹם יְשׁוּעָה עֲזַרְתִּיךָ הִנֵּה עַתָּה הִיא עֵת רָצוֹן הִנֵּה עַתָּה הוּא יוֹם הַיְשׁוּעָה׃

(Porque dize, En tiempo accepto te hé oydo, y en dia de ſalud te he ſocòrrido: heaqui aora el tiempo accepto, heaqui aora el dia de la ſalud.)

3 לְאִישׁ בְּכָל דָּבָר לֹא מְשִׂימִים מִכְשׁוֹל פֶּן תְּכֻלַּם הַכְּהֻנָּה׃

No dando à nadie ningun eſcandalo, porque nueſtro miniſterio no ſea vituperado:

4 כִּי־אִם בְּכָל־דְּבָרִים נְחַוֶּה אֶת־נַפְשֵׁנוּ כְּמוֹ מְשָׁרְתֵי אֱלֹהִים בְּדֻמִיָּה רַבָּה בְּצָרוֹת בִּזְוָעוֹת בִּמְצוּקוֹת׃

Antes auiendo nos en todas coſas como miniſtros de Dios en mucha paciencia, en tribulaciones, en neceſsidades, en anguſtias.

5 בְּמַכְאוֹבוֹת בְּמִטָּרוֹת בְּמַדְחוֹת וּתְלוּנוֹת בִּיגִיעוֹת בְּשָׁקוֹד בְּצוֹמוֹת׃

En açotes, en carceles, en alborotos, en trabajos, en vigilias, en ayunos.

6 בְּבֹר לֵבָב בְּמַדָּע טוֹב בְּאֹרֶךְ אַפַּיִם בְּטוּב בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ בְּאַהֲבָה בִּבְלִי־חֲנֻפָּה׃

En caſtidad, en ſciencia, en manſedumbre, en bondad, en Eſpiritu ſancto, en Charidad no fingida.

έ.

21. Τὸν γὰρ μὴ γνόντα ἁμαρτίαν, ὑπὲρ ἡμῶν ἁμαρτίαν ἐποίησεν, ἵνα ἡμεῖς γενώμεθα δικαιοσύνη θεοῦ ἐν αὐτῷ.

Car il a fait celui qui n'a point cognu peché, eſtre peché pour nous: afin que nous fuſſions iuſtice de Dieu en lui.

ΚΕΦΑΛ. ϛ΄.

Συνεργοῦντες δὲ καὶ παρακαλοῦμεν μὴ εἰς κενὸν τὴν χάριν τοῦ θεοῦ δέξασθαι ὑμᾶς.

Ainſi donc eſtans ouuriers auec lui nous vous prions auſſi que vous n'ayez point receu la grace de Dieu en vain:

2. Λέγει γάρ, καιρῷ δεκτῷ ἐπήκουσά σου, καὶ ἐν ἡμέρᾳ σωτηρίας ἐβοήθησά σοι. ἰδοὺ νῦν καιρὸς εὐπρόσδεκτος, ἰδοὺ νῦν ἡμέρα σωτηρίας.

(Car il dit, Ie t'ai exaucé en temps agreable, & t'ai ſecouru au iour de ſalut Voici maintenant le temps agreable, voici maintenant le iour de ſalut.)

3. Μηδεμίαν ἐν μηδενὶ διδόντες προσκοπήν, ἵνα μὴ μωμηθῇ ἡ διακονία.

En ſorte que nous ne donnions aucun ſcandale en quelque choſe que ce ſoit, afin que noſtre miniſtere ne ſoit vituperé.

4. Ἀλλ' ἐν παντὶ συνιστῶντες ἑαυτοὺς ὡς θεοῦ διάκονοι, ἐν ὑπομονῇ πολλῇ, ἐν θλίψεσιν, ἐν ἀνάγκαις, ἐν στενοχωρίαις.

Mais nous rendans recommandables en toutes choſes, cõme eſtans miniſtres de Dieu, en grande patience, en afflictions, en neceſſités, en angoiſſes.

5. Ἐν πληγαῖς, ἐν φυλακαῖς, ἐν ἀκαταστασίαις, ἐν κόποις, ἐν ἀγρυπνίαις, ἐν νηστείαις.

En batures, en priſons, en troubles, en trauaux,

6. Ἐν ἁγνότητι, ἐν γνώσει, ἐν μακροθυμίᾳ ἐν χρηστότητι, ἐν πνεύματι ἁγίῳ, ἐν ἀγάπῃ ἀνυποκρίτῳ.

En veilles, en iuſnes, en pureté: par cognoiſſance, par vn eſprit patient, par benignité, par le ſainct Eſprit, par charité non feinte.

CAP. V.

21. Eum qui non noverat peccatum, pro nobis peccatum fecit: ut nos efficeremur iuſtitia Dei in ipſo.

For he hath made him to be ſinne for vs/ which knewe no ſinne/ that wee ſhall bee made the righteouſnes of God in him.

CAP. VI.

ADiuvantes autem exhortamur, ne in vacuum gratiam Dei recipiatis.

So wee therefore as workers together beſeech you/ that yee receyue not the grace of God in vaine.

2. (Ait enim, Tempore accepto exaudivi te & in die ſalutis adiuvi te. Ecce, nunc tempus acceptabile: ecce nunc dies ſalutis.)

For he ſayth/ I haue heard thee in a time accepted/ and in the day of ſaluation haue I ſuccoured thee: beholde now the day of ſaluation.

3. Nemini dantes ullam offenſionem, ut non vituperetur miniſterium noſtrum.

Wee giue no occaſion of offence in anye thing/ that our miniſterie ſhould not be reprehended.

4. Sed in omnibus exhibeamus noſmetipſos, ſicut Dei miniſtros, in multa patientia, in tribulationibus, in neceſſitatibus, in anguſtiis.

But in all things we approue our ſelues as the miniſters of God/ in much patience/ in afflictions/ in neceſſities/ in diſtreſſes.

5. In plagis, in carceribus, in ſeditionibus, in laboribus, in vigiliis, in ieiuniis.

In ſtripes/ in priſons/ in tumultes/ in labours/ by watchings/ by faſtings.

6. In caſtitate, in ſcientia, in longanimitate, in ſuavitate, in Spiritu ſancto, in charitate non ficta.

By puritie/ by knowledge/ by long ſuffering/ by kindenes/ by the holy Ghoſt by loue vnfayned.

Das V. Capitel.

21. Denn er hat den/ der von keiner Sünde wuſſte/ für vns zur Sünde gemacht. Auff daß wir würden in jhm die Gerechtigkeit/ die für Gott gilt.

Thi hand giorde den til Synd for Oſſ/ ſom icke viſte aff nogen Synd/ Paa det wi ſkulde bliffue den Retferdighed i Hannem/ ſom gelder faar Gud.

Das VI. Capitel.

WIr ermahnen aber euch/ als Mithelffer/ daß jhr nicht vergeblich die gnade Gottes empfahet.

JEg formaner eder ſom Methielpere/ at i icke tage Guds naade forgeffuis.

2. Denn er ſpricht: Jch habe dich inn der angenemmen zeit erhöret/ vnd habe dir am tage des Heils geholffen. Sehet/ ietzt iſt die angeneme zeit/ ietzt iſt der tag des Heils.

Thi hand ſiger/ Jeg bønhørde dig i den behagelige tid/ oc halp dig paa Salighedens dag/ Seer/ Nu er den behagelige tid/ Nu er Salighedens dag.

3. Laſſet vns aber niemand jrgend eine Ergerniß geben/ auff daß vnſer Ampt nicht verläſtert werde.

Lader oſſ oc icke nogen ſted giffue nogen forargelſe/ Paa det vort Embede ſkal icke ſtraffis.

4. Sondern inn allen dingen laſſet vns beweiſen/ als die Diener Gottes. In groſſer gedult/ in trůſalen/ in nöten/ in ängſten.

Men lader oſſ beuiſe oſſ i alle ting/ ſom Guds Tienere.

5. Inn ſchlägen/ in gefängniſſen/ in auffruhren/ in arbeit/ in wachen/ in faſten.

I ſtor Taalmodighed/ i Bedørffuelſe/ i Nød/ i angiſt/ i ſlag/ i Fengſel/ i oprør/ i arbeyde/ i vect/ i faſten.

6. In keuſchheit/ inn erkenntniß/ in langmut/ in freundligkeit/ in dem heiligen Geiſt/ in vngefärbter Liebe.

I Kyſkhed/ i vidſkaff/ i langmodighed/ i venlighed/ i den hellig Aand/ i vbedragelig kærlighed.

Kapitola V.

21. Neb toho kterýž hřijchu nepoznal/ včinil Bůh za nás hřijchem/ abychom my byli včinkni Sprawedlnoſtij Božij w něm.

Abowiem to vczynił iż ten ktory nie vznał grzechu/ ſtał ſie grzechem za nas/ ábyſmy ſie ſtháli ſpráwiedliwośćią Bożą w nim.

Kapitola VI.

NApomáhagijce pak wám napomijnáme wás/ abyſſte miloſti Božij nadarmo nebrali.

OWßem táko ſludzy nápominamy was/ ábyśćie wy dármo láſki Bożey nie przyięli.

2. Nebť prawij: W čas wzáctný vſlyſſal gſem tebe/ a w den ſpaſenij ſpomohl gſem tobě. Ay nynij čas wzáctný/ hle nynij dnowě ſpaſenij.

Abowiem mowi Bog Czáſu przyiemnego wyſłuchałem ćie/ á w dzień zbawienia rátowałem ćie/ Oto theraz czas przyiemny/ otho teraz dzień zbáwienia.

3. Žád němu nedáwayme žádného pohorſſenij/ aby nebyla pohaněna ſlužba naſſe:

Nie dawaymy żadnego pogorßenia w żadney rzeczy/ aby poſługowánie nie było poſromocone.

4. Ale we wſſech wěcech wydáwayme ſebe ſami/ yakožto Božij ſlužebnijcy/ we mnohé trpěliwoſti/ w zámutcých/ w nedoſtatcých/ w vzkoſtech.

Aley we wßytkim ſtháwamy ſie iáko ſludzy Boży/ z wielką ćierpliwośćią/ w vtrapieniu/ y w potrzebách/ y w vćiſkách.

5. W ranách/ w žaláříjch/ w ruozničých/ w pracech/ w bděnij/ w poſtech.

W obićiu/ w więzieniu/ w roſterkách/ w pracách/

6. W čiſtotě/ w vměnij/ w dlauhočekánij/ w dobrotiwoſti/ w Duchu Swatém/ w Láſce neoſſemetné.

Przez czuyność/ przez poſty/ przez ßczyrość/ przez vmiejętność/ przez ćichość/ przez dobroć/ / przez Duchá święte°/ przez miłość nie obłudną.

ו

7 בְּמֶלְּתָא דְקוּשְׁתָא בְּחַיְלָא דַאלָהָא בְּזַינָא דְזַדִּיקוּתָא דְּבְיַמִּינָא וּבְסֶמָּלָא׃

Ne la parola de la Verità, ne la potentia di Dio, per le armi de la giuſtitia da la deſtra & da la ſiniſtra.

8 בְּשׁוּבְחָא וּבְצַעֲרָא בְּקוּלָסָא וּבְגוּנָיָא אַיךְ מַטְעְיָנֵא וְשַׁרִירֵא׃

Per la gloria & ignominia, per l'infamia e buona fama: come ingannatori, e pur Veraci.

9 אַיךְ לָא יְדִיעֵא וִידִיעִינַן אַיךְ מִיתִינַן וְהָא חָאיְנַן אַיךְ וּמְתְרְדִינַן וְלָא מ מָיְתִינַן׃

Come incogniti, e pur conoſciuti: come ſe noi moriſſimo, & ecco che pur Viuiamo: come caſtigati, e pur non occiſi.

10 וְאַיךְ דְכַרְיָא לַן וּבְכֻל זְבַן חָדֵינַן וְאַיךְ מְסְכֵּינֵא וְלַסְגִּיאֵא מַעַתְרִינַן אַיךְ דְּמֶדֶם לַיְת לַן וְכֻל מֶדֶם אַחִידֵינַן׃

Come contriſtati, e pur ſempre rallegrandoci: come poueri, e pur arricchendo molti: come ſe niente haueſſimo, e pur poſſedendo ogni coſa.

11 פּוּמַן פְּתִיחַ הוּ לְוָתְכוּן קוּרִנְתָיֵא וְלֶבַּן רְוִיחַ׃

La noſtra bocca è aperta a Voi, ò Corintij, il noſtro cuore è allargato.

12 לָא אֲלִיצִיתוּן בַּן אֲלִיצִיתוּן דֵּין בְּרַחֲמַיְכוּן׃

Voi non ſete riſtretti ne le Voſtre interiora.

13 אַיךְ דִלְבְנַיָּא דֵּין אָמַר אֲנָא פּוּרְעָנֵי חֻבְלַי ד דַּלְוָתְכוּן וַרְוַחוּ חוּבְכוּן ל לְוָתִי׃

Hor io ricerco da Voi il medeſimo contracambio, come da figliuoli allargateui ancor Voi.

14 וְלָא תֶהווּן בְּנֵי זוּגָא לַאילֵין דְּלָא מְהַימְנִין אַיְדָא גֵּיר שׁוּתָּפוּתָא אִית לְזַדִּיקוּתָא עַם עַוְלָא אַו אַיְנָא חוּלְטָנָא אִית לְנַהִירָא עַם חֲשׁוֹכָא׃

Non V'accompagnate al medeſimo giogo con gl'infedeli. Perche qual partecipatione ha la giuſtitia con l'iniquità? ò qual compagnia ha la luce con le tenebre?

ו

7 בִּדְבַר אֱמֶת בִּגְבוּרַת אֱלֹהִים בִּכְלֵי הַצְּדָקָה לְיָמִין וְלִשְׂמֹאל׃

En palabra de verdad, en potencia de Dios, en armas de juſticia à dieſtro y à ſinieſtro.

8 בְּכָבוֹד בְּדֹפִי בְּדִבָּה רָעָה בְּשֵׁם טוֹב כְּמוֹ מַתְעִים וְאַנְשֵׁי אֱמוּנִים׃

Por honrrá y por deshonrra, por infamia y por buena fama: como engannadores, mas hombres de verdad.

9 כְּמוֹ נָכְרִים וִידוּעִים כְּמוֹ מֵתִים וְהִנֵּה חַיִּים אֲנַחְנוּ כְּמוֹ מְיֻסָּרִים אַךְ לֹא מוּמָתִים׃

Como ignorados, mas conocidos: como muriendo, mas heaqui biuimos como punidos, mas no mortificados.

10 כְּמוֹ נוּגִים וְתָמִיד שְׂמֵחִים כְּמוֹ אֶבְיוֹנִים וּמַעֲשִׁירִים אֶת־רַבִּים כְּמוֹ מְאוּמָה לֹא תְהִי־לָנוּ וְיֵשׁ לָנוּ כָּל־דְּבָרִים׃

Como doloroſos; mas ſiempre gozos: como pobres, mas que enrriquecen à muchos: como los que no tienen nada, mas que lo poſſeen todo:

11 פִּינוּ נִפְתַּח אֲלֵיכֶם הַקּוֹרִינְטִים נִרְחַב לִבֵּנוּ׃

Nueſtra boca eſtá abierta à voſotros, ó Corinthios, nueſtro coraçon es enſanchado.

12 אַל תּוּגְיוּן אֶת־נַפְשְׁכֶם לְמַעֲנֵנוּ וְאִם תּוּגְיוּן בְּרַחֲמֵיכֶם תְּהִי־זֹאת׃

No eſtays eſtrechos en noſotros mas eſtays eſtrechos en vueſtras proprias entrannas.

13 וּמַה גְּמוּלוֹתֵיכֶם אֲשֶׁר תָּשִׁיבוּ לִי (מְדַבֵּר אֲנִי אֲלֵיכֶם כְּמוֹ לְבָנִים) הַרְחִיבוּ אֶת־לְבוֹתֵיכֶם׃

Pues por la miſma recompenſa (como à hijos hablo) enſanchaos tambien voſotros.

14 אַל־תִּמָּשְׁכוּ יְדֵיכֶם אֶת־לֵצִים כִּי מַה־חֶבְרַת הַצְּדָקָה עִם רִשְׁעָה אוֹ־מַה חֶבְרַת הָאוֹר לַחֹשֶׁךְ׃

No hos junteys en jugo con los infieles, porque que compannia tiene la juſticia con la injuſticia? y que communicacion la luz con las tinieblas.

ϛ.

7. Ἐν λόγῳ ἀληθείας, ἐν δυνάμει θεοῦ, διὰ τῶν ὅπλων τῆς δικαιοσύνης τῶν δεξιῶν καὶ ἀριστερῶν.

Par la Parole de verité, par la puiſſance de Dieu, par armes de iuſtice à droite & à gauche:

8. Διὰ δόξης καὶ ἀτιμίας, διὰ δυσφημίας καὶ εὐφημίας. ὡς πλάνοι, καὶ ἀληθεῖς.

Parmi honneur & ignominie, parmi diffame & bonne renommee:

9. Ὡς ἀγνοούμενοι, καὶ ἐπιγινωσκόμενοι· ὡς ἀποθνήσκοντες, καὶ ἰδοὺ ζῶμεν· ὡς παιδευόμενοι, καὶ μὴ θανατούμενοι.

Comme ſeducteurs, & toutesfois veritables: comme cognus, & toutefois recognus: comme mourans, & voici nous viuons: comme chaſtiés, & toutesfois non mis à mort:

10. Ὡς λυπούμενοι, ἀεὶ δὲ χαίροντες· ὡς πτωχοί, πολλοὺς δὲ πλουτίζοντες· ὡς μηδὲν ἔχοντες, καὶ πάντα κατέχοντες.

Comme contriſtés, & toutesfois touſiours ioyeux: comme poures, & toutesfois enrichiſſans pluſieurs: comme n'ayans rien, & toutesfois poſſedans toutes choſes.

11. Τὸ στόμα ἡμῶν ἀνέῳγε πρὸς ὑμᾶς, Κορίνθιοι· ἡ καρδία ἡμῶν πεπλάτυνται.

O Corinthiens, noſtre bouche eſt ouuerte enuers vous, noſtre cœur s'eſt eſlargi.

12. Οὐ στενοχωρεῖσθε ἐν ἡμῖν, στενοχωρεῖσθε δὲ ἐν τοῖς σπλάγχνοις ὑμῶν.

Vous n'eſtes point à l'eſtroit dedans nous: mais vous eſtes à l'eſtroit en vos entrailles.

13. Τὴν δὲ αὐτὴν ἀντιμισθίαν ὡς τέκνοις λέγω. πλατύνθητε καὶ ὑμεῖς.

Or pour nous recompenſer de meſme (ie parle comme à mes enfans) eſlargiſſez-vous auſſi.

14. Μὴ γίνεσθε ἑτεροζυγοῦντες ἀπίστοις· τίς γὰρ μετοχὴ δικαιοσύνῃ καὶ ἀνομίᾳ; τίς δὲ κοινωνία φωτὶ πρὸς σκότος;

Ne vous accouplez point auec les infideles: car quelle participation y a-il de iuſtice auec iniquité? & quelle communication y a-il de la lumiere auec les tenebres?

CAP. VI.

7. In verbo veritatis, in virtute Dei, per arma iuſtitiæ à dextris & à ſiniſtris.

By the worde of trueth / by the power of God / by the armour of righteouſnes on the right hand and on the left.

8. Per gloriam & ignobilitatem, per infamiam & bonam famam: ut ſeductores, & veraces.

By honour/and diſhonour/by euill reporte / and good reporte / as deceyuers/and yet true.

9. Sicut qui ignoti, & cogniti: quaſi morientes, & ecce vivimus: ut caſtigati, & non mortificati.

As vnknowen/and yet knowen: as dying/and beholde / we liue: as chaſtened/and yet not killed.

10. Quaſi triſtes, ſemper autem gaudentes: ſicut egentes, multos autem locupletantes: tanquam nihil habentes, & omnia poſſidentes.

And ſorowing/and yet alway reioycing: as poore / and yet make many riche: as hauing nothing / and yet poſſeſſing all things.

11. Os noſtrum patet ad vos ô Corinthii, cor noſtrum dilatatum eſt.

O Corinthians/our mouth is open vnto you: our heart is made large.

12. Non anguſtiamini in nobis: anguſtiamini autem in viſceribus veſtris.

Ye are not kept ſtraict in vs/but yee are kept ſtraict in your owne bowelles.

13. Eandem autem habentes remunerationem (tanquam filiis dico) dilatamini & vos.

Nowe for the ſame recompence / I ſpeake as to my children / Be you alſo enlarged.

14. Nolite iugum ducere cum infidelibus. Quæ enim participatio iuſtitię cum iniquitate? Aut quæ ſocietas luci ad tenebras?

Bee not vnequally yoked with the infidels: for what felowſhip hath righteouſnes with vnrighteouſnes? and what communion hath light with darkenes?

Das VI. Capitel.

7. In dem Wort der warheit/ in der krafft Gottes/ durch waffen der Gerechtigkeit/ zur rechten vñ zur lincken.

I ſandheds ord/ i Guds Krafft/ formedelſt Retferdigheds vaaben/ baade paa den høyre oc paa den venſtre ſide.

8. Durch ehre vnd ſchande / durch böſe gerüchte vnnd gute gerüchte. Als die verführer / vnnd doch waarhafftig.

Ved ære oc ſkendzel/formedelſt ont røcte/oc gaat røcte. Som bedragere/ oc dog ſandrue.

9. Als die vnbekannten / vnd doch bekannt/ als die ſterbenden/ vnd ſihe/ wir leben/ als die gezüchtigeten/ vnnd doch nicht ertödet.

Som de vbekende/ oc dog bekende. Som de der dø/ oc ſee/ wi leffue. Som de der ere ſtraffede / oc dog icke ihielſlagne.

10. Als die traurigen / aber allezeit frölich / als die armen / aber die doch vil reich machen / als die nichts inne haben / vnd doch alles haben.

Som de bedørffuede / men altid glade. Som de Fattige / men de ſom dog gøre mange rige. Som de der haffue inted inde/ oc haffue dog alting.

11. O jhr Corinther / vnſer mund hat ſich zu euch auffgethan / vnſer hertz iſt getroſt.

O I Corinther/ vor Mund oplod ſig til eder/ vort Hierte er trøſtigt.

12. Vnſernt halben dörfft jhr euch nicht ängſten / daß jr euch aber ängſtet / das thut jr auß hertzlicher meinung.

For vor ſkyld tøre i icke haffue angiſt / Men at i tage eder angiſt til/ det gøre i aff en hiertelig mening.

13. Ich rede mit euch / als mit meinen Kindern / daß jr euch auch alſo gegen mir ſtellet / vnd ſeyt auch getroſt.

Jeg taler met eder/ ſom met mine Børn/ at i ſkulle oc ſticke eder lige ſaa mod mig/ oc verer ocſaa trøſte.

14. Ziehet nicht am frembden joch mit den vnglaubigen Denn was hat die Gerechtigkeit für genieß mit der Vngerechtigkeit? Was hat das Liecht für gemeinſchafft mit dem Finſterniß?

Drager icke i det fremmede Aag met de vantro. Thi huad omgengelſe haffuer Retferdighed met Vretferdighed? Huad ſamfund haffuer Liuſet met Mørcket?

Kapitola. VI.

7. W ſlowu prawdy/ w mocy Božij/ ſkrze oděnij ſprawedlnoſti na prawo y na lewo.

W mowie prawdy/ w mocy Bożey/ przez zbroie ſpráwiedliwości/ reká práwa y lewa.

8. Skrze Sláwu y pohaněnij/ ſkrze zlau y dobrau poweſt: Jakožto ſwůdcowé/ a gſauce prawdomluwnij:

Przez chwále y ſromote/ przez zoſlawienie y dobra ſláwe / iáko by zwodnicy / ále prawdziwi ieſteſmy.

9 Yakožto neznámij / a gſauce známij: yakožto vmijragijce/ a hle žiwi gſme: a yakožto ztreſtanij/ a nevmrtwenij:

Iáko nie znáiomi/ ále znáiomi ieſteſmy/ iáko vmieráiacy / ále otho żywiemy/ iáko bedac pokaráni/ ále nie ieſteſmy zábici.

10. Yako ſmutnij/ ale wždyckyſe radugijce: yako chudij/ a mnohé zbohacugijce: a yako nic nemagijce/ a wſſak wſſemi wěcmi wládnauce:

Iáko żáluiacy/ ále záwſze weſeli/ iáko vbodzy/ ále ich wiele vbogacamy/ iáko nic niemáiacy/ ále wſzyto trzymamy.

11. Vſta naſſe otewřijna gſau k wám ó Korynťſſtij/ ſrdce naſſe rozſſýřeno geſt.

O Koryntowie/ vſtá náſze otworzone ſa ku wam/ ſerce náſze rozſzerzyło ſie.

12. Neſužugte ſe pro nás/ ale ſužugte ſe w ſtřewách waſſých

Nie mieſzkacie ciáſno w nas/ ále ieſteście ſciśnieni w wnetrznościách wáſzych.

13 Wſſak tauž odplatu magijce (yakožto Synům prawijm/) rozſſýřte ſe y wy.

A ia od was żadam/ ábyście mi toż oddáli/ mowie iáko ſynom/ rozprzeſtrzeńcież ſie y wy.

14. A neneſſte břemene s newěrnými. Nebo kteréž má včaſtenſtwj Sprawedlnoſt s neprawoſtij? Aneb kteréž má Towaryſſtwij ſwětlo s temnoſtmi?

Nie badźcie złączeni nierzadnym iarzmem z niewiernemi: ábowiem co zá towárzyſthwo ſpráwiedliwości z nie ſpráwiedliwościá? á co zá ſpołeczność świátłości z ciemnościámi?

ו

15 אָו אֵידָא שַׁלְמוּתָא
אִית לַמְשִׁיחָא עַם סָטָנָא
אָו אֵידָא מְנָתָא אִית
לְדַמְהַיְמַן עַל דְּלָא מ
מְהַיְמַן ׃

O quale accordo ha Chriſto con Belial? ò che parte ha il fedele con l'infidele?

16 אָו אֵידָא אֲוִיוּתָא אִית
לְהַיְכְלֵהּ דַּאלָהָא עַם
דִּשְׁאֵדָא אַנְתּוּן גֵּיר הַיְכְלֵהּ
אַנְתּוּן דַּאלָהָא חַיָּא אַיְכַנָּא
דְּאָמִיר דַּאעַמַר בְּהוּן ו
וְאֶהַלֵּךְ בְּהוּן וְאֶהְוֵא א
אֱלָהָהוּן וְהֶנּוּן נֶהווֹן לִי ע
עַמָּא ׃

O che conuenientia ha il tempio di Dio con gl'idoli? Imperoche voi ſete tempio di Dio viuente, ſi come Iddio ha detto, Io habitarò in eſſi, e caminarò in eſſi: e ſarò loro Iddio, & eſſi ſaranno mio popolo.

17 מֶטוּל הָנָא פּוּקוּ מֶן
בֵּינָתְהוּן וְאִתְפַּרְשׁוּ מֶנְהוּן
אָמַר מָרְיָא וְלַטַמְאָא לָא
תֶתְקַרְבוּן וְאֶנָא אֲקַבֶּלְכוּן ׃

Per laqual coſa vſciteui del mezo di di loro, e ſeparateui da eſſi, dice il Signore: e non toccate coſa immonda, & io vi riceuerò.

18 וְאֶהְוֵא לְכוּן לַאבָא
וְאַנְתּוּן תֶּהְווּן לִי לַבְנַיָּא
וְלַבְנָתָא אָמַר מָרְיָא דְּכֹל
אָחִיד ׃

E ſarouui in luogo di padre, e voi ſarete à me in luogo di figliuoli e di figliuole, dice il Signore omnipotente.

ז

1 מֶטוּל דְּאִית לַן הָכִיל
הָלֵין מוּלְכָּנָא חַבִּיבַי כַּד
נְדַכֵּא נַפְשַׁן מֶן כֻּלָּהּ
טַמְאוּתָא דְּבֶסְרָא וַדְרוּחָא
וְנֶפְלוּחַ קַדִּישׁוּתָא ב
בַּדְחֶלְתָא דַּאלָהָא ׃

Hauendo dunque noi queſte promeſſe, cariſſimi miei, purghiamoci da ogni bruttura di carne e di ſpirito, facendo perfetta la ſantificatione nel timor di Dio.

2 סַיְבְּרוּן אַחַי בְּאֶנָשׁ לָא
אַעֲוִלַן לְאֶנָשׁ לָא חַבֶּלַן
לְאֶנָשׁ לָא עֲלַבַן ׃

Riceuete noi: noi non habbiamo ingiuriato alcuno, non habbiam corrotto alcuno, non habbiamo tolto ad alcuno.

ו

15 וּמַה תְּכוּנַת הַמָּשִׁיחַ אֶל־
בְּלִיַּעַל אוֹ מַה חֵלֶק אִישׁ אֱמוּנִים
אֶת־סוֹרֵר ׃

Y que conueniencia el Chriſto con Belial? ó que parte el fiel conel infiel.

16 וּמַה מַתְכֹּנֶת הֵיכַל יְהוָה אֶת־
הַגִּלּוּלִים וְאַתֶּם הוֹיִם הֵיכַל אֵל־
חַי כְּמוֹ אָמַר אֱלֹהִים וְנָתַתִּי
מִשְׁכָּנִי בְּתוֹכְכֶם וְהִתְהַלַּכְתִּי
בְּתוֹכְכֶם וְהָיִיתִי לָכֶם לֵאלֹהִים
וְאַתֶּם תִּהְיוּ לִי לְעָם ׃

Y què conſentimiento el templo de Dios con los idolos? pòrque voſotros ſoys el templo del Dios Biuiente, como Dios dixo, Que habitaré y andaré en ellos: y ſeré el Dios deellos, y ellos ſeran mi pueblo,

17 עַל־כֵּן סוּרוּ סוּרוּ צְאוּ מִשָּׁם
נְאֻם יְהוָה טָמֵא אַל־תִּגָּעוּ צְאוּ
מִתּוֹכָהּ וַאֲנִי אֲקַבֵּל אֶתְכֶם ׃

Por loqual ſalid de en medio deellos, y apartaos, dize el Sennor. y no toqueys coſa immunda y yo hos recibiré.

18 וְאֶהְיֶה לָכֶם לְאָב וְאַתֶּם תִּהְיוּ
לִי לְבָנִים וְלִבָנוֹת נְאֻם יְהוָה
צְבָאוֹת ׃

Y ſeré à voſotros Padre, y voſotros me ſereys à mi hijos y hijas: dize el Sennor Todopoderoſo.

ז

1 וְכִי יֵשׁ לָנוּ מַאֲמָרִים כָּאֵלֶּה
אֲהוּבַי אֵיךְ נְטַהֵר אֶת־נַפְשֵׁינוּ
מִכָּל־טֻמְאַת הַבָּשָׂר וְרוּחַ לְכַלּוֹת
אֶת־הַקֹּדֶשׁ בְּיִרְאַת אֱלֹהִים ׃

Anſique, amados, pues tenemos tales promeſſas, limpiemos nos de toda immundicia de carne y de eſpiritu, perficionando la ſanctificacion en temor de Dios.

2 קַבְּלוּ אוֹתָנוּ אִישׁ לֹא חָמַסְנוּ
דַּם נָקִי לֹא שָׁפַכְנוּ אִישׁ לֹא
גָזַלְנוּ אוֹ עָשַׁקְנוּ ׃

Admittid nos: à nadie auemos injuriado, à nadie auemos corrompido, à nadie auemos engannado.

ϛ.

15. Τίς δὲ συμφώνησις χριστῷ πρὸς Βελίαλ; ἢ τίς μερὶς πιστῷ μετὰ ἀπίστου;

Et quel accord y a-il de Chriſt auec Belial? ou quelle portion a le fidele auec l'infidele?

16. Τίς δὲ συγκατάθεσις ναῷ θεοῦ μετὰ εἰδώλων; ὑμεῖς γὰρ ναὸς θεοῦ ἐστε ζῶντος, καθὼς εἶπεν ὁ θεός, ὅτι ἐνοικήσω ἐν αὐτοῖς, καὶ ἐμπεριπατήσω, καὶ ἔσομαι αὐτῶν θεός, καὶ αὐτοὶ ἔσονταί μοι λαός.

Et quelle conuenance y a-il du temple de Dieu auec les idoles? car vous eſtes le temple de Dieu viuant, ainſi que Dieu a dit, I'habiterai au milieu d'eux, & y cheminerai: ſerai leur Dieu, & ils ſeront mon peuple.

17. Διὸ ἐξέλθετε ἐκ μέσου αὐτῶν, καὶ ἀφορίσθητε, λέγει κύριος, καὶ ἀκαθάρτου μὴ ἅπτεσθε, κἀγὼ εἰσδέξομαι ὑμᾶς.

Parquoi departez-vous du milieu de eux, & vous en ſeparez, dit le Seigneur: & ne touchez à choſe quelconque ſouillee, & ie vous receurai.

18. Καὶ ἔσομαι ὑμῖν εἰς πατέρα, καὶ ὑμεῖς ἔσεσθέ μοι εἰς υἱοὺς καὶ θυγατέρας, λέγει κύριος παντοκράτωρ.

Et vous ſerai pour pere, & vous me ſerez pour fils & pour filles, dit le Seigneur tout-puiſſant.

ΚΕΦΑΛ. ζ΄.

ΤΑύτας οὖν ἔχοντες τὰς ἐπαγγελίας, ἀγαπητοί, καθαρίσωμεν ἑαυτοὺς ἀπὸ παντὸς μολυσμοῦ σαρκὸς καὶ πνεύματος, ἐπιτελοῦντες ἁγιωσύνην ἐν φόβῳ θεοῦ.

Or donc, bien aimés, puis que nous auons de telles promeſſes: nettoyons-nous de toute ſouillure de chair & d'eſprit, paracheuans la ſanctification en la crainte de Dieu.

2. Χωρήσατε ἡμᾶς. οὐδένα ἠδικήσαμεν, οὐδένα ἐφθείραμεν, οὐδένα ἐπλεονεκτήσαμεν.

Receuez-nous, nous n'auōs fait tort à perſonne, nous n'auōs corrompu perſonne, nous n'auons pillé perſonne.

CAP. VI.

15. Quæ autem conventio Chriſti ad Belial? Aut quæ pars fideli cum infideli?

And what concord hath Chriſt with Belial? or what part hath the beleeuer with the infidell?

16. Qui autem conſenſus templo Dei cum idôlis? Vos enim eſtis templum Dei vivi: ſicut dicit Deus, Quoniam inhabitabo in illis, & inambulabo, & ero illorum Deus: & ipſi erunt mihi populus.

And what agreement hath the Temple of God with idoles? for ye are the Temple of the liuing God: as God hath ſayd / I will dwell among them / and walke there: and I will be their God / and they ſhall bee my people.

17. Propter quod exite de medio eorum, & ſeparamini, dicit Dominus, & immundum ne tetigeritis: & ego recipiam vos.

Wherefore come out from among them / and ſeparate your ſelues / ſaith the Lord: & touch none vncleane thing / and I will receyue you.

18. Et ero vobis in patrem: & vos eritis mihi in filios & filias, dicit Dominus omnipotens.

And I will be a father vnto you / and ye ſhalbe my ſonnes and daughters / ſayth the Lord allmightie.

CAP. VII.

HAs ergo habentes promiſſiones chariſſimi, mundemus nos ab omni inquinamento carnis & ſpiritus, perficientes ſanctificationem in timore Dei.

Seeing then wee haue theſe promiſes / dearely beloued / let vs cleanſe our ſelues from all filthines of the fleſh and ſpirit / and grow vp vnto full holines in the feare of God.

2. Capite nos. Neminem læſimus, neminem corrupimus, neminem circumvenimus.

Receyue vs: we haue done wrong to no man: we haue conſumed no man: we haue defrauded no man.

Das VI. Capitel.

15. Wie ſtimpt Chriſtus mit Belial / oder was für ein theil hat der Glaubige mit dem Vnglaubigen?

Huorledis kand Chriſtus komme offuer ens met Belial? Eller huad del haffuer den ſom tror / met den vantro?

16. Was hat der Tempel Gottes für ein gleiche mit dem götzen? Jhr aber ſeyt der Tempel des lebendigen Gottes / wie denn Gott ſpricht: Jch wil inn jhnen wohnen / vnnd in jhnen wandeln / vnd wil jr Gott ſein / vnd ſie ſollen mein Volck ſein.

Huad lignelſe haffuer Guds Tempel met affguder? Oc i ere den leffuende Guds Tempel / ſom Gud oc ſiger / Jeg vil bo i dem / oc vandre i dem / oc ieg vil vere deris Gud / oc de ſkulle vere mit Folck.

17. Darumb gehet auß von jhnen / vnnd ſondert euch abe / ſpricht der HERR / vnd rüret kein vnreines an / So wil ich euch annemen.

Der faare gaar vd fra dem / oc fraſkilier eder / ſiger HERREN / oc rører icke noget wrent / Da vil ieg annamme eder.

18. Vnnd euer Vatter ſein / vnd jhr ſolt meine Söhne vnd Töchter ſein / ſpricht der allmechtige HERR.

Oc vere eders Fader / oc i ſkulle vere mine Sønner oc Døtter / ſiger den almectige HERRE.

Das VII. Capitel.

DIeweil wir nun ſolche verheiſſung haben / meine liebeſten / ſo laſſet vns von aller befleckung des fleiſches vñ des geiſtes vns reinigen / vnd fortfahren mit der heiligung / inn der forcht Gottes.

EFterdi wi haffue nu ſaadane Løffte / mine Elſkelige / Da lader oſſ renſe oſſ aff al Kødſens oc aandens beſmittelſe / oc fremfare met Hellighed / i Guds fryct.

2. Faſſet vns / wir haben niemand leid gethan / wir haben niemand verletzt / wir haben niemand übervortheilt.

Anammer oſſ / wi haffue ingen giort wret / wi haffue ingen giort ſkade / wi haffue ingen bedraget.

Kapitola VI.

15. A kteréž ſrownánij Kryſta s ďáblem? Aneb který dijl geſt wěrného / s newěrným?

A co zá zgodá ieſt Kryſthuſowi z Belialem? ábo co zá cześć wiernemu z niewiernym?

16. A která ſpolečnoſt Chrámu Božijho / s Modlami? Wy gſte zagiſté Chrám Boha žiwého / yakož prawij PAN Bůh: Přebýwati budu w nich / a choditi mezy nimi / a budu Lid můg.

A co zá zezwolenie ieſt Kośćiołowi Bożemu z Báłwany? Abowiem wy ieſteśćie Kośćiołem Bogá żywego / ,áko mowił Bog / Bede mieſzkał w nich / y chodźic bede / y bede Bogiem / á oni mnie bedą udem.

17. Protož wýgděte z proſtředka gegich / a oděľte ſe od nich / prawj Pán: a nečiſtého ſe nedotýkayte / a yá přijgmu wás:

A przeto wynidźćie z pośrodku ich / y odłączćie ſie / Mowi Pan / á nieczyſte° nie tykayćie ſie / tedy przyime was.

18. A budu wám za Otce / a wy mi budete za Syny a za Dcery / prawij Pán Buoh wſſemohaucý.

Y bede wam zá oycá á wy bedźiećie mi zá ſyny y corki / Mowi Pan wſzechmogacy.

Kaditola VII.

PRotož magijce tato zaſljbenij naymileyſſý / očiſſťugeme ſe od každé poſſkwrny těleſné y duchownij / konagijce poſwěcenij naſſe w bázni Božij.

MAiac thedy namileyſzy ty obietnice / oczyśćmyż ſami ſiebie od wſzelákie° ſplugáwienia ćiáłá y duchá: dokonywáiac poświecenia z boiáźnia Boża.

2. Přijgmětež nás / wſſak gſme žádnému w ničemž neublijžili / žádného neporuſſyli / žádného neoklamali.

Przyimićież nas / Żadnemuſmy krzywdy nie vczynili / żadnegoſmy nie ſkáźili / żadnegoſmy nie złupili.

ז

3 לָא הֲוָא לַמְחַיָּבוּתְכוֹן
אָמַר אֶנָא קַדְמֵית גֵּיר
אֶמְרֵית דַּבְלֶבַּן סִימִין א
אַנְתּוּן לַמְמָת אַכְּחְדָא
וַלְמֵחָא׃

Io non dico queſto à voſtra condannatione: conciosia coſa ch'io v'ho prima detto che voi ſete ne i noſtri cuori à morire inſieme & à viuere inſieme.

4 בְּפַרְהֶסְיָא סַגִּיאָתָא אִית
לִי לְוָתְכוֹן וְסַגִּי אִית לִי
בְכוֹן שׁוּבְהָרָא וּמְלֵא אֶנָא
בוּיָאָא וְסוּגָּאָא מְתְיַתְּרָא
בְּחַדוּתָא בְּכֻלְּהוֹן אוּלְצָנַי׃

Io ho molta liberta verſo di voi, ho molta gloria di voi, io ſon ripieno di conſolatione, abbondo ſopra modo d'allegrezza in ogni noſtra tribulatione.

5 אַף מֶן דְּאֶתִין גֵּיר ל
לְמַקְדוּנִיָא אַף לָא חַד נְיָח
הֲוָת לְפַגְרַן אֶלָּא בְּכֻל
מֶדֶם אֶתְאַלַּצַן מֶן לְבַר
קְרָבָא וּמֶן לְגַו דֶּחְלְתָא׃

Perche eſſendo noi venuti in Macedonia, la noſtra carne non hebbe alcun riposo, ma erauamo afflitti, da ogni parte: combattimenti di fuore, timori di dentro.

6 אֶלָּא אַלָהָא הוּ דַּמְבַיָּאָא
לְמַכִּיכֵא בַּיְאַן בְּמֵתִיתֵהּ
דְּטִטָוס׃

Ma iddio che conſola gli humili, ci conſolo per la venuta di Tito.

7 וְלָא בַּלְחוּד בְּמֵאתִיתֵהּ
אֶלָּא אַף בְּנַיְחֵהּ הַו דא
דְּאֶתְתְּנִיח בְּכוֹן סַבְּרַן גֵּיר
עַל חוּבְּכוֹן דַּלְוָתַן וְעַל
אֶבְלְכוֹן וְטַנָנְכוֹן דְּעַל אַפַּי
וְכַד שְׁמַעֵית חַדוּתָא
סַגִּיאָתָא הֲוָת לִי׃

E non ſolamente per la ſua venuta, ma etiandio per la conſolatione, con che egli era ſtato conſolato di voi: raccontandoci il voſtro gran deſiderio, il voſtro pianto, il voſtro zelo per me: in tal modo che io mi rallegrai maggiormente.

8 דְּאֶפֶן אַכְרִית לְכוֹן
בְּאֶגַּרְתָּא לָא תְּוִית לִי
נַפְשִׁי אֶפֶן תְּוְיָא הֲוָת חָזֵא
אֶנָא גֵּיר דְּהָי אֶגַּרְתָּא אֶפֶן
דְּשָׁעְתָא אַכְרִית לְכוֹן׃

Imperoche ſe bene io v'ho contriſtati per l'epiſtola, non mene pento ancor che io mene fuſſi pentito: percioche io vedo che quella epiſtola (benche à tempo) pur vi ha contriſtati.

ז

3 לֹא לְמִשְׁפַּטְכֶם אוֹמֵר אֲנִי
כִּי מִקֶּדֶם אָמַרְתִּי כִּי־בִלְבּוֹתֵינוּ
עֲתִידִים אַתֶּם גַּם לָמוּת עִמָּנוּ
וְגַם לִחְיוֹת׃

No para condenaros lo digo: que ya he dicho antes, que eſtays en nueſtros coraçones para morir y para biuir juntamente con noſotros.

4 כִּי בִטָּחוֹן רַבָּה לִי אֲלֵיכֶם
וּתְהִלָּה גְדוֹלָה לִי עֲלֵיכֶם נִמְלֵאתִי
בְנֶחָמָה נוֹתַרְתִּי לְשִׂמְחָה עַל־כָּל־
מְצוּקָתְכֶם׃

Mucho atreuimiento tengo para con voſotros, mucha gloriacion tengo de voſotros: lleno eſtoy de conſolacion: ſobre abundo de gozo en todas nueſtras tribulaciones.

5 כִּי כַּאֲשֶׁר בָּאנוּ בְּכִתִּים מְאוּמָה
לֹא הָיְתָה שֵׁנָה לְעֵינֵינוּ וּתְנוּמָה
לְעַפְעַפֵּינוּ כִּי אִם בְּכָל־עֵת
נְצוּרִים בַּחוּץ מַצּוֹת וּמִבַּיְתָה
חֲרָדוֹת׃

Porqve aun quando venimos en Macedonia ningun repoſo tuuo nueſtra carne; antes en todo fuemos attribulados, de fuera quiſtiones, de dentro temores:

6 כִּי אִם אֱלֹהִים הַמְנַחֵם אֶת־
הָעֲנִיִּים נִחַם אוֹתָנוּ בִּמְבוֹא
טִיטוֹס׃

Mas el que conſuela los humildes, Dios, nos conſolô con la venida de Tito.

7 אַךְ לֹא לְבַד בִּמְבוֹאוֹ כִּי אִם
גַּם בְּנֶחָמָה אֲשֶׁר נִחַם מִכֶּם
בְּהַגִּיד לָנוּ אֶת־אַהֲבַתְכֶם אֵלֵינוּ
וְאֶת־תַּמְרוּרֵיכֶם וְאֶת־קִנְאַתְכֶם
עָלַי כֵּן אֲשֶׁר שָׂמַחְתִּי עַל־יֶתֶר׃

Y no ſolo con ſu venida mas aun con la conſolacion con que el fue conſolado de voſotros, haziendonos ſaber vueſtro deſſeo (grande,) vueſtro lloro vueſtru zelo por mi para que anſi me gozaſe mas.

8 וְאִם הוֹגֵיתִי אֶת־נַפְשְׁכֶם
בְּאִגַּרְתִּי לֹא נִחַמְתִּי וְאִם אֶנָּחֵם כִּי
רוֹאֶה אֲנִי כִּי־הָאִגֶּרֶת הַהִיא אַךְ
לְשָׁעָה אַחַת הוֹגַתָּה אֶת־נַפְשְׁכֶם׃

Porque aunque hos contriſté por carta, no me arrepiento: aunque me peſó. porque veo que aquella carta, aunque por algun poco de tiempo hos contriſto.

ζ.

3. Οὐ πρὸς κατάκρισιν λέγω· προείρηκα γὰρ ὅτι ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν ἐστε εἰς τὸ συναποθανεῖν καὶ συζῆν.

Ie ne di point ceci à voſtre condamnation: car i'ai dit ci-deuant que vous eſtes en nos cœurs à mourir & à viure enſemble.

4. Πολλή μοι παῤῥησία πρὸς ὑμᾶς. πολλή μοι καύχησις ὑπὲρ ὑμῶν· πεπλήρωμαι τῇ παρακλήσει, ὑπερπερισσεύομαι τῇ χαρᾷ ἐπὶ πάσῃ τῇ θλίψει ἡμῶν.

I'ai grande liberté en voſtre endroit, i'ai dequoi grandement me glorifier de vous: ie ſuis rempli de conſolation, ie ſuis plein de ioye tant & plus en toute noſtre affliction.

5. Καὶ γὰρ ἐλθόντων ἡμῶν εἰς μακεδονίαν, οὐδεμίαν ἔσχηκεν ἄνεσιν ἡ σὰρξ ἡμῶν, ἀλλ' ἐν παντὶ θλιβόμενοι· ἔξωθεν μάχαι, ἔσωθεν φόβοι.

Car nous eſtans venus en Macedone noſtre chair n'a eu aucune relaſche, ains nous auons totalement eſté affligés: combats par dehors, craintes par dedans.

6. Ἀλλ' ὁ παρακαλῶν τοὺς ταπεινοὺς, παρεκάλεσεν ἡμᾶς ὁ θεὸς ἐν τῇ παρουσίᾳ τίτου.

Mais Dieu qui conſole les abbatus, nous a conſolés par la venue de Tite:

7. Οὐ μόνον δὲ ἐν τῇ παρουσίᾳ αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ παρακλήσει ᾗ παρεκλήθη ἐφ' ὑμῖν, ἀναγγέλλων ἡμῖν τὴν ὑμῶν ἐπιπόθησιν, τὸν ὑμῶν ὀδυρμὸν, τὸν ὑμῶν ζῆλον ὑπὲρ ἐμοῦ· ὥστε με μᾶλλον χαρῆναι.

Et non ſeulement par ſa venue, mais auſſi par la conſolation de laquelle il a eſté conſolé en vous: nous racontant voſtre grand deſir, voſtre pleur, voſtre affection ardente enuers moi: en ſorte que ie m'en ſuis tant & plus eſioui.

8. Ὅτι εἰ καὶ ἐλύπησα ὑμᾶς ἐν τῇ ἐπιστολῇ, οὐ μεταμέλομαι, εἰ καὶ μετεμελόμην· βλέπω γὰρ ὅτι ἡ ἐπιστολὴ ἐκείνη, εἰ καὶ πρὸς ὥραν, ἐλύπησεν ὑμᾶς.

Car iaçoit que ie vous aye contriſtés par mon epiſtre, ie ne m'en repen point: encores que ie m'en fuſſe repenti: car ie voy que ceſte epiſtre-la, quoi que pour vn temps, vous a contriſtés.

CAP. VII.

3. Non ad condemnationem veſtram dico, prædixi enim quòd in cordibus noſtris eſtis ad commoriendum & ad convivendum.

I ſpeake it not to your condemnation; for I haue ſaid before / that ye are in our hearts/to die and liue together.

4. Multa mihi fiducia eſt apud vos, multa mihi gloriatio pro vobis: repletus ſum conſolatione, ſuperabundo gaudio in omni tribulatione noſtra.

I vſe great boldnes of ſpeach toward you: I reioyce greatly in you: I am filled with comfort/ and am exceeding ioyous in all our tribulation.

5. Nam & cum veniſſemus in Macedoniam, nullam requiem habuit caro noſtra, ſed omnem tribulationem paſſi ſumus: foris, pugnæ: intus, timores.

For when we were come into Macedonia / our fleſh had no reſt / but we were troubled on euery ſide / fightings without / and terrours within.

6. Sed qui conſolatur humiles, , conſolatus eſt nos Deus, in adventu Titi.

But God/ that comforteth the abiect / comforted vs at the comming of Titus.

7. Non ſolum autem in adventu eius, ſed etiam in conſolatione, qua conſolatus eſt in vobis, referens nobis veſtrum deſiderium, veſtrum fletum, veſtram æmulationem pro me, ita magis ut gauderem.

And not by his comming onely/ but alſo by the conſolation wherewith he was comforted of you / when he tolde vs your great deſire / your morning / your feruent minde to meward / ſo that I reioyced much more.

8. Quoniam & ſi contriſtavi vos in epiſtola, nō me pœnitet: etſi pœniteret, videns quòd epiſtola illa (& ſi ad horam) vos contriſtavit.

For though I made you ſorie with a letter / I repent not / though I did repent: for I perceiue that the ſame epiſtle made you ſorie / though it were but for a ſeaſon.

Das VII. Capitel.

3. Nicht ſage ich ſolchs / euch zuverdammen / Denn ich habe droben zu vor geſagt / daß jhr in vnſerm hertzen ſeyt / mit zu ſterben vnd mit zu leben.

Icke ſiger ieg dette/til at fordømme eder/ Thi ieg ſagde tilforn/ at i ere i vort hierte / til ad dø oc at leffue.

4. Ich rede mit groſſer freydigkeit zu euch / ich růhme vil von euch / ich bin erfůllet mit troſt / ich bin ůberſchwenglich inn freuden / inn alle vnſerm trůbſal.

Jeg taler met ſtor driſtighed til eder / Jeg roſer meget aff eder/ Jeg er opfylt met trøſt/ Jeg er offueruettis i glæde/ vdi al vor bedrøffuelſe.

5. Denn da wir in Macedoniam kamen / hatte vnſer fleiſch kein ruhe / ſondern allenthalben waren wir in trůbſal/ Außwendig ſtreit/ inwendig forcht.

Fordi at der wi komme til Macedoniam / da haffde vort Kød ingen rolighed / men wi vaare alleuegne i Bedrøffuelſe Vduortis ſtrid/ indwortis fryct.

6. Aber Gott/ der die geringen trőſtet/ der trőſtet vns durch die zukunfft Titi.

Men Gud ſom trøſter de foractelige / hand trøſtede oſſ formedelſt Titi tilkommelſe.

7. Nicht allein aber durch ſeine zukunfft / ſondern auch durch den troſt/ damit er getrőſtet war an euch / vnnd verkůndiget vns euer verlangen/ euer weinen / euren eifer vmb mich / alſo / daß ich mich noch mehr freuete.

Men icke aleniſte formedelſt hans tilkommelſe / men ocſaa met den trøſt/ſom hand vaar trøſtet met aff eder/oc forkyndede oſſ eders forlengelſe / eders graad/ eders nidkærhed for oſſ/ſaa at ieg glædde mig end mere.

8. Denn daß ich euch durch den Brieff habe traurig gemacht / reuet mich nicht. Vnd obs mich reuete / ſo ich aber ſehe / daß der Breff villeicht eine weile euch betrůbet hat.

Thi at ieg giorde eder bedrøffuede met Breffuet/ det fortryder mig icke. Oc der ſom ieg end angrede det/ men effterdi ieg ſeer/ at Breffuet maa vel ſke nogen ſtund bedrøffuede eder.

Kapitola VII.

3. Ne k potupě waſſý to prawijm/ poněwadž gſem wám prwé powěděl/ že w ſrdcých naſſých gſte/ abychom ſpolu zemřeli/ y ſpolu žiwi byli.

Ku oſadzeniu wáßemu nie mowie/ bo przedtymem rzekł / iż wy w ſercách náßych ieſteſcie ku ſpołeczney śmierci/ tákże y ſpołecznemu życiu.

4. Mnohé o wás mám dauffánij mnohá mi chlauba z wás: naplněn gſem potěſſenjm/ a mám hognau radoſt w káždém zámutku naſſem.

Mam wielkie beſpieczeńſtwo mowienia á was / mam wielkie chlubienie z wás / ieſtemci nápełnion pociechy/ á dziwnie obfitnie weſelem we wßytkim vtrapieniu náßym.

5. Neb y když gſme byli přiſſli do Macedonye/ žádného odpočinutj neměło tělo naſſe/ ale wſſeliké zarmaucenij trpěli gſme: zewnitř bog / a wnitř bázeň.

Abowiem przyßedßy do Mácedoniey/ ciáło náße żadne° vlżenia nie miáło/ owßem we wßytkim byliſmy vciśnieni / zewnątrz bithwy/ á wewnątrz ſtráchy.

6. Ale ten kterýž těſſý pokorné/ Potěſſyl nás Buoh/ ſkrze přijſſtij Týtowo.

Ale ten ktory cießy vtrapionee pocießył nas Bog przyściem Tytuſowym.

7. A ne tollko přijſſtijm geho/ ale také potěſſenjm kterýž on měl z wás/ wyprawugjc nám wáſſy žádoſt/ waſs pláč/ waſſy péči o mne/ tak že gſem ſe welmi radowal.

A nie tylko przyściem iego/ ále theż pociecha ktora on wziął z was gdy nam oznáymił vprzeyme żądánie wáße/ płácz wáß/ y chuć wáße dla mnie/ ták iżem ſię ießcze wiecey weſelił.

8. Nebo ač gſem zarmautil wás prwnijm Liſtem/ nenij mi lijto toho/ by mi pak lijto toho bylo. Nebo widijm že Liſt ten/ ačkoli na čas byl wás zarmautil:

Abowiem chociam was záſmucił przez liſt/ tego mi nie lito/ chociam żáłowal: bo widzę iż on liſt was záfráſowal/ chociaż do czáſu.

ז

9 אֶלָּא חַדּוּתָא עֲבְדַת לִי לָא עַל דְּכְרִית לְכוֹן אֶלָּא מֶטּוּל דְּכְרִיוּתְכוֹן לַתְיָבוּתָא הוּ אִיתַיְתְכוֹן כְּרִית לְכוֹן גֵּיר בַּאלָהָא אַיכַּנָּא דַּבְמֶדֶּם לָא תֶּתְחַסְּרוּן מֶנַּן׃

Io hora mi rallegro: non gia che vi ſiate contriſtati, ma che vi ſiate contriſtati à penitentia: percioche vi ſete contriſtati ſecondo Iddio: in modo che voi nõ hauete riceuuto da noi danno alcuno.

10 כַּרְיוּתָא גֵּיר דְּמֶטוּל אֱלָהָא תְּיָבוּת נַפְשָׁא עָבְדָא דְּלָא הַפְכָּא וּמַפְנְיָא לְחַיֵּא כַּרְיוּתָא דֵּין דְּעָלְמָא מַוְתָא הוּ עָבְדָא׃

Imperoche il contriſtamento che è ſecondo Iddio, genera vn pentimento à ſalute da non pentirſene: ma il contriſtamento del mondo genera morte.

11 הָא גֵּיר הָי הָדָא דְּאֶתְתַּעִיקְתּוּן מֶטוּל אֱלָהָא כְּמָא אַעְבְּדַת בְּכוֹן חַפִּיטוּתָא וּמַפַּק בְּרוּחָא וְרוּגְזָא וְדֶחֶלְתָּא וְחוּבָּא וְטַנָּנָא וְתַבְעָתָא וּבְכָל מֶדֶּם חַוִּיתוּן נַפְשְׁכוֹן דַּדְכֵין אַנְתּוּן בָּהּ בַּצְבוּתָא׃

Perche ecco, queſto proprio, d'eſſerui voi contriſtati ſecondo Iddio, quanta ſollecitudine ha generato in voi, anzi eſcuſatione, anzi ſdegno, anzi timore, anzi gran deſiderio, anzi zelo, anzi vendetta: Voi vi ſete del tutto moſtrati eſſer puri in tale affare.

12 תֶּהְוֵא דֵּין הָדָא דְּכֶתְבֵת לְכוֹן דְּלָא הֲוָת מֶטוּל מַסְכְּלָנָא אַף לָא מֶטוּל הָו מַן דְּמַסְכַּל בֵּהּ אֶלָּא מֶטוּל דְּתֶתִידַע קְדָם אֱלָהָא חַפִּיטוּתְכוֹן דְּמֶטוּלָתַן׃

La onde ſe bene io vi ſcriſſi, non lo feci per colui che haueua fatta l'ingiuria, ne per colui che era ſtate ingiuriato: ma perche ſi manifeſtaſſe appreſſo di voi la cura che per noi hauete dinanzi à Dio.

ז

9 מֵעַתָּה שׂוֹמֵחַ אֲנִי לֹא כִּי נוּגֵיתֶם כִּי אִם כִּי־נוּגֵיתֶם לִתְשׁוּבָה מֵרָעוֹת כִּי נוּגֵיתֶם כֵּאלֹהִים אֲשֶׁר בִּמְאוּמָה לֹא תֵעָנְשׁוּ מִמֶּנּוּ׃

Aora me huelgo: no porque ayays ſido contriſtados mas porque ayays ſido contriſtados para emmienda; porque aueys ſido contriſtados ſegun Dios, de tal manera que ninguna perdida ayays padecido por nueſtra parte.

10 כִּי־הַתּוּגָה אֲשֶׁר כֵּאלֹהִים הִיא פּוֹעֲלָה אֶת־תְּשׁוּבָה לִישׁוּעָה בְּלִי תַנְחוּמוֹת וְתוּגַת הָעוֹלָם הַזֶּה פּוֹעֲלָה אֶת־הַמָּוֶת׃

Porque el dolor que es ſegun Dios, haze emmienda ſaludable, de la qual no ay arrepentimiento. mas el dolor del ſiglo, obra muerte.

11 כִּי הִנֵּה הַתּוּגָה הַזֹּאת אֲשֶׁר בָּהּ כֵּאלֹהִים הוּגֵיתֶם אֶת־נַפְשְׁכֶם כַּמָּה פּוֹעֲלָה בָכֶם בְּעוּת כִּי אִם אֶת־בִּטָּחוֹן לְדַבֵּר עַל־אוֹדוֹת נַפְשְׁכֶם כִּי אִם זַעַם כִּי אִם יִרְאַת יְהוָה כִּי אִם אַהֲבָה כִּי־אִם קִנְאָה כִּי־אִם נְקָמָה בְּכָל־דָּבָר הִתְבָּרַרְתֶּם אֶת־נַפְשֵׁיכֶם כִּי נְקִיִּים אַתֶּם בַּפֹּעַל׃

Porque heaqui eſto miſmo, que ſegun Dios fueſtes contriſtados, quanta ſolicitud ha obrado en voſotros? antes defenſa antes enojo, antes temor, antes (gran) deſſeo, antes zelo, antes vengança en todo hos aueys moſtrado limpios en el negocio.

12 לָכֵן אַף כִּי כָתַבְתִּי לָכֶם לֹא עַל־הַמְעַוֵּל וְלֹא עַל־הַנִּכְשָׁל כִּי־אִם לְהֵרָאוֹת אֶת־בַּעֲתָתֵנוּ אֲשֶׁר יֵשׁ לָנוּ עֲלֵיכֶם וַאֲלֵיכֶם לִפְנֵי אֱלֹהִים׃

Anſique aunque hos eſcreui, no hos eſcreui ſolamente por cauſa delque hizo la injuria, ni por cauſa delque la padeció, mas tambien para que hos fueſſe manifieſta nueſtra ſolicitud que tenemos por voſotros delante de Dios.

ζ′.

9. Νῦν χαίρω, οὐχ ὅτι ἐλυπήθητε, ἀλλ' ὅτι ἐλυπήθητε εἰς μετάνοιαν. ἐλυπήθητε γὰρ κατὰ θεὸν, ἵνα ἐν μηδενὶ ζημιωθῆτε ἐξ ἡμῶν.

I'en ſuis maintenant ioyeux, non point pource que vous auez eſté contriſtés, mais pource que vous auez eſté cõtriſtés à repentance: car vous auez eſté contriſtés ſelon Dieu, tellement que vous n'ayez eſté endommagés en rien de par nous.

10. Ἡ γὰρ κατὰ θεὸν λύπη μετάνοιαν εἰς σωτηρίαν ἀμεταμέλητον κατεργάζεται· ἡ δὲ τοῦ κόσμου λύπη θάνατον κατεργάζεται.

Car la triſteſſe qui eſt ſelon Dieu, produit repentance à ſalut, dont on ne ſe repent iamais: mais la triſteſſe de ce monde produit la mort.

11. Ἰδοὺ γὰρ αὐτὸ τοῦτο, τὸ κατὰ θεὸν λυπηθῆναι ὑμᾶς, πόσην κατειργάσατο ἐν ὑμῖν σπουδὴν, ἀλλὰ ἀπολογίαν, ἀλλὰ ἀγανάκτησιν, ἀλλὰ φόβον, ἀλλὰ ἐπιπόθησιν, ἀλλὰ ζῆλον, ἀλλ' ἐκδίκησιν; ἐν παντὶ συνεστήσατε ἑαυτοὺς ἁγνοὺς εἶναι ἐν τῷ πράγματι.

Car voici ceci meſme que vous auez eſté contriſtés ſelon Dieu, quel ſoin a il produit en vous? voire quelle ſatisfaction? voire marriſſement, voire crainte, voire grand deſir, voire zele, voire vengeance? vous vous eſtes par tout monſtrés eſtre purs en ceſt affaire.

12. Ἄρα εἰ καὶ ἔγραψα ὑμῖν, οὐχ ἕνεκεν τοῦ ἀδικήσαντος, οὐδὲ ἕνεκεν τοῦ ἀδικηθέντος, ἀλλ' ἕνεκεν τοῦ φανερωθῆναι τὴν σπουδὴν ἡμῶν τὴν ὑπὲρ ὑμῶν πρὸς ὑμᾶς, ἐνώπιον τοῦ θεοῦ.

Iaçoit donc que ie vous aye eſcrit, ce n'a point eſté pour celui qui a commis la faute, ne pour celui enuers qui elle a eſté commiſe, mais pour manifeſter entre vous le ſoin que i'ai de vous deuãt Dieu.

CAP. VII.

9. Nunc gaudeo: non quia contriſtati eſtis, ſed quia contriſtati eſtis ad pœnitentiam. Contriſtari enim eſtis ſecundum Deum, vt in nullo detrimentum patiamini ex nobis.

I now reioyce/ not that ye were ſorie/ but that ye ſorowed to repentance: for yee ſorowed godly/ ſo that in nothing ye were hurt by vs.

10. Quæ enim ſecundum Deum triſtitia eſt, pœnitentiam in ſalutem ſtabilem operatur: ſeculi autem triſtitia, mortem operatur.

For godly ſoro'w cauſeth repentance vnto ſaluation/ not to be repented of: but the worldly ſorow cauſeth death.

11. Ecce enim hoc ipſum, ſecundum Deum contriſtari vos, quantam in vobis operatur ſolicitudinem: ſed defenſionem, ſed indignationem, ſed timorem, ſed deſiderium, ſed æmulationem ſed vindictam. in omnibus exhibuiſtis vos incontaminatos eſſe negotio.

For beholde/ this thing that ye haue bene godly ſorie/ what great care it hath wrought in you: yea/ what clearing of your ſelues: yea/ what indignation/ yea what feare: yea/ howe great deſire yea/ what a zeale: yea/ what puniſhment in all things ye haue ſhewed your ſelues/ that ye are pure in this matter.

12. Igitur etſi ſcripſi vobis, non propter eum qui fecit iniuriam, nec propter eum qui paſſus eſt: ſed ad manifeſtandam ſolicitudinem noſtram quam habemus pro vobis coram Deo, ideo conſolati ſumus.

Wherefore/ thoug I wrote vnto you/ I did not it for his cauſe that had done the wrong/ neither for his cauſe that had the iniurie/ but that our care towarde you in the ſight of God might appeare vnto you.

Das VII. Capitel.

9. So freue ich mich doch nun/ nicht davon/ daß jhr ſeyt betrübet worden/ ſondern daß jhr betrübt ſeyt worden zur reue. Denn jhr ſeyt Göttlich betrübet worden/ daß jhr von vns ja keinen ſchaden jrgent inne nemet.

Saa glæder ieg mig dog nu/ Icke der aff/ at i blrffue bedrøffuede/ men at i bleffue bedrøffuede til anger. Thi at i bleffue Gudelig bedrøffuede/ ſaa at i io icke nogen ſted finge nogen ſkade aff oſſ.

10. Denn die Göttliche traurigkeit wircket zur ſeligkeit eine reue/ die niemand gereuet/ die traurigkeit aber der Welt wircket den Todt.

Thi den Gudelige bedrøffuelſe gør Anger til ſalighed/ ſom ingen fortryder/ men Verdens bedrøffuelſe gør døden.

11. Sihe/ daſſelbige/ daß jhr Göttlich ſeyt betrübet worden/ welchen fleiß hat es in euch gewircket/ dazu verantwortung/ Zorn/ Forcht/ verlangen/ eifer/ rache. Jhr habt euch beweiſet in allen ſtücken/ daß jhr rein ſeyt an der That.

See/ Det ſamme at i bleffue gudelige bedrøffuede/ huilcken flid giorde det i eder der til met forſuarelſe/ vrede/ fryct/ forlengelſe/ nidkærhed/ heffn. I beuiſde eder i alle ſtycke/ at i ere rene i gerningen.

12. Darumb ob ich euch geſchrieben habe/ ſo iſts doch nicht geſchehen vmb des willen/ der beleidiget hat/ auch nicht vmb des willen/ der beleidiget iſt/ ſondern vmb des willen/ das euer fleiß gegen vns offenbar würde bey euch/ für Gott.

Der faare om ieg end ſcreff eder til/ ſaa er det dog icke ſcreffuit for hans ſkyld/ ſom giorde wret/ oc icke helder for hans ſkyld/ ſom lidde wret/ Men for den ſkyld/ at eders flid mod oſſ ſkulde bliffue obenbare hoſſ eder/ faar Gud.

Kapitola VII.

9. Ale giž ſe nynij radugi/ ne pro to/ že gſte zarmauceni byli/ ale pro to/ že gſte ſe zarmautili k pokánij. Zarmautili gſte ſe zagiſté wedlé Boha/ tak že gſte žádné ſſkody newzali ſkrze nás.

Theraz ráduie ſie/ nie izzeście záſmuceni byli/ ale izeście byli záfráſowáni ku vpámietániu: á bowiem byliśćie záſmuceni wedle Bogá/ ták iż w żadney rzeczy ſzkodyśćie nie podieli dla nas.

10. Ten zagiſté zámutek/ kterýž geſt wedlé Boha/ činij pokánij vžitečné k ſpaſenij: Ale ſwětſký zámutek/ ten přináſſý Smrt.

Abowiem ſmutek ktory ieſt wedle Bogá tenże vpámietánie ſpráwuie ku zbawieniu/ kthoregon nigdy żałowáć nie możemy/ ałeć ſmutek świátá śmierć ſpráwuie.

11. Neb hle to/ že gſte wedlé Boha zarmauceni byli/ kterakau w wás činj pečliwoſt/ yakau obranu/ kterakés rozhněwánij/ kterakau bázeň/ yakau žádoſt/ yakau horliwoſt/ a yakau pomſtu: A tak w těch wſſech wěcech vkázali gſte ſe neposſkwrnili tijmſkutkem.

Abowiem oto izeście wedle Bogá byli záſmuceni/ iáka wielka pilność w was ſpráwiło/ y owſzem iáko pilna obmowe/ owſzem żáłość/ owſzem boiaźń/ owſzem vprzeyme żądánie/ owſzem zapálczywachuć/ owſzem pomſter ná koniec we wſzytkim iáwnieśćie okázáli/ izeście czyſtemi w they rzeczy.

12. Protož ač gſem pſal wám/ ne pro toho kterýž zhřeſſyl a včinil tu křiwdu/ ani pro toho kterýž trpěl gi/ ale pſalť gſem aby zgewena byla pilnoſt naſſe o wás/ kterauž máme o wás před Bohem.

Záiſte chociam do was piſał/ nie piſałem wam dla onego ktory był krzywde vczynił/ áni dla tego ktoremu ſie krzywdá ſtáłá/ ále iżby miedzy wami znáczna byłá oná pilność wáſzá o was przed oblicznośćią Bożą.

ז

13 מֶטוּל הָנָא מֶתְבַּיְאִין וְעַם בּוּיָאַן יַתִּירָאִית חְדִין בְּחַדוּתֵה דְּטִטָוס דְּאֶתְתְּנִיחַת רוּחֵה עַם כֻּלְכוּן׃

Per queſto noi ci ſiam conſolati de la Veſtra conſolatione : ma molto piu largamente ci ſiam rallegrati per l'allegrezza di Tito, che il ſuo ſpirito ſia ſtato ricreato da tutti Voi.

14 דַּבְמֶדֶם דְּאֶשְׁתַּבְּהְרֵת לֵה עַל אַפַּיְכוּן לָא בְּהֵתֵת אֶלָּא אֵיךְ דַּבְכֹל מֶדֶם קוּשְׁתָּא מַלֶּלְן עַמְּכוּן הָכַנָא אַף שׁוּבְהָרַן דַּלְוָת טֶטוּס בְּקוּשְׁתָּא אֶשְׁתְּכַח׃

Che ſe in coſa alcuna mi ſono gloriato di Voi appreſſo di lui, io non n'ho hauuta Vergogna : ma ſi come noi V'habbiam parlato tutte le coſe con Verità, coſi ancor la noſtra gloria, ch'è ſtata appreſſo di Tito, s'è fatta Verità.

15 וְאַף רַחֲמוּהִי יַתִּירָאִית סַגִּיו עֲלַיְכוּן כַּד מֶתְדַּכַר מ מֶשְׁתַּמְעָנוּתָא דְּכֻלְכוּן דַּבְדֶחְלְתָא וּבְרֶתֶיתָא קַבֶּלְתּוּהִי׃

E la ſua affettione abbonda maggiormente Verſo di Voi, ricordandoſi egli de l'obbedientia di Voi tutti, e come con timore e tremore Voi lo riceueſte.

16 חָדֵא אֲנָא דַּבְכֹל מֶדֶם תְּכִיל אֲנָא עֲלַיְכוּן׃

Io mi rallegro dunque che in tutte le coſe mi confido di Voi.

ח

1 מַוְדְעִינַן לְכוּן דֵּין אַחַי טַיְבוּתֵה דַּאלָהָא דא דְּאֶתְיְהֶבַת בְּעִדָּתָא דַּמְקֶדוּנִיָא׃

Appreſſo noi Vi facciam ſapere, fratelli la gracia di Dio, data à le Chieſe di Macedonia.

2 דַּבְבוּקְיָא סַגִּיאָא דְּאוּלְצָנְהוֹן יַתִּירוּתָא הֲוָת לְחַדוּתְהוֹן וְעוּמְקָא ד דַּמְסְכֵּנוּתְהוֹן אֶתְיַתַּר בְּעוּתְרָא דַּפְשִׁיטוּתְהוֹן׃

Cioè che in molta proua di tribulatione è ſoprabbondata la loro allegrezza, e la lor profonda pouertà è ſoprabbondata in ricchezze de la ſemplicita loro.

ז

13 עַל־כֵּן נִחַמְנוּ עַל־תַּנְחוּמוֹתֵיכֶם וְיוֹתֵר מְאֹד שָׂמַחְנוּ עַל־שִׂמְחַת טִיטוּס כִּי רֻוַּח לוֹ בְּרוּחוֹ מִכֻּלְּכֶם׃

Portanto tomamos conſolacion de vueſtra conſolacion : empero mucho mas nos gozamos por el gozo de Titó, que aya ſido recreado ſu eſpiritu de todos voſotros.

14 וְאִם מְאוּמָה אֵלָיו הִתְהַלַּלְתִּי עֲלֵיכֶם לֹא בֹשְׁתִּי כִּי אִם כְּמוֹ כָּל־דְּבָרִים בֶּאֱמֶת דִּבַּרְתִּי אֲלֵיכֶם וְכֵן תְּהִלָּתֵנוּ אֲשֶׁר הָיְתָה אֶל־טִיטוּס אֱמֶת נֶעֶשְׂתָה׃

Y ſi algo me he gloriado á el de voſotros, no he ſido auergonçado : antes como todo loque auiamos dicho de uoſotros era con verdad, anſi tambien nueſtra gloriacion con Tito fue hallada verdadera.

15 וְרַחֲמָיו יוֹתֵר נִמְכְּרוּ עֲלֵיכֶם בְּזָכְרוֹ יִקְהַת כֻּלְּכֶם כַּאֲשֶׁר בְּיִרְאָה וּבִרְעָדָה קִבַּלְתּוּהוּ׃

Y ſus entrannas ſon mas abundantes para con voſotros quando ſe acuerda de la obediencia de todos voſotros : y de como lo recebiſtes con temor y temblor.

16 לָכֵן חֶדְוָה לִי כִּי־בְכָל־דָּבָר אֶבְטַח עֲלֵיכֶם׃

Anſique gozome de que en todo eſtoy confiado de voſotros.

ח

1 וּמוֹדִיעִים אֲנַחְנוּ לָכֶם אַחֵינוּ אֶת־תְּחִנַּת אֱלֹהִים הַנִּתְּנָה בִּקְהִלּוֹת הַכִּתִּים׃

Anſimiſmo, Hermanos, hos hazemos ſaber la gracia de Dios, que ha ſido dada á las Igleſias de Macedonia.

2 כִּי־בְרֹב בֹּחַן הַמְּצוּקָה הִיא יִתְרַת שִׂמְחָתָם וְעֹמֶק מִסְכֵּנוּתָם הוֹתִיר לַעֹשֶׁר תֻּמָּתָם׃

Que en grande prueua (de tribulacion) el abundancia de ſu gozo permaneció : y ſu profunda pobreza abundò en riquezas de ſu bondad.

ζ'.

13. Διὰ τοῦτο παρακεκλήμεθα ἐπὶ τῇ παρακλήσει ὑμῶν· περισσοτέρως δὲ μᾶλλον ἐχάρημεν ἐπὶ τῇ χαρᾷ Τίτου, ὅτι ἀναπέπαυται τὸ πνεῦμα αὐτοῦ ἀπὸ πάντων ὑμῶν.

Pour ceſte cauſe auons-nous eſté cõſoles de voſtre conſolation: mais encore nous ſommes-nous de plus fort eſiouis pour la ioye de Tite, de ce que ſon eſprit a eſté recree par vous tous.

14. Ὅτι εἴ τι αὐτῷ ὑπὲρ ὑμῶν κεκαύχημαι, οὐ κατῃσχύνθην· ἀλλ' ὡς πάντα ἐν ἀληθείᾳ ἐλαλήσαμεν ὑμῖν, οὕτω καὶ ἡ καύχησις ἡμῶν ἡ ἐπὶ Τίτου, ἀλήθεια ἐγενήθη.

Et de ce que ſi ie me ſuis glorifié de vous enuers lui en aucune choſe, ie n'en ai point receu confuſion : ains comme nous vous auons dit toutes choſes en verité, pareillement ce de quoi ie m'eſtoye glorifié enuers Tite, a eſté troué verité.

15. Καὶ τὰ σπλάγχνα αὐτοῦ περισσοτέρως εἰς ὑμᾶς ἐστιν, ἀναμιμνησκομένου τὴν πάντων ὑμῶν ὑπακοήν, ὡς μετὰ φόβου καὶ τρόμου ἐδέξασθε αὐτόν.

Parquoi quand il lui ſouuient de l'obeiſſance de vous tous, & comment vous l'auez receu auec crainte & tremblement, ſon affection eſt d'autant plus grande en vers vous.

16. Χαίρω ὅτι ἐν παντὶ θαῤῥῶ ἐν ὑμῖν.

Ie m'eſiouï donc qu'en toutes choſes ie me puis aſſeurer de vous.

ΚΕΦΑΛ. η'.

Γνωρίζομεν δὲ ὑμῖν, ἀδελφοί, τὴν χάριν τοῦ θεοῦ τὴν δεδομένην ἐν ταῖς ἐκκλησίαις τῆς μακεδονίας.

Or freres, nous vous faiſons ſauoir la grace de Dieu qui a eſté donnee aux Egliſes de Macedone.

2. Ὅτι ἐν πολλῇ δοκιμῇ θλίψεως ἡ περισσεία τῆς χαρᾶς αὐτῶν, καὶ ἡ κατὰ βάθους πτωχεία αὐτῶν ἐπερίσσευσεν εἰς τὸν πλοῦτον τῆς ἁπλότητος αὐτῶν.

C'eſt aſſauoir qu'en grande eſpreuue d'affliction, l'abondance de leur ioye & leur profonde poureté a redonde en richeſſes de leur prompte liberalité.

CAP. VII.

13. Ideo conſolati ſumus. in conſolatione autem noſtra, abundantiùs magis gaviſi ſumus ſuper gaudio Titi, quia refectus eſt ſpiritus eius ab omnibus vobis.

Therefore we were comforted / because ye were comforted: but rather we reioyced much more for the ioy of Titus / because his ſpirit was refreſhed by you all.

14. Et ſi quid apud illum de vobis gloriatus ſum, non ſum confuſus: ſed ſicut omnia vobis in veritate locuti ſumus, ita & gloriatio noſtra quæ fuit ad Titum, veritas facta eſt.

For if þͦ I haue bouſted any thing to him of you / I haue not bene aſhamed: but as I haue ſpokē vnto you all things in trueth / euen ſo our boaſting vnto Titus was true.

15. Et viſcera eius abundantiùs in vobis ſunt: reminiſcentis omnium veſtrum obedientiam, quomodo cum timore & tremore excepiſtis illum.

And his inward affection is more abundant toward you / whē he remembreth the obedience of you all / and howe with feare / and trembling ye receyued him.

16. Gaudeo, quòd in omnibus confido in vobis.

I reioyce therefore / that I may put my confidence in you in all things.

Das VII. Capitel.

13. Derhalben ſind wir getröſtet worden/ daß jhr getröſtet ſeyd. Vberſchwenglicher aber haben wir vnns noch mehr gefrewet/ über der freude Titi/ denn ſein Geiſt iſt erquicket an euch allen.

Der faare ere wi trøſtede/ fordi at i ere trøſtede. Men wi glædde oſſ end offuerúettis mere/ aff Titi glæde/ Thi hans Aand er verqueget aff eder alle.

14. Denn was ich für jhm von euch gerühmet habe/ bin ich nicht zuſchanden worden/ ſondern gleich wie alles waar iſt/ daß ich mit euch geredt habe/ alſo iſt auch vnſer thun bey Tito waar worden.

Fordi ieg er icke beſkemmet aff det ſom ieg roſede faar hannem om eder/ Men lige ſom det er altſammen Sandhed/ der ieg talede met eder/ Saa er oc vor Roſſ bleffuen ſanden hoſſ Titum.

15. Vnd er iſt über auß hertzlich wol an euch/ wenn er gedencket an ewer aller gehorſam/ wie jhr jhn mit forcht vnd zittern habt auffgenommen.

Oc hand haffuer offuermaade hiertelig vilie til eder/ naar hand tencker paa allis eders lydighed/ huorledis i anammede hannem met fryct oc beffuelſe.

16. Jch frewe mich/ daß ich mich zu euch alles verſehen darff.

Jeg glæder mig/ at ieg tør forſee mig alting til eder.

Kapitola VII.

13. Protož y potěſſyli ſme ſe z waſſeho potěſſenij/ Ale wijce gſme ſe radowali z radoſti Týtowy/ že občerſtwen geſt duch geho ode wſſech wás.

Dla tegoſmy pociechę wzięli z pociechy wáſzey/ áleſmy ſie nawięcey rádowáli z weſela Tytuſowego/ iż ochłodzon ieſth duch iego od was wſzytkich.

14. A geſtli že gſem ſe čijm chlubil před nim z wás/ nehanbijm ſe: Ale yakož wſſecky wěcy mluwili gſme wám w prawdě/ ták y chlauba naſſe kteraž byla před Týtem/ prawdau geſt včiněna.

Abowiem ieſliim v niego z wás ſie w czym przechwalał/ nie záwſtydziłem ſie/ iákoſmy wſzytki rzeczy prawdziwie mowili wam/ tak też y przechwalánie náſze v Tytuſá/ prawdziwym ieſt ználezione.

15. A ſtřewa geho s hognau láſkau k wám gſů obrácena/ tak že wzpomijná na poſluſſenſtwij wás wſſech/ neb gſte s baznij a s ſtrachem přiyali ho.

A wnętrznośći ie° ku wam więcey wzruſzone ſą/ gdy wſpámiętywá poſłuſzeńſtwo wſzythkich wás/ y iákośćie go z boiáźnią y z ſtráchem przyięli.

16. Radugi ſe pak/ že we wſſech wěcech mám o wás dauffánij.

Ráduię ſie tedy iż wam we wſzytkim dufam.

CAP. VIII.

NOtam autem facimus vobis fratres gratiam Dei quæ data eſt in eccleſiis Macedoniæ.

We do you alſo to wit / brethren / of the grace of God beſtowed vpon the Churches of Macedonia.

2. Quòd in multo experimento tribulationis abundantia gaudii ipſorum fuit, & altiſſima paupertas eorum abundavit in divitias ſimplicitatis eorum.

Becauſe in great triall of affliction their ioy abounded / and their moſt extreme povertie abounded vnto their riche liberalite.

Das VIII. Capitel.

JCh thue euch kunth/ lieben Brüder/ die gnade Gottes/ die in den gemeinen in Macedonia gegeben iſt.

JEg kundgør eder/ Kære Brødre/ Guds Naade/ ſom er giffuen i den Menighed vdi Macedonia.

2. Denn jhre frewde war da überſchwenglich/ da ſie durch vil trübſal bewēret wurden/ vnd wiewol ſie ſehr arm waren/ haben ſie doch reichlich gegeben in aller einfeltigkeit.

Thi deris glæde/ vaar da offuerflødig/ der de bleffue prøffuede met megen bedrøffuelſe/ oc alligeuel at de vaare meget Fattige/ ſaa gaffue de dog rigelige i al enfoldighed.

Kapitola VIII.

ZNámo wám pak činjme Bratřij o Miloſti Boží/ kteráž gt dána Křeſtianům w Macedonij.

PRzytym brácia/ oznaymuiemy wam łáſkę Bożą dáná kośćiołom Mácedońſkiey.

2. Tak že ſkrze mnohé zkuſſenij w zarmaucenij/ hogná radoſt gegich byla/ přewelíká chudoba gegich rozmnožena geſt w bohatſtwj vpřijmnoſti gegich:

Iż w wielkim doświádczeniu utrapienia obfitowáło weſele ich/ á vboſtwo ktorym byli práwie do gruntu wyniſzczeni oplynęło ku wielkiey ſczodrobliwośći ich.

ח

3 סָהֵד אֲנָא גֵּיר דַּאיךְ חַיְלְהוּן וְיַתִּיר מִן חַיְלְהוּן בְּצֶבְיָן נַפְשְׁהוּן

Percioche ſecondo le forze loro (io ne ſon teſtimonio) & ancor ſopra le forze, ſono ſtati pronti.

4 בְּעוֹ מֶנַּן בְּבָעוּתָא סַגִּיאָתָא דְּנִשְׁתַּוְתְּפוּן בְּטַיְבוּתָא דְּתֶשְׁמֶשְׁתָּא דְּקַדִּישֵׁא ׃

Pregandoci con molti preghi, che noi riceueſſimo i benefitij e la participation de la ſouentione che ſi fa à i Santi.

5 וְלָא אַיךְ מָא דְּסַבְּרִין הֲוֵין אֶלָּא נַפְשְׁהוּן אַשְׁלֶמוּ לוּקְדַם לְמָרַן וְאַף לַן בְּצֶבְיָנֵהּ דַּאלָהָא ׃

E non han fato ſecondo che noi ſperanamo, ma ſi ſon dati lor medeſimi, primamente al Signore, e poi à noi per Volontà di Dio.

6 דַּחְנַן נֶבְעֵא מֶן טָטוֹס דַּאיךְ דְּשַׁרִי הָכַנָּא נְשַׁלֶם בְּכוֹן אַף טַיְבוּתָא הָדָא ׃

Afin che noi eſortaſſemo Tito, che come egli haueua dauanti cominciato, coſi ancora conduceſſe à fine Verſo di Voi queſto benefitio.

7 אֶלָּא אַיכַנָּא דְּבְכֻל מֶדֶם מְתִיַתְּרִין אַנְתּוּן בְּהַיְמָנוּתָא וּבְמֶלְתָא וּבְיִדַעְתָּא וּבְכֻל חְפִיטוּ וּבְחוּבַּן דַּלְוָתְכוּן הָכַנָּא אַף בְּהָדָא טַיְבוּתָא תְּתִיַתְּרוּן ׃

Perilche ſi come Voi abbondate in ogni coſa di fede, e di parola, e di ſcientia, e d'ogni diligentia, e de la Voſtra charità inuerſo di noi, fate che Voi abbondiate ancora in queſto benefitio.

8 לָא הֲוָא מְפַקְּדוּ פָּקֶד אֲנָא לְכוּן אֶלָּא בַּחְפִיטוּתָא דְּחַבְרַיְכוּן שָׁרָא דְּחוּבְּכוּן מְנַסֵּא אֲנָא ׃

Io non dico gia queſto per comandamento, ma per la ſollecitudine de gli altri, prouare ancora la ſincerità de la charità Voſtra.

ח

3 כִּי־כְכֹחָם מֵעִיד אָנֹכִי וְגַם עַל־כֹּחָם נְדָבוֹת הֵמָּה ׃

Porque conforme à ſus fuerças, (como yo teſtifico por ellos) y aun ſobre ſus fuerças han ſido liberales :

4 עִם תַּחֲנוּנִים רַבִּים שֹׁאֲלִים מִמֶּנּוּ לָקַחַת מִידֵיהֶם אֶת־מַתַּת הַתְּחִנָּה וְאֶת־נִדְבוֹת הַשָּׁרֵת אֲשֶׁר לַקְּדוֹשִׁים הֵנָּה ׃

Rogandonos con muchos ruegos que recibieſſemos la gracia y la communicacion del ſeruicio que ſe haze para los Sanctos.

5 וְלֹא כַּאֲשֶׁר שִׁבַּרְנוּ כִּי אִם אֶת־נַפְשָׁם נָתְנוּ בָרִאשׁוֹנָה לַיהֹוָה וְלָנוּ בְּחֵפֶץ אֱלֹהִים ׃

Y no como lo eſperauamos, mas aun à ſi miſmos dieron primeramente àl Sennor-y à noſotros por la voluntad de Dios :

6 כֵּן אֲשֶׁר שָׁאַלְנוּ מִטִּיטוֹס אֵיךְ הֵחֵל כֵּן גַּם לְכַלּוֹת בָּכֶם אֶת־הַמַּתָּה הַזֹּאת ׃

De tal manera qne exhortamos à Tito, que como començó antes, anſi tambien acabe eſta gracia entre voſotros tambien.

7 כִּי־אִם כַּאֲשֶׁר בַּכֹּל מוֹתִירִים אַתֶּם בֶּאֱמוּנָה בְּדָבָר בְּדֵעָה וּבְכָל־יְגִיעָה וּבְאַהֲבַתְכֶם אֵלֵינוּ אֲשֶׁר גַּם בַּתְּחִנָּה הַזֹּאת תּוֹתִירוּן ׃

Portanto como en todo abundays en fe, y en Palabra, y en ſciencia, y en toda ſolicitud, y en vueſtra charidad con nos, que tambien abundeys en eſta gracia.

8 אֵינֶנִּי כִּמְצַוֶּה אוֹמֵר לָכֶם כִּי אִם בִּיגִיעַ הָאֲחֵרִים וְלִבְחֹן אֶת־אֱמֶת אַהֲבַתְכֶם ׃

No hablo como quien manda : ſino por experimentar la liberalidad de vueſtra charidad por la ſolicitud de los otros.

η'.

3. Ὅτι κατὰ δύναμιν, μαρτυρῶ, καὶ ὑπὲρ δύναμιν αὐθαίρετοι;

Car ie ſuis teſmoin qu'ils ont eſté volontaires ſelon leur pouuoir, voire outre leur pouuoir.

4. Μετὰ πολλῆς παρακλήσεως δεόμενοι ἡμῶν, τὴν χάριν καὶ τὴν κοινωνίαν τῆς διακονίας τῆς εἰς τοὺς ἁγίους, δέξασθαι ἡμᾶς.

Nous requerans auec grandes prieres que nous receuſſions la grace & ſocieté de ceſte ſubuention qui ſe fait enuers les ſaincts :

5. Καὶ οὐ καθὼς ἠλπίσαμεν, ἀλλ' ἑαυτοὺς ἔδωκαν πρῶτον τῷ κυρίῳ, καὶ ἡμῖν, διὰ θελήματος θεοῦ.

Et n'ont point fait comme nous nous attendions, ains ils ſe ſont donnes tout premierement eux-meſmes au Seigneur, & puis à nous par la volonté de Dieu :

6. Εἰς τὸ παρακαλέσαι ἡμᾶς Τίτον, ἵνα καθὼς προενήρξατο, οὕτω καὶ ἐπιτελέσῃ εἰς ὑμᾶς καὶ τὴν χάριν ταύτην.

Afin que nous enhortiſſions Tite, qu'ainſi qu'il auoit auparauant commencé, pareillemẽt auſſi il paracheuaſt ceſte grace par deuers vous.

7. Ἀλλ' ὥσπερ ἐν παντὶ περισσεύετε; πίστει, καὶ λόγῳ, καὶ γνώσει, καὶ πάσῃ σπουδῇ, καὶ τῇ ἐξ ὑμῶν ἐν ἡμῖν ἀγάπῃ, ἵνα καὶ ἐν ταύτῃ τῇ χάριτι περισσεύητε.

Parquoi comme vous abondez en toutes choſes, en foy, & en parole, & en cognoiſſance, & en toute diligence, & en voſtre charité enuers nous, faites que vous abondiez auſſi en ceſte grace.

8. Οὐ κατ' ἐπιταγὴν λέγω, ἀλλὰ διὰ τῆς ἑτέρων σπουδῆς, καὶ τὸ τῆς ὑμετέρας ἀγάπης γνήσιον δοκιμάζων.

Ie ne le di point par commandement, mais pour eſprouuer auſſi par la diligence des autres le naïf de voſtre charité.

CAP. VIII.

3. Quia ſecundùm virtutem (teſtimonium illis reddo) & ſupra virtutem voluntarii fuerunt.

For to their power (I beare record) yea/ & beyond their power / they were willing.

4. Cum multa exhortatione obſecrantes nos gratiam & communicationem miniſterii quod fit in Sanctos.

And prayed vs with great inſtance that we would receyue the grace / & felowſhip of the miniſtring which is towarde the Saintes.

5. Et non ſicut ſperavimus, ſed ſemetipſos dederũt, primùm Domino, deinde nobis per voluntatem Dei.

And this they did / not as we looked for: but gaue their owne ſelues / firſt to the Lorde / and after vnto vs by the will of God.

6. Ita ut rogaremus Titum, ut quemadmodum cœpit, ita & perficiat in vobis etiam gratiam iſtam.

That we ſhould exhort Titus / that as he had begonne / ſo he woulde alſo accompliſhe the ſame grace among you will of alſo.

7. Sed ſicut in omnibus abundatis fide & ſermone, & ſciẽtia, & omni ſolicitudine, inſuper & charitate veſtra in nos, ut & in hac gratia abundetis.

Therefore / as ye abound in euery thing / in fayth and worde / and knowledge / and in all diligence / and in your loue towards vs / euen ſo ſee that ye abound in this grace alſo.

8. Non quaſi imperans dico: ſed per aliorum ſolicitudinem, etiam veſtræ charitatis ingenium bonum cõprobans.

This ſay I not by commaundement / but becauſe of the diligence of others: therefore proue I the naturalnes of your loue.

Das VIII. Capitel.

3. Denn nach allem vermögen (das zeuge ich) vnd ůber vermögen / waren ſie ſelbs willig.

Thi de vaare villige aff al deris formue (det vidner ieg) oc offuer deris formue.

4. Vnd fleheten vns mit vilem ermanen / daß wir auffnemen die wolthat vnd gemeinſchafft der handreichung / die da geſchicht den Heiligen.

Oc bade oſſ bønlige met megen formanelſe / at wi ſkulde anamme den Velgernig oc den Hielpis ſamfund / ſom der ſkeer til Heiligen.

5. Vnd nicht wie wir hoffeten / ſondern ergaben ſich ſelbs / zu erſt dem HERRN / vnd darnach vns durch den willen Gottes.

Oc icke ſom wi haabede / men de gaffue dem førſt ſelff HERREN / oc der efter oſſ / formedelſt Guds vilie.

6. Daß wir muſten Titum ermanen / auff daß er / wie er zuvor hatte angefangen / alſo auch vnter euch ſolche wolthat außrichtet.

At wi maatte formane Titum / at lige ſom hand tilforn begynte / ſaa ſkulde hand oc vdrette denne Velgerning iblant eder.

7. Aber gleich wie jhr in allen ſtůcken reich ſeydt / im Glauben vnnd im Wort / vnd in der Erkentniß / vnd in allerley fleiß / vnd in ewer lieb zu vns / alſo ſchaffet / daß jr auch in diſer wolthat reich ſeydt.

Men lige ſom i ere rige i alle ting / i Troen oc i Ordet / oc i forſtand / oc i allehonde flitighed / oc i eders kærlighed til oſſ / Saa ſticker det / at i oc ere rige i denne Velgerning.

8. Nicht ſage ich / daß ich etwas gebiete / ſondern dieweil andere ſo fleiſſig ſind / verſuche ich auch ewer Liebe / ob ſie rechter art ſey.

Jeg ſiger icke at ieg biuder noget / Men efferdi at andre ere ſaa flitige / da forſøger ieg oc eders Kærlighed / om hand er aff den rette art.

Kapitola VIII.

3. Nebo wedle možnoſti (ſwědectwij gim wydáwám) že gſau nad možnoſt chtiwij byli s mnohými žádoſtmi.

Abowiem świádkiem ieſtem / iż oni wedle możności / y thez nád możność dobrotliwemi byli.

4. Proſſyce nas / abychom přiyali od nich Almužnu a zdijlnoſt ſlužebnoſti / kteráž bywá činěna na Swatě.

Z wiela prozb żadáiac nas / ábyſmy przyieli láſkę y ſpołecznośc poſługi ktora ſwietym bywa czyniona.

5. A ne toliko yak gſme ſe nadáli / ale naypr wě dali ſami ſebe Pánu / potom také nám ſkrze wuoli Božij.

A nie ták iákoſmy ſie ſpodziewali / ále ſámi ſiebie oddali naprzod Pánu / potym y nam przez wolą Bożą.

6 Tak abychom napomenuli Tyta / aby yakož geſt počal / tak y dokonal také mezy wámi miloſt (a Almužnu) tuto.

Ku temu / ábyſmy nápominali Tytuſá / iżby iáko przed tym poczał / ták też dokonał v was teyże láſki.

7. A wy yak we wſſech wěcech gſte hognij / v Wijře / w řeči / w vměnij / y we wſſeliké ſnažnoſti / y w láſce waſſý k nám / tak y w této miloſti hognj buďte.

A ták iáko we wſzytkim obfituiecie wiárą / y mową / y vmiejetnoſcią y wſzelaką pilnoſcią / y ſwą miłoſcią przeciwko nam / ták też abyſcie w tey láſce obfitowáli.

8. Ne yako přikazuge toto prawjm / ale ſkrze pečowánij o giné / také waſſý Láſky vpřijmné zkuſyti a potwrditi chtěge.

Nie roſkázuiacci mowię / ále przez ſtáránie inych / ſzczyrość miłości wáſzey oświadczáiac.

ח

9 יָדְעִין אַנְתּוּן גֵּיר טַיְבוּתֵהּ דְּמָרַן יֵשׁוּעַ מ
מְשִׁיחָא דְּמֶטוּלָתְכוּן
אֶתְמַסְכֵּן כַּד אִיתַוְהִי ע
עַתִּירָא דְּאַנְתּוּן
בְּמַסְכְּנוּתֵהּ תֶּעְתְּרוּן ׃

Imperoche voi conoſcete la gratia del noſtro Signor IESV *Chriſto, che eſſendo ricco, per amor voſtro s'è fatto pouero: accioche per la ſua pouertà voi fuſte arricchiti.*

10 מַמְלְכָא דֵּין מָלֵךְ אֲנָא
לְכוּן הָדָא דַּמְעַדְרָא לְכוּן
מֶטוּל דְּמֶן אֶשְׁתְּקַדִּי ש
שַׁרִּיתוּן לוּ לְמֶצְבָּא בַּלְחוּד
אֶלָּא אַף לְמֶעְבַּד ׃

Et in queſto io vi do conſiglio, percioche queſto v'è vtile: iquali fin da l'anno paſſato non ſolamente cominciaſte à fare, ma ancora à volere.

11 הָשָׁא דֵּין שַׁלְמוּ בַּעֲבָדָא
הוּ מֶדֶם דִּצְבִיתוּן דְּאַיְכַנָּא
דַּהְוָא לְכוּן סוּחָא לְמֶצְבָּא
הָכַנָּא בַּעֲבָדָא תְּשַׁלְמוּן מֶן
מָא דְּאִית לְכוּן ׃

Finite dunque hora quello che voi hauete incominciato à fare: accioche ſi come l'animo è ſtato pronto à volere, coſi ſia etiandio à farlo perfettamente ſecon il voſtro hauere.

12 אוּ גֵּיר צְבִינָא אִיתַוְהִי
אַיְךְ מָא דְּאִית לֵהּ הָכְנַת
מֶתְקַבַּל לָא הָנָא אַיְךְ מָא
דְּלַיְת לֵהּ ׃

Percioche ſe ci è la prontezza de l'animo, ella è accetta ſecondo quello ch'altri ha, e non ſecondo quel che non ha.

13 לָא הֲוָא גֵּיר דְּלַאחְרָנָא
תֶּהְוֵא רְוָחְתָּא וְלְכוּן או
אוּלְצָנָא אֶלָּא בְּשַׁוְיוּתָא
הֲווּ ׃

Imperoche non dee fare in modo che à gli altri ſia rilaſſamento, & à voi ſtrettezza: ma che per egualità.

14 בְּזַבְנָא הָנָא דְּיַתִּירוּתְכוּן
דִּילְכוּן תֶּהְוֵא לַחְסִירוּתְהוֹן
דְּהָנוּן דְּאַף יַתִּירוּתְהוֹן
דְּהָנוּן תֶּהְוֵא לַחְסִירוּתְכוּן
דִּילְכוּן דְּתֶהְוֵא שַׁוְיוּתָא ׃

Ora la voſtra abbondantia ſuppliſca al lor mancamento: e che ancor l'abbondantia di quelli ſuppliſca al mancamento di voi altri: accioche ci ſia egualita.

ח

9 כִּי־יוֹדְעִים אַתֶּם אֶת־תְּחִנַּת אֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ כִּי־עֲלֵיכֶם מִסְכֵּן הוּא בִּהְיוֹתוֹ עָשִׁיר אֲשֶׁר אַתֶּם בְּמִסְכְּנוּתוֹ תֶּעֱשְׁרוּן ׃

Porque ya ſabeys la gracia del Sennor nueſtro Ieſus el Chriſto, que por amor de voſotros ſe hizo pobre, ſiendo rico: paraque voſotros con ſu pobreza fueſſedes enrriquecidos.

10 וַעֲצָתִי בְּזֹאת אֶתֵּן לָכֶם כִּי זֹאת תּוֹעִיל לָכֶם אֲשֶׁר הֶחִלּוֹתֶם מִשָּׁנָה הָרִאשׁוֹנָה לֹא לְבַד לֶאֱוֹת כִּי־אִם גַּם לַעֲשׂוֹת ׃

Y en eſto doy mi conſejo: porque eſto hos conuiene á voſotros que no ſolo a hazerlo, mas aun à quererlo començaſtes antes, el anno paſſado,

11 וּמֵעַתָּה גַּם לְכַלּוֹת בַּמַּעֲשֶׂה לְמַעַן כַּאֲשֶׁר רוּחַ נְדָבוֹת הִיא לֶאֱוֹת כֵּן גַּם לְכַלּוֹת מֵאֲשֶׁר תִּמְצֶאנָה יְדֵיכֶם ׃

Aora pues acabaldo con el hecho: paraque como fue prompto el animo en el querer, anſi tambien lo ſea en el cumplirlo de loque teneys.

12 וְאִם רוּחַ נְדָבָה בוֹ אוֹ מָה תִּמְצָא יָדוֹ מְקֻבָּל וְלֹא אֲשֶׁר לֹא תִמְצָא ׃

Porque ſi primero ay la voluntad prompta, ſera accepta por loque tiene no por loque no tiene.

13 וְלֹא אֲשֶׁר לַאֲחֵרִים נִרְפָּה וְלָכֶם מְצוּקָה כִּי אִם כַּשָּׁוֶה ׃

Porque no paraque à otros ſea relaxacion, y á voſotros apretura: por la equidad.

14 בָּעֵת הַזֹּאת יִתְרְכֶם יְמַלֵּא אֶת־חֶסְרָם אֲשֶׁר גַּם יִתְרָם בְּעִתּוֹ יְמַלֵּא אֶת־חֶסְרְכֶם אֲשֶׁר תְּהִי־צְדָקָה ׃

Sino paraque en eſte tiempo vueſtra abundancia ſupla la falta de los otros: paraque tambien la abundancia deellos otra vez ſupla vueſtra falta, y aya igualdad.

ή.

9. Γινώσκετε γὰρ τὴν χάριν τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὅτι δι᾽ ὑμᾶς ἐπτώχευσε πλούσιος ὤν, ἵνα ὑμεῖς τῇ ἐκείνου πτωχείᾳ πλουτήσητε.

Car vous cognoiſſez la grace de noſtre Seigneur Ieſus Chriſt, aſſauoir qi'il s'eſt rendu poure pour vous, combien qu'il fuſt riche: afin que par ſa poureté vous fuſſiez rendus riches.

10. Καὶ γνώμην ἐν τούτῳ δίδωμι· τοῦτο γὰρ ὑμῖν συμφέρει, οἵτινες οὐ μόνον τὸ ποιῆσαι, ἀλλὰ καὶ τὸ θέλειν προενήρξασθε ἀπὸ πέρυσι.

En ceci donc ie donne aduis: car cela vous eſt conuenable, voire à vous qui auez commencé dés l'annee paſſee, non pas le fait ſeulement, mais auſſi le franc vouloir.

11. Νυνὶ δὲ καὶ τὸ ποιῆσαι ἐπιτελέσατε, ὅπως καθάπερ ἡ προθυμία τοῦ θέλειν, οὕτω καὶ τὸ ἐπιτελέσαι ἐκ τοῦ ἔχειν.

Maintenant donc paracheuez auſſi le fait: afin qu'ainſi que la promtitude du vouloir y a eſté, tel ſoit auſſi le parfaire ſelon voſtre auoir.

12. Εἰ γὰρ ἡ προθυμία πρόκειται, καθὸ ἐὰν ἔχῃ τις, εὐπρόσδεκτος, οὐ καθὸ οὐκ ἔχει.

Car ſi la promptitude de courage va deuant, on eſt agreable ſelon ce qu'on a, & non pas ſelon ce qu'on n'a point.

13. Οὐ γὰρ ἵνα ἄλλοις ἄνεσις, ὑμῖν δὲ θλίψις· ἀλλ᾽ ἐξ ἰσότητος.

Car ce n'eſt point afin que les autres ſoyent ſoulagés, & que vous ſoyez foulés: ains afin que ce ſoit par eſgalité.

14. Ἐν τῷ νῦν καιρῷ τὸ ὑμῶν περίσσευμα εἰς τὸ ἐκείνων ὑστέρημα, ἵνα καὶ τὸ ἐκείνων περίσσευμα γένηται εἰς τὸ ὑμῶν ὑστέρημα, ὅπως γένηται ἰσότης.

Maintenant voſtre abondance ſupplee à leur indigence, afin auſſi que leur abondance ſoit pour voſtre indigence, à ce qu'il y ait eſgalité.

CAP. VIII.

9. Scitis enim gratiam Domini noſtri IeſuChriſti, quoniam propter vos egenus factus eſt, cùm eſſet dives: ut illius inopia vos divites eſſetis.

For ye knowe the grace of our Lorde Jeſus Chriſt / that he being rich / for your ſakes became poore / that ye through his povertie might be made riche.

10. Et conſilium in hoc do: hoc enim vobis utile eſt, qui non ſolùm facere, ſed & velle cœpiſtis ab anno priore.

And I ſhew my minde herein: for this is expedient for you / which haue begonne not to doe onely / but alſo to will / a yeere a goe.

11. Nunc verò & facto perficite: ut quemadmodum promptus eſt animus voluntatis: ita ſit & perficiendi ex eo quod habetis.

Nowe therefore performe to doe it alſo / that as there was a readines to will / euen ſo ye may performe it of that which ye haue.

12. Si enim voluntas prompta eſt: ſecundùm id quod habet, accepta eſt, non ſecundùm id quod non habet

For if there be firſt a willing minde / it is accepted according to that a man hath / and not according to that he hath not.

13. Non enim ut aliis ſit remiſſio vobis autem tribulatio, ſed ex æqualitate

Neither is it that other men ſhould be eaſed and you grieued / but vpon like condition.

14. In præſenti tempore, veſtra abundantia illorum inopiam ſuppleat: ut & illorum abundantia veſtræ inopiæ ſit ſupplementum, ut fiat æqualitas.

At this time your abundance ſupplieth theyr lacke / that alſo their abundance may be for your lacke / that there may be equalitie.

Das VIII. Capitel.

9. Denn jr wiſſet die gnade vnſers HERREN Jeſu Chriſti / daß / ob er wol reich iſt / ward er doch arm vmb ewrent willen / auff daß jhr durch ſein armut reich wůrdet.

Thi at i vide vor HERRIS Jeſu Chriſti Naade / at / alligeuel hand er rig / ſaa bleff hand dog Fattig for eders ſkyld / Paa det i ſkulle bliffue Rige formedelſt hans Fattigdom.

10. Vnd mein wolmeinen hierinnen gebe ich / denn ſolches iſt euch nützlich / die jhr angefangen habt für dem Jare her / nicht alleine das thun / ſondern auch das wöllen.

Oc ieg giffuer min gode mening her vdi / Thi det er eder nytteligt / i ſom begynte it aar ſiden / icke aleniſte at gøre / men oc at ville.

11. Nun aber volbringet auch das thun / Auff daß / gleich / wie da iſt ein geneiget gemůte zu wöllen / ſo ſey auch da ein geneiget gemůte zu thun / von dem daß jhr habt.

Saa fuldkommer oc nu Gerningen / At lige ſom ſindet er tilbøyligt til at ville / ſaa ſkal der oc vere it tilbøyligt ſind til at gøre / aff det ſom i haffue.

12. Denn ſo einer willig iſt / ſo iſt er angeneme / nach dem er hat / nicht nach dem er nicht hat.

Thi der ſom en er villig / da er hand behagelig / effter det hand haffuer / icke effter det ſom hand icke haffuer.

13. Nicht geſchicht das der meinung / daß die andern ruhe haben / vnnd jhr trůbſal / ſondern daß es gleich ſey.

Dette ſkeer icke i den mening / at de andre ſkulle haffue rolighed / oc i bedrøffuelſe. Men at det ſkal vere lige.

14. So diene ewer ůberfluß jhrem mangel / diſe (thewer) zeit lang / auff daß auch jhrer ůberſchwang hernach diene ewrem mangel / vnnd geſchehe das gleich iſt.

Saa ſkal eders Offuerflødighed tiene deris trang / i denne (dyre) tid / Paa det at deris Offuerflødighed oc ſkal her effter tiene eders trang. Oc det ſkal ſke ſom lige er.

Kapitola VIII.

9. Neb znáte miloſt Pána naſſeho Gežiſſe Kryſta / že pro wás včiněn geſt chudý / gſa bohatý / abyſſte wy geho Chudobau / bohatij včiněni byli.

Abowiem wiecie dobrotliwość Páná náſzego Jezu Kryſthá / iż ſie dla nas vbogim ſtał bedac bogáty / ábyśćie vbogáceni byli vboſtwem iego.

10. A ktomuť wám raddu dáwám. Neb to wám vžitečné gť / kteřijž gſte ne toliko počali činiti / ale y wůli gſteť tomu dali Léta předeſſlého.

A w tey rzeczy zdánie moie opowiedam: ábowiem to wam pożyteczno / kthorzy nie tylko czynić / ále y chćiec przedthy meśćie poczęli / roku przeßłego.

11. Protož nynij co gſte začali y ſkutkem to konayte: aby yakož gť hotowý vmyſl wůle waſſý / tak byl y ſkutek wykonán / z toho což můžte.

A teraz to cośćie czynić poczęli dokonywayćie / ábyiáko było ochotne ono chcenie / ták też áby było tożdokończenie z tego co maćie.

12. Nebo když geſt wůle hotowá / podlé toho což má / wzáctná geſt Bohu / ne wedlé toho čehož nemá

Abowiem ieſli przed tym był ochothny vmyſł / thenże ieſth przyiemny wedle thego co kto ma / á nie wedle tego co niema.

13. (A toť prawijm /) ne aby giným bylo polehčenij a přijčina dána k prázdněnij / a wám vzkoſt a zámutek: Ale aby z rownoſti.

Bo nie áby inßy mieli vlżenie / á wy vthrapienie ále zárowno.

14. W tomto čaſu nyněgſſým / waſſe hognoſt gegich chudobě ſpomohla: a gegich hognoſt waſſýchu doby aby byla rownoſt:

Na then czás wáßá obfithość nágrádza ich niedoſtátek / áby też y ich obfithość wáß niedoſthátek nágrádzálá / żeby było porownánie.

ח

15 אַיְךְ דַּכְתִיב דְּהַו דַּאסְגִּי שְׁקַל לָא אֶתְיַתַּר לֵה וְהַו דִּקְלִיל שְׁקַל לָא אֶתְבַּצַּר לֵה׃

Si come è ſcritto, Chi haueua molto, non hebbe niente di ſoperchio: e chi haueua poco, non hebbe meno.

16 טַיְבוּ דֵּין דַּאלָהָא דִּיהַבָה חַפִּיטוּתָא הָדָא חְלָפַיְכוּן בְּלֶבֵּה דְּטִטָוס׃

Hor ſia ringratiato Iddio, che ha meſſa la medeſima ſollecitudine per Voi nel cuor di Tito.

17 בְּעוּתַן גֵּיר קַבֵּל וּמְטוּל דְּטָב בְּטִיל לֵה מֶן צְבְיָנֵה נְפַק צֶאידַיְכוּן׃

Conciosia ch'egli ha hauuta la mia esortatione cara: anzi eſſendo egli piu diligente, ſen'è Venuto à Voi di ſua Volontà.

18 שַׁדַּרְן דֵּין עַמֵּה לַאחוּן אֵינָא דְּתֶשְׁבּוּחְתֵּה ב בְּאֶוַנְגֶּלְיוֹן בְּכֻלְּהֵין עִדָּתָא׃

Et habbiam mandato con eſſolui quel fratello, la cui laude è ne l'Euangelio per tutte le Chieſe.

19 הָכַנָּא דָּאף מֶגְבָא גְּבָא מֶן עִדָּתָא דְּנֶפּוּק עַמַּן בְּטַיְבוּתָא הָדָא דְּמֶשְׁתַּמְשָׁא מֶנַּן לְשׁוּבְחֵה דִּילֵה דַּאלָהָא וְלַלּוּבָּבַן דִּילַן׃

(E non ſol queſto, ma che è ſtato ancor eletto da le Chieſe per compagno del noſtro Viaggio con queſto benefitio, che è amminiſtrato da noi à la gloria di eſſo Signore, & la prontezze del Voſtro animo.)

20 קָנִישִׁינַן דֵּין בְּהָדָא דְּלָא אֱנָשׁ יְסִים בַּן מוּמָא בְּהָדָא רַבּוּתָא דְּמֶשְׁתַּמְשָׁא מֶנַּן׃

Guardandoci da queſto, che alcun non ci riprenda in queſta gran quantità che s'amminiſtra da noi.

21 וַצְיִפִינַן גֵּיר דְּשַׁפִּירָתָא לָא קְדָם אַלָהָא בַּלְחוּד אֶלָּא אָף קְדָם בְּנַיְנָשָׁא׃

Procurando quel che è bene, non ſol dinanzi à Dio, ma ancor dinanzi à gli huomini.

ח

15 כְּמוֹ נִכְתָּב וְלֹא הֶעְדִּיף הַמַּרְבֶּה וְהַמַּמְעִיט לֹא הֶחְסִיר׃

Como eſtà eſcripto, El que tuuo mucho, no tuuo mas: y el que poco, no tuuo menos.

16 וְתוֹדָה לֵאלֹהִים הַנּוֹתֵן אֶת־רוּחַ נְדָבָה אַחַת עֲלֵיכֶם בְּלֵב טִיטוֹס׃

Empero gracias à Dios que dio la miſma ſolicitud por voſotros enel còraçon de Tito.

17 כִּי אֶת־תַּחְנַת מֵינוּ לָקַח עַל־נַפְשׁוֹ וְכִי־נְדִיב לֵב הוּא בְּרוּחַ נְדִיבָה יָצָא אֲלֵיכֶם׃

Que recibió la exhortacion: y aun con mayor ſolicitud, de ſu voluntad ſe partió para voſotros.

18 וְשָׁלַחְנוּ גַּם עִמּוֹ אֶת־אָחִינוּ אֲשֶׁר יֵשׁ לוֹ תְּהִלָּה בַּבְּשׂוֹרָה בְּכָל־קְהִלּוֹת׃

Y embiamos juntamente con el àl Hermano, cuya alabança es enel Euangelio por todas las Igleſias.

19 וְלֹא לְבַדּוֹ כִּי אִם נִשְׁלְחוּ אֶצְבְּעוֹת עָלָיו מִקְּהִלּוֹת לִהְיוֹתוֹ חָבֵר מְגוּרֵינוּ אֶת הַתְּחִנָּה הַזֹּאת לְשָׁרְתֵנוּ לִכְבוֹד אֲדֹנֵינוּ וּלְחוּשְׁכֶם בָּכֶם׃

Y no ſolo eſte mas aun tambien fue ordenado por las Igleſias el compannero de nueſtra pregrinacion para lleuar eſta graciaque es adminiſtrada de noſotros y del animo vueſtro prompto para gloria del Sennor.

20 וְנִשְׁמַר לָנוּ בַּזֹּאת פֶּן יְחָרְפֵנוּ אִישׁ בְּהוֹן הַזֶּה אֲשֶׁר מְשָׁרְתָיו אֲנַחְנוּ׃

Euitando que nadie nos vitupere en eſta abundancia que miniſtramos:

21 כִּי זִמַּנּוּ טוֹבוֹת לֹא לְבַד לִפְנֵי יְהוָה כִּי־אִם גַּם לִפְנֵי הָאֲנָשִׁים׃

Procurando lo honeſto no ſolo delante del Sennor, mas aun delante de los hombres.

η'.

15. Καθὼς γέγραπται, ὁ τὸ πολὺ, οὐκ ἐπλεόνασε· καὶ ὁ τὸ ὀλίγον, οὐκ ἠλαττόνησε.

Ainſi qu'il eſt eſcrit, Qui auoit beaucoup, n'a rien eu de ſuperabondant: & qui auoit peu, n'a point eu moins.

16. Χάρις δὲ τῷ θεῷ τῷ διδόντι τὴν αὐτὴν σπουδὴν ὑπὲρ ὑμῶν ἐν τῇ καρδίᾳ Τίτου.

Or graces à Dieu qui a donné le meſ-me ſoin pour vous au cœur de Tite:

17. Ὅτι τὴν μὲν παράκλησιν ἐδέξατο. σπουδαιότερος δὲ ὑπάρχων, αὐθαίρετος ἐξῆλθε πρὸς ὑμᾶς.

Aſſauoir qu'il a eu mon exhortation pour agreable, & meſme qu'eſtant fort affectionné, il s'en eſt allé vers vous volontairement.

18. Συνεπέμψαμεν δὲ μετ' αὐτοῦ τὸν ἀδελφὸν, οὗ ὁ ἔπαινος ἐν τῷ εὐαγγελίῳ διὰ πασῶν τῶν ἐκκλησιῶν.

Or nous auons auſſi enuoyé auec lui le frere, duquel la louange eſt en l'affaire de l'Euangile par toutes les Egliſes:

19. Οὐ μόνον δὲ, ἀλλὰ καὶ χειροτονηθεὶς ὑπὸ τῶν ἐκκλησιῶν, συνέκδημος ἡμῶν σὺν τῇ χάριτι ταύτῃ τῇ διακονουμένῃ ὑφ' ἡμῶν πρὸς τὴν αὐτοῦ τοῦ κυρίου δόξαν, καὶ προθυμίαν ὑμῶν.

(Et non ſeulement cela, mais auſſi il a eſte ordonné par les Egliſes compagnon de noſtre voygage, pour ceſte grace qui eſt adminiſtree par nous à la gloire du Seigneur meſme, & pour ſeruir à la promptitude de voſtre courage.)

20. Στελλόμενοι τοῦτο, μή τις ἡμᾶς μωμήσηται ἐν τῇ ἁδρότητι ταύτῃ τῇ διακονουμένῃ ὑφ' ἡμῶν.

Nous donnans garde que perſonne ne nous reprene en ceſte abondance qui eſt adminiſtree par nous.

21. Προνοούμενοι καλὰ οὐ μόνον ἐνώπιον κυρίου, ἀλλὰ καὶ ἐνώπιον ἀνθρώπων.

Et procurans ce qui eſt bon, non ſeulement deuant le Seigneur, mais auſſi deuant les hommes.

CAP. VIII.

15. Sicut ſcriptum eſt: Qui multum, non abundavit: & qui modicum, non minoravit.

As it is written / He that gathered much / hath nothing ouer / & hee that gathered litle / had not the leſſe.

16. Gratias autem Deo, qui dedit eãdem ſolicitudinem pro vobis in corde Titi.

And thankes be vnto God / which hath put in the heart of Titus the ſame care for you.

17. Quoniam exhortationem quidem ſuſcepit; ſed cum ſolicitior eſſet, ſua voluntate profectus eſt ad vos.

Becauſe hee accepted the exhortation / yea / he was ſo careful / that of his owne accorde he went vnto you.

18. Miſimus etiam cum illo frattrem, cuius laus eſt in Evangelio per omnes ecclesias.

And we haue ſent alſo with him the brother / whoſe prayſe is in the Goſpell throughout all the Churches.

19. Non ſolùm autem, ſed & ordinatus eſt ab eccleſiis comes peregrinationis noſtræ, in hanc gratiam quæ miniſtratur à nobis ad Domini gloriam, & deſtinatam voluntatem noſtram.

(And not ſo onely / but is alſo choſen of the Churches to be a fellow in our iourney concerning this grace that is miniſtred by vs vnto the glorie of the ſame Lorde / and declaration of your prompt minde.)

20. Devitantes hoc, ne quis nos vituperet in hac plenitudine quę miniſtratur à nobis.

Auoyding this / that no man ſhould blame vs in this abundance ẏ is miniſtred by vs.

21. Providemus enim bona non ſolùm coram Deo, ſed etiam coram hominibus.

Prouiding for honeſt things / not onely before the Lorde / but alſo before men.

Das VIII. Capitel.

15. Wie geſchrieben ſtehet: Der vil ſamlet / hatte nicht überfluß / vnd der wenig ſamlet / hatte nicht mangel.

Lige ſom ſcreffuit ſtaar / Den ſom ſanckede meget / hand haffde icke offuerflødigt / Oc den ſom ſanckede lidet / hannem fattedis icke.

16. Gott ſey aber danck / der ſolchen fleiß an euch gegeben hat / in das hertz Titi.

Men Gud vere tak / der gaaff ſaadan flid til eder / i Titi hierte.

17. Denn er nam zwar die ermanung an / aber dieweil er ſo ſehr fleiſſig war / iſt er von jm ſelber zu euch geräiſet.

Thi hand anammede den formanelſe / Men efferdi hand vaar ſaa meget flitig / da reyſde hand aff ſig ſelff til eder.

18. Wir haben aber einen Bruder mit jhm geſandt / der das lob hat am Evangelio / durch alle Gemeinen.

Wi ſende oc en Broder met hannem / hand haffuer loff i Euangelio / aff al Menigheden.

19. Nicht allein aber das / ſondern er iſt auch verordnet von den Gemeinen / zum Gefärten vnſer fahrt / in diſer wolthat / welche durch vns außgericht wird / dem HERRN zu ehren / vnd (zum preiß) ewers guten willens.

Oc icke det alleniſte / men hand er ocſaa beſticket aff Menigheden til at vere vor Vandrebroder paa reyſen / i denne Velgerning / ſom ſkal vdrettis formedelſt oſſ / HERREN til ære / oc eders gode vilie (til priſſ.)

20. Vnnd verhüten das / daß vns nicht jemand übel nachreden möge / ſolcher reichen ſteure halben / die durch vns außgericht wird.

Oc vocte paa / at der ſkal icke nogen kunde tale ilde paa oſſ / for denne rige Hielp ſkyld / ſom ſkal vdrettis formedelſt oſſ.

21. Vnd ſehen darauff / daß es redlich zugehe / nicht allein fur dem HERREN / ſondern auch für dem Menſchen.

Oc ſee til / at det kand gaa redelige til / Icke aleniſte faar HERREN / men ocſaa faar Menniſken.

Kapitola VIII.

15. Jakož geſt napſáno: Kdo geſt mnoho ſebral / nic mu nezbywalo: a kdo málo / neměl nedoſtatku.

Jáko ieſt nápiſano / Ktory wiele názbierał / nie wiecey miał / á kto máło / nie mniey miał.

16. Děkugi pak Bohu / kterýž tuto pilnoſt o wás dal w ſrdce Týtowo.

A dźiękuie Bogu ktory włożył tho ſtáránie o was w ſerce Tytuſowe.

17. Že napomijnánij naſſe přijal geſt: a wſſak wijce gſa toho pilen / z ſwé dobré wůle ſſel k wám.

Iż ono nápominánie zá wdzięczne przyiął / że też więtßa pilność okázuiąc / dobrowolnie do was przyßedł.

1°. A poſlali gſme s nim také Bratra naſſeho / kterýž má také chwálu w Ewangelium po wſſech Cýrkwých.

Poſlaliſmy też weſpoł z nim bráthá onego / ktore° chwałá ieſt w Ewánieliiey po wßytkich Kośćielech.

19. A netoliko to / ale také wywolen geſt od Cýrkwij / aby byl towaryſſem putowánij naſſeho / při této miloſti (Almužen) kterauž to poſluhugeme k chwále Božij / a k wyplněnij nařijzenij wůle waſſý:

(A nie tylko to / ále też obran ieſt od Kośćiołow zá towárzyßá drogi náßey / z tą dobrotliwośćią ktorá bywa ßáfowáná od nas ku chwale ſámego Páná / y ochotnemu ſercu wáßemu.)

20. Warugijce ſe toho / aby někdo nehaněl nás w té hognoſti / kterauž poſluhugeme (k chwále Božij.)

Wyſtrzegáiąc ſię tego / áby was kto nie gánił / w tey ßczodrośći / ktora bywá ßáfowana od nas.

21 Neb opatrugeme což dobrého a poctiwého geſt / ne toliko před Bohem / ale také předewſſemi lidmi.

Ktorzy poczćiwych rzeczy pilnuiemy / nie tylko przed Bogiem ale też przed ludźmi.

ח

22 שַׁדַּרן דֵּין עַמְּהוֹן אַף לַאחוּן אֵינָא דַּלַן בְּקָא בְּכֻל זְבַן בְּסַגִּיאָתָא דַּחְפִיטָא הוּ הָשָׁא דֵּין יַתִּירָאִית חָפִיט בְּתוּכְלָנָא סַגִּיאָא דַּעֲלַיְכוֹן׃

Noi habbiamo ancor mandato inſieme con loro il noſtro fratello (il quale habbiam piu volte prouato in molte coſe ch' egli è diligente , & hora molto piu diligente) per la molta confidentia che ho in voi.

23 אֶן הָכִיל טִטָוס שׁוּתָּפָא הוּ דִּילִי וַמְעַדְרָנָא בְּכוֹן וֶאן אַחִין אַחְרָנֵא שְׁלִיחֵא אֶנּוּן דְּעִדָּתָא דְּשׁוּבְחֵה ד דַּמְשִׁיחָא׃

Or quanto à Tito egli è mio compagno & aiutatore inuerſo di voi , e quãto à i noſtri fratelli , eſſi ſono ambaſciadori de le Chieſe, e gloria di Chriſto.

24 מַכִּיל תַּחְוִיתָא דְּחוּבְּכוֹן וְשׁוּבְהָרַן דַּבְכוֹן בְּהוֹן חַוּוּ בְּפַרְצוּף עִדָּתָא כֻּלְּהֵין׃

Moſtrate dunque verſo di loro, & in preſentia de le Chieſe ſegno de la voſtra charità , e de la gloria che habbiamo di voi.

ט

1 עַל תֶּשְׁמֶשְׁתָּא דֵּין דְּקַדִּישֵׁא יַתִּירְתָּא עֲבֵד אֶנָא אֶן כָּתֵב אֶנָא לְכוֹן׃

Certamente lo ſcriuervi de la ſouentione che ſi fa à i Santi, m'e di ſoperchio.

2 יָדַע אֶנָא גֵּיר טוּיָבֵה דְּרֶעיָנְכוֹן וּמֶטוּל הָנָא אֶשְׁתַּבְהַרֶת בְּכוֹן לְמַקְדוּנָיֵא דַּאכַאיַא עֲתִידָא הִי מֶן אֶשְׁתַּקדִּי וְטַנָּנָא דִּילְכוֹן לְסַגִּיָאֵא גָּרֶג׃

Percioche io conoſco la prontezza de l'animo voſtro , de la qual mi glorio per voi appreſſo i Macedoni , cioè che l'Acaia è apparechiata fin de l'anno paſſato : e che il voſtro zelo ha incitati molti.

ח

22 וְשָׁלַחְנוּ אִתָּם גַּם אֶת אַחִינוּ אֲשֶׁר בְּחַנּוּהוּ בִּדְבָרִים רַבִּים בִּפְעָמִים רַבּוֹת כִּי־מְנַצֵּחַ הוּא וּמֵעַתָּה עַל־יֶתֶר יִהְיֶה לִמְנַצֵּחַ בְּבִטְחָה גְּדוֹלָה אֲשֶׁר לוֹ עֲלֵיכֶם׃

Embiamos tambien con ellos à nueſtro Hermano, ál qual muchas vezes auemos experimentado diligente : mas aora mucho mas con la mucha confiança que tenemos en voſotros.

23 וְאִם עַל־טִיטוּס שֶׁהוּא חֲבֵרִי וְעוֹזְרִי אֲלֵיכֶם אוֹ־אִם אַחֵינוּ שְׁלִיחֵי הַקְּהִלּוֹת לִכְבוֹד הַמָּשִׁיחַ׃

O por Tito, que es mi compannero, y coadjutor para con voſotros : o por nueſtros Hermanos que ſon Apoſtoles de las Igleſias , y la gloria del Chriſto.

24 לָכֵן אֶת־אַחֲוַת אַהֲבַתְכֶם וּתְהִלָּתֵנוּ עֲלֵיכֶם תְּחַוּוּ אֲלֵיהֶם גַּם עַל־פְּנֵי הַקְּהִלּוֹת׃

Moſtrad pues para con ellos en la faz de las Igleſias la mueſtra de vueſtra charidad y de nueſtra gloriacion de voſotros.

ט

1 כִּי עַל־הַכְּהֻנָּה אֲשֶׁר בַּקְּדוֹשִׁים הִיא אֵין צָרִיךְ לִכְתֹּב אֲלֵיכֶם׃

Porque de la adminiſtracion que ſe haze para los Sanctos, por de mas me es eſcreuir hos.

2 כִּי יָדַעְתִּי אֶת־נִדְבַת רוּחֲכֶם אֲשֶׁר עָלֶיהָ מִתְהַלֵּל אָנֹכִי בְּאָזְנֵי הַכִּתִּים כִּי־גַם אַחָאיָא עֲתִידָה הִיא מִשָּׁנָה כִּי תַּעֲבוֹר וְקִנְאַתְכֶם גֵּרְתָה רַבִּים׃

Porque conozco vueſtro prompto animo del qual me glorio entre los de Macedonià, Que Achaia eſtà apercebida deſde el anno paſſado : y vueſtro exemplo ha prouocado á muchos.

η΄.

22. Συνεπέμψαμεν δὲ αὐτοῖς τὸν ἀδελφὸν ἡμῶν, ὃν ἐδοκιμάσαμεν ἐν πολλοῖς πολλάκις σπουδαῖον ὄντα, νυνὶ δὲ πολὺ σπουδαιότερον, πεποιθήσει πολλῇ τῇ εἰς ὑμᾶς.

Nous auons auſſi enuoyé auec eux noſtre frere : lequel nous auons eſprouué ſouuentesfois en pluſieurs choſes, eſtre diligent, & maintenant beaucoup plus diligent, pour la grande aſſeurance que i'ai de vous.

23. Εἴτε ὑπὲρ Τίτου, κοινωνὸς ἐμὸς καὶ εἰς ὑμᾶς συνεργός· εἴτε ἀδελφοὶ ἡμῶν, ἀπόστολοι ἐκκλησιῶν, δόξα Χριστοῦ.

Ainſi donc quant à Tite, il eſt mon aſſocié & compagnon d'œuure enuers vous : & quant à nos freres, ils ſont ambaſſadeurs des Egliſes, & la gloire de Chriſt.

24. Τὴν οὖν ἔνδειξιν τῆς ἀγάπης ὑμῶν, καὶ ἡμῶν καυχήσεως ὑπὲρ ὑμῶν, εἰς αὐτοὺς ἐνδείξασθε, καὶ εἰς πρόσωπον τῶν ἐκκλησιῶν.

Monſtrez donc enuers eux & deuant les Egliſes, l'approbation de voſtre charité, & de ce que nous-nous glorifions de vous.

ΚΕΦΑΛ. θ΄.

ΠΕρὶ μὲν γὰρ τῆς διακονίας τῆς εἰς τοὺς ἁγίους, περισσόν μοι ἐστὶ τὸ γράφειν ὑμῖν.

Car de vous eſcrire de la ſubuention qui ſe fait enuers les ſaincts , ce m'eſt choſe ſurperflue.

2. Οἶδα γὰρ τὴν προθυμίαν ὑμῶν ἣν ὑπὲρ ὑμῶν καυχῶμαι Μακεδόσιν, ὅτι Ἀχαΐα παρεσκεύασται ἀπὸ πέρυσι· καὶ ὁ ἐξ ὑμῶν ζῆλος ἠρέθισε τοὺς πλείονας.

Veu que ie ſai la promptitude de voſtre courage ; pour laquelle ie me glorifie de vous enuers ceux de Macedone: leur faiſant entendre qu'Achaïe eſt preſte dés l'annee paſſee: & le zele venant de vous en a prouoqué pluſieurs.

CAP. VIII.

22. Miſimus autem cum illis & fratrem noſtrum, quē probavimus in multis ſæpè ſolicitum eſſe: nunc autem multo ſolicitiorem, confidentia multa in vos.

And we haue ſent with them our brother whom we haue of times proued to be diligent in many things/ but now much more diligent/ for the great confidence/ which I haue in you.

23. Sive pro Tito qui eſt ſocius meus, & in vos adiutor, ſive fratres noſtri Apoſtoli eccleſiarum, gloriæ Chriſti.

Whether any do enquire of Titus/ he is my fellowe and helper to youwarde: or of our brethren / they are meſſengers of the Churches / and the glorie of Chriſt.

24. Oſtenſionem ergo quæ eſt charitatis veſtræ & noſtræ gloriæ pro vobis, in illos oſtendite in facie eccleſiarum.

Wherefore ſhewe towarde them / and before the Churches the proofe of your loue / and of the reioycing that we haue of you.

CAP. IX.

NAM de miniſterio quod fit in ſanctos: ex abundanti eſt mihi ſcribere vobis.

For as touching the miniſtring to the Saintes/ it is ſuperfluous for mee to write vnto you.

2. Scio enim promptum animum veſtrum: pro quo de vobis glorior apud Macedones. Quoniam & Achaia parata eſt ab anno pręterito, & veſtra æmulatio provocavit plurimos.

For I knowe your readines of mind/ whereof I boaſt my ſelfe of you vnto them of Macedonia/ & ſay / that Achaia was prepared a yere a go/& your zeale hath prouoked many.

Das VIII. Capitel.

22. Auch haben wir mit jm geſandt vnſern Bruder / den wir offt geſpüret haben in vielen ſtücken/ daß er fleiſſig ſey / nun aber vil fleiſſiger. Vnd wir ſind groſſer zuverſicht zu euch.

Wi ſende oc vor Broder met hannem / huilcken wi haffue offte befundet i mange ſtycker / at hand er flitig/ men nu meget flitigere. Oc wi haffue ſtor tillid til eder.

23. Es ſey Titus halben (welcher mein Geſelle vnd Gehülffe vnter euch iſt) oder vnſer Brůder halben (welche Apoſtel ſind der Gemeinen / vnd eine ehre Chriſti.)

Vere ſig enten paa Titi vegne (huilcken ſom er min Stalbroder oc en Tilhielpere iblant eder (Eller paa vore Brødris vegne (huilcke der ere Menighedens Apoſtler/ oc Chriſti ære.

24. Erzeiget nun die beweiſung ewer liebe vnd vnſers ruhmes von euch/ an diſen / auch öffentlich für den Gemeinen.

Giffuer nu eder Kærligheds oc vort roſis beuiſning fra eder / mod diſſe/ ocſaa obenbare faar Menigheden.

Das IX. Capitel.

Denn von ſolcher Stewre/ die den Heiligen geſchicht/ iſt mir nicht noth euch zu ſchreiben.

Thi ieg haffuer icke behoff/at ſcriffue til eder om denne Hielp/ ſom ſkeer Helligen.

2. Denn ich weiß ewren guten willen/ davon ich rühme bey den auß Macedonia (vnd ſage) Achaia iſt für dem Jar bereit geweſen/ vnd ewer Exempel hat vil gereitzet.

Thi ieg veed eders gode vilie / huilcken ieg roſer hoſſ dem /aff Macedonia (oc ſiger) Achaia er bered/it aar ſiden/ Oc eders Exempel tilſkyndede mange.

Kapitola VIII.

22. Poſlali gſme pak s nimi y Bratra naſſeho / kterěhož gſme giſte we mnohých wěcech/ a čaſto gſme ho zkuſyli/ že geſt pilný a nynij mnohem pilněgſſý bude pro mnohě dauffánij mě o wás.

Poſłaliſmy też z nimi bráta náße° kthoregoſmy cżeſto doświádczyli w wielu rzeczách być pilnym/ á teraz dáleko pilnieyßym dla wielkiego vfánia/ ktore mam o was.

23. Gedno pro Týta / kterýž geſt towaryſs muog / a mezy wámj pomocnijk: Druhě takě pro ty / kteřijž gſau Bratřij naſſy a Apoſſtolě Cýrkwj pro Sláwu Kryſtowu.

A ieſli idźie o Tytuſá / ieſtći moim to wárzyßem/ v was pomocnikiem/ á ieſliż o brácia náße/ ſąć poſłowie kośćiołowi/ y chwała Kryſtuſowa.

24. Protož důwodu kterýž geſt Láſky waſſý/a naſſj chlauby o wás/ dokažte k nim / před twářij Křeſtianuow.

A ták doświadczenie miłośći wáßey/ y przechwalánia náßego o was/ pokážcie nád nimi przed oblicznośćią kośćiołow.

Kapitola IX.

O Almužně pak / kteráž ſe zbijrá na Swatě / zdá mi ſe wám za nepotřebně pſáti.

Abowiem o posługowániu ktore bywa czynione świętym/ nie potrzebá ábych wam piſał.

2. Nebo znám k tomu hotowý vmyſl wáſs/ z kterěhožto chlubijm ſe wámi před Macedonſkými/ Neb y Achaya hotowa geſt od předeſſlěho Léta / a wáſs přijklad wzbudil k tomu mnohě.

Bo znam ochotne ſerce wáße/ ktorym ſię przechwálam o was v Mácedończykow/ iż Acháiá gothowá ieſt od roku przeßłego/ á chuć ktora od was wyßłá/ wiele ich pobudźiłá.

ט

3 שַׁדְּרֵת דֵּין לַאחֵא דְּלָא
יֶסְתְּרַק שׁוּבְהָרַן דא
דְּאֶשְׁתַּבְהַרַן בְּכוֹן עַל הָדָא
צְבוּתָא דְּאַיְכַנָּא דְּאֶמְרֵת
תֶּהְווֹן מְטַיְבִין׃

Ora io ho mandati queſti fratelli, à fin che la gloria, che habbiamo di Voi non ſia Vana in queſta parte: accioche Voi (come io diceuo) ſiate apparecchiati.

4 דַּלְמָא נֵאתוּן עַמִּי
מַקְדּוּנָיֵא וְנֶשְׁכְּחוּנָכוּן כַּד
לָא עֲתִידִין אַנְתּוּן וְנֶבְהַת
חְנַן דְּלָא נֵאמַר דְּאַנְתּוּן
תֶּבְהֲתוּן בְּשׁוּבְהָרָא הָו
דְּאֶשְׁתַּבְהַרַן׃

Che ſe i Macedoni Veniſſemo meco, e non Vi trouaſſeno apparecchiati, noi non habbiam Vergogna (per non dir Voi,) in queſta confidenza di gloria.

5 מֶטוּל הָנָא אֶתְבְּטֵל לִי
דְּאֶבְעָא מֶן אַחַי הָלֵין
דְּנֵאתוּן קְדָמַי לְוָתְכוּן וי
וְנַעְתְּדוּן בּוּרְכְּתָא הָי דְּמֶן
קְדִים אֶשְׁתַּמַּעְתּוּן דְּתֶהְוֵא
מְטַיְבָא הָכַנָּא אַיְך
בּוּרְכְּתָא לָא הְוָא אַיְך
יַעְנוּתָא׃

Io ho dunque penſato eſſer neceſſario eſortare i fratelli, che prima Veniſſeno à Voi, e finiſſeno la Voſtra gia promeſſa benedittione: accioch'ella fuſſe apparecchiata coſi come benedittione, e non come ſcarſita.

6 הָדָא דֵּין מַן דְּזָרַע
בְּחוּסָנָא אַף בְּחוּסָנָא חָצַד
וּמַן דְּזָרַע בְּבוּרְכְּתָא אַף
בְּבוּרְכְּתָא נֶחְצוֹד׃

Doue io Vi dico queſto, Chi ſemina ſcarſamente, mietera ancora ſcarſamente: e chi ſemina in abbondantia, mietera etiandio in abbondantia.

7 כֻּל אֱנָשׁ אַיְך דְּאִירַת
בְּרֶעְיָנֵהּ לָא הְוָא אַיְך דְּמֶן
כַּרְיוּתָא אָו אַיְך דְּמֶן
קְטִירָא לַיְהוּבָא הוּ גֵּיר
חַדְיָא רָחֶם מָרְיָא׃

Ciaſcun faccia ſecondo che ſi propone nel'animo: non per moleſtia, ò per neceſſita: percioche Iddio ama colui che da allegramente.

ט

3 וְשִׁלַּחְתִּי אֲלֵיכֶם אֶת־הָאַחִים
פֶּן־תְּהִלָּתֵנוּ אֲשֶׁר עֲלֵיכֶם הִיא
תֶהְבַּל בְּחֵלֶק הַזֶּה אֲשֶׁר כִּדְבָרִי
נְכוֹנִים תִּהְיוּ׃

Y he embiado los Hermanos, porque nueſtra gloriacion de voſotros no ſea vana en eſta parte: paraque, como lo he dicho, eſteys apercebidos.

4 פֶּן אִם יָבוֹאוּ עִמִּי הַכִּתִּים
וּמָצְאוּ אֶתְכֶם בְּהַבְלֵיכֶם
וְנִתְבּוֹשֵׁשׁ אֲנַחְנוּ (פֶּן־נֹאמַר אַתֶּם)
בִּדְבַר־תְּהִלָּתֵנוּ וְתִפְאַרְתֵּנוּ׃

Porque ſi vinieren conmigo Maedonios, no hos hallen deſabercebidos, y nos auergoncemos noſotros, por no dezir voſotros, deeſte glorioſo attreuimiento.

5 לָכֵן חָשַׁבְתִּי כִּי־לְצָרְכֵנוּ
לִשְׁאֹל מֵאַחִים אֲשֶׁר יַקְדִּימוּ
לָבֹא אֲלֵיכֶם וּלְהָכִין אֶת־
בִּרְכַתְכֶם הַנֶּאֱמֶרֶת מִלְּפָנִים כִּי
נְכֹנָה הִיא וְכָל־זֹאת כִּבְרָכָה וְלֹא
כְּבָצַע׃

Portanto tuue por coſa neceſſaria exhortar à los Hermanos que vinieſſen primero à voſotros y acaben primero vueſtra bendicion antes prometida, para que eſte aparejada como de bendicion, y no como de eſcaſſeza.

6 וְזֹאת הִיא הַזּוֹרֵעַ בְּחֶסְרוֹן
גַּם בְּחֶסְרוֹן יִקְצֹר וַאֲשֶׁר זוֹרֵעַ
בִּבְרָכָה גַּם בִּבְרָכָה יִקְצֹר׃

Eſto empero digo, El que ſiembra eſcaſſamente, tambien ſiega eſcaſſamente: y el que ſiempra en bendiciones, en bendiciones tambien ſegarà.

7 אִישׁ אִישׁ כַּעֲצַת לִבּוֹ לֹא
מִיָּגוֹן אוֹ מִצֹּרֶךְ כִּי־הַנֹּתֵן
בְּשִׂמְחָה אֹהֵב אֱלֹהִים׃

Cada vno como propuſo en ſu coraçon, (haga,) no con triſteza o por neceſſidad: porque Dios ama el dador alegre.

θ'.

3. Ἔπεμψα δὲ τοὺς ἀδελφούς, ἵνα μὴ τὸ καύχημα ἡμῶν, τὸ ὑπὲρ ὑμῶν, κενωθῇ ἐν τῷ μέρει τούτῳ, ἵνα καθὼς ἔλεγον, παρεσκευασμένοι ἦτε.

Or ai ie enuoyé ces freres, afin que ce que ie me ſuis glorifie de vous, ne ſoit vain en ceſt endroit: à celle fin que vous ſoyez preſts comme i'ai dit.

4. Μήπως ἐὰν ἔλθωσι σὺν ἐμοὶ μακεδόνες καὶ εὕρωσιν ὑμᾶς ἀπαρασκευάστους, καταισχυνθῶμεν ἡμεῖς, ἵνα μὴ λέγωμεν ὑμεῖς, ἐν τῇ ὑποστάσει ταύτῃ τῆς καυχήσεως.

De peur que ceux de Macedone eſtans venus auec moi, & vous ayans trouués mal preſts, nous ne receuions honte (ie n'oſe dire vous) en ceſte aſſeurance de nous eſtre glorifiés de vous.

5. Ἀναγκαῖον οὖν ἡγησάμην παρακαλέσαι τοὺς ἀδελφούς, ἵνα προέλθωσιν εἰς ὑμᾶς, καὶ προκαταρτίσωσι τὴν προκατηγγελμένην εὐλογίαν ὑμῶν, ταύτην ἑτοίμην εἶναι, οὕτως ὡς εὐλογίαν, καὶ μὴ ὥσπερ πλεονεξίαν.

Parquoi i'ai eſtimé eſtre neceſſaire de prier les freres, que premierement ils allaſſent vers vous, & qu'ils paracheuaſſent de mettre en ordre la beneficence deſia par ci deuant denoncee: afin qu'elle ſoit preſte, ainſi comme beneficence, & non point comme chicheté.

6. Τοῦτο δέ, ὁ σπείρων φειδομένως, φειδομένως καὶ θερίσει· καὶ ὁ σπείρων ἐπ' εὐλογίαις, ἐπ' εὐλογίαις καὶ θερίσει.

Or ie di ceci, Que qui ſeme chichement, recueillira auſſi chichement: & qui ſeme liberalement, recueillira auſſi liberalement.

7. Ἕκαστος καθὼς προαιρεῖται τῇ καρδίᾳ, μὴ ἐκ λύπης ἢ ἐξ ἀνάγκης· ἱλαρὸν γὰρ δότην ἀγαπᾷ ὁ θεός.

Que chacun en face ſelon qu'il a propoſé en ſon cœur, non point à regret, ou par contrainte: car Dieu aime celui qui donne gayement.

CAP. IX.

3. Miſi autem fratres: ut ne quod gloriamur de vobis, evacuetur in hac parte, ut (quemadmodum dixi) parati ſitis.

Nowe haue I ſent the brethren / leaſt our reioycing ouer you ſhould bee in vaine in this behalfe / that ye (as I haue ſayde) be readie.

4. Ne cùm venerint Macedones mecum, & invenerint vos imparatos, erubeſcamus nos (ut non dicamus vos) in hac ſubſtantia.

Leſt if they of Macedonia come with me / and finde you vnprepared / we (I neede not to ſay / you) ſhoulde be aſhamed in this my conſtant boaſting.

5. Neceſſarium ergo exiſtimavi rogare fratres ut perveniant ad vos, & præparent repromiſſam benedictionẽ hanc paratam eſſe ſic, quaſi benedictionem, non tanquam avaritiam.

Wherefore / I thought it neceſſarie to exhort the brethren to come before vnto you / and to finiſh your beneuolence appointed afore / that it might be readie / and come as of beneuolence / and not as of ſparing.

6. Hoc autem dico, Qui parcè ſeminat, parcè & metet: & qui ſeminat in benedictionibus, de benedictionibus & metet.

This yet remember / that he which ſoweth ſparingly / ſhall reape alſo ſparingly / and he that ſoweth liberally / ſhal reape alſo liberally.

7. Vnuſquiſque prout deſtinavit in corde ſuo: non ex triſtitia, aut ex neceſſitate, hilarem enim datorem diligit Deus.

As euery man wiſheth in his heart / ſo let him giue / not grudgingly / or of neceſſitie: For God loueth a cheerefull giuer.

Das IX. Capitel.

3. Jch hab aber dieſe Brüder darumb geſandt / daß nicht vnſer ruhm von euch zu nichte würde / in dem ſtück / vnd daß jhr bereit ſeydt / gleich wie ich von euch geſagt habe.

Oc ieg ſende der faare denne Broder / at vor Roſſ om eder ſkulde icke bliffue til inted / i det ſtycke / Oc at i ſkulle vere rede / lige ſom ieg ſagde om eder.

4. Auff daß nicht / ſo die auß Macedonia mit mir kemen / vnd euch vnbereit fünden / wir (wil nicht ſagen / jhr) zu ſchanden würden / mit ſolchem rühmen.

Paa det / at der ſom de aff Macedonia komme met mig / oc funde eder vberedde / at wi (ieg vil icke ſiget) icke da ſkulle bliffue beſkemmede / met ſaadan Roſſ.

5. Jch habe es aber für nötig angeſehen / die Brüder zu ermanen / daß ſie zuvor anzögen zu euch / zuverfertigen diſen zuvor verheiſſenen Segen / daß er bereitet ſey / alſo / daß es ſey ein Segen / vnd nicht ein Geitz.

Men mig ſyntis det vere nytteligt / at formane Brødrene / at de ſkulle før drage til eder / oc beſkicke denne Velſignelſe / ſom tilforn er tilſagd / at hun kand vere rede / Saa / at det kand vere en Velſignelſe / oc icke en Gerighed.

6. Jch meine aber das : Wer da kerglich ſeet / der wirdt auch kerglich erndten / vnd wer da ſeet im ſegen / der wird auch erndten im ſegen.

Thi det meen ieg / At huo ſom ſparlige ſaar / hand ſkal oc ſparlige høſte / oc huo ſom ſaar i Velſignelſe / hand ſkal oc høſte i Velſignelſe.

7. Ein jeglicher nach ſeinem willkühr / nicht mit vnwillen oder auß zwang / denn ein frölichen Geber hat Gott lieb.

Huer effter ſine vilkaar / icke met wuillighed eller aff tuang / Thi Gud elſker en glad Giffuere.

Kapitola IX.

3 Y poſlal gſem k wám Bratřij / aby to čjm ſe chlubijm z wás nebylo marné w té ſtránce (Almužen) abyſſte (yakož gſem řekl) byli hotowij.

A poſlalem thy bráty / iżby przechwalánie náße o wás nie było prożne w they mierze / ábyśćie iákom powiedział gotowymi byli,

4. Abychom kdyžby přiſſli ſemnau Macedonſſtij / a nalezli wás nehotowé / neſtyděli ſe my / ať nedijm wy / za takowau chlaubu.

By ſnadź ieſliby zemną przyßli Mácedończycy / á záſtaliby was nie gotowe / ábyśmy my nie byli zawſtydzeni / (á mowie by iedno nie wy) w tym ták beſpiecżnym przechwalániu.

5. Protož widělo mi ſe za potřebné / napomenauti Bratřij / aby předeſſli k wám / a připrawili zaſlijbenau Almužen zbijrku / aby hotowé bylo yako dobrowolná zbijrka / a ne yako s těžkoſtij dáwanij / aneb lakomſtwij.

A thák zdáło mi ſie zá potrzebna rzecz nápomionać brácia / áby pierwey do was przyßli / á pierwey zgotowáli waße ßczodrobliwość przed tym opowiedziána / áby byłá gotowá ták iákoßczodrobliwość / a nie iáko rzecz poniewolna.

6. Tok pak prawijm / Kdo ſkaupě rozſýwá / ſkaupě y žijti bude : a kdo rozſýwa z hogna / hogně žijti bude.

A toć mowie / Ktory ſieie ſkapie / ſkapie też żąć będzie / A kto ſieie hoynie / też hoynie żąć będzie.

7. Gedenkaždý yakož geſt vložil w ſrdcy ſwém : ne s ſwau obtijžnoſtij neb bezděky. Nebo ochotného Dárcy miluge Buoh.

Każdy iáko vmyślił w ſercu ſwoim / ták niechay da nie z fráſunkiem / áni z przymußenia: ábowiem weſołego rozdawcę Bog miluie.

ט

8 מַשְׁיַבְא הִי גֵּיר בְּאִידַי אֲלָהָא כֻּל טַיְבוּ דַּיְיַתַּר בְּכוֹן דַּבְּכֻל זְבַן בְּכֻל מֶדֶם הֲוֹ מָא דְּסָפֵק לְכוֹן יֶהְוֵא לְכוֹן וְתֶתְיַתְּרוּן בְּכֻל עְבַד טָב׃

Et è potente Iddio à far abbondare in voi ogni gratia: accioche hauendo in ogni coſa tutto quello che vi biſogna, voi abbondiate in ogni buona opera.

9 אַיְךְ דַּכְתִיב דְּבַדַּר וְיַהֵב לְמִסְכֵּנֵא וְזַדִּיקוּתֵהּ קַיָּמָא לְעָלַם׃

Si come è ſcritto, Egli ha diſtribuito, e dato à i poueri: La ſua giuſtitia ſta in eterno.

10 הָו דֵּין דְּיָהֵב זַרְעָא לְזָרוּעָא וְלַחְמָא לְמֵאכוּלְתָא הָו נֶתֵּל וְנַסְגֵּא זַרְעְכוֹן וְנַרְבֵּא פֵּארֵא דְּזַדִּיקוּתְכוֹן׃

Hor colui che ſomminiſtra il ſeme à chi ſemina ſomminiſtri ancor à voi del pane in cibo, e moltiplichi la voſtra ſementa, & accreſca i frutti de la voſtra giuſtitia.

11 דַּבְכֻל מֶדֶם תֶּעְתְּרוּן בְּכֻלָּהּ פְּשִׁיטוּתָא דְּהָי גָּמְרָא בְּאִידַן תַּוְדִּיתָא לַאלָהָא׃

Eſſendo totalmente arricchiti in ogni ſemplicità, laqual fà che per noi ſi rendano gratie à Dio.

12 מֶטוּל דְּפוּלְחָנָא דְּתֶשְׁמֶשְׁתָּא הָדָא לָא הֲוָא בַּלְחוּד חַסִּירוּתָא דְּקַדִּישֵׁא מְמַלֵּא אֶלָּא אָף מְיַתַּר בְּתַוְדִּיתָא סַגִּיאָתָא לַאלָהָא׃

Imperoche l'amminiſtration di queſta oblatione, non ſolamente ſuppliſce à le coſe che mancano à i Santi: ma etiandio ridonda in queſto che da molti ne ſon rẽdute gratie à Dio.

13 מֶטוּל בּוּקְיָא גֵּיר דְּתֶשְׁמֶשְׁתָּא הָדָא לַאלָהָא מְשַׁבְּחִינַן דְּאֶשְׁתַּעְבַּדְתּוּן לְתַוְדִּיתָא דְּסַבַּרְתֵּהּ דַּמְשִׁיחָא וְאֶשְׁתַּוְתַּפְתּוּן בַּפְשִׁיטוּתְכוֹן עַמְהוֹן וְעַם כֻּל נָשׁ׃

(I quali per l'eſperientia di queſta ſouentione, glorificano Iddio de l'obbedientia del voſtro conſentimento ne l'Euãgelio di Chriſto: e de la voſtra prenta contributione verſo eſſi, e verſo tutti.)

ט

8 כִּי יָכֹל יְהוָה לְהוֹתִיר אֶת־כָּל־מַתַּת הַתְּחִנָּה בָּכֶם אֲשֶׁר בְּכָל־דָּבָר תָּמִיד יְהִי לָכֶם כָּל־דַּי לְהוֹתִירְכֶם אֶל־כָּל־מַעֲשֶׂה טוֹב׃

Y poderoſo es Dios para hazer que abunde en voſotros toda gracia, para que teniendo en todo con voſotros todo lo que baſta, abundeys para toda buena obra:

9 כְּמוֹ נִכְתַּב פִּזַּר נָתַן לָאֶבְיוֹנִים צִדְקָתוֹ עוֹמֶדֶת לָעַד׃

Como eſtà eſcripto, Derramó, dió à los pobres, ſu juſticia permanece para ſiempre.

10 וְהַנּוֹתֵן זֶרַע לַזּוֹרֵעַ וְלֶחֶם לֶאֱכֹל גַּם הוּא יִתֵּן וְיַרְבֶּה אֶת־זַרְעֲכֶם וְיַפְרֶה אֶת־אִבֵּי צִדְקַתְכֶם׃

Y el que dá la ſimiente àl que ſiembra, tambien darâ pan para comer: y multiplicarà vueſtra ſementera, y augmentará los crecimientos de los frutos de vueſtra juſticia.

11 לֶעֱשֵׁר בְּכָל־דָּבָר אֶל־כָּל־תֹּם וָיֹשֶׁר אֲשֶׁר יִפְעַל בְּפִינוּ אֶת־תּוֹדָה לֵאלֹהִים׃

Para que enriquecidos en todo abundeys en toda bondad, la qual obra por noſotros hazimiento de gracias à Dios.

12 כִּי־עֲבוֹדַת הַכְּהֻנָּה הַזֹּאת לֹא תְמַלֵּא לְבַדָּהּ אֶת־חֶסְרוֹן הַקְּדוֹשִׁים כִּי אִם גַּם תּוֹתִיר בְּתוֹדוֹת רַבּוֹת לֵאלֹהִים׃

Porque la adminiſtracion de eſte ſeruicio no ſolamente ſuple lo que à los Sanctos falta, mas tambien abunda en muchos hazimientos de gracias acerca de Dios.

13 בְּבֹחַן הַצְּדָקָה הַזֹּאת מְכַבְּדִים אֶת־אֱלֹהִים בִּיקְהַת תּוֹדַתְכֶם לִבְשׂוֹרַת הַמָּשִׁיחַ וּבְתֹם הַחֶבְרָה אֲשֶׁר אֲלֵיהֶם וְאֶל־כֻּלָּם׃

Que por la experiencia de eſta adminiſtracion glorifican à Dios por la obediencia de vueſtro conſentimiento en el Euangelio del Chriſto, y en la bondad de la communicacion para con ellos y para con todos.

θ'.

8. Δυνατὸς δὲ ὁ θεὸς πᾶσαν χάριν περισσεῦσαι εἰς ὑμᾶς, ἵνα ἐν παντὶ πάντοτε πᾶσαν αὐτάρκειαν ἔχοντες, περισσεύητε εἰς πᾶν ἔργον ἀγαθόν.

Et Dieu eſt puiſſant de faire abonder toute grace en vous, afin qu'ayans touſiours toute ſuffiſance en toute choſe, vous ſoyez abondans en toute bonne œuure:

9. Καθὼς γέγραπται, ἐσκόρπισεν, ἔδωκε τοῖς πένησιν· ἡ δικαιοσύνη αὐτοῦ μένει εἰς τὸν αἰῶνα.

(Ainſi qu'il eſt eſcrit, Il a eſpars, & donné aux poures: ſa iuſtice demeure eternellement.

10. Ὁ δὲ ἐπιχορηγῶν σπέρμα τῷ σπείροντι, καὶ ἄρτον εἰς βρῶσιν χορηγήσαι, καὶ πληθύναι τὸν σπόρον ὑμῶν, καὶ αὐξήσαι τὰ γεννήματα τῆς δικαιοσύνης ὑμῶν·

Or celui qui fournit de ſemence au ſemeur, vous vueille auſſi pouruoir de pain à manger, & multiplier voſtre ſemence, & augmenter les reuenus de voſtre iuſtice.)

11. Ἐν παντὶ πλουτιζόμενοι εἰς πᾶσαν ἁπλότητα, ἥτις κατεργάζεται δι' ἡμῶν εὐχαριστίαν τῷ θεῷ.

Eſtans totalement enrichis en toute prompte liberalité, laquelle fait que par nous graces ſoyent rendues à Dieu.

12. Ὅτι ἡ διακονία τῆς λειτουργίας ταύτης οὐ μόνον ἐστὶ προσαναπληροῦσα τὰ ὑστερήματα τῶν ἁγίων, ἀλλὰ καὶ περισσεύουσα διὰ πολλῶν εὐχαριστιῶν τῷ θεῷ.

Car l'adminiſtration de ceſte oblation n'eſt pas ſeulement pour ſubuenir aux indigences des ſancts, mais auſſi redonde en ce que pluſieurs en rendent graces à Dieu:

13. Διὰ τῆς δοκιμῆς τῆς διακονίας ταύτης δοξάζοντες τὸν θεὸν ἐπὶ τῇ ὑποταγῇ τῆς ὁμολογίας ὑμῶν εἰς τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ, καὶ ἁπλότητι τῆς κοινωνίας εἰς αὐτοὺς καὶ εἰς πάντας.

En glorifiant Dieu par le moyen de l'eſpreuue de ceſte ſubuention, de ce que vous vous ſubmettez à l'Euangile de Chriſt: & de voſtre prompte & liberale communication enuers eux & enuers tous.

CAP. IX.

8. Potens eſt autem Deus omnem gratiam abundare facere in vobis: ut in omnibus ſemper omnem ſufficiētiam habentes, abundetis in omne opus bonum.

And God is able to make all grace to abounde towarde you / that ye alwayes hauing all ſufficiencie in all things / maye abound in euery good worke.

9. Sicut ſcriptum eſt: Diſperſit, dedit pauperibus: iuſtitia eius manet in æternum

As it is written / He hath ſparſed abroad / and hath giuen to the poore: his beneuolence remaineth for euer.

10. Qui autem adminiſtrat ſemen ſeminanti: & panem ad manducādum præſtabit: & multiplicabit ſemen veſtrum, & augebit incrementa frugum iuſtitiæ veſtræ.

Alſo he that findeth ſeede to the ſower / will miniſter likewiſe bread for foode / and multiplie your ſeede / and increaſe the fruites of your beneuolence.

11. Vt in omnibus locupletati abundetis in omnem ſimplicitatem, quę operatur per nos gratiarum actionem Deo.

That on all partes ye may bee made riche vnto all liberalitie / which cauſeth through vs thankeſgiuing vnto God.

12 Quoniam miniſterium huius officii non ſolùm ſupplet ea quæ deſunt ſanctis, ſed etiam abundat per multas gratiarum actiones in Domino.

For the miniſtration of this ſeruice not only ſupplieth the neceſſities of the Saints / but alſo is abundant by the thankeſgiuing of many vnto God.

13. Per probationem miniſterii huius, glorificantes Deum in obedientia confeſſionis veſtræ in Evangelium Chriſti & ſimplicitate communicationis in illos, & in omnes.

(Which by the experiment of this miniſtration prayſe God for your voluntarie ſubmiſſion to the Goſpell of Chriſt / and for your liberal diſtribution to them / and to all men.)

Das IX. Capitel.

8. Gott aber kan machen / daß allerley gnade vnter euch reichlich ſey / daß jhr in allen dingen volle genůge habt / vnnd reich ſeydt zu allerley guten wercken.

Oc Gud kand gøre / at allehonde Naade ſkal vere rigelige iblant eder / at i ſkulle haffue offuerflødelige nock i alle ting / oc vere rige til allehonde gode Gerninger.

9. Wie geſchrieben ſtehet: Er hat außgeſtrewet vnnd gegeben den Armen / ſeine Gerechtigkeit bleibet in ewigkeit.

Lige ſom ſcreffuit ſtaar / Hand vdſpridde oc gaff de Fattige / Hans Retferdighed bliffuer til euig tid.

10. (Der aber Samen reichet dem Seeman / der wird je auch das Brot reichen zur Speiſe / vnd wird vermehren ewren Samen / vnd wachſen laſſen das gewaͤchſe ewer gerechtigkeit.

(Men den ſom giffuet Sæmanden Sæd / hand ſkal io oc giffue Brød til at æde / oc hand ſkal formere eders Sæd / oc lade eders Retferdigheds fruct voxe.

11. Daß jhr reich ſeydt in allen dingen / mit aller einfeltigkeit / welche wircket durch vns danckſagung Gotte.

At i ſkulle vere rige i alle ting / met al enfoldighed / huilcken der gør Gud tackſigelſe formedelſt oſſ.

12. Denn die handreichung dieſer ſtewre / erfůllet nicht allein den mangel der Heiligen / ſondern iſt auch ůberſchwenglich darinne. Daß viel Gott dancken.

Thi denne Hielpis vdgifft opfylder icke aleniſte de Helligis armod / Men hun er ocſaa offuerflødig der vdi / at mange tacke Gud.

13. Fůr diſen vnſern trewen dienſt / vnnd preiſen Gott / ůber ewrem vnterthenigen bekenntniß deß Evangelij Chriſti / vnnd ůber ewer einfeltigen ſtewre an ſie vnd an alle.

For denne vor tro Tieniſte / oc priſe Gud / for eders ydmyge bekendelſe i Chriſti Euangelio / oc for eders enfoldige Hielp til dem oc til alle.

Kapitola IX.

8. Mocenk geſt zagiſtě Bůh wſſelikau Miloſt hognau včiniti w wás / abyſſte we wſſem wždycky doſtatečnoſt magijce / rozmáhali ſe w každém ſkutku dobrém:

A Bog mocen ieſt vczynić / áby opłynelá w was wßeláka dobrotliwość / ábyście we wßythkim záwße máiąc ile potrzebá / obfithowáli w káżdym vczynku dobrym.

9. Jakož pſáno geſt / Rozdělil a dal chudým / Sprawedlnoſt geho trwá na wěky wěkuow.

Jáko nápiſano ieſt / Rozdzielił / y rozdał vbogim / ßczodrobliwość iego trwa ná wieki.

10. Ten pak kterýž dáwá Sýmě rozſýwagijcýmu / dát y chlěb k gedenij / a rozmnožijt Sýmě waſſe / a přiſpořijt wzroſtu ſprawedlnoſti waſſý:

A kto dodaie náſienia ſiejącemu / tenże wam doda y chlebá ná pokarmy / y rozmnoży oſiewki wáße / y przyſporzy owoców ßczodrobliwości wáßey.

11. Abyſſte we wſſem bohatij gſauce včiněni / hognoſt měli ke wſſeliké vpřijmnoſti / kterážto ſkrze nás půſobij / aby dijky činěni byly Bohu.

Abyście we wßytkich rzeczách byli vbogáceni ku wßeláckiey ßczodrobliwości ktora przez nas to ſpráwuie / iż dzięki Bogu bywáią czynione.

12. Nebo wykonáwanij této Služebnoſti / ne toliko naplňuge to což ſe nedoſtáwá Swatým / ale také rozmnožuge při mnohých děkowánij Pánu Bohu.

Abowiem ßáfowánie tey iálmużny / nie tylko nagradza niedoſtátek świętych / ále też w tym obfithuie / iż zá to wiele ich Bogu dziękuią.

13. Skrze zkuſſenij služebnoſti této / že oni chwálij Boha z poſluſſenſtwij ſrownánj waſſeho w Ewangelium Kryſtowu / a z ſproſtnoſti vdělowánij waſſeho gim / y wſſechněm.

(Gdyż przez doświádczenie tey poſługi Bogá chwalą zá zgodne wáße poddáńſthwo pod Ewánielią Kryſthuſowe / y zá życzliwe przećiwko ſobie y wßytkim vżyczánie.)

ט

14 וּצְלוֹתְהוֹן מְקַרְבִין
חָלָפַיְכוּן בְּחוּבָּא סַגִּיאָא
מֶטוּל סוּגָּאָה דְּטַיְבוּתֵה
דְּאַלָהָא דַּעֲלַיְכוּן׃

Et de la loro oratione che fanno per voi, hauendo di voi deſiderio, per l'eccellente gratia di Dio che è in voi.

15 טַיְבוּ דֵּין לַאלָהָא עַל
מוֹהַבְתֵה דְּלָא מֶתְמַלְּלָא׃

Hor ſia ringratiato Iddio de l'ineffabile dono ſuo.

י

1 אֶנָא דֵּין פָּוְלוֹס בָּעֵא
אֶנָא מֶנְכוּן בְּנִיחוּתֵה גב
וַבְמַכִּיכוּתֵה דַּמְשִׁיחָא
דְּאֶפֶן בְּאַפַּיִן מַכִּיךְ אֶנָא
לְוָתְכוּן אֶלָּא כַּד רַחִיק אֶנָא
תְּכִיל אֶנָא עֲלַיְכוּן׃

Et io Paulo iſteſſo vi prego per la manſuetudine è benignità di Chriſto, io che in preſentia ſono humile tra voi, ma aſſente ſono ardito verſo di voi.

2 בָּעֵא אֶנָא דֵּין מֶנְכוּן
דְּלָא מָא דְּאָתֵית אֶתְאַלַּץ
בְּתוּכְּלָנָא דְּאִית לִי דְּאַשְׁיה
אֵיךְ דְּמֶתְרַעֵא אֶנָא עַל
אֶנָשָׁא אִילֵין דְּחָשְׁבִין לַן
דְּאֵיךְ דְּבְבֶסַר מְהַלְּכִינַן׃

Vi prego, (dico) che quando ſarò preſente, io non habbi ad eſſere ardito con quella confidentia, con laquale io ſon tenuto ardito, verſo alcuni, che ci ſtimano come ſe noi caminaſſimo ſecondo la carne.

3 אֶפֶן בְּבֶסַר גֵּיר מְהַלְּכִינַן
אֶלָּא לָא הֲוָא דְּבֶסְרָא
פָּלְחִינַן׃

Perche ſe ben noi caminiamo ne la carne, non militiamo gia ſecondo la carne.

4 זַיְנָא גֵּיר דְּפֻלְחוּתַן לָא
הֲוָא דְּבֶסְרָא אֶלָּא דְּחַיְלָא
דְּאַלָהָא וּבֵה כָּבְשִׁינַן חֶסְנָא
מְרִידָא׃

(Imperoche l'armi de la noſtra militia non ſon carnali, ma ſon potenti à la diſtruttion de le fortezze) con lequali noi diſtruggiamo i conſiglij.

ט

14 וּבִתְפִלָּתָם עֲלֵיכֶם מִתְאַוִּים
אֶתְכֶם בְּיִתְרַת הַחֵנַּת אֱלֹהִים
עֲלֵיכֶם׃

Y en la oracion de ellos por voſotros, los quales hos deſſean à cauſa de la eminente gracia de Dios en voſotros.

15 וּתְהִי־תוֹדָה לֵאלֹהִים עַל־
מַתַּת חֶנְנָתוֹ לֹא יְדַעְנוּ
סִפּוּרוֹתֶיהָ׃

Gracias ſean dadas à Dios del inenarrable don ſuyo.

י

1 וַאֲנִי פּוֹלוֹס מִתְחַנֵּן אֲלֵיכֶם
בְּחֵן וּבְעַנְוַת הַמָּשִׁיחַ אֲשֶׁר אֲנִי
לִפְנֵיכֶם עָנִי הוּא בָּכֶם וְאִם
אֶרְחַק בּוֹטֵחַ אֲנִי עֲלֵיכֶם׃

Ruego hos empero, yo Paulo, por la manſedumbre y modeſtia del Chriſto, (que preſente ciertamente ſoy baxo entre voſotros: mas auſente ſoy confiado con voſotros.)

2 וְשׁוֹאֵל אֲנִי מִכֶּם פֶּן אִם
אָבוֹא לִפְנֵיכֶם אֶצְטָרֵךְ לְהוֹפִיעַ
וּבְבִטְחוֹן לַעֲשׂוֹת אֲשֶׁר חָשַׁבְתִּי
בָּאֵלֶּה הַחוֹשְׁבִים כִּי־הָלַכְנוּ
כַּבָּשָׂר׃

Ruego, pues, que quando fuere preſente no ſea meneſter ſer atreuido con la confiança de que ſoy eſtimado vſar con algunos que nos tienen como ſi anduuieſſemos ſegun carne.

3 וְאַף כִּי־בַבָּשָׂר הוֹלְכִים אַךְ
לֹא כַבָּשָׂר נִלְחָמִים אֲנַחְנוּ׃

Porque aunque andamos en la carne, no militamos ſegun carne.

4 כִּי־כְלֵי מִלְחַמְתֵּנוּ אֵינָם כְּלֵי־
הַבָּשָׂר כִּי־אִם גִּבּוֹרִים לֵאלֹהִים
לַהֲרִיסוּת הַמִּבְצָרוֹת לַהֲרֹס אֶת־
מַחְשָׁבוֹת׃

Porque las armas de nueſtra milicia no ſon carnales, ſino poderoſas de parte de Dios para deſtruycion de fortalezas.

θ.

14. Καὶ αὐτῶν δεήσει ὑπὲρ ὑμῶν, ἐπιποθούντων ὑμᾶς διὰ τὴν ὑπερβάλλουσαν χάριν τοῦ θεοῦ ἐφ' ὑμῖν.

Et en ce qu'ils prient pour vous, en vous deſirant affectueuſement pour l'excellente grace de Dieu ſur vous.

15. Χάρις δὲ τῷ θεῷ ἐπὶ τῇ ἀνεκδιηγήτῳ αὐτοῦ δωρεᾷ.

Or graces à Dieu de ſon don inenarrable.

ΚΕΦΑΛ. ι.

Αὐτὸς δὲ ἐγὼ Παῦλος παρακαλῶ ὑμᾶς διὰ τῆς πραότητος καὶ ἐπιεικείας τοῦ Χριστοῦ, ὃς κατὰ πρόσωπον μὲν ταπεινὸς ἐν ὑμῖν, ἀπὼν δὲ θαῤῥῶ εἰς ὑμᾶς.

Au reſte, moi Paul vous prie par la douceur & debonnaireté de Chriſt: voire moi qui en preſence ſuis petit entre vous: mais abſent, ſuis hardi enuers vous.

2. Δέομαι δὲ τὸ μὴ παρὼν θαῤῥῆσαι τῇ πεποιθήσει, ᾗ λογίζομαι τολμῆσαι ἐπί τινας τοὺς λογιζομένους ὑμᾶς ὡς κατὰ σάρκα περιπατοῦντας.

Ie vous requier donc qu'eſtant preſent il ne me faille vſer de hardieſſe, par ceſte aſſeurance de laquelle ie delibere de me porter hardiment enuers quelques vns, qui nous eſtiment comme ſi nous cheminions ſelon la chair.

3. Ἐν σαρκὶ γὰρ περιπατοῦντες, οὐ κατὰ σάρκα στρατευόμεθα.

Certes en cheminant en chair, nous ne guerroyons point ſelon la chair:

4. Τὰ γὰρ ὅπλα τῆς στρατείας ἡμῶν οὐ σαρκικὰ, ἀλλὰ δυνατὰ τῷ θεῷ πρὸς καθαίρεσιν ὀχυρωμάτων. λογισμοὺς καθαιροῦντες.

(Car les armures de noſtre guerre ne ſont point charnelles, mais puiſſantes de par Dieu à la deſtruction des forteresſes.)

CAP. IX.

14. Et in ipſorum obſecratione pro vobis, deſiderantium vos propter eminentem gratiam Dei in vobis.

And by their prayer for you/deſiring after you greatly/for the abundant grace of God in you.

15. Gratias Deo ſuper inẽnarrabili dono eius.

Thankes therefore be vnto God for his vnſpeakable gift.

CAP. X.

IPſe autem ego Paulus obſecro vos per manſuetudinem & modeſtiam Chriſti, qui in facie quidem humilis ſum inter vos, abſens autem confido in vobis.

Now I Paul my ſelfe beſeeche you by the meekenes/& gentlenes of Chriſt/ which when I am preſent among you/ am baſe/but am bolde towarde you being abſent.

2. Rogo autem, ne præſens audeam per eam confidentiam qua exiſtimor audere in quoſdam: qui arbitrantur nos tanquam ſecundùm carnem ambulemus.

And this I require you/ that I need not to be bold when I am preſent / with that ſame confidence / where with I thinke to be bold againſt ſome / which eſteeme vs as though we walked according to the fleſh.

3. In carne enim ambulantes, non ſecundùm carnem militamus.

Neuertheles / though wee walke in the fleſh / yet we do not warre after the fleſh.

4. Nam arma militiæ noſtræ non carnalia ſunt: ſed potentia Deo ad deſtructionem munitionum, conſilia deſtruentes.

(For the weapons of our warrefare are not carnall / but mightie through God / to caſt downe holdes.) Caſting downe the imaginations.

Das IX. Capitel.

14. Vnd ůber jhrem Gebet fůr euch/ welche verlanget nach euch / vmb der ůberſchwenglichen gnade Gottes willen in euch.

Oc for deris Bøn for eder / Huilcke ſom forlengis effter eder / for den offuerflødige Guds naade ſkyld ſom er i eder.

15. Gott aber ſey danck / fůr ſeine vnaußſprechliche gabe.

Men Gud vere tack for ſin wſigelige Gaffue.

Das X. Capitel.

Ich aber Paulus/ ermane euch durch die ſanfftmůtigkeit vnnd lindigkeit Chriſti/ der ich gegenwertig vnter euch geringe bin/ im abweſen aber bin ich důrſtig gegen euch.

OC ieg Paulus/ formaner eder / formedelſt Chriſti ſactmodighed oc taalmodighed / ieg ſom er ringe actet/naar ieg er næruerendis hoſſ eder/men i min frauerelſe er ieg driſtig mod eder.

2. Ich bitte aber/ daß mir nicht noth ſey/ gegenwertig důrſtig zu handeln/ vnd der kůnheit zu brauchen/ die man mir zumiſſet / gegen etliche / die vns ſchätzen / als wandelten wir fleiſchlicher weiſe.

Men ieg beder eder/ at det ſkal icke gøris mig behoff / at handle dierffuelige næruerendis / oc at bruge den driſtighed / ſom mand tillegger mig / mod nogle/ ſom acte oſſ / lige ſom wi vandrede i kødelig ſkick.

3. Denn ob wir wol im fleiſch wandeln / ſo ſtreitten wir doch nicht fleiſchlicher weiſe.

Thi alligeuel wi vandre i kødet / ſaa ſtride wi dog icke i kødelig ſtick.

4. Denn die Waffen vnnd Ritterſchafft ſind nicht fleiſchlich / ſondern mechtig fůr Gott/ zu verſtören die beveſtungen/ darmit wir verſtören die anſchläge.

Thi at vor Stridzuaaben ere icke kødelige / men mectige faar Gud / til at førſtyre Befeſtninger / met huilcket wi forſtyre anſchlag.

Kapitola IX.

14. A oni modlij ſe za wás / žádoſtiwj gſauce wás prowywýſſenau miloſt Božj / kteráž geſt w wás.

A iż ſie też oni modlá zá wámi/ y żadáiac was dla łáſki Bożey ktora ſie w was zacnie okázuie.

15. Budiž děkowánij Pánu Bohu/ z newymluwněho daru geho.

A niech bedzie Bogu chwałá zá nie wymowny dar iego.

Kapitola X.

NA pák ſám Pawel proſým wás/ ſkrze tichoſt a ſneſytedlnoſt Kryſtowu/ kterýž gſem mezy wámi pokorně obcowal gſa přijtomen: ale nynij gſa od wás wzdálen/ naděgi mám do wás.

A Ia ſam Páwel proſʒe was przez dobrotliwość y litość Kryſtuſowe ktory oblicznie ieſtem pokorny miedzy wami/ á w niebytności ieſthem śmiáły przeciwko wam.

2. A proſým wás / abych přijtomen wám gſa/ ſměl ſkrze to dauffánij/ w kterémžto domnijn gſem žebych proti někte rým ſmělý byl / kteřijž magij za to/ žebychom my wedlě těla chodili.

A otho proſʒe ábych bedac oblicznie nie był śmiáłym tym vfániem ktorym myśle być śmiáłym ná niektore/ co o nas rozumieia/ iákobyśmy według ciáła chodzili.

3. Nebo w těle chodijce / ne wedlě těla boyugeme.

Abowiem chodząc w ciele / nie według ciáła walczymy.

4. Poněwadž oděnij boyowánij naſſeho / nenij tělesně / ale moc Božij k zkaženij ohrad protiwnijkůw / gimžto kažýme raddy.

Bo zbroie walki naſzey nie ſą cieleſne/ ale z mocy Bożey mocne/ y ku podwroceniu mieyſc obronnych/ ktoremi rády podwrácamy.

י

5 וְסָתְרִינַן מַחְשְׁבָתָא וְכֻל רָוְמָא דְּמֶתְתְּרִים לְוָקְבַל יִדַעְתֵּהּ דַּאלָהָא וְשָׁבֵינַן כֻּל תַּרְעִין לְמַשְׁמַעְתֵּהּ דַּמְשִׁיחָא׃

Et ogni altezza che ſi leua ſu contra la cognitione di Dio: e meniamo prigione ogni intelletto à l'obedientia di Chriſto.

6 וּמְטַיְבִינַן לְמֶעְבַּד תְּבַעְתָּא מִן אַיְלֵין דְּלָא מֶשְׁתַּמְעִין מָא דְּאֶתְמַלְיַת מַשְׁתַּמְעָנוּתְכוֹן׃

Et habbiamo in pronto la vendetta contra ogni diſobedientia, quando la voſtra obbedientia ſarà adempiuta.

7 בְּפַרְצוּפָא חָיְרִין אַנְתּוּן אֶן אֱנָשׁ תְּכִיל עַל נַפְשֵׁהּ דְּדַמְשִׁיחָא הוּ הָנָא יִדַע מֶן נַפְשֵׁהּ דְּאַיךְ דְּהוּ דַּמְשִׁיחָא הוּ הָכַנָא אַף חְנַן׃

Riguardate voi le coſe che ſon ſecondo l'apparentia? Se alcuno ſi perſuade eſſer di Chriſto, penſi à l'incontro queſto per ſe medeſimo: che ſi come egli è di Chriſto, coſi ancor noi ſiamo di Chriſto.

8 אֶן גֵּיר אַף מֶדֶם יַתִּיר אֶשְׁתַּבְּהַר עַל שׁוּלְטָנָא דִּיהֵב לִי מָרַן לָא בָהֵת אֲנָא מֵטוּל דִּלְבֶנְיָנְכוֹן הוּ דִּילְכוֹן יְהַב לַן וְלָא לס לְסוּחָפְכוֹן׃

Perche ſe bene ancor mi glorio alquanto più de la noſtra poteſtà, laquale il Signor ci ha data à voſtra edificatione, è non à voſtra diſtruttione, non mene vergogno.

9 מְהֵמָא אֲנָא דֵּין דְּלָא אֶסְתְּבַר אַיךְ הָו דַּמְדַחְלוּ מְדַחֵל אֲנָא לְכוֹן בְּאֶגְּרָתִי׃

Per non parer quaſi di volerui ſpauentar con l'epiſtole.

10 מֵטוּל דְּאִית אֱנָשָׁא דְּאָמְרִין דְּאֶגְּרָתָא יַקִּירָן וְחַסִינָן מֵאתִיתֵהּ דֵּין דְּגוּשְׁמָא כְּרִיהּ וּמֶלְּתֵהּ שִׁיטָא׃

Percioche l'epiſtole (dicono eſſi) ſon graui è poſſenti: ma la preſentia del corpo è debile, è il parlare abietto.

י

5 וְאֶת־כׇּל־רוּם הַמִּתְרוֹמֵם עַל־דַּעַת אֱלֹהִים וְשֹׁבֶה כׇּל־תְּבוּנָה תַּחַת יִקְהַת הַמָּשִׁיחַ׃

Deſtruyendo conſejos, y toda altura que ſe leuanta contra la ſciencia de Dios: y captiuando en obediencia del Chriſto à todo entendimiento

6 וַעֲתִידִים אֲנַחְנוּ לִנְקֹם כׇּל־מְרָתַיִם אִם תְּמַלֵּא יִקְהַתְכֶם׃

Y eſtando preſtos para caſtigar à toda deſobediencia, deſque vueſtra obediencia fuere cumplida.

7 אֶת אֲשֶׁר בְּפָנִים הַבִּיטוּם אִם אִישׁ יַבְטִיחַ אֶת־נַפְשׁוֹ כִּי־לַמָּשִׁיחַ הוּא גַּם זֹאת יַחְשֹׁב עַל־נַפְשׁוֹ כִּי־כָמוֹהוּ לַמָּשִׁיחַ כֵּן גַּם אֲנַחְנוּ לַמָּשִׁיחַ׃

Mirays las coſas ſegun el aparencia? El que eſtá confiado en ſi miſmo que es del Chriſto, eſto tambien pienſe por ſi miſmo, Que como el es del Chriſto, anſi tambien noſotros ſomos del Chriſto.

8 וְאִם גַּם אוֹתִיר לְהִתְהַלֵּל עַל־שִׁלְטוֹנֵנוּ אֲשֶׁר נָתַן לָנוּ יְהוָה לְמִבְנֶה וְלֹא לַהֲרִיסַתְכֶם לֹא אֶתְבּוֹשֵׁשׁ׃

Porque aunque me glorie aun vn poco de nueſtra poteſtad, (la qual el Sennor nos dió para edificacion y no para vueſtra deſtruycion,) no me auergonçaré.

9 וּפֶן אֶחָשֵׁב כְּמוֹ אִישׁ מַחֲרִיד אֶתְכֶם בְּאִגְּרוֹתַי׃

Mas porque no parezca como que hos quiero eſpantar por cartas.

10 כִּי־הָאִגְּרוֹת אָמְרוּ כְּבֵדוֹת וּגְבוּרוֹת הֵנָּה וְנֹכַח פָּנָיו נַחְלֶה וּדְבָרוֹ נִבְזֶה הוּא׃

Porque à la verdad, dizen, las cartas ſon graues y fuertes: mas la preſencia corporal flaca, y la palabra de menoſpreciar.

ι.

5 Καὶ πᾶν ὕψωμα ἐπαιρόμενον κατὰ τῆς γνώσεως τοῦ θεοῦ, καὶ αἰχμαλωτίζοντες πᾶν νόημα εἰς τὴν ὑπακοὴν τοῦ Χριστοῦ.

Deſtruiſans les conſeils & toute hauteſſe qui s'eſleue contre la cognoiſſance de Dieu: & amenans priſonniere toute penſee à l'obeiſſance de Chriſt:

6 Καὶ ἐν ἑτοίμῳ ἔχοντες ἐκδικῆσαι πᾶσαν παρακοήν, ὅταν πληρωθῇ ὑμῶν ἡ ὑπακοή.

Et ayans la vengeance toute preſte contre toute deſobeiſſance, quand voſtre obeiſſance aura eſté accomplie.

7 Τὰ κατὰ πρόσωπον βλέπετε; εἴ τις πέποιθεν ἑαυτῷ Χριστοῦ εἶναι, τοῦτο λογιζέσθω πάλιν ἀφ᾽ ἑαυτοῦ, ὅτι καθὼς αὐτὸς Χριστοῦ, οὕτω καὶ ἡμεῖς Χριστοῦ.

Regardez vous les choſes ſelon l'apparence? ſi quelcun ſe confie en ſoi meſme qu'il eſt à Chriſt, qu'il penſe cela derechef en ſoi meſme, que comme il eſt à Chriſt pareillement auſſi ſomes-nous à Chriſt.

8 Ἐάν τε γὰρ καὶ περισσότερόν τι καυχήσωμαι περὶ τῆς ἐξουσίας ἡμῶν, ἧς ἔδωκεν ὁ κύριος ἡμῖν εἰς οἰκοδομήν, καὶ οὐκ εἰς καθαίρεσιν ὑμῶν, οὐκ αἰσχυνθήσομαι.

Car ſi ie me vueil meſmes d'auantage glorifier de noſtre puiſſance, laquelle le Seigneur nous a donnee à edification, & non point à voſtre deſtruction, ie n'en receurai point de honte:

9 Ἵνα μὴ δόξω ὡς ἂν ἐκφοβεῖν ὑμᾶς διὰ τῶν ἐπιστολῶν.

Afin qu'il ne ſemble que ie vous vueille eſpouuanter par Epiſtres.

10 Ὅτι αἱ μὲν ἐπιστολαί, φησί, βαρεῖαι καὶ ἰσχυραί, ἡ δὲ παρουσία τοῦ σώματος ἀσθενής, καὶ ὁ λόγος ἐξουθενημένος.

Car les Epiſtres (diſent-ils) ſont bien graues & fortes, mais la preſence du corps eſt foible, & la parole contemptible.

CAP. X.

5. Et omnem altitudinem extollentem ſe adverſus ſcientiam Dei, & in captivitatem redigentes omnem intellectum in obſequium Chriſti.

And euery high thing that is exalted agaynſt y knowledge of God/ and bringing into captiuitie euery thought to the obedience of Chriſt.

6. Et in promptu habentes ulciſci omnem inobedientiam, cum impleta fuerit veſtra obedientia.

And hauing ready the vengeance againſt all diſobedience/ when your obedience is fulfilled.

7. Quę ſecundùm faciem ſunt, videte. Si quis confidit ſibi, Chriſti ſe eſſe; hoc cogitet iterum apud ſe, quia ſicut ipſe Chriſti eſt: ita & nos.

Looke ye on things after the appearance? If any man truſt in him ſelfe that hee is Chriſts/ let him conſider this againe of him ſelfe/ that as he is Chriſtes/ euen ſo are wee Chriſtes.

8. Nam & ſi amplius aliquid gloriatus fuero de poteſtate noſtra, quam dedit nobis Dominus in ædificationem, & non in deſtructionem veſtram: non erubeſcam.

For though I ſhoulde boaſt ſomewhat more of our authoritie/ which the Lorde hath giuen vs for edification/ and not for your deſtruction/ I ſhoulde haue no ſhame.

9. Vt autem non exiſtimet tanquam terrere vos per epiſtolas.

This I ſay that I may not ſeeme as it were to feare you with letters.

10. (Quoniam quidem epiſtolæ, inquiunt, graves ſunt & fortes: præſentia autem corporis infirma, & ſermo contemptibilis.)

For the letters/ ſayeth hee/ are ſore and ſtrong/ but his bodily preſence is weake/ and his ſpeach is of no value.

Das X. Capitel.

5. Vnd alle Höhe/ die ſich erhebet wider das erkenntniß Gottes/ vnd nemen gefangen alle Vernunfft/ vnter den gehorſam Chriſti.

Oc all Høyhed/ ſom ſig ophøyer mod Guds Viſdom/ oc tage al Forſtand til fange/ vnder Chriſti lydelſe.

6. Vnd ſind bereit zu rechen allen vngehorſam/ wenn euer gehorſam erfüllet iſt.

Oc wi ere rede til at heffne al wlydighed/ naar eders lydighed er fuldkommen.

7. Richtet jhr nach dem anſehen? Verleſſet ſich jemand darauff/ daß er Chriſtum angehöre/ der dencke ſolches auch widerumb bey jhm/ daß/ gleich wie er Chriſtum angehöret/ alſo gehören wir auch Chriſtum an.

Døme i effter det ſom i ſee. Forladet nogen ſig der paa/ at hand hører Chriſtum til/ hand tencke der imod oc dette hoſſ ſig ſelff/ at/ lige ſom hand hører Chriſtum til/ ſaa høre oc wi Chriſtum til.

8. Vnd ſo ich auch etwas weiter mich rühmete von vnſer Gewalt/ welche vns der HERR gegeben hat/ euch zu beſſern/ vnd nicht zu verderben/ wolte ich nicht zu ſchanden werden.

Oc der ſom ieg end roſede mig noget ydermere aff vor Mact/ ſom HERREN gaff oſſ/ eder til forbedring/ oc icke til forderffuelſe/ da vilde ieg icke bliffue beſkemmet.

9. (Das ſage ich aber) daß jr nicht euch düncken laſſet/ als hette ich euch wolt ſchrecken mit Brieffen.

(Oc det ſiger ieg) At i ſkulle icke lade eder tycke/ at ieg vilde forferde eder met Breff.

10. Denn die Brieffe (ſprechen ſie) ſind ſchwer vnd ſtarck/ aber die gegenwertigkeit deß Leibes iſt ſchwach/ vnd die rede verächtlich.

Thi Breffuene (ſige de) ere ſuare oc ſtercke/ Men Legemens næruerelſe er ſkrøbelig/ oc Talen foractelig.

Kapitola X.

5. Y wſſelikau wýſoſt/ kteráž ſe powyſſuge proti vměnij Božijmu/ a gijmagijce y poddáwagijce každý rozum k ſlauženij Kryſtowu.

Y wßeláka wyſokość ktora ſie wywyżßa przećiw poznaniu Bożemu/ y poimána wiedźiemy wßelka myſl ku poſłußenſtwu Kryſtuſowi.

6. Hotowi gſauce pomſtiti každěho neposluſſenſtwij/ když naplněno bude waſſe poſluſſenſtwij.

Y gotowa mamy pomſtę wßelákiey krnąbrnośći/ gdy nápełnione będźie poſłußeńſtwo wáße.

7. Kterěž wěcy gſau zgewně/ widijte? Máli kdo tu naděgi o ſobě/ žeby Kryſtuow byl/ pomyſliž opět na to ſám v ſebe/ že yakož on geſt Kryſtuow/ tak y my Kryſtowi gſme.

Izali ſie ná rzeczy zwierzchowne ogladaćie? Ieſli kto ſobie dufa iż ieſt Kryſtuſow/ niech za ſie to ſam z ſiebie myſli/ Iż iáko ſam ieſt Kryſtuſow/ ták też y my Kryſtuſowemy ieſteſmy.

8. Neb buduli ſe wijce chlubiti z mocy naſſý/ kterauž nám dal Bůh k wzdělánij a ne k zkaženij waſſemu/ nebuduk ſe ſtyděti.

Abowiem ieſlibych ſie ia niecowiecey przechwálał z mocy náßey/ ktora nam dal Pan ku zbudowániu/ á nie ku podwroceniu wáßemu/ nie záwſtydze ſie.

9. Aby ſe někdo nedomnijwal/ yakobych liſty ſtraſſyl wás.

Abym ſie nie zdał iákobych was chćiał przeſtráßyć przez liſty.

10. (Nebo někteřij řijkagij: Liſtowě geho gſau těžcý a mocnj/ ale přjtomnoſt geho geſt mdlá/ a řeč nijzká y potupná.)

Abowiemći (mowi) liſthy ćięßkie ſą/ y mocne/ ale obliczność ćiáłá ieſt niemocna/ á mowá nicżemna.

י

11 אֶלָא הָדָא יֶתְרַעֵא מַן
דְּהָכַנָא אָמַר דְּאֵיכַנָא
דְּאִיתַין בְּמֶלְתָא דְּאֶגַּרְתָּן
כַּד רַחִיקִינַן הָכַנָא אִיתַין
אַף מָא דְּקַרִיבִינַן בַּעבָדָא׃

Chi è tale, penſi pur queſto, che quali noi ſiamo aſſenti con le parole per l'epiſtole, tali ſiamo ancor preſenti co i fatti.

12 לָא גֵיר מַמְרְחִינַן דנ
דְּנֶחְשׁוֹב אַו דְּנֶפְחֶם נַפְשַׁן
עַם הָנוּן דְּמַשְׁבְּהְרִין נַפְשְׁהוֹן
אֶלָא מֶטֻול דְּהָנוּן בְּהוֹן
לְהוֹן מְפַחְמִין לָא מ
מֶסְתַּכְּלִין׃

Perche noi non habbiamo ardire d'intrametterci, o paragonarci con alcuni che laudano ſe ſteſſi : ma eſſi non conoſceno che ſi miſurano ſe ſteſſi per ſe ſteſſi, e ſi paragonano con ſe ſteſſi.

13 חְנַן לָא מֶשְׁתַּבְּהְרִינַן
יַתִּיר מֶן מְשׁוּחְתַן אֶלָא
בַּמְשׁוּחְתָא דְּתְחוּמָא דַּפְלַג
לַן אַלָהָא דְּנֶמְטֵא אַף עַד
מָא לְוָתְכוֹן׃

La doue noi non ci gloriaremo di quel che non è de la noſtra miſura, ma ſecondo la miſura de la regola, con la quale Iddio ci ha partita, la miſura dico, d'eſſere arriuati ancora inſin à voi.

14 לָא הֲוָא גֵיר אַיךְ דְּלָא
מֶתְמַטֵינַן לְוָתְכוֹן מָתְחִינַן
נַפְשַׁן עַד מָטָא גֵיר לְוָתְכוֹן
מַטִין בַּסְבַרְתֵּה דַּמְשִׁיחָא׃

Perche noi non ci ſtendiamo, piu che non biſogna, come ſe non fuſſimo arriuati inſin à voi : percioche noi ſiamo arriuati ancora inſin à voi ne l'Euangelio di Chriſto.

15 וְלָא מֶשְׁתַּבְּהְרִינַן לְבַר
מֶן מְשׁוּחְתַן בְּעַמְלָא
דַּאחְרָנֵא אֶלָא אִית לַן
סַבְרָא דְּכַד רָבְיָא ה
הַימָנוּתְכוֹן בְּכוֹן נֶתְרַוְרַב
אַיךְ מְשׁוּחְתַן׃

Non gloriandoci in quel che non è de la noſtra miſura, cioè ne le fatiche altrui : ſperando che creſcendo in voi la voſtra fede, noi ſaremo magnificati ſecondo la noſtra miſura regolata in abondantia.

י

11 כִּי אִם זֹאת יַחְשֹׁב אֲשֶׁר
כָּזֶה כִּי־כַאֲשֶׁר הוֹיִם אֲנַחְנוּ
בַּדָּבָר בְּאִגְּרוֹת בִּהְיוֹתֵנוּ רָחוֹק
מִכֶּם כֵּן נִהְיֶה לִפְנֵיכֶם בַּדָּבָר׃

Eſto pienſe el tal, que quales ſomos en la palabra por cartas auſentes, tales ſomos tambien preſentes en la obra.

12 כִּי לֹא זֹמְמִים אֲנַחְנוּ
לְהִתְחַשֵּׁב אוֹ לְהִדַּמּוֹת לָאֵלֶּה
הַמִּתְהַלְלִים אֶת־נַפְשׁוֹתָם וְהֵמָּה
כִּי־בְנַפְשָׁם מִתְמוֹדְדִים אֶת־
נַפְשָׁם וּמְדַמִּים אֶת־נַפְשָׁם
לְנַפְשׁוֹתָם אֵינָם מְבִינִים׃

Porque no oſamos entremeternos o compararnos con algunos que ſe encomiendan à ſi miſmos : mas no entienden que ellos con ſigo miſmos ſe miden, y à ſi miſmos ſe compáran.

13 וַאֲנַחְנוּ אֵינֶנּוּ עַל־הַמִּדָּה
נִתְהַלֵּל כִּי־כִמְשׂוּרָה וּכְמִדַּת
הַקָּו אֲשֶׁר בָּהּ מָדַד לָנוּ אֱלֹהִים
בְּמִדָּה לִנְגּוֹעַ עֲדֵיכֶם׃

Noſotros empero no nos gloriaremos fuera de nueſtra medida : ſino cónforme à la medida de la regla, de la medida que Dios nos repartió, de auer llegado tambien haſta voſotros.

14 כִּי לֹא כָמוֹנוּ לֹא הִגַּעְנוּ
אֲלֵיכֶם רוֹדְדִים אֶת־נַפְשֵׁנוּ כִּי
עֲדֵיכֶם הִגַּעְנוּ בִּבְשׂוֹרַת הַמָּשִׁיחַ׃

Porque no nos eſtendemos ſobre nueſtra medida, como ſino vuieramos llegado haſta voſotros : porque tambien haſta voſotros hemos llegado con el Euangelio del Chriſto :

15 לֹא עַל־הַמִּדָּה נִתְהַלֵּל
בִּיגִיעַת הָאֲחֵרִים כִּי תִקְוָה
לָנוּ לְמַרְבֵּה הָאֱמוּנַתְכֶם לְהִגָּדֵל
בָּכֶם כְּמִדָּתֵנוּ לְיִתְרָה׃

No gloriandonos fuera de nueſtra medida es à ſaber en trabajos agenos : mas teniendo eſperança del crecimiento de vueſtra fe, que ſeremos aſſaz bien engrandecidos conforme à nueſtra regla.

ι'.

11. Τοῦτο λογιζέσθω ὁ τοιοῦτος, ὅτι οἷοί ἐσμεν τῷ λόγῳ δι' ἐπιστολῶν ἀπόντες, τοιοῦτοι καὶ παρόντες τῷ ἔργῳ.

Que celui qui eſt tel, penſe cela, que tels que nous ſommes de parole par Epiſtres abſens, tels auſſi ſommes nous de fait preſens.

12. Οὐ γὰρ τολμῶμεν ἐγκρῖναι ἢ συγκρῖναι ἑαυτούς τισι, τῶν ἑαυτοὺς συνιστανόντων· ἀλλὰ αὐτοὶ ἐν ἑαυτοῖς ἑαυτοὺς μετροῦντες, καὶ συγκρίνοντες ἑαυτοὺς ἑαυτοῖς οὐ συνιοῦσι.

Car nous ne nous oſons pas mettre du rang de quelques vns, ni accaomparer à eux? leſquels ſe recommandent eux meſmes : mais ils n'entendent point qu'ils ſe meſurẽt par eux-meſmes à eux-meſmes, & s'accomparent eux-meſmes à eux-meſmes.

13. Ἡμεῖς δὲ οὐχὶ εἰς τὰ ἄμετρα καυχησόμεθα, ἀλλὰ κατὰ τὸ μέτρον τοῦ κανόνος οὗ ἐμέρισεν ἡμῖν ὁ Θεὸς μέτρου, ἐφικέσθαι ἄχρι καὶ ὑμῶν.

Mais quant à nous, nous ne nous glorifierons point de ce qui n'eſt point de noſtre meſure : ains ſelon la meſure reiglee, laquelle meſure Dieu nous a departie, nous nous glorifierons d'eſtre meſme paruenus iuſqu'a vous,

14. Οὐ γὰρ ὡς μὴ ἐφικνούμενοι εἰς ὑμᾶς ὑπερεκτείνομεν ἑαυτούς· ἄχρι γὰρ καὶ ὑμῶν ἐφθάσαμεν, ἐν τῷ εὐαγγελίῳ τοῦ Χριστοῦ.

Car nous ne nous eſtendons point nous-meſmes plus qu'il ne faut, comme ſi nous n'eſtions point peruenus iuſqu'à vous veu que nous ſommes paruenus meſme iuſqu'à vous par la predication de l'Euangile de Chriſt :

15. Οὐκ εἰς τὰ ἄμετρα καυχώμενοι ἐν ἀλλοτρίοις κόποις, ἐλπίδα δὲ ἔχοντες, αὐξανομένης τῆς πίστεως ὑμῶν, ἐν ὑμῖν μεγαλυνθῆναι κατὰ τὸν κανόνα ἡμῶν εἰς περισσείαν.

Ne nous glorifians point en ce qui n'eſt point de noſtre meſure, c'eſt à dire ès labeurs d'autrui : ains ayans eſperãce que voſtre foy venant à croiſtre en vous, nous ſerons amplement accreus en ce qui nous a eſté departi ſelon la meſure reiglee :

CAP. X.

11. Hoc cogitet qui eiuſmodi eſt, quia quales ſumus verbo per epiſtolas abſentes, tales & præſentes in facto.

Let ſuch one thinke this / that ſuch as we are in word by letters / when we are abſent/ſuch will we be alſo in deede/ when we are preſent.

12. Non enim audemus inſerere, aut comparare nos quibuſdam, qui ſeipſos cōmendant: ſed ipſi in nobis noſmetipſos metientes, & comparantes noſmetipſos nobis.

For we dare not make our ſelues of the number / or to compare our ſelues to them/which prayſe them ſelues : but they vnderſtande not that they meaſure them ſelues with them ſelues/and compare them ſelues with them ſelues.

13. Nos autem in immenſum gloriabimur, ſed ſecundum menſuram regulæ, qua menſus eſt nobis Deus, mēſuram pertingendi uſque ad vos.

But we will not reioyce of things/ which are not within our meaſure / but according to the meaſure of the line / whereof God hath diſtributed vnto vs a meaſure to attaine euen vnto you.

14. Non enim quaſi non pertingentes ad vos, ſuperextendimus nos. Vſque ad vos enim pervénimus in Evangelio Chriſti.

For we ſtretch not our ſelues beyonde our meaſure / as though we had not attayned vnto you : for euen to you alſo haue we come in preaching the Goſpell of Chriſt.

15. Non in immenſum gloriantes in alienis laboribus: ſpem autem habentes creſcentis fidei veſtræ, in vobis magnificari ſecundùm regulam noſtram in abundantiam.

Not boaſting of things which are without our meaſure : that is / of other mens labours : and we hope/ when your fayth ſhall increaſe/ to be magnified by you according to our line abundantly.

Das X. Capitel.

11. Wer ein ſolcher iſt / der dencke / daß / wie wir ſind mit worten / in den Brieffen im abweſen / ſo dörffen wir auch wol ſein mit der that gegenwertig.

Huo ſom ſaadan er / Hand betencke / at lige ſom wi ere met ord i Breffuene vdi vor frauærelſe/ Saa tøre wi oc vel vere met gerningen næruerendis.

12. Denn wir dörffen vns nicht vnter die rechnen oder zelen / ſo ſich ſelbs loben. Aber dieweil ſie ſich bey ſich ſelbs meſſen / vnnd halten allein von ſich ſelbs/ verſtehen ſie nichts.

Saa tøre wi icke regne eller telie oſſ iblant dem/ ſom loffue ſig ſelff. Men effterdi de maale ſig hoſſ ſig ſelff/ oc holde aleniſte aff ſig ſelff/ da forſtaa de inted.

13. Wir aber růhmen vns nicht ůber das ziel/ſondern nur nach dem ziel der Regel / damit vns Gott abgemeſſen hat das ziel / zu gelangen auch biß an euch.

Wi roſe oſſ oc icke offuer maalet/ men aleniſte effter Regelens maal / met huilcken Gud affmaalde oſſ maalet/ at recke ocſaa indtil eder.

14. Denn wir fahren nicht zu weit/ als hetten wir nicht gelanget biß an euch/denn wir ſind je biß zu euch kommen mit dem Evangelio Chriſti.

Thi wi fare icke for longt vd / lige ſom wi vaare icke komne indtil eder / Thi wi ere io komne indtil eder met Chriſti Euangelio.

15. Vnd růhmen vns nicht ůbers ziel in frembder arbeit / Vnnd haben hoffnung / wenn nun ewer glaube in euch gewachſen/ daß wir/ vnſer Regel nach/ wollen weiter kommen.

Oc wi roſe oſſ icke offuer maalet i fremmet arbeyde. Oc wi haabis/ at naar eder Tro nu voxer i eder / da ville wi effter vor Regel/ komme lenger.

Kapitola X.

11. Wězyž to kdož takowý geſt/ že yacýž gſme w řeči na Liſtech wzdáleni gſauce od wás/ takowij gſme y w ſkutku přijtomni gſauce wám.

Toć niechay myſli tákowy/ iż tákowi ieſteſmy ſlowem przez liſty w niebytnośći / thákowi też oblicżnie bedźiemy.

12. Neb neſmijme ſe přimijſyti nebo přirownati k některým/ kterýžto ſami ſebe chwálij: Ale my ſami ſobě ſe přiměřugijce/ a přirownaawagijce ſe ſamým ſobě.

Abowiem nie śmiemy ſie policżác ábo rownác z niektoremi ktorzy ſami ſiebie zalecaia/ale nie rozumieia iż ſie ſami ſoba miárkuia/ y ſami ſie ſobie przyrownawáia.

13. Nebudeme ſe chlubiti nad mijru/ ale podlé mijry prawidla/ kterauž wyměřil nám Bůh mijru / abychme doſáhli až k wám.

Ale my nie/ bedziem ſie chlubić z tych rzeczy ktore náſzego pomiáru nie ſa/ owſzem wedle rozmierzenia ſluſznego onego pomiáru/ ktorego nam Bog vdzielił/ bedźiem ſie chlubić/ iżeſmy aż thez do was przyſzli.

14. Nebo ne yakobychom nedoſáhli k wám/ chlubijme ſe nád mijru/ nebo až k wám přiſſli gſme w Ewangelium Kryſtowu.

Abowiem tákobyſmy do was nie przyſzli/ názbyt ſami ſiebie nie wyciagamy/ boſmy też áż do wás przyſzli w Ewanieliiey Kryſtuſowey.

15. Nechlubijce ſe přijliš w cyzých prácy/ ale naděgi magijce/ když wijra waſſe růſti bude/ že budeme zwelebeni mezy wámi wedlé Prawidla naſſeho k hognoſti.

Nie przechwalaiác ſie z tych rzeczy ktore naſzego pomiáru nie ſa/ tho ieſt zcudzych prac / ále nádźiewáiac ſie/ iż gdy ſie rozmnozy wiárá wáſzá przez nas bedźiem bárżo wywyżſzeni w naznaczonym pomiárze náſzym.

י

16 וְנֶתְיַתַּר אַף לְהַל מֶנְכוֹן לַמְסַבָּרוּ לָא בַּמְשׁוּחְתָּא דַּאחְרָנָא בְּאִילֵין דַּמְתַקְנָן נֶשְׁתַּבְהַר׃

Infin ad annuntiar l'Euangelio ne le parti che ſon de là da voi, non per gloriarci ne la regola altrui, cioè de le coſe che ſono apparecchiate.

17 הָו דֵּין דְּמִשְׁתַּבְהַר במ בְּמָרְיָא נֶשְׁתַּבְהַר׃

Ma chi ſi gloria, gloriiſi nel Signore.

18 לָא הָוָא גֵּיר מַן דְּנַפְשֵׁהּ מְשַׁבַּח הָו הוּ בְּקָא אֶלָּא מַן דְּמָרְיָא נְשַׁבְּחִיוּהִי׃

Percioche non colui che lauda ſe steſſo, è approuato: ma colui che il Signor lauda.

י

16 אֶת־אֲשֶׁר לְהַלְאָה מִכֶּם לְבַשֵּׂר לֹא בְקַו אַחֵר בַּנְּכוֹנוֹת לְהִתְהַלֵּל׃

Y que annunciaremos el Euangelio à los que eſtan de eſſe cabo de voſotros ſin entraren la medida de otre para gloriarnos en lo que ya eſtaua aparejado.

17 וְהַמִּתְהַלֵּל בַּיהוָה יִתְהַלֵּל׃

Mas elque ſe gloria, glorieſe en el Sennor.

18 כִּי אֲשֶׁר יִתְהַלֵּל בְּנַפְשׁוֹ אֵינֶנּוּ נִבְחָן כִּי אִם אֲשֶׁר יְהַלְלֶנּוּ יְהוָה׃

Porque no el que ſe alaba à ſi miſmo el tal luego es aprouado. mas aquel à quien Dios alaba.

ι΄.

16. Εἰς τὰ ὑπερέκεινα ὑμῶν εὐαγγελίσασθαι, οὐκ ἐν ἀλλοτρίῳ κανόνι εἰς τὰ ἕτοιμα καυχήσασθαι.

Iuſques à euangelizer és lieux qui ſont plus outre que vous: & non point nous glorifier en ce qui a eſté departi à autrui ſelon la meſure reiglee, aſſauoir es choſes deſia toutes preparees.

17. Ὁ δὲ καυχώμενος ἐν κυρίῳ καυχάσθω.

Mais celui qui ſe glorifie, qu'il ſe glorifie au Seigneur.

18. Οὐ γὰρ ὁ ἑαυτὸν συνιστῶν ἐκεῖνός ἐστι δόκιμος, ἀλλ' ὃν ὁ κύριος συνίστησιν.

Car ce n'eſt point celui qui ſe recommande ſoi meſme, qui eſt approué, mais celui que le Seigneur recommande.

יא

1 אֶשְׁתּוֹף דֵּין מְסַיְבְּרִין הֲוַיתוּן קַלִּיל דַּאמְלֵל בַּסְכִיהָאִית אֶלָּא אַף מ מְסַיְבְּרִין אַנְתּוּן הו לִי׃

Voleſſe Dio che voi mi ſopportaſte vn poco ne la mia imprudentia: e certo voi mi ſopportate.

2 טָאֵן אֶנָא גֵּיר בְּכוֹן בְּטְנָנָא דַּאלָהָא מְכַרְתְכוֹן גֵּיר לְגַבְרָא חַד בְּתוּלְתָּא דְּכִיתָא דַּאקְרֶב לַמְשִׁיחָא׃

Percioche ſon geloſo di voi di geloſia di Dio: conciosia ch'io v'ho congiunti ad vn marito, per preſentarui come caſta vergine à Christo.

3 דָּחֵל אֶנָא דֵּין דַּלְמָא אַיךְ דַּאטְעִי חֶוְיָא לְחַוָּא בַּנְכִילוּתֵהּ הָכַנָא נֶתְחַבְּלוּן רֶעְיָנַיְכוֹן מֶן פְּשִׁיטוּתָא דַּלְוָת מְשִׁיחָא׃

Ma io temo che in qualche modo non auuenga, che ſi come il ſerpente ingannò Eua con la ſua aſtutia, coſi ſi corompano le voſtre menti, ritraendoſi da la ſimplicità ch'è in Christo.

יא

1 מִי־יִתֵּן אֲשֶׁר תִּתְאַפְּקוּ לִי מְעַט מְעַט בְּדִבְרֵי כְּסִילוּת אַךְ תִּתְאַפְּקוּ לִי׃

Oxala toleraſſedes vn poco mi locura antes toleradme.

2 כִּי מְקַנֵּא אָנֹכִי לָכֶם בְּקִנְאַת־אֱלֹהִים כִּי־אֵרַשְׂתִּי אֶתְכֶם לְאִישׁ אֶחָד כַּבְּתוּלָה זַכָּה לְהַקְרִיב לַמָּשִׁיחַ׃

Porque hos zelo con zelo de Dios: porque hos he deſpoſado a un marido, para preſentar hos como vna virgen limpia àl Chriſto.

3 כִּי יָרֵא אָנֹכִי פֶּן־כְּמוֹ הַנָּחָשׁ הִשָּׁא אֶת־חַוָּה בְּעָרְמָיו כֵּן תֵּאָבַדְנָה מַחְשְׁבוֹתֵיכֶם מִתֹּם וְיֹשֶׁר אֲשֶׁר בַּמָּשִׁיחַ׃

Mas tengo miedo de que como la ſerpiente enganno à Eua con ſu aſtucia, no ſean corrompidos anſi vueſtros ſentidos en alguna manera, y caygan de la ſimplicidad que es en el Chriſto:

ΚΕΦΑΛ. ια΄.

Ὄφελον ἀνείχεσθέ μου μικρὸν τῇ ἀφροσύνῃ. ἀλλὰ καὶ ἀνέχεσθέ μου.

A la miene volonté que vous me ſupportiſſiez vn petit en mon imprudence: mais encores ſupportez moi.

2. Ζηλῶ γὰρ ὑμᾶς θεοῦ ζήλῳ· ἡρμοσάμην γὰρ ὑμᾶς ἑνὶ ἀνδρί, παρθένον ἁγνὴν παραστῆσαι τῷ Χριστῷ.

Car ie ſuis ialoux de vous d'vne ialouſie de Dieu: car ie vous ai appropriés á vn ſeul mari, pour vous preſenter comme vne vierge chaſte à Chriſt.

3. Φοβοῦμαι δὲ μήπως ὡς ὁ ὄφις Εὔαν ἐξηπάτησεν ἐν τῇ πανουργίᾳ αὐτοῦ, οὕτω φθαρῇ τὰ νοήματα ὑμῶν, ἀπὸ τῆς ἁπλότητος τῆς εἰς τὸν Χριστόν.

Mais ie crain qu'ainſi que le ſerpent a ſeduit Eue par ſa ruſe, ſemblablemēt en quelque ſorte vos penſees ne ſoyent corrompues, ſe deſtournans de la ſimplicité qui en Chriſt:

CAP. X.

16. Etiam in illa quæ ultra vos ſunt, Evangelizare, non in aliena regula, in iis quæ præparata ſunt gloriari.

And to preach the Goſpell in thoſe regions which are beyonde you: not to reioyce in another mans line/that is/in the thinges that are prepared alreadie.

17. Qui autem gloriatur: in Domino glorietur.

But let him that reioyceth/ reioyce in the Lorde.

18. Non enim qui ſeipſum commendat, ille probatus eſt: ſed quem Deus commendat.

For hee that prayſeth himſelfe / is not alowed / but he whom the Lord prayſeth.

CAP. XI.

Vtinam ſuſtineretis modicum quid inſipientię meæ: ſed & ſupportate me.

Would to God / ye could ſuffer a litle my fooliſhnes / and in deede ye ſuffer me.

2. Aemulor enim vos Dei æmulatione. Deſpōdi enim vos uni viro, virginem caſtam exhibere Chriſto.

For I am ielous ouer you / with godly ielouſie: for I haue prepared you for one huſbande / to preſent you as a pure virgine to Chriſt.

3. Timeo autem, ne ſicut ſerpens Hevam ſeduxit aſtutia ſua: ita corrumpantur ſenſus veſtri, & excidant à ſimplicitate, quæ eſt in Chriſto.

But I feare leaſt as the ſerpent beguiled Eue through his ſubtilitie / ſo your mindes ſhould bee corrupt from the ſimplicitie that is in Chriſt.

Das X. Capitel.

16. Vnd das Evangelium auch predigen denen / die jenſeyt euch wohnen/ vnd vns nicht rühmen in dem / das mit frembder Regel bereitet iſt.

Oc predicke ocſaa Evangelium faar dem / ſom bo paa hin ſide eder / oc icke roſe oſſ aff det/ ſom er bered met en fremmet Regel.

17. Wer ſich aber rühmet/ der rühme ſich deß HERREN.

Men huo ſig roſer / hand roſe ſig i HERREN.

18. Denn darumb iſt einer nicht tüchtig/ daß er ſich ſelbs lobet / Sondern daß jn der HERR lobet.

Thi at der faare er icke nogen duelig/ at hand loffuer ſig ſelff/ Men at HERREN loffuer hannem.

Das XI. Capitel.

Wolte Gott jhr hieltet mir ein wenig thorheit zu gut/ doch jr haltet mirs wol zu gut.

Gud giffue/ at i vilde lidet holde min daarlighed til gode/ Dog i holde mig hende vel til gode.

2. Denn ich eyffere über euch mit Göttlichem eyffer. Denn ich habe euch vertrawet einem Manne / daß ich eine reine Jungfraw Chriſto zubrechte.

Thi ieg er nidkær faar eder met gudelig nidkærhed. Fordi at ieg haffuer troloffuit eder en Mand/ at ieg kunde føre Chriſto en reen Jomfru til.

3. Ich förchte aber / daß nicht / wie die Schlange Heva verführete mit jhrer ſchalckheit/ alſo auch ewre Sinne verrucket werden von der einfeltigkeit in Chriſto.

Men ieg fryctet / at lige ſom Hugormen bedrog Eua met ſit ſhalckhed / at eders ſind ſkulle oc bortryckis ſaa fra den enfoldighed ſom er i Chriſto.

Kapitola X.

16. Tak abych y na těch mijſtech která gſau za wámi kázal Ewangelium / a ne ſkrze cyzý Prawidlo/ w těch wěcech které gſau připrawený abychom ſe chlubili.

Abym w onych ſtronách ktore zá wámi ſą opowiedał Ewánielia/ nie ábyſmy ſię przechwalali w pomiárze drugiemu náznáczonym/ tho ieſt/ w rzeczách gotowych.

17. Ale kdo ſe chlubij/ w PAnu ſe chlub.

Ale ktory ſię przechwala niech ſię w Pánu przechwála.

18. Neb ne ten kdo ſe ſám chwálij zkuſſený geſt/ ale kohož Buoh chwálij.

Abowiem ten ktory ſię záleca/ nie bywa pochwalon/ ále then kthorego Pan záleca.

Kapitola XI.

O Byſſte byli ſneſli nětco málo nemaudroſti mé: něbrž ſneſte mne.

BOże dayto/ ábyśćie znośili máluczko glupſtwo moie/ á iśćiec wy mię znośicie.

2. Nebok milugi wás gednomu Muži/ čiſtau Pannu oddati Kryſtu.

Abowiem żadam wás z chutliwą miłośćią Bożą / bom was nágotowal/ ktorebym iednemu mężowi zá pánienkę czyſtą ſtáwil/ to ieſt Kryſtuſowi.

3. Ale Bogijm ſe/ aby yakož Had ſwedl Ewu chytroſtij ſwau/ tak nebyli poruſſeni ſmyſlo wě waſſy/ a newypadli z vpřijmnoſti/ kteráž geſt w Kryſtu.

Ale ſię boię/ iż iáko wąż zwiodł Ewę chytrośćią ſwoią / ták áby ſkázone vmyſły wáſze nie odſthapiły od ſczerośći/ ktora ieſt w Kryſtuſie.

יא

4 אֶן גֵּיר הַו דָּאתֵא לְוָתְכוֹן אַחְרָנָא יֵשׁוּעַ אַכְרֶז לְכוֹן אַיְנָא דַּחְנַן לָא אַכְרֶזַן אוֹ רוּחָא אַחְרִתָא נְסַבְתּוּן אַיְדָא דְּלָא נְסַבְתּוּן אוֹ סְבַרְתָּא אַחְרִתָא אַיְדָא דְּלָא קַבֶּלְתּוּן שַׁפִּיר מֶתְטַפְּיסִין הֲוַיתוּן׃

Perche, ſe qualcun venga che vi predichi vn'altro IESV, *ilqual noi non habbiam predicato: ò ſe voi riceuete vnaltro ſpirito, ilqual non hauete riceuuto, ouero vnaltro Euangelio, ilqual non hauete accettato, l'haureſte ragioneuolmente ſofferto.*

5 רָגֵא אֶנָא גֵּיר דְּמֶדֶּם לָא בַּצְרֵת מֶן שְׁלִיחֵא אַילֵין דְּטָב מְיַתְּרִין׃

Io certamente mi ſtimo non eſſere ſtato punto inferiore à gli eccellenti Apoſtoli.

6 אֶפֶן גֵּיר בּוּרָא אֶנָא בְּמֶלְּתִי אֶלָּא לָא בְּיַדַּעְתִּי אֶלָּא בְּכֹל מֶדֶּם אֶתְגְּלִין לְוָתְכוֹן׃

E ſe bene io ſono idiota nel parlare, non ſono però tale ne la ſcientia: ma per tutto in tutte le coſe ſiamo ſtati manifeſti verſo di voi.

7 אוֹ דַּלְמָא מַסְכְּלוּ אֶסְכְּלֵת דְּמַכְּכֵת נַפְשִׁי דְּאַנְתּוּן תֶּתְרִימוּן וּמַגָּן אַכְרְזֵת לְכוֹן סְבַרְתֵּה דַּאלָהָא׃

Ho io fatto peccato in humiliarme ſteſſo, accioche voi foſte eſaltati? & che in dono v'ho annuntiato l'Euangelio di Dio?

8 וְעִדָּתָא אַחְרָנְיָתָא חַלְצֵת וְנֶסְבֵת נַפְקְתָא לְתֶשְׁמֶשְׁתָּא דִּילְכוֹן׃

Io ho ſpogliate l'altre Chieſe, pigliando lo ſtipendio da loro, per ſeruire à voi.

9 וְכַד אִתַּית צֵאידַיְכוֹן לָא יַקְּרֵת עַל אֱנָשׁ מֶנְּכוֹן סְנִיקוּתִי גֵּיר מַלִּיו אַחֵא דְּאֶתוֹ מֶן מַקְדּוּנִיַא וּבְכֹל מֶדֶּם נְטַרֵת נַפְשִׁי וְנֶטַּר אֶנָא דְּלָא אֶקַר עֲלַיְכוֹן׃

E quando io ero appreſſo di voi, & haueuo biſogno, non ſono diuenuto pigro in lauorare à danno di perſona, percioche i fratelli che erano venuti di Macedonia, ſupplirono à quello che mi mancaua: e in tutte le coſe mi ſon guardato d'eſſerui graue, & ancor me ne guardarò.

יא

4 וְאִם אִישׁ יָבוֹא וִיבַשֵּׂר אֶת־יֵשׁוּעַ אַחֵר אֲשֶׁר לֹא בִשַּׂרְנוּ אוֹ־רוּחַ אַחֶרֶת תִּקְחוּ אֲשֶׁר לֹא לְקַחְתֶּם אוֹ־בְשׂוֹרָה אַחֶרֶת אֲשֶׁר לֹא לְקַחְתֶּם הֵיטֵב תַּקְשִׁיבוּן׃

Por lo qual ſi alguno viniere que predicare otro Chriſto que el que hemos predicado, o recibierdes otro Eſpiritu del que aueys recebido: o otro Euãgelio del que aueys recebido, lo ſuffrays bien.

5 וּמְחַשֵּׁב אֲנִי כִּי אֵינֶנִּי קְטֹנְתִּי מִשְּׁלִיחִים הַגְּדוֹלִים׃

Quanto à mi cierto pienſo que en nada he ſido inferior de àquellos grandes Apoſtoles.

6 וְאִם בַּעַר אָנֹכִי בַּדָּבָר אַךְ לֹא בְדֵעָה כִּי־בְכָל־דָּבָר נוֹדַעְנוּ בְכֻלְּכֶם׃

Porque aunque ſoy baſto en la palabra, no empero en la ſciencia. mas en todo ſomos ya del todo manifieſtos à voſotros.

7 אוֹ־מָה חֵטְא חָטָאתִי כִּי־אֶת נַפְשִׁי עִנֵּיתִי אֲשֶׁר תָּרוּמוּ תִּנָּשְׂאוּ וְתִגְבְּהוּ כִּי חִנָּם אֶת־בְּשׂוֹרַת אֱלֹהִים בִּשַּׂרְתִּי אֶתְכֶם׃

Por ventura peque humillandome á mi miſmo, para que voſotros fueſſedes enſalçados? porque hos he predicado el Euangelio de Dios de balde.

8 אֶת־קְהִלּוֹת אֲחֵרוֹת גָּזַלְתִּי בְּלַקְחָתִי תוֹצָאוֹת לְכַהֻנַּתְכֶם׃

He deſpojado las otras Igleſias recibiendo ſalario para miniſtrar hos à voſotros:

9 וּבִהְיוֹתִי עִמָּכֶם וְחָסַרְתִּי לְאִישׁ לֹא הִכְבַּדְתִּי כִּי־הָאַחִים הַבָּאִים מִכִּתִּים מִלְּאוּ אֶת־צָרְכִּי וּבְכָל־דְּבָרִים נָצַרְתִּי אֶת־נַפְשִׁי וְאֶצּוֹר פֶּן־אַכְבִּיד אֶתְכֶם׃

Y eſtando con voſotros, y teniendo neceſſidad, á ningun de voſotros fue carga: Porque lo que me faltaua, ſuplieron los hermanos que vinieron de Macedonia: y en todas coſas me guarde de ſerhos peſado, y me guardaré.

ια'.

4. Εἰ μὲν γὰρ ὁ ἐρχόμενος ἄλλον ἰησοῦν κηρύσσει ὃν οὐκ ἐκηρύξαμεν, ἢ πνεῦμα ἕτερον λαμβάνετε ὃ οὐκ ἐλάβετε, ἢ εὐαγγέλιον ἕτερον ὃ οὐκ ἐδέξασθε, καλῶς ἠνείχεσθε.

Car ſi quelcun venoit qui vous preſchaſt vn autre Ieſus que nous n'auons preſché, ou ſi vous receuiez vn autre Eſprit que vous n'auez receu, ou vn autre Euangile que vous n'auez receu, vous feriez bien de l'endurer.

5. Λογίζομαι γὰρ μηδὲν ὑστερηκέναι τῶν ὑπὲρ λίαν ἀποστόλων.

Mais i'eſtime que ie n'ai eſté en rien moindre que les plus excellens Apoſtres.

6. Εἰ δὲ καὶ ἰδιώτης τῷ λόγῳ, ἀλλ᾽ οὐ τῇ γνώσει. ἀλλ᾽ ἐν παντὶ φανερωθέντες ἐν πᾶσιν εἰς ὑμᾶς.

Que ſi ie ſuis comme quelcun du vulgaire a parler, toutesfois ie ne le ſuis point en cognoiſſance: ains nous auons eſté entierement manifeſtés en toutes choſes vers vous.

7. Ἢ ἁμαρτίαν ἐποίησα, ἐμαυτὸν ταπεινῶν, ἵνα ὑμεῖς ὑψωθῆτε; ὅτι δωρεὰν τὸ τοῦ θεοῦ εὐαγγέλιον εὐηγγελισάμην ὑμῖν;

Ai-ie commis offenſe en ce que ie me ſuis abbaiſſé moi meſme, afin que vous fuſſiez eſleués? pourtant que ſans rien pẽdre ie vous ai annoncé l'Euangile de Dieu.

8. Ἄλλας ἐκκλησίας ἐσύλησα, λαβὼν ὀψώνιον, πρὸς τὴν ὑμῶν διακονίαν.

I'ai pillé les autres Egliſes, prenant entretenement pour vous ſeruir.

9. Καὶ παρὼν πρὸς ὑμᾶς καὶ ὑστερηθεὶς, οὐ κατενάρκησα οὐδενός· τὸ γὰρ ὑστέρημά μου προσανεπλήρωσαν οἱ ἀδελφοὶ ἐλθόντες ἀπὸ μακεδονίας· καὶ ἐν παντὶ ἀβαρῆ ὑμῖν ἐμαυτὸν ἐτήρησα, καὶ τηρήσω.

Et quand i'eſtoye auec vous, & auoye diſette, ie ne ſuis point deuenu laſche en beſongne au dommage de quelcun: car les freres qui eſtoyent venus de Macedone, ont ſuppleé à ce qui me defailloit: & me ſuis gardé de vous eſtre en charge en choſe quelconque, & m'en garderai.

CAP. XI.

4. Nam ſi is qui venit, alium Chriſtum prædicat quem non prædicavimus: aut aliũ ſpiritum accipitis quem non accepiſtis: aut aliud Evangelium quod non recepiſtis: rectè pateremini.

For if hee that commeth / preached another Jeſus then him whom we haue preached: or if yee receyue another ſpirit then that which ye haue receyued: eyther another Goſpell/ then that ye haue receyued / ye might well haue ſuffred him.

5. Exiſtimo enim nihil me minus feciſſe à magnis Apoſtolis.

Verely I ſuppoſe that I was not inferiour to the verie chiefe Apoſtles.

6. Nam etſi imperitus ſermone, ſed non ſcientia, in omnibus autem manifeſtati ſumus vobis.

And though I be rude in ſpeaking / yet I am not ſo in knowledge/ but amõg you we haue bene made manifeſt to the vtmoſt/ in all things.

7. Aut nunquid peccatum feci, meipſum humilians, ut vos exaltemini? quoniam gratis Evangelium Dei evangelizavi vobis?

Haue I committed an offence/ becauſe I abaſed my ſelfe / that ye might bee exalted / and becauſe I preached to you the Goſpell of God freely?

8. Alias eccleſias èxpoliavi, accipiens ſtipendium ad miniſterium veſtrum.

I robbed other Churches/ and tooke wages of them to do you ſeruice.

9. Et cùm eſſem apud vos, & egêrem; nulli oneroſus fui: nam quod mihi deerat, ſuppleverunt fratres qui venerunt à Macedonia: & in omnibus ſine onere me vobis ſervavi, & ſervabo.

And when I was preſent with you/ and had need/ I was not ſlothful to the hinderance of any man: for that which was lacking vnto me / the brethren which came from Macedonia / ſupplied/ and in all thinges I kept and will keepe my ſelfe / that I ſhoulde not be grieuous to you.

Das XI. Capitel.

4. Denn ſo der da zu euch kommet/ einen andern Jeſum predigete/ den wir nicht geprediget haben/ oder jhr einen andern Geiſt empfienget/ den jr nicht empfangen habt/ oder ein ander Euangelium/ daß jhr nicht angenommen habt/ ſo vertrůget jhrs billich.

Thi der ſom den der kommer til eder/ predicker en anden Jheſum/ ſom wi icke predickede/ eller i faa en anden Aand/ ſom i icke finge/ Eller it andet Euangelium/ ſom i icke anammede/ Da omdroge i det tilbørlige.

5. Denn ich achte/ Ich ſey nicht weniger/ denn die hohen Apoſtel ſind.

Thi ieg acter/ At ieg er icke ringere/ en de høye Apoſtler ere.

6. Vnd ob ich alber bin mit reden/ So bin ich doch nicht alber in dem erkentniß. Doch ich bin bey euch allenthalben wol bekant.

Oc er ieg end Vanuittig met talen/ Saa er ieg dog icke vanuittig i forſtand/ Dog er ieg vel bekent hoſſ eder i alle maade.

7. Oder habe ich geſůndiget/ daß ich mich ernidriget habe/ auff daß jhr erhöhet wůrdet? Denn ich habe euch das Evangelium vmb ſonſt verkůndiget.

Eller ſyndede ieg/ at ieg fornedrede mig/ paa det i ſkulde bliffue ophøyde? Thi ieg forkyndede eder Euangelium forgeffuis.

8. Vnnd habe andere Gemeine beraubet/ vnnd Sold von jnen genommen/ daß ich euch predigete.

Oc røffuede andre Menigheder/ oc tog Sold aff dem/ at ieg kunde predicke faar eder.

9. Vnnd da ich bey euch war gegenwertig/ vnd mangel hat/ war ich niemand beſchwerlich/ denn meinen mangel erſtatten die Brůder/ die auß Macedonia kamen/ vnd habe mich in allen ſtůcken euch vnbeſchwerlich gehalten/ vnd wil auch noch mich alſo halten.

Oc der ieg vaar næruerendis hoſſ eder/ oc haffde armod/ da vaar ieg ingen til beſuarelſe/ Thi at Brødrene/ ſom komme aff Macedonia/ opfylte det mig fattedis/ Oc ieg haffuer huldet mig i alle maade eder vden beſuarelſe/ oc ieg vil end nu holde mig ſaa.

Kapitola XI.

4. Neb geſtliže ten kterýž při chážý k wám/ o giném wám Kryſtu káže/ o kterémž gſme my nekázali/ anebo giného Ducha přigijmáte/ kteréhož gſte nepřiyali/ aneb giné Ewangelium kteréhož gſte od nás newzali/ tehdy práwě byſſte ſnáſſeli.

Abowiem ieſliby przyſzedł ten coby inſzego Jezuſa przepowiedał/ ktoregoſmy my nie przepowiedáli/ ábo ieſli przyimuiećie inego duchá ktoregośćie nie wzięli/ ábo inſza Ewánielia ktoreieśćie nie przyięli/ tedy byśćie/ go dobrze ćierpieli.

5. Mám zagiſté za to/ že gſem nic méně nevčinil/ než welicý Apoſtolé.

Boć mnimam/ iżem ni w czym nie był niżſzym niżli nazacnieyſzy Apoſtołowie.

6. Neb ač gſem nedoſpělý w řeči/ ale ne w vměnij. A we wſſem zgeweni ſme wám.

A choćiem ieſt proſtak w mowie/ á wſzák że nie w vmieiethnośći: aleſmy koniecżnie byli iáwni we wſzythkich rzeczach v was.

7. Aneb zdali gſem tijm zhřeſſyl/ ſám ſebe ponižuge/ abyſſte wy byli powýſſeni? že ſem darmo Ewangelium Boží kázal wám?

Izalim zgrzeſzył żem ſamego ſiebie vniżył/ abyśćie byli wywyżſzeni/ á iżem dármo Ewánielia Boża przepowiedał wam?

8. Giné gſem Cýrkwe zlaupil/ bera od nich žold k ſlužbě waſſý?

Złupiłem ine kośćioły/ wziąwſzy od nich zapłatę ku themu abym wam poſłużył.

9. A když gſem byl v wás/ gſa potřeben/ nižádnému gſem těžek nebyl: Neb to/ čeho mi ſe nedoſtáwalo/ naplnili Bratřij/ kteřijž přiſſli z Macedonye/ a we wſſech wěcech bez obtížení waſſeho zachowal gſem ſe wám/ a geſſtě zachowám.

A gdym był v was/ y potrzebowałem/ nie byłem próżnuiącym z cżyiąſzkodą: ábowiem cżego mi nie doſtáwało/ dodáli brácia ktorzy byli przyſzli z Macedoniey/ á we wſzytkim ſtrzegłem ábym wam nie był ćięſzkim/ y ſtrzedz będę.

יא

10 איתוהי בי שררה ד
דמשיחא דהנא שובהרא
לא נתבטל בי באתרותא
דאכאיא׃

La Verità di Chriſto è in me, che queſta gloria non ſarà contra me ſerrata ne le parti d'Acaia.

11 למנא מטול דלא מחב
אנא לכון אלהא הו ידע׃

Per qual cagione? percioche io non vi amo? Iddio lo ſa.

12 אלא הדא דעבד אנא
אף אעבד דאפסוק הו
עלתהון דאילין דבעין ע
עלתא דבהו מדם
דמשתבהרין נשתכחון א
אכותן׃

Ma quel ch'io fo, il farò ancora, per toglier via l'occaſione à quelli che deſiderano occaſione: à chioche in quello di que ſi gloriano, ſiano ancora trouati come noi.

13 איתיהון גיר הלין ש
שליחא דגלא ופעלא
נכילא ומדמין נפשהון
לשליחא דמשיחא׃

Imperoche tali falſi apoſtoli ſono operari fraudolenti, che ſi traſformano in Apoſtoli di Chriſto.

14 ולית למתדמרו בהדא
אן הו גיר דסטנא מתדמא
במלאכא דנוהרא׃

E non è marauiglia: concioſia che eſſo ſatana ſi traſfigura in angelo di luce.

15 לא הית רבא צבותא
אן אף משמשנוהי ——
מתדמין במשמשנא
דזדיקותא הנון דחרתהון
תהוא איך עבדיהון׃

Non è dunque gran coſa ſe ancora i ſuoi miniſtri ſi traſfigurano come ſe foſſen miniſtri di giuſtitia: il fine de quali ſarà ſecondo l'opere loro.

16 תוב דין אמר אנא
למא אנש יסבר עלי איך
דסכלא אנא ואן לא אפן
איך דלסכלא קבלוני דאף
אנא קליל אשתבהר׃

Di nuouo il dico, Niuno mi ſtimi eſſere ſtolto: e ſe nò, riceuetemi ancor come ſtolto: accioche ancor io mi glorij qualche poco.

יא

10 יש אמת המשיח בי כי־
תהלה הזאת לא תחבל בי
בגנופות אחאיא׃

Es la verdad del Chriſto en mi, que eſta gloriacion no me ſera cerrada en las partes de Achaia.

11 למה זאת כי־אינני אוהב
אתכם אלהים הוא יודע׃

Porque? porque no hos amo? Dios lo ſabe.

12 ואשר עושה אנכי ואעשה
אשר אקצץ את עלילת
המתעוללים עלילותם אשר
ימצאו באשר יתהללון כמו גם
אנחנו׃

Mas loque hago, haré aun: para quitar la occaſion de losque querrian occaſion por ſer hallados ſemejantes à nos en loque ſe glorian.

13 כי שליחי שקרים כאלה
פועלי עול המה ומחליפים
את צורת נפשם לשליחי
המשיח׃

Porque eſtos falſos apoſtoles obreros fraudulentos ſon, transfigurandoſe en Apoſtoles del Chriſto.

14 וזאת לא נפלאת בעיני כי־
השטן גם הוא מחליף את
צורתו במלאך האור׃

Y no es marauilla: porque el miſmo Satanas ſe transfigura en Angel de luz.

15 ומה־גדול אם גם משרתיו
יחליפון את צורותם כמוהם
משרתי הצדקה אשר אחריתם
היא כמעשיהם׃

Anſique no es mucho, ſi ſus miniſtros ſe transfiguren como miniſtros de juſticia, cuyo fin ſerá conforme à ſus obras.

16 עודני אומר אני פן־יחשבני
איש כמו איננה בינת אדם בי
ואם לא גם כנבל קבלוני אשר
מעט מעט אתהלל׃

Otra vez digo, Que nadie me eſtime ſer loco de otra manera recebirmeha como à loco, para que aun me glorie yo vn poquillo.

ια'.

10. Ἔστιν ἀλήθεια χριστοῦ ἐν ἐμοί, ὅτι ἡ καύχησις αὕτη οὐ σφραγίσεται εἰς ἐμὲ ἐν τοῖς κλίμασι τῆς ἀχαΐας.

La verité de Chriſt eſt en moi, que ceſte gloire ne ſera point eſtoupee pour moi ès contrees d'Achaïe.

11. Διατί; ὅτι οὐκ ἀγαπῶ ὑμᾶς; ὁ θεὸς οἶδεν.

Pourquoi? eſt-ce pourtant que ie ne vous aime point? Dieu le ſait.

12. Ὃ δὲ ποιῶ, καὶ ποιήσω, ἵνα ἐκκόψω τὴν ἀφορμὴν τῶν θελόντων ἀφορμήν, ἵνα ἐν ᾧ καυχῶνται, εὑρεθῶσι καθὼς καὶ ἡμεῖς.

Mais ce que i'en fai, encores le ferai ie, afin que ie retranche l'occaſion à ceux qui demendent occaſion: à celle fin qu'en ce en quoi ils ſe glorifient, ils ſoyent auſſi trouués tels que nous.

13. Οἱ γὰρ τοιοῦτοι ψευδαπόστολοι, ἐργάται δόλιοι, μετασχηματιζόμενοι εἰς ἀποστόλους χριστοῦ.

Car tels faux Apoſtres ſont ouuriers cauteleux, ſe deſguiſans en Apoſtres de Chriſt.

14. Καὶ οὐ θαυμαστόν· αὐτὸς γὰρ ὁ σατανᾶς μετασχηματίζεται εἰς ἄγγελον φωτός.

Et ce n'eſt pas de merueilles: Car Satan meſme ſe deſguiſe en Ange de lumiere.

15. Οὐ μέγα οὖν εἰ καὶ οἱ διάκονοι αὐτοῦ μετασχηματίζονται ὡς διάκονοι δικαιοσύνης· ὧν τὸ τέλος ἔσται κατὰ τὰ ἔργα αὐτῶν.

Ce n'eſt donc pas grand cas ſi ſes miniſtres auſſi ſe deſguiſent en miniſtres de iuſtice: deſquels la fin ſera comme leurs œuures.

16. Πάλιν λέγω, μή τις με δόξῃ ἄφρονα εἶναι· εἰ δὲ μήγε, κἂν ὡς ἄφρονα δέξασθέ με, ἵνα μικρόν τι κἀγὼ καυχήσωμαι.

Encore le di ie, à ce que perſonne ne me cuide eſtré imprudent: ſinon, receuez-moi meſmemēt comme imprudent, afin que ie me vante auſſi quelque peu.

CAP. XI.

10. Eſt veritas Chriſti in me, quoniam hæc gloriatio non infringetur in me in regionibus Achaiæ.

The trueth of Chriſt is in me / that this reioycing ſhall not be ſhut vp againſt me in the regions of Achaia.

11. Quare? Quia non diligo vos? Deus ſcit.

Wherefore? becauſe I loue you not? God knoweth.

12. Quod autem facio: & faciam, ut amputem occaſionem eorum qui volunt occaſionē, ut in quo glorientur, inveniantur ſicut & nos.

But what I do / that will I do: that I may cut away occaſion from them which deſire occaſion / that they might be found like vnto vs in that wherein they reioyce.

13. Nam eiuſmodi pſeudoapoſtoli, ſunt operarii ſubdoli, transfigurantes ſe in apoſtolos Chriſti.

For ſuch falſe apoſtles are deceytefull workers / and transforme them ſelues into the Apoſtles of Chriſt.

14. Et non mirum: ipſe enim Satanas transfigurat ſe in Angelum lucis.

And no marueyle: for Satan himſelfe is transformed into an Angell of light.

15. Non eſt ergo magnum, ſi miniſtri eius transfigurentur velut miniſtri iuſtitiæ: quorum finis erit ſecundùm opera ipſorum.

Therefore it is no great thing / though his miniſters transforme them ſelues / as though they were the miniſters of righteouſneſſe / whoſe ende ſhall bee according to theyr workes.

16. Iterum dico (ne quis me putet inſipientem eſſe: alioquin velut inſipientem accipite me, ut & ego modicum quid glorier)

I ſay againe / let no man thinke / that I am fooliſh: or els take me euen as a foole / that I alſo may boaſt my ſelfe a litle.

Das XI. Capitel.

10. So gewiß die warheit Chriſti in mir iſt / ſo ſoll mir diſer ruhm in den Ländern Achaia nicht geſtopffet werden.

Saa viſt ſom Chriſti Sandhed er i mig / da ſkal denne roſſ icke til ſtoppis for mig i Achaia Land.

11. Warumb das? Daß ich euch nicht ſolte lieb haben? Gott weiß es.

Hui ſaa? At ieg ſkulde icke elſke eder? Det veed Gud.

12. Was ich aber thu vnd thun wil / das thu ich darumb / daß ich die vrſache abhawe denen / die vrſache ſuchen / daß ſie rühmen möchten / ſie ſeyen wie wir.

Men huad ieg gør oc vil gøre / det gør ieg fordi / at ieg vil affhugge aarſagen faar dem / ſom ſøge aarſage / at de kunde roſe dem / at vere ſom wi ere.

13. Denn ſolche falſche Apoſtel vnd trügliche Arbeiter / verſtellen ſich zu Chriſtus Apoſteln.

Thi ſaadane falſke Apoſtler oc bedragelige Arbeydere / foruende ſig til Chriſti Apoſtle.

14. Vnd das iſt auch kein wunder / denn er ſelbs der Sathan verſtellet ſich zum Engel des Liechtes.

Oc det er icke vnder / Thi Satan ſelff / foruender ſig til liuſens Engel.

15. Darumb iſt es nicht ein groſſes / ob ſich auch ſeine diener verſtellen / als Prediger der Gerechtigkeit / welcher ende ſein wird nach jren wercken.

Derfaare er det icke en ſtor ting / om ocſaa hans Tienere foruende ſig / lige ſom de vaare Retferdighedz Predickere / huilckis endeligt der ſkal vere effter deris gerninger.

16. Ich ſage abermal / daß nicht jemand wehne / ich ſey thöricht / wo aber nicht / ſo nemet mich an als einen Thörichten / daß ich mich auch ein wenig rühme.

Jeg ſiger atter igen / at icke nogen ſkal mene / at ieg er daarlig / Huor icke ſaa er / Da anammer mig ſom en daarlig / at ieg ocſaa maa lidet roſe mig.

Kapitola XI.

10. Geſtiť prawda Kryſtowa we mně / tak že chlauba tato nebude zmařena při mně w Kraginách Achaytſkých.

Jeſthci prawdá Kryſtuſowá we mnie / iż to przechwalánie nie bedzie záwárthe przećiwko mnie w krainách Achäiſkich.

11. Proč? Zdali že wás nemilugi? Buoh wij.

Rczemuż? przetoli iż was nie miluie? Bog to wie.

12. A což činijm / a činiti budu / to proto / abych odňal přijčinu těm / kteřijž hledagij přijčiny / totiž aby w tom / w čemž ſe chlubij / takowij nalezeni byli yako y my.

Ale co czynie teſzcze vczynie ábym odiął przycyne tym ktorzy przyczyny żadáią / áby w tym z czego / ſie chlubią byli nálezieni tákowi iáko my.

13. Neb takowij ffaleſſnij Apoſſtolé / gſau dělnijcy lſtiwij / proměňugijce ſe w Apoſſtoly Kryſtowy.

Abowiem tákowi fałſziwi ápoſtołowie / ſą robotniki chytremi / przemienieni w Apoſtoły Kryſtuſowe.

14. A nenij diw / neb y ďábel proměňuge ſe w Angela ſwětloſti:

A thoć nie dziwno: ábowiem ſam Szátan przemienia ſie w Anioła świátłośći.

15. Protož nenijť weliká to wěc / geſtliže y ſlužebnjcy geho proměňugij ſe / yakoby byli Služebnijcy Sprawedlnoſti / kterýchžto konec bude podlé ſkutkuow gegich.

Nie wielkać tedy rzecz / ieſliż ſłużebnicy iego przemieniáią ſię ná kſztałt ſług ſpráwiedliwośći / ktorych dokończenie bedzie podług vczynkow ich.

16. Opět prawijm / aby někdo neměl mne za nemaudrého. Pakli nechcete / ale yako nemaudrého přijgměte mne ať y já ſe něco maličko pochlubijm.

Powtore powiedam / ábym mie ktonie nimimał być głupim / Bo ináczey przyimniećie mie też choć iáko głupiego / ábym ſie ia theż máłuczko przechwalał.

יא

17 מֶדֶם דִּמְמַלֵּל אֲנָא לָא הֲוָא בְּמָרַן מְמַלֵּל אֲנָא אֶלָּא אַיְךְ דִּבְפַכִּיהוּתָא בְּהָדָא דוּכְתָּא דְּשׁוּבְהָרָא׃

Quel che io parlo in queſta confidentia di vantaria, no'l parlo gia ſecondo il Signore, ma come per iſtoltitia.

18 מֶטוּל דְּסַגִּיאֵא מְשַׁתְּבְהֲרִין בְּבֶסְרָא וְאַף אֶנָא אֶשְׁתַּבְהַר׃

Poi che molti ſi gloriano ſecondo la carne, mi gloriarò ancor io.

19 מְנַיְחִין אַנְתּוּן גֵּיר לְמֶשְׁתַּמָּעוּ לְחַסִּירַי רֶעְיָנָא כַּד אַנְתּוּן חַכִּימֵא אַנְתּוּן׃

Percioche, voi, eſſendo ſauij, ſopportate volentier gli ſtolti.

20 וּמְתְדַּנִּין אַנְתּוּן לְמַן דִּמְשַׁעְבֵּד לְכוּן וַלְמַן דְּאָכֵל לְכוּן וַלְמַן דְּנָסֵב מֶנְּכוּן ו וַלְמַן דְּמֶתְתְּרִים עֲלַיְכוּן וַלְמַן דְּמָחֵא לְכוּן עַל אַפַּיְכוּן׃

Imperoche voi ſupportate, ſe alcun vi mette in ſeruitù, ſe alcun vi diuora, ſe alcun ſi piglia il voſtro, ſe alcun s'inalza, ſe alcun vi batte in faccia.

21 אַיְךְ דְּבִצְעָרָא אָמַר אֶנָא אַיְךְ הָו דַּחְנַן מְחִילִינַן הֲוַי בְּחַסִּירוּת רֶעְיָנָא אָמַר אֶנָא דִּבְכֻל מֶדֶם דְּמַמְרַח אֶנָשׁ אַף אֶנָא מַמְרַח אֶנָא׃

Io lo dico per ignominia, come ſe noi fuſſimo ſtati debili. Anzi in quello, in che qualcuno ha ardire, (per iſtoltitia il dico) ho ardire ancor io.

22 אֶן עֶבְרָיֵא אֶנּוּן וְאַף אֶנָא וְאֶן אִיסְרָיְלָיֵא אֶנּוּן אַף אֶנָא אֶן זַרְעֵה אֶנּוּן דְּאַבְרָהָם אַף אֶנָא׃

Eſſi ſono Hebrei, & io ancora: ſono Iſraeliti, & io ancora: ſon ſeme d'Abraam, & io ancora.

23 אֶן מְשַׁמְּשָׁנֵא אֶנּוּן דִּמְשִׁיחָא בְּחַסִּירוּת רֶעְיָנָא אָמַר אֶנָא דְּיַתִּיר מֶנְּהוּן אֶנָא בְּלֵאוּתָא יַתִּיר מֶנְּהוּן בְּמַחְוָתָא יַתִּיר מֶנְּהוּן בְּאַסוּרֵא יַתִּיר מִן מֶנְּהוּן בְּמַוְתֵא וַזְבְנִין סַגִּיאָן׃

Son miniſtri di Chriſto, (da ſtolto parlo) aſſai piu ſono io: ne le fatiche piu copioſamente, ne le piaghe ſopra modo, ne le prigioni piu abbondantemente, ne le morti bene ſpeſſo.

יא

17 אֶת־אֲשֶׁר אֲנִי מְדַבֵּר אֵינֶנִּי מְדַבֵּר כַּיהוָה כִּי אִם כְּמוֹ בִנְבָלָה בְּעֹצֶם הַתְּהִלָּה הַזֹּאת׃

Loque hablo no lo hablo ſegun el Sennor, ſino como en locura con eſte treuimiento de gloria,

18 וְכִי־רַבִּים מִתְהַלְלִים כַּבָּשָׂר גַּם אֲנִי אֶתְהַלֵּל׃

Porqqe muchos ſe glorian ſegun la carne: tambien yo me gloriaré.

19 כִּי בִמְנוּחָה תִּשְׁמְעוּ אֶת־הַנְּבָלִים בִּהְיוֹתְכֶם חֲכָמִים׃

Porque de buena gana tolerays los locos ſiendo voſótros ſabios.

20 כִּי תִשְׂאוּ אִם אִישׁ יַעֲבִיד אֶתְכֶם אִם אִישׁ תְּבַלַּע אִם אִישׁ תִּקַּח אֲשֶׁר לָכֶם אִם אִישׁ יִתְרוֹמֵם עֲלֵיכֶם אִם אִישׁ יַכֶּה אֶתְכֶם בַּפָּנִים׃

Porque tolerays ſi alguien hos pone en ſeruidumbre, ſi alguien hos deuora, ſi alguien toma, ſi alguien ſe enſalça, ſi alguien hos hiere en la cara.

21 כְּבֹשֶׁת אוֹמֵר אֲנִי כְּמוֹ אֲשֶׁר חָלִינוּ בְּדָבָר הַזֶּה בְּכָל־דָּבָר אֲשֶׁר בּוֹ יָזֹם אִישׁ בִּנְבָלָה מְדַבֵּר אֲנִי זוֹמֵם גַּם אָנֹכִי׃

Digo lo quanto á la affrenta: como ſi nos vuieſſemos ſido flacos (en eſta parte:) antes en loque otro tuuiere oſadîa (hablo con locura) tambien yo tengo oſadia.

22 עִבְרִים הֵמָּה וְגַם אֲנִי בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל הֵמָּה וְגַם אֲנִי זֶרַע אַבְרָהָם הֵמָּה וְגַם אָנֹכִי׃

Son Hebreos? yo tambien. Son Iſraelitas? y yo. Son ſimiente de Abraham? y yo.

23 מְשָׁרְתֵי הַמָּשִׁיחַ הֵמָּה כְּנָבָל אֲדַבֵּר נִפְתַּלְתִּי עִמָּם גַּם יָכֹלְתִּי בִּיגִיעִים יוֹתְרִים בִּנְגָעִים עַל־יֶתֶר בַּמַּטָּרוֹת יוֹתֵר בַּמּוֹתִים פְּעָמִים רַבּוֹת׃

Son miniſtros del Chriſto? como poco ſabio hablo) yo mas: en trabajos mas que ellos: en carceles, mas: en açotes, mas: en muertes, muchas vezes.

ια.

17. Ὃ λαλῶ, οὐ λαλῶ κατὰ κύριον, ἀλλ' ὡς ἐν ἀφροσύνῃ, ἐν ταύτῃ τῇ ὑποστάσει τῆς καυχήσεως.

Ce que ie di en ceſte aſſeurance de vanterie, ie ne le di pas ſelõ le Seigneur, mais comme par imprudence.

18. Ἐπεὶ πολλοὶ καυχῶνται κατὰ τὴν σάρκα, κἀγὼ καυχήσομαι.

Puis que pluſieurs ſe vantent ſolon la chair, ie me vanterai auſſi.

19. Ἡδέως γὰρ ἀνέχεσθε τῶν ἀφρόνων, φρόνιμοι ὄντες.

Car vous endurez volontiers les imprudens, pource que vous eſtes ſages.

20. Ἀνέχεσθε γὰρ εἴ τις ὑμᾶς καταδουλοῖ, εἴ τις κατεσθίει, εἴ τις λαμβάνει, εἴ τις ἐπαίρεται, εἴ τις ὑμᾶς εἰς πρόσωπον δαίρει.

Meſmes vous endurez ſi quelcun vous aſſeruit, ſi quelcun vous mange, ſi quelcun reçoit, ſi quelcun, s'eſleue ſur vous, ſi quelcun vous frape au viſage.

21. Κατὰ ἀτιμίαν λέγω, ὡς ὅτι ἡμεῖς ἠσθενήσαμεν· ἐν ᾧ δ' ἄν τις τολμᾷ, ἐν ἀφροσύνῃ λέγω, τολμῶ κἀγώ.

Ie le di par opprobre, voire comme ſi nous auions eſté ſans aucune vertu: ains en quelque choſe que quelcun ſoit hardi (ie parle en imprudent) ie ſuis hardi auſſi,

22. Ἑβραῖοί εἰσι; κἀγώ· Ἰσραηλῖταί εἰσι; κἀγώ· σπέρμα Ἀβραάμ εἰσι; κἀγώ.

Sont ils Hebrieux? auſſi ſuis-ie? Sont-ils Iſraelites? auſſi ſuis ie? Sont-ils de la ſemence d'Abraham? auſſi ſuis ie.

23. Διάκονοι χριστοῦ εἰσι; παραφρονῶν λαλῶ, ὑπὲρ ἐγώ· ἐν κόποις περισσοτέρως, ἐν πληγαῖς ὑπερβαλλόντως, ἐν φυλακαῖς περισσοτέρως, ἐν θανάτοις πολλάκις.

Sont-ils miniſtres de Chriſt? (ie parle comme imprudent) ie le ſuis par deſſus, en trauaux d'auantage, en batures par deſſus eux, en priſons d'auantage, en morts ſouuentesfois.

CAP. XI.

17. Quod loquor, non loquor ſecundum Deum, ſed quaſi in inſipientia, in hac ſubſtantia gloriæ.

That I ſpeake/ I ſpeake it not after the Lord: but as it were fooliſhly/ in this my great boaſting.

18. Quoniam multi gloriantur ſecundum carnem: & ego gloriabor.

Seeing that many reioyce after the fleſh/ I will reioyce alſo.

19. Libenter enim ſuffertis inſipientes: cum ſitis ipſi ſapientes.

For ye ſuffer fooles gladly/ becauſe that ye are wiſe.

20. Suſtinetis enim ſi quis vos in ſervitutem redigit, ſi quis devorat, ſi quis accipit, ſi quis extollitur, ſi quis in faciem vos cædit.

For ye ſuffer euen if a man bring you into bondage / if a man deuoure you/ if a man take your goods/ if a man exalt himſelfe/ if a man ſmite you on the face.

21. Secundum ignobilitatem dico, quaſi nos infirmi fuerimus in hac parte. In quo quis audet (in inſipientia dico) audeo & ego.

I ſpeake as concerning the reproche: as though that wee had bene weake: but wherein any mans is bold (I ſpeake fooliſhly) I am bolde alſo.

22. Hebræi ſunt: & ego. Iſraëlitæ ſunt: & ego. Semẽ Abrahæ ſunt: & ego.

They are Ebrewes / ſo am I: they are Iſraelites / ſo am I: they are the ſeede of Abraham/ ſo am I.

23. Miniſtri Chriſti ſunt: & ego, (ut minùs ſapiens dico) plus ego: in laboribus plurimis, in carceribus abundantiùs, in plagis ſupra modum, in mortibus frequenter.

They are the Miniſters of Chriſte/ (I ſpeake as foole) I am more: labours more abundant: in ſtripes aboue meaſure: in priſon more plenteouſly: in death oft.

Das XI. Capitel.

17. Was ich jetzt rede/ das rede ich nicht als im HERREN/ ſondern als in der thorheit/ dieweil wir in das růhmen kommen ſind.

Huad ſom ieg nu taler/ det taler ieg icke ſom i HERREN/ men ſom i daarlighed/ den ſtund wi ere komne i denne roſelſe.

18. Sintemal viel ſich růhmen nach dem Fleiſch/ will ich mich auch růhmen.

Effterdi/ mange roſe ſig effter Kødet/ da vil ieg oc roſe mig.

19. Denn jhr vertraget gerne die Narren/ dieweil jr klug ſeydt.

Thi at i fordrage gerne Daarer/ effterdi at i ere kloge.

20. Ihr vertraget/ ſo euch jemand zu Knechte machet/ ſo euch jemand ſchindet/ ſo euch jemand nimpt/ ſo euch jemand trotzet/ ſo euch jemand in das angeſicht ſtreichet.

I lide/ der ſom nogen gør eder til Tienere/ Der ſom nogen plagger eder/ Der ſom nogen tager eder/ Der ſom nogen tradzer eder/ Der ſom nogen ſlar eder i anſictet.

21. Das ſage ich nach der vnehre/ als weren wir ſchwach worden. Worauff nun jemand kůne iſt (ich rede inn thorheit) darauff bin ich auch kůne.

Dette ſiger ieg effter vanære/ lige ſom wi vaare bleffne ſkrøbelige. Huor aff nu nogen er driſtig (Jeg taler i daarlighed) der aff er ocſaa ieg driſtig.

22. Sie ſind Ebreer/ ich auch. Sie ſind Iſraeliter/ ich auch. Sie ſind Abrahams Samen/ ich auch.

De ere Ebreer/ Jeg ocſaa. De ere Iſraeliter/ Jeg ocſaa. De ere Abrahams Sæd/ Jeg ocſaa.

23. Sie ſind Diener Chriſti/ ich rede thörlich/ ich bin wol mehr. Ich habe mehr gearbeitet/ ich habe mehr ſchläge erlidten/ ich bin öffter gefangen/ offt in Todesnöthen geweſt.

De ere Chriſti Tienere/ Jeg taler daarlige/ ieg er vel mere/ Jeg haffuer arbeydet mere/ Jeg haffuer ledet flere ſlag/ Jeg haffuer veret flere gonge fangen/ Oc offte i døds nød.

Kapitola XI.

17. Cožť mluwijm/ nemluwijmť wedlé Boha/ ale yako w nemaudroſti z ſtrany této chlauby.

Co mowienie mowie: wedle Páná/ ále táko przez glupſtwo/ w thym beſpiecznym przechwalániu.

18. Poněwadž ſe mnozý chlubij wedlé těla/ y yáť ſe chlubiti budu.

Gdyž wiele ſie ich przechwala wedle ciala/ y ia ſie tež przechwalać bede.

19. Rádi zagiſtě ſnaſſyte nemaudré/ gſauce ſami maudřij.

Abowiem rádzi znośicie glupie/ bedąc ſami madremi.

20. Neb trpijte toho kterýž wás w ſlužbu podrobuge/ y toho kdož žžijrá/ y toho kdo běře/ y toho kdo ſe wyzdwihuge/ budtože wás kdo w twář tepe.

Bo znośicie ieſli was kto zniewala/ ieſli was kto požyra/ ieſli kto bierze/ ieſli ſie ktho wywyžſza/ ieſli ktho was w lice biie.

21. K lehkoſti prawijm/ yakobychom my to nemohlibyſti. Něbrž w čem kdo ſmij (ſkrze nemaudroſt prawijm) ſmijmť y yá.

Iacto ku ſromocie mowie/ dla teo iżechmy byli mdlymi/ y owſzem w czymby kolwiek kto chcial byc śmialy (z glupſtwáto mowie) y ia thež śmialym bede.

22. Židéť gſau/ y yá: Izrahelſſtij gſau/ y yá: Sýmě Abrahamowo gſau/ y yá:

Ebreyczycy ſą? ieſtem y ia/ Izráelczycy ſą? y iam tež ieſth/ Plemieniem Abrahamowym ſą? ieſtem y ia.

23. Služebnijcy Kryſtowi gſáu/ (yako nemaudrý prawijm) wijce yá: W pracech mnohem wětſſých/ w žaláŕijch hogněgi/ w ranách nad obyčeg/ na ſmrti čaſtokrát.

Sludzy Kryſtuſowi ſą? (glupiec mowie) przewyžſzam ia/ w pracach obficie/ w vbiczowániu nád miáre/ w wiezieniu obficie/ w śmierciach czeſto.

יא

24 מֶן יְהוּדָיֵא חַמֵשׁ זַבְנִין
אַרְבְּעִין אַרְבְּעִין חַסִּיר ח
חֲדָא בְּלְעֵד׃

Io ho riceuuto da i Giudei cinque volte quaranta battiture, vna meno.

25 תְּלָת זַבְנִין בְּשַׁבְטֵא
אֶתְנַגְּדֵת חֲדָא זְבַן
אֶתְרַגְּמֵת תְּלָת זַבְנִין הֲוִית
בְּנוּגְאָ אַיְמָמָא וְלֶלְיָא
דְּלָא סְפִינְתָא בְּיַמָּא הֲוִית׃

Sono ſtato tre volte battuto con le verghe: vna volta ſono ſtato lapidato: tre volte ho fatto naufragio: notte è giorno ſono ſtato nel profondo.

26 בְּאוּרְחָתָא סַגִּיאָתָא
בְּקִינְדוּנוֹס דְּנַהֲרָוָתָא
בְּקִינְדוּנוֹס דְּגַיָּסֵא בק
בְּקִינְדוּנוֹס דְּמֶן טוּהְמִי
בְּקִינְדוּנוֹס דְּמֶן עַמְמֵא
בְּקִינְדוּנוֹס הֲוִית בַּמְדִינְתָא
בְּקִינְדוּנוֹס הֲוִית בְּחוּרְבָא
בְּקִינְדוּנוֹס בְּיַמָּא בק
בְּקִינְדוּנוֹס דְּמֶן אַחֵא
דַּגָלֵא׃

Spesso ſono ſtato in viaggi, in pericoli di fiumi, in pericoli d'aſſaſſini, in pericoli da la mia natione, in pericoli da i Gentili, in pericoli ne la città, in pericoli nel diſerto, in pericoli nel mare, in pericoli tra i falſi fratelli.

27 בְּעַמְלָא וּבְלֵאוּתָא
בְּשַׁהְרָא סַגִּיאָא בְּכַפְנָא
וּבְצַהְיָא בְּצַוְמָא סַגִּיאָא
בְּעַרְיָא וּבְעַרְטְלָיוּתָא׃

In fatica è ſtento, in vigilie ſpeſſo, in fame è ſete, in digiuni ſpeſſe volte, in freddo è nudità.

28 סְטַר מֶן יַתִּירָתָא
וּמְנוּשְׁיָא דְּעָלַי דְּבְכָל יוֹם
וְצֶפְּתִי דְּעַל אַפֵּי כֻּלְהֵין
עִדָּתָא׃

Senza le coſe di fuore, vi è, quelche ſi leua ogni giorno verſo di me, cioè, la cura di tutte le Chieſe.

26 מַנוּ מֶתְכְּרֵה וְלָא אֶנָא
מֶתְכְּרֵה אֶנָא מַנוּ מֶתְכְּשֵׁל
וְלָא אֶנָא יָקֶד אֶנָא׃

Chi è infermo, che io ancor non ne ſia infermo? chi ſi ſcandaliza, che io non ne abbruci?

30 אֶן לְמִשְׁתַּבְהָרוּ וָלֵא
בְּכוּרְהָנַי אֶשְׁתַּבְהַר׃

Se biſogna gloriarſi, io mi gloriarò de le coſe che ſono de la mia infermità.

יא

24 מִיְּהוּדִים חָמֵשׁ פְּעָמִים
אַרְבָּעִים בְּלִי אֶחָד לָקַחְתִּי׃

De los Iudios he recebido cinco quarentenas de açotes menos vno.

25 שָׁלוֹשׁ פְּעָמִים נֶחְבַּטְתִּי פַּעַם
אַחַת נִרְגַּמְתִּי שָׁלוֹשׁ פְּעָמִים
הָיִיתִי בְּמִשְׁבַּר הָאֳנִיָּה יוֹמָם
וָלַיְלָה בִּמְצוּלוֹת יָם הָיִיתִי׃

Tres vezes he ſido açotado con vergas: vna vez apedreado: tres vezes he padecido naufragio noche y dia he eſtado en el profundo (de la mar)

26 בַּמַּהֲלָכִים וּמַסָּעִים בְּשֶׁטֶף
מַיִם רַבִּים בִּמְצָרֵי הַפָּרִיצִים
בִּמְצָרֵי מִשְׁפַּחְתִּי בִּמְצָרִים
בַּגּוֹיִם בִּמְצָרִים בָּעִיר בִּמְצָרִים
בַּמִּדְבָּר בִּמְצָרִים בַּיָּם בִּמְצָרִים
בַּאַחֵי־שְׁקָרִים׃

En caminos muchas vezes: peligros de rios, peligros de ladrones, peligros de los de la Nacion, peligros en las gentes, peligros en la ciudad, peligros en el deſierto, peligros en la mar, peligros con falſos Hermanos.

27 בִּיגִיעָה בִתְלָאָה בְּשִׁקְדוֹת
פְּעָמִים רַבּוֹת בַּצָּמָא בַּצּוֹם
פְּעָמִים רַבּוֹת בַּקֹּר בַּעֵירוֹם׃

En trabejo y fatiga, en muchas vigilias, en hambre y ſed, en muchos ayunos, en frio y en deſnudez.

28 בִּלְתִּי הַחִיצוֹנוֹת כִּי־מַלִינִים
סַלּוֹנִים בְּכָל יוֹם קָמִים עָלַי
וְדַאֲגַת כָּל־הַקְּהִלּוֹת עַל־שִׁכְמִי׃

Sin las coſas de fuera, mi combate de cadadia es á ſaber la ſolicitud de todas las Igleſias.

29 מִי חוֹלֶה וַאֲנִי לֹא חָלִיתִי
מִי נִכְשָׁל וַאֲנִי לֹא אוֹקֵד׃

Quien enferma, y yo no enfermo? Quien ſe eſcandaliza, y yo no me quemo?

30 אִם צָרְכִי לְהִתְהַלֵּל אֶתְהַלֵּל
בְּחָלְיִי׃

Si es meneſter gloriar, gloriarmehe yo de loque es de mi flaqueza.

ια'.

24. Ὑπὸ ἰουδαίων πεντάκις τεσσαράκοντα παρὰ μίαν ἔλαβον.

I'ai receu des Iuifs par cinq fois quarante coups, moins vn.

25. Τρὶς ἐρραβδίσθην, ἅπαξ ἐλιθάσθην, τρὶς ἐναυάγησα, νυχθήμερον ἐν τῷ βυθῷ πεποίηκα.

I'ai eſté batu de verges par trois fois, i'ai eſté lapidé vne fois i'ai fait naufrage trois fois, i'ai paſſé l'eſpace d'vn iour & d'vne nuict entiere en la profonde mer:

26. Ὁδοιπορίαις πολλάκις, κινδύνοις ποταμῶν, κινδύνοις λῃστῶν, κινδύνοις ἐκ γένους, κινδύνοις ἐξ ἐθνῶν, κινδύνοις ἐν πόλει, κινδύνοις ἐν ἐρημίᾳ, κινδύνοις ἐν θαλάσσῃ, κινδύνοις ἐν ψευδαδέλφοις.

En voyages, en perils des fleuues, en perils des brigans, en perils de ma nations, en perils des Gentils, en perils en villes, en perils en deſert, en perils en mer, en perils entre faux freres.

27. Ἐν κόπῳ καὶ μόχθῳ, ἐν ἀγρυπνίαις πολλάκις, ἐν λιμῷ καὶ δίψει, ἐν νηστείαις πολλάκις, ἐν ψύχει καὶ γυμνότητι.

En peine & en trauail, en veilles ſouuent, en faim & en ſoif, en iuſnes ſouuent, en froidure & nudité.

28. Χωρὶς τῶν παρεκτὸς, ἡ ἐπισύστασίς μου ἡ καθ' ἡμέραν, ἡ μέριμνα πασῶν τῶν ἐκκλησιῶν.

Outre les choſes de dehors, il y a ce qui me tient aſſiegé de iour en iour, aſſauoir le ſoin que i'ai de toutes les Egliſes.

29. Τίς ἀσθενεῖ, καὶ οὐκ ἀσθενῶ; τίς σκανδαλίζεται, καὶ οὐκ ἐγὼ πυροῦμαι;

Qui eſt affoibli, que ie ne ſoye affoibli auſſi? qui eſt ſcandalizé, que ie n'en ſoye auſſi bruſlé?

30. Εἰ καυχᾶσθαι δεῖ, τὰ τῆς ἀσθενείας μου καυχήσομαι.

S'il ſe faut vanter, ie me vanterai des choſes qui ſont de mon infirmité.

CAP. XI.

24. A Iudæis quinques, quadragenas, una minus, accepi.

Of the Jewes fiue times receyued I fourtie ſtripes ſaue one.

25. Ter virgis cæſus ſum, ſemel lapidatus ſum, ter naufragium feci, nocte & die in profundum maris fui.

I was thriſe beaten with roddes: I was once ſtoned: I ſuffered thriſe ſhipwracke: night and day haue I bene in the deepe ſea.

26. In itineribus ſæpe, periculis fluminum, periculis latronum, periculis ex genere, periculis ex Gentibus, periculis in civitate, periculis in ſolitudine, periculis in mari, periculis in falſis fratribus.

In iourneying I was often / in perils of waters / in perils of robbers / in perils of mine owne nation / in perils among the Gentiles / in perils in the citie / in perils in wildernes / in perils in the ſea / in perils among falſe brethren.

27. In labore & ærumna, in vigiliis multis, in fame & ſiti, in ieiuniis multis, in frigore & nuditate,

In wearines and painfulnes / in watching often / in hunger and thirſt / in faſtings oftẽ / in colde and in nakednes.

28. Pręter illa quæ extrinſecus ſunt: inſtantia mea quotidiana, ſolicitudo omnium eccleſiarum.

Beſide the things which are outward / I am combred dayly / and haue the care of all the Churches.

29. Quis infirmatur, & ego non infirmor? quis ſcandalizatur, & ego non uror?

Who is weake / & I am not weake? who is offended / and I burne not?

30. Si gloriari oportet: quæ infirmitatis meæ ſunt gloriabor.

If I muſt needes reioyce / I will reioyce of mine infirmities.

Das XI. Capitel.

24. Von den Jüden hab ich fünffmal empfangen viertzig ſtreich / weniger eines.

Jeg fick fem gonge aff Jøderne fyretiue Slag / it minde.

25. Ich bin dreymal geſteupet / einmal geſteiniget / dreymal habe ich Schiffbruch erlidten / tag vnnd nacht habe ich zubracht in der tieffe deß Meers.

Jeg er tre gonge hudſtrugen / En gong ſtenet / Jeg haffuer ledet tre gonge Skibbrud / Jeg haffuer veret dag oc nat i Haffſens dybhed.

26. Ich habe offt geräiſet / ich bin in fährligket geweſen zu Waſſer / in fährligkeit vnter den Mördern / inn fährligkeit vnter den Jüden / in fährligkeit vnter den Heyden / in fährligkeit in den Stätten / inn fährligkeit in den Wüſten / in fährligkeit auff dem Meer / in fährligkeit vnter den falſchen Brüdern.

Jeg reyſde offte. Jeg vaar i farlighed til Vand / J farlighed iblant Røffuere / J farlighed iblant Jøderne / J farlighed iblant Hedningene / J farlighed vdi Stæderne / J farlighed vdi Ørcken / J farlighed paa Haffuet / J farlighed iblant falſke Brødre.

27. In mühe vnd arbeit / in viel wachen / in hunger vnd durſt / in viel faſten / in froſt vnd blöſſe.

J møye oc arbeyde / J megen vect / J hunger oc torſt / J megen faſte / J fraaſt oc nøgenhed.

28. Ohn was ſich ſonſt zutregt / nemlich / daß ich täglich werde angelauffen / vnd trage ſorge für alle Gemeine.

Vden det ſom ellers tilſlaſſ / ſom er / at ieg daglige offuerløbis / oc bær ſorg for al Menigheden.

29 Wer iſt ſchwach / vnnd ich werde nicht ſchwach? Wer wirdt geergert / vnd ich brenne nicht?

Huo er ſkrøbelig / oc ieg bliffuer icke ſkrøbelig? Huo bliffuer forarget / oc ieg icke brendis.

30. So ich mich je rühmen ſol / wil ich mich meiner ſchwachheit rühmen.

Der ſom ieg io ſkal roſe mig / da vil ieg roſe mig aff min ſkrøbelighed.

Kapitola XI.

24. Od Židůw pětkrát čtyřidceti bez gedné ran trpěl gſem.

Od Zydow podiąłem pięć kroć cżterdzieśći plag bez iedney.

25. Třikrát Metlami mrſkán gſem. Gednau gſem kamenowán. Třikrát gſem na Moři tonul. We dney w nocy na hlubokoſti Morſké byl gſem.

Trzy kroć bylem obyczowan / racem byl vkámionowan / trzy kroć bylem w rozbiciu okretu / bylem w morzu glebokiem we dnie y w nocy.

26. Na ceſtách čaſtokrát: W nebezpečenſtwij na Řekách: w nebezpečenſtwij mezy Lotry: w nebezpečenſtwij od ſwého Pokolenj: w nebezpečenſtwij mezy cyzými Národy: w nebezpečenſtwij w Měſtě: w nebezpečenſtwij na pauſſti: w nebezpečenſtwij na Moři: w nebezpečenſtwij mezy ffaleſſnými bratřjmi:

W drogách czeſtom bywal / w niebeſpieczeńſtwách rzek / w niebeſpieczeńſtſtwách zboycow / w niebeſpieczeńſtwách od ſwoich przyrodnych / w niebeſpieczeńſthwách od poganow / w niebeſpieczeńſtwách w mieśćie / w niebeſpieczeńſtwách ná puſzczy / w niebeſpieczeńſtwách ná morzu / w niebeſpieczeńſtwách miedzy falſzywa bráćia.

27. W prácy a w těžkoſti. W bděnij mnohém / w hladu a w žjžni / w poſtech mnohých / na zymě / a w nahotě:

W pracy / w kłopoćiech / w czuynośćiách czeſto / w glodzie y w prágnieniu / w pośćiech czeſto / w zimnie y w nagośći.

28. Krom toho což zewnitř ſe přiházý: Vſtawičná má na každý den péče o wſſeckny Cyrkwe.

Oprocz tych rzeczy ktore ſie zwierzchu przydáia Ciśnie mie ono woyſko ktore káżdy dżień ná mie powſtawa / to ieſt ſtáránie o wſzytkich kośćielech.

29. Kdož gt nemocen / abych yá s nim nebyl nemocen? Kdo ſe horſſý / abych yá ſe nepálil.

Kto bywa trapion / żebych ia theż nie miał byc trapion? Kto bywa obrázon / żebym ia theż nie miał byc vpalon?

30. Sluſſýli ſe chlubiti těmi wěcmi / které gſau mé nemocy / chlubiti ſe budu

Jeśli ſie potrzebá przechwáláć / bede ſie przechwalal z tego co ná moie krewkość nalezy.

יא

31 יָדַע הוּ אֲלָהָא אֲבוּהִי דְּמָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא מְבַרְכָא דַּלְעָלַם עָלְמִין דְּלָא מְכַדֵּב אֲנָא׃

L'Iddio è Padre del noſtro Signor IESV Chriſto, che è benedetto in eterno, ſa che io non mento.

32 בְּדַרְמְסוּק רַב חַיְלָא דְּאַרְטָוס מַלְכָּא נָטַר הֲוָא מְדִינְתָּא דְּדַרְמְסוּקָיֵא לְמֶאחְדָנִי׃

In Damaſco il Gouernator che v'era per il Re Areta, haueua poſte le guardie ne la città de Damaſceni, volendomi pigliare.

33 וּמֶן כַּוְּתָא בְּסֶרִיגְתָּא שַׁבּוּנִי מֶן שׁוּרָא וְאֶתְפַּלְטֵת מֶן אִידַיְהִי׃

E per vna fineſtra fui calato in vna ſporta giu per il muro: e coſi ſcappai da le ſue mani.

יא

1 לְמֶשְׁתַּבְּהָרוּ (וָלֵא) אֶלָּא לָא פַּקָּח אֶתֵא אֲנָא לִי גֵיר לְחֶזְוָנֵא וַלְגֶלְיָנוְהִי דְּמָרַן׃

Certamente il gloriarmi non m'è eſpediente: perche io verrò a le viſioni è riuelation del Signore.

2 יָדַעְנָא גַּבְרָא בִּמְשִׁיחָא מֶן קְדָם אַרְבַּעֶסְרֵא שְׁנִין אֶן בְּפַגַר הֵין וְאֶן דְּלָא פַגַר לָא יָדַע אֲנָא אֱלָהָא הוּ יָדַע דְּאֶתְחַטֵף הָו הָנָא עַד־מָא לְתוּלְתָּא דִּשְׁמַיָּא׃

Io conoſco vn huomo in Chriſto innanzi quattordici anni (ò foſſe nel corpo, io non ſo, ò fuor del corpo, io non ſo, Iddio lo ſa) eſſer ſtato rapito infin al terzo cielo.

3 וְיָדַע אֲנָא לֵהּ לְהָנָא בַּר־נָשָׁא אוּ בְּפַגַר הֵין וְאֶן דְּלָא פַגַר לָא יָדַע אֲנָא אֱלָהָא הוּ יָדַע׃

E ſo che queſto tal'huomo (ò nel corpo, ò fuor del corpo, io non ſo gia, lo ſa Iddio.)

4 דְּאֶתְחַטֵף לְפַרְדַּיְסָא וַשְׁמַע מֶלֵא דְּלָא מֶתְמַלְּלָן אַיְלֵין דְּלָא שַׁלִּיט לְבַר־נָשָׁא לְמַמַלָּלוּ אֶנֵין׃

Fu rapito in paradiſo, e vdi parole ineffabili, lequali non è lecito à l'huomo parlare.

יא

13 הָאֱלֹהִים וַאֲבִי אֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ יוֹדֵעַ יְהֹוָה הַמְבֹרָךְ לְעוֹלָם כִּי־אֵינֶנִּי כֹזֵב׃

El Dios y padre del Sennor nueſtro Ieſus el Chriſto, que es bendito por ſiglos, ſabe que no miento.

23 בְּדַמֶּשֶׂק אֲרֵיטוּס פְּקִיד עַם הַמֶּלֶךְ נָצַר אֶת־עִיר דַּמֶּשֶׂק חָפֵץ לְתָפְשֵׂנִי׃

En Damaſco, el capitan de la gente del rey Aretas guardaua la ciudod de los Damaſcenos para prenderme:

33 וּבְחַלּוֹן בַּסַּל הוֹרִידוּנִי בַחוֹמָה וְנִמְלַטְתִּי מִיָּדָיו׃

Y ſue abaxado del muro por vna ventana, y eſcapame de ſus manos.

יב

1 לְהִתְהַלֵּל לֹא יוֹעִיל לִי אָבוֹא לְמַרְאוֹת וּלְחֶזְיוֹנוֹת יְהֹוָה׃

Cierto no me es conueniente gloriarme: mas vendré à las viſiones y à las reuelaciones del Sennor.

2 יָדַעְתִּי אָדָם בַּמָּשִׁיחַ מֵאַרְבַּע עֶשְׂרֵה שָׁנָה אִם בִּגְוִיָּה לֹא יָדַעְתִּי אִם מִחוּץ לַגְּוִיָּה גַּם לֹא יָדַעְתִּי אֱלֹהִים יוֹדֵעַ כִּי נִשָּׂאוֹ כָמוֹהוּ עַד שְׁלִישִׁי הַשָּׁמַיִם׃

Conozco hombre en el Chriſto, que antes de catorze annos (ſi en el cuerpo, no lo ſé ſi fuera del cuerpo, no lo ſe: Dios lo ſabe) fue arrebatado haſta el tercer cielo.

3 וְיָדַעְתִּי אֶת־הָאָדָם כָּזֶה אִם בְּגוּפָה אוֹ מִחוּץ לַגּוּפָה לֹא יָדַעְתִּי אֱלֹהִים יוֹדֵעַ׃

Y conozco tal hombre (ſi en el cuerpo, ò fuera del cuerpo, no lo ſe: Dios lo ſabe.)

4 כִּי נִשָּׂא אֶל־גַּן עֵדֶן וְשָׁמַע דְּבָרִים לֹא יָדַעְתִּי סְפוּרוֹת אֲשֶׁר לֹא יִשְׁוֶה לְאָדָם לְדַבֵּר׃

Que fue arrebatado y lleuado àl Parayſo, donde oyó palabras ſecretas que el hombre no puedé dezir.

ια.

31. Ὁ θεὸς καὶ πατὴρ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ οἶδεν, ὁ ὢν εὐλογητὸς εἰς τοὺς αἰῶνας, ὅτι οὐ ψεύδομαι.

Dieu qui eſt le Pere de noſtre Seigneur Ieſus Chriſt, & qui eſt benit eternellement, ſait que ie ne men point.

32. Ἐν δαμασκῷ ὁ ἐθνάρχης ἀρέτα τοῦ βασιλέως ἐφρούρει τὴν δαμασκηνῶν πόλιν, πιάσαι με θέλων.

En Damas le gouuerneur pour le roy Aretas auoit mis guet en la ville des Damaſceniens, me volant ſaiſir:

33. Καὶ διὰ θυρίδος ἐν σαργάνῃ ἐχαλάσθην διὰ τοῦ τείχους, καὶ ἐξέφυγον τὰς χεῖρας αὐτοῦ.

Mais ie fu deuallé de la muraille en vne corbeille par vne feneſtre: & ainſi i'eſchappai de ſes mains.

ΚΕΦΑΛ. ιβ'.

Καυχᾶσθαι δὴ οὐ συμφέρει μοι· ἐλεύσομαι γὰρ εἰς ὀπτασίας καὶ ἀποκαλύψεις κυρίου.

Certes il ne m'eſt point conuenable de me vâter: car ie viendrai iuſques aux viſions & reuelations du Seigneur.

2. Οἶδα ἄνθρωπον ἐν χριστῷ πρὸ ἐτῶν δεκατεσσάρων, εἴτε ἐν σώματι, οὐκ οἶδα, εἴτε ἐκτὸς τοῦ σώματος, οὐκ οἶδα, ὁ θεὸς οἶδεν. ἁρπαγέντα τὸν τοιοῦτον ἕως τρίτου οὐρανοῦ.

Ie cognoi vn homme en Chriſt il y a quatorze ans paſſés (ſi ce fut en corps, ie ne ſai: ſi ce fut hors du corps, ie ne ſai: Dieu le ſait) qui a eſté raui iuſqu'au troiſieme ciel.

3. Καὶ οἶδα τὸν τοιοῦτον ἄνθρωπον, εἴτε ἐν σώματι, εἴτε ἐκτὸς τοῦ σώματος, οὐκ οἶδα, ὁ θεὸς οἶδεν.

Et ſai qu'vn tel hommel (ſi ce fut en corps ou ſi ce fut hors du corps, ie ne ſai: Dieu le ſait.)

4. Ὅτι ἡρπάγη εἰς τὸν παράδεισον, καὶ ἤκουσεν ἄρρητα ῥήματα, ἃ οὐκ ἐξὸν ἀνθρώπῳ λαλῆσαι.

A eſté raui en paradis, & a ouï paroles inenarrables, leſquelles il n'eſt poſſible à homme d'exprimer.

CAP. XI.

31. Deus & Pater Domini noſtri Ieſu Chriſti, qui eſt benedictus in ſecula, ſcit quòd non mentior.

The God euen the Father of our Lorde Jeſus Chriſt / which is bleſſed for euermore/knoweth that I lie not.

32. Damaſci præpoſitus gentis Areta regis, cuſtodiebat civitatem Damaſcenorum, ut me comprehenderet.

In Damaſcus the gouernour of the people vnder King Aretas / layde watch in the citie of the Damaſcens / and would haue caught me.

33. Et per feneſtram in ſporta dimiſſus ſum per murum, & ſic effugi manus eius.

But at a windowe was I let downe in a baſket through the wall / and eſcaped his handes.

CAP. XII.

SI gloriari (oportet non expedit quidem) veniam autem ad viſiones & revelationes Domini.

It is not expedient for me no doubt to reioyce: for I will come to viſions / and reuelations of the Lord.

2. Scio hominem in Chriſto ante annos quatuordecim (ſive in corpore neſcio: ſive extra corpus, neſcio: Deus ſcit) raptum huiuſmodi uſque ad tertium cælum.

I knowe a man in Chriſt aboue fourtene yeres agone / (whether he were in the bodie/ I can not tell: or out of the bodie/ I cannot tell; God knoweth) which was taken vp into the third heauen.

3. Et ſcio huiuſmodi hominem (ſive in corpore, ſive extra corpus, neſcio: Deus ſcit.)

And I knowe ſuch a man (whether in the bodie/ or out of the bodie / I cannot tell: God knoweth)

4. Quoniam raptus eſt in Paradiſum: & audivit arcana verba, quæ non licet homini loqui.

How that he was taken vp into Paradiſe/and heard wordes which can not bee ſpoken / which are not poſſible for man to vtter

Das XI. Capitel.

31. Gott vnnd der Vatter vnſers HERRN Jeſu Chriſti / welcher ſey gelobet in ewigkeit / weiß / daß ich nicht liege.

Gud oc vor HERRIS Jeſu Chriſti Fader/ huilcken der vere loffuit til euig tid / veet at ieg icke liuger.

32. Zu Damaſco der Landpfleger deß Königs Areta / verwahrete die Statt der Damaſcer/vnd wolte mich greiffen.

Vdi Damaſco forvarede Kong Arete Landsfoget/ de Damaſcers Stad/ oc vilde grebet mig.

33. Vnnd ich war inn einem Korbe zum Fenſter auß durch die Mauer nidergelaſſen / vnd entrann auß ſeinen Händen.

Oc ieg bleff vunden ned i en Kurffue vd at it vindue igennem muren/oc vndflyde aff hans hender.

Das XII. Capitel.

Es iſt mir ja das rühmen nichts nütze / doch wil ich kommen auff die geſichte vnd offenbarung deß HERREN.

DEnne roſſ er mig io inted nyttelig dog vil ieg komme til HERRENS Syner oc Obenbarelſer.

2. Ich kenne einen menſchen in Chriſto/vor viertzehen Jaren/ iſt er in dem Leibe geweſt / ſo weiß ichs nicht / oder iſt er auſſer dem Leib geweſen/ ſo weiß ichs auch nicht/ Gott weiß es/ derſelbige ward entzücket/biß in den dritten Himmel.

Jeg kender it Menniſke i Chriſto / fiorten aar ſiden/ Vaar hand i Legemet/ det veed ieg icke/ Eller vaar hand vden Legemet/ det veed ieg oc icke / Gud veed det Den ſamme bleff vndryckt/ ind i den tredie Himmel.

3. Vnd ich kenne denſelbigen Menſchen/ Ob er in dem Leibe oder auſſer dem Leibe geweſen iſt / weiß ich nicht/ Gott weiß es.

Oc ieg kender det ſamme Menniſke/ Huad helder hand vaar i Legemet eller vden Legemet / veed ieg icke/ Gud veed det.

4. Er ward entzückt in das Paradeiß / vnnd höret vnaußſprechliche wort / welche kein Menſch ſagen kan.

Hand bleff vndryckt ind i Paradis / oc hørde vſigelige ord/ huilcke inted Menniſke kand ſige.

Kapitola XI.

31. Bůh a Otec Pána naſſeho Gežiſſe Kryſta / kterýž geſt požehnaný na wěky / wij žeť nelhu.

Bog y ociec Páná náße° Jezu Krysta chwálebny na wieki/ wie iż ci nie klámam.

32. Měſta Damaſſku Wládař lidu Arety Krále/ oſtřijhal Měſta Damaſſku aby mne yal.

W Dámáßku ſtároſthá Krolá Arety oſádził byl ſtraż w mieśćie Dámáßczeńczykow chcac mie poimáć.

33. A yá oknem ſpuſſtěn gſem w koſſy přes Zed/ a tak gſem vſſel rukau geho.

Alem byl oknem/ w koßu ſpußczon z muru/ y vßedlem tak iego.

Kapitola XII.

SLuſſýli ſe chlubiti (neſluſſý zagiſtě) a wſſak powijm co mi Pán zgewil a okázal.

JSćie mi nie ieſt pożytheczna rzecz przechwáláć ſie/ábowiem ći przyidę do widzenia y obiawienia Páńſkiego.

2. Wijm Cžlowěka w Kryſtu před Lety čtrnácti (buď w těle nebo krom těla/ newijm: Bůh wij) že takowý byl wtržen až do třetijho Nebe.

Znamći człowieká w Kryſthuſie przed cztern naſcia lat (ieſli w ćiele nie wiem/ ieſli nie w ćiele/ nie wiem/ Bogći wie) ktory byl zachwycon áż do trzećiego niebá.

3. A wijmť takowěho člowěka (buď s tělem aneb bez těla/ newijm: Bůh wij.)

A znam tákowego człowieka/ (ieſli w ćiele nie wiem/ ieſli nie w ćiele nie wiem/ Bogći wie.)

4. Že takowý wtržen byl do Ráge/ a ſlyſſal tayná ſlowa/ kterýchž neſluſſý člowěku mluwiti

Iż byl zachwycon do Ráiu/ y ſlyßal niewymowione ſłowá/ ktorych ſie człowiekowi nie godzi powiedać.

יב

5 עַל הָנָא אֶשְׁתַּבְּהַר עַל נַפְשִׁי דֵּין לָא אֶשְׁתַּבְּהַר אֶלָּא אֶן בְּכוּרְהָנֵא׃

Di queſto tal'huomo io mi gloriarò: ma di me ſteſſo non mi gloriarò, ſe non ne le mie infermità.

6 אֶן אֶצְבֵּא גֵּיר דְּאֶשְׁתַּבְּהַר לָא הָוֵא אֶנָא שַׁטְיָא שְׁרָרָא הוּ גֵּיר אָמַר אֶנָא חָאֵסְנָא דֵּין דַּלְמָא אֶנָשׁ נֶתְרְעֵא עֲלַי יַתִּיר מֶן מָא דְּחָזֵא לִי וַדְשָׁמַע מֶנִּי׃

E ſe pur mi vorrò gloriare, non ſarò gia ſtolto: percioche io dirò la verità: ma io me n'aſtengo, accioche alcun non penſi di me piu di quello ch'ei mi vede eſſere, ò ch'egli ode, da me.

7 וַדְלָא אֶתְתְּרִים בְּיַתִּירוּתָא דְּגֶלְיָנֵא אֶשְׁתְּלֶם לִי שְׁפִּיָא לְבֶסְרִי מַלְאַכֵה דְּסָטָנָא דְּנֶהְוֵא מְקַפַּח לִי דְּלָא אֶתְתְּרִים׃

Et accioche per l'eccellentia de le riuelationi io non m'inalzaſſi fuor di modo, mi fu dato vno ſtimolo à la carne, vn angelo di ſatana, perche mi batteſſe, accioche io non m'inalzaſſi oltra modo.

8 עַל הָדֵא תְּלָת זַבְנִין בְּעֵית מֶן מָרִי דְּנֶפְרֶק מֶנִּי׃

Per laqual coſa ho ben tre volte pregato il Signore, che ſi partiſſe da me.

9 וֶאמַר לִי סָפְקָא לָךְ טַיְבוּתִי חַיְלִי גֵּיר בְּכַרְיְהוּתָא הוּ מֶתְגַּמַּר חַדְיָאִית הָכִיל אֶשְׁתַּבְּהַר בְּכוּרְהָנַי דְּנֵאגֶן עֲלַי חַיְלֵה דַּמְשִׁיחָא׃

Et egli m'ha detto, La gratia mia ti baſta: imperoche la mia virtù ſi fa perfetta ne l'infermità. Volentieriſſimamẽte dunque mi gloriarò piu toſto ne le mie infermità: accioche la virtù di Chriſto habiti in me.

10 מֶטּוּל הָנָא צָבֵא אֶנָא בְּכוּרְהָנָא בְּצַעֲרָא בְּאוּלְצָנָא בִּרְדוּפְיָא בְּחֶבוּשְׁיָא דְּעַל אַפַּי מְשִׁיחָא אֶמַּתַי דְּכַרְיֵה אֶנָא גֵּיר הָיְדֵין הוּ חַיְלְתָן אֶנָא׃

Per laqual coſa io piglio piacere ne l'infermità, ne l'ingiurie, ne le neceſſità, ne le perſecutioni, ne le anguſtie per Chriſto. Imperoche quando io ſono infermo, allor ſon forte.

יב

5 עַל־דָּבָר כָּזֶה מִתְהַלֵּל אָנֹכִי וְעַל נַפְשִׁי אֵינֶנִּי מִתְהַלֵּל כִּי אִם בְּתַחֲלוּאָי׃

De eſto tal me gloriaré: mas de mi miſmo nada me gloriaré, ſino en mis flaquezas.

6 וְאִם אֶחְפֹּץ לְהִתְהַלֵּל לֹא אֶכְסַל כִּי־דִבְרֵי אֱמֶת אוֹמֵר אָנֹכִי אַךְ חָס אֲנִי פֶּן אִישׁ יַחְשְׁבֵנִי עַל־אֲשֶׁר רוֹאֵנִי אוֹ שׁוֹמֵעַ מְאוּמָה מִמֶּנִּי׃

Por loqual ſi quiſiere gloriarmé (de eſtas coſas,) no ſere loco: porque diré verdad: empero dexo lo; porque nadie pienſe de mi mas de loque en mi vee, ô oye de mi.

7 וּפֶן אֶתְרוֹמֵם עַל־יִתְרַת הַחֶזְיוֹנוֹת לָכֵן נִתַּן לִי סִלּוֹן בִּבְשָׂרִי מַלְאַךְ הַשָּׂטָן הַמַּכֵּנִי בְּאֶגְרוֹף פֶּן אֶתְרוֹמֵם בְּלִבִּי׃

Y porque la grandeza de las reuelaciones no me leuante (ſobre lo que es meneſter,) es me dada la repunta de mi carne, Angel de ſatanas, que me apeſcoçonee.

8 וְעַל־זֹאת שָׁלֹשׁ פְּעָמִים הִתְחַנַּנְתִּי לַאדֹנָי לָסוּר מִמֶּנִּי׃

Por loqual tres vezes he rogado àl Sennor que ſe quite de mi.

9 וַיֹּאמֶר אֵלַי יִשְׂפֹּק לְךָ תְּחִנָּתִי כִּי כֹּחִי בַּמַּחֲלָה יִשְׁלָם לָכֵן בָּחַרְתִּי יוֹתֵר לְהִתְהַלֵּל בְּמַחֲלוֹתַי אֲשֶׁר תִּשְׁכֹּן עָלַי גְּבוּרַת הַמָּשִׁיחַ׃

Y ha me dicho, Baſtate mi gracia: porque (mi) potencia en la flaqueza ſe perficiona. Portanto de buena gana me gloriaré de mis flaquezas porque habité en mi la potencia del Chriſto.

10 עַל־כֵּן מִתְרַצֶּה אֲנִי בַּמַּחֲלוּיִים בְּגִדּוּפוֹת בִּזְוָעוֹת בִּרְדוּפוֹת בִּמְצָרִים עַל־הַמָּשִׁיחַ כִּי כַּאֲשֶׁר חָלֶה אֲנִי אָז גִּבּוֹר אָנֹכִי׃

Por loqual me contento en las flaquezas, en las affrentas, en las neceſsidades, en las perſecuciones, en las anguſtias por el Chriſto porque quando ſoy flaco, entonces ſoy poderoſo.

ιβ'.

5. Ὑπὲρ τοῦ τοιούτου καυχήσομαι. ὑπὲρ δὲ ἐμαυτοῦ οὐ καυχήσομαι, εἰ μὴ ἐν ταῖς ἀσθενείαις μου.

D'vn tel homme me vanterai ie, mais de moi-meſme ne me vanterai ie point, ſinon en mes infirmités.

6. Ἐὰν γὰρ θελήσω καυχήσασθαι, οὐκ ἔσομαι ἄφρων. ἀλήθειαν γὰρ ἐρῶ, φείδομαι δὲ μή τις εἰς ἐμὲ λογίσηται ὑπὲρ ὃ βλέπει με, ἢ ἀκούει τι ἐξ ἐμοῦ.

Car quand ie me voudrai vanter, ie ne ſerai point imprudent: car ie dirai verité: mais ie m'en eſpargne, afin qu'aucun ne m'eſtime point par deſſus ce qu'il me voit eſtre, ou par deſſus ce qu'il entend de moi.

7. Καὶ τῇ ὑπερβολῇ τῶν ἀποκαλύψεων ἵνα μὴ ὑπεραίρωμαι, ἐδόθη μοι σκόλοψ τῇ σαρκί, ἄγγελος σατᾶν, ἵνα με κολαφίζῃ, ἵνα μὴ ὑπεραίρωμαι.

Et de peur que ie ne m'eſleuaſſe outre meſure à cauſe de l'excellence des reuelations, il m'a eſté mis vne eſcharde en la chair, vn ange de Satan, pour me buffeter, à ce que ie ne m'eſleuaſſe outre meſure.

8. Ὑπὲρ τούτου τρὶς τὸν κύριον παρεκάλεσα, ἵνα ἀποστῇ ἀπ' ἐμοῦ.

Pour laquelle choſe i'ai prié trois fois le Seigneur, afin qu'icelui ſe departiſt de moi.

9. Καὶ εἴρηκέ μοι, Ἀρκεῖ σοι ἡ χάρις μου· ἡ γὰρ δύναμίς μου ἐν ἀσθενείᾳ τελειοῦται. ἥδιστα οὖν μᾶλλον καυχήσομαι ἐν ταῖς ἀσθενείαις μου, ἵνα ἐπισκηνώσῃ ἐπ' ἐμὲ ἡ δύναμις τοῦ Χριστοῦ.

Mais il m'a dit, Ma grace te ſuffit: car ma vertu s'accomplit en infirmité. Ie me vanterai donc tres volõtiers pluſtoſt en mes infirmités, afin que la vertu de Chriſt habite en moi.

10. Διὸ εὐδοκῶ ἐν ἀσθενείαις, ἐν ὕβρεσιν, ἐν ἀνάγκαις, ἐν διωγμοῖς, ἐν στενοχωρίαις, ὑπὲρ Χριστοῦ· ὅταν γὰρ ἀσθενῶ, τότε δυνατός εἰμι.

Et pourtant pren-ie plaiſir en infirmités, en iniures, en neceſſités, en perſecutions, en angoiſſes pour Chriſt· car quand ie ſuis foible, adonc ſuis-ie fort

CAP. XII.

5. Pro huiuſmodi gloriabor: pro me autem nihil gloriabor, niſi in infirmitatibus meis.

Of ſuch a man will I reioyce: of my ſelfe will I not reioyce / except it be of mine infirmities.

6. Nam & ſi voluero gloriari, non ero inſipiens: veritatem enim dicam, parco autem, ne quis me exiſtimet ſupra id quod videt in me, aut aliquid audit ex me.

For though I would reioyce / I ſhould not be a foole: for I will ſay the trueth / but I reſtraine / leaſt any man ſhould thinke of me aboue that he ſeeth in me / or that hee heareth of me.

7. Et ne magnitudo revelationum extollat me, datus eſt mihi ſtimulus carnis meę angelus ſatanæ, ut me colaphizet.

And leaſt I ſhould be exalted out of meaſure through the abundance of reuelations / there was giuen vnto me a pricke in the fleſh / the meſſenger of ſatan to buffet me / becauſe I ſhould not be exalted out of meaſure.

8. Propter quod ter Dominum rogavi, ut diſcederet à me.

For this thing I beſought the Lord thriſe / that it might depart from me.

9. Et dixit mihi, Sufficit tibi gratia mea, nam virtus in infirmitate perficitur. Libenter igitur gloriabor in infirmitatibus meis, ut inhabitet in me virtus Chriſti.

And he ſayde vnto me / My grace is ſufficient for thee: for my power is made perfect through weakes. Very gladly therefore will I reioyce rather in mine infirmities / that the power of Chriſt may dwel in me.

10. Propter quod placeo mihi in infirmitatibus, in cōtumeliis, in neceſſitatibus, in perſequutionibus, in anguſtiis pro Chriſto. Cum enim infirmor: tunc potens ſum.

Therefore I take pleaſure in infirmities / in reproches / in neceſſities / in perſecutions / in anguiſh for Chriſtes ſake: for when I am weake / then am I ſtrong.

Das XII. Capitel.

5. Davon wil ich mich rühmen/ von mir ſelbs aber will ich mich nichts rühmen/ ohn meiner ſchwachheit.

Der aff vil ieg roſe mig/ Men aff mig ſelff vil ieg inted roſe mig/ vden aff min ſkrøbelighed.

6. Vnnd ſo ich mich rühmen wolte/ thet ich darumb nicht thörlich / denn ich wolte die waarheit ſagen. Ich enthalte mich aber deß / auff daß mich nicht jemandt höher achte / denn er an mir ſihet / oder von mir höret.

Oc der ſom ieg vilde roſe mig/ da giorde ieg fordi icke daarlige/ thi ieg vilde ſige ſandhed. Men ieg holder mig der fra / Paa det at nogen ſkal icke acte mig høyre/ end hand ſeer paa mig eller hører aff mig.

7. Vnnd auff daß ich mich nicht der hohen offenbarung überhebe / Iſt mir gegeben ein Pfal ins Fleiſch / nemlich deß Sathans Engel / der mich mit fäuſten ſchlage / auff daß ich mich nicht überhebe.

Oc at ieg ſkal icke ophøye mig aff de høye Obenbarelſer/ Da er mig giffuen en Pæl i Kødet / ſom er/ Satans Engel/ ſom mig ſkal ſla met Neffue / paa det ieg icke ſkal ophøye mig.

8. Dafür ich dreymal dem HERREN geflehet habe / daß er von mir weiche.

For huilcket ieg formanede HERREN tre gonge/ at hand maatte vige fra mig.

9. Vnd er hat mir zugeſagt: Laß dir an meiner Gnade genügen/ denn meine krafft iſt in den ſchwachen mechtig. Darumb wil ich mich am allerliebſten rühmen meiner ſchwachheit/ auff daß die krafft Chriſti bey mir wohne.

Oc hand ſagde til mig/ Lad dig nøye met min Naade/ Thi min Krafft er mectig i de Skrøbelige. Der faare vil ieg heldſt roſe mig aff min ſkrøbelighed/ at Chriſti Krafft kand bo hoſſ mig.

10. Darumb bin ich guts muths/ in ſchwachheiten/ in ſchmachen/ in nöhten/ in verfolgungen/ in ängſten/ vmb Chriſti willen. Denn wenn ich ſchwach bin/ ſo bin ich ſtarck.

Der faare er ieg ved god trøſt / i ſkrøblighed / i forſmædelſe / i nød / i forfølgelſe / i angiſt / for Chriſti ſkyld. Thi naar ieg er ſkrøbelig/ da er ieg ſterck.

Kapitola XII.

5. Takowým budu ſe chlubiti/ ale ſám ſebau nic než toliko nemocmi mými.

Z tákowego człowieká bede ſie przechwalał/ á z ſiebie ſámego nie bede ſie przechwálał/ wyiąwßy z krewkośći moich.

6. Neb budu li ſe chtijti chlubiti/ nebuduk nemaudrý/ prawdu zagiſtě powijm Ale ponechámť/ aby ſe někdo nedomnijwal o mně nad to/ yakž widij mne/ aneb ſlyſſý něco odemne.

Abowiem ieſlibym ſie chćiał przechwáláć/ nie bede glupim/ boć prawde powiem/ áleć ſkromnie mowie/ áby kto o mnie nie myſlił nádto czym mie być widzi/ ábo co ſłyßy odemnie.

7. A aby welikoſt zgewenij mne nepozdwihla/ dán mi geſt oſten těla mého/ Angel Sſatanůw/ aby mne zaſſygkowal/ abych ſe nad mijru newynáſſel.

Atżbych zacnośćia obiáwienia nie był nad miáre wywyżßon/ dan mi ieſt ſtárk w ciáło/ y ánioł ßátan/ áby mie policzkował/ żebych nie był nád miáre wywyżßon.

8. Za to třikrát gſem PAna proſyl/ aby ten odſtaupil odemně.

Dla czegom trzy kroć Páná proſił áby odemnie odßedł.

9. Y řekl mi: Doſti máſ na me milosti/ neb moc má w nemocy ſe dokonáwá Protož rád ſe chlubiti budu nemocmi mými/ aby we mně přebýwala moc Kryſtowa;

Rzekł mi: Doſyć tobie ná mey łáſce/ ábowiem możność moiá przez krewkość bywa dokonczoná. Bárzo rad thedy bede ſie przechwálał rádßey z krewkośći moiey/ áby we mnie mießkálá moc Kryſtuſowá.

10. Protož lijbijm ſe ſám ſobě w nemocech mých/ w haněnijch/ w nedoſtatcých/ w protiwěnſtwijch/ a w vzkoſtech pro Kryſta. Neb když gſem nemocen/ tehdáž ſylen gſem.

Dla thego ſie kocham w krewkośćiách/ w lekkośćiách/ w potrzebách/ w prześládowániu/ w vćiſkách dla Kryſtuſa; ábowiem gdy nie moge/ tedym możny ieſt.

יב

11 הָא הֲוִית חַסִּיר רֶעְיָנָא בְּשׁוּבְהָרַי דַּאנְתּוּן אֱלֶצְתּוּנָנִי חַיָּבִין הֲוַיְתּוּן גֵּיר דַּאנְתּוּן תְּסַהֲדוּן עֲלַי מֶטּוּל דְּלָא בַּצְרֵת מֶדֶּם מֶן שְׁלִיחֵא אִילֵין דְּטָב מִיַּתְּרִין אֶפֶן לָא הֲוִית מֶדֶּם׃

Io ſono ſtato ſtolto à gloriarmi: mi ci hauete coſtretto: percioche io doueuo eſſer laudato da voi. imperoche io non ſono ſtato in coſa alcuna da meno che i ſommi Apoſtoli, ancor che io ſia niente.

12 אָתְוָתָא דַּשְׁלִיחֵא עֶבְדֵת בֵּינָתְכוּן בְּכֻל מְסַיְבְּרָנוּ ו וּבְגַבְּרְוָתָא וּבְתֶדְמְרָתָא וּבְחַיְלֵא׃

Certamente i ſegni de l'eſſere Apoſtolo ſono ſtati fatti fra voi con ogni patientia, con ſegni è miracoli, e virtù.

13 בְּמָנָא גֵּיר אֶתְצַבַּרְתּוּן מֶן עִדָּתָא אַחְרָנִיָתָא אֶלָּא אֶן בְּהָדָא דְּאֶנָא לָא יֶקְרֵת עֲלַיְכוּן שְׁבוּקוּ לִי הָדָא סַכְלוּתָא׃

Perche, qual coſa è quella, in che voi ſiate ſtati da meno che l'altre Chieſe, ſe non ch'io ſteſſo non ſono ſtato pigro per non vi eſſere graue? perdonatemi queſta ingiuria.

14 הָא הָדָא דַּתְלָת הִי זַבְנִין דִּמְטַיַּב אֶנָא דְּאֵתֵא לְוָתְכוּן וְלָא אֶקַר עֲלַיְכוּן מֶטּוּל דְּלָא בָּעֵא אֶנָא דִּילְכוּן אֶלָּא לְכוּן לָא גֵּיר חַיָּבִין בְּנַיָּא לְמָסַם סִימָתָא לַאֲבָהֵא אֶלָּא אֲבָהֵא לִבְנַיְהוּן׃

Ecco che per la terza volta io ſono apparecchiato per venire à voi, e non ſarò pigro à lauorare per non vi eſſer graue: percioche io non cerco le coſe che ſon voſtre, ma cerco voi, imperoche non debbeno i figliuoli accumular per li padri, ma i padri per li figliuoli.

15 אֶנָא דֵּין חֲדִיָאִית וְנִפְקְתָא אַפֵּק וְאָף קְיוּמִי אֶתֵּל עַל אַפַּי נַפְשָׁתְכוּן אַף כַּד יַתִּירָאִית מַחֵב אֶנָא לְכוּן אַנְתּוּן בְּצִירָאִית מַחְבִּין אַנְתּוּן לִי׃

Ma io volentieriſſimamente ſpenderò, e ſarò ſpeſo per le anime voſtre: ancor che amando io voi maggiormente, ſia meno amato.

16 נִכְּבַר אֶנָא לָא יֶקְרֵת עֲלַיְכוּן אֶלָּא אַיְךְ גַּבְרָא חָרִיעָא בְּנֶכְלָא גְּנַבְתְּכוּן׃

Horſu io non v'ho gia grauati: ma eſſendo aſtuto v'ho preſi con inganno.

יב

11 נִהְיֵיתִי כְּסִיל בְּהִתְהַלְלִי אַתֶּם נִגַּשְׁתּוּנִי כִּי צָרְכְּכֶם הִיא לְהָעִיד עָלַי כִּי לֹא קָטֹנְתִּי מִשְּׁלִיחִים הַגְּדוֹלִים אַף־כִּי־מְאוּמָה לֹא אָנֹכִי׃

He ſido loco (en gloriarme,) voſotros me conſtrenniſtes que yo auia de ſer alabado de voſotros: porque en nada he ſido menos de los ſummos Apoſtoles, aunque ſoy nada.

12 כִּי־אוֹתוֹת הַשְּׁלִיחִים נַעֲשׂוּ בֵּינֵיכֶם בְּכָל־דְּמִיָּה בְּאוֹתוֹת וּמוֹפְתִים וְכוּחוֹת׃

Contodo eſſo ſennales de Apoſtol han ſido hechas por voſotros, en toda paciencia, en ſennales, y en prodigios, y en marauillas.

13 כִּי־מַה יֶשׁ־לָכֶם אֲשֶׁר בּוֹ קְטָנְתֶּם מִקְּהִלּוֹת אֲחֵרוֹת בִּלְעֲדֵי כִּי־אֲנִי לֹא הִכְבַּדְתִּי אֶתְכֶם חָנּוּנִי אֶת־עַוְלָה הַזֹּאת׃

Porque que ay en que ayays ſido menos que las otras Igleſias, ſino en que yo miſmo no hos he ſido carga? perdonadme eſta injuria.

14 הִנֵּה גַּם זֹאת פַּעַם שָׁלוֹשׁ וְעָתִיד אֲנִי לָבוֹא אֲלֵיכֶם וְלֹא אַכְבֵּד אֶתְכֶם כִּי אֵינֶנִּי מְבַקֵּשׁ אֶת־אֲשֶׁר לָכֶם כִּי־אִם אֶתְכֶם כִּי לֹא יִשְׁוֶה לַבָּנִים לְהַאֲצִיר לְיוֹלְדֵיהֶם כִּי אִם יִשְׁוֶה לַיּוֹלְדִים לְהַאֲצִיר לִבְנֵיהֶם׃

He aqui eſtoy aparejado para venir à voſotros la tercera vez, y no hos ſere peſado. porque no buſco vueſtras coſas, ſino à voſotros: porque no han de atheſorar los hijos para los padres mas los padres para los hijos.

15 וַאֲנִי חָפַצְתִּי לְכַלְכֵּל אֶת־נַפְשִׁי וְגַם לְהִנָּתֵן עַל־נַפְשְׁכֶם אַף כִּי־עַל יֶתֶר אוֹהֵב אֲנִי אֶתְכֶם וּמְעַט נֶאֱהָב אָנֹכִי׃

Yo empero de boniſsima gana gaſtaré y ſobre gaſtaré por vueſtras almas; aunque amando hos mas, ſea amado menos.

16 וַיְהִי־כִּי אֲנִי לֹא הִכְבַּדְתִּי אֶתְכֶם כִּי־אִם בִּהְיוֹתִי עָרוּם בְּמִרְמָה גָּנַבְתִּי אֶתְכֶם׃

Mas ſea anſi, yo no hos he agrauado; ſino que, como ſoy aſtuto, he os tomado por enganno.

ιϐ.

11. Γέγονα ἄφρων καυχώμενος· ὑμεῖς με ἠναγκάσατε· ἐγὼ γὰρ ὤφειλον ὑφ᾽ ὑμῶν συνίστασθαι· οὐδὲν γὰρ ὑστέρησα τῶν ὑπὲρ λίαν ἀποστόλων, εἰ καὶ οὐδέν εἰμι.

I'ai eſté imprudent en me vantant: vous m'y auez contraint: car ie deuoye eſtre recommandé par vous, veu que ie n'ai eſté moindre en nulle choſe que les plus excellens Apoſtres, encores que ie ne ſoye rien.

12. Τὰ μὲν σημεῖα τοῦ ἀποστόλου κατείργασται ἐν ὑμῖν ἐν πάσῃ ὑπομονῇ, ἐν σημείοις καὶ τέρασι καὶ δυνάμεσι·

Certes les enſeignes de mon Apoſtolat ont eſté accomplies entre vous auec toute patience, auec ſignes, merueilles & vertus.

13. Τί γάρ ἐστιν ὃ ἡττήθητε ὑπὲρ τὰς λοιπὰς ἐκκλησίας, εἰ μὴ ὅτι αὐτὸς ἐγὼ οὐ κατενάρκησα ὑμῶν; χαρίσασθέ μοι τὴν ἀδικίαν ταύτην.

Car en quoi auez-vous eſté moindres que les autres Egliſes? ſinon que ie ne ſuis point deuenu laſche en beſongne à voſtre dommage pardonnez-moi ce tort.

14. Ἰδοὺ τρίτον ἑτοίμως ἔχω ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς, καὶ οὐ καταναρκήσω ὑμῶν· οὐ γὰρ ζητῶ τὰ ὑμῶν, ἀλλ᾽ ὑμᾶς· οὐ γὰρ ὀφείλει τὰ τέκνα τοῖς γονεῦσι θησαυρίζειν, ἀλλ᾽ οἱ γονεῖς τοῖς τέκνοις.

Voici pour la troiſieme fois que ie ſuis preſt d'aller vers vous: & ne beſongnerai point laſchement à voſtre dommage: car ie ne demande point le voſtre, mais vous-meſmes: auſſi les enfans ne doiuent point faire amas pour leurs peres, mais les peres pour leurs enfans.

15. Ἐγὼ δὲ ἥδιστα δαπανήσω, καὶ ἐκδαπανηθήσομαι ὑπὲρ τῶν ψυχῶν ὑμῶν· εἰ καὶ περισσοτέρως ὑμᾶς ἀγαπῶν, ἧττον ἀγαπῶμαι.

Et quant à moi, ie deſpendrai treſ-volontiers, & ſerai deſpendu pour vous ames, combien que vous aimant tant & plus, ie ſoye moins aimé.

16. Ἔστω δέ, ἐγὼ οὐ κατεβάρησα ὑμᾶς, ἀλλ᾽ ὑπάρχων πανοῦργος, δόλῳ ὑμᾶς ἔλαβον.

Mais ſoit, que ie ne vous aye point chargés: toutesfois eſtant ruſé, ie vous ai prains par fineſſe.

CAP. XII.

11. Factus ſum inſipiens: vos me coëgiſtis. Ego enim à vobis debui commendari: nihil enim minus fui ab iis qui ſunt ſupra modum Apoſtoli, tametſi nihil ſum.

I was a foole to boaſt my ſelfe: yee haue compelled me: for I ought to haue bene commended of you: for in nothing was I inferiour vnto the very chiefe Apoſtles/ though I be nothing.

12. Signa tamen Apoſtolatus mei facta ſunt ſuper vos in omni patientia, in ſignis & prodigiis & virtutibus.

The ſignes of an Apoſtle were wrought among you with all pacience/ with ſignes / and wonders / and great workes.

13. Quid eſt enim quod minus habuiſtis præ cæteris eccleſiis, niſi quòd ego ipſe non gravavi vos? Donate mihi hanc iniuriam.

For what is it / wherein yee were inferiours vnto other Churches / except that I haue not bene ſlothfull to your hinderance? forgiue me this wrong.

14. Ecce, tertio hoc paratus ſum venire ad vos: & non ero gravis vobis. Non enim quæro quæ veſtra ſunt: ſed vos. Nec enim debent filii parentibus theſaurizare, ſed parentes filiis.

Beholde/ the thirde time I am ready to come vnto you/ and yet will I not be ſlothfull to your hinderance: for I ſeeke not yours/ but you: for the childrẽ ought not to lay vp for the fathers/ but the fathers for the children.

15. Ego autem libentiſſimè impendam & ſuperimpendar ipſe pro animabus veſtris: licet plus vos diligens minùs diligar.

And I will moſt gladly beſtow/ and will bee beſtowed for your ſelues: though the more I loue you / the leſſe I am loued.

16. Sed eſto: ego vos non gravavi: ſed cum eſſem aſtutus, dolo vos cepi.

But bee it that I charged you not: yet foraſmuch as I was craftie/ I tooke you with guile.

Das XII. Capitel.

11. Ich bin ein Narr worden über dem rühmen/ dazu habt jhr mich gezwungen. Denn ich ſolte von euch gelobet werden/ ſintemal ich nichts weniger bin/ denn die hohen Apoſtel ſind/ wiewol ich nichts bin.

Jeg er bleffuen en Daare offuer denne roſſ/ Der tuingde i mig til. Thi ieg ſkulde loffuis aff eder/ Efterdi ieg er inted ringere/ end de høye Apoſtler ere / Alligeuel at ieg er inted.

12. Denn es ſind ja eines Apoſtels Zeichen vnter euch geſchehen / mit aller gedult/ mit Zeichen vnd mit Wunder/ vnd mit Thaten.

Thi der ſkede io en Apoſtels tegen iblant eder/ met al taalmodighed/ met Tegen oc met vnderlige Ting/ oc met vnderlige Gerninger.

13. Welches iſt/ darinnen jr geringer ſeyt denn die andern Gemeinen? Ohn daß ich ſelbs euch nicht hab beſchweret. Vergebet mir diſe Sünde.

Huilcket er det/ der i ere ringere vdi/ end de andre Menighede? Vden at ieg icke ſelff beſuarede eder/ Forlader mig denne Synd.

14. Sihe / ich bin bereit zum dritten mal zu euch zu kommen / vnd wil euch nicht beſchweren. Denn ich ſuche nicht das ewre / ſondern euch. Denn es ſollen nicht die Kinder den Eltern ſchätze ſamlen/ ſondern die Eltern den Kindern.

See / Jeg er tredie gong rede at komme til eder/ oc ieg vil icke beſuare eder. Thi ieg ſøger icke det ſom eder hører til/ men eder. Thi Børnene ſkulle icke ſamle Liggendefæ til Foreldrene / men Foreldrene til Børnene.

15. Ich aber wil faſt gerne darlegen/ vnd dargelegt werden für ewre Seele/ wiewol ich euch faſt ſehr liebe / vnnd doch wenig geliebt werde.

Oc ieg vil ganſke gerne fremlegge/ oc vorde fremlagd for eders Siele / alligeuel at ieg elſker eder gantſke meget/ oc elſkis dog lider.

16. Aber laß alſo ſein / daß ich euch nicht habe beſchweret/ ſondern dieweil ich tückiſch war / hab ich euch mit hinderliſt gefangen.

Men lad det ſaa vere / at ieg icke haffuer beſuaret eder/ Men efterdi ieg vaar liſtig/ da fangede ieg eder met ſnildhed.

Kapitola XII.

11. Včiněn gſem nemaudrý chlubě ſe/ wy gſte mne k tomu přinutili. Neb yá od wás měl gſem chwálem býti: nic gſem zagiſté měně nebyl a newčinil/ nežli welicý Apoſſtolé/ ačkoli nic negſem.

Stałem ſie głupim przechwáláiac ſie/ Wyśćie mie przymuſili/ bomci ia od was miał być zálecan: ábowiem w żadney rzeczy nie byłem podleyſzym nád przednieyſze Apoſtoly/ ácżem też nic nie ieſt.

12. Wſſak proto znamenij mého Apoſſtolſtwj včiněna gſau mezy wámi/ we wſſý trpěliwoſti/ w diwijch a w zázracých/ a w mocy.

Znaki Apoſtolſtwá mojego wykonáne ſą v was/ przez wſzeláką cierpliwość/ znáki/ y cudá y mocy.

13. Neb co geſt / čehobyſſte měně měli wy/ nežli giné Cýrkwe? leč to že gſem yá wás neobtěžowal? Odpuſť též mi to bezprawij.

Bo cóż ieſt czym byśćie podleyſzy byli nád inſze zbory? iedno iżem niebył prożnuiacym z waſzą ſzkodą/ przepuśććie mi tę krzywdę.

14. Hle/ giž potřetij hotow gſem přigijti k wám/ a nebudu wám těžký. Nebo nehledám toho/ což geſt waſſeho/ ale wás. Nemagij zagiſté Synowé Rodičům pokladůw ſkládati/ ale Rodičowé Synům.

Otoć trzeći ráz ieſtem gotow przyść do was/ á nie będę prożnuiacym z waſzą ſzkodą/ ábowiem nie ſzukam wáſzych rzeczy/ ále was/ boć nie ſynowie máia rodzicom ſkarbić/ ále rodzicy ſynom.

15. Já pak přewelmi rád náklad včinijm / y ſám ſe wynaložijm za waſſe duſſe: ačkoli welmi wás miluge/ málo gſem milowán od wás.

A tać bárzo rad náłożę/ y będę wydan zá duſze wáſze/ acz więcey was miłuiac/ mniey ſam miewam miłośći.

16. Ale buď to: yáť gſem wás neobtěžowal/ než gſa chytrý/ lſtij gſem wás podwedl.

Ale niech ták będźie/ Jamći was nie obciążył/ álec będąc chytrym zdrádam was poimał.

יב

17 לְמָא בְּיַד אְנָשׁ אַחֲרִין דְּשַׁדְרֵת לְוָתְכוֹן אֶתְיַעְנֵת עֲלַיְכוֹן׃

V'ho io tolto niente per alcun di quelli ch'io v'ho mandati?

18 מִן טָטוּס בְּעֵית וְשַׁדְרֵת עַמֵּה לְאַחָא לְמָא דְּמֶדֶם אֶתְיַעַן עֲלַיְכוֹן טָטוּס לַו בַּחְדָא רוּחָא הַלֶּכְן וּבְהֵין בְּעֶקְבָּתָא׃

Io pregai Tito, e con eſſolui mandai vn fratello: Tito v'ha egli tolto niente? non ſiamo noi caminati con vn medeſimo ſpirito? non ſiamo noi caminati per i medeſimi veſtigÿ?

19 לְמָא תּוּב סָבְרִין אַנְתּוּן דַּלְכוֹן נַפְּקִינַן רוּחָא קֳדָם אֲלָהָא בַּמְשִׁיחָא מְמַלְּלִינַן וְכֻלְּהֵין חַבִּיבַי מֶטוּל בֶּנְיָנָא הוּ דִּילְכוֹן׃

Penſate voi di nuouo, che noi ci ſcuſiamo con voi? noi parliamo nel conſpetto di Dio in Chriſto: e il tutto, cariſſimi, per voſtra edificatione.

20 דָּחֵל אֲנָא גֵּיר דַּלְמָא אָתֵא לְוָתְכוֹן וְלָא אשׁ אֶשְׁכַּחְכוֹן אַיךְ דְּצָבֵא אֲנָא וְאֶשְׁתְּכַח לְכוֹן אַף אֲנָא אַכְמָא דְּלָא צָבֵיתוּן דַּלְמָא חֶרְיָנָא נַחְסָמָא וְחֶמְתָא וְעַצְיָנָא וּמֵאכַל קַרְצָא וְרֶטְנָא וַחְתִּירוּתָא וְשִׁגּוּשְׁיָא׃

Percioch'io temo che in qualche modo non auuenga, che venendo à voi, io non vi troui tali, quali vorrei, & io ſia trouato da voi tale, qual voi non vorreſte: che in qualche modo non vi ſiano de le contentioni, de l'inuidie, de l'ire, de combattimenti, de le detrattioni, de mormoramenti, de le ſuperbie, de le ſeditioni.

21 דַּלְמָא כַּד אָתֵא לְוָתְכוֹן יַמְכְּכַנִי אֱלָהִי וְאֶתְאַבַּל עַל סַגִּיאֵא אִילֵין דְּחַטַו וְלָא תָבוּ מֶן טַנְפּוּתָא וּמֶן זָנְיוּתָא וּמֶן פַּחְזוּתָא דַּעֲבַדוּ׃

Che di nuouo venuto ch'io ſia, il mio Iddio non mi humilÿ appreſſo di voi: che io non habbi à pianger molti di quelli, che gia innanzi hanno peccato, e non ſi ſon ammendati de l'immonditia, e fornicatione, e inſolentia, ch'eſſi hanno cõmeſſa.

יב

17 אִם בְּאִישׁ אֶחָד אֲשֶׁר שְׁלַחְתִּיו אֲלֵיכֶם בִּצַּעְתִּי אֶתְכֶם׃

Heos por ventura engannado por alguno de losque he embiado à voſotros?

18 שָׁאַלְתִּי מִטִּיטוּס וְשָׁלַחְתִּי עִמּוֹ אֶת־הָאָח הֲטִיטוּס בִּמְאוּמָה בִּצַּע אֶתְכֶם הֲלֹא בְּרוּחַ אֶחָת הִתְהַלַּכְנוּ הֲלֹא בְּעִקְּבוֹת נִשְׁתָּווֹת׃

Rogué à Tito, y embié con el ál Hermano, enganno hos por ventura Tito? no hemos andado con vn miſmo Eſpiritu? y por las miſmas piſadas?

19 עוֹדְכֶם חוֹשְׁבִים כִּי אֲדַבֵּר אֲלֵיכֶם עַל־אוֹדוֹתַי בְּעֵינֵי אֱלֹהִים בְּמָשִׁיחַ מְדַבְּרִים אֲנַחְנוּ וְאֶת־כָּל דְּבָרִים אֲהוּבַי לַהֲבְנוֹתְכֶם׃

O penſays aun que nos eſcuſamos con voſotros? Delante de Dios, en el Chriſto hablamos: mas todo, o amantiſsimos, por vueſtra edificacion.

20 כִּי יָרֵא אֲנִי אִם אָבוֹא אֲלֵיכֶם פֶּן כַּאֲשֶׁר לֹא אֶחְפֹּץ אֶמְצָאֲכֶם וַאֲנִי אֶמָּצֵא לָכֶם כְּמוֹנִי לֹא תַחְפְּצוּנִי פֶּן־יִהְיוּ בֵּינֵיכֶם מְרִיבוֹת קְנָאוֹת וָזַעַם מַצּוֹת מַלְשְׁנוּת לְחָשִׁים מַפָּחִים דְּחִי וּמְדֻחָה׃

Porque tengo miedo que quando viniere, no hos halle en alguna manera como no querria y que voſotros me halleys qual no querriades: porque por ventura no aya entre voſotros contiendas, embidias, irás, diſſenſiones, detracciones, murmuraciones, rumores, vandos.

21 פֶּן אִם אוֹסִיף לָבוֹא אֲלֵיכֶם יְעַנֶּה אוֹתִי אֱלֹהַי לִפְנֵיכֶם וְאֶתְאַבֵּל עַל־רַבִּים אֲשֶׁר מִלְּפָנִים חָטְאוּ וְלֹא שָׁבוּ מֵרָעָתָם מִטֻּמְאָה מִתְּזְנוּת וּמִמִּשְׁגָּלָה אֲשֶׁר עָשׂוּ׃

Porque quando viniere, no me humille Dios entre voſotros, y aya de llorar de losque antes auran peccado, y no ſe han emmendado de la immundicia, y fornicacion, y deshoneſtidad que han cometido.

ιβ.

17. Μή τινα ἂν ἀπέσταλκα πρὸς ὑμᾶς, δι' αὐτοῦ ἐπλεονέκτησα ὑμᾶς;

Ai ie donc fait mon profit de vous, par aucun de ceux que ie vous ai euuoyés?

18. Παρεκάλεσα Τίτον, καὶ συναπέστειλα τὸν ἀδελφόν. μή τι ἐπλεονέκτησεν ὑμᾶς Τίτος; οὐ τῷ αὐτῷ πνεύματι περιεπατήσαμεν; οὐ τοῖς αὐτοῖς ἴχνεσι;

I'ai prié Tite, & ai ennoyé vn frere auec lui. Tite a il fais ſõ profit de vous? n'auons-nous pas cheminé d'vn meſme eſprit? n'auons-nous pas cheminé d'vn meſme train?

19. Πάλιν δοκεῖτε ὅτι ὑμῖν ἀπολογούμεθα; κατενώπιον τοῦ θεοῦ ἐν χριστῷ λαλοῦμεν· τὰ δὲ πάντα, ἀγαπητοί, ὑπὲρ τῆς ὑμῶν οἰκοδομῆς.

Cuidez-vous derechef que nous mettions en auant nos defenſes enuers vous? nous parlons deuant Dieu en Chriſt: & le tout, ô treſchers, pour voſtre edification.

20. Φοβοῦμαι γὰρ μήπως ἐλθὼν οὐχ οἵους θέλω, εὕρω ὑμᾶς, κἀγὼ εὑρεθῶ ὑμῖν οἷον οὐ θέλετε· μήπως ἔρεις, ζῆλοι, θυμοί, ἐριθεῖαι, καταλαλιαί, ψιθυρισμοί, φυσιώσεις, ἀκαταστασίαι.

Car ie crain qu'il n'aduiene, quand ie viendrai, que ie ne vous trouue point tels que ie voudroye: & que ie ſoye trouué de vous tel que vous ne voudriez: & qu'il n'y ait en quelque ſorte noiſes, enuies, courroux, debats, detractions, murmures, orgueils, deſordres, ſeditions.

21. Μὴ πάλιν ἐλθόντα με ταπεινώσῃ ὁ θεός μου πρὸς ὑμᾶς, καὶ πενθήσω πολλοὺς τῶν προημαρτηκότων, καὶ μὴ μετανοησάντων ἐπὶ τῇ ἀκαθαρσίᾳ, καὶ πορνείᾳ, καὶ ἀσελγείᾳ ᾗ ἔπραξαν.

Et qu'eſtant derechef venu, mon Dieu ne m'abaiſſe enuers vous & que ie ne mene dueil de pluſieurs d'entre ceux qui ont peché auparauant, & qui ne ſe ſont point amendés de l'ordure, & paillardiſe, & inſolence, qu'ils ont commiſe.

CAP. XII.

17. Nunquid per aliquem eorum quos miſi ad vos, circumveni vos?

Did I pill you by any of them whome I ſent vnto you?

18. Rogavi Titum: & miſi cum illo fratrem. Nunquid Titus vos circumvênit? nónne eodem ſpiritu ambulavimus? nónne iiſdem veſtigiis?

I haue deſired Titus / & with him I haue ſent a brother: did Titus pill you of any thing? walked we not in the ſelfe ſame ſpirit? walked we not in the ſame ſteppes?

19. Olim putatis quòd excuſemus nos apud vos? Coram Deo, in Chriſto loquimur: omnia autem chariſſimi propter ædificationem veſtram.

Againe / thinke yee that wee excuſe our ſelues vnto you? wee ſpeake before God in Chriſt. But we do all things / dearely beloued / for your edifying.

20. Timeo enim ne fortè cùm venero, non quales volo, inveniam vos: & ego inveniar à vobis, qualem non vultis: ne fortè contentiones, æmulationes, animoſitates, diſſenſiones, detractiones, ſuſurrationes, inflationes, ſeditiones ſunt inter vos.

For I feare leaſt when I come / I ſhal not finde you ſuch as I would: and that I ſhall be found vnto you ſuch as ye would not / and leſt there be ſtrife / enuying / wrath / contentions / backebitings / whiſperings / ſwellings and diſcorde.

21. Ne iterum cùm venero, humiliet me Deus apud vos, & lugeam multos ex iis qui antè peccaverunt, & non egerunt pœnitentiam ſuper immunditia & fornicatione & impudicitia quam geſſerunt.

I feare leſt when I come againe / my God abaſe me among you / and I ſhall bewaile many of them which haue ſinned alreadie / and haue not repented of the vncleannes / and fornication / & wantonnes / which they haue committed.

Das XII. Capitel.

17. Hab ich aber auch jemand ůbervortheilet / durch derer etlichen / die ich zu euch geſandt habe?

Haffuer ieg oc bedraget nogen / formedelſt nogen aff dem / ſom ieg ſende til eder?

18. Ich habe Titum ermahnet / vnd mit jhm geſandt einen Bruder / Hat euch auch Titus ůbervortheilet? Haben wir nicht inn einem Geiſt gewandelt? Haben wir nicht in einerley Fußſtapffen gegangen?

Jeg formane de Titum / oc ſende en Broder met hannem / Haffuer oc Titus bedraget eder. Haffue wi icke vandret in en Aand? Ginge wi icke i de ſamme Fodſpor?

19. Laſſet jr euch abermal důncken / wir verantwortten vns? Wir reden in Chriſto fůr Gott. Aber das alles geſchicht / meine liebſten / euch zur beſſerung.

Lade i eder atter tycke / at wi forſuare oſſ? Wi tale i Chriſto / faar Gud. Men det ſkeer altſammen eder (mine Elſkelige) til forbedring.

20. Denn ich főrchte / wenn ich komme / daß ich euch nicht finde wie ich wil / vnnd jhr mich auch nicht findet / wie jhr wolt / daß nicht hader / neid / zorn / zanck / affterreden / ohrenblaſen / auffblehen / auffruhr da ſey.

Thi ieg frycter / at naar ieg kommer / ieg icke da ſkal finde eder / ſom ieg vil / Oc at i ſkulle icke helder finde mig / ſom i ville / At der ſkal vere / had / auind / vrede / trette / bagtalelſe / øretudelſe / opheffuelſe / oc oprør.

21. Daß ich nicht abermal komme / vnnd mich mein Gott demůtige bey euch / vnd můſſe leid tragen ůber vile / die zuvor geſůndiget / vnnd nicht buſſe gethan haben / fůr die Vnreinigkeit vnd Hurerey / vnd Vnzuchte die ſie getrieben haben.

At ieg ſkal icke atter komme / oc min Gud ſkal ydmyge mig hoſſ eder / oc ieg ſkal ſørge offuer mange / ſom tilforn ſyndede / oc icke giorde penitentze / for deris wrenlighed oc Horeri / oc wbluhed ſom de bedreffue.

Kapitola XII.

17. Zdali ſkrze někoho z těch / kteréž gſem poſlal k wám / oklamal gſem wás?

Izalim was ná dobrách wáßych zlupil przez ktorego z tych ktorem do was poſlal?

18. Dožádal gſem ſe Týta / a poſlal gſem s nim bratra: Zdaliž geſt Týtus oklamal wás? wſſak gednijm Duchem chodili gſme: a gednoſtaynými ſſlepěgemi.

Proſilem Tytá / y poſlalem z nim brátá / Izali waś w czym wáßym zlupil Tytus? Izaliſmy nie tym że duchem poſthepowáli? Izali nie tymiż ſtopámi?

19. Někdy gſte ſe domnijwali / že my wymlauwáme ſe před wámi. Před Bohem w Kryſtu mluwijme / že to wſſecko naymilegſſý pro wzdělánij waſſe.

Izali záſię mniemaćie / ábyſmy ſię wám wymawiáli? Przed oblicznościa Boża w Kryſthuſie mowimy / á wßythkoć namileyßy dla wáßego zbudowánia.

20. Ale bogijm ſe když k wám přijgdu / abych ſnad nenalezl wás takowých / yakýchž nechcy / a yá nebyl nalezen od wás yakého wy nechcete aby ſnad ſwárowé / záwiſti / hněwowé / wády / vtrhánij / reptánij / nadýmánij / ruoznice nebyly mezy wámi.

Abowiem ſię boie / bych ſnadź przyßedßy / nie ználazł was nie tákiemi bych chciał / á ia też żebych nie był znaleźion od was / tákiego byśćie wymieć niechćieli / by táko nie były ſwary / zazdrośći / gniewy / zwády / obmowy / ßemrania / pychy / roſtyrki.

21. Aby opět / když přijgdu k wám / neponijžil mne Bůh v wás. A plakal bych mnohých těch / kteříjž gſau prwé hřeſſyli / a nečinili pokánij z nečiſtoty / a z ſmilſtwa / a z neſtydatoſti / kterauž páchali.

By mie záſie Bog moy gdy przyide nie poniżył v was / abych też nie żáłowáł wiela z tych ludzi kthorzy przed tym grzeßyli / á nie vpámietáli ſie z nieczyſtośći / wßeteczeńſtwá / y nierządnośći ktorey ſie dopußczáli.

יג

1 הָדָא דִּתְלָת הִי זַבְנִין דַּמְטַיֵּב אֶנָא דְּאָתֵא לְוָתְכוּן דְּעַל פּוּם תְּרֵין וְתְלָתָא סָהֲדִין תְּקוּמִי כֻּל מֶלָּא׃

Questa è la terza volta ch'io vengo à voi, Per la bocca di due ò di tre testimonij si confermarà ogni parola.

2 מִן קְדִים אֶמְרֵת הֲוִית לְכוּן וְתוּב מְקַדֵּם אֶנָא אָמַר אֶנָא לְכוּן אַיְךְ דְּאַף תַּרְתֵּין זַבְנִין דַּהֲוִית לְוָתְכוּן אֶמְרֵת לְכוּן אַף הָשָׁא כַּד רַחִיק אֶנָא כָּתְבָנָא לְהָלֵין דַּחְטַו וַלְשַׁרְכָא דְּאַחְרָנָא דְּאֶן אָתֵא תּוּב לָא אֶחוּס׃

Io l'ho predetto è predio, come s'io fussi presente per la seconda volta, così ancor adesso ch'io sono assente scriuo à quelli che gia dauanti hanno peccato, & à tutti gli altri, che se io vengo di nuouo, non la perdonarò à persona.

3 מֶטוּל דְּבוּקְיָא בָּעֵיתוּן דַּמְשִׁיחָא דַּמְמַלֵּל בִּי הָו דְּלָא הֲוָא מְחִיל בְּכוּן אֶלָּא חַיְלְתָן הוּ בְּכוּן׃

Poi che voi cercate esperientia di Christo che parla in me: ilquale non è gia infermo verso di voi, ma è potente in voi.

4 אֶפֶן אֶזְדְּקֵף גֵּיר בַּמְחִילוּתָא אֶלָּא חַי הוּ בְּחַיְלָא דַּאלָהָא אַף חְנַן מְחִילִינַן עַמֵּה אֶלָּא חָאיְנַן עַמֵּה בְּחַיְלָא דַּאלָהָא דַּבְכוּן׃

Percioche se ben fu crocifisso per infermità: nondimeno egli viue per la potentia di Dio. Certo ancor noi siamo infermi in lui, ma viueremo con lui per la potentia di Dio verso di voi.

5 נַפְשְׁכוּן בַּקַו אֶן בָּה בַּהַיְמָנוּתָא קָיְמִין אַנְתּוּן נַפְשְׁכוּן אַסַּו אַו לָא מֶשְׁתַּוְדְּעִיתוּן דְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא בְּכוּן הוּ וְאֶן לָא מַסְלְיָא אַנְתּוּן׃

Fate esperientia di voi medesimi se sete ne la fede: prouate voi stessi. Non vi conoscete voi stessi, cioè, che IESV Christo è in voi? se gia non sete in qualche modo riprouati.

יג

1 זֶה שָׁלוֹשׁ הִנֵּה רְגָלִים בּוֹא אָבוֹא אֲלֵיכֶם וְעַל־פִּי שְׁנֵי עֵדִים אוֹ עַל־פִּי שְׁלֹשָׁה עֵדִים יָקוּם כָּל־דָּבָר׃

Esta tercera vez vengo ya à vosotros. en la boca de dos ô de tres testigos consistirà todo negocio.

2 אָמַרְתִּי לָכֶם וְאוֹמֵר לָכֶם מִלְּפָנִים כְּמוֹנִי עִמָּכֶם שֵׁנִית וְאֵינֶנִּי עִמָּכֶם עַתָּה כּוֹתֵב לָאֵלֶּה אֲשֶׁר לְפָנִים חָטְאוּ וְלַאֲחֵרִים כֻּלָּם כִּי־כַּאֲשֶׁר אָבוֹא עוֹד לֹא אוֹסִיף לָחוּס עֲלֵיכֶם׃

Ya he dicho antes, y aora digo otra vez como presente: y aora ausente lo escriuo à losque antes peccaron, y á todos los demas: que si vengo otra vez, no perdonaré.

3 הֲבָחוֹן תִּבְחֲנוּ אֶת־הַמָּשִׁיחַ הַמְדַבֵּר בִּי אֲשֶׁר אֵינֶנּוּ חוֹלֶה בָכֶם כִּי אִם מַגְבִּיר בָּכֶם׃

Pues buscays la experiencia del Christo que habla en mi: el qual no es flaco para con vosotros, antes es poderoso en vosotros.

4 וְאִם נִצְלַב וְתָלוּי הוּא בְּמַחֲלָה גַּם הוּא חַי בִּגְבוּרַת אֱלֹהִים וְגַם אֲנַחְנוּ חוֹלִים בּוֹ וְנִחְיֶה עִמּוֹ בִּגְבוּרַת אֱלֹהִים בָּכֶם׃

Porque aunque fue crucificado por flaqueza biue empero por potencia de Dios: por lo qual tambien nosotros aunque somos flacos con el empero biuiremos con el por la potencia de Dios en vosotros.

5 נַסּוּ אֶת־נַפְשְׁכֶם אִם בֶּאֱמוּנָה אַתֶּם בַּחֲנוּ אֶת־נַפְשְׁכֶם הֲלֹא תֵדְעוּ אֶת־נַפְשְׁכֶם כִּי־יֵשׁוּעַ מָשִׁיחַ בָּכֶם הוּא וְאִם לֹא אָז בֶּאֱמֶת נֶאֱלַחְתֶּם׃

Vosotros mismos hos tentad si estays en fe; prouaos vosotros mismos. no nos conoceys à vosotros mismos, si Iesus el Christo esta en vosotros? si ya no soys reprouados.

ΚΕΦΑΛ. ιγ´.

Ἰδοὺ τρίτον τοῦτο ἔρχομαι πρὸς ὑμᾶς· ἐπὶ στόματος δύο μαρτύρων καὶ τριῶν σταθήσεται πᾶν ῥῆμα.

C'est ici la troisieme fois que ie vien à vous. En la bouche de deux ou de trois tesmoins toute parole sera confermee.

2. Προείρηκα καὶ προλέγω, ὡς παρὼν τὸ δεύτερον, καὶ ἀπὼν νῦν γράφω τοῖς προημαρτηκόσι καὶ τοῖς λοιποῖς πᾶσιν, ὅτι ἐὰν ἔλθω εἰς τὸ πάλιν, οὐ φείσομαι.

I'ai desia dit & le di dés ceste heure, comme si i'estoye present pour la secode fois, & maintenant absent i'escri à ceux qui ont peché auparauant, & à tous les autres, que si ie vien derechef, ie n'espargnerai personne:

3 Ἐπεὶ δοκιμὴν ζητεῖτε τοῦ ἐν ἐμοὶ λαλοῦντος χριστοῦ, ὃς εἰς ὑμᾶς οὐκ ἀσθενεῖ, ἀλλὰ δυνατεῖ ἐν ὑμῖν.

Puis que vous cerchez l'experience de Christ qui parle en moi, lequel n'est point foible enuers vous, mais est puissant en vous.

4. Καὶ γὰρ εἰ ἐσταυρώθη ἐξ ἀσθενείας, ἀλλὰ ζῇ ἐκ δυνάμεως θεοῦ· καὶ γὰρ ἡμεῖς ἀσθενοῦμεν ἐν αὐτῷ, ἀλλὰ ζησόμεθα σὺν αὐτῷ ἐκ δυνάμεως θεοῦ εἰς ἡμᾶς.

Car iaçoit qu'il ait esté crucifié par infirmité, neantmoins il est viuant par la puissance de Dieu: certes aussi nous sommes foibles en lui, mais nous viurons auec lui de la puissance de Dieu enuers vous.

5. Ἑαυτοὺς πειράζετε εἰ ἐστὲ ἐν τῇ πίστει, ἑαυτοὺς δοκιμάζετε. ἢ οὐκ ἐπιγινώσκετε ἑαυτοὺς, ὅτι Ἰησοῦς χριστὸς ἐν ὑμῖν ἐστι; εἰ μήτι ἀδόκιμοί ἐστε.

Examinez-vous vous-mesmes si vous estes en la foy: esprouuez-vous vous mesmes: ne vous recognoissez-vous point vous-mesmes, assauoir que Iesus Christ est en vous? si ce n'est qu'en quelque sorte vous fussiez reprouués.

CAP. XIII.

ECce tertio hoc venio ad vos: In ore duorum vel trium teſtium ſtabit omne verbum.

This is the third time that I come vnto you. In the mouth of two or three witneſſes ſhall euerie worde ſtand.

2. Prædixi & prædico, ut præſens, & nunc abſens, iis qui antè peccaverunt, & cęteris omnibus; quoniam ſi venero iterum, non parcam.

I told you before/and tell you before: as though I had bene preſent the ſecond time/ſo write I nowe being abſent to them which heretofore haue ſinned/ and to all others/ that if I come againe/I will not ſpare.

3. An experimentum quæritis eius qui in me loquitur Chriſtus: qui in vobis non infirmatur, ſed potens eſt in vobis;

Seeing that ye ſeeke experience of Chriſt/ that ſpeaketh in me/ which towarde you is not weake/ but is mightie in you.

4. Nam etſi crucifixus eſt ex infirmitate, ſed vivit ex virtute Dei. Nam & nos infirmi ſumus in illo, ſed vivemus cum eo ex virtute Dei in vobis.

For though he was crucified concerning his infirmitie/ yet liueth hee through the power of God. And we no doute are weake in him: but wee ſhall liue with him/ through the power of God toward you.

5. Voſmetipſos tentate ſi eſtis in fide: ipſi vos probate. An non cognoſcitis voſmetipſos quia Chriſtus Ieſus in vobis eſt? niſi fortè reprobi eſtis.

Proue your ſelues whether ye are in the fayth: examine your ſelues: knowe ye not your owne ſelues/ how that Jeſus Chriſt is in you/ except ye be reprobates?

Das XIII. Capitel.

Komme ich aber zum dritten mal zu euch/ ſo ſol in zweyer oder dreyer Munde beſtehen allerley ſache.

KOmmer ieg tredie gong til eder/ da ſkulle alle ſager ſtadfeſtis i tho eller tre deris mund.

2. Ich habs euch zuvor geſagt/ vnd ſage es euch zuvor/ als gegenwertig/ zum andern mal/ vnd ſchreibe es nun im abweſen/ denen/ die zuvor geſündiget haben/ vnnd den andern allen/ wenn ich abermal komme/ ſo will ich nicht ſchonen.

Jeg haffuer før ſagd eder det/ oc ieg ſiger eder det tilforn/ ſom ieg vaare nærucrendis/ anden gong/ oc ieg ſcriffuer det nu i min frauerelſe/ til dem ſom før ſyndede/ oc til alle andre/ at naar ieg kommer igen/ da vil ieg icke ſpare.

3. Sintemal jhr ſuchet/ daß jhr einmal gewar werdet/ deß/ der in mir redet/ nemlich/ Chriſtus/ welcher vnter euch nicht ſchwach iſt/ Sondern iſt mechtig vnter euch.

Effterdi i ſøge/ at i kunde en gong faa den at finde/ der taler i mig/ ſom er Chriſtus/ huilcken der icke er ſkrøbelig iblant eder/ men er mectig iblant eder.

4. Vnd ob er wol gecreutziget iſt in der ſchwachheit/ ſo lebet er doch in der krafft Gottes. Vnnd ob wir auch ſchwach ſind in jhm/ ſo leben wir doch mit jhm inn der krafft Gottes/ vnter euch.

Oc alligeuel at hand er kaarſfeſt i ſkrøblighed/ Saa leffuer hand dog i Guds krafft. Oc alligeuel at wi ere ſkrøbelige i hannem/ ſaa leffue wi dog met hannem i Guds Krafft/ iblant eder.

5. Verſuchet euch ſelbs/ ob jhr im Glauben ſeyt. Průfet euch ſelbs. Oder erkennet jhr euch ſelbs nicht/ daß Jeſus Chriſtus inn euch iſt? Es ſey denn daß jr vntůchtig ſeydt.

Forſøger eder ſelff/ om i ere i Troen/ Prøffuer eder ſelff. Eller kende i eder icke ſelff/ at Jheſus Chriſtus er i eder? Vden ſaa er/ at i ere wduelige.

Kapitola XIII.

Hle toto giž třetij chcy k wám přigiti/ aby w vſtech dwau nebo třij ſwědkůw ſtálo každé ſlowo.

TRzećić iuż raz przyide do was/ Ná powieśći dwu ábo trzech świádkow bedźie wſzelka rzecz poſtánowiona.

2. Před powěděl gſem zagiſté a nynij předpowijdám/ yako gſa přijtomen/ tak y od wás wzdálen nynij pijſſy těm/ kteřijž gſau prwé hřeſſyli/ y wſſem ginym/ že když přijgdu k wám opět/ neodpuſtijm wám.

Powiedźiałemći przed thym/ y powtore powiedam iáko obecny/ thák też y nieobecny/ teraz piſzę/ tym ktorzy przed tym grzeſzyli/ y wſzythkim inſzym/ że ieſlic powtore przyide nie przepuſzczę.

3. Zdali zkuſyti chcete toho/ kterýž ſkrze mne mluwij/ Kryſta kterýžto w wás nenij nemocen/ ale geſt mocný w wás:

Gdyż ſzukaćie doświádczenia Kryſtuſá ktory we mnie mowi/ kthoryć przećiwko wam nie ieſth krewki/ ále w was ieſt możny.

4. Neb ačkoli vkřižowán geſt z nemocy/ ale žiw geſt z mocy Božij. Též y my/ ačkoli gſme mdlij w něm/ ale žiwi budeme s nim z mocy Božij/ kteráž geſt w nás.

Bo ácz ieſt vkrzyżowan z krewkośći/ wſzákże żywie z mocy Bożey: ábowiemći y my krewcy ieſteśmy w nim/ ale bedźiemy żyli z nim z mocy Bożey v was.

5. Wy ſami ſebe pokuſte/ gſteli v Wijře: Sami ſebe zkuſte. Zdali neznáte ſami ſebe/ že Kryſtus Gežijš geſt mezy wámi? gedině leč ſnad gſte od něho zawržení.

Pokuſzaycie ſamych ſiebie/ ieſli w wierze nieieſteśćie/ doświadczćie ſamych ſiebie/ że Jezus Kryſtus w was ieſt/ chybá żebyśćie byli odrzuceni.

יג

6 מְסַבַּר אֲנָא דֵּין דְּתֶדְעוּן
דַּחְנַן לָא הֲוֵין מְסַלְיָן׃

Ma io ſpero bene che voi conoſcerete che noi non ſiamo riprouati.

7 בָּעֵא אֲנָא דֵּין מֵן אֱלָהָא
דְּלָא יֶהֱוֵא בְּכוּן מֶדֵּם דְּבִישׁ
אֵיךְ דְּבוּקָּין דִּילַן יֶתְחֲזֵא
אֶלָּא דְּאַנְתּוּן תֶּהְוּוּן סָעְרִין
טָבָתָא וְחְנַן נֶהְוֵא אֵיךְ
מְסַלְיָא׃

E deſidero dinanzi à Dio, che voi non facciate male alcuno: non gia á fine che noi pariamo approuati, ma accioche voi facciate quello che è bene, è che noi ſiamo come riprouati.

8 לָא גֵיר מֶשְׁכְּחִינַן דְּנֶעְבַּד
מֶדֵּם לְוֻקְבַל קוּשְׁתָּא אֶלָּא
הֲלָף קוּשְׁתָּא׃

Percioche noi non poſſiam coſa alcuna contra la verità, ma per la verità.

9 חָדֵינַן דֵּין מָא דַּחְנַן
כְּרִיהִין וְאַנְתּוּן חַיְלְתָנִין ה
הָדָא דֵּין וְאָף מְצַלֵּינַן
דְּאַנְתּוּן תֶּתְגַּמְרוּן׃

Imperoche noi ci rallegriamo quando ſiamo infermi, e voi ſete forti. E queſto ancor deſideriamo, cioè la voſtra perfettione.

10 מֶטוּל הָנָא כַּד רְחִיק
אֶנָא הָלֵין כָּתֵב אֲנָא דְּלָא
מָא דְּאָתֵית קְשִׁיָאִית
אֶסְעוּר אֵיךְ שׁוּלְטָנָא דִּיהַב
לִי מָרִי לְבֶנְיָנְכוּן וְלָא
לְסוּחָבְכוּן׃

La onde io vi ſcriuo queſte coſe aſſente, accioche quando ſarò preſente, io non habbi ad vſar rigidezza ſecondo la poteſta che il Signor m'ha data ad edificatione, è non à diſtruttione.

11 מִכִּיל אַחַי חְדַו וֶא
וְאֶתְגַּמְרוּ וְאֶתְבַּיְאוּ
וְאַחֲוָתָא וְשַׁיְנָא יֶהְוֵא בְּכוּן
וֶאלָהָא דְּחוּבָּא וְדַשְׁלָמוּתָא
יֶהְוֵא עַמְּכוּן׃

Quanto al reſto, fratelli, ſtate allegri, ſtate perfetti, conſolateui, ſtate d'vn medeſimo animo, viuete in pace: è l'Iddio de la charita è de la pace ſarà con voi:

יג

6 וּמְשַׂבֵּר אֲנִי כִּי־יוֹדְעִים אַתֶּם
כִּי־אֲנַחְנוּ לֹא נֶאֱלָחְנוּ׃

Mas eſpero que conocereys que noſotros no ſomos reprouados.

7 וּמִתְפַּלֵּל אֲנִי אֶל־אֱלֹהַי פֶּן־
תַּעֲשׂוּ רָעָה גַּם לֹא אַחַת לֹא
כִּי־נִבְחָנִים נֵרָאֶה כִּי אִם
אֲשֶׁר אַתֶּם תַּעֲשׂוּ אֶת־הַטּוֹבָה
וַאֲנַחְנוּ כַּנֶּאֱלָחִים נִהְיֶה׃

Oramos empero à Dios que ninguna coſa mala hagays: no paraque noſotros ſeamos hallados aprouados, mas paraque voſotros hagays lo que es bueno, aunque noſotros ſeamos auidos por reprouados.

8 כִּי־מְאוּמָה לֹא נוּכַל לַעֲשׂוֹת
עַל־אֱמֶת כִּי־אִם חֵלֶף הָאֱמֶת׃

Porque ninguna coſa podemos contra la verdad, mas por la verdad.

9 כִּי־שְׂמֵחִים אֲנַחְנוּ בַּחֲלוֹתֵנוּ
וְכִי־אַתֶּם גִּבּוֹרִים הוֹיִם כִּי עַל־
זֹאת מִתְאַוִּים אֲנַחְנוּ אֶת־
תַּכְלִיתְכֶם׃

Por loqual nos gozamos que ſeamos noſotros flacos, y que voſotros ſeays poderoſos: y aun oramos por vueſtra conſumacion.

10 עַל־כֵּן בִּהְיוֹתִי רָחוֹק מֵעִמָּכֶם
כָּתַבְתִּי אֶת־הָאֵלֶּה אוּלַי אָבוֹא
אֲלֵיכֶם בְּמָצוֹק אֶעֱשֶׂה כְּשִׁלְטוֹנִי
אֲשֶׁר נָתַן לִי אֲדֹנָי לְמִבְנֶה וְלֹא
לַהֲרִיסוּת׃

Portanto hos eſcriuo eſto auſente, por no tractar preſente con mas dureza, conforme á la poteſtad que el Sennor me ha dado para edificacion y no para deſtruycion.

11 וּבְכָל־דָּבָר אַחַי שִׂמְחוּ הֱיוּ
תְּמִימֵי־דֶרֶךְ הִתְנַחֲמוּ הִתְבּוֹנְנוּ יַחַד
בַּקְּשׁוּ שָׁלוֹם וֵאלֹהֵי הָאַהֲבָה
וְהַשָּׁלוֹם יְהִי־עִמָּכֶם׃

Reſta, Hermanos, que ayays gozo, ſeays perfectos, ayays conſolacion, ſintays vna miſma coſa, ayays paz, y el Dios de paz y de charidad ſea con voſotros.

ιγ'.

6. Ἐλπίζω δὲ ὅτι γνώσεσθε ὅτι ἡμεῖς οὐκ ἐσμὲν ἀδόκιμοι.

Mais i'eſpere que vous cognoiſtrez que nous ne ſommes point reprouués.

7. Εὔχομαι δὲ πρὸς τὸν θεὸν μὴ ποιῆσαι ὑμᾶς κακὸν μηδέν. οὐχ ἵνα ἡμεῖς δόκιμοι φανῶμεν, ἀλλ' ἵνα ὑμεῖς τὸ καλὸν ποιῆτε, ἡμεῖς δὲ ὡς ἀδόκιμοι ὦμεν.

Or ie prie Dieu que vous ne faciez aucun mal: non point à celle fin que nous ſoyons trouués approuués, mais afin que faciez ce qui eſt bon, & que pluſtoſt nous ſoyons comme reprouués.

8. Οὐ γὰρ δυνάμεθά τι κατὰ τῆς ἀληθείας, ἀλλ' ὑπὲρ τῆς ἀληθείας.

Car nous ne pouuons rien contre la verité, mais pour la verité.

9. Χαίρομεν γὰρ ὅταν ἡμεῖς ἀσθενῶμεν, ὑμεῖς δὲ δυνατοὶ ἦτε· τοῦτο δὲ καὶ εὐχόμεθα, τὴν ὑμῶν κατάρτισιν.

Car nous nous eſiouiſſons ſi nous ſommes foibles, & que vous ſoyez forts & meſmes ſouhaitons cela, aſſauoir voſtre entier accompliſſement.

10. Διὰ τοῦτο ταῦτα ἀπὼν γράφω, ἵνα παρὼν μὴ ἀποτόμως χρήσωμαι κατὰ τὴν ἐξουσίαν, ἣν ἔδωκέ μοι ὁ κύριος εἰς οἰκοδομὴν, καὶ οὐκ εἰς καθαίρεσιν.

Pourtant i'eſcri ces choſes eſtant abſent, afin que quand ie ſerai preſent, ie n'vſe de rigueur, ſelon la puiſſance laquelle le Seigneur m'a donnée à edification, & non point à deſtruction.

11. Λοιπὸν, ἀδελφοί, χαίρετε, καταρτίζεσθε, παρακαλεῖσθε, τὸ αὐτὸ φρονεῖτε, εἰρηνεύετε· καὶ ὁ θεὸς τῆς ἀγάπης καὶ εἰρήνης ἔσται μεθ' ὑμῶν.

Au ſurplus, freres, eſiouiſſez vous, tendez à vous rendre parfaits, ſoyez conſolés, ſoyez tous d'vn conſentemēt, viuez en paix, & le Dieu de dilection & de paix ſera auec vous.

CAP. XIII.

6. Spero autem quod cognoſcitis, quia nos non ſumus reprobi,

But I thruſt that ye ſhal know that we are not reprobates.

7. Oramus autem Deum, ut nihil mali faciatis; non ut nos probati appareamus, ſed ut vos quod bonum eſt, faciatis; nos autem ut reprobi ſumus.

Now I pray vnto God that ye do none euill/not that we ſhould ſeeme approued / but that ye ſhoulde doe that which is honeſt: though we be as reprobates.

8 Non enim poſſumus aliquid adverſus veritatem, ſed pro veritate.

For we can not do any thing agaynſt the trueth/but for the trueth.

9. Gaudemus enim, quoniam nos infirmi ſumus, vos autem potentes eſtis. Hoc & oramus, veſtram conſummationem.

For we are glad when we are weake/and that ye are ſtrong: this alſo we wiſh for: euen your perfection.

10. Ideo hæc abſens ſcribo: ut non præſens duriùs agam ſecundùm poteſtatem quam Dominus dedit mihi in ædificationem, & non in deſtructionem.

Therefore write I theſe things being abſent/ leaſt when I am preſent / I ſhoulde vſe ſharpenes/according to the power which the Lorde hath giuen me/ to edification/& not to deſtruction.

11. De cætero fratres gaudete: perfecti eſtote: exhortamini, idem ſapite: pacem habete, & Deus pacis & dilectionis erit vobiſcum.

Finally brethren / fare ye well: be perfect: be of good comfort: be of one minde: liue in peace / and the God of loue and peace ſhalbe with you.

Das XIII. Capitel.

6. Ich hoffe aber jhr erkennet/ daß wir nicht vntüchtig ſind.

Men mig haabis/ at i kende / at wi ere icke wduelige.

7. Ich bitte aber Gott/daß jr nichts übels thut/ nicht/ auff daß wir tüchtig geſehen werden/ ſondern auff daß jhr das gute thut/vnd wir/wie die vntüchtigen ſeyen.

Jeg beder oc Gud/ at i ſkulle inted ont gøre/ Icke at wi ſkulle ſynis duelige/ Men at i ſkulle gøre det gode oc wi kunde vere lige ſom de wduelige.

8. Denn wir können nichts wider die warheit/ ſondern für die warheit.

Thi wi kunde inted mod ſandhed / men for ſandhed.

9. Wir frewen vns aber/wenn wir ſchwach ſind / vnd jhr mächtig ſeydt/ vnd daſſelbige wünſchen wir auch/ nemlich/ ewer volkommenheit.

Oc wi glæde oſſ/ naar wi ere ſkrøbelige / oc i ere mectige/ oc det ſamme yndſke wi oc/ ſom er/ eders fuldkommenhed.

10. Derhalben ich auch ſolches abweſend ſchreibe/ auff daß ich nicht/ wen ich gegenwertig bin / ſchärpffe brauchen muſſe/ nach der macht/ welche mir der HERR zu beſſern / vnd nicht zu verderben gegeben hat.

Der faare ſcriffuer ieg oc dette i min frauerelſe Paa det ieg ſkal icke nødis til at bruge ſtrenghed / naa ieg er næruerendis / Effter den mact/ ſom HERREN haffuer giffuit mig til forbedring / oc icke til forderffuelſe.

11. Zuletzt/ lieben Brüder/ Frewet euch/ ſeydt vollkommen / tröſtet euch/ habt einerley Sinn / ſeydt friedſam/ ſo wird Gott der Liebe vnd deß Friedes mit euch ſein.

Paa det ſiſte/ kære Brødre/ Glæder eder / Verer fuldkomme/ Trøſtet eder/ Haffuer it ſind. Verer fredſommelige/ Saa ſkal Kærligheds oc Fredens Gud vere met eder.

Kapitola XIII.

6. Ale naděgi ſe že znáte/ že my negſme od Boha zawrženi.

Ale ſie nádźiewam że poznaćie/ iż my nie ieſteſmy odrzuceni.

7. Modljme ſe pak Bohu/ abyſſte niczlěho nečinili: ne abychom ſe dokonalij ſami vkázali/ ale abyſſte wy to což geſt dobřeho činili / a my yako zawrženij abychom byli.

Rzadam theż v Bogá/ ábyśćie niczle° nie czynili/ nie izebyſmy ſie wám pochwalonemi okázali/ ále ábyśćie co ieſt poczćiwego czynili/ á my byli iáko odrzuconemi.

8. Neb nic nemůže me proti prawdě/ ale k pomocy prawdě.

Boć nie możemy nic náprzećiwko prawdźie/ ále zá prawdą.

9. Radugeme ſe zagiſtě/ že my gſme mdlij / ale wy gſte ſylnij. A za to ſe y modlijme/ abyſſte kdo konaloſti přiſſli.

Abowiemći ſie rádujemy / gdy my ieſteſmy niemocnemi/ á wy ieſteśćie możni/ A żądamyć też y tego co ieſt doſkonáłośći wáſzey.

10. Protož zagiſtě toto pijſſi negſa přijtomen/abych přijtomen gſa nenakládal s wámi twrdě wedlě mocy kterauž mi dal PAN k wzdělánij a ne k zkaženij.

Dla tego ty rzeczy bedac nie obecny piſzę/ ábych obecny nie vżywał ſrogośći/ według mocy ktorą mi Pan dał ná zbudowánie/ á nie ná zepſowánie.

11. Napoſledy Bratřij radůgte ſe/ dokonalij buďte / weſpolek ſe napomijnayte a potěſſugte/ gednoſtayně ſmyſlite/ pokog měgte/ a Buoh pokoge a milowánij budeť s wámi.

Ná oſtátek bráćia/ bądźćie zdrowi/ bądźćie doſkonałymi/ bądźćie poćieſzeni/ toż rozumieyćie/ żywćie/ w pokoiu/ á Bog miłośći y pokoiu będźie z wámi.

יג

12 שַׁאלוּ בִּשְׁלָמָא חַד דְּחַד בְּנוּשָׁקְתָא קַדִּישְׁתָא שָׁאֲלִין בִּשְׁלָמְכוּן כֻּלְּהוּן קַדִּישֵׁא׃

Salutateui l'vn l'altro col ſanto baſcio. Tutti i Santi vi ſalutano.

13 שְׁלָמֵה דְּמָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא וְחוּבֵּה דַּאלָהָא וְשׁוּתָּפוּתָא דְּרוּחָא דְּקוּדְשָׁא עַם כֻּלְּכוּן אַמִּין׃

La gratia del Signor IESV Chriſto, è la charita di Dio, e la communication de lo Spirito ſanto ſia con tutti voi, Amen.

שַׁלְמַת אִגַּרְתָּא דִּלְוָת קוֹרִנְתָּיֵא תַּרְתֵּין דְּאֶתְכַּתְבַת מִן פִּילִיפּוֹס דְּמַקְדוּנִיָא׃

יג

12 שַׁאֲלוּ לְשָׁלוֹם אִישׁ לְרֵעֵהוּ בְּנֶשֶׁק הַקֹּדֶשׁ שֹׁאֲלוּ לִשְׁלֹמְכֶם כָּל־הַקְּדוֹשִׁים׃

Saludahos los vnos à los otros con beſo ſancto. Todos los Sanctos hos ſaludan.

13 תְּחִנַּת אֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ וְאַהֲבַת אֱלֹהִים וְחֶבְרַת רוּחַ הַקֹּדֶשׁ אֶת־כֻּלְּכֶם אָמֵן׃

La gracia del Sennor Ieſus el Chriſto, y la charidad de Dios, y la communicacion del Eſpiritu Sancto ſea con voſotros todos, Amen.

אֶל־קוֹרִנְתִּים אִגֶּרֶת שֵׁנִית הַנִּכְתְּבָה מִפִּילִפִּים עִיר הַכִּתִּים וְנִשְׁלְחָה בְּיַד־טִיטוּס וְלוּקָס׃

ιγ΄.

12. Ἀσπάσασθε ἀλλήλους ἐν ἁγίῳ Φιλήματι. ἀσπάζονται ὑμᾶς οἱ ἅγιοι πάντες.

Saluez l'vn l'autre d'vn ſainct baiſer. Tous les ſaincts vous ſaluent.

13. Ἡ χάρις τοῦ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ ἡ ἀγάπη τοῦ θεοῦ, καὶ ἡ κοινωνία τοῦ ἁγίου πνεύματος μετὰ πάντων ὑμῶν. ἀμήν.

La grace du ſeigneur Ieſus Chriſt, & la dilection de Dieu, & la communication du ſainct Eſprit ſoit auec vous tous, Amen.

Πρὸς Κορινθίους δευτέρα ἐγράφη ἀπὸ Φιλίππων τῆς Μακεδονίας, διὰ Τίτου καὶ Λουκᾶ.

CAP. XIII.

12. Salutate invicem in oſculo ſancto, Salutant vos omnes ſancti.

Greet one another with an holy kiſſe. All the Saints ſalute you.

13. Gratia Domini noſtri Ieſu Chriſti, & charitas Dei, & communicatio ſancti Spiritus ſit cum omnibus vobis, Amen.

The grace of our Lorde Jeſus Chriſt/ and the loue of God/ and the communion of the holy Ghoſt be with you all/ Amen.

Ad Corinthios ſecunda.

Miſſa fuit à Philippis Macedoniæ, per Titum & Lucam.

Das XIII. Capitel.

12. Grüſſet euch vntereinander mit dem heiligen Kuß. Es grüſſen euch alle Heiligen.

Hilſer huer andre met en hellig Kyſſ. Alle Helligen hilſe eder.

13. Die Gnade vnſers HERRN Jeſu Chriſti/ vnd die Liebe Gottes/ vnnd die Gemeinſchafft deß heiligen Geiſtes ſey mit euch allen/ Amen.

Vor HERRIS Jheſu Chriſti Naade/ oc Guds Kærlighed/ oc den hellig Aands ſamfund/ vere met eder alle/ AMEN.

Die ander Epiſtel an die Corinther.
Geſandt von Philippen in Macedonia/ durch Titum vnd Lucam.

Kapitola XIII.

12. Pozdrawtež ſebe weſpolek w polibenij ſwatém. Pozdrawugij wás wſſyckni Swatij.

Pozdrowćie ſie ſpołecznie świętym pocáłowániem/ Pozdrowiáią was święci wſzyſcy.

13. Miloſt Pána naſſeho Gežijſſe Kryſta/ a láſka Božij/ a včaſtenſtwij Ducha Swatého budiž ſe wſſemi wámi/ Amen.

Láſká Páná Jezuſá Kryſthuſá/ y miłość Bogá/ y ſpołeczność duchá świętego niechay będźie z wámi wſzytkimi. Amen.

Skonáwá ſe druhá Epiſſtola Swatého Pawla k Korinthuom kteráž geſt poſlána z Philipis Měſta Macedonſkého/ po Tytowi a Lukáſſowi.

D. PAVLI EPISTOLA
AD
GALATAS,

SYRIACE, ITALICE.
EBRAICE, HISPANICE.
GRÆCE, GALLICE.
LATINE, ANGLICE.
GERMANICE, DANICE.
BOHEMICE, POLONICE.

Ex
Dispositione & Adornatione
ELIAE HVTTERI
GERMANI.

D. PAULI EPISTOLA
AD
GALATAS,

SYRIACE, ITALICE.
EBRAÏCE, HISPANICE.
GRÆCE, GALLICE.
LATINE, ANGLICE.
GERMANICE, DANICE.
BOHEMICE, POLONICE.

Ex

Diſpoſitione & Adornatione

ELIAE HUTTERI
GERMANI.

דִּלְוָת גַּלַטָיֵא׃

קֶפַלָאוֹן א

פַּוְלוֹס שְׁלִיחָא לָא מֶן בְּנַי נָשָׁא וְלָא בְּיַד בַּר נָשָׁא אֶלָּא בְּיַד יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא וַאלָהָא אָבוּהִי הָו דַּאקִימֵה מֶן בֵּית מִיתֵא׃

Paulo Apoſtolo (non gia da huomini, ne per huomo, ma per IESV Chriſto, è per Dio Padre, che lo riſuſcitò de morte.)

2 וְכֻלְּהוֹן אַחֵא דְּעַמִּי לְעִדָּתָא דְּאִית בְּגַלַטִיָא׃

E tutti i fratelli che ſon con meco, à le Chieſe di Galatia.

3 טַיְבוּתָא עַמְּכוֹן וַשְׁלָמָא מֶן אֱלָהָא אַבָּא וּמֶן מָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא׃

Gratia è pace à voi da Dio Padre, e dal noſtro Signor IESV Chriſto.

4 הָו דִּיהַב נַפְשֵׁה חֲלָף חַטָהַין דְּנַפְּצַן מֶן עָלְמָא הָנָא בִּישָׁא אַיְךְ צֶבְיָנֵה דַּאלָהָא אָבוּן׃

Ilquale ha dato ſe ſteſſo per li noſtri peccati, per trarci fuore del maluagio ſecolo preſente, ſecondo la volontà di Dio è Padre noſtro.

5 דְּלֵה שׁוּבְחָא לְעָלַם עָלְמִין אַמִּין׃

A cui ſia gloria in ſempiterno, Amen.

6 מֶתְדַּמַּר אֲנָא אֵיכַנָא בַּעְגַל מֶתְהַפְּכִין אַנְתּוּן מֶן מְשִׁיחָא הָו דַּקְרָכוֹן בְּטַיְבוּתֵה לְסַבְרְתָּא אַחְרִתָּא׃

Io mi marauiglio che laſciando colui che v'haueua chiamati per gratia, cioè Chriſto, voi ſiete coſi toſto transferiti ad vn'altro Euangelio.

הַשָּׁלִיחַ אֶל־גָּלַטִים׃

א

פַּוְלוֹס שָׁלִיחַ לֹא מֵאֲנָשִׁים וְלֹא בִּידֵי אָדָם כִּי אִם בִּידֵי יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ וֵאלֹהִים הָאָב הַהֵקִים אוֹתוֹ מִמֵּתִים׃

PAVLO Apoſtol no de los hombres, ni por hombre, mas por Ieſus el Chriſto, y por Dios el padre, que lo leuantó de los muertos.

2 וְכָל אַחַי אֲשֶׁר עִמִּי בִּקְהִלּוֹת גָּלַטְיָה׃

Y todos los Hermanos que eſtan conmigo, á las Igleſias de Galacia.

3 תְּחִנָּה לָכֶם וְשָׁלוֹם מֵאֱלֹהִים אָבִי אֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ׃

Gracias ayays y paz de Dios el Padre, y del Sennor nueſtro Ieſus el Chriſto.

4 הַנּוֹתֵן אֶת־נַפְשׁוֹ עַל־חַטֹּאתֵינוּ לְהַצִּילֵנוּ מֵעוֹלָם רָע הַזֶּה כִּרְצוֹן אֱלֹהִים אָבִינוּ׃

El qual ſe dió à ſi miſmo por nueſtros peccados para librar nos de eſte preſente ſiglo malo, conforme à la voluntad del Dios y padre nueſtro:

5 אֲשֶׁר לוֹ כָבוֹד לְעוֹלְמֵי עוֹלָמִים אָמֵן׃

Al qual es la gloria por ſiglos de ſiglos: Amen.

6 תָּמַהְתִּי כִּי בְּרֶגַע תָּשׁוּבוּ לְאָחוֹר מֵאֲשֶׁר קָרָא אֶתְכֶם בִּתְחִנַּת הַמָּשִׁיחַ אֶל־בְּשׂוֹרָה אַחֶרֶת׃

Eſtoy marauillado de que tan preſto hos ayays traſpaſſado del que hos llamó à la gracia del Chriſto, à otro Euangelio:

ΠΑΥΛΟΥ ΠΡΟΣ ΓΑΛΑΤΑΣ ἐπιστολή

ΚΕΦΑΛ. α΄.

ΠΑΥΛΟΣ ἀπόστολος οὐκ ἀπ' ἀνθρώπων, οὐδὲ δι' ἀνθρώπου, ἀλλὰ διὰ ἰησοῦ χριστοῦ, καὶ θεοῦ πατρὸς τοῦ ἐγείραντος αὐτὸν ἐκ νεκρῶν.

PAVL Apoſtre (non point de par les hommes, ni par homme, mais par Ieſus Chriſt, & par Dieu le Pere qui l'a reſſuſcité des morts.)

2. Καὶ οἱ σὺν ἐμοὶ πάντες ἀδελφοί, ταῖς ἐκκλησίαις τῆς γαλατίας.

Et tous les freres qui ſont auec moi, aux Egliſes de Galatie:

3. Χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς, καὶ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ.

Grace vous ſoit & paix de par Dieu le Pere & de par noſtre Seigneur Ieſus Chriſt:

4. Τοῦ δόντος ἑαυτὸν περὶ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν, ὅπως ἐξέληται ὑμᾶς ἐκ τοῦ ἐνεστῶτος αἰῶνος πονηροῦ, κατὰ τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς ἡμῶν.

Qui s'eſt donné ſoi-meſme pour nos pechés, afin que ſelon la volonté de Dieu noſtre Pere il nous retiraſt du preſent ſiecle mauuais.

5. Ὧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

Auquel ſoit gloire aux ſiecles des ſiecles, Amen.

6. Θαυμάζω ὅτι οὕτω ταχέως μετατίθεσθε ἀπὸ τοῦ καλέσαντος ὑμᾶς ἐν χάριτι χριστοῦ, εἰς ἕτερον εὐαγγέλιον.

Ie m'esbahi qu'en delaiſſant celui qui vous auoit appelés par grace, aſſauoir Chriſt, vous eſtes ſoudainement tranſportés en vn autre Euangile:

AD GALATAS.

CAP. I.

PAVLUS Apoſtolus non ab hominibus, neque per hominem, ſed per Jeſum Chriſtum, & Deum Patrem qui ſuſcitavit eum à mortuis.

Paul an Apoſtle (not of men/neither by man/but by Jeſus Chriſt/ & God the Father which hath rayſed him from the dead.)

2. Et qui mecum ſunt omnes fratres: eccleſiis Galatiæ.

And all the brethren which are with me/vnto the Churches of Galatia.

3. Gratia vobis & pax à Deo Patre noſtro & Domino Ieſu Chriſto.

Grace be with you / & peace from God the Father / and from out Lord Jeſus Chriſt.

4. Qui dedit ſemetipſum pro peccatis noſtris, ut eriperet nos de præſenti ſeculo nequam, ſecundùm voluntatē Dei & patris noſtri.

Which gaue him ſelfe for our ſinnes/that he might deliuer vs from this preſent euill worlde according to the will of God euen our Father.

5. Cui eſt gloria in ſecula ſeculorum, Amen.

To whom be glorie for euer and euer / Amen.

6. Miror, quòd tam citò transferimini ab eo qui vos vocavit in gratiam Chriſti, in aliud Evangelium.

I marueile that ye are ſo ſoone remoued away vnto another Goſpell / from him that had called you in the grace of Chriſt.

An die Galater.

Das I. Capitel.

PAulus ein Apoſtel / nicht von Menſchen / auch nicht durch Menſchen / ſondern durch Jeſum Chriſt / vnd Gott den Vatter / der jn aufferwecket hat von den Todten.

PAulus en Apoſtel / icke aff Menniſken / oc icke formedelſt Menniſken / Men ved Jheſum Chriſtum / oc Gud Fader / Som hannem opuecte fra de Døde.

2. Vnd alle Brůder / die bey mir ſind. Den Gemeinen in Galatia.

Oc alle Brødre / ſom ere hoſſ mig. Guds Menighed i Galacia.

3. Gnade ſey mit euch / vnd Friede von Gott dem Vatter / vnd vnſerm HERRN Jeſu Chriſt.

Naad vere met eder / oc Fred aff Gud Fader / oc vor HERRE Jheſu Chriſto.

4. Der ſich ſelbs für vnſere ſünde gegeben hat / daß er vns errettet von diſer gegenwertigen argen Welt / nach dem willen Gottes / vnd vnſers Vatters.

Som gaff ſig ſelff for Vore ſynder / At hand vilde frelſe Oſſ fra denne næruerendis onde Verden / Effter Guds vilie / oc vor Faders.

5. Welchem ſey ehre von ewigkeit zu ewigkeit / Amen.

Huilcken vere ære fra euighed til euighed / Amen.

6. Mich wundert / daß jhr euch ſo bald abwenden laſſet / von dem der euch beruffen hat in die Gnade Chriſti / auff ein ander Evangelium.

Jeg vndrer / At i lade eder ſaa ſnart affuende fra den / ſom kallede eder i Chriſti Naade / til it andet Euangelium.

k Galatuom.

Kapitola I.

PAwel Apoſſtol / ne od Lidij / ani ſkrze Cžlowěka / ale ſkrze Gežjſſe Kryſta a Boha Otce kterýž gey wzkřjſyl z mrtwých.

PAwel Apoſtol nie od ludźi / ani przez człowieká / ále przez Jezuſá Kryſtuſá / y Bogá Oycá / ktory go wzbudźił z martwych.

2. Y ty kteřijž ſemnau gſau wſſyckni bratřij / Cýrkwjm Galatſkým

Y wſzyſcy bráćia ktorzy ſa ze mna / kośćiołom Galacyiey.

5. Miloſt wám a pokog od Boha Otce a Pána naſſeho Gežjſſe Kryſta.

Láſká niech wam będźie y pokoy od Bogá Oycá / y Paná náſzego Jezuſá Kryſtuſá.

4. Kterýžto wydal ſebe ſamého za hřjchy naſſe / aby nás wytrhl z tohoto Swěta neſſlechetného / wedle wůle Boha a Otce naſſeho.

Ktory ſámego ſiebie wydał zá grzechy náſze / ábyn as wylał z teráźnieyſzego świátá złego / wedle woley Bogá y Oycá náſzego.

5. Kterémužto čeſt a chwála na wěky wěkůw / Amen.

Ktoremu niech będźie chwała ná wieki wiekow. Amen.

6. Diwjm ſe tomu / že tak rychle vchýlili gſte ſe od toho (kterýž wás powolal k miloſti Kryſtowě) k giněmu Ewangelium.

Dźiwuie ſie iż opuśćiwſzy tego ktory was był wezwał ku łáſce Kryſtuſowey / ták prętko bywaćie przenieſieni do inſzey Ewánieliey.

א

7 אֵידָא דְּלָא אִיתֵיהּ אֶלָּא אִיךְ אֲנָשָׁא הוּ אִית דְּדָלְחִין לְכוּן וְצָבֵין דְּנֶשְׁחַלְפוּן סְבַרְתֵּהּ דִּמְשִׁיחָא׃

Il che non è altro, ſenon che ſono alcuni che vi diſturbano, è voglion peruertire l'Euangelio di Chriſto.

8 אַף אֶן חְנַן דֵּין אַו מַלְאַכָא מֶן שְׁמַיָּא יַסַבְּרְכוּן לְבַר מֶן מָא דְּסַבְּרַנְכוּן יֶהְוֵא חֶרְם׃

Or ſe noi medeſimi, ò vn Angelo dal cielo v'euangeliza altramente di quello che noi v'habbiamo Euangelizato, ſia anatema.

9 אֵיכַנָּא דְּמֶן לוּקְדַם אֶמְרֶת וְהָשָׁא תּוּב אָמַר אֶנָא דְּאֶן אֶנָשׁ מְסַבַּר לְכוּן לְבַר מֶן מָא דְּקַבֶּלְתּוּן יֶהְוֵא חֶרְם׃

Come prima habbiam detto, dinuouo dico anchora, Se alcuno v'euangeliza altramente di quello che voi hauete riceuuto, ſia anatema.

10 הָשָׁא גֵּיר לִבְנַי נָשָׁא הוּ מַפִּיס אֶנָא אַו לְאַלָהָא אַו לִבְנַי נָשָׁא בָּעֵא אֶנָא דְּאֶשְׁפַּר אֶלוּ גֵּיר עַד מָא לְהָשָׁא לִבְנַי נָשָׁא שָׁפֵר הֲוִית עַבְדָּא לַמְשִׁיחָא לָא הֲוָא הֲוִית׃

Perche predico io hora gli huomini, ò Dio? ò cerco io di piacere à gli huomini? Certo ſe io piaceſſi ancora à gli huomini, non ſarei ſeruo di Chriſto.

11 מוֹדַע אֶנָא לְכוּן דֵּין אַחַי דְּסִבַרְתָּא דְּאֶסְתַּבְרַת מֶנַּי לָא הֲוָת מֶן בַּר נָשָׁא׃

Hor io vi fo intender fratelli, che l'Euangelio, ilquale è ſtato annuntiato da me, non è ſecondo l'huomo.

12 אַף לָא אֶנָא גֵּיר מֶן בַּר נָשָׁא קַבֶּלְתָּהּ וְיֶלְפֶתָּהּ אֶלָּא בְּגֶלְיָנָא דְּיֵשׁוּע מְשִׁיחָא׃

Percioche io non l'ho riceuuto da huomo, ne imparato, ma per riuelation di IESV Chriſto.

א

7 אֲשֶׁר הִיא אֵינֶנָּה אַחֶרֶת כִּי אִם אֲשֶׁר הָיוּ אֲנָשִׁים הַמַּחֲרִידִים אֶתְכֶם וַחֲפֵצִים לַהֲפֹךְ אֶת־בְּשׂוֹרַת הַמָּשִׁיחַ׃

Porque no ay otro: ſinoque ay algunos que hos inquietan: y quieren peruertir el Euangelio del Chriſto.

8 אַךְ אִם גַּם אֲנַחְנוּ אוֹ־מַלְאָךְ מִשָּׁמַיִם יְבַשֵּׂר אֶתְכֶם מֵאֲשֶׁר בִּשַּׂרְנוּ אֶתְכֶם יְהִי־חֵרֶם׃

Mas ſi nos, ò Angel embiado del cielo hos annunciàre otro Euangelio delque hos auemos annunciado, ſea anathema.

9 כַּאֲשֶׁר אָמַרְנוּ גַּם כֵּן עַתָּה אוֹסִיף לֵאמֹר אִם אִישׁ יְבַשֵּׂר אֶתְכֶם מֵאֲשֶׁר קִבַּלְתֶּם חֵרֶם הוּא׃

Como antes auemos dicho, tambien aora dezimos otra vez, Si alguien hos annunciàre otro Euangelio delque aueys recebido, ſea anathema.

10 אִם מֵעַתָּה אֲפַתֶּה אֶת הָאֲנָשִׁים אוֹ אֶת הָאֱלֹהִים אוֹ אֲבַקֵּשׁ לִיטֹב בְּעֵינֵי הָאֲנָשִׁים וְאִם עוֹד אִיטַב בְּעֵינֵי הָאֲנָשִׁים עֶבֶד הַמָּשִׁיחַ לֹא אֶהְיֶה׃

Porque perſuado yo aora hombres, ô à Dios o buſco de agradar à hombres? Cierto qne ſi haſta aora agradàra à hombres, no ſeria ſieruo del Chriſto.

11 וְאוֹדִיעַ לָכֶם אַחַי כִּי־הַבְּשׂוֹרָה אֲשֶׁר בִּשַּׂרְתִּיהָ אֵינֶנָּה כַּעֲצַת הָאֲנָשִׁים׃

Porque hos hago, Hermanos, ſaber, Que el Euangelio que hos ha ſido annunciado por mi no es ſegun hombre.

12 כִּי אֲנִי לֹא קִבַּלְתִּיהָ מֵאֲנָשִׁים וְלֹא לֻמַּדְתִּי כִּי־אִם בְּחָזוֹן יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ׃

Ni yo tampoco lo recebi, ni aprendi de hombre, ſino por reuelacion de Ieſus el Chriſto.

α'.

7. Ὃ οὐκ ἔστιν ἄλλο, εἰ μή τινές εἰσιν οἱ ταράσσοντες ὑμᾶς, καὶ θέλοντες μεταστρέψαι τὸ εὐαγγέλιον τοῦ χριστοῦ.

Qui n'eſt pas vn autre Euangile: mais il y en a qui vous troublent, & qui veulent renuerſer l'Euangile de Chriſt.

8. Ἀλλὰ καὶ ἐὰν ἡμεῖς ἢ ἄγγελος ἐξ οὐρανοῦ εὐαγγελίζηται ὑμῖν παρ' ὃ εὐηγγελισάμεθα ὑμῖν, ἀνάθεμα ἔστω.

Or quand bien nous-meſmes, ou vn Ange du ciel vous euangelizeroit outre ce que nous vous auons euangelizé, qu'il ſoit ezecration.

9. Ὡς προειρήκαμεν, καὶ ἄρτι πάλιν λέγω, εἴ τις ὑμῖν εὐαγγελίζεται παρ' ὃ παρελάβετε, ἀνάθεμα ἔστω.

Ainſi que nous auons deſia dit, maintenant auſſi le di-ie derechef, ſi quelcun vous euangelize outre ce que vous auez receu, qu'il ſoit execration.

10. Ἄρτι γὰρ ἀνθρώπους πείθω ἢ τὸν θεόν; ἢ ζητῶ ἀνθρώποις ἀρέσκειν; εἰ γὰρ ἔτι ἀνθρώποις ἤρεσκον, χριστοῦ δοῦλος οὐκ ἂν ἤμην.

Car maintenant preſche-ie les hõmes, ou Dieu? ou cerche-ie à complaire aux hommes? car ſi ie complaiſoy' encores aux hommes, ie ne ſeroy' point ſeruiteur de Chriſt.

11. Γνωρίζω δὲ ὑμῖν, ἀδελφοί, τὸ εὐαγγέλιον τὸ εὐαγγελισθὲν ὑπ' ἐμοῦ, ὅτι οὐκ ἔστι κατὰ ἄνθρωπον.

Or freres, ie vous aduiſe que l'Euangile qui a eſté annoncé par moi, n'eſt point ſelon l'homme.

12. Οὐδὲ γὰρ ἐγὼ παρὰ ἀνθρώπου παρέλαβον αὐτό, οὔτε ἐδιδάχθην, ἀλλὰ δι' ἀποκαλύψεως ἰησοῦ χριστοῦ.

Car ie ne l'ai ni receu, ni apprins d'aucun homme, mais par la reuelation de Ieſus Chriſt.

CAP. I.

7. Quod non eſt aliud, niſi ſunt aliqui qui vos conturbant, & volunt convertere Evangelium Chriſti.

Whis is not another Goſpell/ſaue that there be ſome which trouble you / and intend to peruert the Goſpell of Chriſt.

8. Sed licet nos, aut angelus de cælo evangelizet vobis, præterquam quod evangelizavimus vobis, anáthema ſit.

But though that we/ or an Angell from heauen preach vnto you otherwiſe/ then that which we haue preached vnto you/let him be accurſed.

9. Sicut prædiximus, & nunc iterum dico: Si quis vobis evangelizaverit, præter id quod accepiſtis, anáthema ſit.

As we ſayd before / ſo ſay I nowe againe/ If any man preach vnto you otherwiſe them that ye haue receyued/let him be accurſed.

10. Modò enim hominibus ſuadeo, an Deo? an quęro hominibus placere? Si adhuc hominibus placerem Chriſti ſervus non eſſem.

For nowe preache I mans doctrine/ or Gods? or go I about to pleaſe men? for if I ſhonld yet pleaſe men / I were not the ſeruant of Chriſt.

11. Notum enim vobis facio fratres Evangeliũ quod evangelizatum eſt à me, quia non eſt ſecundùm hominem.

Now I certifie you/brethren/ that the Goſpell which was preached of me/ was not after man.

12. Neque enim ego ab homine accepi illud, neque didici: ſed per revelationem Ieſu Chriſti.

For neither receyued I it of man / neither was I taught it / but by the reuelation of Jeſus Chriſt.

Das I. Capitel.

7. So doch kein anders iſt / Ohn das etliche ſind / die euch verwirren/ vnd wöllen das Evangelium Chriſti verkehren.

Alligeuel at der er inted andet / Vden at der ere nogle/ ſom eder foruilde / oc ville foruende Chriſti Euangelium.

8. Aber ſo auch wir / oder ein Engel vom Himmel euch würde Evangelium predigen / anders denn daß wir euch gepredigt haben / der ſey verflucht.

Men der ſom oc wi / eller en Engel aff Himmelen / vilde predicke Euangelium faar eder / anderledis end wi predickede faar eder/ Hand vere forbandet.

9. Wie wir jetzt geſaget haben/ ſo ſagen wir auch abermal: So jemand euch Evangelium prediget / anders denn daß jhr empfangen habt/der ſey verflucht.

Lige ſom wi nu ſagde/ ſaa ſige wi oc igen / Der ſom nogen predicker Euangelium faar eder / anderledis end det i anammede/ Hand vere forbandet.

10. Predige ich denn jetzt Menſchen oder Gott zu dienſt? Oder gedencke ich Menſchen gefellig zu ſein? Wenn ich den Menſchen noch gefellig were/ ſo were ich Chriſti Knecht nicht.

Predicker ieg da nu Menniſken eller Gud til tienſte? Eller tencker ieg at vere Menniſken behagelig? Der ſom ieg end nu vaare Menniſken behagelig / Da vaare ieg icke Chriſti Tienere.

11. Ich thu euch aber kunth / Lieben Brůder/ daß das Evangelium / das von mir geprediget iſt/ nicht Menſchlich iſt.

Oc ieg kundgør eder/ kære Brødre/ at det Euangelium / ſom er predicket aff mig / er icke Menniſkeligt.

12. Denn ich habe es von keinem Menſchen empfangen noch gelernet/ ſondern durch die offenbarung Jeſu Chriſti.

Thi ieg icke anammede oc ey lærde det aff noget Menniſke/Men fomedelſt Jheſu Chriſti obenbarelſe.

Kapitola I.

7. Kterěž nenij giné/ než že gſau někteřij kteřijž wás zarmucugij/ a wywrátiti chtěgij Ewangelium Kryſtowo.

Gdyż żadney inßey niemáß/ iedno niektorzy ſa co was trwoża/ y chca wywrocić Ewánielia Kryſtuſowe.

8. Ale bychme pak my / neb Angel s Nebe kázal wám mimo toto/ což ſme wám kázali / prokletý buď.

Ale choćby y my/ ábo Aniol z niebá przepowiedal wam nád to coſmy wam przepowiedáli / niech bedźie przeklety.

9 Jakož gſem předpowěděl wám / a nynij opět prawijm: Buděli wám kdo co kázati giného kromě toho / což gſte přigali/ prokletý buď.

Jákoſmy przed tym powiedáli/ też theraz záſie powiedam: Jeſliby kto wam opowiedal nád to coſcie wźieli/ niech bedźie przekletym.

10. Nynij pak k Lidemli wedu/ čili k Bohu? Zdaliž hledijm lidem ſe lijbiti? Kdybych ſe geſtě lijbil lidem ſlužebnijkem bych Kryſtowým nebyl.

Abowiem teraz izali wam do ludźi czyli do Bogá rádze? abo ßukamli abym ſie podobal ludźiam? Abowiem ieſlibych ſie ießcze ludźiam podobal / nie bylbych ſluga Kryſtuſowym.

11. Známo zagiſté činijm wám Bratřij Ewangelium kteréž kázáno geſt odemne/ žeť nenij wedlé člowěka:

Oznáymuie wam bráćia/ iż Ewánielia przepowiedána odemnie nie ieſt wedle człowieká.

12. Aniž gſem yá ho wzal od člowěka/ ani ſe naučil/ ale ſkrze zgewenij Gežiſſe Kryſta.

Abowiem ánim tey wźial od człowieká/ ánim byl náuczon/ ále przez obiáwienie Jezuſá Kryſtuſá.

א

13 שְׁמַעְתּוּן גֵּיר הֻפָּכַי דְּמֶן קְדִים דְּבִיהוּדָיוּתָא דְּיַתִּירָאִית רָדֵף הֲוִית עִדְתֵּהּ דַּאלָהָא וְחָרֵב הֲוִית לָהּ׃

Imperoche voi hauete vdito qual fuſſe gia qualche tempo la mia conuerſatione nel giudaeſimo: che oltr' à modo perſeguitauo la Chieſa di Dio, è diſtruggeuola.

14 וּמִתְיַתַּר הֲוִית בִּיהוּדָיוּתָא טָב מֶן סַגִּיאֵא בְּנַי שְׁנַי דְּאִית הֲווּ בְּטוּהְמִי וְיַתִּירָאִית טָאֵן הֲוִית בְּיוּלְפָּנָא דַּאבָהַי׃

E faceuo maggior profitto nel Giudaeſimo che molti de l'età mia ne la mia natione, eſſendo io ecceſſiuamente zelante de le traditioni de padri miei.

15 כַּד צְבָא דֵּין הַו מֶן דְּפַרְשַׁנִי מֶן כַּרְסֵי אֶמִּי ו וּקְרָנִי בְּטַיְבוּתֵהּ׃

Ma quando piacque à Dio (che m'haueua deſtinato fin dal ventre di mia madre, e chiamato per la gratia ſua.)

16 דְּנַגְלֵא בְּרֵהּ בִּי ד דְּאֶסַבְרִיוּהִי בְּעַמְמֵא בַּר שָׁעְתֵהּ לָא גְּלִית לְבֶסְרָא וְלַדְמָא׃

Di riuelare il ſuo Figliuolo per me, accioche io l'annuntiaſſi tra i Gentili: non ne conferij ſubbito con carne e ſangue.

17 וְלָא אֵזְלֵת לְאוּרִשְׁלֶם לְוָת שְׁלִיחֵא דְּמֶן קְדָמַי אֶלָּא אֵזְלֵת לַאֲרַבְיָא וְתוּב הֶפְכֵת לְדַרְמְסוּק׃

Ne ritornai in Ieruſalem à quelli che erano ſtati Apoſtoli auanti à me: ma men'andai in Arabia, e dinuouo ritornai à Damaſco.

18 וּמֶן בָּתַר תְּלָת שְׁנִין אֵזְלֵת לְאוּרִשְׁלֶם דְּאֶחְזֵא לְכֵאפָא וְקַוִּית לְוָתֵהּ יַוְמָתָא חַמְשַׁת־עֶסַר׃

Poi doppo tre anni, ritornai in Ieruſalem per viſitar Pietro: e ſtetti con lui quindici giorni.

19 לַאחְרָנֵא דֵּין מֶן שְׁלִיחֵא לָא חֶזִית אֶלָּא אֵן לְיַעְקוּב אַחוּהִי דְּמָרַן׃

Ne viddi alcun altro de gli Apoſtoli, ſenon Iacopo, fratello del Signore.

א

13 כִּי יְדַעְתֶּם אֶת־הֲלִיכוֹתַי אֲשֶׁר בִּיהוּדִים כִּי־עַל־יֶתֶר רָדַפְתִּי אֶת־קְהַל אֱלֹהִים וּבַזּוֹתִיהָ׃

Porque ya aueys oydo qual fue mi conuerſacion otro tiempo en el Iudaiſmo: que ſobre manera perſeguia la Igleſia de Dios, y la deſtruya.

14 וְרָהַבְתִּי בְּדֶרֶךְ הַיְּהוּדִים עַל־כָּל־דּוֹרִי וּמִשְׁפַּחְתִּי וְעַל־יֶתֶר הָיִיתִי מְקַנֵּא בְּמָסֹרֶת אֲבוֹתֵינוּ׃

Y que aprouechaua en el Iudaiſmo ſobre muchos de mis iguales en mi nación ſiendo zelador mas que todos de las tradiciones de mis padres.

15 וְכַאֲשֶׁר חָפֵץ לֵאלֹהִים אֲשֶׁר הִפְרִידַנִי מִבֶּטֶן אִמִּי וַיִּקְרָאֵנִי בִּתְחִנָּתוֹ׃

Mas quando plugo àl Dios que me aparto deſde el vientre de mi madre, y me llamó por ſu gracia.

16 לְגַלּוֹת אֶת־בְּנוֹ בְּיָדִי לְבַשְּׂרִי אוֹתוֹ בַּגּוֹיִם אָז לֹא גִּלִּיתִי עֲצָתִי לְבָשָׂר וְלַדָּם׃

Para reuelar à ſu Hijo por mi, para que annunciaſſe ſu Euangelio entre las Gentes, luego no me repoſe en carne y en ſangre.

17 וְלֹא עָלִיתִי יְרוּשָׁלַיְמָה אֶל־אֲשֶׁר מִלְּפָנַי הָיוּ שְׁלִיחִים כִּי־אִם הָלַכְתִּי בַּעֲרָב וָאוֹסִיף לָשׁוּב בְּדַמֶּשֶׂק׃

Ni vine à Ieruſalem à los Apoſtoles que me yuan delante: ſino fueme en Arabia, y bolui de nueuo à Damaſco.

18 וְאַחֲרֵי שָׁלוֹשׁ שָׁנִים בָּאתִי יְרוּשָׁלַיְמָה לִפְקוֹד אֶת־כֵּיפָה וְעָזַבְתִּי עִמּוֹ חֲמֵשֶׁת עָשָׂר יוֹם׃

Deſpues paſſados tres annos, vine à Ieruſalem à ver à Pedro: y eſtuue con el quinze dias.

19 וּמִשְּׁלִיחִים הָאֲחֵרִים אִישׁ לֹא אֶחָד רָאִיתִי מִבַּלְעֲדֵי יַעֲקֹב אֲחִי אֲדֹנֵנוּ׃

Mas à ninguno otro de los Apoſtoles vide, ſino à Iacobo el hermano del Sennor.

α'.

13. Ἠκούσατε γὰρ τὴν ἐμὴν ἀναστροφήν ποτε ἐν τῷ ἰουδαϊσμῷ, ὅτι καθ' ὑπερβολὴν ἐδίωκον τὴν ἐκκλησίαν τοῦ θεοῦ, καὶ ἐπόρθουν αὐτήν.

Car vous auez entendu quelle a eſté autresfois ma conuerſation au Iudaïſme: comment ie perſecutoye l'Egliſe de Dieu à outrance, & la degaſtoye.

14. Καὶ προέκοπτον ἐν τῷ ἰουδαϊσμῷ ὑπὲρ πολλοὺς συνηλικιώτας ἐν τῷ γένει μου, περισσοτέρως ζηλωτὴς ὑπάρχων τῶν πατρικῶν μου παραδόσεων.

Et auançoye au Iudaïſme plus que pluſieurs de mes pareils en ma nation: eſtant le plus ardent zelateur des traditions de mes peres.

15. Ὅτε δὲ εὐδόκησεν ὁ θεὸς ὁ ἀφορίσας με ἐκ κοιλίας μητρός μου, καὶ καλέσας διὰ τῆς χάριτος αὐτοῦ.

Mais quand ç'a eſté le bon plaiſir de Dieu (qui m'auoit mis à part des le ventre de ma mere, & qui m'a appelé par ſa grace.

16. Ἀποκαλύψαι τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἐν ἐμοί, ἵνα εὐαγγελίζωμαι αὐτὸν ἐν τοῖς ἔθνεσιν, εὐθέως οὐ προσανεθέμην σαρκὶ καὶ αἵματι.

De reueler ſon Fils en moi, afin que ie l'euangelizaſſe entre les Gentils, ie ne prin point conſeil incontinent de la chair & du ſang.

17. Οὐδὲ ἀνῆλθον εἰς ἱεροσόλυμα πρὸς τοὺς πρὸ ἐμοῦ ἀποστόλους· ἀλλ' ἀπῆλθον εἰς ἀραβίαν, καὶ πάλιν ὑπέστρεψα εἰς δαμασκόν.

Et ne reuin point en Ieruſalem vers ceux qui auoyent eſté Apoſtres deuant moi: ains ie m'en allai en Arabie, & derechef à Damas.

18. Ἔπειτα μετὰ ἔτη τρία ἀνῆλθον εἰς ἱεροσόλυμα ἱστορῆσαι πέτρον, καὶ ἐπέμεινα πρὸς αὐτὸν ἡμέρας δεκαπέντε.

Depuis, trois ans apres, ie reuin en Ieruſalem pour viſiter Pierre: & demeurai chez lui quinze iours.

19. Ἕτερον δὲ τῶν ἀποστόλων οὐκ εἶδον, εἰ μὴ ἰάκωβον τὸν ἀδελφὸν τοῦ κυρίου.

Et ne vi nul autre des Apoſtres, ſinon Iaques frere du Seigneur.

CAP. I.

13. Audiſtis enim converſationem meam aliquando in Iudaiſmo, quoniam ſupra modum perſequebar eccleſiam Dei, & expugnabam illam.

For ye haue hearde of my conuerſation in time paſt/ in the Jewiſh religion/ how that I perſecuted the Church of God extremely/ and waſted it.

14. Et proficiebam in Iudaiſmo ſupra multos coætanæos meos in genere meo, abundantiùs æmulator exiſtens paternarum mearum traditionum.

And profited in the Jewiſh religion aboue many of my companions of mine own nation / and was much more zealous of the traditions of my Fathers.

15. Cum autem placuit ei qui me ſegregavit ex utero matris meæ, & vocavit per gratiam ſuam.

But when it pleaſed God (which hath ſeparated me from my mothers wombe/ and called me by his grace.)

16. Vt revelaret filiũ ſuum in me, ut evangelizarem illum in Gentibus, continuò non acquievi carni & ſanguini.

To reueile his Sonne in me / that I ſhoulde preach him/ amond the Gentiles / immediately I communicated not with fleſh and blood.

17. Neque veni Ieroſolymam ad anteceſſores meos apoſtolos: ſed abii in Arabiam, & iterũ reverſus ſum Damaſcum.

Neither came I againe to Jeruſalem to them which were Apoſtles before mee/ but I went into Arabia / and turned again vnto Damaſcus.

18. Deinde poſt annos tres veni Ieroſolymam videre Petrum: & manſi apud eum diebus quindecim.

Then after three yeres I came againe to Jeruſalem to viſite Peter / and abode with him fifteene dayes.

19. Alium autem apoſtolorum vidi neminem: niſi Iacobum fratrem Domini.

And none other of the Apoſtles ſawe I/ ſaue James the Lords brother.

Das I. Capitel.

13. Denn jr habt je wol gehört meinen wandel weiland in Jüdenthumb/ wie ich über die maſſe die Gemeine Gottes verfolgete / vnd verſtörete ſie.

Thi at i haffue io vel hørt min omgengelſe tilforn i Jødedomet / Huorledis ieg offuermaade forfulde Guds Menighed/ oc forderffuede dem.

14. Vnd nam zu jhm Jüdenthumb/ über vil meines gleichen / in meinem Geſchlecht/ vnd eyffert über die maſſe vmb deß Väterliche Geſetz.

Oc ieg forfremmedis i Jødedomet / offuer mange aff mine Jeffnlige/ i min Slect/ oc vaar offuer maade nidkær for den Federne Low.

15. Da es aber Gott wolgefiel/ der mich von meiner Mutter Leibe hat außgeſondert / vnd beruffen durch ſeine gnade.

Men der det vaar Gud behageligt/ ſom mig fraſkilde aff min Moders liff / oc kallede mig formedelſt ſin naade.

16. Daß er ſeinen Sohn offenbahret in mir / daß ich jhn durchs Evangelium verkündigen ſolte vnter den Heyden/ Alſo bald fuhr ich zu / vnnd beſprach mich nicht daruber mit Fleiſch vnd Blut.

At hand vilde obenbare ſin Søn i mig/ at ieg ſkulde forkynde hannem formedelſt Euangelium iblant Hedningene. Da gaff ieg mig der ſtrax til/ oc beſpurde mig icke der om met ød oc Blod.

17. Kam auch nicht gen Jeruſalem/ zu denen/ die vor mir Apoſteln waren. Sondern zoch hin in Arabiam / vnd kam widerumb gen Damaſcon.

Jeg kom oc icke til Jeruſalem/ til dem ſom vaare Apoſtler faar mig / Men ieg drog bort til Arabiam / oc kom igen til Damaſcom.

18. Darnach über drey Jar / kam ich gen Jeruſalem Petrum zu ſchauwen/ vnnd bleib fünffzehen tage bey jhm.

Try aar der effter / kom ieg til Jeruſalem / at ſee Peder/ oc ieg bleff femten dage hoſſ hannem.

19. Der andern Apoſtel aber ſahe ich keinen/ ohn Jacobum deß HERREN Bruder.

Oc ieg ſaa ingen aff de andre Apoſtler/ vden Jacobum HERRENS Broder.

Kapitola I.

13. Neb ſlýchali gſte o měm obcowánij někdegſſým w Židowſtwu/ že nad obyčeg protiwil gſem ſe Cýrkwi Božij/ a hubil gſem gi.

Boſcie ſłyßeli co zá poſtępek moy był niekiedy w Zydowſtwie/ iżem nád miárę prześládował Kośćioł Boży/ y borzyłem gi.

14. A proſpijwal gſem w Židowſtwu nad mnohé mně rowné w pokolenij měm/ horliwým a pilným gſa milownijkem Otcuow mých vſtanowenij.

Y popráwowálem ſię w Zydoſtwie nád wiele rownych w narodzie moim/ gdym był więtßym miłośnikiem vſtaw/ ktorem był wziął od oycá moiego.

15. Ale když Bohu/ kterýž mne oddělil z žiwota Matky mé/ a powolal ſkrze Miloſt ſwau.

Ale gdy ſię podobáło Bogu/ ktory mię był odłaczył z żywotá/ mátki moiey/ y wezwał z łáſki ſwoiey.

16. To ſe wídělo/ aby zgewil Syna ſwého ſkrze mne/ abych kázal o něm mezy Pohany: hned gſem nepowolil tělu a krwi.

Obiáwiáć Syná ſwego we mnie/ ábym go przepowiedał miedzi pogány/ nie zárázemem ſię dokłádał ciáłá y krwie.

7. Aniž gſem ſſel do Geruzaléma k Apoſſtolům/ genž byli předemnau/ ale ſſel gſem do Arabie/ a potom nawrátil gſem ſe zaſe do Damaſſku.

A nim ſię wrócił do Jeruzálem do tych ktorzy przedemną byli Apoſtołmi/ álem ßedł do Arábiey/ y wróciłem ſię záſię do Dámáßku.

18. Potom po třech letech přiſſel gſſem do Geruzaléma/ abych ſe ſhledal s Petrem/ y pobyl gſem s nim patnácte dnij.

Zátym po trzech lat wróciłem ſię do Jeruzálem/ ábym nawiedził Piotrá/ y mießkałem przy nim piętnaśćie dni.

19. Giného pak z Apoſſtolůw žádného gſem newiděl/ gedině Jakuba Bratra PAně.

A inßego z Apoſtołow nie widziałem żadnego/ oprocz Jakubá bratá Páńſkiego.

א

20 הָלֵין דֵּין דְּכָתֵב אֲנָא לְכוֹן הָא קֳדָם אֱלָהָא דְּלָא מְכַדֵּב אֲנָא׃

E de le coſe ch'io vi ſcriuo, ecco io vi dico dinanzi à Dio, che io non mento.

21 וּמֶן בָּתַר הָלֵין אֶתִית לְאַתְרַוָתָא דְּסוּרִיַא וְדְקִילִיקִיַא׃

Dipoi venni ne le parti de la Siria e de la Cilicia.

22 וְלָא יָדְעִין הֲוַי לִי בְּאַפַּי עִדָּתָא דְּבִיהוּד הָלֵין דְּבַמְשִׁיחָא׃

Et ero incognito di viſta à le Chieſe de la Giudea, che erano in Chriſto.

23 אֶלָּא הָדָא בַּלְחוּד שָׁמְעִין הֲוַו דְּהָו דְּמֶן קְדִים רָדֵף הֲוָא לַן הָשָׁא הָא מְסַבַּר הַימָנוּתָא הָי דְּמֶן קְדָם יַבְנָא מְסַחֵף הֲוָא׃

Ma haueuan ſolamente vdito dire, Colui che gia altreuolte ci perſeguitaua, predica hora la fede, laquale egli gia impugnaua.

24 וּמְשַׁבְּחִין הֲווּ בִּי לא לַאלָהָא׃

E glorificauano Dio in me.

ב

1 תּוּב דֵּין מֶן קְדָם אַרְבַּעֶסְרֵא שְׁנִין סֶלְקֶת לְאוּרִשְׁלֶם עַם בַּר־נַבָּא וְדֶבְרֶת עַמִּי לְטֶטָוס׃

Poi, doppo quattordici anni, ſalij di nuouo in Ieruſalem inſieme con Barnaba, pigliando in compagnia ancor Tito.

2 סֶלְקֶת דֵּין בְּגֶלְיָנָא וְגַלִּית לְהוֹן סְבַרְתָּא דְּמַכְרֶז אֲנָא בְּעַמְמֵא וְחַוִּיתָה לְאַילֵין דְּמֶסְתַּבְרִין הֲוַו דְּמֶדֶּם אִיתַיְהוֹן בְּיַנַי לְהוֹן דַּם סְרִיקָאִית רָהֶטֶת אַו רָהֶט אֲנָא׃

E vi ſalij per riuelatione, e conferij con loro l'Euangelio ch'io predico tra i Gentili, e particolarmente con quelli che erano riputati: accioche in modo alcuno io non correſo, ò fuſſi corſo in vano.

א

20 וַאֲשֶׁר כֹּתֵב אֲנִי לָכֶם הִנָּם לִפְנֵי־ אֱלֹהִים כִּי־אֵינֶנִּי כֹזֵב׃

Y en eſto que hos eſcriuo, heaqui delante de Dios que no miento.

21 אָז בָּאתִי בְּנוֹפוֹת אֲרָם וְקִילִיקְיָא׃

Deſpues vine en las partes de Syria y de Cilicia.

22 וְלֹא נוֹדַעְתִּי בְּפָנִים לִקְהִלּוֹת יְהוּדָה אֲשֶׁר בַּמָּשִׁיחַ׃

Y no era conocido de viſta à las Igleſias de Iudea que eran en el Chriſto.

23 אַךְ שׁוֹמְעִים הָיוּ לְבַדָּם כִּי־ אֲשֶׁר רוֹדְפֵנוּ מִלְּפָנִים מֵעַתָּה מְבַשֵּׂר אֶת־אֱמוּנָה אֲשֶׁר מִקֶּדֶם רָדַף׃

Solamente tenian fama de mi, Que el que otro tiempo nos perſeguia, aora annuncia la fe que otro tiempo deſtruya.

24 וַיְשַׁבְּחוּ בִּי אֶת־הָאֱלֹהִים׃

Y glorificauan à Dios por mi.

ב

1 וְכֵן אַחֲרֵי אַרְבַּע עֶשְׂרֵה שָׁנָה יָסַפְתִּי לַעֲלוֹת לִירוּשָׁלַיִם עִם בַּרְנַבָּא וְעִם טִיטוֹס אֲשֶׁר לְקַחְתִּיו אִתִּי׃

Deſpues, paſſados catorze annos, vine otra vez à Ieruſalem juntamente con Barnabas, tomado tambien con migo Tito.

2 וְעָלִיתִי כַּחֲזוֹן אֱלֹהִים וְסִפַּרְתִּי לָהֶם אֶת־הַבְּשׂוֹרָה אֲשֶׁר בִּשַּׂרְתִּי בַגּוֹיִם וּלְבַד לָרְאוּיִים פֶּן לַשָּׁוְא רַצְתִּי אוֹ אָרוּץ׃

Vine empero por reuelacion, y communique con ellos el Euangelio que predico entre las Gentes: mas particularmente con los que parecian ſer algo, por no correr en vano, o auer corrido.

α'.

20. Ἃ δὲ γράφω ὑμῖν, ἰδοὺ ἐνώπιον τοῦ θεοῦ, ὅτι οὐ ψεύδομαι.

Or des choſes que ie vous eſcri, voici ie vous di deuant Dieu, que ie ne men point.

21. Ἔπειτα ἦλθον εἰς τὰ κλίματα τῆς συρίας καὶ τῆς κιλικίας.

Depuis ie vin és contrees de Syrie & de Cilice.

22. Ἤμην δὲ ἀγνοούμενος τῷ προσώπῳ ταῖς ἐκκλησίαις τῆς ἰουδαίας ταῖς ἐν χριστῷ.

Or eſtoy'-ie incognu de face aux Egliſes de Iudee, qui eſtoyent en Chriſt.

23. Μόνον δὲ ἀκούοντες ἦσαν, ὅτι ὁ διώκων ἡμᾶς ποτὲ, νῦν εὐαγγελίζεται τὴν πίστιν ἥν ποτε ἐπόρθει.

Mais ils auoyent ſeulement ouï dire, Celui qui autresfois nous perſecutoit, annonce maintenant la foy, laquelle autres fois il deſtruiſoit.

24. Καὶ ἐδόξαζον ἐν ἐμοὶ τὸν θεόν.

Dont ils glorifioyent Dieu en moi.

ΚΕΦΑΛ. β'.

Ἔπειτα διὰ δεκατεσσάρων ἐτῶν πάλιν ἀνέβην εἰς ἱεροσόλυμα μετὰ βαρνάβα, συμπαραλαβὼν καὶ τίτον.

Du depuis quotorze ans apres, ie montai derechef en Ieruſalem auec Barnabas, & prin auſſi auec moi Tite.

2. Ἀνέβην δὲ κατὰ ἀποκάλυψιν, καὶ ἀνεθέμην αὐτοῖς τὸ εὐαγγέλιον ὃ κηρύσσω ἐν τοῖς ἔθνεσι, κατ' ἰδίαν δὲ τοῖς δοκοῦσι, μή πως εἰς κενὸν τρέχω, ἢ ἔδραμον.

Or y montai-ie par reuelation, & conferai auec eux touchant l'Euangile que ie preſche entre les Gentils, meſmes en particulier auec ceux qui ſont en eſtime: afin qu'en quelque ſorte que ce ſoit ie ne couruſſe ou n'euſſe couru en vain.

CAP. I.

20. Quæ autem ſcribo vobis : ecce coram Deo, quia non mentior.

Nowe the thinges which I write vnto you/ behold/ I witnes before god/ y I lie not.

21. Deinde veni in partes Syriæ & Ciliciæ.

After that/ I went into the coaſts of Syria and Cylicia.

22. Eram autem ignotus facie eccleſiis Iudææ, quæ erant in Chriſto.

For I was vnknowen by face vnto the Churches of Judea / which were in Chriſt.

23. Tantum autem auditum habebant, Quoniam qui perſequebatur nos aliquando, nunc evangelizat fidem, quam aliquando expugnabat.

But they had heard onely ſome ſay/ Hee which perſecuted vs in time paſt / nowe preacheth the faith which before hee deſtroyed.

24. Et in me clarificabant Deum.

And they glorified God for me.

Das I. Capitel.

20. Was ich euch aber ſchreibe/ ſihe/ Gott weiß/ ich lige nicht.

Men huad ſom ieg ſcriffuer eder til/ See/ Gud veed/ at ieg icke liuger.

21. Darnach kam ich in die Länder Syria vnd Cilicia.

Der effter kom ieg i Syrie oc Cilicie land.

22. Ich war aber vnbekant von angeſichte/ den Chriſtlichen Gemeinen in Judea.

Oc ieg vaar den Chriſtelige Menighed i Judea vbekent paa Anſictet.

23. Sie hatten aber alleine gehört/ daß/ der vns weiland verfolgete/ der prediget jetzt den Glauben/ welchen er weiland verſtörete.

Men de haffde aleinſte hørt/ At den ſom oſſ tilforn forfulde/ hand predicker nu Troen/ huilcken hand før forſtyrede.

24. Vnd preiſeten Gott über mir.

Oc de priſede Gud i mig.

Kapitola I.

20. Toť pak piſſy wám/ hle před Bohem žeť neklamám.

A co wam piſzę/ oto przed Bogiem świádczę iż nie wymyſlam.

21. Potom přiſſel gſem do Kragin Syrſkých a Cylicye.

Zátym przyſzedłem do kráin ryey y Cylicyey.

22. A neznali mě oſoby Cýrkwe židowſké / kteréž byly w Kryſtu.

Y byłem nieznáiomym z twarzy kośćiołom ziemie Zydowſkiey/ ktore były w Kryſtuſie.

23. Než toliko ſlýchali o mně/ Že ten kterýž ſe protiwil nam někdy / giž nynij káže wijru/ proti kteréž někdy bojowal:

Ale tylko vſłyſzeli: Ten ktory prześládował nas niekiedy / therazopowieda wiárę/ ktora przed tym borzył.

24. A tak pro mne chwálili Boha.

Y chwalili Bogá zemnie.

CAP. II.

DEinde poſt annos quatuordecim, iterum aſcendi Ieroſolymam cum Barnaba, aſſumpto & Tito.

Then fourteene yeeres after/ I went vp againe to Jeruſalem with Barnabas/ and tooke with me Titus alſo.

2. Aſcendi autem ſecundùm revelationem: & contuli cum illis Evangelium quod prædico in Gentibus, ſeorſum autem iis qui videbantur aliquid eſſe: ne fortè in vacuum currerem aut cucurriſſem.

And I went vp by reuelation / and communicated with them of the Goſpell which I preach among the Gentiles / but particularly with them that were the chiefe/ leſt by any meanes I ſhould runne/ or had run in vaine.

Das II. Capitel.

DArnach über viertzehen Jar/ zoch ich abermal hinauff gen Jeruſalem mit Barnaba/ vnd nam Titum auch mit mir.

FJorten aar der effter / drog ieg atter op til Jeruſalem met Barnaba/ oc ieg tog Titum ocſaa met mig

2. Ich zoch aber hinauff/ auß einer offenbarung/ vnnd beſprach mich mit jnen über dem Evangelio/ daß ich predige vnter den Heyden/ beſonders aber mit denen/ die das anſehen hatten/ auff daß ich nicht vergeblich lieff oder gelauffen hette.

Men ieg drog op/ aff en obenbarelſe/ oc beſpurde mig met dem om det Euangelio / ſom ieg predicker iblant Hedningene / Men beſynderlige met dem ſom haffde nogen anſeelſe/ At ieg ſkulde icke løbe eller haffue løbet forgeffuis.

Kapitola II.

POtom pak po čtrnácti letech/ opět gſem ſſel do Geruzaléma s Barnabáſſem/ pojaw s ſebau y Týta.

POtym we cztérnaśćie lat ſzedłem záśie do Jeruzálem we ſpol y z Bárnabaſzem/ wziąwſzy z ſobą y Tytuſá.

2. A wſſel gſem podlé zgewenij/ a rozmlauwal gſem s nimi o Ewangelium Swaté/ kteréž káži mezy Pohany: a zwláſſtě s těmi / kteřijž přednij a w wážnoſti byli/ abych ſnad nadarmo neběžal nynij y prwé.

A ſzedłem z obiáwienia/ y oznaymiłem im Ewánielią ktorą przepowiedam miedzy pogany/ ale to z oſobná z thymi ktorzy byli zacnymi/ iżbym ſnadź dármo nie biegł/ ábo też niebiegał.

ב

3 אַף טָטוֹס דְּעַמִּי דְּא
דַּארְמָיָא הֲוָא לָא אֶתְאַנַּס
דְּנֶגְזוּר :

Ma ne ancor Tito, che era con esſo-me, ben che foſſe Greco, fu coſtretto à circonciderſi.

4 מֶטוּל דֵּין אַחֵא דַּגָּלֵא
דַּעֲלוּ עַלַיִן דְּנֶגְשׁוּן חֵארוּתָא
דְּאִית לַן בְּיֵשׁוּע מְשִׁיחָא
אַיְכַנָּא דְּיִשַׁעְבְּדוּנָנִי :

Per cagion de falſi fratelli, che s'erano intromeſſi: i quali erano ſott'entrati à ſpiar la noſtra libertà, che noi habbiamo in IESV *Chriſto, per ridurci in ſeruitù.*

5 אַף־לָא מְלֵא שָׁעְתָא
אֶתְרְמִין לְשׁוּעְבָּדְהוֹן דְּש
דִּשְׁרָרָהּ דַּסְבַרְתָּא יִקְוֵא
לְוָתְכוֹן :

A i quali noi non cedemmo pur per vn momento con ſoggettione alcuna: acciochè la verità de l'Euangelio rimaneſſe ſtabilmente appreſſo di voi.

6 הָנוּן דֵּין דְּמֶסְתַּבְּרִין ד
דְּאִיתַיְהוֹן מֶדֶּם מַן דֵּין
אִיתַיְהוֹן לָא בְּטִיל לִי
אֲלָהָא גֵּיר בַּאפֵּי בְּנַי־
נָשָׁא לָא נָסֵב הָנוּן דֵּין הָלֵין
מֶדֶּם לָא אוֹסְפוּ לִי :

E non imparai niente da quelli che pareno eſſer di qualche conto (quali eſſi gia ſiano ſtati, à me non importa niente, Iddio non accetta perſona d'huomo) perche quelli che ſono di ſtima, non mi conferiron coſa veruna dauantaggio.

7 אֶלָּא אַחְרָנָיָאִית חָזַו
גֵּיר דְּאֶתְהַיְמְנֵת סְבַרְתָּא
דְּעוּרְלוּתָא אַיְךְ דְּאֶתְהַיְמַן
כֵּאפָא בַּגְזוּרְתָּא :

Anzi à l'oppoſito, hauendo veduto che m'era ſtato commeſſo l'Euangelio del Preputio, come à Pietro quel de la Circonciſione.

8 הַו גֵּיר דְּחַפֵּט לְכֵאפָא
בַּשְׁלִיחוּתָא דַּגְזוּרְתָּא
חַפֵּט אַף לִי בַּשְׁלִיחוּתָא
דְּעַמְמֵא :

(Percioche chi ha efficacemente operato in Pietro per l'Apoſtolato de la Circonciſione, ha efficacemente operato ancor in me verſo i Gentili)

ב

3 וְגַם טִיטוֹס אֲשֶׁר אִתִּי אַף
כִּי־יְוָנִי הוּא לֹא נִגַּשׁ לְהִמּוֹל :

Mas ni aun Tito, que eſtaua con migo, ſiendo Griego, fue compelido à circuncidarſe.

4 אַךְ בַּעֲבוּר אַחֵי שְׁקָרִים
הַמּוּבָאִים אֲשֶׁר בָּאוּ לַחְקֹר
בַּלָּאט אֶת־חֻפְשָׁתֵנוּ אֲשֶׁר הִיא
לָנוּ בְּיֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ לְהַעֲבִיד
אוֹתָנוּ :

Ni aun por cauſa de los malſines, falſos hermanos, que ſe entrauan ſecretamente para eſpiar nueſtra libertad que tenemos en el Chriſto Ieſus, por ponernos en ſeruidumbre:

5 לַאֲשֶׁר לֹא לִמְלֹא הַשָּׁעָה
נִכְנַעְנוּ תַּחַת עֹלֵהֶם לָקוּם אֱמֶת
הַבְּשׂוֹרָה בִּגְבוּרָה עִמָּכֶם :

A los quales ni aun por vna hora cedimos ſujetandonos, para que la verdad del Euangelio permaneciesse acerca de voſotros.

6 וּמֵאֵלֶּה אֲשֶׁר רְאוּיִים לִהְיוֹת
מְאוּמָה כַּמָּה מִלְּפָנִים הָיוּ לֹא
יִסְכֹּן לִי כִּי־אֵין עִם יְהֹוָה
אֱלֹהֵינוּ עַוְלָה וּמַשֹּׂא פָנִים וּמִקַּח
שֹׁחַד כִּי הָרְאוּיִים מְאוּמָה לֹא
הוֹסִיפוּ לִי :

Empero de aquellos que parecian ſer algo, (quales ayan ſido algun tiempo, no tengo que ver Dios no accepta apparencia de hombre) à mi à lo menos los que parecian ſer algo, nada cierto me dieron:

7 כִּי לְהֵפֶךְ בִּרְאוֹתָם כִּי־
נִפְקְדָה בְּיָדִי בְּשׂוֹרַת הָעָרְלָה
כְּמוֹ לְכֵיפָה לַמּוּלָה :

Antes por el contrario, como vieron que el Euangelio del Capullo me era encargado, como à Pedro el de la Circunciſion.

8 כִּי אֲשֶׁר פּוֹעֵל בְּכֵיפָה
לְמְלֶאכֶת הַמּוּלָה גַּם הוּא פָּעַל
בְּיָדִי לַגּוֹיִם :

(Porque el que hizo por Pedro para el Apoſtolado de la Circunciſion, hizo tambien por mi para con las Gentes.

ϐ.

3. Ἀλλ᾽ οὐδὲ Τίτος ὁ σὺν ἐμοί, Ἕλλην ὤν, ἠναγκάσθη περιτμηθῆναι.

Mais auſſi Tite meſme qui eſtoit auec moi, combien qu'il fuſt Grec, ne fut contraint d'eſtre circoncis:

4. Διὰ δὲ τοὺς παρεισάκτους ψευδαδέλφους, οἵτινες παρεισῆλθον κατασκοπῆσαι τὴν ἐλευθερίαν ἡμῶν ἣν ἔχομεν ἐν χριστῷ Ἰησοῦ, ἵνα ἡμᾶς καταδουλώσωνται.

Et ce à cauſe de faux freres qui s'eſtoyent fourrés en l'Egliſe, leſquels eſtoyent couuertement entrés pour eſpier noſtre liberté que nous auons en Ieſus Chriſt, à celle fin de nous reduire en ſeruitude.

5. Οἷς οὐδὲ πρὸς ὥραν εἴξαμεν τῇ ὑποταγῇ, ἵνα ἡ ἀλήθεια τοῦ εὐαγγελίου διαμείνῃ πρὸς ὑμᾶς.

Auſquels nous n'auons cedé par ſubmiſſion quelconque, non pas meſmes vn moment: afin que la verité de l'Euangile fuſt permanente en vous.

6. Ἀπὸ δὲ τῶν δοκούντων εἶναί τι, ὁποῖοί ποτε ἦσαν, οὐδέν μοι διαφέρει· πρόσωπον ὁ θεὸς ἀνθρώπου οὐ λαμβάνει· ἐμοὶ γὰρ οἱ δοκοῦντες, οὐδὲν προσανέθεντο.

Et n'ai choſe aucune differente de ceux qui ſemblent eſtre quelque choſe, quels qu'ils ayant eſté autresfois: car Dieu n'accepte point l'apparence exterieure de l'homme: car ceux qui ſont en eſtime, ne m'ont rien apporté d'auantage.

7. Ἀλλὰ τοὐναντίον ἰδόντες ὅτι πεπίστευμαι τὸ εὐαγγέλιον τῆς ἀκροβυστίας καθὼς Πέτρος τῆς περιτομῆς.

Mais au contraire, quand ils ont veu que la predication de l'Euangile du Prepuce m'eſtoit commiſe, comme celle de la Circonciſion, à Pierre.

8. Ὁ γὰρ ἐνεργήσας Πέτρῳ εἰς ἀποστολὴν τῆς περιτομῆς, ἐνήργησε καὶ ἐμοὶ εἰς τὰ ἔθνη.

(Car celui qui a beſongné auec efficace par Pierre en la charge d'Apoſtre enuers la Circonciſion, a auſſi beſongné auec efficace par moi enuers les Gentils.

CAP. II.

3. Sed neque Titus qui mecum erat cùm eſſet Gentilis, compulſus eſt circumcidi.

But neither yet Titus which was with me/though were a Grecian/was compelled to be circumciſed.

4. Sed propter ſubintroductos falſos fratres, qui ſubintroierunt explorare libertatem noſtram, quam habemus in Chriſto Ieſu, ut nos in ſervitutem redigerent.

For all the falſe brethren that crept in: who came in priuily to ſpie/out our libertie/which wee haue in Chriſt Jeſus/that they might bring vs into bondage.

5. Quibus neque ad horam ceſſimus ſubiectioni: ut veritas Evangelii permaneat apud vos.

To whom we gaue not place by ſubiection for an houre/that the trueth of the Goſpell might continue with you.

6. Ab iis autem qui videbantur eſſe aliquid (quales aliquando fuerint, nihil mea intereſt. Deus perſonam hominis non accipit) mihi enim qui videbantur eſſe aliquid, nihil contulerunt.

And of them which ſeemed to be great/I was not taught (what they were in tyme paſſed/it maketh no matter to me: God accepteth no mans perſon) neuertheleſſe/they that are the chiefe/did communicate nothing with me.

7. Sed contra cum vidiſſent quòd creditum eſt mihi Evangelium præputii, ſicut Petro circunciſionis.

But contrari wiſe/when they ſawe that the Goſpell ouer the vncircumciſiō was committed vnto me/as the Goſpel ouer the vncircūciſion was vnto Peter.

8. (Qui enim operatus eſt Petro in apoſtolatum circumciſionis: operatus eſt & mihi inter Gentes.)

(For he that was mightie by Peter in the Apoſtleſhippe ouer the Circumciſion/was alſo mighty by me toward the Gentiles.)

Das II. Capitel.

3. Aber es ward auch Titus nicht gezwungen ſich zubeſchneiden/der mit mir war/ob er wol ein Grieche war.

Men Titus/ſom vaar met mig/bleff oc icke tuingd til at omſkæris/alligeuel at hand vaar en Greker.

4. Denn da etliche falſche Brůder ſich mit eingedrungen/vnd neben eingeſchlichen waren/zu verkunthſchaffen vnſer Freyheit/die wir haben inn Chriſto Jeſu/daß ſie vns gefangen nemen.

Thi at der nogle falſke Brødre trengde ſig ind met oſſ/oc vaare liſtelige komne ind/at beſpeyde vor Frihed/ſom wi haffue i Chriſto Jheſu/at de vilde taget oſſ fangne.

5. Wichen wir denſelbigen nicht eine ſtunde/vnterthan zu ſein/Auff daß die Warheit deß Evangelij bey euch beſtůnde.

Da vigede wi dem icke en time/at vere vnderdanige/Paa det at Euangelij ſandhed ſkulde bliffue faſt hoſſ eder.

6. Von denen aber/die das anſehen hatten welcherley ſie weiland geweſen ſind/da ligt mir nichts an. Denn GOtt achtet das anſehen der Menſchen nicht. Mich aber haben die/ſo das anſehen hatten/nicht anders gelehret.

Men om den/ſom vaare noget actede/huordane de haffue tilforn veret/det kommer mig inted ved. Thi Gud acter icke Menniſkens anſeelſe. Men de/ſom vaare noget actede/lærde mig inted andet.

7. Sondern widerumb/da ſie ſahen/daß mir vertrawet war das Euangelium an die Vorhaut/gleich wie Petro das Evangelium an die Beſchneidung.

Men tuert imod/der de ſaae/at Euangelium til Forhuden vaar mig befaalet/Lige ſom Euangelium til Omſkærelſen Peder.

8. (Denn der mit Petro kråfftig iſt geweſen zum Apoſtelampt vnter die Beſchneidung/der iſt mit mir auch kråfftig geweſen vnter die Heyden.)

(Thi den ſom vaar krafftig til Apoſtel Embedet met Peder iblant Omſkærelſen/Hand vaar oc krafftig met mig iblant Hedningene)

Kapitola II.

3. Ale ani Týtus kterýž ſemnau byl/a gſa Pohanem/nenij přinucen/aby ſe obřezal:

Ale y Tytus ktory zemna był/bedac Grekiem/nie był przymußon obrzezáć ſie.

4. Ale pro vwedené tu ffaleſſné Bratry/kteřij byli přiſſli k wyſſpehowánij ſwobody naſſy/kterauž máme w Kryſtu Gežijſſy/aby nás w ſlužbu podrobili.

A to dla bráciey obłudnych y fáłßywych/ktorzy wkradáli ſie áby wy ßpiegowali wolność náße/kthora mamy w Jezuſie Kryſtuſie/aby nas zniewolili.

5. Kterýmž to áni na čas nepowolili gſme k poddánij gijm aby prawda Ewangelium zuoſtala v wás.

Ktorym nie wſtapiliſmy bynamniey iákoby ſie im poddawáiąc/aby prawdá Ewánieliey trwalá v was.

6. Od těch pak/kteřij ſe zdáli něco býti (yacíž gſau někdy byli/nenij mi do toho nic: Buoh oſoby člowěka nepřigijmá) A tak ti/kteřijž ſe něco zdáli býti/nic gſau mi nepomohli.

A od tych ktorzy ſie zdádza być czym (nie vczyłem ſie) y iákimi byli przed tym/nic mi do tego/oſobac człowiecza Bog nie brákuie/Abowiem ktorzy ſa w powadze/nic mi nie dołożyli.

7. Ale zaſe/když vzřeli že gt mi ſwěřeno Ewangelium abych ge kázal mezy neobřezanými: yako y Petrowi mezy Zidy.

Rowßem gdy widzieli iż mi ieſt zwierzona Ewánielia nieobrzezánia/iáko Piotrowi obrzezánia.

8. (Nebo ten ktorýž powolal Petra k Apoſſtolſtwj mezy Zidy/powolal také y mne/abych byl Apoſſtolem mezy Pohany.)

Abowiem ten ktory był mocny przez Piotrá ná Apoſtolſtwo obrzezánia/ták też był mocny przez mie do pogánow.

ב

9 וכד ידעו טיבותא דאתיהבת לי יעקוב וכאפא ויוחנן הנון ד
דמסתברין הוו דאיתיהון עמודא ימינא דשותפותא יהבו לי ולבר־נבא דחנן בעממא והנון בגזורתא׃

Et hauendo Iacopo, e Cefa, e Giouanni (che ſono tenuti le colonne) conoſciuta la gratia che m'era data, dettero le deſtre in ſegno di compagnia à me & à Barnaba: afin che noi euangelizaſſimo à i Gentili, & eſſi à la Circonciſione.

10 בלחוד דלמסכנא הוין עהדין ואתבטל לי דהי הדא אעבדיה׃

Solamente che noi ci ricordaſſimo de poueri, il che proprio mi ſon ancor ingegnato di fare.

11 כד אתא דין כאפא לאנטיוכי באפוהי ——— אכסתה מטו לדמתתקלין הוו בה׃

Quando poi Pietro venne in Antiochia, io gli reſiſtei in faccia, percioche egli era da riprendere.

12 דעד־לא יאתון אנשא מן לות יעקוב עם עממא אכל הוא כד אתו דין נגד הוא נבשה ופרש מטול דדחל הוא מן הנון דמן גזורתא׃

Imperoche auanti che certi veniſſen da Iacopo, egli mangiaua inſieme co i Gẽtili: ma poi che furon venuti, ſe ne ritraſſe, e ſeparoſſi, temendo quelli de la Circonciſione.

13 ואתרמיו הוו עמה ל
להדא אף שרכא דיהודיא הכנא דאף בר־נבא אתדבר הוא למסב ב
באפיהון׃

E ſimulauano inſieme non lui ancora gli altri Giudei, in tal modo che ancor Barnaba era indotto ne la loro ſimulatione.

ב

9 ובדעתם את־החנה הנתנה לי יעקב וכיפה ויוחנן הראוים כי עמודים המה נתנו את־ימיני החבר לי ולברנבא אשר נבשר את־הגוים והמה את־המולה׃

Y como vieron la gracia que me era dada Iacobo, y Cephas, y Ioan, que parecian ſer las columnas, dieron nos las dieſtras de conpannia à mi y à Barnabas, para que noſotros predicaſſemos à las Gentes, y ellos à la Circunciſion.

10 אך לבד לזכר לאביונים אשר גם הסכנתי ברוח נדבה לעשותה׃

Solamente nos encargaron que nos acordaſſemos de los pobres: lo qual miſmo hize con ſolicitud.

11 ובבוא כיפה לאנטיוכיא בעיני כלם קמתי בפניו כי מכשול היה בו׃

Empero viniendo Pedro à Antiochia, le reſiſti en la cara, como era de condenar.

12 כי־בטרם באו אנשים מיעקב אכל לחם את־הגוים וכאשר באו התגנב והתפרד את־נפשו כי־ירא אותם אשר ממולה׃

Porque antes que viniessen vnos de parte de Iacobo, comia con las Gentes: mas como vinieron, retruxoſe y apartoſe de ellas, auiendo miedo de los que eran de la Circunciſion.

13 ויהודים אחרים חנפו עמו כן אשר גם ברנבא הובא בחנפתם׃

Y à ſu diſsimulacion conſentian tambien los otros Iudios, de tal manera que aun Barnabas fue traydo tambien deellos en aquella ſu ſimulacion.

β.

9. Καὶ γνόντες τὴν χάριν τὴν δοθεῖσάν μοι, ἰάκωβος, καὶ κηφᾶς, καὶ ἰωάννης, οἱ δοκοῦντες στύλοι εἶναι δεξιὰς ἔδωκαν ἐμοὶ καὶ βαρνάβᾳ κοινωνίας· ἵνα ἡμεῖς εἰς τὰ ἔθνη, αὐτοὶ δὲ εἰς τὴν περιτομήν.

Et Iaques, Cephas & Iehan (qui ſont eſtimés eſtre les colomnes) ayãs cognu la grace qui m'eſtoit donnee, me baillerent à moi & à Barnabas la main d'aſſociation: afin que nous alliſſions vers les Gentils, & eux vers ceux de la Circonciſion.

10 Μόνον τῶν πτωχῶν ἵνα μνημονεύωμεν· ὃ καὶ ἐσπούδασα αὐτὸ τοῦτο ποιῆσαι.

Seulement que nous euſſions ſouuenance des poures: ce que ie me ſuis auſſi eſtudié de faire.

11. Ὅτε δὲ ἦλθε πέτρος εἰς ἀντιόχειαν, κατὰ πρόσωπον αὐτῷ ἀντέστην· ὅτι κατεγνωσμένος ἦν.

Et quand Pierre fut venu en Antioche, ie lui reſiſtai en face, pource qu'il eſtoit à reprendre.

12. Πρὸ τοῦ γὰρ ἐλθεῖν τινας ἀπὸ ἰακώβου, μετὰ τῶν ἐθνῶν συνήσθιεν· ὅτε δὲ ἦλθον, ὑπέστελλε καὶ ἀφώριζεν ἑαυτὸν, φοβούμενος τοὺς ἐκ περιτομῆς.

Car deuant que quelques vns fuſſent venus de la part de Iaques, il mangeoit auec les Gentils: mais quand ceux-la furent venus, il s'en retira, & ſe ſepara, craignant ceux qui eſtoyent de la Circonciſion.

13. Καὶ συνυπεκρίθησαν αὐτῷ καὶ οἱ λοιποὶ ἰουδαῖοι, ὥστε καὶ βαρνάβας συναπήχθη αὐτῶν τῇ ὑποκρίσει.

Et les autres Iuifs vſoyent auſſi de ſimulation comme lui, tellement que Barnabas meſme ſe laiſſoit emporter à leur ſimulation.

CAP. II.	Das II. Capitel.	Kapitola II.
9. Et cum cognoviſſent gratiam quæ data eſt mihi, Iacôbus & Cephas & Iohannes, qui videbātur columnæ eſſe, dextras dederunt mihi & Barnabæ ſocietatis: ut nos in Gentes, ipſi autem in circunciſionem.	9. Vnd erkanten die Gnade/ die mir gegeben war/ Jacobus vnd Cephas vnd Johannes/ die für Seulen angeſehen waren/ gaben ſie mir vnd Barnaba die rechte hand/ vnd wurden mit vns eins/ daß wir vnter die Heyden/ ſie aber vnter die Beſchneidung predigten.	9. A když gſau poznali miloſt Božj kteráž mi geſt dána/ Jakub/ Petr a Jan/ kteřij ſe zdáli býti ſlaupowě / rukau podali mi y Barnabaſſowi na znamenij towaryšſtwij : ábychom my mezy Pohany/ a oni mezy Zidy kazali.
And when James / and Cephas / and John knew of the grace that was giuen vnto me/ which are counted to be pillers/ they gaue to me & to Barnabas the right hands of felowſhip / that we ſhould preach vnto the Gentiles/ & they vnto the Circumciſion.	Oc kende den naade/ ſom mig vaar giffuen/ Jacobus oc Cephas oc Johannes/ ſom ſyntis at vere Pillere/ da finge de mig oc Barnaba den høyre haand/ oc forentis met oſſ/ At wi ſkulde Predicke iblant Hedninge/ oc de iblant Omſkærelſen.	A gdy poználi łáſkę mnie dáną/ Jákub Cefás / y Jan / ktore miano zá ſlupy / dali mi y Barnabaßowi práwicę ſpołecznośći / áby śmy miedzy pogány przepowiedali / á oni miedzy obrzezánymi.
10. Tantum ut pauperum memores eſſemus, quod etiam ſolicitus fui hoc ipſum facere.	10. Allein daß wir der Armen gedächten/ welches ich auch fleiſſig bin geweſen zu thun.	10. Toliko abychom na chudě pamatowali/ čehož y pilen gſem byl/ abych tak činil.
Warning only that we ſhould remember the poore : which thing alſo I was diligent to do.	Aleniſte at wi ſkulde komme de Fattige ihu/ huilket ieg oc haffuer veret flittig til at gøre.	Tylko opominali ábyśmy pámietáli na vbogie/ o czym theż ſtáráłem ſię ábych ták czynił.
11. Cum autem veniſſet Cephas Antiochiam : in faciem ei reſtiti , quia reprehenſibilis erat.	11. Da aber Petrus gen Antiochiam kam/ widerſtund ich jhm vnter augen. Denn es war klage über jn kommen.	11. A když přiſſel Petr do Antiochye/ zgewně ſem gemu odepřel/ neb geſt byl hoden treſtánij.
And when Peter was come to Antiochia/ I withſtood him to his face: for hee was to be blamed.	Oc der Petrus kom til Antiochiam / da ſtod ieg hannem imod vnder øyen/ Thi der vaar kommen Klage offuer hannem.	A gdy przyſzedł Piotr do Antyochiey / ſprzećiwiłem ſię mu oblicznie/ przeto iż był godźien nágánienia.
12. Priùs enim quàm venirent quidam à Iacobo, cum Gentibus edebat: cùm autem veniſſent, ſubtrahebat & ſegregabat ſe, timens eos qui ex circunciſione erant.	12. Denn zuvor ehe etliche von Jacobo kamen / aß er mit den Heyden. Da ſie aber kamen / entzoch er ſich/ vnd ſondert ſich / darumb / daß er die von der Beſchneidung forchte.	12. Nebo prwé než gſau přiſſli někteřij od Jakuba/ gijdal s Pohany. A když přiſſli/ vcházel a oddělowal ſe od nich/ boge ſe těch kteřij byli z židowſtwá obráceni.
For before that certaine came from James / he ate with the Gentiles : but when they were come / he withdrewe / and ſeparated him ſelfe / fearing them which were of the Circumciſion.	Fordi at tilforn før end der komme nogle fra Jacobo/ da oed hand met Hedninge. Men der de komme/ da vddrog hand ſig/ oc fraſkilde ſig/ Fordi at hand fryctede dem aff Omſkærelſen.	Abowiem przed tym niż przyſzli niektorzy od Jakubá / weſpoły z pogány iadał/ á gdy ći przyſzli/ ſtrádał ſię/ y odłączył ſię od nich/ boiąc ſię tych ktorzy byli z obrzezánia.
13. Et ſimulationi eius conſenſerunt cæteri Iudæi ; ita ut Barnabas duceretur ab eis in illam ſimulationem.	13. Vnnd heuchelten mit jhm die andern Jüden / alſo / daß auch Barnabas verführet ward/ mit jnen zu heucheln.	13. A w geho pokrytſtwij ſrownáwali ſe y ginij Židé/ tak že y Barnabáš vweden byl od nich w to pokrytſtwij.
And the other Jewes diſſembled likewiſe with him/ in ſo much that Barnabas was brought into their diſſimulation alſo.	Oc de andre Jøder hyckléde met hannem/ ſaa/ at Barnabas oc bleff forført/ til at hyckle met dem.	Y obłudnie ſię obchodźili weſpoł z nim ini też Zydowie / ták iż Barnábás też był vwiedźion w obłudność ich.

ב

14 וְכַד חֲזִית דְּלָא אָזְלִין
תְּרִיצָאִית בְּשָׁרָרֵהּ
דְּאֶוַנְגֶּלִיאוֹן אֶמְרֵת ל
לְכֵאפָא לְעֵין כֻּלְּהוֹן אֶן
אַנְתְּ יְהוּדָיָא אַנְתְּ אַרְמָאִית
חָיֵא אַנְתְּ וְלָא יְהוּדָאִית
אַיְכַנָּא אָלֵץ אַנְתְּ לְעַמְמֵא
דִּיהוּדָאִית יְחוֹן׃

Ma com'io Viddi che non caminauano drittamente à la Verità de l'Euangelio, diſſi à Pietro in preſentia di tutti, Se tu che ſei Giudeo, Viui à la Gentile, e non à la Giudaica, perche coſtringi tu i Gentili, à Giudaizare?

15 אֶן חְנַן גֵּיר דְּמֶן כְּיָנַן
יְהוּדָיֵא חְנַן וְלָא הְוַין מֶן
עַמְמֵא חַטָּיֵא׃

Noi che ſiamo di natura Giudei, e non peccatori de Gentili.

16 מְטוּל דְּיָדְעִינַן דְּלָא
מֶזְדַּדַּק בַּר נָשָׁא מֶן עֲבָדֵא
דְּנָמוּסָא אֶלָּא בְּהַיְמָנוּתָא
דְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא אַף חְנַן
בֵּהּ בְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא הַיְמֶנַּן
דְּמֶן הַיְמָנוּתֵהּ דִּמְשִׁיחָא
נֶזְדַּדַּק וְלָא מֶן עְבָדֵא
דְּנָמוּסָא מְטוּל דְּמֶן עֲבָדֵא
דְּנָמוּסָא לָא מֶזְדַּדַּק כֻּל
בְּסַר׃

Sapendo che l'huomo non ſi giuſtifica per le opere de la Legge, ma per la fede di IESV Chriſto, noi dico habbiamo ancor creduto in Chriſto IESV, per eſſer giuſtificati per la fede di Chriſto, e non per le opere de la Legge, percioche niſſuna carne ſarà giuſtificata per le opere de la Legge.

17 וְאֶן דֵּין כַּד בָּעֵינַן דנ
דְּנֶזְדַּדַּק בַּמְשִׁיחָא אש
אֶשְׁתְּכַחְן לַן אַף חְנַן חַטָּיֵא
מָדֵין יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא מ
מְשַׁמְשָׁנָא הוּ דְּחַטִּיתָא
חָס׃

Hor ſe cercando d'eſſer giuſtificati per Chriſto, ſiamo ancor noi trouati peccatori: Chriſto è egli dunque miniſtro di peccato? Non gia.

18 אֶן גֵּיר לְאִילֵין דְּסֶתְרֵת
תּוּב לְהֵין בָּנֵא אֶנָא חָוֵית
עַל נַפְשִׁי דְּעָבַר עַל
פּוּקְדָנָא אֶנָא׃

Perche ſe io di nuouo edifico le coſe che gia ho diſtrutte, coſtituiſco me ſteſſo traſgreſſore.

ב

14 וּבִרְאוֹתִי כִּי־לֹא הָלְכוּ בְּדֶרֶךְ
תֹּם וְיֹשֶׁר אֶל־אֱמֶת הַבְּשׂוֹרָה
אָמַרְתִּי אֶל־כֵּיפָה לִפְנֵי־כֻלָּם
אִם אַתָּה יְהוּדִי הוֹוֶה כְּמִנְהַג הַגּוֹיִם
תִּחְיֶה וְלֹא כְמִנְהַג הַיְּהוּדִים
וּמָה־תַּגִּישׁ אֶת־הַגּוֹיִם לְיַהֵד׃

Los quales como vide que no andauan derechamente à la verdad del Euangelio, dixe à Pedro delante de todos, Si tu ſiendo Iudio biues como Gentil, y no como Iudio, porque conſtrinnes las Gentes à Iudaizar?

15 אֲנַחְנוּ מִטֶּבַע הַיְּהוּדִים וְלֹא
חַטָּאִים מִגּוֹיִם׃

Noſotros Iudios naturales, y no peccadores de las Gentes.

16 יְדַעְתֶּם כִּי אָדָם לֹא נִצְדָּק
מִמַּעֲשֵׂי־הַתּוֹרָה כִּי אִם בֶּאֱמוּנַת
יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ וַאֲנַחְנוּ בְּיֵשׁוּעַ
הַמָּשִׁיחַ מַאֲמִינִים אֲשֶׁר נִצְדַּק
בֶּאֱמוּנַת הַמָּשִׁיחַ וְלֹא מִמַּעֲשֵׂי
הַתּוֹרָה לָכֵן לֹא יִצְדַּק מִמַּעֲשֵׂי
הַתּוֹרָה כָּל־בָּשָׂר׃

Sabiendo que el hombre no es juſtificado por las obras de la Ley, ſino por la fe de Ieſus el Chriſto, noſotros tambien auemos creydo en Ieſus el Chriſto, para que fueſſemos juſtificados por la fe del Chriſto, y no por las obras de la Ley: por quanto por las obras de la Ley ninguna carne ſera juſtificada.

17 וְאִם מְבַקְשִׁים אֲנַחְנוּ לְהִצָּדֵק
בַּמָּשִׁיחַ וְנִמְצָא גַּם אֲנַחְנוּ
חַטָּאִים בֶּאֱמֶת הַמָּשִׁיחַ עֶבֶד
חַטָּאת הוּא חָלִילָה׃

Y ſi buſcando noſotros de ſer juſtificados en el Chriſto, tambien noſotros ſomos hallados peccadores, es por eſſo el Chriſto miniſtro de nueſtro peccado? En ninguna manera.

18 וְאִם אֵלֶּה אֲשֶׁר הֲרַסְתִּי
אוֹסִיף לְהִבָּנוֹת מְחַוֶּה אֲנִי עַל־
נַפְשִׁי כִּי עָבַרְתִּי אֶת־הַמִּצְוָה׃

Porque ſi las coſas que deſtruy, las miſmas bueluo à edificar, rebelle me hago.

ϛ.

14. Ἀλλ᾽ ὅτι εἶδον ὅτι οὐκ ὀρθοποδοῦσι πρὸς τὴν ἀλήθειαν τοῦ εὐαγγελίου, εἶπον τῷ πέτρῳ ἔμπροσθεν πάντων, εἰ σὺ ἰουδαῖος ὑπάρχων, ἐθνικῶς ζῇς καὶ οὐ ἰουδαϊκῶς, τί τὰ ἔθνη ἀναγκάζεις ἰουδαΐζειν;

Mais quand ie vi qu'ils ne cheminoyent point de droit pied ſelon la verité de l'Euangile, ie di à pierre deuant tous, Si toi qui es Iuif, vis comme les Gentils, & non comme les Iuifs, pourquoi contrains-tu les Gentils à Iudaizer?

15. Ἡμεῖς φύσει ἰουδαῖοι, καὶ οὐκ ἐξ ἐθνῶν ἁμαρτωλοί.

Nous qui ſommes Iuifs de nature, & non point pecheurs d'entre le Gentils:

16. Εἰδότες ὅτι οὐ δικαιοῦται ἄνθρωπος ἐξ ἔργων νόμου, ἐὰν μὴ διὰ πίστεως ἰησοῦ χριστοῦ, καὶ ἡμεῖς εἰς χριστὸν ἰησοῦν ἐπιστεύσαμεν, ἵνα δικαιωθῶμεν ἐκ πίστεως χριστοῦ, καὶ οὐκ ἐξ ἔργων νόμου διότι οὐ δικαιωθήσεται ἐξ ἔργων νόμου πᾶσα σάρξ.

Sachans que l'homme n'eſt point iuſtifié par les œuures de la Loy, mais ſeulemẽt par la foy de Ieſus chriſt, nous auons auſſi creu en Ieſus Chriſt: afin que nous fuſſions iuſtifiés par la foy de Chriſt, & non point par les œuures de la Loy: pource que nulle chairne ſera iuſtifiee par les œuuresde la Loy.

17. Εἰ δὲ ζητοῦντες δικαιωθῆναι ἐν χριστῷ εὑρέθημεν καὶ αὐτοὶ ἁμαρτωλοί, ἄρα χριστὸς ἁμαρτίας διάκονος; μὴ γένοιτο.

Or ſi en cerchant d'eſtre iuſtifiés par Chriſt, nous ſommes auſſi trouués pecheurs, Chriſt eſt-il pourtant miniſtre de peché? Ainſi n'aduiene.

18. Εἰ γὰρ ἃ κατέλυσα ταῦτα πάλιν οἰκοδομῶ, παραβάτην ἐμαυτὸν συνίστημι.

Car ſi ie reedifie les choſes que i'ai deſtruites, ie me conſtitue moi meſme tranſgreſſeur.

CAP. II.

14. Sed cum vidiſſem quod non rectè ambularent ad veritatem Evangelii, dixi Cephæ coram omnibus: Si tu cùm Iudæus ſis, Gentiliter vivis, & nō Iudaicè: quomodo Gentes cogis iudaizare?

But when I ſaw/ that they went not the right way to the trueth of the Goſpell/ I ſaid vnto Peter before all men/ If thou being a Jewe/ liueſt as the Gentiles/ and not like the Jewes/ why conſtraineſt thou the Gentiles to do like the Jewes?

15. Nos naturâ Iudęi, & non ex Gentibus peccatores.

We which are Jewes by nature/ and not ſinners of the Gentiles.

16. Scientes autem quòd non iuſtificatur homo ex operibus legis, niſi per fidem Ieſu Chriſti: & nos in Chriſto Ieſu credimus, ut iuſtificemur ex fide Chriſti, & non ex operibus legis: propter quod ex operibus legis non iuſtificabitur omnis caro.

Knowe that a man is not iuſtified by the workes of the Law/ but by the fayth of Jeſus Chriſt: euen we/ I ſay/ haue beleeued in Jeſus Chriſt/ that we might be iuſtified by the faith of Chriſt/ and not by the workes of the Law/ becauſe that by the workes of the Law no fleſh ſhalbe iuſtified.

17. Quòd ſi quærentes iuſtificari in Chriſto, inventi ſumus & ipſi peccatores: nunquid Chriſtus peccati miniſter eſt? Abſit.

If then while we ſeeke to be made righteous by Chriſt/ wee our ſelues are founde ſinners/ is Chriſt therefore the miniſter of ſinne? God forbid.

18. Si enim quæ deſtruxi, iterum hæc ædifico: prævaricatorem me conſtituo.

For if build againe the thinges that I haue deſtroyed/ I make my ſelfe a treſpaſſer.

Das II. Capitel.

14. Aber da ich ſahe/ daß ſie nicht richtig wandelten/ nach der waarheit deß Evangelij/ ſprach ich zu Petro für allen öffentlich: So du/ der du ein Jüde biſt/ Heydniſch lebeſt/ vnnd nicht Jüdiſch. Warumb zwingeſt du denn die Heyden Jüdiſch zu leben?

Men der ieg ſaa/ at de vandrede icke rettelige/ effter Euangelij ſandhed/ da ſagde ieg til Peder obenbare faar alle/ Effterdi at du ſom eſt en Jøde/ leffuer ſom Hedninge/ oc icke ſom Jøder/ Huor faare tuinger du da Hedningene til at leffue ſom Jøderne.

15. Wiewol wir von natur Jüden/ vnnd nicht Sünder auß den Heyden ſind.

Alligeuel at wi ere aff naturen Jøder/ oc icke Syndere aff Hedninge.

16. Doch weil wir wiſſen/ daß der Menſch durch deß Geſetzes Werck nicht gerecht wird/ ſondern durch den Glauben an Jeſum Chriſt/ So glauben wir auch an Chriſtum Jeſum/ auff daß wir gerecht werden durch den Glauben an Chriſtum/ vnd nicht durch deß Geſetzes werck/ denn durch deß Geſetzes werck wird kein Fleiſch gerecht.

Dog effterdi wi vide/ at Menniſken bliffuer icke retferdig formedelſt Lowens Gerninger/ Men ved Troen til Jheſum Chriſtum/ Saa tro wi oc paa Jheſum Chriſtum/ Paa det wi ſkulle bliffue retferdige formedelſt Troen til Chriſtum/ Oc icke ved Lowens Gerninger/ Thi der bliffuer inted Kød retferdigt ved Lowens Gerninger.

17. Solten wir aber/ die da ſuchen durch Chriſtum gerecht zu werden/ auch noch ſelbs Sünder erfunden werden/ ſo wer Chriſtus ein Sündendiener. Daß ſey ferne.

Oc ſkulde wi/ ſom ſøge effter at bliffue retferdige formedelſt Chriſtum/ oc end nu ſelff befindis at vere Syndere/ Da vaare Chriſtus en Synde tienere. Det vere longt fra.

18. Wenn ich aber das/ daß ich zubrochen habe/ widerumb bawe/ ſo mache ich mich ſelbs zu einem übertretter.

Men naar ieg opbygger det igen/ ſom ieg nedbrød/ Da gør ieg mig ſelff til en Offuertrædere.

Kapitola II.

14. Ale když gſem vzřel že ſe neopřijm ně magij k prawdě Ewangelium/ řekl gſem Petrowi předewſſemi/ poněwádž ty/ gſa Zidem pohanſky gſy žiw/ a ne židowſky/ y kterakž wedeſs k tomu Pohany aby Zidowſky žiwi byli?

Ale gdym obaczył iż nie proſto chodźili/ iáko przyſtało prawdźie Ewánieliey/ rzekłem Piotrowi przed wßytkimi: Jeſli ty bedac Zydem pogáńſkie żywieß/ á nie po Zydowſku/ czemu pogány przymußaß áby po Zydowſku żyli?

15. My přirozenij gſme Zidě/ a ne Pohaně/ hřijſſnijcy:

My z przyrodzenia ieſteſmy Zydowie/ á nie z pogánow grzeßnicy.

16. Wědauce to/ že nebýwá člowěk ſprawedliw včiněn z ſkutkuow Zakona/ ale ſkrze Wijru w Kryſta Gežijſſe/ y my vwěřili gſme w Kryſta Gežijſſe/ abychom byli Sprawedliwij včiněni z Wijry Kryſtowy/ a ne z ſkutkuow Zákona. Proto/ že z ſkutkůw Zákona nebude ſprawedliw včiněn žádný Cžlowěk.

Wiedząc iż nie bywa vſprawiedliwion człowiek z vczynkow zakonu/ ále przez wiare w Jezuſá Kryſtuſá/ tężeſmy my w Kryſtuſá Jezuſá vwierzyli/ ábyſmy byli vſpráwiedliwieni z wiáry Kryſtuſowey/ á nie z wczynkow zákonu/ przetho iż żadne ciáło nie będźie vſprawiedliwione z vczynkow zakonu.

1-. Pakli hledagijce abychom Sprawedliwj včiněni byli ſkrze Kryſta/ nalezeni gſme y my hřijſſnijcy/ tehda Kryſtus geſt ſlužebnijkem hřijchu? Nikoli:

A ieſli my ßukáiąc abyſmy byli vſpráwiedliwieni przez Kriſtuſá/ bywamy znalezieni ſami grzeßnymi/ zali Kryſtus ieſt ſługa grzechu? nie day tego Boże.

18. Nebo buduli to/ což gſem prwě kazyl/ opět zaſe wzdělawati/ přeſtupnijkem ſebe činijm.

Abowiem ieſli záſie buduię ty rzeczy ktorem popſował/ czynię ſiebie ſámego przeſtępcą.

ב

19 אֲנָא גֵּיר בְּנָמוּסָא לְנָמוּסָא מִיתֵת דְּלַאלָהָא אֶחֵא וְעַם מְשִׁיחָא זְקִיף אֶנָא ׃

Imperoche per la Legge, io ſon morto à la Legge, & io ſon crociſiſſo in Chriſto per viuere à Dio.

20 וּמִכֵּיל לָא הֲוָא אֶנָא חַי אֶנָא אֶלָּא חַי בִּי מְשִׁיחָא וְהָנָא דְּהָשָׁא חַי אֶנָא בַּבְסַר בְּהַיְמָנוּתָא הוּ דַּבְרֵהּ דַּאלָהָא חַי אֶנָא הָו דַּאחְבַּנִי וִיהַב נַפְשֵׁהּ חֲלָפַי ׃

Et coſi viuo, non gia piu io: ma viue Chriſto in me. E quel che hora viuo in carne, viuo ne la fede del Figliuol di Dio, ilqual m'ha amato, & ha dato ſe ſteſſo per me.

21 לָא טָלֵם אֶנָא טַיְבוּתֵהּ דַּאלָהָא אֶן גֵּיר בְּיַד נָמוּסָא הִי זַדִּיקוּתָא מְשִׁיחָא מַגָּן מִית ׃

Io non aboliſco la gratia di Dio. Percioche ſe la giuſtitia è per la Legge, adunque Chriſto è morto in vano.

ג

1 אָו חַסִּירַי רֶעְיָנָא גַּלַטָיֵא מַנּוּ חָסֵם בְּכוּן דְּהָא אֵיך הָו דַּמְצַר צִיר הֲוָא קְדָם עַיְנַיְכוּן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא כַּד צְלִיב ׃

O Galati imprudenti, chi v'ha incantati à non obbedire à la verita: à iquali IESV *Chriſto è ſtato gia dipinto dinanzi à gli occhij, crociſiſſo intra voi?*

2 הָדָא בַּלְחוּד צָבֵא אֶנָא דְּאֵדַע מֶנְכוּן מֶן עֲבָדָא דְּנָמוּסָא נְסַבְתּוּן רוּחָא אָו מֶן שֶׁמְעָא דְּהַיְמָנוּתָא ׃

Queſto ſolamente voglio io ſaper da voi, Hauete voi riceuuto lo Spirito per le opere de la Legge, ò per l'vdito de la fede?

3 הָכַנָא סַכְלִין אַנְתּוּן דְּשַׁרִיתוּן בְּרוּחָא וְהָשָׁא בְּבֶסַר מְשַׁלְמִין אַנְתּוּן ׃

Sete voi coſi ſtolti, che hauendo cominciato con lo Spirito, finiate hora con la carne?

ב

19 כִּי־אֲנִי בַּתּוֹרָה מַתִּי לַתּוֹרָה לְחַיּוֹתִי לֵאלֹהִים נִצְלַב עִם הַמָּשִׁיחַ ׃

Porque yo por la Ley ſoy muerto à la Ley, Con el Chriſto eſtoy juntamente enclauado en la cruz para biuir à Dios:

20 וְחַי אֲנִי אַךְ עוֹד לֹא אָנֹכִי כִּי חַי בִּי הַמָּשִׁיחַ וַאֲשֶׁר חַי אֲנִי עַתָּה בַּבָּשָׂר בֶּאֱמוּנַת בֶּן־אֱלֹהִים חַי אָנֹכִי אֲשֶׁר אֲהֵבַנִי וְנָתַן אֶת־נַפְשׁוֹ עָלַי ׃

Y biuo, no ya yo: mas biue en mi el Chriſto: y loque aora biuo en la carne, por la fe del Hijo de Dios lo biuo, el qual me amó, y ſe entregó à ſi miſmo por mi.

21 אֵינֶנִּי מוֹאֵס אֶת־תְּחִנַּת אֱלֹהִים וְאִם בַּתּוֹרָה הַצְּדָקָה הִיא אַךְ חִנָּם מֵת־הַמָּשִׁיחַ ׃

No deſecho la gracia de Dios. Porque ſi por la Ley fueſſe la juſticia, luego el Chriſto por demas ſerie muerto.

ג

1 אוֹי לָכֶם הַגַּלָטִים כִּי לֹא תֵדְעוּ וְלֹא תָבִינוּ מִי־שָׂח מֵרְאוֹת עֵינֵיכֶם מֵהַשְׂכִּיל לְבוֹתֵיכֶם מִשְּׁמוֹעַ לָאֱמֶת וְהִנֵּה לְעֵינֵיכֶם נִכְתַּב יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ וּבָכֶם נִצְלָב ׃

O Galatas ſin ſeſo, quien hos enhechizó para no obedecer à la verdad: delante de cuyos ojos Ieſus el Chriſto fue ya condenado, crucificado entre voſotros?

2 זֹאת לְבַדָּהּ חָפַצְתִּי לִלְמֹד מִמְּכֶם הֲמִמַּעֲשֵׂי הַתּוֹרָה לְקַחְתֶּם אֶת הָרוּחַ אוֹ־מִשְּׁמַעַת הָאֱמוּנָה ׃

Eſto ſolo quiero ſaber de voſotros, Recebiſtes el Eſpiritu Sancto por las obras de la Ley, o por la obediencia de la Fe:

3 הֲכָכָה לֹא תֵדְעוּ וְלֹא תָבִינוּ מֵהָחֵל בְּרוּחַ עַתָּה לְכַלּוֹת בַּבָּשָׂר ׃

Tan locos ſoys, que auiendo començado por el Eſpiritu, aora hos perficioneys por la carne?

β'.

19. Ἐγὼ γὰρ διὰ νόμου νόμῳ ἀπέθανον, ἵνα θεῷ ζήσω. χριστῷ συνεσταύρωμαι.

Car par la Loy ie ſuis mort à la Loy, Ie ſuis crucifié auec Chriſt, afin que ie viue à Dieu.

20. Ζῶ δὲ οὐκ ἔτι ἐγώ, ζῇ δὲ ἐν ἐμοὶ χριστός· ὃ δὲ νῦν ζῶ ἐν σαρκί, ἐν πίστει ζῶ τῇ τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ τοῦ ἀγαπήσαντός με καὶ παραδόντος ἑαυτὸν ὑπὲρ ἐμοῦ.

Et vi, non point maintenãt moi, mais Chriſt vit en moi: & ce que ie vi maintenant en la chair, ie vi en la foy du Fils de Dieu, qui m'a aimé, & qui s'eſt donné ſoi-meſme pour moi.

21. Οὐκ ἀθετῶ τὴν χάριν τοῦ θεοῦ. εἰ γὰρ διὰ νόμου δικαιοσύνη, ἄρα χριστὸς δωρεὰν ἀπέθανεν.

Ie n'aneanti point la grace de Dieu: car ſi la iuſtice eſt par la Loy, Chriſt donc eſt mort pour neant.

ΚΕΦΑΛ. γ'.

Ὦ Ἀνόητοι γαλάται, τίς ὑμᾶς ἐβάσκηνε τῇ ἀληθείᾳ μὴ πείθεσθαι, οἷς κατ' ὀφθαλμοὺς ἰησοῦς χριστὸς προεγράφη, ἐν ὑμῖν ἐσταυρωμένος;

O Galates inſenſés, qui vous a enſorcelés pour faire que vous n'obeiſſiez à la verité, auſquels Ieſus Chriſt a eſté par ci deuant pourtrait deuãt les yeux, & crucifié entre vous.

2. Τοῦτο μόνον θέλω μαθεῖν ἀφ' ὑμῶν, ἐξ ἔργων νόμου τὸ πνεῦμα ἐλάβετε, ἢ ἐξ ἀκοῆς πίστεως;

Ie voudroy' ſeulement entendre ceci de vous, Auez-vous receu l'Eſprit par les œuures de la Loy, ou par la predication de la foy?

3. Οὕτως ἀνόητοί ἐστε, ἐναρξάμενοι πνεύματι, νῦν σαρκὶ ἐπιτελεῖσθε;

Eſtes-vous tant inſenſés, qu'en ayant commencé par l'Eſprit, maintenant vous acheuiez par la chair?

CAP. II.

19. Ego enim per legem, legi mortuus ſum, ut Deo vivam: Chriſto confixus ſum cruci.

For I through the Lawe am dead to the Lawe/ and that I might liue vnto God / I am crucified with Chriſt.

20. Vivo autem, iam non ego: vivit verò in me Chriſtus. Quod autem nunc vivo in carne, in fide vivo filii Dei, qui dilexit me, & tradidit ſemetipſum pro me.

Thus I liue yet/not I nowe / but Chriſt liueth in me: and in that that I nowe liue in the fleſh/ I liue by the faith in the ſonne of God/who hath loued me/ and giuen him ſelfe for me.

21. Non abiicio gratiam Dei, Si enim per legem iuſtitia, ergo gratis Chriſtus mortuus eſt.

I do not abrogate the grace of God: for if rigtheouſnes by the Lawe / then Chriſt dyed without a cauſe.

CAP. III.

O Inſenſati Galatæ, quis vos faſcinavit non obedire veritati, ante quorum oculos Ieſus Chriſtus proſcriptus eſt, in vobis crucifixus?

O fooliſh Galatians / who hath bewitched you that ye ſhould not obey the trueth/to whome Jeſus Chriſt before was deſcribed in your ſight / and among you crucified?

2. Hoc ſolum à vobis volo diſcere, Ex operibus legis Spiritum accepiſtis, an ex auditu fidei?

This onely would I learne of you / Receiued ye the Spirit by the works of ỹ Law / or by the hearing of fayth preached?

3. Sic ſtulti eſtis, ut cùm ſpiritu cœperitis, nunc carne conſummemini?

Are ye ſo fooliſh/that after ye haue begun in the Spirit / ye would now be made perfect by the fleſh?

Das II. Capitel.

19. Ich bin aber durchs Geſetz dem Geſetz geſtorben / auff daß ich Gott lebe/ ich bin mit Chriſto gecreutziget.

Jeg er oc formedelſt Lowen død vaar Lowen/ at ieg ſkal leffue faar Gud/ Jeg er kaarſfeſt met Chriſto.

20. Ich lebe aber/ doch nun nicht ich/ ſondern Chriſtus lebet in mir. Denn was ich jetzt lebe im fleiſch / das lebe ich in dem Glauben deß Sohns Gottes / der mich geliebet hat / vnnd ſich ſelbs für mich dargegeben.

Oc ieg bleffuer/ dog nu icke ieg / men Chriſtus leffuer i mig. Thi huad ſom ieg nu leffuer i Kødet/ det leffuer ieg i Guds Søns Tro/ Som mig elſkte/ Oc gaff ſig ſelff hen faar mig.

21. Ich werffe nicht weg die Gnade Gottes. Denn ſo durch daß Geſetze die Gerechtigkeit kompt / ſo iſt Chriſtus vergeblich geſtorben.

Jeg kaſter icke Guds naade bort. Thi at kommer Retferdighed fromedelſt Lowen / Da er Chriſtus forgeffuis død.

Das III. Capitel.

O Ihr vnverſtendigen Galater/ wer hat euch bezaubert/ daß jhr der warheit nicht gehorchet? Welchen Chriſtus Jeſus für die augen gemahlet war / vnnd jetzt vnter euch gecreutziget iſt.

O I wforſtandige Galater/ Huo haffuer tryllet eder/ at i lyde icke Sandhed? Huilcke Chriſtus Jheſus vaar Malet faar øyene / oc er nu kaarſfeſt iblant eder.

2. Das wil ich alleine von euch lernen: Habt jhr den Geiſt empfangen/ durch deß Geſetzes werck / oder durch die Predig vom Glauben?

Dette vil ieg aleniſte lære aff eder / Haffue i anammet Aanden/ ved Lowens Gerninger/ Eller formedelſt den Predicken om Troen?

3. Seydt jhr ſo vnverſtändig? Im Geiſt habt jr angefangen / wolt jhrs denn nun im Fleiſch vollenden?

Ere i ſaa wforſtandige? I begynte i Aanden/ Ville i da nu fuldkomme det i Kødet?

Kapitola II.

19. Nebo yá ſkrze Zákon / vmřel gſem Zákonu/ abých žiw byl Bohu/ yá s Kryſtem vkřižowán gſem:

Bom ia przez zakon zakonowi vmárł/ abym Bogu żył / y ieſtem weſpoł z Kryſtuſem vkrzyżowan.

20. A žiw gſem giž ne yá/ ale žiw geſt we mně Kryſtus. Že pak nynj žiw gſem w těle/ žiw gſem v Wijře Syna Božijho/ kterýžto zamilowal mne/ a wydal ſebe ſamého za mne.

A żywę iuż nie ia/ ale żywie we mnie Kryſtus/ A żywot ktorym teraz żywę w ciele/ w wierze Syná Bożego żywę / ktory vmiłował mie/ y wydał ſamego ſiebie za mie.

21. Nezamijtám miloſti Božij. Nebo geſtli Sprawedlnoſt ſkrze Zákon/ tehda Kryſtus nadarmo geſt vmřel.

Nie obrácamći w niwecz łáſki Bożey / bo ieſli przez zakon ieſt ſpráwiedliwość / thedyć Kryſtus prożno vmárł.

Kapitola III.

O Bláznivij Galatſſtij / v kdo geſt wás zmámil/ abyſſte něwěřili prawdě? Před waſſýmižto očima Kryſtus Gežiſs potupen geſt / a mezy wámi vkřižowán?

O Bezrozumni Galatowie / y ktoż was zmamił/ ábyśćie prawdźie nie byli poſłuſznymi / ktorym przed oczyma Kryſtus przedtym był wymálowan/ y miedzy wámi vkrzyżowány?

2. Toto toliko chcy zwěděti od wás/ Z ſkutkuowli Zákona přiyali gſte Ducha ſwatého / čili z ſlyſſenij wijry?

Tego ſię tylko żądam vczyć od was/ z vczynkowli zakonnych wźięliśćie duchá / czyli z wiáry przez ſłuchánie?

3. Tak bláznivij gſte/ že počawſſe Duchem / giž nynij tělem konáte?

Thakeśćie bezrozumni/ poczawſzy duchem / teraz bywaćie dokończeni ciałem.

ג

4 והלין כלהין איקא הו סיברתון ואשתותף דין א איקא:

Hauete voi patite tante coſe in vano? ſe pur è in vano.

5 הו הכיל דיהב בכון רוחא וסער בכון חילא מן עבדא דנמוסא או מן שמעא דהימנותא:

Colui dunque che vi prouede lo Spirito, & opera in voi le virtù, lo fa egli per le opere de la Legge, ò per l'vdito de la fede?

6 איכנא דהימן אברהם לאלהא ואתחשבת לה לזדיקו:

Anzi piu preſto ſi come Abraam credette à Dio, e fugli riputato à giuſtitia.

7 דעו הכיל דאילין דמן הימנותא אנון הנון אנון בניא דאברהם:

Sappiate dunque che quei che ſon da la fede, ſon figliuoli d'Abraam.

8 מטול גיר דקדם ידע אלהא דבהימנותא הו מזדדקין עממא קדם סבר לאברהם איך דאמר כתבא קדישא דבך נתברכון כלהון עממא:

E la Scrittura preuedendo che Iddio giuſtifica i Gentili per la fede, euangelizò prima ad Abraam, dicendo, In te ſaranno benedette tutte le Genti.

9 מדין מהימנא הו מתברכין באברהם מ מהימנא:

Quelli dunque che ſon da la fede, ſon benedetti col fedele Abraam.

10 אילין גיר דמן עבדא אנון דנמוסא תחית לוטתא אנון כתיב גיר דליט הו כל מן דלא יעבד כל דכתיב בנמוסא הנא:

Imperoche tutti quelli che ſon da le opere de la Legge, ſon ſotto la maladittione. Concioſia ch'egli è ſcritto, Maladetto chiunque non ſta ſaldo in tutte le coſe che ſono ſcritte nel libro de la Legge, per oſſeruarle.

ג

4 כמה החליתם חנם אם גם חנם:

Tantas coſas aueys padecido en vano? ſi empero en vano.

5 והוא אשר נתן לכם את־הרוח ופעל גבורות בכם המפעלי התורה או משמעת האמונה היא:

El que hos dá, pues, el Eſpiritu, y obra las marauillas entre voſotros, hazelo por las obras de la Ley, o por la obediencia de la fe?

6 כמו אברהם האמין ביהוה ויחשבה לו צדקה:

Como Abraham creyó à Dios, y fuele attribuydo a juſticia:

7 לכן דעו כי־אשר מאמונה אלה הם בני אברהם:

Anſique conoceys que los que ſon por la fe, los tales ſon los hijos de Abraham.

8 וכי־ראה הכתב מקדם כי־יצדיק אלהים לגוים מאמונה לכן מקדם בשר את־אברהם כי־יתברכו בך כל־הגוים:

Y viendo antes la Eſcriptura, que Dios por la fe auia de juſtificar las Gentes, Euangelizó antes à Abraham, Que todas las Gentes de la tiera ſeràn benditas en ti.

9 על־כן אשר מאמונה המה יברכו עם אברהם הנאמן:

Luego los de la fe ſon los benditos con el creyente Abraham.

10 כי כלם אשר ממעשי התורה המה היו תחת האלה כי־נכתב ארור כל־אשר לא יקום בכלם הכתבים בספר התורה לעשותם:

Porque todoz los que ſon de las obras de la Ley, debaxo de maldicion eſtan. porque eſcripto eſtá, Maldito todo aquel que no permaneciére en todas las coſas que eſtan eſcriptas en el libro de la Ley para hazerlas.

γ΄.

4. Τοσαῦτα ἐπάθετε εἰκῇ; εἴγε καὶ εἰκῇ.

Auez vous tant ſouffert en vain? voire ſi c'eſt meſmes en vain.

5. Ὁ οὖν ἐπιχορηγῶν ὑμῖν τὸ πνεῦμα, καὶ ἐνεργῶν δυνάμεις ἐν ὑμῖν, ἐξ ἔργων νόμου ἢ ἐξ ἀκοῆς πίστεως;

Celui donc qui vous fournit l'Eſprit, & qui produit les vertus, en vous le fait-il par les œuures de la Loy, ou par la predication de la foy?

6. Καθὼς ἀβραὰμ ἐπίστευσε τῷ θεῷ, καὶ ἐλογίσθη αὐτῷ εἰς δικαιοσύνην.

Ainſi comme Abraham a creu à Dieu, & il lui a eſté alloué à iuſtice.

7. Γινώσκετε ἄρα ὅτι οἱ ἐκ πίστεως, οὗτοί εἰσιν υἱοὶ ἀβραάμ.

Sachez donc que ceux qui ſont de la foy, ſont enfans d'Abraham.

8. Προϊδοῦσα δὲ ἡ γραφὴ ὅτι ἐκ πίστεως δικαιοῖ τὰ ἔθνη ὁ θεὸς, προευηγγελίσατο τῷ ἀβραὰμ, ὅτι ἐνευλογηθήσονται ἐν σοὶ πάντα τὰ ἔθνη.

Dont l'Eſcriture preuoyãt que Dieu iuſtifie les Gentils par la foy, a deuant euangelizé à Abraham, diſant, Toutes nations ſeront benites en toy.

9. Ὥστε οἱ ἐκ πίστεως εὐλογοῦνται σὺν τῷ πιστῷ ἀβραάμ.

Par ainſi ceux qui ſont de la foy, ſont benits auec le fidele Abraham.

10. Ὅσοι γὰρ ἐξ ἔργων νόμου εἰσὶν, ὑπὸ κατάραν εἰσί. γέγραπται γὰρ, ἐπικατάρατος πᾶς ὃς οὐκ ἐμμένει ἐν πᾶσι τοῖς γεγραμμένοις ἐν τῷ βιβλίῳ τοῦ νόμου, τοῦ ποιῆσαι αὐτά.

Car tous ceux qui ſont des œuures de la Loy, ſont ſous malediction: car il eſt eſcrit, Maudit eſt quiconque n'eſt permanent en toutes les choſes qui ſont eſcrites au liure de la Loy pour les faire.

CAP. III.

4. Tanta paſſi eſtis ſine cauſa? ſi tamen ſine cauſa.

Haue ye ſuffred ſo many things in vaine? if ſo be it be euen in vaine.

5. Qui ergo tribuit vobis Spiritum, & operatur virtutes in vobis: ex operibus legis, an ex auditu fidei?

Hee therefore that miniſtreth to you the Spirit / and worketh miracles amōg you / doeth he it through the works of the Law / or by the hearing of fayth preached?

6. Sicut, Abraham credidit Deo, & reputatum eſt illi ad iuſtitiam.

Yea rather as Abraham beleeued God, & it was imputed to him for righteouſnes.

7. Cognoſcite ergo, quia qui ex fide ſunt, ii ſunt filii Abrahæ.

Knowe ye therefore / that they which are of fayth / the ſame are the children of Abraham.

8. Providens autem ſcriptura, quia ex fide iuſtificat gentes Deus, prænuntiavit Abrahæ, quia benedicentur in te omnes gentes.

For the Scripture foreſeeing / that God would iuſtifie the Gētiles through faith / preached before the Goſpell vnto Abraham / ſaying / In thee ſhall all the Gentiles be bleſſed.

9. Igitur qui ex fide ſunt, benedicētur cum fideli Abraham.

So then they which be of fayth / are bleſſed with faithfull Abraham.

10. Quicunque enim ex operibus legis ſunt, ſub maledicto ſunt. Scriptum eſt enim: Maledictus omnis qui non permanſerit in omnibus quæ ſcripta ſunt in libro legis, ut faciat ea.

For as many as are of the workes of the Law / are vnder the curſe: for it is written / Curſed is euery man that continueth not in all thinges which are written in ẏ booke of the Law / to do them.

Das III. Capitel.

4. Habt jhr denn ſo vil vmb ſonſt erlidten? iſts anders vmb ſonſt.

Haffue i da ledet ſaa meget forgeffuis? Om det ellers er forgeffuis.

5. Der euch nun den Geiſt reichet / vnnd thut ſolche thaten vnter euch / thut ers durch deß Geſetzes werck? oder durch die Predigt vom Glauben?

Den ſom nu giffuer eder Aanden / oc gør ſaadane Gerninger iblant eder / Gør hand det formedelſt Lowens Gerninger? Eller ved den Predicken om Troen?

6. Gleich wie Abraham hat Gott geglaubet / vnd es iſt jm gerechnet zur Gerechtigkeit.

Lige ſom Abraham trode Gud / oc det er regnet hannem til Retferdighed.

7. So erkennet jhr ja nun / daß die deß Glaubens ſind / das ſind Abrahams Kinder.

Saa kende i io nu / At de ſom ere aff Troen / de ere Abrahams Børn.

8. Die Schrifft aber hatt es zuvor erſehen / daß Gott die Heyden durch den Glauben gerecht macht / darumb verkündiget ſie dem Abraham: Inn dir ſollen alle Heyden geſegnet werden.

Men Scrifften ſaa det tilforn / at Gud gør Hedningene / redferdige formedelſt Troen. Der faare forkynder hun Abraham / I dig ſkulle alle Hedninge velſignis.

9. Alſo werden nun / die deß Glaubens ſind / geſegnet mit dem glaubigen Abraham.

Saa bliffue nu de / ſom ere aff Troen / velſignede met den Tro Abraham.

10. Denn die mit deß Geſetzes wercken vmbgehen / die ſind vnter dem Fluch. Denn es ſtehet geſchrieben: Verflucht ſey jederman / der nicht bleibet in alle dem / das geſchriebē ſtehet in dem Buch deß Geſetzes / daß ers thue.

Fordi at de ſom omgaaſſ met Lowens Gerninger / de ere vnder Forbandelſe. Thi det ſtaar ſcreffuit / Forbandet vere huer mand / ſom icke bliffuer i alt det / ſom ſcreffuit ſtaar i Lowens bog / at hand det gør.

Kapitola III.

4. Tak mnoho trpěli gſte nadarmo? a wſſak nadarmoli?

A tákżeśćie wiele ćierpieli dármo? ieſli też iedno dármo.

5. Protož ten / kterýž dáwá wám Ducha Swatého / a činij diwy mezy wámi: z ſkutkuowli Zákona to činij / čili z ſlyſſenij Wijry

Który tedy wám dodawa Duchá / y ſpráwnie mocy w was / izali to czyni z vczynkow zakonu / czyli z wiáry przez ſłuchánie?

6. Jakož y Abraham vwěřil Bohu / a počteno gemu to k ſprawedlnoſti.

Jako Abráám vwierzył Bogu / y poczytano mu ieſt ku ſpráwiedliwośći.

7. Protož znayte / že kteřijž gſau z Wijry / ti gſau Synowé Abrahamowi.

Ták też wiećie / iż którzy z wyáry ſą / ći ſą ſynmi Abráámowymi.

8 Předzwěděwſſy pak pijſmo / že Buoh Lidi ſprawedliwě činij z Wijry / předpowědělo Abrahamowi: Že požehnáni budau w tobě wſſyckni lidě.

A obaczáiac wprzod piſmo / iż z wiáry Bog vſpráwiedliwia pogány / przed tym opowiedáło Abráámowi: Błogoſłáwieni bedą w tobie wßyſcy narodowie.

9. A protož kteřijž gſau z wijry / docházegij požehnánij s wěrným Abrahamem.

A ták którzy z wiáry ſą / błogoſłáwieni bywáią z wiernym onym Abráámem.

10 Kteřijž pak koli z ſkutkůw Zákona gſau / pod zlořečenſtwijm gſau. Nebo pſáno geſt: Zlořečený každý kdož nezůſtáwá we wſſem / což geſt pſáno w Knihách Zákona / aby to naplnil.

Abowiem ile ich ieſt z vczynkow zakonu / pod przekleńſtwem ſą / bo nápiſano ieſt: Przeklęty káżdy ktoryby nie trwał we wßytkich rzeczach / ktore nápiſane ſą w kſięgach zakonu / áby te czynił.

ג

11 דְּלָא דֵּין מֶזְדַּדַּק אֱנָשׁ
בְּנָמוּסָא לְוָת אֱלָהָא הָדָא
גַּלְיָא מֶטוּל דַּכְתִיב
דְּזַדִּיקָא בְּהַיְמָנוּתָא יִחֵא׃

Hor che per la Legge niuno ſia giuſtificato appreſſo Iddio, appariſce: percioche Il giuſto viuerà per fede.

12 נָמוּסָא דֵּין לָא הֲוָא
מֶן הַיְמָנוּתָא אֶלָּא מַן
דְּנֶעְבֵּד אִילֵין דַּכְתִיבָן בֵּה
יִחֵא בְּהֵין׃

E la Legge non è da la fede, ma l'huomo che farà quelle coſe, viuerà in eſſe.

13 לַן דֵּין מְשִׁיחָא זַבְּנַן מֶן
לְוּטְתָא דְּנָמוּסָא וְהוּ הֲוָא
חֲלָפַין לְוּטְתָא כְּתִיב גֵּיר
דְּלִיט הוּ כֻּל מַן דְּמֶתְתְּלֵא
בְּקַיְסָא׃

Or Chriſto ci ha riſcoſſi da la maladittion de la Legge, eſſendo ſtato fatto per noi maladittione: (perch'egli è ſcritto. Maladetto chiunque pende nel legno.)

14 דַּבְעַמְמֵא תְּהוֵא
בּוּרְכְּתֵה דְּאַבְרָהָם בְּיֵשׁוּעַ
מְשִׁיחָא דְּחְנַן נֶסַב שׁוּדָיָא
דְּרוּחָא בְּהַיְמָנוּתָא׃

Accioche la benedittione d'Abraam auueniſſe à i Gentili per Chriſto IESV: & à fin che noi riceueſſimo la promeſſa de lo Spirito per la Fede.

15 אַחַי אֵיךְ דְּבֵירָת בְּנַי
נָשָׁא אָמַר אֲנָא דְּדִיַתֵּקָא
דְּבַר נָשָׁא דְּאֶשְׁתַּרְרַת אֱנָשׁ
לָא מַסְלֵא אוֹ מְשַׁחְלֵף בָּהּ
מֶדֶם׃

Fratelli, io parlo humanamente, vn accordo benche ſia d'vn huomo, nondimeno s'egli è autenticato niuno l'annulla, ò, aggiugne coſa alcuna.

16 לְאַבְרָהָם דֵּין אֶתְמַלַּךְ
מוּלְכָּנֵא וּלְזַרְעֵהּ וְלָא
אֲמַר לֵהּ דַּלְזַרְעַיךְ אֵיךְ דל
דַּלְסַגִּיאֵא אֶלָּא לְזַרְעָךְ
אֵיךְ דַּלְחַד הָו דְּאִיתַוְהִי מ
מְשִׁיחָא׃

Hor le promeſſe furon dette ad Abraam, & al ſeme ſuo. Non dice, Et à i ſemi, come ſe parlaſſe di molti: ma come parlando d'vn ſolo, dice, Et al ſeme tuo: il quale è Chriſto.

ג

11 וְכִי־מִתּוֹרָה אִישׁ לֹא אֶחָד
נִצְדָּק לִפְנֵי אֱלֹהִים בְּגָלוּי הוּא
כִּי־צַדִּיק בֶּאֱמוּנָתוֹ יִחְיֶה׃

Mas porquanto por la Ley ninguno ſe juſtifica acerca de Dios, queda manifieſto que el juſto por la fe biue.

12 וְהַתּוֹרָה אֵינֶנָּה מֵאֱמוּנָה
כִּי אִם הָעוֹשֶׂה אוֹתָם אָדָם
יִחְיֶה בָּם׃

La Ley tambien no es de la fe; mas, El hombre que los hiziere, biuirá por ellos.

13 הַמָּשִׁיחַ פָּדָה אוֹתָנוּ מִמְּאֵרַת
הַתּוֹרָה וַיְהִי־עָלֵינוּ מְאֵרָה כִּי
נִכְתַּב כִּי־קִלְלַת אֱלֹהִים תָּלוּי
עַל־הָעֵץ׃

El Chriſto empero nos redimió de la maldicion de la Ley, hecho por noſotros maldicion: (porque eſcripto eſtà, Maldito qualquiera que es colgado en madero.)

14 אֲשֶׁר תָּבוֹא עַל־הַגּוֹיִם בִּרְכַּת
אַבְרָהָם בְּיֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ וַאֲשֶׁר
נִקַּח אֶת־שְׁבוּעַת הָרוּחַ בֶּאֱמוּנָה׃

Paraque la bendicion de Abraham en las Gentes fueſſe en el Chriſto Ieſus: paraque por la fe recibamos la promeſſa del Eſpiritu

15 אַחַי כְּמִנְהַג הָאָדָם אוֹמֵר אֲנִי
לָכֶם כְּמוֹ בְּרִית צְמִיתַת הָאָדָם
אִישׁ לֹא מוֹאֵס וְלֹא מְחַלֵּף׃

Hermanos, (hablo ſegun el hombre) aun el inſtrumento authentico del hombre nadie lo menoſprecia, ó le annide.

16 וּלְאַבְרָהָם נֶאֶמְרוּ הַשְּׁבוּעוֹת
וּלְזַרְעוֹ לֹא אוֹמֵר וְלִזְרָעִים כְּמוֹ
בְּרִבּוּי כִּי אִם כְּמוֹ בְּיָחִיד
וּלְזַרְעֲךָ אֲשֶׁר הוּא הַמָּשִׁיחַ׃

A Abraham fueron dichas las promeſſas, y à ſu ſimiente. No dize, Y à las ſimientes, como de muchos: ſino como de vno, Y à tu ſimiente, la qual es el Chriſto.

γ'.

11. Ὅτι δὲ ἐν τῷ νόμῳ οὐδεὶς δικαιοῦται παρὰ τῷ θεῷ, δῆλον, ὅτι ὁ δίκαιος ἐκ πίστεως ζήσεται.

Or que par la Loy nul ne ſoit iuſtifié enuers Dieu, il appert, d'autant que le iuſte viura de foy.

12. Ὁ δὲ νόμος οὐκ ἔστιν ἐκ πίστεως· ἀλλ' ὁ ποιήσας αὐτὰ ἄνθρωπος ζήσεται ἐν αὐτοῖς.

Mais la Loy n'eſt point de la foy: ains l'homme qui aura fait ces choſes, viura par icelles.

13. Χριστὸς ἡμᾶς ἐξηγόρασεν ἐκ τῆς κατάρας τοῦ νόμου, γενόμενος ὑπὲρ ἡμῶν κατάρα· γέγραπται γάρ, ἐπικατάρατος πᾶς ὁ κρεμάμενος ἐπὶ ξύλου.

Chriſt nous a rachetés de la malediction de la Loy, quand il a eſté fait malediction pour nous: (car il eſt eſcrit, Maudit eſt quiconque pend au bois)

14. Ἵνα εἰς τὰ ἔθνη ἡ εὐλογία τοῦ ἀβραὰμ γένηται ἐν χριστῷ ἰησοῦ, ἵνα τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ πνεύματος λάβωμεν διὰ τῆς πίστεως.

Afin que la benediction d'Abraham aduinſt aux Gentils par Ieſus Chriſt: à ce que nous receuions la promeſſe de l'Eſprit par la foy.

15. (Ἀδελφοί,) κατὰ ἄνθρωπον λέγω, ὅμως ἀνθρώπου κεκυρωμένην διαθήκην οὐδεὶς ἀθετεῖ ἢ ἐπιδιατάσσεται.

Freres, ie parle à la façon des hommes. Combiẽ qu'vne alliance ſoit d'vn homme, ſi elle eſt confermee, nul ne la caſſe, ou y adiouſte.

16. Τῷ δὲ ἀβραὰμ ἐῤῥέθησαν αἱ ἐπαγγελίαι, καὶ τῷ σπέρματι αὐτοῦ. οὐ λέγει, καὶ τοῖς σπέρμασιν, ὡς ἐπὶ πολλῶν, ἀλλ' ὡς ἐφ' ἑνός, καὶ τῷ σπέρματί σου, ὅς ἐστι χριστός.

Or les promeſſes ont eſté dites à Abraham & à ſa ſemence. Il ne dit point, Et aux ſemences, cõme parlant de pluſieurs, mais comme d'vne, Et à ta ſemence: qui eſt Chriſt.

CAP. III.

11. Quoniam autem in lege nemo iuſtificatur apud Deum, manifeſtum eſt: quia iuſtus ex fide vivit.

And that no man is iuſtified by the Law in the ſight of God /it is euident: for the iuſt ſhall liue by faith.

12. Lex autem non eſt ex fide: ſed, Qui fecerit ea, vivet in illis.

And the Law is not of faith: but ẏ man that ſhall to thoſe thinges / ſhall liue in them.

13. Chriſtus nos redemit de maledicto legis, factus pro nobis maledictum (quia ſcriptum eſt: Maledictus omnis qui pendet in ligno.)

Chriſt hath redeemed vs from the curſe of the Lawe/when hee was made a curſe for vs (for it is written/Curſed is euery one that hangeth on tree.)

14. Vt in Gentibus benedictio Abrahę fieret in Chriſto Ieſu: ut pollicitationem Spiritus accipiamus per fidem.

That the bleſſing of Abraham might come on the Gentiles through Chriſt Jeſus / that we might receiue the promes of the Spirit through faith.

15. Fratres (ſecundùm hominem dico) tamen hominis confirmatum teſtamentum nemo ſpernit, aut ſuperordinat.

Brethren / J ſpeake as men do / though it be but a mans couenant whē it is confirmed/ yet no man doeth abrogate it/or addeth any thing thereto.

16. Abrahæ dictæ ſunt promiſſiones: & ſemini eius, non dicit, Et ſeminibus quaſi in multis: ſed quaſi in uno, Et ſemini tuo, qui eſt Chriſtus.

Now to Abraham and his ſeede were the promiſes made. He ſayeth not/ And to the ſeedes/as ſpeaking of many: but/And to thy ſeede / as of one / which s Chriſt.

Das III. Capitel.

11. Daß aber durchs Geſetze niemand gerecht wird für Gott/iſt offenbar/ Denn der Gerechte wird ſeines Glaubens leben.

Men at ingen bliffuer retferdig faar Gud/ formedelſt Lowen/ er obenbare/ Thi den Retferdige ſkal leffue aff ſin Tro.

12. Das Geſetz aber iſt nicht deß Glaubens/ ſondern der Menſch/ der es thut/ wird dadurch leben.

Men Lowen er icke aff Troen/ Men det Menniſke ſom det gør/ hand ſkal leffue der ved.

13. Chriſtus aber hat vnns erlöſet vom Fluch deß Geſetzes/ da er ward ein Fluch für vns (Denn es ſtehet geſchrieben: Verflucht iſt jederman der am Holtz hanget.)

Oc Chriſtus forløſde oſſ aff Lowens Formaledidelſe/ der hand bleff en Forbandelſe for oſſ (Thi det ſtaar ſcreffuit/ Forbandet er huer Mand ſom henger paa Træ.)

14. Auff daß der Segen Abrahe vnter die Heyden keme/ in Chriſto Jeſu/ vnd wir alſo den verheiſſen Geiſt empfiengen/durch den Glauben.

Paa det at Abrahe velſignelſe ſkulde komme iblant Hedningene/ i Chriſto Jheſu/oc wi ſaa ſkulde faa den foriette Aand/ formedelſt Troen.

15. Lieben Brůder/ Jch will nach Menſchlicher weiſe reden. Verachtet man doch eines Menſchen Teſtament nicht (wenn es beſtettiget iſt) vnd thut auch nichts darzu.

Kære Brødre/ Jeg vil tale effter Menniſkelig ſkick. Foracter mand dog icke it Menniſkis Teſtamente (naar det er ſtadfeſt) oc mand ſetter der inted til.

16. Nun iſt je die verheiſſung Abrahe vnd ſeinem Samen zugeſaget. Er ſpricht nicht/durch die Samen/ als durch vile/ Sondern als durch einen/ durch deinen Samen/ welcher iſt Chriſtus.

Nu er io Foriettelſen tilſagd Abraham oc hans Sæd Hand ſiger icke/ ved de Sæde/ ſom formedelſt mange/ men ſom ved en/ Formedelſt din Sæd/ ſom er Chriſtus.

Kapitola III.

11. Ale že ſkrze Zákon nebýwá žádný Spravedliw včiněn před Bohem / zgewně geſt/ neb ſprawedliwý z Wijry žiw geſt.

A iż przez zakon żaden nie bywa vſpráwiedliwion w Bogá/ iáwnoć ieſt / gdyż ſpráwiedliwy z wiáry żyć będźie.

12. Zákon pak nenij z Wijry/ ale kdo bude plniti přikázanij Zákona/ žiw bude w nich.

A zakon nie ieſtći z wiáry / ale cżłowiek ktoryby im doſyć vczynił/ w nych żyć będźie.

13. Kryſtus wykaupil nás z zlořečenſtwij Zákona/ včiněn gſa pro nás zlořečenſtwjm: Neb pſáno geſt: Zlořečený každý kdož wiſý na dřewě.

Lecż Kryſtus nas odkupił od przeklectwá zakonu/ gdyż za nas zſtał ſie przeklectwem / ábowiem nápiſano ieſt: Przeklety ktorykolwiek wiśi ná drzewie.

14. Aby mezy Národy požehnánij Abrahamowo přiſſlo ſkrze Kryſta Gežijſſe/ abychom zaſlijbenij Ducha Swatého přijali ſkrze Wijru.

Aby w pogánoch błogosłáwieńſtwo Abráámowe było w Kryſtuſie Jezuſie / y ábyſmy obiecánego Duchá wźieli przez wiárę.

15. Bratřij (wedle Cžlowěka prawijm) Wſſak vtwrzeným některeho člowěka Kſſafftem/ žádný nepohrzý ani ho ginak měnij.

Brácia/ ludzkimći obyczáiem mowię: Choć cżłowiecży theſtáment ieſt / wſzákże gdy geſt vtwirdzony/ nikt go nie łamie/ ani k niemu przydawá.

16. Abrahamowi powědijna gſau zaſlijbenij y Semenu geho. Ne dij / Semenuom yakožto mnohým: ale yakožto gednomu. A Semenu twému kterýž geſt Kryſtus.

A Abráámowi opowiedźiáne ſą obietnice / y plemieniowi iego/ nie mowi plemieniom/ iáko o wielu/ ále iáko o iednym: Y plemieniowi twoiemu/ ktore ieſt Kryſtus.

ג

17 הָדָא דֵּין אָמַר אֲנָא דִּדְיָתֵקָא דְּמִן קְדִים אֶשְׁתַּרְרַת מִן אֱלָהָא בַּמְשִׁיחָא נָמוּסָא הַו דַּהֲוָא מִן בָּתַר אַרְבַּע מְאָא ו נִתְלָתִין שְׁנִין לָא מַשְׁכַּח דְּנִסְלְיָהּ וְנִבַטֵּל מוּלְכָנָא׃

Or io dico queſto, quanto al patto gia innanzi confermato da Dio in Chriſto, che la Legge che fu fatta quattrocento e trenta anni poi, non lo annulla, per abolir la promeſſa.

18 אֶן דֵּין מִן נָמוּסָא הִי יָרְתוּתָא מֶכִּיל לָא הֲוָת מִן מוּלְכָנָא לְאַבְרָהָם דֵּין בְּמוּלְכָנָא הוּ יְהַב לֵהּ אֱלָהָא׃

Imperoche ſe l'heredità è per la Legge, non è piu per la promeſſa: nondimeno Iddio la donò ad Abraam per la promeſſa.

19 מָנָא הָכִיל נָמוּסָא מֶטוּל מַסְטִינוּתָא אֶתְתּוֹסַף עַדְמָא דְּנֵאתֵא זַרְעָא הַו דְּלֵהּ הֲוָא שׁוּדָּיָא וְאֶתְיְהֵב הַו נָמוּסָא בְּאִיד מַלְאַכֵא בְּאִידָא דְּמֶצְעָיָא׃

A che fine dunque fu data la Legge? Ella fu aggiunta per conto de le trasgreſſioni, infin à tanto che venisse il ſeme, à cui era ſtata fatta la promeſſa, e fu ordinata per gli Angeli in mano d'vn Mediatore.

20 מֶצְעָיָא דֵּין לָא הֲוָא דְּחַד אֱלָהָא דֵּין חַד הוּ׃

E il Mediatore non è d'vn ſolo, ma Iddio è vn ſolo.

21 נָמוּסָא הָכִיל סַקוּבְלָא
הוּ דְּמוּלְכָנָא דַּאלָהָא חָס
אֶלּוּ גֵּיר אֶתְיְהֵב הֲוָא ג
נָמוּסָא אֵינָא דְּמֶשְׁכַּח הֲוָא
לְמַחָיוּ שַׁרִירָאִית מֶן ג
נָמוּסָא הֲוָיָא הֲוָת ז
זַדִּיקוּתָא׃

La Legge dunque è ella ſtata aggiunta contra le promeſſe di Dio? Non gia. Percioche ſe fuſſe ſtata data Legge che poteſſe giuſtificare, veramente la giuſtitia ſarebbe per la Legge.

ג

17 וְזֹאת אוֹמֵר אֲנִי כִּי־אֶת בְּרִית הַנְּכוֹנָה מִלְּפָנִים מֵאֱלֹהִים לַמָּשִׁיחַ הִיא אֲשֶׁר אַחֲרֵי אַרְבַּע מֵאוֹת וּשְׁלוֹשִׁים שָׁנָה נִתְּנָה הַתּוֹרָה לֹא תִמְאַס לְהָנִיא אֶת־הַשְּׁבוּעָה׃

Eſto pues digo, Que el concierto confirmado de Dios para con el Chriſto, la Ley que fue hecha quatrocientos y treynta annos deſpues, no lo abrroga,, para inualidar la promeſſa.

18 וְאִם מִתּוֹרָה יֵשׁ הַנַּחֲלָה עוֹדֶנָּה לֹא מִשְּׁבוּעָה הִיא וּלְאַבְרָהָם בִּשְׁבוּעָה חָנַן אֱלֹהִים׃

Porque ſi la heredad es por la Ley, ya no ſera por la promeſſa: Dios empero por la promeſſa hizo la donacion à Abraham.

19 וְלָמָּה הִיא הַתּוֹרָה בַּעֲבוּר הַסֵּטִים נוֹסְפָה עַד־אֲשֶׁר יָבוֹא הַזֶּרַע לַאֲשֶׁר נֶעֶשְׂתָה הַשְּׁבוּעָה הַנִּתְּנָה בַּמַּלְאָכִים בְּיַד הָאֶמְצָעִי׃

Pues la Ley que? fue pueſta por cauſa de las rebelliones, (haſtaque vinieſſe la Simiente à quien fue hecha la promeſſa) ordenada por los angeles, en la mano del Mediador.

20 וְהָאֶמְצָעִי לְאֶחָד אֵינֶנּוּ וַיהוָה אֱלֹהִים יְהוָה אֶחָד׃

Y el Mediador no es de vno, y Dios es vno:

21 וְלָכֵן הַתּוֹרָה עַל־שְׁבוּעוֹת אֱלֹהִים חָלִילָה וְאִם נִתְּנָה הַתּוֹרָה אֲשֶׁר תּוּכַל לְחַיּוֹת אָז בֶּאֱמֶת מִתּוֹרָה הָיְתָה הַצְּדָקָה׃

Luego la Ley es contra las promeſſas de Dios? En ninguna manera. porque ſi la Ley dada pudiera juſtificar, la juſticia fuera verdaderamente por la ley.

γ'.

17. Τοῦτο δὲ λέγω, διαθήκην προκεκυρωμένην ὑπὸ τοῦ Θεοῦ εἰς Χριστὸν, ὁ μετὰ ἔτη τετρακόσια καὶ τριάκοντα γεγονὼς νόμος οὐκ ἀκυροῖ, εἰς τὸ καταργῆσαι τὴν ἐπαγγελίαν.

Voila donc que ie di, quant à l'alliance qui auparauant a eſté confermee de Dieu en Chriſt, que la Loy qui eſt venuë quatre cens & trente ans apres, ne la peut enfraindre, pour abolir la promeſſe.

18. Εἰ γὰρ ἐκ νόμου ἡ κληρονομία, οὐκ ἔτι ἐξ ἐπαγγελίας· τῷ δὲ Ἀβραὰμ δι᾽ ἐπαγγελίας κεχάρισται ὁ Θεός.

Car ſi l'heritage eſt de la Loy, il n'eſt plus par la promeſſe. Or Dieu la donné à Abraham par la promeſſe.

19. Τί οὖν ὁ νόμος; τῶν παραβάσεων χάριν προσετέθη, ἄχρις οὗ ἔλθῃ τὸ σπέρμα ᾧ ἐπήγγελται, διαταγεὶς δι᾽ ἀγγέλων ἐν χειρὶ μεσίτου.

A'quoi donc ſert la Loy? Elle a eſté adiouſtee à cauſe des tranſgreſſions, iuſqu'à tant que la ſemence vinſt, au regard de laquelle auoit eſté faite la promeſſe: & a eſté ordonnee par les Anges par le miniſtere d'vn Moyenneur.

20. Ὁ δὲ μεσίτης ἑνὸς οὐκ ἔστιν· ὁ δὲ Θεὸς, εἷς ἐστιν.

Or le Moyenneur n'eſt point d'vn ſeul: mais Dieu eſt vn ſeul.

21. Ὁ οὖν νόμος κατὰ τῶν ἐπαγγελιῶν τοῦ Θεοῦ; μὴ γένοιτο· εἰ γὰρ ἐδόθη νόμος ὁ δυνάμενος ζωοποιῆσαι, ὄντως ἐκ νόμου ἂν ἦν ἡ δικαιοσύνη.

La Loy donc a-elle eſté adiouſtee contre les promeſſes de Dieu? Ainſi n'aduiene: car ſi la Loy euſt eſté donnee pour pouuoir viuifier, vrayement la iuſtice ſeroit de la Loy.

CAP. III.

17. Hoc autem dico, teſtamentum confirmatum à Deo: quæ poſt quadringentos & triginta annos facta eſt lex, non irritum facit ad evacuandam promiſſionem,

And this I ſay/ that the Law which was foure hundreth and thirtie yeres after/ can not diſanul the couenant that was confirmed afore of God in reſpect of Chriſt/ that it ſhoulde make the promiſe of none effect.

18. Nam ſi ex lege hæreditas, iam non ex promiſſione, Abrahæ autem per repromiſſionem donavit Deus.

For if the inheritance be of the Lawe/ it is no more by the promiſe / but God gaue it vnto Abraham by promiſe.

19. Quid igitur lex? Propter transgreſſiones poſita eſt, donec veniret ſemen cui promiſerat: ordinata per angelos in manu mediatoris.

Wherefore then ſerueth the Law? It was added becauſe of the transgreſſions/ till the ſeede came vnto the which the promiſe was made: and it was ordeined by Augels in the hand of a Mediatour.

20. Mediator autem, unius non eſt: Deus autem unus eſt.

Now a Mediatour is not a Mediatour of one: but God is one.

21. Lex ergo adverſus promiſſa Dei? Abſit. Si enim data eſſet lex quæ poſſet vivificare: verè ex lege eſſet iuſtitia.

Is the Lawe then againſt the promiſe of God? God forbid: for if there had bene a Lawe giuen which coulde haue giuen life / ſurely righteouſneſſe ſhould haue bene by the Law.

Das III. Capitel.

17. Ich ſage aber davon? Daß Teſtament/ das von Gott zuvor beſtettiget iſt auff Chriſtum/ wird nicht auffgehaben / daß die Verheiſſung ſolte durchs Geſetz auffhören/ welches gegeben iſt über vierhundert vnnd dreiſſig Jar hernach.

Jeg ſiger oc der om/ Det Teſtamente / ſom er tilforn ſtadfeſt aff Gud paa Chriſtum / bliffer icke til inted giort/ at Foriettelſen ſkulde bortagis formedelſt Lowen / huilcken ſom er giffuen offuer fire hundrede oc tredive aar der efter.

18. Denn ſo das Erbe durch das Geſetze erworben würde / ſo würde es nicht durch verheiſſung gegeben/ Gott aber hats Abraham durch verheiſſung frey geſchenckt.

Thi at bliffue Arffuen fortiend ved Lowen / Da bleffue hand icke giffuen formedelſt Foriettelſen/ Men Gud ſkencte Abraham den fri formedelſt Foriettelſen.

19. Was ſoll denn das Geſetz? Es iſt dazu kommen vmb der Sünde willen/ biß der Same keme/ dem die Verheiſſung geſchehen iſt/ vnd iſt geſtellet von den Engeln / durch die Hand deß Mitlers.

Huad ſkal da Lowen? Hun kom der til for Syndens ſkyld / Indtil den Sæd kom / ſom Foriettelſen vaar ſkeet/ Oc hun er beſticket aff Engelen/ formedelſt Meglerens hand.

20. Ein Mitler aber iſt nicht eines einigen Mitler/ Gott aber iſt einig.

Nu er en Meglere icke en eniſtis Meglere / Men Gud er ene.

21. Wie? Iſt denn das Geſetz wider Gottes verheiſſen? Das ſey ferne. Wenn aber ein Geſetz gegeben were/ das da köndte lebendig machen / ſo keme die Gerechtigkeit warhafftig auß dem Geſetze.

Huorledis? Er da Lowen mod Guds Foriettelſer? Der vere longt fra. Men haffde nogen Low veret giffuen ſom kunde gøre leffuende/ Da komme Retferdighed ſandelige aff Lowen.

Kapitola III.

17. Toto pak prawijm / že Kſſafftu ſtwrzeného od Boha w Kryſtu/ Zákon/ kteryž po čtyřech ſtech a po třidcýti letech začal ſe a wydán geſt / neruſſý aby wyprázdnil ſliby.

A thoć powiedam/ iż vmowy przed tym od Bogá vtwirdzoney/ względem Kryſtuſá/ zakon ktory po cztorzech ſet y trzech dzieſiat lat náſtał/ w niwecż obrocić nie może/ áby zgłádził obietnice.

18. Neb geſtliž Zákona dědictwij/ tehda giž nenij z zaſlijbenij. Ale Abrahamowi ſkrze zaſlijbenij dal geſt Buoh.

Abowiem ieſliż z zakonu ieſt dziedzictwo/ iuż nie z obietnice/ alec Abráámowi przez obietnice dárował Bog dziedzictwo.

19. Což tehda zákon? Y pro přeſtupnijky vſtanowen geſt (dokawádžby nepřiſſlo Sýmě/ kterémuž zaſlijbil Buoh) zřijzený ſkrze Angely w ruce Smijrce.

Coż thedy zakon? Przydan ieſt dla wyſtepkow/ ażby przyſzło ono plemie ktoremu vczyniona ieſt obietnicá/ á ieſtci poſtánowion przez Anioły/ przez ręke pośrzedniká

20. Ale Smijrce nenij gednoho/ Bůh pak geden geſt

A pośrzednik nie ieſtći iednego/ á Bogći ieden ieſt.

21. Což tekda Zákon geſt proti ſlibuom Božijm? Odſtup to. Nebo byť byl Zákon dán/ kterýžby mohl obžiwiti/ zagiſté z Zákona bylaby ſprawedlnoſt.

Zakon tedy izali ieſt przeciwko obietnicam Bozym? nie day tego Boze/ Abowiem gdyby był dan zakon ktoryby mogł vſpráwiedliwić/ prawdziwieby z zakonu byłá ſpráwiedliwość.

ג

22 אֶלָּא חַבַשׁ כְּתָבָא כֹּל מֶדֶּם תְּחֵית חַטִיתָא דְּמוּלְכָּנָא בְּהַיְמָנוּתָא דְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא תֶּתְיְהֵב לְאַילֵין דִּמְהַיְמְנִין׃

Ma la Scrittura ha rinchiuſo ogni coſa ſotto'l peccato, accioche per la Fede di IESV *Chriſto la promeſſa fuſſe data à quei che credeno.*

23 עַד־לָא דֵּין תֵּאתֵא הַיְמָנוּתָא נָמוּסָא נָטַר הֲוָא לַן כַּד חֲבִישִׁינַן לְהַיְמָנוּתָא דַּעֲתִידָא הֲוָת לְמֶתְגַּלְיוּ׃

Hor innanzi che venisse la Fede, noi erauamo guardati ſotto la Legge, rinchiuſi per peruenire à quella fede, che ſi doueua riuelare.

24 נָמוּסָא הָכִיל תָּרְאָא הֲוָא לַן לְוָת מְשִׁיחָא דְּמִן הַיְמָנוּתָא נֶזְדַּדַּק׃

Pertanto la Legge fu noſtro pedagogo per condurci a Chriſto, accioche noi fuſſimo giuſtificati per fede.

25 כַּד אֶתָא דֵּין הַיְמָנוּתָא לָא הֲוַין תְּחֵית תָּרְאָא׃

Ma hor che la fede è venuta, noi non ſiamo piu ſotto'l pedagogo.

26 כֻּלְּכוֹן גֵּיר בְּנַיָּא אַנְתּוּן דַּאלָהָא בְּהַיְמָנוּתָא דְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא׃

Percioche voi ſete tutti figliuoli di Dio, per la fede in Chriſto IESV.

27 אַילֵין גֵּיר דִּבְמְשִׁיחָא עֲמַדְתּוּן לַמְשִׁיחָא לְבֶשְׁתּוּן׃

Imperoche quanti voi ſete battezati, vi ſete veſtiti di Chriſto.

28 לַיְת יְהוּדָיָא וְלָא אַרְמָיָא לַיְת עַבְדָּא וְלָא בַּר חֵארָא לַיְת דֶּכְרָא וְלָא נְקַבְתָּא כֻּלְּכוֹן גֵּיר חַד אַנְתּוּן בְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא׃

Non ci è ne Giudeo, ne Greco: non ci è ne ſeruo, ne libero: non ci è ne maſchio, ne femina: percioche voi ſete tutti vno in Chriſto IESV.

ג

22 כִּי־אִם הִסְגִּיר הַכְּתָב אֶת־כֻּלָּם תַּחַת הַחַטָּאָה אֲשֶׁר הַשְּׁבוּעָה בֶּאֱמוּנַת יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ תִּנָּתֵן לַמַּאֲמִינִים׃

Mas encertó la Eſcriptura todo debaxo de peccado, paraque la promeſſa fueſſe dada à los creyentes por la fe de Ieſus el Chriſto.

23 וּבְטֶרֶם בָּאָה הָאֱמוּנָה תַּחַת הַתּוֹרָה נְצוּרִים וּסְגוּרִים אֲנַחְנוּ לָאֱמוּנָה הָעֲתִידָה לְהִגָּלוֹת׃

Empero antes que vinieſſe la fe eſtauamos guardados, (encerrados) para aquella fe, que auia de ſer deſcubierta.

24 לָכֵן הַתּוֹרָה לַמּוֹרֶה נִהְיְתָה לָּנוּ בַּמָּשִׁיחַ אֲשֶׁר מֵאֱמוּנָה נִצָּדֵק׃

De manera que la Ley nueſtro ayo fue para lleuarnos àl Chriſto, paraque fueſſemos juſtificados por la fe.

25 וְכַאֲשֶׁר בָּאָה הָאֱמוּנָה עוֹד לֹא תַחַת הַמּוֹרֶה אֲנַחְנוּ׃

Mas venida la fe, ya no eſtamos debaxo de la mano del ayo.

26 כִּי כֻּלְּכֶם בְּנֵי אֱלֹהִים אַתֶּם בֶּאֱמוּנָה בְּיֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ׃

Porque todos ſoys hijos de Dios por la fe en el Chriſto Ieſus.

27 כִּי כֻּלְּכֶם אֲשֶׁר בַּמָּשִׁיחַ נִטְבַּלְתֶּם אֶת־הַמָּשִׁיחַ לְבַשְׁתֶּם׃

Porque todos los que aueys ſido baptizados en el Chriſto, del Chriſto eſtays veſtidos.

28 אֵינֶנּוּ פֹּה יְהוּדִי וְאֵינֶנּוּ יְוָנִי אֵינֶנּוּ עֶבֶד וְאֵינֶנּוּ חָפְשִׁי אֵינֶנּוּ זָכָר וְאֵינֶנָּה נְקֵבָה כִּי כֻּלְּכֶם אֶחָד אַתֶּם בְּיֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ׃

No ay aqui Iudio, ni Griego, no ay ſieruo ni libre, no ay macho ò hembra: porque todos voſotros ſoys vno en el Chriſto Ieſus.

γ.

22. Ἀλλὰ συνέκλεισεν ἡ γραφὴ τὰ πάντα ὑπὸ ἁμαρτίαν, ἵνα ἡ ἐπαγγελία ἐκ πίστεως Ἰησοῦ Χριστοῦ δοθῇ τοῖς πιστεύουσι.

Mais l'Eſcriture a tout enclos ſous peché, afin que la promeſſe par la foy de Ieſus Chriſt fuſt donnee aux croyans.

23. Πρὸ τοῦ δὲ ἐλθεῖν τὴν πίστιν, ὑπὸ νόμον ἐφρουρούμεθα συγκεκλεισμένοι εἰς τὴν μέλλουσαν πίστιν ἀποκαλυφθῆναι.

Or deuant que la foy vinſt, nous eſtions gardés ſous la Loy eſtans enclos ſous l'attente de la foy qui deuoit eſtre reuelee.

24. Ὥστε ὁ νόμος παιδαγωγὸς ἡμῶν γέγονεν εἰς Χριστὸν, ἵνα ἐκ πίστεως δικαιωθῶμεν.

Par ainſi la Loy a eſté noſtre pedagogue pour nous amener à Chriſt, afin que nous ſoyons iuſtifiés par foy.

25. Ἐλθούσης δὲ τῆς πίστεως, οὐκέτι ὑπὸ παιδαγωγόν ἐσμεν.

Mais la foy eſtant venue, nous ne ſommes plus ſous pedagogue.

26. Πάντες γὰρ υἱοὶ θεοῦ ἐστε διὰ τῆς πίστεως ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ.

Car vous eſtes tous enfans de Dieu par la foy qui eſt en Ieſus Chriſt.

27. Ὅσοι γὰρ εἰς Χριστὸν ἐβαπτίσθητε, Χριστὸν ἐνεδύσασθε·

Car vous tous qui eſtes baptizés eſtes reueſtus de Chriſt.

28. Οὐκ ἔνι Ἰουδαῖος οὐδὲ Ἕλλην, οὐκ ἔνι δοῦλος οὐδὲ ἐλεύθερος. οὐκ ἔνι ἄρσεν καὶ θῆλυ. πάντες γὰρ ὑμεῖς εἷς ἐστε ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ.

Là où il n'y a ni Iuif ni Grec, là où il n'y a ni ſerf ni franc, là où il n'y a ni maſle ni femelle: car vous eſtes tous vn en Ieſus Chriſt.

CAP. III.

22. Sed concluſit ſcriptura omnia ſub peccato: ut promiſſio ex fide Ieſu Chriſti daretur credentibus.

But the Scripture hath concluded all vnder ſinne / that the promes by the fayth of Jeſus Chriſt ſhoulde be giuen to them that beleeue.

23. Priùs autem quàm veniret fides: ſub lege cuſtodiebamur concluſi, in eam fidem quæ revelanda erat.

But before faith came / we were kept vnder the Lawe / and ſhut vp vnto the fayth / which ſhould afterward be reuelled.

24. Itaque lex, pædagogus noſter fuit in Chriſto: ut ex fide iuſtificemur.

Wherefore the Law was our ſcholemaſter to bring vs to Chriſt / that wee might be made righteous by faith.

25. At ubi venit fides: iam non ſumus ſub pædagogo.

But after that faith is come / wee are no longer vnder a ſcholemaſter.

26. Omnes enim filii Dei eſtis per fidem quæ eſt in Chriſto Ieſu.

For yee are all the ſonnes of God by faith / in Chriſt Jeſus.

27. Quicunque enim in Chriſto baptizati eſtis: Chriſtum induiſtis.

For all ye that are baptized into Chriſt / haue put on Chriſt.

28. Non eſt Iudęus neque Græcus, non eſt ſervus neq; liber, non eſt maſculus neque fœmina. Omnes enim vos unum eſtis in Chriſto Ieſu.

There is neither Jewe nor Grecian: there is neither bonde nor free: there is neither male nor female: for yee are all one in Chriſt Jeſus.

Das III. Capitel.

22. Aber die Schrifft hat es alles beſchloſſen vnter die Sünde / auff daß die Verheiſſung keme / durch den glauben an Jeſum Chriſtum / gegeben denen / die da glauben.

Men Scrifften beſluttede alting vnder Synd / At Foriettelſen ſkulde komme / formedelſt Troen til Jheſum Chriſtum / oc giffuis dem / ſom tro.

23. Ehe denn aber der Glaube kam / wurden wir vnter dem Geſetz verwaret vnd verſchloſſen / auff den Glauben / der da ſolte offenbart werden.

Men før end Troen kom / da bleffue wi foruarede vnder Lowen oc beſluttede / paa den Tro / ſom ſkulde obenbaris.

24. Alſo iſt das Geſetz vnſer Zuchtmeiſter geweſen auf Chriſtum / Daß wir durch den Glauben gerecht würden.

Saa haffuer Lowen veret vor Tuctmeſtere til Chriſtum / at wi ſkulde bliffue Retferdige formedelſt Troen.

25. Nun aber der Glaube kommen iſt / ſind wir nicht mehr vnter dem Zuchtmeiſter.

Men nu Troen er kommen / da ere wi icke mere vnder Tuctemeſteren.

26. Denn ihr ſeyt alle Gottes Kinder / durch den Glauben an Chriſto Jeſu.

Thi at i ere alle Guds Børn / formedelſt Troen til Chriſtum Jheſum.

27. Denn wie vil ewer getaufft ſind / die haben Chriſtum angezogen.

Thi at ſaa mange ſom ere døbte aff eder / de haffue iſørt Chriſtum.

28. Hie iſt kein Jüde noch Grieche / hie iſt kein Knecht noch Freyer / hie iſt kein Mann noch Weib / denn jr ſeydt allzumal einer in Chriſto Jeſu.

Her er ingen Jode eller Greker / Her er ingen Tienere eller Fri / Her er ingen Mand eller Quinde / Thi at i ere alleſamen en i Chriſto Jheſu.

Kapitola III.

22. Ale zawřelo pijſmo wſſecky wěcy pod hřijchem / aby zaſlijbenij Gežijſſe Kryſta z wijry dáno bylo wěřijcým.

Ale piſmo zámknelo wßytko pod grzech / aby obietnicá z wiáry Jezuſá Kryſtuſá byłá daná tym ktorzy wierzą.

23. Prwé zagiſté nežli geſt přiſſla Wijra / pod Zákonem byli gſme oſtřijháni / zawřijni gſauce w té Wijře / kteráž měla zgewena býti.

A przed tym niż przyßłá wiárá / byliſmy zámknieni pod ſtrażą zakonu / abyſmy przyßli w tę wiárę / ktora miáłá być obiáwioná.

24. A tak Zákon Pěſtaunem naſſým byl až do Kryſta / abychom z wijry ſprawedliwij byli včiněni.

A przetoż zakon náuczycielem náßym był ku Kryſtuſowi / ábychmy z wiáry byli vſprawiedliwioni.

25. Ale když přiſſla Wijra / giž negſme pod Pěſtaunem.

Ale gdy przyßłá wiárá / iuż pod náuczycielem nie ieſteſmy.

26. Nebo wy wſſyckni Synowé Božij gſte ſkrze Wijru kteráž geſt w Kryſtu Gežijſſy.

Abowiem wßyſcy ſynmi Bożymi ieſteſcie przez wiárę w Kryſtuſie Jezuſie.

27. Protož kteřijžkoli pokřtěni gſte / w Kryſta gſte ſe oblekli.

Bo ktorzykolwiek ieſteſcie okrzczeni w Kryſtuſie / oblekliſcie Kryſtuſá.

28. A tak nenij rozdijlu mezy Zidem a Rzekem / mezy Služebnijkem a ſwobodným / mezy Mužem a Ženau. Nebo wy wſſyckni gedno gſte w Kryſtu Gežijſſy.

Nie ieſt Zyd ani Grek / nie ieſtći niewolnik áni wolny / nie ieſt meßczyzná áni niewiáſtá / Abowiem wßyſcy wy iednym ieſteſcie w Kryſtuſie Jezuſie.

ג

29 וְאֶן דִּדְמְשִׁיחָא אַנְתּוּן מְכִיל זַרְעֵהּ אַנְתּוּן דְּאַבְרָהָם וְיָרְתֵא ד
דְּמוּלְכָּנָא׃

E ſe voi ſete di Chriſto, ſete dunque ſeme d'Abraam, & heredi ſecondo la promeſſa.

ד

1 אָמַר אֲנָא דֵּין דִּכְמָא דִּבְנָא דְּיָרְתָא טְלֵא לָא פְּרֵשׁ מֵן עַבְדָּא כַּד מָרָא הוּ דְּכֻלְהוֹן׃

Hor io dico, che per quanto tempo l'herede è fanciullo, non è punto differente dal ſeruo, benche ſia Signore del tutto.

2 אֶלָּא תְּחִית אַפִּיטְרוֹפֵא אִיתַוְהי וְרַבַּי בַּיְתָא עַד מָא לְזַבְנָא דְּסָם אֲבוּהי׃

Ma ſta ſotto i tutori è gouernatori, infin al tempo ordinato dal Padre.

3 הָכַנָא אַף חְנַן כַּד יַלּוּדֵא הֲוַין תְּחִית אֶסְטוּכְּסֵוְהי דְּעָלְמָא מְשַׁעְבְּדִין הֲוַין׃

Coſi noi ancora, quando noi erauamo fanciulli, erauamo poſti in ſeruitù ſotto gli elementi del mondo.

4 כַּד מְטָא דֵּין שׁוּלָמֵהּ דְּזַבְנָא שַׁדַּר אֱלָהָא לַבְרֵהּ וַהֲוָא מֵן אַנְתְּתָא וַהֲוָא תְּחִית נָמוּסָא׃

Ma quando fu compiuto il tempo, Iddio mandò il ſuo Figliuolo, fatto di donna, e ſotto poſto à la Legge.

5 דַּלְאָילֵין דִּתְחִית נָמוּסָא אִנּוּן נְזַבֵּן וְנְקַבֵּל סִימַת בְּנַיָּא׃

Accioche riſcataſſe quelli che erano ſotto la Legge, à fin che noi riceueſſimo l'adottation de figliuoli.

6 וְדָאִיתַיְכוּן דֵּין בְּנַיָּא שַׁדַּר אֱלָהָא רוּחָא דִּבְרֵהּ לְלֶבְּוָתְכוּן הַי דְּקָרְיָא אַבָּא אֲבוּן׃

E percioche voi ſete figliuoli, Iddio ha mandato lo Spirito del ſuo figliuolo ne i voſtri cuori, che grida, Abba, Padre.

ג

29 וְאִם אַתֶּם לַמָּשִׁיחַ אָמְנָם גַּם לְזֶרַע אַבְרָהָם אַתֶּם וְכַשְּׁבוּעָה יוֹרְשֵׁי־הַנַּחֲלָה׃

Y ſi voſotros ſoys del Chriſto, ciertamente la Simiente de Abraham ſoys, y conforme à la promeſſa los herederos.

ד

1 וְאוֹמֵר אֲנִי כַּמָּה עִתּוֹת הַיּוֹרֵשׁ עוֹלֵל הוּא בִּמְאוּמָה לֹא נִפְרָשׁ מֵעֶבֶד אַף כִּי אֲדוֹן־כֹּל הוּא׃

Eſto tambien digo, Entre tanto que el heredero es ninno, en nada diffiere del ſieruo, aunque es el Sennor de todo:

2 כִּי אִם תַּחַת הָאוֹמְנִים וּבַעֲלֵי־הַבָּתִּים עַד־מְזֻמְּנֵי הָאָב׃

Mas eſta debaxo de mano de tutores y curadores haſta el tiempo ſennalado por el padre.

3 כָּכָה גַּם אֲנַחְנוּ בִּהְיוֹתֵנוּ עוֹלָלִים תַּחַת יְסוֹדוֹת הָעוֹלָם הָיִינוּ עוֹבְדִים עֲבוֹדַת עֲבוֹדָה׃

Anſi tambien noſotros: Quando eramos ninnos, eramos ſieruos debaxo de elementos de mundo:

4 וְכַאֲשֶׁר בָּא מְלֹא הָעִתּוֹת אֲז־ שָׁלַח אֱלֹהִים אֶת־בְּנוֹ הַנּוֹלָד מֵאִשָּׁה וְהָיָה תַּחַת הַתּוֹרָה׃

Mas venido el cumplimiento del tiempo, Dios embió ſu Hijo, hecho de muger, hecho ſubdito à la Ley.

5 לִפְדּוֹת לַאֲשֶׁר תַּחַת הַתּוֹרָה אֲשֶׁר נִקַּח אֶת־מָנוֹן וּמִקַּח הַבָּנִים׃

Paraque redimieſſe los que eſtauan debaxo de la Ley, paraque recibieſſemos la adopcion (de hijos.)

6 וְכִי־בָנִים אַתֶּם שָׁלַח אֱלֹהִים אֶת־רוּחַ בְּנוֹ בְּלִבּוֹתֵיכֶם הַצּוֹעֲקָה אַבָּא אָבִינוּ׃

Y porquanto ſoys hijos, embiò Dios el Eſpiritu de ſu Hijo en vueſtros coraçones el qual clamá Abba, Padre.

γ'.

29. Εἰ δὲ τοῦ χριστοῦ, ἄρα τοῦ ἀβραὰμ σπέρμα ἐστὲ, καὶ κατ' ἐπαγγελίαν κληρονόμοι.

Que ſi vous eſtes de Chriſt, vous eſtes donc ſemence d'Abraham, & heritiers ſelon la promeſſe.

ΚΕΦΑΛ. δ'.

Λέγω δὲ, ἐφ' ὅσον χρόνον ὁ κληρονόμος νήπιός ἐστιν, οὐδὲν διαφέρει δούλου, κύριος πάντων ὤν,

Or ie di que durant tout le temps que l'heritier eſt enfant, il n'eſt different en rien du ſerf, cõbien qu'il ſoit ſeigneur de tout:

2. Ἀλλ' ὑπὸ ἐπιτρόπους ἐστὶ καὶ οἰκονόμους, ἄχρι τῆς προθεσμίας τοῦ πατρός.

Ains il eſt ſous tuteurs & curateurs iuſqu'au temps determiné par le pere,

3. Οὕτω καὶ ἡμεῖς ὅτε ἦμεν νήπιοι, ὑπὸ τὰ στοιχεῖα τοῦ κόσμου ἦμεν δεδουλωμένοι.

Nous auſſi pareillement, lors que nous eſtions enfans, nous eſtions aſſeruis ſous les rudimens du monde.

4. Ὅτε δὲ ἦλθε τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου, ἐξαπέστειλεν ὁ θεὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ, γενόμενον ἐκ γυναικὸς, γενόμενον ὑπὸ νόμον.

Mais quand l'accompliſſement du temps eſt venu, Dieu a enuoyé ſon Fils, fait de femme & fait ſuiet à la Loy:

5. Ἵνα τοὺς ὑπὸ νόμον ἐξαγοράσῃ, ἵνα τὴν υἱοθεσίαν ἀπολάβωμεν.

Afin qu'il rachetaſt ceux qui eſtoyent ſous la Loy: à celle fin que nous receuſſions l'adoption des enfans.

6. Ὅτι δέ ἐστε υἱοὶ, ἐξαπέστειλεν ὁ θεὸς τὸ πνεῦμα τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ εἰς τὰς καρδίας ὑμῶν, κρᾶζον, ἀββᾶ, ὁ πατήρ.

Et pourtant que vous eſtes enfans, Dieu a enuoyé l'Eſprit de ſon Fils en vos cœurs, criant, Abba, Pere.

CAP. III.

29. Si autem vos Chriſti: ergo ſemen Abrahæ eſtis, ſecundum promiſſionem hæredes.

And if ye be Chriſtes / then are yee Abrahams ſeede / and heires by promiſe.

CAP. IIII.

DIco autem, quanto tẽpore hæres parvulus eſt, nihil differt à ſervo, cum ſit dominus omnium.

Then I ſay / that the heire as long as he is a childe / differeth nothing from a ſeruant/ though he be Lord of all.

2. Sed ſub tutoribus & actoribus eſt uſque ad præfinitum tempus à patre.

But is vnder tutors and gouernours/ vntill the time appointed of the father.

3. Ita & nos, cum eſſemus parvuli, ſub elementis mundi eramus ſervientes.

Euen ſo / wee when wee were children / were in bondage vnder the rudiments of the world.

4. At ubi venit plenitudo temporis, miſit Deus filium ſuum factum ex muliere, factum ſub lege.

But when the fulnes of time was come/ God ſent forth his Sonne made of a woman/ and made vnder the Law.

5. Vt eos qui ſub lege erant, redimeret, ut adoptionem filiorum reciperemus.

That he might redeeme them which were vnder the Lawe / that wee might receiue the adoption of the ſonnes.

6. Quoniam autem eſtis filii, miſit Deus Spiritum filii ſui in corda veſtra clamantem: Abba, Pater.

And becauſe ye are ſonnes / God hath ſent forth the Spirit of his Sonne into your hearts/ which cryeth/ Abba Father.

Das III. Capitel.

29. Seydt jr aber Chriſti / ſo ſeydt jhr ja Abrahams Samen / vnd nach der verheiſſung Erben.

Ere i da Chriſti/ ſaa ere i io Abrahams Sæd/ oc Arffuinge effter Foriettelſen.

Das IIII. Capitel.

ICh ſage aber / ſo lange der Erbe ein Kind iſt/ ſo iſt vnter jhm vnd einem Knechte kein vnterſcheid / ob er wol ein Herr iſt aller Güter.

JEg ſiger dog/ ſaa lenge ſom Arffuingen er it Barn/ da er der inted forſkel mellem hannem oc en Tienere/ end dog at hand er en Herre offuer alt godzet.

2. Sondern er iſt vnter den Vormünden vnd Pflegern/ biß auff die beſtimpte zeit vom Vatter.

Men hand er vnder Formyndere oc Pleyemeſtere/ indtil den beſkickede tid aff Faderen.

3. Alſo auch wir/ da wir Kinder waren / waren wir gefangen vnter den euſſerlichen Satzungen.

Wi oc lige ſaa/ der wi vaare Børn da vaare wi fangne vnder vduortis Stickelſer.

4. Da aber die zeit erfüllet ward/ ſandte Gott ſeinen Son / geborn von einem Weibe / vnnd vnter das Geſetz gethan.

Men der tiden bleff fuldkommen / da ſende Gud ſin Søn/ fød aff en Quinde/ oc Lowen vnderdanig.

5. Auff daß er die/ ſo vnter dem Geſetz waren/ erlöſet/ daß wir die Kindſchafft empfingen.

Paa det at hand ſkulde forløſe dem / ſom vaare vnder Lowen/ At wi ſkulde faa Børnens vduælelſe.

6. Weil jr denn Kinder ſeyt/ hat Gott geſand den Geiſt ſeines Sohns in ewre hertzen/ der ſchreyet : Abba / lieber Vatter.

Effterdi i ere da Børn / da ſende Gud ſin Søns Aand i eders hierte/ ſom rober/ Abba/ kære Fader.

Kapitola III.

29. A poněwadž wy gſte Kryſtowi/ tehda Symě Abrahamowo gſte/ a podlé zaſlijbenij Dědicowé.

A ieſli ieſteſćie Kryſtuſowi/ ieſćie plemieniem Abráámowym ieſteſćie/ dźiedźicmy wedle obietnice.

Kapitola IIII.

PRawijm pak/ že pokudž Dědic malićký geſt nic ſe nedělij od ſlužebnijka/ gſa PAnem wſſeho.

A Thoć powiedam/ Póki dźiedźic ieſt dźiećięćiem / nic nie ieſt rozny od ſługi/ chociaż ieſt pánem wſzech rzeczy.

2. Ale pod ochráncemi a Zpráwcemi geſt až do vloženého čaſu od Otce:

Alec ieſt pod opiekuny y ſprawcámi/ aż do czáſu ktoryby oćiec naznáczył.

3. Tak y my/ když gſme byli malićcý/ pod žiwly Swěta bili gſme ſlaužjce.

Thakże y my gdyſmy byli dźiećmi/ byliſmy pod pocżątki świátá zniewoleni.

4. Ale když geſt přiſſla plnoſt čaſu/ poſlal Buoh Syna ſwého narozeného z ženy pod Zákonem.

Ale gdy przyſzło wypełnienie czáſu/ poſłał Bog Syná ſwotego ſpráwionego z niewiáſty/ ktory ſie zſtał poddánym zakonowi.

5. Aby ty/ kteřijž pod Zákonem byli/ wykaupil/ abychom zaſlijbenij práwo Synuow přiyali.

Aby wykupił ty ktorzy byli pod zakonem/ żebyſmy otrzymáli ſpoſobienie ſynow.

6. Poněwadž gſte pak wy Synowé Božij/ poſlal Buoh Ducha Syna ſwého w Srdce naſſe/ wolagijcýho/ Otče/ Otče.

A iż wy ieſtheſćie ſynowie/ poſłał Bog Duchá Syná ſwego w ſercá wáſze wołáiącego Abbá/ to ieſt Oćiec.

ד

7 מְכִיל לָא הֱוַיְתוּן עַבְדֵא
אֶלָּא בְנַיָא וְאֶן בְּנַיָא אַף
יָרְתֵא דַאלָהָא בְּיַד יֵשׁוּעַ
מְשִׁיחָא ׃

Per il che tu non ſei hor piu ſeruo, ma figliuolo. E ſe tu ſei figliuolo, ſei ancor herede di Dio per Chriſto.

8 הָיְדֵין גֵּיר כַּד לָא יָדְעִין
הֱוַיְתוּן לַאלָהָא פְּלַחְתּוּן
לְהָנוּן דְּמֶן כְּיָנַיְהוּן לָא הָוַו
אֱלָהָא ׃

Or allora che voi non conoſceuate Iddio, ſeruiuate à quelli che di natura non ſono Iddij.

9 הָשָׁא דֵּין דִּידַעְתּוּן
לַאלָהָא׳ וְיַתִּירָאִית
דְּאֶתִידַעְתּוּן מֶן אֱלָהָא
תּוּב הָפְּכִתּוּן לְכוּן עַל הָנוּן
אֶסְטוּכְסֵא מַרְעֵא וּמְסַכְּנֵא
וּמֶן הְרֵישׁ צָבִיתּוּן ———
לַמְשַׁעְבָּדוּ לְהוֹן ׃

Ma hora che voi hauete conoſciuto Iddio, anzi piu toſto ſete ſtati conoſciuti da Dio, come vi riuolgete voi di nuouo à i debili e poueri elementi, à i quali volete di nuouo ſeruire come da prima?

10 יַוְמָא וְיַרְחֵא וְזַבְנֵא
וְשַׁנַּיָא נָטְרִיתּוּן ׃

Voi oſſeruate i giorni, e i meſi, e i tempij, e gli anni.

11 דָּחֵל אֶנָא דַלְמָא
סְרִיקָאִית לַאִית בְּכוּן ׃

Io temo di voi, che talora io non mi ſii affaticato verſo di voi in vano.

12 הֲווּ אַכְוָתִי מְטוּל דְּאַף
אֶנָא אַכְוָתְכוּן הֲוֵית אַחַי
בָּעֵא אֶנָא מֶנְּכוּן לָא מֶדֶם
אַסְכֶלְתּוּן בִּי ׃

Siate come ſon io percioche ancor io ſon come voi: fratelli, io vene prego. Voi non mi hauete offeſo in conto alcnno.

13 יָדְעִין אַנְתּוּן גֵּיר ——
דְּבַכְּרִיהוּת בֶּסְרִי סַבַּרְתְּכוּן
הֲוֵית מֶן קְדִים ׃

E ſapete che da prima v'annuntiai l'Euangelio con infermità di carne.

ד

7 לָכֵן אֵינְךָ עוֹד עֶבֶד כִּי אִם
בֵּן וְאִם בֵּן גַּם יוֹרֵשׁ אֱלֹהִים
בַּמָּשִׁיחַ ׃

Anſique ya no es mas ſieruo, ſi no hijo : y ſi hijo, tambien heredero de Dios por el Chriſto.

8 כִּי־אִם אָז כַּאֲשֶׁר לֹא יְדַעְתֶּם
אֱלֹהִים עֲבַדְתֶּם אֶת־אֲשֶׁר
בֶּאֱמֶת אֵינָם אֱלֹהִים ׃

Antes en otro tiempo no conociendo á Dios, ſeruiades à losque por naturaleza no ſon dioſes.

9 וּמֵעַתָּה כִּי יוֹדְעֵי אֱלֹהִים
אַתֶּם אוֹ יוֹתֵר נוֹדָעִים מֵאֱלֹהִים·
אֵיכָכָה תָּשׁוּבוּ לְהִתְהַפֵּךְ אֶל־
יְסוֹדוֹת נַחְלוֹת וּמִסְכְּנוֹת אֲשֶׁר
תִּתְאַוּוּ עוֹד כְּמוֹ בָרִאשֹׁנָה
לְעָבְדָם ׃

Mas aora auiendo conocido à Dios : antes ſiendo conocidos de Dios, como hos bolueys de nueuo à los flacos y neceſsitados elementos , en los quales quereys boluer à ſeruir como los tempos paſſados ?

10 כִּי־אֶת־יָמִים וִירָחִים וּמוֹעֲדִים
וְשָׁנִים שׁוֹמְרִים אַתֶּם ׃

Guardays dias, y meſes y tiempos, y annos.

11 וְיָרֵא אָנֹכִי עֲלֵיכֶם פֶּן חִנָּם
יָגַעְתִּי בָּכֶם ׃

Miedo tengo de voſotros , de que aya yo trabajado en vano en voſotros.

12 הֱיוּ כָמוֹנִי כִּי־גַם אֲנִי
כְּמוֹכֶם אַחַי מִתְחַנֵּן אֲנִי לָכֶם
בִּמְאוּמָה לֹא הֲרֵעוֹתֶם לִי ׃

Sed como yo ſoy : porque yo ſoy como voſotros. Hermanos, ruego hos. ningun agrauio me aueys hecho.

13 וִידַעְתֶּם כִּי־בְּמַחֲלַת הַבָּשָׂר
בִּשַּׂרְתִּי אֶתְכֶם מִקֶּדֶם ׃

Que voſotros ſabeys que con flaqueze de carne hos annuncié el Euangelio àl principio.

δ.

7. Ὥστε οὐκ ἔτι εἶ δοῦλος, ἀλλ' υἱός· εἰ δὲ υἱός, καὶ κληρονόμος θεοῦ διὰ χριστοῦ.

Parquoi maintenant tu n'es plus ſerf, mais fils : que ſi tu es fils, auſſi es tu heritier de Dieu par Chriſt.

8. Ἀλλὰ τότε μὲν οὐκ εἰδότες θεὸν, ἐδουλεύσατε τοῖς μὴ φύσει οὖσι θεοῖς.

Or alors que vous ne cognoiſſiez point Dieu, vous ſeruiez à ceux qui de nature ne ſont point dieux.

9. Νῦν δὲ γνόντες θεὸν, μᾶλλον δὲ γνωσθέντες ὑπὸ θεοῦ, πῶς ἐπιστρέφετε πάλιν ἐπὶ τὰ ἀσθενῆ καὶ πτωχὰ στοιχεῖα, οἷς πάλιν ἄνωθεν δουλεύειν θέλετε;

Mais maintenant puis que vous auez cognu Dieu, ou pluſtoſt que vous auez eſté cognus de Dieu cōment vous deſtournez-vous en arriere aux rudimens foibles & poures, auſquels vous voulez ſeruir, comme vous deſtournãs au rebours aux choſes qui ont duré le temps paſſé ?

10. Ἡμέρας παρατηρεῖσθε, καὶ μῆνας, καὶ καιροὺς, καὶ ἐνιαυτούς.

Vous obſeruez les iours & les mois: & les temps, & les annees.

11. Φοβοῦμαι ὑμᾶς, μή πως εἰκῇ κεκοπίακα εἰς ὑμᾶς.

Ie crain de vous que d'auenture ie n'aye trauaillé en vain enuers vous.

12. Γίνεσθε ὡς ἐγὼ, ὅτι κἀγὼ ὡς ὑμεῖς, ἀδελφοὶ, δέομαι ὑμῶν. οὐδέν με ἠδικήσατε.

Soyez comme moi : car auſſi ſuis ie comme vous : ie vous en prie, freres: vous ne m'auez fait aucun tort.

13. Οἴδατε δὲ ὅτι δι' ἀσθένειαν τῆς σαρκὸς εὐηγγελισάμην ὑμῖν τὸ πρότερον.

Et vous ſauez comment par ci deuant auec infirmité de la chair ie vous ai euangelizé.

CAP. IIII.

7. Itaque iam non eſt ſervus, ſed filius. Quod ſi filius: & hæres (*Dei, per Chriſtum.*)

Wherefore/ thou art no more a ſeruant/ but a ſonne: now if thou be a ſonne/ thou art alſo the heire of God/ through Chriſt.

8. Sed tunc quidem ignorantes Deum, iis qui naturâ non ſunt dii, ſerviebatis.

But euen then/ when ye knew not God/ ye did ſeruice vnto them/ which by nature are not gods.

9. Nunc autem cùm cognoveritis Deum, imò cogniti ſitis à Deo: quomodo convertimini iterum ad infirma & egena elementa, quibus denuò ſervire vultis?

But now ſeeing ye knowe God/ yea/ rather are knowen of God/ how turne ye againe vnto impotent/ and beggerly rudiments/ whereunto as from the beginning ye will be in bondage againe?

10. Dies obſervatis, & menſes, & tempora, & annos.

Yee obſerue dayes/ and moneths/ and times/ and yeres.

11. Timeo vos, ne fortè ſine cauſa laboraverim in vobis.

I am in feare of you/ leſt I haue beſtowed on you labour in vaine.

12. Eſtote ſicut ego, quia & ego ſicut vos: fratres, obſecro vos. Nihil me læſiſtis.

Be ye as I: for I am euen as you: brethren/ I beſeeche you: ye haue not hurte me at all.

13. Scitis autem quia per infirmitatem carnis evangelizavi vobis iam pridem.

And ye knowe/ how through infirmitie of the fleſh I preached the Goſpell vnto you at the firſt.

Das IIII. Capitel.

7. Alſo iſt nun hie kein Knecht mehr/ ſondern eitel Kinder/ ſinds aber Kinder/ ſo ſinds auch Erben GOttes durch Chriſtum.

Saa er her nu ingen Tienere mere/ men idel Børn/ oc ere de Børn/ da ere de ocſaa Guds Arffuinge formedelſt Chriſtum.

8. Aber zu der zeit/ da jr Gott nicht erkandtet/ dienet jr denen/ die von natur nicht Götter ſind.

Men paa den tid/ der i icke kende Gud/ da tiente i dem/ ſom aff naturen icke ere Guder.

9. Nun jr aber Gott erkant habt (ja vil mehr von Gott erkant ſeydt) wie wendet jr euch denn vmb/ wider zu den ſchwachen vnnd dürfftigen Satzungen/ welchen jhr von newes an dienen wolt?

Men nu i haffue kent Gud (Ja meget mere ere kende aff Gud) Hui vende i eder da om/ til de ſkrøbelige oc vedtørfftige Stickelſer igen/ huilcke i ville tiene paa ny igen?

10. Jhr haltet Tage vnd Monden/ vnd Feſte vnd Jarzeit.

I holde Dage oc Maanede/ oc Høytider oc Aarſſtider.

11. Ich förchte ewer/ daß ich nicht villeicht vmb ſonſt habe an euch gearbeitet.

Jeg frycter for eder/ at ieg haffuer icke maa vel ſke arbeydet met eder forgeffuis.

12. Seyt doch wie ich/ denn ich bin wie jhr. Lieben Brůder (Ich bitte euch) Jhr habt mir kein leid gethan.

Verer dog lige ſom ieg/ thi ieg er lige ſom i ere. Kære Brødre (Jeg beder eder) I haffue inted ont giort mig.

13. Denn jr wiſſet/ daß ich euch in ſchwachheit nach dem fleiſch/ das Euangelium geprediget habe/ zum erſten mal.

Fordi i vide/ at ieg predickede Euangelium faar eder/ førſte gong/ i ſkrøbelighed effter Kødet.

Kapitola IIII.

7. A tak giž negſy ſlužebnijkem/ ale Synem. A poněwadž Synem/ tehda y Dědicem (Boži) ſkrze (Kryſta.)

Przeto theraz nie ieſteś ſługa/ ále ſynem/ á ieſli ſyn/ też y dziedzic Boży przez Kryſtuſá.

8. Ale že tehdáž neznagjce Boha/ těm kteřjž negſau z přirozenj Bohowě/ ſlaužili gſte.

Y owſſem gdyſcie Bogá nie ználi/ ſłużyliſcie tym ktorzy z przyrodzenia nie ſą bogowie.

9. Giž pak nynij poznawſſe Boha/ nýbrž y poznáni gſauce od něho: kterak obracugete ſe opět k mdlým a bijdným žiwluom/ gimž opět znowu chcete ſlaužiti?

Ale teraz gdy znacie Bogá/ abo ráczey ieſteſcie vznáni od Bogá/ tákoż ſie wracacie ná zad ku pocżatkom mdlym y niedoſtátecznym/ kthorym záſie chcecie ſłużyc iáko y pirwey?

10. Neb ſſetřjte dnj a Měſýcuow/ a čaſuw y Leth.

Záchowywacie dni/ y kſiężyce/ cżáſy/ y látá.

11. Bogijm ſe/ abych ſnad na darmo nepracowal mezy wámi.

Boię ſię o was/ bym ſnadź dármo nie prácowł około was.

12. Buďte yako yá/ neb y yá gſem yako wy. Bratřij milij (proſým wás) nic gſte mne neurazyli.

Bądźcie iáko y ia/ ábowiem iam ieſt iáko y wy/ Brácia: proſſę was/ żadneieſcie mi krzywdy nie vczynili.

13. Ale wjte žes mnohau mdlobau těla kázal gſem wám Ewangelium ponayprwě.

Wiecie theż iżem przez krewkość ciáłá przepowiedał wam pirwey Ewánielią.

ד

14 וְנֶסְיוּנָא דְּבֶסְרִי לָא
שְׁטַתּוּן וְלָא נְדַתּוּן אֶלָּא
אַיְךְ דַּלְמַלְאַכָא דְּאַלָהָא
קַבֶּלְתּוּנָנִי וַאַיְךְ דַּלְיֵשׁוּעַ
מְשִׁיחָא ׃

E non diſprezzaſte ne rifiutaſte però la tentation mia che era ne la mia carne, ma mi riceueſte come vn Angelo di Dio, e come Chriſto IESV.

15 אַיְכּוּ הָכִיל— טוּבְכוּן
סָהֵד אֶנָא גֵּיר עֲלַיְכוּן דְּאֶלּוּ
מֶשְׁכְּחָא הֲוָת עַיְנַיְכוּן
חָצֵין הֲוַיְתּוּן וְיָהְבִין לִי ׃

Quale era dunque la voſtra beatitudine? Perche io vi rendo teſtimonianza, che ſe fuſſe ſtato poſſibile, voi vi ſareſte cauati i voſtri occhij, e me gli haureſte dati.

16 דַּלְמָא בְּעֶל——דְבָבָא
הֲוֵית לְכוּן דְּאַכְרֶזֶת לְכוּן
שְׁרָרָא ׃

Son io dunque diuentato voſtro nimico, dicendoui la verità?

17 חָסְמִין בְּכוּן לָא הֲוָא
לְשַׁפִּירָתָא אֶלָּא ל
לְמֶחְבְּשְׁכוּן הוּ צָבֵין ——
דְּאַנְתּוּן תֶּהְווּן חָסְמִין ב
בְּהוּן ׃

Eſſi ſon zelanti di voi, non già à buon fine: anzi vi vogliono eſcludere, accioche voi ſiate zelanti di loro.

18 שַׁפִּיר הוּ דֵּין ———
דְּתֶתְחַסְמוּן בְּשַׁפִּירָתָא
בְּכָל זְבַן וְלָא אֶמַתַי ד
דַּלְוָתְכוּן אֶנָא בַּלְחוּד ׃

Ma egli è ben buono il molto amare ſempre nel bene, è non ſolo quando io ſono appreſſo di voi preſente.

19 בְּנַי אִילֵין דְּמֶן דְּרִישׁ
מְחַבֵּל אֶנָא עַדְמָא
דְּנֶתְתְּצִיר בְּכוּן מְשִׁיחָא ׃

Figlioleti miei, i quali di nuouo io partoriſco, infin à tanto che Chriſto ſia formato in voi.

20 צָבֵא הֲוֵית גֵּיר דְּאֶהְוָא
לְוָתְכוּן הָשָׁא וְאֶשְׁחַלֵּף
בַּרַת קָלִי מֶטּוּל דְּתַמִּיהַּ
אֶנָא בְּכוּן ׃

Io vorrei ben hora eſſerui preſente, è mutar la mia voce: percioche io ſon turbato in voi.

ד

14 וְאֶת־מַסָּתִי אֲשֶׁר הִיא בִּבְשָׂרִי
לֹא בְזִיתֶם וְלֹא תִעַבְתֶּם כִּי אִם
כְּמַלְאַךְ אֱלֹהִים קִבַּלְתּוּנִי כְּיֵשׁוּעַ
הַמָּשִׁיחַ ׃

Y no deſechaſtes ni menoſpreciaſtes mi tenracion que paſſaua en mi carne: antes me recebiſtes como à vn Angel de Dios, como àl miſmo Chriſto Ieſus.

15 וְאַיֵּה חַסְדֵיכֶם הָרִאשׁוֹנִים
כִּי־מֵעִיד אֲנִי עֲלֵיכֶם אִם לֹא
בִלְתִּי יְכֹלֶת כִּי־אֶת־עֵינֵיכֶם
נִקַּרְתֶּם וּנְתַתֶּם לִי ׃

Donde eſtá, pues, vueſtra bienauenturança? porque yo hos doy teſtimonio, que ſi pudiera hazerſe, vueſtros ojos ſacarades para darme.

16 וְלָכֵן אוֹיִבְכֶם נִהְיֵיתִי בְּדַבְּרִי
אֱמֶת אֲלֵיכֶם ׃

He me pues hecho vueſtro enemigo diziendehos la verdad?

17 כִּי מְקַנְּאִים הֵמָּה בָּכֶם
לֹא הֵיטֵב כִּי־אִם חוֹשְׁבִים
לְהִתְרַפֵּס וְלִרְהַב אֶתְכֶם אֲשֶׁר
תְּקַנְּאוּ בָם ׃

Tienen celos de voſotros, no bien: antes hos quieren echar fuera paraque voſotros los zeleys à ellos.

18 כִּי——טוֹב לְקַנֵּא בַטּוֹב
בְּכָל——עֵת וְלֹא לְבַד בִּהְיוֹתִי
עִמָּכֶם ׃

Bueno es ſer zeloſos, mas en bien ſiempre: y no ſolamente quando eſtoy preſente con voſotros.

19 בָּנַי אֲשֶׁר אוֹסִיף לְחוֹלֵל
אֶתְכֶם עַד אֲשֶׁר יֻצַּר הַמָּשִׁיחַ
בָּכֶם ׃

Hijitos mios, que bueluo otra vez à eſtar de parto de voſotros, haſta que el Chriſto ſea formado en voſotros.

20 וְחָפַצְתִּי לִהְיוֹת עִמָּכֶם מֵעַתָּה
וּלְשַׁנּוֹת אֶת־קוֹלִי כִּי־מִתְעַלֵּף
אֲנִי עֲלֵיכֶם ׃

Querria cierto eſtar aora con voſotros, y mudar mi boz: porque eſtoy vergonçoſo de voſotros:

δ.

14. Καὶ τὸν πειρασμόν μου τὸν ἐν τῇ σαρκί μου οὐκ ἐξουθενήσατε, οὐδὲ ἐξεπτύσατε. ἀλλ' ὡς ἄγγελον θεοῦ ἐδέξασθέ με, ὡς χριστὸν Ἰησοῦν.

Et n'auez point meſpiſé ne reietté l'eſpreuue de moi, telle qu'elle eſtoit en ma chair: ains vous m'auez receu comme vn Ange de Dieu, voire comme Ieſus Chriſt meſme.

15. Τίς οὖν ἦν· ὁ μακαρισμὸς ὑμῶν; μαρτυρῶ γὰρ ὑμῖν, ὅτι, εἰ δυνατὸν, τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑμῶν ἐξορύξαντες ἂν ἐδώκατέ μοι.

Quel eſtoit donc le teſmognage de voſtre beatitude? car ie vous porte teſmoignage, que s'il euſt eſté poſſible, vous euſſiez arraché vos yeux, & les m'euſſiez donnez.

16. Ὥστε ἐχθρὸς ὑμῶν γέγονα ἀληθεύων ὑμῖν;

Suis ie donc deuenu voſtre ennemi, vous diſant la verité?

17. Ζηλοῦσιν ὑμᾶς οὐ καλῶς· ἀλλὰ ἐκκλεῖσαι ὑμᾶς θέλουσιν, ἵνα αὐτοὺς ζηλοῦτε.

Ils ſont ialoux de vous, mais non pas de bonne ſorte: ains pluſtoſt vous veulent-ils forclorre, afin que vous ſoyez ialoux d'eux.

18. Καλὸν δὲ τὸ ζηλοῦσθαι ἐν καλῷ πάντοτε, καὶ μὴ μόνον ἐν τῷ παρεῖναί με πρὸς ὑμᾶς.

Mais il eſt bon de touſiours fort aimer en bien, & non ſeulement quand ie ſuis preſent auec vous.

19. Τεκνία μου, οὓς πάλιν ὠδίνω ἄχρις οὗ μορφωθῇ χριστὸς ἐν ὑμῖν.

Mes petis enfans, pour leſquels enfanter ie trauaille derechef, iuſqu'à tant que Chriſt ſoit formé en vous.

20. Ἤθελον δὲ παρεῖναι πρὸς ὑμᾶς ἄρτι, καὶ ἀλλάξαι τὴν φωνήν μου· ὅτι ἀποροῦμαι ἐν ὑμῖν.

Ie voudroye maintenant eſtre auec vous & changer ma parole: car ie ſus en perplexité quant à vous.

CAP. IIII.

14. Et tentationem veſtram in carne mea, non ſpreviſtis, neque reſpuiſtis, ſed ſicut angelum Dei excepiſtis me, ſicut Chriſtum Ieſum.

And the triall of me which was in my fleſh / ye deſpiſed not / neither abhorred: but ye receyued me as an Angel of God / yea / as Chriſt Jeſus.

15. Vbi eſt ergo beatitudo veſtra? Teſtimonium enim perhibeo vobis, quia ſi fieri poſſet, oculos veſtros eruiſſetis, & dediſſetis mihi.

What was then your felicitie? for I beare you record / that if it had bene poſſible / yee would haue plucked out your owne eyes / and haue giuen them to me.

16. Ergo inimicus vobis factus ſum, verum dicens vobis?

Am I therefore become your enemye / becauſe I tell you the trueth?

17. Aemulantur vos non bene: ſed excludere vos volunt, ut illos æmulemini.

They are ielous ouer you amiſſe: yea / they would exclude you / that ye ſhould altogether loue them.

18, Bonum autem æmulamini in bono ſemper: & non tantùm cùm præſens ſum apud vos.

But it is a good thing to loue earneſtly alwayes in a good thing / and not onely when I am preſent with you.

19. Filioli mei, quos iterum parturio, donec formetur Chriſtus in vobis.

My litle children / of whome I trauaile in birth againe / vntill Chriſt be formed in you.

20. Vellem autē eſſe apud vos modò, & mutare vocem meam: quoniam confundor in vobis.

And I woulde I were with you nowe / that I might change my voyce: for I am in doute of you.

Das IIII. Capitel.

14. Vnd meine anfechtungen / die ich leide nach dem Fleiſch / habt jhr nicht verachtet noch verſchmähet / ſondern als einen Engel Gottes namet jr mich auff / ja als Chriſtum Jeſum.

Oc i foractede icke oc ey forſmaade / mine freſtelſer / ſom ieg leed effter Kødet / Men i anammede mig ſom en Guds Engel / ia lige ſom Chriſtum Jheſum.

15. Wie waret jhr dazumal ſo ſelig? Jch bin ewer Zeuge / daß / wenn es müglich geweſen were / jhr hettet ewer Augen außgeriſſen / vnd mir gegeben.

Hui vaare i paa den tid ſaa ſalige? Jeg er eders Vidne / at / haffde det vere mueligt / de haffde i vdreffuit eders øyen / oc giffuit mig.

16. Bin ich denn alſo ewer Feind worden / daß ich euch die warheit fürhalte?

Er ieg da ſaa bleffuen eders Fiende / fordi at ieg giffuer eder ſandhed tilkende?

17. Sie eyffern vmb euch nicht fein / ſondern ſie wöllen euch von mir abfällig machen / daß jr vmb ſie ſolt eyffern.

De ere icke vel nidkære for eder / Men de ville komme eder til at falde fra mig / at i ſkulle vere nidkære for dem.

18. Eyffern iſt gut / wens jmmerdar geſchicht vmb das gute / vnd nicht allein / wenn ich gegenwertig bey euch bin.

Det er gaat at vere nidkær / naar ſom det ſkeer ſtedze for det Gode / oc icke aleniſte naar ieg er næruerendis hoſſ eder.

19. Meine liebe Kinder / welche ich abermal mit ängſten gebere / biß daß Chriſtus in euch eine geſtalt gewinne.

Mine kære Børn / huilcke ieg atter føder met ångiſt / indtil Chriſtus faar ſkabning i eder.

20. Jch wolt aber / daß ich jeßt bey euch were / vnd meine ſtimme wandeln köndte / denn ich bin jrre an euch.

Oc ieg vilde / at ieg vaare nu hoſſ eder / oc kunde foruende min røſt / Thi ieg er tuilraadig om eder.

Kapitola IIII.

14. A pokuſſenijm tijm na těle měm nepohrzeli gſte / ani gě zawrhli / ale yako Angela Božijho přiyali gſte mne / a yako Gežijſſe Kryſta.

A doświadczenia moiego ktore było w ciele moim / nie lekceśćie ſobie ważyli / á niśćie odrzucili / aleśćie mie przyieli iáko Anioła Bożego / iáko Kryſtuſá Jezuſá.

15. Protož kde geſt blahoſlawenſtwij waſſe? ſwědectwij zagiſtě yá wydáwám wám / že oči waſſe / by to mohlo býti wylaupijce bylibyſſte mně dali.

Ktoreż thedy było przechwálánie błogoſłáwieńſtwa waſzego? Abowiem świádczę wam / iż ieſliby było mogło być / dálibyśćie mi byli wyłupi wſzy oczy ſwoie.

16. Což tehdy nepřijtelem gſem wám včiněn / prawdu wám prawě?

A thák / izalim ſię wam zſtał nieprzyiaćielem / gdy wam prawdę mowię?

17. Milugijť ginij wás / ne dobře / neb wás chtěgj odwrátiti od prawdy / abyſſte gich náſledowali.

Miłuią was nie dobrze / y owſzem chcą nas wyłączyć / ábyśćie ie miłowáli.

18. Wy pak dobrého náſledugte w dobrém wždycky / a ne toliko tehdáž / když gſem přijtomen wám.

Ale cudna ieſt rzecz bárzo miłowáć w dobrey rzeczy záwżdy / á nie tylko gdy obecnie bywam v was.

19. Synáčkowé mogi / kteréž opět s boleſtij rodijm / dokudž zaſe mezy wás vwěden nebude Kryſtus.

Dziatki moie ktore záś rodzę / áżby był Kryſtus w was wykſztałtowán.

20. Ale chtělbych ſám v wás býti nynij / a hlas můg změniti / neb gſem zahanben pro wás.

A chćiałbym teraz być przy was / y odmienić głos moy przeto iż wątpię w was.

ד	ד	δ.
21 אֱמַרוּ לִי אַנְתּוּן אַילֵין דְּצָבֵין דְּנֶהְווֹן תְּחֵית נָמוּסָא לָה לְנָמוּסָא לָא שָׁמְעִין אַנְתּוּן׃	21 אִמְרוּ לִי אַתֶּם אֲשֶׁר תַּחַת הַתּוֹרָה תַּחְפְּצוּ לִהְיוֹת וְאֶת־הַתּוֹרָה אֵינְכֶם שׁוֹמְעִים׃	21. Λέγετέ μοι οἱ ὑπὸ νόμον θέλοντες εἶναι, τὸν νόμον οὐκ ἀκούετε;
Ditemi, voi che volete eſſer ſotto la Legge, non udite voi la Legge?	Dezidme, losque quereys eſtar debaxo de la Ley, no aueys leydo la Ley?	Dites moi, vous qui voulez eſtre ſous la Loy, n'oyez-vous point la Loy?
22 כְּתִיב גֵּיר דְּלַאבְרָהָם תְּרֵין בְּנִין הֲווֹ לֵהּ חַד מֵן אַמְתָא וְחַד מֵן חֵארְתָא׃	22 כִּי נִכְתַּב כִּי־לְאַבְרָהָם שְׁנֵי בָנִים הָיוּ לוֹ אֶחָד מִן־הָאָמָה וְאֶחָד מִן הַגְּבִירָה׃	22. Γέγραπται γὰρ ὅτι Ἀβραὰμ δύο υἱοὺς ἔσχεν, ἕνα ἐκ τῆς παιδίσκης, καὶ ἕνα ἐκ τῆς ἐλευθέρας.
Percioch'egli è ſcritto che Abraam hebbe due figliuoli: vno de la ſerua, e vno de la libera.	Porque eſcripto eſtá, Que Abraham tuuo dos hijos, vno de la criada: y vno de la libre.	Car il eſt eſcrit qu'Abraham a eu deux fils: l'vn de la ſeruante, & l'autre de la franche.
23 אֶלָּא הַו דְּמֵן אַמְתָא בַּבְסַר אֶתִילֵד הַו דֵּין דְּמֵן חֵארְתָא בְּמוּלְכָנָא הֲוָא׃	23 כִּי־אֲשֶׁר מִן־הָאָמָה כַּבָּשָׂר נוֹלַד וַאֲשֶׁר מִגְּבִירָה בַּשְּׁבוּעָה׃	23. Ἀλλ' ὁ μὲν ἐκ τῆς παιδίσκης, κατὰ σάρκα γεγέννηται· ὁ δὲ ἐκ τῆς ἐλευθέρας, διὰ τῆς ἐπαγγελίας.
Ma quel ch'egli hebbe de la ſerua, nacque ſecondo la carne: è quel ch'egli hebbe de la libera, nacque per virtù de la promeſſa.	Mas elque era de la criada, nació ſegun la carne: el que era de la libre, nació por la promeſſa.	Mais celui qui eſtoit de la ſeruante, naſquit ſelon la chair: & celui qui eſtoit de la franche, par la promeſſe.
24 הָלֵין דֵּין דְּאִתַיְהֵין פּ פְּלָאתָא דְּתַרְתֵּין דְּיַתֵּקוּס חֲדָא דְּמֵן טוּר סִינַי יָלְדָא לְעַבְדוּתָא בְּאִתַיְהּ הָגָר׃	24 אֲשֶׁר בְּדֶרֶךְ הַמָּשָׁל מְדֻבָּרִים כִּי־שְׁתֵּי בְרִיתוֹת הֵנָּה אַחַת מֵהַר סִינַי לַעֲבוֹדָה מוֹלֶדֶת וְזֹאת הִיא הָגָר׃	24. Ἅτινά ἐστιν ἀλληγορούμενα· αὗται γάρ εἰσιν αἱ δύο διαθῆκαι, μία μὲν ἀπὸ ὄρους σινᾶ, εἰς δουλείαν γεννῶσα, ἥτις ἐστὶν ἄγαρ.
Le quali coſe ſon dette per allegoria. Imperoche queſti ſono i due teſtamenti: vno dal monte Sina, che genera à ſeruitù, ilquale è Agar.	Las quales coſas ſon dichas por alegoria: porque eſtos ſon los dos Conciertos. El vno, ciertamente en el monte de Sina, elqual engendra para ſeruidumbre, que es Agar.	Leſquelles choſes doiuent eſtre entendues par allegorie: car ce ſont les deux alliances, l'vne au mont de Sina, engendrant à ſeruitude, qui eſt Agar.
25 הָגָר גֵּיר טוּרָא הוּ דְּסִינַי דְּבַאְרַבִיַא וְשָׁלְמָא לְהָדָא אוּרִשְׁלֶם וּפָלְחָא עַבְדוּתָא הִי וּבְנַיָהּ׃	25 כִּי־הָגָר הַר סִינַי הוּא בַּעֲרָב וּמַגִּיעַ הַיּוֹם לִירוּשָׁלַיִם הָעוֹבְדָה אֶת־בָּנֶיהָ׃	25. Τὸ γὰρ ἄγαρ σινᾶ ὄρος ἐστὶν ἐν τῇ ἀραβίᾳ, συστοιχεῖ δὲ τῇ νῦν ἱερουσαλήμ, δουλεύει δὲ μετὰ τῶν τέκνων αὐτῆς.
(Percioche Sina è vn monte in Arabia, è corriſponde à quella che hora è Ieruſalem,) è ſerue co i ſuoi figliuoli.	Porque Sina es vn monte de Arabia, elqual es conjunto à laque aora es Ieruſalem, laqual ſirue con ſus hijos.	Car ce nom d'Agar veut dire Sina, qui eſt vne montagne en Arabie, & correſpondante à la Ieruſalem de maintenant: laquelle ſert auec ſes enfans.
26 הָי דֵּין אוּרִשְׁלֶם עֶלָּיְתָא חֵארְתָא הָי דְּאִיתַיָהּ אֶמַּן׃	26 וִירוּשָׁלַיִם אֲשֶׁר מִלְמַעְלָה חָפְשִׁית הִיא אֲשֶׁר הִיא אֵם כֻּלָּנוּ׃	26. Ἡ δὲ ἄνω ἱερουσαλὴμ, ἐλευθέρα ἐστὶν, ἥτις ἐστὶ μήτηρ πάντων ἡμῶν.
Ma la ſoperna Ieruſalem è libera, laquale è madre di tutti noi.	Mas aquella Ieruſalem que eſtà arriba, libre es: laqual es la madre de todos noſotros.	Mais la Ieruſalem d'enhaut eſt franche, laquelle eſt mere de nous tous.

CAP. IIII.

21. Dicite mihi qui ſub lege vultis eſſe, legem non legiſtis?

Tell me / ye that will be vnder the Lawe/ doe ye not heare the Law?

22. Scriptum eſt enim, quoniam Abraham duos filios habuit: unum de ancilla, & unum de libera.

For it is written / that Abraham had two ſonnes / one by a ſeruant / and one by a free woman.

23. Sed qui de ancilla, ſecundùm carnem natus eſt: qui autem de libera, per repromiſſionem.

But he which was of the ſeruant / was borne after the fleſh: and he which was of the free woman / was borne by promes.

24. Quæ ſunt per allegoriam dicta. Hæc enim ſunt duo teſtamenta. Vnum quidem à monte Sina, in ſervitutem generans: quæ eſt Agar.

By the which things an other thing is meant: for theſe mothers are the two Teſtaments / the one which is Agar of mount Sina/ which gendreth vnto bondage.

25. (Sina enim, mons eſt in Arabia: qui coniunctus eſt ei, quæ nunc eſt Ieruſalem) & ſervit cum filiis ſuis.

(For Agar or Sina is a mountaine in Arabia / and it anſwereth to Jeruſalem which nowe is) and ſhe is in bondage with her children.

26. Illa autem quæ ſurſum eſt Ieruſalem, libera eſt: quę eſt mater noſtra.

But Jeruſalem / which is aboue / is free: which is the mother of vs all.

Das IIII. Capitel.

21. Saget mir/ die jr vnter dem Geſetz ſein wolt/ habt jr das Geſetz nicht gehöret?

Siger mig/ i ſom ville vere vnder Lowen/ Haffue i icke hørt Lowen?

22. Denn es ſtehet geſchrieben/ daß Abraham zween Söhne hatte/ einen von der Magd/ den andern vonn der Freyen.

Thi det ſtaar ſcreffuit / At Abraham haffde tho Sønner/ den ene aff tienſte Quinden / den anden aff den Fri.

23. Aber der von der Magd war/ iſt nach dem Fleiſch geborn/ der aber von der Freyen / iſt durch die Verheiſſung geborn.

Men den ſom vaar aff tienſte Quinden/ hand er fød effter kødet / Oc den aff den Fri / er fød formedelſt Foriettelſen.

24. Die wort bedeuten etwas. Denn das ſind die zwey Teſtament/ eines von dem Berge Sina / das zur Knechtſchafft gebiert / welches iſt die Agar.

Diſſe ord betyde noget. Thi det ere de thu Teſtamente / Det ene aff Sinai bierg / ſom føder til Treldom/ huilcket er Agar.

25. Denn Agar heiſſet inn Arabia der Berg Sina / vnnd langet biß gen Jeruſalem/ das zu diſer zeit iſt/ vnd iſt dienſtbar mit ſeinen Kindern.

Thi Agar kaldis i Arabia Sina bierg / oc recker indtil Jeruſalem/ ſom er paa denne tid/ oc er i treldom met ſine Børn.

26. Aber das Jeruſalem / das droben iſt / das iſt die Freye/ die iſt vnſer aller Mutter.

Men det Jeruſalem/ ſom er offuen til/ det er den Fri/ ſom er allis vor Moder.

Kapitola IIII.

21. Powězte mi kteřij pod Zákonem chcete býti/ zdali Zákona neſlýcháte?

Powiedzćie mi kthorzy pod zakonem chcecie być/ zakonu nie ſluchacie?

22. Nebo w něm pſáno geſt/ že Abraham měl dwa Syny: gednoho z Děwky/ a druhěho z Swobodně.

Abowiem náplſano ieſt: iż Abráám dwu ſynu miał/ iednego z ſłużebnice/ a drugiego z wolney.

23. Ten pak kterýž z Děwky byl/ podlě těla ſe narodil: ale kterýž z Swobodně ten ſkrze zaſlijbenij:

Ale then ktory ſie z ſłużebnice vrodźił/ ieſt wedle ćiáłá / á ktory z wolney/ przez obietnice.

24. A tokť ſe duchowně mluwij y rozumij. Neb totoť gſau dwa Zákonowě: Geden zagiſtě na hůře Sýna wydaný kterýž w ſlužbu podrobowal/ a ten ſe wyznamenáwá ſkrze Agar.

Przecz o znácża ſie inße rzecży/ ábowiem thy ſą dwie vmowie/ iedná ktora ieſt Agár / od gory Syon/ rodząc plod ku niewolſtwu.

25. (Sýna zagiſtě Hora geſt w Arabij/ kterāž připogená geſt tě/ kterāž geſt nynij Geruzalěm) a ſlaužij s Syny ſwými.

Abowiem Syná ieſtći gorá w Arábiey/ ktora ſie prawie z gadza z tą Jeruzálem ktora teráz ieſt/ y ſłuży z ſynmi ſwoiemi.

26. Onenno pak/ kterýž ſwrchu geſt Geruzalěm ſwobodnýť geſt / kterýž geſt Matka naſſe.

Ale ona wyſoka Jeruzálem/ wolnać ieſt / kthora ieſt mátka wßytkich nas.

ד

27 כְּתִיב גֵּיר דְּאֶתְבַּסְמִי עַקַּרְתָּא הָי דְּלָא יָלְדָא וְאֶתְפַּצְחִי וַגְעַי הָי דְּלָא מְחַבְּלָא מֶטּוּל דַּסְגִּיו בְּנַיָּה דַּצְדִּיתָא יַתִּיר מֶן בְּנַיָּה דַּבְעִילְתָא׃

Percioch'egli è ſcritto, Rallegrati ſterile, che non partoriſci: manda fuor la voce è grida, tu che non hai dolori da partorire: percioche molti piu ſono i figliuoli de l'abbandonata, che di quella che ha marito.

28 חֲנַן דֵּין אַחַי אֵיךְ אִי אִיסְחָק בְּנַי מוּלְכָּנָא חְנַן׃

Or noi, fratelli, ſiamo figliuoli de la promeſſa, ſicome Iſaac.

29 וַאֵיךְ דְּהָיְדֵין הָו דִּילִיד הֲוָא בְּבֶסְרָא רָדֵף הֲוָא לְהָו דַּבְרוּחָא הָכַנָּא אַף הָשָׁא׃

Ma ſi come allora quel che era nato ſecondo la carne, perſeguitaua quel ch'era nato ſecondo lo Spirito: coſi anch'adeſſo.

30 אֶלָּא מָנָא אָמַר כְּתָבָא אַפְּקִיהָ לְאַמְתָא וְלַבְרָהּ מֶטּוּל דְּלָא נֵארַת בְּרָהּ דְּאַמְתָא עַם בְּרָהּ דח דְּחִארְתָא׃

Ma che dice la Scrittura? Scaccia via la ſerua, è il ſuo figliuolo: perche il figliuol de la ſerua non ſarà herede inſieme col figliuol de la libera.

31 חֲנַן הָכִיל אַחַי לָא הֲוַין בְּנַי אַמְתָא אֶלָּא בְּנַי חֵארָתָא׃

Pertanto, fratelli, noi non ſiamo figliuoli de la ſerua, ma de la libera.

ה

1 קוּמוּ הָכִיל בְּחֵארוּתָא הָי דַּמְשִׁיחָא חַרְרַן וְלָא תֶתְכַּדְּנוּן בְּנִירָא דְּעַבְדוּתָא׃

Stateui dunque ne la libertà, con laquale Chriſto ci ha liberati: è non vi legate di nuouo al giogo de la ſeruitù.

ד

27 כִּי נִכְתַּב רָנִּי עֲקָרָה לֹא יָלָדָה פִּצְחִי רִנָּה וְצַהֲלִי לֹא חָלָה כִּי־רַבִּים בְּנֵי שׁוֹמֵמָה מִבְּנֵי בְעוּלָה׃

Porque eſtá eſcripto Alegrate la eſteril que no pares: rompe en alabanças y clama laque no eſtás de parto: porque mas ſon los hijos de la dexada. que de la que tiene marido.

28 וַאֲנַחְנוּ אַחַי כְּיִצְחָק בְּנֵי הַשְּׁבוּעָה הָיִינוּ׃

Anſique, Hermanos, noſotros, como Iſaac, ſomos hijos de la promeſſa.

29 אֲבָל כַּאֲשֶׁר אָז־אֲשֶׁר כַּבָּשָׂר נוֹלַד הוּא רָדַף אוֹתוֹ אֲשֶׁר כָּרוּחַ כָּכָה גַּם הַיּוֹם׃

Empero como entonces el que era engendrado ſegun la carne, perſeguia àlque auia nacido ſegun el Eſpiritu, anſi tambien aora.

30 אַךְ מָה אוֹמֵר הַכְּתָב גָּרֵשׁ הָאָמָה הַזֹּאת וְאֶת־בְּנָהּ כִּי־לֹא יִירַשׁ בֶּן־הָאָמָה הַזֹּאת עִם בְּנִי עִם־יִצְחָק שֶׁהוּא בֶּן־הַגְּבִירָה׃

Mas que dize la Eſcriptura? Echa à la criada y à ſu hijo, porque no ſerá heredero el hijo de la criada con el hijo de la libre.

31 לָכֵן אַחַי לֹא הָיִינוּ בְּנֵי הָאָמָה כִּי־אִם בְּנֵי הַגְּבִירָה׃

De manera, Hermanos, que no ſomos hijos de la criada, mas de la libre.

ה

1 לָכֵן עִמְדוּ בַּחָפְשָׁה אֲשֶׁר בָּהּ חִפֵּשׂ אוֹתָנוּ הַמָּשִׁיחַ וְאַל תּוֹסִיפוּ עוֹד לְהָבִיא אֶת צַוְּארֵיכֶם בְּעֹל־הָעֲבוֹדָה׃

Eſtad pues firmes en la libertad en que el Chriſto nos libertó: Y no boluays otra vez à ſer preſos en el jugo de ſeruidumbre.

δ.

27. Γέγραπται γὰρ, Εὐφράνθητι στεῖρα ἡ οὐ τίκτουσα, ῥῆξον καὶ βόησον ἡ οὐκ ὠδίνουσα· ὅτι πολλὰ τὰ τέκνα τῆς ἐρήμου μᾶλλον ἢ τῆς ἐχούσης τὸν ἄνδρα.

Car il eſt eſcrit, Reſioui-toi, ſterile, qui n'enfantois point: efforce-toi, & t'eſcrie, toi qui n'eſtois point en trauail d'enfant: car-il y a beaucoup plus d'enfans de la delaiſſee que de celle qui auoit mari.

28. Ἡμεῖς δὲ, ἀδελφοὶ, κατὰ Ἰσαὰκ, ἐπαγγελίας τέκνα ἐσμέν.

Or quant à nous, mes freres, nous ſomes enfans de la promeſſe ainſi que Iſaac.

29. Ἀλλ' ὥσπερ τότε ὁ κατὰ σάρκα γεννηθεὶς, ἐδίωκε τὸν κατὰ πνεῦμα, οὕτω καὶ νῦν.

Mais comme lors celui qui eſtoit né ſelon la chair, perſecutoit celui qui eſtoit né ſelon l'Eſprit, pareillemét auſſi maintenant.

30. Ἀλλὰ τί λέγει ἡ γραφή; Ἔκβαλε τὴν παιδίσκην καὶ τὸν υἱὸν αὐτῆς· οὐ γὰρ μὴ κληρονομήσῃ ὁ υἱὸς τῆς παιδίσκης μετὰ τοῦ υἱοῦ τῆς ἐλευθέρας.

Mais que dit l'Eſcriture? Iette hors la ſeruante & ſon fils: car le fils de la ſeruante ne ſera point heritier auec le fils de la franche.

31. Ἄρα, ἀδελφοὶ, οὐκ ἐσμὲν παιδίσκης τέκνα, ἀλλὰ τῆς ἐλευθέρας.

Or freres, nous ne ſommes point enfans de la ſeruante, mais de la franche.

ΚΕΦΑΛ. ε'.

Τῇ ἐλευθερίᾳ οὖν ᾗ Χριστὸς ἡμᾶς ἠλευθέρωσε, στήκετε, καὶ μὴ πάλιν ζυγῷ δουλείας ἐνέχεσθε.

Tenez-vous donc fermes en la liberté de laquelle Chriſt nous a affranchis, & ne ſoyez point derechef retenus du ioug de ſeruitude.

CAP. IIII.

27. Scriptum eſt enim: Lætare ſterilis, quæ non paris: erumpe & clama, quæ non parturis: quia multi filii deſertæ, magis quàm eius quæ habet virum.

For it is written/ Reioyce thou barren that beareſt no children: breake foorth/ and crye/ thou that trauaileſt not: for the deſolate hath many mo children/ then ſhe which hath an huſband.

28. Nos autem, fratres, ſecundùm Iſaac, promiſſionis filii ſumus.

Therefore/ brethren/ we are after the maner of Iſaac/ children of the promiſe.

29. Sed quomodo tunc is qui ſecundùm carnem natus fuerat, perſequebatur eum qui ſecũdùm ſpiritum: ita & nunc.

But as then hee that was borne after the fleſhe/ perſecuted him that was borne after the ſpirit/ euen ſo it is now.

30 Sed quid dicit ſcriptura? Eiice ancillam & filium eius, non enim hæres erit filius ancillæ cum filio liberæ.

But what ſayeth the Scripture? Put out the ſeruant and her ſonne: for the ſonne of the ſeruaunt ſhall not be heire with the ſonne of the free woman.

31. Itaque fratres, non ſumus ancillæ filii, ſed liberæ.

Then brethren/ we are not children of the ſeruant/ but of the free woman.

CAP. V.

QVa libertate Chriſtus nos liberavit ſtate: & nolite iterum iugo ſervitutis contineri.

Stand faſt therefore in the libertie wherewith Chriſt hath made vs free/ and bee not intangled againe with the yoke of bondage.

Das IIII. Capitel.

27. Denn es ſtehet geſchrieben: Sey frölich du Vnfruchtbare/ die du nicht gebiereſt/ vnd brich herfür vnd ruffe/. die du nicht ſchwanger biſt/ denn die Einſame hat vil mehr Kinder/ denn die den Mann hat.

Thi det ſtaar ſcreffuit/ Ver glad du wfructſommelige/ du ſom icke føder/ oc vdbryd oc robe/ du ſom icke eſt fructſommelig. Thi den Enlige haffuer mange flere børn/ End den ſom haffuer Mand.

29. Wir aber/ lieben Brüder/ ſind Jſaac nach/ der Verheiſſunge Kinder.

Men wi/ kære Brødre/ ere Forietteſſens Børn/ effter Jſaac.

29. Aber gleich wie zu der zeit/ der nach dem Fleiſch geboren war/ verfolgete den/ der nach dem Geiſt geboren war/ alſo gehet es jetzt auch.

Men lige ſom paa den tid/ den ſom vaar fød effter kødet/ forfulde den/ ſom vaar fød effter Aanden/ Saa gaar der oc nu.

30. Aber was ſpricht die Schrifft: Stoß die Magd hinauß mit jhrem Sohn/ denn der Magd Sohn ſol nicht erben mit dem Sohn der Freyen.

Men huad ſiger Scrifften/ Vdſtød tienſte Quinden met hendis Søn/ Thi tienſte Quindis Søn/ ſkal icke arffue met den fri Quindis Søn.

31. So ſind wir nun/ lieben Brüder/ nicht der Magd Kinder/ ſondern der Freyen.

Saa ere wi nu/ kære Brødre/ icke tienſte Quindis Børn/ Men den fri Quindis.

Das V. Capitel.

So beſtehet nu in der Freyheit/ damit vnns Chriſtus befreyet hat/ vnd laſſet euch nicht widerumb in das Knechtiſche Joch fangen.

SAa bliffuer nu ſtadige i den Frihed/ ſom Chriſtus fride Oſſ met/ Oc lader icke fange eder igen vdi treldomſens Aag.

Kapitola IIII.

27. Neb pſáno geſt: Weſel ſe neplodná/ kteráž nerodijš/ wykřikni weſele a zwolay/ kteráž nepracuges ku porodu: neb wijce ſynůw má opuſſtěná/ než ta kteráž má muže.

Abowiem nápiſano ieſt: Weſel ſie niepłodna ktora nie rodziſz/ wyrwi ſie á záwołáy ty ktora nie boleieſz/ ábowiem więcey dźiatek ieſt opuſzczoney/ niż tey ktora ma mężá.

28. My pak Bratřij wedle zaſlijbenij Izákowa/ Synowé gſme.

My tedy bráćia/ według Izááká ieſteſmy ſynowie obietnice.

29. Ale yakož pak tehdáž ten/ kterýž wedlé těla narozen geſt/ protiwil ſe tomu/ kterýž byl wedlé ducha/ tak geſt y nynij.

A iáko ná on czás ten ktory ſie był národził wedle ciáłá/ przeſládował tego ktory ſie był národził wedle duchá/ tákże y teraz.

30 Ale co prawij pijſmo? Wywrz Děwku y Syna gegijho. Neb nebude Dědicem Syn Děwky/ s Synem Swobodné.

Ale co mowi piſmo? Wyrzuć ſłużebnice y ſyná iey/ ábowiem nie będźie dźiedźicem ſyn ſłużebnice z ſynem wolney.

31. A protož bratřij negſme my Synowé Děwky/ ale Swobodné:

A koniecznie bráćia nie ieſteſmy ſynowie ſłużebnice/ ále wolney.

Kapitola V.

PRotož Bratřj w ſwobodě kterauž Kryſtus nás wyſwobodil ſtůgte/ a neuwalugte na ſebe opět gha ſlužebnoſti.

STojćie tedy w wolnośći ktora nas Kryſtus wyzwolił/ ány bądźćie znowu uwikłáni iárzmem niewoley.

ה

2 הָא אֶנָא פַּוְלוֹס אָמַר אֶנָא לְכוּן דְּאֶן תֶּתְגַּזְרוּן מְשִׁיחָא מֶדֶם לָא מְהַנֵּא לְכוּן׃

Ecco, io Paulo vi dico, che ſe voi vi circoncidete, Chriſto non vi giouarà niente.

3 מְסַהֵד אֶנָא דֵּין תּוּב לְכֻל בַּר נָשׁ דְּמֶתְגְּזַר דְּחַיָּב דְּכֻלֵּהּ נָמוּסָא נְמַלֵּא׃

E di nuouo proteſto ad ogni huomo che ſi circoncide, ch'egli è obligato ad oſſeruar tutta la Legge.

4 אֶתְבַּטַּלְתּוּן לְכוּן מֶן מְשִׁיחָא אַילֵין דַּבְנָמוּסָא מֶזְדַּדְּקִיתוּן וּמֶן טַיְבוּתָא נְפַלְתּוּן׃

Voi tutti che volete giuſtificarui per la Legge, vi annullate Chriſto, è ſete caduti da la gratia.

5 חְנַן גֵּיר בְּרוּחָא דְּמֶן הַיְמָנוּתָא לְסַבְרָא דְּזַדִּיקוּתָא מְקַוֵּינַן׃

Perche noi aſpettiamo in ſpirito per fede la ſperanza de la giuſtitia.

6 בִּמְשִׁיחָא גֵּיר יֵשׁוּעַ לָא גְּזוּרְתָּא מֶדֶם אִיתֶיהּ וְלָא עוּרְלוּתָא אֶלָּא הַיְמָנוּתָא דְּמֶתְגַּמְרָא בְּחוּבָּא׃

Percioche in Chriſto IESV *ne la Circonciſione, ne il Preputio è di valore alcuno, ma la fede che opera per charità.*

7 שַׁפִּיר רָהֲטִין הֲוַיְתּוּן מַנּוּ דַּעַכְכוּן דַּלְשָׁרָרָא לָא תֶּתְטַפִּיסוּן׃

Voi correuate bene, chi v'ha impediti, che non obbediate à la verità?

8 פַּיְסְכוּן לָא הֲוָא מֶן הַו דַּקְרָכוּן׃

Queſta perſuaſione non è gia da colui che vi chiama.

9 חֲמִירָא קַלִּיל כֻּלָּהּ גְּבִילְתָּא מְחַמַּע׃

Vn poco di lieuito lieuita tutta la paſta.

ה

2 הִנְנִי פּוֹלוֹס אוֹמֵר לָכֶם אִם תִּמּוֹלוּ כִּי־אָז־הַמָּשִׁיחַ לֹא יוֹעִיל לָכֶם׃

Heaqui, yo Paulo hos digo, Que ſi hos circuncidardes, el Chriſto no hos aprouechará nada.

3 וְעוֹד מֵעִיד אָנֹכִי לְכָל־אָדָם הַנִּמּוֹל כִּי חוֹב הוּא כָּל־הַתּוֹרָה לַעֲשׂוֹתָהּ׃

Y otra vez bueluo à proteſtar à todo hombre que ſe circuncidare, que es obligado à hazer toda la Ley.

4 כִּי־מִן־הַמָּשִׁיחַ תְּהֻבְּלוּ כֻּלְּכֶם אֲשֶׁר בַּתּוֹרָה תִּצְטַדְּקוּן וּמִתְּחִנַּת הַמָּשִׁיחַ נָבֹל נְפַלְתֶּם׃

Vazios ſoys del Chriſto losque por la ley hos juſtificays: de la gracia aueys caydo.

5 וַאֲנַחְנוּ בְּרוּחַ מֵאֱמוּנָה אֶת־תִּקְוַת הַצְּדָקָה לְקַחְנוּ׃

Porque noſotros por el Eſpiritu, de la fe eſperamos la eſperança de la juſticia.

6 כִּי בְּיֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ אֵינֶנָּה מַגְבִּיר הַמּוּלָה וְאֵינֶנָּה הָעָרְלָה כִּי אִם הָאֱמוּנָה אֲשֶׁר פּוֹעֲלָה פְּעֻלָּה בְּאַהֲבָה׃

Porque en el Chriſto Ieſus ni la Circunciſion vale algo, ni el capullo: ſino la fe que obra por la Charidad.

7 רַצְתֶּם הֵיטֵב מִי הוֹחִיר אֶתְכֶם מֵהַאֲמִין בָּאֱמֶת׃

Corriades bien, quien hos embaraçô para no obedecer à la verdad?

8 הַמִּבְטָחָה אֲשֶׁר אֵינֶנָּה מֵאֲשֶׁר קְרָאֲכֶם׃

Eſta perſuaſion no es deelque hos llama.

9 מְעַט שְׂאֹר מַחְמִיץ אֶת־כָּל־עֲרִיסָה׃

Poca leuadura leuda toda la maſſa.

ε'.

2. Ἴδε ἐγὼ παῦλος λέγω ὑμῖν, ὅτι ἐὰν περιτέμνησθε, χριστὸς ὑμᾶς οὐδὲν ὠφελήσει.

Voici, moi Paul vous di que ſi vous eſtes circoncis, Chriſt ne vous profitera de rien.

3. Μαρτύρομαι δὲ πάλιν παντὶ ἀνθρώπῳ περιτεμνομένῳ, ὅτι ὀφειλέτης ἐστὶν ὅλον τὸν νόμον ποιῆσαι.

Et derechef, ie proteſte à tout hōme qui ſe circoncit, qu'il eſt obligé, d'accomplir toute la Loy.

4. Κατηργήθητε ἀπὸ τοῦ χριστοῦ, οἵτινες ἐν νόμῳ δικαιοῦσθε· τῆς χάριτος ἐξεπέσατε.

Chriſt eſt aneanti à l'eſgard de vous tous qui voulez eſtre iuſtifiés par la Loy, & vous eſtes decheus de la grace.

5. Ἡμεῖς γὰρ πνεύματι ἐκ πίστεως ἐλπίδα δικαιοσύνης ἀπεκδεχόμεθα.

Car nous attendons l'eſperance de iuſtice par foy en Eſprit.

6. Ἐν γὰρ χριστῷ ἰησοῦ οὔτε περιτομή τι ἰσχύει, οὔτε ἀκροβυστία, ἀλλὰ πίστις δι' ἀγάπης ἐνεργουμένη.

Car en Ieſus Chriſt ni circonciſion ni prepuce n'a aucune vertu, ains la foy ouurante par charité.

7. Ἐτρέχετε καλῶς, τίς ὑμᾶς ἐνέκοψε τῇ ἀληθείᾳ μὴ πείθεσθαι.

Vous couriez bien, qui vous a donné deſtourbier pour faire que n'obeiſſiez à verité.

8. Ἡ πεισμονὴ οὐκ ἐκ τοῦ καλοῦντος ὑμᾶς.

Ceſte perſuaſion ne vient point de celui qui vous appele.

9. Μικρὰ ζύμη ὅλον τὸ φύραμα ζυμοῖ.

Vn peu de leuain fait leuer toute la paſte.

CAP. V.

2. Ecce ego Paulus dico vobis, quoniam ſi circumcidamini, Chriſtus vobis nihil proderit.

Behold/ I Paul ſay vnto you/ that if yee be circumciſed / Chriſt ſhall profite you nothing.

3. Teſtificor autem rurſus omni homini circuncidenti ſe, quoniam debitor eſt univerſæ legis faciendæ.

For I teſtifie againe to euery man/ which is circumciſed/ that hee is bounde to keepe the whole Law.

4. Evacuati eſtis à Chriſto, qui in lege iuſtificamini : à gratia excidiſtis.

Ye are aboliſhed from Chriſt: whoſoeuer are iuſtified by the Law / ye are fallen from grace.

5. Nos enim ſpiritu, ex fide, ſpem iuſtitiæ expectamus.

For we through the Spirit waite for the hope of righteouſnes through fayth.

6 Nam in Chriſto Ieſu neque circuncisio aliquid valet, neque præputium, ſed fides quę per charitatem operatur.

For in Jeſus Chriſt neither Circumciſion auaileth any thing/ neither vncircumciſion / but faith which worketh by loue.

7. Currebatis bene, quis vos impedivit veritati non obedire?

Ye did runne well : who did let you / that yee did not obey the trueth.

8. Perſuaſio, non eſt ex eo qui vocat vos.

It is not the perſwaſion of him that calleth you.

9. (*Nemini conſenſeritis*) modicum fermentum totam maſſam corrumpit.

A litle leauen doth leauen the whole lumpe.

Das V. Capitel.

2. Sihe/ Ich Paulus ſage euch/ wo jhr euch beſchneiden laſſet/ ſo iſt euch Chriſtus kein nütze.

See/ ieg Paulus ſiger eder det/ Der ſom i lade eder omſkære/ da er Chriſtus eder inted nyttelig.

3. Ich zeuge abermal einem jederman der ſich beſchneiden leſſet/ daß er noch das gantze Geſetze ſchuldig iſt zu thun.

Jeg vidner igen faar huer mand/ ſom ſig lader omſkære/ at hand er end nu plictig til at gøre den gantſke Low.

4. Ihr habt Chriſtum verloren/ die jhr durch das Geſetz gerecht werden wolt/ vnd ſeyt von der Gnade gefallen.

I haffue miſt Chriſtum/ i ſom ville bliffue retferdige ved Lowen/ oc i ere faldne fra Naaden.

5. Wir aber warten im Geiſt/ durch den Glauben/ der Gerechtigkeit/ der man hoffen muß.

Men wi vente i Aanden/ formedelſt Troen/ den Retferdighed ſom mand ſkal haabis til.

6. Denn in Chriſto Jeſu gilt weder Beſchneidung noch Vorhaut etwas/ ſonder der Glaube/ der durch die Liebe thätig iſt.

Thi at i Chriſto Jheſu gelder huercken Omſkærelſe eller Forhud noget / Men Troen ſom arbeyder formedelſt Kærlighed.

7. Ihr lieffet fein/ wer hat euch auffgehalten/ der Warheit nicht zu gehorchen?

I løbe vel/ Huo holt eder til bage/ at icke lyde Sandhed?

8. Solch überreden iſt nicht von dem/ der euch beruffen hat.

Saadan tilſkyndelſe er icke aff den/ ſom eder kallede.

9. Ein wenig Sawerteig verſewret den gantzen Teig.

En lyden Surdey/ gør den gantſke Dey ſur.

Kapitola V.

2. Ay yá Pawel prawijm wám/ budeteli ſe obřezowati / Kryſtus wám nic ne proſpěge.

Otho ia Páwel powiedam wam/ iż ieſli bedźiećie obrzezáni/ Kryſtus wam nic nie pomoże.

3. A opět ſwědčijm každěmu/ kdo ſe obřezuge/ že geſt dlužnjkem aby weſſkeren Zákon naplnil.

Abowiem powtore świádczę káżdemu człowiekowi ktory bywa obrzezan/ iż powinien ieſt wßythek zakon záchowywáć.

4. Zbaweni gſte Kryſta/ kteřijž ſkrze Zákon chcete ſprawedlnoſti nabýwati / a z miloſti gſte wypadli.

Prożnym ſie wam zſtał Kryſtus przez was ſámych/ ktorzykolwiek przez zákon bywaćie vſpráwiedliwieni/ y wypádliśćie z łaſki.

5. Neb my ſkrze Ducha ſwatěho/ naděge ſprawedlnoſti z wijry čekáme.

Abowiem my duchem z wiáry nádźieie ſpráwiedliwośći oczekawamy.

6. Neb w Kryſtu Geziſſy/ ani obřezowánij / ale Wijra/ kterážto ſkrze láſku půſobj.

Bo w Kryſtuſie Jezuſie áni obrzezanie nic nie waży / áni nie obrzezánie / ále wiárá przez miłość ſie ſpráwuiąca.

7. Běžali gſte dobře./ y kdo geſt wám překazyl / abyſſte neposlauchali prawdy?

Bieżeliśćie nadobnie / ktoż wam przekáźił/ abyśćie nie byli poſłußnymi prawdźie.

8. Žádněmu nepowolugte/ neb ta rada nenij z toho/ kterýž wás powolal:

Tác pewność nie ieſt z tego ktory was wzywa.

9. Malíčko kwaſu/ wſſecko těſto poruſſuge.

Trochá kwáſu wßytko zádźiáłánie zákwaßa.

ה

10 אֲנָא תְּכִיל אֲנָא עֲלַיְכוּן בְּמָרַן דְּמֶדֶם אַחְרִין לָא מֶתְרַעֵיתוּן וַאיְנָא דְּדָלַח לְכוּן הַו נְסַיְבְרִיוּהִי לְדִינָא מַן דְּאִיתַוְהִי ׃

Io confido di voi nel Signore, che non hauerete altro ſentimento : ma chi vi diſturba , ne portarà la condannatione, qualunque egli ſi ſia.

11 אֲנָא דֵּין אַחַי אֶלּוּ עַד־כִּיל בְּגְזוּרְתָא מַכְרֶז הֲוִית לְמָנָא מֶתְרְדֵף הֲוִית דַּלְמָא אֶתְבַּטַּל לֵהּ כְּשָׁלֵהּ דִּזְקִיפָא ׃

Et io, fratelli, ſe ancor predico la Circonciſione, perche ſono ancor perſeguitato? Adunque è annullato lo ſcandalo de la croce.

12 אֶשְׁתּוֹף דֵּין אַף מֶתְפְּסַק נֶפְסְקוּן הָנוּן דְּדָלְחִין לְכוּן ׃

Voglia Dio che ancor ſiano tagliati via quelli che vi diſturbano.

13 אַנְתּוּן דֵּין לְחֵארוּתָא הוּ אֶתְקְרִיתוּן אַחַי בַּלְחוּד לָא תֶּהְוֵא חֵארוּתְכוּן לְעֶלַּת בֶּסְרָא אֶלָּא בְּחוּבָּא הֲוִיתוּן מֶשְׁתַּעְבְּדִין חַד לְחַד ׃

Perche voi, fratelli, ſete ſtati chiamati à libertà, ſol che voi non penſiate eſſer data la libertà in occaſione à la carne: ma ſeruite l'un à l'altro per charità.

14 כֻּלֵּהּ גֵּיר נָמוּסָא בַּחְדָא מֶלְּתָא מֶתְמַלֵא בְּהָי דְּתֶחַב לְקָרִיבָךְ אַיךְ נַפְשָׁךְ ׃

Percioche tutta la Legge s'adempie in una parola : cioè in queſta, Ama il proſſimo tuo come te ſteſſo.

15 אֶן דֵּין חַד לְחַד מֶנְכְּתִיתוּן וְאָכְלִיתוּן חֲזַו דַּלְמָא חַד מֶן חַד תֶּסוּפוּן ׃

Ma ſe voi vi mordete è rodete l'un l'altro, guardate di non eſſere l'un per l'altro conſumati.

ה

10 אֲנִי בָּטַחְתִּי עֲלֵיכֶם בַּיהוָה כִּי־מְאוּמָה לֹא אַחֶרֶת תַּשְׂכִּילוּ וַאֲשֶׁר יַעְכִּרְכֶם יִסְבֹּל אֶת־מִשְׁפָּטוֹ אִישׁ מִי־יִהְיֶה ׃

Yo confio de voſotros en el Sennor, que ninguna otra coſa ſentireys : mas elque hos inquieta lleuará el juyzio-quienquiera que el ſea.

11 וַאֲנִי אַחַי אִם עוֹדֶנִּי הַמּוּלָה מְבַשֵּׂר מַה־עוֹד נִרְדָּף אֲנִי אָמְנָם הֻבַּל מִכְשׁוֹל הַצְּלָב ׃

Yo ciertamente, Hermanos, ſi aun predico la Circunciſion, porque pues padezco perſecucion? Luego quitado es el eſcandalo de la cruz.

12 מִי־יִתֵּן וְיִגָּרְזוּ מִנֶּגֶד עֵינֵי יְהוָה כָּל־אֲשֶׁר יְסַחוּנֶכֶם מֵאֱמוּנַתְכֶם ׃

Oxala aun fueſſen talados losque hos alborotan.

13 כִּי אַתֶּם בְּחָפְשָׁה נִקְרָאתֶם אַחַי אַךְ לְבַדְּכֶם לֹא תִשְׂאוּ אֶת־חָפְשַׁתְכֶם לְתַאֲוַת הַבָּשָׂר כִּי אִם אִישׁ אִישׁ בְּאַהֲבָה עִבְדוּ לְרֵעֵהוּ ׃

Porque voſotros, Hermanos, à libertad fueſtes llamados : ſolamente que no deys la libertad por ocaſion à la carne, mas que hos ſiruays por la charidad los vnos à los otros.

14 כִּי כָּל־הַתּוֹרָה בְּדָבָר אֶחָד נִמְלָאָה אֲשֶׁר תֶּאֱהַב אֶת־רֵעֲךָ כְּמוֹ אֶת־נַפְשֶׁךָ ׃

Porque toda la ley en eſta ſola palabra ſe reſume, Amaras á tu proximo como á ti miſmo.

15 וְאִם תַּשִּׁיכוּ וְתֹאכְלוּ אִישׁ אֶת־רֵעֵהוּ רְאוּ פֶּן כֻּלְּכֶם אִישׁ מֵרֵעֵהוּ תִּסָּפוּ ׃

Y ſi los vnos à los otros hos mordeys, y hos comeys, mirad que tambien no hos conſumays los vnos à los otros.

ε.

10. Ἐγὼ πέποιθα εἰς ὑμᾶς ἐν κυρίῳ, ὅτι οὐδὲν ἄλλο φρονήσετε· ὁ δὲ ταράσσων ὑμᾶς βαστάσει τὸ κρίμα, ὅστις ἂν ᾖ.

Ie m'aſſeure de vous au Seigneur, que vous n'aurez autre ſentiment: mais celui qui vous trouble en portera la cōdamnation, quiconque il ſoit.

11. Ἐγὼ δὲ, ἀδελφοί, εἰ περιτομὴν ἔτι κηρύσσω, τί ἔτι διώκομαι; ἄρα κατήργηται τὸ σκάνδαλον τοῦ σταυροῦ.

Et quant à moi, freres, ſi ie preſche encores la circonciſion, pourquoi ſouffre-ie encores perſecution? le ſcandale de la croix donc eſt aboli.

12. Ὄφελον καὶ ἀποκόψονται οἱ ἀναστατοῦντες ὑμᾶς.

A la miene volonté que ceux qui vous mettēt en trouble fuſſent retranchés.

13. Ὑμεῖς γὰρ ἐπ᾽ ἐλευθερίᾳ ἐκλήθητε ἀδελφοί· μόνον μὴ τὴν ἐλευθερίαν εἰς ἀφορμὴν τῇ σαρκί, ἀλλὰ διὰ τῆς ἀγάπης δουλεύετε ἀλλήλοις.

Car, freres, vous auez eſté appelés à liberté : ſeulement que vous ne preniez point vne telle liberté pour occaſion de viure ſelon la chair: mais ſeruez l'vn à l'autre par charité.

14. Ὁ γὰρ πᾶς νόμος ἐν ἑνὶ λόγῳ πληροῦται, ἐν τῷ, ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς ἑαυτόν.

Car toute la Loy eſt accomplie en vne ſeule parole, aſſauoir en ceſte-ci, Tu aimeras ton prochain comme toi-meſme.

15. Εἰ δὲ ἀλλήλους δάκνετε καὶ κατεσθίετε, βλέπετε μὴ ὑπὸ ἀλλήλων ἀναλωθῆτε.

Que ſi vous-vous entre-mordez & entre-rongez, gardez que vous ne ſoyez conſumés l'vn par l'autre.

CAP. V.	Das V. Capitel.	Kapitola V.
10. Ego confido in vobis in Domino, quòd nihil aliud ſapietis: qui autem conturbat vos, portabit iudicium, quicunque eſt ille. I haue truſt in you through the Lorde/that yee will be none otherwiſe minded: but hee that troubleth you / ſhall beare his condemnation / whoſoeuer hee be.	10. Ich verſehe mich zu euch in dem HERRN / jhr werdet nichts anders geſinnet ſein. Wer euch aber jrre machet / der wird ſein Vrtheil tragen / er ſey wer er wölle. Jeg formoder mig det til eder i HERREN / at i bliffue icke anderledis til ſinde. Men huo ſom eder kommer i vildfarelſe / Hand ſkal bære ſin Dom / vere ſig huo hand vil.	10. Ják dauffánij mám o wás w Pánu / že nic giného nebudete ſmyſliti. Kdož pak wás zarmucuge / trpěti bude Saud / kdožkoli geſt ten. Ja dufam o wás w Pánie / iż nic inſzego rozumieć nie bedźiecie / Athen ktory wámi trwoży / odnieſie potepienie / ktożbykolwiek był.
11. Ego autem, fratres, ſi circumciſionem adhuc prædico: quid adhuc perſecutionem patior? Ergo evacuatum eſt ſcandalum crucis. And brethren / if I yet preach circumciſion/why do I yet ſuffer perſecution? Then is the ſlander of the croſſe aboliſhed.	11. Ich aber / lieben Brüder / ſo ich die Beſchneidung noch predige / warumb leide ich denn verfolgung? So hette das ergerniß deß Creutzes auffgehöret. Oc ieg / kære Brødre / der ſom ieg predicker end nu Omſkærelſen / hui lider ieg da forfølgelſe? Da haffde Kaarſſens forargelſe affladet.	11. Já pak Bratřij kázili geſſtě obřezánij / y pročež protiwenſtwij trpijm? Tehda geſt wyprázdněno pohorſſenij Křijže. A ia bráćia ieſli ieſzcze obrzezánie powiedam / czemuż ieſzcze przeſládowánie ćirpie? Iśćie zniſzczone ieſt zgorſzenie krzyżowe.
12. Vtinam & abſcindantur qui vos conturbant. Woulde to God they were euen cut of/which do diſquiet you.	12. Wolte Gott / daß ſie auch außgerottet würden / die euch verſtören. Gud giffue / at de maatte oc oprycktis / ſom eder forſtyre.	12. O by tak odřezáni byli kteřijž mezy wámi nepokog činij. Boże dáy to áby byli wyćięći / ktorzy was niepokoią.
13. Vos enim in libertatem vocati eſtis, fratres: tantum ne libertatem in occaſionē detis carnis, ſed per charitatem (ſpiritus) ſervite invicē. For brethren / yee haue bene called vnto libertie: onely vſe not your libertie as an occaſion vnto the fleſhe / but by loue ſerue one another.	13. Ihr aber / lieben Brüder / ſeydt zur Freyheit beruffen / allein ſehet zu / daß jhr durch die Freyheit dem Fleiſch nicht raum gebet / ſondern durch die liebe diene einer dem andern. Oc i / kære Brødre / ere kallede til Frihed / Seer aleniſte til / at i icke formedelſt den Frihed giffue Kødet rum / Men den ene tiene den anden i Kærlighed.	13. Nebo wy k ſwobodě powoláni gſte bratřij / toliko abyſte tě ſwobody k přijčině těla nepožijwali / ale ſkrze Láſku ducha poſluhug tež ſobě weſpolek. Abowiem wy wezwáni ieſteśćie ku wolnośći / bráćia / tylko nie mnimayćie áby byłá wolność daná ćiáłu dla przyczyny / owſzem przez miłość ſłużćie iedni drugim.
14. Omnis enim lex in uno ſermone impletur. Diliges proximum tuum ſicut teìpſum. For all the Law is fulfilled in one word / which is this / Thou ſhalt loue thy neighbour as thy ſelfe.	14. Denn alle Geſetze werden in einem wort erfüllet / in dem: Liebe deinem Nechſten als dich ſelbs. Thi al Lowen fuldkommis vdi it ort / ſom er i det / Elſk din Neſte / lige ſom dig ſelff.	14. Neb weſſkeren Zákon w gednom ſlowu ſe naplňuge: Milowati budeſs bližnijho twého yako tebe ſamého. Bo wſzytek zakon bywa wypełnion tym iednym ſłowem: Będźieſz miłowal bliźniego twoiego iáko ſámego ſiebie.
15. Quòd ſi invicem mordetis & comeditis: videte ne ab invicem conſumamini. If ye bite and deuoure one another / take heed leſt ye be conſumed one of another.	15. So jhr euch aber vntereinander beiſſet vnd freſſet / ſo ſehet zu / daß jhr nicht vntereinander verzehret werdet. Men der ſom i bide oc opæde huer andre indbyrdis / Da ſeer til / at i icke bliffue fortærede iblant huer andre.	15. Budeteli ſe pak weſpolek kauſati a hryzti / hleďte abyſſte weſpolek geden od druhého zkaženi nebyli. A ieſli ieden drugiego kaſaćie y pożyraćie / pátrzayćież ábyśćie ieden od drugiego nie byli zniſzczeni.

ה	ה	ε'.
16 אָמַר אֶנָא דֵּין דְּבְרוּחָא הֲוַיְתוּן מְהַלְּכִין וְרֶגְתָא דְּבֶסְרָא לָא מֶן מְתוֹם תֶּעְבְּדוּן׃	16 לָכֵן אוֹמֵר אֲנִי הִתְהַלְּכוּ אֶת רוּחַ וְאֶת תַּאֲוַת הַבָּשָׂר אַל־תְּשַׁלְּמוּן׃	16 Λέγω δὲ, πνεύματι περιπατεῖτε, καὶ ἐπιθυμίαν σαρκὸς οὐ μὴ τελέσητε.
Hor io Vi dico, Caminate ſecondo lo Spirito, e non adempierete la concupiſcentia de la carne.	Digo pues, Andad en Eſpiritu: y no hagays loque deſſea la carne.	Or ie vous di, Cheminez ſelon l'Eſprit, & vous n'accomplirez point les conuoitiſes de la chair:
17 בֶּסְרָא גֵּיר רָאֵג מֶדֶּם דְּנָבֵא לְרוּחָא וְרוּחָא רָגָא מֶדֶּם דְּנָבֵא לְבֶסְרָא וְתַרְוַיְהוֹן סַקוּבְלָא אִנּוּן חַד דְּחַד וְלָא מֶדֶּם דְּצָבֵיתוּן תֶּהְווֹן עָבְדִין׃	17 כִּי הַבָּשָׂר מִתְאַוֶּה עַל־הָרוּחַ וְהָרוּחַ מִתְאַוָּה עַל־הַבָּשָׂר כִּי אֵיבָה הוּשְׁתָה בֵּינֵיהֶם לְמַעַן אֲשֶׁר לֹא תֹאבוּ לַעֲשׂוֹת תַּעֲשׂוּם׃	17. Ἡ γὰρ σὰρξ ἐπιθυμεῖ κατὰ τοῦ πνεύματος, τὸ δὲ πνεῦμα κατὰ τῆς σαρκός· ταῦτα δὲ ἀντίκειται ἀλλήλοις, ἵνα μὴ ἃ ἂν θέλητε, ταῦτα ποιῆτε.
Percioche la carne appetiſce contra lo Spirito, e lo Spirito contra la carne. E queſti due contraſtano inſieme tra loro, in tal modo che Voi non fate tutte le coſe che Voi Vorreſte.	Porque la carne cudicia contra el Eſpiritu, y el Eſpiritu contra la carne porque eſtas coſas ſe opponen la vna à la otra paraque no hagays todo loque quiſierdes.	Car la chair conuoite contre l'eſprit, & l'eſprit contre la chair, & ces choſes ſont opposees l'vne á l'autre: tellement que vous ne faites point les choſes que vous voudriez.
18 אֶן דֵּין בְּרוּחָא מֶתְדַּבְּרִין אַנְתּוּן לָא הֲוַיְתוּן תְּחֵית נָמוּסָא׃	18 וְאִם תּוֹלִיךְ אֶתְכֶם הָרוּחַ אֵינְכֶם תַּחַת הַתּוֹרָה׃	18. Εἰ δὲ πνεύματι ἄγεσθε, οὐκ ἐστὲ ὑπὸ νόμου.
Doue ſe Voi ſete guidati da lo Spirito non ſete ſotto la Legge.	Y ſi ſoys guiados del Eſpiritu, no eſtays debaxo de la Ley.	Que ſi vous eſtes conduits par l'Eſprit, vous n'eſtes point ſous la Loy.
19 יְדִיעִין אִנּוּן גֵּיר עַבְדַּוְהִי דְּבֶסְרָא דְּאִיתַיְהוֹן זָנְיוּתָא טַנְפּוּתָא צַחְנוּתָא׃	19 וְנוֹדָעִים הָיוּ מַעֲשֵׂי הַבָּשָׂר כְּמוֹהֶם נִאוּף תַּזְנוּת טֻמְאָה פֶּשׁ׃	19. Φανερὰ δέ ἐστι τὰ ἔργα τῆς σαρκὸς, ἅτινά ἐστι μοιχεία, πορνεία, ἀκαθαρσία, ἀσέλγεια.
Hor le opere de la carne ſon manifeſte: lequali ſono adulterio, fornicatione, immonditia, inſolenza.	Manifieſtas ſon empero las obras de la carne, que ſon. (Adulterio.) Fornicacion, Immundicia, Diſſolucion.	Car les œuures de la chair ſont manifeſtes, leſquelles ſont adultere, paillardiſe, ſouillure, inſolence.
20 פּוּלְחָנָא דְּפַתְכְּרֵא חַרְשׁוּתָא בְּעֶל־־־דְּבָבוּתָא חֶרְיָנָא טְנָנָא חֶמְתָא עֶצְיָנָא פַּלְגּוּתָא סֶדְקֵא׃	20 עֲבוֹדָה זָרָה כְּשָׁפִים אֵיבָה מְרִיבָה קִנְאָה חָרוֹן אַף מַצָּה פְּלַגּוֹת חֲבֻרוֹת׃	20. Εἰδωλολατρεία, φαρμακεία, ἔχθραι, ἔρεις, ζῆλοι, θυμοὶ, ἐριθεῖαι, διχοστασίαι, αἱρέσεις.
Idolatria, auuelenamento, nimicitie, litigij, emulationi, ire, conteſe, ſeditioni, ſette.	Seruir à idolos, Hechizerias, Enemiſtades, Pleytos, Zelos, Yras, Contiendas, Diſſenſiones, Sectas.	Idolatrie, empoiſonnement, inimitiés, noiſes, deſpits, courroux, contentions, diuiſions, hereſies.
21 חֶסְמָא קְטָלָא רַוְיוּתָא וְזָמָרָא וְכֹל דַּלְהָלֵין דָּמֵין וְאַילֵין דְּהָלֵין סָעֲרִין אַיךְ דְּמֶן לְוּקְדַם אֶמְרֵת לְכוֹן אַף הָשָׁא אָמַר אֶנָא דְּמַלְכוּתֵהּ דַּאלָהָא לָא יָרְתִין׃	21 שִׂנְאוֹת הֲרֵגוֹת שִׁכָּרוֹן מְחוֹלוֹת זוֹלְלִים וְדוֹמֵיהֶם אֲשֶׁר אֲנִי מְדַבֵּר אֲלֵיכֶם כְּמוֹ הִקְדַּמְתִּי לְדַבֵּר כִּי כָּל־פּוֹעֲלֵי־הַדְּבָרִים כָּאֵלֶּה אֶת־מַלְכוּת אֱלֹהִים לֹא יִירָשׁוּ׃	21. Φθόνοι, φόνοι, μέθαι, κῶμοι, καὶ τὰ ὅμοια τούτοις, ἃ προλέγω ὑμῖν, καθὼς καὶ προεῖπον, ὅτι οἱ τὰ τοιαῦτα πράσσοντες, βασιλείαν θεοῦ οὐ κληρονομήσουσι.
Inuidie, homicidij, ebbriachezze, mangiamenti, e coſe ſimili à queſte: de lequali io Vi predico, ſi come etiandio gia Vi prediſſi, che quei che fanno coſe tali, non hereditaranno il regno di Dio.	Embidias, Homicidios, Borrachezes, Vanqueterias, y coſas ſemejantes á eſtas, la quales hos denuncio, como hos he denunciado, Que los que hazen tales coſas, No heredaran el Reyno de Dios.	Enuies, meurtres, yurongneries gourmandiſes, & choſes ſemblables à icelles: deſquelles ie vous predi, comme auſſi i'ai predit, que ceux qui commettent telles choſes, n'heriteröt point le royaume de Dieu.

CAP. V.

16. Dico autem: Spiritu ambulate, & deſideria carnis non perficietis.

Then I ſay/ walke in the Spirit/ and ye ſhall not fulfil the luſtes of the fleſh.

17. Caro enim concupiſcit adverſus ſpiritum: ſpiritus autem adverſus carnẽ, hæc enim ſibi invicem adverſantur: ut non quæcunque vultis, illa faciatis.

For the fleſh luſteth againſt the ſpirit/ and the ſpirit againſt the fleſh: and theſe are contrary one to the other/ ſo that ye can not do the ſame things that ye would.

18. Quod ſi ſpiritu ducimini: non eſtis ſub lege.

And if ye be led by the Spirit/ ye are not vnder the Law.

19. Manifeſta ſunt autem opera carnis, quæ ſunt fornicatio, immunditia, impudicitia, luxuria.

Moreouer the workes of the fleſh are manifeſt/ which are adulterie/ fornication/ vncleannes/ wantonnes.

20. Idolorum ſervitus, veneficia, inimicitiæ, contentiones, æmulationes, iræ, rixæ, diſſenſiones, ſectæ.

Idolatrie/ witchcraft/ hatred/ debate/ emulations/ wrath/ contentions/ ſeditions/ hereſies.

21. Invidiæ, homicidia, ebrietates, comeſſationes, & his ſimilia, quæ prædico vobis, ſicut prædixi, quoniam qui talia agunt, regnũ Dei non conſequentur.

Enuie/ murders/ drunkeneſſe/ gluttonie/ and ſuch like/ whereof I tell you before/ as I alſo haue told you before/ that they which doe ſuch thinges/ ſhall not inherite yͤ kingdome of God.

Das V. Kapitel.

16. Ich ſage aber/ wandelt im Geiſt/ ſo werdet jhr die lüſte des fleiſches nicht vollbringen.

Fordi ſiger ieg/ Vandrer i Aanden/ da fuldkomme i icke Kødens lyſt.

17. Denn das fleiſch gelüſtet wider den Geiſt/ vnd den Geiſt wider das fleiſch. Dieſelbigen ſind widereinander/ daß jhr nicht thut was jr wöllet.

Thi Kødet begærer mod Aanden/ Oc Aanden mod Kødet/ De ſamme ere imod huer andre/ at i kunde icke gøre huad i ville.

18. Regieret euch aber der Geiſt/ ſo ſeyt jr nicht vnter dem Geſetze.

Regerer oc Aanden eder/ Da ere i icke vnder Lowen.

19. Offenbar ſind aber die werck des fleiſches/ als da ſind: Ehebruch/ Hurerey/ Vnreinigkeit/ Vnzucht.

Thi Kødens Gerninger ere obenbare/ ſom ere Hoer/ Skørleffnet/ Vrenlighed/ Vkyſkhed.

20. Abgötterey/ Zauberey/ Feindſchafft/ Hader/ Neid/ Zorn/ Zanck/ Zwytracht/ Rotten.

Affguderi/ Troldom/ Fiendſkaff/ Kiff/ Auind/ Vrede/ Trette/ Tuedract/ Parthi.

21. Haß/ Mord/ Sauffen/ Freſſen vnd dergleichen/ von welchen ich euch hab zuvor geſagt/ vnnd ſage noch zuvor/ daß/ die ſolches thun/ werden das Reich Gottes nicht erben.

Had/ Mord/ Druckenſkaff/ fraadzeri/ oc ſaadant mere. Om huilcke ieg haffuer før ſagd eder/ oc ſiger end nu tilforn/ At de ſom ſaadant gøre/ ſkulle icke arffue Guds Rige.

Kapitola V.

16. Prawijm pak/ Duchem choďte/ a žádoſtij tělesných newykonáte.

Powiedam thedy/ duchem poſtepuycie/ á pożadliwośći ćiáłá nie wykonywaycie.

17. Nebo tělo žádá proti Duchu/ a Duch proti tělu. Toto zagiſtě dwě weſpolek ſe ſobě protiwij/ abyſſte ne wſſe činili/ co byſſte chtěli.

Abowiem ćiáło pożada przećiwko duchowi/ á duch przećiwko ćiáłu/ á thy rzeczy miedzy ſoba przećiwne ſa/ ábyśćie nie czynili thego cobyśćie chćieli.

18. Gſtli pak Duchem wedeni/ giž negſte pod Zákonem.

A ieſli duchem bywaćie wiedzieni/ nie ieſteśćie pod zakonem.

19. Zgewnijť gſau zagiſtě ſkutkowé těla/ genž gſau: Cyzoložſtwo/ Smilſtwo/ Nečiſtota/ Neſtydatoſt.

Boć ſa iáwne ſpráwy ćiáłá/ ktore ty ſa: Cudzoloſtwo/ nieczyſtość/ wßeteczeńſtwo/ niepowśćiagliwość.

20. Chlipnoſt/ Modloſlaužení/ Trávenij/ Nepřijzně/ Swárowé/ Nenáwiſti/ Hněwowé/ Wády/ Různice/ Roty

Bálwochwalſtwo/ trućizná/ nieprzyiázni/ ſwar/ záwiśći/ gniewy/ nieſnaſki/ roſtherki/ odßczepieńſtwá.

21. Záwiſti/ Wraždy/ Opilſtwij/ Hodowánij/ a těm wěcem podobné/ kteréž wám předpowijdám/ yakož gſem y prwé prawil/ že kdož takowé wěcy činij/ Králowſtwij Božijho nedůgdau:

Zazdrośći/ morderſtwá/ pijáńſtwá/ bieſiády/ y tym podobne rzeczy/ kthore przepowiedam wam tákom przepowiedział/ iż kthorzy thákowe rzeczy czynia/ kroleſtwá Bożego dziedzicmi nie beda.

ה

22 פֵּארֵא דֵּין דְּרוּחָא אִיתַיְהוֹן חוּבָּא חַדוּתָא שְׁלָמָא מַגְּרַת רוּחָא בַּסִּימוּתָא טַיְבוּתָא׃

Ma il frutto de lo Spirito è charità. allegrezza, pace, tolerantia, benignità, bontà, lealtà.

23 הַיְמָנוּתָא מַכִּיכוּתָא מְסַיְבְּרָנוּתָא עַל הָלֵין נָמוּסָא לָא סִים׃

Fede, manſuetudine, temperantia contra tali coſe non è Legge.

24 אַלֵּין דֵּין דַּמְשִׁיחָא אֶנּוּן בֶּסְרְהוֹן זְקַפוּ עַם כֻּלְּהוֹן כְּאֵבַוְהֵי וְרֶגְיָגְתֵהּ׃

Hor quelli che ſon di Chriſto, hanno crocifiſſa la carne loro inſieme con gli affetti e con gli appetiti.

25 נַחֵא הָכִיל בְּרוּחָא וַלְרוּחָא נֶשְׁלַם׃

Se noi viuiamo con lo Spirito, caminiamo ancor con lo Spirito.

26 וְלָא נֶהֱוֵא סְרִיקַי שׁוּבְחָא דְּמַקְלִין חַד עַל חַד וְחָסְמִין חַד בְּחַד׃

Non ſiamo vanaglorioſi, prouocandoci l'vn l'altro, portandoci inuidia l'vn a l'altro.

ו

1 אַחַי אֶן אֶנָשׁ מֶנְּכוֹן י יֶתְקַדַּם בְּסַכְלוּתָא אַנְתּוֹן אַיְלֵין דִּבְרוּחָ אַנְתּוֹן אַתְקְנוּהִי בְּרוּחָא מַכִּיכְתָא וְהַוַיתוֹן זְהִירִין דִּלְמָא אַף אַנְתּוֹן תֶּתְנַסּוּן׃

Fratelli, ſe ancor vn huomo fuſſe ſoprappreſo in qualche delitto, voi che ſete ſpirituali, reſtaurate quel tale con ſpirito di manſuetudine: conſiderando te ſteſſo: che tu ancora non ſii tentato.

ה

22 כִּי־פְרִי הָרוּחַ יֵשׁ אַהֲבָה שִׂמְחָה שָׁלוֹם אֶרֶךְ אַפַּיִם טוּב נֹעַם׃

Mas fruto del Eſpiritu es, Charidad, Gozo, Paz, Tolerancia, Benignidad, Bonidad, Longanimidad.

23 אֱמוּנָה עֲנָוָה וַעֲנָוָה לְהִתְאַפֵּק עַל־הַדְּבָרִים כָּאֵלֶּה לֹא יֵשׁ הַתּוֹרָה׃

Fe, Manſedumbre, Templança, Modeſtia, Continencia, Caſtidad. Contra los (que ſon) tales, no ay Ley.

24 וַאֲשֶׁר הָיוּ לַמָּשִׁיחַ הוֹקִיעוּ אֶת בְּשָׂרָם אֶת־בְּעוּתֵיהֶם וּמַאֲוַיֵּיהֶם׃

Porque los que ſon del Chriſto, la carne crucificaron con ſus affectos y con cupiſcencias.

25 אִם נִחְיֶה בָרוּחַ גַּם בָּרוּחַ נְהַלֵּךְ׃

Si biuimos por Eſpiritu, andemos tambien en Eſpiritu.

26 אַל־נְהִי גֵאִים לְהִתְגָּרוֹת בֵּינֵינוּ וּלְשַׂנֵּא אִישׁ אֶת־אָחִיו׃

No ſeamos cudicioſos de vana honrra, irritando los vnos à los otros, embidioſos los vnos de los otros.

ו

1 אַחַי אִם שָׁגָה אָדָם בִּשְׁגִיאָה אַחַת אַז אַתֶּם אֲשֶׁר בְּנֵי הָרוּחַ תְּתַקְּנוּ אוֹתוֹ בְּרוּחַ עֲנָוָה וְהִשָּׁמֵר לְךָ פֶּן גַּם אַתָּה תְּנֻסֶּה׃

Hermanos, ſi alguno fuere tomado en alguna falta, voſotros que ſoys Eſpirituales, reſtaurad ál tal con Eſpiritu de manſedumbre, conſiderandote à ti miſmo, porque tu no ſeas tambien tentado.

ε′.

22. Ὁ δὲ καρπὸς τοῦ πνεύματός ἐστιν ἀγάπη, χαρὰ, εἰρήνη, μακροθυμία, χρηστότης, ἀγαθωσύνη.

Mais le fruict de l'Eſprit eſt charité, ioye, paix, eſprit patient, benignité, bonté, loyauté.

23. Πίστις, πρᾳότης, ἐγκράτεια. κατὰ τῶν τοιούτων οὐκ ἔστι νόμος.

Foi, douceur, attrempance: contre telles choſes ne s'adreſſe point la Loy.

24. Οἱ δὲ τοῦ χριστοῦ, τὴν σάρκα ἐσταύρωσαν σὺν τοῖς παθήμασι, καὶ ταῖς ἐπιθυμίαις.

Or ceux qui ſont de Chriſt, ont crucifié la chair auec les affections & conuoitiſes d'icelle.

25. Εἰ ζῶμεν πνεύματι, πνεύματι καὶ στοιχῶμεν.

Si nous viuons par l'Eſprit, nous cheminons auſſi en Eſprit.

26. Μὴ γινώμεθα κενόδοξοι, ἀλλήλους προκαλούμενοι, ἀλλήλοις φθονοῦντες.

Ne ſoyons point conuoiteux de vaine gloire, prouoquans l'vn l'autre, portans enuie l'vn à l'autre.

ΚΕΦΑΛ. ϛ′.

Ἀδελφοὶ, ἐὰν καὶ προληφθῇ ἄνθρωπος ἔν τινι παραπτώματι, ὑμεῖς οἱ πνευματικοὶ καταρτίζετε τὸν τοιοῦτον ἐν πνεύματι πρᾳότητος, σκοπῶν σεαυτὸν μὴ καὶ σὺ πειρασθῇς.

Freres, encor qu'vn hōme ſoit ſurprins en quelque faute, vous qui eſtes ſpirituels, redreſſez vn tel homme auec eſprit de douceur: & te conſidere toimeſme, que tu ne ſois auſſi tenté.

CAP. V.

22. Fructus autem Spiritus, eſt charitas, gaudium, pax, patientia, benignitas, bonitas, (longanimitas.)

But the fruite of the Spirit is loue/ ioye/ pace/ long ſuffering/ gentleneſſe/ goodnes.

23. Fides, manſuetudo, (modeſtia), cōtinētia, (caſtitas.) Adverſus huiuſmodi non eſt lex.

Fayth/ meekeneſſe/ temperancie: againſt ſuch there is no Law.

24. Qui autem ſunt Chriſti, carnem ſuam crucifixerunt cum vitiis & concupiſcentiis.

For they that are Chriſts/ haue crucified the fleſh with the affections/ & the luſtes.

25. Si vivimus ſpiritu: ſpiritu & ambulemus.

If we liue in the Spirit/ let vs alſo walke in the Spirit.

26. Non efficiamur inanis gloriæ cupidi, invicem provocantes, invicem invidentes.

Let vs not bee deſirous of vaine glory/ prouoking one another/ enuying one another.

CAP. VI.

FRatres, & ſi præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos qui ſpirituales eſtis, huiuſmodi inſtruite in ſpiritu lenitatis, conſiderans teipſum, ne & tu tentêris.

Brethren/ If a man be fallen by occaſion into any fault/ ye which are ſpirituall/ reſtore ſuch one with the ſpirit of meekenes/ conſidering thy ſelfe/ leaſt thou alſo be tempted.

Das V. Capitel.

22. Die frucht aber deß Geiſtes iſt Liebe/ Freude/ Friede/ Gedult/ Freundligkeit/ Gůtigkeit.

Men Aandens Fruct er/ Kærlighed/ Glæde/ Fred/ Taalmodighed/ Venlighed/ Godhed.

23. Glaube/ Sanfftmuth/ Keuſchheit/ wider ſolche iſt das Geſetz nicht.

Troen/ Sactmodighed/ Kyſkhed/ Mod ſaadane er Lowen icke.

24. Welche aber Chriſtum angehören/ die creutzigen jhr fleiſch ſampt den lůſten vnd begierden.

Men huilcke ſom høre Chriſtum til/ de kaarſfeſte deris Kød met lyſt oc begæring.

25. So wir im Geiſt leben/ ſo laſſet vns auch im Geiſt wandeln.

Der ſom wi leffue i Aanden/ da lader oſſ oc vandre i Aanden.

26. Laſſet vns nicht eiteler Ehre geitzig ſein/ vntereinander zu entrůſten vnd zu haſſen.

Lader oſſ icke vere gerige effter/ forfengelig ære/ til at miſtrøſte oc hade huer andre.

Das VI. Capitel.

LIeben Brüder/ So ein Menſch etwa von einem fehl übereilet wůrde/ ſo helffet jhm wider zu recht/ mit ſanfftmůtigem Geiſt/ die jhr Geiſtlich ſeydt/ vnnd ſihe auff dich ſelbs/ daß du auch nicht verſuchet werdeſt.

Kære Brødre/ Der ſom it Menniſke offuerfaldis i nogen maade aff nogen Brøſt/ da hielper hannem til rette igen/ met en ſactmodig Aand/ i ſom ere aandelige/ Oc ſee til dig ſelff/ At du icke oc bliffuer friſtet.

Kapitola V.

22. Ale Owotce Ducha geſt Láſka/ Radoſt/ Pokog/ Trpěliwoſt/ Dobrotiwoſt/ Dobrota/ Dlauhočekánij.

Ale owoc duchá ieſtći: Miłość/ weſele/ pokoy/ ćierpliwość/ dobrotliwość/ dobroć.

23. Wijra/ Tichoſt/ Střijdmoſt/ Zdrželiwoſt/ Cžiſtota: Proti takowým wěcem nenij Zákon.

Wiárá. Cichość/ trzeźwość/ przećiwko tym ktorzy ſą tákowi/ niemáſzci zakonu.

24. Kteřijž pak gſau Kryſtowy/ tiť gſau tělo ſwé vkřižowali s wáſſněmi a s žádoſtmi.

Abowiem ktorzy ſą Kryſtuſowi/ ciáło vkrzyżowáli z námiętnośćiámi/ y z pożądliwośćiámi.

25. Geſtli že Duchem gſme žiwi/ Duchem y choďme.

Jeſli żywiemy duchem/ duchem też poſtępuymy.

26. Nebýwayme marné chwáli žádoſtiwij/ weſpolek ſebe popauzegijce/ geden druhému záwidijce.

Nie bądźmy chćiwi prożney chwały iedni drugie drażniąc/ á iedni drugim zayzrząc.

Kapitola VI.

BRatřij/ byllibyſ zachwácen člowěk w některém nedoſtatku/ wy kteřijž duchownij gſte/ naučte takowého w Duchu tichem/ prohlédage ſám k ſobě/ aby y ty nebyl pokauſſen.

Bráćia/ choćby był vwiedźion człowiek w iáki vpádek/ wy duchowni nápráwuyćie tákiego człowieká duchem ćichośći/ obaczáiąc ſámego śiebie/ ábyś y ty nie był kuſzon.

ו

2 ושענו יוקרא דחדדא הכנא ממליתון נמוסא דמשיחא :

Portate i peſi l'vn de l'altro : e coſi adempiete la Legge di Chriſto.

3 אן אנש גיר סבר דא דאיתוהי מדם כד לא איתוהי נפשה מטעא :

Perche ſe alcuno ſi ſtima eſſer qualche coſa, eſſendo egli niente, inganna ſe ſteſſo con la ſua fantaſia.

4 אלא אנש עבדה יהוא בקא והידין בינוהי לנפשה יהוא שובהרה ולא באחרנא :

Ciaſcun proui l'opera ſua & allora hauerà da gloriarſi in ſe ſteſſo, è non in altrui.

5 כל נש גיר מובלא דנפשה ישקול :

Imperoche ciaſcun portarà il ſuo fardello.

6 ישתותף הין הו דשמע מלתא להו מן דמשמע לה בכלהין טבתא :

Colui che è inſtrutto ne la Parola faccia partecipe di tutti i beni colui che lo inſtruiſce.

7 לא תטעון אלהא לא מתבזח מדם דזרע גיר בר אנשא הו הו חצד :

Non v'ingannate, Iddio non ſi laſcia ſchernire : perche cio che l'huomo hauera ſeminato quello mietera ſimilmente.

8 מן דבבסר זרע מן בסרא חבלא הו חצד ומן דברוח זרע מן רוחא חיא דלעלם יחצוד :

Imperoche chi ſemina ne la ſua carne, mieterà etiandio de la carne corruttione : ma chi ſemina ne lo ſpirito, mieterà de lo ſpirito vita eterna.

9 וכד עבדינן דטב לא יהות מאנא לן יהוא גיר ובזבנא דנחצוד ולא תאמאן לן :

Non ci ſtanchiamo punto nel ben fare : percioche al proprio tempo mieteremo ſe non ci ſtancaremo.

ו

2 סבלו איש את־סבלות רעהו וככה תמלאו את־תורת המשיח :

Lleuad los vnos las cargas de los otros : y cumplid anſi la Ley del Chriſto.

3 ואם איש מתחשב כי יש הוא מאומה והוא מאין זה הוא מפתה את־נפשו :

Porque el que eſtima de ſi que es algo, no ſiendo nada, à ſi miſmo ſe enganna.

4 ומעשהו כל־איש יבחן בנפשו ואז בנפשו לבדו יהיה לו כבודו ולא באחר :

Anſi que cada vno examine ſu obra, y entonces en ſi miſmo tendra la gloria, y no en otro.

5 כי כל־איש יסבל את־סבלו :

Porque cada qual lleuara ſu carga.

6 והשומע דבר יאציל מכל־טובתו לאשר יורנו :

Y el que es inſtituydo en la palabra communique todos los bienes àl que lo inſtituye.

7 אל־תתעו כי אלהים לא מהתל כי אשר יזרע האדם אותו יקצר :

No hos enganneys, Dios no puede ſer eſcarnecido, que todo lo que el hombre ſembràre. eſſo tambien ſegara.

8 כי הזרע בבשרו מבשרו יקצר את־האבדה והזרע ברוח מרוח יקצר את־חיי עולם :

Porque el que ſiembra, en ſu carne, de la carne ſegara corrupcion : mas el que ſiembra en el Eſpiritu, del Eſpiritu ſegara vida eterna.

9 ולעשות טוב אל־ניעף כי בעתותינו נקצר לא ניגע ולא ניעף :

Item, No faltemos de bien hazer. que à ſu tiempo ſegaremos, ſi no vuieremos faltado.

ς'.

2. Ἀλλήλων τὰ βάρη βαστάζετε, καὶ οὕτως ἀναπληρώσατε τὸν νόμον τοῦ Χριστοῦ.

Portez les charges des autres, & ainſi acompliſſez la Loy de Chriſt.

3. Εἰ γὰρ δοκεῖ τις εἶναί τι, μηδὲν ὤν, ἑαυτὸν φρεναπατᾷ.

Car ſi quelcun cuide eſtre quelque choſe, comme ainſi ſoit qu'il ne ſoit rien, il ſe deçoit ſoi meſme par ſa fantaſie.

4. Τὸ δὲ ἔργον ἑαυτοῦ δοκιμαζέτω ἕκαστος· καὶ τότε εἰς ἑαυτὸν μόνον τὸ καύχημα ἕξει, καὶ οὐκ εἰς τὸν ἕτερον.

Mais que chacun eſprouue ſon œuure : & alors il aura dequoi ſe glorifier en ſoi-meſme ſeulement, & non point en autrui.

5. Ἕκαστος γὰρ τὸ ἴδιον φορτίον βαστάσει.

Car chacun portera ſon propre fardeau.

6. Κοινωνείτω δὲ ὁ κατηχούμενος τὸν λόγον, τῷ κατηχοῦντι, ἐν πᾶσιν ἀγαθοῖς.

Que celui qui eſt enſeigné en la parole, face participant de tous ſes biens celui qui l'enſeigne.

7. Μὴ πλανᾶσθε, Θεὸς οὐ μυκτηρίζεται. ὃ γὰρ ἐὰν σπείρῃ ἄνθρωπος, τοῦτο καὶ θερίσει.

Ne vous abuſez point, Dieu ne peut eſtre mocqué : car ce que l'homme aura ſemé, il le moiſſonnera auſſi.

8. Ὅτι ὁ σπείρων εἰς τὴν σάρκα ἑαυτοῦ ἐκ τῆς σαρκὸς θερίσει φθοράν. ὁ δὲ σπείρων εἰς τὸ πνεῦμα, ἐκ τοῦ πνεύματος θερίσει ζωὴν αἰώνιον.

Car qui ſeme à ſa chair, il moiſſonnera auſſi de la chair corruption : mais qui ſeme à l'Eſprit, il moiſſonnera de l'Eſprit vie eternelle.

9. Τὸ δὲ καλὸν ποιοῦντες μὴ ἐκκακῶμεν· καιρῷ γὰρ ἰδίῳ θερίσομεν μὴ ἐκλυόμενοι.

Or ne nous anonchaliſſons point en bien faiſant : car nous moiſſonnerons en la propre ſaiſon ſi nous ne deuenons point laſches.

CAP. VI.

2. Alter alterius onera portate: & ſic adimplebitis legem Chriſti.

Beare ye one anothers burden/ and ſo fulfill the Law of Chriſt.

3. Nam ſi quis exiſtimat ſe aliquid eſſe, cum nihil ſit: ipſe ſe ſeducit.

For if any man ſeeme to him ſelfe/ that hee is ſome what/ when he is nothing/ hee deceiueth him ſelfe in his imagination.

4. Opus autem ſuum probet unuſquiſque & ſic in ſemetipſo tantum gloriam habebit, & non in altero.

But let euery man proue his owne work/ and then ſhall he haue reioycing in himſelf onely and not in another.

5. Vnuſquiſque enim onus ſuum portabit.

For euery man ſhal beare his own burden.

6. Communicet autem is qui catechizatur verbo, ei qui ſe catechizat, in omnibus bonis.

Let him that is taught in the word/ make him that hath taught him/ partaker of all his goods.

7. Nolite errare: Deus non irridetur. Quæ enim ſeminaverit homo, hæc & metet.

Be not deceiued: God is not mocked: For whatſoeuer a man ſoweth/ that ſhall he alſo reape.

8. Quoniam qui ſeminat in carne ſua: de carne & metet corruptionem, qui autem ſeminat in ſpiritu, de ſpiritu metet vitam æternam.

For he that ſoweth to his fleſh/ ſhall of the fleſh reape corruption: but he yͤ ſoweth to the ſpirit/ ſhall of the ſpirit reape life euerlaſting.

9. Bonum autem facientes, non deficiamus, tempore enim ſuo metemus non deficientes.

Let vs not therefore be wearie of well doing: for in due ſeaſon we ſhall reape/ if we faint not.

Das VI. Capitel.

2. Einer trage deß andern Laſt/ So werdet jr das Geſetz Chriſti erfüllen.

Den ene bære den andens Byrde/ ſaa opfylde i Chriſti Low.

3. So aber ſich jemand leſſet dünken/ er ſey etwas/ ſo er doch nichts iſt/ der betreuget ſich ſelbs.

Oc der ſom nogen lader ſig tycke/ at hand er noget/ der ſom hand dog inted er/ hand beſuiger ſig ſelff.

4. Ein jeglicher aber prüfe ſein ſelbs werck/ vnd als denn wird er an jm ſelber ruhm haben/ vnd nicht an einem andern.

Men huer prøffue ſin egen gerning/ oc da ſkal hand haffue Roſſ aff ſig ſelff/ oc icke aff en anden.

5. Denn ein jeglicher wird ſeine Laſt tragen.

Thi huer ſkal bære ſin Byrde.

6. Der aber vnterrichtet wird mit dem Wort/ der theile mit allerley gutes dem/ der jn vnterrichtet.

Oc den ſom bliffuer vnderuiſt met Ordet/ hand ſkal dele allehonde Gaat met den/ ſom hannem vnderuiſer.

7. Irret euch nicht/ Gott leſſet ſich nicht ſpotten. Denn was der Menſch ſäet/ das wird er erndten.

Farer icke vild/ Gud lader ſig icke ſpaatte. Thi huad ſom it Menniſke ſaaer/ det ſkal hand høſte.

8. Wer auff ſein fleiſch ſäet/ der wird von dem fleiſch das verderben ernden. Wer aber auff den Geiſt ſäet/ der wird von dem Geiſt das ewige Leben ernden.

Huo ſom ſaaer i ſit Kød/ hand ſkal høſte forderffuelſe aff Kødet. Men huo ſom ſaaer i Aanden/ hand ſkal høſte det euige Liff aff Aanden.

9. Laſſet vns aber gutes thun/ vnd nicht müde werden/ Denn zu ſeiner zeit werden wir auch erndten/ ohne auffhören.

Lader oſſ oc gøre Gaat/ oc icke bliffue trette/ Thi wi ſkulle oc høſte i ſin tid/ vden affladelſe.

Kapitola. VI.

2. Geden druhého břemena neſte/ a tak naplnijte Zákon Kryſtuow.

Jedni drugich brzemioná noſźcie/ á ták wypełniaycie zakon Kryſtuſow.

3. Neb domnijwáli ſe kdo/ že by něco byl/ a nic negſa/ takowý ſám ſebe ſwodij.

Abowiem ieſli ſie kto ſobie zda być czym/ gdyż nic nie ieſt/ tego vmyſliego ſamego oſzukawa.

4. Ale dijla ſwého zkus geden každý/ a tak ſám w ſobě toliko chwálu mijti bude/ a ne w giném.

A káżdy niech ſpráwy ſwoiey doświadcza/ tedy w ſobie ſamym przechwalánie mieć bedźie/ á nie w drugim.

5. Neb geden každý břijmě ſwé poneſe.

Abowiem káżdy ſwoie brzemie ponieſie.

6. Zděluog ſe pak ten kterýž naučenij přigijmá w Slowu/ s tijm od kohož naučenij běře/ wſſijm ſwým ſtatkem.

Przytym niechay vżycza wſzytkich dobr ten ktory bywa náuczan w ſłowie/ temu ktory go náucza.

7. Nemylte ſe/ Bůhť nebude poſmijwán Neb cožkoli bude ſýti člowěk/ toť bude y žijti.

Nie błądźcie/ Bogći nie bywa pośmiewan/ ábowiem cobykolwiek ſiał człowiek/ to też żąć bedźie.

8. A kdož rozſýwá w těle ſwém/ z těla také žijti bude poruſſenij: ale kdož rozſýwá w Duchu/ z Ducha žijti bude žiwot wěčný.

Bo ktory ſieie ćiáłu ſwemu/ z ćiáłá żąć bedźie zginienie/ Ktory záś ſieie duchowi/ z duchá żąć bedźie żywoth wieczny.

9. A dobře činijce/ nevſtáwayme: neb čaſem ſwým žijti budeme nevſtáwagijce.

A dobrze czyniąc nie bądźmy leniwemi/ ábowiem czáſu ſwego żąć bedźiemy/ ieſli nie vſtániemy.

ו

10 הָשָׁא הָכִיל עַד זַבְנָא אִית לַן נֶפְלוֹח טָבָתָא לְוָת כֻּל נָשׁ וְיַתִּירָאִית לְוָת בְּנַי בַּיְתָא דְּהַיְמָנוּתָא׃

Adunque mentre che noi habbiam tempo, facciam bene à tutti, e maſſimamente à i domeſtici de la fede.

11 חֲזַו אִילֵין כְּתִיבָן כְּתֵבֵת לְכוֹן בְּאִידַי׃

Voi vedete quanto gran lettera io v'ho ſcritto di mia mano.

12 אִילֵין דְּצָבֵין דְּיִשְׁתַּבְּהַרוּן בְּבֶסְרָא הָנוּן זָאלְצִין לְכוֹן דְּתֶתְגַּזְרוּן דְּבַלְחוֹד בִּזְקִיפֵהּ דַּמְשִׁיחָא לָא יִתְרַדְּפוּן׃

Tutti quelli che vogliano hauer buona apparentia ne la carne, eſſi vi coſtringono à circonciderui, ſolamente à fine di non eſſer perſeguitati per la croce di Chriſto.

13 אַף לָא גֵּיר הָנוּן הָלֵין דְּגָזְרִין נָטְרִין נָמוֹסָא אֶלָּא צָבֵין דְּתֶתְגַּזְרוּן דְּבִבְסַרְכוֹן דִּילְכוֹן יֶשְׁתַּבְּהַרוּן׃

Imperoche ne ancor eſſi che ſi circoncideno, oſſeruano la Legge: ma vogliono che voi vi circoncidiate, per gloriarſi ne la voſtra carne.

14 לִי דֵּין לָא יֶהְוֵא לִי דְּאֶשְׁתַּבְּהַר אֶלָּא אֶן בִּזְקִיפֵהּ דְּמָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא דְּבֵהּ עָלְמָא זְקִיף לִי וְאֶנָא זְקִיף אֶנָא לְעָלְמָא׃

Ma à me non auuenga gia ch'io mi glorij, ſenon ne la croce del noſtro Signor Iesv Chriſto: per cui il mondo è crocifiſſo à me, & io al mondo.

15 לָא גֵּיר גְּזוּרְתָא אִיתֵיהּ מֶדֶּם וְלָא עוּרְלוּתָא אֶלָּא בְּרִיתָא חַדְתָּא׃

Percioche in Chriſto Iesv, nè la Circonciſione nè il Preputio val niente: ma la nuoua creatura.

ו

10 עַל־כֵּן בִּהְיוֹת לָנוּ הָעֵת נִפְעַל טוֹבָה אֶל־כֻּלָּם וְיוֹתֵר אֶל־בֵּית הָאֱמוּנָה׃

Anſique entretanto que tenemos tiempo hagamos bien á todos: y mayormente à los domeſticos de la fe.

11 רְאוּ כַּמָּה סְפָרִים כָּתַבְתִּי אֲלֵיכֶם בְּיָדִי׃

Mirad que larga carta hos he eſcripto de mi mano,

12 כָּל־אֲשֶׁר חָפְצוּ לְהִתְהַלֵּל בַּבָּשָׂר אֵלֶּה יַאַלְצוּנְכֶם לְהִמּוֹל בִּלְבַד פֶּן בְּתַמְרוּרֵי הַמָּשִׁיחַ תֵּרָדְפוּן׃

Todos losque quieren agradar en la carne, eſtos hos conſtrinnen à circuncidarhos: ſolamente por no padecer la perſecucion de la Cruz del Chriſto.

13 כִּי הַנִּמּוֹלִים אֵינָם שׁוֹמְרִים אֶת־הַתּוֹרָה כִּי־אִם חֲפֵצִים לְהִמּוֹל אֶתְכֶם אֲשֶׁר בִּבְשַׂרְכֶם יִתְהַלֵּלוּן׃

Porque ni aun los miſmos que ſe circuncidan, guardan la Ley: mas quieren que hos circuncideys voſotros, por gloriarſe en vueſtra carne.

14 וַאֲנִי חָלִילָה לִּי כִּי אֶתְהַלֵּל אֶפֶס בְּתַמְרוּרֵי אֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ אֲשֶׁר בּוֹ הוּקַע לִי הָעוֹלָם וַאֲנִי הוּקַעְתִּי לָעוֹלָם׃

Mas lexos eſté de mi gloriarme, ſi no en la Cruz del Sennor nueſtro Ieſus el Chriſto: por el qual el mundo me es crucificado à mi, y yo àl mundo.

15 כִּי בְּיֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ אֵינֶנָּה מַגְבֶּרֶת הַמּוּלָה וְגַם אֵינֶנָּה הָעָרְלָה כִּי־אִם בְּרִיאָה חֲדָשָׁה׃

Porque enel Chriſto Ieſus, ni la Circunciſion vale nada, ni el capullo: ſi no la nueua criatura.

ϛ'.

10. Ἄρα οὖν ὡς καιρὸν ἔχομεν, ἐργαζώμεθα τὸ ἀγαθὸν πρὸς πάντας, μάλιστα δὲ πρὸς τοὺς οἰκείους τῆς πίστεως.

Parquoi pendant que nous auons le temps, faiſons bien à tous: mais principalement aux domeſtiques de la foy.

11. Ἴδετε πηλίκοις ὑμῖν γράμμασιν ἔγραψα τῇ ἐμῇ χειρί.

Vous voyez quelles grandes lettres ie vous ai eſcrites de ma propre main.

12. Ὅσοι θέλουσιν εὐπροσωπῆσαι ἐν σαρκὶ, οὗτοι ἀναγκάζουσιν ὑμᾶς περιτέμνεσθαι, μόνον ἵνα μὴ τῷ σταυρῷ τοῦ χριστοῦ διώκωνται.

Tous ceux qui cerchent belle apparence en la chair, ſont ceux qui vous contraignent d'eſtre circõcis: afin ſeulemẽt qu'ils n'endurent perſecution pour la croix de Chriſt.

13. Οὐδὲ γὰρ οἱ περιτετμημένοι αὐτοὶ νόμον φυλάσσουσιν· ἀλλὰ θέλουσιν ὑμᾶς περιτέμνεσθαι, ἵνα ἐν τῇ ὑμετέρᾳ σαρκὶ καυχήσωνται.

Car ceux-la meſmes qui ſont circoncis, ne gardent point la Loy: mais ils veulent que vous ſoyez circoncis, afin qu'ils ſe glorifient en voſtre chair.

14. Ἐμοὶ δὲ μὴ γένοιτο καυχᾶσθαι εἰ μὴ ἐν τῷ σταυρῷ τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, δι' οὗ ἐμοὶ κόσμος ἐσταύρωται, κἀγὼ τῷ κόσμῳ.

Mais quand à moi, ia ne m'aduiene que ie me glorifie ſinon en la croix de noſtre Seigneur Ieſus Chriſt, par lequel le monde m'eſt crucifié, & moi au monde.

15. Ἐν γὰρ χριστῷ ἰησοῦ οὔτε περιτομή τι ἰσχύει, οὔτε ἀκροβυστία, ἀλλὰ καινὴ κτίσις.

Car en Ieſus Chriſt ni circonciſion ni prepuce n'aucune vertu, mais la nouuelle creature.

CAP. VI.	Das VI. Capitel.	Kapitola VI.
10. Ergo dum tempus habemus, operemur bonum ad omnes, maximè autem ad domeſticos fidei. While we haue therefore time/ let vs doe good vnto all men/ but ſpecially vnto them/ which are of the houſholde of faith.	10. Als wir nun zeit haben/ ſo laſſet vns gutes thun an jederman/ allermeiſt aber an deß Glaubens genoſſen. Den ſtund wi haffue nu tid/ da lader oſſ gøre Gaat imod huer mand/ oc allermeſt imod Troens tilhengere.	10. Protož dokawádž čas máme/ čiňme dobře wſſem/ a zwláſſtě domácým Wijry ? Przeto tedy y okiczás mamy/ badźmy dobrotliwymi przećiwko wßytkim/ á nawięcey przećiw domownikom wiáry.
11. Videte qualibus literis ſcripſi vobis mea manu. Ye ſee how large a letter I haue written vnto you with mine owne hād.	11. Sehet/ mit wie vilen worten habe ich euch geſchrieben mit eigener Hand. Seer/ met huor mange ord ieg haffuer ſcreffuit eder til met min egen haand.	11. Wižtež yaké gſem Liſty pſal wám rukau ſwau. Widźicie iákóm dlugie liſty wam piſał reką moią.
12. Quicunque volunt placere in carne: hi cogunt vos circuncidi, tantùm ut crucis Chriſti perſecutionem non patiantur. As many as deſire to make a faire ſhewe in the fleſh/ they conſtraine you to be circumciſed/ onely becauſe they woulde not ſuffer perſecution for the croſſe of Chriſt.	12. Die ſich wöllen angenem machen nach dem Fleiſch/ die zwingen euch zu beſchneiden/ allein daß ſie nicht mit dem Creutz Chriſti verfolget werden. De ſom ſig ville gøre behagelige effter Kødet/ de tuinge eder til at omſkæris/ aleniſte at de ſkulle icke forfølgis met Chriſti Kaarſſ.	12. Neb ti kteřijž chtěgij ſe tělesně lijbiti/ nutij wás abyſte ſe obřezowali/ gedině aby protiwenſtwj Křjže Kryſtowa netrpěli. Ktorzykolwiek chcą zdáć ſię ozdobnymi w ćiele/ ći przymußáia was ábyſcie ſię obrzezáli/ thylko áby dla krzyżá Kriſtuſowego prześládowánia nie ćierpieli.
13. Neq; enim qui circuncidũtur, legem cuſtodiunt, ſed volunt vos circuncidi: ut in carne veſtra glorientur. For they themſelues which are circumciſed/ keepe not the Lawe/ but deſire to haue you circumciſed/ that they might reioyce in your fleſh.	13. Denn auch ſie ſelbs/ die ſich beſchneiden laſſen/ halten das Geſetz nicht/ Sondern ſie wöllen/ daß jr euch beſchneiden laſſet/ auff daß ſie ſich von ewrem fleiſch rühmen mögen. Thi at ocſaa de ſelff/ ſom lade ſig omſkære/ holde icke Lowen/ Men de ville/ at i ſkulle lade omſkære eder/ Paa det de kunde roſe ſig aff eders Kød.	13. Nebo ani ti/ kteřijž ſe obřezugij/ Zákon zachowáwagij: alechtij abyſte ſe obřezowali/ aby ſe tělem waſſým chlubili. Abowiem y ſámi ktorzy bywáia obrzezáni/ zakonu nie záchowywáia/ ale chcą ábyſcie ſię obrzezáli/ żeby ſię z ćiáłá wáßego chlubili.
14. Mihi autem abſit gloriari, niſi in cruce Domini noſtri Ieſu Chriſti: per quem mihi mundus crucifixus eſt, & ego mundo. But God forbid that I ſhoulde reioyce/ but in the croſſe of our Lorde Jeſus Chriſt/ whereby the world is crucified vnto me/ & I vnto the world.	14. Es ſey aber ferne von mir rühmen/ denn allein von dem Creutz vnſers HERRN Jeſu Chriſti/ durch welchen mir die Welt gecreutziget iſt/ vnd ich der Welt. Men det vere longt fra/ at ieg ſkal roſe mig/ vden aleniſte aff vor HERRIS Jheſu Chriſti Kaarſſ/ Formedelſt huilcken Verden er mig kaarſſfeſt/ oc ieg Verden.	14. Ale odemne to odſtup/ ačbych ſe w čem chlubil/ gedině w Křijži Pána naſſeho Gežijſſe Kryſta/ ſkrze kterěhož Swětmi vkřižowán geſt/ a yá ſwětu. A nie day tego Boże ábym ſię chlubił/ iedno w krzyżu Páná náßego Jezu Kryſtá/ przez ktorego świát mnie ieſt vkrzyżowan/ á ia świátu.
15. In Chriſto enim Ieſu neque circunciſio aliquid valet, neque præputium: ſed nova creatura. For in Chriſt Jeſus neither circumciſion auaileth any thing/ nor vncircumciſion/ but a new creature.	15. Denn in Chriſto Jeſu gilt weder Beſchneidung noch Vorhaut etwas/ ſondern eine newe Creatur. Thi at i Chriſto Jheſu gelder huercken Omſkærelſe eller Forhud noget/ men it nyt Creature.	15. Neb w Kryſtu Gežijſſy za nic neſtogij obřezowánij/ ani neobřezowánij: ale nowé Stwořenij. Abowiem w Kryſtuſie Jezuſie/ áni obrzezánie nic nie waży/ áni nieobrzezánie/ ále nowe ſtworzenie.

ו

16 וְאִילֵין דַלְהָנָא שְׁבִילָא
שָׁלְמִין שְׁלָמָא יֶהֱוֵא
עֲלַיְהוֹן וְרַחְמֵא וְעַל יִסְרָיֵל
דַאלָהָא ׃

Et tutti quelli che caminaranno ſecondo queſta regola, pace è miſericordia ſia ſopra eſſi, e ſopra l'Iſraël di Dio.

17 מְכִיל לִי אֱנָשׁ עַמְלָא
לָא יַרְמֵא אֲנָא גֵּיר כו
כּוּתְמָתֵה דְּמָרַן יֵשׁוּעַ מ
מְשִׁיחָא בְּפַגְרִי שְׁקִיל אֲנָא ׃

Quanto al reſto, niuno mi porga moleſtia, perche io porto nel corpo mio le bolle del Signor IESV.

18 טַיְבוּתֵה דְּמָרַן יֵשׁוּעַ
מְשִׁיחָא עַם רוּחְכוֹן אַחַי
אַמִּין ׃

Fratelli, la gratia del noſtro Signor IESV *Chriſto ſia con lo Spirito voſtro, Amen.*

שְׁלֵמַת אִגַּרְתָּא דַלְוָת
גָּלַטָיֵא דְאֶתְכַּתְבַת
מֵן רְהוּמָא ׃

ו

16 וְכַמָּה בַּשְּׁבִיל הַזֶּה מְהַלְּכִים
שָׁלוֹם עֲלֵיהֶם וּתְחִנָּה וְעַל־
יִשְׂרָאֵל אֱלֹהִים ׃

Y todos losque anduuieren conforme à eſta regla, la Paz y la Miſericordia de Dios ſerá ſobre ellos, y ſobre el Iſrael de Dios.

17 וְעַל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אִישׁ
לֹא יוֹגִיעֵנִי כִּי סוֹבֵל אֲנִי אֶת־
רִשְׁמֵי אֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ בְּגוּפָתִי ׃

De aqui adelante nadie me ſeá moleſto: porque yo traygo en mi cuerpo las ſennales del Sennor Ieſus.

18 תְּחִנַּת אֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ
תְּהִי־עִם רוּחֲכֶם אַחַי אָמֵן ׃

La gracia del Sennor Ieſus el Chriſto, ſea Hermanos, con vueſtro Eſpiritu, Amen.

אֶל־גָּלָטִים נִכְתְּבָה מִן־
רְהוּמָה ׃

ϛ'.

16. Καὶ ὅσοι τῷ κανόνι τούτῳ στοιχήσουσιν, εἰρήνη ἐπ' αὐτοὺς καὶ ἔλεος, καὶ ἐπὶ τὸν ἰσραὴλ τοῦ θεοῦ.

Et tous ceux qui marcheront ſelon ceſte reigle, paix ſoit ſur eux & miſericorde, & ſur l'Iſrael de Dieu.

17. Τοῦ λοιποῦ, κόπους μοι μηδεὶς παρεχέτω· ἐγὼ γὰρ τὰ στίγματα τοῦ κυρίου ἰησοῦ ἐν τῷ σώματί μου βαστάζω.

Au demeurant que nul ne me donne faſcherie: car ie porte en mon corps les fleſtriſſures du Seigneur Ieſus.

18. Ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ μετὰ τοῦ πνεύματος ὑμῶν, ἀδελφοί, ἀμήν.

Freres, la grace de noſtre Seigneur Ieſus Chriſt ſoit auec voſtre eſprit, Amen.

Πρὸς γαλάτας ἐγράφη ἀπὸ ῥώμης.

CAP. VI.

16. Et quicunque hanc regulam ſecuti fuerint, pax ſuper illos, & miſericordia, & ſuper Iſraël Dei.

And as many as walke according to this rule / peace ſhalbe vpon them / and mercy/ & vpon the Iſrael of God.

17. De cætero nemō mihi moleſtus ſit, ego enim ſtigmata Domini Ieſu in corpore meo porto.

From henceforth let no man put mee to buſines: for I beare in my body the marks of the Lord Ieſus.

16. Gratia Domini noſtri Ieſu Chriſti, cum ſpiritu veſtro, fratres, Amen.

Brethren / the grace of our Lorde Ieſus Chriſt be with your ſpirit/ Amen.

Ad Galatas.
Miſſa fuit è Roma.

Das VI. Capitel.

16. Vnd wie vil nach diſer Regel einher gehen/ über die ſey fride vnd barmhertzigkeit / vnd über den Iſrael Gottes.

Oc ſaa mange ſom gaa frem effter denne Regel/ offuer dem vere Fred oc Barmhertighed / oc offuer Guds Iſrael.

17. Hinfort mache mir niemand weiter mühe / denn ich trage die maalzeichen deß HERRN Jeſu an meinem Leibe.

Her effter gøre mig ingen ydermere vmage/ Thi ieg bær vor HERRIS Ihesu Mercketegen i mit Legeme.

18. Die gnade vnſers HERRN Jeſu Chriſti ſey mit ewrem Geiſt/ lieben Brüder / Amen.

Vor HERRIS Ihesu Chriſti Naade vere met eders Aand/ kære Brødre / AMEN.

An die Galater geſandt
von Rom.

Kapitola VI.

16. A kteřijžkoli těto zpráwy budau náſledowati/ přijde na ně pokog/ a miloſrdenſtwij / y na lid Izrahelſký Božij:

A ktorzykolwiek tym ſpoſobem poſtepowáć bedą / pokoy bedżie nád nimi / y miloſierdżie / y nád Izráelem Bożym.

17. Giž pak potom žádný mi těžkoſti nečiň. Nebť yá gijzwy Pána naſſeho Gežijſſe Kryſta na těle mém noſým.

Ná potym niechay mi żaden klopothu nie zádawa / ábowiem ia piatná Páná Iezuſowe ná ciele moim noſʒe.

18. Miloſt Pána naſſeho Gežijſſe Kryſta budiž s Duchem waſſým Bratřj/ Amen.

Láſká Páná náſzego Iezuſá Kryſtuſá/ niech bedzie brácia z duchem wáſzym. Amen.

Skonáwá ſe Epiſſtola Swatého Pawla k Galatuom/
z Ržijma poſlaná.

D. PAVLI EPISTOLA AD EPHESIOS,

SYRIACE,
EBRAICE,
GRÆCE,
LATINE,
GERMANICE,
BOHEMICE,
ITALICE.
HISPANICE.
GALLICE.
ANGLICE.
DANICE.
POLONICE.

Ex

Diſpoſitione & Adornatione

ELIAE HVTTERI
GERMANI.

דַּלְוָת אֶפְסַיֵא׃

קֶפַלָאוֹן א

פַּוְלוֹס שְׁלִיחָא דְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא בְּצֶבְיָנֵהּ דַּאלָהָא לַאילֵין דְּאִיתַיְהוֹן בְּאֶפֶסוֹס קַדִּישֵׁא וּמְהַימְנֵא בְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא׃

Paulo Apoſtolo di IESV *Chriſto per Volontà di Dio, à i Santi è fedeli in Chriſto* IESV*, che ſono in Efeſo.*

2 שְׁלָמָא עַמְּכוֹן וְטַיְבוּתָא מֶן אֱלָהָא אַבוּן וּמֶן מָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא׃

Gratia è pace à Voi da Dio Padre noſtro, e dal Signor IESV *Chriſto.*

3 מְבַרַךְ הוּ אֱלָהָא אַבוּהִי דְּמָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא הָו דְּבַרְכַן בְּכֻל בּוּרְכַן דְּרוּחַ בַּשְׁמַיָּא בִּמְשִׁיחָא׃

Benedetto ſia Iddio è Padre del noſtro Signor IESV *Chriſto, ilquale ha benedetti noi d'ogni benedittione ſpirituale, ne le coſe celeſti in Chriſto.*

4 אַיְכַנָּא דְּקַדֵּם גְּבַן בֵּהּ מֶן קְדָם תַּרְמִיתֵהּ דְּעָלְמָא דְּנֶהְוֵא קַדִּישֵׁא וַדְלָא מוּם קְדָמוֹהִי וּבְחוּבָּא׃

Si come ci ha eletti in eſſo innanzi à la fondation del mondo, accioche noi fuſſimo ſanti è irreprehenſibili dinanzi à lui per charità.

5 קַדֵּם רַשְׁמַן לֵהּ וְסָמַן לַבְנַיָּא דְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא אַיְךְ דַּשְׁפַר לְצֶבְיָנֵהּ׃

Hauendoci predeſtinati ad eſſerli figliuoli per IESV *Chriſto, ſecondo il beneplacito de la ſua Volontà.*

6 דְּנֶשְׁתַּבַּח שׁוּבְחָא דְּטַיְבוּתֵהּ הָו דַּאשְׁפַּע עֲלַין בְּיַד חַבִּיבֵהּ׃

In laude de la gloria de la gratia ſua, con laquale ci ha fatti à ſe grati nel ſuo diletto.

הַקָּדוֹשׁ אֶל־אֶפְסִים׃

א

פַּוְלוֹס שְׁלִיחַ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ בִּרְצוֹן אֱלֹהִים לַקְּדוֹשִׁים אֲשֶׁר הֵם בְּאֶפְסוֹס וְלַמַּאֲמִינִים בְּיֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ׃

PAVLO Apoſtol de Ieſus el Chriſto por la voluntad de Dios, à (todos) los Sanctos que eſtan en Epheſo, y fieles en el Chriſto Ieſus:

2 תְּחִנָּה לָכֶם וְשָׁלוֹם מֵאֱלֹהִים אָבִינוּ וּמֵאֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ׃

Gracia y paz ayays de Dios Padre nueſtro, y del Sennor Ieſus el Chriſto.

3 בָּרוּךְ אֱלֹהִים וַאֲבִי אֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ אֲשֶׁר בֵּרַךְ אוֹתָנוּ בְּכָל־בִּרְכַּת הָרוּחַ מִשָּׁמַיִם מִלְמַעְלָה בַּמָּשִׁיחַ׃

Bendito el Dios y padre del Sennor nueſtro Ieſus el Chriſto, elqual nos ha bendicho en toda bendicion Eſpiritual en bienes celeſtiales en el Chriſto:

4 כַּאֲשֶׁר בָּחַר אוֹתָנוּ בּוֹ בְּטֶרֶם הָטֶבַע הָעוֹלָם לִהְיוֹתֵנוּ קְדוֹשִׁים וּתְמִימִים לְפָנָיו בְּאַהֲבָה׃

Como nos eſcogió en el antes de la fundacion del mundo, paraque fueſſemos Sanctos y ſin mancha delante deel en charidad.

5 אֲשֶׁר מִקֶּדֶם רָשַׁם לָשִׂים אוֹתָנוּ בְּמָנוֹן בְּיֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ בְּנַפְשׁוֹ כִּרְצוֹן חֶפְצוֹ׃

Elqual nos ſennaló antes para ſer adoptados en hijos por Ieſus el Chriſto en ſi miſmo por el buen querer de ſu voluntad.

6 לִתְהִלַּת כְּבוֹד תְּחִנָּתוֹ אֲשֶׁר בָּהּ חָנַן אוֹתָנוּ בִּידִידוֹ׃

Para alabança de la gloria de ſu gracia con laqual nos hizo gracioſos à ſi en el amado.

ΠΑΥΛΟΥ ΠΡΟΣ ΕΦΕΣΙΟΥΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗ

ΚΕΦΑΛ. α'.

ΠΑΥΛος ἀπόστολος ἰησοῦ χριστοῦ διὰ θελήματος θεοῦ, τοῖς ἁγίοις τοῖς οὖσιν ἐν ἐφέσῳ, καὶ πιστοῖς ἐν χριστῷ ἰησοῦ.

PAVL Apoſtre de Ieſus Chriſt, par la volonté de Dieu, aux ſaincts & fideles en Ieſus Chriſt, qui ſont en Epheſe.

2. Χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν, καὶ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ.

Grace vous ſoit & paix de par Dieu noſtre Pere, & de par le Seigneur Ieſus Chriſt.

3. Εὐλογητὸς ὁ θεὸς καὶ πατὴρ τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, ὁ εὐλογήσας ἡμᾶς ἐν πάσῃ εὐλογίᾳ πνευματικῇ ἐν τοῖς ἐπουρανίοις ἐν χριστῷ.

Benit ſoit Dieu, qui eſt le Pere de noſtre Seigneur Ieſus Chriſt, qui nous a benits en toute benediction ſpirituelle és lieux celeſtes en Chriſt:

4. Καθὼς ἐξελέξατο ἡμᾶς ἐν αὐτῷ πρὸ καταβολῆς κόσμου, εἶναι ἡμᾶς ἁγίους καὶ ἀμώμους κατενώπιον αὐτοῦ ἐν ἀγάπῃ.

Selon qu'il nous auoit eſleus en lui, deuant la fondation du monde, afin que nous fuſſions ſaincts & irreprehenſibles deuant lui en charité:

5. Προορίσας ἡμᾶς εἰς υἱοθεσίαν διὰ ἰησοῦ χριστοῦ εἰς αὐτὸν, κατὰ τὴν εὐδοκίαν τοῦ θελήματος αὐτοῦ,

Nous ayant predeſtinés pour nous adopter à ſoi par Ieſus Chriſt, ſelon le bon plaiſir de ſa volonté:

6. Εἰς ἔπαινον δόξης τῆς χάριτος αὐτοῦ, ἐν ᾗ ἐχαρίτωσεν ἡμᾶς ἐν τῷ ἠγαπημένῳ.

A la louange de la gloire de ſa grace de laquelle il nous a rendus agreables en ſon bien-aimé;

AD EPHESIOS.

CAP. I.

PAVLVS Apoſtolus Ieſu Chriſti per voluntatem Dei: omnibus ſanctis qui ſunt Epheſi, & fidelibus in Chriſto Ieſu.

PAul an Apoſtle of Jeſus Chriſt/ by the will of God/ to the Saintes which are at Epheſus/ and to the faithfull in Chriſt Jeſus.

2. Gratia vobis, & pax à Deo Patre noſtro, & Domino Ieſu Chriſto.

Grace be with you/ and peace from God our Father/ and from the Lorde Jeſus Chriſt.

3. Benedictus Deus & Pater Domini noſtri Ieſu Chriſti, qui benedixit nos in omni benedictione ſpirituali, in cæleſtibus, in Chriſto.

Bleſſed be God euen the Father of our Lorde Jeſus Chriſt/ which hath bleſſed vs with all ſpirituall bleſſing in heauenlye thinges in Chriſt.

4. Sicut elegit nos in ipſo ante mundi cõſtitutionem, ut eſſemus ſancti & immaculati in conſpectu eius in charitate.

As hee hath choſen vs in him/ before the foundation of the worlde/ that wee ſhoulde be holy/ & without blame before him in loue.

5. Qui prædeſtinavit nos in adoptionem filiorum, per Ieſum Chriſtum, in ipſum: ſecundùm propoſitum volũtatis ſuæ.

Who hath predeſtinate vs/ to be adopted through Jeſus Chriſt vnto him ſelfe/ according to the good pleaſure of his will.

6. In laudem gloriæ gratiæ ſuæ, in qua gratificavit nos in dilecto filio ſuo.

To the praiſe of the glory of his grace/ wherewith hee hath made vs accepted in his beloued.

An die Epheſer.

Das I. Capitel.

PAulus ein Apoſtel/ Jeſu Chriſti/ durch den willen Gottes. Den Heiligen zu Epheſo/ vnd Glaubigen an Chriſto Jeſu.

PAulus Jheſu Chriſti Apoſtel/ Formedelſt Guds vilie. De Hellige i Epheſo/ oc dem ſom tro paa Chriſtum Jheſum.

2. Gnade ſey mit euch/ vnnd friede von Gott vnſerm Vatter/ vnnd dem HERREN Jeſu Chriſto.

Naade vere met eder oc Fred/ aff Gud vor Fader/ oc den HERRE Jheſu Chriſto.

3. Gelobet ſey Gott vnd der Vatter vnſers HERREN Jeſu Chriſti/ der vns geſegnet hat mit allerley geiſtlichem Segen/ in himliſchen Gütern/ durch Chriſtum.

Loffuit vere Gud oc vor HERRIS Jheſu Chriſti Fader/ ſom velſignede oſſ met allehonde aandelig Velſignelſe/ i det Himmelſke Gode/ formedelſt Chriſtum.

4. Wie er vnns denn erwehlet hat durch denſelbigen/ ehe der Welt grund gelegt war/ daß wir ſolten ſein heilig vnd vnſträfflich für jhm in der Liebe.

Lige ſom hand oc vdualde oſſ formedelſt hannem før end Verdens Grunduol bleff lagd/ at wi ſkulde vere hellige oc vſtraffelige faar hannem i kærlighed.

5. Vnd hat vns verordnet zur Kindſchafft gegen jhm ſelbs/ durch Jeſum Chriſt/ nach dem wolgefallen ſeines willens.

Oc hand beſkickede oſſ til Børns vdkaarelſe faar Sig ſelff/ formedelſt Jheſum Chriſtum/ effter ſin vilies vel behagelighed.

6. Zu Lob ſeiner herrlichen gnade/ durch welche er vns hat angenem gemacht in dem Geliebten.

Sin herlige Naade til loff/ formedelſt huilcken hand giorde oſſ behagelige/ i ſin Elſkelige.

K Ephezſkym.

Kapitola I.

PAwel Apoſſtol Gezu Kryſta/ ſkrze wuoli Bozij: Swatým wſſem kteřijž gſů w Effezu/ a wěrným w Kryſtu Gezijſſy:

PAwel Apoſtol Jezuſá Kryſtuſá/ przez wola Boza/ świetym ktorzy ſa w Efezie/ y wiernym w Kryſtuſie Jezuſie.

2. Miloſt wám a pokog od Boha Otce naſſeho a Pána Gezijſſe Kryſta.

Láſká y pokoy niech wam bedzie od Bogá Oycá náſzego/ y od Páná Jezu Kryſtá.

3. Pozehnaný Bůh a Otec Pána naſſeho Gezijſſe Kryſta/ kterýž pozenahl nás wſſelikým pozehnánijm duchownijm w Nebeſých/ w Kryſtu:

Niech bedzie pochwalon Bog y Ociec Páná náſzego Jezu Kryſtá/ ktory nas blogoſláwil wſzelákim blogoſláwienſtwem duchownym w niebie/ przez Kryſtuſá.

4. Jakoz geſt wywolil nás w něm/ před vſtanowenijm Swěta/ abychom byli Swatij a nepoſſkwrněnij před oblicegem geho w Láſce.

Jáko nas wybral w nim przed tym niz byl zálozon świáth/ ábyſmy byli świethymi y nienágánionymi przed nim/ przez milość.

5. Kterýzto předzwěděl nás za zalijbené Syny ſkrze Gezijſſe Kryſta w něho/ wedlé vlozenij/ dobré wuole ſwé.

Kthory przeznáczyl nas/ áby nas ſpoſobil zá ſyny przez Jezuſá Kryſtuſá w ſobie/ wedle dobrowolnego vpodobánia woley ſwoiey.

6. K chwále ſláwy miloſti ſwé/ gijzto wzácné nás včinil ſobě w milém Synu ſwém.

Ku czci chwalebney láſki ſwoiey/ ktora nas wdzięcznymi vczynil w onym namilſzym.

א

7 דְּבֵהּ אִית לַן פּוּרְקָנָא וּבִדְמֵהּ שׁוּבְקָנָא דְּחַטָּהֵא אַיךְ עוּתְרָא דְּטַיְבוּתֵהּ׃

Per il ſangue del quale noi habbiamo la redentione, cioè, la remeſſion de peccati, ſecondo le ricchezze de la ſua gratia.

8 הַי דְּאֶתְיַתְּרַת בַּן בְּכֻל חָכְמְתָא וּבְכֻל סוּכָּל דְּרוּחַ׃

Laquale ha ſparſa abbondantemente ſopra noi in ogni ſapientia è intelligentia.

9 וְאוֹדְעַן אֶרָזָא דְּצֶבְיָנֵהּ הַו דְּקַדֶּם הֲוָא סָם דְּנֶסְעוּר בֵּהּ׃

Facendoci noto il miſterio de la volontà ſua, ſecondo il ſuo beneplacito, ch'egli haueua propoſto in ſe ſteſſo.

10 לַמְדַבְּרָנוּתָא דְּמוּלָיֵהוֹן דְּזַבְנֵא דְּכֻל מֶדֶם מֶן דְּרִישׁ נֶתְחַדַּת בַּמְשִׁיחָא דְּבַשְׁמַיָּא וּבַאַרְעָא׃

A fine che ne la diſpenſatione del compimento de i tempi ei raccoglieſſe inſieme tutte le coſe in Chriſto, coſi quelle che ſono in cielo, come quelle che ſono in terra in eſſo medeſimo.

11 וּבֵהּ חֲנַן אֶתְגְּבִין אַיךְ דְּקַדֶּם רְשַׁמַן וַצְבָא הַו דְּכֻל סָעַר אַיךְ תַּרְעִיתָא דְּצֶבְיָנֵהּ׃

Nelquale ancor ſiamo aſſortiti, predeſtinati ſecondo'l propoſito di colui, che fa tutte le coſe ſecondo il conſiglio de la ſua volontà.

12 דְּנֶהְוֵא חֲנַן אִילֵין דְּקַדְמַן סַבַּרַן בַּמְשִׁיחָא לְהֶדְרָא דְּתֶשְׁבּוּחְתֵּהּ׃

Accioche noi ſiamo in laude de la ſua gloria, noi che habbiamo prima ſperato in Chriſto.

א

7 אֲשֶׁר בּוֹ לָקַחְנוּ פְּדוּת בְּדָמוֹ אֶת־כִּפּוּר עֲוֹנִים כַּתְּחִנָּתוֹ׃

En el qual tenemos redemcion por ſu ſangre, remiſsion de peccados por las riquezas de ſu gracia.

8 אֲשֶׁר הוֹתִירָה בָּנוּ בְּכָל־חָכְמָה וּבִינָה׃

Que ſobre abundó en noſotros en toda ſabiduria y intelligencia.

9 לְהוֹדִיעֵנוּ אֶת־מִסְתַּר עֲצָתוֹ כִּרְצוֹן חֶפְצוֹ אֲשֶׁר מִקֶּדֶם שָׂם בְּנַפְשׁוֹ׃

Deſcubriendonos el miſterio de ſu voluntad por el buen querer de ſu voluntad ſegun que lo auia propueſto en ſi miſmo:

10 לְמֶשֶׁק בַּיִת בִּמְלֹא הָעִתּוֹת לְכַלּוֹת אֶת־כָּל־דְּבָרִים אֲשֶׁר בַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ בַּמָּשִׁיחַ׃

De reſtaurar todas las coſas por el Chriſto en la diſpenſacion del cumplimiento de los tiempos, anſi las que eſtan en los cielos, como las que eſtan en la tierra.

11 אֲשֶׁר בּוֹ נִבְחַרְנוּ לַעֲמֹד לְגוֹרָלֵנוּ רְשׁוּמִים מִקֶּדֶם כַּעֵרֶךְ הַפּוֹעֵל אֶת־כֹּל כַּעֲצַת רְצוֹנוֹ׃

En el digo, en el qual tuuimos ſuerte, ſennalados antes conforme àl propoſito del que haze todas las coſas por el arbitrio de ſu voluntad.

12 לִהְיוֹתֵנוּ לִתְהִלַּת כְּבוֹדוֹ אֲשֶׁר מִלְּפָנִים שִׂבַּרְנוּ אֶל־הַמָּשִׁיחַ׃

Paraque ſeamos para alabança de ſu gloria noſotros, que antes eſperamos en el Chriſto:

α΄.

7. Ἐν ᾧ ἔχομεν τὴν ἀπολύτρωσιν διὰ τοῦ αἵματος αὐτοῦ, τὴν ἄφεσιν τῶν παραπτωμάτων, κατὰ τὸν πλοῦτον τῆς χάριτος αὐτοῦ.

En qui nous auons redemption par ſon ſang, aſſauoir remiſſion des offenſes, ſelon les richeſſes de ſa grace:

8. Ἧς ἐπερίσσευσεν εἰς ἡμᾶς ἐν πάσῃ σοφίᾳ καὶ φρονήσει.

Laquelle il a fait largement abonder ſur nous en toute ſapience & intelligence:

9 Γνωρίσας ἡμῖν τὸ μυστήριον τοῦ θελήματος αὐτοῦ κατὰ τὴν εὐδοκίαν αὐτοῦ, ἣν προέθετο ἐν αὐτῷ.

Nous ayant donné, à cognoiſtre le ſecret de ſa volonté, ſelon ſon bon plaiſir, lequel il auoit premierement arreſté en ſoi.

10. Εἰς οἰκονομίαν τοῦ πληρώματος τῶν καιρῶν, ἀνακεφαλαιώσασθαι τὰ πάντα ἐν τῷ Χριστῷ, τά τε ἐν τοῖς οὐρανοῖς καὶ τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, ἐν αὐτῷ.

Afin qu'en la diſpenſation de l'accompliſſement des temps il recueilliſt enſemble le tout en Chriſt, tant ce qui eſt és cieux, que ce qui eſt en la terre, en icelui meſme.

11. Ἐν ᾧ καὶ ἐκληρώθημεν, προορισθέντες κατὰ πρόθεσιν τοῦ τὰ πάντα ἐνεργοῦντος κατὰ τὴν βουλὴν τοῦ θελήματος αὐτοῦ.

Et qui auſſi nous ſommes faits ſon heritage, ayans eſté predeſtinés, ſuiuant le propos arreſté de celui qui accomplit en efficace toutes choſes ſelon le cōſeil de ſa volonté:

12. Εἰς τὸ εἶναι ἡμᾶς εἰς ἔπαινον τῆς δόξης αὐτοῦ, τοὺς προηλπικότας ἐν τῷ Χριστῷ.

Afin que nous ſoyons à la louange de ſa gloire, nous qui auons les premiers eſperé en Chriſt.

AD EPHESIOS.	An die Epheſer.	K Ephezſkym.
CAP. I.	Das I. Capitel.	Kapitola I.
7. In quo habemus redemptionem per ſanguinem eius (remiſſionem peccatorum) ſecundum divitias gratiæ eius.	7. An welchem wir haben die Erlöſung/ durch ſein Blut/ Nemlich/ die vergebung der ſünde/ nach dem Reichthumb ſeiner Gnade.	7. W němžto máme wykaupenij/ ſkrze Krew geho/ odpuſſtěnij hřijchuow wedlé bohatſtwij miloſti geho.
By whome we haue redemption through his blood/ euen the forgiuenes of ſinnes/ according to his rich grace.	I huilcken wi haffue Forløſning/ formedelſt hans Blod/ ſom er Syndernis Forladelſe/ Effter hans Naadis Rigdom.	W ktorym mamy odkupienie przez krew iego/ y odpuſzczenie grzechow/ z obfitey łáſki iego.
8. Quæ ſuperabundavit in nobis in omni ſapientia & prudentia.	8. Welche vns reichlich widerfahren iſt/ durch allerley weißheit vnd klugheit.	8. Kteráž ſe rozhognila při nás/ we wſſij maudroſti a opatrnoſti.
Whereby he hath bene abundant towarde vs in all wiſedome and vnderſtanding.	Huilcken oſſ er rigelige vederfaren/ formedelſt allehonde Viſdom oc Klogſkaff.	Ktora obfitował w nas wſzeláka mádrośćia/ y roſtropnośćia.
9. Vt notum faceret nobis ſacramentũ voluntatis ſuæ, ſecundùm beneplacitum eius, quod propoſuit in eo.	9. Vnnd hat vnns wiſſen laſſen das Geheimniß ſeines willens/ nach ſeinem wolgefallen/ vnd hat daſſelbige herfür gebracht durch jn.	9. Aby nám známé včinil tagemſtwij wuole ſwé/ wedlé dobré lijboſti ſwé/ kterauž wložil w něm.
And hath opened vnto vs the myſterie of his will according to his good pleaſure/ which he had purpoſed in him.	Oc hand loed oſſ vide ſin villies Hemmelighed/ efter ſin velbehagelighed/ oc hand førde den ſamme frem formedelſt hannem.	Obiáwiwſzy nam táiemnice woley ſwoiey/ według dobrowolney życzliwośći ſwoiey/ ktora był poſtanowił w ſobie.
10. In diſpenſatione plenitudinis temporum, inſtaurare omnia in Chriſto, quæ in cælis, & quæ in terra ſunt, in ipſo.	10. Daß es geprediget würde/ da die zeit erfüllet war/ auff daß alle ding zuſammen verfaſſet würde/ inn Chriſto/ beyde das im Himmel vnnd auch auff Erden iſt/ durch jn ſelbs.	jo. Wzkijzenij plnoſti čaſuow/ aby naprawil wſſecky wěcy ſkrze Kryſta/ které gſau na Nebi y které gſau na Zemi w něm.
That in the diſpenſation of the fulneſſe of the tymes he might gather together in one all thinges/ both which are in heauen/ and which are in earth/ euen in Chriſt.	At det ſkulde predickis/ der tiden vaar fuldkommen/ Paa det at alle ting ſkulde befattis tilſammen i Chriſto/ baade det ſom er i Himmelen oc paa Jorden/ formedelſt hannem ſelff.	Aby w wypełnieniu cżáſu zupełnego/ zebrał w iedno wſzytki rzeczy w Kryſtuſie/ ták ty ktore ſą w niebie/ táko y ty ktore ná ziemi/ w tym że.
11. In quo etiam nos ſorte vocati ſumus: prædeſtinati ſecundùm propoſitum eius qui operatur omnia, ſecundùm conſilium voluntatis ſuæ.	11. Durch welchen wir auch zum Erbtheil kommen ſind/ die wir zuvor verordnet ſind/ nach dem fürſatz deß/ der alle ding wircket/ nach dem rath ſeines willens.	jj. W kterémž také y my k Loſu powoláni ſmé/ předzřízeni gſauce wedlé vloženij geho/ kterýž wſſeckny wěcy činij wedlé rady wuole ſwé:
In whome alſo we are choſen when wee were predeſtinate according to the purpoſe of him/ which worketh all thinges after the counſell of his owne will.	Ved huilcken wi ere oc komne til Arffuedeel/ wi ſom tilforn vaare beſkickede/ effter hans Forſyn/ ſom gør alle ting/ effter ſin villies Raad.	W ktorym też doſtáliſmy dźiáłu/ bedąc przeznáczeni wedle poſtánowienia iego/ ktory wſzytki rzeczy ſpráwuie wedle rády woley ſwoiey.
12. Vt ſimus in laudem gloriæ eius nos, qui antè ſperavimus in Chriſto.	12. Auff daß wir etwas ſeyen zu lob ſeiner herrligkeit/ die wir zuvor auff Chriſto hoffen.	j2. Abychom byli k chwále ſláwy geho/ my kteřij gſme prwé naděgi měli w Kryſtu:
That we/ which firſt truſted in Chriſt/ ſhould be vnto the praiſe of his glory.	Paa det at wi kunde noget vere hans Herlighed til loff/ wi ſom tilforn haabedis til Chriſtum.	Abyſmy byli ku cżći chwały iego/ ktorzyſmy pirwſzy nádźieię mieli w Kryſtuſie.

ב

13 דְּאַף אַנְתּוּן בֵּהּ
שְׁמַעְתּוּן מֶלְּתָא דְּקוּשְׁתָּא
דְּאִיתֶיהּ סְבַרְתָּא דְּחַיַּיכוּן
וּבֵהּ הַיְמֶנְתּוּן וְאֶתְחַתַּמְתּוּן
בְּרוּחָא דְּקוּדְשָׁא דַּמְלִיכָא
הָוָת׃

In cui ſiete ancor voi, hauendo vdita la parola de la verità, che è l'Euangelio de la voſtra ſalute: nelquale ancor hauendo creduto, ſete ſtati ſigillati con lo Spirito ſanto de la promeſſa.

14 הִי דְּאִיתֶיהּ רַהְבוֹנָא
דְּיָרְתוּתַן לְפוּרְקָנָא דְּאַיְלֵין
דְּחָאיִן וַלְשׁוּבְחָא דְּאִיקָרֵהּ׃

Ilquale è l'arra de la noſtra heredità, fine à la redentione de l'acquiſtata poſſeſſione, à laude de la gloria ſua.

15 מֶטוּל הָנָא אַף אֶנָא
הָא מֶן דְּשֶׁמְעֵת ה
הַיְמָנוּתְכוּן דְּבְמָרַן יֵשׁוּעַ
מְשִׁיחָא וְחוּבְּכוּן דַּלְוָת
כֻּלְהוּן קַדִּישֵׁא׃

Per laqual coſa io ancora, hauendo vdita la voſtra fede nel Signor IESV, è la charità verſo tutti i Santi.

16 לָא מֶשְׁתַּלֵא אֶנָא
לְמַוְדָיוּ עַל אַפַּיְכוּן
וַלְמֶעְהַדְכוּן בַּצְלָוָתַי׃

Non ceſſo di render gratie per voi, facendo mention di voi ne le mie orationi.

17 דַּאלָהֵהּ דְּמָרַן יֵשׁוּעַ
מְשִׁיחָא אַבָא דְּתֶשְׁבּוּחְתָּא
יֶתֶּל לְכוּן רוּחָא דְּחֶכְמְתָא
וַדְּגֶלְיָנָא בִּידַעְתֵהּ׃

Accioche l'Iddio del noſtro Signore IESV Chriſto, il Padre dico de la gloria, vi dia lo Spirito de la ſapientia è riuelatione, per hauere la cognition di lui.

18 וְנַנְהֲרָן עַיְנֵא דְּלֶבְוָתְכוּן
דְּתֶדְעוּן מָנַו סַבְרָא ד
דְּקָרְיָנֵהּ וּמָנַו עוּתְרָא
דְּשׁוּבְחָא דְּיָרְתוּתֵהּ ב
בְּקַדִּישֵׁא׃

Cioè, gli occhij del voſtro intelletto illuminati: à fin che voi ſappiate qual ſia la ſperanza de la ſua vocatione, e quali ſiano le ricchezze de la gloria de la ſua heredità ne i Santi.

א

13 אֲשֶׁר בּוֹ גַּם אַתֶּם בְּשָׁמְעֲכֶם
אֶת־דְּבַר אֱמֶת אֶת־בְּשׂוֹרַת
יְשׁוּעַתְכֶם אֲשֶׁר בָּהּ כִּי הֶאֱמַנְתֶּם
נֶחְתַּמְתֶּם בְּרוּחַ קֹדֶשׁ אִמְרָתוֹ׃

En el qual eſperaſtes tambien voſotros en oyendo la palabra de verdad, el Enangelio de vueſtra ſalud: en el qual tambien deſque creyſtes, fueſtes ſellados con el Eſpiritu Sancto de la promeſſa.

14 אֲשֶׁר הִיא עֵרָבוֹן נַחֲלָתֵנוּ
לִפְדוּת הַסְּגֻלָּה לִתְהִלַּת כְּבוֹדוֹ׃

Que es el arra de nueſtra herencia, ganados por redemcion para alabança de ſu gloria.

15 עַל־כֵּן גַּם אֲנִי בְּשָׁמְעִי
אֶת־אֱמוּנַתְכֶם אֲשֶׁר הִיא בַּאֲדֹנֵינוּ
יֵשׁוּעַ וְאֶת־אַהֲבַתְכֶם אֲשֶׁר הִיא
אֶל־כָּל־הַקְּדוֹשִׁים׃

Por loqual tambien yo oyendo vueſtra fe que es en el Sennor Ieſus, y la charidad para con todos los Sanctos.

16 לֹא נַחְתִּי לְהוֹדוֹת עֲלֵיכֶם
וּלְהַזְכִּיר שִׁמְכֶם בְּכָל־תְּפִלּוֹתַי׃

No ceſſo ne hazer gracias por voſotros, haziendo memoria de voſotros en mis oraciones.

17 אֲשֶׁר אֱלֹהֵי אֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ
הַמָּשִׁיחַ אֲבִי הַכָּבוֹד יִתֵּן לָכֶם
אֶת־רוּחַ חָכְמָה וּבִינָה בְּמַדָּעוֹ׃

Que el Dios del Sennor nueſtro Ieſus el Chriſto, Padre de gloria, hos de Eſpiritu de ſabiduria y de reuelacion por ſu conocimientos:

18 לָאוֹר אֶת־עֵינֵי לְבַבְכֶם לָדַעַת
מַה־הִיא שִׂבְרַת קְרִיאָתוֹ וּמַה
הוּא עֹשֶׁר כְּבוֹד נַחֲלָתוֹ בַּקְּדוֹשִׁים׃

Alumbrando los ojos de vueſtro entendimiento, para que ſepays qual ſea la eſperança de ſu vocacion, y quales ſean las riquezas de la gloria de ſu herencia en los Sanctos.

α'.

13. Ἐν ᾧ καὶ ὑμεῖς ἀκούσαντες τὸν λόγον τῆς ἀληθείας, τὸ εὐαγγέλιον τῆς σωτηρίας ὑμῶν, ἐν ᾧ καὶ πιστεύσαντες ἐσφραγίσθητε τῷ πνεύματι τῆς ἐπαγγελίας τῷ ἁγίῳ.

En qui vous eſtes auſſi ayans ouï la parole de verité, aſſauoir l'Euangile de voſtre ſalut: auquel auſſi ayans creu, vous auez eſtés ſeellés du ſainct Eſprit de la promeſſe:

14. Ὅς ἐστιν ἀρραβὼν τῆς κληρονομίας ἡμῶν, εἰς ἀπολύτρωσιν τῆς περιποιήσεως, εἰς ἔπαινον τῆς δόξης αὐτοῦ.

Lequel eſt arre de noſtre heritage iuſqu'à la redemption de ſa poſſeſſion acquiſe, à la louange de ſa gloire.

15. Διὰ τοῦτο κἀγὼ ἀκούσας τὴν καθ᾽ ὑμᾶς πίστιν ἐν τῷ κυρίῳ ἰησοῦ, καὶ τὴν ἀγάπην τὴν εἰς πάντας τοὺς ἁγίους.

Pour ceſte cauſe moi auſſi ayant entendu la foy que vous auez au Seigneur Ieſus, & la charité que vous auez enuers tous les ſaiucts.

16. Οὐ παύομαι εὐχαριστῶν ὑπὲρ ὑμῶν μνείαν ὑμῶν ποιούμενος ἐπὶ τῶν προσευχῶν μου.

Ie ne ceſſe de rendre graces pour vous, faiſant memoire de vous en mes oraiſons:

17. Ἵνα ὁ θεὸς τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, ὁ πατὴρ τῆς δόξης, δῴη ὑμῖν πνεῦμα σοφίας καὶ ἀποκαλύψεως, ἐν ἐπιγνώσει αὐτοῦ.

Afin que le Dieu de noſtre Segneur Ieſus Chriſt, le Pere de gloire, vous doint l'Eſprit de ſapience & de reuelation, par la recognoiſſance d'icelui:

18. Πεφωτισμένους τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς (καρδίας) ὑμῶν, εἰς τὸ εἰδέναι ὑμᾶς τίς ἐστιν ἡ ἐλπὶς τῆς κλήσεως αὐτοῦ, καὶ τίς ὁ πλοῦτος τῆς δόξης τῆς κληρονομίας αὐτοῦ ἐν τοῖς ἁγίοις.

Aſſauoir les yeux de voſtre entendement illuminés: afin que vous ſachiez quelle eſt l'eſperance de ſa vocation, & quelles ſont les richeſſes de la gloire de ſon heritage és ſaincts:

CAP. I.

13. In quo & vos, cùm audiſſetis verbum veritatis, (Evangelium ſalutis veſtræ,) in quo & credentes ſignati eſtis Spiritu promiſſionis ſancto.

In whom alſo ye haue truſted, after that ye heard the word of trueth, euẽ the Goſpell of your ſaluation / wherein alſo after that ye beleeued, yee were ſealed with the holy Spirit of promiſe.

14. Qui eſt pignus hęreditatis noſtræ, in redemptionem acquiſitionis, in laudem gloriæ ipſius.

Which is the earneſt of our inheritance / vntill the redemption of the poſſeſſion purchaſed vnto the praiſe of his glory.

15. Propterea & ego audiens fidem veſtram quæ eſt in (*Chriſto*) Domino Ieſu, & dilectionem in omnes ſanctos.

Therefore alſo / after that I heard of the faith / which ye haue in the Lord Jeſus / and loue toward all the Saintes.

16. Non ceſſo gratias agens pro vobis, memoriam veſtri faciens in orationibus meis.

I ceaſe not to giue thankes for you/ making mention of you in my prayers.

17. Vt Deus, Domini noſtri Ieſu Chriſti pater gloriæ, det vobis ſpiritum ſapientiæ & revelationis, in agnitione eius.

That the God of our Lord Jeſus Chriſt the Father of glory / might giue vnto you the Spirit of wiſedome / and reuelation through the knowledge of him.

18. Illuminatos oculos cordis veſtri, ut ſciatis quæ ſit ſpes vocationis eius, & quæ divitiæ gloriæ hæreditatis eius in ſanctis.

That the eyes of your vnderſtanding may be lightened, that ye may knowe what the hope is of his calling / and what the riches of his glorious inheritance is in the Saintes.

Das I. Capitel.

13. Durch welchen auch jr gehöret habt das wort der warheit / nemlich/ das Evangelium von ewer ſeligkeit/ Durch welchen jhr auch/ da jhr glaubetet / verſiegelt worden ſeyt mit dem heiligen Geiſt der verheiſſung.

Formedelſt huilcken i haffue oc hert Sandheds Ord/ſom er/ Euangelium om eders Salighed/formedelſt huilcken i oc ere bleffne der i trode / beſeglede met Forjettelſens hellige Aand.

14. Welcher iſt das pfand vnſers Erbes/ zu vnſer Erlöſung / daß wir ſein eigenthumb würden / zu lob ſeiner Herꝛligkeit.

Som er vor Arffuis pant/til vor Forløsning/at wi ſkulde bliffue hans Eyedom/hans Herlighed til loff.

15. Darumb auch ich/ nach dem ich gehöret habe vonn dem Glauben bey euch/ an den HERRN Jeſum/ vnd von ewer lieb zu allen Heiligen.

Der faare ocſaa ieg/ effter at ieg hørde om den Tro hoſſ eder/ til vor HERRE Jheſum / oc om eders kærlighed til alle Helligen.

16. Höre ich nicht auff zu dancken für euch / vnnd gedencke ewer in meinem Gebet.

Da lader ieg icke aff at tacke faar eder/ oc ihukomme eder i mine bøner.

17. Daß der Gott vnſers HERREN Jeſu Chriſti / der Vatter der herꝛligkeit / gebe euch den Geiſt der weißheit vnd der offenbarung/ zu ſeines ſelbs erkentniß.

At vor HERRIS Jheſu Chriſti Gud / herligheden Fader/ ſkal giffue eder viſhedens oc obenbarelſens Aand/ til ſin egen bekendelſe.

18. Vnd erleuchte die Augen ewers verſtendniß/ daß jhr erkennen möget/ welche da ſey die hoffnung ewers beruffs/ vnd welcher ſey der reichthumb ſeines herꝛlichen erbes / an ſeinen heiligen.

Oc opliuſe eders forſtandz øyen/At i kunde kende/ huilcket det Haab er ſom i ere kallede til/oc huilcken hans herlige Arffuis Rigdom er / til hans Helligen.

Kapitola I.

13. W kterěmžto y wy naděgi máte / když gſte vpoſlechli ſlowa prawdy (Ewangelium ſpaſenij waſſeho) vwěřiwſſe w něho znamenáni gſte Duchem Swatým zaſlijbenij.

W ktorym vfáliſcie y wy/ vſłyſzawſzy ſłowo prawdy / to ieſt / Ewánielia zbáwienia wáſzego/ w ktora też vwierzywſzy/ ieſteſcie zápieczętowáni Duchem onym świętym obietnice.

14. Kterýž geſt záwdawek dědictwij naſſeho/ k nabytij wykaupenij pro chwálu ſláwi geho.

Ktory ieſt zadátkiem dziedzictwá naſzego/ aż ku wolności bedziem przywiedzieni ku czći chwały iego.

15. Protož y yá ſlyſſe o Wijře waſſý/ kteráž geſt w Kryſtu Gežijſſy / a milowánij ke wſſem ſwatým.

Dla tego y ia vſłyſzawſzy one wiáre ktora w was ieſt w Pánie Jezuſie/ y miłość ku wſzytkim świętym.

16. Nepřeſtáwám děkowati za wás/ připomijnage wás na Modlitbách mých

Nie przeſthawam dziekowáć zá was/ przypominájac was w modlitwach moich.

17. Aby Bůh Pána naſſeho Gežijſſe Kryſta / Otec ſláwy/ dal wám Ducha maudroſti a zgewenij k poznánij geho.

Aby Bog Páná náſzego Jezu Kryſtá/ Ociec on chwálebny / dał wam Duchá mądrości y obiáwienia/ przez poznánie tego.

18. Tež oſwijceně Oči ſrdce waſſeho / abyſſte widěli která geſt naděge připowolánij geho / a která bohatſtwij ſláwy dědictwij geho w Swatých.

Oświeciwſzy oczy vmyſłu wáſzego/ ábyście wiedzieli kthoraby była nádzieia oná wezwánia tego/ y ktore bogáctwá chwáły dziedzictwá iego w świętych.

א

19 וּמָנָא הִי יַתְּרוּתָא
דַּרְבּוּתָא דְּחַיְלֵהּ בַּן בַּאילֵין
דִּמְהַיְמְנִינַן אַיְךְ
מַעְבְּדָנוּתָא דְּתוּקְפָּא
דְּחַיְלֵהּ׃

E qual ſia l'eccellente grandezza de la potentia ſua verſo noi che crediamo ſecondo l'efficacia de la ſua potente virtù.

20 דַּעְבַד בַּמְשִׁיחָא ו
וַאקִימֵהּ מֶן בֵּית מַיְתָא
וַאוְתְּבֵהּ מֶן יַמִּינֵהּ
בַּשְׁמַיָּא׃

Laquale egli ha adoperata in Chriſto, riſuſcitandolo da morte, & hallo fatto ſedere à la ſua deſtra ne le parti celeſti.

21 לְעֵל מֶן כֻּלְהֵין אַרְכוֹס
וְשׁוּלְטָנָא וְחַיְלָא וּמָרוּתָא
וַלְעֵל מֶן כֻּל שֵׁם דְּמֶשְׁתַּמַּה
לָא בַּלְחוּד בְּעָלְמָא הָנָא
אֶלָּא אַף בְּדַעְתִּיד׃

Sopra ogni principato, è poteſtà, è virtù e ſignoria, e ſopra ogni nome che ſi nomina non ſolamente in queſto ſecolo, ma ettiandio nel futuro.

22 וְשַׁעְבֵּד כֻּל מֶדֶּם תְּחֵית
רֶגְלַוְהִי וְלֵהּ דְּאִיתַוְהִי לְעֵל
מֶן כֻּל יַהְבֵהּ רִישָׁא ל
לְעִדְּתָא׃

Et ha ſottopoſte tutte le coſe à i piedi di eſſo, & hallo dato per capo ſopra tutte le coſe à la Chieſa.

23 דְּאִיתַיהּ גּוּשְׁמֵהּ
וְשׁוּמְלָיָא דְּהָו דְּכֹל בְּכֹל
מְשַׁמְלֵא׃

Laquale è il corpo di lui, è il compimento di lui, che empie il tutto in tutte le coſe.

ב

1 אַף לְכוֹן דְּמִיתִין
הֲוַיְתוּן בַּחְטָהַיְכוֹן
וּבְסַכְלְוָתְכוֹן׃

E voi, che erauate morti ne li voſtri delitti è peccati.

א

19 וּמַה הִיא יִתְרַת גְּדֻלַּת כֹּחוֹ
אֵלֵינוּ אֲשֶׁר מַאֲמִינִים אֲנוּ
כְּפֹעַל־אֱיָלוּתוֹ וּגְבוּרָתוֹ׃

Y qual ſea aquella grandeza ſobre excellente de ſu potencia en noſotros los que creemos por la operacion de la potencia de ſu fortaleza.

20 אֲשֶׁר פָּעַל בַּמָּשִׁיחַ בַּהֲקִימֵנוּ
מִמֵּתִים וַיֵּשֶׁב לִימִינוֹ עַל־שְׁמֵי
שָׁמָיִם׃

La qual obró en el Chriſto leuantandolo de los muertos, y colocandolo à ſu dieſtra en los cielos.

21 עַל־כָּל־מִשְׂרָה וְשִׁלְטוֹן
וְחַיִל וַאֲדוֹנִים וְעַל־כָּל שֵׁם
הַנִּקְּב לֹא לְבַדּוֹ בָּעוֹלָם הַזֶּה
כִּי אִם גַּם בָּעוֹלָם הַבָּא׃

Sobre todo principado y poteſtad, y potencia, y ſennorio, y todo nombre que ſe nombra no ſolo en eſte ſiglo, mas aun en el venidero:

22 וְכָבוֹד וְהָדָר עִטְּרֵהוּ הִמְשִׁילֵהוּ
בְּמַעֲשֵׂי יָדָיו כֹּל־שָׁת תַּחַת
רַגְלָיו וּנְתָנוֹ לְרֹאשׁ עַל־כֹּל
לָעֵדָה׃

Y ſujetandole todas las coſas debaxo de ſus pies, y poniendolo por cabeça ſobre todas las coſas à la Igleſia.

23 שֶׁהִיא גּוּפָתוֹ וּמְלוֹאוֹ אֲשֶׁר
אֶת־כֹּל בַּכֹּל מְמַלֵּא הוּא׃

La qual es ſu cuerpo, y el es la plenitud della: el qual hinche todas las coſas en todos.

ב

1 וְאַתֶּם בִּהְיוֹתְכֶם מֵתִים
לְעוֹלוֹת וּלְחַטֹּאת׃

Y voſotros, eſtando muertos en vueſtros delictos y peccados:

α΄.

19. Καὶ τί τὸ ὑπερβάλλον μέγεθος τῆς δυνάμεως αὐτοῦ εἰς ἡμᾶς τοὺς πιστεύοντας, κατὰ τὴν ἐνέργειαν τοῦ κράτους τῆς ἰσχύος αὐτοῦ.

Et quelle eſt l'excellente grandeur de ſa puiſſance enuers nous qui croyons, ſelon l'efficace de la puiſſance de ſa force:

20. Ἣν ἐνήργησεν ἐν τῷ χριστῷ, ἐγείρας αὐτὸν ἐκ τῶν νεκρῶν· καὶ ἐκάθισεν ἐν δεξιᾷ αὐτοῦ ἐν τοῖς ἐπουρανίοις.

Laquelle il a deſployee auec efficace en Chriſt, quand il l'a reſſuſcité des morts, & l'a fait ſeoir à ſa dextre és lieux celeſtes:

21. Ὑπεράνω πάσης ἀρχῆς καὶ ἐξουσίας καὶ δυνάμεως καὶ κυριότητος, καὶ παντὸς ὀνόματος ὀνομαζομένου οὐ μόνον ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ μέλλοντι.

Par deſſus toute principauté, & puiſſance, & vertu, & Seigneurie, & par deſſus tout nom qui ſe nomme, non ſeulement en ce ſiecle, mais auſſi en celui qui eſt à venir.

22. Καὶ πάντα ὑπέταξεν ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ· καὶ αὐτὸν ἔδωκε κεφαλὴν ὑπὲρ πάντα τῇ ἐκκλησίᾳ.

Et a aſſuietti toutes choſes ſous les pieds d'icelui, & l'donné ſur toutes choſes, pour eſtre chef à l'Egliſe:

23. Ἥτις ἐστὶ τὸ σῶμα αὐτοῦ, τὸ πλήρωμα τοῦ πάντα ἐν πᾶσι πληρουμένου.

Laquelle eſt le corps d'icelui, & l'accompliſſement de celui qui accomplit tout en tous.

ΚΕΦΑΛ. β΄.

ΚΑὶ ὑμᾶς ὄντας νεκροὺς τοῖς παραπτώμασι καὶ ταῖς ἁμαρτίαις.

Et lors que vous eſtiez morts en vos fautes & pechés.

CAP. I.

19. Et quæ ſit ſupereminens magnitudo virtutis eius in nos, qui credimus ſecundùm operationem potentiæ virtutis eius.

And what is the exceeding greatneſſe of his power toward vs / which beleeue / according to yͤ working of his mighty power.

20. Quam operatus eſt in Chriſto, ſuſcitans illum à mortuis, & conſtituens ad dexteram ſuam in cæleſtibus.

Which hee wrought in Chriſt / when hee raiſed him from the dead/ and ſet him at his right hand in the heauenly places.

21. Supra omnem principatum, & poteſtatem, & virtutem, & dominationem, & omne nomen quod nominatur non ſolùm in hoc ſeculo, ſed etiam in futuro.

Farre aboue all principalitie / and power and might / and domination/ and euery name yͤ is named/ not in this worlde onely/ but alſo in that that is to come.

22. Et omnia ſubiecit ſub pedibus eius: & ipſum dedit caput ſupra omnem eccleſiam.

And hath made all thinges ſubiect vnder his feete / and hath appointed him ouer all thinges to be the head to the Church.

23. Quæ eſt corpus ipſius, plenitudo eius, qui omnia in omnibus adimpletur.

Which is his body / euen the fulneſſe of him that filleth all in all thinges.

CAP. II.

ET vos cùm eſſetis mortui delictis, & peccatis veſtris.

And you hath he quickened / that were dead in treſpaſſes and ſinnes.

Das I. Capitel.

19. Vnd welche da ſey die überſchwengliche gröſſe ſeiner Krafft an vns / die wir glauben nach der wirckung ſeiner mechtigen ſtärcke.

Oc huilcken der er hans Krafftis offueruettis ſtorhed mod oſſ, wi ſom tro effter hans mectige ſtyrckis gerning.

20. Welche er gewirckt hat in Chriſto/ da er jn von den toden aufferweckt hat / vnd geſetzt zu ſeiner Rechten im Himmel.

Huilcken hand giorde i Chriſto / der hand opuecte hannem fra de Døde / oc ſette hannem hoſſ ſin høyre Haand i Himmelen.

21. Vber alle Fürſtenthumb / Gewalt/ Macht/ Herrſchafft/ vnd alles was genant mag werden/ nicht allein in diſer Welt / ſondern auch in der zukünfftigen.

Offuer alle Førſtedømme/ Vold/ Mact/ Herredømme / oc alt det ſom kand neffnis / icke aleniſte i denne Verden/ men ocſaa i den tilkommende.

22. Vnd hat alle ding vnter ſeine Füſſe gethan/ vnnd hat jhn geſetzt zum Haupt der Gemeine über alles.

Oc hand lagde alting vnder hans Føder/ oc hand ſette Hannem til Menighedens Hoffuit offuer alting.

23. Welche da iſt ſein Leib / nemlich die fülle/ deß der alles in allen erfüllet.

Huilcken der er hans Legeme/ ſom er hans opfyldelſe/ der opfylder alting i alle.

Das II. Capitel.

VNd auch euch / da jhr todt waret / durch Vbertrettung vnnd Sünde.

OC eder ocſaa/ der i vaare døde / formedelſt Offuertrædelſe oc Synd.

Kapitola I.

19. A kterak geſt přewyſoká welikoſt mocy geho k nám kteřijž wěřijme wedlé mocnoſti ſyly mocné geho.

Y ktora ieſt zacna oná wielkość mocy iego przećiwko nam / ktorzy wierzymy według ſkutecżney mocy y śiły iego.

20. Kteréž dokázal na Kryſtu/ wzkřijſyw ho z mrtwých/ a poſadiw na Prawicy ſwé na Nebi.

Ktorą okazał w Kryſtuśie gdy go wzbudźił zmartwych / y poſadźił go ná práwicy ſwoiey w niebie.

21. Nade wſſecky Princypáty/ a Poteſtáty/ a Wirtuty/ y Dominacyony/ a nad každé gméno kteréž ſe gmenuge/ né toliko w tomto wěku/ ale také w budaucým.

Daleko nád wßelákie páńſtwo/ y zwierzchność/ y moc/ y pánowánie/ y nád wßelkie imię/ ktore mianowáne bywa/ nie tylko ná tym świecie/ ále też ná przyßłym.

22 A wſſecky wěcy poddal pod nohy geho/ a gey ſamého dal aby byl hlawau nade wſſý Cýrkwij.

Y wßythki rzecży podał pod nogi iego/ y poſtánowił go głową nád wßytki rzecży kośćiołowi.

23. Kteráž geſt tělo geho / a plnoſt toho kterýž wſſecko we wſſem doplňuge.

Ktory ieſt ciálem iego/ y wypełnieniem tego ktory wßytki rzecży we wßytkich nápełnia.

Kapitola II.

Y Wy když gſte byli mrtwij w nedoſtatcých a w hřijſſých ſwých.

A Was ſpołu ożywił/ gdyżeśćie byli vmárli w vpadkach/ y w grzechach.

ב

2 בְּהָלֵין דְּמֶן קְדִים הַלֶּכְתּוּן
הְוַיְתּוּן בְּהֵין אַיךְ עָלְמָיוּתֵהּ
דְּעָלְמָא הָנָא וַאיךְ צֶבְיָנֵהּ
דְּרִישׁ שׁוּלְטָנָא דְּאָאַר
דְּרוּחָא הָדָא דְּמֶתְחַבְּטָא
בִּבְנַיָּא דְּלָא
מֶתְטַפְּיָסָנוּתָא׃

Ne i quali gia caminaſte ſecondo il corſo di queſto mondo, ſecondo il principe che ha la poteſta de l'aere, cioè de lo ſpirito che hora opera ne i figliuoli di ribellione.

3 בְּהָנוּן עַבְדָּא דְּאַף חְנַן
אֶתְהַפַּכְן בְּהוֹן מֶן קְדִים
בְּרֶגְיָּתָא דְּבֶסְרַן וַעְבַדְין
הְוַין צֶבְיָנָא דְּבֶסְרַן וד
וַדְתַרְעִיתַן וּבְנַיָּא הְוַין
דְּרוּגְזָא מַלְיָאִירְתָא אַיךְ
שַׁרְכָּא׃

Tra iquali ancor noi tutti gia conuerſammo, ne le concupiſcenze de la noſtra carne, facendo cio che à la carne e à le cogitationi piaceua: & erauamo per natura figliuoli d'ira, come gl'altri ancora.

4 אַלָהָא דֵּין דְּעַתִּיר
בְּרַחְמַוְהִי מֶטוּל חוּבֵּהּ ס
סַגִּיָּאא דְּאַחְבַן׃

Ma Iddio che è ricco di miſericordia, per la ſua molta charita con laquale ci ha amati.

5 כַּד מִיתִין הְוַין בַּחְטָהַין
אַחְיַן עַם מְשִׁיחָא
וּבְטַיְבוּתֵהּ פַּרְקַן׃

Ancor quando erauamo morti ne i peccati, ci ha viuificati inſieme con Chriſto, per la gratia delquale ſete ſaluati.

6 וַאקִימַן עַמֵּהּ וַאוְתְבַן
עַמֵּהּ בַּשְׁמַיָּא בְּיֵשׁוּע מ
מְשִׁיחָא׃

Et inſieme con lui ci ha riſuſcitati, & hacci fatti inſieme ſeder ne le parti celeſti, in Chriſto IESV.

7 דַּנְחַוֵּא לְעָלְמֵא דְּאָתֵין
רַבּוּתָא דְּעוּתְרָא דְּטַיְבוּתֵהּ
וּבַסִּימוּתֵהּ דַּהְוָת עֲלַין
בְּיֵשׁוּע מְשִׁיחָא׃

Per moſtrare ne ſecoli auuenire l'eſcellenti ricchezze de la ſua gratia per la benignita ſua verſo noi in IESV *Chriſto.*

ב

2 אֲשֶׁר בָּהֶן בָּעֵת הִתְהַלַּכְתֶּם
כְּהֶבֶל עוֹלָם הַזֶּה כְּשַׂר שִׁלְטוֹן
הָאֲוִיר הָרוּחַ אֲשֶׁר בָּעֵת הַזֶּה
פּוֹעֵל פָּעֳלוֹ בִּבְנֵי־סוֹרְרִים׃

En que en otro tiempo anduuieſtes conforme á la condicion deeſte mundo, conforme à la voluntad del principe de la poteſtad de eſte áyre, el eſpiritu que aora obra en los incredulos:

3 אֲשֶׁר בָּם גַּם אֲנַחְנוּ כֻּלָּנוּ
הִתְהַלַּכְנוּ בָּעֵת בְּמַאֲוַיֵּי בְשָׂרֵנוּ
לַעֲשׂוֹת אֶת־תַּאֲוֹת בְּשָׂרֵנוּ וְנַפְשֵׁנוּ
וְהָיִינוּ בְּנֵי חֲרוֹן אַף יְהוָה
מִיַּלְדוּתֵנוּ כְּמוֹ גַּם הָאֲחֵרִים׃

Con los quales noſotros tambien conuerſamos otro tiempo en los deſſeos de nueſtra carne, haziendo el querer de la carne y de los penſamientos, y ſiendo nacidos hijos de yra, tambien como los de mas.

4 וֵאלֹהִים הֶעָשִׁיר בִּתְחִנָּה וְרַב
חֶסֶד וְרַחֲמִים הוּא בְּרֹב אַהֲבָתוֹ
אֲשֶׁר אָהַב אוֹתָנוּ׃

Empero Dios, que es rico en miſericordia por ſu mucha charidad conque nos amò.

5 וּבִהְיוֹתֵנוּ מֵתִים בַּחֲטָאִים
הֶחֱיָה אוֹתָנוּ עִם הַמָּשִׁיחַ (חִנָּם
נוֹשַׁעְתֶּם׃)

Aun eſtando noſotros muertos en peccados nos diô vida juntamente con el Chriſto, por cuya gracia ſoys ſaluos:

6 וֶהֱקִים אִתָּנוּ וְהוֹשִׁיב עִמּוֹ
עַל־שְׁמֵי שָׁמַיִם בְּיֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ׃

Y juntamente nos reſuſcitó, y anſi miſmo nos hizo aſſentar en los cielos con el Chriſto Ieſus:

7 לְהַגִּיד וּלְהַרְאוֹת בָּעוֹלָמִים
הַבָּאִים אֶת־יִתְרַת עֹשֶׁר תְּחִנָּתוֹ
בְּטוֹבָתוֹ אֲשֶׁר עָלֵינוּ בְּיֵשׁוּעַ
הַמָּשִׁיחַ׃

Para moſtrar en los ſiglos venideros las abundantes riquezas de ſu gracia en la bondad para con noſotros en el Chriſto Ieſus.

β'.

2. Ἐν αἷς ποτε περιεπατήσατε κατὰ τὸν αἰῶνα τοῦ κόσμου τούτου, κατὰ τὸν ἄρχοντα τῆς ἐξουσίας τοῦ ἀέρος, τοῦ πνεύματος τοῦ νῦν ἐνεργοῦντος ἐν τοῖς υἱοῖς τῆς ἀπειθείας.

Eſquels autresfois vous auez cheminé ſuiuant le train de ce monde, ſelō le prince de la puiſſance de l'air, qui eſt l'eſprit qui beſongne maintenant en efficace ès enfans de rebellion.

3. Ἐν οἷς καὶ ἡμεῖς πάντες ἀνεστράφημέν ποτε, ἐν ταῖς ἐπιθυμίαις τῆς σαρκὸς ἡμῶν, ποιοῦντες τὰ θελήματα τῆς σαρκὸς καὶ τῶν διανοιῶν· καὶ ἦμεν τέκνα φύσει ὀργῆς, ὡς καὶ οἱ λοιποί.

Entre leſquels auſſi nous tous auons conuerſé autresfois ès conuoitiſes de noſtre chair, accompliſſans les deſirs de la chair, & de nos penſees: & eſtions de nature enfans d'ire comme auſſi les autres.

4. Ὁ δὲ Θεὸς πλούσιος ὢν ἐν ἐλέει, διὰ τὴν πολλὴν ἀγάπην αὐτοῦ ἣν ἠγάπησεν ἡμᾶς.

Mais Dieu, qui eſt riche en miſericorde par ſa grande charité, de laquelle il nous a aimés,

5. Καὶ ὄντας ἡμᾶς νεκροὺς τοῖς παραπτώμασι συνεζωοποίησε τῷ Χριστῷ· χάριτί ἐστε σεσωσμένοι.

Du temps meſmes que nous eſtions morts en nos fautes, nous a viuifiés enſemble auec Chriſt, par la grace duquel vous eſtes ſauués.

6. Καὶ συνήγειρε, καὶ συνεκάθισεν ἐν τοῖς ἐπουρανίοις ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ.

Et nous a reſſuſcités enſemble, & nous a fait ſeoir enſemble, ès lieux celeſtes en Ieſus Ghriſt:

7. Ἵνα ἐνδείξηται ἐν τοῖς αἰῶσι τοῖς ἐπερχομένοις τὸν ὑπερβάλλοντα πλοῦτον τῆς χάριτος αὐτοῦ ἐν χρηστότητι ἐφ' ἡμᾶς, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ.

Afin qui'il monſtraſt ès ſiecles à venir les abondamment excellentes richeſſes de ſa grace, par ſa benignité enuers nous en Ieſus Chriſt.

CAP. II.

2. In quibus aliquando ambulaſtis ſecundùm ſeculum mundi huius: ſecundùm principem poteſtatis aëris huius, ſpiritus qui nunc operatur in filios diffidentiæ.

Wherein/in time paſt yee walked/ according to the courſe of this worlde / and after the prince that ruleth in the aire / euen the ſpirit / that nowe worketh in the children of diſobedience.

3. In quibus & nos omnes aliquando converſati ſumus in deſideriis carnis noſtræ, facientes voluntatem carnis & cogitationum, & eramus naturâ filii iræ ſicut & cæteri.

Among whome wee alſo had our conuerſation in time paſt / in the luſtes of our fleſh / in fulfilling the will of the fleſhe/and of the minde / and were by nature the children of wrath/ as well as others.

4. Deus autem (qui dives eſt in miſericordia) propter nimiam charitatem ſuam qua dilexit nos.

But God which is rich in mercy / through his great loue where with he loued vs.

5. Et cùm eſſemus mortui peccatis, convivificavit nos Chriſto, (cuius gratia eſtis ſalvati.)

Euen when we were dead by ſinnes / hath quickened vs together in Chriſt/by whoſe grace ye are ſaued.

6. Et conreſuſcitavit, & conſedere fecit in cæleſtibus in Chriſto Ieſu.

And hath raiſed vs vp together / & made vs ſit together in the heauenly places in Chriſt Jeſus.

7. Vt oſtenderet in ſeculis ſupervenientibus abundantes divitias gratiæ ſuæ, in bonitate ſuper nos in Chriſto Ieſu.

That hee might ſhew in the ages to come the exceeding riches of his grace / through his kindnes toward vs in Chriſt Jeſus.

Das II. Capitel.

2. In welchen jhr weiland gewandelt habet/nach dem lauff diſer Welt/ vnd nach dem Fürſten / der in der Lufft herꝛſchet / Nemlich / nach dem Geiſt/ der zu dieſer zeit ſein werck hat in den Kindern deß vnglaubens.

I huilcke i vandrede nogen ſtund effter denne Verdens laab/ oc effter den Førſte / ſom regnerer i lucten/ ſom er / effter Aanden / der i denne tid haffuer ſin gerning vdi vantroens Børn.

3. Vnter welchem wir auch alle weiland vnſern wandel gehabt haben / in den lüſten vnſers Fleiſches / vnd theten den willen deß Fleiſches / vnd der Vernunfft / vnnd waren auch Kinder deß Zorns von natur/ gleich wie auch die andern.

Iblant huilcke wi oc alle nogen ſtund haffde vor omgengelſe / vdi vort Kødz lyſt/ oc giorde Kødens oc fornufftens vilie/ oc wi vaare ocſaa vredens Børn aff Nature/ lige ſom ocſaa de andre.

4. Aber Gott / der da reich iſt vonn barmhertzigkeit/durch ſeine groſſe Liebe/ damit er vns geliebet hat.

Men Gud ſom er rig aff Barmhertighed/formedelſt ſin ſtore kærlighed/ met huilcken hand elſkte oſſ.

5. Da wir tod waren in den ſünden/ hat er vns ſampt Chriſto lebendig gemacht (Denn auß gnade ſeyt jr ſelig worden.)

Der wi vaare døde i ſynden/da giorde hand oſſ leffuendis i Chriſto(Thi at i ere bleffne ſalige aff naade.)

6. Vnd hat vns ſampt jhm aufferweckt/vnd ſampt jm in das Himliſche weſen geſetzt/ in Chriſto Jeſu.

Oc hand opuecte oſſ met hannem/ oc ſette oſſ met hannem i det Himmelſke væſen/vdi Chriſto Jheſu.

7. Auff daß er erzeigete in den zukünfftigen zeiten den überſchwenglichen Reichthumb ſeiner gnade/ durch ſeine güte über vns/ in Chriſto Jeſu.

Paa det hand vilde giffue til kende i den tilkommende tid hans Naadis offuerflødige Rigdom/formedelſt hans godhed offuer oſſ i Chriſto Jheſu.

Kapitola II.

2. W kterýchžto někdy gſte chodili wedlé wěku Swěta tohoto/ á wedlé Knijžete mocného nad powětřijm/ ducha toho/ kterýž y nynij dijla ſwá dělá w Synech nedowěry:

W ktorycheſcie niekiedy chodźili wedlug biegu świátá thego / wedlug Kſiążęćiá ktory ma zwierzchność ná powietrzu / y duchá ktory theraz moc ſwoie okazuie w ludziach nieposluſznych.

3. Mezy kterýmižto y my wſſyckni někdy obcowali gſme w žádoſtech těla naſſeho/ činijce wuoli Těla / a myſſlenij: a byli gſme od přirozenij Synowé hněwu/ yakožto y ginij.

Miedzy ktorymi thez y my wſzyſcy obieralichmy ſie niekiedy w pozadliwościach ciálá náſzego / czyniac thy rzeczy ktore ſie podobály ciálu y myſlam / y bylichmy z przyrodzenia ſynowie gniewu iáko y drudzy.

4. Ale Bůh kterýž geſt bohatý w Miloſrdenſtwj / pro neſmjrnau láſku ſwau / kteraužto zamilowal nás.

Ale Bog ktory ieſt bogáty w miloſierdziu dla wielkiey milośći ſwoiey ktora nas vmilowal.

5. A když gſme byli mrtwij w hřijſſých / obžiwil nás / ſkrze Kryſta (gehožto miloſtij gſte k ſpaſenij přiwedeni.)

Tez gdychmy przez vpadki vmárlymi byli / poſpolu ozywil nas przez Kryſtuſá / kthorego láſka ieſteście zbáwieni.

5. A ſpolu wzkřijſyl/ a včinil abychom ſpolu ſeděli w Nebeſých ſkrze Kryſta Gežijſſe.

Y wzbudzil poſpolu/y weſpolek poſádzil w niebie w Kryſtuſie Jezuſie.

7. Aby okázal w budaucým wěku hogné zbožij miloſti ſwé/ ſkrze dobrotu nad námi w Kryſtu Gežijſſy.

Aby okazal w przyſzlych czáſiech wielkie bogáctwá láſki ſwoiey/ przez dobrotliwość przeciwko nam w Kryſtuſie Jezuſie.

ב

8 בְּטַיְבוּתֵהּ הוּ גֵּיר
אֶתְפְּרֶקְתּוּן בְּהַיְמָנוּתָא
וְהָדָא לָא הֲוָת מֶנְּכוֹן אֶלָּא
מוֹהַבְתָּא הִי דַּאלָהָא׃

Imperoche voi per gratia ſete ſaluati per la fede: è queſto non gia da voi, è dono di Dio.

9 לָא מֶן עֲבָדֵא דְּלָא אֱנָשׁ
יֶשְׁתַּבְהַר׃

Non per le opere: accioche niuno ſi glorij.

10 בְּרִיתָא חְנַן גֵּיר דִּילֵהּ
דְּאֶתְבְּרִין בְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא
לַעְבָדֵא טָבֵא הָנוּן דְּמֶן
קְדִים טַיֵּב אֱלָהָא דִּבְהוֹן
נְהַלֵּךְ׃

Perche noi ſiamo ſua fattura, creati in Chriſto IESV à buone opere, lequali Iddio ha preparate, à finche noi caminiamo in eſſe.

11 מֶטוּל הָדָא הֲוַיְתוּן
עָהֲדִין דְּאַנְתּוּן עַמְמֵא מֶן
קְדִים בַּבְסַר הֲוַיְתוּן וּמ
וּמִתְקְרִין הֲוַיְתוּן עוּרְלוּתָא
מֶן הָי דְּמֶתְקַרְיָא גְּזוּרְתָּא
וְאִיתַיְהּ עֲבַד אִידַיָּא ב
בְּבֶסְרָא׃

Per laqual coſa, ricordateui che voi eſſendo gia Gentili in carne, erauate chiamati Preputio da quella che ſi chiama Circonciſione manualmente fatta ne la carne.

12 וְאִיתַיְכוֹן הֲוַיְתוּן בְּהוּ
זַבְנָא דְּלָא מְשִׁיחָא
וְנוּכְרָיִן הֲוַיְתוּן מֶן דּוּבָרָא
דְּאִיסְרָיֵל וְאַכְסְנָיֵא הֲוַיְתוּן
לַדְיָתֵקָא דְּמוּלְכָּנָא וַדְלָא
סְבַר הֲוַיְתוּן וַדְלָא אֱלָהָא
בְּעָלְמָא׃

Che voi erauate dico à quel tempo ſenza Chriſto, alienati da la Republica d'Iſraël, è ſtranieri da i teſtamenti de la promeſſa non hauendo alcuna ſperanza, & eſſendo ſenza Dio nel mondo.

13 וְהָשָׁא דֵּין בְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא
אַנְתּוּן דְּמֶן קְדִים רַחִיקִין
הֲוַיְתוּן קַרִיבֵא הֲוַיְתוּן
בַּדְמֵהּ דַּמְשִׁיחָא׃

Ma hora per Chriſto IESV, voi che gia erauate lontani, ſete fatti vicini per il ſangue di Chriſto.

14 הוּיוּ גֵּיר שַׁיְנַן הוּ דַּעֲבַד
תַּרְתֵּיהֵין חֲדָא וּשְׁרָא סְיָגָא
דְּקָאֵם הֲוָא בַּמְצַעְתָּא׃

Percioch'egli è la pace noſtra, che di due ha fatti vno, & ha disfatto con la ſua carne il tramezo de la ſiepe.

ב

8 כִּי בִּתְחִנָּה נוֹשַׁעְתֶּם בֶּאֱמוּנָה
וְזֹאת אֵינֶנָּה מִמֶּכֶם כִּי־אִם
מַתַּת אֱלֹהִים הִיא׃

Porque por gracia ſoys ſaluos por la fey eſto no de voſotros, que don de Dios es:

9 אֵינֶנָּה מִמַּעֲשִׂים פֶּן־תִּתְהַלֵּל
אִישׁ׃

No por obras, para que nadie ſe glorie.

10 כִּי־מַעֲשֵׂה יָדָיו אֲנַחְנוּ נִבְרָאִים
בְּיֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ אֶל־מַעֲשִׂים
טוֹבִים אֲשֶׁר מִקֶּדֶם הֵכִין אֱלֹהִים
לְהִתְהַלֵּךְ בָּם׃

Porque hechura ſuya ſomos, criados en el Chriſto Ieſus para buenas obras, las quales Dios preparó para que anduuieſſemos en ellas.

11 עַל־כֵּן זִכְרוּ כִּי־אַתֶּם לְפָנִים
הַגּוֹיִם בַּבָּשָׂר וְנִקְרָאתֶם הָעָרְלָה
בַּעֲבוּר מַעֲשֵׂה יָדַיִם הַנִּקְרָא
הַמּוּלָה׃

Por tanto tened memoria que voſotros, que en otro tiempo erades Gentes en carne, que erades llamados Capullo de la que ſe llama la Circunciſion en carne la qual ſe haze con mano:

12 וְכִי־הֱיִיתֶם בָּעֵת הַהִיא בְּלִי־
מָשִׁיחַ נִפְרָדִים מֵעֲמַּת יִשְׂרָאֵל
וְגֵרֵי הַבְּרִית וְלֹא הָיְתָה לָכֶם
תִּקְוַת הַשְּׁבוּעָה וּבְלִי אֱלֹהִים
בָּעוֹלָם׃

Que erades en aquel tiempo ſin el Chriſto, alexados de la conuerſacion de Iſrael, y eſtrangeros de los conciertos de la promeſſa, ſin eſperança y ſin Dios en el mundo;

13 וְעַתָּה בְּיֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ אַתֶּם
אֲשֶׁר מִלְּפָנִים הֱיִיתֶם רְחוֹקִים
קְרוֹבִים נִהְיִיתֶם בִּדְמֵי הַמָּשִׁיחַ׃

Mas aora, en el Chriſto Ieſus, voſotros que en otro tiempo eſtauades lexos, aueys ſido hechos cercanos por la ſangre del Chriſto.

14 כִּי הוּא שַׂר שָׁלוֹם מִשְׂרָתוֹ
עַל־שִׁכְמוֹ וּמוּסַר שְׁלוֹמֵנוּ עָלָיו
הֶעֱשָׂה אֶת־שְׁתֵּיהֶן לְאֶחָת וְאֶת
חוֹמַת הַבֵּינַיִם הָרַס׃

Porque el es nueſtra paz que de ambos hizo vno deshaziendo el apartamiento de la pared.

β'.

8. Τῇ γὰρ χάριτί ἐστε σεσωσμένοι διὰ τῆς πίστεως· καὶ τοῦτο οὐκ ἐξ ὑμῶν· θεοῦ τὸ δῶρον.

Car vous eſtes ſauués par grace par la foy: & cela non point de vous: c'eſt le don de Dieu.

9. Οὐκ ἐξ ἔργων· ἵνα μή τις καυχήσηται.

Non point par œuures, afin que nul ne ſe glorifie.

10. Αὐτοῦ γάρ ἐσμεν ποίημα, κτισθέντες ἐν χριστῷ ἰησοῦ ἐπὶ ἔργοις ἀγαθοῖς, οἷς προητοίμασεν ὁ θεὸς, ἵνα ἐν αὐτοῖς περιπατήσωμεν.

Car nous ſommes l'ouurage d'icelui, eſtans creés en Ieſus Chriſt à bonnes œuures que Dieu a preparees, afin que nous cheminions en icelles.

11. Διὸ μνημονεύετε ὅτι ὑμεῖς ποτὲ τὰ ἔθνη ἐν σαρκὶ, οἱ λεγόμενοι ἀκροβυστία ὑπὸ τῆς λεγομένης περιτομῆς ἐν σαρκὶ χειροποιήτου.

Pourtant ayez ſouuenance que vous qui eſtiez autresfois Gentils en chair, & eſtiez appelés Prepuce, par celle qui eſt appelee la Circonciſion, faite de main en la chair.

12. Ὅτι ἦτε ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ χωρὶς χριστοῦ, ἀπηλλοτριωμένοι τῆς πολιτείας τοῦ ἰσραὴλ, καὶ ξένοι τῶν διαθηκῶν τῆς ἐπαγγελίας, ἐλπίδα μὴ ἔχοντες, καὶ ἄθεοι ἐν τῷ κόσμῳ.

Eſtiez en ce temps-la hors de Chriſt, n'ayans rien de commun auec la republique d'Iſrael, eſtans eſtrangers des alliances de la promeſſe, n'ayans point d'eſperance, & eſtans ſans Dieu au monde.

13. Νυνὶ δὲ ἐν χριστῷ ἰησοῦ ὑμεῖς οἱ ποτὲ ὄντες μακρὰν, ἐγγὺς ἐγενήθητε ἐν τῷ αἵματι τοῦ χριστοῦ.

Mais maintenant par Ieſus Chriſt, vous qui eſtiez autresfois loin, eſtes approchés par le ſang de Chriſt.

14. Αὐτὸς γάρ ἐστιν ἡ εἰρήνη ἡμῶν, ὁ ποιήσας τὰ ἀμφότερα ἓν, καὶ τὸ μεσότοιχον τοῦ φραγμοῦ λύσας.

Car icelui eſt noſtre paix, qui de tous les deux en a fait vn, ayant rompu la cloſture de la paroy entremoyene.

CAP. II.

8. Gratia enim eſtis ſalvati per fidem (& hoc non ex vobis, Dei enim donum eſt)

For by grace are ye ſaued through faith/ & that not of your ſelues:it is the gift of God.

9. Non ex operibus, ut nequis glorietur.

Not of workes/ leſt any man ſhould boaſt him ſelfe.

10. Ipſius enim ſumus factura, creati in Chriſto Ieſu in operibus bonis, quæ præparavit Deus ut in illis ambulemus.

For we are his workmanſhippe created in Chriſt Jeſus vnto good workes/ which God hath ordeined / that we ſhoulde walke in them.

11. Propter quod memores eſtote, quòd aliquando vos eratis Gentes in carne, qui dicebamini præputium ab ea quæ dicitur circumciſio in carne, manu facta.

Wherefore remember that yee being in time paſt Gentiles in the fleſhe/ and called vncircumciſion of them/ which are called circumciſion in the fleſh/made with hands.

12. Qui eratis illo in tempore ſine Chriſto, alienati à converſatione Iſraël, & hoſpites teſtamentorum, promiſſionis ſpem non habentes, & ſine Deo in hoc mundo.

That ye were/ J ſay/ at that time without Chriſt/ and were aliants from the common wealth of Jſrael: and were ſtraungers from the couenants of promiſe / and had no hope / and were without God in the worlde.

13. Nunc autem in Chriſto Ieſu vos aliquando eratis longè, facti eſtis propè in ſanguine Chriſti.

But nowe in Chriſt Jeſus/ ye which once were farre of / are made neere by the blood of Chriſt.

14. Ipſe enim eſt pax noſtra, qui fecit utraq; unum, & medium parietem maceriæ ſolvens.

For he is our peace/ which hath made of both one/ and hath broken the ſtoppe of the patition wall.

Das II. Capitel.

8. Denn auß gnaden ſeydt jhr ſelig worden/ durch den Glauben/ vnd daſſelbige nicht auß euch/ Gottes gabe iſt es.

Thi at i ere bleffne ſalige aff Naade/ formedelſt Troen/ Oc det icke aff eder ſelff/ Det er Guds Gaffue.

9. Nicht auß den wercken/ auff daß ſich nicht jemand rühme.

Icke aff Gerninger/ Paa det nogen ſkal icke roſe ſig.

10. Denn wir ſind ſein werck / geſchaffen in Chriſto Jeſu/ zu guten wercken/ zu welchen Gott vns zuvor bereittet hat / daß wir darinnen wandeln ſollen.

Thi at wi ere hans Gerning/ ſkabte i Chriſto Jheſu/ til gode gerninger/ til huicke Gud tilforn beredde oſſ/ at wi ſkulle vandre der vdi.

11. Darumb gedencket dran/ daß jr/ die jr weiland nach dem Fleiſch Heyden geweſen ſeyt/ vnd die Vorhaut genennet wurdet/ von denen / die genennet ſind die Beſchneidung nach dem Fleiſch/ die mit der hand geſchicht.

Der faare tencker der paa/ at i ſom vaare vdi fordom tid Hedninge effter Kødet/ oc bleffue kallede Forhud/ aff dem/ ſom kalledis Omſkærelſe effter Kødet/ ſom ſkeer met haanden.

12. Daß jhr zu derſelbigen zeit waret ohn Chriſto/ frembde/ vnd auſſer der Bürgerſchafft Jſrael/ vnd frembde von den Teſtamenten der verheiſſung/ daher jr keine hoffnung hattet/ vnd waret ohn Gott in der Welt.

At i paa denn ſamme tid vaare vden Chriſto/ fremmede oc vden Jſraels Borgerſkaff / oc fremmede fra Foriettelſens Teſtamente/ Der faare haffde i inted Haab/ oc vaare vden Gud i Verden.

13. Nun aber die jr in Chriſto Jeſu ſeyt/ vnd weiland ferne geweſen/ ſeyt nun nahe worden / durch das Blut Chriſti.

Men nu/ i ſom ere vdi Chriſto Jheſu/ oc vaare vdi fordom tid longt borte/ i ere nu komne nær til/ formedelſt Chriſti Blod.

14. Denn er iſt vnſer Friede/ der auß beyden eines hat gemacht/ vnnd hat abgebrochen den Zaun / der da zwiſchen war.

Thi hand er vor Fred/ ſom giorde It aff dem baade/ oc nedbrød det Gerde ſom der vaar emellem.

Kapitola II.

8 Neb miloſtij gſte k ſpaſenij přiwedeni ſkrze wijru / a to ne ſami z ſebe. Dar zagiſté Božij geſt.

Abowiem láſką ieſteſcie zbáwieni przez wiárę/ y to nie z was/ dar to Boży ieſt.

9. Ne z ſkutkůw/ aby ſe žádný nechlubil.

Nie z vczynkow/ áby ſie nikth nie chlubił.

10. Neb gſme dijlo geho/ gſauce ſtwořeni ſkrze Kryſta Gežijſſe k ſkutkům dobrým/ kteréž geſt Buoh nařijdil/ abychom w nich chodili.

Abowiem ieſteſmy ſpráwą iego ſtworzeni w Kryſtuſie Jezuſie ku vczynkám dobrym/ ktore przed thym Bog nágotował/ ábychmy w nich chodzili.

11. Protož pamatuogte/ že někdy wy gſte byli Pohané wedlé těla/ kteřijž gſte ſlauli neobřezanij/ a odděleni od tělesného obřezánij/ kteréž ſe puoſobij rukau.

A przetoż pámiętayćie/ że wy niekiedy będąc pogány w ciele/ ktorzyſcie byli zwáni nieobrzezániem od onego ktore ieſt zwano obrzezániem w ciele/ y ktore rękomá bywa ſprawowane.

12. A w ten čas byli gſte bez Kryſta/ wzdáleni gſauce od obcowánij lidu Izrahelſkého/ a byli gſte odcyzeni od zaſlijbenij Zákona/ nemagijce naděge/ a byli gſte bez Boha na tomto Swětě.

Iżeſcie byli ná on czas bez Kryſtuſá/ oddaleni od rzeczy poſpolitey Izráelſkiey/ y obcemi od vmow w ktorych ſię zámykály obietnice/ nádzieie nie máiąc/ y przez Bogá będąc ná świecie.

13. Ale nynij ſkrze Kryſta Gežijſſe wy/ kteřijž gſte někdy byli daleko/ giž gſte nynij blijzko/ ſkrze Krew Kryſtowu.

Ale theraz w Kryſtuſie Jezuſie wy ktorzyſcie niekiedy byli dáleko/ zſtáliſcie ſię bliſko przez krew Kryſtuſowę.

14. Neb on geſt pokog náš/ kterýž včinil ze dwého gedno/ zbořiw zed w proſtředku/ kteráž dělilana různo/

Abowiem on ieſt pokoiem náſzym/ ktory oboie iednym vczynił/ y zepſował przegrodzenie śrzedniey ściány.

ב

15 וּבַטֵּל הְבָבוּתָא בְּבֶסְרֵהּ וְנָמוּסָא דְּפוּקְדָנֵא ב בְּפוּקְדָנוֹהִי בַּטֵּל דְּלַתְרַיְהוֹן נֶבְרֵא בְּקְיוּמֵהּ לְחַד בַּר נָשָׁא חַדְתָּא וַעְבַד שַׁיְנָא׃

Hauendo abolita ne la ſua carne l'inimicitia, cioè la Legge de comandamenti che è poſta ne le ordinationi per cõporre in ſe ſteſſo i due in vn nuouo huomo, facendo pace.

16 וְרַעִי לְתַרְוַיְהוֹן בְּחַד פַּגַר עַם אֱלָהָא וּבִזְקִפֵהּ קְטַל בְּעֶל־דְּבָבוּתָא׃

E per riconciliare amendue in vn corpo à Dio per la croce, ammazzando con eſſa la nimicitia.

17 וֶאתָא סַבַר שְׁלָמָא לְכוֹן לְרַחִיקֵא וְלַקְרִיבֵא׃

E venendo, ha euangelizata la pace à voi che erauate da lungi, & à quelli che erano da preſſo.

18 מֶטוּל דְּבֵה הְוָא הֲוָא לַן קוּרָבָא לַתְרֵין בְּחַדָא רוּחַ לְוָת אַבָא׃

Percioche per lui habbiamo amendue l'entrata in vno Spirito al Padre.

19 מֶכִּיל לָא הֲוֵיתוּן אַכְסְנָיֵא וְלָא תוֹתָבֵא אֶלָּא בְּנַי מְדִינְתָא דְּקַדִּישֵׁא וּבְנַי בַּיְתֵה דַּאלָהָא׃

Voi non ſete dunque piu foreſtieri è ſtranieri, ma cittadini inſieme co i Santi, e domeſtici di Dio.

20 וֶאתְבְּנִיתוּן עַל־ שֵׁת שֶׁתְאַסְתָא דִּשְׁלִיחֵא וּדְנְבִיֵא וְהוּ הֲוָא רִישׁ קַרְנָא דְּבֶנְיָנָא יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא׃

Edificati ſopra il fondamento de gli Apoſtoli è de Profeti, la cui ſomma pietra angulare è eſſo IESV Chriſto.

21 וּבֵה מֶתְרַכַּב כֻּלֵּה בֶּנְיָנָא וְרָבֵא לְהַיְכְלָא קַדִּישָׁא בְּמָרְיָא׃

Nel quale tutto l'edifitio congiunto inſieme, creſce in vn tempio ſanto al Signore.

22 כַּד אַף אַנְתּוּן בֵּה מֶתְבְּנֵין אַנְתּוּן לְמַעְמְרָא דַּאלָהָא בְּרוּחָא (דְּקוּדְשָׁא׃)

Nel quale ancor voi ſete inſieme edificati per eſſere habitacolo di Dio per lo Spirito (ſanto.)

ב

15 אֶת־אֵיבָה בִּבְשָׂרוֹ אֶת־תּוֹרַת הַמִּצְוֹת בִּבְשׂוֹרָה הֵגִיא אֲשֶׁר יִבְרָא אֶת־שְׁנֵיהֶם בְּנַפְשׁוֹ לְאָדָם אֶחָד חָדָשׁ לַעֲשׂוֹת שָׁלוֹם׃

Deshaziendo en ſu carne las enemiſtades, que eran la Ley de los mandemientos en los ritos para edificar en ſi miſmo los dos en vn nueuo hombre, haziendo la paz.

16 וִיחַלִּיף וִיכַפֵּר אֶת־שְׁנֵיהֶם בִּגְוִיָּה אַחַת לֵאלֹהִים בְּתַמְרוּרָיו הוֹרֵג אֶת־הָאֵיבָה בְּנַפְשׁוֹ׃

Y reconciliar por ſu cruz con Dios à ambos en vn miſmo cuerpo, matãdo en ella las enẽiſtades.

17 וּבָא וּבִשַּׂר אוֹתָנוּ שָׁלוֹם לָרְחוֹקִים וְלַקְּרוֹבִים׃

Y vino, y annunciô la paz à voſotros que eſtauades lexos, y à los que eſtauan cerca:

18 כִּי־בוֹ יֵשׁ לָנוּ לִשְׁנֵינוּ בְּרוּחַ אַחַת קִרְבַת הָאָב׃

Que por el los vnos y los otros tenemos entrada por vn miſmo Eſpiritu àl padre.

19 עַל־כֵּן אֵינְכֶם עוֹד גֵּרִים וְתוֹשָׁבִים כִּי־אִם עִירֹנֵי הַקְּדוֹשִׁים וּבְנֵי־בֵית אֱלֹהִים׃

Anſi que ya no ſoys eſtrangeros y aduenedizos, ſino juntamente ciudadanos con los Sanctos y domeſticos de Dios:

20 נִבְנִים עַל־יְסוֹד הַשְּׁלִיחִים וְהַנְּבִיאִים וְיֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ הָיָה לְרֹאשׁ פִּנָּה׃

Sobre edificados ſobre el fundamento de los Apoſtoles y de los Prophetas en la ſumma (piedra) de eſquina Ieſus el Chriſto:

21 אֲשֶׁר בּוֹ כָּל־הַבִּנְיָן בְּנוּיָה בַהֲגִינָה תִּפְרֶה לְהֵיכַל קָדוֹשׁ בַּיהוָה׃

En el qual todo edificio que ſe edifica, crece para Templo Sancto àl Sennor.

22 אֲשֶׁר בּוֹ גַּם אַתֶּם נִבְנֵיתֶם לְמִשְׁכַּן אֱלֹהִים בְּרוּחַ (הַקֹּדֶשׁ׃)

En el qual voſotros tambien ſoys juntamente edificados por morada de Dios en el Eſpiritu Sancto.

β'.

15. Τὴν ἔχθραν ἐν τῇ σαρκὶ αὐτοῦ, τὸν νόμον τῶν ἐντολῶν ἐν δόγμασι καταργήσας, ἵνα τοὺς δύο κτίσῃ ἐν ἑαυτῷ εἰς ἕνα καινὸν ἄνθρωπον, ποιῶν εἰρήνην.

Ayant aboli en ſa chair l'inimitié, aſſauoir la Loy des commandemens, qui giſt en ordõnances: afin qu'il creaſt les deux en ſoi-meſme vn homme nouueau, en faiſant la paix:

16. Καὶ ἀποκαταλλάξῃ τοὺς ἀμφοτέρους ἐν ἑνὶ σώματι τῷ θεῷ διὰ τοῦ σταυροῦ; ἀποκτείνας τὴν ἔχθραν ἐν ἑαυτῷ.

Et qu'il ralliaſt les vns & les autres en vn corps à Dieu, par la croix, ayent deſtruit en icelle l'inimitié.

17. Καὶ ἐλθὼν εὐηγγελίσατο εἰρήνην ὑμῖν τοῖς μακρὰν, καὶ τοῖς ἐγγύς.

Et eſtant venu il a euangelizé la paix à vous qui eſtiez loin, & à ceux qui eſtoyent pres.

18. Ὅτι δι' αὐτοῦ ἔχομεν τὴν προσαγωγὴν οἱ ἀμφότεροι ἐν ἑνὶ πνεύματι πρὸς τὸν πατέρα.

Car par lui nous auons les vns & les autres en vn meſme Eſprit acces au Pere.

19. Ἄρα οὖν οὐκέτι ἐστὲ ξένοι καὶ πάροικοι, ἀλλὰ συμπολῖται τῶν ἁγίων, καὶ οἰκεῖοι τοῦ θεοῦ.

Par ainſi vous n'eſtes plus eſtrangers ni forains, mais combourgeois des Saincts, & domeſtiques de Dieu.

20. Ἐποικοδομηθέντες ἐπὶ τῷ θεμελίῳ τῶν ἀποστόλων καὶ προφητῶν, ὄντος ἀκρογωνιαίου αὐτοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Eſtans edifiés ſur le fondement des Apoſtres, & des Prophetes, Ieſus Chriſt lui-meſme eſtant la maiſtreſſe pierre du coin.

21. Ἐν ᾧ πᾶσα ἡ οἰκοδομὴ συναρμολογουμένη αὔξει εἰς ναὸν ἅγιον ἐν κυρίῳ.

En qui tout l'edifice rapporté & adiuſté enſemble, ſe leue pour eſtre vn temple ſainct au Seigneur:

22. Ἐν ᾧ καὶ ὑμεῖς συνοικοδομεῖσθε εἰς κατοικητήριον τοῦ θεοῦ ἐν πνεύματι (ἁγίῳ.)

En qui vous auſſi eſtes enſemble edifiés pour eſtre vn tabernacle de Dieu en Eſprit (Sainct.)

CAP. II.

15. Inimicitias in carne ſua, Legem mandatorum decretis evacuans: ut duos condat in ſemetipſo in unũ novum hominem, faciens pacem.

In abrogating through his fleſh the hatred / that is the Lawe of commandements which ſtandeth in ordinances / for to make of twaine one newe man in him ſelfe/ ſo making peace.

16. Et reconciliet ambos in uno corpore Deo per crucem, interficiens inimicitias in ſemetipſo.

And that he might reconcile both vnto God in one body by his croſſe/ and ſlaye hatred thereby.

17. Et veniens evangelizavit pacem vobis qui longè fuiſtis, & pacẽ iis qui propè.

And came / and preached peace to you which were afarre of / and to them that were nere.

18. Quoniam per ipſum habemus acceſſum ambo in uno Spiritu ad Patrem.

For through him wee both haue an entrance vnto the Father by one ſpirit.

19. Ergo iam non eſtis hoſpites & advenæ, ſed eſtis cives ſanctorum & domeſtici Dei.

Now therefore ye are no more ſtrangers and forreners: but citizens with ỹ Saints/ and of the houſholde of God.

20. Superædificati ſuper fundamentum Apoſtolorũ & Prophetarum, ipſo ſummo angulari lapide Ieſu Chriſto.

And are built vpon the foundation of the Apoſtles and Prophets / Jeſus Chriſt him ſelfe being the chiefe corner ſtone.

21. In quo omnis ædificatio conſtructa, creſcit in templum ſanctum in Domino.

In whome all the building coupled together/ groweth vnto an holy Temple in the Lorde.

22. In quo & vos coædificamini in habitaculum Dei in Spiritu ſancto.

In whome ye alſo are builte together to be the habitation of God by the Spirit.

Das II. Capitel.

15. Jndem/ daß er durch ſein fleiſch weg nam die Feindſchafft. Nemlich/ das Geſetz/ ſo in Gebotten fürgeſtellt was / auff daß er auß zweyen einen newen Menſchen in jm ſelber ſchaffete/ vnd fride machete.

J det/ at hand formedelſt ſit Kød borttog det Findſkaff/ ſom vaar/ Lowen/ huilcken der vaar ſticket i bud/ Paa det at hand aff Tuende vilde ſcabe it nyt Menniſke i ſig ſelff/ oc gøre fred.

16. Vnd daß er beyde verſöhnete mit GOTT in einem Leibe / durch das Creutz / vnnd hat die Feindſchafft getödtet/ durch ſich ſelbs.

Oc at hand vilde forlige dem baade met Gud i it Legeme/ formedelſt Kaarſſet/ Oc hand haffuer ihielſlaget Findſkabet / formedelſt ſig ſelff.

17. Vnd iſt kommen/ hat verkündiget im Evangelio den Fride/ euch/ die jhr ferne waret / vnnd denen die nahe waren.

Oc hand er kommen / oc haffuer forkyndet eder Fred i Euangelio / i ſom vaare longt fra / oc dem ſom vaare nær.

18. Denn durch jhn haben wir den zugang alle beyde/ inn einem Geiſte/ zum Vatter.

Thi at formedelſt hannem haffue wi baade ſammen Tilgong/ vdi en Aand/ til Faderen.

19. So ſeyt jr nun nicht mehr Gäſte vñ Frembdlinge/ ſondern Bürger mit den Heiligen/ vnd Gottes Haußgenoſſen.

Saa ere i icke nu mere Geſter oc Fremmede/ Men Borgere met de Hellige/ oc Guds indbyggere.

20. Erbawet auff den grund der Apoſtel vnd Propheten/ da Jeſus Chriſtus der Eckſtein iſt.

Opbygde paa Apoſtlernis oc Propheternis grunduol/ der ſom Jheſus Chriſtus er Hiørneſtenen.

21. Auff welchem der gantze Baw in einander gefügt/ wechſt zu einem heiligen Tempel/ in dem HERREN.

Paa huilcken den gantſke Bygning er tilhobe ſæt/ oc voxer/ til it helligt Tempel/ vdi HERREN.

22. Auff welchem auch jr mit erbawet werdet/ zu einer behauſung Gottes/ im Geiſt.

Paa huilcken i bliffue oc bygde/ til Guds Bolig/ i Aanden.

Kapitola II.

15. A odyaw nepřijzeň tělem ſwým/ Y Zákon ſtarých přikázanij wyprázniw / aby dwogij Lid wzdělal ſkrze ſamého ſebe/ w gednoho nowého člowěka: včiniw pokog.

Zgládziwßy przez ćiáło ſwoie nieprzyiáźni / to ieſt/ zákon przykázánia/ ktory ſie zámyka w Ceremoniách/ áby dwu ſtworzył w ſámym ſobie w iednego nowego człowieká/ czyniąc pokoy.

16. Aby ſmijřil oboge w gednom těle s Bohem ſkrze Křijž/ zkazyw nepřijzeň ſamým ſebau:

Aby theż poiednał z Bogiem oboie w iednym ćiele przez krzyż/ zborzywßy nieprzyiaźń przezeń.

17. A přiſſed zwěſtowal wám pokog/ kteřijž gſte daleko byli/ y těm kteřijž byli blijzko.

A przyßedßy opowiedźiał pokoy wam ktorzyśćie dáleko/ y ktorzy bliſko byli.

18. Nebo ſkrze něho/ obogij w gednom duchu máme přijſtup k Otcy.

Abowiem przezeń mamy przyſtep oboi w iednym duchu do Oyca.

19. Protož giž negſte hoſté a přijchozý/ ale gſte Měſſtiané Swatých/ á domácý Božij.

Przeto tedy iuż nie ieſteśćie gośćmi y komorniki/ ále mießczány poſpolu z świętymi/ y domowniki Bożymi.

20. Wzděláni gſauce na základ Apoſſtolſký a Prorocký/ tijm ſwrchowaným vhlowým Kamenem Kryſtem Gežijſſem:

Zbudowáni ná fundámenćie Apoſtołow y Prorokow/ y owßem ná ſámym Jezuſie Kryſtuſie/ ktory ieſt kámieniem węgłowym.

21. Na kterémž každé ſtawenij wzdělane/ roſte w Chrám Swatý w PANV.

Ná ktorym wßytko budowánie ſłußnie ſpoione rośćie w kośćioł święty Pánu.

22. Na kterémžto y wy wzděláwáte ſe w přijbytek Božij/ ſkrze ducha Swatého:

Ná ktorym też y wy poſpolu ieſteśćie zbudowáni/ ábyśćie byli mießkániem Bożym w duchu.

ג

1 מֶטוּל הָנָא אֶנָא פַּוְלוֹס אֲסִירָא אֲנָא דְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא עַל אַפַּיְכוּן ע עַמְמֵא ׃

Per queſta cagione io Paulo ſono l'incarcerato di Chriſto IESV per voi Gentili.

2 אֵן שְׁמַעְתּוּן מְדַבְּרָנוּתָא דְּטַיְבוּתֵה דְּאַלָהָא דָא דְּאֶתְיְהֶבַת לִי בְּכוּן ׃

Se hauete vdita la diſpenſation de la gratia di Dio, che m'e ſtata data verſo di voi.

3 דְּבַגְלְיָנָא אֶתִידַע לִי אָרָזָא אַיְכַנָא דְּכֶתְבֶת לְכוּן בַּזְעוּרִיתָא ׃

Cioè che per riuelatione m'ha fatto noto il miſterio (ſi come innanzi ve ne ſcriſſi breuemente.

4 אַיְךְ מָא דְּמֶשְׁכְּחִיתוּן כַּד קָרֵין אַנְתּוּן לְמֶסְתַּכָּלוּ יָדַעְתִּי דְּבַארָזֵה דִּמְשִׁיחָא ׃

Onde potete leggendo intendere qual ſia la mia intelligenza nel ſegreto di Chriſto.)

5 הָו דְּבַדָרֵא אַחְרָנֵא לָא אֶתִידַע לַבְנַי נָשָׁא אַיְךְ דְּהָשָׁא אֶתְגְּלִי לַשְׁלִיחַוהִי קַדִּישֵׁא וְלַנְבִיוְהִי בְּרוּחַ ׃

Ilqual ne l'altre eta non fu fatto noto à i figliuoli de gli huomini. ſi come hora è ſtato riuelato à i ſuoi ſanti Apoſtoli è Profeti per i Spirito.

6 דְּנֶהְווּן עַמְמֵא בְּנַי יָרְתּוּתֵה וּשׁוּתָפֵא דְּפַגְרֵה וּבְמוּלְכָּנָא דְּאֶתְיְהֶב בֵּה בְּיַד אֶוַנְגֶּלְיוֹן ׃

Cioè i Gentili eſſere inſieme heredi, e d'vn medeſimo corpo, & inſieme partecipi de la ſua promeſſa in Chriſto, per l'Euangelio.

ג

1 עַל־כֵּן אֲנִי פַּוְלוֹס אֲסִיר יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ עֲלֵיכֶם הַגּוֹיִם ׃

Por cauſa de eſto yo Paulo preſo ſoy Apoſtol del Chriſto Ieſus, para voſotros los Gentiles.

2 אִם שְׁמַעְתֶּם אֶת־דְּבַר תְּחִנַּת אֱלֹהִים הַנִּתַּן לִי אֲלֵיכֶם ׃

Si empero aueys oydo la diſpenſacion de la gracia de Dios que me ha ſido dada en voſotros:

3 כִּי־בְחָזוֹן הוֹדִיעַנִי אֶת־הַמִּסְתָּר (כְּמוֹ בִּמְעַט מִלְּפָנִים כָּתַבְתִּי ׃

Es á ſaber que por reuelacion me fue declarado el Miſterio, como arriba he eſcripto en breue.

4 אֲשֶׁר מִמֶּנּוּ אִם תִּקְרְאוּ תּוּכְלוּ לָדַעַת אֶת־תְּבוּנָתִי בְּסוֹד הַמָּשִׁיחַ ׃)

Lo qual leyendo podeys entender qual ſea mi intelligencia enel myſterio del Chriſto.

5 אֲשֶׁר לַדּוֹרוֹת אֲחֵרוֹת לֹא נוֹדַע לִבְנֵי־אֲנָשִׁים כְּמוֹ עַתָּה נִגְלָה לִשְׁלִיחָיו וְלִנְבִיאָיו הַקְּדוֹשִׁים בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ ׃

El qual en los otros ſiglos no fue entendido de los hijos de los hombres como aora es reuelado à ſus Sanctos Apoſtoles y prophetas en Eſpiritu:

6 כִּי גַּם הַגּוֹיִם הָיוּ בְּנֵי הַנַּחֲלָה וְעַצְמֵי הַגְּוִיָּה וְחַבְרֵי שְׁבוּעָתוֹ בַּמָּשִׁיחַ בַּבְּשׂוֹרָה ׃

Que las Gentes ſean juntamente herederas, y encorporadas, y conſortes de ſu promeſſa enel Chriſto (Ieſus) por el Euangelio:

ΚΕΦΑΛ. γ΄.

Τούτου χάριν ἐγὼ παῦλος ὁ δέσμιος τοῦ χριστοῦ ἰησοῦ ὑπὲρ ὑμῶν (τῶν ἐθνῶν.)

Pour ceſte cauſe, moi Paul ſuis le priſonnier de Ieſus Chriſt pour vous les Gentils.

2. Εἴ γε ἠκούσατε τὴν οἰκονομίαν τῆς χάριτος τοῦ θεοῦ τῆς δοθείσης μοι εἰς ὑμᾶς.

Voire ſi vous auez entendu la diſpenſation de la grace de Dieu, qui m'a eſte donnee enuers vous:

3. Ὅτι κατὰ ἀποκάλυψιν ἐγνώρισέ μοι τὸ μυστήριον, καθὼς προέγραψα ἐν ὀλίγῳ.

Comment par reuelation m'a eſté donné à cognoiſtre le ſecret (ainſi que par ci deuant ie vous ai eſcrit en brief.

4. Πρὸς ὃ δύνασθε ἀναγινώσκοντες νοῆσαι τὴν σύνεσίν μου ἐν τῷ μυστηρίῳ τοῦ χριστοῦ.

Dequoi vous pouuez en liſant apperceuoir l'intelligence que i'ai au ſecret de Chriſt)

5. Ὃ ἑτέραις γενεαῖς οὐκ ἐγνωρίσθη τοῖς υἱοῖς τῶν ἀνθρώπων, ὡς νῦν ἀπεκαλύφθη τοῖς ἁγίοις ἀποστόλοις αὐτοῦ καὶ προφήταις ἐν πνεύματι ἁγίῳ.

Lequel n'a point eſté donné à cognoiſtre aux enfans des hommes és autres aages, ainſi que maintenant il a eſté reuelé par l'Eſprit à ſes ſaincts Apoſtres & Prophetes:

6. Εἶναι τὰ ἔθνη συγκληρονόμα καὶ σύσσωμα, καὶ συμμέτοχα τῆς ἐπαγγελίας αὐτοῦ ἐν τῷ χριστῷ, διὰ τοῦ εὐαγγελίου.

Aſſauoir que les Gentils ſont coheritiers, & d'vn meſme corps, & conſors de la promeſſe d'icelui en Ieſus Chriſt, par l'Euangelie:

GAP. III.	Das III. Capitel.	Kapitola. III.
HVius rei gratia, ego Paulus vinctus Chriſti Ieſu, pro vobis Gentibus.	Derhalben ich Paulus/ der gefangner Chriſti Jeſu/ fůr euch Heyden.	PRo tu wěc yá Pawel wězeň gſem Kryſta Gežiſſe/ za wás Pohany.
For this cauſe/ I Paul am the priſoner of Jeſus Chriſt for you Gentiles.	FOr denne ſag ſkyld er ieg Paulus Chriſti Jheſu fange/ for eder Hedninge.	Dla tego ia Páwel ieſthem wieżniem Kryſtuſá Jezuſá zá was pogány.
2. Si tamen audiſtis diſpenſationem gratiæ Dei quæ data eſt mihi in vobis.	2. Nach dem jr gehöret habt von dem Ampt der Gnade Gottes/ die mir an euch gegeben iſt.	2. Wſſack geſtliže gſte ſlyſſeli poſluhowánij miloſti Božij/ kteráž mi geſt dána v wás:
If yee haue heard of the diſpenſation of the grace of God/ which is giuen me to you warde.	Effter ſom i haffue hørt om Guds Naadis Embede/ ſom mig er giffuit til eder.	Jesliſcie ſłyſzeli ſzafowánie łáſki Bożey/ ktora mnie ieſt dáná do was.
3. Quoniam ſecundùm revelationem notum mihi factum eſt ſacramentum, ſicut ſupra ſcripſi in brevi.	3. Daß mir iſt kunth worden diſes Geheimniß/ durch offenbarung/ wie ich droben auffs kürtzeſt geſchrieben habe.	3. Že wedlé zgewenij známo mi geſt včiněno tagemſtwij/ yakož gſem prwé pſal krátce:
That is/ that God by reuelation hath ſhewed this myſterie vnto me (as I wrote aboue in few wordes.	At denne Hemmelighed er mig kundgiort/ ved obenbarelſe/ lige ſom ieg tilforn haffuer ſcreffuit paa det korteſte.	Iż Bog przez obiáwienie oznaymił mi taiemnice (iákom wam przed tym piſał ná krotce.
4. Prout poteſtis legentes intelligere prudentiã meam in myſterio Chriſti.	4. Daran jhr/ ſo jhrs leſet/ mercken köndt meinen verſtand an dem Geheimniß Chriſti.	4. Yakož můžete čtauce porozuměti opatrnoſti mé/ při poſluhowánij Kryſtowu.
Whereby when ye reade/ ye may knowe mine vnderſtanding in the myſterie of Chriſt.)	Aff huilcket i kunde/ der ſom i det læſe/ mercke min forſtand i Chriſti hemmelige ting.	Zkad czytáiac/ możecie obáczyć wy rozumienie moie/ w táiemnicy Kryſtuſowey.)
5. Quod aliis generationibus non eſt agnitum filiis hominum, ſicuti nunc revelatum eſt ſanctis Apoſtolis eius & Prophetis in Spiritu.	5. Welches nicht kunth gethan iſt/ in den vorigen zeiten/ den Menſchenkindern/ als es nun offenbaret iſt ſeinen heiligen Apoſteln vnd Propheten/ durch den Geiſt.	5. Kteréž giných wěkuow nenij zgeweno Synům/ lidſkým/ yakonyni zgeweno geſt Swatým Apoſſtoluom geho/ a Prorokum ſkrze Ducha.
Which in other ages was not opened vnto the ſonnes of men/ as it is nowe reueiled vnto his holy Apoſtles and Prophets by the Spirit.	Huilcket ſom icke vaar kundgiort/ in den fremfarne tid faar Menniſkens Børn/ ſom det er nu obenbaret hans hellige Apoſtler oc Propheter/ formedelſt Aanden.	Ktora inſzych wiekow nie byłá znáczna ſynom ludzkim/ táko theraz oznaymioná ieſt świetym Apoſtołom iego/ y Prorokom przez Duchá.
6. Gentes eſſe cohæredes & concorporales, & comparticipes promiſſionis eius in Chriſto Ieſu per Evangelium.	6. Nemlich/ daß die Heyden Miterben ſeyen/ vnd mit eingeleibet/ vñ Mitgenoſſen ſeiner verheiſſung inn Chriſto/ durch das Evangelium.	6. Že gſau Pohané ſpolu dědicowé/ a téhož těla y ſpolu včaſtnjcy zaſlíbenij geho w Kryſtu Gežiſſy/ ſkrze Ewangelium.
That the Gentiles ſhoulde be inheriters alſo/ and of the ſame body/ and partakers of his promes in Chriſt by the Goſpell.	Som er at Hedningene ere Medarffuinge/ oc it Legeme oc delactige i hans Forjettelſe vdi Chriſto/ Formedelſt Euangelium	To ieſt/ iż pogáni ſą ſpołu dziedzicmi/ y iednego ciáłá/ y ſpołecznymi vczeſtniki obietnice iego w Kryſtuſie/ przez Ewánielia.

ג

7 הָו דֶּאנָא הֱוִית מְשַׁמְשָׁנֵה אַיךְ מַוהַבְתָּא דְּטַיְבוּתֵה דַּאלָהָא דָא דֶּאתְיְהֶבַת לִי מֵן מַע מַעְבְּדָנוּתָא דְּחַילֵה׃

Del quale io ſono ſtato fatto miniſtro, ſecondo il dono de la gratia di Dio, che m'è ſtato dato ſecondo l'efficacia de la ſua potentia.

8 לִי דַּזְעוּרָא אֲנָא דְּכֻלְּהוֹן קַדִּישֵׁא אֶתְיְהֶבַת טַיְבוּתָא הָדָא דֶּאסַבַּר בְּעַמְמֵא עוּתְרֵה דַּמְשִׁיחָא הָו דְּלָא מֶתְעַקַב׃

A me dico che ſono il minimo di tutti i Santi, e ſtata data queſta gratia d'annuntiar tra i Gentili le incomprenſibili richezze di Chriſto.

9 וְאַנְהַר לְכֻל נָשׁ אַיְדָא הִי מְדַבְּרָנוּתָא דְּאָרָזָא הָו דְּכַסְיָא הֲוָא מֵן עָלְמָא בַּאלָהָא דְּכֻל בְּרָא׃

E far conoſcer à tutti qual ſia la communication del miſterio, ilqual era naſcoſto innanzi à i ſecoli in Dio, che ha create tutte le coſe per IESV Chriſto.

10 דְּבְיַד עִדְתָּא תֶּתְידַע חֶכְמְתֵה דַּאלָהָא מְלִירְתָא פּוּרְשָׁנָא לַארְכוֹס וַלְשׁוּלְטָנֵא דְּבַשְׁמַיָּא׃

Accioche la ſapientia di Dio, che è diuerſa in tutte le maniere, ſia hora notificatà à i principati è poteſta ne le parti celeſti per la Chieſa.

11 הָי דַּעְתִיד הֲוָא מֵן עָלְמָא וַעְבְדָהּ בְּיֵשׁוּע מָרַן׃

Secondo la determination fatta ab eterno, laquale egli ha fatta in Chriſto IESV noſtro Signore.

12 הָו דְּבֵה אִית לַן פַּרְהֶסְיָא וְקֻרִיבוּתָא בְּתוּכְלָנָא דְּהַימָנוּתֵה׃

Per cui habbiamo l'ardire, e l'entrata con confidentia, per la fede in lui.

13 מֶטוּל הָנָא שָׁאֶל אֶנָא דְּלָא תֶּאמְנֵי לִי בְּאוּלְצָנַי דְּעַל אַפַּיכוּן דְּהָדָא הִי תֶּשְׁבּוּחְתְּכוּן׃

Per il che io domando che voi non vi ſtanchiate per le mie afflittioni, ch'io ſopporto per voi, ilche è voſtra gloria.

ג

7 אֲשֶׁר נִהְיֵית מְשָׁרְתָה כְּמַתַּת תְּחִנַּת אֱלֹהִים הַנִּתְּנָה לִי כְּכֹחַ גְּבוּרָתוֹ׃

Del qual yo ſoy hecho Miniſtro por el don de la graeia de Dios que me ha ſido dado ſegun la operacion de ſu potencia.

8 לִי לַצָּעִיר מִכָּל־הַקְּדוֹשִׁים נִתְּנָה הַתְּחִנָּה הַזֹּאת בַּגּוֹיִם לְבַשֵּׂר אֶת־עֹשֶׁר הַמָּשִׁיחַ אֲשֶׁר מִבְּלִי חֵקֶר הוּא׃

A mi, digo, el mas pequenno de todos los Sanctos es dada eſta gracia de annunciar entre las Gentes el Euangelio de las inueſtigables riquezas del Chriſto:

9 וּלְהָאִיר אֶת־כֻּלָּם מַה־הִיא חֶבְרַת הַסּוֹד הַנִּסְתָּר מֵעוֹלָם בֵּאלֹהִים אֲשֶׁר בָּרָא אֶת־כֹּל בְּיֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ׃

Y de alumbrar à todos qual ſea la diſpenſacion del myſterio eſcondido deſde los ſiglos en Dios, que crió todas las coſas (por Ieſus el Chriſto:)

10 אֲשֶׁר תּוּדַע מֵעַתָּה לַמִּשְׂרוֹת וְלַשִּׁלְטוֹנוֹת אֲשֶׁר עַל־שְׁמֵי שָׁמַיִם בָּעֵדָה רַב וְיֶתֶר חָכְמַת אֱלֹהִים׃

Para que la mucha ſabiduria de Dios en los cielos ſea aora notificada por la Igleſia à los principados y poteſtades:

11 כִּגְזֵרַת הָעוֹלָמִים אֲשֶׁר עָשָׂה בְּיֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ אֲדֹנֵינוּ׃

Conforme à la determinacion eterna, que hizo en el Chriſto Ieſus Sennor nueſtro.

12 אֲשֶׁר בּוֹ יֵשׁ לָנוּ בִּטָּחוֹן וְקִרְבַת אֱלֹהִים בְּמִבְטָחָה בֶּאֱמוּנָתוֹ׃

En el qual tenemos ſeguridad y entrada con confiançe por la fe del,

13 עַל־כֵּן שׁוֹאֵל אֲנִי מִמֶּכֶם פֶּן־תִּיעֲפוּ בִּמְצוּקוֹתַי עֲלֵיכֶם אֲשֶׁר הִיא כְּבוֹדְכֶם׃

Portanto pido que no deſmayeys por cauſa de mis tribulaciones por voſotros, lo qual es vueſtra gloria.

γ.

7. Οὗ ἐγενόμην διάκονος κατὰ τὴν δωρεὰν τῆς χάριτος τοῦ θεοῦ τὴν δοθεῖσάν μοι κατὰ τὴν ἐνέργειαν τῆς δυνάμεως αὐτοῦ.

Duquel i'ai eſté fait miniſtre, ſelon le don de la grace de Dieu, lequel m'a eſté donné ſuiuant l'efficace de ſa puiſſance.

8. Ἐμοὶ τῷ ἐλαχιστοτέρῳ πάντων (τῶν ἁγίων) ἐδόθη ἡ χάρις αὕτη, ἐν τοῖς ἔθνεσιν εὐαγγελίσασθαι τὸν ἀνεξιχνίαστον πλοῦτον τοῦ χριστοῦ.

Voire ceſte grace m'a eſté donnée à moi, qui ſuis le moindre de tous les ſaincts pour annoncer entre les Gentils les richeſſes incomprehenſibiles de Chriſt:

9. Καὶ φωτίσαι πάντας τίς ἡ (κοινωνία) τοῦ μυστηρίου τοῦ ἀποκεκρυμμένου ἀπὸ τῶν αἰώνων ἐν τῷ θεῷ, τῷ τὰ πάντα κτίσαντι διὰ ἰησοῦ χριστοῦ.

Et pour metre en euidence deuant tous quelle eſt la communication du ſecret qui eſtoit caché de tout temps en Dieu qui a creé toutes choſes par Ieſus Chriſt:

10. Ἵνα γνωρισθῇ νῦν ταῖς ἀρχαῖς καὶ ταῖς ἐξουσίαις ἐν τοῖς ἐπουρανίοις, διὰ τῆς ἐκκλησίας, ἡ πολυποίκιλος σοφία τοῦ θεοῦ.

Afin que la ſapience de Dieu, qui eſt diuerſe en toutes ſortes, ſoit donnee à cognoiſtre aux principautés & puiſſances, ès lieux celeſtes, par l'Egliſe.

11. Κατὰ πρόθεσιν τῶν αἰώνων, ἣν ἐποίησεν ἐν χριστῷ ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν.

Suiuant le propos arreſté dés les ſiecles, lequel il a eſtabli en Ieſus Chriſt noſtre Seigneur:

12. Ἐν ᾧ ἔχομεν τὴν παῤῥησίαν καὶ τὴν προσαγωγὴν ἐν πεποιθήσει, διὰ τῆς πίστεως αὐτοῦ.

Par lequel nous auons hardieſſe & acces en confiance, par la foy que nous auons en lui.

13. Διὸ αἰτοῦμαι μὴ ἐκκακεῖν ἐν ταῖς θλίψεσί μου ὑπὲρ ὑμῶν, ἥτις ἐστὶ δόξα ὑμῶν.

Parquoi ie requier que ne vous anonchaliſſiez point à cauſe de mes tribulations que i'endure pour l'amour de vous, qui eſt voſtre gloire.

CAP. III.

7. Cuius factus ſum miniſter ſecundùm donum gratiæ Dei, quæ data eſt mihi ſecundùm operationem virtutis eius.

Whereof I am made a miniſter by the gifte of the grace of God giuen vnto mee through the working of his power.

8. Mihi omnium ſanctorum minimo, data eſt gratia hæc, In Gentibus evangelizare inveſtigabiles divitias Chriſti.

Euen vnto me the leaſt of all ſaints is this grace giuen, that I ſhould preache among the Gentiles the vnſearcheable riches of Chriſt.

9. Et illuminare omnes quæ ſit diſpenſatio ſacramenti abſconditi à ſeculis in Deo, qui omnia creavit, (*per Ieſum Chriſtum.*)

And to make cleare vnto all men what the felowſhippe of the myſterie is/ which from the beginning of the world hath bene hid in God/ who hath created all thinges by Jeſus Chriſt.

10. Vt innoteſcat principibus & poteſtatibus, in cæleſtibus, per eccleſiam multiformis ſapientia Dei.

To the intent/ that now vnto principalities and powers in heauenly places might be knowen by the Church the manyfolde wiſedome of God.

11. Secundùm præfinitionem ſeculorum, quam fecit in Chriſto Ieſu Domino noſtro.

According to the eternall purpoſe/ which he wrought in Chriſt Jeſus our Lord.

12. In quo habemus fiduciam & acceſſum in confidentia, per fidem eius.

By whome we haue boldenes & entrance with confidence, by faith in him.

13. Propter quod peto ne deficiatis in tribulationibus meis pro vobis, quæ eſt gloria veſtra.

Wherefore I deſire that ye faint not at my tribulations for your ſakes/ which is your glorie.

Das III. Capitel.

7. Deß ich ein Diener worden bin/ nach der gabe auß der gnade Gottes/ die mir nach ſeiner mechtigen krafft gegeben iſt.

Hues Tienere ieg er bleffuen / effter den Gaffue aff Guds naade/ ſom mig er giffuen effter hans mectige Krafft.

8. Mir/ dem allergeringſten vnter allen Heiligen/ iſt gegeben diſe Gnade/ vnter die Heyden zuverkündigen / den vnaußforſchlichen Reichthumb Chriſti.

Mig den aller ringeſte iblant alle Helligen / er denne naade giffuen / at ieg ſkal forkynde iblant Hedninge Chriſti wbegribelige Rigdom.

9. Vnd zu erleuchten jederman/ welche da ſey die gemeinſchafft deß Geheimniß / das von der Welt her inn Gott verborgen geweſen iſt / der alle ding geſchaffen hat / durch Jeſum Chriſt.

Oc at opliuſe huer mand/ huilcket der er Hemmelighedens Samfund/ ſom haffuer aff Verdens begyndelſe veret ſkiult i Gud/ ſom ſkabte alle ting/ formedelſt Iheſum Chriſtum.

10. Auff daß jetzt kunth würde / den Fürſtenthumben / vnnd Herrſchafften in dem Himmel / an der Gemeine / die manchfaltige Weißheit Gottes.

Paa det at Guds mangfoldige viſdom / ſkulde nu bliffue kundgiort / faar Førſtedøme oc Herredøme i Himmelen/ ved Menigheden.

11. Nach dem fürſatz von der Welt her / welche er beweiſet hat in Chriſto Jeſu vnſerm HERREN.

Effter hans Opſæt aff Verdens begyndelſe/ huilcket hand beuiſde i Chriſto Iheſu vor HERRE.

12. Durch welchen wir haben freydigkeit vnnd zugang inn aller zuverſicht/ durch den Glauben an jhn.

Formedelſt huilcken wi haffue driſtighed oc tilgang i al tillid/ ved Troen til hannem.

13. Darumb bitte ich / daß jr nicht müde werdet / vmb meiner trübſaln willen / die ich für euch leide/ welche euch eine Ehre ſind.

Der faare beder ieg / at i ſkulle icke bliffue miſtrøſtige for min drøffuelſe ſkyld / ſom ieg lider for eder/ huilcken der er eder en ære.

Kapitola III.

7. Kteréhož gá včiněn gſem Služebnijkem/ wedlé daru miloſti Božij / kteráž mi geſt dána/ wedlé půſobenij mocy geho.

Ktoretem ſie zſtal ſluga z dáru láſki Bozey/ ktory dan ieſt mnie/ wedle ſkutecżney mocy tego.

8. Mně zagiſté naymenſſýmu ze wſſech Swatých dána geſt miloſt tato / abych kázal mezy Pohany neſtijhlá Bohatſtwj Kryſtowa.

Mnie namnieyßemu ze wßytkich świetych daná ieſt láſká tá / ábym miedzy pogany przepowiedal niedościgle bogáctwá Kryſtuſowe.

9. A abych ſwětle wſſechněm oznamowal/ které geſt vdělenij tagemſtwij ſkrytého od wěkůw w Bohu / kterýž ſtwořil wſſecky wěcy ſkrze Gežijſſe Kryſta:

A izbym obláśnil wßytkim/ ktora ieſt ſpołeczność tháiemnice ſkrytey od wiekow w Bogu/ kthory wßytki rzeczy ſthworzyl przez Jezuſá Kryſtuſá.

10. Aby zgewena byla Principátům / y Poteſtátům na Nebeſých ſkrze Cýrkew rozličná maudroſt Božij.

Aby byłá teraz przez kościoł oznáymioná páńſthwam y zwierzchnościam / ktore ná niebie ſą/ rozmáita madrość Boża.

11. Wedlé předzwěděnij wěkůw/ kterauž geſt včinil Bůh w Kryſtu Gežijſſy Pánu naſſem.

Wedle poſtánowienia wiecżnego / ktore vczynił w Kryſtuſie Jezuſie Pánie náßym.

12. W kterémžto máme ſmělost a přijſtup s dauffánijm/ ſkrze Wijru geho.

W ktorym mamy wolność y przyſtep z vfániem przez wiáre iego.

13. Protož proſým wás/ abyſſte nehynuli pro zámutky mé za wás/ genž geſt ſláwa waſſe.

A przetoz proſ[illegible] ábyſcie ſie nie zſtawáli leniwymi dla vciſkow moich zá was/ ktora ieſt chwalá wáßá.

ד

14 וְכַאף אֲנָא בּוּרְכַי לְוָת אֲבוּהִי דְּמָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא ׃

Per queſta cagione io m'inginocchio al Padre del noſtro Signor IESV Chriſto.

15 הַו דְּמֶנֵּה מֶשְׁתַּמְּהָא כֻּלאַבָהוּתָא דְּבַשְׁמַיָּא וּבַאַרְעָא ׃

(Da cui ſi nomina tutta la parentela in cielo è in terra.)

16 דְּנֶתֵּל לְכוֹן אַיךְ עוּתְרָא דְּתֶשְׁבּוּחְתֵּה ד דְּבְחַילָא תֶּשְׁתַּרְרוּן בְּרוּחֵה ׃

Accioche ſecondo le richezze de la ſua gloria vi dia che ſiate fortificati di fortezza per lo Spirito ſuo ne l'huomo interiore.

17 דְּבְבַר נָשׁכוּן דַּלְגַו יֶעְמַר מְשִׁיחָא בְּהַימָנוּתָא וּבְלֶבְוָתְכוֹן ׃

Accioche Chriſto habiti per fede ne voſtri cuori, à fin che radicati & fondati in charità.

18 בְּחוּבָּא כַּד יֶהְוֵא שַׁרִיר עֶקַּרְכוֹן וֶשְׁתַּאסַּתְכוֹן ות וְתֶשְׁכְּחוּן לְמַדְרְכוּ עַם כֻּלְּהוֹן קַדִּישֵׁא מָנוּ רַוְמָא וְעוּמְקָא וְאוּרְכָּא וְפַתְיָא ׃

Voi poſſiate comprender con tutti i Santi qual ſia la larghezza, è la lunghezza, e la profondità, e l'altezza.

19 וְתֶדְעוּן רַבּוּתָא ד דְּחוּבֵּה דַּמְשִׁיחָא וְתֶתְמַלוּן בְּכֻלֵּה מֻלָּיָא דַּאלָהָא ׃

E conoſcere la dilettion di Chriſto, laqual ſoprauanza ogni cognitione, accioche voi ſiate riempiuti d'ogni pienezza di Dio.

20 לְהוּ דֵּין דְּמֶצָא בְּחַילָא יַתִּיר מֶן כֻּל לְמֶעְבַּד לַן די וְיַתִּיר מֶן מָא דְּשָׁאלִינַן וְרָנֵינַן אַיךְ חַילֵה דְּמֶסְתַּעַר בַּן ׃

Or à colui che per la poſſanza, che adopera in noi, puo fare con ogni abondanza ſopra tutto quello che noi domandiamo, ò penſiamo.

ג

14 וּבַעֲבוּר כֵּן כֹּרֵעַ אֲנִי עַל־בִּרְכַּי אֶל־אָבִי אֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ ׃

Por cauſa deeſto hinco mis rodillas àl Padre del Sennor nueſtro Ieſus el Chriſto.

15 (אֲשֶׁר מִמֶּנּוּ כָּל־אָבוֹת בַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ נִקְרָאוּ ׃)

(Del qual es nombrada toda la parentela en los cielos y en la tierra,)

16 אֲשֶׁר יִתֵּן לָכֶם כַּעֹשֶׁר כְּבוֹדוֹ לְהִתְחַזֵּק וּלְהִתְאַמֵּץ בְּרוּחוֹ בָּאָדָם הַפְּנִימִי ׃

Que hos de conforme à las riquezas de ſu gloria, que ſeays corroborados con potencia en el hombre interior por ſu Eſpiritu:

17 לִשְׁכּוֹן אֶת־הַמָּשִׁיחַ בֶּאֱמוּנָה בְּלִבּוֹתֵיכֶם בְּאַהֲבָה שְׁרָשִׁים וּמוּסָּדִים אַתֶּם ׃

Que habite el Chriſto por la fe en vueſtros coraçones: Para que arraygados y fundados en Charidad.

18 אֲשֶׁר תּוּכְלוּ לְהָבִיל עִם הַקְּדוֹשִׁים כֻּלָּם מַה הָרֹחַב וְהָאֹרֶךְ וְהָעֹמֶק וְהָרוּם ׃

Podays comprehender con todos los Sanctos qual ſea la anchura, y la longura, y la profundidad, y la altura.

19 וְלָדַעַת אֶת־אַהֲבַת הַמָּשִׁיחַ שֶׁהִיא עַל־כָּל־דַּעַת אֲשֶׁר תִּמָּלְאוּ בְּכָל־מְלוֹא אֱלֹהִים ׃

Y conocer la ſobre eminente charidad del Chriſto: para que ſeays cumplidos de todo cumplimiento de Dios.

20 וְלוֹ אֲשֶׁר יוּכַל עַל־כָּל לַעֲשׂוֹת יוֹתֵר וְעַל־יֶתֶר מֵאֲשֶׁר נִשְׁאַל מִמֶּנּוּ אוֹ נָבִין כַּכֹּחַ וּגְבוּרָה אֲשֶׁר פּוֹעֲלָה בָּנוּ ׃

Y à aquel que es poderoſo para hazer todas coſas mucho mas abundantemente de lo que pedimos, o entendemos, por la potencia que obra en noſotros.

γ'.

14. Τούτου χάριν κάμπτω τὰ γόνατά μου πρὸς τὸν πατέρα τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ.

Pour laquelle cauſe ie ploye mes genoux deuãt le Pere de noſtre Seigneur Ieſus Chriſt:

15. Ἐξ οὗ πᾶσα πατριὰ ἐν οὐρανοῖς καὶ ἐπὶ γῆς ὀνομάζεται.

(Duquel) toute la parenté eſt nommee és cieux & en la terre)

16. Ἵνα δώῃ ὑμῖν κατὰ τὸν πλοῦτον τῆς δόξης αὐτοῦ, δυνάμει κραταιωθῆναι διὰ τοῦ πνεύματος αὐτοῦ εἰς τὸν ἔσω ἄνθρωπον.

Afin que ſelon les richeſſes de ſa gloire, il vous doint que vous ſoyez puiſſament fortifiés par ſon Eſprit en l'homme interieur.

17. Κατοικῆσαι τὸν χριστὸν διὰ τῆς πίστεως ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν. ἐν ἀγάπῃ ἐῤῥιζωμένοι καὶ τεθεμελιωμένοι.

Tellement que Chriſt habite en vos cœurs par foy: Afin q'eſtans enracines & fondés en charité.

18. Ἵνα ἐξισχύσητε καταλαβέσθαι σὺν πᾶσι τοῖς ἁγίοις, τί τὸ πλάτος, καὶ μῆκος, καὶ βάθος, καὶ ὕψος.

Vous puiſſiez finalement comprendre auec tous les ſaincts, quelle eſt la largeur & la longeur, la profondeur, & la hauteur:

19. Γνῶναί τε τὴν ὑπερβάλλουσαν τῆς γνώσεως ἀγάπην τοῦ χριστοῦ, ἵνα πληρωθῆτε εἰς πᾶν τὸ πλήρωμα τοῦ θεοῦ.

Et cognoiſtre la dilection de Chriſt, laquelle ſurpaſſe toute cognoiſſance: afin que vous ſoyez remplis en toute plenitude de Dieu.

20. Τῷ δὲ δυναμένῳ ὑπὲρ πάντα ποιῆσαι ὑπὲρ ἐκ περισσοῦ ὧν αἰτούμεθα ἢ νοοῦμεν, κατὰ τὴν δύναμιν τὴν ἐνεργουμένην ἐν ἡμῖν.

Or à celui qui par la puiſſance qui beſõgne auec efficace en nous, peut faire en toute abondance par deſſus tout ce que nous demandons & penſons:

CAP. III.

14. Huius rei gratia flecto genua mea ad Patrem Domini noſtri Ieſu Chriſti.

For this cauſe I bow my knees vnto the Father of our Lord Jeſus Chriſt.

15. Ex quo omnis paternitas in cælis & in terra nominatur.

(Of whome is named the whole familie in heauen and in ehrth.)

16. Vt det vobis ſecundum divitias gloriæ ſuæ, virtutem corroborari per Spiritum eius in interiori homine.

That hee might graunt you according to the riches of his glorie / that yee may bee ſtrengthened by his Spirit in the inner man.

17. Chriſtum habitare per fidem in cordibus veſtris, in charitate radicati & fundati.

That Chriſt may dwell in your heartes by faith / that yee / being rooted and grounded in loue.

18. Vt poſſitis comprehendere cum omnibus ſanctis, quæ ſit latitudo, & longitudo, & ſublimitas, & profundum.

May bee able to comprehende with all Saintes / what is the breadth / and length / and depth / and height.

19. Scire etiam ſupereminentem ſcientię charitatem Chriſti, ut impleamini in omnem plenitudinem Dei.

And to knowe the loue of Chriſt / which paſſeth knowlege / that yee may bee filled with all fulnes of God.

20. Ei autem qui potens eſt omnia facere ſuperabundanter quàm petimus aut intelligimus, ſecundùm virtutem quæ operatur in nobis.

Vnto him therefore that is able to doe exceeding aboundly aboue all that wee aſke or thinke / according to the power that worketh in vs.

Das III. Capitel.

14. Derhalben beuge ich meine Knie / gegen dem Vater vnſers HERREN Jeſu Chriſti.

For den ſkyld bøyer ieg mine Knæ / faar for HERRIS Jheſu Chriſti Fader.

15. Der der rechte Vater iſt / über alles was da Vater heiſſet im Himmel vnd auff Erden.

Som er den rette Fader offuer alt det ſom kaldis Fader / i Himmelen oc paa Jorden.

16. Daß er euch krafft gebe / nach dem Reichthumb ſeiner Herrligkeit / ſtarck zu werden / durch ſeinen Geiſt / an dem inwendigen Menſchen.

At hand ſkal giffue eder Krafft / effter ſin Herligheds Rigdom / at i kunde bliffue ſtercke formedelſt hans Aand / i det induortis Menniſke.

17. Vnd Chriſtum zu wohnen durch den Glauben in ewren hertzen / vnnd durch die Liebe eingewurtzelt vnd gegründet werden.

Oc Chriſtum at bo formedelſt Troen i eders hierte / oc bliffue rodfeſt oc grundfeſt formedelſt kærlighed.

18. Auff daß jr begreiffen möget mit allen Heiligen / welches da ſey die breite / vnd die lenge / vnd die tieffe / vnnd die höhe.

Paa det i kunde begribe met alle Helligen / huilcket der er det brede / oc det longe / oc det dybe / oc det høye.

19. Auch erkennen / daß Chriſtum lieb haben / vil beſſer iſt denn alles wiſſen / auff daß jr erfüllet werdet mit alley Gottes fülle.

Oc kende at det er meget bedre / at elſke Chriſtum? end vide alting / At i kunde opfyldis met allehonde Guds opfyldelſe.

20. Dem aber / der überſchwenglich thun kan / über alles / daß wir bitten oder verſtehen / nach der Krafft / die da in vns wircket.

Men den ſom kand offuerflødelige gøre / offuer alt det / ſom wi bede eller forſtaa / effter den Krafft / ſom arbeyder i oſſ.

Kapitola III.

14. A pro tu wěc klekám ná má kolena před Otcem Pána naſſeho Gežiſſe Kryſta.

Dla tego ſkłániam koláná moie ku Oycu Páná naſzego Jezu Kryſtá.

15. Z kteréhožto každé Otcowſtwo na Nebi y na zemi gmenuge ſe.

Od ktorego wſzytek narod ná niebie y ná ziemi bywa názywan.

16. Aby wám dal wedlé bohatſtwij ſláwy ſwé moc / abyſſte ſe poſylnili ſkrze Ducha geho na wnitřnijm člowěku.

Aby dał wam z obfitey łáſki ſwoiey / żebyſcie byli mocnie vtwirdzeni przez Duchá iego / w wnętrznym człowiecze.

17. Aby přebýwal Kryſtus ſkrze wijru w Srdcých waſſých / gſauce w Láſce wkořeněni a založeni.

Aby mieſzkał Kryſtus przez wiáre w ſercach wáſzych / żebyſcie w miłości wkorzenieni y vgruntowáni.

18. Abyſſte mohli ſtihnauti ſe wſſemi Swatými / která geſt ſſyrokoſt / a dlauhoſt / a wyſokoſt / a hlubokoſt:

Mogli doścignać ze wſzytkimi świętymi / ktora ieſt ſzyrokość / y długość / y głębokość / y wyſokość.

19. A abyſſte také wěděli / kterak geſt přewyſoké vměnij láſky Kryſtowy / abyſſte naplněni byli we wſſeliké plnoſti Božij.

Y poznáć miłość Kryſtuſowe / ktora przewyżſza wſzelákie wyrozumienie / á iżbyſcie byli nápełnieni wſzelakim nápełnieniem Bożym.

20. Tomu pak / kterýž mocen geſt wſſecko včiniti hogněgij / nežli proſýme neb rozumijme / podlé mocy kterauž puoſobij w nás:

A temu ktory może dáleko obficiey wſzytko vczynić nád to / o co proſimy ábo myſlimy / [illegible] mocy oney ktora ſie w nás okazuie.

ג

21 לֵהּ תֶּשְׁבּוּחְתָּא בְּעִדְתֵּהּ בְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא בְּכֻלְּהוֹן דָּרֵא דְּעָלְמֵי עָלְמִין אַמִּין׃

Sia gloria ne la Chieſa per Christo IESV, in tutte l'età del ſecolo de' ſecoli, Amen.

ד

1 בָּעֵא אֲנָא הָכִיל מֶנְּכוֹן אֶנָא אֲסִירָא בְּמָרַן דְּתֶהַלְכוּן אַיְכַנָּא דְּיָאֵא לְקָרֵיָנָא דְּאֶתְקְרִיתוּן׃

Io dunque imprigionato nel Signore, vi prego à caminar ſecondo che ſi conuiene à la vocatione, à laquale ſete ſtati chiamati.

2 בְּכֻלָּהּ מַכִּיכוּת רַעְיָנָא וּבְנִיחוּתָא וְנַגִּירוּת רוּחָא וַהְוַיְתוּן מְסַיְבְרִין חַד לְחַד בְּחוּבָּא׃

Con ogni humilità e manſuetudine, con patientia, tolerandoui l'vn l'altro in charità.

3 וַהְוַיְתוּן חַפִּיטִין לְמִטַּר אַוְיוּתָא בְּרוּחָא בְּחַנְקָא דַּשְׁלָמָא׃

Ingegnandoui di conſeruar l'vnita de lo Spirito per il vincolo de la pace.

4 וְתֶהְווּן בְּחַד פַּגְרָא וּבְחַדָא רוּחָא אַיְכְּמָא דְּאֶתְקְרִיתוּן בְּחַד סַבְרָא דְּקָרְיָנְכוֹן׃

Non v'è ch'vn corpo & vno ſpirito, ſi come ancor ſete ſtati chiamati in vna ſperanza de la voſtra vocatione.

5 חַד הוּ גֵּיר מָרְיָא וְחַדָא הַיְמָנוּתָא וְחַדָא מַעֲמוּדִיתָא׃

Non v'è che vn Signore, vna Fede, vn Batteſimo.

6 וְחַד אֱלָהָא אַבָּא דְּכֹל וְעַל כֹּל וּבְיַד כֹּל וּבְכֻלַּן׃

Vn Iddio è Padre di tutti, che è ſopra tutti, è per tutti, & in tutti voi.

ג

21 לוֹ יְהִי־הַכָּבוֹד בָּעֵדָה בְּיֵשׁוּעַ מָשִׁיחַ לְכָל־דּוֹרִים לְעוֹלְמֵי עוֹלָמִים אָמֵן׃

Sea gloria en la Igleſia por el Chriſto Ieſus por todas edades del ſiglo de ſiglos, Amen.

ד

1 וּמִתְחַנֵּן לָכֶם אֲנִי אָסוּר בַּיהוָה כַּהוֹגֵן לְהַלֵּךְ בַּמִּקְרָא אֲשֶׁר נִקְרָאתֶם׃

Ruego hos pues, y preſo, enel Sennor que andeys como es digno de la vocacion en que ſoys llamados, es à ſaber,

2 בְּכָל חָכְמָה בִּינָה עֲנָוָה וַעֲנָוָה בְּאֹרֶךְ אַפַּיִם לָשֵׂאת אִישׁ אֶת־אָחִיו בְּאַהֲבָה׃

Con toda humilidad y manſedumbre; con tolerancia, ſupportando los vnos à los otros en Charidad:

3 דֹּאֲגִים לִנְצוֹר אֶת־יְחִידַת רוּחַ בְּאֵזוֹר הַשָּׁלוֹם׃

Solicitos à guardar la vnidad del Eſpiritu en el vinculo de la paz.

4 גְּוִיָּה אֶחָת וְרוּחַ אֶחָת כְּמוֹ אֲשֶׁר נִקְרָאתֶם בִּיחִידַת שִׂבְרַת קְרִיאַתְכֶם׃

Vn cuerpo, y vn eſpiritu: como ſoys tambien llamados à vna miſma eſperança de vueſtra vocacion.

5 אָדוֹן אֶחָד אֱמוּנָה אֶחָת טְבִילָה אֶחָת׃

Vn Sennor, vna fe, vn Baptiſmo:

6 אֱלֹהִים אֶחָד וַאֲבִי־כֹל וְעַל־כֹּל וּבְיַד־כֹּל וּבְכֻלָּנוּ׃

Vn Dios y padre de todos, el qual es ſobre todas las coſas, y por todas las coſas, y en todos voſotros.

γ'.

21. Αὐτῷ ἡ δόξα ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἐν χριστῷ ἰησοῦ, εἰς πάσας τὰς γενεὰς τοῦ αἰῶνος τῶν αἰώνων. ἀμήν.

A lui ſoit gloire en l'Egliſe, en Ieſus Chriſt, en tous aages du ſiecle des ſiecles, Amen

ΚΕΦΑΛ. δ'.

ΠΑρακαλῶ οὖν ὑμᾶς ἐγὼ ὁ δέσμιος ἐν κυρίῳ, ἀξίως περιπατῆσαι τῆς κλήσεως ἧς ἐκλήθητε.

Ie vous prie donc, moi le priſonnier au Seigneur, que vous cheminiez dignement cōme il eſt ſeant à la vocation à laquelle vous eſtes appeles:

2. Μετὰ πάσης ταπεινοφροσύνης καὶ πραότητος, μετὰ μακροθυμίας, ἀνεχόμενοι ἀλλήλων ἐν ἀγάπῃ.

Auec toute humilité & douceur, auec vn eſprit patient, ſupportans l'vn l'autre en charité.

3. Σπουδάζοντες τηρεῖν τὴν ἑνότητα τοῦ πνεύματος ἐν τῷ συνδέσμῳ τῆς εἰρήνης.

Eſtans ſoigneux de garder l'vnité d'Eſprit par le lien de paix.

4. Ἓν σῶμα καὶ ἓν πνεῦμα, καθὼς καὶ ἐκλήθητε ἐν μιᾷ ἐλπίδι τῆς κλήσεως ὑμῶν.

Il y a vn ſeul corps & vn ſeul eſprit, comme auſſi vous eſtes appelés en vne ſeule eſperance de voſtre vocation.

5. Εἷς κύριος, μία πίστις, ἓν βάπτισμα,

Il y a vn ſeul Seigneur, vne ſeule foy, vn ſeul Bapteſme:

6. Εἷς θεὸς καὶ πατὴρ πάντων, ὁ ἐπὶ πάντων καὶ διὰ πάντων, καὶ ἐν πᾶσιν ὑμῖν.

Vn ſeul Dieu & Pere de tous, qui eſt ſur tous, & parmi tous, & en vous tous.

CAP. III.

21. Ipſi gloria in eccleſia, & in Chriſto Ieſu in omnes generationes ſeculi ſeculorum, Amen.

Be praiſe in the Church by Chriſt Jeſus/throughout all generations for euer / Amen.

CAP. IIII.

OBſecro itaque vos ego vinctus in Domino, ut dignè ambuletis vocatione qua vocati eſtis.

I therefore / being priſoner in the Lord / praye you that yee walke worthye of the vocation whereunto ye are called.

2. Cum omni humilitate & manſuetudine, cum patientia, ſupportantes invicem in charitate.

With all humblenes of minde/and meekeneſſe/with long ſuffring / ſupporting one another through loue.

3. Soliciti ſervare unitatem ſpiritus in vinculo pacis.

Endeuouring to keepe the vnitie of the Spirit in the bond of peace.

4. Vnum corpus, & unus ſpiritus, ſicut vocati eſtis in una ſpe vocationis veſtræ.

There is one bodye / and one Spirit/euen as yee are called in one hope of your vocation.

5. Vnus Dominus, una fides, unum baptiſma.

There is one Lorde/one Faith/ one Baptiſme.

6. Vnus Deus & Pater omnium, qui ſuper omnes, & per omnia, & in omnibus nobis.

One God and Father of all/which is aboue all / and through all / and in you all.

Das III. Capitel.

21. Dem ſey ehre in der Gemeine/ die inn Chriſto Jeſu iſt/ zu aller zeit/ von ewigkeit zu ewigkeit/ Amen.

Hannem vere ære i Menigheden / ſom er i Chriſto Jheſu/ altid/ fra euighed til euighed/ Amen.

Das IIII. Capitel.

SO ermane nun euch ich gefangener in dem HERREN/ daß jr wandelt/ wie ſichs gebüret ewrem Beruff/ darinnen jr beruffen ſeyt.

SAa formaner nu ieg eder/ ſom er fangen i HERREN / At i ville vandre/ lige ſom det er eders Kald tilbørligt/ der i ere kallede vdi.

2. Mit aller demut vnd ſanfftmut/ mit gedult/ vnnd vertraget einer den andern in der Liebe.

Met al ydmyghed oc ſactmodighed/met taalmodighed/Oc den ene fordrage den anden i Kærlighed.

3. Vnd ſeydt fleiſſig zu halten die einigkeit im Geiſt/ durch deß Band deß Friedes.

Oc verer flitige til at holde enighed i Aanden/ formedelſt fredens baand.

4. Ein Leib vnnd ein Geiſt/ wie jhr auch beruffen ſeydt auff einerley hoffnung ewers beruffs.

It Legeme oc en Aand / Lige ſom i oc ere kallede/ til it Haab i eders Kald.

5. Ein HERR/ ein Glaube/ eine Tauffe.

En HERRE/ en Tro/ en Daab.

6. Ein Gott vnd Vatter (vnſer) aller/ der da iſt über euch alle/ vnd durch euch alle/ vnd in euch allen.

En Gud oc allis (vaare) Fader/ ſom er offuer eder alle/ oc formedelſt eder alle/ oc i eder alle.

Kapitola III.

21. Gemu Sláwa w Cýrkwi/ ſkrze Kryſta Gežijſſe po wſſeckny wěky/ na wěky wěkůw/ Amen:

Niechay bedźie chwałá w kośćiele przez Krystuſá Jezuſá / po wßytki czáſy/ y na wieki wiekow / Amen.

Kapitola IIII.

PRotož proſým wás já wězeň w PAnu / abyſſte hodně chodili w powoláníj/ kterýmž gſte powoláni ſe wſſý pokorau.

PRoßę thedy ia więźień w Pánu ábyśćie poſthepowáli iáko ſię godźi w powołániu/ ktorym ieſteśćie wezwáni.

2. S tichoſtij/ s trpělivoſtij/ ſnáſſegijce ſe weſpolek w Láſce/ pilni gſauce.

Z weßeláką ſkromnośćią/ ćichośćią y z ćirpliwośćią / znoßąc iedni drugich w miłośći.

3. Abyſſte zachowáwali gednotu Ducha w ſwazku pokoge.

Stáráiąc ſię ábyśćie záchowáli iedność duchá przez zwiaſtke pokoiu.

4. Gedno tělo/ a geden Duch/ yakož gſte powoláni w gedné naděgi powoláníj waſſeho.

Jedno ieſt ćiáło y ieden duch / ták iáko ieſteśćie wezwáni w iedne nádźieie powołánia wáßego.

5. Geden PAN/ gedna Wíra/ geden Křeſt.

Jeden Pan/ iedná wiárá/ ieden krzeſt.

6. Geden Bůh a Otec wſſech/ kterýž geſt nade wſſecky wěcy/ a ſe wſſemi/ y we wſſech wás:

Jeden Bog y Oćiec wßytkich/ ktory ieſt nad wßytki rzeczy / y po wßytkich rzeczach / y we wßytkich was.

ד

7 לְחַד חַד מֶנַּן דֵּין אֶת
אֶתְיְהֶבַת טַיְבוּתָא אַיְךְ
מְשׁוּחְתָא דְּמַוְהַבְתֵּהּ
דַּמְשִׁיחָא׃

Ma à ciaſcun di noi è ſtata data la gratia ſecondo la miſura de la donatione di Chriſto.

8 מֶטּוּל הָנָא אָמִיר דַּסְלֶק
לַמְרוּמָא וַשְׁבָא שְׁבִיתָא
וִיהַב מַוְהַבָּתָא לַבְנַי נָשָׁא׃

Però dice, Eſſendo ſalito in alto, menò prigione la prigionia, & diede doni à gli huomini.

9 דַּסְלֶק דֵּין מָנָא הִי אֶלָּא
אֶן דָּאף נְחֵת לוּקְדַם
לְתַחְתָּיָתָה דְּאַרְעָא׃

Hor quello ch'ei ſali, che altro è ſenon ch'egli era ancor prima diſceſo ne le parti inferiori de la terra?

10 הָו דַּנְחֶת הָוִיוּ הָו דָּאף
סְלֶק לְעֵל מֶן כֻּלְּהוּן שְׁמַיָּא
דִּיְשַׁלֵּם כֹּל׃

Colui che diſceſe, è il medeſimo che ancor è ſalito ſopra tutti i cieli, per empier tutte le coſe.

11 וְהוּ יַהֵב אִית דַּשְׁלִיחֵא
וְאִית דַּנְבִיֵּא וְאִית
דַּמְסַבְּרָנֵא וְאִית דְּרָעוּתָא
וְאִית דְּמַלְפָנֵא׃

Egli dunque ne ha dati alcuni Apoſtoli, altri Profeti, altri Euangeliſti, altri Paſtori è Dottori.

12 לַגְמָרָא דְּקַדִּישֵׁא
לַעֲבָדָא דְּתֶשְׁמֶשְׁתָּא
לְבֶנְיָנָא דַּמְשִׁיחָא׃

Al raunamento de Santi, per l'opera del miniſterio, in edificatione del corpo di Chriſto.

13 עַד־מָא דְּנֶהְוֵא כֻּלַּן
חַד מֶדֶם בְּהַיְמָנוּתָא
וּבִידַעְתָּא דִּבְרֵהּ דַּאלָהָא
וְחַד גַּבְרָא גְּמִירָא
בַּמְשׁוּחְתָא דְּקוּמְתָא
דְּשׁוּמְלָיָא׃

Infin che noi ci ſcontriamo tutti ne l'Vnita de la fede, è ne la cognitione del Figliuol di Dio, in huomo perfetto, à la miſura de la perfetta ſtatura di Chriſto.

ד

7 וּלְאִישׁ מִמֶּנּוּ נִתְּנָה הַתְּחִנָּה
כְּמִדַּת מַתַּת הַמָּשִׁיחַ׃

Empero à cada vno de noſotros es dada gracia conforme à la medida del don del Chriſto.

8 עַל־כֵּן אוֹמֵר הוּא עָלִיתָ
לַמָּרוֹם שָׁבִיתָ שֶּׁבִי לָקַחְתָּ מַתָּנוֹת
בָּאָדָם׃

Por lo qual dize, Subiendo à lo alto lleuó captiua la captiuidad, y dió dones à los hombres.

9 וְכִי־עָלָה מַה הִיא כִּי אִם
כִּי גַּם יָרַד בָּרִאשׁוֹנָה לְתַחְתִּיּוֹת
הָאָרֶץ׃

Y que ſubió, que es ſino que tambien auia decendido primero en las partes baxas de la tierra?

10 אֲשֶׁר יָרַד זֶה גַּם הוּא
אֲשֶׁר עָלָה עַל־כָּל־הַשָּׁמַיִם
אֲשֶׁר יְמַלֵּא אֶת־כֹּל׃

El que decendió, el miſmo es el que tambien ſubió ſobre todos los cielos para cumplir todas las coſas.

11 וְהוּא נָתַן אֲנָשִׁים שְׁלִיחִים
וַאֲנָשִׁים נְבִיאִים וַאֲנָשִׁים
מְבַשְּׂרִים וַאֲנָשִׁים רוֹעִים
וַאֲנָשִׁים מְלַמְּדִים׃

Y el miſmo dió vnos ciertamente Apoſtoles; y otros, Prophetas; y otros, Euangeliſtas; y otros, Paſtores, y Doctores:

12 לְתַכְלִית הַקְּדוֹשִׁים לְמַעֲשֵׂה
הַכְּהֻנָּה לְמִבְנֵה גְוִיַּת הַמָּשִׁיחַ׃

Para la conſumacion de los Sanctos en la obra del Miniſterio, para la edificacion del cuerpo del Chriſto:

13 עַד כִּי־נִכְלֶה וְנוֹסְדָה כֻּלָּנוּ
יַחַד לִיחִידַת אֱמוּנַת וְדַעַת בֶּן־
אֱלֹהִים לְאִישׁ שָׁלֵם אֶל־מִדַּת
מְלֹא קוֹמַת הַמָּשִׁיחַ׃

Haſta que todos ſalgamos en vnidad de fe y de conocimiento del Hijo de Dios cada vno en varon perfecto, à la medida de la edad cumplida del Chriſto.

δ.

7. Ἑνὶ δὲ ἑκάστῳ ἡμῶν ἐδόθη ἡ χάρις κατὰ τὸ μέτρον τῆς δωρεᾶς τοῦ χριστοῦ.

Mais la grace eſt donnee à vn chacun de nous ſelon la meſure du don de Chriſt.

8. Διὸ λέγει, ἀναβὰς εἰς ὕψος ᾐχμαλώτευσεν αἰχμαλωσίαν, καὶ ἔδωκε δόματα τοῖς ἀνθρώποις.

Pour laquelle choſe il dit, Eſtant monté en haut il à mené captiue grande multitude de captifs, & a donné dons aux hommes.

9. Τὸ δὲ, ἀνέβη, τί ἐστιν, εἰ μὴ ὅτι καὶ κατέβη πρῶτον εἰς τὰ κατώτερα μέρη τῆς γῆς.

Or ce qu'il eſt monté, qu'eſt ce autre choſe ſinon que premierement il eſtoit deſcendu es parties les plus baſſes de la terre?

10. Ὁ καταβὰς, αὐτός ἐστι καὶ ὁ ἀναβὰς ὑπεράνω πάντων τῶν οὐρανῶν, ἵνα πληρώσῃ τὰ πάντα.

Celui qui eſt deſcendu, c'eſt le meſme qui eſt mõté ſur tous les cieux, afin qu'il rempliſt toutes choſes.

11. Καὶ αὐτὸς ἔδωκε τοὺς μὲν, ἀποστόλους· τοὺς δὲ, προφήτας· τοὺς δὲ, εὐαγγελιστάς· τοὺς δὲ, ποιμένας καὶ διδασκάλους.

Lui-meſme donc a donné les vns pour eſtre Apoſtres, & les autres pour eſtre Prophetes, & les autres pour eſtre Euangeliſtes, & les autres pour eſtre Paſteurs & Docteurs.

12. Πρὸς τὸν καταρτισμὸν τῶν ἁγίων, εἰς ἔργον διακονίας, εἰς οἰκοδομὴν τοῦ σώματος τοῦ χριστοῦ.

Pour l'aſſemblage des Saincts, pour l'œuure du miniſtere, pour l'edification du corps de Chriſt:

13. Μέχρι καταντήσωμεν οἱ πάντες εἰς τὴν ἑνότητα τῆς πίστεως, καὶ τῆς ἐπιγνώσεως τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ, εἰς ἄνδρα τέλειον, εἰς μέτρον ἡλικίας τοῦ πληρώματος τοῦ χριστοῦ.

Iuſqu'à-ce que nous-nous rencontrions tous en l'vnité de la foy, & de la cognoiſſance du Fils de Dieu, en homme parfait, à la meſure de la parfaite ſtature de Chriſt:

CAP. IIII.

7. Vnicuique autem noſtrum data eſt gratia ſecundùm menſuram donationis Chriſti.

But vnto euery one af vs is giuen grace / according to the meaſure of the gifte of Chriſt.

8. Propter quod dicit, Aſcendens in altum, captivam duxit captivitatem: dedit dona hominibus.

Wherefore he ſaith/ When he aſcended vp on hie / he ledde captiuitie captiue/ and gaue giftes vnto men.

9. (Quod autem aſcendit, quid eſt, niſi quia & deſcendit primùm in inferiores partes terræ?

(Now/ in that he aſcended / what is it but that he had alſo deſcended firſt into the loweſt partes of the earth?

10. Qui deſcendit, ipſe eſt & qui aſcendit ſupra omnes cælos, ut impleret omnia.)

He that deſcended/ is euen the ſame that aſcended/ farre aboue all heauens/ that hee might fill all thinges.)

11. Et ipſe dedit quoſdam quidem Apoſtolos, quoſdam autem Prophetas, alios verò Evangeliſtas, alios autem paſtores & doctores.

He therefore gaue ſome to be Apoſtles / and ſome Prophets / and ſome Euangeliſts: and ſome Paſtours / and Teachers.

12. Ad conſummationem ſanctorum in opus miniſterii, in ædificationem corporis Chriſti.

For the gathering together of yͤ Saints/ for the worke of the miniſterie/ and for the edification of the bodie of Chriſt.

13. Donec occurramus omnes in unitatem fidei, & agnitionis filii Dei, in virum perfectum, in menſuram ætatis plenitudinis Chriſti.

Till we all meete together (in the vnitie of faith / and knowledge of the Sonne of God) vnto a perfite man / and vnto the meaſure of the age of the fulnes of Chriſt.

Das IIII. Capitel.

7. Einem ieglichen aber vnter vns iſt gegeben die Gnade/ nach dem maß der gabe Chriſti.

Oc Naaden er giffuen huer iblant oſs / effter Chriſti gaffuis maade.

8. Darumb ſpricht er: Er iſt auffgefahren in die Höhe / vnd hat das Gefengniß gefangen gefůhret / vnd hat den Menſchen gaben gegeben.

Der faare ſiger hand/ Hand er opfaren i det Høye/ Oc førde Fengſelet fanget / Oc gaff Meniſken Gaffuer.

9. Daß er aber auffgefahren iſt/ was iſts? denn daß er zuvor iſt hinunter gefahren in die vnterſten örter der Erden?

Oc at hand opfoer/ huad er det? Vden at hand tilforn foer net til Jordens nederſte ſteder.

10. Der hinunter gefahren iſt / das iſt derſelbige/ der auffgefahren iſt ůber alle Him̃el/ auff daß er alles erfůllet.

Den ſom foer ned/ det er den ſamme/ ſom foer op offuer alle Himle/ at hand vilde opfylde alting.

11. Vnnd er hat etliche zu Apoſteln geſetzt/ etliche aber zu Propheten/ etliche zu Evangeliſten/ etliche zu Hirten vnd Lehrer.

Oc hand ſette nogle til Apoſtler/ oc nogle til Propheter/ nogle til Euangeliſter/ nogle til Hyrder oc Lærere.

12. Daß die Heiligen zugerichtet werden zum werck des Ampts / da durch der Leib Chriſti erbauet werde.

At de Hellige ſkulle bliffue beredde til Embedens gerning/ met huilcket Chriſti Legeme kand opbyggis.

13. Biß daß wir alle hinan kommen/ zu einerley Glauben vnd Erkenntniß des Sohns Gottes/ vnd ein volkommen Mann werden/ der da ſey inn der maſſe deß volkommenen Alters Chriſti.

Indtil wi komme alle ſammen/ til en Tro oc Guds Søns kyndſkaff/ oc bliffue en fuldkommen Mand/ ſom ſkal vere i Chriſti fuldkomne alders maade.

Kapitola IIII.

7. Gednomu pak každému z nás dána geſt miloſt wedlé mjry obdarowánj Kryſtowa.

Ale káżdemu z nas dáná ieſt łáſká wedle miáry dáru Kryſtuſowego.

8 Protož prawij: Wſtaupiw na wýſoſt/ yaté wedl wězně/ dal dary Lidem.

Dla tego mowi: Gdy wſtąpil ná gore/ wiodl wiele więźniow w poimánie/ y dal dáry ludziam.

9. Ale že wſtaupil/ co geſt/ gedině že geſt y ſſtaupil naypřwé do naynižſſých Kragin Země?

A tho co wſthapil/ coż ieſt/ iednoiż pirwey byl zſthapil do naniżſzych ſtron ziemie?

10. Kterýž pak ſſtaupil/ tenť geſt/ kterýž y wſtaupil nad wſſecka Nebeſa/ aby naplnil wſſecky wěcy.

Ktory zſtapil / tenże ieſt ktory też wſtapil ná wſzythki niebioſa/ áby napelnil wſzytko.

11. A týž dal někteřé zagiſté Apoſtoly/ někteřé pak Proroky/ a giné Ewangeliſty / giné pak Paſtýře/ a Včitele.

Y tenże dal niektore Apoſtoly/ á drugie Proroki / drugie záſie Ewánieliſty/ niektore thież páſterze/ y vczyciele.

12. K doplněnij Swatých a dijla ſlužebnoſti/ a k wzdělánij tela Kryſtowa:

Ku ziednoczeniu świetych do ſpráwy poſługowánia/ y ku budowániu ciáłá Kryſtuſowego.

13. Abychom ſe zběhli wſſyckni w gednotu Wijry a poznánij Syna Božijho/ w dokonalého muže/ w mijru plnoſti wěku Kryſtowa:

Aż wſzyſcy przyidziemy w iedność wiary/ y poznania Syna Bożego/ w mężá doſkonálego / w miáre zupelnego wzroſtu Kryſtuſowego.

ד

14 וְלָא נֶהְוֵה יַלּוּדֵא
דְּמִזְדַּעְזְעִין וּמֶשְׁתַּגְּנִין לְכֻל
רוּחַ דְּיוּלְפָּנָא נְכִילָא דַּבְנַי
נָשָׁא הָנוּן דְּבַחְרָעוּתְהוֹן
מְצַטַּנְעִין דִּיַטְעוֹן׃

Acciochè noi non ſiamo piu fanciulli, che ondeggiamo, e ſiamo qua e la trasportati da ogni vento di dottrina, ſul tavoliero de gli huomini, è per la fraude loro à inuidioſamente ſedurre.

15 אֶלָּא הָוֵין שָׁרִירִין
בְּחוּבַּן דְּכֻל מֶדֶם דִּילַן
יִרְבֵּא בַּמְשִׁיחָא דְּהָוְיוּ
רִישָׁא׃

Anzi à fine che ſeguendo la verità in charità, creſciamo in tutte le coſe in colui che è il capo, cioè Chriſto.

16 וּמֶנֵּהּ כֻּלֵּהּ פַּגְרָא
מֶתְרַכַּב וּמֶתְקַטַּר בְּכֻל
שָׁרְיָן אֵיךְ מוּהַבְתָּא ד
דְּמֶתְיַהְבָא בַּמְשׁוּחְתָּא
לְכֻל הַדָּם לְתַרְבִּיתָה דִּילֵהּ
דְּפַגְרָא דַּבְחוּבָּא נֶשְׁתַּלַּם
בְּבִנְיָנֵהּ׃

Del quale tutto il corpo inſieme congiunto, è collegato per tutte le congiunture che ſono ſomminiſtrate, per la virtù, che opera dentro, ſecondo la miſura di ciaſcuna parte, prende accreſcimento di corpo à edificatione di ſe ſteſſo per charità.

17 הָדָא דֵּין אָמַר אֶנָא
וּמַסְהֵד אֶנָא בְּמָרְיָא דְּמֶן
הָשָׁא לָא תֶּהְווֹן מְהַלְּכִין
אֵיךְ שַׁרְכָּא דְּעַמְמֵא
דִּמְהַלְּכִין בַּסְרִיקוּת ד
רֶעְיָנֵיהוֹן׃

Queſto dunque dico, & ſcongiurovi per il Signore, che voi non caminiate piu, come caminano gli altri Gentili ne la vanita de la mente loro.

18 וַחְשׁוּכִין בְּמַדְּעֵיהוֹן
וְנוּכְרָיִין אֶנּוּן מֶן חַיּוּהִי ד
דַּאלָהָא וּמֶטּוּל דְּלַיְת בְּהוֹן
יַדַּעְתָּא וּמֶטּוּל עַוִירוּת
לֶבְּהוֹן׃

Havendo i lor penſieri oſcuri, eſſendo alienati da la vita in Dio, per l'ignorantia che è in eſſi, per l'induramento del lor cuore.

ד ·

14 פֶּן־עוֹד נִהְיֶה עוֹלָלִים
הַמִּתְרַפְּסִים וּמִשְׁתַּנִּים לְכָל־
רוּחַ הַתַּלְמוּד בְּתַעֲלוּלֵי הָאֲנָשִׁים
בְּתֹךְ וּמִרְמָה אֶל־דֶּרֶךְ מַהֲתַלּוֹת׃

Que ya no ſeamos ninnos inconſtantes, y ſeamos traydos arredor à todo viento de doctrina per maldad de hombres que engannan con aſtutos errores.

15 וַאֲנַחְנוּ נֵאָמֵן בְּאַהֲבָה וְנִרְבֶּה
בּוֹ בְּכָל דְּבָרִים כְּמוֹ יֵשׁ־הָרֹאשׁ
יֵשׁוּעַ׃

Antes ſiguiendo la verdad en charidad, crezcamos en todo en el que es la cabeça, el Chriſto.

16 אֲשֶׁר מִמֶּנּוּ כָּל־הַגְּוִיָּה נֶעֶרְכָה
כְּהֹגֶן וְנֶאְפְּדָה לְכָל־יַד בְּכָל־דֶּבֶק
הַשָּׁרֵת כְּמַעֲשֶׂה בְּמִדַּת חֵלֶק חַד
וְחַד לְהַרְבֵּה הַגְּוִיָּה לְמִבְנֵה
נַפְשָׁהּ בְּאַהֲבָה׃

De elqual todo el cuerpo compueſto y ligado junto por todas las junturas de ſu alimento ſegun la operacion cada miembro conforme à ſu medida toma augmento de cuerpo edificandoſe en Charidad.

17 וְזֹאת אוֹמֵר אֲנִי וּמֵעִיד
בַּיהוָה פֶּן עוֹד תֵּהָלְכוּן כְּמוֹ הַגּוֹיִם
הָאֲחֵרִים מְהַלְּכִים בְּהֶבֶל שִׂכְלוּת
נַפְשְׁכֶם׃

Anſique eſto digo y requiero por el Sennor, que no andeys mas como las otras Gentes, que andan en la vanidad de ſu ſentido.

18 הַחֲשׁוּכִים בִּתְבוּנָתָם הֵמָּה
נְזוּרִים מֵחַיֵּי הָאֱלֹהִים בִּשְׁגָגָה
אֲשֶׁר הִיא בָהֶם בְּכֵהוּת לְבָבָם׃

Teniendo el entendimiento entenebrecido, agenos de vida de Dios por la ignorancia que en ellos ay, por la ceguedad de ſu coraçon.

δ'.

14. Ἵνα μηκέτι ὦμεν νήπιοι, κλυδωνιζόμενοι καὶ περιφερόμενοι παντὶ ἀνέμῳ τῆς διδασκαλίας, ἐν τῇ κυβείᾳ τῶν ἀνθρώπων, ἐν πανουργίᾳ πρὸς τὴν μεθοδείαν τῆς πλάνης.

Afin que nous ne ſoyons plus enfans, flottans, & eſtans demenés ça & la à tous vents de doctrine, par la pipperie des hommes, & par leur ruſe à cauteleuſement ſeduire.

15. Ἀληθεύοντες δὲ ἐν ἀγάπῃ, αὐξήσωμεν εἰς αὐτὸν τὰ πάντα, ὅς ἐστιν ἡ κεφαλή, ὁ χριστός.

Ains afin que ſuivans verité avec charité, nous croiſſions en tout en celui qui eſt le chef, aſſavoir Chriſt.

16. Ἐξ οὗ πᾶν τὸ σῶμα συναρμολογούμενον καὶ συμβιβαζόμενον διὰ πάσης ἁφῆς τῆς ἐπιχορηγίας, κατ' ἐνέργειαν ἐν μέτρῳ ἑνὸς ἑκάστου μέρους, τὴν αὔξησιν τοῦ σώματος ποιεῖται, εἰς οἰκοδομὴν ἑαυτοῦ ἐν ἀγάπῃ.

Duquel tout le corps bien adiuſté & ſerré enſemble par toutes les iointures du fourniſſement prend l'accroiſſement du corps, ſelon la vigueur qui eſt en la meſure d'vne chacune partie pour l'edification de ſoi-meſme en charité.

17. Τοῦτο οὖν λέγω καὶ μαρτύρομαι ἐν κυρίῳ, μηκέτι ὑμᾶς περιπατεῖν, καθὼς καὶ τὰ λοιπὰ ἔθνη περιπατεῖ, ἐν ματαιότητι τοῦ νοὸς αὐτῶν.

Voici donc que ie di & atteſte de par le Segneur, que vous ne cheminiez plus comme auſſi le reſte des Gentils chemine en la vanité de leur penſee:

18. Ἐσκοτισμένοι τῇ διανοίᾳ, ὄντες ἀπηλλοτριωμένοι τῆς ζωῆς τοῦ θεοῦ, διὰ τὴν ἄγνοιαν τὴν οὖσαν ἐν αὐτοῖς, διὰ τὴν πώρωσιν τῆς καρδίας αὐτῶν.

Ayans leur entendement obſcurci de tenebres, & eſtans eſtrangés de la vie de Dieu, à cauſe de l'ignorance qui eſt en eux par l'endurciſſement de leur cœur.

CAP. IIII.

14. Vt iam non ſimus parvuli fluctuantes, & circumferamur omni vento doctrinæ in nequitia hominum, in aſtutia ad circumventionem erroris.

That we henceforth be no more children/ wauering and caryed about with euerie winde of doctrine/ by the deceite of men/ and with craftineſſe/ whereby they lay in waite to deceiue.

15. Veritatem autem facientes in charitate, creſcamus in illo per omnia, qui eſt caput Chriſtus.

But let vs followe the trueth in loue/ and in all thinges growe vp into him/ which is the head/ that is Chriſt.

16. Ex quo totum corpus compactum, & connexum per omnem iuncturam ſubminiſtrationis, ſecundùm operationem in menſuram uniuſcuiuſq; membri, augmentum corporis facit in ædificationem ſui in charitate

By whome all the bodie being coupled and knitte togethr by euery ioynt/ for the furniture thereof (according to the effectuall power/ which is in the meaſure of euery part) receiueth increaſe of the body/ vnto the edifying of it ſelfe in loue.

17. Hoc igitur dico & teſtificor in Domino: ut iam non ambuletis ſicut & Gentes ambulant in vanitate ſenſus ſui.

This I ſay therefore and teſtifie in the Lorde/ that yee henceforth walke not as other Gentiles walke/ in vanitie of their minde.

18. Tenebris obſcuratum habentes intellectum, alienati à vita Dei per ignorantiā quæ eſt in illis, propter cæcitatem cordis ipſorum.

Hauing their cogitation darkened/ and being ſtraungers from the life of God through the ignorance that is in them/ becauſe of the hardenes of their heart.

Das IIII. Capitel.

14. Auff daß wir nicht mehr Kinder ſeyen/ vnd vns wegen vnd wiegen laſſen/ von allerley wind der Lehre/ durch ſchalckheit der Menſchen vnd teuſcherey/ damit ſie vns erſchleichen zuverführen.

Paa det wi ſkulle icke mere vere Børn/ oc lade oſſ røre ac vogge aff allehonde Lærdoms vær/ formedelſt Menniſkens ſkalckhed oc bedrageri/ met huilcket de ſledſke effter at bedrage oſſ.

15. Laſſet vns aber rechtſchaffen ſein inn der Liebe/ vnd wachſen in allen ſtücken/ an den/ der das Haupt iſt/ Chriſtus.

Men lader oſſ vere retſindige i Kærlighed/ oc voxe i alle ſtycker/ i den/ ſom er Hoffuedet/ Chriſtus.

16. Auß welchem der gantze Leib zuſammen gefüget/ vnd ein Glied am andern hanget/ durch alle Gelencke/ dadurch eins dem andern Handreichung thut/ nach dem werck eins ieglichen Gliedes/ inn ſeiner maſſe/ vnd machet/ daß der Leib wächſet zu ſein ſelbs beſſerung/ vnd das alles in der Liebe.

Aff huilcken det gantſke Legeme er tilſammen føyet/ oc en Lem henger til den anden/ ved alle Ledemod/ i det at den ene hielper den anden/ effter huer Lemmis gerning/ i ſin maade/ oc gør/ at Legemet voxer til ſin egen forbedring/ oc det altſammen i Kærlighed.

17. So ſage ich nun/ vnd zeuge inn dem HERRN/ daß jhr nicht mehr wandelt wie die andern Heiden wandeln/ in der eitelkeit jhres ſinnes.

Saa ſiger ieg nu/ oc vidner i HERREN/ at i ſkulle icke mere vandre ſom andre Hedninge vandre/ i deris ſinds forfengelighed.

18. Welcher verſtand verfinſtert iſt/ vnd ſind entfrembdet von dem Leben/ das auß Gott iſt/ durch die vnwiſſenheit/ ſo inn jhnen iſt/ durch die blindheit jhres hertzen.

Huilckis forſtand er formørcket/ oc de ere fremmede fra det Leffnet/ ſom er aff Gud/ formedelſt den vanuittighed/ ſom er i dem/ ved deris hiertis Blindhed.

Kapitola IIII.

14. Abychom giž nebyli malīčcý/ newſtawičnij gſauce/ a ſebau točijce každým wětrem včenij w neſſlechetnoſti lidſké/ a w chitroſti k oklamánij a ſwedenij w blud.

Abyſmi iuż nie byli dźiećmi chwieiącemi ſię/ y nie byli miotáni thám y ſám ledá wiátrem náuki/ przez chytrość ludźi/ y przez omylność/ ktora ieſt ná zdrádę poſtáwiona.

15. Ale prawdu činijce w Láſce/ roſtme w něm wždycky/ kterýž geſt hlawa/ totiž Kryſtus:

Ale záchowywáiąc prawdę z miłośćią/ rośćimy weń we wſzytkim/ ktory ieſt głowá/ to ieſt Kryſtus.

16. Z kteréhožto wſſeckno Tělo ſpogené a ſwázané we wſſech klaubijch k poſluhowánij/ wedlé wzdělánij w mijru gednoho každého audu/ rozmnoženij těla činij k wzdělánij ſwému w Láſce.

Z ktorego wſzytko ćiáło ſłuſznie ſpoione/ y ſpolu złączone/ w káżdym ſpoieniu związánia mocy/ kthora wewnątrz ſpráwuie/ według miáry káżde° członku bierze pomnożenie przyſtoyne ćiáłu/ ku zbudowániu ſámego ſiebie przez miłość.

17. Totok pak prawijm a ſwědčijm w PAnu/ abyſſte giž wijce nechodili/ yako Pohané chodij w marnoſti ſmyſla ſwého.

To thedy powiedám/ y vprzeymie proſzę przez Páná/ ábyśćie więcey nie poſtępowáli/ iáko inni pogáni poſtępuią w prożnośći vmyſłu ſwego.

18. Magijce rozum temnoſtmi zatmělý/ wzdáleni gſauce od žiwota Božijho ſkrze neznámoſt/ kteráž geſt w nich/ a pro ſlepotu ſrdcý gegich.

Máiąc myſl záćmioną/ á będąc oddaleni od żywotá Bożego przez nieumieiętność ktora w nich ieſt/ z zátwárdziáłośći ſercá ich.

ד

19 הָנוּן דְּפַסְקוּ סַבְרְהוֹן וַאשְׁלֶמוּ נַפְשְׁהוֹן לְפַחְוּוּתָא וַלְפוּלְחָנָא דְּכֻלָּהּ טַנְפוּתָא בְּיַעְנוּתְהוֹן׃

Iquali hauendo perduto ogni ſentimēto, ſi ſon dati lor medeſimi à diſſolutione, ad operare ogni immonditia à gara.

20 אַנְתּוּן דֵּין לָא הֲוָא הָכַנָא יַלְפְתּוּנָיְהִי לַמְשִׁיחָא׃

Ma voi non hauete gia in cotal modo imparato Chriſto.

21 אֶן שַׁרִירָאִית שְׁמַעְתּוּנָיְהִי וִילִפְתּוּן אַכְמָא דְּאִיתַוְהִי קוּשְׁתָּא בְּיֵשׁוּעַ׃

Se pure l'hauete ben aſcoltato, e ſete ſtati in eſſo ammaeſtrati, ſi come è verità in IESV.

22 אֶלָּא דְּתַנְחוּן מֶנְכוּן הוּפָּכֵיכוּן קַדְמָיֵא לְבַרְנָשָׁא הָו עַתִּיקָא דְּמֶתְחַבַּל בְּרֶגְיָנָתָא דְּטוּעְיֵא׃

Cioè, che voi poniate giu l'huomo vecchio quanto à la conuerſation di prima, ilqual ſi corrompe per le concupiſcentie ingannatrici.

23 וְתֶתְחַדְּתוּן בְּרוּחָא דְּמַדְּעֵיכוּן׃

E che ſiate rinouati ne lo ſpirito de la voſtra mente.

24 וְתֶלְבְּשׁוּן לְבַר נָשָׁא חַדְתָּא הָו דְּבַאלָהָא אֶתְבְּרִי בְּזַדִּיקוּתָא וּבְחַסִיוּתָא דְּקוּשְׁתָּא׃

E veſtiti del nuouo huomo che è creato ſecondo Dio in giuſtitia è vera ſantità.

25 מֶטּוּל הָנָא אַנִּיחוּ מֶנְכוּן כַּדָּבוּתָא וּמַלֶּלוּ קוּשְׁתָּא אֱנָשׁ עַם קַרִיבֵהּ הַדָּמֵא חְנַן גֵּיר חַד דְּחַד׃

Per laqual coſa, laſciando la menzogna, parlate la verità, ciaſcuno col proſſimo ſuo: percioche noi ſiamo membri l'vn de l'altro.

ד

19 אֲשֶׁר נִבְלוּ וְחָגְרוּ מִמִּסְגְּרוֹתֵיהֶם וְנָתְנוּ אֶת־נַפְשָׁם לְפַחֲזוּת לַעֲבוֹדַת כָּל־טֻמְאָה בְּמַאֲוַיֵּיהֶם׃

Los quales deſpues que perdieron el ſentido de la conſciencia ſe entregaron à la deſuerguença para cometer toda immundicia, (á auaricia.)

20 וְאַתֶּם לֹא כֵן לְמַדְתֶּם אֶת־הַמָּשִׁיחַ׃

Mas voſotros no aueys aprendido anſi àl Chriſto,

21 וְאִם שְׁמַעְתֶּם אוֹתוֹ וּבוֹ לְמַדְתֶּם כְּמוֹ הִיא הָאֱמֶת בְּיֵשׁוּעַ׃

Si empero lo aueys oydo, y aueys ſido por el enſennados, como la verdad eſtá en Ieſus.

22 לָשִׂים מִמֶּכֶם כְּתַהְפֻּכוֹת הָרִאשׁוֹנוֹת אֶת־אָדָם עַתִּיק הַמָּשְׁחַת בְּמַאֲוַיֵּי הַשְׁגָּגָה׃

A dexarhos quanto à la paſſada manera de biuir, es à ſaber el viejo hombre que ſe corrompe conforme a los deſſeos de error:

23 הִתְחַדְּשׁוּ בְּרוּחַ תְּבוּנַתְכֶם׃

Y à renouarhos en el eſpiritu de vueſtro entendimiento.

24 וְלִבְשׁוּ אֶת־אָדָם חָדָשׁ אֲשֶׁר הוּא כֵּאלֹהִים נִבְרָא בְּצֶדֶק בְּקֹדֶשׁ וּבֶאֱמֶת׃

Y veſtir el nueuo hombre que es criado conforme à Dios en juſticia y en ſanctidad de verdad.

25 עַל־כֵּן שִׂימוּ מִמֶּכֶם אֶת־כָּזָב דַּבְּרוּ אֱמֶת אִישׁ אֶת רֵעֵהוּ כִּי אִישׁ אִישׁ מִמֶּנּוּ נֵתַח אָחִיו הוּא׃

Por loqual, dexando la mentira, hablad verdad cada vno con ſu proximo: por que ſomos miembros los vnos de los otros.

δ.

19. Οἵτινες ἀπηλγηκότες, ἑαυτοὺς παρέδωκαν τῇ ἀσελγείᾳ, εἰς ἐργασίαν ἀκαθαρσίας πάσης ἐν πλεονεξίᾳ.

Leſquels ayans perdu tout ſentiment, ſe ſont abandonnés à diſſolution pour commettre toute ſouillure, à qui en feroit pis.

20. Ὑμεῖς δὲ οὐχ οὕτως ἐμάθετε τὸν χριστόν.

Mais vous n'auez point ainſi apprins Chriſt:

21. Εἴ γε αὐτὸν ἠκούσατε, καὶ ἐν αὐτῷ ἐδιδάχθητε, καθώς ἐστιν ἀλήθεια ἐν τῷ ἰησοῦ.

Voire ſi vous l'auez eſcouté, & ſi vous auez eſté enſeignés de par lui, ainſi que la verité eſt en Ieſus:

22. Ἀποθέσθαι ὑμᾶς κατὰ τὴν προτέραν ἀναστροφὴν τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον τὸν φθειρόμενον κατὰ τὰς ἐπιθυμίας τῆς ἀπάτης.

Aſſauoir que vous deſpouilliez le vieil homme quant à la conuerſation precedente, lequel ſe corrompt par les conuoitiſes qui ſeduiſent:

23. Ἀνανεοῦσθαι δὲ τῷ πνεύματι τοῦ νοὸς ὑμῶν.

Et que vous ſoyez renouellés en l'eſprit de voſtre entendement.

24. Καὶ ἐνδύσασθαι τὸν καινὸν ἄνθρωπον, τὸν κατὰ θεὸν κτισθέντα ἐν δικαιοσύνῃ καὶ ὁσιότητι τῆς ἀληθείας.

Et ſoyez reueſtus du nouuel homme creé ſelon Dieu en iuſtice & vraye ſaincteté.

25. Διὸ ἀποθέμενοι τὸ ψεῦδος, λαλεῖτε ἀλήθειαν, ἕκαστος μετὰ τοῦ πλησίον αὐτοῦ ὅτι ἐσμὲν ἀλλήλων μέλη.

Parquoi ayans deſpouillé le menſonge, parlez en verité chacun auec ſon prochain: car nous ſommes membres les vns des autres.

CAP, IIII.

19. Qui deſperantes ſemetipſos tradiderunt impudicitię, in operationem immunditiæ omnis, in avaritiam.

Which being paſt feeling/ haue giuen temſelues vnto wantonnes/ to worke all vncleannes/ euen with griedines.

20. Vos autem non ita didiciſtis Chriſtum.

But ye haue not ſo learned Chriſt.

21. Si tamen illum audiſtis, & in ipſo edocti eſtis, (ſicut eſt veritas in Ieſu.)

If ſo bee yee haue heard him/ and haue bene taught by him/ as ẏ trueth is in Jeſus.

22. Deponite vos, ſecundùm priſtinam converſationem, veterem hominem, qui corrumpitur ſecundùm deſideria erroris.

That is/ that yee caſt of/ concerning the conuerſation in time paſt/ the olde man/ which is corrupt through the deceiueable luſtes.

23. Renovamini autem ſpiritu mentis veſtræ.

And bee renewed in the ſpirit of your minde.

24. Et induite novum hominem qui ſecundum Deũ creatus eſt in iuſtitia, & ſanctitate veritatis.

And put on the newe man/ which after God is created in righteouſneſſe/ & true holines.

25 Propter quod deponentes mendacium, loquimini veritatem unuſquiſq; cum proximo ſuo, quoniam ſumus invicem membra.

Wherefore caſt of lying/ and ſpeake euery man trueth vnto his neighbour for we are members one of another.

Das IIII. Capitel.

19. Welche ruchloß ſind/ vnd ergeben ſich der vnzucht/ vnd treiben allerley vnreinigkeit ſampt dem geitz.

Huilcke ſom ere Skødisløſe/ oc giffue ſig til wtuctighed/ oc bedriffue allehonde wrenlighed oc der til met Gerighed.

20. Ihr aber habt Chriſtum nicht alſo gelernet.

Men i haffue icke ſaa lært Chriſtum.

21. So jhr anders von jhm gehört habt/ vnd in jhm gelehret ſeyt/ wie in Jeſu ein rechtſchaffen weſen iſt.

Der ſom i ellers haffue hørt om hannem/ oc ere lærde i hannem/ huorledis der er it retſindigt væſen i Jheſu.

22. So leget nun von euch ab/ nach dem vorigen wandel/ den alten Menſchen/ der durch lůſte in irrtumb ſich verderbet.

Saa afflegger nu/ det gamle Menniſke/ effter den førſte omgengelſe/ ſom forderffuer ſig formedelſt Lyſt i vildfarelſe.

23. Ernewert euch aber im Geiſt ewers gemůths.

Oc fornyr eder i eders ſindz Aand.

24. Vnd ziehet den newen Menſchen an/ der nach Gott geſchaffen iſt/ inn rechtſchaffener Gerechtigkeit vnnd Heiligkeit.

Oc fører eder i det ny Menniſke/ ſom er ſkabt effter Gud/ i retſindig Retferdighed oc Hellighed.

25. Darumb leget die Lůgen ab/ vnd redet die Warheit/ ein jeglicher mit ſeinem Nechſten/ ſintemal wir vntereinander Glieder ſind.

Der faare afflegger Løgn/ oc taler ſandhed huer met ſin Neſte/ efftherdi wi ere Lemmer iblant huer andre.

Kapitola IIII.

19. Kteřijž zauffawſſe/ ſami ſe wydali w neſtydatoſt/ aby činili každau nečiſtotu s chtiwoſtij.

Ktorzy bez żáłośći vdáli ſámi ſiebie ná hániebną ſromothę/ áby ſię z chćiwośćią wſzeláKiey niecżyſthośći dopuſzcżáli.

20. Ale wy ne tak gſte ſe naučili Kryſtu.

Aleſćie wy nie ták ſie Kryſtuſá náucżyli.

21. (Ač wſſak gſte hoſlýchali a gim gſte naučeni) yakož geſt to prawda w Gežijſſy.

Jeſliſćie go ſłucháli/ y przezeń teſteſćie náucżeni/ iáko ieſt prawdá w Jezuſie.

22. Zſložiti wedlé prwnijho obcowánij ſwého ſtarého člowěka/ kterýž ſe ruſſý wedlé žádoſtij bludu.

To ieſt/ ábyſćie złożyli z ſiebie co ſie dotycże pierwſzego poſtepowánia ſtárego onego człowieká/ ktory zdrádliwemi pożadliwośćiámi bywa zepſowan.

23. Obnowte ſe pak Duchem myſli waſſý.

Ażbyſćie ſie odnowili duchem vmyſłu wáſzego.

24. A oblecte ſe w nowého člowěká kterýž wedlé Boha ſtwořen geſt/ w Sprawedlnoſti/ a w ſwatoſti prawdy.

Y przyoblekli nowego człowieká/ ktory wedle Bogá ſtworzon ieſt ku ſprawiedliwośći/ y świętobliwośći prawdziwey

25. Protož zſložijce každau lež/ mluwtež prawdu gedenkaždý s Bližnjm ſwým/ neb gſme weſpolek audowé.

A przetoż odłożywſzy kłamſtwo/ mowcie prawdę/ káżdy bliźniemu ſwemu/ abowiem ieſteſmy członkámi iedni drugich.

ד

26 רְגַזוּ וְלָא תֶחְטוּן ו
וְשִׁמְשָׁא עַל רוּגְזְכוּן לָא
יֶעְרַב׃

Adirateui, e non peccate. Il ſole non ſi colchi ſopra la voſtra ira.

27 וְלָא תֶתְלוּן אַתְרָא
לַאֲכֶל־קַרְצָא׃

E non date luogo al diauolo.

28 וַאְינָא דְגָנֵב הָוָא מֶכִּיל
לָא נֶגְנוּב אֶלָּא נֶלְאַא
בְּאִידַוְהִי וְנֶפְלוּחַ טָבְתָא
דְּנֶהְוֵא לֵהּ לְמֶתַּל לְמַן
דַּסְנִיק׃

Colui che furaua, non furi piu: ma piu toſto s'affatichi operando quel che ſia buono con le ſue mani, per hauer che dare a chi ha biſogno.

29 כָּל מֶלָּא סַנְיָא מֶן
פּוּמְכוּן לָא תֶפּוֹק אֶלָּא
אַיְדָא דְשַׁפִּירָא וְחַשְׁחָא
לְבֶנְיָנָא דְתֶתְלֵי טַיְבוּתָא
לַאיְלֵין דְשָׁמְעִין׃

Niuna parola diſoneſta eſca de la voſtra bocca: ma quella che ſia buona all'vſo de la edificatione, accioche apporti gratia a quei che l'odeno.

30 וְלָא תֶהְווּן מַעִיקִין
לְרוּחָא קַדִּישָׁה דַאלָהָא
דְּאֶתְחַתַמְתּוּן בֵּהּ לְיַוְמָא
דְּפוּרְקָנָא׃

E non contriſtate lo Spirito ſanto di Dio, colqual voi ſete ſigillati per il di de la redentione.

31 כֻּלָּהּ מְרִירוּתָא וְחֶמְתָא
וְרוּגְזָא וְרִיבָא וְגוּדָפָא
נֶשְׁתַּקְלוּן מֶנְכוּן עַם כֻּלָּהּ
בִּישׁוּתָא׃

Ogni amaritudine è collera, & ira, è gridamento, è maledicentia ſia rimoſſa da voi, inſieme con ogni malitia.

32 וַהְוַיְתּוּן בְּסִימִין חַד ל
לְוָת חַד וַמְרַחְמָנִין וַהְוַיְתּוּן
שָׁבְקִין חַד לְחַד אַיְכַנָּא
דַאלָהָא בַּמְשִׁיחָא שְׁבַק לַן׃

E ſiate l'vn verſo l'altro piaceuoli, miſericordioſi, perdonandoui l'vn à l'altro, ſi come ancor Idio per Chriſto ha perdonato à voi.

ד

26 רִגְזוּ וְאַל־תֶּחֶטָאוּ הַשֶּׁמֶשׁ
לֹא יָבוֹא עַל־כַּעַסְכֶם׃

Ayrahos, y no pequeys, no ſe ponga el ſol ſobre vueſtro enojo.

27 וְלֹא תִתְּנוּ מָקוֹם לַמְּכַלִּים׃

Ni deys lugar al Diablo.

28 הַגַּנָּב אַל־יוֹסִיף לִגְנֹב כִּי
אִם יוֹתֵר יִיגַע וּבִיגִיעַ כַּפָּיו
יִפְעַל טוֹב לִהְיוֹת לוֹ לָתֵת
לָאֶבְיוֹנִים׃

El que hurtaua, no hurte ya: antes trabaje obrando de ſus manos lo que es bueno: para que tenga de que de àl que padeciere neceſſidad.

29 כָּל־דָּבָר רָע מִפִּיכֶם לֹא
יֵצֵא כִּי־אִם הַטּוֹב לְמִבְנֵה
הַצֹּרֶךְ לָתֵת חֵן לְשׁוֹמְעָיו׃

Ninguna palabra corrupta ſalge de vueſtra boca: mas ſi la ay ſea buena, para edificacion.

30 וְאַל תַּכְאִיבוּ אֶת־רוּחַ
הַקֹּדֶשׁ אֶת־רוּחַ אֱלֹהִים אֲשֶׁר
בָּהּ נֶחְתַּמְתֶּם לְיוֹם הַפְּדוּת׃

Y no contriſteys àl Eſpiritu Sancto de Dios por el qual eſtays ſellados para el dia de la redemcion.

31 כָּל־מְרִי וְחָרוֹן אַף וָכַעַס
וּזְעָקָה וּקְלָלָה יִנָּשֵׂא מֵהֶם עִם
כָּל־רָעָה׃

Toda amarulencia, y enojo, y yra, y bozes, y maledicencia, ſea quitada de voſotros, y toda malicia.

32 וִהְיוּ אִישׁ אֶל־רֵעֵהוּ טוֹבִים
וּמְטִיבִים רַחֲמָנִים מְחוֹנְנִים
אִישׁ אֶת־אָחִיו כְּמוֹ גַּם אֱלֹהִים
בַּמָּשִׁיחַ חָנָּנוּ׃

Antes ſed los vnos con los otros benignos, miſericordioſos, perdonando hos los vnos à los otros, como tambien Dios hos perdonò en el Chriſto.

δ.

26. Ὀργίζεσθε καὶ μὴ ἁμαρτάνετε. ὁ ἥλιος μὴ ἐπιδυέτω ἐπὶ τῷ παροργισμῷ ὑμῶν.

Courroucez-vous, & ne pechez point: que le ſoleil ne ſe couche point ſur voſtre courroux.

27. Μήτε δίδοτε τόπον τῷ διαβόλῳ.

Et ne donnez point lieu au diable.

28. Ὁ κλέπτων μηκέτι κλεπτέτω· μᾶλλον δὲ κοπιάτω ἐργαζόμενος τὸ ἀγαθὸν ταῖς ἰδίαις χερσὶν, ἵνα ἔχῃ μεταδιδόναι τῷ χρείαν ἔχοντι.

Que celui qui deſrobboit, ne deſrobbe plus: mais pluſtoſt qu'il trauaille en beſongnant de ſes mains en ce qui eſt bon: afin qu'il ait pour departir à celui qui en a beſoin.

29. Πᾶς λόγος σαπρὸς ἐκ τοῦ στόματος ὑμῶν μὴ ἐκπορευέσθω· ἀλλ' εἴ τις ἀγαθὸς πρὸς οἰκοδομὴν τῆς χρείας· ἵνα δῷ χάριν τοῖς ἀκούουσι.

Que nul propos infect ne ſorte de voſtre bouche: mais celui qui eſt bon à l'vſage d'edification afin qu'il donne grace à ceux qui l'oyent.

30. Καὶ μὴ λυπεῖτε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον τοῦ θεοῦ, ἐν ᾧ ἐσφραγίσθητε εἰς ἡμέραν ἀπολυτρώσεως.

Et ne contriſtez point le Sainct Eſprit de Dieu, par lequel vous auez eſté ſeellés pour le iour de la redemption.

21. Πᾶσα πικρία, καὶ θυμὸς, καὶ ὀργὴ, καὶ κραυγὴ, καὶ βλασφημία ἀρθήτω ἀφ' ὑμῶν σὺν πάσῃ κακίᾳ.

Que toute amertume & colere, & ire, & crierie, & meſdiſance, ſoyent oſtees de vous, auec toute malice.

32. Γίνεσθε δὲ εἰς ἀλλήλους χρηστοὶ, εὔσπλαγχνοι, χαριζόμενοι ἑαυτοῖς, καθὼς καὶ ὁ θεὸς ἐν χριστῷ ἐχαρίσατο ἡμῖν.

Ains ſoyez benins les vns enuers les autres pleins de compaſsion, & pardonnans les vns aux autres, ainſi auſſi que Dieu vous a pardonné par Chriſt.

AD EPHESIOS.	An die Epheſer.	K Ephezſkym.
CAP. IIII.	Das IIII. Capitel.	Kapitola IIII.
26. Iraſcimini, & nolite peccare, ſol non occidat ſuper iracundiam veſtram. Bee angrie/ but ſinne not: let not the ſunne go downe vpon your wrath.	26. Zürnet/ vnd ſündiget nicht laſſet die Sonne nicht über ewrem zorn vntergehen. Bliffuer vrede/ oc ſynder icke/ Lader Solen icke gaa ned offuer eders vrede.	26. Hněwayte ſe/ a nehřeſſite/ Slunce nezapaday na hněwiwoſt waſſy. Gniewáyćie ſie á nie grzeſćie/ ſłońce niechay nie záchodźi nad rozgniewániem wáſzym.
27. Nolite locum dare diabolo. Neither giue place to the deuill.	27. Gebt auch nicht raum dem Läſterer. Giffuer oc icke Laſteren rum.	27. Nedáwayte mijſta Diáblu. A nie dawáyćie mieyſcá dyáblu.
28. Qui furabatur, iam non furetur: magis autem laboret, operando manibus ſuis quod bonum eſt, ut habeat unde tribuat neceſſitatem patienti. Let him that ſtole/ ſteale no more: but let him rather labour / and worke with his handes the thing which is good / that hee may haue to giue vnto him that needeth.	28. Wer geſtolen hat / der ſtele nicht mehr/ ſondern arbeite/ vnd ſchaffe mit den Händen etwas guts / auff daß er habe zu geben dem dürfftigen. Huo ſom haffuer ſtaalet / hand ſtiele icke mere/ men hand ſkal arbeyde/ oc gøre noget gaat met henderne/ Paa det hand kand haffue at giffue den Nødtørfftige.	28. Kdo geſt kradl/ giž nekraď: ale raděgi pracug dělage Rukama ſwýma / což dobrěho geſt/ aby měl odkawád vděliti tomu/ kterýž nauzy trpij? Then ktory kradł/ niechay iuż nie krádnie/ ále ráczey niechay robi/ prácuiąc rękomá coby było dobrego/ áby mogł vżyczáć potrzebnemu.
29. Omnis ſermo malus ex ore veſtro non procedat: ſed ſi quis bonus ad ædificationem fidei, ut det gratiam audientibus. Let no corrupt communication proceed out of your mouthes/ but that which is good to the vſe of edifying / that it may miniſter grace vnto the hearers.	29. Laſſet kein faul geſchwätz auß ewrem Munde gehen / ſondern was nützlich zur beſſerung iſt/ daß es noth thut/ daß es holdſelig ſey zu hören. Lader ingen ſlem Snack gaa aff eders mund/ men det ſom er nytteligt til forbedring/ der ſom det gøris behoff/ at det kand vere yndeligt at høre.	29 Žádná řeč zlá newycházech vſt waſſých: Ale geſtli která dobrá k wzdělánij wijry / kterážby lijbezná byla poſluchačuom. Niechay żadna mowá ſproſna z vſth wáſzych nie wychodźi/ ále ieſli ktora ieſt dobra ku potrzebnemu zbudowániu/ áby łáſke tym ktorzy ſłucháią przynioſłá.
30. Et nolite contriſtare Spiritum ſanctum Dei: in quo ſignati eſtis in die redemptionis. And grieue not the holy Spirit of God/ by whome yee are ſealed vnto the day of redemption.	30. Vnd betrübet nicht den heiligen Geiſt Gottes/ damit jr verſiegelt ſeyt/ auff den tag der erlöſung. Oc bedrøffuer icke den hellig Aand/ met huilcken i ere beſegelde/ til Forløſelſens dag.	30 A nezarmucugte Ducha Swatěho Božijho/ w kterěmžto gſte znamenáni / ke dni wykaupenij. A nie záſmucaycie Duchá onego świętego Bożego/ przez ktorego ieſteſćie zápieczętowáni na dźień odkupienia.
31. Omnis amaritudo, & ira, & indignatio, & clamor, & blaſphemia tollatur à vobis cum omni malitia. Let all bitternes / and anger / and wrath/ crying/ and euill ſpeaking be put away from you/ with all maliciouſnes.	31. Alle bitterkeit vnd grimm / vnd zorn/ vnd geſchrey/ vnd leſterung / ſey ferne von euch/ ſampt aller boßheit. Al bitterhed oc grumhed/ oc vrede/ oc ſkrig/ oc beſpaattelſe ſkal vere longt fra eder/ oc al ondſkaff.	31. Wſſeliká hořkoſt a nadýmánij / y hněw / a křik / y zlolayctwij buď odyato od wás/ y také wſſeliká zloſt. Wſzeláka przykrość/ y popędliwość/ y gniew/ y wołánie/ y złorzeczenie/ niech będźie odięte od was/ z wſzeláką złośćią.
32. Eſtote autem invicem benigni, miſericordes, donantes invicem ſicut & Deus in Chriſto donavit vobis. Be ye courteous one to another/ & tender hearted/ forgiuing one another/ euen as God for Chriſtes ſake forgaue you.	32. Seyt aber vntereinander freundlich/ hertzlich/ vnd vergebet einer dem andern/ gleich wie Gott euch vergeben hat/ in Chriſto. Oc verer venlige mod huer andre/ godhiertige/ oc forlader den ene den anden/ Lige ſom Gud haffuer forlader eder i Chriſto.	32. Ale buďte geden k druhěmu dobrotiwij/ miloſrdnij/ odpauſſtěgijce ſobě weſpolek / yakožto y Bůh w Kryſtu odpuſtil wám? Ale bądźćie dobrotliwymi iedni przećiwko drugim/ miłoſierni/ odpuſzczáiąc ſobie/ táko y Bog w Kryſtuſie wam odpuśćił.

ה

1 הֲוַיְתוּן הָכִיל מֶתְדַּמְיִין בַּאלָהָא אַיְךְ בְּנַיָא חַבִּיבֵא :

Siate dunque imitatori di Dio, come figliuoli diletti.

2 וְהַלְכוּ בְּחוּבָּא אַיְךְ דָּאַף מְשִׁיחָא אַחְבַן וַאשְׁלֶם נַפְשֵׁהּ עַל אַפַּין קוּרְבָּנָא וְדִבְחָא לַאלָהָא לְרֵיחָא בַּסִּימָא :

E caminate in amore, ſi come Chriſto ha amati noi, & ha dato ſe ſteſſo per noi in offerta e ſacrifitio à Dio, in odore di buono odoramento.

3 וְזָנְיוּתָא דֵּין וְכֻלָּהּ טַנְפוּתָא וְעָלוּבוּתָא אַף לָא מֶשְׁתַּמְּהוּ תֶּשְׁתַּמַּה ב בֵּינָתְכוּן אַיְךְ דְּיָאֵא ל לְקַדִּישֵׁא :

Fornicatione, e qual ſi voglia immonditia, ò auaritia, non ſia pur nominata tra voi, ſi come ſi conuiene à i Santi.

4 וְלָא צוּחִיתָא וְלָא מֶלַּא דְּשָׁטְיוּתָא אַו דְּבוּזָחָא אַו דְּשֶׁעְיָא הָלֵין דְּלָא מֶתְבַּעְיָן אֶלָּא חָלָף הָלֵין תּוֹדִיתָא :

O diſoneſta, ò ſtolte parole, ò faceti detti, che non ſi conuengono: ma piu toſto rendimento di gratie.

5 הָדָא דֵּין הֲוַיְתוּן יָדְעִין דְּכֻל נָשׁ דְּאִיתַוְהִי זַנְיָא אַו טַנְפָּא אַו עָלוּבָא אַו פָּלַח פַּתְכְרֵא לַית לֵהּ יָרְתוּתָא בְּמַלְכוּתָא דַּמְשִׁיחָא וְדַאלָהָא :

Perche voi ſapete queſto, che alcun fornicatore, ò immondo, ò auaro, il quale è idolatra, non ha heredità nel regno di Chriſto e i di Dio.

6 דַּלְמָא אֶנָשׁ נַטְעִיכוּן בְּמֶלֵּא סְרִיקָתָא מֶטוּל הָלֵין הוּ גֵּיר אָתָא רוּגְזֵהּ דַּאלָהָא עַל בְּנַיָא דְּלָא מֶתְתְּפִיסָנוּתָא :

Niuno v'inganni con vane parole: percioche per queſte coſe viene l'ira di Dio ſopra i figliuoli rebelli.

7 לָא הָכִיל תֶּהְווּן לְהוֹן שׁוּתָּפֵא :

Non ſiate dunque compagni loro.

ה

1 וְלָכֵן תִּדַּמּוּ לֵאלֹהִים כְּבָנִים אֲהוּבִים :

Anſique ſed imitadores de Dios como hijos amados:

2 וְהַלְכוּ בְּאַהֲבָה כְּמוֹ גַם הַמָּשִׁיחַ אָהַב אוֹתָנוּ וַיָּשֶׂם אָשָׁם נַפְשׁוֹ עָלֵינוּ קָרְבָּן עוֹלוֹת זֶבַח וּמִנְחָה לֵאלֹהִים לְרֵיחַ נִיחֹחַ :

Y andad en charidad como tambien el Chriſto nos amó, y ſe entregó à ſi miſmo por noſotros por offrenda y ſacrificio à Dios en olor ſuaue.

3 אַךְ זְנוּת וְכָל טֻמְאָה אוֹ בֶצַע גַּם לֹא תִנָּקֵב בָּכֶם אֵיךְ שׁוֶֹה לַקְּדוֹשִׁים :

Y fornicacion y toda immundicia, ô auaricia, ni aun ſe miente entre voſotros, como conuiene à Sanctos.

4 וְלֹא בָשְׁנָה וְדִבְרֵי אִוֶּלֶת שְׂחוֹק וּמִשְׂחָק וְנִוּנִים אֲשֶׁר אֵינָם יוֹעִילוּן כִּי אִם יוֹתֵר הַתּוֹדָה :

Ni palabras torpes, ni locuras, ni truhanerias, que no conuienen: ſi no antes hazimiento de gracias.

5 וְהַתֵּדְעוּ זֹאת כִּי־כָל־זוֹנֶה אוֹ־טָמֵא אוֹ־בוֹצֵעַ בֶּצַע זֶה הוּא עֹבֵד הַפְּסִילִים לֹא יֶשׁ־לוֹ. חֵלֶק וְנַחֲלָה בְּמַלְכוּת הַמָּשִׁיחַ וֵאלֹהִים :

Porque ya aueys entendido que ninguno fornicario, ô immundo, ó auaro, que tambien es ſeruidor de idolos, tiene herencia en el Reyno del Chriſto, y de Dios.

6 אִישׁ לֹא יְפַתֶּה אֶתְכֶם בְּדִבְרֵי שָׁוְא כִּי עַל־הָאֵלֶּה בָּאָה חֲרוֹן אַף יְהוָֹה עַל־בְּנֵי הַמַּרְדוּת :

Nadie hos enganne con palabras vanas: porque por eſtas coſas ha venido la yra de Dios ſobre los rebelles.

7 לָכֵן אַל־תִּהְיוּ חַבְרֵיהֶם :

No ſeays pues aparceros deellos.

ΚΕΦΑΛ. έ.

Γίνεσθε οὖν μιμηταὶ τοῦ θεοῦ, ὡς τέκνα ἀγαπητά.

Soyez donc imitateurs de Dieu comme chers enfans.

2. Καὶ περιπατεῖτε ἐν ἀγάπῃ, καθὼς καὶ ὁ χριστὸς ἠγάπησεν ἡμᾶς, καὶ παρέδωκεν ἑαυτὸν ὑπὲρ ἡμῶν προσφορὰν καὶ θυσίαν τῷ θεῷ, εἰς ὀσμὴν εὐωδίας.

Et cheminez en charité ainſi que Chriſt auſſi nous a aimés, & s'eſt donné ſoi-meſme pour nous, en oblation & ſacrifice à Dieu, en odeur de bonne ſenteur.

3. Πορνεία δὲ, καὶ πᾶσα ἀκαθαρσία, ἢ πλεονεξία μηδὲ ὀνομαζέσθω ἐν ὑμῖν, καθὼς πρέπει ἁγίοις.

Que paillardiſe, & toute ſouillure, ou auarice ne ſoit point meſme nommee entre vous, ainſi qu'il appartiẽt aux ſaincts.

4. Καὶ αἰσχρότης, καὶ μωρολογία, ἢ εὐτραπελία, τὰ οὐκ ἀνήκοντα· ἀλλὰ μᾶλλον εὐχαριστία.

Ni non plus choſe vilene, ni parole folle, ni plaiſanterie: qui ſont choſes qui ne ſont pas bien ſeantes, mais pluſtos action de graces.

5. Τοῦτο γάρ ἐστε γινώσκοντες, ὅτι πᾶς πόρνος, ἢ ἀκάθαρτος, ἢ πλεονέκτης, ὅς ἐστιν εἰδωλολάτρης, οὐκ ἔχει κληρονομίαν ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ χριστοῦ καὶ θεοῦ.

Car vous ſauez ceci, que nul paillard, ou immonde, ou auaricieux, qui eſt idolatre, n'a point d'heritage au royaume de Dieu.

6. Μηδεὶς ὑμᾶς ἀπατάτω κενοῖς λόγοις· διὰ ταῦτα γὰρ ἔρχεται ἡ ὀργὴ τοῦ θεοῦ ἐπὶ τοὺς υἱοὺς τῆς ἀπειθείας.

Que nul ne vous ſeduiſe par vains propos: car pour ces choſes l'ire de Dieu vient ſur les enfans de rebellion.

7. Μὴ οὖν γίνεσθε συμμέτοχοι αὐτῶν.

Ne ſoyez point donc leurs compagnons.

CAP. V.

Estote ergo imitatores Dei: ſicut filii chariſſimi.

Be yee therefore followers of God/ as deere children.

2. Et ambulate in dilectione, ſicut & Chriſtus dilexit nos, & tradidit ſemetipſum pro nobis oblationem & hoſtiam Deo in odorem ſuavitatis.

And walke in loue/ euē as Chriſt hath loued vs / and hath giuen him ſelfe for vs/ to be an offring / and a ſacrifice of a ſweet ſmelling ſauour to God.

3. Fornicatio autem & omnis immunditia, aut avaritia, nec nominetur in vobis, ſicut decet ſanctos.

But fornication / and all vncleanneſſe/ or couetouſneſſe / let it not bee once named among you/ as it becommeth Saintes.

4. Aut turpitudo, aut ſtultiloquium, aut ſcurrilitas, quæ ad rem non pertinet: ſed magis gratiarum actio.

Neither filthineſſe / neither fooliſh talking/ neyther ieſting/ which are thinges not comely / but rather giuing of thankes.

5. Hoc enim ſcitote intelligentes, quòd omnis fornicator, aut immundus, aut avarus (quod eſt idolorum ſervitus) non habet hæreditatem in regno Chriſti & Dei.

For this yee knowe/ that no whoremonger/ neither vncleane perſone/ nor couetous perſone/ which is an idolater/ hat any inheritance in the kingdome of Chriſt/ and of God.

6. Nemo vos ſeducat inanibus verbis, propter hæc enim venit ira Dei in filios diffidentiæ.

Let no man deceiue you with vaine wordes: for/ for ſuch thinges commeth the wrath of God vpon the children of diſobedience.

7. Nolite ergo effici participes eorum.

Bee not therefore companions with them.

Das V. Kapitel.

So ſeyd nun Gottes nachfolger/ als die lieben Kinder.

Saa vere nu Guds Effterfølgere / ſom elſkelige Børn.

2. Vnd wandelt in der liebe / gleich wie Chriſtus vns hat geliebet / vnnd ſich ſelbs dargegeben für vnns / zur Gabe vnd Opfer / Gott zu einem ſüſſen geruch.

Oc vandrer i kærlighed / lige ſom Chriſtus elſkte oſſ / oc gaff ſig ſelff hen for oſſ / til en Gaffue oc Offer/ Gud til en ſød lucr.

3. Hurerey aber vnd alle vnreinigkeit/ oder geitz/ laſſet nicht von euch geſagt werden / wie den Heiligen zuſtehet.

Oc lader icke Horeri oc al Vrenlighed eller Gerighed ſigis om eder / ſom det bør de Hellige.

4. Auch ſchandbare wort vnd narrentheiding / oder ſchertz/ welche euch nicht ziemen/ ſondern vil mehr dancksagung.

Icke helder ſkendelige ord oc geckelig Snack/ eller Skemt/ ſom eder icke ſømer / Men meget mere Tackſigelſe.

5. Denn das ſolt jr wiſſen/ daß kein Hurer oder Vnreiner oder Geitziger (welcher iſt ein Götzendiener) erbe hat an dem Reich Chriſti vnd Gottes.

Thi det ſkulle i vide/ at ingen Skiørleffnere/ eller Vren/ eller Gerig (huilcken der er en Affguds tienere) haffuer Arff i Chriſti oc Guds Rige.

6. Laſſet euch niemand verführen mit vergeblichen worten / denn vmb diſer willen kompt der zorn Gottes über die Kinder deß vnglaubens.

Lader ingen forføre eder met wnyttelige ort / Thi Guds vrede kommer for denne ſkyld offuer vantroens Børn.

7. Darumb ſeyt nicht jhre Mitgenoſſen.

Deu faare verer icke deris Tilhengeree

Kapitola V.

Protož buďte náſledownijcy Božij yakožto Synowé naymilegſſý.

Badźcież thedy náſladowniki Bogá/ iáko ſynowie mili.

2. A choďtež w milowánij / yakož y Kryſtus milowal nás/ a wydal ſebe ſamého za nás wijtežnau Obět a obětowánij Bohu/ k wuoni dobré chuti.

A chodźćie w miłości / iáko y Kryſtus vmiłował nas / y wydał ſamego ſiebie zá nas ná ofiárę y ná zábicie Bogu / ku wonności dobrey woniey.

3. Smilſtwo pak a každá nečiſtota neb lakomſtwj / aniž buď gmenowáno mezy wámi/ yakož ſluſſý na Swaté:

Grzech nieczyſty y wſzelkie plugáſtzwo ábo lákomſtwo / niechay nie bedzie miedzy wámi áni pomieniono/ iáko świętym przyſtoi.

4. Ani mrzkoſt/ ani bláznowé mluwenij/ ani ſſprýmky oplzlé/ kteréž wěcy negſau náležité: Ale raděgij dijkůw činěnij

Niewſtydliwość y błazeńſka mowá/ żárty/ y rzeczy ktore nie przyſtoią/ ále ráczey dźiękowánie.

5. Nebo toto wězte/ že žádný ſmilnijk/ aneb nečiſtý / ani lakomec/ genž geſt modloſlužebnijk/ nebude mijti dědictwij w Králowſtwij Kryſtowě a Božijm.

Bo to wiećie iż wſzelki niewſtydliwy/ ábo nieczyſty / ábo łákomy/ ktory ieſt báłwochwálcá/ nie ma dźiedźictwá w kroleſtwie Kryſtuſowym/ y Bożym.

6. Žadný wás neſwozug ſlowy marnými / neb pro tyto wěcy přiſſel hnew Božij na Syny nedowěry.

Niechay was nikt nie zwodźi pro żnemi słowy / ábowiem dla tych rzeczy przychodźi gniew Bożyna ludźi niepoſłuſzne.

7. Protož nebýwayte gegich včaſtnijcy.

Nie badźćież thedy towárzyſzmi ich.

ה

8 אִיתַיְכוּן הֲוַיתוּן גֵּיר מֶן
לוּקְדַם חֲשׁוּכָא הָשָׁא דֵּין
נוּהְרָא אַנְתּוּן בְּמָרַן אֵיךְ
בְּנַי נוּהְרָא הָכִיל הָכַנָא
הַלֵּכוּ׃

Perche gia erauate tenebre, & hora ſete luce nel Signore: caminate come figliuoli di luce.

9 פֵּארַוְהִי גֵּיר דְּנוּהְרָא
בְּכֻלָּהֿ אִנּוּן טָבוּתָא וז
וְזַדִּיקוּתָא וְקוּשְׁתָא׃

(Percioche il frutto de lo Spirito conſiſte in ogni bontà e giuſtitia e verità.)

10 וַהֲוַיְתוּן פָּרְשִׁין מָנָא
שַׁפִּיר קְדָם מָרַן׃

Prouando quel che ſia grato al Signore.

11 וְלָא הֲוַיְתוּן מֶשְׁתַּוְתְּפִין
לְוָת עֲבָדֵא דַּחֲשׁוּכָא
דְּפֵאֲרֵא לַית בְּהוּן אֶלָּא
הֲוַיְתוּן מְכַסְּנִין לְהוּן׃

E non communicate à l'opere infruttuoſe de le tenebre, ma piu toſto le riprendete.

12 מֶדֶּם גֵּיר דַּבְטוּשְׁיַא
עָבְדִין נְדִיד הוּ אַף לְמ
לַמְמַלְּלוּתֵה׃

Imperoche le coſe che ſi fanno in ſegreto da eſſi, e diſoneſto ancora à dirle.

13 כֻּל מֶדֶּם גֵּיר מֶתְכַּסַּן
מֶן נוּהְרָא וּמֶתְגַּלֵּא וְכֻל
מֶדֶּם דַּגְלֵא נוּהְרָא הוּ׃

Ma tutte le coſe eſſendo ſcoperte per la luce ſono reſe manifeſte: imperoche la luce è quella che manifeſta il tutto.

14 מֶטוּל הָנָא אָמַר
דְּאֶתְתְּעִיר דָּמְכָא וְקוּם
מֶן בֵּית מִיתֵא וְנַנְהַר לָךְ
מְשִׁיחָא׃

Però dice, Suegliati tu che dormi, è riſorge da i morti, è Chriſto t'illuſtrara.

15 חֲזַו הָכִיל אֵיכַנָא
תְּהַלְּכוּן זְהִיאִית לָא אֵיךְ
סַכְלֵא אֶלָּא אֵיךְ חַכִּימֵא׃

Guardate dunque come voi caminate accuratamente, non come ſtolti, ma come ſauij.

ה

8 כִּי־הֱיִיתֶם לְפָנִים חֹשֶׁךְ
וּמֵעַתָּה אוֹר בַּיהוָה כְּמוֹ בְנֵי־הָאוֹר
הִתְהַלֵּכוּ׃

Porque otro tiempo erades tinieblas, mas aora ſoys luz en el Sennor: andad como hijos de luz.

9 כִּי־פְרִי־הָרוּחַ בְּכָל־מֵיטָב
צֶדֶק וֶאֱמֶת׃

Porque el fruto del Eſpiritu es en toda bondad, y juſticia, y verdad.

10 בַּחֲנוּ מַה טּוֹב וּמַה נָּעִים
בְּעֵינֵי יְהוָה׃

Aprouando loque es agradable àl Sennor.

11 וְאַל־תִּהְיוּ חַבְרֵי פְּעֻלּוֹת
עֲגֻלַּת הַחֹשֶׁךְ אַךְ יוֹתֵר הוֹכִיחוּן׃

Y no communiqueys con las obras infrutuoſas de las tinieblas, mas antes las redarguyd.

12 כִּי־הַנַּעֲשׂוֹת מֵהֶם בַּחֹשֶׁךְ
תּוֹעֵבָה הִיא גַּם לְדַבֵּר׃

Porque loque eſtos hazen en occulro, torpe coſa es aun dezirlo.

13 וְכָל־דְּבָרִים הַנּוֹכָחִים בָּאוֹר
גְּלוּיִם הֵמָּה לָכֵן כָּל דָּבָר גָּלוּי
אוֹר הוּא׃

Mas todas las coſas quando de la luz ſon radarguydas, ſon manifeſtadas. porque loque manifieſta todo, la luz es.

14 עַל־כֵּן אוֹמֵר הוּא עוּרָה
לָמָּה תִּישַׁן הָקִיצָה מִמֵּתִים וְיִזְרַח
עָלֶיךָ הַמָּשִׁיחַ׃

Por loqual dize, Deſpiertate elque duermes y leuantate de los muertos, y alumbrartehá el Chriſto.

15 וּרְאוּ אֵיכָכָה בְּשֵׂכֶל טוֹב
וְיֹשֶׁר תִּתְהַלֵּכוּ לֹא בְּסִכְלוּת
כַּכְּסִילִים כִּי־אִם אֵיךְ חֲכָמִים׃

Mirad pues (Hermanos) como andeys auiſadamente: no como locos, mas como ſabios;

έ.

8. Ἦτε γάρ ποτε σκότος, νῦν δὲ φῶς ἐν κυρίῳ· ὡς τέκνα φωτὸς περιπατεῖτε.

Car vous eſtiez autresfois tenebres: mais maintenant vous eſtes lumiere au Seigneur: cheminez comme enfans de lumiere.

9. Ὁ γὰρ καρπὸς τοῦ πνεύματος ἐν πάσῃ ἀγαθωσύνῃ καὶ δικαιοσύνῃ καὶ ἀληθείᾳ.

(Car le fruict de l'Eſprit giſt en toute de bonnaireté, iuſtice, & verité.)

10. Δοκιμάζοντες τί ἐστιν εὐάρεστον τῷ κυρίῳ.

Eſprouuans ce qui eſt agreable au Seigneur.

11. Καὶ μὴ συγκοινωνεῖτε τοῖς ἔργοις τοῖς ἀκάρποις τοῦ σκότους, μᾶλλον δὲ καὶ ἐλέγχετε.

Et ne cōmuniquez point aux œuures infructueuſes de tenebres, ains meſmes, redarguez-les pluſtoſt.

12. Τὰ γὰρ κρυφῇ γινόμενα ὑπ' αὐτῶν, αἰσχρόν ἐστι καὶ λέγειν.

Car il eſt meſme deſhonneſte de dire les choſes qui ſont faites par eux en cachette.

13. Τὰ δὲ πάντα ἐλεγχόμενα, ὑπὸ τοῦ φωτὸς φανεροῦται· πᾶν γὰρ τὸ φανερούμενον φῶς ἐστι.

Mais toutes choſes eſtans miſes en euidence par la lumiere, ſont rendues manifeſtes: car la lumiere eſt celle qui manifeſte tout.

14. Διὸ λέγει, ἔγειραι ὁ καθεύδων καὶ ἀνάστα ἐκ τῶν νεκρῶν, καὶ ἐπιφαύσει σοι ὁ χριστός.

A cauſe de quoi il dit, Reſueille-toi, toi qui dors, & te releue des morts, & Chriſt t'eſclairera.

15. Βλέπετε οὖν πῶς ἀκριβῶς περιπατεῖτε, μὴ ὡς ἄσοφοι, ἀλλ' ὡς σοφοί.

Aduiſez donc comment vous cheminerez ſongneuſement, non point comme eſtans deſnués de ſageſſe, mais comme eſtans ſages:

CAP. V.

8. Eratis enim aliquando tenebræ: nunc autem lux in Domino. Vt filii lucis ambulate.

For ye were once darkeneſſe/but are now light in the Lorde: walke as children of light.

9. (Fructus enim lucis, eſt in omni bonitate, & iuſtitia, & veritate.)

(For the fruite of the Spirit is in all goodnes / and righteouſnes / and trueth.)

10. Probantes quid ſit beneplacitum Deo.

Approuing that which is pleaſing to the Lord.

11. Et nolite communicare operibus infructuoſis tenebrarum, magis autem redarguite.

And haue no fellowſhip with the vnfruitfull workes of darknes/ but euen reproue them rather.

12. Quæ enim in occulto fiunt ab ipſis, turpe eſt & dicere.

For it is ſhame euen to ſpeake of the things which are done of them in ſecret.

13. Omnia autem quæ arguuntur, à lumine manifeſtantur: omne enim quòd manifeſtatur, lumen eſt.

But all thinges when they are reproued of the light/are manifeſt: for it is light that maketh all thinges manifeſt.

14. Propter quod dicit: Surge qui dormis, & exurge à mortuis: & illuminabit te Chriſtus.

Wherefore he ſayeth/ Awake thou that ſleepeſt/ and ſtand vp from the dead/ and Chriſt ſhall giue thee light.

15. Videte itaque fratres quomodo cautè ambuletis: non quaſi inſipientes, ſed ut ſapientes.

Take heede therefore that ye walke circumſpectly / not as fooles / but as wiſe.

Das V. Capitel.

8. Denn jhr waret weiland finſterniß/ nun aber ſeyt jr ein Liecht in dem HERRN. Wandelt wie die Kinder deß Liechts.

Thi at i vaare nogen ſtund Mørckhed/ Men nu ere i it Liuſſ vdi HERREN. Vandrer ſom Liuſens Børn.

9. Die frucht deß Geiſtes iſt allerley gütigkeit vnnd gerechtigkeit vnnd warheit.

Aandens Fruct er allehonde godhed/ oc retferdighed oc ſandhed.

10. Vnd prüfet was da ſey wolgefellig dem HERRN.

Oc prøffuer huad ſom er velbehageligt faar HERREN.

11. Vnnd habt nicht gemeinſchafft mit den vnfruchtbarn wercken der finſterniß/ ſtraffet ſie aber vil mehr.

Oc haffuer icke ſamfund met mørckens wfructſommelige Gerninger/ Men ſtraffer dem meget mere.

12. Denn was heimlich von jhnen geſchicht/ das iſt auch ſchändlich zu ſagen.

Thi huad ſom ſkeer lønlige aff dem det er oc ſkendeligt at ſige.

13. Das alles aber wird offenbar/ wenn es vom Liecht geſtraffet wirdt/ denn alles was offenbar wird/ das iſt Liecht.

Men det bliffuer altſammen obenbaret/naar det bliffuer ſtraffet aff Liuſet/ Thi alt det ſom bliffuer obenbare/ det er Liuſſ.

14. Darumb ſpricht er: Wache auff der du ſchläffeſt/vnd ſtehe auff von den Toden/ſo wird dich Chriſtus erleuchten.

Der faare ſiger hand/ Vaage op du ſom ſoffuer/ oc ſtat op fra de Døde / Saa ſkal Chriſtus opliuſe dig.

15. So ſehet nun zu/ wie jhr fürſichtiglich wandelt / nicht als die Vnweiſen/ ſondern als die Weiſen.

Saa ſeer nu til/ huorledis i ſkulle vandre forſynlige/ icke ſom de vuiſe/ men ſom de Viſe.

Kapitola V.

8. Byli gſte někdy zagiſtě temnoſti/ ále giž nynij gſte ſwětlo w PAnu. Jakožto Synowe ſwětla choďte.

Abowiemeſcie byli niekiedy ciemnośćiámi/ á teraz świátłośćia w Pánie/ Chodźcieß thedy iáko ſynowie świátłośći.

9. (Neb Owotce ſwětla/ záležij we wſſj dobrotě a ſprawedlnoſti/ a w prawdě.)

Bo owoc duchá należy w wßelkiey dobroći y w ſpráwiedliwośći/ y w prawdźie.

10. Dokazugijce toho coby ſe dobrě lijbilo Bohu:

Doświádczáiąc co ieſt wdźięcznego Pánu.

11. A nemějte zdijlnoſti s ſkutky neužitečnými temnoſtij/ ale raděgi ge treſtete.

Ani mieyćie ſpołecznośći z vczynki niepożytecznemi ciemnośći/ ale ie owßem iáwnemi czyńćie.

12. Nebo kteréž wěcy od nich taynė ſe děgij/ mrzko gė o nich y mluwiti.

Abowiem ty rzeczy ktore ſie táiemnie od tych dźieią/ ſromotá y powiedáć.

13. A wſſecky wěcy kteréž bywagij treſtány/ od ſwětla bywagij zgeweny. Neb wſſecko co ſe wygewuge/ ſwětlo geſt.

Ale wßytki rzeczy/ gdy ſą okazáne od świátłośći/ bywáią obiáwione/ gdyż świátłość ieſt to co wßytki rzeczy obiáwia.

14. Protož prawij: Probuď ſe kterýž ſpijš/ a wſtaň z mrtwých/ a zaſwijtij ſe tobě Kryſtus.

Dla thego mowi: Ocuć ſie ktory ſpiß/ y powſtań zmartwych/ á oświeći ćie Kryſtus.

15 Protož Bratřij/ wizte kterakbyſſte opatrně chodili/ ne yako nemaudřij/ ale yako maudřij.

Pátrzcieß tedy iákobyśćie oſtrożnie chodźili/ nie iáko głupi/ ále iáko mádrzy.

ה

16 דְּזָבְנִין קָארְסֵהוּן מֶטוּל
דְּיַוְמָתָא בִּישָׁא אֶנּוּן׃

Ricomprando il tempo, percioche i giorni ſon mali.

17 מֶטוּל הָנָא לָא תֶּהְוּוּן
חַסִירַי רֶעְיָנָא אֶלָּא
אֶסְתַּכְּלוּ מָנַוּ צֶבְיָנֵהּ ד
דַּאלָהָא׃

Per il che non ſiate imprudenti, ma intendenti qual ſia la volontà del Signore.

18 וְלָא תֶהֱוְיָתוּן רָוֵין בח
בְּחַמְרָא דְּבֵהּ אִית
אַסוּטוּתָא אֶלָּא אֶתְמְלַו
בְּרוּחָא׃

E non v'inebriate di vino, nelquale è diſſolutione, ma ſiate ripieni di Spirito.

19 וּמַלְּלוּ עַם נַפְשְׁכוּן
בְּמַזְמוֹרָא וּבְתֶשְׁבְּחָתָא
וּבְזְמִירָתָא דְּרוּחָא הֱוַיְתוּן
זָמְרִין בְּלֶבַוָתְכוּן לְמָרְיָא׃

Parlando tra voi ſteſſi con ſalmi, & hinni, e canzoni ſpirituali, cantando e ſonando nel cuor voſtro al Signore.

20 וְהֱוַיְתוּן מוֹדִין בְּכֻל
זְבַן עַל אַפֵּי כֻל נָשׁ בַּשְׁמֵהּ
דְּמָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא ל
לַאלָהָא אַבָא׃

Rendendo ſempre gratie di tutte le coſe à Dio è Padre noſtro nel nome del noſtro Signor IESV Chriſto.

21 וְהֱוַיְתוּן מֶשְׁתַּעְבְּדִין חַד
לְחַד בְּחוּבֵּהּ דִּמְשִׁיחָא׃

Stando ſoggetti l'vn à l'altro nel timor di Dio.

22 נְשֵׁא הֱוַיְתוּן
מֶשְׁתַּעְבְּדִין לְבַעְלַיְכֵין אַיְךְ
דְּלְמָרַן׃

Voi mogliere, ſiate ſoggette à i voſtri proprij mariti, come al Signore.

ה

16 הַשְׂכִּילוּ בְּעִתּוֹתֵיכֶם כִּי־
יָמִים רָעִים הֵמָּה׃

Ganando el tiempo, porque los dias ſon trabajoſos.

17 עַל־כֵּן לֹא תִהְיוּ פְּתָאִים
כִּי־אִם מְבִינִים מַה הִיא רְצוֹן
יְהוָה׃

Portanto no ſeays imprudentes, ſino entendidos de qual ſea la voluntad del Sennor.

18 וְלֹא תִשְׁתַּכְּרוּ בְּיַיִן אֲשֶׁר בּוֹ
זְלוּת כִּי־אִם תִּמָּלְאוּ בְּרוּחַ
(הַקֹּדֶשׁ׃)

Y no hos emborracheys de vino, enel qual ay diſſolucion: mas ſed llenos de Eſpiritu:

19 מְדַבְּרִים בֵּינֵיכֶם בַּמִּזְמוֹרִים
וּתְהִלִּים וּנְגִינוֹת רוּחַ מְנַגְּנִים
וּמְזַמְּרִים בִּלְבַבְכֶם לַיהוָה׃

Hablando entre voſotros con Pſalmos, y con hymnos, y canciones eſpirituales cantando y alabando àl Sennor en vueſtros coraçones.

20 מוֹדִים תָּמִיד עַל־כֹּל בְּשֵׁם
אֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ לֵאלֹהִים
וְלָאָב׃

Haziendo gracias ſiempre de todo àl Dios y padre en el Nombre del Sennor nueſtro Ieſus el Chriſto.

21 נִכְנָעִים אִישׁ מִלִּפְנֵי אָחִיו
בְּיִרְאַת (אֱלֹהִים׃)

Sujetos los vnos à los otros en el temor de Dios.

22 הַנָּשִׁים מִלִּפְנֵי אִישֵׁיהֶן
תִּכָּנַעְנָה כְּמוֹ לַאֲדוֹנֵינוּ׃

Las caſadas ſean ſujetas à ſus propios maridos, como àl Sennor:

έ.

16. Ἐξαγοραζόμενοι τὸν καιρὸν, ὅτι αἱ ἡμέραι πονηραί εἰσι.

Rachetans le temps: car les iours ſont mauuais.

17. Διὰ τοῦτο μὴ γίνεσθε ἄφρονες, ἀλλὰ συνιέντες τί τὸ θέλημα τοῦ κυρίου.

Parquoi ne ſoyez ſans prudence, ains bien entendans quelle eſt la volonté du Seigneur.

18. Καὶ μὴ μεθύσκεσθε οἴνῳ, ἐν ᾧ ἐστιν ἀσωτία, ἀλλὰ πληροῦσθε ἐν πνεύματι.

Et ne vous enyurez point de vin: auquel il y a diſſolutiõ: mais ſoyez remplis de l'Eſprit.

19. Λαλοῦντες ἑαυτοῖς ψαλμοῖς καὶ ὕμνοις καὶ ᾠδαῖς πνευματικαῖς, ᾄδοντες καὶ ψάλλοντες ἐν τῇ καρδίᾳ ὑμῶν τῷ κυρίῳ.

Parlans entre vous par Pſeaumes, louanges, & chanſons ſpirituelles: chantans & pſalmodians en voſtre cœur au Seigneur.

20. Εὐχαριστοῦντες πάντοτε ὑπὲρ πάντων ἐν ὀνόματι τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, τῷ θεῷ καὶ πατρὶ.

Rendans touſiours graces pour toutes choſes au nõ de noſtre Seigneur Ieſus Chriſt, à noſtre Dieu & Pere:

21. Ὑποτασσόμενοι ἀλλήλοις ἐν φόβῳ (Θεοῦ.)

Vous ſubmettans les vns aux autres en la crainte de Dieu.

22. Αἱ γυναῖκες τοῖς ἰδίοις ἀνδράσιν ὑποτάσσεσθε, ὡς τῷ κυρίῳ.

Femmes ſoyez ſuiettes à vos propres maris comme au Seigneur.

CAP. V.	Das V. Capitel.	Kapitola V.
16. Redimentes tempus, quoniam dies mali ſunt. Redeeming the time, for the dayes are euill.	16. Vnd ſchicket euch in die zeit/ denn es iſt böſe zeit. Oc ſkicker eder i tiden / Thi det er ond tid.	16 Wykupugjce čas / nebo dnowé zlij gſau. Czás odkupuiac/ przeto iż dni zleſą.
17. Propterea nolite fieri imprudentes : ſed intelligentes quæ ſit voluntas Dei. Wherefore / be ye not vnwiſe / but vnderſtand what the will of the Lord is.	17. Darumb werdet nicht vnverſtendig / ſondern verſtendig / was da ſey deß HERRN wille. Der faare bliffuer icke wforſtandige / men forſtandige/ ſdet ſom er HERRENS vilie.	17. Protož nebýwayte neopatrnij / ale rozuměgte která geſt wůle Božij. A przeto nie badźcie głupi/ ále rozumieycie ktora ieſt wola Boża.
18. Et nolite inebriari vino in quo eſt luxuria, ſed implemini Spiritu ſa (ncto.) And be not drunke with wine/ wherein is exceſſe: but be fulfilled with the (holy) Spirit.	18. Vnd ſauffet euch nicht vol Weins/ darauß ein vnordig weſen folget / ſondern werdet vol (deß heiligen) Geiſts. Oc dricker eder icke druckne aff Vin / aff huilcket der følger it wſkickeligt væſen / Men bliffuer fulde aff (Helligen) Aanden.	18. A neopigeyte ſe Wijnem/ w kterémž geſt ſmilſtwo/ ale naplněni budte duchem (ſwatým.) A nie vpijaycie ſie winem/ w kthorym ieſt zbytek/ ale badźcie nápelnieni duchá (świetym.)
19. Loquentes vobiſmetipſis in pſalmis, & hymnis, & canticis ſpiritualibus, cantantes & pſallentes in cordibus veſtris Domino. Speaking vnto your ſelues in pſalmes/ and hymnes/ and ſpirituall ſongs/ ſinging/ and making melodie to the Lorde in your heartes.	19. Vnnd redet vntereinander von Pſalmen vnd Lobgeſängen vnd Geiſtlichen Liedern / ſinget vnd ſpielet dem HERRN in ewrem hertzen. Oc taler met huer andre om Pſalmer oc Loffſange oc Aandelige Viſer/ ſiunger oc leger faar HERREN i eders hierte.	19. Mluwjce ſami ſobě/ w Žalmijch/ w Chwalách/ a w Pijſničkách Duchownijch/ zpijwagijce a chwálu wzdáwagijce w ſrdcých waſſých PAnu: Mowiac miedzy ſoba przez pſálmy y pieśni/ y śpiewánia duchowne/ śpiewáiac y gráiac w ſercu ſwoim Pánu.
20. Gratias agentes ſemper pro omnibus , in nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti Deo & Patri. Giuing thankes alwayes for all thinges vnto God euen the Father / in the Name of our Lorde Jeſus Chriſt.	20. Vnd ſaget danck allzeit für alles/ Gott vnd dem Vater/ in dem Namen vnſers HERRN Jeſu Chriſti. Oc ſiger altid Gud oc Faderen tack for alting/ i vor HERRIS Jheſu Chriſti Naffn.	20. Děkugijce wždycky ze wſſech wěcy/ we Gménu Pána naſſeho Gežijſſe Kryſta/ Bohu a Otcy. Dzięki czyniac záwße zá wßytko Bogu y Oycu/ w imie Páná náßego Jezu Krystá.
21. Subiecti invicem, in timore Chriſti. Submitting your ſelues one to another in the feare of God.	22. Vnd ſeydt vntereinander vnterthan/ in der forcht Gottes. Oc verer huer andre vnderdanige / i Guds fryct.	21. Poddáni gſauce ſobě weſpolek / w Bázni Kryſtowě: Bedac poddánemi iedni drugim/ zbojáznią Boża.
22. Mulieres viris ſuis ſubditæ ſint, ſicut Domino. Wiues / ſubmit your ſelues vnto your huſbandes/ as vnto the Lord.	22. Die Weiber ſeyen vnterthan jren Männern/ als dem HERRN. Quinderne ſkulle vere deris Mend vnderdanige/ ſom HERREN.	22 Manželky poddány buďte Manželům ſwým/ yako PAnu: Zony badźcie poddáne właſnym mężom/ iáko Pánu.

ה

23 מֶטוּל דְּגַבְרָא רִישָׁהּ
הוּ דְּאַנְתְּתָא אַיְכַנָּא דְּאָף
מְשִׁיחָא רִישָׁא הוּ דְּעִדְּתָא
וְהוּיוּ מַחְיָנָא דְּפַגְרָא׃

Imperoche il marito, è capo de la moglie, ſi come Chriſto è capo de la Chieſa: & eſſo è il Saluator del corpo.

24 אֶלָּא אַיְכַנָּא דְּעִדְּתָא
מְשַׁתַּעְבְּדָא לִמְשִׁיחָא
הָכַנָּא אָף נְשֵׁא לְבַעֲלַיְהֵין
בְּכֻל מֶדֶּם׃

Pero ſi come la Chieſa è ſoggetta à Chriſto, coſi ancor le mogliere ſiano à i proprij mariti in ogni coſa.

25 גַּבְרָא אַחֵבוּ נְשַׁיְכוֹן
אַיְךְ דְּאָף מְשִׁיחָא אַחֵב
לְעִדְּתֵהּ וְנַפְשֵׁהּ אַשְׁלֵם עַל
אַפַּיְהָ׃

Voi mariti, amate le Voſtre mogliere, come ancor Chriſto ha amata la Chieſa, & ha dato ſe ſteſſo per lei.

26 דְּנְקַדְּשִׁיהָ וּנְדַכְּיָהּ ב
בְּסַחְיָא דְּמַיָּא וּבְמֶלְּתָא׃

Per ſantificarla, purificandola col lauamento de l'acqua per la parola.

27 וְנְקִימִיהָ עִדְּתָא לְנַפְשֵׁהּ
כַּד מְשַׁבַּחְתָּא וְלַיְת בָּהּ
טוּלְשָׁא וְלָא קַמְטָא וְלָא
מֶדֶּם דַּלְהֵין דָּמֵא אֶלָּא
תֶּהְוֵא קַדִּישָׁא דְּלָא מוּם׃

Per conſtituirla à ſe ſteſſo Chieſa glorioſa, che non haueſſe macchia, ò ruga, ò alcuna coſa tale: ma ch'ella fuſſe ſanta & irreprenſibile.

28 הָכַנָּא וָלֵא לְגַבְרָא
דְּנַחְבוּן נְשַׁיְהוֹן אַיְךְ
דַּלְפַגְרַיְהוֹן מַן דְּאַנְתְּתֵהּ
גֵּיר מַחֵב נַפְשֵׁהּ הוּ מַחֵב׃

Coſi debbeno i mariti amare le lor moglij, come i lor proprij corpi. Chi ama la ſua moglie, ama ſe ſteſſo.

29 לָא גֵּיר אֱנָשׁ מֶמְּתוֹם
סְנָא פַּגְרֵהּ אֶלָּא מְתַרְסֵא
לֵהּ וְיָצֵף דִּילֵהּ אַיְכַנָּא
דְּאָף מְשִׁיחָא לְעִדְּתָא׃

Perche niuno hebbe mai in odio la ſua propria carne: anzi la nutriſce & hanne cura, come ancora il Signor la Chieſa.

ה

23 כִּי־הָאִישׁ יֶשׁ־רֹאשׁ הָאִשָּׁה
כְּמוֹ גַּם הַמָּשִׁיחַ רֹאשׁ הָעֵדָה
וְהוּא יֶשׁ־מוֹשִׁיעַ הַגְּוִיָּה׃

Porque el marido es cabeça de la muger, anſi como el Chriſto es cabeça de la Igleſia: y el es el que dá la ſalud àl cuerpo.

24 כִּי־אִם כַּאֲשֶׁר הָעֵדָה נִכְנָעָה
לִפְנֵי הַמָּשִׁיחַ כֵּן הַנָּשִׁים
לְאִישֵׁיהֶן בַּכֹּל׃

Anſique como la Igleſia es ſubjeta àl Chriſto, anſi tambien las caſadas lo ſean à ſus maridos en todo.

25 הָאִישִׁים אֶהֱבוּ אֶת־נְשֵׁיכֶם
כְּמוֹ גַּם הַמָּשִׁיחַ אָהַב אֶת־הָעֵדָה
וְהֵשִׂים אָשָׁם נַפְשׁוֹ מִפִּשְׁעֶיהָ׃

Maridos, amad vueſtras mugeres, anſi como el Chriſto amó la Igleſia, y ſe entregó á ſi miſmo por ella.

26 לְקַדֵּשׁ אוֹתָהּ וּלְטַהֵר בְּרַחַץ
הַמַּיִם בַּדָּבָר׃

Para ſanctificarla, limpiandola en el lauamiento del agua por la palabra:

27 לְקַיְּמָהּ לְנַפְשׁוֹ כָּל־כְּבוּדָּה
אֶת־הָעֵדָה אֲשֶׁר מוּם אֵין בָּהּ
אוֹ־קֶמֶט אוֹ פִּימָה אוֹ מְאוּמָה
מִן־הָאֵלֶּה כִּי־אִם לִהְיוֹתָהּ
קְדוֹשָׁה וּתְמִימָה׃

Para pararla glorioſa para ſi, Igleſia que no tuuieſſe mancha ni ruga, ni coſa ſemejante: mas que fueſſe ſancta y ſin mancha.

28 וְכָכָה חוּבִים הָאֲנָשִׁים
לְאַהֲבָה אֶת־נְשֵׁיהֶם כְּמוֹ אֶת־
גּוּפוֹת עַצְמוֹתָם כָּל־אֲשֶׁר אֹהֵב
אֶת־אֵשֶׁת חֵיקוֹ אֹהֵב אֶת־בְּשָׂרוֹ׃

Anſi han tambien los maridos de amar à ſus mugeres, como á ſus miſmos cuerpos. el que ama á ſu muger, à ſi miſmo ama.

29 וְאִישׁ בְּכָל עִתּוֹתָיו לֹא שָׂנֵא
אֶת־בְּשָׂרוֹ כִּי־אִם אוֹמֵן וּמְחַמֵּם
אוֹתוֹ כְּמוֹ הָאָדוֹן אֶת־הָעֵדָה׃

Porque ninguno aborreció jamas ſu propria carne: antes la ſuſtenta y regala, como tambien el Sennor à ſu Igleſia:

ε'.

23. Ὅτι ὁ ἀνήρ ἐστι κεφαλὴ τῆς γυναικὸς, ὡς καὶ ὁ χριστὸς κεφαλὴ τῆς ἐκκλησίας, καὶ αὐτός ἐστι σωτὴρ τοῦ σώματος.

Car le mari eſt chef de la femme, ainſi que Chriſt auſſi eſt chef de l'Egliſe, & pareillement eſt le Sauueur de ſon corps.

24. Ἀλλ' ὥσπερ ἡ ἐκκλησία ὑποτάσσεται τῷ χριστῷ, οὕτω καὶ αἱ γυναῖκες τοῖς ἰδίοις ἀνδράσιν ἐν παντί.

Comme donc l'Egliſe eſt ſuiete à Chriſt, que ſemblablement auſſi les femmes le ſoyent à leurs propres maris en toutes choſes.

25. Οἱ ἄνδρες, ἀγαπᾶτε τὰς γυναῖκας ἑαυτῶν, καθὼς καὶ ὁ χριστὸς ἠγάπησε τὴν ἐκκλησίαν, καὶ ἑαυτὸν παρέδωκεν ὑπὲρ αὐτῆς.

Vous maris aimez vos femmes, cõme auſſi Chriſt a aimé l'Egliſe, & s'eſt donné ſoi-meſme pour elle:

26. Ἵνα αὐτὴν ἁγιάσῃ, καθαρίσας τῷ λουτρῷ τοῦ ὕδατος ἐν ῥήματι.

Afin qu'il la ſanctifiaſt, apres l'auoir nettoyee par le lauement d'eau par la parole.

27. Ἵνα παραστήσῃ αὐτὴν ἑαυτῷ ἔνδοξον, τὴν ἐκκλησίαν μὴ ἔχουσαν σπίλον, ἢ ῥυτίδα, ἤ τι τῶν τοιούτων, ἀλλ' ἵνα ᾖ ἁγία καὶ ἄμωμος.

Afin qu'il ſe la rendiſt vne Egliſe glorieuſe, n'ayant tache, ni ride, ni autre telle choſe: ains afin qu'elle fuſt ſaincte & irreprehenſibile.

28. Οὕτως ὀφείλουσιν οἱ ἄνδρες ἀγαπᾶν τὰς ἑαυτῶν γυναῖκας, ὡς τὰ ἑαυτῶν σώματα. ὁ ἀγαπῶν τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα, ἑαυτὸν ἀγαπᾷ.

Anſi les maris doiuent aimer leurs femmes comme leurs propres corps. Qui aime ſa femme il aime ſoi-meſme.

29. Οὐδεὶς γάρ ποτε τὴν ἑαυτοῦ σάρκα ἐμίσησεν, ἀλλ' ἐκτρέφει καὶ θάλπει αὐτὴν, καθὼς καὶ ὁ κύριος τὴν ἐκκλησίαν.

Car perſonne n'eut onques en haine ſa chair, ains la nourrit & entretient, comme auſſi fait le Seigneur l'Egliſe.

CAP. V.

23. Quoniam vir, caput eſt mulieris: ſicut Chriſtus caput eſt eccleſiæ. Ipſe, ſalvator corporis eius.

For the huſband is the wiues head/ euen as Chriſt is the head of the Church and the ſame is the ſauiour of his bodie

24. Sed ſicut eccleſia ſubiecta eſt Chriſto, ita & mulieres viris ſuis in omnibus.

Therefore as the Church is in ſubiection to Chriſt/ euen ſo let the wiues be to their huſ bands in euery thing.

25. Viri, Diligite uxores veſtras, ſicut & Chriſtus dilexit eccleſiam, & ſeipſum tradidit pro ea.

Huſbands/ loue your wiues/ euen as Chriſt loued the Church / and gaue him ſelf for it.

26. Vt illam ſanctificaret, mundans eam lavacro aquæ in verbo.

That hee might ſanctifie it/ and clenſe it by the waſhing of water through the worde.

27. Vt exhiberet ipſe ſibi glorioſam eccleſiam, non habentem maculam, aut rugam, aut aliquid huiuſmodi, ſed ut ſit ſancta & immaculata.

That he might make it vnto him ſelfe a glorious Church/ not hauing ſpotte or wrinckle / or any ſuch thing: but that it ſhould be holy and without blame.

28. Ita & viri debent diligere uxores ſuas ut corpora ſua. Qui ſuam uxorem diligit: ſeipſum diligit.

So ought men to loue their wiues/ as their owne bodies: he that loueth his wife/ loueth him ſelfe.

29. Nemo enim unquam carnem ſuam odio habuit: ſed nutrit & fovet eam, ſicut & Chriſtus eccleſiam.

For no man euer yet hated his owne fleſh / but nouriſheth / and cheriſhet it/ euen as the Lord doth the Church.

Das V. Capitel.

23. Denn der Mann iſt deß Weibes Haupt/ gleich wie auch Chriſtus das Haupt iſt der Gemeine/ vnd er iſt ſeines Leibs Heiland.

Thi Manden er Quindens Hoffuit/ lige ſom Chriſtus oc er Menighedens Hoffuit/ oc hand er ſit Legemis Saliggørere.

24. Aber wie nun die Gemeine iſt Chriſto vnterthan/ alſo auch die Weiber jren Männern in allen dingen.

Men lige ſom Menigheden nu er Chriſto vnderdanig/ ſaa ſkulle oc Quinderne vere deris Mend i alle ting.

25. Jr Männer liebet ewre Weiber/ Gleich wie Chriſtus geliebet hat die Gemeine/ vnd hat ſich ſelbs für ſie gegeben.

J Mend/ elſker eders Huſtruer/ lige ſom Chriſtus elſkte Menigheden / oc gaff ſig ſelff for hende.

26. Auff daß er ſie heiliget/ vnd hat ſie gereiniget durch das Waſſerbad im Wort.

Paa det hand ſkulde hellige hende/ Oc hand renſede hende formedelſt Vandbadet i Ordet.

27. Auff daß er ſie jm ſelbs darſtellet eine Gemeine / die herrlich ſey / die nicht habe einen flecken oder runtzel/ oder deß etwas / ſondern daß ſie heilig ſey vnd vnſträfflich.

Paa det hand ſkulden beſkicke ſig ſelff hende / en Menighed ſom er herlig / ſom icke haffuer nogen beſmittelſe eller ryncke/ eller noget ſaadant / men at hun ſkulde vere vſtraffelig.

28. Alſo ſollen auch die Männer jre Weiber lieben/ als jhre eigene Leibe. Wer ſein Weib liebet/ der liebet ſich ſelbs.

Saa ſkulde oc Mendene elſke deris Huſtruer/ ſom deris eget Legeme. Huo ſom elſker ſin Huſtru/ hand elſker ſig ſelff.

29. Denn niemand hat jemals ſein eigen fleiſch gehaſſet/ ſondern er nehret es / vnnd pfleget ſein/ gleich wie auch der HERR die Gemeine.

Thi aldri hadede nogen ſit eget Kød / men hand føder det/ oc pleyer det/ Lige ſom HERREN ocſaa Menigheden.

Kapitola V.

23. Neb muž/ geſt hlawá Ženi :/ yakožto y Kryſtus geſt hlawa Cýrkwe/ a on Spaſytel geſt těla gegijho.

Abowiem mąž ieſt głowa žony/ táko y Kryſtus ieſt głowa kośćioła/ a tenći ieſt ktory zbáwienie ćiáłu dáwa.

24. Protož yakož Cýrkew geſt poddaná Kryſtu/ tak y ženy Mužům ſwým poddány byti magij we wſſem.

Jáko thedy kośćioł poddány ieſt Kryſtuſowi / ták też žony ſwoim meżom niech będą poddáne, we wßythkim.

25. Manželé milugte Manželky waſſe/ yakož y Kryſtus milowal Cýrkew/ a wydal ſebe ſamého za ni:

Wy meżowie miłuyćie žony wáße/ iáko y Kryſtus vmiłował Kośćioł/ y ſámego ſiebie wydał zań.

26. Aby gi poſwětil/ omyw gi omytým wody ſkrze ſlowo.

Aby gi poświećił/ oczyśćiwßy omyćiem wody przez ſłowo.

27. Aby včinil ſobě ſlawnau Cýrkew/ kterážby neměla poſſkwrny ani wráſſky/ ani co takowého/ ale aby byla ſwatá neposſkwrněna.

Aby gi ſobie ſtáwił chwálebnym/ to ieſt/ Kośćiołem ktoryby nie miał zmázy/ abo zmárßku/ abo czego tákowego / ále izby był święthy/ y krom przygány.

28. Tak y Mužij magij milowati Manželky ſwé/ yako těla ſwá. Neb kdo miluge Manželku ſwau/ ſebeť ſamého miluge.

Tákże meżowie máią miłowáć žony ſwoie/ iáko ſwoie własne ćiáłá/ Kto miłuie žonę ſwoię/ ſámego ſiebie miłuie.

29. Žádný zagiſté nikdá těla ſwého neměl w nenáwiſti/ ale chowá ge a krmij/ yakožto y Kryſtus Cýrkew.

Abowiem nigdy žaden ſwego własnego ćiáłá nie miał w nienawiśći/ owßem ie wychowywa y zágrzewa/ iáko też Pan Kośćioł.

ה

30 מֶטֻל דְּהַדָּמֵא חְנַן דְּפַגְרֵהּ וּמֶן בֶּסְרֵהּ חְנַן וּמֶן גַּרְמַוְהי׃

Percioche noi ſiamo membra del ſuo corpo, de la ſua carne, e de l'oſſa ſue.

31 מֶטֻל הָנָא נֶשְׁבּוֹק גַּבְרָא לַאבוּהי וַלְאֶמֵּהּ וְנֶקַּף לְאַנְתְּתֵהּ וְנֶהְווֹן תַּרְתֵּיהוֹן חַד בְּסַר׃

Per queſto l'huomo laſciarà il Padre è la Madre, & aggiugneraſſi à la ſua moglie, è i due ſaranno vna carne.

32 הָנָא אֶרָזָא רַב הוּ אֶנָא דֵּין אָמַר אֶנָא עַל מְשִׁיחָא וְעַל עִדְּתֵהּ׃

Queſto miſterio è grande : ma io dico in Chriſto è ne la Chieſa.

32 בְּרַם אַף אַנְתּוּן כֻּל חַד חַד מֶנְּכוֹן הָכַנָּא נְרַחֵם אַנְתְּתֵהּ אַיךְ דְּלַנְפְשֵׁהּ אַנְתְּתָא דֵּין תֶּהְוֵא דָּחְלָא מֶן בַּעְלָהּ׃

Per laqual coſa ancor voi particolarmente,ciaſcuno ami coſi la ſua moglie come ſe ſteſſo : è la moglie tema il ſuo marito.

ה

30 כִּי־נְתָחֵי גְוִיָּתוֹ הוֹיִם אֲנַחְנוּ בָּשָׂר מִבְּשָׂרוֹ וְעֶצֶם מֵעֲצָמָיו׃

Porque ſomos miembros de ſu cuerpo, de ſu carne,y de ſus hueſſos.

31 עַל־כֵּן יַעֲזָב־אִישׁ אֶת־אָבִיו וְאֶת־אִמּוֹ וְדָבַק בְּאִשְׁתּוֹ וְהָיוּ שְׁנֵיהֶם לְבָשָׂר אֶחָד׃

Por eſto dexara el hombere àl padre y à la madre,y pegarſehá à ſu muger : y ſeran dos en vna carne.

32 הַסּוֹד וּמִסְתָּר הַזֶּה גָּדוֹל הוּא וַאֲנִי מְדַבֵּר עַל־הַמָּשִׁיחַ וְעַל־הָעֵדָה׃

Eſte myſterio grande es,digo empero en el Chriſto y en la Igleſia.

33 אֲבָל גַּם אַתֶּם כֻּלְּכֶם אִישׁ אִישׁ אֶת־אֵשֶׁת חֵיקוֹ כֹּה יֶאֱהַב כְּמוֹ אֶת־בְּשָׂרוֹ וְהָאִשָּׁה תִּירָא אֶת־אִישָׁהּ׃

Anſi tambien haga cada vno de voſotros cada vno ame à ſu muger,que tenga en reuerencia à ſu marido.

ε´.

30. Ὅτι μέλη ἐσμὲν τοῦ σώματος αὐτοῦ, ἐκ τῆς σαρκὸς αὐτοῦ, καὶ ἐκ τῶν ὀστέων αὐτοῦ.

Car nous ſommes membres de ſon corps, eſtans de ſa chair, & de ſes os.

31. Ἀντὶ τούτου καταλείψει ἄνθρωπος τὸν πατέρα αὐτοῦ καὶ τὴν μητέρα, καὶ προσκολληθήσεται πρὸς τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ ἔσονται οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν.

Pour cela l'homme delaiſſera pere & mere, & s'adioindra à ſa femme : & les deux ſeront vne meſme chair.

32. Τὸ μυστήριον τοῦτο μέγα ἐστίν· ἐγὼ δὲ λέγω εἰς Χριστὸν, καὶ εἰς τὴν ἐκκλησίαν.

Ce ſecret eſt grand: or ie parle touchant Chriſt & l'Egliſe.

33. Πλὴν καὶ ὑμεῖς οἱ καθ᾽ ἕνα, ἕκαστος τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα οὕτως ἀγαπάτω ὡς ἑαυτόν. ἡ δὲ γυνὴ ἵνα φοβῆται τὸν ἄνδρα.

Pourtant quant à vous auſſi qu'vn chacun en ſon endroit aime ſa femme comme ſoi-meſme,& que la femme reuere ſon mari.

ו

1 בְּנַיָּא אֶשְׁתַּמְעוּ לַאֲבָהַיְכוֹן בְּמָרַן הָדָא גֵּיר כֵּאנָא׃

Figliuoli , obbedite à i voſtri genitori nel Signore : perche coſi è giuſto.

2 וְהָנַו פוּקְדָנָא קַדְמָיָא דַּמְלִיךְ יַקַּר לַאבוּךְ וַלְאֶמָּךְ׃

Honora tuo Padre è tua Madre : che è il primo comandamento in promeſſa.)

3 דְּנֶהְוֵא לָךְ דְּשַׁפִּיר וְנֶאֶרְכוּן חַיַּיךְ עַל אַרְעָא׃

Accioche tu habbi bene,e ſii di lunga vita ſopra la terra.

ו

1 הַבָּנִים שִׁמְעוּ אֶל־יוֹלְדֵיכֶם בַּאֲדֹנֵינוּ כִּי־זֹאת הַצְּדָקָה הִיא׃

Hijos,obedeced en el Sennor à vueſtros padres : que eſto es juſto.

2 כַּבֵּד אֶת־אָבִיךָ וְאֶת־אִמֶּךָ (אֲשֶׁר הִיא הַמִּצְוָה הָרִאשֹׁנָה בִּשְׁבוּעָה׃)

Honrra à tu padre y madre (que es el primer mandamiento con promeſſa.)

3 לְמַעַן־יִיטַב לָךְ וְיַאֲרִיכֻן יָמֶיךָ עַל־הָאֲדָמָה׃

Paraque ayas bien : y ſeas de luenga edad ſobre la tierra.

ΚΕΦΑΛ. ϛ´.

ΤΑ τέκνα, ὑπακούετε τοῖς γονεῦσιν ὑμῶν ἐν κυρίῳ· τοῦτο γάρ ἐστι δίκαιον.

Enfans,obeiſſez à vos peres & meres au Seigneur : car cela eſt iuſte.

2. Τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα· ἥτις ἐστὶν ἐντολὴ πρώτη ἐν ἐπαγγελίᾳ.

Honore ton pere & ta mere:(qui eſt le premier commandement auec promeſſe.)

3. Ἵνα εὖ σοι γένηται, καὶ ἔσῃ μακροχρόνιος ἐπὶ τῆς γῆς.

Afin que bien te ſoit, & que tu ſois de longue vie ſur la terre.

CAP. V.

30. Quia membra ſumus corporis eius, de carne eius, & de oſſibus eius.

For we are members of his body/ of his fleſh/and of his bones.

31. Propter hoc relinquet homo patrem & matrem ſuam, & adhærebit uxori ſuæ, & erunt duo in carne una.

For this cauſe ſhall á man leaue father and mother/and ſhall cleaue to his wife/& they twoine ſhalbe one fleſch.

32. Sacramentum hoc magnum eſt, ego autem dico in Chriſto & in eccleſia.

This is a great ſecret/ but I ſpeake concerning Chriſt / and concerning the Church.

33. Veruntamen & vos ſinguli, unuſquiſque uxorem ſuam ſicut ſeipſum diligat: uxor autem timeat virum ſuum.

Therefore euery one of you / doe ye ſo: let euery one loue his wife / euen as him ſelfe / and let the wife ſee that ſhee feare her huſband.

CAP. VI.

FIlii, obedite parentibus veſtris in Domino, hoc enim iuſtum eſt.

Children/obey your parentes in the Lorde: for this is right.

2. Honora patrem tuum & matrem tuam, (quod eſt mandatum primum in promiſſone.)

Honour thy father and mother/ (which is the firſt commaundement with promes.)

3. Vt bene ſit tibi, & ſis longævus ſuper terram.

That it may be well with thee/and that thou maiſt liue long on earth.

Das V. Capitel.

30. Denn wir ſind Glieder ſeines Leibes/ von ſeinem Fleiſch vnnd von ſeinem Gebeine.

Thi wi ere hans Legemis Lemmer/ aff hans Kød oc aff hans Been.

31. Vmb deß willen wird ein Menſche verlaſſen Vater vnd Mutter/ vnd ſeinem Weib anhangen/ vnd werden zwey ein Fleiſch ſein.

For den ſkyld ſkal it Menniſke forlade Fader oc Moder/oc bliffue hoſſ ſin Huſtru/ oc tho ſkulle vere it Kød.

32. Das Geheimniß iſt groß/ ich ſage aber von Chriſto vnd der Gemeine.

Denne hemmelige ting er ſtor/ Men ieg ſiger om Chriſto oc Menigheden.

33. Doch auch jhr/ ja ein ieglicher habe lieb ſein Weib als ſich ſelbs/ das Weib aber förchte den Mann.

Dog i ocſaa/ ia huer elſke ſin Huſtru ſom ſig ſelff/ oc Huſtruen ſkal frycte Manden.

Das VI. Capitel.

IHr Kinder ſeyt gehorſam ewren Eltern in dem HERRN/ denn das iſt billich.

I Børn/ verer eders Foreldre lydige/ i HERREN/ Thi det er tilbørligt.

2. Ehre Vater vnd Mutter/ das iſt das erſte Gebot/ das verheiſſung hat.

Ære Fader oc Moder/ Det er det Førſte Bud/ ſom haffuer foriettelſe.

3. Auff daß dirs wol gehe/ vnd lange lebeſt auff Erden.

Paa det/ at det ſkal gaa dig vel / oc du ſkalt leffue lenge paa Jorden.

Kapitola V.

30. Proto žegſme audowě těhož těla geho/ z geho těla a z geho koſtij.

Bo ieſteſmy czlonkámi ćiáłá iego/ z ciáłá iego y z kośći iego.

31. Protož opuſtij Člowěk Otce ſwěho y Matku ſwau/ a bude ſe přiidržeti Manželky ſwě/ a budau dwá w gedno tělo.

A przeto opuśći czlowiek oycá y matke / y przylaczy ſie ku żenie ſwoiey / y beda dwá w iednym ciele.

32. Tagemſtwij toto weliké geſt/ ale to prawijm o Kryſtu a Cyrkwi.

Táiemnica tá ieſtći wielka/ a mowiec o Kryſtuſie y kośćiele.

33. Ale wſſak y wy obzwláſſtně geden každý Manželku ſwau yako ſebe ſaměho milůg: a Manželka bog ſe Manžela ſwěho.

A ták y z was każdy z oſobná niech miluie żone ſwoie iáko ſiebie ſámego / á żoná niechay ma w vczciwośći meża ſwoiego.

Kapitola. VI.

Synowě poſlauchayte Rodičuow waſſých w PÁNu/ neb to ieſt za ſprawedliwě.

Dzieći ſluchayćie rodzicow wáſzych w Pánie/ boć to ieſt rzecz ſpráwiedliwa.

2. Cti Otce twěho y Matku twau (kterěž geſt Přikázanij prwnij s zaſlijbenijm.)

Czći oycá twego y matke (kthore ieſt pirwſze przykazánie z obietnica.)

3. Aby dobře ſtalo ſe tobě/ a byl dlauho žiw na zemi.

Abyć ſie dobrze dziáło / y ábyś byl dlugo żyw ná ziemi.

ו

4 אֲבָהֵא לָא תַרְגְּזוּן בְּנַיְכוּן אֶלָּא רַבּוּ אֶנּוּן בְּמַרְדּוּתָא וּבְיוּלְפָּנָא דְּמָרַן׃

E voi padri, non prouocate ad ira i voſtri figliuoli, ma alleuategli ne l'inſtruttione & ammonition del Signore.

5 עַבְדֵא אֶשְׁתַּמְעוּ לְמָרַיְכוּן דְּבְבֶסַר בִּדְחֶלְתָא וּבְרְתִיתָא וּבְפְשִׁיטוּת לֶבָּא אַיךְ דַּלְמְשִׁיחָא׃

Serui, obbedite à quelli che vi ſon ſignori ſecondo la carne, con timore è tremore. in ſimplicità del cuor voſtro come à Chriſto.

6 לָא בְּמַחְזֵא עַיְנָא אַיךְ הָו דְּלַבְנַי נָשָׁא שָׁפְרִין אַנְתּוּן אֶלָּא אַיךְ עַבְדֵא דַּמְשִׁיחָא דְּעָבְדִין צְבְיָנָא דַּאלָהָא׃

Non ſeruendo ad occhio, come per voler piacere à gli huomini, ma come ſerui di Chriſto, faccendo la volontà di Dio di cuore.

7 וְשַׁמְּשׁוּ אֶנּוּן מֶן כֻּלָּה נַפְשְׁכוּן בְּחוּבָּא אַיךְ דַּלְמָרַן וְלָא אַיךְ דְּלַבְנַי נָשָׁא׃

Seruendo di buona affettione al Signore: è non à gli huomini.

8 כַּד יָדְעִיתוּן דְּהָו מֶדֶּם דְּעָבֵד אְנָשׁ דְּשַׁפִּיר הָו הוּ מֶתְפְּרַע מֶן מָרַן אֵן עַבְדָּא הוּ וְאֵן בַּר חֵארָא׃

Sapendo, che quel bene che ciaſcuno harà fatto, lo riceuera dal Signore, ò ſia ſeruo, ò ſia libero.

9 אַף אַנְתּוּן מָרַיָא הָכַנָא הְוַיְתּוּן עָבְדִין לְעַבְדַיְכוּן ה הְוַיְתּוּן שָׁבְקִין לְהוֹן סב סַכְלוּתָא מֶטּוּל דְּיָדְעִין אַנְתּוּן דְּאַף מָרְכוּן דִּילְכוּן אִיתַוְהִי בַּשְׁמַיָּא וּמַסַּב בַּאפֵּא לַית לְוָתֵהּ׃

E voi ſignori, fate il medeſimo verſo loro, laſciando le minaccie: ſapendo ch'el voſtro è lor Signore è in cielo: è non riguarda à l'apparenza de le perſone.

ו

4 וְהָאָבוֹת לֹא תַגְדִּפוּ וְלֹא תַכְעִיסוּ אֶת־בְּנֵיכֶם כִּי־אִם רַבּוּ וְנַהֲלוּ אֹתָם בְּמוּסָר וּבְתוֹרַת יְהוָה׃

Y los padres, no prouoqueys à yra à vueſtros hijos: ſi no crialdos en diſciplina y caſtigo del Sennor.

5 הָעֲבָדִים שִׁמְעוּ לַאֲדֹנֵיכֶם אֲשֶׁר כַּבָּשָׂר הֵמָּה בְּיִרְאָה וַחֲרָדָה בְּתֹם לְבַבְכֶם בַּמָּשִׁיחַ׃

Sieruos, obedeced à los ſennores ſegun la carne con temor y temblor, con ſenzillez de vueſtro coraçon, como àl Chriſto.

5 לֹא תַעַבְדוּ לָעַיִן כְּמוֹ לִמְצֹא חֵן בְּעֵינֵי הָאֲנָשִׁים כִּי־אִם כְּעַבְדֵי הַמָּשִׁיחַ עֹשֵׂי־רְצוֹן אֱלֹהִים מִנַּפְשָׁם׃

No ſiruiendo àl ojo, como losque agradan ſolamente à los hombres: ſi no como ſieruos del Chriſto, haziendo de animo la voluntad de Dios.

7 מִלֵּב טוֹב וּמִנֶּפֶשׁ עוֹבְדִים לַיהוָה וְלֹא לַאֲנָשִׁים׃

Siruiendo con buena voluntad, àl Sennor, y no à los hombres.

8 יוֹדְעִים כִּי־כָל־אֲשֶׁר אִישׁ אִישׁ יַעֲשֶׂה טוֹבָה אוֹתָהּ יִסְבּוֹל מֵאֱלֹהִים אִם־עֶבֶד וְאִם חָפְשִׁי הוּא׃

Eſtando ciertos que el bien que cada vno hiziere, eſto recibira del Sennor, ſea ſieruo, ó ſea libre.

9 וְהָאֲדֹנִים כְּמוֹ כֵן תַּעֲשׂוּ לָהֶם מַרְפִּים אֶת־הַזַּעַם וְיוֹדְעִים כִּי־גַם אֲדֹנֵיכֶם וְגַם־אֲדֹנָם בַּשָּׁמַיִם הוּא אֲשֶׁר אֵין עִמּוֹ מַשֹּׂא פָנִים׃

Y voſotros los ſennores, hazeldes à ellos lo miſmo, dexando las amenazas: ſabiendo que el Sennor deellos y vueſtro eſtà en los cielos: y que no ay reſpecto de perſonas acerca de Dios.

ϛ'.

4. Καὶ οἱ πατέρες, μὴ παροργίζετε τὰ τέκνα ὑμῶν. ἀλλ' ἐκτρέφετε αὐτὰ ἐν παιδείᾳ ϗ νουθεσίᾳ κυρίου.

Et vous peres, ne deſpitez point vos enfans: mais nourriſſez les en diſcipline & remonſtrance du Seigneur.

5. Οἱ δοῦλοι, ὑπακούετε τοῖς κυρίοις κατὰ σάρκα, μετὰ φόβου ϗ τρόμου, ἐν ἁπλότητι τῆς καρδίας ὑμῶν, ὡς τῷ Χριστῷ.

Seruiteurs, obeiſſez à ceux qui ſont vos maiſtres ſelon la chair, auec crainte & tremblement, en ſimplicité de voſtre cœur, comme à Chriſt.

6. Μὴ κατ' ὀφθαλμοδουλείαν ὡς ἀνθρωπάρεσκοι· ἀλλ' ὡς δοῦλοι τοῦ Χριστοῦ, ποιοῦντες τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ ἐκ ψυχῆς.

Non point ſeruans à l'œil, comme voulans complaire aux hommes, mais comme ſerfs de Chriſt, faiſans de courage la volonté de Dieu.

7. Μετ' εὐνοίας δουλεύοντες ὡς τῷ κυρίῳ, καὶ οὐκ ἀνθρώποις.

Seruans de bonne affection au Seigneur, & non point aux hommes:

8. Εἰδότες ὅτι ὃ ἐάν τι ἕκαστος ποιήσῃ ἀγαθὸν, τοῦτο κομιεῖται παρὰ τοῦ κυρίου, εἴτε δοῦλος, εἴτε ἐλεύθερος.

Sachans qu'vn chacun receura du Seigneur le bien qu'il aura fait, ſoit ſerf, ſoit franc.

9. Καὶ οἱ κύριοι, τὰ αὐτὰ ποιεῖτε πρὸς αὐτοὺς, ἀνιέντες τὴν ἀπειλήν. εἰδότες ὅτι καὶ ὑμῶν ϗ αὐτῶν ὁ κύριός ἐστιν ἐν οὐρανοῖς, ϗ προσωποληψία οὐκ ἔστι παρ' αὐτῷ.

Et vous maiſtres, faites enuers eux le ſemblable, relaſchans les menaces; ſachans que le Seigneur autant d'eux que de vous, eſt és cieux: & qu'enuers lui, il n'y a point d'acception de perſonne.

CAP. VI.

4. Et vos patres, nolite ad iracundiam provocare filios veſtros: ſed educate illos in diſciplina & correptione Domini.

And ye / fathers / prouoke not your children to wrath: but bring them vp in inſtruction / and information of the Lord.

5. Servi, obedite dominis carnalibus, cum timore & tremore, in ſimplicitate cordis veſtri, ſicut Chriſto.

Seruants / be obedient vnto them that are your maſters / according to the fleſh / with feare and trembling in ſinglenes of your hearts as vnto Chriſt.

6. Non ad oculum ſervientes, quaſi hominibus placentes, ſed ut ſervi Chriſti, facientes voluntatem Dei ex animo.

Not with ſeruice to the eye / as men pleaſers / but as the ſeruants of Chriſt / doing the will of God from the heart.

7. Cum bona voluntate ſervientes, ſicut Domino & non hominibus.

With good will ſeruing the Lorde / and not men.

8. Scientes quoniam unuſquiſque quodcunque fecerit bonum, hoc recipiet à Domino, ſive ſervus, ſive liber.

And knowe yee that whatſoeuer good thing any man doeth / that ſame ſhall he receiue of the Lorde / whether he be bonde or free.

9. Et vos domini eadem facite illis, remittentes minas: ſcientes quia & illorum & veſter Dominus, eſt in cælis: & perſonarum acceptio non eſt apud eum.

And ye maſters / do the ſame thinges vnto them / putting away threatening: and knowe that euen your maſter alſo is in heauen / neither is there reſpect of perſon with him.

Das VI. Capitel.

4. Vnd jhr Väter reitzet ewre Kinder nicht zu zorn / ſondern ziehet ſie auff in der zucht vnnd vermanung zu dem HERRN.

Oc icke Fedre / opuecker icke eders Børn til vrede Men føder dem op i tuct oc formaning til HERREN.

5. Ihr Knecht ſeyt gehorſam ewren leiblichen Herꝛn / mit forcht vnd zittern inn einfeltigkeit ewers hertzen / als Chriſto.

I Tienere / verer eders legemlige Herrer lydige med fryct oc redzel / i eders hiertis enfoldighed / lige ſom Chriſto.

6. Nicht mit dienſt allein für augen / als den Menſchen zugefallen / ſondern als die Knechte Chriſti. Das jr ſolchen willen Gottes thut von hertzen / mit guten willen.

Icke aleniſte met tieniſte faar øyene / til at teckis Menniſken / men ſom Chriſti Tienere. At i gøre denne Guds vilie aff hiertet / met god vilie.

7. Laſſet euch düncken / das jhr dem HERREN dienet / vnnd nicht den Menſchen.

Lader eder tycke / at i tiene HERREN / oc icke Menniſken.

8. Vnd wiſſet / was ein jeglicher gutes thun wirdt / das wirdt er von dem HERrn empfahen / er ſey ein Knecht oder ein Freyer.

Oc vider / at huad gaat ſom huer gør / det ſkal hand anämme aff HERREN / huad helder hand er en Tienere eller Fri.

9. Vnd jr Herꝛn thut auch daſſelbige gegen jhnen / vnd laſſet das trohen / vnd wiſſet / daß auch ewer HERR im Himmel iſt / vnd iſt bey jhm kein anſehen der Perſon.

Oc i Herrer / gører ocſaa det ſamme mod dem / oc lader eders truſel / Oc vider / at eders HERRE er ocſaa i Himmelen / Oc der er off hannem ingen Perſonis anſeelſe.

Kapitola VI.

4. A wy Otcowé nepopauzegce k hněwu Synůw waſſých / ale chowaytege w wyvčowánij / a w treſtánij PAnie.

A wy oycowie nie pobudzaycie ku gniewowi dźieci waſzych / ale ie wychowaycie w náuce y w kárnośći Páńſkiey.

5. Služebnijcy buďte poſſluſſni Panůw waſſých tělesných ſe wſſý bázni a s ſtrachem / w vpřijmnoſti ſrdce waſſeho / yakožto Kryſta:

Sludzy ſluchaycie tych ktorzy ſa pány wedle ćiáłá / z boiáźnia y ze drżeniem / z proſtośćia ſercá wáſzego / iáko Kryſtuſá.

6. Ne na oko ſlaužijce / iako Lidem ſe lijbiti chtěgijce / ale yakož ſlužebnijcy Kryſtowi / činijce wůli Božij z vpřijmnoſti.

Nie ná oko ſlużac / iáko ći ktorzy ſie chca podobáć ludźiam: Ale iáko ſludzy Kryſtuſowi / czyniac z ſercá wola Boża.

7. A s dobrau wolij ſlaužijce / yako PAnu a ne Lidem.

Z życzliwośćia ſlużac Pánu / á nie ludźiam.

8. Wědauce že geden každý cožkoli včinij dobrého / to weżme od PAna / buď ſlužebnijk neb ſwobodný.

Wiedzac iż káżdy coby vczynił dobrego / to odnieſie od Páná / choć ſlugá / choć wolny.

9. A wy PAni též také čiňte gim / odpauſſtěgijce winy: wědauce že y gegich y wáſs PAN geſt na Nebi / a přigijmánij oſob nenij v něho.

A wy panowie toż czyńcie przećiwko im / odpuſzczáiac groźby / wiedzac iż też y ſamych was Pan ieſt ná niebie / á brákowánia oſob v niego niemaſz.

ו

10 מֶכִּיל אַחַי אֶתְחַיַּלוּ בְּמָרַן וּבְתוּקְפָּא דְּחַילֵה׃

Quanto al reſto, fratelli miei, ſiate forti nel Signore, è ne la potentia de la ſua fortezza.

11 וַלְבַשׁוּ כֻּלֵּה זַיְנֵה דַּאלָהָא אַיְכַנָא דְּתֶשְׁכְּחוּן לַמְקָם לוּקְבַל צֶנְעָתֵה דַּאכֶלְקַרְצָא׃

Veſtiteui tutta l'armatura di Dio, accioche voi poſſiate ſtar ſaldi contra le inſidie del diauolo.

12 מֶטוּל דְּתַכְתּוּשְׁכוּן לָא הֲוָא עַם בֶּסְרָא וַדְמָא אֶלָּא עַם אַרְכוֹס וְעַם שַׁלִּיטָנֵה וְעַם אַחִידַי עָלְמָא הָנָא חֲשׁוּכָא וְעַם רוּחָא בִּישְׁתָּא דְּתְחֵית שְׁמַיָּא׃

Imperoche noi non habbiam la guerra contra'l ſangue è la carne, ma contra i principati, contra le poteſtà, contra i mõdani rettori de le tenebre di queſto ſecolo, contra le ſpirituali malicie ne le parti celeſti.

13 מֶטוּל הָנָא לְבַשׁוּ כֻּלֵּה זַיְנָא דַּאלָהָא דְּתֶשְׁכְּחוּן תֶּארְעוּן בְּבִישָׁא וְכַד מְעַתְּדִין אַנְתּוּן בְּכֹל מִדֶּם תְּקוּמוּן׃

Per laqual coſa, pigliate tutta l'armatura di Dio, accioche voi poſſiate reſiſtere nel mal giorno, è reſtare in pie doppo l'hauer condutto à fine tutte le coſe,

14 קוּמוּ הָכִיל וְחוּזְקוּ חַצַיכוּן בְּקוּשְׁתָּא וַלְבַשׁוּ שִׁרְיָנָא דְּזַדִּיקוּתָא׃

Siate dunque ſaldi co i voſtri lombi cinti di verità, e veſtiti del pettoral di giuſtitia.

15 וְסָאנוּ בְּרֶגְלַיכוּן טוּיָבֵה דְּאֶוַנְגֶּלִיוֹן דִּשְׁלָמָא׃

E calzati i piedi per eſſer preparati à l'Euangelio de la pace.

16 וְעַם הָלֵין סַבוּ לְכוּן סַבְרָא דְּהַיְמָנוּתָא דְּבָה תֶּתְמְצוּן חַיְלָא לְמַדְעָכוּ כֻּלְּהוֹן גַּארָוְהִי יָקְדָא דְּבִישָׁא׃

In tutte le coſe pigliando lo ſcudo de la fede, con cui poſſiate ammorzare tutte le ſaette infocate del maligno.

ו

10 וְהַנִּשְׁאָר אַחַי חִזְקוּ וְאִמְצוּ בַּיהוָֹה וּבְכֹחַ גְּבוּרָתוֹ׃

Reſta, Hermanos mios, que hos conforteys en el Sennor y en la potencia de ſu fortaleza.

11 לִבְשׁוּ אֶת־הַצֶּן וְנֵשֶׁק אֱלֹהִים אֲשֶׁר תּוּכְלוּ לַעֲמֹד עַל־עָרְמַת אֲרֻבּוֹת הַשָּׂטָן׃

Veſtios de toda la armadura de Dios paraque podays eſtar firmes contra las aſſechanças del diablo.

12 כִּי־לֹא יֶשׁ־לָנוּ לְהֵאָבֵק עִם דָּם וּבָשָׂר כִּי־אִם עִם הַמִּשְׂרוֹת עִם הַשִּׁלְטוֹנוֹת עִם רָאשֵׁי שָׂרֵי חֹשֶׁךְ הָעוֹלָם הַזֶּה עִם־רוּחוֹת רָעוֹת תַּחַת הַשָּׁמָיִם׃

Porque no tenemos lucha contra ſangre y carne: ſi no contra principados, contra poteſtades, contra ſennores del mundo, gouernadores de eſtas tinieblas, contra malicias eſpirituales en los cielos.

13 עַל־כֵּן קְחוּ לָכֶם אֶת־הַצֶּן וְנֶשֶׁק אֱלֹהִים אֲשֶׁר תּוּכְלוּ לָקוּם בְּיוֹם רָע וּבְכָל־דְּבָרִים נְכוֹנִין לַעֲמֹד׃

Portanto tomad toda la armadura de Dios paraque podays reſiſtir en el dia malo, y eſtar firmes acabado todo.

14 וְעִמְדוּ נָא נֶאֱזָרִים בְּמָתְנֵיכֶם בֶּאֱמֶת וְנִלְבָּשִׁים בְּתַחְרָא הַצְּדָקָה׃

Eſtad pues firmes cennidos los lomos de verdad, y veſtidos de cota de juſticia.

15 וּנְעוּלִים בְּרַגְלֵיכֶם בִּמְכוֹן בְּשׂוֹרַת הַשָּׁלוֹם׃

Y calcados los pies con la preparacion del Euangelio de paz.

16 וְעַל־כֹּל תֹּאחֲזוּ אֶת־מָגֵן הָאֱמוּנָה אֲשֶׁר בּוֹ תוּכְלוּ לְכַבּוֹת אֶת־כָּל־חִצֵּי אֵשׁ הַשָּׂטָן׃

En todo caſo tomando el eſcudo de la fe, en el qual podreys apagar todos los dardos de fuego del Maligno.

ϛ'.

10. Τὸ λοιπὸν, ἀδελφοί μου, ἐνδυναμοῦσθε ἐν κυρίῳ, καὶ ἐν τῷ κράτει τῆς ἰσχύος αὐτοῦ.

Au reſte mes freres, fortifiez-vous au Seigneur, & en la puiſſance de la force d'icelui.

11. Ἐνδύσασθε τὴν πανοπλίαν τοῦ θεοῦ πρὸς τὸ δύνασθαι ὑμᾶς στῆναι πρὸς τὰς μεθοδείας τοῦ διαβόλου.

Soyez reueſtus de toutes les armures de Dieu, afin que vous puiſſiez reſiſter contre les embuſches du diable.

12. Ὅτι οὐκ ἔστιν ἡμῖν ἡ πάλη πρὸς αἷμα καὶ σάρκα, ἀλλὰ πρὸς τὰς ἀρχὰς, πρὸς τὰς ἐξουσίας, πρὸς τοὺς κοσμοκράτορας τοῦ σκότους τοῦ αἰῶνος τούτου, πρὸς τὰ πνευματικὰ τῆς πονηρίας ἐν τοῖς ἐπουρανίοις.

Car nous n'auons point la luite contre le ſang & la chair, mais contre les principautés, contre les puiſſances, contre les ſeigneurs du mõde, gouuerneurs des tenebres de ce ſiecle, contre les malices ſpirituelles qui ſont ès lieux celeſtes.

13. Διὰ τοῦτο ἀναλάβετε τὴν πανοπλίαν τοῦ θεοῦ, ἵνα δυνηθῆτε ἀντιστῆναι ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ πονηρᾷ, καὶ ἅπαντα κατεργασάμενοι στῆναι.

Parquoi, prenez toutes les armures de Dieu, afin que vous puiſſiez reſiſter au mauuais iour, & ayans tout ſurmonté demeurer fermes.

14. Στῆτε οὖν περιζωσάμενοι τὴν ὀσφὺν ὑμῶν ἐν ἀληθείᾳ, καὶ ἐνδυσάμενοι τὸν θώρακα τῆς δικαιοσύνης.

Soyez donc fermes, ayans vos reins ceints de verité & eſtans reueſtus du halecret de iuſtice:

15. Καὶ ὑποδησάμενοι τοὺς πόδας ἐν ἑτοιμασίᾳ τοῦ εὐαγγελίου τῆς εἰρήνης.

Et ayans les pieds chauſſés de la preparation de l'Euangile de paix.

16. Ἐπὶ πᾶσιν ἀναλαβόντες τὸν θυρεὸν τῆς πίστεως, ἐν ᾧ δυνήσεσθε πάντα τὰ βέλη τοῦ πονηροῦ τὰ πεπυρωμένα σβέσαι.

Prenans ſur tout le bouclier de la foy, par lequel vous puiſſiez eſteindre tous les dards enflammés du Malin.

CAP. VI.

10. De cætero, fratres, confortamini in Domino, & in potentia virtutis eius.

Finally/my brethren / be ſtrong in the Lord/and in the power of his might.

11. Induite vos armaturam Dei: ut poſſitis ſtare adverſus inſidias diaboli.

Put on the whole armour of God/ that ye may be able to ſtand againſt yͤ aſſaultes of the deuill.

12. Quoniam non eſt nobis colluctatio adverſus carnem & ſanguinem: ſed adverſus principes & poteſtates, adverſus mundi rectores tenebrarum harum, contra ſpiritualia nequitiæ, in cæleſtibus.

For wee wreſtle not againſt fleſhe, and blood / but againſt principalities / againſt powers/ and againſt the worldly gouernours/the princes of the darkeneſſe of this worlde/againſt ſpirituall wickedneſſes / which are in the hie places.

13. Propterea accipite armaturam Dei: ut poſſitis reſiſtere in die malo, & in omnibus perfecti ſtare.

For this cauſe take vnto you the whole armour of God / that ye may bee able to reſiſt in the euill day / & hauing finiſhed all things/ſtand faſt.

14. State ergo ſuccincti lumbos veſtros in veritate, & induti loricam iuſtitiæ.

Stande therefore/and your loynes girde about with veritie / & hauing on the breſtplate of righteouſnes.

15. Et calceati pedes in pręparationem Evangelii pacis.

And your feete ſhod with the preparation of the Goſpell of peace.

16. In omnibus ſumentes ſcutum fidei, in quo poſſitis omnia tela nequiſſimi ignea extingere.

Aboue all/take the ſhield of faith / wherewith ye may quench all the fierie dartes of the wicked.

Das VI. Capitel.

10. Zu letzt / meine Brůder / ſeydt ſtarck in dem HERRN / vnd in der macht ſeiner ſtårcke.

Paa det ſiſte / mine Brødre / Verer ſtercke i HERREN / oc vdi hans ſtyrckis mact.

11. Ziehet an den Harniſch Gottes / daß jhr beſtehen kǒndt gegen die liſtige anlauff deß Teuffels.

Fører eder i Guds Harniſk / at i kunde bliffue ſtaadige mod Dieffuelens liſtige tilløb.

12. Denn wir haben nicht mit Fleiſch vnd Blut zu kempffen / ſondern mit Fürſten vnd gewaltigen / nemlich / mit den Herrn der Welt / die in der Finſterniß diſer Welt Herꝛſchen / mit den bǒſen Geiſtern vnter dem Himmel.

Thi wi haffue icke / at ſtride met Kød oc Blod / Men met Førſter oc Veldige / ſom er / met Verdens Herrer / ſom regnere i denne Verdens mørck / met de onde Aander vnder Himmelen.

13. Vmb deß willen / ſo ergreiffet den Harniſch Gottes / auff daß jhr / wenn das bǒſe ſtůndlein kompt / widerſtand thun / vnd alles wol außrichten / vnd das Feld behalten mǒget.

For din ſkyld / da tager Guds Harniſk paa / paa det at i kunde ſtaa imod / naar den onde ſtund kommer / oc vdrette alting vel / oc beholde Marcken.

14. So ſtehet nun / vmbgůrtet ewre Lenden mit Warheit / vnd angezogen mit dem Krebs der Gerechtigkeit.

Saa ſtaar nu / omgiordede om eders Lender met Sandhed / oc iførde met Retferdigheds Krefft.

15. Vnd an Beinen geſtieffelt / als fertig zu treiben das Evangelium deß Friedes / damit jr bereitet ſeyet.

Oc haffuer ſtøffle paa Benene / ſom de der ere ferdige til at driffue Fredens Euangelium / met huilcket i ere beredde.

16. Vor allen dingen aber / ergreifft den Schild deß Glaubens / mit welchem jr außleſchen kǒndt alle fewrige Pfeile deß Bǒſewichtes.

Men faar alle ting / tager Troens Skiold / met huilcken i kunde vdſlycke alle den forgifftige Fiendis gloende Pile.

Kapitola VI.

10. Dále pak Bratřij / poſylňugte ſebe w PAnu / a ſkrze moc ſyly geho:

Náoſtátek bráćia moi bądźcie vmocnieni przez Páná / y przez moc śiły tego.

11. Oblecte ſe w odění Božij / abyſſte mohli ſtáti proti aukladům Dyábelſkým.

Przyoblecżcież zupełną zbroię Bożą / ábyśćie mogli ſtać przećiwko náiázdom cżártowſkim.

12. Neb nemáme Boge proti tělu a krwy: ale proti Knjžatům a mocem / proti Zprávcům Swěta temnoſtij těchto / proti duchom neſſlechetným w powětřij.

Abowiem nie mamy boiu przećiwko krwi y ćiáłu / ále przećiwko Páńſtwam / przećiwko zwirzchnośćiam / przećiwko panom świátá / ſprawcam ćiemnośći wieku tego / przećiwko duchownym złośćiam / ktore ſą ná wyſokośći.

13. Protož wezměte na ſebe odění Božij / abyſſte mohli odolati w den zlý / a wewſſem dokonalij ſtáti.

A przeto weźmićie zupełną zbroię Bożą / ábyśćie mogli ſprzećiwić ſie cżáſu złego / y ſpráwiwſzy wſzytki rzecży / mocnie ſtánąć.

14. Stůgtež tehdy magjce podpáſaná bedra waſſe Prawdau / a oblečeni gſauce w pancýř ſprawedlnoſti.

Bądźcie tedy trwálemi opáſawſzy biodrá wáſze prawdą / y wźiąwſzy / ná ſie przedni pleſzek ſpráwiedliwośći.

15. A obuté magjce nohy / hotowi gſauce k Ewangelium pokoge.

Obuwſzy nogi w gotowánie Ewánieliey pokoiu.

16. Předewſſemi wěcmi wezmauce ſſtjt Wijry / w kterémž byſſte mohli wſſecky ſſýpy ohniwé neſſlechetnijka vhaſyti.

Atemu wźiąwſzy tharcżą wiáry / ktorą byśćie mogli wſzytki ſtrzały ogniſte onego złego pogáśić.

ו

17 וְסִימוּ סַנְוֵרְתָא ד דְּפוּרְקָנָא וַאחוּדוּ סַיְפָּא דְּרוּחָא דְּאִיתַוְהִי מֶלְּתָא דַּאלָהָא׃

Prendete ancora l'elmo de la ſalute, è il coltello de lo Spirito, che è la parola di Dio.

18 וַבְכֻל צְלוֹן וַבְכֻל בָּעוּן צַלוּ בְּכֻל זְבַן בְּרוּחַ וּבָהּ בִּצְלוֹתָא הֲוַיְתוֹן שָׁהְרִין בְּכֻל עִדָּן כַּד מְצַלֵּיתוֹן אַמִּינָאִית וּמֶתְכַּשְּׁפִין עַל אַפַּי כֻּלְּהוֹן קַדִּישֵׁא׃

Pregando in tutte ſorte di preghiere è ſupplicationi d'ogni tempo in Spirito, e vegliando in queſto ſteſſo con ogni perſeueranza, è oratione per tutti i Santi.

19 אַף עֲלַי דְּתֶתְיְהֶב לִי מֶלְּתָא בְּמַפְתַּח פּוּמִי דְּעִין בַּגְלֵא אַכְרֶז אֲרָזָא דְּסַבְרְתָא׃

E per me, che mi ſia data parola ne l'aprir de la mia bocca con libertà, per notificare il miſterio de l'Euangelio.

20 הָו דְּאֶנָא אִיזְגַּדָּהּ בְּשֶׁשְׁלָתָא דַּבְפַרְהֶסְיָא אֶמַלְּלִיוְהִי אַיךְ דְּוָלֵא לִי לְמַמַּלָּלוּתֵהּ׃

Per ilquale io ſono ambaſciatore in catena: à fine dico che io ne parli liberamente, come mi conuien parlare.

21 דְּתֶדְעוּן דֵּין אַף אַנְתּוּן מֶדֶם דִּלְוָתִי וּמֶדֶם דְּסָעַר אֶנָא הָא מוֹדַע לְכוֹן טוּכִיקוֹס אַחָא חַבִּיבָא וּמְשַׁמְשָׁנָא מְהַיְמְנָא בְּמָרַן׃

Et accioche ancor voi ſappiate le coſe mie, quel ch'io faccio, tutte ve le farà note Tichico amato fratello, è fedel miniſtro nel Signore.

22 הָלֵה דְּשַׁדְּרֵת לְוָתְכוֹן עֲלֶיהָ עַל הָדָא דְּתֶדְעוּן מָא דִּלְוָתִי וְיַבִּיָּא לְבוּתְכוֹן׃

Ilquale io ho mandato à voi per queſto iſteſſo, accioche intendiate le coſe noſtre, e ch'egli conſoli i voſtri cuori.

ו

17 וְאֶת־כֹּבַע הַתְּשׁוּעָה תִּקְחוּ וְאֶת־חֶרֶב הָרוּחַ שֶׁהוּא דְּבַר אֱלֹהִים׃

Y el yelmo de ſalud tomad, y el cuchillo del Eſpiritu, que es la palabra de Dios.

18 בְּכָל־תְּפִלָּה וּשְׁאֵלָה מִתְפַּלְלִים בְּכָל־עֵת בָּרוּחַ וְלָזֹאת שֹׁקְדִים בְּכָל־נֵצַח וּתְפִלָּה עַל־כָּל־הַקְּדוֹשִׁים׃

Por toda oracion y ruego orando todo tiempo en el Eſpiritu, y velando en ello con toda inſtancia y ſupplicacion por todos los Sanctos.

19 וְגַם עָלַי אֲשֶׁר יִנָּתֵן לִי הַדָּבָר בְּמִפְתַּח שְׂפָתַי בְּבִטָּחוֹן לְהוֹדִיעַ אֶת־מִסְתַּר הַבְּשׂוֹרָה׃

Y por mi, Que me ſea dada palabra con abrimiento de mi boca con confiança, para hazer notorio el miſterio del Euangelio.

20 אֲשֶׁר עָלֶיהָ מְצַטֵּיר אֲנִי בָּאֲזִקִּים אֲשֶׁר בָּהּ אוֹפִיעַ בְּבִטָּחוֹן לְדַבֵּר כְּצָרְכִּי׃

Por el qual ſoy embaxador en eſta cadena: que oſadamente hable de el como me conuiene.

21 וַאֲשֶׁר גַּם אַתֶּם תֵּדְעוּ אֶת־כָּל־דְּבָרַי וּמַעֲשַׂי אֶת־כֻּלָּם יוֹדִיעֲכֶם טוּכִיקוֹס אָחִי יְדִידִי וּמְשָׁרֵת נֶאֱמָן בַּיהוָה׃

Y porque tambien voſotros ſepays mis negocios y que haga, todo os lo hará ſaber Tychico Hermano amado, y fiel ſieruo en el Sennor.

22 אֲשֶׁר שְׁלַחְתִּיו אֲלֵיכֶם עַל־הַדָּבָר הַזֶּה אֲשֶׁר תֵּדְעוּ אֶת דְּבָרֵינוּ וִינַחֵם אֶת־לְבוֹתֵיכֶם׃

El qual hos he embiado para eſto miſmo, paraque entendays lo que paſſa entre noſotros, y paraque conſuele vueſtros coraçones.

ς'.

17. Καὶ τὴν περικεφαλαίαν τοῦ σωτηρίου δέξασθε, καὶ τὴν μάχαιραν τοῦ πνεύματος, ὅ ἐστι ῥῆμα θεοῦ.

Prenez auſſi le heaume de ſalut, & l'eſpee de l'Eſprit, qui eſt la parole de Dieu:

18. Διὰ πάσης προσευχῆς καὶ δεήσεως προσευχόμενοι ἐν παντὶ καιρῷ, ἐν πνεύματι, καὶ εἰς αὐτὸ τοῦτο ἀγρυπνοῦντες ἐν πάσῃ προσκαρτερήσει καὶ δεήσει περὶ πάντων τῶν ἁγίων.

Prians en toutes ſortes de priere & requeſte en tout temps en eſprit, & veillans à cela auec toute perſeuerance, & requeſte que vous preſentiez pour tous les ſaincts:

19. Καὶ ὑπὲρ ἐμοῦ, ἵνα μοι δοθείη λόγος ἐν ἀνοίξει τοῦ στόματός μου, ἐν παῤῥησίᾳ γνωρίσαι τὸ μυστήριον τοῦ εὐαγγελίου.

Et pour moi, afin que parole me ſoit donnee à bouche ouuerte en hardieſſe: afin de donner à cognoiſtre le ſecret de l'Euangile.

20. Ὑπὲρ οὗ πρεσβεύω ἐν ἁλύσει· ἵνα ἐν αὐτῷ παῤῥησιάσωμαι, ὡς δεῖ με λαλῆσαι.

Pour lequel ie ſuis ambaſſadeur en la chaine: voire afin que ie parle franchement comme il me faut parler.

21. Ἵνα δὲ εἰδῆτε καὶ ὑμεῖς τὰ κατ' ἐμὲ, τί πράσσω, πάντα ὑμῖν γνωρίσει τυχικὸς ὁ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς καὶ πιστὸς διάκονος ἐν κυρίῳ.

Or afin que vous auſſi entendiez mon eſtat, & que c'eſt que ie fai, Tychique noſtre frere bien-aimé, & fidele miniſtre au Seigneur vous fera ſauoir le tout:

22. Ὃν ἔπεμψα πρὸς ὑμᾶς εἰς αὐτὸ τοῦτο, ἵνα γνῶτε τὰ περὶ ἡμῶν, καὶ παρακαλέσῃ τὰς καρδίας ὑμῶν.

Lequel ie vous ai enuoyé expres pour cela, afin que vous entendiez noſtre eſtat, & qu'il conſole vos cœurs.

CAP. VI.

17. Et galeam ſalutis aſſu-mite: & gladium ſpiritus, (quod eſt verbum Dei.)

And take the helmet of ſaluation, and the ſword of the Spirit, which is the word of God.

18. Per omnem orationem & obſecrationem orantes omni tempore in ſpiritu: & in ipſo vigilantes in omni inſtantia, & obſecratione pro omnibus ſanctis.

And pray alwayes with all maner prayer and ſupplication in the Spirit: and watch thereunto with all perſeuerance and ſupplication for all Saintes.

19. Et pro me, ut detur mihi ſermo in apertione oris mei cum fiducia, notum facere myſterium Evangelii.

And for me, vtterance may be giuen vnto me, that I may open my mouth boldly to publiſh the ſecret of the Goſpell.

20. Pro quo legatione fungor in catena, ita ut in ipſo audeam, prout oportet me, loqui.

Whereof I am ẏ ambaſſadour in bonds, that therein I may ſpeake boldly, as I ought to ſpeake.

21. Ut autem & vos ſciatis quæ circa me ſunt, quid agam; omnia vobis nota faciet Tychicus, chariſſimus frater & fidelis miniſter in Domino.

But that ye may alſo knowe mine affaires, and what I doe, Tychicus my deare brother & faithfull miniſter in the Lord, ſhall ſhewe you of all thinges.

22. Quem miſi ad vos in hoc ipſum, ut cognoſcatis quæ circa nos ſunt, & conſoletur corda veſtra.

Whome I haue ſent vnto you for the ſame purpoſe, that yee might knowe mine affaires, and that hee might comfort your heartes.

Das VI. Capitel.

17. Vnd nemet den Helm deß Heils / vnnd das Schwert deß Geiſtes / welches iſt das Wort Gottes.

Oc tager Salighedens Hielm / oc Aandens Suerd / ſom er Guds ord.

18. Vnd betet ſtets in allem anligen / mit bitten vnd flehen / im Geiſt / vnnd wachet dazu mit allem anhalten vnd flehen / für alle Heiligen.

Oc beder ſtedze i al nødtørfftighed met bøn oc formanelſe / i Aanden / Oc vaager der til / met al waraff-tighed oc formanelſe / for alle Helligen.

19. Vnd für mich / auff daß mir gegeben werde das wort / mit freydigem auffthun meines Mundes / Daß ich möge kunth machen das geheimniß deß Evangelij.

Oc for mig / Paa det at Ordet kand giffuis mig / met min Mundis frimodige opladelſe / At ieg kand kundgøre Euangelij hemmelighed.

10. Welches Botte ich bin inn der Ketten / auff daß ich darinnen freydig handeln möge / vnnd reden wie ſichs gebüret.

Hueſſ ſende Bud ieg er i Lencken / paa det ieg kand handle driſtelige der vdi / oc tale ſom det ſig bør.

21. Auff daß aber jhr auch wiſſet / wie es vmb mich ſtehet / vnd was ich ſchaffe / wirds euch alles kunth thun Tychicus / mein lieber Bruder vnd getrewer Diener in dem HERREN.

Oc paa det at i ocſaa kunde vide huorledis det gaar mig / oc huad ieg gør / da ſkal Tychicus min kære Broder oc tro tienere i HERREN / kundgøre eder det alt ſammen.

23. Welchen ich geſand hab zu euch / vmb deſſelbigen willen / daß jr erfahret / wie es vmb mich ſtehet / vnd daß er ewre hertzen tröſte.

Huilcken ieg ſende til eder / for den ſamme ſkyld / at i kunde faa at vide / huorledis det gaar mig / Oc at hand ſkal trøſte eders hierter.

Kapitola VI.

17. A Lebku Spaſenij wezměte / a Meč Ducha / kterýž geſt Slowo Božij.

Helm też zbáwienny weźmicie / y miecz duchowny / to ieſt / ſłowo Boże.

18. Modlijce ſe wſſelikau Modlitbau a prosbau každého čaſu w Duchu / a proto také bedliwij gſauce we wſſý vſtawičnoſti a s Swatau žádoſtij za wſſecky Swaté.

Z dźięka / modlitwą / y prośbą / modląc ſię ná káżdy czás przez Duchá y w tymże czuiąc wſzeláką trwałośćią / y prośbą / zá wſzytkie święte.

19. Y zá mne / aby mi dána byla řeč w otewřenij auſt mých ſměle a ſwobodně oznamowati tagemſtwij Ewangelium.

Y zá mię / abym mi byłá dána mowa / ku otworzeniu vſt moich z beſpiecżeńſtwem / ábym oznaymił táiemnice Ewánieliey.

20. Pro něžto poſelſtwij konám w okowách / tak abych w něm ſměle mluwil / yak na mně ſluſſý mluwiti.

Zá ktorą ieſtem poſłem w łáńcuchu / ábym o niey beſpiecżnie mowił / tak iáko mam mowić.

21. Abyſſte pak y wy wěděli / co ſe mne dotýče / co činjm / o wſſem o tom wám oznámij Tychykus / naymilegſſý bratr a wěrný Služebnijk w PAnu.

A iżbyśćie y wy wiedźieli o moich rzecżach / y co czynię / wſzytko wam oznaymi Tychikus miły brát / y wierny ſługá w Pánie.

22. Gehož gſem poſlal k wám pro to ſamo / abyſſté znáti mohli na čem naſſe wěc geſt / a aby potěſſyl ſrdcý waſſých.

Ktoregom poſłał do was ná tho / ábyśćie wiedźieli o náſzych rzecżach / y áby poćieſzył ſercá wáſze.

ו

23 שְׁלָמָא עַם אַחִין וְחוּבָּא עַם הַיְמָנוּתָא מֶן אֱלָהָא אַבָּא וּמֶן מָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא׃

Pace sia à i fratelli, è charità con fede da Dio Padre è dal Signor IESV *Christo.*

24 טַיְבוּתָא עַם כֻּלְּהוֹן אַילֵין דְּמַחְבִּין לְמָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא דְּלָא חֲבָל אָמִין׃

La gratia sia con tutti quelli che amano il nostro Signor IESV *Christo con sincerità. Amen.*

שַׁלְמַת אֶגַּרְתָּא דַּלְוָת אֶפֶסָיֵא דְּאֶתְכַּתְבַת מֶן רְהוֹמָא וְאֶשְׁתַּדְּרַת בְּיַד טוּכִיקוֹס׃

ו

23 שָׁלוֹם לָאַחִים וְאַהֲבָה עִם אֱמוּנָה מֵאֱלֹהִים הָאָב וּמֵאֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ׃

Paz ſea à los Hermanos, y Charidad y fe por Dios Padre, y el Sennor Ieſus el Chriſto.

24 הַתְּחִנָּה תְּהִי עִם כָּל הָאוֹהֲבִים אֶת אֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ בְּלִי שַׁחַת אָמֵן׃

Gracia con todos los que aman àl Sennor nueſtro Ieſus el Chriſto en incorrupcion, Amen.

אֶל אֶפְסִים נִכְתְּבָה מֵרוֹמָה בְּיַד טוּכִיקוֹס׃

ϛ'.

23. Εἰρήνη τοῖς ἀδελφοῖς καὶ ἀγάπη μετὰ πίστεως, ἀπὸ θεοῦ πατρὸς καὶ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ.

Paix ſoit aux freres, & charité auec foy de par Dieu le Pere, & de par le Seigneur Ieſus Chriſt.

24. Ἡ χάρις μετὰ πάντων τῶν ἀγαπώντων τὸν κύριον ἡμῶν ἰησοῦν χριστὸν ἐν ἀφθαρσίᾳ. ἀμήν.

Grace ſoit auec tous ceux qui aiment noſtre Seigneur Ieſus Chriſt en pureté, Amen.

Πρὸς ἐφεσίους ἐγράφη ἀπὸ ῥώμης διὰ τυχικοῦ.

CAP. VI.

23. Pax fratribus & charitas cum fide à Deo Patre, & Domino Ieſu Chriſto.

Peace be with the brethren/ and loue with faith from God the Father/ and from the Lord Jeſus Chriſt.

24. Gratia cum omnibus qui diligunt Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum in incorruptione, Amen.

Grace be with all them which loue our Lorde Jeſus Chriſt/ to their immortalitie/ Amen.

Scripta fuit ex urbe Roma ad Epheſios, per Tychicum.

Das VI. Capitel.

23. Friede ſey den Brüdern/ vnd liebe mit glauben von Gott dem Vater/ vnd dem HERRN Jeſu Chriſto.

Fred vere met Brødrene/ oc kærlighed met Troen/ aff Gud Fader/ oc den HERRE Jheſu Chriſto.

24. Gnade ſey mit allen/ die da lieb haben vnſern HERREN Jeſum Chriſt vnverruckt.

Naade vere met alle dem / ſom elſke vor HERRE Jheſum Chriſtum retſindige/ AMEN.

Geſchrieben von Rom/ an die Epheſer durch Tychicum.

Kapitola VI.

23. Pokog Bratřijm a Láſka s wkrau od Boha Otce a od Pána Gežijſſe Kryſta.

Pokoy niech bedźie bráćiey/ y miłość z wiárą/ od Bogá Oycá/ y Páná Jezu Kryſtá.

24. Miloſt budiž ſe wſſemi kteřjž milugij Pána naſſeho Gežijſſe Kryſta w neporuſſytedlnoſti/ Amen.

Láſká niech bedźie ze wſzytkimi ktorzy miłuią Páná náſzego Jezu Kryſtá / ku nieśmiertelnośći/ Amen.

Skonáwá ſe Liſt Swatého Pawla k Effezſkým / z Ržijma po Tychykowi poſlaný.

D. PAVLI EPISTOLA
AD
PHILIPPENSES,

SYRIACE,
EBRAICE,
GRÆCE,
LATINE,
GERMANICE,
BOHEMICE,
ITALICE.
HISPANICE.
GALLICE.
ANGLICE.
DANICE.
POLONICE.

Ex

Diſpoſitione & Adornatione

ELIAE HVTTERI
GERMANI.

דִּלְוָת פִּילִפָּסִיֵא׃

קֶפַלָאוֹן א

פָּוְלוֹס וְטִימָתֵאוֹס עַבְדֵי דְיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא לְכֻלְהוֹן קַדִּישֵׁא דְּבְיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא דְּאִירְת בְּפִילִיפּוּס עַם קַשִּׁישֵׁא וּמְשַׁמְשָׁנֵא׃

PAVLO è Timoteo ſerui di IESV Chriſto, à tutti i Santi in Chriſto IESV, che ſono in Filippi, con li Veſcoui è Diaconi.

2 טַיְבוּתָא עַמְכוֹן וַשְׁלָמָא מֶן אֱלָהָא אֲבוּן וּמֶן מָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא׃

Gratia è pace à voi da Dio Padre noſtro, è dal Signor IESV Chriſto.

3 מוֹדֵא אֶנָא לַאלָהִי עַל עוּהְדָנְכוֹן אַמִּינָא׃

Io ringratio il mio Dio ogni volta ch'io mi ricordo di voi.

4 דִּבְכֻל בָּעוּתִי דְּעַל אַפַּיְכוֹן יָהֵב חָדֵא אֶנָא מֶתְכַּשַּׁף אֶנָא׃

Facendone ſempre oratione con allegrezza, in ogni mia oratione, per tutti voi.

5 עַל שׁוּתָּפוּתְכוֹן דְּאֵוַנְגֶּלִיוֹן מֶן יוֹמָא קַדְמָיָא וְעַדְמָא לְהָשָׁא׃

Che voi ſiate partecipi de l'Euangelio dal primo giorno inſin ad hora.

6 מֶטוּל דְּמִתְכִּיל אֶנָא עַל הָדָא דְּהוּ מֶן דְּשָׁרִי בְּכוֹן עַבְדָא טָבָא הוּ יְשַׁלֶם עַדְמָא לְיַוְמֵה דְּמָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא׃

Eſſendo aſſicurato di queſto, che colui che ha cominciata in voi la buona opera, la finità inſin al giorno di IESV Chriſto.

הַשָּׁלִיחַ אֶל־פִּילִפִּים׃

א

פָּוְלוֹס וְטִימוֹטֵאוֹס עַבְדֵי יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ לַקְּדוֹשִׁים כֻּלָּם שֶׁהֵם בְּיֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ הַהוֹיִם בְּפִילִפִּים עִם־פְּקִידִים וּמְשָׁרְתִים׃

PAVLO y Thimotheo Sieruos de Ieſus el Chriſto à todos los Sanctos en el Chriſto Ieſus, que eſtan en Philippos, y à los Obiſpos, y Diaconos:

2 תְּחִנָּה לָכֶם וְשָׁלוֹם מֵאֱלֹהִים אָבִינוּ וַאֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ׃

Gracia y paz ayays de Dios nueſtro Padre, y del Sennor Ieſus el Chriſto.

3 אוֹדֶה לֵאלֹהַי בְּכָל־זִכְרְכֶם׃

Hago gracias à mi Dios, en toda memoria de voſotros.

4 תָּמִיד בְּכָל־תְּפִלָּתִי עַל־כֻּלְּכֶם בַּעֲשׂוֹתִי אֶת־תְּפִלָּתִי בְּשִׂמְחָה׃

Siempre en todas mis oraciones haziendo oracion por todos voſotros con gozo.

5 עַל־חֶבְרַתְכֶם בַּבְּשׂוֹרָה מִיּוֹם רִאשׁוֹן עַד־עַתָּה׃

De vueſtra communicacion en el Euangelio (del Chriſto) deſde el primer dia haſta aora.

6 וּבוֹטֵחַ אֲנִי עַל־זֹאת כִּי־זֶה אֲשֶׁר הֵחֵל בָּכֶם אֶת־מַעֲשֶׂה הַטּוֹב הוּא גַּם יְכַלֶּה עַד־יוֹם יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ׃

Confiando de eſto, es à ſaber, que el que començó en voſotros la buena obra, la perficionarà haſta el dia de Ieſus el Chriſto.

ΠΑΥΛΟΥ ΠΡΟΣ ΦΙΛΙΠ-
πησίους ἐπιστολή.

ΚΕΦΑΛ. α΄.

Παῦλος καὶ Τιμόθεος δοῦλοι ἰησοῦ χριστοῦ, πᾶσι τοῖς ἁγίοις ἐν χριστῷ ἰησοῦ, τοῖς οὖσιν ἐν Φιλίπποις, σὺν ἐπισκόποις καὶ διακόνοις.

PAVL & Timothee ſeruiteurs de Ieſus Chriſt, à tous les ſaincts en Ieſus Chriſt qui ſont en Philippes, auec les Eueſques & Diacres.

2. Χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν, καὶ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ.

Grace vous ſoit, & paix de par Dieu noſtre Pere & de par le Seigneur Ieſus Chriſt.

3. Εὐχαριστῶ τῷ θεῷ μου ἐπὶ πάσῃ τῇ μνείᾳ ὑμῶν.

Ie ren graces à mon Dieu toutes les fois que ie fai mention de vous.

4. Πάντοτε ἐν πάσῃ δεήσει μου ὑπὲρ πάντων ὑμῶν μετὰ χαρᾶς τὴν δέησιν ποιούμενος.

Faiſant touſiours prieres auec ioye pour vous tous en toutes mes oraiſons.

5. Ἐπὶ τῇ κοινωνίᾳ ὑμῶν εἰς τὸ εὐαγγέλιον, ἀπὸ πρώτης ἡμέρας ἄχρι τοῦ νῦν.

A cauſe de la communion de l'Euangile que vous auez demonſtree, depuis le premier iour iuſqu'à maintenant:

6. Πεποιθὼς αὐτὸ τοῦτο, ὅτι ὁ ἐναρξάμενος ἐν ὑμῖν ἔργον ἀγαθὸν, ἐπιτελέσει ἄχρις ἡμέρας ἰησοῦ χριστοῦ.

Eſtant aſſeuré de cela meſme, que celui qui à commencé ceſte bonne œuure en vous, la parfera iuſqu'à la iournee de Ieſus Chriſt:

AD PHILIPPENSES.

CAP. I.

PAVLVS & Timotheus ſervi Ieſu Chriſti : omnibus ſanctis in Chriſto Ieſu, qui ſunt Philippis cum epiſcopis & diaconibus.

PAul and Timotheus the ſeruaunts of Jeſus Chriſt / to all yͤ Saints in Chriſt Jeſus which are at Philippi / with the Biſhoppes / and Deacons.

2. Gratia vobis & pax à Deo Patre noſtro, & Domino Ieſu Chriſto.

Grace be with you / & peace from God our Father / and from the Lord Jeſus Chriſt.

3. Gratias ago Deo meo in omni memoria veſtri.

I thanke my God hauing you in perfect memorie.

4. (Semper in cunctis orationibus meis pro omnibus vobis, cum gaudio deprecationem faciens.)

(Alwayes in all my prayers for all you praying with gladnes.)

5. Super communicatione veſtra in Evangelio Chriſti à prima die uſque nunc.

Becauſe of the felowſhip which ye haue in the Goſpell / from the firſt day vnto now.

6. Confidens hoc ipſum quia qui cœpit in vobis opus bonum , perficiet uſque in diem Chriſti Ieſu.

And I am perſwaded of this ſame thing that he that hath begonne this good worke in you / will perfourme it vntill the daye of Jeſus Chriſt.

An die Philipper.

Das I. Capitel.

PAulus vnd Timotheus/ Knechte Jeſu Chriſti. Allen Heiligen in Chriſto Jeſu zu Philippen / ſampt den Biſchoffen vnnd Dienern.

PAulus oc Timotheus/ Jheſu Chriſti Tienere. Alle Helligen i Chriſto Jheſu vdi Philippen / met Biſper oc Tienere.

2. Gnade ſey mit euch / vnnd friede von Gott vnſerm Vatter / vnnd dem HERRN Jeſu Chriſto.

Naade vere met eder oc Fred / aff Gud vor Fader/ oc den HERRE Jheſu Chriſto.

3. Ich dancke meinem Gott / ſo offt ich ewer gedencke.

Jeg tacker min Gud/ ſaa offte ſom ieg tencker paa eder.

4. (Welches ich allezeit thu/ in alle meinem Gebet/ für euch alle/ vnd thu das Gebet mit frewden.)

(Huilcket ieg gør altid/ i alle mine Bøner for eder alle/ oc ieg gør min Bøn met glæde.)

5. Vber ewer Gemeinſchafft am Evangelio / vom erſten tage an biß her.

For eders ſamfund i Euangelio / fra den førſte dag intil nu.

6. Vnd bin deſſelbigen in guter zuverſicht/ daß/ der in euch angefangen hat das gute werck / der wirdts auch volführen biß an den tag Jeſu Chriſti.

Oc ieg haffuer it gaat haab der til/ at/ den ſom begynte den gode Gerning i eder / hand ſkal oc fuldkomme det indtil Jheſu Chriſti dag.

K Filipenſkym.

Kapitola I.

PAwel a Tymotheus Služebnijcy Gežijſſe Kryſta: Wſſem Swatým w Kryſtu Gežijſſy/ kteřijž gſau w Měſtě Filipis s Biſkupy a s Jahny:

PAwel y Tymotheuſz ſludzy Jezu Kryſtá/ wſzythkim świetym w Jezuſie Kryſtuſie / ktorzy ſą w Filipiech z Biſkupy/ y Dyakony.

2. Miloſt wám a pokog od Boha Otce naſſeho / a od Pána Gežijſſe Kryſta.

Láſká niech wam bedzie y pokoy od Bogá Oycá náſzego / y od Páná Jezu Kryſtá.

3. Děkugi Bohu mému w každém připomijnánij o wás.

Dziekuie Bogu memu vſtáwicznie was pámietáiac.

4. (Wždyckny na wſſech Modlitbách mých / za wás za wſſeckny s radoſtij proſbu čině.)

(Záwżdy we wſzelkiey prośbie moiey zá wſzytki was z weſelem modlitwe czyniac.)

5. Že gſte přiyati w ſpolečnoſt Ewangelium Kryſtowa/ od prwnijho dne/ až do tohoto čaſu.

Iżeśćie przyſzli ku ſpołeczności Ewánieliey/ od pierwſzego dniá áż do czáſu tego.

6. Dauffánij nepochybně mage o tom/ že ten kterýž začal w wás dijlo dobré / dokoná až do dne Kryſta Gežijſſe:

Pewnie to wiedzac / iż then ktory poczal w was dobra ſpráwe/ dokoná áż do dniá Jezuſá Kryſtuſá.

א

7 הָכַנָּא גֵּיר זָדֵק לִי
לְמֶתְרַעָיוּ עַל כֻּלְּכוֹן מֶטוּל
דַּבְלֶבִּי סִימִין אַנְתּוּן
וּבַאסוּרַי וּבַמַפַּק בְּרוּחַ ד
דְּעַל שְׁרָרֵה דְּאֵוַנְגֶּלִיוֹן ד
דְּשׁוּתָּפַי אַנְתּוּן בְּטַיְבּוּתָא׃

Si come è douere ch'io habbi questa oppinione di tutti voi: percioche io ritengo nel cuor mio come tutti voi ſete ſtati partecipi de la gratia con eſſo meco ne miei legami, e ne la difeſa è confermation de l'Euangelio.

8 סָהֵד הוּ לִי גֵּיר אֱלָהָא דְּאַיְכַנָּא מַחֵב אֶנָא לְכוֹן בְּרַחֲמוֹהִי דְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא׃

Imperoche Iddio m'è teſtimonio di quanto io vi deſidero tutti ne le viſcere di IESV Chriſto.

9 וְהָדָא מְצַלֵּא אֶנָא דְּתוּב יַסְגֵּא וְנֶתְיַתַּר חוּבְּכוֹן בִּי בִּירַעְתָּא וּבְכָל סוּכָּל דְּרוּחַ׃

E prego queſto, che la voſtra charità abbondi ancor piu con conoſcimento è con ogni intelligentia.

10 דְּתֶהְווֹן פָּרְשִׁין אַיְלֵין דַּעֲהָנָן וְתֶהְווֹן דְּכֵין דְּלָא תוּקָלָא בְּיַוְמֵה דִּמְשִׁיחָא׃

Accioche voi giudichiate le coſe contrarie: à fin che voi ſiate ſinceri, e ſenza inciampo inſin al giorno di Chriſto.

11 וּמְלֵין פֵּארֵא דְּזַדִּיקוּתָא דַּבְיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא לְשׁוּבְחָא וְלְאִיקָרָא דְּאַלָּהָא׃

Ripieni de frutti di giuſtitia, che ſon per IESV Chriſto, à gloria e laude di Dio.

12 צָבֵא אֶנָא דֵּין דְּתֶדְעוּן אַחַי דְּסוּעָרָנַי דִּילִי יַתִּירָאִית אֶתָא לְקַדָּמוּתֵהּ בְּאֵוַנְגֶּלִיוֹן׃

Hor io voglio, fratelli, che voi ſappiate che le coſe che mi ſono auuenute ſon ſucceſſe à l'auuanzamento de l'Euangelio.

13 הָכַנָּא דְּאַף אֲסוּרַי אֶתְגְּלִיו בַּמְשִׁיחָא בפ בִּפְרֶטוֹרִין כֻּלָּה וַלְשַׁרְכָּא דְּכֻל נָשׁ׃

In modo che i miei legami ſono ſtati famoſi in Chriſto per tutto'l Pretorio, & per tutti gli altri luoghi.

א

7 אֵיכָכָה שׁוֶה לִּי לַחְשׁוֹב אֶת־זֹאת עַל־כֻּלְּכֶם עַל־כִּי־הוֹיִם אַתֶּם בִּלְבָבִי גַּם בַּאֲסוּרַי גַּם בְּדַבַּר־אוֹדוֹתַי וּבַעֲצֶמֶת הַבְּשׂוֹרָה חַבְרֵי תְחִנָּתִי כֻּלְּכֶם׃

Come me es juſto ſentir de todos voſotros, porquanto hos tengo en el coraçon y en mis priſiones: y en la defenſa y confirmacion del Euangelio, que ſoys todos voſotros companneros de mi gozo.

8 וְעֵדִי הוּא הָאֱלֹהִים אֵיכָכָה מִתְאַוֶּה אֲנִי אֶת־כֻּלְּכֶם בְּרַחֲמֵי יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ׃

Porque teſtigo me es Dios de como hos amó à todos voſotros en las entrannas de Ieſus el Chriſto.

9 וְזֹאת מִתְפַּלֵּל אֲנִי אֲשֶׁר אַהֲבַתְכֶם עוֹד יוֹתֵר וְעַל־יֶתֶר תּוֹתִיר בְּדֵעַ וּבְכָל־תְּבוּנָה׃

Y eſto oro, Que vueſtra charidad abunde aun mas y mas en ſciencia y en todo conocimiento.

10 לִבְחֹן אֶת־הַמּוֹעִילִים אֲשֶׁר תִּהְיוּ תְמִימִים וּבְלִי־דֹפִי בְּיוֹם הַמָּשִׁיחַ׃

Paraque aprouays lo mejor, paraque ſeays ſinceros y ſin offenſa para el dia del Chriſto.

11 נִמְלָאִים בְּמַעֲשֵׂי־הַצְּדָקָה בְּיֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ לִכְבוֹד וּתְהִלַּת אֱלֹהִים׃

Llenos de fruto de juſticia por Ieſus el Chriſto à gloria y loor de Dios.

12 מִי־יִתֵּן אֲשֶׁר תֵּדְעוּ אַחַי כִּי־הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אִתִּי יוֹתֵר לְצַעַד הַבְּשׂוֹרָה בָּאוּ׃

Y quiero, Hermanos, que ſepays, que mis coſas han ſuccedido mas àl prouecho del Euangelio.

13 כֵּן אֲשֶׁר אֲסוּרַי בַּמָּשִׁיחַ יִוָּדְעוּ בְּכָל בֵּית דִּין וּבַאֲחֵרִים כֻּלָּם׃

De tal manera que mis priſiones ayan ſido celebres en el Chriſto en todas las audiencias, y en todos los de mas lugares.

α′.

7. Καθώς ἐστι δίκαιον ἐμοὶ τοῦτο φρονεῖν ὑπὲρ πάντων ὑμῶν, διὰ τὸ ἔχειν με ἐν τῇ καρδίᾳ ὑμᾶς, ἔν τε τοῖς δεσμοῖς μου, καὶ ἐν τῇ ἀπολογίᾳ, καὶ βεβαιώσει τοῦ εὐαγγελίου, συγκοινωνούς μου τῆς χάριτος πάντας ὑμᾶς ὄντας.

Comme il m'eſt raiſonnable de penſer cela de vous tous, pource que ie retien en mon cœur que vous tous auez eſté participans de la grace auec moi en mes liens, & en la defenſe & confirmation de l'Euangile:

8. Μάρτυς γάρ μου ἐστὶν ὁ θεός, ὡς ἐπιποθῶ πάντας ὑμᾶς ἐν σπλάγχνοις ἰησοῦ χριστοῦ.

Car Dieu m'eſt teſmoin comme ie vous deſire tous ſingulierement en cordiale affection de Ieſus Chriſt.

9. Καὶ τοῦτο προσεύχομαι, ἵνα ἡ ἀγάπη ὑμῶν ἔτι μᾶλλον καὶ μᾶλλον περισσεύῃ ἐν ἐπιγνώσει καὶ πάσῃ αἰσθήσει.

Et ie requier ceci afin que voſtre charité abonde encore de plus en plus auec recognoiſſance & toute intelligence.

10. Εἰς τὸ δοκιμάζειν ὑμᾶς τὰ διαφέροντα, ἵνα ἦτε εἰλικρινεῖς καὶ ἀπρόσκοποι εἰς ἡμέραν χριστοῦ.

A ce que vous puiſſiez diſcerner les choſes contraires, afin que ſoyez purs & ſans achoppement iuſques à la iournee de Chriſt.

11. Πεπληρωμένοι καρπῶν δικαιοσύνης τῶν διὰ ἰησοῦ χριστοῦ, εἰς δόξαν καὶ ἔπαινον θεοῦ.

Eſtans remplis de fruicts de iuſtice, qui ſont par Ieſus Chriſt, à la gloire & louange de Dieu.

12. Γινώσκειν δὲ ὑμᾶς βούλομαι, ἀδελφοί, ὅτι τὰ κατ' ἐμὲ μᾶλλον εἰς προκοπὴν τοῦ εὐαγγελίου ἐλήλυθεν.

Or freres, ie vueil que vous ſachiez que les choſes qui me ſont aduenues, ſont aduenues à vn tant plus grand aduancement de l'Euangile.

13. Ὥστε τοὺς δεσμούς μου φανεροὺς ἐν χριστῷ γενέσθαι ἐν ὅλῳ τῷ πραιτωρίῳ, καὶ τοῖς λοιποῖς πᾶσι.

En ſorte que mes liens en Chriſt ont eſté rendus celebres par tout le Pretoire, & par tous autre lieux:

CAP. I.

7. Sicut eſt mihi iuſtum, hoc ſentire pro omnibus vobis, eo quod habeam vos in corde, & in vinculis meis. & in defenſione & confirmatione Evangelii, ſocios gaudii mei omnes vos eſſe.

As it becommeth me ſo to iudge of you all/becauſe I haue you in remembrance that both in my bandes / and in my defence / and confirmation of the Goſpell you all were partakers of my grace.

8. Teſtis enim mihi eſt Deus, quomodo cupiam omnes vos in viſceribus Ieſu Chriſti

For God is my record/howe I long after you all from the very heart roote in Ieſus Chriſt.

9. Et hoc oro, ut charitas veſtra magis ac magis abundet in omni ſcientia & in omni ſenſu.

And this I pray/that your loue may abound/yet more and more in knowledge/& in all iudgement.

10. Vt probetis potiora, ut ſitis ſynceri & ſine offenſa in diem Chriſti.

That yee may diſcerne thinges that differ one from another/ that ye may be pure/ & without offence / vntill the day of Chriſt.

11. Repleti fructu iuſtitiæ, per Ieſum Chriſtum, in gloriam & laudem Dei.

Filled with the fruites of righteouſneſſe / which are by Ieſus Chriſt vnto the glorie & praiſe of God.

12. Scire autem vos volo fratres, quia quæ circa me ſunt, magis ad profectum venerunt Evangelii.

I would ye vnderſtood / brethren / that the thinges which haue come vnto me / are turned rather to the furthering of the Goſpell.

13. Ita ut vincula mea manifeſta fierent in Chriſto in omni prætorio, & in cæteris omnibus.

So that my bandes in Chriſt are famous throughout all the iudgement hall/& in all other places.

Das I. Capitel.

7. Wie es denn mir billich iſt / daß ich dermaſſen vonn euch allen halte / darumb daß ich euch in meinem hertzen habe / in dieſem meinem Gefengniß / darinn ich das Evangelium verantworte vnd bekrefftige / als die jhr alle mit mir der gnade theilhafftig ſeydt.

Lige ſom mig oc bør / at ieg ſkal i ſaa maade holde aff eder alle / Fordi at ieg haffuer eder i met hierte / i dette mit Fengſel / i huilcket ieg forſuarer oc ſtadfeſter Euangelium / ſom de der alle ere delactige met mig i naaden.

8. Denn Gott iſt mein Zeuge / wie mich nach euch allen verlangt von hertzen grund in Jeſu Chriſto.

Thi Gud er mit Vidne / huorledis mig forlengis effter eder alle i hiertens grund i Jheſu Chriſto.

9. Vnnd daſelbſt vmb bete ich / daß ewre Liebe je mehr vnnd mehr reich werde / in allerley erkentniß vnnd erfahrung.

Oc der om beder ieg / at eders kærlighed kand bliffue io mere oc mere rig / i allehonde Bekendelſe oc Forſøgelſe.

10. Daß jr prüfen möget / was das beſte ſey / auff daß jhr ſeyt lautter vnd vnanſtöſſig / biß auff den tag Chriſti.

At i kunde prøffue / huad ſom Beſt er / at i kunde vere rene oc vden forargelſe indtil Chriſti dag;

11. Erfüllet mit früchten der gerechtigkeit / die durch Jeſum Chriſtum geſchehen (in euch) zu ehre vnd lobe Gottes.

Opfylte met Retferdigheds Fruct / ſom ſke ved Jheſum Chriſtum (i eder) Gud til ære oc loff.

12. Jch laſſe euch aber wiſſen / lieben Brüder / daß / wie es vmb mich ſtehet / das iſt nur mehr zur förderung deß Evangelij gerathen.

Jeg lader eder oc vide / kære Brødre / at huorledis det gaar mig / det er ekon kommet mere til Euangelij forfremmelſe.

13. Alſo / daß meine Band offenbar worden ſind in Chriſto / in dem gantzẽ Richthauſe / vnd bey den andern allen.

Saa / at mine Baand ere obenbarede i Chriſto / vdi det gantſke Domhuſſ / oc hoſſ alle de andre.

Kapitola I.

7. Jakož mi geſt to za ſprawedliwě o wſſech wás ſmyſliti / proto že wás mám w Srdcy a w okowách mých / a w obraně / a w vtwrzenij Ewangelium / že gſte wy wſſyckni aučaſtnijcy radoſti mě.

Jáko ſpráwiedliwa rzecz ieſt / ábych tho o was wſtytkich rozumiał / dla tego iż was mam w ſerco moim wßytki vczeſtniki láſki ze mną / ták w moim więźieniu iáko y obronie / y potwirdzeniu Ewánielſey.

8 Swědek mi geſt zagiſtě Buoh / kterak gſem žádoſtiw wás wſſech / w Střewijch Gežijſſe Kryſta.

Abowiem świádkiem mi ieſt Bog / iáko was ſerdecznie miłuię wßytki we wnetrznośćach Jezuſá Kryſtuſá.

9. A za to ſe modlijm / aby láſka waſſe wjce a wjce ſe rozmáhala w vměnij a we wſſem rozumu.

Y o to proßę / aby miłość wáßá leßcze więcey á więcey obfitowálá w vznániu / y we wßelkim rozſadku.

10. Abyſſte zkuſſyli lepſſých wěcý / a abyſſte byli bez poſſkwrny a bez vrazu w den Kryſtuow.

Ná tho / ábyśćie rozeználi ty rzeczy ktore ſie nie zgádzáią / żebyśćie byli ßczyremi / y bez przekázy bieg wykonáli / áż do dniá Kryſtuſowego.

11. Naplněni gſauce Owotcem Sprawedlnoſti ſkrze Gežijſſe Kryſta / k Sláwě a k Chwále Božij:

Będąc nápełnieni owocow ſpráwiedliwośći / ktore ſą przez Jezuſá Kryſtuſá / ku chwale yczći Bożey.

12. Chcyť pak Bratřij / abyſte wěděli / že to což mi ſe přihodilo / k wětſſýmu proſpěchu Ewangelium ſtalo ſe.

Zátym brácia / chcę ábyśćie wiedźieli / iż ty rzeczy ktore mi ſie przytrefiáły / ku więtßemu pomnożeniu Ewánielſkiey przyßły.

13. Tak že wězenij mě pro Kryſta / rozhláſſeno geſt po wſſem Rathauzu / y wſſudy ginde.

Ták iż zwiąſki moie w Kryſtuſie znáczne ſą przy wßytkim dworze Ceſárſkim / y indźiey wßędźie.

14 וְסוּגָּאָא דַּאחֵא דַּבְמָרַן
אֶתְתְּכִלוּ עַל אֲסוּרַי וא
וַאשְׁכַחוּ יַתִּירָאִית דְּלִבָּא
דַּחֶלָא לְמַמַלָּלוּ מֶלְּתָא
דַּאלָהָא׃

E che molti de fratelli nel Signore. aſſicurati per li miei legami, oſano con piu ardire di parlar la Parola ſenza timore.

15 וְאִנָשׁ אֱנָשׁ מֶן חֶסְמָא
וְחֶרְיָנָא אֱנָשׁ אֱנָשׁ הֵין
בְּצֶבְיָנָא טָבָא וּבְחוּבָּא
לַמְשִׁיחָא מַכְרְזִין׃

Alcuni predicano ben Chriſto per inuidia e per contentione: ma alcuni ancora per buona volontà.

16 הָנוּן דֵּין דַּבְחֶרְיָנָא
לַמְשִׁיחָא מַכְרְזִין לָא הָוָא
דַּכְיָאִית אֶלָּא דְּסָבְרִין
דְּמוֹסְפִין אוּלְצָנָא לַאסוּרַי׃

Alcuni dico annuntiano Chriſto per contentione, non gia puramente, penſandoſi aggiugnere afflittione à i miei legami.

17 (וְהָנוּן בְּחוּבָּא) מֶטוּל
דְּיָדְעִין לְמַפַּק בְּרוּחָא
דְּאוֹנְגֶּלִיוֹן סִים אֲנָא׃

Et altri per charità, ſapendo ch'io ſon conſtituito per la difeſa de l'Euangelio.

18 וּבְהָדָא חָדֵית וְחָדֵא
אֲנָא דַּבְכֹל פְּרוּס אֶן ---
בְּעֶלְתָא וְאֶן בְּקוּשְׁתָּא
מְשִׁיחָא יֶתְכְּרֶז׃

Ma che? nondimeno, in qualunque modo ſi ſia, ò per occaſione, ò con verità, Chriſto è annuntiato: e di queſto io mi rallegro, & ancor mi rallegrarò.

19 יָדַע אֲנָא גֵּיר דְּהָלֵין
לְחַיֵּא הוּ מֶשְׁתַּכְחָן לִי
בְּבָעוּתְכוּן וּבְמַוְהַבְתָּא
דְּרוּחָא דְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא׃

Perche io ſo che queſto mi tornarà in ſalute per la voſtra oratione, e ſouuenimento de lo Spirito di IESV Chriſto.

14 וַאֲשֶׁר רַבִּים מִן הָאַחִים
בַּאדֹנֵינוּ יַבְטִיחוּן בַּאֲסוּרַי אֲשֶׁר
מְלָאָם לִבָּם בִּבְלִי יִרְאָה לְדַבֵּר
אֶת־הַדָּבָר׃

Que muchos de los Hermanos tomando animo con mis priſiones, oſen mas atreuidamente hablar la palabra (de Dios ſin temor.)

15 אֲנָשִׁים בְּשִׂנְאָה וּבִמְרִיבָה
וַאֲנָשִׁים בְּתֹם לֵבָב קוֹרְאִים
אֶת־הַמָּשִׁיחַ׃

Y aun algunos cierto por embidia y porfia predican àl Chriſto: mas otros tambien por buena voluntad:

16 וַאֲשֶׁר בִּמְרִיבָה מְבַשְּׂרִים אֶת־
הַמָּשִׁיחַ לֹא בְתֹם וְיֹשֶׁר כִּי־אִם
חוֹשְׁבִים לְהִתְגּוֹלֵל וּלְהִתְנַפֵּל עָלַי
וּלְהוֹסִיף צָרָה וּמְצוּקָה עַל־
אֲסוּרָי׃

Otros digo que por contencion annuncian el Chriſto no ſinceramente penſando que leuantan mayor apretura à mis priſiones:

17 אֵלֶּה הֵם אֲשֶׁר מֵאַהֲבָה
יוֹדְעִים כִּי־עַל־דְּבַר הַבְּשׂוֹרָה
עוֹמֵד אָנֹכִי׃

Otros tambien por Charidad, ſabiendo que ſoy pueſto en ellas por la defenſa del Euangelio.

18 וּמָה תִּשְׁתּוֹחַח נַפְשִׁי אַךְ בְּכָל־
דֶּרֶךְ אִם בַּעֲלִילוֹת וְאִם בֶּאֱמֶת
יְבֻשַּׂר הַמָּשִׁיחַ גַּם כֵּן שׂוֹמֵחַ אָנֹכִי
וְאֶשְׂמַח׃

Que pues? Conque en todas maneras, ô por aparencia ó por verdad, ſea annunciado el Chriſto, en eſto tambien me huelgo, y aun me holgare

19 כִּי־יָדַעְתִּי כִּי זֹאת גַּם הִיא
תִּהְיֶה לִּי לִישׁוּעָתִי בִּתְפִלַּתְכֶם
וּבְמַתַּת רוּחַ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ׃

Porque ſé que eſto ſe me tornará à ſalud, por vueſtra oracion, y por el alimento del Eſpiritu de Ieſus el Chriſto.

14. Καὶ τοὺς πλείονας τῶν ἀδελφῶν ἐν κυρίῳ, πεποιθότας τοῖς δεσμοῖς μου, περισσοτέρως τολμᾶν ἀφόβως τὸν τοῦ θεοῦ λόγον λαλεῖν.

Et que pluſieurs des freres au Seigneur, aſſeurés par mes liens, oſent parler plus hardimẽt de la parole ſans crainte.

15. Τινὲς μὲν καὶ διὰ φθόνον καὶ ἔριν, τινὲς δὲ καὶ δι' εὐδοκίαν τὸν χριστὸν κηρύσσουσιν.

Vrai eſt que quelques vns preſchent Chriſt par enuie & contention, & les autres au contraire, par bonne volonté.

16. Οἱ μὲν ἐξ ἐριθείας τὸν χριστὸν καταγγέλλουσιν οὐχ ἁγνῶς, οἰόμενοι θλίψιν ἐπιφέρειν τοῖς δεσμοῖς μου.

Voire les vns annoncent Chriſt par contention, non point purement, cuidans adiouſter affliction à mes liens.

17. Οἱ δὲ ἐξ ἀγάπης, εἰδότες ὅτι εἰς ἀπολογίαν τοῦ εὐαγγελίου κεῖμαι.

Mais les autres le font par charité, ſachans que ie ſuis ordonné pour la defenſe de l'Euangile.

18. Τί γάρ; πλὴν παντὶ τρόπῳ, εἴτε προφάσει, εἴτε ἀληθείᾳ χριστὸς καταγγέλλεται· καὶ ἐν τούτῳ χαίρω, ἀλλὰ καὶ χαρήσομαι.

Quoi donc? toutesfois en quelque maniere que ce ſoit, ou par feintiſe, ou en verité, Chriſt eſt annoncé: & en cela ie m'esiouï, & m'en eſiouïrai.

19. Οἶδα γὰρ ὅτι τοῦτό μοι ἀποβήσεται εἰς σωτηρίαν διὰ τῆς ὑμῶν δεήσεως, καὶ ἐπιχορηγίας τοῦ πνεύματος ἰησοῦ χριστοῦ.

Car ie ſai que cela me retournera à ſalut par voſtre priere & par la ſubuention de l'Eſprit de Ieſus Chriſt:

AD PHILIPPENS:	An die Philipper.	K Filipenſkym.
CAP. I.	Das I. Capitel.	Kapitola I.
14. Vt plures è fratribus in Domino, cõfidentes in vinculis meis, abundantiùs auderent ſine timore verbum Dei loqui. In ſo much that many of the brethren in the Lorde are boldened through my bandes / and dare more frankely ſpeake the worde.	14. Vnd vil Brůder in dem HERREN / auß meinen Banden zuverſicht gewonnen / deſte důrſtiger worden ſind / das wort zu reden on ſchew. Oc mange Brødre i HERREN / ſinge tillid aff mine Baand / ere bleffne deſſ mere driſtige / at tale Ordet vden redzel.	14. Tak že mnozý Bratřij w PAnu / dauffagijce w okowách mých / hogněgſſý ſměloſt magij bez ſtrachu mluwiti Slowo Božij A wiele ich z bráciey w Pánie / dufáiac więzieniu memu / więcey śmieia y beſpieczniey ſłowo opowiedać.
15. Quidam quidem & propter invidiam & contentionem: quidam autem & propter bonam voluntatem Chriſti prædicant. Some preache Chriſt euen through enuie and ſtrife / and ſome alſo of good will.	15. Etliche zwar predigen Chriſtum / auch vmb haß vnd haders willen. Etliche aber auß guter meinung. Der predicke oc vel nogle Chriſtum / for had oc auind ſkyld / Oc nogle aff en god mening.	15. Někteřij zagiſtě pro záwiſt a odpor: Ginij pak pro dobrau wůli / Kryſta ohlaſſugij: A niektorzy przez zazdrość y ſwar / niektorzy też y z dobra wola Kryſtuſá opowiedáia.
16. Quidam ex contentione Chriſtum annuntiant nõ ſyncere: exiſtimantes preſſuram ſe ſuſcitare vinculis meis The one parte preacheth Chriſt of contention and not purely / ſuppoſing to adde more affliction to my bands.	16. Jene verkůndigen Chriſtum auß zanck / vnd nicht lauter / denn ſie meinen / ſie wöllen ein trůbſal zuwenden meinen banden. De andre forkynde Chriſtum aff trette oc icke renlige / Thi de mene / at de vilde vende mine baand drøffuelſe til.	16 Někteřij pro Swár / Kryſta wyznáwagij / neupřijmně / magijce za to / že mi přidagij trápenij w wězenij mém. Niektorzy z waśni Kryſtuſá opowiedáia nie ſzczyrze / mnimáiac iż przydawáia vciſku więzieniu memu.
17. Quidam autem ex charitate: ſcientes quoniam in defenſionem Evangelii poſitus ſum. But the others of loue / knowing that I am ſet for the defence of the Goſpell.	17. Dieſe aber auß liebe / denn ſie wiſſen / daß ich zu verantwortung deß Evangelij hie liege. Men diſſe aff kærlighed / Thi de vide / at ieg ligger her til at forſuare Euangelium.	17. Ginij pak láſky / wědauce to gſem vſtanowen k obráně Ewangelium. Drudzy záſie z miłośći / wiedząc iżem ieſt poſtánowion ku obronie Ewánieliey.
18. Quid enim? Dum omni modo, ſive per occaſionem, ſive per veritatem, Chriſtus annuntietur: & in hoc gaudeo, ſed & gaudebo. What then? yet Chriſt is preached all maner wayes / whether it be vnder a pretence / or ſyncerely: and I therein ioye: yea / and will ioye.	18. Was iſt jm aber denn? daß nur Chriſtus verkůndiget werde allerley weiſe / es geſchehe zufallens / oder rechter weiſe / ſo frewe ich mich doch darinne / vnd wil mich auch frewen. Huad er det da? At Chriſtus ekon kand forkyndis i alle maade / huad helder det falder ſig ſaa til / eller det ſkeer i den rette maade / Saa glæder ieg mig dog der aff / oc ieg vil ocſaa glæde mig.	18. Y což pak? Jakýmžkoli zagiſtě ſpůſobem / budto na oko / budto w prawdě / když ſe gedině Kryſtus oznamuge / y z tohoť yá ſe radugi / a geſſtě ſe radowati budu. Ale coż? wżdy iákimkolwiek ſpoſobem / choć pod pokrywką / choć prawdziwie Kryſtus bywa opowiedan / z tego też raduię ſię / y ieſzcze rádowáć ſię będę.
19. Scio enim quia hoc mihi proveniet ad ſalutem, per veſtram orationem, & ſubminiſtrationem Spiritus Ieſu Chriſti. For I knowe that this ſhall turne to my ſaluation / through your prayer / and by the helpe of the Spirit of Jeſus Chriſt.	19. Denn ich weiß / daß mir daſſelbige gelinget zur ſeligkeit / durch ewer Gebet / vnd durch Handreichung deß Geiſtes Jeſu Chriſti. Thi ieg veed / at det forfremmis mig til Salighed / formedelſt eders Bøn / oc ved Jheſu Chriſti Aands hielp.	19. Neb wijm / že mi přijgde k ſpaſenij / ſkrze wáſſy Modletbu / a ſkrze poſluhowánij Ducha Gežiſſe Kryſta. Gdyż wiem iż mi ſię tho obróći ku zbawieniu przez proſbę wáſzę / y dodawánie duchá Jezuſá Kryſtuſá.

א

20 אַיכַנָא דַמְסַבַּר אֲנָא וּמְסַכֵּא אֲנָא דַבְמֶדֶם לָא אֶבְהַת אֶלָּא בְּגַלְיוּת אַפֵּא אַיךְ דַבְכֻל זְבַן אָף הָשָׁא יֶתְרַורַב מְשִׁיחָא בְּפַגְרִי אֶן בְּחַיֵּא וְאֶן בְּמַותָא׃

Secondo la ferma aſpettatione è la mia ſperanza che io di non hauermi à vergognare in coſa alcuna: ma con ogni liberta, ſi come ſempre, coſi ancor adeſſo, Chriſto ſarà magnificato nel mio corpo, ò per vita, ò per morte.

21 חַיַּי גֵּיר דִּילִי מְשִׁיחָא הוּ וְאֶן אֶמוּת יוּתְרָנָא הָוֵא לִי׃

Imperoche Chriſto à me, e nè la vita, e nè la morte, è guadagno.

22 אֶן דֵּין אָף בְּהָלֵין חַיֵּא דְּבֶסְרָא פֵּארֵא אִית לִי בַּעֲבָדַי לָא יָדַע אֲנָא מָנָא אֶגְבֵּא לִי׃

Or ſe il viuere in carne mi è giouenole, io no'l ſo, ne quel ch'io mi debbi eleggere.

23 אֶלְצָן לִי גֵּיר תַּרְתֵּיהֵין לְמֶפְטַר רָגֵג אֲנָא דְּעַם מְשִׁיחָא אֶהְוֵא וְהָדָא טָב פַּקְּחָא הֲוָת לִי׃

Percioche io ſono ſtretto da due coſe, hauendo deſiderio d'eſſer diſciolto, & eſſer con Chriſto, il che mi è molto meglio.

24 אֶלָּא אָף דְּאַקְוֵא בְּפַגְרִי אֶלְצָא לִי צְבוּתָא מֶטוּלָתְכוּן׃

Ma il mio rimañere in carne, è piu neceſſario per voi.

25 וְהָדָא תְּכִילָאִית יָדַע אֲנָא דְּפָאֶשׁ אֲנָא וּמַקְוֵא אֲנָא לְחַדוּתָא דִּילְכוּן וְלַתַרְבִּיתָא דְּהַימָנוּתְכוּן׃

Et conoſco queſto confidentemente, che io rimarrò, è dimorarò con tutti voi al voſtro auuanzamento, & à la letitia de la fede voſtra.

26 דְּכַד אֵתֵא תּוּב לְוָתְכוּן יֶתְיַתַּר בִּי שׁוּבְהָרְכוּן דב דַּבְיֶשׁוּעַ מְשִׁיחָא׃

Accioche la voſtra gloria abbondi in Chriſto I E S V *per me, mediante il mio ritorno à voi.*

א

20 כְּתִקְוָתִי וּכְשִׂבְרִי כִּי־לֹא אֵבוֹשָׁה בְּכָל־דָּבָר כִּי־אִם בְּכָל־בִּטָּחוֹן כְּמוֹ תָמִיד כֹּה גַּם עַתָּה יִתְגַּדֵּל הַמָּשִׁיחַ בִּבְשָׂרִי אִם בַּחַיִּים וְאִם בַּמֵּתִים׃

Conforme à mi deſſeo y eſperança, que en nada ſeré confuſo: antes con toda confiança, como ſiempre, aora tambien ſera engrandecido el Chriſto en mi cuerpo, ó por vida ó por muerte.

21 כִּי־חֱיוֹתִי הַמָּשִׁיחַ הוּא וּמוֹתִי בִּצְעִי וְתַרְבִּיתִי׃

Porque à mi el Chriſto me es ganancia, ó biuiendo ó muriendo.

22 וְכִי־חֱיוֹתִי בַּבָּשָׂר יֶשׁ־פְּרִי הַמַּעֲשֶׂה אֲשֶׁר לִי לָכֵן אֵינֶנִּי יוֹדֵעַ מַה־אֶבְחַר׃

Porque ſi biuiere en la carne, eſto me ganancia, y (no ſé que eſcoger.

23 כִּי הֱצִיקֻנִי שְׁתֵּיהֶן בְּהִתְאַוֹּתִי לִגְוֹעַ וְלִהְיוֹת אֶת־הַמָּשִׁיחַ וְזֹאת יוֹתֵר וְעַל־יֶתֶר תּוֹעִיל לְנַפְשִׁי׃

Porque de ambas coſas eſtoy pueſto en eſtrecho) teniendo deſſeo de ſer deſatado, y eſtar con con el Chriſto mucho mejor.

24 אַךְ לְעוֹדֵד בַּבָּשָׂר צָרִיךְ בַּעֲבוּרְכֶם׃

Mas quedar en la carne es mas neceſſario por cauſa de voſotros.

25 וְזֹאת בָּטוּחַ אֲנִי יוֹדֵעַ כִּי־אוֹסִיף לָקוּם וּלְהִתְעוֹדֵד לְכֻלְּכֶם לְצַעַדְכֶם וּלְשִׂמְחַת הָאֱמוּנָה׃

Y confiando en eſto ſé que quedaré, que aun permaneceré con todos voſotros para prouecho vueſtro y gozo de la fe.

26 לְמַעַן תְּהִלַּתְכֶם תּוֹתִיר בְּיֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ בִּי בְּהוֹסִיפִי לָבוֹא אֲלֵיכֶם׃

Paraque crezca vueſtra gloriacion de mi en el Chriſto Ieſus por mi veida otra vez à voſotros.

α΄.

20. Κατὰ τὴν ἀποκαραδοκίαν καὶ ἐλπίδα μου, ὅτι ἐν οὐδενὶ αἰσχυνθήσομαι, ἀλλ᾽ ἐν πάσῃ παῤῥησίᾳ, ὡς πάντοτε, καὶ νῦν μεγαλυνθήσεται χριστὸς ἐν τῷ σώματί μου, εἴτε διὰ ζωῆς, εἴτε διὰ θανάτου.

Selon ma ferme attente & mon eſperance, que ie ne ſerai confus en rien: ains qu'en toute aſſeurance, cõme touſiours il a eſté, auſſi maintenant Chriſt ſera-il magnifié en mon corps, ſoit par vie, ſoit par mort.

21. Ἐμοὶ γὰρ τὸ ζῆν, χριστός· καὶ τὸ ἀποθανεῖν, κέρδος.

Car Chriſt m'eſt gain à viure & à mourir.

22. Εἰ δὲ τὸ ζῆν ἐν σαρκὶ, τοῦτό μοι καρπὸς ἔργου, καὶ τί αἱρήσομαι, οὐ γνωρίζω.

Or ſi de viure en chair cela m'eſt profitable, & que c'eſt que ie doi choiſir, ie n'en ſai rien.

23. Συνέχομαι δὲ ἐκ τῶν δύο· τὴν ἐπιθυμίαν ἔχων εἰς τὸ ἀναλῦσαι, καὶ σὺν χριστῷ εἶναι· πολλῷ μᾶλλον κρεῖσσον.

Car ie ſuis enſerré des deux coſtés, tendant bien mon deſir à deſloger, & eſtre auec Chriſt, ce qui m'eſt beaucoup meilleur:

24. Τὸ δὲ ἐπιμένειν ἐν τῇ σαρκὶ, ἀναγκαιότερον δι᾽ ὑμᾶς.

Mais il eſt plus neceſſaire pour vous que ie demeure en chair:

25. Καὶ τοῦτο πεποιθὼς οἶδα ὅτι μενῶ καὶ συμπαραμενῶ πᾶσιν ὑμῖν εἰς τὴν ὑμῶν προκοπὴν καὶ χαρὰν τῆς πίστεως.

Et ie ſai cela comme tout aſſeuré, que ie demeurerai & perſeuererai auec vous tous à voſtre aduancement, & à la ioye de voſtre foy:

26. Ἵνα τὸ καύχημα ὑμῶν περισσεύῃ ἐν χριστῷ ἰησοῦ ἐν ἐμοὶ, διὰ τῆς ἐμῆς παρουσίας πάλιν πρὸς ὑμᾶς.

Afin que voſtre gloire abonde en Ieſus Chriſt par moi, au moyen de mon retour vers vous.

CAP. I.

20. Secundùm expectationem & ſpem meam, quia in nullo confundar, ſed in omni fiducia ſicut ſemper, & nunc magnificabitur Chriſtus in corpore meo, ſive per vitam, ſive per mortem.

As I hartily looke for / and hope / that in nothing I ſhall be aſhamed/ but that with all confidence / as alwayes / ſo nowe Chriſt ſhall be magnified in my body/ whether it be by life or by death.

21. Mihi enim vivere Chriſtus eſt: & mori lucrum.

For Chriſt is to mee both in life/ and in death aduantage.

22. Quòd ſi vivere in carne, hic mihi fructus operis eſt, & quid eligam ignoro.

And whether to liue in the fleſhe were profitable for mee / and what to chooſe I knowe not.

23. Coarctor autem è duobus: deſiderium habens diſſolvi & eſſe cum Chriſto, multo magis melius.

For I am greatly in doubt on both ſides/ deſiring to bee looſed & to be with Chriſt/ which is beſt of all.

24. Permanere autem in carne, neceſſarium propter vos.

Neuertheleſſe/ to abide in the fleſhe/ is more needefull for you.

25. Et hoc confidens, ſcio quia manebo & permanebo omnibus vobis, ad profectum veſtrum & gaudium fidei.

And this am I ſure of/ that I ſhall abide/ and with you all continue/ for your furtherance and ioy of your faith.

26. Vt gratulatio veſtra abundet in Chriſto Ieſu in me, per meum adventum iterum ad vos.

That ye may more abundantly reioyce in Jeſus Chriſt for me/ by my comming to you againe.

Das I. Capitel.

20. Wie ich endlich warte vnd hoffe/ daß ich in keinerley ſtück zu ſchanden werde/ ſondern daß mit aller freydigkeit/ gleich wie ſonſt allezeit/ alſo auch jetzt/ Chriſtus hoch gepreiſet werde an meinem Leibe/ es ſey durch leben oder durch todt.

Lige ſom ieg endelige venter oc haabis/ at ieg ſkal icke beſkemmis i noget ſtycke/ men at Chriſtus ſkal met al frimodighed høylige priſis i mit Legeme/ lige ſom ellers altid/ ſaa ocſaa nu/ vere ſig enten ved Liffuit eller ved Døden.

21. Denn Cheiſtus iſt mein leben/ vnd ſterben iſt mein gewinn.

Thi Chriſtus er mit Leffnet/ oc det er mig Vinding at dø.

22. Sintemal aber im Fleiſch leben/ dienet mehr frucht zu ſchaffen/ ſo weiß ich nicht/ welchs ich erwehlen ſol.

Men efterdi at leffue i Kødet/ tien mere til at gøre Fruct/ da veed ieg icke/ huilcket ieg ſkal vduele.

23. Denn es liget mir beydes hart an/ Ich habe luſt abzuſcheiden/ vnnd bey Chriſto zu ſein/ welches auch viel beſſer were.

Fordi at de henge mig baade hart vaa/ Jeg haffuer lyſt til at ſkilies bort/ oc at vere hoſſ Chriſtum/ huilcket oc vaare meget bedre.

24. Aber es iſt nötlicher im Fleiſch bleiben/ vmb ewren willen.

Men det er nytteligere at bliffue i kødet/ for eders ſkyld.

25. Vnd in guter zuverſicht weiß ich/ daß ich bleiben vnd bey euch allen ſein werde/ euch zur förderung vnnd zur frewde deß Glaubens.

Oc ieg ved i god forhaabelſe/ at ieg ſkal bliffue oc vere hoſſ eder alle/ eder til forfremmelſe/ oc til Troens Glæde.

26. Auff daß jhr euch ſehr rühmen möget/ in Chriſto Jeſu/ an mir/ durch meine zukunfft wider zu euch.

Paa det i ſkulle meget kunde roſe eder/ i Chriſto Jeſu ved mig/ formedelſt min tilkommelſe til eder igen.

Kapitola I.

20. Wedlé očekáwanij a naděge mé/ Neb w ničemž nebudu zahanben/ ale ſe wſſjm dauffánijm yako prwé wždycky/ ták y nynij zweleben bude Kryſtus na mém těle/ buďto ſkrze Žiwot buďto ſkrze Smrt.

Według vprzeymego oczekawánia y nádźieie moiey/ iż w żadney rzeczy nie záwſtydzę ſie/ ále z wſzelákim beſpieczeńſtwem/ iáko záwſze ták też y teraz zacnie będźie wywyżſzon Kryſtus w moim ćiele/ choć przez żywot/ choć przez śmierć.

21. Nebo mně žiwu býti Kryſtus geſt/ a vmřjti zyſk.

Abowiem Kryſtus mnie ieſt zyſkiem/ tak w żywoćie iáko w śmierći.

22. A geſtliže/ žiwu býti w těle/ vžitek geſt mně ten/ mé práce/ y co mám wywoliti/ newjm.

Ale niewiem ieſli mi pożytecżno ieſt żyć w ćiele/ á cobych ia miał obráć.

23. Vzkomi geſt zagiſté s obauſtran: neb žádoſt mám vmřijti/ a býti s Kryſtem/ což mi mnohém lépe geſt

Abowiem teſthem ściśnion z obudwu ſtron/ żadáiac odiyść y być z Kryſtuſem/ bo to dáleko lepiey.

24. Ale žiwu býti w těle/ wjce potřebj geſt pro wás.

Ale zoſtáć w ćiele/ potrzebniey ieſt dla was.

25. A o tom naděgi mage/ wjm že potrwám a žiw pobudu k proſpěchu wſſem wám a k radoſti wjry.

A temu vfáiac/ wiem iż zoſtáne/ y z wámi wſzytkimi przetrwam/ ku wáſzemu pożytkowi/ y weſelu wiáry.

26. Aby potěſſenj waſſe hogné bylo w Kryſtu Gežiſſy pro mne/ ſkrze mé přjſſtij opět k wám.

Aby obfithowáło przechwalánie wáſze w Kryſtuſie Jezuſie ze mnie/ gdy ſię do was powtore wrocę.

א

27 בַּלְחוּד אֵיכַנָא דְּיָאֵא לְסַבַּרְתֵּה דַּמְשִׁיחָא הֲוַיְתוּן מְתְדַּבְּרִין דְּאֶן אָתֵא אֶחְזֵיכוּן וְאֶן פְּרִיק אֲנָא אֶשְׁמַע עֲלַיְכוּן דְּקָיְמִין אַנְתּוּן בַּחְדָא רוּחָא וּבַחְדָא נַפְשׁ וּמְתְנַצְּחִיתוּן אַכְחְדָא בְּהַיְמָנוּתָא דְּאֶוַנְגֶּלִיוֹן׃

Sol che voi conuerſiate ſecondo la degnità de l'Euangelio di Chriſto : accioche ò venendo io, e vedendoui, ò ſtando aſſente, io intenda de fatti voſtri, che voi ſtiate ſaldi in vn medeſimo ſpirito con vn medeſimo animo, combattendo vnitamente per la fede de l'Euangelio.

28 וּבְמֶדֶם לָא מֶתְתַּזִּיעִין אַנְתּוּן מֶן הָנוּן דְּקָיְמִין לְקוּבְלַן לְתַחְוִיתָא דָא דַּאבַדְנְהוֹן וְלַחַיֵּא דִּילְכוּן וְהָדָא מֶן אַלָהָא הוּ׃

E non vi ſpauentate in coſa alcuna per gli auuerſarij : ilche certo à loro è vna dimoſtratione di perditione : ma à voi di ſalute : è queſto è da Dio.

28 אֶתְיְהַבַת לְכוּן דְּלָא בַּלְחוּד מְהַיְמָנוּ תְּהַיְמְנוּן בֵּה בַּמְשִׁיחָא אֶלָּא אַף דְּעַל אַפּוּהִי תַּחְשׁוּן׃

Percioche à voi è donato per Chriſto non ſolamente il credere in lui, ma etiando il patir per lui.

30 וְתֶסַיְבְּרוּן אַגּוֹנָא אַיְךְ הָו דַּחֲזַיְתּוּן בִּי וְהָשָׁא שָׁמְעִיתוּן עֲלַי׃

Hauendo il medeſimo combattimento, qual voi hauete veduto in me, & hora vdite in me.

ב

1 אֶן אִית לְכוּן הָכִיל בּוּיָאָא בַּמְשִׁיחָא וְאֶן מַלְיָמָא בְּלֶבָּא בְּחוּבָּא וְאֶן שַׁוְתָּפוּתָא דְּרוּחָא וְאֶן רוּחָפָא וְאֶן רַחֲמֵא׃

Se ci è dunque alcuna conſolatione in Chriſto, ſe alcun ſolleuamento di charità, ſe alcuna communication di Spirito, ſe alcune viſcere è miſericordie.

א

27 אַךְ לְבַדְּכֶם כְּהֲגִינַת בְּשׂוֹרַת הַמָּשִׁיחַ הִתְהַלְּכוּ אֲשֶׁר אִם־אָבוֹא וְאֶרְאֶה אֶתְכֶם אוֹ־אִם אֶרְחַק מִמְּכֶם אֶשְׁמַע עֲלֵיכֶם כִּי עוֹמְדִים אַתֶּם בְּרוּחַ אֶחָת וּבְנֶפֶשׁ אֶחָת עוֹזְרֵי בֶּאֱמוּנַת הַבְּשׂוֹרָה׃

Solamente que conuerſeys como es digno del Euangelio del Chriſto paraque, ò ſea que venga y hos vea, ò que eſtè auſente, oyga de voſotros, que eſtays firmes en vn miſmo eſpiritu vnanimes combatiendo juntamente por la fe del Euangelio.

28 וְאַל־יִפּוֹג לִבְּכֶם בְּכָל־דָּבָר עַל־מְקוֹמְמֵיכֶם כִּי־אֲשֶׁר לָהֶם לְזוּת הָאֲבֵדָה הִיא לָכֶם לִתְשׁוּעָה וְזֹאת הִיא מֵאֱלֹהִים׃

Y en nada os eſpanteys de los que ſe opponen, que à ellos ciertamente es indicio de perdicion, mas à voſotros de ſalud : y eſto de Dios.

29 כִּי־לָכֶם הוּחַן לֹא־לְבַד לְהַאֲמִין בּוֹ כִּי־אִם גַּם לִסְבֹּל וְלֶעֱנוֹת עָלָיו׃

Porque à voſotros es concedido por el Chriſto no ſolo que creays en el, mas aun que padezcays por el;

30 וְלִהְיוֹת לָכֶם מָדוֹן כְּמוֹ אֲשֶׁר רְאִיתֶם בִּי וְעַתָּה שְׁמַעְתֶּם עָלָי׃

Teniendo la miſma batalla que aueys viſto en mi, y aora oys de mi.

ב

1 וְאִם יֶשׁ־בָּכֶם נֶחָמָה אֶחָת בַּמָּשִׁיחַ אוֹ־תַנְחוּמוֹת אַהֲבָה אוֹ־חֶבְרַת הָרוּחַ אוֹ־חֶסֶד אוֹ־רַחֲמִים׃

Portanto ſi ay en voſotros alguna conſolacion en el Chriſto, ſi algun reſfrigerio de Charidad, ſi alguna communion de eſpiritu, ſi algunas entrannas y miſeraciones.

α.

27. Μόνον ἀξίως τοῦ εὐαγγελίου τοῦ χριστοῦ πολιτεύεσθε, ἵνα εἴτε ἐλθὼν καὶ ἰδὼν ὑμᾶς, εἴτε ἀπὼν, ἀκούσω τὰ περὶ ὑμῶν, ὅτι στήκετε ἐν ἑνὶ πνεύματι, μιᾷ ψυχῇ, συναθλοῦντες τῇ πίστει τοῦ εὐαγγελίου.

Seulement conuerſez dignement comme il eſt ſeant ſelon l'Euangile de Chriſt : afin que ſoit que ie viene, & que ie vous veye, ſoit que ie ſoye abſent, i'entende quant à voſtre eſtat, que vous perſiſtez en vn meſme Eſprit, combatans enſemble tous d'vn courage par la foy de l'Euangile, & n'eſtans en rien eſpouuantés par les aduerſaires.

28. Καὶ μὴ πτυρόμενοι ἐν μηδενὶ ὑπὸ τῶν ἀντικειμένων· ἥτις αὐτοῖς μέν ἐστιν ἔνδειξις ἀπωλείας, ὑμῖν δὲ σωτηρίας· καὶ τοῦτο ἀπὸ θεοῦ.

Ce qui leur eſt vne demonſtrance de perdition, mais à vous, de ſalut : & cela de par Dieu.

29. Ὅτι ὑμῖν ἐχαρίσθη τὸ ὑπὲρ χριστοῦ, οὐ μόνον τὸ εἰς αὐτὸν πιστεύειν, ἀλλὰ καὶ τὸ ὑπὲρ αὐτοῦ πάσχειν.

D'autant qu'il vous a eſté gratuitement donné pour Chriſt, nõ ſeulement de croire en lui, mais auſſi de ſouffrir pour lui.

30. Τὸν αὐτὸν ἀγῶνα. ἔχοντες οἷον ἴδετε ἐν ἐμοὶ, καὶ νῦν ἀκούετε ἐν ἐμοί.

En ayant le meſme combat que vous auez veu en moi, & que maintenant vous entendez eſtre en moi.

ΚΕΦΑΛ. β.

Εἴ τις οὖν παράκλησις ἐν χριστῷ, εἴ τι παραμύθιον ἀγάπης, εἴ τις κοινωνία πνεύματος, εἴ τινα σπλάγχνα καὶ οἰκτιρμοί.

Si donc il y a quelque conſolation en Chriſt, ſi quelque ſoulas de charité, ſi quelque communion d'eſprit, ſi quelques cordiales affections & miſericordes:

CAP. I.

27. Tantùm dignè Evangelio Chriſti converſamini: ut ſive cum venero, & videro vos, ſive abſens, audiam de vobis quia ſtatis in uno ſpiritu, unanimes, collaborantes fidei Evangelii.

Onely let your converſation be, as it becommeth the Goſpell of Chriſt/ that whether I come and ſee you/ or els bee abſent/ I may heare of your matters that ye continue in one Spirit/ and in one minde fighting together through the fayth of the Goſpell.

28. Et in nullo terreamini ab adverſariis quæ illis eſt cauſa perditionis: vobis autem ſalutis, & hoc à Deo.

And in nothing feare your adverſaries/ which is to them a token of perdition/ and to you of ſaluation/ and that of God.

29. Quia vobis donatum eſt pro Chriſto, non ſolùm ut in eum credatis, ſed ut etiam pro illo patiamini.

For unto you it is giuen for Chriſt/ that not onely ye ſhould beleeue in him/ but alſo ſuffer for his ſake.

30. Idem certamen habentes, quale & vidiſtis in me, & nunc audiſtis de me.

Hauing the ſame fight/ which ye ſawe in me/ and now heare to be in me.

CAP. II.

SI qua ergo conſolatio in Chriſto, ſi quod ſolatium charitatis, ſi qua ſocietas ſpiritus, ſi qua viſcera miſerationis.

If there be therefore any conſolation in Chriſt/ if any comforte of loue/ if any fellowſhippe of the Spirit/ if any compaſſion and mercy.

Das I. Capitel.

27. Wandelt nur wirdiglich dem Evangelio Chriſti/ auff daß/ ob ich komme vnd ſehe euch/ oder abweſend von euch höre/ daß jhr ſtehet in einem Geiſt/ vnd einer Seele/ vnnd ſampt vnns kempffet für den Glauben deß Evangelij.

Vandrer ekon verdelige effter Chriſti Euangelium/ paa det/ at om ieg kommer oc ſeer eder/ eller hører om eder i min frauerelſe/ at i ſtaa i en Aand oc en Siel oc ſtride met oſſ for Euangelij tro.

28. Vnd euch in keinem weg erſchrecken laſſet von den Widerſachern/ welches iſt ein anzeigen jnen der verdamniß/ euch aber der ſeligkeit/ vnd daſſelbige von Gott.

Oc lader eder icke forferde i nogen vey aff Modſtanderne/ huilcket ſom er dem en vnderuiſning til Fordømelſen/ men eder til Salighed/ oc det aff Gud.

29. Denn euch iſt gegeben/ vmb Chriſti willen zu thun/ daß jhr nicht allein an jhn glaubet/ ſondern auch vmb ſeinen willen leidet.

Thi det er eder giffuit/ for Chriſti ſkyld/ at gøre/ at i icke aleniſte tro paa hannem/ men ocſaa lide for hans ſkyld.

30. Vnd habet denſelbigen Kampff/ welchen jhr an mir geſehen habt/ vnd nun von mir höret.

Oc haffue den ſamme Strid/ ſom i haffue ſeet paa mig/ oc nu høre aff mig.

Das II. Capitel.

JSt nun bey euch ermahnung in Chriſto/ iſt troſt der liebe/ iſt gemeinſchafft deß Geiſtes/ iſt hertzliche liebe vnd barmhertzigkeit.

ER der nu formaning hoſſ eder i Chriſto/ er der kærligheds trøſt/ er der Aandens ſamfund/ Er der hiertelig kærlighed oc barmhertighed.

Kapitola I.

27. Toliko hodně w Ewangelium Kryſtowě obcowánij mějte/ abych/ buďto že přijdu k wám a vzřijm wás/ buďto wzdálen gſa od wás/ ſlyſſal bych o wás/ že ſtogijte w gednom duchu/ a gſte gednomyſlnij/ ſpolu pracugijce v wijře Ewangelium.

Tylko ſie ſpráwuyćie iáko ſie godźi Ewánieliey Kryſtuſowey/ áby choćbych przyſzedł/ y vyźrzał wás/ á choć nieobecny/ o wáſzych rzeczach vſłyſzał/ iż ſtoićie w iednym duchu/ iednoſtaynie y iednym vmyſłem boiuiąc prze wiárę Ewánieliey.

28. A w ničemž ſe neſtrachugte protiwnijkuow/ genž geſt gim přijčinau gegich zahynutij/ ale wám k Spaſenij/ a to od Boha.

Ani ſie trwożćie ni w czym dla przećiwnikow/ co onym ieſt znák zginienia/ á nam zbáwienia/ y to od Bogá.

29. Nebo wám dáno geſt pro Kryſta/ netoliko abyſſte w něho wěřili/ ale abyſſte proň také y trpěli.

Dla tego iż wam dano ieſt w ſpráwie Kryſtuſowey/ nie tylko weń wierzyć/ ále też dla niego ćierpieć.

30. Tayž boj magijce/ yakýž gſte při mně widěli/ a nynij ſlyſſyte o mně.

Tenże boy máiąc iákiśćie widźieli wemnie/ y teraześćie we mnie ſłyſzeli.

Kapitola II.

PRotož geſtli které potěſſenij w Kryſtu/ Geſtli která radoſt Láſky/ geſtli která ſpolečnoſt Ducha/ gſauli která ſtřewa ſlitowánij.

JEſli tedy ktore poćieſzenie ieſth w Kryſtuſie/ ieſli ktora poćiechá miłośći/ ieſli kthora ſpołeczność duchá/ ieſli ktore wnętrznośći y vlitowánia.

ב

2 שַׁלְמוּ חַדְוַתִי דְּחַד רַעְיָנָא
נֶהֱוֵא לְכוֹן וְחַד חוּבָּא וְחַדָא
נַפְשׁ וְחַדָא תַּרְעִיתָא׃

Empiete la mia allegrezza, hauendo vn medeſimo ſentimento, hauendo vna medeſima charità, eſſendo d'vn medeſimo animo, hauendo vn medeſimo conſentimento.

3 וּמֶדֶם בְּחֶרְיָנָא אָו
בְּשׁוּבְהָא סְרִיקָא לָא
תֶּעְבְּדוּן אֶלָּא בְּמַכִּיכוּת
רַעְיָנָא כֻּל נָשׁ לְחַבְרֵהּ אַיךְ
דְּמִיַתַּר מֶנֵּהּ נֶחְשׁוּב׃

Che niente ſi faccia per contentione, ò per vana gloria: ma per humiltà ſtimando l'vn l'altro da piu di ſe medeſimo.

4 וְלָא אֱנָשׁ דְּנַפְשֵׁהּ יֶאצַף
אֶלָּא כֻּל־נָשׁ אַף דְּחַבְרֵהּ׃

Non riguardando ciaſcuno à le ſue commodità, ma ancora à quelle de gli altri.

5 וְהָדָא אֶתְרַעוּ בְּנַפְשְׁכוֹן
הָי דָּאַף יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא׃

Quel medeſimo affetto ſia in voi, che fu ancora in Chriſto IESV.

6 הָו דְּכַד אִיתַוְהִי
בַּדְמוּתָא דַּאלָהָא לָא הֲוָא
חֲטוּפְיָא חַשְׁבָהּ לְהָדָא
דְּאִיתַוְהִי בְּפַחְמָא דַּאלָהָא׃

Ilquale eſſendo in forma di Dio, non iſtimò rapina l'eſſer eguale à Dio.

7 אֶלָּא נַפְשֵׁהּ סַרֵק
וַדְמוּתָא דְעַבְדָּא נְסַב
וַהֲוָא בַּדְמוּתָא דִּבְנַי
נָשָׁא׃

Ma riduſſe ſe ſteſſo al niente, pigliando forma di ſeruo, fatto à la ſimiglianza de gli huomini, & in habito trouato come huomo.

8 וּבְאֶסְכִּמָא אֶשְׁתְּכַח אַיךְ
בַּר נָשָׁא וּמַכֵּךְ נַפְשֵׁהּ
וְאֶשְׁתַּמַּע עַד־מָא לְמַוְתָא
מַוְתָא דֵּין דִּזְקִיפָא׃

Humiliò dico ſe ſteſſo, fatto obbediente in fin à la morte, et à la morte de la croce

9 מֶטוּל הָנָא אַף אֱלָהָא
אַסְגִּי רַמְרְמֵהּ וִיהַב לֵהּ
שְׁמָא דְּמִיַתַּר מֶן כֻּל
שְׁמָהִין׃

Per laqual coſa ancor Iddio l'ha ſommamente eſaltato, & hagli donato vn nome che è ſopra ogni nome.

ב

2 וּמַלְאוּ אֶת־שִׂמְחָתִי לַהֲבִינְכֶם
יַחַד לִהְיוֹת לָכֶם אַהֲבָה אֶחָת
בְּלֵב אֶחָד מְבִינִים אֶחָת׃

Cumplid mi gozo enque ſintays lo miſmo teniendo vna miſma Charidad, vnanimes, ſintiendo vna miſma coſa.

3 וּמְאוּמָה לֹא בִּמְרִיבָה אוֹ־
בְגֵאוּת כִּי־אִם בְּשִׁפְלַת הָרוּחַ
אִישׁ אִישׁ יַחֲשׁוֹב בִּלְבָבוֹ כִּי צָעִיר
וְקָטוֹן הוּא מֵרֵעֵהוּ׃

Nada hagays por contienda', o por gloria vana: antes en humilidad eſtimando hos inferiores los vnos à los otros.

4 אִישׁ אִישׁ אַל־יְבַקֵּשׁ אֶת־
אֲשֶׁר יוֹעִיל לְנַפְשׁוֹ כִּי־אִם אֶת־
אֲשֶׁר יוֹעִיל לְרֵעֵהוּ׃

No mirando cada vno à loque es ſuyo, mas à loque es de los otros.

5 וְזֹאת הָבִינוּ בֵינֵיכֶם אֲשֶׁר הִיא
בְּיֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ׃

Anſique ſentid eſto en voſotros que fue en el Chriſto Ieſus?

6 אֲשֶׁר אַף כִּי בִדְמוּת אֱלֹהִים
הוּא אַךְ לֹא חָשַׁב לִגְזוֹל לוֹ
לִהְיוֹתוֹ שָׁוֶה לֵאלֹהִים׃

Que ſiendo en forma de Dios no tuuo por rapina ſer igual à Dios:

7 כִּי־אִם הִשְׁפִּיל אֶת־נַפְשׁוֹ
וְתֹאַר הָעֶבֶד לָקַח לוֹ וּבִדְמוּת
הָאָדָם נִהְיָה וּבְצַלְמוֹ נִמְצָא
כָּאָדָם׃

Mas agatoſe à ſi miſmo tomando forma de ſieruo, hecho ſemejante à los hombres:

8 הִשְׁפִּיל אֶת נַפְשׁוֹ וַיְהִי־שׁוֹמֵעַ
עַד־הַמָּוֶת גַּם עַד־מִיתָה לַתָּוֶה׃

Y hallado como hombre en la condicion, ſe humillo à ſi miſmo hecho obediente haſta la muerte, y muerte de cruz.

9 עַל־כֵּן גַּם אֱלֹהִים הֵרִים
נִשָּׂא הִגְבִּיהַּ אוֹתוֹ וְנָתַן לוֹ שֵׁם
אֲשֶׁר עַל־כָּל־שֵׁם׃

Por loqual Dios tambien lo enſalçó, y le dió nombre que es ſobre todo nombre.

β.

2. Πληρώσατέ μου τὴν χαρὰν, ἵνα τὸ αὐτὸ φρονῆτε, τὴν αὐτὴν ἀγάπην ἔχοντες, σύμψυχοι, τὸ ἓν φρονοῦντες.

Rendez ma ioye accomplie, tellement que vous ayez vn meſme ſentiment, ayans vne meſme charité, eſtans d'vn meſme courage, & ſentans vne meſme choſe.

3. Μηδὲν κατὰ ἐριθείαν ἢ κενοδοξίαν, ἀλλὰ τῇ ταπεινοφροσύνῃ ἀλλήλους ἡγούμενοι ὑπερέχοντας ἑαυτῶν.

Que rien ne ſe face par contention, ou par vaine gloire: mais en eſtimant l'vn l'autre par humilité de cœur, plus excellent que ſoimeſme.

4. Μὴ τὰ ἑαυτῶν ἕκαστος σκοπεῖτε, ἀλλὰ καὶ τὰ τῶν ἑτέρων ἕκαστος.

Ne regardez point vn chacun à ſon particulier, mais auſſi à ce qui appartient aux autres.

5. Τοῦτο γὰρ φρονείσθω ἐν ὑμῖν ὃ καὶ ἐν χριστῷ ἰησοῦ.

Qu'il y ait donc vn meſme ſentiment en vous qui a eſté auſſi en Ieſus Chriſt:

6. Ὃς ἐν μορφῇ θεοῦ ὑπάρχων, οὐχ ἁρπαγμὸν ἡγήσατο τὸ εἶναι ἴσα θεῷ.

Lequel eſtant en forme de Dieu, n'a point reputé rapine d'eſtre eſgal à Dieu:

7. Ἀλλ' ἑαυτὸν ἐκένωσε, μορφὴν δούλου λαβὼν, ἐν ὁμοιώματι ἀνθρώπων γενόμενος.

Toutesfois il s'eſt aneanti ſoi meſme, ayant prins forme de ſeruiteur, fait à la ſemblance des hommes:

8. Καὶ σχήματι εὑρεθεὶς ὡς ἄνθρωπος ἐταπείνωσεν ἑαυτὸν, γενόμενος ὑπήκοος μέχρι θανάτου, θανάτου δὲ, σταυροῦ.

Et eſtant trouué en figure comme vn homme, il s'eſt abbaiſſé ſoi meſme, & a eſté obeiſſant iuſqu'à la mort, voire la mort de la croix.

9. Διὸ καὶ ὁ θεὸς αὐτὸν ὑπερύψωσε, καὶ ἐχαρίσατο αὐτῷ ὄνομα τὸ ὑπὲρ πᾶν ὄνομα.

Pour laquelle cauſe auſſi Dieu l'a ſouuerainement eſleué, & lui a donné vn nom, qui eſt ſur tout nom:

CAP. II.

2. Implete gaudium meũ, ut idem ſapiatis, eandem charitatem habentes, unanimes, idipſum ſentientes.

Fulfill my ioye/ that yee bee like minded/ hauing the ſame loue/ being of one accorde/ and of one iudgement.

3. Nihil per contentionem, neque per inanem gloriam, ſed in humilitate ſuperiores ſibi invicem arbitrantes.

That nothing be done through contention or vaine glorie/ but that in meekeneſſe of minde euery man eſteeme other better then him ſelfe.

4. Non quæ ſua ſunt ſinguli conſiderantes, ſed ea quæ aliorum.

Looke not euery man on his owne things/ but euery man alſo on the thinges of other men.

5. Hoc enim ſentite in vobis, quod & in Chriſto Ieſu.

Let the ſame minde be in you that was euen in Chriſt Jeſus.

6. Qui cùm in forma Dei eſſet, non rapinam arbitratus eſt eſſe ſe æqualem Deo.

Who being in the forme of God/ thought it no robberie to be equall with God.

7. Sed ſemetipſum exinanivit, formam ſervi accipiẽs, in ſimilitudinem hominum factus, & habitu inventus ut homo.

But he made him ſelfe of no reputation/ and tooke on him the forme of a ſeruant / & was made like vnto men/ and was founde in ſhape as a man.

8. Humiliavit ſemetipſum, factus obediens uſq; ad mortem: mortem autem crucis.

Hee humbled him ſelfe/ and became obedient vnto the death/ euen the death of the croſſe.

9. Propter quod & Deus exaltavit illum: & donavit illi nomen quod eſt ſuper omne nomen.

Wherefore God hath alſo highly exalted him / and giuen him a Name aboue euery name.

Das II. Capitel.

2. So erfüllet meine frewde/ daß jr eines ſinnes ſeyt/ gleiche liebe habt/ einmůtig vnd einhellig ſeydt.

Da opfylder min glæde/ at i ere ved it ſind. haffue lige kærlighed/ ere ved en mening oc ſamdrectige.

3. Nichts thut durch zanck oder eitel ehre/ ſonder durch demut achtet euch vntereinander einer den andern höher/ denn ſich ſelbs.

Gører inted aff trette eller forfengelig ære/ Men acter eder ved ydmyghed iblant huer andre den ene den anden høyre/ end ſig ſelff.

4. Vnd ein jeglicher ſehe nicht auff das ſeine / ſondern auff daß deß andern iſt.

Oc ingen ſee til det ſom hannem hører til/ Men til det ſom andre hører til.

5. Ein jeglicher ſey geſinnet/ wie Jeſus Chriſtus auch war.

Huer vere ved det ſind/ lige ſom oc Jheſus Chriſtus vaar.

6. Welcher/ ob er wol in Göttlicher geſtalt war/ hielt ers nicht fůr einen Raub/ Gott gleich ſein.

Huilcken/ alligeuel at hand vaar i Guddommelig ſtickelſe/ da holt han det icke for it Roff/ at vere Gud lig.

7. Sondern euſſert ſich ſelbs/ vnd nam Knechts geſtalt an/ ward gleich wie ein ander Menſch/ vnd an geberden als ein Menſch erfunden.

Men hand fornedrede ſig ſelff/ oc tog en Tieneris ſtickelſe paa/ oc bleff lige ſom it andet Menniſke/ oc befunden ſom it Menniſke i ſin Stickelſe.

8. Er nidriget ſich ſelbs/ vnd ward gehorſam biß zum tode/ ja zum tode am Creutz.

Hand fornedrede ſig ſelff/ oc bleff lydig intil Døden/ ia til Døden paa Kaarſſet.

9. Darumb hat jn auch Gott erhöhet/ vnd hat jhm einen Namen gegeben/ der über alle Namen iſt.

Der faare haffuer oc Gud ophøyet hannem/ oc haffuer giffuit hannem it Naffn / ſom er offuer alle Naffn.

Kapitola II.

2. Naplňete radoſt mau/ abyſſte gednoſtaynëho ſmyſlu byli/ gednoſtaynau Láſku magijce/ gednomyſlnij gſauce/ gednoſtaynẽ weſpoleck ſmayſſlegijce.

Nápełńićież weſele moie/ ábyſćie to z rozumieli/ tez miłość máiac/ iednomyſlnie y iednegoz rozumienia.

3. Nic nečiňte ſkrze ſwár ani marnu chwálu: ale w pokoře/ gedni druhé za wyšſſý/ nežli ſami ſebe držijce.

Nic nie czyńćie przez ſwar/ ábo przez prożnachwałę/ ále z pokory/ káżdy niech rozumie drugiego być zacnieyſzym niżli ſam.

4. Ne což geſt wlaſtnijho gedenkaždý hledayte/ ale což geſt giných.

Nie pátrzćie káżdy ſwego/ ále káżdy też co ieſt drugich.

5. To zagiſté cyťte na ſobě/ co y na Kryſtu Gežijſſy.

A niechay thá chuć będźie w was/ ktora byłá y w Kryſtuſie Jezuſie.

6. Kterýž gſa w zpuoſobu Božijm/ ne laupežem domněl ſe býti rowen Bohu:

Ktory będąc w kſztałćie Bożym/ nie miałby był zá drapieſtwo rownym być Bogu.

7. Ale ſamého ſebe zmařil/ ſpůſob ſlužebnjka přiyaw/ k podobenſtwij lidij včiněn/ a w způſobu nalezen yako člowěk.

Ale wyniſzczył ſamego ſiebie/ wziąwſzy kſztałt ſłużebniczy/ zſtawſzy ſie podobny ludźiam/ y oſobą nálezion iáko człowiek.

8. Ponijžil ſebe ſamého/ včiněn gſa poſluſſen až do Smrti/ a až do Smrti Křijže.

A ſam ſie vniżył ſtáwſzy ſie poſłuſznym áż do śmierći/ á śmierći krzyżowey.

9. Protož y Buoh powýſſyl ho/ a dal gemu gméno kteréž geſt nad každé gméno.

Dla tego thez Bog wywyżſzył go bárzo zacnie/ y dał mu imie/ ktore ieſt nád wſzelkie imie.

ב

10 דְּבַשְׁמֵהּ דְּיֵשׁוּעַ כָּל
בְּרוּךְ תְּכוּף דְּבַשְׁמַיָּא ו
וּבְאַרְעָא וְדַלְתַחְת מֶן
אַרְעָא׃

Accioche nel nome di IESV ſi pieghi ogni ginocchio di quelli che ſono in cielo, e di quelli che ſono in terra, è di quelli che ſono nel'inferno.

11 וְכֻל לֶשָּׁן יוֹדֵא דְּמָרְיָא
הוּ יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא לְשׁוּבְחָא
דַּאלָהָא אָבוּהִי׃

Et ogni lingua confeſſi che IESV Chriſto è il Signore à gloria di Dio Padre.

12 מֶכִּיל חַבִּיבַי אַיְכַנָּא
דְּבְכֻל זְבַן אֶשְׁתַּמַּעְתּוּן לָא
כַּד קָרִיב אֶנָא לְכוּן בַּלְחוּד
אֶלָּא הָשָׁא דְּרָחִיק אֶנָא
מֶנְּכוּן יַתִּירָאִית בְּדֶחְלְתָא
וּבְרְתִיתָא פְּלוּחוּ פּוּלְחָנָא
דְּחַיַּיכוּן׃

Per tanto, diletti mei, ſi come ſempre hauete obbedito, non ſolamente come in mia preſentia, ma molto piu hora in mia aſſentia, conducete à fine con timore è tremore la voſtra ſalute.

13 אֱלָהָא הוּ גֵּיר מְחַפֵּט
בְּכוּן אַף לְמֶצְבָּא אַף
לְמֶסְעַר הָו מֵדֶּם דְּצָבֵין
אַנְתּוּן׃

Percioche Iddio è quel che opera in voi il volere, e l'operare ſecondo il ſuo beneplacito.

14 כָּל------מֶדֶּם הֱוַיתּוּן
עָבְדִין דְּלָא רְטָנָא וּדְלָא
פּוּלָגָא׃

Fate tutte le coſe ſenza mormorationi e diſputationi.

15 דְּתֶהְווּן תַּמִּימֵא וּדְלָא
מוּמָא אַיךְ בְּנַיָּא דְּכַיָּא
דַּאלָהָא דְּעָמְרִין בְּדָרָא
עַסְקָא וּמְעַקְמָא וְאֶתְחַווּן
בֵּינָתְהוֹן אַיךְ נַהִירָא ב
בְּעָלְמָא׃

Accioche voi ſiate irreprenſibili, e ſinceri, figliuoli dico di Dio immaculati nel mezo de la praua è peruerſa generatione: tra iquali rilucete come luminari nel mondo.

ב

10 לְמַעַן בְּשֵׁם יֵשׁוּעַ תִּכְרַע
כָּל־בֶּרֶךְ אֲשֶׁר בַּשָּׁמַיִם בָּאָרֶץ
וּמִתַּחַת לָאָרֶץ׃

Que àl Nombre de Ieſus toda rodilla de lo celeſtial, de lo terrenal, y de lo infernal ſe doble.

11 וְכָל־לָשׁוֹן תּוֹדֶה כִּי־אֲדֹנֵינוּ
יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ לִכְבוֹד אֱלֹהִים
הָאָב׃

Y que todo lenguaje confieſſe, Que el Sennor Ieſus el Chriſto eſtá en la gloria de Dios el Padre.

12 לָכֵן אֲהוּבַי כַּאֲשֶׁר תָּמִיד
שְׁמַעְתֶּם לֹא כְּנֶגֶד עֵינַי לְבַדְּכֶם
כִּי־אִם גַּם עַתָּה יוֹתֵר עַל־יֶתֶר
בְּרָחְקִי מֵעִמָּכֶם בְּיִרְאָה וּבִרְעָדָה
תִּפְעֲלוּ אֶת־יְשׁוּעַת נַפְשְׁכֶם׃

Portanto, Amados mios, como ſiempre aueys obedecido, no como en mi preſencia ſolamente, mas aun mucho mas aora en mi auſencia obrad vueſtra ſalud con temor y temblor

13 כִּי־אֱלֹהִים הוּא הַפּוֹעֵל בָּנוּ
אֶת־לַחְפֹּץ וּלְכַלּוֹת כִּרְצוֹנוֹ׃

Porque Dios es elque en voſotros obra anſi el querer como el hazer por ſu buena voluntad.

14 וְאֶת־כָּל־דְּבָרִים תַּעֲשׂוּ
בִּבְלִי תְלוּנָה וּבְלִי מְרִיבָה׃

Hazed todo ſin murmuraciones o dubdas.

15 לִהְיוֹתְכֶם תְּמִימִים וִישָׁרִים
בְּנֵי אֱלֹהִים בְּלִי־מוּם בְּתוֹךְ דּוֹר
עִקֵּשׁ וּפְתַלְתֹּל דּוֹר סוֹרֵר וּמוֹרֶה
אֲשֶׁר בָּם תָּאִירוּ כִּמְאוֹרוֹת
הַשָּׁמַיִם׃

Paraque ſeays irreprehenſibles, y ſenzillos, hijos de Dios, ſin culpa en medio de la nacion maligna y peruerſa, entre los quales reſplandeceys como luminarias en el mundo.

β.

10. Ἵνα ἐν τῷ ὀνόματι ἰησοῦ πᾶν γόνυ κάμψῃ ἐπουρανίων καὶ ἐπιγείων καὶ καταχθονίων.

Afin qu'au Nom de Ieſus tout genouil ſe ploye de ceux qui ſont ès cieux & en la terre, & deſſous la terre:

11. Καὶ πᾶσα γλῶσσα ἐξομολογήσηται, ὅτι κύριος ἰησοῦς χριστὸς, εἰς δόξαν θεοῦ πατρός.

Et que toute langue confeſſe que Ieſus Chriſt eſt le Seigneur, à la gloire de Dieu le Pere.

12. Ὥστε, ἀγαπητοί μου, καθὼς πάντοτε ὑπηκούσατέ μου, μὴ ὡς ἐν τῇ παρουσίᾳ μου μόνον, ἀλλὰ καὶ νῦν πολλῷ μᾶλλον ἐν τῇ ἀπουσίᾳ μου, μετὰ φόβου καὶ τρόμου τὴν ἑαυτῶν σωτηρίαν κατεργάζεσθε.

Parquoi mes bien-aimés, ainſi que vous auez touſiours obeï, non ſeulemẽt comme en ma preſence, mais beaucoup plus maintenant en mon abſence, employez-vous à voſtre propre ſalut, auec crainte & tremblement,

13. Ὁ θεὸς γάρ ἐστιν ὁ ἐνεργῶν ἐν ὑμῖν καὶ τὸ θέλειν καὶ τὸ ἐνεργεῖν, ὑπὲρ τῆς εὐδοκίας.

Car c'eſt Dieu qui produit en vous auec efficace, & le vouloir & le parfaire, ſelon ſon bon plaiſir.

14. Πάντα ποιεῖτε χωρὶς γογγυσμῶν, καὶ διαλογισμῶν.

Faites toutes choſes ſans murmures ni queſtions:

15. Ἵνα γένησθε ἄμεμπτοι καὶ ἀκέραιοι, τέκνα θεοῦ ἀμώμητα ἐν μέσῳ γενεᾶς σκολιᾶς καὶ διεστραμμένης, ἐν οἷς φαίνεσθε ὡς φωστῆρες ἐν κόσμῳ.

Afin que vous ſoyez ſans reproche, & ſimples, enfans de Dieu, irreprehenſibles au milieu de la generation tortue & peruerſe: entre leſquels vous reluiſez comme flambeaux au monde, qui portent au deuant d'eux la Parole de vie.

CAP. II.	Das II. Capitel.	Kapitola II.
10. Vt in nomine Ieſu omne genu flectatur, cæleſtiũ, terreſtrium, & infernorum.	10. Daß inn dem Namen Jeſu ſich beugen ſollen / alle der Knie / die im Himmel vnd auff Erden vnd vnter der Erden ſind.	10. Aby we gménu Gežjſſe každé koleno klekalo/ Nebeſkých/ Zemſkých/ y Pekelnijch:
That at the Name of Jeſus ſhoulde euery knee bowe / both of thinges in heauen/and thinges in earth, and thinges vnder the earth.	At i Jheſu Naffn/ ſkulle alle deris Knæ / ſom ere i Himmelen oc paa Jorden/oc vnder Jorden/bøye ſig.	Aby w imię Jezuſowe wſzelkie koláno ſie ſkłoniło / niebieſkich y ziemſkich/ y tych ktore ſa pod ziemia.
11. Et omnis lingua confiteatur, quia Dominus Ieſus Chriſtus in gloria eſt Dei Patris.	11. Vnd alle Zungen bekennen ſollen/ daß Jeſus Chriſtus der HERR ſey/ zur ehre Gottes deß Vaters.	11. A každý yazyk aby wyznáwal/ že Pán Gežjſs Kryſtus w ſláwě geſt Boha Otce.
And that euery tongue ſhoulde confeſſe that Jeſus Chriſt is the Lord / vnto the glory of God the Father.	Oc alle Tunger ſkulle bekende / At Jheſus Chriſtus er en HERRE/ til Gud Faders ære.	A iżby wſzelki iezyk wyznawał/ iż Kryſtus Jezus ieſt Pánem / ku chwale Bogá Oycá.
12. Itaque chariſſimi mei (ſicut ſemper obediſtis:) non ut in præſentia mea tantùm, ſed multo magis nunc in abſentia mea, cum metu & tremore veſtram ſalutem operamini.	12. Alſo meine liebſten / wie jr allezeit ſeydt gehorſam geweſen/ nicht allein in meiner gegenwertigkeit/ Sondern auch nun vil mehr in meinem abweſen/ſchaffet/daß jr ſelig werdet mit forcht vnd zittern.	12. Protož naymilegſſý mogi/ yakož gſte wždycky byli poſluſſni: ne toliko když gſem s wámi byl / ale mnohem wijce když ſem wzdálen od wás / s báznij a s ſtrachem pracugte o waſſe Spaſenij.
Wherefore my beloued/ as yee haue alwayes obeyed/ not as in my preſence onely/but nowe much more in mine abſence/ſo make an ende of your owne ſaluation with feare and trembling.	Lige ſaa/ mine Elſkelige/ ſom i haffue altid vere lydige / Icke aleniſte i min næruerelſe/ men ocſaa n meget mere i min frauerelſe / ſaa beſkicker at i kunde bliffue ſalige met frygt oc beffuelſe.	Przetoż namilſzy moi iákośćie záwſze poſłuſzni byli / nie tylko iáko przy moiey bytnośći / ale teraz dáleko wiecey w niebytnośći moiey / z boiaźnia y z drżeniem zbáwienie waſze ſpráwuyćie.
13. Deus eſt enim qui operatur in vobis & velle & perficere, pro bona voluntate.	13. Denn Gott iſts/ der in euch wircket/beyde das wöllen vnd das (thun/ nach ſeinem wolgefallen.)	13. Bůh zagiſté geſt kterýž činij w wás y chtěnij y dokonánij / wedlé dobré wuole.
For it is God which worketh in you/ both the will and the deede / euen of his good pleaſure.	Thi Gud er den/ ſom arbeyder i eder / baade villien/ oc Gerningen/ effter ſin behagelighed.	Abowiem Bog ieſt ćó ten ktory ſpráwuie w was to ábyśćie chćieli y vczynili / podług dárownego vpodobánia iego.
14. Omnia autem facite ſine murmurationibus & hęſitationibus.	14. Thut alles ohn murmelung vnd ohn zweifel.	14. Wſſecko pak čiňte bez reptánij a bez pochybowánij.
Doe all thinges without murmuring & reaſonings.	Gører alting vden knur oc vden tuil.	Wſzytko czyńćie krom ſzemránia y poſzwarkow.
15. Vt ſitis ſine querela, & ſimplices filii Dei, ſine reprehenſione in medio nationis pravę & perverſę, inter quos lucetis ſicut luminaria in mundo.	15. Auff daß jhr ſeyt ohn tadel/ vnd lauter/ vnd Gottes Kinder/ vnſträfflich / mitten vnter dem vnſchlachtigen vnd verkehrten Geſchlecht/ vnter welchem jhr ſcheinet als Liechter inn der Welt.	15. Abyſſte byli bez žaloby/ a vpřijmij ſynowé Božij/ abyſſte nebyli hodni treſtánij v poſtřed pokolenij neſſlechetného a převráceného. Mezy kterýmiž to ſwětte yako ſwětlo na Swětě.
That ye may be blameles / & pure/ and the ſonnes of God without rebuke in the middes of a naughtie and crooked nation / among whome ye ſhine as lightes in the world.	Paa det at i kunde vere vden ſtraff/oc rene/oc Guds børn/ vſtraffelige/mit iblant den vanartige oc vernordige Slect/ Iblant huilcke i ſkinne ſom Liuſſ i verden.	Abyśćie byli bez przygány / y ſzczyremi ſyny Bożymi / nie nágánionymi w pośrzodku narodu złego y przewrotnego / miedzy ktorymi ludźmi świećićie iáko świátłá ná świećie.

ב

16 דְּאִיתֵיכוֹן לְהוֹן בְּדוּכַת חַיָּא לְשׁוּבְהָרֵי דִּילִי בְּיוֹמֵהּ דַּמְשִׁיחָא דְּלָא הֲוָא אִיקִי רְהֶטֶת וְלָא סְרִיקָאִית עֶמְלֶת ׃

Che portino innanzi la parola de la vita, accioche mi ſia gloria nel giorno di Chriſto, ch'io non habbi corſo in vano, ne in vano mi ſii affaticato.

17 אֶלָּא אָפֶן מֶתְנְקֶת אֶנָא עַל דֶּבְחְתָא ו וְתֶשְׁמֶשְׁתָא דְּהַימָנוּתְכוֹן חָדֵא אֶנָא וְרָוֵז אֶנָא עַם כֻּלְּכוֹן ׃

E ſe bene io ſerua d'aſpergimento ſopra il ſacrifitio & ſeruitio de la voſtra fede, me ne rallegro, e mi rallegro del bene di tutti voi.

18 הָכַנָא וְאַף אַנְתּוּן חֲדַו וּרְוַזוּ עַמִּי ׃

Rallegrateui ancor voi di queſto medeſimo, rallegrateui del ben mio.

19 מְסַבַּר אֶנָא דֵּין בְּמָרַן יֵשׁוּעַ דְּאֶשַׁדַּר לְוָתְכוֹן לט לְטִמָתֶאוֹס בַּעֲגַל דְּאַף לִי נֶהְוֵא לִי נְיָחְתָא כַּד אֶלַף מֶטוּלָתְכוֹן ׃

Io ſpero nel Signor IESV di mandare in breue Timoteo à voi: accioche ancor io ſtia di buono animo, poi che hauerò inteſo le coſe voſtre.

20 לַיְת לִי גֵּיר אַחְרִין הָרְכָנָא דְּאַיךְ נַפְשִׁי הוּ דְּאַכִּיבָאִית יָצֵף דִּילְכוֹן ׃

Perche io non ho alcuno di pari animo, che ſia per procurar ſinceramente le coſe voſtre.

21 כֻּלְּהוֹן גֵּיר דְּנַפְשְׁהוֹן הוּ בָּעֵין וְלָא דְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא ׃

Conciosia che tutti cercano le lor proprie, è non quelle di Chriſto IESV.

22 בּוּקְיֵהּ דֵּין דְּהָנָא יָדְעִיתוּן דְּאַיךְ בְּרָא עַם אֲבוּהִי הָכַנָא פְּלַח עַמִּי בְּסַבְרְתָא ׃

Ma voi ſapete la proua di lui, che come figliuolo col padre, coſi ha egli ſeruito meco ne l'Euangelio.

ב

16 אֶת־דְּבַר הַחַיִּים מַחֲזִיקִים לִתְהִלָּתִי בְּיוֹם הַמָּשִׁיחַ כִּי־לֹא לַהֶבֶל רַצְתִּי וְלֹא לַשָּׁוְא יָגַעְתִּי ׃

Reteniendo la palabra de vida: paraque yo pueda gloriarme en el dia del Chriſto, que no he corrido ni trabajado en vano.

17 וְאַף כִּי־אוּבַח עַל־זֶבַח וְשָׁרֵת אֱמוּנַתְכֶם אֶשְׂמַח וְחָדִיתִי עַל־כֻּלְּכֶם ׃

Y aun que ſea ſacrificado ſobre el ſacrificio y ſeruicio de vueſtra fe, me huelgo y me gozo por todos voſotros.

18 וְעַל־דָּבָר הַזֶּה גַּם אַתֶּם תִּשְׂמְחוּ וְחַדִּיתֶם עָלַי ׃

Y anſimiſmo hos holgad tambien voſotros y hos gozad por mi.

19 וּמְשַׂבֵּר אֲנִי בַּאֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ לִשְׁלֹחַ אֲלֵיכֶם בִּמְהֵרָה אֶת טִימוֹתֵאוֹס אֲשֶׁר גַּם אֲנִי אָנוּחַ בְּדַעְתִּי אֶת־דִּבְרֵיכֶם ׃

Empero eſpero en el Sennor Ieſus, que hos embiaré preſto à Timotheo paraque yo tambien eſté de buen animo entendido vueſtro eſtado.

20 כִּי־אִישׁ לֹא אֶחָד יֶשׁ־לִי כְּנַפְשִׁי כָּמוֹהוּ אֲשֶׁר בְּתֹם לֵבָב יִדְאַג עֲלֵיכֶם ׃

Porque à ninguno tengo tan vnanime, y que con ſincera affician eſté ſolicito por voſotros.

21 כִּי־כֻלָּם אֶת־אֲשֶׁר לְנַפְשָׁם מְבַקְשִׁים וְאֵין אֲשֶׁר לְיֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ ׃

Porque todos buſcan loque es ſuyo proprio no loque es del Chriſto Ieſus.

22 וְאֶת־שִׂכְלוֹ וּתְבוּנָתוֹ יוֹדְעִים אַתֶּם כִּי כַּאֲשֶׁר בֵּן־לְאָבִיו כָּכָה עָבַד עִמִּי בַּבְּשׂוֹרָה ׃

La experiencia deel aueys conocido, que como hijo à padre ha ſeruido conmigo en el Euangelio.

β'.

16. Λόγον ζωῆς ἐπέχοντες, εἰς καύχημα ἐμοὶ εἰς ἡμέραν χριστοῦ, ὅτι οὐκ εἰς κενὸν ἔδραμον, οὐδὲ εἰς κενὸν ἐκοπίασα.

Pour me glorifier en la iournee de Chriſt, que ie n'ai point couru en vain, ne trauaille en vain.

17. Ἀλλ᾽ εἰ καὶ σπένδομαι ἐπὶ τῇ θυσίᾳ καὶ λειτουργίᾳ τῆς πίστεως ὑμῶν, χαίρω καὶ συγχαίρω πᾶσιν ὑμῖν.

Que ſi meſme ie ſers d'aſperſion ſur le ſacrifice & ſeruice de voſtre foy, i'en ſuis ioyeux: & m'en conioui auec vous tous.

18. Τὸ δ᾽ αὐτὸ καὶ ὑμεῖς χαίρετε καὶ συγχαίρετέ μοι.

Vous auſſi pareillement ſoyez-en ioyeux, & vous conioüiſſez auec moi.

19. Ἐλπίζω δὲ ἐν κυρίῳ ἰησοῦ τιμόθεον ταχέως πέμψαι ὑμῖν, ἵνα κἀγὼ ἐμψυχῶ, γνοὺς τὰ περὶ ὑμῶν.

Or i'eſpere au Seigneur Ieſus de vous enuoyer bien toſt Timothee, afin que i'aye auſſi tant meilleur courage quand i'aurai cognu voſtre eſtat,

20. Οὐδένα γὰρ ἔχω ἰσόψυχον, ὅστις γνησίως τὰ περὶ ὑμῶν μεριμνήσει.

Car ie n'ai perſonne de pareil courage, qui ſoit vrayement ſoigneux de ce qui vous concerne.

21. Οἱ πάντες γὰρ τὰ ἑαυτῶν ζητοῦσιν, οὐ τὰ τοῦ χριστοῦ ἰησοῦ.

Car tous cerchent ce qui eſt de leur particulier, non point ce qui eſt de Ieſus Chriſt.

22. Τὴν δὲ δοκιμὴν αὐτοῦ γινώσκετε, ὅτι ὡς πατρὶ τέκνον, σὺν ἐμοὶ ἐδούλευσεν εἰς τὸ εὐαγγέλιον.

Mais vous cognoiſſez l'eſpreuue d'icelui qu'il a ſerui auec moi en l'Euangile, comme l'enfant ſert au Pere.

CAP. II.

16. Verbum vitæ continentes ad gloriam meam in die Chriſti, quia non in vacuum cucurri, neque in vacuum laboravi.

Holding forth the worde of life/that I may reioyce in yͤ day of Chriſt/that I haue not runne in vaine / neither haue laboured in vaine.

17. Sed & ſi immolor, ſupra ſacrificium & obſequium fidei veſtræ, gaudeo & congratulor omnibus vobis.

Yea/and though I be offered vp vpō the ſacrifice/and ſeruice of your faith/I am glad/and reioyce with you all.

18. Idipſum autem & vos gaudete, & congratulamini mihi.

For the ſame cauſe alſo be ye glad / and reioyce with me.

19. Spero autem in Domino Ieſu, Timotheum me citò mittere ad vos: ut & ego bono animo ſim, cognitis quæ circa vos ſunt.

And I truſt in the Lorde Jeſus/to ſende Timotheus ſhortly vnto you/that I alſo may bee of good comfort / when I knowe your ſtate.

20. Neminem enim habeo tam unanimem, qui ſyncera affectione pro vobis ſolicitus ſit.

For I haue no man like minded/who will faithfully care for your matters.

21. Omnes enim quæ ſua ſunt quærunt: non, quæ ſunt Ieſu Chriſti.

For all ſeeke their owne / and not that which is Jeſus Chriſts.

22. Experimentum autem eius cognoſcite, quia ſicut patri filius, mecum ſervivit in Evangelio.

But ye knowe the proofe of him/that as a ſonne with the father / he hath ſerued with me in the Goſpell.

Das II. Capitel.

16. Damit/ daß jhr haltet ob dem wort deß Lebens/ mir zu einem ruhm an dem tage Chriſti/ als der ich nicht vergeblich gelauffen/ noch vergeblich gearbeitet habe.

Der met/ at i bliffue ved Liffsens ord / Mig til en roſſ paa Chriſti dag/ ſom den der haffuer icke løbet forgeffuis oc icke arbeydet forgeffuis.

17. Vnnd ob ich geopffert werde/ über dem Opffer vnnd Gottesdienſt ewers glaubens/ ſo frewe ich mich/ vnd frewe mich mit euch allen.

Oc der ſom ieg bliffuer offret / offuer eders Trois oc Gudstieniſte/ da glæder ieg mig / oc ieg glæder mig met eder alle.

18. Deſſelbigen ſolt jhr euch auch frewen/vnd ſolt euch mit mir frewen.

Der aff ſkulle i oc glæde eder/oc i ſkulle glæde eder met mig.

19. Jch hoffe aber in dem HERRN Jeſu/ daß ich Timotheum bald werde zu euch ſenden/ daß ich auch erquicket werde/ wenn ich erfahre/ wie es vmb euch ſtehet.

Jeg haabis ocſaa i vor HERRE Jheſu / at ieg ſkal ſnart ſende Timotheum til eder / At ieg oc kand verquegis/ naar ieg fornemmer/ huorledis det gaar eder.

20. Denn ich habe keinen/ der ſo gar meines ſinnes ſey/ der ſo hertzlich für euch ſorget.

Thi ieg haffuer ingen/ der er ſaa aldelis effter mit ſind/ der ſaa hiertelige ſørger for eder.

21. Denn ſie ſuchen alle das jre/nicht das Chriſti Jeſu iſt.

Thi at de ſøge alle deris/icke det ſom er Chriſti Jeſu.

22. Jhr aber wiſſet/daß er rechtſchaffen iſt/ denn wie ein Kind dem Vater/ hat er mit mir gedient am Evangelio.

Men i vide/at hand er retſindig/thi hand haffuer tient met mig i Euangelio / lige ſom it Barn met ſin Fader.

Kapitola II.

16. Zachowáwagjce Slowo žiwota pro ſláwu mau ke dni Kryſtowu: Nebok gſem nebkžal na darmo/ ani na darmo pracowal.

Podawáiące ſłowo żywotá / ábym ſię mogł przechwaláć w dźień Kryſtuſow / iżem dármo nie biegał/ á nym dármo prácował.

17. Ale buduli obktowán za obkta za poſlauženij Wijke waſſj: radugik ſe a ſpolu ſe tkſſým ſe wſſemi wámi.

Rowſzem choćby mię obfiárowano iáko ofiárę mokrą ná ofierze zabitey / y ná świętym poſługowániu wiáry wáſzey/ raduię y weſelę ſię z wámi wſzytkimi.

18. Též takk y wy raduogte ſe/ á tkſſte ſe ſpolu ſemnau:

Przeto też y wy ráduyćie ſię y weſelćie ſię ze mną.

19. Mámk pak nadkgi w Pánu Gežijſſowi / že Tymothea brzo poſſli k wám / akbych y yá byl dobrk myſli/ poznage kterak wy ſe máte.

Przythym ſpodźiewam ſię w Pánie Jezuśie / iż rychło Tymotheuſzá poſlę do was/ ábym też y ia był dobrey myſli/ dowiedziawſzy ſię co ſię z wámi dźieie.

20. Žádnkho zagiſtk tak gednomyſlnkho nemám/ kteryžby s čiſtau a vpkjmau žádoſtj mkl pkči o wás.

Abowiem nikogo nie mam ktoryby był ſercá tákiego/ y ktoby ſię vprzeymie o wáſzych rzeczách ſtáráć miał.

21. Nebo wſſyckni ſwkho hledagj / a ne toho co geſt Gežijſſe Kryſta.

Bo wſzyſcy ſwego ſzukáią/ nie rzeczy Jezuſá Kryſtuſá.

22. Protož znayte giſtk zkuſſenij geho / nebo yako Syn Otcy/ poſluhowal ſemnau w Ewangelium.

Ale wyśćie świádomi doświádczenia te°/ iż iáko z oycem ſyn ze mną poſługował w Ewánieliey.

ב

23 לְהָנָא מְסַבַּר אֲנָא דַּאשַׁדַּר לְוָתְכוֹן בַּעְגַּל מָא דַּחְזִית מָא דַּלְוָתִי׃

Io ſpero dunque di mandarlo ſubbito che hauerò proueduto à le coſe mie.

24 וַתְכִיל אֲנָא עַל מָרִי דְּאַף אֲנָא בַּעְגַּל אָתֵא אֲנָא לְוָתְכוֹן׃

E m'aſſicuro nel Signore, che io ancora verrò ben toſto.

25 הָשָׁא דֵּין אַלְצְתָנִי צְבוּתָא דַּאשַׁדַּר לְוָתְכוֹן לְאֶפַּפְרוֹדִיטָס אָחָא דְּאִיתַוְהִי מְעַדְרָנָא וּפָלְחָא דְּעַמִּי דִּילְכוֹן דֵּין שְׁלִיחָא וּמְשַׁמְשָׁנָא דַּחְשַׁחְתִּי׃

Ma ho penſato eſſer neceſſario mandarui Epafrodito fratello, & aiutator mio ne l'opera, è compagno ne la militia, è voſtro Apoſtolo, è miniſtro di quello che ho hauuto dibiſogno.

26 מֶטוּל דַּסְוֵא הֲוָא לְמֶחְזֵא לְכֻלְּכוֹן וַמְעִיק הֲוָא דִּידַע דַּשְׁמַעְתּוּן דְּאֶתְכְּרֶה׃

Percioche egli haueua deſiderio di tutti voi, è li doleua forte, che voi haueſte vdito ch'egli ſi fuſſe ammalato.

27 אַף אֶתְכְּרֶה עַד־מָא לְמַוְתָא אֶלָּא אֱלָהָא רַחֵם עֲלַוְהִי לָא הֲוָא דֵּין עֲלַוְהִי בַּלְחוּד אֶלָּא אַף עֲלַי דְּלָא תֶּהְוֵא לִי עָקָא עַל עָקָא׃

E certo egli è ſtato ammalato, molto vicino à morte: ma Iddio ha hauuto miſericordia di lui, è non ſol di lui, ma di me ancora: accioche io non haueſſi dolor ſopra dolore.

28 חַפִּיטָאִית הָכִיל שַׁדַּרְתֵּהּ לְוָתְכוֹן דְּכַד תֶּחֱזוּנָיְהִי תּוּב תֶּחְדוּן וְלִי קַלִּיל יֶהְוֵא נִבְאָשָׁא׃

Io l'ho dunque mandato con tanta maggior preſtezza: à fin che vedendolo, voi vi rallegriate di nuouo, & io habbi meno di dolore.

29 קַבְּלוּהִי הָכִיל בְּמָרְיָא בְּכֻל חַדְוָא וְלַאיְלֵין דְּהָכַנָא אִנּוּן בְּאִיקָרָא אַחוּדוּ אֶנּוּן׃

Riceuetelo dunque nel Signore con ogni allegrezza: è quelli che ſon tali, habbiateli in pregio.

ב

23 וְאוֹתוֹ מְשַׁבֵּר אֲנִי לִשְׁלֹחַ אֲלֵיכֶם בִּרְאוֹתִי אֵיךְ יִפְּלוּ דְבָרַי בְּפִתְאֹם׃

Anſique a eſte eſpero embiarhos luego que viere como van mis negocios.

24 וּבָטַחְתִּי בַּיהֹוָה כִּי־גַם אֲנִי בִּמְהֵרָה אָבוֹא אֲלֵיכֶם׃

Y confio en el Sennor que yo tambien vendre preſto à voſotros.

25 וְחָשַׁבְתִּי כִּי צָרִיךְ הוּא אֶת־אַפְּרוֹדִיטוּס שֶׁהוּא אָחִי עוֹזְרִי חֲבֵרִי וּבַעַל בְּרִית מִלְחַמְתִּי וּמַלְאַכְכֶם וּמְשָׁרֵת צָרְכִּי לִשְׁלֹחַ אֲלֵיכֶם׃

Mas tuue por coſa neceſſaria embiarhos à Epaphrodito Hermano y compannero y conſieruo mio y vueſtro Apoſtol, y miniſtro de mi neceſſidad.

26 בַּאֲשֶׁר מִתְאַוֶּה הָיָה אֶת־כֻּלְּכֶם וְיָגֶה עַל־כִּי־שְׁמַעְתֶּם כִּי־חָלָה הוּא׃

Porque tenia deſſeo de todos voſotros: y grauemente ſe anguſtiô de que vuieſſedes oydo que auia enfermado.

27 כִּי־חָלָה כִּמְעַט לָמוּת כִּי־אִם אֱלֹהִים חֲנָנוֹ אַךְ לֹא אוֹתוֹ לְבַדּוֹ כִּי־אִם אוֹתִי פֶּן תְּהִי־לִי יָגוֹן עַל־תּוּגָה׃

Y cierto que enfermó haſta la muerte: mas Dios vuo miſericordia deel: y no ſolamente deel, mas aun de mi, que no tuuieſſe triſteza ſobre triſteza.

28 עַל־כֵּן שְׁלַחְתִּיו בִּמְהֵרָה אֲשֶׁר אִם תִּרְאוּהוּ יוֹסִיפוּן לִשְׂמֹחַ וְלִהְיוֹתִי בְּלִי־דְאָגָה׃

Anſi que embiolo mas preſto, paraque viendolo hos boluays à gozar, y yo eſté mas ſin triſteza.

29 לָכֵן קַבְּלוּהוּ בַּיהֹוָה עִם כָּל־שִׂמְחָה וְאֵלֶּה אֲשֶׁר כָּמוֹהוּ יְקָרִים יִהְיוּ בְּעֵינֵיכֶם׃

Recebirloheys pues en el Sennor con todo gozo: y tened en eſtima à los tales.

ϐ.

23. Τοῦτον μὲν οὖν ἐλπίζω πέμψαι, ὡς ἂν ἀπίδω τὰ περὶ ἐμὲ, ἐξ αὐτῆς.

I'ai donc eſperance de l'enuoyer, incontinent que i'aurai pourueu à mes affaires.

24. Πέποιθα δὲ ἐν κυρίῳ, ὅτι καὶ αὐτὸς ταχέως ἐλεύσομαι.

Et m'aſſeure au Seigneur que moi-meſme auſſi viendrai bien toſt.

25. Ἀναγκαῖον δὲ ἡγησάμην ἐπαφρόδιτον τὸν ἀδελφὸν, καὶ συνεργὸν καὶ συστρατιώτην μου, ὑμῶν δὲ ἀπόστολον, καὶ λειτουργὸν τῆς χρείας μου, πέμψαι πρὸς ὑμᾶς.

Mais i'ai eſtimé qu'il eſtoit neceſſaire de vous enuoyer Epaphrodite mõ frere, compagnon d'œuure, & d'armes auec moi: qui auſſi a eſté enuoyé de voſtre part pour m'adminiſtrer ce dont i'ai eu beſoin.

26. Ἐπειδὴ ἐπιποθῶν ἦν πάντας ὑμᾶς, καὶ ἀδημονῶν, διότι ἠκούσατε ὅτι ἠσθένησε.

Car il vous deſiroit tous ſingulierement, & eſtoit fort angoiſſe de ce que vous auiez entendu qu'il auoit eſté malade.

27. Καὶ γὰρ ἠσθένησε παραπλήσιον θανάτῳ. ἀλλ' ὁ θεὸς αὐτὸν ἠλέησεν, οὐκ αὐτὸν δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐμὲ, ἵνα μὴ λύπην ἐπὶ λύπῃ σχῶ.

Et de fait il a eſté malade, voire tres-prochain de la mort: mais Dieu a eu pitié de lui, & non ſeulement de lui, mais auſſi de moi: afin que ie n'euſſe triſteſſe ſur triſteſſe.

28. Σπουδαιοτέρως οὖν ἔπεμψα αὐτὸν, ἵνα ἰδόντες αὐτὸν, πάλιν χαρῆτε, κἀγὼ ἀλυπότερος ὦ.

Ie l'ai donc enuoyé tant plus ſongneuſement, afin qu'en le voyant vous vous reſiouïſſiez derechef, & que i'aye tant moins de triſteſſe.

29. Προσδέχεσθε οὖν αὐτὸν ἐν κυρίῳ μετὰ πάσης χαρᾶς· καὶ τοὺς τοιούτους ἐντίμους ἔχετε.

Receuez-le donc au Seigneur auec toute ioye: & ayez en eſtime ceux qui ſont tels.

CAP. II.

23. Hunc igitur ſpero me mittere ad vos, mox, ut videro quæ circa me ſunt.

Him therefore I hope to ſende aſſoone as I know how it will go with me.

24. Confido autem in Domino, quoniam & ipſe veniam ad vos citò.

And truſt in the Lord / that I alſo my ſelf ſhall come ſhortly.

25. Neceſſarium autem exiſtimavi, Epaphroditum fratrem & cooperatorem & commilitonem meum, veſtrum autem Apoſtolum, & miniſtrum neceſſitatis meę, mittere ad vos.

But I ſuppoſed it neceſſarie to ſende my brother Epaphroditus vnto you / my companion in labour / and fellow ſouldier / euen your meſſenger / and he that miniſtred vnto me ſuch thinges as I wanted.

26. Quoniam quidem omnes vos deſiderabat: & mœſtus erat, propterea quòd audieratis illum infirmatum.

For hee longed after all you / and was all full of heauineſſe / becauſe ye had heard that hee had bene ſicke.

27 Nam & infirmatus eſt uſque ad mortem: ſed Deus miſertus eſt eius: non ſolùm autem eius; verùm etiam & mei, ne triſtitiam ſuper triſtitiam haberem.

And no doubt hee was ſicke / very neere vnto death: but God had mercy on him / & not on him onely / but on mee alſo / leſt I ſhould haue ſorowe vpon ſorowe.

28. Feſtinantiùs ergo miſi illum: ut viſo eo, iterum gaudeatis, & ego ſine triſtitia ſim

I ſent him therefore the more diligently / that when yee ſhoulde ſee him againe / yee might reioyce / and I might bee the leſſe ſorowfull.

29. Excipite itaque illum cum omni gaudio in Domino: & eiuſmodi cum honore habetote.

Receiue him therefore in the Lorde with all gladnes / and make much of ſuch.

Das II. Capitel.

23. Denſelbigen hoffe ich / werde ich ſenden von ſtundan / wenn ich erfahren habe / wie es vmb mich ſtehet.

Den ſamme haabis ieg / at ieg ſkal ſtrax ſende / naar ieg faar at vide / huorledis det gaar eder.

24. Ich vertrawe aber in dem HERREN / daß auch ich ſelbs ſchier kommen werde.

Jeg forhaabis oc til HERREN / at ieg ocſaa ſelff met det ſnariſte ſkal komme.

25. Ich habs aber für nötig angeſehen / den Bruder Epaphroditum zu euch zu ſenden / der mein Gehülffe vnd Mitſtreiter / vnd ewer Apoſtel / vnnd meiner notturfft Diener iſt.

Men det ſyntis mig nytteligt / at ſende den Broder Epaphroditum til eder / ſom er min Hielpere oc Metſtridere / oc eders Apoſtel / oc min Nødtørfftigheds Tienere.

26. Sintemal er nach euch allen verlangen hatte / vnnd war hoch bekůmmert / darumb daß jr gehöret hattet / daß er kranck war geweſen.

Effterdi hand haffde lengelſe effter eder alle / Oc vaar ſuarlige bekumret / fordi at i haffde hørt / at hand vaar ſiug.

27. Vnd er war zwar todtkranck / aber Gott hat ſich über jn erbarmet / nicht allein über jn / ſondern auch über mich / auff daß ich nicht eine trawrigkeit über die ander hette.

Oc hand vaar ocſaa død ſiug / men Gud forbarmede ſig offuer hannem / Dog icke alene offuer hannem / men ocſaa offuer mig. Paa det ieg ſkulde icke haffue en Bedrøffuelſe offuer den anden.

28. Ich hab jn aber deſte eilender geſandt / auff daß jhr jhn ſehet / vnd wider frölich werdet / vnnd ich auch der trawrigkeit weniger habe.

Jeg ſende hannem oc diſſ ſnarere / Paa det i ſkulle ſee hannem / oc bliffue glade igen / oc ieg ſkal ocſaa haffue mindre bedrøffuelſe.

29. So nemet jhn nun auff inn dem HERRN / mit allen frewden. Vnd habt ſolche in ehren.

Saa anammer hannem nu i HERREN / met al glæde / Oc holder ſaadane i ære.

Kapitola II.

23. Protož mámť naděgi že ho k wám poſſli brzo / yakž gedině porozumijm co ſe ſemnau djti bude.

Nadźiewam ſie tedy / iż tego poſle ſkoro iedno obacżę poſthánowienie rzeczy moich.

24. Mám pak naděgi w PAnu / žeť y ſám brzo k wám přijgdu.

Dufam też w Pánie iż y ſam rychło przyjdę.

25. Ale zdálo mi ſe za potřebné / abych Epafrodyta bratra a pomocnijka a ſpolu Rytijře mého / a waſſeho Apoſſtola / a ſlužebnijka w potřebě mé / poſlal k wám.

Ale zdáło mi ſie zá rzecż potrzebna poſłáć do was Epáfrodytá brátá y pomocniká / y ſpolecznego żołnierzá zę mna / á poſłá wáſzego / ktory mi to dawał cżego mi potrzebá było.

26. Neb zagiſté měl žádoſt wás wſſecky widěti / a ſmuten byl proto / že gſte ſlyſſeli o něm / žeby byl nemocen.

Abowiem żadał barzo was wſzytkich / y wielce ſie fráſował oto iżeście ſłyſzeli iż był niemocen.

27. A takť geſt / že geſt byl nemocen až k Smrti / ale PAn ſmilowal ſe nad nim: a ne toliko nad nim / ale také y nademnau / abych zámutku na zámutek neměl.

A iſćie chorował że był bliſko śmierći ále Bog zmiłował ſie nád nim / á nie tylko nád nim / ále też nádemna / iżbym nie miał ſmutku ná ſmutek.

28. Protož gſem ſpěſſněgi poſlal ho k wám abyſſte widauce gey / opět ſe radowali / a yá abych byl bez zámutku.

A tákem go chutliwiey poſłał / ábyśćie go powtore vyzrawſzy vweſelili ſie / y ia też mniey ſie fráſował.

20. Protož přijmětež ho ſe wſſij radoſtij w PAnu / a takowé w poctiwoſti měgte.

Przyimćież go tedy w Pánie z wſzelákim weſelem / á tákowe wielce ſobie ważćie.

ב

30 מֶטוּל עֲבָדָא גֵּיר דַּמְשִׁיחָא עַד־מָא לְמַוְתָא מַטִי וּבַסַר עַל נַפְשֵׁהּ ד דִּימַלֵא מֶדֶם דְּבַצַּרְתּוּן הֲוַיְתוּן בְּתֶשְׁמֶשְׁתָּא דַּלְוָתִי׃

Percioche per l'opera di Chriſto s'è auuicinato inſin à la morte, non hauendo riſpetto à la ſua vita, per ſupplire il mancamento del ſeruitio voſtro verſo di me.

ג

1 מֶכִּיל אַחַי חֲדַו בְּמָרַן הָגֵין כַּד הָגֵין דְּאֶכְתּוֹב לְכוּן לָא מָאנָא לִי מֶטוּל דִּלְכוּן מְזַהֲרָן׃

Quanto al reſto, fratelli miei, ſtate allegri nel Signore. Lo ſcriuerui le medeſime coſe, à me certo non è noioſe, & à voi è coſa ſicura.

2 אֶזְדַּהַרו מֶן כַּלְבֵא אֶזְדַּהַרו מֶן פָּעֲלֵא בִּישֵׁא אֶזְדַּהַרו מֶן פָּסָק בֶּסְרָא׃

Guardateui da i cani, guardateui da i mali operari, guardateui da la Conciſione.

3 גְּזוּרְתָּא גֵּיר חְנַן אִיתַין אִילֵין דְּפָלְחִינַן לַאלָהָא בְּרוּחָא וּמֶשְׁתַּבְהֲרִינַן בְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא וְלָא תְּכִילִינַן עַל בֶּסְרָא׃

Imperoche noi ſiamo la Circonciſione, noi dico che ſeruiamo à Dio con lo ſpirito, e che ci gloriamo in Chriſto IESV, e non ci confidiamo ne la carne.

4 כַּד לִי אִית הֲוָא לִי תּוּכְלָנָא אַף עַל בֶּסְרָא אֶן גֵּיר אֱנָשׁ סָבַר דְּתוּכְלָנֵה בְּבֶסְרָא הוּ יַתִּיר מֶנֵּה אֱנָא׃

Benche io habbia poter hauer confidentia ancor ne la carne. Se alcun dico ſi ſtima di poter ſi confidar ne la carne, maggiormente io.

5 גְּזִירָא בַּר תְּמָנְיָא יַוְמִין מֶן טוּהְמָא דְּיִסְרָיֵל מֶן שַׁבְטָא דְּבֶנְיָמֶן מֶן עֶבְרָיָא בַּר עֶבְרָיָא בְּנָמוּסָא פְּרִישָׁא׃

Che fui circonciſo l'ottauo giorno, che ſon de la gente d'Iſraël, de la tribu di Beniamin, Hebreo nato d'Hebrei, Fariſeo di religione.

ב

30 כִּי־בַעֲבוּר מַעֲשֵׂה הַמָּשִׁיחַ קָרַב עַד־הַמָּוֶת וְשָׂם נַפְשׁוֹ בְיָדוֹ אֲשֶׁר יְמַלֵּא אֶת־מַחְסוֹרֵיכֶם בְּשָׁרְתֵת אוֹתִי׃

Porque por la obra del Chriſto ha llegado haſta la muerte poniendo ſu vida para ſupplir vueſtra falta en mi ſeruicio.

ג

1 וְהַנִּשְׁאָר אַחַי שִׂמְחוּ בַּיהוָֹה אֶת־אֶחָד לִכְתֹּב אֲלֵיכֶם אֵינֶנָּה יְגִיעָה לִי וְלָכֶם לִמְכוּנָה׃

Reſta Hermanos, que hos gozeys en el Sennor. Eſcreuirhos las miſmas coſas à mi no es graue, y à voſotros es neceſſario.

2 הִשָּׁמְרוּ לָכֶם מִכְּלָבִים הִשָּׁמְרוּ לָכֶם מִפּוֹעֲלֵי רָעָה הִשָּׁמְרוּ לָכֶם מִמַּחֲלֹקֶת׃

Guardahos de los perros, guardahos de los malos obreros, guardahos del cortamiento.

3 כִּי־אֲנַחְנוּ הֵם הַמּוּלָה אֲשֶׁר בְּרוּחַ עוֹבְדִים אֲנַחְנוּ לַיהוָֹה וּמִתְהַלְלִים בְּיֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ וְלֹא בוֹטְחִים עַל־הַבָּשָׂר׃

Porque noſotros ſomos la Circunciſion, los que ſeruimos en eſpiritu á Dios, y nos gloriamos en el Chriſto Ieſus, no teniendo confiança en carne.

4 וְאַף כִּי־יֶשׁ־לִי מִבְטָחָה בְבָשָׂר אִם אִישׁ אֶחָד יַחְשֹׁב לִבְטֹחַ בַּבָּשָׂר וַאֲנִי יוֹתֵר מִמֶּנּוּ׃

Aunque yo tengo tambien de que confiar en carne. Si alguno pareçe que tiene de que confiar en carne, yo mas que nadie.

5 נִמּוֹל בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי מִמִּשְׁפַּחַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִמַּטֵּה בִנְיָמִין עִבְרִי מֵעִבְרִים כַּתּוֹרָה מְפָרֵשׁ׃

Circuncidado àl octauo dia, del linage de Iſrael, del tribu de Ben-iamin, Hebreo de Hebreos: quanto á la Ley, Phariſeo.

β.

30. Ὅτι διὰ τὸ ἔργον τοῦ χριστοῦ μέχρι θανάτου ἤγγισε, παραβουλευσάμενος τῇ ψυχῇ, ἵνα ἀναπληρώσῃ τὸ ὑμῶν ὑστέρημα τῆς πρός με λειτουργίας.

Car il a eſté prochain de la mort pour l'œuure de Chriſt, n'ayans eu aucun eſgard à ſa propre vie, afin qu'il ſuppleaſt au defaut de voſtre ſeruice enuers moi.

ΚΕΦΑΛ. γ.

ΤΟ λοιπὸν, ἀδελφοί μου, χαίρετε ἐν κυρίῳ. τὰ αὐτὰ γράφειν ὑμῖν, ἐμοὶ μὲν οὐκ ὀκνηρὸν, ὑμῖν δὲ ἀσφαλές.

Au reſte, mes freres, eſiouïſſez-vous au Seigneur. Il ne m'eſt point grief, & c'eſt voſtre ſeureté, que ie vous eſcriue meſmes choſes.

2. Βλέπετε τοὺς κύνας, βλέπετε τοὺς κακοὺς ἐργάτας, βλέπετε τὴν κατατομήν.

Prenez garde aux chiens, prenez garde aux mauuais ouuriers, prenez garde à la conciſion.

3. Ἡμεῖς γάρ ἐσμεν ἡ περιτομὴ, οἱ πνεύματι θεῷ λατρεύοντες, καὶ καυχώμενοι ἐν χριστῷ ἰησοῦ, καὶ οὐκ ἐν σαρκὶ πεποιθότες·

Car ce ſommes nous qui ſommes la Circonciſion, voire nous qui ſeruons à Dieu en eſprit, & qui nous glorifions en Ieſus Chriſt, & qui n'auons point cōfiance en la chair :

4. Καίπερ ἐγὼ ἔχων πεποίθησιν καὶ ἐν σαρκί. εἴ τις δοκεῖ ἄλλος πεποιθέναι ἐν σαρκὶ, ἐγὼ μᾶλλον.

Ia-ſoit que ie pourroy' auſſi auoir confiance en la chair : voire ſi quelcun s'eſtime auoir de quoi ſe confier en la chair, i'en ai encore d'auantage :

5. Περιτομῇ ὀκταήμερος, ἐκ γένους ἰσραὴλ, φυλῆς βενιαμὶν, ἑβραῖος ἐξ ἑβραίων, κατὰ νόμον φαρισαῖος.

Qui ſuis circoncis le huitieme iour, qui ſuis de la race d'Iſrael, de la tribu de Beniamin, Hebrieu, né des Hebrieux : Phariſien de religion :

CAP. II.

30. Quoniam propter opus Chriſti, uſque ad mortem acceſſit, tradens animam ſuam, ut impleret id quod ex vobis deerat erga meum obſequium.

Becauſe that for the worke of Chriſt hee was neere vnto death / and regarded not his life / to fulfill that ſeruice which was lacking on your part toward me.

CAP. III.

DE cætero, fratres mei, gaudete in Domino, Eadem vobis ſcribere, mihi quidem non pigrum, vobis autem neceſſarium.

Moreouer/my brethren/ reioyce in the Lorde. It grieueth me not to write the ſame thinges to you / and for you it is a ſure thing.

2. Videte canes, videte malos operarios, videte conciſionem.

Beware of dogges : beware of euil workers ; beware of the conciſion.

3. Nos enim ſumus circũciſio, qui ſpiritu ſervimus Deo: & gloriamur in Chriſto Ieſu, & non in carne fiduciam habentes.

For we are the circumciſion/ which worſhippe God in the Spirit / and reioyce in Chriſt Ieſus/ and haue no confidence in the fleſh.

4. Quanquam & ego habeam confidentiam in carne. Siquis alius videtur confidere in carne: ego magis.

Though I might alſo haue confidence in the fleſh. If any other man thinketh that he hath whereof he might truſt in the fleſh/much more I.

5. Circunciſus octavo die, ex genere Iſraël, de tribu Beniamin, Hebræus ex Hebræis, ſecundùm legem Phariſæus.

Circumciſed the eight day / of the kinred of Iſrael/ of the tribe of Beniamin/ an Ebrewe of the Ebrewes / by the lawe a Phariſe.

Das II. Capitel.

30. Denn vmb deß wercks Chriſti willen / iſt er dem Todt ſo nahe kommen / Da er ſein Leben geringe bedacht / auff daß er mir dienete an ewer ſtatt.

Thi ad for Chriſti Gerning ſkyld / er hand kommen ſaa nær Døden/ der hand actede lidet ſit Liff/paa det hand kunde tiene mig i eders ſted.

Das III. Capitel.

Weiter/lieben Brüder/freuet euch in dem HERRN. Daß ich euch immer einerley ſchreibe/ verdreuſt mich nicht/ vnnd machet euch deſte gewiſſer.

FRembdelis/ kære Brødre/glæder eder i HERRN. Det fortryder mig icke/ at ieg ſcriffuer eder altid det ſamme til/ oc det gør eder diſſ viſſere.

2. Sehet auff die Hunde/ ſehet auff die böſen Arbeiter / ſehet auff die zerſchneidung.

Seer til Hundene/Seer til de onde Arbeydere/Seer til Beſkærelſen.

3. Denn wir ſind die Beſchneidung/ die wir Gott im Geiſt dienen/ vnnd růhmen vns von Chriſto Jeſu/ vnnd verlaſſen vns nicht auff Fleiſch.

Thi wi ere Omſkærelſen/ wie ſom tiene Gud i Aanden/ oc roſe oſſ aff Chriſto Jheſu/oc forlade oſſ icke paa Kødet.

4. Wiewol ich auch habe / daß ich mich Fleiſches růhmen möchte. So ein ander ſich důncken leſſet / er möge ſich Fleiſches růhmen/ ich vil mehr.

Alligeuel at ieg oc haffuer det/ at ieg kand roſe mig aff Kødet. Der ſom en anden lader ſig tycke / at hand kand roſe ſig aff kødet/ Jeg meget mere.

5. Der ich am achten tag beſchnitten bin / einer auß dem Volck von Jſrael/ deß Geſchlechts Ben Jamin/ ein Ebreer auß den Ebreern/ vnd nach dem Geſetz ein Phariſeer.

Jeg ſom er omſkaaren paa den ottende dag / en aff det Folck aff Jſrael / aff Ben Jamins Slect / en Ebreer aff die Ebreer/ oc en Phariſeer effter Lowen.

Kapitla II.

30. Nebť geſt pro dijlo Kryſtowo až k ſmrti pracowal/ wydaw žiwot ſwuog/ aby naplnil to/ čehož ſe wám nedoſtáwalo při mém poſluhowánij.

Abowiem dla ſpráwy Kryſthuſowey przyſzedl áž ku śmierci nie litując zdrowia ſwego / áby wypełnił nie doſthátek powinnośći wáſzey przećiwko mnie.

Kapitola III.

DAle pak Bratřij mogi/ radugte ſe w Pánu Gednoſtayně wěcy wám pſáti mně ſe neſtayſſtě/ ale wám geſt to vžitečno:

NA oſtátek brácia moi rádujćie ſie w Pánie tyż rzecży wam piſáć/ mnieć nie ćieſzko/ á wam przeſpiecżno ieſt.

2. Sſetřte ſe Pſuow/ warugte ſe zlých dělnijkuow/ wyſtřijhayte ſe roztržitoſti.

Strzeżćie ſie pſow/ ſtrzeżćie ſie złych robotnikow/ ſtrzeżćie ſie rozśćięćia.

3. My zagiſtě gſme obřezanij/ kteřijž Duchem ſlaužijme Bohu: a chlubijme ſe Kryſtem Gežijſſem / a ne w těle dauffánij máme.

Abowiem my ieſteſmy obrzezániem ktorzy duchem ſłużymy Bogu/ y chlubimy ſie w Kryſtuſie Jezuſie/ á w ćiele nie vfamy.

4. Ačkoli y yá mohlbych mijti dauffánij w těle. Neb ač kdo giný zdá ſe dauffánij mijti w těle/ yá wijce.

Acz ia mam z czego vfáć tez w ćiele/ ieſli kto inſzy zda ſie mieć vfánie w ćiele/ ia wiecey mam.

5. Kterýž gſem obřezán oſmý den gſa z rodu Jzrahelſkého/ z pokolenj Benyaminowa/ Zid z Zidůw/ wedlé Zákona Phariſeus.

Bedac obrzezány oſmego dniá/ z narodu Jzráelſkiego / z pokolenia Beniámin / Ebreyczyk z Ebreyczykow/ wedle zakonu Fáryzeuſz.

ג

6 בְּטְנָנָא רָדוּפָא דְּעִדְתָּא
וַבְזַדִּיקוּתָא דְּנָמוּסָא דְּלָא
רָשְׁיָן הֲוִית׃

Quanto al Zelo, perſecutor de la Chieſa, quanto à la giuſtitia che è ne la Legge, ſono ſtato irreprenſibile.

7 אֶלָּא הָלֵין דְּיוּתְרָנָא
הְוַי לִי חוּסְרָנָא חֶשְׁבֵת
אֶנֵּין מֶטוּל מְשִׁיחָא׃

Ma le coſe che m'erano guadagni, l'ho riputate eſſer danno per Chriſto.

8 וָאף חָשֵׁב אֶנָא לְהֵין
כֻּלְהֵין חוּסְרָנָא מֶטוּל
רַבּוּתָא דִּידַעְתֵּה דְּיֵשׁוּע
מְשִׁיחָא מָרִי הוּ דְּמֶטוּלָתֵהּ
כֻּל מֶדֶם חֶסְרֵת וַאיךְ זֶבְלָא
חֶשְׁבֵת דְּלַמְשִׁיחָא אֶתַּר׃

Anzi tutte le coſe ſtime eſſer danno per l'eccellentia de la cognition di Chriſto IESV *mio Signore: per ilquale ho tenute per danno tutte queſte coſe, e tengole come ſterco, per guadagnar Chriſto.*

9 וַאשְׁתְּכַח בֵּהּ כַּד לַיְת
זַדִּיקוּתָא דְּנַפְשִׁי הָי דְּמֶן
נָמוּסָא אֶלָּא הָי דְּמֶן
הַיְמָנוּתָא דְּמְשִׁיחָא
דְּאִיתֵיהּ זַדִּיקוּתָא דְּמֶן
אֱלָהָא׃

Et eſſer treuato in lui, ſenz'hauer la mia giuſtitia che è da la Legge: ma quella che e da Dio per la fede.

10 דְּבֵהּ אֶשְׁתַּוְדַּע לְיֵשׁוּע
וַלְחַיְלָא דְּקְיָמְתֵהּ וא
וַאשְׁתַּוְתַּף בְּחַשָׁוְהִי וא
וַאתְדַּמֵּא בְּמַוְתֵהּ׃

Per conoſcer lui, è la potentia de la ſua reſurrettione, è la participatione de le ſue afflittioni, mentre io ſon conformato à la ſua morte.

11 דַּלְמָא אֶשְׁכַּח אֶמְטֵא
לַקְיָמְתָא דְּמֶן בֵּית מַיְתֵא׃

Prouando Se per alcun modo io poteſſi peruenire à la reſurrettion de morti.

ג

6 בְּקִנְאָה רוֹדֵף הָעֵדָה כַּצְּדָקָה
אֲשֶׁר מִתּוֹרָה הִיא הָיִיתִי תָמִים׃

Quanto àl zelo, Perſeguidor de la Igleſia: quanto à la juſticia que es en la Ley, de vida irreprehenſible.

7 אַךְ הָאֵלֶּה אֲשֶׁר הָיוּ לִי לְיִתְרוֹן
אוֹתָם חָשַׁבְתִּי בַּעֲבוּר הַמָּשִׁיחַ
לְחֶסְרוֹן וּלְעֹנֶשׁ׃

Mas las ganancias que tenia, tuue por perdida por amor del Chriſto.

8 וְגַם אֶת־כָּל־דְּבָרִים חָשַׁבְתִּי
לִהְיוֹת לְחֶסְרוֹן וּלְעֹנֶשׁ בַּעֲבוּר
יֶתֶר דַּעַת יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ אֲדֹנֵינוּ
אֲשֶׁר עָלָיו נֶעֱנַשְׁתִּי כָּל־הַדְּבָרִים
וְחֹשֵׁב אֲנִי לִהְיוֹתָם לִי לַדֹּמֶן
לְבַצֵּעַ אֶת הַמָּשִׁיחַ׃

Antes aun ciertamente todas las coſas tengo por perdida por el eminente conocimiento del Chriſto Ieſus Sennor mio, por amor del qual he perdido todo eſto, y lo tengo por eſtiercoles por ganar àl Chriſto.

9 וְאֶמָּצֵא בוֹ בְּלֹא הֱיוֹת לִי
הַצְּדָקָה אֲשֶׁר מִתּוֹרָה הִיא כִּי־
אִם בֶּאֱמוּנַת הַמָּשִׁיחַ הַצְּדָקָה
אֲשֶׁר מֵאֱלֹהִים בֶּאֱמוּנָה׃

Y por ſer hallado en el que no tengo mi juſticia que es por la Ley, ſino la que es por la fe del Chriſto, juſticia que es de Dios por la fe:

10 לְדַעְתּוֹ וְאֶת גְּבוּרַת תְּקוּמָתוֹ
וְאֶת חֶבְרַת תַּמְרוּרָיו לְהִדַּמּוֹת
לְמוֹתוֹ׃

Por conocerlo, y à la virtud de ſu Reſurrecion, y la communion de ſus paſſiones configurado à ſu muerte:

11 אוּלַי אוּכַל לְהַגִּיעַ לִתְקוּמַת
הַמֵּתִים׃

Si en alguna manera llegaſſe à la reſurrecion de los muertos.

γ'.

6. Κατὰ ζῆλον διώκων τὴν ἐκκλησίαν, κατὰ δικαιοσύνην τὴν ἐν νόμῳ γενόμενος ἄμεμπτος.

Quant au zele perſecutant l'Egliſe: quant à la iuſtice qui eſt en la Loy, eſtant ſans reproche.

7. Ἀλλ' ἅτινα ἦν μοι κέρδη, ταῦτα ἥγημαι διὰ τὸν χριστὸν ζημίαν.

Mais ce qui m'eſtoit gain, ie l'ai reputé m'eſtre dommage pour l'amour de Chriſt.

8. Ἀλλὰ μενοῦνγε καὶ ἡγοῦμαι πάντα ζημίαν εἶναι διὰ τὸ ὑπερέχον τῆς γνώσεως χριστοῦ ἰησοῦ τοῦ κυρίου μου· δι' ὃν τὰ πάντα ἐζημιώθην, καὶ ἡγοῦμαι σκύβαλα εἶναι, ἵνα χριστὸν κερδήσω.

Voire certes ie repute toutes choſes m'eſtre dommage pour l'excellence de la cognoiſſance de Ieſus Chriſt mon Seigneur, pour l'amour duquel ie me ſuis priué de toutes ces choſes: & les repute comme fiente, afin que ie gagne Chriſt:

9. Καὶ εὑρεθῶ ἐν αὐτῷ μὴ ἔχων ἐμὴν δικαιοσύνην τὴν ἐκ νόμου, ἀλλὰ τὴν διὰ πίστεως χριστοῦ, τὴν ἐκ θεοῦ δικαιοσύνην ἐπὶ τῇ πίστει.

Et que ie ſoye trouué en icelui, ayant non point ma iuſtice qui eſt de la Loy, mais celle qui eſt par la foy de Chriſt, aſſauoir la iuſtice qui eſt de Dieu par la foy:

10. Τοῦ γνῶναι αὐτὸν καὶ τὴν δύναμιν τῆς ἀναστάσεως αὐτοῦ, καὶ τὴν κοινωνίαν τῶν παθημάτων αὐτοῦ, συμμορφούμενος τῷ θανάτῳ αὐτοῦ.

Pour le cognoiſtre, & la vertu de ſa reſurrection, & la communion de ſes afflictons, en eſtant rendu confermé à ſa mort.

11. Εἴ πως καταντήσω τὴν εἰς ἐξανάστασιν τῶν νεκρῶν.

Eſſayant ſi par aucune maniere ie puis paruenir à la reſurrection des morts.

CAP. III.

6. Secundùm æmulationem perſequens eccleſiam Dei, ſecundùm iuſtitiam quæ in lege eſt converſatus ſine querela.

Concerning zeale / I perſecuted the Church : touching the righteouſnes which is in the Law / I was vnrebukeable.

7. Sed quæ mihi fuerunt lucra, hæc arbitratus ſum propter Chriſtũ detrimenta.

But the thinges that were vantage vnto mee / the ſame I counted loſſe for Chriſtes ſake.

8. Veruntamen exiſtimo omnia detrimentum eſſe propter eminentem ſcientiam Ieſu Chriſti Domini mei: propter quem omnia detrimentum feci, & arbitror ut ſtercora, ut Chriſtum lucrifaciam.

Yea, doutles I thinke all things but loſſe for the excellent knowledge ſake of Chriſt Jeſus my Lorde / for whome I haue counted all thinges loſſe / and doe iudge them to be dongue / that I might winne Chriſt.

9. Vt & inveniar in illo non habens meam iuſtitiam quę ex lege eſt, ſed illam quæ ex fide eſt Chriſti, quæ ex Deo eſt iuſtitia in fide.

And might be founde in him / that is / not hauing mine owne righteouſnes which is of the Law / but that which is through the faith of Chriſt / euen the righteouſnes which is of God through faith.

10. Ad cognoſcendum illum, & virtutem reſurrectionis eius, & ſocietatem paſſionum illius: configuratus morti eius.

That I may knowe him / and the vertue of his reſurrection / and the fellowſhippe of his afflictions / and be made conformable vnto his death.

11. Si quo modo occurram ad reſurrectionem quæ eſt ex mortuis.

If by any meanes I might atteine vnto the reſurrection of the dead.

Das III. Capitel.

6. Nach dem eyffer ein Verfolger der Gemeine/ nach der Gerechtigkeit im Geſetz geweſen vnſtrefflich.

Menighedens Forfølgere effter nidkærhed/ ſom vaar vſtraffelig effter den Retferdighed i Lowen.

7. Aber was mir gewinn war/ das habe ich/ vmb Chriſti willen/ für ſchaden geachtet.

Men huad ſom vaar mig vinding/ det actede ieg for ſkade/ for Chriſti ſkyld.

8. Denn ich achte es alles für ſchaden/ gegen der überſchwenglichen erkentniß Chriſti Jeſu meines HERREN/ vmb welches willen ich alles habe für ſchaden gerechnet/ vnd achte es für dreck/ auff daß ich Chriſtum gewinne.

Thi ieg acter det altſammen for Skade/ mod den offuerflødige Chriſti Jheſu min HERRIS bekendelſe/ for hues ſkyld ieg regnede alting for Skade/ oc acter det for Skarn/ paa der ieg kand vinde Chriſtum.

9. Vnd in jhm erfunden werde/ daß ich nicht habe meine Gerechtigkeit/ die auß dem Geſetz/ ſondern die durch den Glauben an Chriſto kompt/ nemlich/ die Gerechtigkeit/ die von Gott dem Glauben zugerechnet wird.

Oc findis i hannem/ at ieg haffuer icke min Retferdighed/ ſom kommer aff Lowen/ Men den ſom kommer formedelſt Troen til Chriſtum/ ſom er/ den Retferdighed/ der bliffuer Troen tilregnet aff Gud.

10. Zu erkennen jn/ vnd die krafft ſeiner Aufferſtehung/ vnnd die gemeinſchafft ſeiner Leiden/ daß ich ſeinem Tode ehnlich werde.

Til at kende hannem oc hans Opſtandelſis krafft/ oc hans Pinis ſamfund/ at ieg kand lignis hans Død.

11. Damit ich entgegen komme/ zur aufferſtehung der Todten.

Huor met ieg ſkal møde hannem/ til de Dødis opſtandelſe.

Kapitola III.

6. Wedlě horliwoſti protiwě ſe Cyrkwi Božij/ wedlě pak ſprawedlnoſti kteráž geſt w Zákoně/ obcugijc bez auhony.

Według vprzeymey chući przeſláduiąc Kośćioł/ według ſpráwiedliwośći zakonu/ bez przygány.

7. Ale ty wěcy kteréž mi byly zyſk/ položil gſem ge ſobě pro Kryſta za ſſkodu.

Ale to co mi było zyſkiem/ tom rozumiał dla Kryſtuſá być ſzkodą.

8. A tak naděgi ſe wſſecky wěcy býti za ſſkodu/ pro wywýſſené poznánj Gežijſſe Kryſta Pána mého/ pro kteréhož wſſecky wěcy položil gſem za ſſkodu/ a mám ge yako za layna/ abych Kryſta zýſkal.

Ktemu záiſte mam wſzytkie rzeczy ſobie zá ſzkodę dla zácnośći vznánia Jezuſá Kryſthuſá Páná mego/ dla ktorego vtraciłem ty wſzytki rzeczy/ y mam ie ſobie zá śmieći abym Kryſtuſá zyſkał.

9. A abych w něm nalezen byl/ nemage mé Sprawedlnoſti/ kteráž geſt z Zákona/ ale tu kteráž geſt z Wijry Kryſta/ kteráž geſt z Boha/ Sprawedlnoſt v Wijře.

A iżebym był náleźion w nim iáko nie máiąc ſpráwiedliwośći moiey ktoraby byłá z zakonu/ ále te ktora ieſt przez wiárę Kryſtuſowę to ieſt ſpráwiedliwość ktora ieſt z Bogá przez wiárę.

10. Abych poznal gey/ a moc wzkřijſſenij geho/ a ſpolečnoſt vtrpenij geho: když ſe připodobňugi k ſmrti geho.

Izbym ge poznał/ y moc zmartwych wſtánia iego/ y ſpołeczność wthych ktore on ćierpiał/ gdy ſię zſthawam podobnym śmierći iego.

11 A tudy ſe přiblijžil k wzkřijſſenij z mrtwých.

Doświádczáiąc ktorymbym ſpoſobem przyſzedł ku wſtániu z martwych.

ג

12 לָא הֲוָא מֶן כַּדוּ נֶסְבֶת
אַו מֶן כַּדוּ אֶתְגַּמְרֶת אֶלָּא
רָהֵט אֶנָא דַּלְמָא אַדְרֶךְ
לְמֶדֶם דְּמֶטוּלָתֵה אַדְרְכָנִי
יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא׃

Non che io habbia gia appreſo la nietà, o ſii perfetto: ma vo ſeguendo per veder ſe ancor io comprendeſſi: per laqual coſa ancor ſono ſtato compreſo da Chriſto IESV.

13 אַחַי אֶנָא עַל נַפְשִׁי לָא
רָנֵא אֶנָא דְּאַדְרְכֶת חֲדָא
דֵּין יָדַע אֶנָא דִּדְבֶסְתַּרַי
טָעֵא אֶנָא וְלַקְדָמַי מ
מְשַׁתְּוַשַׁט אֶנָא׃

Fratelli, io non mi ſtimo hauere ancor compreſo: ma vna coſa fo, cioè che dimenticandomi le coſe che ſon di dietro, e ſtendendomi à quelle che ſon dinanzi.

14 וְרָהֵט אֶנָא לוּקְבַל
נִישָׁא דְּאֶסַּב זָכוּתָא
דְּקָרְיָנָא דַּלְעֵל דַּאלָהָא
בְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא׃

Vo ſeguendo verſo il ſegno propoſto, cioe al palio de la ſuperna vocation di Dio per Chriſto IESV.

15 אַילֵין דַּגְמִירִין הָכִיל
הָלֵין יֶתְרַעוּן וְאֶן מִדֶּם
אַחֲרָנָיָאִית מֶתְרַעִין אַנְתּוּן
אַף הָדָא אַלָהָא יְגַלֵּא
לְכוּן׃

Per ilche tutti quanti noi che ſiamo perfetti, habbiamo queſto ſentimento: e ſe pur voi ſentite qualche coſa altrimenti, Iddio vi riuelarà queſto ancora.

16 בְּרַם לְהָדָא דַּמְטִין בְּחַד
שְׁבִילָא נֶשְׁלַם וּבְחַדָּא
אֶרְעוּתָא׃

Nondimeno caminiamo in quello à che noi ſiamo peruenuti, con la medeſima rogola, & habbiamo vn medeſimo ſentimento.

17 אֶתְדַּמּוּ בִּי אַחַי וֶהֱוַיְתוּן
מֶתְבַּקְּיִן בְּאַילֵין דְּהָכַנָא
מְהַלְּכִין אַיךְ דְּמוּתָא דְּבַן
חֲזֵיתוּן׃

Siate d'vn accordo, fratelli, miei imitatori, e conſiderate quelli che coſi caminano come voi hauete noi per eſempio.

ג

12 לֹא כִּי־מֵעַתָּה לָקַחְתִּי אוֹ־
כִּי־עַתָּה שָׁלֵם אָנֹכִי אַךְ רוֹדֵף אֲנִי
אִם גַּם אֹחֵז אֶת־אֲשֶׁר בָּהּ
נֶאֱחַזְתִּי מִיֵּשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ׃

Porque aun non he alcançado, ni ya ſoy perfecto mas ſiglo para comprehender como tambien ſoy comprehendido del Chriſto Ieſus.

13 אַחַי אֵינֶנִּי חֹשֵׁב עַל־נַפְשִׁי
כִּי־אֲחַזְתִּיהָ וְאַחַת יָדַעְתִּי כִּי־
אֲשֶׁר אַחֲרַי אֶשְׁכָּחֵם וַאֲשֶׁר לְפָנַי
פּוֹרֵשׂ אֲנִי אֶת־יָדַי אֲלֵיהֶם׃

Hermanos, yo miſmo aun no me eſtimo auer comprehendido, Empero vna coſa haga, es à ſaber, Oluidando ciertamẽte loque queda atras. Y eſtendiendome a loque eſtá delante.

14 וְרָץ אֲנֹכִי לַמַּטָּרָה וְלַנֵּס
לָקַחַת אֶת־עֲטֶרֶת הַכָּבוֹד וְנֵצַח
קְרִיאַת אֱלֹהִים מִמַּעַל־בְּיֵשׁוּעַ
הַמָּשִׁיחַ׃

Sigo àl blanco es à ſaber àl premio de la ſoberana vocacion de Dios enel Chriſto Ieſus.

15 וְכֻלָּנוּ אֲשֶׁר שְׁלֵמִים אֲנַחְנוּ
כַּזֹּאת נֶחְכַּם וְאִם מְאוּמָה אַחֶרֶת
תֶּחְכְּמוּ וְאוֹתָהּ יְגַלֶּה אֱלֹהִים׃

Anſique todos lo, que ſomos perfectos, eſto miſmo ſintamos: y ſi otra coſa ſentis, eſto tambien hos reuelará Dios.

16 לָכֵן אֲשֶׁר נַגִּיעַ לַהֲלוֹךְ
בַּמְּסִלָּה אַחַת וְלַחְכֹּם יַחַד׃

Empero à loque hemos llegado, vamos por la miſma regla; y ſintamos vna miſma coſa.

17 הִדַּמּוּ לִי הַמְּשִׁלוּ אֵלַי אַחַי
וּרְאוּ הַשְׁגִּיחוּ וְהִתְבּוֹנְנוּ אֲלֵיהֶם
אֲשֶׁר כֵּן מְהַלְּכִים כַּאֲשֶׁר אֲנַחְנוּ
הָיִינוּ לָכֶם לְצוּרָה׃

Hermanos, ſed (todos) imitadores de mi: y mirad loſque anduuieren anſi, como nos teneys por exemplo.

γ.

12. Οὐχ ὅτι ἤδη ἔλαβον, ἢ ἤδη τετελείωμαι· διώκω δὲ εἰ καὶ καταλάβω, ἐφ᾽ ᾧ καὶ κατελήφθην ἀπὸ τοῦ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ.

Non point que i'aye deſia apprehendé ou que ie ſoye deſia rendu accompli: mais ie pourſui pour taſcher d'apprehender: pour laquelle cauſe auſſi i'ai eſté apprehende de Ieſus Chriſt.

13. Ἀδελφοί, ἐγὼ ἐμαυτὸν οὐ λογίζομαι κατειληφέναι. ἓν δέ, τὰ μὲν ὀπίσω ἐπιλανθανόμενος, τοῖς δὲ ἔμπροσθεν ἐπεκτεινόμενος.

Freres, quant à moi, ie ne me repute point encore auoir apprehẽdé: mais vne choſe fai-ie, c'eſt qu'en oubliant les choſes qui ſont en erriere, & m'aduançant aux choſes qui ſont en deuant.

14. Κατὰ σκοπὸν διώκω, ἐπὶ τὸ βραβεῖον τῆς ἄνω κλήσεως τοῦ θεοῦ ἐν χριστῷ ἰησοῦ.

Ie tire vers le but, aſſauoir au prix de la ſupernelle vocation de Dieu en Ieſus Chriſt.

15. Ὅσοι οὖν τέλειοι τοῦτο φρονῶμεν· καὶ εἴ τι ἑτέρως φρονεῖτε, καὶ τοῦτο ὁ θεὸς ὑμῖν ἀποκαλύψει.

Parquoi nous tous qui ſommes parfaits, ayons ce ſentiment: & ſi vous ſentez quelque choſe autrement, Dieu le vous reuelera auſſi.

16. Πλὴν εἰς ὃ ἐφθάσαμεν, τῷ αὐτῷ στοιχεῖν κανόνι, τὸ αὐτὸ φρονεῖν.

Toutesfois cheminons en ce à quoi nous ſommes paruenus d'vne meſme reigle & ſentons vne meſme choſe.

17. Συμμιμηταί μου γίνεσθε, ἀδελφοί, καὶ σκοπεῖτε τοὺς οὕτω περιπατοῦντας καθὼς ἔχετε τύπον ἡμᾶς.

Soyez d'vn accord mes imitateurs, freres, & conſiderez ceux qui cheminent ainſi comme vous nous auez pour patron.

CAP. III.

12. Non quòd iam acceperim, aut iam perfectus ſim: ſequor autem, ſi comprehendam in quo & comprehenſus ſum à Chriſto Ieſu,

Not as though I had already attained to it/ either were already perfect: but I followe/ if that I may cōprehend that for whoſe ſake alſo I am comprehended of Chriſt Jeſus.

13. Fratres, ego me non arbitror comprehendiſſe. Vnum autem: quæ quidem retro ſunt obliviſcens, ad ea verò quæ ſunt priora extendens meipſum.

Brethren/ I count not my ſelfe/ that I haue attained to it / but one thing I do: I forget that which is behinde/ and endeuour my ſelfe vnto that which is before.

14. Ad deſtinatum perſequor, ad bravium ſupernæ vocationis Dei in Chriſto Ieſu.

And follow hard toward the marke for the priſe of the hie calling of God in Chriſt Jeſus.

15. Quicunque ergo perfecti ſumus, hoc ſentiamus: & ſi quid aliter ſapitis, & hoc vobis Deus revelavit.

Let vs therefore as many as be perfect bee thus minded: and if ye bee otherwiſe minded/ God ſhall reveile euen the ſame vnto you.

16. Veruntamen ad quod pervénimus, ut idem ſapiamus, in eadem permaneamus regula.

Neuertheleſſe / in that whereunto wee are come/ let vs proceede by one rule/ that we may minde on thing.

17. Imitatores mei eſtote fratres: & obſervate eos qui ita ambulant ſicut habetis formam noſtram.

Brethren/ be followers of mee/ and looke on them/ which walke ſo/ as ye haue vs for an enſample.

Das III. Capitel.

12. Nicht daß ichs ſchon ergriffen habe/ oder ſchon volkommen ſey/ Ich jage jm aber nach / ob ichs auch ergreiffen möchte/ nach dem ich von Chriſto Jeſu ergriffen bin.

Icke at ieg haffuer det allerede begrebet / eller er allerede fuldkommen/ Men ieg iager der effter / om ieg kand begribe / effter ſom ieg er begreben aff Chriſto Iheſu.

13. Meine Brüder / ich ſchätze mich ſelbs noch nicht / daß ichs ergriffen habe. Eines aber ſage ich/ ich vergeſſe was dahinden iſt / vnd ſtrecke mich zu dem/ das davornen iſt.

Mine Brødre/ ieg ackter mig icke end nu ſelff/ at ieg haffuer det begrebt. Men en ting ſiger ieg/ Jeg forglemmer det ſom er til bage / oc recker mig til det / ſom er faare.

14. Vnd jage nach dem fürgeſteckten ziel/ nach dem Kleinot / welches fürhelt die Himliſche beruffunge Gottes in Chriſto Jeſu.

Oc iager effter det forſette Maal / effter det Klenodie/ ſom fremholder Guds Himmelſke kald i Chriſto Iheſu.

15. Wie viel nun vnſer vollkommen ſind / die laſſet vns alſo geſinnet ſein/ vnd ſolt jhr ſonſt etwas halten / das laſſet euch Gott offenbaren.

Saa mange ſom nu ere fuldkomne aff oſſ / lader oſſ vere ſaa til ſinde/ oc ſkulle i ellers holde noget/ da lader Gud obenbare eder det.

16. Doch ſo ferrne/ daß wir nach einer Regel / darein wir kommen ſind/ wandeln/ vnd gleich geſinnet ſein.

Dog ſaa longt/ at wi vandre effter en Regel/ ſom wi ere komne vdi/ oc ere lige til ſinde.

17. Folget mir / lieben Brüder/ vnd ſehet auff die / die alſo wandeln / wie jr vns habt zum Fürbilde.

Følger mig/ kære Brødre/ oc giffuer act paa dem/ ſom ſaa vandre/ lige ſom i haffue oſſ til it Exempel.

Kapitola III.

12. Ne žebych giž doſáhl / aneb dokonalým byl: Ale běžijm/ mohlibych doſtihnauti / pro čež y doſtižen gſem od Kryſta Gežijſſe.

Nie iżbym iuż przyſzedł do kreſu/ ábo iuż doſkonáłym był/ ále ſcigam doświádczáiac ieśli bych też doſzedł/ dla czego theż ieſthem od Kryſtuſá przyiet.

13. Bratřij / yák nepokládám/ abych giž doſtihnauti měl: Ale gedno toto činijm/ že na ty wěcy kteréž gſau zadnij zapomijnám / o ty pak wěcy kteréž gſau ſpředu vſyluge.

Bráćia ia o ſobie nie rozumiem iżbych iuż kreſu doſzedł / ale iedne rzecz czynie/ zapámiętywaiac tych rzeczy kthore ſa za mna / á máiac ſie do tych ktore ſa przedemna.

14. K vloženému Cýli běžijm / k odplatě ſwrchowaného powolánij Božijho w Kryſtu Gežijſſy.

Bieżę ku zakladowi wezwánia Bożego / thego ktore ieſt z gory/ przez Kryſtuſá Jezuſá.

15. Protož kteřijžkoli ſme dokonalij/ toto ſmyſlme: a pakli co gináč ſmyſlijte/ y toť wám Buoh wygewil.

Ile nas tedy ieſt doſkonáłych/ to rozumiemy/ á ieſli co ináczey rozumiećie/ Bog też y to wam obiáwi.

16. Čehož gſme pak giž doſſli/ potřebijť geſt / abychom w tom gednoſtayně ſmyſlili/ a w gednoſtayném prawidle chodili.

A wſzákoż w tym do czegoſmy przyſzli/ chodźmy tym że ſpoſobem/ y toż rozumieymy.

17. Náſledowníjcy mogi buďte/ Bratřij / a ſſetřte těch kteřijž tak chodij / yakož máte přijklad na nás.

Badźćie też náſládowcámi moimi bráćia/ a obáczaycie ty ktorzy ták poſtepuią/ iáko nas maćie zá wzor.

ג

18 אִית גֵּיר סַגִּיאֵא
דַּאחְרָנָיָאִית מְהַלְּכִין הָנוּן
דְּזַבְנִין סַגִּיאָן אֶמְרֵת לְכוֹן
עֲלַיְהוֹן הָשָׁא דֵּין כַּד בָּכֵא
אֶנָא אָמַר אֶנָא הָנוּן
דַּבְעֶל־דְבָבָא אֶנּוּן דִּזְקִיפֵה
דַּמְשִׁיחָא׃

Percioche molti caminano, de quali v'ho piu volte detto, & anco adeſſo ve ne dico piangendo, che ſon nimici de la Croce di Chriſto.

19 הָנוּן דְּחַרְתְּהוֹן אַבְדָנָא
הִי הָנוּן דַּאלָהְהוֹן כַּרְסְהוֹן
וְתֶשְׁבּוּחְתְּהוֹן בְּהֶתְתְּהוֹן
הָנוּן דְּתַרְעִיתְהוֹן בְּאַרְעָא
הִי׃

La fine de quali è la perditione, l'Iddio de quali è il ventre è la gloria in lor confuſione, i quali hanno l'animo à le coſe terrene.

20 דִּילַן דֵּין פּוּלְחָנַן בְּשְׁ
בַּשְׁמַיָּא הוּ וּמֶן תַּמָּן מְ
מְסַכֵּינַן לְמַחְיָנַן לְמָרַן יְ
יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא׃

Ma la noſtra conuerſatione è ne cieli, donde noi aſpettiamo ancora il Saluatore cioè il Signor IESV Chriſto.

21 דְּהוּ יְחַלֵּף פַּגְרָא
דְּמוּכָּכַן דְּנֶהְוֵא בִּדְמוּתָא
דְּפַגְרָא דְּשׁוּבְחֵה אַיךְ חַיְלֵה
רַבָּא הָו דְּבֵה כֹּל אֶשְׁתַּעְבַּד
לֵה׃

Il qual transfigurarà il noſtro corpo vile, accioche ſi faccia conforme al corpo ſuo glorioſo, ſecondo l'efficacia con che egli puo ancor ſottopporre à ſe ſteſſo tutte le coſe.

ד

1 מְכִּיל אַחַי חַבִּיבֵא
וְרְחִימֵא חַדוּתִי וְכְלִילִי
הָכַנָּא קוּמוּ בְּמָרַן חַבִּיבַי׃

Per laqual coſa, fratelli diletti è deſiderati, allegrezza e corona mia, ſtateui coſi nel Signore, diletti miei.

2 מֶן אֶוָהדִיַא בָּעֵא אֶנָא
וּמֶן סוּנְטִיכֵא דְּחַד רֶעְיָנָא
נֶהְוֵא לְהֵין בְּמָרַן׃

Io prego Euodia, è prego Sintiche, che ſiano d'vn medeſimo ſentimento nel Signore.

ג

18 כִּי־רַבִּים מִתְהַלְּכִים (אֲשֶׁר
עֲלֵיהֶם רַבּוֹת אָמַרְתִּי אֲלֵיכֶם
וְעַתָּה גַּם בֹּכֶה אוֹמֵר אֲנִי)
וְאוֹיְבֵי צְלַב הַמָּשִׁיחַ הֵמָּה׃

Porque muchos andan, de los quales hos dixe muchas vezes, y aora tambien lo digo llorando, enemigos de la cruz del Chriſto:

19 אֲשֶׁר סוֹפָם הָאֲבַדּוֹן
וֵאלֹהֵיהֶם הַבֶּטֶן וּכְבוֹדָם לְבָשְׁתָּם
אֲשֶׁר אֶת־דִּבְרֵי הָאָרֶץ וְהָעוֹלָם
הַזֶּה יֶחְכָּמוּ׃

Cuyo fin ſera la perdicion: cuyo dios es el vientre, y ſu gloria ſera en confuſion: que ſientē lo terreno.

20 כִּי־עִיר מִשְׁרָתֵנוּ בַּשָּׁמַיִם
הִיא אֲשֶׁר מִשָּׁם נְקַוֶּה אֶת־
מוֹשִׁיעֵנוּ וַאֲדוֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ׃

Mas nueſtra biuienda es en los cielos: de donde tambien eſperamos el Saluador, àl Sennor Ieſus el Chriſto.

21 אֲשֶׁר יַחֲלִיף אֶת־גְּוִיַּת עָנְוָתֵנוּ
לִהְיוֹתָהּ לְהִדָּמוֹת לִגְוִיַּת כְּבוֹדוֹ
בַּכֹּחַ וּגְבוּרָה אֲשֶׁר יוּכַל לָשִׁית
תַּחַת רַגְלָיו אֶת־כֹּל׃

El qual transformarâ el cuerpo de nueſtra baxeza hecho ſemejante àl cuerpo de ſu gloria por la operacion con la qual podra tambien ſujetare á ſi todas las coſas.

ד

1 עַל־כֵּן אַחַי אֲהוּבַי אַנְשֵׁי
חֶמְדָּתִי שִׂמְחָתִי וַעֲטַרְתִּי כֹּה
עִמְדוּ בַּיהוָה יְדִידַי׃

Anſique, Hermanos mios Amados y deſſeados, mi gozo y mi corona, eſtad anſi firmes amados enel Sennor.

2 מֵאֶוהֹדְיָא שֹׁאֵל אֲנִי וּלְסוּנְטִיכָא
מִתְחַנֵּן אָנֹכִי לַחְכֹּם יַחַד
בַּאֲדוֹנֵנוּ׃

A Euodias ruego, y à Syntyches exhorto que ſientan lo miſmo en el Sennor.

γ'.

18. Πολλοὶ γὰρ περιπατοῦσιν, οὓς πολλάκις ἔλεγον ὑμῖν, νῦν δὲ καὶ κλαίων λέγω, τοὺς ἐχθροὺς τοῦ σταυροῦ τοῦ χριστοῦ.

Car pluſieurs cheminent, deſques ie vous ai ſouuent dit, & maintenant le di-ie auſſi en pleurant, qu'ils ſont ennemis de la croix de Chriſt:

19. Ὧν τὸ τέλος ἀπώλεια· ὧν ὁ θεὸς ἡ κοιλία, καὶ ἡ δόξα ἐν τῇ αἰσχύνῃ αὐτῶν, οἱ τὰ ἐπίγεια φρονοῦντες.

Deſquels la fin eſt perdition, le Dieu deſquels eſt le ventre, & la gloire en leur cōfuſion, qui ſentent les choſes terrienes.

20. Ἡμῶν γὰρ τὸ πολίτευμα ἐν οὐρανοῖς ὑπάρχει, ἐξ οὗ καὶ σωτῆρα ἀπεκδεχόμεθα κύριον ἰησοῦν χριστόν.

Mais noſtre conuerſation eſt de bourgeois des cieux, dont auſſi nous attendons le Sauueur, aſſauoir le Seigneur Ieſus Chriſt:

21. Ὃς μετασχηματίσει τὸ σῶμα τῆς ταπεινώσεως ἡμῶν, εἰς τὸ γενέσθαι αὐτὸ σύμμορφον τῷ σώματι τῆς δόξης αὐτοῦ, κατὰ τὴν ἐνέργειαν τοῦ δύνασθαι αὐτὸν καὶ ὑποτάξαι ἑαυτῷ τὰ πάντα.

Qui transformera noſtre corps vil, afin qu'il ſoit rendu conforme à ſon corps glorieux, ſelon ceſte efficace par laquelle il peut meſmes aſſuiettir toutes choſes à ſoi.

ΚΕΦΑΛ. δ'.

Ὥστε, ἀδελφοί μου ἀγαπητοὶ καὶ ἐπιπόθητοι, χαρὰ καὶ στέφανός μου, οὕτω στήκετε ἐν κυρίῳ, ἀγαπητοί.

Pourtant, mes freres bien-aimés & treſdeſirés, ma ioye & ma couronne, tenez vous ainſi en noſtre Seigneur, mes bien-aimés.

2. Εὐωδίαν παρακαλῶ καὶ συντύχην παρακαλῶ τὸ αὐτὸ φρονεῖν ἐν κυρίῳ.

Ie prie Euodie, & prie Syntiche de ſentir vne meſme choſe au Seigneur.

CAP. III.

18. Multi enim ambulant quos ſæpe dicebam vobis, (nunc autem & flens dico) inimicos crucis Chriſti.

For many walke/ of whom I haue told you often/ and nowe tell you weeping/ that they are the enemies of the Croſſe of Chriſt.

19. Quorum finis, interitus: quorum Deus venter eſt: & gloria in confuſione ipſorum, qui terrena ſapiũt.

Whoſe ende is damnation/ whoſe God is their bellie/ and whoſe glorie is to their ſhame/ which minde earthly thinges.

20. Noſtra autem converſatio in cælis eſt: unde etiam Salvatorem exſpectamus, Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum.

But our conuerſation is in heauen/ from whence alſo wee looke for the Sauiour, euen the Lord Jeſus Chriſt.

21. Qui reformabit corpus humilitatis noſtræ, configuratum corpori charitatis ſuæ, ſecũdùm operationem qua etiam poſſit ſubiicere ſibi omnia.

Who ſhall chaunge our vile body/ that it may bee faſioned like vnto his glorious body/ according to the working/ whereby hee is able euen to ſubdue all thinges vnto him ſelſe.

CAP. IIII.

ITaque fratres mei chariſſimi & deſideratiſſimi, gaudium meum & corona mea: ſic ſtate in Domino, chariſſimi.

Therefore/ my brethren/ beloued and longed for/ my ioy and my crowne/ ſo continue in the Lord/ ye beloued.

2. Euchodiam rogo & Syntychen deprecor idipſum ſapere in Domino.

I pray Euodias/ and beſeech Syntyche/ that they be of one accord in the Lord.

Das III. Capitel.

18. Denn vil wandeln/ von welchen ich euch offt geſagt habe/ nun aber ſage ich auch mit weinen/ die Feinde deß Creutzes Chriſti.

Thi mange vandre/ om huilcke ieg haffuer offte ſagd eder/ oc ieg ſiger ocſaa nu met grædende taare/ Chriſti Kaarſſis Fiender.

19. Welcher ende iſt das verdamniß/ welchen der Bauch jr Gott iſt/ vnd jr ehre zu ſchanden wirdt/ dere/ die jrrdiſch geſinnet ſind.

Huilckis ende er fordømelſen/ oc deris Bug er deris Gud/ oc deris ære ſkal bliffue til ſkendzel/ huilcke ſom haffue Jordiſke ſind.

20. Vnſer wandel aber iſt im Himmel/ Von dannen wir auch warten deß Heilands Jeſu Chriſti deß HERREN.

Men vor omgengelſe er i Himmelen/ hueden wi ocſaa vente Frelſeren Jheſum Chriſtum vor HERRE.

21. Welcher vnſern nichtigen Leib verklären wird/ daß er ehnlich werde ſeinem verklärten Leibe/ nach der wirckunge/ da er mit kan auch alle ding jm vnterthänig machen.

Huilcken ſom ſkal forklare vort ringe Legeme/ at det ſkal vorde lige ved hans forklarede Legeme/ Effter den Krafft/ ſom hand oc kand gøre ſig alle ting vnderdanige.

Das IIII. Capitel.

ALſo/ meine liebe vnnd gewünſchte Brüder/ Meine Freude vnd meine Krone/ beſtehet alſo in dem HERREN/ jr lieben.

LIgeſaa/ mine elſkelige oc ynſkelige Brødre/ min Glæde oc min Krune/ bliffuer ſaa ſtadige i HERREN/ i Elſkelige.

2. Die Evodian ermane ich/ vnd die Syntychen ermane ich/ daß ſie eines ſinnes ſeyen in dem HERREN.

Jeg formaner Euodian/ oc ieg formaner Syntichen/ at de haffue it ſind i HERREN.

Kapitola III.

18. Nebok mnozý chodij/ o kterýchž gſem čaſtokrát oznamowal wám/ a nynij y s pláčem prawijm/ že gſau nepřátelé Křijže Kryſtowa:

Abowiem wiele ich chodźi o ktorych cżeſtom wam powiedal/ á teraz y z placżem powiedam/ iż ſą nieprzyiaćielmi krzyżá Kryſtuſowego.

19. Kterýchžto konec geſt zahynutij/ gichžto Bůh břicho geſt: a ſláwa w pohaněnij gegich/ kteřijž o zemſké wěcy pečugij.

Ktorych koniec ieſt zátrácenie/ ktorych Bog ieſt brzuch/ y chwałá z pohánbieniem ich/ ktorzy o ziemſkie rzecży ſtaráią ſię.

20. Ale naſſe obcowánij w Nebeſých geſt: odkawadž y Spaſytele čekáme Pána naſſého Gežijſſe Kryſta.

Abowiem rzecż poſpolita náßá ieſt w niebie/ ſkąd też zbawićielá cżekamy Páná Jezu Kryſtá.

21. Kterýž proměnij tělo ponijženij naſſeho/ připodobně ge k tělu yaſnoſti ſwé/ wedlé mocnoſti ſwé/ kterauž to může také poddati ſobě wſſecky wěcy.

Ktory przemieni ćiáło náße nikcżemne/ áby ſię podobnym ſtáło chwálebnemu ćiáłu iego/ według mocy przez ktorą też może poddáć ſobie wßytki rzecży.

Kapitola IIII.

PRotož Bratřij mogi naymilegſſý a přežádaucý/ genž gſte radoſt má a Koruna má: Tak ſtuogte w PAnu naymilegſſý.

A Thák brácia moi mili y pożądani/ weſele y korono moiá/ ták ſtoyćie w Pánie namilßy.

2. Ewody proſým a Syntycheny žádám/ aby gednoſtayně ſmyſlili w PAnu.

Proßę Ewodyiey y Synthychy/ áby toż rozumiáły w Pánie.

ד

3 אַף מִנָּךְ בָּעֵא אֲנָא בַּר זוּגִי שַׁרִירָא דְּתֶהְוֵא מְעַדַּר לְהֵין דְּהָנֵין לַאי עַמִּי בְּאֶוַנְגֶּלִיוֹן עַם קְלִימִיס וְעַם שַׁרְכָא דַּמְעַדְּרָנַי הָנוֹן דַּשְׁמָהַיְהוֹן כְּתִיבִין בִּכְתָבָא דְּחַיֵּא׃

E prego ancor te, mio vero compagno, aiuta loro, le quali hanno inſieme con eſſome combattuto ne l'Euangelio, con Clemente ancora, e con gli altri miei coaiutori, i nomi de quali ſono ſcritti nel libro da la vita.

4 חֲדַיו בְּמָרַן בְּכֻל זְבַן וְתוּב אָמַר אֲנָא חְדַו׃

Siate ſempre allegri nel Signore, è di nuouo vi dico, ſtate allegri:

5 וּמַכִּיכוּתְכוֹן תֶּתִידַע לְוָת כֻּל־נָשׁ מָרַן קַרִיב הוּ׃

La voſtra humanità ſia nota à tutti gli huomini, Il Signore è preſſo.

6 דְּמֶדֶם לָא תֶּאצְפּוּן אֶלָּא בְּכֻל זְבַן בְּצַלוּתָא וּבְבָעוּתָא שֶׁאלָתְכוֹן נֶתִידְעָן קֳדָם אַלָהָא׃

Non vi pigliate affanno di niente: ma in ogni coſa manifeſtinſi appreſſo Iddio le voſtre domande per oratione è preghi con rendimento di gratie.

7 וּשְׁלָמֵהּ דַּאלָהָא הָו דְּרַב מִן כֻּל מַדַּע נֶנְטַר לִלְבַּוָתְכוֹן וּמַדְּעַיְכוֹן בְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא׃

E la pace di Dio che ſopraauanza ogni intelletto, guardarà i voſtri cuori, e le voſtre menti in Chriſto IESV.

8 מִכִּיל אַחַי אִילֵין דְּשַׁרִירָן וְאִילֵין דְּנַכְפָן וְאִילֵין דְּכָאנָן וְאִילֵין דְּדָכְיָן וְאִילֵין דְּרְחִימִין וְאִילֵין דְּשַׁבִּיחָן וְאִילֵין עֲבָדָא דְּשׁוּבְחָא וְתֻקּוּלְסָא הָלֵין אֶתְרַעַו׃

Quanto al reſto, fratelli, tutte le coſe che ſon vere, tutte le coſe honeſte, tutte le giuſte, tutte le pure, tutte le amabili, tutte quelle che ſon di buona fama: ſe ci è alcuna virtù, è ſe laude alcuna, queſto coſe penſate.

ד

3 גַּם שׁוֹאֵל אֲנִי מִמְּךָ הָאָחִי בַּעַל־בְּרִיתִי וּבֶן־אֻמִּי עֲזֹרָה נָּא אוֹתָם אֲשֶׁר בַּבְּשׂוֹרָה יָגְעוּ וְסָבְלוּ עִמִּי וְעִם־קְלִימִיס וְעִם עוֹזְרַי הָאֲחֵרִים אֲשֶׁר שְׁמוֹתָם נִכְתְּבוּ בְּסֵפֶר חַיִּים׃

Anſimiſmo te ruego tambien à ti, Hermano compannero, ayuda à las que trabajaron juntamente conmigo enel Euangelio, con Clemente tambien y los de mas mis ayudadores, cuyos nombres eſtan en el libro de la vida.

4 שִׂמְחוּ וְגִילוּ בַּיהוָֹה תָּמִיד וְעוֹד אֹמַר שְׂמָחוּ׃

Gozahos enel Sennor ſiempre: otra vez diga que hos gozeys.

5 עַנְוָתְכֶם תִּוָּדַע לְכָל־הָאָדָם קָרוֹב יְהוָֹה׃

Vueſtra modeſtia ſea conocida de todos los hombre. El Sennor eſta cerca.

6 אַל־תִּדְאֲגוּ וְאַל תּוּגְיוּן נַפְשְׁכֶם כִּי־אִם בְּכָל־תְּפִלָּה וּבְכָל־שְׁאֵלָה בַּתּוֹדָה מִשְׁאֲלוֹת לִבְּכֶם תִּוָּדַעְנָה לִפְנֵי אֱלֹהִים׃

De nada eſteys ſolicitos: ſino que vueſtras peticiones ſean notorias delante de Dios con mucha oracion, y ruego, y hazimiento de gracias.

7 וּשְׁלוֹם אֱלֹהִים אֲשֶׁר גָּבַהּ עַל־כָּל־שֵׂכֶל וּתְבוּנָה יִצּוֹר אֶת־לִבּוֹתֵיכֶם וּמַחְשְׁבוֹתֵיכֶם בְּיֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ׃

Y la paz de Dios que ſobrepuja todo entendimiento, guardara vueſtros coraçones y vueſtros entendimientos enel Chriſto Ieſus.

8 וְהַנִּשְׁאָר אַחַי כָּל־אֲשֶׁר אֱמֶת אֲשֶׁר צְדָקָה אֲשֶׁר קְדוֹשִׁים דוֹדִים אֲשֶׁר לִבְרָכָה אוֹ־אִם־מַעֲשֵׂה חַיִל אוֹ־תְהִלָּה אוֹתָם תַּחְשֹׁבוּ׃

Reſta, Hermanos, que todo lo que es verdadero, todo lo honeſto, todo lo juſto, todo lo Sancto, todo lo amable, todo lo que es de buen nombre: ſi ay virtud, ſi ay alabança, eſto penſad.

δ.

3. Καὶ ἐρωτῶ καί σε, σύζυγε γνήσιε, συλλαμβάνου αὐταῖς αἵτινες ἐν τῷ εὐαγγελίῳ συνήθλησάν μοι, μετὰ καὶ Κλήμεντος καὶ τῶν λοιπῶν συνεργῶν μου, ὧν τὰ ὀνόματα ἐν βίβλῳ ζωῆς.

Ie te prie auſſi, mon vrai compagnō, aide leur, comme à celles qui ont bataillé auec moi en l'Euangile, auec Clement auſſi & mes autres compagnons d'œuure, deſquels les noms ſont au liure de vie.

4. Χαίρετε ἐν κυρίῳ πάντοτε· πάλιν ἐρῶ, χαίρετε.

Eſiouïſſez vous touſiours au Seigneur: & derechef, vous di-ie, eſiouiſſez-vous.

5. Τὸ ἐπιεικὲς ὑμῶν γνωσθήτω πᾶσιν ἀνθρώποις. ὁ κύριος ἐγγύς.

Que voſtre debonnaireté ſoit cognue de tous hommes Le Seigneur eſt pres.

6. Μηδὲν μεριμνᾶτε· ἀλλ' ἐν παντὶ τῇ προσευχῇ καὶ τῇ δεήσει μετ' εὐχαριστίας, τὰ αἰτήματα ὑμῶν γνωριζέσθω πρὸς τὸν θεόν.

Ne ſoyez en ſouci de rien: ains qu'en toutes choſes vos requeſtes ſoyent notifiees à Dieu par priere & par ſupplication auec action da graces.

7. Καὶ ἡ εἰρήνη τοῦ θεοῦ ἡ ὑπερέχουσα πάντα νοῦν φρουρήσει τὰς καρδίας ὑμῶν, καὶ τὰ νοήματα ὑμῶν ἐν χριστῷ ἰησοῦ.

Et la paix de Dieu laquelle ſurmōte tout entendement, gardera vos corps & vos ſens en Ieſus Chriſt.

8. Τὸ λοιπὸν, ἀδελφοὶ, ὅσα ἐστὶν ἀληθῆ, ὅσα σεμνὰ, ὅσα δίκαια, ὅσα ἁγνὰ, ὅσα προσφιλῆ, ὅσα εὔφημα, εἴ τις ἀρετὴ, καὶ εἴ τις ἔπαινος, ταῦτα λογίζεσθε.

Au reſte, freres, que toutes choſes qui ſont veritables, toutes choſes qui ſont venerables, toutes choſes qui ſont iuſtes, toutes choſes qui ſont, pures toutes choſes qui ſont aimables, toutes choſes qui ſont de bonne renommee, s'il y a quelque vertu & quelque louange, penſez à ces choſes:

CAP. IIII.

3. Etiam rogo & te germane compar, adiuva illas quæ mecum laboraverunt in Evangelio cum Clemente, & cæteris adiutoribus meis, quorum nomina ſunt in libro vitæ.

Yea/ and I beſeeche thee/ faithfull yokefellow/ helpe thoſe women which laboured with me in the Goſpell/ with Clement alſo/ & with other my fellowe labourers/ whoſe names are in the booke of liſe.

4. Gaudete in Domino ſemper: iterum dico gaudete.

Reioyce in the Lord alway/ againe I ſay/ reioyce.

5. Modeſtia veſtra nota ſit omnibus hominibus: Dominus propè eſt.

Let your patient minde be knowen vnto all men. The Lord is at hand.

6. Nihil ſoliciti ſitis: ſed in omni oratione & obſecratione cum gratiarum actione petitiones veſtræ innoteſcant apud Deum.

Bee nothing carefull/ but in all thinges let your requeſtes bee ſhewid vnto God in prayer/ and ſupplication with giuing of thankes.

7. Et pax Dei quæ exuperat omnem ſenſum, cuſtodiat corda veſtra, & intelligentias veſtras in Chriſto Ieſu.

And the peace of God which paſſeth all vnderſtanding/ ſhall preſerue your hearts and mindes in Chriſt Jeſus.

8. De cætero, fratres, quæcunque ſunt vera, quæcunq; pudica, quæcunq; iuſta, quęcunque ſancta, quæcunque amabilia, quæcunque bonæ famæ, ſiqua virtus, ſi qua laus diſciplinæ, hæc cogitate.

Furthermore/ brethren/ whatſoeuer things are true/ whatſoeuer thinges are honeſt/ whatſoeuer thinges are iuſt/ whatſoeuer thinges are pure/ whatſoeuer thinges perteine to loue/ whatſoeuer things are of good reporte/ if there be any vertue/ or if there be any praiſe/ thinke on theſe thinges.

Das IIII. Capitel.

3. Ja ich bitte auch dich/ mein treuer Geſell/ ſtehe jnen bey/ die ſampt mir über dem Evangelio gekämpffet haben/ mit Clemen vnd den andern meinen Gehülffen/ welcher namen ſind in dem Buch deß Lebens.

Ja ieg beder oc dig/ min trofaſte Stalbroder/ hielp dem/ ſom haffue ſtridet met mig i Euangelio/ met Clemen oc de andre mine Hielpere/ huilicks naffn der ere i Liffſens Bog.

4. Frewet euch in dem HERRN allewege/ Vnnd abermal ſage ich: Frewet euch.

Glæder eder i HERREN altid/ oc atter/ ſiger ieg/ glæder eder.

5. Ewer lindigkeit laſſet kunth ſein allen Menſchen. Der HERR iſt nahe.

Lader eders Sactmodighed vere obenbare faar alle Menniſke. HERREN er nær.

6. Sorget nichts/ ſondern in allen dingen laſſet ewer Bitte im Gebet vnnd Flehen/ mit Danckſagung für Gott kunth werden.

Sørger inted/ Men i alle ting lader eders Begering obenbaris i eders bøn oc formanelſe/ met Tackſigelſe faar Gud.

7. Vnnd der fride Gottes/ welcher höher iſt denn alle vernunfft/ beware ewre Hertzen vnnd Sinne in Chriſto Jeſu.

Oc Guds Fred/ ſom er høyre end al fornufft/ beuare eders hierte oc ſind i Chriſto Jheſu.

8. Weiter/ lieben Brüder/ was warhafftig iſt/ was ehrbar/ was gerecht/ was keuſch/ was lieblich/ was wol lautet/ iſt etwa ein tugend/ iſt etwa ein lob/ dem dencket nach.

Fremdelis kære Brødre/ huad ſom er ſant/ huad ſom er erligt/ huad ſom er retferdigt/ huad ſom er kyſkt/ huad ſom er elſkeligt/ huad ſom lyder vel/ er nogen ſted nogen dygd/ er nogen loff/ da giffuer der act paa.

Kapitola IIII.

3. Takěž proſým y tebe wlaſtnij Towaryſſy/ aby těm pomáhal/ kteréž gſau ſemnau pracowaly w Ewangelium ſpolu s Klimentem/ a s ginými pomocnijky mými/ gegichž to gměna napſaná gſau w Knihách žiwota.

A proſzę ćię też towárzyſzu włáſny/ pomagay tym ktore w Ewánieltey ſpolu ze mną walczyły/ z Klementem też y z inymi pomocniki moimi/ ktorych imioná ſą w kśięgách żywotá.

4. Radůgte ſe w PANu wždycky: opět prawijm radugte ſe.

Weſelćie ſię záwſze w Pánie/ y powtore powiedam wam weſelćie ſię.

5. Stkijdmoſt waſſe známa buď wſſechněm lidem. PAN blijzko geſt.

Skromność wáſzá niech będźie wiádomá wſzytkim ludźiam/ Pánći ieſt bliſko.

6. O nic nepečůgte/ ale we wſſeliké Modlitbě a w ſwaté žádoſti s děkowánijm/ proſby waſſe známy buďte Bohu

Nie ſtáraycie ſię nicż/ ále we wſzytkim przez modlitwe y proſbe z dźiekowániem niech żądánia wáſze będą znaczne v Bogá.

7. A pokog Božij kterýž přewyſſuge wſſeliký rozum/ oſtřijhay ſrdcý waſſých y ſmyſluow waſſých/ w Kryſtu Gežijſſy.

A pokoy Boży ktory przewyżſza wſzelki rozum/ będźie obroná ſercam wáſzym/ y myſlam wáſzym przez Jezuſá Kryſtuſá.

8. Dále pak Bratřij/ kteréžkoli wěcy gſau prawé/ kteréžkoli poctiwé/ kteréžkoli ſprawedliwé/ kteréžkoli ſwaté/ kteréžkoli milé/ kteréžkoli dobré powěſti/ geſtli která ctnoſt/ geſtli která chwála kázně/ na ty wěcy myſlte.

Ná oſtátek brácia/ ktorekolwiek rzeczy ſą prawdźiwe/ ktorekolwiek poczćiwe/ ktorekolwiek czyſte/ ktorekolwiek miłe/ ktorekolwiek dobrey ſławy/ ieſli ktora cnota/ y ieſli ktora chwała/ o tych myſlćie.

ד

9 הָלֵין דִּיְלֶפְתּוּן וְקַבֶּלְתּוּן וְשְׁמַעְתּוּן וַחֲזַיְתּוּן בִּי הָלֵין סְעוּרוּ וַאלָהָא דִּשְׁלָמָא נֶהֱוֵא עַמְּכוֹן׃

Lequali ancora voi hauete imparate, e riceuute, e vdite vedute in me. Fate queſte coſe, e l'Iddio de la pace ſara con voi.

10 רַוְרְבָאִית דֵּין חֲדִית בְּמָרַן דְּאַקְפֶּתּוּן לְמִאצַף דִּילִי אֵיכַנָּא דְּאַף יָצְפִין הֲוַיְתּוּן אֶלָּא לָא סָפְקִין הֲוַיְתּוּן׃

Io mi ſon grandemente rallegrato nel Signore che pur finalmente vi ſete rinuigoriti ad hauer penſiero di me: del che prendeuate penſiero, ma vi mancaua la commodità.

11 לָא הָוָא דֵּין מְטוּל דְּחַסַּר לִי אָמַר אֲנָא אֲנָא גֵּיר יֶלְפֶת דְּנֶהֱוֵא סָפֵק לִי הוּ מֶדֶּם דְּאִית לִי׃

Non gia ch'io dica queſto per biſogno: percioche io ho imparato ad eſſer contento de le coſe ch'io mi trouo.

12 יָדַע אֲנָא דְּאֶתְמַכַּךְ יָדַע אֲנָא וְאַף דְּאֶתְיַתַּר בְּכֹל וּבְכֹל מֶדֶּם מְדַרַּשׁ אֲנָא אַף בְּסַבְעָא אַף בְּכַפְנָא בְּמַשְׁרַתְחוּתָא וּבְחַסִּירוּתָא׃

Io ſo eſſere in baſſo ſtato, e ſo ancor eſſere in abbondantia: per tutto, e in tutte le coſe ſono ammaeſtrato e de l'eſſer ſatio, e de l'hauer fame, e de l'abbondare, e de l'hauer careſtia.

13 דְּכֹל מֶדֶּם מָצֵא אֲנָא חַיְלָא בִּמְשִׁיחָא דְּמַחֵיל לִי׃

Io poſſo tutte le coſe in Chriſto che mi fortifica.

14 בְּרַם שַׁפִּיר עֲבַדְתּוּן דְּאֶשְׁתַּתַּפְתּוּן לְאוּלְצָנִי׃

Nondimeno voi hauete fatto bene, communicando à la mia afflittione.

ד

9 אֲשֶׁר גַּם לְמַדְתֶּם וְקִבַּלְתֶּם וּשְׁמַעְתֶּם וּרְאִיתֶם בִּי אוֹתָם תַּעֲשׂוּ וֵאלֹהֵי הַשָּׁלוֹם יִהְיֶה עִמָּכֶם׃

Loque aprendiſtes, y recebiſtes, y oyſtes, y viſtes en mi, eſto hazed: y el Dios de paz ſera con voſotros.

10 וְשָׂמַחְתִּי בַּיהוָה מְאֹד מְאֹד כִּי־מֵעַתָּה בָּעֵת הַזֶּה פְּרַחְתֶּם וַעֲלַזְתֶּם לְהָבִין עַל־דַּלּוּתִי אֲשֶׁר עָלֶיהָ גַּם הֲבִינוֹתֶם אַךְ חָסְרָה לָכֶם הָעֵת׃

En gran manera me gozé todauia en el Senor de que àl fin ya reuerdeciſtes en tener cuydado de mi, de lo qual toda via eſtauades ſolicitos, empero faltauahos la oportunidad.

11 לֹא כִּי־עַל־חֶסְרוֹן אֹמֵר אָנֹכִי כִּי־אֲנִי לָמַדְתִּי אֵיכָה הוֹוֶה אָנֹכִי לִהְיוֹת לְמַדַּי׃

No lo digo como por mi neceſſidad: porque yo he aprendido à cotentarme con lo que tengo:

12 כִּי־יָדַעְתִּי לְעַנּוֹת וְלַחְסֹר וְיָדַעְתִּי גַּם לְהוֹתִיר בְּכָל־דְּבָרִים מְלֻמָּד לְהַשְׂבֵּעַ וְלִרְעֹב לְהוֹתִיר וְלַחְסֹר׃

Sé tambien eſtar humillado, y ſe tener abundancia, donde quiera y en todas coſas ſoy inſtruydo tambien para hartura como para hambre tambien para tener abundancia como para padecer neceſſidad:

13 אֶת־כֹּל דְּבָרִים אוּכַל לְהָכִיל בַּאֲשֶׁר נוֹתֵן לִי כֹּחַ בַּמָּשִׁיחַ׃

Todo lo puedo en el Chriſto que me fortalece.

14 לָכֵן הֵיטַבְתֶּם לַעֲשׂוֹת כִּי־הִתְחַבַּרְתֶּם עִם מְצוּקָתִי׃

Toda via bien heziſtes que communicaſtes juntamente à mi tribulacion.

δʹ.

9. Ἃ καὶ ἐμάθετε καὶ παρελάβετε καὶ ἠκούσατε καὶ εἴδετε ἐν ἐμοί, ταῦτα πράσσετε· καὶ ὁ θεὸς τῆς εἰρήνης ἔσται μεθ' ὑμῶν.

Leſquelles auſſi vous auez apprinſes, & receuës, & entenduës, & veuës en moi. Faites ces choſes, & le Dieu de paix ſera auec vous.

10. Ἐχάρην δὲ ἐν κυρίῳ μεγάλως, ὅτι ἤδη ποτὲ ἀνεθάλετε τὸ ὑπὲρ ἐμοῦ φρονεῖν, ἐφ' ᾧ καὶ ἐφρονεῖτε, ἠκαιρεῖσθε δέ.

Or me ſuis-ie grandement eſiouï au Seigneur, qu'à la parfin vous eſtes reuerdis quant au ſoin que vous auez de moi: à quoi auſſi vous penſiez, mais vous n'auiez point l'opportunité.

11. Οὐχ ὅτι καθ' ὑστέρησιν λέγω· ἐγὼ γὰρ ἔμαθον, ἐν οἷς εἰμι, αὐτάρκης εἶναι.

Non point que ie die ceci ayant eſgard à quelque indigence: car i'ai apprins d'eſtre contẽt des choſes ſelon que ie me trouue.

12. Οἶδα καὶ ταπεινοῦσθαι, οἶδα καὶ περισσεύειν· ἐν παντὶ καὶ ἐν πᾶσι μεμύημαι, καὶ χορτάζεσθαι, καὶ πεινᾶν, καὶ περισσεύειν, καὶ ὑστερεῖσθαι.

Car ie ſai eſtre abbaiſſé, ie ſai auſſi eſtre abondant: par tout & en toutes choſes ie ſuis inſtruit tãt à eſtre raſſaſié, qu'à auoir faim: tant à abonder, qu'à auoir diſette.

13. Πάντα ἰσχύω ἐν τῷ ἐνδυναμοῦντί με Χριστῷ.

Ie puis toutes choſes en Chriſt qui me fortifie.

14. Πλὴν καλῶς ἐποιήσατε συγκοινωνήσαντές μου τῇ θλίψει.

Neantmoins vous auez bien fait de communiquer à mon affliction.

CAP. IIII.

9. Quæ & didiciſtis, & accepiſtis, & audiſtis, & vidiſtis in me: hæc agite, & Deus pacis erit vobiſcum.

Which ye haue both learned and receiued/ and heard/ and ſeene in me: thoſe thinges do/ and the God of peace ſhalbe with you.

10. Gaviſus ſum autem in Domino vehementer, quoniam tandem aliquando refloruiſtis pro me ſentire, ſicut & ſentiebatis: occupati autem eratis.

Now I reioyce alſo in the Lorde greatly/ that now at the laſt ye are reuiued againe to care for me/ wherein notwithſtanding ye were carefull/ but ye lacked opportunitie.

11. Non quaſi propter penuriam dico, ego enim didici, in quibus ſum, ſufficiens eſſe.

I ſpeake not becauſe of want: for I haue learned in whatſoeuer ſtate I am/ therewith to be content.

12. Scio & humiliari, ſcio & abundare (ubique, & in omnibus inſtitutus ſum) & ſatiari, & eſurire, & abundare, & penuriam pati.

And I can be abaſed/ and I can abounde: euery where in all thinges I am inſtructed both to be full/ and to be hungrie/ and to abound/ and to haue want.

13. Omnia poſſum in (*Chriſto*) qui me confortat.

I am able to doe all thinges through the helpe of Chriſt/ which ſtrenghteneth me.

14. Veruntamen bene feciſtis, communicantes tribulationi meæ.

Not withſtanding ye haue well done/ that ye did communicate to mine affliction

Das IIII. Capitel.

9. Welches jr auch gelernet vnd empfangen vnd gehöret vnd geſehen habet an mir/ das thut/ So wirdt der HERR deß Friedes mit euch ſein.

Huilcket i oc haffue lært oc anammet/ oc hørt oc ſeet paa mig det gører/ ſaa ſkal Fredens HERRE vere met eder.

10. Ich bin aber höchlich erfrewet/ in dem HERRN/ daß jhr wider wacker worden ſeyt/ für mich zu ſorgen/ wiewol jhr allweg geſorget habt/ aber die zeit hats nicht wöllen leiden.

Jeg er oc gantſke glad/ i HERREN/ at i ere komne til eder igen/ til at ſørge for mig/ alligeuel at i altid haffue ſørget/ Men tiden vilde det icke lide.

11. Nicht ſage ich daß deß mangels halben/ denn ich habe gelernet/ bey welchen ich bin/ mir genůgen laſſen.

Dette ſiger ieg icke for nød ſkyld/ Ti ieg haffuer lært/ hoſſ huilcke ieg er/ at lade mig nøye.

12. Ich kan nidrig ſein/ vnd kan hoch ſein/ Ich bin inn allen dingen vnd bey allen geſchickt/ beyde ſatt ſein vnnd hungern/ beyde übrig haben vnnd mangel leiden.

Jeg kand vere fornedret/ oc ieg kand vere ophøyet/ Jeg er ſkickelig i alle ting oc hoſſ alle/ baade at vere mæt oc hungre/ at haffue baade offuerflødelige oc lide brøſt.

13. Ich vermag alles/ durch den/ der mich mächtig macht/ Chriſtus.

Jeg formaa alting/ formedelſt den ſom gør mig mectig/ Chriſtus.

14. Doch jhr habt wolgethan/ daß jr euch meines trůbſals angenommen habt.

Dog giorde i vel/ at i toge eder min drøffuelſe til.

Kapitola IIII.

9. Kterýmž gſte ſe y naučili/ y ge přiyali/ a ſlyſſeli/ y widěli na mně/ ty wěcy čiňte/ a Bůh pokoge bude s wámi.

Ktorycheśćie ſię też nauczyli/ z przyięli/ y ſłyſzeli/ y widźieli we mnie/ ty czyńćie/ á Bog pokoiu będźie z wami.

10. Zradowal gſem ſe pak w PAnu welmi z toho/ že opět zaſe zkwetla o mně waſſe pěče též y nynij/ yakož y prwě o mně gſte ſe ſtarali/ ale neměli gſte přijhodněho čaſu

Jam ſię też vweſelił wielce w Pánie/ iżeśćie iuż oświeżeli w ſwoim ſtárániu o mnie/ ácześćie ſię o tym ſtáráli/ aleśćie czáſu po temu nie mieli.

11. Totiť pak prawijm ne ne pro nauzy mau/ nebo yá naučil gſem ſe doſti mijti/ na tom což mám.

Nie żebych to mowił wzgledem niedoſtátku iákiego/ bom ſię náuczył ná tym przeſtáwáć co mam.

12. Vmijm ſe y nijžiti: vmijm také y powyſſowati ſe: Wſſudy a we wſſech přijhodách naučen gſem/ yak ſe mám mijti. Vmijm y naſytiti ſe/ y lačněti/ y hognoſt mijti y nauzy trpěti.

A vmiem ći vniżonym być/ vmiem obfitowáć/ wſzedy y we wſzythkich rzeczách ieſtem náuczony/ y ku náſyceniu/ y ku łáknieniu/ to ieſt/ ták obfitowáć iáko y niedoſtátek ćierpieć.

13. Wſſecko mohu w Kryſtu/ kterýž mne poſyluge.

Wſzytko mogę w Kryſtuśie ktory mię vmacnia.

14. A wſſak dobře gſte včinili/ že gſte mi vdělali pohodlé w mém zámutku.

A wſzakże dobrześćie vczynili/ iżeśćie ſpołu podpomagali vćiſk moy.

ד

15 יָדְעִין אַנְתּוּן דֵּין אַף אַנְתּוּן פִּילִיפָּסָיֵא דב דִּבְשׂוּרָיָא דַּסְבַרְתָּא כַּד נֶפְקֵת מֶן מַקְדוּנִיַא אַף לָא חֲדָא מֶן עֵדָּתָא אֶשְׁתַּוְתְּפַת לִי בְּחוּשְׁבָּן מַסְבָא וּמַתְּלָא אֶלָּא אַנְתּוּן בַּלְחוּד׃

E ſapete ancor voi, Filippeſi, che nel principio de la predicatione de l'Euangelio, quando io mi partij di Macedonia, niuna Chieſa mi contribui niente in materia di dare è riceuere, ſe non voi ſoli.

16 דְּאַף לְתֶסָלוֹנִיקִי חֲדָא זְבַן וְתַרְתֵּין חֲשַׁחְתִּי —— שַׁדַּרְתּוּן׃

Concioſia che ancor in Teſſalonica, vna volta è due mandaſte quel che mi faceua di biſogno.

17 לָו דְּמַוהַבְתָּא בָּעֵא אֲנָא אֶלָּא בָּעֵא אֲנָא דְּפֵארֵא יָסְגּוּן לְכוּן׃

Non gia che io ricerchi alcun dono, ma ricerco il frutto che vi ſia meſſo in cõto à voſtro auantaggio.

18 כֹּל מֶדֶם קַבְּלֵת וְיַתִּיר לִי וּמְלֵא אֲנָא וְנֶסְבֵת כֹּל דְּשַׁדַּרְתּוּן לִי בְּיַד —— אֶפַּפְרוֹדִיטוּס רֵיחָא ב בְּסִימָא וְדֶבְחָא מְקַבְּלָא דְּשַׁפַּר לַאלָהָא׃

Or io hõ riceuuto ogni coſa, & abbondo. Io ſono dico ſtato ripieno, hauendo riceuuto da Epafrodito le coſe da voi mãdatemi, come odore di buona ſoauità, ſacrifitio acceto è grato à Dio.

19 וַאלָהִי יְמַלֵּא כֻּלָּה סְנִיקוּתְכוּן אַיְךְ עוּתְרֵה בְּשׁוּבְחָא דְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא׃

E il mio Iddio ſupplirà tutto il voſtro biſogno, ſecondo le ſue ricchezze con gloria, in Chriſto IESV.

20 לַאלָהָא דֵּין אָבוּן שׁוּבְחָא וְאִיקָרָא לְעָלַם עָלְמִין אָמִין׃

Ad eſſo Iddio è Padre noſtro ſia gloria tutti i ſecoli. Amen.

ד

15 וִידַעְתֶּם גַּם־אַתֶּם פִּלִפִּים כִּי־בְּרֵאשִׁית הַבְּשׂוֹרָה כַּאֲשֶׁר יָצָאתִי מִכִּתִּים עֵדָה לֹא אַחַת הִתְחַבְּרָה עִמִּי בִּדְבַר מַתָּה וּמִקָּח כִּי־אִם אַתֶּם לְבַדְּכֶם׃

Y ſabeys tambien voſotros, o Philippenſes: que àl principio del Euangelio, quando fue à Macedonia, ninguna Igleſia me cummunicó en caſo de dar y recebir, ſino ſolos voſotros.

16 כִּי־גַם בְּתֶסָּלוֹנִיקִי פַּעַם אַחַת וּשְׁתַּיִם לְצָרְכִּי שְׁלַחְתֶּם׃

Porque aun à Theſſalonica me embiaſtes lo neceſſario vna y dos vezes.

17 לֹא כִּי־מְבַקֵּשׁ אֲנִי אֶת־הַמַּתָּה כִּי־אִם מְבַקֵּשׁ אֲנִי אֶת־פְּרִי אֲשֶׁר יוֹתִיר לְחֶשְׁבּוֹנְכֶם׃

No porque buſco dadiuas, mas buſco fruto abundante en vueſtra cuenta.

18 לָקַחְתִּי אֶת־כָּל־דְּבָרִים וְגַם הוֹתַרְתִּי עַד־מְלֹאָה בְּקַחְתִּי מֵאֶפַּפְרוֹדִיטוֹס אֶת——אֲשֶׁר שְׁלַחְתֶּם לְרֵיחַ נִיחֹחַ לְזֶבַח נִרְצָה וְיָשָׁר בְּעֵינֵי יְהוָה׃

Anſique todo lo he recebido, y tengo aſſaz: eſtoy lleno, auiendo recebido de Epaphrodito lo que embiaſtes, olor de ſuauidad, ſacrificio accepto y agradable, à Dios.

19 וֵאלֹהַי יְמַלֵּא אֶת־כָּל צָרְכְּכֶם כְּעָשְׁרוֹ בְּכָבוֹד בְּיֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ׃

Mi Dios pues ſupplirá todo lo que hos falta conforme à ſus riquezas, con gloria en el Chri-Ieſus.

20 וְלֵאלֹהִים וּלְאָבִינוּ הַכָּבוֹד לְעוֹלְמֵי עוֹלָמִים אָמֵן׃

Al Dios y Padre nueſtro ſea gloria por ſiglos de ſiglos, Amen.

δ.

15. Οἴδατε δὲ καὶ ὑμεῖς, Φιλιππήσιοι, ὅτι ἐν ἀρχῇ τοῦ εὐαγγελίου, ὅτε ἐξῆλθον ἀπὸ μακεδονίας, οὐδεμία μοι ἐκκλησία ἐκοινώνησεν εἰς λόγον δόσεως καὶ λήψεως, εἰ μὴ ὑμεῖς μόνοι.

Vous ſauez auſſi, vous Philippiens, qu'au cõmencement de la predication de l'Euangile, quand ie parti de Macedone nulle Egliſe ne me communiqua riẽ en matiere de bailler & de receuoir, ſinon vous ſeuls:

16. Ὅτι καὶ ἐν θεσσαλονίκῃ καὶ ἅπαξ καὶ δὶς εἰς τὴν χρείαν μοι ἐπέμψατε.

Car meſme moi eſtant en Theſſalonique, vous m'auez enuoyé vne fois, voire deux, ce qui m'eſtoit de beſoin.

17. Οὐχ ὅτι ἐπιζητῶ, τὸ δόμα, ἀλλ' ἐπιζητῶ τὸν καρπὸν τὸν πλεονάζοντα εἰς λόγον ὑμῶν.

Non point que ie recerche des dõs, mais ie recerche le fruict abondant qui ſoit alloué en voſtre conte.

18. Ἀπέχω δὲ πάντα καὶ περισσεύω: πεπλήρωμαι δεξάμενος παρὰ ἐπαφροδίτου τὰ παρ' ὑμῶν, ὀσμὴν εὐωδίας, θυσίαν δεκτὴν, εὐάρεστον τῷ θεῷ.

Or ai-ie receu le tout, & abonde: i'ai eſté rempli, ayant receu d'Epaphrodite ce qui m'a eſté enuoyé de par vous, cõme vne odeur de bonne ſenteur, vn ſacrifice agreable & plaiſant à Dieu.

19. Ὁ δὲ θεός μου πληρώσει πᾶσαν χρείαν ὑμῶν κατὰ τὸν πλοῦτον αὐτοῦ ἐν δόξῃ, ἐν χριστῷ ἰησοῦ.

Auſſi mon Dieu ſuppleera tout ce dõt vous aurez beſoin, ſelon ſes richeſſes, auec gloire en Ieſus Chriſt.

20. Τῷ δὲ θεῷ καὶ πατρὶ ἡμῶν ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

Or à noſtre Dieu & Pere, ſoit gloire aux ſiecles des ſiecles, Amen.

CAP. IIII.	Das IIII. Capitel.	Kapitola IIII.
15. Scitis autem & vos Philippenſes, quòd in principio Evangelii quando profectus ſum à Macedonia, nulla mihi eccleſia communicavit in ratione dati & accepti, niſi vos ſoli.	15. Jhr aber von Philippen wiſſet/ daß von anfang deß Evangelij/ da ich außzog auß Macedonia/ keine Gemeine mit mir getheilet hat/ nach der rechnung der außgab vnd einnam/ denn jhr alleine.	15. Wijte pak wy Filipenſſtij/ že při počátku kázanij Ewangelium/ když gſem ſſel z Macedonye/ že nižádná Cýrkew netinila mi pohodlé k dánij a wzetij/ než wy toliko ſami.
And yee Philippians knowe alſo that in the beginning of the Goſpell/ whē I departed frō Macedonia/ no Church communicated with me concerning the matter of giuing and receiuing/ but ye onely.	Oc i aff Philippen vide/ at fra Euangelij begyndelſe/ der ieg drog vd aff Macedonia/ da haffuer ingen Menighed delet met mig/ at regne effter vdgifft oc indtect/ vden i alene.	Wiecie thež y wy Filipenſowie/ iž ná poczatku Ewanieliey/ gdym wyſzedł z Maceconiey/ žaden mi Kośćioł nie vżyczał co ſie tycże dánia y wzięćia/ iedno wy ſami.
16. Quia & Theſſalonicam, ſemel & bis in uſum mihi miſiſti.	16. Denn gen Theſſalonich ſandtet jhr zu meiner notdurfft/ ein mal/ vnd darnach aber ein mal.	16. Neb gſte y do Theſalonyky gednau y podruhé/ čehož gſem potřebowal poſlali mně.
For euen when I was in Theſſalonica/ yee ſent once/ and afterwarde againe for my neceſſitie.	Thi at i ſende til Theſſalonicam til min nødtørfftighed/ en gong/ oc atter der effter end en gong.	Abowiem y w Theſſalonice gdym był/ wyśćie mi raz y powthore czego mi potrzebá było poſłáli.
17. Non quia quæro datum: ſed requiro fructum abundantem in ratione veſtra.	17. Nicht daß ich das Geſchenck ſuche/ ſondern ich ſuche die frucht/ daß ſie überflüſſig in ewer rechnung ſey.	17. Ne proto abych hledal waſſeho darowánij/ ale hledám vžitku hognêho/ k proſpěchu waſſemu.
Not that I deſire a gifte: but I deſire ỹ fruit which may further your reckening.	Icke at ieg ſøger nogen Gaffue/ men ieg ſøger effter/ at fructen ſkal vere offuerflødig i eders Regenſkaff.	Nie iżbych dáru pożadał/ ále żadam owocu obfitulacego/ ktoryby wſzedł w ráchunek wáſz.
18. Habeo autem omnia, & abundo: repletus ſum, acceptis ab Epaphrodito quæ miſiſtis, odorem ſuavitatis, hoſtiam acceptam, placentem Deo.	18. Denn ich habe alles/ vnd habe überflüſſig. Jch bin erfüllet/ da ich empfieng durch Epaphroditum/ daß von euch kam ein ſüſſer geruch/ ein angenem Opffer/ Gott gefällig.	18. Mámť pak wſſecko/ a doſtit mám: naplněn gſem dary/ kteréž gſem wzal od Epaffrodyta gež gſte poſlali k wůni ſladkoſti/ Oběť wzáctnau/ Bohu libau.
Now I haue receiued all/ and haue plenty: I was euen filled/ after that I had receiued of Epaphreditus that which came from you/ an odoar that ſmelleth ſweete/ a ſacriſice acceptable/ and pleaſant to God.	Thi ieg haffuer alting/ oc ieg haffuer offuerflødelige. Jeg bleff opfylt/ der ieg anammede formedelſt Epaphroditum/ det ſom kom fra eder en ſød luct/ it tacknemelig Offer/ Gud behagelig.	Wzkalem wſzytko y obfithuię/ ieſtem nápełnion wziawſzy od Epáfrodythá ty rzeczy kthore były od was poſłáne/ ná wonność dobrey woniey/ ofiáre Bogu przyiemna y wdzięczna.
19. Deus autem meus impleat omne deſiderium veſtrum ſecundùm divitias ſuas in gloria, in Chriſto Ieſu	19. Mein Gott aber erfülle alle ewre notdurfft/ nach ſeinem reichthumb/ in der Herrligkeit in Chriſto Jeſu.	19. Buoh pak muog naplniž wſſecku žádoſt a potřebu waſſy/ wedlé bohatſtwij ſwého w Sláwě Kryſta Gežjſſe.
And my God ſhall fulfill all your neceſſities through his riches with glorie in Jeſus Chriſt.	Men min Gud opfylde al eders Nødtørfftighed/ effter ſin Rigdom/ i den Herlighed vdi Chriſto Jheſu.	A Bog moy doda zupełnie co potrzebowáć będźiećie/ według bogactw ſwoich chwálebnie w Kryſtuſie Jezuſie.
20. Deo autem & Patri noſtro gloria in ſecula ſeculorum, Amen.	20. Dem Gott aber vnnd vnſerm Vater/ ſey ehre von ewigkeit zu ewigkeit/ Amen.	20. Bohu pak a Otcy naſſemu/ buď ſláwa na wěky wěkuow Amen.
Vnto God euen our Father be praiſe for euermore/ Amen.	Gud oc vor Fader/ vere ære fra euighed til euighed/ Amen.	Przytym Bogu y Oycu náſzemu niechay będźie chwałá ná wieki wiekow Amen.

ד

21 שַׁאֲלוּ בִּשְׁלָמָא דְּכֻלְּהוֹן קַדִּישֵׁא דְּבְיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא שָׁאֲלִין בִּשְׁלָמְכוֹן אַחֵא דְּעַמִּי׃

Salutate tutti i Santi in Chriſto IESV. I fratelli che ſon meco vi ſalutano.

22 שָׁאֲלִין בִּשְׁלָמְכוֹן כֻּלְּהוֹן קַדִּישֵׁא יַתִּירָאִית הָלֵין דְּמִן בַּיְתֵה דְּקֶסַר׃

Salutanui tutti i Santi, e maſſimamente quelli che ſon de la caſa di Ceſare.

23 טַיְבוּתֵה דְּמָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא עַם כֻּלְּכוֹן אַמִּין׃

La gratia del noſtro Signor IESV Chriſto ſia con tutti voi. Amen.

שַׁלְמַת אִגַּרְתָּא דַּלְוָת
פִּילִיפִּיַסֵא דְּאֶתְכַּתְבַת
מֶן רְהוֹמָא׃

ד

21 שַׁאֲלוּ לְכָל־קְדוֹשִׁים בְּשְׁמִי לְשָׁלוֹם בְּיֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ שָׁאֲלוּ לָכֶם לְשָׁלוֹם הָאַחִים אֲשֶׁר עִמִּי׃

Saludad à todos los Sanctos enel Chriſto Ieſus: ſaludan hos los Hermanos que eſtan conmigo.

22 שָׁאֲלוּ לִשְׁלוֹמְכֶם כָּל־הַקְּדֹשִׁים וְעַל־יָחַד אֲשֶׁר בְּבֵית הַקֵּיסָר הֵמָּה׃

Saludan hos todos los Sanctos: y mayormente los que ſon de la Caſa de Ceſar.

23 תְּחִנַּת אֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ עִם כֻּלְּכֶם אָמֵן׃

La gracia del Sennor nueſtro Ieſus el Chriſto ſea con todos voſotros, Amen.

אֶל־פִּילִפִּים נִכְתְּבָה מֵרְהוֹמָה
בְּיְדֵי אֶפַּפְרוֹדִיטוֹס׃

δ.

21. Ἀσπάσασθε πάντα ἅγιον ἐν χριστῷ ἰησοῦ. ἀσπάζονται ὑμᾶς οἱ σὺν ἐμοὶ ἀδελφοί.

Saluez vn chacun des ſaincts en Ieſus Chriſt. Les freres qui ſont auec moi vous ſaluent.

22. Ἀσπάζονται ὑμᾶς πάντες οἱ ἅγιοι, μάλιστα δὲ οἱ ἐκ τῆς καίσαρος οἰκίας.

Tous les ſaincts vous ſaluent, & principalemét ceux qui ſont de la maiſon de Ceſar.

23. Ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ μετὰ πάντων ὑμῶν. ἀμήν.

La grace de noſtre Seigneur Ieſus Chriſt ſoit auec vous tous, Amen.

Πρὸς Φιλιππησίους ἐγράφη ἀπὸ
ῥώμης δι' ἐπαφροδίτου.

CAP. IIII.

21. Salutate omnem ſanctum in Chriſto Ieſu. Salutant vos qui mecum ſunt, fratres.

Sainte all Saintes in Chriſt Jeſus. The brethren / which are with me/ greete you.

22. Salutant vos omnes ſancti, maximè autem qui de Cæſaris domo ſunt.

All the Saints ſalute you/ and moſt of all they which are of Ceſars houſhold

23. Gratia Domini noſtri Ieſu Chriſti cum ſpiritu veſtro, Amen.

The grace of our Lorde Jeſus Chriſt be with you all / Amen.

Scripta eſt ab urbe Roma per Epaphroditum.

Das IIII. Capitel.

21. Grüſſet alle Heiligen in Chriſto Jeſu. Es grüſſen euch die Brüder/ die bey mir ſind.

Hilſer alle Helligen i Chriſto Jheſu. De Brødre ſom ere hoſſ mig / hilſe eder.

22. Es grüſſen euch alle Heiligen / ſonderlich aber die von deß Keiſers Hauſe.

Alle Helligen hilſe eder/ men beſynderlige de aff Keyſerens Huſſ.

13. Die gnade vnſers HERRN Jeſu Chriſti ſey mit euch allen/ Amen.

Vor HERRJS Jheſu Chriſti Naade vere met eder alle/ AMEN.

Geſchrieben von Rom / durch
Epaphroditum.

Kapitola IIII.

21. Pozdrawtež každého Swatého w Kryſtu Gežijſſy: Pozdrawugij wás Bratřij/ kteřjž gſeu ſemnau.

Pozdrowćie wßytki świethe w Kryſthuśie Jezuśie. Pozdrawiáłá was brácia ktorzy ſam ſa zemna.

22. Pozdrawugij was wſſyckni Swatij/ a naywijce ti kteřij gſau z Cželedi Cýſařowy:

Pozdrawiáłá was wßyſcy święći/ á zwłaßczá ktorzy ſą z Ceſarſkiego domu.

23. Milost Pána naſſeho Gežijſſe Kryſta/ budiž s wámi ſe wſſemi/ Amen.

Láſká Páná náßego Jezu Kryſtá niech bedźie z wámi wßythkimi/ Amen.

Skonáwá ſe Liſt Swatého Pawla k Filipenſkým/ w Řijmě pſán/ a po Epaffrodytowi poſlán.

D. PAVLI EPISTOLA
AD
COLOSSENSES,

SYRIACE,	ITALICE.
EBRAICE,	HISPANICE.
GRÆCE,	GALLICE.
LATINE,	ANGLICE.
GERMANICE,	DANICE.
BOHEMICE,	POLONICE.

Ex

Diſpoſitione & Adornatione

ELIAE HVTTERI
GERMANI.

דִּלְוָת קוּלָסָיֵא :

קֶפַלָאוֹן א

פּוְלוֹס שְׁלִיחָא דְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא בְּצֶבְיָנֵהּ דַּאלָהָא וְטִמָתָאוֹס אַחָא :

Pavlo Apoſtolo di Iesv Chriſto, per Volontà di Dio, è Timoteo fratello.

2 לַאִילֵין דְּאִית בְּקוּלָסַס אַחֵא קַדִּישֵׁא וּמְהַימְנֵא בְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא :

A i Santi è fedeli fratelli in Chriſto, che ſono in Coleſſa.

3 שְׁלָמָא עַמְּכוֹן וְטַיְבוּתָא מִן אֱלָהָא אָבוּן מוֹדֵינַן לַאלָהָא אָבוּהִי דְּמָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא בְּכֻל זְבַן וּמְצַלֵּינַן עֲלַיכוֹן :

Gratia è pace à Voi da Dio Padre noſtro, è dal Signor Iesv Chriſto. Noi rendiamo gratie à Dio è Padre del noſtro Signor Iesv Chriſto, ſempre che per Voi facciamo oratione.

4 הָגֵת מִן דִּשְׁמַעַן הי הַיְמָנוּתְכוֹן דְּבְיֵשׁוּעַ מ מְשִׁיחָא וְחוּבְּכוֹן דִּלְוָת כֻּלְּהוֹן קַדִּישֵׁא :

Hauendo Vdita la Voſtra fede in Chriſto Iesv, e la Voſtra charità verſo tutti i Santi.

5 מֶטוּל סַבְרָא הָו דַּנְטִיר לְכוֹן בַּשְׁמַיָּא הָו דְּמֶן קְדִים שְׁמַעְתּוּן בְּמֶלְּתָא דק דְּקוּשְׁתָּא דַּסְבַרְתָּא :

Per la ſperanza che V'è ripoſta ne cieli: de laquale hauete gia Vdito per la parola de la Verità de l'Euangelio.

הַשָּׁלִיחַ אֶל־קוֹלָסִים :

א

פּוֹלוֹס שְׁלִיחַ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ בְּחֵפֶץ אֱלֹהִים וְטִימוֹטֵאוֹס הָאָח :

PAVLO Apoſtol de Ieſus el Chriſto por la voluntad de Dios, y el Hermano Thimotheo.

2 לַאֲשֶׁר בְּקוֹלָסִים קְדוֹשִׁים נֶאֱמָנִים לְאַחֵינוּ בַּמָּשִׁיחַ :

A los Sanctos y Hermanos fieles en el Chriſto, que eſtan en Coloſſas:

3 תְּחִנָּה לָכֶם וְשָׁלוֹם מֵאֱלֹהִים אָבִינוּ וַאֲדוֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ גוֹדֶה לֵאלֹהִים וְלַאֲבִי אֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ תָּמִיד עֲלֵיכֶם מִתְפַּלְּלִים אֲנַחְנוּ :

Gracia y paz ayays de Dios Padre nueſtro, y del Sennor Ieſus el Chriſto. Hazemos gracias àl Dios y padre del Sennor nueſtro Ieſus el Chriſto, ſiempre orando por voſotros.

4 כִּי־שׁוֹמְעִים אֶת אֱמוּנַתְכֶם בְּיֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ וְאֶת־אַהֲבָה אֲשֶׁר הִיא לְכָל־הַקְּדוֹשִׁים :

Oyendo vueſtra fe en el Chriſto Ieſus, y la Charidad (que teneys) para con todos los Sanctos.

5 בַּעֲבוּר הַשִּׂבְרָה אֲשֶׁר הוּשְׂמָה לָכֶם בַּשָּׁמַיִם אֲשֶׁר מִלְּפָנִים שְׁמַעְתּוּהָ בִּדְבַר אֱמֶת הַבְּשׂרָה :

A cauſa de la eſperança que hos es guardada en los cielos: la qual aueys oydo ya por la palabra verdadera del Euangelio.

ΠΑΥΛΟΥ ΠΡΟΣ ΚΟΛΟΣΣΑΕῖΣ ἐπιστολή.

ΚΕΦΑΛ. α΄.

ΠΑΥΛΟΣ ἀπόστολος ἰησοῦ χριστοῦ διὰ θελήματος θεοῦ, καὶ τιμόθεος ὁ ἀδελφὸς.

PAVL Apoſtre de Ieſus Chriſt, par la volonté de Dieu, & le frere Timothee:

2. Τοῖς ἐν κολοσσαῖς ἁγίοις καὶ πιστοῖς ἀδελφοῖς ἐν χριστῷ.

Aux ſaincts & freres fideles en Chriſt qui ſont en Coloſſes:

3. Χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν, καὶ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ. Εὐχαριστοῦμεν τῷ θεῷ καὶ πατρὶ τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, πάντοτε περὶ ὑμῶν προσευχόμενοι.

Grace vous ſois & paix de par Dieu noſtre Pere, & de par le Seigneur Ieſus Chriſt, nous rendõs touſiours graces de vous à Dieu, qui eſt le Pere de noſtre Seigneur Ieſus Chriſt, prians touſiours pour vous: Ayans oui parler de voſtre foy en Ieſus Chriſt, & de la charité que vous auez enuers tous les ſaincts:

4. Ἀκούσαντες τὴν πίστιν ὑμῶν ἐν χριστῷ ἰησοῦ, καὶ τὴν ἀγάπην τὴν εἰς πάντας τοὺς ἁγίους.

Ayans ouï parler de voſtre foy en Ieſus Chriſt, & de la charité que vous auez enuers tous les ſaincts:

5. Διὰ τὴν ἐλπίδα τὴν ἀποκειμένην ὑμῖν ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ἣν προηκούσατε ἐν τῷ λόγῳ τῆς ἀληθείας τοῦ εὐαγγελίου.

Pour l'eſperance qui vous eſt reſeruee ès cieux, laquelle vous auez ci deuant ouïe par la parole de verité, aſſauoir de l'Euangile.

AD COLOSSENS.	An die Coloſſer.	K Kolocenſkym.
CAP. I.	Das I. Capitel.	Kapitola I.
PAVLVS Apoſtolus Ieſu Ghriſti per voluntatem Dei, & Timotheus frater.	PAulus ein Apoſtel Jeſu Chriſti / durch den willen Gottes / vnd Bruder Timotheus.	PAwel Apoſſtol Kryſta Gežijſſe / ſkrz wuoli Božij / a Tymotheus Bratr:
PAul an Apoſtle of Jeſus Chriſt / by the will of God / and Timotheus our brother.	PAulus / Jheſu Chriſti Apoſtel / formedelſt Guds vilie / oc Timotheus den Broder.	PAwel Apoſtol Jezu Kryſthá przez wolą Bożą / y Tymotheuſz brát.
2. Iis qui ſunt Coloſſis ſanctis & fidelibus fratribus in Chriſto Ieſu.	2. Den Heiligen zu Coloſſen / vnd den glaubigen Brůdern in Chriſto.	2. Tiem kteřijž gſau w Měſtě Koloſſys Swatým a wěrným Bratřijm w Kryſtu Gežijſſy.
To them / which are at Coloſſe / Saintes and faithfull brethren in Chriſt.	De Hellige i Coloſſen / oc de tro Brødre i Chriſto.	Tym ktorzy ſą w Koloſiech świętym y wiernym brátom w Kryſtuſie.
3. Gratia vobis & pax à Deo Patre noſtro, & Domino Ieſu Ghriſto. Gratias agimus Deo, & Patri Domini noſtri Ieſu Chriſti, ſemper pro vobis orantes.	3. Gnade ſey mit euch / vnnd friede von Gott vnſerm Vater / vnnd dem HERREN Jeſu Chriſto. Wir dancken GOtt vnnd dem Vater vnſers HERRN Jeſu Chriſti / vnnd beten allezeit fůr euch.	3. Milost wám a pokog od Boha Otce naſſeho / a Pána Gežijſſe Kryſta. Děkugeme Bohu a Otcy Pána naſſeho Gežiſſe Kryſta / wždycky za wás modlíce ſe:
Grace be with you / and peace from God our Father / and from the Lord Jeſus Chriſt. We giue thankes to God euen the Father of our Lord Jeſus Chriſt / alwayes praying for you.	Naade vere met eder oc Fred aff Gud vor Fader / oc den HERRE Jheſu Chriſto. Wi tacke Gud oc vor HERRIS Jeſu Chriſti Fader / oc bede altid for eder.	Láſká niech wam będźie y pokoy od Bogá Oycá naſzego / y od Páná Jezu Kryſtá. Dźiękuiemy Bogu y Oycu Páná náſzego Jezu Kryſtá záwſze zá wás ſię modląc.
4. Audientes fidem veſtram in Chriſto Ieſu, & dilectionem quam habetis in ſanctos omnes.	4. Nach dem wir gehöret haben / von ewrem Glauben an Chriſtum Jeſum / vnnd von der Liebe zu allen Heiligen.	4. Slyſſýce o Wijře waſſý w Kryſtu Gežijſſy / a o Milowánij / kteréž máte ke wſſem Swatým.
Since we heard of your faith in Chriſt Jeſus / and of your loue towarde all Saintes.	Effter ſom wi haffue hørt / aff eders Tro til Chriſtum Jheſum / oc om eders kærlighed til alle Helligen.	Vſłyſzawſzy wiárę wáſzę w Kryſthuſie Jezuſie / y miłość przećiwko wſzem świętym.
5. Propter ſpem quæ repoſita eſt vobis in cælis, quam audiſtis in verbo veritatis Evangelii.	5. Vmb der Hoffnung willen / die euch beygeleget iſt im Himmel / von welcher jhr zuvor gehöret habt durch das Wort der Warheit / im Evangelio.	5. Pro naděgi / kteráž ſložena geſt wám w Nebeſých / o kteréž gſte giž ſlyſſeli w Slowu prawdy Ewangelium.
For the hopes ſake / which is layed vp for you in heauen / whereof yee haue heard before by the worde of trueth / which is the Goſpell.	For det Haab ſkyld / ſom eder er bortlagd i Himmelen / Om huilcket i haffue tilforn hørt formedelſt Sandheds Ord / vdi Euangelio.	Dla nádźieie wam odłożoney w niebie ktoraśćie przed tym ſłyſzeli / przez prawdźiwe ſłowo Ewánieliey.

א

6 הַי דְּאֶתְכַּרְזַת לְכוֹן אֵיךְ דְּאָף לְכֻלֵּהּ עָלְמָא וְרָבְיָא וְיָהְבָא פֵּארֵא אֵיכַנָּא דְּאָף בְּכוֹן מֶן יַוְמָא דְּשְׁמַעְתּוֹן וְאֶשְׁתַּוְדַּעְתּוֹן טַיְבוּתֵהּ דְּאַלָהָא בְּקוּשְׁתָּא׃ ד

Che è peruenuto à Voi, ſi come ancora è per tutto'l mondo, e Va fruttificando, come fa etiandio in Voi, dal giorno che Voi Vdiſte è conoſceſte la gratia di Dio in Verità.

7 אֵיךְ מָא דְּיִלֶּפְתּוֹן מֶן אֶפַּפְרָא בְּנָתָן חַבִּיבָא דְּהָו אִיתַוְהִי חֲלָפַיְכוֹן מְשַׁמְשָׁנָא מְהַיְמְנָא דִּמְשִׁיחָא׃

Si come ancor imparaſte da Epafra noſtro diletto conſeruo, ilquale è fedel miniſtro di Chriſto per Voi.

8 וְהוּ אוֹדְעַן חוּבְכוֹן דִּבְרוּחָא׃ ד

Et hacci ancor manifeſtata la Voſtra charità in ſpirito.

9 מֶטוּל הָנָא אָף חְנַן מֶן יַוְמָא דְּשְׁמַעַן לָא שָׁלְיַן לְמְצַלָּיוּ עֲלַיְכוֹן וַלְמֶשְׁאַל דְּתֶתְמַלּוֹן יַדַּעְתָּא דְּצֶבְיָנֵהּ דְּאַלָהָא בְּכֻל חֶכְמָא וּבְכֻל סוּכָּל דְּרוּחָ׃

Per queſto noi ancora dal di che l'habbiamo Vdito, non ceſſiamo di pregar per Voi, e domandare à Dio che Voi ſiate ripieni de la cognitione de la ſua Volontà in ogni ſapientia e prudentia ſpirituale.

10 דְּתְהַלְּכוֹן אֵיךְ דְּוָדֵק וְתֶשְׁפְּרוּן לַאלָהָא בְּכֻלְּהוֹן עֲבָדִין טָבִין וְתֶתְּלוּן פֵּארֵא וְתֶרְבּוּן בְּיִדַּעְתָּא דַּאלָהָא׃

Accioche Voi caminiate degnamente ſecondo'l Signore, in tutto quel che gli piace, fruttificando in ogni opera buona, e creſcendo ne la cognition di Dio.

א

6 אֲשֶׁר בָּאָה אֲלֵיכֶם כְּמוֹ גַּם בְּכָל־הָאָרֶץ וְעוֹשָׂה פְּרִיָּה כְּמוֹ גַם בָּכֶם מִיּוֹם הַזֶּה אֲשֶׁר שְׁמַעְתֶּם וִידַעְתֶּם אֶת תְּחִנַּת אֱלֹהִים בֶּאֱמֶת׃

Elqual ha llegado haſta voſotros, como (eſta) por todo el mundo y fructifica, (y crece,) como tambien en voſotros, deſde el dia que oyſtes y conociſtes la gracia de Dios (con verdad.)

7 כְּמוֹ אֲשֶׁר לְמַדְתֶּם מֵאֶפַּפְרָא יְדִידֵנוּ חֲבַר עֲבוֹדָתֵנוּ אֲשֶׁר הוּא נֶאֱמָן עֲלֵיכֶם מְשָׁרֵת הַמָּשִׁיחַ׃

Como lo aueys aprendido de Epaphra conſieruo amado nueſtro, el qual es vueſtro fiel Miniſtro del Chriſto Ieſus.

8 אֲשֶׁר גַּם הוֹדִיעָנוּ אֶת־אַהֲבַתְכֶם בְּרוּחַ׃

Elqual tambien nos ha declarado vueſtra charidad en el Eſpiritu.

9 עַל־כֵּן גַּם אֲנַחְנוּ מִיּוֹם אֲשֶׁר שָׁמַעְנוּ לֹא ׀ נִרְפִּים אֲנַחְנוּ לְהִתְפַּלֵּל עֲלֵיכֶם וְלִשְׁאוֹל אֲשֶׁר תִּמָּלְאוּ בְּדַעַת רְצוֹנוֹ בְּכָל־חָכְמָה וּבִינַת הָרוּחַ׃

Por loqual tambien noſotros deſde el dia que lo oymos, no ceſſamos de orar por voſotros, y pedir à Dios que ſeays llenos de todo conocimiento de ſu voluntad, en toda ſabiduria y entendimiento eſpiritual.

10 לְהִתְהַלֵּךְ אֶת־יְהוָה כַּהוֹגֵן בְּכָל חֶפְצוֹ בְּכָל מַעֲשֶׂה טוֹב לַעֲשׂוֹת פִּרְיְכֶם וְלִרְבּוֹת בְּדַעַת אֱלֹהִים׃

Para que andeys como es digno del Sennor, agradando le en todo, fructificando en todas buenas obras, y creciendo en conocimiento de Dios.

α.

6. Τοῦ παρόντος εἰς ὑμᾶς, καθὼς καὶ ἐν παντὶ τῷ κόσμῳ, καὶ ἔστι καρποφορούμενον, καὶ αὐξανόμενον, καθὼς καὶ ἐν ὑμῖν, ἀφ᾽ ἧς ἡμέρας ἠκούσατε καὶ ἐπέγνωτε τὴν χάριν τοῦ θεοῦ ἐν ἀληθείᾳ.

Qui eſt paruenu à vous, comme auſſi il eſt par tout le monde, & fructifie ainſi comme en vous, depuis le iour que vous auez oui & cognu la grace de Dieu en verité.

7. Καθὼς καὶ ἐμάθετε ἀπὸ Ἐπαφρᾶ τοῦ ἀγαπητοῦ συνδούλου ἡμῶν, ὅς ἐστι πιστὸς ὑπὲρ ὑμῶν διάκονος τοῦ χριστοῦ.

Comme auſſi vous l'auez appris d'Epaphras noſtre cher compagnon de ſeruice, qui eſt fidele miniſtre de Chriſt pour vous:

8. Ὁ καὶ δηλώσας ἡμῖν τὴν ὑμῶν ἀγάπην ἐν πνεύματι.

Lequel auſſi nous a declaré voſtre charité qu'auez en l'Eſprit:

9. Διὰ τοῦτο καὶ ἡμεῖς, ἀφ᾽ ἧς ἡμέρας ἠκούσαμεν, οὐ παυόμεθα ὑπὲρ ὑμῶν προσευχόμενοι καὶ αἰτούμενοι, ἵνα πληρωθῆτε τὴν ἐπίγνωσιν τοῦ θελήματος αὐτοῦ, ἐν πάσῃ σοφίᾳ καὶ συνέσει πνευματικῇ.

Et pourtant nous auſſi dès le iour que nous auons entendu cela, ne ceſſõs de prier pour vous, & demander que vous ſoyez remplis de la cognoiſſance de la volonté d'icelui en toute ſapience & intelligence ſpirituelle:

10. Περιπατῆσαι ὑμᾶς ἀξίως τοῦ κυρίου εἰς πᾶσαν ἀρέσκειαν, ἐν παντὶ ἔργῳ ἀγαθῷ καρποφοροῦντες, καὶ αὐξανόμενοι εἰς τὴν ἐπίγνωσιν τοῦ θεοῦ.

Afin que vous cheminiez dignement comme il eſt ſeant ſelon le Seigneur, en lui plaiſant entierement, fructifians en toute bonne œuure, & croiſſans en cognoiſſance de Dieu:

CAP. I.

6. Quod pervênit ad vos, ſicut & in univerſo mundo eſt, & fructificat, & creſcit ſicut in vobis, ex ea die qua audiſtis & cognoviſtis gratiam Dei in veritate.

Which is come vnto you / euen as it is vnto all the worlde / and is fruitefull / as it is alſo among you / from the day that ye heard / & truely knew the grace of God.

7. Sicut didiciſtis ab Epaphra chariſſimo conſervo noſtro, qui eſt fidelis pro vobis miniſter Chriſti Ieſu.

As ye alſo learned of Epaphras our deare fellow ſeruant / which is for you a faithfull miniſter of Chriſt.

8. Qui etiam manifeſtavit nobis dilectionem veſtram in ſpiritu.

Who hath alſo declared vnto vs your loue / which ye haue by the Spirit.

9. Ideo & nos ex qua die audivimus, non ceſſamus pro vobis orantes & poſtulantes, & impleamini agnitione voluntatis eius, in omni ſapientia & intellectu ſpirituali.

For this cauſe we alſo / ſince the day wee heard of it / ceaſe not to pray for you / and to deſire yͭ yee might bee fulfilled with knowledge of his will / in all wiſedome / and ſpiritual vnderſtanding.

10. Vt ambuletis dignè, Deo per omnia placentes: in omni opere bono fructificantes, & creſcentes in ſcientia Dei.

That yee might walke worthy of the Lorde / and pleaſe him in all thinges / being fruitefull in all good workes / and increaſing in the knowledge of God.

Das I. Capitel.

6. Das zu euch kommen iſt / wie auch in alle Welt / vnd iſt fruchtbar / wie auch in euch / von dem tage an / da jrs gehöret habt / vnd erkant die gnade Gottes in der warheit.

Huilcket ſom er kommet til eder / ſom oc i den gantſke Verden / oc er fructſommeligt / lige ſom oc i eder / fra den dag / der i det hørde / oc kende Guds Naade i ſandhed.

7. Wie jhr denn gelernet habt von Epaphra vnſerm lieben Mitdiener / welcher iſt ein trewer diener Chriſti / für euch.

Lige ſom i oc lærde aff Epaphra vor kære Mettienere / huilcken der er en tro Chriſti tienere / for eder.

8. Der vns auch eröffnet hat ewer liebe im Geiſt.

Som ocſaa obenbarede oſſ eders kærlighed i Aanden.

9. Derhalben auch wir / von dem tage an / da wirs gehöret haben / hören wir nicht auff / für euch zu beten / vnnd bitten / daß jhr erfüllet werdet mit erkenntniß ſeines willens / in allerley geiſtlicher Weißheit vnd Verſtand.

Der faare lade wi icke aff / at bede for eder / fra den dag / der wi det hørde / oc wi bede / at i kunde opfyldis met hans vilies bekendelſe / i allehonde Aandelig Viſdom oc Forſtand.

10. Daß jhr wandelt wirdiglich dem HERREN / zu allen gefallen / vnd fruchtbar ſeyt in allen guten wercken / vnd wachſet in der erkentniß Gottes.

At i kunde vandre verdelige faar HERREN til al behagelighed / Oc vere fructſommelige i alle gode Gerninger / oc voxe i Guds bekendelſe.

Kapitola I.

6. Kterěž geſt přiſſlo k wám / yakož y po wſſem Swětě vžitek neſe / a roſte / yako y mezy wámi / od toho dne / w kterémž gſte ſlyſſeli a poznali miloſt Božij ſkrze prawdu.

Ktora przyßłá do was iáko y ná wßytek świát / y owoc przynoſi / iáko też v was od thego dniá iákośćie prawdźiwie vználi łáſkę Bożą.

7. Yakož gſte ſe naučili od Epaffry naymilegſſyho ſpolu ſlužebnjka naſſeho / kterýž geſt wěrný za wás ſlužebnijk Kryſta Gežijſſe.

Jákośćie ſie też náuczyli od Epáfry milego ktory z námi ſłuży / y ieſt wiernym ſługą Kryſthuſowym zá was.

8. Kterýž také oznámil / nám milowánij waſſe w Duchu.

Ktory thež nam oznaymi miłość wáßę ktorą maćie według duchá.

9. Protož y my od toho dne / yakž gſme to vſlyſſeli nepřeſtáwáme Modliti ſe za wás a žádati / abyſſte bylj naplněni poznánjm wůle geho / we wſſj Maudroſti a rozumu Duchownijm.

Dla tego y my od tego dniá iákochmy to vſłyßeli / nie przeſthawamy zá waś ſie modlić y żadáć / ábyśćie byli nápełnieni wßelákim vznániem woley tego / z wßeláką mądrośćią y rozumieniem duchownym.

10. Abyſſte chodili hodně Bohu / we wſſem ſe ljbijce w každém ſkutku dobrém ſe množijce / a roſtauce w vměnij Božijm.

Abyśćie chodźili iáko Pánu náleży izbyśćie ſie mu podobáli we wßytkim / wßelákim vczynkiem dobrym / owoc przynoßący roſthác w vznániu Bożym.

א

11 וּבְכֻל חֵיל תִּתְחַיְּלוּן אַיְךְ
רַבּוּתָא דְשׁוּבְחֵהּ בְּכֻל
מְסַיְבְּרָנוּ וּבְמַגְּרַת רוּחַ
וּבְחַדּוּתָא׃

Fortificati d'ogni forza ſecondo la potentia de la ſua gloria, ad ogni patientia è tolerantia con allegrezza.

12 תּוֹדוּן לַאלָהָא אַבָא
דַאשְׁוְין לַמְנָתָא דְיָרְתּוּתָא
דְקַדִּישֵׁא בִּנוּהְרָא׃

Ringratiando il Padre, che ci ha fatti habili ad eſſer partecipi de la ſorte de Santi nel lume.

13 וּפַרְקָן מֶן שׁוּלְטָנֵה ד
דַחֲשׁוּכָא וַאיְתִין לַמַלְכוּתָא
דִבְרֵה חַבִּיבָא׃

Che ci ha liberati da la poteſta de le tenebre, & haccı traſferiti nel regno del ſuo diletto Figliuolo.

14 הַו דְבֵהּ אִית לַן פ
פּוּרְקָנָא וְשׁוּבְקָנָא ד
דְחַטָהֵא (בַּדְמֵהּ׃)

In cui habbiami la redentione per il ſuo ſangue, cioè la rimeſſion de peccati.

15 הַו דְהוּיוּ דְמוּתָא
דַאלָהָא דְלָא מֶתְחְזֵא
וּבוּכְרָא דְכֻלְהֵין בְּרִיָתָא׃

Ilquale è l'imagine di Dio inuiſibile, primogenito innanzi ad ogni creatura.

16 וּבֵהּ אֶתְבְּרִי כֻּל מֶדֶם
דְבַשְׁמַיָּא וּבַארְעָא כֻּל
דְמֶתְחַזֵא וְכֻל דְלָא מֶתְחַזֵא
אֶן מַוְתְבָא וְאֶן מָרָוָתָא וְאֶן
אַרְכֻוס וְאֶן שׁוּלְטָנֵא כֻּל
מֶדֶם בְּאִידֵהּ וּבֵהּ אֶתְבְּרִיו׃

Percioche in lui ſono ſtate create tutte le coſe, quelle che ſon ne cieli, e quelle che ſono in terra, le viſibili e l'inuiſibili, ò ſiano Troni, ò Dominationi, ò Principati, ò Poteſta. Tutte le coſe ſon create per lui & à lui.

17 וְהוּיוּ דְמֶן קֳדָם כֻּל
וְכֻל מֶדֶם בֵּהּ קָאֶם׃

Et egli è innanzi à tutte le coſe, e tutte conſiſteno in lui.

א

11 בְּכָל־כֹּחַ מְאֻמָּצִים כִּגְבוּרַת
כְּבוֹדוֹ לְכָל־דּוּמִיָּה וַעֲנָוָה עִם
שִׂמְחָה׃

Corroborados de toda fortaleza conforme à la potencia de ſu gloria con toda tolerancia y largura de animo con gozo:

12 וּמוֹדִים לֵאלֹהִים וְלָאָב־
אֲשֶׁר הִשְׁוָה אוֹתָנוּ לְחֵלֶק נַחֲלַת
הַקְּדוֹשִׁים בָּאוֹר׃

Haziendo gracias al padre que nos hizo dignos de participar en la Suerte de los Sanctos en luz:

13 אֲשֶׁר פָּדָה אוֹתָנוּ מִשִּׁלְטוֹן
הַחֹשֶׁךְ וַיְשִׁיתֵנוּ בְּמַלְכוּת בְּנוֹ
יְדִידוֹ׃

Que nos libro de la poteſtad de las tinieblas y nos traſpaſſó en el Reyno de ſu amado Hijo:

14 אֲשֶׁר בּוֹ יֶשׁ־לָנוּ הַפְּדוּת
בְּדָמוֹ וּשְׂאֵת הַחֲטָאִים׃

En el qual tenemos redemcion por ſu ſangre, remiſsion de peccados,

15 שֶׁהוּא צֶלֶם וּדְמוּת אֱלֹהִים
אֲשֶׁר־לֹא נִרְאָה בְּכוֹר כָּל־
הַבְּרִיאָה׃

El qual es la imagen del Dios inuiſible, Primogenito de toda criatura.

16 כִּי־בוֹ נִבְרְאוּ כֻּלָּם אֲשֶׁר
בַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ הַנִּרְאִים וְלֹא
נִרְאִים אִם כִּסְאִים אִם אֲדוֹנִים
אִם מִשְׂרוֹת וְאִם שִׁלְטוֹנוֹת כֻּלָּם
בְּיָדוֹ וְאֵלָיו נִבְרָאוּ׃

Porque por el ſon criadas todas las coſas que eſtan en los cielos y que eſtan en la tierra, viſibles y inuiſibles: ſean thronos. ſean ſennorios, ſean principandos ſean poteſtades, todo fue criado por el enel.

17 וְהוּא הוֹוֶה מֵאָז קֶדֶם כָּל־
מִפְעָלִים מֵעוֹלָם וְכָל־דְּבָרִים
בּוֹ קָמוּ׃

Y el es antes de todas las coſas: y todas las coſas conſiſten por el.

ά.

11. Ἐν πάσῃ δυνάμει δυναμούμενοι κατὰ τὸ κράτος τῆς δόξης αὐτοῦ, εἰς πᾶσαν ὑπομονὴν καὶ μακροθυμίαν μετὰ χαρᾶς.

Eſtans fortifiés en toute force ſelon la vertu de ſa gloire, en toute ſouffrance & eſprit patient auec ioye:

12. Εὐχαριστοῦντες τῷ θεῷ, καὶ πατρὶ τῷ ἱκανώσαντι ἡμᾶς εἰς τὴν μερίδα, τοῦ κλήρου τῶν ἁγίων ἐν τῷ φωτί.

Rendans graces au Pere, qui nous a rendus capables de participer à l'heritage des ſaincts en la lumiere:

13. Ὃς ἐρρύσατο ἡμᾶς ἐκ τῆς ἐξουσίας τοῦ σκότους, καὶ μετέστησεν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ υἱοῦ τῆς ἀγάπης αὐτοῦ.

Lequel nous a deliurés de la puiſſance des tenebres, & nous a tranſportés au royaume de ſon Fils bien aimé:

14. Ἐν ᾧ ἔχομεν τὴν ἀπολύτρωσιν (διὰ τοῦ αἵματος αὐτοῦ,) τὴν ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν·

En qui nous auons deliurance par ſon ſang, aſſauoir remiſſion des pechés.

15. Ὅς ἐστιν εἰκὼν τοῦ θεοῦ τοῦ ἀοράτου, πρωτότοκος πάσης κτίσεως.

Lequel eſt l'image de Dieu inuiſible, le premier-né de toute creature.

16. Ὅτι ἐν αὐτῷ ἐκτίσθη τὰ πάντα, τὰ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, καὶ τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, τὰ ὁρατὰ καὶ τὰ ἀόρατα, εἴτε θρόνοι, εἴτε κυριότητες, εἴτε ἀρχαὶ, εἴτε ἐξουσίαι· τὰ πάντα δι' αὐτοῦ καὶ εἰς αὐτὸν ἔκτισται.

Car par lui ont eſté creées toutes choſes qui ſont és cieux & qui ſont en la terre viſibles & inuiſibles, ſoit les Thrones, ou les Dominations, ou les Principautés, ou les puiſſances: toutes choſes ſont creées par lui & pour lui.

17. Καὶ αὐτός ἐστι πρὸ πάντων, καὶ τὰ πάντα ἐν αὐτῷ συνέστηκε.

Et icelui eſt deuant toutes choſes, & toutes ſubſiſtent par lui.

CAP. I.

11. In omni virtute confortati ſecúdùm potentiam claritatis eius , in omni patientia& longanimitate cum gaudio.

Strenghthened with all might through his glorious power / vnto all patience/and long ſuffring with ioyfulnes.

12. Gratias agentes Deo & Patri, qui dignos nos fecit in partem ſortis ſanctorum, in lumine.

Giuing thankes vnto the Father / which hath made vs meete to be partakers of the inheritance of the Saintes in light.

13. Qui eripuit nos de poteſtate tenebrarum, & tranſtulit in regnum filii dilectionis ſuæ.

Who hath deliuered vs from the power of darkeneſſe / and hath tranſlated vs into the kingdome of his deare Sonne.

14. In quo habemus redemptionem (*per ſanguinem ipſius*,) remiſſionem peccatorum.

In whom we haue redemption through his blood/that is / the forgiueneſſe of ſinnes.

15. Qui eſt imago Dei inviſibilis, primogenitus omnis creaturæ.

Who is the image of the inuiſible God, the firſt borne of euery creature.

16. Quoniam in ipſo condita ſunt univerſa in cælis, & in terra, viſibilia & inviſibilia, ſive throni, ſive dominationes, ſive principatus, ſive poteſtates, omnia per ipſum, & in ipſo creata ſunt.

For by him were all thinges created which are in heauen/ and which are in earth/ thinges viſible and inuiſible: whether they bee Thrones / or Dominions/or principalities/or Powers/all things were created by him and for him

17. Et ipſe eſt ante omnes, & omnia in ipſo conſtant.

And hee is before all thinges / and in him all thinges conſiſt.

Das I. Capitel.

11. Vnd geſtercket werdet mit aller krafft nach ſeiner herꝛlichen macht/ in aller gedult vnd langmůtigkeit/ mit freuden.

Oc bliffue ſtercke met al Krafft effter hans herlighed mact/ i al taalmodighed/ oc langmodig met glæde.

12. Vnd danckſaget dem Vater/ der vns tůchtig gemacht hat zu dem Erbtheil der Heiligen im Liecht.

Oc ſige Fadren tack/ ſom giorde oſſ duelig til Helligens Arffuedel i Liuſet.

13. Welcher vns errettet hat von der Oberkeit der Finſterniß/ vnd hat vns verſetzt inn das Reich ſeines lieben Sohnes.

Huilcken ſom frelſte oſſ aff mørckens Øffrighed oc ſette oſſ i ſin elſkelige Søns Rige.

14. An welchen wir haben die Erlöſung durch ſein Blut/ nemlich die vergebung der Sůnde.

I huilcken wi haffue Forløſning/ formedelſt hans Blod/ ſom er Syndernis forladelſe.

15. Welcher iſt das Ebenbilde deß vnſichtbarn Gottes/ der Erſtgeborner vor allen Creaturen.

Huilken der er den wſynlige Guds lige Billede/ den Førſtfødde faar alle Creature.

16. Denn durch jn iſt alles geſchaffen/ daß im Him̃el vnd auff Erden iſt/ das ſichtbare vnd vnſichtbare/ beyde die Thronen vnd Herꝛſchafften/ vnd Fůrſtenthumben vnd Oberkeiten/ es iſt alles durch jn vnd zu jm geſchaffen.

Thi formedelſt hannem er alting ſkabt/ det ſom er i Himmelen oc paa Jorden/ det ſynlige oc wſynlige/ baade Throner/ oc Herredøme/ oc Førſtedøme/ oc Øffrighed/ Det er altſammen ſkabt formedelſt hannem oc til hannem.

17. Vnd er iſt vor allen/ vnd es beſtehet alles in jm.

Oc hand er faar alle ting/ oc det er altſammen beſtandigt i hannem.

Kapitola I.

11. Wſſelikau ſylau gſauce poſylněni/ wedlé mocý yaſnoſti geho/ we wſſý trpěliwoſti a dlauhém čekánij:

Bedac vmocnieni wßeláka mocawedlug chwálebney možnośći iego / ku wßelakiey cierpliwośći/ y cichośći z weſelem.

12. S radoſtij děkugijce Bohu a Otcy/ kterýž hodně nás včinil abychom byli včaſtni dědictwij ſwatých geho w ſwětle:

Dźiekuiac Oycu ktory nas godnymi vczynil/ ábychmy byli vczeſtniki dźiedźictwá świetych w światlośći.

13. Kterýž wytrhl nás z mocy temnoſtij/ a přeneſl do Králowſtwij Syna milého ſwého.

Ktory wybáwil nas z mocy ćiemnośći/ y przenioſl w Kroleſtwo Syná ſwego milego.

14. W kterémžto máme wykaupenij a odpuſſtěnij hřijchuow (ſkrze Krew geho:)

W ktorym mamy odkupienie przez krew iego/ to ieſt odpußczenie grzechow.

15. Kterýž geſt obraz Boha newiditedlného/ prworozený předewſſým ſtwořenijm:

Ktory ieſt wyobráženiem Bogá niewidomego/ pierworodnym przed wßytkim ſtworzeniem.

16. Nebo ſkrze něho ſtwořeny gſau wſſecky wěcy/ na Nebi y na Zemi/ widitedlné y newiditedlné/ budto Trůnowé neb Dominacionowé/ budto Princypátowé neb Poteſtátowé/ wſſecky wěcy ſkrze něho a w něm ſtwořeny gſau.

Abowiem przezeń ſa wßytki rzeczy ſtworzone ná niebie y ná ziemi/ widome y niewidome/ choć maieſtathy/ choć páńſtwá/ choć przełożeńſtwá/ choć zwierzchnośći wßythki rzeczy przezeń/ y względem iego ſa ſtworzone.

17. A on geſt předewſſemi/ a wſſecky wěcy gijm ſtogij.

A on ieſt przed wßytkimi rzeczámi/ á wßytki rzeczy przezeń ſtoia.

א

18 וְהוּיוּ רִישָׁא דְּפַגְרָא דְּעִדְתָּא דְּאִיתַוְהִי רִישָׁא וּבוּכְרָא דְּמִן בֵּית מִיתֵא דְּנֶהֱוֵא קַדְמָי בְּכֹל׃

Et egli è il capo del corpo de la Chieſa, il quale è il principio, il primogenito de morti: accioche ſia egli quel che tenga il principato in tutte le coſe.

19 דְּבֵהּ הוּ צְבָא כֻּלֵּהּ מוּלָיָא לְמֶעְמַר׃

Percioche il beneplacito del Padre è ſtato che in lui habitaſſe ogni pienezza.

20 וּבְאִידֵהּ לְמַרְעָיוּ לֵהּ כֹּל מֶדֶם וְשַׁיֵן בִּדְמָא דִּזְקִיפֵהּ בְּאִידַוְהִי אֶן דב דְּבַאַרְעָא וְאֶן דְּבַשְׁמַיָּא׃

E per lui ſi riconciliaſſeno tutte le coſe à ſe: pacificando per il ſangue dela ſua croce per lui medeſimo, è le coſe che ſono in terra, è quelle che ſono ne cieli.

21 אַף לְכוֹן דְּמִן קְדִים נוּכְרָיֵא הֲוַיתוּן וּבְעֵל דְּבָבֵא בְּרֶעְיָנַיְכוּן מֶטוּל עֲבָדַיְכוּן בִּישֵׁא שַׁיְנְכוּן הָשָׁא׃

E voi che gia erauate alienati, è nimici con la mente ne le male opere.

22 בְּפַגְרָא דְּבֶסְרֵהּ ו וּבְמַוְתֵהּ דַּנְקִימְכוּן —— קְדָמַוְהִי קַדִּישִׁין דְּלָא מוּם וְדְלָא רֶשְׁיָן׃

Egli v'ha hora riconciliati nel corpo de la ſua carne per la morte, per renderui Santi, & irreprenſibili, è ſenza colpa dinanzi à ſe.

23 אֵן תְּקַוּוּן בְּהַימָנוּתְכוּן כַּד שַׁרִירִין שֶׁתְאַסְתְּכוּן וְלָא מִתְתַּזְיְעִיתוּן מֶן סַבְרָא דְּאֵוַנְגֶּלִיוֹן הָו —— דְּשְׁמַעְתּוּן דְּאֶתְכְּרֶז בְּכֻלָּהּ בְּרִיתָא דְּתְחֵית שְׁמַיָּא הָו דְּאֶנָא פַּוְלוֹס הֲוֵית מְשַׁמְשָׁנֵהּ׃

Se però voi ſtate ne la fede fondati è fermi, ſenza muouerui da la ſperanza de l'Euangelio, che voi hauete vdito il quale è ſtato predicato tra ogni creatura che è ſotto'l cielo: delquale io Paulo ſon fatto miniſtro.

א

18 וְהוּא הוֶה רֹאשׁ גְּוִיַּת הָעֵדָה שֶׁהוּא רֵאשִׁית בְּכוֹר מִמֵּתִים לִהְיוֹתוֹ בְּכֻלָּם רִאשׁוֹן׃

Y el es la cabeça del cuerpo de la Igleſia, principio y primogenito de los muertos, para que en todo tenga el primado.

19 כִּי־בוֹ חָפֵץ לִשְׁכּוֹן כָּל־מְלֹא׃

Porquanto agradó àl padre que en el habitaſſe toda plenitud:

20 וּבְיָדוֹ לְהַחֲלִית אֶת־כֻּלָּם אֶל־נַפְשׁוֹ מַשְׁלִים בִּדְמֵי צְלָבוֹ בּוֹ גַּם אֲשֶׁר בָּאָרֶץ וְגַם אֲשֶׁר בַּשָּׁמַיִם׃

Y por el reconciliar todas las coſas à ſi, pacificando por la ſangre de ſu cruz anſi lo que eſtá en la tierra como lo que eſta en los cielos.

21 וְאַתֶּם בִּהְיוֹתְכֶם לְפָנִים זָרִים מוּזָרִים וְאוֹיְבִים בִּלְבַבְכֶם בְּמַעֲשִׂים רָעִים׃

Voſotros tambien ſiendo otro tiempo eſtrannos, y enemigos de animo en malas obras, aora empero hos ha reconciliado.

22 וּמֵעַתָּה הֶחֱלִית אֶתְכֶם בִּגְוִיַּת בְּשָׂרוֹ בְּמוֹתָהּ לַהֲקִימְכֶם קְדוֹשִׁים תְּמִימִים וּנְקִיִּים לְעֵינֵי פָנָיו׃

En el cuerpo de ſu carne por la muerte: para hazer hos ſanctos, y ſin mancha, y irreprehenſibles delante deel.

23 אִם תַּעַמְדוּ בֶּאֱמוּנָה מְיֻסָּדִים מוּסָד הַמַּאֲמִין לֹא יָחִישׁ מִשְּׁבָרַת הַבְּשׂוֹרָה אֲשֶׁר שְׁמַעְתּוּהָ הַנִּקְרָאָה בְּכָל הַבְּרִיאָה אֲשֶׁר תַּחַת הַשָּׁמַיִם לַאֲשֶׁר אֲנִי פַּוְלוֹס מְשָׁרֵתָהּ׃

Si empero permanezeys fundados y firmes en la fe, y ſin mouerhos de la eſperança del Euangelio que aueys oydo, el qual es predicado à toda criatura que eſtà debaxo del cielo, del qual yo Paulo ſoy hecho miniſtro:

ά.

18. Καὶ αὐτός ἐστιν ἡ κεφαλὴ τοῦ σώματος τῆς ἐκκλησίας, ὅς ἐστιν ἀρχὴ, πρωτότοκος ἐκ τῶν νεκρῶν, ἵνα γένηται ἐν πᾶσιν αὐτὸς πρωτεύων.

Et c'eſt lui qui eſt le chef du corps de l'Egliſe, & qui eſt le commencement & le premier ne d'entre les morts: afin qu'il tiene le premier lieu en toutes choſes.

19. Ὅτι ἐν αὐτῷ εὐδόκησε πᾶν τὸ πλήρωμα κατοικῆσαι.

Car le bon plaiſir du Pere a eſté que toute plenitude habitaſt en lui:

20. Καὶ δι᾽ αὐτοῦ ἀποκαταλλάξαι τὰ πάντα εἰς αὐτὸν, εἰρηνοποιήσας διὰ τοῦ αἵματος τοῦ σταυροῦ αὐτοῦ, δι᾽ αὐτοῦ, εἴτε τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, εἴτε τὰ ἐν τοῖς οὐρανοῖς.

Et de reconcilier par lui toutes choſes à ſoi, ayant fait la paix par le ſang de la croix d'icelui, aſſauoir tãt les choſes qui ſont és cieux, que celles qui ſont en terre.

21. Καὶ ὑμᾶς ποτε ὄντας ἀπηλλοτριωμένους καὶ ἐχθροὺς τῇ διανοίᾳ ἐν τοῖς ἔργοις τοῖς πονηροῖς.

Et vous qui eſtiez autresfois eſtrangés de lui, & qui eſtiez ſes ennemis en voſtre entendement, en mauuaiſes œuures:

22. Νυνὶ δὲ ἀποκατήλλαξεν ἐν τῷ σώματι τῆς σαρκὸς αὐτοῦ διὰ τοῦ θανάτου, παραστῆσαι ὑμᾶς ἁγίους καὶ ἀμώμους καὶ ἀνεγκλήτους κατενώπιον αὐτοῦ.

Maintenant toutesfois il vous a reconciliés au corps de ſa chair, par la mort, pour vous rendre ſaincts, ſans tache, & irreprehenſibles deuant ſoi:

23. Εἴγε ἐπιμένετε τῇ πίστει τεθεμελιωμένοι καὶ ἑδραῖοι, καὶ μὴ μετακινούμενοι ἀπὸ τῆς ἐλπίδος τοῦ εὐαγγελίου οὗ ἠκούσατε, τοῦ κηρυχθέντος ἐν πάσῃ τῇ κτίσει τῇ ὑπὸ τὸν οὐρανὸν, οὗ ἐγενόμην ἐγὼ Παῦλος διάκονος.

Voire ſi vous demeurez en la foy, eſtans fondés & fermes, & n'eſtes transportes hors de l'eſperance de l'Euangile que vous auez ouï, lequel eſt preſche entre toute creature qui eſt ſous le ciel, duquel moi Paul ai eſté fait miniſtre.

CAP. I.

18. Et ipſe eſt caput corporis eccleſiæ, qui eſt principium, primogenitus ex mortuis: ut ſit in omnibus ipſe primatum tenens.

And hee is the head of the body of the Church: hee is the beginning / and the firſt borne of the dead / that in all thinges he might haue the preeminence.

19. Quia in ipſo complacuit, omnem plenitudinem inhabitare.

For it pleaſed the Father / that in him / ſhould all fulnes dwell.

20. Et per eum reconciliare omnia in ipſo, pacificans per ſanguinem crucis eius, ſive quæ in terris, ſive quæ in cælis ſunt.

And by him to reconcile all thinges vnto him ſelfe / and to ſet at peace through the blood of his croſſe both the things in earth / and the thinges in heauen.

21. Et vos cum eſſetis aliquando alienati, & inimici ſenſu, in operibus malis.

And you which were in times paſt ſtrangers & enemies / becauſe your mindes were ſet in euill workes / hath he nowe alſo reconciled.

22. Nunc autem reconciliavit in corpore carnis eius per mortem, exhibere vos ſanctos & immaculatos, & irreprehēſibiles, coram ipſo.

In the body of his fleſh he through death / to make you holy / and vnblameable / and without fault in his ſight.

23. Si tamen permanetis in fide fundati & ſtabiles, & immobiles à ſpe Evangelii quod audiſtis, quod prædicatum eſt in univerſa creatura quæ ſub cælo eſt, cuius factus ſum ego Paulus miniſter.

If ye continue / grounded and ſtabliſhed in the faith / and be not moued away from the hope of the Goſpell / whereof yee haue heard / & which hath bene preached to euery creature which is vnder heauen / whereof I Paul am a miniſter.

Das I. Capitel.

18. Vnd er iſt das Haupt deß Leibs / nemlich / der Gemeine / welcher iſt der anfang / vnd der erſtgeborner von den Todten / auff daß er im allen dingen fürgang habe.

Oc hand er Legemens hoffuet / ſom er / Menighedens / huilcken ſom er Begyndelſen oc den Førſtfødde aff de Døde / paa det at hand ſkal haffue Fremgong i alle ting.

19. Denn es iſt das wolgefallen geweſen / daß in jm alle fülle wonen ſolte.

Thi det vaar behagelighed / at al Fuldkommelighed ſkulde bo i hannem.

20. Vnd alles durch jhn verſöhnet würde zu jm ſelbs / es ſey auff Erden oder im Himmel / damit daß er friede machet durch das Blut an ſeinem Creutz / durch ſich ſelbs.

Oc alting ſkulde forligis formedelſt hannem til hannem ſelff / vere ſig paa Jorden eller i Himmelen / Der met at hand giorde Fred formedelſt Blodet paa hans Kaarſſ / ved ſig ſelff.

21. Vnd euch / die jr weiland frembde vnd feinde waret / durch die vernunfft in böſen wercken.

Oc eder i ſom vdi fordom tid vaare Fremmede oc Fiender / formedelſt eders fornufft i onde gerninger.

22. Nun aber hat er euch verſöhnet mit dem Leibe ſeines Fleiſches / durch den Todt / auff daß er euch darſtellet heilig / vnd vnſträfflich / vnd ohn tadel für jhm ſelbs.

Nu haffuer hand oc forligt eder met ſit Kods Legeme / formedelſt Døden / paa det at hand ſkulde fremſticke oſſ hellige / oc wſtraffelige oc vden ſkyld faar hannem ſelff.

23. So jr anders bleibet im Glauben / gegründet vnd veſte vnnd vnbeweglich von der hoffnung deß Evangelij / welchs jr gehöret habt / welchs geprediget iſt vnter alle Creatur / die vnter dem Himmel iſt / welches ich Paulus Diener worden bin.

Der ſom i ellers bliffue i Troen / grundfeſte oc ſtadige / oc wrørelige fra Euangelij haab / huilcket i haffue hørt / huilcket der er predicket iblant alle Creature / ſom ere vnder Himmelen / hues Tienere ieg Paulus er bleffuen.

Kapitola I.

18. A on geſt hlawa těla Cýrkwe / kterýž geſt počátkem a prworozeným wſtaw z mrtwých / aby on mezy wſſemi prwnij mijſto držal.

A on ieſt głowa ćiáłu Koſciolá / początkiem / y pierworodnym z vmárłych / áby on był we wſzythkich przodek trzymáiac.

19. Neb zaljbilo ſe Otcy / aby w něm wſſecka plnoſt Božſtwij přebýwala.

Abowiem vpodobáło ſie Oycu / áby wſzytká doſkonałość mieſzkáłá w nim.

20. A ſkrze něho ſmjřil wſſecko s ſebu / wſſecky wěcy w něm vpokogiw / ſkrze krew křijže geho / y ty které na Nebi gſau / y ty které na Zemi.

A przezeń áby ſobie poiednał wſzythki rzeczy / vſpokoiwſzy przez krew krzyża iego ty rzeczy ktore były na ziemi y ná niebie.

21. Y wás také genž gſte byli před tijm wzdáleni nepřátelé ſmyſlem w ſkutcých zlých.

A thák was ktorzyśćie niekiedy byli oddaleni y nieprzyiaćiele / vmyſłem ktory ſie báwił złemi vczynkámi / teraz záiſte poiednał.

22. Nynij giž ſmijřil tělem ſwým / ſkrze Smrt / abyſſte byli Swatij a nepoſſkwrněnij a bez auhony před nim:

W ćiele ſwoim właſnym przez śmierć / áby ſtáwił was świete y nienágánione / y niewinne przed oblicznoſćia ſwoia.

23. Wſſak geſtliže trwáte w Wijře / gſauce pewnij a ſtálij / a nepohnutedlnij od naděge Ewangelium které gſte ſlyſſeli / genž geſt kázáno wſſemu ſtwořenj / kteréž geſt pod Nebem / gehož yá Pawel včiněn gſem ſlužebnijkem.

Jeśli trwaćie w wierze vgruntowáni y mocni / áni bywaćie poruſzeni od nádzieie Ewánieliey ktoraśćie ſłyſzeli przepowiedána wſzelkiemu ſtworzeniu / ktore ieſt pod niebem / ktorey ia Páweł ſtałem ſie ſługa.

א

24 וְחָדֵא אֲנָא בַּחַשַׁא דְּעַל אַפַּיְכוּן וּמְמַלֵא אֲנָא חַסִירוּתָא דְּאוּלְצָנוֹהִי דַּמְשִׁיחָא בְּבֶסְרִי חֲלָף פַּגְרֵהּ דְּאִיתַוְהִי עִדְּתָא׃

Io hora mi rallegro ne le mie afflittioni per Voi, è adempio le coſe che mançano de le afflittioni di Chriſto ne la mia carne, per il ſuo corpo, che è la Chieſa.

25 הִי דְּאֶנָא הֲוִית מְשַׁמְשָׁנֵהּ אֵיךְ מְדַבְּרָנוּתָא דַּאלָהָא דְּאֶתְיְהֶבַת לִי בְּכוּן דְּאֶשַׁמְלֵא מֶלְּתֵהּ דַּאלָהָא׃

De laquale io ſon fatto miniſtro ſecondo la diſpenſation di Dio, che m'è ſtata data Verſo Voi, per adempier la parola di Dio.

26 אָרָזָא הָו דַּמְכַסֵּי הֲוָא מִן עָלְמֵא וּמִן דָּרֵא הָשָׁא דֵּין אֶתְגְּלִי לְקַדִּישׁוֹהִי׃

Cioè il miniſterio che già fu naſcoſto fin da tutti i ſecoli è da le generationi, & hora è ſtato manifeſtato à i ſuoi ſanti.

27 לְאַילֵין דַּצְבָא אֲלָהָא דְּנוֹדַע מָנוּ עוּתְרָא ד דְּשׁוּבְחֵהּ דְּאָרָזָא הָנָא בְּעַמְמֵא דְּהָוְיוּ מְשִׁיחָא דְּבְכוּן סַבְרָא דְּשׁוּבְחַן׃

A i quali Iddio ha Voluto far conoſcere quali ſiano le ricchezze de la gloria di queſto miſterio tra i Gentili, che è Chriſto in Voi, ſperanza de la gloria.

28 הָו דְּחְנַן מַכְרְזִינַן ו וּמַלְפִינַן וּמְסַכְלִינַן לְכָל בַּר־נָשׁ בְּכֻל חֶכְמָא דְּנְקִים לְכָל בַּר־נָשׁ כַּד גְּמִיר בְּיֵשׁוּע מְשִׁיחָא׃

Ilqual noi annuntiamo, ammonendo ogni huomo, & inſegnando ad ogni huomo in ogni ſapientia: per rendere ogni huomo perfetto in Chriſto IESV.

29 בְּהָדָא הוּ גֵּיר אַף עָמֵל אֲנָא וּמֶתְכַּתַּשׁ אֲנָא בַּמְעַדְרָנוּתָא דְּחַיְלָא דְּמֶתְיַהֵב לִי׃

Nelche ancor m'affatico, combattendo ſecondo la ſua efficacia, laquale opera potentemente in me.

א

24 וְעַתָּה שׂוֹמֵחַ אֲנִי בְּעָנְיִי עֲלֵיכֶם וּמְמַלֵּא אֲנִי אֶת־חֶסְרוֹנֵי מְצוּקוֹת הַמָּשִׁיחַ בִּבְשָׂרִי עַל־גְּוִיָּתוֹ אֲשֶׁר הִיא הָעֵדָה׃

Que aora me gozo en loque padezco por voſotros, y cumplo en mi carne lo que falta de las affliciones del Chriſto por ſu cuerpo, que es la Igleſia:

25 אֲשֶׁר לָהּ אֲנִי מְשָׁרֵת כְּמַתַּת אֱלֹהִים הַנִּתְּנָה לִי אֲלֵיכֶם לְמַלֹּאת אֶת דְּבַר אֱלֹהִים׃

De la qual ſoy hecho Miniſtro por la diſpenſacion de Dios, la qual me es dada en voſotros para que cumpla la palabra de Dios.

26 אֶת סוֹד וּמִסְתָּר הַנִּסְתָּר מֵעוֹלָם וּמִדּוֹרוֹת וּמֵעַתָּה נִגְלָה לִקְדוֹשָׁיו׃

Es à ſaber el miſterio oculto deſde los ſiglos y edades: mas que aora ha ſido manifeſtado à ſus Sanctos.

27 לַאֲשֶׁר חָפֵץ אֱלֹהִים לְהוֹדִיעַ מַה־הָעֹשֶׁר כְּבוֹד הַמִּסְתָּר הַזֶּה בַּגּוֹיִם אֲשֶׁר הוּא הַמָּשִׁיחַ בָּנוּ שִׂבְרַת הַכָּבוֹד׃

A los quales quiſo Dios hazer notorias las riquezas glorioſas deeſte myſterio en las Gentes que es el Chriſto en voſotros, eſperança glorioſa.

28 אוֹתוֹ אֲשֶׁר אֲנַחְנוּ מְבַשְּׂרִים מְיַסְּרִים אֶת כָּל־בְּנֵי אָדָם וּמְלַמְּדִים אֶת־כָּל־בְּנֵי אָדָם בְּכָל־חָכְמָה אֲשֶׁר נְקַיֵּם אֶת־כָּל־הָאָדָם שָׁלֵם בְּיֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ׃

El qual noſotros annunciamos amoneſtando à todo hombre, y enſennando en toda ſabiduria, para hazer à todo hombre perfecto en el Chriſto Ieſus.

29 וְאֶל־זֹאת יוֹגֵעַ אֲנִי לְהֵאָבֵק כְּפָעֳלוֹ אֲשֶׁר פָּעַל בִּי בְּכֹחַ וּגְבוּרָה׃

En loqual aun trabajo combatiendo por la operacion del, laqual el obra en mi poderoſamente.

α'.

24. Νῦν χαίρω ἐν τοῖς παθήμασί μου ὑπὲρ ὑμῶν, καὶ ἀνταναπληρῶ τὰ ὑστερήματα τῶν θλίψεων τοῦ χριστοῦ ἐν τῇ σαρκί μου ὑπὲρ τοῦ σώματος αὐτοῦ, ὅ ἐστιν ἡ ἐκκλησία.

Dont ie m'eſioui maintenant en mes ſouffrences pour vous, & accompli le reſte des afflictions de Chriſt en ma chair pour ſon corps, qui eſt l'Egliſe:

25. Ἧς ἐγενόμην ἐγὼ διάκονος κατὰ τὴν οἰκονομίαν τοῦ θεοῦ τὴν δοθεῖσάν μοι εἰς ὑμᾶς, πληρῶσαι τὸν λόγον τοῦ θεοῦ.

Delaquelle i'ai eſté fait miniſtre, ſelon la diſpenſation de Dieu qui m'a eſté donnee enuers vous, pour accomplir la parole de Dieu:

26. Τὸ μυστήριον τὸ ἀποκεκρυμμένον ἀπὸ τῶν αἰώνων καὶ ἀπὸ τῶν γενεῶν, νυνὶ δὲ ἐφανερώθη τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ.

Aſſauoir le ſecret qui auoit eſté caché dés tous les ſiecles & aages: mais maintenant eſt manifeſté á ſes ſaincts:

27. Οἷς ἠθέλησεν ὁ θεὸς γνωρίσαι τίς ὁ πλοῦτος τῆς δόξης τοῦ μυστηρίου τούτου ἐν τοῖς ἔθνεσιν, ὅς ἐστι χριστὸς ἐν ὑμῖν, ἡ ἐλπὶς τῆς δόξης.

Auſquels Dieu a voulu donner à cognoiſtre quelles ſont les richeſſes de la gloire de ce ſecret entre les Gentils, qui eſt Chriſt en vous, l'eſperance de gloire:

28. Ὃν ἡμεῖς καταγγέλλομεν, νουθετοῦντες πάντα ἄνθρωπον, καὶ διδάσκοντες ἐν πάσῃ σοφίᾳ, ἵνα παραστήσωμεν πάντα ἄνθρωπον (τέλειον) ἐν χριστῷ ἰησοῦ.

Lequel nous annonçons admoneſtans tout homme, & enſeignans tout hōme en toute ſapience: afin que nous rendions tout homme parfait en Ieſus Chriſt.

29. Εἰς ὃ καὶ κοπιῶ ἀγωνιζόμενος κατὰ τὴν ἐνέργειαν αὐτοῦ τὴν ἐνεργουμένην ἐν ἐμοὶ ἐν δυνάμει.

A quoy auſſi ie trauaille, combatant ſelon ſon efficace, laquelle beſongne puiſſamment en moi.

CAP. I.

24. Qui nunc gaudeo in paſſionibus pro vobis, & adimpleo ea quæ deſunt paſſionum Chriſti, in carne mea pro corpore eius, quod eſt eccleſia.

Now reioyce I in my ſuffringes for you / and fulfill the reſt of the afflictions of Chriſt in my fleſh / for his bodies ſake / which is the Church.

25. Cuius factus ſum ego miniſter ſecundùm diſpenſationem Dei, quæ data eſt mihi in vobis, ut impleam verbum Dei.

Whereof I am a miniſter / according to the diſpenſation of God / which is giuen me vnto you warde / to fulfill the worde of God.

26. Myſterium quod abſconditum fuit à ſeculis & generationibus, nunc autem manifeſtatum eſt ſanctis eius.

Which is the myſterie hid ſince the world began / and from all ages / but now is made manifeſt to his Saintes.

27. Quibus voluit Deus notas facere divitias gloriæ ſacramenti huius in Gentibus, quod eſt Chriſtus, in vobis ſpes gloriæ.

To whome God woulde make knowen what is the riches of this glorious myſtery among the Gentiles / which riches is Chriſt in you / the hope of glory.

28. Quem nos annuntiamus, corripientes omnem hominem, & docentes omnem hominem in omni ſapientia, ut exhibeamus omnem hominem perfectum in Chriſto Ieſu.

Whom we preach / admoniſhing euery man / and teaching euery man in all wiſedome / that we may preſent euery man perfect in Chriſt Ieſus.

29. In quo & laboro, certando ſecundùm operationem eius, quam operatur in me in virtute.

Whereunto I alſo labour and ſtriue / according to his working which worketh in me mightily.

Das I. Capitel.

24. Nun frewe ich mich in meinem leiden / daß ich für euch leide / vnnd erſtatte an meinem fleiſch / was noch mangelt an trübſaln inn Chriſto / für ſeinen Leib / welcher iſt die Gemeine.

Nu glæder ieg mig i min Pine / ſom ieg lider faar eder / oc ieg opfylder i mit Kød / den drøffuelſe ſom end nu fattis i Chriſto / for hans Legeme / ſom er Menigheden.

25. Welcher ich ein Diener worden bin / nach dem Göttlichen Predigampt / das mir gegeben iſt vnter euch / daß ich das Wort Gottes reichlich predigen ſol.

Hueſſ Tienere ieg er bleffuen / effter det Guddommelige Predicke Embede / ſom mig er giffuit iblant eder / at ieg ſkal predicke Guds Ord rigelige.

26. Nemlich / daß Geheimniß / daß verborgen geweſen iſt von der Welt her / vnd von den zeiten her / Nun aber offenbart iſt ſeinen Heiligen.

Som er / den Hemmelighed / der haffuer verekiult aff Verdens begyndelſe / oc tid fra tid / Oc nu er det obenbaret hans Helligen.

27. Welchen Gott gewolt hat kunth thun / welcher da ſey der herrliche reichthumb diſes geheimniß vnter den Heiden (welches iſt Chriſtus in euch) der da iſt die hoffnung der Herrligkeit.

Huilcke Gud vilde kundgøre / denne Hemmeligheds herlige rigdom / iblant Hedningene (ſom er Chriſtus i eder) ſom er herlighedens Haab.

28. Denn wir verkündigen vnd vermanen alle Menſchen / vnd lehren alle menſchen mit aller weißheit / auff daß wir darſtellen einen jeglichen Menſchen volkommen in Chriſto Jeſu.

Der wi forkynde / oc wi formane alle Menniſke / oc lære alle Menniſke met al Viſdom / at wi beſkicke huert Menniſke fuldkommet i Chriſto Jheſu.

29. Daran ich auch arbeite vnd ringe / nach der wirckung deß / der in mir krefftiglich wircket.

Paa huilcket ieg oc arbeyder oc ſtrider / effter hans Krafft / ſom arbeyder krafftelige i mig.

Kapitola I.

24. Kterýž nynij radugi ſe / trpě pro wás / a wyplňugi na mém těle ta vtrpenij (kterýchž ſe nedoſtáwá) Kryſtowa / za geho tělo genž geſt Cýrkew Swatá.

Teraz ráduię ſię z tych rzeczy ktore cierpię dla was / y oſtatki vciſkow Kryſthuſowych wypełniam w ciele moim / zá ciáło iego kthore ieſt Kościoł.

25. Kteréžto včiněn gſem ná ſlužebnjkem / wedlé nařjzenij Božijho / kteréž mi geſt dáno mezy wámi / abych wyplnil Slowo Božij.

Kthorego Kościołá ſtałem ſię ſługą wedle ſzáfowánia Bożego / ktore mi ieſt dáne v was / ábych wypełnił ſłowo Boże.

26. A tagemſtwij kteréž geſt bylo ſkryté od wěkůw a Národůw / Ale nynij geſt zgeweno Swatým geho.

To ieſt táiemnice / kthora byłá ſkrytha od wiekow y od rodzáiow / á theraz obiáwiona ieſt świethym iego.

27. Kterýmž to Buoh ráčil známo včiniti bohatſtwij ſláwy tagemſtwij tohoto mezy Pohany / genž geſt Kryſtus mezy wámi / naděge ſláwy.

Ktorym chćiał Bog oznáymić co ſą zá Bogáctwá tey chwalebney táiemnice miedzy pogány / y tho ieſt Kryſtuſá miedzy wámi / kthory ieſt nádzieia chwały.

28 Kteréhož my zwěſtugeme / treſtýce a napomijnagijce wſſecky lidi / a včijce ge wſſeliké maudroſti / abychom včinili každého Člowěka dokonalého w Kryſtu Gežijſſy.

Ktorego my przepowiedamy / vpomináiąc każdego człowieká / y vcząc káżdego człowieká wſzeláktey madrości / ábychmy ſthawili káżdego człowieká doſkonáłym w Kryſtuſie Jezuſie.

29. Pro kež také / bojugi wedlé mocy toho kterýž dělá we mně ſwé dijlo mocně.

Na co też prácuię bojuiąc wedle możności iego / kthora ſię mocnie we mnie okázuie.

ב

1 צָבֵא אֲנָא דֵּין דְּתֵדְעוּן
אַיְנָא אַגּוֹנָא אִית לִי
חֲלָפַיְכוּן וַחֲלָף הָנוּן
דְּבְלָדִיקְיָא וַחֲלָף שַׁרְכָּא
אִילֵין דְּפַרְצוּפִי לָא חֲזַו
בְּבֶסַר׃

Perche io voglio che voi ſappiate quanto gran combattimento io habbi per voi, e per quelli che ſono in Laodicea, e per tutti quelli che non hanno veduta la perſona mia in carne.

2 דְּנֶתְבַּיְאוּן לֶבָּוָתְהוּן וי
וְיִתְקַרְבוּן בְּחוּבָּא לְכֻלֵּה
עוּתְרָא דְּפַיְסָא וְלְסוּכָּלָא
דִּידַעְתֵּה דְּארָזָא דְּאַלָהָא
אַבָּא וְדַמְשִׁיחָא׃

Accioche i lor cuori ſi conſolino, eſſendo inſieme congiunti in charita, & in tutte le ricchezze de la piena certezza de l'intelligentia, à la cognition del miſterio di Dio e Padre di Chriſto.

3 הָו דְּבֵה כַּסְיָן כֻּלְּהֵין ס
סִימָתָא דְּחֶכְמְתָא
וְדִידַעְתָּא׃

Nelquale ſon naſcoſti tutti i teſori de la ſapientia e de la ſcientia.

4 הָדָא דֵּין אָמַר אֶנָא
דְּלָא אֶנָשׁ נֶהְוֵא מַטְעֵא
לְכוּן בְּפַיְסָא דְּמֶלְּא׃

E queſto dico, accioche alcun non v'inganni con perſuaſione di parole.

5 אֶפֶן גֵּיר בְּבֶסַר פְּרִיק
אֶנָא מֶנְּכוּן אֶלָא בְּרוּחַ
עַמְכוּן אֶנָא וְחָדֵא אֶנָא
דְּחָזֵא אֶנָא מְתַכְּסוּתְכוּן
וְשַׁרִירוּתָא דְּהַיְמָנוּתְכוּן
דְּבַמְשִׁיחָא׃

Perche, ſe bene io ſono aſſente con la carne, nondimeno io ſon con voi con lo ſpirito, rallegrandomi, e vedendo il voſtro ordine, e la fermezza de la voſtra fede, laquale hauete in Chriſto.

6 אַיְכַנָא הָכִיל דְּקַבֶּלְתּוּן
לְיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא מָרַן בֵּה
הַלֵּכוּ׃

Come dunque hauete riceuuto il Signor IESV Chriſto, coſi caminate in lui.

ב

1 וְחָפַצְתִּי לְדַעְתְּכֶם כַּמָּה דְאָגָה
הִיא לִי עֲלֵיכֶם וְעַל־אֲשֶׁר
בְּלוֹדִיקְיָא וַאֲשֶׁר לֹא רָאוּ פָּנַי
בְּבָשָׂר׃

Porque quiero que ſepays quan ſolicito eſtoy por voſotros, y por los que eſtan en Laodicea: y por todos los que nunca vieron mi faz en carne:

2 אֲשֶׁר יְנַחֲמוּ לִבְבֵיהֶם הַנֶּאֱפָדִים
בְּאַהֲבָה וּלְכָל־עֹשֶׁר הַבִּטָּחוֹן
מְלֹא חָכְמָה וּתְבוּנָה לָדַעַת
מִסְתַּר הָאֱלֹהִים וְהָאָב וְהַמָּשִׁיחַ׃

Para que tomen conſolacion ſus coraçones aunados en charidad, y en todas riquezas de cumplido entendimiento para conocer el myſterio del Dios y padre, y del Chriſto (Ieſus:)

3 אֲשֶׁר בּוֹ כָּל־אוֹצְרוֹת חָכְמָה
וְדֵעָה נִסְתָּרוּ׃

Enel qual eſtan todos los theſoros de ſabiduria, y de conocimiento ocultos.

4 וְזֹאת אֹמֵר אֲנִי פֶּן אִישׁ
יְפַתְּכֶם בַּעֲלִילוֹת הַדְּבָרִים׃

Y eſto digo paraque nadie hos enganne con palabras perſuaſorias.

5 וְאַף כִּי־אֲנִי כַּבָּשָׂר רָחוֹק
מֵעִמָּכֶם אַךְ בְּרוּחַ עִמָּכֶם אָנֹכִי
שׂוֹמֵחַ וְרוֹאֶה אֶת־מַעַרְכֹתֵיכֶם
וְאֵת יְסוֹד אֱמוּנַתְכֶם בַּמָּשִׁיחַ׃

Porque aunque eſtoy auſente con el cuerpo, con el Eſpiritu eſtoy con voſotros gozandome, y mirando vueſtro concierto, y la firmeza de vueſtra fe en el Chriſto.

6 וְכַאֲשֶׁר קִבַּלְתֶּם אֶת־יֵשׁוּעַ
הַמָּשִׁיחַ אֲדֹנֵינוּ כֵּן בּוֹ הִתְהַלֵּכוּ׃

Portanto de la manera que aueys recebido el Sennor Ieſus, el Chriſto andad enel:

ΚΕΦΑΛ. β.

Θέλω γὰρ ὑμᾶς εἰδέναι ἡλίκον ἀγῶνα ἔχω περὶ ὑμῶν, καὶ τῶν ἐν λαοδικείᾳ, καὶ ὅσοι οὐχ ἑωράκασι τὸ πρόσωπόν μου ἐν σαρκί.

Car ie veuil que vous ſachiez combien grand combat i'ai pour vous & pour ceux qui ſont en Laodicee, & pour tous ceux qui n'ont point veu ma preſence en chair:

2. Ἵνα παρακληθῶσιν αἱ καρδίαι αὐτῶν, συμβιβασθέντων ἐν ἀγάπῃ, καὶ εἰς πάντα πλοῦτον τῆς πληροφορίας τῆς συνέσεως, εἰς ἐπίγνωσιν τοῦ μυστηρίου τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς καὶ τοῦ χριστοῦ.

Afin que leurs cœurs ſoyent conſolés, eux eſtans ioints enſemble en charité, & en toutes richeſſes de pleine certitude d'intelligence, à la cognoiſſance du ſecret de noſtre Dieu & Pere & de Chriſt.

3. Ἐν ᾧ εἰσι πάντες οἱ θησαυροὶ τῆς σοφίας καὶ τῆς γνώσεως ἀπόκρυφοι.

En qui ſont cachés tous lés threſors de ſapience & de ſcience.

4. Τοῦτο δὲ λέγω ἵνα μή τις ὑμᾶς παραλογίζηται ἐν πιθανολογίᾳ.

Or ie di ceci, afin que nul ne vous abuſe par paroles de perſuaſion.

5. Εἰ γὰρ καὶ τῇ σαρκὶ ἄπειμι, ἀλλὰ τῷ πνεύματι σὺν ὑμῖν εἰμι, χαίρων καὶ βλέπων ὑμῶν τὴν τάξιν, καὶ τὸ στερέωμα τῆς εἰς χριστὸν πίστεως ὑμῶν.

Car combien que ie ſoye abſent de corps, toutesfois d'eſprit ſuis ie auec vous, en m'eſiouiſſant & voyant voſtre ordre, & la fermeté de voſtre foy que vous auez en Chriſt.

6. Ὡς οὖν παρελάβετε τὸν χριστὸν ἰησοῦν τὸν κύριον, ἐν αὐτῷ περιπατεῖτε.

Ainſi donc que vous auez receu le Seigneur Ieſus Chriſt, cheminez en icelui.

CAP. II.

VOlo enim vos ſcire qualem ſolicitudinem habeam pro vobis, & pro iis qui ſunt Laodiciæ, & quicunq; non viderunt faciem meam in carne.

For I would yee knewe what great figthing I haue for your ſakes / and for them of Laodicea/and for as many as haue not ſeene my perſou in the fleſh.

2. Vt conſolentur corda ipſorum, inſtructi in charitate, & in omnes divitias plenitudinis intellectus, in agnitionem myſterii Dei Patris Chriſti Ieſu.

That their heartes might bee comforted/and they knitte together in loue/ and in all riches of the full aſſurance of vnderſtanding / to know the myſtery of God euen the Father/and of Chriſt.

3. In quo ſunt omnes theſauri ſapientiæ & ſcientiæ abſconditi.

In whome are hid all the treaſures of wiſedome and knowledge.

4. Hoc autem dico, ut nemo vos decipiat in ſublimitate ſermonum.

And this I ſay/leſt any man ſhould beguile you with entiſing words.

5. Nam etſi corpore abſens ſum, ſed ſpiritu vobiſcum ſum: gaudens, & videns ordinem veſtrum, & firmamentum eius quæ in Chriſto eſt, fidei veſtræ.

For though I bee abſent in the fleſhe/yet am I with you in the Spirit reioycing/and beholding your order / and your ſtedfaſt faith in Chriſt.

6. Sicut ergo accepiſtis Ieſum Chriſtum Dominum, in ipſo ambulate.

As ye haue therefore receyued Chriſt Ieſus the Lord/ſo walke in him.

Das II. Capitel.

JCh laſſe euch aber wiſſen/ welch einen kampff ich habe vmb euch vnd vmb die zu Laodicea/ vnd alle die meine Perſon im fleiſch nicht geſehen haben.

JEg lader eder oc vide/huordan en Strid ieg haffuer for eder oc for dem i Laodicea / oc alle ſom icke haffue ſeet min Perſone i Kødet.

2. Auff daß jre hertzen ermanet vnd zuſammen gefaſſet werden/ in der liebe/ zu allen reichthumb deß gewiſſen verſtandes/ zu erkennen das geheimnis Gottes vnnd deß Vaters vnnd Chriſti.

Paa det deris Hierte maatte formanis oc bebindis til ſammen / i kærlighed / til al viſt forſtandis Rigdom / til at kende Guds oc Faderens oc Chriſti hemmelighed.

3. In welchem verborgen ligen alle Schätze der weißheit vnd deß erkenntniß.

I huilcken alle viſdoms oc bekendelſis Liggendefæ ligge ſkiulte.

4. Ich ſage aber darvon/ daß euch niemand betriege mit vernünfftigen reden.

Jeg ſiger oc der om / at ingen ſkal beſuige eder met fornumſtig Tale.

5. Denn ob ich wol nach dem fleiſch nicht da bin/ ſo bin ich aber im Geiſt bey euch/ frewe mich vnnd ſehe ewre ordnung/ vnd ewren veſten Glauben an Chriſtum.

Thi alligeuel at ieg icke end er der effter Kødet/ ſaa er ieg dog hoſſ eder i Aanden/ ieg glæder mig/ oc ſeer eders ſtickelſe/ oc eders faſte tro til Chriſtum.

6. Wie jhr nun angenommen habt den HERRN Chriſtum Jeſum/ ſo wandelt in jhm.

Lige ſom i nu haffue anammet den HERRE Chriſtum Jheſum/ ſaa vandrer i hannem.

Kapitola II.

CHcyť zagiſté abyſſte wěděli/ yak welikau ſtaroſt mám o wás/ y o ty kteřijž gſau w Laodycij/ a kteřijžkoli newiděli twáři mé w těle.

PRzythym chcę ábyśćie wiedźieli iáko wielkie boiowánie mam dla was / y dlá thych ktorzy ſą w Laodycey / y dla tych ktorzykolwiek nie widźieli oblicza mego wedle ćiáłá.

2. Aby byla potěſſena Srdce gegich/ gſauce naučeni w Láſce/ a we wſſem Zbožij doſtatečnoſti rozumu/ w poznánij tagemſtwij Boha a Otce/ y Kryſta Gežijſſe.

Aby poćieſzenie miáły ſercá ich/ gdy będą ſpołecznie złączeni miłośćią/ á to ná wſzelkie bogactwo pewnego wyrozumienia / tho ieſt ku vznániu thaiemnice Bogá y Oycá/ y Kryſtuſá.

3. W němž gſau wſſyckni Pokladowé maudroſti a vměnij ſkryti.

W ktorym ſkryte ſą wſzytki ſkárby mądrośći y vmiejętnośći.

4. Ale totoť prawijm/ aby wás žádný neoklamáwal podobnau k prawdě řečij.

A toć powiedam iżby nikt was nie oſzukawał łágodnymi ſłowy.

5. Neb yá ačkoli wzdálen gſem od wás tělem/ wſſak Duchem s wámi gſem raduge ſe/ a wida řád wáſs/ a vtwrzenij té Wijry waſſý kteráž geſt w Kryſtu.

Bo áczkolwiek nie ieſthem obecny wedle ćiáłá / á wſzákże vmyſlem ieſtem z wámi/ weſeląc ſię y widząc porządek wáſz/ y ſtateczność wiáry wáſzey w Kryśtuśie.

6. Protož yakož gſte přijali Kryſta Gežijſſe Pána naſſeho/ tak w něm y chodte.

Jákośćie tedy przyięli Kryſtuſá Jezuſá Páná/ ták w nim poſtępuyćie.

ב

7 כַּד מְשַׁרְרִין עֶקָּרַיְכוּן וּמֶתְבַּנְיִן אַנְתּוּן בֵּהּ וּמֶתְקַיְּמִין אַנְתּוּן בְּהַיְמָנוּתָא הָי דְּיִלֶפְתּוּן דְּבָהּ תֶּתְיַתְּרוּן בְּתַוְדִּיתָא ׃

Stando radicati & edificati in eſſo, e confermati ne la fede, ſi come v'è ſtato inſegnato, abbondando in eſſa con rendimento di gratie.

8 אִזְדַּהֲרוּ דַּלְמָא אֶנָשׁ יְחַלֶּצְכוּן בְּפִילָוסוֹפוּתָא וּבְטָעְיוּתָא סְרִיקָתָא אַיְךְ יוּלְפָנָא דִּבְנַי נָשָׁא וְאַיְךְ אֶסְטוּכְסֵוְהי דְּעָלְמָא וְלָא אַיְךְ מְשִׁיחָא ׃

Auuertite che non ſia alcun che faccia preda di voi per Filoſofia è vano ingannamento, ſecondo la traditione de gli huomini, ſecondo gli elementi del mondo, è non ſecondo Chriſto.

9 דְּבֵהּ עָמַר כֻּלֵּהּ מוּלָיָא דַּאלָהוּתָא גּוּשְׁמָנָאִית ׃

Percioche in lui habita tutta la pienezza de la Diuinità corporalmente.

10 וּבֵהּ אַף אַנְתּוּן מְשַׁתַּמְלִיתוּן דְּהוּ אִיתַוְהי רִישָׁא דְּכֻלְּהֵין אַרְכוּס וְשׁוּלְטָנָא ׃

E ſete compiuti in lui, che è il capo d'ogni Principato è poteſtà.

11 וּבֵהּ אֶתְגְּזַרְתּוּן גְּזוּרְתָא דְּלָא בְּאִידַיִן בְּשֻׁלָּח בְּסַרָא דְּחַטָהֵא בִּגְזוּרְתֵּהּ ד דַּמְשִׁיחָא ׃

Per ilquale ſete ancora circonciſi d'vna circonciſione fatta ſenza mano, per lo ſpogliamento del corpo de peccati de la carne, cioè per la circonciſion di Chriſto.

12 וְאֶתְקְבַרְתּוּן עַמֵּהּ ב בְּמַעְמוּדִיתָא וּבֵהּ קָמְתּוּן עַמֵּהּ דְּהַיְמָנוּתוּן בְּחַיְלָא דַּאלָהָא דַּאקִימֵהּ מֶן בֵּית מִיתֵא ׃

Eſſendo ſepolti inſieme con lui per il Batteſimo: nelquale ancor ſete inſieme riſuſcitati per la fede de l'operatione efficace di Dio che lo riſuſcitò da morte.

ב

7 מְשֹׁרָשִׁים וּנִבְנִים בּוֹ סְעוּדִים וּמוּרְדִים בֶּאֱמוּנָה כְּמוֹ לְמַדְתֶּם מוֹתִירִים בָּהּ בְּתוֹדָה ׃

Arraygados y ſobre edificados en el, y confirmados en la fe, anſi como lo aueys aprendido, creciendo en ella con hazimiento de gracias.

8 רְאוּ וְהִשָּׁמְרוּ לָכֶם פֶּן אִישׁ יְבַלֵּק וְיִגְזוֹל אֶתְכֶם בַּעֲלִילוֹת הַדְּבָרִים וּבִפְתִיּוֹת שָׁוְא וּמִרְמָה כְּתַלְמוּד הָאֲנָשִׁים כִּיסוֹדוֹת הָעוֹלָם הַזֶּה וְלֹא כַּמָּשִׁיחַ ׃

Mirad que ninguno hos ſaltée por philoſophias y vanos engannos, por tradiciones, por elementos del mundo. y no ſegun el Chriſto.

9 כִּי־בוֹ שׁוֹכֵן כָּל־מְלֹא אֱלָהוּת גּוּפָנִית ׃

Porque en el habita toda plenitud de diuinidad corporalmente:

10 וּבוֹ הֱיִיתֶם מְמֻלָּאִים שֶׁהוּא רֹאשׁ כָּל־מִשְׂרָה וְשִׁלְטוֹן ׃

Y en el eſtays cumplidos, el qual es cabeça de todo principado y poteſtad:

11 אֲשֶׁר בּוֹ נִמַּלְתֶּם בַּמּוּלָה אֲשֶׁר מִבְּלִי יָדַיִם הִיא בְּהַעֲדוֹתְכֶם גְּוִיַּת הַחֲטָאִים בָּשָׂר בְּמוּלַת הַמָּשִׁיחַ ׃

En el qual tambien ſoys circuncidados de circunciſion no hecha con manos, con el deſpojamento del cuerpo de la carne en la circunciſion del Chriſto.

12 בְּהִקָּבֶרְכֶם עִמּוֹ בַּטְּבִילָה אֲשֶׁר בּוֹ גַּם קַמְתֶּם עִמּוֹ בֶּאֱמוּנַת גְּבוּרַת אֱלֹהִים אֲשֶׁר הֱקִימוֹ מִמֵּתִים ׃

Sepultados juntamente con el en el Baptiſmo, en el qual tambien reſuſcitaſtes con el por la fe de la operacion de Dios que lo leuanto de los muertos.

β.

7. Ἐρριζωμένοι καὶ ἐποικοδομούμενοι ἐν αὐτῷ, καὶ βεβαιούμενοι ἐν τῇ πίστει, καθὼς ἐδιδάχθητε, περισσεύοντες ἐν αὐτῇ ἐν εὐχαριστίᾳ.

Eſtans enracinés & edifiés en lui, & confermes en la foy, comme vous auez eſté enſeignés, abondans en icelle auec action de graces.

8. Βλέπετε μή τις ὑμᾶς ἔσται ὁ συλαγωγῶν διὰ τῆς φιλοσοφίας καὶ κενῆς ἀπάτης, κατὰ τὴν παράδοσιν τῶν ἀνθρώπων, κατὰ τὰ στοιχεῖα τοῦ κόσμου, καὶ οὐ κατὰ Χριστόν.

Prenez garde que nul ne vous butine par la philoſophie & vaine deception ſelon la tradition des hommes, ſelon les rudimens du monde, & non point ſelon Chriſt.

9. Ὅτι ἐν αὐτῷ κατοικεῖ πᾶν τὸ πλήρωμα τῆς θεότητος σωματικῶς.

Car en lui habite corporellement toute plenitude de Deité.

10. Καί ἐστε ἐν αὐτῷ πεπληρωμένοι, ὅς ἐστιν ἡ κεφαλὴ πάσης ἀρχῆς καὶ ἐξουσίας.

Et eſtes rendus accomplis en lui, qui eſt le chef de toute principauté & puiſſance:

11. Ἐν ᾧ καὶ περιετμήθητε περιτομῇ ἀχειροποιήτῳ, ἐν τῇ ἀπεκδύσει τοῦ σώματος τῶν ἁμαρτιῶν τῆς σαρκὸς, ἐν τῇ περιτομῇ τοῦ Χριστοῦ.

En qui auſſi vous eſtes circoncis d'vne circonciſion faite ſans main, par le deſpouillement du corps des pechés de la chair, aſſauoir par la circonciſion de Chriſt:

12. Συνταφέντες αὐτῷ ἐν τῷ βαπτίσματι, ἐν ᾧ καὶ συνηγέρθητε διὰ τῆς πίστεως τῆς ἐνεργείας τοῦ θεοῦ τοῦ ἐγείραντος αὐτὸν ἐκ τῶν νεκρῶν.

Eſtans enſeuelis auec lui par le Bapteſme: en qui auſſi vous eſtes enſemble reſſuſcités, par la foy de l'efficace de Dieu qui l'a reſſuſcité des morts.

CAP. II.

7. Radicati & ſuperædificati in ipſo, & confirmati fide, ſicut & didiciſtis, abundantes in illo in gratiarum actione.

Rooted and built in him / and ſtabliſhed in the fayth / as ye haue bene taught / abounding therein with thankes giuing.

8. Videte ne quis vos decipiat per philoſophiam, & inanem fallaciam: ſecūdùm traditionem hominum, ſecundùm elementa mundi; & non ſecundùm Chriſtum.

Beware leſt there be any man that ſpoile you through philoſophie and vaine deceyt/ through the traditions of mē/ according to the rudiments of the worlde/ and not after Chriſt.

9. Quia in ipſo inhabitat omnis plenitudo divinitatis corporaliter.

For in him dwelleth all the fulnes of the Godhead bodily.

10. Et eſtis in illo repleti; qui eſt caput omnis principatus & poteſtatis.

And ye are compleate in him which is the head of all principalitie and Power.

11. In quo & circunciſi eſtis circunciſione non manu facta in expoliatione corporis carnis; in circunciſione Chriſti:

In whome alſo yee are circumciſed with circumciſion made without handes / by putting of the ſinfull body of y fleſh/ through the circumciſion of Chriſt

12. Conſepulti ei in baptiſmo: in quo & reſurrexiſtis per fidem operationis Dei, qui ſuſcitavit illum à mortuis.

In that ye are buried with him through baptiſme/ in whome ye are alſo rayſed vp together through the fayth of the operation of God which rayſed him from the dead.

Das II. Capitel.

7. Vnd ſeyt gewurtzelt vnd erbawet in jhm/ vnd ſeydt veſte im Glauben/ wie jr geleret ſeyt/ vnd ſeyt in demſelbigen reichlich danckbar.

Oc verer rodfeſte oc opbygde i hannem/ oc verer faſte i troen / lige ſom i ere lærde / oc verer rigelige tacknemmelige i hende.

8. Sehet zu / daß euch niemand beraube durch die Philoſophia vnd loſe verführung/ nach der Menſchenlehre/ vnd nach der Welt Satzungen / vnd nicht nach Chriſto.

Seer til/ at ingen berøffuer eder met Philoſophia oc løſſ beſuigelſe / effter Menniſkens Lærdom / oc effter Verdens Skickelſe/ oc icke effter Chriſtum.

9. Denn in jhm wohnet die gantze fülle der Gottheit leibhafftig.

Fordi at den gantſke Guddommelighheds fuldkommelighed boer i hannem legemlige.

10. Vnd jhr ſeyt volkommen in jm/ welcher iſt das Haupt aller Fürſtenthumb vnd Oberkeit.

Oc i ere fuldkomne i hannem / huilcken ſom er Hoffuedet faar alle Førſtedøme oc Øffrighed.

11. In welchem jhr auch beſchnitten ſeyt/ mit der Beſchneidung on hände/ durch ablegung deß ſündlichen Leibs im Fleiſch/ nemlich/ mit der Beſchneidung Chriſti.

I huilcken i oc ere omſkaarne/ met den Omſkærelſe vden hender / ved det ſyndelige Legemis affleggelſe i Kødet/ ſom er/ met Chriſti omſkærelſe.

12. In dem/ daß jr mit jm begraben ſeyt durch die Tauffe. In welchen jhr auch ſeydt aufferſtanden / durch den Glauben den Gott wircket/ welcher jn aufferweckt hat von den Todten.

I det/ at i ere begraffne met hannem formedelſt Daaben. I huilcken i ere oc opſtandne/ formedelſt Troen/ ſom Gud forarbeyder/ huilcken hannem opuecte fra de Døde.

Kapitola II.

7. Gſauce w kořeněni á wzděláni ná něm a vtwrzenij ſkrze Wijru/ yakož gſte y naučeni/ hogně roſtauce w tom s dijkuow činěnijm.

Będąc vkorzenieni y zbudowáni ná nim / y vtwierdzeni w ára/ iákośćie ſię náuczyli / obfituiąc w niey z dźiękowániem.

8. Hleďtež ať wás žádný neoklamá maudroſtij ſwětſkau a marnými zklamánijm/ podlé vſtanowenij lidſkého / a podlé žiwluow Swěta / a ne wedlé Kryſta.

Báczćie tedy żeby żáden nie był ktoryby wás złupić miał przez mądrość ludzką y prożną zdrádę/ vczac wedle vſtaw ludzkich / podług nauk świeckich / á nie według Kryſtuſá.

9. Neb w něm přebýwá wſſeckna plnoſt Božſtwij tělesně:

Dla tego iż w nim mieſzka wſzytká pełność Boſtwá iſtotnie.

10. A wy gſte w něm dóplněni/ kterýž geſt hlawau wſſech Princypátůw/ a Poteſtátůw.

Y ieſteśćie w nim nápełnieni / ktory ieſt głowa wſzelkiego páńſtwá y przełożeńſtwá.

11. Skrze kteréhož y obřezáni gſte/ obřezánijm ne rukau včiněným/ k ſwlečenij těla/ ale obřezánijm Kryſtowým:

Przez ktorego też obrzezáni ieſteśćie obrzezániem nie rękomá vczynionym / gdyśćie ćiáło wáſze grzechowi poddáne zwlekli przez obrzezánie Kryſtuſowe.

12. Neb pohřbeni gſte s nim na Křtu/ w kterémžto y wſtali gſte z mrtwých ſkrze Wijru mocnoſti Božij/ kterýž wzkřijſyl gey z mrtwých.

Pogrzebieni z nim przez krzeſt/ przez ktory też wyśćie z nim powſtali przez wiárę możney ſpráwy Bożey/ ktory go wzbudził z martwych.

13 וַלְכוּן דְּמִיתִין הֲוַיתוּן
בְּחַטְהַיְכוּן וּבְעוּרְלוּת ב
בֶּסְרְכוּן אַחִיכוּן עַמֵּהּ ו
וַשְׁבַק לַן כֻּלְהוּן חַטָהַין׃

E Voi che erauate morti ne i delitti, e nel preputio de le Voſtra carne, Vi ha Viuificati inſieme con lui, hauendoui perdonati tutti i peccati.

14 וַעְטָא בְּפוּקְדָנַוְהי שְׁטָר
חַיָּבַין הָו דְּאִיתַוְהי הֲוָא
סַקוּבְלַן וְשַׁקְלֵהּ מֶן
מְצַעְתָא וְקַבְעֵהּ בַּזְקִיפֵהּ׃

Et hauendo cancellato lo ſcritto che era contra di noi, ne decreti, ilqual dico ci era contrario: & hallo tolto del mezo, conficcandolo ne la croce.

15 וּבַשְׁלַח בִּפַגְרֵהּ בְּרְסִי ל
לַאַרְכּוּס וַלְשַׁלִּיטָנֵא וַאבְהֵת
אֶנּוּן גַּלְיָאִית בַּקְיוּמֵהּ׃

Et hauendo ſpogliati i principati è le poteſtà, gli ha meſſi publicamente in ſpettacolo trionfando di loro in eſſa.

16 לָא הָכִיל אֱנָשׁ יְדוּנְכוּן
בְּמַאכֻלָא וּבְמַשְׁתְּיָא אַו
בְּפוּלָגָא דְעַאדְּא וַדְרִישַׁי
יַרְחָא וַדְשַׁבְּא׃

Ninno dunque Vi condanni nel mangiare, ò nel bere, ò in diſtintion di giorno di feſta, ò di nuoua luna, ò di ſabbati.

17 הָלֵין דְּאִיתַיְהוּן
טְלָנִיתָא דְּאִילֵין דַּעֲתִידָן
פַּגְרָא דֵּין מְשִׁיחָא הוּ׃

Lequali coſe ſono ombra di quelle che doueuano Venire, ma il corpo è di Chriſto.

18 נַמָא אֱנָשׁ יְצְבֵּא
בְּמַכִּיכוּת רַעְיָנָא ל
לַמְחַיָּבוּתְכוּן דְּתֶשְׁתַּעְבְּדוּן
לְפוּלְחָנָא דְּמַלָאכֵא כַּד
סָעֵא עַל מֵדֶּם דְּלָא חָזָא
וַסְרִיקָאִית מֶתְחַתַּר ב
בְּרַעְיָנָא דְּבֶסְרֵהּ׃

Niuno Vi comandi à ſuo piacere, per humiltà e religione d'angeli, ingerendoſi arrogantemente in quelle coſe ch'ei non ha Vedute, temerariamente gonfiato dal ſenſo de la ſua carne.

13 וְאַתֶּם הַמֵּתִים הֱיִיתֶם בַּעֲוֺנוֹת
וּבְעָרְלַת בְּשַׂרְכֶם הֶחֱיָה אֶתְכֶם
עִמּוֹ חִנָּם לִסְלוֹחַ וְלָשֵׂאת לָכֶם
אֶת־כָּל־חֲטָאִים׃

Viuificando hos tambien à voſotros juntamente conel, perdonando hos todos los peccados, eſtando voſotros muertos en peccados y en el capullo de vueſtra carne.

14 לִמְחוֹת אֶת־שְׁטַר חוֹבוֹתֵינוּ
אֲשֶׁר הוּא עָלֵינוּ בַּחֻקִּים בַּתּוֹרוֹת
וּבְמִשְׁפָּטִים וַיְחַיֵּב רֹאשֵׁנוּ
לֵאלֹהִים וַיִּשָּׂא וַיְּסַח אוֹתוֹ
וַיְּאַחֲזֵהוּ בַּצְּלָב׃

Rayendo la cedula de los ritos que nos era contraria, que era contra noſotros quitandola de en medio y enclauandola en la cruz :

15 בְּהִתְפַּשֵּׁט הֶעֱטָה בוּשָׁה עַל־
הַמִּשְׂרוֹת וְשִׁלְטוֹנוֹת בְּבִטָּחוֹן
לְהִתְרוֹעֵעַ עֲלֵיהֶם בְּנַפְשׁוֹ׃

Y deſpojando los principados y las poteſtades, y ſacandolos à la verguença en publico confiadamente triumphando deellos en ella.

16 לָכֵן אִישׁ לֹא יִשְׁפּוֹט אֶתְכֶם
בַּאֹכֶל אוֹ־בְּשְׁתִי אוֹ־בְּיָמִים
אוֹ־בְמוֹעֲדִים אוֹ־בִירָחִים אוֹ־
בְשַׁבָּתוֹת׃

Portanto nadie hos juzgue en comida, ò en beuida, ó en parte de dia de fieſta, ó de nueua luna ó de Sabbados.

17 אֲשֶׁר הֵם צֵל־הָעֲתִידִים אַךְ
הַגְּוִיָּה לַמָּשִׁיחַ הִיא׃

Lóqual el la ſombra de lo que eſtaua por venir : mas el cuerpo es del Chriſto.

18 וְאִישׁ לֹא יָקוּם לְהַשִּׁיא וּלְחַיֵּב
אֶת־נַפְשְׁכֶם חָפֵץ לַהֲלֹךְ בַּעֲנָוָה
וּבַעֲבוֹדַת הַמַּלְאָכִים אֲשֶׁר לֹא
רָאָם שָׁוְא מִתְנַפֵּחַ בִּתְבוּנַת לִבּוֹ׃

Nadie hos gouierne à ſu voluntad con pretexto de humilidad y religion de Angeles que nunca vido, andando hinchado en el vano ſentido de ſu carne.

13. Καὶ ὑμᾶς νεκροὺς ὄντας ἐν τοῖς παραπτώμασι, καὶ τῇ ἀκροβυστίᾳ τῆς σαρκὸς ὑμῶν, συνεζωποίησεν ὑμᾶς σὺν αὐτῷ, χαρισάμενος ἡμῖν πάντα τὰ παραπτώματα.

Et lors que vous eſtiez morts en offenſes & au prepuce de voſtre chair, il vous viuifiés enſemble auec lui, vous ayant gratuitement pardonné toutes vos offenſes.

14. Ἐξαλείψας τὸ καθ' ἡμῶν χειρόγραφον τοῖς δόγμασιν, ὃ ἦν ὑπεναντίον ἡμῖν, καὶ αὐτὸ ἦρεν ἐκ τοῦ μέσου, προσηλώσας αὐτὸ τῷ σταυρῷ.

En ayant effacé l'obligation qui eſtoit contre nous, laquelle giſoit és ordonnances, & nous eſtoit contraire : & laquelle il a entierement abolie, l'ayant fichee en la croix.

15. Ἀπεκδυσάμενος τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς ἐξουσίας ἐδειγμάτισεν ἐν παῤῥησίᾳ, θριαμβεύσας αὐτοὺς ἐν αὐτῷ.

Ayant deſpouillé les Principautés & puiſſances, leſquelles il a publiquement menees en monſtre, triomphant d'elles en icelle.

16. Μὴ οὖν τις ὑμᾶς κρινέτω ἐν βρώσει, ἢ ἐν πόσει, ἢ ἐν μέρει ἑορτῆς, ἢ νουμηνίας, ἢ σαββάτων.

Que nul donc ne vous condamne en manger ou en boire, ou en diſtinction d'vn iour de feſte, ou de nouuelle lune, ou de ſabbats.

17. Ἅ ἐστι σκιὰ τῶν μελλόντων, τὸ δὲ σῶμα τοῦ χριστοῦ.

Leſquelles choſes ſont ombre de celles qui eſtoyent à venir, mais le corps en eſt en Chriſt.

18. Μηδεὶς ὑμᾶς καταβραβευέτω, θέλων ἐν ταπεινοφροσύνῃ καὶ θρησκείᾳ τῶν ἀγγέλων, ἃ μὴ ἑώρακεν ἐμβατεύων, εἰκῆ φυσιούμενος ὑπὸ τοῦ νοὸς τῆς σαρκὸς αὐτοῦ.

Que nul ne vous maiſtriſe à ſon plaiſir par humilité d'eſprit, & ſeruice des Anges, s'ingerant és choſes qu'il n'a point veuës, eſtant temerairement enflé du ſens de ſa chair :

CAP. II.

13. Et vos cum mortui eſſetis in delictis & præputio carnis veſtræ, convivificavit cum illo: donans vobis omnia delicta.

And yee which were dead in ſinnes / and in the vncircumciſion of your fleſh / hath hee quickened together with him / forgiuing you all your treſpaces.

14. Delens quod adverſus nos erat chirographum decreti, quod erat contrarium nobis, & ipſum tulit de medio, affigens illud cruci.

And putting out the hand writing of ordinances that was agaynſt vs / which was contrarie to vs / he euen tooke it out of the way / and faſtened it vpon the croſſe.

15. Et expolians principatus & poteſtates, traduxit confidenter palàm, triumphans illos in ſemetipſo.

And hath ſpoyled the principalities / and Powers / and hath made a ſhew of them openly / and hath triumphed ouer them in the ſame croſſe.

16. Nemo ergo vos iudicet in cibo aut in potu, aut in parte diei feſti, aut neomeniæ, aut ſabbathorum.

Let no man therefore condemne you in meate and drinke / or in reſpect of an holy day / or of the newe moone / or of the Sabbath dayes.

17. Quæ ſunt umbra futurorum, corpus autē Chriſti.

Which are but a ſhadowe of thinges to come: but the bodie is in Chriſt.

18. Nemo vos ſeducat, volens in humilitate & religione angelorum, quæ non vidit ambulans, fruſtra inflatus ſenſu carnis ſuæ.

Let no man at his pleaſure beare rule ouer you by humbleneſs of minde / and worſhipping of Angels / aduauncing him ſelfe in thoſe things which he neuer ſawe / raſhly puft vp with his fleſhly minde.

Das II. Capitel.

13. Vnd hat euch auch mit jm lebendig gemacht / da jhr todt waret in den Sünden / vnd in der Vorhaut ewers Fleiſches / vnd hat vns geſchenckt alle Sünde.

Oc hand giorde eder oc ſaa leffuende met hannem / der i vaare døde i Synden / oc vdi eders Kødz Forhud / oc hand forlod oſſ alle Synder.

14. Vnd außgetilget die Handſchrifft ſo wider vnns war / welche durch ſatzung entſtund / vnnd vns entgegen war / vnd hat ſie auß dem mittel gethan / vnd an das Creutz gehefftet.

Oc vdſlette den Haandſcrifft / ſom vaar imod oſſ / huilcken der bleff ved Stickelſer / oc vaar oſſ imod / oc hand tog hende bort / oc ſlo hende til Kaarſſet.

15. Vnd hat außgezogen die Fürſtenthumb vnd die Gewaltigen / vnnd ſie ſchaw getragen öffentlich / vnd einen Triumph auß jhnen gemacht / durch ſich ſelbs.

Oc hand røffuede Førſtedømme oc de Veldige / oc bar dem obenbarlige til ſyne / Oc giorde en Seyer aff dem / formedelſt ſig ſelff.

16. So laſſet nun niemand euch Gewiſſen machen über Speiſe oder über Tranck / oder über beſtimpten Feyertagen oder Newmonden / oder Sabbather.

Saa lader nu ingen gøre eder ſamuittighed i Mad eller vdi Dricke eller i beſkickede Hellige dage / eller ny Maane / eller Sabbather.

17. Welchs iſt der ſchatten von dem das zukünfftig war / aber der Cörper ſelbs iſt in Chriſto.

Huilcket er en Skugge om det ſom tilkommende vaar / Men Legemet ſelff er i Chriſto.

18. Laſſet euch niemand das ziel verrucken / der nach eigener wahl einher gehet / in Demut vnd Geiſtligkeit der Engel / deß er nie keines geſehen hatt / vnd iſt ohne ſache auffgeblaſen in ſeinem fleiſchlichen Sinn.

Lader ingen vndrycke Maalet faar eder / ſom gaar effter ſin egen vduelelſe / vdi ydmyghed oc Englis aandelighed / huilcket ſom hand aldri haffuer ſeet / oc er vden ſag opblæſd i ſit kødelige ſind.

Kapitola II.

13. A wás / když gſte byli mrtwij w hřijſſých / a w neobřezánij těla waſſeho / ſpolu obžiwil s nim / odpuſtiw nám wſſecky hřijchy.

A was też gdyſćie byli vmárli w grzechách y w nieobrzezce ćiáłá wáſzego / ożywił z nim poſpołu / odpuśćiwſzy wam wſzytki grzechy.

14. Smazaw Zápis kterýž byl proti nám wložen / a ten byl odporný nám: y wyzdwihl gey z poſtředka / a přibil gey na Křijž:

A wymázawſzy Cyrográf vſtaw ktory był przećiwko nam / y był nam przećiwny / á on gi precz odiął z pośrzodku / przybiwſzy ku kryżowi.

15. A oblaupeně býti Pryncypáty a Poteſtáty okázal zgewně / wijtězſtwij obdežaw nad nimi / ſkrze ſebe ſamého.

A złupiwſzy páńſtwá y przełożeńſtwa / iawnie ie wywiodł ná po dźiw / zacnie ie zwyćiężywſzy przezeń.

16. Protož žádný wás neſuď w pokrmu a w nápogi / neb w Swěcenij Swátku / aneb prwnijho dne nowého Měſýce / aneb Soboth:

Niechay tedy was nikt nie oſadza dla pokármu ábo r
względem świetá /
mieſiacá / ábo Sáb

17. Neb tw wěcy byly ſtijnem budaucých / tělo pak Kryſtowo.

Ktore rzeczy ſa ćieniem rzeczy przyſzłych / ále ćiáło ieſt Kryſtuſowe.

18. Nižádný wás neſwoď ſkrze pokoru a náboženſtwij pokryté Angelſké / w tom čehož newiděl / chodě pyſſně / a nadarmo nadut gſa ſmyſlem těla ſwého:

Żaden ſie niech nie waży ſthánowić czego około was / z poddániwáy chwały Aniołow / w ty ſie rzeczy wtrácáiąc ktorych nie widźiał / á prożno ſie nadymáiąc z myſlu ćiáłá ſwego.

ב

19 וְלָא אָחִיד רֵישָׁא דְּמֶנֵּהּ כֻּלֵּהּ פַּגְרָא מֶתְרַכַּב וּמֶתְקַיַּם בְּשֶׁרְיָנֵא וּבְהַדָּמֵא וְרָבֵא תַּרְבִּיתָא דַּאלָהָא׃

E non ritenendo il capo, da cui eſſendo tutt'l corpo ſoſtentato, e congiunto inſieme per le congiunture e legamenti, creſce d'accreſcimento di dio.

20 אֶן גֵּיר מִיתְתּוּן עַם מְשִׁיחָא מֶן אֶסְטוּכְסֵּיהּ דְּעָלְמָא לְמָנָא אֵיךְ הָו דְּחַיַּיתּוּן בְּעָלְמָא מת מֶתְתְּדִינִין אַנְתּוּן׃

Se voi dunque ſete morti con Chriſto à gli erudimenti del mondo, perche vi laſciate voi caricare di decreti, come ſe voi viueſte nel mondo?

21 לָא לַם תֶּקְרוּב וְלָא תֶטְעַם וְלָא תֶתַקַף׃

Cioè, Non toccare, non guſtare, non maneggiare.

22 דְּאִיתַיְהֵין הָלֵין חַשַׁחְתָא דְּמֶתְחַבְּלָא וּפוּקְדָנֵא אַנֵּין וְיוּלְפָנֵא דִּבְנַי־נָשָׁא׃

Lequali tutte coſe ordinate ſecondo i precetti e dottrine de gli huomini, ſe ne vanno in corruttione per l'vſo.

23 וּמֶתְחַזְיָן דְּאִית בְּהֵין מֶלְּתָא דְּחֶכְמְתָא בְּפַרְצוּפ מַכִּיכוּתָא וְדַחְלַת אַלָהָא וְדָלָא חָיְסִין עַל פַּגְרָא לָא בְּמֶדֶם דְּמֶיַּקַּר אֶלָּא בְּאִילֵין דְּחַשַׁחְתָּא אַנֵּין דִּבְסַרָא׃

Lequali hanno ben forma di ſapientia in deuotione volontaria, & humilità d'animo, & in queſto che non riſparmiamo il corpo, e non hanno riguardo alcuno à ſatiar la carne.

ג

1 אֶן הָכִיל קָמְתּוּן עַם מְשִׁיחָא דִּלְעֶל בְּעוֹ אַתַר דִּמְשִׁיחָא יָתֶב עַל יַמִּינָא דַּאלָהָא׃

Se adunque voi ſete riſuſcitati con Chriſto, cercate le coſe che ſono in alto, doue Chriſto è a ſedere à la deſtra di Dio.

ב

19 וְלֹא לֶאֱחוֹז אֶת־רֹאשׁ אֲשֶׁר מִמֶּנּוּ כָּל־הַגְּוִיָּה בְּדֶבֶק נִתְחַיָּה מְרֻכָּבָה וְנֶאֱסְפָה הִיא לִפְרוֹת לְמַרְבֵּה אֱלֹהִים׃

Y no teniendo la cabeça, de la qual todo el cuerpo alimentado y conjuncto por ſus ligaduras y conjunturas crece en augmento de Dios.

20 וְאִם מַתֶּם עִם הַמָּשִׁיחַ מִיסוֹדוֹת הָעוֹלָם וּמַה־עוֹד כְּמוֹ חֱיוֹתְכֶם בָּעוֹלָם תִּשָּׁפֵטוּן׃

Pues ſi ſoys muertos con el Chriſto de los elementos del mundo, porque aun, como que biuieſſedes enel mundo, ſeguis ritos.

21 לֹא תְמַשֵּׁשׁ וְלֹא תִטְעַם וְלֹא תִגַּע׃

No toques, No guſtes, No trates?

22 אֲשֶׁר כֻּלָּם לַאֲבֵדָה בְּבִצְעָם כְּמִצְוֹת וּלְמוּדֵי הָאֲנָשִׁים׃

Las quales coſas perecen en el miſmo vſo por mandamientos y doctrinas de hombres:

32 הַנִּרְאוּ לִהְיוֹת לָהֶם דְּבַר חָכְמָה בִּדְמוּת עֲנָוָה וְיִרְאַת אֱלֹהִים וּלְעַנּוֹת אֶת־בָּשָׂר לֹא בִּיקָרָה אַחַת לְשָׂבְעַת הַבָּשָׂר׃

Las quales coſas tienen à la verdad palabras de ſabiduria en religion voluntaria, y en humilidad: y no para regalar àl cuerpo, ni para àlguna honrra, ó para hartura de la carne:

ג

1 וְאִם קַמְתֶּם מִמֵּתִים עִם הַמָּשִׁיחַ גַּם אֶת־אֲשֶׁר לְמַעְלָה תְּבַקְּשׁוּ אֲשֶׁר שָׁם הַמָּשִׁיחַ הוּא יוֹשֵׁב לִימִין אֱלֹהִים׃

Mas ſi aueys reſuſcitado con el Chriſto, lo que es de arriba buſcad, donde eſta el Chriſto ſentado à la dieſtra de Dios.

β.

19. Καὶ οὐ κρατῶν τὴν κεφαλὴν ἐξ οὗ πᾶν τὸ σῶμα διὰ τῶν ἁφῶν καὶ συνδέσμων ἐπιχορηγούμενον καὶ συμβιβαζόμενον, αὔξει τὴν αὔξησιν τοῦ θεοῦ.

Et ne retenant point le chef, duquel tout le corps eſtant fourni & adiuſté enſemble par iointures & liaiſons, croiſt en accroiſſement de Dieu,

20. Εἰ οὖν ἀπεθάνετε σὺν τῷ χριστῷ, ἀπὸ τῶν στοιχείων τοῦ κόσμου, τί ὡς ζῶντες ἐν κόσμῳ, δογματίζεσθε.

Si donc vous eſtes morts auec Chriſt quant aux rudimens du monde pour quoi vous charge-on d'ordonnances, comme ſi vous viuiez au monde?

21. Μὴ ἅψῃ, μηδὲ γεύσῃ, μηδὲ θίγῃς;

Aſſauoir, Ne mange, Ne gouſte, Ne touche point.

22. Ἅ ἐστι πάντα εἰς φθορὰν τῇ ἀποχρήσει, κατὰ τὰ ἐντάλματα καὶ διδασκαλίας τῶν ἀνθρώπων.

Qui ſont toutes choſes periſſables par l'vſage, eſtant eſtablies ſuiuant les commandemens & les doctrines des hommes:

23. Ἅτινά ἐστι λόγον μὲν ἔχοντα σοφίας, ἐν ἐθελοθρησκείᾳ καὶ ταπεινοφροσύνῃ καὶ ἀφειδίᾳ σώματος, οὐκ ἐν τιμῇ τινι πρὸς πλησμονὴν τῆς σαρκός.

Leſquelles ont toutesfois quelque apparence de ſapience en deuotion volontaire & humilité d'eſprit, & en ce qu'elles n'eſpargnent nullemẽt le corps & n'ont aucun eſgard au raſſaſiement de la chair.

ΚΕΦΑΛ. γ΄.

ΕἸ οὖν συνηγέρθητε τῷ χριστῷ, τὰ ἄνω ζητεῖτε, οὗ ὁ χριστός ἐστιν ἐν δεξιᾷ τοῦ θεοῦ καθήμενος.

Si donc vous eſtes reſſuſcités auec Chriſt, cerchez les choſes qui ſont en haut, là où Chriſt eſt aſſis à la dextre de Dieu.

CAP. II.

19. Et non tenens caput, ex quo totum corpus per nexus & coniunctiones ſubminiſtratum & conſtructum, creſcit in augmentum Dei.

And holdeth not the head/ whereof all the body furniſhed and knit together by ioynts and bandes/ increaſeth with the increaſing of God.

20. Si ergo mortui eſtis cum Chriſto, ab elementis huius mundi: quid adhuc tanquam viventes in mundo decernitis.

Wherefore if ye be dead with Chriſt from the ordinances of the world/ why/ as though ye liued in the worlde/ are ye burdened with traditions?

21. Ne tetigeritis, neque guſtaveritis, neque contrectaveritis.

As/ Touch not/ Taſte not/ Handle not.

22. Quæ ſunt omnia in interitum ipſo uſu, ſecundùm præcepta & doctrinas hominum.

Which all periſh with the vſing/ and are after the commandements and doctrines of men.

23. Quæ ſunt rationem quidem habentia ſapientiæ in ſuperſtitione & humilitate, & non ad parcendum corpori, non in honore aliquo ad ſaturitatem carnis.

Which thinges haue in deede a ſhewe of wiſedome/ in voluntarie religion/ and humblenes of mynde/ and in not ſparing the bodie: neither haue they it in any eſtimation to ſatisfie the fleſh.

CAP. III.

IGitur ſi conſurrexiſtis cū Chriſto: quæ ſurſum ſunt, quærite: ubi Chriſtus eſt in dextera Dei ſedens.

If ye then bee riſen with Chriſt/ ſeeke thoſe thinges which are aboue/ where Chriſt ſitteth at the right hand of God.

Das II. Capitel.

19. Vnnd helt ſich nicht an dem Haupt/ auß welchem der gantze Leib/ durch gelenck vnd fugen handreichung empfehet/ vnnd an einander ſich enthelt/ vnd alſo wächſt zur Göttlichen gröſſe.

Oc hand holder ſig icke til Hoffuedet/ aff huilcket det gantſke Legeme faar hielp/ formedelſt Leder oc ſamkomme/ oc holder ſig tilſammen/ oc voxer ſaa til Guddommelig ſtorlighed.

20. So jr denn nun abgeſtorben ſeyt mit Chriſto den Satzungen der Welt/ was laſſet jr euch denn fangen mit ſatzungen/ als lebetet jhr noch inn der Welt?

Der ſom i nu da ere aff døde/ met Chriſto fra Verdens Stickelſer/ hui lade i da fange eder met Stickelſer/ lige ſom i leffuede end nu i Verden?

21. (Die da ſagen.) Du ſolt das nicht angreiffen/ du ſolt das nicht koſten/ du ſolt das nicht anrühren.

(Huilcke ſom ſige) Du ſkalt icke tage paa det/ du ſkalt icke ſmage det/ du ſkalt icke røre ved det.

22. Welches ſich doch alles vnter handen verzehret/ vnd iſt menſchengebott vnd lehre.

Huilcket ſig dog fortærer vnder henderne/ oc er Menniſkens Bud oc Lærdom.

23. Welche haben einen ſchein der Weißheit/ durch ſelberwehlte Geiſtligkeit vnd Demuth/ vnd dadurch/ daß ſie deß Leibes nicht verſchonen/ vnd dem Fleiſch nicht ſeine ehre thun/ zu ſeiner notdurfft.

Som haffue Viſdoms ſkin/ formedelſt egen vdualt Aandelighed oc Ydmyghed/ oc der met/ at de icke ſpare Legemet/ oc icke gøre Kødet ſin ære/ til ſin nødtørfftighed.

Das III. Capitel.

SEyt jhr nun mit Chriſto aufferſtanden/ ſo ſuchet was droben iſt/ da Chriſtus iſt/ ſitzend zu der Rechten Gottes.

ERe i nu opſtandne met Chriſto/ da ſøger det ſom er offuen til/ der ſom Chriſtus er/ ſidendis hoſſ Guds høyre haand.

Kapitola II.

19. A nedrže ſe hlawy/ kterauž to wſſecko tělo ſkrze rozličně ſpogenij a ſwazky Láſky y ſwornoſtj zpraweně a wzdělaně/ roſte w rozmnoženij Božijm.

Nie trzymáiac ſie głowy/ z ktorey wßytko ćiáło przez ſpoienia y złaczenia zwiazáne y ściagnione rośćie/ z pomnożenia Bożego.

20. Protož geſtliže gſte zemřeli s Kryſtem od žiwlůw tohoto Swěta/ pročež geſſtě yakobyſſte byli Swětu žiwi vſtanowugete:

Przeto ieſli bedac vmárłymi z Krysthuſem/ wolni ieſteśćie od vſthaw świeckich/ przecz że iákoby żywiac ná świećie/ vſtáwámi obćiażeni bywaćie?

21. Nedotýkay ſe/ ani okuſſug/ ani ſe s tijmto obijray:

Nie dotykay ſie/ nie koßtuy/ nie máćay.

22 Neb ty wſſecky wěcy pomijgegij/ když ſe gich požijwā wedlě přikázanij a včenij lidſkěho.

Ktore rzeczy wßytki ſamym vżywaniem gina/ bedac vſtawione z roſkazánia y náuk ludzkich.

23. Kterežto wěcy zdagij ſe žeby měly zpuoſob maudroſti w powěře/ a w ponijženij/ a w vbližowánij tělu/ a w nečiněnij gemu pohodlij k ſytoſti těla.

A máia nieiákie podobieńſtwo madrośći/ w dobrowolney chwale y w pokorze/ y w tym iż ćiáłu nie folguia/ ále ni zacz nie ſtoia/ gdyż ſie ku thym rzeczam ściagáia/ ktorymi ćiáło bywa náſycone.

Kapitola III.

PROtož powſtalili gſte s Kryſtem které wěcy ſwrchu gſau/ těch hledayte/ kdež Kryſtus na prawicy Božij ſedij.

A Ták ieſliśćie wſtáli z Kryſtuſem/ rzeczy tych ktore wzgore ſzukayćie/ gdźie Krystus ná práwicy Bożey śiedźi.

ג

2 דַּלְעֵל אֶתְרְעוּ וְלָא ﬨ
דְּבַאַרְעָא ﬨ׃

Habbiate affettione à le coſe che ſon ſu alto, e non à quelle che ſon ſopra la terra.

3 מִיתְתּוּן לְכוֹן גֵּיר וְחַיַּיכוֹן
כְּסִין עַם מְשִׁיחָא בַּאלָהָא׃

Imperoche voi ſiete morti, e la voſtra vita e naſcoſta con Chriſto in Dio.

4 וְאֶמַתַי דַּמְשִׁיחָא ﬨ
מֶתְגְּלֵא דְּהוּיוּ חַיַּין הָיְדֵין
אַף אַנְתּוּן תֶּתְגַּלוּן עַמֵּה
בְּשׁוּבְחָא׃

Quando Chriſto, che e la noſtra vita, apparirà, allora apparirete ancor voi con eſſolui in gloria.

5 אֲמִיתוּ הָכִיל הַדָּמַיְכוּן
דְּבַאַרְעָא זָנְיוּתָא טַנְפּוּתָא
וְכַאבָא וְרֶגְתָא בִּישְׁתָ ﬨ
וְעַלוּבוּתָא דְּהָי הִי דַּחֲלָ ﬨ
פַּתְכְרֵ ﬨ׃

Mortificate dunque le voſtre menbra che ſon ſopra la terra, la fornicatione, l'immonditia, la diſſolutione, la mala concupiſcentia, e l'auaritia, che e vn'idolatria.

6 מֶטוּל הָלֵין גֵּיר אָתֵא
רוּגְזֵה דַּאלָהָא עַל בְּנַיָּ ﬨ
דְּלָא מֶתְטַפְּיסָנוּתָא׃

Per lequali coſe l'ira di Dio viene ſopra i figliuoli de l'infedelità.

7 בְּהָלֵין אַף אַנְתּוּן ——
הַלֶּכְתּוּן מֶן קְדִים כַּד מ
מֶתְהַפְּכִין הֲוַיְתּוּן בְּהֵין׃

Ne lequali ancora voi gia caminaſte, quando viueuate in eſſe.

8 הָשָׁא דֵּין אֲנִיחוּ מֶנְּכוּן
כֻּלְּהֵין הָלֵין רוּגְזָא חֶמְתָא
בִּישׁוּתָא גּוּדָּפָא מַמְלְלָא
טַנְפָּ ﬨ׃

Ma hora ponete giu ancor voi tutte le coſe, l'ira, lo ſdegno, la malitia, la maladicentia, il diſhoneſto parlare da la voſtra bocca.

ג

2 וְאֶת־אֲשֶׁר לְמַעְלָה תֶּחְכְּמוּ
וְלֹא אֲשֶׁר בָּאָרֶץ הֵמָּה׃

Loque es de arriba curad no loque ſobre la tierra.

3 כִּי־מַתֶּם וְחַיֵּיכֶם נִסְתָּרִים
אֶת־הַמָּשִׁיחַ בֵּאלֹהִים׃

Porque muertos ſoys, y vueſtra vida eſta eſcondida con el Chriſto en Dios.

4 אִם הַמָּשִׁיחַ יִגָּלֶה שֶׁהוּא חַיֵּינוּ
אָז גַּם אַתֶּם עִמּוֹ תִּגָּלוּ בְּכָבוֹד׃

Quando ſe manifeſtare el Chriſto, vueſtra vida, entonces voſotros tambien ſereys manifeſtados en gloria.

5 עַל־כֵּן הָמִיתוּ אֶת־נְתָחֵיכֶם
אֲשֶׁר עַל־הָאָרֶץ אֶת־הַזְּנוּת
טֻמְאָה עֲכִירוּת תַּאֲוַת הָרָעוֹת
בֶּצַע כֶּסֶף אֲשֶׁר יֶשׁ־עֲבוֹדַת
הָאֱלִילִים׃

Mortificad pues vueſtros miembros que eſtan ſobre la tierra : fornicacion, immundicia, deleyte carnal mala concupiſcencia, y auaricia laqual es ſeruicio de idolos.

6 עַל־הָאֵלֶּה בָּאָה חֲרוֹן אַף
יְהוָה עַל־בְּנֵי סוּרִים׃

Por las quales coſas la yra de Dios viene en los rebelles.

7 אֲשֶׁר בָּם גַּם אַתֶּם הֲלַכְתֶּם
כְּעֵת בַּחֲיוֹתְכֶם בָּהֶם׃

En las quales voſotros tambien andauades en ótro tiempo biuiendo en ellas.

8 וְעַתָּה שִׂימוּ גַּם אַתֶּם מֵעִמָּכֶם
אֶת־כָּל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֶת־
חֲרוֹן אַף רֹעַ עֲלִילוֹת גִּדּוּפִים
דִּבְרֵי בִשְׁגָה מִפִּיכֶם׃

Mas aora dexad tambien voſotros todas eſtas coſas, yra, enojo, malicia, maledicencia, torpes palabras de vueſtra boca.

γ΄.

2. Τὰ ἄνω φρονεῖτε, μὴ τὰ ἐπὶ τῆς γῆς.

Penſez aux choſes qui ſont en haut, non point a celles qui ſont ſur la terre.

3. Ἀπεθάνετε γὰρ, καὶ ἡ ζωὴ ὑμῶν κέκρυπται σὺν τῷ χριστῷ ἐν τῷ θεῷ.

Car vous eſtes morts, & voſtre vie eſt cachee auec Chriſt en Dieu.

4. Ὅταν ὁ χριστὸς φανερωθῇ, ἡ ζωὴ ἡμῶν, τότε καὶ ὑμεῖς σὺν αὐτῷ φανερωθήσεσθε ἐν δόξῃ.

Quand Chriſt, qui eſt voſtre vie, apparoiſtra, lors vous auſſi apparoiſtrez auec lui en gloire.

5. Νεκρώσατε οὖν τὰ μέλη ὑμῶν τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, πορνείαν, ἀκαθαρσίαν, πάθος, ἐπιθυμίαν κακήν, καὶ τὴν πλεονεξίαν, ἥτις ἐστὶν εἰδωλολατρεία.

Mortifiez donc vos membres qui ſont ſur la terre, paillardiſe, ſouillure, appetit deſordonné, mauuaiſe conuoitiſe, & auarice, qui eſt idolatrie.

6. Δι᾽ ἃ ἔρχεται ἡ ὀργὴ τοῦ θεοῦ ἐπὶ τοὺς υἱοὺς τῆς ἀπειθείας.

Pour leſquelles choſes vient l'ire de Dieu ſur les enfans de rebellion.

7. Ἐν οἷς καὶ ὑμεῖς περιεπατήσατέ ποτε, ὅτε ἐζῆτε ἐν αὐτοῖς.

Eſquelles auſſi vous auez cheminé autresfois quand vous viuiez en icelles.

8. Νυνὶ δὲ ἀπόθεσθε καὶ ὑμεῖς τὰ πάντα, ὀργήν, θυμόν, κακίαν, βλασφημίαν, αἰσχρολογίαν ἐκ τοῦ στόματος ὑμῶν.

Mais maintenant vous auſſi deſpouillez toutes ces choſes, ire, colere, mauuaiſtié meſdiſance parole deshoneſte hors de voſtre bouche.

CAP. III.

2. Quæ ſurſum ſunt ſapite: non quæ ſuper terram.

Set your affections on things which are aboue/ and not on thinges/ which are on the earth.

3. Mortui enim eſtis: & vita veſtra eſt abſcondita cum Chriſto in Deo.

For ye are dead/ and your life is hid with Chriſt in God.

4. Cum Chriſtus apparuerit, vita veſtra: tunc & vos apparebitis cum ipſo in gloria.

When Chriſt which is our life/ ſhall appeare/ then ſhall ye alſo appeare with him in glorie.

5. Mortificate ergo membra veſtra quę ſunt ſuper terram, fornicationem, immunditiam, libidinem, concupiſcentiam malam, & avaritiam, quæ eſt ſimulachrorum ſervitus.

Mortifie therefore your members which are on the earth/ fornication/ vncleannes/ the inordinate affection/ euill concupiſcence/ and couetouſnes which is idolatrie.

6. Propter quæ venit ira Dei ſuper filios incredulitatis.

For the which thinges ſakes the wrath of God commeth on the children diſobedience.

7. In quibus & vos ambulaſtis aliquando cum viveretis in illis.

Wherein ye alſo walked once/ when ye liued in them.

8 Nunc autem deponite & vos omnia: iram, indignationem, malitiam, blaſphemiam, turpem ſermonem de ore veſtro.

But nowe put yee awaye euen all theſe things/ wrath/ anger/ maliciouſnes/ curſed ſpeaking filthie ſpeaking/ out of your mouth.

Das III. Capitel.

2. Trachtet nach dem das droben iſt/ nicht nach dem das auff Erden iſt.

Tracter effter det ſom er offuen til/ icke effter det ſom er paa Jorden.

3. Denn jr ſeyt geſtorben/ vnd ewer leben iſt verborgen mit Chriſto inn Gott.

Thi at i ere døde/ oc eders Legeme ere ſkiulte met Chriſto/ i Gud.

4. Wenn aber Chriſtus euer Leben ſich offenbaren wirdt/ denn werdet jhr auch offenbar werden mit jhm/ inn der Herrligkeit.

Men naar Chriſtus ſom er eders Liff/ obenbarer ſig/ da ſkulle ocſaa i obenbaris met hannem/ vdi Herlighed.

5. So tödtet nun euer Glieder/ die auff Erden ſind/ hurerey/ vnreinigkeit/ ſchändliche brunſt/ böſe lüſt/ vnd den Geitz (welcher iſt Abgötterey.)

Saa dræber nu eders Lemmer/ ſom ere paa Jorden/ horeri/ vrenlighed/ ſkendelig brynde/ ond Lyſt/ oc Gerighed (ſom er Affguderi.

6. Vmb welcher willen kompt der zorn Gottes über die Kinder deß vnglaubens.

For hues ſkyld Guds vrede kommer offuer vantroens Børn.

7. In welchen auch jhr weiland gewandelt habt/ da jr darinnen lebetet.

Iblant huilcke i ocſaa vandrede vdi fordom tid/ der i vandrede der vdi.

8. Nun aber leget alles ab von euch/ den zorn/ grim/ boßheit/ läſterung/ ſchandbare wort auß ewrem munde.

Men legger nu alting aff eder/ Vrede/ Grumhed/ Ondſkaff/ Bander/ Skendzels ord aff eders mund.

Kapitola. III.

2. Kterė wěcy ſwrchu gſau/ o ty pečugte/ a ne o zemſkė.

Stáraycie ſię o rzecząch kthore ſą wzgorę/ nie ktore ſą ná ziemi.

3. Nebo wy zemřeli gſte/ a žiwot wáš ſkryt geſt s Kryſtem w Bohu.

Abowiem ieſteſcie vmárli/ á żywot wáſz ſkryty ieſt z Kryſthuſem w Bogu.

4. Ale když ſe koli okáže Kryſtus/ žiwot wáš/ tehdy y wy okážete ſe s nim w Sláwě.

Gdy Kryſtus on żywot náſz ſię okaże/ tedy y wy z nim okážecie ſię chwálebnymi.

5. Protož mrtwěte audy waſſe/ kteréž gſau zemſſtij/ yako Smilſtwo/ Nečiſtotu/ Chlipnoſt/ Žádoſt zlau/ a Lakomſtwij/ genž geſt Modlám ſlauženij:

Vmartwiaycież tedy członki wáſze ziemſkie/ grzech nieczyſthy/ plugáſtwo/ ſproſna roſkoſz/ zla pożadliwość/ y łákomſtwo/ ktore ieſt báłwo chwálſtwem.

6. Neb pro ty wěcy hněw Božij přicházý na Syny nedowěry.

Dla ktorych rzeczy przychodźi gniew Boży ná ſyny nieposłuſzne.

7. Mezy kterýmižto y wy někdy chodili gſte/ když gſte žiwi byli w těch hříjſſých.

W ktorycheſcie y wy niekiedy chodźili gdyſcie żyli w nich.

8. Ale wy nynij ſložte s ſebe wſſecky wěcy/ hněw/ prchliwoſt/ zloſt/ zlolaynoſt/ y nepoctiwau řeč z auſt waſſých.

Ale teraz odłożćie y wy ty wſzytki rzeczy/ gniew/ popędliwość/ złość/ złorzeczeńſtwo/ plugáwe ſłowá z vſt wáſzych.

ג

9 וְלָא תֶהְווּן מְדַגְּלִין חַד בְּחַד אֶלָּא שׁוּלְחוּהִי לְבַר נָשָׁא עַתִּיקָא עַם כֻּלְּהוֹן הוּפָכַוְהִי׃

Non mentire l'vno à l'altro, essendoui spogliati de l'huomo vecchio con le sue attioni.

10 וְלַבְשׁוּ חַדְתָּא דְּמִתְחַדַּת בְּיִדַּעְתָּא בַּדְמוּתָא דְּבָרְיֵהּ׃

Et essendoui vestiti de l'nuouo, ilqual si rinuoua ne la cognitione, secõdo l'imagine di colui che l'ha creato.

11 כַּד דְלַית יְהוּדָיָא וְאַרְמָיָא וְלָא גְּזוּרְתָא וְעוּרְלוּתָא וְלָא יוֹנָיָא וּבַרְבְּרָיָא וְלָא עַבְדָּא וּבַר חֵארָא אֶלָּא כֹּל וּבְכֹל נָשׁ מְשִׁיחָא הוּ׃

Doue non e Greco ne Giudeo, Circoncisione, ne preputio, Barbaro, Scita, seruo, libero: ma Christo e il tutto in tutte le cose.

12 לְבַשׁוּ הָכִיל אַיְךְ גְּבַיָא דַאלָהָא קַדִּישֵׁא וְחַבִּיבָא רַחְמֵא וְרוּחָפָא וּבַסִּימוּתָא וּמַכִּיכוּת רַעְיָנָא וְנִיחוּתָא וְנֻגִּירוּת רוּחָא׃

Siate dunque (come eletti di Dio, santi e diletti) vestiti di viscere di misericordia, di benignità, d'humilita, di mansuetudine, di patientia.

13 וַהֲוַיְתוֹן מְסַיְבְּרִין חַד לְחַד וְשָׁבְקִין חַד לְחַד וְאֶן אִית לְאֱנָשׁ עַל חַבְרֵהּ רוּעְמָא אַיְכַנָא דִּמְשִׁיחָא שְׁבַק לְכוֹן הָכַנָא אָף אַנְתּוֹן שְׁבוּקוּ׃

Sopportandoui l'vn l'altro, e perdonandoui l'vno à l'altro, se alcun ha querela contr'alcuno: sicome ancor Christo ha perdonato à voi, cosi fate voi parimente.

14 וְעַם הָלֵין כֻּלְּהֵין חוּבָּא דְּהָוְיוּ חֻזְקָא דְּגַמִירוּתָא׃

E sopra tutte queste cose siate vestiti di charità, che è il legame de la perfettione.

ג

9 לֹא תְכַזְּבוּ בֵינֵיכֶם הַפְשִׁיטוּ אֶת־אָדָם יָשָׁן אֶת־פְּעָלָיו׃

No mintays los vnos à los otros: despojandohos del viejo hombre con sus hechos.

10 וְלִבְשׁוּ אֶת־חָדָשׁ הַמְחֻדָּשׁ לְדַעַת אֱלֹהִים כְּצֶלֶם וְכִדְמוּת בֹּרְאָיו׃

Y vistiendohos del nueuo, el qual por el conocimiento es renouado conforme à la imagen delque lo crió:

11 אֵיכֹה אֵינֶנּוּ יְוָנִי אוֹ יְהוּדִי מוּלָה וְעָרְלָה לֹעֵז מֶשֶׁךְ עֶבֶד חָפְשִׁי כִּי אִם כֹּל בְּכֻלָּם הַמָּשִׁיחַ׃

Donde no ay Griego y Iudio, Circuncision y Capullo, barbaro, Scytha, sieruo, libre: sino todo esto: y en todo, el Christo.

12 לָכֵן לִבְשׁוּ כִּבְחִירֵי אֱלֹהִים קְדוֹשִׁים וַאֲהוּבִים אֶת־רַחֲמֵי־חֶסֶד טוֹבָה עֲנָוָה עַנְוָה אֶרֶךְ אַפַּיִם׃

Vestihos, pues, (como Escogidos de Dios, Sanctos, y Amados) de entrannas de misericordia, de benignidad, dehumildad, de mansedumbre, de tolerancia.

13 הִתְאַפְּקוּ בֵינֵיכֶם וּשְׂאוּ אִישׁ לְרֵעֵהוּ אִם יֶשׁ־לוֹ עָלָיו רִיב כְּמוֹ גַם הַמָּשִׁיחַ נָשָׂא לָכֶם כָּכָה גַם אַתֶּם׃

Supportando los vnos à los otros, y perdonandohos los vnos à los otros, si alguno tuuiere quexa del otro: de la manera que el Christo hos perdonó à vosotros, ansi tambien vosotros.

14 וְעַל־כָּל־הָאֵלֶּה תִּהְיֶה־לָכֶם הָאַהֲבָה שֶׁהִיא עֲבוֹת תָּמָה׃

Y sobre todas estas cosas, Charidad, la qual es la vinculo de la perfecion.

γ.

9. Μὴ ψεύδεσθε εἰς ἀλλήλους, ἀπεκδυσάμενοι τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον σὺν ταῖς πράξεσιν αὐτοῦ.

Ne mentez point l'vn à l'autre, ayans deuestu le vieil homme auec ses actes:

10. Καὶ ἐνδυσάμενοι τὸν νέον τὸν ἀνακαινούμενον εἰς ἐπίγνωσιν κατ' εἰκόνα τοῦ κτίσαντος αὐτόν.

Et ayans reuestu le nouuel homme, lequel se renouuelle en cognoissance selon l'image de celui qui l'a creé.

11. Ὅπου οὐκ ἔνι ἕλλην καὶ ἰουδαῖος, περιτομὴ καὶ ἀκροβυστία· βάρβαρος, σκύθης, δοῦλος, ἐλεύθερος· ἀλλὰ τὰ πάντα καὶ ἐν πᾶσι χριστός.

Là où il n'y a ni Grec ni Iuif, ni Circoncision ni Prepuce, ni Barbare ni Scythe, ni serf ni franc: mais Christ y est tout & en tous.

12. Ἐνδύσασθε οὖν ὡς ἐκλεκτοὶ τοῦ θεοῦ ἅγιοι, καὶ ἠγαπημένοι, σπλάγχνα οἰκτιρμῶν, χρηστότητα, ταπεινοφροσύνην, πραότητα, μακροθυμίαν.

Soyez donc (comme esleus de Dieu, saincts & bien aimés) reuestus des entrailles de misericorde, de benignité, d'humilité, de douceur, d'esprit patient:

13. Ἀνεχόμενοι ἀλλήλων, καὶ χαριζόμενοι ἑαυτοῖς ἐάν τις πρός τινα ἔχῃ μομφήν· καθὼς καὶ ὁ χριστὸς ἐχαρίσατο ὑμῖν, οὕτω καὶ ὑμεῖς.

Supportans l'vn l'autre, & pardonnans les vns aux autres, si l'vn a querelle contre l'autre, comme Christ vous à pardonné, vous aussi faites le semblable.

14. Ἐπὶ πᾶσι δὲ τούτοις τὴν ἀγάπην, ἥτις ἐστὶ σύνδεσμος τῆς τελειότητος.

Et outre tout cela, soyez reuestus de charité, qui est le lien de perfection.

CAP. III.	Das III. Kapitel.	Kapitola III.
9. Nolite mentiri invicem, expoliantes vos veterem hominem cum actibus ſuis.	9. Lieget nicht vntereinander. Ziehet den alten Menſchen mit ſeinen wercken auß.	9. Nelžete gedni druhým/ poněwadž gſte ſwlékli s ſebe ſtarého Cžlowěka y ſkutky geho.
Lie not one to another / ſeeing that ye haue put of the olde man with his workes.	Liuger icke at huer andre. Affører det gamle Menniſke met ſine gerninger.	Nie kłámayćie ieden przećiw drugiemu/ gdyśćie zwlekli onego ſtárego człowieká z vczynkámi iego.
10. Et induentes novum eum qui renovatur in agnitionem, ſecundùm imaginem eius qui creavit illum.	10. Vnnd ziehet den newen an/ der da vernewret wird zu der erkenntniß/ nach dem Ebenbilde/ deß/ der jhn geſchaffen hat.	10. A oblekli gſte ſe w nowého/ toho kterýž ſe obnowuge k poznánij podlé obrazu toho/ kterýž ſtwořil gey:
And haue put on the newe / which is renewed in knowledge after the image of him that created him.	Oc iſører det Ny/ ſom ſkal fornyſſ til bekendelſe/ effter hans rette Billede/ ſom hannem ſkabt:.	A oblekli nowego/ kthory ſie odnawia ku vznániu/ podług wyobráženia tego ktory go ſtworzył.
11. Vbi non eſt (*maſculus & femina*) Gentilis & Iudæus, circumciſio & præputium, Barbarus & Scytha, ſervus & liber: ſed omnia, & in omnibus Chriſtus.	11. Da nicht iſt Grieche/ Jůde/ Beſchneidung/ Vorhaut/ Vngrieche/ Schyta/ Knecht/ Freyer/ ſondern alles vnd in allen Chriſtus.	11. Kdežto nenij rozdijlu mezy (Mužem a Ženau/) Řekem a Židem/ mezy obřezaným a neobřezaným/ mezy gednijm a druhým Národem/ mezy Služebnijkem a Swobodným/ ale wſſecko a we wſſech geſtik Kryſtus.
Where is neither Grecian nor Jewe/ circumciſion nor vncircumciſion/ Barbarian/ Scythian/ bonde/ free: but Chriſt is all and in all things.	Der ſom icke er Grecke/ Jøde/ Omſkærelſe/ Forhud/ Vgrecke/ Schyta/ Fri/ Men Chriſtus er alting oc i alle.	Gdźie nie maſz Greká/ y Żydá/ obrzezánia y nie obrzezki/ człowieká proſtego/ Tátárzyna/ niewolniká/ wolnego/ ále wſzytko y we wſzech Kryſtus.
12. Induite vos ergo ſicut electi Dei, ſancti & dilecti, viſcera miſericordiæ, benignitatem, humilitatem, modeſtiam, patientiam.	12. So ziehet nun an/ als die außerwehlten Gottes Heiligen vnd Geliebten/ hertzliches erbarmen/ freundligkeit/ demut/ ſanfftmut/ gedult.	12. Protož oblecte ſe yako wywolenij Božij/ Swatij a milij/ w ſtřewa Miloſrdenſtwij/ w dobrotu/ w pokoru/ w ſtřijdmoſt/ w trpěliwoſt.
Now therefore as the elect of God holy and beloued / put on tender mercy/ kindnes/ humblenes of minde/ meekenes/ long ſuffring.	Saa iſører eder nu/ ſom Guds vdualde Hellige oc Elſkelige/ hiertelig Barmhertighed/ Venlighed/ Ydmyghed/ Sactmodighed/ Taalmodighed.	Przyoblecźćież ſie tedy (iáko wybrani Boży/ święći/ y vmiłowáni) w wnętrznośći miłośierdzia/ w dobrotliwość/ w pokorę/ w ćichość/ w ćierpliwość.
13. Supportantes invicem: & donantes vobiſmetipſis ſi quis adverſus aliquem habet querelam, ſicut & Dominus donavit vobis: ita & vos.	13. Vnd vertrage einer den andern/ vnd vergebet euch vntereinander/ ſo jemandt klage hat wider den andern. Gleich wie Chriſtus euch vergeben hat/ alſo auch jhr.	13. Snáſſegijce geden druhého/ a odpauſſtěgijce ſobě weſpolek/ máli kdo proti někomu žalobu: Yakož y Kryſtus odpuſtil wám/ ták y wy.
For bearing one another / and forgiuing one another / if any man haue a quarell to another: euen as Chriſt forgaue you/ euen ſo do ye.	Oc den ene fordrage den anden/ oc forlader huer andre/ der ſom nogen haffuer Klaagemaal mod den anden/ Lige ſom Chriſtus forlod eder/ ſaa ſkulle oc i.	Folguiąc ieden drugiemu/ y odpuſzczáiąc ſobie ieſliby kto miał ſkárgę przećiwko drugiemu/ iáko też Kryſtus odpuśćił wam/ ták też y wy.
14. Super omnia autem hæc, charitatem habete, quod eſt vinculum perfectionis.	14. Vber alles aber ziehet an die Liebe / die da iſt das band der volkommenheit.	14. Ale nadewſſecko toto/ měgte Láſku/ kteráž geſt ſwazek dokonaloſti.
And aboue all theſe thinges put on loue/ which is the bond of perfectnes.	Oc offuer alting da fører eder i kærlighed/ ſom er fuldkommenheds Baand.	A nád tho wſzytko záchowayćie miłość/ ktora ieſt zwiazką doſkonáłośći.

ג

15 וַשְׁלָמֵה דַּמְשִׁיחָא יְדַבַּר
לְבַוָּתְכוּן דְּלֵה אֶתְקְרִיתוּן
בְּחַד פַּגַר וַהֲוַיְתוּן מַוְדֵין
לַמְשִׁיחָא׃

E la pace di Dio governi ne i voſtri cuori, à laquale ancor ſete chiamati in vn corpo: è ſiate grati.

16 דְּמֶלְּתֵה תְּעְמַר בְּכוּן
עַתִּירָאִית בְּכֻל חֶכְמָא
וַהֲוַיְתוּן מַלְּפִין וְרָדִין ---
נַפְשְׁכוּן בְּמַזְמוֹרֵא וב
וּבְתֶשְׁבְּחָתָא וּבִזְמִירָתָא
דְּרוּחָא וּבְטַיְבוּתָא הֲוַיְתוּן
זָמְרִין בְּלֶבַּוָּתְכוּן לַאלָהָא׃

La parola di Chriſto habiti in voi abbondantemente in ogni ſapientia: inſegnandoui et ammonendoui voi ſteſſi l'vn l'altro con ſalmi, e laudi, e canzoni ſpirituali, cantando con gratia nel cuor voſtro al Signore.

17 וְכֻל מֶדֶּם דְּסָעְרִין
אַנְתּוּן בְּמֶלְּתָא וּבַעְבָדָא
בַּשְׁמֵה דְּמָרַן יֵשׁוּע ---
מְשִׁיחָא הֲוַיְתוּן עָבְדִין
וַהֲוַיְתוּן מַוְדִין בְּאִידֵה ל
לַאלָהָא אַבָּא׃

E qualunque coſa voi facciate, ò in detto in fatto, fate tutto nel nome del Signore IESV, rendendo per lui gratie à Dio Padre.

18 נְשֵׁא אֶשְׁתַּעְבַּדְין
לְבַעֲלַיְכֵין אַיְךְ דְּזָדֵק במ
בַּמְשִׁיחָא׃

Voi moglij, ſiate ſoggette à i voſtri mariti, come ſi conuiene nel Signore.

19 גַּבְרֵא אֶחַבוּ נְשַׁיְכוּן
וְלָא תֶּהְווּן מַרִירִין ע
עֲלַיְהֵין׃

Voi mariti, amate le voſtre moglij, e non ſiate amari verſo eſſe.

20 בְּנַיָּא אֶשְׁתַּמְעוּ ל
לַאבָהַיְכוּן בְּכֻל מֶדֶּם הָכַנָּא
גֵּיר שַׁפִּיר קְדָם מָרַן׃

Voi figliuoli, obbedite à i voſtri padri è madri in tutte le coſe: percioche queſto è grato al Signore.

ג

15 וּשְׁלוֹם אֱלֹהִים יְנַצֵּחַ
בִּלְבוֹתֵיכֶם אֲשֶׁר בּוֹ גַּם נִקְרָאתֶם
בִּגְוִיָּה אַחַת וְהוֹדוּ לַיהוָה׃

Y la paz de Dios gouierne en vueſtros coraçones: en la qual anſimiſmo ſoys llamados en vn cuerpo: y ſed agradecidos.

16 דְּבַר הַמָּשִׁיחַ יִשְׁכּוֹן בָּכֶם
בְּעֹשֶׁר בְּכָל־חָכְמָה לְלַמֵּד
וּלְיַסֵּר אֶת־נַפְשְׁכֶם בְּמִזְמוֹרִים
תְּהִלִּים וּנְגִינוֹת רוּחַ בְּחֵן פֹּצְחִים
בִּלְבַבְכֶם לַיהוָה׃

La palabra del Chriſto habite en voſotros en abundancia en toda ſabiduria, enſennandohos y exhortandohos los vnos à los otros con pſalmos y hymnos, y canciones eſpiriauales con gracia cantando en vueſtros coraçones àl Sénor.

17 וְכֹל אֲשֶׁר תַּעֲשׂוּ בְדָבָר
וּבְפֹעַל כֻּלָּם בְּשֵׁם אֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ
הַמָּשִׁיחַ עֲשׂוּ וְהוֹדוּ לֵאלֹהִים
וְלָאָב בְּיָדוֹ׃

Y todo loque hizierdes, en palabra, ó en hecho, tòdo ſea en el nombre del Sennor Ieſus el Chriſto, haziendo gracias àl Dios y padre por el.

18 הַנָּשִׁים תִּכָּנַעְנָה תַּחַת אִישֵׁיהֶן
כַּנָּאוֶה בַּיהוָה׃

Las caſadas, ſed ſujetas à vueſtros proprios maridos, como conuiene en el Sennor.

19 הָאִישִׁים אֶהֱבוּ אֶת־נְשֵׁיכֶם
וְלֹא תִתְמָרְדוּ אֲלֵיהֶן׃

Los maridos, amad vueſtras mugeres, (y no les ſeays deſſabridos.

20 הַבָּנִים שִׁמְעוּ לְיוֹלְדֵיכֶם בְּכָל־
דְּבָרִים כִּי־זֹאת יְשָׁרָה הִיא בְּעֵינֵי
יְהוָה׃

Los hijos, obedeced à vueſtros padres en todo; porque eſto agrada àl Sennor.

γ'.

15. Καὶ ἡ εἰρήνη τοῦ θεοῦ βραβευέτω ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν· εἰς ἣν καὶ ἐκλήθητε ἐν ἑνὶ σώματι· καὶ εὐχάριστοι γίνεσθε.

Et que la paix de Dieu tiene le principal lieu en vos cœurs, à laquelle vous eſtes appelés en vn corps, & ne ſoyez point ingrats.

16. Ὁ λόγος τοῦ χριστοῦ ἐνοικείτω ἐν ὑμῖν πλουσίως, ἐν πάσῃ σοφίᾳ, διδάσκοντες καὶ νουθετοῦντες ἑαυτοὺς, ψαλμοῖς καὶ ὕμνοις καὶ ᾠδαῖς πνευματικαῖς, ἐν χάριτι ᾄδοντες ἐν τῇ καρδίᾳ ὑμῶν τῷ κυρίῳ.

Que la parole de Chriſt habite en vous plantureuſement en toute ſapience, en vous enſeignant & admonneſtãt l'vn l'autre par pſeaumes, louanges, & chaſons ſpirituelles, auec grace, chantans de voſtre cœur au Seigneur.

17. Καὶ πᾶν ὅ, τι ἂν ποιῆτε ἐν λόγῳ ἢ ἐν ἔργῳ, πάντα ἐν ὀνόματι κυρίου ἰησοῦ (χριστοῦ ποιεῖτε,) εὐχαριστοῦντες τῷ θεῷ καὶ πατρὶ δι' αὐτοῦ.

Et quelque choſe que vous faciez, ſoit par parole ou par œuure, faites le tout au nom du Seigneur Ieſus, rendãs graces par lui à noſtre Dieu, & Pere.

18. Αἱ γυναῖκες, ὑποτάσσεσθε τοῖς (ἰδίοις) ἀνδράσιν, ὡς ἀνῆκεν ἐν κυρίῳ.

Femmes, ſoyez ſuiettes à vos propres maris, ainſi qu'il appartient ſelon le Seigneur?

19. Οἱ ἄνδρες, ἀγαπᾶτε τὰς γυναῖκας, καὶ μὴ πικραίνεσθε πρὸς αὐτάς.

Maris, aimez vos femmes, & ne vous enaigriſſez point contre elles.

20. Τὰ τέκνα, ὑπακούετε τοῖς γονεῦσι κατὰ πάντα· τοῦτο γὰρ ἐστιν εὐάρεστον ἐν κυρίῳ.

Enfans obeiſſez à peres & meres en toutes choſes: car cela eſt plaiſant au Seigneur.

CAP. III.

15. Et pax Chriſti exultet in cordibus veſtris: in qua & vocati eſtis in uno corpore: & grati eſtote.

And let the peace of God rule in your hearts/ to the which ye are called in one bodie/ and be ye amiable.

16. Verbum Chriſti habitet in vobis abundanter, in omni ſapientia: docentes & commonentes voſmetipſos, pſalmis, hymnis, & canticis ſpiritualibus, in gratia cantantes in cordibus veſtris Deo.

Let the word of Chriſt dwell in you plenteouſly in all wiſedome/ teaching and admoniſhing your owne ſelues/ in pſalmes/ and hymnes/ and ſpirituall ſonges/ ſinging with a grace in your hearts to the Lord.

17. Omne quodcunque facitis in verbo aut in opere, omnia in nomine Domini Ieſu Chriſti (*facite*) gratias agentes Deo & Patri per ipſum.

And whatſoeuer ye ſhall do/ in worde or deed/ do all in the Name of the Lord Jeſus giuing thankes to God euen the Father by him.

18. Mulieres, ſubditæ eſtote viris, ſicut oportet in Domino.

Wiues/ ſubmit your ſelues vnto your huſbandes/ as it is comely in the Lorde.

19. Viri, diligite uxores (*veſtras*) & nolite amari eſſe ad illas.

Huſbandes/ loue your wiues/ and be not bitter vnto them.

20. Filii, obedite parentibus per omnia, hoc enim placitum eſt in Domino.

Children/ obey your parentes in all thinges: for that is well pleaſing vnto the Lorde.

Das III. Capitel.

15. Vnd der Fride Gottes regiere in ewren hertzen/ zu welchem jr auch beruffen ſeyt/ in einem Leibe/ vnd ſeydt danckbar.

Oc Guds fred regnere i eders hierte/ til huilcken i oc ere kallede/ i it Legeme/ oc værer tacknemelige.

16. Laſſet das Wort Chriſti reichlich vnter euch wohnen/ in aller Weißheit. Lehret vnd vermanet euch ſelbs/ mit Pſalmen vnd Lobgeſängen/ vnd Geiſtlichen lieblichen Liedern/ vnd ſinget dem HERRN in ewrem hertzen.

Lader Chriſti ord bo rigelige iblant eder/ i al Viſdom/ Lærer oc formaner eder ſelff/ met Pſalmer oc Loffſange/ oc aandelige deylige Viſer/ oc ſiunger faar HERREN i eders hierte.

17. Vnd alles was jr thut/ mit worten oder mit wercken/ das thut alles in dem Namen deß HERRN Jeſu/ vnnd dancket Gott vnnd dem Vater durch jhn.

Oc alt det ſom i gøre/ met ord eller met gerninger Det gører altſammen i vor HERRIS Jheſu Naffn/ oc tacker Gud oc Faderen formedelſt hannem.

18. Jhr Weiber ſeydt vnterthan ewren Männern in dem HERRN/ wie ſichs gebürt.

I Huſtruer/ verer eders Mend vnderdanige i HERREN/ lige ſom det ſig bør.

19. Jr Männer liebet ewre Weiber/ vnd ſeyt nicht bitter gegen ſie.

I Mend/ elſker eders Huſtruer/ oc verer icke bittere mod dem.

20. Jhr Kinder ſeydt gehorſam den Eltern in allen dingen/ Denn das iſt dem HERRN gefällig.

I Børn/ vere Foreldrene lydige i alle ting/ Thi det er HERREN behageligt.

Kapitola III.

15. A pokog Kryſtuow/ ať panuge w Srdcých waſſých/ k kterěmužto powolanij gſte w gednom těle/ a budtež toho wděčni.

A pokoy Boży niech roſkázuie w ſercách wáßych/ ku ktoremu też wezwani ieſteſćie w iedno ćiálo/ á badźćie wdźięczni.

16. Slowo Kryſtowo přebýwayž hogně w wás/ we wſſý maudroſti/ včijce a napomijnagijce ſebe weſpolek w Zalmijch/ a w chwalách/ a Pijſničkách duchownijch/ s miloſtij zpijwagijce w ſrdcých waſſých Pánu.

Slowo Kryſtuſowe niechay mießka w was obfićie/ z wßeláka madrośćia vcząc/ y ſpolecznie ſámi śiebie nápominájąc/ przez Pſálmy/ pieśni/ y śpiewánia duchowne/ z láſka śpiewájąc w ſercu wáßym Pánu.

17. Wſſecko cožkoli činijte/ w ſlowu anebo w ſkutku/ wſſeckni wěcy čiňte we gménu Pána Gežijſſe Kryſta/ děkugijce Bohu a Otcy ſkrze něho.

A cokolwiek vczynićie mową ábo ſtutkiem/ czyńćie w imię Jezuſowo/ dźiękuiąc Bogu y Oycu przezeń.

18. Manželky poddány buďte Manželům ſwým/ yakož ſluſſý w Pánu.

Żony badźćie poddáne ſwoim mężom iáko przyſtoi w Pánu.

19. Manželé miluogte Manželky waſſe/ a neměgte ſe přijſně k nim.

Mężowie miłuyćie żony/ áni ſie ſrożćie przećiwko nim.

30. Synowé/ poſlauchayte Rodičuow ſwých we wſſem/ neb ſe to lijbij PAnu.

Synowie ſłuchayćie rodzicow we wßytkim/ ábowiem to Pánu miło.

ג

21 אַבָהֵא לָא תַרְגְזוּן בְּנַיְכוּן דְּלָא יִתְתְּעִיקוּן ׃

Voi padri, non irritate i voſtri figliuoli, accioche non ſi perdano d'animo.

22 עַבְדֵא אֶשְׁתַּמְעוּ בְּכֻל מֶדֶם לְמָרַיְכוּן דְּבַסְרָא לָא בְּמַחְזֵא עַיְנָא אַיךְ הָנוּן דְּשַׁפְרִין לַבְנַי נָשָׁא אֶלָּא בְּלֶבָּא פְּשִׁיטָא וּבְדַחְלְתֵהּ דְּמָרְיָא ׃

Voi ſerui obbedite in tutte le coſe a i voſtri padroni carnali, non ſeruendo ad occhio, come per voler piacere à gli huomini: ma con ſemplicità di cuore, temendo Iddio.

23 וְכֻל דְּעָבְדִין אַנְתּוּן מֶן כֻּלָּהּ נַפְשְׁכוּן עֲבֶדוּ אַיךְ דַּלְמָרַן וְלָא אַיךְ דַּלְבְנַי נָשָׁא ׃

E qualunque coſa voi facciate, fatela di cuore come al Signore, è non come à gli huomini.

24 וְדַעוּ דְּמֶן מָרַן מְקַבְּלִיתוּן פּוּרְעָנָא ב בְּיָרְתוּתָא לְמָרְיָא גֵּיר מְשִׁיחָא פָּלְחִיתוּן ׃

Sapendo che voi ne riceuerete dal Signore la ricompenſa de l'heredità: percioche voi ſeruite al Signor Chriſto.

25 מַסְכְּלָנָא דֵּין מֶתְפְּרַע אַיךְ מֶדֶם דְּאַסְכֶּל וְלַיְת מַסַּב בְּאַפֵּא ׃

Ma chi opera ingiuſtamente, riportarà quello ch'egli hauerà ingiuſtamente operato: è non s'ha riſpetto alcuno di perſone.

ג

21 הָאָבוֹת אַל־תַּרְגִּיזוּ אֶת־בְּנֵיכֶם פֶּן יִרְגָּזוּן ׃

Los padres, no irriteys à vueſtros hijos, porque no ſe hagan de poco animo.

22 הָעֲבָדִים שִׁמְעוּ בְּכָל־דְּבָרִים לַאֲדוֹנֵיכֶם אֲשֶׁר כַּבָּשָׂר הֵמָּה לַעֲבוֹד לְעֵינֵיהֶם כְּמוֹ לְהֵיטִיב בְּעֵינֵי הָאֲנָשִׁים כִּי־אִם בְּתֹם לֵבָב יִרְאוּ אֶת־אֱלֹהִים ׃

Los ſieruos, obedeced en todo à vueſtros ſennores carnales, no ſeruiendo âl ojo, como los que agradan ſolamente à los hombres, ſino con ſenzillez de coraçon, temiendo à Dios.

23 וְכָל־אֲשֶׁר תַּעֲשׂוּ מִנֶּפֶשׁ פְּעָלוּ כְּמוֹ לַיהֹוָה וְלֹא לַאֲנָשִׁים ׃

Y todo loque hizierdes hazeldo de animo, como àl Sennor, y no à los hombres:

24 יוֹדְעִים כִּי־מֵיהֹוָה תִּקְחוּ אֶת־שִׁלּוּמַת הַנַּחֲלָה כִּי־לַאֲדֹנֵינוּ לַמָּשִׁיחַ עוֹבְדִים אַתֶּם ׃

Eſtando ciertos que del Sennor recibireys el ſalario de herencia porque àl Sennor Chriſto ſeruis.

25 כִּי־הַפֹּעֵל עַוְלָה יִקַּח כְּפֹעַל כַּפָּיו וְאֵין עִם יְהֹוָה מַשֹּׂא פָנִים ׃

Mas elque haze injuria, recibira la injuria que hiziere; que no ay reſpecto de perſonas.

γ.

21. Οἱ πατέρες, μὴ ἐρεθίζετε τὰ τέκνα ὑμῶν, ἵνα μὴ ἀθυμῶσιν.

Peres, n'irritez point vos enfans, afin qu'ils ne perdent courage.

22. Οἱ δοῦλοι, ὑπακούετε κατὰ πάντα τοῖς κατὰ σάρκα κυρίοις, μὴ ἐν ὀφθαλμοδουλείαις ὡς ἀνθρωπάρεσκοι, ἀλλ᾽ ἐν ἁπλότητι καρδίας, φοβούμενοι τὸν θεόν.

Seruiteurs, obeiſſez en toutes choſes à ceux qui ſont vos maiſtres ſelon la chair, ne ſeruans point à l'œil, comme voulans complaire aux hommes, mais en ſimplicité de cœur, craignans Dieu.

23. Καὶ πᾶν ὅ, τι ἐὰν ποιῆτε, ἐκ ψυχῆς ἐργάζεσθε, ὡς τῷ κυρίῳ, καὶ οὐκ ἀνθρώποις.

Et quelque choſe que vous faciez, faites le tout de courage, comme au Seigneur, & non comme aux hommes:

24. Εἰδότες ὅτι ἀπὸ κυρίου ἀπολήψεσθε τὴν ἀνταπόδοσιν τῆς κληρονομίας. τῷ γὰρ κυρίῳ χριστῷ δουλεύετε.

Sachans que vous receurez du Seigneur le guerdon de l'heritage: car vous ſeruez à Chriſt le Seigneur.

25. Ὁ δὲ ἀδικῶν, κομιεῖται ὃ ἠδίκησε· καὶ οὐκ ἔστι προσωποληψία.

Mais qui fait iniuſtement, receura ce qu'il aura fait iniuſtement: & n'y a point d'eſgard à l'apparence des perſonnes.

ד

1 מָרַיָּא עַבְדוּ שַׁוְיוּתָא וְכֵאנוּתָא לְוָת עַבְדַיְכוּן וֶהֱוַיְתוּן יָדְעִין דְּאָף לְכוּן אִית הוּ מָרָא בַּשְׁמַיָּא ׃

Voi ſignori rendete quel che è giuſto è ragioneuole à i voſtri ſerui: ſapendo che voi ancora hauete vn Signore ne cieli.

2 בַּצְלוֹתָא אֶתְאַמְנוּ וֶהֱוַיְתוּן עִירִין אַנְתּוּן בָּהּ וּמַוְדִין ׃

Siate aſſidui à l'oratione, vegliando in eſſa con rendimento di gratie.

ד

1 הָאֲדֹנִים אֶת־צְדָקָה וִישָׁרָה לְעַבְדֵיכֶם תַּעֲשׂוּ יוֹדְעִים כִּי־גַם לָכֶם יֶשׁ־אָדוֹן בַּשָּׁמַיִם ׃

Los ſennores, hazed loque es juſto y derecho con vueſtros ſieruos, eſtando ciertos que tambien voſotros teneys Sennor en los cielos.

2 בַּתְּפִלָּה תְּעוֹדְדוּ שׁוֹקְדִים בָּהּ בְּתוֹדָה ׃

Perſeuerad en oracion velando en ella con hazimiento de gracias:

ΚΕΦΑΛ. δ.

ΟΙ κύριοι, τὸ δίκαιον καὶ τὴν ἰσότητα τοῖς δούλοις παρέχεσθε, εἰδότες ὅτι καὶ ὑμεῖς ἔχετε κύριον ἐν οὐρανοῖς.

Maiſtres rendez le droict & l'equité à vos ſeruiteurs, ſachans que vous auſſi auez vn Seigneur és cieux.

2. Τῇ προσευχῇ προσκαρτερεῖτε, γρηγοροῦντες ἐν αὐτῇ ἐν εὐχαριστίᾳ.

Perſeuerez en priere, veillans en icelle auec actions de graces:

CAP. III.

21. Patres, nolite ad indignationem provocare filios veſtros: ut non puſillo animo fiant.

Fathers/ prouoke not your children to anger/ leſt they be diſcouraged.

22. Servi, obedite per omnia dominis carnalibus, non ad oculum ſervientes, quaſi hominibus placentes, ſed in ſimplicitate cordis, timentes Deum.

Seruantes/ bee obedient vnto them that are your maſters according to the fleſh in all things / not with eye ſeruice as men pleaſers/ but in ſinglenes of heart/ fearing God.

23. Quodcunque facitis, ex animo operamini ſicut Domino, & non hominibus.

And whatſoeuer ye do/ doe it heartily/ as to the Lord / and not vnto men.

24. Scientes quòd à Domino accipietis retributionem hæreditatis. Domino Chriſto ſervite.

Knowing that of the Lord ye ſhall receiue the rewarde of the inheritance: for ye ſerue the Lorde Chriſt.

25. Qui enim iniuriam facit, recipiet id quod iniquè geſſit: & non eſt perſonarum acceptio apud Deum.

But he that doeth wrong/ ſhall receiue for the wrong that he hath done/ and there is no reſpect of perſons.

CAP. IIII.

DOmini, quod iuſtum eſt & æquum, ſervis præſtate: ſcientes quòd & vos Dominum habetis in cælo.

Ye maſters/ do vnto your ſeruants/ that which is iuſt/ and equal/ knowing that ye alſo haue a maſter in heauen.

2. Orationi inſtate: vigilantes in ea in gratiarum actione.

Continue in prayer/ and watche in the ſame with thankes giuing.

Das III. Capitel.

21. Jhr Väter erbittert ewer Kinder nicht/ auff daß ſie nicht ſchew werden.

I Fedre/ Vecker icke eders Børn op til trette/ paa det de ſkulle icke bliffue miſtrøſtige.

22. Jhr Knechte ſeyt gehorſam inn allen dingen ewren leiblichen Herrn/ nicht mit dienſt für augen/ als den Menſchen zu gefallen/ ſondern mit einfeltigkeit deß hertzen/ vnd mit Gottes forcht.

I Tienere/ verer eders legemlige Herrer lydige i alle ting/ Icke met Tienſte faar øyen/ ſom at behage Menniſken/ men met hiertens enfoldighed/ oc met Guds fryct.

23. Alles was jr thut/ das thut von hertzen/ als dem HERREN/ vnd nicht den Menſchen.

Alt det ſom i gøre/ det gører aff hiertet/ ſom faar HERREN/ oc icke faar Menniſken.

24. Vnnd wiſſet/ daß jhr von dem HERRN empfahen werdet die vergeltung deß Erbes/ denn jr dienet dem HERREN Chriſto.

Oc vider/ at i ſkulle faa Arffuens betalning aff HERREN/ thi at i tiene den HERRE Chriſto.

25. Wer aber vnrecht thut/ der wird empfahen/ was er vnrecht gethan hat/ vnd gilt kein anſehen der Perſon.

Men huo ſom gør wret/ hand ſkal faa/ den wret ſom hand giorde/ Oc der gelder ingen Perſonis anseelſe.

Das IIII. Capitel.

JHr Herrn/ was recht vnnd gleich iſt/ das beweiſet den Knechten/ vnd wiſſet/ daß jr auch einen HERREN im Himmel habt.

I Herrer/ beuiſer Tienere/ det ſom ret oc lige er/ oc vider/ at i haffue oc en HERRE i Himmelen.

2. Haltet an am Gebet/ vnd wachet in demſelbigen mit Danckſagung.

Bliffuer varafftige at bede/ oc vaager der vdi met tackſigelſe.

Kapitola III.

21. Otcowé nepopauzegtež k hněwiwoſti Synuow waſſých/ aby ſobě nezauffali.

Oycowie nie drażnićie dźiatek wáſzych / iżby w roſpácz nie przyſzły.

22. Služebnijcy/ poſluſſni buďte we wſſem Panuow ſwých tělesných ne na oko toliko ſlaužijce/ a yako Lidem ſe lijbijce/ ale w přijmnoſti Srdce/ bogijce ſe Boha.

Sludzy ſłuchayćie we wſzem tych ktorzy ſa páni wedle ćiáłá/ nie ſłużac ná oko/ iáko ći ktorzy ſie chca ludziam podobać/ ále z ſzczyrośćia ſercá Bogá ſie boiac.

23. Cožkoli činijte/ vpřijmně čiňte/ yako PAnu a ne Lidem.

A cokolwiek vczynićie/ z ſercá czyńcie/ iáko Pánu á nie ludziam.

24. Wědauce že od Pána wežmete odplatu dědictwij. Pánu Kryſtu zagiſté ſlaužijte.

Wiedzac iż od Páná weżmiećie zapłáte dziedzictwá/ ábowiem Pánu Kryſtuſow ſłużyćie.

25. Neb kdožby křiwdu včinil/ wezme za to odplatu/ což geſt neprawě včinil. A nenít přigijmánij oſob v Boha.

A ktoby krzywdy czynił/ odnieśie krzywde ktora vczynił/ á nie máſzći brátowánia oſob.

Kapitola IIII.

PAni což geſt ſprawedliwého a ſluſſného/ ſlužebnijkům ſwým dáwayte/ wědauce že y wy PAna máte na Nebi.

WY pánowie zachowyćie ſie ſpráwiedliwie y miernie przećiw ſługam/ wiedzac iż y wy maćie Páná w niebie.

2. Buďtež vſtawičnij na Modlitbě/ bdijce w nij s děkowánijm.

W modlitwách trwayćie/ czuiac w nich z dźiękowániem.

ד

3 וּמְצַלִּין אָף עֲלַין דַּאלָהָא
יִפְתַּח לַן תַּרְעָא דְּמֶלְתָא
לְמַמַּלָּלוּ אָרָזָא דַּמְשִׁיחָא
דְּמֶטוּלָתֵה אֲסִיר אֶנָא׃

Pregando inſieme ancor per noi, acciochè Iddio ci apra la porta de la parola, per annuntiare il miſterio di Chriſto: (per ilquale io ſono etiandio legato.)

4 דַּאגְלְיוּהִי וְאַמַלְּלְיוּהִי
אֵיכַנָּא דְּוָלֵא לִי׃

Acciochè io il manifeſti nel modo che mi conuien parlare.

5 בְּחֶכְמְתָא הַלֶּכוּ לְוָת
בָּרָיֵא וְזַבְנוּ קַאֶרְסְכוּן׃

Caminate ſauiamente verſo quelli che ſon di fuore, ricuperando il tempo.

6 וּמֶלַּתְכוּן בְּכֻל—זְבַן
בְּטַיְבוּתָא אַיְךְ דִּבְמֶלְחָא
תֶהְוֵא מְמַרְכְּבָת וְהָוַיתּוּן
יָדְעִין לְאַנָשׁ אֶנָשׁ אֵיכַנָּא
וָלֵת לְכוּן לְמֶתְבוּ בַּת
פִּתְגָמָא׃

Il voſtro parlare ſia ſempre con gratia condito di ſale, per ſapere come vi biſogna riſpondere à ciaſcuno.

7 מֶדֶּם דַּלְוָתִי הֵין יְוַדְּעֶכוּן
טוּכִיקוֹס אַחָא חַבִיבָת
וּמְשַׁמְשָׁנָא מְהַיְמְנָת
דַּכְנָתִי בְּמָרְיָא׃

Tichico noſtro amato fratello, è fedel miniſtro, è conſeruo nel Signore vi farà intendere tutte le coſe mie.

8 דְּשַׁדְרֵת לְוָתְכוּן עֲלַיְהָ
עַל הָדָת דְּנֵדַע מֶת
דִּלְוָתְכוּן וְנְבַיֵּא לְבַוָתְכוּן׃

Ilquale io ho mandato à voi à queſto proprio effetto, ch egli intenda de l'eſſer voſtro, è conſoli i voſtri cuori.

9 עַם אֳנִיסִימוֹס אַחָת
מְהַיְמְנָא וְחַבִיבָת הָו
— דְּאִיתַוְהִי מֶנְכוּן הָנוּן
יְוַדְּעוּנָכוּן מֶדֶּם דַּלְוָתַן׃

Inſieme con Oneſimo fedele è diletto fratello, che è de voſtri: eſſi vi daranno notitia di tutte le coſe di qui.

ד

3 וְתִתְפַּלְלוּ יַחְדָּו גַּם עָלֵינוּ
אֲשֶׁר יִפְתַּח לָנוּ שַׁעַר הַדָּבָר לְדַבֵּר
אֶת־מִסְתַּר הַמָּשִׁיחַ אֲשֶׁר עָלָיו
גַּם נֶאֱסַרְתִּי׃

Orando tambien juntamente por noſotros que el Sennor nos abra la puerta de la palabra paraque hablemos el miſterio del Chriſto, (por el qual aun eſtoy preſo.)

4 לְגַלּוֹתִי אוֹתוֹ כַּשֹּׁוֶה לִי לְדַבֵּר׃

Paraque lo manifieſte, como me conuiene hablar.

5 בְּחָכְמָה הִתְהַלְּכוּ אֱלֵיהֶם
אֲשֶׁר בַּחוּץ לִקְנוֹת אֶת־הָעֵת׃

Andad con ſabiduria con los eſtrannos ganando la occaſion.

6 דִּבְרֵכֶם יְהִי־תָמִיד בְּחֵן
בְּמֶלַח נִמְלָח לָדַעַת אֵיכָכָה
יִשְׁוֶה לָכֶם לַעֲנוֹת דָּבָר לְכָל אִישׁ
וָאִישׁ׃

Vueſtra palabra ſiempre con gracia, adobada con ſal: que ſepays como hos conuiene reſponder à cada vno.

7 אֶת־דְּבָרַי וּמַעֲשַׂי כֻּלָּם
יוֹדִיעֲכֶם טוּכִיקוֹס אָחִי אֲהוּבִי
וּמְשָׁרֵת נֶאֱמָן כְּעֶרֶךְ עֲבוֹדָתִי
בַּיהוָה׃

Mis negocios todos hos hará ſaber Tychico Hermano amado y fiel Miniſtro y conſieruo en el Sennor.

8 אֲשֶׁר שְׁלַחְתִּיו אֲלֵיכֶם עַל־
אוֹתוֹ הַדָּבָר אֲשֶׁר יֵדַע אֶת־
דִּבְרֵיכֶם וִינַחֵם אֶת־לִבּוֹתֵיכֶם׃

El qual hos he embiado à eſto miſmo, à ſaber paraque entienda vueſtros negocios, y vueſtros coraçones ſean conſolados:

9 אֶת־אֳנֵיסִימוֹס אִישׁ אֱמוּנִים
וְאָחִי יְדִידִי אֲשֶׁר הוּא מִמְּכֶם
אֶת־כָּל־דְּבָרִים יוֹדִיעוּנְכֶם
הַנַּעֲשׂוּ פֹּה עִמָּנוּ׃

Con Oneſimo amado y fiel Hermano, el qual es de voſotros, todo loque acâ paſſa hos haran ſaber.

δ.

3. Προσευχόμενοι ἅμα καὶ περὶ ἡμῶν, ἵνα ὁ θεὸς ἀνοίξῃ καὶ ἡμῖν θύραν τοῦ λόγου, λαλῆσαι τὸ μυστήριον τοῦ χριστοῦ, δι᾽ ὃ καὶ δέδεμαι.

Prians enſemble auſſi pour nous, afin que Dieu nous ouure la porte de la parole, pour anoncer le ſecret de Chriſt, pour lequel auſſi ie ſuis priſonnier:

4. Ἵνα φανερώσω αὐτὸ, ὡς δεῖ με λαλῆσαι.

Afin que ie le manifeſte comme il faut que ie parle.

5. Ἐν σοφίᾳ περιπατεῖτε πρὸς τοὺς ἔξω, τὸν καιρὸν ἐξαγοραζόμενοι.

Cheminez ſagement enuers ceux de dehors, rachetans le temps.

6. Ὁ λόγος ὑμῶν πάντοτε ἐν χάριτι, ἅλατι ἠρτυμένος, εἰδέναι πῶς δεῖ ὑμᾶς ἑνὶ ἑκάστῳ ἀποκρίνεσθαι.

Que voſtre parole ſoit touſiours confite en ſel auec grace, afin que vous ſachiez comment vous auez à reſpondre à vn chacun.

7. Τὰ κατ᾽ ἐμὲ πάντα γνωρίσει ὑμῖν τυχικὸς ὁ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς καὶ πιστὸς διάκονος καὶ σύνδουλος ἐν κυρίῳ.

Tychique noſtre bien-aimé frere, & fidele miniſtre, & compagnon de ſeruice au Seigneur, vous fera ſauoir tout mon eſtat:

8. Ὃν ἔπεμψα πρὸς ὑμᾶς εἰς αὐτὸ τοῦτο, ἵνα γνῷ τὰ περὶ ὑμῶν, καὶ παρακαλέσῃ τὰς καρδίας ὑμῶν.

Lequel i'ai enuoyé vers vous expreſſément, afin qu'il cognoiſſe de voſtre eſtat, & qu'il conſole vos cœurs:

9. Σὺν ὀνησίμῳ τῷ πιστῷ καὶ ἀγαπητῷ ἀδελφῷ, ὅς ἐστιν ἐξ ὑμῶν· πάντα ὑμῖν γνωριοῦσι τὰ ὧδε.

Auec Oneſime noſtre fidele & bien aimé frere, qui eſt des voſtres: ceux vous aduertiront de tous les affaires de par deça.

CAP. IIII.

3. Orantes ſimul & pro nobis, ut Deus aperiat nobis oſtium ſermonis ad loquendum myſteriũ Chriſti (propter quod etiam vinctus ſum.)

Praying alſo for vs, that God may open vnto vs the doore of vtterance, to ſpeake the myſterie of Chriſt: wherefore I am alſo in bondes.

4. Vt manifeſtem illud ita ut oportet me loqui.

That I may vtter it, as it becommeth me to ſpeake.

5. In ſapientia ambulate ad eos qui foris ſunt: tempus redimentes.

Walke wiſely toward them that are without, and redeeme the time.

6. Sermo veſter ſemper in gratia, ſale ſit conditus: ut ſciatis quomodo oporteat vos unicuique reſpondere.

Let your ſpeach be gracious alwayes, and powdred with ſalt, that yee may knowe how to anſwere euery man.

7. Quæ circa me ſunt, omnia vobis nota faciet Tychicus chariſſimus frater, & fidelis miniſter, & conſervus in Domino.

Tychicus our beloued brother, and faithfull miniſter, and fellow ſeruant in the Lorde, ſhall declare vnto you my whole ſtate.

8. Quem miſi ad vos ad hoc ipſum ut cognoſcat quę circa vos ſunt, & conſoletur corda veſtra.

Whom I haue ſent vnto you for the ſame purpoſe that he might knowe your ſtate, & might comfort your heartes.

9. Cum Oneſimo chariſſimo, & fideli fratre qui ex vobis eſt. Omnia quæ hîc aguntur, nota facient vobis.

With Oneſimus a faithfull and a beloued brother, who is one of you. They ſhall ſhew you of all things here.

Das IIII. Capitel.

3. Vnd betet zugleich auch für vns/ auff daß GOTT vns die Thür deß Worts auffthue/ zu reden das geheimniß Chriſti/ darumb ich auch gebunden bin.

Oc beder oc ſaa til lige for oſſ/ paa det at Gud ſkal oplade oſſ Ordens dør/ til at tale Chriſti hemmelighed/ Der faare er ieg oc bunden.

4. Auff daß ich daſſelbige offenbare/ wie ich ſol reden.

At ieg ſkal obenbare det/ ſom mig bør at tale.

5. Wandelt weißlich gegen die drauſſen ſind/ vnd ſchicket euch in die zeit.

Vandrer viſlige imod dem ſom ere vden faare/ oc ſkicker eder effter tiden.

6. Ewer rede ſey allezeit lieblich/ vnd mit Saltz gewürtzet/ daß jr wiſſet/ wie jr einem jeglichen antworten ſollet.

Eders tale ſkal altid vere venlig/ oc offuerſtrød met ſalt/ at i kunde vide/ huorledis i ſkulle ſuare huer beſynderlige.

7. Wie es vmb mich ſtehet/ wirdt euch alles kunth thun Tychicus/ der liebe Bruder vnnd getrewe Diener vnd Mitknecht in dem HERRN.

Huorledis det gaar met mig/ ſkal Tychicus kundgøre eder altſammen/ min elſkelige Broder oc tro Tienere oc Mettienere i HERREN.

8. Welchen ich habe darumb zu euch geſand/ daß er erfahre/ wie es ſich mit euch helt/ vnnd daß er ewre hertzen ermahne.

Huilcken ieg ſende der faare til eder/ at hand ſkal forfare/ huorledis det haffuer ſig met eder/ oc hand ſkal formane eders hierte.

9. Sampt Oneſimo dem getrewen vnd lieben Bruder/ welcher von den ewren iſt. Als wie es hie zuſtehet/ werden ſie euch kunth thun.

Met Oneſimo/ den tro oc elſkelige Broder/ ſom er aff eders/ huorledis der haffuer ſig her met alting/ ſkulle de kundgøre eder.

Kapitola IIII.

3. Modlijce ſe také y za nás/ aby Buoh otewřel nám dwěře keťij k mluwenij o tagemſtwij Kryſtowu (pro kterěž y wězněm gſem) abych zgewowal ge tak yakož mi ſluſſý mluwiti.

Społecznie ſię y zá nas modląc/ áby Bog nam otworzył drzwi ku mowie/ żebyſmy mowili táiemnice Kryſtuſowe/ dla ktorey też ieſtem w więzieniu.

4. Abych zgewowal ge tak yakož mi ſluſſý mluwiti.

Abych ia ták obiáwił/ táko mnie ſię godźi mowić.

5. Chodtež w Maudroſti před těmi kteřijž gſau wně/ čas wykupugijce.

Mądrze ſię obchodźćie z obcymi/ czás odkupuiąc.

6. Řeč waſſe wždycky w miloſti budiž přijgemná/ abyſte wěděli kterak máte gednomu každěmu od powijdati.

Mowá wáſſá niechay będźie záwſſe z łáſką ozdobioná ſolą/ ábyśćie wiedźieli iáko máćie káżdemu odpowiedźieć.

7. Kterak ſe pak děge při mně/ toť wám wſſeckno oznámi Tychykus Bratr naymilegſſý/ a werný Služebnijk/ a ſpolu ſlužebnijk w PAnu:

Wſſytki ſpráwy moie wám oznaymi Tychikus/ miły brát y wierny ſługá/ ktory ze mną ſłużył w Pánie.

8. Kterěhož gſem poſlal k wám/ proto/ aby zwěděl co ſe puoſobij při wás/ a aby potěſſyl Srdcý waſſých.

Ktoregom poſłał do was vmyſlnie/ ná to áby ſię wywiedźiał o ſpráwách wáſſych/ y poćieſſył ſercá wáſſe.

9. S Onezymem naymilegſſým a wěrným Bratrem/ kterýžto z wás geſt: kteřijž wſſeckno co ſe v nás děge/ známo včinij wám.

Z Oneſymem wiernym á miłym brátem ktory ieſt z was/ wſſytko tedy wam oznáymią co ſię tu dźieie.

ד

10 וְשָׁאֵל בַּשְׁלָמְכוֹן אר אַרִסְטַרְכּוֹס שַׁבְיָא דְּעַמִּי וּמַרְקוֹס בַּר דָּדֵה דְּבַרְנַבָּא הַו דְּאֶתְפַּקַּדְתּוּן עֲלַוְהִי דְּאֶן אֶתָא לְוָתְכוֹן תְּקַבְּלוּנָיְהִי ׃

Ariſtarco, che è prigione inſieme con meco, vi ſaluta, è coſi fa Marco cugino di Barnaba (di cui hauete riceuuta commeſſione: s'egli viene à voi riceuetelo.)

11 וְיֵשׁוּעַ הַו דְּמֶתְקְרֵא יוּסְטוֹס הָלֵין דְּאִיתַיְהוֹן מֶן גְּזוּרְתָּא וְהָנוּן בַּלְחוּד עַדְרוּנַי בְּמַלְכוּתֵה דַּאלָהָא וְהָנוּן הֲווֹ לִי בּוּיָאָא ׃

E Iesv che ſi chiama Iuſto: iquali ſono de la Circonciſione. Queſti ſoli s'adoperano con meco per il regno di Dio, iquali mi ſono ſtati di conſolatione.

12 שָׁאֵל בַּשְׁלָמְכוֹן אֶפַּפְרָא הַו דְּמֶנְּכוֹן עַבְדָּא דַּמְשִׁיחָא כַּד בְּכֻל זְבַן עָמֵל חֲלָפַיְכוֹן בִּצְלוֹתָא דְּתְקוּמוּן גְּמִירֵא וּמְשַׁמְלְיֵא בְּכֻלֵּה צֶבְיָנֵה דַּאלָהָא ׃

Vi ſaluta Epafra ſeruo di Chriſto, ilquale è de voſtri: che combatte ſempre per voi ne l'orationi, accioche voi ſtiate perfetti e compiuti in ogni volontà di Dio.

13 סָהֵד אֶנָא גֵּיר עֲלַוְהִי דְּטְנָנָא סַגִּיָאא אִית לֵה חֲלָפַיְכוֹן דְּבְלָדִיקְיָא ו וּדְבְאִירָפּוֹלִיס ׃

Certo io rendo teſtimonianza di lui ch'egli ha molto zelo per voi, e per quei che ſono in Laodicea, e per quei che ſono in Hierapoli.

14 שָׁאֵל בַּשְׁלָמְכוֹן לוּקָא אָסְיָא חַבִּיבַן וְדֵאמָא ׃

Salutaui Luca medico, diletto, è Dema.

15 שַׁאלוּ בַּשְׁלָמָא דְּאַחֵא דִּבְלָדִיקְיָא וּדְנוּמְפָא וְדְעֵדְּתָא דְּבְבַיְתֵה ׃

Salutate i fratelli che ſono in Laodicea, è Ninfa, è la Chieſa che è in caſa ſua.

ד

10 שֹׁאֵל לִשְׁלוֹמְכֶם אֲרִיסְטַרְכוֹס הַנִּשְׁבָּה עִמִּי וּמַרְקוֹס בֶּן־דּוֹד בַּרְנַבָּא אֲשֶׁר עָלָיו לְקַחְתֶּם מִצְווֹת אִם יָבוֹא אֲלֵיכֶם לָקַחַת אוֹתוֹ ׃

Saludahos Ariſtarcho mi compannero en la priſion, y Marcos el ſobrino de Barnabas (acerca del qual aueys recebido mandamientos, ſi viniere à voſotros, recebirloheys:)

11 וְיֵשׁוּעַ הַנֶּאֱמַר יוּסְטוֹס אֲשֶׁר הֵם מִמּוּלָה הָאֵלֶּה לְבַדָּם חֲבֵרַי לְמַלְכוּת אֱלֹהִים אֲשֶׁר הֵם הָיוּ לִי נֶחָמָה ׃

Y Ieſus el que ſe llama el Iuſto: los quales ſon de la Circunciſion: eſtos ſolos ſon losque me ayudan en el Reyno de Dios: han me ſido conſuelo.

12 שׁוֹאֵל לִשְׁלוֹמְכֶם אֶפַּפְרָא אֲשֶׁר מִכֶּם הוּא עֶבֶד הַמָּשִׁיחַ תָּמִיד מְחַלֶּה אֶת־פְּנֵי אֱלֹהִים בַּעֲבוּרְכֶם בִּתְפִלּוֹתָיו אֲשֶׁר תַּעַמְדוּ תְּמִימִים וּשְׁלֵמִים בְּכָל־רְצוֹן אֱלֹהִים ׃

Saludahos Epaphras, el qual es de voſotros ſieruo del Chriſto, ſiempre ſolicito por voſotros en oraciones, que eſteys firmes, perfectos y cumplidos en todo loque Dios quiere.

13 כִּי־מֵעִיד לוֹ אָנֹכִי כִּי־יֶשׁ־לוֹ קִנְאָה רַבָּה עֲלֵיכֶם וְעַל־אֲשֶׁר בְּלָאוֹדִיקְיָא וַאֲשֶׁר בְּהִירוֹפּוֹלִיס הֵמָּה ׃

Que yo le doy teſtimonio que tiene gran zelo por voſotros y por losque eſtan en Laodicea, y losque en Hierapolis.

14 שׁוֹאֵל לִשְׁלוֹמְכֶם לוּקָס הָרוֹפֵא אִישׁ חֲמֻדוֹת וְדִימָס ׃

Saludahos Lucas el medico amado, y Demas.

15 שַׁאֲלוּ בִשְׁלוֹם לַאֲחֵינוּ אֲשֶׁר בְּלָאוֹדִיקְיָא וְלְנוּמְפָא וְלִקְהִלָּה אֲשֶׁר הִיא בְּבֵיתוֹ ׃

Saludad à los Hermanos que eſtan en Laodicea, y à Nympha, y à la Igleſia, que eſtà en ſu caſa.

δ.

10. Ἀσπάζεται ὑμᾶς ἀρίσταρχος ὁ συναιχμάλωτός μου, καὶ μάρκος ὁ ἀνεψιὸς βαρνάβα, περὶ οὗ ἐλάβετε ἐντολάς. ἐὰν ἔλθῃ πρὸς ὑμᾶς, δέξασθε αὐτόν.

Ariſtarque, qui eſt priſonnier auec moi, vous ſalue, & Marc le couſin de Barnabas: (touchant lequel vous auez receu mandement, s'il vient à vous, recueillez-le.)

11. Καὶ ἰησοῦς ὁ λεγόμενος ἰοῦστος, οἱ ὄντες ἐκ περιτομῆς· οὗτοι μόνοι συνεργοὶ εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, οἵτινες ἐγενήθησάν μοι παρηγορία.

Et Ieſus qui eſt appelé Iuſte: leſquels ſont de la Circonciſion: ceux-ci ſeuls ſont mes compagnons d'œuure au royaume de Dieu, leſquels m'ont eſté en conſolation.

12. Ἀσπάζεται ὑμᾶς ἐπαφρᾶς ὁ ἐξ ὑμῶν, δοῦλος χριστοῦ, πάντοτε ἀγωνιζόμενος ὑπὲρ ὑμῶν ἐν ταῖς προσευχαῖς, ἵνα στῆτε τέλειοι καὶ πεπληρωμένοι ἐν παντὶ θελήματι τοῦ θεοῦ.

Epaphras qui eſt des voſtres, ſeruiteur de Chriſt vous ſalue, combatant touſiours pour vous en priere, afin que vous demeuriez parfaits & accomplis en toute le volonté de Dieu.

13.. Μαρτυρῶ γὰρ αὐτῷ, ὅτι ἔχει ζῆλον πολὺν ὑπὲρ ὑμῶν, καὶ τῶν ἐν λαοδικείᾳ, καὶ τῶν ἐν ἱεραπόλει.

Car ie lui porte teſmoignage qu'il a vn grand zele pour vous, & pour ceux qui ſont en Laodicee, & pour ceux qui ſont en Hierapolis.

14. Ἀσπάζεται ὑμᾶς λουκᾶς ὁ ἰατρὸς ὁ ἀγαπητὸς, καὶ δημᾶς.

Luc le medecin bien-aimé vous ſalue, & Demas auſſi.

15. Ἀσπάσασθε τοὺς ἐν λαοδικείᾳ ἀδελφοὺς, καὶ νυμφᾶν, καὶ τὴν κατ᾽ οἶκον αὐτοῦ ἐκκλησίαν.

Saluez les freres qui ſont en Laodicee, & Nymphas, & l'Egliſe qui eſt en ſa maiſon.

CAP. IIII.

10. Salutat vos Ariſtarchus concaptivus meus, & Marcus conſobrinus Barnabæ, (de quo accepiſtis mandata. Si venerit ad vos, excipite illum.)

Ariſtarchus my priſon fellow ſaluteth you / and Marcus / Barnabas ſiſters ſonne (touching whom ye receyued commandements / If he come vnto you / receyue him)

11. Et Ieſus qui dicitur Iuſtus: qui ſunt ex circunciſione, hi ſoli ſunt adiutores mei in regno Dei: qui mihi fuerunt ſolatio.

And Jeſus which is called Juſtus / which are of the circumciſion. Theſe onely are my workfellowes vnto the kingdome of God / which haue bene vnto my conſolation.

12. Salutat vos Epaphras qui ex vobis eſt, ſeruus Chriſti Ieſu, ſemper ſolicitus pro vobis in orationibus, ut ſtetis perfecti & pleni in omni voluntate Dei.

Epaphras the ſeruant of Chriſt / which is one of you / ſaluteth you / and alwayes ſtriueth for you in prayers / that ye may ſtande perfect / and full in all the will of God.

13. Teſtimonium enim illi perhibeo, quòd habet multum laborem pro vobis, & pro iis qui ſunt Laodiciæ, & qui Hierapoli.

For J beare him recorde / that hee hath a great zeale for you / and for them of Laodicea / and them of Hierapolis.

14. Salutat vos Lucas medicus chariſſimus: & Demas.

Luke the beloued phyſition greeteth you / and Demas.

15. Salutate fratres qui ſunt Laodiciæ: & Nympham, & quæ in domo eius eſt Eccleſiam.

Salute the brethren which are of Laodicea / and Nymphas / and the Church which is in his houſe.

Das IIII. Capitel.

10. Es grüſſet euch Ariſtarchus mein Mitgefangener / vnd Marcus der Nef Barnabe / von welchem jr etliche befelch empfangen habt. So er zu euch kompt / nemet jhn auff.

Ariſtarchus min Metfangne hilſer eder / oc Marcus Barnabe ſøſken barn / om huilcken i finge nogen Befalning. Der ſom hand kommer til eder / da anammer hannem.

11. Vnd Jeſus der da heiſſet Juſt / die auß der Beſchneidung ſind. Diſe ſind allein meine gehülffen am Reich Gottes / die mir ein troſt worden ſind.

Oc Jeſus ſom kaldis Juſt / ſom ere aff Omſkærelſen. Diſſe ere aleniſte mine Methielpere i Guds Rige / ſom ere bleffne mig en trøſt.

12. Es grüſſet euch Epaphras / der von den ewren iſt / ein Knecht Chriſti / vnd allezeit ringet für euch mit Gebeten / auff daß jr beſtehet volkommen / vnd erfüllet mit allem willen Gottes.

Epaphras hilſer eder / ſom er aff eders / Chriſti Tienere / oc ſtrider altid for eder met ſin Bøn / at i kunde bliffue ſtadige / fuldkomne oc opfylte met al Guds vilie.

13. Ich gebe im zeugniß / daß er groſſen fleiß hat vmb euch / vnd vmb die zu Laodicea vnd Hierapoli.

Jeg giffuer hannem vidniſbyrd / at hand haffuer ſtor flid for eder / oc for dem i Laodicea oc vdi Hierapoli.

14. Es grüſſet euch Lucas der Artzt der geliebte / vnd Demas.

Lucas den Læge min elſkelige hilſer eder / oc Demas.

15. Grüſſet die Brüder zu Laodicea / vnd den Nymphan / vnnd die Gemeine in ſeinem Hauſe.

Hilſer Brødrene i Laodicea / oc Nymphan / oc den Menighed i hans Huſſ.

Kapitola IIII.

10. Pozdrawuge wás Ariſtarchus / ſpolu wězeň můg / a Marek Seſtřenec Barnabáſſůw (o kterémž gſem wám přikázal / Přijdelik k wám přijměte gey.)

Pozdrawia was Aryſtharchus ktory ieſt ze mną w więzieniu / y Márek ſtryieczny brát Barnabáſow / o ktorym macie roſkazánie / ieſliby przyſzedł ábyście go przyięli.

11. A Gežus kterýž ſlowe Sprawedliwý / kteřijž gſau z Obřezaných. Ti ſami gſau pomocnijcy mogi / w kázanij Králowſtwij Božijho / kteřijž mi byli k potěſſenij.

A Jezus przezwiſkiem Sprawiedliwy / ktorzy ſą z obrzezánia / ći tylko pomocniki w Kroleſtwie Bożym byli mnie ku pocieſze.

12. Pozdrawuge wás Epafras / kterýž geſt z wás / ſlužebnijk Kryſta Gežiſſe / kterýž pečuge wždycky o wás na Modlitbách / abyſſte zůſtali dokonalij a plnij we wſſý wůli Božij.

Pozdrawia wás Epáfrás / ktory z was ieſt ſługá Kryſthuſow / záwſze boiuiąc zá was w modlitwách / ábyśćie ſie ſtáli doſkonałymi y zupełnymi w wſzelákiey woley Bożey.

13. Nebo ſwědectwj gemu wydáwám / že welikau péči má o wás / y o ty kteřijž gſau w Laodycij / a kteřij w Hyerapoli.

Abowiem ći mu świádczę / iż vprzeyma chuć ma przećiwko wam / y tym ktorzy ſą w Láodyceiey / y w Hierápolim.

14. Pozdrawuge wás Lukáš Lékař naymilegſſý / a Demas.

Pozdrawia was Lukaſz lekarz miły / y Demás.

15. Pozdrawtež Bratřij kteřijž gſau w Laodycij: y Nymffy / y té kteráž w domě gegijm geſt Cýrkwe.

Pozdrawiayćie bráćia ktora ieſt w Láodycyey / y Nymfaſá / y Kośćioł ktory ieſt w domu iego.

ד

16 וּמָא דְּאֶתְקְרִית אֶגַּרְתָּא הָדָא לְוָתְכוֹן עְבֶדוּ דְּאָף בְּעִדְתָּא דְּלָדִיקָיֵא תֶּתְקְרֵא וְהָי דְּאֶתְכַּתְבַת מֶן לָדִיקָיֵא קְרַאוּהָ אַנְתּוּן׃

E poi che queſta epiſtola ſarà ſtata letta da voi, fate ch'ella ſia letta ancor ne la chieſa de Laodiceſi, è che ancor voi leggiate quella che viene da Laodicea.

17 וְאֶמַרוּ לַאַרְכִיפּוּס דְּאִזְדַּהַר בְּתֶשְׁמֶשְׁתָּא הָי דְּקַבֶּלְת בְּמָרַן דְּתֶהְוֵא מְשַׁמְלֵא לָהּ׃

Edite ad Archippo, Guarda l'amminiſtratione che tu has riceuuta nel Signore, acciochè tu l'adempi.

18 שְׁלָמָא הָנָא בְּאִידָא דִּילִי דְּפַוְלוֹס הֲוַיְתוּן עה עֲהָדִין לַאסוּרַי טַיְבוּתָא עַמְכוּן אָמִין׃

La ſalutatione è di mano di Paulo. Ricordateui de miei legami. La gratia ſia con voi. Amen.

שְׁלַמַת אֶגַּרְתָּא דַּלְוָת
קוּלָסָיֵא דְּאֶתְכַּתְבַת
מֶן רְהוּמָא׃

ד

טז וְכַאֲשֶׁר נִקְרְאָה אִתְּכֶם הָאִגֶּרֶת הַזֹּאת עֲשׂוּ אֲשֶׁר גַּם בַּעֲדַת לָאוֹדִיקְיָא תִּקָּרֵא וַאֲשֶׁר אֶל־לָאוֹדִיקְיָא הִיא גַּם בָּכֶם תִּקָּרֵא׃

Y quando eſta carta fuere leyda entre voſotros, hazed que tambien ſea leyda en la Igleſia de los Laodicenſes: y la que es eſcripta de Laodicea que la leays tambien voſotros.

יז וְאִמְרוּ לְאַרְכִיפּוּס רְאֵה אֶל־הַכְּהֻנָּה אֲשֶׁר קִבַּלְתָּהּ בַּיהוָֹה לְמַלְּאוֹתָהּ׃

Y dezid à Archippo, Mira que cumplas el miniſterio que has recebido del Sennor.

יח שְׁלוֹם לָכֶם בְּיָדִי בְּיַד־פּוֹלוֹס זִכְרוּנִי אֲסוּרַי הַתְּחִנָּה עִמָּכֶם אָמֵן׃

Salud de mi mano, de Paulo, Acordaos de mis priſiones. La gracia (del Sennor nueſtro ſea) con voſotros, Amen.

אֶל־קוֹלָסִים נִכְתְּבָה מֵרְהוֹמָה
בְּטוּכִיקוֹס וְאוֹנֵסִימוֹס

δ.

16. Καὶ ὅταν ἀναγνωσθῇ παρ' ὑμῖν ἡ ἐπιστολή, ποιήσατε ἵνα καὶ ἐν τῇ λαοδικέων ἐκκλησίᾳ ἀναγνωσθῇ, καὶ τὴν ἐκ λαοδικείας ἵνα καὶ ὑμεῖς ἀναγνῶτε.

Et quand ceſte Epiſtre aura eſté leuë entre vous, faites qu'elle ſoit auſſi leuë en l'Egliſe des Laodiciens, & que vous liſiez auſſi celle qui eſt venue de Laodicee.

17. Καὶ εἴπατε ἀρχίππῳ, βλέπε τὴν διακονίαν ἣν παρέλαβες ἐν κυρίῳ, ἵνα αὐτὴν πληροῖς.

Et dites à Archippe, Regarde l'adminiſtration que tu as receuë au Seigneur, afin que tu l'accompliſſes.

18. Ὁ ἀσπασμὸς τῇ ἐμῇ χειρὶ παύλου. μνημονεύετέ μου τῶν δεσμῶν· ἡ χάρις μεθ' ὑμῶν. ἀμήν.

La Salutation de la propre main de moi Paul. Ayez ſouuenance de mes liens. Grace ſoit auec vous, Amen.

Πρὸς κολοσσαεῖς ἐγράφη ἀπὸ ῥώμης διὰ τυχικοῦ καὶ
ὀνησίμου.

CAP. IIII.

16. Et cum lecta fuerit apud vos epiſtola, facite ut & in Laodicenſium eccleſia legatur: & eam quæ Laodicenſium eſt, vos legatis.

And when this Epiſtle is read of you/ cauſe that it be read in the Church of the Laodiceans alſo/ and that ye likewiſe reade the Epiſtle written from Laodicea.

17. Et dicite Archippo, Vide miniſterium quod accepiſti in Domino, ut illud impleas.

And ſay to Archippus/ Take heede to the miniſterie/ that thou haſt receyued in the Lord/ that thou fulfill it.

18. Salutatio mea manu Pauli. Memores eſtote vinculorum meorum. Gratia (*Domini noſtri Ieſu Chriſti*) vobiſcum, Amen.

The ſalutation by the hande of me Paul. Remember my bandes. Grace be with you/ Amen.

Scripta ab urbe Roma, per Tychicum & Oneſimum.

Das IIII. Capitel.

17. Vnd wenn die Epiſtel bey euch geleſen iſt/ ſo ſchaffet/ daß ſie auch in der Gemeine zu Laodicea geleſen werde/ vnd daß jr die/ an die von Laodicea leſet.

Oc naar denne Epiſtel er læſt hoſſ eder/ da beſkicker/ at den bliffuer oc læſt faar menigheden i Laodicea/ oc at i læſe den til dem aff Laodicea.

17. Vnd ſaget dem Archippo/ ſihe auff das Ampt/ das du empfangen haſt/ in dem HERRN/ daß du daſſelbige außrichteſt.

Oc ſiger til Archippum/ Tag vare paa det Embede/ ſom du haffuer anammet/ i HERREN/ at du vdretter det.

18. Mein gruß mit meiner Paulus hand. Gedencket meiner bande. Die gnade ſey mit euch/ Amen.

Min hilſen met min Pauli haand. Tencker paa mine Baand. Naade vere met eder alle/ AMEN.

Geſchrieben von Rom/ durch
Tychicum vnd Oneſimum.

Kapitola IIII.

16. A když bude přečten v wás Liſt tento/ rozkažte ať y w Laodycenſké Cýrkwi čten geſt/ a ten kterýž geſt k Laodycenſkým/ wy také přečtěte.

A gdy v was przecżytan bedżie ten liſt/ ſtáraycie ſie áby gi tež przecżytano w Kośćiele Láodyceńſkim/ a iżbyśćie wi tež przeczytáli ten kthory ieſt nápiſán z Láodycyey.

17. A řcete Archyppowi/ hleď ſlužby kterauž gſy přijal w PAnu/ aby gi wyplnil.

A powiedzćie Archippowi/ Pátrzay ábyś wypełnil vrzad kthoryś przyial w Panie.

18. Pozdrawenij mau rukau Pawlowau. Pamatugte na mé wězenj. Miloſt (Pána naſſeho Gežijſſe Kryſta/) budiž s námi/ Amen.

Pozdrowienie reka moia Páwłowa/ Pámietaycie zwiazánie moie. Láſká niech bedżie z wámi/ Amen.

Skonáwá ſe Epiſſtola Swatého Pawla k Kolocenſkým.

S. PAVLI
AD
LAODICENSES
EPISTOLA.

SYRIACE, ITALICE.
EBRAICE, HISPANICE.
GRÆCE, GALLICE.
LATINE, ANGLICE.
GERMANICE, DANICE.
BOHEMICE, POLONICE.

Ex

Diſpoſitione & Adornatione

ELIAE HVTTERI
GERMANI.

דְּפּוֹלוֹס שְׁלִיחָא הַלְוָת לַלָודִיקָיֵא ׃

קַפִּיטוּלָא א

פּוְלוֹס שְׁלִיחָא לָא מִן בְּנַי נָשָׁא וְלָא בְּיַד בַּרְנָשָׁא אֶלָּא בְּיַד יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא לַאַחֵא דְּאִיתַיְהוֹן בְּלָודִיקָיָא ׃

PAVLO Apoſtolo, non gia da huomini, ne per huomo, ma per IESV Chriſto, à i fratelli che ſono in Laodicea.

2 טַיְבוּתָא לְכוֹן וַשְׁלָמָא מִן אֱלָהָא אַבָא וּמִן מָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא ׃

Gratia è pace à Voi da Dio Padre noſtro, è dal Signor IESV Chriſto.

3 מַוְדֵא אֲנָא לְמָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא בְּכֻל זְבַן בְּכֻל בָּעוּתַי מֶטוּל דַּמְקַוִּין אַנְתוּן וַאמִינִין בְּעבָדֵא שַׁפִּירֵא וּמְסַכֵּין אַנְתוּן לְמוּלְכָּנָא בְּיוֹמָא דְּדִינָא ׃

Io ringratio il mio Dio ſempre in ogni mia oratione che voi ſiate ſtate fermi ne le buone opere aſpettando l'apparition, nel di del giuditio.

4 וְלָא יְדַחֲלוּנְכוֹן מִלֵּא סְרִיקָתָא דְּאֱנָשָׁא דְּמִתְדַּמֵּין בְּקוּשְׁתָּא מֶטוּל דִּיַעְקְמוּנְכוֹן מִן שְׁרָרֵה דְּאֶוַנְגֶּלִיוֹן דְּסַבַּרְתְּכוֹן ׃

Non ſi turbi il cuor voſtro con parole d'alcuni vani e profani che fingeuano d'eſſer giuſti per ſouuertir gli animi voſtri da la Verità de l'Euangelio il quale da me ſia annonciato.

5 וּמִן הָשָׁא יַעְבֵּד אֱלָהָא דְּהָנוּן דְּמֶנִּי אֶנוּן לִגְמִירוּתָא דַּשְׁרָרֵה דְּאֶוַנְגֶּלִיוֹן נֵאתוֹן וְיַעְבְּדוּן לְבַסִּימוּתָא דְּעבָדֵא אַיְכַנָא דְּיָאֵא לְחַיֵּא דַּלְעָלַם ׃

Ma hora farà il Signor che quelli chi ſono da me paſſino oltre à la perfettione de la Verità de l'Euangelio, per fare la benignità delle buone opere, che ſon conuenienti à la ſalute de la vita eterna.

הַשָּׁלִיחַ אֶל־לָאוֹדִיקִים ׃

א

פּוְלוֹס הַשָּׁלִיחַ לֹא מִבְּנֵי אָדָם וְלֹא בְּיַד אֱנוֹשׁ כִּי־אִם בְּיֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ לָאַחִים שֶׁהֵם בְּלָאוֹדִיקְיָא ׃

PAVLO Apoſtolo no de los hombres, ni por hombre, mas por Ieſus el Chriſto, alos Hermanos que eſtan en Laodicea.

2 תְּחִנָּה לָכֶם וְשָׁלוֹם מֵאֱלֹהִים אָבִינוּ וּמֵאֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ ׃

Gracia y paz ayays de Padre nueſtro, y del Sennor Ieſus el Chriſto.

3 מוֹדֶה אָנֹכִי לֵאלֹהַי לַמָּשִׁיחַ תָּמִיד בְּכָל תְּפִלּוֹתַי כִּי־מְעוֹדְדִים אַתֶּם בְּמַעֲשִׂים טוֹבִים וּמְשַׂבְּרִים אַתֶּם אֶל־הַשְּׁבוּעָה לְהִגָּלוֹת לְיוֹם דִּין ׃

Hago gracias á mio Dios ſiempre en todas mis oraciones paraque voſotros, perſeuerad permaneciereys en las buenas obras, eſperando là venida glorioſa, el dia del juyzio.

4 וְלֹא יְבַהֲלוּכֶם דִּבְרֵי שָׁוְא אַנְשֵׁי בְלִיַּעַל הַמִּתְדַּמִּים כְּאַנְשֵׁי אֱמוּנִים הֵמָּה לְהַטּוֹת אֶתְכֶם מֵאֱמֶת הַבְּשׂוֹרָה אֲשֶׁר בִּשַּׂרְתִּיהָ אֶתְכֶם ׃

No turbays vueſtro coraçon con palabras de algunos vanos y profanos que ſe ſimulaſſen juſtos tranſtornando vueſtras animas de la verdad del Euangelio que hos ha ſido annunciado por mi.

5 וּמֵעַתָּה יִתֵּן יְהוָֹה אֲשֶׁר הָאֵלֶּה אֲשֶׁר הֵם מִמֶּנִּי תִּנָּשְׂאוּ לְתַכְלִית אֱמֶת הַבְּשׂוֹרָה לַעֲשׂוֹת אֶת־טוּבַת הַמַּעֲשִׂים הַנָּאוִים לִישׁוּעַת חַיֵּי עוֹלָם ׃

Mas aora el Sennor hara que aquellos que ayva adelante à la perfecion verdadera del Euangelio paraque todas obras buenas que habla conuiene à la ſalud de la vida eterna.

ΠΑΥΛΟΥ ΠΡΟΣ ΛΑΟδικέους ἐπιστολή.

ΚΕΦΑΛ. α´.

ΠΑΥΛΟΣ ἀπόστολος, οὐκ ἀπ' ἀνθρώπων, οὐδὲ δι' ἀνθρώπου, ἀλλὰ διὰ ἰησοῦ χριστοῦ, τοῖς ἐν λαοδικείᾳ ἀδελφοῖς.

PAVL Apoſtré non point de par les hommes, ni par homme, mais par Ieſus Chriſt, aux freres qui ſont en Laodicee.

2. Χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς, καὶ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ.

Grace vous ſoit & paix de par Dieu noſtre pere & de par le Seigneur Ieſus Chriſt.

3. Εὐχαριστῶ τῷ θεῷ μου τῷ χριστῷ πάντοτε ἐν ταῖς προσευχαῖς μου, ὅτι ἐμμένοντες, καὶ προσκαρτεροῦντες ὑμεῖς ἐστὲ ἐν ἔργων καλῶν, προσδεχόμενοι τὴν ἐπαγγελίαν ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως.

Ie ren graces a mon Dieu par toutes mes oraiſons que vous ſoyez demeurez en bonnes œuures conſtans, attendans l'apparition du iour du iugement.

4. Καὶ μὴ ταράξωσιν ὑμᾶς ματαιολογίαι τινῶν τῶν ὑποκρινομένων τὴν ἀλήθειαν, τοῦ διαστρέψαι ὑμᾶς ἀπὸ τῆς ἀληθείας τοῦ εὐαγγελίου τοῦ εὐαγγελισθέντος ἀπ' ἐμοῦ.

Voſtre cœur ne ſoit point trouble par propos d'aucuns vaines & profanes qui inſimulent la verité renuerſans vos ames de la verite de l'Euangile qui a eſte annonce par moi.

5. Νῦν δὲ ποιήσει ὁ θεὸς, ἵνα πάντες οἱ ἐξ ἐμοῦ εἰσιν ἐπὶ τὴν τελειότητα τῆς ἀληθείας τοῦ εὐαγγελίου φέρωνται, τοῦ ποιῆσαι τὴν χρηστότητα τῶν ἔργων, ἃ πρέπει τῇ σωτηρίᾳ τῆς ζωῆς αἰωνίου.

Mais maintenant faira le Seigneur qu'ils qui ſont de par moi paſſent a la perfection de la verité de l'Euangile, pour faire la benignité des œuures ie quelle ſi couuenent alla ſalut della vie eternelle.

EPISTOLA AD LAODICENS:

CAP. I.

PAVLVS Apoſtolus non ab hominibus, neque per hominem; ſed per Ieſum Chriſtum. Fratribus qui eſtis Laodiceæ.

PAul and Apoſtle not of men/ neyther by man/ but by Jeſus Chriſt/ to then brethren which are at Laodicea.

2. Gratia vobis, & pax à Deo patre noſtro, & Domino noſtro Ieſu Chriſto.

Grace be mith you/ and peace from God our Father/ and from the Lord Jeſus Chriſt.

3. Gratias ago Chriſto per omnem orationem meam, quod permanentes eſtis, & perſeverantes in operibus bonis, promiſſionem expectantes in die iudicii.

I thanke my Chriſt in all may prayers that ye continue abide in the good workes /looking for the appearing of the glory at the day of iudgement.

4. Neque diſturbant vos quorundam vaniloquia in ſimulantium veritatem: ut vos avertant à veritate Evangelii, quod à me prædicatur.

Let not your heard betroubled/ with which vaine/ & propbane words which faine them elues iuſt men/ & combred your mindes from the trueth of the Goſpell which was preached of me.

5. Et nunc faciet Deus, ut, qui ſunt ex me, ad perfectū veritatis Evangelii ſint deſervientes & benignitatem operum facientes, quæ ſunt ſalutis vitæ æternæ.

But nowe the Lord will make/ that led be led forwarde into perfection of trueth which is the Goſpell to doe all good workes/ and the thinges whole ſalvation of eternall life which become.

Epiſtel S. Pauli An die Laodiceer.

Das erſte Capitel.

PAulus ein Apoſtel/ nicht von Menſchen/ noch durch einen Menſchen/ ſondern durch Jeſum Chriſtum/ den Brůdern zu Laodicea.

PAulus en Apoſtel / icke aff Menniſkene / oc icke formedelſt Menniſken / men ved Jeſum Chriſtum/ de Brødre i Laodicea.

2. Gnade ſey mit euch/ vnd Friede von Gott dem Vater/ vnnd vnſerm HERREN Jeſu Chriſto.

Naade vere met eder / oc Fred aff Gud vor Fader/ oc den Herre Jheſu Chriſto.

3. Ich dancke dem HERREN Chriſto in all meinem Gebet/ daß jr ſtandthafftig ſeyt/ vnd beharret in guten Wercken/ vnd erwarttet der verheiſſung am Tag des gerichts.

Jeg tacker min Gud ſaa offte ſom ieg tencker paa eder i all min bøn at i bliffuer i gode gerninger/ oc vare paa den Herligheds Obenbarelſe paa den yderſte Dom.

4. Laſſet euch nicht erſchrecken etlicher vnnůtz Geſchwetz/ die ſich vnter dem ſchein der Warheit vnderſtehen/ euch abwendig zu machen von der Warheit des Euangelij/ welches von mir gepredigt wird.

Eders hierte forferdis icke / met nogle waandelige løſe ſnack / ſom ſkike ſig/ lige ſom de haffde verit fromme/ oc miſtrøſtet eders Siele/ fra Sandeds Evangelij ſom er predicket aff mig.

5. Nun aber wird Gott geben/ das die jenigen/ ſo auß mir ſind/ zur volkommenheit der Euangeliſchen warheit recht dienen mögen/ vnd thun die beſten Werck die der ewigen Seligkeit gebůhren.

Men nu Herren ſkal gøre at fare til fuld kommenhed Sandheds vdi Evangelio til at gøre all gode gerninger/ ſom tilbørlige er effter den Salighedſens det euige liff.

Epiſſtola K Laodycenſkym.

Kapitola 1.

PAwel Apoſſtol/ ne od Lidij/ ani ſkrze Czlowěka/ ale od Gežijſſe Kryſta : Bratřijm kteřijž gſu w Laodicij.

PAwel Apoſtol nie od ludzi/ á nie przez człowieka/ ále przez Jezuſá Kryſtuſá tym Brátom ktorzy ſą w Laodycey.

2. Miloſt wám a Pokog od Boha Otce naſſeho/ a od Pána Gežijſſe Kryſta.

Láſká niech wám bedźie y pokoy od Bogá Oycá naſzego/ y od Paná Jezu Kryſtá.

3. Děkugi Bohu na každé Modlitbě ſwé/ že trwáte w něm/ a ſtogijte w ſkutcých geho/ čekagijce zaſlijbenij do dne ſaudného.

Dziekuie Bogu memu vſtáwicznie was pámietáiac/ ze trwáć bedzacie w dobrych vczynkow oczekawáiac zacnego przyscia chwaly/ w dzien ſadny.

4. Hledtež ať wás nepřewrátij marná mluwenij některých/ kteřij mluwij/ aby wás odwrátili od prawdy Ewangelium/ kteréž ſe káže odemne.

Niechay ſie nie fraſuie ſerce wáſze z niectorſy prozna mowe/ ktorſy by ſie zmyſlali być ſprawiedliwemi poſlabiaiac duſze wáſze/ od prawd y Ewánieliey przepowiedaná odemnie

5. A nynijš včinij Buoh to/ aby ti kteřijž gſau ze mne/ ſláužili Bohu/ k proſpěchu prawdy Evangelium/ a aby činili dobrotiwoſt ſkutkuow/ kteřijž gſau ſpaſenij wěčného žiwota.

A theraz vczyni Pan aby mley ſie kudoſkonáloſci prawdziwe Ewánieliey/ ku czytentu wſzeláke vczynki dobre theraz przyſtan zbawieny zywota wieznego.

א

6 וּמִן הָשָׁא אֶתְגַּלְיוּ אֱסוּרַי דַּבְהוֹן אֲסִירָא אֲנָא בִּמְשִׁיחָא וּבְהָדָא חָדֵית וְחָדֵא אֲנָא׃

Et hora i miei legami ſono manifeſti in Chriſto, ne iquali io mi rallegro, & ancor mi rallegrarò.

7 יָדַע אֲנָא גֵּיר דְּהָלֵין לְחַיֵּא דַּלְעָלַם הוּ מֶשְׁתַּבְּחַן לִי בְּבָעוּתְכוֹן וּבְמוֹהַבְתָּא דְּרוּחָא דְּקוּדְשָׁא׃

Perche io ſo che queſto mi tornara in ſalute eterna che à ſtato fatto, per la voſtra oratione, mediante l'aiuto del Spirito ſanto.

8 אִן בְּחַיֵּא וְאִן בְּמוֹתָא חַיַּי גֵּיר דִּילִי מְשִׁיחָא הוּ וְאִן אֱמוּת חֲדוּתָא לִי׃

O per vita, O per morte, imperoche viuer in Chriſto à me e la vita, & di morire allegrezza.

9 הוּ דֵּין מָרַן בְּכוֹן יַעֲבֵד חֲנָנֵהּ עַמְכוֹן דְּחַד חוּבָּא וְחַדָא נַפְשׁ וְחַדָא תַּרְעִיתָא וְחַד רֶעְיָנָא נֶהֱוֵא לְכוֹן׃

Et eſſo noſtro Signor fara in voi la ſua miſericordia, accioche habbiate vna medeſima charità hauendo vn medeſimo conſentimento.

10 מֶטּוּל הָנָא חַבִּיבַי אַיְכַנָא דִּשְׁמַעְתּוּן לְמֵאתִיתֵהּ דְּמָרַן הָכַנָא אֶתְרַעוּ וַעְבַדוּ בְּדַחְלְתָא דַּאלָהָא וְנֶהֱווֹן לְכוֹן חַיֵּא דַּלְעָלַם׃

Per la qual coſa fratelli miei cariſſimi, come vdiſte, da la venuta del Signore coſi ſentite, e coſi fate, nel timor del Dio e voi hauerete, la vita eterna.

11 אֱלָהָא גֵּיר אִיתוֹהִי דְּעָבֵד בְּכוֹן׃

Percioche Iddio è quel che opera in voi.

12 וַעְבַדוּ דְּלָא חֲטָהָא כֻּל מָא דְּעָבְדִין אַנְתּוּן׃

Et fate tutte le coſe ſenza mormorationi e diſputationi.

13 וּמֶטּוּל חַבִּיבַי חֲדוּ בְּמָרַן יֵשׁוּע מְשִׁיחָא וְאִזְדַּהֲרוּ מִן כֻּלָּהּ יַעֲנוּתָא וְיוּתְרָנָא טַנְפָא׃

E quanto al reſto, fratelli mei cariſſimi, ſtate allegri nel Signore IESV Chriſto : & vedete di guardarui da tutta l'auaritia de diſoneſto guadagno.

א

6 וּמֵעַתָּה נִגְלִים הָיוּ אֲסוּרַי אֲשֶׁר בָּם אָסוּר אֲנִי בַּמָּשִׁיחַ וּבְזֹאת שָׂמַח לִבִּי וְיָגֵל כְּבוֹדִי׃

De tal manera que mis priſiones ayan ſido celebres en el Chriſto y en eſto tambien me huelgo, y aun me holgare.

7 כִּי יָדַעְתִּי כִּי זֹאת הִיא לִישׁוּעַת נַפְשִׁי לְעוֹלָם הַנַּעֲשָׂה בִּתְפִלּוֹתֵיכֶם בְּמַתַּת רוּחַ הַקֹּדֶשׁ׃

Porque ſe que eſto me tornará à ſalud eterna por vueſtra oracion, y por el alimento del Eſpiritu ſancto.

8 אִם בַּחַיִּים וְאִם בַּמָּוֶת כִּי חַיֵּי הַמָּשִׁיחַ הוּא וּבְמוֹתִי שִׂמְחָה לִי׃

O por vida, o por muerte : porque à mi el Chriſto me es gozo ó biuiendo ó muriendo.

9 וְהוּא אֲדֹנֵינוּ בָּכֶם יַעֲשֶׂה אֶת תְּחִנָּתוֹ עִמָּכֶם אֲשֶׁר תִּהְיֶה לָכֶם אַהֲבָה אַחַת וְנֶפֶשׁ אַחַת וְרוּחַ אַחַת וְלֵב אֶחָד׃

Y el miſmo Sennor nueſtro Dios haga en vos miſericordia enque teniendo vna miſma charidad, vnanimes, ſintiendo vna miſma coſa.

10 עַל־כֵּן אֲהוּבַי אֵיכָכָה שְׁמַעְתֶּם אֶת בִּיאַת אֲדֹנֵינוּ כֵּן הָבִינוּ וַעֲשׂוּ בְּיִרְאַת יְהוָה וְיִהְיוּ לָכֶם חַיֵּי עוֹלָם׃

Por loqual Hermanos mios muy amados, como voſotros auays oydo de la venida del Sennor, anſi hablad, y anſi obrad, en el temor del Sennor, y aurays la vida eterna.

11 כִּי־אֱלֹהִים הוּא הַפּוֹעֵל בָּכֶם׃

Porque Dios es elque en voſotros obra.

12 וְכָל־אֲשֶׁר תַּעֲשׂוּ עֲשׂוּ בְּלִתִּי חֲטָאָה׃

Hazed todo ſin murmuraciones ó dubdas.

13 וּמַה טּוֹב מִכֹּל וּמַה נָּעִים אֲהוּבַי שִׂמְחוּ בַּאדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ וְהִשָּׁמְרוּ לָכֶם מִטֻּמְאַת כָּל בֶּצַע׃

Y reſta, Hermanos mios muy amados, que hos gozeys en el Sennor Ieſus Chriſto : y mirad, y guardaoz de toda auaricia, del turpe ganancia.

α´.

6. Καὶ νῦν φανεροὶ ἐγένοντο οἱ δεσμοί μου ἐν οἷς δέσμιός εἰμι ἐν χριστῷ, καὶ ἐν τοῦτο χαίρω, ἀλλὰ καὶ χαρήσομαι.

Et hormais que mes liens en Chriſt ont eſté rendus celebres : & en cela ie m'eſiouï & m'en eſiouïrai.

7. Οἶδα γὰρ ὅτι τοῦτο μοι ἀποβήσεται εἰς σωτηρίαν αἰώνιον, ὃ ἐγένετο διὰ τῆς ὑμῶν δεήσεως, καὶ ἐπιχορηγίας τοῦ πνεύματος ἁγίου.

Car ie ſai que cela me tournera à ſalut eternelle par voſtre priere & par la ſubuention du ſaint Eſprit.

8. Εἴτε διὰ ζωῆς, εἴτε διὰ θανάτου; ἐμοὶ γὰρ τὸ ζῆν χριστὸς, καὶ τὸ ἀποθανεῖν χαρά.

Soit par vie, ſoit par mort, car Chriſt m'eſt ioye à viure & à mourir.

9. Αὐτὸς δὲ ὁ κύριος ἡμῶν, ἐν ὑμῖν ποιήσῃ τὸ ἔλεος αὐτοῦ μετ' ὑμῶν, ἵνα τὴν αὐτὴν ἀγάπην ἔχοντες σύμψυχοι τὸ αὐτὸ φρονῆτε.

Or icelui meſme noſtre Seigneur faira miſericorde en vous que vous ayez vne meſme charité, eſtans d'vn meſme courage, & ſentans vne meſme choſe.

10. Διὰ τοῦτο ἀγαπητοὶ, καθὼς ἠκούσατε τὴν παρουσίαν τοῦ κυρίου οὕτως φρονεῖτε, καὶ ποιεῖτε ἐν φόβῳ τοῦ θεοῦ, καὶ ἔσται ὑμῖν ζωὴ αἰώνιος.

Pour laquelle cauſe mes freres bien aimes, ſelon que vous auez entendu de la venue du Seigneur, ainſi ſenties & faiſies en la crainte de Dieu, & vous aurez la vie eternelle.

11. Ὁ θεὸς γάρ ἐστιν ὁ ἐνεργῶν ἐν ὑμῖν.

Car c'eſt Dieu qui ouure en vous.

12. Πάντα ποιεῖτε χωρὶς γογγυσμῶν, καὶ διαλογισμῶν.

Et faites toutes les choſes ſans murmures & queſtions.

13. Καὶ τὸ λοιπὸν, ἀγαπητοὶ, χαίρετε ἐν τῷ κυρίῳ ἰησοῦ χριστῷ, καὶ ὁρᾶτε, καὶ φυλάσσεσθε ἀπὸ πάσης αἰσχροῦ κέρδους πλεονεξίας.

Et au reſte, mes freres biẽ aimes, eſiouiſſez vous en le Seigneur Ieſus Chriſt : & gardes vous d'auarice, du gain deshoneſte.

CAP. I.

6. Et nunc palam ſunt vincula mea quę patior in Chriſto: in quibus lætor & gaudeo.

So that my bandes in Chriſt are famous / And I therein ioye yea / an will ioye.

7. Scio enim quod hoc mihi eſt ad ſalutem perpetuam quod factum eſt orationibus veſtris, adminiſtrante Spiritu ſancto.

For I knowe that this ſhall turne to my ſaluation / through your prayer / and by the helpe of the holy Ghoſt.

8. Sive per vitam, ſive per mortem; eſt mihi vivere vita in Chriſto & mori gaudium.

Wheter the be by life or by death / for Chriſt is to me both in life / and in death ioye.

9. Et ipſe Dominus noſter in vobis faciet miſericordiā ſuam, ut eandē dilectionem habeatis, & ſitis unanimes.

Now the ſame our Lord giue mercie vnto you/that yee bee hauing the ſame loue / being of one accorde at of one iudgement.

10. Ergo dilectiſſimi, ut audiſtis præſentiam Domini, ita ſentite, & facite in timore Domini, & erit vobis vita in æternum.

Wherefore mi deare brethren/that as ye haue heard from the comming of the Lord/ ſo ſpeate ye/ and ſo do/ in the feare of the Lorde/an ye ſhall haue eternall life.

11. Eſt enim Deus qui operatur in vobis.

For it is God which worket in you.

12. Et facite ſine peccato, quæcunque facitis.

Doe all things without murmuring & reaſonings.

13. Et quod optimum eſt dilectiſſimi: gaudete in Domino Ieſu Chriſto, & cavete omnes ſordes in omni lucro.

And moreouer / my deare brethren/ reioyce in the Lord Chriſt Jeſus / and take heed / and of all couetouſnes of the filthy lucres.

Das I. Capitel.

6. Von nun aber ſindt meine Bande offenbar / welche ich leide in Chriſto/derer ich mich von hertzen frewe.

Saa/at mine Baand ere obenbarede i Chriſto ſaa glæder ieg mig dog der aff oc ieg vil oc ſaa glæde mig.

7. Denn ich weiß das mir ſolches gereichet zum ewigen Heil / welches geſchicht/durch ewer gebet vnd durch hilff vnd beyſtandt des Heiligen Geiſtes.

Thi ieg veed/at det for fremmis mig til Salighed/formedelſt eders Bøn/oc ved hellig Aands hielp.

8. Es ſey im Leben oder im Todte/ ſo iſt Chriſtus mein leben/ vnd Sterben meine frewde.

Vere ſig enten ved liffuit eller ved Døden/Thi Chriſtus er mit leffuet/oc glæde det er mig at dø.

9. Vnd der Herr ſelbſt in euch/wird euch gnade verleihen/daß jhr einerley liebe vndereinander habt/vñ in einem Sinn einmütig bleibet.

Men vor Herre / giffue eder barmhertighed / at i ere ved it ſind haffue lige kærlighed/ere ved en mening oc ſamdrectige.

10. Derwegen aller liebſten/wie jr des HERREN zukunfft gehört habt/alſo denckt/vnd thut auch in der furcht Gottes/ſo werdet jr das ewige Leben vberkommen.

Der faare/kære brødre/lige ſom i hørde aff Herrens til kommelſe/taler ſaa / oc gører ſaa/i Herrens fryct/ſaa haffue i det euige liff.

11. Denn Gott iſts der/der in euch wircket.

Thi Gud er den/ſom arbeyder i eder.

12. Vnd alles was jr thut/das thut ohne Sünde.

Gører alting vden knur oc vden tuil.

13. Vnd das daß beſte vnd fürnembſte iſt/jhr aller liebſten frewet euch im Herren Jeſu Chriſto/vnd hůttet euch vor aller vnreinigkeit des Geitzes.

Fremdelis / kære brødre / glæder eder i Herrn Chriſto Jeſu/oc ſeer til/oc vocter eder for all ſkendeling finding gerighed.

Kapitola I

6. Anynij zgewenij gſau okowowé mogi / kteréž trpijm pro Kryſta / w kterých ſe weſelijm a radugi.

Thak iż zwlaſzi moie w Kryſtu ſie znacżne ſa/ztego thez raduie ſie/ y ieſzcże rádowáć ſie bede.

7. Neb wijm že mi tok přijde k ſpaſenij wěčnému / když wy waſſými Modlitbami budete mi pomáhati / a Duch Swatý k tomu poſlaužij.

Gdyż wiem iż mi ſie tho obroćiku zbawieniu przez proſbe waſſe/ y dodawánie ducha swietego.

8. Budto ſkrze žiwot/ aneb ſkrze žiwot/ aneb ſkrze Smrt: Nebo mně žiwu býti / geſt žiwot w Kryſtu/ a vmřijti zyſk:

Choć przez żywot / choć przez śmierć / ábowiem Kryſtus imie ieſth wſele tak w żywoćie iáko w śmierći.

9. A on pak Pán náš w wás včinij miloſrdenſtwij ſwé/ abyſte též milowánij měli/ a abyſte byli gednomyſlnij.

A ſam Pan naſz okaże miloſierzie ſwoie nád wam / ábyſćie to zrozumieli/ też miłość maiac/iednomyſlnie/ y iednego ożrozumienia.

10. Protož Bratřij mogi naymilegſſý/ yakž gſte ſlýchali když gſem byl přijtomen wám/ tak ſe zachowawayte/ a tak čiňte w Bázni Božij / a budete mijti žiwot na wěky.

Dla tego Bracia namilſzy/ iakoście ſlyſzeli/ od przyśćia Pánſkiego / ták mowćie / y ták czyńcie / w boiazni Bożey / y miec bendziećie wieczny żiwot.

11. Nebo geſtiť Buoh/ kterýž w wás dijlo činij.

Abowiem Bog ieſtći ten ktory ſpráwuie w was.

12. Y wy čiňte bes rozpáčenij to cožkoli činjte.

Wſzytho czyńcie krom ſzemránia y poſzwarkow.

13. A což gt naylepſſýho. Naymilegſſý/ radugte ſe w Pánu Gežijſſý Kryſtu / a warugte ſe těch kteřij gſau ohyzdnij w ſwém zyſku.

Na oſtatek/ brácia moi namilſzy / ráduycie ſie w Pánie Jezuſie Kryſtuśie / y báczćie a ſtrzeżcie ſie zyſku niepoczciwego lakombſtwa.

א

14 כֻּל־שְׁאֶלָתְכוֹן עִין בְּגַלְאָ יֶתְיַדְּעוּן קֳדָם אֱלָהָא הָנוּ דֵּין סַרְדִין בְּרַעְיָנֵהּ דִּמְשִׁיחָא׃

Tutte le voſtre petitione ſian manifeſtate à Dio. E dio guardi i voſtri cuori è le voſtre menti in Chriſto.

15 מִכִּיל אַחַי אִילֵין דְּשַׁרִירָן וְאִילֵין דְּנַכְפַן וְאִילֵין דְּדַכְיָן וְאִילֵין דְּכֵאנָן וְאִילֵין דְּרְחִימָן הָלֵין סְעוּרוּ׃

Quanto al reſto, fratelli, tutte le coſe che ſon vere, honeſte, tutte le giuſte, tutte le pure, tutte le amabili queſte coſe fate.

16 וְאִילֵין דִּשְׁמַעְתּוּן ו וְקַבֶּלְתּוּן בְּלִבְּכוֹן אֱחֻדוּ וְיֶהֱוֵא לְכוֹן שְׁלָמָא׃

Lequali ancora voi hauete vdite, e receuute, ritenete queſte coſe ne voſtri cuori, e ſarà con voi la pace.

17 שַׁאֲלוּ בִּשְׁלָמָא דַּאַחִין כֻּלְּהוֹן בְּנוּשְׁקְתָא קַדִּישְׁתָּא׃

Salutate tutti i fratelli col ſanto bacio.

18 שָׁאֲלִין בִּשְׁלָמְכוֹן כֻּל כֻּלְּהוֹן קַדִּישֵׁא׃

Salutanui tutti i Santi.

19 טַיְבוּתָא דְּמָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא עַם רוּחֲכוֹן אָמִין׃

La gratia del noſtro Signor IESV Chriſto ſia con lo Spiritu voſtro. Amen.

20 עֲבֵדוּ דְּאַף אֶגַּרְתָּא הָדָא תֶּתְקְרֵא בְּעִדְתָּא דְּקוֹלָסָיֵא וְהִי דְּאֶתְכַּתְבַת מִן קוֹלָסוֹס קְרָאוּהָ אַנְתּוּן׃

E fate che queſta Epiſtola ſia letta ancor ne la chieſa de Coloſſa e che ancor voi leggiate quella che e venuta da Coloſſa.

שַׁלְמַת אֶגַּרְתָּא דַּלְוָת
לָדִיקְיָא דְּאֶתְכַּתְבַת מִן
רְהוֹמָא וְאֶשְׁתַּדְּרַת
בְּאִידֵי טוּכִיקוֹס
וְאָנֵסִימוּס׃

א

14 כָּל־מִשְׁאֲלוֹתֵיכֶם בְּבִטָּחוֹן תּוּדַעְנָה לִפְנֵי יְהוָֹה חִזְקוּ וְאִמְצוּ לַעֲמוֹד בְּשֵׂכֶל הַמָּשִׁיחַ׃

Que vueſtras peticiones ſean notorias delante de Dios con mucha oracion, y Dios guardara vueſtros coraçones, y vueſtros entendimientos en el Chriſto.

15 וְהַנִּשְׁאַר אַחַי כָּל־אֲשֶׁר נֶאֱמָנִים וְשׁוּיִם וְנָאוִים וּקְדוֹשִׁים וְצַדִּיקִים הַדּוֹדִים וְטוֹבִים וּנְעִמִּים אַתֶּם תַּעֲשׂוּ׃

Reſta, Hermanos, que todo loque es verdadero todo lo honeſto, todo lo juſto, todo lo ſancto, todo lo amoreuole, eſto hazed.

16 וְאֵלֶּה אֲשֶׁר שְׁמַעְתֶּם וְקִבַּלְתֶּם נִצְרוּם בִּלְבוֹתֵיכֶם וִיהִיֶה לָכֶם שָׁלוֹם׃

Loque oyſtes, y recebiſtes eſto reteneys en vueſtros coraçones, y la par ſera con voſotros.

17 שַׁאֲלוּ בִשְׁלוֹם לְאַחִים כֻּלָּם בִּנְשִׁיקַת הַקֹּדֶשׁ׃

Saludad à todos los Hermanos con beſo ſancto.

18 שָׁאֲלוּ לִשְׁלוֹמְכֶם הַקְּדוֹשִׁים כֻּלָּם׃

Saludan hos todos los ſanctos.

19 תְּחִנַּת אֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ תְּהִי אֶת רוּחֲכֶם אָמֵן׃

La gracia del Sennor nueſtro Ieſus el Chriſto ſea con vueſtro eſpiritu, Amen.

20 עֲשׂוּ אֲשֶׁר תִּקָּרֵא אִגֶּרֶת הַזֹּאת בַּעֲדַת קוֹלַסִּים וַאֲשֶׁר אֶל קוֹלַסִּים תִּקְרָאוּהָ גַּם אַתֶּם׃

Y hazed que tambien ſea leyda en la Igleſia de los Coloſſas, y la que es eſcripta de Coloſſa que la leays tambien voſotros.

נִשְׁלְמָה אִגֶּרֶת שֶׁהִיא אֶל־
לָאוֹדִיקִיָּא נִכְתְּבָה מֵרוֹמָא
וְנִשְׁלְחָה בִּידֵי טוּכִיקוֹס
וְאוֹנֵסִימוּס׃

α.

14. Πάντα τὰ αἰτήματα ὑμῶν παῤῥησίᾳ γνωριζέσθω πρὸς τὸν θεόν, καὶ βέβαιοι γίνεσθε ἐν νοῒ τοῦ χριστοῦ.

En toutes choſes vos requeſtes ſoyent notifiees a Dieu par priere, & Dieu garde vos corps & vos ſens en Chriſt.

15. Καὶ τὸ λοιπὸν, ἀδελφοὶ, ὅσα ἐστὶν ἀληθῆ, ὅσα σεμνὰ, ὅσα ἁγνὰ, ὅσα δίκαια, ὅσα προσφιλῆ, ταῦτα πράσσετε.

Du reſte, freres, qui toutes choſes qui ſont veritables, toutes choſes qui ſont honeſtes, toutes choſes qui ſont Iuſtes, toutes choſes qui ſont pures, toutes choſes qui ſont amables faites la ces choſes.

16. Καὶ ἃ ἠκούσατε, καὶ παρελάβετε ἐν καρδίαις ὑμῶν κατέχετε, καὶ ἔσται ὑμῖν εἰρήνη.

Leſquelles auſſi vous aurez entenduës & receuës gardez ces choſes en vos cœurs, & la paix ſera auec vous.

17. Ἀσπάσασθε τοὺς ἀδελφοὺς πάντας ἐν φιλήματι ἁγίῳ.

Saluez tous les freres par le ſainct baiſer.

18. Ἀσπάζονται ὑμᾶς οἱ ἅγιοι πάντες.

Tous les ſaincts vous saluent.

19. Ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ μετὰ πνεύματος ὑμῶν, ἀμήν.

La grace de noſtre Seigneur Ieſus Chriſt ſoit auec voſtre eſprit. Amen.

20. Ποιήσατε ἵνα ἡ ἐπιστολὴ καὶ ἐν τῇ κολοσσάων ἐκκλησίᾳ ἀναγνωσθῇ, καὶ ἐκ κολοσσῶν, ἵνα καὶ ὑμεῖς ἀναγνῶτε.

Faites qu'elle ſoit auſſi leuë en l'egliſe des Coloſſes & que vous liſiez auſſi celle qui eſt venue de Coloſſe.

Πρὸς Λαοδικέους ἐγράφη ἀπὸ ῥώμης διὰ τυχικοῦ καὶ ονησίμου.

AD LAODICENS:	An die Laodiceer.	K Laodycenſkym.
CAP. I.	Das I. Capitel.	Kapitola I.
14. Omnes petitiones veſtræ, ſint palam apud Deum, eſtote firmi in ſenſu Chriſti. In all thinges let your requeſtes bee ſhewed vnto God in prayer / and God ſhall preſerue your hearts / and mindes in Chriſt.	14. All ewer bitten vnd anligen laſſet vor Gott kundt werden / vnd ſtehet veſt in dem Sinn vnd meinung Chriſti. I alle ting lader eders begering obenbaris faar Gud / oc Gud beware eders hierte oc ſind i Chriſto.	14. Wſſecky prosby waſſe buďte zgewné před Bohem / a buďte pewni w rozumu Kryſtowu: We wßytkim niech żadánia waße beda znaczne w Boga / A pan Bog bedźie obrona ſercam wáßym / y myſlam wáſſym przez Kryſtuſá
15. Et quæ integra, & vera, & pudica, & caſta, & iuſta, & amabilia ſunt facite. Furthermore brethren / whatſoeuer thinges are true / whatſoeuer things are honeſt / whatſoeuer things are iuſt / whatſoeuer things are pure / whatſoeuer things perteine to loue / do on theſe things.	15. Aller dinge aber was warhafftig / erbar / keuſch / zůchtig / gerecht / vnd jederman lieb vnd angenemb iſt / das thut. Fremdelis kære brødre huad ſom er ſant / huad ſom er erligt / huad ſom er retfertigt / huad ſom er kyſke / huad ſom er elſkelige / da giffuer der act paa oc gører det.	15. A činte to což geſt prawého / a dokonalého / a ſtydliwého / a čiſtého / a ſprawedliwého / a miloſti hodného. Ná oſtátek Bracia ktorekolwiek rzeczy ſa prawdźiwe / ktorekolwiek poczćiwe / ktorekolwiek czyſte / ktorekolwiek mile / o tych myſlćie y tož czyńcie.
16. Et quæ audiſtis, & accepiſtis, in corde retinete: & erit vobis pax. And which ye haue both heard / and receiued / theſe things keepe in your hearts.	16. Vnd was jr gehört vnd empfangen habt / das behaltet in ewerm Hertzen / ſo werdet jr friede haben. Huilcket i oc haffue hørt oc anammet / det holde i eders hierter.	16. A cožgſte ſlyſſeli a přiyali držte to wſrdcy / a budeť wám pokog. Kthorychśćie ſie tež ſlyßeli / y przyieli ty trzymaćie w ſercách wáßych.
17. Salutate omnes fratres in oſculo ſancto. Greete all the brethren with an holy kiſſe.	17. Grüſſet alle Brüder mit dem heiligen Kuß. Hilſer alle Brødre met den hellige kyß.	17. Pozdrawte wſſech bratřij / w polijbenij Swatém. Pozdrowćie Bráćiá wßytke ſpecálowániem świetym.
18. Salutant vos omnes ſancti. All the Saints ſalute you.	18. Es grüſſen euch alle Heiligen. Alle Helligen hilſe eder.	18. Pozdrawugij wás wſſyckni Swatij Pozdrawiáia was wßyſcy świeći.
19. Gratia Domini noſtri Ieſu Chriſti cum ſpiritu veſtro, Amen. The grace of our Lord Jeſus Chriſt be with your Ghoſt / Amen.	19. Die Gnade vnſers HErren Jeſu Chriſti / ſey mit ewerm Geiſt / Amen. Vor Herris Jheſu Chriſti Naade vere met eder Aand / Amen.	19. Miloſt Pána naſſeho Gežijſſe Kryſta / budiž s duchem waſſym / Amen. Láſká Páná naßego Jezu Kryſta niech bedźie / Amen.
20. Hanc facite legi Coloſſenſibus, & eam quæ eſt Coloſſenſium vobis. And cauſe that it be read in the Church of the Coloſſen alſo / and that ye likewiſe reade the Epiſtle written from Coloſſe.	20. Schaffet daß dieſe Epiſtel auch in der Gemeine zu Coloſſen geleſen werde / vnnd daß jhr die / an die Coloſſer auch leſet. Oc beſkicker / at der bliffuer oc læſt faar menigheden i Coloſſen / oc at i læſe til dem aff Coloſſen.	20. A rozkažte tento Liſt čijſti Kolocenſkym / a gegich Liſt ſobě také přečtěte. A ſtáraycie ſie aby też przeczytano w kośćiele w Kolośiech / á iżbyśćie wy też przeczytáli ten kthory ieſt nápiſan z Kolośiech.
Ad Laodicenſes ſcripta fuit è Roma per Tychicum & Oneſimum.	Geſchrieben von Rom / durch Tychicum vnd Oneſimum.	Skonáwá ſe Epiſſtola Swatého Pawla k Laodycenſkým.

D. PAVLI EPISTOLA
AD
THESSALONICENSES PRIMA,

SYRIACE, ITALICE.
EBRAICE, HISPANICE.
GRÆCE, GALLICE.
LATINE, ANGLICE.
GERMANICE, DANICE.
BOHEMICE, POLONICE.

Ex
Diſpoſitione & Adornatione
ELIAE HVTTERI
GERMANI.

דַּלְוָת תֶּסַלוֹנִיקָיֵא קַדְמָיְתָא :

קֶפַלָאוֹן א

פַּוְלוֹס וְסִילְוַאנֻוס וְטִימָתֵאוֹס לְעִדְתָּא דְּתֶסַלוֹנִיקָיֵא דְּבַאלָהָא אַבָּא וּבְמָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא טַיְבוּתָא עַמְכוֹן וּשְׁלָמָא (מֵאַלָהָא אָבוּן וּמִמָּרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא :)

PAVLO è Siluano è Timoteo, à la Chieſa de Teſſaloniceſi, in Dio Padre è nel Signor IESV Chriſto: gratia è pace à voi da Dio Padre noſtro, è dal Signor IESV Chriſto.

2 מַוְדֵינַן לַאלָהָא בְּכֻל זְבַן עַל כֻּלְּכוֹן וּמֶתְדַּכְרִינַן לְכוֹן בִּצְלַוָתַן :

Noi rendiamo ſempre gratie à Dio di tutti voi, facendo mentione di voi ne le noſtre orationi.

3 אֶמְּינָאִית וְעָהֲדִינַן קְדָם אַלָהָא אַבָּא עֲבָדָא דְּהַיְמָנוּתְכוֹן וְעַמְלָא דְּחוּבְּכוֹן וּמְסַיְבְּרָנוּתָא דְּסַבְרְכוֹן דַּבְמָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא :

Ricordandoci continuamente di voi per l'opera de la voſtra fede, è per la fatica de la voſtra charità, è per la patientia de la ſperanza che hauete nel noſtro Signor IESV Chriſto, dinanzi al noſtro Iddio Padre.

4 יָדְעִינַן גֵּיר גַּבְיוּתְכוֹן אַחַי חַבִּיבַוְהִי דַּאלָהָא :

Sapendo, fratelli cariſſimi, la voſtra elettione eſſer da Dio.

הַשָּׁלִיחַ אֶל־תֶּסָלוֹנִיקִים הָרִאשׁוֹנָה :

א

פּוֹלוֹס וְסִלְוָנוֹס וְטִימוֹתְאוֹס לַעֲדַת הַתֶּסָלוֹנִיקִים בֵּאלֹהִים הָאָב וּבַאֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ תְּחִנָּה לָכֶם וְשָׁלוֹם מֵאֱלֹהִים אָבִינוּ וּמֵאֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ :

PAVLO, Syluano, y Thimotheo, à la Igleſia de los Theſſalonicenſes, congregada en Dios el Padre, y en el Sennor Ieſus el Chriſto. Gracia y paz ayays de Dios Padre nueſtro, y del Sennor Ieſus el Chriſto.

2 מוֹדִים אֲנַחְנוּ לֵאלֹהִים תָּמִיד עַל־כֻּלְּכֶם בְּהַזְכִּירֵנוּ אֶת שְׁמוֹתֵכֶם בִּתְפִלּוֹתֵינוּ לָנֶצַח :

Hazemos ſiempre gracias à Dios por todos voſotros, haziendo memoria de voſotros en nueſtras oraciones.

3 מַזְכִּירִים אֶת־מַעֲשֵׂה אֱמוּנַתְכֶם וְאֶת יְגִיעַת הָאַהֲבָה וְאֶת־דְּמִימַת שִׂבְרַת אֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ לִפְנֵי אֱלֹהִים וַאֲדֹנֵינוּ :

Sin ceſſar, acordandonos de la obra de vueſtra fe, y del trabajo y charidad: y de la tolerancia de la eſperança del Sennor nueſtro Ieſus el Chriſto, delante del Dios y padre nueſtro.

4 וְיוֹדְעִים אֲנַחְנוּ אַחֵינוּ אֲהוּבֵי אֱלֹהִים אֶת־מִבְחַרְכֶם :

Eſtando ciertos, Hermanos, amados, de que ſoys eſcogidos de Dios.

ΠΑΥΛΟΥ ΠΡΟΣ ΘΕΣσαλονικεῖς ἐπιστολὴ πρώτη.

ΚΕΦΑΛ. α΄.

ΠΑΥΛΟΣ καὶ σιλουανὸς καὶ τιμόθεος, τῇ ἐκκλησίᾳ θεσσαλονικέων, ἐν θεῷ πατρὶ, καὶ κυρίῳ ἰησοῦ χριστῷ· χάρις ὑμῖν, καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν καὶ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ.

PAVL & Siluain & Timothee à l'Egliſe des Theſſaloniciens, qui eſt en Dieu le Pere & au Seigneur Ieſus Chriſt: Grace vous ſoit & paix de par Dieu noſtre Pere, & de par le Seigneur Ieſus Chriſt.

2. Εὐχαριστοῦμεν τῷ θεῷ πάντοτε περὶ πάντων ὑμῶν, μνείαν ὑμῶν ποιούμενοι ἐπὶ τῶν προσευχῶν ἡμῶν.

Nous rendons touſiours graces à Dieu de vous tous, faiſans mention de vous en nos prieres:

3. Ἀδιαλείπτως μνημονεύοντες ὑμῶν τοῦ ἔργου τῆς πίστεως, καὶ τοῦ κόπου τῆς ἀγάπης, καὶ τῆς ὑπομονῆς τῆς ἐλπίδος τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, ἔμπροσθεν τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς ἡμῶν.

Nous ramenteuans ſans ceſſe l'œuure de voſtre foy, & le trauail de voſtre charité, & la patience de voſtre eſperance que vous auez en noſtre Seigneur Ieſus Chriſt, deuant noſtre Dieu & Pere:

4. Εἰδότες, ἀδελφοὶ ἠγαπημένοι, ὑπὸ θεοῦ, τὴν ἐκλογὴν ὑμῶν.

Sachans, freres bien-aimés de Dieu, voſtre election.

I. AD THESSALON.	I. An die Theſſalonicher.	I. K Theſalonycen.
CAP. I.	Das I. Capitel.	Kapitola I.
PAVLVS & Silvanus & Timotheus ecclesiæ] Theſſalonicenſium in Deo Patre, & Domino Ieſu Chriſto. Gratia vobis & pax (*à Deo Patre noſtro,* [*& Domino Ieſu Chriſto.*)	PAulus vnd Silvanus vnd Timotheus. Der Gemeine zu Theſſalonich/ in Gott dem Vater vnd dem HErrn Jeſu Chriſto. Gnade ſey mit euch / vnd friede von Gott vnſerm Vater/ vnd dem HERRN Jeſu Chriſto.	PAwel a Sylwánus/ a Tymotheus / Cyrkwi Theſalonycenſké w Bohu Otcy/ a w Pánu Gežijſſy Kryſtu: Miloſt wám a pokog / od Boha Otce naſſ ho/ a Pána Gezu Kryſta.
PAul and Siluanus / & Timotheus / vnto the Church of the Theſſalonians / which is in God the Father/ & in y Lorde Jeſus Chriſt: Grace be with you/ & peace from God our Father / and from the Lord Jeſus Chriſt.	PAulus oc Siluánus oc Timotheus. Menigheden i Theſſalonicha/ i Gud Fader / oc den HERRE Jheſu Chriſto. Naade vere met eder/ oc Fred aff Gud vor Fader/ oc den HERRE Jheſu Chriſto.	PAwel y Sylwan/ y Thymotheuß/ Koſciolowi Theſſalonicenſkiemu/ ktory ieſt w Bogu Oycu y w Pánie Jezuſie Kryſtuſie/ Láſká y pokoy niech wam będźie od Bogá Oycá náßego/ y od Páná Jezu Kryſtá.
2. Gratias agimus Deo ſemper pro omnibus vobis, memoriam veſtri facientes in orationibus noſtris ſine intermiſſione,	2. Wir dancken GOtt allezeit für euch alle/ vnd gedencken ewer in vnſerm Gebet/ ohn vnterlaß.	2. Děkugeme Bohu wždycky za wás za wſſeckny/ připomijnagijce wás na Modlitbách naſſých bez přeſtánij.
We giue God thankes alwayes for you all / making mention of you in our prayers/ without ceaſing.	Wi tacke Gud altid oc for eder alle / oc tencke paa eder i vore Bøner/ vden afladelſe.	Dźiękuiemy Bogu záwße za was/ wſpominaiąc was w modlitwách náßych.
3. Memores operis fidei veſtræ & laboris, & charitatis, & ſuſtinentiæ ſpei Domini noſtri Ieſu Chriſti, ante Deū & patrem noſtrum.	3. Vnnd dencken an ewre werck im Glauben/ vnd an ewer arbeit in der liebe/ vnd ewer gedult in der hoffnung/ welche iſt vnſer HERR Jeſus Chriſtus für Gott vnd vnſerm Vater.	3. Pamatugijce na ſkutek wijry waſſý/ a na prácy/ a Láſku/ a ſnáſſenij zámutkuow w nadẽgi Pána naſſeho Gežijſſe Kryſta/ před Bohem a Otcem naſſým.
Remembring youre effectuall fayth/ and diligent loue / and the pacience of youre hope in our Lorde Jeſus Chriſt/ in the ſight of God euen our Father.	Oc wi tencke paa eders gerning i Troen / oc paa eders arbeyde i kærlighed / oc paa eders taalmodighed i Haabet/ huilcket er vor HERRE Jheſus Chriſtus faar Gud oc vor Fader.	Bez przeſtánku wſpomináiąc ſkuteczną wiárę wáßę/ y prácowitą miłość/ y ćierpliwą one nádźieię w Pánie náßym Jezuſie Kryſtuſie/ przed Bogiem y Oycem náßym.
4. Scientes fratres dilecti à Deo, electionem veſtram.	4. Denn lieben Brůder/ von Gott geliebet/ wir wiſſen/ wie jr außerwehlet ſeydt.	4. Wědauce Bratřij naymilegſſij od Boha býti wywolenij waſſe:
Knowing/ beloued brethren / that ye are elect of God.	Thi kære Brødre/ elſkelige aff Gud / wi vide/ huorledis i ere vdualde.	Wiedząc bráćia mili iż ieſteſcie wybráni od Bogá.

א

5 מְטוּל דַּמְסַבְּרָנוּתַן לָא הֲוָא בְּמֶלְּא בַּלְחוּד הֲוָת לְוָתְכוּן אֶלָּא אַף בְּחַיְלָא וּבְרוּחָא דְּקוּדְשָׁא וּבְפַיְסָא שַׁרִּירָא אַף אַנְתּוּן יָדְעִין אַנְתּוּן אַיְכַנָּא הֲוַין בַּיְנָתְכוּן מֶטוּלָתְכוּן׃

Concioſia che il noſtro Euangelio non è ſtato verſo di voi ſolamente in parole, ma ettandio in virtù, & in Spirito ſanto, & in molta certezza: ſi come voi ſapete quali noi ſiamo ſtati tra voi, per amor voſtro.

6 וְאַנְתּוּן בַּן אֶתְדַּמִּיתוּן וּבְמָרַן דְּקַבֶּלְתּוּן מֶלְּתָא בְּאוּלְצָנָא רַבָּא וּבַחְדוּתָא דְּרוּחָא דְּקוּדְשָׁא׃

E voi ſete ſtati imitatori noſtri è del Signore: hauendo riceuuta la parola in molta tribulatione, con allegrezza di Spirito ſanto.

7 וַהֲוֵיתוּן דְּמוּתָא לְכֻלְּהוּן מְהַיְמְנֵא דְּאִית בְּמַקְדּוּנִיָא וּבְאַכָאיָא׃

In tal modo che voi ſete ſtati eſemplari à tutti credenti che ſon ne la Macedonia e ne l'Acaia.

8 מֶנְּכוּן גֵּיר אֶשְׁתַּמְעַת מֶלְּתֵה דְּמָרַן לָא בַּלְחוּד בְּמַקְדּוּנִיָא וּבְאַכָאיָא אֶלָּא בְּכֻל אֲתַר הַיְמָנוּתְכוּן ד דְּבַאלָהָא אֶשְׁתַּמְעַת אַיְכַנָּא דְּלָא נֶסְתְּנֵק דְּנֵאמַר עֲלַיְכוּן מֶדֶּם׃

Percioche da voi è riſonata la parola del Signore non ſolamente ne la Macedonia & Acaia, ma ancor in ogni luogo s'è ſparſa la fede voſtra che è verſo Iddio: in modo che non ci è neceſſario dirne alcuna coſa.

9 הָנוּן גֵּיר מְשַׁתְּעִין אַיְנָא מַעֲלָנָא הֲוָא לַן לְוָתְכוּן וְאַיְכַנָּא אֶתְפְּנִיתוּן לְוָת אֱלָהָא מֶן דַּחֲלָת פַּתְכְּרֵא דְּתֶפְלְחוּן לַאלָהָא חַיָּא וְשַׁרִּירָא׃

Percioche eſſi raccontano di voi, quale entrata noi habbiamo hauuta à voi, e come voi vi ſete conuertiti da gl'idoli à Dio, per ſeruire à l'Iddio viuente e vero.

א

5 כִּי־בְשׂוֹרָתֵנוּ לֹא נִהְיְתָה אֲלֵיכֶם בְּדָבָר לְבַדָּהּ כִּי־אִם גַּם בִּגְבוּרָה וּבְרוּחַ הַקֹּדֶשׁ וּבְבִטָּחוֹן רַבָּה כְּמוֹ אֲשֶׁר יוֹדְעִים אַתֶּם כַּמָּה הָיִינוּ בָכֶם עֲלֵיכֶם׃

Porquanto nueſtro Euangelio no fue entre voſotros en palabra ſolamente, mas tambien en potencia, y en Eſpiritu ſancto, y en gran plenitud como ſabeys quales fuemos entre voſotros por cauſa de voſotros.

6 וְאַתֶּם דּוֹמִים לָנוּ הֱיִיתֶם וְלַאדֹנֵינוּ בְּקַחְתְּכֶם אֶת־הַדָּבָר בִּמְצוּקָה רַבָּה אֶת־שִׂמְחַת רוּחַ הַקֹּדֶשׁ׃

Y voſotros fueſtes hechos imitadores de noſotros y del Sennor, recibiendo lo palabra con mucha tribulacion, con gozo del Eſpiritu Sancto.

7 כֵּן אֲשֶׁר הָיִינוּ צוּרָה וּדְמוּת לְכָל־מַאֲמִינִים בְּכִתִּים וּבְאַכְאִיָה׃

En tal manera que ayays ſido exemplo á todos loſque han creydo en Macedonia y en Achaia·

8 וּמִמְּכֶם נִשְׁמַע דְּבַר יְהוָה לֹא לְבַדּוֹ בְּכִתִּים וְאַכְאִיָה כִּי־אִם גַּם בְּכָל מָקוֹם אֱמוּנַתְכֶם אֲשֶׁר הִיא אֶל־אֱלֹהִים הִגִּיעָה כֵּן אֲשֶׁר לֹא נִצְטָרֵךְ לְדַבֵּר מְאוּמָה׃

Porque por voſotros ha ſido diuulgada la palabra del Sennor no ſolo en Macedonia y en Achaia, mas aun en todo lugar vueſtra fe, que es en Dios, ſe ha eſtendido, De tal manera que no tengamos neceſſidad de hablar nada.

9 כִּי־הֵמָּה עָלֵינוּ יַגִּידוּ כַּמָּה מְבוֹאָה הָיְתָה לָנוּ אֲלֵיכֶם וְאֵיכָכָה שַׁבְתֶּם אֶל־אֱלֹהִים מֵאֱלִילִים לַעֲבֹד לְאֵל חַי וְנֶאֱמָן׃

Porque ellos cuentá de noſotros qual entrada tuuimos à voſotros: y de que manera fueſtes conuertidos à Dios dexando los idolos para ſeruir àl Dios biuo y verdadero.

α´.

5. Ὅτι τὸ εὐαγγέλιον ἡμῶν οὐκ ἐγενήθη εἰς ὑμᾶς ἐν λόγῳ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐν δυνάμει, καὶ ἐν πνεύματι ἁγίῳ, καὶ ἐν πληροφορίᾳ πολλῇ, καθὼς οἴδατε οἷοι ἐγενήθημεν ἐν ὑμῖν δι᾽ ὑμᾶς·

Car noſtre predication de l'Euangile n'a point eſté en voſtre endroit ſeulement en parole, mais auſſi en vertu, & en ſainct Eſprit, & en grande certitude, ainſi que vous ſauez quels nous auons eſté entre vous pour l'amour de vous.

6. Καὶ ὑμεῖς μιμηταὶ ἡμῶν ἐγενήθητε, καὶ τοῦ κυρίου, δεξάμενοι τὸν λόγον ἐν θλίψει πολλῇ, μετὰ χαρᾶς πνεύματος ἁγίου.

Auſſi auez-vous eſté imitateurs de nous, & du Seigneur: ayans receu auec ioye du ſainct Eſprit la Parole accompagnee de grande affliction:

7. Ὥστε γενέσθαι ὑμᾶς τύπους πᾶσι τοῖς πιστεύουσιν ἐν τῇ μακεδονίᾳ καὶ τῇ ἀχαΐᾳ.

Tellement que vous auez eſté pour patron à tous les croyans en la Macedone & Achaïe.

8. Ἀφ᾽ ὑμῶν γὰρ ἐξήχηται ὁ λόγος τοῦ κυρίου, οὐ μόνον ἐν τῇ μακεδονίᾳ καὶ ἐν τῇ ἀχαΐᾳ, ἀλλὰ καὶ ἐν παντὶ τόπῳ ἡ πίστις ὑμῶν ἡ πρὸς τὸν θεὸν, ἐξελήλυθεν· ὥστε μὴ χρείαν ἡμᾶς ἔχειν λαλεῖν τι.

Car la Parole du Seigneur a retenti de par vous non ſeulement en la Macedone & Achaïe, mais auſſi en tous lieux: & voſtre foy enuers Dieu eſt diuulgue, tellement qu'il ne nous eſt point beſoin d'en rien dire:

9. Αὐτοὶ γὰρ περὶ ἡμῶν ἀπαγγέλλουσιν ὁποίαν εἴσοδον ἔχομεν πρὸς ὑμᾶς, καὶ πῶς ἐπεστρέψατε πρὸς τὸν θεὸν ἀπὸ τῶν εἰδώλων, δουλεύειν θεῷ ζῶντι καὶ ἀληθινῷ.

Car ceux-meſmes racontẽt de nous, quelle entree nous auons euë vers vous, & comment vous auez eſté conuertis des idoles á Dieu, pour ſeruir au Dieu viuant & vrai:

CAP. I.	Das I. Capitel.	Kapitola I.
5. Quia Evangelium noſtrum non fuit ad vos in ſermone tantùm, ſed in virtute & in Spiritu ſancto, & in plenitudine multa, ſicut ſcitis quales fuerimus in vobis propter vos. For our Goſpell was not vnto you in worde onely / but alſo in power / and in the holy Ghoſt/and in much aſſurance/as yee knowe after what maner we were among you for your ſakes.	5. Daß vnſer Evangelium iſt bey euch geweſen / nicht allein im wort/ ſondern beyde in der Krafft vnd in dem heiligen Geiſt / vnd in groſſer gewißheit / wie jr wiſſet / welcherley wir geweſen ſind vnter euch / vmb ewrent willen. At vort Euangelium haffuer veret hoſſ eder / icke aleniſte i ord / men baade i Krafft oc vdi den hellig Aand / oc i ſtor visked / lige ſom i vide / huorledis wi haffue veret iblant eder / for eders ſkyld.	5. Nebo Ewangelium naſſe neſtalo ſe k wám toliko w řeči/ ale w mocy/a w Duchu Swatém a w giſtotě mnohé/ yakož wijte yacý gſme byli v wás / a to pro wás. Przeto iż Ewántelia náſzá byłá v was nie powieſcia tylko ále też y moca w Duchu świethym / y prawdziwym vpewnienin / iáko wiecie iákowymi ichmy byli miedzy wámi dla was.
6. Et vos imitatores noſtri facti eſtis, & Domini: excipientes verbum in tribulatione multa, cum gaudio Spiritus ſancti. And ye became followers of vs/and of the Lord / and receiued the word in much affliction / with ioy of the holy Ghoſt.	6. Vnd jhr ſeydt vnſer Nachfolger worden/ vnd deß HERREN / vnd habt das wort auffgenommen vnter vilen trůbſaln/ mit freuden im heiligen Geiſt. Oc i ere bleffne vore Efterfølgere oc HERRENS/ oc haffue anammet Ordet i megen drøffuelſe met glæde vdi den hellig Aand.	6. A wy včiněni gſte náſledownijcy naſſy y Pána / přijawſſe ſlowo we mnohém zármutku s radoſtij Ducha Swatého A wyſćie ſie ſtáli náſládowcámi náſzymi y Páńſkimi / przyiawſzy ſlowo z vćiſkiem wielkim / z weſelem Duchá świetego.
7. Ita ut facti ſitis formá omnibus credentibus in Macedonia & in Achaia. So that ye were as enſamples to all that beleeue in Macedonia and Achaia.	7. Alſo daß jr worden ſeyt ein Fůrbild allen glaubigen in Macedonia vnd Achaia. Saa/ at i ere bleffne it Exempel faar all: dem ſom trô i Macedonia oc Achaia.	7. Tak že gſte včiněni přijkladem wſſem wěrným w Mácedonij a Achaij. Ták iżeſćie byli wzormi wſzythkim wierzacym w Mácedoniey/ y w Acháiey.
8. À vobis enim diffamatus eſt ſermo Domini: non ſolùm in Macedonia & in Achaia; ſed in omni loco, fides veſtra quæ eſt ad Deum; profecta eſt, ita ut non ſit nobis neceſſe quicquam loqui. For from you ſounded out the word of the Lorde/not in Macedonia and in Achaia onely/but your fayth alſo which is toward God / ſpread abroade in all quarters / that we need not to ſpeake any thing.	8. Denn von euch iſt erſchollen das wort deß HERRN / nicht allein in Macedonia vnd Achaia / ſondern an allen orten iſt auch ewer Glaube an Gott außgebrochen / alſo / daß nicht noth iſt/ euch etwas zu ſagen. Thi HRRENS Ord er vdrobt aff eder/ icke aleniſte i Macedonia oc Achaia / men eders Tro til Gud er ocſaa vdkommen i alle Stæder/ ſaa/ at det gøris icke behoff / at ſige eder noget.	8. Neb od wás rozhláſyla ſe řeč PANĚ: ne toliko w Macedonij a w Achaij / ale y na každém mijſtě Wijra waſſe/ kteráž geſt k Bohu roznesla ſe/ tak že nenij nám potřebij nic mluwiti. Abowiem od was nie tylko brzmiáło ſlowo w Mácedoniey y w Achaiey / ále też ná wſzytkim mieyſcu wiárá waſzá ktora ieſt w Bogá ták ſlynelá/ iż nam nie potrzebá nic mowić.
9. Ipſi enim de nobis annuntiant qualem introitum habuerimus ad vos: & quomodo cõverſi eſtis ad Deum à ſimulachris, ſervire Deo vivo & vero. For they themſelues ſhewe of vs what maner of entring in we had vnto you / and howe ye turned to God from idoles/to ſerue the liuing and true God.	9. Denn ſie ſelbs verkündigen von euch / was für einen eingang wir zu euch gehabt haben/ vnd wie jhr bekehret ſeyt zu Gott / von den Abgöttern/ zu dienen dem lebendigen vnd waren Gott. Thi de forkynde ſelff om eder/ huordan Indgong wi haffde til eder / oc huorledis i ere omuende til Gud fra Affguder / at tiene den leffuende oc ſande Gud.	9. Oni ſami zagiſté o nás wyznáwagij/ yaký gſme přijchod měli k wám: A kterak gſte ſe obrátili ku Bohu od Modloſlaužénij / abyſſte ſlaužili Bohu žiwému a prawému. Gdyż óni o was powiedáia/ cochmy zá przyſtep do was mieli / á iákoſćie náwroceni bylid Bogá opuſćiwſzy bálwany / ábyſćie ſłużyli Bogu żywemu y prawdziwemu.

א

10 כַּד מְסַכֵּיתוּן לַבְרֵהּ מֶן שְׁמַיָּא לְיֵשׁוּע הָו דַּאֲקִים מֶן בֵּית מִיתֵא דְּהוּ מְפַצֵּא לַן מֶן רוּגְזָא דְּאָתֵא׃

E per aſpettar dai cieli il ſuo Figliuolo, ilquale egli ha riſuſcitato da morte; cioè IESV, che ci libera da l'ira futura.

ב

1 וַאנְתּוּן יָדְעִין אַנְתּוּן אַחַי דְּמַעֲלַן דַּלְוָתְכוּן לָא הֲוָא סְרִיקָאִית הֲוָא׃

Imperoche voi ſteſſi ſapete bene, ò fratelli, che la noſtra entrata à voi non fu vana.

2 אֶלָּא לוּקְדַם חַשַּׁן וְאֶצְטַעַרְנַן אַיךְ דִּידַעְתּוּן בְּפִילִיפּוּס וְהָיְדֵין בַּאגוֹנָא רַבָּא מַלֶּלְן עַמְכוּן בְּפַרְהֶסְיָא דַּאלָהַן סְבַרְתֵּהּ דַּמְשִׁיחָא׃

Ma che eſſendo noi prima ſtati afflitti & oltraggiati in Filippi, come voi ſapete, preſemo ardire nel noſtro Iddio, d'annuntiare appreſſo di voi l'Euangelio di Dio con molto combattimento.

3 בָּעוּתָאן גֵּיר לָא הֲוָא מֶן טָעְיוּתָא אַף לָא מֶן טַנְפּוּתָא אַף לָא בְּנֶכְלָא׃

Perche la noſtra eſortatione non fu da inganno, ne da immonditia, ne con fraude.

4 אֶלָּא אַיךְ דַּבְקִינַן לַאלָהָא דְּנֶתְתְּהַימַן סְבַרְתֵּהּ הָכַנָּא מְמַלְּלִינַן לָא אַיךְ דְּלַבְנַי אֲנָשָׁא נֶשְׁפַּר אֶלָּא לַאלָהָא הָו דְּבָקֵא לֶבַּוָתַן׃

Ma ſecondo che noi ſiamo ſtati approuati da Dio, per eſſerci commeſſo l'Euangelio, coſi parliamo: non come per piacere à gli huomini, ma à Dio, che approua i noſtri cuori.

5 אַף לָא גֵּיר מֶמְתּוּם אֶתְחַשַּׁחְן בְּמַמְלְלָא שַׁפְלָא אַיךְ דִּידְעִין אַנְתּוּן וְלָא בְּעֶלְתָא דְּיַעֲנוּתָא אֲלָהָא סָהֵד׃

Concioſia che ne anco ſiamo mai ſtati in parole d'adulatione, come voi ſapete, ne con occaſion d'auaritia, Iddio n'è teſtimonio.

א

10 וּלְקַוּוֹת אֶל־בְּנוֹ מֵאֵת הַשָּׁמַיִם אֲשֶׁר הֱקִימוֹ מִמֵּתִים אֶת־יֵשׁוּעַ אֲשֶׁר פָּדָה אוֹתָנוּ מֵאַף הַבָּא׃

Y eſperar à ſu Hijo de los cielos, àl qual leuantó de los muertos; Ieſus el qual nos librô de la yra que ha de venir.

ב

1 וְאַתֶּם יְדַעְתֶּם אַחַי אֶת־מְבוֹאֵנוּ אֲשֶׁר אֲלֵיכֶם כִּי־לֹא לַשָּׁוְא הָיָה׃

Porque Hermanos, voſotros ſabeys que nueſtra entrada à voſotros ne fue vana.

2 כִּי־אִם נְגוּעִים מֻכִּים וּמְעֻנִּים וּמְגֻדָּפִים אֲנַחְנוּ לְפָנִים כְּמוֹ יְדַעְתֶּם אַתֶּם בְּפִילִפִּים בְּבִטָּחוֹן הוֹפַעְנוּ בֵּאלֹהֵינוּ לְדַבֵּר אֲלֵיכֶם אֶת־בְּשׂוֹרַת אֱלֹהִים בְּכָל־קְרָב׃

Antes aun, auiendo padecido, y ſido affrentados en Philippos, como ſabeys, tuuimos oſadiá en el Dios nueſtro para annunciarhos el Euangelio de Dios con mucha ſolicitud.

3 כִּי־תַנְחוּמֵינוּ אֵינָם הֶבֶל וּמַעֲשֵׂה תַעְתֻּעִים וְלֹא מִטֻּמְאָה וְלֹא בְּתֹךְ וּמִרְמָה׃

Porque nueſtra exhortacion no fue de error ni de immundicia, ni por enganno.

4 כִּי־אִם כְּמוֹ נִבְחַנּוּ מֵאֱלֹהִים לְהֵאָמֵן הַבְּשׂוֹרָה כֵּן מְדַבְּרִים אֲנַחְנוּ לֹא כְּמוֹהֶם אֲשֶׁר יְבַקְשׁוּ לִמְצוֹא חֵן בְּעֵינֵי הָאָדָם כִּי־אִם לְהִתְרַצּוֹת אֶל־אֱלֹהִים הַבֹּחֵן אֶת־לִבּוֹתֵינוּ׃

Sino por auer ſido aprouados de Dios para que ſe nos encargaſſe el Euangelio; anſi hablamos, no como los que agradan à los hombres, ſino á Dios, el qual prueua nueſtros coraçones.

5 וְלֹא בְּכָל־עֵת בִּדְבַר חֲנֻפָּה הָיִינוּ כְּמוֹ יְדַעְתֶּם וְלֹא בַּעֲלִילַת הַבֶּצַע אֱלֹהִים מֵעִיד הוּא׃

Porque nunca fuemos liſongeros en la palabra, como ſabeys, ni tocados de auaricia: Dios es teſtigo.

α'.

10. Καὶ ἀναμένειν τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἐκ τῶν οὐρανῶν, ὃν ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν, ἰησοῦν τὸν ῥυόμενον ἡμᾶς ἀπὸ τῆς ὀργῆς τῆς ἐρχομένης.

Et pour attendre des cieux ſon Fils Ieſus, qu'il a reſſuſcité des morts, lequel nous deliure de l'ira à venir.

ΚΕΦΑΛ. β'.

Αὐτοὶ γὰρ οἴδατε, ἀδελφοὶ, τὴν εἴσοδον ἡμῶν τὴν πρὸς ὑμᾶς, ὅτι οὐ κενὴ γέγονεν.

Car, freres, vous-meſmes ſauez que noſtre entree vers vous, n'a point eſté vaine:

2. Ἀλλὰ καὶ προπαθόντες καὶ ὑβρισθέντες, καθὼς οἴδατε, ἐν Φιλίπποις, ἐπαῤῥησιασάμεθα ἐν τῷ θεῷ ἡμῶν, λαλῆσαι πρὸς ὑμᾶς τὸ εὐαγγέλιον τοῦ θεοῦ ἐν πολλῷ ἀγῶνι.

Ains encores qu'auparauant nous euſſions eſté affligés & outragés en Philippes, cōme vous ſauez, nous auons prins hardieſſe en noſtre Dieu de vous annoncer l'Euangile de Dieu auec grād combat.

3. Ἡ γὰρ παράκλησις ἡμῶν οὐκ ἐκ πλάνης, οὐδὲ ἐξ ἀκαθαρσίας, οὔτε ἐν δόλῳ.

Car noſtre exhortation n'a point eſté par abuſion, ni par vilenie, ni en fraude.

4. Ἀλλὰ καθὼς δεδοκιμάσμεθα ὑπὸ τοῦ θεοῦ πιστευθῆναι τὸ εὐαγγέλιον, οὕτω λαλοῦμεν, οὐχ ὡς ἀνθρώποις ἀρέσκοντες, ἀλλὰ τῷ θεῷ τῷ δοκιμάζοντι τὰς καρδίας ἡμῶν.

Mais comme nous auons eſté approuués de Dieu, a ce que la predication de l'Euangile nous fuſt cōmiſe, ainſi parlons-nous, non point comme voulans complaire aux hommes, mais à Dieu qui approuue nos cœurs:

5. Οὔτε γάρ ποτε ἐν λόγῳ κολακείας ἐγενήθημεν, καθὼς οἴδατε, οὔτε ἐν προφάσει πλεονεξίας· θεὸς μάρτυς.

Car auſſi ne nous ſommes-nous iamais trouués en paroles de flatterie, ainſi que vous le ſauez: ni en pretexte d'auarice Dieu en eſt teſmoin.

CAP. I.

10. Et expectare Filium eius de cælis (quem ſuſcitavit ex mortuis) Ieſum, qui eripuit nos ab ira ventura.

And to looke for his ſonne from heauen/whom he raiſed from the dead/ euē Jeſus which deliuereth vs from the wrath to come.

CAP. II.

NAm ipſi ſcitis, fratres, introitum noſtrum ad vos, quia non inanis fuit.

For ye your ſelues know / brethren/ that our entrance in vnto you was not in vaine.

2. Sed antè paſſi, & cõtumeliis affecti (ſicut ſcitis) in Philippis, fiduciam habuimus in Deo noſtro, loqui ad vos Evangelium Dei in multa ſolicitudine.

But euen after that we had ſuffred before/and were ſhamefully entreated at Philippi (as ye knowe) we were bolde in our God / to ſpeake vnto you the Goſpell of God with much ſtriuing.

3. Exhortatio enim noſtra, non de errore, neque de immunditia, neque in dolo.

For our exhortation was not be deceit/ner be vncleannes/ nor be guile.

4. Sed ſicut probati ſumus à Deo, ut crederetur nobis Evangelium, ita loquimur: non quaſi hominibus placentes, ſed Deo qui probat corda noſtra.

But as we were allowed of God/ that the Goſpell ſhould be committed vnto vs/ ſo we ſpeake/ not as they that pleaſe men/but God / which trieth our hearts.

5. Neque enim aliquando fuimus in ſermone adulationis, ſicut ſcitis: neque in occaſione avaritiæ, Deus teſtis eſt.

Neither yet did wee euer vſe flattering wordes/as ye know / nor coloured couetouſnes/God is recorde.

Das I. Capitel.

10. Vnnd zu warten ſeines Sohns vom Himmel/welchen er aufferwecket hat von den Todten/ Jeſum / der vns von dem zukünfftigen zorn erlöſet hat.

Oc at vente hans Søn aff Himmelen/huilcken hand opuecte fra de Døde / Jheſum/ ſom oſſ forløſde fra den tilkommende Vrede.

Das II. Capitel.

DEnn auch jhr wiſſet/ lieben Brüder / vonn vnſerm eingang zu euch / daß er nicht vergeblich geweſen iſt.

FOrdi at i oc vide/ kære Brødre / aff vor indgong til eder/ at hand haffuer icke veret forgeffuis.

2. Sondern als wir zuvor gelidten hatten / vnd geſchmächt geweſen waren zu Philippen (wie jr wiſſet) waren wir dennoch freudig inn vnſerm Gott/ bey euch zu ſagen das Evangelium Gottes/ mit groſſem kampff.

Men ſom wi haffde tilforn ledet/oc vaare foractede i Philippen (ſom i vide) da vaare wi alligeuel frimodige i vor Gud/ at ſige Guds Euangelium hoſſ eder/met ſtor ſtrid.

3. Denn vnſer ermahnung iſt nicht geweſen zu jrrthumb / noch zu vnreinigkeit/noch mit liſt.

Thi vor formanelſe haffuer icke veret til vildfarelſe/oc icke til wrenlighed/ oc ey til liſtighed.

4. Sondern wie wir von Gott bewеret ſind/daß vns das Evangelium vertrawet iſt zu predigen / alſo reden wir / nicht als wolten wir den Menſchen gefallen/ſondern Gotte/der vnſer hertz prüfet.

Men lige ſom wi ere prøffuede aff Gud/ at Euangelium er oſſ befalet at predicke / ſaa tale wi/icke ſom wi vilde behagis Menniſken/ men Gud/ſom prøffuer vore hierter.

5. Denn wir nie mit ſchmeichelwörten ſind vmbgangen (wie jhr wiſſet) noch dem Geitz geſtellet / Gott iſt deß zeuge.

Thi wi omgingis aldri met ſmigrinde ord (ſom i vide (oc ey lagde oſſ effter Gerighed/ Gud er Vidne der til.

Kapitola I.

10. A očekáwali Syna geho z Nebe (kterěhož wzkřijſyl z mrtwých) Gežijſſe/kterýž wyſwobodil nás od hněwu budaucýho.

A oczekawáli Syná tego z nieba/ktorego wzbudźil z martwych/ to ieſt Jezuſá/ ktory wybáwia nas od onego gniewu przyſzlego.

Kapitola II.

NEbo y wy ſami Bratřij wijte náſs přijchod k wám/ že geſt nebyl daremnij:

GDyż ſámi wiećie braćia/ iż przyſtep naſz do was nie był prożny.

2 Ale prwé trpěli gſme/ y haněnij ſneſli (yakož wijte) w Měſtě/ Filippis/ magijce dauffánij y ſmělost w Bohu naſſem/ k mluwenij wám Ewangelium Božijho s welikým vſylowánjm

Ale choćiaż my przed tym ćierpieli/ y zelżeni byli w Filipiech táko wiećie/ á wſzákże śmieleſmy ſobie poczęli w Bogu náſzym/ ku przepowiedániu v was Ewánieliey bolowániem.

3. Napomijnánij zagiſté naſſe nebylo z omylu a podwodu/ ani w nečiſtotě/ ani w lſti:

Abowiem nápominánie náſze nie było z zdrády áni z nieczyſtośći/ áni z chytrośćia.

4. Ale yakož gſme zkuſſeni od Boha / aby nám ſwěřeno bylo Ewangelium / takž mluwijme / ne yako lidem ſe lijbijce/ ale Bohu / kterýž zkuſſuge ſrdcý naſſých.

Ale iákoſmy ſie Bogu podobáli aby nam byłá zwierzona Ewánielia / ták mowiemy nie iako ſie ludziam podobáiąc/ ale Bogu ktory doświádcza ſerc náſzych.

5. Anjž gſme zagiſté kdy vžijwali řeči pochlebné/ yakož wijte: anjž gſme ſtáli o lakomſtwij/ Buoh ſwědek geſt:

Abowiem nigdyſmy nie vżywali powieśći pochlebney / iáko wiećie/ aniſmy dla łákomſtwá nic nie zmyſláli/ Bog świádkiem ieſt.

ב

6 וְלָא בְּעַין שׁוּבְחָא מֶן בְּנַי נָשָׁא לָא מֶנְּכוֹן וְלָא מֶן אַחְרָנֵא כַּד מֶשְׁכְּחִין הֲוַין יַקִּירֵא לְמֶהְוָא אַיךְ שְׁלִיחֵא דַּמְשִׁיחָא׃

Ne cercando gloria da gli huomini, ne da voi, ne da altri: Ancor che noi poteſſimo eſſere di grauezza, come Apoſtoli di Chriſto.

7 אֶלָּא הֲוַין בַּיְנָתְכוֹן מַכִּיכֵא וַאיךְ מְרַבְּיָנִיתָא דַּמְחַבְּבָא בְּנַיְהָ׃

Ma ſiamo ſtati manſueti nel mezo di voi, come ſe vna nutrice nutricaſſe i ſuoi proprij figliuoli.

8 הָכַנָּא אָף חְנַן מְחַבְּבִינַן וַמְסוּחִינַן לְמֶתַּל לְכוֹן לָא בַּלְחוּד סְבַרְתֵּהּ דַּאלָהָא אֶלָּא אָף נַפְשַׁן מֶטוּל דַּחֲבִיבִין אַנְתּוּן׃

Eſſendoui coſi affettionati, deſiderauamo di cuore farui partecipi non ſolamente de l'Euangelio di Dio, ma ancor de le noſtre proprie anime: percioche voi ci erauate cariſſimi.

9 עָהְדִין אַנְתּוּן גֵּיר אַחַין דַּלְאַין הֲוַין וְעַמְלִין בַּעְבָד אִידַין בְּלֶלְיָא וּבְאִימָמָא דְּעַל חַד מֶנְּכוֹן לָא נֵאקַר׃

Imperoche voi vi ricordate, fratelli, de la noſtra fatica è ſudore: concioſia che lauorando notte è giorno, per non grauare alcun di voi, habbiam predicato appreſſo di voi l'Euangelio di Dio.

10 אַנְתּוּן סָהֲדִין וַאלָהָא אַיכַּנָּא אַכְרֶזְן לְכוֹן סְבַרְתֵּהּ דַּאלָהָא דַּכְּיָאִית וְכֵאנָאִית וְדָלָא רֶשְׁיָן הֲוַין לְוָת כֻּלְּהוֹן מְהַיְמְנֵא׃

Voi ſete teſtimonij, è Iddio ancora, di quanto ſantamente è giuſtamente, & irreprenſibilmente habbiam conuerſato tra voi che hauete creduto.

11 אַיכַּנָּא דְּיָדְעִין אַנְתּוּן דְּמֶן חַד חַד מֶנְּכוֹן אַיךְ אַבָּא מֶן בְּנַוְהִי׃

Si come voi ſapete, che noi habbiamo ciaſcun di voi (come il padre i ſuoi proprij figliuoli.)

ב

6 וְלֹא מְבַקְשִׁים מִבְּנֵי אָדָם אֶת־כָּבוֹד וְלֹא מִכֶּם וְלֹא מֵאֲחֵרִים בִּהְיוֹת לָנוּ יְכֹלֶת לְהַכְבֵּד אֶת־עֲלֵיכֶם כְּמוֹ שְׁלִיחֵי הַמָּשִׁיחַ׃

Ni buſcando de los hombres gloria, ni de voſotros ni de otros, aunque podiamos ſerhos carga, como Apoſtoles del Chriſto.

7 כִּי־אִם נִהְיֵינוּ עֲנָוִים בְּתוֹכְכֶם כְּמוֹ אוֹמֶנֶת הַסֹּכֶנֶת לִבְנֵי־בִטְנָהּ׃

Antes fuemos blandos entre voſotros, como la que cria que regala ſus hijos:

8 גַּם כֵּן בְּרַחֲמֵנוּ אֶתְכֶם חָפַצְנוּ לָתֵת לָכֶם לֹא לְבַד אֶת־בְּשׂוֹרַת אֱלֹהִים כִּי־אִם גַּם אֶת־נַפְשׁוֹתֵינוּ בַּעֲבוּר כֵּן אֲהוּבֵינוּ נִהְיֵיתֶם לָנוּ׃

Tan amadores de voſotros, que quiſieramos entregarhos no ſolo el Euangelio de Dios, mas aun nueſtras proprias almas: por que nos erades chariſſimos.

9 כִּי־זְכַרְתֶּם אַחַי אֶת־עֲמָלֵנוּ וִיגִיעַ כַּפֵּינוּ כִּי־יוֹמָם וָלַיְלָה פָּעַלְנוּ פֶּן נַכְבִּיד אִישׁ מִמֶּכֶם וּבִשַּׂרְנוּ אֶתְכֶם אֶת־בְּשׂוֹרַת אֱלֹהִים׃

Porque ya, Hermanos, hos acordays de nueſtro trabajo y fatiga, que obrando de noche y de dia por no ſer graues à ninguno de voſotros, predicamos entre voſotros el Euangelio de Dios.

10 עֵדִים אַתֶּם וֵאלֹהִים אֵיכָכָה קְדוֹשִׁים וְצַדִּיקִים וּתְמִימִים אִתְּכֶם הַמַּאֲמִינִים הָיִינוּ׃

Voſotros ſoys teſtigos, y Dios, de quan Sanctos, y juſtos, y irreprehenſibles hos fuemos à los que creyſtes.

11 כְּמוֹכֶם יְדַעְתֶּם כִּי־אֶת־כָּל־אִישׁ מִמֶּכֶם כְּאָב אֶת־בָּנָיו׃

Como ſabeys, à cada vno de voſotros, como el padre à ſus hijos.

β'.

6. Οὔτε ζητοῦντες ἐξ ἀνθρώπων δόξαν, οὔτε ἀφ' ὑμῶν, οὔτε ἀπ' ἄλλων, δυνάμενοι ἐν βάρει εἶναι ὡς χριστοῦ ἀπόστολοι.

Et n'auons point cerché gloire des hommes ne de par vous, ne par autres: iaçoit que nous euſſions peu monſtrer authorité comme apoſtres de Chriſt:

7. Ἀλλ' ἐγενήθημεν ἤπιοι ἐν μέσῳ ὑμῶν· ὡς ἂν τροφὸς θάλπῃ τὰ ἑαυτῆς τέκνα.

Mais nous auons eſté doux au milieu de vous comme ſi vne nourrice nourriſſoit tendrement ſes enfans.

8. Οὕτως ἱμειρόμενοι ὑμῶν εὐδοκοῦμεν μεταδοῦναι ὑμῖν οὐ μόνον τὸ εὐαγγέλιον τοῦ θεοῦ, ἀλλὰ καὶ τὰς ἑαυτῶν ψυχάς, διότι ἀγαπητοὶ ἡμῶν γεγένησθε.

Eſtans donc ainſi affectionés enuers vous, ſouhaitions de vous eſlargir, non ſeulement l'Euangile de Dieu, mais auſſi nos propres ames, pource que vous eſtiez bien-aimés de nous.

9. Μνημονεύετε γάρ, ἀδελφοί, τὸν κόπον ἡμῶν καὶ τὸν μόχθον. νυκτὸς γὰρ καὶ ἡμέρας ἐργαζόμενοι πρὸς τὸ μὴ ἐπιβαρῆσαί τινα ὑμῶν, ἐκηρύξαμεν εἰς ὑμᾶς τὸ εὐαγγέλιον τοῦ θεοῦ.

Car, freres, vous auez ſouuenance de noſtre labeur & trauail: veu que nous vous auons preſché l'Euangile de Dieu, beſongnans nuict & iour, afin de ne charger aucun de vous.

10. Ὑμεῖς μάρτυρες, καὶ ὁ θεός, ὡς ὁσίως, καὶ δικαίως, καὶ ἀμέμπτως ὑμῖν τοῖς πιστεύουσιν ἐγενήθημεν.

Vous eſtes teſmoins, & Dieu auſſi, comment nous-nous ſommes portés ſainctement & iuſtement, & ſans reproche enuers vous qui croyez:

11. Καθάπερ οἴδατε, ὡς ἕνα ἕκαστον ὑμῶν, ὡς πατὴρ τέκνα ἑαυτοῦ.

Ainſi que vous ſauez que nous vn chacun de vous (comme vn pere ſes enfans.

CAP. II.

6. Nec quærentes ab hominibus gloriam, neque à vobis, neque ab aliis.

Neither ſought we prayſe of men/ neither of you/nor of others.

7. Cùm poſſemus vobis oneri eſſe, ut Chriſti Apoſtoli: ſed facti ſumus parvuli in medio veſtrum, tanquam ſi nutrix foveat filios ſuos.

When we might haue bene chargeable/ as the Apoſtles of Chriſt: but we were gentle among you / euen as a nource cheriſheth her children.

8. Ita deſiderantes vos, cupidè volebamus tradere vobis non ſolum Evangelium Dei, ſed etiam animas noſtras: quoniam chariſſimi nobis facti eſtis.

Thus being affectioned towarde you / our good will was to haue dealt vnto you/not the Goſpell of God onely/ but alſo our owne ſoules/ becauſe ye were deare vnto vs.

9. Memores enim eſtis fratres laboris noſtri & fatigationis, nocte & die operantes, ne quem veſtrum gravaremus, prædicavimus in vobis Evangelium Dei.

For ye remember/ brethren/ our labour and trauaile: for we laboured day & night/ becauſe we woulde not be chargeable vnto any of you/ and preached vnto you the Goſpell of God.

10. Vos teſtes eſtis & Deus, quam ſanctè, & iuſtè, & ſine querela, vobis, qui credidiſtis, fuimus.

Ye are witneſſes / and God alſo/ how holily/and iuſtly/ and vnblameably we behaued our ſelues among you that beleeue.

11. Sicut ſcitis qualiter unumquemque veſtrum (ſicut pater filios ſuos.)

As ye knowe howe that we euery one of you (as a father his children)

Das II. Capitel.

6. Haben auch nicht ehre geſucht von den Leuten/ weder von euch/ noch von andern.

Wi ſøgte oc icke ære aff Menniſken/ huercken aff eder/ oc icke aff andre.

7. Hetten euch auch mögen ſchwer ſein als Chriſti Apoſtel/ ſondern wir ſind Mütterlich geweſen bey euch. Gleich wie eine Amme jhrer Kinder pfleget.

Wi maatte oc veret eder til beſuarelſe/ ſom Chriſti Apoſtler. Men wi vaare moderlige hoſſ eder/ Lige ſom en Amme røcter ſine Børn.

8. Alſo hatten wir hertzenluſt an euch/ vnnd waren willig euch mit zutheilen/ nicht allein das Evangelium Gottes/ſondern auch vnſer leben/darumb/ daß wir euch lieb haben gewonnen.

Saa haffde wi oc hiertens Lyſt aff eder/ oc vaare villige til at dele met eder/icke aleniſte Guds Euangelium/ men ocſaa vore Liff/ fordi/ at wi finge kærlighed til eder.

9. Jhr ſeyt wol eindächtig/ lieben Brüder/ vnſer arbeit/ vnd vnſer mühe/denn tag vnd nacht arbeiten wir/ daß wir niemand vnter euch beſchwerlich weren/ vnnd predigten vnter euch das Evangelium Gottes.

J komme vel ihu / kære Brødre / vort arbeyde oc vor wmage / Thi wi arbeydede dag oc nat / at wi ſkulde ingen vere til beſuarelſe iblant eder / oc predickede Guds Euangelium iblant eder.

10. Das ſeyt jr zeuge vnd Gott/wie heilig vnd gerecht vnd vnſträfflich wir bey euch (die jr glaubig waret) geweſen ſind.

Der ere i Vidne til oc Gud / met huad hellighed oc huor retferdelige oc wſtraffelige wi vaare hoſſ eder (i ſom trode.)

11. Wie jr denn wiſſet/ daß wir/ als ein Vater ſeine Kinder/ einen jeglichen vnter euch.

Lige ſom i oc vide / at wi huer beſynderlige iblant eder/ lige ſom en Fader ſine Børn.

Kapitla II.

6. Ani gſme hledali od Lidij chwáli/ áni od wás/ ani od giných.

Ani ßukáiac chwały z ludźi/ áni od was/ áni od inßych.

7. Ač gſme mohli wás obtěžowati / yako Kryſtowi Apoſtolé: ale byli gſme tak pokognij mezy wámi / yako když Matka krmij Syny ſwé.

Mogac was obćiažáć iáko Apoſtolowie Kryſtuſowi / ále byliſmy ćichemi w poſrzodku was/ iákoby mámká ogrzewáiac dźiatki ſwoie.

8. Takowé náchylnoſti gſauce k wám / chtěli gſme z Srdce wydati wám / netoliko Ewangelium Božij/ale také y žywotw naſſe: nebo gſte nám včiněni naymilegſſý.

Ták tedy chutliwi przećiw wam bedac/ żadáliſmy wam vżyczyć nie tylko Ewánieliey Bożey/ ale też y duß náßych/ dla te° iżeśćie nam miłemi byli.

9. Pamatugete zagiſté Bratřij na prácy naſſý / a kterak gſme vſtáwali we dne y w nocy pracugijce/ abychom žádného z wás neobtěžowali / kážijce wám Ewangelium Božij.

Abowiem brácia pámietaćie praca náße y kłopoth/ gdyż w nocy y we dnie robiac/ ábyſmy żadnego z was nie obćiażyli/ przepowiedálichmy v was Ewánielia Boża.

10. Wy ſami gſte ſwědkowé toho y Buoh/kterak gſme ſwatě a ſprawedliwě / y bez auhony obcowali mezy wámi/ kteřij gſte vwěřili:

Wy świádkowie ieſteśćie y Bog/ iákoſmy świątobliwie y ſpráwiedliwie/ y bez nágánienia żyli miedzy wámi ktorzyśćie vwierzyli.

11. Jakož wijte/kterak gednoho každého z wás (yako Otec Synuow ſwých.)

Jako wiećie ktorymeſmy ſpoſobem káżdego z was (iákoby oćiec dźiatki ſwoie.)

ב

12 בָּעֵין הֲוֵין וּמַלִּין הֲוַין
בְּלֶבְּכוֹן וּמַסְהֲדִינַן לְכוֹן
דְּתְהַלְּכוּן אַיךְ דְּיָאֵא
——— לַאלָהָא הַו דַּקְרָכוֹן
לְמַלְכוּתֵה וַלְשׁוּבְחֵה ׃

Eſortato, è conſolato, è proteſtatovi che caminaſte degnamente ſecondo Iddio, che v'hà chiamati al ſuo regno & à la ſua gloria.

13 מֵטוּל הָנָא אַף חְנַן
מַודֵינַן אַמִינָאִית לַאלָהָא
דְּמֶלְּתָא דַּאלָהָא דְּקַבֶּלְתּוּן
מֶנַּן לָא הֲוָא אַיךְ מֶלְּתָא
דַּבְנַי־נָשָׁא קַבֶּלְתּוּנָה אֶלָּא
אֵיכַנָא דְּאִיתֵיה שַׁרִירָאִית
מֶלְּתָא דַּאלָהָא וְהִי בְּעַבְדָא
מֶסְתַּעְרָא בְּכוֹן וּבַאילֵין
דַּמְהַימְנִין ׃

Per queſto ancor noi rendiamo continuamente gratie à Dio, che quando voi riceveſte la parola di Dio, che havete vdita da noi, riceveſte non parola d'huomo, ma parola di Dio (come veramente è) laquale ancora opera in voi che credete.

14 אַנְתּוּן דֵּין אַחַי ———
אֶתְדַּמִּיתוּן לְעִדָּתָא דַּאלָהָא
דְּבִיהוּד הָלֵין דְּבְיֵשׁוּעַ מ
מְשִׁיחָא דְּהָכַן סַיבַּרְתּוּן
אַף אַנְתּוּן מֵן בְּנַי שַׁרְבַּתְכוֹן
אֵיכַנָא דְּאַף הָנוּן מֵן י
יְהוּדָיֵא ׃

Imperoche voi, fratelli, ſete fatti imitatori de le Chieſe di Dio che ſono ne la Giudea in Chriſto Iesv: percioche ancor voi havete patito le medeſime coſe da quelli de la voſtra propria gente, ſi come ancor noi da i Giudei.

15 הָנוּן דַּלְמָרַן יֵשׁוּעַ ———
מְשִׁיחָא קְטַלוּ וְלַנְבִיֵא
דְּמֶנְּהוֹן וְלַן רְדַפוּ וְלַאלָהָא
לָא שָׁפְרִין וַעֲבִידִין סַקוּבְלָא
לְכֻלְּהוֹן בְּנַי אֲנָשָׁא ׃

Iquali hanno ſimilmente occiſo il Signor Iesv, è i lor proprij Profeti, & hanno perſeguitato ancor noi, è non piacciono à Dio, è ſon contrarij à tutti gli huomini.

ב

12 הִתְחַנַּנּוּ לָכֶם וְנִחַמְנוּכֶם
וְהַעֵד לְהִתְהַלֵּךְ וְלִהְיוֹת תְּמִימִים
לִפְנֵי אֱלֹהִים אֲשֶׁר קָרָא לָכֶם
אֶל־מַלְכוּת כְּבוֹדוֹ ׃

Exhortauamos y conſolauamos, y hos proteſtauamos que anduuieſſedes como es digno de Dios que hos llamó à ſu Reyno y gloria.

13 עַל־כֵּן גַּם אֲנַחְנוּ מוֹדִים
לֵאלֹהִים לָנֶצַח כִּי־בְקַחְתְּכֶם
מִמֶּנּוּ אֶת־דְּבַר שְׁמוּעַת אֱלֹהִים
לְקַחְתֶּם לֹא דְבַר הָאֲנָשִׁים כִּי־
אִם כְּמוֹהוּ בֶאֱמֶת דְּבַר אֱלֹהִים
אֲשֶׁר גַּם פּוֹעֵל בָּכֶם הַמַּאֲמִינִים ׃

Por lo qual tambien noſotros hezemos gracias á Dios ſin ceſſar, de que auiendo recebido de noſotros la palabra de la doctrina de Dios, la recebiſtes no como palabra de hombres, mas (como à la verdad lo es) como palabra de Dios el qual obra en voſotros los que creyſtes.

14 כִּי־אַתֶּם מְדַמִּים נִהְיֵיתֶם
אַחַי לַעֲדוֹת אֱלֹהִים אֲשֶׁר בִּיהוּדָה
בְּיֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ כִּי־כָכָה עֻנֵּיתֶם
גַּם אַתֶּם מֵחַבְרֵי מַטֵּיכֶם כְּמוֹ
גַּם הֵמָּה מִיְּהוּדִים ׃

Porque voſotros, Hermanos, aueys ſido imitadores en el Chriſto Ieſus de las Igleſias de Dios que eſtan en Iudea, que aueys padecido tambien voſotros las miſmas coſas de los de vueſtra propria nacion, como tambien ellos de los Iudios.

15 אֲשֶׁר גַּם אֶת־אֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ
הַמָּשִׁיחַ הֵמִיתוּ וּנְבִיאֵיהֶם וּרְדָפוּנוּ
וְאֵינָם טוֹבִים בְּעֵינֵי אֱלֹהִים
וַיְהִי־בָהֶם הֵפֶךְ מִכָּל־בְּנֵי
אָדָם ׃

Que tambien mataron àl Sennor Ieſus, y à ſus proprios Prophetas: y à noſotros nos han perſeguido. y no ſon agradables à Dios, y a todos los hombres ſon enemigos:

β.

12. Παρακαλοῦντες ὑμᾶς καὶ παραμυθούμενοι καὶ μαρτυρούμενοι, εἰς τὸ περιπατῆσαι ὑμᾶς ἀξίως τοῦ θεοῦ τοῦ καλοῦντος ὑμᾶς εἰς τὴν ἑαυτοῦ βασιλείαν καὶ δόξαν.

Auons exhorté & conſolé, & adiuré, que vous cheminiſſiez dignement, cōme il eſt ſeant ſelon Dieu qui vous appele à ſon royaume & gloire.

13. Διὰ τοῦτο καὶ ἡμεῖς εὐχαριστοῦμεν τῷ θεῷ ἀδιαλείπτως, ὅτι παραλαβόντες λόγον ἀκοῆς παρ᾽ ἡμῶν, τοῦ θεοῦ, ἐδέξασθε οὐ λόγον ἀνθρώπων, ἀλλά, καθὼς ἐστιν ἀληθῶς, λόγον θεοῦ· ὃς καὶ ἐνεργεῖται ἐν ὑμῖν τοῖς πιστεύουσιν.

Pour ceſte cauſe auſſi, rendons-nous graces à Dieu ſans ceſſe, de ce que quād vous auez receu de nous la parole de la predication de Dieu, vous l'auez receuë, non point comme parole des hommes, mais (ainſi qu'elle eſt veritablement,) comme parole de Dieu, laquelle auſſi beſongne auec efficace en vous qui croyez.

14. Ὑμεῖς γὰρ μιμηταὶ ἐγενήθητε, ἀδελφοὶ τῶν ἐκκλησιῶν τοῦ θεοῦ τῶν οὐσῶν ἐν τῇ ἰουδαίᾳ, ἐν χριστῷ ἰησοῦ, ὅτι τὰ αὐτὰ ἐπάθετε καὶ ὑμεῖς ὑπὸ τῶν ἰδίων συμφυλετῶν, καθὼς καὶ αὐτοὶ ὑπὸ τῶν ἰουδαίων.

Car, fréres, vous eſtes faits imitateurs des Egliſes de Dieu qui ſont en Iudee en Ieſus Chriſt, par ce que vous auez auſſi ſouffert les meſmes choſes de par ceux de voſtre propre nation, comme auſſi iceux par les Iuifs:

15. Τῶν καὶ τὸν κύριον ἀποκτεινάντων ἰησοῦν, καὶ τοὺς ἰδίους προφήτας, καὶ ἡμᾶς ἐκδιωξάντων, καὶ θεῷ μὴ ἀρεσκόντων, καὶ πᾶσιν ἀνθρώποις ἐναντίων.

Leſquels ont meſme mis à mort le Seigneur Ieſus, & leurs propres prophetes, & nous ont dechaſſés & ne plaiſent point à Dieu, & ſont aduerſaires à tous hommes:

CAP. II.

12. Deprecantes vos & cõſolantes, teſtificati ſumus ut ambularetis dignè Deo, qui vocavit vos in ſuum regnum & gloriam.

Exhorted you/and cõforted/and beſought that ye woulde walke worthie of God/who hath called you vnto his kingdome and glorie.

13. Ideo & nos gratias agimus Deo ſine intermiſſione: quoniam cùm accepiſſetis à nobis verbum auditus Dei, accepiſtis illud non ut verbum hominum, ſed (ſicut eſt verè) verbum Dei, qui operatur in vobis qui credidiſtis.

For this cauſe alſo thanke we God without ceaſing / that when yee receyued of vs the worde of the preaching of God/ ye receyued it not as the worde of men/but as it is indeede the worde of God / which alſo worketh in you that beleeue.

14. Vos enim imitatores facti eſtis fratres eccleſiarum Dei quæ ſunt in Iudæa in Chriſto Ieſu: quia eadem paſſi eſtis & vos à contribulibus veſtris, ſicut & ipſi à Iudæis.

For Brethren/ ye are become followers of the Churches of God/ which in Judea are in Chriſt Jeſus / becauſe ye haue alſo ſuffered the ſame thinges of your owne countrey men / euen as they haue of the Jewes.

15. Qui & Dominum occiderunt Ieſum & Prophetas, & nos perſecuti ſunt, & Deo non placent, & omnibus hominibus adverſantur.

Who both killed the Lorde Jeſus/ & their owne Prophetes/and haue perſecuted vs / and God they pleaſe not/ and are contrarie to all men.

Das II. Capitel.

12. Ermahnet vnd getröſtet vnd bezeugt haben/ daß jhr wandeln ſoltet wirdiglich für Gott/der euch beruffen hat zu ſeinem reich vnd zu ſeiner herrligkeit.

Formanede/oc trøſtede/oc vidnede/ At i ſkulde vandre verdelige faar Gud/ ſom kalede eder til ſit Rige oc til ſin Herlighed.

13. Darumb auch wir ohn vnterlaß Gott dancken/ daß jr / da jr empfienget von vnns das Wort Göttlicher Predig/ namet jhrs auff/ nicht als Menſchenwort/ſondern (wie es denn warhafftig iſt) als Gottes Wort/ welcher auch wircket inn euch/ die jhr glaubet.

Der faare tacke wi oc Gud vden affladelſe/ at i/ der i finge den guddommelige predickens Ord aff oſſ/ da anammede i det/ icke ſom Menniſkens ord/ men lige ſom Guds Ord (ſom det oc ſandelige er) huilcken ſom oc arbeyder vdi eder/ i ſom tro.

14. Denn jhr ſeyt Nachfolger worden / Lieben Brůder / der Gemeine Gottes in Judea / inn Chriſto Jeſu/ daß jhr eben daſſelbige erlidten habt von ewren Blutfreunden / das jene von den Jůden.

Thi at i / kære Brødre/ er bleffne Guds Menigheds Efterfølgere/ ſom er i Judea / vdi Chriſto Jeſu/ At i lige haffue ledet det ſamme aff eders Frender/ ſom de aff Jøderne.

15. Welche auch den HERREN Jeſum getödtet haben/ vnd jhre eigene Propheten / vnd haben vns verfolget/vnd gefallen Gott nicht/ vnd ſind allen Menſchen wider.

Huilcke der oc ihielſloge den HERRE Jheſum/ oc deris egne Propheter/ oc forfulde oſſ / oc de behage Gud icke/ oc ere alle Menniſke imod.

Kapitola II.

12. Proſſce a těſſyce y ſnažně napomijnagijce wás / abyſſte hodně chodili Bohu / kterýž powolal wás k ſwému Králowſtwij a k Sláwě.

Napomináli y cieſzyli/ Y bárzo proſili ábyſćie poſtępowáli iáko należy Bogu ktory was wezwał do ſwe° kroleſtwá y chwały.

13. Protož y my děkugeme Bohu bez přeſtánij z toho/ že když gſte přijali od nás kázanij Slowa Božijho/ přijali gſte ge ne yako ſlowo lidſké/ ale (yakož geſt w prawdě) Slowo Božij/ kteréžto dijlo ſwé puoſobij w wás/ kteřij gſte vwěřili.

A przeto też dźiękujemy Bogu vſtawicznie/ iż wy przyiawſzy ſłowo Boże ktoreśćie ſłyſzeli od nas/ przyieliśćie nie zá ſłowo ludzkie/ ále (iáko było prawdziwie) zá ſłowo Boże/ ktory thez ſkutecznie ſie okázuie w was ktorzy wierzyćie.

14. Wy zagiſté Bratřij/ včiněni gſte náſledownijcy Cýrkwj Božijch/ kteréž gſau w Židowſtwu/ w Kryſtu Gežijſſy: Neb gſte takowéž wěcy trpěli od waſſeho Pokolenij/ yako y oni od Židuow.

Abowiem brácia ſtáliśćie ſie náſláwdocámi Kośćiołow Bożych/ ktore ſą w Zydowſkiey ziemi w Kryſtuſie Jezuſie/ iżeśćie y wy ty rzeczy ćierpieli od ſwoich przyrodnych/ iáko y oni od Zydow.

15. Kteřijž gſau y Pána Gežijſſe zabili y ſwé Proroky/ a nám ſe protiwili/ a Bohu ſe nelijbij.

Ktorzy też Páná Jezuſá zábili/ y włáſne Proroki/ y nas wygnáli/ áni ſie Bogu podobáią/ y wſzythkim ſie ludziam przećiwiáią.

ב

16 דְּכָלִין לַן דְּנְמַלֵּל עַם עַמְמֵא דְּנֵאחוּן לַמְשַׁלָמוּ חַטָהַיְהוּן בְּכֻל־זְבַן מַטִּי דֵּין עֲלַיְהוּן רוּגְזָא עַד־מָא לְחַרְתָא׃

Proibendoci il parlare à i Gentili, acciocheſi ſaluino, per colmare ſempre i lor peccati: perche l'ira è venuta ſopra eſſi inſin à l'eſtremo.

17 חֲנַן דֵּין אַחַי הֲוֵין יַתְמֵא מֶנְּכוּן זַבְנָא דְּשָׁעְתָא בְּאַפִּין וְלָא בְּלֶבַּן וְיַתִּירָאִית אֶתְחַפַּטְן לְמֶחְזָא אַפַּיְכוּן בְּחוּבָּא סַגִּיאָא׃

Hor noi, fratelli, eſſendo priui di voi per vn poco di tempo con la preſentia, non gia col cuore, tanto maggiormente ci ſiamo ingegnati con molto deſiderio di veder la voſtra faccia.

18 וְצַבִּין דְּנֵאתֵא לְוָתְכוּן אֶנָא פַּוְלוֹס חֲדָא זְבַן וְתַרְתֵּין וְעַוְּכְבַנִי סָטָנָא׃

Per ilche ſiamo voluti venire à voi (certamente io Paulo) & vna volta è due: ma ſatana ci ha impediti.

19 אַיְנַו גֵּיר סַבְרַן וְחַדוּתַן וּכְלִילָא דְּשׁוּבְהָרַן אֶלָּא אַן אַנְתּוּן קֳדָם מָרַן יֵשׁוּעַ בְּמֵאתִיתֵהּ׃

Perche quale è la noſtra ſperanza, ò allegrezza, ò corona di gloria? non ſete ancor voi nel conſpetto del noſtro Signor IESV *Chriſto, ne la ſua venuta?*

20 אַנְתּוּן אֶנוּן גֵּיר ----- תֶּשְׁבּוּחְתַּן וְחַדוּתַן׃

Certamente voi ſete la noſtra gloria & allegrezza.

ג

1 וּמֶטוּל דְּלָא חַמִּסְנַן צְבַין לַמְבַּשׁ בְּאַתִּינַאוּס ב בַּלְחוּדַיְן׃

Per laqual coſa, non potendo noi piu ſoſtenere, ci parue bene d'eſſer laſciati ſoli in Atene.

ב

16 הַכֹּלְאִים אוֹתָנוּ מִדַּבֵּר אֶל־הַגּוֹיִם לְהִוָּשַׁעַם עַד־אֲשֶׁר תְּמַלְאוּן עֲוֹנוֹתָם תָּמִיד וַתַּקְדִּים אוֹתָם חֲרוֹן אַף יְהוָה וְתִתַּךְ עֲלֵיהֶם עַד־כָּלָה וְנֶחֱרָצָה לָנֶצַח׃

Defendiendonos que no hablemos à las Gentes para que ſe ſaluen: para que hincha la medida de ſus peccados ſiempre: porque la yra (de Dios) los ha alçancado haſta el cabo.

17 וַאֲנַחְנוּ אַחֵינוּ כִּי־שֻׁכֹּל שְׁכַלְנוּכֶם לְעֵת־הַשָּׁעָה בְּפָנִים אַךְ לֹא בְּלֵבָב עַל־יֶתֶר מִהַרְנוּ לִרְאוֹת אֶת־פְּנֵיכֶם בְּרֹב חֶמְדָתִי׃

Mas Hermanos, noſotros priuados de voſotros por vn poco de tiempo, de la viſta no del coraçon, por tanto nos apreſſuramos mas con mucho deſſeo para ver vueſtro roſtro.

18 עַל־כֵּן נִכְסֹף נִכְסַפְנוּ לָבוֹא אֲלֵיכֶם (אֲנִי פַּוְלוֹס) גַּם אַחַת פַּעַם וְגַם פַּעֲמַיִם וַיְכַלְאֵנוּ הַשָּׂטָן׃

Por loqual queſimos venir à voſotros, yo Paulo à la verdad, vna vez y otra: mas embaracónos Satanas.

19 וּמִי־תִקְוָתֵנוּ אוֹ־שִׂמְחָה אוֹ־עֲטֶרֶת תְּהִלּוֹת הֲלֹא גַּם אַתֶּם לִפְנֵי אֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ בְּבֹאוֹ׃

Porque que es nueſtra eſperança, o gozo, o corona de que me glorie? no ſoys voſotros delante del Sennor nueſtro Ieſus el Chriſto en ſu venida?

20 כִּי־אַתֶּם הוֹיִם כְּבוֹדֵנוּ וְשִׂמְחָתֵנוּ׃

Que voſotros ſoy nueſtra gloria y gozo.

ג

1 עַל־כֵּן נִלְאֵינוּ לְהָכִיל וַנִּתְאַפֵּק וַנֵּעָזֵב לָנוּ לְבַדֵּנוּ בְּאַטִינָאוֹס׃

Por lo qual no eſperando mas acordamos de quedarnos ſolos en Athenas.

β.

16. Κωλυόντων ὑμᾶς τοῖς ἔθνεσι λαλῆσαι ἵνα σωθῶσιν, εἰς τὸ ἀναπληρῶσαι αὐτῶν τὰς ἁμαρτίας πάντοτε· ἔφθασε δὲ ἐπ' αὐτοὺς ἡ ὀργὴ εἰς τέλος.

Nous empeſchans de parler aux Gentils à ce qu'ils ſoyent ſauués, afin qu'ils comblent touſiors leurs pechés: car l'ire eſt paruenue ſur eux iuſqu'au bout.

17. Ἡμεῖς δὲ, ἀδελφοὶ, ἀπορφανισθέντες ἀφ' ὑμῶν πρὸς καιρὸν ὥρας, προσώπῳ, οὐ καρδίᾳ, περισσοτέρως ἐσπουδάσαμεν τὸ πρόσωπον ὑμῶν ἰδεῖν ἐν πολλῇ ἐπιθυμίᾳ.

Or, freres, entant que nous auions eſté priués de vous pour vn moment de temps, de veuë, nō point de cœur, nous nous ſommes employés auec grand deſir de voir voſtre face.

18. Διὸ ἠθελήσαμεν ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς, ἐγὼ μὲν παῦλος, καὶ ἅπαξ καὶ δὶς, καὶ ἐνέκοψεν ἡμᾶς ὁ σατανᾶς.

Pourtant auons-nous voulu venir vers vous (au moins moi Paul) vne fois, voire deux: mais Satan nous y a mis deſtourbier.

19. Τίς γὰρ ἡμῶν ἐλπὶς, ἢ χαρὰ, ἢ στέφανος καυχήσεως; ἢ οὐχὶ καὶ ὑμεῖς ἔμπροσθεν τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, ἐν τῇ αὐτοῦ παρουσίᾳ.

Car quelle eſt noſtre eſperance, ou ioye, ou couronne de gloire? n'eſt-ce pas vous auſſi deuant noſtre Seigneur Ieſus Chriſt à ſa venue?

20. Ὑμεῖς γάρ ἐστε ἡ δόξα ἡμῶν καὶ ἡ χαρά.

Certes vous eſtes noſtre gloire & ioye.

ΚΕΦΑΛ. γ'.

Διὸ μηκέτι στέγοντες εὐδοκήσαμεν καταλειφθῆναι ἐν ἀθήναις μόνοι.

Parquoi ne pouuans plus endurer, il nous a ſemblé bon d'eſtre laiſſés ſeuls en Athenes.

CAP. II.

16. Prohibentes nos Gentibus loqui ut ſalvæ fiant, ut impleant peccata ſua ſemper, prævênit enim ira Dei ſuper illos uſque in finem.

And forbid vs to preach vnto the Gentiles/ that they might bee ſaued/ to fulfill their ſinnes alwayes: for the wrath of God is come on them/ to the vtmoſt.

17. Nos autem fratres deſolati à vobis ad tempus horæ, aſpectu, non corde: abundantiùs feſtinavimus faciem veſtram videre cum multo deſiderio.

Foraſmuch/ Brethren/ as wee were kept from you for a ſeaſon/ concerning ſight/ but not in the heart/ we enforced the more to ſee your face with great deſire.

18. Quoniam voluimus venire ad vos, ego quidem Paulus, & ſemel & iterum: ſed impedivit nos Satanas.

Therefore we would haue come vnto you (I Paul/ at leaſt once or twiſe) but Satan hindered vs.

19. Quæ eſt enim noſtra ſpes, aut gaudium aut corona gloriæ? Nónne vos ante Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum eſtis, in adventu eius?

For what is our hope or ioy or crowne of reioycing? are not euen you it in the preſence of our Lorde Jeſus Chriſt at his comming?

20. Vos enim eſtis gloria noſtra & gaudium.

Yes/ ye are our glorie and ioy.

CAP. III.

PRopter quod non ſuſtinentes ampliùs, placuit nobis remanere Athenis, ſolis.

Wherefore ſince we could no longer forbeare/ we thought it good to remaine at Athens alone.

Das II. Capitel.

16. Wehren vns zuſagen den Heyden/ damit ſie ſelig würden/ auff daß ſie jhre ſünde erfüllen allewege/ denn der zorn iſt ſchon endlich über ſie kommen.

De formene oſſ at tale til Hedningene/ met huilcket de maatte bliffue ſalige/ paa det de kunde opfylde deris ſynder alleuegne/ Thi Vreden er allerede endelige kommen offuer dem.

17. Wir aber/ lieben Brüder/ nach dem wir ewer eine weile beraubet geweſen ſind/ nach dem angeſichte/ nicht nach dem hertzen/ Haben wir deſto mehr geeilet/ ewer angeſicht zu ſehen/ mit groſſem verlangen.

Men wi/ kære Brødre/ effter at wi haffue nogen tid veret røffuede fra eder/ effter anſictet/ icke effter hiertet/ da haſtede wi diſſ mere/ at ſee eders anſict met ſtort forlengelſe.

18. Darumb haben wir wöllen zu euch kommen (ich Paulus) zweymal/ vnd Sathanas hat vns verhindert.

Der faare vilde wi komme til eder (ieg Paulus) ho gonge/ oc Satanas forhindrede oſſ.

19. Denn wer iſt vnſer hoffnung oder freude/ oder Kron deß ruhms? Seyt nicht jrs für vnſerm HERRN Jeſu Chriſto/ zu ſeiner zukunfft?

Thi huo er vort Haab eller Glæde/ eller roſis Krune? Ere icke oc i det faar vor HERRE Jheſu Chriſto/ i hans tilkommelſe?

20. Ihr ſeyt ja vnſer ehre vnd freude.

I ere io vor ære oc glæde.

Das III. Capitel.

DArumb haben wirs nicht weiter wöllen vertragen/ vnd haben vnns laſſen wolgefallen/ daß wir zu Athen alleine gelaſſen würden.

DEr faare vilde wi det icke ydermere fordrage/ oc wi lode vere oſſ behageligt/ at bliffue alene i Athene.

Kapitola II.

16. Bránijce nám abychom nemluwili Pohanuom/ aby ſpaſeni býti mohli/ aby tak wždy wyplnili hříjchy ſwé. Nebo geſt přiſſel hněw Božij na ně až do konce.

Broniąc nam żebychmy nie mowili pogánom cżymby byli zbáwieni/ áby záwſze wypełniáli grzechy ſwe/ ábowiem ogárnął ie gniew áż do końcá.

17. My pak Bratřij gſauce zbaweni wás na čas nedlauhý obličegem/ ale ne ſrdcem: welmi gſme chtiwij byli widěti twář waſſy s mnohau žádoſtij.

A my bráćia będąc oſieroćiáłymi bez was ná krotki cżás oblicżnośćią nie ſercem/ vprzeymieſmy ſie ſtáráli widźieć oblicże wáſze z wielką chućią.

18. Neb chtěli gſme přigijti k wám/ já zagiſté Pawel gednau y podruhé/ ale překazyl nám Sſathanáſs.

Dla tegoſmy chćieli przyść do was (zwłaſzcżá ia Páwel) raz y powtore/ ále przekáził nam ſzátan.

19. Neb zagiſté která naſſe geſt naděge/ aneb radoſt/ aneb Koruna Sláwy? Wſſak wy před Pánem naſſym Gežijſſem Kryſtem gſte/ w přijſtij geho:

Abowiem ktoraż ieſt nádźieiá naſzá/ ábo weſele/ ábo koroná/ z ktoreybym ſie ia chwalił? Izali nie wy przed oblicżnośćią Páná náſzego Jezu Kryſtá w przyśćie iego?

20. Wy zagiſté gſte ſláwa naſſe y radoſt.

Záiſteć wy ieſteśćie chwała náſza y weſelem.

Kapitola III.

PRotož neprodlěwagijce wijce/ lijbilo ſe nám/ abychom ſami zuoſtali w Athenách:

A Ták gdyſmy iuż wſtrzymáć ſie nie mogli/ zdáło ſie nam rzecż nalepſza ábyſmy ſami w Athenách zoſtali.

ג

2 וְנַשְׁדַּר לְוָתְכוֹן לְטִימָתָאוֹס אַחוּן מְשַׁמְּשָׁנָא דַּאלָהָא וּמְעַדְרָנַן בְּסַבְרְתֵהּ דַּמְשִׁיחָא דְּיַשַּׁרְכוֹן וְיִבְעֵא מֶנְכוֹן עַל הַימָנוּתְכוֹן׃

E mandammo Timoteo noſtro fratello, è miniſtro di Dio, è noſtro coaiutore ne l'Euangelio di Chriſto, à confermarui & eſortarui intorno la voſtra fede.

3 דְּלָא אֱנָשׁ מֶנְּכוֹן ת תֶּתְתְּקַטַּע לֵהּ בְּאוּלְצָנֵא הָלֵין אַנְתּוּן גֵּיר יָדְעִין אנ אַנְתּוּן דַּלְהָדָא הוּ סִימִינַן׃

Talmente che alcun non ſi turbaſſe per queſte tribulationi: perche voi medeſimi ſapete che noi ſiamo deputati à queſto.

4 אַף כַּד לְוָתְכוֹן הֲוֵין גֵּיר קַדְמוֹן אֲמַרַן לְכוֹן דַּעֲתִידִינַן לְמֶתְאַלָּצוּ אֵיכַנָּא דְּיָדְעִין אַנְתּוּן דַּהֲוָא׃

Percioche quando noi erauamo appreſſo di voi, vi predicemmo che noi doueuamo patir de l'afflittioni, come è auuenuto, e voi lo ſapete.

5 מֶטוּל הָנָא אַף אֶנָּא לָא חַמְסֵנֶת עַד מָא דְּשַׁדְּרֵת דְּאֵדַע הַימָנוּתְכוֹן דַּלְמָא נַסִּיכוֹן מְנַסְיָנָא וְנֶהְוֵא עַמְלַן סְרִיקָא׃

Per queſta cagione ancor io non potendo piu ſoſtenere, mandai per conoſcer la voſtra fede: accioche il tentatore non v'haueſſe in qualche modo tentati, è la noſtra fatica fuſſe diuenuta vana.

6 הָשָׁא דֵּין מֶן דְּאֶתָא לְוָתַן טִימָתָאוֹס מֶן צֵאדַיְכוֹן וְסַבְּרַן עַל ה הַימָנוּתְכוֹן וְעַל חוּבְּכוֹן וְדְאִית לְוָתְכוֹן עוּהְדָּנַן טָבָא בְּכָל עֶדָּן וְסָוְיִן אַנְתּוּן למ לְמֶחְזְיַן אֵיכַנָּא דְּאַף חְנַן לְכוֹן׃

Et eſſendo poco fa venuto Timoteo da voi à noi, & hauendoci annuntiata la fede è charità voſtra, è che hauete ſempre buona memoria di noi, deſiderando vederci, come ancor noi voi.

ג

2 וְשָׁלַחְנוּ אֶת־טִימוֹתֵאוּס אָחִינוּ וּמְשָׁרֵת אֱלֹהִים וְעוֹזְרֵנוּ בִּבְשׂוֹרַת הַמָּשִׁיחַ לְסַעֶדְכֶם וּלְנַחֶמְכֶם עַל־אֱמוּנַתְכֶם׃

Y embiamos à Timotheo nueſtro Hermano y miniſtro de Dios (y ayudador nueſtro) en el Euangelio del Chriſto, à confirmarhos y exhortar hos en vueſtra fe:

3 פֶּן יֶחֱרַד לְבַבְכֶם עַל־צָרוֹתַי וּמְצוּקוֹתַי הָאֵלֶּה כִּי־אַתֶּם יוֹדְעִים כִּי־לְזֹאת הוּשַׂמְנוּ׃

Paraque nadie ſe mueua en eſtas tribulaciones: porque voſotros ſabeys que noſotros ſomos pueſtos para eſto.

4 וְכִי־עוֹדֶנּוּ הָיִינוּ עִמָּכֶם גִּבַּאנוּ לָכֶם כִּי־עֲתִידִים הָיִינוּ לְעַנּוֹת אֵיכָכָה גַּם נִהְיָה וְיוֹדְעִים אַתֶּם׃

Que aun eſtando con voſotros hos predicauamos que auiamos de paſſar tribulaciones, comó ha acontecido y lo ſabeys.

5 עַל־כֵּן גַּם־אֲנִי לֹא יָכֹלְתִּי לְהִתְאַפֵּק וְשָׁלַחְתִּי לָדַעַת אֶת־אֱמוּנַתְכֶם פֶּן יְנַסֶּה אֶתְכֶם הַמְנַסֶּה וְלַשָּׁוְא תְּהִי־יְגִיעָתֵנוּ׃

Por loqual tambien yo no eſperando mas, he embiado à reconocer vueſtra fe, que por ventura no hos aya tentado el Tentador, y que nueſtro trabajo aya ſido en vano.

6 וּמֵעַתָּה בְּבוֹא טִימוֹתֵאוּס אֵלֵינוּ מִמְּכֶם וַיְּשַׂבֵּר אוֹתָנוּ אֶת־אֱמוּנַתְכֶם וְאֶת־אַהֲבַתְכֶם וְכִי־תִזְכְּרוּ לָנוּ בַּטּוֹב תָּמִיד וְכִי־תִתְאַוּוּ לִרְאוֹת אוֹתָנוּ כָּמוֹנוּ גַּם אֶתְכֶם׃

Empero boluiendo de voſotros à noſotros Timotheo, y haziendo nos ſaber vueſtra fe y charidad: y que ſiempre teneys buena memoria de noſotros, deſſeando vernos como tambien noſotros à voſotros.

γ.

2. Καὶ ἐπέμψαμεν τιμόθεον τὸν ἀδελφὸν ἡμῶν, καὶ διάκονον τοῦ θεοῦ, καὶ συνεργὸν ἡμῶν ἐν τῷ εὐαγγελίῳ τοῦ χριστοῦ, εἰς τὸ στηρίξαι ὑμᾶς καὶ παρακαλέσαι ὑμᾶς περὶ τῆς πίστεως ὑμῶν.

Et auons enuoyé Timothee noſtre frere, & miniſtre de Dieu, & noſtre compagnõ d'œuure en l'Euangile de Chriſt, pour vous affermir, & pour vous exhorter touchant voſtre foy:

3. Τῷ μηδένα σαίνεσθαι ἐν ταῖς θλίψεσι ταύταις. αὐτοὶ γὰρ οἴδατε ὅτι εἰς τοῦτο κείμεθα.

Tellement que nul ne fuſt troublé en ces afflictiõs: car vous meſmes vous ſauez que nous ſommes ordonnés à cela.

4. Καὶ γὰρ ὅτε πρὸς ὑμᾶς ἦμεν, προελέγομεν ὑμῖν ὅτι μέλλομεν θλίβεσθαι, καθὼς καὶ ἐγένετο, καὶ οἴδατε.

Car quand nous eſtions auec vous nous vous prediſions que nous aurions à ſouffrir afflictions: comme auſſi il eſt aduenu, & vous le ſauez.

5. Διὰ τοῦτο κἀγὼ μηκέτι στέγων ἔπεμψα εἰς τὸ γνῶναι τὴν πίστιν ὑμῶν, μή πως ἐπείρασεν ὑμᾶς ὁ πειράζων, καὶ εἰς κενὸν γένηται ὁ κόπος ἡμῶν.

Et pourtant auſſi ne pouuans plus endurer, ie l'ai enuoyé pour cognoiſtre de l'eſtat de voſtre foy: de peur que celui qui tẽte, ne vous euſt tentés en quelque ſorte, & que noſtre labeur ne fuſt tourné à neant.

6. Ἄρτι δὲ ἐλθόντος τιμοθέου πρὸς ἡμᾶς ἀφ᾽ ὑμῶν, καὶ εὐαγγελισαμένου ἡμῖν τὴν πίστιν καὶ τὴν ἀγάπην ὑμῶν, καὶ ὅτι ἔχετε μνείαν ἡμῶν ἀγαθὴν πάντοτε, ἐπιποθοῦντες ἡμᾶς ἰδεῖν, καθάπερ καὶ ἡμεῖς ὑμᾶς.

Or n'agueres Timothee eſtant venu vers nous de deuers vous, & nous ayant apporté ioyeuſes nouuelles touchant voſtre foy & charité, & comme vous auez touſiours bonne ſouuenance de nous, deſirans grandement nous voir comme nous auſſi vous.

CAP. III.

2. Et miſimus Timotheum fratrem noſtrum, & miniſtrum Dei in Evangelio Chriſti, ad confirmandos vos & exhortandos pro fide veſtra.

And haue ſent Timotheus our brother and miniſter of God / and our labour fellow in the Goſpell of Chriſt / to ſtabliſh you / and to comfort you touching your fayth.

3. Vt nemo moveatur in tribulationibus iſtis : ipſi enim ſcitis, quod in hoc poſiti ſumus.

That no man ſhould be moued with theſe afflictions : for ye your ſelues knowe / that we are appointed thereunto.

4. Nam & cum apud vos eſſemus, prædicabamus vobis paſſuros nos tribulationes, ſicut & factum eſt, & ſcitis.

For verely when we were with you / wee tolde you before that wee ſhoulde ſuffer tribulations / euen as it came to paſſe / and yee knowe it.

5. Propterea & ego ampliùs non ſuſtinens, niſi ad cognoſcendum fidem veſtram: ne fortè tentaverit vos is qui tentat, & inanis fiat labor noſter.

Euen for this cauſe / when I coulde no longer forbeare / I ſent him that I might knowe of your fayth / leſt the tempter had tempted you in any ſort / and that our labour had bene in vaine.

6. Nunc autem veniente Timotheo ad nos à vobis, & annuntiante à nobis fidem & charitatem veſtram, & quia memoriam noſtri habetis bonam ſemper, deſiderantes nos videre, ſicut nos quoque vos.

But nowe lately when Timotheus came from you vnto vs / and brought vs good tydings of your fayth and loue / and that yee haue good remembrance of vs alwayes / deſiring to ſee vs / as we alſo do you.

Das III. Capitel.

2. Vnnd haben Timotheum geſand / vnſern Bruder vnd Diener Gottes / vnd vnſern Gehülffen / im Evangelio Chriſti / euch zuſtercken vnd zu ermanen in ewrem Glauben.

Oc wi ſende Timotheum / vor Broder oc Guds Tienere / oc vor Methielpere i Chriſti Euangelio / at ſtyrcke oc at formane eder i eders Tro.

3. Daß nicht jemandt weych würde in diſen trübſaln. Denn jr wiſſet / daß wir darzu geſetzt ſind.

At der ſkulde icke nogen bliffue miſtrøſtig i denne drøffuelſe. Thi i vide / at wi er der til ſette.

4. Vnd da wir bey euch waren / ſagten wirs euch zuvor / wir wůrden trůbſal haben můſſen / wie denn auch geſchehen iſt / vnd jhr wiſſet.

Oc der wi vaare hoſſ eder / da ſagde wi eder det tilforn / at wi ſkulde haffue drøffuelſe / ſom oc er ſkeet / oc i vide.

5. Darumb ichs auch nicht länger vertragen / habe ich außgeſandt / daß ich erfůhre ewren Glauben / auff daß nicht euch vielleicht verſucht hette der Verſucher / vnd vnſer arbeit vergeblich wůrde.

Oc fordi at ieg kunde det icke lenger fordrage / da vdſende ieg / at ieg kunde forfare eders tro / at Forſøgeren icke ſkulde maa vel ſkee haffue forſøct eder / oc vort arbeyde ſkulde bliffue forgeffuis.

6. Nun aber / ſo Timotheus zu vns von euch kommen iſt / vnd vns verkůndiget hat ewren Glauben vnd Liebe / vnd daß jr vnſer gedenckt allezeit zum beſten / vnd verlanget nach vns zu ſehen / wie dènn auch vns nach euch.

Men nu / der Timotheus er kommen til oſſ fra eder / oc forkyndede oſſ eders Tro oc Kærlighed / oc at i betencke oſſ altid til det beſte / oc forlengis effter at ſee oſſ / lige ſom oſſ occſaa effter eder.

Kapitola III.

2. A poſlali gſme Tymothea Bratra naſſeho / a Služebnijka Božijho / a pomocnjka naſſeho w Ewangelium Kryſtowu / aby potwrdil wás a napomenul k Wijře waſſý.

A poſlalichmy Tymotheußá bratá náßego y ſługe Bożego / y pomocniká náßego w Ewánieliey Kryſtuſowey / áby was potwierdził y nápominał około wiáry wáßey.

3. Aby ſe žádný nepohnul odnij pro zámutky tyto. Neb y ſami wijte / že gſme na to poſtawenij.

Thák áby żaden nie porußył ſie w tych vćiſkách / ábowiem ſami wiećie żeſmy ná to wyſádzeni.

4. A když geſſtě gſme v wás byli / předpowijdali gſme wám / že máme zámutky trpěti / yakož ſe tak ſtalo / a o tom wijte.

Bo gdychmy byli v was / przedtymechmy tho wam opowiedáli żeſmy mieli być vćiśnieni / co ſie theż ſtáło / y wiećieto.

5. Protož y yá nemoha déle čekati / poſlal gſem / abych poznal Wijru waſſy / aby ſnad nepokauſſel wás ten / kterýž pokauſſý / a tak aby nebyla daremnij práce naſſe.

Przeto też ia iuż nie mogąc ſie wſtrzymáć / poſłałem go ábym ſie dowiedział o wierze wáßey / iżby was ſnadź był nie kuśił on kuśićiel / á iżby ſie prożna nie ſtała praca náßá.

6. Nynij pak když přiſſel Tymotheus k nám od wás / a zwěſtowal nám Wijru a Láſku waſſy / a že připomijnáte dobře nás wždycky / žádagijce nás widěti / yako také y my wás.

Niedawno tedy Tymotheuß od was przyßedßy do nas / oznaymił nam wiárę y miłość wáßę / á iż nas maćie w dobrey pámięći / záwße nas żądáiąc widźieć / iáko y my też was.

ג

7 מֶטוּל הָנָא אֶתְבַּיַאן בְּכוּן אַחַין עַל כֻּלְהֵין עָקָתַן וְאוּלְצָנַין מֶטוּל הַיְמָנוּתְכוּן׃

Per queſto, fratelli, noi habbiam riceuuta conſolatione in voi, in ogni noſtra tribulatione è neceſſità, per la voſtra fede.

8 וְהָשָׁא הוּ חַיַּינַן אֶן אַנְתּוּן תְּתְקַיְּמוּן בְּמָרַן׃

Perche noi hora viuiamo, ſe voi ſtate ſaldi nel Signore.

9 אַיְדָא גֵּיר תּוֹדִיתָא מֶשְׁכְּחִינַן לְמֶפְרַע חֲלָפַיְכוּן לַאלָהָא עַל כֻּל חַדוּתָא דְחָדֵינַן מֶטוּלָתְכוּן׃

Imperoche qual ringratiamento poſſiam noi rendere à Dio di voi, per tutta l'allegrezza di che noi ci rallegriamo per conto voſtro nel conſpetto del noſtro Iddio.

10 אֶלָּא דַקְדָם אֱלָהָא יַתִּירָאִית נֶתְכַּשַּׁף בְּלֶלְיָא וּבְאִימָמָא דְנֶחְזֵא אַפַּיְכוּן וְנֶגְמוּר מָא דְחַסִּירָא הַיְמָנוּתְכוּן׃

Pregando ſopra modo notte è giorno di veder la voſtra faccia, è ſupplir le coſe che mancano à la voſtra fede?

11 הָו דֵּין אֱלָהָא אָבוּן וּמָרַן יֵשׁוּע מְשִׁיחָא יְתָרוּץ אוּרְחַן לְוָתְכוּן׃

Hor eſſo Iddio è Padre noſtro, & il noſtro Signor IESV *Chriſto, drizzi il noſtro camino à voi.*

12 וְיַסְגֵּא וְיַיְתַּר חוּבְּכוּן דְחַד לְוָת חַד וְלְוָת כֻּל נָשׁ אַיְכַנָּא דְּחַנַן מְחַבִּינַן לְכוּן׃

Et il Signor vi riempia è faccia abbondar di charità l'vn verſo l'altro, è verſo tutti, ſi come ancor noi verſo voi.

ג

7 עַל־כֵּן הִתְנַחַמְנוּ אַחַי עֲלֵיכֶם בְּכָל־צָרָתְכֶם וּמְצוּקַתְכֶם בֶּאֱמוּנַתְכֶם׃

En ello, Hermanos, recebimos conſolacion de voſotros en toda nueſtra neceſſidad y afflicion por cauſa de vueſtra fe.

8 כִּי־עַתָּה חָיִים אֲנַחְנוּ אִם אַתֶּם עוֹמְדִים בַּיהוָה׃

Porque aora biuimos noſotros, ſi voſotros eſtays firmes en el Sennor.

9 כִּי־מַה תּוֹדָה נוּכַל לְשַׁלֵּם לֵאלֹהֵינוּ עֲלֵיכֶם בְּכָל־שִׂמְחָה אֲשֶׁר נִשְׂמַח עֲלֵיכֶם לִפְנֵי אֱלֹהֵינוּ׃

Por lo qual que hazimiento de gracias podremos dar à Dios por voſotros por todo el gozo con que nos gozamos à cauſa de voſotros delante de nueſtro Dios.

10 יוֹמָם וָלַיְלָה עַל־יֶתֶר מִתְפַּלְּלִים לִרְאוֹת אֶת־פְּנֵיכֶם אַל־פָּנִים לְשַׁלֵּם וּלְכַלּוֹת אֶת־מַחְסוֹרֵי אֱמוּנַתְכֶם׃

Orando de noche y de dia con grande inſtancia, que veamos vueſtro roſtro, y que cumplamos lo que falta à vueſtra fe?

11 וְהוּא הָאֱלֹהִים וְאָבִינוּ וַאדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ יְיַשֵּׁר אֶת־דַּרְכֵּנוּ אֲלֵיכֶם׃

Mas el miſmo Dios y padre nueſtro, y el Sennor nueſtro Ieſus el Chriſto encamine nueſtro viaje à voſotros.

12 וַיהוָה יַרְבְּכֶם וְיוֹתִירְכֶם בְּאַהֲבָה לְעַצְמוֹתֵיכֶם וּלְכֻלָּם כְּמוֹ גַּם אֲנַחְנוּ אֲלֵיכֶם׃

Y à noſotros multiplique el Sennor, y haga abundar la charidad entre voſotros y para con todos, como es tambien de noſotros para con voſotros.

γ'.

7. Διὰ τοῦτο παρεκλήθημεν, ἀδελφοί, ἐφ' ὑμῖν, ἐπὶ πάσῃ τῇ θλίψει καὶ ἀνάγκῃ ἡμῶν, διὰ τῆς ὑμῶν πίστεως.

Pour ceſte cauſe, freres, nous auons eſté cõſolés en vous en toute noſtre affliction & neceſſité, par voſtre foy.

8. Ὅτι νῦν ζῶμεν, ἐὰν ὑμεῖς στήκετε ἐν κυρίῳ.

Car maintenant viuons-nous, ſi vous-vous tenez fermes au Seigneur,

9. Τίνα γὰρ εὐχαριστίαν δυνάμεθα τῷ θεῷ ἀνταποδοῦναι περὶ ὑμῶν, ἐπὶ πάσῃ τῇ χαρᾷ ᾗ χαίρομεν δι' ὑμᾶς ἔμπροσθεν τοῦ θεοῦ ἡμῶν.

Car quelle action de graces pouuõs-nous rendre à Dieu touchant vous, pour toute la ioye de laquelle nous-nous eſiouiſſons à cauſe de vous deuant noſtre Dieu:

10. Νυκτὸς καὶ ἡμέρας ὑπὲρ ἐκπερισσοῦ δεόμενοι εἰς τὸ ἰδεῖν ὑμῶν τὸ πρόσωπον, καὶ καταρτίσαι τὰ ὑστερήματα τῆς πίστεως ὑμῶν.

Prians iour & nuict de plus en plus de reuoir voſtre face, afin de ſuppleer à ce qui defaut à voſtre foy.

11. Αὐτὸς δὲ ὁ θεὸς καὶ πατὴρ ἡμῶν, καὶ ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς κατευθύναι τὴν ὁδὸν ἡμῶν πρὸς ὑμᾶς.

Or noſtre Dieu & Pere, & noſtre Seigneur Ieſus vueille adreſſer noſtre chemin vers vous.

12. Ὑμᾶς δὲ ὁ κύριος πλεονάσαι καὶ περισσεύσαι τῇ ἀγάπῃ εἰς ἀλλήλους καὶ εἰς πάντας, καθάπερ καὶ ἡμεῖς εἰς ὑμας.

Et le Seigneur vous accroiſſe, & vous face abonder tant & plus en charité les vns enuers les autres, & enuers tous, comme nous auſſi abondons enuers vous:

CAP. III.

7. Ideo conſolati ſumus, fratres, in vobis, in omni neceſſitate & tribulatione noſtra per fidem veſtram.

Therefore/ brethren/ we had conſolation in you/ in all our affliction / and neceſſitie through your fayth.

8. Quoniam nunc vivimus, ſi vos ſtatis in Domino.

For nowe are we aliue/ if ye ſtande faſt in the Lord.

9. Quam enim gratiarum actionem poſſumus Deo retribuere pro vobis, in omni gaudio quo gaudemus propter vos ante Deum noſtrũ.

For what thankes can we recompence to God againe for you for all the ioye wherewith we reioyce for your ſakes before our God.

10 Nocte ac die abundantiùs orantes ut videamus faciem veſtram, & compleamus ea quæ deſunt fidei veſtræ?

Night and daye praying exceedingly that wee might ſee your face / and might accompliſh that which is lacking in your fayth?

11. Ipſe autem Deus & Pater noſter, & Dominus noſter Ieſus Chriſtus, dirigat viam noſtram ad vos.

Now God himſelfe/ euen our Father/ and our Lord Jeſus Chriſt / guide our iourney vnto you.

12. Vos autem Dominus multiplicet, & abundare faciat charitatem in invicem, & in omnes: quemadmodum & nos in vobis.

And the Lord encreaſe you / and make you abunde in loue one towarde another/ and toward all men / euen as we do toward you.

Das III. Capitel.

7. Da ſind wir/ lieben Brůder/ getröſtet worden an euch / inn allem vnſerm trůbſal vnd noth/ durch ewren Glauben.

Da ere wi/ kære Brødre/ bleffne trøſtede aff eder/ i al vor drøffuelſe oc nød/ formedelſt eders Tro.

8. Denn nun ſind wir lebendig/ dieweil jr ſtehet in dem HERRN.

Thi nu ere wi leffuende/ efterdi at i ſtaa i HERREN.

9. Denn was für einen danck können wir Gott vergelten vmb euch/ für alle dieſe freude/ die wir haben vonn euch für vnſerm Gott?

Thi huad tack kunde wi betale Gud for eder/ for al denne glæde/ ſom wi haffue aff eder faar vor Gud?

10. Wir bitten tag vnnd nacht faſt ſehr/ daß wir ſehen mögen ewer angeſichte/ vnd erſtatten/ ſo etwas mangelt an ewrem Glauben.

Wi bede dag oc nat ganſke meget / at wi maatte ſee eders anſict/ oc opfylde / om der fattis noget i eders Tro.

11. Er aber/ Gott vnſer Vater/ vnd vnſer HERR Jeſus Chriſtus/ ſchicke vnſern weg zu euch.

Men Gud vor Fader/ oc vor HERRE Jheſus Chriſtus/ ſticke vor vey til eder.

12. Euch aber vermehre der HERR/ vnd laſſe die Liebe völlig werden vntereinander / vnnd gegen jederman (wie denn auch wir ſind gegen euch.)

Oc HERREN formere eder / oc lade kærlighed bliffue fulkommen til huer andre/ oc mod huer mand (lige ſom wi oc ere mod eder.)

Kapitola. III.

7. Protož gſme ſe y potěſſyli Bratřij z wás we wſſý nauzy a zámutku naſſem/ ſkrze Wijru waſſy.

A przetoż brácia ieſteſmy pocießeni z was w káżdym vtrápieniu y potrzebie náßey przez wiárę waßę.

8. Nebo my nynij žiwi gſme/ geſtli že wy ſtogijte w PAnu.

Abowiem theraz żywiemy ieſli wy ſtoicie w Pánie.

9. Nebo kterě děkowánij muožeme wzdáti Bohu za wás we wſſý radoſti/ kterauž radugeme ſe pro wás před Bohem naſſym.

Bo ktorez dziekowánie możemy oddáć Bogu zá wás z wßelkiego weſela ktorym ſie weſelemy dlá wás przed Bogiem náßym?

10. We dne y w noci ſnažně ſe modlijce/ abychom widěli twář waſſy/ a doplnili to/ čehož ſe nedoſtáwá wijře waſſý?

W nocy y we dnie bárzo pilno proßac ábyſmy widzieli oblicze waße/ y ábychmy wypełnili czego ießcze w wierze waßey nie doſtawa

11. Sám pak Buoh a Otec náſs/ a Pán náſs Gežus Kryſtus/ račiž zprawiti Ceſtu naſſy k wám.

Ale ſam Bog y Oćiec náß / y Pan náß Jezus Krystus niech wyproſtuie droge náßę do was.

12. A wás PAN račiž rozmnožiti/ a rozhogniti w Láſce waſſy weſpolek / y ke wſſem ginym: yakož my máme Láſku k wám.

A pan niechay was pomnoży / y obfitymi vczyni/ ſpołeczna miłością miedzy wámi y przećiw wßythkim / iáko y my przećiwko wam.

ג

13 וִיקַיֵּם לְבַוָתְכוּן דְּלָא
רָשִׁין בְּקַדִּישׁוּתָא קֳדָם
אֱלָהָא אַבוּן בְּמֵאתִיתֵה
דְּמָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא דְּעַם
כֻּלְהוּן קַדִּישׁוֹהִי׃

Per confermare i vostri cuori senza riprensione in Santità dinanzi al nostro Iddio è Padre, à la venuta del nostro Signor IESV *Christo, con tutti i suoi Santi.*

ד

1 מִכִּיל אַחַי בָּעֵינַן מֶנְכוּן
וּמֶתְכַּשְּׁפִינַן לְכוּן בְּמָרַן י
יֵשׁוּעַ דְּאֵיךְ דְּקַבֶּלְתּוּן מֶנַּן
אַיכַּנָא וָלֵא לְכוּן דְּתֶתְהַלְּכוּן
וְתֶשְׁפְּרוּן לַאלָהָא ד
דְּיַתִּירָאִית תּוֹסְפוּן׃

Quanto al resto dunque, noi vi preghiamo, fratelli, & esortiamo per Signor IESV, *che secondo hauete riceuuto da noi, come vi bisogna caminare è piacere à Dio, cosi andiate auanti maggiormente.*

2 יָדְעִין אַנְתּוּן גֵּיר אַילֵין
פּוּקְדָּנָא יַהֲבַן לְכוּן בְּמָרַן
יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא׃

Voi sapete bene quai precetti v'habbiam dati per il Signor IESV.

3 הָנַו גֵּיר צֶבְיָנֵה דַּאלָהָא
קַדִּישׁוּתְכוּן וַדְתֶהְווּן פְּרִיקִין
מֶן כֻּל זָנְיוּתָא׃

Percioche questa è la volontà di Dio, cioè la vostra santificatione: che voi v'astenate da la fornicatione.

4 וְיֶהְוֵא יָדַע אֱנָשׁ אֱנָשׁ
מֶנְכוּן לְמֶקְנָא מָאנֵה
בְּקַדִּישׁוּתָא וּבְאִיקָרָא׃

Che ciascun di voi sappia possedere il suo vaso con santificatione & honore.

5 וְלָא בְּחַשָּׁא דְּרֶגְתָּא אֵיךְ
שַׁרְכָּא דְּעַמְמֵא הָנוּן דְּלָא
יָדְעִין לַאלָהָא׃

Non con affetto di concupiscentia, come le genti che non conoscono Iddio.

ג

13 לְקַיֵּם אֶת־לְבוֹתֵיכֶם בִּבְלִי־
מוּם בַּקֹּדֶשׁ לִפְנֵי אֱלֹהִים וְאָבִינוּ
בְּבִיאַת אֲדוֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ עִם
כָּל־קְדוֹשָׁיו׃

Para que sean confirmados vueſtros coraçones en la ſanctidad irreprehenſibles delante del Dios y padre nueſtro, para la venida del Sennor nueſtro Ieſus el Chriſto con todos ſus Sanctos.

ד

1 וְהַנִּשְׁאָר אַחַי נִשְׁאַל מִמְּכֶם
וְנִתְחַנֵּן בַּאדוֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ כַּאֲשֶׁר
לְקַחְתֶּם מִמֶּנּוּ וְכַשּׁוּרָה לָכֶם לְהִלֵּךְ
וּלְהִתְהַלֵּךְ אֶת־אֱלֹהִים אֲשֶׁר
תּוֹתִירוּ בִּמְאֹד מְאֹד׃

Reſta pues, Hermanos, que hos roguemos y exhortemos en el Sennor Ieſus, que de la manera que fueſtes enſennados de noſotros de como hos conuiene andar, y agradar à Dios, vays creciendo.

2 כִּי־יְדַעְתֶּם כַּמָּה מִצְוֹת נְתַנּוּ
לָכֶם בַּאדוֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ׃

Porque ya ſabeys que mandamientos hos dimos por el Sennor Ieſus.

3 כִּי־זֹאת הִיא רְצוֹן אֱלֹהִים
קְדֻשֵּׁיכֶם לְהִתְאַפֵּק מִתַּזְנוּת׃

Porque la voluntad de Dios es, vueſtra ſanctificacion: es à ſaber que hos aparteys de forni. cacion:

4 לָדַעְתְּכֶם אִישׁ אִישׁ מִמְּכֶם
אֶת־כְּלִי נַפְשׁוֹ לִקְנוֹת בְּקֹדֶשׁ
וּבְכָבוֹד׃

Que cada vno de voſotros ſepa tener ſu vaſo en ſanctificacion y honeſtidad.

5 לֹא בְּתַאֲוַת הַמַּחְמַדִּים כְּמוֹ
הַגּוֹיִם אֲשֶׁר לֹא יָדְעוּ אֱלֹהִים׃

No con affecto da concupiſcencia, como las Gentes que no conocen à Dios.

γ.

13. Εἰς τὸ στηρίξαι ὑμῶν τὰς καρδίας ἀμέμπτους ἐν ἁγιωσύνῃ, ἔμπροσθεν τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς ὑμῶν ἐν τῇ παρουσίᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ μετὰ πάντων τῶν ἁγίων αὐτοῦ.

Pour affermir vos cœurs ſans reproche en ſainɛteté, deuant Dieu qui eſt noſtre Pere, à la venue de noſtre Seigneur Ieſus Chriſt, auec tous ſes ſainɛts.

ΚΕΦΑΛ. δ.

Τὸ λοιπὸν οὖν, ἀδελφοὶ, ἐρωτῶμεν ὑμᾶς καὶ παρακαλοῦμεν ἐν κυρίῳ ἰησοῦ, καθὼς παρελάβετε παρ' ἡμῶν τὸ πῶς δεῖ ὑμᾶς περιπατεῖν, καὶ ἀρέσκειν θεῷ, ἵνα περισσεύητε μᾶλλον.

Au reſte donc freres, nous vous prions & requerons par le Seigneur Ieſus, qu'ainſi que vous auez receu de nous, comme il faut conuerſer & plaire à Dieu, vous abondiez de plus en plus.

2. Οἴδατε γὰρ τίνας παραγγελίας ἐδώκαμεν ὑμῖν διὰ τοῦ κυρίου ἰησοῦ.

Car vous ſauez quels commandemens nous vous auons donnés de par le Seigneur Ieſus.

3. Τοῦτο γάρ ἐστι θέλημα τοῦ θεοῦ, ὁ ἁγιασμὸς ὑμῶν, ἀπέχεσθαι ὑμᾶς ἀπὸ τῆς πορνείας.

Car ceſte eſt la volonté de Dieu, aſſauoir voſtre ſanɛtification, c'eſt que vous-vous abſteniez de paillardiſe.

4. Εἰδέναι ἕκαστον ὑμῶν τὸ ἑαυτοῦ σκεῦος κτᾶσθαι ἐν ἁγιασμῷ καὶ τιμῇ.

A ce qu'vn chacun de vous ſache poſſeder ſon vaiſſeau en ſanɛtification & honneur:

5. Μὴ ἐν πάθει ἐπιθυμίας, καθάπερ καὶ τὰ ἔθνη τὰ μὴ εἰδότα τὸν θεόν.

Non point auec paſſion de conuoitiſe, comme les Gentils qui ne cognoiſſent point Dieu.

CAP. III.

13. Ad confirmanda corda veſtra, ſine querela, in ſanctitate, ante Deum & Patrem noſtrum, in adventu Domini noſtri Ieſu Chriſti cum omnibus ſanctis eius, Amen.

To make your heartes ſtable and vnblameable in holines before God euen our Father / at the comming of our Lord Jeſus Chriſt with all his ſaintes.

CAP. IIII.

DE cætero ergo, fratres, rogamus vos, & obſecramus in Domino Ieſu, ut quemadmodum accepiſtis à nobis, quomodo oporteat vos ambulare, & placere Deo, ſicut & ambulatis, ut abundetis magis.

And farthermore we beſeech you / Brethren / and exhort you in the Lord Jeſus / that ye increaſe more and more / as ye haue receiued of vs / how ye ought to walke / and to pleaſe God.

2. Scitis enim quæ præcepta dederim vobis per Dominum Ieſum.

For ye knowe what cōmandements we gaue you by the Lord Jeſus.

3 Hæc eſt enim voluntas Dei, ſanctificatio veſtra: ut abſtineatis vos à fornicatione.

For this the will of God euen your ſanctification / and / that ye ſhould abſteine from fornication.

4. Vt ſciat unuſquiſque veſtrum vas ſuum poſſidere in ſanctificatione & honore.

That euery one of you ſhould know / how to poſſeſſe his veſſel in holines and honor.

5. Non in paſſione deſiderii, ſicut & Gentes quæ ignorant Deum.

And not in the luſt of concupiſcence / euen as the Gentiles which know not God.

Das III. Capitel.

13. Daß ewre hertzen geſtercket vnd vnſträfflich ſeyen / in der heiligkeit für Gott vnd vnſerm Vatter / auff die zukunfft vnſers HERRN Jeſu Chriſti / ſampt allen ſeinen Heiligen.

At eders hierter kunde bliffue ſtercke oc wſtraffelige / i hellighed faar Gud oc vor Fader / til vor HERRIS Jheſu Chriſti tilkommelſe / met alle hans Helligen.

Das IIII. Capitel.

WEiter / lieben Brůder / bitten wir euch / vnnd ermanen inn dem HERREN Jeſu / nach dem jr von vns empfangen habt / wie jhr ſollet wandeln vnd Gott gefallen / daß jhr immer völliger werdet.

FRemdelis / kære Brœdre / bede wi eder / oc formane i den HERRE Jheſu / efftерdi i haffue nu anammet aff oſſ / huorledis i ſkulle vandre oc vere Gud behagelige / at i kunde ſtedze bliffue fuldkommeligere.

2. Denn jhr wiſſet / welche Gebot wir euch gegeben haben / durch den HERREN Jeſum.

Thi at i vide / huordane Bud wi gaffue eder / formedelſt den HERRE Jheſum.

3. Denn das iſt der wille Gottes / euer heiligung / daß jr meidet die Hurerey.

Thi det er Guds vilie / eders Helliggørelſe / at i ſkulle fly Horeri.

4. Vnd ein jeglicher vnter euch wiſſe ſein Vaß zubehalten / inn heiligung vnd ehren.

Oc huer iblant eder ſkal vide at beholde ſit Kar / i Helliggørelſe oc ære.

5. Nicht inn der luſtſeuche / wie die Heyden / die von Gott nichts wiſſen.

Icke i begerelig attraa / ſom Hedninge / der icke vide aff Gud.

Kapitola III.

13. K potwrzenij Srdcý waſſých / aby byla bez auhony w Swatoſti před Bohem a Otcem waſſým / ku přijſſtij Pana naſſeho Gežijſſe Kryſta / ſe wſſemi Swatými geho / Amen.

Aby ſercá wáße nienágánione vtwierdził w świątobliwości przed bogiem y Oycem náßym / ná przyście Páná náßego Jezu Kryſthá ze wßytkimi świętymi iego.

Kapitola IIII.

DAle pak Bratřij / prǒſýme wás a žádáme pro Pána Gežijſſe / yakož gſte přijali od nás / kterak mate choditi a lijbiti ſe Bohu / tak y choditi / abyſſte ſe rozmáhali wijce.

NA oſtátek tedy brácia proſimy was y nápominamy przez Páná Jezuſá / iákoście wzięli od nas / ktorym ſpoſobem macie chodzić y Bogu ſię podobáć / ábyście więcey przewyżßáli.

2. Wijte zagiſté které Přikázanij dal gſem wám / ſkrze Pána Gežijſſe.

Gdyż wiecie ktore roſkazánia wziąwßy dáliſmy wam od Páná Jezu Kryſtá.

3. Neb tato geſt wůle Božij / Poſwěcenij waſſe: abyſſte ſe zdržowali od ſmilſtwa.

Abowiem tác ieſt wola Boża / toć ieſt poświęcenie wáße / żebyście ſię powściągáli od nieczyſtoty.

4. A aby vměl gedenkaždý ſwým tělem wládnauti w ſwatoſti a w poctiwoſti:

Y áby vmiał káżdy z was naczynie ſwe trzymáć w świątobliwości y vczciwości.

5. Ne w liboſti teleſných žádoſtij / yako Pohané kteřijž Boha neznagij.

Nie bedaczleci pożądliwoſcią iáko pogáni ktorzy nie znáią Bogá.

ד

6 ולא תהוון משיחין
למעבר ולמעלב אנש ל
לאחוהי בהדא צבותא
מטול דמרן הו תבועא על
הלין כלהין איכנא דאף
מן קדם דנא אמרן לכון
וסהדן׃

Che niuno opprima, ò inganni il ſuo fratello in alcuno affare : percioche il Signor fa vendetta di tutte queſte coſe, ſi come ancor da prima vi dicemmo è teſtificammo.

7 לא גיר קרכון אלהא
לטנפותא אלא לק
לקדישותא׃

Imperoche Iddio non ci ha chiamati à l'immonditia, ma à la ſantificatione.

8 מכיל מן דטלם לא
הוא לבר־־נשא טלם אלא
לאלהא הו דיהב בכון
רוחה קדישתא׃

Pertanto chi cio diſprezza, non diſprezza vn huomo, ma Iddio, che ha poſto il ſuo Spirito ſanto in voi.

9 על חובא דין דאחא לא
סניקיתון למכתב לכון
אנתון גיר קיומכון מלפא
אנתון דאלהא דתחבון חד
לחד׃

Quanto poi à la charità fraterna, voi non hauete gia biſogno ch'io ve ne ſcriui, percioche voi ſteſſi ſete ſtati ammaeſtrati da Dio de l'amarui l'vn l'altro.

10 אף עבדין אנתון הכנא
לכלהון אחא דבכלה
מקדוניא בעא אנא דין
מנכון אחי דתתיתרון׃

Concioſia coſa che voi fate il medeſimo ancor verſo tutti i fratelli che ſono in tutta la Macedonia. Ma pur vi preghiamo, fratelli, che abbondiate maggiormente.

11 ותתחפטון דתהוון ש
שלין ועגין בסוערניכון ו
ותהויתון פלחין באידיכון
איכנא דפקדנכון׃

E vi sforzate con ogni ſtudio di ſtar quieti, e di far le voſtre facende, è lauorar con le voſtre proprie mani, ſi come noi v'habbiamo ordinato.

ד

6 פן יעבור איש ויבצע את־
אחיו בעשק כי־נקם נקם יהוה
על־כל האלה כאשר הקדמנו
לדבר לכם ונעד׃

Que ninguno opprima ni calumnie en nada à ſu Hermano : porque el Sennor es vengador de todo eſto, como ya hos auemos dicho y proteſtado.

7 כי־לא קראנו אלהים לטמאה
כי־אם לקדש׃

Porque no nos ha llamado Dios à immundicia, ſino à ſanctificacion.

8 על־כן הבוזה איננו בוזה
אדם כי־אם אלהים ואותו
אשר נתן בנו את־רוח קדשו׃

Anſique el que nos menoſprecia, no menoſprecia à hombre : ſino à Dios el qual tambien nos dio ſu eſpiritu Sancto.

9 ועל־האחוה לא צריך לכם
לכתב אליכם כי־אתם למודי
אלהים הוים לאהב איש את־
רעהו׃

Item, acerca de la Charidad de los Hermanos no aueys meneſter que hos eſcriua : porque voſotros aueys aprendido de Dios que hos ameys los vnos a los otros.

10 וכי־תעשו זאת בכל־האחים
אשר בכל־־־כתים ושואלים
אנחנו מכם אחינו להותירכם
מאד מאד׃

Y tambien lo hazeys anſi con todo los Hermanos que eſtan por toda Macedonia, rogamos hos empero, Hermanos, que vays creciendo :

11 והגבירו לשלות ולעשות את
דברי־נפשכם ולפעול בידיכם
כאשר צוינו אתכם׃

Y que procureys de tener quietud, y hazer vueſtros negocios : y que obreys de vueſtras manos de la manera que hos auemos mandado.

δ.

6. Τὸ μὴ ὑπερβαίνειν καὶ πλεονεκτεῖν ἐν τῷ πράγματι τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ· διότι ἔκδικος ὁ κύριος περὶ πάντων τούτων, καθὼς καὶ προείπαμεν ὑμῖν, καὶ διεμαρτυράμεθα.

Que perſonne ne foule ou face ſon profit au dommage de ſon frere en aucun affaire : d'autant que le Seigneur, eſt le vengeur de toutes ces choſes, cõme auſſi nous vous l'auons auparauant dit & teſtifié.

7. Οὐ γὰρ ἐκάλεσεν ἡμᾶς ὁ θεὸς ἐπὶ ἀκαθαρσίᾳ, ἀλλ' ἐν ἁγιασμῷ.

Car Dieu ne nous a point appelés a ordure, mais à ſanctification.

8. Τοιγαροῦν ὁ ἀθετῶν, οὐκ ἄνθρωπον ἀθετεῖ· ἀλλὰ τὸν θεὸν, τὸν καὶ δόντα τὸ πνεῦμα αὐτοῦ τὸ ἅγιον εἰς ὑμᾶς.

Parquoi qui reiette ceci, ne reiette point vn homme, mais Dieu, qui a auſſi mis ſon ſainct Eſprit en nous.

9. Περὶ δὲ τῆς φιλαδελφίας οὐ χρείαν ἔχετε γράφειν ὑμῖν· αὐτοὶ γὰρ ὑμεῖς θεοδίδακτοί ἐστε εἰς τὸ ἀγαπᾷν ἀλλήλους.

Quant à la dilection fraternelle, vous n'auez point de beſoin que ie vous en eſcriue : car vous meſmes eſtes enſeignés de Dieu, à ce que vous aimiez l'vn l'autre.

10. Καὶ γὰρ ποιεῖτε αὐτὸ εἰς πάντας τοὺς ἀδελφοὺς τοὺς ἐν ὅλῃ τῇ μακεδονίᾳ. παρακαλοῦμεν δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοὶ, περισσεύειν μᾶλλον.

Car auſſi le faites-vous enuers tous les freres qui ſont en toute la Macedone : mais freres, nous vous prions que vous abondiez de plus en plus.

11. Καὶ φιλοτιμεῖσθαι ἡσυχάζειν καὶ πράσσειν τὰ ἴδια, καὶ ἐργάζεσθαι ταῖς ἰδίαις χερσὶν ὑμῶν, καθὼς ὑμῖν παρηγγείλαμεν.

Et que vous-vous eſuertuïez à viure paiſiblement, & à faire vos propres affaires, & que vous beſongniez de vos propres mains, comme nous vous l'auons commandé.

CAP. IIII.

6. Et ne quis ſupergrediatur, neque circumveniat in negotio fratrem ſuum: quoniam vindex eſt Dominus de his omnibus, ſicut prædiximus vobis, & teſtificati ſumus.

That no man oppreſſe or defraude his brother in any matter: for the Lorde is auenger of all ſuch things/ as we alſo haue tolde you before time/ and teſtified.

7. Non enim vocavit nos Deus in immunditiam: ſed in ſanctificationem.

For God hath not called vs vnto vncleannes/ but vnto holines.

8. Itaque qui hæc ſpernit, non hominem ſpernit, ſed Deum, qui etiam dedit ſpiritum ſuum ſanctum in nobis.

He therefore that deſpiſeth theſe things/ deſpiſeth not man/ but God who hath euen giuen you his holy Spirit.

9. De charitate autem fraternitatis non neceſſe habemus ſcribere vobis: ipſi enim vos à Deo didiciſtis ut diligatis invicem.

But as touching brotherly loue/ ye neede not y I write vnto you: for ye are taught of God to loue one another.

10. Etenim illud facitis in omnes fratres in univerſa Macedonia. Rogamus autem vos fratres ut abundetis magis.

Yea/ and that thing verely ye do vnto all the brethren/ which are throughout al Macedonia: but we beſeech you/ Brethren/ that ye increaſe more and more.

11. Et operam detis ut quieti ſitis, & ut veſtrum negotium agatis, & operemini manibus veſtris, ſicut præcepimus vobis.

And that ye ſtudy to be quiet/ & to medle with your owne buſines/ & to worke with your owne hands/ as we commanded you.

Das IIII. Capitel.

6. Vnd das niemand zu weit greiffe/ noch vervortheile ſeinen Bruder im Handel/ denn der HERR iſt der Rächer über das alles/ wie wir euch zuvor geſagt vnd bezeuget haben.

Oc at ingen ſkal tage formeget/ ey heller tage fordelen fra ſin Broder i handel/ Thi HERREN er Heffnere offuer alt dette/ ſom wi tilforn haffue ſagd oc vidnet faar eder.

7. Denn Gott hat vns nicht beruffen zur vnreinigkeit/ ſondern zur heiligung.

Fordi at Gud kallede oſſ icke til wrenlighed/ men til hellighed.

8. Wer nun verachtet/ der verachtet nicht Menſchen/ ſondern Gott/ der ſeinen heiligen Geiſt gegeben hat inn euch.

Huo ſom nu foracter/ hand foracter icke Menniſken/ men Gud/ ſom gaff ſin hellig Aand i eder.

9. Von der Brůderlichen liebe aber/ iſt nicht noth euch zu ſchreiben. Denn jhr ſeyt ſelbs von Gott gelehret/ euch vntereinander zu lieben.

Men om Brøderlig kærlighed gøriſſ det icke behoff at ſcriffue eder til. Thi at i ere ſelff lærde aff Gud/ at elſke huer andre.

10. Vnd das thut jhr auch an allen Brůdern/ die inn gantz Macedonia ſind. Wir ermahnen euch aber lieben Brůder/ daß jr noch völliger werdet.

Oc det gøre i ocſaa mod alle Brødrene/ ſom ere i al Macedonia. Oc wi formane eder/ kære Brødre/ at i bliffue end nu fuldkommeligere.

11. Vnd ringet darnach/ daß jr ſtille ſeyt/ vnd das ewre ſchaffet/ vnd arbeitet mit ewren eigen händen/ wie wir euch gebotten haben.

Oc ſtaar der effter/ at i mue bliffue rolige/ oc tage vare paa eders ting/ oc arbeyder met eders egne hender/ ſom wi haffue budet eder.

Kapitola IIII.

6. A aby žádný nevtijſkal a předſtijhal/ ani oklamáwal w gednánij Bratra ſwého: neb mſtitel geſt PAN toho wſſeho/ yakož gſme předpowěděli wám a ſwědčili.

Niechay żaden nie vćiſka / ábo podchodźi w żadney ſpráwie brátha ſwego/ ábowiemći Pan ieſt ktory ſię mśći wßytkich tych rzeczy/ iákochmy to y przed thym powiedźieli wam/ y oświadczyli ſię.

7. Neb ieſt nás Buoh nepowolal k nečiſtotě/ ale k poſwěcenij.

Bo nie wezwał nas Bog ku nieczyſtośći/ ále ku światobliwośći.

8. A tak kdo tijmto pohrzý/ ne Cžlowěkem pohrzý/ ale Bohem/ kterýž také dal Ducha ſwého Swatého w nás.

A przeto ktory to odrzuca / nie odrzuca człowieká/ ále Bogá/ kthory wam dał Duchá ſwego świętego.

9. O Láſce pak Bratrſké/ nenij potřebij pſáti wám: nebo gſte wy ſe ſami od Boha naučili/ abyſſte ſe milowali weſpolek.

Przytym co ſię tycze braterſkiey miłośći / nie potrzebá wam thego ábym do was piſał / ábowiem ſámi od Bogá ieſteśćie náuczeni / ábyśćie iedni drugie milowáli.

10. A zagiſté to činijte ke wſſem Bratřijm we wſſý Macedonij. Ale proſýme wás Bratřij / abyſſte ſe rozmahali wijce.

Bo też y to czynićie przećiwko wßytkim brátom/ ktorzy ſą we wßytkiey Mácedoniiey / A prośimy was brácia iżbyśćie wiecey przewyżßáli.

11. A pilnoſt přičinili abyſſte pokognij byli/ a abyſſte ſwuog ſluſſný obchod wedli/ a pracowali rukama waſſýma/ yakož gſme přikázali wám.

A ſtáráli ſię ábyśćie byli ſpokoynymi/ y pilnowáli rzeczy ſwoich/ á robili własnymi rękámi wáßymi/ iákośmy wam opowiedźieli.

ד

12 דְּתֶהֱווֹן מְהַלְּכִין בְּאֶסְכְּמָא לְוָת בָּרָיֵא וְצָל אֱנָשׁ לָא תֶּסְתַּנְקוּן׃

Accioche vi portiate honeſtamente verſo quelli che ſon di fuore, è non habbiate biſogno di coſa alcuna.

13 צָבֵא אֱנָא דֵּין דְּתֵדְעוּן אַחַי דְּעַל אִילֵין דְּדָמְכִין לָא תֶּהְוֵא כָּרְיָא לְכוֹן אַיךְ שַׁרְכָּא דַּאֱנָשָׁא דְּסַבְרָא לַיְת לְהוֹן׃

Ne voglio, fratelli, che voi ſiate ignoranti quanto à quelli che ſi ſono addormiti, accioche voi non ven'atriſtate, come fanno gli altri che non hanno alcuna ſperanza.

14 אֶן גֵּיר מְהַיְמְנִינַן דִּי דְּיֵשׁוּעַ מִית וְקָם הָכַנָּא אַף אֱלָהָא לְאִילֵין דְּדָמְכוּ בְּיֵשׁוּעַ מַיְתֵא עַמֵּהּ׃

Perche ſe noi crediamo che IESV ſia morto è riſuſcitato, coſi ancor quelli che dormeno in IESV, Iddio gli addurrà con eſſo lui.

15 הָדָא דֵּין אָמְרִינַן לְכוֹן בְּמֶלְתֵהּ דְּמָרַן דַּחְנַן אִילֵין דְּמִשְׁתַּחְרִינַן בְּמֵאתִיתֵהּ דְּמָרַן דְּחַיִּינַן לָא נַדְרֵךְ לְאִילֵין דַּדְמֵכוּ׃

**Imperoche noi vi diciamo queſto per la parola del Signore, che noi che viueremo, iquali ſaremo reſtati infino à la venuta del Signore, non andaremo innanzi à quelli che dormeno.*

16 מְטוּל דְּהוּ מָרַן בְּפוּקְדָנָא וּבְקָלָא דְּרֵישׁ מַלַאכֵא וּבְקַרְנָא דַּאלָהָא נָחֵת מֶן שְׁמַיָּא וּמִיתֵא דִּבְמְשִׁיחָא יְקוּמוּן לוּקְדַם׃

Percioche eſſo Signore, con grido di eſortatione, con voce d'Arcangelo, è con la tromba di Dio, ſcenderà di cielo, è quel che ſon morti in Chriſto, riſuſcitaranno in prima.

17 וְהָידֵין חְנַן אִילֵין דְּמִשְׁתַּחְרִינַן דְּחַיִּינַן נֶתְחַטֵף עַמְּהוֹן אַכְחְדָא בַּעְנָנָא לְאוּרְעֵהּ דְּמָרַן בָּאַאר וְהָכַנָּא בְּכָל־זְבַן עַם מָרַן נֶהְוֵא׃

Dipoi noi che viueremo, che ſaremo reſtati, ſaremo inſieme con eſſi rapiti ne le nuuole incontro al Signore ne l'aria: è coſi ſaremo ſempre col Signore.

ד

12 אֲשֶׁר תְּהַלְּכוּ בַּהֲגִינָה אֶל־הָאֵלֶּה אֲשֶׁר מִחוּץ וְאִישׁ לֹא תִצְטָרְכוּ בְּכָל דָּבָר׃

Y que andeys honeſtamente para con los eſtrannos; y que nada de ninguno deſſeeys.

13 וְלֹא אֲכַחֵד מִכֶּם אַחַי עַל־הַיְשֵׁנִים פֶּן תֵּרָדוּ בְּשִׂיחָם וְתֶהֱמוּן כְּמוֹ הַשְּׁאָרִים לַאֲשֶׁר לֹא יֶשׁ־לָהֶם הַשִּׂבְרָה׃

Tampoco, Hermanos, queremos que ignoreys acerca de losque duermen, Que no hos entriſtezcays como los otros que no tienen eſperança.

14 כִּי־אִם נַאֲמִין כִּי־יֵשׁוּעַ מֵת וְקָם כָּכָה גַּם הָאֱלֹהִים אוֹתָם אֲשֶׁר יָשְׁנוּ בְּיֵשׁוּעַ יוֹלִיךְ עִמּוֹ׃

Porque ſi creemos que Ieſus murió y reſuſcito, anſi tambien traerà Dios con el à losque durmieron en Ieſus.

15 וְזֹאת אוֹמְרִים אֲנַחְנוּ לָכֶם בִּדְבַר יְהֹוָה כִּי־אֲנַחְנוּ הַחַיִּים הַנִּשְׁאָרִים בְּבִיאַת אֲדֹנֵינוּ לֹא נְקַדֵּם אֶת־הַיְשֵׁנִים׃

Por loqual hos dezimos eſto en palabra del Sennor, Que noſotros que biuimos, que auemos quedado, en la venida del Sennor no ſeremos delanteros à losque durmieron ya.

16 כִּי־יְהֹוָה הוּא בְּהֵידָד בְּקוֹל מַלְאַךְ הָרֹאשׁ בְּשׁוֹפַר תְּרוּעַת אֱלֹהִים יֵרֵד מִשָּׁמַיִם וְהַמֵּתִים בַּמָּשִׁיחַ יָקוּמוּ בָּרִאשׁוֹנָה׃

Porque el miſmo Sennor con algazara y con boz de Archangel, y con trompeta de Dios decendirá del cielo, y los que ſon muertos reſuſcitaran primero.

17 וְאַחֲרֵי כֵן אֲנַחְנוּ הַחַיִּים הַנִּשְׁאָרִים יַחְדָּו עִמּוֹ נֵחָטֵף וְנִלָּקַח בַּעֲנָנִים לִקְרַאת אֲדֹנֵינוּ יְהֹוָה בָּאֲוִיר וְכָכָה תָּמִיד נִהְיֶה עִם יְהֹוָה׃

* Luego noſotros losque biuimos, losque quedamos: y juntamente con ellos ſeremos arrebatados en las nuues à recebir àl Sennor; y anſi eſtaremos ſiempre con el Sennor.

δ.

12. Ἵνα περιπατῆτε εὐσχημόνως πρὸς τοὺς ἔξω, καὶ μηδενὸς χρείαν ἔχητε.

Afin que vous-vous portiez honneſtement enuers ceux qui ſont de dehors, & que vous n'ayez faute de rien:

13. Οὐ θέλω δὲ ὑμᾶς ἀγνοεῖν, ἀδελφοί, περὶ τῶν κεκοιμημένων, ἵνα μὴ λυπῆσθε, καθὼς καὶ οἱ λοιποὶ οἱ μὴ ἔχοντες ἐλπίδα.

Or frere, ie ne vueil point que vous ſoyez ignorans touchant ceux qui dorment, afin que ne ſoyez contriſtés cõme les autres auſſi qui n'ont point d'eſperance.

14. Εἰ γὰρ πιστεύομεν ὅτι ἰησοῦς ἀπέθανε, καὶ ἀνέστη, οὕτω καὶ ὁ θεὸς τοὺς κοιμηθέντας διὰ τοῦ ἰησοῦ, ἄξει σὺν αὐτῷ.

Car ſi nous croyons que Ieſus eſt mort & eſt reſſuſcité: pareillement auſſi ceux qui dorment en Ieſus, Dieu les ramenera auec lui.

15. Τοῦτο γὰρ ὑμῖν λέγομεν ἐν λόγῳ κυρίου, ὅτι ἡμεῖς οἱ ζῶντες, οἱ περιλειπόμενοι εἰς τὴν παρουσίαν τοῦ κυρίου, οὐ μὴ φθάσωμεν τοὺς κοιμηθέντας.

Car nous vous diſons ceci par la parole du Seigneur, c'eſt que nous qui viurons & reſterons en la venue du Seigneur, ne preuiendrons point ceux qui dorment.

16. Ὅτι αὐτὸς ὁ κύριος ἐν κελεύσματι, ἐν φωνῇ ἀρχαγγέλου, καὶ ἐν σάλπιγγι θεοῦ καταβήσεται ἀπ' οὐρανοῦ· καὶ οἱ νεκροὶ ἐν χριστῷ, ἀναστήσονται πρῶτον.

Car le Seigneur lui meſme auec cri d'exhortation, & voix d'Archange, & auec la trompette de Dieu, deſcendra du ciel: & ceux qui ſont morts en Chriſt reſſuſciteront premierement.

17. Ἔπειτα ἡμεῖς οἱ ζῶντες, οἱ περιλειπόμενοι, ἅμα σὺν αὐτοῖς ἁρπαγησόμεθα ἐν νεφέλαις εἰς ἀπάντησιν τοῦ κυρίου εἰς ἀέρα· καὶ οὕτω πάντοτε σὺν κυρίῳ ἐσόμεθα.

Puis apres nous qui viurons & reſterons, ſeront rauis enſemble auec eux és nuees deuant du Seigneur en l'air: & ainſi ſerons touſiours auec le Seigneur.

CAP. IIII.

12. Et ut honeſtè ambuletis ad eos qui foris ſunt: & nullius aliquid deſideretis.

That ye may behaue your ſelues honeſtly toward them that are without and that nothing be lacking vnto you.

13. Nolumus autem vos ignorare fratres de dormientibus, ut non contriſtemini, ſicut & cæteri qui ſpem non habent.

I would not / brethren / haue you ignorant concerning them which are a ſleepe/that yee ſorowe not euen as other which haue no hope.

14. Si enim credimus quòd Ieſus mortuus eſt, & reſurrexit: ita & Deus eos qui dormierunt per Ieſum adducet cum eo.

For if we beleeue that Jeſus is dead/ and is riſen / euen ſo them which ſleepe in Jeſus/will God bring with him.

15. Hoc enim vobis dicimus in verbo Domini, quia nos qui vivimus, qui reſidui ſumus in adventu Domini non præveniemus eos qui dormierunt.

For this ſay wee vnto you by the worde of the Lorde/ that we which liue/ and are remaining in the comming of the Lord/ ſhall not preuent them which ſleepe.

16. Quoniam ipſe Dominus in iuſſu, & in voce archangeli, & in tuba Dei deſcendet de cælo: & mortui qui in Chriſto ſunt, reſurgent primi.

For the Lord him ſelfe ſhall deſcende from heauen with a ſhowte / and with the voyce of the Archangell / and with the trumpet of God: and the dead in Chriſt ſhall riſe firſt.

17. Deinde nos qui vivimus, qui relinquimur: ſimul rapiemur cum illis in nubibus obviam Chriſto in aëra, & ſic ſemper cum Domino erimus.

Then ſhall we which liue and remaine / be caught vp with them alſo in the clouds/to meete the Lorde in the aire: and ſo ſhall we euer be with the Lord.

Das IIII. Capitel.

12. Auff daß jhr ehrbarlich wandelt gegen die/ die drauſſen ſind/ vnd jhrer keines bedörffet.

At i kunde vandre erlige mod dem / ſom ere vden faare/ oc inted haffue behoff aff dem.

13. Wir wöllen euch aber / lieben Brüder / nicht verhalten / von denen die da ſchlaffen / auff daß jhr nicht trawrig ſeyt / wie die andern / die keine hoffnung haben.

Wi ville oc icke/ kære Brødre/ dølie faar eder om dem ſom ſoffue/ paa det i ſkulle icke ſørge/ ſom de andre/ der haffue inted Haab.

14. Denn ſo wir glauben / daß Jeſus geſtorben vnd aufferſtanden iſt/ alſo wird Gott auch/ die da entſchlaffen ſind durch Jeſum/ mit jm führen.

Thi der ſom wi tro / at Jheſus er død oc opſtanden, Saa ſkal oc Gud / føre dem frem met hannem/ ſom ſoffue ved Chriſtum.

15. Denn das ſagen wir euch / als ein wort deß HERREN/ daß wir/ die wir leben vnd überbleiben in der zukunfft deß HERREN/ werden denen nicht vorkommen die da ſchlaffen.

Thi dette ſige wi eder / ſom HERRENS Ord / At wi ſom leffue oc offuerbliffue i HERRENS tilkommelſe, wi ſkulle icke komme før end de der ſoffue.

16. Denn er ſelbs der HERR wird mit einem Feldgeſchrey/ vnd ſtimme deß Ertzengels/ vnd mit der Poſaunen Gottes ernieder kommen vom Himmel/ vnd die Todten inn Chriſto werden aufferſtehen zu erſt.

Thi at HERREN ſelff ſkal komme ned aff Himmelen / met it Anſkrig oc offuer Engilſſ røſt / Oc met Guds Baſune / Oc de Døde i Chriſto ſkulle førſt opſtaa.

17. Darnach wir/ die wir leben vnd überbleiben/ werden zugleich mit denſelbigen hingezuckt werden inn den Wolcken / dem HERRN entgegen in der Lufft / vnd werden alſo bey dem HERREN ſein allezeit.

Der effter ſkulle wi ſom leffue oc offuerbliffue/ ryckis til lige bort met dem i Skyerne/ mod HERREN i lucten/ oc wi ſkulle altid bliffue hoſſ HERREN.

Kapitola IIII.

12. A abyſſte poctiwě chodili před těmi/ kteřijž gſau wně/ a cyzýho nic nežádalj.

Abyśćie ſie poczćiwie záchowáli obcym/ y áby niczego wam potrzebánie było.

13. Chcemeť pak Bratřij abyſſte wěděli o těch/ kteřij gſau zeſnuli: abyſſte ſe nermautili. yako y ginij kteřijž naděge nemagij.

A nie chce bráćia ábyśćie wiedźieć nie mieli/ co ſie tycze tych ktorzy záſneli/ iżbyśćie ſie nie ſmućili iáko y drudzy ktorzy nádźieie nie maia.

14. Neb poněwádž wěřijme/ že Gežijš vmřel a z mrtwých wſtal: tak y Buoh ty/ kteřij zeſnuli w Gežijſſy/ přiwede s nim.

Abowiem ieśli wierzymy iż Jezus vmárł y powſtał/ ták też Bog ty ktorzy záſneli w Jezuśie/ przywiedźie z nim.

15. Nebo wám toto prawijme w ſlowu PANIE/ že my kteřij žiwi gſme/ a pozůſtaneme w přijchodu PANIE/ nepředegdeme těch kteřijž prwé zeſnuli.

Bo tho wam powiedamy ſłowy Páńſkimi/ Iż my żywi ktorzy pozoſtániemy áż do przyśćia Páńſkiego nie vprzedźiemy tych ktorzy záſneli.

16. Neb on PAN w rozkazu a w hlaſu Archangela a w troubě Božij ſſtupj s Nebe: A mrtwij/ kteřijž gſau w Kryſtu/ wſtanau předkem:

Gdyż ſam Pan z krzykiem/ y z głoſem Anielſkim/ y z traba Boża zſtapi z niebá/ á ktorzy byli vmárli w Kryſtuśie/ powſtana pierwey.

17. Potom pak my kteřijž žiwi budeme/ a kteřijž zuoſtaneme/ ſpolu zachwáceni budeme s nimi do Oblakuow/ w ſtřijc Kryſtu w powětřij/ a tak wždycky s PAnem budeme.

Potym my żywi ktorzy pozoſtániemy/ záchwyceni bedźiemy ſpolu z nimi ná obloki/ żebychmy záſzli Pánu ná powietrze/ A ták záwſze z Pánem bedźiemy.

ד

18 הֲוַו הָכִיל מְבַיְאִין חַד לְחַד בְּמֶלֵּא הָלֵין׃

Conſolateui dunque l'vn l'altro con queſte parole.

ה

1 עַל זַבְנֵא דֵין וְעִדָנֵא אַחַי לָא סְנִיקִיתוּן לְמֶכְתַּב לְכוּן׃

Quanto à i tempi è momenti de tempi, vos non hauete biſogno, fratelli, che vi ſene ſcriua.

2 אַנְתּוּן גֵּיר שַׁרִירָאִית יָדְעִין אַנְתּוּן דְּיוֹמֵהּ דְּמָרַן אֵיךְ גַּנָּבָא בְּלִלְיָא הָכַנָא אָתֵא׃

Conciosia che voi ſteſſi ſapete beniſſimo che il giorno del Signore verrà come il ladro di notte.

3 כַּד יֵאמְרוּן דַּשְׁלָמָא וְשַׁיְנָא וְהָידֵין מֶן שֶׁלְיָא יְקוּם עֲלַיְהוּן אַבְדָנָא אֵיךְ חֶבְלָא עַל בַּטִנְתָּא וְלָא נִמְדרוּן׃

Perche quando diranno, Pace, e ſicurezza, allor ſoprauuerrà loro vna ſubbita ruina, come il dolor del parto à la donna grauida, e non la ſcamparanno.

4 אַנְתּוּן דֵין אַחַי לָא הֲוַיתּוּן בְּחֶשׁוּכָא דְּהָו יוֹמָא אֵיךְ גַּנָּבָא יַדְרְכְכוּן׃

Ma voi, fratelli, non ſete in tenebre, ſi che quel giorno vi ſoprapprenda come vn ladro.

5 כֻּלְּכוּן גֵּיר בְּנַי נוּהְרָא אַנְתּוּן וּבְנַי אִימָמָא וְלָא הֲוַיתּוּן בְּנַי לִלְיָא וְלָא בְּנַי חֶשׁוּכָא׃

Tutti voi ſete figliuoli de la luce, e figliuoli del giorno: noi non ſiamo de la notte, ne de le tenebre.

6 לָא נֶדְמַךְ הָכִיל אֵיךְ שַׁרְכָּא אֶלָּא הֲוֵין עִירִין וּמְהַוְנִין׃

Non dermiamo dunque come gli altri, ma vegliamo e ſiamo ſobrij.

ד

18 לָכֵן הִתְנַחֲמוּ אִישׁ אֶת־רֵעֵהוּ בַּדְּבָרִים הָאֵלֶּה׃

Portanto conſolaos los vnos à los otros en eſtas palabras.

ה

1 וְעַל־הָעִתּוֹת וּמוֹעֲדִים אַחַי אֵין צָרִיךְ לִכְתֹּב אֲלֵיכֶם׃

Empero acerca de los tiempos y de los momentos, no teneys, Hermanos, neceſſidad deque yo hos eſcriua:

2 כִּי־אַתֶּם הֵיטֵב תֵּדְעוּ כִּי־יוֹם יְהוָה כַּגַּנָּב בַּלַּיְלָה כֵּן יָבוֹא׃

Porqué voſotros ſabeys à ſaz, que el dia del Sennor, como ladron de noche, anſi vendrá.

3 כִּי־כַּאֲשֶׁר יֹאמְרוּ כִּי־שָׁלוֹם וְשַׁלְוָה אָז־בְּרֶגַע תָּבוֹא עֲלֵיהֶם הָאֲבֵדָה וְנִבְהֲלוּ צִירִים וַחֲבָלִים יֹאחֲזוּן כַּיּוֹלֵדָה יְחִילוּן וְלֹא יִבְרָחוּ׃

Que quando dirán, Paz y ſeguridad: entonces vendrá ſobre ellos deſtruycion de repente, como los dolores à la muger prennada: y no eſcaparán.

4 וְאַתֶּם אַחֵינוּ אֵינְכֶם בַּחֹשֶׁךְ אֲשֶׁר יֹאחֲזְכֶם הַיּוֹם כַּגַּנָּב וְיַחְטְפְכֶם׃

Mas voſotros, Hermanos, no eſtays en tinieblas paraque aquel dia hos tome como ladron.

5 כֻּלְּכֶם בְּנֵי־אוֹר אַתֶּם וּבְנֵי יוֹם לֹא הוֹיִים אֲנַחְנוּ בְּנֵי לַיְלָה וְלֹא בְנֵי־חֹשֶׁךְ׃

Porque todos voſotros ſoys hijos de luz, y hijos de dia: no ſomos de la noche, ni de las tinieblas.

6 עַל־כֵּן לֹא נִישַׁן כְּמוֹ גַם הָאֲחֵרִים כִּי־אִם נִתְעוֹרֵר וְנִשְׁקֹד לָנֶצַח׃

Portanto pues, no durmamos como los demas: antes velemos y eſtemos templados.

δ.

18. Ὥστε παρακαλεῖτε ἀλλήλους ἐν τοῖς λόγοις τούτοις.

Parquoi conſolez-vous l'vn l'autre par ces paroles.

ΚΕΦΑΛ. ε'.

ΠΕρὶ δὲ τῶν χρόνων καὶ τῶν καιρῶν, ἀδελφοὶ, οὐ χρείαν ἔχετε ὑμῖν γράφεσθαι.

Or touchant les temps & momens, freres, vous n'auez point beſoin qu'on vous en eſcriue.

2. Αὐτοὶ γὰρ ἀκριβῶς οἴδατε, ὅτι ἡ ἡμέρα κυρίου ὡς κλέπτης ἐν νυκτὶ, οὕτως ἔρχεται.

Car vous meſmes ſauez tresbien que le iour du Seigneur viendra comme le larron en la nuict.

3. Ὅταν γὰρ λέγωσιν, εἰρήνη καὶ ἀσφάλεια, τότε αἰφνίδιος αὐτοῖς ἐφίσταται ὄλεθρος, ὥσπερ ἡ ὠδὶν τῇ ἐν γαστρὶ ἐχούσῃ, καὶ οὐ μὴ ἐκφύγωσιν.

Car quand ils diront, Paix & ſeureté, adonc il leur ſuruiendra ſoudaine deſtructien, comme le trauail à celle qui eſt enceinte, & n'eſchapperont point,

4. Ὑμεῖς δὲ, ἀδελφοὶ, οὐκ ἐστὲ ἐν σκότει, ἵνα ἡ ἡμέρα ὑμᾶς ὡς κλέπτης καταλάβῃ,

Mais quant à vous, freres, vous n'eſtes point en tenebres, de ſorte que ce iour-la vous ſurprene comme le larron.

5. Πάντες ὑμεῖς υἱοὶ φωτός ἐστε καὶ υἱοὶ ἡμέρας· οὐκ ἐσμὲν νυκτὸς οὐδὲ σκότους.

Vous eſtes tous enfans de lumiere, & enfans du iour: nous ne ſom̃es point de la nuict, ni des tenebres.

6. Ἄρα οὖν μὴ καθεύδωμεν, ὡς καὶ οἱ λοιποὶ· ἀλλὰ γρηγορῶμεν καὶ νήφωμεν.

Ainſi donc ne dormons point comme font les autres, mais veillons & ſoyons ſobres.

CAP. IIII.	Das IIII. Capitel.	Kapitola IIII.
18. Itaque conſolamini invicem in verbis iſtis.	18. So tröſtet euch mit diſen worten vntereinander.	18. Protož těſſte ſe weſpolek těmito ſlowy.
Wherefore/comfort your ſelues one another with theſe wordes.	Saa trøſter eder met diſſe ord iblant huer andre.	A przethoż pocieſzayćie ſedni drugie tymi ſłowy.
CAP. V.	Das V. Capitel.	Kapitola V.
DE temporibus autem & momentis, fratres, non indigetis ut ſcribamus vobis.	VOn den zeiten aber vnnd ſtunden/ lieben Brüder/ iſt nicht noth euch zuſchreiben.	O Cžaſých pak a chwilech Bratřij/ nepotřebugete abychom wám pſali.
But of the times and ſeaſons/ brethren/ yee haue no neede that I write vnto you.	MEn om den tid oc ſtund/ kære Brødre/ gøris det icke behoff at ſcriffue eder til.	Zatym co ſie tycže cžáſow y chwil á zá mierzonych brácia/ nie potrzebuiećie ábym wam piſał.
2. Ipſi enim diligenter ſcitis quia dies Domini, ſicut fur in nocte, ita veniet.	2. Denn jr ſelbs wiſſet gewiß/ daß der tag deß HERRN wird kommen/ wie ein Dieb in der nacht.	2. Nebo wy ſami ſkrze ſwu pilnoſt to wijte/ že den PAnie/ yako zloděg w nocy/ tak přijgde.
For ye your ſelues know perfectly/ that the day of the Lord ſhall come/ euē as a thiefe in the night.	Thi at i vide ſelff viſſelige/ at HERRENS dag ſkal komme/ lige ſom en Tyff om natten.	Abowiem ſami doſtátecžnie wiećie/ iž on dźień Páńſki ták przyydźie iáko zlodźiej wnocy.
3. Cùm enim dixerint, pax & ſecuritas: tunc repentinus eis ſuperveniet interitus, ſicut dolor in utero habenti, & non effugient.	3. Denn wenn ſie werden ſagen/ es iſt friede/ es hat keine fahr/ ſo wird ſie das verderben ſchnell überfallen/ gleich wie der ſchmertz ein ſchwanger Weib/ vnd werden nicht entfliehen.	3. Neb když děkli/ Pokog a bezpečnoſt/ tehda rychle přijgde na ne zahynutij: Rowně yako boleſt Zeny Těhotné/ a ne vgdau toho.
For when they ſhall ſay/ Peace/ and ſafetie/ then ſhall come vpon them ſudden deſtruction/ as the trauaile vpon a woman with childe/ and they ſhall not eſcape.	Thi naar ſom de ſige/ det er fred/ her er ingen fare/ da ſkal fordeffuelſen haſtelige falde dem offuer/ lige ſom pinen en fructſommelig Quinde/ oc de ſkulle icke vndfly.	Bo gdy rzeká/ Pokoy y beſpiecžeńſtwo/ tedy nagle zginienie przyydźie ná nie/ iáko bol niewiáſty brzemienney/ á nie vydą.
4 Vos autem fratres, non eſtis in tenebris: ut vos dies illa tanquam fur comprehendat.	4. Ihr aber/ lieben Brüder/ ſeydt nicht inn der finſterniß/ daß euch der tag wie ein Dieb ergreiffe.	4 Ale wy Bratřij negſte w temnoſtech/ aby wás ten den zaſtihl yako Zloděg.
But yee/ brethren/ are not in darkneſſe/ that that day ſhould come on you/ as it were a thiefe.	Men i/ kære Brødre/ ere icke i mørcket/ at den dag ſkal gribe eder ſom en Tyff.	Ale wy bráćia nie ieſteśćie w ćiemnośći/ áby on dźień was miał iáko zlodźiey zaſtáć.
5. Omnes enim vos, filii lucis eſtis, & filii diei: non ſumus noctis neque tenebrarum.	5. Ihr ſeydt allzumal Kinder deß Liechts vnd Kinder deß Tages/ Wir ſind nicht von der Nacht/ noch von der Finſterniß.	5. Nebo wy wſſyckni Synowé gſte ſwětla/ a Synowé dne. A negſme Synowé nocy ani temnoſtij.
Ye are all the children of light/ and the children of the day: we are not of the night/ neither of darkenes.	I ere alle ſammen Liuſſens Børn oc Dagens Børn. Wie ere icke aff natten oc ey aff mørcket.	Wßyſcy wy ieſteśćie ſynowie świátłośći y ſynowie dniá/ nie ieſteſmy nocy áni ćiemnośći.
6. Igitur non dormiamus ſicut & cęteri: ſed vigilemus & ſobrii ſimus.	6. So laſſet vns nun nicht ſchlaffen wie die andern/ ſondern laſſet vns wachen vnd nüchtern ſein.	6. Protož neſpěmež yako y ginij/ ale bděme a ſtřijzliwij buďme.
Therefore let vs not ſleepe as doe other/ but let vs watch and be ſober.	Thi lader oſſ nu icke ſoffue/ ſom de andre/ men lader oſſ vaage oc vere ædrue.	Przeto tedy nie ſpimy iáko inſzy/ ále cžuymy y bądźmy trzeźwiemi.

ה

7 אִילֵין גֵּיר דְּדָמְכִין — בְּלֶלְיָא הוּ דָּמְכִין וְאִילֵין דְּרָוֵין בְּלֶלְיָא הוּ רָוֵין׃

Percioche quei che dormeno, dormeno di notte: è quei che s'inebriano, ſono ebbri di notte.

8 חְנַן דֵּין דַּבְנַי אִימָמָא חְנַן הֲוַין עִירִין בְּרַעְיָנַן וַלְבִישִׁין שִׁרְיָנָא דְהַימָנוּתָא וְדַחוּבָּא וְנַסִּים סַנְוֵרְתָּא דְסַבְרָא דְחַיֵּא׃

Ma noi che ſiamo del giorno, ſiamo ſobrij veſtiti del pettoral de la fede è de la charità, & habbiamo per elmo, la ſperanza de la ſalute.

9 מְטוּל דְּלָא סָמַן אֲלָהָא לְרוּגְזָא אֶלָּא לְקֶנְיָנָא דְחַיֵּא בְּמָרַן יֵשׁוּע מְשִׁיחָא׃

Perche Iddio non ci ha ordinati à l'ira, ma à l'acquiſto de la ſalute, per il noſtro Signor IESV *Chriſto.*

10 הָו דְּמִית עַל אַפַּין דְּאֶן עִירִינַן וְאֶן דָּמְכִינַן אַכְחְדָא עַמֵּהּ נַחֵא׃

Ilquale è morto per noi, accioche, è ſe noi vegliamo, è ſe noi dormiamo, viuiamo inſieme con lui.

11 מְטוּל הָנָא בַּיְאוּ חַד לְחַד וּבְנַו חַד לְחַד אַיְכַנָּא דְּאָף עָבְדִיתוּן׃

Per laqual coſa eſortateue l'vn l'altro, & edificateui l'vn l'altro, ſi come ancor voi fate.

12 בָּעֵינַן דֵּין מֶנְכוֹן אַחַי דַּהֲוַיְתוּן יָדְעִין לְאִילֵין דְלָאֵין בְּכוֹן וְקָיְמִין בְּאַפַּיְכוֹן וּמַלְפִין לְכוֹן׃

E vi preghiamo, fratelli, che conoſciate quei che s'affaticano tra voi, è ſon conſtituiti ſopra voi nel Signore, & ammoniſconui.

13 דַּנְהֲווֹן חַשִׁיבִין לְכוֹן בְּחוּבָּא יַתִּירָא וּמְטוּל עֲבָדְהוֹן אֶשְׁתַּיְנוּ עַמְּהוֹן׃

E che gli habbiate in ſuppremo amore, per charità, per cagion de l'opera che fanno: è ſtate in pace fra voi.

ה

7 כִּי־הַיְשֵׁנִים בַּלַּיְלָה יִישָׁנוּ וְהַשִּׁכּוֹרִים גַּם בַּלַּיְלָה יִשְׁתַּכָּרוּ׃

Porque los que duermen, de noche duermen y los que eſtan borrachos, de noche eſtan borrachos.

8 וַאֲנַחְנוּ כִּי־בְנֵי יוֹם הָיִינוּ לֹא נִשְׁתַּכֵּר כִּי אִם לְנַצֵּחַ נִלְבַּשׁ אֶת־שִׁרְיוֹן אֱמוּנָה וְאַהֲבָה וְאֶת־כּוֹבַע שִׁבְרַת הַיְשׁוּעָה׃

Mas noſotros que ſomos hijos del dia, eſtemos ſobrios, veſtidos de cota de fe y de charidad: y la eſperança de ſalud por almete.

9 כִּי־לֹא שָׂמָנוּ אֱלֹהִים לַחֲרוֹן אַפּוֹ כִּי־אִם לְמִקְנַת הַיְשׁוּעָה בַּאֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ׃

Porque no nos ha ordenado Dios para yra, ſino para alcançar ſalud por el Sennor nueſtro Ieſue el Chriſto:

10 הַמֵּת עָלֵינוּ אֲשֶׁר אִם נִשְׁקֹד אוֹ־נִישַׁן יַחְדּוֹ עִמּוֹ נִחְיֶה׃

Elqual murió por noſotros, paraque, ó que velemos, ò que durmamos, biuamos juntamente con el.

11 עַל־כֵּן הִתְנַחֲמוּ בֵּינֵיכֶם וּבְנוּ אִישׁ אֶת רֵעֵהוּ כְּמוֹ גַּם תַּעֲשׂוּן׃

Por loqual conſolahos los vnos à los otros: y edificahos los vnos à los otros, an ſi como la hazeys.

12 וְשׁוֹאֲלִים אֲנַחְנוּ מִמְּכֶם אַחֵינוּ לְדַעְתְּכֶם אֶת־הַיּוֹגְעִים בָּכֶם וְהַמִּצְבִים עֲלֵיכֶם בַּיהוָֹה וּמְלַמְּדִים אֶתְכֶם׃

Item, rogamos hos, Hermanos, que reconozcays à los que trabajan entre voſotros, y hos preſiden en el Sennor, y hos amoneſtan:

13 וְהֵמָּה יִהְיוּ לָכֶם עַל־יֶתֶר אֲהוּבִים וַחֲבוּבִים בַּעֲבוּר פָּעֳלָם הַשְׁלִימוּ בֵּינֵיכֶם׃

Y que los tengays en mayor charidad por amor de ſu obra, tened paz los vnos con los otros.

έ.

7. Οἱ γὰρ καθεύδοντες, νυκτὸς καθεύδουσι· καὶ οἱ μεθυσκόμενοι, νυκτὸς μεθύουσιν.

Car ceux qui dorment, dorment de nuict: & ceux qui s'euyurent, s'enyurent de nuict.

8. Ἡμεῖς δὲ ἡμέρας ὄντες υἱοὶ, νήφωμεν, ἐνδυσάμενοι θώρακα πίστεως καὶ ἀγάπης, καὶ περικεφαλαίαν, ἐλπίδα σωτηρίας.

Mais nous qui ſommes de iour, ſoyons ſobres eſtans reueſtus du halecret de foy & de charité, & pour heaume, de l'eſperance de ſalut.

9. Ὅτι οὐκ ἔθετο ἡμᾶς ὁ θεὸς εἰς ὀργὴν, ἀλλ᾽ εἰς περιποίησιν σωτηρίας διὰ τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ.

Car Dieu ne nous a point ordonnés à ire, mais pour acquiſition de ſalut par noſtre Seigneur Ieſus Chriſt.

10. Τοῦ ἀποθανόντος ὑπὲρ ἡμῶν, ἵνα εἴτε γρηγορῶμεν, εἴτε καθεύδωμεν, ἅμα σὺν αὐτῷ ζήσωμεν.

Qui eſt mort pour nous, afin que ſoit que nous veillions, ſoit que nous dormions, nous viuions auec lui:

11. Διὸ παρακαλεῖτε ἀλλήλους, καὶ οἰκοδομεῖτε εἷς τὸν ἕνα, καθὼς καὶ ποιεῖτε.

Parquoi exhortez l'vn l'autre, & edifiez vn chacun l'vn l'autre, cōme auſſi vous faites.

12. Ἐρωτῶμεν δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοὶ, εἰδέναι τοὺς κοπιῶντας ἐν ὑμῖν, καὶ προϊσταμένους ὑμῶν ἐν κυρίῳ, καὶ νουθετοῦντας ὑμᾶς.

Or, freres, nous vous prions que vous recognoiſſiez ceux qui trauaillent entre vous, & qui preſidēt ſur vous au Seigneur, & qui vous admonneſtent:

13. Καὶ ἡγεῖσθαι αὐτοὺς ὑπὲρ ἐκπερισσοῦ ἐν ἀγάπῃ διὰ τὸ ἔργον αὐτῶν. εἰρηνεύετε ἐν ἑαυτοῖς.

Et que vous les ayez en ſouueraine amour pour l'œuure qu'ils font. Soyez en paix entre vous.

CAP. V.

7. Qui enim dormiunt, nocte dormiunt: & qui ebrii ſunt, nocte ebrii ſunt.

For they that ſleepe / ſleepe in the night / and they that bee drunken / are drunken in the night.

8. Nos autem qui diei ſumus, ſobrii ſimus, induti loricam fidei & charitatis, & galeam ſpem ſalutis.

But let vs which are of the day/be ſober/putting on the breaſtplate of faith & loue/and the hope of ſaluation for an helmet.

9. Quoniam non poſuit nos Deus in iram, ſed in acquiſitionem ſalutis per Dominum Ieſum Chriſtum.

For God hath not appoynted vs vnto wrath/ but to obteine ſaluation by y meanes of our Lord Jeſus Chriſt.

10. Qui mortuus eſt pro nobis: ut ſive vigilemus, ſive dormiamus, ſimul cum illo vivamus.

Which died for vs / that whether we wake or ſleepe/ wee ſhoulde liue together with him.

11. Propter quod conſolamini invicem: & ædificate alterutrum, ſicut & facitis.

Wherefore exhort one another/ and edifie one another/euen as ye do.

12. Rogamus autem vos fratres, ut noveritis eos qui laborant inter vos, & præſunt vobis in Domino, & monent vos.

Nowe we beſeech you/brethren/that yee know them / which labour among you/and are ouer you in the Lorde/and admoniſhe you.

13. Vt habeatis illos abundantiùs in charitate propter opus illorum, pacem habete cum eis.

That yee haue them in ſingular loue for their workes ſake. Be at peace among your ſelues.

Das V. Capitel.

7. Denn die da ſchlaffen/die ſchlaffen deß nachts / vnd die da truncken ſind/ die ſind deß nachts truncken.

Thi de ſom ſoffue/ de ſoffue om natten/ om de ſom ere druckne / de ere druckne om natten.

8. Wir aber/ die wir deß tages ſind/ ſollen nůchtern ſein / angethan mit dem Krebs deß Glaubens vnnd der Liebe / vnnd mit dem Helm der hoffnung zur ſeligkeit.

Men wi ſom høre dagen til / ſkulle vere ædrue/ Iførde met troens oc kærligheds Krefft / oc met Haabens Hielm til Salighed.

9. Denn Gott hat vns nicht geſetzt zum zorn / ſondern die ſeligkeit zu beſitzen/durch vnſern HERRN Jeſum Chriſt.

Thi Gud ſette oſſ icke til vrede/men at beſide Salighed/ formedelſt vor HERRE Jheſum Chriſtum.

10. Der für vns geſtorben iſt / auff daß / wir wachen oder ſchlaffen / zugleich mit jhm leben ſollen.

Som døde for oſſ/paa det/ at huad helder wi vaage eller ſoffue/ ſkulle til lige leffue met hannem.

11. Darumb ermahnet euch vntereinander / vnnd bawet einer den andern/wie jhr denn thut.

Der faare formaner eder indbyrdis/oc opbygger den ene den anden/ lige ſom i oc gøre.

12. Wir bitten aber euch lieben Brůder / daß jhr erkennet / die an euch arbeiten / vnd euch fůrſtehen inn dem HERRN/vnd euch vermanen.

Oc wi bede eder/ kære Brødre/ at i ville kende dem ſom arbeyde iblant eder / oc ere eders Forſtandere i HERREN / oc formane eder.

31. Habt ſie deſte lieber / vmb jhres wercks willen / vnd ſeit friedſam mit jhnen.

Elſker dem diſſ mere / for deris gerning ſkyld/ oc verer fredſommelige met dem.

Kapitola V.

7. Neb ti kteřijž ſpij / w nocy ſpij: a kteřij ſe opigegij/ w nocy býwagij opilij.

Abowiemći ktorzy ſpia / w nocy ſpia / á ktorzy ſie vpijáia / w nocy ſie vpijáia.

8. Ale my kteřij gſme Synowé dne / ſtřijzliwij budme / oblečeni gſauce w Pancýř Wijry a Láſky/ a w Lebku naděgi ſpaſenij.

Ale my ktorzy ieſteſmy dniowi / bądźmy trzeźwi / oblokſzy przedny pleſzek wiáry y miłości / á za helm nádzieie zbáwienia.

9. Neb nepoſtawil nás Bůh k hněwu/ ale k nabytij Spaſenij / ſkrze Pána naſſeho Geziſſe Kryſtá.

Abowiem Bog nie poſthánowil nas ná gniew/ ále ná otrzymánie zbáwienia przez Páná náſzego Jezu Kryſtá.

10. Kterýž vmřel za nás / abychom budto že bdijme / budto že ſpijme/ s polu s nim žiwi byli.

Ktory vmárł zá nas/ ábychoć byſmy czuli choć ſpáli ábychmy ſpolu z nimi żyli.

11. Protož těſſte ſe weſpolek/ a wzdělawayte geden druhého/ yakož y činijte.

A przetoż nápominaycie ieden drugiego / y buduycie ieden drugich / táko też czynicie.

12 Proſýmeť pak wás Bratřij/ abyſſte znali ty/ kteřijž pracugij mezy wámi / a wladnau wámi w PAnu / a napomijnagij wás.

A proſimy was brácia ábyśćie poznali ty ktorzy prácuia miedzy wámi/ y ktorzy ſa przełożonymi waſzymi w Pánie / y nápominája was.

13. A abyſſte ge welice milowali/ pro prácy gegich. Měgte pokog s nimi.

A izbyśćie ie wielce miłowáli dla ſpráwy ich / pokoy záchowayćie ſpołecznie miedzy ſoba.

ה

14 בָּעֵינַן דֵּין מֶנְּכוֹן אַחַי
רְדוֹ לְמַסְכְּלָנֵא וְלַבֵּבוּ
לַזְעוּרַי נַפְשָׁא וְסַבּוּ טַעֲנָא
דַּמְחִילֵא וְאַגְּרוּ רוּחְכוֹן
לְוָת כֻּל נָשׁ׃

Noi vi preghiamo ancora, fratelli, Ammonite quelli che ſon diſordinati, cõſolate quelli che ſon di poco animo: ſoſtenete i debili, ſiate patienti verſo tutti.

15 וְאִזְדַּהֲרוּ דַּלְמָא אֱנָשׁ
מֶנְּכוֹן בִּישְׁתָא חֲלָף ב
בִּישְׁתָא יִפְרוֹעַ אֶלָּא בְּכֻל
זְבַן הַרְטוּ בָּתַר טָבְתָא לְוָת
חַדָּדֵא וּלְוָת כֻּל נָשׁ׃

Vedete che niuno renda mal per male ad alcuno, ma ſeguitate ſempre il bene, è l'vn verſo l'altro fra voi, e verſo tutti.

16 וַהֲווֹ חָדֵין בְּכֻל זְבַן׃

State ſempre allegri.

17 וַמְצַלִּין דְּלָא שַׁלְיָא׃

Fate continuamente oratione.

18 וּבְכֻל מֶדֶּם הֲווֹ מוֹדֵין
הָנַו גֵּיר צֶבְיָנֵהּ דַּאלָהָא
בְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא בְּכוֹן׃

Rendete gratie in ogni coſa: percioche queſta e la volonta di Dio per Chriſto IESV verſo voi.

19 רוּחָא לָא תַּדְעְכוּן׃

Non eſtinguete lo Spirito.

20 נְבִיוּתָא לָא תְּסַלּוּן׃

Non diſprezzate le Profetie.

21 כֻּל מֶדֶּם בַּקּוֹ וּדְשַׁפִּיר
אֲחוּדוּ׃

Prouate tutte le coſe, ritenete quel che e buono.

22 וּמֶן כֻּל צְבוּ בִּישָׁא
עֲרוֹקוּ׃

Aſteneteui da ogni ſorte di male.

23 הוּ דֵּין אֲלָהָא דִּשְׁלָמָא
יְקַדֶּשְׁכוֹן גְּמִירָאִית לְכֻלְּכוֹן
וְכֻלָּהּ רוּחְכוֹן וְנַפְשְׁכוֹן ו
וּפַגְרְכוֹן יִתְּטַר דְּלָא רָשִׁיָן
לְמֵאתִיתֵהּ דְּמָרַן יֵשׁוּעַ
מְשִׁיחָא׃

Et eſſo Iddio de la pace vi ſantifichi del tutto: è tutto lo ſpirito voſtro e l'anima, è'l corpo ſi conſerui intiero ſenza riprenſione ne la venuta del noſtro Signor IESV Chriſto.

ה

14 וּמִתְחַנְּנִים אֲנַחְנוּ לָכֶם
אַחֵינוּ לַמְּדוּ וְיַסְּרוּ אֶת־הַפְּתָיִים
וּכְסִילִים נַחֲמוּ אוֹתָם אֲשֶׁר לָהֶם
רוּחַ נִשְׁבָּרָה לֵב נִשְׁבָּר וְנִדְכֶּה
קַבְּלוּ אֶת הַחוֹלִים וְהַאֲרִיכוּ
אַפְּכֶם אֶל־כָּל־בְּנֵי אָדָם׃

Item rogamos hos, Hermanos, que corrijays à los que andan deſordenadamente, que conſoleys à los de poco animo, que ſupporteys á los flacos, que ſeays ſuffridos para con todos.

15 רְאוּ וְהִשָּׁמְרוּ לָכֶם פֶּן אִישׁ
רָעָה תַּחַת הָרָעָה לְאִישׁ יְשַׁלֵּם
כִּי־אִם תָּמִיד סוּרוּ מֵרָע וַעֲשׂוּ
טוֹב בַּקְּשׁוּ שָׁלוֹם וְרָדְפוּהוּ גַּם
בֵּינֵיכֶם וְגַם לְכֻלָּם׃

Mirad que ninguno dè à otro mal por mal: antes ſeguid lo bueno ſiempre los vnos para con los otros, y para con todos.

16 שִׂמְחוּ תָמִיד׃

Siempre eſtad gozoſos.

17 הִתְפַּלְּלוּ לָנֶצַח׃

Orad ſin ceſſar.

18 בְּכָל־דָּבָר הוֹדוּ לַיהוָה כִּי־
זֹאת הִיא רְצוֹן אֱלֹהִים בְּיֵשׁוּעַ
הַמָּשִׁיחַ בָּכֶם׃

En todo hazed gracias: porque eſta es la voluntad de Dios para con voſotros (todos) en el Chriſto Ieſus.

19 אֶת־רוּחַ לֹא תְכַבּוּ׃

No apagueys el Eſpiritu:

20 אֶת־הַנְּבוּאוֹת לֹא תָנִיאוּ׃

No menoſprecieys las prophecias.

21 אֶת־כָּל־דְּבָרִים בַּחֲנוּ וְהַטּוֹב
אֱחֹזוּ׃

Exſaminaldo todo: retened lo que fuere bueno.

22 מִכָּל־מִין רָע הִשָּׁמְרוּ לָכֶם׃

Apartahos de toda apparencia de mal.

23 וֵאלֹהֵי הַשָּׁלוֹם הוּא יְקַדֵּשׁ
אֶתְכֶם לִכְלִילַת־יֹפִי וְרוּחֲכֶם
כֻּלָּהּ וְנַפְשְׁכֶם וּגְוִיֹּתֵיכֶם בִּבְלִי
מוּם לְבִיאַת אֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ
תִּנָּצֵר׃

Y el Dios de paz hos ſanctifique en todo paraque vueſtro eſpiritu y anima, y cuerpo, ſea guardado entero ſin reprehenſion para la venida del Sennor nueſtro Ieſus el Chriſto.

έ.

14. Παρακαλοῦμεν δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοί, νουθετεῖτε τοὺς ἀτάκτους, παραμυθεῖσθε τοὺς ὀλιγοψύχους, ἀντέχεσθε τῶν ἀσθενῶν, μακροθυμεῖτε πρὸς πάντας.

Pareillement nous vous prions, freres, que vous admõeſtiez les deſreiglés: que vous conſoliez ceux qui ſont de petit courage: que vous ſoulagiez les foibles: que vous ſoyez d'eſprit patient enuers tous.

15. Ὁρᾶτε μήτις κακὸν ἀντὶ κακοῦ τινι ἀποδῷ· ἀλλὰ πάντοτε τὸ ἀγαθὸν διώκετε, καὶ εἰς ἀλλήλους καὶ εἰς πάντας.

Aduiſez que nul ne rende à aucun mal pour mal: mais pourchaſſez touſiours ce qui eſt bon, tant les vns enuers les autres, comme enuers tous.

16. Πάντοτε χαίρετε.

Soyez touſiours ioyeux.

17. Ἀδιαλείπτως προσεύχεσθε.

Priez ſans ceſſe.

18. Ἐν παντὶ εὐχαριστεῖτε. τοῦτο γὰρ θέλημα θεοῦ ἐν χριστῷ ἰησοῦ εἰς ὑμᾶς.

Rendez graces en toutes choſes: car telle eſt la volonté de Dieu par Ieſus Chriſt enuers vous.

19. Τὸ πνεῦμα μὴ σβέννυτε.

N'eſteignez point l'Eſprit.

20. Προφητείας μὴ ἐξουθενεῖτε.

Ne meſpriſez point les propheties.

21. Πάντα δοκιμάζετε, τὸ καλὸν κατέχετε.

Eſprouuez toutes choſes: retenez ce qui eſt bon.

22. Ἀπὸ παντὸς εἴδους πονηροῦ ἀπέχεσθε.

Abſtenez-vous de toute apparence de mal.

23. Αὐτὸς δὲ ὁ θεὸς τῆς εἰρήνης ἁγιάσαι ὑμᾶς ὁλοτελεῖς· καὶ ὁλόκληρον ἡμῶν τὸ πνεῦμα, καὶ ἡ ψυχὴ, καὶ τὸ σῶμα ἀμέμπτως ἐν τῇ παρουσίᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ τηρηθείη.

Or le Dieu de paix vous vueille ſanctifier entierement, & voſtre eſprit entier, & l'ame, & le corps ſoit conſerue ſans reproche à la venue de noſtre Seigneur Ieſus Chriſt.

CAP. V.

14. Rogamus autem vos fratres, corripite inquietos, conſolamini puſillanimes, ſuſcipite infirmos, patientes eſtote ad omnes.

We deſire you/ brethren/ admoniſh them that are vnruly: comfort the feeble minded: beare with the weake: be patient towarde all men.

15. Videte ne quis malum pro malo alicui reddat: ſed ſemper quod bonum eſt ſectamini invicē, & in omnes.

See that none recompence euill for euill vnto any man: but euer follow that which is good/ both towarde your ſelues/ and towarde all men.

16. Semper gaudete.

Reioyce euermore.

17. Sine intermiſſione orate.

Pray continually

18. In omnibus gratias agite, hæc eſt enim voluntas Dei in Chriſto Ieſu in omnibus vobis.

In all things giue thankes: for this is the will of God in Chriſt Jeſus toward you.

19. Spiritum nolite extinguere.

Quench not the Spirit.

20. Prophetias nolite ſpernere.

Deſpiſe not propheciing.

21. Omnia autem probate: quòd bonum eſt tenete.

Trie all thinges/ and keepe that which is good.

22. Ab omni ſpecie mala abſtinete vos.

Abſteine from all appearance of euill.

23. Ipſe autem Deus pacis ſanctificet vos per omnia: ut integer ſpiritus veſter, & anima & corpus ſine querela, in adventu Domini noſtri Ieſu Chriſti ſervetur.

Nowe the verie God of peace ſanctifie you throughout: and I pray God that your whole ſpirit/ and ſoule and bodie/ may be kept blameleſſe vnto the comming of our Lord Jeſus Chriſt.

Das V. Capitel.

14. Wir ermahnen aber euch/ lieben Brůder/ vermahnet die vngezognen/ trőſtet die kleinmůtigen/ traget die ſchwachen/ ſeyt gedultig gegen jederman.

Wi formane oc eder/ kære Brødre/ at i ville formane de Vtuctige/ Trøſter de Miſtrøſtige/ Fordrager de ſkrøbelige/ verer taalmodige mod huer mand.

15. Sehet zu/ daß niemand bőſes mit bőſem jemandt vergelte/ ſondern allezeit jaget dem gutem nach/ beyde vntereinander vnd gegen jederman.

Seer til/ at ingen betaler nogen ont met ont/ men legger eder altid effter det gode/ baade indbyrdis oc imod huer mand.

16. Seit allzeit frőlich.

Verer altid glade.

17. Betet ohn vnderlaß.

Beder vden affladelſe.

18. Seyt danckbar in allen dingen/ Denn daß iſt der wille Gottes/ inn Chriſto Jeſu an euch.

Verer tacknemmelige i alle ting/ Thi det er Guds villie/ i Chriſto Jheſu til eder.

19. Den Geiſt dempffet nicht.

Vdſlycker icke Aanden.

20. Die weiſſagung verachtet nicht.

Foracker icke Prophecier.

21. Průffet aber alles/ vnd das gute behaltet.

Men prøffuer alting/ oc beholder det Gode.

22. Meidet allen bőſen ſchein.

Skyr alt det ſom haffuer en ond ſkin.

23. Er aber der Gott des frides/ heilige euch durch vnnd durch/ vnd ewer Geiſt gantz ſampt der Seele vnd Leib/ můſſe behalten werden vnſträfflich auff die zukunfft vnſers HERRN Jeſu Chriſti.

Oc hand ſom er fredens Gud/ hellige eder i alle maade/ oc eders gantſke Aand met ſiel oc legeme/ ſkal beuaaris vſtraffelig til vor HERRIS Jheſu Chriſti tilkommelſe.

Kapitola V.

14. A proſýme wás Bratřij/ treſtete nepokogne/ těſſte lekawě/ přigjmayte nemocně/ měgte ſe trpěliwě a ſneſytedlně ke wſſem.

Y prośimi was bráćia nápominayćie nierzadne/ ćieſćie mdle/ wſpomagayćie niemocne/ badźćie ćierpliwymi przećiwko wßytkim.

15. Wizte aby žadný žadnému zlého za zlé neodplacowal: ale wždycky což dobrého geſt čiňte ſobě weſpolek/ y wſſem.

Báczćie áby żaden złem zá złe nikomu nie oddawał/ záwße dobrotliwośći naśláduyćie/ ták miedzy wámi ſpolecznie/ táko y przećiwko wßytkim.

16. Wždycky ſe raduogte;

Záwße ſie weſelćie.

17. Bez přeſtánij ſe modlte.

Bez przeſtánku ſie modlćie.

18. Ze wſſeho Bohu děkůgte: Neb ta geſt wuole Božij/ w Kryſtu Gežijſſy při wſſech wás.

We wßythkim dźiekuyćie/ ábowiem tác ieſt wola Boża przez Jezuſá Kryſtuſá przećiwko wym.

19. Ducha newhaſſuogte.

Duchá nie zágáßayćie.

20. Proroctwijm nepohrzegte.

Proroctwá nie wzgárdzayćie.

21. Ale wſſeho zkuſte/ a což dobrého geſt/ toho ſe držte.

Wßytkich rzeczy doświádczayćie/ á co ieſt dobrego tego ſie trzymayćie.

22. Od každé wěcy/ která geſt ke zlému podobná/ zdržugte ſe.

Od wßelákiego podobieńſtwá złośći wſtrzymáwayćie ſie.

23. On pak Bůh Pokoge poſwětiž wás we wſſem/ áby celý Duch wáš/ y Duſſe/ y Tělo zachowáno bylo bez auhony k přijſſtij Pána naſſeho Gežijſſe Kryſta.

A ſam Bog pokoiu niech poświęći was zupełne/ á duch wáß cały y dußa/ y ćiáło bez nágánienia w przyśćie Páná náßego Jezu Kryſtá niechay będą záchowáne.

ח

24 מְהַיְמַן הוּ מַן דִּקְרָכוֹן דְּהוּ נֶעְבֵּד׃

Fedele e colui che v'ha chiamati, ilquale ancor lo farà.

25 אַחַי צַלּוֹ עֲלַין׃

Fratelli, pregate per noi.

26 שְׁאַלוּ בִּשְׁלָמָא דַּאחַין כֻּלְהוֹן בְּנוּשְׁקְתָא קד קַדִּישְׁתָא׃

Salutate tutti i fratelli col ſanto bacio.

27 מוֹמֵא אֲנָא לְכוֹן בְּמָרַן דְּתֶתְקְרֵא אִגַּרְתָּא הָדָא לְכֻלְהוֹן אַחָא קַדִּישֵׁא׃

Io vi ſcongiuro per il Signore, che queſta epiſtola ſi legga à tutti i ſanti fratelli.

28 טַיְבוּתֵהּ דְּמָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא עַמְּכוֹן אַמִּין׃

La gratia del noſtro Signor IESV Chriſto ſia con eſſo voi. Amen.

שְׁלֶמַת אִגַּרְתָּא דִּלְוָת
תְּסָלוֹנִיקָיֵא קַדְמָיְתָא׃

ה

24 וְנֶאֱמָן הוּא הַקּוֹרֵא לָכֶם אֲשֶׁר גַּם יַעֲשֶׂה׃

Fiel es elque hos ha llamado, elqual tambien harà.

25 אַחַי הִתְפַּלְלוּ עָלֵינוּ׃

Hermanos, orad por noſotros.

26 שַׁאֲלוּ לִשְׁלוֹם לָאַחִים כֻּלָּם בִּנְשִׁיקַת הַקֹּדֶשׁ׃

Saludad à todos los Hermanos en beſo Sancto.

27 אַשְׁבִּיעֲכֶם בַּיהוָה אֲשֶׁר תִּקָּרְאוּ אֶת־אִגֶּרֶת הַזֹּאת בְּאָזְנֵי כָּל־אַחִים הַקְּדוֹשִׁים׃

Conjurohos por el Sennor, que eſta carta ſea leyda à todos los Sanctos Hermanos.

28 תְּחִנַּת אֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ עִם כֻּלְּכֶם אָמֵן׃

La gracia del Sennor nueſtro Ieſus el Chriſto ſea çon voſotros, Amen.

אֶל־תְּסָלוֹנִיקִים רִאשׁוֹנָה
כְּתוּבָה מֵאַתִּינוֹס׃

έ.

24. Πιστὸς ὁ καλῶν ὑμᾶς, ὃς καὶ ποιήσει τὴν ἐλπίδα ὑμῶν βεβαίαν.

Celui qui vous appele, eſt fidele, qui auſſi le fera.

25. Ἀδελφοὶ, προσεύχεσθε περὶ ἡμῶν.

Freres, priez pour nous.

26. Ἀσπάσασθε τοὺς ἀδελφοὺς πάντας ἐν φιλήματι ἁγίῳ.

Saluez tous les freres par vn ſainct baiſer.

23. Ὁρκίζω ὑμᾶς τὸν κύριον, ἀναγνωσθῆναι τὴν ἐπιστολὴν πᾶσι τοῖς ἁγίοις ἀδελφοῖς.

Ie vous adiure par le Seigneur que ceſte Epiſtre ſoit leuë à tous les ſaincts freres.

24. Ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ μεθ' ὑμῶν. ἀμήν.

La grace de noſtre Seigneur Ieſus Chriſt ſoit auec vous, Amen.

Πρὸς θεσσαλονικεῖς πρώτη ἐγράφη
ἀπὸ ἀθηνῶν.

CAP. V.

24. Fidelis eſt qui vocavit vos, qui etiam faciet.

Faithfull is he which calleth you / which will alſo do it.

25. Fratres orate pro nobis.

Brethren/pray for vs.

26. Salutate fratres omnes in oſculo ſancto.

Greete all the brethren with an holy kiſſe.

27. Adiuro vos per Dominum ut legatur epiſtola hæc omnibus ſanctis fratribus.

I charge you in the Lorde/ that this Epiſtle bee read vnto all the brethren the Saintes.

28. Gratia Domini noſtri Ieſu Chriſti vobiſcum, Amen.

The grace of our Lorde Jeſus Chriſt bee with you/Amen.

Ad Theſſalonicenſes prima,
ſcripta fuit ex Athenis.

Das V. Capitel.

24. Getrew iſt er / der euch ruffet/ welcher wirdts auch thun.

Hand er trofaſt / ſom eder kallede / huilcken ſom det oc ſkal gøre.

25. Lieben Brůder/betet fůr vns.

Kære Brødre/ beder for oſſ.

29. Grůſſet alle Brůder mit dem heiligen Kuß.

Hilſer alle Brødre met den hellige Kyſſ.

27. Ich beſchwere euch bey dem HERREN/ daß jr die Epiſtel leſen laſſet allen heiligen Brůdern.

Jeg beſuer eder ved HERREN/at i lade læſe denne Epiſtel faar alle hellige Brødre.

28. Die gnade vnſers HERRN Jeſu Chriſti ſey mit euch/ Amen.

Vor HERRIS Jhesu Chriſti Naade vere met eder/ AMEN.

An die Theſſalonicher die erſte/ geſchrieben von Athene.

Kapitola V.

24. Wěrnýk geſt kterýž powolal wás/ kterýž také y dokoná.

Wiernić ieſt ktory was wezwal/ ktory też to vczyni.

25. Bratkij/ modlte ſe za nás.

Bráćia modlćie ſie zá nas.

26. Pozdrawte wſſech Bratkij w polijbenij Swatém.

Pozdrowćie bráćia wſzytkie z pocálowániem świetym.

27. Zawazugi wás ſkrze Pána/ aby kten byl Liſt tento wſſech něm Bratkijm Swatým.

Poprzyſiegam was przez Páná/ áby ten liſt przeczytan byl wſzytkiey świetey bráćiey.

28. Miloſt Pána naſſeho Gežijſſe Kryſta budiž k wámi/ Amen.

Láſka Páná náſzego Jezu Kryſtá niech bedźie z wámi/ Amen.

Skonáwá ſe prwnij Liſt Swatého Pawla k Teſalonycenſkým / pſaný z Athen.

D. PAVLI EPISTOLA AD THESSALONICENSES SECVNDA,

Syriace,
Ebraice,
Græce,
Latine,
Germanice,
Bohemice,
Italice.
Hispanice.
Gallice.
Anglice.
Danice.
Polonice.

Ex

Diſpoſitione & Adornatione

ELIAE HVTTERI

GERMANI.

דִּלְוָת תֶּסַּלוֹנִיקָיֵא דְּתַרְתֵּין׃

קְפַלָאוֹן א

פָוְלוֹס וְסִילְוַאנוֹס וְטִימָתֵאוֹס לְעִדְתָּא דְּתֶסַּלוֹנִיקָיֵא דְּבַאלָהָא אַבָּא וּבְמָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא׃

PAVLO è Siluano è Timoteo à la Chieſa de Teſſaloniceſi ch'è in Dio Padre noſtro, è nel Signor IESV Chriſto.

2 טַיְבוּתָא עַמְכוֹן וַשְׁלָמָא מֶן אַלָהָא אָבוּן וּמֶן מָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא׃

Gratia è pace à voi da Dio Padre noſtro è dal Signor IESV Chriſto.

3 לְמַוְדָיוּ חַיָּבִינַן לַאלָהָא בְּכֻל־זְבַן עֲלַיְכוֹן אַחַי אַיְכַמָא דְּוָלֵא דְּיַתִּירָאִית רַבְיָא הַיְמָנוּתְכוֹן וְסָגֵא חוּבָּא דְּכֻלְּכוֹן דְּכֻל נָשׁ לְוָת חַבְרֵהּ׃

Noi debbiamo, fratelli, render ſempre gratie à Dio per voi, come è giuſto, perche la voſtra fede creſce grandemente, è la charità di ciaſcun di voi tutti abbonda de l'vn verſo l'altro.

4 אֵיךְ דְּאָף חְנַן בְּכוֹן נֶהְוֵא מְשַׁתַּבְּהָרִין בְּעִדָּתָא דַּאלָהָא עַל הַיְמָנוּתְכוֹן וְעַל מְסַיְבְּרָנוּתְכוֹן דִּבְכֻלְּהֵין רְדִיפוּתְכוֹן וְאוּלְצָנַיְכוֹן דַּמְסַיְבְּרִין אַנְתּוּן׃

In tal modo che noi medeſimi ci gloriamo di voi ne le Chieſe di Dio, per la voſtra patientia è fede in tutte le voſtre perſecutioni è tribulationi, lequali voi ſoſtenete.

5 לְתַחְוִיתָא דְּדִינָא כֵּאנָא דַּאלָהָא דְּתֶשְׁוּוּן לְמַלְכוּתֵהּ הָי דְּעַל אַפֶּיהָ חָשְׁיתּוּן׃

Che ſono vna manifeſta dimoſtratione del giuſto giuditio di Dio, à queſto che voi ſiate tenuti degni del regno di Dio, per ilquale ancor patite.

שָׁלִיחַ הַקָּדוֹשׁ אֶל־הַתֶּסָּלוֹנִיקִים הַשֵּׁנִית׃

א

פּוֹלוֹס וְסִילְוָנוֹס וְטִימוֹתֵאוֹס לַעֲדַת הַתֶּסָּלוֹנִיקִים בֵּאלֹהִים אָבִינוּ וַאֲדוֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ׃

PAVLO, y Syluano, y Timotheo, à la Igleſia de los Theſſalonicenſes congregada en Dios el Padre nueſtro, y en el Sennor Ieſus el Chriſto:

2 תְּחִנָּה לָכֶם וְשָׁלוֹם מֵאֱלֹהִים אָבִינוּ וַאֲדוֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ׃

Gracia y paz ayays de Dios nueſtro Padre, y del Sennor Ieſus el Chriſto.

3 חוֹבִים אֲנַחְנוּ לְהוֹדוֹת לֵאלֹהִים תָּמִיד עֲלֵיכֶם אַחֵינוּ כַּהֹגֶן כִּי־פָרֹה וְרָבֹה אֱמוּנַתְכֶם עַל־יֶתֶר וּמְהוֹתִירָה עַד־מְאֹד אַהֲבַת אִישׁ אִישׁ בְּכֻלְּכֶם אֶל־רֵעֵהוּ׃

Deuemos hazer ſiempre gracias à Dios de voſotros, Hermanos, como es digno, de que vueſtra fe va creciendo, y la charidad de cada vno de todos voſotros abunda entre voſotros.

4 כֵּן אֲשֶׁר גַּם אֲנַחְנוּ נִתְהַלֵּל עֲלֵיכֶם בַּעֲדוֹת אֱלֹהִים עַל־תּוֹחַלְתְּכֶם וְעַל־אֱמוּנַתְכֶם בְּכָל־צָרוֹתֵיכֶם וּבִמְצוּקוֹתֵיכֶם אֲשֶׁר כִּלְכַּלְתֶּם׃

Tanto, que noſotros miſmos nos gloriemos de voſotros en las Igleſias de Dios.da vueſtra paciencia y fe en todas vueſtras perſecuciones y tribulaciones que ſuffris.

5 לְרְאָיַת צִדְקַת וּמִשְׁפַּט אֱלֹהִים לְהַשְׁווֹתְכֶם לְמַלְכוּת אֱלֹהִים אֲשֶׁר עָלֶיהָ גַּם תְּעֻנּוּן׃

En teſtimonio del juſto juyzio de Dios, paraque ſeays auidos por dignos del Reyno de Dios, por elqual anſimiſmo padeceys:

ΠΑΥΛΟΥ ΠΡΟΣ ΘΕΣσαλονικεῖς ἐπιστολὴ δευτέρα.

ΚΕΦΑΛ. α'.

ΠΑῦλος καὶ σιλουανὸς καὶ τιμόθεος, τῇ ἐκκλησίᾳ θεσσαλονικέων ἐν θεῷ πατρὶ ἡμῶν, καὶ κυρίῳ ἰησοῦ χριστῷ.

PAVL., & Siluain, & Timothee à l'Egliſe des Theſſaloniciens, qui eſt en Dieu noſtre Pere, & au Seigneur Ieſus Chriſt:

2. Χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν, καὶ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ.

Grace vous ſoit, & paix de par Dieu noſtre Pere, & de par le Seigneur Ieſus Chriſt.

3. Εὐχαριστεῖν ὀφείλομεν τῷ θεῷ πάντοτε περὶ ὑμῶν, ἀδελφοὶ, καθὼς ἄξιόν ἐστιν, ὅτι ὑπεραυξάνει ἡ πίστις ὑμῶν, καὶ πλεονάζει ἡ ἀγάπη ἑνὸς ἑκάστου πάντων ὑμῶν εἰς ἀλλήλους.

Freres, nous deuons touſiours rendre graces a Dieu de vous, comme c'eſt bien raiſon, d'autant que noſtre foy croiſt grandement, & que la charité d'vn chacun de vous abonde de l'vn enuers l'autre:

4. Ὥστε ἡμᾶς αὐτοὺς ἐν ὑμῖν καυχᾶσθαι ἐν ταῖς ἐκκλησίαις τοῦ θεοῦ, ὑπὲρ τῆς ὑπομονῆς ὑμῶν καὶ πίστεως ἐν πᾶσι τοῖς διωγμοῖς ὑμῶν καὶ ταῖς θλίψεσιν αἷς ἀνέχεσθε.

Tellement que nous-meſmes nous glorifions de vous ès Egliſes de Dieu, à cauſe de voſtre patience & foy en toutes vos perſecutions & afflictions que vous ſouſtenez.

5. Ἔνδειγμα τῆς δικαίας κρίσεως τοῦ θεοῦ εἰς τὸ καταξιωθῆναι ὑμᾶς τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ, ὑπὲρ ἧς καὶ πάσχετε.

Leſquelles ſont vne manifeſte demonſtrance du iuſte iugement he Dieu: à ce que vous ſoyez reputés dignes du royaume de Dieu: pour lequel auſſi vous ſouffrez.

CAP. I.

PAVLVS & Sylvanus & Timotheus: eccleſiæ Theſſalonicenſium in Deo Patre noſtro, & Domino Ieſu Chriſto.

PAul and Siluanus / and Timotheus vnto the Churche of the Theſſalonians/which is in God our Father / and in the Lorde Jeſus Chriſt.

2. Gratia vobis & pax à Deo Patre noſtro & Domino Ieſu Chriſto.

Grace be with you/ and peace from God our Father / and ſrom the Lord Jeſus Chriſt.

3. Gratias agere debemus ſemper Deo pro vobis fratres, ita ut dignum eſt, quoniam ſupercreſcit fides veſtra, & abundat charitas uniuſcuiuſque veſtrûm in invicem.

Wee ought to thanke God alwayes for you/brethren/as it is meete/becauſe that your fayth groweth exceedingly / and the loue of euerie one of you towarde another aboundeth.

4. Ita ut & nosipſi in vobis gloriemur in eccleſiis Dei, pro patientia veſtra, & fide in omnibus perſecutionibus veſtris & tribulationibus, quas ſuſtinetis.

So that wee our ſelues reioyce of you in the Churches of God /becauſe of your pacience and fayth in all your perſecutions and tribulations that yee ſuffer.

5. In exemplum iuſti iudicii Dei, ut digni habeamini in regno Dei, pro quo & patimini.

Which is a token of the righteous iudgement of God that ye may be counted worthie of the kingdome of God/for the which ye alſo ſuffer.

Das I. Capitel.

PAulus vnd Silvanus vnd Timotheus. Der Gemeinen zu Theſſalonich / in Gott vnſerm Vater vnd dem HErrn Jeſu Chriſto.

PAulus oc Siluanus oc Timotheus. Menigheden i Theſſalonica/ vdi Gud vor Fader/ oc den HERRE Jheſu Chriſto.

2. Gnade ſey mit euch / vnd friede von Gott vnſerm Vater / vnnd dem HERRN Jeſu Chriſto.

Naade vere met eder/ oc Fred aff Gud vor Fader/ oc den HERRE Jheſu Chriſto.

3. Wir ſollen Gott dancken allezeit vmb euch / lieben Brůder / wie es billich iſt / denn ewer Glaube wåchſet ſehr / vnd die Liebe eines ieglichen vnter euch allen/nimpt zu gegenander.

Wi ſkulle altid tacke Gud for eder/kære Brødre/ ſom det er tilbørligt/ Thi eders Tro voxer meget/ oc den Kærlighed ſom huer haffuer til den anden / formeris iblant eder alle.

4. Alſo / daß wir vns euer růhmen vnter den Gemeinen Gottes / von euer gedult / vnd glauben / inn allen euren verfolgungen vnd trůbſaln/ die jr duldet.

Saa/at wi roſe oſſ aff eder iblant Guds Menighed/ aff eders taalmodighed oc tro/ i al eders forfølgelſe oc drøffuelſe/ ſom i lide.

5. Welches anzeiget/daß Gott recht richten wirdt / vnd jhr wirdig werdet zum Reich Gottes / über welchem jr auch leidet.

Huilcket der giffuer til kende / at Gud ſkal dømme rettelige/oc at i bliffue verdige til Guds Rige/for huilcket i oc lide.

Kapitola I.

PAwel a Sylwánus y Tymotheus: Cyrkwi Theſalonicenſké w Bohu Otcy naſſem/a w Pánu Gežiſſy Kryſtu:

PAwel y Sylwanus / y Thymotheuß Kościołowi Theſſalonićenſkiemu/ ktory ieſt w Bogu Oycu náßym/ y w Pánie Jezuſie Kryſtuſie.

2. Miloſt wám a Pokog od Boha Otce naſſeho/ a od Pána Gežiſſe Kryſta.

Láſká niech wam bedźie y pokoy od Bogá Oycá náßego y Páná Jezu Kryſtá.

3. Děkowati máme Bohu wždyckny za wás Bratřij/ tak yakž hodně geſt / proto / že wijra waſſe welmi roſte/ a rozmáhá/ ſe Láſka gednohokaždého wás k ſobě weſpolek:

Bráćia mamy Bogu záwße dźiękowáć za was iáko ſie godźi/ przeto iż bárzo ſie pomnaża wiárá wáßá/ y obfituie ſpoleczna miłośći káżdego z was wßytkich.

4. Tak že my chlubijme ſe wámi w Cyrkwijch Božijch/ pro waſſy trpěliwoſt a Wijru/ kterauž máte we wſſech protiwenſtwijch ſwých a w zámutcých/ kteréž trpijte.

Ták iż my ſie z was przechwałamy v Kośćiołow Bożych/ tho ieſt z ćierpliwośći wáßey/ y wiáry w wßelkim prześládowániu wáßym/ y w vćiſkách ktore noſićie.

5. Ku přijkladu ſprawedliwého Saudu Božijho / abyſſte hodni gmijni byli Králowſtwij Božijho / pro kteréžto y trpijte:

Ktora rzecz ieſt iáwnym okazániem ſpráwiedliwego ſadu Bożego/ ná to áby was miano zá godne Kroleſtwá Bożego / dla ktorego też thy rzeczy ćierpićie.

א

6 וְאֵן כָּאנָא קְדָם אֱלָהָא דְּנֶפְרוּעַ אוּלְצָנָא לְאָלוּצַיְכוּן׃

Percioch'egli è giuſto appreſſo Iddio, rendere afflittioni a quelli che v'affliggono.

7 וְלְכוּן דְּמֶתְאַלְּצִתּוּן נְיָחָא עַמַּן בְּגֶלְיָנֵהּ דְּמָרַן יֵשׁוּעַ (מְשִׁיחָא) דְּמֶן שְׁמַיָּא עַם חַילָא דְּמַלְאַכַוְהי׃

Et à voi che ſete afflitti, ripoſo inſieme con noi, quãdo il Signor IESV (Chriſto) ſi manifeſtarà dal cielo con gli Angeli de la ſua potentia.

8 מָא דְּעָבֵד תְּבַעְתָּא בְּגוּדְלָא דְּנוּרָא מֶן הָנוּן דְּלָא יָדְעוּ לַאלָהָא וּמֶן הָנוּן דְּלָא אֶשְׁתַּוּדַעוּ לְסַבְרְתֵהּ דְּמָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא׃

In fuoco fiammeggiante: facendo vendetta di coloro che non conoſcono Iddio, e non obbediſcono à l'Euangelio del noſtro Signor IESV Chriſto.

9 דְּהָנוּן בְּדִינָא נֶתְפַּרְעוּן אַבְדָנָא דַּלְעָלַם מֶן פַּרְצוּפֵהּ דְּמָרַן וּמֶן שׁוּבְחָא דְּחַילֵהּ׃

I quali ne pagaranno la pena, con la morte eterna dannati da la faccia del Signore, è da la gloria de la ſua potentia.

10 מָא דְּאָתֵא דְּנֶשְׁתַּבַּח בְּקַדִּישַׁוְהי וְנֶתְחֲזֵא תְּדַמּוּרְתֵהּ בַּמְהַיְמְנָנַוְהי דְּאֶתְהַיְמַן ס סָהֲדוּתַן דַּעְלַיְכוּן בְּהַו יַוְמָא׃

Quando egli verrà per eſſer glorificato ne ſuoi Santi, & eſſer fatto ammirabile in tutti i credenti (perche il noſtro teſtimonio verſo di voi è ſtato creduto) in quel giorno.

11 מֶטוּל הָנָא בְּכֻל זְבַן מְצַלֵּינַן עֲלַיְכוּן דְּנַשְׁוֵיכוּן אֱלָהָא לִקְרָיַנְכוּן וְנַמְלֵיכוּן כֻּלֵּהּ צֶבְיָנָא דְּטָבוּתָא וְעַבְדָּא דְּהַיְמָנוּתָא בְּחַילָא׃

Al qual fine, ancora noi preghiamo ſempre per voi, accioche il noſtro Iddio vi faccia degni de la ſua vocatione, & adempia tutto il beneplacito de la ſua bontà, e l'opera de la fede potentemente.

א

6 כְּמוֹ אֲשֶׁר צְדָקָה הִיא לִפְנֵי אֱלֹהִים לְשַׁלֵּם לְצוֹרְרֵיכֶם שִׁלּוּמַת הָרְשָׁעִים׃

Si, que es juſto acerca de Dios, pagar con tribulacion à losque hos atribûlan:

7 וְלָכֶם הַנְּצוּרִים וּמוּצָקִים אֵת סְלִיחָה עִמָּנוּ בְּהִגָּלוֹת אֲדוֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ (הַמָּשִׁיחַ) מִשָּׁמַיִם אֶת־מַלְאֲכֵי כֹּחוֹ וּגְבוּרָתוֹ׃

Y à voſotros, que ſoys atribulados, y à noſotros, dar repoſo quando ſe manifeſtará el Sennor Ieſus (el Chriſto) del cielo con los Angeles de ſu potencia.

8 בְּלַהֲבַת אֵשׁ לַעֲשׂוֹת נְקָמָה בַּגּוֹיִם אֲשֶׁר לֹא יָדְעוּ אֱלֹהִים וּבָאֵלֶּה אֲשֶׁר לֹא שָׁמְעוּ לִבְשׂוֹרַת אֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ׃

Con llama de fuego, para dar el pago á los que no conocieron à Dios, ni obedecen àl Euangelio del Sennor nueſtro Ieſus el Chriſto:

9 אֲשֶׁר לְמִשְׁפָּטָם תִּשְׂאוּ אֶת־אֲבַדּוֹן לַחֲרָפוֹת לְדִרְאוֹן עוֹלָם מִלִּפְנֵי אֱלֹהִים וּמִכְּבוֹד גְּבוּרָתוֹ׃

Los quales ſeran caſtigados de eterna perdicion por la preſencia del Sennor, y por la gloria de ſu potencia:

10 כַּאֲשֶׁר יָבוֹא לְהִכָּבֵד בִּקְדוֹשָׁיו וּלְהִתְפַּלֵּא בְּכָל־חוֹסָיו בּוֹ כִּי־תֵאָמֵן עֵדוּתֵנוּ עֲלֵיכֶם בַּיּוֹם הַהוּא׃

Quando viniêre para ſer glorificado en ſus Sanctos, y à hazerſe admirable, en aquel dia en todos los que creyeron: porquanro nueſtro teſtimonio ha ſido creydo entre voſotros.

11 בְּזֹאת מִתְפַּלְּלִים אֲנַחְנוּ תָמִיד עֲלֵיכֶם אֲשֶׁר יַשְׁוְכֶם אֱלֹהֵינוּ לִקְרִיאַתְכֶם וִימַלֵּא אֶת־כָּל־רְצוֹן טוּבָתוֹ וּמַעֲשֵׂה אֱמוּנָה בִּגְבוּרָה׃

Por loqual anſimiſmo oramos ſiempre por voſotros que el Dios nueſtro hos tenga por dignos de ſu vocacion, y hincha de bondad à toda voluntad y à toda obra de fe con potencia.

α´.

6. Εἴπερ δίκαιον παρὰ θεῷ ἀνταποδοῦναι τοῖς θλίβουσιν ὑμᾶς θλῖψιν.

Comme ainſi ſoit que c'eſt choſe iuſte enuers Dieu, qu'il rende affliction à ceux qui vous affligent.

7. Καὶ ὑμῖν τοῖς θλιβομένοις ἄνεσιν μεθ᾽ ἡμῶν, ἐν τῇ ἀποκαλύψει τοῦ κυρίου ἰησοῦ (χριστοῦ) ἀπ᾽ οὐρανοῦ μετ᾽ ἀγγέλων δυνάμεως αὐτοῦ.

Et à vous qui eſtes effligés relaſche auec nous, lors que le Seigneur Ieſus (Chriſt) ſera reuelé du ciel auec les Anges de ſa puiſſance.

8. Ἐν πυρὶ φλογὸς, διδόντος ἐκδίκησιν τοῖς μὴ εἰδόσι θεὸν, καὶ τοῖς μὴ ὑπακούουσι τῷ εὐαγγελίῳ τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ.

Auec flamme de feu, exerçant vengeance contre ceux qui ne cognoiſſent point Dieu, & qui n'obeiſſent point à l'Euangile de noſtre Seigneur Ieſus Chriſt.

9. Οἵτινες δίκην τίσουσιν, ὄλεθρον αἰώνιον, ἀπὸ προσώπου τοῦ κυρίου, καὶ ἀπὸ τῆς δόξης τῆς ἰσχύος αὐτοῦ.

Leſquels ſeront punis de perdition eternelle, de par la face du Seigneur, & de par la gloire de ſa force.

10. Ὅταν ἔλθῃ ἐνδοξασθῆναι ἐν τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ, καὶ θαυμασθῆναι ἐν πᾶσι τοῖς πιστεύσασιν, ὅτι ἐπιστεύθη τὸ μαρτύριον ἡμῶν ἐφ᾽ ὑμᾶς, ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ.

Quand il viendra pour eſtre glorifié en ſes Saincts, & eſtre tendu admirable en tous les croyans (pource que noſtre teſmoignage enuers vous a eſté creu) en ce iour la.

11. Εἰς ὃ καὶ προσευχόμεθα πάντοτε περὶ ὑμῶν, ἵνα ὑμᾶς ἀξιώσῃ τῆς κλήσεως ὁ θεὸς ἡμῶν, καὶ πληρώσῃ πᾶσαν εὐδοκίαν ἀγαθωσύνης, καὶ ἔργον πίστεως ἐν δυνάμει.

Pour laquelle cauſe auſſi nous prions touſiours pour vous, que noſtre Dieu vous rende dignes de ſa vocation, & accompliſſe en vous tout le bon plaiſir de ſa bonté, & l'œuure de foy puiſſamment:

CAP. I.	Das I. Capitel.	Kapitola I.
6. Si tamen iuſtum eſt apud Deum retribuere tribulationem, iis qui vos tribulant. For it is a righteous thing with God/to recompence tribulatiō to them that trouble you.	6. Nach dem es recht iſt bey Gott/ zu vergelten trůbſal/ denen/ die euch trůbſal anlegen. Efterdi det er ret hoſſ Gud at betale dem drøffuelſom legge eder drøffuelſe paa.	6. Nebo ſprawedliwé geſt v Boha dáti odplatu těm/ kteřijž wás rmautij. Abowiemći ſpráwiedliwa rzecz ieſt v Bogá/ záſie tym vtrapienie oddáć ktorzy was trapia.
7. Et vobis qui tribulamini requiem nobiſcum, in revelatione Domini Ieſu de cælo cum angelis virtutis eius. And to you which are troubled rest with vs when th Lord Jeſus/ ſhal ſhew himſelfe from heauen with his mightie Angels.	7. Euch aber/ die jr trůbſal leidet/ ruhe mit vns/ wenn nun der HERR JEſus wirdt offenbart werden von Himmel/ ſampt den Engeln ſeiner krafft. Men eder ſom lide drøffuelſe/ rolighed met oſſ/ Naar den HERRE Jheſus bliffuer nu obenbaret aff Himmelen/ met ſin Krafftis Engle.	7. A wám kteřijž ſe rmautijte odpočinutij s námi/ při zgewenij Pána Gežijſſe z Nebe/ s Angely mocy geho. A wam ktorzy bywaćie vtrapieni/ vlženie z námi/ gdy ſie obiáwi Pan Jezus z niebá z Anioly możności ſwoiey.
8. In flamma ignis dantis vindictam iis qui non noverunt Deum, & qui non obediunt Evangelio Domini noſtri Ieſu Chriſti. In flamming fire rendring vengeance vnto them that do not knowe God/ and which obey not vnto the Goſpell of our Lord Jeſus Chriſt.	8. Vnd mit feuerflammen/ Rach zu geben ůber die ſo Gott nicht erkennen/ vnd ůber die/ ſo nicht gehorſam ſind dem Evangelio vnſers HERREN Jeſu Chriſti. Oc met Ildlue/ at giffue heffn offuer dem/ ſom icke kende Gud/ oc offuer dem/ ſom icke haffue veret vor HERRIS Jheſu Chriſti Euangelio lydige.	8. W plameni Ohně/ kterýž dá pomſtu těm/ kteřijž neznágij Boha/ a kteřij neposlauchagij Ewangelium Pána naſſeho Gežijſſe Kryſta; Płomieniſthym zápalentem ſie mßcząc/ ád tymi ktorzy Bogá nie ználi/ y áni ſłucháia Ewánieliey Páná náßego Jezu Kryſta.
9. Qui pœnas dabunt in interitu æternas à facie Domini, & à gloria virtutis eius. Which ſhalbe puniſhed with euerlaſting perdition/ from the preſence of the Lorde/ and from the glorie of his power.	9. Welche werden pein leiden/ das ewige verderben/ von dem Angeſichte des HERRN/ vnd von ſeiner herrlichen Macht. Hulicke der ſkulle lide pine/ den euige forderffuelſe fra HERRENS Anſict/ oc fra hans herligheds Mact.	9. Kteřijžto trpěti budau mauku/ wěčného zahynutij od twáři PAně/ a od Sláwy mocy geho. Ktorzy karáni beda wiecznym zátráceniem/ ſkazáni od oblicznoſći Páńſkiey/ y od możney chwały iego.
10. Cùm venerit glorificari in ſanctis ſuis, & admirabilis fieri in omnibus qui crediderunt, quia creditum eſt teſtimonium noſtrum ſuper vos in die illo. When hee ſhall come to be glorified in his Saintes/ and to be made marueolous in all them that beleeue (becauſe our teſtimonie towarde you was beleeued) in that day.	10. Wenn er kommen wird/ daß er herrlich erſcheine mit ſeinen Heiligen/ vnd wunderbar mit allen Glaubigen denn vnſer zeugnuß an euch von demſelbigen tage habt jr geglaubet. Naar hand ſkal komme/ at obenbaris herlige met ſine Helligen/ oc vnderlige met alle dem ſom tro/ Thi i trode vort Vidniſbyrde til eder om denne ſamme dag.	10. Když přijde aby byl zweleben w Swatých ſwých/ a aby ſe okázal předivný mezy wſſemi wěřijcými (že gſte vwěřili ſwědectwij naſſemu) w ten den. Gdy przyidzie áby był vwielbion w świętych ſwoich/ y áby ſie dziwnym okázał we wßytkich wiernych w on dźień/ przetho iż vwierzono świádectwu náßemu v was.
11. In quo etiam oramus ſemper pro vobis: ut dignetur vos vocatione ſua Deus noſter, & impleat omnem voluntatem bonitatis & opus fidei in virtute. Wherefore/ wee alſo praye alwayes for you/ that our God may make you worthie of his calling/ and fulfill all the good pleaſure of his goodnes/ and the worke of fayth with power.	11. Vnnd derhalben beten wir auch allezeit fůr euch/ daß vnſer Gott euch wirdig mache deß beruffs/ vnd erfůlle alles wolgefallen der gůte/ vnnd das werck deß Glaubens in der krafft. Der faare bede wi ocſaa altid for eder/ at vor Gud ſkal gøre eder verdige til det Kald/ oc opfylde al godheds behagelighed/ oc Troens gerning i Krafft.	11. Protož ſe také modlíme wždycky za wás/ aby hodné včinil wás powolánij ſwého Buoh náš/ a aby naplnil wſſecku wuoli do broty ſwé/ y ſkutek wijry w mocy. Dla czego też modlimy ſie záwße zá was/ áby Bog náß was godnymi czynił wezwánia tego/ y wypełnił wßytkę dáremna życzliwość dobrotliwości ſwoiey/ y ſpráwę wiáry mocnie.

א

12 דִּישְׁתַּבַּח בְּכוּן שְׁמֵה דְּמָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא אַף אַנְתּוּן בֵּה אֵיךְ טַיְבוּתֵה ד דַּאלָהַן וּמָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא׃

A fine ch'el Nome del noſtro Signor IESV *Chriſto ſia glorificato in voi, è voi in lui, ſecondo la gratia del noſtro Iddio, è del Signor* IESV *Chriſto.*

א

12 אֲשֶׁר יְכֻבַּד שֵׁם אֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ בָּכֶם וְאַתֶּם בּוֹ כְּחֶנַּת אֱלֹהֵינוּ וַאדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ׃

Paraque el nombre del Sennor nueſtro Ieſus el Chriſto ſea clarificado en voſotros, y voſotros en el por la grácia del Dios nueſtro, y del Sennor Ieſus el Chriſto.

α'.

12. Ὅπως ἐνδοξασθῇ τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ ἐν ὑμῖν, καὶ ὑμεῖς ἐν αὐτῷ κατὰ τὴν χάριν τοῦ θεοῦ ἡμῶν, καὶ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ.

Afin que le Nom de noſtre Seigneur Ieſus Chriſt ſoit glorifié en vous, & & vous en lui, ſelon la grace de noſtre Dieu, & du Seigneur Ieſus Chriſt.

ב

1 בָּעֵינַן דֵּין מֶנְּכוֹן אַחַי עַל מֵאתִיתֵה דְּמָרַן יֵשׁוּעַ מ מְשִׁיחָא וְעַל כְּנוּשְׁיָא דִּילַן דִּלְוָתֵה׃

Hor noi vi preghiamo, fratelli, per la venuta del noſtro Signor IESV *Chriſto, è per il noſtro raccoglimento in lui.*

ב

1 וְשׁוֹאֲלִים אֲנַחְנוּ מִמֶּכֶּם אַחֵינוּ בְּבִיאַת אֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ וּבִקְהִלָּתֵנוּ אֵלָיו׃

Rogamos hos pues, Hermanos por la venida del Sennor nueſtro Ieſus el Chriſto, y de nueſtro recogimiento à el.

ΚΕΦΑΛ. β.

Ἐρωτῶμεν δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοὶ, ὑπὲρ τῆς παρουσίας τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, καὶ ἡμῶν ἐπισυναγωγῆς ἐπ αὐτὸν.

Or, freres, nous vous prions par l'aduenement de noſtre Seigneur Ieſus Chriſt, & par noſtre recueil en lui:

2 דְּלָא עַגַּל תֶּתְזִיעוּן בְּרֶעְיָנְכוֹן וְלָא תֶּתְוָהוּן לָא מֶן מֶלְּתָא וְלָא מֶן רוּחָא וְלָא מֶן אֶגַּרְתָּא דַּאיךְ דְּמֶן לְוָתַן הִי דְּהָא לַם מַטִּי לֵה יַוְמֵה דְּמָרַן׃

Che non ſiate traſportati leggiermente d'intendimento, è non ſiate turbati, ne per ſpirito, ne per parola, ne per epiſtola, come da noi mandata, come ſe il giorno di Chriſto foſſe vicino.

2 פֶּן־בִּמְהֵרָה תִּמּוֹטוּ מֵאֱמוּנַתְכֶם וְלֹא תֶחֶרְדוּ לֹא בְּרוּחַ וְלֹא בְּדָבָר וְלֹא בְּאִגֶּרֶת אֵיכָכָה מִמֶּנּוּ כִּי־בוֹא יָבוֹא יוֹם הַמָּשִׁיחַ׃

Que no hos mouays facilmente de vueſtro ſentimiento, ni ſeays eſpantados ni por eſpiritu, ni por palabra, ni por carta como nueſtra, como que el dia del Sennor eſté cerca.

2. Εἰς τὸ μὴ ταχέως σαλευθῆναι ὑμᾶς ἀπὸ τοῦ νοὸς, μήτε θροεῖσθαι, μήτε διὰ πνεύματος, μήτε διὰ λόγου, μήτε δι᾽ ἐπιστολῆς ὡς δι᾽ ἡμῶν, ὡς ὅτι ἐνέστηκεν ἡ ἡμέρα τοῦ χριστοῦ.

Que vous ne ſoyez point toſt eſbranlés d'entendement, ni troublés par eſprit, ni par parole, ni par Epiſtre, cōme de par nous, comme ſi la iournee de Chriſt eſtoit prochaine.

3 לְמָא אֱנָשׁ יַטְעֵיכוֹן בְּחַד מֶן אַסְכִּימִין מֶטּוּל דְּהָאן לָא תֵּאתֵא לוּקְדַם מַרְדּוּתָא וְיֶתְגְּלֵא בַּר־נָשָׁא דְּחַטִּיתָא בְּרֵה דַּאבְדָנָא׃

Niuno v'inganni per modo alcuno: percioche il giorno del Signore non verrà ſe prima non ſia venuta la ribellione, è ſia riuelato l'huomo del peccato, il figliuol dico, de la perditione.

3 אִישׁ לֹא יְפַתֶּכֶם בְּכָל־דֶּרֶךְ אִם לֹא תָּבוֹא לְמַעַן הַמַּרְדּוּת בָּרִאשׁוֹנָה וְיִגָּלֶה אֱנוֹשׁ הַחַטָּאת בֶּן־הָאֲבַדּוֹן׃

No hos enganne nadie en ninguna manera, porque no vendra que no venga antes la apoſtaſia, y ſe manifieſte el hombre de peccado, el hijo de perdicion.

3. Μή τις ὑμᾶς ἐξαπατήσῃ κατὰ μηδένα τρόπον. ὅτι ἐὰν μὴ ἔλθῃ ἡ ἀποστασία πρῶτον, καὶ ἀποκαλυφθῇ ὁ ἄνθρωπος τῆς ἁμαρτίας, ὁ υἱὸς τῆς ἀπωλείας.

Que nul ne vous ſeduiſe en ſorte que ce ſoit: car ce iour-la ne viendra point que premierement ne ſoit aduenue la reuolte, & que l'homme de peché ne ſoit reuelé, le fils de perdition.

4 הַו דַּלְקוּבְלָא הוּ ו וּמֶשְׁתַּעְלֵא עַל כֻּל מַן דְּמֶתְקְרֵא אֱלָהָא וְדַחְלָא אַיכַּנָּא דְּאַף בְּהַיכְלָא דַּאלָהָא אֵיךְ אֱלָהָא יָתֶב וִיחַוֵּא עַל נַפְשֵׁה אֵיךְ ד דַּאלָהָא הוּ׃

Ilquale è auuerſario, & inalzaſi ſopra tutto quel che ſi dice Iddio, ò che s'adora: in modo ch'egli ſi ſtà à ſedere nel tempio di Dio, come Iddio, moſtrandoſi d'eſſere Iddio.

4 הַמִּתְקוֹמֵם וְהִתְרוֹמֵם עַל־כָּל הַנִּקְרָא אֱלֹהִים אוֹ־יִרְאַת אֱלֹהִים כֵּן אֲשֶׁר יוֹשִׁיב אֶת־נַפְשׁוֹ בְּהֵיכַל אֱלֹהִים כָּמוֹהוּ אֱלֹהִים לְהַגִּיד אֶת־נַפְשׁוֹ כִּי־הוּא אֱלֹהִים׃

Opponiendoſe, y leuantandoſe contra todo loque ſe llama Dios, ó diuinidad: tanto que ſe aſsiente en el templo de Dios como Dios, haziendoſe parecer Dios.

4. Ὁ ἀντικείμενος καὶ ὑπεραιρόμενος ἐπὶ πάντα λεγόμενον θεὸν ἢ σέβασμα, ὥστε αὐτὸν εἰς τὸν ναὸν τοῦ θεοῦ ὡς θεὸν καθίσαι, ἀποδεικνύντα ἑαυτὸν ὅτι ἐστὶ θεός.

Qui s'oppoſe, & s'eſleue contre tout ce qui eſt nommé Dieu, ou qu'on adore, iuſqu'à eſtre aſſis comme Dieu au temple de Dieu ſe portant cōme s'il eſtoit Dieu.

CAP. I.

12. Vt clarificetur nomen Domini noſtri Ieſu Chriſti in vobis, & vos in illo, ſecundum gratiam Dei noſtri, & Domini Ieſu Chriſti.

That the Name of our Lord Jeſus Chriſt may be glorified in you/ and ye in him/ according to the grace of our God/ and of the Lord Jeſus Chriſt.

CAP. II.

ROgamus autem vos, fratres, per adventum Domini noſtri Ieſu Chriſti, & noſtræ congregationis in ipſum.

Nowe wee beſeech you / brethren / by the comming of our Lorde Jeſus Chriſt / and by our aſſembling vnto him.

2. Vt non cito moveamini à veſtro ſenſu, neque terreamini, neq; per ſpiritum, neque per ſermonem, neque per epiſtolam tanquam per nos miſſam, quaſi inſtet dies Domini.

That yee bee not ſuddenly moued from your minde / nor troubled neyther by ſpirit / nor by worde: nor by letter / as it were from vs / as though the day of Chriſt were at hande.

3. Nequis vos ſeducat ullo modo: quoniam niſi venerit diſceſſio primùm, & revelatus fuerit homo peccati, filius perditionis.

Let no man deceiue you by any meanes: for that day ſhall not come: except there come a departing firſt / and that that man of ſinne bee diſcloſed / euen the ſonne of perdition.

4. Qui adverſatur, & extollitur ſupra omne quod dicitur Deus, aut quod colitur, ita ut in tẽplo Dei ſedeat, oſtendens ſe tanquam ſit Deus.

Which is an aduerſarie / and exalteth him ſelfe agaynſt all that is called God / or that is worſhipped: ſo that he doeth ſit as God in the Temple of God / ſhewing him ſelfe that he is God.

Das I. Capitel.

12. Auff daß an euch gepreiſet werde der Name vnſers HERRN Jeſu Chriſti/ vnd jr an jhm/ nach der gnade vnſers Gottes/ vnd deß HERRN Jeſu Chriſti.

Paa det/ at vor HERRIS Jheſu Chriſti Naſſn ſkal priſis i eder/ oc i vdi hannem / effter Guds Naade/ oc den HERRIS Jheſu Chriſti.

Das II. Capitel.

ABer der Zukunfft halben vnſers HERRN Jeſu Chriſti/ vnd vnſer verſamlung zu jhm / bitten wir euch lieben Brůder.

MEn paa vor HERRIS Jheſu Chriſti tilkommelſis vegne/ oc vor Forſamling til hannem / bede wi eder/ kære Brødre.

2. Daß jr euch nicht bald bewegen laſſet von ewrem Sinn / noch erſchrecken / weder durch Geiſt / noch durch Wort / noch durch Brieffe / als von vns geſand / daß der tag Chriſti fürhanden ſey.

At i icke lade ſnarlige omuende eder fra eders ſind/ oc ey forferde/ huercken ved Aand/ eller ved Ord / eller ved Breff/ ſom de vaare vdſende fra oſſ/ at Chriſti dag ſkal vere næruerendis.

3. Laſſet euch niemand verführen in keinerley weiſe. Denn er kompt nicht/ es ſey denn / daß zuvor der Abfall komme / vnnd offenbaret werde der Menſch der Sünden / vnd das Kind deß Verderbens.

Lader ingen bedrage eder i nogen maade/ thi hand kommer icke/ vden ſaa er / at der kommer tilforn Affald/ oc ſyndens Menniſke bliffuer obenbaret / oc forderffuelſens Barn.

4. Der da iſt ein Widerwertiger/ vnnd ſich ůberhebet über alles das Gott oder Gottesdienſt heiſſet/ alſo/ daß er ſich ſetzt in den Tempel Gottes/ als ein Gott / vnd gibt ſich für / er ſey Gott.

Som er en Modſtandere / oc ophøyer ſig offuer alt det ſom kaldis Gud eller Guds tienſte/ ſaa/ at hand ſetter ſig i Guds Tempel / ſom en Gud / oc giffuer ſig vd/ at hand er Gud.

Kapitola I.

12. Aby yaſně oznámeno bylo Gměno Pána naſſeho Gežiſſe Kryſta mezy wámi/ a wy w něm/ wedlě miloſti Boha naſſeho a Pána Gežiſſe Kryſta.

Aby było chwalone imie Páná náſzego Jezu Kryſthá w was/ a wy w nim/ z łáſki Bogá náſzego/ y Páná Jezu Kryſtá.

Kapitola II.

PRoſýme pak wás Bratřij / ſkrze přijſſtij Pána naſſeho Gežiſſe Kryſta/ a ſkrze naſſe ſhromažděnij w něho:

Zatym proſimy was bráćia przez przyſćie Páná náſzego Jezu Kryſthá/ y naſze zgromadzenie do niego.

2. Abyſſte nebrzo dali ſebau hnauti od waſſeho ſmyſlu/ ani ſe ſtrachowali/ ani ſkrze Ducha/ ani ſkrze řeč/ ani ſkrze Liſt/ yakožto od nás poſlaný/ yakoby naſtáwal den PANIE:

Abyśćie ſię rychło nie poruſzyli od vmyſłu waſzego / áni ſobą trwożyli / áni przez ducha/ áni przez powieść/ áni przez liſt rzkomo od nas piſany / jákoby iuż bliſko był dźień Kryſtuſow.

3. Ať wás neſwodij žádný nižádným obyčegem: Nebť nepřijgde PAN/ leč prwé přijgde odſtaupenij/ a leč prwé zgewen bude Člowěk hřijchu / Syn zatracenij.

Niech was żaden nie zwodźi żadną miarą/ ábowiem nie przyjdźie dźień Kryſtuſow/ ażby pierwey przyſzło odſtąpienie/ á był obiáwion człowiek on złośćiwy/ ktory ieſt ſyn zatrácenia.

4. Kterýž ſe protiwij a pozdwihuge nadewſſecko což ſlowe Bůh / ane čemu ſe děge pocta / tak že w Chrámě Božijm ſedne/ okazugijc ſe yakoby on byl Bohem.

Ktory ſię ſprzećiwia y wynośi przećiwko wſzelkiemu ktorego zowa Bogiem/ ábo ktoremu chwałá bywa wyrządzana/ ták iż śiedźi w kośćiele Bożym iáko Bog / okazuiąc ſię iákoby był Bogiem.

ב

5 לָא עֲהִידִיתוּן דְּכַד לְוָתְכוֹן הֲוֵית הָלֵין אָמְרֵת הֲוֵית לְכוֹן׃

Non vi ricordate, che quando io ero ancora appreſſo di voi, vi diceuo queſte coſe?

6 וְהָשָׁא יָדְעִין אַנְתּוּן מָא דַּאחִיד דְּנֶתְגְּלֵא הוּ בְּזַבְנֵהּ׃

Et hora voi ſapete quel che ritiene, cioè, à fin ch'egli ſia riuelato al ſuo tempo.

7 אֶרָזָא גֵּיר דְּעַוְלָא מֶן כַּדּוּ שָׁרִי לְמֶתְחַבָּטוּ בַּלְחוּד אֶן הוּ מָא דְּהָשָׁא אָחִיד נֶשְׁתְּקֵל מֶן מְצַעְתָא׃

Perche gia ſi fa il miſterio de l'iniquità: ſolamente colui che tiene hora il principato, lo terrà inſin à tanto che ſia tolto via di mezo.

8 וְהָידֵין נֶתְגְּלֵא עַוָּלָא הוּ דְּמָרַן יֵשׁוּעַ נְסַיְּפִיוּהִי בְּרוּחַ פּוּמֵהּ וְנְבַטְּלִיוּהִי בְּגֶלְיָנָא דְּמֵאתִיתֵהּ׃

Et allor ſarà riuelato l'iniquo, ilquale il Signor diſtruggerà con lo Spirito de la ſua bocca, & annichilarallo con lo ſplendor de la ſua venuta.

9 מֵאתִיתֵהּ גֵּיר דְּהָו מ מַעְבְּדָנוּתָא הִי דְּסָטָנָא בְּכֻל חַיִל וְאָתְוָתָא וְתֶדְמְרָתָא דְּדַגָּלוּתָא׃

La venuta delquale iniquo, è ſecondo l'operatione di Satana, con ogni potentia, è ſegni, è miracoli falſi.

10 וּבְכֻלָּהּ טוּעָה דְּעַוְלָא דְּהָוְיָא בְּאָבִידֵא עַל דְּלָא קַבֶּלוּ חוּבָּא דְּקוּשְׁתָא דְּבֵהּ נֶחוּן׃

E con ogni inganno d'ingiuſtitia, in quelli che periſcono, per non hauer riceuuto l'amor de la vita, onde ſi foſſen ſaluati.

11 מֶטוּל הָנָא יְשַׁדַּר לְהוֹן אֱלָהָא מַעְבְּדָנוּתָא דְּטוּעָה דְּנְהַיְמְנוּן לְשׁוּקְרָא׃

E per queſto Iddio mandarà loro vn' efficacia d'inganno, accioche eſſi credano à la bugia.

ב

5 הֲלֹא תִזְכְּרוּ בִּהְיוֹתִי עוֹדֶנִּי עִמָּכֶם כִּי־אֶת־הָאֵלֶּה דִּבַּרְתִּי אֲלֵיכֶם׃

No hos acordays que quando eſtaua con voſotros hos dezia eſto?

6 וְעַתָּה מַה־מֵּאֵחַז יְדַעְתֶּם לְהִגָּלוֹתוֹ בְּעִתּוֹ׃

Y voſotros ſabeys que es loque lo impide aora, paraque à ſu tiempo ſe manifieſte.

7 כִּי־גַם עַתָּה סוֹד הַחַטָּאת פּוֹעֵל פָּעֳלוֹ לְבַדּוֹ הַמְאַחֵר עַתָּה עַד מִתּוֹךְ יִנָּשֵׂא׃

Porque ya ſe obra el myſterio de iniquidad: ſolamente que elque aora domina, domine haſta que ſea quitado:

8 וְאָז יִגָּלֶה הָעַוָּל אֲשֶׁר אוֹתוֹ אֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ יַהֲרֹג בְּרוּחַ פִּיו וְיַסִּית בִּגְלוֹי בוֹאוֹ׃

Y entonces ſera manifeſtado aquel iniquo, àlqual el Sennor matará con el Eſpiritu de ſu boca, y con la claridad de ſu venida lo quitará,

9 אוֹתוֹ אֲשֶׁר בּוֹאוֹ כְּגֶרֶשׁ הַשָּׂטָן בְּכָל־גְּבוּרָה אוֹתוֹת וּמוֹפְתֵי שָׁקֶר׃

A aquel iniquo elqual vendrá por operacion de Satanas, con grande potencia, y ſennales, y milagros mentiroſos.

10 וּבְכָל פִּתְיוֹת רִשְׁעָה לָאוֹבְדִים עַל־אֲשֶׁר אֶת־אַהֲבַת אֱמֶת לֹא קִבְּלוּ לְהִוָּשְׁעָם׃

Y contodo enganno de iniquidad obrando en losque perecen: porquanto no recibieron la charidad de la verdad para ſer ſaluos.

11 וְעַל־כֵּן יִשְׁלַח לָהֶם אֱלֹהִים אֶת־גֶּרֶשׁ הַפְּתָיוֹת אֲשֶׁר יַאֲמִינוּ לַכָּזָב׃

Portando pues, embiará Dios en ellos operacion de error, paraque crean à la mentira;

β.

5. Οὐ μνημονεύετε, ὅτι ἔτι ὢν πρὸς ὑμᾶς, ταῦτα ἔλεγον ὑμῖν;

Ne vous ſouuient-il point que quãd i'eſtoye encore auec vous, ie vous diſoye ces choſes?

6. Καὶ νῦν τὸ κατέχον οἴδατε, εἰς τὸ ἀποκαλυφθῆναι αὐτὸν ἐν τῷ ἑαυτοῦ καιρῷ.

Et maintenant vous ſauez que c'eſt qui le retient, afin qu'il ſoit reuelé en ſon temps.

7. Τὸ γὰρ μυστήριον ἤδη ἐνεργεῖται τῆς ἀνομίας· μόνον ὁ κατέχων ἄρτι ἕως ἐκ μέσου γένηται.

Car deſia le ſecret d'iniquité ſe met en train: ſeulement celui qui obtient maintenant, obtiendra iuſqu'à ce qu'il ſoit aboli.

8. Καὶ τότε ἀποκαλυφθήσεται ὁ ἄνομος, ὃν ὁ κύριος ἀναλώσει τῷ πνεύματι τοῦ στόματος αὐτοῦ, καὶ καταργήσει τῇ ἐπιφανείᾳ τῆς παρουσίας αὐτοῦ.

Et lors ſera le meſchant reuelé, lequel le Seigneur deſconfira par l'Eſprit de ſa bouche, & abolira par la clarté de ſon aduenement:

9. Οὗ ἐστιν ἡ παρουσία κατ' ἐνέργειαν τοῦ σατανᾶ, ἐν πάσῃ δυνάμει, καὶ σημείοις, καὶ τέρασι ψεύδους.

Duquel meſchant l'aduenement eſt ſelon l'efficace de Satan, en toute puiſſance, & ſignes, & miracles de menſonge.

10. Καὶ ἐν πάσῃ ἀπάτῃ τῆς ἀδικίας ἐν τοῖς ἀπολλυμένοις· ἀνθ' ὧν τὴν ἀγάπην τῆς ἀληθείας οὐκ ἐδέξαντο εἰς τὸ σωθῆναι αὐτούς.

Et en toute ſeduction d'iniquité, en ceux qui periſſent: d'autant qu'ils n'ont point receu la dilection de verité, pour eſtre ſauués.

11. Καὶ διὰ τοῦτο πέμψει αὐτοῖς ὁ θεὸς ἐνέργειαν πλάνης, εἰς τὸ πιστεῦσαι αὐτοὺς τῷ ψεύδει.

Et pourtant Dieu leur enuoyera efficace d'erreur, à ce qu'ils croyent à menſonge.

CAP. II.

5. Num retinetis quòd cum adhuc eſſem apud vos, hæc dicebam vobis?

Remember ye not / that when I was yet with you / I tolde you theſe things?

6. Et nunc quid detineat ſcitis: ut reveletur in ſuo tempore.

And nowe ye knowe what withholdeth that he might be reueiled in his time.

7. (Nam myſterium iam operatur iniquitatis: tantum ut qui tenet nunc, teneat, donec de medio fiat.)

For the myſterie of iniquitie doeth alreadie worke: onely hee which nowe withholdeth / ſhall let till he be taken out of the way.

8. Et tunc revelabitur ille iniquus: quem Dominus Ieſus interficiet ſpiritu oris ſui: & deſtruet illuſtratione adventus ſui eum.

And then ſhall the wicked man bee reuiled / whom the Lorde ſhall conſume with the Spirit of his mouth / and ſhall aboliſhe with the brightnes of his comming.

9. Cuius eſt adventus ſecundùm operationem Satanæ. in omni virtute, & ſignis & prodigiis mendacibus.

Euen him whoſe comming is by the working of Satan / with all power and ſignes / and lying wonders.

10. Et in omni ſeductione iniquitatis iis qui pereunt, eò quòd charitatem veritatis non receperunt ut ſalvi fierent.

And in all deceyueablenes of vnrigtheouſnes / among them that periſh / becauſe they receyued not the loue of the trueth / that they might be ſaued.

11. Ideò mittet illis Deus operationem erroris, ut credant mendacio.

And therefore God ſhall ſend them ſtrong deluſion / that they ſhould beleeue lyes.

Das II. Capitel.

5. Gedencket jr nicht daran / daß ich euch ſolches ſagte / da ich noch bey euch war?

Tencke i der icke paa / at ieg ſagde eder dette / der ieg end vaar hoſſ eder?

6. Vnnd was es noch auffhelt wiſſet jr / daß er offenbaret werde zu ſeiner zeit.

Oc huad ſom det end nu forholder / vide i / at hand ſkal obenbaris i ſin tid.

7. Denn es reget ſich ſchon bereit die boßheit heimlich / ohn daß der es jetzt auffhelt / muß hinweg gethan werden.

Thi ondſkaff opheffuer ſig allerede hemmelige / Vden at den ſom det nu forholder / ſkal tagis bort.

8. Vnd als denn wird der Boßhafftige offenbart werden / Welchen der HERR vmbbringen wird mit dem Geiſt ſeines Mundes. Vnd wird ſein ende machen / durch die erſcheinung ſeiner zukunfft.

Oc da ſkal den Vanartige obenbaris / Huilcken HERREN ſkal dræbe met ſin Munds Aand / Oc hand ſkal gøre hans endeligt / formedelſt ſin Tilkommelſis obenbarelſe.

9. Deß / welches zukunfft geſchicht nach der wirckung deß Sathans / mit allerley lůgenhafftigen Kräfften vnd Zeichen vnd Wundern.

Hues tilkommelſe der ſkeer efter Satans krafft / met allehonde løgnactig Krafft oc Tegen oc vnderlige Gerninger.

10. Vnd mit allerley verfůhrung zur vngerechtigkeit / vnter denen die verlorn werden / dafůr / daß ſie die liebe zur warheit nicht haben angenommen / daß ſie ſelig wůrden.

Oc met allehonde forførelſe til wretferdighed / iblant dem ſom bliffue fortabte. Fordi / at de anammede icke kærlighed til ſandhed / at de maatte bliffue ſalige.

11. Darumb wird jnen Gott kräfftige jrrthumb ſenden / daß ſie glauben der lůgen.

Der faare ſkal Gud ſende dem krafftelige vildfarelſe / at de ſkulle tro Løgen.

Kapitla II.

5. Nepomnijteli / že když gſem byl geſſtě v wás / toto gſem mluwijwal wám?

Izali nie pámietacie iż ieſzcze przy was będąc tom wam powiedział?

6. A nynij co meſſká přijſtijm geho wijte / totižto aby ſe on zgewil čaſem ſwým.

A teraz wiecie co przeſzkadza / áby on był obiawion czaſu ſwego.

7. Nebo giž tagemſtwij půſobij neprawoſti / toliko aby kdo držij nynij / aby držel / dokawádž z proſtředka nebude wywržen:

Abowiem ſie iuż ſprawuie taiemnicá nieprawości / tylko z ten ktory teraz záwádza / będzie zawadzał áż odiet będzie poſrzodku.

8. A tehdážt ſe zgewij ten neſſlechetnjk / kterýhož Pan Gežijš zabige Duchem auſt ſwých / a zkáží bleſkem přijſtij ſwého.

A tedy obiáwion będzie on złoczyńcá / ktorego Pan zniſzczy Duchem vſt ſwoich / y znacznym przyściem ſwoim zgładzi.

9. Toho kteréhož geſt přijſtij wedlé dijla Satanáſſowa / we wſſj mocy a w diwijch / a w zázracých lžiwých.

Tego mowię / ktorego przyście ieſt z mocy ſzátáńſkiey z wſzelaką mozności / y znaki / y cudámi kłamliwemi.

10. A w wſſelikém ſwedenij neprawoſti / a to těm / kteřijž magij zahynauti / proto / že láſky prawdy nepřijali / aby ſpaſeni byli.

A z wſzelaką zdrádą nieſprawiedliwości w tych ktorzy giną / przeto iż miłości prawdy nie przyieli / aby byli zbawieni.

11. A protož poſſle gim Buoh mocného činitele bludu / aby wěřili lži.

Przeto tedy przyſzle im Bog ſkuteczna moc błedu / áby kłamſtwa wierzyli.

ב

12 ויתתדינון כלהון אילין דלא הימנו בקושתא אלא אצטביו בעולא :

A fin che ſiano giudicati tutti quelli che non hanno creduto à la verità, ma ſi ſon conpiaciuti ne l'iniquità.

13 חנן דין חיבינן למודיו לאלהא בכל זבן על אפיכון אחין חביבוהי דמרן דגבכון אלהא מן רישית לחייא בקדישותא דרוחא ובהימנותא דשררא :

Ma noi debbiamo render ſempre gratie à Dio di voi, fratelli amati dal Signore, che Iddio v'ha eletti fin da principio à la ſalute, per la ſantification de lo Spirito, è fede de la verità.

14 להלין הו גיר קרכון אלהא במסברנותא דילן דתהוון תשבוחתא למרן ישוע משיחא :

Al che egli v'ha chiamati per mezo del noſtro Euangelio, à l'acquiſto de la gloria del noſtro Signor IESV *Chriſto.*

15 מכיל אחי אתקימו ותמסנו בפוקדנא די דילפתון אן במלתא ואן באגרתא דילן :

State dunque ſaldi, fratelli, è ritenete le traditioni che hauete imparate, ò per parola, ò per epiſtola noſtra.

16 הו דין מרן ישוע משיחא ואלהא אבון הו דאחבן ויהב לן בויאא דלעלם וסברא טבא בטיבותה :

Et eſſo noſtro Signor IESV *Chriſto, ò il noſtro Iddio e Padre, ilquale ci ha amati, & hacci data eterna conſolatione, e buona ſperanza per gratia.*

17 יביא לבותכון ויקים בכל מלא ובכל עבד טב :

Conſoli i voſtri cuori, è confermivi in ogni parola & opera buona.

ב

12 אשר ישפטו כלם שאינם מאמינים באמת כי־אם חפצים בעולתה :

Paraque ſean condennados todos los que no creyeron à la verdad, antes conſintieron à la iniquidad.

13 וחובים אנחנו להודות לאלהינו תמיד עליכם אחינו אהובי אלהים כי־בחר בכם אלהים מראשית לישועה במקדש הרוח באמונת האמת :

Mas noſotros deuemos hazer ſiempre gracias à Dios por voſotros, Hermanos amados del Sennor, deque Dios hos aya eſcogido por primicias de ſalud, por la ſanctificacion del eſpiritu y la fe verdadera :

14 אשר בה קרא לכם בבשורתנו למקנת כבוד אדנינו ישוע המשיח :

A loqual hos llamó por nueſtro Euangelio para alcançar la gloria de nueſtro Sennor Ieſus el Chriſto.

15 על־כן אחינו עמדו ואחזו לכם את־התודות אשר למדתם ואם בדבר או־באגרתנו :

Anſique, Hermanos, eſtad firmes y retened la doctrina que aueys aprendido, ſea por palabra, ò por carta nueſtra.

16 והוא אדנינו ישוע המשיח ואלהים ואבינו האוהב אתכם ונותן את תנחמות עולם ואת־שברה טובה בתחנה :

Y el miſmo Sennor nueſtro Ieſus el Chriſto, y Dios y Padre nueſtro, elqual nos amó, y nos dió la conſolacion eterna y la buena eſperança por gracia.

17 הוא ינחם את־לבותיכם ויחזק ויאמץ אתכם בכל־דבר ומעשה טוב :

Conſuele vueſtros coraçones, y hos confirme en toda buena palabra y obra.

Β.

12. Ἵνα κριθῶσι πάντες οἱ μὴ πιστεύσαντες τῇ ἀληθείᾳ, ἀλλ' εὐδοκήσαντες ἐν τῇ ἀδικίᾳ.

Afin que ſoyent iugés tous ceux qui n'ont point creu à la verité, ains ont prins plaiſir à iniquité.

13. Ἡμεῖς δὲ ὀφείλομεν εὐχαριστεῖν τῷ θεῷ πάντοτε περὶ ὑμῶν, ἀδελφοὶ ἠγαπημένοι ὑπὸ κυρίου, ὅτι εἵλετο ὑμᾶς ὁ θεὸς ἀπ' ἀρχῆς εἰς σωτηρίαν ἐν ἁγιασμῷ πνεύματος, καὶ πίστει ἀληθείας.

Mais, ô freres bien-aimés du Seigneur, nous deuons touſiours rendre graces à Dieu quant à vous, de ce que Dieu vous a eſleus dés le commencement à ſalut, & en ſanctification d'Eſprit, & par la foy de verité.

14. Εἰς ὃ ἐκάλεσεν ὑμᾶς διὰ τοῦ εὐαγγελίου ἡμῶν, εἰς περιποίησιν δόξης τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ.

A quoi il vous a appelés par noſtre Euangile en l'acquiſition de la gloire de noſtre Seigneur Ieſus Chriſt

15. Ἄρα οὖν, ἀδελφοί, στήκετε, καὶ κρατεῖτε τὰς παραδόσεις ἃς ἐδιδάχθητε, εἴτε διὰ λόγου, εἴτε δι' ἐπιστολῆς ἡμῶν.

Parquoi, freres, demeurez fermes, & retenez les enſeignemẽs qu'auez apprins, ſoit par noſtre parole, ou par noſtre epiſtre,

16. Αὐτὸς δὲ ὁ κύριος ἡμῶν ἰησοῦς χριστὸς, καὶ ὁ θεὸς, καὶ πατὴρ ἡμῶν ὁ ἀγαπήσας ἡμᾶς, καὶ δοὺς παράκλησιν αἰωνίαν, καὶ ἐλπίδα ἀγαθὴν ἐν χάριτι.

Or icelui meſme Ieſus Chriſt, noſtre Seigneur, & noſtre Dieu & Pere, qui nous a aimés, & nous a donné conſolation eternelle, & bonne eſperance en grace :

17. Παρακαλέσαι ὑμῶν τὰς καρδίας, καὶ στηρίξαι ὑμᾶς ἐν παντὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ ἀγαθῷ.

Vueille conſoler vos cœurs, & vous affermir en toute bonne parole & bõne œuure.

CAP. II.

12. Vt iudicentur omnes qui nõ crediderunt veritati, ſed conſenſerunt iniquitati.

That all they might be damned which beleeued not the trueth / but had pleaſure in vnrighteouſnes.

13. Nos autem debemus gratias agere Deo ſemper pro vobis, fratres dilecti à Deo, quòd elegerit vos Deus primitias in ſalutem, in ſanctificatione ſpiritus & fide veritatis.

But we ought to giue thankes alwaye to God for you / brethren beloued of the Lord / becauſe that God hath frõ the beginnig choſen you to ſaluation / through ſanctification of the ſpirit / and the faith of trueth.

14. In quam & vocavit vos per Evangelium noſtrum, in acquiſitionem glorię Domini noſtri Ieſu Chriſti.

Whereunto hee called you by our Goſpell/ to obteine the glorie of our Lorde Jeſus Chriſt.

15. Itaque fratres ſtate: & tenete traditiones quas didiciſtis, ſive per ſermonem, ſive per epiſtolam noſtram.

Therefore/ brethren/ ſtandfaſt and keepe the inſtructions / which yee haue bene taught/ eyther by worde/ or by our Epiſtle.

16. Ipſe autem Dominus noſter Ieſus Chriſtus, & Deus, & pater noſter qui dilexit nos, & dedit conſolationem æternam, & ſpem bonam in gratia.

Now the ſame Jeſus Chriſt our Lord and our God / euen the Father which hath loued vs/ and hath giuen vs euerlaſting conſolation / and good hope through grace.

17. Exhortetur corda veſtra, & confirmet in omni opere & ſermone bono.

Comfort your hearts/ and ſtabliſh you in euery worde and good worke.

Das II. Capitel.

12. Auff daß gerichtet werden alle die der Warheit nicht glauben/ ſondern haben luſt an der vngerechtigkeit.

Paa det de ſkulle alle bliffue/ dømde ſom icke tro andhed/ men haffue lyſt til wretferdighed.

13. Wir aber ſollen Gott dancken allezeit vmb euch/ geliebte Brůder/ von dem HERREN/ daß euch Gott erwehlet hat von anfang zur Seligkeit/ in der Heiligung deß Geiſtes/ vnd im Glauben der Warheit.

Men wi ſkulle altid tacke Gud for eder/ elſkelige Brødre aff HERREN/ at Gud haffuer vdualt eder aff begyndelſen til ſalighed/ i Aandens helligørelſe/ oc vdi Sandheds tro.

14. Darein er euch beruffen hat/ durch vnſer Evangelium/ zum herrlichen eigenthumb vnſers HERRN Jeſu Chriſti.

Huor vdi hand kallede eder/ formedelſt vort Euangelium/ til vor HERRIS Jheſu Chriſti herlige eyedom.

15. So ſtehet nun/ lieben Brůder/ vnd haltet an den Satzungen/ die jhr gelehret ſeyt/ es ſey durch vnſer Wort oder Epiſtel.

Saa ſtaar nu/ kære Brødre/ oc holder ved den ſtickelſe/ ſom i ere lærde vdi / vere ſig enten formedelſt vort ord eller Epiſtel.

16. Er aber vnſer HERR Jeſus Chriſtus/ vnd Gott/ vnd vnſer Vater/ der vns hat geliebet/ vnd gegeben einen ewigen troſt/ vnd eine gute hoffnung/ durch gnade.

Men vor HERRE Jheſus Chriſtus/ oc Gud/ oc vor Fader/ ſom oſſ elſkte/ oc gaff en euig Trøſt oc it gaat Haab.

17. Der ermane ewer hertzen/ vnnd ſtercke euch inn allerley Lehre vnd gutem Werck.

Hand formane eders hierte/ oc ſtyrcke eder i allehonde Lærdom oc gode Gerninger.

Kapitola II.

12. A odſauzeni byli wſſyckni/ kteřijž newěřili prawdě/ ale powolowali neprawoſti.

Izby byli potepieni wßyſcy ktorzy nie vwierzyli prawdźie/ ale przeſtáli ná nieſpráwiedliwośći.

13. Ale myť máme děkowati Bohu wždycky z wás Bratřij milij od Boha / že wywolil wás Bůh prwotiny k ſpaſenij w poſwěcenij Ducha a v wijře prawdy.

Ale my powinniſchmy Bogu dźiękowáć záwße zá wás brácia vmiłowáni od Páná/ iż wybrał was Bog od poczatku ku zbawieniu/ przez poświecenie Duchá/ y wiáre prawdy.

14. W kterauž to wywolil wás ſkrze Ewangelium naſſe/ abyſſte doſſli ſláwy Pána naſſeho Gežijſſe Kryſta.

Ná co was wezwał przez Ewánielia náße/ ku otrzymániu chwały Páná naßego Jezu Kryſtá.

15. Protož Bratřij ſtuogte a zachowáwayte vſtanowenij kterýmž gſte ſe naučili/ buďto ſkrze řeč / anebo ſkrze Liſt náſs.

Przeto tedy brácia bądźcie ſtáteczni/ a trzymayćie podánia nauki ktoreśćie ſie nauczyli/ choć przez powieść choć przez liſt naß.

16. On pak Pán náſs Gežijſs Kryſtus/a Buoh y Otec náſs kterýž milowal nás/a dal nám potěſſenij wěčné/ a naděgi dobrau w miloſti.

A ſam Pan naß Jezus Kryſtus/ y Bog á Oćiec naß/ ktory vmiłował nas/ y dał poćießenie wieczne/ y nadźieie dobra przez láſke.

17. On potěſſug Srdcy waſſých/ a vtwrď wás w každém ſkutku dobrém y w řeči dobré.

Niechćießy ſercá náße/ y twierdźi nas we wßelakiey mowie/ y ſprawie dobrey.

ג

1 מֶן הָשָׁא אַחַין צַלַו עֲלַין דְּמֶלְתֵהּ דְּמָרַן תֶּהֱוֵא רָהְטָא וּמֶשְׁתַּבְּחָא בְּכֻל דּוּכָא אַיךְ דַּלְוָתְכוּן׃

Quanto al reſto, fratelli, pregate per noi, che la parola del Signore corra, è ſia glorificata come ancora appreſſo di voi.

2 וְדַנֶתְפְּצֵא מֶן בְּנַי נָשָׁא בִּישָׁא וְעַוָּתָא לַו גֵּיר דְּכֻל נָשׁ הִי הַימָנוּתָא׃

E che noi ſiamo liberati da gli huomini inſolenti è maluagi: percioche la fede non è di tutti.

3 מְהַיְמַן הוּ דֵּין מָרְיָא דְּהוּ יְנַשַׁרְכוּן וְנַשַׁוְזְבְכוּן מֶן בִּישָׁא׃

Ma il Signore è fedele, che vi confermarà, guardarà dal maligno.

4 תְּכִילִינַן דֵּין עֲלַיְכוּן ב בְּמָרַן דְּמֶדֶם דַּמְפַקְּדִינַן לְכוּן עָבְדִּתּוּן אַף עָבְדִיתוּן׃

E noi ci confidiamo di voi per il Signore, che voi fate è farete le coſe che vi denuntiamo.

5 וּמָרַן נְתָרֵיץ לֶבָּוָתְכוּן לְחוּבֵּהּ דַּאלָהָא וּלְמַסְבַּרְנוּתֵהּ דַּמְשִׁיחָא׃

E il Signor dirizzi i voſtri cuori à l'amor di Dio, & à l'aſpettatione di Chriſto.

6 מְפַקְּדִינַן לְכוּן דֵּין אַחַי בַּשְׁמֵהּ דְּמָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא דְּהֶוֵיתוּן פָּרְקִין מֶן כֻּל אַחָא אַיְנָא דְּבִישׁ בִּישׁ מְהַלֵּךְ וְלָא אַיךְ פוּקְדָּנָא דְּקַבֵּל מֶנַּן׃

Hor noi vi denuntiamo, fratelli, nel nome del noſtro Signor IESV *Chriſto, che voi vi ſepariate da ogni fratello che ſi porta diſordinatamente, è non ſecondo l'inſtruttione ch egli ha riceuuta da noi.*

7 אַנְתּוּן גֵּיר יָדְעִין אַנְתּוּן אַיכַנָּא וָלֵא לְמֶתְדַּמָּיו בַּן דְּלָא הַלֵּכַן בִּישׁ בִּישׁ ב בַּיְנָתְכוּן׃

Perche voi medeſimi ſapete in che modo biſogna che noi ſiamo imitati: con coſia coſa che noi non ci ſian portati diſordinatamente fra voi.

ג

1 וְהַנִּשְׁאָר הִתְפַּלְלוּ נָא אַחֵינוּ עָלֵינוּ אֲשֶׁר דְּבַר יְהֹוָה יָרוּץ עַד־מְהֵרָה וְיִכָּבֵד כְּמוֹ גַּם אֲלֵיכֶם׃

Reſta, Hermanos, que oreys por noſotros, que la palabra del Sennor corra y ſea hecha illuſtre anſi como entre voſotros:

2 וַאֲשֶׁר נִמָּלֵט מֵאַנְשֵׁי בְלִיַּעַל הָרָעִים כִּי־אֵינֶנָּה לְכֻלָּם הָאֱמוּנָה׃

Y que ſeamos librados de hombres importunos y malos, porque no es de todos la fe.

3 וְנֶאֱמָן הוּא יְהֹוָה אֲשֶׁר יְסַעֶדְכֶם וְיִצָּרְכֶם מֵרָעָה׃

Mas fiel es el Sennor que hos confirmarà y guardarà de mal.

4 וּבָטַחְנוּ בַיהֹוָה עֲלֵיכֶם כִּי־אֶת־אֲשֶׁר צִוִּינוּ לָכֶם גַּם עוֹשִׂים אַתֶּם וְגַם תַּעֲשׂוּן׃

Y tenemos confiança de voſotros en el Sennor, que hazeys y hareys lo que hos auemos mandado.

5 וַיהֹוָה יָכִין אֶת־לְבוֹתֵיכֶם לְאַהֲבַת אֱלֹהִים וּלְתִקְוַת הַמָּשִׁיחַ׃

El Sennor enderece vueſtros coraçones en la charidad de Dios y en la eſperança del Chriſto.

6 וּמְצַוִּים אֲנַחְנוּ אֶתְכֶם אַחֵינוּ בְּשֵׁם־אֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ לְסוּרְכֶם מִכָּל־אָח אֲשֶׁר לֹא יִתְהַלֵּךְ כַּהֹגֶן וְלֹא כַּמָּסֹרֶת אֲשֶׁר לְקַחְתּוּהָ מִמֶּנּוּ׃

Denunciamos hos empero, Hermanos, en el Nombre del Sennor nueſtro Ieſus el Chriſto, que hos aparteys de todo Hermano que anduuiere fuera de orden, y no conforme à la doctrina que recibieron de noſotros.

7 כִּי־אַתֶּם יְדַעְתֶּם אֵיךְ צָרִיךְ לְהִדַּמּוֹת לָנוּ כִּי־לֹא הִתְהַלַּכְנוּ אִתְּכֶם לְהָרֵעַ׃

Porque voſotros ſabeys de que manera es meneſter imitarnos: porque no nos vuimos deſordenadamente entre voſotros.

ΚΕΦΑΛ. γʹ.

Τὸ λοιπὸν, προσεύχεσθε, ἀδελφοὶ, περὶ ἡμῶν, ἵνα ὁ λόγος τοῦ κυρίου τρέχῃ, καὶ δοξάζηται καθὼς καὶ πρὸς ὑμᾶς.

Au reſte, freres, priez pour nous, afin que la Parole du Seigneur ait ſon cours, & ſoit glorifiee ainſi qu'entre vous:

2. Καὶ ἵνα ῥυσθῶμεν ἀπὸ τῶν ἀτόπων καὶ πονηρῶν ἀνθρώπων. οὐ γὰρ πάντων ἡ πίστις.

Et que nous ſoyons deliurés des gens deſordonnés & meſchans, car la foy n'eſt point de tous.

3. Πιστὸς δέ ἐστιν ὁ κύριος, ὃς στηρίξει ὑμᾶς, καὶ φυλάξει ἀπὸ τοῦ πονηροῦ.

Or le Seigneur eſt fidele, qui vous affermira & gradera du malin.

4. Πεποίθαμεν δὲ ἐν κυρίῳ ἐφ᾽ ὑμᾶς ὅτι ἃ παραγγέλλομεν ὑμῖν, καὶ ποιεῖτε καὶ ποιήσετε.

Auſſi nous aſſeurons-nous de vous par le Seigneur, que vous faites & ferez toutes les choſes que nous vous commandons.

5. Ὁ δὲ κύριος κατευθύναι ὑμῶν τὰς καρδίας εἰς τὴν ἀγάπην τοῦ θεοῦ, καὶ εἰς τὴν ὑπομονὴν τοῦ χριστοῦ.

Or le Seigneur vueille adreſſer vos cœurs à l'amour Dieu, & à l'attente de Chriſt.

6. Παραγγέλλομεν δὲ ὑμῖν, ἀδελφοὶ, ἐν ὀνόματι τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, στέλλεσθαι ὑμᾶς ἀπὸ παντὸς ἀδελφοῦ ἀτάκτως περιπατοῦντος, καὶ μὴ κατὰ τὴν παράδοσιν ἣν παρέλαβον παρ᾽ ἡμῶν.

Freres, nous vous denonçons auſſi au Nō de noſtre Seigneur Ieſus Chriſt, que vous-vous retiriez d'auec tout frere cheminant deſordonnément, & non point ſelon l'enſeignemēt qu'il a receu de nous.

7. Αὐτοὶ γὰρ οἴδατε, πῶς δεῖ μιμεῖσθαι ἡμᾶς, ὅτι οὐκ ἠτακτήσαμεν ἐν ὑμῖν.

Car vous meſmes ſauez commēt il faut que vous nous enſuiuiez: car nous ne nous ſommes point portés deſordōnément entre vous:

CAP. III.

DE cætero, fratres, orate pro nobis, ut ſermo Dei currat & clarificetur, ſicut & apud vos.

Furthermore/ brethren / praye for vs/that the worde of the Lorde may haue free paſſage/and be glorified/euen as it is with you.

2. Et ut liberemur ab importunis & malis hominibus, non enim omnium eſt fides.

And that we may bee deliuered from vnreaſonable and euill men: for all men haue not fayth.

3. Fidelis autem Dominus eſt, qui confirmabit vos & cuſtodiet à malo.

But the Lorde is faythfull / which will ſtabliſh you/ and keepe you from euill.

4. Confidimus autem de vobis in Domino, quoniam quæ præcepimus, & facitis, & facietis.

And wee are perſwaded of you through the Lorde/that ye both do/ and will doe the things which we commande you.

5. Dominus autem dirigat corda veſtra in charitate Dei, & patientia Chriſti.

And the Lord guide your heartes to the loue of God/ and the wayting for of Chriſt.

6. Denuntiamus autem vobis, fratres, in nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti, ut ſubtrahatis vos ab omni fratre ambulante inordinatè, & non ſecundùm traditionem quam acceperunt à nobis.

We commaunde you /brethren/in the Name of our Lorde Jeſus Chriſte/ that ye withdraw your ſelues from euery brother that walketh inordinately / and not after the inſtruction / which he receyued of vs.

7. Ipſi enim ſcitis quemadmodum oporteat imitari nos: quoniam non inquieti fuimus inter vos.

For ye your ſelues knowe how ye ought to folow vs : for we behaued not our ſelues inordinately among you.

Das III. Capitel.

Weiter lieben Brůder / betet fůr vns / daß das Wort deß HErrn lauffe / vnd gepreiſet werde / wie bey euch.

FRemdelis kære Brødre / beder for oſſ / at HERRENS ord maa løbe/oc priſis/ lige ſom hoſſ eder.

2. Vnd daß wir erlöſet werden von dem vnartigen vnd argen Menſchen. Denn der Glaub iſt nicht jedermans ding.

Oc at wi maae forløſis fra vanartige oc arge Menniſke. Thi troen er icke huer mands ting.

3. Aber der HERR iſt trew / der wird euch ſtercken vnnd bewaren fůr dem argen.

Men HERREN er trofaſt/hand ſkal ſtyrcke oc beuare eder fra den onde.

4. Wir verſehen vns aber zu euch/ in dem HERREN / daß jhr thut vnd thun werdet/was wir euch gebieten.

Wi forſee oſſ oc til eder i HERREN/ at i gøre oc ſkulle gøre/huad ſom wi biude eder.

5. Der HERR aber richte ewre hertzen zu der liebe Gottes/vnd zu der gedult Chriſti.

Oc HERREN ſtyre eders hierte til Guds kærlighed/ oc til Chriſti taalmodighed.

6. Wir gebieten euch aber / lieben Brůder / inn dem Namen vnſers HERREN Jeſu Chriſti/ daß jhr euch entziehet von allem Bruder/ der da vnordig wandelt/ vnnd nicht nach der Satzung/ die er von vns empfangen hat.

Wi biude eder ocſaa/ kære Brødre/ i vor HERRIS Jheſu Chriſti Naffn / at i holde eder fra huer Broder/ ſom vandrer vſkickelige / oc icke effter den Skickelſe/ ſom i anammede aff oſſ.

7. Denn jhr wiſſet / wie jr vns ſolt nachfolgen / denn wir ſind nicht vnordig vnter euch geweſen.

Thi at i vide/ huorledis i ſkulle efterfølge oſſ/fordi at wi vaare icke vſkickelige iblant eder.

Kapitola III.

DAle pak Bratřij / modlte ſe za nás / aby řeč Božij průchod měla / a ſwětle ohlaſſowána byla/ yako y v wás.

NA oſtátek brácia modlćie ſie zá nas áby ſłowo Boże ßło / y było chwalone iáko też v was.

2. A abychom byli wyſwobozeni od nezbedných/ a zlých Lidij / nebo nenij Wijry we wſſech:

A abyſmy byli wybáwieni od ſproſnych y złych ludźi/ abowiem nie wßytkich ieſt wiárá.

3. Ale wěrnýť geſt PAN/ kterýž vtwrdij wás / a oſtřijhati bude od zlého.

Ale wiernyć ieſt Pan/ kthory vtwierdźi was/ y zachowa od złego.

4. Dauffánijť pák máme o wás w PAnu / že to co gſme koli přikazowali wám činijte/ a činiti budete:

A dufamy przez Páná o was/ iż ty rzeczy ktore opowiedamy wám czynićie/ y czynić bedźiećie.

5. A PAN zprawuogž Srdze waſſe w Láſce Božij/ a w trpěliwoſti Kryſtowě.

Zatym Pan niechay ſpráwuie ſercá wáße ku miłośći Bożey / y ku oczekawániu Kryſtuſowemu.

6. Přikazugemť pak wám Bratřij / we Gměnu Pána naſſeho Gežiſſe Kryſta / abyſſte ſe oddělowali od každého Bratra/ kterýž ſe chowá neřádně/a ne wedlé toho naučenij/ kteréž přijal od nás.

A opowiedam y wam brácia przez imię Páná naßego Jezu Kryſtá/ iżbyśćie ſie odłączyli od káżdego brátá kthory ſie nie rządnie ſprawuie/ á nie według nauki podáney kthorą wźiął od nas.

7. Neb wy wijte/ kterak máte náſledowati nás: Neb nebyli gſme mezy wámi nepokognij.

Abowiem ſámi wiećie iáko nas maćie náſládowáć / gdyżeſmy ſie nie rządnie nieſpráwowali miedzy wami.

ג

8 אַף לָא לַחְמָא דְּמַגַּן אֲכַלְן מִן אְנָשׁ מִנְּכוֹן אֶלָּא בְּעַמְלָא וּבְלֵאוּתָא בְּלֵלְיָא וּבְאִימָמָא פָּלְחִין הֲוַין דְּעַל אְנָשׁ מִנְּכוֹן לָא נֵאקַר׃

Ne habbiam mangiato il pane di perſona in dono: ma con fatica è ſudore, lauorando notte è giorno per non grauare alcun di voi.

9 לָא הֲוָא מֶטוּל דְּלָא שַׁלִּיט לַן אֶלָּא דְּנַפְשַׁן נֶתֵּל לְכוֹן טוּפְסָא דְּבַן תֶּתְדַּמּוֹן׃

Non gia che noi non n'habbiam poteſtà: ma per darci noi ſteſſi in eſempio à voi, à fin che voi c'imitaſte.

10 אַף כַּד לְוָתְכוֹן הֲוַין גֵּיר הָדָא מְפַקְּדִין הֲוַין לְכוֹן דְּכֹל דְּלָא צָבֵא דְּנִפְלוּחַ אַף לָא יִלְעַס׃

Imperoche ancor quando noi erauamo appreſſo di voi, vi denuntiamo queſto, che ſe alcun non voleua lauorare, ne ancor mangiaſſe.

11 שָׁמְעִינַן גֵּיר דְּאִית בְּכוֹן אְנָשָׁא דְּבִישׁ בִּישׁ מְהַלְּכִין וּמֶדֶּם לָא פָּלְחִין אֶלָּא אֵן סְרִיקָתָא׃

Percioche noi vdiamo che alcuni fra voi ſi portano diſordinatamente, ſenza punto lauorare, ma curioſamente eſercitandoſi.

12 לְהוֹן דֵּין לְהָלֵין —
מְפַקְּדִינַן וּבָעֵינַן מֶנְּהוֹן ב
בְּמָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא ד
דְּבְשֶׁלְיָא יֶהְווֹן פָּלְחִין ו
וְאָכְלִין לַחְמְהוֹן׃

Onde noi denuntiamo à queſti tali, & eſortiamoli per il noſtro Signor IESV Chriſto, che mangino il lor proprio pane, operando quietamente.

13 אַנְתּוּן דֵּין אַחַי לָא תֶּמְאוֹן לְכוֹן לְמֶעְבַּד דְּשַׁפִּיר׃

E voi, fratelli, non vi ſtancate di far bene.

14 וְאֵן אְנָשׁ לָא מֶשְׁתַּמַּע
לְמֶלֵּין הָלֵין דְּבְאִגַּרְתָּא
יִתְפְּרַשׁ לְכוֹן הָנָא וְלָא
הֲוֵיתוּן מֶתְחַלְטִין עַמֵּהּ ה
דְּנֵבְהַת׃

Doue ſe alcun non abbediſce à le noſtre parole, notatelo per epiſtola, è non cõuerſate con eſſo lui, accioche ſi vergogni.

ג

8 כִּי־לֹא חִנָּם אָכַלְנוּ לֶחֶם מֵאִישׁ מִכֶּם כִּי־אִם בְּעָמָל וִיגִיעָה יוֹמָם וָלַיְלָה פָּעַלְנוּ פֶּן־נִכְבַּד עֲלֵכֶם׃

Ni cominos el pan de balde de ninguno, antes obrando con trabajo y fatiga de noche y de dia, por no ſer graues à ninguno de voſotros.

9 לֹא כִּי־לֹא יֵשׁ לָנוּ שִׁלְטוֹן כִּי־אִם אֲשֶׁר נָשִׂים אֶת נַפְשֵׁנוּ לִדְמוּת לָכֶם לְהִדַּמּוֹתְכֶם לָנוּ׃

No porque no tuuieſſemos poteſtad, mas por darnos hos por dechado, paraque nos imitaſſedes.

10 וְגַם בִּהְיוֹתֵנוּ עִמָּכֶם אוֹתָהּ צִוִּנוּ לָכֶם כִּי־אִם אִישׁ לֹא יֹאבֶה לִפְעוֹל גַּם לֹא יֹאכַל׃

Porque aun eſtando con voſotros hos denunciauamos eſto, Que ſi alguno no quiſiere obrar, no coma.

11 כִּי־שָׁמַעְנוּ כִּי־אֲנָשִׁים מִתְהַלְּכִים בָּכֶם לֹא כַהֹגֶן וְכִי־אֵינָם פּוֹעֲלִים כִּי־אִם מִתְרָאִים וּמִתְרַפִּים׃

Porque oymos que andan algunos entre voſotros fuera de orden, no entendiendo en nada, ſino tratando con curioſidad.

12 וְלַאֲשֶׁר כָּאֵלֶּה מַגִּידִים וּמִתְחַנְּנִים אֲנַחְנוּ בַּאדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ אֲשֶׁר בְּדֻמִּיָּה יִפְעֲלוּן וְאֶת־לַחְמָם יֹאכֵלוּן׃

Y à losque ſon tales, denunciamosles y rogamosles en el Sennor nueſtro Ieſus el Chriſto que obrando con repoſo coman ſu pan.

13 וְאַתֶּם אַחֵינוּ אַל־תֵּלְאוּ לַעְשׂוֹת טוֹב׃

Y voſotros, hermanos, no deſmayeys de bien hazer.

14 וְאִם אִישׁ אֵינֶנּוּ שׁוֹמֵעַ לִדְבָרֵנוּ בָּאִגֶּרֶת הַזֹּאת אוֹתוֹ הִתְווּ וְלֹא הִתְהַלְּכוּ אִתּוֹ אֲשֶׁר יֵבוֹשׁ׃

Y ſi alguno no obedeciere à nueſtra Palabra por carta, notad àl tal: y no hos emboluays con el paraque ſe auerguence.

γʹ.

8. Οὐδὲ δωρεὰν ἄρτον ἐφάγομεν παρά τινος, ἀλλ' ἐν κόπῳ καὶ μόχθῳ, νύκτα καὶ ἡμέραν ἐργαζόμενοι, πρὸς τὸ μὴ ἐπιβαρῆσαί τινα ὑμῶν.

Et n'auons point mangé le pain d'aucun pour neant: mais en labeur & en trauail, beſongnans nuict & iour, afin de ne charger aucun de vous.

9. Οὐχ ὅτι οὐκ ἔχομεν ἐξουσίαν, ἀλλ' ἵνα ἑαυτοὺς τύπον δῶμεν ὑμῖν εἰς τὸ μιμεῖσθαι ἡμᾶς.

Non point que nous n'en ayons bien la puiſſance, mais afin de nous donner nous meſmes pour patron en voſtre endroit, afin que vous nous en ſuiuiſſiez.

10. Καὶ γὰρ ὅτε ἦμεν πρὸς ὑμᾶς τοῦτο παρηγγέλλομεν ὑμῖν, ὅτι εἴ τις οὐ θέλει ἐργάζεσθαι, μηδὲ ἐσθιέτω.

Car auſſi quand nous eſtions auec vous, nous vous denoncions cela meſme, que ſi quelcun ne veut beſongner, qu'il ne mange point auſſi.

11. Ἀκούομεν γάρ τινας περιπατοῦντας ἐν ὑμῖν ἀτάκτως, μηδὲν ἐργαζομένους, ἀλλὰ περιεργαζομένους.

Car nous entendons qu'il y en a quelques vns entre vous qui cheminent deſordonnément, ne faiſans rien, mais viuans curieuſement.

12. Τοῖς δὲ τοιούτοις παραγγέλλομεν καὶ παρακαλοῦμεν διὰ τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, ἵνα μετὰ ἡσυχίας ἐργαζόμενοι τὸν ἑαυτῶν ἄρτον ἐσθίωσιν.

Parquoi nous denonçons à ceux qui ſont tels, & les exhortons par noſtre Seigneur Ieſus Chriſt, qu'en beſongnãt ils mangent leur pain paiſiblement.

13. Ὑμεῖς δὲ, ἀδελφοὶ, μὴ ἐκκακήσητε καλοποιοῦντες.

Mais quant à vous, freres, ne vous anonchaliſſez point en bien faiſant.

14. Εἰ δέ τις οὐχ ὑπακούει τῷ λόγῳ ἡμῶν, διὰ τῆς ἐπιστολῆς, τοῦτον σημειοῦσθε, καὶ μὴ συναναμίγνυσθε αὐτῷ, ἵνα ἐντραπῇ.

Et ſi quelcun n'obeit à noſtre parole marquez-le par lettres, & ne conuerſez point auec lui, afin qu'il ait honte.

CAP. III.

8. Neque gratis panem manducavimus ab aliquo, ſed in labore & in fatigatione nocte & die operantes, ne quem veſtrûm gravaremus.

Neither tooke wee bread of any man for nought: but we wrought with labour and trauaile night and day / becauſe we woulde not be chargeable to any of you.

9. Non quaſi non habuerimus poteſtatem: ſed ut noſmetipſos formam daremus vobis ad imitandū nos.

Not but that we had authoritie / but that we might make our ſelues an enſample vnto you to follow vs.

10. Nam & cum eſſemus apud vos, hoc denuntiabamus vobis: quoniam ſiquis non vult operari, nec manducet.

For euen when wee were with you/ this we warned you of/that if there were anie which would not worke / that he ſhoulde not eate.

11. Audivimus enim inter vos quoſdam ambulantes inquietè, nihil operantes, ſed curioſè agentes.

For wee heard / that there are ſome which walke among you inordinately / and worke not at all / but are buſie bodies.

12. Iis autem qui eiuſmodi ſunt, denuntiamus, & obſecramus in Domino Ieſu Chriſto, ut cum ſilentio operantes, ſuum panem manducent.

Therefore them that are ſuch / wee commande & exhort by our Lorde Jeſus Chriſt / that they worke with quietneſſe/ and eate their owne bread.

13. Vos autem fratres, nolite deficere benefacientes.

And ye/ brethren / be not wearie in well doing.

14. Quòd ſi quis non obedit verbo noſtro, per epiſtolam hunc notate: & ne commiſceamini cum illo, ut confundatur.

If any man obey not our ſayings / note him by a letter / and haue no companie with him / that he may be aſhamed.

Das III. Capitel.

8. Haben auch nicht vmb ſonſt das Brod genommen von jemand / Sondern mit arbeit vnnd mühe / tag vnd nacht haben wir gewircket / daß wir nicht jemandt vnter euch beſchwerlich weren.

Wi haffue oc icke forgeffuis taget Brød aff nogen/ men wi giorde gerning met arbeyde oc møye dag oc nat/ at wi vilde icke beſuare nogen iblant eder.

9. Nicht darumb/ daß wir deß nicht macht haben / ſondern daß wir vns ſelbs zum Fürbilde euch geben / vns nachzufolgen.

Icke fordi/ at wi haffde ey mact der til/ men at wi vilde giffue eder oſſ ſelff til it Exempel/ at efterfølge oſſ.

10. Vnd da wir bey euch waren/ gebotten wir euch ſolchs/ daß/ ſo jemand nicht wil arbeiten / der ſoll auch nicht eſſen.

Oc der wi vaare hoſſ eder/ da bøde wi eder ſaadant/ at/ der ſom nogen icke vil arbeyde/ hand ſkal oc icke æde.

11. Denn wir hören/ daß etliche vnter euch wandeln vnordig / vnd arbeiten nichts/ ſondern treiben fürwitz.

Thi wi høre / at nogle vandre vſkickelige iblant eder/ oc arbeyde icke/ men driffue vnyttig handel.

12. Solchen aber gebieten wir/ vnd ermanen ſie/ durch vnſern HERRN Jeſum Chriſt/ daß ſie mit ſtillem weſen arbeiten / vnd jr eigen Brot eſſen.

Thi biude wi ſaadane/ oc formane dem/ formedelſt vor HERRE Jheſum Chriſtum / at de arbeyde met roligt væſen / oc æde deris eget Brød.

13. Ihr aber/ lieben Brüder/ werdet nicht verdroſſen guts zu thun.

Men i/ kære Brødre/ kediſſ icke ved at gøre maat.

14. So aber jemand nicht gehorſam iſt vnſerm wort / den zeiget an durch einen Brief / vnd habt nichts mit jm zuſchaffen / auff daß er ſchamrot werde.

Men der ſom nogen icke er vort ord lydig / den tenger op formedelſt it Breff/ oc haffuer inted at ſkaffe met hannem/ paa det hand kant bliffue beſkemmet.

Kapitola III.

8. Ani gſme gijdali chleba darmo od koho / ale byli gſme w prácy a w vſtáwanij / we dne y w nocy pracugijce / proto / abychom žádnēho z wás neobtijžili.

Aniſmy od żadne° bioràc chleb darmo iedli / ale z praca y z kłopotem / wednie y w nocy robiac / dla tego ábyſmy żadnego z was nie obrażali.

9. Ne yakoby nám nenáleželo toho činiti / ale abychom ſe wydali wám za přijklad / abyſſte nás w tom náſledowali.

Nie ábyſmy tego práwa nie mieli ále ábyſmy ſie wam ſami ſtawili záwzor / ábyſcie nas naſladowali.

10. Neb y když gſme byli v wás / to gſme wám přikazowali / že kdož nechce dělati aby také negedl.

Abowiem gdychmy byli v was / tochmy wam opowiedali / iż ieſliby kto nie chćiał robić / ten áby nie iadł.

11. Slyſſeli gſme zagiſté / že mezy wámi někteřij obcugij nepokogně / nic nedělagijce / ale wſſetečně wěcy činijce.

Bo ſłyßemy iż niektorzy nierzadnie ſie ſpráwuia miedzy wami nic nie robiac / ále niepotrzebnych rzeczy pátrzáiac.

12. Protož těch kteřijž takowij gſau / napomijnáme a proſýmě / pro Pána Gežiſſe Kryſta / aby pokogně pracugijce / ſwuog chleb gedli.

A tym ktorzy ſa tákowi opowiedamy / y proſimy ich przez Páná náßego Jezu Kryſthá / áby z pokoiem robiac vżywáli chlebá ſwego.

13. Wy pak Bratřij neVſtáwayte dobřě činijce.

A wy brácia nie oſłábiayćie dobrze czyniac.

14. Pakli kdo neVpoſlechne řeči naſſý po Liſtu / toho oznamte / a neobcugte s nim / ať ſe ſtydij:

A ieſli kto nie ſłucha powieśći náßey / tego przez liſt oznaymićie / ani z nim obcuyćie / áby ſie záwſtydził.

ג

15 וְלָא אֵיךְ בְּעֵל דְּבָבָא תֶּאחְדוּנָהּ אֶלָּא הֲוַיתוּן מַרְתִּין לֵהּ אֵיךְ דְּלַאחָא׃

No lo tenete però come nimico, ma ammonitelo come fratello.

16 הוּ דֵּין מָרֵהּ דִּשְׁלָמָא נִתֶּל לְכוֹן שְׁלָמָא בְּכֻל זְבַן בְּכֻל מֶדֶּם מָרַן עַם כֻּלְּכוֹן׃

Et eſſo Signor de la pace vi dia ſempre la pace in tutti i modi. Il Signor ſia con tutti voi.

18 שְׁלָמָא בִּכְתָבַת אִידַי אֲנָא פַּוְלוֹס דְּאִיתֵיהּ אָתָא דְּבְכֻלְּהוֹן אֶגְּרָתַי הָכַנָא כָּתֵב אֶנָא׃

La ſalutatione di propria mano di me Paulo, che è il mio ſegno in ogni epiſtola: coſi ſcriuo.

10 טַיְבוּתֵהּ דְּיֵשׁוּע מְשִׁיחָא עַם כֻּלְּכוֹן (אָמִין) אַמִין׃

La gratia del noſtro Signor IESV Chriſto ſia con tutti voi. Amen.

שְׁלְמַת אֶגַּרְתָּא דְּלְוָת
תֶּסַלוֹנִיקָיֵא דְּתַרְתֵּין
וְאֶתְכַּתְבַת מֶן לַדִיקְיָא
דְּפַסִירִיָא׃

ג

15 אַךְ־לֹא יִהְיֶה לָכֶם כְּאוֹיֵב כִּי־אִם יַסְּרוּהוּ כְּאָח׃

Y no lo tengays como à enemigo: ſino amoneſtaldo como à Hermano.

16 וַאדֹנֵי הַשָּׁלוֹם הוּא יִתֵּן לָכֶם אֶת־שְׁלוֹמוֹ בְּכָל־מָקוֹם וּבְכָל דֶּרֶךְ יְהֹוָה עִם כֻּלְּכֶם׃

Y el miſmo Sennor de paz hos de ſiempre paz en toda manera. El Sennor ſea con todos voſotros.

17 שְׁאֵלָתִי לִשְׁלוֹמְכֶם בְּיָדִי בְּיַד־פּוֹלוֹס אֲשֶׁר הִיא אוֹת מִכְּתָבַי בְּכָל־אִגְּרוֹתַי כָּכָה מְכַתֵּב אָנֹכִי׃

Salud. De mi mano, de Paulo que es mi ſigno en todas mis cartas, anſi eſcriuo.

18 תְּחִנַּת אֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ עִם כֻּלְּכֶם אָמֵן׃

La gracia del Sennor nueſtro Ieſu, el Chriſto ſea con todos voſotros, Amen.

אֶל־תֶּסַלוֹנִיקִים שֵׁנִית כְּתוּבָה
מֵאַטִינוּס׃

γ.

15. Καὶ μὴ ὡς ἐχθρὸν ἡγεῖσθε, ἀλλὰ νουθετεῖτε ὡς ἀδελφόν.

Toutesfois ne le tenés point comme ennemi, ains admoneſtez-le comme frere.

16. Αὐτὸς δὲ ὁ κύριος τῆς εἰρήνης δῴη ὑμῖν τὴν εἰρήνην διὰ παντὸς ἐν παντὶ τρόπῳ. ὁ κύριος μετὰ πάντων ὑμῶν.

Or le Seigneur de paix vous doint touſiours paix en toute maniere, Le Seigneur ſoit auec vous tous.

17. Ὁ ἀσπασμὸς τῇ ἐμῇ χειρὶ παύλου, ὅ ἐστι σημεῖον ἐν πάσῃ ἐπιστολῇ· οὕτω γράφω.

La ſalutation de la propre main de moi Paul, qui eſt vn ſigne en toutes mes Epiſtres: i eſcri ainſi.

18. Ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ μετὰ πάντων ὑμῶν. ἀμήν.

La grace de noſtre Seigneur Ieſus Chriſt ſoit auec vous tous, Amen.

Πρὸς θεσσαλονικεῖς δευτέρα ἐγράφη ἀπὸ ἀθηνῶν.

CAP. III.	Das III. Capitel.	Kapitola. III.
15. Et nolite quaſi inimicum exiſtimare, ſed corripite ut fratrem.	15. Doch haltet jn nicht als einen Feind / ſondern vermanet jhn als einen Bruder.	15. A nepokládayte ho yako za nepřijtele / ale třeſtcete yako Bratra.
Yet count him not as an enemie/ but admoniſh him as a brother.	Dog ſkulle i icke holde hannem ſom en Fiende/ men formaner hannem ſom en Broder.	Ani go mieyćie zá nieprzyiaćielá/ ále vpominayćie iáko brátá.
16. Ipſe autem Dominus pacis det vobis pacem ſempiternam in omni loco. Dominus ſit cum omnibus vobis.	16. Er aber / der HERR des Friedes / gebe euch Friede allenthalben/ vnd auff allerley weiſe. Der HERR ſey mit euch allen.	16 Sám pak PAN pokoge/ dayž wám pokog vſtawičný na každém mijſtě. PAN buď ſe wſſemi wámi
Nowe the Lorde of peace giue you peace alwayes by all meanes. The Lord be with you all.	Men Fredens HERRE/ giffue eder Fred allevegne/ oc i alle maade. HERREN vere met eder alle.	A ſam Pan pokoiu/ niech wam dá pokoy záwße wßeláKim obyczáiem/ Pan niech bedźie z wámi wßytkimi.
17. Salutatio, mea manu Pauli: quod eſt ſignum in omni epiſtola, ita ſcribo.	17. Der gruß mit meiner Hand Pauli/ Das iſt das zeichen iñ allen Brieffen/ alſo ſchreibe ich.	17. Pozdrawenij mau rukau Pawlowau/ kteréž geſt za znamenij na každém Liſtu/ neb yá tak pijſy.
The ſalutation of me Paul / with mine owne hande/ which is the token in euerie Epiſtle: ſo I write.	Hilſen met min Pauli haand/ dette er tegnet i alle Breff/ ſaa ſcriffuer ieg.	Pozdrowienie reka moia Páwłowa kthory ieſt znák w każdym liśćie ták piße.
18. Gratia Domini noſtri Ieſu Chriſti cum omnibus vobis, Amen.	18. Die gnade vnſers HERRN Jeſu Chriſti ſey mit euch allen/ Amen.	18. Miloſt Pána naſſeho Gežijſſe Kryſta/ budiž ſe wſſemi wámi/ Amen.
The grace of our Lorde Jeſus Chriſt bee with you all / Amen.	Vor HERRIS Jheſu Chriſti naade vere met eder alle/ Amen.	Láſká Páná náßego Jezu Kryſtá niechay bedźie z wámi wßytkimi/ Amen.
Miſſa fuit ex Athenis.	Geſchrieben von Athen.	Skonáwá ſe Epiſſtola druhá Swatého Pawla k Teſalonycenſkým/ odeſlaná z Athén.

D. PAVLI EPISTOLA
AD
TIMOTHEVM,
PRIMA,

SYRIACE,	ITALICE.
EBRAICE,	HISPANICE.
GRÆCE,	GALLICE.
LATINE,	ANGLICE.
GERMANICE,	DANICE.
BOHEMICE,	POLONICE.

Ex

Diſpoſitione & Adornatione

ELIAE HVTTERI
GERMANI.

דִלְוָת טִימָתֵאוֹס קַדְמָיְתָא׃

קֶפָלְאוֹן א

פוְלוֹס שְׁלִיחָא דְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא בְּפוּקְדָּנָא דְּאַלָהָא מַחְיָנַן וַדְמְשִׁיחָא יֵשׁוּעַ סַבְרַן׃

PAVLO Apoſtolo di IESV Chriſto per commeſſione di Dio Saluator noſtro, e del Signor IESV Chriſto noſtra ſperanza.

2 לְטִימָתֵאוֹס בְּרָא שַׁרִירָא בְּהַימָנוּתָא טַיְבוּתָא וְרַחֲמֵא וּשְׁלָמָא מֶן אַלָהָא אַבוּן וּמְשִׁיחָא יֵשׁוּעַ מָרַן׃

A Timoteo mio vero figliuolo ne la fede: gratia, miſericordia, e pace da Dio Padre noſtro, e da Chriſto IESV noſtro Signore.

3 בְּעִית הֲוִית מֶנָּךְ כַּד אָזֵל אֲנָא לְמַקְדוּנִיָא דְּתִקְוֵא בְּאֶפֶסוֹס וְתַפְקֵד לְאנָשׁ אנָשׁ דְּלָא נַלְפוּן יוּלְפָנָא מְשַׁחְלְפָא׃

Si come io ti pregai, quando andauo in Macedonia che tu rimaneſſi in Efeſo, coſi fa: per far intendere ad alcuni che non inſegnino altra dottrina.

4 וְלָא נֶתְרְמוּן לְשׁוּעְיָתָא וַלְתַשְׁעִיתָא דְּשַׁרְבָתָא דְּסָכָא לַית לְהֵין לְהָלֵין דְּחֶרְיָנָא הוּ עָבְדָן יַתִּיר אִית וְלָא בֶּנְיָנָא בְּהַימָנוּתָא דַּאלָהָא׃

Ne attendano à fauole e genealogie che non hanno fine: lequali generano piu toſto queſtioni, che l'edificatione di Dio, che è per la fede.

5 סָכֵהּ דֵּין דְּפוּקְדָּנָא אִיתַוְהִי חוּבָּא דְּמֶן לֶבָּא דְּכַיָא וּמֶן תְּאֶרְתָּא טָבְתָא וּמֶן הַימָנוּתָא שַׁרִירְתָא׃

Hor la fine del comandamento è la charità che procede da puro cuore, e da buona conſcientia, e da fede non finta.

הַשָּׁלִיחַ אֶל־טִימוֹתֵאוֹס הָרִאשׁוֹנָה׃

א

פּוֹלוֹס שְׁלִיחַ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ כְּמִצְוַת אֱלֹהִים (הָאָב) וּמוֹשִׁיעֵנוּ אֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ שִׂבְרֵנוּ׃

PAVLO Apoſtol de Ieſus el Chriſto por la ordenacion del Dios Saluador nueſtro, y del Sennor Ieſus el Chriſto, eſperança nueſtra.

2 לְטִימוֹתֵאוֹס לִבְנוֹ יְדִידוֹ בֶּאֱמוּנָה תְּחִנָּה רַחֲמִים שָׁלוֹם מֵאֱלֹהִים אָבִינוּ וְיֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ אֲדֹנֵינוּ׃

A Timotheo verdadero hijo en la fe gracia, miſericordia, y paz de Dios nueſtro Padre, y del Chriſto Ieſus Sennor nueſtro.

3 כַּאֲשֶׁר שָׁאַלְתִּי מִמְּךָ לְעוֹדֵד בְּאֶפְסוּס בְּלֶכְתִּי לְכִתִּים אֲשֶׁר תְּצַוֶּה אוֹתָם פֶּן אִישׁ מֵאוּמָה לֹא אַחֶרֶת יְלַמֵּד׃

Harás como te rogué, que te quedaſſes en Epheſo, quando me parti para Macedonia paraque denunciaſſes à algunos que no enſennen diuerſa doctrina:

4 וְלֹא לְהַקְשִׁיב לְשְׁנִינוֹת וּלְסִפְרֵי תוֹלְדוֹת אֵין סוֹף אֲשֶׁר קוּשְׁיוֹת יוֹלִידוּ יוֹתֵר מִמִּבְנֵה אֱלֹהִים אֲשֶׁר בֶּאֱמוּנָה׃

Ni eſcuchẽ à fabulas y genealogias ſin termino, que antes engendran quiſtiones que la edificacion de Dios que es por la fe.

5 וְסוֹף הַבְּשׂוֹרָה הִיא אַהֲבָה מִבַּר לֵבָב וּמַדָּע טוֹב וֶאֱמוּנָה בִּלְתִּי חֲנֻפָּה׃

El fin del mandamiento es la charidad nacida de coraçon limpio, o de buena conſciencia, y de fe no fingida.

ΠΑΥΛΟΥ ΠΡΟΣ ΤΙμόθεον ἐπιστολὴ πρώτη.

ΚΕΦΑΛ. α΄.

ΠΑΥΛΟΣ ἀπόστολος ἰησοῦ χριστοῦ κατ' ἐπιταγὴν θεοῦ (πατρὸς) καὶ σωτῆρος ἡμῶν, (κυρίου) ἰησοῦ χριστοῦ, τῆς ἐλπίδος ἡμῶν.

PAVL Apoſtre de Ieſus Chriſt par le mandement de Dieu noſtre Sauueur, & du Seigneur Ieſus Chriſt noſtre eſperance:

2. Τιμοθέῳ γνησίῳ τέκνῳ ἐν πίστει· χάρις, ἔλεος, εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν, καὶ χριστοῦ ἰησοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν.

A Timothee mon vrai fils en la foy, grace, & miſericorde, & paix de par Dieu noſtre Pere, & de par Ieſus Chriſt noſtre Seigneur.

3. Καθὼς παρεκάλεσά σε προσμεῖναι ἐν ἐφέσῳ πορευόμενος εἰς μακεδονίαν, ἵνα παραγγείλῃς τισὶ μὴ ἑτεροδιδασκαλεῖν.

Suiuant ce dont ie t'ai prié, que tu demeuraſſes en Epheſe, quand i'alloye en Macedone, ie t'aduerti que tu denonces à certains qu'ils n'enſeignent point diuerſe doctrine.

4. Μηδὲ προσέχειν μύθοις καὶ γενεαλογίαις ἀπεράντοις, αἵτινες ζητήσεις παρέχουσι μᾶλλον ἢ οἰκονομίαν θεοῦ τὴν ἐν πίστει.

Et qu'ils ne s'adonnent point aux fables & genealogies qui ſont ſans fin, leſquelles engendrent pluſtoſt queſtiõs qu'edification de Dieu laquelle giſt en foy.

5. Τὸ δὲ τέλος τῆς παραγγελίας ἐστὶν ἀγάπη ἐκ καθαρᾶς καρδίας, καὶ συνειδήσεως ἀγαθῆς, καὶ πίστεως ἀνυποκρίτου.

Or la fin du commandement, c'eſt charité procedante d'vn cœur pur, & d'vne bonne conſcience, & d'vne foy non feinte:

I. AD TIMOTH:

CAP. I.

PAVLVS Apoſtolus Ieſu Chriſti ſecundùm imperiũ Dei ſalvatoris noſtri, & Chriſti Ieſu ſpei noſtræ.

PAul an Apoſtle of Jeſus Chriſt / by the commandement of God our ſauiour / & of our Lord Jeſus Chriſte our hope.

2. Timotheo dilecto filio in fide. Gratia, & miſericordia, & pax, à Deo Patre, & Chriſto Ieſu Domino noſtro.

Vnto Timotheus my naturall ſonne in the faith: Grace / mercie / and peace from God our Father / & from Chriſt Jeſus our Lord.

3. Sicut rogavi te ut remaneres Epheſi cùm irem in Macedoniam, ut denuntiares quibuſdam ne aliter docerent.

As J beſought thee to abide ſtill in Epheſus / when J departed into Macedonia / ſo do / that thou mayſt commaunde ſome / that they teach none other doctrine.

4. Neque intenderent fabulis & genealogiis interminatis: quæ quæſtiones præſtant magis quàm ædificationem Dei quæ eſt in fide.

Neither that they giue heede to fables and genealogies / which are endles / which breede queſtions rather then godly edifying which is by faith.

5. Finis autem præcepti eſt charitas de corde puro, & conſcientia bona, & fide non ficta.

For the ende of the commaundement is loue out of a pure heart / and of a good conſcience / and of fayth vnfayned.

I. An Thimotheum.

Das I. Capitel.

PAulus ein Apoſtel Jeſu Chriſti / Nach dem befelch Gottes vnſers Heylandes / vnd deß HERREN Jeſu Chriſti / der vnſer Hoffnung iſt.

PAulus / Jeſu Chriſti Apoſtel / effter Guds vor Frelſeris / oc den HERRIS Jheſu Chriſti befalning / ſom er vort haab.

2. Timotheo meinem rechtſchaffen Son im Glauben. Gnade / Barmhertzigkeit / Friede von Gott vnſerm Vater / vnnd vnſerm HERREN Jeſu Chriſto.

Timotheo / min retſindige Søn i Troen. Naade / Barmhertighed / Fred aff Gud vor Fader / oc vor HERRE Jheſu Chriſto.

3. Wie ich dich ermahnet habe / daß du zu Epheſo bliebeſt / da ich in Macedoniam zoch / vnd gebötteſt etlichen / daß ſie nicht anders lehreten.

Som ieg formanede dig / at du ſkulde bliffue i Epheſo / der ieg drog til Macedoniam / oc biude nogle / At de ſkulde icke lære anderledis.

4. Auch nicht acht hetten auff die Fabeln vnd der Geſchlecht Regiſter / die kein ende haben / vnd bringen Fragen auff / mehr denn beſſerung zu Gott im Glauben.

Oc icke giffue act paa Fabel oc Slecters regiſter / ſom icke haffue ende / oc komme Spørſmaal op / mere end forbedring til Gud i Troen.

5. Denn die Hauptſumma deß Gebottes iſt: Liebe von reinem Hertzen / vnnd von gutem Gewiſſen / vnd von vngefärbtem Glauben.

Thi Hoffuitſummen paa Budet er / Kærlighed aff it rent hierte / oc aff en god ſamuittighed / oc aff en vforfalſket tro.

I. K Tymotheowi.

Kapitola I.

PAwel Apoſſtol Kryſtá Gežijſſe podlé poručenij Boha Spaſytele naſſeho / a Kryſta Gežijſſe nadĕge naſſý:

Páwel Apoſtoł Jezuſá Kryſtuſá z zrzadzenia Bogá zbáwćielá náſzego / y Páná náſzego Jezu Kryſtá / ktory ieſt nádzieia náſzá.

2. Timotheowi milému a prawému Synu a Wijře: Miloſt / Miloſrdenſtwij / a Pokog od Boha Otce a od Kryſta Gežijſſe Pána naſſeho.

Tymotheuſzowi włáſnemu ſynowi w wierze / łaſká niech tobie bedźie / miłośierdźie / pokoy od Bogá Oycá náſzego / y od Jezuſá Kryſtuſá Páná náſzego.

3. Jakož gſem proſyl tebe aby pozuoſtal w Effezu / když gſem ſſel do Macedonye / a přikázal některým aby ginák neučili.

Jákom ćie proſił ábyś zoſtał w Efezie gdym ſzedł do Mácedoniey / zoſtańże ábyś opowiedźiał niektorym żeby rożney nauki nie vczyli

4. Ani poſlauchali báſnij / ani wyprawowánij rodůw konce nemagijcých: kteréž wijce hádky a ſwády činij / nežli wzdělánij Božij / kteréž geſt ſkrze Wijru.

Atżby ſie nie báwili báśniámi / y rodzáymi nieſkończonymi / ktore rádſzey gadki przynoſzá niż budowánie Boże / ktore ieſt przez wiárę.

5. Konec pak přikázanij / geſtiť Láſka z ſrdce čiſtého / a z ſwědomij dobrého / a z Wijry neoſſemetné.

A koniec roſkazánia ieſt ći miłość z ſzczyrego ſercá y ſumnienia dobrego / y wiáry nie obłudney.

א

6 וּמֶנְהֵין מֶן הָלֵין טְעוֹ
אֱנָשָׁא. וַסְטוֹ לְמֶלְּתָא
סְרִיקְתָא׃

Da lequali coſe alcuni eſſendoſi diſuiati, ſi ſon riuoltati à vano parlare.

7 כַּד בְּעַו לְמֶהְוָא מַלְפָנֵא
דְּנָמוֹסָא כַּד לָא מֶסְתַּכְּלִין
מֶדֶּם דַּמְמַלְּלִין וְלָא מֶדֶּם
דַּעְלַוְהֵי מֶתְחַרִין׃

Volendo eſſer dottori de la Legge, non intendendo nè le coſe che dicono, nè di quali affermano.

8 יָדְעִינַן דֵּין דְּנָמוֹסָא
שַׁפִּיר הוּ אֶן אֱנָשׁ אַכְוָתֵהּ
דְּנָמוֹסָא יֶתְדַּבַּר בֵּהּ׃

Noi ſappiam bene che la Legge è buona, ſe altri l'vſa legittimamente.

9 כַּד יָדַע דַּלְכָאנָא נָמוֹסָא
לָא סִים אֶלָּא לְעַוָּלֵא
וַלְמַרוֹדֵא וַלְרַשִׁיעֵא ו
וַלְחַטָּיֵא וַלְעַנָּתָא וַלְאַילֵין
דְּלָא דַּכְין וַלְאַילֵין דְּמָחֵין
לַאֲבָהַיְהוֹן וַלְאַילֵין דְּמָחֵין
לְאֶמָּהָתְהוֹן וַלְקָטוֹלֵא׃

Sapendo queſto, che la Legge non è poſta al giuſto, ma à gl'ingiuſti e diſobbedienti, à gl'impij è peccatori, à gli irreligioſi è profani, à quei che ammazzano il padre e la madre, à gli homicidiali.

10 וַלְזָנְיֵא וַלְשָׁכְבַי עַם
דְּכָרֵא וַלְגַנָּבַי בְּנַי חֵארֵא
וַלְדַגָּלֵא וַלְעָבְרַי עַל מ
מַוְמָתָא וַלְכָל מֶדֶּם ד
דְּאִיתַוְהִי סַקוּבְלָא די
דְּיוּלְפָנָא חַלִימָא׃

A i fornicatori, à i ſodomiti, à quei che furano i ſerui altrui, à i mentitori, à gli ſpergiuratori, e ſe alcun'altra coſa ci e, che ſia contraria à la ſana dottrina.

11 דְּאֶוַנְגֶּלִיוֹן דְּתֶשְׁבּוּחְתֵּהּ
דַּאלָהָא מְבַרְכָא הָו דְּאֶנָא
אֶתְהַיְמְנֵת׃

Che e ſecondo l'Euangelio de la gloria di Dio beato, ilqual m'e ſtato commeſſo.

12 וּמַוְדֵא אֶנָא לֵהּ דְּחַיְּלַנִי
לְמָרַן יֵשׁוּע מְשִׁיחָא ד
דְּחַשְׁבַנִי מְהַיְמְנָא וְסָמַנִי
לְתֶשְׁמֶשְׁתֵּהּ׃

E rendone gratie à colui che m'ha fortificato, cioè, à Chriſto IESV noſtro Signore, inquãto che m'ha giudicato fedele, hauendomi meſſo à queſto miniſterio.

א

6 אֲשֶׁר מֵהֶם תָּעוּ אֲנָשִׁים
וַיֵּטוּ אַחֲרֵי דִּבְרֵי שָׁוְא׃

De loqual apartandoſe algunos, ſe diuertieron à vanidad de palabras.

7 וְכִי־חֶפְצָם לִהְיוֹת מְלַמְּדֵי
הַתּוֹרָה אֵינָם מְבִינִים מַה־
מְּדַבְּרִים אוֹ־עַל־מָה מִתְוַכְּחִים׃

Queriendo ſer doctores de la Ley, y no entendiendo ni loque hablan, ni loque affirman.

8 וְיָדַעְנוּ כִּי־טוֹבָה הַתּוֹרָה אִם
אִישׁ יִתְהַלֵּךְ כַּתּוֹרָה׃

Sabemos que la ley es buena, ſi ſe vſa de ella legitimamente.

9 וְנוֹדְעָה זֹאת כִּי־לַצַּדִּיק לֹא
נִתְּנָה תּוֹרָה כִּי־אִם לַעֲוָלִים
וְלַסּוֹרְרִים לָרְשָׁעִים לַחַטָּאִים
לַמְחַסְּדִים וְלַמְחַלְּלִים לְמַכֵּי
אָבוֹת וּלְמַכֵּי אִמּוֹת לְהוֹרְגֵי אָדָם׃

Sabiendo que la Ley no es pueſta para el juſto, ſi no para los injuſtos, y para los deſobedientes: para los impios y peccadores, para los malos y contaminados: para los matadores de padres y madres para los homicidas.

10 לַזּוֹנִים לַקְּדֵשִׁים לְגַנְּבֵי בְנֵי
חוֹרִים לַכּוֹזְבִים לַשָּׁטִים וּמָה
דָּבָר אַחֵר אֲשֶׁר קָם עַל־תּוֹרַת
הָרְפוּאָה׃

Para los fornicarios, para los que ſe echan con machos, para los ladrones de hombres, para los mentiroſos y perjuros: y ſi ay alguna otra coſa contraria à la ſana doctrina.

11 כִּבְשׂוֹרַת כְּבוֹד אֱלֹהִים הַקָּדוֹשׁ
בָּרוּךְ הוּא הָהָפְקְדָה לִי׃

Conforme àl Euangelio de la gloria del Dios bienauenturado, el qual à mi me ha ſido encargado.

12 וּמוֹדֶה אֲנִי לִמְאַזְּרֵנִי חַיִל
לְיֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ אֲדוֹנֵינוּ כִּי־
חֲשָׁבַנִי נֶאֱמָן לָשִׂים בִּכְהֻנָּתוֹ׃

Gracias hago al que me fortificó, àl Chriſto Ieſus Sennor nueſtro: de que me tuuo por fiel poniendome en el miniſterio:

ά.

6. Ὧν τινες ἀστοχήσαντες ἐξετράπησαν εἰς ματαιολογίαν,

Deſquelles choſes quelques vns s'eſtãs deſuoyés, ſe ſont deſtournés à vain babil.

7. Θέλοντες εἶναι νομοδιδάσκαλοι, μὴ νοοῦντες μήτε ἃ λέγουσι, μήτε περὶ τίνων διαβεβαιοῦνται.

Voulans eſtre docteurs de la Loy, n'entendans point les choſes qu'ils diſent, ni deſquelles ils aſſeurent.

8. Οἴδαμεν δὲ ὅτι καλὸς ὁ νόμος, ἐάν τις αὐτῷ νομίμως χρῆται.

Or nous ſauons que la Loy eſt bonne ſi quelcun en vſe legitimement:

9. Εἰδὼς τοῦτο, ὅτι δικαίῳ νόμος οὐ κεῖται, ἀνόμοις δὲ καὶ ἀνυποτάκτοις, ἀσεβέσι καὶ ἁμαρτωλοῖς, ἀνοσίοις καὶ βεβήλοις, πατρολῴαις καὶ μητρολῴαις, ἀνδροφόνοις.

Sachant cela, que la Loy n'eſt point miſe pour le iuſte, mais pour les iniques, & qui ne ſe peuuent ranger: pour ceux qui ſont ſans pieté, & les mal viuans, pour les gens ſans religion, & profanes, pour les meurtriers de pere & de mere, & homicides:

10. Πόρνοις, ἀρσενοκοίταις, ἀνδραποδισταῖς, ψεύσταις, ἐπιόρκοις, καὶ εἴ τι ἕτερον τῇ ὑγιαινούσῃ διδασκαλίᾳ ἀντίκειται.

Pour les paillards, bougres, larrons d'hommes, menteurs, periures: & s'il y a quelque autre choſe qui ſoit contraire à la ſaine doctrine:

11. Κατὰ τὸ εὐαγγέλιον τῆς δόξης τοῦ μακαρίου θεοῦ, ὃ ἐπιστεύθην ἐγώ.

Suiuant l'Euangile de la gloire de Dieu bien heureux, lequel Euangile m'eſt commis.

12. Καὶ χάριν ἔχω τῷ ἐνδυναμώσαντί με χριστῷ (ἰησοῦ) τῷ κυρίῳ ἡμῶν, ὅτι πιστόν με ἡγήσατο, θέμενος εἰς διακονίαν.

Et ie ren graces à celui qui m'a fortifié, aſſauoir à Ieſus Chriſt noſtre Seigneur de ce qu'il m'a eſtimé feal, m'ayant eſtabli au miniſtere:

CAP. I.

6. A quibus quidam aberrantes, converſi ſunt in vaniloquium.

From the which things ſome haue erred/and haue turned vnto vaine iangling.

7. Volentes eſſe legis doctores, non intelligentes, neque quæ loquuntur, neque de quibus affirmant.

They would be doctours of the Law/ and yet vnderſtand not what they ſpeake/neyther whereof they affirme.

8. Scimus autem quia bona eſt lex, ſi quis ea legitimè utatur.

And we know / that the Law is good/if a man vſe it lawfully.

9. Sciens hoc quia lex iuſto non eſt poſita, ſed iniuſtis, & non ſubditis, impiis & & peccatoribus, ſceleratis & contaminatis, parricidis & matricidis, homicidis.

Knowing this/that the Law is not giuen vnto a righteous man / but vnto the lawleſſe and diſobedient / to the vngodly/and to ſinners/to the vnholy: and to the prophane/to murthers of fathers and mothers/to manſlayers.

10. Fornicariis, maſculorum concubitoribus, plagiariis, mendacibus, periuris, & ſi quid aliud ſanæ doctrinæ adverſatur.

To whoremongers/ to buggerers / to menſtealers/to liars/to the periured/ and if there be any other thing / that is contrary to wholſome doctrine.

11. Quæ eſt ſecundùm Evangelium gloriæ beati Dei, quod creditum eſt mihi.

Which is according to the glorius Goſpell of the bleſſed God / which is committed vnto me.

12. Gratias ago ei qui me confortavit in Chriſto Ieſu Domino noſtro, quia fidelem me exiſtimavit, ponens in miniſterio.

Therefore I thanke him / which hath made me ſtrong / that is / Chriſt Jeſus our Lorde: for he counted me faithfull / and put men in his ſeruice.

Das I. Capitel.

6. Welcher haben etliche gefehlet/ vnd ſind vmbgewand zu vnnützem geſchwätz.

Huilcket der feylde nogle / oc de ere omuende til wnyttigt Squaler.

7. Wöllen der Schrifft Meiſter ſein/ vnd verſtehen nicht was ſie ſagen / oder was ſie ſetzen.

De ville vere Scrifftens Meſtere / oc forſtaa icke huad de ſige/eller huad de ſtadfeſte.

8. Wir wiſſen aber/ daß das Geſetz gut iſt / ſo ſein iemand recht brauchet.

Men wi vide at Lowen er god / der ſom nogen bruger hende rettelige.

9. Vnd weiß ſolchs / daß dem Gerechten kein geſetz gegeben iſt/ ſondern den Vngerechten vnd Vngehorſamen/ den Gottloſen vnd Sündern/ den Vnheiligen vnd Vngeiſtlichen/ den Vatermördern/ Muttermördern/ den Todtſchlägern.

Oc veed ſaadant/ at der er ingen Low ſæt den Retferdige/ men de Wretferdige oc Wlydige/ de Wgudelige oc Syndere/ de Whellige oc Waantelige/ Fadermyrdere oc Modermyrdere/ Manddrabere.

10. Den Hurern/ den Knabenſchändern/ den Menſchendieben/ den Lügenern/ den Meineidigen/ vnd ſo etwas mehr der heilſamen Lehre wider iſt.

Skiørleffnere / Syndere imod naturen/ Folketyffue/Løgnere / Menedere/oc der ſom noget andet er den ſalige Lærdom imod.

11. Nach dem herrlichen Evangelio deß ſeligen Gottes / welches mir vertrawet iſt.

Effter den hellige Guds herlige Euangelium/ſom mig er befalet.

12. Vnd ich dancke vnſerm HERREN Chriſto Jeſu / der mich ſtarck gemacht vnd trew geachtet hat. Vnd geſetzt in das Ampt.

Oc ieg tacker vor HERRE Jeſu Chriſto / ſom giorde mig ſterck/ oc actede mig at vere tro/oc ſette mig i dette Embede.

Kapitola I.

6. Od kterýchžto wěcý někteříj poblaudiwſſe/ odwrátili ſe k marněmu mluwenij.

Od ktorych rzeczy niektorzy vbłądziwſzy/ vdáli ſie ná prożną mowę.

7. Chtijce býti Včitelě/ Zákona/ nerozumějijce ani co mluwij/ anj co zaſtáwagij:

Chcąc być náuczycielmi zakonu/ nie rozumieią co mowią/ ám o ktorych rzeczach twierdzą.

8. Wijme pak že dobrý geſt Zákon/ když ho kdo řádně požijwá:

Jśćie wiemy że dobry ieſt zakon/ ieſliby go kto ſłuſznie vżywał.

9 To znage/ že Sprawedliwěmu Zákon nenij wložen/ ale neſprawedliwým a neopoddaným/ bezbožným a hřijſſným/ neſtydatým a nečiſtým/ morděkům Otcůw ſwých a Matek/ Wražedlnijkuom.

Wiedząc iż zakon nie ieſt położon ſpráwiedliwemu/ ále tym ktorzy zakonem gárdzą/ nie chcąc mu być poddánymi/ niepobożnym y grzeſznym/ złoczyńcam/ y ſproſnym/ tym ktorzy zábiáią oycá y mátkę/ mężoboycam.

10. A Smilnijkům/ Sodomſkým hřijſſnijkuom/ těm kteříjž cizý Čeleď odluzugij/ lhákuom/ a křiwým přijſežnijkuom/ a geſtli co giněho/ což zdrawěmu včenij ná odpor geſt.

Nieczyſtym/ Sodomczykom/ tym ktorzy ludźi krádną/ kłamcam/ krzywoprzyſiężcam/ y ieſli co inego ieſth przećiwnego zdrowey náuce.

11. Kteréž geſt wedlě Ewangelium Sláwy blahoſlawenězho Boha/ genž mně geſt ſwěřeno.

Ktora ieſt wedle chwalebney Ewángeliey błogoſłáwionego Bogá/ktora mnie ieſt zwierzoná.

12. Děkugi tomu/ kterýž mne poſylnil/ Kryſtu Gežijſſy Pánu naſſemu/ že mne vſaudil wěrněho/ poſtawiw mne w ſlužbě.

Dźiękuię tedy temu ktory mię vmocnił/ tho ieſt Kryſtuſowi Jezuſowi/ Pánu memu iż mię zá wierne° miał/ aby mię wyſádził ná poſługę.

א

13 לִי דְּמָן קְדִים מְגַדְּפָן הֲוֵית וְרָדוּף וּמְצַעְרָן אֶלָּא אֶתְחַנְנֵת מֶטּוּל דְּכַד לָא יָדַע הֲוֵית עֶבְדֵּת דְּלָא הַיְמָנוּתָא ׃

Che prima ero vn baſtemmiatore, & vn perſecutore, e pieno di violentia: ma mi è ſtata vſata miſericordia, perche io l'ho fatto ignorantemente per incredulità.

14 סַגִּית בֵּי דֵּין טַיְבוּתֵה דְּמָרַן וְהַיְמָנוּתָא וְחוּבָּא דַּבְיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא ׃

E la gratia del noſtro Signore è ſopra modo abbondata con fede e charità, laquale è in Chriſto IESV.

15 מְהַיְמְנָא הִי מֶלְּתָא וְשָׁוְיָא הִי לַמְקַבְּלוּתָה דְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא אֶתָא לְעָלְמָא לְמַחָיוּ לַחַטָּיֵא דְּקַדְמָיְהוֹן אֶנָּא אֶנָא ׃

Queſta è parola certa, e degna d'eſſere in tutti i modi riceuuta, che Chriſto IESV è venuto nel mondo per ſaluare i peccatori, de quali io ſono il primo.

16 אֶלָּא מֶטּוּל הָנָא רַחֵם עֲלַי דְּבִי קַדְמָא נְחַוֵּא יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא כֻּלָּה מַגְּרַת רוּחֵה לְתַחְוִיתָא דַּאיְלֵין דַּעְתִידִין דְּנְהַיְמְנוּן בֵּה לְחַיֵּא ד דַּלְעָלַם ׃

Ma per queſto m'è ſtata vſata miſericordia, accioche IESV Chriſto moſtraſſe in me primo ogni clementia, per vn chiaro eſempio à coloro che doueuan credere in lui à vita eterna.

17 לְמַלְכָּא דֵּין דְּעָלְמֵא הָו דְּלָא מֶתְחַבַּל וְלָא מֶתְחְזֵא דְּהָוְיוּ חַד אֱלָהָא אִיקָרָא וְתֶשְׁבּוּחְתָּא לְעָלַם עָלְמִין אַמִּין ׃

Onde al Re de ſecoli, immortale, inuiſibile, al ſolo ſapiente Iddio ſia honore è gloria in ſempiterno. Amen.

א

13 בִּהְיוֹתִי מִלְּפָנִים מְחָרֵף מְגַדֵּף וּמַרְדֵּף אַךְ רֻחַמְתִּי כִּי־בִשְׁגָגָה עָשִׂיתִי בִּבְלִי־דַעַת הָאֱמוּנָה ׃

Auiendo ſido antes blaſphemo, y perſeguidor, y injuriador: mas fue recebido à miſericordia: porque lo hize con ignorancia no teniendo fe.

14 וְהוֹתִירָה תְּחִנַּת אֲדֹנֵינוּ בֶּאֱמוּנָה וְאַהֲבָה אֲשֶׁר הִיא בְּיֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ ׃

Mas la gracia del Sennor nueſtro fue mas abundante con la fe y amor que es en el Chriſto Ieſus.

15 כִּי־נֶאֱמָן הַדָּבָר וְרָחוֹק מִפְּנִינִים וּמִכֹּל לָקַח מְכָרוֹ כִּי־יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ בָּא בְעוֹלָם לְהוֹשִׁיעַ אֶת־הַחַטָּאִים אֲשֶׁר מֵהֶם הָרִאשׁוֹן הוֹוֶה אָנֹכִי ׃

Palabra fiel, y digna de ſer recebida de todos Que el Chriſto Ieſus vino àl mundo para ſaluar los peccadores, de los quales yo ſoy el primero.

16 כִּי־אִם עַל־זֹאת רֻחַמְתִּי אֲשֶׁר בִּי בָּרִאשׁוֹנָה יוֹדַע כָּל־אֶרֶךְ אַפַּיִם יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ לִדְמוּת הָאֵלֶּה אֲשֶׁר עֲתִידִים לְהַאֲמִין בּוֹ לְחַיֵּי עוֹלָם ׃

Mas por eſto fue recebido à miſericordia es à ſaber para que el Chriſto Ieſus moſtraſſe en mi el primero toda ſu clemencia para exemplo de los que auian de creer en el para vida eterna.

17 וּלְמֶלֶךְ כָּל־עוֹלָמִים אֲשֶׁר מִבְּלִי שַׁחַת מִבְּלִי־דִמְיוֹן מִבְּלִי מַחֲשָׁבָה מִבְּלִי חֵקֶר אֲשֶׁר לְבַדּוֹ חָכָם לֵאלֹהִים כָּבוֹד הָדָר וָהוֹד לְעוֹלְמֵי עוֹלָמִים אָמֵן ׃

Al Rey de ſiglos, immortal, inuiſible, àl ſolo ſabio Dios ſea honor y gloria por ſiglos de ſiglos, Amen.

ά.

13. Τὸν πρότερον ὄντα βλάσφημον, καὶ διώκτην, καὶ ὑβριστήν. ἀλλ' ἠλεήθην, ὅτι ἀγνοῶν ἐποίησα ἐν ἀπιστίᾳ.

Voire moi qui auparauant eſtoye vn blaſphemateur, & perſecuteur, & oppreſſeur, mais miſericorde m'a eſté faite entant que ie l'ai fait par ignorance, eſtant en infidelité.

14. Ὑπερεπλεόνασε δὲ ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν μετὰ πίστεως καὶ ἀγάπης τῆς ἐν χριστῷ ἰησοῦ.

Mais la grace de noſtre Seigneur a d'autant plus abondé auec foy & dilection, laquelle eſt en Ieſus Chriſt.

15. Πιστὸς ὁ λόγος, καὶ πάσης ἀποδοχῆς ἄξιος, ὅτι χριστὸς ἰησοῦς ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον ἁμαρτωλοὺς σῶσαι, ὧν πρῶτός εἰμι ἐγώ.

Ceſte parole eſt certaine, & digne d'eſtre entierement receue, c'eſt que Ieſus Chriſt eſt venu au monde pour ſauuer les pecheurs, deſquels ie ſuis le premier.

16. Ἀλλὰ διὰ τοῦτο ἠλεήθην, ἵνα ἐν ἐμοὶ πρῶτον ἐνδείξηται ἰησοῦς χριστὸς τὴν πᾶσαν μακροθυμίαν, πρὸς ὑποτύπωσιν τῶν μελλόντων πιστεύειν ἐπ' αὐτῷ εἰς ζωὴν αἰώνιον.

Mais pour ceſte cauſe miſericorde m'a eſté faite afin que Ieſus Chriſt mõſtraſt en moi la premier toute clemence pour en vn exemplaire à ceux qui viendront à croire en lui à vie eternelle.

17. Τῷ δὲ βασιλεῖ τῶν αἰώνων ἀφθάρτῳ, ἀοράτῳ, μόνῳ σοφῷ θεῷ, τιμὴ, δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

Or au Roy des ſiecles, immortel, inuiſible, à Dieu ſeul ſage ſoit honneur & gloire és ſiecles des ſiecles, Amen.

CAP. I.	Das I. Capitel.	Kapitola I.
13. Qui priùs blaſphemus fui, & perſecutor, & contumelioſus, ſed miſericordiam Dei conſecutus ſum, quia ignorans feci in incredulitate.	13 *Der ich zuvor war ein Läſterer vnd ein Verfolger/ vnd ein ſchmäher/ aber mir iſt barmhertzigkeit widerfaren/ denn ich habs vnwiſſend gethan/ im vnglauben.	13. Kterýž ſem prwě byl ruhačem / a protiwnijkem / a vkrutnijkem:. Ale miloſrdenſtwij Božijho gſem doſſel / nebo gſem z newědomij to činil ſkrze newěru.
When before I was a as blaſphemer/and a perſecuter/and an oppreſſert but I was receyued to mercy: for I did it ignorantly through vnbeliefe.	Jeg ſom tilforn vaar en Beſpaattere/en Forfølgere oc en Forhaanere/ Men mig er Barmhertighed vederfaren/ Thi ieg giorde det wuitterlige/i vantro.	Ktorym pierwey byl bluznierzem y przeſládowca / y gwaltownikiem/ále ſie nádemna zmilowal/ ábowiem nie wiedzac/ tom czynil przez niedowiárſtwo.
14. Superabundavit autem gratia Domini noſtri cum fide & dilectione, quæ eſt in Chriſto Ieſu.	14. Es iſt aber deſto reicher geweſen die Gnade vnſers HERRN / ſampt dem Glauben vnd der Liebe / die inn Chriſto Jeſu iſt.	14. Rozhognila ſe pak welmi Miloſt PANA naſſeho s wěrau a s milowánijm/ kterěž geſt w Kryſtu Gežijſſy.
But the grace of our Lord was exceeding abundant with faith and loue/ which is in Chriſt Jeſus.	Men vor HERRIS Naade vaar diſſ rigere/ met Tro oc Kærlighed/ſom er i Chriſto Jheſu.	Ale bárzo obſitowálá láſká Páná náßego z wiára y z miloscia/ kthora ieſt w Kryſtuſie Jezuſie.
15. Fidelis ſermo, & omni acceptione dignus, quòd Chriſtus Ieſus venit in hunc mundum peccatores ſalvos facere: quorum primus ego ſum.	15: Denn das iſt je gewißlich war/ vnd ein thewer werthes wort/ Daß Chriſtus Jeſus kommen iſt inn die Welt/ die Sünder ſelig zu machen/ vnter welchen ich der fürnemſt bin.	15. Wěrná řeč a wſſý wzácnoſti hodná/ že Kryſtus Gezus přiſſel na tento Swět/aby hřijſſné ſpaſeny včinil/z nichž to yá prwnij gſem.
This is a true ſaying / and by all meanes worthie to be receyued / that Chriſt Jeſus came into the worlde to ſaue ſinners/of whome I am chiefe.	Thi det er io viſſelige ſant / oc it dyrt verdigt ord/ at Jheſus Chriſtus kom til Verden / at gøre Syndere ſalige/iblant huilcke ieg er den Største.	Wiernać ieſt tá mowá y wßelákim obyczáiem godna/ ábyſmy ia przyieli/ iż Kryſtus Jezus przyßedl ná ſwiát áby grzeſniki záchowal/ z kthorych iam ieſt pierwßym.
16. Sed ideo miſericordiam conſecutus ſum, ut in me primò oſtenderet Chriſtus Ieſus omnē patientiam, ad informationem eorum qui credituri ſunt illi in vitam æternam.	16. Aber darumb iſt mir Barmhertzigkeit widerfahren/ auff daß an mir fürnemlich Jeſus Chriſtus erzeigete alle gedult/ zum Exempel denen/ die an jhn glauben ſolten / zum ewigen Leben.	16. Ale proto miloſrdenſtwij gſem doſſel/ aby na mně nayprwě dokázal Kryſtus Gežus wſſeliké dobroty/ k přijkladu těm kteřijž magij vwěřiti w něho/ k žiwotu wěčněmu.
Not withſtanding / for this cauſe was I receyued to mercy / that Jeſus Chriſt ſhould firſt ſhewe on me all long ſuffring vnto the euſample of thē/ which ſhall in time to come beleeue in him vnto eternal life.	Men der faare er mig Barmhertighed vederfaren / Paa det at Jheſus Chriſtus vilde beuiſe i mig al taalmodighed/ dem til it Exempel / ſom ſkulde tro paa hannem/ til det euige liff.	Ale ſie dla tego nademna zmilowal/ áby we mnie pierwßym okazal Jezus Kryſtus wßelaka lithość żebym byl wzorem tym kthorzyby wierzyli weń ku żywotowi wiecznemu.
17. Regi autem ſeculorum immortali, inviſibili, ſoli Deo honor & gloria in ſecula ſeculorum, Amen.	17. Aber Gott dem ewigen Könige/dem vnvergänglichen vnd vnſichtbarn/ vnd allein weiſen/ ſey ehr vnd preiß in ewigkeit/ Amen.	17. Protož Králi wěkuow neſmrtedlněmu/newiditedlněmu / ſaměmu Maudrěmu Bohu čeſt a ſláwa na wěky wěkuow/ Amen.
Now vnto the King euerlaſting/ immortall/ inuiſible/ vnto God onely wiſe/ be honour and glorie for euer/ and euer / Amen.	Men Gud den euige Konge / ſom er wforgengelig oc wſynlig och alene viſſ/vere ære oc priſſ i euighed/ Amen.	A Krolowi wiecznemu / nieśmiertelnemu/ niewidomemu/ ſámemu madremu Bogu/ cześć niech bedzie y chwalá ná wieki wiekuow/ Amen.

א

18 הָנָא פּוּקְדָנָא מַגְעֶל אֲנָא לָךְ בְּרִי טִימָתָאוֹס אַיךְ נְבִיּוּתָא קַדְמָיָתָא דַּהְוַי עֲלַיךְ דְּתֶתְפְּלַח בְּהֵין פֻּלְחוּתָא הָדָא שַׁפִּירְתָּא׃

Questo precetto ti raccomando, figliuol mio Timoteo, che secondo le Profetie, che son prima state di te, eserciti in esse buona militia.

19 בְּהַיְמָנוּתָא וּבְתֶאוֹרְתָּא טָבְתָּא אִילֶין גֵּיר דַּלְהָדָא דְּחַקוּ מֶנְּהוֹן מֶן הַיְמָנוּתָא אֶסְתַּרְקוּ׃

Hauendo fede e buona conscientia, laquale alcuni hauendo rifiutata, hanno fatto naufragio ne la fede.

20 אַיךְ הוּמֶנָאוֹס וַאלֶכְּסַנְדְּרוֹס הָלֶין דַּאשְׁלְמֶת לְסָטָנָא דְּלָא יְהוֹן מְגַדְּפִין׃

De iquali e Himeneo & Alessandro, iquali io ho dati à satana, accioche imparino à non bastemmiare.

ב

1 בָּעֵא אֲנָא הָכִיל מֶנָּךְ׃ דְּמֶן קְדָם כֹּל מֶדֶּם בָּעוּתָא תֶּהְוֵא מְקָרֵב לַאלָהָא וּצְלוֹתָא וְתַחֲנַנְתָּא וְתַוְדִּיתָא חָלָף כֻּלְּהוֹן בְּנַי נָשָׁא׃

Io esorto dunque che innanzi à tutte le cose si facciano preghi, orationi, intercessioni, è ringrattiamenti per tutti gli huomini.

2 חָלָף מַלְכֵּא וְרַוְרְבָנֵא דְּעוּמְרָא שַׁלְיָא וְנִיחָא נֶעְמַר בְּכֻלָּה דַּחְלַת אַלָהָא וְדַכְיוּתָא׃

Per li Re, è per tutti quelli che son in dignità: accioche noi viuiamo vita quieta è tranquilla, in ogni pietà & honestà.

3 הָדָא גֵּיר שַׁפִּירָא וּמְקַבְּלָא קְדָם אַלָהָא מַחְיָנַן׃

Percioche questo è buono & accetto dinanzi à Dio Saluator nostro.

א

18 אֶת־הַמִּצְוָה הַזֹּאת אַפְקִיד בְּיָדֶיךָ בְּנִי טִימוֹתֵיאָה כַּנְּבוּאוֹת הָרִאשׁוֹנוֹת שֶׁהֵן עָלֶיךָ אֲשֶׁר תִּלָּחֵם בָּהֵן אֶת־מִלְחָמָה טוֹבָה׃

Este mandamiento, hijo Timotheo, te encargo, para que conforme à las profecias passadas de ti, milites por ellas buena milicia:

19 וּתְהִי־לְךָ אֱמוּנָה וּמַדָּע טוֹב אֲשֶׁר אֲנָשִׁים הֲדָפוּהוּ וַיִּגְעוּ בְּדֵי־רִיק׃

Reteniendo la fe y buena consciencia, la qual echando de si algunos hizieron naufragio en la fe.

20 כְּמוֹ הוּמְנָאוֹס וַאֲלֶכְּסַנְדְּרוֹס אֲשֶׁר נְתַתִּים לַשָּׂטָן אֲשֶׁר יִלָּמְדוּ לֹא לְגַדֵּף׃

De los quales fueron Hymeneo y Alexandre, que yo entregué à Satanas para que aprendan à no blasphemar.

ב

1 וּמִתְחַנֵּן אֲנִי מִקַּדְמַת כָּל־דְּבָרִים לְהֵעָשׂוֹת תַּחֲנוּנִים תְּפִלּוֹת שְׁאֵלוֹת תּוֹדוֹת עַל־כָּל־בְּנֵי־אָדָם׃

Amonesto, pues, ante todas cosas, que se hagan rogatiuas, oraciones, peticiones, hazimientos de gracias, por todos los hombres.

2 עַל־הַמְּלָכִים וְעַל־כֻּלָּם אֲשֶׁר בְּגֵאוּת נִצָּבִים אֲשֶׁר נֵלֵךְ לְאִטֵּנוּ וְשַׁלְוֵי עוֹלָם נַשְׂגֶּה חַיִל בְּכָל יִרְאַת יְהוָה וּבְתָם־לֵבָב׃

Por los reyes, y por todos los que estan en eminencia: que biuamos quieta y reposadamente en toda piedad y honestidad.

3 כִּי־זֹאת טוֹבָה וְנִרְצָה בְּעֵינֵי אֱלֹהֵי יְשׁוּעָתֵנוּ׃

Porque esto es lo bueno y agradable delante del Dios saluador nuestro.

α.

18. Τάυτην τὴν παραγγελίαν παρατίθεμαί σοι, τέκνον Τιμόθεε, κατὰ τὰς προαγούσας ἐπὶ σὲ προφητείας, ἵνα στρατεύῃ ἐν αὐταῖς τὴν καλὴν στρατείαν.

Fils Timothee, ie te recommande ce commandement que selon les propheties qui auparauant ont esté de toi, par icelles tu faces deuoir de guerroyer en ceste bonne guerre:

19. Ἔχων πίστιν καὶ ἀγαθὴν συνείδησιν, ἥν τινες ἀπωσάμενοι, περὶ τὴν πίστιν ἐναυάγησαν.

Ayant foy & bonne conscience: laquelle quelques vns ayans reiettee, ont fait naufrage quant à la foy:

20. Ὧν ἐστιν Ὑμέναιος καὶ Ἀλέξανδρος, οὓς παρέδωκα τῷ σατανᾷ, ἵνα παιδευθῶσι μὴ βλασφημεῖν.

D'entre lesquels sont Himenee, & Alexandre, que i'ai liurés à Satan, afin qu'ils apprenét par ce chastiment de ne plus blasphemer.

ΚΕΦΑΛ. Β.

Παρακαλῶ οὖν πρῶτον πάντων, ποιεῖσθαι δεήσεις, προσευχάς, ἐντεύξεις, εὐχαριστίας ὑπὲρ πάντων ἀνθρώπων.

I'admonneste donc qu'auant toutes choses on face requestes, prieres, supplications, & actions de graces pour tous hommes:

2. Ὑπὲρ βασιλέων, καὶ πάντων τῶν ἐν ὑπεροχῇ ὄντων ἵνα ἤρεμον καὶ ἡσύχιον βίον διάγωμεν ἐν πάσῃ εὐσεβείᾳ καὶ σεμνότητι.

Pour les rois, pour tous ceux qui sont cõstitués en dignité, afin que nous puissions mener vie paisible & tranquille, en toute pieté & honnesteté.

3. Τοῦτο γὰρ καλὸν καὶ ἀπόδεκτον ἐνώπιον τοῦ σωτῆρος ἡμῶν θεοῦ.

Car cela est bon & agreable deuant Dieu nostre Sauueur:

CAP. I.

18. Hoc præceptum commendo tibi fili Timothee, ſecundùm præcedentes in te prophetias, ut milites in illis bonam militiam.

This commandement committe I vnto thee/ ſonne Timotheus/ according to the prophecies/ which went before vpon thee/ y thou by them ſhouldeſt fight a good fight.

19. Habens fidem & bonam conſcientiam, quam quidam repellentes, circa fidem naufragaverunt.

Hauing fayth and a goood conſcience/ which ſome haue put away/ and as concerning fayth/ haue made ſhipwracke.

20. Ex quibus eſt Hymenæus & Alexander, quos tradidi Satanæ, ut diſcant non blaſphemare.

Of whom is Hymeneus/ and Alexander/ whome I haue deliuered vnto Satan/ that they might learne not to blaſpheme.

CAP. II.

OBſecro igitur primùm omnium fieri obſecrationes, orationes, poſtulationes, gratiarum actiones, pro omnibus hominibus.

I exhorte therefore/ that firſt of all ſupplications/ prayers/ interceſſions/ and giuing of thankes be made for all men.

2. Pro regibus & omnibus qui in ſublimitate ſunt: ut quietam & tranquillam vitam agamus in omni pietate & caſtitate.

For Kings/ and for all that are in authoritie/ that we may lead a quiet/ and a peaceable life/ in al godlines and honeſtie.

3. Hoc enim bonum eſt & acceptum coram ſalvatore noſtro Deo.

For this is good and acceptable in the ſight of God our Sauiour.

Das I. Capitel.

18. Diß Gebot befehl ich dir/ mein Sohn Timothee/ nach den vorigen Weiſſagungen über dir/ daß du inn denſelbigen eine gute Ritterſchafft übeſt.

Dette Bud befaler ieg dig/ min Søn Timothee/ effter den fremfarne Prophecie offuer dig/ at du ſtrider en God Strid i dem.

19. Vnd habeſt den Glauben vnd gut Gewiſſen/ welche etliche von ſich geſtoſſen/ vnd am Glauben Schiffbruch erlitten haben.

Oc haffuer Troen oc en god Samuittighed/ huilcken nogle haffue kaſt fra ſig/ oc haffue ledet Skibbrud i Troen.

20. Vnter welchen iſt Hymeneus vnnd Alexander/ welche ich habe dem Sathana gegeben/ daß ſie gezüchtiget werden/ nicht mehr zu läſtern.

Iblant huilcke er Hymeneus oc Alexander/ huilcke ieg haffuer giffuit Satan/ at de ſkulle lære/ at de icke mere beſpaatte.

Das II. Capitel.

SO ermahne ich nun/ daß man für allen dingen zu erſt thue/ Bitte/ Gebet/ Fürbit vnd Danckſagung/ für alle Menſchen.

Saa formaner ieg nu/ at mand faar alle ting ſkal førſt gøre Bøn/ Formaning/ Forbedelſe oc Tackſigelſe/ for alle Menniſke.

2. Für die Könige vnd für alle Oberkeit/ auff daß wir ein gerühlich vnnd ſtilles leben führen mögen/ inn aller Gottſeligkeit vnd Ehrbarkeit.

For Konger oc for al Øffrighed/ at wi kunde leffue it roligt oc ſtille Leffnet/ i al Gudelighed oc Erlighed.

3. Denn ſolches iſt gut/ darzu auch angenem für Gott vnſerm Heyland.

Thi det er gaat/ der til ocſaa behageligt faar Gud vor Frelſere.

Kapitola I.

18. Toto pak přikazugi a poraučijm tobě Synu Thymothee/ wedlě předpowěděných o tobě Proroctwijch/ aby wedl w nich dobrý bog.

To roſkazánie zálecam ći ſynu Tymotheuſzu/ to ieſt/ ábyś wedle proroctw ktore przeſzły o tobie/ walczył przez nie onym dobrym wojowániem.

19. Mage wijru a dobrě ſwědomij/ kterěžto někteřij opuſtiwſſe/ pohynuli při Wijře.

Trzymáiąc wiárę y dobre ſumnienie/ ktore odrzućiwſzy niektorzy/ poginęli od wiáry.

20. Z kterýchžto počtu gſau Hymeneus a Alexander/ kterěž gſem poručil Sſatanáſſowi/ aby ſe naučili nerauhati.

Z ktorych ieſt Hymeneus y Alexánder/ ktorem podał ſzátánowi/ áby ſię náuczyli nie bluźnić.

Kapitola II.

PRoſým pak/ aby nayprwě předewſſemi wěcmi býwaly proſby/ modlitby/ Swatě žádoſti/ a děkowánij/ za wſſeckny Lidi.

NApominam tedy przed wſzytkimi rzeczámi/ áby były czynione proſby/ modlitwy/ żądánia/ y dziękowánia/ zá wſzytki ludźie.

2 Za Krále y za wſſeckny kteřijž gſau w auřadech poſtaweni/ abychom tichý a pokogný žiwot wedli/ we wſſý pobožnoſti a čiſtotě:

Zá Krole/ y zá wſzytki przełożone/ ábyſmy ćichy y ſpokoyny żywot wiedli z wſzeláką pobożnośćią/ y poczćiwośćią.

3. Neb to dobrě geſt a wzácně před Spaſytelem naſſym Bohem.

Abowiem ći tho ieſt rzecz dobra/ y przyiemna przed Bogiem zbáwićielem náſzym.

ב

4 הַו דְּצָבֵא דְּכֻלְּהוֹן בְּנַי נָשָׁא יִיחוֹן וְיֶתְפְּנוֹן לְיִדַעְתָּא דַּשְׁרָרָא׃

Ilquale vuole che tutti gli huomini ſi ſaluino, è vengano à la cognitione de la verità.

5 חַד הוּ גֵּיר אֱלָהָא וְחַד הוּ מְצַעְיָא דַּאלָהָא וְדַבְנַי נָשָׁא בַּר נָשָׁא יֵשׁוּע מְשִׁיחָא׃

Imperoche egli è vn ſolo Iddio, & vn ſolo Mediator di Dio è de gli huomini, cioè, Chriſto IESV huomo.

6 הַו דִּיהַב נַפְשֵׁהּ פּוּרְקָנָא חֲלָף כֻּל אֱנָשׁ סָהֲדוּתָא דְּאֶתָת בְּזַבְנֵהּ׃

Ilquale ha dato ſe ſteſſo in prezzo di redentione per tutti, rendendone il teſtimonio à i ſuoi tempi.

7 הַי דְּאֶנָא אֶתְתְּסִימֶת כָּרוֹזָא וּשְׁלִיחָא קוּשְׁתָּא אָמַר אֶנָא וְלָא מְדַגֶּל אֶנָא דַּהֲוִית מַלְפָנָא דְּעַמְמֵא בְּהַיְמָנוּתָא דַּשְׁרָרָא׃

Delqual teſtimonio ſono ſtato poſto io Banditore & Apoſtolo (io dico la verità in Chriſto, è non mento) Dottor de Gentili in fede è verità.

8 צָבֵא אֶנָא הָכִיל דַּהֲווֹן מְצַלִּין גַּבְרָא בְּכֻל דּוּכָּא כַּד מְרִימִין אִידַיְהוֹן דכ דַּכְּיָאִית דְּלָא רוּגְזָא וּדְלָא מַחְשַׁבְתָּא׃

Io voglio dunque che gli huomini facciano oratione in ogni luogo, alzando ſu le mani pure, ſenza ira è contentione.

9 הָכְנָא אַף נֶשָּׁא בְּאֶסְכִּימָא נַכְפָּא דִּלְבוּשָׁא בְּתַחְמֶצְתָּא וּבְנַכְפוּתָא נֶהְוְיָן תַּצְבִּיתְהֵין לָא ב בַּגְדוּלָתָא וּבְדַהֲבָא אַו בְּמַרְגָנִיָתָא אַו בְּנַחְתֵּא שַׁפִּירָתָא׃

Similmente ancora, che le donne ſ'adornino in habito honeſto, con vergogna è modeſtia, non in treccie, ò in oro, ò perle, ò veſte ſontuoſe.

ב

4 אֲשֶׁר חָפֵץ לְהוֹשַׁע אֶת־כָּל בְּנֵי אָדָם וְלָבוֹא אֶל־דַּעַת הָאֱמֶת׃

El qual quiere que todos los hombres ſean ſaluos, y que vengan àl conocimiento de la verdad:

5 כִּי־אֱלֹהִים אֶחָד הוּא וְאִישׁ בֵּינַיִם אֶחָד בֵּין אֱלֹהִים וּבֵין בְּנֵי־אָדָם בֶּן־הָאָדָם יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ׃

Que ay vn Dios, anſi miſmo vn Mediador entre Dios y los hombres hombre, el Chriſto Ieſus;

6 אֲשֶׁר שָׂם אָשָׁם נַפְשׁוֹ עַל־כֻּלָּם אֶת־עֵדוּת בְּעִתּוֹתֶיהָ׃

El qual ſe dió à ſi miſmo en redemcion por todos: el teſtimonio de qual (ſue confirmado) èn ſu tiempo:

7 אֲשֶׁר אֵלֶיהָ שָׂמַנִי אֱלֹהִים לַקּוֹרֵא וְלַשָּׁלִיחַ (אֶת־אֱמֶת מְדַבֵּר אֲנִי בַּמָּשִׁיחַ אֵינֶנִּי כוֹזֵב) לַמְלַמֵּד הַגּוֹיִם בֶּאֱמוּנָה וֶאֱמֶת׃

Del qual yo ſoy pueſto por predicador y Apoſtol (digo verdad en el Chriſto, no miento) Doctor de las Gentes en fidelidad y verdad.

8 וְחָפֵץ אֲנִי לְהִתְפַּלֵּל הָאֲנָשִׁים בְּכָל מָקוֹם מְרִימִם אֶת־יְדֵיהֶם מִבְּלִי חָרוֹן וּמְרִיבָה׃

Quiero, pues, que los varones oren en todo lugar leuantando manos limpias, ſin yra ni contienda.

9 וְכָכָה גַּם הַנָּשִׁים בְּבִגְדֵי הֲדָרַת קֹדֶשׁ וּבְטָהֳרָה לְהִתְהַדֵּר לֹא בְּמַעֲשֵׂה עֲבֹות אוֹ קְשָׁרִים אוֹ־זָהָב אוֹ־פְנִינִים אוֹ־בִלְבוּשִׁים יוֹפִים׃

Anſi miſmo tambien las mugeres, èn habito honeſto, atauiendoſe de verguença y modeſtia: no con cabellos encreſpados, o ora, o perlas, o veſtidos coſtoſos:

β.

4. Ὃς πάντας ἀνθρώπους θέλει σωθῆναι, καὶ εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν.

Lequel veut que tous hommes ſoyent ſauués, & vienent à la cognoiſſance de verité.

5. Εἷς γὰρ θεὸς, εἷς καὶ μεσίτης θεοῦ καὶ ἀνθρώπων, ἄνθρωπος χριστὸς ἰησοῦς.

Car il y a vn ſeul Dieu, & y a vn ſeul Moyenneur entre Dieu & les hommes, aſſauoir Ieſus Chriſt homme:

6. Ὁ δοὺς ἑαυτὸν ἀντίλυτρον ὑπὲρ πάντων, τὸ μαρτύριον καιροῖς ἰδίοις.

Qui s'eſt donné ſoi-meſme pour rançon pour tous, afin d'eſtre en teſmoignage en ſon propre temps.

7. Εἰς ὃ ἐτέθην ἐγὼ κήρυξ καὶ ἀπόστολος· ἀλήθειαν λέγω ἐν χριστῷ, οὐ ψεύδομαι· διδάσκαλος ἐθνῶν ἐν πίστει καὶ ἀληθείᾳ.

À quoi i'ai eſté eſtabli Heraut & Apoſtre (ie di verité en Chriſt, ie ne men point) docteur des Gentils en foy & verite.

8. Βούλομαι οὖν προσεύχεσθαι τοὺς ἄνδρας ἐν παντὶ τόπῳ, ἐπαίροντας ὁσίους χεῖρας, χωρὶς ὀργῆς καὶ διαλογισμοῦ.

Ie vueil donc que les hommes facent priere en tout lieu, leuans leurs mains pures, ſans ire & ſans queſtion.

9. Ὡσαύτως καὶ τὰς γυναῖκας ἐν καταστολῇ κοσμίῳ, μετὰ αἰδοῦς καὶ σωφροσύνης κοσμεῖν ἑαυτὰς, μὴ ἐν πλέγμασιν, ἀργυρίῳ, ἢ χρυσῷ, ἢ μαργαρίταις, ἢ ἱματισμῷ πολυτελεῖ.

Pareillement auſſi que les femmes ſe parent d'vn accouſtrement honneſte auec vergongne & modeſtie, non point auec treſſes, ni or, ni perles, ni habillemens ſomptueux:

CAP. II.	Das II. Capitel.	Kapitola II.
4. Qui omnes homines vult ſalvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire. Who will that all men ſhalbe ſaued/ & come vnto the knowledge of the trueth.	4. Welcher wil/ daß allen Menſchen geholffen werde/ vnd zu erkentniß der Warheit kommen. Huilcken der vil/ at alle Menniſke ſkulle hielpis/ oc komme til Sandheds bekendelſe.	4. Kterýž chce aby wſſyckni Lidé ſpaſeni byli/ a k poznánij prawdy přiſſli. Ktory chce áby wſzyſcy ludźie byli zbáwieni/ y áby przyſzli ku vznániu prawdy.
5. Vnus enim Deus, unus & mediator Dei & hominum, homo Chriſtus Ieſus. For there is one God/ and one Mediatour betweene God and man/ which is the man Chriſt Jeſus.	5. Denn es iſt ein Gott vnd ein Mitler zwiſchen Gott vnd den Menſchen/ nemlich/ der Menſch Chriſtus Jeſus. Thi der er en Gud oc en Meglere mellem Gud oc Menniſken/ ſom er/ det Menniſke Chriſtus Jheſus.	5. Geden geſt zagiſté Buoh/ geden také y Smijrce Božij a lidſký/ Cžlowěk Kryſtus Gežijš: Boć ieden ieſt BOG/ ieden theż POSRZEDNIK Bogá y ludźi/ CZLOVVIEK Kryſtus Jezus.
6. Qui dedit redemptionem ſemetipſum pro omnibus: cuius teſtimonium temporibus ſuis confirmatum eſt. Who gaue himſelfe a raunſome for all men/ to be a teſtimonie in due time.	6. Der ſich ſelbs gegeben hat für alle/ zur Erlöſung/ daß ſolchs zu ſeiner zeit geprediget würde. Som gaff ſig ſelff for alle/ til Forløſning/ at ſaadant ſkulde predickis i ſin tid.	6. Kterýžto dal ſebe ſamého mzdu na wykaupenij za wſſecky/ o němž ſwědectwij to čaſy ſwými vtwrzeno geſt. Ktory ſámego ſiebie wydał zápłátá odkupienia zá wſzytki/ i tho [illegible]cy ieſt onym świádectwem náznáczonym czáſom ſwoim.
7. In quo poſitus ſum ego prædicator & apoſtolus (veritatem dico, non mentior) doctor Gentium in fide & veritate. Whereunto I am ordeyned a preacher & an Apoſtle (I ſpeake the trueth in Chriſt/ and lie not) euen a teacher of the Gentiles in fayth and veritie.	7. Dazu ich geſetzt bin ein Prediger vnd Apoſtel (ich ſage die warheit inn Chriſto/ vnnd liege nicht) ein Lehrer der Heyden/ im Glauben vnd in der Warheit. Thi huilcket ieg er ſæt en Predickere oc Apoſtel (Jeg ſiger ſandhed i Chriſto/ oc liuger icke) Hedningenis Lærere/ i Troen oc vdi Sandhed.	7. W kterémžto poſtawen gſem yá za Kazatele a Apoſſtola (Prawdu prawijm a neklamám) y za Včitele Pohanůw w Wijře a w Prawdě. Ktorego ieſtem poſtánowion woźnym y Apoſtołem (prawdę mowię przez Kryſtusá · niekłamam) nauczyćielem pogánow z wiárą prawdą.
8. Volo ergo viros orare in omni loco: levantes puras manus, ſine ira & diſceptatione. I will therefore that the men pray/ euery where lifting vp pure handes without wrath/ or douting.	8. So wil ich nun/ daß die Männer beten an allen orten/ vnd auffheben heilige hände/ ohn zorn vnd zweifel. Saa vil ieg nu/ at Mendene ſkulle bede i alle ſteder/ oc opløffte hellige hender/ vden vrede oc tuil.	8. Protož chcy/ aby Mužij/ ſe modlili na každém mijſtě/ pozdwihugijce čiſtých rukau bez hněwu a bez ſwárůw. Chcę tedy áby mężowie ſie modlili ná káżdym mieyſcu/ thák iżby śczyre podnośili ręce bez gniewu y zwątpienia.
9. Similiter & mulieres in habitu ornato: cùm verecundia & ſobrietate ornantes ſe, non in tortis crinibus, aut auro, aut margaritis, vel veſte pretioſa. Likewiſe alſo the women/ that they aray themſelues in comely apparel/ with ſhamefaſtnes & modeſtie/ not with broided heare/ or golde/ or pearles/ or coſtly apparell.	9. Deſſelbigen gleichen die Weiber/ daß ſie in zierlichem Kleide/ mit ſcham vnd zucht ſich ſchmücken/ nicht mit Zöpffen oder Gold/ oder Perlen/ oder köſtlichem Gewand. Diſligeſt Quinderne/ at de ſkulle pryde ſig i høffuiſke klæder/ met bluſel oc tuct/ icke met folder flettelſe eller guld/ eller perler/ eller kaaſteligt klæde.	9. Též y ženy w oděwu ſluſſném/ s ſtydliwoſtij a s ſtřijžliwoſtij okraſſlugijce ſe/ neſtrogijce a netočijce ſobě wlaſuow/ a ne w Zlatě/ ani w Perlách/ ani w drahém rauſſe: Tákże y niewiáſty áby ſie przychędożáły vbiorem poczćiwym z wſtydem y ſkromnośćią/ nie ſplećionymi włoſy/ ábo złotem/ ábo perłámi/ ábo vbiorem koſztownym.

ב

10 אֶלָּא בַּעְבָדֵא טָבֵא אַיְכַנָּא דְיָאֵא לִנְשֵׁא דְמִשְׁתַּוְדְיָן דַּחְלַת אֱלָהָא ׃

Ma (quel che è conueniente à donne che fanno profeſſione di pietà) per buone opere.

11 אַנְתְּתָא בְּשֶׁלְיָא הֲוָת יָלְפָא בְּכֻל שׁוּעְבָּד ׃

La donna impari in ſilentio con ogni ſoggettione.

12 לְאַנְתְּתָא גֵּיר לְמַלָּפוּ לָא מַפֵּס אֶנָא וְלָא לְמַמְרָחוּ עַל גַּבְרָא אֶלָּא תֶהְוֵא בְּשֶׁלְיָא ׃

Imperoche io non permetto che la donna inſegni, ne ch'ell'habbia autorità ſopra l'huomo, ma ch'ella ſtia in ſilentio.

13 אָדָם גֵּיר אֶתְגְּבֶל לוּקְדַם וְהָיְדֵין חַוָּא ׃

Imperoche Adamo fu formato il primo, e poi Eua.

14 וְאָדָם לָא טְעָא אַנְתְּתָא דֵּין טְעָת וַעְבְרַת עַל פּוּקְדָנָא ׃

Et Adamo non fu ſedutto, ma la donna eſſendo ſedotta, fu rea de la traſgreſſione.

15 חָיָא דֵּין בְּיַד יַלְדֶיהָ אֶן נְקַוּוֹן בְּהַיְמָנוּתָא וּבְחוּבָּא וּבְקַדִּישׁוּתָא וּבְנַכְפוּתָא ׃

Nondimeno ella ſarà ſaluata generando de figliuoli, s'ella ſtarà ſalda ne la fede, è charità, è ſantificatione, con modeſtia.

ג

1 מְהַיְמְנָא הִי מֶלְּתָא דֵּאן אֱנָשׁ רָאֵג קַשִּׁישׁוּתָא עֲבָדָא שַׁפִּירָא רָאֵג ׃

Parola certa è queſta: ſe alcuno appetiſce di eſſer Veſcouo, deſidera vn'opera eccellente.

2 וָלֵא דֵּין דְּנֶהְוֵא קַשִּׁישָׁא אַיְכַנָּא דְמוּמָא לָא מֶשְׁתְּכַח בֵּהּ וְהָוָא בַּעְלָא דַחְדָא אַנְתְּתָא אֵינָא דְּעִיר רַעְיָנֵהּ וְנַכְפָא וּמְטַכַּס וְרָחֵם אַכְסְנָיֵא וּמַלְּפָן ׃

Biſogna dunque ch'el Veſcouo ſia irreprenſibile, marito d'vna ſola moglie, vigilante, ſobrio, modeſto, ricettator di foreſtieri, atto ad inſegnare.

ב

10 כִּי־אִם כַּנָּאוָה לַנָּשִׁים הַמַּאֲמִירוֹת יִרְאַת יְהוָה בְּמַעֲשִׂים טוֹבִים ׃

Mas de buenas obras, como conuiene à mugeres que profeſſan piedad.

11 אִשָּׁה בְּדֻמִיָּה תִּלְמֹד בְּכָל־עֲנָוָה וּדְמָמָה ׃

La muger aprenda callando con toda ſujecion

12 וּלְאִשָּׁה אֵינֶנִּי מַנִּיחַ לְלַמֵּד וְלֹא לְהַגְבִּיר עַל־אִישׁ כִּי־אִם לִהְיוֹתָהּ בְּדֻמִיָּה ׃

Porque no permitto à la muger enſennar, ni tomar autoridad ſobre el varon, ſino eſtar en ſilencio.

13 כִּי־אָדָם בָּרִאשׁוֹנָה נוֹצַר וְאַחֲרָיו חַוָּה ׃

Porque Adam fue formado el primero : luego Eua.

14 וְאָדָם לֹא נִשָּׁא כִּי־אִם הָאִשָּׁה כַּאֲשֶׁר הִשָּׁא אוֹתָהּ הַנָּחָשׁ עָבְרָה אֶת־הַמִּצְוָה ׃

Item, Adam no fue engannado, ſino la muger fue engannada en la rebellion.

15 וְתִוָּשַׁע בְּלֶדֶת בָּנִים אִם יַעַמְדוּ בֶּאֱמוּנָה וּבְאַהֲבָה וּבְקֹדֶשׁ עִם טָהֳרָתָהּ ׃

Empero ſaluarſeha engendrando hijos, ſi permaneciere en la fe y charidad, y en la ſanctificacion, y modeſtia.

ג

1 נֶאֱמָן הַדָּבָר הַזֶּה אִם יַשְׂאֶה אִישׁ לִבּוֹ לַכְּהֻנָּה וְלִפְקֻדָּה הוּא מַעֲשֶׂה טוֹב מִתְאַוֶּה ׃

Palabra fiel, Si alguno deſſea Obiſpado, obra inſigne deſſea.

2 וְיָשְׁרָה לַכֹּהֵן לִהְיוֹתוֹ בְּלִי כָל־מוּם בַּעַל אִשָּׁה אַחַת שֹׁקֵד חָכָם וְנָבוֹן נֶהְדָּר וְאֹהֵב הַגֵּרִים מְלַמֵּד וּמוֹרֶה ׃

Conuiene, pues, que el Obiſpo ſea irreprehenſible, marido de vna ſola muger, ſolicito, templado, compueſto, hoſpedador, apto para enſennar:

β´.

10. Ἀλλ [illegible] πει γυναιξὶν ἐπαγγελλομέναις θεοσέβειαν, δι' ἔργων ἀγαθῶν.

Ains (comme il eſt ſeant à femmes qui font profeſſion de ſeruir à Dieu) de bonnes œuures.

11. Γυνὴ ἐν ἡσυχίᾳ μανθανέτω ἐν πάσῃ ὑποταγῇ.

Que la femme aprene en ſilence, en toute ſuiection :

12. Γυναικὶ δὲ διδάσκειν οὐκ ἐπιτρέπω, οὐδὲ αὐθεντεῖν ἀνδρὸς, ἀλλ' εἶναι ἐν ἡσυχίᾳ

Car ie ne permets point que la femme enſeigne, ni qu'elle vſe d'authorité ſur le mari, mais qu'elle ſoit en ſilence.

13. Ἀδὰμ γὰρ πρῶτος ἐπλάσθη, εἶτα Εὔα.

Car Adam a eſté formé le premier, & puis apres Eue.

14. Καὶ ἀδὰμ οὐκ ἠπατήθη, ἡ δὲ γυνὴ ἀπατηθεῖσα ἐν παραβάσει γέγονε.

Et ce n'a point eſté Adam qui a eſté ſeduit: mais la femme ayant eſté ſeduite, a eſté, en tranſgreſſion.

15. Σωθήσεται δὲ διὰ τῆς τεκνογονίας, ἐὰν μείνωσιν ἐν πίστει, καὶ ἀγάπῃ, καὶ ἁγιασμῷ μετὰ σωφροσύνης.

Or ſera-elle ſauuee en engendrant des enfans, ſi elle demeure en foy, & dilection, & ſanctification, auec modeſtie.

ΚΕΦΑΛ. γ´.

Πιστὸς ὁ λόγος, εἴ τις ἐπισκοπῆς ὀρέγεται, καλοῦ ἔργου ἐπιθυμεῖ.

Ceſte parole eſt certaine : Si quelcun a affection d'eſtre eueſque, il deſire vne œuure excellente.

2. Δεῖ οὖν τὸν ἐπίσκοπον ἀνεπίληπτον εἶναι, μιᾶς γυναικὸς ἄνδρα, νηφάλεον, σώφρονα, κόσμιον, φιλόξενον, διδακτικόν.

Mais il faut que l'Eueſque ſoit irreprehenſible, mari d'vne ſeule femme, vigilant, attrempé, honorable, hoſpitalier, propre à enſeigner :

CAP. II.

10. Sed quod decet mulieres promittentes pietatem per opera bona.

But (as becommeth women that profeſſe the feare of God) with good workes.

11. Mulier in ſilentio diſcat, cum omni ſubiectione.

Let the woman learne in ſilence with all ſubiection.

12. Docere autem mulieri non permitto, neque dominari in virum, ſed eſſe in ſilentio.

I permit not a woman to teach, neither to vſurpe authoritie ouer the man / but to be in ſilence.

13. Adam enim primus formatus eſt, deinde Heva.

For Adam was firſt formed / then Eue.

14. Et Adam non eſt ſeductus: mulier autem ſeducta, in prævaricatione fuit.

And Adam was not deceyued / but the woman was deceyued / and was in the tranſgreſſion.

15. Salvabitur autem per filiorum generationem: ſi permanſerint in fide & dilectione & ſanctificatione cum ſobrietate.

Not withſtanding / through bearing / of children ſhee ſhalbe ſaued if they continue in fayth / and loue / and holines with modeſtie.

CAP. III.

Fidelis ſermo. Si quis epiſcopatum deſiderat, bonum opus deſiderat.

This is a true ſaying / If any man deſire the office of a Biſhop, he deſireth a worthie worke.

2. Oportet ergo epiſcopum irreprehenſibilem eſſe, unius uxoris virum, ſobrium, prudentem, ornatum, pudicum, hoſpitalem, doctorem.

A Biſhop therefore muſt be vnreprouable / the huſband of one wife / watching / ſober / modeſt / harberous / apt to teache.

Das II. Capitel.

10. Sondern wie ſichs ziemet den Weibern / die da Gottſeligkeit beweiſen / durch gute werck.

Men ſom Quinder bør / der beuiſe gudelighed / formedelſt gode Gerninger.

11. Ein Weib lerne in der ſtille / mit aller vnterthänigkeit.

En Quinde ſkal lære i ſtilhed / met al vnderdanighed.

12. Einem Weibe aber geſtatte ich nicht daß ſie lehre / auch nicht daß ſie deß Mannes herr ſey / ſondern ſtille ſey.

Oc ieg ſteder icke en Quinde til at lære / oc icke helder / at hun ſkal vere herre offuer Manden / men hun ſkal vere ſtille.

13. Denn Adam iſt am erſten gemacht / darnach Heva.

Thi Adam bleff førſt ſkabt / ſiden Eua.

14. Vnd Adam ward nicht verführet / das Weib aber ward verführet / vnd hat die übertrettung eingeführet.

Oc Adam bleff icke beſuegen / men Quinden bleff beſuegen / oc indførde Offuertrædelſen.

15. Sie wird aber ſelig werden durch Kinderzeugen / ſo ſie bleibet im Glauben / vnd in der Liebe / vnd in der Heiligung / ſampt der zucht.

Men hun ſkal bliffue ſalig formedelſt Børne fødzel / der ſom hun bliffuer i Troen / oc vdi Kærlighed / oc i Hellighed / met tuct.

Das III. Capitel.

DAs iſt je gewißlich war. So jemandt ein Biſchoffsampt begert / der begeret ein köſtlich werck.

DEt er io viſſelige ſant. Der ſom nogen begærer it Biſcops Embede / hand begærer en kaaſtelig gerning.

2. Es ſol aber ein Biſchoff vnſträfflich ſein / eines Weibes Mann / nüchtern / mäſſig / ſittig / gaſtfrey / lehrhafftig.

En Biſcop ſkal vere vſtraffelig / En Quindis Mand / ædru / retſindig / tuctig / gerne lene Huſſ / duelig til at lære.

Kapitola II.

10. Ale yakož ſluſſý na Zeny / kterěž vkazugij na ſobě pobožnoſt / ſkrze dobrě ſtutky.

Ale dobremi vczynkámi / co przyſtoi niewiaſtam / ktore ſlubuia być pobożnemi.

11. Zena ak ſe včij mlčijc we wſſelikě poddanoſti.

Niewiáſtá niech ſie vczy w milczeniu z wſzelákim poddáńſtwem.

12. Neb wčiti Zeně nedopauſſtijm / ani Panowati nad mužem: ale aby byla w mlčenij.

Abowiem nie dopuſzczam niewieśćie vczyć / áni bráć zwierzchnośći nád mężem / ále być w milczeniu.

13. Adam zagiſtě prwě geſt ſtwořen / a potom Ewa:

Bo Adám pierwſzy ſpráwion ieſt / potym Ewá.

14. A Adam nenij ſweden / ale Zena gſaucy ſwedena / byla přjčinau přeſtaupenij.

Adam też nie był zwiedźion / ale niewiaſtá zwiedźioná / zſtáłá ſie winna przeſtepſtwá.

15. Wſſak ſpaſena bude / ſkrze rozenij Dětij / budauli trwati w Wijře / a w milowánij / a w Swatoſti / s ſtřijzliwoſtij.

A wſzákże będźie zbáwioná dźiećći rodząc / ieſliby trwáłá w wierze / y w miłośći / y w świętobliwośći / z miernośćią.

Kapitola III.

Wěrná geſt řeč. Zádáli kdo Biſkupſtwij / dobrě práce žádá.

Wiernać ieſt tá mowá / ieſli ktho vrzędu Biſkupiego żąda / zacney ſpráwy żąda.

2. Ale muſý Biſkup býti bez auhony / gedině Manželky Muž / bedliwý / ſtřijzliwý / ſtřijdmý / maudrý / ozdobený ctnoſtmi / ſtýdliwý / přijwětiwý / zpuoſobný k včenij.

Ma tedy być Biſkup bez nagánienia / mąż iedney żony / czuyny / trzeźwi / ſkromny / rad goście przyimuiący / godny ku vczeniu.

ג

3 וְלָא עָבַר עַל חַמְרָא
וְלָא רָהְטָא אִידֵהּ לְמָמְחָא
אֶלָּא יֶהְוֵא מַכִּיךְ וְלָא
נַצְיָא וְלָא רָחֵם כֶּסְפָּא ׃

Non dedito al vino, non battitore, non deſideroſo del diſoneſto guadagno : ma manſueto, ſenza riſſe, ſenz'auaritia.

4 וַמְדַבַּר בַּיְתֵהּ שַׁפִּיר
וַאחִיד בְּנַוְהי בְּשׁוּעְבָּדָא
בְּכֻלָּהּ דַּכְיוּתָא ׃

Che gouerni bene la ſua propria famiglia, che habbia i ſuoi figliuoli in ſoggettione, con ogni riuerentia.

5 אֶן גֵּיר בַּיְתָא דְּנַפְשֵׁהּ
לָא יָדַע דְּיְדַבַּר שַׁפִּיר א
אַיכַנָּא מְשַׁכַּח עִדְּתָהּ
דַּאלָהָא דְּיְדַבַּר ׃

Imperoche ſe vn non ſa gouernar la ſua propria famiglia, come hauerà egli cura de la Chieſa di Dio?

6 וְלָא יֶהְוֵא טַלְיָא תּוּלְמָדֵהּ
דְּלָא יֶתְחַתַּר וְיֶפֵּל בְּדִינֵהּ
דְּסָטָנָא ׃

Non ſia nouitio, accioche gonfiato di ſuperbia, non caſchi ne la condannation del diauolo.

7 וְלָא דֵּין דְּסָהֲדוּתָא
שַׁפִּירְתָא אִית לֵהּ מֶן בָּרָיֵא
דְּלָא יֶפֵּל בַּחְסָדָא וּבְפַחָא
דְּסָטָנָא ׃

Biſogna ch'egli habbia etiandio buon teſtimonio da quelli che ſon di fuore : accioche non caſchi in vituperio, e nel laccio del diauolo.

8 וְאַף מְשַׁמְשָׁנָא הָכַנָּא
יֶהְוּוֹן דְּכֵין וְלָא יְמַלְּלוּן
תַּרְתֵּין וְלָא יֶהְווֹן צָלֵין
לְחַמְרָא סַגִּיָאָא וְלָא
יֶרְחֲמוּן יוּתְרָנָא טַנְפָא ׃

Similmente i Diaconi biſogna che ſiano di grauità, non doppij nel parlare, non dediti à molto vino, non intenti à diſoneſto guadagno.

9 אֶלָּא יֶאחְדוּן אָרָזָא
דְּהַיְמָנוּתָא בְּתֶארְתָּא
דְּכִיתָא ׃

Ritenendo il miſterio de la fede in pura conſcientia.

10 וְהָנוֹן הָלֵין יֶתְבַּקְּוּן ל
לוּקְדַם וְהָיְדֵין יְשַׁמְשׁוּן כַּד
אִיתַיְהוֹן דְּלָא רֶשְׁיָן ׃

E queſti ancora ſiano primamente prouati, e poi miniſtrino, eſſendo eſſi irreprenſibili.

ג

3 לֹא זוֹלֵל וְסוֹבֵא לֹא אִישׁ רִיב
וּמַצָּה לֹא בֹצֵעַ בֶּצַע כִּי־אִם
עָנָו מַצְנִיעַ לֶכֶת עִם אֱלֹהִים
וַאֲנָשִׁים לֹא מַכֶּה בְּאֶגְרוֹף רֶשַׁע
לֹא אוֹהֵב כֶּסֶף וְזָהָב ׃

No amador del vino, no heridor, no cudicioſo de ganancias torpes, mas moderado, no litigioſo, ageno de auaricia :

4 נֹהֵג בֵּיתוֹ בְּחָכְמָה וְיֵשׁ לוֹ
בָּנִים וְיִכָּנְעוּ תַּחְתָּיו בְּכָל־תֹּם
לֵבָב וּבֹר יָדָיִם ׃

Que gouierne bien ſu caſa, que tenga ſus hijos en ſujecion con toda honeſtidad.

5 וְאִם אִישׁ לֹא יֵדַע לִנְהֹג בֵּיתוֹ
אֵיכָכָה לַעֲדַת אֱלֹהִים יִדְאָג ׃

Porque el que no ſabe gouernar ſu caſa, como curará de la Igleſia de Dios?

6 לֹא־נַעַר הַלִּמּוּד פֶּן רָם
לִבּוֹ וְיִפּוֹל בְּמִשְׁפַּט הַשָּׂטָן ׃

No nouicio. porque hinchandoſe no cayga en juyzio del diablo.

7 כִּי־צָרִיךְ לִהְיוֹת לוֹ עֵדָה טוֹבָה
מֵאֵלֶּה אֲשֶׁר בַּחוּץ פֶּן בִּגְדוּפָה
יִפּוֹל וּבְמוֹקֵשׁ הַשָּׂטָן ׃

Item, conuiene que tambien tenga teſtimonio de los eſtrannos : porque no cayga en verguença y en lazo del diablo.

8 הַמְשָׁרְתִים גַּם־כֵּן זַכִּים לֹא
מְלוּשָׁנִים בְּלֵב וָלֵב מְדַבְּרִים לֹא
זוֹלְלִים אוֹ סוֹבְאִים אוֹ שִׁכּוֹרִים
מֵרֹב יַיִן וְשֵׁכָר לֹא בוֹצְעֵי־בָצַע׃

Los Diaconos anſi miſmo honeſtos, no de dos lenguas : no dados àl mucho vino, no amadores de torpes ganancias.

9 וִיהִי־לָהֶם סוֹד הָאֱמוּנָה
בְּמַדָּע טָהוֹר ׃

Que tengan el myſterio de la fe juntamente con limpia conſciencia.

10 וְהָאֵלֶּה יִבָּחֲנוּ בָּרִאשׁוֹנָה וְאַחַר
יְשָׁרְתוּ בְּלִי־כָל־מוּם וְחוֹבָה ׃

Y eſtos aun tambien ſean antes prouados, y anſi miniſtren, ſi fueren ſin crimen.

γ'.

3. Μὴ πάροινον, μὴ πλήκτην, μὴ αἰσχροκερδῆ, ἀλλ' ἐπιεικῆ, ἄμαχον ἀφιλάργυρον.

Non point adonné au vin, non bateur, non conuoiteux de gain deshonneſte : mais benin, non querelleux, non auaricieux :

4. Τοῦ ἰδίου οἴκου καλῶς προϊστάμενον, τέκνα ἔχοντα ἐν ὑποταγῇ μετὰ πάσης σεμνότητος.

Conduiſant honneſtement ſa propre maiſon, ayant ſes enfans ſuiets en toute reuerence,

5. Εἰ δέ τις τοῦ ἰδίου οἴκου προστῆναι οὐκ οἶδε, πῶς ἐκκλησίας θεοῦ ἐπιμελήσεται;

(Car ſi quelcun ne ſait conduire ſa propre maiſon, comment pourra-il gouuerner l'Egliſe de Dieu?)

6. Μὴ νεόφυτον, ἵνα μὴ τυφωθεὶς, εἰς κρίμα ἐμπέσῃ τοῦ διαβόλου.

Non point nouuel apprenti depeur qu'eſtant enflé d'orgueil il ne tombe en la condamnation du calomniateur.

7. Δεῖ δὲ αὐτὸν καὶ μαρτυρίαν καλὴν ἔχειν ἀπὸ τῶν ἔξωθεν, ἵνα μὴ εἰς ὀνειδισμὸν ἐμπέσῃ, καὶ παγίδα τοῦ διαβόλου.

Il faut auſſi qu'il ait bon teſmoignage de ceux qui ſont de dehors : afin qu'il ne tombe en reproche, & au piege du diable.

8. Διακόνους ὡσαύτως σεμνοὺς, μὴ διλόγους, μὴ οἴνῳ πολλῷ προσέχοντας, μὴ αἰσχροκερδεῖς.

Semblablement il faut que les diacres ſoyent graues, non point doubles en parole, conuoiteux de gain deshonneſte.

9. Ἔχοντας τὸ μυστήριον τῆς πίστεως ἐν καθαρᾷ συνειδήσει.

Retenans le ſecret de la foy en vne conſcience pure.

10. Καὶ οὗτοι δὲ δοκιμαζέσθωσαν πρῶτον, εἶτα διακονείτωσαν ἀνέγκλητοι ὄντες.

Et que ceux-ci auſſi ſoyent premierement eſprouués, puis qu'ils ſeruent, eſtans trouués irreprehenſibles.

CAP. III.

3. Non vinolentum, non percuſſorem, ſed modeſtũ: non litigioſum, non cupidum.

Not giuen to wine / no ſtriker / not giuen to filthie lucre / but gentle / no fighter / not couetous.

4. Suæ domui bene præpoſitum, filios habentem ſubditos cum omni caſtitate.

One that can rule his owne houſe honeſtly / hauing children vnder obedience with all honeſtie.

5. Si quis autem domui ſuæ præeſſe neſcit: quomodo eccleſiæ Dei diligentiam habebit?

For if any can not rule his owne houſe / how ſhall he care for the Church of God?

6. Non neophytum: ne in ſuperbiam elatus, in iudicium incidat diaboli.

He may not be a yong ſcholar / leſt he being puffed vp fall into the condemnation of the deuill.

7. Oportet autem illum & teſtimonium habere bonũ ab iis qui foris ſunt: ut non in opprobrium incidat & in laqueum diaboli.

He muſt alſo be well reported of / euen of them which are without / leaſt he fall into rebuke / and the ſnare of the deuill.

8. Diaconos ſimiliter pudicos, non bilingues, non multo vino deditos, non turpe lucrum ſectantes.

Likewiſe muſt Deacons be honeſt / not double tongued / not giuen vnto much wine / neither to filthie lucre.

9. Habentes myſterium fidei in conſcientia pura.

Hauing the myſterie of the fayth in pure conſcience.

10. Et hi autem probentur primùm: & ſic miniſtrent, nullum crimen habentes.

And let them firſt be proued: then let them miniſter / if they be found blameles.

Das III. Capitel.

3. Nicht ein Weinſauffer / nicht bochen / nicht vnehrliche handthierung treiben / ſondern gelinde / nicht haderhafftig / nicht geitzig.

Icke en Vindranckere / icke en offuerfuſere / icke den ſom ſtaar effter ſlem Vinding / Men metlidig / icke treractig / icke gerig.

4. Der ſeinem eigen Hauſe wol fürſtehe / der gehorſame Kinder habe mit aller ehrbarkeit.

Som kand vel faareſtaa ſit eget Huſſ / ſom haffuer lydige Børn met al erlighed.

5. So aber jemandt ſeinem eigen Hauſe nicht weiß fürzuſtehen / wie wird er die Gemeine Gottes verſorgen?

Thi der ſom nogen icke veed at faareſtaa ſit eget Huſſ / huorledis ſkal hand beſørge Guds Menighed?

6. Nicht ein newling / auff daß er ſich nicht auffblaſe / vnd dem Läſterer ins vrtheil falle.

Icke Nyplantet / at hand ſkal icke opblæſe ſig / oc falde i Laſterens Dom.

7. Er muß aber auch ein gut zeugniß haben / von denen die drauſſen ſind / auff daß er nicht falle dem Läſterer in die ſchmach vnd ſtrick.

Hand ſkal oc haffue it gaat vidniſbyrd / aff dem ſom ere vden faare / paa det hand ſkal icke falde i Laſterens forſmædelſe oc ſnare.

8. Deſſelbigen gleichen die Diener ſollen ehrbar ſein / nicht zweyzüngig / nicht Weinſäuffer / nicht vnehrliche handthierung treiben.

Diſligeſt ſkulle Tienere vere erlige / icke Tuetungede / icke Vindranckere / icke bruge werlig handel.

9. Die das geheimniß deß Glaubens in reinem Gewiſſen haben.

Som haffue Troens hemmelighed i en reen Samuittighed.

10. Vnd dieſelbigen laſſe man zuvor verſuchen / darnach laſſe man ſie dienen / wenn ſie vnſträfflich ſind.

Oc mand ſkal førſt forſøge dem / der effter ſkal mand lade dem tiene / om de ere wſtraffelige.

Kapitola III.

3. Neopilec Wijna / ani bitec giných: ani zyſku ſſeredného žádoſtiwý / ale ſprawedliwý / neſwárliwý / a nelakomý.

Nie pijanicá / nie tárgáiac ſie rekami nákogo / nie ßukáiacy zyſku niepoczćiwego / ále mierny / nie zwadliwy / nie łakomy.

4. Kterýžby čeled ſwau dobře zprawowal / a Syny by měl poddané we wſſý vctiwoſti.

Ktoryby dom ſwoy dobrze ſpráwowal / ktoryby dźiatki miał w kárnośći / z wßeláka vczćiwośćią.

5. Pakli kdo čeledi ſwé nevmij zprawowati / y kterak Cýrkew Božij řiditi bude?

Abowiem jeſliby ktho nie vmiał właſnego ſwego domu ſpráwowáć / jákoż pieczą mieć bedźie o Kośćiele Bożym?

6. Ne wnowě k Wijře přiſſlý / aby pozdwijhna ſe w paychu / nevpadl w Saud Ďáblow.

Nie nowotny / áby bedac nádethy nie wpadł w obwinowánie czártowſkie.

7. A také má míti ſwědectwij dobré od těch / kteřijž gſau wně / aby nevpadl w pohaněnij a w oſydlo Ďáblowo.

Abowiem potrzebá jeſt áby miał dobre świádectwo od obcych / áby nie wpadł w pohánbienie / y w śidło dyabelſkie.

8. Též Jáhnowé magij býti mrawnij / ne dwogijho yázyku ne mnoho Wijna pigijce / nežádagijce mrzkého zyſku.

Dyakonowie tež máia być vczćiwi nie dwoiákiego ſłowá / nie vdawáiacy ſie za wielkim pićiem winá / nie żadáiac zyſku niepoczćiwego.

9. Magijce tagemſtwij wijry w ſwědomij čiſtém.

Trzymáiac tajemnice wiáry / z ſczyrym ſumnieniem.

10. A ti ať gſau naypřw zkuſſeni / a tak ať poſluhugij aby žádný gich haněti nemohl.

A ći theż niechay pirwey bedą doświádczeni / zátym niech ſłużą / jeſliby byli przez nagánienia.

ג

11 הָכַנָא אַף נְשֵׁא יֶהֶוְיָן נַכְפָן וְיֶהֶוְיָן עִיר רַעְיָנֵיהֵין וְיֶהֶוְיָן מְהַיְמְנָן בְּכֻל מֶדֶּם וְלָא יֶהֶוְיָן אָכְלַן קַרְצָא׃

Similmente biſogna che le lor mogliere ſiano modeſte, non calunniatrici, ſobrie, fede i in tutte le coſe.

12 מְשַׁמְשָׁנֵא יֶהְווֹן אַיְנָא דַּחְדָא אַנְתְּתָא הְוָת לֵהּ וְדַבַּר בְּנַוְהִי וּבַיְתֵהּ שַׁפִּיר׃

I Diaconi ſiano mariti d'vna ſola moglie, che gouernino bene i lor figliuoli e le lor proprie famiglie.

13 אַילֵין גֵּיר דְּשַׁמְשׁוּ שַׁפִּיר דַּרְגָּא טָבָא קָנַין לְנַפְשְׁהוֹן וּמַגְלְיוּת אַפֵּא סַגִּיאָתָא בְּהַיְמָנוּתָא דְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא׃

Perche quelli che haueranno ben miniſtrato, s'acquiſtano vn buon grado, e molta libertà ne la fede che è in Chriſto IESV.

14 הָלֵין כָּתֵב אֲנָא לָךְ כַּד מְסַבַּר אֲנָא דְּבַעֲגַל אָתֵא אֲנָא לְוָתָךְ׃

Io ti ſcriuo queſte coſe, ſperando di venire ben preſto à te.

15 וְאֶן הֵו דֵּין דְּמַוְחַר אֲנָא דְּתֵדַע אַיכַנָא וָלֵא לְמֶתְהַפָּכוּ בְּבַיְתֵהּ דַּאלָהָא דְּאִיתַיְהּ עִדְּתָא דַּאלָהָא חַיָּא עַמּוּדָא וְשֶׁתְאַסְתָּא דַּשְׁרָרָא׃

Ma ſe io tardaſſi, accioche tu ſappia come biſogna conuerſare ne la Caſa di Dio, che è la Chieſa di Dio viuente, colonna o ſoſtenimento de la verità.

16 וְשַׁרִירָאִית רַב הוּ אֲרָזָא הָנָא דְּכֵאנוּתָא דְּאֶתְגְּלִי (אֱלָהָא) בְּבֶסַר וְאֶזְדַּדַּק בְּרוּחַ וְאֶתְחְזִי לְמַלְאַכֵא וְאֶתְכְּרֶז בֵּית עַמְמֵא וְאֶתְהַיְמַן בְּעָלְמָא וְאֶסְתַּלַּק בְּשׁוּבְחָא׃

E ſenza dubbio alcuno, grande è il miſterio de la pietà, cioè che Iddio s'è manifeſtato in carne, giuſtificato in Spirito, veduto da gli Angeli, predicato à le Genti, creduto nel mondo, & eleuato in gloria.

ג

11 הַנָּשִׁים גַּם כֵּן תִּהְיֶינָה נְכוֹת לֹא מַכְלִימוֹת שׁוֹקְדוֹת נֶאֱמָנוֹת בְּכָל־דָּבָר׃

Las mugeres anſi miſmo honeſtas, no detractoras: templadas, fieles en todo.

12 לַמְשָׁרְתִים לְאִישׁ אִישׁ תְּהִי־לוֹ אִשָּׁה אַחַת לְאֵשֶׁת חֵיקוֹ הֵיטֵב נוֹהֲגִים בְּנֵיהֶם וּבָתֵּיהֶם׃

Los Diaconos ſean maridos de vna ſola muger, que gouiernen bien ſus hijos y ſus caſas.

13 כִּי־אֲשֶׁר מֵיטִיבִים לְשָׁרֵת מַעֲלָה טוֹב יִקְנוּ לְנַפְשָׁם וּבִטָּחוֹן רַבָּה בֶּאֱמוּנָה אֲשֶׁר הִיא בְּיֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ׃

Porque los que bien miniſtrâren, ganan para ſi buen grado, y mucha confiança en la fe que es en el Chriſto Ieſus.

14 אֶת־הָאֵלֶּה כָּתַבְתִּי אֵלֶיךָ וּמְשַׂבֵּר אֲנִי לָבוֹא אֵלֶיךָ בִּמְהֵרָה׃

Eſto te eſcriuo con eſperança que vendré preſto à ti:

15 וְאִם מְאַחֵר אֲנִי אֲשֶׁר תֵּדַע אֵיכָכָה יִשְׁוֶה לְּךָ לְהִתְהַפֵּךְ בְּבֵית אֱלֹהִים אֲשֶׁר הִיא קְהַל אֵל חַי עַמּוּד וִיסוֹד הָאֱמֶת׃

Y ſi no viniere tan preſto, paraque ſepas como (te) conuenga conuerſar en la Caſa de Dios que es la Igleſia del Dios biuo, coluna y poſte de verdad.

16 וּבֶאֱמֶת גָּדוֹל הוּא סוֹד יִרְאַת יְהוָה כִּי־אֱלֹהִים נִגְלָה בַּבָּשָׂר נִצְדַּק בָּרוּחַ נִרְאָה אֶל־מַלְאָכִים נִקְרָא בַגּוֹיִם נֶאֱמַן בְּעוֹלָם הַזֶּה לֻקַּח בְּכָבוֹד׃

Y ſin falta grande es el myſterio de la piedad: Dios ſe ha manifeſtado en carne, Ha ſido juſtificado con el Eſpiritu, Ha ſido viſto de los Angeles, Ha ſido predicado à las Gentes, Ha ſido creydo en el mundo, Ha ſido recebido en gloria.

γ'.

11. Γυναῖκας ὡσαύτως σεμνὰς, μὴ διαβόλους, νηφαλέους, πιστὰς ἐν πᾶσι.

Semblablement il faut que leurs femmes ſoyēt honneſtes, non meſdiſantes, ſobres, fideles en toutes choſes.

12. Διάκονοι ἔστωσαν μιᾶς γυναικὸς ἄνδρες, τέκνων καλῶς προϊστάμενοι, καὶ τῶν ἰδίων οἴκων.

Que les Diacres ſoyent maris d'vne ſeule femme, conduiſans honneſtement leurs enfans, & leurs propres maiſons.

13. Οἱ γὰρ καλῶς διακονήσαντες, βαθμὸν ἑαυτοῖς καλὸν περιποιοῦνται, καὶ πολλὴν παῤῥησίαν ἐν πίστει τῇ ἐν χριστῷ ἰησοῦ.

Car ceux qui auront bien ſerui acquierent vn bon degré pour eux, & vne grande liberté en la foy, laquelle eſt en Ieſus Chriſt.

14. Ταῦτά σοι γράφω, ἐλπίζων ἐλθεῖν πρὸς σε τάχιον.

Ie t'eſcri ces choſes eſperant que ie viendrai bien toſt vers toi:

15. Ἐὰν δὲ βραδύνω, ἵνα εἰδῇς πῶς δεῖ ἐν οἴκῳ θεοῦ ἀναστρέφεσθαι, ἥτις ἐστὶν ἐκκλησία θεοῦ ζῶντος, στῦλος καὶ ἑδραίωμα τῆς ἀληθείας.

Que ſi ie tarde, c'eſt afin que tu ſaches comment il faut conuerſer en la maiſon de Dieu, qui eſt l'Egliſe de Dieu viuant, la colomne & appuy de verité.

16. Καὶ ὁμολογουμένως μέγα ἐστὶ τὸ τῆς εὐσεβείας μυστήριον. θεὸς ἐφανερώθη ἐν σαρκὶ, ἐδικαιώθη ἐν πνεύματι, ὤφθη ἀγγέλοις, ἐκηρύχθη ἐν ἔθνεσιν, ἐπιστεύθη ἐν κόσμῳ, ἀνελήφθη ἐν δόξῃ.

Et ſans contredit, le ſecret de pieté eſt grand, aſſauoir que Dieu a eſté manifeſté en chair, iuſtifié en Eſprit, veu des Anges, preſché aux Gentils, creu au monde & enleué en gloire.

CAP. III.

11. Mulieres ſimiliter pudicas, non detrahētes, ſobrias, fideles in omnibus.

Likewiſe their wiues muſt be honeſt / not euill ſpeakers / but ſober / and faythfull in all things.

12. Diaconi ſint unius uxoris viri: qui filiis ſuis bene præſint, & ſuis domibus.

Let the Deacons be the huſbandes of one wife / and ſuch as can rule their children well / and their owne houſholdes.

13. Qui enim bene miniſtraverint, gradum bonum ſibi acquirent, & multam fiduciam in fide quæ eſt in Chriſto Ieſu.

For they that haue miniſtred well / get them ſelues a good degree / and great libertie in the fayth / which is in Chriſte Jeſus.

14. Hæc tibi ſcribo (*fili Timothee*) ſperans me ad te venire citò.

Theſe things write I vnto thee / truſting to come very ſhortly vnto thee.

15. Si autem tardavero: ut ſcias quomodo oporteat te in domo Dei converſari, quę eſt eccleſia Dei vivi, columna & firmamentum veritatis.

But if I tarie long / that thou mayeſt yet knowe howe thou oughteſt to behaue thy ſelfe in the houſe of God / which is the Church of the liuing God / the piller and ground of trueth.

16. Et manifeſtè magnum eſt pietatis ſacramentum, quod manifeſtatum eſt in carne, iuſtificatum eſt in ſpiritu, apparuit angelis, prædicatum eſt Gentibus, creditum eſt in mundo, aſſumptum eſt in gloria.

And without controuerſie / great is the myſterie of godlines / which is / God is manifeſted in the fleſhe / iuſtified in the Spirite / ſeene of Angels / preached vnto the Gentiles / beleeued on in the worlde / and receyued vp in glorie.

Das III. Capitel.

11. Deſſelbigen gleichen jre Weiber ſollen ehrbar ſein / nicht Läſterinne / nüchtern / trew in allen dingen.

Diſligeſt ſkulle deris Huſtruer vere erlige / icke Laſtere / ædrue / tro i alle ting.

12. Die Diener laß einen jeglichen ſein eines Weibes Mann / die jhren Kindern wol fürſtehen / vnd jren eigen Häuſern.

Lad Tienerne vere huer en Huſtruis Mand / ſom vel faareſtaa deris Børn / oc deris egne Huſſ.

13. Welche aber wol dienen / die erwerben jnen ſelbs ein gute ſtuffen / vnd eine groſſe freydigkeit im Glauben / in Chriſto Jeſu.

Men huilcke ſom tiene vel / de forhuerffue dem ſelff en god trappe / oc en ſtor frimodighed i Troen vdi Chriſto Jheſu.

14. Solchs ſchreibe ich dir / vnd hoffe auffs ſchierſte zu dir zu kommen.

Dette ſcriffuer ieg dig til / oc haabis at komme ſnart til tig.

15. So ich aber verzöge / daß du wiſſeſt / wie du wandeln ſolt in dem hauſe Gottes / welchs iſt die Gemeine deß lebendigen Gottes / ein Pfeiler vnnd Grundveſte der Warheit.

Men der ſom ieg tøffuer / at du ſkalt vide / huorledis du ſkalt vandre i Guds Huſſ / ſom er den leffuende Guds Menighed / Sandheds Pillere oc Grunduol.

16. Vnd künthlich groß iſt das gottſelige Geheimniß / Gott iſt offenbaret im Fleiſch / gerechtfertigt im Geiſt / erſchienen den Engeln / geprediget den Heyden / geglaubet von der Welt / aufgenommen in die Herrligkeit.

Oc det Gudelige hemmelighed er obenbarlig ſtor / Gud er obenbaret i Kødet / retferdiget i Aanden / obenbaret Englene / predicket faar Hedningene / troet aff Verden / anammet i Herlighed.

Kapitola III.

11. Též y Manželky gegich magij býti ſtydliwé / newtrhawé / ſtřijzliwé / we wſſech wěcech wěrné.

Tákże żony ich niech będą vczćiwe / nie potwarne / trzeźwie / wierne we wſzytkim.

12. Jahnowé buďtež gedné Manželky mužij / kteřijžby ſwými Syny dobře wládli / y ſwau čeledij.

Dyakonowie niech będą mężowie iedney żony / ktorzyby dziatki dobrze rządźili / y właſne domy.

13. Neb kteřij budau dobře poſluhowati dobrého ſtupně k auřadu ſobě dobudau / a mnohého dauffánij y ſwobody w Wijře kteráž geſt w Kryſtu Gežijſſy.

Abowiemći ktorzyby dobrze ſłużyli / doſtępuią ſámi ſobie mieyſcá dobrego / y wielkiey wolnośći przez wiárę / ktora ieſt w Kryſtuſie Jezuſie.

14. Toto k pijſſy tobě ſynu Tymothee / mage náděgi že brzo přijgdu k tobě:

Ty rzeczy tobie piſzę / nadziewáiąc ſie iż przyidę do ćiebie bárzo rychło.

15. Pakliť tijm prodlijm / aby wěděl kterak máš w Domu Božijm obcowati / kterýž geſt Cýrkew Boha žiwého / ſlaup a vtwrzenij Prawdy:

A ieſlibym omieſzkał / abyś wiedźiał iáko ſie maſz w domu Bożym ſpráwowáć / ktory ieſt Kośćioł Bogá żywego / ſłup y potwirdzenie prawdy.

16. A w prawdě weliké geſt tagemſtwij pobožnoſti / kteréž zgeweno geſt w těle / ſprawedliwé včiněno w Duchu / vkázalo ſe Angeluom / kázáno geſt Pohanuom / vwěřili mu na Swětě / přiyato geſt w Sláwě.

A bez wątpienia wielkać ieſt táiemnicá pobożnośći / iż BOG zſtał ſie widomym w ćiele / vſprawiedliwiony w duchu / widźian ieſt od Aniołow / przepowiedźian ieſt pogánom / vwierzono mu ná świećie / y ieſt w zgorę / wźięt do chwáły.

ד

1 רוּחָא דֵּין פְּשִׁיקָאִית אָמְרָא דַּבְזַבְנֵא אַחֲרָיֵא יִפְרְקוּן אֱנָשׁ אֱנָשׁ מֶן הַי הַיְמָנוּתָא וְנֵאזְלוּן בָּתַר רוּחֵא טָעְיָתָא וּבָתַר יוּלְפָּנָא דְשֵׁאדֵא׃

Lo Spirito dice eſpreſſamente che ne ſeguenti tempi alcuni ſi ribellaranno da la fede, attendendo à gli ſpiriti ingannatori, & à le dottrine de demonij.

2 הָלֵין דְּבָאסְכֵּמָא דַּגָּלָא מַטְעִין וּמְמַלְּלִין כַּדְבוּתָא וְכְוַין בְּתֵאֲרְתְהוֹן׃

Di quelli che con hipocriſia parlano il falſo, hauendo la lor conſcientia cauterizata.

3 וְכָלֵין לְמֶהְדָּגוּ וּמַפְרְקִין מֶן מֵאכְלָתָא אַילֵין דַּא דַּאלָהָא בְּרָא אֶנֵין לְחוּשָּׁחָא וַלְתַוְדִּיתָא לְאַילֵין דַּמ דַּמְהַיְמְנִין וְיָדְעִין שְׁרָרָא׃

Proibendo il maritarſi: comandando l'aſtenerſi da i cibi, che Iddio ha creati ad eſſer riceuuti con rendimento di gratie da i fedeli e da quelli che hanno conoſciuta la Verità.

4 מֶטּוּל דְּכָל דַּבְרִיתָא לַאלָהָא שַׁפִּיר הוּ וְלַיְת מֶדֶם דַּמְסַלַּי אֶן בְּתַוְדִּיתָא יֶתְנְסֶב׃

Imperoche ogni creatura di Dio è buona, e niente è da rifiutare quando ſi pigli conrendimento di gratie.

5 מְקַדַּשׁ הוּ גֵּיר בְּמֶלְּתָא דַּאלָהָא וּבַצְלוֹתָא׃

Percioche è ſantificato per la parola di Dio e per l'oratione.

6 הָלֵין אֶן תְּהְוֵא מַלֵּף לַאחַיךְ מְשַׁמְשָׁנָא טָבָא תֶּהְוֵא דְיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא כַּד מֶתְרַבֵּא אַנְתְּ בְּמֶלֵּא דְּהַיְמָנוּתָא וּבְיוּלְפָּנָא טָבָא דְּאַלִיךְ אַנְתְּ׃

Se tu proporrai queſte coſe à i fratelli, ſarai buon miniſtro di IESV Chriſto, nutrito ne le parole de la fede e de la buona dottrina che tu hai ſeguitata.

ד

1 וְהָרוּחַ אָמְנָם אוֹמְרָה כִּי־בְּאַחֲרִית הַיָּמִים יָסוּרוּ אֲנָשִׁים מֵאֱמוּנָה וְיַקְשִׁיבוּ לְרוּחוֹת הַמַּתְעִים וְאֶל־לִמּוּדֵי הַשֵּׁדִים׃

Empero el Eſpiritu dize manifieſtamente, Que en los poſtreros tiempos algunos apoſtatarán de la fe, eſcuchando à eſpiritus de error, y à doctrinas de demonios.

2 לְדַבֵּר כְּזָבִים בַּחֹנֶף לְהַכְוֹת אֶת־מַדַּע נַפְשָׁם׃

Que con hypocriſia hablarán mentira teniendo cauterizada la conſciencia:

3 אֲשֶׁר יְכַלְאוּ מִקַּחַת אִשָּׁה וִיצַוּוּ לְהִשָּׁמֵר מֵאֹכֶל אֲשֶׁר בָּרָא אֱלֹהִים לְקַחְתָּם הַמַּאֲמִינִים וְיוֹדְעֵי אֱמֶת עִם תּוֹדָה׃

Que defenderán el matrimonio, Apartarſe los hombres de las viandas que Dios crió para que con hazimiento de gracias participaſſen de ellas los fieles, y los que han conocido la verdad.

4 כִּי־כָל־בְּרִיאַת אֱלֹהִים טוֹבָה הִיא וּמְאוּמָה לֹא לִמְאֹס אֲשֶׁר עִם תּוֹדָה תִּלָּקַח׃

Porque todo lo que Dios crió, es bueno y nada ay que deſechar, tomandoſe con hazimiento de gracias.

5 כִּי־נִקְדְּשָׁה בִּדְבַר אֱלֹהִים וּבִבְרָכָה׃

Porque por la palabra de Dios, y por la oracion es ſanctificado.

6 אֶת־הָאֵלֶּה אִם תּוֹרֶה אֶת־הָאַחִים טוֹב תִּהְיֶה מְשָׁרֵת יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ אָמוּן בְּדִבְרֵי הָאֱמוּנָה וְלִמּוּד טוֹב אֲשֶׁר לָמַדְתָּ׃

Si eſto propuſieres à los Hermanos, ſeras buen Miniſtro de Ieſus el Chriſto, criado en las palabras de la fe y de la buena doctrina, la qual has alcançado.

ΚΕΦΑΛ. δ.

Τὸ δὲ πνεῦμα ῥητῶς λέγει, ὅτι ἐν ὑστέροις καιροῖς ἀποστήσονταί τινες τῆς πίστεως, προσέχοντες πνεύματι πλάνης, καὶ διδασκαλίαις δαιμονίων.

Or l'Eſprit dit notamment qu'ès derniers temps, quelques vns ſe reuolteront de la foy, s'adonnans aux eſprits abuſeurs, & aux doctrines des diables:

2. Ἐν ὑποκρίσει ψευδολόγων, κεκαυτηριασμένων τὴν ἰδίαν συνείδησιν.

Enſeignans menſonges par hypocriſie, eſtans cauterizés en leur propre conſcience:

3. Κωλυόντων γαμεῖν, ἀπέχεσθαι βρωμάτων ἃ ὁ θεὸς ἔκτισεν εἰς μετάληψιν μετὰ εὐχαριστίας τοῖς πιστοῖς καὶ ἐπεγνωκόσι τὴν ἀλήθειαν.

Defendans de ſe marier, commandans de s'abſtenir des viandes que Dieu a creées pour les fideles, & pour ceux qui ont cognu la verité, pour en vſer auec action de graces.

4. Ὅτι πᾶν κτίσμα θεοῦ καλὸν, καὶ οὐδὲν ἀπόβλητον, μετὰ εὐχαριστίας λαμβανόμενον.

Car toute creature de Dieu eſt bonne, & rien n'eſt à reietter, eſtant prins auec action de graces.

5. Ἁγιάζεται γὰρ διὰ λόγου θεοῦ καὶ ἐντεύξεως.

Car elle eſt ſanctifiee par la Parole de Dieu, & par la priere.

6. Ταῦτα ὑποτιθέμενος τοῖς ἀδελφοῖς, καλὸς ἔσῃ διάκονος ἰησοῦ χριστοῦ, ἐντρεφόμενος τοῖς λόγοις τῆς πίστεως, καὶ τῆς καλῆς διδασκαλίας ᾗ παρηκολούθηκας.

Si tu propoſes ces choſes aux freres, tu ſeras bõ miniſtre de Ieſus Chriſt, nourri ès paroles de foy & de la bonne doctrine que tu as ſoigneuſement ſuiuie.

CAP. IIII.

SPiritus autem manifeſtè dicit quia in noviſſimis temporibus diſcedent quidam à fide, attendentes ſpiritibus erroris, & doctrinis dæmoniorum.

Nowe the Spirit ſpeaketh euidentli/that in the latter times ſome ſhall depart from the fayth/and ſhall giue heede vnto ſpirits of errour/ and doctrines of deuils.

2. In hypocriſi loquentium mendacium, & cauteriatam habentium ſuam conſcientiam.

Which ſpeake lyes through hypocriſie / and haue their conſciences burned with an hote yron.

3. Prohibentium nubere, abſtinere à cibis quos Deus creavit ad percipiendum cum gratiarum actione fidelibus, & iis qui cognoverunt veritatem.

Forbidding to marrie/and commanding to abſteine from meates which God hath created to be receyued with giuing thankes of them which beleeue/ and knowe the trueth.

4. Quia omnis creatura Dei bona eſt, & nihil reiiciendum quod cum gratiarum actione percipitur.

For euery creature of God is good/ and nothing ought to be refuſed/if it bee receyued with thankeſgiuing.

5. Sanctificatur enim per verbum Dei & orationem.

For it is ſanctified by the worde of God/and prayer.

6. Hæc proponens fratribus, bonus eris miniſter Chriſti Ieſu, enutritus verbis fidei & bonæ doctrinæ quam aſſecutus es.

If thou put the brethren in remembrance of theſe thinges / thou ſhalt bee a good miniſter of Jeſus Chriſt / which haſt bene nouriſhed vp in the wordes of fayth/ and of good doctrine/which thou haſt continually followed.

Das IIII. Capitel.

DEr Geiſt aber ſaget deutlich/ daß in den letzten zeiten werden etliche von dem Glauben abtretten/ vnd anhangen den verführiſchen Geiſtern/ vnd lehrn der Teufel.

AAnden ſiger klarlige At der ſkulle nogle træde fra Troen / i de ſiſte Tider/ oc henge ved de bedragelige Aander/ oc Dieffuelens lærdom.

2. Durch die/ ſo in gleißnerey Lügenredner ſind / vnd Brandmal inn jrem Gewiſſen haben.

Formedelſt dem / ſom i vduortis hellighed tale Løgn/oc haffue Brendemercke i deris Samuittighed.

3. Vnd verbieten Ehelich zu werden/ vnd zu meiden die Speiſe / die GOtt geſchaffen hat/zu nemen mit danckſagung den Glaubigen / vnd denen die die Warheit erkennen.

Oc forbiude at gifftis / oc biude at ſky den Mad/ ſom Gud haffuer ſkabt/at de ſkulle anamme met Tackſigelſe/ ſom tro oc kende ſandhed.

4. Denn alle Creatur Gottes iſt gut/ vnd nichts verwerfflich/ das mit danckſagung empfangen wird.

Thi alle Guds Creature ere gode/ oc inted ſkal forſkiudis/ ſom anammis met tackſigelſe.

5. Denn es wirdt geheiliget durch das Wort Gottes vnd Gebet.

Thi det bliffuer helliget formedelſt Guds ord oc bønen.

6. Wenn du den Brüdern ſolchs fürhelteſt / ſo wirſt du ein guter Diener Jeſu Chriſti ſein/ aufferzogen in den worten deß Glaubens/vnd der guten Lehre/ bey welcher du jmmerdar geweſen biſt.

Der ſom du giffuer Brødrene dette til kende / da bliffuer du en god Jheſu Chriſti Tienere/ opfød i Troens Ord oc god Lærdom/ hoſſ huilcken du haffuer ſtedze veret.

Kapitola IIII.

DUch pak zgewně prawij/ že w poſlednijch čaſých odſtaupij někteřij od Wijry / poſlauchagijce duchůw ſwodných/ a včenij Dyábelſkých.

A Duch iáwnie opowieda / iż oſtátecznych czáſow od ſtapia niektorzy od wiáry/ ſłuchaiac duchow zdrádliwych y náuk czártowſkich.

2. W pokrytſtwij lež mluwijcých/ a caychowané magijce ſwědomij ſwé.

Przez obłudność kłamcow/ kthorych ſumnienie gorącym żelázem ieſt odćiete.

3. Bránijce Manželſtwij/ welijce zdržowati ſe od pokrmuow/ kteréž geſt Buoh ſtwořil/ aby byli přigijmáni s děkowánijm od wěrných/ a od těch/kteřijž gſau poznali prawdu.

Ktorzy zákázuia małżeńſtwá/ każą ſie powśćiegać od pokarmow/ ktore Bog ſtworzył ku vżywániu wiernym z dźiekowániem / y tym ktorzy poznali prawde.

4. Neb každé ſtwořenij Božij dobré geſt/ a nic nemá býti zamijtáno což s děkowánijm ſe přigijmá;

Abowiem cokolwiek Bog ſtworzył / dobre ieſt / á nic nie ma być odrzucono/ieſliby z dźiekowániem przyimowano było.

5. Poſwěcuge ſe zagiſté ſkrze ſlowo Božij a Modlitbu.

Gdyż poświecono bywa przez ſłowo Boże/ y modlitwe.

6. To budeſſli předkládati Bratřijm/ budeš dobrým Služebnijkem Kryſta Gežijſſe/ wykrmen gſa ſlowy Wijry a dobrého naučenij/ kteréhož gſy doſſel.

Jeſli to podaſz bráciey/dobrym będźieſz ſługą Jezu Kryſta/wychowanym w ſłowiech wiáry / y nauki dobrey/ ktoreś ſtatecznie naſládował.

ד

7 מן שועיתא דין ע
בכיהתא דסבתא אשתאל
ודרש נפשך בכאנותא׃

E fuggi le fauole profane, e da donne vecchie: & eſercita te ſteſſo ne la pietà.

8 דורשא גיר דפגרא
זבנא זעורא מותר כאנותא
דין בכל מדם מותרא
ואית לה שודיא דחיא
דזבנא הנא ודעתיד׃

Percioche l'eſercitation corporale à poca coſa è vtile: ma la pietà è vtile à tutte le coſe, hauendo le promeſſe de la vita preſente e de la futura.

9 מהימנא הי מלתא
ושויא הי למקבלותה׃

Queſta è parola certa, e degna d'eſſere in tutto riceuuta.

10 מטול הדא הו גיר
לאינן ומתחסדינן
דמסברינן באלהא חיא
דאיתוהי מחינא דבני
נשא כלהון יתיראית
דמהימנא׃

Imperoche noi per queſto ſoſteniam de le fatiche, e ſiamo vituperati, percioche habbiam poſta la ſperanza in Dio viuente, ilquale è Saluator di tutti gli huomini, e maſſimamente de fedeli.

11 הלין אלף ופקד׃

Annuntia queſte coſe, & inſegnale.

12 ולא אנש יבסא על
טליותך אלא הוי דמותא
למהימנא במלתא
ובהופכא ובחובא
ובהימנותא ובדכיותא׃

Niun diſprezzi la tua giouenezza: ma ſii eſempio à i fedeli ne le parole, ne la conuerſatione, ne la charità, ne lo ſpirito, ne la fede, ne la purità.

13 עד אתא אנא אתחפט
בקרינא ובבעותא ו
ובילפנא׃

Attendi à la lettione, à l'eſortatione, à la dottrina, inſin à tanto ch'io venga.

14 ולא תבסא במוהבתא
דאית בך הי דאתיהבת
לך בנביותא ובסימידא
דקשישותא׃

Non far poca ſtima del dono che è in te, ilqual t'è ſtato dato per profetia con l'impoſition de le mani del collegio di Seniori.

ד

7 והשמר לך מחל שגינות
הזקנות אך תוגיע את־בשרך
ליראת יהוה׃

Mas las fabulas profanas y de viejas deſecha ſino exercitate para la piedad.

8 כי־־יגיעת הבשר למעט
מועילה אבל יראת יהוה אל־־
כל־־מועילה ויש־־לה שבועה
בעולם הזה ובעולם הבא׃

Porque el corporal exercicio para poco es proucchoſo: mas la piedad à todo aprouecha, porque tiene promeſſa de eſta vida preſente y de la venidera.

9 נאמן הדבר הזה ושוה לכל־
לקח׃

Palabra fiel, y digna de ſer recebida de todos.

10 כי־בזאת יגענו ונחרף כי־
שברנו באל חי אשר הוא מושיע
כל־בני אדם ויותר הנאמנים׃

Que por eſto aun trabajamos, y ſomos mal dichos, porque eſperamos en el Dios biuiente, el qual es ſaluador de todos los hombres, y mayormente de los que creen.

11 צוה את־האלה ולמדמו׃

Eſto manda y enſenna.

12 איש לא יבוז את־נעריך
כי־אם היה דמות הנאמנים
בדבר בהליכה באהבה ברוח
באמונה בבר תם וישר׃

Ninguno tenga en poco tu mocedad: mas ſe exemplo de los fieles en palabra en conuerſacion, en charidad, en eſpiritu, en fe, en limpieza.

13 עד־אבוא תנצח במקרא
בנחמה ובלמוד׃

Entre tanto que vengo, ocupate en leer, exhortar, enſennar.

14 אל־תמאס את־מתת אלהים
אשר בך הנתנה לך בנבואה
בשימת ידים בכהנה׃

No menoſprecies el donque eſtá en ti, que te es dado para prophetizar con la impoſicion de las manos de la Anciania.

δ.

7. Τοὺς δὲ βεβήλους καὶ γραώδεις μύθους παραιτοῦ· γύμναζε δὲ σεαυτὸν πρὸς εὐσέβειαν.

Mais reiette les fables profanes, & ſemblables à celles des vielles: & t'exerce en pieté.

8. Ἡ γὰρ σωματικὴ γυμνασία πρὸς ὀλίγον ἐστὶν ὠφέλιμος· ἡ δὲ εὐσέβεια πρὸς πάντα ὠφέλιμός ἐστιν, ἐπαγγελίαν ἔχουσα ζωῆς τῆς νῦν, καὶ τῆς μελλούσης.

Car l'exercice corporel eſt profitable à peu de choſe, mais la pieté eſt profitable à toutes choſes, ayant les promeſſes de la vie preſente, & de celle qui eſt à venir.

9. Πιστὸς ὁ λόγος καὶ πάσης ἀποδοχῆς ἄξιος.

Ceſte parole eſt certaine, & digne d'eſtre entierement receuë.

10. Εἰς τοῦτο γὰρ καὶ κοπιῶμεν καὶ ὀνειδιζόμεθα, ὅτι ἠλπίκαμεν ἐπὶ θεῷ ζῶντι, ὅς ἐστι σωτὴρ πάντων ἀνθρώπων, μάλιστα πιστῶν.

Car pour cela auſſi trauaillons-nous, & ſommes en opprobre, pource que nous eſperons au Dieu viuant: qui eſt le conſeruateur de tous hommes, mais principalement des fideles.

11. Παράγγελλε ταῦτα, καὶ δίδασκε.

Annonce ces choſes, & les enſeigne.

12. Μηδείς σου τῆς νεότητος καταφρονείτω· ἀλλὰ τύπος γίνου τῶν πιστῶν ἐν λόγῳ, ἐν ἀναστροφῇ, ἐν ἀγάπῃ, ἐν πνεύματι, ἐν πίστει, ἐν ἁγνείᾳ.

Que nul ne meſpriſe ta ieuneſſe: mais ſois patron des fideles en paroles, en conuerſation, en dilection, en eſprit, en foy, en pureté.

13. Ἕως ἔρχομαι πρόσεχε τῇ ἀναγνώσει, τῇ παρακλήσει, τῇ διδασκαλίᾳ.

Sois attentif à la lecture, à l'exhortation, & à l'endoctrinement iuſqu'à ce que ie viene.

14. Μὴ ἀμέλει τοῦ ἐν σοὶ χαρίσματος, ὃ ἐδόθη σοι διὰ προφητείας, μετὰ ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν τοῦ πρεσβυτερίου.

Ne mets point point à nonchaloir le don qui eſt en toi, lequel t'a eſté donné par prophetie par l'impoſition des mains de la compagnie des Anciens.

CAP. IIII.

7. Ineptas autem & aniles fabulas devita: exerce autem teipſum ad pietatem.

But caſt away prophane/ and old wiues fables/ and exerciſe thy ſelfe vnto godlines.

8. Nam corporalis exercitatio ad modicum utilis eſt: pietas autem ad omnia utilis eſt: promiſſionem habens vitæ quæ nunc eſt, & futuræ.

For bodily exerciſe profiteth litle: but godlineſſe is profitable vnto all thinges/ which hath the promes of the life preſent/ and of that that is to come.

9. Fidelis ſermo, & omni acceptione dignus.

This is a true ſaying/ and by all meanes worthy to be receyued.

10. In hoc enim laboramus & maledicimur, quia ſperamus in Deum vivum, qui eſt ſalvator omnium hominum maximè fidelium.

For therefore we labour and are rebuked/ becauſe we truſt in the liuing God/ which is the Sauiour of all men/ ſpecially of thoſe that beleeue.

11. Præcipe hæc & doce.

Theſe things command and teache.

12. Nemo adoleſcentiam tuam cõtemnat: ſed exemplum eſto fidelium in verbo, in converſatione, in charitate, in fide, in caſtitate.

Let no man deſpiſe thy youth/ but be vnto them that beleeue/ an enſample in worde/ in conuerſation/ in loue/ in ſpirit/ in fayth/ and in pureneſſe.

13. Dum venio, attende lectioni, exhortationi, doctrinæ.

Till I come/ giue attendance to reading/ to exhortation/ and to doctrine.

14. Noli negligere gratiam quæ in te eſt: quæ data eſt tibi per prophetiam, cum impoſitione manuum presbyterii.

Deſpiſe not the gift that is in thee/ which was giuē thee by prophecie with the laying on of the handes of the companie of the Elderſhip.

Das IIII. Capitel.

7. Der vngeiſtlichen aber vnd altvetteliſchen Fabeln/ entſchlage dich. Vbe dich ſelbs aber an der Gottſeligkeit.

Oc holt dig fra de vaandelige oc kærlinge Fabel/ oc øffue dig ſelff i Gudelighed.

8. Denn die leibliche übung iſt wenig nütz/ aber die Gottſeligkeit iſt zu allen dingen nütz/ vnd hat die verheiſſung dieſes vnd deß zukünfftigen Lebens.

Thi den Legemlige øffuelſe er lidet nyttelig/ Men Gudelighed er nyttelig til alting/ oc haffuer Forjettelſe/ paa dette oc det tilkommende Liff.

9. Das iſt je gewißlich war/ vnnd ein thewer werthes wort.

Det er io viſſelige ſant/ oc it dyrt verdigt Ord.

10. Denn dahin arbeiten wir auch/ vnd werden geſchmächt/ daß wir auff den Lebendigen Gott gehoffet haben/ welcher iſt der Heiland aller Menſchen/ ſonderlich aber der Glaubigen.

Thi der paa arbeyde oc wi/ oc bliffue forhaanede/ at wi haabis til den leffuende Gud/ ſom er alle Menniſkis Frelſere/ men beſynderlige deris ſom tro.

11. Solches gebeut vnd lehre.

Saadant ſkalt du biude oc lære.

12. Niemand verachte deine Jugend/ ſondern ſey ein Fürbilde den Glaubigen im Wort/ im Wandel/ in der Liebe/ im Geiſt/ im Glauben/ inn der Keuſchheit.

Der ſkal ingen foracte din Vngdom/ Men ver it Exempel faar dem ſom tro paa Ordet/ i Omgengelſe/ i Kærlighed/ i Aanden/ i Troen/ i Kyſkhed.

13. Halt an mit leſen/ mit ermanen/ mit lehren/ biß ich komme.

Bliff hart ved met leſning/ met formanelſe/ met Lærdom/ indtil ieg kommer.

14. Laß nicht auß der acht die gabe/ die dir gegeben iſt durch die Weiſſagung/ mit Hand aufflegung der Elteſten.

Foracte icke den Gaffue/ ſom dig er giffuen formedelſt Prophecie/ met Hendernis paaleggelſe aff de Eldſte.

Kapitola IIII.

7. Neſluſſných pak a Babſkých báſnij waruog ſe: ale cwič ſebe ſamého k pobožnoſti.

Zatym odrzuć báśni ſproſne y bábie/ á ćwicz ſię ku pobożnośći.

8. Neb těleſné cwičenij k málu vžitečné geſt: Ale pobožnoſt ke wſſem wěcem vžitečná geſt/ magic zaſljbenij y nyněgſſjho žiwota/ y budaucýho.

Abowiemći ćieleſne ćwiczenie máło pomoże/ ále pobożność ku wſzem rzeczam ieſt pożyteczna/ máiąc obietnice żywota teráźnieyſze° y przyſzłe°.

9. Wěrná řeč/ a wſſý wzácnoſti hodná.

Wiernać ieſt tá powieść/ y godna áby była wſzelákim obyczaiem przyimowaná.

10. Proto zagiſté pracugeme a hanijni býwáme/ že máme naděgi w Boha žiwého/ kterýž geſt Spaſytel wſſech Lidij/ a zwláſſtě wěrných.

Abowiem przeto też prácuiemy/ y selżeni bywamy/ iż nadzieię pewną mamy w Bogu żywym/ który záchowywa wſzythki ludzi/ á nawięcey wierne.

11. Přikazugž to a vč:

Ty rzeczy opowiaday/ y náuczay.

12. Nižádný mladoſtij twau nepohrdey/ ale buď příkladem wěrných w řeči/ w obcowánij/ w láſce/ w duchu/ w wjře/ w čiſtotě.

Zaden niech młodośći thwoiey nie wzgardza/ ale bądź wzorem wiernych w mowie/ w obcowániu/ w miłośći/ w duchu/ w wierze/ w czyſtośći.

13. Dokud k tobě nepřijdu/ buď pilen čijtánij/ a napomijnánij/ y včenij.

Aż przyidę/ pilnuy czytánia/ nápominánia/ y náuki.

14. Nezanedbáwey milosti/ kteráž geſt w tobě/ kteráž dána tobě ſkrze Proroctwij/ s wzkládánijm rukau Kněžſkých na tě.

Nie waż lekce dáru który ieſt w tobie/ który tobie dan ieſt ku prorokowániu/ z włożeniem rąk ſtárſzych.

ד

15 בְּהָלֵין אֶתְהַגָּא וּבְהֵין הֱוַי דְּתֶתִידַע לְכֻל נָשׁ דַּלְקֻדָּמַיךְ אָתֵא אַנְתְּ׃

Pratica queste cose, sta in queste cose: accioche il tuo profitto sia manifesto à tutti.

ד

15 בָּאֵלֶּה תֶּהְגֶּה וְתִהְיֶה אֲשֶׁר יִוָּדַע לְכֻלָּם צַעֲדְךָ׃

En estas cosas te ocupa con cuydado, en estas está todo, de manera que tu aprouechamiento sea manifiesto à todos.

δ.

15. Ταῦτα μελέτα, ἐν τούτοις ἴσθι, ἵνα σοῦ ἡ προκοπὴ φανερὰ ᾖ ἐν πᾶσιν.

Pratique ces choses, & y sois attentif: afin qu'il soit cognu à tous que tu profites.

16 וְאִזְדַּהַר בְּנַפְשָׁךְ וּבְיוּלְפָּנָךְ וְהַמְסֵן בְּהוֹן כַּד הָלֵין גֵּיר תֶּעְבֵּד נַפְשָׁךְ תַּחֵא וְלַאִילֵין דְּשָׁמְעִין לָךְ׃

Attendi à te stesso, e à la dottrina: persevera in queste cose: perche ciò facendo saluarai te stesso, e quei che t'ascoltano.

16 הִתְבּוֹנֵן עַל־נַפְשְׁךָ וְעַל־הַלִּמּוּד וַעֲמֹד בָּהֶם כִּי־בַעֲשׂוֹתְךָ זֹאת תּוֹשִׁיעַ אֶת־נַפְשְׁךָ וְאֶת־שׁוֹמְעֶיךָ׃

Ten cuydado de ti mismo y de la doctrina: se diligente en esto: Porque si ansi lo hizieres, à ti mismo saluarás y à los que te oyen,

16. Ἔπεχε σεαυτῷ καὶ τῇ διδασκαλίᾳ· ἐπίμενε αὐτοῖς· τοῦτο γὰρ ποιῶν, καὶ σεαυτὸν σώσεις καὶ τοὺς ἀκούοντάς σου.

Enten à toi & à l'endoctrinement: sois perseuerant en ces choses: car en ce faisant tu te sauueras & toi, & ceux qui t'escoutent.

ה

1 בְּקַשִּׁישָׁא לָא תֶּגְעוֹר אֶלָּא אַפִּיסֵיהִי אַיךְ דַּלְאַבָּא וְלַאִילֵין דַּטְלֵין אַיךְ דַּלְאַחַיךְ׃

Non riprendere aspramente vn huomo vecchio, ma esortalo come padre: i giouani, come fratelli.

ה

1 אִישׁ זָקֵן לֹא תִגְעַר בּוֹ כִּי־אִם תְּנַחֲמֵהוּ כְּאָב אֶת־הַנְּעָרִים כְּאַחִים׃

Al mas viejo no rinnas, mas exhortalo como à padre: à los mas moços, como à hermanos:

ΚΕΦΑΛ. έ.

Πρεσβυτέρῳ μὴ ἐπιπλήξῃς, ἀλλὰ παρακάλει ὡς πατέρα, νεωτέρους ὡς ἀδελφούς.

Ne repren pas rudement l'homme ancien: mais admonneste le comme pere: les ieunes, comme freres:

2 וְלַקַשִּׁישָׁתָא אַיךְ אֶמְּהָתָא וְלַאִילֵין דַּטְלְיָן אַיךְ דַּלְאַחְוָתָךְ בְּכֻלָּהּ דַּכְיוּתָא׃

Le donne vecchie come madri: le giouani, come sorelle, con ogni castità.

2 אֶת־זְקֵנוֹת כְּאִמּוֹת אֶת־נְעָרוֹת כַּאֲחוֹת בְּכָל־תֹּם לֵבָב׃

A las viejas, como à madres: à las mas moças, como à hermanas con toda limpieza.

2. Πρεσβυτέρας ὡς μητέρας, νεωτέρας ὡς ἀδελφὰς, ἐν πάσῃ ἁγνείᾳ.

Les femmes ancienes, comme meres: les ieunes comme sœurs, en toute pureté.

3 לַאַרְמְלָתָא יַקַּר לַאִילֵין דְּאַרְמְלָתָא אִנֵּין בַּשְׁרָרָא׃

Honora le vedoue che son veramente vedoue.

3 אֶת־אַלְמָנוֹת כַּבֵּד אֲשֶׁר בֶּאֱמֶת אַלְמָנוֹת הֵנָּה׃

A las biudas honrra, las que de verdad son biudas.

3. Χήρας τίμα, τὰς ὄντως χήρας.

Honore les vefues qui sont vrayement vefues.

4 וְאֶן אִית אַרְמַלְתָּא דְּאִית לָהּ בְּנַיָּא אַו בְּנַי בְנַיָּא יֶאלְפוּן לוּקְדַם דְּבַבְנַי בֵּיתְהוֹן יְזַדְּקוּן וְיִפְרְעוּן חוּבָלָא לַאֲבָהַיְהוֹן הָדָא גֵּיר מְקַבְּלָא קֳדָם אֱלָהָא׃

E se alcuna vedoua ha de figliuoli, ò de nepoti, imparino prima à mostrar la lor carità verso la lor propria casa, e tendere il cambio à i lor predecessori: perche questo è honesto, & accetto dinanzi à Dio.

4 וְאִם לְאִשָּׁה אַלְמָנָה הָיוּ לָהּ בָּנִים אוֹ־בְנֵי בָנִים תִּלְמַדְנָה בָרִאשׁוֹנָה לִנְהֹג בָּתֵּיהֶן בְּחָכְמָה וּבְיִרְאַת יְהֹוָה וּלְשַׁלֵּם שִׁלּוּמִים לְיוֹלְדֵיהֶן כִּי־זֹאת טוֹבָה הִיא וְנִרְצָה לִפְנֵי אֱלֹהִים׃

Y si alguna biuda tuuiere hijos o nietos, aprendan primero à gouernar su casa piamente, y à recompensar à sus padres: porque esto es lo honesto y agradable delante de Dios.

4. Εἰ δέ τις χήρα τέκνα ἢ ἔκγονα ἔχει, μανθανέτωσαν πρῶτον τὸν ἴδιον οἶκον εὐσεβεῖν, καὶ ἀμοιβὰς ἀποδιδόναι τοῖς προγόνοις· τοῦτο γάρ ἐστι καλὸν καὶ ἀποδεκτὸν ἐνώπιον τοῦ θεοῦ.

Mais si quelque vefue a des enfans ou des enfans de ses enfans, qu'ils apprenent premierement à monstrer leur pieté enuers leur propre maison, & à rendre la pareille à leurs deuanciers: car cela est bon & agreable deuant Dieu.

CAP. IIII.

15. Hæc meditare, in his eſto, ut profectus tuus manifeſtus ſit omnibus.

Theſe thinges exerciſe/ and giue thy ſelfe vnto them/ that it may be ſeene howe thou profiteſt among all men.

16. Attende tibi & doctrinæ: inſta in illis. Hoc enim faciens, & teipſum ſalvum facies, & eos qui te audiunt.

Take heede vnto thy ſelfe/ and vnto learning: continue therein: for in doing this thou ſhalt both ſaue thy ſelfe/ and them that heare thee.

CAP. V.

SEniorem ne increpaveris: ſed obſecra ut patrē: iuvenes, ut fratres.

Rebuke not an Elder / but exhort him as a father/ and the yonger men as brethren.

2. Anus, ut matres: iuvenculas, ut ſorores, in omni caſtitate.

The elder women as mothers / the yonger as ſiſters/ with all pureneſſe.

3. Viduas honora: quæ verè viduæ ſunt.

Honour widowes / which are widowes in deede.

4. Si qua autem vidua filios aut nepotes habet: diſcat primùm domum ſuam regere, & mutuam vicem reddere parentibus, hoc enim acceptum eſt coram Deo.

But if any widowe haue children or nephewes / let them learne firſt to ſhew godlines toward their owne houſe/ and to recompence their kinred: for that is an honeſt thing and acceptable before God.

Das IIII. Capitel.

15. Solches warte/ damit gehe vmb/ auff daß dein zunemen in allen dingen offenbar ſey.

Tag vare paa dette/ haff din omgengelſe der met/ paa det din forbedrelſe ſkal bliffue obenbare i alle ting.

16. Hab acht auff dich ſelbeſt/ vnd auff die Lehre/ beharre inn dieſen ſtücken. Denn wo du ſolches thuſt/ wirſt du dich ſelbs ſelig machen/ vnnd die dich hören.

Giff act paa dig ſelff/ oc paa din Lærdom/ bliff ſtadig i diſſe ſtycker. Thi at gør du det/ da gør du dig ſelff ſalig/ oc dem ſom dig høre.

Das V. Capitel.

EJnen alten ſchelte nicht/ ſondern ermane jhn als einen Vater/ die Jungen als die Brüder.

STraffe icke nogen Gammel/ Men formane hannem ſom en Fader/ oc de Vnge ſom Brødre.

2 Die alten Weiber/ als die Mütter/ die Jungen als die Schweſtern/ mit aller keuſchheit.

De gamle Quinder ſom Modre/ de Vnge ſom Søſtere/ met al kyſkhed.

3. Ehre die Witwen/ welche rechte Witwen ſind.

Gør de Viduer ære/ ſom ere rette Viduer.

4. So aber eine Witwe Kinder oder Nefen hat/ ſolche laß zuvor lernen jre eigene Häuſer Göttlich regieren/ vnd den Eltern gleiches vergelten/ denn das iſt wolgethan/ vnd angenem für Gott.

Men haffuer nogen Vidue børn eller børne Børn/ Da lad hende tilforn lære/ at regere gudelige ſit eget Huſſ/ oc rettelige betale ſine Foreldre/ Thi det er vel giort oc tacknemmeliget faar Gud.

Kapitola IIII.

15 Myſliž na to/ a w ſkutku toho dowoď/ aby proſpěch twůg zgewen byl wſſem.

Ty rzeczy miey ná pieczy/ w tych zoſtań/ áby poſtepek twoy byl znáczny miedzy wſzytkimi.

16. Budiž pilen ſebe ſamého y včenij: a w tom ſtůg vſtawičně. Nebo to včině/ ſám ſebe k ſpaſenij přiwedeš/ y ty kteřijž tebe poſlauchagij.

Pilny ſamego ſiebie y náuki/ trway w tych rzeczach/ bo teſli to wczyniſz/ y ſamego ſiebie záchowaſz/ y tych ktorzyby ćie ſłuchali.

Kapitola V.

STarſſýho zuokřiwě netreſtcy/ ale napomijnay yako Otce: Mládencůw yako Bratřij:

SThárſzego nie fukay/ ale go iáko oycá nápominay/ á młodſze iáko brácia.

2. Starých Zen yako Matek: Mladic yako Seſter/ we wſſý čiſtotě.

Niewiáſty ſtarſze iáko mathki/ á młodſze iáko ſioſtry/ z wſzeláka czyſtośćia.

3. Wdowy měg w poctiwoſti/ kteréž prawé Wdowy gſau.

Wdowy miey w vczćiwośći/ ktore prawdziwie wdowy ſa.

4. Paklit která Wdowa Syny aneb Wnuky má/ ať ſe včij nayprwé Duom ſwůg ſprawowati/ a Rodičům odměnnau ſlužbu činiti: neb to wzáctné geſt před Bohem.

A ieſli kthora wdowa dzieći ábo wnuczętá ma/ niech ſie pirwey vcža być pobożnymi przećiwko domowi ſwemu/ y oddáć dobrodzieyſtwo rodzicom/ ábowiem to poczćiwa rzecz ieſt/ y przyiemna przed Bogiem.

ה

5 אֵידָא דֵּין דַּשְׁרִירָאִית
אַרְמַלְתָּא הִי וּמְשַׁוְּחַדְתָּא
הָדָא סַבְרַהּ עַל אַלָהָא הוּ
וָאמִינָא בַּצְלוֹתָא וּבַבְעוּתָא
בְּלֶלְיָא וּבְאִימָמָא׃

Quella che è veramente vedoua, & abbandonata, ſpera in Dio, e perſeuera ne le preghiere & orationi notte e giorno.

6 אֵידָא דֵּין דְּפַלְחָא
אֶסְטַרְנְיָא מִיתְתָא הִי כַּד
חַיָּא׃

Ma quella che ſta in delitie, viuendo è morta.

7 הָלֵין הֲוִית מְפַקֵּד לְהֵין
דְּהָדְלָא רְשִׁין נֶהֶוְיָן׃

E tu fa intender queſte coſe, accioch' elle ſiano irreprenſibili.

8 אֶן אֶנָשׁ גֵּיר הָאִילֵין ד
דְּדִילֵהּ אֶנּוּן וְיַתִּירָאִית
הָאִילֵין דְּאִיתַיְהוֹן בְּנַי בַּיְתָא
דְּהַיְמָנוּתָא לָא יָצֵף הָנָא
כְּפַר לֵהּ בְּהַיְמָנוּתָא וּבִישׁ
הוּ מֶן אִילֵין דְּלָא
מְהַימְנִין׃

Doue ſe alcuna non ha cura de ſuoi, e maſſimamente de familiari, ha negata la fede, & è peggiore ch'vna infedele.

9 הָוְיָא הָכִיל גָּבְיָא
אַרְמַלְתָּא אֵידָא דְּלָא
בְּצִירָא מֶן שְׁתִּין שְׁנִין אֵידָא
דְּלְחַד הוּ גַּבְרָא הֲוָת׃

La vedoua eleggaſi che non habbia meno di ſeſſanta anni, che ſia ſtata moglie d'vn ſol marito.

10 וְאִית לָהּ סָהֲדוּתָא
דְּעַבְדָא שַׁפִּירָא אֶן רַבִּית
בְּנַיָּא אֶן קַבְּלַת אַכְסְנָיָא אֶן
אַשִׁיגַת רַגְלַיְהוֹן דְּקַדִּישָׁא אֶן
אַרְוְחַת לַאלִיצֵא אֶן הַלְּכַת
בְּכֻל עֲבַד טָב׃

Che habbia teſtimonianza ne le buone opere, s'ella ha alleuati i ſuoi figliuoli, ſe ha ricettati i foreſtieri, ſe ha lauati i piedi de Santi, ſe ha ſouuenuto à gli afflitti, ſe ha perſeuerato in ogni buona opera.

11 מֶן אַרְמַלְתָּא דֵּין אִילֵין
דְּטַלְיָן אֶשְׁתָּאַל מְצַטְרָן
לְהֵין גֵּיר עַל מְשִׁיחָא וּבָעְיָן
לְמֶהֱוָא לְגַבְרָא׃

Ma le vedoue piu gioueni, rifiutale: perche come elle ſi ſon date à le laſciuie contra Chriſto, vogliono maritarſi.

ה.

5 וַאֲשֶׁר בֶּאֱמֶת אַלְמָנָה הִיא
וִיחִידָה תְּיַחֵל אֶל־אֱלֹהִים וְתִעוֹדֵד
בִּתְפִלּוֹת וּתְהִלּוֹת יוֹמָם וָלָיְלָה׃

Mas la que de verdad es biuda, y ſola, eſpera en Dios, y es diligente en ſupplicaciones y oraciones noche y dia.

6 כִּי־אֲשֶׁר מְפֻנֶּקֶת הִיא אַף כִּי־
חַיָּה מֵתָה הִיא׃

Porque la que biue en delicias, biuiendo eſtá muerta.

7 וְזֹאת צַוֵּה אוֹתָן אֲשֶׁר בְּלִי־
מוּם תִּהְיֶינָה׃

Manda, pues, eſto, para que ſean ſin reprehenſion.

8 וְאִם אִישׁ לַאֲשֶׁר לוֹ וְיוֹתֵר
לִבְנֵי־בֵיתוֹ לֹא יִדְאַג חֵנִיא אֶת־
אֱמוּנָה וְהֵרַע לַעֲשׂוֹת מִכֹּל אֲשֶׁר
לֹא מַאֲמִינִים׃

Y ſi alguno no tiene cuydado de los ſuyos, y mayormente de los de ſu caſa, la fe negó, y es peor que el que no creyó.

9 הָאַלְמָנָה אֲשֶׁר לֹא תִהְיֶה בַת
שִׁשִּׁים שָׁנָה וְהָיְתָה אֵשֶׁת אִישׁ
אֶחָד לֹא תִבָּחֵר׃

La biuda ſea pueſta en officio no menos que de ſeſenta annos, la qual aya ſido muger de vn varon.

10 וּתְהִי־לָהּ עֵדָה בְּמַעֲשִׂים
טוֹבִים כִּי־גִדְּלָה בָנִים כִּי־קִבֵּל
אֶת־הַגֵּרִים כִּי־רָחֲצָה רַגְלֵי
הַקְּדוֹשִׁים כִּי־עָזְרָה לַעֲשׁוּקִים
כִּי־רָדְפָה אַחֲרֵי כָּל־מַעֲשֶׂה
טוֹב׃

Que tenga teſtimonio en buenas obras, Si crió bien ſus hijos, Si ha hoſpedado, Si ha lauado los pies de los Sanctos, Si ha ſocorrido à los que han padecido afflicion, Si ha ſeguido toda buena obra.

11 וּמֵאַלְמָנוֹת הַנְּעָרוֹת הִשָּׁמֶר לְךָ
כִּי־כַאֲשֶׁר צָהֲלוּ עַל־הַמָּשִׁיחַ
אָז־תְּבַקֵּשְׁנָה לְהִבָּעֵל׃

Mas las biudas mas moças no admitas: que deſque han biuido diſſolutamente contra el Chriſto, quierenſe caſar:

έ.

5. Ἡ δὲ ὄντως χήρα καὶ μεμονωμένη, ἤλπικεν ἐπὶ τὸν θεὸν, καὶ προσμένει ταῖς δεήσεσι, καὶ ταῖς προσευχαῖς νυκτὸς καὶ ἡμέρας.

Or celle qui eſt vrayement vefue & delaiſſee ſeulette, eſpere en Dieu, & perſeuere en prieres & oraiſons nuict & iour.

6. Ἡ δὲ σπαταλῶσα, ζῶσα τέθνηκε.

Mais celle qui vit en delices, eſt morte en viuant.

7. Καὶ ταῦτα παράγγελλε, ἵνα ἀνεπίληπτοι ὦσιν.

Denonce donc ces choſes, afin qu'elles ſoyent irreprehenſibles.

8. Εἰ δέ τις τῶν ἰδίων, καὶ μάλιστα τῶν οἰκείων οὐ προνοεῖ, τὴν πίστιν ἤρνηται, καὶ ἔστιν ἀπίστου χείρων.

Que ſi quelcun n'a ſoin des ſiens, & principalement de ceux de ſa famille, il a renié la foy, & eſt pire qu'vn infidele.

9. Χήρα καταλεγέσθω μὴ ἔλαττον ἐτῶν ἑξήκοντα, γεγονυῖα ἑνὸς ἀνδρὸς γυνή.

Que la vefue ſoit enrollee n'ayant pas moins, de ſoixante ans, & qui ait eſté femme d'vn ſeul mari:

10. Ἐν ἔργοις καλοῖς μαρτυρουμένη, εἰ ἐτεκνοτρόφησεν, εἰ ἐξενοδόχησεν, εἰ ἁγίων πόδας ἔνιψεν, εἰ θλιβομένοις ἐπήρκεσεν, εἰ παντὶ ἔργῳ ἀγαθῷ ἐπηκολούθησε.

Ayant teſmoignage d'auoir fait bonnes œuures, ſi elle a nourri ſes propres enfans, ſi elle a logé les eſtrangers, ſi elle a laué les pieds des ſaincts, ſi elle a ſubuenu aux affligés, ſi elle a ſoigneuſement ſuiui toute bonne œuure:

11. Νεωτέρας δὲ χήρας παραιτοῦ. ὅταν γὰρ καταστρηνιάσωσι τοῦ χριστοῦ, γαμεῖν θέλουσιν.

Mais refuſe les vefues qui ſont plus ieunes: car quand elles ſont deuenues laſciues contre Chriſt, elles ſe veulent marier:

CAP. V.

5. Quæ autem verè vidua eſt & deſolata: ſperet in Deũ, & inſtet obſecrationibus & orationibus nocte & die.

And ſhe that is a widow in deed/ and left alone/ truſteth in God/ and continueth in ſupplications and prayers night and day.

6. Nam quæ in deliciis eſt: vivens mortua eſt.

But ſhe that liueth in pleaſure/ is dead/ while ſhe liueth.

7. Et hoc præcipe ut irreprehenſibiles ſint.

Theſe things therefore commaunde/ that they may be blameleſſe.

8. Si quis autem ſuorum, & maximè domeſticorum curam non habet: fidem negavit, & eſt infideli deterior

If there be any that prouideth not for his owne/ and namely for them of his houſehold/ he denieth the faith/ and is worſe then an infidell.

9. Vidua eligatur non minùs ſexaginta annorum, quæ fuerit unius viri uxor.

Let not a widowe be taken into the nomber vnder threeſcore yeere olde/ that hath bene the wife of one huſband.

10. In operibus bonis teſtimonium habens, ſi filios educavit, ſi hoſpitio recepit, ſanctorum pedes lavit, ſi tribulationem patientibus ſubminiſtravit, ſi omne opus bonum ſubſecuta eſt.

And well reported of for good workes: if ſhee haue nouriſhed her children/ if ſhee haue lodged the ſtraūgers/ if ſhee haue waſhed the Saints feete/ if ſhe haue miniſtred vnto them which were in aduerſitie/ if ſhee were continually giuen vnto euery good worke.

11. Adoleſcentiores autem viduas devita Cùm enim luxuriatæ fuerint in Chriſto, nubere volunt.

But refuſe the yonger widowes: for when they haue begun to waxe wanton againſt Chriſt/ they will marrie.

Das V. Capitel.

5. Das iſt aber eine rechte Witwe/ die einſam iſt/ die ihre hoffnung auff GOTT ſtellet/ vnnd bleibet am Gebet vnd flehen tag vnd nacht.

Men det er en ret Vidue/ ſom er enlig/ den ſom ſetter ſit Haab til Gud/ oc bliffuer i ſin Bøn oc formanelſe dag oc nat

6. Welche aber in wollůſten lebet/ die iſt lebendig todt.

Men den ſom leffuer i vellyſt/ Hun er leffuendis dod.

7. Solchs gebeut/ auff daß ſie vntadelich ſeyen.

Biud ſaadant/ at de kunde bliffue wſtraffelige.

8. So aber jemand die ſeinen/ ſonderlich ſeine Haußgenoſſen/ nicht verſorget/ der hat den Glauben verläugnet/ vnd iſt erger denn ein Heyde.

Men der ſom nogen icke beſørger ſine/ beſynderlige ſine Huſfolck/ hand haffuer nectet Troen/ oc er verre end en Hedning.

9. Laß keine Witwe erwehlet werden vnter ſechtzig Jaren/ vnnd die da geweſen ſey eines Mannes Weib.

Lad ingen Vidue bliffue vduald yngre end tryſinds tiue aar/ oc den ſom haffuer veret en Mands Huſtru.

10. Vnd die ein zeugniß habe guter werck/ ſo ſie Kinder auffgezogen hat/ ſo ſie gaſtfrey geweſen iſt/ ſo ſie der Heiligen fůſſe gewaſchen hat/ ſo ſie den trůbſeligen handreichung gethan hat/ ſo ſie allem guten werck nachkommen iſt.

Oc den ſom haffuer Vidniſbyrd for gode gerninger/ Der ſom hun haffuer opfød børn/ Der ſom hun haffuer gerne lent Huſſ/ der ſom hun haffuer toet Helgenis Føder/ Der ſom hun haffuer hulpet de Bedrøffnede/ Der ſom hun haffuer giffuit ſig effter alle gode gerninger.

11. Der jungen Witwen aber entſchlage dich/ den wenn ſie gayl worden ſind wider Chriſtum/ ſo wöllen ſie freyen.

Men holt dig fra de vnge Viduer/ Thi at naar de bliffue kaade imod Chriſtum/ da ville de gifftis.

Kapitola V.

5. Kteráž pak prawá Wdowá geſt a oſamělá/ ať má naděgi w Bohu/ a geſt pilna proſeb a Modlitch we dne y w nocy.

A ktora prawdźiwie wdową ieſt/ y oſirociáła/ ma nádźieie w Bogu/ y trwa w proſbach/ y w modlitwach w nocy y we dnie.

6. Neb která w rozkoſſy geſt/ ta žiwa gſaucy/ mrtwá geſt.

Ale ktora ieſt w roſkoſzach/ tá żywiąc vmárła ieſt.

7. A to gim přikaž/ aby byly bez auhony.

Ty tedy rzeczy opowiaday/ aby bez nágánienia były.

8. Pakli která o ſwých a naywijce o domácých péče nemá/ zapřelať geſt Wijry/ a geſt horſſý nežli newěrná.

A ieſli ktora nie opátruie ſwych/ á zwłaſzczá domowych/ záprzá ſię wiáry/ y ieſt gorſza niźli niewierny.

9. Wdowa pak buď wolená/ nayměně magijcý Sſedeſáte Leth/ kterážby byla gednoho Muže Manželka.

Wdowá niech będźie obraná ku poſługowániu/ nie młodſza ſzeſćidźieſiąt lat/ ktoraby byłá żoná iedne° mężá.

10. W ſkutcých dobrých ſwědectwij magijcý/ geſtli že geſt Syny wychowala/ a do domu poceſtné přigijmala/ geſtliže nohy Swatým vmýwala/ zarmauceným poſluhowala/ geſtliže každého ſkutku pilna byla.

Máiąc świadectwo w dobrych vczynkach/ ieſli dźieći wychowáłá/ ieſli goście rádá przyimowáłá/ ieſli świętych nogi vmywáłá/ ieſli vtrapionym pomagáłá/ y ieſli w káżdym vczynku dobrym vſtawiczna byłá.

11. Mladých pak Wdow nepřigijmay Neb když nedbagijce na Kryſta/ w chlipnoſt ſe wydagij.

Ale młodſzych wdow nie przyimuy/ bo gdyby poczęły być buyne przeciw Kryſtuſowi/ chcą zá mąż idź.

ה

12 וְדִינָהֵין קָיֵם הוּ דַּשְׁלַמֵי הַימָנוּתְהֵין קַדְמָיְתָא ׃

Eſſendo condannate, per hauer rinuntiata la prima fede.

13 וְיָלְפָן דֵּין אַף חֲבַנּוּתָא כַּד מֶתְכַּרְכָן בֵּית בָּתֵּא וְלָא בַּלְחוּד חֲבַנְּנָתָא אֶלָּא אַף דַּיְסְקָן מַמְלָלָא וְנַפְּקָן סְרִיקָתָא וְמַלְלָן מֶדֶם דְּלָא וָלֵא ׃

Et inſieme eſſendo elle ancora otioſe, imparano a ire à torno per le caſe: e non ſolamente otioſe, ma etiandio cianciatrici e curioſe, parlando di coſe che non conuengono.

14 צָבֵא אֶנָא הָכִיל דְּאַיְלֵין דְּטַלְיָן יֶזְדַּוְגָן וְיֵלְדָן בְּנַיָּא וְנֶדַבְּרָן בָּתֵּיהֵין וְלָא יֶתְּלָן לַבְעֶלדְּבָבָא אַף לָא חֲדָא עֶלְּתָא דְּצֶוְחִיתָא ׃

Io voglio dunque che le piu gioueni ſi maritino, ch'elle generino de figliuoli, ch'elle gouernino la caſa, ne diano à l'auerſario alcuna occaſion di dir male.

15 עַל דְּהָשָׁא גֵּיר שַׁרִיו אֶנָשׁ אֶנָשׁ לְמֶסְטָא בָּתַר סָטָנָא ׃

Perche gia alcune ſi ſono ſuiate dietro à ſatana.

16 אֶן אֶנָשׁ מְהַיְמְנָא אָו מְהַיְמַנְתָּא אִית לְהוֹן אַרְמְלָתָא יְתַרְסוּן אֶנֵין וְלָא נֶאקְרָן עַל עִדְּתָא דְּלַאיְלֵין דְּאַרְמְלָתָא אֶנֵין דַּשְׁרָרָא תְּסַפְּקִי ׃

Se alcun fedele, ò alcuna fedele ha de le vedoue, ſouuenga loro, e non ſi graui la Chieſa: accioch'ella habbia aſſai per quelle che ſon veramente vedoue.

17 קַשִּׁישֵׁא אַיְלֵין דְּשַׁפִּיר מֶתְדַּבְּרִין לְאִיקָרָא עַפִּיפָא נֶשְׁוּוֹן יַתִּירָאִית לַאיְלֵין דְּלָאיִן בְּמֶלְּתָא וַבְיוּלְפָנָא ׃

I Seniori che gouernano bene, ſiano tenuti degni di doppio honore, maſſimamente quelli che s'affaticano ne la parola e ne la dottrina.

18 אָמַר גֵּיר כְּתָבָא דְּלָא תֶּבְלוֹם תָּוְרָא בַּדְרָכְתָּא וְשָׁוֵא הוּ פָּעֲלָא אַגְרֵה ׃

Imperoche la Scrittura dice, Non legar la bocca al bue che trita il grano. E piu, L'operaro e degno de la ſua mercede.

ה

12 וְיֶשׁ־לָהֶן מִשְׁפָּטָן כִּי־עַל־אֱמוּנָתָן הָרִאשׁוֹנָה בָּגָדוּ ׃

Condemnadas ya, por auer falſado la primera fe.

13 יַחַד בְּמִרְמָה וּבְשִׁפְלוּת יָדַיִם לוֹמְדוֹת לְהִתְהַלֵּךְ מִבַּיְתָה לְבַיְתָה לֹא לְבַד בְּשִׁפְלוּת יָדַיִם כִּי־אִם גַּם מְרִיבוֹת עוֹשׂוֹת וּמְדַבְּרוֹת חֲלָקוֹת וּמַהֲתַלּוֹת אֲשֶׁר לֹא שָׁווֹת ׃

Item, anſimiſmo tambien las ocioſas enſenadas à andar de caſa en caſa: y no ſolamente ocioſas, mas aun parleras, y curioſas, parlando loque no conuiene.

14 וְחָפֵץ אֲנִי אֲשֶׁר תִּבָּעַלְנָה הַנְּעָרוֹת תֵּלַדְנָה בָּנִים תְּנַהֵגְנָה בַּיִת וְסִבָּה לֹא אַחַת לְהִתְגּוֹלֵל אֲשֶׁר עָלֶיהָ יוּכַל הַשָּׂטָן לְגַדֵּף וּלְחָרֵף ׃

Quiero, pues, que las mas moças ſe caſen, crien hijos, gouiernen caſa: que ninguna ocaſion den àl aduerſario para mal dezir.

15 כִּי־מְעַט נָשִׁים מֵהֵנָּה סָרוּ אַחֲרֵי הַשָּׂטָן ׃

Porque ya algunas han buelto atràs en pos de Satanas.

16 אִם לְאִישׁ נֶאֱמָן אוֹ־לְאִשָּׁה נֶאֱמֶנֶת יֶשׁ־לָהֶם אַלְמָנוֹת הוּא יְכַלְכֵּל אוֹתָנָה וְלֹא יִכְבַּד עַל־הָעֵדָה וּמָצָא לָהֶן אֲשֶׁר בֶּאֱמֶת אַלְמָנוֹת הֵנָּה ׃

Y ſi algun fiel (ô alguna fiel) tiene biudas, mantengalas, y no ſea cargada la Igleſia: paraque aya loque es meneſter para las que de verdad ſon biudas.

17 זִקְנֵי־הָעֵדָה אֲשֶׁר מֵיטִיבִים לִנְהֹג כִּפְלַיִם יֵשׁוּוּ לְהִכָּבֵד וְעַל־הַיּוֹגְעִים בְּדָבָר וּבְלִמּוּד ׃

Los Ancianos que gouiernan bien, ſean auidos por dignos de doblada honrra: y mayormente losque trabajan en predicar y enſennar.

18 כִּי־אָמַר הַכָּתוּב לֹא תַחְסֹם שׁוֹר בְּדִישׁוֹ לֹא תָלִין פְּעֻלַּת שָׂכִיר אִתְּךָ עַד־בֹּקֶר ׃

Que la Eſcriptura dize, No atarás la boca àl buey que trilla. Item, Digno es el obrero, de ſu jornal.

έ.

12. Ἔχουσαι κρίμα, ὅτι τὴν πρώτην πίστιν ἠθέτησαν.

Ayans leur condamnation, entant qu'elles ont fauſſé leur premiere foy.

13. Ἅμα δὲ καὶ ἀργαὶ μανθάνουσι περιερχόμεναι τὰς οἰκίας· οὐ μόνον δὲ ἀργαὶ, ἀλλὰ καὶ φλύαροι καὶ περίεργοι, λαλοῦσαι τὰ μὴ δέοντα.

Et auec cela auſſi eſtans oiſeuſes, elles apprenant d'aller de maiſon en maiſon: & ſont non ſeulement oiſeuſes, mais auſſi babillardes, & curieuſes, en babillant de choſes mal ſeantes.

14. Βούλομαι οὖν νεωτέρας χήρας γαμεῖν, τεκνογονεῖν, οἰκοδεσποτεῖν, μηδεμίαν ἀφορμὴν διδόναι τῷ ἀντικειμένῳ λοιδορίας χάριν.

Ie vueil donc que les ieunes vefues ſe marient, qu'elles procreent lignee, qu'elles gouuernẽt le meſnage: & qu'elles ne donnent aucune occaſion à l'aduerſaire de meſdire.

15. Ἤδη γάρ τινες ἐξετράπησαν ὀπίσω τοῦ σατανᾶ.

Car deſia ſe ſont deſuoyees quelques vnes apres Satan.

16. Εἴ τις πιστὸς ἢ πιστὴ ἔχει χήρας, ἐπαρκείτω αὐταῖς, καὶ μὴ βαρείσθω ἡ ἐκκλησία, ἵνα ταῖς ὄντως χήραις ἐπαρκέσῃ.

Que ſi quelque homme ou femme fidele a des vefues, qu'il leur ſubuiene, & que l'Egliſe n'en ſoit chargee, afin qu'il y ait aſſez pour celles qui ſont vrayement vefues.

17. Οἱ καλῶς προεστῶτες πρεσβύτεροι διπλῆς τιμῆς ἀξιούσθωσαν, μάλιστα οἱ κοπιῶντες ἐν λόγῳ καὶ διδασκαλίᾳ.

Que les anciens qui preſident deuẽment, ſoyent reputés dignes de double honneur: principalement ceux qui trauaillent en la Parole & en endoctrinement.

18. Λέγει γὰρ ἡ γραφὴ, Βοῦν ἀλοῶντα οὐ φιμώσεις· καὶ, Ἄξιος ὁ ἐργάτης τοῦ μισθοῦ αὐτοῦ.

Car l'Eſcriture dit, Tu n'enmuſeleras point le beuf qui foule le grain: item, L'ouurier eſt digne de ſon ſalaire.

CAP. V.

12. Habentes damnationem, quia primam fidem irritam fecerunt.

Hauing damnation/ becauſe they haue broken the firſt fayth.

13. Simul autem & otioſæ diſcunt circumire domos: non ſolùm otioſæ, ſed & verboſæ & curioſæ, loquentes quæ non oportet.

And likewiſe alſo being ydle they learne to go about from houſe to houſe: yea/ they are not onely ydle/ but alſo prattelers and buſibodies/ ſpeaking things which are not comely.

14. Volo ergo iuniores nubere, filios procreare, matres familiâs eſſe: nullam occaſionem dare adverſario maledicti gratia.

I will therefore that the yonger women marie/ and beare children/ and gouerne the houſe/ and giue none occaſion to the aduerſarie to ſpeake euill.

15. Iam enim quædam converſæ ſunt retro ſatanam.

For certaine are alreadie turned backe after Satan.

16. Si quis fidelis habet viduas, ſubminiſtret illis, & non gravetur eccleſia: ut iis quæ verè viduæ ſunt, ſufficiat.

If any faythfull man/ or faythfull woman haue widowes/ let them miniſter vnto them/ and let not the Church bee charged/ that there may be ſufficient for them that are widowes in deede.

17. Qui bene præſunt preſbyteri, duplici honore digni habeantur: maximè qui laborant in verbo & doctrina.

The Elders that rule well/ are worthy of double honour/ ſpecially they which labour in the worde and doctrine

18. Dicit enim ſcriptura: Non infrænabis os bovi trituranti, &, Dignus eſt operarius mercede ſua.

For the Scripture ſayth/ Thou ſhalt not mouſell the mouth of the oxe that treadeth out the corne: and/ The labourer is worthie of his wages.

Das V. Capitel.

12. Vnd haben jr vrtheil/ daß ſie den erſten glauben verbrochen haben.

Oc haffue deris Dom/ at de haffue forbrudet den Førſte Tro.

13. Darneben ſeind ſie faul/ vnd lernen vmblauffen durch die Häuſer/ nicht allein aber ſind ſie faul/ ſondern auch ſchwätzig vnd fürwitzig/ vnd reden daß nicht ſein ſoll.

Der til met ere de oc lade/ oc lære at løbe omkring i Huſene/ oc de ere icke alſomeniſte lade/ men ocſaa fulde aff ſqualder oc wnyttig handel/ oc tale det ſom icke ſkal vere.

14. So will ich nun/ daß die jungen Witwen freyen/ Kinder zeugen/ haußhalten/ dem Widerſacher keine vrſach geben zu ſchelten.

Sa vil ieg nu/ at de vnge Viduer ſkulle gifftis/ føde børn/ holde huſſ/ icke giffue Modſtanderen nogen aarſaage til fortalelſe.

15. Denn es ſind ſchon etliche vmbgewand/ dem Sathan nach.

Thi der ere allerede nogle omuende/ effter Satan.

16. So aber ein glaubiger oder glaubiginne Witwen hat/ der verſorge dieſelbigen/ vnd laſſe die Gemeine nicht beſchweret werden/ auff daß die/ ſo rechte Witwen ſind/ mögen gnug haben.

Der ſom nogen tro Mand eller tro Quinde haffue Viduer/ da ſkulle de beſørge dem/ oc lade icke Menigheden beſuaris. Paa det at de ſom ere rette Viduer/ kunde haffue nock.

17. Die Elteſten/ die wol fürſtehen die halt man zwyfacher ehren werth/ ſonderlich die da arbeiten im Wort/ vnd in der Lehre.

De Eldſte ſom ere gode Forſtandere/ dem holder mand at vere dubbelt ære verde/ beſynderlige dem/ ſom arbeyde i Ordet/ oc vdi Lærdom.

18. Denn es ſpricht die ſchrifft: Du ſolt nicht dem Ochſen das Maul verbinden/ der da dreſchet. Vnd ein arbeiter iſt ſeines lohns werth.

Thi Scrifften ſiger/ du ſkalt icke binde munden til paa den Oxe ſom terſker. Oc en Arbeydere er ſin løn verd.

Kapitola V.

12. Tehdy teprw ſe wdáwati chtegij/ gſauce giž w potupenij/ pro to/ neb gſau prwnij wjru zruſſyly:

W tym godne przygány/ iż pirwßą wiárę odrzuciły.

13. A také y práznijce včij ſe choditi po domijch/ a ne toliko zahálegijce/ ale také ſſtěbetně y wſſetečně mluwjce/ což neſluſſý.

A ktemu thež y prożnuiące/ vczą ſie chodzic dom od domu/ á nie tylko prożnuią/ ále też ſą świegotliwe/ niepotrzebnemi rzeczami ſie bawiące/ plotąc tó co nie przyſtoi.

14. Protož chcy aby ſe mladſſý wdáwaly/ Syny rodily/ á Hoſpodyně byly/ aby žádné přjčiny nedaly protiwnijku/ aby o nich mohl zle mluwiti.

Chcę tedy áby młodße ßły zá mąż/ y dźieci rodziły/ dom rządziły przećiwnikowi żadney przyczyny nie dawały ku złorzeczeniu.

15. Neb někteřé gſau ſe obrátily zpět po Satanáſſowi.

Abowiem iuż niektóre odſtąpiły/ y zá ßatanem ßły.

16. Protož geſtliže kdo wěrný má Wdowy/ pomoc čiň gim/ aby nebyla obtjžena Cýrkew/ aby těm kteréž prawé Wdowy gſau/ ſtačilo.

A ieſli ktory wierny/ ábo ktorá wierna ma wdowy/ niech ie wſpomaga/ á niechay kośćioł nie będźie obćiążony/ áby wſpomagał ty ktore ſą prawdziwe wdowy.

17. Kněžij kteřijž dobře zprawugij/ dwogij cti hodni gmijni buďte: a zwláſſtě ti kteřijž pracugij w Slowu/ á w včenij.

Stárßé ktorzy ſie dobrze w vrzędźie ſwym ſpráwuią niech máią godnymi dwoiakiey cżći/ á zwłaßczá ty ktorzy pracuią w ſłowie y w nauce.

18. Neb prawij Pijſmo: Nezawiižeš vſt Wolu/ kterýž mlátij. A opět Hoden geſt dělnijk ſwé mzdy.

Abowiem mowi piſmo: Wołowi wymłácáiącemu zboże nie záwiążeß geby. Y Godny ieſt robotnik zapłáty ſwoiey.

ה

19 עַל קַשִּׁישָׁא קַטִיגְרְנוּתָא לָא תְקַבֵּל אֶלָּא עַל פּוּם תְּרֵין וַתְלָת סָהֲדִין׃

Contra vn Seniore non riceuere accuſatione, ſenon ſotto due ò tre teſtimonij.

20 לַאִילֵין דְּחָטֵין קְדָם כֻּלְנָשׁ כַּוֵּן דְּאַף שַׁרְכָא דְּאֶנָשָׁא יֶדְחֲלוּן׃

Quelli che peccano, riprendili in preſentia di tutti: accioche gli altri ancora habbiano timore.

21 מַסְהֵד אֶנָא לָךְ קְדָם אֱלָהָא וּמָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא וּמַלְאַכוֹהִי גְּבַיָא דְּהָלֵין תֶּטַּר וְלָא יִתְקַדַּם רֶעְיָנָךְ לְמֶדֶם וְלָא תֶּסְעוּר מֶדֶם בְּמַסַּב בְּאַפֵּא׃

Io ti ſcongiuro dinanzi à Dio, & al Signor IESV Chriſto, e gli Angeli eletti. che tu oſſerui queſte coſe ſenza preferir l'vno à l'altro. niente facendo per inclinatione verſo alcuna parte.

22 אִידָא בַּעְגַל עַל אֶנָשׁ לָא תְסִים וְלָא תֶשְׁתַּוְתַּף בְּחֶטְהֵא נוּכְרָיָא נַפְשָׁךְ טַר בְּדַכְיוּתָא׃

Non porre di leggiero le mani ſopra alcuno, e non partecipar de peccati altrui. Conſerua te ſteſſo puro.

23 וּמֶכִּיל מַיָּא לָא תֶשְׁתֵּא אֶלָּא חַמְרָא קַלִּיל הֲוַיְת שָׁתֵא מֵטוּל אֶסְטוֹמָכָךְ וּמֵטוּל כּוּרְהָנָךְ אַמִּינֵא׃

Da hora innanzi non beuere acqua, ma vſa vn poco di vino, per cagion del tuo ſtomaco, e de le tue ſpeſſe infermità.

24 אִית בְּנַיְנָשָׁא דְּחֶטְהַיְהוּן יְדִיעִין אֶנּוּן ומ וּמְקַדְּמִין לְהוֹן לְבֵית דִּינָא וְאִית דְּבָתַרְהוֹן אָזְלִין׃

I peccati d'alcuni huomini ſon manifeſti prima: e vengono auanti in condannatione: ma ad alcuni ancora ſeguitano dapoi.

25 הָכְנָא אַף עֲבָדֵא טָבֵא יְדִיעִין אֶנּוּן וְאִילֵין דְּאַחְרָנָאִית אֶנּוּן לְמֶטְשָׁא לָא מֶשְׁתַּכְּחִין׃

Similmente ancor le buone opere ſon manifeſte auanti: e quelle che ſono altrimenti, non poſſon eſſer naſcoſte.

ה

19 עַל־זָקֵן הָעֵדָה שִׂטְנָה וְדִבַּר־חוֹבָה לֹא תְקַבֵּל מִלְּבַד אִם־לֹא בְּפִי־שְׁנַיִם אוֹ־בְּפִי־שְׁלוֹשָׁה עֵדִים׃

Contra el Anciano no recibas accuſacion ſi no con dos o tres teſtigos.

20 אֶת־הַחֹטְאִים לְעֵינֵי כֻלָּם הוֹכִיחַ אֲשֶׁר הָאֲחֵרִים יִירָאוּן׃

A los que peccáren, redarguyelos delante de todos, paraque los otros tambien ayan temor:

21 וּמֵעִיד אָנֹכִי לִפְנֵי אֱלֹהִים וַאֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ וּמַלְאָכִים הַבְּחִירִים אֲשֶׁר תִּשְׁמֹר אֶת־הָאֵלֶּה בִּלְתִּי הַכָּרַת פָּנִים בַּמִּשְׁפָּט וְלֹא לִנְטוֹת יָמִין אוֹ־שְׂמֹאול׃

Requiero te delante de Dios y del Sennor Ieſus el Chriſto, y de ſus Angeles eſcogidos, que guardes eſtas coſas: ſin per juyzio de nadie, que nada hagas acoſtandote à la vna parte.

22 אֶת־יָדַיִם מְהֵרָה עַל־אִישׁ לֹא תָשִׂים וְלֹא אָרַחְתָּ בְּחֶבְרָה עִם־פֹּעֲלֵי עָוֶן לָלֶכֶת עִם אַנְשֵׁי רֶשַׁע הִשְׁתַּמֵּר מֵעֲוֺנְךָ וְתֹם וְיֹשֶׁר יִצְּרוּךָ׃

No facilmente impongas las manos à alguno, ni communiques en peccados agenos. conſeruate en limpieza.

23 לֹא תְעוֹדֵד לִשְׁתּוֹת מַיִם כִּי־אִם תִּשְׁתֶּה מְעַט יַיִן בַּעֲבוּר מַחֲלֵה מֵעֶיךָ וְחֳלָיִים רַבִּים׃

No beuas de aqui adelante agua, ſi no vſa de vn poco de vino por cauſa del eſtomago y de tus contínas enfermedades.

24 הָיוּ בְּנֵי אָדָם שֶׁחַטֹּאתָם נוֹדָעוֹת וּמַקְדִּימוֹת לַמִּשְׁפָּט וְהָיוּ חַטֹּאת אֲחֵרוֹת הַמְּאַחֲרוֹת לָבוֹא בַּמִּשְׁפָּט׃

Los peccados de algunos hombres antes que vengá à juyzio, ſon manifieſtos: à otros les vienen deſpues:

25 וּכְמוֹ כֵן הָיוּ מַעֲשִׂים טוֹבִים הַנּוֹדָעִים וְהָיוּ אֲשֶׁר לְהֵפֶךְ לֹא נוֹדָעִים אַךְ לֹא יוּכְלוּ לְהֵחָבֵא׃

Anſimiſmo las buenas obras antes ſon manifieſtas: y las que ſon de otra manera, no ſe pueden eſconder.

έ.

19. Κατὰ πρεσβυτέρου κατηγορίαν μὴ παραδέχου, ἐκτὸς εἰ μὴ ἐπὶ δύο ἢ τριῶν μαρτύρων.

Ne reçoi point d'accuſation contre l'Ancien, ſinon ſous deux ou trois teſmoins.

20. Τοὺς ἁμαρτάνοντας ἐνώπιον πάντων ἔλεγχε, ἵνα καὶ οἱ λοιποὶ φόβον ἔχωσι.

Repren publiquement ceux qui pechent, afin que les autres auſſi en ayent crainte.

21. Διαμαρτύρομαι ἐνώπιον τοῦ θεοῦ καὶ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ, καὶ τῶν ἐκλεκτῶν ἀγγέλων, ἵνα ταῦτα φυλάξῃς χωρὶς προκρίματος, μηδὲν ποιῶν κατὰ πρόσκλισιν.

Ie t'adiure deuant Dieu & le Seigneur Ieſus Chriſt, & les Anges eſleus, que tu gardes ces choſes ſans preferer l'vn à l'autre, ne faiſant rien an panchât d'vn coſté.

22. Χεῖρας ταχέως μηδενὶ ἐπιτίθει, μηδὲ κοινώνει ἁμαρτίαις ἀλλοτρίαις. σεαυτὸν ἁγνὸν τήρει.

N'impoſe point haſtiuement les mains ſur aucun, & ne communique point aux pechés d'autrui: garde toi pur toi meſme.

23. Μηκέτι ὑδροπότει· ἀλλ᾽ οἴνῳ ὀλίγῳ χρῶ διὰ τὸν στόμαχόν σου, καὶ τὰς πυκνάς σου ἀσθενείας.

Ne boi plus d'eau, mais vſe d'vn peu de vin à cauſe de ton eſtomach, & à cauſe des maladies que tu as ſouuent.

24. Τινῶν ἀνθρώπων αἱ ἁμαρτίαι πρόδηλοί εἰσι, προάγουσαι εἰς κρίσιν· τισὶ δὲ καὶ ἐπακολουθοῦσιν.

Les pechés de quelques vns ſe manifeſtent deuant, & vienent en auant en leur condamnation: mais en d'autres ils ſuiuent apres.

25. Ὡσαύτως καὶ τὰ καλὰ ἔργα πρόδηλά ἐστι, καὶ τὰ ἄλλως ἔχοντα, κρυβῆναι οὐ δύναται.

Semblablement auſſi les bonnes œuures ſe manifeſtent deuant, & celles qui ſont autrement ne peuuent eſtre cachees.

CAP. V.

19. Adverſus presbyterum accuſationem noli recipere: niſi ſub duobus aut tribus teſtibus.

Againſt an Elder receyue none accuſation / but vnder two or three witneſſes.

20. Peccantes, coram omnibus argue: ut & cæteri timorem habeant.

Them that ſinne/rebuke openly/that the reſt alſo may feare.

21. Teſtor coram Deo & Chriſto Ieſu & electis angelis, ut hęc cuſtodias ſine præiudicio, nihil faciẽs in aliam partem declinando.

I charge thee before God and the Lorde Jeſus Chriſt/ and the elect Angels / that thou obſerue theſe thinges without preferring one to another/ and do nothing parcially.

22. Manus citò nemini impoſueris, neque communicaveris peccatis alienis. Teipſum caſtum cuſtodi.

Lay handes ſuddenly on no man/ neyther bee partaker of other mens ſinnes: keepe thy ſelfe pure.

23 Noli adhuc aquam bibere, ſed modico vino utere propter ſtomachum tuum, & frequentes tuas infirmitates.

Drinke no longer water / but vſe a litle wine for thy ſtomaks ſake/ and thine often infirmities.

24. Quorundam hominũ peccata manifeſta ſunt, præcedentia ad iudicium: quoſdam autem ſubſequuntur.

Some mens ſinnes are open before hand/ and goe before vnto iudgemẽt: but ſome mens followe after.

25. Similiter & facta bona, manifeſta ſunt: & quæ aliter ſe habent, abſcondi non poſſunt.

Likewiſe alſo the good workes are manifeſt before hande/ and they that are otherwiſe/cannot be hid.

Das V. Capitel.

19. Wider einen Elteſten nim̃ keine klage auff / auſſer zweyen oder dreyen Zeugen.

Anamme icke noget Klagemaal mod en aff de Eldſte/ Vden thu eller try Vidne.

20. Die da ſündigen/ die ſtraffe für allen / auff daß ſich auch die andern förchten.

De ſom ſynde/ dem ſtraffe faar alle / Paa det de andre oc ſkulle frycte ſig.

21. Ich bezeuge für Gott / vnd dem HERREN JEſu Chriſto / vnd den außerwehlten Engeln/ daß du ſolches halteſt / Ohn eigen Gutdünckel / vnd nichts thuſt nach gunſt.

Jeg vidner faar Gud/ oc den HERRE Jheſu Chriſto oc de vdualde Engle/ at du holder dette / vden dit eget gode tycke/ oc gør inted for gunſt.

22. Die Hende lege niemand bald auff. Mache dich auch nicht theilhafftig frembder ſünden. Halt dich ſelber keuſch.

Du ſkalt icke legge Henderne ſnart paa nogen / gør dig oc icke delactig i fremmede ſynder. Holt dig ſelff kyſt.

23. Trinck nicht mehr Waſſer / ſondern brauche ein wenig Weins / vmb deines Magens willen / vnd daß du offt kranck biſt.

Drick icke mere vand / men bruge føye Vin / for din Maffue ſkylt/ oc for du eſt offte ſiug.

24. Etlicher Menſchen ſünde ſind offenbar / daß man ſie vorhin richten kan. Etlicher aber werden hernach offenbar.

Nogle Menniſkis ſynder ere obenbare / at mand kand tilforne døm dem. Oc nogle ſkulle obenbaris her effter.

25. Deſſelbigen gleichen auch etlicher gute werck ſind zuvor offenbar / vnd die andern bleiben auch nicht verborgen.

Diſligeſt ere oc noglis gode gerninger obenbare tilforn/ oc de andre bliffue ocſaa icke ſkiulte.

Kapitola V.

19. Proti Kněžy žáloby nepřigijmay/gedině pod dwěma. nebo pod třmi ſwědky.

Przećiwko ſtárſzemu nie przyymuy ſkargi/ wyiąwſzy na dwu abo trzech świádkách.

20. Ty pak kteřij hřeſſij/ přede wſſemi treſtey / ať ſe y ginij bogij.

A thy ktorzy grzeſzą/ karz przed wſzytkimi/ aby ſię y drudzy bali.

21. Oſwědčugiť před Bohem y Kryſtem Gežijſſem / y před wywolenými Angely geho / aby těchto wěcy oſtřijhal bez vmenſſenij / nic nečině na ginau ſtranu ſe vchyluge.

Oświadczam ſię przed Bogiem/ y Pánem Jezu Kryſtem/ y Anioły wybránymi ábyścy rzeczy záchował/ nie przekładaiąc iednego nad drugiego/ nie czyniąc nic przychyláiąc ſię ku ktorey ſtronie.

22. Newzkládey rukau rychle na nižádného/ ani měg ſpolku s cyzými hřijchy. Tebe ſamého oſtřijhay w čiſtotě.

Rąku ni ná kogo nie wkláday rychło/ áni bądź vczeſtnikiem grzechow cudzych/ ſame° ſiebie czyſtym záchoway.

23. Nepij giž Wody/ale požijway ſkrowně Wijna pro twůg žaludek/ y pro čaſté twé nemocy.

Już daley wody nie piy/ ale vżyway potroſze winá dla żołądká twego/ y czeſtych chorob twoich.

24. Některých Lidij hřijchowé gſau zgewnij / kteřijž předcházegij Saud / některých pak ſaudem zgeweni budau.

Niektorych ludźi grzechy przed tym bywáią iawne/ w przod idąc ná potępienie/ á za niektorymi idą pozad.

25. Též y Skutkowé dobřij gſau zgeweni/ a kteřijž ginák gſau / také ſkryti býti nemohau ;

Tákże też dobre vczynki przed tym iawne bywáią/ á ty ktore ſię ináczey máią/ nie mogą być táyne.

ו

1 אילין דאיתיהון תחית נירא דעבדותא למריהון בכל איקר יאחדון דלא יהוא שמה דאלהא ויולפנה מתגדף:

Tutti i ſerui che ſon ſotto'l giogo, ſtimino i lor ſignori degni d'ogni honore: accioche il nome di Dio e la ſua dottrina nõ ſia baſtemmiata.

2 אילין דין דאית להון מריא מהימנא לא יבסון בהון על דאחיהון אנון אלא יתיראית ישמשון אנון על דמהימנא אנון וחביבא הלין דמתתניחין בתשמשתהון הלין אלף ובעי מנהון:

E quelli che hanno i padroni fedeli, non gli diſprezzino, inquanto che ſon fratelli, anzi maggiormente li ſeruano, percioche ſon fedeli e diletti, come quelli che ſon partecipi del benefitio. Inſegna queſte coſe, & eſortane.

3 אן דין אית אנש דמלף יולפנא אחרנא ולא מתקרב למלא חלימתא דמרן ישוע משיחא ו וליולפנא דדחלת אלהא:

Se alcuno inſegna altrimenti, e non s'accoſta a le ſane parole del noſtro Signor IESV Chriſto, e a la dottrina che è ſecondo la pietà.

4 הנא דמתתרים כד מדם לא ידע אלא כריה בדרשא ובבעתא דמלא דמנהון הוא חסמא וחרינא וגודפא ומסם ברעינא בישא:

Coſtui è gonfiato di ſuperbia non ſapendo nulla, ma eſſendo ſtolto intorno à le queſtioni, e combattimenti di parole: da lequali naſce inuidia, contentione, baſtemmie, male ſoſpettioni.

5 ושחקא דבני נשא אילין דמחבל רעינהון וגליזין מן קושתא וסברין דתאגורתא הי דחלת אלהא אנת דין אתרחק מן הלין:

Diſpute inutili d'huomini, corrotti di mente, e priuati de la verità, che ſtimano la pietà eſſere vn guadagno. Separati da queſti tali.

6 תאגורתן גיר דילן רבא הי דאיתיה דחלת אלהא בחשחתא דמסתן:

Egli è bene vn gran guadagno la pietà col contentarſi di cio che altri ſi troua.

ו

1 כל־העבדים אשר היו תחת העל ייקרו אדוניהם בעיניהם ויכבדום ויאהבום פן יחרף שם אלהים ותורת הבשורה:

Todos loſque eſtan debaxo de yugo de ſeruidumbre, tengan à ſus ſennores por dignos de toda honrra, porque no ſea blaſphemado el nombre del Sennor y ſu doctrina.

2 ואשר יש־להם אדונים נאמנים בל יבוזו להם כי־אחים המה כי־אם יותר יעבדום כי־מאמינים המה ואהובים וכי־חברי טוב יהוה בארץ חיים את־האלה למד ונחם:

Y loſque tienen ſennores fieles, no los tengan en menos por ſer ſus hermanos: antes los ſiruan mejor, porquanto ſon fieles y amados, y participes del beneficio. Eſto enſeana y exhorta.

3 אם איש ילמד דברים אחרים ולא יבוא לנוח בטוב ואמת דברי אדונינו ישוע המשיח ובתורה אשר כיראת יהוה:

El que enſenna otra coſa, y no ſe allega à las ſanas palabras del Sennor nueſtro Ieſus el Chriſto, y à la doctrina que es conforme à la piedad.

4 הוא מתרומם ומאומה לא מבין כי־אם חלה בשאלות ובריבות הדברים מאשר תהיה שנאה מריבה גדופה מחשבות מזמות רעת:

Hinchado es, nade ſabe, enloquece acerca de quiſtiones y contiendas de palabras de las quales nacen embidias, pleytos, maledicencias, malas ſoſpechas.

5 מצות העדות רק בזדון אנשים אשר יבער יכסל שכלם וחסרו אמת וחושבים כי־יראת יהוה תהי־למדהבה או־לבצע לכן סורה מאשר כאלה:

Combates de hombres corruptos de entendimiento, y priuados de la verdad, y que tienen la piedad por grangeria.

6 כי־יראת יהוה את־דיה מדהבה גדולה היא:

Grande grangeria empero es la piedad con loque baſta.

ΚΕΦΑΛ. ϛ'.

ΟΣοι εἰσὶν ὑπὸ ζυγὸν δοῦλοι, τοὺς ἰδίους δεσπότας πάσης τιμῆς ἀξίους ἡγείσθωσαν, ἵνα μὴ τὸ ὄνομα τοῦ θεοῦ, καὶ ἡ διδασκαλία βλασφημῆται.

Que tous ſerfs qui ſont ſous le ioug, reputent leurs propres maiſtres dignes de tout honneur: afin que le Nom de Dieu & ſa doctrine ne ſoit blaſphemee.

2. Οἱ δὲ πιστοὺς ἔχοντες δεσπότας, μὴ καταφρονείτωσαν, ὅτι ἀδελφοί εἰσιν· ἀλλὰ μᾶλλον δουλευέτωσαν, ὅτι πιστοί εἰσι, καὶ ἀγαπητοὶ, οἱ τῆς εὐεργεσίας ἀντιλαμβανόμενοι. ταῦτα δίδασκε καὶ παρακάλει.

Et ceux qui ont des maiſtres fideles, qu'ils ne les meſpriſent point à cauſe qu'ils ſont freres, ains pluſtoſt qu'ils les ſeruent, à cauſe qu'ils ſont fideles & bien aimés, eſtans participans du benefice. Enſeigne ces choſes & exhorte.

3. Εἴ τις ἑτεροδιδασκαλεῖ, καὶ μὴ προσέρχεται ὑγιαίνουσι λόγοις τοῖς τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, καὶ τῇ κατ' εὐσέβειαν διδασκαλίᾳ,

Si quelcun enſeigne autrement, & ne conſent aux ſaines paroles de noſtre Seigneur Ieſus Chriſt, & à la doctrine qui eſt ſelon pieté:

4. Τετύφωται, μηδὲν ἐπιστάμενος, ἀλλὰ νοσῶν περὶ ζητήσεις καὶ λογομαχίας· ἐξ ὧν γίνεται φθόνος, ἔρις, βλασφημίαι, ὑπόνοιαι πονηραί.

Icelui eſt enflé, ne ſachant rien, ains eſtant fol apres des queſtions & debats de paroles, deſquelles s'engendrent enuies, noiſes, meſdiſances, mauuais ſoupçons.

5. Διαπαρατριβαὶ διεφθαρμένων ἀνθρώπων τὸν νοῦν, καὶ ἀπεστερημένων τῆς ἀληθείας, νομιζόντων πορισμὸν εἶναι τὴν εὐσέβειαν. ἀφίστασο ἀπὸ τῶν τοιούτων.

Vaines diſputes d'hommes qui ſont corrompus d'entendement, & deſtitués de verité, reputans pieté eſtre gain: retiretoi de ceux qui ſont tels.

6. Ἔστι δὲ πορισμὸς μέγας ἡ εὐσέβεια μετὰ αὐταρκείας.

Or la pieté auec contentement d'eſprit eſt vn grand gain.

CAP. VI.

QVicunque ſunt ſub iugo ſervi, dominos ſuos omni honore dignos arbitrentur: ne nomen Domini & doctrina blaſphemetur.

Let as many ſeruants as are vnder the yoke / count their maſters worthy of all honor/ that name ef God/ and his doctrine be not euill ſpoken of.

2. Qui autem fideles habent dominos, non contemnant, quia fratres ſunt, ſed magis ſerviant, quia fideles ſunt & dilecti, qui beneficii participes ſunt Hæc doce, & exhortare.

And they which haue beleeuing maſters/ let them not deſpiſe them/ becauſe they are brethren / but rather doe ſeruice/ becauſe they are faythfull / and beloued/ and partakers of the benefite. Theſe things teach and exhort.

3. Si quis aliter docet, & non acquieſcit ſanis ſermonibus Domini noſtri Ieſu Chriſti, & ei quæ ſecundùm pietatem eſt, doctrinæ.

If any man teach otherwiſe / and cõſenteth not to the wholſome woordes of our Lord Jeſus Chriſt / & to the doctrine/ which is according to godlines.

4. Superbus eſt, nihil ſciens, ſed languens circa quæſtiones & pugnas verborum: ex quibus oriuntur invidiæ, cõtentiones blaſphemiæ, ſuſpiciones malæ.

He is puft vp/ and knoweth nothing/ but doteth about queſtions/ & ſtrife of words/ whereof commeth enuie/ ſtrife/ raylings/ euill ſurmiſings.

5. Conflictationes hominum mente corruptorum, & qui veritate privati ſunt, exiſtimantium quæſtum eſſe pietatem. (*Seiungere ab iis qui eius modi ſunt.*)

Vaine diſputations of men of corrupt mindes/ and deſtitute of the trueth hwich thinke that gaine is godlineſſe: from ſuch ſeparate thy ſelfe.

6. Eſt autem quæſtus magnus, pietas cum ſufficientia

But godlines is great gaine / if a man be content with that he hath.

Das VI. Capitel.

DJe Knechte / ſo vnter dem joch ſind/ ſollen jre Herren aller ehren werth halten/ auff daß nicht der Name Gottes vnnd die Lehre verlåſtert werde.

DE Tienere/ ſom ere vnder Aaget/ ſkulle holde deris Herrer i al ære/ oc verdighed / Paa det at Guds Naffn oc Lærdom ſkal icke beſpaattis.

2. Welche aber glaubige Herrn haben/ ſollen diſelbigen nicht verachten/ mit dem ſchein / daß ſie Brůder ſind/ ſondern ſollen vil mehr dienſtbar ſein/ dieweil ſie glaubig vnnd geliebt / vnd der wolthat theilhafftig ſind. Solchs lehre vnd ermahne.

Oc de der haffue Herrer ſom tro/ ſkulle icke foracte dem/ met det ſkin/ at de ere Brødre/ men de ſkulle meget mere vere tienſtactige/ efterdi de tro oc ere elſkte oc delactige i velgerningen. Dette ſkalt du lære oc formane.

3. So jemandt anders lehret / vnd bleibet nicht bey den heilſamen Worten vnſers HERRN Jeſu Chriſti/ vnd bey der Lehre von der Gottſeligkeit.

Der ſom nogen lærer anderledis/ oc bliffuer icke hoſſ vor HERRIS Jheſu Chriſti ſalige ord / oc hoſſ den Lærdom om Gudelighed.

4. Der iſt verdůſtert/ vnnd weiß nichts ſondern iſt ſeuchtig in Fragen vnnd Wortkriegen/ auß welchen entſpringet neid / hader / låſterung / bőſe argwohn.

Hand er formørcket/ oc veed inted / men er ſiug i Sporſſmaal/ oc Ordkrieg / aff huilcke der vdſpringer/ Had/ Trette/ Skendzel/ ond Miſtanck.

5. Schulgezåncke / Solcher Menſchen/ die zurůtte ſinne haben/ vnd der warheit beraubt ſind/ die da meinen/ Gottſeligkeit ſey ein Gewerbe. Thu dich von ſolchen.

Vnyttige trette/ ſaadane Menniſke/ ſom haffue forderffuede ſind/ oc ſandhed er røffuit fra/ de ſom mene/ at Gudelighed er en handel. Holt dig fra ſaadane.

6. Es iſt aber ein groſſer gewin/ wer Gottſelig iſt/ vnd leſſet jm genůgen.

Men det er en ſtor vindig / huo ſom er Gudelig/ oc lader ſig nøye.

Kapitola VI.

KTeřijzkoli Služebnijcý pod ghem gſau / ať magij Pány ſwé we wſſý poctiwoſti/ aby gméno Božij a včenij nebylo rauháno.

KTorzykolwiek ſludzy ſa pod iárzmem, niech rozumieia pány ſwe godne być wßeláktey cżći/ ábyimie Bożey náuká nie byla bluzniona.

2. Kteřij pak magij wěrné Pány / nepotupůgtež gich / že gſau Bratřij : ale raděgi ſlužte/ proto že gſau wěrnij a milij/ yako kteřijž dobrodinij včaſtni gſau. Včiž tomu a napomijnay.

A ktorzy máia pany wierne/ niech ich nie wzgardzaia/ iż ſa bráćia/ ále radßey niech ſlużą/ iż ſa wierni vmiłowáni/ y vczeſtniki dobrodzieyſtwa Bożego/ tych rzeczy nauczáy/ y napominay.

3. Pakli kdo giňák včij / a nepowoluge zdrawým řečem Pána naſſeho Gežijſſe Kryſta/ a tomu včenij / kteréž geſt podlé pobožnoſti.

Jeſli kthorozney náuki vczy/ á nie przyſtawa ku zdrowym powieśćiam Pana náßego Jezu Kryſtá/ y ku tey nauce ktora ieſt wedle pobożności.

4. Takowýť geſt pyſſný nic neuměge/ ale geſt nemaudrý při otázkách a hádanijch w řeči: z kterýchžto pocházegij/ záwiſt/ ſwár / rauhánij / zlá domnijwánij.

Tenći ieſt nadęty nic nie vmieiac/ ále ßaleie około gadek y ſporow o ſłowiech/ z kthorych rośćie zazdrość/ ſwar/ złorzeczeńſtwa/ złe podeyzrzenia.

5. Daremná hádanij Lidij na myſli poruſſených / a kteřij gſau zbaweni prawdy / domnijwagijce ſe žeby tělesný zyſk byla pobožnoſt. (Takowých ſe warůg.)

Przewrotne ćwiczenia ludźi rozumu ſkażonego/ y ktorym odięta ieſt prawdá máiac pobożność zá zyſk/ odłączże ſię od tych ktorzy ſa takowi.

6. Geſtiť pak zyſk weliký/ pobožnoſt s doſtatečnoſtij.

A yeſtći wielki zyſk pobożność z vmyſłem/ ktory przeſtawa ná tym co ma.

ו

7 מֶדֶּם גֵּיר לָא אַעֶלְן לְעָלְמָא וִידִיעָא דְּאָף לָא דְּנַפֵּק מֶנֵּהּ מֶשְׁכְּחִינַן׃

Imperoche niente habbiam portato nel mondo, certo è che niente ancora ne poſſiam riportare.

8 מֶטוּל הָנָא סָפְקָא לַן מֵאכוּלְתָא וְתַכְסִיתָא׃

Ma hauendo noi gli alimenti, e da poterci coprire, ci contentaremo di queſto.

9 אִילֵין דֵּין דְּצָבֵין לְמֶעְתַר נָפְלִין בְּנֶסְיוֹנָא וּבְפַחֵא וּבַרְגִיגָתָא סַגִּיאָתָא דְּסַכְלָן וּמַסְגְּבָן וּמַטְבְּעָן לַבְנַי־נָשָׁא בְּחַבָּלָא וּבַאבְדָנָא׃

La doue quelli che vogliono arrichire, caſcano ne la tentatione, e nel laccio, & in molte cupidità ſtolte e nociue, lequali ſommergono gli huomini ne la morte e perditione.

10 עֶקָּרָא גֵּיר דְּכֻלְּהֵין בִּישָׁתָא אִיתֵיהּ רַחְמוּת כַּסְפָּא דְּאִית אֲנָשָׁא דְּאֶתְרַגַּרְגוּ לֵהּ וּמֶן הַימָנוּתָא טְעוֹ וְנַפְשְׁהוֹן אַעְלוּ לְדַוָּנֵא סַגִּיאֵא׃

Percioche il deſiderio de le richezze è radice di tutti i mali: ilquale alcuni appetendo, hanno deuiato da la fede, e ſonoſi inuiluppati ſe ſteſſi in molti dolori.

11 אַנְתְּ דֵּין אוֹ בַּר־נָשָׁא דַּאלָהָא מֶן הָלֵין עֲרוֹק וְהֶרֶט בָּתַר זַדִּיקוּתָא וּבָתַר כֵּאנוּתָא וּבָתַר הַימָנוּתָא וּבָתַר חוּבָּא וּבָתַר מ מְסַיבְּרָנוּתָא וּבָתַר מ מַכִּיכוּתָא׃

Ma tu, ò huomo di Dio, fuggi queſte coſe, e ſeguita la giuſtitia, la pietà, la fede, la charità, la patientia, la manſuetudine.

12 וְאֶתְכַּתַּשׁ בַּאגוֹנָא טָבָא דְּהַימָנוּתָא וְאַדְרֶךְ חַיֵּא דַּלְעָלַם דַּלְהוֹן אֶתְקְרִית וְאוֹדִית תַּוְדִיתָא טָבְתָא קְדָם סָהֲדֵא סַגִּיאֵא׃

Combatti il buon combattimente de la fede, prendi la vita eterna, a laquale ancora tu ſei chiamato, e n'hai fatta buona confeſſione in preſentia di molti teſtimonij.

ו

7 כִּי־מְאוּמָה לֹא הֵאֱתִינוּ בָּעוֹלָם הַזֶּה לָכֵן בְּגָלוּי כִּי־מְאוּמָה לֹא נוּכַל לְהוֹצִיא מִמֶּנּוּ׃

Porque nada metîmos en eſte mundo, y ſin duda nada podremos ſacar.

8 וְאִם לָנוּ אֹכֶל לֶאֱכֹל וּבְגָדִים לִלְבּוֹשׁ בְּאֵלֶּה נְכַלְכֵּל׃

Anſique teniendo ſuſtento y conque cubrirnos, ſeamos contentos con eſto.

9 כִּי־אֲשֶׁר תִּגְעוּ לְהַעֲשִׁיר יִפְּלוּ בְּמַסָּה וּבְמוֹקֵשׁ וּבְמַאֲוַיִּים רַבִּים כְּסִילִים וְהַבְלִים אֲשֶׁר יַשְׁלִיכוּ אֶת־בְּנֵי־אָדָם בִּמְצֻלוֹת יָם שׁוֹאָה וַאֲבַדּוֹן׃

Porque losque quieren enrriquecerſe, caen en tentacion y en lazo, y en muchas cudicias locas y dannoſas, que anegan à los hombres en perdicion y muerte.

10 כִּי־שֹׁרֶשׁ כָּל־רָעוֹת אֱהֹב כֶּסֶף אֲשֶׁר הִתְאַוּוּ אֲנָשִׁים וְנִתְעוּ מֵאֱמוּנָה וְהֶעֱלוּ עַל־נַפְשָׁם חֲבָלִים רַבִּים׃

Porque la cudicia es rayz de todos los males: laqual teniendo muchos ſe deſcaminaron de la fe, y fueron traſpaſſados de muchos dolores.

11 וְאַתָּ אִישׁ הָאֱלֹהִים בְּרַח לְךָ מִפְּנֵיהֶם רְדֹף אַחֲרֵי הַצְּדָקָה יִרְאַת יְהוָה אֱמוּנָה אַהֲבָה דְּמִיָּה עֲנָוָה׃

Mas tu, ò hombre de Dios, huye de eſtas coſas: y ſigue la juſticia, la piedad, la fe, la charidad, la tolerancia, la manſedumbre.

12 הֱיֵה לִי לְבֶן־חַיִל וְהִלָּחֵם מִלְחֲמוֹת יְהוָה טוֹבוֹת מִלְחֲמוֹת אֱמוּנָה וֶאֱחֹז לְךָ חַיֵּי עוֹלָם אֲשֶׁר אֵלֵיהֶם נִקְרֵאתָ בְּהִתְוַדּוֹתְךָ תּוֹדָה טוֹבָה לִפְנֵי מְעִידִים רַבִּים׃

Trae buena milicia de fe: echamano de la vida eterna à laqual anſi miſmo eres llamado auiendo hecho buena profeſſion delante de muchos teſtigos.

ϛ'.

7. Οὐδὲν γὰρ εἰσηνέγκαμεν εἰς τὸν κόσμον, δῆλον ὅτι οὐδὲ ἐξενεγκεῖν τι δυνάμεθα.

Car nous n'auons rien apporté au monde: auſſi eſt-il euident que nous n'en pouuons rien emporter:

8. Ἔχοντες δὲ διατροφὰς καὶ σκεπάσματα, τούτοις ἀρκεσθησόμεθα.

Mais ayans la nourriture, & dequoi puiſſions eſtre couuers, cela nous ſuffira.

9. Οἱ δὲ βουλόμενοι πλουτεῖν, ἐμπίπτουσιν εἰς πειρασμὸν, καὶ παγίδα καὶ ἐπιθυμίας πολλὰς ἀνοήτους καὶ βλαβεράς· αἵτινες βυθίζουσι τοὺς ἀνθρώπους εἰς ὄλεθρον καὶ ἀπώλειαν.

Or ceux qui veulent deuenir riches, tombent en tentation, & au piege, & en pluſieurs deſirs fols & nuiſibles, qui plongent les hommes en deſtruction & perdition.

10. Ῥίζα γὰρ πάντων τῶν κακῶν ἐστιν ἡ φιλαργυρία, ἧς τινὲς ὀρεγόμενοι ἀπεπλανήθησαν ἀπὸ τῆς πίστεως, καὶ ἑαυτοὺς περιέπειραν ὀδύναις πολλαῖς.

Car la racine de tous maux c'eſt la cõuoitiſe des richeſſes: de laquelle quelques vns ayans enuie ſe ſont deſuoyés de la foy, & ſe ſont eux-meſmes enferrés en pluſieurs douleurs.

11. Σὺ δὲ ὦ ἄνθρωπε τοῦ θεοῦ, ταῦτα φεῦγε· δίωκε δὲ δικαιοσύνην, εὐσέβειαν, πίστιν, ἀγάπην, ὑπομονὴν, πρᾳότητα.

Mais toi, ô homme de Dieu, fui ces choſes, & pourchaſſe iuſtice, pieté, foy, charité, patience, debonnaireté.

12. Ἀγωνίζου τὸν καλὸν ἀγῶνα τῆς πίστεως, ἐπιλαβοῦ τῆς αἰωνίου ζωῆς, εἰς ἣν καὶ ἐκλήθης καὶ ὡμολόγησας τὴν καλὴν ὁμολογίαν ἐνώπιον πολλῶν μαρτύρων.

Comba le bon combat de la foy, apprehende la vie eternelle, à laquelle auſſi tu es appelé, & en as fait bonne profeſſion deuant beaucoup de teſmoins.

CAP. VI.	Das VI. Capitel.	Kapitola VI.
7. Nihil enim intulimus in hunc mundum: haud dubiũ, quòd nec auferre quid poſſumus. For we brought nothing into the world / and it is certaine / that we can carie nothing out.	7. Denn wir haben nichts inn die Welt bracht / darumb offenbar iſt / wir werden auch nichts hinauß bringen. Thi wi førde inted i Verden / der faare er det obenbare / at wi ſkulle oc inted føre vd aff.	7. Neb nic gſme nepřineſli na tento ſwět / a bez pochybenij že také nic nemůžeme odneſti. Abowiem nie przynieśliſmy nic ná świat / zaiſte ani też wynieść nic nie możemy.
8. Habentes autem alimenta, & quibus tegamur, his contenti ſimus. Therefore when wee haue foode and rayment / let vs therewith be content.	8. Wenn wir aber Nahrung vnd Kleider haben / ſo laſſet vns benůgen. Oc naar wi haffue Nering oc Klæder / da ſkulle wi lade oſſ nøye.	8. Ale magijce pokrm / a čijm bychom ſe odijwali / měgmež na tom doſti. Ale maiac żywność y odzienie / ná tym przeſtaniemy.
9. Nam qui volunt divites fieri, incidunt in tentationem & laqueum diaboli, & deſideria multa inutilia, & nociva, quæ mergunt homines in interitum & perditionem. For they that will be rich / fall into tentation and ſnares / and into many fooliſh and noyſome luſtes / which drowne men in perdition and deſtruction.	9. Denn die die da reich werden wöllen / die fallen in verſuchung vnd ſtricke / vnd vil thörichter vnd ſchädlicher lůſte / welche verſencken die Menſchen ins verderben vnd verdamniß. Fordi at de ſom ville bliffue Rige / de falde i friſtelſer oc ſnarer / oc i mange daarlige oc ſkadelige begærelſer huilcke ſom nedſencke Menniſken i forderffuelſe oc fordømelſe.	9. Nebo ti kteřijž chtěgij Bohati býti / vpadagij w pokuſſenj a w oſydlo ďáblowo / w žádoſti mnohé a newžitečné y ſkodliwé / kteréž pohřižugij lidi na zahynutij a na zatracenij. Lecz ktorzy chcą być bogátymi / wpadáią w pokußenie / y wśidło y w podżądliwości wiele ßalonych y ßkodliwych / ktore ponurzáią ludźi ná zátracenie / y ná zginienie.
10. Radix enim omnium malorũ eſt cupiditas: quam quidam appetentes erraverunt à fide, & inſeruerunt ſe doloribus multis. For the deſire of money is the roote of all euill / which while ſome luſted after / they erred from the fayth / and perced themſelues through with many ſorowes.	10. Denn Geitz iſt ein wurtzel alles übels / Welches hat etliche gelůſtet / vnnd ſind vom Glauben jrre gegangen / vnd machen jnen ſelbs vil ſchmertzen. Thi Gerighed er en rod til alt ont / Til huilcken nogle haffde lyſt / oc fore vild fra Troen / oc gøre ſig ſelff megen Pine.	10. Kořen zagiſté wſſeho zlého / geſtiť lakomá žádoſt: kteréžto někteřij žádagijce / poblaudili gſau od Wijry / a vwedli ſe w boleſti mnohé. Abowiem korzeń wßech złych rzeczy ieſt chćiwość ku pieniądzam / ktorych niektorzy pożądáiac / obłądźili ſie od wiáry / y ſami ſiebie ſprzebijáli wiela boleśći.
11. Tu autem, ô homo Dei, hæc fuge; ſectare verò iuſtitiam, pietatem, fidem, charitatem, patientiam, manſuetudinem. But thou / O man of God / flee theſe things / and followe after righteouſnes / godlines / fayth / loue / pacience / and meekenes.	11. Aber du Gottes Menſch fleuch ſolches / jage aber nach der Gerechtigkeit / der Gottſeligkeit / dem Glauben / der Liebe / der Gedult / der Sanfftmuth. Men du Guds Menniſke fly ſaadant / oc giff dig effter Retferdighed / Gudelighed / Troen / Kærlighed / Taalmodighed / Sactmodighed.	11. Ale ty o Cžlowěče Božij / warůg ſe toho: a náſledug ſprawedlnoſti / pobožnoſti / Wijry / Láſky / Trpělivoſti / Tichoſti. Ale ty mężu Boży chroń ſie tych rzeczy / á náſláduy ſprawiedliwośći / pobożnośći / wiáry / miłośći / ćierpliwośći / ćichośći.
12. Certa bonum certamen fidei: apprehende vitam æternam, in qua vocatus es, & confeſſus bonam confeſſionem coram multis teſtibus. Fight the good fight of fayth: lay holde of eternal life / whereunto thou art alſo called / and haſt profeſſed a good profeſſion before many witneſſes.	12. Kämpffe den guten Kampff deß Glaubens / ergreiff das ewige Leben / darzu du auch beruffen biſt / vnnd bekant haſt ein gut bekentniß / für vilen Zeugen. Stride en god Strid i Troen / fatte det euige Liff / til huilcket du eſt oc kaldet / oc haffuer bekent en god bekendelſe / for mange Vidne.	12. Boyug dobrý bog Wijry / doſáhniž žiwota wěčného / k kterémuž gſy powolán / a wyznal gſy dobré wyznánij před mnohými / ſwědky. Wiedź zacną bytwę wiáry / chwyć ſie żywotá wiecżnego / dla ktorego ieſteś wezwan / y vczyniłeś zacne wyznanie przed wielą świádkow.

ו

13 מסהד אנא לך קדם אלהא הו דמחא כל וישוע משיחא הו דאסהד קדם פונטיוס פילטוס סהדותא שפירתא׃

Io ti comando dinanzi a Dio, che viuifica tutte le coſe, & à IESV *Chriſto, il qual teſtificò ſotto Pontio Pilato buona confeſſione.*

14 דתטריוהי פוקדנא דלא טולשא ודלא מום עדמא לגליניה דמרן ישוע משיחא׃

Che tu oſſerui il comandamento ſenza macula e ſenza riprenſione, infin à l' apparition del noſtre Signor IESV *Chriſto.*

15 הו דעתיד בזבנה יח יחויוהי אלהא מברכא וחילתנא בלחודוהי מלכא דמלכא ומרא דמרותא׃

Laquale ne ſuoi tempi moſtrarà quel beato e ſolo Principe, Re di quei che regnano, e Signor di quelli che ſigno reggiano.

16 הו דהו בלחודוהי לא מתחבל ועמר בנוהרא דאנש לא משכח דנתקרב ואנש מן בני נשא לא חזייהי אף לא מצא ל למחזייה דלה איקרא ושולטנא לעלם עלמין אמין׃

Ilquale ſolo ha immortalità, & habbita vna luce inacceſſibile: ilqual niuno huomo ha mai veduto, ne puo vederlo: à cui ſia honore & forza eterna, Amen.

17 לעתירא דעלמא הנא פקד דלא נתרימון ב ברעיניהון ולא נתתכלון על עותרא דלית עלוהי תוכלנא אלא על אלהא חיא הו דיהב לן כל עתיראית לנייחן׃

A quei che ſon ricchi ne la vita preſente, comanda che non ſiano d'animo altierone pongano la ſperanza loro ne l'incertezza de le richezze, ma in Dio viuente, ilqual ci dà tutte le coſe abbondantemente à godorle.

ו

13 ומצוה אני אותך לפני אלהים המחיה את־כל בישוע המשיח אשר העיד תחת פונטיאוס פילטוס את־תודה טובה׃

Mandote delante del Dios que dà vida à todas las coſas, y de Ieſus el Chriſto, que teſtificó la buena profeſſion delante de Poncio Pilato.

14 לשמרך את־המצוה בלתי חובה ובבלי־כל מום עד־הגלות אדנינו ישוע המשיח׃

Que guardes eſtos mandamientos ſin macula ni reprehenſion, haſta que aparezca el Sennor nueſtro Ieſus el Chriſto:

15 אשר אותו בעתותיו יגיד הקדוש ברוך הוא ואשר לבדו וכל־יוכל המלך מלכים ואדון אדנים׃

Al qual à ſu tiempo moſtrará el Bienauenturado y ſolo poderoſo, Rey de reyes, y Sennor de ſennores:

16 אשר עמו לבדו יש־מקור חיים ושוכן אור איש לא יקרב אליו ומאורו נראה אור אשר כל־איש מבני אדם לא ראה אותו ולא יוכל לראות אשר לו כבוד וגבורה לנצח אמן׃

Que ſolo tiene immortalidad, que habita en luz donde no ſe puede llegar: à quien ninguno de los hombres vido ni puede ver: àlqual ſea la honrra y el imperio ſempiterno. Amen.

17 לעשירי עם בעולם הזה תצוה פן יגביהו לחכם ולא יבטחו בהבל עשרם כי־אם באל־חי הנותן לנו יתרת הכל לכלכל ולהתעלס׃

A los ricos deeſte ſiglo manda que no ſean altiuos, ni pongan la eſperança en las riquezas inciertas, ſi no en el Dios biuo que nos da todas las coſas en abundancia de que gozemos.

ϛ.

13. Παραγγέλλω σοι ἐνώπιον τοῦ θεοῦ τοῦ ζωοποιοῦντος τὰ πάντα, καὶ χριστοῦ ἰησοῦ τοῦ μαρτυρήσαντος ἐπὶ ποντίου πιλάτου τὴν καλὴν ὁμολογίαν.

Ie t'enioin deuant Dieu qui viuifie toutes choſes, & deuant Ieſus Chriſt qui a fait ceſte belle confeſſion deuant Ponce Pilate:

14. Τηρῆσαί σε τὴν ἐντολὴν ἄσπιλον, ἀνεπίληπτον, μέχρι τῆς ἐπιφανείας τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ.

Que tu gardes ce commandement eſtant ſans macule, & ſans reprehenſion, iuſqu'à l'apparition de noſtre Seigneur Ieſus Chriſt:

15. Ἣν καιροῖς ἰδίοις δείξει ὁ μακάριος καὶ μόνος δυνάστης, ὁ βασιλεὺς τῶν βασιλευόντων, καὶ κύριος τῶν κυριευόντων.

Laquelle le bien-heureux & ſeul Prince, Roy des Rois, & Seigneur des Seigneurs, monſtrera en ſa propre ſaiſon.

16. Ὁ μόνος ἔχων ἀθανασίαν, φῶς οἰκῶν ἀπρόσιτον, ὃν εἶδεν οὐδεὶς ἀνθρώπων, οὐδὲ ἰδεῖν δύναται· ᾧ τιμὴ καὶ κράτος αἰώνιον. ἀμήν.

Lequel ſeul a immortalité, & habite en vne lumiere inacceſſible: lequel nul des hom̃es n'a veu, & ne peut voir: auquel ſoit honneur & force eternelle, Amen.

17. Τοῖς πλουσίοις ἐν τῷ νῦν αἰῶνι, παράγγελλε μὴ ὑψηλοφρονεῖν, μηδὲ ἠλπικέναι ἐπὶ πλούτου ἀδηλότητι, ἀλλ᾽ ἐν τῷ θεῷ τῷ ζῶντι, τῷ παρέχοντι ἡμῖν πλουσίως πάντα εἰς ἀπόλαυσιν.

Denonce à ceux qui ſont riches en ce monde, qu'ils ne ſoyent point hautains: qu'ils ne mettent point leur confiance en l'incertitude des richeſſes, ains au Dieu viuant, qui nous baille toutes choſes abondamment pour en iouir.

CAP. VI.

13. Præcipio tibi coram Deo qui vivificat omnia, & Chriſto Ieſu qui teſtimoniũ reddidit ſub Pontio Pilato bonam confeſſionem.

I charge thee in the ſight of God / who quickeneth all things / & before Jeſus Chriſt which vnder Pontius Pilate witneſſed a good confeſſion.

14. Vt ſerves mandatum ſine macula, irreprehenſibile uſq; in adventum Domini noſtri Ieſu Chriſti.

That thou keepe this commaundement without ſpot / and vnrebukeable / vntill the appearing of our Lord Jeſus Chriſt.

15. Quem ſuis temporibus oſtendet beatus & ſolus potens, Rex regum, & Dominus dominantium.

Which in due time hee ſhall ſhewe / that is bleſſed and prince onely / the king of kings / and Lord of Lordes.

16. Qui ſolus habet immortalitatem, & lucem inhabitat inacceſſibilẽ, quem nullus hominum vidit, ſed nec videre poteſt, cui honor & imperium ſempiternum, Amen.

Who onely hath immortalitie / and dwelleth in the light that none can attaine vnto / whom neuer man ſawe / neither can ſee / vnto whome be honour and power euerlaſting / Amen.

17. Divitibus huius ſeculi pręcipe non ſublime ſapere, neque ſperare in incerto divitiarum, ſed in Deo vivo, (qui præſtat nobis omnia abundè ad fruendum.)

Charge them that are rich in this world / that they be not high minded / and that they truſt not in vncertaine riches / but in the liuing God / (which giueth vs abundantly all things to enjoy.)

Das VI. Capitel.

13. Jch gebiete dir für Gott / der alle ding lebendig machet / vnd für Chriſto Jeſu / der vnter Pontio Pilato bezeuget hat ein gut bekentniß.

Jeg biuder dig faar Gud / ſom gør alle ting leffuende / oc faar Chriſto Jheſu / ſom vidnede en god bekendelſe vnder Pontio Pilato.

14. Daß du halteſt das Gebot ohn flecken / vnvertadelich / biß auff die erſcheinung vnſers HERREN Jeſu Chriſti.

At du holder dette Bud vden Beſmittelſe / wſtraffelige / indtil vor HERRIS Jheſu Chriſti Obenbarelſe.

15. Welche wirdt zeigen zu ſeiner zeit / der Selige vnd allein Gewaltige / der König aller Könige / vnnd HERR aller Herrn.

Huilcken hand ſkal bete i ſin tid / ſom er den ſalige oc alene veldige / en Konge offuer alle Konger / oc en HERRE offuer alle Herren.

16. Der allein vnſterbligkeit hat / der da wohnet in einem Liecht / da niemandt zu kommen kan / welchen kein Menſch geſehen hat / noch ſehen kan / Dem ſey Ehre vnnd ewiges Reich / Amen.

Som haffuer alene vdødelighed. Huilcken der boer i it Liuſſ / ſom ingen kand komme til / huilcken inted Menniſke haffuer ſeet / oc icke kand ſee / Hannem vere ære oc it euigt Rige / Amen.

17. Den Reichen von dieſer Welt gebeut / daß ſie nicht ſtoltz ſeyen / auch nicht hoffen auff den vngewiſſen reichthumb / ſondern auff den lebendigen Gott / der vns dargibt reichlich allerley zugenieſſen.

Biud de Rige aff denne Verden / at de icke hoffmode dem / oc ey heller ſette haab til den vuiſſe rigdom / men til den leffuende Gud / ſom giffuer oſſ rigelige allehonde at bruge.

Kapitola. VI.

13. Přikazugi tobě před Bohem / kterýž obžiwuge wſſecky wěcy / a před Kryſtem Gežiſſem / kterýž ſwědectwij wydal před Pontſkým Pilátem wyznáwage dobrě wyznánj.

Opowiedamci przed Bogiem ktory ożywia wßytki rzeczy / y Jezuſem Kryſtuſem ktory świadczył przed Poncyuſem Pilatem dobre wyznánie.

14. Aby zachowáwal přikázanij / gſa bez poſſkwrny / a bez auhony / až do přijſſtij PAna naſſeho Gežiſſe Kryſta.

Abyś záchowak ty roſkazánia bedac bez zmázy y náganienia / áż do onego znácznego przyśćia Páná náßego Jezuſá Kryſtuſá.

15. Kterěhož čaſem ſwým okáže Blahoſlawený a ſám mocný Král nád Králi / a PAN nad PANY.

Ktorego czáſow ſwoich okaże on blogoſlawiony y ſam mocarz / Krol nad krolmi / y Pan nad Pány.

16. Kterýž ſám má neſmrtedlnoſt / a přebýwá w ſwětle nepřiſtupitedlněm / kterěhož geſt žádný z Lidij newiděl / aniž takě muože widěti : kterěmuž geſt čeſta Cýſařſtwij wěčně / Amen.

Ktory ſam ma nieśmiertelność / mießkáiac w świátlośći / do ktorey przyſtepu niemáß / ktorego żaden z ludźi nie widźiał / áni widźieć może / temu niech bedźie cześć / y moc / ná wieki. Amen.

17. Bohatům tohoto Swěta přikazůg / ať negſau pyſſnij / ani pokládagij ſobě naděge w negiſtěm zbožij / ale w žiwěm Bohu kterýž dáwá nám wſſeckny wěcy hogně k požijwánij.

Bogátym ná tym świećie opowieday / áby ſie ſercem nie wynośili / áni nádzieie pokłádáli w bogácthwiech niepewnych / ale w Bogu żywym / ktory dáie nam wßytky rzeczy hoynie ku vżywániu.

ו

18 וְנֶעְבְּדוּן עֲבָדֵא טָבָא
וְנֶעְתְּרוּן בְּסוּעֲרָנֵא שַׁפִּירֵא
וְנֶהְווּן דְּלִילִין לְמֶתַּל ו
וַלְמֶשְׁתַּוְתָּפוּ׃

Che facciam bene, che ſiano ricchi in buone opere, che ſiano facili à donare, e trattabili.

19 וְנַסִּימוּן לְנַפְשְׁהוֹן ש
שֶׁתְאֶסְתָּא טָבְתָא לְמֶדֶם
דַּעֲתִיד דְּנֶדְרְכוּן חַיֵּא
שַׁרִירֵא׃

Riponendo à ſe ſteſſi vn teſoro di buon fondamento per l'auuenire, accioche prendino la vita eterna.

20 אוֹ טִימָתֵיאוֹס אֶוְדַּהַר
בְּמֶדֶם דְּאֶתְגַּעֵל לָךְ וַעֲרוֹק
מֶן בְּנַת קָלֵא סְרִיקָתָא וּמֶן
הַפְּכָתָא דְּיִדַעְתָּא דַּגָּלְתָא׃

O Timoteo, conſerua il depoſito, ſchifando i gridi profani e vani, e l'oppoſitioni di quella che è falſamente nominata ſcientia.

21 אִילֵין גֵּיר דְּמֶשְׁתַּוְדְּיִן
לָהּ טְעַו לְהוֹן מֶן הַיְמָנוּתָא
טַיְבוּתָא עַמָּךְ אַמִּין׃

De laquale alcuni facendo profeſſione, hanno deuiato da la fede, La gratia ſia con teco, Amen.

שְׁלַמַת אֶגַּרְתָּא דַּלְוָת
טִימָתֵאוֹס קַדְמֵיתָא
דְּאֶתְכַּתְבַת מֶן
לָדִיקִיַא׃

ו

18 לַעֲשׂוֹת טוֹב לְהַעֲשִׁיר
בְּמַעֲשִׂים טוֹבִים אֲשֶׁר נָדַב
אוֹתָם לִבָּם לְהָבִיא׃

Mas, encomiendales el bien hazer, el hazerſe ricos en buenas obras, el dar con facilidad, el communicar facilmente:

19 לְהָאֵצֵר וּלְהַחְסֵן לָהֶם אוֹצָר
יְסוֹד טוֹב לְיוֹם עָתִיד לָבוֹא
אֲשֶׁר יֹאחֲזוּ אֶת־חַיֵּי עוֹלָם׃

El atheſorar para ſi buen fundamento para en lo por venir, que echen mano à la vida eterna.

20 הוֹי טִימוֹתֵאָה שְׁמוֹר אֶת־
הַפִּקָּדוֹן אֲשֶׁר הָפְקַד אִתָּךְ נְצוֹר
לְשׁוֹנְךָ מֵרָע וּשְׂפָתֶיךָ מִדַּבֵּר
מִרְמָה דִּבְרֵי שָׁוְא וְתַהֲפֻכוֹת
בִּדְמוּת דַּעַת שָׁקֶר׃

O Timotheo, guarda loque ſe teha encomendado, y aparta de ti las bozes profanas de vanas coſas, y los argumentos del vano nombre de ſciencia?

21 אֲשֶׁר הֶאֱמִירוּהָ הָאֲנָשִׁים נָפְלוּ
מֵאֱמוּנָתָם הַתְּחִנָּה עִמְּךָ אָמֵן׃

Laqual pretendiendo muchos, fueron deſcaminados acerca de la fe. La Gracia ſea contigo, Amen.

אֶל־טִימוֹתֵאוֹס הָרִאשׁוֹנָה נִכְתְּבָה
מִלָּאוֹדִיקִיָא שֶׁהִיא עִיר וָאֵם
בְּפְרוּגִיָא הַפְּקֻדּוֹת׃

ς.

18. Ἀγαθοεργεῖν, πλουτεῖν ἐν ἔργοις καλοῖς, εὐμεταδότους εἶναι, κοινωνικούς.

Qu'ils facent du bien, qu'ils ſoyent riches en bonnes œuures, qu'ils ſoyent faciles à diſtribuer, communicatifs:

19. Ἀποθησαυρίζοντας ἑαυτοῖς θεμέλιον καλὸν εἰς τὸ μέλλον, ἵνα ἐπιλάβωνται τῆς αἰωνίου ζωῆς.

Se faiſans threſor d'vn bon fondement pour l'aduenir afin qu'ils apprehendent la vie eternelle.

20. Ὦ Τιμόθεε, τὴν παραθήκην φύλαξον, ἐκτρεπόμενος τὰς βεβήλους κενοφωνίας, καὶ ἀντιθέσεις τῆς ψευδωνύμου γνώσεως.

O Timothee, garde le depoſt fuyāt ces crieries vaines & profanes, & contradictions d'vne ſcience, fauſſement ainſi nommee.

21. Ἥν τινες ἐπαγγελλόμενοι, περὶ τὴν πίστιν ἠστόχησαν. ἡ χάρις μετὰ σοῦ. ἀμήν.

De laquelle quelques vns faiſans profeſſion, ſe ſont deſuoyés de la foy. Grace ſoit auec toi, Amen.

Πρὸς τιμόθεον πρώτη ἐγράφη ἀπὸ λαοδικείας, ἥτις ἐστὶ μητρόπολις Φρυγίας τῆς πακατιανῆς.

CAP. VI.

18. Bene agere, divites fieri in bonis operibus, facilè tribuere, communicare.

That they doe good/ and be riche in good werkes/and readie to diſtribute/ and communicate.

19. Theſaurizare ſibi fundamentum bonum in futurum, ut apprehendant veram vitam.

Laying vp in ſtore for them ſelues a good foundation againſt the time to come / that they may obtiyne eternall life.

20. O Timothee, depoſitum cuſtodi: devitans profanas vocum novitates, & oppoſitiones falſi nominis ſcientiæ.

O Timotheus/ keepe that which is committed vnto thee/ and auoyde prophane and vaine babblings/ and oppoſitions of ſcience falſely ſo called.

21. Quam quidam promittentes, circa fidem exciderunt. Gratia tecum, Amen.

Which while ſome profeſſe/they haue erred concerning the fayth. Grace be with thee/ Amen.

Scripta fuit ex Laodicea, quæ eſt metropolis Phrygiæ Pacatianæ.

Das VI. Capitel.

18. Daß ſie gutes thun/ reich werden an guten wercken/ gerne geben/ behülfflich ſeyen.

At de gøre gaat/ bliffue rige i gode Gerninger/ gerne giffue/ ere behielpelige.

19. Schätz ſamlen jhnen ſelbs einen grund auffs zukünfftige/ daß ſie ergreiffen das ewige Leben.

Samle dem ſelff Ligendefæ til en god grunduol paa det tilkommende/ at de kunde fatte det euige Liff.

20. O Thimothee/ beware das dir vertrawet iſt/ vnd meide die vngeiſtliche loſe geſchwätz/ vnd das gezänck der falſch berühmbten kunſt.

O Thimothee/ beuare det ſom dig er befalet/ oc fly den waandelige løſe ſnack/ oc den falſke roſede Konſtis Trette.

21. Welche etliche fürgeben/ vnnd fehlen deß Glaubens. Die Gnade ſey mit dir/ Amen.

Huilcken nogle holde meget aff/ oc feyle i Troen. Naade vere met dig/ Amen.

Geſchrieben von Laodicea/ die da
iſt ein Hauptſtad deß Lands Phrygia
Pacatiana.

Kapitola VI.

18. Ať dobrě činij/ ať gſau Bohatj w dobrých ſkutcých: a ať ſnadně vdělugij/ a s ginými ſe rádi zdělugij.

Aby dobrze czynili/ y byli bogátymi w vczynkach dobrych/ vżythymi/ y ſkłonnymi.

19. A ať ſobě za Poklad dělagij základ dobrý k čaſu budaucýmu/ aby doſáhli žiwota wěčného.

Skárbiac ſámym ſobie grunt dobry nápotym/ aby doſtapili żywota wiecznego.

20. O Tymothee/ ſwěřených wěcý ſobě oſtřijhay/ warugijc ſe nepobožných marných řečij/ a hádanij/ genž ffaleſſně ſlowau Vměnij.

O Tymotheuſzu ſtrzeż rzeczy zwierzoney/ vchodzac ſproſnego wolánia około rzeczy nikczemnych/ y ſprzeczánia náuki falſzywie mianowaney.

21. Kteréž někteřij vřijce od Wijry wypadli. Miloſt s tebau/ Amen.

Z ktorey ſie niektorzy chlubiac odſtrzelili ſie od wiáry. Łáſká niech bedzie z toba/ Amen.

Skonáwáſe prwnij Epiſſtola
Swatého Pawla k Tymotheo
wi/ pſána z Laodycye Měſta
hlawnijho w Phrygij
Pakacianſké.

D. PAVLI EPISTOLA
AD
TIMOTHEVM,
SECVNDA,

Syriace.
Ebraice.
Græce.
Latine.
Germanice.
Bohemice.
Italice.
Hispanice.
Gallice.
Anglice.
Danice.
Polonice.

Ex
Diſpoſitione & Adornatione
ELIAE HVTTERI
GERMANI.

דִּלְוָת טִימָתֵאוֹס דְּתַרְתֵּין׃

קֶפַלְאוֹן א

פַּוְלוֹס שְׁלִיחָא דְּיֵשׁוּע מְשִׁיחָא בְּצֶבְיָנֵהּ דַּאלָהָא וּבְמוּלְכָּנָא דְּחַיֵּא דְּבְיֵשׁוּע מְשִׁיחָא׃

PAVLO Apoſtolo di IESV Chriſto, per volontà di Dio, ſecondo la promeſſa de la vita, che è in Chriſto IESV.

2 לְטִימָתֵאוֹס בְּרָא חַבִּיבָא טַיְבוּתָא וְרַחְמֵא וְשְׁלָמָא מִן אֱלָהָא אַבָּא וּמִן מָרַן יֵשׁוּע מְשִׁיחָא׃

A Timoteo mio diletto figliuolo: gratia, miſericordia, e pace da Dio Padre, e da IESV Chriſto noſtro Signore.

3 מַוְדֵּא אֲנָא לַאלָהָא הָו דְּהָלֵה מְשַׁמֵּשׁ אֲנָא מִן אַבָהָתַי בְּתַארְתָּא דְּכִיתָא דַּאמִינָאִית מֶתְדְּכַר אֲנָא לָךְ בַּצְלַוָתַי דְּלִלְיָא וְדְאִימָמָא׃

Io rendo gratie à Dio à cui ſeruo fin da i miei predeceſſori in pura conſcientia, che del continuo ho memoria di te ne le mie orationi notte e giorno.

4 וְסָוֵא אֲנָא לְמֶחְזָיָךְ וּמֶתְדְּכַר אֲנָא דְּמַעַיָךְ דְּאֶתְמְלֵא חַדוּתָא׃

Deſiderando vederti, ricordandomi de le tue lagrime, per riempiermi d'allegrezza.

5 בְּעוּהְדָּנָא דְּהָוֵא לָךְ בְּהַיְמָנוּתָךְ שְׁרִירָאתָא הָי דְּשָׁרְתָ וּקְדַם בְּאֶמָא דְּאֶמָּךְ לְוָאס וּבְאֶמָּךְ אֶוְנִיקָא מְפַס אֲנָא דֵּין דְּאַף בָּךְ׃

Riducendomi in memoria la ſincera fede che è in te, laquale habitò primo in Loide tua auola & in Eunice tua madre: e ſon certo ch'ella habbita ancor in te.

הַשְּׁלִיחַ אֶל־טִימוֹתֵאוֹס הַשֵּׁנִית׃

א

פּוֹלִיס שְׁלִיחַ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ בִּרְצוֹן אֱלֹהִים כִּבְשׂוֹרַת הַחַיִּים בְּיֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ׃

PAVLO Apoſtol de Ieſus el Chriſto por la voluntad de Dios ſegun la promeſſa de la vida, que as por el Chriſto Ieſus.

2 לְטִימוֹתֵאוֹס לִבְנוֹ יְדִידוֹ תְּחִנָּה רַחֲמִים שָׁלוֹם מֵאֱלֹהִים הָאָב וּמִן יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ אֲדֹנֵינוּ׃

A Timotheo amado hijo gracia, miſericordia, y paz de Dios el Padre, y de Ieſus el Chriſto Sennor nueſtro.

3 מוֹדֶה אֲנִי לֵאלֹהִים אֲשֶׁר עֲבַדְתִּיו בְּמַדָּע טָהוֹר בְּהִזְכִּירִי שִׁמְךָ בִּתְפִלּוֹתַי לָנֶצַח יוֹמָם וָלָיְלָה׃

Hago gracias à Dios àl qual ſiruo deſde mis mayores con limpia conſciencia, de que ſin ceſſar tengo memoria de ti en mis oraciones noche y dia.

4 וּמִתְאַוֶּה אֲנִי לִרְאוֹת אוֹתְךָ בְּזָכְרִי לְדִמְעוֹתֶיךָ אֲשֶׁר תְּמַלֵּא שִׂמְחָתִי׃

Deſſeando verte, acordandome de tus lagrimas) para ſer lleno de gozo.

5 זָכוֹר זָכוּר לֶאֱמוּנָה אֲשֶׁר הִיא בִּלְתִּי חֲנֻפָּה שָׁכְנָה בָּרִאשׁוֹנָה בְּאֵם אִמְּךָ בְּלוֹאִיס וּבְאִמְּךָ בְּאֶוְנִיקִיא וְחָשַׁבְתִּי כִּי־גַם בָּךְ׃

Trayendo à la memoria la fe no fingida que eſta en ti, que tambien eſtuuo primero en tu abuela Loyda, y en tu madre Eunica: y eſtoy cierto que eſta en ti tambien.

ΠΑΥΛΟΥ ΠΡΟΣ ΤΙμόθεον ἐπιστολὴ δευτέρα.

ΚΕΦΑΛ. α'.

ΠΑΥΛΟΣ ἀπόστολος ἰησοῦ χριστοῦ, διὰ θελήματος θεοῦ, κατ' ἐπαγγελίαν ζωῆς τῆς ἐν χριστῷ ἰησοῦ.

PAVL Apoſtre de Ieſus Chriſt par la volonté de Dieu, ſelon le promeſſe de la vie qui giſt en Ieſus Chriſt.

2. Τιμοθέῳ ἀγαπητῷ τέκνῳ· χάρις, ἔλεος, εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς, καὶ χριστοῦ ἰησοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν.

A Timothee mon fils bien-aimé, grace, miſericorde, & paix de par Dieu le Pere, & de par Ieſus Chriſt noſtre Seigneur.

3. Χάριν ἔχω τῷ θεῷ, ᾧ λατρεύω ἀπὸ προγόνων ἐν καθαρᾷ συνειδήσει, ὡς ἀδιάλειπτον ἔχω τὴν περὶ σοῦ μνείαν ἐν ταῖς δεήσεσί μου νυκτὸς καὶ ἡμέρας.

Ie ren graces à Dieu auquel ie ſers dés mes anceſtres en pure conſcience, de ce que ſans ceſſe ie fai mention de toi en mes prieres nuict & iour:

4. Ἐπιποθῶν σε ἰδεῖν, μεμνημένος σου τῶν δακρύων, ἵνα χαρᾶς πληρωθῶ.

Deſirant grandement de te voir, ayant ſouuenance de tes larmes, afin que ie ſoy rempli de ioye:

5. Ὑπόμνησιν λαμβάνων τῆς ἐν σοὶ ἀνυποκρίτου πίστεως· ἥτις ἐνῴκησε πρῶτον ἐν τῇ μάμμῃ σου λωΐδι, καὶ τῇ μητρί σου εὐνείκῃ, πέπεισμαι δὲ ὅτι καὶ ἐν σοί.

Me reduiſant en memoire la foy non feinte qui eſt en toi, laquelle a premieremēt habité en Loïs ta mere grād', & en Eunice ta mere: & ſuis perſuadé qu'elle habite auſſi en lui.

II. AD TIMOTH:

CAP. I.

PAVLVS Apoſtolus Ieſu Chriſti per voluntatem Dei, ſecundùm promiſſionem vitæ quæ eſt in Chriſto Ieſu.

PAul an Apoſtle of Jeſus Chriſt/ by the will of God/ according to y promes of life/ which is in Chriſt Jeſus.

2. Timotheo chariſſimo filio, gratia, miſericordia, pax à Deo Patre, Chriſto Ieſu Domino noſtro.

To Timotheus my beloued ſonne Grace/ mercie and peace from God the Father/ and from Jeſus Chriſt our Lorde.

3. Gratias ago Deo, cui ſervio à progenitoribus in conſcientia pura, quod ſine intermiſſione habeam tui memoriã in orationibus meis, nocte ac die.

I thanke God/ whom I ſerue from mine elders with pure conſcience/ that without ceaſing I haue remembrance of thee in my prayers night and day.

4. Deſiderans te videre, memor lachrymarum tuarum, ut gaudio implear.

Deſiring to ſee thee/ mindful of thy teares/ that I may be filled with ioy.

5. Recordationem accipiens eius fidei quæ eſt in te non ficta, quæ & habitavit primùm in avia tua Loide, & matre tua Eunice, certus ſum autem quòd & in te.

When I call to remembrance the vnfayned fayth that is in thee/ which dwelt firſt in thy grandmother Lois/ and in thy mother Eunice/ and am aſſured that it dwelleth in thee alſo.

2. An Timotheum.

Das I. Capitel.

PAulus ein Apoſtel Jeſu Chriſti/ durch den willen Gottes/ nach der verheiſſung deß Lebens/ in Chriſto Jeſu.

PAulus Jheſu Chriſti Apoſtel/ formedelſt Guds vilie/ effter Liffſens Forjettelſe/ i Chriſto Jheſu.

2. Meinem lieben Sohn Timotheo. Gnade/ Barmhertzigkeit/ Friede von Gott dem Vater/ vnd Chriſto Jeſu vnſerm HERRN.

Min elſkelige Søn Timotheo. Naade/ Barmhertighed/ Fred aff Gud Fader/ oc Chriſto Jheſu vor HERRE.

3. Ich dancke Gott/ dem ich diene von meinem Voreltern her/ in reinem Gewiſſen/ daß ich ohn vnterlaß dein gedencke in meinẽ Gebet/ tag vnd nacht.

Jeg tacker Gud/ huilcken ieg tien fra mine Foreldre/ vdi en reen Samuittighed/ at ieg vden affladelſe tencker paa dig i min Bøn/ dag oc nat.

4. Vnd mich verlanget dich zu ſehen/ wenn ich dencke an deine threnen/ auff daß ich mit freuden erfüllet würde.

Oc mig lengis effter at ſee dig/ naar ieg tencker paa dine Taare/ at ieg kand bliffue opfyldet met glæde.

5. Vnd erinnere mich deß vngefärbten Glaubens in dir/ welcher zuvor gewohnet hat in deiner Großmutter Loide/ vnd in deiner Mutter Eunike/ bin aber gewiß/ daß auch in dir.

Oc ihukomme den wfarffuede Tro i dig/ huilcken ſom tilforn bode i din Oldemoder Loide/ oc i din Moder Eunicke/ Jeg er oc vis der paa at dig ocſaa.

II. K Tymotheowi.

Kapitola I.

PAwel Apoſſtol Kryſta Gežijſſe/ Skrze wuoli Božij/ podle zaſljběnij žiwota/ kterýž geſt w Kryſtu Gežijſſy.

PAwel Apoſtol Jezuſá Kryſtuſá/ przez wola Boża/ według obietnice żywotá/ ktory ieſt w Kryſtuſie Jezuſie.

2. Tymotheowi Naymilegſſému ſynu/ Miloſt a miloſrdenſtwij/ y pokog od Boha Otce/ a Kryſta Gežijſſe Pána naſſeho.

Tymotheuſzowi milemu ſynowi/ łáſká/ miłoſierdźie/ pokoy od Bogá Oycá/ y Kryſtuſá Jezuſá Páná náſzego.

3. Děkugi Bohu/ gemuž ſlaužijm od mých předkuow w ſwědomij čiſtém/ z toho že bez přeſtánj mám tebe w paměti na mých Modlitbách we dne y w nocy.

Dźiękuie Bogu/ kthoremu ſłuże od przodkow ſwoich z czyſtym ſumnieniem/ iż bez przeſtánku ciebie wſpominam w proſbach moich/ w nocy y we dnie.

4. Žádage tebe widěti/ zpomijnage na twé ſlzy/ abych radoſtij byl naplněn.

Żadáiac ćiebie widźieć pámietáiac ná twoie łzy/ ábym był rádoſći nápełnion.

5. Rozpomijnage ſe na tu Wijru/ kteráž geſt w tobě neomylná/ kteráž byla nayprw w Bábě twé Loydě á w Matce twé Eunycé/ giſt gſem pak že také y w tobě.

Przywodząc ſobie ná pámięć onę wiáre ktora ieſt w tobie nie obłudna/ á pirwey mieſzkałá w bábce twey Loidzie/ y w mathce twoiey Eunicy/ y mam zápewnie iż y w tobie.

א

6 מֵטוּל הָנָא מַעְהֵד אֲנָא
לָךְ דְּתַתְעִיר מַוְהַבְתָּא ד
דַּאלָהָא הָי דְּאִית בָּךְ בְּסִיָּם
אִידַי׃

Per laqual coſa io t'ammoniſco che riſuegli il dono di Dio che è in te per l'impoſitione de le mie mani.

7 לָא גֵּיר יַהֵב לַן אֲלָהָא
רוּחָא דַּדְחֶלְתָּא אֶלָּא
דְּחַיְלָא וּדְחוּבָּא וד
וּדְמַרְתְּיָנוּתָא׃

Perche Iddio non ci ha dato lo Spirito de la timidità, ma de la fortezza, e de la charità, e di ſenſo ſano.

8 לָא הָכִיל תִּבְהַת
בְּסָהֲדוּתֵהּ דְּמָרַן אַף לָא
בִּי בַּאסִירֵהּ אֶלָּא שְׁקוֹל
בִּישָׁתָא עַם אֶוַנְגֶּלִיּוֹן
בְּחַיְלָא דַּאלָהָא׃

Non ti vergognare adunque de teſtimonio del noſtro Signore, ne di me che ſon ſuo prigione: ma ſii partecipe de le afflittioni de l'Euangelio, ſecondo la potentia di Dio.

9 הָו דְּאַחְיַן וְקַרְיַן בִּקְרִיָּנָא
קַדִּישָׁא לָו אַיךְ עַבָדַין
אֶלָּא אַיךְ צֶבְיָנֵהּ וְטַיְבוּתֵהּ
הָי דְּאֶתְיְהֶבַת לַן בְּיֵשׁוּעַ
מְשִׁיחָא מֶן קֳדָם זַבְנָא
דְּעָלְמֵא׃

Che ci ha ſaluati, e chiamati con ſanta vocatione: non gia ſecondo le noſtre opere, ma ſecondo il ſuo propoſito e gratia, laqual ci è ſtata data per Chriſto IESV innanzi à i tempi eterni.

10 וְאֶתְגְּלִיַּת הָשָׁא
בְּגֶלְיָנֵהּ דְּמַחְיָנַן יֵשׁוּעַ מ
מְשִׁיחָא דְּבַטֵּל לְמַוְתָּא
וְחַוִּי חַיֵּא וְלָא מֶתְחַבְּלָנוּתָא
בְּאֶוַנְגֶּלִיּוֹן׃

E manifeſtatarci hora per l'apparition del noſtro Saluator IESV Chriſto, che ha eſtinta la morte, e tirata in luce la vita e l'immortalità per l'Euangelio.

א

6 וּבַעֲבוּר כֵּן מַזְכִּיר אֲנִי לְךָ לְהָעִירְךָ אֶת־מַתַּת אֱלֹהִים אֲשֶׁר יֶשׁ־בְּךָ בְּשִׂימַת יָדָי׃

Por loqual te aconſejo, que deſpiertes el don de Dios que eſta en ti por la impoſicion de mis manos.

7 כִּי־לֹא נָתַן לָנוּ אֱלֹהִים אֶת רוּחַ יִרְאָה וּרְעָדָה כִּי־אִם אֶת־רוּחַ כֹּחַ וּגְבוּרָה וְאַהֲבָה וְחָכְמָה וּבִינָה׃

Porque no nos ha dado Dios el Eſpiritu de temor, ſi no el de fortaleza, y de amor, y de templança.

8 לָכֵן אַל־תֵּבוֹשׁ עַל־עֵדוּת אֲדֹנֵינוּ וְלֹא עָלַי אֲשֶׁר אֲנִי אֲסוּרוֹ כִּי־אִם תְּהִי־נָגוּעַ מֻכֵּה אֱלֹהִים וּמְעֻנֶּה בַּבְּשׂוֹרָה בִּגְבוּרַת אֱלֹהִים׃

Portanto no te auerguences de dar teſtimonio del Sennor nueſtro, ni de mi que eſtoy preſo por el: antes ſe participante de los trabajos del Euangelio por la virtud del Dios.

9 אֲשֶׁר הוֹשִׁיעָנוּ וּקְרָאָנוּ בְּמִקְרָא קֹדֶשׁ לֹא כְּמַעֲשֵׂינוּ וְצִדְקוֹתֵינוּ כִּי־אִם כְּמִבְחַר גְּזֵרָתוֹ וּבְמַתַּת רַחֲמִים הָרַבִּים הַנִּתְּנָה לָנוּ בְּיֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ מֵעִתּוֹת עוֹלָמִים׃

Que nos ha librado, y nos llamó à la ſancta vocacion: no por nueſtras obras, mas ſegun el intento ſuyo, y por la gracia, laqual nos es dada en el Chriſto Ieſus, antes de los tiempos de los ſiglos.

10 הַנִּגְלֵתָה עַתָּה בְּהִגָּלוֹת מוֹשִׁיעֵנוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ אֲשֶׁר הֶהְבִּיל אֶת־הַמָּוֶת וְהֵאִיר אֶת־חַיֵּי עוֹלָם בִּבְלִי שַׁחַת בַּבְּשׂוֹרָה׃

Mas aora es manifeſtada por la venida de nueſtro ſaluador Ieſus el Chriſto, elqual anſi miſmo quitó la muerte, y ſacó à luz la vida y la incorrupcion por el Euangelio:

α΄.

6. Δι᾽ ἣν αἰτίαν ἀναμιμνήσκω σὲ ἀναζωπυρεῖν τὸ χάρισμα τοῦ θεοῦ, ὅ ἐστιν ἐν σοὶ διὰ τῆς ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν μου.

Pour laquelle cauſe ie t'admonneſte que tu rallumes le don de Dieu qui eſt en toi par l'impoſitiõ de mes mains.

7. Οὐ γὰρ ἔδωκεν ἡμῖν ὁ θεὸς πνεῦμα δειλίας, ἀλλὰ δυνάμεως καὶ ἀγάπης καὶ σωφρονισμοῦ.

Car Dieu ne nous a point donné vn eſprit de timidité: mais de force, de dilection, & de ſens raſſis.

8. Μὴ οὖν ἐπαισχυνθῇς τὸ μαρτύριον τοῦ κυρίου ἡμῶν, μηδὲ ἐμὲ τὸν δέσμιον αὐτοῦ, ἀλλὰ συγκακοπάθησον τῷ εὐαγγελίῳ κατὰ δύναμιν θεοῦ.

Ne pren donc point à honte le teſmoignage de noſtre Seigneur, ni moi qui ſuis ſon priſonnier: mais ſois participant des afflictions de l'Euangile, ſelon la puiſſance de Dieu:

9. Τοῦ σώσαντος ἡμᾶς, καὶ καλέσαντος κλήσει ἁγίᾳ, οὐ κατὰ τὰ ἔργα ἡμῶν, ἀλλὰ κατ᾽ ἰδίαν πρόθεσιν καὶ χάριν τὴν δοθεῖσαν ἡμῖν ἐν χριστῷ ἰησοῦ πρὸ χρόνων αἰωνίων.

Qui nous a ſauués & appelés par vne ſaincte vocation: non point ſelon nos œuures, mais ſelon ſon propos arreſté & la grace, laquelle nous a eſté dõnee en Ieſus Chriſt deuant les temps eternels:

10. Φανερωθεῖσαν δὲ νῦν διὰ τῆς ἐπιφανείας τοῦ σωτῆρος ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, καταργήσαντος μὲν τὸν θάνατον, φωτίσαντος δὲ ζωὴν καὶ ἀφθαρσίαν διὰ τοῦ εὐαγγελίου.

Et eſt maintenant manifeſtee par l'apparition de noſtre Sauueur Ieſus Chriſt, qui a deſtruit la mort, & a mis en lumiere la vie & immortalité par l'Euangile:

CAP. I.

6. Propter quam cauſam admoneo te ut reſuſcites gratiam Dei, quæ eſt in te per impoſitionem manuum mearum.

Wherefore/ I put thee in remembrãce/ that thou ſtirre vp the gift of God which is in thee / by the putting on of mine handes.

7. Non enim dedit nobis Deus ſpiritum timoris: ſed virtutis, & dilectionis, & ſobrietatis.

For God hath not giuen to vs the Spirit of feare/ but of power/ and of loue/ and of a ſounde minde.

8. Noli itaque erubeſcere teſtimonium Domini noſtri, neque me vinctum eius: ſed collabora Evangelio ſecundùm virtutem Dei.

Be not therefore aſhamed of the teſtimonie of our Lord/ neither of me his priſoner: but be partaker of yͤ afflictions of the Goſpell/ according to the power of God.

9. Qui nos liberavit & vocavit vocatione ſua ſancta, non ſecũdùm opera noſtra, ſed ſecundùm propoſitum ſuum & gratiam, quæ data eſt nobis in Chriſto Ieſu ante tempora ſecularia.

Who hath ſaued vs/ and called vs with an holy calling/ not according to our workes/ but according to his owne purpoſe & grace/ which was giuen to vs through Chriſt Jeſus before the worlde was.

10 Manifeſtata eſt autem nunc per illuminationem ſalvatoris noſtri Ieſu Chriſti, qui deſtruxit quidem mortem, illuminavit autem vitam, & incorruptionem per Evangelium.

But is nowe made manifeſt by the appearing of our ſauiour Jeſus Chriſt/ who hath aboliſhed death/ and hath brought life/ and immortality vnto light through the Goſpell.

Das I. Capitel.

6. Vmb welcher ſache willen ich dich erinnere/ daß du erweckeſt die Gabe Gottes/ die in dir iſt/ durch die aufflegung meiner Hände.

For huilcken ſag ſkyld ieg paaminder dig/ at du opuecker Guds gaffue/ ſom er i dig/ formedelſt mine Henders paaleggelſe.

7. Denn Gott hat vns nicht gegeben den Geiſt der forcht/ ſondern der krafft/ vnd der liebe/ vnd der zucht.

Thi Gud haffuer icke giffuit oſſ fryctelſens Aand/ men krafftens/ oc kærligheds oc tuctens.

8. Darumb ſo ſchäme dich nicht deß zeugniß vnſers HERREN/ noch meiner/ der ich ſein Gebundener bin/ ſondern leide dich mit dem Evangelio/ wie ich/ nach der krafft Gottes.

Der faare ſkamme dig icke ved vor HERRIS Vidniſbyrd/ oc ey ved mig/ ſom er hans Bundne/ men haff metlidelſe met Euangelio/ lige ſom ieg/ effter Guds Krafft.

9. Der vns hat ſelig gemacht/ vnd beruffen mit einem heiligen Ruff/ nicht nach vnſerm wercken/ ſonder nach ſeinem fürſatz vnd gnade/ die vns gegeben iſt inn Chriſto Jeſu/ vor der zeit der Welt.

Huilcken oſſ giorde ſalige/ oc kallede met it helligt Kald/ icke effter vore Gerninger/ men effter ſin Forſyn oc Naade/ ſom oſſ er giffuen i Chriſto Jheſu/ faar Verdens tid.

10. Jetzt aber offenbaret durch die erſcheinung vnſers Heilands Jeſu Chriſti/ der dem Todt die macht hatt genommen/ vnd das Leben/ vnd ein vnvergänglich weſen ans Liecht bracht/ durch das Evangelium.

Oc er nu obenbaret formedelſt vor Frelſeris Jeſu Chriſti obenbarelſe/ ſom tog Macten fra Døden/ oc førde Liffuet oc it wforgengeligt væſen/ til Liuſet/ formedelſt Euangelium.

Kapitola I.

6. Pro kteraužto přijčinu napomijnám tebe/ aby wzbužowal miloſt Božij/ kteráž geſt w tobě ſkrze wzkládanij Rukau mých.

Dla ktorey przyczyny napominamćie/ ábyś wzbudźił dar Boży ktory w tobie ieſt/ przez wkłádánie rąk moich.

7 Neb nedal nám Buoh Ducha bázně/ ale mocy/ a milowanij/ a ſtřijdmoſti.

Albowiemći Bog nie dał nam Duchá bojáźni/ ále mocy/ y miłości/ y zdrowego rozumu.

8. Protož neſtyď ſe za ſwědectwij Pána naſſeho/ ani za mne Wězně geho: ale ſpolu pracug při Swatěm Ewangelium wedlě mocy Božij.

Nie wſtyday ſie tedy świádectwá Páná náßego/ áni ſie wſtyday mnie ktory ieſtem więźniem iego/ ále bądź vczeſtnikiem vćiſkow Ewánieliey z mocy Bożey.

9. Kterýž ſpaſyl nás/ a powolal powoláníjm ſwým Swatým/ ne wedlě ſkutkuow naſſých/ ale wedlě vloženij ſwěho a miloſti/ kteráž dána geſt nám w Kryſtu Gežijſſy předčaſy wěkůw:

Ktory záchował nas/ y wezwał wezwániem świętym/ nie z vczynkow náßych/ ále z ſwego przeyźrzenia y łáſki/ kthora nam ieſt dána w Kryſtuße Jezuſie/ przed czáſy wiekwiſtemi.

10. Ale zgewena geſt ninij ſkrze přijſſtij Spaſytele naſſeho Gežijſſe Kryſta: Kterýž zagiſtě zkazyl Smrt/ žiwot pak na ſwětlo wywedl y neſmrtedlnoſt ſkrze Ewangelium.

Ale objáwiona ieſt teraz przez ono znáczne przyśćie zbáwićielá náßego Jezuſá Kryſtuſá/ ktory thež śmierć zgłádźił/ y żywot ná świátłość wywiodł/ y nieśmierthelność przez Ewánielia.

א

11 הוּ דְּאֶתְתְּסִימֶת בֵּהּ אֶנָא כָּרוֹזָא וַשְׁלִיחָא וּמַלְפָנָא דְעַמְמֵא׃

Nelquale io ſono ſtato conſtituito banditore & Apoſtolo, e Dottor de Gentili.

12 מֶטוּל הָנָא מְסַיְבַר אֶנָא הָלֵין וְלָא בָהֵת אֶנָא יָדַע אֶנָא בְּמַן הַיְמְנֵת וּמְתַפַּס אֶנָא דְּמַשְׁכַּח בְּאִידוֹהִי גּוּעֲלָנִי לְמַטַּר לִי לְיוֹמָא הָו׃

Per laqual cagione io patiſco ancor queſti mali; ma non mene vergogno: perche io ſo à cui ho creduto, e ſon certo ch'egli è potente a conſeruare il mio depoſito inſin à quel giorno.

13 יְהוֹן לָךְ חוּרָא מֶלֵּא חֲלִימָתָא דַשְׁמַעְתְּ מֶנִּי בְּהַימָנוּתָא וּבְחוּבָּא דַבְיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא׃

Habbi la forma eſpreſſa de le ſane parole, che hai vdite da me con la fede e charità che è in Chriſto IESV.

14 גּוּעֲלָנָא טָבָא טַר בְּרוּחָא דְקוּדְשָׁא הָי דְעָמְרַת בַּן׃

Conſerua il buon depoſito, per lo Spirito ſanto che habita in noi.

15 יָדַע אַנְתְּ הָדָא דְּהָפְכוּ מֶנִּי כֻּלְּהוֹן הָלֵין דְּבְאַסְיָא דְּאִיתַיְהוֹן מֶנְּהוֹן פּוּגֶלוֹס וְהֶרְמוֹגָנִיס׃

Tu ſai che tutti quelli che ſono in Aſia ſi ſon ritirati da me: de iquali è Figello & Hermogene.

16 יִתֵּל מָרַן רַחֲמָא לְבַיְתֵהּ דְּאָנֶסִיפְרוֹס דְּזַבְנִין סַגִּיאָן אַנִּיחַנִי וּבְשֵׁשַׁלְתָא דַאסוּרַי לָא בְהֵת׃

Il Signor faccia miſericordia a la caſa d'Oneſiforo: percioche ſpeſſe volte m'ha ricreato, e non ſ'è vergognato de la mia catena.

17 אֶלָּא אַף כַּד אֲתָא לְרָהוֹמֵי בַּחְפִיטוּתָא בְּעָנִי וְאַשְׁכְּחַנִי׃

Anzi quando egli è ſtato in Roma, m'ha diligentemente cercato, & hammi trouato.

א

11 אֲשֶׁר אֵלֶיהָ הָפְקַדְתִּי קוֹרֵא וְשָׁלִיחַ וּמְלַמֵּד הַגּוֹיִם׃

Delqual yo ſoy pueſto predicador, y Apoſtol, y maeſtro de las Gentes.

12 וְעַל־אוֹדוֹת הָאֵלֶּה גַּם אֲנִי נָגוּעַ מֻכֶּה וּמְעֻנֶּה אַךְ לֹא אֵבוֹשָׁה כִּי־יָדַעְתִּי לְמִי הֶאֱמַנְתִּי וּבָטַחְתִּי כִּי־יָכוֹל הוּא לִנְצוֹר אֶת־פְּקֻדָּתִי לְיוֹם הַהוּא׃

Porloqual anſimiſmo padezco eſto: mas no me auerguenço: porque yo ſé aquien he creydo: Y eſtoy cierto que es poderoſo para guardar mi depoſito para aquel dia.

13 תְּהִי־לְךָ צוּרַת דְּבָרִים טוֹבִים אֲשֶׁר שְׁמַעְתָּהּ מִמֶּנִּי בֶּאֱמוּנָה וְאַהֲבָה אֲשֶׁר הִיא בְּיֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ׃

Reten la forma de las ſanas palabras que de mi oyſte, en la fe y charidad que es en el Chriſto Ieſus.

14 אֶת־פִּקָּדוֹן טוֹבָה נְצֹר בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ הַשּׁוֹכְנָה בָּנוּ׃

Guarda el buen depoſito por el Eſpiritu Sancto que habita en noſotros.

15 יָדַעְתָּה זֹאת כִּי־שָׁבוּ מֵאַחֲרַי כֻּלָּם אֲשֶׁר בְּאַסְיָה כְּמוֹ פוּגֶלוֹס וְהֶרְמוֹגֵינִיס׃

Ya ſabes eſto, que me han ſido contrarios todos losque ſon en la Aſia: de los quales es Phygello, y Hermogenes.

16 יִתֵּן יְהוָה אֶת־חַסְדּוֹ לְבֵית אוֹנִסִיפוֹרוֹס כִּי־בְרַבִּים הֵרְוָה נַפְשִׁי וְעַל־אֲסוּרַי לֹא הִתְבּוֹשֵׁשׁ׃

Dé el Sennor miſericordia à la caſa de Oneſiphoro, que muchas vezes me refrigeró y no ſe auergonçó de mi cadena:

17 כִּי־אִם בְּבוֹאוֹ בְּרוֹמָה בִּדְאָגָה בִקְּשַׁנִי וַיִּמְצָאֵנִי׃

Antes eſtando el en Roma, me buſcó ſolicitamente y me halló.

α΄.

11. Εἰς ὃ ἐτέθην ἐγὼ κῆρυξ, καὶ ἀπόστολος, καὶ διδάσκαλος ἐθνῶν.

A quoi ie ſuis eſtabli Heraut & Apoſtre, & docteur des Gentils.

12. Δι᾽ ἣν αἰτίαν καὶ ταῦτα πάσχω, ἀλλ᾽ οὐκ ἐπαισχύνομαι. οἶδα γὰρ ᾧ πεπίστευκα, καὶ πέπεισμαι ὅτι δυνατός ἐστι τὴν (παραθήκην) μου φυλάξαι εἰς ἐκείνην τὴν ἡμέραν.

Pour laquelle cauſe auſſi i'endure ces choſes: toutesfois ie ne les prē point à honte: car ie ſai à qui i'ai creu, & ſuis perſuadé qu'il eſt puiſſant pour garder mon depoſt iuſqu'à ceſte iournee-la.

13. Ὑποτύπωσιν ἔχε ὑγιαινόντων λόγων, ὧν παρ᾽ ἐμοῦ ἤκουσας, ἐν πίστει καὶ ἀγάπῃ τῇ ἐν χριστῷ ἰησοῦ.

Retien le vrai patron des ſaines paroles que tu as ouïes de moi en foy, & charité qui eſt en Ieſus Chriſt.

14. Τὴν καλὴν παραθήκην φύλαξον διὰ πνεύματος ἁγίου τοῦ ἐνοικοῦντος ἐν ἡμῖν.

Garde le bon depoſt par le ſainct Eſprit qui habite en nous.

15. Οἶδας τοῦτο, ὅτι ἀπεστράφησάν με πάντες οἱ ἐν τῇ ἀσίᾳ, ὧν ἐστι φύγελλος καὶ ἑρμογένης.

Tu ſais cela que tous ceux qui ſont en Aſie, ſe ſont deſtournés de moi: d'entre leſquels ſont Phygelle & Hermogene.

16. Δῴη ἔλεος ὁ κύριος τῷ ὀνησιφόρου οἴκῳ ὅτι πολλάκις με ἀνέψυξε, καὶ τὴν ἅλυσίν μου οὐκ ἐπῃσχύνθη.

Le Seigneur doint miſericorde à la maiſon d'Oneſiphore: car ſouuentes fois il m'a recreé, & n'a point prins à honte ma chaine:

17. Ἀλλὰ γενόμενος ἐν ῥώμῃ σπουδαιότερον ἐζήτησέ με, καὶ εὗρε.

Ains quand il a eſté à Rome, il m'a cerché treſſoigneuſement, & m'a troué.

CAP. I.

11. In quo poſitus ſum ego prædicator & Apoſtolus & magiſter Gentium.

Whereunto I am appointed a preacher/ and Apoſtle/ and a teacher of the Gentiles.

12. Ob quam cauſam etiam hæc patior: ſed non confundor. Scio enim cui credidi, & certus ſum quia potens eſt depoſitum meum ſervare in illum diem.

For the which cauſe I alſo ſuffer theſe things/ but I am not aſhamed: for I know whom I haue beleeued / an I am perſwaded that hee is able to keepe that which I haue committed to him againſt that day.

13. Formam habe ſanorum verborum, quæ à me audiſti in fide & in dilectione in Ieſu Chriſto.

Keepe the true paterne of the wholeſome wordes/ which thou haſt heard of mee in fayth / and loue which is in Chriſt Ieſus.

14. Bonum depoſitum cuſtodi per Spiritum ſanctum, qui habitat in nobis.

That worthy thing / which was committed to thee/ keepe through the holy Ghoſt which dwelleth in vs.

15. Scis enim hoc, quòd averſi ſunt à me omnes qui in Aſia ſunt: ex quibus eſt Phigellus, & Hermogenes.

This thou knoweſt that al they which are in Aſia / bee turned from me: of which ſort are Phygellus and Hermogenes.

16. Det miſericordiam Dominus Oneſiphori domui: quia ſæpè me refrigeravit, & catenam meam non erubuit

The Lorde giue mercie vnto the houſe of Oneſiphorus: for hee oft refreſhed me/ and was not aſhamed of my chaine

17. Sed cùm Romam veniſſet: ſolicitè me quæſivit, & invenit.

But when hee was at Rome/ hee ſought me out very diligently / and found me.

Das I. Capitel.

11. Zu welchem ich geſetzt bin ein Prediger vnd Apoſtel vnd Lehrer der Heyden.

Til huilcket ieg er ſæt en Predickere oc Apoſtel/ oc Hedningenis Lærere.

12. Vmb welcher ſache willen ich ſolches leide/ aber ich ſcheme michs nicht. Denn ich weiß/ an welchen ich glaube/ vnd bin gewiß/ daß er kan mir meine beylage bewaren/ biß an jenen tag.

For huilcken ſag ſkyld ieg lider ſaadant/ men ieg bluiſſ icke der ved. Thi ieg veed/ Paa huilcken ieg tror/ oc er vis der paa/ at hand kand beuare mig det ſom er mig antuordet indtil paa den dag.

13. Halt an dem Fürbilde der heilſamen wort/ die du von mir gehört haſt/ vom Glauben vnd von der Liebe inn Chriſto Jeſu.

Bliff ved de ſalige Ords Exempel/ ſom du haffuer hert aff mig / om Troen oc om Kærlighed i Chriſto Jheſu.

14. Diſen guten beylag beware durch den heiligen Geiſt/ der in vns wohnet.

Beuare det gode ſom dig er antuordet formedelſt den hellig Aand/ ſom boer i oſſ.

15. Das weiſſeſt du/ daß ſich verkehrt haben von mir alle die inn Aſia ſind/ vnter welchen iſt Phygellus vnd Hermogenes.

Du vedſt det/ at alle de ſom ere i Aſia/ haffue vent dem fra mig / iblant huilcke Phigellus er oc Hermogenes.

16. Der HERR gebe Barmhertzigkeit dem Hauſe Oneſiphori/ denn er hatt mich offt erquicket/ vnnd hat ſich meiner Ketten nicht geſchämet.

HERREN giffue Oneſiphori Huſſ barmhertighed/ Thi hand haffuer offte verqueget mig/ oc hand bluedis icke ved mine Lencker.

17. Sondern da er zu Rom war/ ſucht er mich auffs fleiſſigſt/ vnd fand mich.

Men der hand vaar i Rom/ da ſøgte hand flitelige effter mig / oc fant mig.

Kapitola I.

11. W němžto yá vſtanowen gſem Kazatelem / a Apoſſtolem/ y Včitelem Pohanůw.

Ktorey ieſtem poſtánowion woźnym/ y Apoſtolem / y nauczycielem Pogánow.

12. A pro tu přijčinu tyto wěcy trpijm / ale neſtydijm ſe. Neb wijm komu gſem vwěřil/ a giſt gſem že mocen geſt odplatu mau zachowati až do onoho dne.

Dla ktorey przyczyny thež ty rzeczy ćirpię/ áni ſię wſtydam/ przetho iž wiem komum vwierzył / y mam zápewne / iž on može zwierzoną rzecz moię ná/ on dźień chowáć.

13. Měgž přijklad zdrawých řečij/ kteréž gſy ſlyſſal odemne v Wijře / a w milowánij w Kryſtu Gežijſſy.

Trzymay ſię wzoru zdrowych powieśći / ktoreś odemnie ſłyſzał / z wiárą y miłośćią / ktora ieſt w Kryſtuſie Jezuſie.

14. Dobrého cožť geſt ſwěřeno oſtřijhay / ſkrze Ducha Swatého kterýž přebýwá w nás.

Zacna rzecz zwierzona záchoway przez Duchá ś. ktory w nas mieſzka.

15. Wijš zagiſté to/ že odemne odſtaupili wſſyckni / kteřijž gſau w Azij: z nijchžto geſt Phygellus/ a Hermogenes.

Wieſz to iž odſtąpili mię wſzyſcy ktorzy ſą w Azyey / z ktorych ieſt Figellus/ y Hermogenes.

16. Dayž Pán Bůh čeledi Oneſyforowě Miloſrdenſtwij / nebť mi geſt čaſto činil pohodlij/ aniž ſe geſt za wězenij a řetěz muog ſtyděl:

Niech Pan okaže miłoſierdźie ſwoie nád domem Oneſyforowym/ ábowiem czeſto mię ochłodźił / y łáńcuchá ſię mego nie wſtydźił.

17. Ale když přiſſel do Řijma/ pilně mne hledal/ a nalezl.

Rowſzem gdym był w Rzymie/ bárzo mię pilno ſzukał/ y ználazł.

א

18 יִתֶּל לֵהּ מָרַן דְּיֶשְׁכַּח רַחְמֵא לְוָת מָרַן בְּיוֹמָא הַו וְכַמָּא דְּשַׁמְּשַׁנִי בָּא בְּאֶפֶסוֹס יַתִּירָאִית יָדַע אַנְתְּ׃

Il Signor li conceda che troui misericordia appresso il Signore in quel giorno: in quante cose ancora egli m'habbia seruito in Efeso, tu meglio il sai.

ב

1 אַנְתְּ הָכִיל בְּרִי אֶתְחַיַּל בְּטַיְבוּתָא דְּבְיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא׃

Tu dunque, figliuol mio, fortificati ne la gratia che è in Christo IESV.

2 וְאִילֵין דִּשְׁמַעְתְּ מֶנִּי בְּיַד סָהֲדֵא סַגִּיאֵא הָנֵין אַגְעֵל לַאנָשָׁא מְהַימְנֵא אִילֵין דְּמַטְיָא בְּאִידַיְהוֹן אַף לְאַחְרָנֵא לְמַלָּפוּ׃

E quelle cose che hai udite da me per molti testimonij, commettile ad huomini fedeli, che siano sufficienti ad insegnarle ancor à gli altri.

3 וְסַיְבַּר בִּישָׁתָא אַיְךְ פָּלָחָא טָבָא דְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא׃

Tu dunque sopporta le afflittioni, come buon soldato di IESV Christo.

4 לָא אְנָשׁ פָּלַח וּמֶתְהַפַּךְ בְּצֶבְוָתָא דְּעָלְמָא דְּנֶשְׁפַּר לְהוּ מַן דְּגַבְיֵהּ׃

Niuno che eserciti la militia, s'impaccia ne gli affari de la vita: à fin di piacere a colui che l'ha eletto per soldato.

5 וְאֶן מֶתְכַּתַּשׁ אְנָשׁ לָא מֶתְכַּלַּל אֶן בְּנָמוֹסֵהּ לָא מֶתְכַּתַּשׁ׃

E se ancora alcun combatte, non è incoronato, se non ha legittimamente combattuto.

6 לְאַכָּרָא דְּלָאֵא וָלֵא לֵהּ דְּקַדְמָיָא מַן פֵּארַוְהִי יֶסְתַּיְבַּר׃

Bisogna che l'agricoltore s'affatichi prima che pigli de frutti.

7 אֶסְתַּכַּל מֶדֶּם דְּאָמַר אֶנָא יִתֶּל לָךְ מָרַן חֶכְמְתָא בְּכֻל מֶדֶּם׃

Intendi le cose ch'io dico: e il Signore ti dia in tutte le cose intelletto.

א

18 יִתֵּן לוֹ יְהוָה לִמְצֹא חֵן בְּעֵינֵי יְהוָה בַּיּוֹם הַהוּא וְכַמָּה שֵׁרֵת בְּאֶפְסוֹס אַתְּ הֵיטֵב יָדַעְתְּ׃

De le el Sennor que halle misericordia acerca del Sennor en aquel dia. Y quanto nos ayudó en Epheso, tu lo sabes mejor.

ב

1 וְאַתְּ בְּנִי חֲזַק וֶאֱמַץ בִּתְחִנַּת יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ׃

Tu pues, hijo mio, es fuerçate en la gracia que es en el Christo Iesus.

2 וְאֶת־הַדְּבָרִים אֲשֶׁר שָׁמַעְתְּ מִמֶּנִּי בְּעֵדוֹת רַבּוֹת אֹתָם הַפְקֵד בַּלֵּב לַאֲנָשִׁים נֶאֱמָנִים אֲשֶׁר יֵשׁוּ לָהֶם לְלַמֵּד אֲחֵרִים׃

Y loque has oydo de mi entre muchos testigos, esto encarga à los hombres fieles que seran idoneos para ensennar tambien à otros.

3 וְאַתְּ תִּיגַע וְלֹא תִיעַף כְּמוֹ אִישׁ חַיִל הַנִּלְחָם מִלְחֲמוֹת יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ׃

Y tu trabaja como fiel soldado de Iesus el Christo.

4 אִישׁ מִלְחָמָה יֹצֵא צָבָא אֵינֶנּוּ מִתְעָרֵב בְּמַעֲשֵׂי חַיָּיו לִמְצֹא חֵן בְּעֵינֵי סְגָנוֹ׃

Ninguno que milita, se embaraça en negocios del siglo por agradar à aquel que lo tomó por soldado.

5 וְכַאֲשֶׁר נֶאֱבַק אִישׁ אֵינֶנּוּ יִקַּח נִצְחוֹ אִם־לֹא כַחֹק יֵאָבֵק׃

Y aun tambien el que pelea, no es coronado, si no vuiere peleado legitimamenre.

6 אִישׁ הָאֲדָמָה יִשְׁוֶה לֹא בָרִאשׁוֹנָה לָקַחַת מִפִּרְיוֹ׃

El labrador para recebir los frutos, es menester que trabaje primero.

7 הָבֵין מַה מְּדַבֵּר אֲנִי כִּי־יִתֵּן לְךָ יְהוָה תְּבוּנָה בְּכָל דְּבָרִים׃

Entiende loque digo, que el Sennor tedarà entendimiento en todo.

α'.

18. Δώῃ αὐτῷ ὁ κύριος εὑρεῖν ἔλεος παρὰ κυρίου ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ· καὶ ὅσα ἐν ἐφέσῳ διηκόνησε, βέλτιον σὺ γινώσκεις.

Le Seigneur lui doint trouuer misericorde vers le Seigneur en ceste iourneela: & tout ce en quoi il m'a serui en Ephese, tu le cognois tresbien.

ΚΕΦΑΛ. β'.

Σὺ οὖν τέκνον μου, ἐνδυναμοῦ ἐν τῇ χάριτι τῇ ἐν χριστῷ ἰησοῦ.

Toi donc, mon fils, sois fortifié en la grace laquelle est en Iesus Christ.

2. Καὶ ἃ ἤκουσας παρ' ἐμοῦ διὰ πολλῶν μαρτύρων, ταῦτα παράθου πιστοῖς ἀνθρώποις, οἵτινες ἱκανοὶ ἔσονται καὶ ἑτέρους διδάξαι.

Et les choses que tu as entendues de moi entre plusieurs tesmoins cōmets-les à gens fideles, qui seront suffisans pour enseigner aussi les autres.

3. Σὺ οὖν κακοπάθησον, ὡς καλὸς στρατιώτης ἰησοῦ χριστοῦ.

Toi donc endure trauaux comme bon soldat de Iesus Christ.

4. Οὐδεὶς στρατευόμενος ἐμπλέκεται ταῖς τοῦ βίου πραγματείαις, ἵνα τῷ στρατολογήσαντι ἀρέσῃ.

Nul qui va à la guerre ne s'empesche des affaires de ceste vie: afin qu'il plaise à celui qui l'a enrollé pour la guerre.

5. Ἐὰν δὲ καὶ ἀθλῇ τις, οὐ στεφανοῦται ἐὰν μὴ νομίμως ἀθλήσῃ.

Pareillement si quelcun combat en lice, il n'est point courōné, s'il n'a combatu deuëment.

6. Τὸν κοπιῶντα γεωργὸν δεῖ πρῶτον τῶν καρπῶν μεταλαμβάνειν.

Il faut que le laboureur en trauaillant premierement, recueille puis apres les fruicts.

7. Νόει ἃ λέγω. δώῃ γάρ σοι ὁ κύριος σύνεσιν ἐν πᾶσι.

Considere ce que ie di: & le Seigneur te doint entendement en toutes choses.

CAP. I.

18. Det illi Dominus invenire miſericordiam à Domino in illa die. Et quanta Epheſi miniſtravit, tu meliùs noſti.

The Lord graunt vnto him/ that he may finde mercie with the Lord at that day/ and in how many things he hath miniſtred vnto me at Epheſus/ thou knoweſt very well.

CAP. II.

TV ergo fili mi, confortare in gratia, quæ eſt in Chriſto Ieſu.

Thou therefore/ my ſonne/ be ſtrong in the grace that is in Chriſt Jeſus.

2. Et quæ audiſti à me per multos teſtes, hæc commenda fidelibus hominibus, qui idonei erunt & alios docere.

And what things thou haſt heard of me/ by many witneſſes/ the ſame deliuer to faythful men/ which ſhalbe able to teach other alſo.

3. Labora ſicut bonus miles Chriſti Ieſu.

Thou therefore ſuffer affliction as a good ſouldier of Jeſus Chriſt.

4. Nemo militans Deo implicat ſe negotiis ſecularibus: ut ei placeat cui ſe probavit.

No man that warreth/ entangleth himſelfe with the affaires of this life/ becauſe he woulde pleaſe him that hath choſen him to be a ſouldier.

5. Nam & qui certat in agóne: non coronatur niſi legitimè certaverit.

And if any man alſo ſtriue for a maſterie/ he is not crowned/ except he ſtriue as hee ought to do.

6. Laborantem agricolam oportet primùm de fructibus percipere.

The huſbandman muſt labour before he receyue the fruites.

7. Intellige quæ dico: dabit enim tibi Dominus in omnibus intellectum.

Conſider what I ſay: and the Lorde giue thee vnderſtanding in al things.

Das I. Capitel.

18. Der HERR gebe jm/ daß er finde barmhertzigkeit bey dem HERREN/ an jenem tage. Vnd wie vil er mir zu Epheſo gedienet hat/ weiſſeſt du am beſten.

HERREN giffue/ at hand kand finde barmhertighed hoſſ HERREN/ paa den dag. Oc huor meget hand tiente mig i Epheſo/ det vedſt du beſt.

Das II. Capitel.

SO ſey nun ſtarck/ mein Sohn/ durch die gnade inn Chriſto Jeſu.

SAa ver nu ſterck min Søn/ formedelſt den Naade i Chriſto Jheſu.

2. Vnnd was du von mir gehöret haſt durch vil Zeugen/ das befihl treuen Menſchen/ die da tůchtig ſind auch andere zu lehren.

Oc huad ſom du haffuer hørt aff mig formedelſt mange Vidne/ det befale tro Menniſke/ ſom ere duelige til at ocſaa lære andre.

3. Leide dich als ein guter Streitter Jeſu Chriſti.

Haff medlidelſe ſom en god Jheſu Chriſti Stridzmand.

4. Kein Kriegsman flicht ſich inn händel der nahrung/ auff daß er gefalle dem/ der jn angenommen hat.

Ingen Stridzmand befatter ſig met nogen handel om ſin næring/ at hand kand behage den/ ſom hannem anammede.

5. Vnd ſo jemandt auch kämpffet/ wird er doch nicht gekrönet/ er kämpffe denn recht.

Oc der ſom nogen oc ſtrider/ ſaa bliffuer hand icke dog krunet/ vden hand ſtrider rettelige.

6. Es ſoll aber der Ackerman/ der den Acker bawet/ der früchte am erſten genieſſen.

Den Plowmand/ ſom forarbeyder ageren/ hand ſkal førſt nyde Fructen.

7. Mercke was ich ſage. Der HErr aber wirdt dir inn allen dingen verſtand geben.

Merck/ huad ieg ſiger/ Oc HERREN ſkal giffue dig forſtand i alle ting.

Kapitola I.

18. Dayž gemu Pán nalez nauti Miloſrdenſtwj od Pána w ten den. A kterak mnoho poſluhowal mně w Effezu/ ſty lěpe wijſs.

Niech mu to Pan dáće/ áby nálazł miłośierdźie v Páná w on dźień/ á ty lepiey wieß iáko mi wiele vſługował w Efezie.

Kapitola II.

PRotož ty Synu můg/ poſylniž ſebe w miloſti kteráž geſt w Kryſtu Gežijſſy:

TY tedy ſynu moy bądź vmocnion przez łáſkę/ ktora ieſt w Kryſtuśie Jezuśie.

2. A což gſy ſlýchal odemne ſkrze mnohě ſwědky/ poručiž to Lidem wěrným/ kteřijž hodni budau y gině včiti.

A ty rzeczy ktoreś ſłyßał odemnie miedzy wiela świadkow/ porucżay wiernym ludźiam/ ktorzy też będą godni ku náuczániu inßych.

3. Pracugž yako dobrý Rytijř Kryſta Gežijſſe.

A ták ty ćierp vćiſk iáko dobry żołnierz Jezu Kryſtuſow.

4. Žádný kdož Bohu Rytěřuge/ neplete ſe w ſwětſkě žiwnoſti a obchody/ aby ſe líbil tomu/ komu ſe w ſlužbu oddal.

Żaden ktory walczy nie wikle śię ſpráwámi żywotá/ áby śię temu podobał ktory go obrał ná rycerſtwo.

5. Neb kdož boyuge w bogi/ nebýwá Korunowán/ leč bude ſtatečně boyowati.

A ieſliby kto też walczył/ nie bywa koronowan/ ieſliby przyſtoynie nie walczył.

6. Pracowitý woráč/ muſý nayprw z ſwých aurod gijſti.

Muśi oracz pirwey robić/ niż owocow pożywać.

7. Rozuměg coť prawijm/ dáť zagiſtě tobě Buoh we wſſem rozum.

Obaczay ty rzeczy ktore mowię/ á Pan niech tobie dawa we wßem wyrozumienie.

ב

8 אֶתְדַּכַּר לְיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא
דְּקָם מֶן בֵּית מִיתֵא הָו
דְּאִיתַוְהִי מֶן זַרְעָא דְּדָוִיד
אַיךְ אֶוַנְגֶּלְיוֹן דִּילִי׃

Ricordati che IESV Chriſto è riſuſcitato da morte, fatto del ſeme di Dauid, ſecondo il mio Euangelio.

9 דְּבֵהּ סָבֵל אֲנָא בִּישָׁתָא
עַד־מָא לַאסוּרֵא אַיךְ עָבֵד
בִּישָׁתָא אֶלָּא מֶלְּתֵהּ
דַּאלָהָא לָא אֲסִירָא׃

Nelquale io patiſco de mali infin ad eſſer legato, come malfattore: ma la parola di Dio non è gia legata.

10 מֶטוּל הָנָא כֻּל מֶדֶּם
מְסַיְבַר אֲנָא מֶטוּל גְּבַיָּא
דְּאָף הֶנּוּן נֶשְׁכְּחוּן חַיֵּא
בְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא עַם שׁוּבְחָא
דַּלְעָלַם׃

Per queſto io ſopporto tutte le coſe per amor de gli eletti accioche ancora eſſi conſeguano la ſalute che è in Chriſto IESV, con gloria eterna.

11 מְהַיְמְנָא הִי מֶלְּתָא
אֶן גֵּיר מִיתְן עַמֵּהּ אָף ע
עַמֵּהּ נֶחֵא׃

Queſta è parola certa, che ſe noi ſiamo morti con lui, viueremo etiandio con lui.

12 וֶאן נְסַיְבַר אָף נַמְלֶךְ
עַמֵּהּ אֶן דֵּין נֶכְפּוּר בֵּהּ אָף
הָו נֶכְפּוּר בַּן׃

Se noi ſofferiamo, ancor con lui regnaremo: ſe noi lo neghiamo, egli ancora negarà noi.

13 וֶאן לָא נְהַיְמֶן בֵּהּ הָו
בְּהַיְמָנוּתֵהּ מְקַוֵּא דְּנֶכְפּוּר
גֵּיר בְּנַפְשֵׁהּ לָא מֶשְׁכַּח׃

Se noi ſiamo increduli, egli rimane fedele: negar non puo ſe ſteſſo.

14 הָלֵין הֲוַית מַעְהֵד לְהוֹן
וּמְסַהֵד קְדָם מָרַן דְּלָא
נֶהְווֹן מֶתְחָרִין בְּמֶלֵּא דְּלָא
יוּתְרָן לְסוּתָפָא דַּאילֵין
דְּשָׁמְעִין לְהוֹן׃

Ricorda queſte coſe, proteſtando dinanzi al Signore, che non combattano di parole, ilche à niente è vtile, ma è à ſouuertimento di quelli che odeno.

ב

8 זְכֹרָה כִּי־יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ קָם
מִמֵּתִים מִזֶּרַע דָּוִד כִּבְשׂוֹרָתִי׃

Acuerdate que Ieſus el Chriſto reſuſcitó de los muertos, el qual fue de la ſimiente de Dauid, conforme à mi Euangelio:

9 אֲשֶׁר בָּהּ יוֹגֵעַ אֲנִי עַד־
הָאֲסוּרִים כְּפֹעֵל אָוֶן אַךְ דְּבַר
אֱלֹהִים לֹא אָסוּר הוּא׃

Por loqual ſoy fatigado haſta las priſiones como mal hechor: mas la palabra de Dios no eſtá preſa.

10 עַל־כֵּן סוֹבֵל אֲנִי כֹּל בַּעֲבוּר
הַבְּחִירִים אֲשֶׁר גַּם הֵמָּה יֹאחֲזוּ
אֶת־יְשׁוּעָה אֲשֶׁר הִיא בְּיֵשׁוּעַ
הַמָּשִׁיחַ בְּכָבוֹד לְעוֹלָם׃

Portanto todo lo ſuffro por amor de los eſcogidos, paraque ellos tambien conſigan la ſalud que es en el Chriſto Ieſus con gloria eterna.

11 נֶאֱמָן הַדָּבָר אִם מַתְנוּ עִמּוֹ
כִּי־גַם נִחְיֶה עִמּוֹ׃

Palabra fiel, Que ſi ſomos muertos con el, tambien biuiremos con el.

12 אִם נִתְעוֹדֵד גַּם נִמְלֹךְ אִם
נְכַחֵשׁ גַּם הוּא יְכַחֲשֵׁנוּ׃

Si ſuffrimos, tambien reynaremos con el. Si negaremos, el tambien nos negará.

13 אִם לֹא נַאֲמִין הוּא נֶאֱמָן
לְעוֹלָם כִּי־לֹא יוּכַל לְכַחֵשׁ אֶת־
נַפְשׁוֹ׃

Si fueremos infieles, el ſequeda ſiempre fiel: no ſe puede negar à ſi miſmo.

14 אֶת־הָאֵלֶּה הַזְכֵּר וְהָעֵד לְעֵינֵי
יְהֹוָה אֱלֹהִים לֹא לָרִיב בַּעֲלִילַת
הַדְּבָרִים לִמְאוּמָה לֹא יוֹעִיל
כִּי־אִם לְהַפֵּכַת הַשּׁוֹמְעִים׃

Eſto aconſeja proteſtando delante del Sennor. No tengas contienda en palabras, que para nada aprouecha, antes traſtorna à los oyentes.

β'.

8. Μνημόνευε ἰησοῦν χριστὸν ἐγηγερμένον ἐκ νεκρῶν, ἐκ σπέρματος δαυὶδ, κατὰ τὸ εὐαγγέλιόν μου.

Aye ſouuenance que Ieſus Chriſt eſt reſſuſcité des morts, eſtant de la ſemẽce de Dauid, ſelon mon Euangile.

9. Ἐν ᾧ κακοπαθῶ μέχρι δεσμῶν, ὡς κακοῦργος· ἀλλ᾽ ὁ λόγος τοῦ θεοῦ οὐ δέδεται.

Auquel i'endure trauaux iuſqu'aux liens, comme mal-faiteur : mais la parole de Dieu n'eſt point liee.

10. Διὰ τοῦτο πάντα ὑπομένω διὰ τοὺς ἐκλεκτοὺς, ἵνα καὶ αὐτοὶ σωτηρίας τύχωσι τῆς ἐν χριστῷ ἰησοῦ, μετὰ δόξης αἰωνίου.

Pour ceſte cauſe ſouffre-ie toutes choſes pour l'amour des eſleus, afin qu'eux auſſi obtienent le ſalut qui eſt en Ieſus Chriſt, auec gloire eternelle.

11. Πιστὸς ὁ λόγος· εἰ γὰρ συναπεθάνομεν, καὶ συζήσομεν.

Ceſte parole eſt certaine: que ſi nous mourons auec lui, nous viurons auſſi auec lui:

12. Εἰ ὑπομένομεν, καὶ συμβασιλεύσομεν· εἰ ἀρνούμεθα, κἀκεῖνος ἀρνήσεται ἡμᾶς.

Si nous ſouffrons auec lui, nous regnerons auſſi auec lui: Si nous le reniõs, il nous reniera auſſi :

13. Εἰ ἀπιστοῦμεν, ἐκεῖνος πιστὸς μένει· ἀρνήσασθαι ἑαυτὸν οὐ δύναται.

Si nous ſommes deſloyaux, il demeure fidele: il ne ſe peut renier ſoi-meſme.

14. Ταῦτα ὑπομίμνησκε διαμαρτυρόμενος ἐνώπιον τοῦ κυρίου, μὴ λογομαχεῖν εἰς οὐδὲν χρήσιμον, ἐπὶ καταστροφῇ τῶν ἀκουόντων.

Ramentoi ces choſes, proteſtant deuant le Seigneur qu'on ne debate point de paroles : qui eſt vne choſe qui ne reuient à aucun profit, ains à la ruine des auditeurs.

CAP. II.

8. Memor eſto Dominum Ieſum Chriſtum reſurrexiſſe à mortuis, ex ſemine David, ſecundùm Evangelium meum.

Remember that Jeſus Chriſt made of the ſeede of David/ was raiſed againe from the dead according to my Goſpell.

9. In quo laboro uſque ad vincula, quaſi malè operans: ſed verbum Dei non eſt alligatum.

Wherein I ſuffer trouble as an euill doer / euen vnto bondes: but the worde of God is not bounde.

10. Ideo omnia ſuſtineo propter electos: ut & ipſi ſalutem conſequantur, quæ eſt in Chriſto Ieſu, cum gloria cæleſti.

Therefore I ſuffer all thinges for the electes ſake/ that they might alſo obtaine the ſaluation which is in Chriſt Jeſus / with eternall glorie.

11. Fidelis ſermo. Nam ſi commortui ſumus: & convivemus.

It is a true ſaying/ For if we be dead with him/ we alſo ſhall liue with him.

12. Si ſuſtinebimus: & conregnabimus, ſi negaverimus: & ille negabit nos.

If we ſuffer / we ſhall alſo reigne with him: if we denie him / he alſo will denie vs.

13. Si non credimus: ille fidelis permanet, negare ſeipſum non poteſt.

If we beleeue not / yet abideth he faythfull: he cannot denie himſelfe.

14. Hæc commone: teſtificans coram Domino, Noli contendere verbis, ad nihil enim utile eſt, niſi ad ſubverſionem audientium.

Of theſe thinges put them in remẽbrance / and proteſt before the Lorde/ that they ſtriue not about wordes/ which is to no profite/ but to the peruerting of the hearers.

Das II. Capitel.

8. Halt in gedechtniß Jeſum Chriſtum / der aufferſtanden iſt von den Todten / auß dem Samen David/ nach meinem Evangelio.

Holt Jheſum Chriſtum i hukommelſe / ſom opſtod fra de Døde/ aff Dauids Sæd/ effter/ mit Euangelium.

9. Vber welchem ich mich leide / biß an die bande/ als ein übelthäter/ aber Gottes Wort iſt nicht gebunden.

For huilcket ieg lider/ indtil Baandene/ ſom en Miſdedere/ men Guds ord er icke bundet.

10. Darumb dulde ichs alles vmb der Außerwehlten willen/ auff daß auch ſie die ſeligkeit erlangen in Chriſto Jeſu/ mit ewiger Herrligkeit.

Der faare lider ieg alting for de Vdualdis ſkyld/ paa det at de ſkulle oc faa ſalighed i Chriſto Jheſu/ met euig Herlighed.

11. Das iſt je gewißlich war / ſterben wir mit/ ſo werden wir mit leben.

Det er io viſſelige ſant / Dø wi met / da ſkulle wi leffue met.

12. Dulden wir/ ſo werden wir mit herrſchen/ verläugnen wir / ſo wird er vns auch verläugnen.

Lide wi/ da ſkulle wi met regnere/ Necte wi/ da ſkal hand oc necte oſſ.

13. Glauben wir nicht / ſo bleibet er trewe/ Er kan ſich ſelbs nicht läugnen.

Tro wi icke/ da bliffuer hand tro / hand kand icke necte ſig ſelff.

14. Solchs erinnere ſie / vnd bezeuge für dem HERRN / daß ſie nicht vmb wort zancken welches nichts nütze iſt/ denn zuverkehren die da zuhören.

Minde dem paa ſaadant/ oc Vidne faar HERREN/ at de icke kiffuis om ord / ſom icke ere nyttelige/ vden at foruende dem der høre til.

Kapitola II.

8. Pamatůg na to / že Pán Gežijš Kryſtus wſtal z mrtwých z Semene Dawidowa/ wedlé Ewangelium mého.

Pámietay iż Jezus Kryſtus wſtał zmartwych/ ktory ieſt z plemienia Dawidowego wedle Ewánieliey moiey.

9. W kterémžto pracugi až do wězenij / yako zločinec; a wſſak proto ſlowo Božij nenij wěz něm.

W ktorey ćierpie vtrapienie iákoby złoczyńca aż do zwiazánia / ále ſłowo Boże nie ieſtći zwiazáne.

10. Protož wſſecky wěcy trpijm pro wywolené aby y oni ſpaſenij doſſli/ kteréž geſt w Kryſtu Gežijſſy / s ſláwau Nebeſkau.

A przetoż wſzytki rzeczy ćierpie dla wybránych/ áby y oni zbáwienia doſtapili/ ktore ieſt w Kryſtuſie Jezuſie z chwałą wieczną.

11. Wěrná geſt řeč/ že geſtli ſpolu s nim gſme zemřeli / ſpolu s nim y žiwi budeme:

Wiernać ieſt powieść / ábowiem ieſli ſmy z nim vmárli/ z nim theż żyć bedźiemy.

12. A budemeli ſpolu trpěti / také budem y ſpolu kralowati: Pakli ho zapijráme/ y onť nás zapřij:

Jeſli ćierpiemy/ z nim też krolowáć bedźiemy ieſli ſie go przemy/ y on ſie nas záprzy.

13. A newěřijmeli/ onž zuoſtáwá wěrný: ſám ſebe zapřijti nemuože.

Jeſli ieſteſmy niewiernymi / wſzákoż on trwa wiernym / záprzeć ſamego ſiebie nie może.

14. K tomu napomijnay/ ſwědectwij wydáwage před Pánem. Newaď ſe ſlowy/ nebo to k ničemuž nenij užitečné/ gedině k přewrácenij poſluchačuom.

Ty rzeczy przypominay/ oświadczáiac przed Pánem / áby ſie nie wdawáli w ſpory około ſłow bez żadnego pożytku/ owſzem ku podwroceniu tych ktorzy ſłucháia.

ב

15 וְיִתְבַּטַּל לָךְ דְּתָקִים נַפְשָׁךְ גְּמִירָאִית קֳדָם אֱלָהָא פָּלְחָא דְּלָא בְּהֶתְתָא דְּמַכְרֶז תְּרִיצָאִית מֶלְּתָא דִּשְׁרָרָא׃

Studiati di eſſer te ſteſſo approuato à Dio, operaro da non hauer vergogna, che partiſca rettamente la parola de la verità.

16 מִן מֶלֵּא סְרִיקָתָא דְּלַית בְּהֵין חַשְׁחוּ אֶשְׁתַּאַל יַתִּירָאִית גֵּיר יָוסְפוּן עַל רוּשְׁעְהוּן הָלֵין דְּעָגִין בְּהֵין׃

E raffrena i gridi profani e vani: perche profitaranno à maggior impietà.

17 וּמֶלְּתְהוּן אַיךְ חַלְדִּיתָא נוּמָא תֵּאחוּדִי בְּסַגִּיאָת אִיתַיְהִי דֵּין חַד מֶנְּהוֹן הוּמֶנָאוֹס וְאַחֲרִנָא פִּילִיטוֹס׃

E il lor parlare mangiarà come vna gangrena: de iquali è Himeneo è Fileto.

18 הָלֵין דְּטְעוּ מִן שְׁרָרָא כַּד אָמְרִין דְּקְיָמְתָא דְּמִיתֵא הֲוָת לָהּ וְהַימָנוּתָא דְּאָנָשׁ אֱנָשׁ מְהַפְּכִין׃

Iquali hanno deuiato da la verità, dicendo la reſurrettione eſſer gia fatta, e ſouuertiſcono la fede d'alcuni.

19 שֶׁתֶאסְתָּא דֵּין שְׁרִירְתָא דְּאַלָהָא קַיָּמָא הִי וְאִית לָהּ חָתְמָא הָנָא וְיָדַע מָרְיָא לְאַיְלֵין דְּדִילֵהּ אֶנּוּן וְנֶפְרוּק מִן עַוְלָא כֹּל דְּקָרֵא לַשְׁמֵהּ דְּמָרְיָא׃

Nondimeno il fondamento di Dio ſta fermo, che ha queſto ſigillo: il Signore ha conoſciuti quei che ſon ſuoi, e partaſi da l'iniquità chiunque inuoca il nome di Chriſto.

20 בְּבַיְתָא דֵּין רַבָּא לָא הוּא מָאנֵא דְּדַהְבָא בַּלְחוּד אוֹ דְּסֵאמָא אִית בֵּהּ אֶלָּא אַף דְּקַיְסָא אַף דְּפַחָרָא מֶנְּהוֹן לְאִיקָרָא וּמֶנְּהוֹן לְצַעָרָא׃

Hor in vna gran caſa non vi ſono ſolamente de vaſi d'oro & d'argento, ma ancor di legno e di terra: & altri vene ſono ad honore, & altri à diſonore.

ב

15 וְדָאַגְתָּ לְיַסֵּד אֶת־נַפְשְׁךָ לְאֶבֶן בֹּחַן לֵאלֹהִים לְפוֹעֵל לֹא יֵבוֹשׁ לְיַשֵּׁר אֶת־דְּבַר אֱמֶת׃

Procura con diligencia preſentarte à Dios aprouado como obrero que no tiene deque auergonçarſe, que traça bien la palabra de verdad.

16 מֵהֶבֶל וְשָׁוְא עֲלִילוֹת הַדְּבָרִים הִשָּׁמֶר לָךְ כִּי־רַבַּת יִגְבּוּ בְּיִרְאַת יְהֹוָה׃

Mas los profanos y vanos clamores euita, porque muy adelante yran en la impiedad.

17 וּדְבָרָם פְּחֶתֶת הִיא אֲשֶׁר פָּשְׂתָה חֲמַת עַכְשׁוּב תַּחַת שְׂפָתֵימוֹ כְּמוֹהֶם הוּמְנָאוֹס וּפִילִיטוֹס׃

Y la palabra de ellos cunde como cancer: de los quales es Hymeneo y Phileto:

18 אֲשֶׁר תָּעוּ מִדֶּרֶךְ אֱמֶת לֵאמֹר כִּי־גַם עַתָּה הָיְתָה הַתְּקוּמָה וְדָחֹה דָחוּ רַבִּים לִנְפֹּל מֵאֱמוּנָה׃

Que ſe han deſcaminado de la verdad, diziendo, Que la reſurrecion es ya hecha y traſtornaron la fe de algunos.

19 אַךְ יְסוֹד מוּסָד אֱלֹהִים הַמַּאֲמִין לֹא יָחִישׁ וְיֶשׁ־לוֹ חוֹתָם הַזֶּה יוֹדֵעַ יְהֹוָה אֶת־יְרֵאָיו וְיָסוּר מֵעָוֹן כָּל אֲשֶׁר יִקְרָא בְּשֵׁם הַמָּשִׁיחַ׃

Mas el fundamento de Dios eſtá firme, elqual tiene eſte ſello, Conoce el Sennor losque ſon ſuyos, Aparteſe de iniquidad todo aquel que inuoca el nombre del Chriſto.

20 וּבְבֵית גָּדוֹל לֹא יֶשׁ־לְבַדּוֹ כְּלֵי זָהָב אוֹ־כֶסֶף כִּי־אִם גַּם כְּלֵי עֵץ וּכְלֵי יוֹצֵר וַאֲחָדִים לְכָבוֹד וַאֲחֵרִים לְבִשְׁנָה׃

Empero en la grande caſa, no ſolamente ay vaſos de oro y de plata, mas aun de madera y de barro: Y anſimiſmo vnos para honrra, y otros para deshonrra.

β'.

15. Σπούδασον σεαυτὸν δόκιμον παραστῆσαι τῷ θεῷ, ἐργάτην ἀνεπαίσχυντον, ὀρθοτομοῦντα τὸν λόγον τῆς ἀληθείας.

Eſtudie toi de te rendre approuué à Dieu, ouurier ſans reproche, detaillãt droitement la Parole de verité.

16. Τὰς δὲ βεβήλους κενοφωνίας περιΐστασο· ἐπὶ πλεῖον γὰρ προκόψουσιν ἀσεβείας.

Mais reprime les vaines & profanes crieries: car elles paſſeront plus auant en impieté:

17. Καὶ ὁ λόγος αὐτῶν ὡς γάγγραινα νομὴν ἕξει, ὧν ἐστιν Ὑμέναιος καὶ Φιλητός.

Et leur parole rongera comme gangrene, d'entre leſquels ſont Hymenee & Philete:

18. Οἵτινες περὶ τὴν ἀλήθειαν ἠστόχησαν, λέγοντες τὴν ἀνάστασιν ἤδη γεγονέναι, καὶ ἀνατρέπουσι τήν τινων πίστιν.

Qui ſe ſont deſuoyés de la verité, en diſant que la reſurrection eſt deſia aduenue, & renuerſent la foy de quelques vns.

19. Ὁ μέντοι στερεὸς θεμέλιος τοῦ θεοῦ ἕστηκεν, ἔχων τὴν σφραγῖδα ταύτην· ἔγνω κύριος τοὺς ὄντας αὐτοῦ· καὶ ἀποστήτω ἀπὸ ἀδικίας πᾶς ὁ ὀνομάζων τὸ ὄνομα (χριστοῦ.)

Toutesfois le fondement de Dieu, demeure ferme, ayant ce ſeau, Le Seigneur cognoiſt ceux qui ſont ſiens: &, Quiconque inuoque le Nom de Chriſt, qu'il ſe retire d'iniquite.

20. Ἐν μεγάλῃ δὲ οἰκίᾳ οὐκ ἔστι μόνον σκεύη χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ, ἀλλὰ καὶ ξύλινα καὶ ὀστράκινα· καὶ ἃ μὲν εἰς τιμὴν, ἃ δὲ εἰς ἀτιμίαν.

Or en vne grande maiſon il n'y a pas ſeulement des vaiſſeaux d'or & d'argent, mais auſſi de bois, & de terre, les vns a honneur & les autres à deshonneur.

CAP. II.

15. Solicitè cura teipſum probabilem exhibere Deo, operarium inconfuſibilem, rectè tractantem verbum veritatis.

Studie to ſhewe thy ſelfe approued vnto God / a workeman that needeth not to bee aſhamed/diuiding the worde of trueth aright.

16. Profana autem & inaniloquia devita, multum enim proficiunt ad impietatem.

Stay prophane/& vaine babblings: for they ſhall increaſe vnto more vngodlyneſſe.

17. Et ſermo eorum ut cancer ſerpit: ex quibus eſt Hymenæus & Philetus.

And their worde ſhall fret as a canker: of which ſort is Hymeneus and Philetus.

18. Qui à veritate exciderunt, dicentes reſurrectionem eſſe iam factam, & ſubverterunt quorundam fidē.

Which as concerning the trueth haue erred/ſaying that the reſurrection is paſt alreadie / and doe deſtroye the fayth of certaine.

19. Sed firmum fundamentum Dei ſtat, habens ſignaculum hoc. Cognovit Dominus qui ſunt eius, & diſcedat ab iniquitate omnis qui nominat nomen Domini.

But the foundation of God remayneth ſure/and hath this ſeale / The Lord knoweth who are his / and / Let euery one that calleth on the Name of Chriſt/depart from iniquitie.

20. In magna autem domo, non ſolum ſunt vaſa aurea & argentea, ſed & lignea & fictilia : & quædam quidem in honorem, quædam autem in contumeliam.

Not withſtanding in a great houſe are not onely veſſels of gold and of ſiluer/ but alſo of wood and of earth/ and ſome for honor / and ſome vnto diſhonour.

Das II. Capitel.

15. Befleiſſige dich Gott zu erzeigen einen rechtſchaffen vnd vnſträfflichen Arbeiter / der da recht theile das Wort der warheit.

Ver flitig til at beviſe dig en retſindig oc vſtraffelig Arbeydere faar Gud / ſom rettelige deler ſandheds ord.

16. Deß vngeiſtlichen loſen geſchwätzs entſchlage dich/ deñ es hilfft vil zum vngöttlichen weſen.

Holt dig fra den vaandelige løſe ſnack/thi hand hielper meget til it vgudeligt væſen.

17. Vnd jr wort friſſet vmb ſich wie der Krebs / vnter welchem iſt Hymeneus vnd Philetus.

Oc deris ord æder omkring ſig lige ſom en krefft/ iblant huilcke Hymeneus er/ oc Philetus.

18. Welche der warheit gefehlet haben / vnd ſagen : Die Aufferſtehung ſey ſchon geſchehen/ vnd haben etlicher glauben verkehret.

Huilcke der feylde i Sandhed/oc ſige/ at Opſtandelſen er allerede ſkeet / Oc haffue foruent nogle fra Troen.

19. Aber der veſte grund Gottes beſtehet / vnd hat dieſen Sigel / Der HERR kennet die ſeinen/ vnd es trette ab von vngerechtigkeit/ wer den Namen Chriſti nennet.

Men Guds faſte grunduol er ſtadig / oc haffuer denne Beſeilning/ HERREN kender ſine/ oc huo ſom neffner Chriſti Naffn/ hand ſkal traade fra vretferdighed.

20. Inn einem groſſen Hauſe aber ſind nicht allein güldene vnd ſilberne gefäſſe / ſondern auch hültzerne vnnd irrdiſche / vnd etliche zu ehren / etliche aber zu vnehren.

Der ere icke aleniſte kar aff Guld oc Sølff i it ſtort huſſ/ men ocſaa aff træ oc iord/ oc nogle til ære/ oc nogle til vanære.

Kapitola II.

15. Pilně ſam o ſobě měg péči/ aby ſe wydal Bohu zkuſſeného dělnijka/ tak aby nebyl hanby hoden/ prawě ſe obijrage s Slowem prawdy.

Pilnuy tego abyś ſie ſtáwił doświádczonym Bogu robotnikiem/ ktoryby ſie nie wſtydził/ y ktoryby práwie ßáfował ſłowo prawdy.

16. Mrzkých pak a marných řečij waruog ſe/ nebo welmi poſluhugij k bezbožnoſti.

A ſproſnego wołánia o rzeczach nikczemnych powściagay/ bo dáley poydzie ku więtßey niepobożności.

17. A řeč gegich yako Rak ten neduh rozgijdá ſe: z kterýchžto geſt Hymeneus / a Filetus.

A mowa ich wada ſie tákoby piekielny ogień/ z ktorych ieſt Himeneus y Filetus.

18. Kteřijž gſau od Prawdy wypadli/ prawijce/ žeby ſe giž z mrtwých wſtánij ſtalo / a převrátili některých Wijru.

Ktorzy od prawdy odſtrzelili ſie / powiedáiac iż iuż zſthało ſie zmartwych wſtánie/ y podwrácáia wiárę niektorych.

19 Ale základ Božij tenť pewně ſtogij mage za znamenij toto/ Znát Pán kteřijž gſau geho. A Odſtup od neprawoſti každý/ kdož wzýwá Gméno PAně.

A wſzakże mocny ſtoi grunt Boży máiac te pieczęć: Znać Pan ktorzy ſa iego. R / Niech odſtapi od nieſpráwiedliwości wſzelki ktory wzywa imienia Kryſtuſowego.

20. W domu pak welikém/ ne toliko gſu nádoby Zlaté a Střijbrné/ ale také Hliněnné a dřewěnné: a některé zagiſté ke cti/ a některé k potupě.

Przytym w wielkim domu nie tylko ſa naczynia złote y ſrebrne/ ale też drewniáne y gliniáne/ A niektore ku vczciwości/ drugie zaſie ku zelżywości.

ב

21 אֶן אֱנָשׁ הָכִיל יְדַכֵּא נַפְשֵׁהּ מֶן הָלֵין הָוֵא מָאנָא דַכְיָא לְאִיקָרָא דְּעָהֵן לְחוּשְׁחָא דְּמָרֵהּ וּמְטַיַּב לְכָל עֲבָד טָב׃

Se alcuno dunque ſi purgarà da queſte coſe, ſarà vaſo ſantificato ad honore, & vtile al Signore, preparato ad ogni buona opera.

22 מֶן כֻּלְּהֵין רְגִיגָתָא דְּטַלְיוּתָא עֲרוֹק וְהַרֵט בָּתַר כֵּאנוּתָא וְהַיְמָנוּתָא וְחוּבָּא וְשַׁלְמָא עַם אַילֵין דְּקָרֵין לְמָרַן בְּלֶבָּא דַכְיָא׃

Fuggi ancora i deſiderij giouenili, e ſeguita la giuſtitia, la fede, la charità, la pace con tutti quelli che inuocano il Signore con puro cuore.

23 חֶרְיָנֵא סַכְלָתָא אַילֵין דַּדְלָא מַרְדּוּ אֶנּוּן אֶשְׁתַּאַל מֶנְּהוֹן יָדַע אַנְתְּ גֵּיר דְּתַכְתּוּשֵׁא מוֹלְדִין׃

Eſchifa le ſtolte queſtioni che ſon ſenza inſtruttione: ſapendo ch'elle generano combattimenti.

24 עַבְדֵּהּ דֵּין דְּמָרַן לָא חַיָּב לְמֶתְכַּתְּשׁוּ אֶלָּא דְּיֶהְוֵא מַכִּיךְ לְוָת כֻּל נָשׁ וּמַלְפָן וְנַגִּירָא רוּחֵהּ׃

E il ſeruo del Signore non dee combattere, ma eſſer manſueto verſo tutti, atto ad inſegnare, che ſopporti patientemenmente i maluagij.

25 דְּיֶהְוֵא רָדֵא לְאַילֵין דְּמֶתְחָרִין לְקוּבְלֵהּ בְּמַכִּיכוּתָא דַלְמָא יִתֵּל לְהוֹן אֱלָהָא תְיָבוּתָא וְיֶדְעוּן שְׁרָרָא׃

Inſtruendo con manſuetudine quelli che hanno altro ſentimento per vedere, ſe mai Iddio concedeſſe loro che ſi rauueggano, per conoſcer la verità.

26 דְּיֶעְהֲדוּן נַפְשְׁהוֹן וְיֶפְרְקוּן מֶן פַּחֵהּ דְּסָטָנָא דְּבֵהּ אֶתְתְּצִידוּ לְצֶבְיָנֵהּ׃

E che ſcappati del laccio del diauolo, eſſendo da lui tenuti preſi s'amendino per fare la volontà di quello.

ג

1 הָדָא דֵּין הֲוַיְת יָדַע דַּבְיוֹמָתָא אַחְרָיֵא יֵאתוּן זַבְנֵא קַשְׁיָא׃

Hor ſappi queſto, che ne gli vltimi giorni ſoprauuerranno tempi pericoloſi.

ב

21 וְאִם אִישׁ יְטַהֵר אֶת־נַפְשׁוֹ מֵאֵלֶּה יִהְיֶה כְלִי לְכָבוֹד נִקְדָּשׁ וּמוֹעִיל לְבַעַל הַבַּיִת לְכָל־מַעֲשֶׂה טוֹב נָכוֹן׃

Anſique elque ſe limpiare de eſtas coſas, ſerà vaſo para honrta ſanctificado y vtil para los vſos del Sennor, y aparejado para toda buena obra.

22 מִפְּנֵי מַאֲוַיֵּי הַנְּעוּרִים בְּרַח לְךָ וְרָדְפָה אַחֲרֵי צְדָקָה אֱמוּנָה אַהֲבָה שָׁלוֹם עִם אֲשֶׁר קוֹרְאִים אֶת־יְהוָה בְּלֵב טָהוֹר׃

Item huye los deſſeos juueniles, y ſigue la juſticia, la fe, la charidad, la paz, con losque inuocan àl Sennor con limpio coraçon.

23 קוּשִׁיוֹת וּבַקָּרוֹת כְּסִילוֹת אֲשֶׁר בְּלִי מוּסָר סוּר מֵהֶן יוֹדֵעַ כִּי־מוֹלִידוֹת מְרִיבוֹת הֵנָּה׃

Empero las queſtiones locas y ſin ſabiduria deſecha, ſabiendo que engendran contiendas:

24 וּלְעֶבֶד אֲדֹנָיו לֹא יִשְׁוֶה לוֹ לְהִלָּחֵם כִּי־אִם לִהְיוֹתוֹ עָנָו אֶל־כֻּלָּם אִישׁ לִמּוּדִים וְאֶרֶךְ אַפַּיִם׃

Que el ſieruo del Sennor no es meneſter que ſea litigioſo, ſino manſo para con todos, apto para enſennar, ſuffrido:

25 בַּעֲנָוָה מְיַסֵּר אֶת־מִתְקוֹמְמָיו אִם יִתֵּן לָהֶם אֱלֹהִים אֶת־תְּשׁוּבָה לְדַעַת אֱמֶת׃

Que con manſedumbre enſenne à losque reſiſté: ſi por ventura Dios les de que ſe arrepientan y conozcan la verdad:

26 וְלָשׁוּב לְהָקִיץ אֶל־נַפְשָׁם מִמּוֹקְשֵׁי הַשָּׂטָן אֲשֶׁר בָּם נוֹקְשׁוּ כִּרְצוֹן נַפְשׁוֹ׃

Y ſe conuiertā del lazo del diablo en que eſtan captiuos, à hazer ſu voluntad.

ג

1 וְזֹאת תֵּדַע כִּי־בְאַחֲרִית הַיָּמִים תְּבוֹאֶינָה רָעוֹת עִתִּים׃

Eſto empero ſepas que en los poſtreros dias, vendrán tiempos peligoſos.

ϐ.

21. Ἐὰν οὖν τις ἐκκαθάρῃ ἑαυτὸν ἀπὸ τούτων, ἔσται σκεῦος εἰς τιμήν, ἡγιασμένον, καὶ εὔχρηστον τῷ δεσπότῃ, εἰς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν ἡτοιμασμένον.

Si quelcun donc ſe purifie, s'eſtant ſeparé de ces choſes, il ſera vn vaiſſeau ſanctifié à honneur, & duiſant au Seigneur, & appareillé à toute bonne œuure.

22. Τὰς δὲ νεωτερικὰς ἐπιθυμίας φεῦγε· δίωκε δὲ δικαιοσύνην, πίστιν, ἀγάπην, εἰρήνην μετὰ τῶν ἐπικαλουμένων τὸν κύριον ἐκ καθαρᾶς καρδίας.

Fui auſſi les deſirs de ieuneſſe, & pourchaſſe iuſtice, foy, charité, & paix auec ceux qui inuoquent de cœur pur le Seigneur.

23. Τὰς δὲ μωρὰς καὶ ἀπαιδεύτους ζητήσεις παραιτοῦ, εἰδὼς ὅτι γεννῶσι μάχας.

Et reiette les queſtions folles, & qui ſont ſans inſtruction, ſachans qu'elles engendrent debats.

24. Δοῦλον δὲ κυρίου οὐ δεῖ μάχεσθαι, ἀλλ' ἤπιον εἶναι πρὸς πάντας, διδακτικόν, ἀνεξίκακον.

Or ne faut-il point que le ſeruiteur du Seigneur ſoit debateur: ains qu'il ſoit doux enuers tous, propre á endoctriner, ſupportant patiemment les mauuais.

25. Ἐν πρᾳότητι παιδεύοντα τοὺς ἀντιδιατιθεμένους· μήποτε δῷ αὐτοῖς ὁ θεὸς μετάνοιαν εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας.

Enſeignant auec douceur ceux qui ont ſentiment contraire, pour eſſayer, ſi quelquesfois Dieu leur donnera repentance pour recognoiſtre la verite:

26. Καὶ ἀνανήψωσιν ἐκ τῆς τοῦ διαβόλου παγίδος, ἐζωγρημένοι ὑπ' αὐτοῦ εἰς τὸ ἐκείνου θέλημα.

Et qu'ils ſe reſueillent en ſortant du piege du diable. par lequel ils ont eſté prins pour faite ſa volonté.

ΚΕΦΑΛ. γ'.

Τοῦτο δὲ γίνωσκε, ὅτι ἐν ἐσχάταις ἡμέραις ἐνστήσονται καιροὶ χαλεποί.

Or ſache ceci, qu'és derniers iours il ſuruiendra des temps faſcheux.

CAP. II.

21. Si quis ergo emundaverit ſe ab iſtis: erit vas in honorem ſanctificatum, & utile Domino, ad omne opus bonum paratum.

If any man therefore purge himſelfe from theſe / he ſhall be a veſſell vnto honour / ſanctified / and meete for the Lord ; and prepared vnto euery good worke.

22. Iuvenilia autem deſideria fuge: ſectare verò iuſtitiam, fidem, charitatem, & pacem cum iis qui invocant Dominum de corde puro.

Flee alſo from the luſts of youth / and followe after righteouſneſſe / fayth / loue / and peace / with them that call on the Lorde with pure heart.

23. Stultas autem & ſine diſciplina quæſtiones devita: ſciens quia generant lites.

And put away fooliſh / and vnlearned queſtions / knowing that they ingender ſtriſe.

24. Servum autem Domini non oportet litigare, ſed manſuetum eſſe ad omnes, docibilem, patientem.

But ẏ ſeruant of the Lord muſt not ſtriue / but muſt be gentle towarde all men / apt to teach / ſuffring the euill men patiently.

25. Cum modeſtia corripientem eos qui reſiſtunt veritati: nequando Deus det illis pœnitentiam ad cognoſcendam veritatem.

Inſtructing them with meeknes that are contrarie minded / prouing if God at anie time will giue them repentance / that they may know the trueth.

26. Et reſipiſcant à diaboli laqueis, à quo captivi tenentur ad ipſius voluntatem.

And that they may come to amendment out of the ſnare of the deuil / which are taken of him at his will.

CAP. III.

HOc autem ſcito, quòd in noviſſimis diebus inſtabunt tempora periculoſa.

This knowe alſo / that in the laſt dayes ſhall come perillous times.

Das II. Capitel.

21. So nun jemandt ſich reiniget von ſolchen Leuten / der wird ein geheiliget Faß ſein / zu den ehren / dem Haußherrn bräuchlich / vnd zu allem guten werck bereitet.

Der ſom nogen nu renſer ſig fra ſaadant Folck / hand bliffuer it helligt Kar / til ære / ſom Hoſbonden kand bruge / oc er bered til alle gode gerninger.

22. Fleuch die lüſte der jugend / jage aber nach der gerechtigkeit / dem glauben / der liebe / dem fride / mit allen die den HERRN anruffen von reinem hertzen.

Fly vngdommens bering / Giff dig effter Retferdighed / Troen / Kærlighed / Fred / met alle dem / ſom kalde paa HERREN met it rent hierte.

23. Aber der thörichten vnd vnnützen Fragen entſchlage dich / denn du weiſſeſt / daß ſie nur zanck geberen.

Men holt dig fra daarlige oc wnyttelige Spørſſmaal / thi du vedſt / at de føde ekon trette.

24. Ein Knecht aber deß HERRN ſol nit zänckiſch ſein / ſondern freundlich gegen jederman / lehrhafftig. Der die böſen tragen kan.

Oc HERRENS Tienere ſkal icke vere tretactig / men venlig imod huer mand / redebon til at lære. Som kand fordrage de Onde.

25. Mit ſanfftmut / vnd ſtraffet die widerſpenſtigen / ob jnen Gott dermal eins buſſe gebe / die Warheit zuerkennen.

Met ſactmodighed / oc ſtraffe de Genſtridige / om Gud vilde en gong giffue dem penitentze / til at bekende Sandhed.

26. Vnd wider nüchtern würden / auß deß Teufels ſtrick / von dem ſie gefangen ſind / zu ſeinem willen.

Oc at bliffue ædru igen aff Dieffuelens ſnare / aff huilcken de ere fangne / effter hans vilie.

Das III. Capitel.

DAs ſolt du aber wiſſen / daß in den letzten tagen werden grewliche zeit kommen.

Det ſkalt du oc vide / at der ſkal i de ſiſte dage komme gruſelig tid.

Kapitola II.

21. Protož budeli ſe kdo očiſſtowati od těchto wěch / bude nádobau ke cti poſwěcenau a vžitečnau PAnu / k každěmu ſtutku dobrěmu hotowau.

Jeſliby kto tedy oczyśćił ſię od tych / bedźie naczyniem ku vczćiwośći poświeconym y godnym Panu / gotowym na wſzelka ſpráwe dobra.

22. Mládenčijch pak žádoſtij / waruog ſe: ale náſleduog Sprawedlnoſti / Wijry / Láſky / Pokoge / s těmi kteřijž wzýwagij PANA z ſrdce čiſtěho.

A chroń ſię pożadliwośći młodźieńſkich ále naſladuy ſpráwiedliwośći / miłośći / wiáry / pokoiu / z tymi ktorzy wzywáią Páná z czyſtego ſercá.

23. Blázniwých pak a newmělých otázek / kteréž gſu bez aužitku / waruig ſe / wěda že plodij toliko ſwáry.

Kremu odrzuć precz głupie gadki / y wktorych nauki niemaſz / wiedzac iż oni rodza zwady.

24. Na ſlužebnijka pak Božijho neſluſſý ſe waditi / ale aby byl krotký ke wſſem / zpuoſobný k včenij / trpěliwý.

A ſługá Páńſki nie ma ſie wádzić / ále vkładnym być przećiwko każdemu / godnym ku nauczániu / ćierpiacym złe ludźi.

25. A kterýžby včil a treſtal s ſtřijdmoſtij / ty kteřijž ſe protiwij prawdě / zdaby ſnad někdy dal gim Bůh pokánij k poznánij prawdy.

Z ćichośćia / vczac ty ktorzy ſie ſprzećiwiáia / ázaby im kiedy Bog dał vpámietánie ku poznániu prawdy.

26. Aby vſſli oſýdel ďáblowých / od kteréhož gſauce zgijmánij / gſau w wězenij k geho wuoli.

Aby wybáwieni bedac z śidła czártowſkiego / w ktorym ſa poymáni / obaczyli ſie ku czynieniu woley iego.

Kapitola III.

TOto pak wěz že w poſlednijch dnech naſtanau čaſowě nebezpečnij:

A Wiedz to / iż oſtátecznych czáſow náſtána chwile niebeſpieczne.

ג

2 וְנֶהוּוֹן בְּנַי־נָשָׁא רָחְמַי נַפְשְׁהוֹן וְרָחְמַא כֶּסְפָּא שַׁבְּהָרָנֵא רָמֵא מְגַדְּפָנָא דְּלָאֲנָשַׁיְהוֹן לָא מֶתְתַּפִּיסִין כָּפְרַי בְּטַיְבוּתָא רְשִׁיעֵא׃

Percioche gli huomini ſaranno amatori di ſe ſteſſi, auari, arroganti, ſuperbi, baſtemmiatori, diſobbedienti à i padri e madri, ingrati, impij.

3 אַכְּלַי קַרְצָא מְשַׁעְבְּדַי לְרֶגְּתָא בַּעֲרִירָיֵא סָנְיַי טָבָתָא׃

Senz'affettione, mancatori di fede, calunniatori, ſenza temperanza, crudeli, odiatori del bene.

4 מַשְׁלְמָנֵא מְסַרְהֲבֵא חֲתִירֵא רָחְמַי רְגִיגָתָא טָב מֶן חוּבֵּה דַּאלָהָא׃

Traditori, temerari, altieri, amatori de le Voluttà, piu che amatori di Dio.

5 דְּאִית לְהוֹן אֶסְכְּמָא דְּדַחֲלַת אֲלָהָא וּמֶן חַיְלֵהּ דַּאלָהָא רַחִיקִין דְּהָכַנָּא אֶנּוּן דְּרַחוּק אֶנּוּן מֶנָּךְ׃

Hauendo apparenza di pieta, ma negando la Virtù di eſſa. Ritirati dunque da queſti tali.

6 מֶנְּהוֹן אֶנּוּן גֵּיר הָנוּן דְּמַחֲלְדִין בְּיָתְבָתָא וְשָׁבֵין נְשֵׁא דְּטַמִּיהֶן בַּחְטָהֵא וּמֶתְדַּבְּרָן לְרֶגְיָגָתָא מְשַׁחְלְפָתָא׃

Perche di queſti ſon coloro che ſen'entrano per le caſe, e fanno prigioni le donnicciuole, cariche di peccati, che ſon menate da Varie concupiſcentie.

7 דְּבְכֻל זְבַן יָלְפִין מֶמְתוּם לִידַעְתָּא דַּשְׁרָרָא לְמֵאתָא לָא מֶשְׁכְּחָן׃

Che ſempre imparano, ne mai poſſon Venire à la cognition de la Verità.

8 אֵיכַנָּא דֵּין דְּיָנִיס וְיַמְבְּרֵס קָמוּ לוּקְבַל מוּשֵׁא הָכַנָּא אַף הָנוּן קָיְמִין לוּקְבַל שְׁרָרָא אֲנָשָׁא דְּמַחְבַּל רֶעְיָנְהוֹן וַסְלִין מֶן הַיְמָנוּתָא׃

E nel modo che Ianne e Iambre fecero reſiſtenza à Moiſe, coſi ancor queſti reſiſteno à la Verità: huomini corrotti di mente, reprouati quanto à la fede.

ג

2 כִּי־יִהְיוּ הָאֲנָשִׁים אֹהֲבֵי־נַפְשָׁם אֹהֲבֵי־כֶסֶף גֵּאִים הוֹלְלִים מְחָרְפִים וּמְגַדְּפִים אֲשֶׁר יִלְעֲגוּ לְאָב וְיִבְזוּ לְיִקְּהַת אֵם לְהָשִׁיב רָעָה תַּחַת טוֹבָה רְשָׁעִים׃

Que aurá hombres amadores de ſi, auaros, (cudicioſos,) glorioſos, ſoberuios, maldizientes, deſobedecedores de ſus padres, ingratos, impuros.

3 אֵימִים אֲשֶׁר יְשַׁלְּחוּ יְדֵיהֶם בִּשְׁלוֹמֵיהֶם וַיְחַלְּלוּ בְּרִיתָם מַכְלִימִים בְּעֵטִים אַכְזָרִים אַנְשֵׁי בְלִיַּעַל׃

Sin affecto, deſſeales, calumniadores, deſtemplados, ſin manſedumbre, ſin bondad.

4 מְגַלִּים סוֹד פּוֹשְׁקִים מְפִיחִים כָּל־דָּבָר חֲפֵצִים בְּחֶפְצָם יוֹתֵר מֵחֲפוֹץ בֵּאלֹהִים׃

Traydores, arrebatados, hinchados amadores de los deleytes mas que de Dios.

5 אֲשֶׁר יֵשׁ לָהֶם דְּמוּת יִרְאַת אֱלֹהִים אַךְ אֶת־גְּבוּרָתָהּ מְכַחֲשִׁים וַאֲשֶׁר כָּאֵלֶּה סוּר מֵהֶם׃

Teniendo el apparencia de piedad, mas negando la efficacia de ella: y à eſtos euita:

6 וּמֵאֵלֶּה הָיוּ אֲשֶׁר הוֹלְכִים מִבַּיִת הַבַּיְתָה וְשׁוֹבִים אֶת־הַנָּשִׁים הַמְּסֻבָּלוֹת בַּחֲטָאִים הַנִּשָּׁבוֹת בְּתַאֲווֹת חֲלִיפוֹת רַבּוֹת׃

Porque de eſtos ſon los que ſe entran por las caſas, y lleuan captiuas las mugercillas, cargadas de peccados, lleuadas de diuerſas concupiſcencias:

7 תָּמִיד לוֹמְדוֹת וּבְכָל־עֵת לֹא יְכֹלוֹת לָבוֹא אֶל־דַּעַת אֱמֶת׃

Que ſiempre aprenden, y nunca pueden acabar de llegar àl conocimiento de la verdad.

8 וְכַאֲשֶׁר דָּתָן וַאֲבִירָם קָמוּ עַל־מֹשֶׁה כֵּן גַּם הָאֵלֶּה מִתְקוֹמְמִים עַל־הָאֱמֶת אֲנָשִׁים חַסְרֵי לֵב סֵטִים סוֹרְרִים מֵאֱמוּנָה׃

Y de la manera que Iannes y Mambres reſiſtieron à Moyſen, anſi tambien eſtos reſiſten à la verdad: hombres corruptos de entendimiento, reprobos acerca de la fe.

γʹ.

2. Ἔσονται γὰρ οἱ ἄνθρωποι φίλαυτοι, φιλάργυροι, ἀλαζόνες, ὑπερήφανοι, βλάσφημοι, γονεῦσιν ἀπειθεῖς, ἀχάριστοι, ἀνόσιοι.

Car les hommes ſeront amateurs d'eux meſmes, auaricieux, vanteurs, orgueilleux, diffamateurs, deſobeiſſans à peres & meres, ingrats, profanes.

3. Ἄστοργοι, ἄσπονδοι, διάβολοι, ἀκρατεῖς, ἀνήμεροι, ἀφιλάγαθοι.

Sans affection naturelle, ſans loyauté, calomniateurs, incontinens, cruels, haïſſans les bons:

4. Προδόται, προπετεῖς, τετυφωμένοι, φιλήδονοι μᾶλλον ἢ φιλόθεοι.

Traiſtres, temeraires, enflés, amateurs de voluptés pluſtoſt que de Dieu.

5. Ἔχοντες μόρφωσιν εὐσεβείας, τὴν δὲ δύναμιν αὐτῆς ἠρνημένοι· καὶ τούτους ἀποτρέπου.

Ayans l'apparence de pieté, mais ayans renié la force d'icelle: deſtourne-toi auſſi de telles gens.

6. Ἐκ τούτων γάρ εἰσιν οἱ ἐνδύνοντες εἰς τὰς οἰκίας, καὶ αἰχμαλωτεύοντες τὰ γυναικάρια σεσωρευμένα ἁμαρτίαις, ἀγόμενα ἐπιθυμίαις ποικίλαις.

Car d'entre ceux-ci ſont ceux qui ſe fourrent ès maiſons, & qui tienent captiues les femmelettes chargees de pechés, tranſportees par diuerſes conuoitiſes.

7. Πάντοτε μανθάνοντα, καὶ μηδέποτε εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν δυνάμενα.

Leſquelles apprenent touſiours, & iamais ne peuuēt paruenir à la cognoiſſance de verité.

8. Ὃν τρόπον δὲ ἰαννῆς καὶ ἰαμβρῆς ἀντέστησαν μωϋσεῖ, οὕτως καὶ οὗτοι ἀνθίστανται τῇ ἀληθείᾳ, ἄνθρωποι κατεφθαρμένοι τὸν νοῦν, ἀδόκιμοι περὶ τὴν πίστιν.

Et comme Iannes & Iambres ont reſiſté à Moyſe, ceux ci pareillement reſiſtent à la verité: gens du tout corrompus d'entendemēt, reprouués quāt à la foy.

CAP. III.

2. Et erunt homines ſeipſos amantes, cupidi, elati, ſuperbi, blaſphemi, parentibus non obedientes, ingrati, ſceleſti.

For men ſhalbe louers of their owne ſelues/ couetous/ boaſters/ proude/ curſed ſpeakers/ diſobedient to parents/ vnthankefull/ vnholy.

3. Sine affectione, ſine pace, criminatores, incontinentes, immites, ſine benignitate.

Without naturall affection/ trucebreakers/ falſe accuſers/ intemperate/ fierce/ deſpiſers of them which are good.

4. Proditores, proterui, tumidi, & voluptatum amatores magis quam Dei.

Traitours/ headie/ high minded/ louers of pleaſures more then louers of God.

5. Habentes ſpeciem quidem pietatis, virtutem autē eius abnegantes. Et hos devita.

Hauing a ſhew of godlines/ but haue denied the power thereof: turne away therefore from ſuch.

6. Ex his enim ſunt qui penetrant domos: & captivas ducunt mulierculas oneratas peccatis, quæ ducuntur variis deſideriis.

For of this ſorte are they which creepe into houſes/ and leade captiue ſimple women laden with ſinnes/ and led with diuers luſtes.

7. Semper diſcentes, & nunquam ad ſcientiam veritatis pervenientes.

Which women are euer learning/ and are neuer able to come to the knowledge of the trueth.

8. Quemadmodum autem Iannes & Mambres reſtiterunt Moyſi ita & hi reſiſtunt veritati, homines corrupti mente, reprobi circa fidem.

And as Jannes and Jambres withſtood Moſes/ ſo do theſe alſo reſiſt the trueth/ men of corrupt mindes/ reprobate concerning the fayth.

Das III. Capitel.

2. Denn es werden Menſchen ſein/ die von ſich ſelbs halten/ geitzig/ ruhmrätig/ hoffertig/ läſterer/ den Eltern vngehorſam/ vndanckbar/ vngeiſtlich.

Thi der ſkulle vere Menniſke/ ſom holde aff ſig ſelff/ Gerige/ Stortalende/ Hofferdige/ Beſpaattere/ Foreldrene vlydige/ Wtacknemmelige/ Waandelige.

3. Störrig/ vnverſöhnlich/ ſchänder/ vnkeuſch/ wilde/ vngůtig.

Wkærlige/ Wforligelige/ Skendere/ Wkyſke/ Vilde/ Vanartige.

4. Verräther/ frefeler/ auffgeblaſen/ die mehr lieben wolluſt denn Gott.

Forredere/ Fortredelige/ Opblæſde/ Som mere elſke vellyſt end Gud.

5. Die da haben den ſchein eines Gottſeligen weſens/ aber ſeine krafft verlaugnen ſie. Vnd ſolche meide.

Som haffue it Gudeligt væſens anſeelſe/ men de necte krafften der aff/ Fly ocſaa ſaadane.

6. Auß denſelbigen ſind/ die hin vnd her in die Häuſer ſchleuchen/ vnd füren die Weiblein gefangen/ die mit ſünden beladen ſind/ vnd mit mancherley lůſten fahren.

Aff de ſamme ere/ de ſom løbe her oc der i Huſene/ oc føre Quinderne fangne/ Som ere beſuarede met Synd/ oc fare met allehonde lyſt.

7. Lernen immerdar/ vnnd können nimmer zur erkenntniß der warheit kommen.

De lære altid/ oc kunde aldri komme til Sandheds bekendelſe.

8. Gleicher weiſe aber/ wie Jannes vnnd Jambres Moſi widerſtunden/ alſo widerſtehen auch dieſe der Warheit. Es ſind Menſchen von zerrůtten ſinnen/ vntůchtig zum glauben.

Oc lige ſom Jannes oc Jambres ſtode mod Moſe/ ſaa ſtaa oc diſſe mod Sandhed/ det ere Menniſke met forderffuede ſind/ oc wduelige til Troen.

Kapitola III.

2. A budau lidě ſami ſebe milugijce/ lakomij/ hrdij/ pyſſnij/ ruhači/ rodičuow ſwých nepoſluſſnij/ newděčnij/ bezbožnij.

Abowiem będą ludzie ſami ſiebie miłuiący/ łákomi/ chlubni/ pyſzni/ złorzecżący/ rodzicom nieposłuſzni/ niewdzięczni/ nie pobożni.

3. Bez dobrě žádoſti/ aumluw nezdrželiwij/ hánce/ neſtřijdmij/ nepokognij/ bez dobrotiwoſti.

Bez miłośći/ nie trzymáiący przymierza/ potwárce/ niepowśćiągliwi/ okrutni/ dobrych nie miłuiący.

4. Zrádcy/ zpurnij/ wſſetečnij/ nadutij a rozkoſſe milugijce/ wijce nežli Boha:

Zdrayce/ ſkwápliwi/ nádęći/ w roſkoſzach ſie kocháiący rádzey niż Bogá miłuiący.

5. Magijce zagiſtě zpuoſob pobožnoſti/ ale mocy gegij zapijragijce. Y těch ſe warug:

Máiący podobieńſtwo pobożnośći/ ále ktorzy ſie mocy iey zaprzeli/ tych ſie tedy ſtrzeż.

6. Nebo někteřij z těch gſau/ kteřijž ſe taulagij po domijch/ a gijmagijce ženy po ſobě táhnau/ obtijžené hřijchy/ genž býwagij wedeny rozličnými žádoſtmi:

Abowiem z tych ſą ći ktorzy wkradáią ſie w domy/ poimáne wodą niewiaſtki/ obćiążone grzechy/ vwodząc ſie zá rozmaithemi pożądliwośćiámi.

7. Wždycky ſe včijce/ a nikdý k poznánij prawdy nepřicházegijce.

Ktore ſie záwżdy vczą/ á nigdy ku vznaniu prawdy przyiydź nie mogą.

8. Nebo yako Jannes a Mambres protiwili ſe Moyžijſſowi/ tak y tito protiwij ſe Prawdě/ Lidě zmámeni na myſli/ a bludnij při Wijře.

A iako Jánnes y Jambres záſtáwowáli ſie Moiżeſzowi/ tak też ći przećiwiáią ſie prawdźie/ ludźie rozumu ſkázonego/ odrzuceni co ſie wiáry tycże.

ג

9 אלא לא יאתון ———
לקדמיהון שטיותהון גיר
מתידעא הי לכל נש איכנא
דאף דהנון אתידעת :

Ma non faranno piu profitto: percioche la loro ſtoltitia ſarà manifeſta à tutti, come fu ancor quella di coloro.

10 אנת דין אתית בתר י
יולפני ובתר דוברי ובתר
צביני ובתר הימנותי ובתר
נגירות רוחי ובתר חובי
ובתר מסיברנותי :

Hor tu hai ben compreſa la mia dottrina, il mio modo del viuere, il propoſito, la fede, la patientia, la charità, la ſofferenza.

11 ובתר רדיפותי ובתר
חשי וידע אנת אילין סיברת
באנטיכיא ובאיקנון ו
ובלוסטרא אידא רדיפותא
סיברת ומן כלהין פצני
מרי :

Le perſecutioni, le afflittioni, de la ſorte che mi ſono auuenute in Antiochia, in Iconio, in Liſtra: quali perſecutioni io habbi ſoſtenute, e di tutte il Signore m'ha liberato.

12 וכלהון דין אילין דצבין
בדחלת אלהא דיחון
בישוע משיחא מתרדפין :

E tutti quelli ancora, che vogliono viuer piamente in Chriſto IESV *ſaranno i perſeguitati.*

13 בני־נשא דין בישא
ומטעינא יוספון על ב
בישותהון כד טעין ומטעין :

Ma gli huomini maluagij & ingannatori profittaranno in peggio, ingannando altrui, & eſſendo ingannati eſſi.

14 אנת דין קוא באילין
דילפת ואשתררת ידע א
אנת גיר מן מנו ילפת :

Ma tu ſta ſaldo ne le coſe che hai imparate, e che ti ſono ſtate commeſſe, ſapiendo da chi tu l'hai imparate.

15 ודמן טליותך ספרא
קדישא ילית אנת דמשכחין
דיחכמונך לחיא ———
בהימנותא דבישוע מ
משיחא :

E che da fanciullo hai hauuta cognitione de le ſacre lettere, lequali ti poſſon far dotto à ſalute, per la fede che è in Chriſto IESV.

ג

9 כי־אם לא יפרו ולא ירבו
כי־נבלתם תגלה לעיני כל־בני
אדם כמו גם נבלתם נגלתה :

Mas no ſeran encimados: porque ſu locura ſera manifieſta à todos, como tambien lo fue la de aquellos.

10 ואת באת אחרי למודי
הליכותי רצוני אמונתי ארך אפים
אהבה שברה תקוה ודמיה :

Tu empero has alcançado mi doctrina, inſtitucion, intento, fe, largura de animo, charidad paciencia.

11 ברדופי ובעניי כמה באו עלי
באנטיוכיא באיקון בלוסטרא
כמה ירדפוני ויכלתי כי־מכלם
הצילני יהוה :

Perſecuciones, affliciones, quales me fueron hechas en Antiochia, Iconio, Lyſtras· quales perſecuciones he ſuffrido, y de todas me ha librado el Sennor.

12 וכל־אשר יאבו ביראת
יהוה לחיות בישוע המשיח
ירדפון :

Y aun todos los que quieren biuir piamente en el Chriſto, padeceran perſecucion.

13 ואנשי בליעל אנשי תך
ומרמה יפרו וירבו על־הרעה
מתעים ומתעתעים המה :

Mas los malos hombres, y los engannadores, yran de mal en peor engannados, y engannando à otros.

14 ואת עמדה נא באשר למדתה
והפקדת יודע את־האיש אשר
למדת ממנו :

Anſi que tu eſtá firme en lo que has aprendido, y te ha ſido encargado, ſabiendo de quien has aprendido.

15 וכי־מנעורים ידעת את־
ספרים קדושים אשר יוכלו
לחכמך לישועה באמונה אשר
היא בישוע המשיח :

Y que ſabes las ſagradas letras deſde la ninnez, las quales te pueden hazer ſabio para la ſalud por la fe que es en el Chriſto Ieſus.

γ'.

9. Ἀλλ' οὐ προκόψουσιν ἐπὶ πλεῖστον. ἡ γὰρ ἄνοια αὐτῶν ἔκδηλος ἔσται πᾶσιν, ὡς καὶ ἡ ἐκείνων ἐγένετο.

Mais ils n'auanceront pas plus outre: car leur folie ſera manifeſtee a tous, comme auſſi a eſté celle de ceux-la.

10. Σὺ δὲ παρηκολούθηκάς μου τῇ διδασκαλίᾳ, τῇ ἀγωγῇ, τῇ προθέσει, τῇ πίστει, τῇ μακροθυμίᾳ, τῇ ἀγάπῃ, τῇ ὑπομονῇ.

Mais toi, tu as pleinement comprins ma doctrine, conduite, intention, foy, douceur, charite, patiance.

11. Τοῖς διωγμοῖς, τοῖς παθήμασιν. οἷά μοι ἐγένοντο ἐν ἀντιοχείᾳ, ἐν ἰκονίῳ, ἐν λύστροις· οἵους διωγμοὺς ὑπήνεγκα· καὶ ἐκ πάντων με ἐρρύσατο ὁ κύριος.

Mes perſecutions, & afflictions, telles qu'elles me ſont aduenues en Antioche, & Iconie, & en Lyſtre: voire quelles perſecutions j'ai ſouſtenues, & comment le Seigneur m'a deliuré de toutes.

12. Καὶ πάντες δὲ οἱ θέλοντες εὐσεβῶς ζῆν ἐν χριστῷ ἰησοῦ, διωχθήσονται.

Or tous ceux auſſi qui veulent viure ſelon pieté en Ieſus Chriſt, ſouffriront perſecution.

13. Πονηροὶ δὲ ἄνθρωποι καὶ γόητες προκόψουσιν ἐπὶ τὸ χεῖρον, πλανῶντες καὶ πλανώμενοι.

Mais les hommes mauuais, & abuſeurs, s'auancernot en empirant, ſeduiſans & eſtant ſeduits.

14. Σὺ δὲ μένε ἐν οἷς ἔμαθες καὶ ἐπιστώθης· εἰδὼς παρὰ τίνος ἔμαθες.

Or toi, demeure ès choſes que tu as apprinſes, & qui t'ont eſté commiſes, ſachant de qui tu les as apprinſes:

15. Καὶ ὅτι ἀπὸ βρέφους τὰ ἱερὰ γράμματα οἶδας, τὰ δυνάμενά σε σοφίσαι εἰς σωτηρίαν, διὰ πίστεως τῆς ἐν χριστῷ ἰησοῦ.

Et que dés ton enfance tu as cognoiſſance des ſainctes lettres, leſquelles te peuuent rendre ſage à ſalut par la foy qui eſt en Ieſus Chriſt.

CAP. III.

9. Sed ultrà non proficient: inſipientia enim eorum manifeſta erit omnibus, ſicut & illorum fuit.

But they ſhall preuaille no longer: for their madnes ſhall bee euident vnto all men/ as theirs alſo was.

10. Tu autem aſſecutus es meam doctrinam, inſtitutionem, propoſitum, fidem, lõganimitatem, dilectionem, patientiam.

But thou haſt fully knowen my doctrine/ maner of liuing/ purpoſe/ fayth/ long ſuffering/ loue/ pacience.

11. Perſecutiones, paſſiones: qualia mihi facta ſunt Antiochiæ, Iconii, Lyſtris: quales perſecutiones ſuſtinui, & ex omnibus eripuit me Dominus.

Perſecutions/ and afflictions which came vnto me at Antiochia / at Iconium/ and at Lyſtri/ which perſecutions I ſuffered: but ſrom them all the Lord deliuered me.

12. Et omnes qui piè volunt vivere in Chriſto Ieſu, perſecutionem patientur.

Yea/ and all that will liue godly in Chriſt Jeſus/ ſhall ſuffer perſecution.

13. Mali autem homines & ſeductores proficient in peius: errantes, & in errorem mittentes.

But the euill men & deceyuers/ ſhal waxe worſe and worſe/ deceyuing/ and being deceyued.

14. Tu verò permane in iis quæ didiciſti, & credita ſunt tibi: ſciens à quo didiceris.

But continue thou in the thinges which thou haſt learned / and art perſwaded thereof/ knowing of whom thou haſt learned them.

15. Et quia ab infantia ſacras literas noſti, quæ te poſſunt inſtruere ad ſalutem, per fidem quæ eſt in Chriſto Ieſu.

And that thou haſt knowen the holy Scriptures of a childe/ which are able to make the wiſe vnto ſaluation through the fayth which is in Chriſt Jeſus.

Das III. Capitel.

9. Aber ſie werdens die länge nicht treiben / den jre thorheit wirdt offenbar werden jederman / gleich wie auch jener war.

Men de ſkulle icke bedriffue det lenge/ Thi deris daarlighed ſkal bliffue obenbare for huer mand/ Lige ſom de andris ocſaa vaar.

10. Du aber haſt erfahren meine lehre / meine weiſe / meine meinung / meinen glauben / meine langmuth / meine liebe / meine gedult.

Men du haffuer forfaret/ min ſkick/ min mening min Tro/ min Langmodighed/ min kærlighed/ min taalmodighed.

11. Meine verfolgung / meine leiden / welche mir widerfahren ſind zu Antiochia / zu Iconio / zu Liſtran / welche verfolgung ich da ertrug. Vnd auß allen hat mich der HERR erlöſet.

Min forfølgelſe / min pine / ſom mig er viderfaren i Antiochia / i Iconio / i Lyſtran / huilcken forfølgelſe ieg leed der / Oc HERREN frelſte mig/ aff alt ſammen.

12. Vnnd alle / die Gottſelig leben wöllen in Chriſto Jeſu / müſſen verfolgung leiden.

Oc alle/ ſom ville leffue Gudelige i Chriſto Jheſu/ de ſkulle lide forfølgelſe.

13. Mit den böſen Menſchen aber vnnd verfüriſchen / wirds je länger je ärger / verführen vnnd werden verführet.

Men met de onde oc ſuigefulde Menniſke/ bliffuer det io lenger io verre/ de bedrage oc bliffue bedragne.

14. Du aber bleibe in dem / das du gelernet haſt / vnnd dir vertrawet iſt / Sintemal du weiſſeſt / von wem du gelernet habſt.

Men bliff du i det ſom du haffuer lært/ oc dig er befalet/ Effterdi du vedſt/ aff huem du haffuer lært.

15. Vnnd weil du von kindt auff die heilige Schrifft weiſſeſt / kan dich dieſelbige vnterweiſen zur Seligkeit / durch den Glauben an Chriſto Jeſu.

Oc effterdi du vedſt den hellige Scrifft op aff Barndom / da kand hun vnderuiſe dig til ſalighed/ formedelſt Troen i Chriſto Jheſu.

Kapitola III.

9. Ale wijcek nebudau proſpijwati / Neb nemaudroſt gegich zgewná bude wſſechněm / yako y oněchno byla.

Ale ſie im dáley niepoſzcześći/ ábowiem ſzaleńſtwo tych iáwne będzie wſzytkim/ iáko y onych było.

10. Ale ty gſy doſſel měho včenij / vſtanowenij / vmyſlu / Wijry dlauhočekánij / milowánij trpělivoſti.

A thyś świádomeś nauki moiey y ſpoſobu żywotá mego/ vmyſlu wiáry/ ćichośći/ miłośći/ y ćierpliwośći

11. Protiwenſtwij / vtrpenij kteráž ſe mně přihodila w Antyochij / w Ykonij / a w Liſtře / kterář gſem protiwenſtwij trpěl: a ze wſſech mne wyſwobodil PAN.

Perzeſladowánia / vćiſkow ktore ná mie przychodźiły w Antyochiey/ w Ikonium/ w Liſtrzech/ ktorem prześladowánia ćierpiał/ ale ze wſzytkich wybawił mie Pan.

12. Ale y wſſyckni ti kteřijž chtěgij pobožně žiwi býti w Kryſtu Gežijſſy / protiwenſtwij trpěti budau.

A owſzem wſzyſcy ktorzy chcą pobożnie żyć w Kryſtuſie Jezuſie/ prześládowánia ćierpieć będą.

13. Zlij pak Lidé a Swuodcowé / půgdau ze zlého w horſſij: blaudijce / a giné w blud vwodijce.

A źli ludźiey zwodźce poprawią ſie ku gorſzemu zwodząc ine/ á ſámi będąc zwiedźieni.

14. Ale ty pewně trway w těch wěcech kterýmž gſy ſe naučil / a které ſwěřeny gſau tobě wěda od koho gſy ſe naučil:

Ale ty trway w tych rzeczach ktorycheś ſie náuczył/ y ktore tobie ſą zwierzone/ wiedząc od kogoś ſie náuczył.

15. Neb hned od mladoſti Swatá Pijſma znáš / kteráž mohau tebe naučiti k Spaſenij / ſkrze Wijru / kteráž geſt w Kryſtu Gežijſſy.

A iż od dźiećińſthwá świádomeś piſm świętych/ ktore ćie mogą vczynić vczonym ku zbawieniu przez wiárę/ ktora ieſt w Kryſtuſie Jezuſie.

ג

15 עַל כְּתָב גֵּיר דַּבְּרוּחָא
אֶתְכְּתֵב מוּתְרָנָת הוּ
לְיוּלְפָנָא וַלְכוּנָנָא וַלְתוּרָצָא
וַלְמַרְדוּתָא דַּבְכָאנוּתָא׃

Tutta la Scrittura è diuinamente inſpirata, & è vtile per la dottrina, per la riprenſione, per la correttione, per la inſtruttione, che è ne la giuſtitia.

17 דְּנֶהֱוֵא גְּמִיר בַּר־נָשָׁא
דַּאלָהָא לְכֻל עְבָד טָב
וּמְשַׁלְמָן׃

Accioche l'huomo di Dio ſia integro, preparato ad ogni buona opera.

ד

1 מַסְהֵד אֶנָא לָךְ קְדָם
אֱלָהָא וּמָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא
הַו דַּעְתִיד לַמְדָן חַיֵּא
וּמִיתֵא בְּגֶלְיָנָא דְּמַלְכוּתֵהּ׃

Io ti ſcongiuro dunque dinanzi à Dio & al Signor IESV Chriſto, che dee giudicare i viui e i morti ne la ſua apparitione, e nel regno ſuo.

2 אַכְרֶז מֶלְּתָא וְקוּם
בַּחְפִיטוּתָא בְּזַבְנָא וַדְּלָא
זַבְנָא אַכֵּס וְכַאֵן בְּכֻלֵּהּ
מַגְּרַת רוּחָא וְיוּלְפָנָא׃

Predica la parola, attendi con diligentia in tempo & fuor di tempo, riprendi, minaccia, eſorta con ogni patientia e dottrina.

3 נֶהֱוֵא גֵּיר זַבְנָא דַּלְיוּלְפָנָא
חַלִּימָא לָא נֶשְׁתַּמְעוּן אֶלָּא
אַיְךְ רֶגְיָגְתְהוּן נַסְגּוּן
לְנַפְשְׁהוּן מַלְפָנֵא
בְּחוּתְחָתָא דְּמַשְׁמַעְתְּהוּן׃

Imperoche verrà vn tempo che non ſoſterranno la ſana dottrina: ma come quello à cui pruderanno l'orecchie, s'accumularanno de dottori, ſecondo i lor proprij appetiti.

4 וּמֶן שָׁרָרָא נְהַפְּכוּן
אֶדְנַיְהוּן לְשׁוּעְיָתָא דֵּין
נֶסְטוּן׃

E ritrarranno l'orecchie da la verità, e riuoltarannoſi à le fauole.

ג

16 כָּל־מִכְתָּב אֲשֶׁר מֵרוּחַ
אֱלֹהִים הוּא מוֹעִיל אֶל־לִמּוּד
אֶל־תּוֹכַחַת אֶל־מוּסָר וּמֵישָׁרִים
אֲשֶׁר בִּצְדָקָה׃

Toda Eſcriptura inſpirada diuinamente es vtil para enſennar, para redarguyr, para corregir para inſtituyr en juſticia.

17 אֲשֶׁר יִשָּׁלֵם יוּכַן וִיכֻלֶּה אִישׁ
הָאֱלֹהִים אֶל־כָּל־מַעֲשֶׂה טוֹב׃

Paraque el hombre de Dios ſea perfecto, perfectamente inſtruydo para toda buena obra.

ד

1 וּמֵעִיד אָנֹכִי לִפְנֵי אֱלֹהִים
וַאֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ אֲשֶׁר עָתִיד
לִשְׁפֹּט אֶת־הַחַיִּים וְאֶת־הַמֵּתִים
כְּהִגָּלוֹתוֹ וּכְהִגָּלוֹת מַלְכוּתוֹ׃

Requiero pues yo delante de Dios, y del Sennor Ieſus el Chriſto, que ha de juzgar los biuos y los muertos en ſu manifeſtacion y en ſu Reyno:

2 קְרָא אֶת־הַדָּבָר הֱיֵה מְנַצֵּחַ
בְּכָל־עֵת וָעֵת הוֹכֵחַ שְׁאַל מֵהֶם
נַחֵם בְּכָל־אֶרֶךְ אַפַּיִם וּבְלִמּוּד׃

Que prediques la palabra, que apreſſures à tiempo y fuera de tiempo: redarguye, reprehende duramente: exhorta con toda blandura y doctrina.

3 כִּי־יָמִים בָּאִים אֲשֶׁר לֹא
יָכִילוּ אֶת־בְּשׂוֹרַת הַיְשׁוּעָה כִּי־
אִם כְּמַחְמַדֵּיהֶם וּכְתַאֲוֹת נַפְשָׁם
יִתְעוֹלְלוּ עֲלִילוֹת בְּרֶשַׁע אֶת־
אִישִׁים פּוֹעֲלֵי אָוֶן לָשִׂים לְאָזְנֵיהֶם
עֲלִילוֹת דְּבָרִים׃

Porque vendrá tiempo quando no ſuffrirán la ſana doctrina: antes teniendo las orejas ſarnoſas ſe amontonarán maeſtros que les hablen conforme à ſus concupiſcencias.

4 וְיַהְפְּכוּ אֶת־אָזְנֵיהֶם מִשְּׁמוֹעַ
דְּבַר אֱמֶת וְיִתְהַפְּכוּ אֶל־שְׁנִינוֹת
הֶבֶל׃

Y anſi apartarán de la verdad el oydo, y boluerſehan à las fabulas.

γ'.

16. Πᾶσα γραφὴ θεόπνευστος, καὶ ὠφέλιμος πρὸς διδασκαλίαν, πρὸς ἔλεγχον, πρὸς ἐπανόρθωσιν, πρὸς παιδείαν τὴν ἐν δικαιοσύνῃ.

Toute l'Eſcriture eſt diuinement inſpiree, & profitable à endoctriner, à conuaincre, à corriger, & inſtruire ſelon iuſtice:

17. Ἵνα ἄρτιος ᾖ ὁ τοῦ θεοῦ ἄνθρωπος, πρὸς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν ἐξηρτυμένος.

A fin que l'homme de Dieu ſoit accompli, & parfaitement inſtruit à toute bonne œuure.

ΚΕΦΑΛ. δ'.

Διαμαρτύρομαι οὖν ἐγὼ ἐνώπιον τοῦ θεοῦ, καὶ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῦ μέλλοντος κρίνειν ζῶντας καὶ νεκροὺς κατὰ τὴν ἐπιφάνειαν αὐτοῦ, καὶ τὴν βασιλείαν αὐτοῦ.

Ie te ſomme donc deuant Dieu, & deuant le Seigneur Ieſus Chriſt, qui doit iuger les viuans & les morts, en ſon apparition, en ſon regne:

2. Κήρυξον τὸν λόγον, ἐπίστηθι εὐκαίρως, ἀκαίρως, ἔλεγξον, ἐπιτίμησον, παρακάλεσον ἐν πάσῃ μακροθυμίᾳ, καὶ διδαχῇ.

Preſche la Parole inſiſte en temps & hors temps: argue, tanſe, exhorte en toute douceur d'eſprit & doctrine.

3. Ἔσται γὰρ καιρὸς, ὅτε τῆς ὑγιαινούσης διδασκαλίας οὐκ ἀνέξονται· ἀλλὰ κατὰ τὰς ἐπιθυμίας τὰς ἰδίας ἑαυτοῖς ἐπισωρεύσουσι διδασκάλους κνηθόμενοι τὴν ἀκοήν.

Car vn temps viendra qu'ils ne ſouffriront point la ſaine doctrine: ains ayans les oreilles chatouilleuſes, ils s'aſſembleront des docteurs ſelon leurs deſirs:

4. Καὶ ἀπὸ μὲν τῆς ἀληθείας τὴν ἀκοὴν ἀποστρέψουσιν, ἐπὶ δὲ τοὺς μύθους ἐκτραπήσονται.

Et deſtourneront leurs oreilles de la verité: & ſe tourneront aux fables.

CAP. III.

16. Omnis ſcriptura divinitus inſpirata, utilis eſt ad docendum, ad arguendum, ad corrigendum, ad erudiēdum in iuſtitia.

For the whole Scripture is giuen by inſpiration of God/ and is profitable to teach/ to improoue/ to correct and to inſtruct in righteouſnes.

17. Vt perfectus ſit homo Dei, ad omne opus bonum inſtructus.

That the man of God maye bee abſolute / beeing made perfect vnto all good workes.

CAP. IIII.

TEſtificor coram Deo & Ieſu Chriſto, qui iudicaturus eſt vivos & mortuos, & per adventum ipſius, & regnum eius.

I charge thee therefore before God/ and before the Lord Jeſus Chriſt/ which ſhall iudge the quicke / and dead at his appearing/ and in his kingdome.

2. Prædica verbum, inſta oportunè, importunè: argue, obſecra, increpa in omni patientia & doctrina.

Preach the worde: bee inſtant / in ſeaſon and out of ſeaſon: improue/ rebuke / exhorte with all long ſuffring and doctrine.

3. Erit enim tempus, cum ſanam doctrinam non ſuſtinebunt: ſed ad ſua deſideria coacervabunt ſibi magiſtros, prurientes auribus.

For the time will come / when they will not ſuffer wholeſome doctrine: but hauing their eares itching / ſhall after their owne luſtes get them an heape of teachers.

4. Et à veritate quidem auditum avertent, ad fabulas autem convertentur.

And ſhall turne their eares from the trueth / and ſhall be giuen vnto fables.

Das III. Capitel.

16. Denn alle Schrifft von Gott eingegeben/ iſt nütz zur lehre/ zur ſtraffe/ zur beſſerung/ zur züchtigung in der Gerechtikeit.

Thi al den Scrifft / ſom er indgiffuen aff Gud/ hun er nyttelig til Lærdom/ til ſtraff / til forbedring/ til vnderuiſning i Retferdighed.

17. Das ein menſch Gottes ſey volkommen/ zu allem guten werck geſchickt.

At it Guds Menniſke/ ſkal vere fuldkommet / oc ſkickeligt til alle gode Gerninger.

Das IIII. Capitel.

So bezeuge ich nun für Gott vnnd dem HERRN Jeſu Chriſto/ der da zukünfftig iſt zu richten die lebendigen vnd die Todten/ mit ſeiner erſcheinung vnd mit ſeinem Reich.

SAa vidner ieg nu faar Gud / oc den HERRE Jheſu Chriſto/ ſom ſkal komme at dømme de Leffuendis oc de Døde/ met ſin obenbarelſe oc met ſit rige.

2. Predige das wort / halt an / es ſey zu rechter zeit / oder zur vnzeit / ſtraffe/ drohe/ ermane/ mit aller gedult vnnd lehre.

Predicke Ordet/ holt ved/ huad helder det er i ret tid/ eller i vtid/ ſtraffe / true/ formane/ met al taalmodighed oc lærdom.

3. Denn es wird eine zeit ſein/ da ſie die heilſame Lehre nicht leiden werden/ ſondern nach jhren eigen lüſten werden ſie jnen ſelbs Lehrer auffladen/ nach dem jnen die Ohren jucken.

Thi det ſkal vere en tid/ i huilcken de ſkulle icke kunde lide den ſalige lærdom / Men de ſkulle tage ſig ſelff Lærere/ effter deris egen lyſt/ ſom deris Øren klø effter.

4. Vnnd werden die Ohren von der Warheit wenden/ vnd ſich zu den Fabeln kehren.

Oc de ſkulle vende deris øren fra Sandhed/ oc vende ſig til Fabel.

Kapitola. III.

16. Nebo wſſeliké Pjſmo od Boha wdechnuté / vžitečné geſt k včenij k treſtánij/ k naprawowánij a k wyvčenij/ w ſprawedlnoſti.

Wſzytko píſmo od Bogá nadchnione ieſt/ y pożyteczne ku nauce/ ku ſtrofowániu/ ku karániu/ y ku ćwiczeniu/ ktore ieſt w ſpráwiedliwości.

17. Aby byl dokonalý Cžlowěk Božij/ gſa hotow k každému ſkutku dobrému.

Aby człowiek Boży był doſkonáłym ku wſzelkiey ſpráwie dobrey/ doſtátecznie náuczony.

Kapitola IIII.

OSwědčugi yá před Bohema před Kryſtem Gežijſſem/ kterýžto má ſauditi žiwé y mrtwé/ ſkrze přijchod ſwůg y Králowſtwj ſwé.

ZA thedy oświadczam ſie przed Bogiem y Pánem Jezu Kryſtem/ ktory ſadzić będzie żywe y vmárłe wono zacne ſwe przyście/ y w kroleſtwie ſwoim.

2. Kaž ſlowo/ nabijzeg vſtawičné/ buď wděk neb newděk/ treſcy/ pros a napomijnay we wſſý trpěliwoſti a včenij.

Przepowiedáy ſłowo/ przynaglay w czás niewczas / karz/ ſtrofuy/ nápominay z wſzeláką cichością y náuką.

3. Nebo naſtane čas / kdyžto zdrawého naučenij nebudau přigijmati a ſnáſſeti/ ale wedlé ſwé žádoſti ſhromážďowati budau ſobě Miſtry/ ti geſſto ge vſſy ſwrběgij.

Abowiem będzie czás gdy zdrowey náuki nie ścierpią/ ále máiąc świerzbiące vſzy/ wedle ſwoich pożądliwości ſámi ſobie náuczyciele zgromádzą.

4. A od prawdy zagiſté vſſy odwrátij/ a k báſnijm ſe obrátij.

Y odwrocą vſzy ſwe od prawdy/ y obrocą ſię do baśni.

ד

5 אַנְתְּ דֵּין הֲוַיְתְּ עִיר בְּכֻל
מֶדֶּם וְסַיְבַּר בִּישָׁתָא
נְעַבְדָא עֲבֵד דַּמְסַבְרָנָא
וְתֶשְׁמֶשְׁתָּךְ שַׁלֶּם׃

Ma tu Veglia in tutte le coſe, ſopporta le afflittioni, fa opere d'Euangeliſta: rendi pienamente approuata la tua amministratione.

6 אֶנָא דֵּין מֶתְנַקֵּא אֶנָא
וְזַבְנָא דְּאֶשְׁתְּרֵא מְטָא׃

Perche io ſon gia per eſſer ſacrificato, e il tempo del mio diſcioglimento è preſſo.

7 אַגּוּנָא שַׁפִּירָא
אֶתְכַּתְּשֵׁת וּרְהָטִי שַׁלְמֵת
וְהַימָנוּתִי נִטְרֵת׃

Io ho combattuto buon combattimento, ho finito il corſo, ho oſſeruata la fede.

8 וּמֶן הָשָׁא נְטִיר לִי
כְּלִילָא דְּכֵאנוּתָא ד
דִּיִפְרְעִיוּהִי לִי מָרִי בְּיוֹמָא
הָו דְּהָוִיו דַּיָּנָא כֵּאנָא לָא
דֵּין בַּלְחוֹד לִי אֶלָּא אַף
לַאִילֵין דְּאַחֶבּוּ לְגֶלְיָנֵהּ׃

Quanto al reſto m'è riposta la corona de la giuſtitia, laquale il Signor che è giuſto giudice, mi renderà in quel giorno: e non ſolo à me, ma etiandio à tutti quelli che haueranno amata la ſua Venuta.

9 יִתְבַּטַּל לָךְ דְּתֵאתֵא
לְוָתִי בַּעְגַל׃

Ingegnati di Venir preſto à me.

10 דֵּאמָא גֵּיר שַׁבְקַנִי
וְאַחֵב עָלְמָא הָנָא וֶאזַל
לֵהּ לְתֶסַלוּנִיקֵא קְרִיסְקֶוּס
לְגַלַטִיַא טִיטָוס לְדַלְמַטִיַא׃

Percioche Dema m'ha laſciato, amando il ſecolo preſente, & eſſene andato à Teſſalonica, Creſcente in Galatia, Tito in Dalmatia.

11 לוּקָא הוּ בַּלְחוֹד עַמִּי
לְמַרְקוֹס דְּבַר וַאיְתִיהִי ע
עַמָּךְ עָהֵן לִי גֵּיר ———
לְתֶשְׁמֶשְׁתָּא׃

Luca ſolo è con meco. Piglia Marco, e menalo teco: percioche m'è Vtile al miniſterio.

12 לְטוּכִיקוֹס דֵּין שַׁדְרֵת
לְאֶפֶסוֹס׃

Tichico l'ho mandato in Efeſo.

ד

5 וְאַתָּה הִתְעוֹרֵר בַּכֹּל הָכֵל רָעוֹה
עֲשֵׂה מַעֲשֵׂה הַמְבַשֵּׂר אֶת־פְּקֻדָּתְךָ
שַׁלֵּם בְּבִטָּחוֹן׃

Tu portanto vela en todo, trabaja, haz obra de Euangeliſta, cumple tu miniſterio:

6 כִּי־אֲנִי מֵעַתָּה כַּשֶּׂה לַטֶּבַח
יוּבָל וְעִתִּי לִגְוֹעַ בָּאָה׃

Porque yo ya me ſacrifican, y el tiempo de mi deſatamiento eſtá cercano.

7 אֶת־מִלְחָמָה טוֹבָה נִלְחַמְתִּי
אֶת־מֵרוֹץ רַצְתִּי אֶת־אֱמוּנָה
נָצַרְתִּי׃

Buena milicia he militado, acabado he la carrera, guardado he la fe.

8 וְהַנִּשְׁאָר נֶאֱצַר לִי כֶּתֶר הַצְּדָקָה
אֲשֶׁר יִתֶּן לִי יְהוָה בַּיּוֹם הַהוּא
הַשֹּׁפֵט צַדִּיק אַךְ לֹא לְבַד לִי כִּי־
אִם גַּם לְכֻלָּם אֲשֶׁר אָהֲבוּ
לְהִגָּלוֹתוֹ׃

En lo de mas, la corona de juſticia me eſta guardada, la qual me dará el Sennor, juez juſto, en aquel dia: y no ſolo à mi, mas aun à todos losque deſſean ſu venida.

9 מַהֵר לָבוֹא אֵלַי בִּמְהֵרָה׃

Procura de venir preſto à mi.

10 כִּי־דֵאמָא עֲזָבַנִי אוֹהֵב אֶת
הָעוֹלָם הַזֶּה וַיֵּלֶךְ לוֹ לְתֶסָּלוֹנִיקָא
קְרֶסְקֵס לְגַלַטְיָא טִיטוֹס לְדַלְמַטְיָא

Porque Demas me ha deſamparado amando eſte ſiglo, y es ydo à Theſſalonica: Creſcente, à Galacia: Tito à Dalmacia.

11 לוּקָס הוּא לְבַדּוֹ עִמִּי אֶת־
מַרְקוֹס תִּקַּח וְתוֹבִיל אִתְּךָ כִּי־
יֵשׁ לִי מוֹעִיל לְשָׁרֵת׃

Lucas ſolo eſta conmigo. Toma à Marcos y traelo contigo, porque me es vtil para el miniſterio.

12 אֶת טוּכִיקוֹס שָׁלַחְתִּי לְאֶפְסוֹס׃

A Tychico embié à Epheſo.

δ.

5. Σὺ δὲ νῆφε ἐν πᾶσι, κακοπάθησον, ἔργον ποίησον εὐαγγελιστοῦ, τὴν διακονίαν σου πληροφόρησον.

Mais toi veille en toutes choſes, & endure les afflictions, fai l'œuure d'vn Euangeliſte: ren ton miniſtere pleinement approuué.

6. Ἐγὼ γὰρ ἤδη σπένδομαι, καὶ ὁ καιρὸς τῆς ἐμῆς ἀναλύσεως ἐφέστηκε.

Car de moi, ie m'en vai maintenant eſtre mis pour aſperſion du ſacrifice, & le temps de mon deſlogement eſt prochain.

7. Τὸν ἀγῶνα τὸν καλὸν ἠγώνισμαι, τὸν δρόμον τετέλεκα, τὴν πίστιν τετήρηκα.

I'ai combatu le bon combat, i'ai paracheué la courſe, i'ai gardé la foy.

8. Λοιπὸν, ἀπόκειταί μοι ὁ τῆς δικαιοσύνης στέφανος, ὃν ἀποδώσει μοι ὁ κύριος ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, ὁ δίκαιος κριτής· οὐ μόνον δὲ ἐμοὶ, ἀλλὰ καὶ πᾶσι τοῖς ἠγαπηκόσι τὴν ἐπιφάνειαν αὐτοῦ.

Quant au reſte, la couronne de iuſtice m'eſt reſeruee, laquelle me rendra le Seigneur, iuſte iuge, en ceſte iournee la & non ſeulement à moi, mais auſſi à ceux qui auront aime ſon apparition.

9. Σπούδασον ἐλθεῖν πρός με ταχέως.

Diligense-toi de venir bien toſt à moi.

10. Δημᾶς γάρ με ἐγκατέλιπεν, ἀγαπήσας τὸν νῦν αἰῶνα, καὶ ἐπορεύθη εἰς θεσσαλονίκην, κρήσκης εἰς γαλατίαν, τίτος εἰς δαλματίαν.

Car Demas m'a abandonné, ayant aimé ce preſent ſiecle, & s'en eſt allé en Theſſalonique: Creſcens en Galatie, Tite en Dalmatie.

11. Λουκᾶς ἐστι μόνος μετ' ἐμοῦ. μάρκον ἀναλαβὼν, ἄγε μετὰ σεαυτοῦ· ἔστι γάρ μοι εὔχρηστος εἰς διακονίαν.

Luc eſt ſeul auec moi. Pren Marc & l'amene auec toi: car il m'eſt bien vtile pour le miniſtere.

12. Τυχικὸν δὲ ἀπέστειλα εἰς ἔφεσον.

I'ai auſſi enuoyé Tychique à Epheſe.

CAP. IIII.

5. Tu verò vigila, in omnibus labora, opus fac Evangeliſtæ, miniſterium tuum imple, Sobrius eſto.

But watch thou in all things: ſuffer adverſitie: doe the worke of an Evangeliſt: make thy miniſterie fully knowne.

6. Ego enim iam delibor: & tempus reſolutionis meæ inſtat.

For I am now readie to be offered and the time of my departing is at hande.

7. Bonum certamen certavi, curſum conſummavi, fidem ſervavi.

I haue fought a good fight/ and haue finiſhed my courſe: I haue kept the fayth.

8. In reliquo, repoſita eſt mihi corona iuſtitiæ, quam reddet mihi Dominus in illa die, iuſtus iudex: non ſolùm autem mihi, ſed & iis qui diligunt adventum eius.

For henceforth is layde vp for mee the crowne of the righteouſnes / which the Lorde the righteous iudge ſhall giue mee at that day: and not to me onely/ but vnto all them alſo that loue his appearing.

9. Feſtina ad me venire citò.

Make ſpeede to come vnto me at once.

10. Demas enim me reliquit, diligens hoc ſeculum, & abiit Theſſalonicam: Creſcens in Galatiam, Titus in Dalmatiam.

For Demas hath forſaken mee/ and hath embraced this preſent world / and is departed vnto Theſſalonica. Creſcẽs is gone to Galatia / Titus vnto Dalmatia.

11. Lucas eſt mecum ſolus: Marcum aſſume, & adduc tecum: eſt enim mihi utilis in miniſterium.

Onely Luke is with me. Take Marke and bring him with thee: for he is profitable vnto me to miniſter.

12. Tychicum autem miſi Epheſum.

And Tychicus haue I ſent to Epheſus.

Das IIII. Capitel.

5. Du aber ſey nůchtern allenthalben/ leide dich/ thue das werck eines Evangeliſchen Predigers/ richte dein Ampt redlich auß.

Men ver du ædru alleuegne/ haff metlidelſe/ gør en Euangeliſke Predickeris gerning/ vdret dit Embede redelige.

6. Denn ich werde ſchon geopffert/ vnd die zeit meines abſcheidens iſt für handen.

Thi ieg offriſſ allerede/ oc min fraſkillelſis tid er næruerendis.

7. Ich habe einen guten kampff gekämpffet/ ich hab den lauff vollendet/ ich hab glauben gehalten.

Jeg haffuer ſtridet en god ſtrid/ ieg fuldkommede laabet/ ieg holt troen.

8. Hinfort iſt mir beygelegt die Kron der Gerechtigkeit/ welche mir der HERR an jenem tage/ der gerechte Richter geben wird/ nicht aber mir allein/ ſondern auch allen die ſeine erſcheinung lieb haben.

Fremdelis er Retferdigheds Krune bort lagd t l mig/ Huilcken HERREN/ den retferdige Dommere/ ſkal giffue mig paa den dag/ dog icke mig alene/ men ocſaa alle dem/ ſom elſke hans Obenbarelſe.

9. Fleiſſige dich/ daß du bald zu mir kommeſt.

Gør din flid/ at du kommer ſnart til mig.

10. Denn Demas hat mich verlaſſen/ vnd diſe Welt lieb gewonnen/ vnd iſt gen Theſſalonich gezogen/ Creſcens inn Galatiam/ Titus in Dalmatiam.

Thi Demas forlod mig/ oc fick kærlighed til denne Verden/ oc drog til Theſſalonicam/ Creſcens til Galatiam/ Titus til Dalmaciam.

11. Lucas iſt allein bey mir. Marcum nimb zu dir/ vnd bringe jhn mit dir/ denn er iſt mir nützlich zum dienſt.

Lucas er alene hoſſ mig. Tag Marcum til dig/ oc fører hannem met dig/ thi hand er mig nyttelig til tieniſten.

12. Tychicum habe ich gen Epheſum geſandt.

Jeg ſende Tychicum til Epheſum.

Kapitola IIII.

5. Protož ty we wſſech wěcech bdi pracugijc/ zámutky ſnáſſeg/ dijlo kazatele konay/ a wyplňug vřad twůg. A buď ſtřijzliwý.

Ale thy cżuy we wßytkim/ á bądź cierpliwym/ wykonyway ſpráwe Ewánieliſty/ a okaż ſie doſkonálym w vrzędzie ſwoim.

6. Nebť yá ſe giž k ſmrti chyſtám/ a čas rozdělenij mého naſtáwá.

Abowiem iuż iá bywam ofiárowan/ á iuż nádchodzi cżás rozſtánia moiego.

7. Dobrý gſem bog boyowal/ běh gſem dokonal/ Wjru gſem zachowal.

Walcżylem one zacna walke/ bieg wykonalem/ záchowalem wiáre.

8. Napoſledy pak ſložena mě geſt Koruna Sprawedlnoſti/ kteruž dá mi Pán w ten den/ ſprawedliwý Saudce: a ne toliko mně/ ale y těm wſſem kteříž milugj přijſſtij geho.

Ná oſtátek odłożona mi ieſt kokoroná ſpráwiedliwośći/ ktora mi odda Pan ſędźia ſpráwiedliwy w on dźień/ á nie tylko mnie/ ále y wßytkim ktorzy by pożądáli zacnego przyśćia iego.

9. Poſpěſs ke mně přigijti brzo.

Stáray ſie ábyś do mnie przyßedł rychło.

10. Neb mně Demas opuſtil/ zamilowaw tento Swět/ a ſſel do Theſalonyky: Kreſcens do Galacye/ Tytus do Dalmacye.

Abowiem Demás mie opuśćił/ vmilowawßy theráznieyßy wiek/ y ßedł do Theſſáloniki/ Kreſcens do Galacyiey/ Tytus do Dálmacyiey.

11. Lukáſs toliko ſám ſemnau geſt. Marka pogmi a přiweď ho s ſebau/ nebť mi geſt wpoſluhowánij vžitečný.

Lukaß ſam ieſt zemną. Wziawßy Márka przywiedź go z ſobą/ bo mi ieſt bárzo pożytecżny ku poſłudze.

12. Tychyka pak poſlal gſem do Effezu.

Tychiká poſłałem do Efezu.

ד

13 בֵּית כְּתָבֵא דֵּין דְּשֶׁבְקֶת בַּטְרָוָאס לְוָת קַרְפּוֹס מָא דָּאתֵא אַנְתְּ אַיְתִיהִי וַכְתָבֵא וְיַתִּירָאִית כֶּרְכָא דַּמְגַלְּתָא׃

Quando tu verrai, portami il mantelletto ch'io laſciai in Troade appreſſo di Carpo, e i libri, maſſimamente le carte pergamene.

14 אַלֶכְסַנְדְּרוֹס קַיְנָיָא בִּישָׁתָא סַגִּיאָתָא חַוְיַנִי פְּרַע לֵהּ מָרַן אַיךְ עֲבָדוֹהִי׃

Aleſſandro fabro m'ha fatti di molti mali: il Signor li renda ſecondo le ſue opere.

15 אַף אַנְתְּ דֵּין אִזְדַּהַר מֶנֵּהּ טָב גֵּיר זְקִיף לוּקְבַל מֶלַּין׃

Dalquale guardati ancor tu: percioche egli ha fatta gran reſiſtenza à le noſtre parole.

16 בְּמַפֵּק בְּרוּחַ קַדְמָיָא לָא אֱנָשׁ הֲוָא עַמִּי אֶלָּא כֻּלְּהוֹן שַׁבְקוּנִי לָא תֶּתְחְשֵׁב לְהוֹן הָדָא׃

Ne la mia prima difeſa niuno mi fu in aiuto, ma tutti m'abbandonorono: non ſia loro imputato.

17 מָרִי דֵּין קָם לִי וְחַיְלַנִי דְּבִי כָּרוּוּתָא תֶּשְׁתַּלַּם וְיֶשְׁמְעוּן עַמְמֵא כֻּלְּהוֹן וְאֶתְפַּצִּית מֶן פּוּמָא דְּאַרְיָא׃

Nondimeno il Signor mi ſtette appreſſo, e fortificommi, accioche per me la predicatione fuſſe reſa approuata, e che tutti i Gentili l'vdiſſeno: e coſi fui liberato da la bocca del leone.

18 וְנַפְצֵינִי מָרִי מֶן כֻּל עֲבָד בִּישׁ וְנַחְיֵינִי בְּמַלְכוּתֵהּ דְּבַשְׁמַיָּא דְּלֵהּ שׁוּבְחָא לְעָלַם עָלְמִין אַמִּין׃

Et il Signor mi liberarà da ogni mala opera, e ſaluarammi nel ſuo celeſte regno: à lui ſia gloria per infiniti ſecoli, Amen.

19 הַב שְׁלָמָא לַפְרִיסְקִלָּא וְלַאקִלָוס וְלַבַיְתָא דא דְּאָנְסִיפָרוֹס׃

Saluta Priſca & Aquila, e la famiglia d'Oneſiforo.

ד

13 אֶת־קֶסֶת הַסּוֹפֵר אֲשֶׁר עָזַבְתִּי בִּטְרוֹאָס עִם קַרְפּוֹס בְּבוֹאֲךָ הָבִיא אִתְּךָ וְאֶת־הַסְּפָרִים וְעַל־כָּל־דְּבָרִים אֶת־מְגִלַּת סֵפֶר׃

La mala que dexé en Troas en caſa de Carpo, trae contigo quando vinieres: y los libros, mayormente los pargaminos.

14 אֲלֶכְסַנְדְּרוֹס חָרַשׁ נְחֹשֶׁת רָעוֹת רַבּוֹת הֶרְאַנִי יְשַׁלֶּם לוֹ יְהוָה כְּמַעֲשָׂיו׃

Alexandre el metalero me ha deſennado muchos males: Dios le pague conforme à ſus hechos

15 אֲשֶׁר מִמֶּנּוּ הִשָּׁמֵר לְךָ כִּי־בִמְאֹד קָם עַל־דְּבָרֵינוּ׃

Del qual tu tambien te guarda: que en grande manera ha reſiſtido á nueſtras palabras:

16 בְּמַעֲנֶה הָרִאשׁוֹן אֲשֶׁר עַל־אוֹדוֹתַי אִישׁ לֹא הָיָה עִמִּי כִּי־אִם כֻּלָּם עֲזָבוּנִי לֹא יֵחָשֵׁב לָהֶם׃

En mi primera defenſa ninguno me ayudó; antes me deſampararon todos: no les ſea imputado.

17 וַיהוָה עָמַד עִמִּי וַיְחַזְּקֵנִי אֲשֶׁר בְּפִי הוֹפִיעָה הַקְּרִיאָה וַיִּשְׁמְעוּ כָּל־הַגּוֹיִם וְנִמְלַטְתִּי מִפִּי־אַרְיֵה׃

Mas el Sennor me ayudó, y me esforçó paraque por mi fueſſe cumplida la predicacion, y todas las Gentes la oyeſſen: y fue librado de la boca del leon.

18 וַיְפַלְּטֵנִי יְהוָה מִכָּל־מַעֲשֵׂה רָע וְיוֹשִׁיעֵנִי לְמַלְכוּתוֹ אֲשֶׁר בַּשָּׁמַיִם אֲשֶׁר לוֹ כָבוֹד לְעוֹלְמֵי עוֹלָמִים אָמֵן׃

Y el Sennor me librara de toda obra mala, y me ſaluará para ſu Reyno celeſtial: àl qual ſea gloria por ſiglos de ſiglos, Amen.

19 שְׁאַל לִשְׁלוֹם לְפְרִסְקָלָּא וְלַאֲקוּלָס וּלְבֵית אוֹנֵסִיפוֹרוֹס׃

Saluda à Priſca y à aquila, y à la caſa de Oneſiphoro.

δ.

13. Τὸν φελόνην ὃν ἀπέλιπον ἐν τρωάδι παρὰ κάρπῳ, ἐρχόμενος φέρε, καὶ τὰ βιβλία, μάλιστα τὰς μεμβράνας.

Quand tu viendras, apporte auec toi la mâteline, que i'ai laiſſee en Troas chez Carpe, & les liures, mais principalement les parchemins.

14. Ἀλέξανδρος ὁ χαλκεὺς πολλά μοι κακὰ ἐνεδείξατο· ἀποδώη αὐτῷ ὁ κύριος κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ.

Alexandre le forgeron m'a fait ſentir beaucoup de maux: le Seigneur lui rende ſelon ſes œuures.

15. Ὃν καὶ σὺ φυλάσσου. λίαν γὰρ ἀνθέστηκε τοῖς ἡμετέροις λόγοις.

Duquel auſſi donne-toi garde: car il a grandement reſiſté à nos paroles.

16. Ἐν τῇ πρώτῃ μου ἀπολογίᾳ οὐδείς μοι συμπαρεγένετο, ἀλλὰ πάντες με ἐγκατέλιπον· μὴ αὐτοῖς λογισθείη.

Nul ne m'a aſſiſté en ma premiere defenſe, ains tous m'ont abandonné: point ne leur ſoit il imputé.

17. Ὁ δὲ κύριός μοι παρέστη, καὶ ἐνεδυνάμωσέ με, ἵνα δι' ἐμοῦ τὸ κήρυγμα πληροφορηθῇ, καὶ ἀκούσῃ πάντα τὰ ἔθνη· καὶ ἐρρύσθην ἐκ στόματος λέοντος.

Mais le Seigneur m'a aſſiſté, & m'a fortifié, afin que fuſt rendue la predication pleinement par moi approuuee, & que tous les Gentils l'ouïſſent: & ai eſté deliuré de la gueule du lion.

18. Καὶ ῥύσεταί με ὁ κύριος ἀπὸ παντὸς ἔργου πονηροῦ, καὶ σώσει εἰς τὴν βασιλείαν αὐτοῦ τὴν ἐπουράνιον· ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

Le Seigneur auſſi me deliurera de toute mauuaiſe œuure, & me ſauuera en ſon royaume celeſte: à luï ſoit gloire és ſiecles, Amen.

19. Ἄσπασαι πρίσκιλλαν καὶ ἀκύλαν, καὶ τὸν ὀνησιφόρου οἶκον.

Salue Priſce & Aquile, & la famille d'Oneſiphore.

CAP. IIII.

13. Penulam quam reliqui Troade apud Carpum, veniens affer tecum, & libros, maximè autem membranas

The cloke that I left at Troas with Carpus / when thou commeſt / bring with thee/ and the bookes / but ſpecially the parchements.

14. Alexander ærarius multa mala mihi oſtendit, reddet illi Dominus ſecundùm opera eius.

Alexander the copperſmith hat done me much euill: the Lord rewarde him according to his workes.

15. Quem & tu devita: valde enim reſtitit verbis noſtris.

Of whom be thou ware alſo: for he withſtoode our preaching ſore.

16. In prima mea defenſione nemo mihi affuit, ſed omnes me dereliquerunt: non illis imputetur.

At my firſt anſwering no man aſſiſted me/ but all forſoke me: I pray God/ that it may not be layde to their charge.

17. Dominus autem mihi aſtitit, & confortavit me, ut per me prædicatio impleatur, & audiant omnes Gentes, & liberatus ſum de ore leonis.

Not withſtanding the Lorde aſſiſted me/ and ſtrēghtened me / that by me the preaching might be fully knowne / and that all the Gentiles ſhould heare/ and I was deliuered out of the mouth of the lion.

18. | Liberavit me Dominus ab omni opere malo: & ſalvum faciet in regnum ſuum cæleſte, cui gloria in ſecula ſeculorum, Amen.

And the Lord will deliuer me from euery euill worke / and will preſerue me vnto his heauenly kingdome: to whom be prayſe for euer and euer/ Amen.

19. Saluta Priſcam & Aquilam, & Oneſiphori domum.

Salute Priſca/ and Aquila/ and the houſholde of Oneſiphorus.

Das IIII. Capitel.

13. Den Mantel / den ich zu Troada ließ bey Carpo / bringe mit/ wenn du kommeſt / vnd die Bůcher / ſonderlich aber das Pergament.

Naar du kommer / da før min kaabe hid met dig/ ſom ieg loed bliffue i Troada hoſſ Carpum/ oc Bøgerne / men beſynderlige det Permen.

14. Alexander der Schmidt hat mir vil bőſes beweiſet / der HERR bezale jhm nach ſeinem wercken.

Alexander den Smid beuiſde mig meget ont/ HERREN betale hannem effter hans gerninger.

15. Fűr welchem hůte dich auch/ denn er hat vnſern worten ſehr widerſtanden.

For huilcken du ocſaa vocte dig/ thi hand ſtod vore ord meget imod.

16. In meiner erſten verantwortung ſtund niemand bey mir/ ſondern ſie verlieſſen mich alle / es ſey jhnen nicht zugerechnet.

I min første forſuarelſe ſtod der ingen met mig/ men de forlode mig alle/ det ſkal icke tilregnis dem.

17. Der HERR aber ſtund mir bey/ vnd ſtercket mich/ auff daß durch mich die Predig beſtettigt wűrde/ vnd alle Heyden hőreten/ vnd ich bin erlőſet von deß Lőwens Rachen.

Men HERREN ſtod met mig/ oc ſtyrckede mig / paa det at Predicken ſkulde ſtadfeſtis formedelſt mig / Oc alle Hedninge høre det/ oc ieg er frelſt aff Løuens ſtrube.

18. Der HERR aber wird mich erlőſen von allem ůbel / vnd außhelffen zu ſeinem himliſchen Reich / welchem ſey ehre von ewigkeit zu ewigkeit / Amen.

Oc HERREN ſkal frelſe mig fra alt Ont/ oc vdhielpe mig til ſit Himmelſke Rige/ huilcken vere ære fra euighed til euighed/ Amen.

19. Grűſſet Priſcan vnd Aquilan/ vnd das Hauß Oneſiphori.

Hilſe Priſcam oc Aquilam/ oc Oneſiphori huſſ.

Kapitola IIII.

13. Pláſſt kterěhož gſem nechal w Troadě v Karpa/ když puogdeſs přines s ſebau y Knijhy/ a zwláſstě Liſty nepſané.

Opończa ktorąm zoſtáwił w Troádzie v Kárpuſá/ gdy przyidzieſz z ſobą przynieś/ y kśięgi/ á zwłaſzcza pargaminowe.

14 Alexander kterýž modlyſlijwal/ mnoho mi zlého včinil/ zaplatiſt gemu PAN wedlě ſkutkůow geho.

Alexánder rodgieſer wiele mi złego wyrządził/ niech mu odda Pan według vczynkow iego.

15. Kterěhož y ty ſe waruog: welmi zagiſté protiwil ſe řečem.

Ktorego y ty ſie ſtrzeż/ ábowiem bárzo ſie ſprzeciwił ſłowam náſzym.

16. Při prwnijm mém odpowijdánij/ nebylo ſemnau žádného/ ale wſſyckni mne opuſtili/ neměgme gim za zlé:

W pierwſzey obronie moiey żaden przy mnie nie ſtał/ ale mie wſzyſcy opuścili/ niechay im nie będzie przyczytano.

17. PAn pak byl ſemnau/ a poſylňowal mne/ aby ſkrze mne doplněno bylo kázanij/ a aby ſlyſſali wſſyckni národowé: a wyſwobozen gſem z vſt Lwowých.

Ale Pan był przy mnie/ y vmocnił mie/ áby ſie przez mie pewne okázáło przepowiedánie/ ktorego ſłucháć mieli wſzyſcy pogáni/ y ieſtem wyrwan z gęby Lwiey.

18. Y wyſwobodijť mne Pán Buoh od každého ſkutku zlého/ a zachowá k Králowſtwij ſwému Nebeſkému/ gemuž Sláwa na wěky wěkuow/ Amen.

Y wybáwi mie Pan od káżdego vczynku złego/ á záchowa do kroleſtwa ſwego niebieſkie°/ ktoremu chwałá ná wieki wiekow/ Amen.

19. Pozdraw Pryſſky a Aquily/ y Oneſyforowy čeledi.

Pozdrow Pryſzkę y Akillę/ y dom Oneſyforow

ד

20 ארסטוס פש לה —— בקורנתוס טרופימוס דין שבקתה כד כריה במילטוס מדינתא :

Eraſto rimaſe in Corinto, e Trofimo il laſciai in Meleto infermo.

21 יתבטל לך דקדם סתוא תאתא שאל בשלמך אבולוס ופודיס ולינוס ו וקלודיא ואחא כלהון :

Ingegnati di venire innanzi à l'inuerno. Eubolo ti ſaluta, e Pudente, e Lino, e Claudia, e tutti i fratelli.

22 מרן ישוע משיחא עם רוחך טיבותא עמך א אמין :

Il Signor IESV Chriſto ſia col tuo ſpirito. La gratia ſia con eſſo voi. Amen.

שלמת אגרתא דלות
טימתאוס דתרתין
דאתכתבת מן
רהומא :

ד

20 ארסתוס ארך לו בקורנתוס ואת טרופימוס עזבתיו חולה במילטוס :

Eraſto ſe quedó en Corintho: y à Trophimo dexé en Mileto enfermo.

21 מהר לך לבוא אלי לפני הסתו שואל לשלומך אבולוס ופודיס ולינוס וקלודיא ואחים כלם :

Procura de venir antes del inuierno. Eubulo te ſaluda, y Pudente, y Lino, y Claudia, y todos los Hermanos.

22 אדנינו ישוע המשיח עם רוחך תחנה עמכם אמן :

El Sennor Ieſus el Chriſto ſea con tu Eſpiritu. La Gracia ſea con voſotros, Amen.

אל טימותאוס כהן ראשון
עדת אפסוס במשלח אצבע
נכתבה שנית מרהומה כאשר
שנית העמד פולוס לפני
נרוא הקיסר :

δ.

20. Ἔραστος ἔμεινεν ἐν κορίνθῳ· τρόφιμον δὲ ἀπέλιπον ἐν μιλήτῳ ἀσθενοῦντα.

Eraſte eſt demeuré à Corinthe, & i'ai laiſſé Trophime malade à Milet.

21. Σπούδασον πρὸ χειμῶνος ἐλθεῖν. ἀσπάζεταί σε εὔβουλος, καὶ πούδης, καὶ λῖνος καὶ κλαυδία, καὶ οἱ ἀδελφοὶ πάντες.

Diligente-toi de venir deuant l'hyuer. Eubulus, & Pudens, & Linus, & Claudia, & tous les freres te ſaluent.

22. Ὁ κύριος ἰησοῦς χριστὸς μετὰ τοῦ πνεύματός σου. ἡ χάρις μεθ' ὑμῶν. ἀμήν.

Le Seigneur Ieſus Chriſt ſoit auec ton eſprit Grace ſoit auec vous, Amen.

Πρὸς τιμόθεον δευτέρα, τῆς ἐφεσίων ἐκκλησίας πρῶτον ἐπίσκοπον χειροτονηθέντα, ἐγράφη ἀπὸ ῥώμης, ὅτε ἐκ δευτέρου παρέστη παῦλος τῷ καίσαρι νέρωνι.

CAP. IIII.

20. Eraſtus remanſit Corinthi, Trophimum autem reliqui infirmum Mileti.

Eraſtus abode at Corinthus: Trophimus I left at Miletum ſicke.

21. Feſtina ante hyemem venire. Salutant te Eubulus, & Pudens, & Linus, & Claudia, & fratres omnes.

Make ſpede to come before winter. Eubulus greeteth thee/ & Pudence/ & Linus/ and Claudia/ and all the brethren.

22. Dominus Ieſus Chriſtus cum ſpiritu tuo. Gratia vobiſcum, Amen.

The Lord Jeſus Chriſt be with they ſpirit. Grace be with you/ Amen.

Scripta è Roma, ad Timotheum ſecunda, cum Paulus iterum ſiſteretur Cæſari Neroni.

Das IIII. Capitel.

20. Eraſtus blieb zu Corintho. Trophimum aber ließ ich zu Mileto kranck.

Eraſtus bleff i Corintho. Oc ieg loed Trophimum ſiug effter mig i Mileto.

21. Thue fleiß / daß du vor dem Winter kommeſt. Es grüſſet dich Eubulus vnnd Pudens / vnd Linus vnd alle Brüder.

Gør din flid / at du kant komme hid før Vinter. Eubulus ac Pudens hilſe dig/ oc Linus oc Claudia/ oc alle Brødre.

22. Der HERR Jeſus Chriſtus ſey mit deinem Geiſte. Die gnade ſey mit euch/ Amen.

Den HERRE Jheſus Chriſtus vere met din Aand. Naade vere met eder/ Amen.

Geſchrieben von Rom/ die ander Epiſtel an Timotheum / da Paulus zum andern mal für den Keyſer Nero ward dargeſtellet.

Kapitola IIII.

20. Eraſtus oſtal w Korynthu A Troſima nechal gſem nemocného w Milétu.

Eráſtus zoſtał w Korynćie/ á Trofimám zoſtáwił w Milećie niemocnego.

31. Poſpěš před zymau přigjti. Pozdrawuge tebe Eubulus/ a Pudens / a Claudya/ a Linius/ y Bratřij wſſyckni.

Stáray ſię ábyś przyſzedł przed zimą. Pozdráwia ćię Eubulus / y Pudens / y Linus / y Klaudyá / y brácia wſzyſcy.

22. Pán Gežijš Kryſtus budiž s Duchem twým. Miloſt geho s wámi/ Amen.

Pan Jezus Kryſtus niech będźie z duchem twoim. Láſká iego niech będźie z wámi. Amen.

Skonáwá ſe Epiſſtola Druhá Swatého Pawla k Tymotheowi/ poslaná z Ržijma.

D. PAULI EPISTOLA
AD TITUM,

SYRIACE, ITALICE.
EBRAICE, HISPANICE.
GRÆCE, GALLICE.
LATINE, ANGLICE.
GERMANICE, DANICE.
BOHEMICE, POLONICE.

Ex
Diſpoſitione & Adornatione
ELIAE HUTTERI
GERMANI.

אִגַּרְתָּא אִגֶּרֶת לְפַוְלוֹס Ἡ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ

דַּלְוָת טָטוֹס׃

קֶפַלָאוֹן א

פַּוְלוֹס עַבְדָּא דַּאלָהָא וַשְׁלִיחֵהּ דְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא בְּהַיְמָנוּתָא דַּגְבַיָּא דַּאלָהָא דִּידַעְתָּא דַּשְׁרָרָא דַּבְדַחְלַת אֱלָהָא׃

Pavlo ſeruo di Dio, & Apoſtolo di Iesv Chriſto, ſecondo la fede de gli eletti di Dio, e cognition de la verità, che è ſecondo la pietà.

2 עַל סַבְרָא דְּחַיֵּא דַּלְעָלַם דַּמְלַךְ אֱלָהָא שָׁרִירָא קְדָם וַבְנַיְהִי ד דְּעָלְמָא׃

Ne la ſperanza de la vita eterna, laquale Iddio, che mai non mente, haueua promeſſa, innanzi a i tempi eterni.

3 וַגְלָא מֶלְּתֵהּ בְּזַבְנֵהּ בְּיַד כָּרוֹזוּתָן הָי דְּאֶתְהַיְמְנֵת אֶנָא בְּפוּקְדָנָא דַּאלָהָא מַחְיָנַן׃

Et ha manifeſtata ne ſuoi tempi la ſua parola per la predicatione, laqual m'è ſtata commeſſa per comandamento di Dio Saluator noſtro.

4 לְטָטוֹס בְּרָא שָׁרִירָא בְּהַיְמָנוּתָא דְּגַוָּא טַיְבוּתָא וַשְׁלָמָא מֶן אֱלָהָא אַבָּא וּמֶן מָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא מַחְיָנַן׃

A Tito mio vero figliuolo, ſecondo la comune fede, Gratia, miſericordia, e pace da Dio Padre, e da Iesv Chriſto Saluator noſtro.

5 מֶטּוּל הָנָא הוּ שַׁבְקְתָךְ הֲוֵית בַּקְרֵטָא דַּאיְלֵין דַּחְסִירָן תְּתַקֵּן וְתְקִים קַשִּׁישֵׁא בַּמְדִינָא מְדִינָא אַיְכַנָא דְּפַקֶּדְתָּךְ׃

Per queſta cagione t'ho io laſciato in Creta, accioche tu ſeguiti di correggerle coſe che mancano, e che tu conſtituiſca de Seniori per ogni citta, ſi come io t'ho ordinato.

הַשְּׁלִיחַ אֶל־טִיטוּס׃

א

פָּוְלוֹס עֶבֶד אֱלֹהִים וּשְׁלִיחַ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ כֶּאֱמוּנַת בְּחִירֵי אֱלֹהִים וּכְדַעַת אֱמֶת אֲשֶׁר הִיא כְּיִרְאַת אֱלֹהִים׃

Pavlo Sieruo de Dios, y Apoſtol de Ieſus el Chriſto ſegun la fe de los Eſcogidos de Dios y el conocimiento de la verdad, que es ſegun la piedad:

2 אֶל־שֵׁבֶר חַיֵּי עוֹלָם אֲשֶׁר הִגִּיד אֱלֹהֵי אֱמֶת מֵעִתּוֹת מֵעוֹלָם:

Para la eſperança de la vida eterna, la qual prometió el Dios que no puede mentir, antes de los tiempos de los ſiglos:

3 וְגִלָּה בְעִתּוֹ אֶת־דְּבָרוֹ בִּקְרִיאָה אֲשֶׁר הָפְקְדָה בְּיָדִי בְּמִצְוַת מוֹשִׁיעֵנוּ אֱלֹהִים׃

Y la manifieſtó à ſus tiempos: Es à ſaber ſu palabra por la predicacion que me es à mi encomendada por mandamienro de nueſtro ſaluador Dios.

4 לְטִיטוּס לִבְנִי נֶאֱמָן כֶּאֱמוּנַת חָבֵר חֶסֶד רַחֲמִים שָׁלוֹם מֵאֱלֹהִים הָאָב וּמֵאֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ הַמּוֹשִׁיעֵנוּ׃

Y à Tito verdadero hijo en la comun fe: Gracia, miſericordia, y paz del Dios Padre, y del Senor Ieſus el Chriſto ſaluador nueſtro.

5 עַל־כֵּן עֲזַבְתִּיךָ בִּקְרֵיטָא לְיַשֵּׁר מַה־נִּשְׁאַר וּלְקַיֵּם מֵעִיר הָעִירָה אֶת־זִקְנֵי הָעֵדָה כְּמוֹ צִוִּיתִיךָ׃

Por eſta cauſa te dexé en Creta es à ſaber para que corrigieſſes loque falta, y puſieſſes Ancianos por las villas, anſi como yo te mandé.

ΠΑΥΛΟΥ ΠΡΟΣ ΤΙΤΟΝ ἐπιστολή.

ΚΕΦΑΛ. α.

ΠΑΥΛΟΣ δοῦλος θεοῦ, ἀπόστολος δὲ ἰησοῦ χριστοῦ, κατὰ πίστιν ἐκλεκτῶν θεοῦ, καὶ ἐπίγνωσιν ἀληθείας τῆς κατ' εὐσέβειαν.

PAVL ſeruiteur de Dieu, & Apoſtre de Ieſus Chriſt, ſelon la foy des eſleus de Dieu, & la cognoiſſance de verité, qui eſt ſelon pieté:

2. Ἐπ' ἐλπίδι ζωῆς αἰωνίου, ἣν ἐπηγγείλατο ὁ ἀψευδὴς θεὸς πρὸ χρόνων αἰωνίων.

(Sous eſperance de vie eternelle, laquelle Dieu qui ne peut mentir a promiſe deuant les temps eternels:

3. Ἐφανέρωσε δὲ καιροῖς ἰδίοις, τὸν λόγον αὐτοῦ, ἐν κηρύγματι ὃ ἐπιστεύθην ἐγὼ κατ' ἐπιταγὴν τοῦ σωτῆρος ἡμῶν θεοῦ.

Mais il l'a manifeſtee en ſon propre temps, aſſauoir ſa Parole, par la predication qui m'eſt commiſe, par le mandement de Dieu noſtre Sauueur.)

4. Τίτῳ γνησίῳ τέκνῳ κατὰ κοινὴν πίστιν, χάρις, ἔλεος, εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς, καὶ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν.

A Tite mon vrai fils, ſelon la foy commune entre nous: grace, miſericorde & paix de par Dieu noſtre Pere, & de par le Seigneur Ieſus Chriſt noſtre Sauueur.

5. Τούτου χάριν κατέλιπόν σε ἐν κρήτῃ, ἵνα τὰ λείποντα ἐπιδιορθώσῃ, καὶ καταστήσῃς κατὰ πόλιν πρεσβυτέρους, ὡς ἐγώ σοι διεταξάμην.

La cauſe pour laquelle ie t'ai laiſſé en Crete, c'eſt afin que tu pourſuiues de dreſſer en bon ordre les choſes qui reſtent, & que tu eſtabliſſes des Anciens de ville en ville, ſuiuant ce que ie t'ai ordonné.

AD TITVM.

CAP. I.

PAVLVS ſervus Dei, Apoſtolus autem Ieſu Chriſti, ſecundum fidem electorum Dei & agnitionem veritatis: quæ ſecundum pietatem eſt.

PAul a ſeruant of God / and an Apoſtle of Jeſus Chriſt / according to the faith of Gods elect / & the knowledge of the trueth / which is according to godlineſſe.

2. In ſpem vitæ æternæ, quam promiſit qui nõ mentitur, Deus, ante tempora ſecularia.

Vnder the hope of eternall life which God that can not lie/ hath promiſed before the world began.

3. Manifeſtavit autem temporibus ſuis verbum ſuum in prædicatione, quæ credita eſt mihi ſecundùm præceptum ſalvatoris noſtri Dei.

But hath made his worde manifeſt in due time through the preaching / which is committed vnto mee / according to the commandement of God our Sauiour.

4. Tito dilecto filio ſecundum communem fidem, gratia & pax à Deo Patre, & Chriſto Ieſu ſalvatore noſtro.

To Titus my naturall ſonne according to the common faith/ grace/ mercy & peace from God the father/ and from the Lorde Jeſus Chriſt our Sauiour.

5. Huius rei gratia reliqui te Cretæ, ut ea quæ deſunt corrigas, & conſtituas per civitates presbyteros, ſicut & ego diſpoſui tibi.

For this cauſe left I thee in Creta / that thou ſhouldeſt continue to redreſſe yͤ things that remaine / and ſhouldeſt ordeine Elders in euery citie/ as I appointed thee.

An Titum.

Das I. Capitel.

PAulus ein knecht Gottes / aber ein Apoſtel JEſu Chriſti / nach den Glauben der Außerwehlten Gottes / vnd der erkentniß der Warheit zur Gottſeligkeit.

PAulus Guds Tienere/ men Jheſu Chriſti Apoſtel/ effter Guds vdualdis tro/ oc Sandheds bekendelſe til Gudelighed.

2. In der hoffnung deß ewigen Lebens/ welches verheiſſen hat/ der nicht leuget/ Gott/ vor den zeiten der Welt.

J haabet til det euige Liff/ huilcket den loffuede ſom icke liuger/ Gud/ før Verdens tid.

3. Hat aber offenbaret zu ſeiner zeit/ ſein Wort durch die Predig/ die mir vertrawet iſt/ nach dem befelch Gottes vnſers Heilandes.

Oc hand obenbarede ſit Ord/ i ſin tid/ formedelſt den Predicken/ ſom mig er befalet/ effter Guds vor Frelſeris befalning.

4. Tito meinem rechtſchaffenen Sohn/ nach vnſer beyder Glauben. Gnade/ Barmhertzigkeit/ Fride von Gott dem Vater/ vnd dem HERREN Jeſu Chriſto/ vnſerm Heiland.

Tito min retſindige Søn/ effter beggis vor tro. Naade/ Barmhertighed/ Fred aff Gud Fader/ oc den HERRE Jheſu Chriſto/ vor Frelſere.

5. Derhalben ließ ich dich in Creta/ daß du ſolteſt vollend anrichten/ da ichs gelaſſen habe/ vnnd beſetzen die Stätte hin vnd her mit Elteſten/ wie ich dir befohlen habe.

Der faare loed ieg dig bliffue i Creta/ at du ſkulde det fuldkommelige beſticke/ der ſom ieg afflod/ oc beſette Stæderne alleuegne met Eldſte/ lige ſom ieg befalede dig.

K Tytowi.

Kapitola I.

PAwel ſlužebnijk Božij/ a Apoſſtol Kryſta Gežijſſe/ wedlé wijry wolených Božijch a poznánj prawdy kteráž geſt wedlé pobožnoſti.

PAwel ſługá boży/ Apoſtoł Jezu Kryſtuſow według wiary przebránych Bożych/ y vznánia prawdy/ kthora ſie ściąga ku pobożności.

2. K naděgi wěčného žiwota/ kterauž zaſlijbil ten/ kterýž neklamá/ Buoh/ před čaſy wěkůw.

Ku nádziei żywotá wiecznego/ ktory Bog on co nie kłáma obiecał przed czaſy wiekwiſtemi.

3. Ale zgewil čaſy ſwými ſlowo ſwé ſkrze kázanij/ kteréžto ſwěřeno geſt mně wedlé poručenij Spaſytele naſſeho Boha.

A obiáwił czáſow ſwoich ono ſłowo ſwoie przez przepowiedanie/ ktore mi ieſt zwierzone/ według rozrządzenia zbáwicielá naſzego Bogá.

4. Tytowi milému a prawému Synu wedlé obecné Wijri/ Miloſt/ Miloſrdenſtwij a pokog od Boha Otce a Kryſta Gežijſſe Spaſytele naſſeho.

Tytuſowi właſnemu ſynowi/ w ſpoleczney wierze/ łáſká niech thobie będzie/ miłoſierdzie/ y pokoy od Bogá Ojcá/ y Páná Jezu Kryſtá zbáwiciela náſzego.

5. Pro tu wěc nechal gſem tebe w Krétě/ aby ty wěcy kterýchž ſe nedoſtáwá/ naprawowal/ a aby vſtanowil po Měſtech Kněžij/ yakož y yá tobě gſem zřijdil:

Dla tegom cię zoſtáwił w Krecie/ ábyś do końcá popráwił czego nie doſtawa/ y poſtánowił ſtárſze po miáſtach/ iákom ia tobie był przykazał.

א

6 אינא דדלא רשין הוא והוא בעלא דחדא אנתתא ואית לה בניא מהימנא דלא מצטחין ולא איתיהון דלא שועבד באסוטותא ׃

Se alcuno vi è che ſia irreprenſibile, marito d'vna ſola moglie, che habbia i figliuoli fedeli, non accuſati d'intemperantia, e che non ſiano diſobbedienti.

7 חיב הו גיר קשישא דיהוא דלא רשין איך רב ביתא דאלהא ולא יהוא מתדבר ברעין נפשה ולא יהוא חמתן ולא יהוא עבר על חמרא ולא תהוא רהטא אידיה לממחא ולא יהוא רחם יותרנא טנפא ׃

Imperoche biſogna ch'el Veſcouo ſia ſenza colpa, come diſpenſator di Dio, non pertinace, non iracondo, non dedito al vino, non battitore, non deſideroſo di diſoneſto guadagno.

8 אלא יהוא רחם אכסניא ויהוא רחם טבתא ויהוא נכף ויהוא כאין ויהוא חסיא ולביך נפשה מן רגיגתא ׃

Ma ricettator de foreſtieri, amator del bene, prudente, giuſto, pio, temperato.

9 נבטיל לה על יולפנא דמלתא דהימנותא דנשכח אף למביאו ביולפנה ח חלימא ולמכסו לאילין דמתחרין ׃

Tenace poſſeditore de la parola fedele, che è ſecondo la dottrina: accioch'ei poſſa etiandio eſortar con la ſana dottrina, e conuincere i contradicenti.

10 אית גיר סגיאא דלא משתעבדין וסריקין מל מליהון ומטעין רעינא דבני־נשא יתיראית אילין דמן גזורתא אנון ׃

Perche ne ſono molti che non vogliono ſtare à regola, diſputatori di coſe vane, e ſeduttori de gli animi, maſſimamente quelli che ſon de la circonciſione.

11 הבון דולא הוא למסכרו פומהון בתא סגיאא מחבלין ומלפין מדם דלא ולא משול יותרנא טנפא ׃

A iquali biſogna chiuder la bocca: che vanno ſouuertendo tutte le caſe, inſegnando, per diſoneſto guadagno, coſe che non conuengono.

א

6 אם יש־בלתי חובה איש אשה אחת ויהיו לו בנים נאמנים לא בחיוב הוללים או סורר ומורה ׃

Elque fuere ſin crimen, marido de vna muger, que tenga hijos fieles, no que puedan ſer acuſados de diſſolucion, ò contumaces.

7 כי־שוה לכהן להיותו בלי־מום כבן־משק בית אלהים לא עז פנים לא כעס ומכעיס לא זולל וסבא לא מכה באגרוף לא בוצע בצע ׃

Porque es meneſter que el Obiſpo ſea ſin crimen, como diſpenſador de Dios: no ſoberuio, no yracundo, no amador del vino, no heridor, no cudicioſo de torpe ganancia;

8 כי־אם אוהב הגרים אוהב טוב נבון צדיק קדוש מתאפק ׃

Mas hoſpedador, amador de los buenos, templado, juſto, ſancto, continente,

9 אוחז באמת הדבר אשר היא כלקח אשר יוכל לנחם בתורת הרפואה להשיב דבר ולהוכח את־מתקוממיו ׃

Retenedor dela fiel palabra que es conforme à la doctrina, para que tambien pueda exhortar con ſana doctrina, y conuencer à losque contra dixeren.

10 כי־רבים היו בני־נעות מרדות אשר בשפתי שקר דוברים על־צדיק עתק בגאוה ובוז מתעי־העם ועל־יתר ממולה המה ׃

Porque ay tambien muchos contumaces, y habladores de vanidades, y engannadores (de las almas) mayormente algunos que ſon de la Circunciſion.

11 אשר ישוה להם לחסם פימו אשר גם בתים כלילים הופכים מלמדים אשר לא שוה למו לבצע בצע ׃

A los quales conuiene tapar la boca: que traſtornan las caſas enteras enſennando loque no conuiene por torpe ganancia.

α΄.

6. Εἴ τις ἐστὶν ἀνέγκλητος, μιᾶς γυναικὸς ἀνήρ, τέκνα ἔχων πιστά, μὴ ἐν κατηγορίᾳ ἀσωτίας, ἢ ἀνυπότακτα.

Aſſauoir s'il y a quelcun qui ſoit irreprehenſible, mari d'vne ſeule femme, ayant enfans fideles, non accuſés de diſſolution, ou qui ne ſe puiſſent ranger.

7. Δεῖ γὰρ τὸν ἐπίσκοπον ἀνέγκλητον εἶναι, ὡς Θεοῦ οἰκονόμον, μὴ αὐθάδη, μὴ ὀργίλον, μὴ πάροινον, μὴ πλήκτην, μὴ αἰσχροκερδῆ.

Car il faut que l'Eueſque ſoit irreprehenſible, comme diſpenſateur de la maiſon de Dieu, non adonné à ſon ſens, non colere, non ſuiet au vin, nõ bateur, non conuoiteux de gain deshoneſte:

8. Ἀλλὰ φιλόξενον, φιλάγαθον, σώφρονα, δίκαιον, ὅσιον, ἐγκρατῆ.

Mais hoſpitalier, amateur des gens de bien, ſage, iuſte ſainct, continent:

9. Ἀντεχόμενον τοῦ κατὰ τὴν διδαχὴν πιστοῦ λόγου, ἵνα δυνατὸς ᾖ καὶ παρακαλεῖν ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τῇ ὑγιαινούσῃ, καὶ τοὺς ἀντιλέγοντας ἐλέγχειν.

Retenant ferme la Parole fidele qui eſt ſelon inſtruction, afin qu'il ſoit ſuffiſant, tant pour admonneſter par ſaine doctrine, que pour conuaincre les contrediſans.

10. Εἰσὶ γὰρ πολλοὶ καὶ ἀνυπότακτοι, ματαιολόγοι καὶ φρεναπάται, μάλιστα οἱ ἐκ περιτομῆς.

Car il y en a pluſieurs qui ne ſe peuuent ranger, iaſeurs & ſeducteurs d'eſprits: principalement ceux qui ſont de la Circonciſion: auſquels il faut fermer la bouche:

11. Οὓς δεῖ ἐπιστομίζειν· οἵτινες ὅλους οἴκους ἀνατρέπουσι, διδάσκοντες ἃ μὴ δεῖ, αἰσχροῦ κέρδους χάριν.

Qui reuerſent les maiſons toutes entieres, enſeignans pour gain deshoneſte ce qui n'appartient point.

CAP. I.	Das I. Capitel.	Kapitola I.
6. Si quis ſine crimine eſt, unius uxoris vir, filios habens fideles, non in accuſatione luxuriæ, aut non ſubditos. If any be vnreproueable / the huſband of one wife/ hauing faythfull children/which are not ſlandred of riot/neither are diſobedient.	6. Wo einer iſt vntadelich / eines Weibes Mann/ der glaubige Kinder hab/nicht berůchtiget/daß ſie ſchwelger vnd vngehorſam ſind. Der ſom nogen er vſtraffelig/en Quindis Mand ſom haffuer tro Børn/ icke berøctede/at de ere dranckere oc wlydige.	6. Geſtli kdo bez auhony/ gedné Manželky Muž/ mage Syny wěrné/ kteřijžby nebyll z ſmilſtwa obžalowáni/ aneb nepoddanij. Ieſli kto ieſt krom nágánienia/ mąż iedney żony/ dźieci wierne máiąc/ nie obwinowáne w zbytku/ ábo nieposłuſzne.
7. Oportet enim epiſcopum ſine crimine eſſe, ſicut Dei diſpenſatorem: non ſuperbum, non iracundum, non vinolentum, non percuſſorem, non turpis lucri cupidum. For a biſhop muſt be vnreproueable/as Gods ſteward/not froward / not angry/not giuen to wine/not ſtriker/not giuen to filthie lucre.	7. Denn ein Biſchoff ſol vntadelich ſein / als ein Haußhalter Gottes / nicht eigenſinnig / nicht zornig / nicht ein Weinſåuffer / nicht bochen / nicht vnehrlich handthierung treiben. Thi at en Biſcop ſkal vere vſtraffelig/ ſom Guds Huſſholdere / icke egenſindet / icke vredactig / icke en Vindranckere/icke en offuerfuſere/ſom icke ſtaar effter ſlem vinding.	7. Nebo Biſkup má býti bez auhony/yako Božij Sſaffář: ne ſwýmyſlný / ne hněwiwý / ne opilec Wijna/ ne ten kterýžby giné bil / ne žádoſtiwý mrzkého zyſku: Abowiem ma być Biſkup bez przygány/ táko ſzáfarz Boży/ nie hárdźie ſię inym ſtáwiący/ nie gniewliwy/ nie pijánicá/ nie thargáiąc ſię ręką ni ná kogo/ nie ſzukáiąc zyſku niepoczćiwe°.
8. Sed hoſpitalem, benignum, ſobrium, iuſtum, ſanctum, continentem. But harberous / one that loueth goodnes / wiſe / righteous / holy/ temperate.	8. Sondern gaſtfrey / gůtig / zůchtig/ gerecht/ heilig/ keuſch. Men lener gerne Huſſ / er goduillig / tuctig / retferdig/ hellig/ kyſk.	8. Ale přijwětiwý/ dobrého žádoſtiwý / ſtřijzliwý/ ſprawedliwý/ Swatý / zdrželiwý: Ale rad goſćie przyimuiący/ dobre miłuiący / opátrzny/ ſpráwiedliwy/ pobożny/ ſkromny.
9. Amplectentem eum qui ſecundum doctrinam eſt, fidelem ſermonem, ut potens ſit exhortari in doctrina ſana, & eos qui contradicunt, arguere. Holding faſt the faithfull word according to doctrine/ that he alſo may be able to exhort with wholeſome doctrine/ & improue them that ſay againſt	9. Vnd halt ob dem Wort / das gewiß iſt / vnnd lehren kan / auff daß er mechtig ſey zu ermahnen / durch die heilſame Lehre / vnnd zu ſtraffen die Widerſprecher. Oc bliffuer faſt ved det Ord/ ſom viſt er/ oc kand lære/ at hand kand vere mectig til at formane / formedelſt den ſalige Lærdom / oc at ſtraffe dem ſom ſige imod.	9. A ten kterýžby ſe pilně přijdržel wěrné řeči/aby mohl napomijnati včenijm zdrawým/ a ty/ kteřijž odpijragij přemáhati. Mocnie trzymáiąc wierne ono ſłowo/ ktore ku náuce záleży/ áby mogł też nápominać przez zdrową náukę/ y odeprzeć thym ktorzy ſię ſprzećiwiáią.
10. Sunt enim multi inobedientes, vaniloqui & ſeductores, maximè qui de circunciſione ſunt. For there are many diſobedient and vaine talkers and deceiuers of mindes/ chiefly they of the Circumciſion.	10. Denn es ſind vil freche/ vnd vnnůtze ſchwåtzer vnd verfůhrer/ ſonderlich die auß der Beſchneidung. Thi der ere mange fortredelige/ oc vnyttige ſqualdrere oc bedragere/ beſynderlige de aff Omſkærelſen.	10. Neb geſt mnoho nepoddaných/ a marnomluwných/ a ſwůdcý/ naywijce těch/ kteřijž gſau z Židůw. Abowiemći ieſt wiele nieposłuſznych/ y prożnomownych/ y zwodźićielow duſz/ á zwłaſzczá ći ktorzy ſą z obrzezánia.
11. Quos oportet redargui, qui univerſas domos ſubvertunt docentes quæ non oportet, turpis lucri gratia. Whoſe mouthes muſt bee ſtopped/ which ſubuert whole houſes / teaching thinges which they ought not / for filthy lucres ſake.	11. Welchen man muß das Maul ſtopffen / die da gantze Håuſer verkeren/ vnd lehren das nicht taug / vmb ſchåndliches gewins willen. Paa huilcke mand ſkal ſtoppe munden / Thi de foruende gantſke Huſſ / oc lære det ſom icke duer / for ſkendelig Vinding ſkyld.	11. Genž magij treſtáni býti: Kteřijž celé domy přewracugj/ včijce tomu což neſluſſý/ a to pro mrzký zyſk. Ktorym trzebá vſtá zámknąć/ ktorzy cáłe domy wywrácáią / vcząc co ſię nie godźi/ dla zyſku niepoczćiwego.

א

12 אמר אנש מנהון נביא דילהון דבני קרטא בכל זבן דגלין אנון חיותא בישתא וכרסתא בטילתא :

Vno di eſſi, lor proprio profeta, diſſe, I Creteſi ſon ſempre bugiardi, male beſtie, ventri pigri.

13 ושרירא איתיה סהדותא הדא מטול הנא קשיאית היית מכס להון דנהוון חלימין בהימנותא :

Queſto teſtimonio è vero. Per laqual coſa riprendili viuamente, accioche ſiano ſani ne la fede.

14 ולא נתרמון לשועיתא דיהודיא ולפוקדא דבני נשא דסנין שררא :

E non attendano à fauole Giudaiche, & à comandamenti d'huomini, che ſi ritranno da la verità.

15 כל מדם גיר דכא הו לדכיא לאילין דין דמסיבין ולא מהימנין מדם דדכא לית להון אלא מסיב הו רעינהון ותארתהון :

Certamente tutte le coſe ſon pure ai puri: ma à quei che ſon macchiati & infedeli niuna coſa è pura: anzi e la mente e la conſcientia loro ſon macchiate.

16 ומודין דידעין לאלהא בעבדיהון דין כפרין בה ואיתיהון סניא ודלא פיס ומסליא לכל עבד טב :

Confeſſano di conoſcere Iddio, e coi fatti il niegano, eſſendo abbomineuoli, & increduli e riprouati ad ogni opera buona.

ב

1 אנת דין מלל מדם דיאא ליולפנא חלימא :

Ma tu parla le coſe che ſon conuenienti a la ſana dottrina.

א

12 אמר איש פלמוני מהם ונביאמו קרטים תמיד כזבים בהמות רעות בטני־הבל :

Dixo vno deellos, proprio propheta deellos, Los Cretenſes, ſiempre mentiroſos, malas beſtias, vientres perezoſos.

13 העדה הזאת אמת היא ובעבור כן הוכיחמו בקשי להיותם שלמים באמונה :

Eſte teſtimonio es verdadero: portanto redarguyelos duramente, paraque ſean ſanos en la fe:

14 פן־יביטו אל־שנינות היהודים ואל־מצות האנשים השונים דבר אמת :

No eſcuchando à fabulas Iudaicas, ya mandamientos de hombres que ſe diuierten de la verdad.

15 כל־דברים טהורים לטהורים ולטמאים ולא מאמינים אחד לא טהור כי־אם טמאים גם שכלם גם מדעם :

Porque todas las coſas ſon limpias à los limpios: mas à los contaminados y infieles nada es limpio: antes ſu anima y conſciencia ſon contaminadas.

16 מודים כי־יודעי אלהים המה אך במעשיו יכחשוהו שנואים המה סוררים ומורים ונאלחים אל־כל־מעשה טוב :

Profeſſan ſe conocer à Dios, mas con los hechos lo niegan, ſiendo abominables y rebelles, y reprouados para toda buena obra.

ב

1 ואת תמלל מה־ישוה לתורה שלמה :

Tu empero habla lo que conuiene à la ſana doctrina.

α΄.

12. Εἶπέ τις ἐξ αὐτῶν ἴδιος αὐτῶν προφήτης· Κρῆτες ἀεὶ ψεῦσται, κακὰ θηρία, γαστέρες ἀργαί.

Quelcun d'entr'eux, eſtant leur propre prophete, a dit, Les Creteins ſont touſiours menteurs, mauuaiſes beſtes, ventres pareſſeux.

13. Ἡ μαρτυρία αὕτη ἐστὶν ἀληθής. δι᾽ ἣν αἰτίαν ἔλεγχε αὐτοὺς ἀποτόμως, ἵνα ὑγιαίνωσιν ἐν τῇ πίστει.

Ce teſmoignage eſt veritable: pour ceſte cauſe redargue-les viuement: afin qu'ils ſoyent ſains en la foy:

14. Μὴ προσέχοντες ἰουδαϊκοῖς μύθοις, καὶ ἐντολαῖς ἀνθρώπων ἀποστρεφομένων τὴν ἀλήθειαν.

Ne s'adonnans point aux fables Iudaïques & aux commandemens des hõmes qui ſe deſtournent de la verité.

15. Πάντα μὲν καθαρὰ τοῖς καθαροῖς· τοῖς δὲ μεμιασμένοις καὶ ἀπίστοις οὐδὲν καθαρόν, ἀλλὰ μεμίανται αὐτῶν καὶ ὁ νοῦς καὶ ἡ συνείδησις.

Toutes choſes ſont biẽ pures à ceux qui ſont purs: mais rien n'eſt pur aux ſouillés & aux infideles, ains leur entendement & conſcience ſont ſouillees.

16. Θεὸν ὁμολογοῦσιν εἰδέναι, τοῖς δὲ ἔργοις ἀρνοῦνται, βδελυκτοὶ ὄντες καὶ ἀπειθεῖς, καὶ πρὸς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν ἀδόκιμοι.

Ils font profeſſion de cognoiſtre Dieu, mais par œuures ils le renient: veu qu'ils ſont abominables, & rebelles, & reprouués à toute bonne œuure.

ΚΕΦΑΛ. β.

Σὺ δὲ λάλει ἃ πρέπει τῇ ὑγιαινούσῃ διδασκαλίᾳ.

Mais toi, propoſe les choſes qui conuienent à ſaine doctrine:

CAP. I.

12. Dixit quidam ex illis, proprius ipſorum propheta, Cretenſes ſemper mendaces, malæ beſtiæ, ventres pigri.

One of them ſelues/ euen one of their own prophets ſaid / The Cretians are alwayes liars / euill beaſtes / ſlow bellies.

13. Teſtimonium hoc verum eſt. Quam ob cauſam increpa illos durè, ut ſani ſint in fide.

This witnes is true: wherefore rebuke them ſharply / that they may be ſound in the fayth.

14. Non intendentes Iudaicis fabulis, & mandatis hominum averſantium ſe à veritate.

And not taking heede to Jewiſh fables and commaundements of men/ that turne from the trueth.

15. Omnia munda mundis: coinquinatis autem & infidelibus nihil eſt mundum: ſed inquinatæ ſunt eorum & mens & conſcientia.

Vnto the pure are all thinges pure/ but vnto them that are defiled / & vnbeleeuing / is nothing pure / but euen their mindes & conſciences are defiled.

16. Confitentur ſe noſſe Deum: factis autem negant, cùm ſint abominati & incredibiles, & ad omne opus bonum reprobi.

They profeſſe that they knowe God/ but by workes they denie him / and are abominable and diſobedient / and vnto euery good worke reprobate.

CAP. II.

TV autem loquere quæ decent ſanam doctrinam.

But ſpeake thou the thinges which become wholeſome doctrine.

Das I. Capitel.

12. Es hat einer auß jhnen geſagt/ jhrer eigen Prophet: Die Creter ſind immer Lügner/ böſe Thier/ vnd faule Bäuche.

Der haffuer en aff dem ſagd/ deris egen Prophete/ de Creter ere ſtedze Løgnere/ onde Diur/ oc lade Buge.

13. Diß zeugniß iſt war. Vmb der ſache willen ſtraffe ſie ſcharpff/ auff daß ſie geſund ſeyen im Glauben.

Dette vidniſbyrd er ſant. For den ſag ſkyld ſtraffe dem ſkarpelige/ paa det de kunde vere karſke i Troen.

14. Vnd nicht achten auff die Jüdiſchen Fabeln/ vnd Menſchen gebott/ welche ſich von der Warheit abwenden.

Oc icke giffue act paa Jødiſke Fabel/ oc Menniſkens Bud/ ſom affuende dem fra ſandhed.

15. Den Reinen iſts alles rein/ den Vnreinen aber vnd Vnglaubigen iſt nichts rein/ ſondern vnrein iſt beyde jr Sinn vnd Gewiſſen.

De rene er alting rent / men de vrene oc vantro er inted rent / men baade deris Sind oc Samuittighed ere vrene.

15. Sie ſagen/ ſie erkennen Gott/ aber mit den wercken verläugnen ſie es/ ſintemal ſie ſind/ an welchen Gott grewel hat/ vnd gehorchen nicht/ vnd ſind zu allem gutem werck vntüchtig.

De ſige/ at de kende Gud/ men de necte det met deris gerninger / efftherdi at Gud haffuer vederſtyggelighed til dem/ oc de ere vduelige til alle gode gerninger.

Das II. Capitel.

DV aber rede/ wie ſichs ziemet/ nach der heilſamen Lehre.

MEn tale du / ſom tilbørligt er effter den ſalige Lærdom.

Kapitola I.

12. Rzekl geden z nich wlaſtnij gegich Prorok: Ze Kretenſſtij wždycky gſau lháři/ zlá howada/ břicha lěniwá.

Powiedział niektory z nich / właſny ich Prorok: Krethenſowie záwżdy kłamcy/ złe beſtye/ brzuchowie leniwi.

13. Swědectwij to prawé geſt. A protož treſcy ge přijſně/ ať gſau zdrawj w Wijře.

To świádectwo ieſt prawdziwe / á dla tey przyczyny kárz ie ſrodze/ áby zdrowi byli w wierze.

14. Neſſetřijce Židowſkých báſnij / a přikázanij Lidij odwracugijcých ſe od Prawdy.

Nie báwiac ſie Zydowſkiemi báśniámi / y mándaty ludzkiemi/ ktorzy ſie od prawdy odwracáia.

15. Nebť gſau wſſeckny wěcy čiſté čiſtým: Nečiſtým pak a newěrným nic nenij čiſtého / ale poſſkwrněné geſt gegich ſwědomj y myſl.

Wſzytkie rzeczy czyſte ſa czyſtym/ lecz y pokalánym y niewiernym nic nie ieſt czyſtego/ ále pokalány ieſt ich vmyſl y ſumnienie.

16. Prawj ſe Boha znáti / ale ſkutky zápjragij gſauce ohawnij a nepoddanij / ak každému ſkutku dobrému nezpůſobnij.

Wyznawáiac iż Bogá znáia/ ále przeza ſie go vczynkámi / gdyż ſa obrzydłymi y nieposłuſznymi / y ktorzy ſie ná żaden vczynek dobry nie godza.

Kapitola II.

Ty pak mluw/ což ſluſſý na zdrawé včenij.

Ale ty mow co przyſtoi zdrowey náuce.

ב

2 (וַאלֵף) דְּיֶהֱוּוּן קַשִּׁישֵׁא
עִירִין בְּרַעְיָנֵיהוּן וְיֶהֱוּוּן ג
נַכְפִין וְיֶהֱוּוּן, דְּכִין וְיֶהֱוּוּן
חַלִּימִין בְּהַיְמָנוּתָא ו
וַבְחוּבָא וּבַמְסַיְבְּרָנוּתָא ׃

Che i vecchij ſiano ſobrij, graui, moderati, ſani di fede, di charità, di patientia.

3 וְאַף קַשִּׁישָׁתָא הָכַנָּא
דְּיֶהֶוְיָן בְּאֶסְכֵּמָא דְּיָאֵת
לְדַחֲלַת אֱלָהָא וְלָא יֶהֶוְיָן
אַכְלַן קַרְצָא וְלָא יֶהֶוְיָן
מְשַׁעְבְּדָן לְחַמְרָא סַגִּיאָא
וְיֶהֶוְיָן מַלְפָן שַׁפִּירָתָא ׃

Similmente che le vecchie ſiano in habito conueniente à perſone pie, non calunniatrici, non dedite à molto vino, inſegnando le coſe honeſte.

4 וּמְנַכְפָן לַאיְלֵין דְּטַלְיָן
דְּיֶרְחֲמָן בַּעֲלַיְהֵין וּבְנַיְהֵין ׃

Acciochʼelle ammaeſtrino prudentemente le giouani, che amino il lor mariti, che amino i lor figliuoli.

5 וְיֶהֶוְיָן נַכְפָן וְקַדִּישָׁן ו
וְיֶהֶוְיָן יָצְפָן שַׁפִּיר דְּבָתַּיְהֵין
וּמֶשְׁתַּעְבְּדָן לְבַעֲלַיְהֵין דְּלָא
אֱנָשׁ מְגַדֵּף עַל מֶלְּתֵהּ
דַּאלָהָא ׃

Che ſiano modeſte, caſte, guardiane di caſa, buone, ſoggette a i lor mariti: accioche la parola di Dio non ſia biaſimata.

6 וּמֶן אַיְלֵין דְּטַלְיָן הָכַנָּא
בְּעִי דְּיֶהֱוּוּן נַכְפִין ׃

Eſorta ſimilmente i giouani, che ſiano prudenti.

7 בְּכֻל מֶדֶם הֱוַין דְּמוּתָא
בְּנַפְשָׁךְ חַוָּא בְּכֻל עֲבָדָא
טָבָא וּבַמְּלַפָּנוּתָךְ תֶּהֶוָא
לָךְ מֶלְּתָא חַלִּימְתָא ׃

Dando te ſteſſo in tutte le coſe per eſempio di buone opere, oſſeruando ne la dottrina integrità, grauità.

8 דְּנַכְפָא וְלָא מְחַבְּלָא וְלָא
אֱנָשׁ בְּסַר לָהּ דַּאיְנָא
דְּקָאֵם לְקוּבְלָן נֶבְהַת כַּד
לָא נֶשְׁכַּח דְּנֵאמַר עֲלַין
מֶדֶם דְּסַנֵּא ׃

Sane parole, irreprenſibili: accioche chi ripugna, reſti confuſo, non hauendo da poter dire alcun male di voi.

ב

2 הַזְּקֵנִים לִהְיוֹתָם מִתְעוֹרְרִים
לְשֹׁקֵד תְּמִימִים נְבוֹנִים שְׁלֵמִים
בֶּאֱמוּנָה בְּאַהֲבָה בְּדֻמִיָּה ׃

Los viejos, que ſean templados, venerables, prudentes, ſanos en la fe, en la charidad, en la tolerancia.

3 וּזְקֵנוֹת כְּמוֹ־כֵן לִהְיוֹתָם בַּהֲדָרַת
קֹדֶשׁ לֹא מַכְלִימוֹת לֹא זוֹלְלוֹת
וְסוֹבְאוֹת כִּי־אִם מְלַמְּדוֹת טוֹבוֹת׃

Las viejas anſimiſmo, que anden en habito ſancto, no calumniadoras, no dadas àl mucho vino, maeſtras de honeſtidad.

4 אֲשֶׁר תְּלַמֵּדְנָה אֶת־הַנְּעָרוֹת
חָכְמָה וּבִינָה לֶאֱהֹב אֶת אִישֵׁיהֶן
וּבְנֵיהֶן ׃

Que à las moçuelas enſennen à ſer prudentes, à que amen à ſus hijos.

5 לִהְיוֹת נְבוֹנוֹת קְדוֹשׁוֹת [א]נְשֵׁי חַיִל
בְּבָתֵּיהֶן טוֹבוֹת וּנְעִימוֹת וְלִהְיוֹת
אֶל־אִישֵׁיהֶן תְּשׁוּקָתָהֶן וְהֵמָּה
יִמְשְׁלוּ בָהֶן פֶּן יִנָּאֵץ דְּבַר אֱלֹהִים ׃

A que ſeán templadas, caſtas, que tengá cuydado de la caſa, buenas, ſujetas à ſus maridos, por que la palabra de Dios no ſea blaſphemada.

6 אֶת־הַנְּעָרוֹת כְּמוֹ כֵן תְּנַחֵם
לְלַמֵּד וּלְהָבִין חָכְמָה ׃

Exhorta anſimiſmo à los mancebos que ſean templados:

7 וּבְכָל־דְּבָרִים אֶת־נַפְשְׁךָ תָּשִׂים
לִדְמוּת מַעֲשִׂים טוֹבִים בְּלִמּוּד
בְּלִי שַׁחַת בְּתֹם וָיֹשֶׁר וּבִלְתִּי
שְׁחִיתָה ׃

En todo te da por exemplo de buenas obras en la doctrina, integridad, grauedad.

8 דָּבָר שָׁלֵם בִּלְתִּי חוֹבָה אֲשֶׁר
יִכָּלֵם הַמִּתְקוֹמֵם וְלֹא יִהְיֶה לוֹ
נְבוּבָה מְאוּמָה לְדַבֵּר עָלֵינוּ ׃

Palabra ſana, irreprehenſible: que el aduerſario de auerguence no teniendo mal ninguno que dezir de voſotros.

β.

2. Πρεσβύτας νηφαλίους εἶναι, σεμνούς, σώφρονας, ὑγιαίνοντας τῇ πίστει, τῇ ἀγάπῃ, τῇ ὑπομονῇ.

Que les hommes anciens ſoyent ſobres, graues, bien raſſis, ſains en la foy, en charité, & en patience.

3. Πρεσβύτιδας ὡσαύτως ἐν καταστήματι ἱεροπρεπεῖς, μὴ διαβόλους, μὴ οἴνῳ πολλῷ δεδουλωμένας, καλοδιδασκάλους,

Pareillement que les femmes anciennes ſoyent d'vne contenance conuenable à ſainctété, non meſdiſantes, non ſuiettes à beaucoup de vin, enſeignans ce qui eſt bon:

4. Ἵνα σωφρονίζωσι τὰς νέας, φιλάνδρους εἶναι, φιλοτέκνους.

Afin qu'elles inſtruiſent les ieunes femmes à eſtre modeſtes, à aimer leurs maris, à aimer leurs enfans.

5. Σώφρονας, ἁγνάς, οἰκουρούς, ἀγαθάς, ὑποτασσομένας τοῖς ἰδίοις ἀνδράσιν, ἵνα μὴ ὁ λόγος τοῦ θεοῦ βλασφημῆται.

A eſtre ſages, pures gardans la maiſon, bonnes, ſuiettes à leurs propres maris: afin que la Parole de Dieu ne ſoit blaſmee.

6. Τοὺς νεωτέρους ὡσαύτως παρακάλει σωφρονεῖν.

Semblablement exhorte les ieunes hommes, qu'ils ſoyent attrempés.

7. Περὶ πάντα σεαυτὸν παρεχόμενος τύπον καλῶν ἔργων ἐν τῇ διδασκαλίᾳ, ἀδιαφθορίαν, σεμνότητα, ἀφθαρσίαν.

Te monſtrant toi-meſme en toutes choſes pour patron des bonnes œuures, monſtrant incorruption en doctrine, grauité, intregrité:

8. Λόγον ὑγιῆ, ἀκατάγνωστον, ἵνα ὁ ἐξ ἐναντίας ἐντραπῇ, μηδὲν ἔχων περὶ ὑμῶν λέγειν φαῦλον.

Parole ſaine, & qu'on ne puiſſe condamner: afin que celui qui eſt contraire, ſoit rendu confus, n'ayant rien à dire mal de vous.

CAP. II.	Das II. Capitel.	Kapitola II.
2. Senes, ut ſobrii ſint, pudici, prudentes, ſani in fide, in dilectione, in patientia. That the elder men be ſober / honeſt / diſcrete / ſound in the fayth / in loue / and in patience.	2. Den Alten / daß ſie nůchtern ſeyen / erbar / zůchtig / geſund im Glauben / in der Liebe / in der gedult. De Gamle / at de ſkulle vere ædru / erlige / tuctige / karſke i Troen / i Kærlighed / i Taalmodighed.	2. Stárcy / ať gſau ſtřijzliwij / wážnij / opatrnij / zdrawij w Wijře / w milowánij / w trpěliwoſti. Aby ſtárſzy byli trzezwi / poważni / opátrzni / zdrowi w wierze / w miłośći / w ćierpliwośći.
3. Anus ſimiliter, in habitu ſancto, non criminatrices, non multo vino ſervientes: bene docentes. The elder women likewiſe / that they bee in ſuch behauiour as becommeth holineſſe / not falſe accuſers / not giuen to much wine / but teachers of honeſt thinges.	3. Den alten Weibern deſſelbigen gleichen / daß ſie ſich ſtellen / wie den Heiligen ziemet / nicht Läſterin ſeyen / nicht Weinſäufferin / gute Lehrerin. Diſligeſt de gamle Quinder / at de ſkicke ſig / lige ſom Helligen bør / at de icke ſkulle vere Fortalerſker / icke Vindranckerſker / oc giffue god Lærdom.	3. Též také Báby ať chodij w oděwu poctiwém / nehánliwé / ne mnoho Wijna pigijce: dobrému včijce. A ſtáre niewiáſty theż áby w odly ſtan ktoryby należał ku świętobliwośći / nie potwarliwe / nie kocháiące ſie w wielu winá / ktoreby poczćiwych rzeczy vczyły.
4. Vt prudentiam doceant adoleſcentulas, ut viros ſuos ament, filios ſuos diligant. That they may inſtruct the yong women to be ſober minded / that they loue their huſbandes / that they loue their children.	4. Daß ſie die jungen Weiber lehren zůchtig ſein / jhre Männer lieben / Kinder lieben. At de ſkulle lære vnge Quinder at vere tuctige / at elſke deris Mend / at elſke deris Børn.	4. Aby ſtřijdmoſti mohly naučiti mladice / aby Muže ſwé milowali / na Syny laſkawy byly. Aby mogły wyćwiczyć młodſze / żeby męże ſwoie miłowały / y dźiatki.
5. Prudentes, caſtas, ſobrias, domus curam habentes, benignas, ſubditas viris ſuis, ut non blaſphemetur verbum Dei. That they be diſcrete / chaſte / keeping at home / good and ſubiect vnto their huſbandes / that the worde of God be not euill ſpoken of.	5. Sittig ſein / keuſch / häußlich / gůtig / jhren Männern vnterthan / auff daß nicht das wort Gottes verläſtert werde. Oc vere Hoffuiſke / kyſke / huſſaadige / godwillige / deris Mend vnderdanige / at Guds ord ſkal icke beſpaattis.	5. Ať gſau opatrné / čiſté / ſtřijzliwé / o čeled ſwau péči magijce / dobrotiwé / Mužuom ſwým poddané / aby nebylo dáno w rauhánij Slowo Božij. Iżby były poczćiwe / czyſte / domá mieſzkáiące / dobre / poddáne mężom ſwoim / aby ſłowo Boże nie było bluźnione.
6. Iuvenes ſimiliter hortare ut ſobrii ſint. Exhorte young men likewiſe / that they be ſober minded.	6. Deſſelbigen gleichen die jungen Männer ermane / daß ſie zůchtig ſein. Formane lige ſaa de vnge Mend / at de ſkulle vere tuctige.	6. Též y Mládence napomijnay / ať gſau ſtřijzliwij. Młodźieńce też nápominay áby byli ſkromni.
7. In omnibus teipſum præbe exemplum bonorum operum, in doctrina, in integritate, in gravitate. Aboue all things ſhew thy ſelfe an enſample of good works w vncorrupt doctrine / with grauitie / integritie.	7. Allenthalben aber ſtelle dich ſelbs zum Fürbilde guter werck / mit vnverfelſchter Lehre / mit erbarkeit. Men ſkicke dig ſelff i alle maade til it gaat Exempel i gode gerninger / met wforfalſket Lærdom / met erlighed.	7. We wſſech wěcech tebe ſamého wydáway za přijklad dobrých ſkutkůw / w včenij / w celoſti / w wážnoſti: Sámego śiebie ſtháwiáiąc wzorem dobrych vczynkow / w náuce záchowiwáiąc doſkonáłość / y powagę.
8. Verbum ſanum, irreprehenſibile: ut is qui ex adverſo eſt, vereatur, nihil habens malum dicere de nobis. And with the wholeſome worde / which cã not be reproued / that he which withſtandeth / may be aſhamed / hauing nothing concerning you to ſpeake euil of	8. Mit heilſamen vnd vntadelichem wort / auff daß der Widerwertige ſich ſchäme / vnd nichts hab / daß er von vns möge böſes ſagen. Met ſalige oc wſtraffelige ord / paa det at den Genſtridige kand ſkamme ſig / oc inted haffue / ſom hand ſkal kunde ſige ont om oſſ.	8. Slowo měg zdrawé bez auhony: aťby ten kterýž ſe protiwij / zaſtyděl ſe / nemage nic zlého co mluwiti o wás. Słowo zdrowe / nie náganione / áby ſie przećiwnik záwſtydźił / nie máiąc nic coby o was miał mowić złego.

ב

9 עַבְדֵא לְמָרַיְהוֹן —
יֶשְׁתַּעַבְדוּן בְּכֹל מֶדֶם
וְיֶשְׁתַּפְרוּן וְלָא הָווּ מ
מְעַצְיִן ׃

Eſorta i ſerui che ſiano ſoggetti à i lor ſignori, che ſi ſtudino di piacer loro in tutte le coſe, non contradicendo.

10 וְלָא הָווּ גָּנְבִין אֶלָּא
יְחַוּוּן שְׁרָרְהוֹן טָבָא בְּכֹל
מֶדֶם דִּיצַבְּתוּן בְּכֹל מֶדֶם
יוּלְפָנֵהּ דַּאלָהָא מַחְיָנַן ׃

Non furando, ma moſtrando ogni buona lealtà: accioche in tutte le coſe adornino la dottrina di Dio Saluator noſtro.

11 אֶתְגְּלִית גֵּיר טַיְבוּתֵהּ
דַּאלָהָא מַחְיָנִית כֹּל לִבְנַי־
נָשָׁא כֻּלְּהוֹן ׃

Imperoche la gratia di Dio ſalutifera à tutti gli huomini s'è manifeſtata.

12 וְרָדְיָא לַן דְּנֶכְפּוּר
בְּרוּשְׁעָא וּבְרֶגְיָגָתָא
דְעָלְמָא וְנִחֵא בְּעָלְמָא
הָנָא בְּנַכְפּוּתָא וּבְכֵאנוּתָא
וּבְדֶחְלַת אֱלָהָא ׃

Inſegnandoci che rinuntiando l'impietà, e le mondane concupiſcentie, noi viuiamo nel preſente ſecolo moderata e giuſta e piamente.

13 כַּד מְסַכֵּינַן לְסַבְרָא
בְּרִיכָא וּלְגֶלְיָנָא —
דְתֶשְׁבּוּחְתֵהּ דַּאלָהָא רַבָּא
וּמַחְיָנַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא ׃

Aſpettando la beata ſperanza, e l'apparition de la gloria del grande Iddio e Saluator noſtro IESV Chriſto.

14 דְהוּ יְהַב נַפְשֵׁהּ חֲלָפַין
דְּנֶפְרְקַן מֶן כֹּל עַוְלָא
וְנְדַכֵּין לְנַפְשֵׁהּ עַמָּא חַדְתָּא
דְּחָסֵם בְּעֶבָדָא טָבָא ׃

Ilquale ha dato ſe ſteſſo per noi, per riſcattarci da ogni iniquità, e purificarci à ſe vn popolo peculiare ſeguitatore di buone opere.

15 הָלֵין מַלֵּל וּבְעִי וְכַוֵּן
בְּכֹל פּוּקְדָן וְלָא אֱנָשׁ
יְבַסֵא בָּךְ ׃

Annuntia queſte coſe, & eſorta, e riprendi con ogni imperio. Niuno ti diſprezzi.

ב

9 הָעֲבָדִים יִכָּנְעוּ תַּחַת יְדֵי
אֲדֹנֵיהֶם בְּכָל־דְּבָרִים יִמְצְאוּ
חֵן בְּעֵינֵיהֶם לֹא יִמְרְדוּ ׃

A los ſieruos, que ſean ſujetos à ſus ſennores que agraden en todo, no reſpondones:

10 וְלֹא יִגְנְבוּ כִּי־אִם כָּל־
אֱמוּנָה טוֹבָה יַגִּידוּ אֲשֶׁר יַאְדִּירוּ
אֶת־בְּשׂרַת מוֹשִׁיעֵנוּ אֱלֹהֵינוּ
בְּכָל־דְּבָרִים ׃

En nada defraudando, antes moſtrandó toda buena lealtad: paraque adornen en toda la doctrina de nueſtro ſaluador Dios.

11 כִּי־נִגְלְתָה תְּחִנַּת אֱלֹהִים
לְהוֹשִׁיעַ כָּל־בְּנֵי־אָדָם ׃

Porque la gracia de nueſtro Saluador Dios ſe manifeſtó à todos los hombres.

12 הַמְּלַמְּדָה אוֹתָנוּ לְכַחֵשׁ בְּרִשְׁעָה
וּמַאֲוַיֵּי הָעוֹלָם וְלִחְיוֹת בִּתְבוּנָה
בִּצְדָקָה וּבְיִרְאַת יְהוָה בָּעוֹלָם
הַזֶּה ׃

Enſennando nos que renunciando à la impiedad y à los deſſeos del ſiglo, biuamos en eſte ſiglo templada, y juſta, y piamente:

13 לְקַוּוֹת אֶל־אֲשֶׁר הַשֶּׂבֶר
וּלְהִגָּלוֹת כְּבוֹד אֱלֹהִים הַגָּדוֹל
וּמוֹשִׁיעֵנוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ ׃

Eſperando aquella eſperança bienauenturada, y la venida glorioſa del gran Dios, y Saluador nueſtro Ieſus el Chriſto.

14 אֲשֶׁר נָתַן אֶת־נַפְשׁוֹ עָלֵינוּ
לְהוֹשִׁיעֵנוּ מִכָּל־חַטֹּאתֵינוּ וַיְטַהֵר
לְנַפְשׁוֹ עַם חָדָשׁ מְקַנֵּא לְמַעֲשִׂים
טוֹבִים ׃

Que ſe dió à ſi miſmo por noſotros, para redemirnos de toda iniquîdad, y limpiar para ſi vn pueblo proprio, ſeguidor de buenas obras.

15 אֶת־הָאֵלֶּה דַּבֵּר וְנַחֵם וְהוֹכֵחַ
בְּכָל־כֹּחַ וּגְבוּרָה וְאִישׁ לֹא יִבְזֶה
אוֹתְךָ ׃

Eſto habla y exhorta: y redarguye con toda authoridad. nadie te tenga en poco.

ϐ.

9. Δούλους ἰδίοις δεσπόταις ὑποτάσσεσθαι, ἐν πᾶσιν εὐαρέστους εἶναι, μὴ ἀντιλέγοντας.

Que les ſeruiteurs ſoyent ſuiets à leurs maiſtres, leur complaiſans en toutes choſes non contrediſans:

10. Μὴ νοσφιζομένους, ἀλλὰ πίστιν πᾶσαν ἐνδεικνυμένους ἀγαθήν· ἵνα τὴν διδασκαλίαν τοῦ σωτῆρος ἡμῶν θεοῦ κοσμῶσιν ἐν πᾶσιν.

Ne ſouſtrayans rien, mais monſtrãs toute bonne loyauté: afin qu'ils rendẽt honorable en toutes choſes la doctrine de Dieu noſtre Sauu ur.

11. Ἐπεφάνη γὰρ ἡ χάρις τοῦ θεοῦ ἡ σωτήριος πᾶσιν ἀνθρώποις.

Car la grace de Dieu ſalutaire à tous hommes, eſt clairement apparue:

12. Παιδεύουσα ἡμᾶς, ἵνα ἀρνησάμενοι τὴν ἀσέβειαν, καὶ τὰς κοσμικὰς ἐπιθυμίας, σωφρόνως, καὶ δικαίως, καὶ εὐσεβῶς ζήσωμεν ἐν τῷ νῦν αἰῶνι.

Nous enſeignant qu'en renonçant à impieté & aux mondaines conuoitiſes, nous viuions en ce preſent ſiecle, ſobrement, iuſtement, & religieuſement:

13. Προσδεχόμενοι τὴν μακαρίαν ἐλπίδα, καὶ ἐπιφάνειαν τῆς δόξης τοῦ μεγάλου θεοῦ, καὶ σωτῆρος ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ.

Attendans la bien-heureuſe eſperance & l'apparition de la gloire du grand Dieu, qui eſt noſtre Sauueur Ieſus Chriſt:

14. Ὃς ἔδωκεν ἑαυτὸν ὑπὲρ ἡμῶν, ἵνα λυτρώσηται ἡμᾶς ἀπὸ πάσης ἀνομίας, καὶ καθαρίσῃ ἑαυτῷ λαὸν περιούσιον, ζηλωτὴν καλῶν ἔργων.

Lequel s'eſt donné ſoi-meſme pour nous, afin qu'il nous rachetaſt de toute iniquité, & nous purifiaſt pour lui eſtre vn peuple peculier, adonné à bonnes œuures.

15. Ταῦτα λάλει, καὶ παρακάλει, καὶ ἔλεγχε μετὰ πάσης ἐπιταγῆς. μηδείς σου περιφρονείτω.

Propoſe ces choſes, & admonneſte, & redargue auec toute authorité de commander: que perſonne ne te meſpriſe.

CAP. II.

9. Servos dominis ſuis ſubditos eſſe, in omnibus placentes, non contradicentes.

Let ſeruaunts bee ſubiect to their maſters/ and pleaſe them in all things/ not anſwering againe.

10. Non fraudantes, ſed in omnibus fidem bonam oſtendentes, ut doctrinam Salvatoris noſtri Dei ornent in omnibus.

Neyther pykers/ but that they ſhewe all good faithfulneſſe/ that they may adorne the doctrine of God our Sauiour in all thinges.

11. Apparuit enim gratia Dei ſalvatoris noſtri omnibus hominibus.

For the grace of God/ that bringeth ſaluation vnto all men/ hath appeared.

12. Erudiens nos ut abnegantes impietatem & ſecularia deſideria, ſobriè, & iuſtè, & piè vivamus in hoc ſeculo.

And teacheth vs that we ſhould deny vngodlines/ and worldly luſtes/ and that wee ſhoulde liue ſoberly and righteouſly/ and godly in this preſent world

13. Expectantes beatam ſpem & adventũ gloriæ magni Dei & Salvatoris noſtri Ieſu Chriſti.

Looking for the bleſſed hope/ & appearing of the glory of the mighty God/ and of our Sauiour Jeſus Chriſt.

14. Qui dedit ſemetipſum pro nobis, ut nos redimeret ab omni iniquitate, & mundaret ſibi populum acceptabilem, ſectatorem bonorum operum.

Who gaue him ſelfe for vs/ that he might redeeme vs from all iniquitie/ and purge vs to be a peculiar people vnto him ſelfe/ zealous of good workes.

15. Hæc loquere, & exhortare, & argue cum omni imperio. Nemo te contemnat.

Theſe thinges ſpeake/ and exhorte/ and rebuke with all authoritie. See that no man deſpiſe thee.

Das II. Capitel.

9. Den Knechten/ daß ſie jren Herren vnterthänig ſeyen/ in allen dingen zu gefallen thun/ nicht widerbellen.

Tienere/ at de ſkulle vere deris Herrer vnderdanige/ gøre det ſom dem er behageligt i alle ting/ Icke knurre imod dem.

10. Nicht veruntrewen/ ſondern alle gute trew erzeigen/ auff daß ſie die Lehre Gottes vnſers Heilandes zieren in allen ſtůcken.

Ick vere wtro/ men beuiſe dem al god troſkaff/ paa det at de kunde pryde Guds for Frelſeris Lærdom i alle ſtycker.

11. Dennes iſt erſchienen die heilſame gnade Gottes allen Menſchen.

Thi Guds ſalige naade er obenbaret faar alle Menniſke.

12. Vnd zůchtiget vns/ daß wir söllen verläugnen das vngöttliche weſen/ vnnd die weltliche lůſten/ vnnd zůchtig/ gerecht vnd Gottſelig leben in diſer Welt.

Oc tucter oſſ/ at wi ſkulle forſage det Wgudelige væſen/ oc den verdzlige lyſt/ oc leffue tuctelige/ retferdelige oc Gudelige i denne Verden.

13. Vnd warten auff die ſelige hoffnung vnd erſcheinung der herzligkeit deß groſſen Gottes / vnd vnſers Heilandes Jeſu Chriſti.

Oc vare paa den ſtore Guds/ oc vor Frelſeris Jeſu Chriſti herligheds/ ſalige Haab oc obenbarelſe.

14. Der ſich ſelbs fůr vns gegeben hat/ auff daß er vns erlöſete von aller vngerechtigkeit/ vnd reiniget jhm ſelbs ein Volck zum eigenthumb/ das fleiſſig were zu guten wercken.

Som gaff ſig ſelff for oſſ/ Paa det hand ſkulde frelſe oſſ fra al Wretferdighed/ oc renſe ſig ſelff it Folck til Eyedom/ ſom ſkulde vere flitigt til Gode gerninger.

15. Solches rede vnd ermane/ vnd ſtraffe mit gantzem ernſt. Laß dich niemand verachten.

Tale ſaadant oc formane/ oc ſtraffe met al aluorlighed. Lad ingen foracte dig.

Kapitla II.

9. Služebníky vk a napomijnay/ ak gſau poddáni Pánům ſwým/ we wſſem ſlusſnkm ſe lijbijce/ neodmlauwagijce.

Nápomínay ſługi áby ſię pánom ſwoim poddáli/ żeby ſię im we wſzytkim vpodobáli/ nie mrucząc przeciw nim.

10. Neokrádagijce/ ale we wſſem dobrau Wjru okazugijce/ aby vkenj Spaſytele Boha naſſeho ozdobowali we wſſech wkcech.

Niczego nie korzyſzcząc/ ále náwſzem dobra wiernosć okazuiąc/ áby náukę zbáwićielá náſzego Bogá we wſzem ozdobili.

11. Okázala ſe zagiſtk miloſt Boha Spaſytele naſſeho wſſem lidem.

Abowiem oświećiłá ſię oná łáſká Boża zbawienna wſzytkim ludźiám.

12. Včijcý nás/ abychom odřeknauce ſe wſſý bezbožnoſti a ſwktſkých žádoſtij/ ſtřijzliwk/ Sprawedliwk/ a pobožnk živi byli na tomto Swktk.

Ktora nas naucza ábyśmy záprzawſzy ſię niepobożnośći/ y świetſkich pożadliwośći/ ſkromnie/ y ſprawiedliwie/ y pobożnie żyli w teraznieyſzym wieku.

13. Čekagijce blahoſlawenk nadkge a přijſſtij ſláwy welikkho Boha a Spaſytele naſſeho Gežijſſe Kryſta:

Oczekawáiąc oney nádźiele błogosłáwioney/ y zacnego przyśćia chwały wielkiego Bogá y zbáwićielá naſzego Jezuſa Kryſtuſá.

14 Kterýžto dal ſebe ſamkho za nás/ aby nás wykaupil od každk neprawoſti/ a očiſtil ſobk Lid wzáctný/ kterýžby náſledowal dobrých ſkutkuow.

Ktory wydał ſámego śiebie zá nas/ áby nas wykupił od wſzelakiey niepráwośći/ y oczyśćił ſobie ſámemu lud oſobny/ naſláduiący dobrych vczynkow.

15. Toto mluw a napomijnay/ a treſcy ſe wſſým přikazowánijm. Žadný tebau nepohrzegk

Thy rzeczy mow y nápomínay/ á kárz z wſzeláką zwierzchnośćią/ á żaden tobą niech nie gárdźi.

ג

1 וֶהֱוַיְת מַעְהֵד לְהוֹן ד
דַּלְרִישָׁא וַלְשַׁלִּיטָנָא
נֶשְׁתַּמְעוּן וְנֶשְׁתַּעְבְּדוּן —
וְנֶהֱווּן עֲתִידִין לְכֻל עֲבָד
טָב :

Ammoniſcili che ſiano ſoggetti ai Principati e poteſtà, che obbediſcano ai Magiſtrati, e ſiano apparecchiati ad ogni buona opera.

2 וְעַל אֱנָשׁ לָא נַגְדְּפוּן
וְלָא נֶהֱווּן מֶתְכַּתְּשִׁין אֶלָּא
נֶהֱווּן מַכִּיכִין וַבְכֻל מֵדֶם
נַחְווּן בַּסִּימוּתְהוֹן לְוָת
כֻּלְהוֹן בְּנַי־נָשָׁא :

Che non dicano mal di perſona, che non ſiano contentioſi, ma humani, moſtrando ogni manſuetudine inuerſo tutti gli huomini.

3 אַף חְנַן גֵּיר מֶן קְדִים
דְּלָא רַעְיָנָא הֲוַין וְדֻלָא
פִּיסָא וְטָעֵין הֲוַין —
וַמְשַׁעְבְּדִין הֲוַין לְרֶגְיָגָתָא
מְשַׁחְלְפָתָא וַבְבִישׁוּתָא
וּבַחְסָמָא מֶתְהַפְּכִין הֲוַין
וַסְנַיְאִין הֲוַין אַף חַד לְחַד
סָנְיִין הֲוַין :

Perche ancor noi erauamo gia ſtolti, diſobbedienti, erranti, che ſeruiuamo a le concupiſcentie & à varie volutta, dimorando ne la malitia & inuidia, eſſendo odioſi, & hauendo in odio l'vn l'altro.

4 כַּד דֵּין אֶתְגְּלִיַּת ב
בַּסִּימוּתֵהּ וַמְרַחְמָנוּתֵהּ
דַּאלָהָא מַחְיָנַן :

Ma quando la benignità di Dio Saluator noſtro, e l'amor ſuo verſo gli huomini è apparſo, egli ci ha ſaluati.

5 לָא בַעְבָדֵא דְּזַדִּיקוּתָא
דַּעֲבַדְן אֶלָּא בְּרַחֲמוֹהִי
דִּילֵהּ אַחְיַן בַּסְחָתָא ד
דְּמוֹלָדָא דְּמֵן דְּרִישׁ ב
בְּחוּדְתָא דְּרוּחָא דְּקוּדְשָׁא :

Non gia per opere di giuſtitia, che noi habbiam fatte, ma ſecondo la ſua miſericordia per il lauamento de la rigeneratione e rinouation de lo Spirito ſanto.

6 הָי דְּאַשֵּׁד עֲלַין —
עַתִּירָאִית בְּיַד יֵשׁוּעַ מ
מְשִׁיחָא מַחְיָנַן :

Ilquale egli ha ſparſo abbondantemente ſopra di noi per IESV Chriſto noſtro Saluatore.

ג

1 הַזְהֵר אוֹתָם לְהִכָּנַע תַּחַת
שִׁלְטוֹנוֹת וּמִשְׁלוֹת לִיקְהָתָם
לִהְיוֹתָם נְכוֹנִים אֶל־כָּל־מַעֲשֵׂה
טוֹב :

Amoneſtales que ſe ſujeten à los principes y poteſtades, que obedezcan, que eſten aparejados à toda buena obra:

2 לְאִישׁ לֹא לְגַדֵּף לֹא לָרִיב
וְלֹא לְהַכּוֹת בְּאֶגְרֹף כִּי־אִם
הֱיוֹת עֲנָוִים לַעֲשׂוֹת כָּל־חֶסֶד
וְרַחֲמִים לְכָל־בְּנֵי אָדָם :

Que à nadie infamen, que no ſean pendencieros, mas modeſtos, moſtrando toda manſedumbre para con todos los hombres.

3 כִּי־הָיִינוּ כָּעֵת גַּם אֲנַחְנוּ
בִּלְתִּי תְבוּנָה לֹא מַאֲמִינִים
תּוֹעִים עוֹבְדֵי תַאֲווֹת וּמַחֲמַדִּים
רַבִּים בְּרָעָה בְּשִׂנְאָה מִתְעוֹדְדִים
שְׂנוּאִים וְשׂוֹנְאִים אִישׁ אֶת־רֵעֵהוּ :

Porque tambien eramos noſotros locos en otro tiempo, rebelles, errados, ſiruiendo à concupiſcencias y deleytes diuerſos, biuiendo en malicia y en embidia, aborrecibles, aborreciendo los vnos à los otros.

4 וְכַאֲשֶׁר נִגְלָה טוּב וְנֹעַם
מוֹשִׁיעֵנוּ אֱלֹהִים :

Mas quando ſe manifeſtó la bondad del Saluador nueſtro Dios, y ſu amor para con los hombres.

5 לֹא מִמַּעֲשֵׂי הַצְּדָקָה אֲשֶׁר
עָשִׂינוּ אֲנַחְנוּ כִּי־אִם בִּתְחִנָּתוֹ
הוֹשִׁיעָנוּ בְּרַחְצַת חֲלִיפַת וְחַדְּשַׁת
רוּחַ הַקֹּדֶשׁ :

No por las obras de juſticia que noſotros auiamos hecho, mas por ſu miſericordia, nos saluó por el lauamiento de la regeneracion, y de la renouacion del Eſpiritu Sancto.

6 אֲשֶׁר אוֹתָהּ שָׁפַךְ עָלֵינוּ עַל־
יֶתֶר בְּיֵשׁוּעַ מָשִׁיחַ הַמּוֹשִׁיעֵנוּ :

El qual derramó en noſotros abundantemente por Ieſus el Chriſto Saluador nueſtro:

ΚΕΦΑΛ. γʹ.

Ὑπομίμνησκε αὐτοὺς ἀρχαῖς καὶ ἐξουσίαις ὑποτάσσεσθαι, πειθαρχεῖν, πρὸς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν ἑτοίμους εἶναι.

Admonneſte-les qu'ils ſoyent ſuiets aux principautés & puiſſances, qu'ils obeiſſent aux Gouuerneurs, qu'ils ſoyent preſts à toute bonne œuure:

2. Μηδένα βλασφημεῖν, ἀμάχους εἶναι. ἐπιεικεῖς, πᾶσαν ἐνδεικνυμένους πρᾳότητα πρὸς πάντας ἀνθρώπους.

Qu'ils ne meſdiſent de perſonne, qu'ils ne ſoyent point quereleux, mais benins, & monſtrans toute debonnaireté enuers tous hommes.

3. Ἦμεν γάρ ποτε καὶ ἡμεῖς ἀνόητοι, ἀπειθεῖς, πλανώμενοι, δουλεύοντες ἐπιθυμίαις καὶ ἡδοναῖς ποικίλαις, ἐν κακίᾳ καὶ φθόνῳ διάγοντες, στυγητοί, μισοῦντες ἀλλήλους.

Car nous auſſi eſtions autresfois inſenſés, rebelles, abuſés, ſeruans à diuerſes conuoitiſes & voluptés, viuans en malice & enuie, dignes d'eſtre haïs, & haïſſans l'vn l'autre.

4. Ὅτε δὲ ἡ χρηστότης καὶ ἡ φιλανθρωπία ἐπεφάνη τοῦ σωτῆρος ἡμῶν θεοῦ.

Mais quand la benignité & l'amour de Dieu noſtre Sauueur enuers les hommes, eſt clairement apparue, il nous a ſauués.

5. Οὐκ ἐξ ἔργων τῶν ἐν δικαιοσύνῃ, ὧν ἐποιήσαμεν ἡμεῖς, ἀλλὰ κατὰ τὸν αὐτοῦ ἔλεον ἔσωσεν ἡμᾶς, διὰ λουτροῦ παλιγγενεσίας, καὶ ἀνακαινώσεως πνεύματος ἁγίου.

Non point par œuures de iuſtice que nous euſſions faites, mais ſelon ſa miſericorde, par le lauement, & renouellement du ſainct Eſprit:

6. Οὗ ἐξέχεεν ἐφ' ἡμᾶς πλουσίως, διὰ ἰησοῦ χριστοῦ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν.

Lequel il a eſpandu abondamment en nous par Ieſus Chriſt noſtre Sauueur:

CAP. III.

Admone illos principibus & poteſtatibus ſubditos eſſe, dicto obedire, ad omne opus bonum paratos eſſe.

Put them in remembrance that they be ſubiect to the principalities / and powers/and that they bee obedient/& ready to euery good worke.

2. Neminem blaſphemare, non litigioſos eſſe, ſed modeſtos: omnem oſtendentes manſuetudinem ad omnes homines.

That they ſpeake euill of no man / that they bee no fighters/ but ſoft / ſhewing all meekeneſſe vnto all men.

3. Eramus enim aliquando & nos inſipientes, increduli, errantes, ſervientes deſideriis & voluptatibus variis, in malitia & in invidia agentes, odibiles, odientes invicem.

For wee our ſelues alſo were in times paſt vnwiſe/diſobedient/ deceiued/ ſeruing the luſtes / and diuers pleaſures/ liuing in maliciouſneſſe and enuie/ hatefull/and hating one another.

4. Cùm autem benignitas & humanitas apparuit ſalvatoris noſtri Dei.

But when the bountifulnes and loue of God our Sauiour toward man appeared.

5. Non ex operibus iuſtitiæ quæ fecimus nos, ſed ſecundùm ſuam miſericordiam ſalvos nos fecit, per lavacrū regenerationis & renovationis Spiritus ſancti.

Not by the workes of righteouſneſſe/which we had done/ but according to his mercy hee ſaued vs/ by the waſhing of the newe birth / and the renewing of the holye Ghoſt.

6. Quem effudit in nos abundè per Ieſum Chriſtum ſalvatorem noſtrum.

Which he ſhed on vs abundantly through Jeſus Chriſt our Sauiour.

Das III. Kapitel.

ERinnere ſie / daß ſie den Fürſten vnd der Oberkeit vnterthan vnnd gehorſam ſein / zu allem gutem werck bereitet ſeyen.

PAamind dem/at de ere Førſterne oc Øffrighed vnderdanige oc lydige / at de ere redebone til alle gode Gerninger.

2. Niemand läſtern / nicht hadern/ gelinde ſeyen/ alle ſanfftmütigkeit beweiſen/gegen allen Menſchen.

At de icke ſkendis paa nogen/ icke ere kiffactige/ at de ere metlidige / beuiſe al ſactmodighed / mod alle Menniſke.

3. Denn wir waren auch weiland vnweiſe/ vngehorſam/ jrrige/ dienend den lüſten vnd mancherley wollüſten/ vnd wandelten in boßheit vnnd neid/ vnd haſſeten vns vntereinander.

Thi wi vaare oc wuiſe i fordom tid/ wlydige/ vildfarende/ oc tiente begering oc atſkillig velyſt / oc vandrede i ondſkaff oc auind/ oc hadede huer anden.

4. Da aber erſchien die freundligkeit vnnd leutſeligkeit Gottes vnſers Heilandes.

Men der Guds vor Frelſeris Venlighed oc Kærlighed mod Menniſken obenbaredis.

5. Nicht vmb der Werck willen der Gerechtigkeit/die wir gethan hatten/ ſondern nach ſeiner Barmhertzigkeit/ machet er vns ſelig / durch das Bad der Widergeburt / vnnd ernewerung deß heiligen Geiſtes.

Icke for de Retferdigheds gerninger ſkyld / ſom wi giorde / Men effter ſin barmhertighed giorde hand oſſ ſalige/ formedelſt igen fødelſens Bad/ oc den hellig Aands fornyelſe.

6. Welchen er außgegoſſen hat über vns reichlich/ durch Jeſum Chriſt vnſern Heiland.

Huilcken hand haffuer vdgydet rigelige offuer oſſ/ formedelſt Jheſum Chriſtum vor Frelſere.

Kapitola III.

NApomijnayž ge/ ať gſau poddáni/ Knijžatuom a Mocnoſtem/ a ať gich poſlauchagij/ gſauce hotowi k každému ſkutku dobrému:

PRzypominay im/ aby zwierzchnośćiam y przełożeńſtwam poddány im byli/ żeby ſłuchali/ y ná wßelki dobry vczynek gotowymi byli.

2. Ať ſe žádnému neporauhagij / a nezlořečij/ ať negſau ſwárliwij / ale přijwětiwij: okazugijce wſſelikau tichoſt ke wſſem Lidem.

Niechay od żadnym źle nie mowią/niech nie będą zwadliwi/ ále mierni / okázuiąc wßeláką vkłádność przeciw wßem ludźiam.

3. Nebo byli gſme y my někdy nemaudřij/ newěřijcý/ blaudijcý/ ſlaužijce žádoſtem a rozličným rozkoſſem / we zloſti a w nenáwiſti bydlegijce/ohyzdnij/ weſpolek ſe nenáwidijce.

Abowiem y my byliſmy niekiedy ßaleni/nieposłußni/błądzący/ ſłużący pożądliwośćiam y roſkoßam rozmáitym / w złośći y w zazdrośći mießkáiąc/obrzydłemi/ iedni drugich máiąc w nienawiśći.

4. Ale když ſe vkázala dobrota a Láſka k lidem Spaſytele naſſeho Boha:

Ale gdy ſie okazálá zbáwićielá naßego dobroć y miłość przećiw ludźiam.

5. Ne z ſkutkuow ſprawedlnoſti/ kteréž gſme my činili/ ale wedlé ſwého miloſrdenſtwij ſpaſeny nás včinil ſkrze obmytij druhého rozenij/ a obnowenij Ducha Swatého.

Ale z vczynkow ſpráwiedliwych ktorebyſmy vczynili / ále z miłośierdźia ſwego záchował nas przez omyćie odrodzenia / y odnowienia Duchá świętego.

6. Kteréhož wylil na nás hogně ſkrze Gežijſſe Kryſta Spaſytele naſſeho.

Ktorego wylał ná nas hoynie przez Jezuſá Kryſtuſá zbáwićielá náße°.

ג

7 דבטיבותה נזדדק ונהוא ירתא בסברא דחיא דלעלם׃

Accioche noi giuſtificati per la ſua gratia, ſiamo heredi ſecondo la ſperanza de la vita eterna.

8 מהימנא הי מלתא ובהלין צבא אנא דאף אנת הוית משרר להון דיתבטל להון למפלח עבדא טבא אילין דהימנו באלהא הלין אנין דטבן ומותרן ל לבני־נשא׃

Queſta è parola certa. Io voglio che tu afferms queſte coſe, accioche quelli che hanno creduto à Dio, procurino di conſeruarſi ne le buone opere. Queſte coſe ſon buone & vtili a gli huomini.

9 מן בעתא דין סכלתא ומן תשעיתא דשרבתא ומן חרינא ומן תכתושא דספרא אשתאל יותרן גיר לית בהין וסריקן אנין׃

E laſcia andar le ſtolte queſtioni, e genealogie, e contentioni, e combattimenti de la Legge: percioch'elle ſono inutili e vane.

10 מן גברא הרסיוטא מן בתר חדא זבן ותרתין ד דמרתא אנת לה אשתאל׃

L'huomo heretico, doppo la prima e ſeconda ammonitione, rigettalo.

11 והוית ידע דמן דהכנא הו מעקם הו וחטא והו חיב נפשה׃

Sapendo che chi è tale, e ſouuertito, e pecca, eſſendo condannato da ſe ſteſſo.

12 מא דשדרת לותך לארטמא או לטוכיקוס יתבטל לך דתאתא לותי לניקופוליס תמן גיר סמת ברעיני דאסתא׃

Quando io mandarò à te Arteman, ò Tichico, ſtudiati di venire à me à Nicopoli: perche ho deliberato di fare iui l'inuerno.

13 על זינא דין ספרא ועל אפלו יתבטל לך דת דתלוא אנון שפיר ומדם לא יחסר להון׃

Manda innanzi con diligentia Zena dottor de la Legge, & Apollo, in modo che non manchi loro coſa alcuna.

ג

7 למען נצדקים בתחנתו נהיה יורשים כשבר חיי עולם׃

Para que juſtificados con ſu gracia, ſeamos hechos herederos ſegun la eſperança de la vida eterna.

8 נאמן הדבר ועל־האלה חפצתי להוכנך אשר יבינו לרדות בהם במעשים טובים המאמינים באלהים ואלה הן טובות ומועילות לבני אדם׃

Palabra fiel es, y eſto quiero que affirmes, Que los que creen à Dios, procuren gouernarſe en buenas obras, eſto es lo bueno y lo vtil à los hombres.

9 קושיות ובקרות כסילות ודברי תולדות ומריבות ומכוה על־התורה השמר לך מהן כי־מהבל הן ומאומה לא תועלנה׃

Mas las queſtiones locas, y las genealogias, y contenciones y debates de la Ley euita: porque ſon ſin prouecho y vanas.

10 איש כופר בעקר אחרי מוסר אחד או שני השמר לך ממנו׃

El hombre herege, deſpues de vna y otra correcion, deſechalo:

11 ותדע כי־נהפך איש כזה וחוטא ובנפשו נשפט הוא׃

Eſtando cierto que el tal es traſtornado, y pecca, condenado de ſu proprio juyzio.

12 כאשר אשלח אליך את־ארטמא או־טוכיקוס מהר מהר לבוא אלי בניקופוליס כי־שמה חשבתי לחרף׃

Quando embiare à ti à Artemas, o à Tychico procura de venir à mi à Nicopolis: porque alli he determinado de inuernar.

13 את־זינא מלמד התורה ואפלא בדאגה שלח פן יחסרו כל־דבר׃

A Zenas doctor de la Ley y à Apollo embia delante procurando que nada les falte.

γ'.

7. Ἵνα δικαιωθέντες τῇ ἐκείνου χάριτι, κληρονόμοι γενώμεθα κατ' ἐλπίδα ζωῆς αἰωνίου.

Afin qu'eſtans iuſtifies par la grace d'icelui, nous ſoyons heritiers ſelon l'eſperance de vie eternelle.

8. Πιστὸς ὁ λόγος, καὶ περὶ τούτων βούλομαί σε διαβεβαιοῦσθαι, ἵνα φροντίζωσι καλῶν ἔργων προΐστασθαι οἱ πεπιστευκότες τῷ θεῷ. ταῦτά ἐστι τὰ καλὰ καὶ ὠφέλιμα τοῖς ἀνθρώποις.

Ceſte parole eſt certaine, & ie vueil que tu affermes ces choſes, afin que ceux qui ont creu à Dieu, ayent ſoin de s'appliquer principalement à bonnes œuures: voila les choſes qui ſont bonnes & vtiles aux hommes.

9. Μωρὰς δὲ ζητήσεις καὶ γενεαλογίας καὶ ἔρεις καὶ μάχας νομικὰς περιΐστασο· εἰσὶ γὰρ ἀνωφελεῖς καὶ μάταιοι.

Mais reprime les folles queſtions & genealogies, & cõtentions, & debats de la Loy: car elles ſont inutiles & vaines.

10. Αἱρετικὸν ἄνθρωπον μετὰ μίαν καὶ δευτέραν νουθεσίαν παραιτοῦ.

Reiette l'homme heretique, apres la premire & ſeconde admonition:

11. Εἰδὼς ὅτι ἐξέστραπται ὁ τοιοῦτος, καὶ ἁμαρτάνει ὢν αὐτοκατάκριτος.

Sachant que celui qui eſt tel, eſt renuerſé, & il peche, eſtant condamné par ſoi-meſme.

12. Ὅταν πέμψω Ἀρτεμᾶν πρός σε ἢ τυχικὸν, σπούδασον ἐλθεῖν πρός με εἰς νικόπολιν· ἐκεῖ γὰρ κέκρικα παραχειμάσαι.

Quand i'enuoyerai vers toi Artemas, ou Tychique, diligente-toi de venir vers moi à Nicopolis: car i'ai deliberé de faire là mon hyuer.

13. Ζηνᾶν τὸν νομικὸν καὶ ἀπολλῶ σπουδαίως πρόπεμψον, ἵνα μηδὲν αὐτοῖς λείπῃ.

Conuoye ſoigneuſement Zenas Docteur de la Loy, & Apollos, que rien ne leur defaille.

CAP. III.

7. Vt iuſtificati gratia ipſius, hæredes ſimus ſecundùm ſpem vitæ æternæ.

That wee/ being iuſtified by his grace/ ſhoulde bee made heires according to the hope of eternall life.

8. Fidelis ſermo eſt: & de his volo te confirmare: ut curent bonis operibus præeſſe qui credunt Deo. Hæc ſunt bona & utilia hominibus.

This is a true ſaying/ & theſe things I will thou ſhouldeſt affirme/ that they which haue beleeued in God/ might bee carefull to ſhewe foorth good workes. Theſe thinges are good and profitable vnto men.

9. Stultas autem quæſtiones, & genealogias, & contentiones, & pugnas legis devita, ſunt enim inutiles & vanæ.

But ſtay fooliſh queſtions/ and genealogies/ and contentions/ and brawlings about the Lawe: for they are vnprofitable and vaine.

10. Hæreticum hominem poſt unam & ſecundam correptionem devita.

Reiect him that is an heretike/after once or twiſe admonition.

11. Sciens quia ſubverſus eſt qui eiuſmodi eſt, & delinquit, cum ſit proprio iudicio condemnatus.

Knowing that he that is ſuch/ is peruerted/and ſinneth being damned of his owne ſelfe.

12. Cùm miſero ad te Arteman aut Tychicum, feſtina ad me venire Nicopolim, ibi enim ſtatui hyemare.

When I ſhall ſend Artemas vnto thee/or Tychicus/be diligent to come to mee vnto Nicopolis: for I haue determined there to winter.

13. Zenam legiſperitum & Apollo ſolicitè præmitte, ut nihil illis deſit.

Bring Zenas the expounder of the law/and Apollos on their iourney diligently/that they lacke nothing.

Das III. Kapitel.

7. Auff daß wir durch deſſelbigen gnade gerecht vnd Erben ſeyen/ deß ewigen Lebens/ nach der hoffnung.

Paa det at wi ſkulde formedelſt hans Naade/vere retferdige oc Arffuinge til der euige Liff/ effter Haabet.

8. Das iſt je gewißlich war. Solches wil ich/ daß du feſt lehreſt/ auff daß die/ ſo an Gott glaubig ſind worden/ inn einem ſtand guter werck funden werden. Solches iſt gut vnd nůtz den Menſchen.

Det er io viſſelige ſant. Saadant vil ieg/ at du ſkalt lære faſt/ Paa det at de ſom tro paa Gud/ kunde findis i en Stat til gode Gerninger. Dette er Menniſken gaat oc nytteligt.

9. Der thörichten fragen aber/ der Geſchlecht Regiſter/ deß zanckes vnd ſtreites über dem Geſetz entſchlage dich/ denn ſie ſind vnnůtz vnd eitel.

Men holt dig fra de daarlige Spørſſmal/ om Fødzel regiſter/fra trette oc ſtrid om Lowen, thi de ere wnyttelige oc forfengelige.

10. Einen ketzeriſchen Menſchen meide/ wenn er ein mal vnd abermal ermahnet iſt.

Fly it Ketterſke Menniſke/ naar hand er en gong oc anden gong paamint.

11. Vnd wiſſe/ daß ein ſolcher verkeret iſt/ vnd ſündiget/ als der ſich ſelbs verurtheilet hat.

Oc vid/ at ſaadan en er foruent/ oc ſynder/ ſom den der haffuer fordømt ſig ſelff.

12. Wenn ich zu dir ſenden werde Arteman oder Tychicum/ ſo kom̄ eilend zu mir gen Nicopolin/ Denn daſelbs habe ich beſchloſſen/ den Winter zu bleiben.

Naar ieg ſender Arteman eller Tychicum til dig/ da kom ſtrax til mig til Nicopolin/ thi ieg acter/ at bliffue der i Vinter.

13. Zenam den Schrifftgelerten vnd Apollon fertige ab mit fleiß/ auff daß jnen nichts gebreche.

Sticke Zenan den Scrifftkloge oc Apollon flitelige fra dig/ ſaa at dem fattis inted.

Kapitola III.

7. Abychom gſauce Sprawedliwij včiněni miloſtij geho/ byli Dědicowé wedlé naděge žiwota wěčného.

Abyſmy vſpráwiedliwieni láſka iego/ zſtali ſie dźiedźicmi wedlug nadźieie żywota wiecznego.

8. Wěrnáť geſt řeč: A chcy aby ty giné w tom potwrzowal/ aby dobrými ſkutky předčili kteřijž wěřij Bohu. Nebo tyto wěcy gſau dobré lidem a vžitečné.

Wiernać ieſt tá powieść/ á chcę ábyś twierdźił ty rzeczy/ iżby ſie ſtáráli iákoby dobre vczynki záchowáli ktorzy wierzyli Bogu/ á thy rzeczy poczćiwe ſą y pożyteczne ludźiam.

9. Nerozumných pak otázek/ a wyčijtánij Roduow/ a ſwáruow/ a hádanij při Zákonu warůg ſe/ nebť gſau marné a nevžitečné.

Ale záwśćiągay głupich gádek/ y rodzáiow/ y ſwarow/ y ſporow zakonnych/ ábowiem ſą niepożyteczne y prożne.

10. Člowěka Kacýře/ po prwnijm a druhém treſtánij warůg ſe.

Człowieká odſzczepieńcá po iednym y drugim vpominániu odrzuć.

11. Wěda že geſt přewrácený kdož geſt takowý/ a hřeſſý/ ſwým wlaſtnijm ſaudem gſa odſauzen.

Wiedząc iż tákowy ieſt wywrócony/ y grzeſzy będąc ſam od ſiebie oſądzonym.

12 Když tobě poſſli Artemana nebo Tychyka/ poſpěš přigijti ke mně do Nykopoli/ neb gſem vmijnil tu přes zymu pobýti

Gdy poſlę do ćiebie Arthemaná ábo Tychiká/ ſtaray ſie ábyś do mnie przyſzedł do Nikopolim/ ábowiem thamem vmyſlił zimowáć.

13. Zěna w Zákoně doſpělého a Apollo ſpilnoſtij wyprowoď/ a ať w ničemž nemagij nedoſtatku.

Zenaſá vczonego w zakonie y Apollá pilnie odprowadź/ áby im ni náczym nie ſchodźiło.

ג

14 וְיֵאלְפוּן אַף אִילֵין ד
דִילַן אִנּוּן דְיֶהֱוֹון בְּלַחִין
עֲבָדֵא טָבֵא בִּצְבוּתָא
דְאַלְצָן דְלָא יֶהֱוֹון דְלָא
פֵארֵא :

Et imparino ancora i noſtri à conſeruarſi ne le buone opere per gli vſi neceſſarij: accioche non ſiano infruttuoſi.

15 שָׁאֲלִין בִּשְׁלָמָךְ כֻּלְהוֹן
אִילֵין דְעַמִּי אִנּוּן שְׁאַל
בִּשְׁלָמְ דְכֻלְהוֹן אִילֵין
דְרָחְמִין לַן בְּהַימָנוּתָא
טַיְבוּתָא עַם כֻּלְכוֹן אַמִין :

Tutti quelli che ſon meco ti ſalutano. Saluta tu quelli che ci amano ne la fede. La gratia ſia con tutti voi, Amen.

שַׁלְמַת אִגַּרְתָּא דִלְוָת טִטוֹס
דְאֶתְכַּתְבַת מֶן
נִיקוֹפּוֹלִיס :

ג

14 וְיִלְמְדוּ גַּם אֲשֶׁר מִמֶּנּוּ
לִרְדּוֹת בָּהֶם בְּמַעֲשִׂים טוֹבִים
לְצָרְכָּם בִּמְצוּקָה פֶּן־יִהְיוּ בִּבְלִי־
פֶרִי :

Aprendan anſi miſmo los nueſtros à gouernarſe en buenas obras para los vſos neceſſarios, porque no ſean inutiles.

15 שָׁאֲלוּ לִשְׁלוֹמְךָ כֻּלָּם אֲשֶׁר
אִתִּי שְׁאַל—לְשָׁלוֹם לַאֲשֶׁר
אֹהֲבֵינוּ בֶּאֱמוּנָה חַנָּה עִם
כֻּלְּכֶם אָמֵן :

Todo losque eſtan conmigo te ſaludan. Saluda à los que nos aman en la fe. La gracia ſea con todos voſotros, Amen.

אֶל־טִיטוֹס כֹּהֵן רִאשׁוֹן עֲדַת
קְרֵאתָא בְּמִשְׁלַח אֶצְבַּע
נִכְתְּבָה מִנִּיקוֹפּוֹלִיס עִיר־
הַכִּתִּים :

γ'.

14. Μανθανέτωσαν δὲ καὶ οἱ ἡμέτεροι καλῶν ἔργων προΐστασθαι εἰς τὰς ἀναγκαίας χρείας, ἵνα μὴ ὦσιν ἄκαρποι.

Et que les noſtres auſſi apprenent de s'appliquer principalement aux bonnes œuures, pour les vſages neceſſaires, afin qu'ils ne ſoyent point ſans fruict.

15. Ἀσπάζονταί σε οἱ μετ' ἐμοῦ πάντες. ἄσπασαι τοὺς φιλοῦντας ἡμᾶς ἐν πίστει. ἡ χάρις μετὰ πάντων ὑμῶν. ἀμήν.

Tous ceux qui ſont auec moi te ſaluent. Salue ceux qui nous aiment en foy. Graces ſoit auec vous tous, Amen.

Πρὸς Τίτον, τῆς κρητῶν ἐκκλησίας πρῶτον ἐπίσκοπον χειροτονηθέντα, ἐγράφη ἀπὸ νικοπόλεως τῆς μακεδονίας.

CAP. III.

14. Diſcant autem & noſtri bonis operibus præeſſe ad uſus neceſſarios : ut non ſint infructuoſi.

And let ours alſo learne to ſhewe foorth good workes for neceſſary vſes that they be not vnfruitefull.

15. Salutant te qui mecum ſunt omnes : ſaluta eos qui nos amant in fide. Gratia Dei cum omnibus vobis, Amen.

All that are with mee / ſalute thee. Greete them that loue vs in the fayth. Grace be with you all / Amen.

Scripta ex Nicopoli Macedoniæ.

Das III. Capitel.

14. Laſſe aber auch die vnſern lernen / daß ſie im ſtand guter werck ſich finden laſſen / wo man jr bedarff / auff daß ſie nicht vnfruchtbar ſeyen.

Lad oc vore Lære / at de lade dem finde i gode gerningers Stat / huor ſom mand haffuer dem behoff / at de ſkulle icke vere wfructſommelige.

15. Es grüſſen dich alle die mit mir ſind. Grüſſe alle die vnns lieben im Glauben. Die gnade ſey mit euch allen / Amen.

Alle ſom ere hoſſ mig / hilſe dig. Hilſe alle dem ſom oſſ elſke i Troen. Naade vere met eder alle / Amen.

Geſchrieben von Nicopoli in Macedonia.

Kapitola. III.

14. Ať ſe včj také y naſſj dobrými ſkutky předčiti k wěcem potřebným / aby nebyli nevžitečnj.

A niech ſie vczą y náſzy dobrych vczynkow záchowáć ná pilne potrzeby / iżby nie byli nieużytecznymi.

15. Pozdrawugijť tebe / kteřjž gſau ſemnau / wſſyckni. Pozdrawtež těch kteřjž nás milugij w wjře. Milost Božij ſe wſſemi wámi / Amen.

Pozdrawiáią ćie ći ktorzy ſą ze mną wſzyſcy / Pozdrow ty ktorzy miłuią nas w wierze. Láſká Boża niech będźie ze wſzytkimi wámi / Amen.

Skonáwá ſe Epiſſtola Swatého Pawla k Tytowi / pſaná w Nykopoli Měſtě Macedonſkém.

D. PAULI EPISTOLA
AD
PHILEMONEM,

SYRIACE,	ITALICE.
EBRAICE,	HISPANICE.
GRÆCE.	GALLICE.
LATINE,	ANGLICE.
GERMANICE.	DANICE.
BOHEMICE.	POLONICE.

Ex

Diſpoſitione & Adornatione

ELIAE HUTTERI
GERMANI.

דִּלְוָת פִּילִימוֹן ׃

קֶפַלָאוֹן א

פַּוְלוֹס אֲסִירֵהּ דְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא וְטִימָתֵאוֹס אַחָא לְפִילִימוֹן חַבִּיבָא פָּלְחָא דְּעַמַּן ׃

Paulo prigione di Chriſto Iesv, e Timoteo noſtro fratello, à Filemone amico & aiutatore noſtro.

2 וְלַאפִּיַא חַבִּיבְתַּן וְלַארְכִפּוֹס פָּלְחָא דְּעַמַּן וַלְעִדְתָּא דְּבְבַיְתָךְ ׃

Et ad Aphia cariſſima, e ad Archippo noſtro compagno di guerra, & à la Chieſa che è in caſa tua.

3 טַיְבוּתָא עַמְכוּן וַשְׁלָמָא מֵן אֲלָהָא אָבוּן וּמֵן מָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא ׃

Gratia e pace à voi da Dio Padre noſtro, e dal Signor Iesv Chriſto.

4 מַוְדֵא אֶנָא לַאלָהִי בְּכֻל זְבַן וּמֶתְדְּכַר אֶנָא לָךְ בַּצְלַוָתִי ׃

Io rendo gratie al mio Dio, facendo ſempre mentione di te ne le mie orationi.

5 הָא מֵן דְּשָׁמְעֵת הַיְמָנוּתָךְ וְחוּבָּא דְּאִית לָךְ לְוָת מָרַן יֵשׁוּעַ וַלְוָת כֻּלְהוּן קַדִּישֵׁא ׃

Vedendo la tua charità e fede che tu hai verſo il Signor Iesv, e verſo tutti i Santi.

6 דְּתֶהְוֵא שׁוּתָּפוּתָא דְּהַיְמָנוּתָךְ יָהְבָא פֵּארֵא בַּעְבָדֵא וּבִידַעְתָּא דְּכֻל טָבִין דְּאִית לְכוּן בְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא ׃

Accioche la communicatione de la tua fede ſia efficace per la cognition di tutto il bene che è in voi verſo Chriſto Iesv.

שְׁלִיחַ הַקָּדוֹשׁ אֶל־פִּילֵמוֹן ׃

א

פּוֹלוֹס אֲסִיר יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ וְטִימוֹטֵאוֹס הָאָח לְפִילֵמוֹן לִידִידֵנוּ וְעוֹזְרֵנוּ ׃

PAVLO preſo por cauſa del Chriſto Ieſus, y el Hermano Timotheo, à Philemon amado y ayudador nueſtro.

2 וּלְאַפִּיָא לִידִידָתֵנוּ וּלְאַרְכִפּוֹס שֶׁהוּא כְּעֶרְכֵּנוּ בְּמִלְחַמְתֵּנוּ וְלָעֵדָה אֲשֶׁר הִיא בְּבֵיתֶךָ ׃

Y à Appia amada (Hermana,) y à Archippo compannero de nueſtra milicia, y à la Igleſia que eſtá en tu caſa:

3 תְּחִנָּה לָכֶם וְשָׁלוֹם מֵאֱלֹהִים אָבִינוּ וַאדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ ׃

Gracia y paz ayays del Dios nueſtro Padre, y del Sennor Ieſus el Chriſto.

4 אוֹדֶה לֵאלֹהַי בְּכָל עֵת בְּזָכְרִי לְךָ בִּתְפִלּוֹתַי ׃

Hago gracias à mi Dios haziendo ſiempre memoria de ti en mis oraciones.

5 בְּשָׁמְעִי אֶת־אַהֲבָתְךָ וֶאֱמוּנָתְךָ אֲשֶׁר יֵשׁ לְךָ אֶל־אֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ וְאֶל־כָּל־הַקְּדוֹשִׁים ׃

Oyendo tu charidad, y la fe que tienes en el Sennor Ieſus, y para con todos los Sanctos.

6 אֲשֶׁר חֶבְרַת אֱמוּנָתְךָ תַּגְבִּיר בְּדַעַת כָּל־מַעֲשֶׂה טוֹב שֶׁהוּא בָכֶם בְּיֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ ׃

Que la communicacion de tu fe ſea efficaz para conocimiento de todo el bien que eſtá en voſotros por el Chriſto Ieſus.

ΠΑΥΛΟΥ ΠΡΟΣ ΦΙλήμονα ἐπιστολή.

ΚΕΦΑΛ. α΄.

ΠΑΥΛΟΣ δέσμιος χριστοῦ ἰησοῦ, καὶ τιμόθεος ὁ ἀδελφὸς, φιλήμονι τῷ ἀγαπητῷ, καὶ συνεργῷ ἡμῶν.

PAVL priſonnier de Ieſus Chriſt, & le frere Timothee, a Philemon noſtre bien-aimé & compagnon d'œuure.

2. Καὶ ἀπφίᾳ τῇ ἀγαπητῇ, καὶ ἀρχίππῳ τῷ συστρατιώτῃ ἡμῶν, καὶ τῇ κατ᾽ οἶκόν σου ἐκκλησίᾳ.

Et à Apphie noſtre bien-aimee, & à Archippe noſtre compagnon d'armes, & à l'Egliſe qui eſt en ta maiſon:

3. Χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν, καὶ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ.

Grace vous ſoit & paix de par Dieu noſtre pere, & de par le Seigneur Ieſus Chriſt.

4. Εὐχαριστῶ τῷ θεῷ μου, πάντοτε μνείαν σου ποιούμενος ἐπὶ τῶν προσευχῶν μου.

Ie ren graces à mon Dieu, faiſant touſiours mention de toi en mes prieres.

5. Ἀκούων σου τὴν ἀγάπην, καὶ τὴν πίστιν, ἣν ἔχεις πρὸς τὸν κύριον ἰησοῦν, καὶ εἰς πάντας τοὺς ἁγίους.

Entendant ta charité & la foy que tu as enuers le Seigneur Ieſus, & enuers tous les ſaincts:

6. Ὅπως ἡ κοινωνία τῆς πίστεώς σου ἐνεργὴς γένηται ἐν ἐπιγνώσει παντὸς (ἔργου) ἀγαθοῦ τοῦ ἐν ὑμῖν εἰς χριστὸν ἰησοῦν.

Afin que la communication de ta foy monſtre ſon efficace, en ſe faiſant recognoiſtre par tout le bien qui eſt en vous par Ieſus Chriſt.

AD PHILEMON.

CAP. I.

PAVLVS vinctus Ieſu Chriſti, & Timotheus frater: Philémoni dilecto & adiutori noſtro.

PAul a priſoner of Jeſus Chriſt & our brother Timotheus / vnto Philemon our deere friende and fellow helper.

2. Et Appiæ ſorori chariſſimæ, & Archippo commilitoni noſtro, & eccleſiæ quæ in domo tua eſt.

And to our deere ſiſter Apphia/ and to Archippus our fellowe ſouldier/ and to the Church that is in thine houſe.

3. Gratia vobis & pax à Deo Patre noſtro, & Domino Ieſu Chriſto.

Grace bee with you/ and peace from God our Father / and from the Lorde Jeſus Chriſt.

4. Gratias ago Deo meo, ſemper memoriam tui faciens in orationibus meis.

I giue thankes to my God/ making mention alwayes of thee in my prayers.

5. Audiens charitatem tuam, & fidem quam habes in Domino Ieſu, & in omnes ſanctos.

(When I heare of thy loue and fayth/ which thou haſt towarde the Lorde Jeſus/ and toward all Saintes.

6. Vt communicatio fidei tuæ evidens fiat in agnitione omnis boni quod eſt in vobis in Chriſto Ieſu.

That the felowſhip of thy fayth may bee made fruitefull / and that whatſoeuer good thing is in you through Chriſt Jeſus/ may be knowen.

An Philemon.

Das I. Capitel.

PAulus der Gebundene Chriſti Jeſu/ vnd Timotheus der Bruder. Philemoni dem lieben vnd vnſerm Gehülffen.

PAulus Chriſti Jheſu bundne / oc den Broder Timotheus. Philemoni den Elſkelige oc vor Methielpere.

2. Vnd Appia der lieben / vnd Archippo vnſerm Streitgenoſſen / vnnd der Gemeine in deinem Hauſe.

Oc Appia den Elſkelige / oc Archippo vor Metſtridere/ oc den Menighed i dit Huſſ.

3. Gnade ſey mit euch vnnd Fride/ von Gott vnſerm Vater / vnnd dem HERRN Jeſu Chriſto.

Naade vere met eder oc Fred/ aff Gud vor Fader oc den HERRE Jheſu Chriſto.

4. Jch dancke meinem Gott/ vnd gedencke dein allezeit in meinem Gebet.

Jeg tacker min Gud / oc tencker altid paa dig i min Bøn.

5. Nach dem ich höre von der Liebe vnd dem Glauben/ welchen du haſt an den HERRN Jeſum/ vnd gegen alle Heiligen.

Effter at ieg hører om den Kærlighed oc den tro/ ſom du haffuer til den HERRE Jheſum/ oc til alle Helligen.

6. Daß dein Glaube/ den wir mit einander haben/ in dir kräfftig werde/ durch erkentniß alle deß guten/ daß jr habt in Chriſto Jeſu.

At din Tro ſom wi haffue met huer andre/ kand bliffue krafftig i dig / formedelſt al godheds bekendelſe/ ſom i haffue i Chriſto Jheſu.

K Filemonowi.

Kapitola I.

PAwel wězeň Kryſta Gežijſſe / a Tymotheus Bratr: Filemonowi milému a pomocnijku naſſemu.

PAwel więzień Kryſtuſá Jezuſá/ y Tymotheus brath/ Filemonowi milemu / á pomocnikowi náſzemu.

2. A Apſſie Seſtře/ naymilegſſý / a Archypowi Spolu Rytijři naſſemu / y Cýrkwi / kteráž geſt w Domu twém.

A Afijey miley/ y Archipowi ſpołecznemu z nami bojownikowi. y kośćiołowi ktory ieſt w domu twoim.

3. Miloſt wám a pokog od Boha Otce naſſcho / a Pána Gežijſſe Kryſta.

Láſká y pokoy niech wam będźie od Bogá Oycá náſzego/ y Páná Jezuſá Kryſtuſá.

4. Děkugi Bohu mému / wždycky wzpomijnage na tebe na mých modlitbách.

Dźiękuię Bogu memu záwſze/ wſpominájąc ćię w modlitwách moich.

5. Slyſſe Láſku twau a Wijru / kterauž máš k Pánu Gežijſſy y ke wſſem Swatým.

Słyſząc twoię miłość y wiárę ktorą maſz przećiwko Pánu Jezuſowi/ y przećiw wſzem świętym.

6. Aby zdilnoſt wijry twé mocná byla w poznánij wſſelikého ſkutku dobrého mezy wámi w Kryſtu Gežijſſy.

Aby ſpołeczność wiáry twey byłá ſkuteczna/ iżby znáczno było wſzytko dobre cokolwiek w was ieſt/ przez Jezuſá Kryſtuſá.

א

7 חַדוּתָא גֵּיר סַגִּיאָתָא
אִית לַן וּבוּיָאָא הַבִּיר חוּבָּךְ
אֶתְתְּנִיחוּ רַחֲמַוְהִי דק
דְקַדִּישֵׁא׃

Certo noi habbiamo grande allegrezza e conſolatione de la tua charità, che per te, fratello, ſono ſtate ricreate le viſcere de Santi.

8 מֶטוּל הָדָא בְּפַרְהֶסְיָא
סַגִּיאָתָא אִית לִי בַּמְשִׁיחָא
דְּאֶפְקוֹד לָךְ אִילֵין
דְּוָדְקֵן׃

Per laqual coſa, benche io habbi molta libertà in Chriſto di comandarti quello che è il debito tuo.

9 מֶטוּל חוּבָּא דֵּין מֶבְעָא
הוּ בָּעֵא אֲנָא מֶנָּךְ אֲנָא
פַּוְלוֹס דְּאִיתַי סָבָא אַיךְ
דְּיָדַע אַנְתְּ הָשָׁא דֵּין אַף
אֲסִירָא דְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא׃

Nondimeno ti prego piu toſto per la charità, ancor ch'io ſia tale qual io ſono, cioè, Paulo vecchio, & al preſente ancor prigione di IESV Chriſto.

10 וּבָעֵא אֲנָא מֶנָּךְ עַל
בְּרִי אִינָא דִּילֶדֶת בְּאֶסוּרַי
אֻנֵסִימוֹס׃

Io ti prego (dico) per il mio figliuolo Oneſimo, ilquale io ho generato ne miei legami.

11 הָו דְּבְזַבְנוּ לַית הֲוָא לָךְ בֵּהּ
חֻשְׁחָא הָשָׁא דֵּין אַף לָךְ אַף
לִי טָב חָשַׁח וְשַׁדַּרְתֵּהּ לָךְ׃

Quello che gia t'è ſtato inutile, ma hora à te & à me vtiliſſimo.

12 אַנְתְּ דֵּין אַיךְ דִּילִידָא
דִּילִי הָכַנָּא קַבְּלַיְהִי׃

Ilquale io t'ho rimandato. Riceui tu dunque lui, cioè le mie viſcere.

13 צָבֵא הֲוֵית גֵּיר דַּלְוָתִי
אַחֲדִיוּהִי דְּיֶהְוֵא מְשַׁמֵּשׁ
לִי חַלָפַיךְ בְּאֶסוּרָא ד
דְּאֶוַנְגֶּלִיוֹן׃

Io voleuo ritenerlo appreſſo di me, accioch'egli mi ſeruiſſe in tuo luogo ne i legami de l'Euangelio.

14 בַּלְעַד מֶלְכָּךְ דֵּין לָא
צְבִית מֶדֶּם לְמֶעְבַּד דְּלָא
אַיךְ דְּבַקְטִירָא תֶּהְוֵא
טָבְתָךְ אֶלָּא בִּצְבְיָנָךְ׃

Ma non ho voluto far nienti ſenza'l tuo parere, accioche il tuo bene non foſſe come per forza, ma volontario.

א

7 כִּי־יֵשׁ לָנוּ שִׂמְחָה גְּדוֹלָה
וְנֶחָמָה עַל־אַהֲבָתֶךָ כִּי־רַחֲמֵי
הַקְּדוֹשִׁים בָּאוּ לִמְנוּחָה בְּאַהֲבָתְךָ
אָחִינוּ׃

Porque tenemos gran gozo y conſolacion de tu charidad, de que por ti, o Hermano, han ſido recreadas las entrannas de los Sanctos.

8 עַל־כֵּן יֵשׁ לִי בַּמָּשִׁיחַ בִּטָּחוֹן
רַבָּה לְצַוּוֹת אוֹתְךָ מַה־נָּאוָה׃

Por loqual aunque tengo mucho atreuimiento en el Chriſto de mandarte lo que te conuiene.

9 וּבַעֲבוּר אַהֲבָה יוֹתֵר אֶתְחַנֵּן
לָךְ לִהְיוֹתְךָ כָּמוֹנִי פּוֹלוֹס עַתִּיק
יָמִים וְעַתָּה גַּם אָסוּר יֵשׁוּעַ
הַמָּשִׁיחַ׃

Ruego antes por la charidad, porque ſoy tal, es à ſaber, Paulo viejo, y aun aora preſo por amor de Ieſus el Chriſto.

10 מִתְחַנֵּן אֲנִי לָךְ עַל־בְּנִי אֲשֶׁר
הוֹלַדְתִּי בַּאֲסוּרַי עַל־אוֹנֵסִימוֹס׃

Lo que ruego es por mi hijo Oneſimo que he engendrado en mi priſion:

11 אֲשֶׁר כָּעֵת לֹא הוֹעִיל לָךְ׃
וְעַתָּה גַּם לְךָ גַּם לִי מוֹעִיל מְאֹד׃

El qual en otro tiempo te fue inutil, mas aora à ti y à mi à ſaz vtil.

12 אֲשֶׁר שִׁלַּחְתִּיו אֵלֶיךָ וְאַתָּה
אוֹתוֹ זֶה הוּא אֶת־רַחֲמַי תְּקַבְּלֵנוּ׃

Boluîlo à embiar, mas recibelo tu como à mis entrannas.

13 אֲשֶׁר אוֹתוֹ חָפַצְתִּי לַעֲזוֹב
עִמִּי אֲשֶׁר תַּחְתֶּיךָ יְשָׁרְתֵנִי בַּאֲסוּרֵי
הַבְּשׂוֹרָה׃

Yo quiſiera detenerlo con migo, para que en lugar de ti me ſiruiera en la priſion del Euangelio.

14 אַךְ בִּלְתִּי עֲצָתְךָ מְאוּמָה לֹא
חָפַצְתִּי לַעֲשׂוֹת אֲשֶׁר טוֹבָתְךָ
בַּל־תְּהִי־מִמְּצוּקָה כִּי־אִם בְּרוּחַ
נְדָבָה׃

Mas nada quiſe hazer ſin tu conſejo, porque tu beneficio no fueſſe como de neceſſidad, mas voluntario.

α'.

7. Χάριν γὰρ ἔχομεν πολλὴν καὶ παράκλησιν ἐπὶ τῇ ἀγάπῃ σου, ὅτι τὰ σπλάγχνα τῶν ἁγίων ἀναπέπαυται διὰ σοῦ, ἀδελφέ.

Car frére, nous auons grande ioye & cõſolation de ta charité, en ce que les entrailles des ſaincts ont eſté recreées par toi.

8. Διὸ πολλὴν ἐν χριστῷ παῤῥησίαν ἔχων ἐπιτάσσειν σοι τὸ ἀνῆκον.

Parquoi, combien que i'aye grande liberté en Chriſt de te commander ce qui eſt de ton deuoir:

9. Διὰ τὴν ἀγάπην μᾶλλον παρακαλῶ, τοιοῦτος ὤν, ὡς παῦλος πρεσβύτης, νυνὶ δὲ καὶ δέσμιος ἰησοῦ χριστοῦ.

Toutesfois ie te prie pluſtoſt par charité, encore que ie ſoy tel, aſſauoir Paul ancien, & meſmes maintenant priſonnier de Ieſus Criſt.

10. Παρακαλῶ σε περὶ τοῦ ἐμοῦ τέκνου, ὃν ἐγέννησα ἐν τοῖς δεσμοῖς μου, ὀνήσιμον.

Ie te prie donc pour mon fils Oneſime, lequel i'ai engendré en mes liens.

11. Τόν ποτέ σοι ἄχρηστον, νυνὶ δὲ σοὶ καὶ ἐμοὶ εὔχρηστον.

Qui t'a autresfois eſté inutile, mais maintenant eſt bien vtile, à toi & à moi: & lequel ie te renuoye.

12. Ὃν ἀνέπεμψα· σὺ δὲ αὐτὸν, τουτέστι τὰ ἐμὰ σπλάγχνα, προσλαβοῦ.

Reçoi le donc, c'eſt aſſauoir, mes propres entrailles.

13. Ὃν ἐγὼ ἐβουλόμην πρὸς ἐμαυτὸν κατέχειν, ἵνα ὑπέρ σου διακονῇ μοι ἐν τοῖς δεσμοῖς τοῦ εὐαγγελίου.

Lequel ie vouloy retenir par deuers moi, afin qu'il me ſeruiſt au lieu de toi, aux liens de l'Euangile.

14. Χωρὶς δὲ τῆς σῆς γνώμης οὐδὲν ἠθέλησα ποιῆσαι· ἵνα μὴ ὡς κατὰ ἀνάγκην τὸ ἀγαθόν σου ᾖ, ἀλλὰ κατὰ ἑκούσιον.

Mais ie n'ai rien voulu faire ſans tõ aduis, afin que ton bien ne fuſt point comme par contrainte, mais comme volontaire.

CAP. I.

7. Gaudium enim magnum habui & conſolationem in charitate tua; quia viſcera ſanctorum requieverunt per te frater.

For wee haue great ioye and conſolation in thy loue/ becauſe by thee/ brother/ the Saintes heartes are comforted.

8. Propter quod multam fiduciam habens in Chriſto Ieſu imperandi tibi quod ad rem pertinet.

Wherefore/ though I bee very bolde in Chriſt to commaunde thee that which is conuenient.

9. Propter charitatem magis obſecro, cùm ſis talis, ut Paulus ſenex, nunc autem & vinctus Ieſu Chriſti.

Yet for loues ſake I rather beſeech thee/ though I be as I am/ euen Paul aged/ and euen now a priſoner for Jeſus Chriſt.

10. Obſecro te pro meo filio quem genui in vinculis, Oneſimo.

I beſeech thee for my ſonne Oneſimus/ whome I haue begotten in my bondes.

11. Qui tibi aliquando inutilis fuit, nunc autem & mihi & tibi utilis.

Which in time paſt was to thee vnprofitable/ but nowe profitable both to thee and to me.

12. Quem remiſi tibi. Tu autem illum ut mea viſcera, ſuſcipe.

Whome I haue ſent againe: thou therefore/ receiue him/ that is mine owne bowels.

13. Quem ego volueram mecum detinere, ut pro te mihi miniſtraret in vinculis Evangelii.

Whome I would haue retained with me/ that in thy ſtead he might haue miniſtred vnto me in the bondes of the Goſpell.

14. Sine conſilio autem tuo nihil volui facere, uti ne velut ex neceſſitate bonum tuum eſſet, ſed voluntarium

But without thy minde would I do nothing/ that thy benefit ſhoulde not be as it were of neceſſitie/ but willingly.

Das I. Capitel.

7. Wir haben aber groſſe freude vnd troſt an deiner liebe/ denn die hertzen der Heiligen ſind erquicket durch dich lieber Bruder.

Wi haffue oc ſtor glæde oc trøſt aff din kærlighed/ hi at de Helligis hierte ere verquegede formedelſt dig/ kære Broder.

8. Darumb/ wiewol ich habe groſſe freudigkeit/ inn Chriſto/ dir zu gebieten/ was dir ziemet.

Der faare/ alligeuel at ieg haffuer ſtor driſtighed/ til at biude dig/ huad ſom dig er tilbørligt.

9. So wil ich doch vmb der Liebe willen nur vermanen/ der ich ein ſolcher bin/ nemlich/ ein alter Paulus/ nun aber auch ein gebundener Jeſu Chriſti.

Saa vil ieg dog for kærligheds ſkyld ekon formane/ ieg ſom er ſaadan en/ ſom er/ en gammel Paulus/ oc nu Jheſu Chriſti Bundne.

10. So ermane ich dich vmb meines Sohns willen Oneſimi/ den ich gezeuget habe in meinen Banden.

Saa formaner ieg dig for min Søns Oneſimi ſkyld/ ſom ieg fødde i mine Baand.

11. Welcher weiland dir vnnütze/ nun aber mir vnd dir wol nütze iſt.

Huilcken der tilforn vaar dig wnyttelig/ Men nu er baade mig oc dig vel nyttelig.

12. Den habe ich wider geſand. Du aber wölleſt jhn/ das iſt/ mein eigen hertz annemen.

Den ſende ieg til dig igen. At du vilt anamme hannem/ det er/ min eget Hierte.

13. Denn ich wolte jn bey mir behalten/ daß er mir an deiner ſtatt dienet/ in den Banden deß Evangelij.

Thi ieg vilde behuldet hannem hoſſ mig/ at hand ſkulde tient mig i din ſted/ vdi Euangelij Baand.

14. Aber ohn deinen willen wolte ich nichts thun/ auff daß dein gutes nicht were genötiget/ ſondern freywillig.

Men vden din vilie vilde ieg inted gøre/ paa det at du ſkulde icke nødis til at gøre mig til gode/ men veluillige.

Kapitola I.

7. Radoſt zagiſtě welikau y potěſſenij máme z láſky twé/ že ſtřewa Swatých občerſtwena gſau ſkrze tebe Bratře.

Abowiem weſele wielkie mamy/ y pocieſzenie w miłości twey bráćie/ iż wnętrzności świętych ochłodzone ſą przez ćie.

8. Protož ačkoli mnohau ſmělost máme w Kryſtu Gežiſſy rozkazowati to/ což tobě náležij.

A przetho choć mam wielką wolność w Kryſtuſie tobie roſkázáć cona ćie należy.

9. Ale wſſak pro láſku raděgij tebe proſým/ poněwadž gſem takowý/ yako Pawel ſtarý/ á nynij y Wězeň Gežiſſe Kryſta.

A wſzakże dla miłości rádſzey proſzę/ tákowym będąc ia Páwel ſtáry/ á teraz też więźień Jezu Kryſtuſow.

10. Proſým tebe za Syna mého/ kteréhož gſem zplodil w wězenij/ Onezyma.

Proſzę tedy zá ſynem moim Oneſymem/ ktoregom vrodził w więźieniu moim.

11. Kterýž byl někdy tobě newžitečný/ ale giž y tobě y mně vžitečný.

Niekiedy tobie niepożytecznym/ ále teraz tobie y mnie bárzo vżytecznym.

12. Gehož gſem zaſe poſlal k tobě. Protož ty přijgmi gey/ totiž ſtřewa má:

Ktoregom odeſłał/ á ty przyimi go to ieſt wnętrzności moie.

13. Kteréhožto yá chtěl gſem při ſobě nechati/ aby mně mijſto tebe poſluhowal w wězenij/ kteréž trpijm pro Ewangelium.

Ktoregom ia chćiał przy ſobie zátrzymać/ áby zá ćie ſłużył mnie w więźieniu Ewánieliey.

14. Ale bez wědomij twého nechtěl ſem nic včiniti/ aby dobré twé nebylo yako bezděky/ ale z dobré wůle.

Ale bez twego zdánia niechćiałem nyc czynić/ áby dobrodzieyſtwo twoie nie było iáko z przymuſzenia/ ale z dobrey woley.

א

15 דְּבַר דֵּין אַף מֶטוּל הָדָא שַׁנִי דְּשָׁעְתָא דַּלְעָלַם תְּאחְדִיוּהִי ׃

Che forſe per queſto ſi partì egli da te perqualche tempo, accioche tu lo riceueſſi perpetuo.

16 לָא מֶכִּיל אַיךְ עַבְדָּא אֶלָּא יַתִּיר מֶן עַבְדָּא אַחָא חַבִּיבָא דִּילִי חַד כְּמָא דִּילָךְ וּבַבְסַר וּבְמָרַן ׃

Non gia piu come ſeruo, ma in miglior condstione che ſeruo, cioè, fratello cariſſimo, maſſimamente a me: hor quanto piu à te, e ne la carne, e nel Signore?

17 אֶן הָכִיל אִיתַיךְ לִי ש שׁוּתָּפָא קַבְּלַיְהִי אַיךְ דִּילִי ׃

Sè tu penſi le noſtre coſe eſſer communi, riceui lui come me.

18 וְאֶן מֶדֶּם חַסְּרָךְ אַו חַיָּב הָדָא עֲלַי חֲשׁוּב ׃

E s'egli t'ha fatto torto alcuno, ouero t'è debitore, mettilo in conto à me.

19 אֶנָא פַּוְלוֹס כְּתֶבֶת בְּאִידַי אֶנָא פָּרַע אֶנָא דְּלָא אֶמַר לָךְ דָּאף נַפְשָׁךְ חַיָּב אַנְתְּ לִי ׃

Io Paulo ho ſcritto queſto di mia mano, io pagarò: per non dirti che tu mi ſei debitore ancor di te ſteſſo.

20 אִין אָחִי אֶנָא אֶתְתְּנִיחַ בָּךְ בְּמָרַן אַנִּיחַ רַחֲמַי בִּמְשִׁיחָא ׃

Si, fratello, fa che io goda di te nel Signore: ricrea le mie viſcere nel Signore.

21 מֶטוּל דְּתְכִיל אֶנָא דְּשָׁמַע אַנְתְּ לִי כְּתֶבֶת לָךְ וְיָדַע אֶנָא דְּיַתִּיר מֶן מָא דְּאָמַר אֶנָא עָבֶד אַנְתְּ ׃

Io t'ho ſcritto confidandomi ne la tua obbedientia, ſapendo che tu farai ancor piu di quello che io ti dico.

א

15 אוּלַי עַל־זֹאת בָּרַח מִמְּךָ לְעֵת אֲשֶׁר תִּקָּחֵהוּ לְעוֹלָם ׃

Porque ſera marauilla, ſino ſe ha apartado de ti por algun tiempo, para que lo boluieſſes à tener pora ſiempre.

16 לֹא עוֹד כְּמוֹ עֶבֶד כִּי־אִם תַּחַת הָעֶבֶד כְּרֵעַ כְּאָח יָדִיד לִי בִּמְאֹד כַּמָּה יוֹתֵר לְךָ גַּם בַּבָּשָׂר וְגַם בַּאֲדֹנֵינוּ ׃

Ya no como ſieruo, antes mas que ſieruo, à ſaber como hermano amado, mayormente de mi y quanto mas de ti, en la carne y en el Sennor?

17 וְאִם אַתָּה אֱנוֹשׁ כְּעֶרְכִּי קַבְּלֵהוּ כָּמוֹנִי ׃

Anſi que, ſi me tienes por compannero, recibelo como à mi.

18 וְאִם בִּמְאוּמָה הֶעֱוָה עָלֶיךָ אוֹ־אִם נֶחְבַּל לְךָ אוֹתָהּ לִי תַּחְשְׁבֶהָ ׃

Y ſi en algo te dannó o te deue, ponlo à mi cuenta.

19 אֲנִי־פּוֹלוֹס כָּתַבְתִּי בְּיָדִי אֲנִי אֲשַׁלֵּם פֶּן אֹמַר כִּי־נַפְשְׁךָ נֶחְבָּלָה לִי ׃

Yo Paulo lo eſcreui de mi mano, yo lo pagaré: por no dezirte que aun à ti miſmo te me deues de mas.

20 כֵּן־אָחִי אֲנִי הִרְוֵיתִי אֶת־נַפְשִׁי בַּאֲדֹנֵינוּ הָנִיחָה נָא אֶת־רַחֲמַי בְּמָשִׁיחַ אֲדֹנֵינוּ ׃

Anſi hermano, yo goze de ti (en el Sennor) que recrees mis entrannas en el Sennor.

21 בְּבִטְחִי עַל־יִקְהָתְךָ כָּתַבְתִּי אֵלֶיךָ וְיוֹדֵעַ אֲנִי כִּי־מֵאֲשֶׁר אֹמַר אֲנִי יוֹתֵר תַּעֲשֶׂה ׃

He te eſcripto confiando en tu obediencia, ſabiendo que aun harás mas de loque digo.

ά.

15. Τάχα γὰρ διὰ τοῦτο ἐχωρίσθη πρὸς ὥραν, ἵνα αἰώνιον αὐτὸν ἀπέχῃς.

Car pour ceſte cauſe peut eſtre a-il eſté ſeparé de toi pour vn temps, afin que tu le recouuraſſes pour iamais:

16. Οὐκέτι ὡς δοῦλον, ἀλλ' ὑπὲρ δοῦλον, ἀδελφὸν ἀγαπητὸν, μάλιστα ἐμοὶ, πόσῳ δὲ μᾶλλόν σοι, καὶ ἐν σαρκὶ, καὶ ἐν κυρίῳ;

Non plus comme ſerf, mais au deſſus de ſerf, c'eſt aſſauoir comme frere bien-aimé, principalement de moi, & combien plus de toi, & ſelon la chair, & ſelon le Seigneur.

17. Εἰ οὖν ἐμὲ ἔχεις κοινωνόν, προσλαβοῦ αὐτὸν ὡς ἐμέ.

Si donc tu me tiens pour compagnõ, reçoi-le comme moi meſme.

18. Εἰ δέ τι ἠδίκησέ σε, ἢ ὀφείλει, τοῦτο ἐμοὶ ἐλλόγει.

Que s'il t'a fait quelque tort, ou s'il te doit, mets-le moi en conte.

19. Ἐγὼ Παῦλος ἔγραψα τῇ ἐμῇ χειρί· ἐγὼ ἀποτίσω· ἵνα μὴ λέγω σοι, ὅτι καὶ σεαυτόν μοι προσοφείλεις.

Moi Paul ai eſcrit de ma propre main, ie le payerai: afin que ie ne te die point que meſme tu te dois toi-meſme à moi.

20. Ναὶ ἀδελφέ. ἐγώ σου ὀναίμην ἐν κυρίῳ. ἀνάπαυσόν μου τὰ σπλάγχνα ἐν κυρίῳ.

Voire frere, que ie reçoiue ce plaiſir de toi au Seigneur: recree mes entrailles au Seigneur.

21. Πεποιθὼς τῇ ὑπακοῇ σου ἔγραψά σοι, εἰδὼς ὅτι καὶ ὑπὲρ ὃ λέγω, ποιήσεις.

Ie t'ai eſcrit, aſſeurant de ton obeiſſance, ſachant que tu feras meſme plus que ie ne di.

CAP. I.

15. Forſitan enim ideo diſceſſit ad horam à te, ut in æternum illum reciperes.

It may be that he therefore departed for a ſeaſon/ that thou ſhouldeſt receiue him for euer.

16. Iam non ut ſervum, ſed pro ſervo chariſſimum fratrem, maximè mihi; quando autem magis tibi & in carne & in Domino?

Not nowe as a ſeruant/ but aboue a ſeruant/ euen as a brother beloued/ ſpecially to me: how much more then vnto thee/ both in the fleſh/ and in the Lord?

17. Si ergo habes me ſocium: ſuſcipe illum ſicut me.

If therefore thou count our things common/ receiue him as my ſelfe.

18. Si autem aliquid nocuit tibi aut debet: hoc mihi imputa.

If he hath hurt thee/ or oweth thee ought/ that put on mine accounts.

19. Ego Paulus ſcripſi mea manu: ego reddam, ut non dicam tibi, quòd & teipſum mihi debes.

I Paul haue written this with mine owne hand: I will recompence it/ albeit I do not ſay to thee/ that thou oweſt vnto me euen thine owne ſelfe.

20. Ita frater, Ego te fruar in Domino. Refice viſcera mea in Domino.

Yea/ brother/ let me obteine this pleaſure of thee in the Lorde: comfort my bowels in the Lord.

21. Confidens in obedientia tua ſcripſi tibi: ſciens quoniam & ſuper id quod dico, facies.

Truſting in thine obedience/ I wrote vnto thee/ knowing that thou wilt do euen more then I ſay.

Das I. Capitel.

15. Villeicht aber iſt er darumb ein zeitlang von dir kommen/ daß du jhn ewig wider hetteſt.

Hand er maa vel ſkee/ der faare kommen fra dig til en tid/ at du ſkulde haffue hannem euindelige igen.

16. Nun nicht mehr als einen knecht/ ſondern mehr denn einen Knecht/ einen lieben Bruder/ ſonderlich mir/ wie vil mehr aber dir/ beyde nach dem Fleiſch/ vnd in dem HERRN?

Nu icke mere ſom en Tienere/ men mere end en Tienere/ en elſkelig Broder/ beſynderlige mig/ huor meget mere dig/ baade effter Kødet oc i HERREN.

17. So du nun mich helteſt für deinen Geſellen/ ſo wolteſt du jhn/ als mich ſelbs/ annemen.

Der ſom du nu holder mig for din Staalbroder/ da anamme hannem/ lige ſom mig ſelff.

18. So er aber dir etwas ſchaden gethan hat/ oder ſchuldig iſt/ das rechne mir zu.

Haffuer hand oc giort dig nogen ſkade/ eller er dig noget ſkyldig/ da regne mig det til.

19. Ich Paulus hab es geſchrieben mit meiner Hand/ ich wils bezahlen/ Ich ſchweige/ daß du dich ſelbs mir ſchuldig biſt.

Jeg Paulus ſcreff det met min Haand/ ieg vil betale det/ Jeg tier/ at du eſt mig dig ſelff ſkyldig.

20. Ja lieber Bruder/ gönne mir/ Daß ich mich an dir ergetze inn dem HERRN/ Erquicke mein hertz in dem HERRN.

Ja kære Broder/ vnde mig/ at ieg maa forlyſte mig hoſſ dig/ i HERREN/ Verquege mit hierte i HERREN.

21. Ich hab auß zuverſicht deines gehorſams dir geſchrieben/ denn ich weiß du wirſt mehr thun/ denn ich ſage.

Jeg ſcreff dig til aff den tillid ſom ieg haffuer til din lydelſe/ thi ieg veed at du gør mere/ end ieg ſiger.

Kapitola I.

15. Neb geſt ſnad proto odſſel na chwijli od tebe/ aby ho na wěky přiyal:

Abowiem ſnadź vſtąpił na chwilę/ ábyś go przyiął wiecznie.

16. Giž ne yako ſlužebnijka/ ale wijc než ſlužebijka/ ano bratra naymilegſſýho/ zwláſſtě mně/ a mnohem wijce tobě y podlě těla y w PAnu.

Nie iuż táko ſługę/ ále zacnieyßego niż ſługę/ to ieſt/ brátá miłego/ á zwłaßczá mnie/ á tákoż dáleko więcey tobie według ćiáłá/ y według Páná.

17. Protož maſſli mne za towaryſſe/ přijgmiž ho yako mne.

Ieſli tedy zemną maß ſpołeczność/ przyimi go táko mnie.

18. Pakliť geſt co proti tobě zawinil/ aneb geſtliť něco dlužen/ to mně připiſs.

A ieſliċie w czym obráźił/ áboć co winien/ to mnie przyczytay.

19. Já Pawel pſal gſem mau rukau/ Jáť zaplatijm: Ač nedijm tobě/ že y ty ſám ſebe gſy mi dlužen.

Iam Páwel nápiſał ręką moią/ ia nágrodzę/ choćći nie powiedam iż też nád to y ſamegoś mi śiebie winien.

20. Tak včiň Bratře/ ať yá požiwu tebe w Pánu/ občerſtwiž ſtřewa má w Kryſtu.

Ták bráćie niech to mam zá dobrodźieyſtwo od ćiebie/ ochłodź wnętrzności moie w Pánie.

21. Giſtau naděgi mage o poſluſſenſtwij twém pſal gſem tobě/ wěda že y nad to což prawijm včinijſs.

Piſałem ći dufáiąc poſłußeńſtwu twemu/ wiedząc iż też więcey niż powiedam vczyniß.

א

22 כַּחְדָא דֵּין אַף טַיֶּב לִי בֵּית מַשְׁרְיָא מְסַבַּר אֲנָא גֵּיר דְּבַצְלָוָתְכוֹן מֶתְיְהֵב אֲנָא לְכוֹן׃

Et inſieme apparecchiami ancora vn alloggiamento : percioche io ſpero che per mezo de le voſtre orationi vi ſarò donato.

23 שָׁאֵל בִּשְׁלָמָךְ אֶפַּפְרָא שְׁבְיָא דְּעַמִּי בְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא׃

Epafra che è prigione inſieme con me in Chriſto IESV.

24 וּמַרְקוֹס וְאַרִסְטַרְכוֹס וְדֵאמָא וְלוּקָא מְעַדְּרָנַי׃

Marco, Ariſtarco, Dema, e Luca miei aiutatori, ti ſalutano.

25 טַיְבוּתֵהּ דְּמָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא עַם רוּחֲכוֹן אַחַי אָמִין׃

La gratia del noſtro Signor IESV Chriſto ſia con lo ſpirito voſtro, Amen.

שְׁלֵמַת אִגַּרְתָּא דַּלְוָת
פִילִימוֹן דְּאֶתְכַּתְבַת
מִן רְהוֹמָא׃

א

22 וּבְאַחַד תָּכִין לִי אֶת־הַמָּלוֹן כִּי־שִׂבַּרְתִּי כִּי־בִתְפִלּוֹתֵיכֶם אוּחַן לָכֶם׃

Y anſi miſmo tambien apareja de hoſpedarme : porque eſpero que por vueſtras oraciones hos tengo de ſer concedido.

23 שָׁאֲלוּ לִשְׁלוֹמְךָ אֶפַּפְרָא הַנִּשְׁבָּה אִתִּי בְּיֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ׃

Saludante Epaphras mi compannero en la priſion por el Chriſto Ieſus.

24 וּמַרְקוֹס אֲרִיסְטַרְכוֹס דֵּאמָא לוּקָס עוֹזְרַי׃

Marcos, Ariſtarcho, Demas, Lucas, mis, ayudadores.

25 תְּחִנַּת אֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ עִם רוּחֲכֶם אָמֵן׃

La Gracia del Sennor nueſtro Ieſus el Chriſto ſea con vueſtro eſpiritu, Amen.

אֶל־פִּילֵמוֹן נִכְתְּבָה מֵרוֹמָה
בְּיַד אוֹנֵסִימוֹס
הָעֶבֶד׃

ά.

22. Ἅμα δὲ καὶ ἑτοίμαζέ μοι ξενίαν. ἐλπίζω γὰρ ὅτι διὰ τῶν προσευχῶν ὑμῶν χαρισθήσομαι ὑμῖν.

Mais auſſi quand & quand prepare moi logis : car i'eſpere que ie vous ſerai donné par vos prieres.

23. Ἀσπάζονταί σε ἐπαφρᾶς ὁ συναιχμάλωτός μου ἐν χριστῷ ἰησοῦ.

Epaphras priſonnier auec moi en Ieſus Chriſt te ſaluë.

24. Μάρκος, ἀρίσταρχος, δημᾶς, λουκᾶς, οἱ συνεργοί μου.

Enſemble Marc, Ariſtarque, Demas, & Luc, mes compagnons d'œuure.

25. Ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ μετὰ τοῦ πνεύματος ὑμῶν. ἀμήν.

La grace de noſtre Seigneur Ieſus Chriſt ſoit auec voſtre eſprit, Amen.

Πρὸς Φιλήμονα ἐγράφη ἀπὸ ῥώμης διὰ ὀνησίμου
οἰκέτου.

CAP. I.

22. Simul autem & para mihi hoſpitium: nam ſpero per orationes veſtras donari me vobis.

Moreouer alſo prepare me lodging: for I truſt through your prayers I ſhal be giuen vnto you.

23. Salutat te Epaphras concaptivus meus in Chriſto Ieſu.

There ſalut: thee Epaphras my fellowe priſoner in Chriſt Jeſus.

24. Marcus, Ariſtarchus, Demas & Lucas adiutores mei.

Marcus/ Ariſtarchus/ Demas & Luke my fellow helpers.

25. Gratia Domini noſtri Ieſu Chriſti cum ſpiritu veſtro, Amen.

The grace of our Lorde Jeſus Chriſt be with your ſpirit/ Amen.

Scripta è Roma per Oneſimum.

Das I. Capitel.

22. Darneben bereite mir die Herberge/ denn ich hoffe/ daß ich durch euer Gebet euch geſchenckt werde.

Der til met/ da beſticke mig mit Herbere/ thi ieg haabis/ at ieg ſkal formedelſt eders Bøn giffuis eder.

23. Es grüſſet dich Epaphras mein Mitgefangener in Chriſto Jeſu.

Epaphras min Metfange i Chriſto Jheſu/ hilſer dig.

24. Marcus/ Ariſtarchus/ Demas/ Lucas/ meine gehůlffen.

De Marcus/ Ariſtarchus/ Demas/ Lucas/ mine methielpere.

25. Die gnade vnſers HERRN Jeſu Chriſti ſey mit ewrem Geiſt/ Amen.

Vor HERRIS Jheſu Chriſti Naade vere met eders Aand/ Amen.

Geſchrieben von Rom durch Oneſimum.

Kapitola I.

22. Připrawiž mi také hoſpodu/ neb naděgi mám/ že ſkrze Modlitby waſſe nawrácen budu wám.

Zaraz też zgotuy mi goſpode/ ábowiem nadziewam ſie iż przez modlitwy wáſze bedewam darowan.

23. Pozdrawuge tebe Epaffras ſpolu wězeň můg w Kryſtu Geziſſy.

Pozdrawiáia cie/ Epáfrás ktory ieſt więźniem zemna/ dla Kryſtuſa Jezuſa.

24. Marek Aryſtarchus/ Demas a Lukáſs pomocnjcy mogi.

Marek Aryſtarchus/ Demas/ y Lukaſz/ pomocnicy moi.

25. Milost Pána naſſeho Geziſſe Kryſta s Duchem waſſým/ Amen.

Láſká Páná náſzego Jezu Kryſtá niech będzie z duchem wáſzym/ Amen.

Skonáwá ſe Epiſſtola Swatého Pawla k Filemonowi.

D. PAVLI EPISTOLA
AD
HEBRAEOS,

SYRIACE,	ITALICE.
EBRAICE,	HISPANICE.
GRÆCE,	GALLICE.
LATINE,	ANGLICE.
GERMANICE,	DANICE.
BOHEMICE,	POLONICE.

Ex

Diſpoſitione & Adornatione

ELIAE HVTTERI
GERMANI.

אגרתא אִגֶּרֶת לְפַוּלוֹס ἩΤΟΥ ΑΓΙΟΥ

דִּלְוָת עֶבְרָיֵא׃

קֶפַלְאוֹן א

בְּכֻל מְנָוָן וּבְכֻל הַמְוָן מַלֵּל אַל אֲלָהָא עַם אֲבָהֵין בַּנְבִיֵא מִן קְדִים וּבְהָלֵין יַוְמָתָא אַחֲרָיֵא מַלֵּל עַמַּן בַּבְרֵהּ׃

Hauendo gia Iddio in varie maniere e in molti modi parlato à i Padri per li Profeti. Ha in queſti vltimi giorni parlato a noi per il ſuo Figliuolo.

2 דְּלֵהּ סָם יָרְתָא דְּכֻל מֶדֶם וּבֵהּ עֲבַד לְעָלְמֵא׃

Ilquale egli ha conſtituito herede di tutte le coſe, e perilquale ha fatti ancora i ſecoli.

3 דְּהָוְיוּ צֶמְחָא דְּשׁוּבְחֵהּ וְצַלְמָא דְּאִיתוּתֵהּ וַאחִיד כֻּל בְּחַילָא דְּמֶלְתֵהּ וְהוּ בִּקְיוּמֵהּ עֲבַד דּוּכָיָת חַטָהֵא וִיתֵב עַל יַמִינָא דְּרַבּוּתָא בַּמְרַוְמָא׃

Ilquale eſſendo lo ſplendor de la gloria e la forma ſculpita de la perſona di eſſo, e ſoſtentando tutte le coſe con la ſua potente parola, hauendo fatta per ſe ſteſſo la purgation de noſtri peccati, s'è poſto à ſedere a la deſtra de la maeſta ne luoghi eccelſi.

4 וְהָנָא כֻּלֵהּ יְרֵב מִן מַלְאֲכֵא אֵיךְ מָא דַּמְיַתַּר שְׁמָא דִּירֵת מִן דִּילְהוֹן׃

Fatto da tanto piu che gli Angeli, quanto piu eccellente nome ha conſeguito, che non han fatto eſſi.

5 לְאַיְנָא גֵּיר מִן מַלְאֲכֵא מִן מְתוּם אֲמַר אֲלָהָא דִּבְרִי אַנְתְּ אֲנָא יַוְמָנָא יִלְדְתָּךְ וְתוּב דְּאֶנָא אֶהְוֵא לֵהּ לַאבָא וְהוּ נֶהְוֵא לִי לַבְרָא׃

Perche à qual de gli angeli diſſe mai, Tu ſei il mio figliuolo, io hoggi t'ho generato? E piu, Io gli ſarò padre & egli mi ſara figliuolo?

הַקָּדוֹשׁ אֶל־הָעִבְרִים׃

א

פְּעָמִים רַבּוֹת וּבִדְבָרִים רַבִּים מֵעוֹלָם דִּבֶּר אֱלֹהִים אֶל־אֲבוֹתֵינוּ בַּנְּבִיאִים וְדִבֶּר בְּאַחֲרִית הַיָּמִים הָאֵלֶּה דִּבֶּר אֵלֵינוּ בִּבְנוֹ׃

AVIENDO Dios hablado muchas vezes y en muchas maneras en otro tiempo à los Padres por los Propheras, à la poſtre en eſtos tiempos nos ha hablado por el Hijo.

2 אֲשֶׁר שָׂמוֹ לְיוֹרֵשׁ כֹּל אֲשֶׁר בּוֹ בָּרָא אֶת הָעוֹלָמִים׃

Al qual conſtituyó por heredero de todo, por el qual anſimiſmo hizo los ſiglos:

3 שֶׁהוּא זֹהַר כְּבוֹדוֹ וּדְמוּת וְצֶלֶם הַיְקוּמוֹ הַנֹּשֵׂא אֶת־כֹּל בִּדְבַר גְּבוּרָתוֹ בְּנַפְשׁוֹ עָשָׂה טָהֳרַת חַטֹּאתֵינוּ יוֹשֵׁב לִימִין הַגְּדֻלָּה בַּמְּרוֹמִים׃

El qual ſiendo el reſplandor de ſu gloria, y la imagen de ſu ſuſtancia, y ſuſtentando todas las coſas con la palabra de ſu potencia, auiendo hecho la purgacion de nueſtros peccados por ſimiſmo, ſe aſſentó à la dieſtra de la mageſtad en las alturas.

4 בַּמַּשׁ מְאֹד יוֹתֵר וְטוֹב נִהְיָה מִמַּלְאָכִים כַּמָּה יוֹתֵר הִגְדִּיל שְׁמוֹ עַל־שְׁמוֹתָם בְּנַחֲלָתוֹ׃

Hecho tanto mas excelente que los Angeles quanto alcançó mas excellente nombre que ellos.

5 כִּי־לְמִי־הַמַּלְאָכִים בְּכָל־עִתּוֹת אָמַר יְהוָה בְּנִי אַתָּה אֲנִי הַיּוֹם יְלִדְתִּיךָ וְעוֹד אֲנִי אֶהְיֶה לּוֹ לְאָב וְהוּא יִהְיֶה לִּי לְבֵן׃

Porque à qual de los angeles dixo Dios jamas, Mi Hijo eres tu, yo te he engendrado oy? Y otra vez, Yo ſeré à el Padre, y el me ſerá à mi Hijo?

ΠΑΥΛΟΥ ΠΡΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥΣ ἐπιστολή

ΚΕΦΑΛ. α΄.

ΠΟλυμερῶς καὶ πολυτρόπως πάλαι ὁ θεὸς λαλήσας τοῖς πατράσιν ἐν τοῖς προφήταις, ἐπ᾽ ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν τούτων ἐλάλησεν ἡμῖν ἐν υἱῷ.

DIEV ayant iadis, à pluſieurs fois & en pluſieurs maniere, parlé aux Peres par les Prophetes. A parlé à nous en ces derniers iours par ſon Fils

2 Ὃν ἔθηκε κληρονόμον πάντων, δι᾽ οὗ καὶ τοὺς αἰῶνας ἐποίησεν.

Lequel il a eſtabli heritier de toutes choſes: par lequel auſſi il a fait les ſiecles.

3. Ὃς ὢν ἀπαύγασμα τῆς δόξης, καὶ χαρακτὴρ τῆς ὑποστάσεως αὐτοῦ, φέρων τε τὰ πάντα τῷ ῥήματι τῆς δυνάμεως αὐτοῦ, δι᾽ ἑαυτοῦ καθαρισμὸν ποιησάμενος τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν, ἐκάθισεν ἐν δεξιᾷ τοῦ θρόνου τῆς μεγαλωσύνης ἐν ὑψηλοῖς.

Lequel Fils eſtant la reſplendeur, de la gloire, & la marque engrauee de la perſonne d'icelui, & ſouſtenant toutes choſes par ſa parole puiſſante, ayãt fait par ſoi-meſme la purgation de nos pechés, s'eſt aſſis à la dextre de la maieſté es lieux treshauts:

4. Τοσούτῳ κρείττων γενόμενος τῶν ἀγγέλων, ὅσῳ διαφορώτερον παρ᾽ αὐτοὺς κεκληρονόμηκεν ὄνομα.

Eſtant fait d'autant plus excellent que les Anges, qu'il a herité vn nom plus excellent par deſſus eux.

5. Τίνι γὰρ εἶπέ ποτε τῶν ἀγγέλων, υἱός μου εἶ σύ, ἐγὼ σήμερον γεγέννηκά σε; καὶ πάλιν, ἐγὼ ἔσομαι αὐτῷ εἰς πατέρα, καὶ αὐτὸς ἔσται μοι εἰς υἱόν;

Car auquel des Anges a-il onques dit C'eſt toi qui es mon Fils, ie t'ai auiourd'hui engendré? Et derechef, Ie lui ſerai Pere, & il me ſera Fils,

AD HEBRÆOS.

CAP. I.

MVLTIFARIAM multiſque modis olim DEVS loquens patribus in prophetis. Noviſſimè diebus iſtis locutus eſt nobis in Filio.

AT ſundrie times & in diuers maners God ſpake in the olde time to our Fathers/ by the Prophets. In theſe laſt dayes hee hath ſpoken vnto vs by his Sonne.

2. Quem conſtituit hæredem univerſorum, per quem fecit & ſecula.

Whome hee hath made heire of all thinges / by whome alſo he made the worldes.

3. Qui cum ſit ſplendor gloriæ, & figura ſubſtantiæ eius, portanſque omnia verbo virtutis ſuę, purgationem peccatorum faciens, ſedet ad dexteram maieſtatis in excelſis.

Who beeing the brightnes of the glory / and the ingraued forme of his perſon/ and bearing vp all things by his mighty word / hath by him ſelfe purged our ſinnes/ and ſitteth at the right hand of the maieſtie in the higheſt places.

4. Tanto melior angelis effectus, quanto differentius præ illis nomen hæreditavit,

And is made ſo much more excellent then the Angels in as much as hee hath obteined a more excellent name then they.

5. Cui enim dixit aliquando angelorum, Filius meus es tu, ego hodie genui te? Et rurſum: Ego ero illi in Patrem: & ipſe erit mihi in Filium?

For vnto which of the Angels ſaid hee at any time / Thou art my Sonne / this day begate I thee? and againe / I will be his Father / and he ſhall be my Sonne?

An die Ebreer.

Das I. Capitel.

NAch dem vor zeiten GOtt manchmal/ vnd mancherley weiſe geredt hat zu den Vätern/ durch die Propheten. Hat er am letzten in dieſen tagen zu vns geredt/ durch den Sohn.

EFter at Gud i fordom tid talede mange gonge oc i mange maade til Fedrene formedelſt Propheterne/ Da talede hand paa det ſiſte i diſſe dage til oſſ/ formedelſt Sønnen.

2. Welchen er geſetzt hat zum Erben über alles/ durch welchen er auch die Welt gemacht hat.

Huilcken hand ſette til en Arffuing offuer alting/ formedelſt huilcken hand giorde/ oc Verden.

3. Welcher/ ſintemal er iſt der glantz ſeiner Herrligkeit/ vnd das Ebenbild ſeines weſens/ vnd tregt alle ding mit ſeinem kräfftigen Wort/ vnd hat gemacht die reinigung vnſer Sünde/ durch ſich ſelbſt/ hat er ſich geſetzt zu der rechten der Majeſtät/ in der höhe.

Huilcken/ efftherdi hand er hans Herligheds ſkin/ oc hans verelſis rette Billede/ oc bær alle ting met ſit krafftige Ord/ oc giorde vore ſynders Renſelſe/ formedelſt ſig ſelff/ da ſette hand ſig hoſſ Maieſtatens høyre Haand/ i det høye.

4. So vil beſſer worden denn die Engel/ ſo gar vil einen höhern Namen er für jnen ererbet hat.

Oc hand er bleffuen ſaa meget bedre end Englene/ ſom hand aldelis meget arffuede i høyre Naffn for dem.

5. Denn zu welchem Engel hat er jemals geſagt: Du biſt mein Sohn/ heute hab ich dich gezeuget? Vnd abermal/ Ich werde ſein Vater ſein/ vnd er wird mein Sohn ſein.

Thi at huilcken Engel ſagde hand nogen tid til/ Du eſt min Søn/ Jeg fødde dig i dag? Oc atter igen Jeg ſkal vere hans Fader/ oc hand ſkal vere min Søn.

K Ziduom.

Kapitola I.

ROzličně a mnohými ſpuoſoby někdy Bůh mluwil Otcům ſkrze Proroky: Naypoſlēze pak těchto dnj mluwil nám ſkrze Syna ſwého.

BOg cżeſtokroć y rozmaitym obycżáiem niekiedy mowił oycom náſzym przez Proroki. A w ty dni oſtáteczne mowił nam przez Syná.

2. Kteréhož vſtanowil Dědicem wſſech wěcý/ ſkrze kteréhož včinil y wěky:

Ktorego poſtánowił dźiedźicem wſzytkich rzecży/ przez ktorego też świát ſtworzył.

3. Kterýžto gſa bleſkem ſláwy/ a obrazem podſtaty geho/ zdržuge wſſecky wěcy ſlowem mocy ſwé/ očiſtěnj hřjchuow naſſých ſkrze ſebe ſamého včiniw/ ſedij na Prawicy welebnoſti na wýſoſtech:

Ktory bedac iaſnośćią chwały/ y wyrázonym obrázem podſtáci iego/ y zátrzymawáiac wſzytki rzecży onym ſwoim mocnym ſłowem/ ſpráwiwſzy ocżyſcienie grzechow náſzych przez ſámego ſiebie/ vſiadł ná práwicy onego máieſtatu nawyżſzego.

4. Tjm důſtognēgſſý nad Angely včiněn/ tjm rozdijlněgj nad ně gméno dědičné obdržal.

Tym ſie zacnieyſzym zſtał nád Anioły/ im oſobliwſzego imienia przednimi doſtał.

5. Neb kterému geſt kdy z Angelůw řekl: Syn můg gſy ty/ yá gſem dnes zplodil tebe? A opět: Já budu gemu za Otce/ a on bude mi za Syna.

Abowiem ktoremu kiedy z Aniołow rzekł: Tyś ieſt Syn moy/ iam ćiebie dźiś vrodźił? Y záſie: Będe mu Oycem/ á on mi będźie Synem?

א

6 תּוּב דֵּין אֶמַתַי דְּמַעֶל בּוּכְרָא לְעָלְמָא אָמַר דְּלֵה נֶסְגְּדוּן כֻּלְּהוֹן מַלְאַכֵא דַּאלָהָא׃

Et ancora, quando egli introduce il Primogenito nel mondo, dice, E tutti gli Angeli di Dio l'adorino.

7 עַל מַלְאַכֵא דֵּין הָכַנָא אָמַר דַּעְבַד מַלְאַכַוְהי רוּחָא וּמְשַׁמְּשָׁנַוְהי נוּר יָקְדָא׃

E quanto à gli Angeli, dice, Ilqual fa i venti ſuoi Angeli, e ſuoi miniſtri la fiamma del fuoco.

8 עַל בְּרָא דֵּין אָמַר ד
דְּכוּרְסְיָךְ דִּילָךְ אֲלָהָא לְעָלַם עָלְמִין שַׁבְטָא פְּשִׁיטָא שַׁבְטָא דְּמַלְכוּתָךְ׃

Ma del Figliuolo, dice, Il tuo Trono, o Dio, e per ſempremai, lo ſcettro del tuo regno è ſcettro d'equità.

9 רְחֶמְתְּ כֵּאנוּתָא ו
וַסְנִיתְ עַוְלָא מֶטוּל הָנָא מַשְׁחָךְ אֲלָהָא אֲלָהָךְ מ
מְשְׁחָא דְּחַדּוּתָא יַתִּיר מֶן חַבְרַיךְ׃

Tu hai amata la giuſtitia, & hai odiata l'iniquita: per queſta cagione Iddio, l'Iddio tuo t'ha vnto con olio di letitia ſopra i tuoi compagni.

10 וְתוּב אַנְתְּ מֶן בְּרֵישִׁית סַמְתְּ שֶׁתְאָסַיָה דַּאֲרְעָא וּשְׁמַיָּא עְבָד אַיְדַיךְ אֶנּוּן׃

E tu Signore fondaſti dal principio la terra: e i cieli ſono opere de le tue mani.

11 הָנוּן עָבְרִין וְאַנְתְּ קַיָּם אַנְתְּ וְכֻלְּהוֹן אַיךְ נַחְתָא נִבְלוּן׃

Eſſi periranno, ma tu ſei ſtabile: e tutti come veſtimenti inuecchiaranno.

12 וְאַיךְ תַּכְסִיתָא תְּעוּף אֶנּוּן הָנוּן נֶתְחַלְּפוּן וְאַנְתְּ אַיךְ דְּאִיתַיךְ אַנְתְּ וּשְׁנַיךְ לָא נֶגְמְרוּן׃

Egli rauuolgerai come vna veſte, e mutarannoſi: ma tu ſei il medeſimo, e gli anni tuoi non mancaranno.

א

6 וְכַאֲשֶׁר עוֹד הוֹבִיל אֶת־בְּכוֹרוֹ אֶל־הַתֵּבֵל אָמַר וְיִשְׁתַּחֲווּ לוֹ כָּל־מַלְאֲכֵי אֱלֹהִים׃

Y otra vez, metiendo àl Primogenito en la redondez de las tierras, dize, Y adorenlo todos los Angeles de Dios.

7 וְאֶל־הַמַּלְאָכִים אָמַר עֹשֶׂה מַלְאָכָיו רוּחוֹת מְשָׁרְתָיו אֵשׁ לֹהֵט׃

Y ciertamente de los Angeles dize, El que haze ſus Angeles eſpiritus, y à ſus miniſtros, llama de fuego:

8 אַךְ אֶל־בְּנוֹ כִּסְאֲךָ אֱלֹהִים עוֹלָם וָעֶד שֵׁבֶט מִישׁוֹר שֵׁבֶט מַלְכוּתֶךָ׃

Mas àl Hijo, Tu throno, o Dios; por ſiglo del ſiglo; vara de equidad la vara de tu Reyno,

9 אָהַבְתָּ צֶּדֶק וַתִּשְׂנָא רֶשַׁע עַל־כֵּן מְשָׁחֲךָ אֱלֹהִים אֱלֹהֶיךָ שֶׁמֶן שָׂשׂוֹן מֵחֲבֵרֶיךָ׃

Amaſte juſticia, y aborreciſte la maldad: por loqual te vngió Dios, el Dios tuyo, con olio de alegria mas que à tus companneros.

10 וְגַם אַתָּה לְפָנִים יְהוָה הָאָרֶץ יָסַדְתָּ וּמַעֲשֵׂה יָדֶיךָ שָׁמָיִם׃

Item, tu, ò Sennor, en el principio fundaſte la tierra; y los cielos ſon obras de tus manos:

11 הֵמָּה יֹאבֵדוּ וְאַתָּה תַעֲמֹד וְכֻלָּם כַּבֶּגֶד יִבְלוּ׃

Los quales perecerán, mas tu eres permanente: y todos ellos ſe enuejecerán como vna ropa:

12 כַּלְּבוּשׁ תַּחֲלִיפֵם וְיַחֲלֹפוּ וְאַתָּה הוּא וּשְׁנוֹתֶיךָ לֹא יִתָּמּוּ׃

Y como vn veſtido los emboluerás y ſeran mudados: tu empero eres el miſmo, y tus annos nunca ſe acabarán.

ά.

6. Ὅταν δὲ πάλιν εἰσαγάγῃ τὸν πρωτότοκον εἰς τὴν οἰκουμένην, λέγει, καὶ προσκυνησάτωσαν αὐτῷ πάντες ἄγγελοι θεοῦ.

Et encore, quant il introduit ſon Fils premier-né au monde, il dit, Et que tous les Anges de Dieu l'adorent,

7. Καὶ πρὸς μὲν τοὺς ἀγγέλους λέγει, ὁ ποιῶν τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ πνεύματα, καὶ τοὺς λειτουργοὺς αὐτοῦ πυρὸς φλόγα.

Et quant aux Anges, il dit, Faiſant les vents ſes Anges, & la flamme de feu ſes miniſtres.

8. Πρὸς δὲ τὸν υἱὸν, ὁ θρόνος σου, ὁ θεὸς, εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος· ῥάβδος εὐθύτητος ἡ ῥάβδος τῆς βασιλείας σου.

Mais il dit quant au Fils, O Dieu, tõ throne demeure ès ſiecles des ſiecles, & le ſceptre de ton royaume eſt vn ſceptre de droiture.

9. Ἠγάπησας δικαιοσύνην, καὶ ἐμίσησας ἀνομίαν· διὰ τοῦτο ἔχρισέ σε ὁ θεὸς, ὁ θεός σου ἔλαιον ἀγαλλιάσεως παρὰ τοὺς μετόχους σου.

Tu as aimé iuſtice, & as haï iniquité: pour ceſte cauſe, ô Dieu, ton Dieu t'a oinct d'huile de lieſſe par deſſus tes conſors.

10. Καὶ, σὺ κατ᾽ ἀρχὰς, κύριε, τὴν γῆν ἐθεμελίωσας, καὶ ἔργα τῶν χειρῶν σου εἰσὶν οἱ οὐρανοί.

Item, Toy Seigneur, as fondé la terre dès le commencement, & les cieux ſont les œuures de tes mains.

11. Αὐτοὶ ἀπολοῦνται, σὺ δὲ διαμένεις· καὶ πάντες ὡς ἱμάτιον παλαιωθήσονται.

Iceux periront, mais tu es permanent: & tous s'enuieilliront comme vn veſtement.

12. Καὶ ὡσεὶ περιβόλαιον ἑλίξεις αὐτοὺς, καὶ ἀλλαγήσονται· σὺ δὲ ὁ αὐτὸς εἶ, καὶ τὰ ἔτη σου οὐκ ἐκλείψουσι.

Et tu les ployeras en rouleau comme vn habit, & ils ſeront changés: mais toi tu es le meſme, & tes ans ne defaudront point.

CAP. I.

6. Et cùm iterum introducit primogenitum in orbem terræ, dicit, Et adorent eum omnes angeli Dei.

And againe when he bringeth in his firſt begotten Sonne into the worlde/ he ſayth/ And let all the Angels of God worſhippe him.

7. Et ad angelos quidem dicit, Qui facit angelos ſuos, ſpiritus: & miniſtros ſuos, flammam ignis.

And of the Angels he ſaith/ Hee maketh the Spirits his meſſengers/ and his miniſters a flame of fire.

8. Ad Filium autem: Thronus tuus Deus in ſeculum ſeculi: virga æquitatis, virga regni tui.

But vnto the ſonne he ſayth/ O God/ thy throne is for euer and euer: the ſcepter of thy kingdome is a ſcepter of righteouſneſſe.

9. Dilexiſti iuſtitiam, & odiſti iniquitatē: propterea unxit te Deus, Deus tuus, oleo exultationis præ participibus tuis.

Thou haſt loued righteouſnes and hated iniquitie. Wherefore God/ euen thy God/ hath anointed thee with the oyle of gladnes aboue thy felowes.

10. Et, Tu in principio Domine terram fundaſti: & opera manuum tuarum ſunt cæli.

And/ Thou Lord/ in the beginning haſt eſtabliſhed the earth/ and the heauens are the workes of thine handes.

11. Ipſi peribunt, tu autem permanebis: & omnes ut veſtimentum veteraſcent.

They ſhall periſhe/ but thou doeſt remaine: and they all ſhall waxe old as doth a garment.

12. Et velut amictum mutabis eos, & mutabuntur: tu autem idem ipſe es, & anni tui non deficient.

And as a veſture ſhalt thou folde them vp/ and they ſhalbe changed: but thou art the ſame and thy yeeres ſhall not faile.

Das I. Kapitel.

6. Vnd abermal/ da er einführet den Erſtgebornen in die Welt/ ſpricht er: Vnd es ſollen jhn alle Gottes Engel anbeten.

Oc atter igen/ der hand indfører den Førſtfødde i Verden/ ſiger hand/ oc alle Guds Engle ſkulle tilbede hannem.

7. Von den Engeln ſpricht er zwar: Er macht ſeine Engel Geiſter/ vnd ſeine Diener Fewerflammen.

Men hand ſiger om Englene/ Hand gør ſine Engle Aander/ oc ſine Tiener ildlue.

8. Aber von dem Sohn: Gott/ dein Stul weret von ewigkeit zu ewigkeit/ das Scepter deines Reichs iſt ein richtiges Scepter.

Men om Sønnen/ Gud/ din ſtol varer fra euighed til euighed/ dit Rigis Spir er en opretter Spir.

9. Du haſt geliebet die Gerechtigkeit/ vnd gehaſſet die Vngerechtigkeit/ darumb hat dich/ O Gott/ geſalbet dein Gott/ mit dem Oele der Freuden/ über deine Genoſſen.

Du elſkte Retferdighed oc hadede vretferdighed der faare/ O Gud/ ſaluede din Gud dig/ met glædens Olie/ offuer dine Metdelere.

10. Vnd du HERR haſt von anfang die Erde gegründet/ vnd die Himmel ſind deiner Hände werck.

Oc du HERRE/ grundfeſte Jorden aff begyndelſen/ oc Himlene ere dine henders gerning.

11. Dieſelbigen werden vergehen/ du aber wirſt bleiben/ vnd ſie werden alle veralten/ wie ein Kleid.

De ſkulle forgaa/ men du ſkalt bliffue/ oc de ſkulle gøris gamle/ ſom it Klædebon.

12. Vnd wie ein Gewandt wirſt du ſie wandeln/ vnd ſie werden ſich verwandeln. Du aber biſt derſelbige/ vnd deine Jar werden nicht auffhören.

Oc du ſkalt foruende dem ſom it Klæde/ Oc de ſkulle foruende ſig. Men du eſt den ſamme/ oc dine aar ſkulle icke afflade.

Kapitola I.

6. A opět/ Když vwodij prworozeněho na okrſſlek země/ dij Ať klanějij ſe gemu wſſyckni Angelé Božij.

A zaſię gdy wwodźił pirworodnego ná świath/ powieda: A niech ſię mu kłániáią wſzyſcy Aniołowie Boży.

7. A o Angelijch zagiſté dij: Kterýž činij Angely ſwé Duchy/ a ſlužebnjky ſwé plamenem ohně.

A o Aniełech mowi: Ktory poſły ſwe czyni duchy/ á ſługi ſwoie płomieniem ogniá.

8. Ale k Synu prawij: Stolice twá Bože na wěky wěkůw/ prut prawoſti/ prut Králowſtwij twého.

Ale ku Synowi: Stolicá twoiá/ Boże/ na wieki wiekow: ſceptrum ſpráwiedliwe/ ieſtći ſceptrum kroleſtwá twoiego.

9. Milowal gſy ſprawedlnoſt/ a w nenáwiſti měl gſy neprawoſt: Protož pomazal tebe Buoh/ Bůh twuog Olegem potěſſenij a weſſelij/ nad ſpoluaučaſtnijky twé.

Vmiłowałeś ſpráwiedliwość/ á nie nawidźiałeś nieprawośći/ dla tegoż pomázał ćie Bog/ Bog twoy/ oleykiem radośći/ nád thowárzyſze twoie.

10. A Ty PAne na počátku založil gſy grunty Země/ a dijla rukau twých gſau Nebeſa.

A: Tyś Pánie ná początku vgruntował ziemię/ á niebioſa ſą ſpráwy rąk twoich.

11. Onať pominau/ ale ty zůſtaneſs: a wſſecka yako raucho zwetſſegij:

Oni poginą/ ále ty zoſtawaſz/ á wſzytki iáko ſzátá zwiotſzeią.

12. A yako oděw změnijſs ge/ a změněna budau: Ale ty ſám týž gſy/ a Létha twá nezhynau.

A iáko odźienie zwinieſzſie/ y odmienią ſię/ ále ty tenże ieſteś/ y látá twoie nie vſtáną.

א

13 למן דין מן מלאכא ממתום אמר דתב מן ימיני עדמא דאסים בעל דבביך כובשא תחית רגליך ׃

Et a qual de gli Angeli diſſe egli mai, Siedi à la mia deſtra, infin a tanto ch'io ponga i tuoi nimici per iſcabello de piedi tuoi?

14 לא הא כלהון איתיהון רוחא דתשמשתא דמשתדרין בתשמשתא מטול אילין דעתידין ל למארת חיא ׃

Non ſono eglino tutti ſpiriti amminiſtratori, mandati à ſeruire per conto di quelli che conſeguiranno l'heredità de la ſalute?

ב

1 מטול הנא חיבינן דיתיראית נהוא זהירין במדם דשמען דלא נפל ׃

Per queſto, ci biſogna ben piu accuratamente attendere a le coſe vdite, acciochè talora noi non iſcoliamo.

2 אן גיר מלתא דא דאתמללת ביד מלאכא אשתררת וכל דשמעה ועבד עליה קבל פורענא בכאנותא ׃

Imperoche ſe la parola pronuntiata per gli Angeli, fu ferma: & ogni trasgreſſione e diſobbedientia riceuè giuſta ricompenſa.

3 איכנא חנן נערוק אן נבסא על אילין דהנון אנון חיין הנון דשריו מן מרן למתמללו ומן אילין דמנה שמעו בן אשתררו ׃

Come ſcamparemo noi non facendo ſtima d'vna coſi gran ſalute? laquale eſſendo primamente ſtata narrata da eſſo Signore, è ſtata poi confermata à noi da quelli che l'haueuano vdita.

א

13 אל־מי־מן המלאכים אמר בכל עת שב לימיני עד־אשית איביך הדם לרגליך ׃

Item à qual de los Angeles dixo jamàs Aſſientate à mis dieſtras, haſta que ponga à tus enemigos por eſtrado de tus pies?

14 הלא כלם היו רוחות משרתות שלוחות לשרת בעבור האלה אשר עתידים לנחל את הישועה ׃

No ſon todos eſpiritus ſeruidores embiados en ſeruicio por amor de los que ſon los herederos de la ſalud?

ב

1 על־כן שוה לנו היטב ועל־יתר להקשיב לאשר שמענו פן נלוז במעגלותינו ׃

Por loqual es meneſter que tanto con mas diligencia guardemos las coſas que auemos oydo, porque no nos eſcurramos.

2 ואם הדבר אשר מדבר במלאכים היה נכון ולכל־בגד וסרה באה שלמת צדק ׃

Porque ſi la palabra dicha por el miniſterio de los Angeles, fue firme, y toda rebellion, y deſobediencia recibió juſta paga de ſu galardon.

3 איככה אנחנו נוס ננוס אם נבוז את הישועה כזאת אשר החלה לדבר באדנינו ומאשר שמעו ממנו אלינו נכונה ׃

Como eſcaparemos noſotros, ſi tuuieremos poco vna ſalud tan grande? la qual auiendo començado, à ſer publicada por el Sennor, ha ſido confirmada haſta noſotros por los que lo oyeron à el miſmo:

α.

13 Πρὸς τίνα δὲ τῶν ἀγγέλων εἴρηκέ ποτε, κάθου ἐκ δεξιῶν μου, ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου;

Et auquel des Anges a-il onques dit, Sieds-toi à ma dextre, iuſqu'à tant que i'aye mis tes ennemis pour le marchepied de tes pieds?

14. Οὐχὶ πάντες εἰσὶ λειτουργικὰ πνεύματα, εἰς διακονίαν ἀποστελλόμενα διὰ τοὺς μέλλοντας κληρονομεῖν σωτηρίαν.

Ne ſont-ils pas tous eſprits adminiſtrateurs, enuoyés pour ſeruir, pour l'amour de ceux qui doiuẽt receuoir l'heritage de ſalut?

ΚΕΦΑΛ. β.

Διὰ τοῦτο δεῖ περισσοτέρως ἡμᾶς προσέχειν τοῖς ἀκουσθεῖσι, μή ποτε παραῤῥυῶμεν.

Pour ceſte cauſe nous faut-il prendre de plus pres garde aux choſes que nous auons ouïes, afin que ne venions à nous eſcouler.

2. Εἰ γὰρ ὁ δι' ἀγγέλων λαληθεὶς λόγος ἐγένετο βέβαιος, καὶ πᾶσα παράβασις, καὶ παρακοὴ ἔλαβεν ἔνδικον μισθαποδοσίαν.

Car ſi la parole prononcee par les Anges, a eſté ferme: & toute tranſgreſſion & deſobeiſſance a receu iuſte retribution:

3. Πῶς ἡμεῖς ἐκφευξόμεθα, τηλικαύτης ἀμελήσαντες σωτηρίας· ἥτις ἀρχὴν λαβοῦσα λαλεῖσθαι διὰ τοῦ κυρίου, ὑπὸ τῶν ἀκουσάντων εἰς ἡμᾶς ἐβεβαιώθη.

Comment eſchapperons-nous, ſi nous mettons à nonchaloir vn ſi grand ſalut, lequel ayant premierement commencé d'eſtre declaré par le Seigneur, nous a eſté confermé par ceux qui l'auoyent ouï?

CAP. I.

13. Ad quem autem angelorum dixit aliquando: Sede à dextris meis, quoaduſque ponam inimicos tuos ſcabellum pedum tuorum?

Vnto which alſo of the Angels ſaid hee at any time / Sit at my right hand / til I make thine enemies thy footeſtoole?

14. Nónne omnes ſunt adminiſtratorii ſpiritus, in miniſterium miſſi propter eos qui hæreditatem capient ſalutis?

Are they not all miniſtrings Spirits / ſent forth to miniſter / for their ſakes which ſhall be heires of ſaluation?

CAP. II.

PRopterea abundantiùs oportet obſervare nos ea quæ audivimus: ne fortè pereffluamus.

Wherefore wee ought diligently to giue heed to the things which we haue heard / leaſt at any time we ſhould let them ſlippe.

2. Si enim qui per angelos dictus eſt ſermo, factus eſt firmus, & omnis prævaricatio, & inobedientia accepit iuſtam mercedis retributionem.

For if the worde ſpoken by Angels was ſtedfaſt / and euery tranſgreſſion / and diſobedience receiued a iuſt recompence of rewarde.

3. Quomodo nos effugiemus ſi tantam neglexerimus ſalutem: quæ cum initium accepiſſet enarrari per Dominum, ab eis qui audierũt, in nos confirmata eſt.

Howe ſhall wee eſcape / if wee neglect ſo great ſaluation / which at the firſt began to be preached by the Lorde / and afterwarde was confirmed vnto vs by them that heard him.

Das I. Capitel.

13. Zu welchem Engel aber hat er jemals geſaget: Setze dich zu meiner Rechter / biß ich lege deine Feinde zum Schemel deiner Füſſe?

Til huilcken Engel ſagde hand oc nogen tid / Sæt dig hoſſ min høyre Haand / indtil ieg legger dine Fiender til en ſkammel vnder dine føder?

14. Sind ſie nicht alle zu mal dienſtbare Geiſter / außgeſand zum dienſt / vmb der willen / die ererben ſollen die Seligkeit.

Ere de icke alle ſammen tienſtactige Aander / vdſende til Tienſte / for deris ſkyld / ſom ſkulle arffue Salighed?

Das II. Capitel.

DArumb ſollen wir deſte mehr warnemen deß worts / daß wir hören / daß wir nicht dahin fahren.

DEr faare ſkulle wi diſſ mere tage vare / paa Ordet / ſom wi høre / at wi ſkulle icke fare der hen.

2. Denn ſo das Wort feſt worden iſt / das durch die Engel geredt iſt / vnd ein jegliche ůbertrettung vnnd vngehorſam hat empfangen ſeinen rechten lohn.

Thi at er det Ord bleffuet faſt / ſom er talet formedelſt Englene / oc huer offuertredelſe / oc wlydighed fick ſin rette Lon.

3. Wie wöllen wir entfliehen / ſo wir eine ſolche ſeligkeit nicht achten? Welche / nach dem ſie erſtlich geprediget iſt durch den HERREN / iſt ſie auff vns kommen / durch die / ſo es gehöret haben.

Huorledis ville wi vndfly / der ſom wi icke acte ſaadan en Salighed? Huilcken / effter at hun bleff førſt predicket ved HERREN / da er hun kommen til oſſ / formedelſt dem / ſom det hørde.

Kapitola I.

13. A k kterému kdy z Angeluow / řekl: Seď na Prawicy mé / dokawádž nepoložijm nepřátel twých podnož noh twých?

A ktoremuž z Aniolow kiedy rzekł? Siedz ná práwicy moiey / áž polože nieprzyiaciele thwoie podnožkiem nog twoich.

14. Wſſack wſſyckni gſau ſlužebnij duchowé / poſláni k ſlužbě pro ty / kteřijž dědičné obdržij Spaſenij.

Izali wßyſcy nie ſa duchowie poſluguiacy / ktorzy na poſluge bywáia poſláni dla tych / ktorzy dziedzicmi beda zbáwienia?

Kapitola II.

PRotož muſýme my zachowáwati ſnažněgij to / což gſme ſlýchali / aby z nás to newypadlo.

A Przeto mamy na wiecey pilnowáć tych rzeczy ktoreſmy ſlyßeli / izbyſmy ſie kiedy nierozſtapili.

2. Neb poněwadž ta řeč / kteráž ſkrze Angely powědijna / byla pewná / a každé přeſtaupenij a neposluſſenſtwij wzalo ſprawedliwau odměnu odplaty.

Abowiem ieſli ſlowo powiedziáne przez Anioly / bylo trwále / á káżde przeſtepſtwo y nieposlußenſthwo ſpráwiedliwa zapláte odnioſlo.

3. Kterakž my pak vwarugeme ſe pomſty / zameſſkámeli tak weliké Spaſenij? Kteréž když ſe nayprwé začalo wyprawowati ſkrze PAna: od těch kteřijž gſau ſlýchali / na nás vtwrzeno geſt.

Jákož my vydziemy. ieſliby ſmy tákowego zbáwienia zániedbáli / ktore gdy przez ſámego Páná napirwey opowiedziáne bylo / od tych ktorzy ieſlyßeli bylo nam potwirdzone?

ב

4 כַּד סָהֵד עֲלַיְהוֹן אֱלָהָא בְּאָתְוָתָא וּבְתֶדְמְרָתָא וּבְחַיְלָא מְשַׁחְלְפָא וּבְפוּלָגָא דְרוּחָא דְקוּדְשָׁא דְּאֶתְיְהֶבוּ אַיְךְ צֶבְיָנֵהּ׃

Rendendole teſtimonianza Iddio con ſegni e miracoli, e con varie virtù e diſtributioni de lo Spirito ſanto ſecondo la ſua volonta.

5 לָא הֲוָא גֵּיר לְמַלְאֲכֵא שַׁעְבֵּד עָלְמָא דַּעְתִיד דַּעֲלַוְהִי מְמַלְּלִינַן׃

Imperoche ei non ha ſottopoſto à gli Angeli il mondo a venire, delqual noi parliamo.

6 אֶלָּא אַיְךְ דְּמַסְהֵד כְּתָבָא וְאָמַר מָנַו גַּבְרָא דְּעַהְדְּתָיְהִי וּבְרֵהּ דְּאֶנָשָׁא דַּסְעַרְתָּיְהִי׃

Et vn Profeta n'ha renduto teſtimonianza in vn luogo, dicendo, Che coſa è l'huomo, che tu lo viſiti?

7 אַמְכֶתָּיְהִי קַלִיל מֶן מַלְאֲכֵא תֶּשְׁבּוּחְתָּא וְאִיקָרָא סָמְתְּ בְּרֵישֵׁהּ וְאַשְׁלַטְתָּיְהִי בְּעֶבָדָא דְּאִידַיךְ׃

Tu l'hai fatto alquanto minor che gli Angeli, tu l'hai incoronato di gloria e d'honore, e l'hai conſtituito ſopra l'opere de le tue mani.

8 וְכֻל מֶדֶּם שַׁעְבַּדְתְּ תְּחֵית רֶגְלַוְהִי בְּהָי דֵּין דְּכֻל מֶדֶּם שַׁעְבֶּד לֵהּ לָא שְׁבַק מֶדֶּם דְּלָא מְשַׁעְבַּד הָשָׁא דֵּין לָא עַד־כִּיל חָזֵינַן דְּכֻל מֶדֶּם מְשַׁעְבַּד לֵהּ׃

Tu hai ſottopoſte tutte le coſe ſotto i ſuoi piedi, Certo ne l'hauergli ſottopoſte tutte le coſe, niente ha laſciato che non gli ſia ſotto poſto. Ma noi al preſente non vediamo ancora eſſerli ſottopoſte tutte le coſe.

9 הָו דֵּין דְּמָךְ קַלִיל מֶן מַלְאֲכֵא חָזֵינַן דְּהָוְיוּ יֵשׁוּעַ מְטוּל חַשָּׁא דְּמַוְתֵּהּ וְתֶשְׁבּוּחְתָּא וְאִיקָרָא סִים בְּרֵישֵׁהּ הָו גֵּיר סְתַר מֶן אֱלָהָא בְּטַיְבוּתֵהּ חָלָף כֻּל־נָשׁ טְעֶם מַוְתָּא׃

Ma vediamo colui che era ſtato fatto alquanto minor che gli Angeli, cioè Gieſu per la paſſion de la morte eſſere incoronato di gloria e d'honore: accioche per la gratia di Dio guſtaſſe la morte per tutti.

ב

4 וֵאלֹהִים הֵעִיד בְּאוֹתוֹת וּמוֹפְתִים וּגְבוּרוֹת רַבּוֹת וּבְמַתְּנוֹת רוּחַ הַקֹּדֶשׁ כִּרְצוֹנוֹ׃

Teſtificando juntamente con ellos Dios con ſennales y milagros y diuerſas marauillas, y con dones del Eſpiritu Sancto repartiendolos ſegun ſu voluntad.

5 כִּי־לֹא שָׁת תַּחַת רַגְלֵי הַמַּלְאָכִים אֶת־עוֹלָם הַבָּא אֲשֶׁר דִּבַּרְנוּ עָלָיו׃

Porque no ſujetó à los angeles el mundo venidero, de loqual hablamos.

6 כִּי־הֵעִיד אִישׁ בְּמָקוֹם פַּלְמוֹנִי לֵאמֹר מָה אֱנוֹשׁ כִּי־תִזְכְּרֶנּוּ וּבֶן־אָדָם כִּי־תִפְקְדֶנּוּ׃

Teſtificó empero vno encierto lugar, diziendo, Que es el hombre que te acuerdas de el, ò el hijo del hombre que lo viſitas?

7 וַתְּחַסְּרֵהוּ מְעַט מֵאֱלֹהִים וְכָבוֹד וְהָדָר תְּעַטְּרֵהוּ תַּמְשִׁילֵהוּ בְּמַעֲשֵׂי יָדֶיךָ׃

Heziſtelo vn poco menor que los Angeles, coronaſtelo de gloria y de honrra, y puſiſtelo ſobre las obras de tus manos.

8 כֹּל שַׁתָּה תַּחַת רַגְלָיו וּבַאֲשֶׁר כִּי־כֹל שָׁת תַּחְתָּיו אֶחָד לֹא הִשְׁאִיר אֲשֶׁר לֹא הוּשַׁת תַּחְתָּיו וּמֵעַתָּה עוֹדֶנּוּ לֹא רוֹאִים אֲנַחְנוּ כִּי־כָל־דְּבָרִים הוּשַׁתּוּ תַּחְתָּיו׃

Todas las coſas ſujetaſte debaxo de ſus pies Ponque en quanto le ſujetó todas las coſas, nada dexó que no ſea ſujeto à el. Mas aun no vemos que todas las coſas le ſon ſujetas.

9 כִּי־אוֹתוֹ אֲשֶׁר מְעַט מֵאֱלֹהִים מְחֻסָּר רֹאִים אֲנַחְנוּ אֶת־יֵשׁוּעַ בַּעֲבוּר עֱנוּי הַמָּוֶת וְכָבוֹד וְהָדָר מְעֻטָּר אֲשֶׁר בִּתְחִנַּת אֱלֹהִים עַל־כֻּלָּם יִטְעַם אֶת־הַמָּוֶת׃

Empero vemos à aquel Ieſus coronado de gloria y de honrra, que es hecho vn poco menor que los Angeles por paſsion de muerte, paraque por gracia de Dios guſtaſſe la muerte por todos.

β.

4. Συνεπιμαρτυροῦντος τοῦ θεοῦ σημείοις τὲ καὶ τέρασι, καὶ ποικίλαις δυνάμεσι, καὶ πνεύματος ἁγίου μερισμοῖς, κατὰ τὴν αὐτοῦ θέλησιν;

Dieu en outre leur rendant enſemble teſmoignage par ſignes & miracles, & diuerſes vertus, & diſtributions du ſainct Eſprit, ſelon ſa volonté.

5. Οὐ γὰρ ἀγγέλοις ὑπέταξε τὴν οἰκουμένην τὴν μέλλουσαν, περὶ ἧς λαλοῦμεν.

Car il n'a point aſſuietti aux Anges le monde à venir, duquel nous parlons.

6. Διεμαρτύρατο δέ πού τις, λέγων, τί ἐστιν ἄνθρωπος ὅτι μιμνήσκῃ αὐτοῦ, ἢ υἱὸς ἀνθρώπου, ὅτι ἐπισκέπτῃ αὐτόν;

Et quelcun a teſmoigné en quelque lieu, diſant, Qu'eſt ce que de l'homme, que tu ayes ſouuenance de lui? ou du fils de l'homme que tu le viſites?

7. Ἠλάττωσας αὐτὸν βραχύ τι παρ' ἀγγέλους· δόξῃ καὶ τιμῇ ἐστεφάνωσας αὐτὸν, καὶ κατέστησας αὐτὸν ἐπὶ τὰ ἔργα τῶν χειρῶν σου.

Tu l'as fait vn petit moindre que les Anges, tu l'as couronné de gloire & d'honneur, & l'as eſtabli ſur les œuures de tes mains.

8. Πάντα ὑπέταξας ὑποκάτω τῶν ποδῶν αὐτοῦ. ἐν γὰρ τῷ ὑποτάξαι αὐτῷ τὰ πάντα, οὐδὲν ἀφῆκεν αὐτῷ ἀνυπότακτον. νῦν δὲ οὔπω ὁρῶμεν αὐτῷ τὰ πάντα ὑποτεταγμένα.

Tu as aſſuietti toutes choſes, ſous ſes pieds. Or en ce qu'il lui a aſſuietti toutes choſes, il n'a rien laiſſé qui ne lui ſoit aſſuietti. Si ne voyons-nous point encore maintenant toutes choſes lui eſtre aſſuietties.

9. Τὸν δὲ βραχύ τι παρ' ἀγγέλους ἠλαττωμένον, βλέπομεν ἰησοῦν, διὰ τὸ πάθημα τοῦ θανάτου, δόξῃ καὶ τιμῇ ἐστεφανωμένον· ὅπως χάριτι θεοῦ ὑπὲρ παντὸς γεύσηται θανάτου.

Mais nous voyons couronné de gloire & d'honneur celui qui auoit eſté fait vn petit moindre que les Anges, aſſauoir Ieſus, par la paſſion de ſa mort, afin que par la grace de Dieu, il gouſtaſt la mort pour tous.

CAP. II.

4. Conteſtante Deo ſignis, & portentis, & variis virtutibus, & Spiritus ſancti diſtributionibus ſecundùm ſuam voluntatem.

God bearing witnes thereto / both with ſignes and wonders / and with diuers miracles / and giftes of the holy Ghoſt / according to his owne will ?

5. Non enim angelis ſubiecit Deus orbem terræ futurum, de quo loquimur.

For hee hath not put in ſubiection vnto the Angels the worlde to come / whereof we ſpeake.

6. Teſtatus eſt autem in quodam loco quis, dicens, Quid eſt homo quòd memor es eius : aut filius hominis quoniam viſitas eum ?

But one in a certaine place witneſſed / ſaying / What is man / that thou ſhouldeſt be mindefull of him : or the ſonne of man that thou wouldeſt conſider him.

7. Minuiſti eum paulominus ab angelis : gloria & honore coronaſti eum, & conſtituiſti eum ſuper opera manuum tuarum.

Thou madeſt him a litle inferiour to the Angels : thou crownedſt him with glorie and honour / and haſt ſet him about the workes of thine handes.

8. Omnia ſubieciſti ſub pedibus eius, In eo enim quòd omnia ei ſubiecit : nihil dimiſit non ſubiectum ei. Nunc autem necdum videmus omnia ſubiecta ei.

Thou haſt put all things in ſubiection vnder his feete. And in that hee hath put all thinges in ſubiection vnder him / hee left nothing that ſhoulde not bee ſubiect vnto him. But wee yet ſee not all thinges ſubdued vnto him.

10. Eum autem qui modico quàm angeli, minoratus eſt, videmus Ieſum propter paſſionem mortis, gloria & honore coronatum : ut gratia Dei, pro omnibus guſtaret mortem.

But we ſee Jeſus crowned with glorie & honour / which was made a litle inferiour to the Angels / through the ſuffering of death / that by Gods grace hee might taſte death for all men.

Das II. Capitel.

4. Vnd Gott hat jhr zeugniß gegeben / mit zeichen / wunder vnnd mancherley kräfften / vnd mit außtheilung deß heiligen Geiſtes / nach ſeinem willen.

Oc Gud gaff dem Vidniſbyrd / met tegen / vnderlige Gerninger / oc mangfoldig krafft / oc met den hellig Aands vddelelſe / effter hans vilie.

5. Denn er hat nicht den Engeln vnterthan die zukünfftige Welt / davon wir reden.

Thi hand giorde icke Englene den tilkommende Verden vnderdanig / om huilcken wi tale.

6. Es bezeuget aber einer an einem ort / vnd ſpricht : Was iſt der Menſch / daß du ſein gedenckeſt? Vnd deß Menſchen Son / daß du jhn heimſucheſt ?

Der vidner en paa en ſted / oc ſiger / huad er Menniſken / at du tencker paa hannem ? Oc Menniſkens Søn / at du hiemſøger hannem ?

7. Du haſt jhn eine kleine zeit der Engel mangeln laſſen / Mit preiß vnd ehren haſt du jn gekrönet / vnd haſt jn geſetzt über die werck deiner hände.

Du lodſt hannem fattis Engle en liden tid / Du krunede hannem met priſſ oc ære / oc ſette hannem offuer dine henders gerninger.

8. Alles haſt du vnterthan zu ſeinen füſſen. In dem / daß er jhm alles hat vnterthan / hat er nichts gelaſſen / daß jm nicht vnterthan ſey. Jetzt aber ſehen wir noch nicht / daß jhm alles vnterthan ſey.

Du lagde alting vnder hans føder. J det at hand vnderlagde hannem alting / da forlod hand inted / at det ey er hannem vndergiffuet. Men wi ſee icke end nu / at alting er hannem vndergiffuen.

9. Den aber / der ein kleine zeit der Engel gemangelt hat / ſehen wir / daß es Jeſus iſt / durchs leiden deß Todts gekrönet mit preiß vnnd ehren / auff daß er von Gottes Gnaden für alle den Tod ſchmecket.

Men wi ſee den / ſom en liden tid fattedis Engle / at det er Jheſus / ſom er formedelſt Dødens pine krunet met priſſ oc ære / Paa det hand ſkulde aff Guds naade ſmage Døden for alle.

Kapitla II.

4. Wyſwědčenijm Božijm ſkrze znamenij / a zázraky / a rozličné mocy / y vdělowánijm daruow Ducha Swatého / podlé wuole geho.

A Bog weſpoł świádczył / y przez znáki / przez cudá / y rozmaite mocy / y przez vdźielenie Duchá świetego / wedlug ſwey woley.

5. Nebo Buoh nepoddal Angeluom buducýho okrſſlka zemſkého / o kterémžto mluwijme :

Abowiemći Aniołom nie poddał onego świátá przyſzłego / o ktorym mowimy.

6. Ale ſwědčil na gednom miſtě geden / řka : Co geſt Člowěk / že pomnijš na něho / aneb Syn člowěka / že nawſſtěwugeš gey.

A niektory świádczył ná niektorym mieyſcu mowiac : Coż ieſt człowiek iż go pámietaſz / ábo ſyn człowieczy iż náń wzglad maſz ?

7. Malickos ho menſſýho včinil než Angely / ſláwau a ctij korunowal gſy ho / a vſtanowil gſy gey nad djlem rukau twých.

Vczyniłeś go mało co niżſzym nád Anioły / vkoronowałeś go chwałą y czcią / y poſtanowiłeś go nad wſzytkimi ſpráwámi rąk twoich.

8. Wſſeckny wěcy poddal gſy pod nohy geho. Že geſt pak wſſecky wěcy poddal gemu / tedy zagiſté nic nepozuoſtawil / cožby nebylo poddáno gemu. Ale nynij geſſtě newidijme / aby gemu wſſecky wěcy poddány byly.

Poddałeś wſzytki rzeczy pod nogi iego / A záiſte przez to iż mu wſzytki rzeczy poddał / nic nie opuśćił coby iemu poddanego nie było / iednák teraz ieſzcze nie widźimy wſzytkich rzeczy być mu poddánych.

9. Toho pak kterýž málo menſſý včiněn geſt než Angely / widijme Gežijſſe pro vtrpnau Smrt ctij ſláwau korunowaného / aby ſkrze miloſt Božij za wſſecky okuſyl Smrti.

Ale Jezuſá onego obaczamy vkoronowánego chwałą y czcią / ktory ſie mało co zſtał niżſzym nad Anioły / dla meki śmierći / áby z łáſki Bożey za wſzytki śmierći ſkoſztował.

ב

10 יאא הוא גיר להו דכל
באידה וכל מטולתה ובניא
סגיאא אעל לתשבוחתה
דלרישא דחייהון בחשא
יגמריוהי׃

Percioche egli era conueniente che colui, per cagion delquale ſon tutte le coſe, e per opera del quale ſon tutte le coſe, conducendo egli molti figliuoli a la gloria, conſacraſſe con afflittioni il principe de la lor ſalute.

11 הו גיר דקדש והנון ד
דאתקדשו מן חד אנון כ
כלהון מטול הנא לא בהת
דיקרא אנון אחוהי׃

Imperoche e quel che ſantifica, e quei che ſon ſantificati, tutti ſon da vno: per laqual coſa non ſi vergogna di chiamarli fratelli.

12 כד אמר אסבר שמך
לאחי ובגוה דעדתא א
אשבחך׃

Dicendo, Io annuntiarè il tuo nome a i miei fratelli, e laudarotti nel mezo de la Congregatione.

13 ותוב דאנא אהוא תכיל
עלוהי ותוב הא אנא ובניא
דיהבת לי אלהא׃

E piu, Io mi confidarò in lui. Et ancora, Ecco me e i fanciulli, che Iddio m'ha dati.

14 מטול גיר דבניא
אשתותפו בבסרא ובדמא
אף הו בה בדמותא א
אשתותף בהין בהלין דב
דבמותה יבטל למן דאחיד
שולטנא דמותא דאיתוהי
סטנא׃

Adunque poi che i fanciulli ſon partecipi de la carne e del ſangue, ancor egli n'ha ſimilmente partecipato: accioche per mezo de la morte diſtruggeſſe colui che haueua l'Imperio de la morte, cioè il diauolo.

15 וישרא להנון אילין ד
דבדחלתא דמותא בכלהון
חייהון משתעבדין הוו
לעבדותא׃

E liberaſſe tutti quelli che per timor de la morte erano per tutta la vita loro ſoggetti à ſeruitù.

ב

10 כי־שוה לו אשר בעבורו
כל־דברים ואשר בו כל־דברים
ואשר מביא בנים רבים לכבוד
להשלים את־נשיא ישועתמו
בעני׃

Porque conuenia que à aquel por amor del qual ſon todas las coſas, y por el qual ſon todas las coſas, auiendo de traer en ſu gloria à muchos hijos, hizieſſe conſumado por affliciones àl author de la ſalud deellos.

11 כי־המקדיש והנקדשים
מאחד כלמו על־כן לא
התבושש לקרא להם אחים׃

Porque el que ſanctifica y losque ſon ſanctificados de vno ſon todos: por loqual no ſe auerguença de llamarlos Hermanos.

12 לאמר אספרה שמך לאחי
בתוך קהל אהללך׃

Diziendo, Annunciaré à mis Hermanos tu nombre, en medio de congregacion te alabaré.

13 ועוד אני אחסה בו ועוד
הנה אנכי והילדים אשר נתן לי
יהוה׃

Y otra vez, Yo confiaré en el. Y otra vez, Heaqui yo y mis hijos que me dió Dios.

14 וכי־הילדים חברי בשר
ודם המה גם הוא כמו כן
חברם נהיה אשר במות יהבל
אותו לאשר יש לו כח וגבורת
המות זה הוא השטן׃

Anſique porquanto los hijos communicaron à carne y à ſangre, el tambien anſi participó de lo miſmo, para deſtruyr por lo muerte àlque tenia el imperio de la muerte, es à ſaber, el diablo.

15 ויפלטמו כלם אשר ביראת
המות בכל־חייהם נשבים היו
לעבודה׃

Y librar à losque por el temor de la muerte eſtauan por toda la vida ſujetos à ſeruidumbre.

β'.

10. Ἔπρεπε γὰρ αὐτῷ δι᾽ ὃν τὰ πάντα, καὶ δι᾽ οὗ τὰ πάντα, πολλοὺς υἱοὺς εἰς δόξαν ἀγαγόντα, τὸν ἀρχηγὸν τῆς σωτηρίας αὐτῶν, διὰ παθημάτων τελειῶσαι.

Car il eſtoit conuenable que celui, pour lequel ſont toutes choſes, & par lequel ſont toutes choſes, puis qu'il amenoit pluſieurs enfans à gloire, conſacraſt le prince de leur ſalut par afflictions.

11. Ὅ, τε γὰρ ἁγιάζων καὶ οἱ ἁγιαζόμενοι, ἐξ ἑνὸς πάντες. δι᾽ ἣν αἰτίαν οὐκ ἐπαισχύνεται ἀδελφοὺς αὐτοὺς καλεῖν.

Car & celui qui ſanctifie, & ceux qui ſont ſanctifiés, ſont tous d'vn: pour laquelle cauſe il ne prend point à honte de les appeler freres.

12. Λέγων, ἀπαγγελῶ τὸ ὄνομά σου τοῖς ἀδελφοῖς μου, ἐν μέσῳ ἐκκλησίας ὑμνήσω σε.

Diſant, I'annoncerai ton Nom à mes freres, & te louerai au milieu de l'aſſemblee.

13. Καὶ πάλιν, ἐγὼ ἔσομαι πεποιθὼς ἐπ᾽ αὐτῷ. καὶ πάλιν, ἰδοὺ ἐγὼ καὶ τὰ παιδία, ἅ μοι ἔδωκεν ὁ θεός.

Et derechef, Ie me confierai en lui, Et encore, Me voici, moi & les enfans que Dieu m'a donnés.

14. Ἐπεὶ οὖν τὰ παιδία κεκοινώνηκε σαρκὸς καὶ αἵματος, καὶ αὐτὸς παραπλησίως μετέσχε τῶν αὐτῶν, ἵνα διὰ τοῦ θανάτου καταργήσῃ τὸν τὸ κράτος ἔχοντα τοῦ θανάτου, τουτέστι, τὸν διάβολον.

Depuis donc que les enfant participent à la chair & au ſang, lui auſſi ſemblablement a participé aux meſmes choſes, afin que par la mort il deſtruiſiſt celui qui auoit l'empire de mort, c'eſt aſſauoir le diable :

15. Καὶ ἀπαλλάξῃ τούτους ὅσοι φόβῳ θανάτου διὰ παντὸς τοῦ ζῆν ἔνοχοι ἦσαν δουλείας.

Et qu'il en deliuraſt tous ceux qui pour crainte de mort eſtoyẽt toute leur vie aſſuiettis à ſeruitude.

CAP. II.

10. Decebat enim eum propter quem omnia, & per quem omnia, qui multos filios in gloriam adduxerat, authorem ſalutis eorum per paſſionem conſummare.

For it became him / for whome are all thinges / and by whome are all thinges / ſeeing that hee brought many children vnto glorie / that hee ſhoulde conſecrate the Prince of their ſaluation through afflictions.

11. Qui enim ſanctificat, & qui ſanctificantur: ex uno omnes. Propter quam cauſam non contunditur fratres eos vocare.

For he that ſanctifieth / and they which are ſanctified / are all of one: wherefore he is not aſhamed to call them brethren.

12. Dicens, Nuntiabo nomen tuum fratribus meis: in medio eccleſiæ laudabo te.

Saying / I will declare thy Name vnto my brethren: in y midſ of the Curch will I ſing praiſes to thee.

13. Et iterum, Ego ero fidens in eum. Et iterum: Ecce ego & pueri mei, quos dedit mihi Deus.

And againe / I will put my truſt in him. And againe / Behold / here am I / and the children / which God hath giuen me.

14. Quia ergo pueri communicaverunt carni & ſanguini: & ipſe ſimiliter participavit eiſdem: ut per mortem deſtrueret eum qui habebat mortis imperium, id eſt, diabolum.

Foraſmuch then as the children were partakers of fleſhe and blood / hee alſo him ſelfe likewiſe tooke part with them / that he might deſtroy through death / him that had the power of death / that is the deuill.

15. Et liberaret eos qui timore mortis per totam vitam obnoxii erant ſervituti.

And that he might deliuer all them / which for feare of death were all their life time ſubiect to bondage.

Das II. Capitel.

10. Denn es ziemet dem / vmb deß willen alle ding ſind / vnd durch den alle ding ſind / der da vil Kinder hat zur Herrligkeit geführet / daß er den Hertzogen jhrer ſeligkeit durch leiden volkommen machte.

Thi det ſømede hannem / for hues ſkyld alle ting ere / oc formedelſt huilcken alle ting ere / den ſom førde mange Børn til Herlighed / at hand ſkulde gøre Førſten til deris ſalighed fuldkommen formedelſt pine.

11. Sintemal ſie alle von einem kommen / beyde der da heiliget / vnd die da geheiliget werden. Darumb ſchämet er ſich auch nicht / ſie Brůder zu heiſſen.

Efferdi de komme alle aff en / baade den ſom helliger / oc de ſom bliffue helligede. Der faare ſkammer hand ſig oc icke / at kalde dem Brødre.

12. Vnd ſpricht: Jch wil verkündigen deinen Namen meinen Brůdern / vnd mitten inn der Gemeine dir lobſingen.

Oc ſiger / Jeg vil forkynde mine Brødre dit Naffn / oc ſiunge dig Loff met iblant Menigheden.

13. Vnd abermal: Jch wil mein vertrawen auff jn ſetzen. Vnd abermal: Sihe da / Jch vnd die Kinder / welche mir Gott gegeben hat.

Oc atter igen / Jeg vil forlade mig paa hannem. Oc atter igen / ſee der / ieg oc de Børn / ſom Gud gaff mig.

14. Nach dem nun die Kinder fleiſch vnd blut haben / iſt ers gleicher maſſen theilhafftig worden / Auff daß er durch den Todt die macht neme dem / der deß Todtes gewalt hatte / das iſt / dem Teuffel.

Efferdi at Børnene haffue nu kød oc blod / da er hand i lige maade bleffuen delactig der vdi / Paa det hand ſkulde formedelſt Døden tage macten fra den / ſom haffde vold offuer Døden / det er / Dieffuelen.

15. Vnd erlöſete die / ſo durch forcht deß Todtes im gantzen leben Knechte ſein muſten.

Oc frelſte dem / ſom formedelſt Dødens fryct / ſkulde veret Tienere i al deris Liffs tid.

Kapitola II.

10. Neb geſt ſluſſalo na toho / ſkrze kterěhož gſau wſſecky wěcy / a pro kterěhož geſt wſſecko / aby mnohé Synny přiweda k ſláwě / rozmnožitele a puowoda gegich Spaſenij / ſkrze vmučenij dokonalé včinil:

Abowiem godziło ſie áby ten dla ktorego ſa wßytki rzeczy / y przez ktorego ſa wßytki rzeczy / wiele ſynow do chwały przywodzac / kśiaże zbáwienia ich przez meki poświećił.

11. Nebo y ten / kterýž poſwěcuge / y ti kteřijž poſwěceni bywagij / z gednoho wſſyckni gſau. Pro kteraužto přijčinu neſtydij ſe gmenowati ge bratřijmi.

Bo y ten ktory poświeca / y ći ktorzy bywáia poświecent / z iedne° ſa wßyſcy / dla ktorey przyczyny nie wſtyda ſie bráćia ich názywáć.

12. Řka: Zwěſtugi gměno twé Bratřijm mým / a v proſtřed Cýrkwe tebe chwáliti budu.

Mowiac: Opowiem imie twoie bráćiey moiey / w pośrzodku kośćiołá pieśni tobie záſpiewam.

13. A opět: Já budu vffati w něho. A opět ginde Ay yá a děti mé / kteréž dal mi Buoh.

Y záſie: Będę temu dufał. Y záſie: Oto ia y dźieći ktore mi dał Bog.

14. Protož tehda / když děti včaſtenſtwij měli s tělem a krwij / y on také w těmž včaſtenſtwij měl / aby ſkrze ſmrt zkazyl toho / kterýž měl wládařſtwij nad ſmrtij / to geſt ďábla:

Iż thedy dźieći vczeſtnikt ſa ćiałá y krwie / tákże też y on zſtał ſie vczeſtnikiem tych rzeczy / aby przez śmierć znißczył tego ktory miał páńſtwo śmierći / to ieſt czártá.

15. A áby wyſwobodil ty / kteřijžto ſtrachem ſmrti / po wſſecek čas žiwota ſwého bylj zawázáni k ſlužbě.

A iżby wyzwolił ty / ktorzykolwiek prze boiaźń śmierći / przez wßytek żywot poddáni byli pod niewola.

ב

16 לָא הֲוָא גֵּיר מֶן מַלְאַכֵא נְסַב אֶלָּא מֶן זַרְעֵהּ דַּאבְרָהָם נְסַב׃

Percioch'egli certo non ha preſo gli Angeli, ma ha preſo il ſeme d'Abraam.

17 מֶטּוּל הָנָא וָדֶק הֲוָא דְּבְכֹל מֶדֶם יִתְדַּמֵּא לְאַחוּהִי דְּיֶהְוֵא מְרַחְמָנָא וְרַב כּוּמְרָא מְהַימְנָא בְּדַאלָהָא וְיֶהְוֵא מְחַסֵּא עַל חְטָהַוְהִי דְּעַמָּא׃

Però l'è biſognato in tutte le coſe eſſer ſimile a i fratelli: accioche foſſe miſericordioſo e fedel pontefice ne le coſe da farſi verſo Iddio, per ſatisfar per i peccati del popolo.

18 בְּהֵי גֵּיר דְּהוּ חַשׁ וְאֶתְנַסִּי מֶשְׁכַּח דְּנֶעְדַּר לְאַילֵין דְּמֶתְנַסֵּין׃

Perche da quel ch'egli ha patito, eſſendo tentato, puo ſoccorrer à quelli che ſon tentati.

ג

1 מֶכִּיל אַחַי קַדִּישֵׁא דְּאֶתְקְרִיתּוּן בִּקְרִיתָא דְּמֶן שְׁמַיָּא חַזַאוּהִי לְהָנָא שְׁלִיחָא וְרַב כּוּמְרָא דְּתַוְדִּיתַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא׃

Per laqualcoſa, fratelli ſanti, che ſete partecipi de la celeſte vocatione, conſiderate l'Apoſtolo e Pontefice de la noſtra confeſſione, Chriſto IESV.

2 דִּמְהַימַן לְמַן דַּעְבְדֵהּ אַיךְ מוּשֵׁא בְּכֻלֵּהּ בַּיְתֵהּ׃

Che è fedele à colui che l'ha conſtituito (come fu ancor Moiſe) fedele, dico, in tutta la caſa di eſſo.

3 סַגִּיָּאָא הִי תֶּשְׁבּוּחְתֵּהּ דְּהָנָא טָב מֶן דְּמוּשֵׁא אַיכַּנָּא דְּסַגִּי אַיקָרָא דְּבַנְיֵהּ דְּבַיְתָא טָב מֶן בֶּנְיָנֵהּ׃

Percioche coſtui è ſtato tenuto degno di tanto maggior gloria che Moiſe, quanto maggior honore ha colui che ha edificata la caſa, che non ha eſſa caſa.

ב

16 כִּי־לֹא בְּכָל דָּבָר לָקַח אֶת־הַמַּלְאָכִים כִּי־אִם אֶת־זֶרַע אַבְרָהָם לָקָח׃

Que no tomó à los Angeles, mas à la ſimiente de Abraham tomô.

17 וְלָכֵן שָׁוָה לוֹ בְּכָל דְּבָרִים לְהִדַּמּוֹת לְאֶחָיו לִהְיוֹתוֹ חַנּוּן וְרַחוּם וְכֹהֵן גָּדוֹל נֶאֱמָן לִפְנֵי אֱלֹהִים לְכַפֵּר עַל־עֲוֹנוֹת הָעָם׃

Por loqual deuia hazerſe en todo ſemejante à los hermanos, para ſer hecho miſericordioſo y fiel pontifice en loque es para con Dios es à ſaber para expiar los peccados del pueblo:

18 כִּי־בַּאֲשֶׁר נָגוֹעַ מֻכֶּה מְעֻנֶּה וּמְנֻסֶּה הוּא יוּכַל לַעֲזוֹר לַמְנֻסִּים׃

Porque en quanto el miſmo padeció y fue tentado, es poderoſo para tambien ſocorrer à loſque ſon tentados.

ג

1 לָכֵן אַחַי הַקְּדוֹשִׁים וְחַבְרֵי קְרִיאַת הַשָּׁמַיִם הַבִּיטוּ אֶת־שְׁלִיחַ וְכֹהֵן רֹאשׁ תּוֹדָתֵנוּ אֶת־יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ׃

Portanto, Hermanos, Sanctos, Participantes de la vocacion celeſtial, conſiderad el Apoſtol y Pontifice de nueſtra profeſſion el Chriſto Ieſus:

2 אֲשֶׁר נֶאֱמָן הוּא לְעֹשֵׂהוּ כְּמוֹ גַּם מֹשֶׁה בְּכָל־בֵּיתוֹ׃

Fiel àlque lo conſtituyó ſobre toda ſu caſa como tambien Moyſen.

3 כִּי־כָבוֹד גָּדוֹל יֵשׁ לָזֶה מִמֹּשֶׁה כַּמָּה יוֹתֵר יֵשׁ־כָּבוֹד לְבוֹנֵה בַיִת מִן הַבָּיִת׃

Porque de tanto mayor gloria que Moyſen eſte es eſtimado digno, quanto tiene mayor dignidad que la caſa, el que la fabricô.

β.

16. Οὐ γὰρ δήπου ἀγγέλων ἐπιλαμβάνεται, ἀλλὰ σπέρματος ἀβραὰμ ἐπιλαμβάνεται.

Car certes il n'a nullement puis les Anges, mais a prins la ſemence d'Abraham.

17. Ὅθεν ὤφειλε κατὰ πάντα τοῖς ἀδελφοῖς ὁμοιωθῆναι, ἵνα ἐλεήμων γένηται, καὶ πιστὸς ἀρχιερεὺς τὰ πρὸς τὸν θεόν, εἰς τὸ ἱλάσκεσθαι τὰς ἁμαρτίας τοῦ λαοῦ.

Parquoi il a falu qu'il fuſt ſouuerain Sacrificateur, miſericordieux & fidele ès choſes qui doiuent eſtre faites enuers Dieu, afin de faire propitiation pour les pechés du peuple.

18. Ἐν ᾧ γὰρ πέπονθεν αὐτὸς πειρασθείς, δύναται τοῖς πειραζομένοις βοηθῆσαι.

Car par ce qu'il a ſouffert en eſtant tenté, il eſt auſſi puiſſant pour ſecourir ceux qui ſont tentés.

ΚΕΦΑΛ. γ΄.

Ὅθεν, ἀδελφοὶ ἅγιοι, κλήσεως ἐπουρανίου μέτοχοι, κατανοήσατε τὸν ἀπόστολον καὶ ἀρχιερέα τῆς ὁμολογίας ἡμῶν ἰησοῦν χριστόν.

Parquoi, freres ſaincts, qui eſtes participans de la vocation celeſte, conſiderez l'Apoſtre & ſouuerain Sacrificateur de noſtre profeſſion, aſſauoir Ieſus Chriſt,

2. Πιστὸν ὄντα τῷ ποιήσαντι αὐτόν, ὡς καὶ μωσῆς ἐν ὅλῳ τῷ οἴκῳ αὐτοῦ.

Qui eſt fidele à celui qui l'a eſtabli, ainſi que Moyſe auſſi eſtoit fidele en toute la maiſon d'icelui.

3. Πλείονος γὰρ δόξης οὗτος παρὰ μωσῆν ἠξίωται, καθ' ὅσον πλείονα τιμὴν ἔχει τοῦ οἴκου ὁ κατασκευάσας αὐτόν.

Car ceſtui-ci eſt reputé digne d'vne plus grande gloire que Moyſe, entant que celui qui a edifié la maiſon, eſt en plus grande dignité que la maiſon meſme.

CAP. II.

16. Nuſquam enim angelos apprehendit, ſed ſemen Abrahæ apprehendit.

For hee in no ſort tooke the Angels/ but he tooke the ſeede of Abraham.

17. Vnde debuit per omnia fratribus ſimilari: ut miſericors fieret & fidelis pontifex ad Deum, ut repropitiaret delicta populi.

Wherefore in all thinges it became him to be made like vnto his brethren/ that hee might bee mercifull/ and a faithfull high Prieſt in thinges concerning God/ that hee might make reconciliation for the ſinnes of the people

18. In eo enim in quo paſſus eſt ipſe & tentatus: potens eſt & eis qui tentantur auxiliari.

For in that he ſuffered/ & was tempted/ he is able to ſuccour them that are tempted.

CAP. III.

VNde fratres ſancti, vocationis cæleſtis participes, conſiderate Apoſtolum, & pontificem confeſſionis noſtræ Ieſum (*Chriſtum.*)

Therefore holy brethren/ partakers of the heauenly vocation/ conſider the Apoſtle and high Prieſt of our profeſſion/ Chriſt Jeſus.

2. Qui fidelis eſt ei qui fecit illum, ſicut & Moyſes in omni domo eius.

Who was faithfull to him that hath appointed him/ euen as Moſes was in all his houſe.

3. Amplioris enim gloriæ iſte præ Moyſe dignus eſt habitus, quanto ampliorem honorem habet domus, qui fabricavit illam.

For this man is counted worthy of more glorie then Moſes/ in as much as he which hath builded the houſe/ hath more honour then the houſe.

Das II. Capitel.

16. Denn er nimpt nirgend die Engel an ſich/ ſondern den Samen Abrahe nimpt er an ſich.

Thi hand tager ingen ſted Engle til ſig/ men Abrahams Sæd tager hand til ſig.

17. Daher muſt er aller ding ſeinen Brüdern gleich werden/ auff daß er barmhertzig würde/ vnnd ein trewer Hoherprieſter für Gott/ zuverſöhnen die ſünde deß Volcks.

Der faare ſkulde hand vere ſine Brødre lig i alle ting/ paa det hand ſkulde bliffue barmhertig/ oc en trofaſt ypperſte Preſt faar Gud/ oc forlige Folckens ſynder.

18. Denn darinnen er gelitten hat vnnd verſucht iſt/ kan er helffen denen die verſucht werden.

Thi der vdi ſom hand leed oc bleff friſtet/ kand hand hielpe dem/ ſo bliffue friſtede.

Das III. Capitel.

Derhalben/ jr heiligen Brüder/ die jr mit beruffen ſeyt/ durch den himliſchen beruf/ nemet war deß Apoſtels vnd Hohenprieſters/ den wir bekennen/ Chriſti Jeſu.

DEr faare/ i hellige Brødre/ i ſom oc ere kallede/ formedelſt det Himmelſke Kald/ tager vare paa den Apoſtel oc ypperſte Preſt/ ſom wi bekende Chriſtum Iheſum.

2. Der da trew iſt/ dem/ der jhn gemacht hat/ wie auch Moſes/ inn ſeinem gantzen Hauſe.

Der er hannem tro/ ſom giorde hannem/ lige ſom oc Moſe/ i hans gantſke Huſſ.

3. Diſer aber iſt gröſſer ehren werth denn Moſes/ nach dem er eine gröſſere ehre am Hauſe hat/ der es bereitet/ denn das Hauß.

Men denne er ſtørre ære verd/ end Moſe/ effterdi at den haffuer ſtørre ære aff Huſet/ ſom det bereder/ end Huſet.

Kapitola II.

16 Neb nikdý přirozenj Angelſkého nepřiyal/ ale ſýmě Abrahamowo přiyal.

Bo záiſte nie przyymowal Aniolow/ ale plemię Abráamowe przyymowal.

17. A tak we wſſem měl podoben býti Bratřijm/ aby milosrdný byl a wěrný Biſkup/ w gednánij wěcý náležitých před Bohem/ kterýžby miloſtiwě odpuſtil hřijchy lidſké.

Zkad miał we wſzytkim być podobnym bráciey/ áby był miłoſiernym/ y wiernym Káplanem w tych rzeczach/ ktore ſię v Bogá dziać miáły/ ku vblagániu grzechow ludzkich.

18. Protož zagiſté/ že geſt trpěl a pokauſſýn/ mocen geſt těm/ kteřij pokauſſeni býwagij/ také ſpomáhati.

Abowiem z tego co ćirpiał gdy był kuſzon/ może y ty ktorzy kuſzeni bywáią podpomoc.

Kapitola. III.

PRotož Bratřij Swatij/ powolánij Nebeſkého včaſtni/ patřte na Apoſſtola a Biſkupa wyznánij naſſeho Gežijſſe:

A Przetoż bráćia świeći/ vczeſtnicy wezwánia niebieſkiego/ obáczcie Apoſtolá y nawyżſzego Kapłana wyznania náſzego Kryſtuſá Jezuſá.

2. Kterýžto wěrný geſt tomu/ kdož gey vſtanowil/ yako y Moyžijš we wſſem domu geho.

Wiernego temu ktory go poſtánowił/ iáko y Mojżeſz we wſzytkim domu iego.

3. Wětſſý zagiſté tento nad Moyžijſſe cti hoden geſt/ čijm hogněgſſý čeſt má nad Dům ten kdož gey wyſtáwěl.

Bo tym więcey chwały był godzien nád Mojżeſzá/ im więkſza cześć ma then ktory zbudował dom/ niż dom ſam.

ג

4 כֻּל בַּיְתָא גֵּיר מֶן אְנָשָׁא הוּ מֶתְבְּנֵא הָו דֵּין דְּבַנְיָא כֻּל אֱלָהָא הוּ׃

Perche ogni caſa è edificata da qualcuno: e colui che ha fabbricate tutte queſte coſe, è Iddio.

5 וּמוּשֶׁא אַיְךְ עַבְדָא אֶתְהַיְמַן בְּבַיְתָא כֻּלֵּהּ לְסָהֲדוּתָא דְּאִילֵין דַּעְתִידָן הֲוַי לְמֶתְמַלָּלוּ בְּאִידֵהּ׃

E Moiſe fu ben fedele in tutta la caſa di lui, come famiglio, in teſtimonio de le coſe che s'haueuano à dire.

6 מְשִׁיחָא דֵּין אַיְךְ בְּרָא עַל בַּיְתֵהּ וְאִיתַוְהי בַּיְתֵהּ חְנַן אֶן עְדַמָּא לַחְרָתָא נֵאחוּד גַּלְיוּת אַפֵּא ו וְשׁוּבְהָרָא דְּסַבְרֵהּ׃

Ma Chriſto come Figliuolo è ſopra la caſa ſua, la cui caſa ſiamo noi, ſe terremo ferma la confidentia e la gloria de la ſperanza infin al fine.

7 מֶטוּל דְּאָמְרַת רוּחָא דְּקוּדְשָׁא דְּיוֹמָנָא אֶן בְּקָלֵהּ תֶּשְׁמְעוּן׃

Perilche, come dice lo Spirito ſanto, Se vos hoggi vdirete la voce ſua.

8 לָא תַקְשׁוּן לֶבְוָתְכוּן לְמַרְגָּזוּתֵהּ אַיְךְ כַּמַּרְמְרָנָא וְאַיְךְ יוֹמָא דְּנֶסְיוֹנָא דְּבַמַּדְבְּרָא׃

Non indurate i voſtri cuori, ſi come ne l'irritamento nel dì de la tentatione nel diſerto.

9 דְּנַסִּיוּנִי אֲבָהַיְכוּן וַבְּקוֹ חֲזַו עְבָדַי אַרְבְּעִין שְׁנִין׃

Doue i Padri voſtri mi tentorono, mi prouorono, e viddero l'opere mie, per quaranta anni.

10 מֶטוּל הָנָא מֵאנַת לִי בְּדָרָא הָו וֶאמְרֵת דְּעַמָּא הוּ דְּטָעֵא לֶבְהוּן וְהָנוּן לָא יַדְעוּ אוּרְחָתַי׃

Laonde io mi faſtidij di quella generatione, e diſſi, Eſſi ſempre errano col cuore: ne hanno conoſciute le mie vie.

ג

4 כִּי־כָל־בַּיִת נִבְנָה מֵאִישׁ וַאֲשֶׁר בָּנָה אֶת־כֹּל אֱלֹהִים הוּא׃

Porque toda caſa es edificada de alguno: y elque criò todas las coſas, Dios es.

5 וּמֹשֶׁה נֶאֱמָן הָיָה בְּכָל בֵּיתוֹ כִּמְשָׁרֵת לְעֵדוּת הַמְדֻבָּרִים׃

Item, Moyſen à la verdad fue fiel ſobre toda ſu caſa, como criado empero para teſtificar loque ſe auia de dezir.

6 וְהַמָּשִׁיחַ כְּמוֹ בֵן בְּבֵיתוֹ וּבֵיתוֹ הוּיִם אֲנַחְנוּ אִם אֶת־בִּטְחוֹן וּתְהִלַּת הַשֶּׂבֶר עַד־הַקֵּץ בְּעֹוז נֶאֱחֹז׃

Mas el Chriſto, como el hijo ſobre ſu caſa, la qual caſa ſomos noſotros, ſi haſta el cabo retuuieremos firme la confiança, y la eſperança glorioſa.

7 עַל־כֵּן כְּמוֹ אוֹמְרָה רוּחַ הַקֹּדֶשׁ הַיּוֹם אִם בְּקוֹלוֹ תִשְׁמָעוּ׃

Por loqual, como dize el Eſpiritu Sancto, Si oyerdes oy ſu boz.

8 אַל־תַּקְשׁוּ לְבַבְכֶם כִּמְרִיבָה כְּיוֹם מַסָּה בַּמִּדְבָּר׃

No endurezcays vueſtros coraçones, como en la irritacion, en el dia de la tentacion en el deſierto.

9 אֲשֶׁר נִסּוּנִי אֲבוֹתֵיכֶם בְּחָנוּנִי גַּם רָאוּ פוֹעֳלַי אַרְבָּעִים שָׁנָה׃

Donde me tentaron vueſtros padres; me prouaron, y vieron mis obras, quarenta annos.

10 לָכֵן אָקוּט בְּדוֹר וָאֹמַר עַם תֹּעֵי לֵבָב הֵם וְהֵם לֹא יָדְעוּ דְרָכָי׃

A cauſa de lo qual me enemiſté con eſta generacion, y dixe, Perpetuamente yerran de coraçon, ni ellos han conocido mis caminos:

γ.

4. Πᾶς γὰρ οἶκος κατασκευάζεται ὑπό τινος. ὁ δὲ τὰ πάντα κατασκευάσας, θεός.

Car toute maiſon eſt baſtie par quelcun: or celui qui a baſti toutes ces choſes, c'eſt Dieu.

5. Καὶ μωσῆς μὲν πιστὸς ἐν ὅλῳ τῷ οἴκῳ αὐτοῦ, ὡς θεράπων, εἰς μαρτύριον τῶν λαληθησομένων.

Et quant à Moyſe il a bien eſté fidele en toute la maiſon d'icelui comme ſeruiteur, pour teſmoigner les choſes qui deuoyent eſtre dites:

6. Χριστὸς δὲ ὡς υἱὸς ἐπὶ τὸν οἶκον αὐτοῦ, οὗ οἶκός ἐσμεν ἡμεῖς, ἐάνπερ τὴν παρρησίαν καὶ τὸ καύχημα τῆς ἐλπίδος, μέχρι τέλους βεβαίαν κατάσχωμεν.

Mais Chriſt comme Fils eſt ſur la maiſon d'icelui, duquel nous ſommes la maiſon, voire ſi nous retenons ferme iuſques à la fin l'aſſeurance & la gloire de l'eſperance.

7. Διὸ καθὼς λέγει τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, σήμερον ἐὰν τῆς φωνῆς αὐτοῦ ἀκούσητε.

Partant ainſi que dit le ſainct Eſprit, Au iourd'hui, ſi vous oyez ſa voix.

8. Μὴ σκληρύνητε τὰς καρδίας ὑμῶν, ὡς ἐν τῷ παραπικρασμῷ, κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ πειρασμοῦ ἐν τῇ ἐρήμῳ.

N'endurciſſez point vos cœurs, ainſi qu'en l'irritation, au iour de la tentation au deſert:

9. Οὗ ἐπείρασάν με οἱ πατέρες ὑμῶν, ἐδοκίμασάν με, καὶ εἶδον τὰ ἔργα μου τεσσαράκοντα ἔτη.

Là où vous peres m'ont tenté, & m'ont eſprouué, & ont veu mes œuures par quarante ans.

10. Διὸ προσώχθισα τῇ γενεᾷ ἐκείνῃ, καὶ εἶπα, ἀεὶ πλανῶνται τῇ καρδίᾳ. αὐτοὶ δὲ οὐκ ἔγνωσαν τὰς ὁδούς μου.

Parquoi i'ai eſté ennuye de ceſte generation, & ai dit, Ils errent touſiours en leurs cœurs, & n'ont point cognu mes voyes.

CAP. III.

4. Omnis namque domus fabricatur ab aliquo, qui autem omnia creavit, Deus eſt.

For euery houſe is builded of ſome man/ and he that hath built all thinges/ is God.

5. Et Moyſes quidem fidelis erat in tota domo eius tanquam famulus, in teſtimonium eorum quæ dicenda erant.

Nowe Moſes verely was faithfull in all his houſe/ as a ſeruant / for a witneſſe of the thinges which ſhould be ſpoken after.

6. Chriſtus verò tanquam filius in domo ſua: quæ domus ſumus nos, ſi fiduciam & gloriam ſpei uſque ad finem, firmam retineamus.

But Chriſt is as the Sonne/ ouer his own houſe/ whoſe houſe we are / if we holde faſt the confidence and the reioycing of the hope vnto the ende.

7 Qua propter ſicut dicit Spiritus ſanctus, Hodie ſi vocem eius audieritis.

Wherefore/ as the holy Ghoſt ſaith/ To day if ye ſhall heare his voyce.

8. Nolite obdurare corda veſtra ſicut in exacerbatione ſecundùm diem tentationis in deſerto.

Harden not your heartes/ as in the prouocation / according to the day of the tentation in the wildernes.

9. Vbi tentaverunt me patres veſtri: probaverunt & viderunt opera mea, quadraginta annis.

Where your fathers tempted me / proued me / and ſaw my workes fourty yeres long.

10. Propter quod infenſus fui generationi huic, & dixi, Semper errant corde. Ipſi autem non cognoverunt vias meas.

Wherefore I was grieued with that generation / and ſayde / They erre euer in their heart / neither haue they knowen my wayes.

Das III. Capitel.

4. Denn ein jeglich Hauß wird von jemand bereittet/ der aber alles bereittet/ das iſt Gott.

Thi at huert Huſſ beredis aff nogen/ men den ſom bereder alting/ det er Gud.

5. Vnd Moſes zwar war trew inn ſeinem gantzen Hauſe/ als ein Knecht/ zum zeugniß deß/ das geſagt ſolt werden.

Oc Moſe ſandelige vaar trofaſt i hans gantſke Huſſ/ ſom en Tienere/ at bære vidniſbyrd om det/ ſom ſkulde ſigis.

6. Chriſtus aber als ein Sohn ůber ſein Hauß / welches Hauß ſind wir / ſo wir anders das vertrawen vnd den ruhm der hoffnung / biß ans ende veſt behalten.

Men Chriſtus ſom en Søn offuer ſit Huſſ/ hueſſ Huſſ wi ere/ der ſom wi ellers faſt beholde Troens tillid oc roſſ/ indtil enden.

7. Darumb wie der heilige Geiſt ſpricht: Heute / ſo jr hören werdet ſeine Stimme.

Der faare ſom den hellig Aand ſiger/ der ſom i høre hans røſt/ I dag.

8. So verſtockt ewre hertzen nicht/ als geſchach in der verbitterung / am tage der verſuchung/ in der Wůſten.

Da forherder icke eders hierte / ſom det ſkede i fortørnelſen/ paa friſtelſens dag/ vdi Ørcken.

9. Da mich ewer Våter verſuchten/ ſie průfeten mich / vnnd ſahen meine werck/ viertzig Jar lang.

Der ſom eders Fedre friſtede mig/ de prøffuede mig oc ſaae mine gerninger/ i fyrtiue aar.

10. Darumb ich entrůſtet ward ůber diß Geſchlechte/ vnd ſprach: Immerdar jrren ſie mit dem Hertzen / aber ſie wuſten meine Wege nicht.

Der faare bleff ieg vred paa denne Slect/ oc ſagde/ de fare altid vild met hiertet/ men de viſte icke mine veye.

Kapitola III.

4. Každý zagiſté dům býwá od někoho wyſtawen. Kdo pak wſſecky wěcy ſtwořil/ Bůh geſt:

Abowiem káždy dóm bywá zbudowan od kogo/ á ten który ty wßytki rzeczy ſtworzył/ Bogći ieſt.

5. A Moyžjš zagiſté wěrný byl w celém domu geho yako ſlužebnjk/ aby ſwědčil o těch wěcech/ kteréž měly praweny býti:

A byłći Moiżeß wierny we wßytkim domu iego iáko ſługá/ ná świádectwo tych rzeczy/ które potym miáły być powiedane.

6. Ale Kryſtus yakožto Syn wládne w Domu geho/ kterýžto dům my gſme/ geſtliže dauffánij a ſláwu naděge až do konce pewnau zachowáme.

Ale Krystus iáko Syn/ który rządzi dom ſwoy/ którego domem ieſtechmy my/ ieſli vfánie y nádzieie one/ z którey ſię chlubimy/ áż do końcá trwále zdzierżymy.

7. A protož/ yakož prawij duch Swatý: Dnes vſlyſſyteli hlas geho.

Dla tegoż / iáko mowi Duch święty: Dziś ieſli byśćie głos iego vſłyßeli.

8. Nezatwrzuogtež ſrdcý waſſých/ yako při onom popuzenij w den pokuſſenij na pauſſti.

Nie zátwárdzáyćież ſerc wáßych/ iáko w zakatrzeniu/ w dzień pokußenia onego na pußczy.

9. Kdežtó pokauſſeli mne Otcowé waſſý: zkauſſeli mne a widěli ſkutky mé/ za čtyřidceti let.

Gdzie kuśili mię oycowie wáßy/ doświadczyli mię/ y widzieli ſpráwy moie przez czterdzieśći lat.

10. Protož ſem ſe hněwal na pokolenj toto/ y řekl gſem: Tito wždycky blaudij Srdcem: Oni pak nechtěli znáti ceſt mých.

Dla tegom ſię rozgniewał ná then narod/ y rzekłem: Záwße błądzą ſercem/ á nie poználi drog moich.

ג

11 אֵיךְ דִּימִית בְּרוּגְזִי דְּלָא
יֶעֱלוּן לַנְיָחְתִּי ׃

Onde io giurai ne la mia ira, Se giamai eſſi entrino nel mio ripoſo.

12 אִזְדַּהֲרוּ הָכִיל אַחַי
דַּלְמָא נֶהֱוֵא בְּאֱנָשׁ מֶנְכוֹן
לְבָא בִּישָׁא דְּלָא מְהַיְמַן
וְנֶתְפְּרְקוּן מֶן אֱלָהָא חַיָּא ׃

Guardate, fratelli, che non ſia mai in alcun di voi cuor maluagio & infedele, ribellandoſi da Dio viuente.

13 אֶלָּא בְּעוֹ מֶן נַפְשְׁכוֹן
כֻּלְהוֹן יַוְמָתָא עַד מָא
לְיוֹמָא דְּמֶתְקְרֵא יַוְמָנָא
וְלָא נֶתְקַשֵּׁא אֱנָשׁ מֶנְכוֹן
בְּטְעְיוּתָא דְּחְטִיתָא ׃

Ma eſortateui l'vn l'altro ogni giorno, infin che queſt' Hoggi ci chiama: acciochè alcun di voi non s'induri per inganno di peccato.

14 אֶתְחַלַּטְן גֵּיר עַם
מְשִׁיחָא אֶן מֶן רֵישִׁיתָא
וְעַד מָא לַאחֲרִיתָא בֵּה
בְּקְיָמָא הָנָא שְׁרִירָא
נְחַמְסֵן ׃

Imperoche noi ſiamo fatti partecipi di Chriſto: ſe però noi terremo fermo il principio de la ſuſtantia infin al fine.

15 אֵיכַנָּא דְּאָמִיר דְּיוֹמָנָא
אֶן בְּרַת קָלֵה תֶּשְׁמְעוּן לָא
תְּקַשּׁוּן לֶבְוָתְכוֹן
לְמַרְגָּזוּתֵה ׃

Mentre che ſi dice, Se voi vdirete hoggi la ſua voce, non indurate i voſtri cuori, ſi come ne l'irritamento.

16 מַן אֶנוּן גֵּיר הָנוּן
דְּשְׁמַעוּ וְאַרְגְּזוּהִי לָא כ
כֻּלְהוֹן דַּנְפַקוּ מֶן מֶצְרֵין בְּיַד
מוּשֵׁא ׃

Percioche alcuni hauendolo vdito, il prouocorono ad ira: ma non gia tutti quelli che erano vſciti d'Egitto per mezo di Moiſè.

17 וּבְאַילֵין מֵאנַת לֵהּ
אַרְבְּעִין שְׁנִין אֶלָּא בְּהָנוּן
דַּחְטַו וְגַרְמַיְהוֹן נְפַלוּ בְּמַ
בְּמַדְבְּרָא ׃

Ma da quali fu egli infaſtidito per quaranta anni? non fu contra quelli che peccorono, i corpi de quali caddero nel diſerto?

ג

11 אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי בְאַפִּי אִם
יְבוֹאוּן אֶל־מְנוּחָתִי ׃

Y juréles en mi yra, No entrarán en mi repoſo.

12 רְאוּ אַחַי פֶּן־יִהְיֶה בָּכֶם לֵב
רַע סוֹרֵר וּמוֹרֶה לָסוּר מֵאֵל חָי ׃

Mirad, Hermanos, que en ninguno de voſotros aya coraçon malo de infidelidad para apartarſe del Dios biuo.

13 כִּי־הִתְנַחֲמוּ אִישׁ אֶת־רֵעֵהוּ
בְּכָל־יוֹם בְּעוֹדֶנּוּ נִקְרָא הַיּוֹם
פֶּן תִּקָּשֶׁה אִישׁ מִמֶּכֶם בְּתוֹעַת
הַחַטָּאָה ׃

Antes hos exhortad los vnos à los otros cada dia entretanto que ſe dize Oy: porque ninguno de voſotros ſe endurezca con enganno de peccado.

14 כִּי־חַבְרֵי הַמָּשִׁיחַ הָיִינוּ אִם
רֵאשִׁית הַקִּיּוּם עַד־הַקֵּץ בְּעֹז
נֶאֱחֹז ׃

(Porque participantes del Chriſto ſomos hechos, ſi empero retuuieremos firme haſta el cabo el principio de ſu ſuſtancia:)

15 כַּנֶּאֱמַר הַיּוֹם אִם בְּקֹלוֹ
תִשְׁמָעוּ אַל־תַּקְשׁוּ לְבַבְכֶם
כִּמְרִיבָה ׃

Entretanto que ſe dize, Si oyerdes oy ſu boz, no endurezcays vueſtros coraçones, como en la irritacion.

16 כִּי־אֲנָשִׁים בְּשָׁמְעָם הִמְרוּ
אַךְ לֹא כֻלָּם אֲשֶׁר יָצְאוּ מֵאֶרֶץ
מִצְרַיִם בְּיַד־מֹשֶׁה ׃

Porque algunos de los que auian ſalido de Egypto con Moyſen auiendo oydo, irritaron: aunque no todos.

17 וּבְמִי־קוֹט בְּאַרְבָּעִים שָׁנָה
הֲלֹא בַּאֲשֶׁר חָטְאוּ אֲשֶׁר פִּגְרֵיהֶם
נָפְלוּ בַּמִּדְבָּר ׃

Mas con quales ſe enemiſtò por quarenta annos? no fue con los que peccaron, cuyos cuerpos cayeron en el deſierto?

γʹ.

11. Ὡς ὤμοσα ἐν τῇ ὀργῇ μου, εἰ εἰσελεύσονται εἰς τὴν κατάπαυσίν μου.

Dont i'ai iuré en mon ire, Si iamais ils entrent en mon repos.

12. Βλέπετε, ἀδελφοὶ, μήποτε ἔσται ἔν τινι ὑμῶν καρδία πονηρὰ ἀπιστίας, ἐν τῷ ἀποστῆναι ἀπὸ θεοῦ ζῶντος.

Freres, prenez garde qu'il n'y ait en quelcun de vous vn mauuais cœur d'incredulité pour ſe reuolter du Dieu viuant:

13. Ἀλλὰ παρακαλεῖτε ἑαυτοὺς καθ' ἑκάστην ἡμέραν, ἄχρις οὗ τὸ σήμερον καλεῖται· ἵνα μὴ σκληρυνθῇ τις ἐξ ὑμῶν ἀπάτῃ τῆς ἁμαρτίας.

Mais enhortez-vous l'vn l'autre par chacun iour, tandis que ce iourd'hui eſt nommé: afin que quelcun d'entre vous ne s'endurciſſe par ſeduction de peché:

14. Μέτοχοι γὰρ γεγόναμεν τοῦ χριστοῦ, ἐάνπερ τὴν ἀρχὴν τῆς ὑποστάσεως μέχρι τέλους βεβαίαν κατάσχωμεν.

Car nous auons eſté faits participans de Chriſt, voire ſi nous retenons ferme le commencement de noſtre ſouſtenance iuſqu'à la fin.

15. Ἐν τῷ λέγεσθαι, σήμερον ἐὰν τῆς φωνῆς αὐτοῦ ἀκούσητε, μὴ σκληρύνητε τὰς καρδίας ὑμῶν, ὡς ἐν τῷ παραπικρασμῷ.

Cependant qu'il nous eſt dit, Auiourd'hui ſi vous oyez ſa voix, n'endurciſſez point vos cœurs, ainſi qu'en l'irritation.

16. Τινὲς γὰρ ἀκούσαντες παρεπίκραναν, ἀλλ' οὐ πάντες οἱ ἐξελθόντες ἐξ Αἰγύπτου διὰ Μωσέως.

Car quelques vns l'ayans ouïe, le prouoquerent à ire: mais non pas tous ceux qui ſortirent hors d'Egypte par Moyſe.

17. Τίσι δὲ προσώχθισε τεσσαράκοντα ἔτη; οὐχὶ τοῖς ἁμαρτήσασιν, ὧν τὰ κῶλα ἔπεσεν ἐν τῇ ἐρήμῳ.

Mais deſquels a-il eſté ennuyé par quarante ans? n'a-ce pas eſté de ceux qui pecherent, deſquels les corps tomberent au deſert?

CAP. III.

11. Quibus iuravi in ira mea, Si introibunt in requiem meam.

Therefore I ſware in my wrath/ If they ſhall enter into my reſt.

12. Videte, fratres, ne fortè ſit in aliquo veſtrûm cor malum, incredulitatis, diſcedendi à Deo vivo.

Take heede/ brethren/ leaſt at any time there bee in any of you an euill heart and vnfaithfull/ to departe away from the liuing God.

13. Sed adhortamini voſmetipſos per ſingulos dies, donec hodie cognominatur, ut non obduretur quis ex vobis fallacia peccati.

But exhorte one another daily/ while it is called To day/ leaſt any of you be hardened through the deceitfulnes of ſinne.

14. Participes enim Chriſti effecti ſumus: ſi tamen initium ſubſtantiæ eius uſq; ad finem firmum retineamus.

For wee are made partakers of Chriſt/ if we keepe ſure vnto the end the beginning/ wherewith we are vpholden.

15. Dum dicitur, Hodie ſi vocem eius audieritis, nolite obdurare corda veſtra, quemadmodum in illa exacerbatione.

So long as it is ſaide/ To day if yee heare his voyce/ harden not your heartes/ as in the prouocation.

16. Quidam enim audientes exacerbaverunt: ſed non univerſi qui profecti ſunt ex Aegypto per Moyſen.

For ſome when they heard/ prouoked him to anger: howbeit/ not all that came out of Egypt by Moſes.

17. Quibus autem infenſus eſt quadraginta annis? Nónne illis qui peccaverũt, quorum cadavera proſtrata ſunt in deſerto?

But with whom was he diſpleaſed fourty yeeres? Was hee not diſpleaſed with them that ſinned/ whoſe carkeiſes fell in the wildernes?

Das III. Capitel.

11. Daß ich auch ſchwur in meinem zorn/ ſie ſolten zu meiner ruhe nicht kommen.

At ieg oc ſoer i min vrede/ at de ſkulde icke komme til min rolighed.

12. Sehet zu/ lieben Brüder/ daß nicht jemand vnter euch ein arges vnglaubiges Hertz habe/ das da abtrete von dem lebendigen Gotte.

Seer til/ kære Brødre/ at der haffuer icke nogen iblant eder it ont vantrot hierte/ ſom afftræder fra den leffuende Gud.

13. Sondern ermahnet euch ſelbs alle tage/ ſo lange es heute heiſſet/ daß nicht jemandt vnter euch verſtocket werde/ durch betrug der Sünde.

Men formaner eder ſelff/ alle dage/ ſaa lenge ſom det kaldis i dag/ at der bliffuer icke nogen forherdet iblant eder/ formedelſt ſyndens bedragelſe.

14. Denn wir ſind Chriſti theilhaftig worden/ ſo wir anders das angefangen weſen biß ans ende veſt behalten.

Thi wi ere bleffne delactige i Chriſto/ der ſom wi ellers faſt beholde det begynte væſen/ indtil enden.

15. So lange geſagt wird/ heute/ ſo jr ſeine Stimme hören werdet/ ſo verſtocket ewre Hertzen nicht/ wie inn der verbitterung geſchach.

Saa lenge ſom der ſigis/ J dag/ om i ville høre hans røſt/ da forherder icke eders hierte/ ſom det ſkede i fortørnelſen.

16. Denn etliche/ die ſie höreten/ richteten eine verbitterung an/ aber nicht alle/ die von Egypten außgingen durch Moſen.

Thi nogle der de hørde/ da begynte de en fortørnelſe/ men icke alle de/ ſom ginge aff Egypten formedelſt Moſe.

17. Vber welche aber ward er entrüſtet viertzig Jar lang? Iſts nicht alſo/ daß über die/ ſo da ſündigeten/ derer Leibe in der Wüſten verfielen?

Men huilcke bleff hand vred paa i fyretiue aar? Er det icke ſaa? at offuer dem/ ſom ſyndede/ huilckis Legeme der fulde bort i Ørcken?

Kapitola III.

11. Kterýmžto přiſáhl gſem w hněwu mém/ že newegdau do odpočinutij mého.

A przetho przyſiągłem w gniewie ſwoim/ iż nie wnidą do odpoczynienia moiego.

12. Wiztež Bratřij/ aby ſnad w někom z wás nebylo ſrdce zlé a newěrné/ kteréžby odſtupowalo od Boha žiwého:

Baczćie bráćia/ iżby kiedy nie było w ktorym z was ſerce złe y niewierne/ ku odſtąpieniu od Bogá żywego.

13. Ale napomijnaytež ſe weſpolek po wſſecky dni/ dokawádž ſe Dnes gmenuge/ aby nebyl žádný z wás zatwrzen oklamánij hřijcha.

Ale nápominayćie iedni drugie ná każdy dźień/ poki dźiśieyſzy dźień bywa názwan/ iżby ktory z was nie był záthwardzon záwiedźieniem grzechu.

14. Včaſtnjcy zagiſté Kryſta včiněni gſme/ ač wſſak počátek podſtaty geho pewný až do konce zachowáme w tom.

Abowiemći zſtáliſmy ſię vczeſtniki Kryſtuſa/ ieſli mocnie zdźierżymy áż do końcá grunt on/ ktorym ſię podpieramy.

15. Že ſe prawij: Dnes vſlyſſýteli hlas geho/ nezatwrzugte ſrdcý waſſých/ yako při onom zgitřenij.

Poki bywa rzeczono: Dźiś ieſlibyśćie głoſu iego ſłuchali/ nie zatwardzayćież ſerc wáſzych/ iáko w záiątrzeniu.

16. Neb někteřij ſlyſſýce hněwali ho/ ale ne wſſyckni kteřijž gſu wywedeni z Egipta ſkrze Moyžiſſe.

Abowiem niektorzy vſłyſzawſzy/ ziątrzyli Páná á wſzákże nie wſzyſcy oni ktorzy byli wyſzli z Egipthu przez Mojżeſzá.

17. Na kteréž ſe pak hněwal čtyřidceti Let? zdali ne na ty kteřijž hřeſſyli/ gegichžto těla padla na pauſſti?

A ná kthoře ſie wżdy rozgniewał przez czterdźieśći lat? Izali nie ná ty ktorzy byli zgrzeſzyli/ ktorych ćiáłá poległy ná puſzczy?

ג

18 וְעַל אִילֵין יְמָא דְּלָא יֵעְלוּן לְנִיחָתֵהּ אֶלָּא עַל הָנוּן דְּלָא אֶתְטְפִּיסוּ׃

Et à quali giurò egli che non entrarebbeno nel ſuo ripoſo, ſenon à quelli che furon ribelli?

19 וְחָזֵינַן דְּלָא אֶשְׁכַּחוּ לְמֵעַל מֶטוּל דְּלָא הַיְמִנוּ׃

E coſi noi vediamo che non vi poterono entrare per la loro incredulità.

ד

1 נִדְחַל הָכִיל דַּלְמָא כַּד קַיָּם מוּלְכָּנָא דְּמֶעַלְתָא דְּלְנִיחָתֵהּ יֶשְׁתְּכַח אֶנָשׁ ב בְּכוֹן דְּפָאֶשׁ מֶן דְּלְמֵעַל׃

Temiamo dunque che talora alcun di voi, abbandonata la promeſſa d'entrar nel ſuo ripoſo, non ſi veda eſſerne reſtato priuo.

2 אַף חְנַן גֵּיר אֶסְתַּבַּרַן אַיְךְ דְּאַף הֶנוּן אֶלָּא לָא אַוְתְרַת אֶנּוּן לְהָנוּן מֶלְּתָא דַּשְׁמַעוּ מֶטוּל דְּלָא מְמַזְגָא הֲוָת בְּהַיְמָנוּתָא לְהָנוּן דַּשְׁמַעוּהָ׃

Perciochè egli è ſtato euangelizato coſi à noi, come anco à loro: ma non giouò lor nulla la parola vdita, nō eſſendo ſtata meſcolata con la fede in ques che l'vdirono.

3 עָאלִינַן דֵּין לְנִיחָתָא חְנַן אִילֵין דְּהַיְמֶנַן אַיְכַּנָא דֵּין אָמַר אַיְךְ דְּיַמִּירֶת בְּרוּגְזִי דְּלָא יֵעְלוּן לְנִיחְתִי דְּהָא עַבְדּוֹהִי דַּאלָהָא מֶן שׁוּרָיֵהּ דְּעָלְמָא הֲוַו׃

Imperoche entriamo nel ripoſo noi che habbiam creduto, ſecondo ch'ei diſſe, Pertanto io giurai ne la mia ira, Se giamai eſſi entraranno nel mio riſpoſo: benche gia fuſſeno finite l'opere ſue fin da la fondatione del mondo.

4 אַיְךְ דְּאָמַר עַל שַׁבְּתָא דְּאֶתְתְּנִיחַ אֱלָהָא בְּיוֹמָא שְׁבִיעָיָא מֶן עֲבָדוֹהִי כ כֻּלְּהוֹן׃

Perche coſi ha detto in vn certo luogo, parlando del ſettimo giorno, E ripoſoſſi Iddio nel ſettimo giorno da tutte le opere ſue.

ג

18 וּלְמִי־נִשְׁבַּע לֹא לָבוֹא לִמְנוּחָתוֹ כִּי־אִם לַמַּלִינִים׃

Y à quales jurò que no entrarian en ſu Repoſo, ſino à aquellos que no obedecieron?

19 וְרֹאִים אֲנַחְנוּ כִּי־לֹא יָכְלוּ לָבוֹא לִמְנוּחָתוֹ עַל־כִּי־לֹא הֶאֱמִינוּ׃

Y vemos que no pudieron entrar à cauſa de la incredulidad.

ד

1 עַל־כֵּן נִירָא פֶּן נַעֲזֹב אֶת־הַשְּׁבוּעָה לָבוֹא אֶל־מְנוּחָתוֹ וְלֹא יִמָּצֵא מִמֶּנּוּ אִישׁ חָסֵר׃

Temamos, pues, que alguna vez, dexando la promeſſa de la entrada en ſu repoſo, parezca alguno de noſotros auer ſe apartado.

2 כִּי־הֻגַּד לָנוּ כְּמוֹהֶם אַךְ לֹא הוֹעִיל לָהֶם דְּבַר הַשְּׁמוּעָה כִּי לֹא עָרְבוּ בֶּאֱמוּנָה לַשְּׁמוּעוֹת׃

Porque tambien à noſotros nos ha ſido annunciado como à ellos: mas no les aprouechó el oyr la palabra à los que la oyeron ſin mezclar fe.

3 כִּי־נָבוֹא בִמְנוּחָה אִם־נַאֲמִין אֵיךְ אָמַר אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי בְאַפִּי אִם יְבוֹאוּן אֶל־מְנוּחָתִי וְאַף־כִּי מַעֲשָׂיו מֵרֵאשִׁית הַבְּרִיאָה נַעֲשִׂים׃

Entramos empero en el Repoſo los que auemos creydo, de la manera que dixo, Anſi que jureles en mi yra, no entrarán en mi Repoſo: aun acabadas las obras deſde el principio del mundo.

4 אַךְ כֹּה אָמַר בִּמְקוֹמוֹ עַל־יוֹם הַשְּׁבִיעִי וַיִּשְׁבֹּת אֱלֹהִים בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מִכָּל־מַעֲשָׂיו׃

Porque en vn cierto lugar dixo anſi del Septimo dia, Y repoſò Dios de todas ſus obras en el Septimo dia.

γ΄.

18. Τίσι δὲ ὤμοσε μὴ εἰσελεύσεσθαι εἰς τὴν κατάπαυσιν αὐτοῦ, εἰ μὴ τοῖς ἀπειθήσασι;

Et auſquels iura-il qu'ils n'entreroyent point en ſon repos, ſinon à ceux qui furent rebelles?

19. Καὶ βλέπομεν ὅτι οὐκ ἠδυνήθησαν εἰσελθεῖν δι᾽ ἀπιστίαν.

Ainſi voyons-nous qu'ils n'y peurent entrer à cauſe de leur incredulité.

ΚΕΦΑΛ. δ΄.

Φοβηθῶμεν οὖν μήποτε καταλειπομένης ἐπαγγελίας εἰσελθεῖν εἰς τὴν κατάπαυσιν αὐτοῦ, δοκῇ τις ἐξ (ἡμῶν) ὑστερηκέναι.

Craignons donc qu'il n'aduiene que quelcun d'entre vous ayant delaiſſé la promeſſe d'entrer au repos d'icelui, ne s'en trouue priué:

2. Καὶ γάρ ἐσμεν εὐηγγελισμένοι, καθάπερ κἀκεῖνοι· ἀλλ᾽ οὐκ ὠφέλησεν ὁ λόγος τῆς ἀκοῆς ἐκείνους, μὴ συγκεκραμένος τῇ πίστει τοῖς ἀκούσασιν.

Car il nous a eſté euangelizé comme auſſi à ceux-la: mais la parole de la predication ne leur a de rien profité, pource qu'elle n'eſtoit point meſlee auec la foy en ceux qui l'ouïrent.

3. Εἰσερχόμεθα γὰρ εἰς τὴν κατάπαυσιν οἱ πιστεύσαντες, καθὼς εἴρηκεν, ὡς ὤμοσα ἐν τῇ ὀργῇ μου· εἰ εἰσελεύσονται εἰς τὴν κατάπαυσίν μου· καίτοι τῶν ἔργων ἀπὸ καταβολῆς κόσμου γενηθέντων.

Car nous qui auons creu, entrerons au repos, ſuiuant ce qui a eſté dit, Pourtant ai-ie iuré en mon ire, Si iamais ils entrent en mon repos: combien que les ouurages d'icelui fuſſent deſia paracheués dés la fondation du monde:

4. Εἴρηκε γάρ που περὶ τῆς ἑβδόμης οὕτως, καὶ κατέπαυσεν ὁ θεὸς ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ ἀπὸ πάντων τῶν ἔργων αὐτοῦ.

Car il a dit ainſi en quelque lieu, touchant le ſeptieme iour, Et Dieu ſe repoſa de tous ſes ouurages au ſeptieme iour.

CAP. III.

18. Quibus autem iuravit non introire in requiem ipſius: niſi illis qui increduli fuerunt?

And to whom ſware he that they ſhoulde not enter into his reſt / but vnto them that obeyed not?

19. Et videmus quia non potuerunt introire (*in requiem ipſius*) propter incredulitatem.

So wee ſee that they could not enter in / becauſe of vnbeliefe.

CAP. IIII.

TImeamus ergo ne fortè relicta pollicitatione introeundi in requiem eius, exiſtimetur aliquis ex vobis deeſſe.

Let vs feare therefore / leaſt at any time by forſaking the promes of entring into his reſt any of you ſhould ſeeme to bee depriued.

2. Etenim & nobis nuntiatum eſt, quemadmodum & illis, ſed non profuit illis ſermo auditus, non admiſtus fidei ex iis quæ audierunt.

For vnto vs was the Goſpell preached as alſo vnto them: but the worde that they heard / profited not them / becauſe it was not mixed with faith in thoſe that heard it.

3. Ingrediemur enim in requiem qui credimus: quemadmodum dixit, Sicut iuravi in ira mea, ſi introibunt in requiem meam: & quidem operibus ab inſtitutione mundi perfectis.

For we which haue beleeued / to enter into reſt / as hee ſayd to the other / as I haue ſworne in my wrath / If they ſhall enter into my reſt: although the workes were finiſhed from the foundation of the worlde.

4. Dixit enim quodam loco de die ſeptima ſic, Et requievit Deus die ſeptima ab omnibus operibus ſuis.

For hee ſpake in a certaine place of the ſeuenth day on this wiſe / And God did reſt the ſeuenth day from all his workes.

Das III. Capitel.

18. Welchen ſchwur er aber / daß ſie nicht zu ſeiner ruhe kommen ſolten / denn den vnglaubigen?

Huilcke ſoer hand da / at de ſkullde icke komme til hans Rolighed / vden de Vantro?

19. Vnd wir ſehen / daß ſie nicht haben können hinein kommen / vmb deß vnglaubens willen.

Oc wie ſee / at de kunde icke komme der ind / for deris Vantro ſkyld.

Das IIII. Capitel.

SO laſſet vns nun förchten / daß wir die verheiſſung / einzukomen zu ſeiner ruhe / nicht verſäumen / vnd vnſer keiner dahinden bleibe.

SAa lader oſſ nu frycte / at wi icke forſøme den Foriettelſe / at indkomme til hans rolighed / oc at ingen aff oſſ bliffuer til bage.

2. Denn es iſt vns auch verkündiget / gleich wie jenen. Aber daß Wort der Prediger halff jene nichts / da nicht glaubeten die / ſo es höreten.

Thi det er oc oſſ forkyndet / lige ſom dem. Men Predickerens ord halp dem inted / der icke trode dem / ſom det hørde.

3. Denn wir / die wir glauben / gehen in die ruhe / wie er ſpricht: Daß ich ſchwur in meinem Zorn / ſie ſolten zu meiner ruhe nicht kommen. Vnd zwar / da die werck von anbegin der Welt waren gemacht.

Thi at wi ſom tro / gaa i rolighed / lige ſom hand ſiger / At ieg ſoer i min vrede / De ſkulde icke komme til min Rolighed. Oc ſandelige / der de gerninger aff Verdens begyndelſe vaare giorde.

4. Sprach er an einem ort / von dem ſiebenden tag alſo: Vnd Gott ruhet am ſiebenden Tage vonn allen ſeinen wercken.

Da ſagde hand paa en ſted / om den ſiuende dag ſaa / Oc Gud huilte paa den ſiuende dag aff alle ſine gerninger.

Kapitola III.

18. Kterýmž pak zapřiſáhl / že newegdau do geho odpočinutij? wſſak těm kteřijž gſau newěřili gemu.

A ktorym przyſiagł iż nie mieli wnidź do odpoczynienia iego / iedno tym ktorzy nie byli poſłuſznymi?

19. A widjmě / že nemohli wgjti do geho odpočinutij / pro newěru?

A widźimy iż nie mogli tám wnidź dla niedowiárſtwá.

Kapitola IIII.

BOgme ſe tehda / aby ſnad / opuſtijce zaſljbenij o wgitij do odpočinutij geho / neobmeſſkal ſe někdo z wáս / žeby tam newſſel.

PRzethoż ſie boimy / áby kiedy opuściwſzy obietnice weśćia do odpoczynienia tego / nie zdał ſie ktory z was być omylonym.

2. Neb zagiſté y nám zwěſtowáno geſt / yako y oněmno: Ale neproſpělo gim že tu řeč ſlyſſeli / poněwadž newěřilj tomu / což ſlyſſeli.

Abowiem opowiedźiána ieſt nam Ewánielia / iáko y onym / ále nie pomogło im ſłowo ktore ſłyſzeli / przeto iż nie było złaczone z wiárą tym ktorzy ſłyſzeli.

3. Protož wegdeme do odpočinutij / kteřijž gſme vwěřili: Jakož řekl: přiſahl gſem gim w rozhněwánj mém / že newegdau do odpočinutij mého: a zagiſté když dijla ſwá Bůh při ſtwořenij Swěta dokonal.

Abowiem wchodźiemy do odpoczynienia / ktorzy vwierzyliſmy iáko rzekł: A przetom przyſiagł w gniewie moim / iż nie wnidą do odpoczynienia mojego / choćiaż od záłożenia świátá ſpráwy było dokończone.

4. Powědijno geſt takto w gednom mijſtě o ſedmém dni: Y odpočinul Bůh dne ſedmého od každého dijla ſwého.

Abowiem rzekł ná niektorym mieyſzcu o ſiodmym dniu / tym ſpoſobem: Y odpoczywał Bog dniá ſiodmego od wſzytkich ſpraw ſwoich.

ד

5 וְהָרְכָא תוּב אָמַר דְּלָא
יֵעְלוּן לְנְיָחְתִי׃

Et in queſt'altro ancora, Eſſi non entraranno nel mio ripoſo·

6 מֶטוּל הָכִיל דְּאִית הֲוָא
אַתְרָא דְּאֱנָשׁ אֱנָשׁ יֵעוּל
לֵהּ וְהָנוּן דְּאֶסְתַּבַּרוּ
קַדְמָיֵא לָא עַלוּ בְּדְלָא
אֶתְטְפִּיסוּ׃

Poi che reſta dunque che alcuni vi entrino, e che quelli, a iquali fu prima annuntiato, non v'entrorono per la loro rebellione.

7 תוּב יַוְמָא אַחְרָנָא
סָאֶם מֶן בָּתַר זַבְנָא
סַגִּיָּאָא אַיְכַנָא דְּמֶן לְעֵל
כְּתִיב דְּאָמַר דַּוִיד דְּיַוְמָנָא
אֶן בְּקָלֵהּ תֶּשְׁמְעוּן לָא
תַקְשׁוּן לֶבְוָתְכוּן׃

Egli di nuouo determina vn certo giorno, dicendo per Dauid doppo tanto tempo, Hoggi, ſi com'è ſtato detto, Se hoggi voi vdirete la ſua voce, non indurate i voſtri cuori.

8 אֶלוּ גֵּיר יֵשׁוּעַ בַּר נוּן
אַנִּיחַ הֲוָא אֶנּוּן לָא אָמַר
הֲוָא מֶן בָּתַר־כֵּן עַל יַוְמָא
אַחְרָנָא׃

Perche ſe Ioſue haueſſe dato loro ripoſo, egli nō hauerebbe mai piu dipoi parlato d'altro giorno.

9 מֶדֵין קַיָּם הוּ לְמֶשְׁבְּתוּ
לְעַמֵּהּ דְּאַלָהָא׃

Adunque è laſciato al popol di Dio vn ripoſamento.

10 אֵינָא גֵּיר דְּעַל לְנְיָחְתֵהּ
אֶתְתְּנִיחַ אַף הָו מֶן
עֶבָדְוְהִי אַיְךְ דְּאַלָהָא מֶן
דִּילֵהּ׃

Imperoche chi è entrato nel ripoſo di eſſo, s'e ancor egli ripoſato da le ſue opere, ſi come Iddio da le ſue.

11 נֶתְחַפַּט הָכִיל דְּנֵעוּל
לְהָי נְיָחְתָא דְּלָא נֶפֶּל
בְּדְמוּתָא דְּהָנוּן דְּלָא
אֶתְטְפִּיסוּ׃

Studiamoci dunque d'entrare in quel ripoſo, accioche alcun non cada col medeſimo eſempio di rebellione.

ד

5 וְעוֹד בָּזֶה אִם יְבוֹאוּ אֶל־
מְנוּחָתִי׃

Y otra vez aqui, No entrarán en mi Repoſo.

6 וְכִי־עוֹד נִשְׁאַר לָבוֹא אֲנָשִׁים
אֵלֶיהָ וַאֲשֶׁר בָּרִאשׁוֹנָה הִתְבַּשְּׂרוּ
לֹא בָאוּ כִּי־לֹא הֶאֱמִינוּ׃

Anſique pues que reſta que algunos han de entrar en el, y que aquellos à quien primero fue annunciado, no entraron por cauſa de la incredulidad.

7 עוֹדֶנּוּ אָסַר יוֹם אֶחָד הַיּוֹם
בְּדָוִד לֵאמֹר אַחֲרֵי עֵת כָּמוֹהָ
כַּאֲשֶׁר נֶאֱמַר הַיּוֹם אִם בְּקוֹלוֹ
תִשְׁמָעוּ אַל־תַּקְשׁוּ לְבַבְכֶם׃

Determina otra vez vn cierto dia diziendo, oy por Dauid tanto tiempo deſpues, como eſtá dicho, Si oyerdes oy ſu boz, no endurezcays vueſtros coraçones.

8 וְאִם יְהוֹשֻׁעַ הֱבִיאָם בִּמְנוּחָתוֹ
לֹא יְדַבֵּר עַל־יוֹם אֶחָד שֶׁהוּא
עָתִיד אַחֲרָיו׃

Porque ſi Ieſus les vuiera dado el Repoſo, no hablâra deſpues de otro dia.

9 לָכֵן נֶעֱזַב שַׁבָּתוֹן לְעַם
אֱלֹהִים׃

Anſique queda el Sabbatiſmo para el pueblo de Dios.

10 כִּי־אֲשֶׁר בָּא אֶל־מְנוּחָתוֹ
גַּם הוּא שָׁבַת מִמַּעֲשָׂיו כְּמוֹ
אֱלֹהִים שָׁבַת מִמַּעֲשָׂיו׃

Porque el que ha entrado en ſu Repoſo, tambien el ha repoſado de ſus obras, como Dios de las ſuyas.

11 לָכֵן נְמַהֵר לָבוֹא אֶל־מְנוּחָה
הַזֹּאת פֶּן־אִישׁ יִשְׁנֶה לַאֲשֶׁר יִפּוֹל
בְּחֵטְא הַסֹּטִים׃

Apreſſuremos nos, pues, à entrar en Aquel Repoſo, que ninguno cayga en ſemejante exemplo de incredulidad.

δ.

5. Καὶ ἐν τούτῳ πάλιν, εἰ εἰσελεύσονται εἰς τὴν κατάπαυσίν μου.

Et derechef en ce paſſage, s'ils entrent en mon repos.

6. Ἐπεὶ οὖν ἀπολείπεται τινὰς εἰσελθεῖν εἰς αὐτήν, καὶ οἱ πρότερον εὐαγγελισθέντες οὐκ εἰσῆλθον δι' ἀπείθειαν.

Depuis donc qu'il reſte que quelques vns y entrent, & que ceux auſquels premierement il a eſté euangelizé, n'y ſont point entrés a cauſe de leur rebellion:

7. Πάλιν τινὰ ὁρίζει ἡμέραν, σήμερον, ἐν δαυὶδ, λέγων, μετὰ τοσοῦτον χρόνον, καθὼς εἴρηται, σήμερον ἐὰν τῆς φωνῆς αὐτοῦ ἀκούσητε, μὴ σκληρύνητε τὰς καρδίας ὑμῶν.

Il determine derechef vn certain iour, diſant par Dauid ſi long temps apres, Auiourd'hui, ſi vous oyez ſa voix: n'endurciſſez point vos cœurs.

8. Εἰ γὰρ αὐτοὺς ἰησοῦς κατέπαυσεν, οὐκ ἂν περὶ ἄλλης ἐλάλει μετὰ ταῦτα ἡμέρας.

Car ſi Ioſué les eut introduits au repos, iamais apres cela n'euſt-il parlé d'vn autre iour.

9. Ἄρα ἀπολείπεται σαββατισμὸς τῷ λαῷ τοῦ θεοῦ.

Parquoi il reſte vn repos pour le peuple de Dieu.

10. Ὁ γὰρ εἰσελθὼν εἰς τὴν κατάπαυσιν αὐτοῦ, καὶ αὐτὸς κατέπαυσεν ἀπὸ τῶν ἔργων αὐτοῦ, ὥσπερ ἀπὸ τῶν ἰδίων ὁ θεός.

Car celui qui eſt entré au repos d'icelui, s'eſt repoſé auſſi de ſes œuures, comme a fait Dieu des ſiennes.

11. Σπουδάσωμεν οὖν εἰσελθεῖν εἰς ἐκείνην τὴν κατάπαυσιν, ἵνα μὴ ἐν τῷ αὐτῷ τις ὑποδείγματι πέσῃ τῆς ἀπειθείας.

Eſtudions-nous donc d'entrer en ce repos-la, afin que quelcun ne tombe par vn meſme exemple de rebellion.

CAP. IIII.

5. Et in iſto rurſum, Si introibunt in requiem meam.

And in this place againe/ If they ſhall enter into my reſt.

6. Quoniam ergoupereſt introire quoſdam in illam, & ii quibus prioribus annuntiatum eſt, non introierunt propter incredulitatem.

Seeing therefore it remaineth that ſome muſt enter thereinto/ and they to whome it was firſt preached/entred not therein for vnbeliefes ſake.

7. Iterum terminat diem quendam, Hodie, in David dicendo, poſt tantum temporis, ſicut ſuprà dictum eſt, Hodie ſi vocem eius audieritis: nolite obdurare corda veſtra.

Againe he appointed in Dauid a certain day by To day / after ſo long a time/ſaying/as it is ſayde / This day if ye heare his voyce / harden not your heartes.

8. Nam ſi eis Ieſus requiem præſtitiſſet: nunquam de alia loqueretur poſt hac die.

For if Jeſus had giuen them reſt/ then would he not after this day haue ſpoken of another.

9. Itaque relinquitur ſabbathiſmus populo Dei.

There remaineth therefore a reſt to the people of God.

10. Qui enim ingreſſus eſt in requiem eius: etiam ipſe requievit ab operibus ſuis, ſicut à ſuis Deus.

For he that is entred into his reſt/ hath alſo ceaſed from his owne workes/ as God did from his.

11. Feſtinemus ergo ingredi in illam requiem: ut ne in idipſum quis incidat incredulitatis exemplum.

Let vs ſtudie therefore to enter into that reſt/leaſt any man fall after the ſame enſample of diſobedience.

Das IIII. Capitel.

5. Vnnd hie an diſem ort abermal: Sie ſollen nicht kommen zu meiner ruhe:

Oc her paa denne ſted atter igen/de ſkulle icke komme til min Rolighed.

6. Nach dem es nun noch fůrhanden iſt / daß etliche ſollen zu derſelbigen kommen/ vnd die/ denen es zu erſt verkůndiget iſt / ſind nicht darzu komen/ vmb deß vnglaubens willen.

Effterdi det ſtaar end nu til/ at nogle ſkulle komme der til / Oc de ſom det vaar først forkyndet/ ere icke komne der til / for deris vantro ſkyld.

7. Beſtimpt er abermal einen tag/ nach ſolcher langer zeit / vnnd ſaget durch Dauid: Heute/ wie geſaget iſt/ Heute / ſo jhr ſeine ſtimme hören werdet/ ſo verſtocket ewre hertzen nicht.

Da beſkickede hand atter en dag/ effter ſaadan lang tid / oc ſiger / formedelſt Dauid / J dag / lige ſom ſagd er / J dag / der ſom i høre hans røſt / da forherder icke eders hierte.

8. Denn ſo Joſua ſie hette zu ruhe bracht / wůrde er nicht hernach von einem andern tage geſagt haben.

Thi at haffde Joſue ført dem til Rolighed/ da haffde hand icke der effter ſagd om en anden dag.

9. Darumb iſt noch eine ruhe fůrhanden dem Volck Gottes.

Der faare tilſtaar Guds Folck end nu en rolighed.

10. Denn wer zu ſeiner ruhe kommen iſt/ der ruhet auch von ſeinen wercken/ gleich wie Gott von ſeinen.

Thi at huo ſom er kommen til hans rolighed/ hand huiler oc aff ſine gerninger/ lige ſom Gud aff ſine.

11. So laſſet vns nun fleiß thun/ einzukommen zu dieſer ruhe / auff daß nicht jemand falle in daſſelbige Exempel deß vnglaubens.

Saa lader oſſ nu legge vind paa / at komme ind til denne rolighed / paa det der ſkal icke nogen falde i ſamme vantroes Exempel.

Kapitola IIII.

5. A tuto opět: Že newegdau do odpočinutj mého.

A tu záśie: Nie wnidą do odpoczynienia moiego.

6. Ale že wždy někteřij magij wgiti do toho odpočinutj/ a ti kterýmž prwé zwěſtowáno geſt/ neweſſli pro newěru:

Iż tedy tho zoſtawa áby niektorzy weſzli do niego / á ktorym pirwey opowiedziano było / nie weſzli dla niedowiarſtwá.

7. Opět vkládá den nějaký/ Dnes/ prawě ſkrze Dawida po mnohém čaſu/ yakož napřed powědjno/ řka: Dnes vſlyſſýteli hlas geho/ nezatwrzůgte Srdcý waſſých.

Záśie náznácza dzień niektory DZIS/ ták długo potym v Dawida mowiac iáko ieſt rzeczono Dziś ieſliby ſćie głos iego vſłyſzeli/ nie zátwárdzayćież ſerc ſwoich.

8. Nebo byť byl Jozue dal gim odpočinutj/ nikdyby o giném potom dni nemluwil.

Abowiem ieſliby był im Jozue dał odpoczynienie/ nie mowiłby był potym żádnym obyczáiem o inſzim dniu.

9. Protož zůſtáwáť odpočinutj Lidu Božijmu.

A ták zoſtáło iákieś odpoczynienie ludowi Bożemu.

10. Nebo kdo geſt wſſel do odpočinutj geho/ takéť ten odpočinul od dijla ſwého/ yako y Buoh od ſwého.

Abowiem ten ktory wſzedł do odpoczynienia tego / odpoczywał theż ſam od ſpraw ſwoich / táko y Bog od ſwoich.

11. Protož ſnažme ſe wgijti do onoho odpočinutj/ aby někdo newpadl w týž příklad nedowěry.

Stáraymy ſie tedy ábychmy weſzli do tego odpoczynienia / iżby ktho w on przykład nieposłuſzeńſthwá nie wpadł.

ד

12 חַיָּא הִי גֵיר מֶלְּתֵהּ דַּאלָהָא וְכֹל סָעְרָא וְחַרִיפָא טָב מֶן סַפְסִירָא דִּתְרֵין פּוּמַיהּ וְעָאֲלָא עַד־מָא לְפוּרְשָׁנָא דְּנַפְשָׁא וַדְרוּחָא וַדְשַׁרְיָתָא וַדְמוּחָא וְגַרְמָא וְדַיָּנָא מַחְשַׁבְתָא וְתַרְעִיתָא דְּלֶבָּא׃

Percioche la parola di Dio è viua, & efficace, e piu penetrante ch'ogni coltello che habbia due tagli, e paſſa dentro infin à la diuiſion de l'anima e de lo ſpirito, e de le giunture e de le medolle, & è giudicatrice de penſieri & intentioni del cuore.

13 וְלַית בְּרִיתָא דְּטַשְׁיָא מֶן קְדָמַיהּ אֶלָּא כֹּל מֶדֶם עַרְטַל וַגְלֵא קְדָם עַיְנַוְהי דְּלֵהּ יָהְבִין פֶּתְגָמָא׃

Ne alcuna creatura è naſcoſta dinanzi à lui: ma tutte le coſe ſon nude e ſcoperte à gli occhi di colui con cui noi habbiamo a fare.

14 מֶטוּל דְּאִית לַן הָכִיל רַב כּוּמְרָא רַבָּא יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא בְּרֵהּ דַּאלָהָא דַּסְלֶק לַשְׁמַיָּא נָחְמֶסֶן בְּתַוְדִּיתֵהּ׃

Hauendo noi dunque il gran Pontefice IESV *Figliuol di Dio, che è entrato ne cieli, teniamo la confeſſione.*

15 לָא גֵיר אִית לַן רַב כּוּמְרָא דְּלָא מֶצֵא דְּנֶחַשׁ עַם כְּרִיהוּתַן אֶלָּא דַּמְנַסַּי בְּכֹל מֶדֶם אַכְוָתַן סְטַר מֶן חְטִיתָא׃

Percioche noi non habbiamo vn Pontefice, che non poſſa hauere compaſſione de le noſtre infermità: ma vno che ſimilmente è ſtato tentato in tutte le coſe, fuori chè'l peccato.

16 נֶתְקָרַב הָכִיל בְּגֶלָא עַיִן לְכוּרְסְיָא דְּטַיְבוּתֵהּ וְנֶסַב רַחְמֵא וְנֶשְׁכַּח ט טַיְבוּתָא לְעוּדְרָנָא בְּזַבְנָא דְּאוּלְצָנָא׃

Andiamo dunque con ſicurezza al Trono de la gratia, per ottener miſericordia, e trouar gratia d'eſſere aiutati à tempo.

ד

12 כִּי־חַי דְּבַר אֱלֹהִים רַב־כֹּחַ וּגְבוּרָה הוּחַד מִכָּל־חֶרֶב פִּיפִיּוֹת וּמַגִּיעַ עַד־הַבְדֵּל נֶפֶשׁ וְרוּחַ דֶּבֶק בָּשָׂר וּמֹחַ עַצְמוֹתָיו חוֹקֵר וְיוֹדֵעַ תַּעֲלֻמוֹת לֵב וּבֹחֵן כְּלָיוֹת לָתֵת לְאִישׁ כִּדְרָכָו כִּפְרִי מַעֲלָלָיו׃

Porque la palabra de Dios es biua y efficaz, y mas penetrante que todo cuchillo de dos filos: y que alcança haſta partir el alma, y aun el eſpiritu, y las coyunturas, y tutanos; y que diſcierne los penſamientos y las intenciones del coraçon.

13 וּבְרִיאָה לֹא אַחַת נֶעֶלְמָה מֵעֵינָיו הַכֹּל עֲרֻמִּים וּגְלוּיִים בְּעֵינָיו אֲשֶׁר עָלָיו מְדַבְּרִים אֲנַחְנוּ׃

Y no ay coſa criada que no ſea manifieſta en ſu preſencia: antes todas las coſas eſtan deſnudas y abiertas à ſus ojos, del qual hablamos.

14 וְיֶשׁ־לָנוּ כֹּהֵן רֹאשׁ וְגָדוֹל אֲשֶׁר עָבַר אֶת־הַשָּׁמַיִם יֵשׁוּעַ בֶּן אֱלֹהִים נֶאֱחֹז אֶת־הַתּוֹדָה׃

Portanto teniendo vn tan gran Pontifice, que penetrô los cielos, Ieſus el hijo de Dios, retengamos la profeſſion (de nueſtra eſperança.

15 כִּי־לֹא יֶשׁ־לָנוּ כֹּהֵן־גָּדוֹל אֲשֶׁר לֹא יוּכַל לְעַנּוֹת בְּעָנְיֵנוּ כִּי־נִסָּה בְּכָל מַסּוֹת בְּצַלְמֵנוּ כִּדְמוּתֵנוּ בִּבְלִי חֵטְאָה׃

Que no tenemos Pontifice que no ſe pueda reſſentir de nueſtras flaquezas, mas tentado en todo ſegun nueſtra ſemejança, ſacado el peccado.

16 לָכֵן נִקְרַב בְּכֹל בִּטָּחוֹן אֶל־כִּסֵּא תְּחִנָּתוֹ אֲשֶׁר נִקַּח חֶסֶד וְרַחֲמִים וְנִמְצָא חֵן בְּעֵינָיו וְעֶזְרַת תְּשׁוּעָתוֹ בְּעֵת רָצוֹן׃

Lleguemos nos pues confiadamente àl throno de ſu gracia, para alcançar miſericordia, y hallar gracia para el ayuda opportuna.

δ.

12. Ζῶν γὰρ ὁ λόγος τοῦ θεοῦ, καὶ ἐνεργὴς, καὶ τομώτερος ὑπὲρ πᾶσαν μάχαιραν δίστομον, καὶ διϊκνούμενος ἄχρι μερισμοῦ ψυχῆς τε καὶ πνεύματος, ἁρμῶν τε καὶ μυελῶν, καὶ κριτικὸς ἐνθυμήσεων καὶ ἐννοιῶν καρδίας.

Car la parole de Dieu eſt viuante & d'efficace, & plus penetrante que nulle eſpee à deux trenchans, & atteint iuſques à la diuiſion de l'ame & de l'eſprit & des iointures & des mouëlles, & eſt iuge des penſees & intentions du cœur:

13. Καὶ οὐκ ἔστι κτίσις ἀφανὴς ἐνώπιον αὐτοῦ· πάντα δὲ γυμνὰ καὶ τετραχηλισμένα τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ, πρὸς ὃν ἡμῖν ὁ λόγος.

Et n'y a creature aucune qui qui ſoit cachee deuant lui: ains toutes choſes ſont nues & entierement ouuertes aux yeux de celui auquel nous auons à faire.

14. Ἔχοντες οὖν ἀρχιερέα μέγαν διεληλυθότα τοὺς οὐρανοὺς, ἰησοῦν τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ, κρατῶμεν τῆς ὁμολογίας.

Puis donc que nous auons vn ſouuerain & grand Sacrificateur, Ieſus fils de Dieu qui eſt entré és cieux, tenons ferme la profeſſion.

15. Οὐ γὰρ ἔχομεν ἀρχιερέα μὴ δυνάμενον συμπαθῆσαι ταῖς ἀσθενείαις ἡμῶν, πεπειρασμένον δὲ κατὰ πάντα καθ᾽ ὁμοιότητα χωρὶς ἁμαρτίας.

Car nous n'auons point vn ſouuerain Sacrificateur, qui ne puiſſe auoir compaſſion de nos infirmités: ains nous auons celui qui a eſté tenté de meſme que nous en toutes choſes, hormis peché.

16. Προσερχώμεθα οὖν μετὰ παῤῥησίας τῷ θρόνῳ τῆς χάριτος, ἵνα λάβωμεν ἔλεον, καὶ χάριν εὕρωμεν εἰς εὔκαιρον βοήθειαν.

Allons donc auec aſſeurance au throne de grace: afin que nous obtenions miſericorde, & trouuions grace pour eſtre aidés en temps oportun.

CAP. IIII.

12. Vivus eſt enim ſermo Dei & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti: & pertingens uſque ad diviſionem animę ac ſpiritus, compagum quoque ac medullarum, & diſcretor cogitationum & intentionum cordis.

For the word of God is liuely / & mightie in operation / and ſharper then any two edged ſword / and entreth through / euen vnto the diuiding aſunder of the ſoule and the ſpirit / and of the ioyntes / and the marow / and is a diſcerner of the thoughtes / and the intents of the heart.

13. Et non eſt ulla creatura inviſibilis in conſpectu eius, omnia autem nuda & aperta ſunt oculis eius, ad quem nobis ſermo.

Neither is there any creature / which is not manifeſt in his ſight: but all things are naked and open vnto his eyes / with whom we haue to doe.

14. Habentes ergo pontificem magnum qui penetravit cælos Ieſum filium Dei, teneamus confeſſionem.

Seeing then that we haue a great high Prieſt / which is entred into heauen / euen Jeſus the Sonne of God / let vs holde faſt our profeſſion.

15. Non enim habemus pontificem, qui non poſſit compati infirmitatibus noſtris: tentatum autem per omnia pro ſimilitudine abſque peccato.

For we haue not an hie Prieſt / which can not be touched with the feeling of our infirmities / but was in all thinges tempted in like ſort / yet without ſinne.

16. Adeamus ergo cum fiducia ad thronum gratiæ: ut miſericordiam conſequamur, & gratiam inveniamus in auxilio opportuno.

Let vs therefore goe boldely vnto the throne of grace / that wee may receiue mercie / and finde grace to helpe in time of need.

Das IIII. Capitel.

12. Denn das Wort Gottes iſt lebendig vnnd kräfftig / vnnd ſchärpffer denn kein zweyſchneydig Schwerdt / vnd durchdringet / biß daß ſcheidet Seele vnd Geiſt / auch Marck vnnd Bein / vnd iſt ein Richter der Gedancken vnd Sinnen deß Hertzen.

Thi Guds ord er leffuendis oc krafftigt / oc ſkarpere end noget tueegget Suerd / oc det trenger igennem indtil det atſkil Sielen oc Aanden / Oc Marffuen oc Benene / oc hand er en Dommere offuer hiertens tancker oc ſind.

13. Vnd iſt keine Creatur für jm vnſichtbar. Es iſt aber alles bloß vnd entdecket für ſeinen Augen. Von dem reden wir.

Oc der er inted Creature wſynligt faar hannem men det er altſamen blot oc obenbare faar hans øyen om hannem tale wi.

14. Dieweil wir denn einen groſſen Hohenprieſter haben / Jeſum / den Sohn Gottes / der gen Himmel gefahren iſt / ſo laſſet vns halten an dem bekentniß.

Efferdi wi da haffue den ypperſte Preſt ſom er ſtor / Jheſum Guds Søn / ſom opfor til Himmelen da lader oſſ holde ved bekendelſen.

15. Denn wir haben nicht einen Hohenprieſter / der nicht köndte mitleiden haben mit vnſer ſchwachheit / ſondern der verſucht iſt allenthalben / gleichwie wir / doch ohn ſünde.

Thi at wi haffue icke den ypperſte Preſt / ſom icke kand haffue metlidelſe met vor ſkrøbelighid / Men den ſom er forſøgt i alle maade / lige ſom wi / dog / vden ſynd.

16. Darumb laſſet vns hinzu tretten / mit freudigkeit zu dem Gnadenſtul / auff daß wir barmhertzigkeit empfahen / vnnd gnade finden / auff die zeit / wenn vns hülffe noth ſein wird.

Der faare lader oſſ traade frem / met frimodighed til Naadeſtolen / Paa det wi kunde faa barmhertighed / oc finde naade / paa den tid / ſom oſſ gøris hielp behoff.

Kapitola IIII.

12. Žiwáť geſt zagiſtě řeč Božij a mocná / a pronikawěgſſij než žádný Meč s obau ſtranau oſtrý / a doſahuge až do rozdělenij duſſe / a Ducha / y klaubůw / y mozkuow / kteráž rozeznáwá myſlenij y mijněnij Srdcý.

Bo żywe ieſt ſłowo Boże / y ſkuteczne / y więcey przerażáiące nád káżdy miecz po obuſtron oſtry / z doſięga áż do rozdzielenia duße / y duchá / y ſtáwow / y ßpikow / y rozeznawcą ieſt myśli y vmyſłow ſercá.

13. A neníj žádné ſtwořenij newiditedlné před očima geho: neb wſſecky wěcy gſau obnaženij a odkryty očima geho / k němužto máme mluwiti.

A niemáß żadnego ſthworzenia / ktoreby przed nim iáwne nie było / ále wßytki rzeczy ſą gołe y otworzyſte przed oczyma tego / z ktorym ſpráwę mamy.

14. Protož magijce Biſkupa welikého kterýžto pronikl Nebeſa Gežiſſe Syna Božijho / zachowayme wyznánj naděge naſſý.

Máiąc / thedy Biſkupá wielkiego / ktory przeniknął niebá / Jezuſá Syná Bożego / trzymaymy to wyznánie.

15. Neb nemáme Biſkupa / kterýžby nemohl lijtoſti mijti nad nemocmi naſſými / ale zkuſſeného we wſſem / a nám podobného / kromě hřijchu.

Abowiem nie mamy Kápłaná ktoryby nie mogł czuć z námi krewkości náßych / ále kußonego we wßytkich rzeczach tákież / oprocz grzechu.

16. Protož přiſtupme s dauffánijm k Stolicy miloſti geho / abychom miloſrdenſtwij doſſli / a miloſt nalezli w čas přijhodné pomocy.

Przyſtąpmyß thedy z vfániem ku ſtolicy chwały / ábyſmy doſtąpili miłoſierdzia / y łáſki nálezli ku pomocy czáſu potrzebnego.

ה

1 כל רב כומרא גיר דמן בני נשא הוא חלף בני נשא קאם על אילין דדאלהא אנין דיקרב קורבנא ודבחא חלף חטהא ׃

Or ogni Pontefice ſi prende del numero de gl'huomini, & è conſtituito per gli huomini ne le coſe che ſi fanno verſo Iddio accioch'egli offeriſca doni e ſacrificij per li peccati.

2 ואינא משכח דימך נפשה ויחש עם אילין דלא ידעין וטעין מטול דאף הו בריהותא לביש ׃

Che ſia proprio ad hauere à ſufficientia compaſſione de gl'ignoranti & erranti, eſſendo che ancor egli è circondato d'infermità.

3 ומטולתה חיב הו דא דאיכנא דחלף עמא הכנא חלף נפשה נקרב על חטהוהי ׃

E per cagion di queſta infermità debbe, come per il popolo, coſi ancor per ſe ſteſſo, offerir per li peccati.

4 ולא הוא לנפשה אנש נסב איקרא אלא אינא דמתקרא מן אלהא איכנא דאהרון ׃

Ne alcuno ſi piglia l'honore à ſe ſteſſo, ma colui l'ha ch'è chiamato da Dio, come Aaron.

5 הכנא אף משיחא לא הוא נפשה שבח דיהוא רב כומרא אלא הו דאמר לה ברי אנת אנא יומנא ילדתך ׃

Coſi ancor Chriſto non glorificò ſe ſteſſo, per farſi Pontefice: ma colui l'ha glorificato che gli diſſe, Tu ſei il mio Figliuolo, io hoggi t'ho generato.

6 איך דאף בדוכתא אחרתא אמר אנת הו כומרא לעלם בדמותה דמלכיזדק ׃

Si come ancor in vn'altro luogo dice, Tu ſei Sacerdote in eterno, ne la maniera de Melchiſedec.

ה

1 כִּי־כָל־כֹּהֵן רֹאשׁ הַנִּלְקָח מִבְּנֵי אָדָם עַל־בְּנֵי אָדָם נִצָּב לִפְנֵי אֱלֹהִים אֲשֶׁר יַקְרִיב מִנְחוֹת וּזְבָחִים עַל־הַחֲטָאִים ׃

Porque todo pontifice es tomado de los hombres, conſtituydo en lugar de los hombres en lo que à Dios toca, para que offrezca Preſentes y ſacrificios por los peccados:

2 אֲשֶׁר יוּכַל לְעַנּוֹת אֶת נַפְשׁוֹ לְהָבִין וְלָחוּס עַל־דַּל וְאֶבְיוֹן וּלְהוֹשִׁיעַ אֶת־נַפְשׁוֹת הָאֶבְיוֹנִים עַל־כִּי גַּם הוּא נֶעֱזָב בְּמַחֲלָיִים רַבִּים ׃

Que ſe pueda compadecer de los ignorantes y errados, porque el tambien eſtá rodeado de flaqueza:

3 וְעַל־כֵּן יֵשׁ צָרְכּוֹ כַּאֲשֶׁר עַל־הָעָם כֵּן גַּם עַל־נַפְשׁוֹ לְהַקְרִיב עַל־חֲטָאִים ׃

Por cauſa de la qual deua, anſi tambien por ſi como por el pueblo, offrecer por los peccados.

4 וְאִישׁ לֹא יִקַּח לְנַפְשׁוֹ אֶת־הַכָּבוֹד כִּי־אִם אֲשֶׁר נִקְרָא מֵאֱלֹהִים כְּמוֹ אַהֲרֹן ׃

Ni nadie toma para ſi la honrra, ſino el que es llamado de Dios, como Aaron.

5 וְכָכָה גַּם הַמָּשִׁיחַ לֹא הִתְכַּבֵּד וְלֹא הִתְהַלֵּל בְּנַפְשׁוֹ לִהְיוֹתוֹ כֹּהֵן גָּדוֹל כִּי־אִם אֲשֶׁר דִּבֵּר אֵלָיו בְּנִי אַתְּ אֲנִי הַיּוֹם יְלִדְתִּיךָ ׃

Anſi tambien el Chriſto no ſe clarificó à ſi miſmo haziendoſe Pontifice mas él que le dixo, Tu eres mi Hijo, yo te hé engendrado oy:

6 וּכְמוֹ כֵן בְּמָקוֹם אַחֵר אוֹמֵר אַתְּ כֹּהֵן לְעוֹלָם עַל־דִּבְרָתִי מַלְכִּי־צֶדֶק ׃

Como tambien dize en otro lugar, Tu eres Sacerdote eternalmente ſegun la orden de Melchiſedec.

ΚΕΦΑΛ. ε.

Πᾶς γὰρ ἀρχιερεὺς ἐξ ἀνθρώπων λαμβανόμενος, ὑπὲρ ἀνθρώπων καθίσταται τὰ πρὸς τὸν θεόν, ἵνα προσφέρῃ δῶρά τε καὶ θυσίας ὑπὲρ ἁμαρτιῶν.

Or tout ſouuerain Sacrificateur ſe prenant d'entre les hommes, eſt eſtabli pour les hommes és choſes qui ſe font enuers Dieu, afin qu'il offre dons & ſacrifices pour les pechés.

2. Μετριοπαθεῖν δυνάμενος τοῖς ἀγνοοῦσι καὶ πλανωμένοις, ἐπεὶ καὶ αὐτὸς περίκειται ἀσθένειαν.

Eſtant propre à auoir competemment pitié des ignorans & errans: depuis que lui-meſme auſſi eſt enuironné d'infirmité.

3. Καὶ διὰ ταύτην ὀφείλει, καθὼς περὶ τοῦ λαοῦ, οὕτω καὶ περὶ ἑαυτοῦ προσφέρειν ὑπὲρ ἁμαρτιῶν.

Tellement qu'à cauſe de ceſte infirmité il doit offrir pour les pechés, non ſeulement pour le peuple, mais auſſi pour ſoi-meſme.

4. Καὶ οὐχ ἑαυτῷ τις λαμβάνει τὴν τιμήν, ἀλλὰ ὁ καλούμενος ὑπὸ τοῦ θεοῦ, καθάπερ καὶ ὁ ἀαρών.

Or nul ne s'attribue ceſt honneur; ains celui en iouït, qui eſt appelé de Dieu, comme Aaron.

5. Οὕτω καὶ ὁ χριστὸς οὐχ ἑαυτὸν ἐδόξασε γενηθῆναι ἀρχιερέα, ἀλλ' ὁ λαλήσας πρὸς αὐτόν, υἱός μου εἶ σύ, ἐγὼ σήμερον γεγέννηκά σε.

Pareillement auſſi Chriſt ne s'eſt point glorifié ſoi-meſme pour eſtre fait ſouuerain Sacrificateur: mais celui l'a glorifié, qui lui a dit, C'eſt toi qui es mon Fils, au-iourd'hui ie t'ai engendré.

6. Καθὼς καὶ ἐν ἑτέρῳ λέγει, σὺ ἱερεὺς εἰς τὸν αἰῶνα κατὰ τὴν τάξιν μελχισεδέκ.

Comme auſſi en vn autre lieu il dit, Tu es Sacrificateur eternellement à la façon de Melchi-ſedec.

CAP. V.

OMnis namque Pontifex ex hominibus aſſumptus, pro hominibus conſtituitur in iis quæ ſunt ad Deum: ut offerat dona & ſacrificia pro peccatis.

For euery hie Prieſt is taken from among men / & is ordeined for men / in thinges pertaining to God / that he may offer both giftes and ſacrifices for ſinnes.

2. Qui condolere poſſit iis qui ignorant & errant: quoniam & ipſe circundatus eſt infirmitate.

Which is able ſufficiently to haue compaſſion on them that are ignorant / and that are out of the way / becauſe that hee alſo is compaſſed with infirmitie.

3. Et propterea debet, quēadmodum pro populo, ita etiam pro ſemetipſo offerre pro peccatis.

And for the ſames ſake hee is bounde to offer for ſinnes / as well for his owne part / as for the peoples.

4. Nec quiſquam ſumit ſibi honorem, ſed qui vocatur à Deo, tanquam Aaron.

And no man taketh this honour vnto him ſelfe / but he that is called of God / as was Aaron.

5. Sic & Chriſtus non ſemetipſum clarificavit ut pōtifex fieret, ſed qui locutus eſt ad eum, Filius meus es tu: ego hodie genui te.

So likewiſe Chriſt tooke not to him ſelfe this honour / to be made the hie Prieſt / but hee that ſayde vnto him / Thou art my Sonne / this day begate I thee / gaue it him.

6. Quemadmodum & in alio loco dicit, Tu es ſacerdos in æternum, ſecundûm ordinem Melchiſedec.

As hee alſo in an other place ſpeaketh / Thou art a Prieſt for euer after the order of Melchiſedec.

Das V. Capitel.

DEnn ein jeglicher Hoherprieſter / der auß den menſchen genommen wirdt / der wirdt geſetzt für die Menſchen gegen GOTT / auff daß er opffere Gaben vnd Opffer für die Sünde.

THi at huer ypperſte Preſt / ſom anammis aff Menniſken / hand ſettis for Menniſkene imod Gud / At hand ſkal offre Gaffuer oc Offer for ſynderne.

2. Der da köndte mitleiden über die da vnwiſſend ſindt vnnd jrren / nachdem er auch ſelbſt vmbgeben iſt mit ſchwachheit.

Den ſom kand haffue metlidelſe met dem ſom ere vanuittige oc fare vild / effter ſom hand er oc ſelff omgiffuen met ſkrøbelighed.

3. Darumb muß er auch / gleich wie für daß Volck / alſo auch für ſich ſelbſt opffern / für die ſünde.

Derfaare ſkal hand oc offre for ſig ſelff / for ſynderne / lige ſom for Folcket.

4. Vnd niemand nimpt im ſelbs die Ehre / ſondern der auch beruffen ſey von Gott / gleich wie der Aaron.

Oc ingen tager ſig ſelff den ære til / men den ſom oc er kaldet aff Gud / lige ſom Aaron.

5. Alſo auch Chriſtus hat ſich nicht ſelbs in die Ehre geſetzt / daß er Hoherprieſter würde / ſondern der zu im geſagt hat: Du biſt mein Son / heut habe ich dich gezeuget.

Saa haffuer oc Chriſtus icke ſelff ſæt ſig i den ære / at hand ſkulde bliffue den ypperſte Preſt / men den ſom ſagde til hannem / du eſt min Søn / ieg fødde dig i dag.

6. Wie er auch am andern ort ſpricht: Du biſt ein Prieſter in ewigkeit / nach der Ordnung Melchiſedech.

Lige ſom hand oc ſiger en anden ſted / du eſt en Preſt til euig tid / effter Melchiſedechs ſtick.

Kapitola V.

KAždý zagiſté Biſkup z Lidij wywolený / za Lidi býwá poſtawen w těch wěcech / kteréž gſau Boží / aby obětowal dary a Oběti za hřijchy.

ZAiſteć káżdy Kápłan z ludźi bywa wźiet / y za ludźi bywá poſtánowion w tych rzeczach ktore máia być ſpráwowáne v Bogá / áby ofiárował dáry / y zábithe ofiáry zá grzechy.

2. Kterýžby mohl lijtoſt mjti nad těmi / kteřijž neznagij a blaudij: neb y on ſam obklijčen geſt nemocý:

Ktoryby mogł ſie potrzebá ieſt zmilowáć ſie nad tymi ktorzy nieumieia y bladza / gdyż y on był o gárnion krewkośćia.

3. A protož powinen geſt yakž za Lid / tak y za ſebi ſamého Oběti obětowati za hřijchy.

Y dla teyże / táko y zálud / ták też záſie ma ofiarowáć zá grzechy.

4. A nižkdo také přigijmá k ſobě té cti: Než kdož powolán býwá od Boha / yako y Aron.

A zaden ſobie tey godnośći nie bierze / ale ktory bywa wezwan od Bogá / táko y Aaron.

5. Také y Kryſtus ne ſamého ſebe oſlawil aby bil Biſkupem / ale ten kterýž mluwil k němu: Ty gſy Syn můg / yá dnes zplodil gſem tebe.

Thák y Kryſtus nie przywłaßczył ſobie tey chwały / áby ſie zſtał Kápłanem / ále then ktory mu rzekł: Tyś ieſt Syn moy / iam ćiebie dźiś vrodził.

6. Jakož y na giném mijſtě prawij: Ty gſy Kněz na wěky / wedlé řádu Melchyſedechowa.

Jako y indźiey powieda: Tyś ieſt Kápłanem ná wieki / wedle porzadku Melkiſedekowego.

ה

7 אַף כַּד בְּסַרְהּ לְבִישׁ
הֲוָא בָּעוּתָא וְתַכְשְׁפְתָא
בְּגְעָתָא חַילְתָנִיתָא ו
וּבְדֶמְעֵא קַרֵב הֲוָא לְמַן
דְּמְשְׁכַּח הֲוָא מֵן מוֹתָא
דְּיַחְיוֹהִי וְאֶשְׁתְּמַע׃

Ilquale ne i giorni de la ſua carne, hauendo con gran grido e lagrime offerti preghi e ſupplicationi à colui che poteua liberarlo da morte, & eſſendo ſtato eſaudito di ciò ch'egli temeua.

8 וְכַד שָׁב בְּרָא אִיתַוְהִי
מֵן דְּחֶלְתָא וְחַשָׁא דְּסַבַל
יַלְפֵהּ לְמֶשְׁתַּמְעָנוּתָא׃

Ancor ch'ei fuſſe figliuolo, (di Dio) nondimeno per le coſe ch'ei ſofferſe imparò obbedientia.

9 וְהָכַנָא אֶתְגְּמַר וַהֲוָא
לְכֻלְהוֹן אַילֵין דְּמֶשְׁתַּמְעִין
לֵהּ עֶלְתָא דְּחַיֵּא דַּלְעָלַם׃

Et eſſendo conſacrato, è ſtato autore d'eterna ſalute à quelli che gli obbediſcono.

10 וְאֶשְׁתַּמַּהּ מֵן אֲלָהָא
רַב כּוּמְרָא בַּדְמוּתֵהּ ד
דְּמַלְכִּיזֶדֶק׃

Eſſendo egli ſtato chiamato da Dio Pontefice ne la maniera di Melchiſedec.

11 עֲלַוְהִי דֵּין עַל הָנָא
מַלְכִּיזֶדֶק סַגִּיאָא הִי לַן
מֶלְתָא לְמֵאמְרָהּ וְעַסְקָא
לַמְפַשָּׁקוּתָהּ מְטוּל ד
דַּהֲוַיְתוּן לְכוֹן בְּרִיהֵא
בְּמַשְׁמַעְתְּכוֹן׃

Del qual noi habbiamo à far vn lungo ragionamento, e difficile ad eſplicare: concioſia che voi ſete ſtanchi d'vdire.

12 חַיָּבִין הֲוַיְתוּן גֵּיר מ
מַלְפָנֵא לְמֶהְוֵא מְטוּל
דַּזְבְנָא לְכוֹן בְּיוּלְפָנָא
הָשָׁא דֵּין תּוּב סְנִיקִין
אַנְתּוּן דְּתֶתְאַלְפוּן אַילֵין א
אֶנֵין כְּתִיבָתָא קַדְמָיָתָא
דְּרִישׁ מֶלַּוְהִי דַּאלָהָא
וַהֲוַיְתוּן לְכוֹן סְנִיקֵא עַל
חַלְבָּא וְלָא עַל מֵאכוּלְתָא
שַׁרִירְתָא׃

Percioche doue voi doureſte quanto al tempo eſſer maeſtri, di nuouo hauete biſogno che vi ſia inſegnato quali ſiano i primi principij de le parole di Dio: e ſete diuenuti tali, che hauete biſogno di latte, e non di cibo ſolido.

ה

7 אֲשֶׁר בִּימֵי חַיֵּי בְשָׂרוֹ תַּחֲנוּנוֹת
וּתְפִלּוֹת אֶל־אֲשֶׁר יָכֹל לְהוֹשִׁיעוֹ
מִמָּוֶת בְּקוֹל גָּדוֹל וּבִדְמָעוֹת
הִקְרִיב וְנִשְׁמַע בְּיִרְאַת יְהֹוָה׃

El qual en los dias de ſu carne offreciendo ruegos y ſupplicacion con gran clamor y lagrimas àl que lo podia librar de la muerte, fue oydo por ſu reuerencia.

8 וְאַף כִּי־בֶן־אֱלֹהִים הוּא אַךְ
בְּעִנּוּתוֹ לָמַד אֶת־דִּמְיָהּ׃

Y aunque era el Hijo (de Dios,) por loque padezió aprendió la obediencia:

9 וְנִשְׁלַם הָיָה לְשׁוֹמְעָיו לְכֻלָּם
דֶּרֶךְ וַעֲלִילַת תְּשׁוּעַת עוֹלָם׃

En laqual conſumado, fue hecho cauſa de eterna ſalud à todos losque le obedecen:

10 וְנִקְרָא שְׁמוֹ מֵאֱלֹהִים כֹּהֵן
עַל־דִּבְרָתִי מַלְכִּי־צֶדֶק׃

Nombrado de Dios Pontifice ſegun la orden de Melchiſedec.

11 אֲשֶׁר עָלָיו יֶשׁ־לָנוּ דְּבָרִים
רַבִּים לְסַפֵּר וּלְדַבֵּר אִם לֹא
תִּהְיוּ אֲמוּלִים לִשְׁמוֹעַ׃

Del qual tenemos mucho que dezir, y difficultoſo de declarar, porquanto ſoys flacos para oyr.

12 אַף־כִּי־יֶשְׁנָה לָכֶם לִהְיוֹתְכֶם
מְלַמְּדִים בַּעֲבוּר עִתּוֹתֵיכֶם אַךְ
עוֹדְכֶם תִּצְטָרְכוּ לִלְמֹד מַה הֵן
יְסוֹדוֹת רֵאשִׁית דִּבְרֵי־אֱלֹהִים
וִהְיִיתֶם כְּעוֹלְלִים אֲשֶׁר צָרְכְּכֶם
חָלָב וְלֹא אֹכֶל חָזָק׃

Porque auiendo de ſer ya maeſtros de otros ſi miramos àl tiempo, teneys neceſsidad de boluer à ſer enſennados, de quales ſean los primeros elementos de las palabras de Dios, y ſoys hechos tales que tengays neceſsidad de leche: no de mantenimiento firme,

έ.

7. Ὃς ἐν ταῖς ἡμέραις τῆς σαρκὸς αὐτοῦ, δεήσεις τε καὶ ἱκετηρίας πρὸς τὸν δυνάμενον σώζειν αὐτὸν ἐκ θανάτου, μετὰ κραυγῆς ἰσχυρᾶς, καὶ δακρύων προσενέγκας, καὶ εἰσακουσθεὶς ἀπὸ τῆς εὐλαβείας.

Lequel ès iours de ſa chair, ayant offert auec grand cri & larmes, prieres & ſupplications, à celui qui le pouuoit ſauuer de mort, & ayant eſté exaucé de ce qu'il craignoit:

8. Καίπερ ὢν υἱὸς (τοῦ θεοῦ), ἔμαθεν ἀφ' ὧν ἔπαθε τὴν ὑπακοήν.

Iaçoit qu'il fuſt Fils (de Dieu): toutesfois ſi a-il apprins obeiſſãce par les choſes qu'il a ſouffertes:

9. Καὶ τελειωθεὶς ἐγένετο τοῖς ὑπακούουσιν αὐτῷ πᾶσιν αἴτιος σωτηρίας αἰωνίου.

Et eſtant conſacré, a eſté autheur de ſalut eternel à tous ceux qui lui obeiſſent:

10. Προσαγορευθεὶς ὑπὸ τοῦ θεοῦ ἀρχιερεὺς κατὰ τὴν τάξιν μελχισεδέκ.

Eſtant appelé de Dieu, ſouuerain Sacrificateur à la façon de Melchi-ſedec.

11. Περὶ οὗ πολὺς ἡμῖν ὁ λόγος καὶ δυσερμήνευτος λέγειν, ἐπεὶ νωθροὶ γεγόνατε ταῖς ἀκοαῖς.

Duquel nous auons long propos à dire, & difficile à declarer: attendu que vous eſtes deuenus laſches à ouïr.

12. Καὶ γὰρ ὀφείλοντες εἶναι διδάσκαλοι διὰ τὸν χρόνον, πάλιν χρείαν ἔχετε τοῦ διδάσκειν ὑμᾶς τινὰ τὰ στοιχεῖα τῆς ἀρχῆς τῶν λογίων τοῦ θεοῦ, καὶ γεγόνατε χρείαν ἔχοντες γάλακτος, καὶ οὐ στερεᾶς τροφῆς.

Pource que là où vous deuriez eſtre maiſtres, veu le temps, vous auez derechef beſoin qu'on vous enſeigne quels ſont les rudimens du commencement des paroles de Dieu: & eſtes deuenus tels que vous auez encores beſoin de laict, & non point de viande ferme.

CAP. V.

7. Qui in diebus carnis ſuæ, preces ſupplicationeſq; ad eum qui poſſit illum ſalvum facere à morte cum clamore valido & lachrymis offerens, exauditus eſt pro ſua reverentia.

Which in the dayes of his fleſh did offer vp prayers and ſupplications/ with ſtrong crying and teares vnto him/ that was able to ſaue him from death/ and was alſo heard in that which he feared.

8. Et quidem cùm eſſet filius, didicit ex iis quæ paſſus eſt, obedientiam.

And though he were the Sonne/ yet learned he obedience/ by the thinges which hee ſuffered.

9. Et conſummatus, factus eſt omnibus obtemperantibus ſibi cauſa ſalutis æternæ.

And being conſecrate/ was made the authour of eternall ſaluation vnto all them that obey him.

10. Appellatus à Deo pontifex iuxta ordinem Melchiſedec.

And is called of God an hie Prieſt after the order of Melchi-ſedec.

11. De quo nobis grandis ſermo & interpretabilis ad dicendum, quoniam imbecilles facti eſtis ad audiendũ.

Of whome we haue many things to ſay/ which are hard to be vttered/ becauſe ye are dull of hearing.

12. Etenim cùm deberetis magiſtri eſſe propter tempus: rurſum indigetis ut vos doceamini quę ſint elementa exordii ſermonum Dei: & facti eſtis quibus lacte opus ſit, non ſolido cibo.

For when as concerning the time ye ought to be teachers/ yet haue yee neede againe that we teach you the firſt principles of the worde of God: and are become ſuch as haue neede of milke/ and not of ſtrong meate.

Das V. Capitel.

7. Vnd er hat am tage ſeines Fleiſches Gebet vnd flehen mit ſtarckem geſchrey vnnd Threnen geopffert/ zu dem/ der jm von dem Tode konte außhelffen/ vnd iſt auch erhöret/ darumb daß er Gott in Ehren hatte.

Oc hand offrede paa ſit Kødsdag Bønner oc formanelſe met it ſterckt ſkrig oc graad/ til den/ ſom kunde vdhielpe hannem fra Døden/ oc hand bleff ocſaa bønhørt/ fordi at hand haffde Gud i ære.

8. Vnnd wiewol er Gottes Sohn war/ hat er doch an dem/ daß er leide/ gehorſam gelernet.

Oc alligeuel at hand vaar Guds Søn/ ſaa lærde hand dog lydighed/ i det ſom hand leed.

9. Vnd da er iſt vollendet/ iſt er worden allen/ die im gehorſam ſind/ eine vrſach zur ewigen Seligkeit.

Oc der hand bleff fuldkommen/ da bleff hand alle dem ſom ere hannem lydige/ en aarſage til den euige Salighed.

10. Genant von Gott ein Hoherprieſter/ nach der Ordnung Melchiſedech.

Kaldet aff Gud den ypperſte Preſt/ effter Melchiſedechs ſtick.

11. Davon hetten wir wol vil zu reden/ aber es iſt ſchwer/ weil jhr ſo vnverſtendig ſeyt.

Der om haffde wi vel meget at tale/ Men det er ſuart/ efterdi at i ere ſaa wforſtandige.

12. Vnd die jr ſoltet lengeſt Meiſter ſein/ bedürffet jr widerumb/ daß man euch die erſten Buchſtaben der Göttlichen Wort lehre/ vnnd daß man euch Milch gebe/ vnd nicht ſtarcke Speiſe.

Oc i ſom ſkulde lenge ſiden veret Meſtere/ i haffue behoff igen/ at mand ſkal lære eder de første Bogſtaue aff det Guddommelige Ord/ oc at mand ſkal giffue eder Milck/ oc icke ſterck Mad.

Kapitola V.

7. Kterýžto za dnůw ſmrtedlnoſti ſwé/ Prosby a Modlitby obětuge tomu/ kterýž mohl ho wyſwoboditi od Smrti/ s křikem welikým a s pláčem/ wyſlyſſán geſt pro ſwau poctiwoſt.

Ktory zá dniow ćiáłá ſwego/ gdy modlitwy y proſby z wielkim wołániem y płaczem ofiárowáł v tego ktory mogł go záchowáć od śmierći/ y był wyſłuchan z bojáźni.

8. A zagiſté gſa Synem Božijm/ naučil ſe poſluſſenſtwij z toho co geſt trpěl:

Choć był Syn/ á wſzákże ſie nauczył poſłuſzeńſtwá z tych rzeczy ktore ćierpiał.

9. A k dokonaloſti gſa přiweden/ včiněn geſt přjčinau Spaſenj wěčného těm/ kteřijž to poſlauchagij geho.

A będąc poświęcony/ zſtał ſie powodem zbáwienia wiecznego/ wſzytkim ktorzy go ſłucháią.

10. Nazwán gſa od Boha Biſkupem/ wedlé řádu Melchyſedechowa.

Przezwány od Bogá Kápłánem nawyżſzym/ wedle porządku Melkiſedekowego.

11. O kterémžto mnoho máme mluwiti/ a nemůžem ſnadně wyprawiti/ poněwadž wy leniwij gſte k ſlyſſenij.

O ktorym wielebyſmy mieli mowić/ y trudno ku wykłádániu/ przeto iżeśćie ſie zſtáli gnuśni ku ſłuchániu.

12. A zagiſté kdyžbyſte giž měli býti Miſtřij/ podlé dlauhoſti čaſu/ opět potřebugete abychom wás včili prwnijm počátkuom řečij Božijch: a včiněni gſte yako ti kteřijž mléka potřebugj/ a ne pokrmu hrubſſího.

Abowiem wy ktorzybyśćie mieli wedle czáſu być nauczyćielmi/ záſie potrzebujećie áby was vczono/ iáko ſie poczynáią powieśći Boże/ y zſtáliśćie ſie iáko ći ktorzy mleká potrzebuią/ á nie twárdego pokármu.

ד

13 כֻּל נָשׁ דֵּין דְּמֵאכוּלְתֵהּ חַלְבָּא הוּ לָא מְפַּס בְּמֶלְּתָא דְּכֵאנוּתָא מֶטוּל דְּשַׁבְרָת הוּ׃

Perche chiunque vſa ancora del latte è ineſperto del parlare de la giuſtitia: percioch'egli è fanciullo.

14 דַּגְמִירֵא דֵּין הִי דֵּין מֵאכוּלְתָא שְׁרִירְתָא אִילֵין דְּמֶטוּל דַּמְדַרְשִׁין אֶתְנַפַּקוּ רְגֶשַׁיְהוֹן לְמֶפְרַשׁ טָבְתָא וּבִישְׁתָא׃

Ma il cibo ſolido è de perfetti, cioè di quelli che per l'habito hanno i ſentimenti eſercitati à diſcernere il bene e'l male.

ה

13 כִּי־כָל־הַמְּחַבֵּר בְּחָלָב תָּפֵל לִדְבַר הַצְּדָקָה כִּי־עוֹלָל הוּא׃

Que qualquiera que participa de la leche, es inhabil para la palabra de la juſticia, porque es ninno:

14 כִּי־אֹכֶל חָזָק יֵשׁ לַשְּׁלֵמִים לַאֲשֶׁר יֶשׁ־לָהֶם שֵׂכֶל וּתְבוּנָה לְהַבְדִּיל בֵּין טוֹב וָרָע׃

Mas de los perfectos es la vianda firme, es à ſaber de los que por la coſtumbre tienen ya los ſentidos exercitados à la diſcrecion del bien y del mal.

ε'.

13. Πᾶς γὰρ ὁ μετέχων γάλακτος, ἄπειρος λόγου δικαιοσύνης· νήπιος γάρ ἐστι.

Car quiconque vſe de laict, ne ſait que c'eſt de la parole de iuſtice: car il eſt enfant:

14. Τελείων δέ ἐστιν ἡ στερεὰ τροφή, τῶν διὰ τὴν ἕξιν τὰ αἰσθητήρια γεγυμνασμένα ἐχόντων πρὸς διάκρισιν καλοῦ τε καὶ κακοῦ.

Mais la viande ferme eſt pour ceux qui ſont deſia hommes faits, aſſauoir pour ceux qui pour y eſtre habitués, ont les ſens exercités à diſcerner le bien & le mal.

ו

1 מֶטוּל הָנָא נֶשְׁבּוּק שׁוּרָיָא מֶלְּתֵהּ דַּמְשִׁיחָא וְנֵאתֵא לַגְמִירוּתָא אוֹ לְמָנָא תוּב שֶׁתָּאסְתָא אַחְרִיתָא מַרְמֵיתוּן ל לַתְיָבוּתָא מֶן עְבָדֵא מִיתֵא וַלְהַיְמָנוּתָא דְּבַאלָהָא׃

Per laqual coſa, laſciato da parte il parlare che è de principij de le coſe di Chriſto, paſſiamo oltre à la perfettione: ſenza gittar di nuouo il fondamento del pentirſi de l'opere morte, e de la fede che ſi debbe hauere in Dio.

2 וַלְיוּלְפָּנָא דְּמַעְמוּדִיָּתָא וְדַסְּיָם אִידָא וְלַקְיָמְתָא דְּמֶן בֵּית מִיתֵא וַלְדִינָא דַּלְעָלַם׃

De la dottrina de batteſimi, e de l'impoſition de le mani, e de la reſurrettion de morti, e del giuditio eterno.

3 אֶן מָרְיָא מְפַּס נֶעְבֵּד הָדָא׃

E queſto faremo, ſe Iddio il permetterà.

4 אֶלָּא לָא מְשַׁכְּחִין הָנוּן דְּחַדָא זְבַן לְמַעְמוּדִיתָא נְחֶתוּ וַטְעֶמוּ מוֹהַבְתָא דְּמֶן שְׁמַיָּא וְנַסַּבוּ רוּחָא דְּקוּדְשָׁא׃

Imperoch'egli è impoſſibile che quelli che ſono ſtati vna volta illuminati, & hanno guſtato il dono celeſte, e ſono ſtati fatti partecipi de lo Spirito ſanto.

ו

1 עַל־כֵּן נַעֲזוֹב אֶת־דְּבַר רֵאשִׁית הַמָּשִׁיחַ וְנָבוֹא אֶל־הַתַּכְלִית וְנַשְׁמַע סוֹף דָּבָר הַכֹּל עוֹד לֹא נָשִׂים יְסוֹד הַתְּשׁוּבָה מִמַּעֲשֵׂי מָוֶת וְלָאֱמוּנָה אֶל־אֱלֹהִים׃

Por lo qual dexando ya la palabra del comienço en la inſtitucion del Chriſto, vamos adelante à la perfecion, no echando otra vez el fundamento de penitencia de las obras de muerte, y de la fe à Dios.

2 לְלִמּוּד הַטְּבִילָה לְשִׂימַת יָדַיִם לִתְקוּמַת הַמֵּתִים וּלְמִשְׁפַּט הָעוֹלָם׃

De la doctrina de los Baptiſmos, y de la impoſicion de manos, y de la reſurrecion de los muertos, y Del juyzio eterno:

3 וְזֹאת נַעֲשֶׂה אִם יִרְצֶה אֱלֹהִים׃

Y eſto haremos, à la verdad ſi Dios lo permitiere.

4 כִּי־בִלְתִּי יְכֹלֶת אֲשֶׁר בְּפַעַם אַחַת נָאוֹרוּ וְטָעֲמוּ אֶת־מַתְּנוֹת הַשָּׁמַיִם וְהָיוּ חַבְרֵי רוּחַ הַקֹּדֶשׁ׃

Porque es impoſſible que los que vna vez recibieron la luz, y que guſtaron à quel don celeſtial, y que fueron hechos participes del Eſpiritu Sancto:

ΚΕΦΑΛ. ϛ'.

Διὸ ἀφέντες τὸν τῆς ἀρχῆς τοῦ Χριστοῦ λόγον, ἐπὶ τὴν τελειότητα φερώμεθα· μὴ πάλιν θεμέλιον καταβαλλόμενοι μετανοίας ἀπὸ νεκρῶν ἔργων, καὶ πίστεως ἐπὶ θεόν.

Parquoi delaiſſans la parole, qui donne commencement de Chriſt, tendons à la perfection, ne mettans point derechef le fondement de repentance des œuures mortes, & de la foy qu'on doit auoir en Dieu.

2. Βαπτισμῶν διδαχῆς, ἐπιθέσεώς τε χειρῶν, ἀναστάσεώς τε νεκρῶν, καὶ κρίματος αἰωνίου.

De la doctrine des bapteſmes, & de l'impoſition des mains, de la reſurrection des morts, & du iugement eternel.

3. Καὶ τοῦτο ποιήσομεν, ἐάνπερ ἐπιτρέπῃ ὁ θεός.

Et cela ferons-nous, voire ſi Dieu le permet:

4. Ἀδύνατον γὰρ τοὺς ἅπαξ φωτισθέντας, γευσαμένους τε τῆς δωρεᾶς τῆς ἐπουρανίου καὶ μετόχους γενηθέντας πνεύματος ἁγίου.

Car il eſt impoſſible que ceux qui ont vne fois eſté illuminés, & ont gouſté le don celeſte, & ont eſté faits participans du ſainct Eſprit.

CAP. V.

13. Omnis enim qui lactis eſt particeps, expers eſt ſermonis iuſtitiæ, parvulus enim eſt.

For euery one that vſeth milke / is inexperte in the worde of righteouſnes: for he is a babe.

14. Perfectorum eſt ſolidus cibus: eorum qui pro conſuetudine exercitatos habent ſenſus ad diſcretionem boni ac mali.

But ſtrong meat belongeth to them that are of age/ which through long cuſtome haue their wits exerciſed/ to diſcerne both good and euill.

CAP. VI.

QVapropter intermittentes inchoationis Chriſti ſermonem ad perfectionem feramur, non rurſum iacientes fundamētum pœnitentiæ ab operibus mortuis, & fidei ad Deum.

Therefore/ leauing the doctrine of the beginning of Chriſt/let vs be led forwarde vnto perfection/not laying againe the foundation of repentance from dead workes/and of faith toward God.

2. Baptiſmatum doctrinæ, impoſitionis quoque manuum, ac reſurrectionis mortuorū, & iudicii æterni.

Of the doctrine of baptiſmes/ & laying on of handes/and of the reſurrection from the dead / and of eternall iudgement.

3. Et hoc faciemus, ſi quidem permiſerit Deus.

And this will we do if God permit.

4. Impoſſibile enim eſt eos qui ſemel ſunt illuminati, guſtaverunt etiam donum cæleſte, & participes facti ſunt Spiritus ſancti.

For it is impoſſibile that they/which were once lightened/ and haue taſted of the heauenly gifte/ and were made partakers of the holy Ghoſt.

Das V. Capitel.

13. Denn wem man noch Milch geben muß/der iſt vnerfahren inn dem Wort der Gerechtigkeit/denn er iſt ein junges Kind.

Thi huilken mand ſkal end nu giffue milck/hand er vforfaren i Retferdigheds ord/ thi hand er it vngt Barn.

14. Den vollkommen aber gehöret ſtarcke Speiſe/ die durch gewonheit haben geübte ſinnen/zum vnterſcheid deß guten vnd deß böſen.

De fuldkomne bør ſterck Mad/ ſom aff ſeduanlighed haffue forſøcte ſind/ til at gøre forſkel mellem gaat oc ont.

Das VI. Capitel.

Darumb wöllen wir die Lere vom anfang Chriſtliches lebens jetzt laſſen/ vnd zur volkommenheit fahren/ Nicht abermal grund legen von Buſſe der todten Wercke/ vom Glauben an Gott.

DEr faare ville wi nu lade den Lærdom om it Chriſteligt leffnis begyndelſe bliffue/ oc fare til fuldkommenhed/icke atter legge grunduol igen om de døde gerningers Penitentze/ om Troen til Gud.

2. Von der Tauffe/ von der Lehre/ von Händen aufflegen/ von der Todten aufferſtehung/ vnd von dem ewigen Gerichte.

Om Daaben/ om Lærdom/ om henders paaleggelſe/om de Dødis opſtandelſe/oc om den euige Dom.

3. Vnd das wöllen wir thun/ ſo es Gott anders zuleſſet.

Oc det ville wi gøre/der ſom Gud det ellers tilſteder.

4. Denn es iſt vnmüglich/ daß die/ ſo ein mal erleuchtet ſind / vnnd geſchmeckt haben die himliſche Gaben/ vnd theilhafftig worden ſind deß heiligen Geiſtes.

Thi det er vmueligt/ at de / ſom ere en gong opliuſde/ oc haffue ſmaget de himmelſke gaffuer/oc ere bleffne delactige i den hellig Aand.

Kapitla V.

13. Neb každý kdož mléka požijwá / ten geſt hlaupý w řeči Sprawedlnoſti : neb nemluwňátko geſt.

Bo ten ktori ſie mlekiem báwi/ nie vmie ſłowá ſpráwiedliwośći/ gdyż ieſt dźiećięćiem.

14. Ale dokonalých geſt hrubý pokrm / těch kteřijžto podlé zwyklosti wycwičené magij ſmyſly/ k rozeznánij dobrého a zlého.

Alec twárdy pokarm ieſt doroſłych/ tych miánowićie / ktorzy dla nalogu ſmyſły máia cwiczone ku rozeznániu dobrego y złego.

Kapitola VI.

PRotož opuſtijce řeč/ kteráž ſkrze počátky přiwozuge k Kryſtu/ k dokonaloſti geho přiſtupme/ nezakladagijce opět základu pokánij z ſkutkuow mrtwých a od Wijry w Boha.

A Przethoż opuśćiwszy słowo/ ktore w Kryſtuſie dawa początek nieumie iethnym / mieymy ſię ku doſkonáłośći / nie z nowu zákłádáiac grunthu pokuthy od vczynkow marthwych/ y wiáry w Bogá.

2. Křtu včenij/ a zkladanij rukau/ a wzkřijſſenij Mrtwých y ſaudu wěčného.

Krztow náuki y rąk wkłádánia/ y wſtánia zmartwych / y ſadu wiekuiſtego.

3. A to zagiſté včinijme/ pomůžli nám Buoh.

A to vczynimy ieſli Bog dopuśći.

4. Nebo nemožné geſt těm/ kteřijž gſau gednau oſwijceni/ a zakuſyli daru Nebeſkého/ y včaſtnijcy gſau včiněni Ducha Swatého.

Abowiem być nie może/ aby ci ktorzyby raz byli oświeceni y ſkoſztowáli dáru niebieſkiego/ y vczeſtniki ſię ſtáli Duchá świętego.

ו

5 וְטַעְמוּ מֶלְּתָא טָבְתָּא דַּאלָהָא וְחַיְלָא דְּעָלְמָא דַּעְתִיד׃

Et hanno guſtata la buona parola di Dio, e la virtù del ſecolo auuenire.

6 דְּתוּב נֶחְטוּן דְּמֶן דְּרִישׁ נֶתְחַדְּתוּן לַתְיָבוּתָא וּמֶן דְּרִישׁ נֶזְקְפוּן לִבְרֵהּ דַּאלָהָא וְנֶצְעֲרוּן׃

E ſon ricaduti, di nuouo ſi rinuouino à pentimento, ricrocifiggendo à ſe ſteſſi il Figliuol di Dio, e proponendolo ad obbrobrio.

7 אַרְעָא גֵּיר דַּאשְׁתִּיַת מִטְרָא דְּאָתֵא לָהּ זְבְנִין סַגִּיאָן וַאוְעִיַת עֶסְבָּא דְּחָשַׁח לְהָנוּן דְּמֶטוּלָתְהוּן מֶתְפַּלְחָא מְקַבְּלָא בּוּרְכְּתָא מֶן אַלָהָא׃

Perche la terra che bene ſpeſſo la pioggia che le vien ſopra, e produce herba vtile à quelli da iquali è coltiuata, riceue la benedittione da Dio.

8 אִן הוּ דֵין דְּתַפְּקִי קוּרְטְבֵא וְדַרְדְּרֵא הָוְיָא לָהּ מְסַלְיָתָא וְלָא רְחִיקָא מֶן לְוטְתָא אֶלָּא חַרְתָהּ לִיקְדָנָא הוּ׃

Ma quella che produce ſpine e triboli, è riprouata, e vicina a la maledittione, il cui fine va ad eſſere arſa.

9 מְפִיסִינַן דֵּין עֲלַיְכוּן אַחַי אַילֵין דְּשַׁפִּירָן וְקַרִיבָן לְחַיֵּא אֶפֶן הָכַנָּא מְמַלְּלִינַן׃

Benche di voi diletti miei ci perſuadiamo coſe migliori, e vicine à la ſalute, ſe ben noi parliamo coſi.

10 לָא הָוָא גֵּיר עַוָּל אֲלָהָא דְּנֶטְעֵא עֲבָדַיְכוּן וְחוּבְּכוּן הָו דְּחַוִּיתוּן בִּשְׁמֵהּ דְּשַׁמֶּשְׁתּוּן לְקַדִּישֵׁא וּמְשַׁמְּשִׁיתוּן׃

Percioche Iddio non è ingiuſto che ſi dimentichi de l'opera voſtra e de la fatica de la charità, laquale hauete dimoſtrata verſo il ſuo nome, mentre hauete ſouuenuto ai Santi & ancor ſouuenite.

ו

5 וְטָעֲמוּ אֶת־טוּבַת דְּבַר אֱלֹהִים וּגְבוּרוֹת עוֹלָם הַבָּא׃

Y que anſi miſmo guſtaron la buena palabra de Dios, y las virtudes del ſiglo venidero.

6 וְנָפְלוּ מִמְּצוּדָתָם עוֹד לֹא יוּכְלוּ לְהִתְחַדֵּשׁ אֶל־הַתְּשׁוּבָה כִּי־מוֹקִיעִים לְנַפְשָׁם וּמַכְלִימִים אֶת־בֶּן־הָאֱלֹהִים׃

Y recayeron, ſer renouados de nueuo por penitencia crucificando otra vez para ſi miſmos àl Hijo de Dios, y exponiendolo à vituperio.

7 כִּי־הָאָרֶץ אֲשֶׁר תִּקַּח אֶת־הַגֶּשֶׁם אֲשֶׁר פְּעָמִים רַבּוֹת בָּא עָלֶיהָ גַּם תּוֹלִיד וְתַדְשֵׁא דֶּשֶׁא וְעֵשֶׂב מַזְרִיעַ זֶרַע לָאֵלֶּה אֲשֶׁר תֵּעָבֵד בָּהֶם וְתִשָּׂא בְרָכָה מֵאֱלֹהִים׃

Porque la tierra que embeue el agua que muchas vezes vino ſobre ella, y que engendra yerua à ſu tiempo à aquellos de los quales es labrada, recibe bendicion de Dios.

8 וַאֲשֶׁר תִּתֵּן קוֹץ וְדַרְדַּר נֶאֱלָחָה הִיא וּקְרוֹבָה לַמְּאֵרָה וְסוֹפָהּ לִשְׂרֵפָה׃

Mas la que produze eſpinas y abrojos, es reprouada, y cercana de maldicion, y ſu fin ſera por fuego.

9 וְנִבְטַח עֲלֵיכֶם אֲהוּבַי טוֹבוֹת מֵהֵנָּה הַקְּרוֹבוֹת לִישׁוּעָה אַף כִּי־כָזֹאת נְדַבֵּר׃

Pero de voſotros, ó Amados, eſperamos mejores coſas que eſtas y mas cercanas à ſalud, aunque hablamos anſi.

10 כִּי־לֹא רָשָׁע אֱלֹהִים לִנְשֹׁא אֶת־מַעֲשֵׂיכֶם וִיגִיעַת אַהֲבַתְכֶם אֲשֶׁר הִגַּדְתֶּם בִּשְׁמוֹ בְּשָׁרֶתְכֶם לַקְּדוֹשִׁים כְּעַתָּה כִּלְפָנִים׃

Porque Dios no es injuſto que ſe oluide de vueſtra obra y del trabajo de la charidad que aueys moſtrado en ſu nombre, auiendo ayudado à los Sanctos, y ayudandoles.

ϛʹ.

5. Καὶ καλὸν γευσαμένους θεοῦ ῥῆμα, δυνάμεις τε μέλλοντος αἰῶνος.

Et ont gouſté la bonne Parole de Dieu, & les puiſſances du ſiecle à venir:

6. Καὶ παραπεσόντας πάλιν ἀνακαινίζειν εἰς μετάνοιαν, ἀνασταυροῦντας ἑαυτοῖς τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ, καὶ παραδειγματίζοντας.

S'ils retombent, ſoyent renouuellés à repentance, veu qu'il crucifient derechef le Fils de Dieu quant à eux, & l'expoſent à opprobre.

7. Γῆ γὰρ ἡ πιοῦσα τὸν ἐπ' αὐτῆς πολλάκις ἐρχόμενον ὑετὸν, καὶ τίκτουσα βοτάνην εὔθετον ἐκείνοις δι' οὓς καὶ γεωργεῖται, μεταλαμβάνει εὐλογίας ἀπὸ τοῦ θεοῦ.

Car la terre qui boit ſouuent la pluye qui vient ſur elle, & produit herbage propre à ceux deſquels elle eſt labouree, reçoit la benediction de Dieu.

8. Ἐκφέρουσα δὲ ἀκάνθας καὶ τριβόλους, ἀδόκιμος, καὶ κατάρας ἐγγύς, ἧς τὸ τέλος εἰς καῦσιν.

Mais celle qui produit eſpines & chardons, eſt reiettee, & prochaine de malediction: de laquelle la fin tend à eſtre bruſlee.

9. Πεπείσμεθα δὲ περὶ ὑμῶν, ἀγαπητοὶ, τὰ κρείττονα, καὶ ἐχόμενα σωτηρίας, εἰ καὶ οὕτω λαλοῦμεν.

Or nous-nous ſommes perſuadés quant à vous, bien, aimés, choſes meilleures & conuenables à ſalut, iaçoit que parlions ainſi.

10. Οὐ γὰρ ἄδικος ὁ θεὸς, ἐπιλαθέσθαι τοῦ ἔργου ὑμῶν, καὶ τοῦ κόπου τῆς ἀγάπης, ἧς ἐνεδείξασθε εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ, διακονήσαντες τοῖς ἁγίοις καὶ διακονοῦντες.

Car Dieu n'eſt point iniuſte, pour mettre en oubli voſtre œuure, & le trauail de charité que vous auez monſtree enuers ſon Nom, entant que vous auez ſubuenu aux ſaincts, & y ſubuenez.

CAP. VI.

5. Guſtaverunt nihilominus bonum Dei verbum, virtuteſq; ſeculi venturi.

And haue taſted of the good worde of God/and of the powers of the worlde to come.

6. Et prolapſi ſunt: rurſus renovari ad pœnitentiam, rurſum crucifigentes ſibimetipſis filium Dei, & oſtentui habentes.

If they fall away / ſhoulde be renewed againe by repentance: ſeeing they crucifie againe to themſelues the Sonne of God & make a mocke of him.

7. Terra enim ſæpe venientem ſuper ſe bibens imbrem, & generans herbam opportunam illis à quibus colitur: accipit benedictionem à Deo.

For the earth which drinketh in the raine that commeth oft vpon it/ & bringeth foorth herbes meete for them by whome it is dreſſed/ receiued bleſſing of God.

8. Proferens autem ſpinas ac tribulos: reproba eſt, & maledicto proxima, cuius conſummatio in combuſtionem.

But that which beareth thornes & briars/is reproued/& is neere vnto curſing/whoſe ende is to be burned.

9. Confidimus autem de vobis, dilectiſſimi, meliora & viciniora ſaluti: tametſi ita loquimur.

But beloued/ wee haue perſwaded our ſelues better things of you / and ſuch as accompanie ſaluation/ though we thus ſpeake.

10. Non enim iniuſtus Deus, ut obliviſcatur operis veſtri, & dilectionis quam oſtendiſtis in nomine ipſius, qui miniſtraſtis ſanctis & miniſtratis.

For God is not vnrighteous / that hee ſhoulde forget your worke / and labour of loue / which ye ſhewed toward his Name / in that ye haue miniſtred vnto the Saints / and yet miniſter.

Das VI. Capitel.

5. Vnd geſchmeckt haben daß gůtige Wort Gottes / vnnd die kråffte der zukůnfftigen Welt.

Oc haffue ſmaget Guds gode Ord/oc den tilkommende Verdens krafft.

6. Wo ſie abfallen / vnd wiederumb jhnen ſelbs den Sohn Gottes creutzigen vnd fůr ſpott halten / daß ſie ſolten widerumb ernewert werden zur Buſſe.

Om de affalde/oc kaarsfeſte dem ſelff Guds Søn igen / oc holde hannem for ſpaat / at de ſkulde kunde fornyſſ igen til penitentze.

7. Denn die Erden / die den Regen trincket / der offt ůber ſie kompt / vnnd bequeme Kraut treget / denen / die ſie bawen / empfehet ſegen von Gott.

Thi Jorden ſom dricker Regnen / der offte kommer offuer hende / oc bær dem bequemme Vrter / ſom hende forarbeyde/ hun faar velſignelſen aff Gud.

8. Welche aber Dornen vnd Diſteln treget/die iſt vntůchtig/vnd dem Fluch nahe / welche man zu letzt verbrennet.

Men den ſom bær torn oc tidzel/hun er vduelig/ oc nær Forbandelſe / huilcken mand paa det ſiſte opbrender.

9. Wir verſehen vns aber / jhr liebſten / beſſers zu euch / vnd daß die Seligkeit nåher ſey / ob wir wol alſo reden.

Men wi forſee oſſ / i elſkelige/ bedre til eder / oc at Salighed er nærmer/ alligeuel at wi ſaa tale.

10. Denn Gott iſt nicht vngerecht/ daß er vergeſſe ewers wercks vnd arbeit der Liebe / die jr beweiſet habt an ſeinem Namen / da jhr den Heiligen dienetet/ vnd noch dienet.

Thi Gud er icke wretferdig/ at hand forglemmer eders gerning oc kærligheds arbeyde / ſom i beuiſde i hans Naffn/ der i tiente de Hellige/oc tiene end nu.

Kapitola. VI.

5. Okuſyli také dobrého ſlowa Božijho/ a mocy wěku budaucýho.

Y ſkoſztowáli dobrego ſlowá Bożego / y mocy przyſzłego wieku.

6. Kdyby opět padli / aby ſe obnowili ſkrze pokánij/ znowu křižugijce ſobě Syna Božijho/ a w poſměch wydáwagijce.

Jeſliby vpádli/ áby powthore byli odnowieni przez pokute/ przetho iż z nowu krzyżuia ſámym ſobie ſyná Bożego y iawnie go ſromoca.

7. Země zagiſté kterážto čaſto déſſť do ſebe běře/ rodijli bylinu dobrau těm od kterýchž býwá dělána / býwá požehnána od Boha:

Abowiem ziemiá/ ktoraby deżdż ná nie czeſtho przychodzacy w ſie wpilá y zrodziła ziele vżyteczne tym przez ktore bywa ſpráwowána bierze blogoſláwieńſtwo od Bogá.

8. Ale wydáwagijcý trnij a hložij/ zawržená geſt a blijzká od zlořečenij/ gegijžto konec býwá ſpálenj.

Lecz tha kthora podawa ćiernie y oſty/ odrzucona ieſt y bliſko przeklecıwá/ kthorey koniec idzie ku ſpaleniu.

9. Naděgeme ſe pak o wás naymilegſſý lepſſých wěcý a bližſſých k ſpaſenij / ačkoli tak mluwjme.

Ale námileyſzy pewnie o was ſobie lepiey thuſzymy niż to / y co z zbawieniem ieſt złaczono / choć tak mowimy.

10. Nebť neni neſprawedliwý Bůh/ aby ſe zapomenul nad waſſý prácý/ a nad milowánijm které gſte okazowali ke gménu geho / kteřijž gſte poſluhowali ſwatým/ a geſſtě poſluhugete.

Abowiemći nie ieſt Bog nie ſpráwiedliwy/ aby zápámiethał ſpráwy waſzey y prâcowitey miłości ktorascie okázali przećiw imieniu ie°/przeto iżeśćie ſlużyli świetym y ſlużyćie.

ו

11 צָבֵינַן דֵּין דְּאנָשׁ אֱנָשׁ מֶנְּכוֹן הָי הָדָא חְפִיטוּתָא נְחַוֵּא לְשׁוּמָלָיָא דְּסַבְרְכוֹן עַד־מָא לְחַרְתָּא׃

Ma noi deſideriamo che ciaſcun di voi moſtri la medeſima cura per la piena certezza de la ſperanza inſin al fine.

12 יַדְלָא תֶּתְקַטְעֵי לְכוֹן אֶלָּא דְּתֶהְווֹן מְמַדְּיָנֵא לְהָנוֹן דַּבְּהַיְמָנוּתָא וּבְנַגִּירוּת רוּחָא הָווּ יָרְתָא דְּמוּלְכָּנָא׃

Accioche voi non diueniate pigri, ma ſiate imitatori di coloro che per fede e patientia hereditano le promeſſioni.

13 לְאַבְרָהָם גֵּיר כַּד מְלַךְ לֵהּ אֱלָהָא מֶטוּל דְּלַיְת הֲוָא לֵהּ דְּרַב מֶנֵּהּ דְּנֵאמֵא בֵּהּ יְמָא בְּנַפְשֵׁהּ׃

Perche quando Iddio promeſſe ad Abraam, non hauendo egli alcun maggiore per cui giuraſſe, giurò per ſe ſteſſo.

14 וֶאמַר דַּמְבַרָכוּ אֲבָרְכָךְ וּמַסְגָּיוּ אַסְגְּיָךְ׃

Dicendo, Se benedicendoti non ti benedirò, e moltiplicandoti non ti moltiplicarò.

15 וְהָכַנָּא אַגַּר רוּחֵהּ וְקַבֵּל מוּלְכָּנָא׃

E coſi hauendo egli patientemente aſpettato, conſegui la promeſſa.

16 בְּנַי נָשָׁא גֵּיר בַּדְרַב מֶנְּהוֹן יָמֵין וְעַל כֻּל חֶרְיָנָא דְּהָוֵא בֵּינָתְהוֹן שׁוּלָמָא שַׁרִירָא בְּמוּמָתָא הָוֵא לֵהּ׃

Perche gli huomini giurano per vno che ſia maggior di loro: & il giuramento fatto in confermatione, è fine d'ogni lor controuerſia.

17 מֶטוּל הָנָא יַתִּירָאִית צְבָא אֱלָהָא דְּנַחֲוֵא לְיָרְתָא דְּמוּלְכָּנָא דְּשׁוּדָיֵהּ לָא מֶשְׁתַּחְלַף וְחַבְשֵׁהּ בְּמוּמָתָא׃

Nel che volendo Iddio piu ampiamẽte di moſtrare à gli heredi de la promeſſa l'immutabil fermezza del ſuo conſiglio, interpoſe il giuramento.

ו

11 וְחָפַצְנוּ אֲשֶׁר כֻּלְּכֶם תַּגִּידוּ אוֹתָהּ הַדְּאָגָה בְּבִטָּחוֹן הַשֶּׁבֶר עַד־עֵת קֵץ׃

Mas deſſeamos que cada vno de voſotros mueſtre la miſma ſolicitud haſta el cabo para cumplimiento de ſu eſperança.

12 פֶּן תִּהְיוּ אֲמֵלָלִים כִּי־אִם הִשְׁתַּוּוּ לַאֲשֶׁר בֶּאֱמוּנָה וְדֻמִיָּה הִתְנַחֲלוּ אֶת־הַמַּאֲמָר׃

Que no hos hagays perezoſos, mas imitadores de aquellos que por la fe y la paciencia heredarán las promeſſas.

13 כִּי־בְּהַגִּיד אֱלֹהִים לְאַבְרָהָם כִּי־לֹא הָיָה לוֹ גָּדוֹל מִמֶּנּוּ נִשְׁבַּע בְּנַפְשׁוֹ׃

Porque prometiendo Dios à Abraham, no pudiendo jurar por otro major, juró por ſi miſmo.

14 לֵאמֹר כִּי־בָרֵךְ אֲבָרֶכְךָ וְהַרְבָּה אַרְבֶּה אֶת־זַרְעֶךָ׃

Diziendo Que te bendiziré bendiziendo, y multiplicando te multiplicaré.

15 וְכָכָה מַאֲרִיךְ בֶּאֱמוּנָתוֹ הֶחֱזִיק בַּמַּאֲמָר׃

Y anſi eſperando con largura de animo alcançó la promeſſa.

16 כִּי־בְנֵי־אָדָם אִם בְּגָדוֹל מֵהֶם נִשְׁבָּעִים אוֹ יָקוּם סוֹף כָּל מְרִיבָתָם בַּשְּׁבוּעָה׃

Porque los hombres ciertamente por el mayor que ellos juran: y el fin de todas ſus controuerſias es el juramento para confirmacion.

17 אֲשֶׁר בּוֹ עַל־יֶתֶר חָפֵץ אֱלֹהִים לְהַגִּיד לְיוֹרְשֵׁי הַמַּאֲמָר אֶת־אֱמֶת רְצוֹנוֹ קִיֵּם בַּשְּׁבוּעָה׃

En lo qual queriendo Dios moſtrar mas abundantemente à los herederos de la promeſſa la immutabilidad de ſu conſejo, interpuſo juramento:

ϛ´.

11. Ἐπιθυμοῦμεν δὲ ἕκαστον ὑμῶν τὴν αὐτὴν ἐνδείκνυσθαι σπουδὴν πρὸς τὴν πληροφορίαν τῆς ἐλπίδος ἄχρι τέλους.

Mais nous deſirons qu'vn chacun de vous monſtre le meſme ſoin, pour la pleine certitude d'eſperance iuſqu'à la parfin:

12. Ἵνα μὴ νωθροὶ γένησθε, μιμηταὶ δὲ τῶν διὰ πίστεως καὶ μακροθυμίας κληρονομούντων τὰς ἐπαγγελίας.

Afin que vous ne deueniez laſches, mais qu'enſuiuiez ceux qui par foy & patience reçoiuent les promeſſes en heritage.

13. Τῷ γὰρ ἀβραὰμ ἐπαγγειλάμενος ὁ θεός, ἐπεὶ κατ᾽ οὐδενὸς εἶχε μείζονος ὀμόσαι, ὤμοσε καθ᾽ ἑαυτοῦ.

Car quand Dieu fit promeſſe à Abraham, pource qu'il ne pouuoit iurer par vn plus grãd, il iura par ſoi meſme.

14. Λέγων, ἦ μὴν εὐλογῶν εὐλογήσω σε, καὶ πληθύνων πληθυνῶ σε.

Diſant, certes ie te benirai abondamment, & te multiplierai merueilleuſement.

15. Καὶ οὕτω μακροθυμήσας ἐπέτυχε τῆς ἐπαγγελίας.

Et ainſi Abraham ayant attendu patiemment, obtint la promeſſe.

16. Ἄνθρωποι μὲν γὰρ κατὰ τοῦ μείζονος ὀμνύουσι· καὶ πάσης αὐτοῖς ἀντιλογίας πέρας, εἰς βεβαίωσιν, ὁ ὅρκος.

Car les hommes iurent par vn plus grand qu'eux: & le ſerment fait pour confirmation, leur eſt la fin de tout different.

17. Ἐν ᾧ περισσότερον βουλόμενος ὁ θεὸς ἐπιδεῖξαι τοῖς κληρονόμοις τῆς ἐπαγγελίας τὸ ἀμετάθετον τῆς βουλῆς αὐτοῦ, ἐμεσίτευσεν ὅρκῳ.

En quoi Dieu voulant monſtrer d'abondant l'immuable fermeté de ſon conſeil aux heritiers de la promeſſe, s'eſt entrepoſé par ſerment:

CAP. VI.

11. Cupimus autem unumquenque veſtrûm eandem oſtentare ſolicitudinem ad expletionem ſpei uſque in finem.

And we deſire that euery one of you ſhew the ſame diligence/ to the full aſſurance of hope vnto the ende.

12. Vt non ſegnes efficiamini, verùm imitatores eorum qui fide & patientia hæreditabunt promiſſiones.

That yee be not ſlouthfull/ but followers of them/ which through faith & pacience/ inherite the promiſes.

13. Abrahæ nanque promittens Deus, quoniam neminem habuit per quem iuraret maiorem, iuravit per ſemetipſum.

For when God made the promes to Abraham/ becauſe hee had no greater to ſweare by/ he ſware by him ſelfe.

14. Dicens, Niſi benedicens benedicam te, & multiplicans multiplicabo te.

Saving/ Surely I will aboundantly bleſſe thee and multiplie thee marueilouſly.

15. Et ſic longanimiter ferens, adeptus eſt repromiſſionem.

And ſo after that he had taried paciently/ he enioyed the promes.

16. Homines enim per maiorem ſui iurant: & omnis controverſiæ eorum finis, ad confirmationem, eſt iuramentum.

For men verely ſweare by him that is greater then them ſelues/ and an othe for confirmation is among them an ende of all ſtriſe.

17. In quo abundantius volens Deus oſtendere pollicitationis hęredibus immobilitatem conſilii ſui, interpoſuit iuſiurandum.

So God willing more aboundantly to ſhewe vnto the heires of promes the ſtableneſſe of his counſell/ bounde him ſelfe by an othe.

Das VI. Capitel.

11. Wir begeren aber/ daß ewer jeglicher denſelbigen fleiß beweiſe/ die hoffnung veſte zuhalten biß ans ende.

Oc wi begære/ at huer aff eder kand beuiſe den ſamme flid/ til at holde Haabet faſt indtil enden.

12. Daß jhr nicht wanckel werdet/ ſondern Nachfolger dere/ die durch den Glauben vnd Gedult ererben die verheiſſungen.

At i ſkulle icke bliffue wſtadige/ men vere deris Efterfølgere/ ſom formedelſt Troen oc Taalmodighed arffue Foriettelſen.

13. Denn als Gott Abraham verhieß/ da er bey keinem gröſſern zu ſchweren hatte/ ſchwur er bey ſich ſelbs.

Thi ſom Gud tilſagde Abraham/ der hand haffde ingen Større at ſuerie ved/ da ſoer hand ved ſig ſelff.

14. Vnnd ſprach: Warlich/ ich wil dich ſegnen vnd vermehren.

Oc ſagde/ Saandelige/ ieg vil velſigne oc formere dig.

15. Vnd alſo trug er gedult/ vnd erlanget die verheiſſung.

Oc hand haffde ſaa taalmodighed/ oc fick Foriettelſen.

16. Die Menſchen ſchwern wol bey einem gröſſern denn ſie ſind/ vnd der Eid macht ein ende alles haders/ dabey es veſte bleibet vnter jnen.

Menniſkene ſuerie vel ved en Større/ end de ere ſelff/ oc den Eed gør en ende paa al tretten/ huor ved det bliffuer faſt iblant dem.

17. Aber Gott/ da er wolte den Erbē der verheiſſung überſchwenglich beweiſen/ daß ſein Rath nicht wancket/ hat er einen Eid dazu gethan.

Men Gud/ der hand vilde offuerflødelige beuiſe foriettelſens Arffuinge/ at hans Raad er icke wſtadigt/ da ſette hand en Eed der hoſſ.

Kapitola VI.

11. Protož wždy žádáme gednoho každého z wás/ abyſſte tauž pěči okazowali k wyplněnij giſté naděge až do konce.

Rzadamy aby każdy z was toż ſtáránie okazał ku zupełney wiadomośći nádźieie áż to końcá.

12. Abyſſte nebyli leniwij/ ale náſledownijcy těch/ kteřijžto ſkrze wijru a trpěliwoſt dědictwij obdržij zaſljbenij.

Abyśćie nie byli gnuśnemi/ ále náſládowcámi tych ktorzy przez wiárę y ćierpliwość otrzymáwáią obiecáne dźiedźictwo.

13. Abrahamowi zagiſté zaſlibugjc Bůh/ neb žádného neměl wětſſjho/ ſkrze kohožby přiſáhl Přiſáhl ſkrze ſebe ſamého.

Abowiem Bog obiecawſzy Abráhamowi/ gdy nie mogł przez kogo więtſzego przyśięgáć/ przyśiągł przez śiebie ſámego.

14. Řka: Giſtě požehnánj dáwage požehnám tebe/ a rozmnožuge rozmnožjm tebe.

Mowiąc/ Jśćie błogoſłáwiąc błogoſłáwić tobie będę/ y rozmnażáiąc rozmnożęćie.

15. A tak trpěliwě dlauho čekal/ až doſáhl zaſljbenij.

A gdy ták ćierpliwie czekał/ doſtąpił obietnice.

16. Lidé zagiſté ſkrze wětſſjho než gſau ſami přiſahagj/ a k potwrzenij wſſeliké neſnáze gegich konec geſt přijſaha.

Gdyż ludźie przez tego przyśięgáią ktory ieſt więtſzy/ y w ktorych koniec każdego w ſporu ieſtći przyśięga ku podtwierdzeniu przydána.

17. A tak Bůh chtěge vkázati hogněgij Dědicům zaſljbenj/ nepohnutedlnoſt raddy ſwé/ mezy ſwé ſliby wložil přijſahu:

W ktorey rzeczy chcąc Bog dźiedźicom obiethnice obfićiey okázáć nie odmienność rády ſwey/ obiecał przyśięgą.

ו

18 דַּבְתַרְתֵּין צִבְיָן דְּלָא מֶשְׁתַּחְלְפָן דְּלָא מְשַׁכַּח אֱלָהָא דַּיְדַגֵּל בְּהֵין בּוּיָאָא רַבָּא יֶהֱוֵא לַן דְּאֶתְגַּוַּסְן בֵּהּ וְנֶאחוּד סַבְרָא דַּמְלִיךְ לַן׃

Accioche per due coſe immutabili (ne lequali era impoſſibile che Iddio mentiſſe) noi haueſſimo vna potente conſolatione, noi dico, che rifuggiamo ad ottener la ſperanza propoſtaci.

19 הָו דְּאִיתוֹהִי לַן אַיךְ אוֹקִינָא דַּלְבִיךְ בְּנַפְשָׁן דְּלָא תֶּתְזִיעַי וְעָאֵל לְגַו מֶן אַפַּי תַּרְעְתָא׃

Laqual noi habbiamo come vn'ancora de l'anima, ſicura e ferma, e penetráte inſin à quel ch'è dentro al velo.

20 כַּד דְּקַדַּם עַל חֲלָפַין יֵשׁוּעַ וַהֲוָא כּוּמְרָא לְעָלַם בַּדְמוּתֵהּ דְּמַלְכִּיזֶדֶק׃

Là doue è entrato come precorſore per noi IESV, fatto Pontefice in eterno, à la maniera di Melchiſedec.

ז

1 הָנָא דֵּין מַלְכִּי־זֶדֶק אִיתוֹהִי מֶלֶךְ שָׁלֵים כּוּמְרָא דַּאלָהָא מְרִימָא וְהוּ אַרְעֵהּ לְאַבְרָהָם כַּד הֲפַךְ מֶן תַּבְרָא דְּמַלְכֵּא וּבַרְכֵהּ׃

Perche queſto Melchiſedec era Re di Salem, Sacerdote de l'altiſſimo Iddio, (il quale andò incontro ad Abraam quando egli ritornaua da l'occiſione de i Re, e benediſſelo.

2 וְלֵהּ פְּרַשׁ אַבְרָהָם מַעְסְרָא מֶן כֹּל מֶדֶּם דְּאִית הֲוָא עַמֵּהּ מֶתְפַּשַּׁק דֵּין שְׁמֵהּ מַלְכָּא דְּכֵאנוּתָא וְתוּב מֶלֶךְ שָׁלֵים דְּאִיתוֹהִי מַלְכָּא דִּשְׁלָמָא׃

A cui Abraam partì ancor la decima di tutte le coſe) e primamente è interpretato Re di giuſtitia: e poi ancora Re di Salem, cioè Re di pace.

ו

18 לְמַעַן־בִּשְׁנֵי דְבָרִים עִזּוּזִים אֲשֶׁר בָּם אֱלֹהִים לֹא יוּכַל לְכַזֵּב יֵשׁ לָנוּ נֶחָמָה עַזָּה אֲשֶׁר נָרוּץ לֶאֱחֹז אֶת־שֶׁבֶר הוּשַׂם לְפָנֵינוּ׃

Para que por dos coſas immutables en las quales es impoſsible que Dios mienta, tengamos vn fortiſsimo conſuelo, losque nos acogemos a trauarnos de la eſperança propueſta.

19 אֲשֶׁר יֵשׁ לָנוּ כַּעֻגַּת נֶפֶשׁ נְכוֹנָה לֹא תָמוּט לְקִרְבָה אֶל־פָּרֹכֶת הַפְּנִימִית׃

La qual tenemos como por ſegura y firme ancla del alma, y que entra haſta loque eſtà del velo adentro:

20 אֲשֶׁר בָּהּ הִקְדִּים לָבוֹא עָלֵינוּ יֵשׁוּעַ כְּדִבְרָתִי מַלְכִּי־צֶדֶק וַיְהִי כֹהֵן גָּדוֹל לְעוֹלָם׃

Donde entró por noſotros nueſtro Precurſor Ieſus.hecho Pontifice eternalmente ſegun la orden de Melchiſedec.

ז

1 כִּי־מַלְכִּי־צֶדֶק מֶלֶךְ שָׁלֵם הוּא כֹּהֵן אֵל־עֶלְיוֹן אֲשֶׁר יָצָא לִקְרַאת אַבְרָהָם בְּשׁוּבוֹ מֵהַכּוֹתוֹ אֶת־הַמְּלָכִים וַיְבָרְכֵהוּ׃

Porque eſte Melchiſedec, Rey de Salen Sacerdote del Dios Altiſsîmo, el qual ſalió à recebir à Abraham que boluia de la matança de los reyes, y lo bendixo:

2 וַיִּתֶּן לוֹ אַבְרָהָם מַעֲשֵׂר מִכֹּל אֲשֶׁר לוֹ וּבָרִאשׁוֹנָה מְתֻרְגָּם הוּא מֶלֶךְ־הַצְּדָקָה וְאַחַר גַּם מֶלֶךְ שָׁלֵם זֶה הוּא מֶלֶךְ הַשָּׁלוֹם׃

Alqual anſimiſmo repartió Abraham los diezmos de todo, primeramente el ſe interpreta Rey de juſticia: y luego tambien Rey de Salem, que es Rey de paz.

ϛʹ.

18. Ἵνα διὰ δύο πραγμάτων ἀμεταθέτων, ἐν οἷς ἀδύνατον ψεύσασθαι θεὸν, ἰσχυρὰν παράκλησιν ἔχωμεν οἱ καταφυγόντες κρατῆσαι τῆς προκειμένης ἐλπίδος.

Afin que par deux choſes immuables (eſquelles il eſt impoſſible que Dieu mente) nous ayons ferme conſolation: voire nous, qui auons noſtre refuge à obtenir l'eſperance qui nous eſt propoſee:

19. Ἣν ὡς ἄγκυραν ἔχομεν τῆς ψυχῆς ἀσφαλῆ τε καὶ βεβαίαν, καὶ εἰσερχομένην εἰς τὸ ἐσώτερον τοῦ καταπετάσματος.

Laquelle nous tenons comme vn ancre ſeure & ferme de l'ame, & penetrant iuſqu'au dedans du voile:

20. Ὅπου πρόδρομος ὑπὲρ ἡμῶν εἰσῆλθεν ἰησοῦς, κατὰ τὴν τάξιν μελχισεδὲκ ἀρχιερεὺς γενόμενος εἰς τὸν αἰῶνα.

Où Ieſus eſt entré comme auant-coureur pour nous, eſtant fait ſouuerain Sacrificateur eternellement, à la façon de Melchi-ſedec.

ΚΕΦΑΛ. ζ.

ΟΥτος γὰρ ὁ μελχισεδὲκ, βασιλεὺς σαλὴμ, ἱερεὺς τοῦ θεοῦ τοῦ ὑψίστου, ὁ συναντήσας ἀβραὰμ ὑποστρέφοντι ἀπὸ τῆς κοπῆς τῶν βασιλέων, καὶ εὐλογήσας αὐτὸν.

Car ce Melchi-ſedec, eſtoit roy de Salem, Sacrificateur du Dieu ſouuerain, lequel vint au deuant d'Abraham comme il retournoit de la desfaite des rois, & le benit.

2. Ὧ καὶ δεκάτην ἀπὸ πάντων ἐμέρισεν ἀβραάμ. πρῶτον μὲν ἑρμηνευόμενος βασιλεὺς δικαιοσύνης, ἔπειτα δὲ καὶ βασιλεὺς σαλὴμ, ὅ ἐστι, βασιλεὺς εἰρήνης.

Auquel auſſi Abraham departit la diſme de tout, & premierement eſt interpreté Roy de iuſtice, & puis auſſi Roy de Salem, c'eſt à dire, Roy de paix:

CAP. VI.

18. Vt per duas res immobiles, quibus impoſſibile eſt mentiri Deum, fortiſſimum ſolatium habeamus, qui confugimus ad tenendam propoſitam ſpem.

That by two immutable things / wherein it is vnpoſſible that God ſhoulde lie / wee might haue ſtrong conſolation / which haue our refuge to holde faſt the hope that is ſet before vs.

19. Quam ſicut ancoram habemus animæ tutam ac firmam, & incedentem uſque ad interiora velaminis.

Which we haue / as an ancre of the ſoule / both ſure and ſtedfaſt / and it entreth into that which is within the vaile.

20. Vbi præcurſor pro nobis introiit Ieſus, ſecundùm ordinem Melchi-ſedec pontifex factus in æternum.

Whither the forerunner is for vs entred in / euen Jeſus that is made an hie Prieſt for euer after the order of Melchi-ſedec.

CAP. VII.

HIc enim Melchi-ſedec, rex Salem, ſacerdos Dei ſummi, qui obviavit Abrahæ regreſſo à cæde regum, & benedixit ei.

For this Melchi-ſedec was King of Salem / the Prieſt of the moſt high God / who met Abraham / as hee returned from the ſlaughter of the Kinges / and bleſſed him.

2. Cui & decimas omnium diviſit Abraham: primùm quidem qui interpretatur rex iuſtitiæ: deinde autem & rex Salem, quod eſt, rex pacis.

To whome alſo Abraham gaue the tithe of all things: who firſt is by interpretation King of righteouſnes: after that / he is alſo King of Salem / that is / King of peace.

Das VI. Capitel.

18. Auff daß wir durch zwey ſtück / die nicht wancken / denn es iſt vnmüglich / daß Gott liege / einen ſtarcken troſt haben / die wir zuflucht haben / vnd halten an der angebotten hoffnung.

Paa det at wi ſkulde formedelſt thu ſtycker / ſom icke ere wſtadige / thi det er wmueligt / at Gud kand liue / haffue en ſterck Troſt / wi ſom haffue tilflucht / oc bliffue ved det tilbudne Haab.

19. Welche wir haben als einen ſichern vnd veſten Ancker vnſer Seele / der auch hinein gehet inn daß inwendige des Vorhangs.

Huilcket wi haffue / ſom vor Siels trygge oc faſte Ackere / ſom oc gaar ind inden faar Forhenget.

20. Dahin der vorlauffer für vns eingegangen / Jeſus ein Hoherprieſter worden inn ewigkeit / nach der ordnung Melchiſedech.

Der ſom Forloberen gick for oſſ / Jheſus / ſom er bleffuen den ypperſte Preſt til euig tid / effter Melchiſedechs ſkick.

Das VII. Capitel.

DJeſer Melchiſedech aber war ein König zu Salem / ein Prieſter Gottes deß allerhöchſten / der Abraham entgegen gieng / da er von der Könige Schlacht wider kam / vnd ſegnet ihn.

OC denne Melchiſedech vaar en Konge i Salem / den alderhøyſte Guds Preſt / ſom gick imod Abraham / der hand kom igen fra Kongernis ſlag / oc velſignede hannem.

2. Welchem auch Abraham gab den zehenden aller güter. Auffs erſte / wird er verdolmetſcht / ein König der Gerechtigkeit. Darnach aber / iſt er auch ein König Salem / daß iſt / ein König deß Friedes.

Huilcken Abraham oc gaff tiende aff alt ſit godz. Først bliffuer hand vdlagd / Retferdigheds Konge / der effter er hand oc Salems Konge / det er / Fredens Konge.

Kapitola VI.

18. Abychom ſkrze ty dwě wěcy nepohnutedlné pro kteréž nemožné geſt aby Bůh lhal přepewně měli potěſſenij / kteřijžto vtijkáme ſe abychom vžijwali naděge nám dané.

Abyſmy przez dwie rzeczy nie odmienne / w ktorych być nie może / żeby Bog kłámał / mocne pocieſzenie mieli / ku temu vćiekáiac abyſmy záłożona nádźieie otrzymáli.

19. Kteruž to máme yako bezpečnau a pewnau Kotwu duſſe / a wcházegijcý až do wnitřnoſſtij záſtěry.

Kthora mamy iáko kotwice duſze beſpieczna y mocna / y ktora wchodźi áż do tych rzeczy / ktore ſa zá zaſłona.

20. Kdežto předchuodce pro nás wſſel Gežijš / včiněn gſa Biſkupem na wěky wedlé řádu Melchyſedechowa.

Gdźie Gezus bieżawſzy wprzod przed námi / wſzedł zá nas według porządku Melchiſedekowego / zoſtawſzy kápłanem ná wieki.

Kapitola VII.

TEntoť geſt zagiſté Melchyſedech / Král Sálem / Kněz Boha naywyžſſýho / kterýž wyſſel w ceſtu Abrahamowi / když ſe nawracowal od pobitij Králůw / a dal gemu požehnánij.

Abowiem ten Melchiſedek był Krol Salem / kápłan Bogá nawyżſzego / ktory záſzedł Abrahamowi / gdy ſie wrácał od porażki Krolow / y błogoſłáwił iemu

2. Kterémužto Abraham dal deſátek ze wſſeho: A ten zagiſté nayprwé wykládá ſe Král ſprawedlnoſti / potom pak Král Sálem / to geſt Král pokoge.

Ktoremu też dźieśięćiny z káżdey rzeczy vdźielił Abráham / Ktory naprzod wedle wykłádánia rzeczon ieſt Krol ſpráwiedliwośći / Przytym też Krol Salem / to ieſt Krol pokoiu.

ז

3 דְּלָא אֲבוּהִי וְלָא אֶמֵּהּ אֶתְכְּתֶבוּ בְּשַׁרְבָתָא וְלָא רֵישִׁיתָא דְּיַוְמָוְהִי וְלָא שׁוּלָמָא דְּחַיַּוְהִי אֶלָּא בִּדְמוּתָא דִּבְרֵהּ דַּאלָהָא מְקַיַּם כּוּמָרוּתֵהּ לְעָלַם׃

Senza padre, ſenza madre, ſenza genealogia, che non ha ne principio di giorni, ne fine di vita : ma fatto ſimile al Figliuol di Dio, rimane Sacerdote in perpetuo.

4 חָזַו דֵּין כְּמָא רַב הָנָא דַּאבְרָהָם רֵישׁ אַבָהָתָא לֵהּ יְהַב מַעְסְרָא וְרֵישִׁיתָא׃

Hor conſiderate quanto coſtui foſſe grande, à cui Abraam Patriarca dette ancor la decima de le ſpoglie.

5 אִילֵין גֵּיר מֶן בְּנַי לֵוִי דַּמְקַבְּלִין הָווּ כּוּמָרוּתָא פּוּקְדָנָא אִית הֻוָא לְהוֹן דְּנָמוּסָא דְּנֶסְבוּן מַעְסְרָא מֶן עַמָּא הָנוֹן מֶן אַחַיְהוֹן כַּד אַף הָנוֹן מֶן חַצֵּהּ דַּאבְרָהָם נְפַקוּ׃

Percioche quelli che tra i figliuoli di Leui riceueno l'offitio del Sacerdotio, hãno comandamento di pigliar le decime dal popolo ſecondo la Legge (cioè da i lor fratelli) benche ſiano vſciti de lombi d' Abraam.

6 הָנָא דֵּין דְּלָא כְּתִיב בְּשַׁרְבָתְהוֹן מַעְסְרָא. שְׁקַל מֶן אַבְרָהָם וּבַרְכֵהּ לְהוּ דְּקַבֵּל מוּלְכָּנָא׃

Ma coſtui che non diſcendeua dal lor legnaggio, preſe la decima da Abraam, e benediſſe colui che haueua le promeſſe.

7 דְּלָא חֶרְיָנָא דֵּין הוּ דַּבְצִיר מֶתְבָּרַךְ מֶן הוּ דַּמְיַתַּר מֶנֵּהּ׃

Or ſenza contradittione alcuna quel che è minore è benedetto dal maggiore.

8 וְהָרְכָא בְּנַי נָשָׁא דְּמָיְתִין נָסְבִין מַעְסְרָא לְהַל דֵּין הוּ דַּאסְהֵד עֲלוֹהִי כְּתָבָא דְּחַי הוּ׃

E qui gli huomini che ſon mortali pigliano le decime: ma ſui le prende colui, di cui è renduta teſtimonianza ch' ei viue.

ז

3 בְּלִי אָב בִּלְתִּי אֵם בְּלִי תּוֹלְדוֹת לֹא יֵשׁ לוֹ רֵאשִׁית הַיָּמִים וְלֹא קֵץ הַחַיִּים וְנִדְמֶה לְבֶן־אֱלֹהִים הָעוֹמֵד כֹּהֵן לְעוֹלָם׃

Sin padre, ſin madre, ſin linage : que ni tiene principio de dias, ni fin de vida : mas hecho ſemejante àl Hijo de Dios ſe queda Sacerdote eternalmente.

4 וּרְאוּ מַה־אַדִּיר הַזֶּה לַאֲשֶׁר גַּם אַבְרָהָם רֹאשׁ אֲבוֹתֵינוּ נָתַן לוֹ מַעֲשֵׂר מִכֹּל׃

Mirad pues quan grande ſea eſte, àl qual aun Abraham el Patriarcha aya dado diezmos de los deſpojos.

5 וּמִבְּנֵי לֵוִי אֲשֶׁר אֶת־הַכְּהֻנָּה יִקְחוּ יֶשׁ־לָהֶם מִצְוָה לְעַשֵּׂר אֶת־הָעָם כַּתּוֹרָה זֶה־הוּא אֶת־אֲחֵיהֶם אַף כִּי־גַם הֵמָּה יוֹצְאֵי יֶרֶךְ אַבְרָהָם׃

Que ciertamente losque de los hijos de Leui toman el Sacerdocio, tienen mandamiento de tomar del pueblo los diezmos ſegun la Ley , es à ſaber, de ſus hermanos , aunque tambien ellos ayan ſalido de los lomos de Abraham.

6 וַאֲשֶׁר אֵינֶנּוּ מִתּוֹלְדוֹתָם עִשֵּׂר אֶת־אַבְרָהָם וַיְבָרֶךְ אוֹתוֹ אֲשֶׁר הָיוּ לוֹ אִמְרֵי הַשְּׁבוּעָה׃

Mas aquel cuya genealogia no es contada en ellos tomó de Abraham los diezmos, y bendixo àlque tenia las promeſſas.

7 וּבְלִי כָּל־סָפֵק הַקָּטוֹן מְבֹרָךְ מֵאֲשֶׁר טוֹב מִמֶּנּוּ׃

Que ſin contradicion alguna loque es menos es bendicho de loque es mas.

8 וּפֹה לוֹקְחִים אֶת־הַמַּעֲשֵׂר אַנְשֵׁי מָוֶת וְשָׁם מוּעָד עָלָיו כִּי־חָי׃

Item, aqui ciertamente los hombres mortales toman los diezmos : mas alli, aquel del qual eſtá dado teſtimonio, que biue.

ζ'.

3. Ἀπάτωρ, ἀμήτωρ, ἀγενεαλόγητος· μήτε ἀρχὴν ἡμερῶν μήτε ζωῆς τέλος ἔχων, ἀφωμοιωμένος δὲ τῷ υἱῷ τοῦ θεοῦ, μένει ἱερεὺς εἰς τὸ διηνεκές.

Sans pere, ſans mere, ſans genealogie, n'ayant commencement de iours ne fin de vie: mais eſtant fait ſemblable au Fils de Dieu, il demeure Sacrificateur à touſiours.

4. Θεωρεῖτε δὲ πηλίκος οὗτος, ᾧ καὶ δεκάτην Ἀβραὰμ ἔδωκεν ἐκ τῶν ἀκροθινίων ὁ πατριάρχης.

Or conſidérez cõbien grand a eſté ceſtui-ci, auquel meſmes Abraham le Patriarche donna la diſme du butin.

5. Καὶ οἱ μὲν ἐκ τῶν υἱῶν Λευῒ τὴν ἱερατείαν λαμβάνοντες, ἐντολὴν ἔχουσιν ἀποδεκατοῦν τὸν λαὸν κατὰ τὸν νόμον, τουτέστι, τοὺς ἀδελφοὺς αὐτῶν, καίπερ ἐξεληλυθότας ἐκ τῆς ὀσφύος Ἀβραάμ.

Et quant à ceux d'entre les enfans de Leui qui reçoiuent la charge de Sacrificature, ils ont bien ordonnance de diſmer le peuple ſelon la Loy , (c'eſt à dire leurs freres) combien qu'ils ſoyent ſortis des reins d'Abraham.

6. Ὁ δὲ μὴ γενεαλογούμενος ἐξ αὐτῶν δεδεκάτωκε τὸν Ἀβραάμ, καὶ τὸν ἔχοντα τὰς ἐπαγγελίας εὐλόγηκε.

Mais celui qui n'eſt point conté d'vne meſme race qu'eux, a diſme Abraham, & a benit celui qui auoit les promeſſes.

7. Χωρὶς δὲ πάσης ἀντιλογίας, τὸ ἔλαττον ὑπὸ τοῦ κρείττονος εὐλογεῖται.

Or ſans contredit quelconque, ce qui eſt moindre, eſt benit par ce qui eſt plus grand.

8. Καὶ ὧδε μὲν δεκάτας ἀποθνήσκοντες ἄνθρωποι λαμβάνουσιν· ἐκεῖ δὲ μαρτυρούμενος, ὅτι ζῇ.

Et ici les hommes qui ſont mortels, prenent les diſmes : mais là , celui les prend duquel il eſt teſmoigné qu'il eſt viuant,

CAP. VII.

3. Sine patre, ſine matre, ſine genealogia, neque initium dierum, neque finem vitæ habens, aſſimulatus autem filio Dei, manet ſacerdos in perpetuum.

Without father/ without mother/ without kinred/ and hath neither beginning of his dayes/ neither ende of life: but is likened vnto the Sonne of God/ and continueth a Prieſt for euer.

4. Intuemini autem quantus ſit hic, cui & decimas dedit de præcipuis Abraham patriarcha.

Now conſider howe great this man was/ vnto whome euen the Patriarke Abraham gaue the tithe of the ſpoiles.

5. Et quidem de filiis Levi ſacerdotium accipientes, mandatum habent decimas ſumere à populo ſecundùm legem, id eſt, à fratribus ſuis: quanquam & ipſi exierint de lumbis Abrahæ.

For verely they which are the children of Leui/ which receiue the office of the Prieſthoode/ haue a commaundement to take/ according to the Lawe/ tythes of the people/ (that is/ of their brethren) though they came out of the loynes of Abraham.

6. Cuius autem generatio non annumeratur in eis, decimas ſumpſit ab Abraham, & hunc qui habebat repromiſſiones, benedixit.

But hee whoſe kinred is not counted among them/ receiued tithes af Abraham/ and bleſſed him that had the promiſes.

7. Sine ulla autem contradictione, quod minus eſt, à meliore benedicitur.

And without all contradiction the leſſe is bleſſed of the greater.

8. Et hîc quidem, decimas morientes homines accipiunt: ibi autem conteſtatur, quia vivit.

And here men that die/ receiue tythes: but there he receiueth them/ of whome it is witneſſed/ that he liueth.

Das VII. Capitel.

3. Ohn Vater/ ohn Mutter/ ohn Geſchlecht/ vnnd hatt weder anfang noch tage/ noch ende deß lebens/ Er iſt aber vergleicht dem Sohn Gottes/ vnd bleibet Prieſter in ewigkeit.

Vden Fader/ vden Moder/ vden Slect/ oc hand haffuer huercken begyndelſe paa dagene oc ey ende paa Liffuet/ oc hand lignis ved Guds Søn/ oc bliffuer Preſt euindelige.

4. Schawet aber/ wie groß iſt der/ dem auch Abraham der Patriarch den Zehenden gibt von der eroͤberten Beute.

Men ſeer/ huor ſtor er den/ ſom Abraham den Patriarcha oc giffuer Tiende aff det Bytte hand fick.

5. Zwar die Kinder Levi/ da ſie das Prieſterthumb empfangen/ haben ſie ein Gebot/ den Zehenden vom Volck/ das iſt/ von jren Bruͤdern/ zu nemen/ nach dem Geſetze/ wiewol auch dieſelbigen auß den Lenden Abrahe kommen ſind.

Sandelige Leui Børn/ der de anammede Preſtedømet/ da haffue de it Bud/ at tage Tiende aff Folcket/ det er/ aff deris Brødre/ effter Lowen/ alligeuel at ocſaa de ere komne aff Abrahams Lender.

6. Aber der/ deß Geſchlecht nicht genennet wird vnter jhnen/ der nam den Zehenden von Abraham/ vnd ſegnete den/ der die verheiſſung hatte.

Men den/ hues Slect der icke neffnis iblant dem/ hand tog Tiende aff Abraham/ oc velſignede den/ ſom haffde Forietteſſerne.

7. Nun iſt es on alles widerſprechen alſo/ daß das geringer von dem beſſern geſegnet wird.

Nu er det ſaa vden al genſigelſe/ at det ſom ringere er/ velſignis aff det ſom bedre er.

8. Vnd hie nemen den Zehenden die ſterbenden Menſchen/ aber dort bezeuget er/ daß er lebe.

Oc her tage de dødelige Menniſke Tiende/ Men der vidner hand/ at hand leffuer.

Kapitola VII.

3. Bez Otce/ bez Matky/ bez rodu/ ani počatku dnůw/ ani ſkonánij žiwota mage/ a připodobněn gſa Synu Božijmu/ zůſtáwá Kněžem wěčně.

Bez Oycá/ bez mátki/ bez rodu/ áni pocżatku dniow/ áni końcá żywotá maiac/ ale przypodobány ſynowi Bożemu/ trwa kápłanem ná wieki.

4. Protož pohleďte/ kterakỳ geſt tento byl/ kterěmuž y deſátky dal/ z přednijch kořiſtij/ Abraham Patryarcha.

Obáczćie tedy/ iáko wielki ten był/ kthoremu thez dżieſiecinę z łupow dał Abráham Pátryárchá.

5. A zagiſté Synowé Lewi Kněžſtwij přigijmagijce/ přikázanij magij Deſátki bráti od Lidu podlé Zákona/ to geſt od Bratřij ſwých/ ačkoli y oni poſſli z bedr Abrahamowých.

A cić ktorzy ſą z ſynow Lewi/ ſpráwuiąc kápłáńſtwo roſkazánie máia áby bráli dżieſiecinę od ludu wedle zakonu/ to ieſt/ od bráciey ſwoiey choć wyßli z biodr Abráhamowych.

6. Ale tento/ gehožto rod nenij počten mezy nimi/ Deſátky wzal od Abrahama/ a tomu kterýž měl zaſlijbenij dal požehnánij.

Ale ten kthorego narod nie bywá pocżythan z nich/ dżieſiecinę brał od Abráhámá/ y temu ktory miał obietnice błogoſłáwił.

7. Bezewſſeho pak odporu/ to což menſſýho geſt/ od wětſſýho přigijmá požehnánij.

A bez wßeláKiego ſporu mnieyße od wietßego bywa błogoſłáwione.

8. Ale tuto/ Deſátky berau ſmrtedlnij lidé: Ale tamto ten/ o němž ſe wyſwědčuge/ že žiw geſt.

A tuć ludzie ktorzy vmieráią/ dżieſiećinę biorą/ Alec tám ten o ktorym świádczono/ iż żywie.

ז

9 ואיך אנש באמר ביד אברהם אף לוי הו דמ המעסרא נסב הוא אף הו אתעסר:

E per modo di dire, ancor eſſo Leui che piglia le decime, dette la decima in Abraam.

10 עד־כיל גיר בחצה הות דאבוהי כד ארעה למלכי זדק:

Percioch'egli era ancor ne lombi del padre, quando Melchiſedec gli andò incontro.

11 אלו הכיל גמירותא ביד כומרותא דלויא איתיה הות דבה סים נמוסא לעמא למנא מתבעא הוא כומרא אחרנא דנקום בדמותה דמלכי־זדק אמר הין בדמותה דאהרון יהוא:

Se adunque la perfettione fuſſe ſtata nel Sacerdotio Leuitico (perche ſotto eſſo il popolo haueua riceuuta la Legge) che ci era piu di biſogno che venisse ſu vnaltro Sacerdote à la maniera di Melchiſedec, e non ſi diceſſe à la maniera d'Aaron?

12 אלא איכנא דהוא שוחלפא בכומרותא הכנא הוא שוחלפא אף בנמוסא:

Perche trasferendoſi il Sacerdotio, di neceſſità ſi viene à trasferire ancor la Legge.

13 הו גיר דאתאמרי עלוהי הלין מן שרבתא הוא אחרתא אתילד דאנש ממתום מנה לא שמש במדבחא:

Percioche colui, del quale ſi dicono queſte coſe, appartiene ad vnaltra tribu, de laqual niſſuno ha atteſo à l'altare.

14 גליא הי גיר דמן יהודא דנח מרן מן שרבתא דלא אמר עליה מושא מדם על כומרותא:

Conciosia ch'egli è manifeſto, che il noſtro Signore è nato di Iuda: de laqual tibu Moiſe non parlò niente quanto al Sacerdotio.

15 ויתיראית תוב ידיעא בהי דאמר דבדמותה דמלכי־זדק קאם כומרא אחרנא:

E queſto è ancor piu manifeſto, conciosia che è meſſo innanzi vn'altro Sacerdote, ſecondo la ſimilitudine di Melchiſedec.

ז

9 ובאברהם (כמו איש יוכל לאמר) גם לוי הלוקח את־מעשר מעשר הוא:

Y (por dezir, anſi) en Abraham fue dezmado tambien el miſmo Leui que recibe los diezmos:

10 כי־עודנו היה בירך אביו כאשר יצא מלכי־צדק לקראתו:

Porque aun Leui eſtaua en los lomos de ſu padre, quando Melchiſedec ſalió à recebir à Abraham.

11 ואם התכלית באה בכהנת הלוים (כי העם תחתיה קבל את־התורה) מה צריך עוד כדברתי מלכי־צדק לקים כהן אחר ולא כדברתי אהרון להקרא:

Pues ſi la perfecion era por el Sacerdocio Leuitico (porque debaxo deel recibió el Pueblo la Ley) que neceſſidad auia aun de que ſe leuantaſſe otro ſacerdote ſegun la orden de Melchiſedec, y que no fueſſe llamado ſegun la orden de Aaron?

12 כי־בהנשא הכהנה צריך להנשא את־התורה:

Luego traſpaſſado el Sacerdocio, neceſſario es que ſe haga tambien traſpaſſamiento de la Ley.

13 כי־זה אשר עליו מדברים האלה משבט אחר היה אשר ממנו איש לא שרת למזבח:

Porque aquel del qual eſto ſe dize, de otro tribu es, del qual nadie preſidiò àl altar.

14 לכן בגלוי כי־משבט יהודה צמח איש צמח אדנינו משבט אשר ממנו דבר לא אחד דבר משה על־הכהנה:

Porque manifieſto es que el Sennor nueſtro naciò del tribu de Iuda, en el qual tribu nada habló Moyſen tocante àl Sacerdocio.

15 ועוד על־יתר גלוי ונראה הוא אם כדמות מלכי־צדק יקום כהן אחר:

Y aun mas manifieſto es ſi ſe leuante otro Sacerdote que ſea ſemejante à Melchiſedec.

ζ.

9. Καὶ, ὡς ἔπος εἰπεῖν, διὰ ἀβραὰμ καὶ λευῒ, ὁ δεκάτας λαμβάνων, δεδεκάτωται.

Et par maniere de parler, Leui meſme, qui prend les diſmes, a eſté diſmé en Abraham.

10. Ἔτι γὰρ ἐν τῇ ὀσφύϊ τοῦ πατρὸς ἦν, ὅτε συνήντησεν αὐτῷ ὁ μελχισεδέκ.

Car il eſtoit encores és reins de ſon pere, quand Melchi-ſedec lui vint au deuant.

11. Εἰ μὲν οὖν τελείωσις διὰ τῆς λευϊτικῆς ἱερωσύνης ἦν· ὁ λαὸς γὰρ ἐπ' αὐτῇ νενομοθέτητο· τίς ἔτι χρεία κατὰ τὴν τάξιν μελχισεδὲκ ἕτερον ἀνίστασθαι ἱερέα, καὶ οὐ κατὰ τὴν τάξιν ἀαρὼν λέγεσθαι;

Si donc la perfection euſt eſté en la Sacrificature Leuitique (car le peuple a receu la Loy ſous icelle) quel beſoin eſtoit-il d'auantage qu'vn autre Sacrificateur ſe leuaſt à la façon de Melchi-ſedec, & qui ne fuſt point dit à la façon d'Aaron?

12. Μετατιθεμένης γὰρ τῆς ἱερωσύνης, ἐξ ἀνάγκης καὶ νόμου μετάθεσις γίνεται.

Car la Sacrificature eſtant changee, il eſt neceſſaire qu'il y ait auſſi changement de Loy.

13. Ἐφ' ὃν γὰρ λέγεται ταῦτα, φυλῆς ἑτέρας μετέσχηκεν, ἀφ' ἧς οὐδεὶς προσέσχηκε τῷ θυσιαστηρίῳ.

Car celui au regard duquel ces choſes ſont dites, appartiẽt à vne autre tribu, de laquelle nul n'a aſſiſté à l'autel.

14. Πρόδηλον γὰρ ὅτι ἐξ ἰούδα ἀνατέταλκεν ὁ κύριος ἡμῶν, εἰς ἣν φυλὴν οὐδὲν περὶ ἱερωσύνης μωσῆς ἐλάλησε.

Veu qu'il eſt notoire que noſtre Seigneur eſt iſſu de Iuda, au regard de laquelle tribu Moyſe n'a rien dit de la Sacrificature.

15. Καὶ περισσότερον ἔτι κατάδηλόν ἐστιν, εἰ κατὰ τὴν ὁμοιότητα μελχισεδὲκ ἀνίσταται ἱερεὺς ἕτερος.

Et d'abondant ceci eſt encore plus manifeſte, d'autant qu'vn autre Sacrificateur à la ſimilitude de Melchi-ſedec eſt mis en auant:

CAP. VII.

9. Et (ut ita dictum ſit) per Abraham, & Levi, qui decimas accepit, decimatus eſt

And to ſay as the thing is / Leui alſo which receiueth tythes / payed tythes in Abraham.

10. Adhuc enim in lumbis patris erat, quando obviavit ei Melchi-ſedec.

For he was yet in the loynes of his father Abraham / when Melchi-ſedec met him.

11. Si ergo conſummatio per ſacerdotium Leviticum erat (populus enim ſub ipſo legem accepit) quid adhuc neceſſarium fuit ſecundùm ordinem Melchi ſedec, alium ſurgere ſacerdotem, & non ſecundùm ordinem Aaron dici?

If therefore perfection had bene by the Prieſthoode of the Leuites (for vnder it the Lawe was eſtabliſhed to the people) what needed it furthermore / that another Prieſt ſhould riſe after the order of Melchi-ſedec / and not to be called after the order of Aaron?

12 Tranſlato enim ſacerdotio, neceſſe eſt ut & legis tranſlatio fiat.

For if the Prieſthoode bee changed/ then of neceſſitie muſt there bee a change of the Lawe.

13. In quo enim hæc dicuntur: de alia tribu eſt, de qua nullus altario præſtò fuit.

For he of whom theſe thinges are ſpoken / perteineth vnto another tribe/ whereof no man ſerued at the altar.

14. Manifeſtum eſt enim quod ex Iuda ortus ſit Dominus noſter: in qua tribu nihil de ſacerdotibus Moyſes locutus eſt.

For it is euident / that our Lorde ſprong out of Iuda / concerning the which tribe Moſes ſpake nothing / touching the Prieſthoode.

15. Et amplius adhuc manifeſtum eſt: ſi ſecundùm ſimilitudinem Melchi-ſedec exurgat alius ſacerdos.

And it is yet a more euident thing/ becauſe that after the ſimilitude of Melchi-ſedec / there is riſen vp another Prieſt.

Das VII. Capitel.

9. Vnd daß ich alſo ſage/ es iſt auch Levi/ der den Zehenden nimpt/ verzehendet durch Abraham.

Oc at ieg ſaa ſiger/ det er oc Leui / ſom tager den Tiende/ der bleff tindet aff Abraham.

10. Denn er war je noch in den Lenden deß Vaters / da jhn Melchiſedech entgegen gieng.

Thi hand vaar io end nu i Faderens Lender/ der Melchiſedech gick imod hannem.

11. Iſt nun die Vollkommenheit durch das Levitiſche Prieſterthumb geſchehen / Denn vnter demſelbigen hat das Volck das Geſetz empfangen/ was iſt denn weiter not zu ſagen / daß ein ander Prieſter auffkommen ſolle/ nach der ordnung Melchiſedech/ vnd nicht nach der Ordnung Aaron?

Er nu fuldkommenhed ſkeet formedelſt det Leuitiſke Preſtedøme / Thi Folcket anammede Loben vnder det ſamme/ Huad gøris det da ydermere behoff at ſige/ at der ſkulde komme en anden Preſt op/ effter Melchiſedechs ſtick/ oc icke effter Aarons ſtick?

12. Denn wo das Prieſterthumb verendert wird/ da muß auch das Geſetz verendert werden.

The huor ſom Preſtedømet bliffuer foruent/ der ſkal oc Lowen foruendis.

13. Denn von dem ſolchs geſagt iſt/ der iſt von einem andern Geſchlecht/ auß welchem nie keiner deß Altars gepfleget hat.

Thi den ſom dette ſigis om/ hand er aff en anden Slect/ aff huilcken aldri nogen haffuer tient Alteret.

14. Denn es iſt ia offenbar/ daß von Juda auffgangen iſt vnſer HERR/ zu welchem Geſchlecht Moſes nicht geredt hat vom Prieſterthumb.

Thi det er io obenbare/ at vor HERRE er opgangen aff Juda / Til huilcken Slect Moſe talede inted om Preſtedømet.

15. Vnd es iſt noch klärlicher/ ſo nach der weiſe Melchiſedech ein ander Prieſter auffkompt.

Oc det er end klarere/ Der ſom der kommer en anden Preſt op effter Melchiſedechs ſtick.

Kapitola VII.

9. A tak ať dijm/ y on Lewij/ kterýž Deſátky bral/ w Abrahamowi Deſátky dal:

Ktemu / ábych ták rzekł / w Abráhamie brano dzieſieciny od ſámego Lewi ktory zwykł bráć dzieſieciny.

10. Nebo geſſtě w bedrách Otce byl když ſe byl ſeſſel Abraham s Melchiſedechem.

Abowiem on ieſzcze był w biodrách oycowſkich / gdy Melchiſedek záſzedł Abráhámowi.

11. Protož bylali geſt thedáž w Kněžſtwj Lewitſkém dokonaloſt (neb lid pod nim wzal Zákon) což geſt tedy bylo potřebij podlé řádu Melchyſedechowa/ aby giný Kněz powſtal/ a neraděgij podlé řádu Aronowa gmenowán byl?

A ieſli doſkonáłość byłá przez kápłáńſtwo Lewi / gdyż zá thego dan ieſt zákon ludowi / coż wiecey było potrzebá/ áby náſtał inſzy kápłan wedle porządku Melchiſedekowego/ ktoryby nie był rzeczon wedle porządku Aaronowego?

12. A tak poněwadž geſt Kněžſtwij přeneſeno/ muſý to býti/ aby y Zákon byl přeneſen.

Abowiem gdy ſie odmienia kápłáńſtwo / muśi ſie ſtáć y odmiáná zákonu.

13. Nebo ten o kterémž ſe toto prawij/ z giného geſt pokolenij/ z kteréhožto žádný při Oltáři w ſlužbě nebýwal.

Bo ten o kthorym ty rzeczy bywáia powiedane/ należy na inne pokolenie z kthorego żaden nie pilnuie olthárzá.

14. Zgewné geſt zagiſté / že z Pokolenij Júdowa poſſel Pan náš/ o kterémžto pokolenij aby k Kněžſtwj náleželo/ Moyžijš nic nemluwil.

Gdyż iáwna rzecz ieſt/ iż z pokolenia Juda poſzedł Pan náſz/ ktorego pokolenia wzgledem nic o kápłáńſtwie nie mowił Mojżeſz.

15. A geſtě wijce toto zgewné geſt/ že wedlé řádu Melchyſedechowa/ giný powſtal Kněz.

A ieſzcze iáwniey to ſie okázuie / iż ná podobieńſthwo Melchiſedekowe náſtawa kápłan inſzy.

ז

17 הָו דְּלָא הֲוָא בְּנָמוּסָא דְּפוּקְדָנָא פַּגְרָנָיָא הֲוָא אֶלָּא בְּחַיְלָא דְּחַיֵּא דְּלָא מֶשְׁתְּרֵין׃

Ilqual non è ſtato fatto Sacerdote ſecondo la Legge del precetto carnale, ma ſecondo la potētia de la vita indiſſolubile

17 מְסַהֵד גֵּיר עֲלוֹהִי דְּאַנְתְּ הוּ כּוּמְרָא לְעָלַם בַּדְמוּתֵה דְּמַלְכִּי־זֶדֶק׃

Imperoch'egli teſtifica coſi, Tu ſei Sacerdote in eterno à la maniera di Melchiſedec.

18 שׁוּחְלָפָא דֵּין הֲוָת לְפוּקְדָנָא קַדְמָיָא מֶטּוּל מַחֲילוּתֵה וַדְיוּתְרָן לַיִת הֲוָא בֵּה׃

Percioche s'annulla il precedente comandamento per la ſua impotentia et inutilità.

19 מֶדֶּם גֵּיר לָא גַמַּר נָמוּסָא עַל דֵּין חֲלָפוֹהִי סַבְרָא דְּמְיַתַּר מֶנֵּה דְּבֵה מֶתְקַרְבִינַן לַאלָהָא׃

Percioche la Legge non ha condotto niente à perfettione, ma è ſtata vn'introduttione d'vna migliore ſperanza, per laquale noi ci appreſſiamo à Dio.

20 וְשַׁרְרֵה לַן בְּמוֹמָתָא הָנוּן גֵּיר דְּלָא מוֹמָתָא הֲווֹ כּוּמְרֵא׃

Et inquanto che ciò non è ſenza giuramento imperoche quelli ſono ſtati fatti Sacerdoti ſenza giuramento.

21 הָנָא דֵּין בְּמוֹמָתָא אֵיךְ דְּאֶמַר לֵה בְּיַד דַּוִיד דְּיָמָא מָרְיָא וְלָא יְדַגֵּל דְּאַנְתְּ הוּ כּוּמְרָא לְעָלַם בַּדְמוּתֵה דְּמַלְכִּי־זֶדֶק׃

Ma coſtui con giuramento, per colui che gli diſſe, Il Signore ha giurato, e non ſi pentirà. Tu ſei Sacerdote in eterno à la maniera di Melchiſedec.

22 הָנָא כֻּלֵּה מְיַתְּרָא דְּיַתִּיקָא הָדָא דַּהֲוָא בָּה עַרְבָא יֵשׁוּעַ׃

Di tanto miglior Teſtamento è ſtato IESV fatto ſicurtà.

23 וְהָנוּן הֲווֹ כּוּמְרֵא סַגִּיאֵא מֶטּוּל דְּמָיְתִין הֲווֹ וְלָא מֶשְׁתַּבְקִין הֲווֹ דְּנְקוּון׃

Quelli ancora furon fatti piu Sacerdoti, percioche per la morte non erano laſciati durare.

ז

16 אֲשֶׁר לֹא כְתוֹרַת מִצְוַת הַבָּשָׂר נִהְיָה כִּי־אִם כִּגְבוּרַת חַיֵּי עוֹלָם׃

Elqual no es hecho conforme à la Ley del mandamiento carnal, mas por virtud de vida ſin muerte.

17 כִּי־מֵעִיד הוּא כִּי־אַתָּה כֹהֵן לְעוֹלָם כְּדִבְרָתִי מַלְכִּי־צֶדֶק׃

Porque el teſtimonio es deeſta manera, Que tu eres Sacerdote para ſiempre ſegun la orden de Melchiſedec.

18 וּתְנוּאַת הַמִּצְוָה הָרִאשׁוֹנָה נִהְיָה עַל־כִּי נַחְלָה יְשׁוּעָתָהּ וְלֹא לְהוֹעִיל׃

El mandamiento precedente cierto ſe abrróga por ſu flaqueza y inutilidad.

19 כִּי־דָבָר לֹא אֶחָד כִּלְּתָה הַתּוֹרָה וּבָאָה בִמְקוֹמָהּ הָאֱמוּנָה הַטּוֹבָה מִמֶּנָּה אֲשֶׁר בָּהּ נִקְרַב אֶל־אֱלֹהִים׃

Porque nada perficionó la ley, ſi no la introducion de mejor eſperança, por laqual nos acercamos de Dios.

20 וְכַאֲשֶׁר לֹא בִלְתִּי הַשְּׁבוּעָה (כִּי־הֵמָּה בִלְתִּי שְׁבוּעָה נַעֲשׂוּ כֹהֲנִים׃

Y tanto mas en quanto no es ſin juramento. Porque los otros cierto ſin juramento fueron hechos Sacerdotes:

21 וְהוּא עִם הַשְּׁבוּעָה בַּאֲשֶׁר דִּבֶּר אֵלָיו נִשְׁבַּע יְהֹוָה וְלֹא יִנָּחֵם אַתָּה כֹהֵן לְעוֹלָם כְּדִבְרָתִי מַלְכִּי־צֶדֶק׃)

Mas eſte, con juramento por elque le dixo. Iuró el Sennor, y no ſe arrepentirá, que tu eres Sacerdote eternalmente ſegun la orden de Melchiſedec.

22 כֵּן עֹרֵב בְּרִית טוֹבָה נַעֲשָׂה יֵשׁוּעַ׃

Tanto de mejor Teſtamento es hecho prometedor Ieſus:

23 וּמֵאֵלֶּה רַבִּים נַעֲשׂוּ כֹהֲנִים עַל־כִּי בְּמוֹתָם נִכְלְאוּ לַעֲמֹד׃

Item, los otros cierto fueron muchos ſacerdotes enquanto por la muerte no podian permanecer.

ζ.

16. Ὃς οὐ κατὰ νόμον ἐντολῆς σαρκικῆς γέγονεν, ἀλλὰ κατὰ δύναμιν ζωῆς ἀκαταλύτου.

Lequel n'a point eſté fait Sacrificateur ſelon la Loy du commandement charnel, mais ſelon la puiſſance de la vie non periſſable.

17. Μαρτυρεῖ γάρ, ὅτι σὺ ἱερεὺς εἰς τὸν αἰῶνα κατὰ τὴν τάξιν Μελχισεδέκ.

Car il teſmoigne ainſi. Tu es Sacrificateur eternellement, à la façon de Melchi-ſedec.

18. Ἀθέτησις μὲν γὰρ γίνεται προαγούσης ἐντολῆς, διὰ τὸ αὐτῆς ἀσθενὲς καὶ ἀνωφελές.

Car il ſe fait abolition du mandement precedent à cauſe de la foibleſſe d'icelui, & qu'il ne pouuoit profiter.

19. Οὐδὲν γὰρ ἐτελείωσεν ὁ νόμος, ἐπεισαγωγὴ δὲ κρείττονος ἐλπίδος, δι' ἧς ἐγγίζομεν τῷ θεῷ.

Car la Loy n'a rien amené à perfection: mais ce qui a eſté introduit par deſſus, aſſauoir vne meilleure eſperance, par laquelle nous approchons de Dieu.

20. Καὶ καθ' ὅσον οὐ χωρὶς ὁρκωμοσίας· οἱ μὲν γὰρ χωρὶς ὁρκωμοσίας εἰσὶν ἱερεῖς γεγονότες.

Et meſmes entant que ce n'a point eſté ſans ferment: car ceux-la ont eſté faits Sacrificateurs ſans ferment:

21. Ὁ δὲ μετὰ ὁρκωμοσίας, διὰ τοῦ λέγοντος πρὸς αὐτόν, ὤμοσε κύριος, καὶ οὐ μεταμεληθήσεται, σὺ ἱερεὺς εἰς τὸν αἰῶνα κατὰ τὴν τάξιν Μελχισεδέκ.

Mais ceſtui-ci auec ferment, par celui qui lui a dit, Le Seigneur a iuré, & ne s'en repentira point, Tu es Sacrificateur eternellement, à la façon de Melchi-ſedec.

22. Κατὰ τοσοῦτον κρείττονος διαθήκης γέγονεν ἔγγυος Ἰησοῦς.

De tant plus excellent Teſtament a eſté fait pleige Ieſus.

23. Καὶ οἱ μὲν, πλείονές εἰσι γεγονότες ἱερεῖς, διὰ τὸ θανάτῳ κωλύεσθαι παραμένειν.

D'auantage, quāt aux Sacrificateurs, il en a eſté fait pluſieurs, pource que la mort les empeſchoit de durer:

CAP. VII.

16. Qui non ſecundùm legem mandati carnalis factus eſt, ſed ſecundùm virtutem vitæ inſolubilis.

Which is not made Prieſt after the Lawe of the carnall commaundement / but after the power of the endles liſe.

17. Cõteſtatur enim, Quõniam tu es ſacerdos in æternum, ſecundùm ordinem Melchi ſedec.

For he teſtifieth thus / Thou art a Prieſt for euer / after the order of Melchi-ſedec.

18. Reprobatio quidem fit præcedentis mandati: propter infirmitatem eius & inutilitatem.

For the commandement that went afore / is diſanulled because of the weakeneſſe thereof / and vnprofitablenes.

19. Nihil enim ad perfectum adduxit lex: introductio verò melioris ſpei, per quã proximamus ad Deum.

For the Lawe made nothing perfite / but the bringing in of a better hope made perfite / were by we drawe neere vnto God.

20. Et quantum eſt non ſine iureiurando, alii quidem, ſine iureiurando ſacerdotes facti ſunt.

And foraſmuch as it is not without an othe for theſe are made Prieſts without an othe.

21. Hic autem cum iureiurando per eum qui dixit ad illum, Iuravit Dominus, & non pœnitebit eum, tu es ſacerdos in æternum (*ſecundum ordinem Melchi-ſedec.*)

But this / hee is made with an othe by him that ſayde vnto him / The Lorde hath ſworne / and will not repent / Thou art a Prieſt for euer / after the order of Melchi-ſedec.

22. In tantum melioris teſtamenti ſponſor factus eſt Ieſus.

By ſo much is Jeſus made a ſuretie of a better Teſtament.

23. Et alii quidem plures facti ſunt ſacerdotes, idcirco quod morte prohiberentur permanere.

And among them many were made Prieſtes / becauſe they were not ſuffered to endure / by the reaſon of death.

Das VII. Capitel.

16. Welcher nicht nach dem Geſetz deß fleiſchlichen Gebots gemacht iſt / ſondern nach der krafft deß vnendlichen Lebens.

Som icke er giort effter det Kødelige Buds Low / men effter det wendelige liffs Krafft.

17. Denn er bezeuget / Du biſt ein Prieſter ewiglich / nach der Ordnung Melchiſedech.

Thi hand vidner / Du eſt en Preſt euindelige / effter Melchiſedechs ſtick.

18. Denn damit wirdt das vorige Geſetze auffgehaben / darumb daß es zu ſchwach vnd nicht nütz war.

Thi der met bliffuer den første Low borttagen / fordi at hun vaar for ſkrøbelig oc icke nyttelig.

19. Denn das Geſetz kondt nicht volkommen machen / vnd wird eingefůret eine beſſere hoffnung / durch welche wir zu Gott nahen.

Thi at Lowen kunde icke gøre off fuldkomne / Oc der indføris it bedre Haab / ved huilcket wi komme til Gud.

20. Vnd dazu / das vil iſt / nicht ohn Eid / denn jene ſind ohn Eid Prieſter worden.

Oc der til / det meget er / icke vden Eed / Thi de andre bleffue Preſter vden Eed.

21. Diſer aber mit dem Eid / durch den / der zu jm ſpricht: Der HERR hat geſchworen / vnd wird jn nicht gerewen / du biſt ein Prieſter in ewigkeit / nach der Ordnung Melchiſedech.

Men denne met Eed / formedelſt den ſom ſiger til hannem / HERREN haffuer ſoret / oc det ſkal icke angre hannem / du eſt en Preſt til euig tid / effter Melchiſedechs ſtick.

22. Alſo gar vil eines beſſern Teſtaments Anrichter iſt Jeſus worden.

Saa er Jheſus faſt ydermere bleffuen it bedre Teſtamentis Beſkickere.

23. Vnd jener ſind viel / die Prieſter wurden / darumb / daß ſie der Tod nicht bleiben ließ.

Oc de andre ere mange / ſom bleffue Preſter / fordi at Døden loed dem icke bliffue.

Kapitola VII.

16. Kterýžto včiněn geſt Knězem / ne podlé tělesného přikázanij Zákona / ale wedlé mocy žiwota neporuſſytedlného.

Ktory ſię nie ſtał kápłanem z zákonu ktorego rôſkazánie ieſt cieleſne / ále z mocy żywotá ktory zepſowan być nie może.

17. Nebo ſwědčij Pijſmo: Ty gſy Knězem na wěky / podlé řádu Melchyſedechowa.

Abowiem ták świádczy / Iż ty ieſteś kápłanem ná wieki wedle porządku Melchiſedekowego.

18. A tak wyzdwiženij ſtalo ſe onoho prwnijho přikázanij / pro geho nepewnoſt a neužitečnoſt.

Bo rôſkázánie przeſzłe bywa zniſczone dla tego / iż żadney mocy nie ma / á ieſt niepożyteczne.

19. Neb ničehož k dokonaloſti nepřiwedl Zákon: Ale byl vwedenij k lepſſý naděgi / ſkrze niž ſe přibližugem k Bohu.

Gdyż zakon nic nie poświęcił / ále nadeſzłá lepſza nádzieiá przez ktorą przybliżamy ſię ku Bogu.

20. A to tijm k lepſſý / že tento včiněn geſt Knězem / ne bez přijſahy. Ginij zagiſté bývali včiněni Kněžijmi bez přijſahy.

A to iż nie bez przyſiegi / Boć oni bez przyſiegi ſię kapłany ſtali.

21. Ale tento s přijſahau / ſkrze toho kterýž řekl k němu: Přiſáhl PAn / a nebudeť toho litowati / Ty gſy Knězem na wěky (podlé řádu Melchyſedechowa.)

Ale ten z przyſięgą / przez tegó / ktory mu rzekł / Przyſiągł Pan á nie będzie żałowat / Tyś ieſt kápłanem ná wieki wedle porządku Melchiſedekowego.

22. Tijm lepſſýho Zákona Rukogmě včiněn geſt Gežijš.

Tym lepſzego przymierza zaſtępcą ſtał ſię Iezus.

23. A oni zagiſté předeſſlij mnozý bývali Kněžij / proto / že Smrt bránila gim trwati dlauho:

A onych wiele ſię kápłany ſtało / dla tego iż im śmierć nie dopuściła przetrwáć.

ז

24 הָנָא דֵּין מֶטוּל דִּלְעָלַם קָיֵם לָא עָבְרָא כּוּמָרוּתֵהּ׃

Ma coſtui, perche dura in eterno, ha vn perpetuo Sacerdotio.

25 וּמֶשְׁכַּח לְמַאחָיוּ לְעָלַם לְאַילֵין דְּמֶתְקַרְבִין בְּאִידֵהּ לַאלָהָא חַי הוּ גֵּיר בְּכֻל זְבַן וּמַסֵּק צְלַוְתָא חָלָפַיְהוֹן׃

Onde puo ancor ſaluare à pieno quelli che per lui vanno à Dio, viuendo egli ſempre, ad intercedere per loro.

26 דְּאַיךְ הָנָא גֵּיר כּוּמָרָא אַף זָדֵק הֲוָא לַן דְּכַיָּא וְדְלָא בִּישׁוּ וְדְלָא טוּלְשָׁא דְּפַרִיק מֶן חַטָּיֵא וּמְרַיַם לְעֵל מֶן שְׁמַיָּא׃

Perche vn tal Pontefice ci biſognaua, cioè ſanto, innocente, immaculato, ſeparato da i peccatori, e inalzato ſopra i cieli.

27 וְלַית לֵהּ אוּלְצָנָא כֻּל יוֹם אַיךְ רַב כּוּמָרֵא דְּלוּקְדַם חֲלָף חַטָהַיְהֵי יְקַרֵב דַּבְחֵא וְהָידֵין חֲלָף עַמָּא הָדָא גֵּיר עַבְדָהּ חֲדָא זְבַן בְּנַפְשֵׁהּ דְּקַרֵב׃

Ilqual non haueſſe ogni dì biſogno, come quegli altri Pontefici, d'offerir ſacrifitij, prima per li ſuoi peccati, e poi per quelli del popolo: percioche queſto ha fatto egli vna volta, quando ha offerto ſe ſteſſo.

28 נָמוּסָא גֵּיר בְּנַי נָשָׁא הוּ כַּרְיָהֵא מְקִים כּוּמָרֵא מֶלְתָא דֵּין דְּמוּמָתָא דַּהֲוָת בָּתַר נָמוּסָא בְּרָא גְּמִירָא לְעָלַם׃

Perche la Legge conſtituiſce Pontefici, gli huomini che hanno infermità: ma la parola del giuramento, che è doppo la Legge, conſtituiſce il Figliuolo, che è conſecrato in eterno.

ח

1 רִישָׁא דֵּין דְּכֻלְּהֵין אִית לַן רַב כּוּמָרָא אַיְנָא דִּיתֵב מֶן יַמִּינָא דְּכוּרְסְיָא דְּרַבּוּתָא בַּשְׁמַיָּא׃

Hor la ſomma del propoſito noſtro, è, che noi habbiamo vn tal Pontefice, che ſiede a la deſtra del trono de la maeſta di Dio ne cieli.

ז

24 וְזֶה הוּא כִּי־יַעֲמוֹד לְעוֹלָם עַל־כֵּן יֵשׁ לוֹ כְּהֻנַּת כָּל־עוֹלָמִים׃

Mas eſte, porquanto permanece eternalmente, tiene el ſacerdocio eterno.

25 וּבַעֲבוּר זֹאת גַּם לְעוֹלָם יוּכַל לְהוֹשִׁיעַ אֶת־הַקְּרֵבִים בּוֹ אֶל־אֱלֹהִים חַי לְעוֹלָם לְהַעְתִּיר עֲלֵיהֶם׃

Por loqual puede tambien ſaluar eternalmente à los que por el ſe allegan à Dios, biuiendo ſiempre para rogar por ellos.

26 כִּי־כָמוֹהוּ שָׁוֶה לַכֹּהֵן לִהְיוֹתוֹ קָדוֹשׁ תָּמִים נְקִי־כַפַּיִם בְּלִי־מוּם נִפְרָד מֵחַטָּאִים וְרָם מִכָּל הַשָּׁמַיִם׃

Porque tal Pontifice nos conuenia tener Sancto, innocente, limpio, apartado de los peccadores, y hecho mas ſublime que los cielos.

27 לַאֲשֶׁר לֹא יֵשׁ צָרְכּוֹ בְּכָל יוֹם כְּמוֹ לַכֹּהֲנִים בָּרִאשׁוֹנָה עַל־חַטֹּאתָיו לְהַקְרִיב זֶבַח וְאַחֲרֵי כֵן עַל־חַטֹּאת הָעָם כִּי־זֹאת עָשָׂה פַּעַם אֶחָת בְּהַעֲלוֹתוֹ אֶת־נַפְשׁוֹ׃

Que no tuuieſſe neceſsidad cadadia, como los otros Sacerdotes, de offrecer primero ſacrificios por ſus peccados, y luego por los del pueblo: porque eſto hizo vna vez offreciendoſe à ſi miſmo.

28 כִּי־הַתּוֹרָה מְקִימָה אֲנָשִׁים לְכֹהֲנִים אֲשֶׁר יֶשׁ־לָהֶם מַחֲלָה וּדְבַר הַשְּׁבוּעָה אֲשֶׁר אַחַר הַתּוֹרָה הוּא אֶת־הַבֵּן לְעוֹלָם נִשְׁלָם׃

Porque la ley conſtituye Sacerdotes hombres flacos: mas la palabra del juramento deſpues de la ley, àl Hijo perfecto eternalmente.

ח

1 וְרֹאשׁ כָּל־דְּבָרִים זֶה הוּא יֶשׁ־לָנוּ כֹּהֵן רֹאשׁ כָּזֶה אֲשֶׁר יָשַׁב לִימִין כִּסֵּא הַגְּדֻלָּה בַּשָּׁמַיִם׃

Anſique la ſumma acerca de lo dicho es, que tenemos tal Pontifice que ſe aſſentó à la dieſtra del throno de la Mageſtad en los cielos.

ζ.

24. Ὁ δὲ, διὰ τὸ μένειν αὐτὸν εἰς τὸν αἰῶνα, ἀπαράβατον ἔχει τὴν ἱερωσύνην.

Mais ceſtui-ci pource qu'il demeure eternellement, a vne Sacrificature perpetuelle.

25. Ὅθεν καὶ σώζειν εἰς τὸ παντελὲς δύναται τοὺς προσερχομένους δι᾽ αὐτοῦ τῷ θεῷ, πάντοτε ζῶν εἰς τὸ ἐντυγχάνειν ὑπὲρ αὐτῶν.

Et pourtant auſſi peut-il ſauuer à plein ceux qui s'approchent de Dieu par lui, eſtant touſiours viuant pour interceder pour eux.

26. Τοιοῦτος γὰρ ἡμῖν ἔπρεπεν ἀρχιερεὺς, ὅσιος, ἄκακος, ἀμίαντος, κεχωρισμένος ἀπὸ τῶν ἁμαρτωλῶν, καὶ ὑψηλότερος τῶν οὐρανῶν γενόμενος.

Car il nous conuenoit d'auoir vn tel ſouuerain Sacrificateur, qui fuſt ſainct, innocent, ſans macule, ſeparé des pecheurs, & exalte, par deſſus les cieux:

27. Ὃς οὐκ ἔχει καθ᾽ ἡμέραν ἀνάγκην, ὥσπερ οἱ ἀρχιερεῖς, πρότερον ὑπὲρ τῶν ἰδίων ἁμαρτιῶν θυσίας ἀναφέρειν, ἔπειτα τῶν τοῦ λαοῦ. τοῦτο γὰρ ἐποίησεν ἐφάπαξ, ἑαυτὸν ἀνενέγκας.

Qui n'euſt point neceſſité, comme les ſouuerains Sacrificateurs, d'offrir tous les iours ſacrifices, premierement pour ſes pechés, puis apres pour ceux du peuple: car il a fait ceci vne fois, s'eſtát offert ſoi-meſme.

28. Ὁ νόμος γὰρ ἀνθρώπους καθίστησιν ἀρχιερεῖς ἔχοντας ἀσθένειαν· ὁ λόγος δὲ τῆς ὁρκωμοσίας τῆς μετὰ τὸν νόμον, υἱὸν εἰς τὸν αἰῶνα τετελειωμένον.

Car la Loy ordonne pour ſouuerains Sacrificateurs, les hommes eſtans infirmes: mais la parole du ſerment, qui eſt apres la Loy, ordonne le Fils qui eſt conſacré à iamais.

ΚΕΦΑΛ. η΄.

Κεφάλαιον δὲ ἐπὶ τοῖς λεγομένοις, τοιοῦτον ἔχομεν ἀρχιερέα, ὃς ἐκάθισεν ἐν δεξιᾷ τοῦ θρόνου τῆς μεγαλωσύνης ἐν τοῖς οὐρανοῖς.

Or la ſomme de noſtre propos c'eſt que nous auons vn tel ſouuerain Sacrificateur, qui eſt aſſis à la dextre du throne de la maieſté de Dieu ès cieux.

CAP. VII.

24. Hic autem eo quod maneat in æternum, ſempiternum habet ſacerdotium.

But this man/ becauſe he endureth euer/ hath an euerlaſting Prieſthoode.

25. Vnde & ſalvare perpetuum poteſt accedens per ſemetipſum ad Deum: ſemper vivens ad interpellandum pro nobis.

Wherefore/ hee is able alſo perfectly to ſaue them that come vnto God by him/ ſeeing he euer liueth/ to make interceſſion for them.

26. Talis enim decebat ut nobis eſſet pontifex, ſanctus, innocens, impollutus, ſegregatus à peccatoribus, & excelſior cælis factus.

For ſuch an high Prieſt it became vs to haue / which is holy / harmeleſſe/ vndefiled / ſeparate from ſinners/ and made hier then the heauens.

27. Qui non habet neceſſitatem quotidie (quemadmodum ſacerdotes) priùs pro ſuis delictis hoſtias offerre, deinde pro populi, hoc enim fecit ſemel, ſe offerendo.

Which needed not daily as thoſe high Prieſtes to offer vp ſacrifice / firſt for his owne ſinnes / and then for the peoples: for that did hee once/ when hee offered vp him ſelfe.

28. Lex enim homines conſtituit ſacerdotes infirmitatem habentes, ſermo autem iuriſiurandi qui poſt legem eſt, Filium in æternum perfectum.

For the Lawe maketh men hie Prieſtes / which haue infirmitie: but the word of the oth that was ſince in the Lawe/ maketh the Sonne / who is conſecrated for euermore.

CAP. VIII.

CApitulum autem ſuper ea quę dicuntur, Talem habemus Pontificem, qui conſedit in dextera ſedis magnitudinis in cælis.

Nowe of the thinges which wee haue ſpoken/ this is the ſumme / that wee haue ſuch an hie Prieſt / that ſitteth at the right hand of the throne of the maieſtie in heauens.

Das VII. Capitel.

24. Diſer aber/ darumb daß er bleibet ewiglich / hat er ein vnvergänglich Prieſterthumb.

Men denne haffuer it wforgengeligt Preſterdøme/ fordi at hand bliffuer euindelige.

25. Daher er auch ſelig machen kan jmmerdar/ die durch jn zu Gott kommen vnd lebet jmmerdar / vnd bittet für ſie.

Der faare kand hand oc altid gøre dem ſalige/ ſom komme til Gud formedelſt hannem/ oc hand leffuer altid/ oc beder for dem.

26. Denn einen ſolchen Hohenprieſter ſolten wir haben / der da wer heilig / vnſchuldig / vnbefleckt / von den Sündern abgeſondert / vnnd höher denn der Himmel iſt.

Thi wi ſkulde haffue den ypperſte Preſt / ſom ſkulde vere hellig/ wſkyldig/ wbeſmittet/ affſkyld fra Syndere/ oc ſom er høyre end Himmelen.

27. Dem nicht täglich noth were / wie jenen Hohenprieſtern / zu erſt für eigene Sünde Opffer zu thun / darnach für des Volcks Sünde / Denn daß hat er gethan ein mal / da er ſich ſelbs opffert.

Som icke daglige ſkulde haffue behoff/ ſom de andre ypperſte Preſter / at gøre førſt Offer for ſine egne ſynder/ der effter for Folckenis ſynder/ thi hand giorde det en gong/ der hand offrede ſig ſelff.

28. Denn daß Geſetz macht Menſchen zu Hohenprieſtern / die da ſchwachheit haben / Diß wort aber deß Eids/ das nach dem Geſetz geſagt iſt / ſetzet den Sohn ewig vnnd vollkommen.

Thi Lowen gør Menniſken til ypperſte Preſter/ ſom haffue ſkrøbelighed/ men dette Edens ord/ ſom er ſagd effter Lowen/ ſetter Sønnen euindelige oc fuldkomē.

Das VIII. Capitel.

DAs iſt nun die ſumma / davon wir reden / wir haben einen ſolchen Hohenprieſter / der da ſitzt zu der rechten auff dem Stul der Maieſtät im Himmel.

DEtte er nu ſummen/ paa det wi tale om/ wi haffue denne ypperſte Preſt / ſom ſider hoſſ den høyre Haand paa Maieſtatis ſtol i Himmelen.

Kapitola VII.

24. Ale tento proto / že trwá na wěky / wěčné má Kněžſtwij.

Ale ten/ iż na wieki trwa/ wieczne ma kápłáńſtwo.

25. A tak y ſpaſyti muož wěčně / ty kteřjž přiſtupugj ſkrze něho k Bohu / žiw gſa wždycky / a by prodowal za nás.

Z kad y záchowáć doſtátecznie może ty/ ktorzy przezeń przyſtepuia do Bogá/ záwße żywiąc/ áby ſie przyczyniał zá nimi.

26. Nebo takowého ſlusſelo nám mijti Biſkupa ſwatého / newinného / neposſkwrněného / odděleného od hřijsſnijkůw / a toho kterýž geſt včiněn wyšsſý nežli Nebeſa.

Abowiem godził ſie nam kápłan tákowy pobożny / niewinny / niepokalány/ oddálony od grzeßnikow / y ktory ſie ſthał wyżßy nád niebioſá.

27. Kterémuž nenij potřebij na každý den / yako Kněžijm oněm / nayprw za ſwé hřjchy Obětí obětowati / a potom zá lidſké: neb to včinil gednau / ſamého ſebe obětowaw.

Ktoryby nie potrzebował ná káżdy dzień táko oni kápłani/ pierwey zá grzechy własne/ zábithych ofiar ſpráwowáć/ potym za ludzkie. Bo to vczynił raz gdy ſámego ſiebie ofiárował.

28. Zákon zagiſté Lidi wyſtawowal za Kněžij / kteřijž y w nedoſtatcých bywali / ale řeč prawá přijſežného / kterážto ſtala ſe po Zákonu / vſtanowila Syna Božijho na wěky dokonalého.

Abowiemci zakon poſtánawia kápłany ludzie mdłe / Ale słowo przyſiegi po zakonie / syná ktory ieſt ná wieki poświęcony.

Kpitola VIII.

ALe těchto wěcý kteréž mluwijme / tato geſt Summa / že takowého máme Biſkupa / kterýžto poſadil ſe na prawicy Stolice welebnoſti w Nebeſkých.

DWa tych rzeczy ktore powiedamy / toć ieſt zámknienie / iż tákiego mamy kápłana / ktory vſiadł ná práwicy ſtolice maieſtatu niebieſkiego.

ח

2 וְהוּא מְשַׁמְשָׁנָא דְּבֵית קוּדְשָׁא וְדַמְשְׁכְּנָא דְּשָׁרְרָא הַו דְּקְבַע אֲלָהָא וְלָת בַּר נָשָׁת׃

Miniſtro del Santuario, e del vero tabernacolo, che il Signore ha piantato, e non l'huomo.

3 כָּל רַב כּוּמְרָא גֵּיר דְּקָאֵם דְּיַקְרֵב קוּרְבָּנָא וְדִבְחָת מֵטוּל הָנָא וָדְקָא הֲוָת אַף לְהָנָא דְּנֶהְוֵא לֵהּ מֶדֶּם דְּיַקְרֵב׃

Perche ogni Pontefice ſi conſtituiſce per efferir doni e ſacrifitij: peron è neceſſario che queſto ancora habbia qualche coſa da offerire.

4 וְאֵלּוּ בְּאַרְעָא הֲוָא אַף לָא כּוּמְרָא הֲוָא הֲוָא מֶטוּל דְּאִיתַיְהוֹן הֲוַו כּוּמְרֵת דְּמְקַרְבִין הֲווּ קוּרְבָּנָא אַיְךְ דְּבְנָמוֹסָת׃

Perche s'egli foſſe in terra, non ſarebbe pur Sacerdote, eſſendoti i Sacerdoti che offeriſcono i doni ſecondo la Legge.

5 הָנוּן דְּמְשַׁמְשִׁין לִדְמוּתָא וְלַטֶלָנִיתָא דְּהָלֵין דְּבַשְׁמַיָּא אַיְךְ דְּאֶתְאַמְרַת לְמוּשֶׁא כַּד עָבֵד הֲוָא מַשְׁכְּנָא דְּחֲזִי וַעֲבֵד כָּל־מֶדֶּם בִּדְמוּתָא הַי דְּאֶתְחַוְיַת לָךְ בְּטוּרָא׃

I quali ſeruono à l'eſempio & à l'ombra de le coſe celeſti, ſi come fu riſpoſto à Moiſe, allor ch'ei doueua finire il tabernacolo, Guarda (diſſe) di far tutte le coſe ſecondo la forma che t'è ſtata moſtrata nel monte.

6 הָשָׁא דֵּין תֶּשְׁמֶשְׁתָת דְּמְיַתְּרָא מֶן הָי קַבֶּל (יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא) אַכְמָא דְּמְיַתְּרָא וְאַף דְּיַתְקָא הָי דַּעְבִיד בֵּהּ מְצַעְיָא וּבְשׁוּדָיָא דְּמְיַתְּרִין מֶן דְּהָי אֶתְיְהַבַת׃

Ma hora il noſtro Pontefice (Iesv Chriſto) ha conſeguito tanto piu eccellente offitio, quanto ch'egli è Mediatore d'vn miglior teſtamento, ilquale è ſtato ſtabilito ſopra migliori promeſſe.

7 אֵלּוּ גֵּיר אִיתַיְהּ הוֹת קַדְמָיְתָא דְּלָא רְשִׁין לָא הֲוָת אַתְרָא לְהָדָא דְּתַרְתֵּין׃

Percioche ſe quel primo foſſe ſtato tale che non gli mancaſſe niente, non ſi ſarebbe giamai cercato luogo al ſecondo.

ח

2 וְהוּא מְשָׁרֵת הַקֳּדָשִׁים וּמִשְׁכַּן הָאֱמֶת אֲשֶׁר אָהַל יְהֹוָה וְלֹא אָדָם׃

Miniſtro del Sanctuario, y de aquel verdadero Tabernaculo que el Sennor aſſentó, y no hombre.

3 כִּי־כָל־כֹּהֵן גָּדוֹל מוּקָם לְהַקְרִיב מִנְחָה וּזְבָחִים וְיֵשׁ לְצָרְכּוֹ אֲשֶׁר גַּם הוּא יַקְרִיב מְאוּמָה׃

Porque todo Pontifice es pueſto para offrecer Preſentes y ſacrificios: por loqual es neceſſario que tambien tuuieſſe algo que offrecer.

4 וְאִם יְהִי־בָאָרֶץ לֹא יִהְיֶה כֹהֵן בִּהְיוֹת כֹּהֲנִים הַמַּקְרִיבִים אֶת־הַמְּנָחוֹת כַּתּוֹרָה׃

Anſique ſi eſtuuieſſe ſobre la tierra, ni aun ſeria ſacerdote, auiendo aun los otros ſacerdotes que offrecen los Preſentes ſegun la Ley.

5 אֲשֶׁר בְּתַבְנִית וּבְצֵל הָאֵלֶּה אֲשֶׁר מֵעַל־הַשָּׁמַיִם יַעַבְדוּ כְּמוֹ דִבֶּר לְמֹשֶׁה בְּכַלּוֹתוֹ אֶת־הַמִּשְׁכָּן רְאֵה אוֹמֵר וַעֲשֵׂה כֹל בְּתַבְנִיתָם אֲשֶׁר אַתָּה מָרְאֶה בָּהָר׃

Los quales ſiruen por dechado y ſombra de las coſas celeſtiales, como fue reſpondido à Moyſen quando auia de acabar el Tabernaculo, Mira dize, has todas las coſas conforme àl dechado que te ha ſido moſtrado en el monte.

6 וּמֵעַתָּה כַּאֲשֶׁר כְּהֻנָּה גְדוֹלָה מֵהֶם לָקַח (יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ) בְּגוֹרָלוֹ כֵּן־יֶשׁ־לוֹ בְּרִית טוֹבָה אֲשֶׁר בַּאֲמָרוֹת טוֹבוֹת נִתְּנָה׃

Mas aora tanto mejor miniſterio es el ſuyo (Ieſus el Chriſto) quanto de mejor Teſtamento es mediador elqual es hecho de mejores promeſſas.

7 וְאִם הָרִאשׁוֹנָה הָיְתָה בְלִי מוּם לֹא יְבֻקַּשׁ מְקוֹם הַשֵּׁנִית׃

Porque ſi en aquel primero no vuiera falta, cierto no ſe vuiera procurado lugar de Segundo.

η'.

2. Τῶν ἁγίων λειτουργὸς, καὶ τῆς σκηνῆς τῆς ἀληθινῆς, ἣν ἔπηξεν ὁ κύριος, καὶ οὐκ ἄνθρωπος.

Miniſtre du Sanctuaire & vrai Tabernacle, lequel le Seigneur a fiché, & non point l'homme:

3. Πᾶς γὰρ ἀρχιερεὺς εἰς τὸ προσφέρειν δῶρά τε καὶ θυσίας καθίσταται· ὅθεν ἀναγκαῖον ἔχειν τι καὶ τοῦτον ὃ προσενέγκῃ.

Car tout ſouuerain Sacrificateur eſt ordonné pour offrir dons & ſacrifices: parquoi il eſt neceſſaire que ceſtui-ci auſſi ait quelque choſe pour offrir.

4. Εἰ μὲν γὰρ ἦν ἐπὶ γῆς, οὐδ' ἂν ἦν ἱερεὺς, ὄντων τῶν ἱερέων τῶν προσφερόντων κατὰ τὸν νόμον τὰ δῶρα.

Car s'il eſtoit ſur terre, il ne ſeroit pas meſmes Sacrificateur, pendant qu'il y auroit Sacrificateurs offrans les dons ſelon la Loy:

5. Οἵτινες ὑποδείγματι καὶ σκιᾷ λατρεύουσι τῶν ἐπουρανίων, καθὼς κεχρημάτισται μωσῆς μέλλων ἐπιτελεῖν τὴν σκηνήν, ὅρα γάρ, φησι, ποιήσῃς πάντα κατὰ τὸν τύπον τὸν δειχθέντα σοι ἐν τῷ ὄρει.

Leſquels ſeruent au patron & à l'ombre des choſes celeſtes, ſelō qu'il fut reſpondu de par Dieu à Moyſe, quand il deuoit acheuer la Tabernacle, Or aduiſe dit-il que tu faces toutes choſes ſelon le patron qui t'a eſté mōſtré en la montagne.

6. Νυνὶ δὲ διαφορωτέρας (τετύχηκε) λειτουργίας (ἰησοῦς χριστὸς,) ὅσῳ καὶ κρείττονός ἐστι διαθήκης μεσίτης, ἥτις ἐπὶ κρείττοσιν ἐπαγγελίαις νενομοθέτηται.

Mais maintenant noſtre ſouuerain Sacrificateur (Ieſus Chriſt) a obtenu vn tant plus excellent miniſtere, d'autant qu'il eſt Mediateur d'vn plus excellent Teſtament, qui eſt eſtabli ſous meilleures promeſſes.

7. Εἰ γὰρ ἡ πρώτη ἐκείνη ἦν ἄμεμπτος, οὐκ ἂν δευτέρας ἐζητεῖτο τόπος.

Car s'il n'y euſt eu que redire en ce premier-la, il n'euſt iamais eſté cerché lieu à vn ſecond.

CAP. VIII.

2. Sanctorum miniſter & tabernaculi veri, quod fixit Dominus & non homo.

And is a miniſter of the Sanctuarie/ and of the true Tabernacle which the Lorde pight/ and not man.

3. Omnis enim pontifex, ad offerendum munera & hoſtias conſtituitur, unde neceſſe eſt & hunc habere aliquid quod offerat.

For euery hie Prieſt is ordained to offer both giftes and ſacrifices: wherefore it was of neceſſitie/ that this man ſhoulde haue ſome what alſo to offer.

4. Si ergo eſſet ſuper terram, nec eſſet ſacerdos: cum eſſent qui offerrent ſecundùm legem munera.

For he were not a Prieſt/ if hee were on the earth/ ſeeing there are Prieſtes that according to the Law offer giftes.

5. Qui exemplari & umbræ deſerviunt cæleſtium. Sicut reſponſum eſt Moyſi, cùm conſummaret tabernaculũ, (Vide (inquit) omnia facito ſecundùm exemplar quod tibi oſtenſum eſt in monte.

Who ſerue vnto the paterne and ſhadowe of heauenly thinges/ as Moſes was warned by God/ when he was about to finiſhe the Tabernacle. See/ ſaid he/ that thou make all things according to the paterne/ ſhewed to thee in the mount.

6. Nunc autem melius ſortitus eſt miniſterium (*Ieſus Chriſtus,*) quanto & melioris teſtamenti mediator eſt, quod in melioribus repromiſſionibus ſancitum eſt.

But nowe our hie Prieſt (Jeſus Chriſt) hath obtained a more excellent office/ in as much as he is the Mediatour of a better Teſtament/ which is eſtabliſhed vpon better promiſes.

7. Nam ſi illud prius culpa vacaſſet: non utique ſecundi locus inquireretur.

For if that firſt Teſtament had bene fautleſſe/ no place ſhould haue bene ſought for ỹ ſecond.

Das VIII. Capitel.

2. Vnnd iſt ein Pfleger der heiligen Gütter/ vnd der waarhafftigen Hütten/ welche Gott auffgerichtet hat/ vnnd kein Menſch.

Oc er en Forſtandere til de hellige gode Ting/ oc det ſande Tabernackel/ huilcket Gud oprette/ oc icke noget Menniſke.

3. Denn ein jeglicher Hoherprieſter wird eingeſetzt zu opffern Gaben vnd Opffer/ darumb muß auch diſer etwas haben/ daß er opffere.

Thi huer ypperſte Preſt bliffuer indſæt/ at offre Gaffuer oc Offer/ derfaare bør oc denne at haffue noget ſom hand ſkal offre.

4. Wenn er nun auff Erden were/ ſo were er nicht Prieſter/ dieweil da Prieſter ſind/ die nach dem Geſetze die gaben opffern.

Der ſom hand nu vaare paa Jorden/ da vaare hand icke Preſt/ Efterdi der ere Preſter/ ſom offre gaffuer efter Lowen.

5. Welche dienen dem Fürbilde/ vnd dem Schatten der Himliſchen Güter/ Wie das Göttliche antwort zu Moſe ſprach/ da er ſolte die Hütten vollenden. Schawe zu/ ſprach er/ daß du macheſt alles nach dem Bilde/ das dir auff dem Berge gezeiget iſt.

Huilcke der tiene Exempel oc Skugge til det himmelſke Gode/ Lige ſom det Guddommelige genſuar ſagde til Moſe/ der hand ſkulde fuldkomme Tabernackelet/ See til/ ſagde hand/ At du gør alting effter den Lignelſe/ ſom dig bleff viiſt paa Birget.

6. Nun aber hat er (Jeſus Chriſtus) ein beſſer Ampt erlanget/ als der eines beſſern Teſtaments Mitler iſt/ welches auch auff beſſern verheiſungen ſtehet.

Men nu haffuer hand (Jheſus Chriſtus) faaet it bedre Embede/ ſom den der er it bedre Teſtamentis Meglere/ huilcket oc ſtaar paa bedre Forjettelſer.

7. Denn ſo jenes/ das erſte vntadelich geweſen were/ würde nicht raum zu einem andern geſucht.

Thi der ſom det Førſte haffde veret wſtraffelige/ da haffde der icke bleffuit ſøgt effter rum til it andet.

Kapitolo VIII.

2. Gſa ſlužebnijkem Swatyně/ a Stánku prawěho/ kterýž poſtawil PAn a ne člowěk.

Sługá mieyſcá naświetſzego á prewdziwego namiotu onego/ kthory rozbił Pana a nie człowiek.

3. Každý zagiſtě Biſkup k obětowánij darůw a obětij býwá vſtanowen/ a tak potřebij geſt tomuto také aby měl něco coby obětowal:

Abowiem każdy kápłan bywa poſtánowion ku ofiarowániu dátkowy ofiar zábithych/ z kad potrzebá było áby ten też miał coby ofiárował.

4. Nebo kdyby byl na zemi/ anižby Kněžem byl/ poněwadž by byli Kněžij/ kteřijžby obětowali dary podlé Zákona.

Bo ieſliby był ná ziemi/ nie był by kápłanem/ gdzie trwáią oni kápłani ktorzy wedle zakonu dáry ofiáruią.

5. Kteřijžto ſlaužij ſtijnu a podobenſtwij Nebeſkých wěcý. Jakož geſt napomenut Moyžijš když dokonáwal Stánek: Hlediž aby vdělal wſſeckno ku podobenſtwij/ kteréž geſt vkázáno tobě na huoře.

Jáko ci ktorzy ſłużą kſztáłtowy y cieniowi rzeczy niebieſkich/ iáko od Bogá powiedziano ieſth Moizeſzowi/ gdy miał dokończyć przybytku/ mowiąc: Obácz tedy ábyś vczynił wſzytki rzeczy według kſztáłtu ktory ieſt tobie okázan na gorze.

6. Nynij pak doſſel tijm lepſſýho vřadu/ (Gežijš Kryſtus) čijm lepſſýho Zákona přoſtřednijkem geſt/ kterýžto/ Zákon/ w zaſlibowánij lepſſých wěcý vtwrzen geſt.

Ale teraz náſz kápłan (Jezus Krystus) doſtał thym zacnieyſzego poſługowánia/ im ieſt pośrzednikiem lepſzego przymierza/ kthore w lepſzych obietnicach ieſt vſtáwione.

7. Nebo kdyby onen prwnij byl bez auhony/ nebylo by zagiſtě potřebij hledati mijſta/ Zákonu/ druhému.

Abowiem ieſliby ono przymierze było tákowe/ áby w nim nie było co gánić/ nie trzebá było ſzukáć mieyſcá wtoremu.

ח

8 רשא להון גיר ואמר דהא יומתא אתין אמר מריא ואגמור על ביתא דבית יסריל ועל ביתא דבית יהודא דיתיקא חדתא׃

Concioſia che riprendendoli, dice loro, Ecco, vengono i giorni, dice il Signore, ch'io adempierò ſopra la caſa d'Iſraël, e ſopra la caſa di Iuda vn nuouo Teſtamẽto.

9 לא איך הי דיתיקא דיהבת לאבהיהון ביומא דאחדת באידהון ואפקת אנון מן ארעא דמצרין מטול דהנון לא קוו בדיתיקא דילי אף אנא בסית בהון אמר מריא׃

Non ſecondo il Teſtamento ch'io feci ai Padri loro nel giorno ch'io preſi lor la mano, per cauargli fuore de la terra d'Egitto: percioche eſſi non ſono ſtati fermi nel mio Teſtamento, & io non mi ſon curato di loro, dice il Signore.

10 הדא הין דיתיקא דאתל לביתא דבית יסריל בתר יומתא הנון אמר מריא אתליוהי לנמוסי במדעיהון ועל לבותהון אכתביוהי ואהוא להון אנא אלהא והנון יהוון לי עמא׃

Concioſia che queſto è il Teſtamento ch'io diſporrò a la caſa d'Iſrael doppo quei giorni, dice il Signore: cioè che io porrò le mie leggi ne la mente loro, e ſcriuerolle nel lor cuore, e ſarò loro Iddio & eſſi mi ſaranno popolo.

11 ולא יאלפו אנש לבר מדינתה אף לא לאחוהי דיאמר דע למריא מטול דכלהון ידעונני מן זעורהון ועדמא לקשישהון׃

E non inſegnaranno ciaſcuno al ſuo proſſimo, e ciaſcuno al ſuo fratello, dicendo, Conoſci il Signore: perche tutti mi conoſceranno, dal minor di loro infin al maggiore.

12 ואחסא אנון מן עולהון וחטהיהון תוב לא אתדכר להון׃

Percioche io ſarò placato verſo le loro ingiuſtitie, e non mi ricordarò piu de i lor peccati e de le loro iniquità.

ח

8 כִּי־מַרְשִׁיעַ לָהֶם לֵאמֹר הִנֵּה יָמִים בָּאִים נְאֻם יְהוָה וְכָרַתִּי אֶת־בֵּית יִשְׂרָאֵל וְאֶת־בֵּית יְהוּדָה בְּרִית חֲדָשָׁה׃

Porque reprehendiendo los dize, Heaqui, vienen dias, dize el Sennor, y conſumaré para con la caſa de Iſrael y para con la caſa de Iuda vn nueuo teſtamento:

9 לֹא כַבְּרִית אֲשֶׁר כָּרַתִּי אֶת־אֲבוֹתָם בְּיוֹם הֶחֱזִיקִי בְיָדָם לְהוֹצִיאָם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם אֲשֶׁר הֵמָּה הֵפֵרוּ אֶת־בְּרִיתִי וְאָנֹכִי בָּעַלְתִּי בָם נְאֻם יְהוָה׃

No como el teſtamento que hize á vueſtros padres el dia que los tomé por la mano que los ſacaria de la tierra de Egypto: porque ellos no permanecieron en mi Teſtamento, y yo los menoſpreciè a ellos, dize el Sennor:

10 כִּי־זֹאת הַבְּרִית אֲשֶׁר אֶכְרֹת אֶת־בֵּית־יִשְׂרָאֵל אַחֲרֵי הַיָּמִים הָהֵם נְאֻם יְהוָה נָתַתִּי אֶת־תּוֹרָתִי בְּקִרְבָּם וְעַל־לִבָּם אֶכְתֲּבֶנָּה וְהָיִיתִי לָהֶם לֵאלֹהִים וְהֵמָּה יִהְיוּ־לִי לְעָם׃

Por loqual eſte es el Teſtamento que ordenaré à la Caſa de Iſrael deſpues de aquellos dias, dize el Sennor, Daré mis leyes en el anima deellos, y ſobre el coraçon deellos las eſcriuiré: y ſeré à ellos por Dios, y ellos me ſeran à mi por pueblo.

11 וְלֹא יְלַמְּדוּ עוֹד אִישׁ אֶת־רֵעֵהוּ וְאִישׁ אֶת־אָחִיו לֵאמֹר דְּעוּ אֶת־יְהוָה כִּי־כוּלָּם יֵדְעוּ אוֹתִי לְמִקְּטַנָּם וְעַד־גְּדוֹלָם׃

Y ninguno enſennará à ſu proximo, ni ninguno à ſu hermano diziendo, Conoce àl Sennor: porque todos me conocerán deſde el menor deellos haſta el mayor.

12 כִּי־אֶסְלַח לַעֲוֹנָם וּלְחַטֹּאתָם (וְלַעֲוֹנוֹתָם) לֹא אֶזְכָּר עוֹד׃

Porque ſeré propicio à ſus iniquidades, y à ſus peccados: y de ſus iniquidades no me acordare mas.

η'.

8. Μεμφόμενος γὰρ αὐτοῖς λέγει, ἰδοὺ ἡμέραι ἔρχονται, λέγει κύριος, καὶ συντελέσω ἐπὶ τὸν οἶκον ἰσραὴλ, καὶ ἐπὶ τὸν οἶκον ἰούδα διαθήκην καινήν.

Car en les reprenant, il leur dit, Voici, les iours viendront. (dit le Seigneur) que i'accomplirai ſur la maiſon d'Iſrael & ſur la maiſon de Iuda vn nouueau Teſtament:

9. Οὐ κατὰ τὴν διαθήκην ἣν ἐποίησα τοῖς πατράσιν αὐτῶν ἐν ἡμέρα ἐπιλαβομένου μου τῆς χειρὸς αὐτῶν, ἐξαγαγεῖν αὐτοὺς ἐκ γῆς αἰγύπτου, ὅτι αὐτοὶ οὐκ ἐνέμειναν ἐν τῇ διαθήκῃ μου, κἀγὼ ἠμέλησα αὐτῶν, λέγει κύριος.

Non point ſelon le Teſtament que ie diſpoſai enuers leurs peres, au iour que ie les prin par la main, pour les tirer hors du païs d'Egypte: pource qu'ils n'ont point perſiſté en mon Teſtament, & ie les ai meſpriſés, dit le Seigneur.

10. Ὅτι αὕτη ἡ διαθήκη ἣν διαθήσομαι τῷ οἴκῳ ἰσραὴλ μετὰ τὰς ἡμέρας ἐκείνας, λέγει κύριος, διδοὺς νόμους μου εἰς τὴν διάνοιαν αὐτῶν, καὶ ἐπὶ καρδίας αὐτῶν ἐπιγράψω αὐτούς. καὶ ἔσομαι αὐτοῖς εἰς θεὸν, καὶ αὐτοὶ ἔσονταί μοι εἰς λαόν.

Car voici le Teſtament que ie diſpoſerai enuers la maiſon d'Iſrael apres ces iours-la, dit le Seigneur: c'eſt que ie mettrai mes loix en leur entendemẽt, & les eſcrirai en leur cœur, & leur ſerai Dieu, & ils me ſeront peuple.

11. Καὶ οὐ μὴ διδάξωσιν ἕκαστος τὸν πολίτην αὐτοῦ, καὶ ἕκαστος τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, λέγων, γνῶθι τὸν κύριον· ὅτι πάντες εἰδήσουσί με, ἀπὸ μικροῦ αὐτῶν ἕως μεγάλου αὐτῶν.

Et chacun n'enſeignera point ſon prochain, ni vn chacun ſon frere, diſant, Cognoi le Seigneur: car tous me cognoiſtront depuis le plus petit iuſqu'au plus grand d'entr'eux.

12. Ὅτι ἵλεως ἔσομαι ταῖς ἀδικίαις αὐτῶν, καὶ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν, καὶ τῶν ἀνομιῶν αὐτῶν οὐ μὴ μνησθῶ ἔτι.

Car ie ſerai appaiſé quant à leurs iniuſtices, & n'aurai plus ſouuenance de leurs pechés ni de leurs iniquité.

CAP. VIII.

8. Vituperans enim eos dicit: Ecce dies venient, dicit Dominus: & conſummabo ſuper domum Iſraël, & ſuper domum Iuda teſtamentum novum.

For in rebuking them he ſaith/ Beholde/ the dayes will come/ ſaith the Lord/ when I ſhall make with yͤ houſe of Iſrael/ and wͭ the houſe of Iuda a newe Teſtament.

9. Non ſecundùm teſtamentum quod feci patribus eorum in die qua apprehendi manum eorum ut educerem illos de Terra-Aegypti: quoniam ipſi non permanſerunt in teſtamento meo: & ego neglexi eos, dicit Dominus.

Not like the Teſtament that I made with their fathers/ in the day that I tooke them by the hand/ to leade them out of the land of Egypt: for they continued not in my Teſtament/ and I regarded them not/ ſayeth the Lord.

10. Quia hoc eſt teſtamentum quod diſponam domui Iſraël poſt dies illos, dicit Dominus: dando leges meas in mentem eorum, & in corde eorum ſuperſcribam eas: & ero eis in Deum, & ipſi erunt mihi in populum.

For this is the Teſtament that I will make with the houſe of Iſrael/ After thoſe dayes/ ſaith the Lord/ I will put my lawes in their minde/ and in their heart I will write them/ and I will be their God/ and they ſhall be my people.

11. Et non docebit unuſquiſque proximum ſuum, & unuſquiſq; fratrem ſuum, dicens, Cognoſce Dominum: quoniá omnes ſcient me, à minore uſque ad maiorem eorum.

And they ſhall not teach euery man his neighbour/ and euery man his brother/ ſaying/ Knowe the Lorde: for all ſhal knowe me/ from the leaſt of them to the greateſt of them.

12. Quia propitius ero iniquitatibus eorum: & peccatorum eorum iam non memorabor.

For I will be mercifull to their vnrighteouſnes/ and I will remember their ſinnes & their iniquities no more.

Das VIII. Capitel.

8. Denn er tadelt ſie vnd ſagt: Sihe/ es kommen die tage/ ſpricht der HErr/ daß ich über das Hauß Iſrael/ vnd über daß Hauß Juda/ ein new Teſtament machen will.

Thi hand ſtraffer dem/ oc ſiger/ See/ de dage ſkulle komme/ ſiger HERREN/ at ieg vil gøre it nyt Teſtamente/ offuer Iſraels Huſſ/ oc offuer Juda Huſſ.

9. Nicht nach dem Teſtament/ daß ich gemacht hab mit jhren Vätern an dem tage/ da ich jre hand ergreiff/ ſie außzuführen auß Egyptenlande/ denn ſie ſindt nicht blieben in meinem Teſtament/ ſo habe ich jhr auch nicht wöllen achten/ ſpricht der HERR.

Icke effter det Teſtamente/ ſom ieg giorde met deris Fedre paa den dag/ der ieg tog fat paa deris haand/ at vdføre dem aff Egypti Land/ Thi de bleffue icke i mit Teſtamente/ Saa vilde ieg oc icke acte dem/ ſiger HERREN.

10. Denn das iſt das Teſtament/ das ich machen will dem Hauſe Iſrael nach diſen tagen/ ſpricht der HErr: Ich wil geben mein Geſetz in jren ſinn/ vnd inn jhr hertz wil ich es ſchreiben/ vnd will jr Gott ſein/ vnd ſie ſollen mein Volck ſein.

Thi dette er det Teſtamente ſom ieg vil gøre Iſraels Huſſ effter diſſe dage/ ſiger HERREN/ Ieg vil giffue min Low i deris Sind/ oc ieg vil ſcriffue hende i deris Hierte/ Oc ieg vil vere deris Gud/ oc de ſkulle vere mit Folck.

11. Vnd ſoll nicht lehren jemand ſeinen Nechſten/ noch jemand ſeinen Bruder/ vnd ſagen: Erkenne den HERRN. Denn ſie ſollen mich alle kennen/ von dem kleinſten an biß zu dem gröſten.

Oc der ſkal icke nogen lære ſin Neſte/ eller ſin Broder/ oc ſige/ Kende HERREN/ Thi de ſkulle alene kende mig/ fra den minſte indtil den ſtørſte.

12. Denn ich will gnedig ſein jrer vntugend vnnd jren Sünden/ vnnd jhrer vngerechtigkeit wil ich nicht mehr gedencken.

Thi ieg vil vere deris ondſkaff oc ſynder naadig/ oc ieg vil icke mere tencke paa deris wretferdighed.

Kapitola VIII.

8. Nebo tupěge/ dij: Ay dnowé gdau/ prawij Pan: A wykonám nad Domem Izrahelowým a nad Domem Judowým Vmluwu nowau.

Abowiem winuiacie powiedá Oto dni przychodza mowi Pan: gdy vczynie z domem Izráelſkim/ y z domem Judá przymierze nowe.

9. Ne wedlé Vmluwy/ kterauž gſem včinil s Otcy gegich w ten den w kterýžto vyal gſem ge za Ruku/ abych ge wywedl z Země Egiptſké: Ale když oni nezůſtali w vmluwě mé/ y yá opuſtil gſem ge/ prawij PAn.

Nie według przymierza kthorem vczynił z oycy ich/ w dźień/ w ktorym vchwyćił reke ich/ ábym ie wywiodł z Egipthu/ Abowiem oni nie wytrwáli w onym moim przymierzu/ á iam ie wzgárdźił/ mowi Pan.

10. Nebo tato geſt vmluwa/ kterauž yá zřijdijm čeledi Izrahelſké po těch dnech/ prawij PAn: Dáwage Zákony mé w myſli gegich/ a na ſrdcých gegich napijſſy ge/ a budu gim za Boha/ a oni budau mi za Lid:

Bo thoć ieſt przymierze ktore vczynie z domem Izráelſkim po onych dniách/ mowi Pan/ Podam práwa moie w myſli ich/ y w ſercá ich/ nápiſze ie/ á bede im Bogiem/ á oni mnie beda ludem.

11. A nebude žádný včiti bližnijho ſwého/ ani kdo bude včiti Bratra ſwého řijkage: Poznay PAna. Neb wſſyckni mne znáti budau/ od naywětſſýho až do naymenſſýho z nich:

A nie beda vczyć żaden bliźniego ſwego/ áni żadny bráta ſwego/ mowiac: Poznay Páná/ Abowiem wſzyſcy mie poznaia od namnieyſzego áż do nawietſzego miedzy nimi.

12. Nebo miloſtiw budu neprawoſtem gegich/ a na hřijchy gegich giž neſpomenu wijce.

Abowiemći ia bede miłoſćiw nieprawoſciam y grzechom ich/ á złoſći ich iuż dáley pámietać nie bede.

ח

13 בְּהָי דְּאֱמַר חַדְתָּא
לְקַדְמָיְתָא אַעְתְּקָהּ וְאַיְנָא
דְּעָתִיק וְאָסֵאב קָרִיב הוּ
לְחֻבָּלָא׃

Nel dire vn Nuouo, ha fatto vecchio il primo: e quello che ſi fa vecchio & antico, è vicino a eſſer abolito.

ח

13 וּבְאָמְרוֹ חֲדָשָׁה בִּלָּה אֶת־
הָרִאשׁוֹנָה וַאֲשֶׁר בָּלְתָה וְנוֹשָׁנָה
קְרוֹבָה הִיא לִכְלָה׃

Diziendo Nueuo, dió por viejo àl primero: y loque es dado por viejo y ſe enuejece, cerca está de deſuanecerſe.

ή·

13. Ἐν τῷ λέγειν καινὴν, πεπαλαίωκε τὴν πρώτην. τὸ δὲ παλαιούμενον, καὶ γηράσκον ἐγγὺς ἀφανισμοῦ.

En diſant vn nouueau, il enuieillit le premier: or ce qui deuient vieil & ancien, eſt pres d'eſtre aboli.

ט

1 בְּקַדְמָיְתָא דֵּין אִית הֲוָא
בָּהּ פּוּקְדָנֵא דְּתֶשְׁמֶשְׁתָּא
וּבֵית קוּדְשָׁא עָלְמָנָיָא׃

Haueua dunque ancor il primo Teſtamento le ordinationi del ſeruitio diuino, e il Santuario mondano.

ט

1 וְגַם לַמִּשְׁכָּן הָרִאשׁוֹן הָיוּ לוֹ
חֻקּוֹת הָעֲבוֹדָה וְהַדְרַת הָעוֹלָם׃

Tenia empero tambien el primero ſus juſtificaciones del culto, y ſu Sanctuario mundano.

ΚΕΦΑΛ. θʹ.

Εἶχε μὲν οὖν καὶ ἡ πρώτη σκηνὴ δικαιώματα λατρείας, τό, τε ἅγιον κοσμικόν.

Le premier Teſtament donc auoit auſſi des ordonnances d[illegible] ſeruice diuin, & le Sanctuaire mondain.

2 בְּמַשְׁכְּנָא גֵּיר קַדְמָיְתָא
דֶּאתְעֲבֵד אִית הֲוָת בֵּהּ
מְנָרְתָא וּפָתוֹרָא וְלֶחֶם
אַפֵּי וּמֶתְקַרְיָא הֲוָת
קוּדְשָׁא׃

Percioche ſu fabbricato il Tabernacolo cioè primo, nel quale era il candeliere, e la menſa, e la propoſition de pani, che ſi chiama luoghi Santi.

2 כִּי־כַּאֲשֶׁר הוּקַם הַמִּשְׁכָּן הָרִאשׁוֹן
הָיוּ בוֹ מְנוֹרוֹת וְהַשֻּׁלְחָן וְלֶחֶם
הַפָּנִים הַנִּקְרָא קֹדֶשׁ׃

Porque el Tabernaculo fue hecho: el primero en que eſtauan las lamparas, y la meſa, y los panes de la propoſicion, loque llaman el Sanctuario.

2. Σκηνὴ γὰρ κατεσκευάσθη ἡ πρώτη, ἐν ᾗ ἥ τε λυχνία, καὶ ἡ τράπεζα, καὶ ἡ πρόθεσις τῶν ἄρτων, ἥτις λέγεται ἅγια.

Car le Tabernacle a eſté conſtruit, aſſauoir le premier où eſtoit le chandelier, & la table, & les pains de propoſition: qui eſt appelé, Les lieux ſaincts.

3 מַשְׁכְּנָא דֵּין גַּוָּיָא דַּלְגַו
מֶן אַפֵּי תַּרְעָא דַּתְרֵין
מֶתְקַרְיָא הֲוָא קְדוּשׁ ק
קוּדְשֵׁא׃

Doppo il velo di mezo era il Tabernacolo che ſi chiama Santaſantorum.

3 וְאַחֲרֵי פָּרֹכֶת הַשֵּׁנִית הָיָה
אֹהֶל הַנִּקְרָא קֹדֶשׁ קָדָשִׁים׃

Tras el ſegundo velo eſtaua el Tabernaculo que llaman el Lugar ſanctiſſimo.

3. Μετὰ δὲ τὸ δεύτερον καταπέτασμα σκηνή, ἡ λεγομένη ἅγια ἁγίων.

Et apres le ſecond voile eſtoit le Tabernacle, qui eſt appelé, Le lieu treſſainct.

4 וְאִית הֲוָא בֵּהּ בֵּית
בֶּסְמֵא דְּדַהְבָּא וְקֶבוּתָא
דְּדִיָתֵקָא דַּקְרִימָא כֻּלָּהּ
בְּדַהְבָּא וְאִית הֲוָת בָּהּ
קֶסְטָא דְּדַהְבָּא הָי דְּאִית
הֲוָא בָּהּ מַנְנָא וְשַׁבְטָא
דַּאֲהָרוֹן הָו דַּאפְרַע וְלוּחֵא
דְּדִיָתֵקָא׃

Che haueua vn turibulo d'oro, e l'arca del Teſtamento, coperta intorno d'oro da ogni parte, preſſo a laquale era vn'vrna d'oro: che haueua la Manna, & eraui la verga d'Aron che haueua germinato, e le tauole del Teſtamento.

4 אֲשֶׁר בְּתוֹכוֹ הָיְתָה מַחְתַּת הַזָּהָב
וַאֲרוֹן הַבְּרִית מְצֻפֶּה מִבַּיִת וּמִחוּץ
זָהָב טָהוֹר אֲשֶׁר בּוֹ צִנְצֶנֶת זָהָב
אֲשֶׁר בָּהּ הַמָּן וּמַטֵּה אַהֲרוֹן אֲשֶׁר
פָּרַח וְלוּחוֹת הַבְּרִית׃

Que tenia vn encenſario de oro, y el Arca del Concierto cubierta de todas partes arredor de oro: enque eſtaua vna vrna de oro que tenia el Manna, y la vara de Aaron que reuerdeció, y las Tablas del Teſtamento.

4. Χρυσοῦν ἔχουσα θυμιατήριον, καὶ τὴν κιβωτὸν τῆς διαθήκης περικεκαλυμμένην πάντοθεν χρυσίῳ, ἐν ᾗ στάμνος χρυσῆ ἔχουσα τὸ μάννα, καὶ ἡ ῥάβδος ἀαρὼν ἡ βλαστήσασα, καὶ αἱ πλάκες τῆς διαθήκης.

Ayant vn encenſoir d'or, & l'arche du Teſtament entierement couuerte d'or à l'entour: en laquelle eſtoit vne cruche d'or, où eſtoit la Mãne & la verge d'Aaron qui auoit fleuti, & les tables du Teſtament.

5 וּלְעֵל מֶנָּהּ כְּרוּבֵא
דְּשׁוּבְחָא דַּמְטַלְלִין עַל
חוּסָיָא לָא הֲוָא דֵּין זְבַנָא
הוּ דְּנֵאמַר עַל חֲדָא חֲדָא
מֶן הָלֵין׃

E ſopra eſſa erano i Cherubini de la gloria, che adombrauano il Propitiatorio: de le quai coſe non è hora neceſſario dirne per il minuto.

5 וּמֵעָלָיו כְּרוּבֵי הַכָּבוֹד פֹּרְשֵׂי
כְנָפַיִם עַל־הַכַּפֹּרֶת אֲשֶׁר עֲלֵיהֶם
עַתָּה לֹא יֶשׁ־לָנוּ לְדַבֵּר בִּפְרָט׃

Y ſobre ella los Cherubines de la gloria que cubrian la Cubierta, de las quales coſas no ſe puede aora dezir en eſpecial.

5. Ὑπεράνω δὲ αὐτῆς χερουβὶμ δόξης, κατασκιάζοντα τὸ ἱλαστήριον· περὶ ὧν οὐκ ἔστι νῦν λέγειν κατὰ μέρος.

Et ſur icelle arche eſtoyent les Cherubins de gloire, faiſans ombre au Propitiatoire, deſquelles choſes il n'eſt beſoin maintenant de parler par le menu.

CAP. VIII.

13. Dicendo autem novum: veteravit prius. Quod autem antiquatur & ſeneſcit, prope interitum eſt.

In that hee ſayeth a newe Teſtament/ hee hath abrogate the olde: nowe that which is diſanulled and waxed olde/ is ready to vaniſh away.

CAP. IX.

HAbuit quidem & prius, iuſtificationes culturæ, & ſanctum ſeculare.

Then the firſt Teſtament had alſo ordinances of religion / and worldly Sanctuarie.

2. Tabernaculum enim factum eſt, primum, in quo erant candelabra, & menſa, & propoſitio panum, quæ dicitur Sancta.

For the firſt Tabernacle was made/ wherein was the candleſticke / and the table/ and the ſhewbread/ which Tabernacle is called the Holy places.

3. Poſt velamentum autem ſecundum tabernaculum, quod dicitur Sancta ſanctorum.

And after the ſecond vaile was the Tabernacle /which is called the Holieſt of all.

4. Aureum habens thuribulum, & arcam teſtamenti circumtectam ex omni parte auro, in qua urna aurea habens manna, & virga Aaron quæ fronduerat, & tabulæ teſtamenti.

Which had the golden cenſer / and the Arke of the Teſtament ouerlayed rounde about with golde / wherein the golden pot which had Manna/ was/ & Aarons roddde that had budded / and the tables of the Teſtament.

5. Superq; eam erant Cherubim gloriæ, obumbrantia propitiatorium, de quibus non eſt modo dicendum per ſingula.

And ouer the Arke were the glorious Cherubims/ ſhadowing the mercy ſeate: of which things we will not nowe ſpeake particularly.

Das VIII. Capitel.

13. Inn dem er ſaget / ein newes / machet er das erſte alt / was aber alt vnnd ůberjaret iſt / das iſt nahe bey ſeinem ende.

I det hand ſiger/ It nyt/ da giorde hand det førſte gammelt. Men det ſom er gammelt oc alderne/ det er nær hoſſ ſin ende.

Das IX. Capitel

Es hatte zwar auch das erſte ſeine Rechte vnnd Gottesdienſt / vnd euſſerliche Heiligkeit.

SAndelige/ det første haffde oc ſin Rettighed oc Gudstienſte/ oc vduortis hellighed.

2. Denn es war da auffgericht das vorder theil der Hůtten / darinnen war der Leuchter/ vnd der Tiſch/ vnd die Schaubrot / vnd diſe heiſſet die Heilige

Thi den fremmerſte del vaar der opret aff Tabernackelet/ der vdi vaare Liuſſeſtagene/ oc Bordet/ oc Skuebrødene/ Oc dette kaldis det Hellige.

3. Hinder dem andern Fůrhang aber war die Hůtte / die da heiſſet die Allerheiligſte.

Men bag det andet Forhenge vaar Tabernackelet / ſom kaldis, det Allerhelligſte.

4. Die hatte das gůlden Reuchfaß/ vnd die lade des Teſtaments/ allenthalben mit Gold ůberzogen / in welcher war die gůldene Gelte / die das Himmelbrot hatte / vnd die Ruthe Aaron/ die gegrůnet hatte/ vnd die Tafeln des Teſtaments.

Dette haffde det gyldene Røgelſe kar/ oc Teſtamentens Arck/ ſom vaar alleuegne beſlagen med guld/ i huilcken der vaar den gyldene Spand ſom haffde det Himmelſke Brød / oc Arons kæp / ſom haffde blomſtret/ oc Teſtamentens taffler.

5. Oben aber drůber waren die Cherubim der Herzligkeit / die ůberſchatteten den Gnadenſtul / von welchem jetzt nicht zuſagen iſt in ſonderheit.

Men der offuen offuer vaare Herlighedens Cherubim/ ſom offuerſkuggede Naadeſtolen / om huilcke nu inted er at ſige beſynderlige.

Kapitola VIII.

13. A tak mluwě o tomto nowém / okázal že onen prwnij geſt ſtarý. A což geſt dáwnijho a ſtará ſe/ blijžko geſt od zahynutij?

Gdy o Nowym powieda/ pierwße wiotchem vczynił/ á to co wiotßeie y z ſtárzeie ſię bliſkie ieſt zniſzczenia.

Kapitola IX.

MJel zagiſtě y prwnij Zákon o ſpráwedlňowánij/ ſlužby/ a Swatyni ſwětſkau.

MJálo thedy y pierwße przymierze vſtháwy około ſłużby Bożey/ y świete mieyſce świeckie.

2. Neb byl prwnij Stánek vdělán/ w kterémžto byl Swijcen a Stůl/ a poſwátnij chlebowé: a ten ſlaul Swatyně.

Abowiem był pirwßy przybytek ſpráwion w kthorym były lámpy/ y ſthoł/ y pokłádne chleby/ ktory zwą Mieyſce Swięte.

3. Za oponau pak druhau byl Stánek/ a ten ſlaul Swatyně ſwatých.

A zá wtorą zaſłoną był przybythek/ ktory zową Mieyſcem naświętßym.

4. Zlatau mage Kadidlnicy/ a Archu ſwědectwj/ obloženau ſe wſſech ſtran Zlatem/ w nijž bylo Wěderce zlaté/ mage w ſobě Mannu/ a hůl Aronowu/ kteráž byla zkwetla/ a Dſky Zákona.

Máiąc złotą kádzidlnice/ y ſkrzynie przymierza/ zewßąd złotem powleczoną/ w ktorey byłá czáßá złota/ máiąca manne/ y Láſká Aaronowá ktora kwitnęłá y tablice przymierza.

5. Nad tau pak byli dwa Cherubinowé ſláwy/ zaſtěňugicý Modlitebnijcy: o kterýchžto wěcech nenij potřeba wyprawowati/ o gedné každé zwláſſtě.

A nád they byli Cherubini chwálebni záćimiáiący wieko miłoſierdzia/ o ktorych rzeczách nie mámy teraz o kázdey zoſobná powiedáć.

ט

6 דְהָכַנָא מְתַקְנָן הֲוַי וְלַמַשְׁכְּנָא בַרָיָא בְּכָל זְבַן עָאלִין הֲווּ כּוּמְרֵא וּמְשַׁלְמִין הֲווּ תֶּשְׁמֶשְׁתְּהוֹן׃

Hor eſſendo queſte coſe coſi ordinate, nel primo Tabernacolo entrauano ſempre i Sacerdoti che eſequiuano i culti de ſacrificij.

7 לְמַשְׁכְּנָא דֵין דַלְגַו מְנֵּה חֲדָא הוּ בְּשַׁנְתָא בַּלְחוּדַוְהִי עָאֵל הֲוָא רַב כּוּמְרֵא בַּדְמָא הָו דַמְקַרֵב הֲוָא חְלָף נַפְשֵׁה וַחְלָף סַכְלוּתֵה דְעַמָא׃

Ma nel ſecondo entraua il Pontefice ſolo vna volta l'anno, non ſenza ſangue, il quale offeriua per ſe ſteſſo, e per i mancamenti del popolo.

8 בְּהָדָא דֵין מַוְדְעָא הֲוָת רוּחָא דְקוּדְשָׁא דְלָא אֶתְגַלְיַת עַד־כִּיל אוּרְחָא דְקַדִישֵׁא כְּמָא דְבְנָא דְאִית הֲוָא קְיָמָא לְמַשְׁכְּנָא קַדְמָיָא׃

Significando lo Spirito ſanto queſto, cioè la via de luoghi Santi non eſſer ancor manifeſtata, ſtando ancor in pie il primo Tabernaculo: ch'era figura per il tempo preſente.

9 וְאִיתַוְהִי הֲוָא מַתְלָא הָנָא לְזַבְנָא הָו דְבֵה קוּרְבָנֵא וְדֶבְחֵא מֶתְקַרְבִין הֲווּ אִילֵין דְלָא מֶשְׁכְּחִין הֲווּ לְמַגְמַר תֶּארְתֵה דְמַן דַמְקַרֵב לְהוֹן׃

Nelqual Tabernacolo s'offeriuano doni e ſacrificij che non poteuano, quanto a la conſcientia, ſantificare chi faceua quei culti.

10 אֶלָא בְּמֵאכְלָא וּבְמַשְׁתְּיָא בַּלְחוּד וּבְמַעֲמוּדִיתָא דַזְנַיִן זְנַיִן דְאִיתַיְהוֹן פּוּקָדֵא דְבֶסְרָא דְסִימִין עַדְמָא לְזַבְנָא דְתוּרָצָא׃

Eſſendo eſſi poſti ſolamente in cibi e beuenda, e in diuerſi lauamenti, e ceremonie carnali infin al tempo che ciò ſarebbe corretto.

11 מְשִׁיחָא דֵין דְאֶתָא הֲוָא רַב כּוּמְרָא דְטָבָתָא דַסְעַר וְעַל לְמַשְׁכְּנָא רַבָּא וּמְשַׁלְמָנָא דְלָא עֲבִיד בְּאִידַיָא וְלָא הֲוָא מֶן הָלֵין בְּרִיָתָא׃

Ma Chriſto eſſendo venuto Pontefice de futuri beni, per vn maggiore e piu perfetto Tabernacolo, non fatto à mano, cioè non di queſta fabricatura.

ט

6 וְכַאֲשֶׁר הוּכְנוּ הָאֵלֶּה בַּמִּשְׁכָּן הָרִאשׁוֹן בְּכָל עֵת הָלְכוּ הַכֹּהֲנִים לְכַלּוֹת אֶת־עֲבוֹדָתָם׃

Y eſtas coſas anſi ordenadas, en el primer apartamiento del Tabernaculo ſiempre entrauan los Sacerdotes para hazer los officios de los ſacrificios.

7 וּבַמִּשְׁכָּן הַשֵּׁנִי פַּעַם־אַחַת בַּשָּׁנָה רֹאשׁ הַכֹּהֵן לְבַדּוֹ וְלֹא בִבְלִי דָם אֲשֶׁר הִקְרִיב עַל־נַפְשׁוֹ וְעַל־שִׁגְגוֹת הָעָם׃

Mas en el ſegundo, ſolo el Pontifice vna vez en el anno, no ſin ſangre, laqual offrece por ſu ignorancia y la del pueblo.

8 וּבְזֹאת בְּגִלּוּי מַגִּידָה רוּחַ הַקֹּדֶשׁ כִּי־לֹא נִגְלְתָה דֶּרֶךְ הַקְּדוֹשִׁים בְּעוֹדֶנּוּ עֹמֵד אֹהֶל הָרִאשׁוֹן בִּמְקוֹמוֹ׃

Dando en eſto à entender el Eſpiritu Sancto, que aun no eſtaua deſcubierto camino para el verdadero Sanctuario entre tanto que el primer Tabernaculo eſtuuieſſe en pie.

9 שֶׁהוּא מָשָׁל בָּעֵת הַהִיא אֲשֶׁר בָּהּ גַּם קָרְבָּנִים גַּם זְבָחִים הִקְרִיבוּ אֲשֶׁר לֹא יָכְלוּ לְשַׁלֵּם אֶת־מַדַּע הַמַּקְרִיב׃

Loqual era figura de aquel tiempo preſente en el qual ſe offrecian Preſentes y ſacrificios que no podian hazer perfecto àl que ſeruia con ellos.

10 כִּי־אִם־בִּלְבַד בָּאֹכֶל וּבַשְּׁתִי וּבַחֲלֻקַּת הַטְּבִילוֹת וְצִדְקוֹת הַבָּשָׂר עַד־עֵת מֵשָׁרִים הוּשְׂמוּ עֲלֵיהֶם׃

Si no en viandas y en beuidas, y en diuerſos lauamientos y juſticias de la carne impueſtas haſta el tiempo de la correcion.

11 וְהַמָּשִׁיחַ בָּא לִהְיוֹתוֹ כֹּהֵן רֹאשׁ עַל־טוֹבוֹת הָעֲתִידוֹת בְּמִשְׁכָּן גָּדוֹל וְשָׁלֵם מִמֶּנּוּ אֲשֶׁר אֵינֶנּוּ מַעֲשֵׂה יָדַיִם זֶה הוּא לֹא מִבְּרִיאָה הַזֹּאת׃

Mas eſtando ya preſente el Chriſto, Pontifice de los bienes que auian de venir, por otro mas amplo y mas perfecto tabernaculo, no hecho de manos, es à ſaber, no de eſta creacion.

θʹ.

6. Τούτων δὲ οὕτω κατεσκευασμένων, εἰς μὲν τὴν πρώτην σκηνὴν διὰ παντὸς εἰσίασιν οἱ ἱερεῖς τὰς λατρείας ἐπιτελοῦντες.

Or ces choſes eſtans ainſi ordonnees, les Sacrificateurs entrẽt bien touſiours au premier Tabernacle pour accomplir le ſeruice.

7. Εἰς δὲ τὴν δευτέραν, ἅπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ μόνος ὁ ἀρχιερεύς, οὐ χωρὶς αἵματος, ὃ προσφέρει ὑπὲρ ἑαυτοῦ, καὶ τῶν τοῦ λαοῦ ἀγνοημάτων.

Mais le ſeul ſouuerain Sacrificateur entre au ſecond vne fois l'an: & ce non point ſans ſang, lequel il offre pour ſoi-meſme, & pour les fautes du peuple:

8. Τοῦτο δηλοῦντος τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου, μήπω πεφανερῶσθαι τὴν τῶν ἁγίων ὁδὸν, ἔτι τῆς πρώτης σκηνῆς ἐχούσης στάσιν.

Le ſainct Eſprit declarant cela, que le chemin des lieux Saincts n'eſt point encores manifeſté, tãdis que le premier Tabernacle eſt encores debout, qui eſtoit figure pour le temps d'alors:

9. Ἥτις παραβολὴ εἰς τοῦτον καιρὸν τὸν ἐνεστηκότα, καθ' ὃν δῶρά τε καὶ θυσίαι προσφέρονται, μὴ δυνάμεναι κατὰ συνείδησιν τελειῶσαι τὸν λατρεύοντα.

Durant lequel dons & ſacrifices eſtoyent offerts, qui ne pouuoyent ſanctifier quant à la conſcience celui qui faiſoit le ſeruice.

10. Μόνον ἐπὶ βρώμασι καὶ πόμασι, καὶ διαφόροις βαπτισμοῖς, καὶ δικαιώμασι σαρκὸς, μέχρι καιροῦ διορθώσεως ἐπικείμενα.

Seulement ordonnés en viandes, & bruuages, & diuers lauemens, & ceremonies charnelles, iuſqu'au temps que cela ſoit redreſſé.

11. Χριστὸς δὲ παραγενόμενος ἀρχιερεὺς τῶν μελλόντων ἀγαθῶν, διὰ τῆς μείζονος καὶ τελειοτέρας σκηνῆς, οὐ χειροποιήτου, τουτέστιν, οὐ ταύτης τῆς κτίσεως.

Mais Chriſt eſtant venu pour eſtre le ſouuerain Sacrificateur des biens à venir, par vn plus grand & plus parfait Tabernacle, non point fait de main, c'eſt à dire, non point de ceſte ſtructure:

CAP. IX.

6. His verò ita compoſitis, in priori quidem tabernaculo ſemper introibant Sacerdotes, ſacrificiorum officia conſummantes.

Nowe when theſe thinges were thus ordained / the Prieſt went alwayes into the firſt Tabernacle / and accompliſhed the ſeruice.

7. In ſecundo autem, ſemel in anno ſolus pontifex: non ſine ſanguine quem offert pro ſua & populi ignorantia.

But into the ſecond went the hie Prieſt alone/once euery yeere/not without blood which he offered for him ſelfe/ and for the ignerances of the peeple.

8. Hoc ſignificante Spiritu ſancto, nondum propalatam eſſe ſanctorum viam, adhuc priore tabernaculo habente ſtatum.

Whereby the holy Ghoſt this ſignified/that the way into the Holieſt of all was not yet opened/ while as yet y firſt Tabernacle was ſtanding.

9. Quæ parabola eſt temporis inſtantis: iuxta quam munera & hoſtiæ offeruntur, quæ non poſſunt iuxta conſcientiam perfectum facere ſervientem.

Which was a figure for the time preſent/wherein were offered giftes and ſacrifices that could not make holy/concerning the conſcience/ him that did the ſeruice.

10. Solummodo in cibis & in potibus, & variis baptiſmatibus,& iuſtitiis carnis uſque ad tempus correctionis impoſitis.

Which only ſtood in meates and drinkes / and diuers waſhings / and carnall rites / vntill the time of reformation.

11. Christus autem aſſiſtens pontifex futurorum bonorum, per amplius & perfectius tabernaculum nõ manufactum, id eſt, non huius creationis.

But Chriſt being come an hie Prieſt of good thinges to come / by a greater / and a more perfect Tabernacle / not made with hands / that is / not of this building.

Das IX. Capitel.

6. Da nun ſolches alles zugericht war / giengen die Prieſter allezeit in die vörderſten Hütten / vnd richteten auß den Gottesdienſt.

Der dette vaar nu ſaa bered / da ginge Preſterne altid i det fremmerſte Tabernackel / oc fuldkommede Gudstienſten.

7. In die ander aber gieng nur / einmal im Jar / allein der Hoheprieſter / nicht ohn Blut / daß er opfferte für ſein ſelbſt vnd des Volcks vnwiſſenheit.

Men i det andet / gick ekon den ypperſte Preſt / en gong om aaret / icke foruden Blod / at hand ſkulde offre for ſin egen / oc for Folckens vanuittighed.

8. Damit der heilige Geiſt deutet / daß noch nicht offenbar were der weg zur Heiligkeit / ſo lang die erſte Hütte ſtunde.

Met huilcket den hellig Aand betegnede / At veyen til hellighed vaar icke end nu obenbare / ſaa lenge ſom det førſte Tabernackel ſtode.

9. Welche muſte zur ſelbigen zeit ein Fürbilde ſein / in welcher gaben vnnd opffer geopffert wurden / vnd kondten nicht volkommen machen nach dem gewiſſen / den / der da Gottesdienſt thut.

Huilcket der ſkulde paa den tid vere en Lignelſe / I huilcket Gaffuer oc Offer offredis / oc kunde icke gøre den fuldkommen effter Samuittigheden / ſom gør Gudstienſte.

10. Alleine mit ſpeiſe vnd tranck / vnd mancherley Tauffe vnd eüſſerlicher Heiligkeit / die biß auff die zeit der beſſerung ſind auffgelegt.

Alene met Mad oc Dricke / oc allehonde Daab oc vduortis Hellighed / Som ere paa lagde indtil forbedrelſens tid.

11. Chriſtus aber iſt kommen / daß er ſey ein Hoherprieſter der zukünfftigen Güter / durch eine gröſſere vnnd volkommenere Hütten / die nicht mit der hand gemacht iſt / das iſt / die nicht alſo gebawet iſt.

Men Chriſtus er kommen / at hand ſkal vere den ypperſte Preſt offuer det tilkommende Gode / formedelſt it ſtørre oc fuldkommeligere Tabernackel / huilcket icke er giort met haand / der er / ſom icke er ſaa bygd.

Kapitola IX

6. Akdyž ty wěcy tak zprawený byly / do přednijho Stánku na každý den wcházeli Kněžij / oběti podlé vřadu konagjce:

Gdy tedy ty rzeczy thak poſtánowiono / kápłani ktorzy ſłużby Boże ſpráwuia do pierwſzego przybytku záwſze wchodzą.

7. Do druhého pak Stánku gedinau w Rok ſám Biſkup wcházel s krwij / kterauž obětowati měl za ſebe y za lidſkau newědomoſt.

Ale do wthorego raz ná káżdy rok ſam kápłan nawyżſzy / nie bez krwie / ktorą ofiáruie zá ſię y zá obłedliwości ludu.

8 To geſt bylo znamenáno Duchem Swatým / že geſſtě nebyla zgewena ceſta k Swatyni / dokudž prwnij Stánek trwal.

Gdzie thym oznáymuie Duch S: iż ieſzcze nie ieſth obiawioná drogá do mieyſcá świethego / poki ieſzcze trwa pierwſzy przybytek.

9. Kteréž bylo podobenſtwij toho přijtomného čaſu / podlé kteréhož darowé a Oběti obětugi ſe / kteréž nemohau ſwědomij dokonalého včiniti / toho kdož podnim ſlaužij

Ktory był kſztałtem ná on czás / gdy dary y zábite ofiáry bywáia ſpráwowáne / ktore nie mogą w ſumnieniu poświęcić chwalce Bożego.

10. Toliko w pokrmijch a w nápogijch / a w rozličných vmýwánijch / a w ſprawedlnoſtech tělesných / až do čaſu naprawenij vložených.

W pokármiech tylko / y w piciu / y wrozmáitym omyciu / y w obchodzech cieleſnych / áż do czáſu nápráwienia záłożone.

11. Ale Kryſtus přiſtogjcý Biſkup budaucýho dobrého / ſkrze ſſyrſſý a dokonalegſſý Stánek / ne rukau vdělaný / to geſt ne tohoto ſtawenij.

Ale Kryſtus przyſtápiwſzy kápłan dobr przyſzłych / przez wietſzy y doſkonálſzy przybythek / nie reká ſpráwiony / tho ieſt / nie tego budowánia.

ט

12 וְלָא עַל בַּדְמָא דַצְפְרַיָא וְדַעְגְלֵא אֶלָּא בַּדְמָא דְנַפְשֵׁה עַל חֲדָא זְבַן לְבֵית מַקְדְּשָׁא וְאֶשְׁכַּח פּוּרְקָנָא דַלְעָלַם׃

Ne per ſangue de becchi e di vitelli, ma per il ſuo proprio ſangue, è entrato vna ſola volta ne luoghi Santi, & ha impetrata l'eterna rendettione.

13 אֶן גֵּיר דְמָא דַצְפְרַיָא וְדַעְגְלֵא וְקֶטְמָא דַעְגַלְתָּא מֶתְרְסֵס הֲוָא עַל אַילֵין דְמֶתְטַמְאִין הֲווֹ וּמְקַדֵּשׁ לְהוֹן לְדוּכְיָא דַבְסַרְהוֹן׃

Perche ſe il ſangue de tori e de becchi, e la cenere de la giouenca ſparſa ſopra quei che ſon macchiati, li ſantifica quanto a la purità de la carne.

14 כְּמָא הָכִיל יַתִּירָאִית דְמֵה דַמְשִׁיחָא דַבְרוּחָא (דַלְעָלַם) נַפְשֵׁה קַרֶב דְּלָא מוּמָא לַאלָהָא יְדַכֵּא תְאֶרְתַן מֶן עֲבָדֵא מִיתֵא דְנֶשַׁמֶּשׁ לַאלָהָא חַיָּא׃

Quanto maggiormente il ſangue di Chriſto, ilqual per lo Spirito (eterno) ha offerto ſe ſteſſo immaculato è Dio, purgarà la voſtra conſcientia da l'opere morte, per ſeruire à Dio viuente?

15 מְטוּל הָנָא הוּ הֲוָא מְצַעְיָא דַדְיָתֵקָא חַדְתָּא דַבְמַוְתֵה הוּ הֲוָא פּוּרְקָנָא לְאַילֵין דַעֲבַרו עַל דְיָתֵקָא קַדְמָיְתָא דְנֶסְבוּן מוּלְכָנָא אַילֵין דְאֶתְקְרִיו לְיָרְתוּתָא דַלְעָלַם׃

E per queſto è egli Mediatore del nuouo Teſtamento, acciochè interuenendo la morte per redemtion de le traſgreſſioni che erano ſotto'l primo Teſtamento, quelli che ſon chiamati riceuano la promeſſa de l'eterna heredità.

16 אַיכָא גֵּיר דְאִית דְיָתֵקָא מַוְתָא הוּ מְחַוְיָא דַהוּ דַעְבְדָהּ׃

Imperoche doue è teſtamento, è neceſſario che v'interuenga la morte del teſtatore.

ט

12 וְלֹא בְדַם עַתּוּדִים וַעֲגָלִים כִּי־אִם בְּדַם נַפְשׁוֹ בָּא בְּפַעַם אַחַת אֶל־הַקֹּדֶשׁ וַיִּמְצָא פְּדוּת עוֹלָם׃

Y no por ſangre de cabrones ni de bezerros, mas por ſu propria ſangre entró vna vez en el Sanctuario inuentado para eterna redemcion.

13 וְאִם דַּם הַפָּרִים וְעַתּוּדִים וְאֵפֶר הַפָּרָה זָרוּק מַקְדִּישׁ וּמְטַהֵר אֶת־הַטְּמֵאִים מִטֻּמְאַת הַבָּשָׂר׃

Porque ſi la ſangre de los toros y de los cabrones, y la ceniza eſparzida de la bezerra, ſanctifica à los immundos para alimpiamento de la carne,

14 כַּמָּה יוֹתֵר דַּם הַמָּשִׁיחַ אֲשֶׁר בְּרוּחַ (הַקֹּדֶשׁ) הִקְרִיב אֶת־נַפְשׁוֹ בְּלִי מוּם לֵאלֹהִים יְטַהֵר אֶת־מַדָּעֵנוּ מִמַּעֲשֵׂי מָוֶת לַעֲבוֹד לְאֵל חָי׃

Quanto mas la ſangre del Chriſto, el qual por el Eſpiritu (Sancto) ſe offreció à ſi miſmo ſin mancha à Dios, alimpiará vueſtras conſciencias de las obras de muerte paraque ſiruays àl Dios biuo?

15 וְעַל־כֵּן בִּבְרִית הַחֲדָשָׁה אִישׁ בֵּינַיִם הוּא אֲשֶׁר אִם הֶעֱרָה לַמָּוֶת נַפְשׁוֹ לְכִפּוּר עֲוֹנִים אֲשֶׁר הָיוּ בִּבְרִית הָרִאשׁוֹנָה הַקְּרוּאִים יִקְחוּ אֶת־שְׁבוּעַת נַחֲלַת עוֹלָמִים׃

Anſique por eſſo es mediador del nueuo Teſtamento, paraque entreuiniendo muerte para la remiſſion de las rebelliones que auia debaxo del primer Teſtamento, los que ſon llamados recibá la promeſſa de la herencia eterna.

16 כִּי־אֵיפֹה הַבְּרִית שָׁם צָרִיךְ לָבוֹא מוֹתוֹ אֲשֶׁר מְקִימֶנָּה׃

Porque donde el Teſtamento es, neceſſario es que entreuenga muerte del teſtador.

θ.

12. Οὐδὲ δι᾽ αἵματος τράγων καὶ μόσχων, διὰ δὲ τοῦ ἰδίου αἵματος, εἰσῆλθεν ἐφάπαξ εἰς τὰ ἅγια, αἰωνίαν λύτρωσιν εὑράμενος.

Et non point par ſang de boucs ou de veaux, mais par ſon propre ſang eſt entré vne fois és lieux ſaincts, ayãt obtenu vne redemption eternelle.

13. Εἰ γὰρ τὸ αἷμα ταύρων καὶ τράγων, καὶ σποδὸς δαμάλεως ῥαντίζουσα τοὺς κεκοινωμένους, ἁγιάζει πρὸς τὴν τῆς σαρκὸς καθαρότητα.

Car ſi le ſang des taureaux & des boucs, & la cendre de la genice, dont on fait aſperſion, ſanctifie les ſouillés quãt à la chair:

14. Πόσῳ μᾶλλον τὸ αἷμα τοῦ χριστοῦ, ὃς διὰ πνεύματος (αἰωνίου) ἑαυτὸν προσήνεγκεν ἄμωμον τῷ θεῷ, καθαριεῖ τὴν συνείδησιν ὑμῶν ἀπὸ νεκρῶν ἔργων, εἰς τὸ λατρεύειν θεῷ ζῶντι;

Combien plus le ſang de Chriſt, qui par l'Eſprit (eternel) s'eſt offert à Dieu ſoi meſme ſans nulle tache, purifiera il voſtre conſcience des œuures mortes, pour ſeruir au Dieu viuant?

15. Καὶ διὰ τοῦτο διαθήκης καινῆς μεσίτης ἐστὶν, ὅπως θανάτου γενομένου εἰς ἀπολύτρωσιν τῶν ἐπὶ τῇ πρώτῃ διαθήκῃ παραβάσεων, τὴν ἐπαγγελίαν λάβωσιν οἱ κεκλημένοι, τῆς αἰωνίου κληρονομίας.

Et pourtant eſt-il Mediateur du Nouueau Teſtament, afin que la mort entreuenant pour la rançon des tranſgreſſions, leſquelles eſtoyent ſous le premier Teſtament, ceux qui ſont appelés reçoiuent la promeſſe de l'heritage eternel.

16. Ὅπου γὰρ διαθήκη, θάνατον ἀνάγκη φέρεσθαι τοῦ διαθεμένου.

Car où il y a teſtament, il eſt neceſſaire que la mort du teſtateur entreuiene.

CAP. IX.

12. Neque per ſanguinem hircorum aut vitulorum, ſed per proprium ſanguinem introivit ſemel in Sancta, æterna redemptione inventa.

Neither by the blood of goates & calues: but by his owne blood entred hee in once vnto the Holy place/ and obtained eternall redemption for vs.

13. Si enim ſanguis hircorum & taurorum, & cinis vitulæ aſperſus, inquinatos ſanctificat ad emundationem carnis.

For if the blood of bulles & of goates & the aſhes of an heifer / ſprinkling them that are vncleane / ſanctifieth as touching the purifying of the fleſh.

14. Quanto magis ſanguis Chriſti, qui per Spiritum ſanctum ſemetipſum obtulit immaculatum Deo, emundavit conſcientiam noſtram ab operibus mortuis, ad ſerviendum Deo viventi?

Howe much more ſhall the bloude of Chriſt which through the eternall ſpirit offred him ſelfe without ſpot to God/ purge your conſcience from dead workes/ to ſerue the liuing God?

15. Et ideo novi teſtamenti mediator eſt: ut morte intercedente, in redemptionem earum prævaricationū quæ erant ſub priori teſtamento, repromiſſionem accipiant qui vocati ſunt, æternæ hæreditatis.

And for this cauſe is he the Mediatour of the newe Teſtament / that through death which was for the redemption of the tranſgreſſions that were in the former Teſtament / they which were called / might receiue the promiſe of eternall inheritance.

16. Vbi enim teſtamentum eſt: mors neceſſe eſt intercedat teſtatoris.

For where a Teſtament is / there muſt be the death of him that made the Teſtament.

Das IX. Capitel.

12. Auch nicht durch der Böcke oder Kälber blut/ ſondern er iſt durch ſein eigen Blut einmal in das heilige eingegangen/ vnd hat eine ewige Erlöſung erworben.

Oc icke helder formedelſt Bucke eller Kalffue blod/ Men hand gick formedelſt ſit eget Blod/ en gong ind i det Hellige/ oc fant en euig Forløſtning.

13. Denn ſo der Ochſen vnd der Böcke blut/ vnd die aſchen von der Kue geſprenget/ heiliget die vnreinen/ zu der leiblichen reinigkeit.

Thi der ſom Oxe oc Bucke blod / oc aſken aff en Ko / ſom vdſtrøſſ/ helliger de vrene / til den legemlige renlighed.

14. Wie vil mehr wird das blut Chriſti/ Der ſich ſelbſt ohn allen wandel/ durch den heiligen Geiſt / Gotte geopfferet hat / vnſer gewiſſen reinigen von den todten wercken/ zu dienen dem lebendigen GOTT.

Huor meger mere ſkal Chriſti Blod / ſom offrede Sig ſelff Gud vbeſmittet / formedelſt den hellig Aand / renſe vor Samuittighed aff døde gerninger / til at tiene den leffuende Gud.

15. Vnd darumb iſt er auch ein Mitler des newen Teſtaments / auff daß durch den tod / ſo geſchehen iſt zur erlöſung von den ůbertrettungen/ die vnter dem erſten Teſtament waren/ die / ſo beruffen ſind / das verheiſſen ewige Erbe empfahen

Oc der faare er hand ocſaa det Ny Teſtamentis Meglere/ Paa det/ at de ſom ere kallede/ ſkulle faa den foriette euige Arffue/formedelſt den Død/ſom ſkede til Forløſning/ aff de offuertrædelſer/ ſom vaare vnder det førſte Teſtamente.

16. Denn wo ein Teſtament iſt/ da muß der Tod geſchehen/ deß / der das Teſtament machet.

Thi huor it Teſtamente er / der ſkal hans Død ſke / ſom gør Teſtamentet.

Kapitola IX.

12. Ani ſkrze krew kozlowau aneb telecý/ ale ſkrze wlaſtnij krew wſſel gednau do Swatyně/ wěčné wykaupenij nalezw.

Ani przez krew kozłow y cielát/ ále przez właſna krew ſwoie/ wſzedł raz do mieyſcá świętego/ doſtáwſzy wiecznego odkupienia.

13. Neb geſtliže krew Kozlowá á Býkowá / a popel Jalowice ſkropugijc poſſkwrněných / poſwěcuge gich k wyčiſtěnij teleſnému :

Abowiem ieſli krew cielcow y kozłow/ y popioł iáłowice/ pokrapiáiac nieczyſthe poświąca ku czyſthości cieleſney.

14. Mnohem wijce Krew Kryſtowa/ kterýžto ſkrze Ducha Swatého ſám ſebe obětowal nepoſſkwrněného Bohu/ wyčiſtij ſwědomij naſſe od ſkutkuow mrtwých / abychom ſlaužili Bohu žiwému.

Jáko dáleko więcey krew Kryſtuſowá ktory przez duchá wiecznego/ ſamego ſiebie ofiárował nie nágánionym Bogu/ oczyści ſumnienie wáſze od mártwych vczynkow ku ſłużbie Bogu żywemu?

15. A protož nowé vmluwy Smijřcý geſt / aby ſkrze ſmrt mezy to wkročijcý / k zaplacenj těch přeſtaupenij / kteráž byla pod prwnijm Zákonem / zaſlijbenj přijali wěčného dědictwij / ti kteřijž gſau powoláni.

A przetóż dla thego ieſt Nowego przymierza Pośrzednikiem/ áby przez śmierć / na odkupienie onych wyſtępkow kthore były pod pierwſzym Teſtámentem / ci ktorzy wezwáni ſą wzięli obiethnice wiecznego dziedzictwá.

16. Neb kdež ſe děge Kſſaffť/ potřebij geſt aby ſmrt přiſſla/ toho kdož činij Kſſaffť.

Abowiem gdzie Teſtáment ieſth / tam żeć muśi być śmierć tego ktory teſtáment czyni.

ט

17 עַל מִיתָא הוּ דֵּין בִּלְחוּד מֶשְׁתַּרְרָא מְטוּל דְּכַמָּא חַי הָו דַּעֲבְדָהּ לַית בָּהּ חַשְׁחוּ׃

Percioche il teſtamento è confermato in quelli che ſon morti: concioſia che non ha mai valore alcuno fin che viue il teſtatore.

18 מְטוּל הָנָא אָף לָא קַדְמָיְתָא דְּלָא דְמָא אֶשְׁתַּרְרַת׃

Onde ne anco il primo fu dedicato ſenza ſangue.

19 כַּד אֶתְפַּקַּד גֵּיר כֻּלֵּהּ פּוּקְדָנָא מֶן מוּשֶׁא לְעַמָּא כֻּלֵּהּ בְּנָמוּסָא נְסַב הָוָא מוּשֶׁא דְּמָא דַּעֶגְלָתָא וַמַיָּא בְּעַמְרָא דַּזְחוּרִיתָא וְזוּפָא וְרַס עַל סֶפְרָא וְעַל עַמָּא כֻּלֵּהּ׃

Imperoche poi che da Moiſe fu eſpoſto ogni comandamento ſecondo la Legge à tutto'l popolo, egli, preſo il ſangue de vitelli è de becchi, con acqua e lana roſſa & hiſopo, aſperſe il libro e tutto'l popolo.

20 וֶאמַר לְהוֹן דְּהָנָא הוּ דְּמָא דְּדִיַתֵּקָא הָי דְּאֶתְפַּקְדַת מֶן אֱלָהָא׃

Dicendo, Queſto è il ſangue del Teſtamento ilquale Iddio v'ha ordinato.

21 אָף עַל מַשְׁכְּנָא וְעַל כֻּלְּהוֹן מָאנַיָּא דְּתֶשְׁמֶשְׁתָּא מֶנֵּהּ מֶן דְּמָא רַס׃

E il Tabernacolo ancora, e tutti i vaſi del miniſterio aſperſe ſimilmente con ſangue.

22 מְטוּל דְּכֻל מֶדֶּם בַּדְמָא הוּ מֶתְדַּכֵּא בנ בְּנָמוּסָא וְדְלָא שׁוּפָע דְמָא לַית שׁוּבְקָנָא׃

E quaſi tutte le coſe ſecondo la Legge ſi purificauano con ſangue: e ſenza effuſion di ſangue non ſi fa rimeſſione.

23 אֲנַנְקָא הִי גֵּיר דְּהָלֵין דַּדְמוּתָא אִנֵּין דַּשְׁמַיָּנָיָתָא בְּהָלֵין מֶתְדַּכְיָן הָלֵין דֵּין שְׁמַיָּנָיָתָא בַּדְבָחָתָא דְּמִיַּתְּרִין מֶן הָלֵין׃

Egli è dunque biſognato che le figure de le coſe che ſon ne cieli, ſi purificaſſero con queſte coſe: ma che eſſe coſe celeſti ſi purghino con migliori ſacrificij, che queſti non ſono.

ט

17 כִּי־כָל־בְּרִית נְכוֹנָה הִיא בַּמֵּתִים וּבְעוֹדֶנּוּ חַי הַמֵּקִים אֶת־בְּרִית אֵינֶנָּה עַל־מְכוֹנָתָהּ׃

Porque el Teſtamento con la muerte es confirmado: otramente no es valido entretanto que el teſtador biue.

18 לָכֵן גַּם הָרִאשׁוֹנָה בְּלִי דָם אֵינֶנָּה הַחֲנֻכָּה׃

De donde vino que ni aun el primero fue conſagrado ſin ſangre.

19 כִּי־כַאֲשֶׁר סִפֵּר מֹשֶׁה לָעָם אֶת־כָּל־דִּבְרֵי יְהוָה וְאֶת־כָּל־הַמִּשְׁפָּטִים וַיִּקַּח אֶת־דַּם הַפָּרִים וְהָעַתּוּדִים וְאַרְגָּמָן וְאֵזוֹב וְסֵפֶר הַבְּרִית וַיִּזְרֹק עַל־כָּל־הָעָם׃

Porque auiendo leydo Moyſen todos los mandamientos de la Ley à todo el pueblo, tomando la ſangre de los bezerros y de los cabrones con agua, y lana de grana, y hiſſopo, aſpergió à todo el pueblo, y juntamente àl miſmo libro.

20 וַיֹּאמֶר הִנֵּה דַם הַבְּרִית אֲשֶׁר כָּרַת יְהוָה עִמָּכֶם׃

Diziendo, Eſta es la ſangre del Teſtamento que Dios hos ha mandado.

21 וְאֶת הָאֹהֶל וְכָל־כְּלֵי הַשָּׁרֵת כְּמוֹ כֵן זָרַק בַּדָּם׃

Y aliende deeſto, el Tabernaculo tambien, y todos los vaſos ſacros aſpergió con la ſangre.

22 וּכְמְעַט כָּל־דְּבָרִים כַּתּוֹרָה יְטֹהֲרוּ בַּדָּם וּבִלְתִּי שְׁפִיכַת הַדָּם לֹא יִהְיוּ כִפּוּרִים׃

Y caſi todo es purificado ſegun la Ley con ſangre: y ſin derramamiento de ſangre no ſe haze remiſſion.

23 לָכֵן צָרִיךְ אֲשֶׁר גַּם הָעִנְיָנִים אֲשֶׁר בַּשָּׁמַיִם בִּדְבָרִים כָּאֵלֶּה יְטֹהֲרוּן כִּי־אֲשֶׁר הֵן בַּשָּׁמַיִם בִּזְבָחִים טוֹבִים מֵהֵמָּה׃

Anſique neceſſario fue que las figuras de las coſas celeſtiales fueſſen purificadas con eſtas coſas: empero las miſmas coſas celeſtiales, con mejores ſacrificios que eſtos.

θ'.

17. Διαθήκη γὰρ ἐπὶ νεκροῖς βεβαία· ἐπεὶ μήποτε ἰσχύει ὅτε ζῇ ὁ διαθέμενος.

Car és morts le teſtament eſt confermé: veu qu'il n'a point encore vertu durant que le teſtateur eſt en vie.

18. Ὅθεν οὐδ᾽ ἡ πρώτη χωρὶς αἵματος ἐγκεκαίνισται.

Parquoi auſſi le premier meſme n'a point eſté ſans ſang.

19. Λαληθείσης γὰρ πάσης ἐντολῆς κατὰ νόμον ὑπὸ μωϋσέως παντὶ τῷ λαῷ, λαβὼν τὸ αἷμα τῶν μόσχων καὶ τράγων μετὰ ὕδατος, καὶ ἐρίου κοκκίνου καὶ ὑσσώπου, αὐτό τε τὸ βιβλίον καὶ πάντα τὸν λαὸν ἐῤῥάντισε.

Car apres que Moyſe eut recité à tout le peuple tous les commandemens ſelon la Loy, ayant prins le ſang des veaux & des boucs, auec de l'eau & de la laine teinte en pourpre, & de l'hyſſope, il en fit aſperſion ſur le liure & ſur tout le peuple.

20. Λέγων, τοῦτο τὸ αἷμα τῆς διαθήκης, ἧς ἐνετείλατο πρὸς ὑμᾶς ὁ θεός.

Diſant, C'eſt-ici le ſang du Teſtament, lequel Dieu vous a ordonné.

21. Καὶ τὴν σκηνὴν δὲ, καὶ πάντα τὰ σκεύη τῆς λειτουργίας, τῷ αἵματι ὁμοίως ἐῤῥάντισε.

Puis auſſi il fit aſperſion du ſang ſemblablement ſur le Tabernacle & ſur tous les vaiſſeaux du ſeruice.

22. Καὶ σχεδὸν ἐν αἵματι πάντα καθαρίζεται κατὰ τὸν νόμον, καὶ χωρὶς αἱματεκχυσίας οὐ γίνεται ἄφεσις.

Et preſque toutes choſes ſelon la Loy ſont purifiees par ſang, & ſans effuſion de ſang ne ſe fait point de remiſſion,

23. Ἀνάγκη οὖν τὰ μὲν ὑποδείγματα τῶν ἐν τοῖς οὐρανοῖς, τούτοις καθαρίζεσθαι· αὐτὰ δὲ τὰ ἐπουράνια κρείττοσι θυσίαις παρὰ ταύτας.

Il a donc falu que les choſes qui repreſentoyent celles qui ſont és cieux, fuſſent purifiees par telles choſes: mais que les celeſtes ſoyēt purifiees par plus excellens ſacrifices que ceux-la.

CAP. IX.

17. Teſtamentum enim, in mortuis confirmatum eſt: alioquin nõdum valet, dum vivit qui teſtatus eſt.

For the Teſtament is confirmed when men are dead: for it is yet of no force as long as he that made it / is aliue.

18. Vnde nec primum quidem ſine ſanguine dedicatum eſt.

Wherefore neither was the firſt ordeined without blood..

19. Lecto enim omni mandato legis à Moyſe univerſo populo: accipiens ſanguinem vitulorum & hircorum cum aqua & lana coccinea & hyſſopo: ipſum quoq; librum & omnem populum aſperſit.

For when Moſes had ſpoken euery precept to the people / according to the Lawe/ he tooke the blood of calues and of goates/ with water and purple wolle and hyſſope/ and ſprinkled both the booke/ and all the people.

20. Dicens, Hic ſanguis teſtamenti, quod mandavit ad vos Deus.

Saying / This is the blood of the Teſtament which God hath appointed vnto you.

21. Etiam tabernaculum & omnia vaſa miniſterii, ſanguine ſimiliter aſperſit.

Moreouer/ he ſprinkled likewiſe the Tabernacle with blood alſo/ and all the miniſtring veſſels.

22. Et omnia penè in ſanguine ſecundùm legem mũdantur: & ſine ſanguinis effuſione non fit remiſſio.

And all moſt all thinges are by the Lawe purged with blood/ and without ſheading of blood is no remiſſion.

23. Neceſſe eſt ergo exemplaria quidem cœleſtium, his mundari: ipſa autem cæleſtia, melioribus hoſtiis quàm iſtis.

It was then neceſſary/ that ỹ ſimilitudes of heauenly things ſhould be purified with ſuch thinges: but the heauenly thinges them ſelues are purified with better ſacrifices then are theſe.

Das IX. Capitel.

17. Denn ein Teſtament wird veſt durch den Tod / anders hat es noch nicht macht/ wenn der noch lebet / der es gemacht hat.

Thi at it Teſtamente ſtadfeſtis formedelſt Døden/ Ellers haffuer det end nu icke mact/ den ſtund hand end leffuer/ ſom det giorde.

18. Daher auch das erſte/ nicht ohn blut geſtifftet ward.

Der faare bleff oc det første / icke ſticket vden Blod.

19. Denn als Moſes außgeredt hatte / von allen Gebotten / nach dem Geſetz / zu allem Volck / Nam er Kälber vnd Bocksblut / mit Waſſer vnd Purpurwolle / vnd Jſopen / vnd beſprengt daß Buch vnd alles Volck.

Thi ſom Moſe haffde vdtalet/ om alle budene/ effter Lowen / til alt Folcket / da tog hand Kalffue oc Bucke blod / met Vand oc Purpur vld oc Jſop / oc ſtenckte paa Bogen oc paa alt Folcket.

20. Vnd ſprach: Das iſt das Blut des Teſtaments / das Gott euch gebotten hat.

Oc ſagde / Dette er Teſtamentens blod/ ſom Gud haffuer budet eder.

21. Vnd die Hütten / vnd alles gerethe des Gottesdienſts/ beſprengt er deſſelbigen gleichen mit Blut.

Oc hand ſtenckte lige ſaa met Blod paa Tabernackelet oc alt den Redſkaff ſom hørde til Gudstienſte.

22. Vnd wird faſt alles mit Blut gereiniget/ nach dem Geſetz / vnd ohn Blutvergieſſen geſchicht keine Vergebung.

Oc det bliffuer paa det neſte alleſammen renſet met Blod/ effter Lowen / oc vden Blodz vdgydelſe ſkeer ingen forladelſe.

23. So muſten nun der Himmliſchen dingen Fürbilder mit ſolchem gereiniget werden / aber ſie ſelbs die Himmeliſchen müſſen beſſer Opffer haben/ denn jene waren.

Saa ſkulle nu da Lignelſer til de Himmelſke ting / i ſaa maade renſis / Men de Himmelſke ſelff / ſkulle haffue bedre Offer / end de andre vaare.

Kapitola IX.

17. A tak Kſſafft ſmrtj bywá potwrzen/ ginák nenij platný a pewný / dokudž žiw geſt ten kterýž Kſſafft včinil.

Bo teſtáment w vmárłych mocny ieſth/ gdyż teſzcze nie ieſth ważny zá żywotá tego co gi vczynił.

18. Protož y Zákon ſtarý bez krwe nebyl potwrzen.

Zkad y on pierwſzy bez krwie nie był vtwierdzon.

19. Neb když oznamowána byla wſſecka Přikázánij Zákona ſkrze Moyžijſſe wſſemu lidu wzaw Krew Telecý a Kozlowau / s wodau a s wlnau ſſarlatnau a Jzopem / těch Knihy y wſſeho lidu pokropil.

Abowiem gdy Moizeſz wſzythko przykazánie wedlug zakonu oznáymił wſzemu ludowi / wziawſzy krew z cielath y kozlow/ z woda y welna czerwona y Hizopem poſpołu/ y ſámy kſiegi / y lud wſzythek pokropił.

20. Řka: Tatoť geſt krew Zákona / kterýž wydal wám Bůh.

Mowiac/ Thác ieſt krew Teſtámentu / ktory do was Bog roſkazał.

21. Též také Stánku y wſſech Nádob / kteréžk ſlužbě přiſluſſely/ Krwj pokropil.

A temu też y przybytek y wſzythko naczynie ſlużby świetey krwia takież pokropił.

22. A wſſecky wěcy těměř krwij podlé Zákona čiſtij ſe / a bez krwe wylitij nebýwá odpuſſtěnij.

A wſzythki rzeczy niemal wedlug zakonu bywáia oczyściáne/ á bez rozlánia krwie nie ſthawa ſie odpuſzczenie.

23. Protož zagiſté muſyli přijkladowé Nebeſkých wěcý/ těmito wěcmi čiſſtěni býti. Ale ſamy Nebeſké wěcy lepſſými oběťmi/ nežli těmito očiſſtugi ſe.

A ták potrzebá było/ áby kſztałthy onych rzeczy ktore ſą ná niebie/ tymi rzeczámi były oczyścione/ á ſámy rzeczy niebieſkie lepſzymi ofiárámi nizli thy.

ט

24 לא הוא גיר לבית מקדשא דעבד באידיא על משיחא דאיתוהי דמותא דהו שרירא אלא לה לשמיא על דנתחזא קדם פרצופה דאלהא חלפין׃

Percioche Chriſto non è entrato ne luoghi Santi fatti à mano, che ſon figure corriſpondenti à i veri: ma ne l'iſteſſo cielo, per apparire hora nel conſpetto di Dio per noi.

25 אף לא דנקרב נפשה זבנתא סגיאתא איך דעבד הוא רב כומרא ועאל בכל שנא לבית מקדשא בדמא דלא דילה׃

Non gia per offerir ſe ſteſſo piu volte, come il Pontefice entra ogni anno ne luoghi Santi col ſangue altrui.

26 ואן לא חיב הוא זבנתא סגיאתא נחש מן שוריה דעלמא השא דין בחרתה דעלמא חדא הו זבן קרב נפשה בדבחיותה דנבטליה לחטיתא׃

Altrimenti gli ſarebbe biſognato patire ſpeſſe volte da la fondation del mondo, Ma hora è apparſo vna ſola volta ne la conſumation de ſecoli à la deſtruttion del peccato, per il ſacrificio di ſe ſteſſo.

27 ואיכנא דסים לבני נשא דחדא זבן נמותון ומן בתר מותהון דינא׃

E ſi come à gli huomini è ordinato il morire vna volta, e doppo queſto ſegue il giuditio.

28 הכנא אף משיחא חדא זבן אתקרב ובקיומה דבת חטהא דסגיאא דתרתין דין זבנין דלא חטהין מתחזא לחייהון דאילין דמסכין לה׃

Coſi Chriſto ancora, eſſendoſi vna volta offerto per toglier via i peccati di molti, apparirà la ſeconda volta ſenza peccato à quelli che l'aſpettano in ſalute.

ט

24 כִּי־לֹא בְקָדְשֵׁי מַעֲשֵׂי יָדַיִם בָּא הַמָּשִׁיחַ שֶׁהֵם תַּבְנִית הָאֱמוּנִים כִּי־אִם עָלָה בַּשָּׁמַיִם לְהֵרָאוֹת מֵעַתְּ וּלְהַעְתִּיר לִפְנֵי אֱלֹהִים עָלֵינוּ׃

Por loqual no entró Ieſus en el Sanctuario hecho de mano (que es figura del verdadero,) mas en el miſmo cielo para preſentarſe aora por noſotros en la preſencia de Dios.

25 לֹא כִּי־פְעָמִים רַבּוֹת מַקְרִיב אֶת־נַפְשׁוֹ כַּכֹּהֵן הַגָּדוֹל בָּא אֶל־קֹדֶשׁ קָדָשִׁים כְּשָׁנָה בְשָׁנָה בְּדַם אַחֵר׃

Y no para offrecerſe muchas vezes à ſi miſmo, (como entra el Pontifice en el Sanctuario cada vn anno por la ſangre agena.)

26 (וְאִם־כֵּן יְהִי־צָרְכוֹ פְעָמִים רַבּוֹת לְעַנּוֹתוֹ מֵרֵאשִׁית הָעוֹלָם) וְעַתְּ פַּעַם אַחַת בְּתַכְלִית הָעוֹלָמִים לְכַפֵּר עָוֹן בְּזֶבַח נַפְשׁוֹ נִגְלָה׃

Otramente fuera neceſſario que ouiera padecido muchas vezes desde el principio del mundo: mas aora vna vez en la conſumacion de los ſiglos, para deshazimiento del peccado ſe preſentó por el ſacrificio de ſi miſmo.

27 וְכַאֲשֶׁר נִגְזַר עַל־בְּנֵי־אָדָם לָמוּת פַּעַם אַחַת וְאַחֲרֵי כֵן הַמִּשְׁפָּט׃

Y de la manera que eſtá eſtablecido à los hombres, Que mueran vna vez: y deſpues, el juyzio.

28 כֵּן הַמָּשִׁיחַ פַּעַם אַחַת הָעֳלָה לְכַפֵּר עַל־עֲוֹנוֹת רַבִּים וְשֵׁנִית בִּלְתִּי חַטָּאָה יֵרָאֶה לַאֲשֶׁר יְקַוּוּ בּוֹ לִישׁוּעָה׃

Anſi tambien el Chriſto es offrecido vna vez para agotar los peccados de muchos: la ſegunda vez ſe manifeſtará para ſalud à los que ſin peccado lo eſperan.

θ'.

24. Οὐ γὰρ εἰς χειροποίητα ἅγια εἰσῆλθεν ὁ χριστὸς, ἀντίτυπα τῶν ἀληθινῶν· ἀλλ' εἰς αὐτὸν τὸν οὐρανὸν, νῦν ἐμφανισθῆναι τῷ προσώπῳ τοῦ θεοῦ ὑπὲρ ἡμῶν.

Car Chriſt n'eſt point entré és lieux ſaincts faits de main, qui eſtoyent figures correſpondantes aux vrais, ains eſt entré au ciel meſme, pour maintenant comparoir pour nous deuant la face de Dieu.

25. Οὐδ' ἵνα πολλάκις προσφέρῃ ἑαυτὸν, ὥσπερ ὁ ἀρχιερεὺς εἰσέρχεται εἰς τὰ ἅγια κατ' ἐνιαυτὸν ἐν αἵματι ἀλλοτρίῳ.

Mais non point qu'il s'offre ſouuentesfois ſoi meſme, ainſi que le ſouuerain Sacrificateur entre és lieux ſaincts chacun an auec autre ſang:

26. Ἐπεὶ ἔδει αὐτὸν πολλάκις παθεῖν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου· νῦν δὲ ἅπαξ ἐπὶ συντελείᾳ τῶν αἰώνων, εἰς ἀθέτησιν ἁμαρτίας, διὰ τῆς θυσίας αὐτοῦ πεφανέρωται.

Autrement lui euſt-il falu ſouuentesfois ſouffrir depuis la fondation du monde, mais maintenant en la conſommation des ſiecles, il eſt comparu vne fois pour l'abolition de peché, par le ſacrifice de ſoimeſme.

27. Καὶ καθ' ὅσον ἀπόκειται τοῖς ἀνθρώποις ἅπαξ ἀποθανεῖν, μετὰ δὲ τοῦτο κρίσις.

Et tout ainſi qu'il eſt ordonné aux hommes de mourir vne fois, & apres cela s'enſuit le iugement:

28. Οὕτω καὶ ὁ χριστὸς ἅπαξ προσενεχθεὶς εἰς τὸ πολλῶν ἀνενεγκεῖν ἁμαρτίας, ἐκ δευτέρου χωρὶς ἁμαρτίας ὀφθήσεται τοῖς αὐτὸν ἀπεκδεχομένοις, εἰς σωτηρίαν.

Pareillement auſſi Chriſt ayant eſté offert vne fois pour oſter les pechés de pluſieurs, apparoiſtra pour la ſeconde fois ſans peche à ceux qui l'attendent à ſalut.

CAP. IX.

24. Non enim in manufacta Sancta Ieſus introivit, exemplaria verorum, ſed in ipſum cælum, ut appareat nunc vultui Dei pro nobis.

For Chriſt is not entred into the holy places that are made with handes/ which are ſimilitudes of the true Sanctuarie: but is entred into very heauen/ to appeare nowe in the ſight of God for vs.

25. Neque ut ſæpe offerat ſemetipſum, quemadmodum Pontifex intrat in Sancta, per ſingulos annos in ſanguine alieno.

Not that he ſhould offer him ſelfe often / as the hie Prieſt entred into the Holie place euery yere with other blood.

26. Alioquin oportebat eum frequenter pati ab origine mundi: nunc autem ſemel in conſummatione ſeculorum ad deſtitutionem peccati, per hoſtiam ſuam apparuit.

(For then muſt hee haue often ſuffered ſince the foundation of the world) but now in the ende of the worlde hath he appeared once to put away ſinne/ by the ſacrifice of him ſelfe.

27. Et quemadmodum ſtatutum eſt hominibus ſemel mori, poſt hoc autem iudicium.

And as it is appointed vnto men that they ſhall once die / and after that commeth the iudgement.

28. Sic & Chriſtus ſemel oblatus eſt ad multorum exhaurienda peccata, ſecundò ſine peccato apparebit omnibus expectantibis ſe, in ſalutem.

So Chriſt was once offered to take away the ſinnes of many / and vnto them that looke for him/ ſhall hee appeare the ſecond time without ſinne vnto ſaluation.

Das IX. Capitel.

24. Denn Chriſtus iſt nicht eingegangen/ in das Heilige/ ſo mit händen gemacht iſt/ welches iſt ein gegenbilde der rechtſchaffenen/ ſondern in dem Himmel ſelbſt/ nun zuerſcheinen für dem Angeſicht Gottes für vns.

Thi Chriſtus gick icke ind i det Helllige/ ſom er giort met hender/ huilcket der er det retſkaffnis rette Billede/ men i Himmeln ſelff/ at nu obenbaris faar Guds anſict/ for oſſ.

25. Auch nicht/ daß er ſich offtmals opffere/ Gleich wie der Hoheprieſter gehet alle jar in das Heilige/ mit frembden Blut.

Icke helder at hand vil mange gonge offre ſig/ lige ſom den ypperſte Preſt gaar huert aar i det Hellige met fremmet Blod.

26. Sonſt hette er offt müſſen leiden von anfang der Welt her. Nun aber am ende der Welt/ iſt er einmal erſchinen durch ſein eigen opffer/ die ſünde auffzuheben.

Ellers ſkulde hand offte ledet pine fra Verdens begyndelſe. Men nu i Verdens ende/ er hand en gong obenbaret formedelſt ſit eget Offer/ at borttage ſynden.

27. Vnd wie dem Menſchen iſt geſetzt/ einmal zu ſterben / darnach aber das Gerichte.

Oc lige ſom det er ſkicket for alle Menniſke/ at de ſkulle en gong dø/ oc der affter Dommen.

28. Alſo iſt Chriſtus einmal geopffert/ weg zunemen viler ſünde/ Zum andern mal aber wird er ohn ſünde/ erſcheinen/ denen die auf jn warten/ zur ſeligkeit.

Saa er Chriſtus en gong offret/ at borttage mangis ſynder/ Men anden gong ſkal hand obenbaris vden ſynd/ faar dem/ ſom vente hannem/ til Salighed.

Kapitola IX.

24. Neb ne wſſel Gežiſs do Swatyně rukau vdělané/ kterážby byla přjklad prawých/ ale w ſamé Nebe/ aby ſtál nynij před obličegem Božijm za nás:

Abowiem Kryſtus nie wſzedł do mieyſca świętego / ręka vczynionego / ktoreby było kſztałtem prawdziwego / Ale do ſámego niebá / áby ſie theraz okázował przed oblicznośćią Bożą zá námi.

25. Ani také aby čaſtokrát obětowal ſebe ſamého / yako Biſkup wcházel do Swatyně ſwatých každý rok w cyzý Krwi:

A nie iżby częſto ofiárowáł ſámego ſiebie / iáko kápłan wchodźi do mieyſcá świętego káżdy rok ze krwią cudzą.

26. Neb Kryſtus muſylby čaſtokrát od počátku Swěta trpěti. Ale nynij při ſkonánij Swěta gednau obětowán geſt/ aby ſkrze ſwé obětowánij zkazyl a zapudil hřjch.

Boć by był muſiał częſto ćierpieć od záłożenia świátha / Ale teraźći ſie raz ná dokończeniu wiekow okazał / ku zgłádzeniu grzechu przez ofiárowánie ſámego ſiebie.

27. A yakož vloženo geſt Lidem/ aby gednau mřeli/ ale potom ſaud bude.

A iako to trwa / iż ludźie raz vmrzeć muſzą / á potym ſąd będźie.

28. Tak y Kryſtus gednau obětowán k ſhlazenij mnohých hřijchuow/ potom pak podruhé bez hřijchu vkáže ſe těm/ kteřijž ho čekagij k ſpaſenij.

Thák y Kryſtus raz leſt ofiárowan / áby zgłádźił grzechy wielich / drugi raz záſie krom grzechu okáże ſie tym ktorzy go oczekawáia ná zbawienie.

י

1 נָמוּסָא גֵּיד טְלָנִיתָא אִית הֲוָא בֵּהּ דְּטָבָתָא דַּעֲתִידָן לָא הֲוָא קְיָמָא דִּילְהֵין דְּצֶבְוָתָא מְטוּל הָנָא כַּד בְּכֻל שְׁנָא הָנוּן כַּד הָנוּן דְּבְחֵא מֶתְקַרְבִין הֲווֹ לָא מֶמְתוּם אֶשְׁכַּח דִּנְגַמְרוּן לְאַילֵין דַּמְקַרְבִין לְהוּן׃

Perche la Legge hauendo l'ombra de futuri beni, e non la propria imagine de le coſe, non puote mai con quei ſacrificij che ogni anno del continuo s'offeriuano, far perfetti quelli che vi veniuano.

2 אֵלּוּ גֵּיר גָּמְרִין הֲווֹ כְּבַר הָוֵין אֶתְתְּנִיחוּ מֶן קוּרְבָּנַיְהוּן מְטוּל דְּלָא מַכִּיל טָרְיָא הֲוָת לְהוּן תְּאַרְתְּהוּן בְּחַטָהֵא לְאַילֵין דַּחֲדָא זְבַן אֶתְדַּכִּיו לְהוּן׃

Altrimenti non ſi ſarebbe ceſſato d'offerir gli, atteſo che i ſacrificanti, eſſendo ſtati vna volta purgati, non hauerebbeno hauuto piu alcuna conſcientia di peccati.

3 אֶלָּא בְּהוּן בְּדֶבְחֵא מַדְכְּרִין חַטָהַיְהוּן בְּכֻל שְׁנָא׃

Ma in quei ſacrifitij v'era reiterata la commemoration de peccati d'anno in anno.

4 לָא גֵּיר מֶשְׁכַּח דְּמָא דְּתוֹרֵא וַדְּצֶפִּירֵא לַמְדַכָּיוּ חַטָהֵא׃

Perch'egli era impoſſibile che'l ſangue de tori e de becchi togließe via i peccati.

5 מְטוּל הָנָא כַּד עָאֵל לְעָלְמָא אָמַר דְּבְחֵא וַבְקוּרְבָּנָא לָא צְבַיְת פַּגְרָא הֵין אַלְבֶּשְׁתָּנִי׃

Per laqual coſa entrando egli nel mondo dice, Tu non hai voluto ſacrifitio ne offerta, ma tu mi hai appropriato vn corpo.

6 וַיְקָדֵא שַׁלְמֵא דַּחְלָף חַטָהֵא לָא שֶׁאלְתְּ׃

Tu non ti ſei dilettato d'holocauſti, ne di ſacrifitij per il peccato.

7 הֵידֵין אֶמְרֵת דְּהָא אֶנָא אָתֵא אֶנָא דַּבְרִישׁ כְּתָבֵא כְּתִיב עֲלַי דְּאֶעְבֵּד צֶבְיָנָךְ אֱלָהָא׃

Allora io diſſi, Ecco io vengo, (nel principio del libro è ſcritto di me) per fare, ò Dio, la tua volontà.

י

1 וְהַתּוֹרָה כִּי־יֶשׁ־לָהּ צֵל טוֹבִים הָעֲתִידִים וְלֹא לָבוֹא עֶצֶם צֶלֶם הַמַּעֲשִׂים בְּשָׁנָה וְשָׁנָה בְּזוֹבְחֵיהֶם אֲשֶׁר מְזוּבָּחִים תָּמִיד בְּכָל־עֵת לֹא יוּכְלוּ לְשַׁלֵּם אֶת־הַמַּקְרִיבִים׃

Por loqual la ley teniendo la ſombra de los bienes venideros, no la repreſentacion miſma de las coſas, nunca puede hazer perfectos à los que ſe allegan por los miſmos ſacrificios que offrecen continamente cada vn anno.

2 וְאִם כֵּן אֱמוּנָם חָדְלוּ מֵהַקְרִיב כִּי־לֹא הָיְתָה דַּעַת הַחֲטָאִים לָעוֹבְדִים אֲשֶׁר בְּפַעַם אַחַת טֹהָרוּ׃

De otra manera ceſſarian de offrecerſe: porque losque ſacrificaſſen, limpios de vna vez no tendrian mas conſciencia de peccado.

3 כִּי־אִם בְּשָׁנָה וְשָׁנָה יֶשׁ־בָּהֶם זִכְרוֹן הַחֲטָאִים׃

Empero en eſtos cada anno ſe haze la miſma commemoracion de los peccados.

4 עַל־כֵּן דַּם־פָּרִים וְעַתּוּדִים לֹא יוּכַל לְכַפֵּר עַל־עֲוֹנִים׃

Porque la ſangre de los toros y de los cabrones no puede quitar los peccados.

5 לָכֵן אֲשֶׁר בָּא אֶל־הָעוֹלָם אוֹמֵר זֶבַח וּמִנְחָה לֹא חָפַצְתָּ (אָזְנַיִם כָּרִיתָ לִּי׃)

Por loqual entrando en el mundo dize, Sacrificio y Preſente no queſiſte, mas appropriaſteme el cuerpo.

6 עוֹלָה וְחַטָּאָה לֹא שָׁאָלְתָּ׃

Holocauſtos y expiaciones por el peccado no te agradáron:

7 אָז אָמַרְתִּי הִנֵּה בָאתִי בִּמְגִלַּת סֵפֶר כָּתוּב עָלַי לַעֲשׂוֹת רְצוֹנְךָ׃

Entonces dixe, Hemeaqui (en la cabecera del libro eſtá eſcripto de mi) paraque haga, ò Dios, tu voluntad.

ΚΕΦΑΛ. ι.

Σκιὰν γὰρ ἔχων ὁ νόμος τῶν μελλόντων ἀγαθῶν, οὐκ αὐτὴν τὴν εἰκόνα τῶν πραγμάτων, κατ' ἐνιαυτὸν ταῖς αὐταῖς θυσίαις ἃς προσφέρουσιν εἰς τὸ διηνεκὲς, οὐδέποτε δύναται τοὺς προσερχομένους τελειῶσαι.

Car la Loy ayant l'ombre des biens à venir, nō point la viue image des choſes, ne peut iamais par les meſmes ſacrifices, leſquels on offre chacun an cōtinuellement, ſanctifier ceux qui s'y adreſſent.

2. Ἐπεὶ ἂν ἐπαύσαντο προσφερόμεναι, διὰ τὸ μηδεμίαν ἔχειν ἔτι συνείδησιν ἁμαρτιῶν τοὺς λατρεύοντας, ἅπαξ κεκαθαρμένους.

Autrement n'euſſent-ils pas ceſſé d'eſtre offerts, veu que les ſacrifians purifiés vne fois, n'euſſent plus eu aucune conſcience de peché?

3. Ἀλλ' ἐν αὐταῖς ἀνάμνησις ἁμαρτιῶν κατ' ἐνιαυτόν.

Or y a-il en iceux ſacrifices vne reiteree commemoration des pechés d'an en an.

4. Ἀδύνατον γὰρ, αἷμα ταύρων καὶ τράγων ἀφαιρεῖν ἁμαρτίας.

Car il eſt impoſſible que le ſang des taureaux & des boucs oſte les pechés.

5. Διὸ εἰσερχόμενος εἰς τὸν κόσμον λέγει, θυσίαν καὶ προσφορὰν οὐκ ἠθέλησας, σῶμα δὲ κατηρτίσω μοι.

A raiſon dequoi, entrant au monde, il dit, Tu n'as point voulu ſacrifice ni offrande: mais tu m'as approprié vn corps:

6. Ὁλοκαυτώματα, καὶ περὶ ἁμαρτίας οὐκ εὐδόκησας.

Tu n'as point prins plaiſir ès holocauſtes, ni en l'oblation pour le peché.

7. Τότε εἶπον, ἰδοὺ ἥκω, ἐν κεφαλίδι βιβλίου γέγραπται περὶ ἐμοῦ, τοῦ ποιῆσαι, ὁ θεός, τὸ θέλημά σου.

Adonc ai ie dit, Me voici, ie vien: au commencement du liure il eſt eſcrit de moi: que ie face, ô Dieu, ta volonté.

CAP. X.

VMbram enim habens, futurorum bonorum, non ipſam imaginem rerũ: per ſingulos annos eiſdem ipſis hoſtiis quas offerunt indeſinenter, nunquam poteſt accedentes perfectos facere

For the Law hauing the ſhadowe of good thinges to come / & not the very image of the thinges / can neuer with thoſe ſacrifices / which their offer yeere by yeere continually / ſanctifie the commers thereunto.

2. Alioquin ceſſaſſent offerri, ideo quòd nullam haberent ultrà conſcientiam peccati, cultores ſemel mundati.

For would they not then haue ceaſed to haue bene offered / becauſe that the offerers once purged / ſhould haue had no more conſcience of ſinnes?

3. Sed in ipſis commemoratio peccatorum per ſingulos annos fit.

But in thoſe ſacrifices there is a remembrance againe of ſinnes euery yeere.

4. Impoſſibile enim eſt, ſanguine taurorum & hircorum auferri peccata.

For it is vnpoſſible that ẏ blood of bulles and goates ſhould take away ſinnes.

5. Ideo ingrediens mundum dicit: Hoſtiam & oblationem noluiſti: corpus autem aptaſti mihi.

Wherefore when he commeth into the worlde / he ſayeth / Sacrifice and offring thou wouldeſt not: but a body haſt thou ordeined me.

6. Holocautomata, & pro peccato, non tibi placuerunt.

In burnt offringes / and ſinne offringes thou haſt had no pleaſure.

7. Tunc dixi, Ecce venio: in capite libri ſcriptum eſt de me: Vt faciam Deus voluntatem tuam.

Then I ſaid / Lo / I come (in the beginning of the booke it is writtē of me) that I ſhould do thy will / O God.

Das X. Capitel.

DEnn das Geſetz hat den ſchatten von den zukünfftigen Güttern / nit das weſen der Gütter ſelbſt. Alle jar muß man opffern immer einerley opffer / vnd kan nicht / die da opffern / volkommen machen.

THi Lowen haffuer ſkuggen om det Tilkommende Gode ting / oc icke det væſen aff ſamme gode ting / Huert aar ſkal mand offre ſtedze enhonde Offer / oc det kand icke gøre dem fuldkomne / ſom offre.

2. Sonſt hette das opffern auffgehört / wo die / ſo am Gottesdienſt ſind / kein gewiſſen mehr hetten von den ſünden / wenn ſie einmal gereiniget weren.

Ellers haffde de affladet at offre / der ſom de / der ere i Gudstienſte / haffde icke mere hafft ſamuittighed aff ſynden / naar de vaare en gong renſede.

3. Sondern es geſchicht nur durch dieſelbigen ein gedächtniß der ſünden alle jar.

Men der ſkeer ekon ſyndernis Amindelſe huert aar formedelſt dem.

4. Dennes iſt vnmüglich / durch Ochſen vnnd Bocksblut ſünde wegnemen.

Thi det er wmueligt at borttage ſynden / formedelſt Oxe oc Bucke blod.

5. Darumb da er in die Welt kombt / ſpricht er: Opffer vnd Gaben haſt du nicht gewolt / Den Leib aber haſt du mir zubereit.

Der faare / der hand kommer i Verden / ſiger hand / Offer oc gaffuer vilde du icke / men Legemet beredde du mig.

6. Brandopffer vnd Sündopffer gefallen dir nicht.

Brendoffer oc Syndoffer behage dig icke.

7. Da ſprach ich: Sihe ich komme / im Buch ſtehet fürnemlich von mir geſchrieben / daß ich thun ſol Gott deinen willen.

Da ſagde ieg / See / ieg kommer / der ſtaar beſynderlige ſcreffuit om mig i Bogen / at ieg ſkal gøre Gud din vilie.

Kapitola X.

ZAkon zagiſtě mage ſtijn budaucýho dobrěho / ale ne Obraz prawý těch wěcý: poněwádž po wſſeckna lětha těmi obětmi / kterěž ſe obětugij bez přeſtánij / nemuož nikdý přiſtupugijcých dokonalých včiniti.

Abowiem zakon máiac ćień dobr przyſzłych / á nie ſam obraz rzeczy / nigdy nie może tymi ofiárámi ktore ná káżdy rok vſtháwicżnie ofiáruia poświęćić tych / ktorzy k nim przyſthębuią.

2. Ginák zdaliby nepřeſtaly Oběti / proto / žeby nižádného potom neměli ſwědomij hřijcha / ti genž obětugij / gſauce gednau wyčiſſtěni.

Bo gdźieby ináczey / ázaźby nie przeſtháły być ofiárowáne? dla tego iż ći ktorzyby ofiárowáli / żadnego by ſumnienia grzechow iuż nie mieli / będąc raz oczyśćieni.

3. Ale ſkrze ty oběti na každé lětho připomijnanij hřijchuow děge ſe:

Ale w thych bywa przypominánie grzechow ná káżdy rok.

4. Neboť nemožně geſt / aby Krew Býkowá neb Kozlowá ſhladiti mohla hřijchy.

Abowiem nie może krew ćielcow y kozlow odiąć grzechow.

5 Protož wcházege na Swět prawij: Obětij a obětowánij nechtěl gſy: ale tělo ſpůſobils mi.

Przetoż wchodząc ná świát / powieda / Nie chćiałeś zábytey ofiáry / y dáru ofiárowánego / áleś mi ćiáło ſpráwił.

6. Zápalně Oběti / těž za hřijch / nelijbily ſe tobě.

W paloney ofiárze / y w ofiárze zá grzech nie kochałeś ſie.

7. Tehdy řekl gſem: Ay teď gſem: Na počátku Kněh pſáno geſt o mně / abych činil Bože wůli twau.

Tedym rzekł / Oto idę ná początku kſiąg nápiſano ieſt o mnie abym czynił o Boże wolą twoię.

י

8 מֶן לְעֶל אֶמַר דְּדִבְחָא וְקוּרְבָּנָא וְיָקְדָא שַׁלְמָתָא דַּחְלָף חַטָהֵא לָא צְבִית. הָנוֹן דְּמֶתְקַרְבִין הָוַו בְּנָמוּסָא׃

Hauendo egli detto di ſopra, Tu non hai voluto ſacrifitio, ne offerta, ne holocauſti, ne vittime per il peccato, (lequali coſe s'offeriſcono ſecondo la Legge.)

9 וּבָתְרֵה אֶמַר דְּהָא אָתֵא אֶנָא דְּאֶעְבֵּד צֶבְיָנָךְ אֱלָהָא. בְּהָדָא בַּטֵּל לְקַדְמָיְתָא דַּנְקִים לַדְתַרְתֵּין׃

Allor diſſe, Ecco io vengo, per fare, ô Dio, la tua volontà. Toglie via il primo, per iſtatuire il ſecondo.

10 בְּהָנָא גֵּיר צֶבְיָנֵה אֶתְקַדַּשְׁן בְּקוּרְבָּנָא דְּפַגְרֵה דְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא דַּחְדָא זְבַן׃

Per laqual volontà, noi ſiamo ſantificati, cioè per l'offerta del corpo di IESV Chriſto fatta vna volta.

11 כֻּל רַב כּוּמְרֵא גֵּיר דְּקָאֵם הָוָא וּמְשַׁמֵּשׁ כְּלְיוֹם הָנוּן כַּד הָנוּן דֶּבְחֵא מְקַרֵב הָוָא אִילֵין דְּמֶן מְתוּם לָא מְשַׁכְּחִין הָוַי דַּנְדַכּוּן חַטָהֵא׃

Ogni Sacerdote dunque ſi trouaua là ogni giorno à miniſtrare, & offerire ſpeſſo i medeſimi ſacrifitij, iquali non poteuano giamai leuar via i peccati.

12 הָנָא דֵּין חַד דֶּבְחְתָא קַרֵב חֲלָף חַטָהֵא וִיתֵב עַל יַמִינָא דַּאלָהָא לְעָלַם׃

Ma coſtui hauendo offerto vn ſol ſacrifitio per li peccati, ſi ſiede in perpetuo a la deſtra di Dio.

13 וַמְקַוֵּא מְכִיל עַד־מָא דְּנֶתְתְּסִימוּן בְּעֶל־דְּבָבַוְהִי כּוּבְשָׁא תְּחֵית רֶגְלָוְהִי׃

Aſpettando il reſto, in fin che i ſuoi nimici ſiano poſti per iſcabello de ſuoi piedi.

14 בְּחַד גֵּיר קוּרְבָּנָא גַּמַּר לְאִילֵין דְּמֶתְקַדְּשִׁין בֵּה ל לְעָלַם׃

Perche con vna ſola offerta ha ſantificati in perpetuo quelli che ſi ſantificano.

י

8 וְכַאֲשֶׁר אָמַר לְמַעְלָה כִּי־ זֶבַח וּמִנְחָה וְעוֹלוֹת וְחַטָּאָה לֹא חָפַצְתָּ וְלֹא שָׁאַלְתָּ הַנִּקְרָבִים כַּתּוֹרָה׃

Diziendo arriba, Sacrificio, y preſente, y holocauſtos, y expiaciones por el peccado, no queſiſte, ni te agradaron, las quales coſas ſe offrecen ſegun la Ley.

9 אָז אָמַר הִנֵּה בָאתִי אֱלֹהִים לַעֲשׂוֹת רְצוֹנֶךָ וְכֵן מֵנִיא אֶת־ רִאשׁוֹן לְקַיֵּם אֶת־אַחֲרוֹן׃

Entonces, dixo, Hemeaqui paraque haga, ò Dios, tu voluntad Quita el primero, para eſtablecer el poſtrero

10 בָּהּ בִּרְצוֹן נִקְדַּשְׁנוּ בְּמִנְחַת גְּוִיַּת יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ בְּפַעַם אֶחָת׃

En laqual voluntad ſomos ſanctificados por la offrenda del cuerpo de Ieſus el Chriſto hecha vna vez.

11 וְכָל כֹּהֵן גָּדוֹל עוֹמֵד יוֹם יוֹם לְשָׁרֵת וּלְהַקְרִיב זְבָחִים בְּמִין אֶחָד אֲשֶׁר לְעוֹלָם לֹא יוּכְלוּ לְכַפֵּר עֲוֹנִים׃

Anſique todo Sacerdote ſe preſenta cadadia miniſtrando y offreciendo muchas vezes los miſmos ſacrificios que nunca pueden quitar los peccados:

12 וְזֶה הוּא בְּהַקְרִיבֵנוּ אֶת־זֶבַח אֶחָד עַל־הַחֲטָאִים לְעוֹלָם יָשַׁב לִימִין אֱלֹהִים׃

Pero eſte, auiendo offrecido por los peccados vn ſolo ſacrificio eſtá aſſentado à la dieſtra de Dios:

13 וְהַנִּשְׁאָר מְקַוֶּה הוּא עַד־ יוּשְׁתוּ אוֹיְבָיו הֲדֹם לְרַגְלָיו׃

Eſperando loque reſta, es à ſaber, haſta que ſus enemigos ſean pueſtos por eſtrado de ſus pies:

14 כִּי־ בְקָרְבָּן אֶחָת שִׁלֵּם לְעוֹלָם אֶת־הַנִּקְדָּשִׁים׃

Porque con vna ſola offrenda hizo conſumados para ſiempre à los ſanctificados.

ι.

8. Ἀνώτερον λέγων, ὅτι θυσίαν, καὶ προσφορὰν, καὶ ὁλοκαυτώματα, καὶ περὶ ἁμαρτίας οὐκ ἠθέλησας, οὐδὲ εὐδόκησας· αἵτινες κατὰ τὸν νόμον προσφέρονται·

Ayant dit auparauant, Tu n'as point voulu ſacrifice, ni offrande, ni oblation pour le peché, & n'y as point prins plaiſir: leſquelles choſes ſont offertes ſelon la Loy:

9. Τότε εἴρηκεν, ἰδοὺ ἥκω τοῦ ποιῆσαι, ὁ θεός, μου, τὸ θέλημά σου. ἀναιρεῖ τὸ πρῶτον, ἵνα τὸ δεύτερον στήσῃ.

Adonc a-il dit, Me voici, ie vien, afin de faire, ô Dieu, ta volonté: Il oſte donc le premier, afin qu'il eſtabliſſe le ſecõd,

10. Ἐν ᾧ θελήματι ἡγιασμένοι ἐσμὲν, οἱ διὰ τῆς προσφορᾶς τοῦ σώματος τοῦ ἰησοῦ χριστοῦ ἐφάπαξ.

Par laquelle volonté nous ſommes ſanctifiés, aſſauoir par l'oblation vne ſeule fois faite du corps de Ieſus Chriſt,

11. Καὶ πᾶς μὲν (ἀρχιερεὺς) ἕστηκε καθ' ἡμέραν λειτουργῶν, καὶ τὰς αὐτὰς πολλάκις προσφέρων θυσίας, αἵτινες οὐδέποτε δύνανται περιελεῖν ἁμαρτίας.

Tout Sacrificateur donc aſſiſte chacun iour adminiſtrant & offrant ſouuẽtes fois les meſmes ſacrifices, leſquels ne peuuent iamais oſter les pechés:

12. Αὐτὸς δὲ μίαν ὑπὲρ ἁμαρτιῶν προσενέγκας θυσίαν, εἰς τὸ διηνεκὲς ἐκάθισεν ἐν δεξιᾷ τοῦ θεοῦ.

Mais ceſtui-ci ayant offert vn ſeul ſacrifice pour les pechés, eſt aſſis pour touſiours à la dextre de Dieu:

13. Τὸ λοιπὸν ἐκδεχόμενος ἕως τεθῶσιν οἱ ἐχθροὶ αὐτοῦ ὑποπόδιον τῶν ποδῶν αὐτοῦ.

Attendant ce qui reſte, aſſauoir iuſques à ce que ſes ennemis ſoyent mis pour le marche pied de ſes pieds.

14. Μιᾷ γὰρ προσφορᾷ τετελείωκεν εἰς τὸ διηνεκὲς τοὺς ἁγιαζομένους.

Car par vne ſeule oblation a-il conſacré pour touſiours ceux qui ſont ſanctifiés.

CAP. X.

8. Superiùs dicens, Quia hoſtias & oblationes, & holocautomata, & pro peccato noluiſti, nec placita ſunt tibi, quæ ſecundùm legem offeruntur.

Aboue/when he ſaid / Sacrifice & offring and burnt offringes / & ſinne offringes thou wouldeſt not haue / neither hadſt pleaſure there in / which are offred by the Law.

9. Tunc dixi, Ecce venio, ut faciam Deus voluntatem tuam: aufert primùm, ut ſequens ſtatuat.

Then ſaid he/ Lo/ I come to doe thy will/ O God/ he taketh awaye the firſt/ that he may eſtabliſh the seconde.

10. In qua voluntate ſanctificati ſumus per oblationem corporis Ieſu Chriſti ſemel.

By ẏ which will we are ſanctified/ euen by the offering of the bodie of Jeſus Chriſt once made.

11. Et omnis quidem ſacerdos præſtò eſt quotidie miniſtrans, & eaſdem ſæpe offerens hoſtias, quæ nũquam poſſunt auferre peccata.

And euery Prieſt appeareth daily miniſtring / and oft times offereth one maner of offring / which can neuer take away ſinnes.

12. Hic autem unam pro peccatis offerens hoſtiam, in ſempiternum ſedet in dextera Dei.

But this man after hee had offred one ſacrifice for ſinnes / ſitteth for euer at the right hand of God.

13. De cætero expectans, donec ponantur inimici eius ſcabellum pedum eius.

And from hence forth taryeth / till his enemies be made his footeſtoole.

14. Vna enim oblatione, conſummavit in ſempiternum ſanctificatos.

For with one offring hath he conſecrated for euer them that are ſanctified.

Das X. Capitel.

8. Droben als er geſagt hatte/ Opffer vnd Gaben/ Brandopffer/ vnnd Sündopffer haſt du nicht gewolt/ ſie gefallen dir auch nicht/ welche nach dem Geſetz geopffert werden.

Tilforn ſom hand ſagde/ Offer oc Gaffuer/ Brendoffer oc Syndoffer vilde du icke/ de behage dig oc icke huilcke ſom offris effter Lowen.

9. Da ſprach er: Sihe/ ich komme zu thun/ Gott/ deinen willen. Da hebet er das erſte auff/ daß er das ander einſetze.

Da ſagde hand/ See/ Jeg kommer at gøre Gud din vilie/ der tager hand det førſte bort/ at hand vil indſette det ander.

10. Inn welchem willen wir ſind geheiliget/ ein mal geſchehen/ durch das opffer deß Leibs Jeſu Chriſti.

I huilcken vilie wi ere helligede/ ſom ſkede en gong/ formedelſt Jheſu Chriſti Legemis Offer.

11. Vnd ein jeglicher Prieſter iſt eingeſetzt/ daß er alle tage Gottesdienſt pflege/ vnd offtmals einerley Opffer thue/ welche nimmermehr köndten die ſünde abnemen.

Oc huer Preſt er ſkicket/ at hand ſkal daglige tage vare paa Gudstienſte/ oc gøre mange gonge enhonde Offer/ huilcke der aldri kunde tage ſynden bort.

12. Dieſer aber/ da er hat ein Opffer für die Sünde geopffert/ das ewiglich gilt/ ſitzt er nun zur Rechten Gottes.

Men denne/ der hand haffde offret it Offer for ſynden/ ſom gelder euindelige/ da ſider hand nu hoſſ Guds høyre haand.

13. Vnd wartet hinfort/ biß daß ſeine Feinde zum ſchemel ſeiner Füſſe gelegt werden.

Oc venter fremdelis/ indtil hans Fiender bliffue lagde til en ſkammel vnder hans Føder.

14. Denn mit einem Opffer hat er inn ewigkeit vollendet die geheiliget werden.

Thi met it Offer fuldkommede hand til euig tid dem/ ſom bliffue hellige.

Kapitla X.

8. Swrchu powěděw/ že oběti/ a obětowánij/ a zápalných obětij a za hřijch nechtěl gjy/ aniž ſe tobě lijbj to což ſe podlě Zákona obětuge.

Gdy wyżſzey powiedział / Nie chciałes ániś ſie kochał w zabiтey ofiárze / y w dárze ofiárowánym / y w paloney ofiárze / y zá grzech ktore wedle zákonu bywałá ofiárowáne.

9. Protož řekl gſem: Ay přijtomen gſem/ abych činil Bože wůlitwu: Odgijmá prwnij/ aby poſledněgſſý vſtanowil.

Tedy rzekł / Otoż idę / abym czynił o Boże wolą twoię / Odeymuie pierwſze aby wtore poſtánowił.

10. W kteréžto wůli poſwěceni gſme ſkrze obětowánij těla Gežijſſe Kryſta gednau.

Przez ktorą wolą ieſteſmy poświęceni przez ofiárę ciałá Jezuſa Kryſtuſá raz vczynioną.

11. A každý zagiſté Kněz přijſtogij/ na každý den přiſluhuge/ a gednoſtayné obětij čaſto obětuge/ kteréž nikdý nemohau odgijti hřijchuow:

Wſzelki tedy kápłan ſtoi ná káżdy dzień poſługuiąc/ y też ofiáry zabithe częſtokroć ofiáruiąc / ktore nigdy nie mogą z głádzić grzechu.

12. Ale tento za hřijchy gednau obětowaw obět/ ſedij na wěky na Prawicy Božij.

Ale then ſprawiwſzy iedne ofiáre zá grzechy / wiecznie ſiedzi no prawicy Bożey.

13. Giž giného nečekage/ než aby položeni byli nepřátelé geho za podnožij noh geho.

Oczekawáiąc oſtátká / ażby nie przyiaciele iego ſtáli ſie podnożkiem nog iego.

14. Neb gednau obětij/ dokonalé včinil na wěky ty/ kterých poſwěcuge.

Gdy iedną ofiárą poświęcił ná wieki ty kthorzy bywáią poświęceni.

י

15 סָהֲדָא לַן דֵּין רוּחָא
דְקוּדְשָׁא דֵּאמַרְת׃

E lo Spirito ſanto ancor cel teſtifica, percioche poi ch' hauer detto primamente.

16 הָדָא הִי דְיַתְּקָא
דְּאֶתֵּל לְהוֹן מֶן בָּתַר
יַוְמָתָא הָנוֹן אֲמַר מָרְיָא
אֶתְלֵיוּהִי לְנָמוּסַי
בְּמַדְּעַיְהוֹן וְעַל לֶבְוָתְהוֹן
אֶכְתְּבִיוּהִי׃

Queſto è il Teſtamento, che io diſporrò loro doppo quei giorni (dice il Signore) Io porrò le mie Leggi nel lor cuore, e ſcriuerolle ne le lor menti.

17 וַעְוָלְהוֹן וַחְטָהַיְהוֹן לָא
אֶתְדְּכַר לְהוֹן׃

E non mi ricordarò piu de i lor peccati, e de le loro iniquità.

18 אֵיכָא דֵּין דְּאִית
שׁוּבְקָנָא דְחַטָהֵא לָא
מֶתְבְּעֵא קוּרְבָנָא דַּחֲלָף
חֲטָהֵא׃

Hor doue è la rimeſſione di queſti, non v'è piu alcuna offerta per il peccato.

19 אִית לַן הָכִיל אַחַי
גַּלְיוּת אַפֵּא בְּמַעֲלָנָא
דְּבֵית קוּדְשָׁא בַּדְמֵה די״
דְיֵשׁוּעַ׃

Hauendo dunque noi, fratelli, libertà d'entrare ne luoghi Santi per il ſangue di IESV.

20 וְאוּרְחָא דְחַיֵּא דְחַדֵּת
לַן הָשָׁא בַּאפַּי תַּרְעָא
דְּאִיתַוְהִי בֶּסְרֵה׃

Per quella via, laquale egli ci ha dedicata freſca e viua per il velo, cioè per la ſua carne.

21 וְאִית לַן כּוּמְרָא רַבָּא
עַל בַּיְתֵה דַּאלָהָא׃

Et hauendo noi vn gran Sacerdote conſtitutto ſopra la caſa di Dio.

22 נֶקְרוּב הָכִיל בְּלֶבָּא
שַׁרִירָא וּבְתוּכְלָנָא
דְּהַיְמָנוּתָא כַּד רְסִיסִין
לְבַוָתַן וַדְכֵין מֶן תֶּאֶרְתָּא
בִּישְׁתָּא וּמַסְחֵי פַּגְרַן ב
בְּמַיָּא דְכַיָּא׃

Andiamo con vero cuore in certezza di fede, & hauendo gli animi purgati da la mala conſcientia, e il corpo lauato con l'acqua pura.

י

15 וּמְעִידָה לָּנוּ גַּם רוּחַ הַקֹּדֶשׁ
לֵאמֹר׃

Item conteſtanos lo miſmo el Eſpiritu Sancto que deſpues que dixo.

16 כִּי־זֹאת הַבְּרִית אֲשֶׁר אֶכְרֹת
אֶת־בֵּית יִשְׂרָאֵל אַחֲרֵי הַיָּמִים
הָהֵם נְאֻם יְהוָה נָתַתִּי אֶת־תּוֹרָתִי
בְּקִרְבָּם וְעַל־לִבָּם אֶכְתֲּבֶנָּה׃

Y eſte es el Teſtamento que teſtaré à ellos deſpues de aquellos dias, dize el Sennor, daré mis leyes en ſus coraçones: y en ſus animas las eſcriuiré.

17 כִּי־אֶסְלַח לַעֲוֹנָם וּלְחַטֹּאתָם
לֹא אֶזְכָּר עוֹד׃

Y nunca mas ya me acordaré de ſus peccados y iniquidades.

18 וְאַיֵּה סְלִיחַת הָאֵלֶּה אֵינֶנָּה
עוֹד מִנְחָה עַל־הַחֲטָאִים׃

Pues donde ay remiſſion de eſtos, no ay mas offrenda por peccado.

19 וְכִי־יֵשׁ לָנוּ אַחַי בִּטָּחוֹן
לָבִיאַת הַקֹּדֶשׁ בְּדַם יֵשׁוּעַ׃

Anſique, Hermanos, teniendo atreuimiento para entrar en el Sanctuario por la ſangre de Ieſus el Chriſto.

20 שֶׁהִיא דֶּרֶךְ הַחַיִּים הַחֲדָשָׁה
אֲשֶׁר אוֹתָהּ חִדֵּשׁ לָנוּ בַּפָּרֹכֶת
זֹאת הִיא בִּבְשָׂרוֹ׃

Por el camino que el nos conſagró nueuo, y biuo: por el velo, es à ſaber, por ſu carne.

21 וְכִי־יֵשׁ־לָנוּ כֹּהֵן גָּדוֹל עַל־
בֵּית יְהוָה׃

Y teniendo aquel Gran Sacerdote, ſobre la caſa de Dios:

22 נִקְרַב בְּלֵב נֶאֱמָן בְּמִבְטַח
הָאֱמוּנָה מְטֹהָרִים בְּלִבּוֹתֵינוּ
מִמַּדַּע רָע וּמְרֻחָצִים בִּבְשָׂרֵנוּ
בְּמֵי נִדָּה׃

Lleguemos nos con coraçon verdadero y con fe llena purificados los coraçones de mala conſciencia, y lauados los cuerpos con agua limpia.

ι.

15. Μαρτυρεῖ δὲ ἡμῖν καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον· μετὰ γὰρ τὸ προειρηκέναι.

Et auſſi le ſainct Eſprit le nous teſmoigne: car apres auoir dit en premier lieu.

16. Αὕτη ἡ διαθήκη ἣν διαθήσομαι πρὸς αὐτοὺς μετὰ τὰς ἡμέρας ἐκείνας, λέγει κύριος, διδοὺς νόμους μου ἐπὶ καρδίας αὐτῶν, καὶ ἐπὶ τῶν διανοιῶν αὐτῶν ἐπιγράψω αὐτούς.

C'eſt ici le Teſtament que ie diſpoſerai enuers eux apres ces iours-la, dit le Seigneur, Ie mettrai mes loix en leur cœur, & les eſcrirai en leurs entendemens.

17. Καὶ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν, καὶ τῶν ἀνομιῶν αὐτῶν οὐ μὴ μνησθῶ ἔτι.

Et n'aurai plus ſouuenance de leurs pechés, ni de leurs iniquités.

18. Ὅπου δὲ ἄφεσις αὐτῶν, οὐκ ἔτι προσφορὰ περὶ ἁμαρτίας.

Or là où il y a remiſſion de ces choſes, il n'y a plus d'oblation pour le peché.

19. Ἔχοντες οὖν, ἀδελφοί, παρρησίαν εἰς τὴν εἴσοδον τῶν ἁγίων ἐν τῷ αἵματι ἰησοῦ.

Veu donc, freres, que nous auons liberté d'entrer aux lieux ſaincts par le ſang de Ieſus.

20. Ἣν ἐνεκαίνισεν ἡμῖν ὁδὸν πρόσφατον καὶ ζῶσαν διὰ τοῦ καταπετάσματος, τουτέστι, τῆς σαρκὸς αὐτοῦ.

Par le chemin lequel il nous a dedié nouueau & viuant, par le voile, c'eſt à dire, par ſa propre chair:

21. Καὶ ἱερέα μέγαν ἐπὶ τὸν οἶκον τοῦ θεοῦ.

Et que nous auons vn grand Sacrificateur commis ſur la maiſon de Dieu.

22. Προσερχώμεθα μετὰ ἀληθινῆς καρδίας ἐν πληροφορίᾳ πίστεως, ἐρραντισμένοι τὰς καρδίας ἀπὸ συνειδήσεως πονηρᾶς, καὶ λελουμένοι τὸ σῶμα ὕδατι καθαρῷ.

Allons auec vrai cœur en pleine certitude de foy, ayans les cœurs purifiés de mauuaiſe conſcience, & le corps laué d'eau nette.

CAP. X.

15. Conteſtatur autem nos & ſpiritus ſanctus, poſtquam enim dixit:

For the holy Ghoſt alſo beareth vs recorde/ for after that he had ſaid before:

16. Hoc autem teſtamentum quod teſtabor ad illos poſt dies illos, dicit Dominus, Dando leges meas in cordibus eorum, & in mentibus eorum ſuperſcribā eas.

This is the Teſtament that I will make vnto them after thoſe dayes/ ſaith ẏ Lorde/ I will put my Lawes in their heart/ and in their mindes I will write them.

17. Et peccatorum & iniquitatum eorum iam non recordabor ampliùs.

And their ſinnes and iniquities will I remember no more.

18. Vbi autem horum remiſſio: iam non eſt oblatio pro peccato.

Now where remiſſion of theſe thinges is/ there is no more offring for ſiñe.

19. Habentes itaque fratres fiduciam, in introitu ſanctorum in ſanguine Chriſti.

Seeing therefore/ Brethren/ that by the blood of Jeſus we may bee bolde to enter into the Holy place.

20. Quam initiavit nobis viam novam, & viventem per velamen, id eſt, carnem ſuam.

By the new and liuing way/ which hee hath prepared for vs/ through the vaile/ that is/ his fleſh.

21. Et ſacerdotem magnum ſuper domum Dei.

And ſeeing we haue an high Prieſt/ which is ouer the houſe of God.

22. Accedamus cum vero corde in plenitudine fidei, aſperſi corda à conſcientia mala, & abluti corpus aqua munda.

Let vs drawe neere with a true heart in aſſurance of faith/ ſprinkled in our hearts from an euill conſcience/ and waſhed in our bodies with pure water.

Das X. Kapitel.

15. Es bezeuget vns aber deß auch der heilige Geiſt/ Denn nach dem er zuvor geſagt hatte.

Det beuiſer oſſ ocſaa den Hellig Aand/ Thi effter at hand haffde ſagd tilforn.

16. Das iſt das Teſtament/ das ich jhnen machen will/ nach diſen tagen/ ſpricht der HERR: Jch wil mein Geſetz in jhr hertz geben/ vnd in jre ſinne wil ich es ſchreiben.

Dette er det Teſtamente/ ſom ieg vil gøre dem/ effter diſſe tage/ ſiger HERREN/ Jeg vil giffue min Low i deris Hierte/ oc vdi deris Sind vil ieg ſcriffue hende.

17. Vnd jrer ſünde/ vnd jrer vngerechtigkeit wil ich nicht mehr gedencken.

Oc ieg vil icke mere ihukomme deris ſynder oc deris wretferdighed.

18. Wo aber derſelbigen vergebung iſt/ da iſt nicht mehr Opffer für die Sünde.

Oc huor den ſamme forladelſe er/ der er icke mere Offer for ſynden.

19. So wir denn nun haben/ lieben Brůder/ die freydigkeit zum eingang in das Heilige/ durch daß Blut Jeſu.

Efferdi wi da nu haffue/ kære Brødre/ driſtighed til den indgong/ i det Hellige formedelſt Jheſu Blod.

20. Welchen er vns zubereitet hat/ zum neuen vnnd lebendigen wege/ durch den Vorhang/ das iſt/ durch ſein Fleiſch.

Huilcken hand beredde oſſ/ til en ny oc leffuende vey/ formedelſt Forhenget/ det er/ formedelſt hans Kød.

21. Vnd haben einen Hohenprieſter ůber das hauß Gottes.

Oc wi haffue en ypperſte Preſt offuer Guds Huſſ.

22. So laſſet vns hinzugehen/ mit warhafftigen hertzen/ inn vǒlligem Glauben/ beſprengt inn vnſern hertzen/ vnd loß von dem bǒſen gewiſſen/ vnd gewaſchen am Leibe/ mit reinem Waſſer.

Da lader oſſ gaa frem/ met it ſant hierte/ vdi en fuldkommen Tro/ beſtenckte i vore hierte/ oc løſe fra en ond Samuittighed/ oc tode paa Legemet/ met rent Vand.

Kapitola X.

15. Máme pak za swědka Ducha swatého. Že gest řekl:

A ſam Duch Swiethy świádczy nam/ Bo gdy przepowiedział.

16. Tatoť gest Vmluwa/ kterauž vdělám s njmi po těch dnech prawij PAN: Dáwage Zákony mé w Srdce gegich/ a na gegich myſli ge napijſſy.

Toć ieſt przymierze ktore vczynie z nimi po onych dniach/ mowi Pan/ Podám práwá moie w ſercá ich/ á nápiſzę ie wmyſlách ich.

17. A hřijchůw y neprawoſtij gegich nebudu zpomijnati wijce.

A dáley pámiethác nie bedę grzechow y nieprawości ich.

18. A kdež geſt hřijchůw odpuſſtěnj/ giž nenij potřebij Oběti za hřijchy:

Przytym gdźie ieſth odpuſzczenie tych/ iużci ofiáry niemaſz zá grzech.

19. Protož magijce dauffánij Bratřij/ že wegdem do Swatyně ſkrze Krew Kryſtowu:

Máiac tedy bráćia wolność wchodźić do mieyſcá świetego przez krew Jezuſowe.

20. Zakal nám k Nebi ceſtu nowau a žiwau ſkrze zakrytij/ to ieſt/ tělo ſwé:

Tha droga ktora nam poświęciłświeża y żywa przez zaſlonę/ tho ieſt/ przez ćiáło ſwoie.

21. Kterauž Kryſtus weliký Kněz domu Božijho.

Máiac też kápłaná wielkiego/ przełożonego w domu Bożym.

22. Přiſtupmež tehdy s prawým ſrdcem/ a s celau wěrau/ ſkropená magijce ſrdce/ a wyčiſſtěné zlé ſwědomij/ a vmyté tělo wodau čiſtau.

Przyſthapmyż z prawdźiwym ſercem/ y z vpewnieniem wiáry/ máiac ſercá oczyścione od ſumnienia złego/ y ćiáło omyte czystą woda.

י

23 וְנִתְחַסַּן בְּתוֹדִיתָא דְּסַבְרַן וְלָא נֶצְטְלֵא מְהַימַן הוּ גֵּיר מַן דְּמַלַּךְ לַן׃

Teniamo ſalda la confeſſion de la ſperanza, (perche fedele è colui che ha promeſſo.)

24 וְנִחוּר חַד בְּחַד בְּגוּרְגָא דְּחוּבָּא וְדַעְבָדֵא טָבֵא׃

Et habbiam conſideratione l'vn de l'altro per prouocarci a la charità & a le buone opere.

25 וְלָא נֶהְוֵא שָׁבְקִין כ
כְּנוּשְׁיַן אַיךְ דְּאִית עְיָדָא לְאֵנָשׁ אֱנָשׁ אֶלָּא בָּעֵו חַד מֶן חַד יַתִּירָאִית בְּמָא דְּחָזֵיתוּן דְּקְרֶב יַוְמָא הַו׃

Non abbandonando la noſtra congregatione, com'è vſanza d'alcuni: ma eſortando l'vn l'altro, e tanto maggiormente, quanto che voi vedete che'l giorno s'appreſſa.

26 אֶן גֵּיר בְּצֶבְיָנֵה יֶחְטֵא אֱנָשׁ מֶן בָּתַר דְּקַבֶּל יִדַעְתָּא דְּשָׁרָרָא לֵית מֵטֻל דְּבְחְתָא דְּתִתְקַרַב חָלָף חְטָהֵא׃

Imperoche ſe noi volontariamente peccaremo doppo l'hauer riceuuta la cognition de la verita, non ci reſta piu ſacrifitio alcuno per li peccati.

27 אֶלָּא עְתִיד הוּ דִּינָא דְּחִילָא וְטֶנָּנָא דְּנוּרָא דְּאָכֵל לְבַעְלֵי־דְבָבָא׃

Ma vna terribile aſpettation di giuditio, e vn arder di fuoco, che diuorarà gli auuerſarij.

28 אֶן גֵּיר אֱינָא דַּעֲבַר עַל נָמוּסָא דְּמוּשֶׁא עַל פּוּם תְּרֵין וַתְלָתָא סָהֲדִין דְּלָא רַחְמִין מָאֵת׃

Se vno che habbia diſprezzato la Legge di Moiſe, muore ſenza miſericordia veruna ſotto due ò tre teſtimonij.

י

23 וְנַחֲזִיק אֶת־תּוֹדַת תִּקְוָתֵנוּ וְלֹא נָמוּט כִּי־נֶאֱמָן הוּא הַמַּאֲמִיר׃

Retengamos firme la profeſſion de nueſtra eſperança, que fiel es el que prometió.

24 וְנָבִין בֵּינֵינוּ לְתִגְרַת אַהֲבָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים׃

Y conſideremos nos los vnos à los otros para prouocarnos à la charidad, y à las buenas obras.

25 וְלֹא נַעֲזֹב אֶת־קְהִלַּת נַפְשֵׁנוּ כִּתְעוּדַת הָאֲנָשִׁים כִּי־אִם נְנַחֵם אִישׁ אֶת־אָחִיו וְכָכָה יוֹתֵר כַּאֲשֶׁר תִּרְאוּ לִקְרֹב אֶת־הַיּוֹם׃

No dexando nueſtra congregacion, como algunos tienen por coſtumbre, mas exhortandonos: y tanto mas, quanto veys que aquel dia ſe acerca.

26 וְאִם בִּנְדָבוֹת נֶחֱטָא מֵאַחַר לַקְחֵנוּ אֶת־דַּעַת אֱמֶת עוֹדֶנּוּ לֹא נֶאֱצַל לָנוּ זֶבַח׃

Porque ſi peccaremos voluntariamente deſpues de auer recebido la noticia de la verdad, ya no queda ſacrificio por el peccado.

27 כִּי־אִם חֲרָפוֹת לְדִרְאוֹן עוֹלָם וְקִנְאַת אֵשׁ תִּבְעַר וּתְכַלֶּה אֶת־אוֹיְבִים׃

Si no vna horrenda eſperança de juyzio, y heruor de fuego que ha de tragar à los aduerſarios.

28 אִם יָנִיא אִישׁ אֶת־תּוֹרַת מֹשֶׁה בְּלִי רַחֲמִים עַל־פִּי שְׁנַיִם עֵדִים אוֹ שְׁלֹשָׁה עֵדִים יוּמָת׃

El que menoſpreciare la ley de Moyſen, por el teſtimonio de dos ò de tres teſtigos muere ſin ninguna miſericordia.

ι.

23. Κατέχωμεν τὴν ὁμολογίαν τῆς ἐλπίδος ἀκλινῆ· πιστὸς γὰρ ὁ ἐπαγγειλάμενος.

Retenons la profeſſion de noſtre eſperance ſans varier: car celui qui l'a promis, eſt fidele.

24. Καὶ κατανοῶμεν ἀλλήλους, εἰς παροξυσμὸν ἀγάπης, καὶ καλῶν ἔργων.

Et prenons garde l'vn à l'autre, afin de nous inciter a charité, & à bonnes œuures:

25. Μὴ ἐγκαταλείποντες τὴν ἐπισυναγωγὴν ἑαυτῶν, καθὼς ἔθος τισὶν, ἀλλὰ παρακαλοῦντες· καὶ τοσούτῳ μᾶλλον ὅσῳ βλέπετε ἐγγίζουσαν τὴν ἡμέραν.

Ne delaiſſans point noſtre mutuelle aſſemblee, comme quelques vns ont de couſtume: ains admonneſtans l'vn l'autre: & ce d'autāt plus que vous voyez approcher le iour.

26. Ἑκουσίως γὰρ ἁμαρτανόντων ἡμῶν μετὰ τὸ λαβεῖν τὴν ἐπίγνωσιν τῆς ἀληθείας, οὐκ ἔτι περὶ ἁμαρτιῶν ἀπολείπεται θυσία.

Car ſi nous pechons volontairemēt apres auoir receu la cognoiſſāce de verité, il ne reſte plus ſacrifice pour les pechés:

27. Φοβερὰ δέ τις ἐκδοχὴ κρίσεως. καὶ πυρὸς ζῆλος ἐσθίειν μέλλοντος τοὺς ὑπεναντίους.

Mais vne attente terrible de iugement, vne ferueur de feu qui doit deuorer les aduerſaires.

28. Ἀθετήσας τις νόμον μωσέως, χωρὶς οἰκτιρμῶν ἐπὶ δυσὶν ἢ τρισὶ μάρτυσιν ἀποθνήσκει.

Si quelcun auoit meſpriſé la Loy de Moyſe, il mouroit ſans aucune miſericorde, ſur le teſmoignage de deux, ou de trois.

CAP. X.	Das X. Capitel.	Kapitola X.
23. Teneamus ſpei noſtræ confeſſionem indeclinabilem, fidelis enim eſt qui repromiſit.	23. Vnd laſſet vns halten an der bekentniß der Hoffnung / vnnd nicht wancken / denn er iſt trew / der ſie verheiſſen hat.	23. A držme naděge naſſý wyznánij nepochybně neb geſt wěrný kterýž nám zaſlijbil.
Let vs keepe the profeſſion of our hope/without wauering/for he is faithfull that promiſed.	Oc lader oſſ bliffue ved Haabens Bekendelſe/ oc icke verewſtadige/ Thi hand er trofaſt ſom det loffuede.	Trzymaymy wyznánie nádzieie nie chwieiąc ſię boć wierny ieſt ten ktory obiecał.
24. Et conſideremus inuicem in prouocationem charitatis & bonorum operum.	24. Vnd laſſet vns vntereinander vnſer ſelbs warnemen/mit reitzen zur Liebe vnd guten wercken.	24. A pilni buďme ſebe/ ponaukagijce gedni druhých k Láſce a k dobrým ſkutkuom.
And let vs conſider one another/to prouoke vnto loue/and to good workes.	Oc lader oſſ tage vare paa oſſ ſelff indbyrdis/met tilſkyndelſe til kærlighed oc gode Gerninger.	Y przypátrzaymy ſię iedni drugim ku pobudzániu miłośći y dobrych vczynkow.
25. Non deſerentes collectionem noſtram, ſicut conſuetudinis eſt quibuſdam, ſed conſolantes, & tanto magis quantó videritis appropinquantem diem.	25. Vnnd nicht verlaſſen vnſer verſamlung/wie etliche pflegen/ ſondern vntereinander ermahnen / vnd das ſo vil mehr / ſo vil jhr ſehet / daß ſich der tag nahet.	25. Neopauſſtěgijce ſhromážděnij naſſeho/ yakož obyčeg magij někteřij / ale těſſýce ſebe/ a tijm wijce čijm den Saudný blijže geſt.
Not forſaking the felowſhippe that wee haue among our ſelues/as the maner of ſome is: but let vs exhorte one another/ and that ſo much the more/ becauſe yee ſee that the day draweth neere	Oc icke forlade vor Forſamling/ ſom nogle plege/men formane huer andre / oc det ſaa meget diſſ mere/ ſom i ſee/ at dagen er nær hoſſ.	Nie opuſzczáiąc ſpolecznego zgromádzenia náſzego / iáko máią obyczay niekthorzy / y owſzem vpominaymy iedni drugich / á to tym więcey / iż widźićie żeć ſię on dźień przybliża.
26. Voluntariè enim peccantibus nobis poſt acceptã notitiam veritatis, iam non relinquitur pro peccatis hoſtia.	26. Denn ſo wir mutwillig ſündigen / nach dem wir die erkentniß der Warheit empfangen haben / haben wir förder kein ander Opffer mehr für die Sünde.	26. Neb dobrowolně hřeſſijcým nám po přigetij známoſti prawdy / giž nenij pozůſtawena za hřijchy oběť:
For if we ſinne willingly after that we haue receiued the knowledge of the trueth/there remaineth no more ſacrifice for ſinnes.	Thi at ſynde wi fortredelige / efſter wi haffue anammet Sandheds bekendelſe/da haffue wi fremdelis icke andet Offer mere for ſynden.	Abowiem ieſlibyſmy dobrowolnie zgrzeſzyli po wźięćiu vznánia prawdy/iużći dáley nie zoſthawá ofiárá zá grzech.
27. Terribilis autem quædam expectatio iudicii, & ignis æmulatio, quæ conſumptura eſt adverſarios.	27. Sondern ein ſchrecklich warten des Gerichtes vnd des Feuereyffers/ der die Widerwertigen verzehren wirdt.	27. Ale očekáwanij yakés hrozné Saudu / a ohně prudkoſti / kterýž ſpálij protiwnijky.
But a fearefull looking for of iudgement / and violent fire / which ſhall deuoure the aduerſaries.	Men en gruſelig foruentelſe efſter Dommen oc den nidkære ild/ ſom ſkal fortære de Genſtridige.	Ale ſtráſzliwe nieiákie oczekáwánie ſądu / y zápalenia ogniá / ktory pożrze przećiwniki.
28. Irritam quis faciens legem Moyſi: ſine ulla miſeratione, duobus vel tribus teſtibus moritur.	28. Wenn jemand das Geſetz Moſi bricht / der muß ſterben ohn Barmhertzigkeit / durch zween oder drey Zeugen.	28. A přeſtaupil-li by kdo Zákon Moyžijſſůw/ bezewſſý lijtoſti pod dwěma neb třmi ſwědky vmijrá:
He that deſpiſeth Moſes law/dieth without mercy vnder two /or three witneſſes.	Naar nogen bryder Moſe Low / da ſkal hand dø vden Barmhertighed / formedelſt thu eller try Vidne.	Ktho by odrzućił zakon Moiżeſzow/ bez miłoſierdzia ná świádectwo dwu abo trzech vmiera.

י

29 כְּמָא סָבְרִין אַנְתּוּן
יַתִּירָאִית מְסַם־בְּרִישָׁא
נְקַבֵּל אֵינָא דְּדָשֵׁהּ לִבְרֵהּ
דַּאלָהָא וְחַשֵּׁב דְּמָא ד
דְּדִיַתֵּקָא דִּילֵהּ אֵיךְ דְּכָל—
נָשׁ דְּבָהּ אֶתְקַדַּשׁ וְצַעַר ל
לְרוּחָא דְּטַיְבוּתָא׃

Di quanto peggior ſupplitio penſate voi che ſarà degno colui che ſi ſarà meſſo il Figliuol di Dio ſotto i piedi, & harà tenuto il ſangue del Teſtamento, par ilquale era ſtato ſantificato, come coſa profana, & harà ingiuriato lo Spirito de la gratia?

30 יָדְעִינַן לְהַו דְּאָמַר ד
דְּדִילִי הִי תְּבַעְתָּא וְאֶנָא
אֶפְרוּעַ וְתוּב דְּיָדוֹן מָרְיָא
לְעַמֵּהּ׃

Perche noi ſappiamo chi è colui che ha detto, A me s'appartien la vendetta, & io la renderò, dice il Signore. E di piu, il Signor giudicarà il ſuo popolo.

31 דְּחִלְתָּא הִי רַבְּתָא
לְמֶפַּל בְּאִידַוְהִי דַּאלָהָא
חַיָּא׃

Horribil coſa è il cader ne le mani di Dio viuente.

32 אֶתְדַּכַּרוּ הָכִיל לְיַוְמָתָא
קַדְמָיֵא הָנוּן דַּבְהוֹן קַבֶּלְתּוּן
מַעְמוּדִיתָא וַאגוֹנָא רַבָּא
סַיְבַּרְתּוּן דְּחַשָׁא׃

Ricordateui de primi giorni, ne iquali voi eſſendo ſtati illuminati, ſoſteneſte vn gran combattimento d'afflittioni.

33 בְּחֶסְדָּא וּבְאוּלְצָנָא
וְדַהְוִיתוּן חֶזְוָנָא וְאָף א
אֶשְׁתַּוְתַּפְתּוּן לַאנָשָׁא דְּהָלֵין
סַיְבַּרוּ׃

Parte che con obbrobrij & oppreſſioni fuſte fatti publico ſpettacolo, e parte fuſte fatti compagni di quelli che ſi trouauano in tale ſtato.

34 וְכָאֵב לְכוֹן עַל אִילֵין
דַּאסִירִין וַחֲטוּפְיָא —
דְּנֶכְסַיְכוֹן בְּחַדוּתָא סי
סַיְבַּרְתּוּן מְטוּל דְּיָדְעִין א
אַנְתּוּן דְּאִית לְכוֹן קֶנְיָנָא
בִּשְׁמַיָּא דְּמִיַּתַּר וְלָא עָבַר׃

Percioche voi fuſte ancor partecipi de l'afflittioni de miei legami, e riceueſte con allegrezza la rapina de le facultà voſtre, conoſcendoui hauere in voi ſteſſi vna miglior ſoſtantia ne cieli, e durabile.

י

29 כַּמָּה יוֹתֵר חוֹשְׁבִים אַתֶּם
כִּי־גָדוֹל יִהְיֶה אֵידָם וְחָשׁ עֲתִידוֹת
לוֹ אֲשֶׁר מְבוֹסֵס אֶת־בֶּן אֱלֹהִים
וְאֶת־דַּם בְּרִיתוֹ טָמֵא חוֹשֵׁב
אֲשֶׁר בּוֹ נִקְדַּשׁ וְאֶת־רוּחַ חֵן
מְגַדֵּף הוּא׃

Quanto penſays que ſera mas digno de mayor caſtigo, el que hollàre àl Hijo de Dios; y tuuiere por immunda la ſangre del Teſtamento en laqual fue ſanctificado, y hiziere affrenta àl Eſpiritu de la gracia?

30 כִּי־יָדַעְנוּ אוֹתוֹ אֲשֶׁר אָמַר
לִי נָקָם וְשִׁלֵּם נְאֻם יְהוָה וְעוֹד
כִּי יָדִין יְהוָה עַמּוֹ׃

Sabemos quien es elque dixo, Mia es la vengança, yo daré el pago, dize el Sennor, Y otra vez, El Sennor juzgara ſu pueblo.

31 כִּי־בֶהָלָה הִיא לִנְפּוֹל בִּידֵי
אֵל־חָי׃

Horrenda coſa es caer en las manos del Dios biuo.

32 וְזִכְרוּ יָמִים רִאשׁוֹנִים אֲשֶׁר
תֵּאוֹרוּ וְנִלְחַמְתֶּם מִלְחַם יְהוָה
גָּדוֹל וַחֲזַקְתֶּם וַאֲמַצְתֶּם בְּעֵינֵיכֶם׃

Traed empero à la memoria los dias paſſados en los quales deſpues de auer recibido la luz, ſuffriſtes gran combate de affliciones.

33 כִּי־בָרִאשׁוֹנָה הֱיִיתֶם לְחֶרְפָּה
בִּמְצוּקוֹת וּלְמָשָׁל בְּעֵינֵי כָל־
הָאֲנָשִׁים וְשֵׁנִית הֱיִיתֶם כְּמוֹהֶם
אֲשֶׁר עָשׂוּ כַּדְּבָרִים הָאֵלֶּה׃

De vna parte ciertamente con vituperios y tribulaciones ſacados en theatro: y de otra parte hechos companneros de losque eſtauan en tal eſtado.

34 וְגַם עֲנִיתֶם בַּאֲסוּרַי וְאֶת־
בִּזַּת רְכוּשְׁכֶם בְּשִׂמְחָה לְקַחְתֶּם
עֲלֵיכֶם כִּי יְדַעְתֶּם כִּי־יֵשׁ לָכֶם
בְּנַפְשְׁכֶם יְקוּם טוֹב מִמֶּנּוּ
בַּשָּׁמַיִם מְעוֹדֵד לָעַד׃

Porque de mis priſiones tambien hos reſentiſtes conmigo, y el robo de vueſtros bienes padeciſtes con gozo conociendo que teniades en voſotros vna mejor ſuſtancia en los cielos, y que permanece.

ι.

29. Πόσῳ δοκεῖτε χείρονος ἀξιωθήσεται τιμωρίας ὁ τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ καταπατήσας, καὶ τὸ αἷμα τῆς διαθήκης κοινὸν ἡγησάμενος, ἐν ᾧ ἡγιάσθη, καὶ τὸ πνεῦμα τῆς χάριτος ἐνυβρίσας;

Combien pires tormens cuidez-vous que deſeruira celui qui aura foulé aux pieds le Fils de Dieu, & tenu pour choſe profane le ſang de l'alliance, par lequel il auoit eſté ſanctifié: & qui aura outragé l'Eſprit de grace.

30. Οἴδαμεν γὰρ τὸν εἰπόντα, ἐμοὶ ἐκδίκησις, ἐγὼ ἀνταποδώσω, λέγει κύριος· καὶ πάλιν, κύριος κρινεῖ τὸν λαὸν αὐτοῦ.

Car nous cognoiſſons celui qui a dit, A moi eſt la vengeance, & ie le rendrai, dit le Seigneur. Et derechef, Le Seigneur iugera ſon peuple.

31. Φοβερὸν τὸ ἐμπεσεῖν εἰς χεῖρας θεοῦ ζῶντος.

C'eſt choſe terrible de tomber ès mains du Dieu viuant.

32. Ἀναμιμνήσκεσθε δὲ τὰς πρότερον ἡμέρας, ἐν αἷς φωτισθέντες, πολλὴν ἄθλησιν ὑπεμείνατε παθημάτων.

Ramenteuez-vous les iours precedens, eſquels apres auoir eſté illuminés, vous auez ſouſtenu grand combat de ſouffrances:

33. Τοῦτο μὲν, ὀνειδισμοῖς τε καὶ θλίψεσι θεατριζόμενοι· τοῦτο δὲ, κοινωνοὶ τῶν οὕτως ἀναστρεφομένων γενηθέντες.

Quand d'vne part vous auez eſté eſchaffaudés deuant tous par opprobres & tribulations: & quand d'autre part vous auez eſté faits compagnons de ceux qui eſtoyent ainſi haraſſés.

34. Καὶ γὰρ τοῖς δεσμοῖς μου συνεπαθήσατε, καὶ τὴν ἁρπαγὴν τῶν ὑπαρχόντων ὑμῶν μετὰ χαρᾶς προσεδέξασθε, γινώσκοντες ἔχειν ἑαυτοῖς κρείττονα ὕπαρξιν ἐν οὐρανοῖς, καὶ μένουσαν.

Car vous auez auſſi eſté participans de l'affliction de mes liens, & auez receu en ioye le rauiſſement de vos biens: cognoiſſans en vous-meſmes que vous auez vne meilleure cheuance ès cieux, & qui eſt permanente.

CAP. X.

29. Quanto magis putatis deteriora mereri ſupplicia qui filium Dei conculcaverit, & ſanguinem teſtamenti pollutum duxerit, in quo ſanctificatus eſt, & ſpiritui gratię contumeliam fecerit?

Of how much ſorer puniſhment ſuppoſe yee ſhall he be worthy / which treadeth vnder foote the ſonne of God / and counteth the bloud of the Teſtament as an vnholy thing / wherewith he was ſanctified / and doeth deſpite the Spirite of grace?

30. Scimus enim qui dixit, Mihi vindictã, ego retribuã. Et iterum: Quia iudicabit Dominus populum ſuum.

For we knowe him that hath ſaid / Vengeance belongeth vnto me: I will recompence /ſayeth the Lorde. And againe/ The Lord ſhall iudge his people.

31. Horrendum eſt incidere in manus Dei viventis.

It is a fearefull thing to fall into the hands of the liuing God.

32 Rememoramini autem priſtinos dies: in quibus illuminati, magnum certamen ſuſtinuiſtis paſſionum.

Nowe call to remembrance the dayes that are paſſed/in the which/ after yee had receiued light / ye endured a great fight in afflictions.

33. Et in altero quidem opprobriis, & tribulationibus ſpectaculum facti: in altero autem ſocii taliter converſantium effecti.

Partly while you were made a gazing ſtocke both by reproches /and afflictions / & partly while ye became companions of them which were ſo toſſed to and fro.

34. Nam & vinctis compaſſi eſtis: & rapinam bonorum veſtrorum cum gaudio ſuſcepiſtis, cognoſcẽtes vos habere meliorem & manentem ſubſtantiam.

For both yee ſorowed with mee for my bondes / and ſuffred with ioy the ſpoiling of your goods/ knowing in your ſelues howe that ye haue in heauen a better/ and an enduring ſubſtance.

Das X. Capitel.

29. Wie vil meinet jhr/ ärger ſtraff wirdt der verdienen/ der den Sohn Gottes mit füſſen tritt / vnnd das Blut des Teſtaments vnrein achtet/ durch welches er geheiliget iſt / vnd den Geiſt der Gnaden ſchmähet?

Huor meget verre ſtraff mene i/ at den ſkal fortiene/ ſom traader Guds Søn met føder / oc acter Teſtamentens blod at vere wrent/formedelſt huilcket hand er helliget/ oc beſkemmer Naadens Aand ?

30. Denn wir wiſſen den / der da ſaget: Die Rache iſt mein/ ich will vergelten/ ſpricht der HERR. Vnd abermal / Der HERR wird ſein Volck richten.

Thi wi vide den/ ſom ſiger/ Heffnen er min/ Jeg vil betale/ ſiger HERREN. Oc atter igen HERREN ſkal døme ſit Folck.

31. Schrecklich iſts / in die Hände des lebendigen Gottes zufallen.

Det er forferdeligt/ at falde i den leffuende Guds hender.

32. Gedencket aber an die vorigen tage/ in welchen jhr erleuchtet / erduldet habt einen groſſen Kampff des leidens.

Tencker oc paa de fremfarne dage/i huilcke/ i vaare opliuſde/ oc lede en ſtor pinactelig Strid.

33. Zum theil ſelbs durch ſchmach vnd trübſal ein Schawſpil worden. Zum theil/ gemeinſchafft gehabt mit denen / den es alſo gehet.

En part ſelff/forſmedelſe oc drøffuelſe/oc ere bleffne it Vidunder/ En part/ at i haffde ſamfund met dem/ der det ſaa gick.

34. Denn jr habt mit meinen Banden mitleiden gehabt / vnd den raub ewer gütter mit freuden erduldet/als die jhr wiſſet/ daß jr bey euch ſelbſt eine beſſere vnd bleibende Haabe im Himmel habt.

Thi at i haffde metlidelſe met mine Baand / oc lede met glæde at de røffuede eders Godz/ ſom i der vide / at i haffue hoſſ eder ſelff en bedre oc varafftig Boſkaff i Himmelen.

Kapitola X.

29. Mnohěm wjce za to držte/ že wětſſých muk ſobě zaſluhuge ten kdožby Syna Božijho potlačowal/ a krew Zákona za poſſkwrněnau měl/ w kterěžto poſwěcen geſt/ a Duchu miloſti včinil potupu.

Jakož mnimaćie/ iż dáleko ſrożſze karánie záſłuży ten ktoryby Syná Bożego podeptał/ y krew przymierza/ przez ktora był poświecony/ pokaláná być rozumiał/ y Duchá łáſki zelżył?

30. Známě zagiſtě toho který řekl: Mně pomſta/ a yáť zaplatijm. A opět: Sauditi bude PAn Lid ſwůg.

Abowiem znamy tego ktory powiedział/ Mniec należy pomſthá/ iać oddam/ mowi Pan/ Y záſie/ Pan ſądźić będźie lud ſwoy.

31. Hrozně geſt vpadnauti w ruce Boha žiwého.

Stráſzliwać rzecz ieſth wpáść w rece Bogá żywego.

32. A protož zpomijnayte na dny prwnij/ w kterýchžto oſwijceni gſauce/ weliký bog ſnáſſeli gſte vtrpenij;

Rozpomnićież ná dni pierwſze/ w ktorych będąc oświeceni podieliśćie wielkie bolowánie vćiſkow.

33. A gednák zagiſtě pro pohaněnij a zámutky/ diwadlem gſte včiněni: gednák zaſe včiněni gſte Towaryſſy/ těch kteřijž w těmž trápenij byli.

Cześcia gdy łekkośćiami y vćiſki ieſteśćie wyſtáwieni ná podźiw/ cześcia też gdyśćie ſie ſtáli towárzyſzmi tych z ktoremi ſie ták obchodzono.

34. Neb y k wězňům lijtoſtiwě gſte ſe okazowali: A když wám waſſe ſtatky brali/ s radoſtij gſte to přigijmali/ wědauce že lepſſý a trwánliwěgſſý zbožij máte w Nebeſých.

Abowiemeśćie z więźienia mego zemna żáłość mieli y pobránie máietnośći wáſzych przyieliśćie z weſelem/ wiedząc iż lepſzą á trwáłą máietność maćie w niebie.

י

35 לָא הָכִיל תּוֹבְדוּן גַּלְיוּת אַפָּא דְּאִית לְכוֹן דַּעְתִיד לָהּ אַגְרָא סַגִּיאָא׃

Non gittate dunque via la voſtra confidentia, laquale ha gran rimuneratione.

36 מְסַיבַּרְנוּתָא הוּ גֵּיר מֶתְבַּעְיָא לְכוֹן דְּתֶעְבְּדוּן צֶבְיָנָא דַּאלָהָא וְתֶסְבוּן מוּלְכָּנָא׃

Perche voi hauete biſogno di patientia: accioche come hauerete fatta la volontà di Dio, ne riportiate la promeſſa.

37 מֶטוּל דְּקַלִיל הוּ וּבְנָא וְטָב וְעוּר דְּיאָתֵא הָו דְּאָתֵא וְלָא יְוַחַר׃

Imperoche ancor fra vn pochetto di tempo colui che dee venire, verrà, e non tardarà.

38 כְּאנָא דֵּין מֶן הַימָנוּתָא דִּילִי יַחֵא וְאֶן מֶתְקַטְעָא לֵהּ לָא צָבְיָא בֵּהּ נַפְשִׁי׃

E il giuſto viuerà per fede: Ma ſe qualcuno ſi ſottrae, non piace à l'anima mia.

39 חְנַן דֵּין לָא הְוַין דְּקוּשְׁעָא דַּמּוּבְלָא לַאבַדָּנָא אֶלָּא דְּהַימָנוּתָא דַּמְקַנְיָא לַן נַפְשַׁן׃

Ma noi non ſiamo di quelli che ſi ſottraggono à perditione: anzi ſeguitiamo la feda à la conſeruatione dell'anima.

י א

1 אִיתֶיהָ דֵּין הַימָנוּתָא פִּיסָא עַל אִילֵין דְּאִיתַיְהוֹן בְּסַבְרָא אַיךְ הָו דַּהְוַי לְהֵין בְּסוּעָרְתָא וְגֶלְיָנָא דְּאִילֵין דְּלָא מֶתְחַזְיָן׃

Hor la fede è vna ſubſiſtentia de le coſe che ſi ſperano, vna dimonſtratione di quelle che non ſi veggono.

2 וּבְהָדָא הְוָת סָהֲדוּתָא עַל קַשִּׁישֵׁא׃

E per queſta gli Antichi hanno riceuuta teſtimonianza.

3 בְּהַימָנוּתָא גֵּיר מ מֶסְתַּכְּלִינַן דְּאֶתְתַּקַּנוּ עַל עָלְמֵא בְּמֶלְּתָא דַּאלָהָא וְהָלֵין דְּמֶתְחַזְיָן הְווֹ מֶן אִילֵין דְּלָא מֶתְחַזְיָן׃

Per fede noi intendiamo eſſere ſtati compoſti i ſecoli per la parola di Dio, a fin che delle coſe che non appariuano ſi faceſſen quelle che ſi veggono.

י

35 לָכֵן אַל תַּשְׁלִיכוּ אַחֲרֵיכֶם אֶת־מִבְטַחֲכֶם לַאֲשֶׁר יֶשׁ־לָהּ גְּמוּלָה רַבָּה׃

No perdays pues eſta vueſtra confiança, que tiene grande remuneracion de galardon.

36 כִּי־דְמִיָּה צְרִיכָה וְתִשְׁוֶה לָכֶם לַעֲשׂוֹת אֶת־רְצוֹן אֱלֹהִים וּלְקַבֵּל אֶת־הַמַּאֲמָר׃

Porque la paciencia hos es neceſſaria, paraque auiendo hecho la voluntad de Dios ayays la promeſſa.

37 כִּי־עוֹד מְעַט מְעַט קָטֹן וּבוֹא יָבוֹא וְלֹא יְאַחֵר׃

Porque aun vn poquito, vn poquito, y el que ha de venir vendrá, y no tardará.

38 וְצַדִּיק בֶּאֱמוּנָתוֹ יִחְיֶה וְאִם עֻפְּלָה לֹא יָשְׁרָה נַפְשׁוֹ בּוֹ׃

Mas el juſto biuirá por la fe: mas el que ſe retiráre, no agradará à mi alma.

39 וַאֲנַחְנוּ לֹא הָיִינוּ בְּנֵי־הָעֹפֶל לַאֲבַדָּה כִּי־אִם בְּנֵי־אֱמוּנָה לִקְנוֹת אֶת־הַנָּפֶשׁ׃

Pero noſotros no ſomos tales que nos retiremos para perdicion, ſi no fieles para ganancia del alma.

י א

1 וְהִנֵּה אֱמוּנָה יְקוּם הַמְקֻוִּים הִיא וְתוֹכַחַת אֱמֶת הַדְּבָרִים לֹא נִרְאִים׃

Es pues la Fe, la ſuſtancia de las coſas que ſe eſperan, la demonſtracion de las coſas que no ſe veen.

2 וּבָהּ הוּעֲדוּ הַקַּדְמוֹנִים׃

Porque por eſta alcançaron teſtimonio los viejos.

3 בֶּאֱמוּנָה מְבִינִים אֲנַחְנוּ כִּי־נָכוֹן הָעוֹלָם בִּדְבַר אֱלֹהִים כִּי־מִבְּלִי־מָה נִרְאָה נַעֲשׂוּ כָּל־אֲשֶׁר נִרְאִים׃

Por la Fe entendemos auer ſido compueſtos los ſiglos por la palabra de Dios ſiendo hecho loque ſe vee de lo que no ſe via.

ι'.

35. Μὴ ἀποβάλητε οὖν τὴν παρρησίαν ὑμῶν, ἥτις ἔχει μισθαποδοσίαν μεγάλην.

Ne reiettez donc point au loin voſtre confiance, laquelle a grande remuneration.

36. Ὑπομονῆς γὰρ ἔχετε χρείαν, ἵνα τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ ποιήσαντες κομίσησθε τὴν ἐπαγγελίαν.

Car vous auez beſoin de pacience, afin qu'ayans fait la volonté de Dieu, vous en rapportiez la promeſſe.

37. Ἔτι γὰρ μικρὸν ὅσον ὅσον, ὁ ἐρχόμενος ἥξει, καὶ οὐ χρονιεῖ.

Car encore tant ſoit peu de temps, & celui qui doit venir, viendra; & ne tardera point.

38. Ὁ δὲ δίκαιος ἐκ πίστεως ζήσεται· καὶ ἐὰν ὑποστείλεται, οὐκ εὐδοκεῖ ἡ ψυχή μου ἐν αὐτῷ.

Or le iuſte viura de foy: mais ſi quelcun ſe ſouſtrait, mō ame ne prend point plaiſir en lui.

39. Ἡμεῖς δὲ οὐκ ἐσμὲν ὑποστολῆς εἰς ἀπώλειαν, ἀλλὰ πίστεως εἰς περιποίησιν ψυχῆς.

Mais nous ne ſommes point pour nous ſouſtraire à perdition, ains pour ſuiure la foy pour la conſeruation de l'ame,

ΚΕΦΑΛ. ια'.

Ἔστι δὲ πίστις, ἐλπιζομένων ὑπόστασις, πραγμάτων ἔλεγχος οὐ βλεπομένων.

Or la foy eſt vne ſubſiſtence des choſes qu'on eſpere, & demonſtrance des choſes qu'on ne voit point.

2. Ἐν ταύτῃ γὰρ ἐμαρτυρήθησαν οἱ πρεσβύτεροι.

Car par icelle ont les anciens obtenu teſmoignage.

3. Πίστει νοοῦμεν κατηρτίσθαι τοὺς αἰῶνας ῥήματι θεοῦ, εἰς τὸ μὴ ἐκ φαινομένων τὰ βλεπόμενα γεγονέναι.

Par foy entendons-nous que les ſiecles ont eſté ordonnés par la Parole de Dieu, de ſorte que les choſes qui ſe voyent, n'ont point eſté faites de choſes qui apparuſſent.

CAP. X.

35. Nolite itaque amittere confidentiam veſtram; quæ magnam habet remunerationem.

Caſt not away therefore your confidence which hath great recompence of reward.

36. Patientia enim vobis neceſſaria eſt: ut voluntatem Dei facientes, reportetis promiſſionem.

For ye haue neede of patience / that after yee haue done the will of God / yee might receiue the promes.

37. Adhuc enim modicum, aliquantulumque, qui venturus eſt, veniet, & non tardabit.

For yet a very litle while / and he that ſhall come/ will come/ and will not tary.

38. Iuſtus autem meus ex fide vivit, quòd ſi ſubtraxerit ſe: non placebit animæ meæ.

Nowe the iuſt ſhall liue by faith: but if any withdraw him ſelfe/ my ſoule ſhall haue no pleaſure in him.

39. Nos autem non ſumus ſubtractionis filii in perditionem: ſed fidei in acquiſitionem animæ.

But wee are not they which withdrawe our ſelues vnto perdition / but followe faith vnto the conſeruation of the ſoule.

CAP. XI.

EST autem fides, ſperandarum ſubſtãtia rerum, argumentum non apparentium.

Nowe faith is the grounde of thinges / which are hoped for / and the euidence of thinges which are not ſeene.

2. In hac enim teſtimonium conſecuti ſunt ſenes.

For by it our Elders were well reported of.

3. Fide intelligimus aptata eſſe ſecula verbo Dei: ut ex inviſibilibus viſibilia fierent.

Through faith wee vnderſtand that the world was ordained by the worde of God / ſo that the thinges which wee ſee/ are not made of thinges / which did appeare.

Das X. Capitel.

35. Werffet ewer vertrawen nicht weg / welches ein groſſe belohnung hat.

Kaſter eders forhaabelſe icke bort / huilcken ſom haffuer en ſtor Betalning.

36. Gedult aber iſt euch noth / auff daß jr den willen Gottes thut / vnd die verheiſſung empfahet.

J haffue oc taalmodighed behoff/ at i kunde gøre Guds vilie/ oc anamme Foriettelſen.

37. Denn noch über eine kleine weile. So wirdt kommen der da kommen ſoll/ vnd nicht verziehen.

Thi end nu om en liden ſtund / da kommer den/ ſom komme ſkal/ oc icke tøffue.

38. Der Gerechte aber wirdt deß Glaubens leben. Wer aber weichen wirdt / an dem wird meine Seele kein gefallen haben.

Oc den Retferdige ſkal leffue aff Troen. Men huo ſom viger / til hannem ſkal min Siel icke haffue behagelighed.

39. Wir aber ſind nicht von denen die da weichen/ vnnd verdampt werden/ ſondern von denen / die da glauben vnd die Seele erretten.

Oc wi ere icke aff dem / ſom vige oc bliffue fordømde/ men aff dem/ ſom tro/ oc redde deris Siele.

Das XI. Capitel.

Es iſt aber der Glaube eine gewiſſe zuverſicht deß / das man hoffet/ vnd nicht zweifeln an dem / das man nicht ſihet.

OC Troen er/ en vis tillid / til det/ ſom mand haabis/ oc icke tuile paa det/ ſom mand icke ſeer.

2. Durch den haben die Alten Zeugniß überkommen.

Formedelſt hende finge de Gamle vidniſbryd.

3. Durch den Glauben mercken wir / daß die Welt durch Gottes Wort fertig iſt / daß alles / das man ſihet/ auß nichte worden iſt.

Formedelſt Troen mercke wi/ at Verden er bered ved Guds ord/ at alt det ſom mand ſeer / er bleffuet aff inted.

Kapitola X.

35. Protož nevpauſſtěgte od dauffánij waſſeho/ kteréž má welikau odplatu.

Nie odrzucaycież tedy vfánia wáßego ktore ma wielka zapláte.

36. Trpěliwoſti zagiſté wám potřebij geſt/ abyſſte wuoli Božij činijce/ doſáhli zaſlijbenij.

Abowiem ćierpliwośći potrzebuiećie/ ábyśćie vczyniwßy wola Boza/ otrzymali obietnice.

37. Nebo geſſtě po malém čaſu ten kterýž má přigijti přigde/ a nebudeť meſſkati.

Boć ießcze barzo máluczki czás ieſt/ á ten ktory ma przyść/ przyidzieć á nie omießka.

38. Sprawedliwý pak můg z Wijry žiw geſt. Pakli ſe odtrhne/ nebude ſe lijbiti duſſy mé.

A ſpráwiedliwy z wiáry żyć bedzie/ ále ieſliby ſie kto ſtrádal/ nie kocha ſie w nim dußá moia.

39. Ale my negſme Synowé odtrženij k zatracenij/ ale Wijry k nabytij žiwota ꝛ

Ale my nie ieſteſmy tá ktemi/ ábyſmy ſie ſtrádáli ná zginienie/ ale ktorzy wierzymy na zbáwienie duße.

Kapitola XI.

Wijra pak/ geſt podſtata těch wěcý o kterýchž geſt naděge/ důwod newiditedlných.

A Wiáráć ieſt grunth rzeczy ktorych ſie nádziewamy y okázánie nie widomych.

2. Wěť zagiſté/ ſwědectwij doſſli Stařij Otcowé.

Abowiemći przez nie świádectwo otrzymáli przodkowie.

3. Wěrau porozumijwáme/ že včiněni gſau wěkowé ſlowem Božijm/ aby z newiditedlných wěcý byly widitedlné.

Wiára rozumiemy/ iż świáth ſpráwion ieſt ſłowem Bożym/ ták iż rzeczy ktore widzimy ſtháły ſie z rzeczy nie widomych.

יא

4 בְּהַיְמָנוּתָא קָרֵב הָבֵיל
דִּבְחְתָא דַּמְיַתְּרָא טָב מֶן
דְּקָאֵין לַאלָהָא וּמֶטוּלָתָהּ
הֲוָת עֲלַוְהִי סָהֲדוּתָא
דְּכֵאנָא הוּ וַסְהֶד עַל
קוּרְבָּנֵהּ אֲלָהָא וּמֶטוּלָתָהּ
אָף כַּד מִית מְמַלֵּל׃

Per fede Abel offerſe à Dio piu ampio ſacrifitio, che Cain, per laquale hebbe teſtimonianza d'eſſer giuſto, rendendo Iddio teſtimonio de ſuoi doni: e per eſſa parla ancora eſſendo morto.

5 בְּהַיְמָנוּתָא אֶשְׁתַּנִּי
חֲנוֹךְ וּמוֹתָא לָא טְעֶם
וְלָא אֶשְׁתְּכַח מֶטוּל
דְּשַׁנְּיֵהּ אֲלָהָא וּמֶן קְדָם
דִּישַׁנְּיוּהִי גֵּיר הֲוָת עֲלַוְהִי
סָהֲדוּתָא דְּאֶשְׁתַּפַּר לַאלָהָא׃

Per fede Enoc fu traſportato, accioche non vedeſſe la morte: non ſi trouò piu, percioche Iddio l'haueua traſportato. Perche prima ch'ei fuſſe traſportato hebbe teſtimonianza d'eſſer piaciuto à Dio.

6 דְּלָא הַיְמָנוּתָא דֵּין לָא
מֶשְׁכַּח אְנָשׁ דְּנֶשְׁפַּר
לַאלָהָא חַיָּב הוּ גֵּיר מַן
דְּמֶתְקַרַב לְוָת אֲלָהָא
דְּנְהַיְמֶן דְּאִיתוֹהִי וַלְאַילֵין
דְּבָעֵין לֵהּ יָהֵא פָּרוֹעָא׃

E ſenza fede è impoſſibile piacergli: imperoche biſogna che chi viene à Dio, creda che Iddio ſia, e ch'egli ſia rimuneratore di quelli ch'l cercano.

7 בְּהַיְמָנוּתָא נוּחַ כַּד
אֶתְמַלַּל עַמֵּהּ עַל אַילֵין
דְּלָא מֶתְחַזְיָן הֲוַי דְּחֶל
וַעֲבַד לֵהּ קֵבוּתָא לְחַיָּא
דְּבְנַי בַּיְתֵהּ דְּבָהּ חַיְּבֵהּ
לְעָלְמָא וַהֲוָא יָרְתָא
דְּכֵאנוּתָא דְּבְהַיְמָנוּתָא׃

Per fede Noè, eſſendo ſtato per diuina riuelatione auuiſato di quelle coſe che ancor non ſi vedeuano, temendo, apparecchiò l'arca per ſaluamento de la ſua famiglia: per laquale arca condannò il mondo, e fu fatto herede de la giuſtitia, che è ſecondo la fede.

8 בְּהַיְמָנוּתָא אַבְרָהָם כַּד
אֶתְקְרִי אֶשְׁתְּמַע דְּנִפּוֹק
לַאתְרָא הָו דַּעְתִיד הֲוָא
דְּנֵסַב לְיָרְתוּתָא וּנְפַק כַּד
לָא יָדַע הֲוָא לְאַיְנָא אָזֵל׃

Per fede Abraam, eſſendo chiamato, obbedì, andando al luogo ch'ei doueua riceuere in heredità, e partiſſi ſenza ſapere doue s'andaſſe.

יא

4 בֶּאֱמוּנָה מִנְחָה גְדוֹלָה הֶבֶל
מִקַּיִן הֵבִיא לֵאלֹהִים אֲשֶׁר עָלֶיהָ
הוּעַד כִּי־צַדִּיק הוּא וֵאלֹהִים
הוּא הֵעִיד עַל־מִנְחָתוֹ וְכִי־
בַעֲבוּרָהּ מֵת עוֹדֶנּוּ מְדַבֵּר׃

Por la Fe Abel offreció à Dios mayor ſacrificio que Cain: por la qual alcançó teſtimonio de que era juſto, dando Dios Teſtimonio à ſus Preſentes. y defuncto aun habla por ella.

5 בֶּאֱמוּנָה נִלְקַח חֲנוֹךְ וְלֹא רָאָה
אֶת־הַמָּוֶת וְאֵינֶנּוּ כִּי־לָקַח אוֹתוֹ
אֱלֹהִים וּבְטֶרֶם נִלְקַח הוּעַד כִּי־
הִתְהַלֵּךְ אֶת־אֱלֹהִים׃

Por la Fe Enoch fue traipueſto para no ver muerte, Y no fue hallado, porque lo traſpuſo Dios. Y antes que fueſſe traſpueſto tuuo teſtimonio de auer agradado à Dios.

6 כִּי־בִלְתִּי יְכֹלֶת הִיא בִּלְתִּי
אֱמוּנָה לְהִתְהַלֵּךְ אֶת־אֱלֹהִים כִּי־
צָרִיךְ לוֹ אֲשֶׁר יִקְרַב אֶל־אֱלֹהִים
לְהַאֲמִין כִּי־יְהוָה הוּא וְכִי־גוֹמֵל
עַל־אֲשֶׁר יְבַקְשׁוּהוּ׃

Sin Fe empero es impoſſible agradar à Dios: porque meneſter es que el que à Dios ſe allega, crea Que lo ay: y Que es galardonador de los que lo buſcan.

7 בֶּאֱמוּנָה נֹחַ לָקַח מַעֲנֶה
מֵאֱלֹהִים עַל־אֲשֶׁר לֹא נִרְאִים
וְכִי־יָרֵא אֱלֹהִים הוּא עָשָׂה אֶת־
הַתֵּבָה לִישׁוּעַת בֵּיתוֹ אֲשֶׁר בָּהּ
שָׁפַט אֶת־הָעוֹלָם וַיְהִי־יוֹרֵשׁ
הַצְּדָקָה אֲשֶׁר הִיא כֶּאֱמוּנָה׃

Por la Fe Noe auiendo recebido reſpueſta de coſas que aun no ſe vian, aparejó el arca en que ſu caſa ſe ſaluaſſe: por la qual (arca) condenó àl mundo, y fue hecho heredero de la juſticia que es por la Fe.

8 בֶּאֱמוּנָה נִקְרָא אַבְרָהָם שָׁמַע
בְּקוֹל יְהוָה בְּצֵאתוֹ אֶל־הַמָּקוֹם
אֲשֶׁר עָתִיד הָיָה לָקַחַת לְנַחֲלָתוֹ
וַיֵּצֵא גַּם לוֹא יוֹדֵעַ אֵיכָה
יָבוֹא׃

Por la Fe Abraham ſiendo llamado, obedeció para ſalir àl lugar que auia de recebir por heredad: y ſalió ſin ſaber donde yua.

ια'.

4. Πίστει πλείονα θυσίαν ἄβελ παρὰ κάϊν προσήνεγκε τῷ θεῷ, δι᾽ ἧς ἐμαρτυρήθη εἶναι δίκαιος, μαρτυροῦντος ἐπὶ τοῖς δώροις αὐτοῦ τοῦ θεοῦ· καὶ δι᾽ αὐτῆς ἀποθανὼν ἔτι λαλεῖται.

Par foy a offert Abel plus excellent ſacrifice à Dieu que Cain: par laquelle il a optenu teſmoignage d'eſtre iuſte, d'autant que Dieu rendoit teſmoignage de ſes dons: & lui eſtant mort, parle encore par icelle.

5. Πίστει ἐνὼχ μετετέθη τοῦ μὴ ἰδεῖν θάνατον· καὶ οὐχ εὑρίσκετο, διότι μετέθηκεν αὐτὸν ὁ θεός. πρὸ γὰρ τῆς μεταθέσεως αὐτοῦ μεμαρτύρηται εὐηρεστηκέναι τῷ θεῷ.

Par foy Enoch a eſté emporté, pour ne point voir la mort: & ne fut point trouué, pource que Dieu l'auoit emporté. Car deuant qu'il fuſt emporté, il a obtenu teſmoignage d'auoir eſté agreable à Dieu.

6. Χωρὶς δὲ πίστεως ἀδύνατον εὐαρεστῆσαι· πιστεῦσαι γὰρ δεῖ τὸν προσερχόμενον τῷ θεῷ, ὅτι ἐστὶ, καὶ τοῖς ἐκζητοῦσιν αὐτὸν μισθαποδότης γίνεται.

Or eſt-il impoſſible de lui eſtre agreable ſans foy: car il faut que celui qui vient à Dieu, croye que Dieu eſt, & qu'il eſt remunerateur à ceux qui le requierent.

7. Πίστει χρηματισθεὶς νῶε περὶ τῶν μηδέπω βλεπομένων, εὐλαβηθεὶς κατεσκεύασε κιβωτὸν εἰς σωτηρίαν τοῦ οἴκου αὐτοῦ, δι᾽ ἧς κατέκρινε τὸν κόσμον, καὶ τῆς κατὰ πίστιν δικαιοσύνης ἐγένετο κληρονόμος.

Par foy Noé, ayant eſté diuinement aduerti des choſes, leſquelles ne ſe voyent point encore, craignit, & baſtit l'arche pour la ſauueté de ſa famille: par laquelle arche il condamna le monde, & fut fait heritier de la iuſtice qui eſt ſelon la foy.

8. Πίστει καλούμενος ἀβραὰμ ὑπήκουσεν, ἐξελθὼν εἰς τὸν τόπον ὃν ἔμελλε λαμβάνειν εἰς κληρονομίαν, καὶ ἐξῆλθε, μὴ ἐπιστάμενος ποῦ ἔρχεται.

Par foy Abraham eſtant appelé, obeit, pour venir au lieu qu'il deuoit receuoir en heritage, & ſe partit ne ſachāt où il alloit.

CAP. XI.

4. Fide, plurimam hoſtiam Abel quàm Cain, obtulit Deo: per quam teſtimonium conſecutus eſt eſſe iuſtus, teſtimonium perhibente muneribus eius Deo, & per illam defunctus adhuc loquitur.

By faith Abel offred vnto God a greater ſacrifice then Cain/ by the which he obtained witnes that he was righteous/ God teſtifying of his giftes: by the which faith alſo he being dead/ yet ſpeaketh.

5. Fide, Henoch translatus eſt, ne videret mortem, & nō inveniebatur: quia tranſtulit illum Deus: ante tranſlationem enim teſtimonium habuit placuiſſe Deo.

Be faith was Enoch taken away/ that hee ſhoulde not ſee death: neither was hee found: for God had taken him away: for before he was taken away/ hee was reported of/ that he had pleaſed God.

6. Sine fide autem impoſſibile eſt placere Deo. Credere enim oportet accedentem ad Deum quia eſt, & inquirentibus ſe remunerator ſit.

But without faith it is vnpoſſible to pleaſe him: for hee that commeth to God/ muſt beleeue that God is/ and that hee is a rewarder of them that ſeeke him.

7. Fide, Noë reſponſo accepto de iis quæ adhuc non videbantur, metuens, aptavit arcam in ſalutem domus ſuæ, per quam damnavit mundum: & iuſtitiæ quæ per fidem eſt, hæres eſt inſtitutus.

By faith Noe being warned of God of the thinges which were as yet not ſeene/ moued with reuerence/ prepared the Arke to the ſauing of his houſholde/ through the which Arke he condemned the worlde/ and was made heire of the righteouſnes/ which is by faith.

8. Fide, qui vocatur Abraham obedivit in locum exire quem accepturus erat in hæreditatem: & exiit neſciens quò iret.

By faith Abraham/ when hee was called/ obeyed God/ to goe out into a place/ which hee ſhoulde afterwarde receiue for inheritance/ and he went out/ not knowing whither he went.

Das XI. Capitel.

4. Durch den Glauben hat Abel Gott ein gröſſer Opffer gethan denn Cain/ durch welchen er zeugniß überkommen hat/ daß er gerecht ſey/ da GOTT zeugete von ſeiner Gabe/ vnd durch denſelbigen redet er noch/ wiewol er geſtorben iſt.

Formedelſt Troen offrede Abel Gud it ſtørre Offer/ end Kain/ formedelſt huilcket hand fick vidniſbyrd at hand er retferdig/ der Gud vidnede om hans Gaffue/ oc ved hannem taler hand end nu/ alligeuel hand er død.

5. Durch den Glauben ward Enoch weggenommen/ daß er den Tod nicht ſehe/ vnd ward nicht erfunden/ darumb daß jn GOTT weg nam. Denn vor ſeinem wegnemen hat er Zeugniß gehabt/ daß er Gott gefallen habe.

Formedelſt Troen bleff Enoch borttagen/ at hand ſkulde icke ſee Døden/ oc hand bleff icke funden/ fordi at Gud tog hannem bort. Thi før hand bleff borttagen/ da haffde hand vidniſbyrd/ at hand behagde Gud.

6. Aber ohne Glauben iſts vnmüglich GOTT gefallen/ Denn wer zu Gott kommen wil/ der muß glauben daß er ſey/ vnd denen/ die jn ſuchen/ ein Vergelter ſein werde.

Men vden Troen er det vmueligt/ at behagis Gud/ thi huo ſom vil komme til Gud/ hand ſkal tro/ at hand er/ oc at hand vil vere deris betalere/ ſom hannem ſøge.

7. Durch den Glauben hat Noe Gott geehret vnd die Archa zubereitet/ zum Heil ſeines Hauſes/ da er ein Göttlichen befelch empfieng von dem das man nicht ſahe/ durch welchen er verdampt die Welt/ vnd hat ererbet die Gerechtigkeit/ die durch den Glauben kompt.

Formedelſt Troen ærede Noe Gud/ oc beredde Arcken/ ſit Huſſ til Salighed/ der hand fick en Guddomelig befalning om det/ ſom mand icke end kunde/ formedelſt huilcken hand fordømde Verden/ oc arffuede den retferdighed/ ſom kommer ved Troen.

8. Durch den Glauben ward gehorſam Abraham/ da er beruffen ward/ außzugehen in das Land/ das er ererben ſolte/ vnd gieng auß/ vnd wuſte nicht wo er hin keme.

Formedelſt Troen bleff Abraham lydig/ der hand bleff kaldet/ til at vdgaa til det Land ſom hand ſkulde arffue/ oc hand gick vd/ oc viſte icke huort hand ſkulde komme.

Kapitola XI.

4. Wěrau/ lepſſý Oběť obětowal Abel nežli Kayn Bohu/ ſkrze kterauž to wyſwědčeno geſt že byl ſprawedliwý/ neb ſam Buoh wydáwal ſwědectwij obětem geho/ a ſkrze Wijru giž vmřew/ geſſtě mluwij.

Wiára Abel więthßa ofiáre ſpráwił Bogu niż Kain/ przez ktorą świádecthwo otrzymał/ iż był ſpráwiedliwy/ á Bog świádectwo dał o darzech iego/ y vmárßy przez nię ießcze mowi.

5. Wěrau/ Enoch přeneſen gt aby newiděl Smrti/ a nenij nalezen/ neb gey Bůh přeneſl. Prwé zagiſté nežli geſt přeneſen/ měl ſwědectwij že ſe lijbil Bohu. Bezwijry pak nelze ſe lijbiti Bohu.

Wiára Enoch był przenieſion áby śmierci nie oglądał/ áni był naleźion/ przetho iż go przenioſł Bog: ábowiem przed thym niż był przenieſion/ otrzymał świádecthwo iż ſie Bogu vpodobał.

6. Muſyť teda kdo chce mijti přijſtup k Bohu/ wěřiti že geſt Bůh/ a těm kteřij ho hledagj/ že geſt odplátce.

A bez wiáry nie może być/ áby ſie mu kto podobał/ ábowiem ktho przyſtepuie do Bogá/ muśi then wierzyć iż ieſt Bog/ á iż zapłáte oddáie tym ktorzy go ßukáią

7. Wěrau/ Noe wzaw odpowěd o těch wěcech kteréž geſſtě nebyly widjny/ boge ſe připrawowal Koráb k zachowánij čeledi ſwé/ ſkrze kterýžto potupil Swět/ a vſtanowen geſt dědicem te ſprawedlnoſti kteráž geſt ſkrze Wijru.

Wiára Noe od Bogá nápomnion y/ o thych rzeczach ktore ießcze nie były widome/ vczćiwośćią przywiedźiony/ zgotował árche ku záchowániu domu ſwego/ przez ktorą árche oſadźił świát/ y ſtał ſie dźiedźicem ſpráwiedliwośći they ktora ieſt z wiáry.

8. Wěrau kterýž ſlowe Abraham/ vpoſlechl Boha/ aby ſſel na mijſto/ kteréž měl wzýti za dědictwij/ y ſſel newěda kam gde.

Wiára wezwány Abráhám/ vſłuchał Bogá/ áby poßedł ná mieyſce kthore dźiedźicźnie wziąć miał/ y wyßedł nie wiedząc gdźie przydź miał.

י א

9 בְּהַיְמָנוּתָא הֲוָא
תַּוְתָּבָא בְּאַרְעָא הָי
דְּאֶתְמַלְכַּת לֵהּ אַיְךְ ד
דִּבְנוּכְרָיְתָא וּבְמַשְׁכְּנָא
עֲמַר עַם אִיסְחָק וְיַעֲקוּב
בְּנַי יָרְתוּתָא דִּילֵהּ ד
דְּמוּלְכָּנָא׃

Per fede andò peregrino ne la terra promeſſa, come in terra aliena, habitando ne padiglioni con Iſaac e Iacob coheredi de la medeſima promeſſa.

10 מְסַכֵּא הֲוָא גֵּיר
לַמְדִינְתָּא דְּשֶׁתְאַסָּתָא
אִית לָהּ דְּאוּמָנָהּ וְעָבוּדָהּ
אֱלָהָא הוּ׃

Percioch'egli aſpettaua la città che haueua i fondamenti, l'artefice e fabricator de laquale, è Iddio.

11 בְּהַיְמָנוּתָא סָרָא
דְּעַקַרְתָּא הֲוָת נֶסְבַת חַיְלָא
דְּתֶתְקַבְּלֵי זַרְעָא וּדְלָא
בְּזַבְנָא דְּשַׁנַיְהּ יֶלְדַת עַל
דְּאַשְׁרַרַת דִּמְהַיְמַן הוּ הָו
דְּמַלַּךְ לָהּ׃

Per fede ancor eſſa Sara riceuè forza a la concettion del ſeme, e partorì fuor d'età: percioch'ella ſtimò fedele colui che l'haueua promeſſo.

12 מֶטוּל הָנָא מֶן חַד דְּבַטֵּל
בְּסַיְבוּתָא אֶתִילְדוּ סַגִּיאֵא
אַיְךְ כּוֹכְבֵא דְּבַשְׁמַיָּא וְאַיְךְ
חָלָא דְּעַל סֶפְתֵּהּ דְּיַמָּא
דְּמֶנְיָן לַיְת לֵהּ׃

Per laqual coſa ancor d'vn ſolo, e quello gia mortificato per l'età, ne nacquero in ſi gran moltudine come ſon le ſtelle del cielo, e come l'arena che è lungo il litto del mare, la quale è innumerabile.

13 בְּהַיְמָנוּתָא מִיתוּ הָלֵין
כֻּלְּהוֹן וְלָא נְסַבוּ מוּלְכָּנְהוֹן
אֶלָּא מֶן רוּחְקָא חַזַאוּהי
וְחַדִיו בֵּהּ וְאַוְדִיו דְּאַכְסְנָיֵא
אֶנּוּן וְתַוְתָּבֵא בְּאַרְעָא׃

Tutti queſti ſon morti ſecondo la fede, ſenz'hauer riceuute le premeſſe, ma hauendole vedute di lontano, e credutele, e ſalutatele, & hauendo confeſſato d'eſſer foreſtieri e peregrini ne la terra.

14 אַילֵין דֵּין דְּהָלֵין אָמְרִין
מְחַוֵּין דְּלַמְדִינַתְהוֹן בָּעֵין׃

Perche quelli che dicono tali coſe, dimoſtrano che cercano la patria.

י א

9 בֶּאֱמוּנָה גֵּר הָיָה בְּאֶרֶץ הַשְּׁבוּעָה
הַנָּכְרִיָּה יוֹשֵׁב בְּאֹהָלִים אֶת יִצְחָק
וְיַעֲקֹב בְּנֵי נַחֲלַת הַשְּׁבוּעָתוֹ׃

Por Fe habitó en la tierra Prometida como en tierra agena: morando en cabannas con Iſaac, y Iacob herederos juntamente de la miſma promeſſa:

10 כִּי־קִוָּה אֶל־עִיר אֲשֶׁר לָהּ
יְסוֹד מוּסָד וְעוֹשֶׂיהָ אֱלֹהִים׃

Porque eſperaua ciudad con fundamentos, el artifice y hazedor de la qual es Dios.

11 בֶּאֱמוּנָה שָׂרָה גַּם הִיא לָקְחָה
כֹּחַ לַהֲרוֹת אֶת־הַזֶּרַע וְעַל־עֵת
קוֹמָתָהּ יָלְדָה כִּי־הֶאֱמִינָה כִּי־
נֶאֱמָן הוּא הַמַּאֲמִיר׃

Por la Fe tambien la miſma Sara, ſiendo eſteril, recibió fuerça para concebir generacion: y parió aun fuera del tiempo de la edad, porque creyó ſer fiel el que lo auia prometido.

12 עַל־כֵּן גַּם מֵאֶחָד יֻלְּדוּ
(אַף־כִּי־כָּמֵת הוּא) כְּכוֹכְבֵי
הַשָּׁמַיִם לָרֹב וְכַחוֹל אֲשֶׁר עַל־
שְׂפַת הַיָּם אֲשֶׁר לֹא יִסָּפֵר מֵרֹב׃

Por lo qual tambien de vno, y eſſe ya muerto, ſalieron como las eſtrellas del cielo en multitud, y como la arena innumerable que eſtá à la orilla de la mar.

13 בֶּאֱמוּנָה מֵתוּ כֻּלָּם אֲשֶׁר לֹא
לָקְחוּ אֶת־דִּבְרֵי הַשְּׁבוּעָה כִּי־
אִם מֵרָחוֹק רוֹאִים אוֹתָם
(וּמַאֲמִינִים) וּשְׂמֵחִים וּמוֹדִים
לַיהוָה כִּי־גֵרִים הֵמָּה עַל־הָאָרֶץ׃

Conforme à la Fe murieron todos eſtos ſin auer recebido las promeſſas: ſino mirandolas de lexos, y creyendolas, y ſaludandolas: y confeſſando que eran peregrinos y aduenedizos ſobre la tierra.

14 כִּי־אֲשֶׁר אוֹמְרִים כַּדְּבָרִים
הָאֵלֶּה מַגִּידִים כִּי־יְבַקְשׁוּ בֵית
אֲבוֹתָם׃

Porque los que eſto dizen, claramente dan à entender que buſcan la patria.

ιά.

9. Πίστει παρῴκησεν εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας, ὡς ἀλλοτρίαν, ἐν σκηναῖς κατοικήσας μετὰ ἰσαὰκ καὶ ἰακὼβ τῶν συγκληρονόμων τῆς ἐπαγγελίας τῆς αὐτῆς.

Par foy il demeura comme eſtranger en la terre promiſe, comme ſi elle ne lui euſt point appartenu, habitant en des tentes auec Iſaac & Iacob, heritiers auec lui de la meſme promeſſe.

10. Ἐξεδέχετο γὰρ τὴν τοὺς θεμελίους ἔχουσαν πόλιν, ἧς τεχνίτης καὶ δημιουργὸς ὁ θεός.

Car il attendoit la cité qui a fondement, & de laquelle Dieu eſt l'architecte & baſtiſſeur.

11. Πίστει καὶ αὐτὴ σάῤῥα στεῖρα οὖσα, δύναμιν εἰς καταβολὴν σπέρματος ἔλαβε, καὶ παρὰ καιρὸν ἡλικίας ἔτεκεν, ἐπεὶ πιστὸν ἡγήσατο τὸν ἐπαγγειλάμενον.

Par foy auſſi receut Sara vertu à cõceuoir ſemence, & enfanta hors d'aage, pource qu'elle eſtima que celui qui le lui auoit promis, eſtoit fidele.

12. Διὸ καὶ ἀφ' ἑνὸς ἐγεννήθησαν, καὶ ταῦτα νενεκρωμένου, καθὼς τὰ ἄστρα τοῦ οὐρανοῦ τῷ πλήθει, καὶ ὡσεὶ ἄμμος ἡ παρὰ τὸ χεῖλος τῆς θαλάσσης ἡ ἀναρίθμητος.

Pourtant auſſi d'vn ſeul, voire meſme amorti, ſont nés des gens en multitude comme les eſtoiles du ciel, & comme le ſablõ qui eſt au riuage de la mer, lequel ne ſe peut nombrer.

13. Κατὰ πίστιν ἀπέθανον οὗτοι πάντες, μὴ λαβόντες τὰς ἐπαγγελίας, ἀλλὰ πόῤῥωθεν αὐτὰς ἰδόντες, (καὶ πεισθέντες,) καὶ ἀσπασάμενοι, καὶ ὁμολογήσαντες ὅτι ξένοι καὶ παρεπίδημοί εἰσιν ἐπὶ τῆς γῆς.

En foy ſont tous ceux-ci treſpaſſés, n'ayans point receu les promeſſes: mais les ayãs veuës de loin, creuës & ſaluees: & ayans fait profeſſion qu'ils eſtoyent eſtrangers & pelerins ſur la terre.

14. Οἱ γὰρ τοιαῦτα λέγοντες, ἐμφανίζουσιν ὅτι πατρίδα ἐπιζητοῦσι.

Car ceux qui tienent ces propos demonſtrent qu'ils cerchent encore leur païs.

CAP. XI.

9. Fide, demoratus eſt in Terra repromiſſionis, tanquam in aliena, in caſulis habitando cum Iſaac & Iacob cohæredibus repromiſſionis eiuſdem.

By faith he abode in the land of promes/ as in a ſtrange countrey/ as one that dwelt in tents with Iſaac & Iacob heires with him of the ſame promes.

10. Expectabat enim fundamenta habentem civitatem: cuius artifex & conditor Deus.

For hee looked for a citie hauing a foundation / whoſe builder and maker is God.

11. Fide, & ipſa Sara ſterilis virtutem in conceptione ſeminis accepit, etiam præter tempus ætatis: quoniam fidelem credidit eſſe eum qui repromiſerat.

Through faith Sara alſo receiued ſtrength to conceiue ſeede/ and was deliuered of a childe when ſhee was paſt age / becauſe ſhe iudged him faithfull which had promiſed.

12. Propter quod & ab uno orti ſunt, & hoc emortuo, tanquam ſidera cæli in multitudine, & ſicut arena quæ eſt ad oram maris, innumerabilis.

And therefore ſprang there of one / euen of one which was dead / ſo many as the ſtarres of the ſkie in multitude/ and as the ſande of the ſea ſhore which is innumerable.

13. Iuxta fidem defuncti ſunt omnes iſti, non acceptis repromiſſionibus, ſed à longè eas aſpicientes, & ſalutantes, & confitentes quia peregrini & hoſpites ſunt ſuper terram.

All theſe dyed in faith/ and receiued not the promiſes/ but ſawe them afarre of/ & beleeued them/ and receiued them thankefully/ and confeſſed that they were ſtrangers and pilgrimes on the earth

14. Qui enim hæc dicunt: ſignificant ſe patriam inquirere.

For they that ſay ſuch thinges/ declare plainely that they ſeeke a countrey.

Das XI. Capitel.

9. Durch den Glauben iſt er ein Frembdling geweſen in dem verheiſſen Lande / als inn einem frembden/ vnd wohnet in hütten mit Iſaac vnd Jacob den Miterben derſelbigen verheiſſunge.

Formedelſt troen vaar hand fremmet i det foriette Land/ lige ſom vdi it Fremmet/ oc hand bode i Paulun met Iſaac oc Jacob / ſom vaare Metarffuinge i ſamme Foriettelſe.

10. Denn er warttet auff eine Statt die einen Grund hat / welcher Bawmeiſter vnd Schöpffer Gott iſt.

Thi hand varede paa en ſtad/ ſom haffuer en grund uol/ hueſſ Byggemeſtere oc Stabere Gud er.

11. Durch den Glauben empfieng auch Sara krafft/ daß ſie ſchwanger ward/ vnd gebar über die zeit jhres alters/ Denn ſie achtet jhn trew / der es verheiſſen hätt.

Formedelſt Troen fick oc Sara krafft / at hun bleff fructſommelig/ oc fødde offuer hendis Alders tid/ thi hun actede hannem at vere trofaſt/ ſom det loffuede.

12. Darumb ſind auch von einem/ wiewol erſtorbens Leibs /vil geborn/ wie die Stern am Himmel/ vnd wie der Sand am Randt des Meers der vnzehlich iſt.

Der faare føddis der oc mange aff en / alligeuel hun vaar vdleffuit/ lige ſom Stierner paa Himmelen/ oc lige ſom Sand i Haffs bredden ſom er vtallig.

13. Diſe alle ſind geſtorben im glauben/ vnd haben die Verheiſſung nicht empfangen / ſondern ſie von fern geſehen/ vnd ſich der vertröſtet/ vnd wol benügen laſſen / vnd bekant / daß ſie Gäſte vnd Frembdlinge auff Erden ſind.

Alle diſſe ere døde i Troen / oc finge icke Foriettelſerne/ Men de ſaae dem longtbortte/ oc fortrøſtede ſig/ oc vaare vel til freds/ oc bekende/ at de ere Geſter oc Vdlendinge paa Jorden.

14 Denn die ſolches ſagen/ die geben zuverſtehen / daß ſie ein Vatterland ſuchen.

Oc de ſom ſaa ſige/ de giffue til kende/ at de ſøge it Federne Land.

Kapitola XI.

9. Wěrau bydlil w zemi zaſljbenj yako w cyzý/ w chalaupkách přebýwage s Izákem a Jakobem/ kterjž byli ſpolu Dědjcowé téhož zaſljbenj.

Wiara pomieſzkal w ziemi obiecáney iako w cudzey / mieſzkáiac wnamiećiech z Izáákiem y z Jákobem/ ktorzy byli ſpoleczni dziedźicy teyże obietnice.

10 Nebo očekáwal Měſta základy magjcýho/ kteréhožto Řzemeſlnjka ſtwořitel geſt Buoh.

Abowiem oczekawal miáſtá máiacego grunty/ ktorego ſprawca y ſtworzycielem ieſt Bog.

11. Wěrau také Sára neplodná moc ſemene k počětij přiyala/ a to mimo čas wěku/ nebo wěřila/ že geſt wěrný ten kterýž gij zaſljbil.

Wiára y ſáma Sará wźiełá moc ku przyięciu naſienia / y nád láta ſwe porodźiłá / przeto iż thego miała za wiernego ktory był obiecał.

12. A protož od gednoho/ a to° yako téměř mrtwého/ množſtwj weliké poſſlo/ yako hwězdy Nebeſké / a yako Pjſek kterýž gt na břehu Mořſkém/ bez počtu.

Dla tego też z iednego / y to teſzcze iuż obumárłego / zrodźiło ſie pothomkow thaka wielkość iáko gwiázd niebieſkich/ y iákoby piaſek niezliczony ktory ieſt ná brzegu morſkim.

13. Podlé wjry zemřeli tito wſſyckni/ newzawſſe zaſljbenij: ale zdaleka k němu wěrau prohlédagijce a s radoſtij ho čekagijce / a wyznáwagijce/ že gſau Pautnjcy a hoſté na Zemi.

Wedle wiáry vmárli ći wſzyſcy/ gdy niedoſthapili obiecánych rzeczy/ ále z daleká ie widźieli/ y vwierzyli/ á z dźiękowániem przyimowáli/ wyznawſzy ſie być gośćmi y przychodniámi ná ziemi.

14. Neb kteřij toto prawij/ oznamugij že wlaſti ſwé hledagij.

Bo ktorzy tákowe rzeczy powiedáłá/ iawnie okázuią/ iż ſzukáią oyczyzny.

יא

15 ואילו למדינתא הי דנפקו מנה בעין הוו אית הוא להון זבנא דתוב יהפכון יאזלון לה׃

E certo ſe ſi fuſſen ricordati di quella donde s'erano partiti, haueuano ben tẽpo di ritornarui.

16 השא דין ידיעא דלדטבא מנה ראגין הוו להי דאיתיה בשמיא מטול הנא לא נבהת אלהא דאלההון נתקרא טיב להון גיר מדינתא׃

Ma hora ne deſiderano vna migliore, cioè la celeſte. Per laqual coſa eſſo Iddio non ſi vergogna d'eſſer chiamato loro Iddio: percioche egli haueua apparecchiato loro vna città.

17 בהימנותא קרב אברהם לאיסחק בנסיונה וליחידה אסק למדבחא הו דקבל הוא במולכנא׃

Per fede Abraam offerſe Iſaac, quando fu tentato, & colui che haueua riceuute le promeſſe offerſe il figliuolo vnigenito.

18 אתאמר הוא לה גיר דבאיסחק נתקרא לך זרעא׃

(A cui era ſtato detto, In Iſaac ti ſarà chiamato il Seme.)

19 ואתרעי הוא בנפשה דמטיא באידוהי דאלהא אף מן מיתא למקמו ומטול הנא במתלא אתיהב לה׃

Hauendo conſiderato che Iddio poteua riſuſcitarlo ancora da morte, onde ancor per vna certa ſimilitudine il ricuperò.

20 בהימנותא דמדם דעתיד הוא ברך אסחק ליעקוב ולעסו׃

Per fede Iſaac benediſſe in coſe future Iacob & Eſau.

21 בהימנותא כד מאת יעקוב ברך לכל חד מן בנוהי דיוסף וסגד על ריש חוטרה׃

Per fede Iacob morendo benediſſe l'vn e l'altro figliuolo di Ioſef, & adorò appoggiato ſopra il ſuo baſtone.

יא

15 וְאִם הִזְכִּירוּהָ אֲשֶׁר יָצְאוּ מִמֶּנָּה גַּם הָיְתָה לָהֶם עֵת שׁוּב לָבוֹא אֵלֶיהָ׃

Que ſi ſe acordâran de aquella de donde ſalieron, cierto tenian tiempo para boluerſe:

16 וּמֵעַתָּה מִתְאַוִּים עִיר טוֹבָה מִמֶּנָּה זֹאת הִיא עִיר הַשָּׁמַיִם לָכֵן לֹא מִתְבּוֹשֵׁשׁ בָּהֶם אֱלֹהִים לְהִקָּרֵא אֱלֹהֵיהֶם כִּי־הֵכִין לָהֶם אֶת־הָעִיר׃

Mas empero deſſeauan la mejor, es à ſaber, la celeſtial: por lo qual Dios no ſe auerguença de llamarſe Dios dellos: porque les auia aparejado ciudad.

17 בֶּאֱמוּנָה הֶעֱלָה אַבְרָהָם אֶת יִצְחָק וְהָאֱלֹהִים נִסָּה אוֹתוֹ וְאֶת־בְּנוֹ יְחִידוֹ הֶעֱלָה אֲשֶׁר לָקַח אֶת־הַשְּׁבוּעוֹת׃

Por Fe offrecia Abraham à Iſaac, quando fue tentado: y offrecia àl vnigenito en el qual auia recebido las promeſſas:

18 אֲשֶׁר אֵלָיו נֶאֱמַר כִּי־בְיִצְחָק יִקָּרֵא לְךָ הַזָּרַע׃

Auiendole ſido dicho, En Iſaac de ſerá llamada ſimiente:

19 וְחָשַׁב כִּי־גַם מִמֵּתִים לְהָקִים יָכֹל אֱלֹהִים הוּא וְלָכֵן בְּמָשָׁל לָקַח אוֹתוֹ׃

Penſando dentro de ſi que aun de los muertos es Dios poderoſo para leuantar. por lo qual tambien lo boluió à recebir por figura.

20 בֶּאֱמוּנָה עַל־עֲתִידִים בֵּרַךְ יִצְחָק אֶת־יַעֲקֹב וְאֶת־עֵשָׂו׃

Por Fe tambien bendixo Iſaac à Iacob y à Eſau de lo que auia de ſer.

21 בֶּאֱמוּנָה יַעֲקֹב בְּמוֹתוֹ בֵּרַךְ לְכָל אִישׁ מִבְּנֵי יוֹסֵף וַיִּשְׁתַּחוּ יִשְׂרָאֵל עַל־רֹאשׁ (הַמִּטָּה׃)

Por Fe Iacob muriendoſe bendixo à cada vno de los hijos de Ioſeph: y adoró ſobre la punta de ſu vara.

ια´.

15. Καὶ εἰ μὲν ἐκείνης ἐμνημόνευον ἀφ᾽ ἧς ἐξῆλθον, εἶχον ἂν καιρὸν ἀνακάμψαι.

Et certes s'ils ſe fuſſent ramenteu celui, dont ils eſtoyent ſortis, ils auoyẽt temps pour y retourner.

16. Νυνὶ δὲ κρείττονος ὀρέγονται, τουτέστιν ἐπουρανίου· διὸ οὐκ ἐπαισχύνεται αὐτοὺς ὁ θεὸς, θεὸς ἐπικαλεῖσθαι αὐτῶν· ἡτοίμασε γὰρ αὐτοῖς πόλιν.

Mais maintenant ils en deſirent vn meilleur, c'eſt à dire, le celeſte. Parquoi Dieu meſme ne prend point à honte d'eſtre appelé leur Dieu, car il leur auoit preparé vne cité.

17. Πίστει προσενήνοχεν ἀβραὰμ τὸν ἰσαὰκ, πειραζόμενος· καὶ τὸν μονογενῆ προσέφερεν ὁ τὰς ἐπαγγελίας ἀναδεξάμενος.

Par foy Abraham offrit Iſaac quand il fut eſprouué, voire celui qui auoit receu les promeſſes, offrit ſon fils vnique.

18. Πρὸς ὃν ἐλαλήθη, ὅτι ἐν ἰσαὰκ κληθήσεταί σοι σπέρμα.

Au regard duquel auoit eſté dit, En Iſaac te ſera appelee ſemence.

19. Λογισάμενος, ὅτι καὶ ἐκ νεκρῶν ἐγείρειν δυνατὸς ὁ θεὸς, ὅθεν αὐτὸν καὶ ἐν παραβολῇ ἐκομίσατο.

Ayant eſtimé que Dieu le pouuoit meſme reſſuſciter des morts: dont auſſi par quelque ſemblance il le recouura.

20. Πίστει περὶ μελλόντων εὐλόγησεν ἰσαὰκ τὸν ἰακὼβ, καὶ τὸν ἠσαῦ.

Par foy Iſaac donna benediction touchant les choſes à venir à Iacob, & à Eſau.

21. Πίστει ἰακὼβ ἀποθνήσκων, ἕκαστον τῶν υἱῶν ἰωσὴφ εὐλόγησε· καὶ προσεκύνησεν ἐπὶ τὸ ἄκρον τῆς ῥάβδου αὐτοῦ.

Par foy Iacob en mourant benit chacun des fils de Ioſeph: & adora ſur le bout de ſon baſton.

CAP. XI.

15. Et ſi quidem ipſius meminiſſent de qua exierunt: habebant utique tempus revertendi.

And if they had bene mindefull of that countrey / from whence they came out / they had leaſure to haue returned.

16. Nunc autem meliorem appetunt, id eſt, cæleſtem. Ideo non confunditur Deus vocari Deus eorum, paravit enim illis civitatem.

But nowe they deſire a better/that is an heauenly: wherefore God is not aſhamed of them to bee called their God: for hee hath prepared for them a citie.

17. Fide, obtulit Abraham Iſaac, cùm tentaretur: & unigenitum offerebat, qui ſuſceperat repromiſſiones.

By faith Abraham offered vp Iſaac/when he was tried/& hee that had receiued the promiſes/ offered his onely begotten ſonne.

18. Ad quem dictum eſt, Quia in Iſaac vocabitur tibi ſemen.

To whome it was ſaid/In Iſaac ſhall thy ſeede be called.

19. Arbitrans quia & à mortuis ſuſcitare potens eſt Deus, unde eum & in parabolam accepit.

For hee conſidered that God was able to raiſe him vp euen from the dead: from whence he receiued him alſo after a ſorte.

20 Fide, & de futuris, benedixit Iſaac, Iacob, & Eſau.

By faith Iſaac bleſſed Jacob and Eſau/concerning thinges to come.

21. Fide, Iacob moriens, ſingulos filiorum Ioſeph benedixit: & adoravit faſtigium virgæ eius.

By faith Jacob when he was a dying/bleſſed both the ſonnes of Joſeph/ and leaning on the ende of his ſtaffe/ worſhipped God.

Das XI. Capitel.

15. Vnd zwar/ wo ſie das gemeinet hetten/von welchem ſie waren außgezogen/hatten ſie ja zeit wider vmbzu kehren.

Oc ſandelige/ der ſom de haffde ment det/ der de vaare dragne vd aff/ da haffde de vel hafft tid at vende til bage igen.

16. Nun aber begeren ſie eines beſſern/nemlich/eines Himliſchen. Darumb ſchämet ſich GOtt jhr nicht/ zu heiſſen jr Gott/ denn er hat jhnen eine Statt zubereitt.

Men nu begære de it bedre/ſom er/ det Himmelſke. Der faare bluiſſ Gud icke ved dem / at kalde ſig deris Gud/ thi hand haffuer bered dem en Stad.

17. Durch den Glauben opfferte Abraham den Iſaac / da er verſucht ward / vnnd gab dahin den eingebornen / da er ſchon die verheiſſung empfangen hatte.

Formedelſt Troen offrede Abraham Iſaac/ der hand friſtedis/ oc gaff ſin Enbaarne der hen/der hand haffde nu annammet Fortettelſen.

18. Von welchem geſaget war: In Iſaac wird dir dein Same geheiſſen werden.

Om huilcken der ſagdis/ I Iſaac ſkal din Sæd kaldis dig.

19. Vnd dachte/ Gott kan auch wol von den toden erwecken/daher er auch jn zum Fürbilde wider nam.

Oc hand tenckte/ Gud kand oc vel opuecke fra de Døde / Der faare tog hand hannem oc igen til it Exempel.

20. Durch den Glauben ſegnete Iſaac von den zukunfftigen dingen den Jacob vnd Eſau.

Formedelſt Troen velſignede Iſaac Jacob oc Eſau om de tilkommende ting.

21. Durch den Glauben ſegnete Jacob/da er ſtarb/beyde Söne Joſephs/ vnd neiget ſich gegen ſeines Scepters ſpitzen.

Formedelſt Troen velſignede Jacob baade Joſephs ſønner/ der hand døde/ oc neyede ſig mod hans Spiris ſpitze.

Kapitola. XI.

15. A kdyžby ſe zagiſté byli na onu rozpomijnali z kteréž wyſlj/ měli giſté čas do nij zaſe ſe nawrátiti.

A ieſliby byli pámietáli z kthorey byli wyßli/ mieli czás áby ſie zás wrócili.

16. Ale nynij lepſſij/ Wlaſti/ žádagij/ to geſt Nebeſké. Protož neſtydij ſe Buoh ſlauti gegich Bohem/ neb geſt gim připrawil Měſto.

Ale teraz lepßey żadáią/ tho ieſt niebieſkiey/ á przeto nie wſtydá ſie Bog ſam być zwan Bogiem ich/ gdyż im miáſto zgotował.

17. Wěrau / obětowal Abraham Izáka když byl zkuſſen/ a Gednorozeného obětowal/ w kterémžto byl přijal zaſlijbenij.

Wiára Abráhám gdy był doświádczon/ ofiárowal Izáaká / y owßem iednorodzonego ofiárowal tenże ktory był wźiał obiethnice.

18. K němuž bylo powědjno: Že w Izákowi ſlauti bude tobě Symě.

Do ktorego rzeczono/ W Izááku tobie bedźie wezwano plemię.

19. Mage za to/ že mocen geſt Buoh y z mrtwých wzkřijſyti ho: Protož také y za podobenſtwij gey přijal.

Tho v ſiebie obaczywßy/ iż Bog może y z vmárłych wzbudźić/ ſkad go też nie iákiem podobieńſthwem zá ſie otrzymál.

20. Wěrau/ o budaucých wěcech dal požehnánij Izák Jákobowi a Ezau.

Wiára okolo przyßłych rzeczy błogoſłáwił Izáak Jakobá y Ezau.

21. Z wijry Jákob mage vmřijti/ každému z ſynůw Jozeffowých dáwal požehnánij/ A poklonil ſe wrchu prutu geho.

Wiára Jakob vmieráiac káždego z ſynow Jozefowych błogoſłáwił/ y dał chwałe Bogu / podpárßy ſie końcem laſki ſwey.

יא

22 בְּהַיְמָנוּתָא יוֹסֵף כַּד
מָאֶת עֲהַד לְמַפֵּקְתָא דִּבְנַי
יִשְׂרָיֵל וּפַקֵּד עַל גַּרְמַוְהִי׃

Per fede Ioſef morendo, fece mentione de l'Vſcita de figliuoli d'Iſraël, e dette commeſſione de le ſue oſſa.

23 בְּהַיְמָנוּתָא אֲבָהַוְהִי
דְּמוּשֶׁא טַשְּׁיוּהִי כַּד אֶתִילֵד
יַרְחֵא תְּלָתָא דְּחָזַו דְּשַׁפִּיר
הֲוָא טַלְיָא וְלָא דְּחֵלוּ מֶן
פּוּקְדָנָא דְּמַלְכָּא׃

Per fede Moiſe eſſendo nato, fu da i ſuoi genitori tenuto tre meſi occulto, percioche lo vedeuano bel fanciulletto, e non temerono l'editto del Re.

24 בְּהַיְמָנוּתָא מוּשֶׁא
כַּד הֲוָא גַּבְרָא כְּפַר דְּלָא
נֶתְקְרֵא בְּרָא לְבַרְתֵּהּ
דְּפַרְעוֹן׃

Per fede Moiſe fatto gia grande, ricusò d'eſſer chiamato figliuolo de la figliuola di Faraone.

25 וּגְבָא לֵהּ דְּבַאוּלְצָנָא
עַם עַמֵּהּ דַּאלָהָא יָהְוֵא
וְלָא דַּזְבַן זְעוּר יָתְבַּסַּם
בְּחַטִּיתָא׃

Eleggendo piu toſto d'eſſere afflitto inſieme col popolo di Dio, che hauere vn diletto temporal di peccato.

26 וְאֶתְרְעִי דִּמְיַתַּר הִוּ
עוּתְרָא חֶסְדֵהּ דִּמְשִׁיחָא
טָב מֶן סִימָתֵהּ דְּמֶצְרַיִן
חָאַר הֲוָא גֵּיר בְּפוּרְעָן א
אַגְרָא׃

Stimando per maggior ricchezza l'obbrobrio di Chriſto, che i teſori de l'Egitto: percioch'egli haueua l'occhio a la rimuneratione.

27 בְּהַיְמָנוּתָא שַׁבְקָהּ
לְמֶצְרַיִן וְלָא דְּחֵל מֶן
חֶמְתֵהּ דְּמַלְכָּא וְסַבַּר אַיךְ
הַו דְּחָזֵא הֲוָא לַאלָהָא
דְּלָא מֶתְחְזֵא׃

Per fede laſciò l'Egitto, non temendo l'ira del Re: perche egli ſtette forte, come quello che è inuiſibile.

28 בְּהַיְמָנוּתָא עֲבַד פֶּצְחָא
וַרְסֵס דְּמָא דְּלָא יִתְקְרַב
לְהוֹן הַו דִּמְחַבֵּל הֲוָא
בּוּכְרֵא׃

Per fede fece la Paſqua e l'effuſion del ſangue: accioche colui che ſterminaua i primogeniti, non li toccaſſe.

יא

22 בֶּאֱמוּנָה יוֹסֵף בְּמוֹתוֹ הִזְכִּיר
עַל־צֵאת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם
וְעַל־עַצְמֹתָיו צִוָּה אוֹתָם׃

Por Fe muriendoſe ſe acordó de la partida de los hijos de Iſrael: y dió mandamiento acerca de ſus hueſſos.

23 בֶּאֱמוּנָה מֹשֶׁה בְּהִוָּלְדוֹ נִצְפַּן
שְׁלֹשָׁה יְרָחִים מִיּוֹלְדָיו עַל־כִּי
רָאוּ כִּי־טוֹב הַיֶּלֶד וְלֹא יָרְאוּ
אֶת־מִצְוַת הַמֶּלֶךְ׃

Por Fe Moyſen nacido fue eſcondido de ſus padres por tres meſes, porque lo vieron hermoſo ninno: y no temieron el mandamiento del rey.

24 בֶּאֱמוּנָה מֹשֶׁה בְּגָדְלוֹ כִּחֵשׁ
לְהִקָּרֵא בֶן־בַּת פַּרְעֹה׃

Por Fe Moyſen hecho ya grande, refuſó de ſer hijo de la hija de Pharaon:

25 יוֹתֵר בָּחַר לְעַנּוֹת עִם עַם
אֱלֹהִים מֵהִתְעַלֵּס לְעֵת בַּחֲטָאִים׃

Eſcogiendo antes ſer affligido con el pueblo de Dios, que gozar de commodidades temporales de peccado:

26 בְּמַחֲשָׁב כִּי־חֶרְפַּת הַמָּשִׁיחַ
גְּדוֹלָה הִיא מֵאוֹצְרוֹת מִצְרַיִם
כִּי־הִבִּיט אֶל־הַגְּמוּלָה׃

Teniendo por mayores riquezas el vituperio del Chriſto que los theſoros de los Egypcios: porque miraua à la remuneracion.

27 בֶּאֱמוּנָה עָזַב אֶת־אֶרֶץ
מִצְרַיִם וְלֹא יָרֵא אֶת־חֲרוֹן
הַמֶּלֶךְ כִּי־אֲשֶׁר לֹא נִרְאָה
כִּרְאוֹתוֹ פָּנָיו קִוָּה אֵלָיו׃

Por Fe dexó à Egypto no temiendo la yra del rey: porque como aquel que via àl inuiſible, ſe esforçó.

28 בֶּאֱמוּנָה עָשָׂה הַפֶּסַח וּשְׁפִיכַת
הַדָּם פֶּן יְהוָה הַמַּכֶּה אֶת־כָּל־
בְּכוֹר יִגְּעֵמוֹ׃

Por Fe celebró la paſcua, y el derramamiento de la ſangre, para que el que mataua los primogenitos no los tocaſſe.

ιά.

22. Πίστει ἰωσὴφ τελευτῶν, περὶ τῆς ἐξόδου τῶν υἱῶν ἰσραὴλ ἐμνημόνευσε, καὶ περὶ τῶν ὀστέων αὐτοῦ ἐνετείλατο.

Par foy Ioſeph treſpaſſant fit mention de l'iſſue des enfans d'Iſrael, & dõna charge touchant ſes os.

23. Πίστει μωσῆς γεννηθεὶς ἐκρύβη τρίμηνον ὑπὸ τῶν πατέρων αὐτοῦ, διότι εἶδον ἀστεῖον τὸ παιδίον· καὶ οὐκ ἐφοβήθησαν τὸ διάταγμα τοῦ βασιλέως.

Par foy Moyſe eſtant né, fut caché trois mois par ſes pere & mere, pource qu'ils le voyoyent beau petit enfant, & ne craignirent point l'edit du Roy,

24. Πίστει μωσῆς μέγας γενόμενος, ἠρνήσατο λέγεσθαι υἱὸς θυγατρὸς φαραώ.

Par foy Moyſe eſtant ia grand, refuſa d'eſtre nommé fils de la fille de Pharao:

25. Μᾶλλον ἑλόμενος συγκακουχεῖσθαι τῷ λαῷ τοῦ θεοῦ, ἢ πρόσκαιρον ἔχειν ἁμαρτίας ἀπόλαυσιν.

Choiſiſſant pluſtoſt d'eſtre affligé auec le peuple de Dieu, que de iouïr pour vn peu de temps des delices de peché.

26. Μείζονα πλοῦτον ἡγησάμενος τῶν ἐν αἰγύπτῳ θησαυρῶν τὸν ὀνειδισμὸν τοῦ χριστοῦ. ἀπέβλεπε γὰρ εἰς τὴν μισθαποδοσίαν.

Ayant eſtimé plus grandes richeſſes l'opprobre de Chriſt, que les threſors qui eſtoyent en Egypte: car il regardoit à la remuneration.

27. Πίστει κατέλιπεν αἴγυπτον, μὴ φοβηθεὶς τὸν θυμὸν τοῦ βασιλέως· τὸν γὰρ ἀόρατον ὡς ὁρῶν ἐκαρτέρησε.

Par foy il quitta l'Egypte, n'ayant point craint la fureur du Roy: car il tint ferme, comme voyant celui qui eſt inuiſible.

28. Πίστει πεποίηκε πάσχα καὶ τὴν πρόσχυσιν τοῦ αἵματος, ἵνα μὴ ὁ ὀλοθρεύων τὰ πρωτότοκα, θίγῃ αὐτῶν.

Par foy il celebra la la Paſque & l'effuſion du ſang: afin que celui qui deſtruiſoit les premier-nés, ne les touchaſt.

CAP. XI.

22. Fide, Ioſeph moriens, de profectione filiorum Iſraël memoratus eſt: & de oſſibus ſuis mandavit.

By faith Joſeph when hee died/ made mention of the departing of the children of Iſrael / and gaue commandement of his bones.

23. Fide, Moyſes natus, occultatus eſt menſibus tribus à parentibus ſuis: eo quod vidiſſent elegantem infantem & non timuerunt regis edictum.

By faith Moſes when hee was borne/ was hid three moneths of his parents/ becauſe they ſawe hee was a proper childe/ neither feared they Kinges commandement.

24. Fide, Moyſes grandis factus negavit ſe eſſe filium filiæ Pharaonis.

By faith Moſes when he was come to age/ refuſed to be called the ſonne of Pharaos daughter.

25. Magis eligens affligi cum populo Dei, quàm temporalis peccati habere iucunditatem.

And choſe rather to ſuffer aduerſitie with the people of God/ then to enioye the pleaſures of ſinnes for a ſeaſon.

26. Maiores divitias æſtimans theſauro Aegyptiorũ, improperium Chriſti, aſpiciebat enim in remunerationem.

Eſteeming the rebuke of Chriſte greater riches then the treaſures of Egypt: for he had reſpecte vnto the recompence of the rewarde.

27. Fide, reliquit Aegyptũ: non veritus animoſitatem regis, inviſibilem enim tanquam videns ſuſtinuit.

By faith he forſooke Egypt/ & feared not the fierceneſſe of the king: for he endured/ as he that ſawe him which is inuiſible.

28. Fide, celebravit paſcha, & ſanguinis effuſionem: ne qui vaſtabat primitiva, tangeret eos.

Through faith he ordayned the Paſſeouer and the effuſion of bloude/ leaſt hee that deſtroyed the firſt borne/ ſhoulde teuch them.

Das XI. Capitel.

22. Durch den Glauben redet Joſeph vom außzug der Kinder Iſrael/ da er ſtarb/ vnnd thet befelch von ſeinen Gebeinen.

Formedelſt Troen talede Joſeph / om Iſraels Børns vdgong/ der hand døde / oc gaff befalning om ſine Been.

23. Durch den Glauben ward Moſes/ da er geborn war / drey Monden verborgen von ſeinen Eltern/ darumb daß ſie ſahen/ wie er ein ſchön Kind war / vnnd forchten ſich nicht für deß Königes gebot.

Formedelſt Troen bleff Moſe ſkiult i tre maanede/ aff ſine Foreldre/ der hand vaar fød / fordi de ſaae/ at hand vaar it deyligt Barn / oc de fryctede ſig icke faar Kongens Bud.

24. Durch den Glauben wolt Moſes da er groß ward / nicht mehr ein Sohn heiſſen der Tochter Pharao.

Formedelſt Troen vilde Moſe icke mere kaldis Pharao daatters Søn/ der hand bleff ſtor.

25. Vnd erwehlet vil lieber mit dem Volck Gottes vngemach zuleiden/ denn die zeitliche ergetzung der ſünden zuhaben.

Oc hand vdualde meget mere at lide wmage met Guds Folck/ end at haffue ſyndens timelige glæde.

26. Vnd achtet die ſchmach Chriſti für gröſſer Reichthumb / denn die ſchätze Egypti/ denn er ſahe an die belohnung.

Oc hand actede Chriſti forſmedelſe for ſtører Rigdom / end Egypti liggendefæ/ thi hand ſaa til Betalningen.

27. Durch den glauben verließ er Egypten / vnd forchte nicht des Königs grim̃ / denn er hielt ſich an den/ den er nicht ſahe/ als ſehe er jn.

Formedelſt Troen forlod hand Egypten/ oc fryctede icke Kongens grumhed/ thi hand holt ſig til den/ der hand icke ſaa/ lige ſom hand haffde ſeet hannem.

28. Durch den Glauben hielt er die Oſtern vnnd das Blutgieſſen/ auff daß der die Erſtengeburten würgete/ ſie nicht treffe.

Formedelſt Troen holt hand Paaſke oc Blodſtyrtning/ paa det/ at den ſom myrde de Førſtfødde/ ſkulde icke finde paa dem.

Kapitola XI.

22. Z wjry Jozeff mage vmkijti / zmijnku činil / že Synowé Izrahelſſtij magij wygijti z Země Egiptſké / y poručil o koſtech ſwých.

Wiára Jozef vmieráiac o wyściu ſynow Izraelſkich wſpomional/ y okolo kości ſwoich roſkazal.

23. Wjrau / Mojžijš když ſe byl narodil / taynē chowán geſt od Rodičuow ſwých za tři Měſýce / přoto / že widěli pěkné Nemluwňátko / a nebáli ſe waypowědy Králowſké:

Wiára gdy ſie národził Mojżeſz ieſt ſkryt przez trzy mieſiace od rodziców ſwoich/ przeto iż go widzieli nadobnym dzieciątkiem ani ſie bali roſkazánia Krolewſkiego.

24. Wjrau / Mojžijš welikým gſa včiněn / zapřel ſe býti ſynem Dcery Faraonowy:

Wiára Mojżeſz iuż doroſły nie chciał być zwan ſynem corki Fáraonowey.

25. Wywoliw ſobě radčeg / aby trápen byl s Lidem Božijm / nežby měl vžiſſtenij čaſného hřijchu.

Rádſzey tho obrawſzy áby był vtrapionym weſpol z ludem Bożym/ niżli vżywac doczeſnych pożytkow grzechu.

26. Mage za to / že pohaněnij Kryſtowo geſt Bohatſtwij lepſſý a wětſſý / nežli pokladowé Egiptſſtij / neb prohledal k odplatě.

Rozumiejac być więtſzym bogáctwem ſromocenie Kryſthuſowe/ niżli ſkarby Egipthcyánow/ bo ſie ogladał ná odplate.

27. Z wijry opuſtil Egypt / neobáwage ſe vkrutnoſti Králowy / neb newiditedlného Boha čekal / ták yakoby gey widěl.

Wiára opuścił Egipt/ nie ſie nie boiac gniewu Krolewſkiego/ ábowiem tákoby widział tego kthory ieſt niewidomy/ ták był y ſtátecznego ſercá.

28. Wjrau Slawně gedl Beránka / a ſlawil wylitij krwe / aby ten kterýž hubil prworozené / nedotekl ſe gich.

Wiára obchodził Wielkanoc y wylanie krwie/ áby then kthory pierworodne tracił ich ſie nie dotknal.

יא

29 בְּהַימָנוּתָא עֲבַרוּ יַמָּא דְסוּף אַיךְ דְּעַל אַרְעָא יַבִּישְׁתָּא וּבֵהּ אֶתְבְּלַעוּ מֶצְרָיֵא כַּד אַמְרַחוּ עֲלוֹהִי׃

Per fede paſſorono il mar roſſo, come per il ſecco: di che gli Egittij volendo far proua, furono inghiottiti.

30 בְּהַימָנוּתָא שׁוּרַיָּה דְאִירִיחוֹ נְפַלוּ מֶן דְּאֶתְכַּרְכוּ שַׁבְעָא יַוְמִין׃

Per fede le mura di Ierico, eſſendo circondate per ſette giorni, caddero à terra.

31 בְּהַימָנוּתָא רָחָב זָנִיתָא לָא אֶבְדַּת עַם הָנוּן דְּלָא אֶשְׁתַּמְעוּ דְּקַבְּלַת לַגְשׁוּשֵׁא בַּשְׁלָמָא׃

Per fede Raab meretrice non perì inſieme con gl'increduli, hauendo ella con pace riceuute lo ſpie.

32 מָנָא תוּב אָמַר זְעוּר הוּ לִי זַבְנָא דְאֶשְׁתַּעֵא עַל גֶּדְעוֹן וְעַל בָּרָק וְעַל שֶׁמְשׁוֹן וְעַל יֶפְתַח וְעַל דַּוִיד וְעַל שְׁמוּאִיל וְעַל שַׁרְכָא דַּנְבִיֵא׃

E che dico io piu? perche mi mancarebbe il tempo, à raccontar di Gedenne, e di Barac, e di Sanſone, e di Ieftè, e di Dauid, e di Samuel, e de Profeti.

33 אִילֵין דַּבְהַימָנוּתָא זְכַו לְמַלְכְוָתָא וּפְלַחוּ כֵּאנוּתָא וְקַבֶּלוּ מוּלְכָּנֵא וְסַכְרוּ פּוּמֵא דַּאַרְיָוָתָא׃

I quali per fede eſpugnerono i regni, operorono la giuſtitia, ottennero le promeſſe, chiuſero le bocche de leoni.

34 וְדַעֲכוּ חַיְלָא דְנוּרָא וְאֶתְפַּצִּיו מֶן פּוּמָא דְסַיְפָא וְאֶתְחַיַּלוּ מֶן כּוּרְהָנֵא וַהְווּ חַיְלְתָנֵא בַּקְרָבָא וְסַחְפוּ מַשְׁרִיָתָא דַּבְעֶלְדְבָבָא׃

Eſtinſero la forza del fuoco, ſcamporono dal taglio de le ſpade, ſi riebbero da l'infermita, diuennoro forti ne la guerra, meſſero in rotta gli eſerciti de li ſtranieri.

35 וִיהַבוּ לְנֶשֵׁא בְּנַיְהֵין מֶן קְיָמְתָא דְמִיתֵא וְאַחְרָנֵא בְּשֶׁנְדָּא מִיתוּ וְלָא סַכִיו לְמֶתְפַּצָיוּ דַּקְיָמְתָא מְיַתַּרְתָּא תֶהְוֵא לְהוֹן׃

Le donne riceuerono i lor morti per reſurrettione. Altri ancora furono ſtirati, non curandoſi d'eſſer liberati, per ottenere vna miglior reſurrettione.

יא

29 בֶּאֱמוּנָה הָלְכוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל בְּתוֹךְ יַם סוּף כְּמוֹ בַּיַּבָּשָׁה וַיִּרְדְּפוּ מִצְרַיִם וַיָּבוֹאוּ אַחֲרֵיהֶם וַיִּטָּבְעוּ׃

Por Fe paſſaron el mar Bermejo como por la tierra ſeca, lo qual prouando los Egypcios fueron conſumidos.

30 בֶּאֱמוּנָה נָפְלָה חוֹמַת יְרִיחוֹ תַּחְתֶּיהָ כַּאֲשֶׁר סָבְבוּ אֶת־הָעִיר בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי׃

Por Fe cayeron los muros de Iericho con rodearlos ſiete dias.

31 בֶּאֱמוּנָה רָחָב אִשָּׁה זוֹנָה לֹא אָבְדָה אֶת הָאֵלֶּה אֲשֶׁר לֹא שָׁמְעוּ בְּקַחְתָּהּ אֶת־הַמְרַגְּלִים בְּשָׁלוֹם׃

Por la Fe Raab la ramera no pereció juntamente con los incredulos auiendo recebido las eſpias con paz.

32 וּמַה עוֹד אֹמַר אֶחְסַר עֵת אִם עַל־גִּדְעוֹן וְעַל־בָּרָק וְשִׁמְשׁוֹן וְיִפְתָּח וְדָוִד וּשְׁמוּאֵל וְהַנְּבִיאִים׃

Y que aun diré? porque el tiempo me faltará contando de Gedeon, de Barac, de Samſon, de Iepte, de Dauid, de Samuel, y de los prophetas:

33 אֲשֶׁר בֶּאֱמוּנָה כִּבְשׁוּ מַמְלְכוֹת פָּעֲלוּ צְדָקָה הֶחֱזִיקוּ בַשְּׁבוּעָה שָׁתְמוּ פִּי־הָאֲרָיִים׃

Que por Fe ganaron reynos, obraron juſticia, alcançaron promeſſas, taparon las bocas à leones.

34 דִּעֲכוּ אֶת־כֹּחַ הָאֵשׁ נִמְלְטוּ מִפִּי הַחֶרֶב נִרְפְּאוּ מֵחֳלִי הָיוּ גִבּוֹרֵי חַיִל בַּמִּלְחָמָה מַחֲנוֹת הַנָּכְרִים הָפְכוּ׃

Apagaron fuegos impetuoſos, euitaron filo de cuchillo, conualecieron de enfermedades, fueron hechos fuertes en batallas, traſtornaron campos de enemigos eſtrannos:

35 הַנָּשִׁים לָקְחוּ מִתְּקוּמָה אֶת־מֵתֵיהֶן וַאֲחֵרִים הוּקְעוּ וְלֹא יְבַקְשׁוּ אֶת־הַפְּלֵטָה לִמְצֹא אֶת־תְּקוּמָה טוֹבָה מֵהֵן׃

Las mugeres recibieron ſus muertos por reſurrecion, vnos fueron eſtirados, menoſpreciando la vida para ganar mejor reſurrecion.

ια΄.

29. Πίστει διέβησαν τὴν ἐρυθρὰν θάλασσαν ὡς διὰ ξηρᾶς· ἧς πεῖραν λαβόντες οἱ αἰγύπτιοι κατεπόθησαν.

Par foy ils trauerſerent la mer rouge, comme par le ſec: ce que les Egyptiens voulans experimenter, ils furent engloutis.

30. Πίστει τὰ τείχη ἱεριχὼ ἔπεσε, κυκλωθέντα ἐπὶ ἑπτὰ ἡμέρας.

Par foy tomberent les murs de Ierico, apres qu'ils eurent eſté circuis par ſept iours.

31. Πίστει ῥαὰβ ἡ πόρνη οὐ συναπώλετο τοῖς ἀπειθήσασι, δεξαμένη τοὺς κατασκόπους μετ' εἰρήνης.

Par foy Rahab la paillarde ne perit point auec les incredules, ayant recueilli les eſpies en paix.

32. Καὶ τί ἔτι λέγω; ἐπιλείψει γάρ με διηγούμενον ὁ χρόνος, περὶ γεδεὼν, βαράκ τε, καὶ σαμψὼν, καὶ ἰεφθάε, δαυίδ τε καὶ σαμουὴλ, καὶ τῶν προφητῶν.

Et que dirai-ie plus? car le temps me defaudra, ſi ie vueil raconter de Gedeõ, & de Barac, & de Samſon, & de Iephté, & de Dauid, & de Samuel, & des Prophetes.

33. Οἳ διὰ πίστεως κατηγωνίσαντο βασιλείας, εἰργάσαντο δικαιοσύνην, ἐπέτυχον ἐπαγγελιῶν, ἔφραξαν στόματα λεόντων.

Leſquels par foy ont combatu les royaumes, ont exercé iuſtice, ont obtenu les promeſſes, ont fermé les guelions:

34. Ἔσβεσαν δύναμιν πυρὸς, ἔφυγον στόματα μαχαίρας, ἐνεδυναμώθησαν ἀπὸ ἀσθενείας, ἐγενήθησαν ἰσχυροὶ ἐν πολέμῳ, παρεμβολὰς ἔκλιναν ἀλλοτρίων.

Ont eſteint la force du feu, ſont eſchappés des trenchans des eſpees, de malades ſont deuenus vigoureux, ſe ſõt monſtrés forts en bataille, ont tourné en fuite les armees des eſtrangers.

35. Ἔλαβον γυναῖκες ἐξ ἀναστάσεως τοὺς νεκροὺς αὐτῶν· ἄλλοι δὲ ἐτυμπανίσθησαν οὐ προσδεξάμενοι τὴν ἀπολύτρωσιν, ἵνα κρείττονος ἀναστάσεως τύχωσιν.

Les femmes ont par reſurrection receu leurs morts: mais d'autres ont eſté eſtendus au torment, ne tenans conte d'eſtre deliurés, afin qu'ils obtinſſent vne meilleure reſurrection.

CAP. XI.

29. Fide, tranſierunt Mare rubrum tanquam per aridam terram: quod experti Aegyptii, devorati ſunt.

By faith they paſſed through the red ſea as by drie land / which when the Egyptians had aſſayed to doe/they were drowned.

30. Fide, muri Iericho corruerunt, circuitu dierum ſeptem.

By faith the walles of Jericho fell down after they were compaſſed about ſeuen dayes.

31. Fide, Rahab meretrix non periit cum incredulis: excipiens exploratores cum pace.

By faith the harlot Rahab periſhed not with them which obeyed not / when ſhee had receiued the ſpies peaceably.

32. Et quid adhuc dicam? Deficiet enim me tempus enarrantem de Gedeon, Barac, Sampſon, Iephte, David, Samuel, & Prophetis.

And what ſhall I more ſay? for the time would be to ſhort for me to tell of Gedeon/of Barac/and of Sampſon/& of Jephte/alſo of Dauid/and Samuel/ and of the Prophets.

33. Qui per fidem, devicerunt regna, operati ſunt iuſtitiam, adepti ſunt repromiſſiones, obturaverunt ora leonum.

Which through faith ſubdued kingdoms/wrought righteouſnes/ obteined the promiſes / ſtopped the mouthes of Lions.

34. Extinxerunt impetum ignis, effugaverunt aciem gladii, convaluerunt de infirmitate, fortes facti ſunt in bello, caſtra verterunt exterorum.

Quenched the violence of fire/eſcaped the edge of the ſworde/of weake were made ſtrong / waxed valiant in battell / turned to flight the armies of the aliants.

35. Acceperunt mulieres de reſurrectione mortuos ſuos, alii autem diſtenti ſunt non ſuſcipientes redemptionem, ut meliorem invenirent reſurrectionem.

The women receiued their dead raiſed to life: other alſo were racked / and would not be deliuered/that they might receiue a better reſurrection.

Das XI. Capitel.

29. Durch den Glauben giengen ſie durchs rote Meer/ als durchs trucken Land/ welches die Egypter auch verſuchten/ vnd erſoffen.

Formedelſt Troen ginge de igennem det røde Haff/ ige ſom igennem tiurt Land/ Huilcket de Egypter oc forſøcte/ oc drucknede.

30. Durch den Glauben fielen die Mawren Jericho/ da ſie ſieben tage vmbher gangen waren.

Formedelſt Troen Jericho Mure/ der de haffde ganget omkring i ſiu dage.

31. Durch den Glauben ward die Hur Rahab nicht verlorn mit den vnglaubigen/ da ſie die Kundtſchaffer freundlich auffnam.

Formedelſt Troen bleff den Skøge Rahab icke fortabet met de vantro / der hun anammede Speyderne venlige.

32. Vnnd was ſoll ich mehr ſagen? Die zeit würde mir zu kurtz/ wenn ich ſolte erzehlen von Gedeon / vnd Barac/ vnd Samſon/ vnd Jephthe/ vnd David / vnd Samuel / vnd den Propheten.

Oc huad ſkal ieg mere ſige? Tiden bleffue mig for ſtacket/ der ſom ieg ſkulde fortelie om Gedeon / oc Barac/ oc Samſon/ oc Jephthe/ oc Dauid/ oc Samuel/ oc Propheterne.

33. Welche haben durch den glauben Königreiche bezwungen / Gerechtigkeit gewircket / die verheiſſung erlanget/ der Löwen Rachen verſtopffet.

Huilcke der formedelſt troen tuingde Kongerige/ giorde Retferdighed/ finge Forjettelſer/ tilſtoppede Løuers ſtruber.

34. Deß fewers krafft außgeleſcht/ deß Schwerdts ſchärpffe entrunnen/ ſind kräfftig worden auß der ſchwachheit/ ſind ſtarck worden im ſtreitt/ haben der frembden Heer darnieder geleget.

Vdſlucte Ildens krafft/ vndflyde Suerdens ſkarpe/ de bleffue krafftige aff ſkrøbelighed/ de bleffue i ſtrid de nedlagde de fremmedis Hær.

35. Die Weiber haben jre Todten von der aufferſtehung wider genommen. Die andern aber ſind zurſchlagen / vnnd haben keine erlöſung angenommen / auff daß ſie die aufferſtehung/ die beſſer iſt / erlangeten.

Quinderne toge deris Døde aff Opſtandelſen igen. Men de andre ere nedſlagne/ oc anammede ingen Forløſning/ At de maatte faa den Opſtandelſe/ ſom er bedre.

Kapitola XI.

29. Wěrau přeſſli Moře čerwené/ yako po ſuché Zemi/ čehož chtijce dowěſti Egiptſſtij/ vztonuli.

Wiárá przeßli przez morze czerwone iáko po ſuchey ziemi/ ktorego chcac kuſić Egiptcyánie/ zatopieni ſa.

30. Skrze Wijru zdi Měſta Gerycho padly/ když za ſedm dnij ge obcházeli.

Wiárá mury Jerychá vpádły bedac obtoczone przez ſiedḿ dni.

31. Wěrau Ráhab Newěſtka ne zahynula s newěrnými/ neb přijala ſſpehěře w pokogi.

Wiárá Rahab wßetecznicá oná nie zginelá weſpol z tymi ktorzy nie byli poſłußnymi przyiawßy wdzięcznie do goſpody ßpiegi.

32. A což geſſtě powijm? Neſtačijť mi zagiſté čas k wyprawowánij o Gedeonowi/ o Bárachowi/ o Samſonowi/ o Gephte/ o Dawidowi/ o Samuelowi/ y o Prorocých:

A coż dáley mowić? boć mi czáſu nie zſtháwie gdybych powiedał o Gedeonie/ o Báráku/ o Sámſonie/ o Jefthe/ o Dawidzie/ o Samuelu/ y o Prorocech.

33. Kteřijžto ſkrze Wijru přemáhali Králowſtwij/ činili ſprawedlnoſt/ docházeli zaſljbenj/ zacpáwali vſta Lwům.

Ktorzy wiárá zwalczyli kroleſtwá/ czynili ſpráwiedliwość/ doſtapili obietnic/ y zawarli geby lwow.

34. Vhaſſowali prud koſt ohně/ zapuzowali oſtroſt Meče/ powſtáwali z nemocý/ ſylnij včiněni gſau w bogi/ wogſka zaháněli cyzozemcuow.

Zágáſili moc ogniá vßli oſtrych mieczow/ mocnymi ſie ſthali z niemocy/ śił doſthapili na woynie/ y woyſká obcych tył im podawáli.

35. Přigijmaly ženy wzkřijſſené mrtwé ſwé. Ginij pak roztahowáni gſau/ nepřigijmagijce wyſwobozenij/ aby lepſſý nalezli wzkřijſſenj.

Niewiáſty wzięły ſwoie vmarłe z zmartwych wſtánia/ á drudzy ſa rozćiagnieni/ niedbáiac aby byli wybáwieni/ á ku themu áby lepßego zmartwych wſtánia doſtapili.

יא

36 אחרנא דין לבוחנא
ולנגדא עלו אחרנא ל
לאסורא ולחבושיא
אשתלמו :

Altri furon prouati con iſcherni e batture, & ancor con legami e con prigione.

37 אחרנא אתרגמו א
אחרנא אתנסרו אחרנא
בפומא דסיפא מיתו א
אחרנא אתכרכו כד
לבישין משכא דאמרא
ודעזא וסניקין ואליצין
ומטרפין :

Furon lapidati, furon ſegati, furon tentati, morrono per occiſion di coltello, andoron vagando, veſtiti di pelli di pecore e di capre, biſognoſi, oppreſſi, afflitti.

38 אנשא דלא שוא הוא
להון עלמא והוו איך טעיא
בחורבא ובטורא ובמערא
ובפעריא דארעא :

De quali il mondo non era degno, errando per li diſerti, e per li monti, e per le ſpelonche, e per le cauerne de la terra.

39 והלין כלהון דהות
עליהון סהדותא
בהימנותהון לא קבלו
מולכנא :

E tutti queſti hauendo riceuuta teſtimonianza per la fede, non hanno gia riceuuta la promeſſa.

40 מטול דאלהא קדם
חר בעודרנן דילן דלא
בלעדין יתגמרון :

Prouedendo Iddio di noi qualche coſa migliore, acciochè non diueniſſen perfetti ſenza noi.

יב

1 מטול הנא אף חנן אית
לן הלין כלהון סהדא דאך
עננא חדירין לן נשרא מנן
כל יוקרין אף חטיתא דבכל
זבן מטיבא הי לן וב
ובמסיברנותא נרהטיוהי
לאגונא הנא דסים לן :

Noi dunque ancora eſſendo circondati da vna ſi gran nuuola di teſtimonij, pontamo giu ogni peſo, e il peccato che ci inuiluppa coſi facilmente, & corriamo coſtantemente nel corſo che ci è propoſto.

יא

36 ואחרים מסת קלון לצון
ומוסר השוטים לקחו ועוד
אזקים אסורים ומטרות :

Otros, experimentaron vituperios, y açotes; y aliende de eſto priſiones y carceles.

37 נסקלו באבנים נגזרו לגזרים
נסו בפי־חרב מתו התהלכו
אנה ואנה בעורות שעירי צאן
ועזים במחסור כל־דבר בצרה
ומצוקה מעונים :

Otros fueron apedreados, otros cortados en pieças, otros tentados, otros muertos à cuchillo: otros anduuieron perdidos cubiertos de pieles de ouejas y de cabras, pobres, anguſtiados, maltratados.

38 אשר לא שוה להם העולם
תועים בציי המדבר בהרים
במערות בנקרות הסלעים :

De los quales el mundo no era digno: perdidos por los deſiertos, por los montes, por las cueuas y por las cauernas de la tierra.

39 וכל־האלה אף־כי־הועדו
באמונה לא קבלו את־השבועה :

Y todos eſtos aprouados por teſtimonio de la Fe, no recibieron la promeſſa :

40 על־כי־אלהים ראה עלינו
מקדם לטובה פן יכלו בלעדינו :

Proueyendo Dios alguna coſa mejor para noſotros, que no fueſſen perficionados ſin noſotros.

יב

1 על־כן כי־יש־לנו סביבותינו
ענן העדים נשים מעלינו את־
כל־משא וגם את־החטאה
אשר בכל עת דבקה בנו
ובדמיה נרוץ אל־המלחמה
אשר ערוכה לנו :

Portanto noſotros tambien teniendo pueſta ſobre noſotros vna tam grande nuue de teſtigos, dexando todo el peſo de peccado que nos rodea, corramos por paciencia la carrera que nos es propueſta.

ια´.

36. Ἕτεροι δὲ ἐμπαιγμῶν καὶ μαστίγων πεῖραν ἔλαβον, ἔτι δὲ δεσμῶν καὶ φυλακῆς.

Et les autres ont eſté eſprouués par moqueries & batures : d'auantage auſſi par liens & priſon.

37. Ἐλιθάσθησαν, ἐπρίσθησαν, ἐπειράσθησαν, ἐν φόνῳ μαχαίρας ἀπέθανον, περιῆλθον ἐν μηλωταῖς, ἐν αἰγείοις δέρμασιν, ὑστερούμενοι, θλιβόμενοι, κακουχούμενοι·

Ils ont eſté lapidés, ils ont eſté ſciés, ils ont eſté tétés, ils ont eſté mis à mort par occiſion d'eſpee ils ont cheminé ça & là veſtus de peaux de brebis & de chevres, deſtitués, affligés, tormentés:

38. Ὧν οὐκ ἦν ἄξιος ὁ κόσμος, ἐν ἐρημίαις πλανώμενοι, καὶ ὄρεσι, καὶ σπηλαίοις, καὶ ταῖς ὀπαῖς τῆς γῆς.

Deſquels le monde n'eſtoit pas digne : errans ès deſerts, & montagnes, & cauernes, & pertuis de la terre.

39. Καὶ οὗτοι πάντες μαρτυρηθέντες διὰ τῆς πίστεως, οὐκ ἐκομίσαντο τὴν ἐπαγγελίαν.

Et tous ceux-la ayans obtenu teſmoignage par la foy, n'ont point receu la promeſſe :

40. Τοῦ θεοῦ περὶ ἡμῶν κρεῖττόν τι προβλεψαμένου, ἵνα μὴ χωρὶς ἡμῶν τελειωθῶσι.

Dieu ayant pourueu quelque choſe de meilleur pour nous, afin qu'ils ne vinſſent à perfection ſans nous.

ΚΕΦΑΛ. ιβ´.

Τοιγαροῦν καὶ ἡμεῖς τοσοῦτον ἔχοντες περικείμενον ἡμῖν νέφος μαρτύρων, ὄγκον ἀποθέμενοι πάντα, καὶ τὴν εὐπερίστατον ἁμαρτίαν, δι' ὑπομονῆς τρέχωμεν τὸν προκείμενον ἡμῖν ἀγῶνα.

Nous donc auſſi, veu que nous ſommes enuironnés d'vne ſi grande nuee de teſmoins, reiettans tout fardeau, & le peché qui nous enueloppe tant aiſément, pourſuiuons conſtamment la courſe qui nous eſt propoſee.

CAP. XI.

36. Alii verò ludibria & verbera experti, inſuper & vincula & carceres.

And others haue bene tried by mockings and ſcourgings / yea / moreouer by bondes & priſonment.

37. Lapidati ſunt, ſecti ſunt, tentati ſunt, in occiſione gladii mortui ſunt, circuierunt in melótis, in pellibus caprinis, egentes, anguſtiati, afflicti.

They were ſtoned/they were hewen aſunder/ they were tempted/ they were ſlaine with the ſwerde / they wandered vp and downe in ſheepes ſkinnes / & in goates ſkinnes / being deſtitute / afflicted/and tormented.

38. Quibus dignus non erat mundus, in ſolitudinibus errantes, in montibus & ſpeluncis, & in cavernis terræ.

Wheme the world was not worthie of: they wandered in wilderneſſes and mountaines / and dennes / and caues of the earth.

39. Et hi omnes teſtimonio fidei probati, non acceperunt repromiſſionem.

And theſe all through faith obteined good report / and receiued not the promes.

40 Deo pro nobis melius aliquid providente, ut non ſine nobis cōſummarentur.

God prouiding a better thing for vs/ that they without vs ſhoulde not bee made perfite.

CAP. XII.

IDeoque & nos tantam habentes impoſitam nubem teſtium: deponentes omne pondus & circumſtans nos peccatum, per patientiam curramus ad propoſitum nobis certamen.

Wherefore let vs alſo / ſeeing that wee are compaſſed with ſo great a cloude of witneſſes / caſt away euery thing that preſſeth downe / and the ſinne that hangeth ſo faſt on: let vs runne with patience the race that is ſet before vs.

Das XI. Capitel.

36. Etliche haben ſpott vnd geiſſeln erlidten/darzu band vnd gefengniß.

Nogle lede beſpaattelſe oc hudſtrygelſe/ der til met baand oc fengſel.

37. Sie ſind geſteiniget/zuhackt/zuſtochen/durchs ſchwert getödtet. Sie ſind vmbher gegangen in Peltzen vnd Ziegenfellen / mit mangel / mit trůbſal/ mit vngemach.

De ere ſtenede/ ſønderreffne/ forſøgte/ dræbte met Suerd. De ginge omkring i ſkindkiortle oc gede ſkind/ met fattigdom/ met drøffuelſe/ met wmage.

38. Der die Welt nicht werth war/ vnd ſind im elend gangen/in den Wůſten/ auff den Bergen / in den klůfften vnd löchern der Erden.

Huilcke Verden icke vaar verd/ oc de ginge i elendighed/ i Ørcken / paa Bierge / i Jordens Kløffter oc Hul.

39. Diſe alle haben durch den glauben zeugniß ůberkommen / vnnd nicht empfangen die verheiſſung.

Diſſe haffde alle vidniſbyrd/ formedelſt troen/ oc de finge icke Foriettelſen.

40. Darumb daß Gott etwas beſſers fůr vnns zuvor erſehen hat / daß ſie nicht ohn vns vollendet wůrden.

Fordi at Gud haffuer tilforn forſeet noget bedre for oſſ/ at de ſkulde icke fuldkommis vden oſſ.

Das XII. Capitel.

DArumb auch wir / dieweil wir ſolchen hauffen zeugen vmb vns haben / laſſet vns ablegen die ſůnde/ ſo vns jmmer anklebt/ vnd träge machet/ vnd laſſet vns lauffen durch gedult/ inn den kampff / der vns verordnet iſt.

DEr faare ocſaa wi / effterdi wi haffue ſaadan en hob vidne om oſſ/ da lader oſſ afflegge ſynden/ ſom henger ſtedze ved oſſ oc gør oſſ lade/ oc lader oſſ løbe formedelſt taalmodighed/ i den ſtrid/ ſom oſſ er beſticket.

Kapitola X .

36. Gini pak trpěli / poſmjwánij a bitij/ takě y wězenij/ y zalakowánij:

A drudzy zaſię doználi pośmiewyſk y biczowania / nád to y zwiąsek y więzienia.

37. Kamenowáni gſau/ ſekáni/ pokauſſeni/ Mečem zmordowáni: W haunijch chodijwali/ a w kozech Kozelčijch/ chudobu trpijce/ ſſužowánj a trápeni gſauce.

Vkámionowáni ſą / przecieráni ſą / doświadczeni ſą mieczem zábići polegli / błakali ſię w owczych y w kozich ſkorach / opuſzczeni / vciśnieni / vtrapieni.

38. Kterýchžto Swět nebyl hoden: po pauſſtijch blaudili/ y po horách/ y w Geſkynijch/ y w daupatech zemſkých.

Ktorych nie był godzien świát / tułáiąc ſię po puſzczach / y gorách y iamách / y iáſkiniach ziemie.

39. A ti wſſyckni ſwědectwijm Wijry zkuſſeni gſauce/ nedoſſli zaſljbenij.

A ci wſzyſcy świádectwo otrzymawſzy przez wiárę / obietnice nie doſtąpili.

40. A to Božſkým gednánijm/ pro naſſe lepſſý / aby bez nás dokonánij ſwého nepřiyali

Iż Bog o nas coś lepſzego przeyźrzał / áby bez nas nie byli poświęceni.

Kapitola XII.

A Protož y my magijce za přijklad tak weliké množſtwij yako Oblak ſwědkuow/ ſložijce s ſebe každé břijmě y hřijch/ kterýž nas obklíčuge/ ſkrze trpělivoſt běžme k vloženému nám bogi.

A Ták y my będąc ogarnieni ták wielkim obłokiem świádkow / od rzućiwſzy wſzelákie brzemię y grzech / ktory nas ſnadnie może ze wſząd vwikłáć / ſtátecznie bieżmy w zawodzie ktory nam ieſt załozony.

יב

2 וְנִחוּר בְּיֵשׁוּעַ דְּהוּ הֲוָא רִישָׁא וְגָמוּרָא לְהַימָנוּתַן דַּחֲלָף חַדוּתָא דְּאִית הֲוָא לֵהּ סַיְבַּר צְלִיבָא וְעַל בַּהְתְּתָא אַמְסַר וְעַל יַמִּינָא דְּכוּרְסְיֵהּ דַּאלָהָא יְתֵב׃

Riguardando nel capo e conſumatore de la fede, Iesv, ilquale in cambio de la gioia che haueua in mano ſofferſe la croce, ſprezzando l'ignominia, & eſſi poſto à ſedere a la deſtra del trono di Dio.

3 חֲזַו הָכִיל כְּמָא סַיְבַּר מִן חַטָּיֵא הָנוּן דַּהֲווֹ הֲווֹ סַקּוּבְלָא לְנַפְשְׁהוֹן דְּלָא תֵּאמַן לְכוֹן וְלָא תֶּתְרַפֵּא נַפְשְׁכוֹן׃

Perilche conſiderate bene ch'egli ſofferſe da i peccatori contra di ſe tali contradittioni, accioche voi non vi ſtanchiate, mancando ne gli animi voſtri.

4 לָא עַדְכִּיל מְטִיתוּן עְדַמָּא לַדְמָא בַּאגוֹנָא דְּלוּקְבַל חֵטִיתָא׃

Voi non hauete ancor fatto reſiſtentia infin al ſangue, combattendo contra il peccato.

5 וְטַעִיתוּנָיְהִי לְיוּלְפָנָא אֵינָא דְּאַיךְ דַּלְבְנַיָּא אָמַר לְכוֹן בְּרִי לָא תְּהַמֵּא מִן מַרְדּוּתֵהּ דְּמָרְיָא וְלָא תֶּתְרַפֵּא נַפְשָׁךְ אֵמַתִי דְּמֶנֵּהּ מֶתְכַּסַּא אַנְתְּ׃

E ſeteui dimenticati de l'eſortatione, laqual vi parla come a figliuoli, dicendo, Figliuol mio, non diſprezzare la correttion del Signore, e non ti ſgomentare quando da lui ſei ripreſo.

6 לְמַן דְּרָחֵם לֵהּ גֵּיר מָרְיָא רָדֵא לֵהּ וּמְנַגֵּד לִבְנַיָּא אַיְלֵין דְּהָו צָבֵא בְּהוֹן׃

Percioche il Signor caſtiga colui ch'egli ama, e batte ogni figliuolo ch'ei riceue.

7 סַיְבַּרוּ הָכִיל מַרְדּוּתָא מֶטוּל דְּאַיךְ דַּלְוָת בְּנַיָּא סָעַר צָאיְדְכוֹן אֱלָהָא אַיְנַו גֵּיר בְּרָא דְּלָא רָדֵא לֵהּ אֲבוּהִי׃

Se voi tolerate il caſtigamento, Iddio s'offeriſce à voi come à figliuoli. Perche quale è quel figliuolo che il padre no'l caſtighi?

י ב

2 וְנַבִּיט אֶל־שַׂר הָאֱמוּנָה וְאֶל־אִישׁ שִׁלֵּם אֶל־יֵשׁוּעַ שֶׁהוּא בַּעֲבוּר שִׂמְחָה אֲשֶׁר שָׂם בְּנַפְשׁוֹ סָבַל אֶת־צְלִיבוֹ וּבָזָה אֶת־בּוּשָׁה וַיֵּשֶׁב לִימִין כִּסֵּא אֱלֹהִים׃

Pueſtos los ojos en el Author y Conſumador de la Fe Ieſus: el qual auiendole ſido propueſto gozo, ſuffrió la cruz, menoſpreciando la verguença, y fue aſſentado à la dieſtra de Dios.

3 חַשְּׁבוּ וְהִתְבּוֹנְנוּ בְנַפְשְׁכֶם בְּכַמָּה נָגוּעַ מֻכֶּה וּמְעֻנֶּה וּמְמֻרָה הוּא בְּרוּחוֹ מֵחַטָּאִים פֶּן תִּיעֲפוּ בְנַפְשְׁכֶם וְתִגְוָעוּ׃

Reduzid pues muchas vezes à vueſtro penſamiento à aquel que ſuffrió tal contradicion de peccadores contra ſi miſmo, porque no hos fatigueys en vueſtros animos deſmayando:

4 כִּי־עַד הַדָּם לֹא עֲמַדְתֶּם לְהִלָּחֵם עַל־הַחַטָּאָה׃

Que aun no aueys reſiſtido haſta la ſangre combatiendo contra el peccado.

5 וְנָשׁוֹא נְשִׁיתֶם אֶת־הַנֶּחָמָה הַמְדַבֵּר אֲלֵיכֶם כְּבָנִים מוּסַר יְהוָה בְּנִי אַל־תִּמְאָס וְאַל תָּקֹץ בְּתוֹכַחְתּוֹ׃

Y eſtays ya oluidados de la conſolacion que como con hijos habla con voſotros (diziendo) Hijo mio no menoſprecies el caſtigo del Sennor, ni deſmayes quando eres de el redarguydo:

6 כִּי אֶת־אֲשֶׁר יֶאֱהַב יְהוָה יוֹכִיחַ וּכְאָב אֶת בֵּן יִרְצֶה׃

Porque el Sennor al que ama caſtiga, y açota a qualquiera que recibe por hijo.

7 לָכֵן תְּעוֹדְדוּ בַמּוּסָר כִּי־כְבָנִים מַקְרִיב לָכֶם אֱלֹהִים אֶת־נַפְשׁוֹ וּמִי־הַבֵּן אֲשֶׁר לֹא יוֹכִיחֶנּוּ אָבִיו׃

Si ſuffris el caſtigo, Dios ſe hos preſenta como à hijos: porque que hijo es aquel a quien el padre no caſtiga?

ιβ'.

2. Ἀφορῶντες εἰς τὸν τῆς πίστεως ἀρχηγὸν καὶ τελειωτὴν Ἰησοῦν, ὃς ἀντὶ τῆς προκειμένης αὐτῷ χαρᾶς, ὑπέμεινε σταυρὸν, αἰσχύνης καταφρονήσας· ἐν δεξιᾷ τε τοῦ θρόνου τοῦ θεοῦ (ἐκάθισεν.)

Regardans à Ieſus chef & conſommateur de la foy: lequel en lieu de la ioye qu'il auoit en main, a ſouffert la croix, ayant meſpriſé la honte, & s'eſt aſſis à la dextre du throne de Dieu.

3. Ἀναλογίσασθε (γὰρ) τὸν τοιαύτην ὑπομεμενηκότα ὑπὸ τῶν ἁμαρτωλῶν εἰς αὐτὸν ἀντιλογίαν, ἵνα μὴ κάμητε, ταῖς ψυχαῖς ὑμῶν ἐκλυόμενοι.

Parquoi conſiderez diligemment celui qui a ſouffert vne telle contradiction des pecheurs à l'encontre de ſoi: afin que vous ne deueniez laſches en defaillant en vos courages.

4. Οὔπω μέχρις αἵματος ἀντικατέστητε, πρὸς τὴν ἁμαρτίαν ἀνταγωνιζόμενοι.

Vous n'auez point encore reſiſté iuſqu'au ſang en combatant contre le peché:

5. Καὶ ἐκλέλησθε τῆς παρακλήσεως, ἥτις ὑμῖν ὡς υἱοῖς διαλέγεται· υἱέ μου, μὴ ὀλιγώρει παιδείας κυρίου, μηδὲ ἐκλύου, ὑπ' αὐτοῦ ἐλεγχόμενος.

Et auez oublié l'exhortation, laquelle parle à vous comme aux enfans, diſant, Mon enfant, ne mets point à nonchaloir la diſcipline du Seigneur, & ne perd point courage quand tu es repris de lui.

6. Ὃν γὰρ ἀγαπᾷ κύριος, παιδεύει· μαστιγοῖ δὲ πάντα υἱὸν ὃν παραδέχεται.

Car le Seigneur chaſtie celui qu'il aime, & fouëtte tout enfant qu'il aduouë.

7. Εἰ παιδείαν ὑπομένετε, ὡς υἱοῖς ὑμῖν προσφέρεται ὁ θεός. τίς γάρ ἐστιν υἱὸς ὃν οὐ παιδεύει πατήρ;

Si vous endurez la diſcipline, Dieu ſe preſente à vous comme à ſes enfans: car qui eſt l'enfant que le pere ne chaſtie point?

CAP. XII.

2. Aſpicientes in authorem fidei & conſummatorem Ieſum, qui propoſito ſibi gaudio ſuſtinuit crucem, confuſione contempta, atq; in dextera ſedis Dei ſedet.

Looking vnto Jeſus the author and finiſher of our faith/ who for ẏ ioye that was ſet before him / endured the croſſe / and deſpiſed the ſhame/ and is ſet at the right hand of the throne of God.

3. Recogitate enim eum qui talē ſuſtinuit à peccatoribus adverſum ſemetipſum contradictionem: ut ne fatigemini, animis veſtris deficientes.

Conſider therefore him that endured ſuch ſpeaking againſt of ſinners / leaſt yee ſhoulde bee wearied and faint in your mindes.

4. Nondum enim uſque ad ſanguinem reſtitiſtis, adverſus peccatum repugnantes.

Yee haue not yet reſiſted vnto blood/ ſtriuing againſt ſinne.

5. Et obliti eſtis conſolationis, quæ vobis, tanquam filiis loquitur, dicens, Fili mi, noli negligere diſciplinam Domini, neque fatigêris dum ab eo argueris.

And yee haue forgotten the conſolation / which ſpeaketh vnto you as vnto children / My ſonne / deſpiſe not the chaſtening of the Lord/ neither faint when thou art rebuked of him.

6. Quem enim diligit Dominus, caſtigat: flagellat autem omnem filium quem recipit.

For whome the Lorde loueth / hee chaſteneth: and he ſcourgeth euery ſonne that he receiueth.

7. In diſciplina perſeverate. Tanquam filiis, vobis offert ſe Deus, quis enim filius, quem non corripit pater?

If ye endure chaſtening/ God offreth him ſelfe vnto you as vnto ſonnes: for what ſonne is it whom the father chaſteneth not?

Das XII. Kapitel.

2. Vnd auffſehen auff Jeſum/ den anfenger vnd vollender deß Glaubens/ welcher/ da er wol hette mügen freude haben/ erduldet er das Creutz/ vnd achtet der ſchande nicht/ vnd iſt geſeſſen zur Rechten auff dem Stul Gottes.

Oc ſee til Jheſum / ſom er Troens Begyndere oc Fuldkommere / huilcken der hand maatte vel hafft glæde/ da leed hand Kaarſſet / oc actede icke den ſkendzel/ oc ſider hoſſ den høyre haand paa Guds Stol.

3. Gedencket an den/ der ein ſolches widerſprechen von den Sündern wider ſich erduldet hat / daß jr nicht in ewrem mut matt werdet vnnd ablaſſet.

Tencker paa den / ſom leed ſaadan en genſigelſe mod ſig aff Syndere/ at i icke bliffue trette i eders ſind/ oc afflade.

4. Denn jhr habt noch nicht biß auffs blut widerſtanden / über dem kempffen wider die Sünde.

Thi at i ſtode icke end nu imod indtil Blod/ i den ſtrid mod Synden.

5. Vnd habt bereit vergeſſen des troſtes/ der zu euch redet/ als zu den kindern: Mein Sohn/ achte nicht geringe die züchtigung des HERRN/ vnd verzage nicht/ wenn du von jm geſtrafft wirſt.

Oc i haffue allerede forglemt den Trøſt/ der taler til eder/ ſom til Børn. Min ſøn/ foracte icke HERRENS ſtraff/ oc miſtrøſte icke naar du ſtraffis aff hannem.

6. Denn welchen der HERR lieb hat/ den züchtiget er / er ſteupet aber einen jeglichen Sohn / den er auffnimpt.

Thi at huilcken HERREN elſker / den tucter hand / oc hand hudſtryger huer den Søn / ſom hand anammer.

7. So jr die züchtigung erduldet/ ſo erbeut ſich euch GOtt als Kindern. Denn wo iſt ein Sohn den der Vater nicht züchtiget?

Derſom i lide ſtraff/ da tilbiuder Gud ſig eder ſom Børn. Thi huor er en Søn / ſom Faderen icke tucter?

Kapitola XII.

2. Patřijce na rozmnožitele Wijry/ a dokonawatele Gežiſſe: kterýžto předložiw ſobě radoſt / podſtaupil Smrt Křijže/ a opowážiw ſe hanby/ ſedij na prawicy Božij.

O glądaycież ſie ná Jezuſá Hetmána/ y tego ktory dokonał wiáry/ ktory miáſto weſela temu vſtáwionego/ ćierpiał krzyż wzgárdziwßy ſromotę/ y vſiadł ná práwicy ſtolice Bożey.

3. Protož čaſto ſe naň rozpomjnayte/ kterýžto takowé proti ſobě ſamému od hřijſſných trpěl domlauwánij/ abyſſte neuſtáwali na ſwých myſlijch hynauce.

A ták obáczćie ktory tho ieſt co tákowe przećiwieńſtwo ćierpiał od grzeßnikow przećiwko ſobie/ ábyśćie mdleiąc na ſercách wáßych nie vſtali.

4. Wſſak gſte pak geſſtě než protiwili ſe do krwe wylitij / proti hřijchu bogugijce:

Jeßcześćie ſię do krwie nie záſtáwili / walcząc przećiwko grzechowi.

5. A zapomněli gſte na potěſſenij/ kteréž yako Synuom miluwij wám/ řka: Synu můg/ nezamijtay kázně PAně/ aniž odſtupůg když od něho treſtán budeſs.

Zápámiętáliśćie nápomnienia ktore wam iáko ſynom mowi/ Synu moy/ nie wzgárdzay karánia Páńſkiego/ áni vſtháway ná ſercu/ gdy od niego bywaß karan.

6. Nebo kohož Bůh miluge/ toho treſce/ a mrſká každého Syna kteréhož přigijmá.

Abowiem kogo miluie Pan/ tego karze á bije każdego ſyna ktorego przyimuie.

7. Trwaytež w kázni. Nebť Buoh wám yáko Synuom ſe okazuge: Nebo který geſt Syn gehožby netreſtal Otec?

Jeſli ćierpićie karánie/ ofiáruieć ſię wam Bog iáko ſynom/ ábowiem ktoryż ieſt ſyn ktoregoby oćiec nie karał?

יב

8 וְאֶן דְּלָא מַרְדּוּתָא אַנְתּוּן הָי דְּבָהּ מֶתְרְדֵא כֻּל נָשׁ הָוַיְתוּן לְכוּן נוּכְרָיֵא וְלָא־בְּנַיָא:

Ma ſe Voi ſete ſenza caſtigamento, del quale tutti ſono ſtati partecipi. Voi ſete dunque baſtardi, e non Veri figliuoli.

9 וְאֶן אֲבָהַין דְּבֶסְרָא דֵּין הָווּ לַן וּבָהֲתִין הָוֵין מֶנְהוּן כְּמָא הָכִיל חַיָּבִינַן דְּנֶשְׁתַּעְבַּד לַאֲבָהַין דְּרוּחָתָא וְנִחֵא:

Di poi noi habbiam pur hauuti per caſtigatori i padri de la noſtra carne, & habbiangli riueriti: non ci ſottometteremo noi molto piu al padre degli ſpiriti, e Viueremo?

10 הָנוּן גֵּיר לַזְבַן הוּ זְעוֹר אַיךְ דְּצָבֵין הָווּ רָדֵין הָווּ לַן אֱלָהָא דֵּין לְעוּדְרָנַן דַּב דְּנֶשְׁתַּוְתַּף לְקַדִּישׁוּתֵהּ:

Quelli certo per pochi giorni, ſecondo che pareua loro ci caſtigauano: ma queſto ci caſtiga in quel che ci è Vtile, accioche noi ſiamo partecipi de la ſua ſantità.

11 כָּל מַרְדּוּתָא דֵּין בְּזַבְנָהּ לָא מֶסְתַּבְּרָא דְּחַדוּתָא הִי אֶלָּא דְּכַרְיוּתָא לְחַרְתָא דֵּין פֵּארֵא דַּשְׁלָמָא וְדַזַדִּיקוּתָא יָהְבָא לַאיְלֵין דְּבָהּ אֶתְדַּרַשׁוּ:

Ogni caſtigamento al preſente non pargia che ſia d'allegrezza, ma di triſtezza: nondimeno rende poi Vn frutto pacifico di giuſtitia à quelli che per eſſo ſono eſercitati.

12 מֶטוּל הָנָא אִידַיְכוּן מְשַׁרְיָתָא וּבוּרְכַּיְכוּן דְּרַעְלָתָא שַׁרַרוּ:

Per laqual coſa leuate ſu le mani languide e le ginocchia diſciolte.

13 וַשְׁבִילֵא תְּרִיצֵא עֲבֵדוּ לְרַגְלַיְכוּן דְּהַהְוָא דְּחַגִּיר לָא נֶטְעֵא אֶלָּא נֶתְאַסֵּא:

E fate i paſſi dritti a i Voſtri piedi: accioche quel che è zoppo non eſca di Via, ma piu toſto ſi riſani.

יב

8 וְאִם בְּלִי מוּסָר אַתֶּם לַאֲשֶׁר חֻבְּרוּ כֻּלָּם אָמְנָם מַמְזֵרִים אַתֶּם וְלֹא בָנִים:

Mas ſi eſtays fuera del caſtigo del qual todos los hijos han ſido hechos participantes, luego adulterinos ſoys que no hijos.

9 וְאִם הָיוּ לָנוּ אֲבוֹתֵינוּ כַּבָּשָׂר לִמְיַסְּרִים וַנְּכַבְּדֵם כַּמָּה יוֹתֵר נִכָּנַע תַּחַת אֲבִי הָרוּחוֹת וְנִחְיֶה:

Item, tuuimos à la verdad por caſtigadores à los padres de nueſtra carne, y reuerenciauamos los: porque no obedeceremos mucho mejor àl Padre de los eſpiritus, y biuiremos?

10 וְהֵמָּה בְּיָמִים מְעַטִּים כְּמַחְשְׁבוֹתָם יִסְּרוּנוּ וְהוּא אֵל אֲשֶׁר מוֹעִיל לְקַבֵּל אֶת־קָדְשׁוֹ:

Y aquellos à la verdad por pocos dias nos caſtigauan como à ellos les parecia: mas eſte para lo que nos es prouechoſo, es à ſaber, para que recibamos ſu ſanctificacion.

11 וְכָל־מוּסָר בְּעֵת קָמָה לֹא נִרְאָה לִהְיוֹת שִׂמְחָה כִּי־אִם יָגוֹן וּבְאַחֲרִית יִתֵּן פְּרִי־שָׁלוֹם וּצְדָקָה לַאֲשֶׁר יָגְעוּ בוֹ:

Es verdad que ningun caſtigo àl preſente parece ſer cauſa de gozo, ſino de triſteza: mas deſpues fruto quietiſſimo de juſticia dà à los que en el ſon exercitados.

12 לָכֵן חַזְּקוּ יָדַיִם רָפוֹת וּבִרְכַּיִם כּוֹשְׁלוֹת אַמֵּצוּ:

Por lo qual enheſtad las manos canſadas y las rodillas deſcoyuntadas.

13 פַּנּוּ דֶּרֶךְ יְהוָה יַשְּׁרוּ בָּעֲרָבָה מְסִלָּה לְרַגְלֵיכֶם פֶּן יַעֲטֶה וְיִתְעֶה הַפִּסֵּחַ כִּי־אִם יֵרָפֵא יוֹתֵר:

Y hazed derechos paſſos à vueſtros pies: porque la coxera no ſalga fuera de camino, antes ſea ſanada.

ιβ.

8. Εἰ δὲ χωρίς ἐστε παιδείας, ἧς μέτοχοι γεγόνασι πάντες, ἄρα νόθοι ἐστὲ καὶ οὐχ υἱοί.

Mais ſi vous eſtes ſans diſcipline, dont tous ſont participans, vous eſtes donc enfans ſuppoſés, & non point legitimes.

9. Εἶτα τοὺς μὲν τῆς σαρκὸς ἡμῶν πατέρας εἴχομεν παιδευτὰς, καὶ ἐνετρεπόμεθα· οὐ πολλῷ μᾶλλον ὑποταγησόμεθα τῷ πατρὶ τῶν πνευμάτων, καὶ ζήσομεν.

Et puis nous auõs bien eu pour chaſtieurs les peres de noſtre chair, & les auons eus en reuerence: ne ſerons nous point donc beaucoup plus ſuiets au Pere des eſprits, & viurons?

10. Οἱ μὲν γὰρ πρὸς ὀλίγας ἡμέρας, κατὰ τὸ δοκοῦν αὐτοῖς, ἐπαίδευον· ὁ δὲ, ἐπὶ τὸ συμφέρον, εἰς τὸ μεταλαβεῖν τῆς ἁγιότητος αὐτοῦ.

Car quant à ceux-la ils nous chaſtioyent pour peu de temps comme bon leur ſembloit, mais ceſtui-ci nous chaſtie pour noſtre profit, afin que nous ſoyons participans de ſa ſainctеté.

11. Πᾶσα δὲ παιδεία πρὸς μὲν τὸ παρὸν οὐ δοκεῖ χαρᾶς εἶναι, ἀλλὰ λύπης· ὕστερον δὲ καρπὸν εἰρηνικὸν τοῖς δι' αὐτῆς γεγυμνασμένοις ἀποδίδωσι δικαιοσύνης.

Or toute diſcipline ſur l'heure ne ſemble point eſtre de ioye, ains de triſteſſe: mais puis apres elle rend vn fruict paiſible de iuſtice à ceux qui ſont exercés par icelle.

12. Διὸ τὰς παρειμένας χεῖρας καὶ τὰ παραλελυμένα γόνατα ἀνορθώσατε.

Releuez donc vos mains qui ſont laſches, & vos genoux qui ſont deſioints.

13. Καὶ τροχιὰς ὀρθὰς ποιήσατε τοῖς ποσὶν ὑμῶν, ἵνα μὴ τὸ χωλὸν ἐκτραπῇ, ἰαθῇ δὲ μᾶλλον.

Et faites les ſentiers droits à vos pieds: afin que ce qui cloche ne ſe deſuoye point, mais que pluſtoſt il ſoit remis en ſon entier.

CAP. XII.

8. Quòd ſi extra diſciplinam eſtis, cuius participes facti ſunt omnes: ergo adulteri, & non filii eſtis.

If therefore yee bee without correction/ whereof all are partakers / then are yee baſtardes/ and not ſonnes.

9. Deinde patres quidem carnis noſtræ, eruditores habuimus, & reverebamur eos, num multò magis obtemperabimus Patri ſpirituum, & vivemus?

Moreouer wee haue had the fathers of our bodyes which corrected vs / and wee gaue them reuerence: ſhould we not much rather bee in ſubiection vnto the father of ſpirits/ that we might liue?

10. Et illi quidem in tempore paucorum dierum, ſecundum voluntatem ſuam erudiebant nos: hic autem ad id quod utile eſt in recipiendo ſanctificationem eius.

For they verely for a fewe dayes chaſtened vs after their owne pleaſure: but hee chaſteneth vs for our profite/ that we might be partakers of his holines.

11. Omnis autem diſciplina in præſenti quidem videtur non eſſe gaudii, ſed mœroris: poſtea autem fructum pacatiſſimum exercitatis per eam, reddet iuſtitiæ.

Nowe no chaſtiſing for the preſent ſeemeth to be ioyous/ but grieuous: but afterward/ it bringeth the quiet fruite of righteouſnes/ vnto them which are thereby exerciſed.

12 Propter quod remiſſas manus & ſoluta genua erigite.

Wherefore lift vp your hands which hang downe/ and your weake knees.

13. Et greſſus rectos facite pedibus veſtris: ut non claudicans quis erret, magis autem ſanetur.

And make ſtraight ſteppes vnto your feete/ leſt that which is halting / be turned out of the way / but let it rather be healed.

Das XII. Capitel.

8. Seyt jr aber on zůchtigung/ welcher ſie alle ſind theilhafftig worden/ ſo ſeyt jr Baſtarte vnd nicht Kinder.

Oc ere i vden reffſelſe/ i huilckē de ere alle delactige/ da ere i Wecte oc icke børn.

9. Auch ſo wir haben vnſere leiblich Våter zu Zůchtigern gehabt/ vnd ſie geſchewet/ ſolten wir denn nit vil mehr vnterthan ſein dem geiſtlichen Vater/ daß wir leben?

Oc haffde wi vore legemlige Fedre til Tuctere/ oc frycede dem/ ſkulde wi icke da meget mere vere vor den aandelige Fader vnderdanige/ at wi kunde leffue?

10. Vnd jene zwar haben vns gezůchtiget wenig tag/ nach jrem důncken/ diſer aber zu nutze/ auff daß wir ſeine Heiligung erlangen.

Oc ſandelige de andre tuctede oſſ i faa dage/ effter deris tycke/ men denne til nytte/ paa det wi ſkulle faa hans helliggørelſe.

11. Alle zůchtigung aber/ wenn ſie da iſt/ důncket ſie vnns nicht freude/ ſondern traurigkeit ſein. Aber darnach wirdt ſie geben eine friedſame frucht der Gerechtigkeit/ denen die dadurch geůbet ſind.

Oc al ſtraff/ naar hand kommer/ da ſynis hand oſſ icke at vere glæde/ men bedrøffuelſe. Men der effter ſkal hand giffue den retferdigheds fredſomelige fruct/ ſom ere øffuede der vdi.

12. Darumb richtet wider auff die låſſigen Hånde/ vnd die můden Knie.

Der faare opretter igen de lade Hender/ oc de trette Knæ.

13. Vnd thut gewiſſen tritt mit ewren fůſſen/ daß nicht jemand ſtrauchle wie ein Lahmer/ ſondern vil mehr geſund werde.

Oc gører viſſe trin met eders føder/ at ingen ſkal ſnuble ſom den halte/ men bliffue mere helbrede.

Kapitola XII.

8. Též y wy negſteli w kázn/ kteréžto wſſyckni/ ſynowé/ včaſtni gſau/ teda gſte z cyzoložſtwa zrozeni/ a negſte Synowé.

A ieſli ieſteście bez karánia/ ktorego wſzyſcy ſa vczeſthnikámi/ tuż złego łoża dziećmi ieſteście á nie ſynmi.

9. Potom zagiſté Rodiče těleſné měli gſme/ kteřijž nás treſtali/ a w poctiwoſti gſme ge měli: Zdaliž mnohem wijce poſſluſſni nemáme býti Otce Duchuow/ abychom žiwi byli?

Przytym/ mieliſmy oyce kthorzy karáli ciała naſze/ y balichmy ſie/ á zaż nie daleko wiecey poddáni bedziemy oycowi duchow/ á żyć bedziemy?

10. A onino zagiſté zakrátký čas wedlé wuole ſwé treſtali nás: ale tento tomu což geſt vžitečného/ abychom na ſebe přigijmali poſwěcenij geho.

Abowiem oni ná máło dni táko ſie im widziáło nás karali/ á tenći nas tarże ku pożytkowi naſzemu/ ná to ábyſmy byli vczeſtniki świátobliwośći iego.

11 Každé pak treſtánj čaſu nynějſſýho/ nezdá ſe by bylo přijčinau radoſti/ než zámutku: ale po tomto čaſu přineſe vžitek welmi pokogný ſprawedlnoſti/ těm kteřijž w něm zkuſſeni budau.

A wſzelkie karánie teráż nieyſzego czaſu nie zda ſie być weſela y owſzem ſmutku/ ale potym ſpokoyny owoc ſpráwiedliwoſci oddaie tym ktorzyby przez nie byli ćwiczeni.

12. Protož leniwých rukau a zemdlených kolen pozdwihněte.

A przetoż rece oſłábione/ kolana zemdlone podnieśćie.

13. A vpřijme kroky čiňte ſwýma nohama/ aby žádný z wás kulhage nebłaudil/ ale raděgij byl vzdrawen.

A czyńćie kolele proſthe nogámi wáſzemi/ iżby tho co ieſt chromego nie było odwiedzione z drogi/ ale raczey było vzdrowione.

יב

14 הֲרֻטוּ בָּתַר שְׁלָמָא עַם
כֻּל אֱנָשׁ וּבָתַר קַדִּישׁוּתָא
דְּבַלְעָדֶיהָ אֱנָשׁ לְמָרַן לָא
חָזֵא׃

Seguitate la pace con tutti, e la ſantità ſenza laquale niuno vedrà il Signore.

15 וַהֲוַיְתּוּן זְהִירִין דַּלְמָא
אֱנָשׁ יֶשְׁתְּכַח בְּכוּן דְּחַסִּיר
מֶן טַיְבוּתָא דַּאלָהָא אַו
דַּלְמָא עֶקָּרָא דַּמְרָרָא יַפֵּק
עוּפְיָא וְיַהֲרְכוּן וּבֵהּ סַגִּיָאֵא
יֶסְתַּיְבוּן׃

Procurando che non ſia veruno che manchi da la gratia di Dio: che radice alcuna d'amaritudine germinando ſu, non vi diſturbi, e che per eſſa non ſi macchiino molti.

16 אַו לְמָא אֱנָשׁ מֶשְׁתְּכַח
בְּכוּן דְּזָנֵי וַדְטֵא אַיְךְ עֵסוּ
דְּבַחְדָא מֵאכּוּלְתָא זַבֶּן
בּוּכְּרוּתֵהּ׃

Che alcun non ſia fornicatore ò profano, come Eſau, che per vn cibo vendè la ſua primogenitura.

17 יָדְעִין אַנְתּוּן גֵּיר דְּאָף
מֶן בָּתַר־כֵּן צְבָא הֲוָא
דְּיָאַרַת בּוּרְכְּתָא וְאֶסְתְּלִי
אַתְרָא גֵּיר לְתָיְבוּתָא לָא
אֶשְׁכַּח כַּד בְּדֶמְעֵא בְּעָהּ׃

Perche voi ſapete come poi volendo egli hereditar la benedittione, fu riprouato: conciosia che non trouò luogo di penitentia, quantunque con lagrime la ricercaſſe.

18 לָא גֵּיר אֶתְקָרַבְתּוּן
לְנוּרָא דְּיָקְדָא וּמֶתְגַּשְּׁשָׁא
אַף־לָא לַחֲשׁוּכָא וּלְעַרְפֶּלָא
וְלַעַרְעוּרָא׃

Perche voi non ſete venuti ad vn monte che ſi tocchi con mano & al fuoco ardente, & a la nebbia, & a le tenebre, & a la tempeſta.

19 וְלָא לְקָלָא דְּקַרְנָא
וְלְקָלָא דְּמֶלֵּא הָו דְּהָנוּן
דְּשַׁמְעוּהִי אֶשְׁתָּאלוּ דְּלָא
יֶתְתּוֹסַף יֶתְמַלַּל עַמְּהוּן׃

Et al ſuon de la tromba, & a la voce de le parole, laqual coloro che l'vdirono pregauano che non fuſſe aggiunta loro parola alcuna.

יב

14 בַּקְּשׁוּ שָׁלוֹם וְרִדְפוּהוּ עִם
כֻּלָּם וְאֶת־קֹדֶשׁ אֲשֶׁר בִּלְעָדוֹ
אִישׁ לֹא יִרְאֶה אֶת־יְהֹוָה׃

Seguid la paz con todos; y la ſanctidad, ſin la qual nadie verá àl Sennor:

15 וְהַזְהִירוּ פֶּן יֶחְסַר לְאִישׁ תְּחִנַּת
אֱלֹהִים פֶּן יֵשׁ בָּכֶם שֹׁרֶשׁ פּוֹרֶה
רֹאשׁ וְלַעֲנָה וּבוֹ יִטַּמְּאוּ רַבִּים׃

Mirando bien que ninguno ſe aparte de la gracia de Dios: que ninguna rayz de amargura brotando hos impida, y por ella muchos ſean contaminados.

16 פֶּן אִישׁ מְנָאֵף אוֹ־אִישׁ
מְחַלֵּל כְּמוֹ עֵשָׂו אֲשֶׁר מָכַר
בְּלֶחֶם וּנְזִיד עֲדָשִׁים אֶת־בְּכוֹרָתוֹ׃

Que ninguno ſea fornicario o prophano, como Eſau, que por vna vianda vendió ſu primogenitura.

17 וְיוֹדְעִים אַתֶּם כִּי־כַאֲשֶׁר
אָבָה לִנְחוֹל אֶת־הַבְּרָכָה נִמְאַס
כִּי־מְקוֹם הַתְּשׁוּבָה לֹא מָצָא
אַף כִּי־בִדְמָעוֹת יְבַקְשֶׁנָּה׃

Porque ya ſabeys que aun deſpues deſſeando heredar la bendicion, fue reprouado. que no halló lugar de arrepentimiento, aun que lo procuró con lagrimas.

18 כִּי־לֹא קְרַבְתֶּם לַעֲלוֹת בְּהַר
וְנָגוֹעַ בְּקָצֵהוּ וַיַּעַל־עֲשָׁנוֹ כְּעֶשֶׁן
הַכִּבְשָׁן וּבְרָקִים וְעָנָן כָּבֵד׃

Porque no hos aueys llegado àl monte que ſe podia tocar y àl fuego encendido, y àl turuion, y à la eſcuridad, y à la tempeſtad.

19 וְלֹא אֶל־קוֹל הַשּׁוֹפָר הוֹלֵךְ
וְחָזֵק מְאוֹד וְקוֹל הַדְּבָרִים אֲשֶׁר
יָנֻעוּ וַיַּעַמְדוּ מֵרָחוֹק הַשֹּׁמְעִים
וַיֹּאמְרוּ אַל־יְדַבֵּר עִמָּנוּ אֱלֹהִים
פֶּן נָמוּת׃

Y àl ſonido de la trompeta, y à la boz de las palabras. la qual los que oyeron ſe eſcuſaron que no ſe les hablaſſe mas:

ιϐ'.

14. Εἰρήνην διώκετε μετὰ πάντων, καὶ τὸν ἁγιασμὸν, οὗ χωρὶς οὐδεὶς ὄψεται τὸν κύριον;

Pourchaſſez paix auec tous, & la ſanctification, ſans laquelle nul ne verra le Seigneur.

15. Ἐπισκοποῦντες μή τις ὑστερῶν ἀπὸ τῆς χάριτος τοῦ θεοῦ· μή τις ῥίζα πικρίας ἄνω φύουσα ἐνοχλῇ, καὶ διὰ ταύτης μιανθῶσι πολλοί.

Prenans garde que nul ne ſoit defaillant de la grace de Dieu: que quelque racine d'amertume bourgeonnant en haut ne vous deſtourbe, & que pluſieurs ne ſoyent ſouillés par icelle.

16. Μή τις πόρνος ἢ βέβηλος ὡς ἠσαῦ, ὃς ἀντὶ βρώσεως μιᾶς ἀπέδοτο τὰ πρωτοτόκια αὐτοῦ.

Que nul ne ſoit paillard, ou profane, comme Eſau, qui pour vne viande vendit ſon droict d'aineſſe.

17. Ἴστε γὰρ ὅτι καὶ μετέπειτα θέλων κληρονομῆσαι τὴν εὐλογίαν, ἀπεδοκιμάσθη· μετανοίας γὰρ τόπον οὐχ εὗρε, καίπερ μετὰ δακρύων ἐκζητήσας αὐτήν.

Car vous ſauez que meſme puis apres deſirant d'heriter la benediction, il fut reietté: car il ne trouua point lieu de repentance, iaçoit qu'il l'euſt demandee auec larmes.

18. Οὐ γὰρ προσεληλύθατε ψηλαφωμένῳ ὄρει, καὶ κεκαυμένῳ πυρὶ, καὶ γνόφῳ, καὶ σκότῳ, καὶ θυέλλῃ.

Car vous n'eſtes point venus à vne montagne qui ſe puiſſe toucher à la main, ni au feu bruſlant, ni au tourbillon, ni à l'obſcurité & tempeſte.

19. Καὶ σάλπιγγος ἤχῳ, καὶ φωνῇ ῥημάτων, ἧς οἱ ἀκούσαντες παρῃτήσαντο μὴ προστεθῆναι αὐτοῖς λόγον.

Ni au retentiſſement de la trompette, ni à la voix des paroles: laquelle ceux qui l'oyoyent requirent que la parole ne leur fuſt plus longuement adreſſee:

CAP. XII.

14. Pacem ſequimini cum omnibus, & ſanctimoniam: ſine qua nemo videbit Deũ.

Followe peace with all men/ and holines/without the which no man ſhall ſee the Lord.

15. Contemplantes ne quis deſit gratiæ Dei: ne qua radix amaritudinis ſurſum germinans impediat, & per illam inquinentur multi.

Take heede/ that no man fall away from the grace of God: let no roote of bitternes ſpring vp and trouble you, leaſt thereby many be defiled.

16. Ne quis fornicator aut profanus ut Eſau: qui propter unam eſcam vendidit primitiva ſua.

Let there bee no fornicator/ or prophane perſon as Eſau/ which for a portion of meate ſolde his birthright.

17. Scitote enim quoniam & poſtea cupiens hæreditare benedictionem, reprobatus eſt: non enim invênit pœnitentiæ locum, quanquam cum lachrymis inquiſiſſet eam.

For ye knowe how that afterward alſo when he woulde haue inherited the bleſſing / he was reiected: for he found no place to repẽtance/ though he ſought the bleſſing with teares.

18. Non enim acceſſiſtis ad tractabilem montem, & acceſſibilem ignem, & turbinem, & caliginem, & procellam.

For yee are not come vnto the mount that might be touched / nor vnto burning fire/nor to blackneſſe and darkeneſſe/and tempeſt.

19. Et tubæ ſonum, & vocem verborum, quam qui audierunt, excuſaverunt ſe, ne eis fieret verbum.

Neither vnto the ſounde of a trumpet/and the voyce of wordes/which they that heard it / excuſed themſelues / that the word ſhould not be ſpoken to them any more.

Das XII. Capitel.

14. Jaget nach dem fride gegen jederman/vnd der Heiligung/ ohn welche wirdt niemandt den HERRN ſehen.

Staar effter Fred mod huer mand/ oc Hellighed/ vden huilcke ingen ſkal ſee HERREN.

15. Vnd ſehet darauff/ daß nicht jemand Gottes gnade verſäume. Daß nicht etwa eine bittere wurtzel auffwachſe / vnd vnfriede anrichte / vnd viel durch dieſelbigen verunreiniget werden.

Oc ſeer til / at icke nogen forſømer Guds naade. At der ſkal icke nogen ſted opuoxe en bitter roed / oc begynde wfred/ oc mange ſkulle der aff beſmittis.

16. Daß nicht jemand ſey ein Hurer/ oder ein Gottloſer wie Eſau/der vmb einer Speiſe willen ſeine Erſtgeburt verkauffet.

At der ſkal icke nogen vere en Bolere eller en Vgudelig ſom Eſau / der for it ſtycke Mad ſkyld/ ſolde ſin Førſtfødzel.

17. Wiſſet aber / daß er hernach da er den ſegen ererben wolte/verworffen iſt / denn er fand keinen raum zur buſſe/ wiewol er ſie mit threnen ſuchte.

Oc vider / at hand der effter bleff forſkuden / der hand vilde arffue Velſignelſen / Thi hand fant inted/ rum til Penitentze / alligeuel at hand ſøcte hende met graad.

18. Denn jhr ſeyt nicht kommen zu dem Berge/den man anrůhren konte / vnd mit Fewer brandte / noch zu dem dunckel vñ finſterniß vnd vngewitter.

Thi at i komme icke til Bierget/ſom mand kunde røre ved / oc brende met Ild / icke helder til taag oc mørckhed oc ſtorm.

19. Noch zu dem hall der Poſaunen/ vnd zur ſtimme der wort / welcher ſich wegerten/ die ſie höreten / daß jnen das wort ja nicht geſagt wůrde.

Oc ey til Baſunens liud/ oc til ordens røſt/huilcken de forſagede/ ſom hende hørde/ at ordet io icke ſkulde ſigis dem.

Kapitola XII.

14. Pokog měgte ſe wſſemi / a ſwatoſti naſleduogte/ bez kterěžto žádný nevzřij Boha.

Naſláduyćie pokoju ze wſzytkimi y świątobliwośći bez kthorey żaden nie oglada Pana.

15. Prohledagijce/ aby žádný newypadl od miloſti Božij: aby žádný kořen hořký na horu roſta nepřekážel/a ſkrze něg bylibý poſſkwrněni mnozý.

Pátrząc pilnie żeby ktho nie odſtał od łáſki Bożey / iżby kthory korzeń gorzki podraſtáiąc nie zatrſáżał / y przezeń wiele ich nie było pokalanych.

16. A aby žádný nebýwal ſmilnijkem/ani ohyzdným yako Ezau/ kterýžto za gednu krmi prodal práwo ſwé prworozené.

Niechay nikth nie będźie nieczyſtym/ abo ſproſnym iáko Ezaw/ kthory zá potrawę iedną przedał práwo ſwoie pierworodztwá.

17. A wězte/ že potom žádage dědičně wladnauti požehnánijm/ y zawržen geſt/ neb nenalezl mijſta k pokánij/ ačkoli s plačem ho hledal.

Abowiem wiećie / iż y potym gdy chćiał dziedzicnym prawem otrzymáć błogoſłáwieńſthwo był odrzucon: bo nie znalazł mieyſcá pokutowánia / choć onego błogoſłáwieńſtwá ze łzámi pożadał.

18. Neb nepřiſtaupili gſte k makawé Hoře a zapálenému ohni/ a k wichru/ a k mrákotě/ k bauři.

Gdyżeśćie nie przyſthapili do gory ktoreyby ſie możono dotknąć / y do ognia rozpalonego / y do wichru / y do ćiemnośći / y gwałtowney nie pogody.

19. A k zwuku trauby/ a k hlaſu Slow / kteréž kdož ſlyſſeli / proſyli aby k nim nebylo mluweno ſlowo.

Y brzmienia trąby y głoſu ſłow / ktorzyći co ſłyſzeli / proſili áby im daley nie mowiono.

יב

20 לָא גֵּיר מְשַׁכְּחִין הֲווֹ לַמְסַיְבָרוּ מֶדֶם דְּאֶתְפַּקַד דְּאָפֶן חַיוּתָא תֶתְקַרַב לְנָת טוּרָא תֶתְרְגֵם׃

(Perciochè non poteuan tolerare quel che ſi comandaua, cioè, Se vna beſtia toccarà il monte, ſarà lapidata ò ver trafitta con vn dardo.

21 וְהָכַנָּא דְּחִיל הֲוָא חֶזְוָא דְּמוּשֶׁא אֱמַר דְּדָחִיל אֶנָא וְרָתִית אֶנָא׃

E coſi terribil coſa era quella che appariua, che Moiſe diſſe, Io ſono ſpauentato e tremebondo.)

22 אַנְתּוּן דֵּין אֶתְקַרַבְתּוּן לְטוּרָא דַּצְהִיּוּן וְלַמְדִינְתָּא דַּאלָהָא חַיָּא לְאוּרִשְׁלֶם דְּבַשְׁמַיָּא וְלַכְּנֻשְׁתָּא דְּרֶבּוּתָא דְּמַלְאַכֵא׃

Ma ſete venuti al monte di Sion, & a la Città di Dio viuente, Ieruſalem celeſte, & a la congregatione d'innumerabili Angeli.

23 וַלְעִדְתָּא דְּבוּכְרֶא דְּמֶתְכַּתְבִין בַּשְׁמַיָּא וְלַאלָהָא דַּיָּנָא דְּכֹל וְלַרוּחָתָא דְּכֵאנֵא דְּאֶתְגַּמַרוּ׃

Et a la Chieſa de primogeniti, che ſono ſcritti ne cieli, & à Dio giudice di tutti, & a gli ſpiriti de giuſti perfetti.

24 וַלְיֵשׁוּעַ מֶצְעָיָא דְּדִיַתִּקְא חַדַּתָּא וְלַרְסָס דְּמֵה דַּמְמַלֵּל טָב מֶן הָו דְּהָבִיל׃

Et à IESV *Mediator del nuouo Teſtamento, & al ſangue ſparſo, ilqual parla migliori coſe che quelle d'Abel.*

25 אֶזְדַּהֲרוּ הָכִיל דַּלְמָא תֶשְׁתַּאלוּן מֶן מַן דְּמַלֵּל עַמְכּוּן אֶן גֵּיר הָנוּן לָא אֶתְפְּצִיו דְּאֶשְׁתְּאלוּ מֶן דְּמַלֵּל עַמְהוּן בְּאַרְעָא חַד כְּמָא חְנַן אֶן נֶשְׁתְּאֵל מֶן מַן דְּמַלֵּל עַמַן מֶן שְׁמַיָּא׃

Guardate di non diſprezzar colui che parla: perche ſe quelli che diſprezzoron colui che parlaua in terra, non iſcamporono, molto maggiormente noi voltando le ſpalle à colui che parla dal cielo.

יב

20 כִּי־לֹא יָכְלוּ לְהָכִיל מַה מְּצֻוָּה אִם־בְּהֵמָה אִם־אִישׁ תִּגַּע בָּהָר יַד סָקוֹל יִסָּקֵל (אוֹ־יָרֹה יִיָּרֶה׃)

Porque no podian tolerar loque ſe dezia, Item, Si beſtia tocâre àl monte, ſera apedreada, o paſſada con tardo:

21 וְכִי־חֲרָדָה הִיא הַמַּרְאֶה וַיֹּאמֶר גַּם מֹשֶׁה מָלֵא אֲנִי חֲרָדָה וָרַעַד׃

Y tan tan terrible coſa era loque ſe via, que Moyſen dixo, Eſtoy aſſombrado y temblando.

22 כִּי־אִם קְרַבְתֶּם אֶל־בֵּית צִיּוֹן וְאֶל־עִיר אֵל־חַי אֶל־יְרוּשָׁלַיִם אֲשֶׁר מֵעַל־הַשָּׁמַיִם אֶל־עֲדַת רִבְבוֹת הַמַּלְאָכִים׃

Mas aueys hos llegado àl monte de Sion, y à la ciudad del Dios Biuo Ieruſalem la celeſtial, y à la compannia de muchos millares de Angeles.

23 וּקְהַל הַבְּכוֹרִים הַכְּתוּבִים בַּשָּׁמַיִם אֶל־אֱלֹהִים הַשּׁוֹפֵט כֻּלָּם וְאֶל־רוּחוֹת הַצַּדִּיקִים וּתְמִימִים׃

Y la cõgregacion de los Primogenitos que eſtan tomados por liſta en los cielos, y al juez de todos Dios, y à los Eſpiritus de los juſtos ya perfectos.

24 וְאֶל־אִישׁ בֵּינַיִם וּבַעַל בְּרִית הַחֲדָשָׁה יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ וְאֶל־דְּמֵי נִדָּה הַצּוֹעֲקִים טוֹב מִקּוֹל דְּמֵי הֶבֶל׃

Y àl Mediador del nueuo Teſtamento, Ieſus: y à la ſangre del eſparzimiento que habla mejor: que la de Abel.

25 וּרְאוּ וְהִשָּׁמְרוּ פֶּן תִּמְרְדוּ עַל־אֲשֶׁר מְדַבֵּר עִמָּכֶם וְאִם הָאֵלֶּה אֲשֶׁר מָרְדוּ עַל־הַמְדַבֵּר אִתָּם בָּאָרֶץ לֹא־יָכְלוּ לָנוּס כַּמָּה יוֹתֵר אֲנַחְנוּ אִם נִמְרֹד עַל־אֲשֶׁר מִשָּׁמַיִם מְדַבֵּר אֵלֵינוּ׃

Mirad que no recuſeys àlque habla. Porque ſi aquellos no eſcaparon que recuſaron àlque hablaua en la tierra en el nombre de Dios, mucho menos eſcaparemos noſotros, ſi deſecharemos àlque nos habla de los cielos.

ιβ'.

20. Οὐκ ἔφερον γὰρ τὸ διαστελλόμενον, κἂν θηρίον θίγῃ τοῦ ὄρους, λιθοβοληθήσεται. (ἢ βολίδι καταποξευθήσεται.)

Car ils ne pouuoyent porter ce qui eſtoit enioint, aſſauoir, Si meſmes vne beſte attouche la montagne, elle ſera lapidee, ou percee d'vn dard.

21. Καὶ, οὕτω φοβερὸν ἦν τὸ φανταζόμενον, μωσῆς εἶπεν, ἔκφοβός εἰμι καὶ ἔντρομος.

Et Moyſe tant eſtoit terrible ce qui apparoiſſoit dit, Ie ſuis eſpouuanté, & en tremble tout.

22. Ἀλλὰ προσεληλύθατε σιὼν ὄρει, καὶ πόλει θεοῦ ζῶντος, ἱερουσαλὴμ ἐπουρανίῳ, καὶ μυριάσιν ἀγγέλων πανηγύρει.

Ains vous eſtes venus à la montagne de Sion, & à la cité du Dieu viuant, à la Ieruſalem celeſte, & à l'aſſemblee aux milliers d'Anges.

23. Καὶ ἐκκλησίᾳ πρωτοτόκων ἐν οὐρανοῖς ἀπογεγραμμένων, καὶ κριτῇ θεῷ πάντων, καὶ πνεύμασι δικαίων τετελειωμένων.

E t à l'Egliſe des premiernés qui ſont eſcrits és cieux, & à Dieu qui eſt iuge de tous, & aux eſprits des iuſtes ſanctifiés:

24. Καὶ διαθήκης νέας μεσίτῃ ἰησοῦ, καὶ αἵματι ῥαντισμοῦ κρεῖττον λαλοῦντι παρὰ τὸν ἄβελ.

Et à Ieſus Mediateur de la nouuelle alliance, & au ſang de l'aſperſion, prononçant meilleures choſes que celui d'Abel.

25. Βλέπετε μὴ παραιτήσησθε τὸν λαλοῦντα. εἰ γὰρ ἐκεῖνοι οὐκ ἔφυγον, τὸν ἐπὶ τῆς γῆς παραιτησάμενοι χρηματίζοντα· πολλῷ μᾶλλον ἡμεῖς, οἱ τὸν ἀπ' οὐρανῶν ἀποστρεφόμενοι.

Voyez que ne meſpriſies celui qui parle: car ſi ceux-la qui meſpriſoyent celui qui parloit ſur la terre, ne sõt point eſchappés, nous ſerons punis beaucoup plus, ſi nous-nous deſtournons de celui qui parle de cieux?

CAP. XII.

20. Non enim portabant quod dicebatur, Et ſi beſtia tetigerit montem, lapidabitur (*vel confodietur iaculis.*)

For they were not able to abide that which was commanded/ Yea/ though a beaſt tough the mountaine/it ſhal bee ſtoned / or thruſt through with a dart.

21. Et ita terribile erat quod videbatur. Moyſes dixit: Exterritus ſum & tremebundus.

And ſo terrible was the ſight which appeared/that Moſes ſaide/ I feare & quake.

22. Sed acceſſiſtis ad Sion montem, & civitatem Dei viventis, Ieruſalem cæleſtem, & multorum millium angelorum frequentiam.

But ye are come vnto the mount Sion/and to the citie of the liuing God/ the celeſtiall Jeruſalem/and to the company of innumerable Angels.

23. Et eccleſiam primitivorum, qui conſcripti ſunt in cælis, & iudicem omniū Deum, & ſpiritus iuſtorum perfectorum.

And to the congregation of the firſt borne/which are written in heauen/and to God the iudge of all / and to the ſpirits of iuſt and perfect men.

24 Et teſtamenti novi mediatorem Ieſum, & ſanguinis aſperſionem meliùs loquentem quàm Abel.

And to Jeſus the Mediatour of the new Teſtament/and to the blood of ſprinckling that ſpeaketh better thinges then that of Abel.

25. Videte ne recuſetis loquentem. Si enim illi non effugerunt, recuſantes eum qui ſuper terram loquebatur: multo magis nos, qui de cælis loquentem nobis, avertimus.

See that ye deſpiſe not him that ſpeaketh: for if they eſcaped not that refuſed him / that ſpake on earth: much more ſhall wee not eſcape/if wee turne away from him/ that ſpeaketh from heauen.

Das XII. Capitel.

20. Denn ſie mochtens nicht ertragen was da geſagt ward. Vnd wenn ein Thier den Berg anrůrete / ſolte es geſteiniget / oder mit einem Geſchoß erſchoſſen werden.

Thi de kunde icke fordrage/det ſom bleff ſagd. Oc naar ſom it Diur rørde ved Bierget / da ſkulde det ſtenis/ eller ſkiudis met it Skud.

21. Vnd alſo erſchrecklich war das Geſichte/das Moſes ſprach: Jch bin erſchrocken/ vnd zittere.

Oc den Syn vaar ſaa forferdelig/at Moſe ſagde Jeg er forferdet oc beffrer.

22. Sondern jr ſeyt kommen zu dem Berge Zion/vnd zu der Statt deß lebendigen Gottes / zu dem himliſchen Jeruſalem / vnd zu der menge viler tauſend Engel.

Men i ere komne til Zions Bierg / oc til den leffuende Guds Stad/ til det himmelſke Jeruſalem/oc il mange tuſinde Englis mangfoldighed.

23. Vnd zu der gemeine der Erſtgebornen/ die im Himmel angeſchriben ſind / vnd zu Gott dem Richter über alle/ vnd zu den Geiſtern der volkommenen Gerechten.

Oc til de Førſtføddis menighed/ſom ere beſcreffne i Himmelen/ oc til Gud ſom er en Dommere offuer alle/oc til de fuldkomne Retferdigis Aander.

24. Vnd zu dem Mitler des newen Teſtaments Jeſu / vnd zu dem Blut vnd der Beſprengung / das da beſſer redet denn Habels.

Oc til det ny Teſtamentis Meglere Jeſum/oc til det blod oc den beſtenckelſe/ ſom taler bedre/ end Abels.

25. Sehet zu/daß jhr euch deß nicht wegert / der da redet. Denn ſo jene nicht entflohen ſind / die ſich wegerten/da er auff Erden redet/ vil weniger wir/ ſo wir vns deß wegern / der vom Himmel redet.

Seer til/ at i forſage icke/den ſom taler. Thi at vndflyde icke de andre/ ſom ſtode imod/der hand talede paa Jorden / Da ſkulle wi meget mindre/ om wi ſtaa imod hannem/ ſom taler aff Himmelen.

Kapitola XII.

20. Neb nemohli ſněſti toho co bylo prawěno/ a dotkneli ſe howado hory/ budeť vkamenowáno.

Abowiem nie mógli znieść thego co im roſkázowano / ieſliby ſię bydlę gory dothknęło / będzie vkámionowáno / ábo pociſkiem przebito.

21. A tak hrozné bylo to což widěli/ že y Moyžiš řekl: Lekl gſem ſe až ſe y třeſu.

A Mojzeſz/ przeto iż ták ſtráſzne bylo widzenie ktore ſię okázowálo/ rzekł/ Zlękłem ſię y zádrżałem.

22. Ale přiſtaupili gſte k hoře Syonu/ a k Měſtu Boha žiwého Geruzalému Nebeſkému/ a k přijtomnoſti mnoho Tiſýcůw Angelůw.

Aleśćie przyſzli do gory Syon/ y do miáſtá Bogá żywego/ do Jeruzalem niebieſkiego/ y do zgromádzenia niezliczonych Aniołow.

23. A k Cýrkwi prworozených kteřijž zapſáni gſau w Nebeſých/ a k Bohu Saudcy wſſech Lidij/ a k Duchuom ſprawedliwých a dokonalých.

Y do zboru pierworodnych ktorzy ſą ſpiſani w niebie/ y do Bogá ſędziego wſzythkich/ y do duchow ſpráwiedliwych y doſkonáłych.

24. A k Smijřcy nowého Zákona Gežijſſowi/ a k wylitij Krwe geho/ kteráž lépe mluwij nežli Krew Abelowa.

Y do Jezuſá pośrzednika nowego Teſtámentu/ y do krwie pokropienia/ ktora zacnieyſze rzeczy mowi/ niżli mowiłá krew Ablowá.

25. Wizte abyſſte neodpijrali tomu kterýž wám mluwij. Neb poněwádž onino neuſſli/ pomſty/ kteřijž odpijrali tomu kterýž na Zemi mluwijwal k nim: mnohem wijce my neupoſlechnemeli toho kterýž s Nebe mluwil k nám.

Pátrzayćie ábyśćie tym nie wzgárdzili ktory mowi/ abowiem ieſli ći nie vſzli ktorzy odrzucáli tego ktory mowił ná ziemi/ dáleko więcey my ieſli ſię odwrácamy od tego ktory z niebá ieſt.

יב

26 אֵינָא דְּקָלֵהּ אַרְעָא
אַוִּיעַ הָשָׁא דֵּין מְלַךְ וֶאמַר
דְּתוּב חֲדָא זְבַן אֶנָא אֲוִיעַ
לָא בַּלְחוּד אַרְעָא אֶלָּא
אַף שְׁמַיָּא׃

La cui voce allora commosse la terra, ma hora ci ha fatto intendere, dicendo: Ancor vna volta io commouerò non solamente la terra, ma ancora il cielo.

27 חָדָא דֵּין דְּאֶמַר חֲדָא
זְבַן מְחַוְיָא שׁוּחְלָפָא דְּהָנוּן
דְּמֶתְתְּזִיעִין מֶטוּל דע
דַּעֲבִידָא אֶנּוּן דַּנְקוּון הָנוּן
דְּלָא מֶתְתְּזִיעִין׃

Hor questo ch'ei dice, Ancor vna volta, significa l'abolitione dele cose che sono instabili come di quelle che sono state fatte: accioche restino quelle che sono immutabili.

28 וּמֶטוּל הָכִיל דְּקַבֶּלן
מַלְכוּתָא לָא מֶתְתְּזִיעָא
נֵאחוּד טַיְבוּתָא דְּבֵהּ
נְשַׁמֵּשׁ וְנֶשְׁפַּר לַאלָהָא
בְּתַחְמְצִתָא וּבְדֶחְלְתָא׃

Per laqual cosa pigliando il regno, che non puo essersi mosso, riteniamo la gratia per laqual noi seruiamo à Dio in modo che li siamo grati con ogni riuerentia e timore.

29 אֱלָהַן גֵּיר נוּרָא הוּ
אָכְלָתָא׃

Perche il nostro Iddio è vn fuoco che consuma.

יב

26 אֲשֶׁר קוֹלוֹ אָז הִרְעִישׁ אֶת־
הָאָרֶץ וּמֵעַתָּה כֹּה אָמַר יְהוָה
צְבָאוֹת לֵאמֹר עוֹד אַחַת מְעַט
הִיא וַאֲנִי מַרְעִישׁ לֹא לְבַד אֶת־
הָאָרֶץ כִּי־אִם גַּם אֶת־הַשָּׁמָיִם׃

La boz delqual entonces commouióla tierra: mas aora ha denunciado diziendo, Aun vna vez, y yo commoueré no solamente la tierra mas aun el cielo.

27 וְכִי־אָמַר עוֹד אַחַת מְחַוֶּה
אֶת־חֲלִיפַת הַנָּעִים וְנָדִים
הַמִּשְׁתַּנִּים כְּמוֹ הָעֲשׂוּיִים אֲשֶׁר
יַעַמְדוּ הָאֵלֶּה אֲשֶׁר לֹא יִמּוֹטוּ
לְעוֹלָם׃

Y loque dize, Aun vna vez, declara el quitamiento de las cosas mouibles como de cosas hechizas, paraque queden las que son firmes..

28 עַל־כֵּן בְּקַחְתֵּנוּ מַלְכוּת אֲשֶׁר
לֹא תָמוּט יֵשׁ־לָנוּ תְּחִנָּה אֲשֶׁר
בָּהּ נַעֲבוֹד אֶת־אֱלֹהִים בְּיִרְאָה
וְנָגִיל בִּרְעָדָה׃

Ansique tomando el Reyno immobil, retengamos la gracia por laqual siruamos à Dios agradandole con temor y reuerencia.

29 כִּי־יְהוָה אֱלֹהֵינוּ אֵשׁ אֹכְלָה
הוּא אֵל קַנָּא׃

(Porque Iehoua nuestro Dios es fuego que consume:)

ιβ'.

26. Οὗ ἡ φωνὴ τὴν γῆν ἐσάλευσε τότε, νῦν δὲ ἐπήγγελται, λέγων, Ἔτι ἅπαξ ἐγὼ σείω οὐ μόνον τὴν γῆν, ἀλλὰ καὶ τὸν οὐρανόν.

Duquel la voix esmeut lors la terre: mais maintenant il a denoncé, disant, Encore vne fois, i'esmouuerai non seulement la terre, mais aussi le ciel,

27. Τὸ δέ, Ἔτι ἅπαξ, δηλοῖ τῶν σαλευομένων τὴν μετάθεσιν, ὡς πεποιημένων, ἵνα μείνῃ τὰ μὴ σαλευόμενα.

Or ce mot, Encores vne fois, signifie l'abolition des choses qui sont instables, comme de celles qui ont esté faites de main, afin que celles qui sont immuables, demeurent:

28. Διὸ βασιλείαν ἀσάλευτον παραλαμβάνοντες, ἔχωμεν χάριν, δι' ἧς λατρεύωμεν εὐαρέστως τῷ θεῷ μετ' αἰδοῦς καὶ εὐλαβείας.

Parquoi apprehendans le royaume qui ne peut estre esbranlé, retenons la grace par laquelle nous seruiōs à Dieu, tellement que nous lui soyens agreables auec reuerence & crainte.

29. Καὶ γὰρ ὁ θεὸς ἡμῶν πῦρ καταναλίσκον.

Car aussi nostre Dieu est vn feu consumant:

יג

1 חוּבָּא דְּאַחָא נְכַתַּר
בְּכוּן׃

La charita fraterna stia salda tra voi.

2 וְרֶחְמְתָא דְּאַכְסְנָיֵא
לָא תֶּטְעוּן בְּהָדָא גֵּיר שְׁוַר
אֶנָשָׁא דְּכַד לָא רְגִישִׁין
יְקַבְּלוּן מַלְאַכֵא׃

Non vi dimenticate de l'hospitalità, percioche per questo alcuni, non sapendolo, hanno riceuuti in albergo gli Angeli.

3 עֲהַדוּ לְאַילֵין דְּאַסִירִין
אַיךְ הָו דְּעַמְּהוֹן אֲסִירִין
אַנְתּוּן אֶתְדַּכְּרוּ לְאַילֵין ד
דְּאַלִּיצִין אַיךְ אֶנָשָׁא ד
דְּבֶסְרָא לְבִישִׁין אַנְתּוּן׃

Ricordateui de prigioni, come se voi foste prigioni insieme con loro: e di quei che sono afflitti, come quelli che sete ancor voi nel corpo.

יג

1 הָאַחֲוָה אֲשֶׁר בֵּינֵיכֶם לֹא יוּפָר׃

La Charidad de la hermandad permanezca.

2 אַל־תִּשְׁכְּחוּ לָלוּן אֶת־הָאֹרְחִים
בְּרוּחַ נְדָבָה כִּי־בְדָבָר הַזֶּה אֲנָשִׁים
בִּבְלִי דַעַת הֵלִינוּ אֶת־הַמַּלְאָכִים׃

De la hospitalidad no hos oluideys: porque por esta algunos auiendo hospedado Angeles, fueron guardados.

3 זִכְרוּ אֶת־הָאֲסוּרִים כְּמוֹכֶם
אֲסוּרִים וְאֶת־הַמְעֻנִּים כְּמוֹכֶם
הוֹוִים בְּבָשָׂר׃

Acordaos de los presos como presos juntamente con ellos: y de los trabajados, como tambien vosotros mismos soys del cuerpo.

ΚΕΦΑΛ. ιγ'.

Ἡ φιλαδελφία μενέτω.

Que l'amour fraternelle demeure.

2. Τῆς φιλοξενίας μὴ ἐπιλανθάνεσθε. Διὰ ταύτης γὰρ ἔλαθόν τινες, ξενίσαντες ἀγγέλους.

N'oubliez point l'hospitalité. Car icelle quelques vns ont logé des Anges, n'en sachans rien.

3. Μιμνήσκεσθε τῶν δεσμίων, ὡς συνδεδεμένοι· τῶν κακουχουμένων, ὡς καὶ αὐτοὶ ὄντες ἐν σώματι.

Ayez souuenance des prisonniers, come si vous estiez emprisonnés, auec eux: & de ceux qui sont tormentés, cōme vous-mesmes aussi estans du mesme corps.

CAP. XII.

26. Cuius vox movit terram tunc: nunc autem repromittit, dicens, Adhuc ſemel: & ego movebo non ſolum terram, ſed & cælum.

Whoſe voyce then ſhooke the earth/ and nowe hath declared/ ſaying/ Yet once more will I ſhake/ not the earth onely/ but alſo heauen.

27. Quod autem adhuc ſemel dicit: declarat mobilium translationem tanquã factorum, ut maneant ea quæ ſunt immobilia.

And this word/ Yet once more/ ſignifieth the remouing of thoſe thinges/ which are ſhakẽ/ as of thinges which are made with handes/ that the thinges which are not ſhaken/ may remaine.

28. Itaque regnum immobile ſuſcipientes, habemus gratiam: per quam ſerviamus placentes Deo, cum metu & reverentia.

Wherefore ſeeing we receiue a kingdom/ which cannot be ſhaken/ let vs haue grace/ whereby wee may ſo ſerue God/ that wee may pleaſe him with reuerence and feare.

29. Etenim Deus noſter ignis conſumens eſt.

For euen our God is a conſuming fire.

CAP. XIII.

CHaritas fraternitatis maneat in vobis.

Let brotherly loue continue.

2. Et hoſpitalitatem nolite obliviſci, per hanc enim placuerunt quidam, angelis hoſpitio receptis.

Bee not forgetfull to lodge ſtrangers: for thereby ſome haue receiued Angels into their houſes vnwares.

3. Mementote vinctorum, tanquam ſimul vincti: & laborantium, tanquam & ipſi in corpore morantes.

Remember them that are in bondes/ as though ye were bound with thẽ: & them that are in affliction/ as if ye were alſo afflicted in the body.

Das XII. Capitel.

26. Welches ſtimme zu der zeit die Erde bewegt. Nun aber verheiſſet er vnd ſpricht: Noch einmal wil ich bewegen/ nicht allein die Erden/ ſondern auch den Himmel.

Hueſſ røſt paa den tid rørde Jorden. Men nu loffuer hand/ oc ſiger/ Jeg vil end gong røre/ icke aleniſte Jorden/ men ocſaa Himmelen.

27. Aber ſolchs noch einmal/ zeiget an/ daß das bewegliche ſoll verendert werden/ als das gemacht iſt/ auff daß da bleibe das vnbewegliche.

Men ſaadant/ end en gong/ giffuer til kende/ At det rørelige ſkal foruendis/ ſom det giort er/ Paa det at det vrørelige ſkal bliffue.

28. Darumb/ dieweil wir empfahen ein vnbeweglich Reich/ haben wir gnade/ durch welche wir ſollen Gott dienen/ jhm zugefallen/ mit zucht vnd forcht.

Efferdi wi faa da it vrøreligt Rige/ da haffue wi naade/ formedelſt huilcken wi ſkulle tiene Gud/ vere hannem behagelige met tuct oc fryct.

29. Denn vnſer Gott iſt ein verzehrend Fewr.

Thi vor Gud er en forterende Ild.

Das XIII. Capitel.

BLeibt veſt in der Brůderlichen Liebe.

BLiffuer ſtadige i broderlig kærlighed.

2. Gaſtfrey zu ſein vergeſſet nicht/ denn durch das ſelbige haben etliche/ ohn jr wiſſen Engel beherberget.

Forglemmer icke at lene gerne Huſſ/ thi der met haffue nogle lent Engle Huſſ/ oc viſte det icke.

3. Gedencket der Gebundenen/ als die mitgebundene/ vnnd dere die trůbſal leiden/ als die jr auch noch im Leibe lebet.

Tencker paa de Bundne/ ſom de Metbundne/ oc paa dem/ ſom lide drøffuelſe/ Som de der oc end nu leffue i Legemet.

Kapitola XII.

26. Gehož hlas tehdáž hýbal Zemij: Ale nynij zaſlibuge řka/ Geſſtě gednau/ a yáť pohnu ne toliko Zemij/ ale y Nebem.

Ktorego głos zátrząſnął ziemią/ ale theraz opowiedział mowiąc/ leſzcze ia raz zátrząſnę nie thylko ziemią ále tez y niebem.

27. W tom pak že prawij/ Geſſtě gednau/ okazuge že má býti něyaké změněnij wěcý pohnutedlných/ yakožto včiněných/ aby zuoſtaly ty wěcy/ kteréž gſau nepohnutedlné.

A ono ſłowo/ leſzcze raz/ znáczy odięcie rzeczy chwieiących ſię/ táko tych ktore ſą vczynione/ aby zoſtały ty ktore ſą trwáłe.

28. A tak my Králowſtwij nepohnutedlné přigmauce/ máme miloſt/ ſkrze kteraužto lijbijce ſe Bohu/ ſlužme gemu s bázňij a s poctiwoſtij.

A przeto przyimuiąc kroleſtwo ktore nie może być poruſzone/ trzymaymy łáſkę przez ktorą ták ſłużmy Bogu/ ábyſmy ſię temu podobáli z vććiwością y z bogoboynością.

29. Neb zagiſté Bůh náš oheň ſpalugijcý geſt:

Abowiemći Bog náſz ieſt ogniem trawiącym.

Kapitola XIII.

LAſka Bratrſká budiž mezy wámi.

NIechay miłość bráterſka trwa.

2. A na přijwětiwoſt k poceſtným nezapomijnayte/ ſkrze ni zagiſté někteřij newědauce Angely do hoſpody přigijmali.

Nie zápominayćie przymowánia gośći/ ábowiem przez tho niekthorzy nie wiedząc przyięli Anioły.

3. Pamatugte na wězně/ yakobyſſte ſpolu wězňowé byli: a na pracowité/ yakožto y ſami w těle bydlijce.

Pamiętayćie ná więźnie iáko byśćie byli wepoł z nimi więźniámi/ y ná ty kthorzy bywáłą vtrapieni/ ták obyśćie ná ćiele vtrapieni byli.

יג

4 מְיַקְּרוּ זוּוָגָא בְּכֹל וְעַרְסְהוֹן דַּכְיָא הִי לְזָנְיָא דַּיָּן וְלַגְיָרֵא דָּאֵן אֱלָהָא׃

Il matrimonio è honoreuole in tutti, e il letto immaculato: ma Iddio giudicarà i fornicatori e gli adulteri.

5 לָא הֲוָא רָחֵם כֶּסְפָּא רְעַיָנַיכוֹן אֶלָּא יִסְפַּק לְכוֹן מֶדֶּם דְּאִית לְכוֹן הוּ גֵּיר מָרְיָא אֱמַר דְּלָא אֶשְׁבְּקָךְ וְלָא אַרְפֵּא בָּךְ אִידַיָא׃

I Voſtri coſtumi ſiano ſenza auaritia, contentandoui de le coſe preſenti: percioche eſſo Signore ha detto. Io non ti laſciarò, ne t'abbandonarò.

6 וְאִית לַן דְּנֵאמַר תְּכִילָאִית מָרִי מְעַדְּרָנִי לָא אֶדְחַל מָנָא עָבֵד לִי בַּר נָשָׁא׃

In modo che noi poſſiamo dir ſecuramente, Il Signore m'è in aiuto, onde non temerò coſa che l'huomo mi faccia.

7 הֲוַיְתּוּן עָהֲדִין לַמְדַבְּרָנַיכוֹן אִילֵין דְּמַלֶּלוּ עַמְּכוֹן מֶלְּתָא דַּאלָהָא אֶתְבַּקוּ בְּשׁוּלָמָא דְּדוּבָּרַיְהוֹן וּמָרוּ בְּהַיְמָנוּתְהוֹן׃

Ricordateui di quelli che ſon preposti al Voſtro gouerno, iquali v'hanno parlata la parola di Dio: dequali imitate la fede, conſiderando qual ſia ſtato l'eſito de la lor conuerſatione.

8 יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא אֶתְמָל וְיוֹמָנָא וְהוּיוּ וְלַעָלַם׃

IESV Chriſto che fu hieri & hoggi, è il medeſimo ancor ne ſecoli.

9 לְיוּלְפָנָא נוּכְרָיָא וּמְשַׁחְלְפָא לָא תֶּתְהַפְּכוּן שַׁפִּיר הוּ גֵּיר דְּבַטַּיְבוּתָא נֶשְׁרַר לִבּוֹתַן וְלָא בְּמֵאכְלָתָא מֶטּוּל דְּלָא אֶתְעַדַּרוּ אִילֵין דְּהַלְּכוּ ב בְּהֵין׃

Non Vi andate aggirando con Varie e ſtraniere dottrine. E buona coſa è che il cuor ſi confermi con la gratia, e non con cibi, iquali non hanno punto giouato à quelli che Vi ſi ſono occupati.

יג

4 מִטַּת הַמִּשְׁכָּב תְּהִי־בִיקָר בַּכֹּלָם וְהָעוֹנָה בְּלִי־מוּם כִּי־אֶת־קְדֵשִׁים וּמְנָאֲפִים יִשְׁפּוֹט יְהוָה׃

Venerable es en todos el Matrimonio, y la cama ſin mancha: mas à los fornicarios y adulteros juzgará Dios.

5 בְּדַרְכְּכֶם לֹא תְבַקְשׁוּ כֶּסֶף יְהִי־דַיְכֶם בַּקָּמִים לִפְנֵיכֶם כִּי־הוּא אָמַר לֹא אַרְפְּךָ וְלֹא אֶעֶזְבֶךָּ׃

Sean las coſtumbres ſin auaricia, contentos de lo preſente: porque el dixo, No te deſampararé, ni te dexaré:

6 כֵּן אֲשֶׁר בְּבִטָּחוֹן נוּכַל לְדַבֵּר יְהוָה לִי בְּעֹזְרִי לֹא אִירָא מַה־יַּעֲשֶׂה לִי אָדָם׃

De tal manera que digamos confiadamente, El Sennor es mi ayudador: no temeré loque me hará hombre.

7 זִכְרוּ לִפְקִידֵיכֶם אֲשֶׁר דִּבְּרוּ אֲלֵיכֶם אֶת־דְּבַר אֱלֹהִים וְהַבִּיטוּ בְּדֶרֶךְ הֲלִיכוֹתָם וּלְכוּ בְּעִקְּבוֹת אֱמוּנָתָם׃

Acordahos de vueſtros Paſtores, que hos hablaron la palabre de Dios. la fe de los quales imitad conſiderando qual aya ſido la ſalida de ſu conuerſacion.

8 כִּי־יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ תְּמוֹל וְהַיּוֹם הוּא לְעוֹלָם׃

Ieſus el Chriſto ayer, y oy: el miſmo tambien es por ſiglos.

9 בְּלִמּוּדִים מִתְחַלְּפִים וַחֲדָשִׁים לֹא תִתְעָתֶעוּ כִּי־טוֹב בִּתְחִנָּה לְסַעֵד לִבְּכֶם וְלֹא בְמַאֲכָלִים אֲשֶׁר לֹא הוֹעִילוּ לַהוֹלְכִים בָּם׃

Nó ſeays ſacados del camino por doctrinas diuerſas y eſtrannas: porque buena coſa es affirmar el coraçon en la gracia, no en viandas, que nunca aprouecharon à losque anduuieron en ellas.

ιγ'.

4. Τίμιος ὁ γάμος ἐν πᾶσι, καὶ ἡ κοίτη ἀμίαντος· πόρνους δὲ καὶ μοιχοὺς κρινεῖ ὁ θεός.

Honorable eſt le marige entre tous, & la couche ſans macule: mais Dieu iugera les paillards & les adulteres.

5. Ἀφιλάργυρος ὁ τρόπος· ἀρκούμενοι τοῖς παροῦσιν· αὐτὸς γὰρ εἴρηκεν, οὐ μή σε ἀνῶ, οὐδ' οὐ μή σε ἐγκαταλίπω.

Que vos mœurs ſoyant ſans auarice, eſtans contens de ce que vous auez preſentement: car lui meſme a dit, Ie ne te delaiſſerai point, ni ne t'abandonnerai point:

6. Ὥστε θαῤῥοῦντας ἡμᾶς λέγειν, κύριος ἐμοὶ βοηθὸς, καὶ οὐ φοβηθήσομαι τί ποιήσει μοι ἄνθρωπος.

Tellement que nous pouuons dire en aſſeurance, Le Seigneur m'eſt en aide: dont ie ne craindrai choſe que l'hôme me puiſſe faire.

7. Μνημονεύετε τῶν ἡγουμένων ὑμῶν, οἵτινες ἐλάλησαν ὑμῖν τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, ὧν ἀναθεωροῦντες τὴν ἔκβασιν τῆς ἀναστροφῆς. μιμεῖσθε τὴν πίστιν.

Ayez ſouuenãce de vos conducteurs, qui vous ont porté la parole de Dieu: deſquels enſuiuez la foy, conſiderans quelle a eſté l'iſſui de leur conuerſation.

8. Ἰησοῦς χριστὸς χθὲς καὶ σήμερον ὁ αὐτὸς, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας.

Ieſus Chriſt a eſté le meſme hier & auiourd'hui, & l'eſt auſſi eternellement.

9. Διδαχαῖς ποικίλαις καὶ ξέναις μὴ περιφέρεσθε. καλὸν γὰρ χάριτι βεβαιοῦσθαι τὴν καρδίαν, οὐ βρώμασιν, ἐν οἷς οὐκ ὠφελήθησαν οἱ περιπατήσαντες.

Ne ſoyez point emportés ça & là par doctrines diuerſes & eſtranges: car il eſt bon que le cœur ſoit affermi par grace, non point par viandes, leſquelles n'ont de rien profité à ceux qui s'y ſont occupés.

CAP. XIII.

4. Honorabile connubium in omnibus, & thorus immaculatus. Fornicatores enim & adulteros iudicabit Deus.

Marriage is honourable among all / and the bed vndefiled: but whoremongers and adulterers God will iudge.

5. Sint mores ſine avaritia: contenti præſentibus, ipſe enim dixit: Non te deſeram, neque derelinquam.

Let your conuerſation bee without couetouſnes / and be content with thoſe thinges that ye haue: for he hath ſaid, I wil not faile thee, neither forſake thee.

6. Ita ut confidenter dicamus: Dominus mihi adiutor: non timebo quid faciat mihi homo.

So that we may boldely ſay / The Lord is mine helper, neither will I feare what man can do vnto me.

7. Mementote præpoſitorum veſtrorum, qui vobis locuti ſunt verbum Dei: quorum intuentes exitum converſationis, imitamini fidem.

Remember them which haue the ouerſight of you / which haue declared vnto you the worde of God: whoſe faith folow / conſidering what hath bene the ende of their conuerſation.

8. Ieſus Chriſtus heri & hodie: ipſe & in ſecula.

Ieſus Chriſt yeſterday, and to daye, the ſame alſo is for euer.

9. Doctrinis variis & peregrinis nolite abduci. Optimum eſt enim, gratia ſtabiliri cor, non eſcis: quæ non profuerunt ambulantibus in eis.

Bee not caryed about with diuers and ſtrange doctrines: for it is a good thing that the heart bee ſtabliſhed with grace, and not with meates / which haue not profited them that haue bene occupied therein.

Das XIII. Kapitel.

4. Die Ehe ſoll ehrlich gehalten werden bey allen/ vnd das Ehebett vnbefleckt. Die Hurer aber vnd die Ehebrecher wird Gott richten.

Ecteſkaff ſkal holdis erlige hoſſalle / oc den ecte Seng vbeſmittet. Men Bolere oc Haarkarle ſkal Gud dømme.

5. Der wandel ſey ohn Geitz / vnd laſſet euch benügen an dem/ das da iſt/ denn er hat geſagt: Ich will dich nicht verlaſſen noch verſäumen.

Eders omgengelſe ſkal vere vden Gerighed/ oc lader eder nøye met det ſom der er/ thi hand haffuer ſagd/ ieg vil icke forlade / oc ey forſøme dig.

6. Alſo/ daß wir dörffen ſagen: Der HERR iſt mein Helffer / vnd wil mich nicht fürchten / was ſolt mir ein Menſch thun?

Saa / at wi driſtis til at ſige / HERREN er min Hielpere / oc ieg vil icke frycte mig / huad ſkulde it Menniſke gøre mig?

7. Gedencket an ewer Lehrer / die euch das wort Gottes geſagt haben / welcher ende ſchauet an/ vnd folget jhrem Glauben nach.

Tencker paa eders Lærere / ſom haffue ſagd eder Guds ord / huilckis endeligt i ſkulle ſee til / oc effterfølger deris Tro.

8. Jeſus Chriſtus/ geſtern vnd heute/ vnd derſelbige auch in ewigkeit.

Chriſtus Jheſus / i gaar oc i dag / oc den ſamme ocſaa til euig tid.

9. Laſſet euch nicht mit mancherley vnnd frembden Lehren vmbtreiben. Denn es iſt köſtlich ding / daß das hertz veſte werde / welches geſchicht durch Gnade/ nit durch Speiſen/ davon keinen nutz haben/ ſo damit vmbgehen.

Lader eder icke omdriffue met mangehonde oc fremmet Lærdom. Thi det er kaaſtelig ting/ at hiertet bliffuer ſtadigt / huilcket der ſkeer formedelſt Naade / icke ved Mad / Huor aff de haffue ingen nytte / ſom der met omgaaſſ.

Kapitola XIII.

4. Budiž mezy wſſemi wámi poctiwé Manželſtwo/ á Lože nepoſſkwrněné. Neb Smilnijky a cyzoložnijky ſauditi bude Buoh.

Poczćiwe ieſt małżeńſtwo miedzy wßytkimi/ y łoże nie pokáláne/ á niecżyſthey cudzołożniki oſadzi Bog.

5. Budtež mrawnij bez lakomſtwij/ doſti magijce na tom což máte: Onť zagiſté řekl: Nenechám tebe ani opuſtijm.

Obyczáie niech będą oddálone od łákomſtwá: Przeſtáwayćie ná teráźnieyßych rzecżách bo on rzekł Nie opußczę ćię ani ćię zoſtáwię.

6. Tak abychom s dauffánijm řijkali: PAN mi ſpomocnijk geſt/ nebudu ſe báti aby mi co mohl včiniti člowěk.

Ták iż śmiele mowimy/ Pan mi ieſt pomocnikiem/ áni ſię bać będę coby mi vczynił człowiek.

7. Pamatugtež na Zpráwce waſſe kteřijž mluwili wám Slowo Božij: na gigichžto patřijce konec a obcowánij žiwota/ náſledugtež Wijry.

Pámiethayćie ná wodze wáße ktorzy wám mowili ſłowo Boże/ á wiáry ich náſláduiećie/ obacżáiac co zá koniec był obcowánia ich.

8. Gežijš Kryſtus geſt wčerá y dnes/ on těž y na wěky.

Jezus Krystus wczorá y dziś/ tenże też ieſt ná wieki.

9. Včenijm rozličným a hoſtinſkým nedayte ſe ſwoditi. Wýborněť geſt zagiſté/ miloſtij vpewniti Srdce/ a ne pokrmy/ kteřijž neproſpěli těm kteřijž w nich chodili.

Náukam rozmáithym y cudzym nie dayćie ſię vnośić: ábowiem dobra rzecz ieſt/ áby ſerce było vtwierdzone łáſką/ nie pokármy/ ktore nie pomogły thym co ſię imi bawili.

יג

10 אִית לַן דֵּין מַדְבְּחָא דְּלָא שַׁלִּיט לְמֵאכַל מֶנֵּה לְהָנוּן דִּבְמַשְׁכְּנָא מְשַׁמְּשִׁין׃

Noi habbiamo vn altare, delqual non hanno potestà di mangiare quelli che serueno al tabernacolo.

11 חַיְוָתָא גֵּיר הָלֵין דְּמַעַל הֲוָא דְּמְהֵין רַב כּוּמְרֵא לְבֵית מַקְדְּשָׁא חֲלָף חַטְהָא בְּסַרְהֵין יָקֵד הֲוָא לְבַר מֶן מַשְׁרִיתָא׃

Imperoche i corpi degli animali, il sangue dequali si porta dal Pontefice dentro a i luoghi Santi per il peccato, s'abbruciauano fuor de le tende.

12 מֶטוּל הָנָא יֵשׁוּע דְּיַקַדֵּשׁ לְעַמֵּה בַּדְמֵה לְבַר מֶן מ מְדִינְתָּא חַשׁ׃

Per laqual cosa IESV ancora, per santificare il popolo col suo proprio sangue, patì fuor de la porta.

13 וְאַף חֲנַן הָכִיל נִפּוֹק לְוָתֵה לְבַר מֶן מַשְׁרִיתָא כַּד לְבִישִׁין חֶסְדֵה׃

Vsciamo dunque à lui fuor de le tende, portando il suo obbrobrio.

14 לַיְת לַן גֵּיר מְדִינְתָּא דְּמְקַוְיָא הָרְכָא אֶלָּא לְאַיְדָא דַּעְתִידָא מְסַכֵּינַן׃

Percioche noi non habbiamo quì città che sia durabile: ma cerchiam quella che ha à venire.

15 וּבְאַיְדֵה נַסֵּק דְּבְחָא דְּתֶשְׁבּוּחְתָּא בְּכֻל זְבַן לַאלָהָא דְּאִיתַיְהָ פֵּארָא דְּסֶפְוָתָא דְּמוֹדְיָן לִשְׁמֵה׃

Per lui dunque offeriamo sempre à Dio sacrifitio di laude, cioè il frutto de le labra che confessano il suo Nome.

16 וְלָא תִטְעוֹן מַרְחְמָנוּתָא וְשֻׁותָּפוּתָא דְּמֶסְכֵּנֵא בְּהָלֵין דְּבְחֵא שָׁפַר אֱנָשׁ לַאלָהָא׃

Non vi dimenticate de la beneficentia, e de la communicatione, perche Iddio si diletta diletta di tali sacrifitij.

יג

10 כִּי יֵשׁ לָנוּ מִזְבֵּחַ אֲשֶׁר לֹא יֵשׁ לָהֶם שִׁלְטוֹן לֶאֱכֹל מִמֶּנּוּ הַמְשָׁרְתִים בָּאֹהֶל׃

Tenemos altar, delqual no tienen facultad de comer losque siruen àl Tabernaculo.

11 כִּי־הַחַיּוֹת אֲשֶׁר דָּמָהֶן יוּרָם עַל־הַחַטָּאָה בַּקֹּדֶשׁ בְּיָדֵי כֹּהֵן גָּדוֹל פִּגְרֵיהֶן נִשְׂרְפוּ מִחוּץ לַמַּחֲנֶה׃

Porque los animales la sangre de los quales es metida por el peccado en el Sanctuario por el Pontifice, los cuerpos de estos son quemados fuera del real.

12 עַל־כֵּן גַּם יֵשׁוּעַ אֲשֶׁר יְקַדֵּשׁ אֶת־הָעָם בְּדַם נַפְשׁוֹ מִחוּץ שַׁעַר הָעִיר עֻנָּה׃

Por loqual tambien Iesus, para sanctificar el pueblo por su propria sangre, padeció fuera de la puerta.

13 לָכֵן מֵעַתָּה נֵצֵא אֵלָיו חוּצָה לַמַּחֲנֶה וְנִסְבֹּל אֶת־חֶרְפָּתוֹ׃

Salgamos pues à el fuera del real lleuando su vituperio.

14 כִּי־לֹא יֵשׁ־לָנוּ פֹּה עִיר עוֹמֶדֶת כִּי־אִם מְבַקְשִׁים אֲנַחְנוּ אֶת־עֲתִידָה׃

Porque no tenemos aqui ciudad permaneciente, mas buscamos la por venir.

15 לָכֵן בְּיָדוֹ נַעֲלֶה זֶבַח תּוֹדָה בְּכָל עֵת לֵאלֹהֵינוּ זֶה הוּא אֶת־פְּרִי שְׂפָתַיִם לְהוֹדוֹת לִשְׁמוֹ׃

Ansique offrezcamos por medio de el à Dios siempre sacrificio de alabança, es à saber, fruto de labios que confiessen à su Nombre.

16 אַךְ לַעֲשׂוֹת טוֹבָה וּצְדָקָה לֹא תִשְׁכָּחוּ כִּי־בִזְבָחִים כָּאֵלֶּה רוֹצֶה אֱלֹהִים׃

Item, del bien hazer y de la communicacion no hos oluideys: porque de tales sacrificios se agrada Dios.

ιγ'.

10. Ἔχομεν θυσιαστήριον ἐξ οὗ φαγεῖν οὐκ ἔχουσιν οἱ ἐξουσίαν τῇ σκηνῇ λατρεύοντες.

Nous auons vn autel duquel n'ont point puissance de manger ceux qui seruent au Tabernacle.

11. Ὧν γὰρ εἰσφέρεται ζώων τὸ αἷμα περὶ ἁμαρτίας εἰς τὰ ἅγια διὰ τοῦ ἀρχιερέως, τούτων τὰ σώματα κατακαίεται ἔξω τῆς παρεμβολῆς.

Car les corps des bestes desquelles le sang est apporté pour le peché par le souuerain Sacrificateur dedans le sanctuaire, sont bruslés hors du camp.

12. Διὸ καὶ Ἰησοῦς ἵνα ἁγιάσῃ διὰ τοῦ ἰδίου αἵματος τὸν λαόν, ἔξω τῆς πύλης ἔπαθε.

Pourtant aussi Iesus, afin qu'il sainctifiast le peuple par son propre sang, a souffert hors la porte.

13. Τοίνυν ἐξερχώμεθα πρὸς αὐτὸν ἔξω τῆς παρεμβολῆς, τὸν ὀνειδισμὸν αὐτοῦ φέροντες.

Par ainsi sortons vers lui hors du camp, portans son opprobre.

14. Οὐ γὰρ ἔχομεν ὧδε μένουσαν πόλιν, ἀλλὰ τὴν μέλλουσαν ἐπιζητοῦμεν.

Car nous n'auons point ici de cité permanente: mais nous recerchons celle qui est à venir.

15. Δι' αὐτοῦ οὖν ἀναφέρωμεν θυσίαν αἰνέσεως διὰ παντὸς τῷ θεῷ, τουτέστι, καρπὸν χειλέων ὁμολογούντων τῷ ὀνόματι αὐτοῦ.

Offrons donc par icelui sacrifice de louange à tousiours à Dieu, c'est à dire, le fruict des leures confessans son Nom.

16. Τῆς δὲ εὐποιΐας καὶ κοινωνίας μὴ ἐπιλανθάνεσθε. τοιαύταις γὰρ θυσίαις εὐαρεστεῖται ὁ θεός.

Or ne mettez en oubli la beneficence & communication: car Dieu prend plaisir à tels sacrifices.

CAP. XIII.	Das XIII. Capitel.	Kapitola XIII.
10. Habemus altare: de quo edere non habent poteſtatem qui tabernaculo deſerviunt. Wee haue an altar whereof they haue no authoritie to eate which ſerue in the tabernacle.	10. Wir haben einen Altar / davon nicht macht haben zu eſſen / die der Hütten pflegen. Wi haffue i Altere/ aff huilcket de haffue icke mact at æde/ ſom tiene Tabernackelet.	10. Máme zagiſté Oltař/ z kteréhož nemagij mocy gijſti ti kteřij z Stánku ſlaužij. Mámy oltarz z ktorego nie godzi ſię tym ieść ktorzy przybytkowi ſłużą.
11. Quorum enim animalium infertur ſanguis pro peccato in ſancta per pontificem, horum corpora cremantur extra caſtra. For the bodies of thoſe beaſtes whoſe blood is brought into the Holie place by the high Prieſt for ſinne / are burnt without the campe.	11. Denn welcher Thier Blut getragen wirdt/ durch den Hohenprieſter in das Heilige für die Sünde / derſelbigen Leichnam werden verbrandt auſſer dem Lager. Thi huilcke Diurs blod der bæris/ formedelſt den ypperſte Preſt i det Hellige for ſynderne deris Kroppe bliffue opbrende vden faare Læyren.	11. Neb kterých howad Krew wnáſſýna býwala do Swatyně od Biſkupa za hřijch/ těch těla pálena býwala wně za Stany. Abowiem bydlat ktorych krew bywa wnoſzona do mieyſcá świętego przez kápłaná/ tych ciáłá bywáłá palone przed obozem.
12. Propter quod & Ieſus, ut ſanctificaret per ſuum ſanguinem populum, extra portam paſſus eſt. Therefore euen Jeſus/ that hee might ſanctifie yͤ people with his owne blood/ ſuffred without the gate.	12. Darumb auch Jeſus/ auff das er heiligte das Volck durch ſein eigen Blut/ hat er gelidten auſſen für dem thor. Der faare leed oc Jheſus vden faare porten/ paa det hand vilde hellige Folcket met ſit eget Blod.	12. A protož Gežijš/ aby poſwětil Lidu krwij ſwau/ wně za branau trpěl. Dla tego y Jezus áby poświęcił lud przez włáſną krew/ przed bramą ćierpiał.
13. Exeamus igitur ad eum extra caſtra: improperium eius portantes. Let vs go forth therefore out of the campe/ bearing his reproch.	13. So laſſet vns nun zu jm hinauß gehen/ auſſer dem Lager/ vnnd ſeine ſchmach tragen. Saa lader oſſ nu gaa vd til hannem/ vden faare Læyren/ oc bære hans forſmædelſe.	13. Protož wygděme k němu wen z Stanuow/ pohaněnij geho neſauce. Wynidźmyż tedy do niego przed oboz/ noſząc poſromocenie tego.
14. Non enim habemus hîc manentem civitatem: ſed futuram inquirimus. For here haue we no continuing citie: but we ſeeke one to come.	14. Denn wir haben hie keine bleibende ſtatt/ ſondern die zukünftige ſuchen wir. Thi wi haffue her ingen bliffuende Stad/ men wi ſøge effter den tilkommende.	14. Neb nemáme zde Měſta zuoſtáwagijcýho/ ale budaucýho hledáme. Abowiem niemamy tu miáſtá trwáiącego/ ále przyſzłego ſzukamy.
15. Per ipſum ergo offeramus hoſtiam laudis ſemper Deo, id eſt, fructum labiorum confitentium nomini eius. Let vs therefore by him offer the ſacrifice of praiſe alwayes to God / that is the fruite of the lippes/ which confeſſe his Name.	15. So laſſet vns nun opffern durch jhn/ das Lobopffer/ Gott allezeit/ das iſt/ die Frucht der Lippen/ die ſeinen Namen bekennen. Saa lader oſſ nu altid offre Gud/ Loffoffer/ formedelſt hannem/ det er/ Læbernis fruct/ ſom bekende hans Naffn.	15. Protož ſkrze něho obětugme Oběť chwály wždycky Bohu/ to geſt/ owotce auſt wyznáwagijcých gméno geho. Przez niego tedy vſthawicznie ofiárujemy Bogu ofiárę chwały/ tho ieſth/ owoc warg náſzych wyznawáiących imieniowi tego.
16. Beneficentiæ autem & communionis nolite obliviſci, talibus enim hoſtiis promeretur Deus. To do good / and to diſtribute forget not: for with ſuch ſacrifices God is pleaſed.	16. Wol zu thun vnd mitzutheilen vergeſſet nicht/ denn ſolche Opffer gefallen Gott wol. Forglemmer icke at gøre vel oc at metdele/ thi ſaadane Offer behage Gud vel.	16. Na Almužny dáwanij a na zdijlnoſt nezapomijnayte/ neb takowými Oběťmi zaſlužowán býwá Buoh. Ani zápámiętawayćie dobrotliwośći y vdzielánia/ ábowiem ſię Bóg w tákowych ofiárách kochá.

יג

17 אֶתְטְפִּיסוּ לַמְדַבְּרָנַיכוֹן וְאֶשְׁתַּמְעוּ לְהוֹן הָנוֹן גֵּיר שָׁהְרִין חֲלָף נַפְשָׁתְכוֹן אַיךְ אְנָשָׁא דְּיָהְבִין חוּשְׁבָּנְכוֹן דַּבְחַדוּתָא נֶהְווֹן עָבְדִין הָדָא וְלָא בְּתֶנְחָתָא מֶטוּל דְּלָא פַּקְחָא לְכוֹן׃

Obbedite a i voſtri Gouernatori, e cedete loro: percioch'eſſi vegliano per l'anime voſtre, come quelli che n'hanno à render conto: acciochè eſſi il facciano allegramente, e non gemendo: percioche queſto vi ſarebbe inutile.

18 צַלּוֹ עֲלַין תְּכִילִינַן גֵּיר דְּתֵארְתָא טָבְתָא אִית לַן דַּבְכֹל מֶדֶם צָבֵינַן דְּשַׁפִּיר נֶתְדַּבַּר׃

Pregate per noi: perche noi ci aſſicuriamo d'hauer buona conſcientia, deſiderando di conuerſare honeſtamente tra tutti.

19 יַתִּירָאִית בָּעֵא אְנָא מֶנְּכוֹן דְּתֶתְעַבְדוּן הָדָא דַּבְעַגַּל אֶתְהַפֵּא לְכוֹן׃

E maggiormente vi prego che cio facciate, à fine ch'io vi ſia reſtituito piu preſto.

20 אֱלָהָא דֵּין דִּשְׁלָמָא הָו דְּאַסֵּק מִן בֵּית מִיתֵא לְרָעְיָא רַבָּא דְּמַרְעִיתָא בַּדְמָא דְּדִיַתִּקָא דַּלְעָלַם דְּאִיתַוְהִי יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא מָרַן׃

E l'Iddio de la pace, che ha ridotto da morte il gran Paſtor de le pecore, il noſtro Signor IESV per il ſangue del Teſtamento eterno.

21 הָו יְגַמּוּרְכוֹן בְּכֹל עֲבָד טָב דְּתֶתְעַבְדוּן צֶבְיָנֵהּ וְהָו יֶסְעוּר בַּן מֶדֶם דְּשַׁפִּיר קְדָמוֹהִי בְּיַד יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא דְּלֵהּ שׁוּבְחָא לְעָלַם עָלְמִין אַמִּין׃

Vi faccia perfetti in ogni buona opera, à far la ſua volontà: facendo in voi quel che ſia accetto dinanzi à lui per IESV Chriſto, à cui ſia gloria in ſempiterno. Amen.

22 בָּעֵא אְנָא דֵּין מֶנְּכוֹן אַחַי דְּתַגְּרוּן רוּחֲכוֹן בְּמֶלְתָא דְּבוּיָאָא מֶטוּל דְּבַזְעוּרִיתָא הוּ כְּתֵבֶת לְכוֹן׃

Io vi prego, fratelli, che ſopportiate la parola de l'eſortatione: perche io v'ho ſcritto con poche parole.

יג

17 שִׁמְעוּ לַפְּקִידֵיכֶם וְהִכָּנְעוּ לִפְנֵיהֶם כִּי־הֵמָּה שׁוֹקְדִים עַל־נַפְשׁוֹתֵיכֶם כְּמוֹהֶם מְשִׁיבִים דָּבָר אֲשֶׁר יַעֲשׂוּ בְּשִׂמְחָה אֶת־הַדָּבָר הַזֶּה וְלֹא בַאֲנָחָה כִּי־זֹאת אֵינֶנָּה תוֹעִיל לָכֶם׃

Obedeced á vueſtros Paſtores, y ſujetahos á ellos: porque ellos velan por vueſtras almas, como aquellos que han de dar la cuenta: paraque lo hagan con alegria, y no gimiendo: porque eſto no hos es vtil.

18 הִתְפַּלְּלוּ עָלֵינוּ כִּי־בָטַחְנוּ כִּי־יֵשׁ לָנוּ מַדָּע טוֹב בְּכָל־דְּבָרִים מִתְאַוִּים הֵיטֵב לְהִתְהַלֵּךְ׃

Orad por noſotros: porque confio que tenemos buena conſciencia, deſſeando de conuerſar bien en todo.

19 וְעַל־יֶתֶר מִתְחַנֵּן אָנֹכִי לָכֶם לַעֲשׂוֹת זֹאת לְמַעַן בִּמְהֵרָה אָשׁוּב אֲלֵיכֶם׃

Y mas hos ruego que lo hagays anſi paraque yo hos ſea mas preſto reſtituydo.

20 וֵאלֹהֵי הַשָּׁלוֹם אֲשֶׁר הֶעֱלָה מִמֵּתִים אֶת־רוֹעֵה צֹאן הַגָּדוֹל בִּדְמֵי בְּרִית עוֹלָם אֶת־אֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ׃

Y el Dios de paz que ſacó de los muertos ál Gran Paſtor por la ſangre del Teſtamento eterno, ál Sennor nueſtro Ieſus el Chriſto.

21 יָכִין אֶתְכֶם בְּכָל־מַעֲשֶׂה טוֹב לַעֲשׂוֹת אֶת־רְצוֹנוֹ הָעוֹשֶׂה בָכֶם מָה רוֹצֶה לְפָנָיו בְּיֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ אֲשֶׁר לוֹ הַכָּבוֹד לְעוֹלְמֵי עוֹלָמִים אָמֵן׃

Hos haga aptos en toda obra buena para que hagays ſu voluntad, haziendo el en voſotros lo que es agradable delante deel por Ieſus el Chriſto, ál qual es gloria por ſiglos de ſiglos, Amen.

22 וְשׁוֹאֵל אֲנִי מִכֶּם אַחַי הָכִילוּ אֶת־דְּבַר הַנֶּחָמָה כִּי־בִּזְעִירִים כָּתַבְתִּי אֲלֵיכֶם׃

Ruego hos empero, Hermanos, que ſupporteys eſta palabra de exhortacion, que hos hé eſcripto en breue.

ιγ'.

17. Πείθεσθε τοῖς ἡγουμένοις ὑμῶν καὶ ὑπείκετε. αὐτοὶ γὰρ ἀγρυπνοῦσιν ὑπὲρ τῶν ψυχῶν ὑμῶν, ὡς λόγον ἀποδώσοντες· ἵνα μετὰ χαρᾶς τοῦτο ποιῶσι, καὶ μὴ στενάζοντες· ἀλυσιτελὲς γὰρ ὑμῖν τοῦτο.

Obeiſſez à vos conducteurs, & vous y ſoumettez: car ils veillent pour vos ames, comme ceux qui en doiuent rendre conte: afin que ce qu'ils en font, ils le facent ioyeuſement, & non point à regret: car cela ne vous viendroit pas à profit.

18. Προσεύχεσθε περὶ ἡμῶν. πεποίθαμεν γὰρ ὅτι καλὴν συνείδησιν ἔχομεν, ἐν πᾶσι καλῶς θέλοντες ἀναστρέφεσθαι.

Priez pour nous: car nous nous aſſeurons que nous auons bonne conſcience, deſirans de conuerſer honneſtement entre tous.

19. Περισσοτέρως δὲ παρακαλῶ τοῦτο ποιῆσαι, ἵνα τάχιον ἀποκατασταθῶ ὑμῖν.

Et ie vous prie de ce faire d'autant plus grandement, afin que ie vous ſoye tant pluſtoſt rendu.

20. Ὁ δὲ θεὸς τῆς εἰρήνης ὁ ἀναγαγὼν ἐκ νεκρῶν τὸν ποιμένα τῶν προβάτων τὸν μέγαν, ἐν αἵματι διαθήκης αἰωνίου, τὸν κύριον ἡμῶν ἰησοῦν χριστόν.

Or le Dieu de paix qui a ramené des morts le grand Paſteur des brebis, par le ſang de l'alliance eternelle, aſſauoir noſtre Seigneur Ieſus Chriſt.

21. Καταρτίσαι ὑμᾶς ἐν παντὶ ἔργῳ ἀγαθῷ, εἰς τὸ ποιῆσαι τὸ θέλημα αὐτοῦ· ποιῶν ἐν ὑμῖν τὸ εὐάρεστον ἐνώπιον αὐτοῦ, διὰ ἰησοῦ χριστοῦ· ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.

Vous rende accomplis en toute bõne œuure, pour faire ſa volonté, faiſant en vous ce qui eſt agreable deuant lui, par Ieſus Chriſt, auquel ſoit gloire au ſiecle des ſiecles, Amen.

22. Παρακαλῶ δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοί, ἀνέχεσθε τοῦ λόγου τῆς παρακλήσεως· καὶ γὰρ διὰ βραχέων ἐπέστειλα ὑμῖν.

Auſſi, freres, ie vous prie ſupporter la parole d'admonition: car ie vous ai eſcrit en peu de paroles.

CAP. XIII.

17. Obedite præpoſitis veſtris, & ſubiacete eis. Ipſi enim pervigilant, quaſi rationem pro animabus veſtris reddituri: ut cum gaudio hoc faciant, & non gementes, hoc enim non expedit vobis.

Obey them that haue the ouerſight of you/and ſubmit your ſelues: for they watch for your ſoules as/they that muſt giue accountes / that they may doe it with ioye/and not with grieue: for that is vnprofitable for you.

18. Orate pro nobis, confidimus enim quia bonam conſcientiam habemus: in omnibus bene volentes converſari.

Pray for vs: for we are aſſured that wee haue a good conſcience in all thinges/deſiring to liue honeſtly.

19. Ampliùs autem deprecor vos hoc facere, quo celeriùs reſtituar vobis.

And I deſire you ſome what the more earneſtly/that ye ſo do/that I may be reſtored to you more quickely.

20. Deus autem pacis qui eduxit de mortuis paſtorem magnum ovium, in ſanguine teſtamenti æterni, Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum.

The God of peace that brought againe from the dead our Lorde Ieſus / the great ſhepheard of the ſheepe / through the blood of the euerlaſting Couenant.

21. Aptet vos in omni bono, ut faciatis eius voluntatem, faciens in vobis quod placeat coram ſe per Ieſum Chriſtum: cui eſt gloria in ſecula ſeculorum, Amen.

Make you perfect in all good workes/to doe his will/working in you that which is pleaſant in his ſight through Ieſus Chriſt/to whome be praiſe for euer and euer / Amen.

22. Rogo autem vos fratres ut ſufferatis verbum ſolatii. Etenim perpaucis ſcripſi vobis.

I beſeeche you alſo/brethren/ ſuffer the wordes of exhortation: for I haue written vnto you in fewe wordes.

Das XIII. Capitel.

17. Gehorchet euren Lehrern / vnd folget jnen/denn ſie wachen über ewre Seelen/ als die da rechenſchafft dafür geben ſollen / auff daß ſie das mit freuden thun/ vnd nicht mit ſeufftzen/ denn das iſt euch nicht gut.

Lyder eders Lærere / oc følger dem / Thi de vaage offuer eders Siele/lige ſom de der ſkulle gøre regenſkaff faare dem / at de kunde det gøre met glæde / oc icke met ſuck/ thi det er eder icke gaat.

18 Betet für vns. Vnſer troſt iſt der/ daß wir ein gut Gewiſſen haben/vnd fleiſſigen vns guten wandel zu führen bey allen.

Beder for oſſ. Det er vor trøſt / at wi haffue en god Samuittighed / oc gøre vor flid til / at haffue god omgengelſe hoſſ alle.

19. Ich ermane aber zum überfluß/ ſolches zu thun / auff daß ich auffs ſchierſt wider zu euch komme.

Jeg formaner eder offuerflødelige/til at gøre dette/ at ieg met det ſnariſte kand komme til eder igen.

20. Gott aber deß Fridens/der von den Todten außgeführet hat den groſſen Hirten der Schafe / durch das Blut des ewigen Teſtaments/vnſern HERREN Jeſum.

Men Fredens Gud/ ſom vdførde den ſtore faare Hyrde/ vor HERRE Jheſum Chriſtum/fra de Døde/ formedelſt det euige Teſtamentis Blod.

21. Der mache euch fertig in allem guten werck / zuthun ſeinen willen / vnd ſchaffe in euch was für jm gefellig iſt/ durch Jeſum Chriſt / welchem ſey ehre von ewigkeit zu ewigkeit/ Amen.

Hand gøre eder redebone til at gøre ſin vilie/ i alle gode gerninger/ oc hand gøre i eder/det ſom behageligt er faar hannem/ formedelſt Jheſum Chriſtum / huilcken vere ære fra euighed til euighed/ Amen.

22. Ich ermahne euch aber lieben Brüder / haltet das wort der ermahnung zu gute / denn ich hab euch kurtz geſchriben.

Jeg formaner eder oc/ kære Brødre/at i holde den formanelſis ord til gode / ſom ieg ſcreff eder til paa det kortiſte.

Kapitola XIII.

17. Poſluſſni buďte zpráwcuow waſſých/ a poddáni buďte gim. Oniť zagiſté pilně bděgij/ yako počet magijce wydati za Duſſe waſſe/ aby s radoſtij to činili/ a ne yako plačijce/ neb to nenij vžitečné wám.

Badźcie poſluſzni przełozonym wáſzym/ y badźcie im poddáni/ ábowiem oni czuia/ o duſzách wáſzych/ iáko ći ktorzy liczbe oddác máia/ áby tho z weſelem czynili/ á nie wzdycháiac: boć tho wam ieſt nie pożyteczno.

18. Modlte ſe za nás/ daufáme zagiſté že dobré ſwědomij máme/ mezy wſſemi žádagijce ſwatě obcowati.

Modlćie ſię zá námi: ábowiem dufamy iż mamy dobre ſumnienie/ we wſzythkim żadáiac poczćiwie ſię záchowác.

19. A tijm pilněgij proſým wás abyſſte to činili: abych ſe brzo nawrátil k wám.

Jeſzcze wiecey was proſzę/ ábyśćie tho czynili/ iżbym wam rychley był przywrocon.

20. Buoh pak pokoge/ kterýž to wzkřijſyl z mrtwých welikého Paſtýře Owcý/ we krwi Swědectwij wěčného/Pána naſſeho Gežijſſe Kryſta.

A Bog pokoiu ktory onego wielkiego przez krew przymierza wiecznego páſterzá owiec Páná náſzego Jezuſa od vmárłych wywiodł.

21. On wás zpuoſob ke wſſemu dobrému/ abyſſte plnili wuoli geho/ konage w wás to což ſe lijbij gemu ſkrze Gežijſſe Kryſta/ gemuž geſt Sláwa na wěky wěkuow/ Amen.

Niechay was doſkonálemi vczyniwe wſzelakim vczynku dobrym / ku czynieniu woley iego / ſpráwuiac w was to co by było wdzięcznego przed nim / przez Jezuſá Kryſtuſá / ktoremu niech bedźie chwałá ná wieki wiekow. Amen.

22. Proſýmť wás také Bratřij / abyſſte trpěliwě přiyali Slowo potěſſenij / neb zagiſté krátce ſem napſal wám.

Zátym proſzę was brácia / znoſzćie ſłowo nápominánia / bomći do was krotko piſał.

יג

23 דַעוּ דֵּין לַאחוּן
טִימָתָאוֹס דְּאֶשְׁתְּרִי וְאֶן
בַּעֲגַל יָאתֵא עַמֵּהּ א
אֶחְזֵיכוּן׃

Voi ſapete il noſtro fratello Timoteo eſſer liberato, col quale, s'egli verrà preſto, io vi vedrò.

24 שַׁאלוּ בִּשְׁלָמָא דְּכֻלְּהוֹן
מְדַבְּרָנַיכוֹן וַדְּכֻלְּהוֹן קַד
קַדִּישֵׁא שָׁאלִין בִּשְׁלָמְכוֹן
כֻּלְּהוֹן דְּמֶן אִיטַלְיָא׃

Salutate tutti i voſtri Gouernatori, e tutti i Santi. Queſti d'Italia vi ſalutano.

25 טַיְבוּתָא עַם כֻּלְּכוֹן
אַמִּין׃

La gratia ſia con tutti voi. Amen.

שְׁלְמַת אֶגַּרְתָּא דַּלְוָת
עֶבְרָיֵא דְּאֶתְכַּתְבַת מֶן
אִיטַלְיָא דַּרְהוֹמִי
וְאֶשְׁתַּדְּרַת בְּאִידַי
טִימָתָאוֹס׃

יג

23 דְּעוּ אֶת־אָחִינוּ אֶת־
טִימוֹתֵאוֹס הַשֻּׁלָּח וְעִמּוֹ אִם
בִּמְהֵרָה יָשׁוּב אֶרְאֶה אֶת פְּנֵיכֶם׃

Sabed que nueſtro hermano Timotheo es ſuelto, con el qual ſi viniere mas preſto hos vendré à ver.

24 שַׁאֲלוּ בִשְׁלוֹם אֶת־כָּל־
פְּקִידֵיכֶם וְאֶת־כָּל־הַקְּדוֹשִׁים
שָׁאֲלוּ לִשְׁלוֹמְכֶם אֲשֶׁר הֵמָּה
בְּאִיטַלְיָא׃

Saludad à todos vueſtros Paſtores, y à todos los Sanctos. Los Italianos Hermanos hos ſaludan.

25 הַתְּחִנָּה עִם כֻּלְּכֶם אָמֵן׃

La gracia ſea con todos voſotros, Amen.

אֶל־הָעִבְרִים נִכְתְּבָה מֵאִיטַלְיָא
בְּיַד טִימוֹתֵאוֹס׃

שְׁלַם לְמִכְתַּב בְּעוּדְרָן מָרַן כְּתָבָא
דְּפוֹלוֹס אַרְבַּעַת עֲשַׂר אִגְּרוֹן
דִּילֵהּ׃

ιγ'.

23. Γινώσκετε τὸν ἀδελφὸν τιμόθεον ἀπολελυμένον· μεθ' οὗ, ἐὰν τάχιον ἔρχηται, ὄψομαι ὑμᾶς.

Vous ſauez que le frere Timothee eſt deliuré, auec lequel ie vous verrai, s'il vient bien toſt.

24. Ἀσπάσασθε πάντας τοὺς ἡγουμένους ὑμῶν, καὶ πάντας τοὺς ἁγίους. ἀσπάζονται ὑμᾶς οἱ ἀπὸ τῆς ἰταλίας.

Saluez tous vos conducteurs, & tous les ſaincts. Ceux qui ſont d'Italie vou ſaluent:

25. Ἡ χάρις μετὰ πάντων ὑμῶν, ἀμήν.

Grace ſoit auec vous tous, Amen.

Πρὸς ἑβραίους ἐγράφη ἀπὸ τῆς ἰταλίας διὰ τιμοθέου.

GAP. XIII.

23. Cognoſcite fratrem noſtrum Timotheum dimiſſum: cum quo, ſi celeriùs venerit, videbo vos.

Know that our brother Timotheus is deliuered / with whome / if he come ſhortly / I will ſee you.

24. Salutate omnes præpoſitos veſtros, & omnes ſanctos. Salutant vos de Italia fratres.

Salute all them that haue the ouerſight of you / and all the Saintes. They of Italie ſalute you.

25. Gratia cum omnibus vobis, Amen.

Grace be with you all / Amen.

Scripta ab Italia per Timotheum.

Das XIII. Capitel.

23. Wiſſet daß der Bruder Timotheus wider ledig iſt / mit welchem / ſo er bald kompt / will ich euch ſehen.

Vider / at den Broder Timotheus er løſſigen / met huilcken ieg vil ſee eder / om hand kommer ſnarlige.

24. Grüſſet alle ewre Lehrer / vnd alle Heiligen. Es grüſſen euch die Brůder auß Italia.

Hilſer alle eders Lærere / oc alle Helligen. De Brødre aff Italia hilſe eder.

25. Die gnade ſey mit euch allen / Amen.

Naade vere met eder alle / AMEN.

Geſchrieben auß Italia durch Timotheum.

Kapitola XIII.

23. Wězteż také Bratra naſſeho Tymothea propuſſtěného býti / s kterýmžto / přijdeli brzo / vzřijm wás

Wiećie iż brát náſz Tymoteuſz wypuſzczon ieſt / z ktorym ieſli bych rychley przyſzedł / náwiedzę was.

24. Pozdrawteż wſſech z práwcuow ſwých / y wſſech Swatých. Pozdrawugij wás wſſyckni Bratřij we Wlaſſých.

Pozdrowćie wſzytk. wodze wáſze / y wſzythki świethe: Pozdrawiáią was Włoſzy.

25. Miloſt Božij Budiž ſe wſſemi wámi / Amen.

Łáſká niech będzie z wámi wſzytkimi / Amen.

K Zidum pſan geſt z wlach po Tymoteowi.

EPISTOLA
S. IACOBI,
CATHOLICA.

SYRIACE,
EBRAICE,
GRÆCE,
LATINE,
GERMANICE,
BOHEMICE,
ITALICE.
HISPANICE.
GALLICE.
ANGLICE.
DANICE.
POLONICE.

Ex
Diſpoſitione & Adornatione

ELIAE HUTTERI
GERMANI.

אִגַּרְתָּא דְּיַעֲקוֹב שְׁלִיחָא :

קְפַלָאוֹן א

יַעֲקוֹב עַבְדֵהּ ד
דַּאלָהָא וּדְמָרַן
יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא
לְתַרְתַּעְסְרָא שַׁרְבָּן דְּזָרִיקָן
בְּעַמְמֵא שְׁלָם :

IACOPO ſeruo di Dio e del Signor IESV Chriſto, à le dodici tribu che ſono in diſperſione, ſalute.

2 כָּל חַדְוָא תֶּהְוֵא לְכוֹן
אַחַי כַּד תֶּעֱלוּן לְנֶסְיוֹנֵא
סַגִּיאֵא וּמְשַׁחְלְפֵא :

Stimate, fratelli miei, vna ſomma allegrezza, quando voi incorrete in varie tentationi.

3 יָדְעִין אַנְתּוּן גֵּיר דְּבוּקָיָא
דְּהַימָנוּתָא מַקְנְיָא לְכוֹן
מְסַיְבַרְנוּתָא :

Sapendo che la proua de la voſtra fede genera patientia.

4 לָהּ דֵּין לַמְסַיְבַרְנוּתָא
יֶהְוֵא לָהּ עַבְדָא מְשַׁמְלְיָא
דְּתֶהְוּוֹן גְּמִירִין וּמְשַׁלְמָנִין
וְכַמְדֶם לָא תֶּהְוִיתוּן
חַסִּירִין :

Ma vedete che la patientia habbia perfetta opera, acciòche voi ſiate perfetti & interi, di ſorte che non vi manchi coſa veruna.

5 אִן אֱנָשׁ דֵּין מֶנְכּוֹן חַסִּיר
מֶן חֶכְמְתָא נֶשְׁאַל מֶן
אַלָהָא הוּ דְּיָהֶב לְכֻל
פְּשִׁיטָאִית וְלָא מְחַסֵּד
וּמֶתְיַהֲבָא לֵהּ :

E ſe alcun di voi ha mancamento di ſapientia, domandila à Dio, che la dà benignamente à tutti, e non rimprouera: e ſaragli data.

6 נֶשְׁאַל דֵּין בְּהַימָנוּתָא
כַּד לָא מֶתְפַּלַּג הוּ ד
דְּמֶתְפַּלַּג דָּמֵא לְגַלְּלָא
דְּיַמָּא דְּשַׁגְשָׁא לָהּ
רוּחָא :

Ma domandila con fede ſenza dubbitar punto: perche chi dubbita, è ſimile à l'onda del mare, agitata dal vento e combattuta.

אִגֶּרֶת לְיַעֲקוֹב הַקָּדוֹשׁ הַכְּלִילָה :

א

יַעֲקוֹב עֶבֶד אֱלֹהִים וַאֲדֹנֵינוּ
יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ לִשְׁנֵי עָשָׂר
שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר בִּתְפוּצָה
שָׁלוֹם :

IACOBO ſieruo de Dios y del Sennor Ieſus el Chriſto à los doze tribus que eſtan eſparzidos, ſalud.

2 לְשִׂמְחָה גְדוֹלָה תַּחְשְׁבוּ לָכֶם
אַחַי אִם תִּפְּלוּ בְּמַסּוֹת
מִתְחַלְּפוֹת :

Hermanos mios, tened por ſummo gozo quando cayerdes en diuerſas tentaciones:

3 וִידַעְתֶּם כִּי־בֹחַן אֱמוּנַתְכֶם
פּוֹעֵל אֶת־דְּמִיָּה :

Sabiendo que la prueua de vueſtra fe obra paciencia,

4 וּלְדְמִיָּה יִהְיֶה לָהּ מַעֲשֶׂה שָׁלֵם
וּתְמִים אֲשֶׁר תִּהְיוּ תְמִימִים
וִישָׁרִים לֹא חֲסֵרִים כָּל־דָּבָר :

Y la paciencia conſuma la obra, paraque ſeays perfectos y enteros, ſin faltar en alguna coſa.

5 אִם אִישׁ מִכֶּם חָסֵר חָכְמָה
יִשְׁאַל מֵאֱלֹהִים הַנּוֹתֵן לְכֻלָּם
בְּיֹשֶׁר וְלֹא מְחָרֵף הוּא וְתִנָּתֵן לוֹ:

Y ſi alguno de voſotros tiene falta de ſabiduria, demandela à Dios, elqual la da à todos abundantemente, y no çahiere y ſer le ha dada.

6 וְיִשְׁאַל בֶּאֱמוּנָה וְלֹא יִנָּכֵר
לְמָרוֹת כִּי־הַמִּנָּכֵר דּוֹמֶה לְגַלֵּי
הַיָּם הַנִּדָּפִים בָּרוּחַ וּמִתְרַפְּסִים:

Pero demande en fe, no dudando nada: porque elque duda, es ſemejante à la onda de la mar, que es mouida del viento, y es echada de vna parte à otra.

ἩΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΙΑΚΩΒΟΥ ΕΠΙΣΤΟΛῊ Καθολική.

ΚΕΦΑΛ. α΄.

ΙΑΚΩΒΟΣ θεοῦ καὶ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ δοῦλος, ταῖς δώδεκα φυλαῖς ταῖς ἐν τῇ διασπορᾷ, χαίρειν.

IAQVES ſeruiteur de Dieu, & du Seigneur Ieſus Chriſt, aux douze lignees qui eſtes eſparſes, ſalut.

2. Πᾶσαν χαρὰν ἡγήσασθε, ἀδελφοί μου, ὅταν πειρασμοῖς περιπέσητε ποικίλοις.

Mes frerès, tenez pour vne parfaite ioye, quand vous cherrez en deuerſes tentations:

3. Γινώσκοντες ὅτι τὸ δοκίμιον ὑμῶν τῆς πίστεως κατεργάζεται ὑπομονήν.

Sachans que l'eſpreuue de voſtre foy engendre patience.

4. Ἡ δὲ ὑπομονὴ ἔργον τέλειον ἐχέτω, ἵνα ἦτε τέλειοι καὶ ὁλόκληροι, ἐν μηδενὶ λειπόμενοι.

Or faut il que la patience ait vne œuure parfaite, afin que vous ſoyez parfaits & entiers: de ſorte que rien ne vous defaille.

5. Εἰ δέ τις ὑμῶν λείπεται σοφίας, αἰτείτω παρὰ τοῦ διδόντος θεοῦ πᾶσιν ἁπλῶς, καὶ μὴ ὀνειδίζοντος· καὶ δοθήσεται αὐτῷ.

Que ſi quelcun d'entre vous a faute de ſapience, qu'il la demande à Dieu, qui la donne à tous benignement, & ne la reproche point, & elle lui ſera donnee

6. Αἰτείτω δὲ ἐν πίστει, μηδὲν διακρινόμενος. ὁ γὰρ διακρινόμενος ἔοικε κλύδωνι θαλάσσης ἀνεμιζομένῳ καὶ ῥιπιζομένῳ.

Mais qu'il la demande en foy, ne doutant nullement: car celui qui doute eſt ſemblable au flot de la mer, agité de vent & demené.

EPISTOLA

S IACOBI.

CAP. I.

IAcobus Dei & Domini noſtri Ieſu Chriſti ſervus, duodecim tribubus quæ in diſperſione, ſalutem.

Iames a ſeruaunt of God/ and of the Lorde Jeſus Chriſt / to the twelue Tribes which are ſcattered abroad: ſalutation.

2. Omne gaudium exiſtimate fratres mei, cum in tentationes varias incideretis.

My brethren / count it exceeding ioye / when ye fall into diuers tentations.

3. Scientes quòd probatio fidei veſtræ patientiam operatur.

Knowing that the trying of your faith bringeth forth patience.

4. Patientia autem opus perfectum habeat: ut ſitis perfecti & integri, in nullo deficientes.

And let patience haue her perfect worke/that ye may be perfect and entier lacking nothing.

5. Si quis autem veſtrum indiget ſapientia, poſtulet à Deo qui dat omnibus affluenter,& non improperat: & dabitur ei.

If any of you lacke wiſedome / let him aſke of God / which giueth to all men liberally/ & reprocheth no man / & it ſhalbe giuen him.

6. Poſtulet autem in fide, nihil hæſitans, qui enim hæſitat, ſimilis eſt fluctui maris, qui à vento movetur & circunfertur.

But let him aſke in faith/ & wauer not: for he that wauereth/ is like a waue of the ſea/ toſt of the winde/ and caried away.

Die Epiſtel

S. Jacobi.

Das I. Capitel.

JAcobus ein knecht Gottes / vnnd deß HERRN Jeſu Chriſti. Den zwölff Geſchlechten / die da ſind hin vnnd her / freude zuvor.

JAcobus Guds Tienere/ oc den HERRIS Jheſu Chriſti. De tolff Slecte ſom ere alleuegne/ Glæde tilforn.

2. Meine lieben Brüder / achtet es eitel freude / wenn jhr in mancherley anfechtung fallet.

Mine kære Brødre/acter det for idel glæde/naar i falde vdi atſkillige friſtelſer.

3. Vnd wiſſet daß ewer Glaube / ſo er rechtſchaffen iſt / gedult wircket.

Oc vider at eders Tro gør taalmodighed/ om hun er retſindig.

4. Die gedult aber ſol veſte bleiben/ biß ans ende / auff daß jhr ſeyt volkommen vnd gantz / vnd keinen mangel habet.

Oc taalmodighed ſkal bliffue faſt indtil enden/ paa det i ſkulle vere aldelis fuldkomne/ oc ingen brøſt haffue.

5. So aber jemand vnder euch weißheit mangelt/ der bitte von Gott / der da gibt einfeltiglich jederman/ vnd rückets niemand auff / ſo wird ſie jm gegeben werden.

Er det ſaa at nogen iblant eder fattis Viſdom/ hand bede aff Gud/ſom giffuer huer mand enfoldelige/ oc breyder det ingen/ ſaa ſkal hun giffuis hannem.

6. Er bitte aber im Glauben/ vnd zweiffel nicht / denn wer da zweiffelt/ der iſt gleich wie ein Meerswoge / die vom Winde getrieben vnnd gewebt wirdt.

Men hand ſkal bede i Troen/ oc icke tuile/ thi den ſom tuiler/ hand er lige ſom Haffſensbølge/ ſom røris oc driffuis bort aff været.

Epiſſtola

S. Jakuba.

Kapitola I.

JAkub Božij a Pána naſſeho Gezu Kryſta ſlužebnijk. Dwanácteru Pokolenij / kteréž geſt w rozptýlenij / wzkazuge pozdrawenij.

JAkub ſługá Bożý y Páná Jezuſá Kryſtuſá/ dwiemánaśćie pokoleniam rozproſzonym zdrowia życzy.

2. Za naywětſſý radoſt měgte to Bratřij mogi/ kolikrátžkoli w rozličná pokuſſenij vpadnete:

Bráćia moi mieyćie zá nawietſzą rádość / ilekroć wpádniećie w rozmáite pokuſy.

3. Wědauce to/ že zkuſſenij Wijry waſſý trpěliwoſt činij:

Wiedząc tho iż doświádczenie wiáry wáſzey ſpráwnie ćierpliwość.

4. Trpěliwoſt pak ať ſkutek dokonalý má / abyſſte byli dokonalij / a celij / negſauce w ničemž zmenſſeni.

Ale potrzebá ieſt áby ćierpliwość doſkonáły vczynek miáłá / żebyśćie byli doſkonáli y zupełni / thák iżby wam ni náczym nie ſchodźiło.

5. Geſtliže pak kdo z wás potřebuge maudroſti / žádejž gi od Boha / kterýžto dáwá wſſechněm hogně / a neomlauwá: a budeť gemu dána.

Jeśli ktory z was potrzebuie mądrośći / niech o nie Bogá prośi ktory ia da wſzytkim hoynie ány wymawia / y będźie iemu dana.

6. Ale wſſak nechť žádá s duowěrnoſtij / nic nepochybuge. Neb kdo pochybuge / tenť geſt podoben wlnám Mořſkým / kteréž ſe wětrem ženau a prudkoſtij geho zmijtagij:

Ale niech prośi z wiárą / nic nie wątpiac: ábowiem ktory wątpi / ieſt podobny wału morſkiemu / ktory bywa poruſzon y miotan od wiátru.

ב

7 וְלָא יִסְבַּר הָו בַּר־נָשָׁא דְּנָסֵב מֶדֶּם מֶן מָרְיָא׃

Certo non penſi quel tal'huomo d'hauere à riceuer coſa alcuna dal Signore.

8 אַינָא דַּפְלִיג בְּרֶעְיָנֵהּ וַשְׁגִישׁ בְּכֻלְהֵין אוּרְחָתֵהּ׃

L'huomo d'animo doppio, è inconſtante in tutte le ſue vie.

9 נֶשְׁתַּבְּהַר דֵּין אַחָא מַכִּיכָא בְּרוּמְרָמֵהּ׃

Il fratello che è di baſſa conditione, glorijſi ne la ſua altezza.

10 וְעַתִּירָא בְּמוּכָּכֵהּ מֶטוּל דַּאיךְ הַבָּבָא דְּעֶסְבָּא הָכַנָּא עָבַר׃

E il ricco ne la ſua baſſezza: perche paſſarà via com'vn fior d'herba.

11 דְּנַח גֵּיר שִׁמְשָׁא בְּחוּמֵּהּ וּמוֹבֶשׁ לֵהּ לְעֶסְבָּא וְהַבָּבֵהּ נָפֵל וְשׁוּפְרָא דְּחֶזְוֵהּ אֶבַד הָכַנָּא אָף עַתִּירָא חָמֵא בְּהוּפָּכוֹהִי׃

Imperoche che ſicome non prima l'ardente ſole s'è leuato che l'herba è ſeccata, e il ſuo fiore è caduto, e la bellezza del ſuo aſpetto è perita: coſi ancora il ricco marcirà ne le ſue vie.

12 טוּבוֹהִי לְגַבְרָא דִּמְסַיְבַר נֶסְיוֹנָא דְּמָא וְאֶתְבְּחַר נָסֵב כְּלִילָא דְּחַיָּא הָו דַּמְלַךְ אֱלָהָא לַאילֵין דְּרָחְמִין לֵהּ׃

Bato l'huomo che ſopporta la tentatione: percioche quando ſarà ſtato prouato, riceuerà la corona de la vita, laquale il Signore ha promeſſa à quei che l'amano.

13 לָא נֵאמַר אֱנָשׁ כַּד מֶתְנַסֵּא דְּמֶן אֱלָהָא מֶתְנַסֵּא אֶנָא אֱלָהָא גֵּיר לָא מְנַסֵּי בְּבִישָׁתָא וְהוּ לֶאֱנָשׁ לָא מְנַסֵּא׃

Niuno quando è tentato, dica, Io ſon tentato da Dio: imperoche nè Iddio puo eſſer tentato da mali, ne tenta egli alcuno.

14 אֶלָּא אֱנָשׁ אֱנָשׁ מֶן רֶגְּתֵהּ הָו מֶתְנַסֵּא וּמֶתְרַגְרַג וּמֶתְנְגֵד׃

Ma ciaſcuno è tentato, quando è tirato e adeſcato da la propria concupiſcentia.

א

7 לָכֵן לֹא יַחְשֹׁב אָדָם הַהוּא כִּי־יִקַּח מְאוּמָה מֵיהוָה׃

Ciertamente no pienſe el tal hombre que recibirá ninguna coſa del Sennor.

8 אִישׁ מְנֻכָּר וּמְרֻתָּיִם נָע וָנָד הוּא בְּכָל דְּרָכָיו׃

El hombre de doblado animo, es inconſtante en todos ſus caminos.

9 וְיִתְהַלֵּל אַח־עָנָו בְּרוּם נַפְשׁוֹ׃

El Hermano que es debaxa ſuerte, glorieſe en ſu altezâ,

10 וְהֶעָשִׁיר בְּשֵׁפֶל נַפְשׁוֹ כִּי־כְּצִיץ חָצִיר יָבֵשׁ וְנָבֵל׃

Mas el que es rico, en ſu baxeza: porque el ſe paſſará como la flor de la yerua.

11 כִּי־זָרַח הַשֶּׁמֶשׁ וְרוּחַ יְהוָה נָשְׁבָה בּוֹ וְיָבֵשׁ חָצִיר וְנָבֵל צִיצוֹ וְיֹפִי פָּנָיו אָבַד כֵּן הֶעָשִׁיר בַּהֲלִיכוֹתָיו יִיבַשׁ וְיִבֹּל׃

Que ſalido el ſol con ardor, la yerua ſe ſecó, y ſu flor ſe cayó, y ſu hermoſa aparencia pereció: anſi tambien ſe marchitará el rico en todos ſus caminos.

12 אַשְׁרֵי הָאִישׁ מְעוֹדֵד בְּמַסָּה כִּי־כַאֲשֶׁר יִבָּחֵן יִקַּח אֶת־עֲטֶרֶת הַחַיִּים אֲשֶׁר הֶאֱמִיר יְהוָה לְאֹהֲבָיו׃

Bienauenturado el varon que ſuffre la tentacion: porque quando fuere prouado, recibirá la corona de vida, que dios ha prometido à los que lo aman.

13 אִישׁ אִם בְּמַסָּה לֹא יֹאמַר כִּי־נִסָּה אוֹתוֹ אֱלֹהִים כִּי־הָאֱלֹהִים אֵינֶנּוּ מְנַסֶּה אֶת־הָרָעִים כִּי־אֶת־אִישׁ לֹא אֶחָד מְנַסֶּה הוּא׃

Quando alguno es tentado, no diga que es tentado de Dios porque no puede ſer tentado de los males, ni el tienta à alguno.

14 כִּי־כָל־אִישׁ אֲשֶׁר יֵשׁ בְּמַסָּה אוֹתוֹ מוֹשְׁכָה וּמְסִיתָה תַּאֲוַת נַפְשׁוֹ׃

Pero cada vno es tentado, quando de ſu propria concupiſcencia es atraydo, y çeuado.

ά.

7. Μὴ γὰρ οἰέσθω ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος ὅτι λήψεταί τι παρὰ τοῦ κυρίου.

Or que ceſt homme-la ne s'attende point de receuoir choſe aucune du Seigneur.

8. Ἀνὴρ δίψυχος, ἀκατάστατος ἐν πάσαις ταῖς ὁδοῖς αὐτοῦ.

L'homme double de cœur eſt inconſtant en toutes ſes voyes.

9. Καυχάσθω δὲ ὁ ἀδελφὸς ὁ ταπεινὸς ἐν τῷ ὕψει αὐτοῦ.

Or que le frere qui eſt de baſſe condition ſe glorifie en ſa hauteſſe.

10. Ὁ δὲ πλούσιος ἐν τῇ ταπεινώσει αὐτοῦ· ὅτι ὡς ἄνθος χόρτου παρελεύσεται.

Que le riche au contraire, ſe glorifie en ſa baſſe condition: car il paſſera comme la fleur de l'herbe.

11. Ἀνέτειλε γὰρ ὁ ἥλιος σὺν τῷ καύσωνι, καὶ ἐξήρανε τὸν χόρτον, καὶ τὸ ἄνθος αὐτοῦ ἐξέπεσε, καὶ ἡ εὐπρέπεια τοῦ προσώπου αὐτοῦ ἀπώλετο· οὕτω καὶ ὁ πλούσιος ἐν ταῖς πορείαις αὐτοῦ μαρανθήσεται.

Car comme le ſoleil ardent n'eſt pas pluſtoſt leué que l'herbe eſt bruſlee, & ſa fleur eſt cheute, & ſa belle apparence eſt perie: tout ainſi auſſi fleſtrira le riche auec ſes entrepriſes.

12. Μακάριος ἀνὴρ ὃς ὑπομένει πειρασμόν· ὅτι δόκιμος γενόμενος, λήψεται τὸν στέφανον τῆς ζωῆς, ὃν ἐπηγγείλατο ὁ κύριος τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν.

Bien-heureux eſt l'homme qui endure tentation: car quand il aura eſté rendu eſprouué, il receura la couronne de vie, que Dieu à promiſe à ceux qui l'aiment.

13. Μηδεὶς πειραζόμενος λεγέτω, ὅτι ἀπὸ θεοῦ πειράζομαι. ὁ γὰρ θεὸς ἀπείραστός ἐστι κακῶν, πειράζει δὲ αὐτὸς οὐδένα.

Quand quelcun eſt tenté, qu'il ne die point, Ie ſuis tenté de Dieu: car Dieu ne peut eſtre tenté de maux, & auſſi ne tente-il perſonne.

14. Ἕκαστος δὲ πειράζεται, ὑπὸ τῆς ἰδίας ἐπιθυμίας ἐξελκόμενος καὶ δελεαζόμενος.

Mais vn chacun eſt tenté, quand il eſt attiré & amorſé par ſa propre conuoitiſe.

CAP. I.

7. Non ergo æſtimet homo ille quòd accipiat aliquid à Domino.

Neither let that man thinke that he ſhall receiue any thing of the Lord.

8. Vir duplex animo, inconſtans eſt in omnibus viis ſuis.

A wauering minded man is vnſtable in all his wayes.

9. Glorietur autem frater humilis, in exaltatione ſua.

Let the brother of lowe degree reioyce in that he is exalted.

10. Dives autem, in humilitate ſua, quoniam ſicut flos fœni tranſibit.

Againe he that is rich / in that hee is made lowe: for as the flower of the graſſe / ſhall he vaniſh away.

11. Exortus eſt enim ſol cum ardore, & arefecit fœnũ, & flos eius decidit, & decor vultus eius deperiit: ita & dives in itineribus ſuis marceſcet.

For as when the ſunne riſeth with heate, then the graſſe withereth / and his flower falleth away / & the beautie of the faſhion of it periſheth: euen ſo ſhall the rich mã fade away in all his wayes

12. Beatus vir qui ſuffert tentationem: quoniam cum probatus fuerit, accipiet coronam vitæ, quam repromiſit Deus diligentibus ſe

Bleſſed is the man / that endureth tentation: for when he is tried / he ſhall receiue the crowne of life / which the Lorde hath promiſed to them that loue him.

13. Nemo cùm tentatur, dicat quoniam à Deo tentatur. Deus enim intentator malorum eſt· ipſe autem neminem tentat.

Let no man ſay when he is tempted / I am tempted of God: for God cannot be tempted with euill / neither tempteth he any man.

14. Vnuſquiſque verò tentatur, à concupiſcentia ſua abſtractus & illectus.

But euery man is tempted / when hee is drawen away by his owne concupiſcence / and is entiſed.

Das I. Capitel.

7. Solcher Menſch dencke nicht / daß er etwas von dem HERREN empfahen werde.

Saadant i Menniſke tencker icke / at hand ſkal faa noget aff HERREN.

8. Ein Zweiffeler iſt vnbeſtändig in allen ſeinen wegen.

En Tuilactig er vſtadig i alle ſine veye.

9. Ein Bruder aber / der nidrig iſt rühme ſich ſeiner höhe.

Oc en Broder ſom er fornedret / hand ſkal roſe ſig aff ſin høyhed.

10. Vnd der da reich iſt / rühme ſich ſeiner nidrigkeit / Denn wie ein Blumen des Graſes wird er vergehen.

Oc den ſom rig er / ſkal roſe ſig aff ſin fornedrelſe / thi hand ſkal forgaa lige ſom Greſſens Blomſter.

11. Die Sonne geht auff mit der hitz / vnd das Graß verwelcket / vnnd die Blume fellt abe / vnd ſeine ſchöne geſtalt verdirbet / Alſo wirdt der Reiche in ſeiner haabe verwelcken.

Solen gaar op met hede / oc Greſſet viſner / oc Blomſteret falder aff / oc den deylige ſkickelſe forderffuis / lige ſaa ſkal den Rige viſne i ſin Boſkaff.

12. Selig iſt der Man / der die anfechtung erduldet / Denn nach dem er bewerth iſt / wird er die Kron des Lebens empfahen / welche Gott verheiſſen hat / denen / die jn lieb haben.

Salig er den Mand / ſom lider friſtelſe / thi effter hand er prøffuit / da ſkal hand faa Liffſens Krune / huilcken Gud haffuer loffuit dem / ſom hannem elſke.

13. Niemandt ſage / wenn er verſuchet wirdt / daß er von Gott verſucht werde / deñ Gott iſt nicht ein verſucher zum böſen / er verſuchet niemand.

Ingen ſkal ſige / naar hand friſtes / at hand friſtes aff Gud / thi Gud er ingen Friſtere til det onde / hand friſter ingen.

14. Sondern ein jeglicher wird verſucht / wenn er von ſeiner eigen luſt gereitzet vnd gelocket wird.

Men huer friſtis / naar hand dragis oc laackis til aff ſin egen lyſt.

Kapitola I.

7. Protož nedomnijway ſe Cžlowěk ten / aby to wzěti měl od PANA.

Abowiem niech then czlowiek nie mnima / áby to miał wźiąć od Páná.

8. Muž dwogij myſli / nevſtawičný geſt we wſſech ceſtach ſwých.

Człowiek dwoiákiego ſercá / nieſtáteczny ieſt we wſzech drogách ſwoich.

9. Chlubiž ſe pak Bratr ten kterýž geſt pokorný / w powyſſenoſti ſwé:

A brát niſkiego ſtánu niech ſie chluby w wywyżſzeniu ſwoim.

10. Zaſe kterýž geſt bohatý / ſwau poniženoſtij / neb yako kwět byliny / tak pomine:

Záſie / bogáti niech ſie chlubi w vniżeniu ſwoim / ábowiem iáko kwiátżiołká przeminie.

11. Wzeſſlo zagiſté Slunce s horkoſſtij / a vwadla bylina / y kwět gegij ſpadl / a kráſa vſſlechtila barwy gegij zhynula. Tak y Bohaty na ſwých ceſtách vſwadne.

Abowiem iáko gdy ſłońce wzeſzło z gorácośćią / tedy ziele vwiedło / y kwiát iego vpadł / y známienita pięknoſć iego zginęłá / ták też bogáty w drogach ſwoich vwiędnie.

12. Blahoſlawený geſt ten Muž / kterýž ſnáſſý pokuſſenij / neb když bude zkuſſen / wezme Korunu žiwota / kterauž zaſljbil Buoh těm / kteřijž ho milugij.

Błogoſłáwiony człowiek ktory cierpi pokuſę / bo gdy będźie doświádczony / weźmie korone żywotá / ktorą obiecał Pan tym ktorzy go miłuią.

13. Žádný když býwá pokauſſýn / nerjkay aby od Boha byl pokauſſýn. Neb Bůh nenij pokuſſytelem / wezlém / on pak žádného nepokauſſý.

Żáden gdy bywa kuſzon / niech nie mowi / iż ieſt kuſzon od Bogá ábowiem Bog złemi rzeczámi kuſzon być nie może / á ſam żadnego nie kuśi.

14. Nébrž geden každý pokauſſýn býwá / když ſwau wlaſtnij žádoſtij odtrhuge ſe od dobrého / a přichyluge ſe zlého.

Ale káżdy bywa kuſzon / gdy od własney pożądliwośći bywa odwodzon y przynęcon.

א

15 וְהָדָא רֶגְתָא בְּטֶנָא
וְיָלְדָא חֲטִיתָא חֲטִיתָא דֵּין
מָא דְּאֶתְגַּמְרַת יָלְדָא
מוֹתָא׃

Poi quando la concupiſcentia ha conceputo, partoriſce il peccato. e il peccato quando è del tutto finito, genera la morte

16 לָא תֶטְעוּן אַחַי ח
חֲבִיבַא׃

Non v'ingannate, fratelli miei cariſſimi.

17 כֻּל מוֹהַבְתָא טָבְתָא
וּמְשַׁמְלַיְתָא מֶן לְעֶל ב
נָחְתָא מֶן אַבָא דְּנַהִירָא הָו
דְּלַית לְוָתֵה שׁוּחְלָפָא
מֶדֶם אַף לָא טְלָנִיתָא
דְּשׁוּגְנָיָא׃

Ogni buona donatione, & ogni perfetto dono è di ſopra, ſcendendo dal Padre de lumi: appreſſo ilquale non è mutatione alcuna, ne ombra di riuolgimento.

18 הָוִיו צְבָא וְיַלְדַן ב
בְּמֶלְתָא דְּקוּשְׁתָא דְּנֶהְוֵא
רֵישִׁיתָא דִּבְרִיָתֵה׃

Egli di ſua propria volonta ci ha generati con la parola de la verità: accioche noi fuſſimo come primitie de le ſue creature.

19 וְאַנְתּוּן אַחַי חַבִיבַא
כֻּל־נָשׁ מֶנְכוֹן יְהֵוֵא
מְסַרְהַב לְמֶשְׁמַע וּמְוַחַר
לַמְמַלְּלוּ וּמַוְחַר לְמֶרְגַּז׃

Pertanto diletti fratelli miei, ogni huomo ſia preſto ad vdire, tardo à parlare, e tardo à l'ira.

20 רוּגְזֵה גֵּיר דְּגַבְרָא
זַדִּיקוּתָא דַּאלָהָא לָא
עָבֵד׃

Percioche l'ira de l'huomo non eſequiſce la giuſtitia di Dio.

21 מֶטּוּל הָנָא אַרְחֶקוּ
מֶנְכוֹן כֻּלָּה טַנְפוּתָא
וְסוּגָאָא דְּבִישׁוּתָא
וּבְמַכִּיכוּתָא קַבֵּלוּ מֶלְתָא
דְּנְצִיבָא בְּכוֹן דְּהָי מ
מִשְׁכְּחָא דְּתַחֵא אֶגְיִן
לְנַפְשָׁתְכוֹן׃

Per laqual coſa ponendo giu ogni immonditia e ſuperfluità di malitia, riceuete con manſuetudine la parola piantata in voi, laqual puo ſaluare l'anime voſtre.

א

15 וּמֵאַחַר הָרָה הַתַּאֲוָה יוֹלֶדֶת
חַטָּאָה וְהַחַטָּאָה אִם מְכֻלָּה
מוֹלִידָה אֶת־מָוֶת׃

Y la concupiſcencia deſpues que ha concebido, pare àl peccado; y el peccado, ſiendo cumplido, engendra muerte.

16 אַל־תִּתְעוּ אַחַי יְדִידַי׃

Hermanos mios muy amados, no erreys.

17 כָּל־מַתָּה טוֹבָה וְכָל־מַתָּן
שְׁלֵמָה מִמַּעַל הִיא יוֹרֶדֶת מֵאֲבִי
הָאוֹרוֹת אֲשֶׁר עִמּוֹ אֵינֶנָּה חֲלִיפָה
אוֹ צֵל־הַחֲלִיפוֹת׃

Toda buena dadiua, y todo don perfecto es de lo alto, que deciende del padre de las lumbres en el qual no ay mudança, ni ſombra de variació.

18 כִּי־הוּא אָבָה וְהוֹלִיד אוֹתָנוּ
בִּדְבַר אֱמֶת לִהְיוֹתֵנוּ רֵאשִׁית
בְּרִיאוֹתָיו׃

El de ſu voluntad nos ha engendrado por la Palabra de verdad: paraque ſeamos primicias de ſus criaturas.

19 לָכֵן אַחַי אֲהוּבַי יְהִי־כָל־
הָאָדָם מְמַהֵר לִשְׁמוֹעַ מְאַחֵר
לְדַבֵּר וְאֶרֶךְ אַפַּיִם׃

Por eſto hermanos mios amados, todo hombre ſea prompto para oyr, tardió para hablar, tardio para ayrarſe:

20 כִּי־חֲרוֹן אִישׁ אֶת־צִדְקַת
אֱלֹהִים לֹא תִפְעַל׃

Porque la yra del hombre no obra la juſticia de Dios.

21 עַל־כֵּן שִׂימוּ מֵעֲלֵיכֶם אֶת־
כָּל־טֻמְאָה וְיִתְרוֹן הָרָעָה וּבַעֲנָוָה
קַבְּלוּ אֶת־דָּבָר נָטוּעַ אֲשֶׁר יוּכַל
לְהוֹשִׁיעַ אֶת־נַפְשׁוֹתֵיכֶם׃

Por loqual dexando toda immundicia, y ſuperfluydad de malicia, recebid con manſedumbre la palabra enxerida en voſotros, laqual puede hazer ſaluas vueſtras animas.

α´.

15. Εἶτα ἡ ἐπιθυμία συλλαβοῦσα τίκτει ἁμαρτίαν, ἡ δὲ ἁμαρτία ἀποτελεσθεῖσα ἀποκύει θάνατον.

Puis apres quand la conuoitiſe a conceu, elle enfante peché, & le peché eſtant amené à ſa fin engendre la mort.

16. Μὴ πλανᾶσθε, ἀδελφοί μου ἀγαπητοί.

Mes freres bien-aimés, ne vous abuſez point,

17. Πᾶσα δόσις ἀγαθὴ, καὶ πᾶν δώρημα τέλειον, ἄνωθέν ἐστι, καταβαῖνον ἀπὸ τοῦ πατρὸς τῶν φώτων· παρ' ᾧ οὐκ ἔνι παραλλαγὴ, ἢ τροπῆς ἀποσκίασμα.

Toute bonne donation, & tout don parfait eſt d'enhaut deſcendant du Pere des lumieres: par deuers lequel il n'y a point de variation, ni d'ombrage de changement.

18. Βουληθεὶς ἀπεκύησεν ἡμᾶς λόγῳ ἀληθείας, εἰς τὸ εἶναι ἡμᾶς ἀπαρχήν τινα τῶν αὐτοῦ κτισμάτων.

Il nous a de ſon propre vouloir engendres par la parole de verité: afin que nous fuſſions comme premices de ſes creatures.

19. Ὥστε, ἀδελφοί μου ἀγαπητοὶ, ἔστω πᾶς ἄνθρωπος ταχὺς εἰς τὸ ἀκοῦσαι, βραδὺς εἰς τὸ λαλῆσαι, βραδὺς εἰς ὀργήν.

Par ainſi, mes freres bien-aimés, que tout homme ſoit prompt à ouïr, tardif à parler & tardif a courroux·

20. Ὀργὴ γὰρ ἀνδρὸς δικαιοσύνην θεοῦ οὐ κατεργάζεται.

Car le courroux de l'homme n'accomplit point la iuſtice de Dieu.

21. Διὸ ἀποθέμενοι πᾶσαν ῥυπαρίαν καὶ περισσείαν κακίας, ἐν πραότητι δέξασθε τὸν ἔμφυτον λόγον, τὸν δυνάμενον σῶσαι τὰς ψυχὰς ὑμῶν.

Parquoi reiettans toute vilenie & ſuperfluité de malice, receuez en douceur la parole plantee en vous, laquelle peut ſauuer vos ames:

CAP. I.

15. Deinde concupiſcentia cùm conceperit, parit peccatum, peccatum verò cum conſummatum fuerit, generat mortem.

Then when luſt hath conceiued / it bringeth foorth ſinne / and ſinne when it is finiſhed, bringeth forth death.

16. Nolite itaque errare fratres mei dilectiſſimi.

Erre not, my deare brethren.

17. Omne datum optimum, & omne donum perfectum, deſurſum eſt, deſcendens à Patre luminum, apud quem non eſt tranſmutatio, nec viciſſitudinis obumbratio.

Euery good giuing / and euery perfect gift is from aboue / & cōmeth downe from the Father of lightes / with whom is no variablenes / neither ſhadowing by turning.

18. Voluntariè genuit nos verbo veritatis, ut ſimus initium aliquando creaturæ eius.

Of his owne wil begate he vs with the worde of trueth, that wee ſhould be as the firſt fruites of his creatures.

19. Scitis fratres mei dilectiſſimi, Sit autem omnis homo velox ad audiendum: tardus autem ad loquendū, & tardus ad iram.

Wherefore my deare brethren / let euery man be ſwifte to heare / ſlowe to ſpeake, and ſlowe to wrath.

20. Ira enim viri, iuſtitiam Dei non operatur.

For the wrath of man doeth not accompliſh the righteouſnes of God.

21 Propter quod abiicientes omnem immunditiam & abundantiam malitiæ, in manſuetudine ſuſcipite inſitum verbum, quod poteſt ſalvare animas veſtras.

Wherefore lay apart all filthineſſe / and ſuperfluitie of maliciouſnes / & receiue with meekeneſſe the worde that is graffed in you / which is able to ſaue your ſoules.

Das I. Kapitel.

15. Darnach wenn die luſt empfangen hat / gebirt ſie die ſünde / die ſünde aber / wenn ſie vollendet iſt / gebirt ſie den Todt.

Der effter naar lyſten haffuer vndfanget / da føder hun Synd / Men naar Synden er fuldkommen / da føder hun Døden.

16. Irret nicht lieben Brüder.

Farer icke vild / kære Brødere.

17. Alle gute gabe / vnd alle volkommene gabe / kompt von oben herab / von dem Vater deß Liechts / bey welchem iſt keine verenderung noch wechſel des Liechts vnd der Finſterniß.

Alle gode Gaffuer / oc alle fuldkomne Gaffuer komme offuen ned / aff Liuſens Fader / hoſ huilcken der er ingen omſkifftelſe eller foruendelſe met Liuſſ oc Mørck.

18. Er hat vns gezeuget nach ſeinem willen / durch das wort der warheit / auff daß wir weren Erſtlinge ſeiner Creaturen.

Hand fødde oſſ effter ſin vilie / formedelſt Sandheds ord / At wi ſkulde vere den førſte grøde aff hans Creature.

19. Darumb lieben Brüder / ein jeglicher menſch ſey ſchnel zu hören / langſam aber zu reden / vnd langſam zum zorn.

Der faare / kære Brødre / ſkal huert Menniſke vere ſnar til at høre / Oc langſam til at tale / oc langſam til vrede.

20. Denn deß Menſchen zorn thut nicht was für Gott recht iſt.

Thi Menniſkens vred gøre icke det ſom ret er faar Gud.

21. Darumb ſo leget ab alle vnſauberkeit / vnd alle boßheit / vnnd nemet das Wort an mit ſanfftmuth / daß in euch gepflantzet iſt / welches kan ewer Seele ſelig machen.

Der faare da afflegger al vrenlighed oc al ondſkaff / oc anammer Ordet met ſactmodighed / ſom er plantet i eder / huilcket der kand gøre eders Siele ſalige.

Kapitola I.

15. Potom žádoſt když počne vrodij hřijch: hřijch pak když geſt wykonaný / zplozuge Smrt.

Zatym pożadliwość poczawſzy rodzi grzech / á grzech będąc dokonány / przynośi śmierć.

16. Nebluďtež tehdy Bratřij mogi naymilegſſý.

Bráćia namilſzy / nie mylćież ſię.

17. Wſſeliké dánij dobré / a každý dar dokonalý / s huorý geſt / ſtupugijcý od Otce ſwětloſti: v kteréhožto nenij proměněnij / ani tajného zaſtjněnij:

Wſzelkie dárowánie dobre / y wſzelaki dar doſkonały / jeſt z gory / zſtepuiac od Oycá świátłośći / v ktorego niemaſz odmiány / áni záćmienia wrácáiacego ſię.

18. On zagiſté dobrowolně nás zplodil řečij prawdy / abychom byli prwotiny něyaké Stwořenij geho.

Thenże iż chćiał / porodźił nas słowem prawdy / ábyſmy byli iáko niektore pierworodztwá ſtworzenia ie°.

19. Protož Bratřij mogi naymilegſſý / budiž každý člowěk rychlý k ſlyſſenij / ale zpozdilý k mluwenij / a zpozdilý k hněwu.

A ták bráćia moi mili / niech wſzelki człowiek będzie prędki ku ſłuchániu / á nierychły ku mowieniu / y leniwy ku gniewowi.

20. Neb hněw muže / ſprawedlnoſti Božij nečinij.

Abowiem gniew człowieczy nie / czyni doſyć ſprawiedliwośći Bożey.

21. A protož ſložijce s ſebe wſſelikau nečiſtotu a rozhogněnij zloſti / s tichoſtij přigijmayte wſaté Slowo kteréž muože ſpaſyti Duſſe waſſe.

A ták odrzućiwſzy wſzelaką ſproſność y omiećiny złośći / przyimćie z ćichośćią ſłowo ktore bywa wſzczepione w was / á może záchowáć duſze wáſze.

א

22 הוו דין עבודא דמלתא ולא שמועא בלחוד ולא תטעון נפשתכון:

E ſiate facitori de la parola, e non ſolamente aſcoltatori, ingannando voi ſteſſi.

23 אן אנש גיר יהוא שמועה דמלתא ולא עבודה הנא דמא להו דחזא אפוהי במחזיתא:

Percioche ſe alcuno ode la parola, e non la mette in effetto, coſtui è ſimile à l'huomo che contempla la faccia ſua naturale in vno ſpecchio.

24 חזא גיר נפשה ועבר וטעא דאיכנא הוא:

Perche poi ch'egli ha contemplato ſe ſteſſo & eſſene andato via, incontinente s'è dimenticato quale egli era.

25 כל דין דחר בנמוסא משלמנא דחארותא וקוי בה לא הוא שמועא דשמעא דמתטעא אלא עבודא דעבדא והנא טובנא יהוא בעבדה:

Ma chi riguardarà ne la Legge perfetta, che è de la libertà, e coſi ſtarà ſaldo: coſtui non eſſendo dimentico aſcoltatore, ma facitor de l'opera, ſarà beato nel fatto ſuo.

26 ואן אנש סבר דמשמש לאלהא ולא אחד לשנה אלא מטעא לה לבה דהנא סריקא הי תשמשתה:

Se alcuno fra voi ſi penſa eſſer religioſo, e non raffrena la ſua lingua, ma diſuia il ſuo cuore, la religion di coſtui è vana.

27 תשמשתא גיר דכיתא וקדישתא קדם אלהא אבא הדא הי למסער יתמא וארמלתא באולצניהון ולמטר אנש נפשה מן עלמא דלא טולשא:

La religion pura & immaculata appreſſo Iddio e Padre, è queſta: viſitare i pupilli e le vedoue ne le loro tribulationi, e conſeruar ſe ſteſſo immaculato dal mondo.

א

22 והיו עושי הדבר ולא לבדכם שומעים להתל את־נפשכם:

Mas ſed hazedores de la palabra, y no tán ſolamente oydores, engannando os à voſotros miſmos.

23 כי־איש שומע את־הדבר ולא עושהו דומה לאיש אשר מביט את־פני מולדתו בראי:

Porque ſi alguno oye la Palabra, y no la pone por obra: eſte tal es ſemejante al hombre que conſidera en vn eſpejo ſu roſtro natural.

24 כי־מביט ומתבונן את־נפשו והולך ובמהרה שוכח מי־ומה־היה:

Porque el ſe conſyderó à ſi miſmo, y fueſe: y à la hora ſe oluidó que tal era.

25 ואשר מביט במכלול תורת החפשה ועומד בו הוא איננו שומע שכח יהיה כי־אם עושה המעשה ואשרי האיש הזה במעשהו:

Mas es que vuiere mirado attentamente en la Ley de perfecta libertad, y vuiere perſeuerado en ella, no ſiendo oydor oluidadizo, ſi no hazedor de la obra, eſte tal ſera bienauenturado en ſu hecho.

26 ואם איש מחשב כי־עבד אלהים הוא בכם ולא יוכל לבלום את־לשונו כי־אם מתעה את־לבו או־מהבל היא עבודתו:

Si alguno pienſa ſer religioſo entre voſotros, y no refrena ſu lengua, ſi no engannando ſu miſmo coraçon, la religion del tal es vana.

27 עבודה טהורה ובלי־מום לפני אלהים ואבינו זאת היא לפקד את־יתומים ואלמנות בצרתם ולנצר את־נפשו בתם וישר מן־העולם:

La religion pura y ſin macula delante de Dios y Padre es viſitar los huerfanos y las biudas en ſus tribulaciones, y guardarſe ſin mancha deſte mundo.

α'.

22. Γίνεσθε δὲ ποιηταὶ λόγου, καὶ μὴ μόνον ἀκροαταὶ, παραλογιζόμενοι ἑαυτοὺς.

Et mettez en effect la parole, & ne l'eſcoutes point ſeulement, en vous deceuãt vous-meſmes par vains diſcours.

23. Ὅτι εἴ τις ἀκροατὴς λόγου ἐστὶ, καὶ οὐ ποιητὴς, οὗτος ἔοικεν ἀνδρὶ κατανοοῦντι τὸ πρόσωπον τῆς γενέσεως αὐτοῦ ἐν ἐσόπτρῳ.

Car ſi quelcun eſcoute la parole, & ne la met point en effect, il eſt ſemblable à l'homme qui conſidere en vn miroir ſa face naturelle.

24. Κατενόησε γὰρ ἑαυτὸν, καὶ ἀπελήλυθε, καὶ εὐθέως ἐπελάθετο ὁποῖος ἦν.

Car s'eſtant conſideré ſoi-meſme, & s'en eſtant allé, il a auſſi toſt oublié quel il eſtoit.

25. Ὁ δὲ παρακύψας εἰς νόμον τέλειον τὸν τῆς ἐλευθερίας, καὶ παραμείνας, οὗτος οὐκ ἀκροατὴς ἐπιλησμονῆς γενόμενος, ἀλλὰ ποιητὴς ἔργου, οὗτος μακάριος ἐν τῇ ποιήσει αὐτοῦ ἔσται.

Mais celui qui aura regardé au dedans de la Loy parfaite qui eſt de liberté, & aura perſeueré, n'eſtãt point eſcouteur oublieux, mais mettant en effect l'œuure: ceſtui-la ſera bien heureux en ce qu'il aura fait.

26. Εἴ τις δοκεῖ θρῆσκος εἶναι ἐν ὑμῖν, μὴ χαλιναγωγῶν γλῶσσαν αὐτοῦ, ἀλλ' ἀπατῶν καρδίαν αὐτοῦ, τούτου μάταιος ἡ θρησκεία.

Si quelcun cuide eſtre religieux entre vous: ne tenant point en bride ſa langue, ains ſeduiſant ſon cœur, la religion d'vn tel perſonnage eſt vaine.

27. Θρησκεία καθαρὰ καὶ ἀμίαντος παρὰ τῷ θεῷ καὶ πατρὶ αὕτη ἐστὶν, ἐπισκέπτεσθαι ὀρφανοὺς καὶ χήρας ἐν τῇ θλίψει αὐτῶν, ἄσπιλον ἑαυτὸν ἀπὸ τηρεῖν τοῦ κόσμου.

La religion pure & ſans macule enuers noſtre Dieu & Pere, c'eſt de viſiter les orphelins & les vefues en leurs tribulations, & ſe contregarder ſans eſtre entaché de ce monde.

CAP. I.

22. Eſtote autem factores verbi, & non auditores tantùm: fallentes voſmetipſos.

And be ye doers of the worde/ and not hearers onely/ deceiuing your owne ſelues.

23. Quia ſi quis auditor eſt verbi, & non factor: hic comparabitur viro conſideranti vultum nativitatis ſuæ in ſpeculo.

For if any heare the worde/ and do it not/ he is like vnto a man/ that beholdeth his naturall face in glaſſe.

24. Conſideravit enim ſe, & abiit, & ſtatim oblitus eſt qualis fuerit.

For when he hath conſidered him ſelfe/ he goeth his way/ and forgetteth immediately what maner of one he was.

25. Qui autem perſpexerit in lege perfectæ libertatis, & permanſerit in ea, non auditor oblivioſus factus, ſed factor operis: hic beatus in facto ſuo erit.

But who ſo looketh in the perfect Law of libertie/ and continueth therein hee not being a forgetfull hearer/ but a doer of the worke/ ſhall be bleſſed in his deede.

26. Si quis autem putat ſe religioſum eſſe, non refrenans linguam ſuam, ſed ſeducens cor ſuum: huius vana eſt religio.

If any man among you ſeemeth religious/ and refraineth not his tongue/ but deceiueth his owne heart/ this mās religion is vaine.

27. Religio munda & immaculata apud Deum & Patrem, hæc eſt, Viſitare pupillos & viduas in tribulatione eorum: & immaculatum ſe cuſtodire ab hoc ſeculo.

Pure religion and vndefiled before God/ euen the Father/ is this/ to viſite yͤ fatherles/ & widowes in their aduerſitie/ and to keepe him ſelfe vnſpotted of the world.

Das I. Capitel.

22. Seyt aber Thäter des Worts/ vnd nicht Hörer allein/ damit jhr euch ſelbs betrieget.

I ſkulle gøre effter/ Ordet/ oc icke aleniſte høre det/ met huilcket i bedrage eder ſelff.

23. Denn ſo jemand iſt ein Hörer deß Worts/ vnd nicht ein Thäter/ der iſt gleich einem Mann/ der ſein Leiblich Angeſichte im Spiegel beſchawet.

Thi der ſom nogen hører Ordet/ oc gør der icke effter/ Hand er lige ſom en Mand/ der beſkuer ſit Legemlige Anſict i en Spegel.

24. Denn nach dem er ſich beſchawet hat/ gehet er von ſtundan davon/ vnd vergiſſet wie er geſtalt war.

Thi der hand haffde beſeet ſig/ da gaar hand ſtrax bort/ oc glemmer huorledis hand vaar ſkicket.

25. Wer aber durchſchawet in das vollkommen Geſetz der freyheit/ vnd darinnen beharret/ vnnd iſt nicht ein vergeßlicher Hörer/ ſondern ein Thäter/ derſelbige wird ſelig ſein in ſeiner that.

Men huo ſom ſeer igennem til frihedſens fuldkomne Low/ oc bliffuer der vdi/ oc er icke en forglemmelig Tilhørere/ men gør der effter/ hand bliffuer ſalig i ſin gerning.

26. So aber jemand vnter euch ſich läſſet düncken/ er diene Gott/ vnd helt ſeine Zunge nicht im Zaum/ ſondern verführet ſein hertz/ des Gottesdienſt iſt eitel.

Der ſom nogen iblant eder lader ſig tycke/ at hand tien Gud/ oc ſpæger icke ſin Tunge/ men forfører ſit Hierte/ hans Gudstienſte er forfengelig.

27. Ein reiner vnd vnbefleckter Gottesdienſt für Gott dem Vatter/ iſt der/ die Waiſen vnd Witwen in jrem trübſal beſuchen/ vnnd ſich von der Welt vnbefleckt behalten.

En reen oc wbeſmittet Gudstienſte faar Gud Fader/ er/ at beſøge de Faderløſe oc Viduer i deris bedrøffuelſe/ oc holde ſig wbeſmittet fra Verden.

Kapitola I.

22. Budtež pak činitele Slowa/ a nepoſluchači toliko/ zklamáwagijce ſámi ſebe.

A ſkutheczníe ſłowo pełńcie/ áni badzcie tylko ſłucháczmi oſzukawáiac ſámi ſiebie.

23. Nebo geſtli kdo poſlauchá Slowa a nečinij ho ſkutkem: ten přirownán bude Mužij ſpatkugijcýmu oblijčeg na rozenij ſwého w Zrcadle:

Abowíem ieſlíby ktho ſłuchał ſłowá/ á nie pełnił by go/ ten podobny ieſt mezowi ktory przyrodzone oblicze ſwoie w zwierciedle oglada.

24. Wzhlédl ſe zagiſté y odſſel/ a hned zapomenul yakým by byl.

Bo ſámego ſiebie ogladawſzy/ gdy odeydzie wnet zápomni iákim był.

25. Ale kdožby ſe wzhledl w Zákon dokonalé ſwobody/ a zůſtalby w něm/ ten gſa včiněn poſluchačem ne zapomenutedlným/ ale činitelem ſkutku/ Blahoſlawený bude w ſwém ſkutku.

Ale ktoby pilnie weyzrzał w on doſkonáły zakon wolnośći/ y trwałby w nim/ ten nie bedac ſłucháczem zápámietliwym/ ale ſprawca vczynku/ błogoſłáwiony bedzie w ſpráwie ſwey.

26. Zdáli ſe pak někdo mezy wámi žeby byl nábožným/ a ten nemá na vzdě Jazyku ſwého/ ale blauditi dopauſſtij Srdcy ſwému/ takowého geſt marné náboženſtwij.

Jeſli kto ſie zda być nabożnym miedzy wámi/ ktoryby nie powśćiagał iezyká ſwe°/ áleby ſerce ſwe zwodził/ tegoć nabożeńſtwo prożne ieſt.

27. Neb náboženſtwj čiſté a nepoſſkwrněné před Bohem a Otcem toto geſt: Nawſſtěwowati Syrotky a Wdowy w zámutcých gegich/ a nepoſſkwrněného ſebe ſamého chawati od tohoto Swěta:

Nabożeńſthwo ſczyre y bez zmázy v Bogá y Oycá/ to ieſt/ náwiedzáć ſieroty y wdowy w vćiſku ich/ y záchowáć ſámego ſiebie niepokalánym od świátá.

ב

1 אַחַי לָא בְּמַסַב בְּאַפֵּא תֶּהְווּן אֲחִידִין לְהַימָנוּתָא דְּתֶשְׁבּוּחְתֵּה דְּמָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא׃

Fratelli miei, non habbiate la fede del noſtro Signor IESV *Chriſto glorioſo con riguardare à l'apparenza de le perſone.*

2 אֶן גֵּיר נֵעוּל לִכְנוּשְׁתְּכוֹן אֱנָשׁ דְּעֶזְקָתֵה דְּדַהְבָא אָו דְּמָאנַוְהִי שַׁפִּירֵא וְנֵעוּל מְסַכְּנָא בְּמָאנֵא צְאָא׃

Perche ſe ne la voſtra congregatione entra vn huomo con anel d'oro, e con ſplẽdido veſtimento: & entraui ancora vn pouero con triſta veſta.

3 וְתֶתְחוּרוּן בְּהַו דַּלְבִישׁ מָאנָא שַׁפִּירָא וְתֵאמְרוּן לֵהּ אַנְתְּ הָרְכָא תִּב שַׁפִּיר וְלַמְסַכְּנָא תֵּאמְרוּן לֵהּ אַנְתְּ קוּם לְהַל אָו תִּב לָךְ הָרְכָא קְדָם כּוּבְשָׁא דְּרַגְלַין׃

E voi habbiate riſpetto à colui che porta il veſtimento ſplendido, e diciateli, Siedi tu quì commodamente: & al pouero diciate, Tu ſta la in piedi: o vero, Stedi quà ſotto'l mio ſcabello.

4 לָא הָא אֶתְפַּלַּגְתּוּן לְכוֹן בְּנַפְשְׁכוֹן וַהְוַיְתּוּן מְפַרְשָׁנֵא דְּמַחְשְׁבָתָא בִּישָׁתָא׃

Non ſete voi giudicati in voi ſteſſi, e ſete fatti giudici di maluagij penſieri?

5 שְׁמַעוּ אַחַי חַבִּיבֵא לָא הָוָא לְמַסְכֵּנֵא דְּעָלְמָא עַתִּירֵא דֵּין בְּהַימָנוּתָא גְּבָא אֱלָהָא דְּנֶהְווּן יָרְתֵא בְּמַלְכוּתָא הַי דַּמְלַךְ אֱלָהָא לְאַילֵין דְּרָחְמִין לֵהּ׃

Vdite, fratelli miei diletti, Non ha Iddio eletti i poueri di queſto mondo, ricchi di fede, & heredi del regno, ilquale egli ha promeſſo à quelli che l'amano?

6 אַנְתּוּן דֵּין שַׁטְתּוּנָיְהִי לְמַסְכְּנָא לָא הָא עַתִּירֵא מֶשְׁתַּעְלִין עֲלַיְכוֹן וְהֶנּוּן ב נָגְדִין לְכוֹן לְבֵית דִּינָא׃

E voi hauete diſhonorato il pouero. I ricchi non vi tirannizano eglino, & vi tirano a i tribunali?

ב

1 אַחַי אַל־בְּמַשֹּׂא־פָנִים תְּהִי־לָכֶם אֱמוּנַת כְּבוֹד אֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ׃

Hermanos mios, no tengays la fe de nueſtro Sennor Ieſus el Chriſto glorioſo en acepcion de perſonas.

2 כִּי־אִם יָבוֹא בַּעֲדַתְכֶם אִישׁ בְּחֹתַם זָהָב וּבְהַדְרַת קֹדֶשׁ וְגַם יָבוֹא אִישׁ מִסְכֵּן בִּבְלוֹאִים וּמְטֻלָּאוֹת׃

Porque ſi en vueſtro ayuntamiento entra algun varon que trae anillo de oro, veſtido de precioſa ropa: y tambien entra vn pobre veſtido de veſtidura vil.

3 אוֹ־תַבִּיטוּ אֶל־אֲשֶׁר לוֹ לְבוּשׁ אַדֶּרֶת וְתֹאמְרוּ אֵלָיו אַתָּה שְׁבָה פֹּה הֵיטֵב וְאֶל־הַמִּסְכֵּן תֹּאמְרוּ אַתָּה עָמְדָה שָּׁם אוֹ־שֵׁב פֹּה הֲדֹם לְרַגְלָי׃

Y tuuierdes reſpecto al que trae la veſtidura precioſa, y le dixerdes: Tu aſientate aqui bien: y dixerdes àl pobre: eſtate tu alli en pie, o ſientate aqui debaxo de mi eſtrado:

4 וְלֹא תִנָּכְרוּ בְּנַפְשְׁכֶם וִהְיִיתֶם שׁוֹפְטֵי מַחְשְׁבוֹת רָעוֹת׃

Voſotros no juzgays en voſotros miſmos, y ſoys hechos juezes de penſamientos malos?

5 שִׁמְעוּ נָא אַחַי אֲהוּבַי הֲלֹא בָחַר אֱלֹהִים אֶת־מִסְכְּנֵי הָעוֹלָם הַזֶּה הָעֲשִׁירִים בֶּאֱמוּנָה הֵמָּה לִבְנֵי נַחֲלַת הַמַּלְכוּת אֲשֶׁר הֶאֱמִיר לְאֹהֲבָיו׃

Hermanos mios amados, oyd: Dios no ha elegido los pobres de eſte mundo, que ſean ricos en fe, y herederos del Reyno que prometió à los que lo aman?

6 וְאַתֶּם הִכְלַמְתֶּם אֶת־הַמִּסְכֵּן הֲלֹא הָעֲשִׁירִים מוֹנֵיכֶם וְהֵמָּה מוֹשְׁכִים אֶתְכֶם לַמִּשְׁפָּט׃

Mas voſotros aueys afrentado àl pobre. Los ricos no hos opprimen con tyrania? y ellos os lleuan con violencia à los juzgados?

ΚΕΦΑΛ. β.

Ἀδελφοί μου, μὴ ἐν προσωποληψίαις ἔχετε τὴν πίστιν τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τῆς δόξης.

Mes freres, n'ayez point la foy de noſtre Seigneur Ieſus Chriſt glorieux en ayant eſgard à l'apparence des perſonnes.

2. Ἐὰν γὰρ εἰσέλθῃ εἰς τὴν συναγωγὴν ὑμῶν ἀνὴρ χρυσοδακτύλιος ἐν ἐσθῆτι λαμπρᾷ, εἰσέλθῃ δὲ καὶ πτωχὸς ἐν ῥυπαρᾷ ἐσθῆτι.

Car s'il entre en voſtre aſſemblee vn homme qui porte vn aneau d'or, veſtu de quelque precieux veſtement, & qu'il y entre auſſi quelque poure veſtu de quelque meſchant habit:

3. Καὶ ἐπιβλέψητε ἐπὶ τὸν φοροῦντα τὴν ἐσθῆτα τὴν λαμπρὰν, καὶ εἴπητε αὐτῷ, σὺ κάθου ὧδε καλῶς· καὶ τῷ πτωχῷ εἴπητε, σὺ στῆθι ἐκεῖ, ἢ κάθου ὧδε ὑπὸ τὸ ὑποπόδιόν μου.

Et que vous ayez eſgard à celui qui porte le precieux veſtement, & lui diſiez, Toi, aſſieds-toi ici honorablemẽt: & que vous diſiez au poure, Toi, tien-toi là debout: ou aſſieds-toi ſous mon marchepied:

4. Καὶ οὐ διεκρίθητε ἐν ἑαυτοῖς, καὶ ἐγένεσθε κριταὶ διαλογισμῶν πονηρῶν;

N'auez-vous pas fait difference en vous meſmes, & eſtes deuenus iuges de mauuaiſes penſees?

5. Ἀκούσατε, ἀδελφοί μου ἀγαπητοὶ, οὐχ ὁ θεὸς ἐξελέξατο τοὺς πτωχοὺς τοῦ κόσμου τούτου πλουσίους ἐν πίστει, καὶ κληρονόμους τῆς βασιλείας, ἧς ἐπηγγείλατο τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν;

Eſcoutez, mes freres bien-aimés, Dieu n'a-il point choiſi les poures de ce monde, qui ſont riches en foy, & heritiers du royaume qu'il a promis à ceux qui l'aiment?

6. Ὑμεῖς δὲ ἠτιμάσατε τὸν πτωχόν. οὐχ οἱ πλούσιοι καταδυναστεύουσιν ὑμῶν, καὶ αὐτοὶ ἕλκουσιν ὑμᾶς εἰς κριτήρια;

Mais vous auez deshonoré le poure. Or les riches ne vous maiſtriſent ils pas, & vous tirent-ils pas au plaidoyer?

CAP. II.

FRatres mei, nolite in perſonarum acceptione habere fidem Domini noſtri Ieſu Chriſti gloriæ.

My brethren/haue not the faith of our glorious Lord Jeſus Chriſt in reſpect of perſons.

2. Etenim ſi introierit in conventum veſtrum vir aureum annulum habens, in veſte candida, introierit autem & pauper in ſordido habitu.

For if there come into your companie a man w͛ a golde ring / & in goodly apparel / & there come in alſo a poore man in vile raiment.

3. Et intendatis in eum qui indutus eſt veſte præclara, & dixeritis ei, Tu ſede hîc bene; pauperi autem dicatis, Tu ſta illic; aut ſede ſub ſcabello pedum meorum.

And ye haue a reſpect to him yͤ weareth the gay clothing / & ſay vnto him / Sit thou here in a good place/ & ſay vnto yͤ poore/ Stande thou there/ or ſit here vnder my footeſtoole.

4. Nónne iudicatis apud voſmetipſos, & facti eſtis iudices cogitationum iniquarum?

Are ye not partial in your ſelues / and are become iudges of euill thoughtes.

5. Audite fratres mei dilectiſſimi: nónne Deus elegit pauperes in hoc mundo, divites in fide, & hæredes regni quod repromiſit Deus diligentibus ſe?

Hearken my beloued brethren/hath not God choſen the poore of this world, that they ſhoulde be rich in faith / and heyres of the kingdome which hee promiſed to them that loue him?

6. Vos autem exhonoraſtis pauperem Nónne divites per potentiam opprimunt vos: & ipſi trahunt vos ad iudicia?

But yee haue deſpiſed the poore. Doe not the rich oppreſſe you by tyrannie/ and doe not they drawe you before the iudgement ſeates?

Das II. Capitel.

LJeben Brůder/ halts nicht dafůr / daß der Glaube an Jeſum Chriſt vnſern HERREN der Herrligkeit/ anſehung der Perſon leide.

KJere Brødre/ Tencker icke at Troen til Jheſum Chriſtum vor ærefulde HERRE/ kand lide Perſoners anſeelſe.

2. Denn ſo inn ewer verſamlunge keme ein Mann mit einem gůlden Ringe/ vnd mit einem herrlichen Kleide/ es keme aber auch ein Armer in einem vnſaubern Kleide.

Thi der ſom en mand komme i eders forſamling met en Guldring / oc met it herligt Klædebon / oc der komme ocſaa en Fattig i wrene Klæder.

3. Vnd jhr ſehet auff den / der das herrliche Kleid trăget/ vnd ſprechet zu jm: Setze du dich her auffs beſte/ vnd ſprechet zu dem Armen: Stehe du dort/ oder ſetz dich her zu meinen fůſſen.

Oc i ſee til den/ ſom bær det herlige klædebon / oc ſige til hannem / ſæt du dig her paa det beſte / Oc i ſige til den Fattige/ Stat du der bort / eller ſæt dig her hoſſ mine Føder.

4. Vnd bedenckt es nicht recht / ſondern jr werdet Richter/ vnd macht böſen vnterſcheid.

Oc i betencke det icke rettelige/ men i bliffue Dommere/ oc gøre ont forſkel.

5. Höret zu meine lieben Brůder/ hat nicht Gott erwehlt die armen auf dieſer Welt/ die am glauben reich ſind vnd Erben des Reichs/ welchs er verheiſſen hat/ denen die jn lieb haben?

Hører til mine kære Brødre/ haffuer Gud icke vdualt de fattige i denne Verden/ ſom ere rige i troen / oc Rigens Arffuinge / huilcket hand loffuede dem / ſom hannem elſke?

6. Jhr aber habt dem Armen vnehre gethan. Sind nicht die Reichen die/ die gewalt an euch űben/ vnnd zihen euch fűr Gerichte?

Men i haffue giort den Fattige vanære. Ere det icke de Rige/ ſom bruge vold mod eder/ oc drage eder faar dom.

Kapitola II.

BRatřij mogi / neměgte Wijry Pána naſſeho Gežiſſe Kryſta ſlawného w přigimánij oſob.

BRácia moi / nie mieyćie wiáry Páná náſzego Jezu Kryſtá chwalebne° zbrákowániem oſob.

2. Neb přigdeli do ſhromážděnj waſſeho muž mage prſten zlatý w kráſněm Rauſſe/ a wegdeli také chudý w chatrněm oděwu.

Abowiem ieſliby wſzedl do zgromádzenia wáſzego maż z zlothym pierśćieniem / wſzácie ſliczney/ á wſzedlby też vbogi w plugáwym odzieniu.

3. A pohledijteli na toho kterýž geſt oblečen w drahé Raucho/ a řeklibyſſté gemu: Ty ſeď tuto dobře. Chudému pak dijte: Ty ſtůg tamto / aneb ſedni na podnoži noh mých.

A wybyśćie weyzrawſzy ná thego ktory ma ná ſobie ſzátę ſliczną/ rzekli mu/ Thy ſiedź tu poczćiwie: á rzeklibyśćie vbogiemu/ Ty ſtoy tám/ ábo ſiedź tu pod podnożkiem moim.

4. Zdaliž ne ſaudijte mezy ſebau/ a včiněni gſte Saudcowé myſſlenij neſſlechetných.

A zażeśćie nie vczynili roznośći v ſiebie / y ſtáliśćie ſie ſędźimi przewrotnie rozważáiącemi?

5 Slyſſte Bratřij mogi naymilegſſý: Zdaliž Buoh newywolil chudých na tomto Swětě/ ale Bohatých w Wijře/ a Dědicůw Králowſtwij/ kteréž geſt zaſlijbil Bůh těm/ kteřijž gey milugij?

Sluchayćież brácia moi mili/ Azaż Bog nie obral vbogich świátá tego aby ſie ſtáli bogátymi wiárá/ y dziedźicmi kroleſtwá/ ktore obiecal tym ktorzy go miluią?

6. Ale wy gſte newctili chudého. Zdaliž Bohatij ſkrze moc nevtiſkagij wás/ a oni wás y k ſauduom táhnau.

Aleśćie wy vbogiego zelżyli/ Izáli Bogáci okrutnie was nie vćiſkáią? y ćiagną was do ſądow?

ב

7 לָא הָא הֶנוּן מְגַדְּפִין עַל שְׁמָא טָבָא דְאִתְקְרִי עֲלַיְכוֹן׃

Non baſtemmiano eſſi il buon Nome che è ſtato inuocato ſopra voi?

8 וְאֶן נָמוּסָא דַאלָהָא בְּהָדָא מְשַׁלְמִיתוּן אַיךְ דִכְתִיב דַתְרַחֵם לְקָרִיבָךְ אַיךְ נַפְשָׁךְ שַׁפִּיר עָבְדִין אַנְתּוּן׃

Con tutto ciò ſe voi adempiete la Legge reale, ſecondo la Scrittura, cioè, Ama il tuo proſſimo come te ſteſſo, voi fate bene.

9 אֶן דֵין בְּאַפֵּא נָסְבִין אַנְתּוּן חֲטִיתָא עָבְדִין אַנ אַנְתּוּן וּמְתְכַּוְּנִין אַנְתּוּן מֶן נָמוּסָא אַיךְ עָבְרַי עַל נָמוּסָא׃

Ma ſe voi hauete riſpetto à l'apparenza de le perſone, commettete peccato, e ſete ripreſi da la Legge come traſgreſſori.

10 אֶינָא גֵיר דְכֻלֵּה נָמוּסָא נְטַר וּבְחָדָא שָׂרַע לְכֻלֵּה נָמוּסָא אֶתְחַיַּב׃

Perche chiunque oſſeruarà tutta la Legge, e fallirà in vn punto, è fatto colpeuole di tutte.

11 הָו גֵיר דְאֶמַר דְלָא תְגוּר הָו אֲמַר דְלָא תְקְטוּל אֶן דֵין לָא גָאֵר אַנְתְּ אֶלָּא קָטֵל אַנְתְּ הֲוַית לָךְ עָבַר עַל נָמוּסָא׃

Imperoche chi diſſe, Non adulterare, diſſe ancora, Non occidere. Hor ſe tu non adulterarai, e nondimeno occiderai, ſei fatto traſgreſſor de la Legge.

12 הָכַנָא הֲוַיְתוּן מְמַלְּלִין וְהָכַנָא הֲוַיְתוּן סָעְרִין אַיךְ אֲנָשָׁא דַבְנָמוּסָא ד דְחִירוּתָא עֲתִידִין אַנְתּוּן לְמֶתְתְדָנוּ׃

Coſi parlate, e coſi fate, come debben far quelli che hanno ad eſſer giudicati per la Legge de la libertà.

13 דִינָא גֵיר הֲוָא דְלָא רַחֲמֵא עַל הָו דְלָא עָבֵד רַחֲמֵא מְשְׁתַּעֲלִין אַנְתּוּן בְּרַחֲמֵא עַל דִינָא׃

Percioche ſarà condannatione ſenza miſericordia à chi non harà fatto miſericordia, e la miſericordia ſi gloria contra la condannatione.

ב

7 הֲלֹא הֵמָּה מְחָרְפִים אֶת־שֵׁם טוֹב הַנִּקְרָא עֲלֵיכֶם׃

No blaſpheman ellos el buen nombre que es inuocado ſobre voſotros?

8 לָכֵן אִם תְּמַלְּאוּ אֶת־תּוֹרַת הַמֶּלֶךְ כַּכְּתָב וְאָהַבְתָּ אֶת־רֵעֲךָ כָּמוֹךָ הֵיטֵב תַּעֲשׂוּ׃

Si ciertamente voſotros cumplis la ley real conforme à la Eſcriptura es à ſaber Amarás à tu proximo como à ti miſmo: bien hazeys:

9 וְאִם תִּשְׂאוּ פָנִים תִּפְעֲלוּ עָוֶל וְהוּכַחְתֶּם מִתּוֹרָה כְּעוֹבְרֵי הַתּוֹרָה׃

Mas ſi hazeys acepcion de perſonas, cometeys peccado, y ſoys acuſados de la Ley como rebelles.

10 וַאֲשֶׁר יִשְׁמֹר אֶת־כֹּל הַתּוֹרָה וְיִגּוֹף בְּמִצְוָה אֶחָת חוֹב כָּל הַמִּצְוֹת נִהְיָה׃

Porque qualquiera que vuiere guardado toda la Ley, y offendiere en vno, es hecho culpado de todos.

11 כִּי־הָאוֹמֵר לֹא־תִנְאָף גַּם־הוּא לֹא אָמַר הַהֲרֹג וְאִם לֹא תִנְאַף אַךְ־תַּהֲרֹג הָיִיתָ עוֹבֵר הַתּוֹרָה׃

Porque el que dixo, No cometerás adulterio: tambien hà dicho, No matarás. Y ſi no vuieres cometido adulterio, empero vuieres muerto, ya eres hecho tranſgreſſor de la Ley.

12 כֹּה דַבְּרוּ וְכֹה עֲשׂוּ כְּמוֹכֶם בְּתוֹרַת הַחָפְשָׁה עֲתִידִים לְשְׁפוֹט׃

Anſi hablad, y anſi obrad como los que aueys de ſer juzgados por la Ley de libertad.

13 כִּי־מִשְׁפָּט בְּלִי חֶסֶד לַאֲשֶׁר לֹא עָשָׂה חֶסֶד וּמִתְהַלֵּל הַחֶסֶד עַל־הַמִּשְׁפָּט׃

Porque juyzio ſin miſericordia ſera hecho con aquel que no hiziere miſericordia: y la miſericordia ſe gloria contra el juyzio.

β.

7. Οὐκ αὐτοὶ βλασφημοῦσι τὸ καλὸν ὄνομα τὸ ἐπικληθὲν ἐφ' ὑμᾶς;

Eux-meſmes ne blaſphement-ils pas le bon Nom que a eſté inuoqué ſur vous?

8. Εἰ μέντοι νόμον τελεῖτε βασιλικὸν, κατὰ τὴν γραφὴν, ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτὸν, καλῶς ποιεῖτε.

Toutesfois ſi vous accompliſtez la Loy royale ſelon l'Eſcriture, aſſauoir, Tu aimeras ton prochain comme toi-meſme: vous faites bien.

9. Εἰ δὲ προσωποληπτεῖτε, ἁμαρτίαν ἐργάζεσθε, ἐλεγχόμενοι ὑπὸ τοῦ νόμου, ὡς παραβάται.

Mais ſi vous aues eſgard à l'apparence des perſonnes, vous commettez peché, & eſtes redargués par la Loy comme tranſgreſſeurs.

10. Ὅστις γὰρ ὅλον τὸν νόμον τηρήσει, πταίσει δὲ ἐν ἑνὶ, γέγονε πάντων ἔνοχος.

Car quiconque aura gardé toute la Loy, s'il vient à faillir en vn ſeul poinct, il eſt coulpable de tous,

11. Ὁ γὰρ εἰπὼν, μὴ μοιχεύσῃς, εἶπε καὶ, μὴ φονεύσῃς. εἰ δὲ οὐ μοιχεύσεις, φονεύσεις δὲ, γέγονας παραβάτης νόμου.

Car celui qui a dit, Tu ne commettras point adultere, a dit auſſi, Tu ne tueras point Si donc tu ne cométs point adultere, mais tu tues, tu es tranſgreſſeur de la Loy.

12. Οὕτω λαλεῖτε, καὶ οὕτω ποιεῖτε, ὡς διὰ νόμου ἐλευθερίας μέλλοντες κρίνεσθαι.

Parlez & faites cóme ceux qui doiuent eſtre iugés par la Loy de liberté.

13. Ἡ γὰρ κρίσις ἀνίλεως τῷ μὴ ποιήσαντι ἔλεος· καὶ κατακαυχᾶται ἔλεος κρίσεως.

Car condamnation ſans miſericorde ſera ſur celui qui n'aura point vſé de miſericorde: & miſericorde ſe glorifie à l'encontre de condamnation.

CAP. II.

7. Nónne ipſi blaſphemant bonum nomen quod invocatum eſt ſuper vos?

Doe not they blaſpheme the worthie Name after which ye be named?

8. Si tamen legem perficitis regalem ſecundum ſcripturas, Diliges proximum tuum ſicut teipſum: benefacitis.

But if yee fulfill the royall Lawe according to the ſcripture / which ſaith / Thou ſhalt loue thy neighbour as thy ſelf / ye do wel.

9. Si autem perſonas accipitis, peccatum operamini, redarguti à lege quaſi tranſgreſſores.

But if ye regarde the perſons / yee commit ſinne / and are rebuked of the Lawe / as tranſgreſſiours.

10. Quicunque autem totam legem ſervaverit, offendat autem in uno: factus eſt omnium reus.

For whoſoeuer ſhall keepe the whole Lawe / and yet fayleth in one point / he is giltie of all.

11. Qui enim dixit, Non mœchaberis, dixit & , Non occides. Quòd ſi non mœchaberis, occides autem: factus es tranſgteſſor legis.

For he that ſayde / Thou ſhalt not commit adulterie / ſayde alſo / Thou ſhalt not kill. Nowe though thou doeſt none adulterie / yet if thou killeſt / thou art a tranſgreſſour of the Law.

12. Sic loquimini, & ſic facite, ſicut per legem libertatis incipientes iudicari.

So ſpeake ye / and ſo do / as they that ſhall be iudged by the Law of libertie.

13. Iudicium enim ſine miſericordia illi qui non facit miſericordiam. Superexaltat autem miſericordia iudicium.

For there ſhall be iudgement mercileſſe to him that ſheweth no mercy / and mercy reioyceth agaynſt iudgement.

Das II. Capitel.

7. Verläſtern ſie nicht den guten Namen / davon jhr genennet ſeyt?

Beſpatte de icke det gode Naffn / ſom i ere neffnede effter?

8. So jhr das Königliche Geſetz vollendet / nach der Schrifft / Liebe deinen Nechſten als dich ſelbs / ſo thut jhr wol.

Der ſom i fuldkomme den Kongelige Low / effter Scrifften / Eiſt din Neſte / ſom dig ſelff / da gøre i vel.

9. So jhr aber die Perſon anſehet / thut jhr ſünde / vnd werdet geſtrafft vom Geſetz / als die übertretter.

Men der ſom i anſee Perſoner / da gøre i ſynd / oc bliffue ſtraffede aff Lowen / ſom Offuertrædere.

10. Denn ſo jemand das gantze Geſetz helt / vnd ſündigt an einem / der iſts gantz ſchuldig.

Thi at holder nogen den gantſke Low / oc ſynder i it / hand er ſkyldig i dem alle.

11. Denn der da geſagt hat: Du ſolt nicht Ehebrechen / der hat auch geſagt / Du ſolt nicht tödten. So du nun nicht Ehebrichſt / tödteſt aber / biſt du ein übertretter deß Geſetzes.

Thi den om ſagde / Du ſkalt icke bedriffue Hoer / hand ſagde ocſaa / Du ſkalt icke Ihielſla. Der ſom du icke bedriffuer Hoer / oc Ihielſlar dog / da eſt du Lowens offuertrædere.

12. Alſo redet vnd alſo thut / als die da ſollen durchs Geſetz der Freyheit gerichtet werdeu.

Taler ſaa oc gører ſaa / ſom de der ſkulle dømis / formedelſt friheds Low.

13. Es wird aber ein vnbarmhertzig Gericht über den gehen / der nicht Barmhertzigkeit gethan hat. Vnd die Barmhertzigkeit rhümet ſich wider das Gerichte.

Men der ſkal gaa en wbarmhertig Dom offuer dem / ſom icke giorde Barmhertighed. Oc Barmhertighed roſer ſig mod dommen.

Kapitola II.

7. Zdaliž onj nerauhagij ſe Gménu dobrému / kteréž geſt wzýwáno nad wámi.

Izali nie bluznia onego zacnego imieniá ktorym ſie ozywácie?

8. Geſtli že pak plnite Zákon Králowſký wedlé Pijſem: Milowati budeſs Bližnijho twého yako ſebe ſamého / dobřé činijte:

A wßákże / ieſli zakon Krolewſki pełnićie wedle piſmá / Będzieß miłował bliżniego twego iáko ſámego ſiebie / dobrze czynićie.

9. Pakli oſoby přigijmáte / hřijch činijte / treſtáni gſauce od Zákona yako přeſtupnijcy.

Ale ieſli oſoba brákuiećie / grzechu ſie dopußczaćie / y bywaćie karáni od zakonu iáko przeſtępce.

10. Kdoby pak koli wſſeck Zákon naplnil / a přeſtaupil wgedinkém / včiněn geſt wſſemi winen.

Abowiem ktoby záchował wßytek zakon / á w iednymby vpadł / ieſth winien wßytkiego.

11. Nebo kdo geſt řekl: Neſeſmilnijſs / Tenť geſt řekl y Nezabigeſs. Geſtliže pak nebudeſs ſmilniti / ale zabigeſſli / včiněn gſy přeſtupnijkem Zákona.

Bo ten ktory rzekł Nie będzieß cudzołożył / powiedział też / Nie będzieß zábijał / A ieſli nie będzieß cudzołożył / ále będzieß zábijał / ſtałeś ſie przeſtępca zakonu.

12. Tak mluwte a tak čiňte / yakožto počijnagijce ſauzeni býti ſkrze Zakon ſwobody.

Ták mowćie y ták czyńćie / iáko ći ktorzy máia być ſądzeni przez zakon wolności.

13. Neb Saud bez Miloſrdenſtwij ſtane ſe nad tijm / kdož nečinij Miloſrdenſtwij. Ale Miloſrdenſtwij přewyſſuge Saud.

Abowiem ſąd bez miłoſierdzia czynion będźie z tym kthoryby miłoſierdzia nie czynił / á miłoſierdzie chlubi ſie przećiwko potępieniu.

ב

14 מָנָא הֲנִיָנָא אַחַי אֵן אֱנָשׁ אָמַר דְּאִית לִי ה הַיְמָנוּתָא וַעֲבָדֵא לַית לֵהּ דַּלְמָא מֶשְׁכְּחָא הַיְמָנוּתֵהּ דְּתַחֵיוּהִי׃

Che giona egli, fratelli miei, ſe alcun dice d'hauer fede, e non ha le opere? la fede puo ella ſaluarlo?

15 וְאֵן אַחָא אוֹ חָתָא הָווֹן עַרְטְלָיִן וְחַסִּירִין ס סִיבָרְתָא דְּיוֹמָא׃

E ſe il fratello ò la ſorella ſono ignudi, & hanno biſogno del vitto cotidiano.

16 וְנֵאמַר לְהוֹן אֱנָשׁ מֶנְכוֹן זֶלוּ בַּשְׁלָמָא שְׁחַנוּ וְסַבַעוּ וְלָא תֶתְּלוּן לְהוֹן סְנִיקוּתֵהּ דְּפַגְרָא מָנָא הֲנִיָנָא׃

Et alcun di voi dica loro, Andate in pace, ſcaldateui, e ſatiateui: e non diate loro le coſe neceſſarie al corpo, che giouarà egli?

17 הָכַנָא אַף הַיְמָנוּתָא דְּלָא עֲבָדֵא מִיתָתָא הִי בַּלְחוּדֵיהָ׃

Coſi ancor la fede, s'ella non ha le opere, è morta per ſe ſteſſa.

18 אָמַר גֵּיר אֱנָשׁ לָךְ אִית לָךְ הַיְמָנוּתָא וְלִי אִית לִי עֲבָדֵא חַוַּנִי הַיְמָנוּתָךְ דְּלָא עֲבָדֵא וְאֶנָא מְחַוֵּא אֱנָא לָךְ הַיְמָנוּתִי מֶן עֲבָדַי׃

Onde qualcun dirà, Tu hai la fede, & io ho le opere, moſtrami la tua fede per le tue opere, & io ti moſtrarò per le mie opere la mia fede.

19 מְהַיְמֵן אַנְתְּ דְּחַד הוּ אֱלָהָא שַׁפִּיר עָבֵד אַנְתְּ אַף שֵׁאדֵא מְהַיְמְנִין וְרָעֲלִין׃

Tu credi che ſia vno Iddio? Ben fai: i demonij ancora il credeno, e ne tremano.

20 צָבֵא אַנְתְּ דְּתֵדַע אוֹ בַּר־נָשָׁא חַלָּשָׁא דְּהַיְמָנוּתָא דְּלָא עֲבָדֵא מִיתָתָא הִי׃

Ma vuoi tu ſapere, ò huomo vano, che la fede ſenza le opere è morta?

ב

14 מַה־יּוֹעִיל אַחַי אִם יֹאמַר אִישׁ כִּי יֶשׁ לוֹ אֱמוּנָה וְלֹא הָיוּ לֹא הַמַּעֲשִׂים הָאֱמוּנָה כָּזֹאת לֹא תוּכַל לְהוֹשִׁיעוֹ׃

Hermanos mios, que aprouechará ſi alguno dize que tiene fe, y no tiene las obras? prouentura eſta tal fe potrále ſaluar?

15 וְאִם אָחִיךָ אוֹ אֲחוֹתְךָ עֲרֻמִּים הָיוּ וְחָסְרוּ לֶחֶם דְּבַר־יוֹם׃

Y ſi el Hermano, ò la Hermana eſtan deſnudos, y tienen neceſſidad del mantenimiento de cada dia.

16 וְאִישׁ מִכֶּם יֹאמַר אֲלֵיהֶם לְכוּ לָכֶם בְּשָׁלוֹם הִתְחַמְּמוּ שְׂבָעוּ וְלֹא תִתְּנוּ לָהֶם צָרְכֵי גְוִיָּתָם מַה יּוֹעִיל לָהֶם׃

Y alguno de voſotros les dize: Yd en paz, callentaos, y hartaos, pero no les dierdes las coſas que ſon neceſſarias para el cuerpo: que les à prouechará.

17 כָּכָה גַּם הָאֱמוּנָה אִם לֹא יִהְיוּ לָהּ מַעֲשִׂים מֵתָה הִיא בְּנַפְשָׁהּ׃

Anſi tambien la fe ſi no tuuiere las obras, es muerta en ſi miſma.

18 אַךְ יֹאמַר אִישׁ אַתְּ יֶשׁ־לְךָ אֱמוּנָה וַאֲנִי הָיוּ לִי הַמַּעֲשִׂים הַרְאֵנִי אֶת־אֱמוּנָתְךָ בִּלְבַד מַעֲשֶׂיךָ וַאֲנִי אַרְאֶךָּ אֱמוּנָתִי מִמַּעֲשַׂי׃

Mas alguno dirá: Tu tienes la fe, y yo tengo las obras: mueſtrame tu fe ſin tus obras: y yo te moſtraré mi fe por mis obras.

19 אַתְּ מַאֲמִין כִּי־יְהוָֹה אֱלֹהִים יְהוָֹה אֶחָד מֵיטִיב אַתְּ לַעֲשׂוֹת וְגַם הַשֵּׁדִים מַאֲמִינִים וְשׂוֹעֲרִים שָׂעַר׃

Tu crees que Dios es vno: bien hazes Tambien los demonios creen, y tiemblan.

20 וְאִם תֹּאבֶה לָדַעַת הָאֱנוֹשׁ שָׁוְא כִּי־הָאֱמוּנָה בְּלִי מַעֲשֶׂיהָ מֵתָה הִיא׃

Mas, ò hombre vano, quieres ſaber que la fe ſin las obras es muerta?

β.

14. Τί τὸ ὄφελος, ἀδελφοί μου, ἐὰν πίστιν λέγῃ τις ἔχειν, ἔργα δὲ μὴ ἔχῃ; μὴ δύναται ἡ πίστις σῶσαι αὐτόν;

Mes freres, que profitera-il ſi quelcun dit qu'il a la foy, & qu'il n'ait point les œuures? la foy le pourra elle ſauuer?

15. Ἐὰν δὲ ἀδελφὸς ἢ ἀδελφὴ γυμνοὶ ὑπάρχωσι, καὶ λειπόμενοι ὦσι τῆς ἐφημέρου τροφῆς.

Et ſi le frere ou la ſœur ſont nuds, & ont faute du viure quotidien:

16. Εἴπῃ δέ τις αὐτοῖς ἐξ ὑμῶν, ὑπάγετε ἐν εἰρήνῃ, θερμαίνεσθε καὶ χορτάζεσθε· μὴ δῶτε δὲ αὐτοῖς τὰ ἐπιτήδεια τοῦ σώματος, τί τὸ ὄφελος;

Et que quelcun d'entre vous leur die Allez en paix, chauffez-vous, & vous raſſaſiez, & vous ne leur donnez point les choſes neceſſaires pour le corps, que leur profitera-il?

17. Οὕτω καὶ ἡ πίστις, ἐὰν μὴ ἔργα ἔχῃ, νεκρά ἐστι καθ' ἑαυτήν.

Pareillement auſſi la foy, ſi elle n'a les œuures, elle eſt morte en elle meſme.

18. Ἀλλ' ἐρεῖ τις, σὺ πίστιν ἔχεις, κἀγὼ ἔργα ἔχω· δεῖξόν μοι τὴν πίστιν σου ἐκ τῶν ἔργων σου, κἀγὼ δείξω σοι ἐκ τῶν ἔργων μου τὴν πίστιν μου.

Meſmes quelcun dira, Tu as la foy, & moi i'ai les œuures: monſtre-moi donc ta foy ſans tes œuures: & ie te mõſtrerai ma foy par mes œuures.

19. Σὺ πιστεύεις ὅτι ὁ θεὸς εἷς ἐστι; καλῶς ποιεῖς. καὶ τὰ δαιμόνια πιστεύουσι, καὶ φρίσσουσι.

Tu crois qu'il eſt vn ſeul Dieu, tu fais bien: les diables le croyent auſſi, & en ont horreur.

20. Θέλεις δὲ γνῶναι, ὦ ἄνθρωπε κενὲ, ὅτι ἡ πίστις χωρὶς τῶν ἔργων νεκρά ἐστιν;

Mais, ô homme vain, veux-tu ſauoir que la foy qui eſt ſans œuures eſt morte?

CAP. II.

14. Quid proderit, fratres mei, ſi fidem quis dicat ſe habere: opera autem non habeat? Nunquid poterit fides ſalvare eum?

What auaileth it / my brethren / though a man ſayth he hath faith when he hath no workes ? can the fayth ſaue him ?

15. Si autem frater & ſoror nudi ſint, & indigeant victu quotidiano.

For if a brother or a ſiſter bee naked and deſtitute of dayly foode.

16. Dicat autem aliquis ex vobis, illis; Ite in pace, calefacimini & ſaturamini: non dederitis autem eis quæ neceſſaria ſunt corpori: quid proderit?

And one of you ſay vnto them/ Depart in peace / warme your ſelues/ and fill your bellies/ not withſtauding ye giue them not thoſe thinges which are needefull to the bodie / what helpeth it ?

17. Sic & fides, ſi non habeat opera, mortua eſt in ſemetipſa.

Euen ſo the faith: if it haue no workes / is dead in it ſelfe.

18. Sed dicit quis: Tu fidem habes, & ego opera habeo, oſtende mihi fidem tuam ſine operibus: & ego oſtendam tibi ex operibus fidem meam.

But ſome man might ſay/ Thou haſt the faith/ and I haue werks: ſhew me thy faith out of thy workes / and I will ſhewe thee my faith by my workes.

19. Tu credis quoniam unus eſt Deus. Bene facis: & dæmones credunt, & contremiſcunt.

Thou beleeueſt that there is one God: thou doeſt well: the deuils alſo beleeue it/ and tremble.

20. Vis autem ſcire ô homo inanis, quoniam fides ſine operibus otioſa eſt?

But wilt thou vnderſtand/ O thou vaine mã/ that the faith which is without works/ is dead?

Das II. Capitel.

14. Was hilffts lieben Brůder/ ſo jemand ſaget / er habe den Glauben/ vnd hat doch die Werck nicht? Kan auch der Glaube jn ſelig machen?

Huad hielper det/ kære Brødre/ om nogen ſiger/ at hand haffuer Troen/ oc hand haffuer dog icke Gerninger? Kand oc Troen gøre hannem ſalig?

15. So aber ein Bruder oder Schweſter bloß were/ vnd mangel hette der täglichen nahrung.

Der ſom en Broder oder Søſter vaare nøgen/ oc haffde drang for den daglige nering.

16. Vnd jemand vnter euch ſpreche zu jnen? Gott berathe euch/ wärmet euch / vnd ſättiget euch / gebet jnen aber nichts/ was das Leibes notdurfft iſt/ Was hůlffe ſie das?

Oc nogen aff eder ſiger til dem/ Farer vel/ vermer eder oc mætter eder/ oc giffuer dem inted/ til deris Legemis nødtørfftighed/ huad hielper dem det?

17. Alſo auch der Glaube/ wenn er nicht werck hat/ iſt er todt an jm ſelber.

Lige ſaa er det met Troen / naar hun haffuer icke Gerninger/ da er hun død i ſig ſelff.

18. Aber es möchte jemand ſagen: Du haſt den Glauben / vnd ich habe die Werck/ zeige mir deinen Glauben/ mit deinem wercken / ſo wil ich auch meinen Glauben dir zeigen mit meinen wercken.

Men der maatte nogen ſige/ Du haffuer Troen/ oc ieg haffuer Gerninger / Viſſ mig din Tro met dine gerninger/ da vil ieg oc viſe dig min Tro met mine gerninger.

19. Du glaubeſt / daß ein einiger Gott iſt? Du thuſt wol daran/ die Teufel glaubens auch/ vnd zittern.

Du troer/ at der er en eniſte Gud? Du gør vel der vdi/ Diefflene tro det ocſaa oc beffue.

20 Wilt du aber wiſſen du eiteler Menſche/ daß der Glaube ohn werck todt ſey?

Men vilt du vide/ du forfengelige Menniſcke/ at Troen er død vden gerninger?

Kapitola II.

14. A co proſpěge Bratřij mogi / prawijli kdo o ſobě že Wijru má/ a nemáli ſkutkůw? Zdaliž bude mocy Wijra ſpaſyti gey?

Bráćia moi/ Coż zá pożytek/ ieſliby kto rzekł iż ma wiáre / á vczynkow by nie miał? Izali go może wiárá oná zbáwić?

15. Budauliť pák mezy wámi Bratr aneb Seſtra neoděnij/ a kteřij potřebugij žiwnoſti wezdayſſý.

A ieſliby brát ábo śioſtrá byli nádzy y potrzebowáli powſzedniey żywności.

16. A řekneli gim kdo z wás: Gděte w pokogi a ſhřegte ſe a pogezte: a nedáteli gim potřeby těleſné/ co platno bude?

Rzekł by im kthory z was/ Idźćie z pokoiem/ zgrzeyćie ſie/ y náſyććie ſie/ A przedſię niedalibyśćie im rzeczy potrzebnych ćiału/ coż zá pożythek bedźie?

17. Takéž y wijra nemáli ſkutkůw/ mrtwá gě ſama w ſobě.

Tákżeć też wiárá ieſliby nie miálá vczynkow/ martwá ieſt w ſobie.

18. Ale muož někdo řijcy: Ty máſs wijru/ a yá mám Skutky: okažiž ty mi Wijru twau bez ſkutkuow/ a yak tobě okáži z ſkutkuow Wijru mau.

Rowſzem rzecże kto/ Thy wiáre máſz/ á ia mam vczynki/ Okáż mi wiáre z vczynkow twoich/ á ia tobie okáże wiáre moie z vczynkow moich.

19. Ty wěřijſs/ že geden geſt Bůh: Dobře činijſs/ y Diáblowé wěřij/ a třeſau ſe.

Ty wierzyſz iż ieſth ieden Bog dobrze czyniſz/ Y diablić wierza y drza.

20. Chceſſli pak wěděti o Člowěče marný/ že Wijra bez ſkutkuow geſt mrtwá?

A chceſz wiedźieć o człowiecze prożny/ iż wiárá bez vczynkow martwa ieſt?

ב

21 אֲבוּן אַבְרָהָם לָא הֲוָא מֶן עֲבָדֵא אֶזְדַּדַּק דַּאסֵּק לְאִיסְחָק בְּרֵהּ עַל מַדְבְּחָא׃

Il noſtro padre Abraam non fu egli giuſtificato per le opere, quando egli offerſe il ſuo proprio figliuolo Iſaac ſopra l'altare?

22 חָזֵא אַנְתְּ דְּהַיְמָנוּתֵהּ סַיְעַת לַעֲבָדוֹהִי וּמֶן עֲבָדֵא הַיְמָנוּתֵהּ אֶתְגַּמְרַת׃

Vedi tu come la fede operaua inſieme con l'opere di eſſo, e per le opere la fede ſi fece perfetta?

23 וַשְׁלֵם כְּתָבָא דָאמַר דְּהַיְמֶן אַבְרָהָם בַּאלָהָא וְאֶתְחַשְׁבַת לֵהּ לְזַדִּיקוּ וְרָחֲמָא דַּאלָהָא אֶתְקְרִי׃

E coſi fu adempiuta la Scrittura che dice, Abraam credette à Dio, e fugli imputato à giuſtitia, e fu chiamato amico di Dio.

24 חָזֵא אַנְתְּ דְּמֶן עֲבָדֵא מֶזְדַּדַּק בַּר נָשָׁא וְלָא הֲוָא מֶן הַיְמָנוּתָא בַּלְחוֹד׃

Voi vedete dunque che l'huomo è giuſtificato per l'opere, e non per la fede ſolamente.

25 הָכַנָּא אָף רָחָב זָנִיתָא לָא הֲוָא מֶן עֲבָדֵא אֶזְדַּדְּקַת דְּקַבְּלַת לְגָשׁוּשֵׁא וּבְאוּרְחָא אַחְרִתָא אַפְּקַת אֶנּוּן׃

Similmente ancor Raab meretrice, non fu ella giuſtificata per le opere, quando ella riceuè i meſſaggeri, e rimandolli per altra via?

26 אַיְכַנָּא דְּפַגְרָא דְּלָא רוּחָא מִיתָ הוּ הָכַנָּא אָף הַיְמָנוּתָא דְּלָא עֲבָדָא מִיתָא הִי׃

Imperoche ſi come il corpo ſenza ſpirito è morto, coſi la fede ſenza le opere è morta.

ג

1 לָא סַגִּיאֵא מַלְפָנֵא נֶהְוּוֹן בְּכוֹן אַחַי אֶלָּא הֱוַיְתוֹן יָדְעִין דְּדִינָא יַתִּירָא חָיְבִינַן׃

Fratelli miei, non ſiate molti maeſtri: ſapendo che noi riceueremo maggior condannatione.

ב

ו 21 אַבְרָהָם אָבִינוּ הֲלֹא מִמַּעֲשִׂים נִצְדַּק בְּהַעֲלוֹתוֹ אֶת־יִצְחָק בְּנוֹ עַל־הַמִּזְבֵּחַ׃

Abraham nueſtro Padre no fue juſtificado por las obras, quando offreció à ſu hijo Iſaac ſobre el Altar?

22 וְרוֹאֶה אַתָּה כִּי־הָאֱמוּנָה עֹזְרָה לְמַעֲשָׂיו וּמִמַּעֲשִׂים נִשְׁלְמָה הָאֱמוּנָה׃

No vees que la fe obró con ſus obras, y que la fe fué perfecta por las obras?

23 וַיִּמָּלֵא הַכְּתָב לֵאמֹר אַבְרָהָם הֶאֱמִין לֵאלֹהִים וַיֵּחָשְׁבָה לוֹ צְדָקָה וְרֵעֶה אֱלֹהִים נִקְרָא׃

Y que la Eſcriptura fué cumplida, que dize: Abraham creyó à Dios, y fuele imputado à juſticia, y fué llamado amigo de Dios?

24 וְרוֹאִים אַתֶּם מֵעַתָּה כִּי־מִמַּעֲשִׂים נִצְדַּק הָאָדָם וְלֹא מֵאֱמוּנָה לְבַד׃

Voſotros pues veys, que el hombre es juſtificado por las obras, y no ſolamente por la fe.

25 וּכְמוֹ כֵן גַּם רָחָב אִשָּׁה זוֹנָה הֲלֹא מִמַּעֲשִׂים נִצְדְּקָה הַמְקַבְּלָה אֶת־הַמַּלְאָכִים וּבְדֶרֶךְ אַחֵר מְשַׁלְּחָה׃

Semejantemente tambien Raab ramera no fue juſtificada por obras, quando recibió los menſajeros, y los echó fuera por otro camino?

26 כִּי־כַּאֲשֶׁר הַגְּוִיָּה בִּלְתִּי רוּחַ מֵתָה הִיא כֵּן גַּם הָאֱמוּנָה בְּלִי מַעֲשִׂים מֵתָה הִיא׃

Porque como el cuerpo ſin eſpiritu eſtá muerto, anſi tambien la fe ſin obras es muerta.

ג

ו אַל־יִהְיוּ מְלַמְּדִים רַבִּים בָּכֶם יוֹדְעִים כִּי־מִשְׁפָּט גָּדוֹל מֵאֲחֵרִים נִשָּׂא׃

Hermanos mios no hos hagays muchos maeſtros: ſabiendo que recebiremos mayor condenacion:

ϐ.

21. Ἀβραὰμ ὁ πατὴρ ἡμῶν οὐκ ἐξ ἔργων ἐδικαιώθη, ἀνενέγκας ἰσαὰκ τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον;

Abraham noſtre pere n'a-il point eſté iuſtifié par les œuures, quand il offrit Iſaac ſon fils ſur l'autel?

22. Βλέπεις ὅτι ἡ πίστις συνήργει τοῖς ἔργοις αὐτοῦ, καὶ ἐκ τῶν ἔργων ἡ πίστις ἐτελειώθη;

Vois tu pas que la foy beſongnoit auec les œuures d'icelui, & que par les œuures la foy a eſté rendue accomplie?

23. Καὶ ἐπληρώθη ἡ γραφὴ ἡ λέγουσα, ἐπίστευσε δὲ ἀβραὰμ τῷ θεῷ, καὶ ἐλογίσθη αὐτῷ εἰς δικαιοσύνην, καὶ φίλος θεοῦ ἐκλήθη.

Et que l'Eſcriture a eſté accomplie, diſant, Abraham a creu à Dieu, & il lui a eſté alloué à iuſtice, & il a eſté appelé ami de Dieu.

24. Ὁρᾶτε τοίνυν, ὅτι ἐξ ἔργων δικαιοῦται ἄνθρωπος, καὶ οὐκ ἐκ πίστεως μόνον;

Voyez-vous pas donc que l'home eſt iuſtifié par les œuures, & non ſeulement par la foy.

25. Ὁμοίως δὲ καὶ ῥαὰβ ἡ πόρνη οὐκ ἐξ ἔργων ἐδικαιώθη ὑποδεξαμένη τοὺς ἀγγέλους, καὶ ἑτέρᾳ ὁδῷ ἐκβαλοῦσα;

Semblablement Rahab la paillarde n'a-elle point eſté iuſtifiee par œuures, quand elle eut recueilli les meſſagers, & les eut mis dehors par vn autre chemin:

26. Ὥσπερ γὰρ τὸ σῶμα χωρὶς πνεύματος νεκρόν ἐστιν, οὕτω καὶ ἡ πίστις χωρὶς τῶν ἔργων νεκρά ἐστι.

Car ainſi que le corps ſans eſprit eſt mort, auſſi la foy qui eſt ſans œuures eſt morte.

ΚΕΦΑΛ. γʹ.

ΜΗ πολλοὶ διδάσκαλοι γίνεσθε, ἀδελφοί μου, εἰδότες ὅτι μεῖζον κρίμα ληψόμεθα.

Mes freres, ne ſoyez point pluſieurs maiſtres: ſachans que nous en receurõs plus grande condamnation.

CAP. II.

21. Abraham pater noſter nónne ex operibus iuſtificatus eſt, offerens Iſaac filium ſuum ſuper altare?

Was not Abraham our Father iuſtified through workes/ when he offred Iſaac his ſonne vpon the altar?

22. Vides quoniam fides cooperabatur operibus illius: & ex operibus fides conſummata eſt?

Seeſt thou not that the fayth wrought with his workes? and through the workes was the faith made perfect.

23. Et ſuppleta eſt ſcriptura, dicens, Credidit Abraham Deo, & reputatum eſt illi ad iuſtitiam, & amicus Dei appellatus eſt.

And the Scripture was fulfilled which ſaith/ Abraham beleeued God/ and it was imputed vnto him for righteouſnes: and he was called the friend of God.

24. Videtis quoniam ex operibus iuſtificatur homo, & non ex fide tantùm?

Ye ſee then how that of workes a man is iuſtified/ and not of faith onely.

25. Similiter autem & Rahab meretrix, nónne ex operibus iuſtificata eſt, ſuſcipiens nuntios, & alia via eiiciens?

Likewiſe alſo was not Rahab the harlot iuſtified through workes/ when ſhe had receyued the meſſengers/ and ſent them out another way?

26. Sicut enim corpus ſine ſpiritu mortuum eſt: ita & fides ſine operibus mortua eſt.

For as the bodie without the ſpirit is dead/ euen ſo the faith without workes is dead.

CAP III.

NOlite plures magiſtri fieri, fratres mei, ſcientes quoniam maius iudicium ſumitis.

My brethren/ be not many maſters/ knowing that we ſhall receiue the greater condemnation.

Das II. Capitel.

21. Iſt nicht Abraham vnſer Vater durch die werck gerecht worden/ da er ſeinen Sohn Iſaac/ auff dem Altar opffert?

Er icke vor Fader Abraham bleffuen retferdig/ der hand offrede ſin Søn Iſaac paa Alteret?

22. Da ſiheſt du/ daß der Glaube mit gewircket hat an ſeinen wercken/ vnnd durch die werck iſt der Glaube volkommen worden.

Der ſeer du/ at Troen arbeydede met i hans gerninger/ oc Troen bleff fuldkommen ved gerninger.

23. Vnd iſt die Schrifft erfüllet/ die da ſpricht: Abraham hat Gott geglaubet/ vnd iſt jhm zur Gerechtigkeit gerechnet/ vnd iſt ein Freund Gottes geheiſſen.

Oc Scrifften er opfylt/ ſom ſiger/ Abraham trode Gud/ oc det regnedis hannem til Retferdighed/ oc hand kalledis Guds Ven.

24. So ſehet jr nun/ daß der Menſch durch die werck gerecht wirdt/ nicht durch den Glauben allein.

Saa ſee i nu/ at Menniſken bliffuer retferdig formedelſt gerninger/ oc icke ved Troen alene.

25. Deſſelbigen gleichen auch die Hure Rahab/ Iſt ſie nicht durch die werck gerecht worden/ da ſie die Botten auffnam/ vnd ließ ſie einen andern weg hinauß?

Diſligeſt den Skøge Rahab/ bleff hun icke retferdig formedelſt gerninger/ der hun anammede Sendebudene/ oc loed dem vd at en anden vey?

26. Denn gleich wie der leib on geiſt todt iſt/ alſo auch der Glaube ohn werck iſt todt.

Thi at lige ſom kærlighed er død vden Aanden/ lige ſaa er oc Troen død vden Gerninger.

Das III. Capitel.

LIeben Brüder/ vnterwinde ſich nicht jederman Lehrer zu ſein/ vnd wiſſet/ daß wir deſte mehr vrtheil empfahen werden.

KDere Brødre/ huer mand tage ſig icke til at vere Lærere/ oc vider/ at wi ſkulle faa diſſ ſtørre dom.

Kapitola II.

21. Abraham Otec náſs/ zdaliž neníj z ſkutkůw ſprawedliw včiněn/ obětuge Syna ſwého Izaka na Oltář?

Abráhám ociec náſz/ izali nie z vczynkow vſpráwiedliwion ieſth: gdy ofiárowal Izáaká ſyná ſwego ná oltarzu?

22. Widijš tehda/ že geſt Wijra ſpomáhala ſkutkuom geho/ a z ſkutkuow Wijra dokonána geſt?

Widziſz iż wiárá ſpráwowálá vczynki iego/ á iż z vczynkow wiárá doſkonala bylá?

23. A naplněno geſt Pijſmo/ kteréž dij: Vwěřil Abraham Bohu/ a počteno geſt gemu k ſprawedlnoſti/ a přijtelem Božijm nazwán geſt.

Y wypelnilo ſie piſmo/ kthore mowi/ Vwierzyl Abráhám Bogu/ y poczythano mu ieſt ku ſpráwiedliwośći/ y názwan ieſth przyiaćielem Bożym.

24. Widijte/ že z ſkutkuow ſprawedliw včiněn býwá Člowěk/ a ne z Wijry toliko?

Widźićież tedy/ iż z vczynkow bywa vſpráwiedliwion człowiek/ á nie z wiáry tylko?

25. Též také y Rāhab Newěſtka/ wſſak geſt z ſkutkuow ſprawedliwá včiněna/ když přijala Poſly/ a ginau ge Ceſtau preč wypuſtila.

Tákże też y Ráháb wſzetecznicá/ izali z vczynkow nie ieſt vſpráwiedliwiona/ gdy przyiela poſly/ y inſzą drogą wypuśćila?

26. Jakož zagiſté tělo bez Duſſe mrtwé geſt/ tak y Wijra bez ſkutkůw mrtwá geſt.

Abowiem iáko ćiáło bez duchá ieſt martwe/ ták y wiárá oná ktora ieſth bez vczynkow/ martwa ieſt.

Kapitola III.

NEbýwayte mnozý Miſtři Bratřij mogi/ wědauce že těžſſý odſauzenij wezmete.

NIechay z was nie bedźie wiele miſtrzow brácia moi/ wiedząc/ iż ſroższy ſąd odnieſiemy.

ג

2 סַגִּיאָתָא גֵּיר מֶשְׁתַּרְעִינַן כֻּלַּן כֹּל דְּבְמֶלְּתָא לָא שָׁרַע הָנָא אִיתוֹהִי גַּבְרָא גְּמִירָא דְּמֶשְׁכַּח מְשַׁעְבֵּד אַף לְכֻלֵּה פַּגְרֵה׃

Percioche tutti erriamo in molte coſe. Se alcun non erra nel parlare, coſtui è huomo perfetto, che puo tener à freno etiandio tutto'l corpo.

ג

2 כִּי־בְרַבִּים נִגָּפִים כֻּלָּנוּ וְאִם אִישׁ לֹא יִגּוֹף בְּדָבָר זֶה הוּא אִישׁ תָּמִים כִּי־יָכֹל לִבְלוֹם אֶת־כָּל גְּוִיָּתוֹ׃

Porque todos offendemos en muchas coſas. Si alguno no offende en palabra, eſte es varon perfecto que tambien puede con freno gouernar todo el cuerpo.

γ΄.

2. Πολλὰ γὰρ πταίομεν ἅπαντες. εἴ τις ἐν λόγῳ οὐ πταίει, οὗτος τέλειος ἀνήρ, δυνατὸς χαλιναγωγῆσαι καὶ ὅλον τὸ σῶμα.

Car nous chopons tous en pluſieurs choſes. Si quelcun ne chope point en parole il eſt homme parfait, & peut meſme tenir en bride tout le corps.

3 הָא גֵּיר פַּגְדֵּא בְּפוּמָּא דְּרֶכְשָׁא רָמֵינַן אַיְךְ דְּנֶשְׁתַּעְבְּדוּן לַן וְכֻלֵּה גּוּשְׁמְהוֹן מַהְפְּכִינַן׃

Ecco, noi mettiamo i freni in bocca a i caualli, accioche ci obbediſcano: e maneggiamo tutto il lor corpo.

3 הִנֵּה שׁוֹלְחִים אֲנַחְנוּ אֶת־מֶתֶג וָרֶסֶן בְּפִי־סוּס וּפֶרֶד בַּל־קְרוֹב אֵלֵינוּ וְאֶת־כָּל־פִּגְרָם מוֹלִיכִים אֲנָחְנוּ׃

Heaqui, noſotros ponemos à los cauallos frenos en las bocas paraque nos obedezcan, y gouernamos todo ſu cuerpo.

3. Ἰδοὺ τῶν ἵππων τοὺς χαλινοὺς εἰς τὰ στόματα βάλλομεν πρὸς τὸ πείθεσθαι αὐτοὺς ἡμῖν, καὶ ὅλον τὸ σῶμα αὐτῶν μετάγομεν.

Voila, nous mettons aux cheuaux des morts en leurs bouches, afin qu'ils nous obeiſſent, & menons ça & là tout leur corps.

4 אַף אֶלְפָּא עַשִׁינָתָא כַּד דְּבִיָן לְהֵין רוּחֵא ק קַשְׁיָתָא מֶן קַיְסָא זְעוּרָא מֶתְתַּפְּנָן לְאַתַר דְּחָאֵר צ צֶבְיָנֵה דְּהַו מְדַבַּר׃

Ecco le naui ancora, che eſſendo ſi grandi, e da impetuoſi venti ſoſpinte, ſon voltate da vn piccol timone douunque vorra l'appetito di colui che gouerna.

4 וְהִנֵּה גַּם הָאֳנִיּוֹת אַף כִּי־גְדוֹלוֹת וּמְרוּחוֹת גְּדוֹלוֹת וְעַזּוֹת תְּהַגֶּינָה אַךְ בְּעֵץ קָטוֹן תִּסַּבֶּינָה שָׁמָּה אֲשֶׁר יִתְאַוֶּה הַמַּלָּח׃

Heaqui tambien las naos, ſiendo tan grandes, y ſiendo lleuadas de impetuoſos vientos, ſon gouernadas con vn muy pequenno gouernalle por donde quiera que quiſiere la gana del que gouierna:

4. Ἰδοὺ καὶ τὰ πλοῖα τηλικαῦτα ὄντα, καὶ ὑπὸ σκληρῶν ἀνέμων ἐλαυνόμενα. μετάγεται ὑπὸ ἐλαχίστου πηδαλίου, ὅπου ἂν ἡ ὁρμὴ τοῦ εὐθύνοντος βούληται.

Voila auſſi les nauires, ia-çoit qu'ils ſoyent ſi grands, & qu'ils ſoyent agités de rudes vents, ſi ſont-ils menés ça & là auec vn petit gouuernail, par tout où voudra la volonté de celui qui gouuerne.

5 הָכַנָּא אַף לֶשָּׁנָא הַדָּמָא הַו זְעוּרָא וּמֶשְׁתַּעְלֵא אַף נוּרָא זְעוּרְתָּא עָבָא סַגִּיָאָא מוֹקְדָא׃

Coſi ancor la lingua è vn piccol membro, e vantaſi di gran coſe, Ecco, vn piccol fuoco quanto gran boſco accende?

5 לָכֵה גַּם הַלָּשׁוֹן נַתַח קָטוֹן הִיא וּמִתְהַלֵּל הִנֵּה אֵשׁ מְעַט כַּמָּה יַעַר מְבַעֵר׃

Semejantemente tambien la lengua es vn pequennito miembro, y ſe gloria de grandes coſas. Heaqui, vn pequenno fuego quan grande boſque enciende?

5. Οὕτω καὶ ἡ γλῶσσα μικρὸν μέλος ἐστί, καὶ μεγαλαυχεῖ. ἰδοὺ ὀλίγον πῦρ ἡλίκην ὕλην ἀνάπτει.

Ainſi eſt la langue vn petit membre, & ſe vante de grandes choſes: voila vn petit feu, combien grand bois allume-il?

6 וְלֶשָּׁנָא נוּרָא הַו וְעָלְמָא דְּחַטִּיתָא אַיְךְ עָבָא הַו וְהַו לֶשָּׁנָא כַּד אִיתוֹהִי בְּהַדָּמַין מְכַתֵּב לֵה לְכֻלֵּה פַּגְרַן וּמוֹקֵד יוּבָלָא דְּשַׁרְבָתַן דְּרָהְטִין אַיְךְ גִּיגְלָא וְיָקֵד אַף הַו בְּנוּרָא׃

La lingua ancora è vn fuoco, & lo mõdo de iniquità (è lo boſco.) Coſi dico la lingua è poſta tra i noſtri membri, laqual macchia tutto il corpo, & infiamma la ruota de la noſtra natiuità, & ella è infiammata da la geenna.

6 וְהַלָּשׁוֹן אֵשׁ הִיא וְעוֹלַם הַחֲטָאָה הַיַּעַר כֵּן הַלָּשׁוֹן אֲשֶׁר יֵשׁ בְּנְתָחֵינוּ מְטַמְּאָה אֶת־גְּוִיָּה וּמְבַעֵר אֶת־גַּלְגַּל תּוֹלְדוֹתֵינוּ וְתִבָּעֵר גַּם הִיא מֵאֵשׁ גֵּיא הִנּוֹם׃

Y la lengua es vn fuego digo, e lo mundo de maldad (es el boſque.) Anſi la lengua eſta pueſta entre nueſtros miembros, laqual contamina todo el cuerpo, y inflama la rueda de nueſtro nacimiento, y es inflamada del infierno.

6. Καὶ ἡ γλῶσσα πῦρ, ὁ κόσμος τῆς ἀδικίας (ὕλη·) οὕτως ἡ γλῶσσα καθίσταται ἐν τοῖς μέλεσιν ἡμῶν, ἡ σπιλοῦσα ὅλον τὸ σῶμα, καὶ φλογίζουσα τὸν τροχὸν τῆς γενέσεως. καὶ φλογιζομένη ὑπὸ τῆς γεέννης.

La langue auſſi eſt vn feu, & le mõde de iniquité (eſt vng bois:) ainſi eſt poſee la langue entre nos mẽbres, laquelle ſouille, tout le corps, & enflamme tout le monde qui a eſté creé, & eſt enflammé de la gehenne.

S. IACOBI.	S. Jacobi.	S. Jakuba.
CAP. III.	Das III. Capitel.	Kapitola III.
2. In multis enim offendimus omnes. Si quis in verbo non offendit, hic perfectus eſt vir: poteſt etiam freno circumducere totum corpus.	2. Denn wir fehlen alle manchfeltiglich. Wer aber auch in keinem wort fehlet/ der iſt ein volkommener Mañ/ vnnd kan auch den gantzen Leib im zaum halten.	2. W mnohem gſme zagiſte přeſtaupili wſſyckni. Pakli kdo nezhřeſſý w ſlowu/ tenť geſt dokonalým Mužem/ moha také vzdau zprawowati wſſecko tělo.
For in many things we ſinne all. If any man ſinne not in worde/ he is a perfect man / and able to bridle all the body.	Thi at wi haffue alle brøſt mangfoldelige. Oc huo ſom icke haffuer feil i noget ord / hand er en fuldkommen Mand/ oc kand ocſaa holde det gantſke Legeme i Bidzel.	Abowiem w wielu rzeczách vpádamy wſzyſcy: Jeſli kto w mowie nie vpádá/ ten ieſt mąż doſkonáły/ ktory też może powśćiągáć wſzytkiego ćiáłá.
3. Si autem equis frena in ora mittimus ad conſentiendum nobis, etiam omne corpus illorum circumferimus.	3. Sihe die Pferd halten wir in zäumen/ daß ſie vns gehorchen/ vnd lencken den gantzen Leib.	3. A hle y Koně w vzdu pogijmáme/ aby nám powolnij byli/ a tak wſſecko tělo gegich zprawugeme.
Beholde/ we put bittes into the horſes mouthes that they ſhould obey vs / and we turne about all their bodie.	See wi holde Heſte i bidzel/ at de ſkulle lyde oſſ/ oc wi ſtyre det gantſke Legeme.	Oto koniom wedzidlá w geby wpráwuiemy/ áby nam poſłuſzne były / y wſzytko ich ćiáło obrácamy.
4. Et ecce naves, cum magnæ ſint, & à ventis validis minentur: circumferuntur autem à modico gubernaculo ubi impetus dirigentis voluerit.	4. Sihe/ die Schiffe/ ob ſie wol ſo groß ſind / vnd von ſtarcken Winden getrieben werden / werden ſie doch gelencket mit einem kleinen Ruder / wo der hin wil/ der es regiret.	4 A hle Lodij ač weliké býwagij/ a welikým wětrem hnány býwagij / a wſſak malým weſlem býwagi obracowány/ tu kdež bude chtijti vmyſl toho kdož ge zprawuge.
Beholde alſo the ſhippes / which though they bee ſo great/ and are dryuẽ of fierce windes / yet are they turned about with a very ſmall rudder/ wither ſoeuer the gouernour liſteth.	See/ alligeuel at Skibene ere ſtore/ oc driffuis aff ſtercke vær / ſaa ſtyris de dog met it lidet Roer/ did ſom hand vil/ der dem ſtyrer.	Oto też okręty/ choć ták wielkie ſą/ y od wiátrow gwáltownych pedzone bywáia / málucżki rudel obráca gdźiekolwiek chce chuć ſprawce.
5. Ita & lingua modicum quidem membrum eſt, & magna exaltat. Ecce quantus ignis quam magnam ſylvam incendit.	5. Alſo iſt auch die Zunge ein klein Glied/ vnd richtet groß ding an. Sihe ein klein Fewer / welch ein Wald zůndets an?	5. Též také y Jazyk geſt malý aud/ a weliké wěcy mluwij. Hle/ malý Oheň/ kterak weliký Les zapálij.
Euen ſo the tongue is a litle member/ and boaſteth of great thinges: beholde / howe great a thing a litle fire kindleth.	Saa er oc Tungen èn liden Lem/ oc kommer ſtor ting aff ſted. See/ en liden Ild/ huilcken en Skou tender hand op?	Ták też ięzyk ieſtći cżłonek málucżki á wielce ſię chlubi/ oto ogień máły iako wielka materya zápala
6 Et lingua, ignis eſt, univerſitas iniquitatis (*Sylva.*) Lingua cōſtituitur in membris noſtris, quæ maculat totum corpus, & inflammat rotam nativitatis noſtræ inflammata à gehenna.	6. Vnd die Zunge iſt auch ein Fewer (die ſůndhafftige Welt iſt der Wald) Alſo iſt die Zunge vnter vnſern Gliedern/ vnnd beflecket den gantzen Leib / vnd zůndet an allen vnſern wandel / wenn ſie von der Helle entzůndet iſt.	6. A yazyk náš geſt Oheň/ a wrch neprawoſti (Les.) Jazyk poſtawen býwá w audech naſſých / kterýž maže celé tělo/ a rozpaluge kolo přirozenij naſſeho/ gſa roznijcen od ohně pekelnijho.
And the tongue is fire / yea/ a worlde of wickednes (is a thing:) ſo is the tongue ſet among our members/ that it defileth the whole bodie / and ſetteth on fire the courſe of nature/ and it is ſet on fire of hell.	Oc tungen er ocſaa en Ild (oc vanartige Verden er en Skou) ſaa er Tungen iblant vore Lemmer/ oc beſmitter det gantſke Legeme / oc optender al vor omgengelſe/ naar ſom hun er optent aff Helffuede.	Ięzyk też ieſt płomień y świát nieprawośći (materyá.) ktemu ięzyk ieſt ták poſtanowiony miedzy człónkámi náſzemi / oſzpecáiąc wſzytko ćiáło / y zapalá okrąg tego świátá / y bywa zápalon od ogniá piekielnego.

ג

7 כֻּלְּהוֹן גֵּיר כְּיָנָא דְחַיוָתָא וְדַפְרַחְתָא וְרַחְשָׁא דְיַמָּא וְדַיַבְּשָׁא מֶשְׁתַּעְבְּדִין לְכְיָנָא דְאֱנָשׁוּתָא׃

Perche ogni natura e di fiere, e d'vccelli, e di ſerpenti, e d'animali marittimi ſi doma, & e ſtata domata da la natura humana,

8 לְשָׁנָא דֵין אֱנָשׁ לָא אֶשְׁכַּח דְנֶכְבְּשִׁיוְהִי בִּישְׁתָא הִי הָדָא דְלָא מֶתְתַּכְסָא מְלֵא הוּ סַמָּא דְמַוְתָּא׃

Ma la lingua niuno huomo la puo domare, ell'è vn male che non puo raffrenarſi, piena di mortifero veleno.

9 בַּהּ גֵּיר מְבָרְכִינַן לְמָרְיָא וַאבָא וּבַהּ לָטִינַן לִבְנַי־נָשָׁא דִבְדַמוּתָא דַאלָהָא עֲבִידִין׃

Con eſſa benediciamo Iddio e Padre, e con eſſa maladiciamo gli huomini, che ſon fatti a la ſimilitudine di Dio.

10 וּמֶנַּהּ מֶן פּוּמָא נָפְקִין לְוָטְתָא וּבוּרְכְּתָא לָא וָלֵא אַחַי דְהָלֵין הָכַנָא נֶסְתַּעֲרָן׃

Da vna medeſima bocca procede beneditione e maladittione. Non biſogna, fratelli miei, che queſte coſe ſi facciano coſi.

11 דַלְמָא מֶשְׁכְּחָא מֶן חַד מַבּוּעָא יָפְקִין מַיָּא חַלְיָא וּמְרִירָא׃

Vna fontana gitta ella da vn medeſimo pertugio acqua dolce & amarâ?

12 אַו דַלְמָא מֶשְׁכְּחָא תְּתָא אַחַי דַּזַיְתָא תַּעְבֵּד אַו גֻּפְתָּא תְּאָנֵא הָכַנָא אַף לָא מַיָּא מַלִּיחֵא מֶשְׁכְּחִין דְנֶתְעַבְּדוּן חַלְיָא׃

Vn fico, fratelli miei, puo egli produrre de l'oliue, ò vero vna vite de fichi? Coſi niuna fontana puo fare acqua ſalſa e dolce.

13 מַנוּ מֶנְכוֹן דְחַכִּים וְיָדַע נְחַוֵּא עֲבָדוּהִי בְּהוּפָכָא שַׁפִּירָא בְּחַכְמוּתָא מ מַכִּיכְתָא׃

Chi è fra voi ſauio e ſcientiato? queſto tale moſtri da la buona conuerſatione l'opere ſue con manſuetudine di ſapientia.

ג

7 כִּי־כָל־מִין הַבְּהֵמָה וָעוֹף הַשָּׁמַיִם וָרֶמֶשׂ וַאֲשֶׁר בַּמַּיִם נִדְמִים וְנִדְמוּ בִּיגִיעַת בְּנֵי אָדָם׃

Porque toda naturaleza de beſtias fieras, y de âues, y de ſerpientes, y de peſcados de la mar, ſe doma, y es domada de la naturaleza humana:

8 אַךְ אֶת־הַלָּשׁוֹן כָּל־אִישׁ מִבְּנֵי אָדָם לֹא יוּכַל לְדוֹמֵם כִּי־רָעָה לֹא לִבְלוֹם מְלֵאָה בְּרֹאשׁ פְּתָנִים אַכְזָר׃

Pero ningun hombre puede domar la lengua, que es vn mal que no puede ſer refrenado, y eſtá llena de veneno mortal.

9 בָּהּ נְבָרֵךְ אֶת־אֱלֹהִים אָבִינוּ וּבָהּ נְקַלֵּל אֶת־בְּנֵי אָדָם אֲשֶׁר בְּצֶלֶם וּכִדְמוּת אֱלֹהִים נַעֲשׂוּ׃

Con ella bendezimos àl Dios, y Padre, y con ella maldezimos à los hombres, los quales ſon hechos à la ſemejança de Dios.

10 מִפִּי־אֶחָד יוֹצְאָה בְּרָכָה וּקְלָלָה לֹא שָׁוֶה אַחַי לִהְיוֹת כַּדְּבָרִים הָאֵלֶּה׃

De vna miſma boca procede bendicion y maldicion. Hermanos mios, no conuiene que eſtas coſas ſean anſi hechas.

11 הֲתוּכַל בְּאֵר מַיִם לְהַזִּיל מִתּוֹכָהּ מֶתֶק וּמְרוֹרָה׃

Poruentura alguna fuente echa por vn miſmo canno agua dulçe y amarga?

12 הֲתוּכַל אַחַי הַתְּאֵנָה לַעֲשׂוֹת זֵיתִים אוֹ־הַגֶּפֶן תְּאֵנִים כָּכָה בְּאֵר לֹא אַחַת תַּעֲשֶׂה מֵי־הַמֶּלַח וּמֵי־הַמֶּתֶק׃

Hermanos mios, puede poruentura la higuera produzir azeytunas, ò la vid, higos? Anſi ninguna fuente puede hazer agua ſalada y dulçe.

13 מִי־הָאִישׁ חָכָם וּמֵבִין בָּכֶם יַגִּיד מֵהֲלִיכָה טוֹבָה אֶת־מַעֲשָׂיו בַּעֲנָוַת חָכְמָה׃

Quien es ſabio y auiſado entre voſotros? mueſtre por buena conuerſacion ſus obras en manſedumbre de ſabiduria.

γ′.

7. Πᾶσα γὰρ φύσις θηρίων τε ϗ πετεινῶν, ἑρπετῶν τε καὶ ἐναλίων δαμάζεται ϗ δεδάμασται τῇ φύσει τῇ ἀνθρωπίνῃ.

Car toute nature de beſtes, & d'oiſeaux: & de reptiles, & de poiſſons de mer, ſe domte, & a eſté domtee par la nature humaine.

8. Τὴν δὲ γλῶσσαν οὐδεὶς δύναται ἀνθρώπων δαμάσαι, ἀκατάσχετον κακόν· μεστὴ ἰοῦ θανατηφόρου.

Mais nul homme ne peut domter la langue, entant que c'eſt vn mal qui ne ſe peut reprimer, & elle eſt pleine de venin mortel.

9. Ἐν αὐτῇ εὐλογοῦμεν τὸν θεὸν καὶ πατέρα, ϗ ἐν αὐτῇ καταρώμεθα τοὺς ἀνθρώπους τοὺς καθ᾽ ὁμοίωσιν θεοῦ γεγονότας.

Par elle nous beniſſons noſtre Dieu & Pere: & par elle nous maudiſſons les hommes faits à la ſemblance de Dieu.

10. Ἐκ τοῦ αὐτοῦ στόματος ἐξέρχεται εὐλογία, ϗ κατάρα. οὐ χρή, ἀδελφοί μου ἀγαπητοί, ταῦτα οὕτω γίνεσθαι.

D'vne meſme bouche procede benediction & malediction. Mes freres, il ne faut point que ces choſes aillent ainſi.

11. Μήτι ἡ πηγὴ ἐκ τῆς αὐτῆς ὀπῆς βρύει τὸ γλυκὺ, καὶ τὸ πικρόν;

Vne fontaine iette elle d'vn meſme pertuis le doux & l'amer?

12. Μὴ δύναται, ἀδελφοί μου, συκῆ ἐλαίας ποιῆσαι, ἢ ἄμπελος σῦκα; οὕτως οὐδεμία πηγὴ ἁλυκὸν ϗ γλυκὺ ποιῆσαι ὕδωρ.

Mes freres, vn figuer peut-il produire des oliues, ou vne vigne des figues? ainſi nulle fontaine ne peut ietter eau ſalee & douce.

13. Εἴ τις σοφὸς ϗ ἐπιστήμων ἐν ὑμῖν; δειξάτω ἐκ τῆς καλῆς ἀναστροφῆς τὰ ἔργα αὐτοῦ ἐν πραΰτητι σοφίας.

Qui eſt-ce qui eſt ſage & entendu parmi vous? qu'il monſtre par bonne conuerſation ſes œuures en douceur de ſapience.

CAP. III.

7. Omnis enim natura beſtiarum, & volucrum, & ſerpentium, & cæterorum domantur, & domita ſunt à natura humana.

For the whole nature of beaſtes/and of birdes/ and of creeping things / and things of the ſea is tamed/and hath been tamed of the nature of man.

8. Linguam autem nullus hominum domare poteſt, inquietum malum, plena veneno mortifero.

But the tongue can no man tame. It is an vnruly euill / full of deadly poyſon.

9. In ipſa benedicimus Deum & Patrem: & in ipſa maledicimus homines qui ad ſimilitudinem Dei facti ſunt.

Therewith bleſſe we God euen the Father / and therewith curſe we men / which are made after the ſimilitude of God.

10. Ex ipſo ore procedit benedictio & maledictio. Non oportet, fratres mei, hæc ita fieri.

Out of one mouth procedeth bleſſing and curſing: my brethren / theſe things ought not ſo to be.

11. Nunquid fons de eodem foramine emanat dulcem & amaram aquam?

Doeth a fountaine ſend forth at one place ſweete water and bitter?

12. Nunquid poteſt, fratres mei, ficus (*oleas*) facere, aut vitis ficus? Sic neque ſalſa dulcem poteſt facere aquã.

Can the figge tree / my brethren / bring forth oliues/ either a vine figges? ſo can no fountaine make both ſalt water an ſweete.

13. Quis ſapiens & diſciplinatus inter vos? Oſtendat ex bona conuerſatione operationem ſuam in manſuetudine ſapientiæ.

Who is a wiſe man & endued with knowledge among you? let him ſhewe by good conuerſation his workes in meekeneſſe of wiſdeme.

Das III. Capitel.

7. Denn alle Natur der Thier/ vnd der Vögel/ vnd der Schlangen/ vnd der Meerwunder/ werden gezåmet/ vnnd ſind gezåmet von der Menſchlichen Natur.

Thi al Naturen/ Diur oc Fule/ oc Hugorme oc vnderlige ting i Haffuit/ bliffue temde/ oc ere temde aff Menniſkelig Nature.

8. Aber die Zunge kan kein Menſch zåmen/ das vnruhige ůbel/ vol tödtlicher gifft.

Men Tungen kand inted Menniſke temme/ det vrolige onde/ fuld aff dødelig forgifftelſe.

9. Durch ſie loben wir Gott den Vater/ vnd durch ſie fluchen wir den Menſchen nach dem Bilde Gottes gemacht.

Met hende loffue wi Gud Fader/ oc met hende bande wi Menniſken/ ſom ere giorde effter Guds billede.

10. Auß einem munde gehet loben vnd fluchen. Es ſol nicht/ lieben Brůder/ alſo ſein.

Aff en mund gaar loff oc bander. Det ſkal icke/ kære Brødre/ ſaa vere.

11. Quillet auch ein Brunn auß einem loch/ ſůſſe vnd bitter?

Flyder oc en Kilde aff it Hul/ met ſøt oc beſkt?

12. Kan auch lieben Brůder/ ein Feigenbaum (Oliven) oder ein Weinſtock Feigen tragen? Alſo kan auch ein Brunn nicht ſaltzig vnd ſůſſe Waſſer geben.

Kand oc kære Brødre/ it Figen træ bære (Oliebær) eller it Vintræ Figen? Saa kand oc icke en Kilde giffue ſalt oc ſøt Vand.

13. Wer iſt weiſe vnd kluge vnter euch? Der erzeige mit ſeinem guten wandel ſeine werck/ in der ſanfftmut vnd weißheit.

Huo er viſſ oc forſtandig iblant eder? hand beuiſe ſine gerninger met ſin gode omgengelſe/ i ſactmodighed oc Viſdom.

Kapitola. III.

7. Wſſelikě zagiſtě přirozenij howad/ Ptactwa/ zemkplazuow/ y Mořſkých Potwor býwa od Lidij ſkroceno/ a pitomě včiněno:

Abowiem wſzelkie przyrodzenie y zwierzat y ptakow/ y gadzin/ y morſkich rzeczy bywa ſkrocone/ y ieſt okrocone od ludzkiego przyrodzenia.

8. Ale yazyka žádný z Lidij ſkrotiti nemůž/ neb geſt nezbedné zlé/ pln gſa gedu ſmrtedlného.

Ale iezyká zaden człowiek nie może okrocić/ gdyż ieſth złosc nie pohámomána/ y pełny ieſt iádu śmiertelnego.

9. Gim chwálijme Boha a Otce/ a gim zlořečijme Lidi/ kteřijž gſau k podobenſtwij Božijmu včiněni.

Przezeń błogoſłáwimy Bogá yoycá/ y przezeń złorzeczymy ludziam ktorzy ná podobieńſtwo Boże ſtworzeni ſą.

10. Z gedněch vſt pocházý dobrořečenſtwij y zlořečenſtwij. Nemáť to tak býti Bratřij mogi.

Z tychże vſth wychodzi błogoſłáwieńſthwo y przekleńſtwo: Bráćia moi/ nie máiąć być ty rzeczy thák czynione.

11. Zdaliž Studnice gedným pramenem wydáwá ſladkau y hořkau wodu?

Izali ſtok z iednego źrzodłá wypuſcza ſłodką y gorzką wodę?

12. Zdaliž může Bratřij mogi Fijkowý Strom něſti oliwky/ aneb winný kořen Fijky? Též ani Studnice ſpolu ſlané a ſladké wody wydáwati nemuože.

Izali może bráćia moi/ figowe drzewo oliwy rodzić/ ábo winna macicá figi? Ták żaden ſtok ſłoney y ſłodkiey wody podáwáć nie może.

13. Kdo geſt maudrý a včený mezy wámi? Okažiž dobrým obcowánijm ſkutek ſwuog w tichoſti/ maudroſti.

Ktoryż ieſt mádry y vmieietny miedzy wámi? Niechay pokaże z dobrego obcowánia vczynki ſwe/ z cichośćią mádrośći.

ג

14 אן דין חסמא מרירא אית בכון או חרינא ב
בלביכון לא תתחתרון על
קושתא ותדגלון :

Ma ſe voi hauete inuidia amara, e irritatione nel voſtro cuore, non vi gloriate, ne mentite contra la verità.

15 מטול דהדא חכמתא
מן לעל לא נחתת אלא
איתיה ארעניתא מן
חושבא דנפשא ומן שאדא:

Queſta non è ſapientia che ſcenda di ſopra : ma è terrena, animale, diabolica.

16 איכא גיר דאית חסמא
וחרינא תמן אף דלוחיא
וכל מדם דביש :

Percioche dou'è inuidia e irritatione, iui è inconſtantia, & ogni mala opera.

17 חכמתא דין דמן לעל
דכיא הי ומליא שלמא
ומכיכא ומשתמעניתא
ומליא רחמא ופארא
טבא ודלא בלגותא הי
ובאפא לא נסבא :

Ma la ſapientia che è di ſopra, primamente è caſta, poi è pacifica, modeſta, trattabile, piena di miſericordia, e di buoni frutti, ſenza diſtintione, ſenza hipocriſia.

18 פארא דין דזדיקותא
בשינא מזדרעין לאילין
דעבדין שלמא :

E il frutto de la giuſtitia ſi ſemina in pace à quelli che fanno pace.

ד

1 מן איכא דאית בכון
קרבא ומצותא לא הוא מן
רגיגתא דמקרבן
בהדמיכון :

Donde vengono le guerre e i combattimenti fra voi? Non vengono elle di qui, cioè, da le voſtre concupiſcentie, lequali fanno guerra ne i voſtri membri?

2 מתרגרגין אנתון ולית
לכון וקטלין אנתון וטננין
אנתון ולא אתיא באידיכון
ונצין אנתון וקרבא עבדין
אנתון ולית לכון מטול
דלא שאלין אנתון :

Voi deſiderate, e non hauete : portate inuidia, e ſtate in gare, e non potete ottenere : voi combattete e guerreggiate, e non hauete quel che deſiderate, percioche voi non domandate.

ג

14 וְאִם יֵשׁ לָכֶם קִנְאַת מְרִי
וּמְרִיבָה בִּלְבַבְכֶם אַל־תִּתְהַלְלוּ
וְאַל תְּכַזְּבוּ עַל־אֱמֶת :

Pero ſi teneys inuidia amarga, y contencion en vueſtros coraçones : no hos glorieys, ni ſeays mentiroſos contra la verdad.

15 כִּי־הַחָכְמָה הַזֹּאת אֵינֶנָּה
בָּאָה מִמַּעַל כִּי־מֵאֶרֶץ הִיא
מִנַּפְשְׁכֶם מִן־הַשָּׂטָן :

Porque eſta ſabiduria no es la que deciende de lo alto, pero es terrena, animal, y diabolica.

16 כִּי־אַיֵּה קִנְאָה וּמְרִיבָה שָׁם
הַדְּחִי וְכָל־מַעֲשֶׂה שָׁוְא :

Porque donde ay embidia y contencion, alli ay perturbacion, y toda obra peruerſa.

17 וְהַחָכְמָה אֲשֶׁר מִלְמַעְלָה
בָּרִאשׁוֹנָה זַכָּה הִיא וְאַחֲרֵי־כֵן
תְּבַקֵּשׁ שָׁלוֹם וְתִרְדְּפֵהוּ סַלָּחָה
שׁוֹמְעָה לִיקָחָה מְלֵאָה חֶסֶד
וְרַחֲמִים וּמְלֵאָה מַעֲשִׂים טוֹבִים
לֹא מִתְנַכֶּרֶת וּבְלִי־תֹךְ וּמִרְמָה :

Mas la ſabiduria que es de lo alto, primeramente es pura, deſpues pacifica, modeſta, begnina, llena de miſericordia y de buenos frutos, no juzgadora, no fingida.

18 וּפְרִי־הַצְּדָקָה בְּשָׁלוֹם נִזְרָע
לְעֹשֵׂה שָׁלוֹם :

Y el fruto de juſticia ſe ſiembra en paz para aquellos que hazen paz.

ד

1 וְאֵי־מִזֶּה הַמִּלְחָמוֹת וּמַכּוֹת
בֵּינֵיכֶם הֲלֹא מִפֹּה מִתַּאֲוֹת
נַפְשְׁכֶם הַנִּלְחָמוֹת בִּנְתָחֵיכֶם :

De donde vienen las guerras, y los pleytos entre voſotros ? de aqui, es à ſaber de vueſtras concupiſcencias, las quales batallan en vueſtros miembros.

2 אַתֶּם כִּי־תִתְאַוּוּ בְנַפְשְׁכֶם וְאֵין
תַּהַרְגוּ וּתְקַנְּאוּ וְלֹא תוּכְלוּ לְהַחֲזִיק
רוֹב תָּרִיבוּ וְתִלָּחֲמוּ וְלֹא יִהְיֶה
לָכֶם עַל־כִּי־לֹא שׁוֹאֲלִים אַתֶּם :

Cudiciays, y no teneys : teneys inuidia y odio, y no podeys alcançar : combatis y guerreays, y no teneys loque deſſeays, porque no pedis.

γ.

14. Εἰ δὲ ζῆλον πικρὸν ἔχετε καὶ ἐρίθειαν ἐν τῇ καρδίᾳ ὑμῶν, μὴ κατακαυχᾶσθε καὶ ψεύδεσθε κατὰ τῆς ἀληθείας.

Mais ſi vous auez enuie amere, & irritation en vos cœurs, ne vous glorifiez point & ne mentez point contre la verité.

15. Οὐκ ἔστιν αὕτη ἡ σοφία ἄνωθεν κατερχομένη, ἀλλ' ἐπίγειος, ψυχική, δαιμονιώδης.

Car ce n'eſt point là la ſapience qui deſcend d'enhaut: mais icelle eſt terriene, ſenſuelle & diabolique.

16. Ὅπου γὰρ ζῆλος καὶ ἐρίθεια, ἐκεῖ ἀκαταστασία καὶ πᾶν φαῦλον πρᾶγμα.

Car où il y a enuie & irritation, là eſt trouble, & toute œuure meſchante.

17. Ἡ δὲ ἄνωθεν σοφία πρῶτον μὲν ἁγνή ἐστιν, ἔπειτα εἰρηνική, ἐπιεικής, εὐπειθής, μεστὴ ἐλέους καὶ καρπῶν ἀγαθῶν, ἀδιάκριτος καὶ ἀνυπόκριτος.

Mais la ſapience qui eſt d'enhaut, premierement eſt pure, puis paiſible, moderee, traittable, pleine de miſericorde, & de bons fruicts, ſans faire beaucoup de difficultés, & ſans hypocriſie.

18. Καρπὸς δὲ τῆς δικαιοσύνης ἐν εἰρήνῃ σπείρεται τοῖς ποιοῦσιν εἰρήνην.

Or le fruict de iuſtice ſe ſeme en paix pour ceux qui s'adonnent à paix.

ΚΕΦΑΛ. δ'.

Πόθεν πόλεμοι καὶ μάχαι ἐν ὑμῖν; οὐκ ἐντεῦθεν, ἐκ τῶν ἡδονῶν ὑμῶν τῶν στρατευομένων ἐν τοῖς μέλεσιν ὑμῶν;

D'Où vienent les combats & quereles entre vous n'eſt-ce point d'ici? aſſauoir de vos voluptés, leſquelles guerroyent en vos membres.

2. Ἐπιθυμεῖτε, καὶ οὐκ ἔχετε· φονεύετε, καὶ ζηλοῦτε, καὶ οὐ δύνασθε ἐπιτυχεῖν· μάχεσθε καὶ πολεμεῖτε· καὶ οὐκ ἔχετε, διὰ τὸ μὴ αἰτεῖσθαι ὑμᾶς.

Vous convoitez, & ne l'auez point: vous eſtes enuieux & ialoux, & ne pouuez obtenir : vous querelez, & combatez, & n'auez point ce que vous deſirez, pource que vous ne le demandez point.

CAP. III.

14. Quòd ſi zelum amarum habetis,& contentiones ſint in cordibus veſtris, nolite gloriari & mendaces eſſe adverſus veritatem.

But if ye haue bitter enuying/ and ſtrife in your heartes / reioyce not / neither be lyers againſt the trueth.

15. Non eſt enim iſta ſapientia deſurſum deſcendens: ſed terrena, animalis, diabolica.

This wiſedome deſcendeth not from aboue/ but is earthly / ſenſuall/ and deuiliſh.

16. Vbi enim zelus & contentio: ibi inconſtantia, & omne opus pravum.

For were enuying and ſtrife is/ there is ſedition / and all maner of euill workes.

17. Quæ autem deſurſum eſt ſapientia, primum quidem pudica eſt: deinde pacifica, modeſta, ſuadibilis, bonis conſentiens, plena miſericordia & fructibus bonis, non iudicans, ſine ſimulatione.

But the wiſedome that is from aboue/ is firſt pure/ then peaceable/ gentle/ eaſie to be entreated / full of mercy & good fruites without iudging / and without hypocriſie.

18. Fructus autem iuſtitiæ, in pace ſeminatur, facientibus pacem.

And the fruite of righteouſnes is ſowen in peace/ of them that make peace

CAP. IIII.

VNde bella & lites in vobis? Nónne hinc? ex concupiſcentiis veſtris quæ militant in membris veſtris?

From whence are warres and contentions among you? are they not hence/ euen of your luſtes/ that fight in your members?

2. Concupiſcitis: & non habetis, occiditis, & zelatis: & non poteſtis adipiſci, litigatis & belligeratis: & non habetis, propter quod non poſtulatis.

Ye luſt/ and haue not: ye enuie/ and haue indignation/ and cannot obteyne: ye fight and warre / and get nothing/ becauſe yee aſke not.

Das III. Capitel.

14. Habt jhr aber bittern neid vnd zanck in euerm hertzen/ ſo rhümet euch nicht/ vnd lieget nicht wider die Warheit.

Men haffue i bitter had oc trette i eders hierte/ Da roſer eder icke/ oc liuger icke mod Sandhed.

15. Denn das iſt nicht die weißheit/ die von oben herab kompt/ ſondern irdiſch/ Menſchlich vnd Teufliſch.

Thi det er icke den viſdom/ ſom kommer her offuen ned/ Men Jordiſk / Menniſkelig Dieffuelſk.

16. Denn wo neid vnd zanck iſt / da iſt vnordnung vnd eitel böſe ding.

Thi huor had oc trette er/ der er wſkickelighed oc idel onde ting.

17. Die Weißheit aber von oben her/ iſt auffs erſt keuſch/ darnach fridſam/ gelinde/ leſſet jr ſagen/ vol Barmhertzigkeit vnd guter früchte / vnpartheyiſch/ ohn heucheley.

Men den Viſdom her offuen ned / er førſt kyſk/ der neſt fredſommelig/ metlidig/ lader ſig ſige/ fuld aff barmhertighed oc god fruct / wpartieſk / vden øyenſkalckeri.

18. Die frucht aber der Gerechtigkeit wird geſäet im friede / denen / die den friden halten.

Men Retferdigheds frucht bliffuer Saat i fred/ for dem/ ſom holde fred.

Das IIII. Capitel.

Woher kompt ſtreit vnnd Krieg vnter euch? Kompts nicht daher/ auß ewren wollüſten/ die da ſtreiten in ewren Gliedern?

HVor aff kommer ſtrid oc krig iblant eder? Komme de icke aff eders vellyſt/ ſom ſtrider i eders Lemmer?

2. Jhr ſeyt begirig / vnd erlangets damit nicht / Jhr haſſet vnd neidet / vnd gewinnet damit nichts/ jhr ſtreitet vnd krieget/ jr habt nicht/ darumb daß jr nicht bittet.

I begære/ oc faa inted der met/ I bære had oc auind / oc vinde inted der met/ I føre ſtrid oc krig/ i haffue inted/ fordi at i icke bede.

Kapitola III.

14. Pakli máte mezy ſebau záwiſt/ a ſwárowé gſauli w ſrdcých waſſých/ nechlubte ſe/ a nebywayte lháři proti prawdě.

A ieſli zazdrość gorzka maćie/ y ſpor w ſercách waßych/ nie chlubćież ſię/ ani kłámayćie przećiwko prawdźie.

15. Nebť neníj ta Maudroſt s huory oſtupugijcý: ale geſt zemſká/ howadná/ a ďábelſká.

Abowiem tá madrość z gory nie zſtepuie / owßem ieſt ziemſka/ ludzka/ y dyabelſka.

16. Neb kde geſt záwiſt a ſwár/ tu geſt nevſtawiknoſt/ y wſſeliký ſkutek zlý.

Bo gdźie ieſt zazdrość y ſpor/ tám roſterk y wßeláka zla ſprawá.

17. Ale kterâ geſt Maudroſt s huory/ Naypřwé zagiſté geſt ſtydliwá a potom pokogná/ ſkrjzliwá/ radu přigijmágijcí/ dobrým wěcem powlowná/ plná miloſrdenſtwij a ſkutků dobrých/ neſaudícý/ bez Pokrytſtwij.

Ale madrość ktora ieſt z gory/ na przodćl ieſt czyſta / potym ſpokoyna / mierna / powolna / pełna miłoſierdźia y owocow dobrych / nie ſadzaca/ ani obłudna.

18. Vžitek pak Sprawedlnoſti w pokogi ſe rozſýwá/ těm kteřijž činij pokog.

A owoc ſprawiedliwośći zpokoiem bywa ſiany ſpokoynym.

Kapitola IIII.

Odkawádž gſau Boyowé a ſwárowé mezy wámi? Wſſak ze zlých žádoſtij waſſých/ kteréž panugij w audech waſſých.

SKadże przychodza walki y bythwy miedzy wámi? Izali nie z tad? To ieſt z roſkoßy wáßych ktore walcza w członkach wáßych?

2. Žádáte/ a nemáte: zabigijte y záwidijte ſobě/ a nemůžete dogijti žadoſti ſwé: wadijte ſe a ſpolu boyugete/ a nemáte/ proto že neproſýte.

Pożadaćie/ á nie maćie / záyzryćie y z chućia żadaćie/ á nie możećie otrzymáć/ bijećie ſię y walczyćie/ á wżdy nie otrzymawaćie/ dla thego iż nie proſićie.

ד

ג 3 שָׁאלִין אַנְתּוּן וְלָא
נָסְבִין אַנְתּוּן מֶטֻל —
דְּבִישָׁאִית שָׁאלִין אַנְתּוּן
אֵיךְ דְּתֶתְרְסוּן רְגִיגָתְכוּן׃

Voi domandate, e non riceuete: percioche malamente domandate, per iſpender ne voſtri diſoneſti piaceri.

4 גָּיָרֵא לָא יָדְעִין אַנְתּוּן
דְּרָחְמוּתֵהּ דְּעָלְמָא הָנָא
בְּעֶלדְּבָבוּתָא הִילוֹת אֱלָהָא
אֵינָא הָכִיל דְּצָבֵא דְּנֶהְוֵא
רָחְמָא דְּעָלְמָא הָנָא בְּעֶל־
דְּבָבָא הָוֵא לַאלָהָא׃

Adulteri e adultere, non ſapete voi che l'amicitia di queſto mondo e nimicitia contra Dio? Chi vorrà dunque eſſere amico del mondo, ſi conſtituiſ. e nimico di Dio.

5 אַו דַּלְמָא סְרִיקָאִית
סָבְרִין אַנְתּוּן דְּאָמַר כְּתָבָא
דְּבְטֶנְנָא רָגָא רוּחָא דע
דְּעָמְרָא בַּן׃

Penſate voi che la Scrittura dica in vano, Lo Spirito che habbita in noi, deſidera ad inuidia?

6 טַיְבוּתָא דֵּין יַתִּירְתָא
יָהֵב לַן מָרַן מֶטֻל הָדָא
אָמַר דַּאלָהָא מְמַכֵּךְ לְרָמֵא
וְלַמְּכִיכֵא יָהֵב טַיְבוּתָא׃

Anzi egli dà maggior gratia. Però dice, Iddio reſiſte ai ſuperbi, e dà gratia agli humili.

7 אֶשְׁתַּעְבַּדוּ הָכִיל
לַאלָהָא וְקוּמוּ לוּקְבַל
סָטָנָא וְעָרֵק מֶנְּכוּן׃

Siate dunque ſoggetti à Dio, fate reſiſtentia al diauole, & egli ſi fuggirà da voi.

8 וְקַרְבוּ לְוָת אֱלָהָא
וְנֶתְקָרַב לְכוּן דַּכּוּ אִידַיכוּן
חַטָּיָא קַדֵּשׁוּ לֶבָּוָתְכוּן פְּלִיגַי
נַפְשָׁא׃

Appreſſateui à Dio, & egli s'appreſſarà à voi. Peccatori, nettateui le mani: e voi che hauete l'animo doppio, purificate i voſtri cuori.

9 אֶתְמַכַּכוּ וְאֶתְאַבַּלוּ —
וְגוּחָכְכוּן לְאֶבְלָא נֶתְהְפֵךְ
וְחֶדְוַתְכוּן לְעָקְתָא׃

Affliggeteui e lamentateui, e piangete: il voſtro riſo ſi conuerta in lutto, e l'allegrezza voſtra in meſtitia.

ד

3 וְאִם שׁוֹאֲלִים אַתֶּם לֹא תִקָּחוּ
כִּי־בְרָעָה שׁוֹאֲלִים אַתֶּם אֲשֶׁר
בְּתַאֲוֹת נַפְשְׁכֶם תְּבַלְּעוּ׃

Pedis, y no recebis: porque pedis mal, para gaſtar en vueſtros deleytes.

3 הַמְנָאֲפִים וְהַמְנָאֲפוֹת הֲלֹא
יְדַעְתֶּם כִּי־אַהֲבַת הָעוֹלָם
אוֹיֶבֶת אֱלֹהִים הִיא לָכֵן כָּל־
אֲשֶׁר יֹאבֶה לִהְיוֹת רֵעַ הָעוֹלָם
אוֹיֵב אֱלֹהִים הוּא׃

Adulteros, y adulteras, no ſabeys que la amiſtad del mundo es enemiſtad con Dios? Qualquiera pues que quiſiere ſer amigo del mundo, ſe conſtituye enemigo de Dios.

5 הֲתַחְשְׁבוּ כִּי־שָׁוְא אוֹמֵר הַכָּתָב
לְשִׂנְאָה מִתְאַוָּה הָרוּחַ אֲשֶׁר שָׁכְנָה
בָּכֶם׃

Penſays que la Eſcriptura lo dize ſin cauſa El Eſpiritu que mora en voſotros, cudicia para inuidia?

6 וּתְחִנָּה יְתֵרָה נוֹתֵן לָנוּ יְהוָה
עַל־כֵּן אָמַר אֱלֹהִים לַלֵּצִים
הוּא יָלִיץ וְלַעֲנָוִים יִתֶּן חֵן׃

Mas el da mayor gracia. Por eſto el dize: Dios reſiſte à los ſoberuios, y da la gracia à los hũildes.

7 לָכֵן הִכָּנְעוּ לִפְנֵי־אֱלֹהִים
הִתְקוֹמְמוּ עַל־הַשָּׂטָן וְיִבְרַח
מִמְּכֶם׃

Sed pues ſujetos à Dios reſiſtid àl diablo: y huyra de voſotros;

8 קִרְבוּ אֶל־אֱלֹהִים וְיִקְרַב
אֲלֵיכֶם טַהֲרוּ יְדֵיכֶם הַחַטָּאִים
וְקַדְּשׁוּ אֶת־לִבּוֹתֵיכֶם אֲשֶׁר לָכֶם
רוּחַ מָרְתָּיִם׃

Allegaos à Dios, y el ſe allegará à voſotros. Pecadores, limpiad las manos: y voſotros de doblado animo, purificad los coraçones.

9 חִגְרוּ שַׂקִּים הִתְאַבְּלוּ בָכֹה בְכוּ
סִפְדוּ וְהֵילִילוּ שְׂחֹקְכֶם יֵהָפֵךְ
לְאֵבֶל וְשִׂמְחַתְכֶם לְיָגוֹן׃

Afligios, y lamentad y llorad. Vueſtra riſa ſe conuierta en lloro, y vueſtro gozo en triſteza.

δ.

3. Αἰτεῖτε, καὶ οὐ λαμβάνετε, διότι κακῶς αἰτεῖσθε, ἵνα ἐν ταῖς ἡδοναῖς ὑμῶν δαπανήσητε.

Vous demandez, & ne receuez point: pource que vous demandez mal, afin que vous le deſpendiez en vos voluptés.

4. Μοιχοὶ καὶ μοιχαλίδες, οὐκ οἴδατε ὅτι ἡ φιλία τοῦ κόσμου ἔχθρα τοῦ θεοῦ ἐστιν; ὃς ἂν οὖν βουληθῇ φίλος εἶναι τοῦ κόσμου, ἐχθρὸς τοῦ θεοῦ καθίσταται.

Adulteres & adultereſſes, ne ſauez-vous pas que l'amitié du monde eſt inimitié contre Dieu? qui voudra donc eſtre ami du monde, il ſe rend ennemi de Dieu.

5. Ἢ δοκεῖτε ὅτι κενῶς ἡ γραφὴ λέγει, πρὸς φθόνον ἐπιποθεῖ τὸ πνεῦμα ὃ κατῴκησεν ἐν ἡμῖν;

Cuidez vous que l'Eſcriture die en vain, l'Eſprit qui a habité en vous, conuoite à enuie?

6. Μείζονα δὲ δίδωσι χάριν· διὸ λέγει, ὁ θεὸς ὑπερηφάνοις ἀντιτάσσεται, ταπεινοῖς δὲ δίδωσι χάριν.

Ains il donne plus grande grace, & pourtant il dit, Dieu reſiſte aux orgueilleux, mais il fait grace aux humbles.

7. Ὑποτάγητε οὖν τῷ θεῷ ἀντίστητε τῷ διαβόλῳ, καὶ φεύξεται ἀφ' ὑμῶν.

Aſſuiettiſſez-vous donc à Dieu, reſiſtez au diable, & il s'enfuira de vous.

8. Ἐγγίσατε τῷ θεῷ, καὶ ἐγγιεῖ ὑμῖν. καθαρίσατε χεῖρας, ἁμαρτωλοί, καὶ ἁγνίσατε καρδίας, δίψυχοι.

Approchez-vous de Dieu, & il s'approchera de vous: pecheurs, nettoyez vos mains: & vous qui eſtes doubles de cœur, purifiez vos cœurs.

9. Ταλαιπωρήσατε καὶ πενθήσατε, καὶ κλαύσατε· ὁ γέλως ὑμῶν εἰς πένθος μεταστραφήτω, καὶ ἡ χαρὰ εἰς κατήφειαν.

Sentez vos miſeres, & lamentez, & pleurez: voſtre ris ſoit cõuerti en pleur, & voſtre ioye en triſteſſe.

CAP. IIII.

3. Petitis, & non accipitis: eo quòd male petatis: ut in concupiſcentiis veſtris inſumatis.

Ye aſke/and receiue not becauſe ye aſke amiſſe / that yee might conſume it on your luſtes.

4. Adulteri (*& adulteræ*,) neſcitis quia amicitia huius mundi, inimica eſt Dei? Quicunque ergo voluerit amicus eſſe ſeculi huius: inimicus Dei conſtituitur.

Ye adulterers and adultereſſes/know ye not that the amitie of the worlde is the enimitie of God? Whoſoeuer therefore will be a friend of the worlde/maketh him ſelfe the enemie of God.

5. An putatis quia inaniter ſcriptura dicat: Ad invidiam concupiſcit ſpiritus qui habitat in vobis.

Do ye thinke that the Scripture ſayth in vaine / the ſpirit that dwelleth in vs/luſteth after enuie?

6. Maiorem autem dat gratiam. Propter quod dicit, Deus ſuperbis reſiſtit, humilibus autem dat gratiam.

But the Scripture offreth more grace/and therefore ſayth/God reſiſteth the proude / and giueth grace to the humble.

7. Subditi ergo eſtote Deo: reſiſtite autem diabolo, & fugiet à vobis.

Submit your ſelues to God: reſiſt the deuill/and he will flee from you.

8. Appropinquate Deo: & appropinquabit vobis, Emundate manus peccatores: & purificate corda, duplices animo.

Draw nere to God / and he will draw nere to you. Clenſe your handes ye ſinners / and purge your hearts / ye wauering minded.

9. Miſeri eſtote, & lugete, & plorate, riſus veſter in luctum convertatur, & gaudium in mœrorem.

Suffer afflictions / & ſorow ye/ & weepe let your laughter be turned into mourning/and your ioy into heauineſ.

Das IIII. Capitel.

3. Jhr bittet vnd krieget nicht/ darumb daß jhr übel bittet/ nemlich dahin/ daß jhrs mit eweren wollüſten verzehret.

I bede/oc faa inted/fordi at i bede ilde/ſom er derhen/at i det fortære met eders vellyſt.

4. Jr Ehebrecher vnd Ehebrecherin/ wiſſet jhr nicht/ daß der Welt freundſchafft Gottes feindſchafft iſt? Wer der Welt Freund ſein wil/ der wirdt Gottes Feind ſein.

I Horkarle oc Horkoner/ vide i icke/ at Verdens venſkaff er Guds fiendſkaff? Huo ſom vil vere Verdens Ven/ hand bliffuer Guds fiende.

5. Oder laſſet jhr euch düncken/ die ſchrifft ſage vmb ſonſt/ den Geiſt/ der in euch wonet/ gelüſtet wider den haß.

Eller lade i eder tycke/ at Scrifften ſiger forgeffuis/ Den Aand ſom boer i eder/ begærer mod Auind.

6. (Aber der HERR gibt vns reichlich ſeine gnade/ darumb ſagt er/ Gott widerſtehet den hoffertigen/ den demütigen aber gibt er Gnade.)

(Men HERREN giffuer rigelige hans naade/ der faare ſiger hand/ Gud ſtaar de hofferdige imod/ men de ydmyge giffuer hans Naade.)

7. So ſeyt nun Gott vnterthänig/ widerſtehet dem Teufel/ ſo fleucht er von euch.

Saa verer nu Gud vnderdanige/ ſtaar mod Dieffuelen/ ſaa flyr hand fra eder.

8. Nahet euch zu Gott/ ſo nahet er ſich zu euch. Reiniget die hände jhr Sünder/ vnnd macht ewer Hertzen keuſch jhr wanckelmütigen.

Holder eder nær til Gud ſaa holder hand ſig nær til eder. Renſer henderne i ſyndere/ oc gører eders hierter kyſke i Tuilraadige.

9. Seyt elend/ vnnd traget leide/ vnnd weinet/ ewer lachen verkere ſich in weinen/ vnd ewer frewde in traurigkeit.

Verer elendige/ oc ſørger/ oc græder/ eders lader ſkal omuende ſig til graad/ oc eders glæde til ſorg.

Kapitola IIII.

3. Proſýte a nebeřete/ proto neb zle proſýte/ abyſſte na ſwé zlé žádoſti wynakládali.

Proſićie/ á nie bierzećie/ przeto iż źle proſićie/ ábyśćie to trawili ná roſkoſzach wáſzych.

4. Cyzoložnijcy a Cyzoložnijce/ zdali newijte/ že přijzeň tohoto Swěta geſt nepřijtelkyně Božij? Protož kdožby koli chtěl býti přijtelem tohoto Swěta/ Nepřijtelem Božijm včiněn býwá.

Cudzołożnicy y cudzołożnice niewiećie/ iż przyiáźń świátá ieſt nieprzyiáźnia z Bogiem? ktobykolwiek tedy chćiał być przyiaćielem świátu/ nieprzyiáćielem Bożym zoſtawa.

5. Co mnijte že nadarmo dij Pijſmo? Kzáwiſti táhne Duch kterýž přebýwá w nás.

Azaż mniemaćie/ iż prożno piſmo mowi/ Duch ktory mieſzka w nas/ iżáli pożada ku zazdrośći?

6. Wſſak wětſſý miloſt dáwá. Protož prawij: Buoh ſe pyſſným protiwij/ ale pokorným dáwá miloſt.

Ale więtſzą łáſkę ofiáruie w thym co mowi/ Bog pyſznym ſię ſprzećiwia/ á pokornym łáſkę dawa.

7. Buďtež tehda poddáni Bohu/ a odpijrayte ďáblu/ y vteče od wás.

Podaycie ſię tedy Bogu/ przećiwćie ſię diabłu/ á on vćiecze od was.

8. Přibližuogte ſe k Bohu/ a přiblijžijť ſe k wám. Hřijſſnijcy/ vmywayte ruce waſſe/ a kteřijž gſte dwogijho vmyſlu/ očiſſťugte Srdce.

Przybliżaycie ſię ku Bogu/ á on ſię do was przybliży/ Oczyśććie ręce grzeſznicy/ y oczyśćiaycie ſerca wáſze/ wy vmyſłu dwoiákiego.

9. Znayte bijdu waſſý/ a kwělte plačjce. Smijch wáš w pláč ſe obrať/ a radoſt w zármutek.

Bywaycie vtrapieni/ y żáłuyćie/ y płaczćie: śmiech wáſz niech ſię obraca w ſmutek/ á weſele w żáłość.

ד

10 אתמככו קדם מריא וירמרמכון ׃

Humiliateui dinanzi al Signore, & egli v'inalzarà.

11 לא תהוון ממללין על חדדא אחי הו גיר דממלל על אחוהי או דאן לאחוהי ממלל על נמוסא ודאן לנמוסא ואן לנמוסא דאן אנת לא הוית עבודה דנמוסא אלא דינה ׃

Fratelli, non dite male l'vn de l'altro: chi dice male del ſuo fratello, e chi giudica il ſuo fratello, dice male de la Legge, e giudica la Legge: doue ſe tu giudichi la Legge, non ſei gia oſſeruator de la Legge, ma ne ſei giudice.

12 חד הו גיר סאם נמוסא ודינא דהו משכח דיחא ויובד אנת דין מן אנת דדאן אנת לה לקריבך ׃

Vn ſolo è il Legiſſatore, che puo ſaluare e mandare in perditione. Tu chi ſei che giudichi altrui?

13 מנא דין נאמר על אילין דאמרין דיומנא או מחר אזלינן למדינתא אידא דהי ועבדינן תמן שנתא חדא ומתתגרינן ויתרינן ׃

Hor ſu, voi che dite, Andiamo hoggi e domane in queſta città, e ſtiamocene là vn anno, e facciam mercantia, e guadagniamo.

14 ולא ידעין מנא הוא מחר מנא אנון גיר חיין אלא אן להגא דקליל מתחזא וטלק ומופא ׃

Iquali non ſapete quel che ſarà poſdomane, perche quale è la voſtra vita? certo ella è vn vapore, che per vn poco appare, e poi ſuaniſce.

15 חלף דיאמרון דאן מ מריא יצבא ונחא עבדינן הדא או הי ׃

Douendo voi dire, Se il Signor vorrà, e ſe noi viueremo, noi faremo queſto e quello.

16 משתבהרין בחתירותהון כל שובהרא דאיך הנא מן בישא הו ׃

Et hora voi vi gloriate de la voſtra arroganza: ogni tale gloria è mala.

ד

10 התענו לפני יהוה וירים את־קרנכם ׃

Humillaos delante de la preſencia del Sennor, y el hos enſalçará.

11 אל־תלשינו איש את־רעהו אחי כי־מלושני בסתר אחיו ושופט את־אחיו מלושני תורה ושופט את־התורה ואם תשפט את התורה אינך עושה התורה כי־אם שופט ׃

Hermanos, no murmureys los vnos de los otros: el que murmûra de ſu hermano, y juzga à ſu hermano: eſte tal murmûra de la Ley, y juzga à la Ley; y ſi tu juzgas à la Ley, no eres guardador de la Ley, ſino juez.

12 כי־אחד הוא מחוקק אשר יכל להושיע ולאבד ומי־אתה אשר תשפט את־אחר ׃

Vno es el dador de la Ley, que puede ſaluar, y perder. Quien eres tu que juzgas à otro?

13 אוי לכם האומרים היום או מחר נלך אל־אחת הערים ונארך לנו שם שנה אחת ונסחר ונבצע בצע ׃

Ea aora los que dezis: Vamôs oy y mannana à tal ciudad, y eſtaremos allà vn anno y compraremos mercaderia, y gannaremos.

14 אשר לא יודעים אתם מה יהיה למחר ומה חייכם הלא אד הנראה מעט וכענן בקר וכטל משכים הולך ׃

Y no ſabeys lo que ſera mannana. Porque que es vueſtra vida? Ciertamente es vn vapor que ſe aparece por vn poco de tiempo, y deſpues ſe deſuanece.

15 אשר תחתנה ישנה לכם לאמר אם ירצה יהוה או־אם נחיה ונעשה זאת וזאת ׃

En lugar de loqual deuriades dezir: Si el Sennor quiſiere, y ſi biuiremos, haremos eſto, ò aquello.

16 ועתה מתהללים בגאוניכם כל־תהלה כזאת רעה היא ׃

Mas aora triumphays en vueſtras ſoberuias Toda gloria ſemejante es mala.

δʹ.

10. Ταπεινώθητε ἐνώπιον τοῦ κυρίου, καὶ ὑψώσει ὑμᾶς.

Humiliez vous deuant la preſence du Seigneur, & il vous eſleuera.

11. Μὴ καταλαλεῖτε ἀλλήλων, ἀδελφοί· ὁ καταλαλῶν ἀδελφοῦ, κρίνων τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, καταλαλεῖ νόμου, καὶ κρίνει νόμον. εἰ δὲ νόμον κρίνεις οὐκ εἶ ποιητὴς νόμου, ἀλλὰ κριτής.

Freres, ne detractez point les vns des autres: qui detracte de ſon frere, & qui iuge ſon frere, il detracte de la Loy, & iuge la Loy: or ſi tu iuges la Loy, tu n'es point faiſeur de la Loy, mais iuge.

12. Εἷς ἐστιν ὁ νομοθέτης ὁ δυνάμενος σῶσαι καὶ ἀπολέσαι· σὺ δὲ τίς εἶ ὃς κρίνεις τὸν ἕτερον;

Il y a vn ſeul Legiſlateur, qui peut ſauuer & deſtruire, toy qui es-tu, qui iuges autrui?

13. Ἄγε νῦν οἱ λέγοντες, σήμερον καὶ αὔριον πορευσώμεθα εἰς τήνδε τὴν πόλιν, καὶ ποιήσωμεν ἐκεῖ ἐνιαυτὸν ἕνα, καὶ ἐμπορευσώμεθα, καὶ κερδήσωμεν.

Or ça maintenant, vous qui dites, Allons auiourd'hui & demain en vne telle ville, & demeurons là vn an, & y trafiquons, & gagnons:

14. Οἵτινες οὐκ ἐπίστασθε τὸ τῆς αὔριον· ποία γὰρ ἡ ζωὴ ὑμῶν, ἀτμὶς γάρ ἐστιν ἡ πρὸς ὀλίγον φαινομένη, ἔπειτα δὲ καὶ ἀφανιζομένη.

Qui toutesfois ne ſauez ce qui aduiendra le lendemain: car qu'eſt ce de voſtre vie? ce n'eſt certes qu'vne vapeur qui apparoit pour vn peu, & puis s'eſuanouit.

15. Ἀντὶ τοῦ λέγειν ὑμᾶς, ἐὰν ὁ κύριος θελήσῃ, καὶ ζήσομεν, καὶ ποιήσομεν τοῦτο ἢ ἐκεῖνο.

Au lieu que vous deuiez dire, Si le Seigneur le veut, & ſi nous viuons, nous ferons ceci ou cela.

16. Νῦν δὲ καυχᾶσθε ἐν ταῖς ἀλαζονείαις ὑμῶν. πᾶσα καύχησις τοιαύτη πονηρά ἐστιν.

Mais maintenant vous-vous ventez en vos fiertés: toute telle vanterie eſt mauuaiſe.

CAP. IIII.

10. Humiliamini in conſpectu Domini, & exaltabit vos.

Caſt downe your ſelues before the Lord/and he will lift you vp.

11. Nolite detrahere alterutrum fratres mei. Qui detrahit fratri, aut qui iudicat fratrem ſuum: detrahit legi, & iudicat legem. Si autem iudicas legem: non es factor legis, ſed iudex.

Speake not euill one of another/brethren. He that ſpeaketh euill of his brother / or hee that condemneth his brother/ſpeaketh euill of the Lawe/ and cõdemneth the Law: and if thou condemneſt the Lawe/ thou art not an obſeruer of the Law/but a iudge.

12. Vnus eſt enim legislator, & iudex qui poteſt perdere & liberare. Tu autem quis es qui iudicas proximum tuum?

There is one Lawgiuer which is able to ſaue / and to deſtroy. Who art thou that iudgeſt another man?

13. Ecce nunc qui dicitis, Hodie aut craſtino ibimus in illam civitatem, & faciemus ibi quidem annum, & mercabimur & lucrum faciemus.

Go to now ye that ſay/To day or to morowe we will go into ſuch a citie / and continue there a yeere/and buy and ſel/and get gaine.

14. Qui ignoratis quid erit in craſtino, Quæ eſt enim vita veſtra? Vapor eſt, ad modicum parens, & deinceps exterminabitur.

And yet ye can not tell what ſhall be to morow. For what is your life? It is euen a vapour that appeareth for a litle time, & afterward vaniſheth away

15. Pro eo ut dicatis: Si Dominus voluerit: &, Si vixerimus, faciemus hoc aut illud.

For that ye ought to ſay/ If the Lorde will/and/ If we liue/ we will do this or that.

16. Nunc autem exultatis in ſuperbiis veſtris. Omnis exultatio talis, maligna eſt.

But now ye reioyce in your boaſtings: all ſuch reioycing is euill.

Das IIII. Capitel.

10. Demůtiget euch für GOTT ſo wird er euch erhöhen.

Ydmyger eder faar Gud / ſaa ſkal hand ophøye eder.

11. Affterredet nicht vnter einander lieben Brůder. Wer ſeinem Brůder affterredet/vnd vrtheilet ſeinen Bruder/der affterredet dem Geſetz vnd vrtheilet das Geſetz. Vrtheilſt du aber das Geſetz/ſo biſt du nicht ein Thäter des Geſetzes / ſondern ein Richter.

Bagtaler icke huer andre/ kære Brødre/ huo ſom bagtaler ſin Broder/ oc dømer ſin Broder/ hand bagtaler Lowen/ oc dømer Lowen. Men dømer du Lowen/ da eſt du icke den ſom gør effter Lowen / men en Dommere.

12. Es iſt ein einiger Geſetzgeber / der kan ſelig machen / vnnd verdammen. Wer biſt du / der du einen andern vrtheileſt?

Der er en eniſte Lougiffuere / ſom kand gøre ſalige oc fordøme. Huo eſt du/ ſom dømer en anden?

13. Wolan/ die jhr nun ſaget: Heute oder morgen wöllen wir gehen inn die oder die Statt/vnd wöllen ein Jar da ligen/vnd handthieren vnd gewinnen.

Nu vel/ i ſom nu ſige/ Vdi dag eller i morgen ville wi gaa/ til den eller den Stad / oc wi ville ligge der it aar oc købſla oc vinde.

14. Die jr nicht wiſſet/was morgen ſein wird / denn was iſt ewer leben? Ein dampff iſts / der eine kleine zeit weret/ darnach aber verſchwindet er.

I ſom icke vide/ huad i morgen ſke ſkal / thi huad er eders Leffnet? Det er en damp / ſom varer en liden tid/ men der effter forſuinder det.

15. Dafůr jr ſagen ſoltet: So der HERR will / vnd wir leben/ wöllen wir diß oder das thun.

For huilcket i ſkulde ſige/ Der ſom HERREN vil/ oc wi leffue / da ville wi gøre dette eller det.

16. Nun aber růhmet jr euch in ewrem hochmut / aller ſolcher ruhm iſt böſe.

Men nu roſe i eder i eders hoffmodighed / al ſaadan roſſ er ond.

Kapitola IIII.

10. Pokořte ſe před twářij Božij/ a powyſſýť wás.

Vpokorzćie ſie przed oblicznośćia Páńſka/ á on was podnieſie.

11. Neutrhayte geden druhému Bratřij mogij. Neb kdo vtrhá Bratru/ aneb ſaudij Bratra ſwého/ vtrhá Zákonu a ſaudij Zákon. Saudijſſli pak Zákon/ giž negſy plnitelem Zákona/ ale Saudcy.

Bráćia/ Nie mowćie iedni przećiw drugim: Ktory mowi przećiw brátu/y ktory oſadza brátá ſwego/ mowi przećiwko zakonowi y zakon oſadza: A ieſli oſadzaß zakon/ iuż nie ieſteś thym kthory záchowywa zakon/ ále ſędzia.

12. Geden geſt zagiſté dárce Zákona y Saudce/ kterýž můž zatratiti y wyſwoboditi. Ale ty kdož gſy/ kterýž ſaudijß Bližnijho ſwého?

Jedenći ieſt ktory dał zakon/ y może záchowáć y zágubić/ Thy ktożeś ieſt ktory drugiego ſądziß?

13. Hle nynij někteřij řijkáte: Dnes neb zýtra puogdeme do onoho Měſta/ a pobudem tam rock/ a budem kupčiti/ á něco zayſſtěme.

Nuż teraz wy kthorzy mowićie/ dźiś ábo iutro poydźiem do thego miáſtá/ y zmießkamy tám rok ieden/ á będźiem hándlowáć y zyßczemy.

14. Kteřijž newijte co ſe přihodij do zaytřij: Nebo čo geſt žiwot wáß? než pára/ kteráž ſe na malau chwijli okazuge/ a tudijž ſe kams děge.

Ktorzy nie wiećie co ma być náiutrz: ábowiem iákiż ieſth żywoth wáß? bo párá ieſt ktora ſie ná mały czás okazuie/ á potym nißczeie.

15. Protož abyſſte řijkali: Budeli Bůh chtijti/ a budeme li my žiwi/ včinijme toto nebo onono.

Miaſto tego cobyśćie mieli mowić/ Jeſli Pan będźie raczył/ y będźiemli żywi/ vczynimy to ábo owo.

16. Wy pak nynj weſelijte ſe w pýſſe ſwé. Každé weſelij takowé/ zlé geſt.

A teraz chłubićie ſie w pychach wáßych/ wßelákie chłubienie thákowe ieſtći złe.

ד

17 וְאַיְנָא דְּיָדַע טָבְתָא
וְלָא עָבֵד לָהּ חֶטְהָא הֲוָא
לֵהּ׃

Chi adunque ſa fare il bene, e non lo fa, gli è peccato.

ה

1 אָו עַתִּירֵא אֵילְלוּ וּבְכוּ
עַל דְּוָיֵא דְּאָתְיָן עֲלַיכוּן׃

Hor ſu, ricchi, piangete, vrlando per le voſtre miſerie, lequali vi auuerranno.

2 עוּתְרְכוּן גֵּיר אֶתְחַבַּל
וְסְרִי וּמָאנַיְכוּן אֶתְאַכַלוּ
מֶן סָסָא׃

Le voſtre richezze ſi ſon putrefatte, e i voſtri veſtimenti ſon roſi da le tignuole.

3 וְדַהֲבְכוּן וְסֵאמְכוּן א
אַשְׁחַת לֵהּ וְשׁוּחְתְהוּן הָוְיָא
לְסָהֲדוּתָא עֲלַיכוּן וְהָי
עֲתִידָא דְּתֵאכוּל בֶּסרְכוּן
נוּרָא כְּנַשְׁתּוּן לְכוּן לְיוֹמָתָא
אַחְרָיָתָא׃

Il voſtro oro & argento è arrugginito: e la ruggine loro vi ſarà in teſtimonio, e mangiarà le voſtre carni come il fuoco. Voi hauete raccolto vn teſoro ne gli vltimi giorni.

4 הָא אַגְרָא דְּפָעֲלֵא
דְּחַצְדוּ אַרְעָתְכוּן הָו
דַּטְלַמְתּוּן קָעֵא וְגַעְתָא
דְּחָצוֹדֵא לְאֶדְנַוְהי דְּמָרְיָא
צְבָאוֹת עַלַת׃

Ecco, la mercè de voſtri operari che hanno mietuto le voſtre campagne, laquale, è ſtata ritenuta da voi grida: e le voci di quelli che hanno mietuto, ſono entrate ne le orecchie del Signor de gli eſerciti.

5 בְּסֶמְתּוּן גֵּיר עַל אַרְעָא
וְאֶתְלַעְבְתּוּן וְתַרְסִיתּוּן בֵּג
פַּגְרַיְכוּן אֵיךְ דַּלְיוֹמָא
דְּנֶכְסְתָא׃

Voi ſete viuuti in delitie ſopra la terra, e ſtati ſuntuoſi: hauete nutriti i voſtri cuori come nel giorno del ſacrifitio.

9 חַיֶּבְתּוּן וְקַטַלְתּוּן לְזַדִּיקָא
וְלָא קָם לוּקְבַלְכוּן׃

Voi hauete condannato, & occiſo il giuſto, che non vi fa reſiſtentia.

ד

17 כִּי־אֲשֶׁר יוֹדֵעַ לַעֲשׂוֹת טוֹב
וְלֹא עֹשֵׂהוּ חַטָּאָה לוֹ דָּמוֹ
בְּרֹאשׁוֹ׃

El peccado pues eſta en aquel que ſabe hazer lo bueno, y no lo haze.

ה

1 אוֹי לָכֶם הָעֲשִׁירִים בְּכוּ
וְהֵילִילוּ עַל־הַשּׁוֹאָה הַבָּאָה
עֲלֵיכֶם׃

Ea ya aora ricos, llorad aullando por vueſtras miſerias que hos vendran.

2 עָשְׁרְכֶם נָמַק וּבִגְדֵיכֶם יִבְלוּ
עָשׁ יֹאכְלֵם׃

Vueſtras riquezas eſtan podridas: vueſtras ropas eſtan comidas de polilla:

3 זְהַבְכֶם וְכַסְפְּכֶם עֻשְּׁשׁוּ
וַעֲשָׁשָׁם יִהְיֶה לָהֶם לְעֵדוּת וְיֹאכַל
אֶת־בְּשַׂרְכֶם כְּמוֹ אֵשׁ אֲשֶׁר
אֲצַרְתֶּם לָכֶם לְאַחֲרִית הַיָּמִים׃

Vueſtro oro, y plata eſtà corrompido de orîn, y ſu orin hos ſerà en teſtimonio, y comerá del todo vueſtras carnes como fuego aueys allegado theſoro para en los poſtreros dias.

4 הִנֵּה שְׂכַר הַפּוֹעֲלִים אֲשֶׁר
קָצְרוּ אֶת־אַרְצֵיכֶם הַשָּׁכוּל
מִמְּכֶם קוֹרֵא וְזוֹעֵק וְזַעֲקַת
הַקּוֹצְרִים בָּאָה אֶל־אָזְנֵי יְהוָה
צְבָאוֹת׃

Heaqui, el jornal de los obreros que han ſegado vueſtras tierras el qual por enganno no les ha ſido pagado de voſotros clama, y los clamores de los que auian ſegado, han entrado en las orejas del Sennor de los exercitos.

5 וְהִתְעַדַּנְתֶּם עַל־הָאָרֶץ
וְהִתְעַנַּגְתֶּם הֶאֱכַלְתֶּם אֶת־
לְבוֹתֵיכֶם כְּמוֹ בְּיוֹם זְבָחָה׃

Aueys biuido en deleytes ſobre la tierra, y ſido diſſolutos, y aueys recreado vueſtros coraçones çomo en dia de ſacrificios.

6 חִיַּבְתֶּם וַהֲרַגְתֶּם אֶת־הַצַּדִּיק
אֲשֶׁר לֹא הִתְקוֹמֵם עֲלֵיכֶם׃

Aueys condennado y muerto àl juſto, y el no os reſiſte.

δ´.

17. Εἰδότι οὖν καλὸν ποιεῖν, καὶ μὴ ποιοῦντι, ἁμαρτία αὐτῷ ἐστιν.

Il y a donc peché à celui qui ſait faire bien & ne le fait point,

---

ΚΕΦΑΛ. ε´.

Ἄγε νῦν οἱ πλούσιοι, κλαύσατε ὀλολύζοντες ἐπὶ ταῖς ταλαιπωρίαις ὑμῶν ταῖς ἐπερχομέναις.

Or ſus maintenant, vous riches plurez, heurlans pour vos miſeres leſquelles s'en vont tomber ſur vous.

2. Ὁ πλοῦτος ὑμῶν σέσηπε, καὶ τὰ ἱμάτια ὑμῶν σητόβρωτα γέγονεν.

Vos richeſſes ſont pourries: vos veſtemens ſont deuenus tout rongés de tignes:

3. Ὁ χρυσὸς ὑμῶν καὶ ὁ ἄργυρος κατίωται, καὶ ὁ ἰὸς αὐτῶν εἰς μαρτύριον ὑμῖν ἔσται, καὶ φάγεται τὰς σάρκας ὑμῶν ὡς πῦρ. ἐθησαυρίσατε ἐν ἐσχάταις ἡμέραις.

Voſtre or & voſtre argent eſt enrouillé, & leur rouillure vous ſera en teſmoignage, & mangera voſtre chair come le feu. Vous auez amaſſé vn threſor pour les derniers iours.

4. Ἰδοὺ ὁ μισθὸς τῶν ἐργατῶν τῶν ἀμησάντων τὰς χώρας ὑμῶν, ὁ ἀπεστερημένος ὑφ᾽ ὑμῶν, κράζει· καὶ αἱ βοαὶ τῶν θερισάντων εἰς τὰ ὦτα κυρίου σαβαὼθ εἰσεληλύθασιν.

Voici le loyer des ouuriers qui ont moiſſonné vos champs (duquel ils ont eſté fruſtrés par vous) crie: & les cris de ceux qui ont moiſſonné eſt entré aux oreilles du Seigneur des armees.

5. Ἐτρυφήσατε ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ ἐσπαταλήσατε· ἐθρέψατε τὰς καρδίας ὑμῶν ὡς ἐν ἡμέρᾳ σφαγῆς.

Vous auez veſcu en delices ſur la terre, & vous eſtes desbordés, & auez raſſaſié vos cœurs comme au iour des ſacrifices.

6. Κατεδικάσατε, ἐφονεύσατε τὸν δίκαιον· οὐκ ἀντιτάσσεται ὑμῖν.

Vous auez condamné, & auez mis à mort le iuſte, lequel ne vous reſiſte point,

CAP. IIII.

17. Scienti igitur bonum facere, & non facienti: peccatum eſt illi.

Therefore/to him that knoweth how to do well/and doeth it not/to him it is ſinne.

CAP. V.

AGite nunc divites, plorate, ululantes in miſeriis veſtris quæ advenient vobis.

Go to nowe/ ye rich men: weepe/ and howle for your miſeries that ſhall come vpon you.

2. Divitiæ veſtræ putrefactæ ſunt: & veſtimenta veſtra à tineis comeſta ſunt.

Your riches are corrupt: and your garments are motheaten.

3. Aurum & argentum veſtrum æruginavit: & ærugo eorum in teſtimonium vobis erit, & manducabit carnes veſtras ſicut ignis. Theſaurizaſtis vobis iram in noviſſimis diebus.

Your gold and ſiluer is cankred/ and the ruſt of them ſhalbe a witnes againſt you/and ſhall eate your fleſh as it were fire. Ye haue heaped vp treaſure for the laſt dayes.

4. Ecce merces operariorum qui meſſuerunt regiones veſtras, quæ fraudata eſt à vobis, clamat: & clamor eorum, in aures Domini ſabbaoth introivit.

Beholde/the hire of the labourers/ which haue reaped your fieldes/ which is of you kept backe by fraude crieth/ and the cryes of them which haue reaped are entred into the eares of the Lord of hoſtes.

5. Epulati eſtis ſuper terram: & in luxuriis enutriſtis corda veſtra in die occiſionis.

Ye haue liued in pleaſure on the earth/ & in wantonneſſe. Ye haue nouriſhed your hearts/ as in a day of ſlaughter.

6. Adduxiſtis & occidiſtis iuſtum, & non reſtitit vobis.

Ye haue condemned and haue killed the iuſt/and he hath not reſiſted you.

Das IIII. Capitel.

17. Denn wer da weiß guts zuthun/vnd thuts nicht/dem iſts ſünde.

Thi huo ſom veed ad gøre gaat/ oc gør det icke/ hannem er det ſynd.

Das V. Capitel.

Wolan nun jhr Reichen/ weinet vnd heulet ůber ewer Elend/ das ůber euch kommen wird.

NV vel/nu i Rige/ græder oc hyler offuer eders elendighed/ ſom ſkal komme offuer eder.

2. Ewer Reichthumb iſt verfaulet/ ewer Kleider ſind mottenfreſſig worden.

Eders Rigdom er raadnet/eders Klæder ere moledne.

3. Ewer Gold vnd Silber iſt verroſtet/ vnd jhr roſt wirdt euch zum zeugniß ſein/ vnd wird ewer Fleiſch freſſen/wie ein Fewer. Jhr habt euch ſchätze geſamblet an den letzten tagen.

Eders Guld oc Sølff er forruſtet/ oc deris ruſt ſkal vere eder til it vidniſbyrd/ oc ſkal æde deris Kød/ ſom en Ild. J haffue ſamlet eder Liggendefæ i de ſiſte dage.

4. Sihe/ der Arbeiter lohn/die ewer Land eingeerndtet haben/ vnd von euch abgebrochen iſt/ das ſchreyet/ vnnd das ruffen der Erndter iſt kommen fůr die ohren des HERRN Zebaoth?

See/ Arbeydernis løn/ ſom indhøſtede eders Land/ oc bleff indehulden aff eder/ hun ſkriger/ oc Høſtfolckenis rob er kommet faar den HERRE Zebaoths øeren?

5. Jr habt wol gelebet auff Erden/ vnd ewer wolluſt gehabt/ vnnd ewer Hertzen geweydet/ als auff einen ſchlachttag.

J leffuede vel paa Jorden/ oc haffde eders vellyſt/ oc fødde eders hierte/ ſom paa en ſlacte dag.

6. Jhr habt verurtheilet den Gerechten/vnd getödtet/ vnd er hat euch nicht widerſtanden.

J dømde oc dræbte den Retferdige/ oc hand ſtod eder icke imod.

Kapitola IIII.

17. Tomu zagiſté kdo vmij dobře činiti a nečinij/ hřijch geſt gemu?

Athák ktory vmie dobrze czynić/ á nie czyni/ ten ieſt winien grzechu.

Kapitola V.

NVže nynij Boháči/ plačte kwijlijce/ pro bijdy waſſe/ které magij přigijti na nás.

NVż teraz bogacze płáczcie nárzekáiac nád nedzámi wáſzemi ktore przyida.

2. Zbožij waſſe ſhnilo/ a raucho waſſe od molůw geſt pokaženo.

Bogáctwa wáſze zgniły/ wſzáthy wáſze mole ſie wrzučily.

3. Zlato waſſe a Střijbro zerzawělo/ a rez gegich bude na ſwědectwij proti wám/ a žráti bude těla waſſe yako oheň. Shromáždili gſte ſobě hněw k poſlednijm dnům.

Złoto wáſze y ſrebro wáſze pordzewiálo/ á rdzá ich bedzie wam ná ſwiádectwo/ y zie ciáłá wáſze iáko ogień/ wyſćie ſobie ſkarb zbieráli ná oſtátnie dni.

4. Hle mzda dělnijkůw kteřijž gſau žali kraginy waſſe/ kteru gſte gim zadržali/ křičij: a křik gegij wſſel w vſſý Pána záſtupůw.

Oto zápłátá robotnikow ktorzy żeli polá wáſze/ od was zátrzymána/ woła/ y wołánia żeńcow weſzły do vſzu Páná záſtepow.

5. Hodowali gſte na zemi/ a w Smilſtwij gſte wykrmili Srdce ſwé w den zabitij

Wyſćie żyli w roſkoſzách ná ziemi/ y buiáliſćie/ nákarmiliſćie ſercá wáſze iáko w dzien ofiáry.

6. Potupili gſte a zabili ſprawedliwého/ a neodepřel wám.

Wyſćie oſadzili y zámordowáli ſpráwiedliwego ktory ſie wam nie ſprzećiwia.

ה

7 אנתון דין אחי אגרו רוחכון עדמא למאתיתה דמריא איך אכרא דמסכא לפארא יקירא דארעה ומגר רוחה עליהון עדמא דנסב מטרא בכירא ולקישא׃

Siate dunque, fratelli, patienti infin a la Venuta del Signore. Ecco, l'agricoltore aſpettandolo patientemente infin à tanto ch'egli riceua la pioggia de la mattina e de la ſera.

8 הכנא אף אנתון אגרו רוחכון ולבותכון שררו קרבת לה גיר מאתיתה דמרן׃

Siate dunque ancor Voi patienti, e confermate i Voſtri cuori: percioche la Venuta del Signore s'auuicina.

9 לא תתנחון חד על חד אחי דלא תתדינון הא גיר דינא קדם תרעא קאם׃

Fratelli, non Vi querelate l'Vn contra l'altro, accioche Voi non ſiate condannati. Ecco, il giudice ſta a la porta.

10 דמותא לנביא סבו לכון אחי למגרת רוחא דאולצניכון הנון דמללו בשמה דמריא׃

Pigliate, fratelli miei, per eſempio d'afflittione e di patientia i Profeti, i quali hanno parlato nel nome del Signore.

11 הא גיר יהבינן טובא לאילין דסיברו שמעתון מסיברנותה דאיוב וחרתא דעבד לה מריא חזיתון מטול דמרחמן הו מריא ומרחמן׃

Ecco, noi teniamo beati quelli che ſopportano. Voi hauete Vdita la patientia di Iob, & hauete Veduta la fine del Signore, perche il Signore è molto pietoſo e miſericordioſo.

12 קדם כל מדם דין אחי לא תהויתון ימין לא בשמיא ולא בארעא אף לא במומתא אחרתא אלא תהוא מלתכון אין אין ולא לא דלא תתחיבון תחית דינא׃

Sopra tutto, fratelli miei, non giurate, ne per il cielo, ne per la terra, ne per alcuno altro giuramento: ma il Voſtro Sì, ſia Sì, e il Nò, ſia Nò: accioche Voi non cadiate in condennatione.

ה

7 לכן דמו ליהוה אחי עד־בוא אדנינו הנה האכר מקוה אל־יקר פרי האדמה ודמיה לו עליו עד־יקח גשם יורה ומלקוש׃

Pues hermanos, ſed pacientes haſta la venida del Sennor. Mirad que el labrador eſpera el precioſo fruto de la tierra, eſperando pacientemente, haſta que reciba la luuia de la mannana y de la tarde.

8 ודמו לכם חזקו ואמצו את־לבותיכם כי־ביאת יהוה קרובה היא׃

Sed pues tambien voſotros pacientes, y confirmad vueſtros coraçones: porque la venida del Sennor ſe açerca.

9 אל־תתאננו ביניכם אחי פן תשפטו הנה השפט קם לפני השער׃

Hermanos, no gimays vnos contra otros porque no ſeays condemnados. Heaqui, el juez eſtá delante de la puerta.

10 אחי קחו לכם את־הנביאים לדמות ענות ודמיה אשר דברו בשם יהוה׃

Hermanos mios, tomad por exemplo de aflicion, y de paciencia, à los Prophetas que hablaron en nombre del Sennor.

11 הנה מאשרים אנחנו אותם כי־הכילו ויכלו את־דמית איוב שמעתם ואת־אחריתו אשר נתן לו יהוה ראיתם כי־רב חסד ורחמים יהוה׃

Heaqui tenemos por bienauenturados à los que ſufren. Voſotros aueys oydo la paciencia de Iob, y aueys viſto el fin del Sennor, que el Sennor es muy miſericordioſo y piadoſo.

12 ועל־כל־דברים אחי אל־תשבעו לא בשמים ולא בארץ ולא באלה אחרת ויהי־דברכם כן כן ואין אין פן תפלו במשפט׃

Tambien hermanos mios, ante todas coſas no jureys, ni por el cielo, ni por la tierra, ni por otro qualquier juramento: mas vueſtro ſi, ſea ſi y vueſtro no, no; porqué no caygays en condemnacion.

έ.

7. Μακροθυμήσατε οὖν, ἀδελφοί, ἕως τῆς παρουσίας τοῦ κυρίου. ἰδοὺ ὁ γεωργὸς ἐκδέχεται τὸν τίμιον καρπὸν τῆς γῆς, μακροθυμῶν ἐπ᾽ αὐτὸν, ἕως ἂν λάβῃ ὑετὸν πρώϊμον καὶ ὄψιμον.

Or donc freres, attendez patiemment iuſqu'à la venuë du Seigneur: voici, le laboureur attend le fruit precieux de la terre, vſant de patience, iuſqu'à tant qu'il reçoiue la pluye de la derniere ſaiſon.

8. Μακροθυμήσατε καὶ ὑμεῖς, στηρίξατε τὰς καρδίας ὑμῶν· ὅτι ἡ παρουσία τοῦ κυρίου ἤγγικε.

Vous donc auſſi attendez patiemment, & affermiſſez vos cœurs: car la venuë du Seigneur eſt prochaine.

9. Μὴ στενάζετε κατ᾽ ἀλλήλων, ἀδελφοί, ἵνα μὴ κριθῆτε. ἰδοὺ ὁ κριτὴς πρὸ τῶν θυρῶν ἕστηκεν.

Freres, ne vous plaignez point les vns des autres, afin que vous ne ſoyez condamnés: voici, le iuge ſe tient à la porte.

10. Ὑπόδειγμα λάβετε τῆς κακοπαθείας, ἀδελφοί μου, καὶ τῆς μακροθυμίας, τοὺς προφήτας, οἳ ἐλάλησαν τῷ ὀνόματι κυρίου.

Mes freres, prenez pour exemple d'affliction & de patience les Prophetes qui ont parlé au Nom du Seigneur.

11. Ἰδοὺ μακαρίζομεν τοὺς ὑπομένοντας. τὴν ὑπομονὴν Ἰὼβ ἠκούσατε, καὶ τὸ τέλος κυρίου εἴδετε, ὅτι πολύσπλαγχνός ἐστιν ὁ κύριος καὶ οἰκτίρμων.

Voici, nous tenons pour bien-heureux ceux qui ont enduré: vous auez entendu la patience de Iob: & auez veu la fin du Seigneur: car le Seigneur eſt plein de compaſſion & pitoyable.

12. Πρὸ πάντων δὲ, ἀδελφοί μου, μὴ ὀμνύετε, μήτε τὸν οὐρανὸν, μήτε τὴν γῆν, μήτε ἄλλον τινὰ ὅρκον· ἤτω δὲ ὑμῶν τὸ ναὶ, ναὶ, καὶ τὸ οὒ, οὔ· ἵνα μὴ εἰς ὑπόκρισιν πέσητε.

Or ſur toutes choſes, mes freres, ne iurez point par le ciel, ne par la terre, ne par quelque autre ferment: mais voſtre ouï, ſoit Ouï, & voſtre non, Non: afin que ne tombiez en condamnation.

CAP. V.

7. Patientes igitur eſtote fratres, uſque ad adventum Domini. Ecce, agricola expectat pretioſum fructum terræ, patienter ferens, donec accipiat temporaneum & ſerotinum.

Be pacient therefore / brethren / unto the comming of the Lorde. Beholde / the huſbandman wayteth for the precious fruite of the earth / and hath long pacience for it / vntill hee receyue the former / and the latter raine.

8. Patientes eſtote & vos, & confirmate corda veſtra: quoniam adventus Domini appropinquavit.

Bee yee alſo pacient therefore and ſettle your heartes: for the comming of the Lord draweth nere.

9. Nolite ingemiſcere fratres in alterutrum: ut non iudicemini. Ecce, iudex ante ianuam aſſiſtit.

Grudge not one agaynſt another / brethren / leaſt ye bee condemned / beholde the iudge ſtandeth before the doore.

10. Exemplum, accipite, fratres, laboris & patientiæ, Prophetas qui locuti ſunt in nomine Domini.

Take / my brethren / the Prophetes for an enſample of ſuffering aduerſitie / and of long pacience / which haue ſpoken in the Name of the Lorde.

11. Ecce beatificamus eos qui ſuſtinuerunt. Sufferentiam Iob audiſtis, & finem Domini vidiſtis, quoniam miſericors Dominus eſt & miſerator.

Beholde / wee count them bleſſed which endure. Ye haue heard of the pacience of Job / and haue knowen what end the Lord made. For the Lord is very pitiful / and mercifull.

12. Ante omnia autem fratres mei, nolite iurare, neque per cælum, neque per terram, neque aliud quodcunque iuramētum. Sit autem ſermo veſter, eſt, eſt, non, non: ut non ſub iudicio decidatis.

But before all thinges / my brethren / ſweare not / neither by heauen / nor by earth / nor by any other othe: but let your yea / be yea / and your nay / nay / leaſt ye fall into condemnation.

Das V. Capitel.

7. So ſeydt nun gedultig lieben Brüder / biß auff die zukunfft deß HERRN. Sihe ein Ackerman wartet auff die köſtliche frucht der Erden / vnnd iſt gedultig darüber / biß er empfahe den Morgenregen vnd Abendregen.

Saa verer nu taalmodige / kære Brødre / indtil HERRENS tilkommelſe. See / en Bönde tager vaare paa Jordens kaaſtelige fruct / oc er taalmodig der met / indtil hand faar morgen Regn oc afften Regen.

8. Seydt jr auch gedultig / vnd ſtercket ewre hertzen / denn die Zukunfft deß HERRN iſt nahe.

Være i ocſaa taalmodige / oc ſtyrcker eders hierte / thi HERRENS tilkommelſe er nær.

9. Seufftzet nicht widereinander / lieben Brůder / auff daß jhr nicht verdampt werdet. Sihe / der Richter iſt fůr der Thůr.

Sucker icke mod huer andre / kære Brødre / at i ſkulle icke bliffue fordømde. See / Dommeren er faar Døtren.

10. Nemet / meine lieben Brůder / zum Exempel deß leidens vnd der gedult / die Propheten / die zu euch geredt haben in dem Namen deß HERRN.

Mine kære Brødre / tager Propheternis pine oc taalmodighed til it Exempel / huilcke der talede til eder i HERRENS Naffn.

11. Sihe / wir preiſen ſelig / die erduldet haben. Die gedult Hiob habt jhr gehört / vnd das ende deß HERREN habt jhr geſehen / Denn der HERR iſt barmhertzig / vnd ein Erbarmer.

See / wi priſe dem ſalige / ſom haffue ledet. I haffue hørt Jobs taalmodighed / Oc ſeet HERRENS endeligt / Thi HERREN er barmhertig oc en Forbarmere.

12. Fůr allen dingen aber / meine Brůder / ſchweret nicht weder bey dem Him̃el / noch bey der Erden / noch mit keinem andern Eyd. Es ſey aber ewer wort Ja / das ja iſt / vnd Nein / das nein iſt / auff daß jr nicht in heucheley fallet.

Men faar alle ting / mine Brødre / da ſuerier icke / huercken ved Himmelen / eller ved Jorden / oc ey met nogen anden Eed. Oc eders ord ſkal vere / Ja / det ſom ia er / oc Ney / det ſom ney er / paa det i ſkulle icke falde i Øyenſkalckeri.

Kapitla V.

7. Protož Bratřij / buďtež trpěliwij až do přijchodu Páně: Hle kterak worač očekawá drahého aužitku zemſkého / trpěliwě ſnáſſege / dokawádž by nepřijal přijhodného a wečernijho děſſtě.

Badźćie thedy ćierpliwi bráćia áż do przyśćia Páńſkiego, Otho oracz oczekiwa drogiego owocu ziemie / ćierpliwie go czekáiac / áż by otrzymał deżdż záranny y odwieczorny.

8. Protož y wy buďte trpěliwi / a potwrzuogte ſrdcý waſſý / nebo ſe přibližuge přijſſtij PAně:

Wy thedy badźćie ćierpliwi / y potwierdzayćie ſercá wáſze / ábowiem przyśćie Páńſkie przybliża ſię.

9. Neplačte geden na druhého Bratřij / abyſſte nebyli odſauzeni. Hle Saudce ſtogij před dweřmi.

Bráćia nie wzdychayćie ieden przećiw drugiemu / ábyśćie nie byli oſądzeni: Othoć ſędźia ſthoi przede drzwiámi.

10. Bratřij / wezmětež ſobě za přijklad dlauhého čekánij / práce / a trpěliwoſti: Proroky kteřijž mluwijwali we Gménu PAnie.

Wierzćie bráćia moi zá wzor vćiſku y ćierpliwośći / Proroki ktorzy mowili w imie Páńſkie.

11. Hle Blahoſlawenými prawijme býti ty kteřijž gſau trpěli. O trpěliwoſti Jobowě gſte ſlýchali / á konec PAnie gſte widěli / nebo geſt Miloſrdný PAN a lijtoſtiwý.

Oto mamy zá błogoſłáwione ty ktorzy ćierpią / Słyſzeliśćie o ćierpliwośći Jobowey / y widźieliśćie koniec Páńſki: ábowiem bárzo miłoſierny ieſt Pan y litośćiwy.

12. Předewſſemi pak wěcmi Bratřij mogi nepřiſahayte / ani ſkrze Nebe / ani ſkrze Zemi / ani kteraukoli ginau přijſahau. Ale buďteť waſſe: Geſt / geſt: a Nenij / nenij: abyſſte na odſauzenij newpadli.

A naprzod bráćia moi / nie przyſięgayćie áni ná niebo áni ná ziemię / áni żadną inſzą przyſięgą: ale niech będźie ſłowo wáſze / Jeſt / ieſt / y nie nie / ábyśćie nie wpádli w potępienie.

ה

13 וְאִן אֱנָשׁ מִנְכוֹן יְהֶוֵא בְּאוּלְצָנָא יְהֶוֵא מְצַלֵּת וְאִן חָדֵא יְהֶוֵא מְזַמַּר׃

Tra voi è qualcuno afflitto? faccia oratione. Evvi qualcuno allegro? canti.

14 וְאִן כְּרִיהּ יִקְרֵת ל לְקַשִּׁישֵׁא דְּעִדְתָּא וְיַצַּלּוֹן עֲלוֹהִי וְיִמְשְׁחוּנֵהּ מִשְׁחָא בַּשְׁמֵהּ דְּמָרַן׃

Tra voi è alcuno ammalato? chiami à se i Seniori de la Chieſa, che preghino per lui, ungendolo con olio nel Nome del Signore.

15 וְצַלוֹתָא דְּהַיְמָנוּתָא מַחְלְמָא לֵהּ לְהַו דַּכְּרִיהּ וּמָקִים לֵהּ מָרַן וְאִן חֲטָהֵא עֲבִידִין לֵהּ מֶשְׁתַּבְקִין לֵהּ׃

El'oration de la fede ſaluarà l'ammalato, e il Signor lo ſolleuarà: e s'egli hauerà commeſſi de peccati, gli ſaranno perdonati.

16 הֲוַיְתוֹן דֵּין מוֹדִין כ סַכְלָוָתְכוֹן חַד לְחַד וַהֲוַיְתוֹן מְצַלִּין חַד עַל חַד דְּתֶתְאַסּוֹן רַב הוּ גֵּיר ח חַיְלָהּ דִּצְלוֹתָא אִידָת דְּזַדִּיקָא מְצַלֵּא לָהּ׃

Confeſſate l'uno à l'altro i voſtri errori, e pregate l'un per l'altro, accioche voi ſiate ſanati. Percioche l'efficace oratione del giuſto, è di molto valore.

17 אַף אֵלִיָּא בַּר־נָשָׁא הֲוָא חַשּׁוֹשָׁא אַכְוָתַן וְצַלִּי דְּלָא נֵחוּת מִטְרָא עַל־אַרְעָא וְלָא נְחֵת תְּלָת שְׁנִין וְשִׁתָּא יַרְחִין׃

Elia era huomo ſottopoſto à ſimili paſſioni che noi, e pregando domandò che non piouesse: e coſi non piouè ſopra la terra per tre anni e ſei meſi.

18 וְתוּב צַלִּי וַשְׁמַיָּת יַהְבוּ מִטְרָא וְאַרְעָא יַהְבַּת פֵּאַרַיהָ׃

Di nuouo poi pregò, e il cielo dette la pioggia, e la terra produſſe il ſuo frutto.

ה

13 אִם מְעֻנֶּה אִישׁ בָּכֶם יִתְפַּלֵּל אִם טוֹב לֵב הוּא יְזַמֵּר׃

Eſtá alguno entre voſotros afligido? haga oracion. Eſta alguno alegre entre voſotros cante

14 אִם חוֹלֶה אִישׁ בָּכֶם יִקְרָא אֶת־זִקְנֵי הָעֵדָה וְיִתְפַּלְלוּ עָלָיו וְיִמְשְׁחוּהוּ בְּשֶׁמֶן בְּשֵׁם יְהוָה׃

Eſtá alguno enfermo entre voſotros? llame à los Ancianos de la Yglesia, y oren por el, vngiendolo con azeyte en el Nombre del Sennor:

15 וּתְפִלַּת הָאֱמוּנָה תּוֹשִׁיעַ אֶת־הַחוֹלֶה וִיקִימֶנּוּ יְהוָה וְאִם עָשָׂה חֲטָאִים יִנָּשְׂאוּ לוֹ׃

Y la oracion de fe hará ſaluo àl enfermo, y el Sennor lo aliuiarà: y ſi eſtuuiere en pecados, ſeranle perdonados.

16 הִתְוַדּוּ אִישׁ לְרֵעֵהוּ אֶת־חַטֹּאתֵיכֶם וְהִתְפַּלְלוּ אִישׁ עַל־אָחִיו אֲשֶׁר תִּוָּשְׁעוּ כִּי־רַב כֹּחַ בִּתְפִלַּת הַצַּדִּיק שֶׁהִיא לָנֶצַח׃

Confeſſaos vueſtras faltas vnos à otros, y rogad los vnos por los otros, paraque ſeays ſanos. Porque la oracion efficaz del juſto, puede mucho.

17 אֵלִיָּהוּ הָיָה אִישׁ בְּעֳנָיו כָּמוֹנוּ וּבִתְפִלָּתוֹ הִתְפַּלֵּל מֵהְיוֹת טַל וּמָטָר וּמָטָר לֹא הָיָה עַל־הָאָרֶץ בְּשָׁלוֹשׁ שָׁנִים וְשִׁשָּׁה חֳדָשִׁים׃

Elias era hombre ſujecto à ſemejantes paſſiones que noſotros, y rogó con oracion que no llouieſſe, y no llouió ſobre la tierra tres annos, y ſeys meſes.

18 וְעוֹד הִתְפַּלֵּל וְהַשָּׁמַיִם נָתְנוּ אֶת־הַגֶּשֶׁם וְהָאָרֶץ נָתְנָה אֶת־יְבוּלָהּ׃

Y otra vez oró, y el cielo dió lluuia, y la tierra produxo ſu fruto.

ε.

13. Κακοπαθεῖ τις ἐν ὑμῖν; προσευχέσθω. εὐθυμεῖ τις; ψαλλέτω.

Y a-il quelcũ qui ſouffre entre vous? qu'il prie. Y a-il quelcun d'entre vous qui ſoit en repos d'eſprit? qu'il pſalmodie.

14. Ἀσθενεῖ τις ἐν ὑμῖν; προσκαλεσάσθω τοὺς πρεσβυτέρους τῆς ἐκκλησίας, καὶ προσευξάσθωσαν ἐπ' αὐτὸν, ἀλείψαντες αὐτὸν ἐλαίῳ ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ κυρίου.

Y a-il quelcun d'entre vous malade? qu'il appele les Anciens de l'Egliſe, & qu'ils prient pour lui, & qu'ils l'oignent de huile au Nom du Seigneur.

15. Καὶ ἡ εὐχὴ τῆς πίστεως σώσει τὸν κάμνοντα, καὶ ἐγερεῖ αὐτὸν ὁ κύριος. κἂν ἁμαρτίας ᾖ πεποιηκὼς, ἀφεθήσεται αὐτῷ.

Et la priere de foy ſauuera le malade, & le Seigneur le releuera: & s'il a commis des pechés, ils lui ſeront pardonnés.

16. Ἐξομολογεῖσθε ἀλλήλοις τὰ παραπτώματα, καὶ εὔχεσθε ὑπὲρ ἀλλήλων, ὅπως ἰαθῆτε. πολὺ ἰσχύει δέησις δικαίου ἐνεργουμένη.

Confeſſez vos fautes l'vn enuers l'autre, & priez l'vn pour l'autre: afin que vous en ſoyez gueris: car la priere du iuſte faite auec vehemence eſt de grande efficace.

17. Ἠλίας ἄνθρωπος ἦν ὁμοιοπαθὴς ἡμῖν, καὶ προσευχῇ προσηύξατο τοῦ μὴ βρέξαι, καὶ οὐκ ἔβρεξεν ἐπὶ τῆς γῆς ἐνιαυτοὺς τρεῖς καὶ μῆνας ἕξ.

Elie eſtoit homme ſuiet à ſemblables affections que nous, & neantmoins il requit en priant qu'il ne pleuſt point, & il ne pleut point ſur la terre par trois ans & ſix mois.

18. Καὶ πάλιν προσηύξατο, καὶ ὁ οὐρανὸς ὑετὸν ἔδωκε, καὶ ἡ γῆ ἐβλάστησε τὸν καρπὸν αὐτῆς.

Et derechef il pria, & le ciel donna de la pluye, & la terre produiſit ſon fruict.

CAP. V.

13. Triſtatur aliquis veſtrûm? oret. Aequo animo eſt? pſallat.

Is any among you afflicted? Let him pray. Is any mery? Let him ſing.

14. Infirmatur quis in vobis? inducat presbyteros eccleſiæ, & orent ſuper eum, ungentes eum oleo in nomine Domini.

Is any ſicke among you? Let him call for the Elders of the Church/ and let them pray for him/ and anoynt him with oyle in the Name of the Lord.

15. Et oratio fidei ſalvabit infirmum, & allevabit eum Dominus: & ſi in peccatis ſit, remittentur ei.

And the prayer of faith ſhall ſaue the ſicke/ and the Lord ſhall rayſe him vp: and if he haue committed ſinne/ it ſhalbe forgiuen him.

16. Confitemini ergo alterutrum peccata veſtra, & orate pro invicem ut ſalvemini, multum enim valet deprecatio iuſti aſſidua.

Acknowledge your faultes one to another/ and pray one for another/ that ye may be healed: for the prayer of a righteous man auayleth much/ if it be feruent.

17. Elias, homo erat ſimilis nobis paſſibilis, & oratione oravit ut non plueret ſuper terram, & non pluit annos tres & menſes ſex.

Helias was a man ſubiect to like paſſions as wee are/ and he prayed earneſtly that it might not raine/ and it rained not on the earth for three yeeres and ſixe moneths.

18. Et rurſum oravit: & cælum dedit pluviam, & terra dedit fructum ſuum.

And hee prayed againe/ and the heauen gaue raine/ and the earth brought forth her fruite.

Das V. Capitel.

13. Leidet jemand vnter euch/ der bete. Iſt jemand gutes muts/ der ſinge Pſalmen.

Lider nogen iblant eder/ hand ſkal bede. Er nogen frimodig/ hand ſkal ſiunge Pſalmer.

14. Iſt jemand kranck/ der ruffe zu ſich die Elteſten von der Gemeine/ vnd laſſe ſie über ſich beten vnd ſalben mit Oele/ in dem Namen des HERREN.

Er nogen Siug/ hand kalde de Eldſte tilſig aff Menigheden/ oc lade dem bede offuer ſig oc ſalue met Olie/ i HERRENS Naffn.

15. Vnd das Gebet des Glaubens wirdt dem Krancken helffen/ vnd der HERR wird jhn auffrichten/ vnnd ſo er hat Sünde gethan/ werden ſie jm vergeben ſein.

Oc Troens bøn ſkal hielpe den Siuge/ oc HERREN ſkal oprette hannem/ oc offuer hand giort ſynd/ da ſkulle de forladis hannem.

16. Bekenne einer dem andern ſeine ſünde/ vnd betet für einander daß jhr geſund werdet. Des Gerechten Gebet vermag vil/ wenn es ernſtlich iſt.

Den ene bekende ſine ſynder faar den anden/ oc beder for huer andre. Den Retferdigis Bøn formaa meget/ naar hun er aluorlig.

17. Elias war ein Menſch/ gleich wie wir/ vnd er betet ein Gebet/ daß es nicht regen ſolte/ vnnd es regenet nicht auff Erden drey Jar vnd ſechs Monden.

Elias vaar it Menniſke lige ſom wi/ oc hand bad en Bøn/ at det ſkulde icke regne/ oc det regnde icke paa Jorden/ i try Aar oc ſex Maanede.

18. Vnd er betet abermal/ vnd der Himmel gab den Regen/ vnd die Erde bracht jre Frucht.

Oc hand bad atter igen/ oc Himmelen gaff Regen/ oc Jorden bar ſin fruct.

Kapitola V.

13. Geſtli pak kdo z wás w zamutku? modliž ſe. Pakli w dobrě myſli? proſpěwugjc chwal Boha.

Bywa kto miedzy wámi vtrapiony? niechay ſie modli/ bywa ktho dobrey myſli? niechay ſpiewa.

14. A pakli kdo z wás gę nemocen? vwediž k ſobě Kněžj Cýrkwě/ ať ſe modlij nad nim/ mažijce gey Olegem we Gměnu Páně.

Jeſt ktho niemocny miedzy wámi? niechay wzowie ſtárſzych kośćiołá á niech ſie zá nim modlá/ pomázuiac go oleykiem w imie Páńſkie.

15. A Modlitba Wijry vzdrawij nemocného/ a pohlehčjž gemu Pán: a budeli w hřijſſých/ budau gemu odpuſſtěni.

A modlitwá wiáry záchowa niemocnego/ y podnieśie go Pan/ á ieſliby ſie grzechow dopuśćil/ będą mu od puſzczone.

16. Wyznáwaytež ſe pak geden druhému hřijchuow ſwých/ a modlte ſe za ſebe weſpolek abyſſte ſpaſenij byli: Mnohoť zagiſtě může Modlitba ſprawedliwého vſtawičná.

Wyznawayćie ieden drugiemu przeſthępſtwá/ á modlćie ſie ieden zá drugiego/ ábyśćie byli vzdrowieni/ ábowiem wiele wazy ſkuteczna modlitwá ſpráwiedliwego.

17. Eliáſs byl Cžlowěk nám podobný vtrpenij poddaný/ a Modlitbau ſe modlil/ aby nepřſſal deſſť na zemi/ y nepřſſal za tři lětha a za ſſeſt Měſýcuow.

Eliaſz był cżłowiek tymże niedoſtátkom poddány takoymy/ y nábożnie ſie modlil áby dezdz nie ſzedł/ y nie ſzedł dezdz ná ziemie pulczwártá látá.

18. A opět ſe modlil/ y wydalo Nebe deſſť/ a Země dala aurodu ſwau.

Rzáſie ſie modlił/ á niebo podáło dezdz/ y ziemia wydálá owoc ſwoy.

ה

19 אַחַי אֶן אֱנָשׁ מֶנְּכוֹן יִטְעֵא מֶן אוּרְחָא דְקוּשְׁתָּא וְנֶפְנְיוּהִי אֱנָשׁ מֶן טָעְיוּתֵהּ׃

Fratelli, ſe alcuno intra voi ſi ſuiarà da la verità, e qualcuno il conuertirà.

20 יִדַע דְּהָו דְּמַהְפֶּךְ לְחַטָּיָא מֶן טָעְיוּתָא דְּאוּרְחֵהּ מַחֵא נַפְשֵׁהּ מֶן מַוְתָא וַעֲטֵא סוּגָּאָא דְּחַטָּהַיְהִי׃

Sappia che chi hauerà conuertito vn peccatore dal ſuo ſuiamento, ſaluarà vn' anima da la morte, e coprirà vna moltitudine di peccati.

שְׁלֶמַת אֶגַּרְתָּא דְּיַעְקוֹב
שְׁלִיחָא׃

ה

19 אַחַי אִם־אִישׁ בָּכֶם יִתְעֶה מִדֶּרֶךְ־אֱמֶת וְאִישׁ יְשׁוֹבְבֶנּוּ׃

Hermanos, ſi alguno de entre voſotros ha errado de la verdad, y alguno lo conuirtiere.

20 יֵדַע כִּי־כָל אֲשֶׁר מְשׁוֹבֵב אֶת־הַחַטָּא מִתּוֹעַת דַּרְכּוֹ יוֹשִׁיעַ אֶת־נַפְשׁוֹ מִמָּוֶת וִיכַסֶּה רֹב־הַחֲטָאִים׃

Sepa eſte tal que el que vuiere hecho conuertir àl pecador del error de ſu camino, ſaluará vn anima de muerte, y cubrirá la multitud de los pecados.

נִשְׁלְמָה אִגֶּרֶת הַכְּלִילָה לְיַעֲקוֹב
שָׁלִיחַ הַקָּדוֹשׁ׃

έ.

19. Ἀδελφοὶ, ἐάν τις ἐν ὑμῖν πλανηθῇ ἀπὸ τῆς ἀληθείας, καὶ ἐπιστρέψῃ τις αὐτόν.

Freres, ſi quelcun d'entre vous ſe fouruoye de la verité, & que quelcun le radreſſe:

20. Γινωσκέτω ὅτι ὁ ἐπιστρέψας ἁμαρτωλὸν ἐκ πλάνης ὁδοῦ αὐτοῦ, σώσει ψυχὴν ἐκ θανάτου, καὶ καλύψει πλῆθος ἁμαρτιῶν.

Il doit ſauoir que celui qui aura radreſſé vn pecheur de ce qu'il s'eſtoit fouruoyé, ſauuera vne ame de mort, & couurira vne multitude de pechés.

Τέλος τῆς τοῦ ἁγίου ἰακώβου καθολικῆς ἐπιστολῆς.

CAP. IIII.

19. Fratres mei, ſi quis ex vobis erraverit à veritate, & converterit quis eum.

Brethren/ if any of you hath erred from the trueth/ and ſome man hath cõuerted him.

20. Scire debet, quoniam qui converti fecerit peccatorem ab errore viæ ſuæ, ſalvabit animam eius à morte, & operiet multitudinem peccatorum.

Let him knowe that he which hath conuerted the ſinner from going aſtray out of his way/ ſhall ſaue a ſoule from death/ and ſhall hide a multitude of ſinnes.

FINIS.

Das V. Capitel.

19. Lieben Brůder/ ſo jemand vnter euch irren wůrde von der Warheit/ vnd jemand bekehret jn.

Kære Brødre/ der ſom nogen iblant eder far vild fra ſandhed/ oc nogen omuender hannem.

20. Der ſoll wiſſen/ daß wer den Sůnder bekehret hat vonn dem jrrthumb ſeines Weges/ der hat einer Seele vom Todt geholffen/ vnd wird bedecken die menge der Sůnden.

Den ſkal vide/ at/ huo ſom omuende ſynderen fra ſin veyis vildfarelſe/ hand halp en Siel fra Døden/ oc ſkal ſkiule Syndernis mangfoldighed.

Ende der Epiſtel S. Jacobi.

Kapitola V.

19. Bratřij mogi/ poblaudijli kdo z wás od prawdy/ a někdo gey obratij:

Bráćia ieſliby ſie ktho odladził od prawdy/ y náwróćiłby go kto.

20. Mát wěděti/ že kdo odwratij Hřijſſnijka od bludu ceſty geho/ wyſwobodijt Duſſy geho od ſmrti/ a přikryge množſtwij hřijchuow.

Niechże wie/ iż ktoby náwróćił grzeßnika od błedney drogi iego/ záchowá duße od śmierći/ y zákryie wielkość grzechow.

Skonáwá ſe Kanonyka S° Jakuba.

EPISTOLA
S. PETRI,
PRIMA,

SYRIACE,
EBRAICE,
GRÆCE,
LATINE,
GERMANICE,
BOHEMICE,
ITALICE.
HISPANICE.
GALLICE.
ANGLICE.
DANICE.
POLONICE.

Ex

Diſpoſitione & Adornatione

ELIAE HVTTERI
GERMANI.

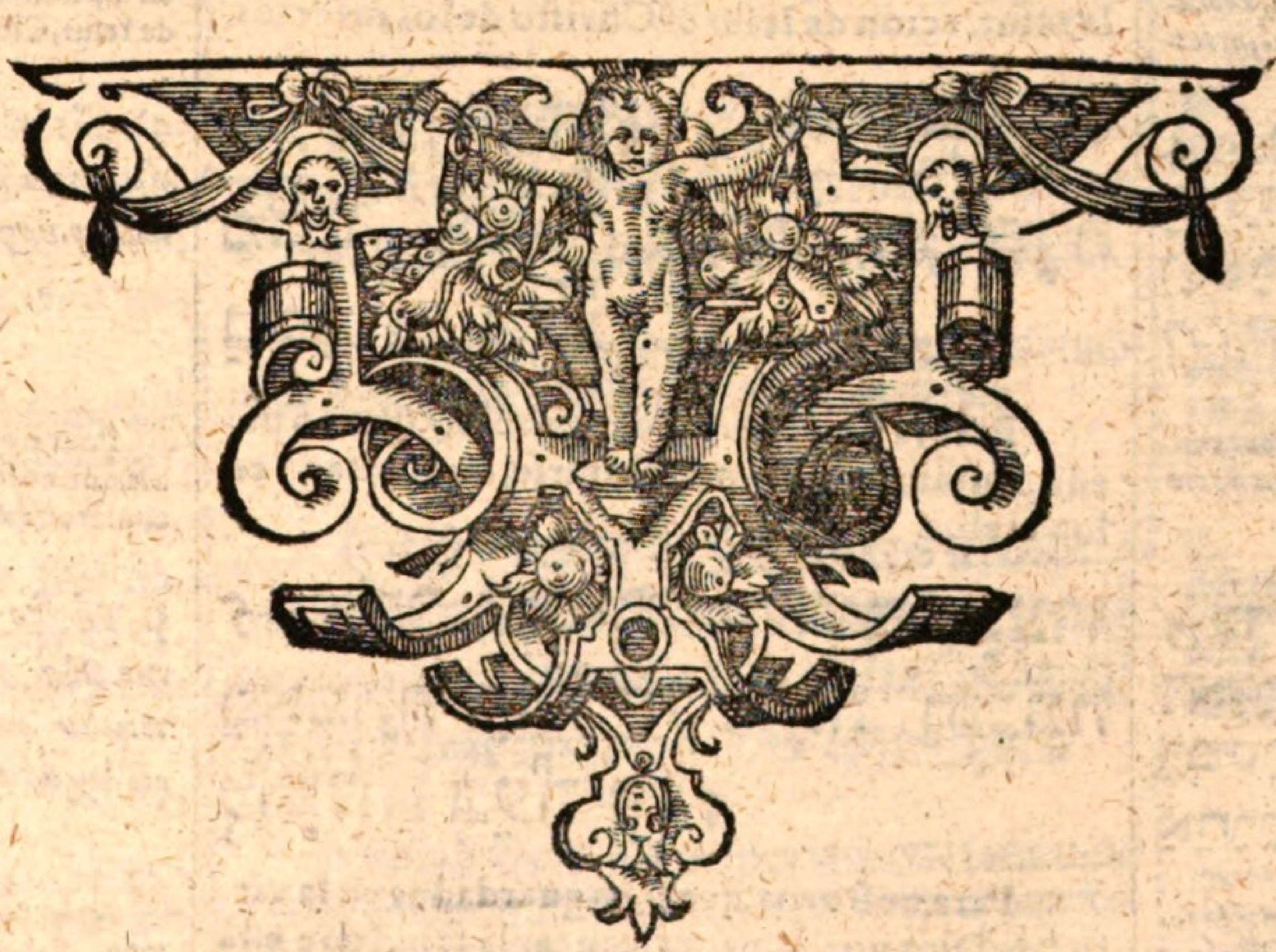

דִּפְטְרוֹס שְׁלִיחָא שֶׁמְעוֹן כֵּאפָא׃

קֶפַלְאוֹן א

פֶּטְרוֹס שְׁלִיחָא דְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא לַגְבַיָּא וְתוֹתָבֵא דְּזְרִיעִין בְּפֻנְטוֹס וּבְגַלַטְיָא וּבְקַפַּדוֹקִיָא וּבְאַסִיָּא וּבְבִיתוּנִיָא׃

PIETRO Apoſtolo di IESV Chriſto, a i foreſtiers ſparſi per Ponto, per Galatia, Cappodocia, Aſia, e Bitinia.

2 אַילֵין דְּאֶתְגְּבִיו בְּמַקְדְּמוּת יִדַּעְתֵּהּ ד דַּאלָהָא אַבָּא בְּקַדִּישׁוּתָא דְּרוּחָא דְּנֶהֱווֹן לְמַשְׁמַעְתָּא וְלַרְסָס דְּמֵהּ דְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא טַיְבוּתָא וּשְׁלָמָא נֶסְגֵּא לְוָתְכוֹן׃

Eletti ſecondo la prouidentia di Dio Padre, à la ſantiſfiation de lo Spirito per obbedire & eſſere aſperſi col ſangue di IESV Chriſto. La gratia e la pace vi ſia moltiplicata.

3 מְבַרְכוּ אֱלָהָא אֲבוּהִי דְּמָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא הוּ דְּבְחֻנָּנֵהּ סַגִּיָאא אַוְלְדַן מֵן דְּרִישׁ בַּקְיָמְתֵהּ דְּמָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא לְסַבְרָא דְּחַיֵּא׃

Laudato ſia Iddio che è il Padre del noſtro Signor IESV Chriſto, che ſecondo la ſua molta miſericordia ci ha rigenerati in vna viua ſperanza, per la reſurrettione di IESV Chriſto da morte.

4 וְלְיָרְתוּתָא דְּלָא מֶתְחַבְּלָא וְלָא מֶתְטַנְּפָא וְלָא חָמְיָא הָי נְטִירָא לְכוֹן בַּשְׁמַיָּא׃

A l'heredità immortale, incontaminata & incorruttibile, conſeruata ne cieli à voi.

5 כַּד נְטִירִין אַנְתּוּן בְּחַיְלָא דַּאלָהָא וּבְהַימָנוּתָא לְחַיֵּא דַּמְטַיְבִין דְּנֶתְגְּלוֹן בְּזַבְנָא אַחֲרָיָא׃

Che per virtù di Dio mediante la fede, ſete guardati a la ſalute, che è apparechiata à ſcoprirſi ne l'vltimo tempo.

הַשְּׁלִיחַ כְּלִילָה הָרִאשׁוֹנָה׃

א

כֵּיפָה שְׁלִיחַ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ לִבְחִירֵי הַגֵּרִים הַנְּפוּצִים בְּפֻנְטוֹס גָּלַטְיָא כַּפְתּוֹר אַסְיָה וּבִיתוּנְיָה׃

PEDRO Apoſtol de Ieſus el Chriſto à los eſtrangeros que eſtan eſparzidos en Ponto, en Galacia, en Capadocia, en Aſia, y en Bithynia.

2 כְּדַעַת אֱלֹהִים הָאָב מִקֶּדֶם בְּקֹדֶשׁ הָרוּחַ לְיִקְּהָה וּלְנִדַּת דְּמֵי יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ תְּחִנָּה לָכֶם וְשָׁלוֹם לְמַרְבֶּה׃

Elegidos, ſegun la preſciencia de Dios Padre, en ſanctificacion del Eſpiritu, para obedecer y ſer rociados con la ſangre de Ieſus el Chriſto, Graaia y paz os ſea multiplicada.

3 בָּרוּךְ יְהוָה אֲבִי אֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ אֲשֶׁר כְּרֹב חַסְדּוֹ הֶחֱלִיף אוֹתָנוּ לְתִקְוַת הַחַיִּים בִּתְקוּמַת יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ מִמֵּתִים׃

Alabado ſea el Dios y Padre de nueſtro Sennor Ieſus el Chriſto, que ſegun ſu grande miſericordia nos ha regenerado en eſperança biua, por la reſurrecion de Ieſus el Chriſto de los muertos.

4 לְנַחֲלָה שֶׁהִיא בִּלְתִּי שַׁחַת בְּלִי מוּם וּבְלִי מַדְוֶה הַנִּשְׁמֶרֶת בַּשָּׁמַיִם אֲלֵיכֶם׃

Para la herencia incorruptible, y que no puede contaminarſe, y marchitarſe, conſeruada en los cielos.

5 אֲשֶׁר בִּגְבוּרַת אֱלֹהִים תִּנָּצְרוּ בֶּאֱמוּנָה אֶל־הַיְשׁוּעָה הַנְּכוֹנָה לְהִגָּלוֹת בְּעֵת קֵץ׃

Para voſotros, que ſoys guardados en la virtud de Dios por fe, para alçancar la ſalud que está aperejada para ſer manifeſtada en el poſtrimero tiempo:

ΠΕΤΡΟΥ ΚΑΘΟΛΙΚΗ
ἐπιστολὴ πρώτη.

ΚΕΦΑΛ. α΄.

Πέτρος ἀπόστολος ἰησοῦ χριστοῦ, ἐκλεκτοῖς παρεπιδήμοις, διασπορᾶς πόντου, γαλατίας, καππαδοκίας, ἀσίας, καὶ βιθυνίας.

PIERRE Apoſtre de Ieſus Chriſt aux eſtrangers qui eſtes eſpars en Ponte, en Galatie, en Cappadoce, en Aſie, & en Bithynie.

2. Κατὰ πρόγνωσιν θεοῦ πατρὸς ἐν ἁγιασμῷ πνεύματος, εἰς ὑπακοὴν καὶ ῥαντισμὸν αἵματος ἰησοῦ χριστοῦ· χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη πληθυνθείη.

Eſleus ſelon la prouidence de Dieu le Pere, en ſanctification d'Eſprit, à l'obeiſſance & aſperſion du ſang de Ieſus Chriſt : Grace & paix vous ſoit multipliee.

3. Εὐλογητὸς ὁ θεὸς, καὶ πατὴρ τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ ὁ κατὰ τὸ πολὺ αὐτοῦ ἔλεος ἀναγεννήσας ἡμᾶς εἰς ἐλπίδα ζῶσαν δι᾽ ἀναστάσεως ἰησοῦ χριστοῦ ἐκ νεκρῶν.

Benit ſoit Dieu qui eſt le Pere de noſtre Seigneur Ieſus Chriſt, qui par ſa grande miſericorde nous a regeneres en eſperance viue, par la reſurrection de Ieſus, Chriſt d'entre les morts :

4. Εἰς κληρονομίαν ἄφθαρτον καὶ ἀμίαντον καὶ ἀμάραντον, τετηρημένην ἐν οὐρανοῖς εἰς ὑμᾶς.

Pour obtenir l'heritage incorruptible qui ne ſe peut cõtaminer, ni fleſtrir, conſerué és cieux pour nous :

5. Τοὺς ἐν δυνάμει θεοῦ φρουρουμένους διὰ πίστεως, εἰς σωτηρίαν ἑτοίμην ἀποκαλυφθῆναι ἐν καιρῷ ἐσχάτῳ.

Qui ſommes gardes en la vertu de Dieu par la foy pour auoir le ſalut preſt d'eſtre reuele au dernier temps :

I. PETRI.

CAP. I.

PETRVS Apoſtolus Ieſu Chriſti, electis advenis diſperſionis Ponti, Galatiæ, Cappadociæ, Aſiæ, & Bithyniæ.

PEter an Apoſtle of Jeſus Chriſte/ to the ſtrangers y dwell here and there throughout Pontus/ Galatia/ Cappadocia/ Aſia and Bithynia.

2. Secundùm præſcientiã Dei Patris, in ſanctificationem Spiritus, in obedientiam & aſperſionem ſanguinis Ieſu Chriſti. Gratia vobis & pax multiplicetur.

Elect according to the foreknowledge of God the Father vnto ſanctification of the ſpirit/ through obedience & ſprinkling of y blood of Jeſus Chriſt: Grace and peace be multiplied vnto you.

3. Benedictus Deus & pater Domini noſtri Ieſu Chriſti, qui ſecundùm miſericordiam ſuam magnam regeneravit nos in ſpem vivam, per reſurrectionem Ieſu Chriſti ex mortuis.

Bleſſed be God euen the Father of our Lord Jeſus Chriſt/ which according to his abundant mercy hath begotten vs againe vnto a liuely hope by the reſurrection of Jeſus Chriſt from the dead.

4. In hæreditatem incorruptibilem, & incontaminatam, & immarceſſibilem, conſervatam in cælis in vobis.

To an inheritance immortall and vndefiled/ and that fadeth not away/ reſerued in heauen for you.

5. Qui in virtute Dei cuſtodimini: per fidem in ſalutem, paratam revelari in tempore noſtro.

Which are kept by the power of God through faith vnto ſaluation/ which is prepared to be ſhewed in the laſt time.

I. S. Petri.

Das I. Capitel.

PEtrus ein Apoſtel Jeſu Chriſti. Den erwehlten Fremddlingen hin vnd her/ in Ponto/ Galatia/ Capadocia/ Aſia/ vnd Bythinia.

PEder Jheſu Chriſti Apoſtel. De vdualde Fremmede alleuegne/ i Ponto/ Galatia/ Capadocia/ Aſia/ oc Bythinia.

2. Nach der verſehung Gottes deß Vaters/ durch die heiligung deß Geiſtes/ zum gehorſam vnd zur beſprengung deß Bluts Jeſu Chriſti. Gott gebe euch vil Gnade vnd Fride.

Effter Gud Faders forſyn/ formedelſt Aandens helligørelſe/ til lydighed oc til Jheſu Chriſti Blods beſtenckelſe. Gud giffue eder megen Naade oc Fred.

3. Gelobet ſey Gott vnnd der Vater vnſers HERRN Jeſu Chriſti/ der vns nach ſeiner groſſen Barmhertzigkeit wider geborn hat/ zu einer lebendigen hoffnung/ durch die aufferſtehung Jeſu Chriſti von den Todten.

Loffuet vere Gud vor HERRIS Jheſu Chriſti Fader/ ſom haffuer igenfød oſſ effter ſin ſtore barmhertighed/ til it leffuende haab/ formedelſt Jheſu Chriſti opſtandelſe/ fra de Døde.

4. Zu einem vnvergänglichem vnd vnbeflecktem vnnd vnverwelcklichem Erbe/ das behalten wirdt im Himmel.

Til en vforgengelig oc vbeſmittelig oc vforuiſnelig Arffue/ ſom beholdis i Himmelen til eder.

5. Euch/ die jr auß Gottes macht/ durch den Glauben bewaret werdet zur ſeligkeit/ welche zubereitet iſt/ daß ſie offenbar werde zu der letzten zeit.

I ſom aff Guds mact bliffue beuarede formedelſt Troen/ til Salighed/ huilcken der er bered/ at hun ſkal obenbaris i den ſiſte tid.

I. S. Petra.

Kapitola I.

PEtr Apoſſtol Gežijſſe Kryſta/ přijchozým rozptýleným w Pontu/ w Galacij/ w Kappadocij/ w Azij/ a w Bithynij.

PIotr Apoſtoł Jezu Kryſthuſow przychodniom roſproſzonym po Pončie/ po Gálácyey/ Kappádocyey/ Aſyiey/ y Bythyniey.

2. Wywoleným wedlé předzwěděnij Boha Otce/ ſkrze poſwěcenij Ducha Swatého/ k poſluſſenſtwij a ſkropenij Krwě Gežijſſe Kryſta: Miloſt wám a pokog buď rozmnožen.

Wybránym z przeyrzenia Bogá Oycá/ ku świątobliwośći duchá przez poſłuſzeńſthwo y pokropienie krwie Jezuſá Kryſtuſá. Láſká niech wam bedzie y pokoy rozmnożony.

3. Požehnaný Bůh a Otec Pána naſſeho Gežijſſe Kryſta/ kterýžto podlé welikého Miloſrdenſtwj ſwého znowa nás zrodil k naděgi žiwé/ ſkrze wzkřijſſenj z mrtwých Gežijſſe Kryſta.

Błogoſławiony Bog y Oćiec Páná náſzego Jezu Kryſtá/ ktory z wielkiego miłośierdźia ſwoiego odrodźił nas ku nádźiei żywey/ przez zmartwych wſtánie Jezuſá Kryſtuſá.

4. K dědictwij neporuſſytedlnému/ a nepoſſkwrněnému/ a neſwadnaucýmu/ kteréž ſe chowá w Nebeſých wám.

Ku dźiedźictwu ktore zginąć niemoże/ áni być pomazáne/ áni zepſowane/ á ieſt nam záchowáne ná niebie.

5. Kteřijžto mocý Božij oſtřijháte ſe ſkrze Wijru k ſpaſenij/ kteréž připraweno geſt/ aby ſe zgewilo w čas poſlednij.

Ktorzy ieſteśmy záchowáni mocą Bożą przez wiárę ku zbáwieniu/ ktore gotowe ieſt áby było obiáwione czáſu oſtátniego.

א

6 דַּבְהוֹן תֶּחֱדוּן לְעָלַם אָפֶן בְּהָנָא זְבָנָא קַלִיל מִתְעִיקִין אַנְתּוּן בְּנֶסְיוּנָא מְשַׁחְלְפֵא :

Nel che voi vi rallegrate, eſſendo hora per vn poco di tempo contriſtati per di. diuerſe tentationi, ſ'egli è di biſogno.

7 דְּעָדִין עֲלַיְכוּן אֵיכַנָּא דְּבוּחְרָנָא דְּהַיְמָנוּתְכוּן יַתִּירָא דַּמְיַתַּר מֶן דַּהְבָא סְגִינָא דְּאֶתְבְּקִי בְּנוּרָא לְתֶשְׁבּוּחְתָּא וְלְאִיקָרָא וַלְקוּלָסָא בְּגֶלְיָנֵה דְּיֵשׁוּע מְשִׁיחָא :

Accioche la proua de la voſtra fede molto piu pretioſa che quella de l'oro, il qual periſce : e nondimeno ſi proua nel fuoco, vi ſia trouata in laude, & honore e gloria, quando IESV Chriſto ſi reuelarà.

8 הַו דְּלָא חֲזַיְתּוּנָיְהי וּמַחְבִּין אַנְתּוּן לֵה וּבְהַיְמָנוּתֵה רָוֵין אַנְתּוּן בְּחַדּוּתָא מְשַׁבַּחְתָּא דְּלָא מֶתְמַלְּלָא :

Ilqual voi amate, ancor che non l'habbiate veduto : nel quale hora credete, ſenza vederlo : & eſultate d'vn'allegrezza inenarrabile e glorioſa.

9 דְּתֶתְקַבְּלוּן פּוּרְעָנָא דְּהַיְמָנוּתְכוּן חַיָּא דְּנַפְשָׁתְכוּן :

Portando il fine de la voſtra fede, cioè, la ſalute de le anime.

10 הָנוּן חַיָּא דְּעַקְּבוּ הֲווּ עֲלַיְהוּן נְבִיָּא כַּד אֶתְנַבִּיו עַל טַיְבוּתָא דַּעֲתִידָא הֲוָת דְּתֶתְיְהֶב לְכוּן :

De laqual ſalute ricercorono e fecero inquiſitione i Profeti, che hanno profetizato de la gratia che doueua venire in voi.

11 וּבְצוּ דְּבְאַיְנָא וּבְנָא מְחַוְיָא וּמַסְהְדָא רוּחֵה דַּמְשִׁיחָא דְּעָמְרָא בְּהוּן דַּעֲתִידִין חַשַׁוְהי דַּמְשִׁיחָא וְתֶשְׁבּוּחְתֵּה דְּמֶן בָּתַרְכֵּן :

Ricercando in che, ò in qual punto lo Spirito profetico di Chriſto che era in loro ſignificaſſe le afflittioni che doueuano venir ſopra Chriſto, e le glorie che ne ſeguirebbono.

א

6 אֲשֶׁר בָּהּ תַּעַלְזוּ אַתְּ־כִּי עַתְּ מְעַט (אִם צָרִיךְ) נוּגִים אַתֶּם בְּמַסּוֹת מִתְחַלְּפוֹת :

En loqual voſotros hos alegrays, eſtando àl preſente vn poco de tiempo affligidos en diuerſas tentaciones, ſi es neceſſario :

7 אֲשֶׁר בֹּחַן אֱמוּנַתְכֶם יְקַר יוֹתֵר מִזָּהָב צָרוּף בַּעֲלִיל לָאָרֶץ מְזֻקָּק שִׁבְעָתַיִם יִמָּצֵא לִתְהִלָּה לִיקָר וּלְכָבוֹד בְּהִגָּלוֹת יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ :

Para que la prueua de vueſtra fe muy mas precioſa que el oro, el qual perece mas empero es prouado con fuego) ſea hallada en alabança, gloria, y honrra, quando Ieſus el Chriſto fuere manifeſtado.

8 אֲשֶׁר אוֹהֲבִים אַתֶּם וְלֹא רְאִיתֻהוּ אֲשֶׁר בּוֹ מַאֲמִינִים אַתֶּם וּשְׂמֵחִים בְּשִׂמְחָה נֶהְדֶּרֶת לֹא לְסַפֵּר וְלֹא רוֹאִים :

Al qual no auiendo viſto, lo amays : en el qual creyendo, aunque al preſente no lo veays, hos alegrays con gozo inefable y glorificado.

9 לָשֵׂאת אֶת־סוֹף אֱמוּנַתְכֶם אֶת־יְשׁוּעַת נַפְשְׁכֶם :

Ganando el fin de vueſtra fe que es la ſalud de las animas.

10 אֶת־יְשׁוּעָה אֲשֶׁר עָלֶיהָ בִּקְשׁוּ וְחָקְרוּ הַנְּבִיאִים שֶׁהֵם עַל־הַתְּחִנָּה אֲשֶׁר אֲלֵיכֶם נִבְּאוּ :

De laqual ſalud los Prophetas, que prophetizaron de la gracia que auia de venir en voſotros, han iniquirido, y diligentemente buſcado.

11 מְחַקְּרִים בַּמָּה אוֹ־בְּכַמָּה עֵת־תְּחַוֶּה רוּחַ הַמָּשִׁיחַ אֲשֶׁר בָּהֶם הַמְּעִידָה מִקֶּדֶם אֶת־עֱנוּת הַמָּשִׁיחַ וְאַחֲרֵי־כֵן אֶת־הַכָּבוֹד :

Eſcudrinnando, quando y enque punto de tiempo ſignificaua el Eſpiritu de Chriſto que eſtaua enellos : el qual antes anunciaua las aflicciones que auian de venir al Chriſto, y las glorias deſpues deellas.

α'.

6. Ἐν ᾧ ἀγαλλιᾶσθε ὀλίγον ἄρτι, εἰ δέον ἐστὶ, λυπηθέντες ἐν ποικίλοις πειρασμοῖς.

En quoi vous-vous eſgayez, eſtans maintenant vn peu de temps cõtriſtés en diuerſes tentations, s'il eſt conuenable :

7. Ἵνα τὸ δοκίμιον ὑμῶν τῆς πίστεως πολὺ τιμιώτερον χρυσίου τοῦ ἀπολλυμένου, διὰ πυρὸς δὲ δοκιμαζομένου, εὑρεθῇ εἰς ἔπαινον καὶ τιμὴν καὶ δόξαν, ἐν ἀποκαλύψει ἰησοῦ χριστοῦ.

Afin que l'eſpreuue de voſtre foy, beaucoup plus precieuſe que l'or, qui perit, & toutesfois eſt eſprouué par le feu, vous tourne à louange, & honneur & gloire, quand Ieſus Chriſt ſera reuelé:

8. Ὃν οὐκ εἰδότες ἀγαπᾶτε, εἰς ὃν ἄρτι μὴ ὁρῶντες, πιστεύοντες δὲ, ἀγαλλιᾶσθε χαρᾷ ἀνεκλαλήτῳ καὶ δεδοξασμένῃ.

Lequel, quoi que ne l'ayez veu, vous aimez : auquel, quoi que maintenant ne le voyez, vous croyez, & vous eſgayez d'vne ioye inenarrable & glorieuſe.

9. Κομιζόμενοι τὸ τέλος τῆς πίστεως ὑμῶν, σωτηρίαν ψυχῶν.

Rapportans la fin de voſtre foy, aſſauoir ſalut des ames.

10. Περὶ ἧς σωτηρίας ἐξεζήτησαν καὶ ἐξηρεύνησαν προφῆται οἱ περὶ τῆς εἰς ὑμᾶς χάριτος προφητεύσαντες.

Duquel ſalut les Prophetes (qui ont prophetizé de la grace qui eſtoit reſerue pour vous) ſe ſont enquis, & l'ont diligemment recerché.

11. Ἐρευνῶντες εἰς τίνα ἢ ποῖον καιρὸν ἐδήλου τὸ ἐν αὐτοῖς πνεῦμα χριστοῦ, προμαρτυρόμενον τὰ εἰς χριστὸν παθήματα, καὶ τὰς μετὰ ταῦτα δόξας.

Recerchans ſoigneuſement quand & en quel temps l'Eſprit prophetique de Chriſt qui eſtoit en eux, rendant teſmoignage auparauãt, declaroit les ſouffrances qui deuoyent aduenir à Chriſt, & les gloires qui s'en deuoyent enſuiure.

CAP. I.

6. In quo exultabitis, modicum, nunc, ſi oportet contriſtari in variis tentationibus.

Wherein ye reioyce / though nowe for a ſeaſon/if neede require/ yee are in heauines/through manifold tentations

7. Vt probatio veſtræ fidei multo pretioſior auro, quod per ignem probatur inveniatur in laudem & gloriam & honorem in revelatione Ieſu Chriſti.

That the triall of your faith / being much more precious then golde that periſheth/ though it bee tried with fire/ might bee founde vnto your prayſe/and honour and glorie / at the appearing of Jeſus Chriſt.

8. Quem cùm non videritis, diligitis: in quem nunc quoque non videntes creditis: credentes autem exultatis lætitia inenarrabili & glorificata.

Whome ye haue not ſeene/ and yet loue him / in whome nowe / though yee ſee him not/ yet do you beleeue/ and reioyce with ioy vnſpeakeable and glorious.

9. Reportantes finem fidei veſtræ, ſalutem animarum.

Receiuing the end of your faith / euen the ſaluation of your ſoules.

10. De qua ſalute exquiſierunt atque ſcrutati ſunt Prophetæ, qui de futura in vobis gratia prophetaverũt.

Of the which ſaluation the Prophets haue inquired and ſearched / which propheciéd of the grace that ſhould come vnto you.

11. Scrutantes in quod vel quale tempus ſignificaret in eis Spiritus Chriſti, prænuntians eas quæ in Chriſto ſunt paſſiones & poſteriores glorias.

Searching when or what time the Spirit which teſtified before of Chriſt which was in them/ ſhoulde declare the ſuffringes that ſhould come vnto Chriſt and the glorie that ſhould follow.

Das I. Capitel.

6. In welcher jr euch frewen werdet/ die jhr jetzt eine kleine zeit/ wo es ſein ſol/ traurig ſeyt in mancherley anfechtungen.

I huilcken i ſkulle glæde eder/ i ſom nu en liden tid/ om det en ſkal vere/ ere bedrøffuede i mangehonde friſtelſer.

7. Auff daß ewer Glaube rechtſchaffen vnnd vil köſtlicher erfunden werde/ denn daß vergängliche Gold/ das durchs Fewer bewéret wird/ Zu lobe/ preiß vnd ehre/ wenn nun offenbaret wirdt Jeſus Chriſtus.

Paa det at eders Tro ſkal befindis retſindig oc meget kaaſteligere/ eng det forgengelige Guld ſom prøffuis i ilden) til loff/ priſſ oc ære/ naa ſom Jeſus Chriſtus nu bliffuer obenbaret.

8. Welchen jr nicht geſehen/ vnd doch lieb habt/ vnnd nun an jhn glaubet/ wiewol jr jhn nicht ſehet/ So werdet jr euch frewen mit vnaußſprechlicher vnd herrlicher frewden.

Huilcken i haffue icke ſeet/ oc dog elſke hannem/ oc i nu tro paa hannem/ alligeuel at i icke ſee hannem/ ſaa ſkulle i glæde eder met vſigelig oc herlig glæde.

9. Vnd das ende ewers Glaubens darvon bringen/ nemlich der Seelen Seligkeit.

Oc føre eder Trois ende der fra/ ſom er ſielens Salighed.

10. Nach welcher ſeligkeit haben geſucht vnnd geforſchet die Propheten/ die von der zukünfftigen Gnade auff euch geweiſſaget haben.

Effter huilcken ſalighed Propheterne ſøgte oc randſagede/ ſom propheterede om den tilkommende naade i eder.

11. Vnd haben geforſchet/ auff welche vnnd welcherley zeit deutet der Geiſt Chriſti/ der in jhnen war/ vnd zuvor bezeuget hat die Leiden/ die in Chriſto ſind/ vnd die Herrligkeit darnach/ welchen es offenbaret iſt.

Oc de randſagede/ paa huilcken oc huordan tid Chriſti Aand/ ſom vaar i dem/ gaff til kende/ oc vidnede tilforn om den pine/ ſom er i Chriſto/ oc den Herlighed der effter.

Kapitola I.

6. W kterémžto radowati ſe budete/ač nynij malicko muſýte ſe pormautiti w rozličných zámutcých:

W ktorey rzeczy rádujećie ſie/ theraz maluczko zaſmuceni rozmáitemi pokuſami/ ieſli potrzeba ieſt.

7. Aby zkuſſenij wijry waſſý mnohém dražſſý než Zlato/ kteréž ſe w ohni zkuſſuge nalezeno bylo/ k chwále a ſláwě a ke cti při zgewenj Gežiſſe Kryſta.

Aby doświádczenie wiáry wáſzey dáleko drożſze niż doświádczenie złotá ktore ginie/ á wżdy przez ogień bywa doświádczone/ było ználezione być wam ku czći y chwále/ y ku poczćiwośći/ gdy ſie okáże Jezus Kryſtus.

8. Kteréhožto newiděwſſe milugete/ w kteréhožto také nynij newidauce ho/ wěřijte: a wěřijce radugete ſe radoſtí newymluwnau / a oſláwenau.

Ktorego nie widźiawſzy miłuiećie/ ktorego nie widząc przedſię mu wierzyćie/ ráduiąc ſie weſelem niewymownym y chwalebnym.

9. Docházegijce konce wijry waſſý/ Spaſenij Duſſý waſſých.

Odnoſząc zapłátę wiáry wáſzey/ to ieſt/ zbáwienie duſz.

10. Kteréhožto ſpaſenij hledali a po něm ſe ptali Proroci/ kteřijž gſau prorokowali o budaucý Miloſti/ kteráž geſt mezy wámi.

O ktorym zbáwieniu dowiedowáli ſie y bádáli Prorocy/ ktorzy o przyſzłey ná was łáſce prorokowáli.

11. Ptagijce ſe/ který aneb yaký to čas bude/ o kterémž prawil gim Duch Kryſtůw/ předpowijdage ta která gſau na Kryſtu vtrpenij/ a budaucý ſláwy:

Pilnie ſzukáiąc ná ktory bo ná iáki czas Duch Kryſtuſow w nich w przod świádcząc oznaymił vtrapienia ktore miáły przyydź ná Kryſtuſá y chwałę ktora po nich przyydź miáła.

א

12 וְאִתְגְּלִי לְהוֹן כַּל ד
דְּבָעֵין הֲווֹ מֶטוּל דְּלָו
לְנַפְשְׁהוֹן בָּעֵין הֲווֹ אֶלָּא
לַן דִּילַן מִתְנַבְּיִן הֲווֹ אִילֵין
דְּהָשָׁא אֶתְגְּלִי לְכוֹן בְּיַד
אִילֵין דְּסַבַּרְנָכוֹן בְּרוּחָא
דְּקוּדְשָׁא דְּאֶשְׁתַּדַּר מֶן
שְׁמַיָּא דַּבְהֵין בְּהָלֵין מת
מִתְרַגְרְגִין אַף מַלְאֲכָא
דְּנֶדְיְקוּן׃

A iquali fu riuelato che non per ſe ſteſſi, ma per noi amminiſtrauano le coſe che hora vi ſono ſtate annuntiate per quelli che v'hanno predicato l'Euangelio per lo Spirito ſanto mandato dal cielo: ne lequali gli Angeli deſiderano riguardare.

13 מֶטוּל הָנָא חֲזוּקוּ חַצָּא
דְּתַרְעִיתְכוֹן וְאִתְתְּעִירוּ
גְּמִירָאִית וְסַבַּרוּ עַל חַדוּתָא
דְּאָתְיָא לְכוֹן בְּגֶלְיָנֵהּ דְּמָרַן
יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא׃

Per laqual coſa tenendo cinti i lombi de la voſtra mente, ſtando ſobrij, ſperate perfettamente ne la gratia che v'è preſentata, fin a tãto che ſia manifeſtato IESV Chriſto.

14 אֵיךְ בְּנַיָּא מֶשְׁתַּמְעָנֵא
וְלָא תֶּשְׁתַּוְּתְפוּן תוּב לר
לְרֶגְיָגָתָא קַדְמָיָתָא אִילֵין
דְּרָגִין הֲוַיְתוּן דְּלָא בְּיַדְעָתָא
אֶלָּא הֲווֹ קַדִּישִׁין בְּכֻלְּהוֹן
הוּפָּכַיְכוֹן׃

Come figliuoli obbedienti, non accomodandoui à le concupiſcentie di prima, quando erauate ne la voſtra ignorantia.

15 אֵיךְ דְּקַדִּישׁ הוּ הָו מַן
דִּקְרָכוֹן׃

Ma ſicome colui che v'ha chiamati è ſanto, coſi ancora voi ſiate ſanti in ogni conuerſatione.

16 מֶטוּל דַּכְתִיב דַּהֲוַיְתוּן
קַדִּישִׁין אֵיכַנָּא דְּאָף אֶנָא
קַדִּישׁ אֶנָא׃

Percioch'egli è ſcritto, Siate ſanti, percioch'io ſon ſanto.

א.

12 לַאֲשֶׁר נִגְלָה הַדָּבָר כִּי־לֹא לְנַפְשָׁם כִּי־אִם לָנוּ שֵׁרְתוּ אֵלֶּה אֲשֶׁר מֵעַתָּה הֻגְּדוּ לָכֶם בַּאֲשֶׁר מְבַשְּׂרִים אֶתְכֶם בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ הַנִּשְׁלָחָה מִשָּׁמַיִם אֲשֶׁר בָּם הַמַּלְאָכִים מִתְאַוִּים לְהַשְׁקִיף׃

A los quales fue reuelado, que no para ſi miſmos, ſino para noſotros adminiſtrauan las coſas que aora hos ſon anunciadas de los que hos han predicado el Euangelio por el Eſpiritu ſancto embiado del cielo, en las quales deſſean mirar los Angeles.

13 לָכֵן חִגְרוּ אֶת־מָתְנֵי שִׂכְלְכֶם הִתְעוֹרְרוּ בְּתֹם וָיֹשֶׁר שַׂבְּרוּ אֶל־הַתְּחִנָּה אֲשֶׁר תּוּבָא לָכֶם בְּהִגָּלוֹת יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ׃

Por loqual teniendo los llomos de vueſtro entendimiento çennidos, con templança, eſperad perfectamente en la gracia que os es preſentada quando Ieſus el Chriſto os es manifeſtado:

14 כִּבְנֵי הַיִּקְהָה לֹא־תִדַּמּוּ לְמַאֲוַיִּים הָרִאשׁוֹנִים שֶׁהֵם בְּשִׁגְגַתְכֶם׃

Como hijos obedientes, no conformandohos con los deſeos que antes teniades eſtando en vueſtra ignorancia:

15 כִּי־אִם כַּקָּדוֹשׁ אֲשֶׁר קָרָא אֶתְכֶם גַּם אַתֶּם הֱיוּ קְדוֹשִׁים בְּכָל־דֶּרֶךְ׃

Mas como aquel que os ha llamado es Sancto, ſemejantemente tambien voſotros ſed Sanctos en toda conuerſacion:

16 כִּי־כָתוּב הִתְקַדִּשְׁתֶּם וִהְיִיתֶם קְדֹשִׁים כִּי־קָדוֹשׁ אָנִי׃

Porque eſcripto eſtà: Sed Sanctos, porque yo ſoy Sancto.

α'.

12. Οἷς ἀπεκαλύφθη ὅτι οὐχ ἑαυτοῖς, ὑμῖν δὲ διηκόνουν αὐτὰ, ἃ νῦν ἀνηγγέλη ὑμῖν διὰ τῶν εὐαγγελισαμένων ὑμᾶς ἐν πνεύματι ἁγίῳ ἀποσταλέντι ἀπ' οὐρανοῦ, εἰς ἃ ἐπιθυμοῦσιν ἄγγελοι παρακύψαι.

Anſqueles il a eſté reuelé que ce n'eſtoit point pour eux meſmes, mais pour nous qu'ils adminiſtroyent ces choſes, leſquelles maintenant vous ont eſté annoncees par ceux qui vous ont preſché l'Euangile, par le ſainct Eſprit enuoyé du ciel: eſquelles choſes les Anges deſirent regarder iuſqu'au fonds.

13. Διὸ ἀναζωσάμενοι τὰς ὀσφύας τῆς διανοίας ὑμῶν, νήφοντες, τελείως ἐλπίσατε ἐπὶ τὴν φερομένην ὑμῖν χάριν ἐν ἀποκαλύψει Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Vous donques, en ayant les reins de voſtre entendement ceints, auec ſobriete, eſperez parfaitement en la grace qui vous y eſt preſentee, iuſques à ce que Ieſus Chriſt ſoit reuele.

14. Ὡς τέκνα ὑπακοῆς, μὴ συσχηματιζόμενοι ταῖς πρότερον ἐν τῇ ἀγνοίᾳ ὑμῶν ἐπιθυμίαις.

Et ce comme enfans obeiſſans, ne vous conformans point à vos conuoitiſes par ci deuant en voſtre ignorance.

15. Ἀλλὰ κατὰ τὸν καλέσαντα ὑμᾶς ἅγιον, καὶ αὐτοὶ ἅγιοι ἐν πάσῃ ἀναστροφῇ γενήθητε.

Mais comme celui qui vous a appeles eſt ſainct, vous auſsi pareillement ſoyez ſaincts en tutte voſtre conuerſation.

16. Διότι γέγραπται, ἅγιοι γένεσθε, ὅτι ἐγὼ ἅγιός εἰμι.

D'autant qu'il eſt eſcrit, Soyez ſaincts, car ie ſuis ſainct.

CAP. I.

12. Quibus revelatum eſt, quia non ſibimetipſis, vobis autem miniſtrabant ea quæ nunc nũtiata ſunt vobis per eos qui evangelizaverunt vobis, Spiritu ſancto miſſo de cælo, in quem deſiderant angeli proſpicere.

Vnto whom it was reuelled/ ẏ not vnto themſelues/ but vnto vs they ſhould miniſter ẏ things which are nowe ſhewed vnto you by them which haue preached vnto you the Goſpell by ẏ holy ghoſt ſent down from heauen/ the which things ẏ Angels deſire to behold.

13. Propter quod ſuccincti lumbos mentis veſtræ, ſobrii, perfectè ſperare in eam quæ offertur vobis gratiam, in revelatione Ieſu Chriſti.

Wherefore/ girde vp the loynes of your minde/ be ſober/ and truſt perfectly on the grace that is brought vnto you/ by the reuelation of Jeſus Chriſt.

14. Quaſi filii obedientiæ, non configurati prioribus ignorantiæ veſtrę deſideriis.

As obedient children / not faſhioning your ſelues vnto the former luſtes of your ignorance.

15. Sed ſecundùm eum qui vocavit vos, Sanctum, & ipſi in omni converſatione ſancti ſitis.

But as he which hath called you / is holy/ ſo be ye holy in all maner of conuerſation.

16. Quoniam ſcriptum eſt: Sancti eritis, quoniam ego ſanctus ſum.

Becauſe it is written/ Be ye holy / for I am holy.

Das I. Capitel.

12. Welches jhnen offenbaret iſt/ Denn ſie habens nicht jnen ſelbs/ ſondern vns dargethan/ welches euch nun verkündiget iſt/ durch die/ ſo euch das Evangelium verkündiget haben/ durch den heiligen Geiſt vom Himmel geſandt / welches auch die Engel gelüſtet zu ſchawen.

Huilcket det er obenbare / Thi at de giorde det icke for dem ſelff / men for oſſ / Som eder nu er kundgiort aff dem/ ſom forkyndede eder Euangelium/ formedelſt den hellig Aand/ ſom bleff ſent aff Himmelen/ huilcket oc Englene begære at ſee.

13. Darumb ſo begürtet die Lenden ewers gemüts / ſeyt nüchtern / vnnd ſitzet ewer Hoffnung gantz auff die gnade/ die euch angeboten wird/ durch die offenbarung Jeſu Chriſti.

Der faare da omgiorder eders ſinds Lender/ verer ædrue/ oc ſetter eders Haab aldelis til den Naade/ ſom eder tilbiudis/ formedelſt Jheſu Chriſti obenbarelſe.

14. Als gehorſame Kinder/ vnd ſtellet euch nicht gleich wie vorhin / da jr inn vnwiſſenheit nach den lüſten lebetet.

Lige ſom lydige Børn / Oc ſticker eder icke / lige ſom tilforn / der i leffde i vaunittighed effter Begæringer.

15. Sondern nach dem/ der euch beruffen hat/ vnd heilig iſt/ ſeyt auch jhr heilig/ in allem ewrem wandel.

Men effter den/ ſom eder kallede oc er Hellig/ Vere oc i hellige / i al eders omgengelſe.

16. Denn es ſtehet geſchrieben: Jhr ſolt heilig ſein / denn ich bin heilig.

Thi det ſtaar ſcreffuit/ J ſkulle vere Hellige/ thi ieg er Hellig.

Kapitola I.

12. Kterýmžto zgeweno geſt: že ne ſamým ſobě / ale nám poſluhobali těmi wěcmi/ kteréž nynij gſau wám zwěſtowány/ ſkrze ty kteřijž wám kázali Ewangelium Duhem Swatým ſeſla nýms Nebe/ na kteréhož žádagij Angelé patřiti.

Ktorym y to było oznáymiono/ iż nie ſobie/ ále nam thymi rzeczámi poſługowáli / ktore teraz ſą opowiedziáne przez ty ktorzy wam przepowiedáli Ewánielia / przez zeſłánego z niebá Duchá świetego/ ná kthore rzeczy żądáłá Aniołowie pátrząc.

13. Protož přepáſſeyc bedra myſli waſſý/ ſtřjzliwij gſauce/ dokonalau měgte Naděgi/ w té miloſti kteráž ſe wám dáwá/ při zgewenij Gežijſſe Kryſta.

A przetoż przepáſawſzy biodrá wmyſlu wáſzego trzeźwośćią/ doſkonáłą nádzieie mieyćie w łáſce ktora wam ieſt przynieśioná/ áż ſie okaże Kryſtus.

14. Jakožto Synowé poſluſſenſtwij/ neſrownáwagijce ſes prwnijmi žádoſtmi hlaupoſti waſſý:

Jáko ſynowie poſłuſzni ktorzy ſie nie przypodobniacie przeſzłym pożądliwośćiam/ gdyśćie byli w nieumieiętnośći wáſzey.

15. Ale wedle toho kterýž geſt powolal wás Swatého / abyſſte y wy Swatij byli we wſſem waſſem obcowánij:

Ale iáko ten ktory was wezwał/ świeti ieſt/ ábyśćie też wy byli świetymi/ we wſzelákim obcowániu.

16. Nebť geſt napſáno/ Swatij budte/ neb yá Swatý gſem.

Dla tego nápiſano ieſt Bądźie świetymi/ ábowiem iá świety ieſtem.

א

17 וְאֶן הָו דַאבָא קָרֵין אַנְתּוּן הָו דְּלַית קְדָמוֹהי מַסַּב בַּאפֵּא וְדָאֵן לְכֻל נָשׁ אַיך עֲבָדַוהי בִּדְחֶלְתָּא אֶתְדַּבַּרוּ בְּזַבְנָא הָנָא דְּתוּתָּבוּתְכוּן ׃

E ſe voi inuocate per Padre colui che ſenza hauer riguardo à l'apparenza de le perſone giudica ſecondo l'opera di ciaſcuno, attendete à conuerſare in timore tutto il tempo de la voſtra peregrinatione.

18 כַּד יָדְעִין אַנְתּוּן דְּלָא בְּכַסְפָּא דְּבָלֵא וְלָא בְּדַהְבָא אֶתְפְּרֶקְתּוּן מֶן עֲבָדַיכוּן סְרִיקֵא הָנוּן דְּקַבֶּלְתּוּן מֶן אֲבָהַיכוּן ׃

Sapendo che voi non ſete ſtati riſcattati da la voſtra vana conuerſatione, inſegnataui da i voſtri padri, con coſe corruttibili, come oro, ò argento.

19 אֶלָּא בַּדְמָא יַקִּירָא דְּאֶמְרָא דְּמוּמָא וְטוּלְשָׁא לַית בֵּהּ דְּאִיתַוהי מְשִׁיחָא ׃

Ma col pretioſo ſangue di Chriſto, come d'agnello immaculato & incontaminato.

20 הָו דַּמְקַדַּם הֲוָא פְּרִישׁ לֵהּ לְהָדָא מֶן קְדָם תַּרְמִיתֵהּ דְּעָלְמָא וְאֶתְגְּלִי בְּחַרְתְהוּן דְּזַבְנֵא מֶטוּלָתְכוּן ׃

Ordinato gia innanzi à la fondation del mondo, e manifeſtato ne gli vltimi tempi per amor di voi.

21 אַילֵין דְּבְאִידֵהּ הַימֶנְתּוּן בַּאלָהָא הָו דַּאקִימֵהּ מֶן בֵּית מִיתֵא דִּיהַב לֵהּ שׁוּבְחָא דְּהַימָנוּתְכוּן וס וְסַבְרְכוּן יֶהְוֵא עַל אֱלָהָא ׃

Iquali per lui credete in Dio che l'ha riſuſcitato da morte, & hagli dato gloria, accioche la voſtra fede e ſperanza fuſſe in Dio.

22 כַּד יֶהְוְיָן קַדִּישָׁן נַפְשָׁתְכוּן בְּמַשְׁתַּמְעָנוּתֵהּ דְּשָׁרָרָא וְיֶהְוְיָן מְלַיָן חוּבָּא דְּלָא מַסַּב בַּאפֵּא דְּמֶן לֶבָּא דְּכֵיָא וְגַמִּירָא תֶּהְווּן מַחְבִּין חַד לְחַד ׃

Hor voi purificando l'anime voſtre ne l'obbedientia de la verità, per lo Spirito, in vn amor fraterno non ſimulato, amateui l'vn l'altro intenſamente di puro cuore.

א

17 וְאִם־תִּקְרָאוּהוּ אָב אֲשֶׁר בְּלִי מַשֹּׂא פָנִים שׁוֹפֵט אֶת־כָּל־אִישׁ כְּמַעֲשָׂיו בְּיִרְאָה הִתְהַלְּכוּ אֶת־יְמֵי־חַיֵּיכֶם ׃

Y, ſi inuocays por Padre à aquel que ſin accepcion de perſonas juzga ſegun la obra de cada vno: conuerſad en temor todo el tiempo de vueſtra habitacion:

18 וִידַעְתֶּם כִּי־לֹא בְּשַׁחִיתַת כֶּסֶף וְזָהָב נִפְדִּיתֶם מֵהֶבֶל הֲלִיכַת מְסֹרֶת אֲבוֹתֵיכֶם ׃

Sabiendo, que aueys ſido reſcatados de vueſtra vana conuerſacion, la qual recebiſtes de vueſtros padres, no con coſas corruptibles, como oro, o plata.

19 כִּי־אִם בִּיקַר דַּם שֶׂה תָמִים וּבְלִי מוּם הַמָּשִׁיחַ ׃

Mas con la ſangre precioſa del Chriſto, como de vn Cordero ſin mancha y ſin contaminacion:

20 הַנּוֹדָע מִקֶּדֶם מִבְּרִיאַת הָעוֹלָם וְנִגְלָה בְּעִתּוֹת הָאַחֲרוֹנוֹת בַּעֲבוּרֵיכֶם ׃

Ya ordenado deantes de la fundacion del mundo, pero manifeſtado en los poſtrimeros tiempos por amor de voſotros.

21 אֲשֶׁר בְּיָדוֹ מַאֲמִינִים בֵּאלֹהִים הַמֵּקִים מִמֵּתִים וַאֲשֶׁר נָתַן לוֹ הַכָּבוֹד אֲשֶׁר תְּהִי־אֱמוּנַתְכֶם וְשִׁבְרְכֶם בֵּאלֹהִים ׃

Que por el creeys à Dios, el qual lo reſuſcitó de los muertos, y le ha dado gloria, para que vueſtra fe, y eſperança ſea en Dios.

22 קַדְּשׁוּ אֶת־נַפְשׁוֹתֵיכֶם בְּיִקְהַת אֱמֶת בָּרוּחַ בְּאַחֲוָה בִּלְתִּי חֲנֻפָּה מִלֵּב טָהוֹר אֶהֱבוּ אִישׁ אֶת־רֵעֵהוּ בִּמְאֹד ׃

Auiendo purificado vueſtras animas en la obediencia de la verdad, por el Eſpiritu, en charidad hermanable, ſin fingimiento amaos vnos á otros entramnablemente de coraçon puro.

α'.

17. Καὶ εἰ πατέρα ἐπικαλεῖσθε τὸν ἀπροσωπολήπτως κρίνοντα κατὰ τὸ ἑκάστου ἔργον, ἐν φόβῳ τὸν τῆς παροικίας ὑμῶν χρόνον ἀναστράφητε.

Et ſi vous inuoquez pour Pere celui qui ſans auoir eſgard à l'apparence des perſonnes iuge ſelon l'œuure d'vn chacun, conuerſez en crainte durant le temps de voſtre ſeiour temporel:

18. Εἰδότες ὅτι οὐ φθαρτοῖς ἀργυρίῳ ἢ χρυσίῳ ἐλυτρώθητε ἐκ τῆς ματαίας ὑμῶν ἀναστροφῆς πατροπαραδότου.

Sachans que vous auez eſté rachetés de voſtre vaine conuerſation, qui vous auoit eſté enſeignee par vos peres: nō point par choſes corruptibles, comme par argent, ou par or:

19. Ἀλλὰ τιμίῳ αἵματι ὡς ἀμνοῦ ἀμώμου καὶ ἀσπίλου, Χριστοῦ.

Mais par le precieux ſang de Chriſt, comme de l'agneau ſans macule & ſans tache:

20. Προεγνωσμένου μὲν πρὸ καταβολῆς κόσμου, φανερωθέντος δὲ ἐπ' ἐσχάτων τῶν χρόνων δι' ὑμᾶς.

Deſia ordonné deuant la fondation du monde, mais manifeſte és derniers temps pour vous.

21. Τοὺς δι' αὐτοῦ πιστεύοντας εἰς θεὸν τὸν ἐγείραντα αὐτὸν ἐκ νεκρῶν, καὶ δόξαν αὐτῷ δόντα, ὥστε τὴν πίστιν ὑμῶν καὶ ἐλπίδα εἶναι εἰς θεόν.

Qui par lui croyez en Dieu quil'a reſſuſcite des morts, & lui a donné gloire, afin que voſtre foy & eſperance fuſt en Dieu.

22. Τὰς ψυχὰς ὑμῶν ἡγνικότες ἐν τῇ ὑπακοῇ τῆς ἀληθείας διὰ πνεύματος εἰς φιλαδελφίαν ἀνυπόκριτον, ἐκ καθαρᾶς καρδίας ἀλλήλους ἀγαπήσατε ἐκτενῶς.

Ayans donc purifie vos ames en obeiſſance à verite par l'Eſprit, pour vous adonner à charite fraternelle, ſans feintiſe, aimez l'vn l'autre affectueuſement d'vn cœur pur:

CAP. I.

17. Et ſi Patrem invocatis eum, qui ſine acceptione perſonarum iudicat ſecundùm uniuſcuiuſque opus: in timore, incolatus veſtri tempore converſamini.

And if ye call him Father / which without reſpect of perſon iudgeth according to euerie mans worke/ paſſe the time of your dwelling here in feare.

18. Scientes quòd non corruptibilibus auro vel argento redempti eſtis de vana veſtra converſatione paternæ traditionis.

Knowing that ye were not redemed with corruptible things / as ſiluer and golde / from your vaine conuerſation / receiued by the traditions of the fathers

19. Sed pretioſo ſanguine quaſi agni immaculati Chriſti & incontaminati.

But with the precious bloud of Chriſt / as of a lambe vndefiled / and without ſpot.

20. Præcogniti quidem ante mundi conſtitutionem manifeſtati autem noviſſimis temporibus propter vos

Which was ordeyned before the foundation of the worlde / but was declared in the laſt times for your ſakes.

21. Qui per ipſum fideles eſtis in Deo qui ſuſcitavit à mortuis, & dedit ei gloriã, ut fides veſtra, & ſpes eſſet in Deo.

Which by his meanes do beleeue in God that raiſed him from the dead/and gaue him glorie/that your faith and hope might be in God.

22. Animas veſtras caſtificantes in obedientia charitatis amore ſimplici, ex corde invicem diligite attẽtiùs.

Seeing your ſoules are purified in obeying the trueth through the ſpirite/to loue brotherly with a pure heart feruently.

Das I. Capitel.

17. Vnd ſintemal jr den zum Vater anruffet / der ohn anſehen der Perſon richtet/ nach eines jeglichen werck / ſo fůhret ewren wandel / ſo lange jhr hie wallet/ mit förchten.

Oc efftherdi at i kalde paa den Fader / ſom dømer vden perſoners anſeelſe / huer effter ſin gerning / Da bruger eders omgengelſe met fryct/ ſaa lenge ſom i her vandre.

18. Vnd wiſſet/ daß jr nicht mit vergenglichem Silber oder Gold erlöſet ſeyt / von ewerm eiteln wandel / noch Väterlicher weiſe.

Oc vider / at i ere icke forløſde met forgengelige Sølff eller Guld / fra eders forfengelige omgengelſe/ effter Faderlig ſtick.

19. Sondern mit dem theuren Blut Chriſti/ als eines vnſchuldigen vnnd vnbefleckten Lammes.

Men met Chriſti dyrebar Blod/ ſom met it wſkyldigt oc wbeſmittet Lamſſ.

20. Der zwar zuvor verſehen iſt/ ehe der Welt grund gelegt ward/ aber offenbaret zu den letzten zeiten/ vmb ewret willen.

Som tilforn vaar vorſicket/ for Verdens grunduol bleff lagd / Men obenbaret i de ſiſte tider/ for eders ſkyld.

21. Die jr durch jn glaubet an Gott/ der jn aufferwecket hat / von den Todten/ vnd jhm die Herrligkeit gegeben/ auff daß jhr Glauben vnd Hoffnung zu Gott haben möchtet.

I ſom formedelſt hannem tro paa Gud / huilcken hannem opuecte fra de Døde/oc gaff hannem Herlighed/ paa det i ſkulde haffue Tro oc Haab til Gud.

22. Vnd machet keuſch ewre Seelen im gehorſam der Warheit / durch den Geiſt/ zu vngefärbter Brůderliebe/ vnd habt euch vntereinander brůnſtig lieb/ auß reinem hertzen.

Oc gører eders Siele kyſke i ſandheds lydighed/ formedelſt Aanden/til wfarffuet Broderlig kørlighed / oc elſker huer andre met brendendis kærlighed / aff i rent hierte.

Kapitola I.

17. A ponĕwádž Otcem nazýwate/ toho kterýž bez přigijmánij oſob ſaudij wedlĕ ſkutkuow gednohokaždĕ ho: mĕgtež tehdy obcowánij waſſe w bázni/ za čaſu žiwota nynĕgſſýho.

A ieſli wy Oycem náz ywacie tego kthory przez bráku oſob ſadzi wedle vczynku kázdego/ patrzcie ábyście w boiázni chodzac dokonali czáſu mieſzkánia waſzego docześnego.

18. Wiedauce/ že negſte wykaupeni poruſſytedlnými wĕcmi/ Zlatem/ ani Střijbrem/ z marnĕho waſſeho obcowánij Otcowſkého vſtanowenij.

Wiedzac iz nie ſkázonymi rzeczámi/ śrebrem ábo złotem teſteſcie wybáwieni od proznego obcowánia wáſzego/ ktoreście podáne wzieli od oycow.

19. Ale drahau Krwj/ yako Beránka newinnĕho a nepoſſkwrnĕneho Gežijſſe Kryſtá.

Ale droga krwia táko báránká niepomázanego y niepokalánego/ to ieſt Kryſtuſá.

20. Předzwĕdĕneho zagiſtĕ před vſtanowenijm Swĕta/ zgewenĕho pak w čaſých poſlednijch pro wás.

Ktory był przeyźran przed záłozeniem świátá/ y był obiáwion czáſow oſtátecznych dla was.

21. Kteřijžto ſkrze nĕho wĕřijte w Boha kterýž geg wzkřiſyl z mrtwých/a dal gemu Slávu/ aby Wijra waſſe a nadĕge byla w PANV Bohu.

Ktorzy przezeń wierzycie Bogu/ ktory go wzbudził zmartwych/ y dał mu chwałe/ áby wiárá y nádzieia wáſzá w Bogu byłá.

22. Duſſe waſſe očiſſtiugte w poſluſſenſtwij Láſky/ a w bratrſkĕm milowánij/ z vpřijmĕho ſrdce weſpolek ſemilugjce ſnažnĕ.

Oczyściwſzy duſze wáſze/ poſłuſznymi bedac prawdzie przez duchá/ z miłoſcia brátherſka nie obłudna/ z ſzczyrego sercá iedni drugie miłuycie vprzeymie.

א

23 אַיךְ אֱנָשָׁא דְּמֶן דְּרִישׁ
אֶתִילִדְתּוּן לָא מֶן זַרְעָא
דְּבָלֵא אֶלָּא מֶן אֱנָא דְּלָא
בָּלֵא בְּמֶלְתָא חַיְתָא
דַּאלָהָא דְּקַיָּמָא לְעָלַם ׃

Come quelli che ſete rigenerati non di ſeme corruttibile, ma incorruttibile, per la parola di Dio che viue e dura in eterno.

24 מֶטוּל דְּכֻל בְּסַר ע
עֶמִירָא וְכֻלָּהּ יַאִיוּתֵהּ אַיךְ
עוּפְיָא דְּחַקְלָא יַבֵּשׁ ע
עֶמִירָא וְחַמָא עוּפְיָא ׃

Percioche ogni carne è come vn'herba, & ogni gloria d'huomo è come il fior de l'herba: l'herba s'è ſecca, e il fiore è caduto.

25 וּמֶלְתֵהּ דַּאלָהָן קַיָּמָא
לְעָלְמִין וְהָדָא הִי מֶלְתָא
הִי דְּאֶסְתַּבְּרַתּוּן ׃

Ma la parola del Signore dura in eterno. E queſta parola è quella che v'è ſtata euangelizata.

ב

1 אַנִּיחוּ הָכִיל מֶנְכוּן
כֻּלָּהּ בִּישׁוּתָא וְכֻלֵּהּ נֶכְלָא
וּמַסָּא בְּאַפֵּא וְחֶסְמָא
וּמֵאכַל קַרְצָא ׃

Ponendo dunque giu ogni malitia & ogni inganno, e le ſimulationi, e l'inuidie, e tutte le detrattioni.

2 וַהְווּ אַיךְ יַלּוּדָא שַׁבְרֵא
וְאֶתְרַגְּרְגוּ לָהּ לְמֶלְתָא
אַיךְ דְּלַחֲלְבָא נַקְדָא
וְרוּחָנָא דְּבָהּ תֶּתְרַבּוּן
לְחַיָּא ׃

Come fanciulli pur hora nati, appetite il latte che è ſecondo la ragione, e ſenza inganno: accioche per eſſo voi creſciate.

3 אֶן טְעֶמְתּוּן וַחֲזַיְתּוּן
דְּטָב הוּ מָרְיָא ׃

Conciosia che hauete guſtato che il Signore è benigno.

4 הָו דְּלֵהּ מֶתְקַרְבִין אַנ
אַנְתּוּן דְּאִיתַוְהי כֵּאפָּא
חַיָּא דַּאסְלְיוּהִי בְּנַי אֱנָשָׁא
וְגַבְיָא וּמְיַקַּר לְוָת אֱלָהָא ׃

Alquale accoſtandoui, che è la pietra viua, riprouata ben da gli huomini, ma eletta e pretioſa appreſſo Iddio.

א

23 שׁוּב נוֹלָדִים לֹא מִזֶּרַע
הַשְּׁחִיתָה כִּי־אִם אֲשֶׁר בְּלִי שַׁחַת
בִּדְבַר אֵל חַי וְקָם לְעוֹלָם ׃

Siendo renacidos, no de ſimiente corruptible, ſino de incorruptible, por la palabra del Dios biuiente, y que permanece para ſiempre.

24 כִּי־כָל־הַבָּשָׂר חָצִיר וְכָל־
כְּבוֹד הָאָדָם צִיץ הֶחָצִיר יָבֵשׁ
חָצִיר נָבֵל צִיצוֹ ׃

Porque toda carne es como la yerua, y toda la gloria del hombre, como la flor de la yerua: la yerua ſe ſecó, y la flor ſe cayó.

25 כִּי־דְבַר יְהוָה יָקוּם לְעוֹלָם
זֶה הוּא הַדָּבָר אֲשֶׁר בִּשַּׂרְנוּ
אֶתְכֶם ׃

Mas la palabra del Sennor permanece perpetuamente: y eſta es la palabra que por el Euangelio os ha ſido annunciada.

ב

1 לָכֵן שִׂימוּ מֵעֲלֵיכֶם אֶת־כָּל
רָעָה וְכָל מִרְמָה וַחֲנֻפוֹת וְשִׂנְאוֹת
וְכָל־מְלוֹשְׁנוֹת ׃

Auiendo pues dexado toda malicia y todo enganno, y fingimientos, y embidias, y todas murmuraciones:

2 כַּעוֹלָלִים יוֹנְקִים בְּשִׂכְלְכֶם
חָלָב בְּלִי מִרְמָה הִתְאַוּוּ אֲשֶׁר בּוֹ
תִּפְרוּ וְתִרְבּוּ ׃

Deſſead, como ninnos rezien nacidos, la leche racional, y que es ſin enganno: para que por ella crezcays en ſalud.

3 אִם תִּטְעֲמוּ וְתִרְאוּ כִּי־טוֹב
יְהוָה ׃

Si empero aueys guſtado que el Sennor es benigno.

4 אֲשֶׁר אֵלָיו תִּקְרְבוּ כִּי־הוּא
אֶבֶן־הַחַיָּה הַנִּמְאָסָה מֵאֲנָשִׁים
וְלִפְנֵי אֱלֹהִים בְּחִירָה וִיקָרָה ׃

Alqual allegando os, que es la Piedra biua, reprouada cierto de los hombres, empero elegida y precioſa acerca de Dios.

α΄.

23. Ἀναγεγεννημένοι οὐκ ἐκ σπορᾶς φθαρτῆς, ἀλλὰ ἀφθάρτου διὰ λόγου ζῶντος θεοῦ καὶ μένοντος εἰς τὸν αἰῶνα.

Eſtans regenerés, non point par ſemence corruptible, mais incorruptible, aſſauoir la parole de Dieu viuante & demeurante à touſiours.

24. Διότι πᾶσα σὰρξ ὡς χόρτος, καὶ πᾶσα δόξα ἀνθρώπου ὡς ἄνθος χόρτου. ἐξηράνθη ὁ χόρτος, καὶ τὸ ἄνθος αὐτοῦ ἐξέπεσε.

Pource que toute chair eſt comme l'herbe, & toute la gloire de l'homme comme la fleur de l'herbe, l'herbe, eſt ſechee, & ſa fleur eſt cheute:

25. Τὸ δὲ ῥῆμα κυρίου μένει εἰς τὸν αἰῶνα. τοῦτο δέ ἐστι τὸ ῥῆμα τὸ εὐαγγελισθὲν εἰς ὑμᾶς.

Mais la Parole du Seigneur demeure eternellement: & ceſte eſt la Parole qui vous a eſté euangelizee.

ΚΕΦΑΛ. Β΄.

Ἀποθέμενοι οὖν πᾶσαν κακίαν, καὶ πάντα δόλον, καὶ ὑποκρίσεις, καὶ φθόνους, καὶ πάσας καταλαλιάς.

Ayans donc deſpouillé toute malice & toute fraude, & feintiſes & enuies, & toutes detractions.

2. Ὡς ἀρτιγέννητα βρέφη, τὸ λογικὸν, ἄδολον γάλα ἐπιποθήσατε, ἵνα ἐν αὐτῷ αὐξηθῆτε.

Deſirez affectueuſement comme enfans n'agueres nes, le laict d'intelligence, & qui eſt ſans fraude, afin que vous croiſſiez par icelui.

3. Εἴπερ ἐγεύσασθε ὅτι χρηστὸς ὁ κύριος.

Voire pourueu que vous ayez gouſté que le Seigneur eſt benin,

4. Πρὸς ὃν προσερχόμενοι, λίθον ζῶντα, ὑπὸ ἀνθρώπων μὲν ἀποδεδοκιμασμένον, παρὰ δὲ θεῷ ἐκλεκτὸν, ἔντιμον.

Duquel vous approchans, voire de lui qui eſt la pierre viue, qui a eſté reiettee des hommes, mais qui eſt eſleue & precieuſe enuers Dieu:

CAP. I.

23. Renati non ex ſemine corruptibili, ſed incorruptibili per verbum Dei vivi & permanentis in æternum.

Being borne anew / not of mortall ſeede, but of immortall / by the word of God, who liueth and endureth for euer.

24. Quia omnis caro ut fœnum: & omnis gloria eius tanquam flos fœni, exaruit fœnum, & flos eius decidit.

For all fleſh is as graſſe, and all the glory of man is as the flower of graſſe. The graſſe withereth / and the flower falleth away.

25. Verbum autem Domini manet in æternum, hoc eſt autem verbum quod evangelizatum eſt in vobis.

But the worde of the Lorde endureth for euer: & this is the worde which is preached among you.

CAP. II.

DEponentes igitur omnem malitiam, & omnem dolum, & ſimulationes, & invidias, & omnes detractiones.

Wherefore / laying aſide all maliciouſnes & all guile / & diſſimulation/ and enuie, and all euill ſpeaking.

2. Sicut modò geniti infantes, & rationabiles, & ſine dolo lac concupiſcite: ut in eo creſcatis in ſalutem.

As newe borne babes deſire the ſyncere milke of the worde / that ye may growe thereby.

3. Si tamen guſtaſtis quoniam dulcis eſt Dominus.

If ſo be that ye haue taſted how bountifull the Lord is.

4. Ad quem accedentes, lapidem vivum, ab hominibus quidem reprobatum, à Deo autem electum & honorificatum.

To whom ye come as vnto a liuing ſtone diſalowed of men / but choſen of God and precious.

Das I. Capitel.

23. Als die da widerumb geborn ſind / Nicht auß vergänglichen / ſondern auß vnvergänglichen Samen/ nemlich / auß dem lebendigen Wort Gottes/ das ewiglich bleibet.

Som de der ere igen fødde, icke aff forgengelig/ men aff vforgengelig Sæd/ ſom er aff Guds leffuende ord/ ſom bliffuer euindelige.

24. Denn alles Fleiſch iſt wie Graß/ vnd alle herꝛligkeit der Menſchen/ wie deß Graſes Blumen/ das Graß iſt verdorret/ vnd die Blume abgefallen.

Thi alt Kød er lige ſom Græſſ/ oc al Menniſkens Herlighed/ lige ſom Græſſens blomſter/ Græſſet viſnede/ oc blomſteret falt aff.

25. Aber deß HERREN Wort bleibet in ewigkeit / das iſt aber das wort / welches vnter euch verkündigt iſt.

Men HERRENS Ord bliffuer euindelige/ oc det er det Ord/ ſom er forkyndet iblant eder.

Das II. Capitel.

SO leget nun ab alle boßheit vnd allen betrug / vnd heucheley vnd neid vnd alles affterreden.

SAa afflegger nu al ondſkaff oc al beſuigelſe/ oc hykleri oc auind/ oc al bagtalelſe.

2. Vnd ſeyt begierig nach der vernünfftigen lauttern Milch / als die jetzt gebornen Kindlein/ auff daß jhr durch dieſelbigen zunemet.

Oc verer gerige effter den fornumſtige rene Milck/ ſom nyfødde Børn/ At i kunde voxe i hende.

3. So jhr anders geſchmeckt habt/ daß der HERR freundlich iſt.

Der ſom i ellers ſmagede/ at HERREN er venlig.

4. Zu welchem jr kommen ſeyt/ als zu dem lebendigen Stein/ der von den Menſchen verworffen/ aber bey Gott iſt er außerwehlt vnd köſtlich.

Til huilcken i ere komne / ſom til den leffuende Sten/ der er bortkaſt aff Menniſken/ men hand er vduald oc kaaſtelig hoſſ Gud.

Kapitola I.

23. Gſauce podruhé zrozeni/ ne z ſemene poruſſytedlného/ ale z neporuſſytedlného/ ſkrze Slowo Boha žiwého a zuoſtáwagijcýho na wěky;

Bedac odrodzeni nie z plemienia śmiertelnego/ ale z nieśmiertelnego przez ſłowo Boga żywego y trwaiacego ná wieki.

24. Neb každé tělo geſt yako tráwa/ a wſſeckna ſláwa geho yako kwět tráwy: Vwadla tráwa/ a kwět gegij ſprchl:

Abowiem wßelkie ciáło ieſt iáko trawá/ y wßelka chwalá człowiecza iáko kwiát z ziela/ vſchłá tráwá/ á kwiát iey vpadł.

25. Slowo pak Božij zůſtáwá na wěký. A tok geſt to Slowo/ kteréž geſt wám kázáno:

Ale ſłowo Boże trwa ná wieki/ á toć ieſt ſłowo ktore ieſt wam przepowiedáne.

Kapitola II.

PRotož zſložijce wſſelikau zloſt/ a každau leſt/ a oſſemetnoſti/ záwiſti a wſſeckna vtrhánij.

A Przetho złożywßy wßelką złość/ y wßelką zdrádę/ y obłudności/ y zazdrości/ y wßelákie obmowiſká.

2. Yakožto znowa zrozená mláďátka/ rozumného a bezelſtimléka žádayte/ abyſſte gim roſtli k Spaſenij.

Jáko dopierko národzone dźiećißczyrego mleká ſłowá żadaćie/ ábyśćie przez nie vroſłe.

3. Geſtliže wſſak okuſyli gſte kterak ſladký geſt PAN.

Jeſliśćie ſkoßthowáli iż Pan ieſt dobrotliwy.

4. K kterémužto přiſtaupijce Kamenu žiwému/ od lidij zagiſté zawrženému/ ale od Boha wywolenému/ a vctěnému:

Do ktorego przyſtepuiac/ ktory ieſt kámieniem żywym/ odrzuconym od ludźi/ ále v Bogá wybránym y koßtownym.

ב

5 וְאַף אַנְתּוּן אַיְךְ כֵּאפֵא חַיָּתֵא אֶתְבְּנוֹ וֶהְווֹ הַיְכְלָא רוּחָנָא וְכָהֲנֵא קַדִּישֵׁא לְמַסָּקוּ דִּבְחָתָא דְּמִתְקַבְּלִין קֳדָם אֱלָהָא בְּיַד יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא׃

Voi ancora come viue pietre ſete edificati vna caſa ſpirituale , vn Sacerdotio ſanto per offerir ſacrifitij ſpirituali, accetti à Dio per IESV Chriſto.

6 אֲמִיר הוּ גֵּיר בִּכְתָבָא דְּהָא סָאֶם אֶנָא בְּצֶהְיוֹן כֵּאפָא בְּחִירְתָא וְיַקִּירְתָא בְּרִישׁ זָוִיתָא וּמַן דַּמְהַיְמֶן בַּהּ לָא נֶבְהַת׃

Per laqual coſa, ancor ne la Scrittura ſi contiene, Ecco, io pongo in Sion la pietra del ſommo angolo, eletta e pretioſa : e chi crederà in eſſa, non n'harà vergogna.

7 לְכוֹן הָכִיל אֶתְיְהֵב הָנָא אִיקָרָא לְאַיְלֵין דַּמְהַיְמְנִין לְהָנוּן דֵּין דְּלָא מֶתְטַפְּיִסִין כֵּאפָא הָו דְּתוּקְלְתָא וְאַבְנָא ד דְּכֶשְׁלָא׃

A voi dunque che credete ella è honore : ma a i rebelli, è la pietra che gli edificatori hanno riprouata, queſta è ſtata poſta per capo d'angolo.

8 וּמֶתְתַּקְלִין בַּהּ בְּדַלָא מֶתְטַפְּיִסִין לְמֶלְּתָא ד דַּלְהָדָא סִימִין׃

E ſaſſo d'vrtamento, e pietra d'inciampamento à coloro iquali vrtano ne la parola, e ſon rebelli a che ſono ancora ſtati ordinati.

9 אַנְתּוּן דֵּין שַׁרְבְּתָא אַנְתּוּן גְּבִיתָא דִּמְכַהְנָא לְמַלְכוּתָא עַמָּא קַדִּישָׁא כֶּנְשָׁא פְּרִיקָא דְּתֶסַבְּרוּן תֶּשְׁבּוּחְתֵהּ דְּהַו דַּקְרָכוּן מֶן חֶשׁוּכָא לְנוּהְרֵהּ מְיַתְּרָא׃

Ma voi ſete la generatione eletta, il Sacerdotio regale, la gente ſanta, il popolo acquiſtato: accioche annuntiate le virtù di colui, che da le tenebre v'ha chiamati a la ſua marauiglioſa luce.

ב

5 וְאַתֶּם כַּאֲבָנִים חַיּוֹת תִּבָּנוּ לְבֵית רוּחַ לִכְהֻנַּת הַקֹּדֶשׁ לִזְבּוֹחַ זִבְחֵי רוּחַ הַנִּרְצִים לֵאלֹהִים בְּיֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ׃

Voſotros tambien como piedras biuas , edificados vna caſa eſpiritual , y vn ſacerdocio ſancto, para ofrecer ſacrificios eſpirituales, agradables à Dios por Ieſus el Chriſto.

6 עַל־כֵּן נֶאֱמַר בַּכְּתָב הִנְנִי יִסַּד בְּצִיּוֹן אֶבֶן אֶבֶן בֹּחַן פִּנַּת יִקְרַת מוּסַד מוּסָּד הַמַּאֲמִין בּוֹ לֹא יָחִישׁ׃

Por loqual tambien contiene la Eſcritura : Heaqui, pongo en Sion la principal Piedra , del eſquina, eſcogida, precioſa : Y elque creyere en ella no ſera confundido.

7 וְלָכֶם הַכָּבוֹד הַמַּאֲמִינִים אַתֶּם וְלַאֲשֶׁר אֵינָם מַאֲמִינִים אֶבֶן מָאֲסוּ הַבּוֹנִים הִיא הָיְתָה לְרֹאשׁ פִּנָּה׃

Ella es pues honor à voſotros que creeys : mas para los que no creen, la piedra que los edificadores reprouaron, eſta fue hecha la cabeça del eſquina.

8 וּלְאֶבֶן נֶגֶף וּלְצוּר מִכְשׁוֹל אֲשֶׁר נִגְפִים בַּדָּבָר וְלֹא מַאֲמִינִים בַּאֲשֶׁר הוּסָדוּ׃

Y piedra de eſtropieço, y piedra de eſcandalo a aquellos que eſtropieçan en la palabra, y no creen en aquello para lo qual fueron ordenados.

9 וְאַתֶּם בְּחִירֵי בָנִים כְּהֻנַּת מֶלֶךְ גּוֹי קָדוֹשׁ עַם־לִסְגֻלָּה אֲשֶׁר תְּבַשְּׂרוּ אֶת־גְּבוּרוֹת יְהֹוָה אֲשֶׁר קְרָאֲכֶם מֵחֹשֶׁךְ לְאוֹרוֹ שֶׁהוּא פֶּלֶא׃

Mas voſotros ſoys el linage elegido , el real Sacerdocio, gente ſancta , pueblo ganado , para que anuncieys las virtudes de aquel que os ha llamado de las tinieblas à ſu Luz admirable.

ϐ.

5. Καὶ αὐτοὶ ὡς λίθοι ζῶντες οἰκοδομεῖσθε οἶκος πνευματικὸς, ἱεράτευμα ἅγιον, ἀνενέγκαι θυσίας πνευματικὰς, εὐπροσδέκτους τῷ θεῷ διὰ ἰησοῦ χριστοῦ.

Vous auſſi comme pierres viues, eſtes edifiés pour eſtre vne maiſon ſpirituelle, & vne ſaincte Sacrificature, pour offrir ſacrifices ſpirituels, agreables à Dieu par Ieſus Chriſt.

6. Διὸ καὶ περιέχει ἐν τῇ γραφῇ, ἰδοὺ τίθημι ἐν σιὼν λίθον ἀκρογωνιαῖον, ἐκλεκτὸν, ἔντιμον· καὶ ὁ πιστεύων ἐπ' αὐτῷ οὐ μὴ καταισχυνθῇ.

A raiſon de quoi auſſi il eſt contenu en l'Eſcriture, Voici, ie mets en Siō la maiſtreſſe pierre du coin , eſleuë & precieuſe: & qui croira en elle, ne ſera point confus.

7. Ὑμῖν οὖν ἡ τιμὴ τοῖς πιστεύουσιν· ἀπειθοῦσι δὲ, λίθον ὃν ἀπεδοκίμασαν οἱ οἰκοδομοῦντες, οὗτος ἐγενήθη εἰς κεφαλὴν γωνίας.

Elle eſt donc honneur à vous qui croyez : mais quant aux rebelles , La pierre que les edifians ont reiettee, a eſté faite la maiſtreſſe pierre du coin.

8. Καὶ λίθος, προσκόμματος, καὶ πέτρα σκανδάλου· οἱ προσκόπτουσι τῷ λόγῳ, ἀπειθοῦντες, εἰς ὃ καὶ ἐτέθησαν.

Et pierre d'achoppement, & pierre de trebuſchement : leſquels s'aheurtent contre la parole, & ſont rebelles: à quoi auſſi ils ont eſté ordonnés.

9. Ὑμεῖς δὲ γένος ἐκλεκτὸν, βασίλειον ἱεράτευμα, ἔθνος ἅγιον, λαὸς εἰς περιποίησιν, ὅπως τὰς ἀρετὰς ἐξαγγείλητε τοῦ ἐκ σκότους ὑμᾶς καλέσαντος εἰς τὸ θαυμαστὸν αὐτοῦ φῶς.

Mais vous eſtes la generation eſleuë, la Sacrificature royale, la natiō ſaincte, le peuple acquis, afin que vous annonciez les vertus de celui qui vous a appelés des tenebres à ſa merueilleuſe lumiere.

CAP. II.

Das II. Capitel.

5. Et ipſi tanquam lapides vivi ſuperædificamini, domos ſpirituales ſacerdotium ſanctum, offerre ſpirituales hoſtias, acceptabiles Deo per Ieſum Chriſtum.

5. Vnnd auch jr / als die lebendige Steine / bawet euch zum geiſtlichen Hauſe / vnd zum Heiligen Prieſterthumb / zu opffern geiſtliche Opffer / die Gott angenem ſind / durch Jeſum Chriſtum.

5. Y wy také yako Kamenij Žiwé / wzdělawayte ſe Domy Duchownij / a Kněžſtwo Swaté / obětugijce Duchownij oběti / wzáctné Bohu / ſkrze Gezijſſe Kryſta.

And ye as liuely ſtones / be made a ſpirituall houſe / and holy Prieſthood to offer vp ſpirituall ſacrifices acceptable to God by Jeſus Chriſt.

Oc bygge i ocſaa eder / ſom de leffuende Stene til it aandelige Huſſ / oc til it helligt Preſtedom / til at offre aandelige Offer / ſom ere Gud tacknemelige / formedelſt Jheſum Chriſtum.

Abyście y wy iáko żywe kámienie byli zbudowáni dom duchowny / kápláńſtwo świethe ku ſprawowániu duchownych ofiar wdzięcznych Bogu przez Jezuſá Kryſtuſá.

6. Propter quod continet ſcriptura, Ecce pono in Sion lapidem ſummum angularem, electum, pretioſum, & qui crediderit in eum, non confundetur.

6. Darumb ſtehet in der Schrifft: Sihe da / ich lege einen außerwehleten köſtlichen Eckſtein in Zion / vnnd wer an jhn glaubet / der ſoll nicht zu ſchanden werden.

6 Protož prawij pijſmo / Hle zakládam na Syonu Kámen ſwrchnij vhelnij zkuſſený / wýborný / a drahý: kdož vwěřij weň / ne bude zahanben.

Wherefore it is conteyned in the Scripture / Behold / I put in Sion a chiefe corner ſtone / elect and precious: and he that beleeueth therein / ſhall not be aſhamed.

Der faare ſtaar der i Scrifften / See der / ieg legger en vduald kaaſtelig hiørne Sten i Zion / Oc huo ſom tro paa hannem / hand ſkal icke beſkemmis.

Przeto też zámyka ſie piſmie / Oto kłáde w Syonie kámień ktory ma byc położon w naprzednieyßym wegle / wybrány y koßtowny / ktoremu kto vwierzy nie będzie záwſtydzon.

7. Vobis igitur honor credentibus, non credentibus autem, lapis quem reprobaverunt ædificantes, hic factus eſt in caput anguli.

7. Euch nun / die jr glaubet / iſt er köſtlich / Den Vnglaubigen aber / iſt der Stein / den die Bawleut verworffen haben vnnd zum Eckſtein worden iſt.

7. Protož wám kteřij wěřijte / čeſt bude / ale těm kdož newěřij / Kámen kterýž gſau zawrhli dělnijcy / ten včiněn geſt w hlawu vhelnij.

Vnto you therefore which beleeue it is precious: but vnto them which be diſobediẽt / the ſtone which the buylders diſalowed the ſame is made the heade of the corner.

Eder ſom nu tro / er hand kaaſtelig / men de vantro / er den Sten / ſom Bygningsmendene kaſte bort / oc er bleffuen til en hiørne Sten.

Wam tedy ieſt poczćiwośćia ktorzy wierzycie / á nie poſłußnym kámień ktory odrzucili budujacy / then zſtał ſie przednieyßym v weglu.

8. Et lapis offenſionis, & petra ſcandali, his qui offendunt verbo, nec credunt in quo & poſiti ſunt.

8. Ein Stein deß anſtoſſens / vnnd ein Felß deß ergerniß / die ſich ſtoſſen an dem Wort / vnnd glauben nicht daran / darauff ſie geſetzt ſindt.

8. A Kámen aurazu / a ſkála pohorſſenij / totižtěm kteřijž ſe vrážegij ſlowem a newěřij / a gſauce w něm poſtaweni.

And a ſtone to ſtumble at / and a rocke of offence / euen to them which ſtumble at the word being diſobedient / vnto ẏ which thing they were euen ordeyned.

Paaløbelſens Sten oc forargelſens Klippe / de ſig ſtøde paa Ordet / oc tro icke der paa / ſom de ere ſette til.

Y kámieniem obráženia y kámieniem zgorßenia / to ieſt / thym nieposłußnym ktorzy ſie obrażáła ſłowem / ku czemu też ſą poſtanowieni.

9. Vos autem genus electum, regale ſacerdotium, gens ſancta, populus acquiſitionis ut virtutes annuntietis eius qui de tenebris vos vocavit in admirabile lumen ſuum.

9. Ihr aber ſeyt das außerwehlte Geſchlecht / das Königliche Prieſterthumb / das heilige Volck / das Volck deß Eigenthumbs / Daß jr verkündigen ſolt die tugend / deß / der euch beruffen hat von der finſterniß zu ſeinem wunderbarn Liecht.

9. Ale wy gſte rod wywolený / Králowſké Kněžſtwo / Národ Swatý / Lid dobytý / abyſſte oznamowali moc toho / kterýž z temnoſtij wás powolal w předíwné ſwětlo ſwé.

But ye are a choſen generation / a royall Prieſthoode / an holy nation / a peculiar people / that ye ſhoulde ſhewe forth the vertues of him that hath called you out of darknes into his marueylous light.

Men i ere den vdualde Slect / det Kongelige Preſtedom / det hellige Folck / Eyedomens Folck / at i ſkulle forkynde hans Dygd / ſom kallede eder fra mørcket / til ſit vnderlige Liuſſ.

Ale wy ieſteście rodzaiem wybránym Krolewſkiem kápłanſtwem / narodem świetym / ludem ktory ſobie Bog zá własny poczytá / abyście przepowiedáli cnoty thego ktory z ciemnośći was wezwał ku dziwney świátłośći ſwoiey.

ב

10 אִילֵין דְּמֶן קְדַם לָא חֲשִׁיבִין הֲוַיתוּן עַמָּא הָשָׁא דֵּין עַמָּא דַּאלָהָא אַף לָא רַחְמֵא הֲוַו עֲלַיְכוֹן הָשָׁא דֵּין אֶשְׁתַּפַּעוּ עֲלַיְכוֹן רַחְמֵא׃

Iquali gia non erauate popolo, & hora ſete popolo di Dio: iquali gia non haueate conſeguito miſericordia, & hora hauete conſeguito miſericordia.

11 חַבִּיבַי בָּעֵא אֲנָא מֶנְכוֹן אַיְךְ עָרְצֵא וְאַיְךְ תּוֹתָבֵא אֶתְפַּרְקוּ מֶן כֻּלְּהֵין רֶגְיָגָתָה דְּפַגְרָא הָלֵין דְּעָבְדָן קְרָבָא לְוֻקְבַל נַפְשָׁא׃

Cariſſimi, io vi prego come foreſtieri e peregrini, che v'aſteniate da le concupiſcentie carnali, lequali fanno guerra contra l'anima.

12 וְנֶהְווֹן שַׁפִּירִין הוּפָּכַיְכוֹן קְדָם כֻּלְּהוֹן בְּנַי אֲנָשָׁא וְאִילֵין דְּמְמַלְּלִין עֲלַיְכוֹן מֶלֵּא בִּישָׁתָא נֶחְזוֹן עב עֲבָדַיְכוֹן שַׁפִּירֵא וְנֶשַׁבְּחוּן לַאלָהָא בְּיוֹמָא דְּבוּחְרָנָא׃

Tenendo la voſtra conuerſatione honeſta fra i Gentili, accioche in quello che dicono mal di voi come di malfattori, ſtimandoui da le buone opere, glorifichino Iddio nel giorno de la viſitatione.

13 וֶהְוַיתוּן מֶשְׁתַּעְבְּדִין ל לְכֻלְּהוֹן בְּנַי־אֲנָשָׁא מֶטּוּל אֲלָהָא לְמַלְכָּא מֶטּוּל שׁוּלְטָנְהוֹן׃

Pertanto ſiate ſoggetti ad ogni ordinatione humana per amor del Signore: o à Re, come a ſuperiore.

14 וְלַדַּיָּנֵא מֶטּוּל הַמְּנֵה מֶשְׁתַּדְּרִין לְתֶבְעָתָא ד הַמְּסַכְּלָנֵא וּלְתֶשְׁבּוּחְתָא דְּעָבְדַי טָבָתָא׃

O à Preſidenti come à quelli che ſon mandati da lui, a la vendetta de malfattori, & a la laude di quelli che fanno bene.

15 דְּהָכַנָא הוּ צְבְיָנֵה דַּאלָהָא דִּבְעֶבָדַיְכוֹן שַׁפִּירֵא תֶּסְכְּרוּן פּוּמָּא דְּסַכְלֵא הָנוּן דְּלָא יָדְעִין לַאלָהָא׃

Percioche coſi è la volontà di Dio, che facendo bene voi rendiate muta l'ignorantia de gli huomini ſtolti.

ב

10 אֲשֶׁר מִלְּפָנִים לֹא־עָם וְעַתָּה עַם אֱלֹהִים אֲשֶׁר לֹא רֻחָמִים וְעַתָּה רֻחָמִים׃

Voſotros, que en el tiempo paſſado no erades pueblo, mas aora ſoys pueblo de Dios: que en el tiempo paſſado no auiades alcançado miſericordia, mas aora aueys ya alcançado miſericordia.

11 אֲהוּבַי מִתְחַנֵּן אֲנִי לָכֶם כְּמוֹ־גֵרִים וְתוֹשָׁבִים לָסוּר מִתַּאֲוֹת הַבָּשָׂר הַנִּלְחָמוֹת עַל־הַנָּפֶשׁ׃

Amados, yo os ruego, como eſtrangeros y caminantes, os abſtened de los deſſeos carnales, que batallan contra el anima.

12 הֲלִיכַתְכֶם בַּגּוֹיִם תְּהִי־טוֹבָה אֲשֶׁר אִם יַלְשִׁינוּ אֶתְכֶם כְּפוֹעֲלֵי עָוֶל וְיִרְאוּ אֶת־מַעֲשֵׂיכֶם הַטּוֹבִים יְכַבְּדוּ אֶת־אֱלֹהִים בְּיוֹם הַפְּקֻדָּה׃

Y tened vueſtra conuerſacion honeſta entre los Gentiles: para que en lo que ellos murmuran de voſotros como de malhechores glorifiqué à Dios enel dia de la viſitacion, eſtimando os por las buenas obras.

13 לָכֵן הִכָּנְעוּ לִפְנֵי־כָל־בְּרִיאַת הָאָדָם בַּעֲבוּר יְהוָה אִם לַמֶּלֶךְ כְּמוֹ לַשַּׁלִּיט׃

Sed pues ſubjetos à toda ordenacion humana por Dios: aora ſea à Rey, como à ſuperior.

14 אִם לַנָּשִׂיא כְּמוֹ לַאֲשֶׁר נִשְׁלָחִים מִמֶּנּוּ לִנְקָמַת פּוֹעֲלֵי עָוֶל וְלִתְהִלַּת עוֹשֵׂי טוֹב׃

Aora à los Gouernadores, como del embiados, para vengança de los malhechores, y para loor de los que hazen bien.

15 כִּי־זֹאת הִיא רְצוֹן אֱלֹהִים אֲשֶׁר תַּעֲשׂוּ טוֹבָה וְתַחְסְמוּ אֶת־שְׁגִיגַת הָאֲנָשִׁים כְּסִילִים׃

Porque eſtà es la voluntad de Dios, que haziendo bien, hagays callar la ignorancia de los hombres vanos.

β'.

10. Οἵ ποτε οὐ λαὸς, νῦν δὲ λαὸς θεοῦ· οἱ οὐκ ἠλεημένοι, νῦν δὲ ἐλεηθέντες.

Qui iadis n'eſtiez point peuple, mais maintenant eſtes le peuple de Dieu: qui iadis n'auiez point obtenu miſericorde, mais maintenant auez obtenu miſericorde.

11. Ἀγαπητοὶ, παρακαλῶ ὡς παροίκους καὶ παρεπιδήμους, ἀπέχεσθαι τῶν σαρκικῶν ἐπιθυμιῶν, αἵτινες στρατεύονται κατὰ τῆς ψυχῆς.

Bien-aimés, ie vous exhorte, que comme eſtrangers & voyagers vous vous abſteniez des conuoitiſes charnelles qui guerroyent contre l'ame:

12. Τὴν ἀναστροφὴν ὑμῶν ἐν τοῖς ἔθνεσιν ἔχοντες καλὴν, ἵνα ἐν ᾧ καταλαλοῦσιν ὑμῶν ὡς κακοποιῶν, ἐκ τῶν καλῶν ἔργων ἐποπτεύσαντες, δοξάσωσι τὸν θεὸν ἐν ἡμέρᾳ ἐπισκοπῆς.

Ayans voſtre conuerſation honneſte enuers les Gentils, afin qu'en ce qu'ils detractent de vous comme de malfaiteurs ils glorifient Dieu au iour de la viſitation pour vos bonnes œuures qu'ils auront veuës.

13. Ὑποτάγητε οὖν πάσῃ ἀνθρωπίνῃ κτίσει, διὰ τὸν κύριον· εἴτε βασιλεῖ, ὡς ὑπερέχοντι.

Rendez vous donc ſuiets à tout ordre humain pour l'amour de Dieu: ſoit au Roy comme à celui qui eſt par deſſus les autres:

14. Εἴτε ἡγεμόσιν, ὡς δι' αὐτοῦ πεμπομένοις, εἰς ἐκδίκησιν μὲν κακοποιῶν, ἔπαινον δὲ ἀγαθοποιῶν.

Soit aux Gouuerneurs, comme à ceux qui ſont enuoyés de par lui, pour exercer vengeance ſur les mal-faiteurs, & à la louange de ceux qui font bien.

15. Ὅτι οὕτως ἐστὶ τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ, ἀγαθοποιοῦντας φιμοῦν τὴν τῶν ἀφρόνων ἀνθρώπων ἀγνωσίαν.

Car telle eſt la volonté de Dieu, qu'en faiſant bien, vous fermiez la bouche à l'ignorance des hommes fols:

CAP. II.

10. Qui aliquando non populus, nunc autem populus Dei, qui non conſecuti miſericordiam : nunc autem miſericordiam conſecuti.

Which in time paſt were not a people / yet are nowe the people of God : which in time paſt were not vnder mercie, but nowe haue obteyned mercy.

11. Chariſſimi obſecro vos tanquam advenas & peregrinos, abſtinere vos à carnalibus deſideriis quæ militant adverſus animam.

Dearely beloued/ I beſeech you/ as ſtrangers and pilgrims/ abſteyne from fleſhly luſtes / which fight againſt the ſoule.

12. Converſationem veſtram inter Gentes habentes bonam: ut in eo quod detrectant de vobis tanquam de malefactoribus, ex bonis operibus vos conſiderantes, glorificent Deum in die viſitationis.

And haue your conuerſation honeſt among the Gentiles / that they which ſpeake euill of you as of euill doers/ may by your good workes which they ſhall ſee/ glorifie God in the day of the viſitation.

13. Subiecti igitur eſtote omni humanæ creaturæ propter Deum : ſive regi, quaſi præcellenti.

Submit your ſelues vnto all maner ordinance of man for the Lordes ſake/ whether it bee vnto the king/ as vnto the ſuperiour.

14. Sive ducibus, tanquam ab eo miſſis ad vindictam malefactorum, laudem verò bonorum.

Or vnto gouernours/ as vnto them that are ſent of him/ for the puniſhment of euill doers/ and for the prayſe of them that doe well.

15. Quia ſic eſt voluntas Dei, ut benefacientes obmuteſcere faciatis imprudentium hominum ignorantiam.

For ſo is the will of God / that by well doing ye maye put to ſilence the ignorance of the fooliſh men.

Das II. Capitel.

10. Die jhr weiland nicht ein Volck waret/ Nun aber Gottes Volck ſeyt/ vnnd weiland nicht in gnaden waret/ nun aber in gnaden ſeyt.

I ſom i fordom tid icke vaare it Folck/ Oc ere nu Guds Folck/ oc i fordom tid icke vaare i Naade/ men ere nu i Naade.

11. Lieben Brüder / ich ermahne euch / als die Frembdlingen vnd Bilgerin/ enthaltet euch von fleiſchlichen lüſten/ welche wider die ſeelen ſtreiten.

Kære Brødre/ieg formaner eder/ſom Fremmede oc Vdlendinge/at i holde eder fra kødelig begæring/ ſom ſtride mod Sielen.

12. Vnd führet einen guten wandel vnter den Heiden/ auff daß die/ ſo von euch affterreden / als von übelthätern / ewre gute werck ſehen / vnnd Gott preiſen / wenns nun an den tag kommen wirdt.

Oc haffuer en god omgengelſe iblant Hedningene/ paa det / at de ſom tale ilde paa eder / lige ſom om Miſdedere / kunde ſee eders gode Gerninger / oc priſe Gud/ naar det kommer nu til dagen.

13. Seydt vnterthan aller Menſchlicher ordnung / vmb deß HERRN willen/ es ſey dem Könige als dem Oberſten.

Verer al Menniſkelig ſtick vnderdanige/ for HERRENS ſkyld / Vere ſig Kongen ſom den Øffuerſte.

14. Oder den Hauptleuten als den Geſandten von jm/ Zur Rache über die übelthäter/ vnd zu lobe den frommen.

Eller Hoffuitzmend ſom de der vdſendis aff hannem/ til Heffn offuer Miſdedere/ oc de fromme til loff.

15. Denn das iſt der wille Gottes/ daß jr mit wolthun verſtopffet die vnwiſſenheit der thörichten Menſchen.

Thi det er Guds vilie/ at i ſkulle met velgerninger tilſtoppe de daarlige Menniſkis vanuittighed.

Kapitola II.

10. Kteřijž gſte někdj nebyli Lidem Božijm/ale giž gſte Lid Božij: a kteřijž někdy nedoſſedſſe Miloſrdenſtwij/ giž nynij doſſli gſte Miloſrdenſtwij.

Ktorzyſcie niekiedy byli nie ludem/ á teraz teſteſcie ludem Bożym/ ktorzyſcie niekiedy miloſierdzia nie doſtapili/ á teraz żeście miloſierdzie otrzymáli.

11. Naymilegſſý / Proſſým wás / yako přijchozý a pohoſtinných / abyſſte ſe zdržowali od žádoſtij těleſných/ kteréž bogugij proti Duſſy:

Namileyßy proße / iáko przychodniowie y cudzoziemcy powściągaycie ſię od pożadliwości cieleſnych / ktore walczą przećiwko dußy.

12. Obcowánij waſſe mezy Pohany měgtež dobré/ aby z z toho/ geſſto wám vtrhagj yako zločincům/ když dobré ſkutky na wás ſhlednau / welebili Boha w den nawſſtijwenij.

A niech będźie obcowánie wáße poczćiwe miedzy pogány / áby w tym co mowią przećiwko wam iáko złoczyńcam z dobrych vczynkow ktoreby obaczyli/ chwalili Boga w dźień nawiedzenia ſwego.

13. Protož poddáni buďte wſſelikému Lidſkému Stwořenij pro Boha: Buďto Králi/ yako naywyšſſýmu.

Bądźćie tedy poddáni káżdemu vrzędowi ludzkiemu dla Páná/ choćiáż Krolowi iáko przednieyßemu.

14. Buďto Wýwodám/ yako od něho poſlaným / k pomſtě zlých a k chwále dobrých:

Choć przełożonym / iáko tym ktorzy o niego poſłáni bywáią/ ták ná pomſthe złoczyńkow / iáko ku chwale tych ktorzy dobrze czynią.

15. Nebo tak gt wůlě Božij/ abyſſte dobře činice/ k mlčenij přiwedli hlaupoſt nemaudrých Lidij.

Abowiem tákieſt wola Boża / ábyśćie dobrze czyniąc záhamowáli nieumieiętność ßalonych ludźi.

ב

16 אֵיךְ בְּנַי חֵארֵא וְלָא
אֵיךְ אֱנָשָׁא דְּעֲבִידָא לְהוֹן
חֵארוּתְהוֹן תַחְפִּיתָא ל
לְבִישׁוּתְהוֹן אֶלָּא אֵיךְ
עַבְדַוְהִי דַּאלָהָא׃

Come liberi, e non come ſe haueſte la libertà per vna coperta di malitia: ma come ſerui di Dio.

17 לְכֻל־נָשׁ יַקְּרוּ לַאַחַיְכוֹן
אַחִבּוּ וּמֶן אֱלָהָא דְּחַלוּ
וַלְמַלְכָא יַקְּרוּ׃

Honorate tutti: amate la fratellanza: temete Iddio: honorate il Re.

18 וַאילֵין עַבְדֵא דְּאִית
בְּכוֹן אֶשְׁתַעְבְּדוּ לְמָרַיְכוֹן
בְּדֶחְלְתָא לָא בַּלְחוֹד לְטָבֵא
וַלְמַכִּיכֵא אֶלָּא אַף לְקַשְׁיָא
וַלְעַסְקָא׃

I ſeruitori ſiano ſoggetti con ogni timore ai patroni, non ſolo ai buoni & humani, ma ai peruerſi ancora.

19 לְהָלֵין גֵּיר אִית לְהוֹן
טַיְבוּתָא קְדָם אֱלָהָא לַאילֵין
דְּמֶטּוֹל תֵּארְתָּא שַׁפִּירְתָּא
מְסַיְבְּרִין עָקָתָא דְּאָתְיָן
עֲלַיְהוֹן בְּעַוְלָא׃

Percioche queſta è coſa grata ſe alcuno per la conſcientia di Dio, ſopporta de le moleſtie, patendo ingiuſtamente.

20 אִילֵין דֵּין דְּמֶטּוֹל
סַכְלוּתְהוֹן מְסַיְבְּרִין
אוּלְצָנֵא אַיְדָא תֶּשְׁבּוּחְתָּא
הָוְיָא לְהוֹן אֶלָּא מָא ד
דְּעָבְדִין אַנְתּוּן דְּשַׁפִּיר וא
וָאלְצִין לְכוֹן וּמְסַיְבְּרִין א
אַנְתּוּן הָידֵין יַרְבָּא תש
תֶּשְׁבּוּחְתְּכוֹן לְוָת אֱלָהָא׃

Perche qual gloria è, ſe voi peccando & eſſendone battuti, lo tolerate? ma ſe facendo voi bene, & eſſendo afflitti, ſopportate, queſta è ben gratia appreſſo Iddio.

21 לְהָדָא גֵּיר אֶתְקְרִיתוּן
דְּאַף מְשִׁיחָא מִית חֲלָפַּין
וְשַׁבַק לַן הָנָא טוּפְסָא
דַּאנְתּוּן בְּעֶקְבָּתֵהּ תְּהַלְּכוּן׃

Percioche voi ſete chiamati à queſto: concioſia che Chriſto ancora ha patito per noi, laſciandoci eſempio, accioche voi ſeguitiate i ſuoi veſtigij.

ב

16 כִּבְנֵי־הַחוֹרִים וְלֹא כַּאֲשֶׁר
יֶשׁ־לָהֶם הַחָפְשָׁה לִכְסוּת הָרָעָה
כִּי־אִם כְּעַבְדֵי אֱלֹהִים׃

Como eſtando en libertad, y no como teniendo la libertad por cobertura de malicia: ſino como ſieruos de Dios.

17 כַּבְּדוּ אֶת־כֻּלָּם אֱהֶבוּ אֶת־
הָאַחֲוָה יִרְאוּ אֶת־יְהוָה כַּבְּדוּ
אֶת־הַמֶּלֶךְ׃

Honrrad à todos. Amad fraternidad. Temed à Dios. Honrrad àl Rey.

18 הָעֲבָדִים הִכָּנְעוּ בְּכָל־יִרְאָה
לִפְנֵי אֲדֹנֵיכֶם לֹא לְבַד לִפְנֵי־
טוֹבִים וַעֲנָוִים כִּי־אִם גַּם
לִפְנֵי עַזֵּי פָנִים׃

Voſotros ſieruos, ſed ſujetos con todo temor à vueſtros ſennores, no ſolamente à los buenos y humanos, mas aun tambien à los riguroſos.

19 כִּי־תְחִנָּה זֹאת הִיא אִם אִישׁ
תִּשָּׂא יָגוֹן בַּעֲבוּר דַּעַת אֱלֹהִים
בְּעַנּוֹתוֹ בְּתֻמּוֹ׃

Porque eſto es agradable, ſi alguno à cauſa de la conſciencia que tiene delante de Dios, ſufre moleſtias padeciendo injuſtamente.

20 וּמַה תְּהִלָּה לָכֶם אִם תֶּחֶטְאוּ
וְתֻכּוּ בְּאֶגְרֹף בִּפְנֵיכֶם וְתִעוֹדְדוּ
אַךְ אִם תֵּיטִיבוּ לַעֲשׂוֹת וְתֵעָנוּ
וְתִעוֹדְדוּ זֹאת הִיא תְּחִנָּה לִפְנֵי
אֱלֹהִים׃

Porque que gloria es, ſi peccando voſotros ſoys abofeteados, y lo ſufris? mas ſi haziendo bien: ſoys afligidos, y lo ſufris. eſto es cierto agradable delante de Dios.

21 כִּי־לְזֹאת נִקְרָאתֶם כִּי־
הַמָּשִׁיחַ עֻנָּה עָלֵינוּ וְהִשְׁאִיר לָנוּ
דְּמוּת אֲשֶׁר נֵהַלֵךְ בְּעִקְּבוֹתָיו׃

Porque para eſto ſoys llamados, pues que tambien el Chriſto fue afligido por noſotros, dexandonos exemplo, para que voſotros ſigays ſus piſadas.

β.

16. Ὡς ἐλεύθεροι, καὶ μὴ ὡς ἐπικάλυμμα ἔχοντες τῆς κακίας τὴν ἐλευθερίαν, ἀλλ᾽ ὡς δοῦλοι τοῦ θεοῦ.

Comme libres, & non point comme ayans la liberté pour couuerture de malice, ains comme ſeruiteurs de Dieu.

17. Πάντας τιμήσατε, τὴν ἀδελφότητα ἀγαπᾶτε, τὸν θεὸν φοβεῖσθε, τὸν βασιλέα τιμᾶτε.

Portez honneur à tous. Aimez fraternité. Craignez Dieu. Honorez le Roy.

18. Οἱ οἰκέται, ὑποτασσόμενοι ἐν παντὶ φόβῳ τοῖς δεσπόταις, οὐ μόνον τοῖς ἀγαθοῖς καὶ ἐπιεικέσιν, ἀλλὰ καὶ τοῖς σκολιοῖς.

Vous ſeruiteurs, ſoyez ſuiets en toute crainte à vos maiſtres, non ſeulemẽt aux bons & equitables, mais auſſi aux faſcheux.

19. Τοῦτο γὰρ χάρις, εἰ διὰ συνείδησιν θεοῦ ὑποφέρει τις λύπας, πάσχων ἀδίκως.

Car cela eſt agreable, ſi quelcun à cauſe de la conſcience qu'il a enuers Dieu, endure faſcherie ſouffrant iniuſtement.

20. Ποῖον γὰρ κλέος, εἰ ἁμαρτάνοντες καὶ κολαφιζόμενοι ὑπομενεῖτε; ἀλλ᾽ εἰ ἀγαθοποιοῦντες, καὶ πάσχοντες ὑπομενεῖτε, τοῦτο χάρις παρὰ θεῷ.

Autrement quel honneur vous eſt-ce, ſi eſtans ſouffletés pour auoir forfait, vous l'endurez? mais ſi en bien faiſant, eſtans toutesfois affligés, vous endurez, voila où Dieu prend plaiſir,

21. Εἰς τοῦτο γὰρ ἐκλήθητε, ὅτι καὶ Χριστὸς ἔπαθεν ὑπὲρ ἡμῶν, ὑμῖν ὑπολιμπάνων ὑπογραμμὸν, ἵνα ἐπακολουθήσητε τοῖς ἴχνεσιν αὐτοῦ.

Car à cela auſſi eſtes-vous appelés: auſſi que Chriſt a ſouffert pour nous, nous laiſſant vn patron, afin que vous enſuiuiez ſes traces.

CAP. II.

16. Quaſi liberi, & non quaſi velamen habentes malitiæ libertatem, ſed ſicut ſervi Dei.

As free / and not as hauing the libertie for a cloke of maliciouſnes / but as the ſeruants of God.

17. Omnes honorate. Fraternitatem diligite. Deum timete. Regem honorificate.

Honour all men: loue brotherly fellowſhip: feare God: honour the King.

18. Servi, ſubditi eſtote in omni timore dominis, non tantùm bonis & modeſtis, ſed etiam dyſcolis.

Seruants / bee ſubiect to your maſters with al feare / not onely to the good and courteous / but alſo to the froward.

19. Hæc eſt enim gratia, ſi propter Dei conſcientiam ſuſtinet quis triſtitias, patiens iniuſtè.

For this is thanke worthie / if a man for conſcience towarde God endure griefe ſuffring wrongfully.

20. Quæ enim eſt gloria: ſi peccantes, & colaphizati ſuffertis? Sed ſi bene facientes patienter ſuſtinetis: hæc eſt gratia apud Deum.

For what praiſe is it / if when ye be buffeted for your faultes / ye take it paciently? but and if when ye do well / ye ſuffer wrong and take it paciently / this is acceptable to God.

21. In hoc enim vocati eſtis: quia & Chriſtus paſſus eſt pro nobis, vobis relinquens exemplum, ut ſequamini veſtigia eius.

For hereunto ye are called: for Chriſt alſo ſuffered for vs / leauing vs as enſample that ye ſhould follow his ſteppes.

Das II. Capitel.

16. Als die Freyen / vnnd nicht als hettet jhr die Freyheit zum deckel der Boßheit / ſondern als die Knechte Gottes.

Som de der ere Fry / Oc icke ſom i haffde Friheden til ondſkaffs ſkiul / men ſom Guds tienere.

17. Thut ehre jederman. Habt die Brůder lieb. Fôrchtet Gott. Ehret den Kônig.

Gører huer mand ære. Elſker Brødrene. Fryctet Gud / ærer Kongen.

18. Jhr Knecht ſeyt vnterthan mit aller forcht den Herren / nicht allein den gůtigen vnnd gelinden / ſondern auch den wůnderlichen.

I Tienere / verer Herrene vnderdanige met al Fryct / icke aleniſte de gode oc milde / men ocſaa de vnderlige.

19. Denn das iſt genade / ſo jemand vmb des gewiſſens willen zu Gott das ůbel vertregt / vnnd leidet das vnrecht.

Thi det er Naade / der ſom nogen fordrager ont / oc lider wred for ſin Samuittigheds ſkyld til Gud.

20. Denn was iſt das fůr ein ruhm / ſo jr vmb miſſethat willen ſtreiche leidet? Aber wenn jr vmb wolthat willen leidet vnd erduldet / das iſt gnade bey Gott.

Thi huad er det for en Roſſ / der ſom i lide hug for eders miſgerninger ſkyld? Men naar i lide oc taale for Velgerninger ſkylt / det er Naade hoſſ Gud.

21. Denn dazu ſeyt jhr beruffen / Sintemal auch Chriſtus gelidten hat fůr vns / vnd vns ein Fůrbilde gelaſſen / daß jr ſolt nachfolgen ſeinen fußſtapffen.

Thi at i ere der til kallede / Efterdi at Chriſtus haffuer oc ledet for oſſ / oc ladet oſſ it Exempel / At i ſkulle efterfølge hans fodſpor.

Kapitola II.

16. Buďtež yako ſwobodnij / ale nemagijce ſwobody yako za záſtěru zloſti / ale yako Služebnijcy Božij.

Jáko wolni / á nie maiac wolnoſci iáko zaſlony zloſci / ale iáko ſludzy Boży.

17. Wſſecky ctěte / Bratrſtwo milugte / Boha ſe bogte / Krále w poctiwoſti měgte.

Czćicie wſzytki / bráterſtwo miłuycie / Bogá ſie boycie / Krolá w vcziwoſci mieycie.

18. Služebnijcy / buďte poddáni we wſſý bázni Panuom / ne toliko dobrým a přijwětiwým / ale také y zlým.

Sludzy niech bedą poddáni pánom z wſzelką boiáznią / nie tylko dobrym y ludzkim / ále tez ſrogim.

19. Neb tato geſt miloſt wzáctná před Bohem / geſtliže kdo pro ſwědomij Božij ſnáſſý zármutky / trpě neſprawedliwě.

Abowiem to ieſt rzecz wdzięczna ieſli kto dla ſumnienia Bożego cierpi fráſunki / bedac nie ſluſznie vtrapiony.

20. Nebo yaká geſt chwála / geſtliže hřeſſýce zaſſýgky biti gſauce trpijte. Ale geſtliže dobře činijce / protiwenſtwij trpěliwě ſnáſſýte / tak geſt miloſt před Bohem.

Bo co zá chwałá ieſt ieſliby ſcie cierpieli gdy grzeſzac bywacie policzkowáni? ale ieſli dobrze czyniac przedſie ćieſzkoſci ćierpicie / toć ieſt wdzięczna rzecz v Bogá.

21. Giſtě k tomu gſte powolánij? Nebo y Kryſtus trpěl za wás / wám oſtawiw přijklad / abyſſte náſledowali ſſlepěgij geho.

Gdyż ná to ieſteſcie wezwáni / boć y Kryſtus ćierpiał za nas / zoſtáwuiac nam náukę abychmy náſládowali ſtop iego.

ב

22 הָו דְּלָא עֲבַד חֲטִיתָא
אַף לָא נֶכְלָא אֶשְׁתְּכַח
בְּפוּמֵהּ׃

Ilqual non fece mai peccato, ne fu mai trouato inganno ne la ſua bocca.

23 הָו דְּמֶצְטַחֵא הֲוָא
וְלָא מְצַחֵא וְחָאֵשׁ הֲוָא
וְלָא מְתְלַחֵם אֶלָּא מַשְׁלֵם
הֲוָא דִּינֵהּ לְדַיָּנָא ד
דְּכֵאנוּתָא׃

Ilquale, quando era detto mal di lui, non ridiceua male: quando patiua, non minacciaua, ma rimetteua la cauſa à colui che giudica giuſtamente.

24 וַשְׁקַל חֲטָהֵין כֻּלְהוֹן
וְאַסֵּק אֶנּוּן בְּפַגְרֵהּ
לַצְלִיבָא דְּכַד מִיתִינַן
לַחֲטִיתָא בְּזַדִּיקוּתָא דִּילֵהּ
נֵחֵא בְּשׁוּמָתֵהּ גֵּיר א
אֶתְאַסִּיתוּן׃

Ilquale ha portati eſſo i noſtri peccati nel ſuo corpo ſopra il legno: accioche noi morendo al peccato, viuiamo a la giuſtitia: per il liuidor delquale voi ſete ſtati ſanati.

25 דְּטָעֵין הֲוַיְתוּן אַיְךְ
עֶרְבֵּא וְאֶתְפְּנִיתוּן הָשָׁא
לְוָת רָעְיָא וְסָעוֹרָא
דְּנַפְשָׁתְכוּן׃

Imperoche voi erauate come pecore erranti, ma hora vi ſete conuertiti al Paſtore e Veſcouo de l'anime voſtre.

ב

1 הָכְוָא אַף אַנְתְּתוֹן נְשֵׁא
אֶשְׁתַּעְבַּדְן לְבַעְלַיְכֵין דא
הָאִילֵין דְּלָא מְתְטַפְּסִין
לְמֶלְּתָא בְּדוּבָרַיְכֵין שַׁפִּירָא
דְּלָא עַמְלָא תְקַנְיָן אֶנּוּן׃

Similmente voi mogliere, ſiate ſoggette a i voſtri mariti: accioche quelli ancora, iquali non obbediſcono a la parola, ſi guadagnino ſenza parola per la conuerſation de le mogliere.

2 כַּד חָזְיָן דְּבִדְחַלְתָא
וּבְנַכְפוּתָא מְתְדַבְּרָן א
אַנְתֵּין׃

Poi ch'haranno veduta la voſtra caſta conuerſatione congiunta con timore.

ב

22 אֲשֶׁר לֹא עָשָׂה חָמָס וְלֹא
נִמְצָאָה מִרְמָה בְּפִיו׃

El qual no hizo pecado, ni fue hallado enganno en ſu boca.

23 אֲשֶׁר כִּי נִגְעַר שׁוֹב לֹא גָעַר
וּבְעַנּוֹתוֹ לֹא זָעַם כִּי־נָתַן לַשּׁוֹפֵט
צֶדֶק׃

El qual maldiziendole, no tornaua à maldezir, y quando padezia, no amenazaua, ſino remitia la cauſa al que juzga juſtamente.

24 כִּי־אֶת־חַטֹּאתֵינוּ הוּא
סָבַל בִּבְשָׂרוֹ עַל־הָעֵץ אֲשֶׁר
נָמוּת לַחֲטָאִים וְנִחְיֶה לִצְדָקָה
וּבַחֲבֻרָתוֹ נִרְפָּא לָנוּ׃

El qual miſmo lleuó nueſtros peccados en ſu cuerpo ſobre el madero, paraque noſotros ſiendo muertos à los pecados, biuamos à la juſticia. Por la herida del qual aueys ſido ſanados.

25 כִּי־הֱיִיתֶם כַּצֹּאן תּוֹעֶה
וּמֵעַתָּה הוּשַׁבְתֶּם אֶל־הָרוֹעֶה
וּפְקִיד נַפְשׁוֹתֵיכֶם׃

Porque voſotros erades como ouejas deſcarriadas, mas aora ſoys ya conuertidos àl Paſtor y Obiſpo de vueſtras animas.

ג

1 וְכָמוֹ כֵן הַנָּשִׁים תִּכָּנַעְנָה
לִפְנֵי־אִישֵׁיהֶן אֲשֶׁר אִם גַּם
אֲנָשִׁים אֵינָם מַאֲמִינִים בַּדָּבָר
בַּהֲלִיכַת הַנָּשִׁים בְּלִי דָבָר
יִבָּצְעוּ׃

Semejantemente voſotras mugeres, ſed ſubjetas à vueſtros maridos: para que tambien los que no creen á la palabra, ſean ganados ſin palabra por la conuerſacion de ſus mugeres.

2 בִּרְאוֹתָם אֶת הֲלִיכַתְכֶן אֲשֶׁר
בְּיִרְאַת אֱלֹהִים קְדוֹשָׁה׃

Conſiderando vueſtra caſta conuerſacion, que es en temor.

β'.

22. Ὃς ἁμαρτίαν οὐκ ἐποίησεν, οὐδὲ εὑρέθη δόλος ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ.

Lequel n'a point commis de peché, ni fraude aucune n'a eſte trouuee en ſa bouche:

23. Ὃς λοιδορούμενος οὐκ ἀντιλοιδόρει, πάσχων οὐκ ἠπείλει· παρεδίδου δὲ τῷ κρίνοντι δικαίως.

Lequel, quand on lui diſoit outrages, n'en rendoit point: & quand on lui faiſoit mal, n'vſoit point de menaces: mais ſe remettoit à celui qui iuge iuſtement.

24. Ὃς τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν αὐτὸς ἀνήνεγκεν ἐν τῷ σώματι αὐτοῦ ἐπὶ τὸ ξύλον· ἵνα ταῖς ἁμαρτίαις ἀπογενόμενοι, τῇ δικαιοσύνῃ ζήσωμεν· οὗ τῷ μώλωπι αὐτοῦ ἰάθητε.

Lequel meſme a porté nos pechés en ſon corps ſur le bois: afin qu'eſtans morts à peche, nous viuions à iuſtice: par la bature duquel meſme vous auez eſté gueris.

25. Ἦτε γὰρ ὡς πρόβατα πλανώμενα· ἀλλ' ἐπεστράφητε νῦν ἐπὶ τὸν ποιμένα καὶ ἐπίσκοπον τῶν ψυχῶν ἡμῶν.

Car vous eſtiez comme brebis errantes, mais maintenant vous eſtes cõuertis au Paſteur & Eueſque de vos ames.

ΚΕΦΑΛ. γ'.

Ὁμοίως αἱ γυναῖκες ὑποτασσόμεναι τοῖς ἰδίοις ἀνδράσιν· ἵνα καὶ εἴ τινες ἀπειθοῦσι τῷ λόγῳ, διὰ τῆς τῶν γυναικῶν ἀναστροφῆς ἄνευ λόγου κερδηθήσωνται.

Semblablement que les femes ſe rendent ſuiettes à leurs propres maris, afin que meſmes s'il y en a qui n'obeiſſent point à la Parole, ils ſoyent gagnés ſans parole, par la conuerſation des femmes:

2. Ἐποπτεύσαντες τὴν ἐν φόβῳ ἁγνὴν ἀναστροφὴν ὑμῶν.

Ayans veu voſtre chaſte conuerſation, qui eſt auec crainte.

CAP. II.

22. Qui peccatum non fecit, nec inventus eſt dolus in ore eius.

Who did no ſinne/ neither was there guile found in his mouth.

23. Qui cùm malediceretur, non maledicebat: cùm pateretur, non comminabatur: tradebat autem iudicanti (*ſe in*)iuſtè.

Who when he was reuiled/ reuiled not againe: when he ſuffered/ he threatned not/ but committed it to him that iudget, rigtheouſly.

24. Qui peccata noſtra ipſe pertulit in corpore ſuo ſuper lignum: ut peccatis mortui, iuſtitiæ vivamus, cuius livore ſanati eſtis.

Who his owne ſelfe bare our ſinnes in his bodie on the tree/ that we being deliuered from ſinne/ ſhould liue in righteouſnes: by whoſe ſtripes ye were healed.

25. Eratis enim ſicut oves errantes: ſed converſi eſtis nunc ad paſtorem & epiſcopum animarum veſtrarum.

For ye were as ſheepe going aſtray: but are nowe returned vnto the ſhepherd and biſhop of your ſoules.

CAP. III.

SImiliter & mulieres ſubditæ ſint viris ſuis: ut & ſi qui non credunt verbo, per mulierum converſationem ſine verbo lucrifianr.

Likewiſe let the wiues bee ſubiect to their huſbandes that euē they which obey not the worde/ may without the worde be wonne by the conuerſation of the wiues.

2. Conſiderantes in timore caſtam converſationem veſtram.

While they behold e your pure conuerſation/ which is with feare.

Das II. Capitel.

22. Welcher keine ſünde gethan hat/ iſt auch kein betrug in ſeinem Munde erfunden.

Huilcken ſom giorde ingen ſynd/ Der er oc icke funden ſuig i hans Mund.

23. Welcher nicht widerſchalt/ da er geſcholten ward/ nicht drohet/ da er leid/ er ſtellet es aber dem heim/ der da recht richtet.

Huilcken der icke bandede igen/ der hand bleff bandet/ icke truede/ der hand leed/ Men hand ſette det ind til den/ ſom dømer rettelige.

24. Welcher vnſer ſünde ſelbs geopffert hat/ an ſeinem Leibe/ auff dem Holtz/ auff daß wir der ſünde abgeſtorben/ der Gerechtigkeit leben/ durch welches Wunden jr ſeyt heil worden.

Huilcken ſom ſelff offrede vore Synder/ paa ſit Legeme/ paa Trœet/ Paa det wi ſkulde vere døde fra Synden/ oc leffue i Retferdighed/ Formedelſt hues Saar i ere bleffne helbrede.

25. Denn jhr waret wie die jrrende Schaffe/ aber jr ſeyt nun bekehret zu dem Hirten vñ Biſchoffe ewer Seelen.

Thi at i vaare lige ſom vildfarende Faar/ Men ere nu omuende til eders Siels Hyrde oc Biſcop.

Das III. Capitel.

DEſſelbigen gleichen ſollen die Weiber jren Männern vnterthan ſein/ auff daß auch die/ ſo nicht Glauben an das wort/ durch der Weiber wandel/ ohn wort gewonnen werden.

DIſligeſt ſkulle Quinderne vere deris Mend vnderdanige/ Paa det/ at ocſaa de/ ſom icke tro paa Ordet/ kunde vindis formedelſt Quindernis omgengelſe/ vden Ordet.

2. Wenn ſie anſehen ewren keuſchen Wandel/ in der forcht.

Naar de ſee til eders kyſke Omgengelſe/ vdi fryct.

Kapitola II.

22. Kterýž hřijchu neučinil/ aniž geſt leſt nalezena w vſtech geho.

Ktory grzechu nie vczynił/ áni ieſt nálezioná zdrádá w vśćiech iego.

23. Kterýžto když mu zlořečili/ zaſe nezlořečil: když trpěl/ nehrozyl/ ale poraučel tomu genž ſprawedliwě ſaudij.

Ktoremu gdy złorzeczono/ nie oddawał złorzeczeńſtwá/ gdy ćierpiał/ nie groził/ ale porucżył pomſtę temu ktory ſpráwiedliwie ſądźi.

24 A on hřijchy naſſe na ſwém těle wneſl na dřewo/ abychom hřijchům zemrauce/ ſprawedlnoſti žiwi byli: gehož zſynaloſtij vzdraweni gſte.

Ktory grzechy náſze noſił w ćiele ſwoim na drzewie/ ábyſmy bedąc vmárłymi grzechom/ w ſpráwiedliwośći żyli/ ktorego śiniálymi rázy vzdrowieni ieſteśćie.

25. Byli gſte zagiſté někdy yako Owce bludijce/ ale giž gſte nynij obráceni k Paſtýři a Biſkupu duſſý waſſých.

Abowiemeśćie byli iáko owce błąkáiące ſie/ ale teraz ieſteśćie náwroceni do paſterzá y dozorce duſz wáſzych.

Kapitola III.

TEž Zeny poddány buďte Mužům ſwým: aby geſtliže kteřij neweřij Slowu/ aſpoň ſkrze obcowánij Zenſké bez Slowa obráceni byli k Wijře.

TAkże żony niech będą poddáne mężom ſwoim/ áby y ći ktorzy nie ſą poſłuſzni ſłowu/ przez obcowánie żon bez ſłowá byli pozyſkáni.

2. Kdyžby ſpatřili w bázni ſwaté obcowánij waſſe.

Gdy vyzrą vczćiwe á czyſte obcowánie wáſze.

ג

3 וְלָא תֶצְטַבְּתָין בְּצֶבְתָא
בָּרָיָא דַּגְדֹולָא דְּסַעְרַיְכֵין
אָו דְּחֶשְׁלָתָא דְּדַהְבָא אָו
דַּלְבוּשָׁא מְיַתְּרָא׃

L'ornamento de lequali non ſia eſteriore, con intrecciamento di capelli, & auolgimento d'oro intorno, ò con acconciamento di veſte.

4 אֶלָּא אֶצְטַבַּתְין בְּבַר
נָשָׁא כַּסְיָא דְּלֶבָּא בְּרוּחָא
מַכִּיכְתָא דְּלָא מֶתְחַבְּלָא
צֶבְתָּא דַּמְיַתַּר קְדָם
אֱלָהָא׃

Ma ſia l'huomo interno, cioè quello del cuore, che conſiſte nel incorruttione d'vn manſueto e quieto ſpirito, ilquale è di gran prezzo dinanzi à Dio.

5 הָכַנָּא גֵּיר אַף מֶן קְדִים
נְשָׁא קַדִּישָׁתָא אַילֵין
דַּמְסַבְּרָן הָוַי בַּאלָהָא
מְצַבְּתָן הָוַי נַפְשָׁתְהֵין ומ
וּמֶשְׁתַּעְבְּדָן הָוַי לְבַעְלַיְהֵין׃

Perche coſi s'ornauano gia ancor le ſante donne che ſperauano in Dio, ſtando ſoggette a i lor proprij mariti.

6 אַיכַנָּא דְּסָרָא
מֶשְׁתַּעְבְּדָא הֲוָת לַאבְרָהָם
וְקָרְיָא הֲוָת לֵהּ מָרִי הָי
דְּהָוַיְתֵין אַנְתֵּין לָהּ בְּנָתָא
בְּעֶבָדָא טָבָא כַּד לָא
מֶתְתַּזְיָעָן אַנְתֵּין מֶן כָּל
דַּחְלָא׃

Si come Sara obbedì ad Abraam, chiamandolo ſignore: de laquale ſete fatte figliuole, facendo voi bene, ancor che non temendo d'alcuno ſpauento.

7 וְאַנְתּוּן גַּבְרָא הָכַנָּא
עֲמַרוּ עַם נְשַׁיְכוּן בְּיַדַּעְתָּא
וְאַיך דַּלְמָאנָא מְחִילָא
בְּאיקָרָא אַחֲדוּ אֶנֵין
מֶטוּל דְּאַף הֵנִין עַמְכוּן
יָרְתָן מַוְהַבְתָּא דְּחַיֵּא
דַּלְעָלַם וְלָא תֶּהְוּון
מֶתְתַּקְּלִין בַּצְלָוָתְכוּן׃

Voi mariti ſimilmente portateui diſcretamente con eſſe, come à vaſi piu fragili, cioè, feminili portando loro honore, e come inſieme heredi de la gratia di vita: accioche le voſtre orationi non ſiano interrotte.

ג

3 לַאֲשֶׁר לֹא תְהִי־אֲשֶׁר מִחוּץ
בְּמַעֲשֵׂה עֲבֹות אוֹ קְשׁוּרֵי זָהָב
אוֹ־בִלְבוּשִׁים יוֹפִים אַדַּרְתָּם׃

La compoſtura de las quales, ſea no exterior con encreſpamiento de cabellos, y atauio de oro, ni en compoſicion de ropas:

4 כִּי־אִם הָאָדָם אֲשֶׁר
בְּתַעֲלֻמוֹת לֵב יֶהְדַּר בְּהַדְרַת רוּחַ
עֲנָוָה וַעֲנָוָה לֹא נִשְׁחֲתָה אֲשֶׁר
לִפְנֵי אֱלֹהִים עֲשִׁירָה הִיא׃

Mas el hombre del coraçon que eſtà encubierto, ſea ſin toda corrupcion, y de eſpiritu agradable, y pacifico, lo qual es de grande eſtima delante de Dios.

5 כִּי־כָכָה מִלְּפָנִים הַנָּשִׁים
הַקְּדוֹשׁוֹת הַמְשַׂבְּרוֹת אֶל־אֱלֹהִים
הֶדְרוּ אֶת־נַפְשָׁם לְהִכָּנַע לִפְנֵי
אִישֵׁיהֶן׃

Porque anſi tambien ſe atauiauan en el tiempo antiguo aquellas ſanctas mugeres que eſperauan en Dios, ſiendo ſubjetas à ſus maridos:

6 כְּמוֹ שָׂרָה שָׁמְעָה לְיִקְהַת
אַבְרָהָם וּקְרָאַתּוּ אָדוֹן אֲשֶׁר
הֱיִיתֶן בְּנוֹתֶיהָ הֵיטֵב לַעֲשׂוֹת
וְלֹא־לִירְאָה בְּמְחִתָּה אֶחָת׃

Como Sara obedecia à Abraham, llamando le Sennor, de la qual voſotras ſoys hechas hijas, haziendo bien, y no ſoys eſpantadas de ningun pauor.

7 הָאִישִׁים כְּמוֹ כֵן יִשְׁכְּנוּ עִמָּהֶן
בְּדֵעָה כְּמוֹ לִכְלִי חֲלוּשָׁה
לַנָּשִׁים לָתֵת כָּבוֹד יְקָר וְגַם כְּמוֹ
לִבְנוֹת נַחֲלַת תְּחִנַּת הַחַיִּים פֶּן־
תַּחֲלֹשְׁנָה תְּפִלּוֹתֵיכֶם׃

Voſotros maridos ſemejantemente habitad con ellas ſegun ſciencia; dando honor à la muger, como à vaſo mas fragil, y como à herederas juntamente de la grcaia de vida: paraque vueſtras oraciones no ſean impedidas.

γʹ.

3. Ὧν ἔστω οὐχ ὁ ἔξωθεν, ἐμπλοκῆς τριχῶν, καὶ περιθέσεως χρυσίων, ἢ ἐνδύσεως ἱματίων κόσμος.

Deſquelles le parement ne ſoit point ceſtui-la de dehors, qui giſt en entortillement de cheueux, ou parure d'or, ou en accouſtremens d'habits:

4. Ἀλλ' ὁ κρυπτὸς τῆς καρδίας ἄνθρωπος, ἐν τῷ ἀφθάρτῳ τοῦ πραέος καὶ ἡσυχίου πνεύματος, ὅ ἐστιν ἐνώπιον τοῦ θεοῦ πολυτελές.

Ains l'homme qui eſt caché aſſauoir celui du cœur, qui giſt en l'incorruptiō d'vn eſprit doux & paiſible: qui eſt de grand paix deuant Dieu.

5. Οὕτω γάρ ποτε καὶ αἱ ἅγιαι γυναῖκες αἱ ἐλπίζουσαι ἐπὶ τὸν θεὸν, ἐκόσμουν ἑαυτὰς ὑποτασσόμεναι τοῖς ἰδίοις ἀνδράσιν.

Car ainſi auſſi autresfois ſe paroyent les ſainctes femmes eſperantes en Dieu'eſtans ſuiettes à leurs propres maris.

6. Ὡς σάῤῥα ὑπήκουσε τῷ ἀβραὰμ, κύριον αὐτὸν καλοῦσα· ἧς ἐγενήθητε τέκνα, ἀγαθοποιοῦσαι καὶ μὴ φοβούμεναι μηδεμίαν πτόησιν.

Comme Sara obeiſſoit à Abraham, l'appelant Seigneur, de laquelle vous eſtes fillles en bien-faiſant, quand meſmes vous ne craignez point aucun eſpouuantement.

7. Οἱ ἄνδρες ὁμοίως, συνοικοῦντες κατὰ γνῶσιν, ὡς ἀσθενεστέρῳ σκεύει τῷ γυναικείῳ ἀπονέμοντες τιμὴν, ὡς καὶ συγκληρονόμοι χάριτος ζωῆς, εἰς τὸ μὴ ἐκκόπτεσθαι τὰς προσευχὰς ὑμῶν.

Vous maris, ſemblablement comportez-vous diſcretement auec icelles comme auec vn vaiſſeau plus fragile, c'eſt aſſauoir feminin, leur portant reſpect, comme ceux qui auſſi eſtes enſemble heritiers de la grace de vie: afin que vos prieres ne ſoyent point entrerompues.

CAP. III.	Das III. Capitel.	Kapitola III.
3. Quarum non ſit extrinſecus capillatura, aut circundatio auri, aut indumenti veſtimentorum cultus.	3. Welcher Geſchmuck ſol nicht außwendig ſein / mit Haarflechten vnd Gold vmbhengen / oder kleider anlegen.	3. Kteréžto ať zewnitřnij okraſy wlaſuowné vkazugij/ ani Zlatem ozdobugij/ ani w ſſperkowném rauſſe chodij:
Whoſe apparelling let it not be outward/as with broyded heare/ and gold but about/ or in putting on of apparell.	Huilckis prydelſe der ſkal icke vere vduortis/ met haarflettelſe oc gulds omhengelſe/eller at tage Klæder paa.	Ktorych ochędoſtwo niechay nie będzie owo zwierzchowne w ſplećieniu włoſow/ z okládką złota/ abo w obleczeniu ſzat.
4. Sed qui abſconditus eſt cordis homo, in incorruptibilitate quieti & modeſti ſpiritus, qui eſt in conſpectu Dei locuples.	4. Sondern der verborgen Menſch deß hertzen vnverruckt / mit ſanfftem vnd ſtillem Geiſte / das iſt köſtlich für Gott.	4. Ale oto ať pečugij / aby ten člowěk ſrdečný / kterýž geſt ſkrytý w neporuſſytedlnoſti pokogného a ſtřijzliwého Duchu/ byl Bohatý před oblijčegem Božijm
But let the hid man of the heart be vncorrupt / with a meeke and quiet ſpirit / which is before God a thing much ſet by.	Men hiertens lønlige Menniſke vforkrencket/ met en ſactmodig oc ſtille Aand/ Det er kaaſteligt faar Gud.	Ale oto ſkryte / to ieſt człowiek ſerdeczny w nieſkazonym ochędoſtwie/ ćichego y ſpokoynego duchá/ ktory ieſt przed Bogiem koſztowny.
5. Sic enim aliquando & ſanctæ mulieres ſperantes in Deo, ornabant ſe, ſubiectæ propriis viris.	5. Denn alſo haben ſich auch vor zeiten die heiligen weiber geſchmückt/ die jr hoffnung auff Gott ſatzten/ vnd jhren Männern vnterthan waren.	5. Tak gſau zagiſté někdy y Swaté Ženy / naděgi magijce w Bohu / ozdobowaly ſe / poddány gſauce Manželům ſwým:
For euen after this maner in time paſt did the holy women / which truſted in God/tier them ſelues / and were ſubiect to their huſbands.	Thi at ſaa prydede oc de hellige Quinder ſig i fordom tid / ſom ſette deris haab til Gud / oc vaare deris Mend vnderdanige.	Abowiem tak niekiedy y świete ony niewiáſty / máiac nádźieię w Bogu vbieráły ſie / bedac poddáne mężom ſwoim.
6. Sicut Sara obediebat Abrahæ, dominum eum vocans: cuius eſtis filiæ, benefacientes, & non pertimentes ullam perturbationem.	6. Wie die Sara Abraham gehorſam war/ vnd hieß jhn Herr / welcher Töchter jr worden ſeyt/ ſo jr wolthut/ vnd nicht ſo ſchüchter ſeyt.	6. Jako Sára poſlauchala Abrahama/ Pánem gey nazýwagijc: gegijžto wy Dcery gſte/dobře činijce/ a nebogijce ſe nižádného zarmaucenij
As Sarra obeyed Abraham / and called him Syr: whoſe daughters ye are/whiles ye do well/ not being afraid of any terrour.	Lige ſom Sara vaar Abraham lydig / oc kallede hannem Herre / hueſſ Døtter i ere bleffne/ Der ſom i gøre vel/ oc ere icke ſaa fryctactige.	Jáko Sará byłá poſłuſzná Abráhamowi/ nazywáiac go Pánem/ ktoreśćie ſie ſtáły corkámi/ gdy dobrze czynićie / á nie bedac vſtraſzone żadnym vlęknieniem.
7. Viri ſimiliter, cohabitantes ſecundùm ſcientiam, quaſi infirmiori vaſculo muliebri impartientes honorem, tanquam & cohæredibus gratiæ vitæ: ut non impediantur orationes veſtræ.	7. Deſſelbigen gleichen jr Männer/ wohnet bey jhnen mit vernunfft/ vnd gebt dem weibiſchen/als dem ſchwechſten Werckzeug ſeine Ehre / alß auch miterben der gnade deß lebens / auff daß ewre Gebet nicht verhindert werden.	7. Též také Mužij ſpolu s nimi přebýwagijce wedlé vměnij/ yakožto mdlegſſý nádobě ženſké cti gim vdělugijce/ a yako ſpoluděditčkám miloſti žiwota: a aby nebyla překážka Modlitbám waſſým.
Likewiſe ye huſbands / dwell with them as men of knowledge / giuing honor vnto the woman / as vnto the weaker veſſell/euen as they which are heires together of the grace of life / that your prayers bee not interrupted.	Diſligeſt ſkulle i Mend bo hoſſ dem met fornumſtighed/ Oc giffuer det quindelige/ ſom det ſkrøbeligſte Red ſkaff/ſin ære/ſom ocſaa ere naadens Metarffuinge til Liffuet/paa det at eders Bøn ſkal icke forhindris.	Także mężowie z nimi mieſzkáiąc iáko należy rozumnym wyrządzáiac cześć niewieśćie iáko naczyniu mdleyſzemu / y iáko ſpołeczni dźiedźicy łáſki żywotá / aby modlitwy wáſze nie były przekázone.

ג

8 שׁוּלָמָא דֵּין דְּתֶהְווּן כֻּלְכוֹן בְּאַוְיוּתָא וְהֱוִיתוֹן חָשִׁין עַם אַילֵין דְּחָשִׁין וְרָחֲמִין חַד לְחַד וְהֱוִיתוֹן רְחֶמְתָנִין וּמַכִּיכִין׃

In ſomma ſiate tutti d'vn medeſimo animo, e d'vn medeſimo affetto, pieni d'amor fraterno, miſericordioſi, piaceuoli.

9 וְלָאנָשׁ בִּישְׁתָא חֲלָף בִּישְׁתָא לָא תְּפַרְעוּן וְאָף־לָא צוּחִיתָא חֲלָף צוּחִיתָא אֶלָּא דַּלְקוּבְלָא דְּהָלֵין הֱוַיתוּן מְבַרְכִין לְהָדָא גֵּיר אֶתְקְרִיתוּן דְּבוּרְכְּתָא תֵּארְתוּן׃

Non rendendo mal per male, ò parola ingiurioſa per parola ingiurioſa: ma per il contrario, benedicendo: ſapendo che voi ſete chiamati à queſto, à fin che poſſediate la benedittione per heredita.

10 מַן דְּצָבֵא הָכִיל חַיֵּא
וְרָחֵם יַוְמָתָא טָבֵא לְמֶחְזָא
יְשַׁר לְשָׁנֵהּ מֶן בִּישְׁתָא
וְסֶפְוָתֵהּ דְּלָא נְמַלְלָן ב
נֶכְלָא׃

Perche chi vuole amar la vita, e veder felici i ſuoi gironi, ritenga la ſua lingua dal male, e le ſue labbra non parlino inganno.

11 נֶעְבַּר מֶן בִּישְׁתָא וְנֶעְבֵּד טָבְתָא וְנֶבְעֵא שְׁלָמָא וְנֶרְהַט בָּתְרֵהּ׃

Ritraggaſi dal male, e faccia bene, cerchi la pace, e ſeguitila.

12 מֶטוּל דְּעַיְנַוְהי דְּמָרְיָא
עַל זַדִּיקֵא וְאֶדְנַוְהי ———
לְמֶשְׁמַע אֶנּוּן וְאַפּוְהי ד
דְּמָרְיָא עַל בִּישֵׁא׃

Percioche gli occhij del Signore ſon ſopra i giuſti, e le ſue orecchie ſono aperte a i preghi loro: ma la faccia del Signore è ſopra quelli che fanno i mali.

13 וּמַנוּ דְּנֶעְבֵּד לְכוֹן בִּישְׁתָא אֶן תֶּהְווּן טָנָנֵא דְּטָבְתָא׃

E chi è quello che ſia per affliggerui, ſe voi ſarete imitatori del bene?

14 וְאֶן הוּ דְּתֶחְשׁוּן עַל אַפַּי כְּאֵנוּתָא טוּבַיְכוֹן וְלָא תֶּדְחֲלוּן מֶן אַילֵין דְּמַדְחֲלִין לְכוֹן וְלָא תֶּשְׁתַּגְּשׁוּן׃

Ma ancor che voi patiſte qualche coſa per far bene, ſete beati. Hor non temete per la paura di loro, ne vi turbate.

ג

8 וְסוֹף דְּבַר הַכֹּל לִהְיוֹת כֻּלְּכֶם נוֹסָדִים בְּרוּחַ אֶחָת חַבְרֵי עֹנִי אֹהֲבֵי הָאַחֲוָה אַנְשֵׁי חֶסֶד וְרַחֲמִים אֹהֲבֵי עֲנָוָה׃

Y finalmente ſed todos de vn conſentimiento, de vna affecion, amando os hermanablemente, miſericordioſos, amigables.

9 לֹא לְשַׁלֵּם רָעָה תַּחַת רָעָה אוֹ־גְעָרָה תַּחַת גְּעָרָה וּלְהֵפֶךְ מְבָרְכִים וְלֹא מְאָרְרִים וְתֵדְעוּ כִּי־לְזֹאת נִקְרָאתֶם אֲשֶׁר תַּנְחִילוּ אֶת־הַבְּרָכָה׃

No boluiendo mal por mal, ni maldicion por maldicion: ſino antes por el contrario, bendiziendo: ſabiendo que voſotros ſoys llamados a que poſſeays en herencia bendicion.

10 כִּי־מִי־הָאִישׁ הֶחָפֵץ חַיִּים אֹהֵב יָמִים לִרְאוֹת טוֹב נְצֹר לְשׁוֹנוֹ מֵרָע וּשְׂפָתָיו מִדַּבֵּר מִרְמָה׃

Porque el que quiere amar la vida, y ver los dias buenos, refrene ſu lengua de mal, y ſus labios no hablen enganno.

11 יָסוּר מֵרָע וְיַעֲשֶׂה טוֹב יְבַקֵּשׁ שָׁלוֹם וְיִרְדְּפֵהוּ׃

Aparteſe del mal, y haga bien: buſque la paz y ſigala.

12 כִּי־עֵינֵי יְהֹוָה אֶל־צַדִּיקִים וְאָזְנָיו אֶל־שַׁוְעָתָם פְּנֵי יְהֹוָה בְּעֹשֵׂי רָע׃

Porque los ojos del Sennor eſtan ſobre los juſtos, y ſus orejas atentas à ſus oraciones: El roſtro del Sennor eſtà ſobre aquellos que hazen males.

13 וּמִי־יְרֵעֲכֶם אִם־תִּדַּמּוּ לַטּוֹבָה׃

Y quien es aquel que os podra empeçer, ſi voſotros ſeguis el bien?

14 וְאִם תְּעֻנּוּ בַּעֲבוּר הַצְּדָקָה אַשְׁרֵיכֶם וְיִרְאָתָם לֹא תִירְאוּ וְלֹא־תֵחָתּוּ׃

Mas tambien ſi alguna coſa padeceys por hazer bien, ſoys bienauenturados. Por tanto no temays por el temor de àquellos, y no ſeays turbados:

γ.

8. Τὸ δὲ τέλος, πάντες ὁμόφρονες, συμπαθεῖς, φιλάδελφοι, εὔσπλαγχνοι, φιλόφρονες.

Et finalement ſoyez tous d'vn conſentement, & adonnés à mutuelle compaſſion, vous entr'aimans fraternellement, miſericordieux, gracieux:

9. Μὴ ἀποδιδόντες κακὸν ἀντὶ κακοῦ, ἢ λοιδορίαν ἀντὶ λοιδορίας· τοὐναντίον δὲ, εὐλογοῦντες· εἰδότες ὅτι εἰς τοῦτο ἐκλήθητε, ἵνα εὐλογίαν κληρονομήσητε.

Ne rendans point mal pour mal, ni outrage pour outrage: ains au contraire, beniſſans: ſachans que vous eſtes appelés à cela, afin que vous obteniez l'heritage de benediction.

10. Ὁ γὰρ θέλων ζωὴν ἀγαπᾷν, καὶ ἰδεῖν ἡμέρας ἀγαθὰς, παυσάτω τὴν γλῶσσαν αὐτοῦ ἀπὸ κακοῦ, καὶ χείλη αὐτοῦ, τοῦ μὴ λαλῆσαι δόλον.

Car qui veut aimer la vie, & voir ſes iours bien heureux, qu il garde ſa langue de mal, & ſes leures qu'elles ne prononcent fraude:

11. Ἐκκλινάτω ἀπὸ κακοῦ, καὶ ποιησάτω ἀγαθόν· ζητησάτω εἰρήνην, καὶ διωξάτω αὐτήν.

Qu'il ſe deſtourne du mal, & qu'il face bien: qu'il cerche la paix, & qu'il la pourchaſſe.

12. Ὅτι οἱ ὀφθαλμοὶ κυρίου ἐπὶ δικαίους, καὶ ὦτα αὐτοῦ εἰς δέησιν αὐτῶν· πρόσωπον δὲ κυρίου ἐπὶ ποιοῦντας κακά.

Car les yeux du Seigneur ſont ſur les iuſtes, & ſes oreilles ſont enclines à leurs prieres: mais la face du Seigneur eſt ſur ceux qui font les maux.

13. Καὶ τίς ὁ κακώσων ὑμᾶς, ἐὰν τοῦ ἀγαθοῦ μιμηταὶ γένησθε;

Et qui eſt-ce qui vous fera du mal, ſi vous enſuiuez le bien?

14. Ἀλλ' εἰ καὶ πάσχετε διὰ δικαιοσύνην, μακάριοι. τὸν δὲ φόβον αὐτῶν μὴ φοβηθῆτε, μηδὲ ταραχθῆτε.

Meſmement encore que vous enduriez quelque choſe pour iuſtice, vous eſtes bien-heureux, mais ne craignez point pour la crainte d'eux, & n'en ſoyez point troublés:

CAP. III.

8. In fine autem, omnes unanimes, compatientes, fraternitatis amatores, miſericordes, modeſti, humiles.

Finally/ be ye all of one minde: one ſuffer with another: loue as brethren: be pitifull: be courteous.

9. Non reddentes malum pro malo, nec maledictum pro maledicto: ſed econtrario, benedicentes, quia in hoc vocati eſtis, ut benedictionem hæreditate poſſideatis.

Not rendring euill for euill/ neither rebuke for rebuke: but contrariwiſe bleſſe/ knowing that ye are thereunto called/ that ye ſhould be heires of bleſſing.

10. Qui enim vult vitam diligere, & dies videre bonos: Coërceat linguam ſuam à malo, & labia eius ne loquantur dolum.

For if any man long after life/ and to ſee good dayes/ let him refrayne his tongue from euill/ and his lippes that they ſpeake not guile.

11. Declinet à malo, & faciat bonum: inquirat pacem, & ſequatur eam.

Let him eſchewe euill and doe good: let him ſeeke peace/ and follow after it.

12. Quia oculi Domini ſuper iuſtos, & aures eius in preces eorum: Vultus autem Domini ſuper facientes mala.

For the eyes of the Lord are ouer the righteous/ and his eares are open vnto their prayers: and the face of the Lorde is vpon them that to euill.

13. Et quis eſt qui vobis noceat, ſi boni ęmulatores fueritis?

And who is it that will harme you/ if ye follow that which is good?

14. Sed & ſi quid patimini propter iuſtitiam: beati. Timorem autem eorum ne timueritis, & non conturbemini.

Not withſtanding bleſſed are ye/ if ye ſuffer for righteouſnes ſake. Yea/ feare/ not their feare/ neither be troubled.

Das III. Capitel.

8. Endlich aber/ ſeyt alleſampt gleich geſinnet/ mitleidig/ brůderlich/ barmhertzig/ freundlich.

Men endelige/ da verer alle ſammen ved it ſind/ metlidige/ brøderlige/ barmhertige/ venlige.

9. Vergeltet nicht bőſes mit bőſem/ oder ſcheltwort mit ſcheltwort/ ſondern dagegen ſegnet/ vnnd wiſſet daß jr dazu beruffen ſeyt/ daß jhr den Segen beerbet.

Betaler icke ont met ont/ eller ſkendzord/ met ſkendzord men velſigner der imod/ oc vider at i ere kallede der til/ at i ſkulle arffue Velſignelſe.

10. Denn wer leben will vnnd gute tage ſehen/ der ſchweige ſeine zunge/ daß ſie nicht bőſes rede/ vnnd ſeine Lippen/ daß ſie nicht triegen.

Thi at huo ſom vil leffue oc ſee gode dage/ Hand ſkal ſtille ſin Tunge/ at hun taler inted ont/ oc ſine læbe/ at de icke beſuige.

11. Er wende ſich vom bőſen/ vnnd thue guts/ er ſuche friede vnnd jage im nach.

Hand ſkal vende ſig fra ont/ oc gøre gaat/ Hand ſkal ſøge Fred/ oc effterfølge hannem.

12. Denn die Augen deß HERREN ſehen auff die Gerechten/ vnnd ſeine Ohren auff jr gebet. Das angeſichte aber deß HERRN ſihet auff die da bőſes thun.

Thi at HERRENS øyen ſee til de Retferdige/ oc hans øren til deris Bøn. Oc HERRENS Anſict ſeer til dem ſom gøre ont.

13. Vnnd wer iſt/ der euch ſchaden kőndte/ ſo ir dem guten nachkommet?

Oc huo er den/ ſom eder kand ſkade/ der ſom i effterfølge det gode?

14. Vnnd ob jr auch leidet vmb Gerechtigkeit willen/ ſo ſeyt jr doch ſelig. Főrchtet euch aber fůr jhren trotzen nicht/ vnd erſchrecket nicht.

Oc der ſom i oc lide for Retferdigheds ſkyld/ ſaa ere i dog ſalige. Oc frycter icke for deris truſel/ oc fordẽris icke.

Kapitola. III.

8. A tak ſummau: buďtež wſſyckni gedno myſlnij / litoſtiwij / Bratrſtwa milownijcy / Miloſrdnij/ ſtkijzliwij/ pokornij.

Ná koniec bądźćie wßyſcy z godliwemi/ y cżuycie doległośći iedni drugich/ máiąc w ſobie bráterſką miłość/ miłoſierni y łáſkáwi.

9. Neodplacugijce zlého za zlé / ani zlořečenſtwij za zlořečenſtwij: ale raděgij dobrořečijce/ nebo gſte k tomu powoláni/ abyſſte požehnánijm dědičně wládli.

Nie oddawáiąc złem zá złe/ ábo złorzeczeńſtwá zá złorzeczeńſtwo/ y owßem błogoſłáwiąc/ wiedząc iż ieſteśćie ná to wezwáni/ ábyśćie błogoſłáwieńſtwo dziedziczne otrzymáli.

10. Nebo kdo chce milowati žiwot a widěti dny dobré: ſkrocuogž yazyk ſwůg od zlého/ a vſta geho ať nemluwij lſti.

Abowiem ktho chce żywot miłowáć/ y oglądáć dni dni dobre/ niech powśćiąga ięzyká ſwe° od złego/ y warg ſwoich áby zdrády nie mowiły.

11. Vchylůg ſe od zlého a čiň dobré/ hleday pokoge/ a ſtihay gey:

Niech odſtąpi od złego á czyni dobrze/ niech ßuka pokoiu y náſiádule go.

12. Nebo oči Páně na ſprawedliwé/ a vſſy geho k proſbám gegich. Ale zůřiwoſt Božij/ na ty kteřijž činij zlé wěcy.

Abowiem oczy Páńſkie pátrzáią ná ſpráwiedliwe/ y vßy iego ſłucháią prośby ich/ á oblicze Páńſkie przećiwko tym ktorzy złe czynią.

13. A kdo ieſt kdoby wám vſſkodil/ budeteli milownijcy dobrého.

A ktoż ieſt coby miał trapić was ieſlibyśćie dobroći náſládowcámi byli?

14. Ale y trpijteli co pro Sprawedlnoſt / blaze wám. Strachu pak gegich nebogte ſe/ ani ſe rmuťte;

Ale też ieſlibyśćie co ćierpieli dla ſpráwiedliwośći/ przedſię błogoſłáwieni ieſteśćie. A wßákże nie lękaycie ſię ſtráchu ich/ áni trwożćie ſobą.

ג

15 אֶלָּא קַדִּשׁוּ בְּלֶבְוָתְכוֹן לְמָרְיָא מְשִׁיחָא וַהֲוַיתוּן מְטַיְּבִין לְמַפָּק בְּרוּחָת לְכֹל דְּתָבַע לְכוֹן מֶלְּתָת עַל סַבְרָא דְּהַיְמָנוּתָת בְּמַכִּיכוּתָא וּבְדֶחְלְתָא׃

Ma ſantificate il Signor Iddio (Chriſto) ne voſtri cuori. E ſiate ſempre apparecchiati à riſpondere à chiunque vi domanda ragione de la ſperanza che è in voi.

16 כַּד אִית לְכוֹן תְּאַרְתָּא טָבְתָה אֵיכַנָּת דְּהָנוֹן דִּמְמַלְּלִין עֲלַיְכוֹן אַיךְ דְּעַל אֱנָשָׁא בִּישָׁא יִבְהֲתוּן אַיךְ אֱנָשָׁא דְּטָלְמִין לְדוּבָּרַיְכוֹן שַׁפִּירָא דִּבְמְשִׁיחָא׃

Con manſuetudine e riuerentia, hauendo buona conſcientia: accioche in quel che dicono mal di voi, come di malfattori, ſi vergognino eſſi che biaſimano la voſtra buona conuerſatione in Chriſto.

17 עֲדַרָא הִי לְכוֹן גֵּיר כַּד עָבְדִין אַנְתּוּן עֲבָדָא טָבָא תִּסְתַּבְּלוּן בִּישָׁתָא אֶן הָכִיל הָכַנָּא הִו צְבִינָא דַּאלָהָא וְלָת כַּד עָבְדִין אַנְתּוּן ב בִּישָׁתָת׃

Imperoch'egli è meglio patire facendo bene, ſe la volontà di Dio il vuole, che facendo male.

18 מֶטּוּל דָּאף מְשִׁיחָא חֲדָא זְבַן מִית חֲלָף חַטָּהַיְן וְדִיקָת חֲלָף חַטָּיָת דַּנְקָרְבְכוֹן לַאלָהָא וּמִירָת בְּפַגַר וְחַיָּא בְּרוּחַ׃

Conciosia coſa che Chriſto ancora ha patito vna volta per li peccati, egli giuſto per gl'ingiuſti, per condurci a Dio, mortificato ben ne la carne, ma viuificato per lo Spirito.

19 וַאכְרֶז לְנַפְשָׁתָא אִילֵין דַּאחִידָן הֲוַי בְּשִׁיוֹל׃

Per il quale ancora venendo, predicò à gli ſpiriti, che erano in carcere.

ג

15 וְאֶת־יְהוָה אֱלֹהִים אֶת־הַמָּשִׁיחַ קַדְּשׁוּ בִּלְבּוֹתֵיכֶם וִהְיִיתֶם נְכוֹנִים תָּמִיד לְהָשִׁיב דָּבָר לְכָל־אֲשֶׁר יִשְׁאַל מִמֶּכֶּם טַעַם עַל־אֱמוּנַתְכֶם׃

Pero ſanctificad àl Sennor Dios (Chriſto) en vueſtros coraçones: y eſtad ſiempre aparejados para reſponder acada vno que os demanda razon de la eſperança que eſtá en voſotros:

16 בַּעֲנָוָה וְיִרְאָה יְהִי־לָכֶם מַדָּע טוֹב אֲשֶׁר אִם יַלְשִׁינוּ אֶתְכֶם כְּמוֹכֶם עוֹשֵׂי רָעָה יִכָּלְמוּן הֵמָּה כַּמַּכְלִימֵי עִקְבוֹתֵיכֶם טוֹבוֹת בַּמָּשִׁיחַ׃

Y eſto con manſedumbre y reuerencia: teniendo buena conſciencia, paraque en lo que murmuran de voſotros como de malhechores, ſean confundidos losque blaſpheman vueſtra buena conuerſacion enel Chriſto.

17 כִּי־טוֹב לָכֶם בַּעֲשׂוֹתְכֶם טוֹבָה (אִם רָצָה יִרְצֶה אֱלֹהִים) לְעֻנּוֹת מֵעֲשׂוֹתְכֶם רָעָה׃

Porque mejor es que ſeays afligidos haziendo bien, ſi la voluntad de Dios anſi lo quiere, que no haziendo mal.

18 כִּי־גַם הַמָּשִׁיחַ הוּא פַּעַם אַחַת מְחוֹלָל מִפְּשָׁעֵינוּ מְדֻכָּא מֵעֲוֹנוֹתֵינוּ צַדִּיק בָּרְשָׁעִים אֲשֶׁר הִקְרִיב אוֹתָנוּ לֵאלֹהִים מוּמָת בַּבָּשָׂר חַי בָּרוּחַ׃

Porque tambien el Chriſto padecio vna vez por los pecados: el juſto por los injuſtos: para lleuarnos à Dios mortificado à la verdad en la carne, pero viuificado en eſpiritu.

19 אֲשֶׁר בָּהּ גַּם־אֶת־רוּחוֹת שֶׁהֵן בַּמַּטָּרָה הָלוֹךְ יְבַשֵּׂר׃

Enel qual tambien fue y predicó à los eſpiritus que eſtauan en carcel:

γ'.

15. Κύριον δὲ τὸν θεὸν (χριστὸν) ἁγιάσατε ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν· ἕτοιμοι δὲ ἀεὶ πρὸς ἀπολογίαν παντὶ τῷ αἰτοῦντι ὑμᾶς λόγον περὶ τῆς ἐν ὑμῖν ἐλπίδος, μετὰ πραΰτητος καὶ φόβου.

Ains ſanctifiez le Seigneur (Dieu Chriſt) en vos cœurs, & ſoyez touſiours appareilés à reſpondre auec douceur & reuerence à chacun qui vous demande raiſon de l'eſperance qui eſt en vous.

16. Συνείδησιν ἔχοντες ἀγαθήν, ἵνα ἐν ᾧ καταλαλοῦσιν ὑμῶν ὡς κακοποιῶν, καταισχυνθῶσιν οἱ ἐπηρεάζοντες ὑμῶν τὴν ἀγαθὴν ἐν χριστῷ ἀναστροφήν.

Ayans bonne conſcience: afin que ceux qui blaſment voſtre bonne conuerſation en Chriſt, ſoyent confus, en ce qu'ils detractent de vous comme de mal faiteurs.

17. Κρεῖττον γὰρ ἀγαθοποιοῦντας, εἰ θέλει τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ, πάσχειν, ἢ κακοποιοῦντας.

Car il vaut mieux que vous ſouffriez en bien-faiſant, ſi telle eſt la volonté de Dieu qu'en mal-faiſant.

18. Ὅτι καὶ χριστὸς ἅπαξ περὶ ἁμαρτιῶν ἔπαθε, δίκαιος ὑπὲρ ἀδίκων· ἵνα ἡμᾶς προσαγάγῃ τῷ θεῷ, θανατωθεὶς μὲν σαρκί, ζωοποιηθεὶς δὲ τῷ πνεύματι.

Car auſſi Chriſt a ſouffert vne fois pour les pechés, lui iuſte pour les iniuſtes: afin qu'il nous amenaſt à Dieu, ayant eſté mortifié en chair, mais viuifié par l'Eſprit:

19. Ἐν ᾧ καὶ τοῖς ἐν φυλακῇ πνεύμασι πορευθεὶς ἐκήρυξεν.

Par lequel auſſi eſtant allé il a preſché aux eſprits en chartre:

CAP. III.

15. Dominum autem Chriſtum ſanctificate in cordibus veſtris, parati ſemper ad ſatisfactionem omni poſcenti vos rationem de ea, quæ in vobis eſt, ſpe.

But ſanctifie the Lorde God in your hearts: and be readie alwayes to giue an anſwere to euerie man that aſketh you a reaſon of the hope that is in you.

16. Sed cum modeſtia & timore, conſcientiam habentes bonã: ut in eo quod detrahunt vobis, confundantur qui calumniantur veſtram bonam in Chriſto converſationem.

And that with meekenes and reuerence/ hauing a good conſcience/ that when they ſpeake euill of you as of euill doers/ they may be aſhamed/ which blame your good conuerſation in Chriſt.

17. Melius eſt enim ut benefacientes, ſi voluntas Dei velit, pati, quàm malè facientes.

For it is better/ if the will of God bee ſo/ that ye ſuffer for well doing/ then for euill doing.

18. Quia & Chriſtus ſemel pro peccatis noſtris mortuus eſt, iuſtus pro iniuſtis: ut nos offerret Deo, mortificatos quidem carne, vivificatos autem ſpiritu.

For Chriſt alſo hath once ſuffered for ſinnes/ the iuſt for the vniuſt/ that he might bring vs to God/ and was put to death concerning the fleſh/ but was quickened in the ſpirite.

19. In quo & his qui in carcere erant (*Spiritibus*) ſpiritu veniens prædicavit.

By the which he alſo went/ and preached vnto the ſpirits that are in priſon.

Das III. Capitel.

15. Helliget aber Gott den HERRN in ewrem hertzen. Seyt aber allezeit bereit zur verantworttung jederman/ der grund fodert der hoffnung/ die inn euch iſt.

Men helliger den HERRE Gud i eders hierte. Verer oc altid rede til at ſuare huermand/ ſom vdkreffuer grunden om Haabet/ ſom er i eder.

16. Vnnd das mit ſanfftmütigkeit vnd forcht/ vnd habt ein gut gewiſſen/ auff daß die/ ſo von euch affterreden/ als von vbelthätern/ zu ſchanden werden/ daß ſie geſchmächt haben ewern guten wandel in Chriſto.

Oc det met ſactmodighed oc fryct/ Oc haffuer en god Samuittighed/ paa det at de/ ſom tale ilde paa eder/ ſom om Miſdedere/ kunde bliffue beſkemmede/ for de beſpaattede eders gode omgengelſe i Chriſto.

17. Denn es iſt beſſer/ ſo es Gottes wille iſt/ das jhr von wolthat wegen leidet/ denn von vbelthat wegen.

Thi det er bedre/ om det er Guds ville/ at i lide for Velgerninger ſkyld/ end for onde gerningers ſkyld.

18. Sintemal auch Chriſtus einmal für vnſere ſünde gelidten hat/ der Gerechte für die Vngerechten/ auff das er vns Gott opfferte/ vnnd iſt getödtet nach dem Fleiſch/ aber lebendig gemacht nach dem Geiſt.

Effterdi at Chriſtus oc leed en gong for vore ſynder/ den Retferdige for de Wretferdige/ Paa det at hand ſkulde offre Gud oſſ/ Oc hand er død giort effter Kødet/ Men leffuende giort effter Aanden.

19. In dem ſelbigen iſt er auch hin gegangen/ vnd hat geprediget den geiſtern im Gefengniß.

I den ſamme/ gick hand oc bort/ oc predickede faar Aanderne i Fengzelet.

Kapitola III.

15. Ale Pána Kryſta poſwěcuogte w ſrdcých waſſých. Hotowi gſauce wždycky k doſti včiněnij každému kdo od wás požádá/ abyſſte wydali počet z tě Wijry a naděge kteráž geſt w wás.

Ale Paná Bogá poświęćcie w ſercach wáſzych/ á bądźcie záwſze gotowi odpowiedź dáć káżdemu pytáiącemu ſię o ſpráwie nádźieie oney ktora w nas ieſt.

16. A to s ſtkiſdmoſtij a s báznij/ magijce dobré ſwědomij: aby w tom w čemž wám vtrhagij/ zahanbeni byli ti kteříž haněgij waſſe dobré w Kryſtu obcowánij.

Z pokorą y vczćiwośćią/ máiąc ſumnienie dobre/ áby thym co źle mowią przećiwko wam iáko złoczyńcam/ zawſtydźili ſię ktorzy ſię tárgáią ná wáſze dobre obcowánie w Kryſtuſie.

17. Lepeť geſt zagiſté abyſſte dobře činijce/ budeli wuole Božij/ trpěli/ nežli zle činijce.

Abowiem lepiey ábyſćie dobrze czyniąc ieſliby ták chćiáłá wola Boża/ ćierpieli/ niżli źle czyniąc.

18. Nebo y Kryſtus gedinau za hříchy naſſe vmřel/ Sprawedliwý za neſprawedliwé/ aby nás obětowal Bohu: Vmrtwený zagiſté podlé Těla/ ale obžiwený Duchem.

Bo y Kryſtus ćierpiał raz zá grzechy/ ſpráwiedliwy zá nieſpráwiedliwe/ aby nas przywiodł do Bogá/ vmartwiony ćiáłem/ álec ożywiony duchem.

19. W kterémžto Duchu přiſſed/ y těm Duchuom kteříž byli zawřijni w žaláři/ kázal:

Perzez ktorego też ſzedſzy/ przepowiedał duchom ktorzy ſą w ćiemnicy.

ג

20 הלין דמן קדים לא אתטפיסו הוי ביומתה דנוח כד מגררת רוחה דאלהא פקדת דתהוא קיבותא על סברא דתיבותהון ותמנא נפשן בלחוד עלין לה וחיו במיא׃

Iquali gia furono increduli, quando vna volta la patientia di Dio aſpettaua ne giorni di Noe, allor che s'apparecchiaua l'arca, ne laquale poche anime, cioè otto, furon ſaluate per l'acqua.

21 דאף אנתון בה בהו טופסא חאין אנתון במעמודיתא לו כד פגרא משיגין אנתון מן צואתא אלא כד מודין אנתון באלהא בתארתא דכיתא ובקימתה דישוע משיחא׃

Alche corriſponde hora la figura che ci ſalua, cioè, il Batteſimo, non gia quello che leua via le lordure de la carne, ma la teſtimonianza de la buona conſcientia inuerſo Iddio, per la reſurrettion di IESV Chriſto.

22 הו דאתעלי לשמיא ואיתוהי על ימינא דאלהא ואשתעבדו לה מלאכא ושליטנא וחילותא׃

Ilquale è a la deſtra di Dio, eſſendoſene andato in cielo, & eſſendoſi à lui ſottopoſti gli Angeli, e le Poteſtà, e le virtù.

20 אשר לא האמינו מלפנים כאשר האריך אלהים את־אפו בימי נח בהעשות התבה אשר בה מעטות וה־הוא אך שמונה נפשות נמלטו במים׃

Los quales enel tiempo paſſado fueron deſobedientes, quando vna vez ſe eſperaua la paciencia de Dios, en los dias de Noe, quando ſe aparejaua el arca en laqual pocas, es à ſaber, ocho perſonas fueron ſaluas por agua.

21 ובה בדמות עת גם אותנו מושיעה הטבילה לא לשים מעלינו את־טמאת הבשר כי־אם לערבת מדע טוב לאלהים בתקומת ישוע המשיח׃

A la figura de la qual el Babtiſmo que aora correſponde, nos ſalua, no quitando las immundicias de la carne, mas dando teſtimonio de buena conſciencia delante de Dios, por la reſurreccion de Ieſus el Chriſto.

22 ובעלותו אל־השמים יושב הוא לימין יהוה ונכנעו לפניו המלאכים ושלטונות וגבורות׃

El qual eſtà à la dieſtra de Dios, ſiendo ſubido àl cielo: aquien eſtan ſubjetos los Angeles, y las podeſtades, y Virtudes.

γ΄.

20. Ἀπειθήσασί ποτε, ὅτε ἀπεξεδέχετο ἡ τοῦ θεοῦ μακροθυμία, ἐν ἡμέραις νῶε κατασκευαζομένης κιβωτοῦ· εἰς ἣν ὀλίγαι, τουτέστιν ὀκτώ, ψυχαὶ διεσώθησαν δι' ὕδατος.

Ayans eſté iadis deſobeïſſans, quand la patience de Dieu attendoit vne fois és iours de Noé, lors que l'arche s'appareilloit, en laquelle petit nombre, aſſauoir huit perſonnes furent ſauuees par l'eau.

21. Ὧ καὶ ἡμᾶς ἀντίτυπον νῦν σώζει βάπτισμα, οὐ σαρκὸς ἀπόθεσις ῥύπου, ἀλλὰ συνειδήσεως ἀγαθῆς ἐπερώτημα εἰς θεὸν, δι' ἀναστάσεως ἰησοῦ χριστοῦ.

A quoi auſſi maintenant reſpond à l'oppoſite la figure qui nous ſauue, aſſauoir le Bapteſme: non point celui par lequel les ordures de la chair ſont nettoyees, ains l'atteſtation de bonne conſciẽce deuant Dieu, par la reſurrection de Ieſus Chriſt.

22. Ὅς ἐστιν ἐν δεξιᾷ τοῦ θεοῦ πορευθεὶς εἰς οὐρανὸν, ὑποταγέντων αὐτῷ ἀγγέλων καὶ ἐξουσιῶν καὶ δυνάμεων.

Qui eſt à la dextre de Dieu, eſtant allé au ciel: auquel ſont aſſuiettis les Anges, & puiſſances, & vertus.

ד

1 אן משיחא הכיל חש חלפיכון בבסר ואף אנתון בה בהנא רעינא אזדינו כל מן דמאת גיר בפגרה שלי לה מן כלהון חטהא׃

Hauendo dunque Chriſto patito per noi ne la carne, armateui ancor voi del medeſimo penſiero, cioè, che chi ha patito ne la carne, ha ceſſato dal peccato.

2 דלא מכיל לרגיגתא דבני־נשא יחא במא ובנא דאיתוהי בפגרא אלא לצבינא דאלהא׃

Per non viuer piu, quel tempo che vi reſta in carne, ſecondo le concupiſcentie de gli huomini, ma ſecondo la volontà di Dio.

ד

1 ואם ענה המשיח עלינו בבשר גם אתם תחגרו במחשבה כזאת כי־אשר מענה הענה אפס בבשר מחטאה׃

Pues que el Chriſto ha padecido por noſotros en la carne, voſotros tambien eſtad armados del miſmo penſamiento; que el que ha padecido en la carne, ceſſó de pecado:

2 עוד לא לחיות לתאוות בני אדם כי־אם לרצון אלהים בכל־עת מגורתו בבשר׃

Paraque ya el tiempo que queda en carne, biua, nó à las concupiſcencias de los hombres, ſino à la voluntad de Dios.

ΚΕΦΑΛ. δ΄.

Χριστοῦ οὖν παθόντος ὑπὲρ ἡμῶν σαρκὶ, καὶ ὑμεῖς τὴν αὐτὴν ἔννοιαν ὁπλίσασθε, ὅτι ὁ παθὼν ἐν σαρκὶ πέπαυται ἁμαρτίας.

Or donc puis que Chriſt a ſouffert pour nous en la chair, vous auſſi ſoyez armés de ceſte meſme penſee, c'eſt aſſauoir, que celui qui a ſouffert en chair, a deſiſté de peché:

2. Εἰς τὸ μηκέτι ἀνθρώπων ἐπιθυμίαις, ἀλλὰ θελήματι θεοῦ τὸν ἐπίλοιπον ἐν σαρκὶ βιῶσαι χρόνον.

Afin que le temps qui reſte en chair, vous ne viuiez plus ſelon les conuoitiſes des hommes, ains ſelon la volonté de Dieu.

CAP. III.

20. Qui increduli fuerant aliquando, quando expectabant Dei patientiam in diebus Noë, cùm fabricaretur arca, in qua pauci, id eſt, octo animæ ſalvæ factæ ſunt per aquam.

Which were in time paſſed diſobedient / when once the long ſuffering of God abode in the dayes of Noe / while the arke was preparing / wherein fewe / that is / eight ſoules were ſaued in the water.

21. Quod & vos nunc ſimilis formæ ſalvos facit baptiſma: non carnis depoſitio ſordium, ſed conſcientiæ bonæ interrogatio in Deum per reſurrectionem Ieſu Chriſti.

To the which alſo the figure that nowe ſaueth vs / euen baptiſme agreeth / not the putting away of the filth of the fleſhe / but in that a good conſcience maketh requeſt to God / by the reſurrection of Jeſus Chriſt.

22. Qui eſt in dextera Dei, deglutiens mortem, ut vitæ æternæ hæredes efficeremur: profectus in cælum, ſubiectis ſibi angelis & poteſtatibus & virtutibus.

Which is at the right hand of God / gone into heauen / to whome the Angels and Powers / and might are ſubiect.

CAP. IIII.

CHriſto igitur paſſo in carne, & vos eâdem cogitatione armamini: quia qui paſſus eſt in carne, deſiit à peccatis.

Foraſmuch then as Chriſt hath ſuffred for vs in the fleſh / arma your ſelues likewiſe with the ſame minde / which is that he which hath ſuffred in the fleſh / hath ceaſed from ſinne.

2. Vt iam non deſideriis hominum, ſed voluntati Dei quod reliquum eſt in carne vivat temporis.

That he henceforwarde ſhoulde liue as much time as remaineth in the fleſh / not after the luſtes of men / but after the will of God.

Das III. Capitel.

20. Die etwa nicht glaubten / daß Gott einsmals harret / vnnd gedult hatte zu den zeiten Noe / da man die Archa zurůſtet / in welcher wenig / daß iſt acht Seelen / behalten wurden / durchs Waſſer.

Som nogen ſtund icke trode / der Gud tøffuede en gong / oc haffde taalmodighed i Noe tid / der mand beredde Arcken / i huilcken faa / det er / otte ſiele bleffue beuarede / formedelſt vand.

21. Welchs nun auch vns ſelig machet / in der Tauffe / die durch jenes bedeutet iſt / nicht das abthun deß vnflats am Fleiſch / ſondern der Bund eines guten gewiſſens mit GOTT / durch die Aufferſtehung Jeſu Chriſti.

Huilcket oc nu gør oſſ ſalige / vdi Daaben / ſom betydes der met / Icke den wrenligheds borttagelſe paa Kødet / Men en god Samuittigheds Pact met Gud / formedelſt Jeſu Chriſti opſtandelſe.

22. Welcher iſt zur rechten Gottes in den Himmel gefahren / vnd ſind jm vnterthan die Engel / vnd die Gewaltigen / vnd die Kråfften.

Som er opfaren i Himmeln til Guds høyre haand / oc Englene / oc de Veldige / oc Kraffterne ere hannem vnderdanige.

Das IIII. Capitel.

Weil nu Chriſtus im fleiſch für vns gelidten hat / ſo wapnet euch auch mit demſelbigen ſinn / denn wer am Fleiſch leidet / der höret auff von Sůnden.

Efterdi at Chriſtus nu leed faar oſſ i Kødet / Da vebner eder oc met det ſamme ſind / Thi at huo ſom lider paa Kødet / hand lader aff at ſynde.

2. Daß er hinfort / was noch hinderſtelliger zeit im fleiſch iſt / nicht der Menſchen lůſten / ſondern dem willen Gottes lebe.

At hand fremdelis / ſkal icke leffue den tid ſom end nu igen er i Kødet / effter Menniſkelig begæring / men effter Guds vilie.

Kapitola III.

20. Kteřijž byli někdy newěřijcý / kdyžto očekáwala ſe trpělivoſt Božij za dnuow Noe / když dělán byl Koráb / w kterémžto málo / to geſt oſmero Lidij zachowáno geſt od potopy.

Ktorzy niekiedy nieposlußnymi byli / gdy raz oczekawala Boza cierpliwość zá dni Noego / kiedy Arche gotowano / w kthorey máło tho ieſt / ośm duß záchowáne ſa ná wodzie.

21. Kterýmž přijkladem y wás nynij nápodobně ſpaſeny činij Křeſt: neſloženij těleſných / poſſkwrn / ale dokázanij dobrého Swědomij před Bohem / ſkrze wzkřijſſenij Gežijſſe Kryſta.

Ktorey teraz krzeſt rownáiac ſie záchowiwa nas thez / nie zdeymuiac plugáwoſci ciáła / ále ſprawuiac to / iz dobre ſumnienie wzywa Bogá przez zmartwych wſtánie Jezuſá Kryſtuſá.

22. Kterýž geſt na Prawicy Božij: Zkazyw Smrt / abychom my učiněni byli dědicowé wěčného žiwota / ſſel do Nebe / poddaw ſobě Angely / y Poteſtáty / y Wirtuty.

Ktory ieſt ná práwicy Bożey / ßedßy do niebá / kthoremu poddáni ſa ſami Aniolowie / y zwierzchności / y mocy.

Kapitola IIII.

POněwádž geſt tehdy Kryſtus na těle trpěl / y wy také týmž myſſlenijm ohraženi buďte: Neb kdo na těle trpij / ten geſt přeſtal od hřijchuow.

GDyż thedy Kryſthus cierpiał za nas w ciele / wy tez taz myſla badzcie vſbroieni / to ieſt iz ten ktory cierpiał w ciele / przeſtał od grzechu.

2. Aby giž ne lidſkým žádoſtem / ale wůli Božij žiw byl w těle čaſu pozuoſtáwagijcýho.

Ku themu áby iuz nie pożadliwoſciam ludzkim / ále woley Bożey oſtátek czaſu w ciele zyl.

ד

3 סָפֵק גֵּיר זַבְנָא הָו דַּעֲבַד דַּבְלַחְתּוּן בֵּהּ צֶבְיָנֵא דְּחַנְפֵא בְּאַסוֹטוּתָא וּבְרַוָּיוּתָא וּבְצַחֲנוּתָא וּבְזְמָרָא וּבְפוּלְחָנָא דְּשֵׁאדָא׃

Imperoche egli è bene aſſai ch'el tempo paſſato de la noſtra vita noi habbiam fatta la volontà de le Genti, conuerſando ne le inſolenze, ne le concupiſcentie, ne l'ebbriachezze, ne i mangiamenti, ne i beuimenti, e ne le nefande idolatrie.

4 וְהָא הָשָׁא מֶתְדַמְּרִין וּמְגַדְּפִין עֲלַיְכוֹן בַּדְלָא מֶשְׁתַּרְהֲטִיתוּן עַמְּהוֹן בְּהָי אֲסוֹטוּתָא קַדְמָיְתָא׃

Il che par loro ſtrano biaſimandoui, per che voi non correte con eſſo loro nel medeſimo traboccamento d'intemperantia.

5 הָנוּן דְּיָהְבִין פֶּתְגָּמָא לַאלָהָא הָו דַּעֲתִיד לַמְדָן מִיתֵא וְחַיֵּא׃

Quelli che ne renderanno ragione à colui che è apparecchiato a giudicare i viui e i morti.

6 מֶטוּל הָנָא גֵּיר אֶסְתַּבַּר אַף לְמִיתֵא דְּנֶתְתְּדִינוּן אַיְךְ בְּנַי נָשָׁא בַּבְסַר וְנִחוֹן בַּאלָהָא בְּרוּחַ׃

Percioche per queſto egli è ſtato euangelizato ancora a i morti, accioche ſiano condannati ſecondo gli huomini in carne, ma viuano ſecondo Iddio ne lo ſpirito.

7 מַטְיָא לָהּ דֵּין חַרְתָּא דְּכֹל מֶטוּל הָנָא אֶתְנַכְּפוּ וְאֶתְתְּעִירוּ לַצְלוֹתָא׃

Hor la fine di tutte le coſe s'appreſſa. Siate dunque ſobrij, e vegliate ne le orationi.

8 וְקְדָם כֹּל מִדֶּם חוּבָּא חַרִיפָא לְוָת חַדָּדֵא נֶהֱוֵא לְכוֹן חוּבָּא גֵּיר מְחַפֵּא סוּגָּאָא דַּחְטָהֵא׃

E ſopra tutte le coſe habbiate intenſa charità fra voi: percioche la charità coprira gran moltitudine di peccati.

ד

3 רַבָּה לָּנוּ עֵת־חַיֵּינוּ עָבְרָה לַעֲשׂוֹת חֵפֶץ הַגּוֹיִם אֲשֶׁר הָלְכוּ בַּפֶּשַׁע בְּתַאֲוֹת נַפְשָׁם בְּזוֹלְלִים וְסוֹבְאִים בְּשִׁכָּרוֹן בְּמִשְׁתּוֹת וּבַעֲבוֹדוֹת הַזָּרוֹת לֹא לְהֵעָשׂוֹת׃

Por que nos deue baſtar que el tiempo paſſado de nueſtra vida ayamos hecho la voluntad de los Gentiles, quando conuerſauamos en diſſoluciones, en concupiſcencias, en embriaguezes, en glotonerias, en beueres, y en abominables idolatrias.

4 אֲשֶׁר בּוֹ מִתְמַהִים וְכִי־לֹא תָרוּצוּ אִתָּם אֶל־תֶּבֶל וְלוֹתָם מְקַלְּלִים אֶתְכֶם׃

Y eſto parece coſa eſtranna à los que os vituperan, que voſotros no corrays con ellos en el miſmo deſenfrenamiento de diſſolucion:

5 אֲשֶׁר יָשִׁיבוּ דָּבָר לַאֲשֶׁר עָתִיד לִשְׁפֹּט אֶת־הַחַיִּים וְאֶת־הַמֵּתִים׃

Los quales darán cuenta àl que eſtá aparejado para juzgar los biuos y los muertos.

6 וּבַעֲבוּר זֹאת גַּם אֶת־מֵתִים בֻּשְּׂרָה אֲשֶׁר יִשָּׁפְטוּ כַּאֲנָשִׁים בַּבָּשָׂר וְיִחְיוּ כֵאלֹהִים בָּרוּחַ׃

Porque por eſto tambien ha ſido predicado el Euangelio à los muertos: paraque ſean juzgados en carne ſegun los hombres, y biuan en eſpiritu ſegun Dios.

7 וְסוֹף דְּבַר הַכֹּל קָרַב לָכֵן הִתְבּוֹנְנוּ וְהִתְעוֹרְרוּ לַתְּפִלּוֹת׃

Mas el fin de todas las coſas ſe açerca. Sed pues templados, y velad en oracion.

8 וּמִכָּל־דָּבָר הַחֲזִיקוּ אֶת־אַהֲבַת אַחֲוַתְכֶם כִּי־הָאַחֲוָה תְּכַסֶּה אֶת־רֹב הַחֲטָאִים׃

Y ſobre todo tened entre voſotros feruiente charidad: porque la charidad cubrirá la multitud de pecados.

δ.

3. Ἀρκετὸς γὰρ ὑμῖν ὁ παρεληλυθὼς χρόνος τοῦ βίου τὸ θέλημα τῶν ἐθνῶν κατεργάσασθαι, πεπορευμένους ἐν ἀσελγίαις, ἐπιθυμίαις, οἰνοφλυγίαις, κώμοις, πότοις, καὶ ἀθεμίτοις εἰδωλολατρείαις.

Car le temps paſſé nous doit auoir ſuffi pour auoir accompli la volonté des Gentils, quand nous conuerſions en inſolences, conuoitiſes, yurongneries, gourmandiſes, beuueries, & idolatries abominables.

4. Ἐν ᾧ ξενίζονται, μὴ συντρεχόντων ὑμῶν εἰς τὴν αὐτὴν τῆς ἀσωτίας ἀνάχυσιν, βλασφημοῦντες.

En quoi ſe trouuent eſtranges, en vous blaſmant, quand vous ne courez point auec eux en vn meſme abandon de diſſolution.

5. Οἳ ἀποδώσουσι λόγον τῷ ἑτοίμως ἔχοντι κρῖναι ζῶντας καὶ νεκρούς.

Ceux qui rendront conte à celui qui eſt pres de iuger les viuans & les morts.

6. Εἰς τοῦτο γὰρ καὶ νεκροῖς εὐηγγελίσθη, ἵνα κριθῶσι μὲν κατὰ ἀνθρώπους σαρκί, ζῶσι δὲ κατὰ θεὸν πνεύματι.

Car pource auſſi a il eſté euangelizé aux morts, afin qu'ils fuſſent iuges ſelon les hommes en chair, & qu'ils veſcuſſent ſelon Dieu en Eſprit.

7. Πάντων δὲ τὸ τέλος ἤγγικε. σωφρονήσατε οὖν, καὶ νήψατε εἰς τὰς προσευχάς.

Or la fin de toutes choſes eſt prochaine. Soyez donc ſobres & veillans á prier.

8. Πρὸ πάντων δὲ τὴν εἰς ἑαυτοὺς ἀγάπην ἐκτενῆ ἔχοντες, ὅτι ἡ ἀγάπη καλύψει πλῆθος ἁμαρτιῶν.

Er ſur tout ayez entre vous vehemente charité: car charité couurira vne multitude de pechés.

CAP. IIII.

3. Sufficit enim præteritum tempus ad voluntatem Gentium conſummandam, his qui ambulaverunt in luxuriis, deſideriis, vinolentiis, comeſationibus, potationibus, & illicitis idolorum cultibus.

For it is ſufficient for vs that wee haue ſpent the time paſt of the life/ after the luſt of the Gentiles/ walking in wantonneſſe/luſtes/ drunkennes / in gluttonie/ drinkings / and in abominable idolatries.

4. In quo admirantur non concurrentibus vobis in eandem luxuriæ confuſionem, blaſphemantes.

Wherein it ſeemeth to them ſtrange/that yee runne not with them vnto the ſame exceſſe of ryote: therefore ſpeake they euill of you.

5. Qui reddent rationem ei, qui paratus eſt iudicare vivos & mortuos.

Which ſhall giue accountes to him/ that is readie to iudge quicke and dead.

6. Propter hoc enim & mortuis evangelizatum eſt: ut iudicentur quidem ſecundùm homines in carne, vivant autem ſecundùm Deum in Spiritu.

For vnto this purpoſe was the Goſpell preached alſo vnto the deade / that they might be condemned/ according to men/in the fleſh / but might liue according to God/in the Spirit

7. Omnium autem finis appropinquabit. Eſtote itaque prudentes: & vigilate in orationibùs.

Now the end of all things is at hand. Be ye therefore ſober / and watching in prayer.

8. Ante omnia autem, mutuam in vobiſmetipſis charitatem continuam habentes: quia charitas operit multitudinem peccatorum.

But aboue all things haue feruent loue among you: for loue couereth the multitude of ſinnes.

Das IIII. Capitel.

3. Denn es iſt gnug/daß/wir die vergangen zeit deß lebens zubracht haben nach Heidniſchen willen / da wir wandelten in vnzucht / lüſten / trunckenheit/ freſſerey/ſeufferey vnd greulichen abgöttereyen.

Thi det er nock/ at wi haffue leffuit vort Liff i den fremfarne tid effter Hedningernis vilie / der wi vandrede i wtuct/lyſt/druckenſkaff/fraadzeri/ drick/oc gruſeligt Affguderi.

4. Das befrembdet ſie daß jr nicht mit jnen lauffet / inn daſſelbige wüſte vnordig weſen/ vnd läſtern.

Der giorde dem fremmede/ at i løbe icke met dem/ i det ſamme vilde wſkickelige væſen/ oc beſpaattelſe.

5. Welche werden rechenſchafft geben dem der bereitet iſt / zu richten die Lebendigen vnd die Todten.

Huilcke der ſkulle gøre hannem regenſkaff / ſom er rede til at døme de leffuende oc de døde.

6. Denn dazu iſt auch den Toden das Evangelium verkündigt/ auff daß ſie gerichtet werden nach dem Menſchen am fleiſch/aber im Geiſt Gott leben.

Thi der til er oc Euangelium kundgiort faar de Døde/at de ſkulle dømis effter Menniſke i Kødet/ men leffue faar Gud i Aanden.

7. Es iſt aber nahe kommen das ende aller dinge. So ſeyt nun mäſſig vnd nüchtern zum Gebet.

Oc enden paa alle ting er kommen nær til. Saa verer nu ſtickelige oc edrue til Bønen.

8. Für allen dingen aber habt vntereinander eine brünſtige Lieb / denn die Liebe decket auch der Sünden menge.

Oc haffuer for alle ting en brendende Kærlighed indbyrdis/ thi at Kærlighed ſkiuler ocſaa Syndernis mangfoldighed.

Kapitola IIII.

3. Doſtiť geſt zagiſté/ že gſme onen minulý cás podlé wuole Pohanuow wykonali / těch kteřijž gſau chodili w ſmilſtwijch/ w žádoſtech a w zbytečném pitij Wijna/ w hodowánij/ w opilſtwij a w nekadném Modlám ſlauženij:

Abowiem doſyć nam / iżeſmy przeſzłego cżáſu żywota cżynili wolą pogánow/ chodząc w nieczyſtoſciách/ pożądliwoſciách / w opilſtwách / bieſiádách / pijáńſtwach / y brzydliwych báłwochwálſtwách.

4. Protož diwij ſe/ že ſe nynij neſrownáwáte s nimi w též rozkoſſy ſmilſtwa / rauhagijce ſe:

A tho ſie im zda coś obcego / iż wy nie biegácie z nimi ku temuż niemiernemu zbytkowi / y bluźniąc.

5. A tiť wydagij počet tomu kterýž hotow geſt ſauditi žiwé y mrtwé.

Ale licżbe dádzą temu ktory gotowy ieſt ſądźić żywe y zmárłe.

6. Proto geſt zagiſté y mrtwým Ewangelium kázáno/ aby byli ſauzeni podlé Lidij w těle/ ale žiwi byli podlé Boha w duchu.

Bo też dla tego vmárłym przepowiedána ieſt Ewánielia / áby byli oſądzeni wedle ludzi w ćiele/ y żyli duchem wedle Bogá.

7. Wſſech zagiſté wěcy konec ſe blijžij. Protož buďte opatrnij / a bděte na Modlitbách.

Przytym koniec wſzytkich rzecży bliſko ieſt: Bądźcież thedy trzeźwi y cżujni ku modlitwie.

8. Předewſſemi pak wěcmi ſpolečnau mezy ſebau Láſku vſtawičnau měgte/nebo Láſka přikrýwá množſtwij hřijchuow.

Przed wſzytkimi rzecżámi mieyćie vprzeyma miłość iedni ku drugim/ ábowiem miłość zákryie wielkość grzechow.

9 וֶהְוִיתוּן רָחֲמִין אַכְסְנַיָא דְּלָא רֶטְנָא׃

Siate albergatori l'vn de l'altro ſenza murmurationi.

10 וְכָל־נָשׁ מֶנְכוֹן מוֹהַבְתָא דְּקַבֵּל מֶן אֱלָהָא יְשַׁמֵּשׁ בָּהּ לְחַבְרַוְהי אַיְךְ רַבַּי בָּתָא טָבֵא דְּטַיְבוּתָא מְפַרְשְׁתָא דַּאלָהָא׃

Secondo che ciaſcuno ha riceuuto il dono, amminiſtratelo l'vn à l'altro, come buoni diſpenſatori de le varie gratie di Dio.

11 כָּל מַן דִּמְמַלֵּל אַיְךְ מֶלְּתָא דַּאלָהָא יְמַלֵּל וְכָל מַן דִּמְשַׁמֵּשׁ אַיְךְ דְּמֶן חַיְלָא הוּ דַּאלָהָא יָהֵב לֵהּ דַּבְכֻל דְּעָבְדִין אַנְתּוּן נֶשְׁתַּבַּח אֱלָהָא בְּיַד יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא הָו דְּדִילֵהּ הִי תֶּשְׁבּוּחְתָּא וְאִיקָרָא לְעָלַם עָלְמִין אַמִּין׃

Se alcuno parla, parli come parole di Dio: ſe alcuno miniſtra, miniſtri come per la virtù, laquale Iddio amminiſtra: accioche in tutte le coſe ſia glorificato Iddio per IESV Chriſto, à cui è la gloria l'imperio per infiniti ſecoli. Amen.

12 חַבִּיבַי לָא תֶּתְדַּמְּרוּן בְּנֶסְיוֹנָא דְּהָוֵין לְכוֹן אַיְךְ דְּמֶדֶם נוּכְרָי גָּדֵשׁ לְכוֹן מֶטוּל דַּלְבוּחָרָנְכוֹן הוּ הָוֵין׃

Cariſſimi, non vi para ſtrano, come ſe v'accadeſſe qualche nuoua coſa, quando voi ſete come per fuoco eſaminati, per far proua di voi.

13 אֶלָּא חְדַו דְּמֶשְׁתַּוְתְּפִין אַנְתּוּן לְחַשַּׁוְהי דַּמְשִׁיחָא דְּהָכַנָא אָף בְּגֶלְיָנָא דְּתֶשְׁבּוּחְתֵּהּ תֶּחְדּוּן וְתֶתְרַוְּזוּן׃

Ma rallegrateui, inquanto che voi ſete partecipi de le paſſioni di Chriſto, accioche ancor ne la riuelatione de la ſua gloria, voi vi rallegriate giubilando.

9 אֶהֱבוּ לְהָלִין אִישׁ אֶת־גֵּרוֹ בִּלְתִּי־תְלוּנָה׃

Hoſpedaos amoroſamente los vnos à los otros ſin murmuraciones.

10 אִישׁ אִישׁ כַּאֲשֶׁר לָקַח אֶת־תְּחִנָּתוֹ יְשָׁרֵת אֶת־אָחִיו כְּבַעֲלֵי־בָתִּים טוֹבִים עַל־רֹב תְּחִנַּת אֱלֹהִים׃

Cada vno ſegun el don que ha recebido, adminiſtrelo à los otros, como buenos diſpenſadores de las differentes gracias de Dios.

11 אִם־מְדַבֵּר אִישׁ יְדַבֵּר כְּדִבְרֵי אֱלֹהִים אִם־מְשָׁרֵת אִישׁ כְּמוֹ בִגְבוּרָה אֲשֶׁר מְכַלְכֵּל אֱלֹהִים אֲשֶׁר בְּכָל־דְּבָרִים יְכֻבַּד אֱלֹהִים בְּיֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ אֲשֶׁר לוֹ הַכָּבוֹד וְהַגְּבוּרָה לְעוֹלְמֵי עוֹלָמִים אָמֵן׃

Si alguno habla, hable conforme à las palabras de Dios. Si alguno miniſtra, miniſtre conforme à la virtud que Dios, adminiſtra paraque en todas coſas ſea Dios glorificado por Ieſus el Chriſto, àl qual es gloria, y imperio para ſiempre jamas, Amen.

12 אֲהוּבַי אַל־תִּתַּמְּהוּ עַל־הַשְּׂרֵפוֹן אֲשֶׁר בָּכֶם (אֲשֶׁר אֶל־מַסָּה הָיְתָה לָכֶם) כִּי־כְדָבָר חָדָשׁ קָרָאֲכֶם׃

Chariſsimos, no os marauilleys quando ſoys examinados por fuego, loqual ſe haze para vueſtta prueua, como ſi alguna coſa peregrina os aconteciesſe:

13 כִּי־אִם כְּהִתְחַבֶּרְכֶם עִם עֱנוּת הַמָּשִׁיחַ כֵּן שִׂמְחוּ אֲשֶׁר גַּם בְּהִגָּלוֹת כְּבוֹדוֹ תִּשְׂמְחוּ לַעֲלוֹז׃

Mas antes enque ſoys participantes de las afliciones del Chriſto, hos gozad: paraque tambien en la reuelacion de ſu gloria hos gozeys en triumpho.

9. Φιλόξενοι εἰς ἀλλήλους ἄνευ γογγυσμῶν.

Soyez hoſpitaliers les vns enuers les autres ſans murmures.

10. Ἕκαστος καθὼς ἔλαβε χάρισμα, εἰς ἑαυτοὺς αὐτὸ διακονοῦντες, ὡς καλοὶ οἰκονόμοι ποικίλης χάριτος θεοῦ.

Que chacun, ſelon qu'il a receu le don, l'adminiſtre enuers les autres, cōme bōs diſpenſateurs de la diuerſe grace de Dieu.

11. Εἴ τις λαλεῖ, ὡς λόγια θεοῦ· εἴ τις διακονεῖ, ὡς ἐξ ἰσχύος, ὡς χορηγεῖ ὁ θεὸς, ἵνα ἐν πᾶσι δοξάζηται ὁ θεὸς διὰ ἰησοῦ χριστοῦ, ᾧ ἐστιν ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.

Si quelcun parle, qu'il parle comme les paroles de Dieu: ſi quelcun adminiſtre, qu'il adminiſtre comme par la puiſſance laquelle Dieu fournit: afin qu'en toutes choſes Dieu ſoit glorifié par Ieſus Chriſt, auquel appertiēt gloire & force au ſiecle des ſiecles, Amen.

12. Ἀγαπητοὶ μὴ ξενίζεσθε τῇ ἐν ὑμῖν πυρώσει πρὸς πειρασμὸν ὑμῖν γινομένῃ, ὡς ξένου ὑμῖν συμβαίνοντος.

Bien aimés ne trouuez point eſtrange quand vous eſtes cōme en la fournaiſe pour voſtre eſpreuue, comme ſi quelque choſe eſtrange vous aduenoit:

13. Ἀλλὰ καθὸ κοινωνεῖτε τοῖς τοῦ χριστοῦ παθήμασι, χαίρετε ἵνα καὶ ἐν τῇ ἀποκαλύψει τῆς δόξης αὐτοῦ χαρῆτε ἀγαλλιώμενοι.

Ains entant que vous cōmuniquez aux ſouffrances de Chriſt, eſiouiſſez vous afin qu'auſſi à la reuelation de la gloire d'icelui vous-vous eſiouiſſiez en vous eſgayant.

CAP. IIII.

9. Hoſpitales invicem ſine murmuratione.

Be ye harberous one to another / without grudging.

10. Vnuſquiſque ſicut accepit gratiam, in alterutrum illam adminiſtrantes: ſicut boni diſpenſatores multiformis gratiæ Dei.

Let euerie man as he hath receyued the gift / miniſter the ſame one to another / as good diſpoſers of the manifolde grace of God.

11. Si quis loquitur, quaſi ſermones Dei: ſi quis miniſtrat tanquam ex virtute, quam adminiſtrat Deus: ut in omnibus honorificetur Deus per Ieſum Chriſtum: cui eſt gloria & imperium in ſecula ſeculorum, Amen.

If any man ſpeake / let him talke as the words of God. If any man miniſter / let him do it as of the abilitie which God miniſtreth / that God in all things may be glorified through Jeſus Chriſt / to whome is prayſe and dominion for euer / and euer / Amen.

12. Chariſſimi, nolite peregrinari in fervore, qui ad tentationem vobis fit, quaſi novi aliquid vobis contingat.

Dearely beloued / thinke it not ſtrãge concerning the firie triall / which is among you to proue you / as though ſome ſtrange thing were come vnto you.

13. Sed communicantes Chriſti paſſionibus, gaudete, ut & in revelatione gloriæ eius gaudeatis exultantes.

But reioyce / in aſmuch as yee are partakers of Chriſtes ſufferings / that when his glorie ſhall appeare / ye may be glad and reioyce.

Das IIII. Capitel.

9. Seit gaſtfrey vntereinander ohn murmeln.

Lener huer andre gerne huſſ vden knur.

10. Vnd dienet einander / ein jeglicher nach der gabe / die er empfangen hat / als die guten Haußhalter der mancherley Gnaden Gottes.

Oc tiener huer andre / huer met den gaffue / ſom hand haffuer anammet / ſom gode Huſſholdere offuer Guds mangfoldige gaffuer.

11. So jemand redet / daß ers rede als Gottes Wort. So jemand ein Ampt hat / daß ers thue als auß dem vermögen / das Gott darreichet / auff daß inn allen dingen Gott gepreiſet werde / durch Jeſum Chriſtum / welchem ſey ehre vnd gewalt von ewigkeit zu ewigkeit / Amen.

Der ſom nogen taler / at hand ſkal tale det ſom Guds ord. Der ſom nogen haffuer it Embede / at hand det ſkal gøre aff den formue / ſom Gud giffuer / paa det at Gud kand priſis i alle ting / formedelſt Jheſum Chriſtum / Huilcken vere ære oc vold fra euighed til euighed / Amen.

12. Jr lieben / laſſet euch die hitze / ſo euch begegnet / nicht befrembden / die euch widerfehret / daß jhr verſuchet werdet / als widerführe euch etwas ſeltzams.

I elſkelige / Lader den hede ſom eder tilſlaſſ icke gøre eder fremmede / huilcken eder vederfaris / at i ſkulle prøffuis / lige ſom eder ſkede noget vnderligt.

13. Sondern frewet euch / daß jhr mit Chriſto leidet / auff das jhr auch zur zeit der offenbarung ſeiner Herrligkeit frewde vnnd wonne haben möget.

Men glæder eder / at i lide met Chriſto / Paa det / at I oc ſkulle haffue glæde oc frygd i hans Herligheds obenbarelſis tid.

Kapitola IIII.

9. Buď též přijwětiwij k ſobě weſpolek / bez reptánij.

Rádźi przyymuyćie goſćie ſpołecznie bez ſzemrania.

10. Gedenkaždý yakž wzal miloſt / zaſe weſpolek gij ſobě poſluhugte / yako dobřij Sſaffáři rozličné miloſti Božij.

Jako káždy wźiął dar / ták go ieden drugiemu vżyczáiąc / iáko dobrzy ſzáfárze rozmáitey łáſki Bożey.

11. Mluwili kdo / mluwiž yako řeči Božij. Pakli kdo poſluhuge / činiž to yako z mocy / kteréž gemu Buoh dodáwá / aby we wſſech wěcech Buoh byl ctěn ſkrze Gežu Kryſta / kterémuž geſt Sláwa a Cýſařſtwij na wěky wěkůw / Amen.

Jeſli kto mowi / niechay mowi iáko powieśći Boże / ieſli kto poſługuie / niech to czyni iáko z mocy ktorey Bog do dawa áby we wſzem był Bog chwalon przez Jezuſá Kryſtuſá / ktoremu ieſt chwałá y moc ná wieki wiekow / Amen.

12. Naymilegſſý / nediwte ſe / geſtliže ſkrze trápenij zkuſſeni býwáte / yakoby ſe wám něco nowého přihodilo:

Namileyſzy nie trwożćie ſobą dla onego doświádczenia ktore ſię w was przez ogień dźieie ku doznániu wáſzemu / iákoby ſię wam co dźiwnego przydawało.

13. Ale magijce včaſtenſtwij s vtrpenijm Kryſtowým raduogte ſe / abyſſte při zgewenij ſláwy geho radowali ſe weſelijce ſe.

Owſzem w tym iż ieſteśćie vczeſtniki vćiſkow Kryſtuſowych / weſelćie ſię ábyśćie też gdy ſię okaże chwałá iego vweſelili ſię z rádośćia.

ד

14 ואן מתחסדין אנתון על אפי שמה דמשיח טוביכון דרוחא משבחתא דאלה מתתניח עליכון (באילין גיר מתחסד ובכון משתבח)

Se voi ſete ingiuriati per cagione del nome di Chriſto, voi ſete beati: percioche lo Spirito de la gloria, e di Dio riposa ſopra di voi, ilquale quanto a loro è ben baſtemmiato: ma quanto à voi è glorificato.

15 בלחוד לא אנש מנכון איך קטולא או איך גנבא או איך עבד בישתא (או איך דראג קשישות דאחרינא) נהוא חאש ׃

Niſſun di voi patiſca come homicidiale, ò ladro, ò malfattore, ò appetitore de le coſe altrui.

16 אן דין חאש איך כ כריסטינא לא יבהת אלא ישבח לאלהא בה בהנ שמ ׃

Ma ſe alcuno è afflitto come Chriſtiano, non ſene vergogni, anzi glorifichi Iddio in queſta parte.

17 מטול דזבנ הו דשריא דינא מן ביתה ד דאלהא אן דין מנן משריא איד הי חרתא דאילין דלא מתתפיסין לסברתה דאלה ׃

Conciosia coſa ch'egli è il tempo ch'el giuditio cominci da la caſa di dio: e ſe primamente incomincia da noi, qual ſarà la fine di coloro, che ſon rebelli à l'Euangelio di Dio?

18 ואן זדיק למתחסן חיא רשיעא וחטיא איכא משתכח ׃

E ſe il giuſto a gran pena ſi ſalua, doue comparirà l'impio e il peccatore?

19 מטול הנא אילין דחשין איך צביניה דאלהא נגעלון לה נפשתהון בעבד שפירא איך דלברוי מהימנ ׃

Per tanto quelli che patiſcono per la volontà di Dio, raccomandinigli l'anime loro, come à quello che n'è fedel creatore, col ben fare.

ד

14 אם תחרפו על־שם המשיח אשריכם כי־רוח הכבוד ורוח אלהים נחה עליכם כי־כאלה נחרף וככם מכבד הוא ׃

Si ſoys vituperados en Nombre del Chriſto, ſoys bienauenturados: porque la gloria, y el Eſpiritu de Dios repoſa ſobre voſotros. Cierto ſegun ellos el es blaſphemado, mas ſegun voſotros es glorificado.

15 ואל יענה איש מכם כמו רוצח או גנב או־פועל עול או־כמבקש כהנת אחר להתרומם על־אדניו בצדון ׃

Anſi que no ſea ninguno de voſotros afligido como homicida, ò ladron, ò malhechor, ò cobdicioſo de los bienes agenos.

16 ואם יענה כנצרי לא־יבוש כי־אם יכבד את־אלהים בחלק הזה ׃

Pero ſi alguno es afligido como Chriſtiano, no ſe auerguence: antes glorifique à Dios en eſta parte.

17 כי־יש־עת־להחל משפט מבית אלהים ואם בראשונה ממנו מה יהיה סופם אשר לא מאמינים בבשורת אלהים ׃

Porque tambien ya es tiempo que el juyzio comiençe de la caſa de Dios, y ſi primero comiença de noſotros, que fin ſera el de aquellos que no obedecen àl Euangelio de Dios.

18 הן צדיק בארץ ישלם אף־כי־רשע וחוטא ׃

Y ſi el juſto es difficultoſamente ſaluo, adonde parecerá el infiel y el pecador?

19 לכן כל־אשר מעונים כרצון אלהים איך לבורא נאמן יפקידו את־נפשם במעשים טובים ׃

Y por eſſo los que ſon afligidos ſegun la voluntad de Dios, encomiendenle ſus animas, como à fiel poſſeſſor, haziendo bien.

δ.

14. Εἰ ὀνειδίζεσθε ἐν ὀνόματι Χριστοῦ, μακάριοι· ὅτι τὸ τῆς δόξης καὶ τὸ τοῦ θεοῦ πνεῦμα ἐφ' ὑμᾶς ἀναπέπαυται. κατὰ μὲν αὐτοὺς βλασφημεῖται, κατὰ δὲ ὑμᾶς δοξάζεται.

Si on vous dit iniures au nom de Chriſt vous eſtes bien-heureux: car l'Eſprit de gloire & de Dieu repoſe ſur vous, lequel quant à eux eſt blaſphemé, mais quant à vous eſt glorifié.

15. Μὴ γάρ τις ὑμῶν πασχέτω ὡς φονεὺς, ἢ κλέπτης, ἢ κακοποιὸς, ἢ ὡς ἀλλοτριοεπίσκοπος.

Et de fait, que nul de vous ne ſouffre comme meutrier, ou larron, ou malfaiteur, ou curieux des affaires d'autrui.

16. Εἰ δὲ ὡς χριστιανὸς, μὴ αἰσχυνέσθω· δοξαζέτω δὲ τὸν θεὸν ἐν τῷ μέρει τούτῳ.

Mais ſi quelcun ſouffre comme Chreſtien, qu'il ne le prene point à honte, ains qu'il glorifie Dieu en ceſt endroit.

17. Ὅτι ὁ καιρὸς τοῦ ἄρξασθαι τὸ κρίμα ἀπὸ τοῦ οἴκου τοῦ θεοῦ. εἰ δὲ πρῶτον ἀφ' ἡμῶν, τί τὸ τέλος τῶν ἀπειθούντων τῷ τοῦ θεοῦ εὐαγγελίῳ;

Car il eſt temps auſſi que le iugement commence par la maiſon de Dieu: & s'il commence premierement par nous, quelle ſera la fin de ceux qui n'obeiſſent point à l'Euangile de Dieu?

18. Καὶ εἰ ὁ δίκαιος μόλις σώζεται, ὁ ἀσεβὴς καὶ ἁμαρτωλὸς ποῦ φανεῖται;

Et ſi le iuſte eſt difficilement ſauué, où comparoiſtra le meſchant & le pecheur?

19. Ὥστε καὶ οἱ πάσχοντες κατὰ τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ, ὡς πιστῷ κτίστῃ παρατιθέσθωσαν τὰς ψυχὰς ἑαυτῶν ἐν ἀγαθοποιΐᾳ.

Que ceux-la donc auſſi qui ſouffrent par la volonté de Dieu, lui recommandent leurs ames, comme au fidele Createur, en bien faiſant.

CAP. IIII.

14. Si exprobramini in nomine Chriſti, beati eritis: quoniam quod eſt honoris, gloriæ, & virtutis Dei, & qui eſt eius Spiritus : ſuper vos requieſcet(*Iuxta ipſos quidem maledictis afficitur, iuxta vos autem glorificatur.*)

If ye bee rayled vpon for the Name of Chriſt/bleſſed are ye: for the Spirit of glorie/ and of God reſteth vpon you: which on their part is euill ſpoken of:but on your part is glorified.

15. Nemo autem veſtrûm patiatur ut homicida, aut fur aut maledicus, aut alienorum appetitor.

But let none of you ſuffer as a murtherer/or as a thiefe/or an euill doer/ or as a buſie bodie in other mens matters

16. Si autem ut Chriſtianus: non erubeſcat, glorificet autem Deum in iſto nomine.

But if any man ſuffer as a Chriſtian/ let him not bee aſhamed: but let him glorifie God in this behalfe.

17. Quoniam tempus eſt, ut incipiat iudicium à domo Dei. Si autem primùm à nobis: quis finis eorum qui non credunt Dei Evangelio?

For the time is come / that iudgement muſt beginne at the houſe of God. If it firſt begin at vs/what ſhal the end be of them which obey not the Goſpell of God?

18. Et ſi iuſtus vix ſalvabitur: impius & peccator ubi parebunt?

And if the righteous ſcarcely be ſaued/where ſhal the vngodly and the ſinner appeare?

19 Itaque & hi qui patiuntur ſecundùm voluntatem Dei: fideli creatori commendent animas ſuas in benefactis.

Wherefore let them that ſuffer according to the will of God / commit their ſoules to him in well doing/as vnto a faithfull Creator.

Das IIII. Capitel.

14. Selig ſeydt jhr/ wenn jhr geſchmächt werdet über dem Namen Chriſti/denn der Geiſt/ der ein Geiſt der Herrligkeit vnd Gottes iſt / ruhet auff euch. Bey jhnen iſt er verläſtert/ aber bey euch iſt er gepreiſet.

Salige ere i / naar ſom'i beſpaattis for Chriſti naffn/ Thi den Aand / ſom er Herligheds oc Guds Aand/huilts paa eder. Hand beſpaattis hoſſ dem/men hand priſis hoſſ eder.

15. Niemand aber vnter euch leide als ein Mörder oder Dieb/ oder übelthäter/oder der inn ein frembd Ampt greiffet.

Ingen iblant eder lide ſom en Mordere eller Tyff/ eller Miſdedere/ eller ſom den der trenger ſig i it fremmet Embede.

16. Leidet er aber als ein Chriſt / ſo ſchäme er ſich nicht/ er ehre aber Gott in ſolchem fall.

Men lider hand ſom en Chriſten / da ſkal hand icke ſkamme ſig/ men hand ſkal ære Gud i den maade.

17. Denn es iſt zeit / daß anfahe das gerichte an dem Hauſe Gottes. So aber zu erſt an vns / was wils für ein ende werden mit denen/die dem Evangelio Gottes nicht glauben?

Thi det er tid/at Dommen ſkal begynde paa Guds huſſ. Men begyndis hand førſt paa oſſ/Huad ende vil det da faa met dem/ſom icke tro Guds Euangelio?

18. Vnnd ſo der Gerechte kaum erhalten wirdt/wo wil der Gottloſe vnd Sünder erſcheinen.

Oc der ſom den Retferdige neppelige bliffuer beuaret/Huor vil den wgudelige oc Syndere obenbaris.

19. Darumb welche da leiden nach Gottes willen/ die ſollen jm jre ſeelen befehlen / als dem trewen Schöpffer in guten wercken.

Der faare / huilcke ſom lide effter Guds vilie / de ſkulle befale hannem deris Siele / ſom den trofaſte Skabere i gode Gerninger.

Kapitola IIII.

14. Trpijteli pohaněnij pro Gměno Pána Gežu Kryſta/ Blahoſlawenij budete: Neb to co geſt cti/ a ſláwy / y mocy Božij / a ten kterýž geſt Duch geho/ nad wámi odpočijwá. (z ſtrany gich zagiſtě rauhánj ſe gemu děge/ ale z ſtrany waſſi oſlowán býwá.)

Jeſli bywacie ſromoceni w imie Kryſtuſowe/ blogoſłáwieni ieſteſcie/ ábowiem duch chwały y Boży odpoczywa nád wami/ ktory wedle nich bywa bluźnion/ ále wedle was ieſt vwielbion.

15. Žádný pak z wás netrp yako wražedlnijk aneb Zloděg/ aneb yako zlolayce/ aneb ten kterýž geſt žádoſtiwý cyzých wěcý.

Zátym niech żaden z was nie ćierpi iáko mężoboycá abo złodźiey/ ábo złożyńcá/ ábo iáko ten ktory ſie wtrąca w cudze rzeczy.

16. Pakli kdo trpij yako Křeſtian/ neſtydiž ſe/ ale welebiž Boha z toho.

Ale ieſli iáko Krześćiánin/ niech ſie nie ſromá/ owſzem niech chwali Bogá w tey mierze.

17. Neboť geſt čas aby ſe ſaud začal od Domu Božijho. A poněwadž nayprw od nás/ který pak bude konec těch kteřijž newěřij Ewangelium Božijmu?

Abowiem czás ieſt áby ſie ſąd począł od domu Bożego/ a ieſli naprzod poczyna ſie od nas/ ktoryż koniec będźie tych co nie ſą poſłuſznymi Ewánieliey Bożey?

18. A poněwadž zagiſtě Sprawedliwý ledwa ſpaſen bude/ bezbožný pak a hřijſſný kde ſe/ okaže

A ieſli ſprawiedliwy ledwie bywa záchowan/ niepobożny y grzeſzny gdźież ſie okaże?

19. A protož y ti kteřijž trpij wedle wůle Božij/ wěrnému Stwořiteli ať poraučegij Duſſe ſwé w dobrých činech?

A ták ći ktorzy ćierpią wedle woley Bożey/ niech dobrze czyniąc iemu porucza duſze ſwe / iáko ſtworzyćielowi wiernemu.

ה

1 בָּעֵא אֱנָא דֵּין מֶן ק
קַשִּׁישֵׁא דְּאִית בְּכוֹן אֱנָא
קַשִּׁישָׁא חַבְרְכוֹן וְסָהֲדָא
דְּחַשַּׁוְהִי דַּמְשִׁיחָא וש
וְשַׁוְתָּפָא דְּשׁוּבְחֵה הָו
דַּעֲתִיד דְּיֶתְגְּלֵא׃

Io prego i Seniori che ſon tra voi, come quello che ſono Seniore inſieme con loro, e teſtimonio de l'afflittioni di Chriſto, e partecipe de la gloria che ſi dee riuelare.

2 רְעַו מַרְעִיתָא דַּאלָהָא
דְּמַשְׁלְמָא לְכוֹן וְסַעוֹרוּ
רוּחָנָאִית לָא בַּקְטִירָא
אֶלָּא בְּצֶבְיָנָא לָא בְּיוּתְרָנָא
טַנְפָא אֶלָּא מֶן כֻּלֵּה ל
לֶבְּכוֹן׃

Paſcete il gregge di Chriſto quanto per voi ſi puo, hauendone cura, non gia sforzatamente, ma volontariamente: non per dishoneſto guadagno, ma con pronto animo.

3 לָא אַיךְ מָרַיָּא דמ
דְּמַרְעִיתָא אֶלָּא אַיךְ
דְּתֶהְווּן לְהוֹן דְּמוּתָא
שַׁפִּירְתָּא׃

Non come ſignoreggiando ſopra l'heredità del Signore, ma in modo che voi ſiate eſempij del gregge.

4 וְכַד יֶתְגְּלֵא רַב רַעַוָתָא
תְּקַבְּלוּן מֶנֵּה כְּלִילָא ד
דְּשׁוּבְחָא דְּלָא חָמֵא׃

E quando il Paſtor principale apparirà, ne riportarete la corona incorruttibile de la gloria.

5 וְאַנְתּוּן עַלִּימֵא א
אֶשְׁתַּעְבְּדוּ לְקַשִּׁישַׁיכוֹן ו
וְאֶתְעַטְּפוּ חִיצָּאִית מ
מַכִּיכוּת רַעְיָנָא לְוָת
חַדָּדֵא מֶטוּל דַּאלָהָא
סַקוּבְלָא הוּ דַּאילֵין ד
דְּמֶתְתְּרִימִין וְלַמְכִּיכֵא
יָהֵב טַיְבוּתָא׃

Similmente voi gioueni ſtate ſoggetti a i piu vecchij, ſtando però tutti ſoggetti l'vno à l'altro. Veſtiteui d'humilità: percioche Iddio reſiſte ai ſuperbi, e dà la gratia à gli humili.

ה

1 לַזְּקֵנִים אֲשֶׁר בָּכֶם מִתְחַנֵּן
אֲנִי זָקֵן כְּעֶרְכְּכֶם וְעֵד תַּמְרוּרֵי
הַמָּשִׁיחַ וְחָבֵר לַכָּבוֹד אֲשֶׁר עָתִיד
לְהִגָּלוֹת׃

Yo ruego à los Ancianos que eſtan entre voſotros, yo Anciano tābien con ellos, y teſtigo de las afliciones de- Chriſto, que ſoy tambien participante de la gloria que ha de ſer reuelada.

2 רְעוּ אֶת־עֵדֶר הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר
בָּכֶם לְהַבִּיט לִרְאוֹת וְלִפְקֹד לֹא
בְּיָגוֹן כִּי־אִם בְּרוּחַ נְדִיבָה לֹא
לִבְצוֹעַ בֶּצַע כִּי־אִם מִכָּל־
לְבַבְכֶם׃

Apaçentad la manada del Chriſto quanto en voſotros es teniendo cuydado deella, no por fuerça: mas voluntariamente: no por ganancia deshoneſta; ſino de vn animo prompto.

3 וְלֹא כְּמוֹשְׁלִים עַל־הַגּוֹרָלוֹת
כִּי־אִם הֱיוּ לָעֵדֶר לְצוּרוֹת׃

Y no como teniendo ſennorio ſobre las heredades del Sennor: ſino detalmanera que ſeays dechados de la manada.

4 וְכַאֲשֶׁר יִגָּלֶה רֹאשׁ הָרוֹעִים
תְּקַבְּלוּ אֶת־עֲטֶרֶת הַכָּבוֹד לֹא
תִּיבַשׁ׃

Y quando apareciere el gran Principe de los paſtores, voſotros recebireys la corona incorruptible de gloria.

5 וּכְמוֹ־כֵן הַנְּעָרִים הִכָּנְעוּ לִפְנֵי
הַזְּקֵנִים אַךְ כֻּלְּכֶם הִכָּנְעוּ אִישׁ
לִפְנֵי רֵעֵהוּ וְתִלְבְּשׁוּ אֶת עֲנָוָה
כִּי־אִם הָאֱלֹהִים לַלֵּצִים הוּא
יָלִיץ וְלַעֲנָוִים יִתֶּן חֵן׃

Semejantemente los mancebos, ſed ſubjectos à los Ancianos, de tal manera que ſeays todos ſubjetos vno à otro. Veſtios de humildad de animo, porque Dios reſiſte à los ſoberuios, y da la gracia à los humildes.

ΚΕΦΑΛ. ε'.

Πρεσβυτέρους τοὺς ἐν ὑμῖν παρακαλῶ ὡς συμπρεσβύτερος, καὶ μάρτυς τῶν τοῦ Χριστοῦ παθημάτων, ὁ καὶ τῆς μελλούσης ἀποκαλύπτεσθαι δόξης κοινωνός.

Ie prie les Anciens qui ſont entre vous, moi qui ſuis Ancien auec eux, & teſmoin des ſouffrances de Chriſt: & qui ſuis auſsi participant de la gloire laquelle doit eſtre reuelee:

2. Ποιμάνατε τὸ ἐν ὑμῖν ποίμνιον τοῦ θεοῦ, ἐπισκοποῦντες μὴ ἀναγκαστῶς, ἀλλ' ἑκουσίως, μηδὲ αἰσχροκερδῶς, ἀλλὰ προθύμως.

Paiſſez le troupeau de Chriſt qui vous eſt commis, en prenant grade ſur icelui, non point par contrainte, mais volontairement: non point pour gain deſhonneſte, mais d'vn prompt courage.

3. Μηδ' ὡς κατακυριεύοντες τῶν κλήρων, ἀλλὰ τύποι γινόμενοι τοῦ ποιμνίου.

Et non point comme ayans domination ſur les heritages du Seigneur, mais tellement que vous ſoyez pour patron du troupeau.

4. Καὶ φανερωθέντος τοῦ ἀρχιποίμενος, κομιεῖσθε τὸν ἀμαράντινον τῆς δόξης στέφανον.

Et quand le ſouuerain Paſteur apparoiſtra, vous receurez la couronne incorruptible de gloire.

5. Ὁμοίως νεώτεροι, ὑποτάγητε πρεσβυτέροις. πάντες δὲ ἀλλήλοις, ὑποτασσόμενοι τὴν ταπεινοφροσύνην ἐγκομπώσασθε, ὅτι ὁ θεὸς ὑπερηφάνοις ἀντιτάσσεται, ταπεινοῖς δὲ δίδωσι χάριν.

Semblablement vous ieunes gens, aſſuiettiſſez-vous aux anciens, tellement que vous ſoyez tous ſuiets l'vn à l'autre: ſoyez parés par dedans d'humilité: pource que Dieu reſiſte aux orgueilleux, mais il fait grace aux humbles.

CAP. V.

SEniores ergo qui in vobis ſunt obſecro, conſenior & teſtis Chriſti paſſionum, qui & eius quæ in futuro revelanda eſt, gloriæ communicator.

The elders which are among you / I beſeech which am alſo an Elder / and a witnes of the ſuffrings of Chriſt / and alſo a partaker of the glorie that ſhall be reueiled.

2. Paſcite qui in vobis eſt gregē Dei, providentes non coactè, ſed ſpontaneè ſecundùm Deum, neque turpis lucri gratia, ſed voluntariè.

Feede the flocke of God / which dependeth vpon you / caring for it not by conſtraint / but willingly: not for filthie lucre / but of a readie mynde.

3. Neque ut dominantes in cleris, ſed formæ facti gregis ex animo.

Not as though ye were Lords ouer Gods heritage / but that ye may be enſamples to the flocke.

4. Et cùm apparuerit princeps paſtorum, percipietis immarceſcibilem glorię coronam.

And when the chiefe ſhepherd ſhall appeare / yee ſhall receyue an incorruptible crowne of glorie.

5. Similiter adoleſcentes ſubditi eſtote ſenioribus. Omnes autem invicem humilitatem inſinuate: quia Deus ſuperbis reſiſtit, humilibus autem dat gratiam.

Likewiſe ye yonger / ſubmit your ſelues vnto the elders / and ſubmit your ſelues euery man / one to another: decke your ſelues inwardly in lowlineſſe of mynde: for God reſiſteth the proude / and giueth grace to the humble.

Das V. Capitel.

Die Elteſten / ſo vnter euch ſind / ermahne ich / der mit Elteſte vnd Zeuge der Leiden die in Chriſto ſind / vnd theilhafftig der Herrligkeit / die offenbaret werden ſoll.

DE Eldſte / ſom ere iblant eder / formaner ieg / ſom er en aff de eldſte oc it Vidne til den pine ſom er i Chriſto / oc delactig i den Herlighed / ſom ſkal obenbaris.

2. Weidet die Herde Chriſti / ſo euch befohlen iſt / vnnd ſehet wol zu / nicht gezwungen / ſondern williglich / nicht vmb ſchändliches gewinns willen / ſondern von hertzen grund.

Føder Chriſti Hiord / ſom eder er befalet / oc ſeer vel til / Icke tuingede til / men veluillige / Icke for ſlem Vinding ſkyld / men aff hiertens grund.

3. Nicht als die übers Volck herrſchen / ſondern werdet Fürbilde der Herde.

Icke ſom de der haffue Herredøme offuer Folcket / men verer Hiordens Exempel.

4. So werdet jhr / wenn erſcheinen wirdt der Ertzhirte / die vnverwelckliche Krone der ehren empfahen.

Da ſkulle i / naar den ypperſte Hyree obenbaris, anamme ærens Krune ſom icke ſkal viſne.

5. Deſſelbigen gleichen / jr Jungen ſeyt Vnterthan den Elteſten. Alleſampt ſeyt vntereinander vnterthan / vnd haltet veſt an der Demut / denn Gott widerſtehet den Hochfertigen / aber den Demütigen gibt er Gnade.

Diſligeſt / i ſom ere Vnge / verer dem ſom Eldre ere / vnderdaniſſe. Verer alle ſammen huer andre vnderdanige / oc holder faſt ved Ydmyghed / Thi Gud ſtaar de Hofferdige imod / Men de Ydmyge giffuer hand Naade.

Kapitola V.

STarſſých pak kteřij gſau mezy wámi proſým / yá ſpolu Starſſý a ſwědek Kryſtowých vtrpenij / kterýž gſem y včaſtnijkem ſláwy / té která ſe má w čaſu budaucým zgewiti.

PRoßę ſtárßych ktorzy ſą miedzy wámi / ktorym też y ja jeſtem ſtárßym / y świádkiem vćiſkow Kryſtuſowych / y vcżeſtnikiem chwały ktora ma być objáwioná.

2. Abyſſte páſli ſtado Božij kteréž mezy wámi geſt / opatrugijce ge ne bezděky / ale s dobrau myſlj wedlé Boha: ani pro mrzký zyſk / ale dobrowolně:

Paśćie trzodę ktora przy was jeſt / májąc ją ná pieczy / nie z przymußenia ále dobrowolnie / nieſromothnie zyſku ßukájąc / ále vprzejmym ſercem.

3. Ani také yako panugijce nad lidem oddaným Bohu / ale gſauce včiněni přijkladem ſtádu z vpřijmného vmyſla.

Ani táko pánując nád dziedzictwem Bożym / ále táko będąc przykłády trzodzie.

4. A když ſe okáže Knijže paſtýřuow / wezmete Korunu Slawy neporuſſytedlnau.

A gdy ſię okaże ono Kſiążę páſterzow / odnieśiećie koronę chwáły ktora nie więdnieie.

5. Též také Mládency / buďte poddáni Starſſým / a tak wſſyckni pokoru weſpolek vkazugte / neb Buoh pyſſným ſe protiwij / ale pokorným dáwá Miloſt.

Thákże młodßy bądźćie poſłußni ſtárßym / áby wßyſcy jedni drugim byli poddáni / pokorą bądźćie we wnątrz ochędożeni / ábowiem Bog pyßnym ſię ſprzećiwia / á pokornym dáwá łáſkę.

ה

6 אֶתְמַכְּכוּ הָכִיל תְּחֵית אִידֵהּ תַּקִּיפְתָּא דַּאלָהָא דְּהִי תְּרִימְכוּן בְּזַבְנָא דְּזָדֵק ׃

Humiliateui dunque ſotto la potente mano di Dio, accioch'egli vi eſalti quando ſia tempo.

7 וְצֶפַּתְכוּן כֻּלָּהּ שְׁדוּ עַל אַלָהָא דְּהוּ בְּטִיל לֵהּ עֲלַיְכוּן ׃

Rimettendo ogni voſtra cura in lui, percioch'egli ha cura di voi.

8 אֶתְתְּעִירוּ וְעִהַדוּ מֶטוּל דְּבְעֵל דְּבָבְכוּן סָטָנָא אַיְךְ אַרְיָא נָהֵם וּמְהַלֵּךְ וּבָעֵא דְּלְמַנוּ יִבְלַע ׃

Siate ſobrij e vigilanti, percioche il diauolo voſtro auuerſario, come vn leone ruggente, vi camina intorno, cercando di diuorar qualcuno.

9 קוּמוּ הָכִיל לְקוּבְלֵהּ כַּד מְשַׁרְרִין אַנְתּוּן בְּהַיְמָנוּתָא וְדַעוּ דְּאָף עַל אַחַיְכוּן דְּבְעָלְמָא הָנוּן הָלֵין חַשָּׁא עָרְצִין ׃

A cui fate reſiſtentia ſtando fermi ne la fede: ſapendo che le medeſime afflittioni s'adempieno ne la compagnia de voſtri fratelli che è nel mondo.

10 אֱלָהָא דֵּין דְּטַיְבוּתָא הוּ דַּקְרָן לְשׁוּבְחֵהּ דַּלְעָלַם בְּיַד יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא הוּ דִּיהַב לַן כַּד נְסַיְבַּר הָלֵין אוּלְצָנֵא וְעוּהָרָא דְּנֶתְחַיַּל וְנֶשְׁתַּרַר וְנֶתְקַיַּם בֵּהּ לְעָלַם ׃

Hor l'Iddio d'ogni gratia, ilqual ci ha chiamati à la ſua eterna gloria in Chriſto IESV, poi ch'hauerete alquanto patito, eſſo vi faccia perfetti, vi confermi, fortifichi, e ſtabiliſca.

11 דְּלֵהּ שׁוּבְחָא וְאוּחְדָנָא וְאִיקָרָא לְעָלַם עָלְמִין אַמִּין ׃

A lui ſia gloria & imperio in tutti i ſecoli, Amen.

ה

6 לָכֵן הִכָּנְעוּ תַּחַת גְּבוּרַת יַד־אֱלֹהִים לְמַעַן־יַגְבִּיהַּ אֶתְכֶם בְּעִתּוֹ ׃

Humillaos pues debaxo de la poderoſa mano de Dios: paraque el hos enſalce quando fuere tiempo:

7 הַשְׁלִיכוּ אֶת־יְהָבְכֶם עַל־יְהֹוָה וְהוּא יְכַלְכֶּלְכֶם ׃

Echando toda vueſtra ſolicitud enel: porque el tiene cuydado de voſotros.

8 הִתְעוֹרְרוּ שִׁקְדוּ כִּי־אוֹיִבְכֶם הַשָּׂטָן מִתְהַלֵּךְ כְּאַרְיֵה שׁוֹאֵג וּמְבַקֵּשׁ אֶת־מִי־יְבַלֵּעַ ׃

Sed templados y velad: porque vueſtro aduerſario el Diablo anda como leon bramando enderredor de voſotros, buſcando alguno que trague:

9 אֲשֶׁר עָלָיו קוּמוּ נוֹעָזִים בֶּאֱמוּנָה וִידַעְתֶּם כִּי־חֲרוֹנֵי יְהֹוָה וּבְעוּתָיו כָּאֵלֶּה עָבְרוּ עַל־חֶבְרֵי אַחְוֹתְכֶם אֲשֶׁר בָּאָרֶץ וְצִמְתוּתוֹם לְכָלוֹת ׃

Alqual reſiſtid firmes en la fe, ſabiendo que las miſmas afliciones han de ſer cumplidas en la compannia de vueſtros hermanos que eſtan enel mundo.

10 וֵאלֹהֵי־כָל־חֶסֶד וְרַחֲמִים אֲשֶׁר קְרָאֲכֶם לִכְבוֹד עוֹלָם בְּיֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ בְּעַנוֹתְכֶם מְעַט מְעַט הוּא יְכוֹנְנְכֶם לִסְעֹד לַחֲזֹק לֶאֱמֹץ לִיסוֹד ׃

Mas el Dios de toda gracia que nos ha llamado à ſu gloria eterna por Ieſus el Chriſto, deſpues que vuierdes vn poco de tiempo padecido, el miſmo hos perficione, confirme, corrobôre, y eſtablezca.

11 וְלוֹ הַכָּבוֹד וְהַגְּבוּרָה לְעוֹלְמֵי עוֹלָמִים אָמֵן ׃

A el ſea gloria, y imperio para ſiempre, Amen.

έ.

6. Ταπεινώθητε οὖν ὑπὸ τὴν κραταιὰν χεῖρα τοῦ θεοῦ, ἵνα ὑμᾶς ὑψώσῃ ἐν καιρῷ.

Humiliez vous donc ſous la puiſſante main de Dieu, afin qu'il vous eſleué quand il ſera temps:

7. Πᾶσαν τὴν μέριμναν ὑμῶν ἐπιῤῥίψαντες ἐπ' αὐτὸν, ὅτι αὐτῷ μέλει περὶ ὑμῶν.

Deſchargeans tout voſtre ſouci ſur lui: car il a ſoin de vous.

8. Νήψατε, γρηγορήσατε· ὅτι ὁ ἀντίδικος ὑμῶν διάβολος, ὡς λέων ὠρυόμενος, περιπατεῖ ζητῶν τίνα καταπίῃ.

Soyez ſobres, & veillez: d'autant que voſtre aduerſaire de diable chemine comme vn lion rugiſſant à l'entour de vous cerchant qui il pourra engloutir.

9. ᾧ ἀντίστητε στερεοὶ τῇ πίστει, εἰδότες τὰ αὐτὰ τῶν παθημάτων τῇ ἐν κόσμῳ ὑμῶν ἀδελφότητι ἐπιτελεῖσθαι.

Auquel il vous faut reſiſter, eſtans fermes en la foy, ſachans que les meſmes ſouffrances s'accompliſſent en la compagnie de vos freres qui eſt par le monde.

10. Ὁ δὲ θεὸς πάσης χάριτος ὁ καλέσας ὑμᾶς εἰς τὴν αἰώνιον αὐτοῦ δόξαν ἐν χριστῷ ἰησοῦ, ὀλίγον παθόντας, αὐτὸς καταρτίσαι ὑμᾶς, στηρίξαι, σθενώσαι, θεμελιώσαι.

Or le Dieu de toute grace qui nous a appelés à ſa gloire eternelle en Ieſus Chriſt, apres que nous aurons vn peu ſouffert, vous parface, afermiſſe, fortifie, & eſtabliſſe.

11. Αὐτῷ ἡ δόξα, καὶ τὸ κράτος, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.

A lui ſoit gloire & force au ſiecle des ſiecles, Amen.

CAP. V.	Das V. Capitel.	Kapitola V.
6. Humiliamini igitur ſub potenti manu Dei, ut vos exaltet in tempore viſitationis.	6. So demůtiget euch nun vnter die gewaltige hand Gottes / daß er euch erhöhe zu ſeiner zeit.	6. A protož ſe kořte pad mocnau Ruku Božij/ ať wás powýſſý w den nawſſtijwenij.
Humble your ſelues therefore vnder the mightie hande of God / that hee may exalt you in due time.	Saa ydmynger eder nu/onder Guds veldige haand/ at hand ſkal ophøye eder i ſin tid.	Badźćie thedy vpokorzeni pod mocna reka Boża / áby was czáſu ſwego wywyżßył.
7. Omnem ſolicitudinem veſtram proiicientes in eum quoniam ipſi cura eſt de vobis.	7. Alle euer ſorge werffet auff jhn/ denn er ſorget fůr euch.	7. Wſſecko pečowánij waſſe wzložijce na něho/ neboť on má pěči o wás.
Caſt all your care on him: for he careth for you.	Kaſter al eders ſorg paa hannem/thi hand ſorger for eder.	Wßytko ſtáránie wáße nań kłádąc/ abowiem ſię on o was ſtára.
8. Sobrii eſtote & vigilate: quia adverſarius veſter diabolus tanquam leo rugiens circuit, quærens quem devoret.	8. Seyt nůchtern vnd wachet/denn ewer Widerſacher der Teufel gehet vmbher/wie ein brůllender Löwe/vnd ſuchet/ welchen er verſchlinge.	8. Buďtež ſtřijzliwij a bděte/ neb protiwnijk wáš Diábel yako Lew řewa obcházý/ hledage kohoby ſežral.
Be ſober and watch: for your aduerſarie the deuill as a roaring lyon walketh about / ſeeking whom he may deuoure.	Verer ædru oc vaager / thi eders Modſtandere Dieffuelen gaar omkring/ lige ſom en brølende Løwe/ oc ſøger efter den hand kand opſluge.	Badźćie trzeźwi/ cżuyćie/ ábowiem przećiwnik wáß dyabeł iáko lew ryczac ßuka kogoby pożarł.
9. Cui reſiſtite fortes in fide: ſcientes eandem paſſionem ei quæ in mundo eſt, veſtræ fraternitati fieri.	9. Dem widerſtehet veſt im glauben / vnd wiſſet / daß eben dieſelbigen Leiden über euer Brůder in der Welt gehen.	9. Kterémužto odpjrayte ſylnij gſauce w Wijře: wědauce to/ že též trápenij ſnáſſegij Bratřij waſſy/ kteřijž po wſſem Swětě gſau.
Whome reſiſt ſtedfaſt in the faith, knowing that the ſame afflictions are accompliſhed in your brethren / which are in the worlde.	Staar hannem imod/ oc verer faſte i Troen/ Oc vider/ at lige den ſamme pine gaar eders Brødre offuer i Verden.	Ktoremu ſię ſprzećiwiaycie mocni przez wiárę/ wiedząc iż thyż vćiſki bywáią wypełnione od bráćiey wáßey ktorzy ſą ná świećie.
10. Deus autem omnis gratiæ, qui vocavit nos in æternam ſuam gloriam in Chriſto Ieſu, modicum paſſos ipſe perficiet, confirmabit, ſolidabitque.	10. Der Gott aber aller Gnade/der vnns beruffen hat zu ſeiner ewigen Herrligkeit/in Chriſto Jeſu/ derſelbige wird euch / die jr eine kleine zeit leidet/ vollbereiten/ ſtercken / krefftigen/ gründen.	10. Bůh pak wſſelikě miloſti/ kterýž geſt powolal nás k wěčné Sláwě ſwé w Kryſtu Gežijſſy/ ať maličko nětco potrpjme / onť dokoná/ vtwrdij y vpewnij.
And the God of all grace / which hath called vs vnto his eternall glorie by Chriſt Jeſus / after that yee haue ſuffered a litle/make you perfect/confirme/ ſtrenghten and ſtabliſh you.	Men al Naadis Gud / ſom kallede oſ til ſin euige Herlighed/ i Chriſto Jheſu / hand ſkal fuldkommelige berege / ſtyrcke / bekreffte / oc grundfeſte eder / ſom lide en liden tid.	Ale Bog weßelákiey łáſki/ ktory wezwał nas ku wiecżney ſwey chwale w Kryſthuśie Jezuśie máluczko vtrapione/ ten niech nas vczyni doſkonałymi / niech vtwierdza/ vmacnia/ y vgruntuie.
11. Ipſi gloria & imperium in ſecula ſeculorum, Amen.	11. Demſelbigen ſey ehre vnd macht/ von ewigkeit zu ewigkeit/ Amen.	11. Gemuž buď Sláwa a Cýſařſtwij na wěky wěkuow/ Amen.
To him be glorie and dominion for euer and euer / Amen.	Den ſamme vere ære oc Mact fra euighed til euighed / Amen.	Jemu chwałá y moc ná wieki wiekow/ Amen.

ה

12 הָלֵין וְעוּרִיתָא אַיךְ דְּסָבַר אֶנָא כֶּתְבֵת לְכוֹן בְּיַד סִילְוָנוֹס אַחָא מְהַיְמְנָא וּמְבַיֵּס אֶנָא וְסָהֵד אֶנָא דְּהָדָא הִי טַיְבוּתָא שְׁרִירְתָּא דַּאלָהָא הָדָא דְּקָיְמִין אַנְתּוּן בָּהּ׃

Per Siluano che v'è, secondo ch'io stimo, fedel fratello, v'ho scritto breuemente, esortandovi, e testificandovi questa esser la vera gratia di Dio, ne laqual voi state,

13 שָׁאֵלָא שְׁלָמְכוֹן עִדְתָּא גְּבִיתָא דְּבְבָבֵיל וּמַרְקוֹס בְּרִי׃

La Chiesa che è in Babilonia, insieme con voi eletta, vi saluta, e Marco mio figliuolo.

14 שְׁאַלוּ שְׁלָמָא חַד הַחַד בְּנוּשְׁקְתָא קַדִּישְׁתָּא שְׁלָמָא עַם כֻּלְּכוֹן אַילֵין דְּבִמְשִׁיחָא אִנּוּן אָמִין׃

Salutateui l'vn l'altro col bacio de la charità. Pace sia à tutti quanti voi che sete in Christo IESV. Amen.

שְׁלֵמַת אִגַּרְתָּא דְּפֶטְרוֹס שְׁלִיחָא׃

ה

12 בְּיַד־סִלְוָנוֹס אָחִינוּ נֶאֱמָן כְּמוֹ חוֹשֵׁב אָנֹכִי בִּמְעַט כָּתַבְתִּי אֲלֵיכֶם מִתְחַנֵּן מֵעִיד וּמִתְוַדֶּה אֲנִי כִּי־זֹאת הִיא תְּחִנַּת אֱמֶת אֱלֹהִים אֲשֶׁר קַמְתֶּם בָּהּ׃

Por Syluano que hos es, ſegun yo pienſo, hermano fiel, hos he eſcripto breuemente, amoneſtandohos, y teſtificando hos que eſta es la verdadera gracia de Dios, en la qual eſtays.

13 שְׁאֵלָה לִשְׁלוֹמְכֶם עֲדַת הַבְּחִירִים אֲשֶׁר בְּבָבֶל וּמַרְקוֹס בְּנִי׃

La Yglesia que eſta en Babylonia, juntamente elegida con voſotros, ſe hos encomienda, y Marco mi hijo.

14 שַׁאֲלוּ לִשְׁלוֹם אִישׁ אֶת־רֵעֵהוּ בִּנְשִׁיקַת הָאַהֲבָה שָׁלוֹם לָכֶם כֻּלְּכֶם אֲשֶׁר אַתֶּם בְּיֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ אָמֵן׃

Saludâhos vnos à otros con beſo de charidad. Paz ſea con todos voſotros losque eſtays en Ieſus el Chriſto, Amen.

תם ונשלם

ε´.

12. Διὰ σιλουανοῦ ὑμῖν τοῦ πιστοῦ ἀδελφοῦ, ὡς λογίζομαι, δι' ὀλίγων ἔγραψα, παρακαλῶν καὶ ἐπιμαρτυρῶν ταύτην εἶναι ἀληθῆ χάριν τοῦ θεοῦ εἰς ἣν ἑστήκατε.

Ie vous ai eſcrit brieuement par Siluain noſtre frere, qui vous eſt fidele, comme i'eſtime, vous exhortant, & teſmoignant, que c'eſt la vraye grace de Dieu, en laquelle vous eſtes.

13. Ἀσπάζεται ὑμᾶς ἡ ἐν Βαβυλῶνι συνεκλεκτὴ, καὶ μάρκος ὁ υἱός μου.

L'Égliſe qui eſt en Babylone, eſleuë enſemble auec vous, & Marc mon fils vous ſaluent.

14. Ἀσπάσασθε ἀλλήλους ἐν φιλήματι ἀγάπης. εἰρήνη ὑμῖν πᾶσι τοῖς ἐν χριστῷ ἰησοῦ, ἀμήν.

Saluez l'vn l'autre d'vn baiſer de charité. Paix ſoit à vous tous qui eſtes en Ieſus Chriſt, Amen.

ΤΕΛΟΣ.

CAP. V.

12. Per Sylvanum fidelem fratrem vobis, ut arbitror, breviter ſcripſi: obſecrans & conteſtans hanc eſſe veram gratiam Dei, in qua ſtatis.

By Syluanus a faythfull brother vnto you/ as I ſuppoſe/ haue I written briefly / exhorting and teſtifying how that this is the true grace of God/ wherein ye ſtand.

13. Salutat vos eccleſia, quæ eſt in Babylone, coëlecta, & Marcus filius meus.

The Church that is at Babylon elected together with you/ ſaluteth you/ & Marcus my ſonne.

14. Salutate invicem in oſculo ſancto. Gratia vobis omnibus qui eſtis in Chriſto Ieſu, Amen.

Greete ye one another with the kiſſe of loue. Peace be with you all which are in Chriſt Jeſus / Amen.

FINIS.

Das V. Capitel.

12. Durch ewren trewen Bruder Silvanum/ als ich achte/ hab ich euch ein wenig geſchrieben/ zu ermanen vnd zu bezeugen/ daß das die rechte Gnade Gottes iſt/ darinnen jr ſtehet.

Formedelſt eders trofaſte broder Silvanum/ ſom ieg acter/ ſcreff ieg eder lidet til/ at formane oc at vidne/ At det er den rette Guds Naade/ ſom i ſtaa vdi.

13. Es grüſſen euch die/ die ſampt euch außerwehlet ſind zu Babylonia/ vnd mein Sohn Marcus.

De hilſe eder / ſom ere vdualde met eder i Babylonia/ oc min ſøn Marcus.

10. Grüſſet euch vntereinander mit dem Kuß der Liebe. Fride ſey mit allen/ die in Chriſto Jeſu ſind/ Amen.

Hilſer eder indbyrdis met kærligheds kyſſ. Fred vere met alle dem/ ſom er i Chriſto Jheſu. AMEN.

Ende der erſten Epiſtel S. Petri.

Kapitola V.

12. Po Sylwanowi wěrném Bratru pſal gſem wám/ mám za to/ krátce/ s proſbau napomijnage a ſwědectwij wydáwage/ že tato geſt prawá miloſt Božij/ w kteréž ſtogite.

Piſalem wam ná krotce przez Sylwaná wiernego brátha/ iáko rozumiem/ nápomináiac was y świádczac/ iż tá ieſt prawdziwa láſká Boża w ktorey ſtoicie.

13. Pozdrawuge wás Cýrkew kteraž geſt w Babiloně/ aukaſtnice wywolenij waſſeho:

Kościoł kthory ieſt w Bábilonie ſpolecznie wybrány z wámi pozdrawia was/ y Marek ſyn moy.

14. A Marek Syn muog. Pozdrawuogtež ſebe weſpolek polijbenijm Swatým Miloſt wám wſſem kteřij gſte w Kryſtu Gežijſſy/ Amen.

Pozdrawiaycie ieden drugiego/ pocáłowániem miłości. Pokoy wam wſzytkim ktorzy ieſteście w Kryſtuśie Jezuśie/ Amen.

Skonáwá ſe Prwni Kanonyka S° Petra.

EPISTOLA
S. PETRI,
SECVNDA.

SYRIACE,
EBRAICE,
GRÆCE,
LATINE,
GERMANICE,
BOHEMICE,
ITALICE.
HISPANICE.
GALLICE.
ANGLICE.
DANICE.
POLONICE.

Ex

Diſpoſitione & Adornatione

ELIAE HVTTERI
GERMANI.

דְּפֶטְרוֹס שְׁלִיחָא דְּתַרְתֵּין ׃

קֶפַלָאוֹן א

שִׁמְעוֹן כֵּיפָא עַבְדָּא וּשְׁלִיחָא דְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא לְהָנוּן דְּהָכְוָת לַן קַבְּלוּ הַיְמָנוּתָא בְּזַדִּיקוּתָא דַּאלָהַן וּמַחְיָנַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא ׃

SIMON Pietro ſeruo & Apoſtolo di IESV Chriſto, à quelli che hanno conſeguita fede d'vn egual pregio con eſſo noi, per la giuſtitia del noſtro Iddio e Saluator IESV Chriſto.

2 טַיְבוּתָא וּשְׁלָמָא נִסְגֵּא לְוָתְכוֹן בְּיִדַעְתָּא דַּאלָהָא וְיֵשׁוּעַ מָרַן ׃

La gratia e la pace vi ſia moltiplicata ne la cognition di Dio e del noſtro Signor IESV.

3 אֵיךְ כֻּל מֶדֶּם עַם חַיְלֵהּ דַּאלָהוּתֵהּ לְחַיֵּא דַּאלָהָא וּדְחַלְתָּא נֶתַּל לַן בְּיִדַעְתֵּהּ דְּקָרַן בְּשׁוּבְחָא וּבְחַיְלָא ׃

Si come la ſua Diuina potentia ci ha donate tutte le coſe che appartengono a la vita & a la pietà, per la cognition di colui che ci ha chiamati per la ſua gloria e virtù.

4 דְּבֵהּ מוּהַבְתָּא טָבְתָא וּמְשַׁמְלִיתָא מֶן אֱלָהָא אֶתְיַהֲבַי לַן דִּבְהוֹן תֶּהֱוּוֹן שׁוּתָּפֵא לַכְיָנָא דַּאלָהָא לְמֶעְרַק מֶן־־עַבְדּוּתָא דְּחַבָּלָא דְּבַרְגְּתָא בִּישְׁתָּא בְּעַלְמָא ׃

Per lequali ci ſono ſtate donate le grandiſſime e pretioſe promeſſe accioche per queſte voi ſuſte fatti partecipi de la natura diuina, ritraendoui voi da la corruttione che è nel mondo per la concupiſcentia.

5 וּבְהָדָא בְּעַמְלָא וְכֻלְאוּתָא בְּלַלְיָא וּבִימָמָא תַּלְאוּן דְּתַחוּוּן בְּאַמוּנַתְכוֹן חַיְלָא בְּחַיְלָא מַדְעָא ׃

E voi mettendo in queſto iſteſſo ogni diligentia, aggiungete con la voſtra fede virtù, e con la virtù, ſcientia.

הַשְּׁלִיחַ כְּלִילָה שֵׁנִית ׃

א

שִׁמְעוֹן כֵּיפָה עֶבֶד וּשְׁלִיחַ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ לַאֲשֶׁר לָקְחוּ כְּיָקָר גּוֹרָלֵנוּ אֶת־אֱמוּנָה בְּצִדְקַת אֱלֹהֵינוּ וּמוֹשִׁיעֵנוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ ׃

SIMON Pedro ſieruo y Apoſtol de Ieſus el Chriſto, à los que aueys alcançado fe igualmente precioſa con noſotros en la juſticia de nueſtro Dios y Saluador Ieſus el Chriſto.

2 תְּחִנָּה לָכֶם וְשָׁלוֹם לְמַרְבֵּה בְּדַעַת אֱלֹהִים וְיֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ אֲדֹנֵינוּ ׃

Gracia y paz hos ſea multiplicada en el conocimiento de Dios y de nueſtro Sennor Ieſus:

3 כַּאֲשֶׁר חָנַן אוֹתָנוּ אֱלֹהִים בְּכֹחוֹ כָּל־צְרָכֵנוּ לַחֲיוֹת וּלְיִרְאָה אֶת־־אֱלֹהִים בְּדַעַת הַקּוֹרֵא אוֹתָנוּ בְּכָבוֹד וּגְבוּרָה ׃

Como todas las coſas que pertenecen à la vida y à la piedad, nos ſon dadas de ſu diuina potencia, por el conocimiento de alquel que nos ha llamado por ſu gloria y virtud.

4 אֲשֶׁר בָּם נִתְּנוּ לָנוּ בִּתְחִנָּה אֶת־גְּדוֹלוֹת וִיקָרוֹת מִכֹּל אֲשֶׁר בָּאֵלֶּה תִּהְיוּ חַבְרֵי טֶבַע אֱלֹהִים לָנוּס מִפְּנֵי שְׁחִיתוּת הַתַּאֲוָה אֲשֶׁר בָּעוֹלָם ׃

Por las quales nos ſon dadas precioſas y grandiſsimas Promeſſas: paraque por ellas fueſſedes hechos participantes de la naturaleza diuina, auiendo huydo de la corrupcion que eſtà en el mundo por concupiſcencia.

5 וּבְזֹאת תַּגִּיעוּ בְּכָל־־כֹּחֲכֶם וּבְכָל־־מְאֹדְכֶם רְעוּ וְכַלְכְּלוּ חַיִל וּגְבוּרָה בֶּאֱמוּנַתְכֶם וּבְחַיִל וּגְבוּרָה אֶת־דֵּעָה ׃

Voſotros tambien poniendo toda diligencia en eſto miſmo, moſtrad en vueſtra fe virtud y en la virtud ſciencia.

ΠΕΤΡΟΥ ΕΠΙΣΤΟΛΗ καθολικὴ δευτέρα.

ΚΕΦΑΛ. α΄.

ΣΥΜΕΩΝ πέτρος δοῦλος καὶ ἀπόστολος ἰησοῦ χριστοῦ, τοῖς ἰσότιμον ἡμῖν λαχοῦσι πίστιν ἐν δικαιοσύνῃ τοῦ θεοῦ ἡμῶν καὶ σωτῆρος ἰησοῦ χριστοῦ.

SIMEON Pierre ſeruiteur & Apoſtre de Ieſus Chriſt, à vous qui auez obtenu foy de pareill prix auec nous par la iuſtice de noſtre Dieu & Sauueur Ieſus Chriſt:

2. Χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη πληθυνθείη ἐν ἐπιγνώσει τοῦ θεοῦ, καὶ χριστοῦ ἰησοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν.

Grace & paix vous ſoit multipliee en la cognoiſſance de Dieu, & de noſtre Seigneur Ieſus.

3. Ὡς πάντα ἡμῖν τῆς θείας δυνάμεως αὐτοῦ τὰ πρὸς ζωὴν καὶ εὐσέβειαν δεδωρημένης, διὰ τῆς ἐπιγνώσεως τοῦ καλέσαντος ἡμᾶς διὰ δόξης καὶ ἀρετῆς.

Comme ainſi ſoit que ſa diuine puiſſance nous ait donné tout ce qui appartient à la vie & pieté par ſa propre gloire & vertu:

4. Δι' ὧν τὰ μέγιστα ἡμῖν καὶ τίμια ἐπαγγέλματα δεδώρηται, ἵνα διὰ τούτων γένησθε θείας κοινωνοὶ φύσεως, ἀποφυγόντες τῆς ἐν κόσμῳ ἐν ἐπιθυμίᾳ φθορᾶς.

Par leſquelles nous ſont donnees les grandes & precieuſes promeſſes, afin que par icelles vous ſoyez faits participans de la nature diuine, eſtãs eſchappés de la corruption qui eſt au monde en conuoitiſe.

5. Καὶ αὐτὸ τοῦτο δὲ σπουδὴν πᾶσαν παρεισενέγκαντες, ἐπιχορηγήσατε ἐν τῇ πίστει ὑμῶν τὴν ἀρετήν, ἐν δὲ τῇ ἀρετῇ τὴν γνῶσιν.

Vous donc auſſi de meſme y apportans toute diligence, adiouſtez vertu par deſſus auec voſtre foy: & auec vertu ſcience:

II. PETRI.

CAP. I.

SIMON Petrus, ſervus & Apoſtolus Ieſu Chriſti, iis qui coæqualem nobiſcum ſortiti ſunt fidem in iuſtitia Dei noſtri, & Salvatoris Ieſu Chriſti.

SImon Peter a ſeruant & an Apoſtle of Jeſus Chriſt / to you which haue obteyned like precious fayth with vs by the righteouſneſſe of our God and Sauiour Jeſus Chriſt.

2. Gratias vobis & pax adimpleatur in cognitione Dei Chriſti Ieſu Domini noſtri.

Grace & peace be multiplied to you / by the knowledge of God and of Jeſus our Lord.

3. Quomodo omnia nobis divinæ virtutis ſuæ, quæ ad vitam & pietatem, donata ſunt, per cognitionem eius, qui vocavit nos propria gloria & virtute.

According as his godly power hath giuen vnto vs all things that perteine vnto life & godlines / through the knowledge of him that hath called vs vnto glory and vertue.

4. Per quem maxima & pretioſa nobis promiſſa donavit: ut per hæc efficiamini divinæ conſortes naturæ, fugientes eius quæ in mundo eſt, concupiſcentiæ corruptionem

Whereby moſt great / and precious promiſes are giuen vnto vs / that by them ye ſhould be partakers of the godly nature in that ye flee the corruption / which is in the world through luſt.

5. Vos autem curam omnem ſubinferentes: miniſtrate in fide veſtra virtutem, in virtute autem ſcientiam.

Therefore giue euen all diligence: thereunto: ioyne moreouer vertue with your faith: and with vertue knowledge.

2. S. Petri.

Das I. Capitel.

SImon Petrus ein Knecht vnnd Apoſtel Jeſu Chriſti. Denen die mit vns eben denſelbigen theuren Glauben überkommen haben / in der Gerechtigkeit / die vnſer GOTT gibt / vnnd der Heyland Jeſus Chriſtus.

SImon Petrus / Jheſu Chriſti Tienere oc Apoſtel. Dem / ſom haffue lige den ſamme dyrebar Tro met oſſ / J den Retferdighed / ſom vor Gud giffuer / oc den Frelſere Jheſus Chriſtus.

2. Gott gebe euch vil gnade vnd friede / Durch daß erkenntniß GOttes vnd Jeſu Chriſti vnſers HERRN.

Gud giffue eder megen Naade oc Fred / formedelſt Guds oc Jheſu Chriſti vor HERRIS bekendelſe.

2. Nach dem allerley ſeiner Göttlichen krafft / was zum leben vnd Göttlichem wandel dienet / vns geſchenckt iſt / durch die erkenntniß / deß / der vns beruffen hat / durch ſeine herrligkeit vnd tugend.

Efſterdi at hans Guddommelige Krafft / huad ſom hører til Liffuit oc Gudelig omgengelſe / er oſſ giffuen i alle maade / formedelſt hans Bekendelſe / ſom oſſ kallede / ved ſin Herrlighed oc Dygd.

4. Durch welche vns die theure vnd allergröſſeſten Verheiſſung geſchencket ſind / nemlich / daß jr durch daſſelbige theilhafftig werdet der Göttlichen Natur / ſo jr flihet die vergengliche luſt der Welt.

Formedelſt huilcke de dyrebare oc aller ſtørſte Foriettelſer ere oſſ giffne / ſom er / At i der ved bliffue delactige i den Guddomelige Nature / der ſom i fly Verdens forgengelige lyſt.

5. So wendet allen ewren fleiß daran / vnd reichet dar inn ewrem Glauben tugend / vnd in der tugend beſcheidenheit.

Saa gører al eders flid der til / oc beuiſer Dygdelighed i eders Tro / oc i dygdelighed Beſkedelighed.

II. S. Petra.

Kapitola I

Symon Petr Služebnijk a Apoſſtol Gežijſſe Kryſta: Těm kteřij ſpolu s námi rowně doſáhli wijry w ſprawedlnoſti Boha naſſeho / a Spaſytele Gežijſſe Kryſta.

SYmeon Piotr ſługá y Apoſtoł Jezuſow Kryſtuſow, tym ktorzy otrzymáli wiárę ták koſztowną iáko y my / przez ſpráwiedliwość Bogá naſzego / y zbáwićielá Jezu Kryſtá.

2. Day wám Buoh miloſt a pokog / ſkrze poznánij Boha a Kryſta Gežijſſe Pána naſſeho:

Łaſká y pokoy niechay ſię wam rozmnoży przez vznánie Bogá y Jezuſá Páná náſzego.

3. Jakž dány gſau nám wſſecky wěcy Božſké mocy geho k žiwotu a k pobožnoſti / ſkrze poznánj toho / kterýž powolal nás ſwau wlaſtnij ſláwau a mocý.

Gdyż Boſka moc iego wſzytki rzeczy nam dáłá / ktore należą ku żywotowi y ku pobożnośći / przez vznánie tego ktory wezwał nas ku chwale y cnoćie.

4. Skrze kterauž welmi weliké wěcy a drahé nám zaſlijbené dal / abyſſte ſkrze to byli včiněni Božſkého přirozenj aučaſtnijcy / warugijce ſe poruſſenij té žádoſti / kteráž geſt na Swětě.

Z thego iż nawiętſze y nakoſztownieyſze obietnice nam ſą dárowáne / ábyśćie ſię przez thy ſtáli vczeſtniki Boſkiego przyrodzenia / vſzedſzy ſkáżenia ktore ieſt na świećie przez pożądliwość.

5. Protož wy wſſyckni přiložijce / poſluhugte ſobě w waſſý Wijře ctnoſtij / a w ctnoſti vměnijm:

A ku themu ſámemu przyłożywſzy wſzelákiey pilności / przyłącźcie cnotę z wiárą waſzą / á z cnotą vmiejętność.

א

6 בְּמַדְּעָא מְכִיכוּתָא
וּבְמְכִיכוּתָא מְסַיְבְּרָנוּתָא
וּבְמְסַיְבְּרָנוּתָא דְּחֶלְתָּא
דַּאלָהָא׃

E con la ſcientia, temperantia, e con la temperantia, patientia, e con la patientia, pietà.

7 וּבַדְחֶלְתָּא דַּאלָהָא
נֶהְוְיָן מַלְיָן חוּבָּא דְּלָא
מְסַב בְּאַפֵּא דְּמֶן לְבָא
דַּכְיָא וַגְמִירָא תֶּהֱווֹן מ
מְחַבְּבִין חַד לְחַד׃

E con la pieta, amor fraterno, e con l'amor fraterno, charità.

8 הָלֵין דֵּין אִין נֶהֱווֹן ע
עַמְכוֹן וְתֶתְיַתְּרוּן בְּהוֹן לָא
סְרִיקָאָא וַדְלָא בְּאֵרְבָא
נְקִימוּן לְכוֹן לְגֶלְיָנֵה דְּמָרַן
יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא׃

Imperoche eſſendo queſte coſe in voi, & abbondandovi, elle non vi terranno otioſi, ne infruttuoſi ne la cagnition del noſtro Signor IESV Chriſto.

9 וְכָל־מַן דְּהָלֵין לָא
נְקוּמוּן לֵהּ וּסְמֵיָא וְתָלֵין
בְּעַיְנוֹהִי וְלָא מֶתְחֲזֵא לֵהּ
מֵדֶם חָזֵא גֵּיר נַפְשֵׁהּ וַעֲבַר
וְטַעָא דְּאַיְכַנָּא הֲוָה דוּכְיָא
דְּחַטָהֵא עַתִּיקָאָא׃

Ma chi non ha queſte coſe, è cieco, e non vede da lungi, eſſendoſi dimenticato de la purgatione de ſuoi vecchij peccati.

10 מְטֻל הָנָא יַתִּירָאִית
אַחַי תֶּלְאוֹן דְּתֶתְחַיְּלוּן קר
קְרִיָנְכוֹן וְגַבְיוּתְכוֹן הָלֵין
גֵּיר אֶן עֲבַדְתּוּן אָף עב
עֲבְדִיתוּן תֵּארְתָּא דַּכִיתָא
תֶּהְוֵא לְכוֹן קֳדָם אֱלָהָא
וְקֳדָם בְּנַי נָשָׁא אַמִּינָאִית׃

Per laqual coſa, fratelli, ſtudiate piu toſto di far ferma la voſtra vocatione & elettione: perche facendo voi queſte coſe, non cadrete giamai.

11 הָכַנָּא גֵּיר תֶּהֱוֵה לְכוֹן
מְטַיְבָא מַעְלָנָא לְמַלְכוּתָא
דְּמָרַן וּמַחְיָנַן יֵשׁוּעַ מש
מְשִׁיחָא דַּלְעָלַם׃

Percioche coſi vi ſarà largamente data l'entrata nel regno del noſtro Signere e Salvator IESV Chriſto.

א

6 וּבְדֵעָה לְהִתְאַפֵּק וּבְהִתְאַפֵּק
אֶת־דֻּמִיָּה וּבְדֻמִיָּה אֶת־יִרְאַת
יְהוָה׃

Y en la ſciencia templança, y en la templança paciencia, y en la paciencia temor de Dios.

7 וּבְיִרְאַת יְהוָה אֶת־אַחֲוָה
וּבְאַחֲוָה אֶת־אַהֲבָה׃

Y en el temor de Dios amor hermanable, y en el amor hermanable charidad.

8 וְהָאֵלֶּה אִם יִהְיוּ לָכֶם וְיוֹתִירוּן
לֹא יַצִּיבוּנְכֶם נֶאֱלָחִים וְלֹא
בְלִי־פְרִי בְּהַגָּלוֹת אֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ
הַמָּשִׁיחַ׃

Porque ſi en voſotros ay eſtas coſas, y abundan, no hos dexaran eſtar ocioſos, ni eſterilles en el conocimiento de nueſtro Sennor Ieſus el Chriſto.

9 וַאֲשֶׁר לֹא יַעַמְדוּ עִמּוֹ הַדְּבָרִים
הָאֵלֶּה עִוֵּר הוּא וּתְבַלֵּל אֲשֶׁר
שָׁכַח אֶת־טָהֳרַת חַטֹּאתָיו
הָרִאשֹׁנוֹת׃

Empero el que no tiene eſtas coſas, es ciego, y anda tentando el camino con la mano, eſtando oluidado de la purgacion de ſus antiguos pecados.

10 לָכֵן אַחַי בִּמְאֹדְכֶם תִּיגְעוּ
לְהָעִיז וּלְהָבְחֵן אֶת־קְרִיאַתְכֶם
וּמִבְחַרְכֶם (בְּמַעֲשִׂים טוֹבִים)
וְאִם תַּעֲשׂוּ זֹאת־לְעוֹלָם לֹא
תָגוּפוּ׃

Por loqual hermanos, tanto mas trabajad de hazer, por buenas obras, firme vueſtra vocacion y elecion: porque haziendo eſtas coſas, no caereys jamas.

11 כִּי־כָכָה בְּעֹשֶׁר יִכּוֹן לָכֶם
מָבוֹא לְמַלְכוּת אֲדֹנֵינוּ מוֹשִׁיעֵנוּ
יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ לְעוֹלָם׃

Porque deſtamanera hos ſera abundantemente adminiſtrada la entrada enel Reyno eterno de nueſtro Sennor y Saluador Ieſus el Chriſto.

α΄.

6. Ἐν δὲ τῇ γνώσει τὴν ἐγκράτειαν, ἐν δὲ τῇ ἐγκρατείᾳ τὴν ὑπομονήν, ἐν δὲ τῇ ὑπομονῇ τὴν εὐσέβειαν.

Et auec ſcience, attrempance: & auec attrempance, patience: & auec patience, pieté:

7. Ἐν δὲ τῇ εὐσεβείᾳ τὴν φιλαδελφίαν, ἐν δὲ τῇ φιλαδελφίᾳ τὴν ἀγάπην.

Et auec pieté, amour fraternelle: & auec amour fraternelle, charité.

8. Ταῦτα γὰρ ὑμῖν ὑπάρχοντα καὶ πλεονάζοντα οὐκ ἀργοὺς οὐδὲ ἀκάρπους καθίστησιν εἰς τὴν τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ ἐπίγνωσιν.

Car ſi ces choſes ſont en vous, & y abondent, elles ne vous laiſſeront point oiſeux, ne ſteriles en la cognoiſſance de noſtre Seigneur Ieſus Chriſt.

9. Ὧ γὰρ μὴ πάρεστι ταῦτα, τυφλός ἐστι, μυωπάζων, λήθην λαβὼν τοῦ καθαρισμοῦ τῶν πάλαι αὐτοῦ ἁμαρτιῶν.

Car celui en qui ces choſes ne ſe trouuent point, eſt aueugle, & ne voit goutte de loin, ayant oublié la purification de ſes vieux pechés.

10. Διὸ μᾶλλον, ἀδελφοί, σπουδάσατε βεβαίαν ὑμῶν τὴν κλῆσιν καὶ ἐκλογὴν ποιεῖσθαι. ταῦτα γὰρ ποιοῦντες οὐ μὴ πταίσητέ ποτε.

Pourtant, freres, eſtudiez-vous pluſtoſt à affermir voſtre vocation & election: car en ce faiſant vous ne chopperez iamais.

11. Οὕτω γὰρ πλουσίως ἐπιχορηγηθήσεται ὑμῖν ἡ εἴσοδος εἰς τὴν αἰώνιον βασιλείαν τοῦ κυρίου ἡμῶν καὶ (σωτῆρος) ἰησοῦ χριστοῦ.

Car par ce moyen l'entree au royaume eternel de noſtre Seigneur & Sauueur Ieſus Chriſt vous ſera abondamment fornie.

CAP. I.

6. In ſcientia autem abſtinentiam, in abſtinentia autem patientiam,in patientia autem pietatem.

And with knowledge/temperance: and with temperance / pacience : and with pacience/godlineſſe.

7. In pietate autem amorem fraternitatis, in amore autem fraternitatis charitatem.

And with godlines/brotherly kindnes : and with brotherly kindnes / loue.

8. Hæc enim ſi vobiſcum adſint, & ſuperent: non vacuos, nec ſine fructu vos cõſtituent in Domini noſtri Ieſu Chriſti cognitione.

For if theſe things be among you / and abounde / they will make you that ye neither ſhall be ydle / nor vnfruitfull in the knowledge of our Lord Jeſus Chriſt.

9. Cui enim non præſtò ſunt hæc, cæcus eſt, & manu tentans, oblivionem accipiens purgationis veterum ſuorum delictorum.

For he that hath not theſe things/ is blind/ and cannot ſee farre of / & hath forgotten that he was purged from his olde ſinnes.

10. Quapropter fratres magis ſatagite, ut per bona opera certam veſtram vocationem & electionem faciatis: hæc enim facientes,non peccabitis aliquando.

Wherefore/ brethren/ giue rather diligence to make your calling and election ſure: for if ye doe theſe things / ye ſhall neuer fall.

11. Sic enim abundanter miniſtrabitur vobis introitus in æternum regnum Domini noſtri & ſalvatoris Ieſu Chriſti.

For by this meanes an entring ſhal be miniſtred vnto you abundantly into the euerlaſting kingdome of our Lorde and Sauiour Jeſus Chriſt.

Das I. Capitel.

6. Vnd in der beſcheidenheit måſſigkeit/ vnd in der måſſigkeit gedult/ vnd in der gedult Gottſeligkeit.

Oc i Beſkedelighed Maadelighed/ oc i maadelighed Taalmodighed/ oc i taalmodighed Gudelighed.

7. Vnd in der Gottſeligkeit Brůderliche liebe/ vnd inn der Brůderlichen liebe gemeine liebe.

Oc i Gudelighed Broderlig kærlighed/ oc i Broderlig kærlighed almindelig kærlighed.

8. Denn wo ſolchs reichlich bey euch iſt/ wirds euch nicht faul noch vnfruchtbar ſein laſſen/ in der erkentniß vnſers HERRN Jeſu Chriſti.

Thi at naar ſaa dant er rigelige hoſſ eder/ da lader det eder icke bliffue lade eller wfructſommelige i vor HERRIS Jheſu Chriſti bekendelſe.

9. Welcher aber ſolches nicht hat/ der iſt blind vnd tappet mit der Hand/ vnd vergiſſet der reinigung ſeiner vorigen Sůnde.

Men huo ſom dette icke haffuer/ hand er Blind oc treffuer met haanden/ oc forglemmer ſine fremfarne ſynders Renſelſe.

10. Darumb lieben Brůder/ thut deſto mehr fleiß/ ewren beruff vnnd erwehlung feſt zu machen. Denn wo jr ſolchs thut/ werdet jr nicht ſtraucheln.

Der faar/ kære Brødre/ gører diſſ mere flid/ at ſtadfeſte eders kald oc Vduelelſe. Thi at gøre i dette/ da ſkulle i icke ſnuble.

11. Vnd alſo wird euch reichlich dargereichet werden/ der eingang zu dem ewigen Reich vnſers HERREN vnd Heilands Jeſu Chriſti.

Oc eder ſkal ſaa rigelige giffuis/ den Indgong til vor HERRIS oc Frelſeris Jheſu Chriſti euige Rige.

Kapitola I.

6. W vměnij pak ſtřijdmoſti: a w ſtřijdmoſti trpěliwoſtij: w trpěliwoſti pobožnoſtij:

A z vmieiethnośćią ſkromność/ z ſkromnoſcią ćierpliwość/ zaſię z ćierpliwośćią pobożność.

7. W pobožnoſti pak Bratrſkým milowánijm: a w bratrſkým milowánij poſluhugte Láſkau.

A z pobożnośćią vprzeymość ku bráciey/ y z vprzeymośćią ku bráciey miłość.

8. Nebo budaulik s wámi ty to wěcy/ budaulik v wás přewyſſowati/ ne prázdnij ani bez vžitku poſtaweni budete w poznánij Pána naſſeho Gežijſſe Kryſta.

Abowiem gdy ty rzeczy w was ſą y obfituią/ nie czynią was prożnymi áni niepożythecznymi ku poznániu Páná náßego Jezu Kryſtá.

9. Kdož pak koli těch wěcy nemá/ ſlepýk geſt/a rukau makage/ a nemage w pamětí očiſſtěnij ſwých ſtarých hřijchuow.

Bo ktory tych rzeczy nie ma/ then ieſt ſlepy z daleka nic nie widząc/ zápámiętawßy iż ieſt oczyśćion od ſtárych grzechow ſwoich.

10. A protož Bratřij ſnažte ſe na to/ abyſſte dobrými ſkutky/ potwrdili a dokazowali giſtého waſſeho powolánij y wywolenij/ neb to činijce/ nebudete hřeſſyti nikdá.

A przetoż bráćia rádßey ſię ſtáraycie abyśćie mocne czynili wezwánie y wybránie wáße/ bo ieſlibyśćie thy rzeczy czynili/ nigdy ſię nie powálićie.

11. A tudy ſpuoſobij ſe wám hogný přiſtup k wěčnému Králowſtwij/ Pána naſſeho a Spaſytele Gezu Kryſta.

Abowiem thym ſpoſobem hoynie wam będźie dane weśćie do wiecznego Kroleſtwá Páná náßego y zbáwićielá Jezuſá Kryſtuſá.

א

12 מְטֻל הָנָא לָא אֶשְׁתַּלֶּא אַמִּינָאִית לְמַעֲהָדוּתְכוּן עֲלַיְהוּן דְּיָדְעִין אַנְתּוּן וְדִמְשַׁרְרִין עַקְרַיכוּן וּמֶתְקַיְּמִין אַנְתּוּן בְּהַיְמָנוּתָא הָי דִּילֶפְתּוּן׃

Per ilche io non laſciarò d'ammonirui ſempre di queſte coſe, ancor che voi le ſappiate, e ſiate confermati ne la preſente verità.

13 הָדָא גֵּיר כְּאָנָא סָבַר אֶנָא בְּמָא דְאֶנָא אֶנָא בְּמַשְׁכְּנָא הָדָא לַמְעָרוּתְכוּן בְּעוּהְדָנָא׃

Perche io ſtimo eſſer coſa giuſta, fin ch'io ſono in queſto tabernacolo, ſuegliarui con ammonitione.

14 מְפַס אֶנָא גֵּיר דְּהָשָׁא הוּא אֶתְקְרֵב לִי לְמַנָּחוּ מֶן מָנַי לְמַשְׁכְּנִי וּמָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא גַּלָּא לִי׃

Sapendo che in breue ho à metter giu il mio tabernacolo, ſicome il noſtro Signor IESV Chriſto m'ha ſignificato.

15 אֶלְאָא הָוֵין דַּבְכֻל זְבַן אִית־לְכוּן בָּתַר שׁוּלָמְתִי לְמֶתְדַּכְּרוּתְכוּן בְּמֶלַּי׃

E m'ingegnarò che ancor doppo la mia morte voi poſſiate ſempre ricordarui di queſte coſe.

16 לוּא גֵּיר בְּשׁוּעְיָתָא בַּגִּיהָתָא דְּסַבְּתָא שְׁלַמְן אֶלָּא אוֹדַעְן לְכוּן לְחַיְלָא וּמֵאתִיתֵה דְּמָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא חֲזַיְן גֵּיר רַבּוּתֵה׃

Perche noi non v'habbiam notificata la potentia e la venuta del noſtro Signor IESV Chriſto, andando dietro à fauole ſofiſtiche: ma come quelli che habbiamo co i noſtri proprij occhij veduta la ſua maeſtà.

17 כַּד־מְקַבֵּל גֵּיר מֶן־אֱלָהָא אָבוּן אִיקָרָא וְתֶשְׁבּוּחְתָּא קָלָא הָוָא מֶן שְׁמַיָּא דְּאָמַר הָנַו בְּרִי חַבִּיבָא דְּבֵהּ אֶצְטְבִית לֵהּ׃

Perch'egli riceuè da Dio Padre honore e gloria, eſſendoli mandata da la magnifica gloria vna tal voce, Queſto è il mio Figliuol diletto, nel quale io mi ſon compiaciuto.

א

12 עַל־כֵּן לֹא אָנוּחַ לְהַזְהִיר אֶתְכֶם תָּמִיד עַל־הָאֵלֶּה אַף כִּי־יוֹדְעִים אַתֶּם וּמִסְתַּפְּחִים בֶּאֱמֶת הַקָּמָה לִפְנֵיכֶם׃

Por eſto yo no dexaré ſiempre de amoneſtaros deeſtas coſas, aunque voſotros las ſepays, y eſteys confirmados en la verdad preſente.

13 וּמַחֲשַׁב אֲנִי כִּי־צְדָקָה הִיא בִּהְיוֹתִי בְּמִשְׁכָּן הַזֶּה לְעוֹרֵר אֶתְכֶם בְּזִכָּרוֹן׃

Porque tengo por juſto, en tanto que eſtoy en eſte tabernaculo, de incitaros con amoneſtacion.

14 בְּדַעְתִּי כִּי־מְמַהֵר אֲנִי לָשׂוּם אֶת־מִשְׁכָּנִי מֵעָלַי אֵיכָכָה גַּם אֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ הִגִּיד לִי׃

Sabiendo que breuemente tengo de dexar eſte mi tabernaculo como nueſtro Sennor Ieſus el Chriſto me ha declarado.

15 וְאִיגַע אֲשֶׁר תִּהְיֶה־לָּכֶם סִבָּה אַחֲרֵי צֵאתִי לְהַזְכִּירְכֶם אֶת־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה׃

Tambien yo procurare ſiempre con diligencia que deſpues de mi fallecimiento voſotros podays tener memoria deeſtas coſas.

16 כִּי־לֹא בָאנוּ אַחֲרֵי שְׁגִינוֹת מְחֻכָּמוֹת כִּי־אִם הוֹדַעְנוּכֶם אֶת־כֹּחַ וּבִיאַת אֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ כִּי־בְעֵינֵינוּ רָאִינוּ אֶת־גְּדֻלָּתוֹ׃

Porque noſotros no hos auemos dado à conocer la potencia, y la venida de nueſtro Sennor Ieſus el Chriſto, ſiguiendo fabulas por arte compueſtas, ſino como auiendo con nueſtros propios ojos viſto ſu Mageſtad.

17 בְּקַחְתּוֹ מֵאֱלֹהִים אָבִיו אֶת־כָּבוֹד וְהָדָר בְּבוֹא עָלָיו מִלְּמַעְלָה קוֹל כָּזֶה מִגְּדֻלַּת כְּבוֹדוֹ זֶה הוּא בְּנִי יְדִידִי אֲשֶׁר בּוֹ רָצִיתִי׃

Porque el auia recebido de Dios el Padre honrra y gloria, quando vna tal boz fue à el embiada de la manifica gloria: eſté es el amado Hijo mio, en el qual yo me he agradado.

α.

12. Διὸ οὐκ ἀμελήσω ὑμᾶς ἀεὶ ὑπομιμνήσκειν περὶ τούτων, καίπερ εἰδότας, καὶ ἐστηριγμένους ἐν τῇ παρούσῃ ἀληθείᾳ.

Parquoi ie ne ſerai pareſſeux de vous ramenteuoir touſiours ces choſes, iaçoit que vous ſoyez cognoiſſans & fondés en la verité preſente.

13. Δίκαιον δὲ ἡγοῦμαι, ἐφ᾽ ὅσον εἰμὶ ἐν τούτῳ τῷ σκηνώματι διεγείρειν ὑμᾶς ἐν ὑπομνήσει.

Car i'eſtime que c'eſt choſe iuſte, tãdis que ie ſuis en ce tabernacle, de vous eſueillier par aduertiſſement.

14. Εἰδὼς ὅτι ταχινή ἐστιν ἡ ἀπόθεσις τοῦ σκηνώματός μου, καθὼς καὶ ὁ κύριος ἡμῶν ἰησοῦς χριστὸς ἐδήλωσέ μοι.

Sachant que de brief i'ai à deſloger de ce mien tabernacle, comme noſtre Seigneur Ieſus Chriſt meſme le m'a declaré.

15. Σπουδάσω δὲ καὶ ἑκάστοτε ἔχειν ὑμᾶς μετὰ τὴν ἐμὴν ἔξοδον τὴν τούτων μνήμην ποιεῖσθαι,

Mais ie mettrai peine qu'apres mon departement auſſi vous puiſſiez continuellement vous ramenteuoir ces choſes.

16. Οὐ γὰρ σεσοφισμένοις μύθοις ἐξακολουθήσαντες ἐγνωρίσαμεν ὑμῖν τὴν τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ δύναμιν καὶ παρουσίαν, ἀλλ᾽ ἐπόπται γενηθέντες τῆς ἐκείνου μεγαλειότητος.

Car nous ne vous auons point donné à cognoiſtre la puiſſance & la venue de noſtre Seigneur Ieſus Chriſt, en enſuiuant des fables artificiellement cõpoſees: mais comme ayans veu de nos propres yeux la maieſté d'icelui.

17. Λαβὼν γὰρ παρὰ θεοῦ πατρὸς τιμὴν καὶ δόξαν, φωνῆς ἐνεχθείσης αὐτῷ τοιᾶσδε ὑπὸ τῆς μεγαλοπρεποῦς δόξης, οὗτός ἐστιν ὁ ὑός μου ὁ ἀγαπητὸς, εἰς ὃν ἐγὼ εὐδόκησα.

Car il auoit receu de Dieu le Pere honneur & gloire, quand vne telle voix lui fut enuoyee de la gloire magnifique, Ceſtui-ci eſt mon Fils bien-aimé, auquel i'ai prins mon bon plaiſir.

CAP. I.

12. Propter quod incipiam vos ſemper commonere de his: & quidem ſcientes & confirmatos vos in præſenti veritate.

Wherefore/I will not be negligent to put you alwayes in remembrance of theſe things/ though that ye haue knowledge / and be ſtabliſhed in the preſent trueth.

13. Iuſtum autem arbitror quam diu ſum in hoc tabernaculo ſuſcitare vos in commonitione.

For I thinke it meete as long as I am in this tabernacle / to ſtirre you vp by putting you in remembrance.

14. Certos quòd velox eſt depoſitio tabernaculi mei ſecundùm quod & Dominus noſter Ieſus Chriſtus ſignificavit mihi.

Seeing I know that the time is at hand that I muſt lay downe this my tabernacle / euen as our Lorde Jeſus Chriſt hath ſhewed me.

15. Dabo autem operam & frequenter habere vos poſt obitum meum, ut horum omniũ memoriam faciatis.

I will endeuour therefore alwayes/ that ye alſo may be able to haue remembrance of theſe things after my departing.

16. Non enim indoctas fabulas ſecuti, notam fecimus vobis Domini noſtri Ieſu Chriſti virtutem & præſciẽtiam: ſed ſpeculatores facti: illius magnitudinis.

For we folowed not deceyueable fables when we opened vnto you the power/and comming of our Lorde Jeſus Chriſt / but with our eyes we ſawe his maieſtie.

17. Accipiens enim à Deo Patre honorem & gloriam, voce delapſa ad eum huiuſcemodi à magnifica gloria, Hic eſt filius meus dilectus, in quo mihi cõplacui, ipſum audite.

For he receyued of God the Father hooour and glorie/ whẽ there came ſuch a voyce to him from the excellent glorie/ This is my beloued Sonne/in whom I am well pleaſed.

Das I. Capitel.

12. Darumb wil ichs nicht laſſen/ euch allezeit ſolches zuerinnern / wiewol jrs wiſſet / vnd geſtercket ſeyt/ in der gegenwertigen Warheit.

Der faare vil ieg det icke lade/ at minde eder altid paa ſaadant/ Alligeuel at i vide oc ere ſtyrckede / i den næruerendis ſandhed.

13. Denn ich achte es billich ſein/ ſo lange ich inn diſer Hütten bin/ euch zu erwecken/ vnd erinnern.

Thi ieg acter det at vere tilbørligt / at opuecke oc paaminde eder/ ſaa lenge ſom ieg er i denne Bolig.

14. Denn ich weiß/ daß ich meine Hütten bald ablegen muß / wie mir denn auch vnſer HERR Jeſus Chriſtus eröffnet hat.

Thi ieg veed/ at ieg ſkal ſnarlige afflegge mi Bolig/ lige ſom oc vor HERRE Jheſus Chriſtus haffuer obenbaret mig.

15. Jch wil aber fleiß thun/ daß jhr allenthalben habt nach meinem abſcheid / ſolchs in gedechtniß zu halten.

Oc ieg vil gøre min flid/ at i alleuegne ſkulle haffue dette i hukommelſe effter min Død.

16. Denn wir haben nicht den klugen Fabeln gefolgt/ da wir euch kunth gethan haben / die krafft vnd zukunfft vnſers HErrn Jeſu Chriſti/ ſondern wir haben ſeine Herrligkeit ſelber geſehen.

Thi wi effterfulde icke kloge Fabel / der wi kundgiorde eder vor HERRIS Jheſu Chriſti krafft oc tilkommelſe. Men wi haffue ſelff ſeet hans Herlighed.

17. Da er empfieng von Gott dem Vater ehre vnd preiß/ durch eine ſtimme / die zu jhm geſchach von der groſſen Herrligkeit / der maſſen: Diß iſt mein lieber Sohn an dem ich wolgefallen habe.

Der hand fick ære oc priſſ aff Gud Fader / formedelſt en røſt / ſom ſkede til hannem aff den ſtore herlighed/ i ſaa maade/ Denne er min elſkelige Søn / i huilcken ieg haffuer behagelighed.

Kapitola I.

12. A protož budu wás wždyckny napomijnati k těm wěcem/ a to zagiſtě vmělé y ſtwrzené w přitomné prawdě.

A ták nie zániedbam was záwße vpominác około tych rzeczy/ choć vmiejetni y potwierdzeni jeſteſcie w teráźnieyßey prawdzie.

13. Nebo to mám za ſprawedliwé dokawád gſem w tomto Stánku/ abych wás zbuzowal napomijnánijm:

Abowiem mniemam iż ieſt ſpráwiedliwa rzecz/ pokim ieſt w tym przybytku pobudzáć was przez nápominánie.

14. Giſt gſa/ že brzké geſt ſloženij Stánku mého / jakož y Pán náš Gežijš Kryſtus oznámil mně.

Wiedząc iż rychło złoże then moy przybythek / iako y Pan náß Jezus Kryſtus mnie oznaymił.

15. Y budu k toho pilen / abyſſte y wy po mé ſmrti čaſto na tyto wěcy zpomijnati mohli.

Ale też poſtáram ſie ábyśćie po wyśćiu moim tych rzeczy wzmiankę czynić mogli.

16. Nebo nenáſledugijce wtipných báſnij / známu gſme wám včinili Pána naſſeho Gežu Kryſta moc a přijtomnoſt/ ale ſpatřiwſſe přijtomnau welebnoſt ſláwy geho.

Abowiem nie oznaymiliſmy wam mocy y przyśćia Páná naßego Jezu Kryſtá/ bawiac ſie báśniámi zmyſlonymi / ále oglądawßy oczymá náßymi maieſtat iego.

17. Wzalť geſt zagiſté od Boha Otce Cžeſt y Slawu / když ſe ſtal k němu hlas takowý od welebné Sláwy: Tentoť geſt Syn můg milý/ w kterémž mi ſe zaljbilo/ geho poſlauchayte:

Bo był wziął od Bogá Oycá cześć y chwałe / gdy mu był przynieſion głos tákowy od wielmożney chwały: Tenći ieſt Syn moy miły ná ktorym ia przeſtawam.

א

18 וְקָלָא הָדָא שְׁמַעְן דֶּהְוָא מֶן־שְׁמַיָּא כַּד הְוַיְנַן עַמֵּהּ בְּטוּרָא קַדִּישָׁא׃

E noi vdimo queſta voce mandata dal cielo, eſſendo inſieme con lui nel ſanto monte.

19 וְאִית לַן מֶלְּתָא דִּנ
דִּנְבִיּוּתָא מְשַׁרַּרְתָּא וְעָבְדִין
אַנְתּוּן שַׁפִּיר כַּד תֶּשְׁתַּמְעוּן
לָהּ אֵיךְ שְׁרָגָא דְּדָלֵק ו
וּמַנְהַר בְּאַתְרָא עַמְטָנָא
וַחְשׁוּכָא עַד־מָא דְּיֶהְוֵה
יַוְמָא וְיִדְנַח כַּוְכְּבָא
דְּנוּהְרָא בְּלֶבַּוָתְכוּן׃

Noi habbiamo etiandio la parola de Profeti piu ferma: a laquale voi fate bene di ſtare attenti, come ad vna lucerna che luce in luogo oſcuro, infin à tanto ch'el giorno riſplenda, e che la ſtella mattutina ſi leui ne voſtri cuori.

20 הָדָא דֵּין תֵּדְעוּן מֶן־
קְדָם כֹּל מֶדֶם דְּכֹל נְבִיּוּתָא
דַּכְתָבָא לָא הְוָת מֶן
פּוּשָׁקָא דַּבְנַי־נָשָׁא׃

Intendendo primamente queſto, che niuna Profetia de la Scrittura è di priuata interpretatione.

21 לַית גֵּיר בְּכֹל זְבַן בִּצְבִינָא
דְּבַר־נָשָׁא אֶתָת נְבִיּוּתָא
אֶלָּא מֶן־רוּחָא דְּקוּדְשָׁא
מֶתְדַּבְּרִין מַלֶּלוּ קַדִּישִׁין בְּנַי
נָשָׁא דַּאלָהָא׃

Imperoche la Profetia non fu giamai introdotta per humana volontà: ma i ſanti huomini di Dio hanno parlato ſoſpinti dalo Spirito ſanto.

ב

1 וַהְווּ דֵּין נְבִיֵּא דַּגָּלֵא
בְּעַמָּא אֵיכַנָּא דַּבְכוּן נֶהְווּן
מַלְפָנֵא דַּגָּלֵא דְּנֶעְלוּן
יוּלְפָנָא הֶרְיָנֵא פַּלְגוּתָא
וְסֶדְקֵא דַּאבְדָנָא וְנֶכְפְּרוּן
לְמָרְיָא דַּפְרַקְהוּן וְנֶעְלוּן
עַל־נַפְשְׁהוּן חַבָּלָא
וַאבְדָנָא׃

Nondimeno nel popolo vi furono ancor de falſi profeti, ſi come ancor tra voi ſaranno de falſi dottori, che introduranno copertamente de le ſette di perditione, e rinegaranno il Signor che gli ha ricomprati, tirandoſi addoſſo vna preſta ruina.

א

18 וְאוֹתוֹ הַקּוֹל אֲנַחְנוּ שָׁמַעְנוּ כִּי־בָא מִשָּׁמַיִם בִּהְיוֹתֵנוּ עִמּוֹ בְּהַר קָדוֹשׁ׃

Y noſotros oymos eſta boz embiada del cielo, quando eſtauamos juntamente conel enel monte ſancto.

19 וְיֵשׁ לָנוּ דְּבַר הַנְּבִיאִים רַב עִם אֵל אֲשֶׁר תֵּיטִיבוּ לַעֲשׂוֹת אִם תַּקְשִׁיבוּ לוֹ כְּמוֹ לַנֵּר הַמּוֹפִיעַ בִּמְקוֹם חֹשֶׁךְ וְצַלְמָוֶת עַד־אֲשֶׁר יָהֵל הַיּוֹם וְיִגַּהּ הַנֹּגַהּ בִּלְבּוֹתֵיכֶם׃

Tenemos tambien la palabra de los Prophetas mas firme: àla qual hazeys bien de eſtar atentos como à vna candela que alumbra en lugar obſcuro, haſtaqne el dia eſclarezca, y el luzero de la mannana ſalga en vueſtros coraçones.

20 וְזֹאת בָּרִאשׁוֹנָה תֵּדְעוּ כִּי־כָל־דְּבַר הַנְּבוּאָה מֵעֲצַת בְּנֵי אָדָם לֹא נִהְיָה׃

Entendiendo primero eſto, que ninguna Propheçia de la Eſcriptura es de particular interpretacion.

21 כִּי־בִרְצוֹן אָדָם לְעוֹלָם לֹא יָרְדָה נְבוּאָה כִּי־אִם בְּצֵלַח רוּחַ הַקֹּדֶשׁ עֲלֵיהֶם דִּבְּרוּ אַנְשֵׁי־אֱלֹהִים הַקְּדוֹשִׁים׃

Porque la Prophecia no fue en los tiempos paſſados trayda por voluntad humana, mas los ſanctos hombres de Dios hablaron ſiendo inſpirados del Eſpititu ſancto.

ב

1 וְגַם הָיוּ נְבִיאֵי שְׁקָרִים בָּעָם כְּמוֹ גַם בָּכֶם יִהְיוּ מְלַמְּדֵי־שְׁקָרִים אֲשֶׁר יָבִיאוּ כְּפִירוֹת הָאֲבַדּוֹן וִיכַחֲשׁוּ אֶת־הָאָדוֹן אֲשֶׁר פָּדָה אוֹתָם וִימַהֲרוּ לְהָבִיא עַל־נַפְשָׁם אֶת־אַבְדָן׃

Empero vuo tambien falſos Prophetas enel pueblo, como aurà entre voſotros falſos doctores, que introduziran encubiertamente ſectas de perdicion, y negarân àl Seannor que los reſcató, trayendo ſobre ſi meſmos acelerada perdicion.

α΄.

18. Καὶ ταύτην τὴν φωνὴν ἡμεῖς ἠκούσαμεν ἐξ οὐρανοῦ ἐνεχθεῖσαν, σὺν αὐτῷ ὄντες ἐν τῷ ὄρει τῷ ἁγίῳ.

Et nous ouïſmes ceſte voix enuoyee du ciel, eſtãs auec lui en la ſaincte montagne.

19. Καὶ ἔχομεν βεβαιότερον τὸν προφητικὸν λόγον· ᾧ καλῶς ποιεῖτε προσέχοντες, ὡς λύχνῳ φαίνοντι ἐν αὐχμηρῷ τόπῳ, ἕως οὗ ἡμέρα διαυγάσῃ, καὶ φωσφόρος ἀνατείλῃ ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν.

Nous auons auſſi la parole des Prophetes tres-ferme, à laquelle vous faites bien d'entendre, comme à vne chandelle qui eſclaire en lieu obſcur, iuſqu'à ce que le iour commence à luire, & que l'eſtoile du matin ſe leue en vos cœurs.

20. Τοῦτο πρῶτον γινώσκοντες ὅτι πᾶσα προφητεία γραφῆς, ἰδίας ἐπιλύσεως οὐ γίνεται.

Si vous entendez premierement cela, que nulle prophetie de l'Eſcriture n'eſt de particuliere declaration.

21. Οὐ γὰρ θελήματι ἀνθρώπου ἠνέχθη ποτὲ προφητεία, ἀλλ᾽ ὑπὸ πνεύματος ἁγίου φερόμενοι ἐλάλησαν οἱ ἅγιοι θεοῦ ἄνθρωποι.

Car la prophetie n'a point eſté iadis apportee par la volonté humaine: mais les ſaincts hommes de Dieu eſtans pouſſes du ſainct Eſprit ont parlé.

ΚΕΦΑΛ. β΄.

Ἐγένοντο δὲ καὶ ψευδοπροφῆται ἐν τῷ λαῷ, ὡς καὶ ἐν ὑμῖν ἔσονται ψευδοδιδάσκαλοι· οἵτινες παρεισάξουσιν αἱρέσεις ἀπωλείας, καὶ τὸν ἀγοράσαντα αὐτοὺς δεσπότην ἀρνούμενοι, ἐπάγοντες ἑαυτοῖς ταχινὴν ἀπώλειαν.

Mais il y a eu auſſi des faux prophetes entre le peuple, comme il y aura pareillemẽt entre vous des faux docteurs, qui introduiront couuertement des ſectes de perdition, & renieront le Seigneur qui les a rachetés, amenans ſur eux-meſmes ſoudaine perdition.

CAP. I.

18. Et hanc vocem nos audivimus de cœlo allatam, cùm eſſemus cum ipſo in monte ſancto.

And this voyce wee heard when it came from heauen / being with him in the holy mount.

19. Et habemus firmiorem propheticum ſermonem: cui bene facitis attendentes quaſi lucernæ lucenti in caliginoſo loco, donec dies eluceſcat, & lucifer oriatur in cordibus veſtris.

We haue alſo a moſt ſure worde of the Prophetes / to the which ye do well that ye take heede / as vnto a light that ſhineth in a darke place / vntill the day dawne / & the day ſtarre ariſe in your heartes.

20. Hoc primùm intelligentes quòd omnis prophetia ſcripturæ propria interpretatione non fit.

So that ye firſt know this / that no propheſie in the Scripture is of any priuate motion.

21. Non enim voluntate humana allata eſt aliquando prophetia: ſed Spiritu ſancto inſpirati, locuti ſunt ſancti Dei homines.

For the prophetie came not in olde time by the will of man: but holy men of God ſpake as they were moued by the holie Ghoſt.

CAP. II.

FVerunt verò & pſeudoprophetæ in populo, ſicut & in vobis erunt magiſtri mendaces, qui introducent ſectas perditionis, & eum qui emit eos, Dominum negant: ſuperducentes ſibi celerem perditionem.

But there were falſe prophetes alſo among the people / euen as there ſhall be falſe teachers among you: which priuily ſhall bring in damnable hereſies / euē denying the Lorde / that hath bought them / & bring vpon them ſelues ſwift damnation.

Das I. Capitel.

18. Vnd diſe Stimme haben wir gehört vom Himmel bracht / da wir mit jhm waren / auff dem heiligen Berge.

Oc wi hørde denne røſt komme aff Himmelen / der wi vaare met hannem / paa det hellige Bierg.

19. Wir haben ein veſtes Prophetiſch wort / vnd jr thut wol / daß jr darauff achtet / als auff ein Liecht / das da ſcheinet in einem tunckeln ort / biß der Tag anbreche / vnd der Morgenſtern auffgehe in ewren hertzen.

Wi haffue it faſt Propheteligt ord / Oc i gøre vel / at i giffue act der paa / lige ſom paa it Liuſſ / der ſkin i en mørck ſted / Indtil Dagen kommer / oc Morgenſtiernen opgaar i eders hierte.

20. Vnd das ſolt jhr für das erſte wiſſen / das keine Weiſſagung inn der Schrifft geſchicht auß eigener Außlegung.

Oc det ſkulle i vide for det førſte / At der ſkeer ingen Prophecie i Scrifften aff egen vdlegelſe.

21. Denn es iſt noch nie keine weiſſagung auß Menſchlichem willen herfürbracht / ſondern die heiligen Menſchen Gottes haben geredt / getrieben von dem heiligen Geiſt.

Thi der er icke end nu nogen Prophecie kommen frem aff Menniſkelig vilie / Men Guds hellige Menniſke / bleffue trengde til aff den hellig Aand at tale.

Das II. Capitel.

Es waren aber auch falſche Propheten vnter dem Volck / wie auch vnter euch ſein werden falſche Lehrer / die neben einführen werden verderbliche Secten / vnnd verläugnen den HERREN der ſie erkaufft hat / vnd werden über ſich ſelbs führen ein ſchnell Verdammniß.

DEr vaare oc falſke Propheter iblant Folcket / Lige ſom der ſkulle oc vere falſke Lærere iblant eder / ſom der hoſſ ſkulle indføre forderffuelige Parti / oc necte den HERRE ſom dem købte / oc de ſkulle føre offuer dem ſelff en haſtig fordæmelſe.

Kapitola I.

18. A ten hlas my gſme ſlyſſeli poſſlý s Nebe / když gſme byli s nim na Huoře Swaté.

A myſmy ten głos ſłyſzeli ktory był z niebá przynieſion / będąc z nim ná gorze świętey.

19. A máme pewněgſſý Prorockau Řeč / kteréžto poſlauchagjce / dobře činjte / yako Swjce / která ſwjtj w temném mjſtě / až ſe y den zaſwjtj / a Dennice wzegde w Srdcých waſſjch.

Atemu mamy namocnieyſze ſłowo prorockie / ktorego pilnuiąc dobrze czynicie / iáko kágáńcá świecące go na ciemnym mieyſcu / áż ſię dźień oświeći / á iutrzenká wzeydźie w ſercách wáſzych.

20. Tomu nayprwé rozuměgjce / že každé Proroctwj pjſma / nebýwá wyloženjm rozumu lidſkého.

To naprzod wiedząc iż żadne proroctwo piſma nie ieſth właſnego przyuucenia.

21. Nebo nikdá nenij přineſeno Proroctwj Lidſkau wolij / ale Duchem Swatým gſauce nadchnuti / mluwjwali Swatj Božij Lidé.

Abowiem nie wolą ludzką przynieſione ieſt niekiedy proroctwo / ale świeći ludźie Boży pobudzeni od Duchá świętego mowili.

Kapitola II.

BYwali pak y ffaleſſnj Proroci mezy lidem / yakož y mezy wámi budu Včitelé lžiwij / kteřijž budau vwozowati Roty zatracenij / a toho Pána kterýž ge kaupil zapjragjce / přiwozugjce ſobě rychlé zahynutj.

BYli też y fáłſzywi Prorocy miedzy ludem / iáko też miedzy wámi będą fáłſzywi nauczyćielowie / ktorzy potáiemnie wwiodą kácerſtwa zárázliwe / y Paná ſię też przac ktory ie kupił / ſámi ná ſię przywodząc prędkie zginienie.

ב

2 אִיתַיְהוֹן גֵּיר סַגִּיאֵא
דַּאחַרְנָיָאית מְהַלְכִין ד
דַּעֲלַיְהוֹן יֶתְגַּדַּף אוּרְחָא
דַּשְׁרָרָא׃

E molti ſeguiranno le loro perditioni: per liquali la via de la verita ſarà biaſmata.

3 וּבְיַעֲנוּתָא בְּמֶלָּא גְּבִלָאֵא
יֶקְנוּן יָתְכוֹן דְּדִינְהוֹן כְּבַר
לָא שָׁלֵא וְאַבְדַנְהוֹן לָא
יָדְמַךְ׃

E per auaritia faranno mercantia di voi con finte parole: la condannation de quali gia lungo tempo non tarda, e la lor perditione non dorme.

4 אֶן אֱלָהָא גֵּיר עַל־
מַלְאָכֵא דְּחַטִו לָא חָס
אֶלָּא בְּסִיּוֹטְמֵא דְּחֲשׁוּכָא
אֲסַרְהוֹן וְעַדְמָא לְשִׁיוֹל
תַּחְתָּיוֹן וְאַרְמִינוּן לְמֶתְנַטְּרוּ
לְיוֹמָא דְּדִינָא׃

Perche come la ſcamparebbeno eſſi ſe Iddio non perdonò à gli Angeli che peccorono? ma precipitandoli ne l'inferno con catene d'oſcurità, gli dette ad eſſer riſerbati al giuditio.

5 וְעַל־עָלְמָא קַדְמָיָא
לָא חָס אֶלָּא נְטַר לְנוּחַ
כָּרוֹזָא דְּכֵאנוּתָא כַּד אַיְתִי
טוֹפָנָא עַל עָלְמָא ד
דְּרַשִׁיעֵא וְתְמָנְיָא נַפְשָׁן
בַּלְחוֹד חַיֵּי בְּמַיָּא׃

E non perdonò à l'antico mondo, ma conſeruò Noe, ottauo banditor di giuſtitia, quando fece venire il diluuio nel mõdo de gl'impij.

6 וּמְדִינָתָא דִּסְדוֹם
וְדַעֲמוֹרָא עַבְדְּהוֹן לְקַטְבָּא
וְחַיֵּב לְהוֹן בְּחוּרְבָּא וְסָם
דְּמוּתָא לְאִלֵּין דַּעֲתִידִין
לְמֶעְבַּד רוּשְׁעָא׃

E condannò à diſtruttione le città di Sodoma e Gomorra, riducendo le in cenere, e ponendo le in eſempio à quelli che doueuano impiamente operare.

ב

2 וְרַבִּים הָלְכוּ אַחֲרֵי זְלוּתָם
אֲשֶׁר בָּם דֶּרֶךְ אֱמֶת מְנֹאָץ׃

Y muchos ſeguiran ſus perdiciones: por los quales el camino de la verdad ſera blaſphemado;

3 וּבְבֶצַע בַּעֲלִילוֹת הַדְּבָרִים
יִסְחֲרוּנְכֶם כִּי־תוֹלַעְתָּם לֹא
תָמוּת וְאִשָּׁם לֹא תִכְבֶּה׃

Y por auaricia haran mercaderia de voſotros con palabras fingidas. ſobre los quales la condenacion ya de largo tiempo noſe tarda, y ſu perdicion no ſe duerme,

4 וְאִם אֱלֹהִים לֹא חָס עַל־
הַמַּלְאָכִים הַחוֹטְאִים כִּי־אִם
בַּאֲזִקֵּי־הַחֹשֶׁךְ הִפִּילָם שְׁאוֹלָה
וַיִּתְּנֵם לִשְׁמוֹר אֶל־יוֹם דִּין׃

Porque como eſcaparon ellos, pues no perdonó Dios à los Angeles que auian peccado: mas antes auiendolos deſpennado en el infierno con cadenas de obſcuridad, los entregó para ſer reſeruados àl juyzio:

5 וְעַל־עוֹלָם הָרִאשׁוֹן לֹא חָס
כִּי־אִם נָצַר אֶת־נֹחַ קוֹרֵא צֶדֶק
הַשְּׁמִינִי בַּהֲבִיאוֹ אֶת־הַמַּבּוּל
מַיִם עַל־אֶרֶץ הָרְשָׁעִים׃

Y pues no perdonó àl mundo viejo mas antes guardó à Noe octauo, pregonero de juſticia: y truxo el diluuio àl mundo de maluados:

6 וְאֶת־עָרֵי סְדֹם וַעֲמֹרָה
בַּהֲפֵכָה בַּהֲפֹךְ אֶת־הֶעָרִים שָׁפַט
לְהַכְלִים וּלְהַזְהִיר אוֹתָם אֲשֶׁר
עֲתִידִים לַחֲטֹאת׃

Y ſi condenó por deſtruycion las ciudades de Sodoma, y de Gomorrha, tornando las en zeniza, y poniendolas por exemplo à los que auian de biuir ſin temor y reuerencia de Dios.

ϐ'.

2. Καὶ πολλοὶ ἐξακολουθήσουσιν αὐτῶν ταῖς ἀσελγείαις, δι' οὓς ἡ ὁδὸς τῆς ἀληθείας βλασφημηθήσεται·

Et pluſieurs enſuiuront leurs perditions: par leſquels la voye de verite ſera blaſphemee:

3. Καὶ ἐν πλεονεξίᾳ πλαστοῖς λόγοις ὑμᾶς ἐμπορεύσονται· οἷς τὸ κρῖμα ἐκ πάλαι οὐκ ἀργεῖ, καὶ ἡ ἀπώλεια αὐτῶν οὐ νυστάζει.

De ſorte que par auarice ils feront trafique de vous par paroles deſguiſees, ſur leſquels dés pieça la condamnation ne tarde point, & leur perditiõ ne ſommeille point.

4. Εἰ γὰρ ὁ θεὸς ἀγγέλων ἁμαρτησάντων οὐκ ἐφείσατο, ἀλλὰ σειραῖς ζόφου ταρταρώσας παρέδωκεν εἰς κρίσιν τηρουμένους.

Car ſi Dieu n'a point eſpargné les Anges qui ont peché: ains les ayant abiſmés auec chaines d'obſcurité, il les a liurés pour eſtre reſerués au iugement:

5. Καὶ ἀρχαίου κόσμου οὐκ ἐφείσατο, ἀλλ' ὄγδοον νῶε, δικαιοσύνης κήρυκα ἐφύλαξε, κατακλυσμὸν κόσμῳ ἀσεβῶν ἐπάξας.

Et n'a point eſpargné le monde ancien, mais a gardé Noé, lui huitieme, heraut de iuſtice, & a amené le deluge ſur le monde des meſchans:

6. Καὶ πόλεις σοδόμων καὶ γομόῤῥας τεφρώσας καταστροφῇ κατέκρινεν, ὑπόδειγμα μελλόντων ἀσεβεῖν τεθεικώς.

Et a condamné à ſubuerſion les villes de Sodome & Gomorrhe, les reduiſant en cendre, & les mettant pour exemple à ceux qui viuroyent en impieté:

CAP. II.

2. Et multi ſequentur eorum luxurias, per quos via veritatis blaſphemabitur.

And many ſhall followe their damnable wayes/ by whom the way of truet ſhalbe euill ſpoken of.

3. Et in avaritia fictis verbis de vobis negotiabuntur, quibus iudicium iam olim non ceſſat: & perditio eorum non dormitat.

And through couetouſneſſe ſhall they with fayned wordes make marchandiſe of you / whoſe iudgement long agone is no farre of / and their damnation ſleepeth not.

4. Si enim Deus angelis peccantibus non pepercit; ſed rudentibus inferni detractos in tartarum tradidit cruciandos, in iudicium reſervari.

For if God ſpared not the Angels/ that hat ſinned / but caſt them downe into hell and deliuered them into chaines of darkenes/ to be kept vnto damnation.

5. Et originali mundo non pepercit, ſed octavum Noë iuſtitiæ præconem cuſtodivit, diluvium mundo impiorum inducens.

Neither hath ſpared the olde worlde / but ſaued Noe the eight perſon a preacher of righteouſneſſe/ and brought in the floud vpon the world of the vngodly.

6. Et civitates Sodomorum & Gomorrhæorum in cinerem redigens, everſione damnavit, exemplum eorum qui impiè acturi ſunt ponens.

And turned the cities of Sodom & Gomorrhe into aſhes / condemned them and ouerthrewe them / and made them an enſample vnto them that after ſhould liue vngodly.

Das II. Capitel.

2. Vnnd viel werden nachfolgen jhrem verderben/ durch welche wirdt der weg der Warheit verläſtert werden.

Oc der ſkulle mange efterfølge deris forderffuelſe. Formedelſt huilcke Sandheds vey ſkal beſpaattis.

3. Vnd durch Geitz/ mit erdichten worten/ werden ſie an euch handthiren/ von welchem das vrtheil von langes her nicht ſäumig iſt/ vnd jhr verdamniß ſchlefft nicht.

Oc de ſkulle handle met eder formedelſt Gerighed oc optenckte ord / Fra huilcke Dommen ſkal icke lenge tøffue/ oc deris fordømelſe ſoffuer icke.

4. Denn ſo Gott der Engel/ die geſündiget haben/ nicht verſchonet hat/ ſondern hat ſie mit Ketten der Finſterniß zur Helle verſtoſſen/ vnd übergeben/ daß ſie zum Gerichte behalten werden.

Thi at ſparde Gud icke Englene/ ſom ſyndede/ Men ſtøtte dem til Helffuede met mørckens Lencker/ oc antuordede dem hen/ at de ſkulle beuaris til Dommen.

5. Vnd hat nicht verſchonet der vorigen Welt/ ſondern bewarete Noe den Prediger der Gerechtigkeit ſelb achte/ vnd führete die Sündflut über die Welt der Gottloſen.

Oc ſparde hand icke den fremſarne Verden/ Men beuarede Noe retferdigheds Predickere ſelff ottende/ Oc hand førde Syndfloden offuer de Wgudeligis Verden.

6. Vnnd hat die Stätte Sodoma vnnd Gomorra zu aſchen gemacht/ vmbkehrt/ vnd verdampt/ Damit ein Exempel geſetzet den Gottloſen/ die hernach kommen würden.

Oc hand giorde de Stæder Sodoma oc Gomorra til aſke/ omuende/ oc fordømde dem/ Oc hand ſette de Wgudelige der met it Exempel/ ſom ſkulde komme der effter.

Kapitola II.

2. A mnozý gegich zawedenij náſledowati budau/ ſkrze kterěž ceſta prawdy rauhánij bude poddána:

A wiele náſládowáć beda z ginienia ich/ przez ktore drogá prawdy bedźie bluźnioná.

3. A w lakomſtwj ſwým ſlowy pokrytými o wás kupčiti budau. Kterýchž to odſauzenij giž dáwno nemeſſká/ a zatracenij gegich neſpij.

A przez łákomſtwo zmyſlonymi ſlowy wámi kupczyć beda/ ktorym potepienie iuż zdawná nie omieſzkawa/ y ktorych zátrácenie nie drzemie.

4. Neb ponkwadž geſt Bůh Angeluom když zhřeſſyli neodpuſtil/ ale prowazy Pekelnými ſtrhl ge do Pekla/ a wydal na odſauzenij/ aby byli chowáni k mučenij:

Abowiem ieſli Bog Aniolom ktorzy byli zgrzeſzyli nie przepuśćil/ ale łancuchámi ćiemnośći ſtráćiwſzy ie do pieklá/ podał ie záchowáne ku potepieniu.

5. A onomu prwnijmu Swětu také neodpuſtil/ krom ſama oſmého Noe hláſatele Sprawedlnoſti zachowal/ když Potopu vwedl na neſlechetný Swět.

A ſtáremu świáthu nie przepuśćil/ ále Noego ſámo oſmego opowiedáczá ſprawiedliwośći záchowal/ przywiodſzy pothop ná świát nie pobożnych.

6. A též Měſta Sodomſkých a Gomorſkých w prach obrátiw/ dopuſtil aby ſe propadla/ daw na nich přijklad těm/ kteřijž budau neſſlechetně činiti.

A miáſthá Sodomczykow y Gomoreyczykow obroćiwſzy w popioł wywrocenim pothepił/ y vczynił ie przykłádem tych ktorzy niepobożnie żyć beda.

ב

7 וְלוּט צַדִּיקָא דְּאֶתְנְכִי
מֶן רַשִׁיעֵא בַּצְיָה מֶן
הוּפָּכָא דַּאסוּטוּתָא׃

E liberonne il giuſto Lot, ch'era oppreſſo da la conuerſatione impudica de gli abbomineuoli.

8 בַּאפַּין גֵּיר וּבְשֶׁמְעָא
צַדִּיקָא כַּד אָגֶן בְּהוֹן כֻּל
יוֹם שָׁנְקוּ נַפְשֵׁה דְּצַדִּיקָא׃

Perche queſto giuſto habitando fra eſſi, vdendo, e vedendo, affliggeua ogni giorno il giuſto animo ſuo per le loro inique opere.

9 יָדַע מָרְיָא לְמֶפְרַק
לְכָאנֵא מֶן נֶסְיוֹנָא לְעַוָּלֵא
דֵּין לְמֶטַר לְיַומָא דְּדִינָא
לְמֶשְׁתַּנָּק׃

Il Signore ſa liberare i pij da la tentatione, e riſerbare gl'ingiuſti ad eſſer puniti nel dì del giuditio.

10 יַתִּירָאִית דֵּין דְּבַבְסַר
בְּרֶגְתָא דְּטַנְפּוּתָא מְהַלְכִין
דְּבָסִין לְמָרְיָא מַמְרְחִין
וְשַׁפְרִין לְהוֹן בְּנַפְשְׁהוֹן וְלָא
רָעֲלִין דְּיֶהֱוֹון מְגַדְּפִין לת
לְתוּשְׁבַּחְתָּא דְּמַלְתָּא
דְּקוּשְׁתָּא׃

E maſſimamente quelli che ſeguitando la carne, caminano ne l'immonda concupiſcentia e diſprezzano la ſignoria, liquali ſono audaci, e piacciono a ſe ſteſſi, ne temeno di dir male de le maeſtà de ſuperiori.

11 אֵיכָא מַלְאָכֵא חַילְתָנֵא
וְתַקִּיפֵא מֶנְּהוֹן לָא יָסְבוּן
עַל־נַפְשְׁהוֹן דִּינָא
דְּגוּדָפָא׃

Quando che gli Angeli, che pur ſon maggiori di forza e di potentia, non danno contra eſſe dinanzi al Signore ingiurioſa ſententia.

12 הָנוּן דֵּין אַיךְ חַיוָתָא
דְּכִינָא דַּהֲווֹ לְפַחָא
וַלְקוּטָעָא דְּמֶתְבַּלְּעָא ל
לְאַבְדָנָא בְּהָלָא יָדְעִינוֹן
מְגַדְּפִינוֹן וּבְחֻבָּלָא דּב
דְּנַפְשְׁהוֹן יֵאבְדוּן׃

Ma coſtoro come animali bruti, traſportati da l'impeto naturale, fatti per eſſer preda & perditione, dicendo male de le coſe che non intendeno, periranno ne la lor corruttione.

ב

7 וְאֶת־לוֹט הַצַּדִּיק הַמְעֻנֶּה
מֵהֲלִיכַת צַלְלוּת הַקְּדֵשִׁים יְמַלְּטֵהוּ׃

Y libró àl juſto Lot, el qual era perſeguido de los abominables por la nefanda conuerſacion de ellos.

8 וְכִי־שָׁכַן הַצַּדִּיק בֵּינֵיהֶם
לִרְאוֹת וְלִשְׁמוֹעַ אֶת־רָעָתָם
מִיָּמִים יָמִימָה הֵשַׁמּוּ אֶת־נֶפֶשׁ
הַצַּדִּיק בְּמַעֲשֵׂי רִשְׁעָה׃

Porque eſte juſto de viſta y de oydos, morando entre ellos, afligîa cada dia ſu anima juſta con los hechos de aquellos injuſtos.

9 וְיוֹדֵעַ יְהוָה לְמַלֵּט אֶת־יְרֵאָיו
מִמַּסֹּתָם וְלִנְצוֹר אֶת־רְשָׁעִים
לְיוֹם דִּין לְהִוָּתָם דֵּרָאוֹן׃

Sabe el Sennor librar de tentacion à los pios, y reſeruar à los injuſtos para ſer atormentados en el dia del juyzio:

10 וְעַל־יֶתֶר אוֹתָם אֲשֶׁר הוֹלְכִים
בְּתַאֲוֹתָם אַחֲרֵי טֻמְאַת הַבָּשָׂר
בּוֹזֵי שַׁלְטוֹנוֹת מְלֵאֵי־לֵבָב עַזֵּי־
פָנִים וְלֹא יִרְעֲדוּ לְקַלֵּל לִכְבוֹד
אֱלֹהִים׃

Y principalmente aquellos que ſiguiendo la carne, andan en concupiſcencia de immundicia, y menoſprecian la poteſtad, atreuidos, contumaces, que no temende dezir mal de las poteſtades ſuperiores.

11 אַף־כִּי־הַמַּלְאָכִים אֲשֶׁר בְּכֹחַ
וּגְבוּרָה גְּדוֹלִים מֵהֵמָּה לֹא יִשְׂאוּ
מֵיְהוָה אֶת־מִשְׁפַּט הַקְּלָלָה אֲשֶׁר
עֲלֵיהֶם׃

Como quiera que los miſmos Angeles que ſón mayores en fuerça y en potencia, no pronuncian juyzio de maldicion contra ellas delante del Sennor.

12 וְהָאֵלֶּה כְּבַהֲמוֹת הָאָרֶץ
הַבְּעִירוֹת אֲשֶׁר נִבְרְאוּ לְטֶרֶף
וּלְאַבֵּד וּבְקַלְּלָם אֶת־אֲשֶׁר לֹא
יוֹדְעִים בְּשַׁחַת נַפְעָם יִשָּׁחֵתוּ׃

Mas eſtos diziendo mal de las coſas que no entienden, como beſtias brutas, que naturalmente ſon hechas para preſa y deſtruycion, perecerán en ſu perdicion.

ϐ.

7. Καὶ δίκαιον λὼτ καταπονούμενον ὑπὸ τῆς τῶν ἀθέσμων ἐν ἀσελγείᾳ ἀναστροφῆς, ἐῤῥύσατο.

Et en a deliuré le iuſte Lot, qui eſtoit oppreſſe des abominables par leur infame conuerſation.

8. Βλέμματι γὰρ καὶ ἀκοῇ ὁ δίκαιος ἐγκατοικῶν ἐν αὐτοῖς, ἡμέραν ἐξ ἡμέρας ψυχὴν δικαίαν ἀνόμοις ἔργοις ἐβασάνιζεν.

Car ce iuſte la habitant entr'eux, par ce qu'il oyoit & voyoit, tormentoit de iour en iour ſon ame iuſte, à cauſe de leurs meſchans actes,

9. Οἶδε κύριος εὐσεβεῖς ἐκ πειρασμοῦ ῥύεσθαι, ἀδίκους δὲ εἰς ἡμέραν κρίσεως κολαζομένους τηρεῖν.

Le Seigneur ſait deliurer de tentation ceux qui l'honorent, & reſeruer les iniuſtes pour eſtre punis au iour du iugement:

10. Μάλιστα καὶ τοὺς ὀπίσω σαρκὸς ἐν ἐπιθυμίᾳ μιασμοῦ πορευομένους, καὶ κυριότητας καταφρονοῦντας· τολμηταὶ, αὐθάδεις, δόξας οὐ τρέμουσι, βλασφημοῦντες.

Et principalement ceux qui cheminēt apres la chair, en conuoitiſe de pollution, & meſpriſant les ſeigneuries, audacieux, adonnés à leur ſens, qui n'ont point horreur de blaſmer les dignités.

11. Ὅπου ἄγγελοι ἰσχύϊ καὶ δυνάμει μείζονες ὄντες, οὐ φέρουσι κατ' αὐτῶν παρὰ κυρίῳ βλάσφημον κρίσιν.

Comme ainſi ſoit que les Anges, qui ſont plus grans en force & en puiſſance, ne donnent point ſentence de blaſme à l'en contre d'icelles deuant le Seigneur.

12. Οὗτοι δὲ, ὡς ἄλογα ζῶα φυσικὰ γεγεννημένα εἰς ἅλωσιν καὶ φθορὰν, ἐν οἷς ἀγνοοῦσι βλασφημοῦντες, ἐν τῇ φθορᾷ αὐτῶν καταφθαρήσονται.

Mais ceux-ci comme beſtes, brutes, qui ſuiuent leur ſenſualité, eſtans faites pour eſtre prinſes & deſtruites, blaſmās ce qu'ils n'entendent point, periront par leur propre corruption:

CAP. II.

7. Et iuſtum Lot oppreſſum à nefandorum iniuria ac luxurioſa converſatione eripuit.

And deliuered iuſt Loth vexed with the vncleanly conuerſation of the wicked.

8. Aſpectu enim & auditu iuſtus erat: habitans apud eos qui de die in diem animam iuſtam iniquis operibus cruciabant.

For he being righteous / and dwelling among them / in ſeeing and hearing / vexed his righteous ſoule from day to day with their vnlawfull deedes.

9. Novit Dominus pios de tentatione eripere: iniquos verò in diem iudicii reſervare cruciandos.

The Lorde knoweth to deliuer the godly out of tentation / and to reſerue the vniuſt vnto the daye of iudgement to bee puniſhed.

10. Magis autem eos qui poſt carnem in concupiſcentia immunditiæ ambulant, dominationemq́; contemnunt, audaces, ſibi placentes: ſectas non metuunt introducere blaſphemantes.

And chiefly them that walke after the fleſh / in the luſt of vncleannes / and deſpiſe the gouernement / which are preſumptuous / and ſtand in their owne cōceite / and feare not to ſpeake euil of them that are in dignitie.

11. Vbi angeli, fortitudine & virtute cùm ſint maiores, non portant adverſum ſe (*à Domino*) execrabile iudiciū.

Where as the Angels which are greater both in power and might / giue not rayling iudgement agaynſt them before the Lord.

12. Hi verò velut irrationabilia pecora, naturaliter in captionem & in perniciem, in his quæ ignorant blaſphemantes in corruptione ſua peribunt.

But theſe / as brute beaſtes / led with ſenſualitie and made to be taken / & deſtroyed / ſpeake euill of thoſe thinges which they knowe not / and ſhall periſhe through theyr owne corruption.

Das II. Capitel.

7. Vnnd hat erlöſet den Gerechten Loth / welchem die ſchendlichen Leute alles leid theten / mit jhrem vnzůchtigen wandel.

Oc hand frelſte den retferdige Lot / huilcken de ſkendelige Folck giorde alt ont / met deris wtuctelige omgengelſe.

8. Denn dieweil er gerecht war / vnnd vnter jhnen wohnet / daß ers ſehen vnd hören muſte / queleten ſie die gerechte Seele von tag zu tage / mit jhren vnrechten wercken.

Oc efterdi hand vaar retferdig / oc bode iblant dem / at hand nøddis til at ſee oc høre det / da pinte de den retferdige Siel dag fra dag / met deris wretferdige gerninger.

9. Der HERR weiß die Gottſeligen auß der verſuchung zu erlöſen / die Vngerechten aber behalten zum tage deß Gerichts zu peinigen.

HERREN veed at frelſe de Gudelige aff friſtelſe / Oc at beuare de Wretferdige til Domme dag at pine.

10. Allermeiſt aber die / ſo da wandeln nach dem fleiſch inn der vnreinen luſt / vnd die Herrſchafften verachten / důrſtig / eigenſinnig / nicht erzittern die Majeſtäten zu läſtern.

Oc aller meſt dem / ſom vandre effter Kødet / i wrenlig begering / oc foracte Herſkaff / driſtige / egenſindede / icke beffue ved at beſpaatte Maieſtaten.

11. So doch die Engel / die gröſſer ſtärcke vnd macht haben / nicht ertragen das läſterliche Gericht wider ſich vom HERREN.

Der ſom dog Englene / ſom haffue ſtørre ſtyrcke oc mact / icke kunde lide den laſtelige Dom mod ſig aff HERREN.

12. Aber ſie ſind wie die vnvernünfftigen Thier / die von Natur dazu geborn ſind / daß ſie gefangen vnnd geſchlacht werden / läſtern da ſie nichts von wiſſen / vnd werden in jrem verderblichen weſen vmbkommen.

Men de ere ſom wfornumſtige Diur / ſom aff Naturen ere fødde der til / at de ſkulle gribis oc ſlactis / De laſte det ſom de vide inted aff / oc ſkulle omkomme i deris forderffuelige væſen.

Kapitola II.

7. A ſprawedliwého Lotha obklijčeného bezpráwijm neſſlechetných / od ſmilného gegich obcowánj wyſwobodil.

Y ſpráwiedliwego Lotá ſprácowánego bezecnym obcowániem ha niebnych ludzi wybáwil.

8. Zrakem zagiſté y ſluchem ſprawedliwý byl přebýwage mezy nimi / kteřjžto den ode dne ſprawedliwau Duſſy ſkutky neſſlechetnými trápili.

Abowiem on ſpráwiedliwy mieſzkáiac miedzy nimi / ná káżdy dzień nie pobożnymi ich ſpráwámi widzac te y ſlyſzac duſze ſpráwiedliwa dreczyl.

9. Vmijť Pán Bůh ſprawedliwé z pokuſſenj wyſwoboditi / ale neſſlechetné zachowati ke dni Saudnému k mučenij.

Vmieć Pan pobożne ludzi z pokuſzenia wybawić / á nieſpráwiedliwe ná ſadny dzień ku karániu záchowáć.

10. A naywijce ty / kteřijžto po wůli těla ſwého w žádoſti nečiſtoty chodij / a Panſtwij potupugij / zauffalij gſauce / ſami ſobě ſe lijbijce / nebogijce ſe bludůw vwoditi / rauhagijce ſe.

A zwłaſzczá ty ktorzy zá ciálem idac w nieczyſtey pożadliwoſci chodza / y páńſtwem gardza ſwowolni / y w ſobie ſie kochaiacy / nie lekaia ſie bluźnić przełożyńſtwá.

11. Kdežto Angelé gſauce wětſſý w ſýle y w mocy nežli Lidé / ledwa trpij proti ſobě ten proklatý Saud (ode Pána.)

Gdyż ſámi Aniolowie kthorzy ſila y moca wieczſzy ſa / nie czynia bluznierſkiego ſadu przećiwko im v Páná.

12. Tyto pak iako ne rozumná howada / od přirozenij gdau do wězenij a k zahynutij w těch wěcech kterýchž neznagij / rauhagijce ſe w poruſſenij ſwém zahynau.

Ale ći iáko nie rozumne bydletha kthore zá przyrodzeniem ſwoim ida / vczynione ku temu koncowi / áby poimáne zginely / ty rzeczy ganiac ktorych nie wiedza / w ſkáżeniu ſwoim zágina.

ב

13 וִיקַבְּלוּן פּוּרְעָנָא
בְּבַאנוּתָא בְּרֶגִּיגָתֵה ד
דְּעָלְמָא מִתְחַנְּבִין טוּלָמָא
וְקָמָתָא דְּפָלְחִין אֶסְטְרַנְיָא
בַּחֲשָׁמִיתָא דְּנַפְשְׁהוּן מ
מְצַטְּבִין לְהוּן עֲלַיְכוּן׃

Riportando la mercè de l'ingiuſtitia: come quelli che ſi danno buon tempo ne le loro ordinarie delitie, ſporcitie e macchie, che ſi pigliano paſſa tempo ne i loro ingãni, banchettando inſieme con voi.

14 עַיְנַיְהוּן מְלִין זָנְיוּתָא
וְחַטָּהִין דְּלָא יֶשְׁתַּקוּן
מַטְעִין נַפְשָׁן דְּבֵית קְיָמָא
לַיְת לְהֵין לֵבַוָתְהוּן מְלֵא
עֲלוּבוּתָא בְּנַי לוּטָתָא׃

Che hanno gli occhij pieni d'adulterio, inſatiabili del peccato, ineſcando le anime inſtabili, hauendo il cuore eſercitato ne le rapine, eſſendo figliuoli di maladittione.

15 שָׁבְקִין אוּרְחָתֵה ——
תְּרִיצָתָא דְּמָרְיָא טְעַו מֶן
הֵימָנוּתָא וּמְהַלְּכִין בא
בְּאוּרְחֵה דְּבַלְעָם בַּר־בְּעוֹר
דְּאַחֵב לַאגְרָא דַּחְטִיתָא׃

Che laſciata la dritta via, vanno errando, ſeguendo la via de Balaam figliuol di Boſor, ilquale amò la mercede iniqua.

16 מַרְדּוּתָא דֵּין קַבֵּל עַל־
מַסְטִיגוּתָא נַפְשֵׁהּ כַּד
חֲמָרָא חַרְשָׁא מְמַלְּלָא
בְּקָלָא בַּר נָשָׁא וְכַלָּא
שָׁטְיוּתָא דִּנְבִיָּא׃

Et fu conuinto de la ſua iniquità: perche vn aſinella muta, parlando in voce humana, raffrenò la pazzia del Profeta.

17 אִילֵין הֶנוּן מַעְיָנָא
דְּלָא מַיָּא עֲנָנָא דְּמֶן
עַרְעוּרָא מֶתְתְּזִיעִין ו
וּדְעַמְטָנָא דַּחֲשׁוּכָה מ
מֶתְנְטַר לְהוּן׃

Queſti ſon fonti ſenz'acqua, e nuuole agitate da furia di vento: a i quali è riſerbata in eterno l'oſcurità de le tenebre.

ב

13 לְקַחַת אֶת־שְׂכַר רִשְׁעָה אֲשֶׁר לְחֶפְצָם חוֹשְׁבִים אֶת־עֶדְנַת יְמֵיהֶם מוּמִים וּמְאוּמִים הַמִּתְעַנְּגִים בְּמִרְמוֹת נַפְשָׁם בְּאָכְלָם עִמָּכֶם לֶחֶם בְּבֵית מַרְזֵחַ׃

Recibiendo el galardon de ſu injuſticia reputando por deleyte poder gozar de deleytes cada dia: eſtos ſon ſuziedades y manchas: los quales comiendo con voſotros, jnntamente ſe recrean en ſus errores.

14 עֵינֵיהֶם מָלְאוּ נְאָפִים וְחַטָּאָה לֹא תָנוּחַ בַּעֲלִלוֹתָם מְהַתְּלִים אֶת־נַפְשׁוֹת נָעוֹת וְנָדוֹת וְיֶשׁ־לָהֶם לֵב בּוֹצֵעַ בֶּצַע וּבְנֵי־מְאֵרָה הֵמָּה׃

Teniendo los ojos llenos de adulterio, y no ſaben ceſſar de pecar, ceuando las anîmas inconſtantes, teniendo el coraçon exercitado en cudicias, ſiendo hijos de maldicion,

15 בְּעָזְבָם אֶת־דֶּרֶךְ יְשָׁרָה תָּעוּ וְהִתְעוּ הָלְכוּ אַחֲרֵי־דֶרֶךְ בִּלְעָם בֶּן־בְּעוֹר אֲשֶׁר אָהַב אֶת־שְׂכַר רִשְׁעָה׃

Que dexando el camino derecho han errado, auiendo ſeguido el camino de Balaam hijo de Boſor, el qual amó el premio de la maldad.

16 וַיִּקַּח תּוֹכַחַת רִשְׁעַת נַפְשׁוֹ בְּהַבִּיעַ הָאָתוֹן הַבְּעִירָה בְּקוֹל אָדָם לִכְלֹא אֶת־כִּסְלוּת הַנָּבִיא׃

Y fue reprehendido de ſu maldad: vn animal mudo à coſtumbrado à yugo, ſobre que yua ſentado, hablando en boz de hombre refrenó la locura del Prophera.

17 אֵלֶּה הֵם בֹּארוֹת נִשְׁבָּרִים אֲשֶׁר לֹא יָכִלוּ מַיִם עֲנָנִים גְּנֻבָתָם סוּפָה לַאֲשֶׁר עֵיפָה וְאֹפֶל צַלְמָוֶת נִצָּר לְעוֹלָם׃

Eſtos ſon fuentes ſin agua, y nuues traydas de toruellino de viento: para los quales eſtá guardada eternalmente la obſcuridad de las tinieblas.

ϐ'.

13. Κομιούμενοι μισθὸν ἀδικίας, ἡδονὴν ἡγούμενοι τὴν ἐν ἡμέρᾳ τρυφήν, σπίλοι καὶ μῶμοι, ἐντρυφῶντες ἐν ταῖς ἀπάταις αὐτῶν, συνευωχούμενοι ὑμῖν.

Rapportans le ſalaire d'iniquité, & prenans leur plaiſir en leurs delices ordinaires, taches, ſouillures, prenans leur esbat en leurs tromperies, en banquetãt auec vous:

14. Ὀφθαλμοὺς ἔχοντες μεστοὺς μοιχαλίδος, καὶ ἀκαταπαύστους ἁμαρτίας, δελεάζοντες ψυχὰς ἀστηρίκτους, καρδίαν γεγυμνασμένην πλεονεξίαις ἔχοντες· κατάρας τέκνα.

Ayans les ieux pleins d'adultere, & qui ne ceſſent iamais de pecher, amorſans les ames mal aſſeurees, ayans le cœur exercé en rapinés, enfans de malediction:

15. Καταλιπόντες τὴν εὐθεῖαν ὁδὸν, ἐπλανήθησαν ἐξακολουθήσαντες τῇ ὁδῷ τοῦ Βαλαὰμ τοῦ Βοσόρ, ὃς μισθὸν ἀδικίας ἠγάπησεν.

Leſquels ayans delaiſſé le droit chemin. ſe ſont fouruoyés, ayans enſuiui le train de Balaam fils de Boſor, qui aima le ſalaire d'iniquité, mais il fut redargué de ſon iniuſtice.

16. Ἔλεγξιν δὲ ἔσχεν ἰδίας παρανομίας. ὑποζύγιον ἄφωνον, ἐν ἀνθρώπου φωνῇ φθεγξάμενον, ἐκώλυσε τὴν τοῦ προφήτου παραφρονίαν.

Car vne aſneſſe muette parlant en voix d homme, reprima la folie du Prophete.

17. Οὗτοί εἰσι πηγαὶ ἄνυδροι, νεφέλαι ὑπὸ λαίλαπος ἐλαυνόμεναι, οἷς ὁ ζόφος τοῦ σκότους εἰς αἰῶνα τετήρηται.

Ce ſont fontaines ſans eau, & nuees demenees par le tourbillon: auſquels l'obſcurité des tenebres eſt reſeruee eternellement.

CAP. II.

13. Percipientes mercedem iniuſtitię, voluptatem exiſtimantes diei delicias, coinquinationis, & maculæ, deliciis affluentes, in conviviis ſuis luxuriantes vobiſcum.

And ſhall receyue the wages of vnrighteouſnes / as they which count it pleaſure to liue deliciouſly for a ſeaſon. Spottes they are & blottes / deliting themſelues in their deceyuings / in feaſting with you.

14. Oculos habentes plenos adulterii & inceſſabilis delicti. Pellicientes animas inſtabiles, cor exercitatum in avaritia habentes, maledictionis filii.

Hauing eyes full of adulterie / and that can not ceaſe to ſinne / beguiling vnſtable ſoules: they haue heartes exerciſed with couetouſnes / curſed children.

15. Derelinquentes rectam viam erraverunt, ſecuti viam Balaam ex Boſor, qui mercedem iniquitatis amavit.

Which forſaking the right way / haue gone aſtray / following the way of Balaam / the ſonne of Boſor / which loued the wages of vnrighteouſnes.

16. Correptionem verò habuit ſuæ veſaniæ, ſubiugale mutum animal hominis voce loquens, prohibuit prophetæ inſipientiam.

But hee was rebuked for his iniquitie: for the domme aſſe ſpeaking with mans voyce / for bade the fooliſhnes of the Prophet.

17. Hi ſunt fontes ſine aqua, & nebulæ turbinibus exagitatæ, quibus caligo tenebrarum reſervatur.

Theſe are welles without water / and cloudes carryed about with a tempeſt / to whom the blacke darkenes is reſerued for euer.

Das II. Capitel.

13. Vnd den lohn der vngerechtigkeit davon bringen. Sie achtens für wolluſt / das zeitliche wolleben / Sie ſind ſchande vnnd laſter / prangen von ewren Allmoſen / praſſen mit dem ewren.

Oc faa wretferdighedens Løn der aff. De acte det for vellæſt / at leffue daglige vel / de ere ſkam oc laſt / de bramme aff eders Almiſſe / de braſke met eders.

14. Haben Augen voll Ehebruchs / laſſen jhnen die Sünde nicht wehren / locken an ſich die leichtfertigen Seelen / haben ein Hertz durchtrieben mit Geitz / verfluchte Leute.

De haffue øyen fulde aff Horeri / de lade icke formene dem ſynden / de locke til ſig de letferdige Siele / haffue it hierte ſom er beſlaget met gerighed / forbandede Folck.

15. Verlaſſen den richtigen Weg / vnd gehen jrre / vnd folgen nach dem wege Balaam deß Sons Boſor / welchem geliebte der lohn der vngerechtigkeit.

De forlade den rette vey / oc gaa vild / oc følge effter Balaams Boſor ſøns vey / huilcken der elſkte wretferdighedens Løn.

16. Hatte aber eine ſtraffe ſeiner übertrettung / nemlich / das ſtumme laſtbare Thier redet mit Menſchenſtimme / vnd wehret deß Propheten thorheit.

Oc hand fick ſtraff for ſin offuertredelſe ſom vaar / Det ſtumme trelbaarne Diur talede met Menniſkis reſt / oc ſormente Propheten ſin daarlighed.

17. Das ſind Brunnen ohn Waſſer / vnd Wolcken vom Windwirbel vmbgetrieben / welchen behalten iſt ein tunckel Finſterniß in ewigkeit.

Diſſe ere Kilder vden vand / oc Skyer ſom omdriffuis aff huerluind / huilcke mørckens dumhed er beuaret til euig tid.

Kapitola II.

13. Wezmauce odplatu neſprawedlnoſti ſwé. Za rozkoſs magij každého dne kochánij / gſauce poſſkwrna a mrzkoſti: Rozkoſs plodijce na Hodech ſwých s wámi ſmilnijce.

Y odnoſzac zapłátę nieſpráwiedliwośći / przetho iż zá wdzięczna rzecz ſobie máia powſzedne roſkoſzy / plugáſtwem ſa y zmázámi ktorzy kocháia ſie w zdrádach ſwoich gdy z wami bieſiáduiá.

14. Oči magijce plné cyzoložſtwa / a nepřeſtáwagij hřeſſyti / laudijce Duſſe neuſtawičné / ſrdce magijce obwyklé lakomſtwij / Synowé zlořečenſtwij:

Oczy máia pełne cudzołoſtwá / y ktorzy nie vmieia przeſtáć od grzechu / wyludzáiac duſze nieſtáteczne / ſerce máiac wyćwiczone ku wydzierániu / ludźie przeklęci.

15. Kteřijž opuſtiwſſe ceſtu prawau / y zblaudili vhodiwſſe na ceſtu Balámowu z Bozor / kterýž mzdu neprawoſti milowal.

Ktorzy opuśćiwſzy proſta drogę / obładzili ſie / y vdáli ſie droga Báláámá ſyná Boſorowego / ktory zapłáthy nieſpráwiedliwośći vmiłował.

16. Protož treſtánij měl za ſwau nemaudroſt. Když němé pod Gho dané howado člowěčijm hlaſem mluwilo / a bránilo Proroku geho nemaudroſti.

Ale ſtrofowánie przeſtępſtwá ſwego ćierpiał / ábowiem niema oſlicá iarzmo noſzaca ludzkim głoſem mowiac / zahámowáła ſzaleńſtwo prorockie.

17. Tiť gſau yako Studnice bez wody / a mlhy wichry zbauřené / kterýmžto mrákota temnoſtij ſe chowá.

Ci ſa ſtokámi bez wody / obłoki od wichru pędzone / ktorym nágęſtſze ćiemnośći ná wieki ſa záchowáne.

ב

18 בחתירותהון גיר סר סריקות רעינהון ממללין ומטעין ברגיגתא דבסרא באסוטותא וברהיותא ובצחנותא לאילין דקליל אתפציו דבטעיותא ד דאורחהון מהלכין :

Percioche parlando parole di vanità piu che arroganti, meſcano con le concupiſcentie de la carne & le laſciuie coloro, che s'erano del tutto ritratti da quelli che conuerſano ne l'errore.

19 לחארותא גיר מלכין להון ואילין איתיהון ע עבדא דחבלא כל־מן גיר דמזדכא מן אנש עבדה הו אתעבד :

Promettendo loro la libertà, eſſendo eſſi ſerui di corruttione: concioſia che da cui l'huomo è ſuperato, à colui è ſottopoſto in ſeruitù.

20 אן גיר אתפציו מן־ טמאותא דעלמא בידעתא דמרן ומחיינן ישוע משיחא ובאנון תוב מתהפכין ומזדכין והויא חרתהון בישא מן קדמתהון :

Perche ſe poi che ſono vſciti fuor de l'immonditie del mondo, per la cognition del Signore e Saluator Iesv *Chriſto, di nuouo inuolgendoſi in eſſe, ne ſon ſuperati, la loro vltima conditione è diuenuta peggior che la prima.*

21 פקח גיר טב ליר־ת למדעותהון לאורחא דכאנו מן־דלמדעו ותוב למתהפכו מן־פוקדנא קדישא דמתיהבא להון :

Imporeche ſarebbe ſtato loro il meglio non hauer conoſciuta la via de la giuſtitia, che doppo l'hauerla conoſciuta, ritornarſene à dietro dal ſanto precetto che era ſtato dato loro.

22 הוא דין להון פלאתא דקושתא הדא כלבא תב לקיבסה וחזירא משתיגא לכעקא דזבלא :

Et è loro auuenuto quello che ſi dice per vero prouerbio, Cane ritornato al ſuo proprio vomito: e porca lauata ritornata à trauolgerſi nel fango.

ב

18 כי־הבל גאותם יביעון בתאות זלות הבשר יהתלו אותם אשר במעט סרו מרעתם אך עוד בשגגה הלכו :

Porque hablando arrogantes palabras de vanidad, ceuan con las concupiſcencias de la carne en diſſoluciones à los que verdaderamente auian huydo de los que conuerſan en error.

19 מבשרים אותם את־חפשה בהיותם עבדי־השחיתה כי־ האיש אשר נחת מפני אחד עבדו נעשה :

Prometiendoles libertad, ſiendo ellos miſmos ſieruos de corrupcion. Porque el que es de alguno vencido, es ſubjecto à la ſeruidumbre del que lo vencio.

20 כי־אשר עזבו את־גאל העולם בדעת אדנינו וגאלנו ישוע המשיח ועוד נבוכים יחתו והיו להם האחרונות רעות מראשונות :

Ciertamente ſi auiendoſe ellos apartado de las contaminaciones del mundo, por el conocimiento del Sennor y Saluador Ieſus el Chriſto, y otra vez enboluiendoſe en ellas, ſon vencidos, ſus poſtrimerias les ſon hechas peores que los principios.

21 כי־טוב היה להם לא לדעת את־דרך הצדקה מדעת ולשוב מאחרי־מצוה הקדושה הנתנה להם :

Porque mejor les vuiera ſido no auer conocido el camino de la juſticia, que deſpues de auerlo conocido, tornarſe àtràs del ſancto mandamiento que les fue dado.

22 כי־קרה להם דבר־משל האמת ככלב שב על־קאו וחזיר רחץ אל־גללי צאתו :

Pero hales acontecido lo que por vn verdadero prouerbio ſe ſuele dezir: El perro es buelto à ſu vomito, y la puerca lauada es tornada àl rebolcadero del cieno.

β'.

18. Ὑπέρογκα γὰρ ματαιότητος φθεγγόμενοι, δελεάζουσιν ἐν ἐπιθυμίαις σαρκὸς, ἀσελγείαις τοὺς (ὀλίγον) ἀποφυγόντας τοὺς ἐν πλάνῃ ἀναστρεφομένους.

Car en prononçant propos fort enflés de vanité, ils amorſent par les conuoitiſes de la chair, & par inſolences: ceux qui eſtoyent à bon eſcient eſchappés d'entre ceux qui conuerſent en erreur:

19. Ἐλευθερίαν αὐτοῖς ἐπαγγελλόμενοι, αὐτοὶ δοῦλοι ὑπάρχοντες τῆς φθορᾶς. ᾧ γάρ τις ἥττηται, τούτῳ καὶ δεδούλωται.

Leur promettans liberté: comme ainſi ſoit qu'eux-meſmes ſoyent ſerfs de corruption: car on eſt reduit en la ſeruitude de celui par lequel on eſt ſurmonté.

20. Εἰ γὰρ ἀποφυγόντες τὰ μιάσματα τοῦ κόσμου, ἐν ἐπιγνώσει τοῦ κυρίου καὶ σωτῆρος ἰησοῦ χριστοῦ, τούτοις δὲ πάλιν ἐμπλακέντες ἡττῶνται, γέγονεν αὐτοῖς τὰ ἔσχατα χείρονα τῶν πρώτων.

Car ſi apres eſtre eſchappes des ſouillures du monde, par la cognoiſſance du Seigneur & Sauueur Ieſus Chriſt: toutes fois derechef eſtãs entortillés en icelles, ils en ſont ſurmontés, leur derniere condition leur eſt deuenue pire que la premiere.

21. Κρεῖττον γὰρ ἦν αὐτοῖς μὴ ἐπεγνωκέναι τὴν ὁδὸν τῆς δικαιοσύνης, ἢ ἐπιγνοῦσιν ἐπιστρέψαι ἐκ τῆς παραδοθείσης αὐτοῖς ἁγίας ἐντολῆς.

Car il leur euſt mieux valu n'auoir point cognu la voye de iuſtice qu'apres l'auoir cognuë, ſe deſtourner arriere du ſainct commandement qui leur auoit eſté baillé.

22. Συμβέβηκε δὲ αὐτοῖς τὸ τῆς ἀληθοῦς παροιμίας, κύων ἐπιστρέψας ἐπὶ τὸ ἴδιον ἐξέραμα· καὶ, ὗς λουσαμένη, εἰς κύλισμα βορβόρου.

Mais ce qu'on dit par vn vrai prouerbe, leur eſt adueuu, Le chien eſt retourné à ſon propre vomiſſement: & la truye lauee eſt retournee à ſe veautrer au bourbier.

CAP. II.

18. Superbia enim vanitatis loquentes, pelliciunt in deſideriis carnis luxuriæ, eos qui paululum effugiunt, qui in errore converſantur.

For in ſpeaking ſwelling wordes of vanitie / they beguile with wantonnes through the luſtes of the fleſh them that were cleane eſcaped from them which are wrapped in errour.

19. Libertatem illis promittentes, cum ipſi ſervi ſint corruptionis, à quo enim quis ſuperatus eſt, huius & ſervus eſt.

Promiſing vnto them libertie / & are them ſelues the ſeruants of corruption: for of whomſoeuer a man is ouercome / euen vnto the ſame is he in bondage.

20. Si enim refugientes coinquinationes mundi, in cognitione Domini noſtri & ſalvatoris Ieſu Chriſti, his rurſus implicati ſuperantur, facta ſunt eis poſteriora deteriora prioribus.

For if they / after they haue eſcaped frō the filthineſſe of the worlde / through the knowledge of the Lord / and of the Sauiour Jeſus Chriſt / are yet tangled againe therein / and ouercome / the latter ende is worſe with them then the beginning.

21. Melius enim erat illis non cognoſcere viam iuſtitiæ, quam poſt agnitionem, retrorſum converti ab eo quod illis traditum eſt ſancto mandato.

For it had bene better for them / not to haue knowne the waye of righteouſneſſe / then after they haue knowen it / to turne from the holy commandement giuen vnto them.

22. Contigit enim eis illud veri proverbii: Canis reverſus ad ſuum vomitum: &, Sus lota in volutabro luti.

But it is come vnto them / according to the true prouerbe / The dogge is returned to his owne vomit: and / The ſow that was waſhed / to the wallowing in the myer.

Das II. Capitel.

18. Denn ſie reden ſtoltze wort / da nichts hinder iſt / vnd reitzen durch vnzucht zur fleiſchlichen luſt / die jenigen / die recht entrunnen waren / vnnd nun im irrthumb wandeln.

Thi de tale ſtolte ord / ſom inted er hoſſ / oc locke dem formedelſt wtuctighed til kødelig lyſt / ſom retteligе vaare vndkomne / oc vandre nu i vild farelſe.

19. Vnd verheiſſen jnen Freyheit / ſo ſie ſelbs Knecht deß Verderbens ſind. Denn von welchem jemand überwunden iſt / deß Knecht iſt er worden.

Oc de loffue dem Frihed / alligeuel at de ere ſelff forderffuelſens Tienere. Thi aff huilcken nogen er offueruunden / hans Tienere er hand bleffuen.

20. Denn ſo ſie entflohen ſind dem vnflat der Welt / durch die erkentniß deß HERRN vnd Heilandes Jeſu Chriſti / werden aber widerumb inn dieſelbigen geflochten vnnd überwunden / iſt mit jnen das letzte ärger worden denn das erſte.

Thi at vnflyde de Verdens wrenlighed / formedelſt vor HERRIS oc Frelſeris Jheſu Chriſti bekendelſe / oc bliffue beſuerede oc offueruundne igen der vdi / da er det ſiſte bleffuit verre met dem end det førſte.

21. Denn es were jnen beſſer / daß ſie den weg der Gerechtigkeit nicht erkennet hetten / denn daß ſie jhn erkennen / vnd ſich kehren von dem heiligen Gebot / das jnen gegeben iſt.

Thi det vaare dem bedre / at de haffde icke kent retferdighedens vey / end at de kende hannem / oc vende ſig fra det hellige Bud / ſom dem er giffuit.

22. Es iſt jnen widerfaren das ware Sprichwort: Der Hund friſſet wider was er geſpeiet hat. Vnd die Sau wältzet ſich nach der ſchwemme wider im kot.

Det ſande Ordſprock er dem vederfaret / Hunden æder igen det ſom hand ſpyde. Oc Soen velter ſig i Skarnet igen effter hun er toen.

Kapitola II.

18. Nebo pyſſnē marnoſti mluwijce / laudij w rozkoſſy tēleſnēho ſmilſtwa / ty kteřijž nedokonále warugij ſe hřijchuow / a w bludu bydlijce.

Abowiem nádęta prożność mowiąc / przyłudzaią przez pożadliwość ciała y roſkoſzy ty ktorzy prawdziwie vćiekli byli od onych ktorzy w błędzie przemieſzkawała.

19. Swobodu gim ſlibugij / a gſauce ſami ſlužebnjcy poruſſenj. Neb od koho kdo geſt přemožen / toho y ſlužebnijkem geſt.

Wolność im obiecuiąc gdyż ſami ſą ſługi ſkáżenia / ábowiem kto ieſt od kogo przezwyćiężon / temu też ieſt zniewolony.

20. A když pak ti kteřijž vtýkagij poſſkwrn ſwēta tohoto / ſkrze známoſt Pána naſſeho a Spaſytele Gezu Kryſta / opēt zaſe gimi býwagij přemoženi a w nē vwaleni / tehdy včinēny gſau gim poſlednij wēcy horſſý nežli prwnij.

Bo ieſliby vſzedſzy plugáwości świáthá przez vznánie Páná y zbáwićiela Jezu Kryſtá / tymi ſię vmotawſzy byli zwyciężeni / tedy oſtatni ſtan ich ſtał ſię gorſzy niż pierwſzy.

21. Neb geſt bylo gim lépe ceſty Spravedlnoſti nepoznáwati / nežli po poznánij zaſe zpēt odwrátiti / od toho Přikázanij Swatého / kteréž geſt gim bylo prwé wydano.

A lepieyby im było nie vznać drogi ſpráwiedliwośći / niżli poznawſzy cofnąć ſię ná zad od świętey nauki im podáney.

22. Treffij ſe zagiſté na nē ono prawé Přijſlowij: Pes nawrátil ſe k ſwému wýwratu. A toto: Swinē vmytá / zaſe ſe vwalila do Kaliſſtē bláta.

Ale ſię im przydáło / co prawdziwa przypowieśćia poſpolićie mawiáią / Pies wroćił ſię do zmiećiſtá ſwego / y świnia vmyta do kałuże błotá.

ג

1 להדא השא אנא חביבי דתרתין כתב אנא לכון אגרתא דבהין מקים אנא בעוהדנא לדכיותא דרעינכון:

Cariſſimi, io vi ſcriuo gia queſta ſeconda epiſtola, per amendue lequali ſueglio con ammonitione la ſincera voſtra mente.

2 דתהוון עהדין למלתא דמן קדם מתאמרין מן נביא קדישא ולפוקדנן דחנן שליחא מרן ומחינן אנון:

Accioche voi vi ricordiate de le parole che gia ſono ſtate dette da i ſanti Profeti, e de la Dottrina di noi Apoſtoli del Signore e Saluatore.

3 הדא דין לוקדם תדעון דביומתא חריא יאתון אנשא דברניא וטועי דע דעלמא הנא ברגיגתא דנפשהון יהלכון:

Sapendo in prima queſto che ne gli vltimi giorni verrano de beffatori, che caminaranno ſecondo le lor proprie concupiſcentie.

4 ואמרין איכו הכיל מולכנא דמאתיתה מן בתר דין דמכו אבהתן כל מדם הכנא מקימין מן רישיתה דעלמא:

E diranno, Doue è la promeſſa de la ſua venuta? concioſia che da che i Padri s'addormirono, tutte le coſe vanno perſeuerando coſi fin dal principio de la creatione.

5 מטול דחרא מן הלין מלא לבת טעין להון ד דשמיא הוו מן קדים וארעא מן מיא ובאידא דמיא מתקימין מטול במלתא דאלהא:

Certo eſſi ſono volontariamente ignoranti di queſto che i cieli erano gia gran tempo, e la terra, conſiſtendo dentro al l'acque, e per mezo l'acque, per la parola di Dio.

6 מטול הנון גיר דמן קדים עלמא כד הוא מליא אבד:

Per lequali coſe il mondo che era allora innondato d'acqua, peri.

ג

1 ומעתה אהובי שנית כותב אני לכם את־אגרת הזאת להתעורר בזכרון את־תמת רוחכם:

Chariſſimos, yo os eſcriuo aora eſta ſegunda carta, por la qual deſpierto con exhortacion vueſtro limpio entendimiento.

2 לזכר דברים אשר מקדם מדברים בפי־הנביאים הקדושים ומצותנו אשר הוים אנחנו שליחי־אדנינו ומושיענו:

Para que tengays memoria de las palabras que antes han ſido dichas de los ſanctos Prophetas, y de nueſtro mandamiento, que ſomos Apoſtoles del Sennor y Saluador.

3 וזאת בראשונה תדעו כי־יבואו באחרית הימים תעלולים ההולכים כתאות נפשותם:

Sabiendo primero eſto, que en los poſtrimeros dias vendran Burladores, andando ſegun ſus proprias concupiſcencias.

4 לאמר איו מאמר בואו כי־מאשר ישנו אבותינו כל־דברים על־כנם עומדים מראשית הבריאה:

Y diziendo: Adonde eſta la Promeſſa de ſu aduenimiento? Porque deſde el dia en que los Padres durmieron, todas las coſas perſeueran anſi como deſde el principio de la creacion.

5 אך בסלף והפצר נכחד מהם כי־השמים היו מקדם והארץ ממים ובמים קמה בדבר אלהים:

Cierto ellos ignoran voluntariamente, que los cielos fueron enel tiempo antiguo: y la tierra que por agua y en agua eſtá eſſentada por la palabra de Dios:

6 אשר עליהם מקדם הארץ במי המבול נשחתה:

Por loqual el mundo de entonces pereció anegado por agua.

ΚΕΦΑΛ. γʹ.

Ταύτην ἤδη, ἀγαπητοί, δευτέραν ὑμῖν γράφω ἐπιστολήν, ἐν αἷς διεγείρω ὑμῶν ἐν ὑπομνήσει τὴν εἰλικρινῆ διάνοιαν.

Bien aimés, ie vous eſcri deſia ceſte ſeconde epiſtre, par laquelle ie reueille par aduertiſſemens voſtre pur entendement:

2. Μνησθῆναι τῶν προειρημένων ῥημάτων ὑπὸ τῶν ἁγίων προφητῶν, καὶ τῆς τῶν ἀποστόλων ὑμῶν ἐντολῆς τοῦ κυρίου καὶ σωτῆρος.

Afin qu'ayez ſouuenance des paroles qui au parauant ont eſté dites par les ſaincts Prophetes, & de noſtre ſainct commandement, qui ſommes Apoſtres du Seigneur & Sauueur.

3. Τοῦτο πρῶτον γινώσκοντες, ὅτι ἐλεύσονται ἐπ' ἐσχάτου τῶν ἡμερῶν ἐμπαῖκται, κατὰ τὰς ἰδίας αὐτῶν ἐπιθυμίας πορευόμενοι.

Sachans tout premierement cela, qu'il viendra es derniers iours des mocqueurs, cheminans ſelon leurs propres conuoitiſes:

4. Καὶ λέγοντες, ποῦ ἐστιν ἡ ἐπαγγελία τῆς παρουσίας αὐτοῦ; ἀφ' ἧς γὰρ οἱ πατέρες ἐκοιμήθησαν, πάντα οὕτω διαμένει ἀπ' ἀρχῆς κτίσεως.

Et diſans, Où eſt la promeſſe de ſon aduenement? car depuis que les Peres ſont endormis, toutes choſes perſeuerent ainſi dés le commencement de la creation.

5. Λανθάνει γὰρ αὐτοὺς τοῦτο θέλοντας, ὅτι οὐρανοὶ ἦσαν ἔκπαλαι, καὶ γῆ, ἐξ ὕδατος καὶ δι' ὕδατος συνεστῶσα, τῷ τοῦ θεοῦ λόγῳ.

Car ils ignorent volontairement ce poinct, que dés iadis les cieux ont eu leur eſtre, & la terre conſiſtant dedans l'eau, & parmi l'eau, par la parole de Dieu.

6. Δι' ὧν ὁ τότε κόσμος ὕδατι κατακλυσθεὶς ἀπώλετο.

Par leſquelles choſes le monde d'alors eſt peri, eſtant couuert d'vn deluge d'eaux.

CAP. III.

Hanc ecce vobis chariſſimi ſecundam ſcribo epiſtolam, in quibus, veſtram excito in commonitione ſinceram mentem.

This ſecond Epiſtle I now write vnto you/ beloued/ where with I ſtirre vp/ and warne your pure mindes.

2. Vt memores ſitis eorum quæ prædixi verborum à ſanctis Prophetis, & Apoſtolorum veſtrorum, præceptorum Domini & Salvatoris.

To call to remembrance the words/ which were tolde before of the holy Prophets/ and alſo the cõmandement of vs the Apoſtles of the Lord and Sauiour.

3. Hoc primùm ſcientes, quòd venient in noviſſimis diebus in deceptione illuſores, iuxta proprias concupiſcentias ambulantes.

This firſt vnderſtande/ that there ſhall come in the laſt dayes/ mockers/ which will walke after their luſtes.

4. Dicentes, Vbi eſt promiſſio aut adventus eius? ex quo enim patres dormierunt, omnia ſic perſeverant ab initio creaturæ.

And ſay/ Where is the promes of his cõming? for ſince the fathers died/ all things continue a like from the beginning of the creation.

5. Latet enim eos hoc volentes, quòd cæli erant priùs & terra, de aqua, & per aquam, conſiſtens Dei verbo.

For this they willingly knowe not/ that the heauens were of old/ and the earth that was of the water and by the water/ by the worde of God.

6. Per quæ, ille tunc mundus aqua inundatus periit.

Wherefore the world that then was/ periſhed/ ouerflowed with the water.

Das III. Capitel.

DJß iſt die ander Epiſtel/ die ich euch ſchreibe jr lieben/ inn welcher ich erwecke vnnd erinnere ewren lautern ſinn.

DEtte er den anden Epiſtel/ ſom ieg ſcriffuer til eder/ i elſkelige/ i huilcket ieg opuecker oc paaminder eders rene ſind.

2. Daß jr gedencket an die wort/ die euch zuvor geſagt ſind von den heiligen Propheten/ vnd an vnſer gebot/ die wir ſind Apoſtel deß HERRN vnd Heilands.

At i ſkulle tencke paa de ord/ ſom eder ere tilforn ſagde aff de hellige Propheter/ oc paa vort Bud/ wi ſom ere vor HERRJS oc Frelſeris Apoſtle.

3. Vnd wiſſet das auffs erſt/ daß in den letzten tagen kommen werden Spötter die nach jren eigenen lüſten wandeln.

Oc i ſkulle det første vide/ at der ſkulle komme i de ſiſte dage/ Beſpaattere/ ſom vandre effter deris egen Lyſt.

4. Vnd ſagen: Wo iſt die Verheiſſung ſeiner zukunfft? Denn nach dem die Väter entſchlaffen ſind/ bleibet es alles/ wie es von anfang der Creaturen geweſen iſt.

Oc ſige/ huor er hans Tilkommelſis Løffte? Thi effter at Fedrene ſoffuede hen/ da bliffuer alting/ lige ſom det vaar aff Creaturens begyndelſe.

5. Aber mutwillens wöllen ſie nicht wiſſen/ daß der Himmel vor zeiten auch war/ darzu die Erde auß Waſſer vnd im Waſſer beſtanden/ durch Gottes Wort.

Men aff fortredelighed ville de icke vide/ at Himmelen oc vaar i fordom tid/ der til met Jorden ſtadig aff vand oc vdi vand/ formedelſt Guds Ord.

6. Dennoch ward zu der zeit/ die Welt durch diſelbigen mit der Sündflut verderbet.

Dog pleff paa den tid/ Verden forderffuit formedelſt de ſamme met Syndfloden.

Kapitola III.

NAymilegſſý/ hle tentoť wám giž druhý Liſt pijſy/ kterýmž wzbuzugi w napomjnánj waſſý čiſtau myſl.

NAmileyßy iuż then wthory liſt do was piße/ w kthorym ßczyra myſl wáße przez nápominánie wzbudzam.

2. Abyſſte pamatowali na ſlowa/ ktorá gſau wám předpowěděná od ſwatých Prorokůw/ a na naſſe Přikázanj kteřijž gſme Apoſſtolé Pána a Spaſytele naſſeho.

Abyſcie pámietáli ſłowá przepowiedziáne od świetych Prorokow/ y náukę náße/ ktorzy ieſteſmy Apoſtolowie Páná y zbáwićiela.

3. Toto nayprwé wědauce/ že přigdau w poſlednijch dnech s oklamáwanijm/ poſměwači/ podlé ſwých žádoſtij chodijce.

Tho naprzod wiedząc/ iż oſtátnich dni przyidą ßyderce/ ktorzy chodźić będą w ſwoich własnych roſkoßách.

4. A řijkagijce: Kde geſt zaſlijbenij nebo přijchod geho? Neb yak gſau Otcowé naſſy zemřeli wſſecky wěcy tak trwagij od počátku ſtwořenij.

Y mowiąc gdźież ieſt obiethnicá przyśćia iego? Abowiem od thego czáſu iáko oycowie záſnęli/ wßythki rzeczy ták trwáią od poczatku ſtworzenia.

5. A kteřijž tomu tak chtij/ ſkryto geſt před nimi toto/ že gſau Nebeſa byla prwé též y Země z wody/ a ſkrz wodu to trwalo ſlowem Božijm

Bo dobrowolnie tego nie wiedzą/ iż niebá iuż zdawná ſthały ſię przez ſłowo Boże/ y ziemiá z wody/ y w wodźie poſtáwiona.

6. Skrze kteréžto onen prwnij Swět wodau gſa potopen zhynul.

Przetho świát ktory był ná then czás/ zátopiony wodą zginął.

ג

7 מֵן הָשָׁא דֵּין שְׁמַיָּא וְאַרְעָא בְּמֶלְּתֵהּ נְטִירִין וּמֶתְנַטְרִין לְנוּרָא לְיַוְמָא דְּדִינָא וַלְאוּבְדָנָא דַּאנָשָׁא רַשִׁיעֵא ׃

E i cieli che ſono al preſente, e la terra, ſon riposti per la medeſima ſua parola, riſerbandoſi al fuoco nel di del giuditio e de la perditione de gli huomini impȳ.

8 בְּהָדָא דֵּין תֶּדְעוּן חַבִּיבַי · דְּיַוְמָא חַד לְוָת־מָרְיָא אַיְךְ אֶלֶף שְׁנִין וְאֶלֶף שְׁנִין אַיְךְ יַוְמָא חַד ׃

Hor ſiaui nota chariſſimi, vna coſa, cioè che vn giorno appreſſo il Signore è come mille anni, e mille anni ſono come vn giorno.

9 לָא מְאַחַר מָרְיָא לְמוּלְכָּנֵא (אַיְךְ דְּסָבְרִין אֱנָשָׁא וְתָמְהִין עַל תַּוחַרְתֵּהּ) אֶלָּא בְּמַגְּרַת רוּחֵהּ דְּבַן לָא צָבֵא דְּאֱנָשׁ נֵאבַד אֶלָּא דְּנֵיתֵא לְכֻל בְּנַי נָשָׁא לְתַיְבּוּתָא ׃

Il Signor che ha promeſſo, non tarda, ſi come alcuni la ſtimano tardanza: ma è patiente inuerſo di noi, non volendo che alcun periſca, ma che tutti vengano à penitentia.

10 וְנֵיתֵא יַוְמָא דְּמָרְיָא אַיְךְ גַּנָּבָא בְּלֶלְיָא דְּבֵהּ נֶעְבְּרוּן שְׁמַיָּא בְּחַיְלָא רַבְּתָא אֶסְטוּכְסֵוהי דְּעָלְמָא מֵן רַתְחָא דְּנוּרָא נֶשְׁתְּרוּן וְאַרְעָא וְכֻלעֲבָדַוְהי דְּבָהּ נֶתְקְדוּן בְּנוּרָא ׃

Ma il giorno del Signor verrà come vn ladro di notte, nel quale i cieli paſſaranno con grande impeto, e gli elementi ardendo ſi riſolueranno: e la terra, e le opere che ſono in eſſa, ſiano abbruſciate.

11 אִין דֵּין כֻּל הָאֹנוּן נֶשְׁתְּרוּן אַיְךְ וָלֵא לְכוּן דְּתֶהֱווּן קַדִּישִׁין בְּכֻלְּהוּן הוּפָּכַיְכוּן וַבְכֻלָּהּ דֶּחְלַת אֱלָהָא וְדַכְיוּתָא ׃

Douendoſi dunque tutte queſte coſe diſfare, quali vi biſogna egli eſſere in ſante conuerſationi e pietà.

ג

7 וְהַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ מֵעַת בְּאוֹתוֹ הַדָּבָר נֶאֱצָרִים הֵמָּה לָאֵשׁ נִצָּרִים לְיוֹם דִּין לְאָבְדַן אֲנָשִׁים רְשָׁעִים׃

Mas los cielos que ſon aora, y la tierra, ſon conſeruados por la miſma palabra, guardados para el fuego en el dia del juyzio, y de la perdicion de los hombres impios.

8 וְאַחַת הַזֹּאת לֹא תְּכַחֵד מִכֶּם אֲהוּבַי כִּי־יוֹם אֶחָד בְּעֵינֵי יְהוָה כְּאֶלֶף שָׁנִים וְאֶלֶף שָׁנִים כְּיוֹם אֶחָד׃

Mas, o amados, no ignoreys vne coſa, y es que vn dia delante del Sennor es como mil annos y mil annos ſon como vn dia.

9 לֹא־מְאַחֵר יְהוָה אֶת־הַמַּאֲמָר (כְּמוֹ חָשְׁבוּ אֲנָשִׁים כִּי־מְאַחֵר) כִּי־אִם מַאֲרִיךְ אַפּוֹ עָלֵינוּ וְלֹא יֹאבֶה לְאַבֵּד כָּל־אִישׁ כִּי־אִם לָשׁוּב כֻּלָּם לִתְשׁוּבָה׃

El Sennor no tarda ſu promeſſa, como algunos la tienen por tardança: empero es paciente para con noſotros, no queriendo que ninguno perezca, ſino que todos ſean recebidos à penitencia.

10 כִּי־בוֹא יָבוֹא יוֹם יְהוָה כַּגַּנָּב בַּלַּיְלָה אֲשֶׁר בּוֹ הַשָּׁמַיִם בְּסַעַר גָּדוֹל יַעֲבֹרוּ הַיְסוֹדוֹת הֶהָרִים וְהָעֲמָקִים יִמַּסּוּ וְיִתְבַּקְעוּ כַּדּוֹנַג מִפְּנֵי הָאֵשׁ וְהָאָרֶץ וְכָל־אֲשֶׁר בָּהּ יִשָּׂרֵפוּן׃

Mas el dia del Sennor vendrá como ladró en la noche en el qual los cielos paſſaron con grande eſtruendo, y los elementos ardiendo, ſeran deshechos, y la tierra, y las obras que en ella eſtan, ſeran quemadas.

11 וְכִי־כָל־הָאֵלֶּה יִמַּסּוּ מִפְּנֵי הָאֵשׁ אֵיכָכָה יִשְׁוֶה לָכֶם לִהְיוֹת בַּהֲלִיכוֹת קֹדֶשׁ וְיִרְאַת יְהוָה׃

Pues como ſea anſi que todas eſtas coſas han de ſer deshechas, que tales conuiene que voſotros ſeays en ſanctas y pias conuerſaciones.

γʹ.

7. Οἱ δὲ νῦν οὐρανοὶ καὶ ἡ γῆ, τῷ αὐτοῦ λόγῳ τεθησαυρισμένοι εἰσὶ, πυρὶ τηρούμενοι εἰς ἡμέραν κρίσεως καὶ ἀπωλείας τῶν ἀσεβῶν ἀνθρώπων.

Mais les cieux qui ſont maintenant & la terre, ſont reſerués par la meſme parole, eſtans gardés pour le feu au iour du iugement, & de la deſtruction des meſchans hommes.

8. Ἓν δὲ τοῦτο μὴ λανθανέτω ὑμᾶς ἀγαπητοὶ, ὅτι μία ἡμέρα παρὰ κυρίῳ ὡς χίλια ἔτη, καὶ χίλια ἔτη, ὡς ἡμέρα μία.

Mais, ô vous bien-aimés, n'ignorez point vne choſe, c'eſt qu'vn iour eſt enuers le Seigneur cōme mille ans & mille ans ſont comme vn iour.

9. Οὐ βραδύνει ὁ κύριος τῆς ἐπαγγελίας, ὥς τινες βραδυτῆτα ἡγοῦνται· ἀλλὰ μακροθυμεῖ εἰς ἡμᾶς, μὴ βουλόμενός τινας ἀπολέσθαι, ἀλλὰ πάντας εἰς μετάνοιαν χωρῆσαι.

Le Seigneur ne retarde point ſa promeſſe, comme quelques vns eſtiment retardement, mais il eſt patient enuers nous, ne voulant point qu'aucun periſſe, ains que tous vienent à repentance.

10. Ἥξει δὲ ἡ ἡμέρα κυρίου ὡς κλέπτης ἐν νυκτὶ, ἐν ᾗ οἱ οὐρανοὶ ῥοιζηδὸν παρελεύσονται, στοιχεῖα δὲ καυσούμενα λυθήσονται, καὶ γῆ καὶ τὰ ἐν αὐτῇ ἔργα κατακαήσεται.

Mais le iour du Seigneur viendra comme le larron en la nuict, auquel les cieux paſſeront auec vn bruit ſiffiant de tempeſte, & les elemens ſeront diſſouts par chaleur, & la terre, & toutes les œuures qui ſont en elle, bruſleront entierement.

11. Τούτων οὖν πάντων λυομένων, ποταποὺς δεῖ ὑπάρχειν ὑμᾶς ἐν ἁγίαις ἀναστροφαῖς καὶ εὐσεβείαις.

Comme ainſi ſoit donc que toutes ces choſes ſe doiuent diſſoudre, quels vous faut il eſtre en ſainctes conuerſations, & œuures de pieté?

CAP. III.

7. Cæli autem qui nunc ſunt, & terra eodem verbo repoſiti ſunt, igni reſervati in diem iudicii & perditionis impiorum hominum.

But the heauens and earth/ which are nowe/ are kept by the ſame worde in ſtore/ and reſerued vnto fire agaynſt the daye of iudgement / and of the deſtruction of vngodly men.

8. Vnum verò hoc non lateat vos chariſſimi, quia unus dies apud Dominum ſicut mille anni, & mille anni ſicut dies unus.

Dearely beloued / be not ignorant of this one thing / that one day is with the Lorde / as a thouſande yeeres / & a thouſand yeeres/ as one day.

9. Non tardat Dominus promiſſionem ſuam, ſicut quidam exiſtimant: ſed patienter agit propter vos, nolens aliquos perire, ſed omnes ad pœnitentiam reverti

The Lord is not ſlacke concerning his promes / as ſome men counte ſlackeneſſe: but is pacient towarde vs/ and woulde haue no man to periſhe : but woulde all men to come to repentance.

10. Adveniet autem dies Domini ut fur: in quo cæli magno impetu tranſient, elementa verò calore ſolventur, terra autem & quæ in ipſa ſunt opera, exurentur.

But the day of the Lorde will come as a thiefe in the night / in the which the heauens ſhall paſſe away with a noyſe/ and the elements ſhall melt with heate/ and the earth with the workes / that are therein/ ſhalbe burnt vp.

11. Cùm igitur hæc omnia diſſolvenda ſint: quales oportet vos eſſe in ſanctis converſationibus & pietatibus.

Seeing therefore that all theſe thinges muſt be diſſolued / what maner perſons ought ye to be in holy conuerſation and godlines.

Das III. Capitel.

7. Alſo auch der Himmel jetzund vnd die Erde/ werden durch ſeine Wort geſparet/ daß ſie zum Fewer behalten werden/ am tage deß Gerichts / vnd Verdamniß der Gottloſen Menſchen.

Lige ſaa ſparis oc nu Himmelen oc Jorden/ formedelſt hans Ord / at de ſkulle beuaris til Jlden / paa Domedag/ naar de wgudelige Menniſke ſkulle fordømis.

8. Eines aber ſey euch vnverhalten/ jr Lieben/ das ein tag für dem HERREN iſt wie tauſent jar/ vnd tauſend jar wie ein tag.

Men en ting ſkal icke dølies faar eder / at en dag er faar HERREN lige ſom tuſinde aar / oc tuſinde aar lige ſom en dag.

9. Der HERR verzeucht nicht die verheiſſung / wie es etliche für einen verzug achten/ Sondern er hat gedult mit vns/ vnd will nicht / daß jemand verloren werde/ ſondern daß ſich jederman zur buſſe kehre.

HERREN tøffuer icke met ſin Foriettelſe/ ſom nogle acte det for en fortøffuelſe / men hand haffuer taalmodighed met oſſ/ oc vil icke/ at nogen ſkal fortabis / men at huer mand ſkal vende ſig til Penitentze.

10. Es wird aber deß HERREN tag kommen / alß ein Dieb in der nacht / in welchem die Hiṁel zergehen werden/ mit groſſem krachen/ die Element aber werden für hitze ſchmeltzen/ vnd die Erde vnd die Werck/ die darinnen ſind/ werden verbrennen.

Oc HERRENS dag ſkal komme / ſom en Tyff om natten/ i huilcken Himlene ſkulle forgaa/ met ſtort bulder/ oc Elementerne ſkulle ſmeltis aff hede / oc Jorden oc den gerning ſom der er vdi/ ſkal opbrendis.

11. So nun das alles ſoll zergehen/ wie ſolt jr denn geſchickt ſein/ mit heiligem wandel vnnd Gottſeligem weſen?

Effterdi at det ſkal nu altſammen forgaa/ huorledis ſkulle i da vere ſtickede / met hellig omgengelſe oc Gudeligt væſen?

Kapitola. III.

7. Ale Nebeſa kteráž gſau nynij y Země/ týmž Slowem Božiim odložena gſau/ a zachowána/ k ohni ke dni Saudněmu/ a k zatracenij neſſlechetných Lidij.

A niebioſá y ziemiá ktore teráz ſą / thym że ſłowem ſchowáne ku ogniowi ná dźień pothepienia y zginienia niepobożnych ludźi bywáia zachowáne.

8. Gedno pak toto nebuď wás tayno naymilegſſý/ že geden den v Pána Boha gt/ yako Tiſýc Leth: a Tiſýc Leth/ yako gediný den.

Przythym namileyſzy niech wam to nie będźie tháyno/ iż ieden dźień v Páná ieſt iáko tyśiąc lat/ á thyśiąc lat iáko ieden dźień.

9. Nemeſſkáť Bůh ſliby ſwými/ yako někteřij za to magij: ale trpěliwě čeká pro wás/ nechtě by kdo zahynul/ alě aby ſe wſſyckni obrátili k pokánij.

Nie omieſzkawa Pan ktory obiecał/ iáko niektorzy to máia za omieſzkánie / ále ćierpliwy ieſt przećiwko nam/ nie chcąc áby ktorzy zgineli/ ále żeby wſzyſcy ku vznániu przyſzly.

10. Přigdeť zagiſtě den Páně yako zloděg: w kterěmžto Nebeſa welikau prudkoſtij zminij ſe/ a žiwlowě ohněm ſe rozplynau: Země pak y ty wěcy kterě na nij gſau ſpáleny budau.

A on dźień Páńſki przyidźie w nocy iáko złodźiey/ gdy niebá z ſzumem przeminą/ y żywioły ſie zapaliwſzy rozſthapią/ á ziemiá y ſpráwy ktore ná niey ſą/ zgoráią.

11. A poněwadž to wſſecko tak ſe má zruſſyti/ y yacý pak wy máte býti w ſwatěm obcowánij a w miloſtiwoſtech.

Gdy theby wſzytki rzeczy rozſtąpią ſie/ iákiemi być macie w świętym obcowániu y w pobożnych ſpráwách.

ג

12 מְקַוֵּין וּמְמַהֲרִין
לְמֵאתִיתֵהּ יַוְמָא דַאלָהָא
דְּבֵהּ שְׁמַיָּא בְּנוּרָא יֶשְׁתְּרוּן
וְאֶסְטוּכְסַוהִי נִוקְדוּן
וּבְרַתְתָא דְנוּרָא יֶעְדּוּן׃

Aſpettando, & affrettando à la venuta del giorno di Dio, per ilquale i cieli acceſi in fuoco ſi riſolueranno, e gli elementi ardendo ſi liquefaranno?

13 שְׁמַיָּא דֵּין חֲדַתָא
וְאַרְעָא חַדְתָא אֵיךְ מ
מוּלְכָנָא דְּאתְיְהֵב בֵּהּ בְּיַד
אֵוַנְגֶּלְיוֹן מְקַוֵּינַן דְּבְהוֹן ת
תְעַמַּר כֵּאנוּתָא׃

Ma noi aſpettiamo nuoui cieli e nuoua terra, ſecondo la ſua promeſſa, ne i quali habita la giuſtitia.

14 מֶטוּל הָנָא חֲבִיבַי אֶן
מְקַוֵּין אַנְתּוּן לְהָלֵין עֲנֵין
הֱווּ בְּתֶשְׁמֶשְׁתָּא סַגִּיאָתָא
הַקְדִּישִׁין דְּלָא מוּם וְדְלָא
רֶשְׁיָן תֶשְׁתַּכְּחוּן בִּשְׁלָמָא׃

Per laqual coſa, cariſſimi, aſpettando voi queſte coſe, ingegnateui d'eſſer trouati da eſſo immaculati & irreprenſibili in pace.

15 וְלַמְגַרַת רוּחֵהּ דַאלָהַן
תֶּרְעוּן דַּלְטַיְבוּתָא אַיכַנָא
אַף פָּוְלוּס אַחוּן חֲבִיבַן אֵיךְ
חֶכְמְתָא דְּמֶתְיְהֶבַת לֵהּ
כְּתַב לְכוּן׃

E riputateui a ſalute la lunga patientia del noſtro Signore: ſi come ancor v'ha ſcritto il noſtro fratello Paulo, ſecondo la ſapientia à lui data.

16 אֵיכַנָא אַף בְּכֻל א
אֶגַּרְתָא מְמַלֵּל בְּהֵין עַל
הָלֵין דְּבְהֵין אִיתֵיהוֹן מֶלֵּא
קַשְׁיָן לְמֶסְתַּכָּלוּ דְּהָנוּן ד
דְּשַׂטְיָין וַדְבֵית קְיָמָא לַית
לְהוֹן מְהַפְּכִין אַיכַנָא אַף
לַכְתָבֵא שַׁרְכָא לְאַבְדָנָא
דְּנַפְשְׁהוֹן׃

Come quello che in tutte le ſue epiſtole, parla di queſte coſe: tra lequali ne ſono alcune difficili ad intenderſi che gl'indotti & inſtabili ſtorceno, come ancora l'altre Scritture, à lor propria perditione.

ג

12 לְקַוּוֹת וּלְמַהֵר אֱל־בּוֹא יוֹם
יְהֹוָה אֲשֶׁר בּוֹ הַשָּׁמַיִם מִפְּנֵי
אֵשׁ יִמַּסּוּ וִיסוֹדוֹת שְׂרוּפוֹת
תִּמָּסוּ׃

Eſperando y apreſſurando hos para el aduenimiento del dia de Dios, en el qual los cielos ſiendo encendidos, ſeran deshechos, y los elementos ſiendo abraſados, ſe fundiran?

13 כִּי־שָׁמַיִם חֲדָשִׁים וָאָרֶץ
חֲדָשָׁה כִּדְבָרוֹ מְקַוִּים אֲנַחְנוּ
בַּאֲשֶׁר תִּשְׁכֹּן צְדָקָה׃

Pero eſperamos cielos nueuos y tierra nueua, ſegun ſus Promeſſas, en los quales morá la juſticia.

14 עַל־כֵּן אֲהוּבַי בְּקַוֺּתְכֶם אֶל־
הָאֵלֶּה תִּיגְעוּן לְהִמָּצֵא לְפָנָיו
תְּמִימִים וּבְלִי מוּם בְּשָׁלוֹם׃

Por loqual, o amados, eſtando en eſperança de eſtas coſas, procurad con diligencia que ſeays del hallados ſin macula, y ſin reprehenſion en paz.

15 וְאֶת־אֶרֶךְ אַפֵּי אֲדֹנֵנוּ
לִתְשׁוּעָה תַּחְשֹׁבוּ כְּמוֹ גַּם פּוֹלוֹס
אָחִינוּ אֲהוּבֵנוּ כְּחָכְמָתוֹ אֲשֶׁר
נִתְּנָה לוֹ כָּתַב אֲלֵיכֶם׃

Y tened por ſalud la paciencia de nueſtro Sennor, como tambien nueſtro amado hermano Paulo, ſegun la ſabiduria que le ha ſido dada, os ha eſcripto tambien.

16 כַּאֲשֶׁר גַּם בְּכָל־אִגְּרוֹתָיו
מְדַבֵּר עַל־הָאֵלֶּה אֲשֶׁר בָּהֶן יֵשׁ
דְּבָרִים קָשִׁים אֲשֶׁר יְפַתְּלוּ
הַבְּעָרִים שׁוֹנְאֵי מוּסָר וְתוֹכַחַת
נָעִים וְנָדִים כְּמוֹ גַּם אֶת־
כְּתָבִים אֲחֵרִים לְאָבְדַן נַפְשׁוֹתָם׃

Caſi en todas ſus epiſtolas hablando deſtas coſas; entre las quales ay algunas difficiles de entender, las quales los indoctos y inconſtantes tuercen, como tambien las otras Eſcrituras, para perdicion de, ſi miſmos.

γ.

12. Προσδοκῶντας καὶ σπεύδοντας τὴν παρουσίαν τῆς τοῦ θεοῦ ἡμέρας, δι᾽ ἣν οὐρανοὶ πυρούμενοι λυθήσονται, καὶ στοιχεῖα καυσούμενα τακήσεται;

En attendant, & vous haſtans à la venuë du iour de Dieu, par laquel les cieux eſtans emflambés ſeront diſſouts, & les elemens ſe fondront de chaleur.

13. Καινοὺς δὲ οὐρανοὺς καὶ γῆν καινὴν κατὰ τὸ ἐπάγγελμα αὐτοῦ προσδοκῶμεν, ἐν οἷς δικαιοσύνη κατοικεῖ.

Or attendons-nous ſelon la promeſſe d'icelui nouueaux cieux & nouuelle terre, eſquelles iuſtice habite.

14. Διό, ἀγαπητοί, ταῦτα προσδοκῶντες, σπουδάσατε ἄσπιλοι καὶ ἀμώμητοι αὐτῷ εὑρεθῆναι ἐν εἰρήνῃ.

Parquoi, bien-aimés, en attendant ces choſes, eſtudiez-vous à ce que ſoyez trouués de lui ſans tache & ſans reproche en paix.

15. Καὶ τὴν τοῦ κυρίου ἡμῶν μακροθυμίαν, σωτηρίαν ἡγεῖσθε· καθὼς καὶ ὁ ἀγαπητὸς ἡμῶν ἀδελφὸς παῦλος κατὰ τὴν αὐτῷ δοθεῖσαν σοφίαν ἔγραψεν ὑμῖν.

Et tenez pour ſalus la longue attente de noſtre Seigneur: comme auſſi noſtre bien-aimé frere Paul vous en eſcrit ſelon la ſapience qui lui a eſté donnee:

16. Ὡς καὶ ἐν πάσαις ταῖς ἐπιστολαῖς, λαλῶν ἐν αὐταῖς περὶ τούτων, ἐν οἷς ἐστι δυσνόητά τινα, ἃ οἱ ἀμαθεῖς καὶ ἀστήρικτοι στρεβλοῦσιν, ὡς καὶ τὰς λοιπὰς γραφάς, πρὸς τὴν ἰδίαν αὐτῶν ἀπώλειαν.

Comme celui qui en toutes ſes Epiſtres parle de ces poincts: entre leſquels il y a des choſes difficiles à entendre, que les ignorans & mal aſſeurés tordẽt, comme auſſi les autres Eſcritures, à leur propre perdition.

CAP. III.

12. Expectantes & properantes in adventum diei Domini, per quem cæli ardentes ſolventur, & elementa ignis ardore tabeſcent?

Looking for / and haſting vnto the comming of the day of God / by the which the heauens being on fire / ſhalbe diſſolued / and the elements ſhall melt with heat?

13. Novos verò cælos & novam terram ſecundùm promiſſa ipſius expectamus, in quibus iuſtitia habitat.

But we looke for newe heauens / a new earth / according to his promes / wherein dwelleth righteouſnes.

14. Propter quod, chariſſimi, hæc expectantes, ſatagite, immaculati & inviolati ei inveniri in pace.

Wherefore / beloued ſeeing that yee looke for ſuch things / be diligent that ye may bee founde of him in peace / without ſpot and blameles.

15. Et Domini noſtri longanimitatem, ſalutem arbitremini, ſicut & chariſſimus frater noſter Paulus ſecundùm datam ſibi ſapientiam ſcripſit vobis.

And ſuppoſe that the long ſuffering of our Lorde is ſaluation / euen as our beloued brother Paul according to the wiſedome giuen vnto him wrote to you.

16. Sicut & in omnibus epiſtolis, loquens in eis de his in quibus ſunt quædã difficilia intellectu, quæ indocti & inſtabiles depravant, ſicut & cæteras ſcripturas, ad ſuam ipſorum perditionem.

As one / that in all his Epiſtles ſpeaketh of theſe things: among the which ſome things are hard to bee vnderſtande / which they that are vnlearned and vnſtable / peruert / as they do alſo other Scriptures vnto their owne deſtruction.

Das III. Capitel.

12. Daß jr wartet vnd eilet zu der zukunfft deß tages deß HERRN / in welchem die Himmel vom Fewer zurgehen / vnd die Element für hitze zerſchmeltzen werden.

At i kunde vente oc haſte til HERRENS dagis tilkommelſe / Paa huilcken Himlene ſkulle forgaa aff Jld / oc Elementerne ſmeltis aff hede.

13. Wir warten aber eines newen Himmels / vnnd einer newen Erden / nach ſeiner verheiſſung / in welchen Gerechtigkeit wohnet.

Men wi vente en ny Himmel / oc en ny Jord / effter hans Forjettelſer / J huilcke Retferdighed boer.

14. Darumb / meine lieben / dieweil jr darauff warten ſollet / ſo thut fleiß / daß jr für jm vnbefleckt vnd vnſträfflich im Fride erfunden werdet.

Der faare mine elſkelige / affter di at i ſkulle der tage vaare paa / Da verer flitige / at i kunde findis wbeſmittede oc wſtraffelige faar hannem i Fred.

15. Vnd die gedult vnſers HERREN / achtet für ewer Seligkeit. Als auch vnſer lieber Bruder Paulus / nach der Weißheit / die jm gegeben iſt / euch geſchrieben hat.

Oc acter vor HERRJS taalmodighed / for eders Salighed. Som oc vor elſkelige Broder Paulus ſcreff eder til / effter den Viſdom / ſom hannem er giffuen.

16. Wie er auch in allen Briefen davon redet. In welchen ſind etliche ding ſchwer zuverſtehen / welche verwirren die vngelehrigen vnd leichtfertigen / wie auch die andern Schrifften / zu jhren eigen verdammniß.

Lige ſom hand oc taler der om i alle Breff / J huilcke der ere nogle ting ſuare at for ſtaa / huilcke de wlærde oc Letfertige foruende / lige ſom oc de andre Scriffter / til deris egen fordømelſe.

Kapitola III.

12. Cekagijce a poſpijchagijce ku přijſſtij dne Páně / ſtrze kteréhož Nebeſa hořijce rozplynau ſe / a Ziwlowé horkoſtij ohně wadnauti budau?

Oczekywáiac y ſpieſzac ſie ná przyśćie dnia Bozego / w ktory niebá goráiac rozſtapia ſie / y żywoly zápalone roſpuſzcza ſie.

13. Nowého pak Nebe a nowé země / wedlé ſlibůw geho / čekáme / w kterýchžto Sprawedlnoſt přebýwá.

Ale nowych niebios y nowey ziemie wedle obietnice oczekawamy / w ktorych ſpráwiedliwość mieſzka.

14. Protož naymilegſſý / tohoto čekagice / ſnažte ſe / abyſſte nepoſſkwrněnij a neporuſſenij před nim nalezeni byli w pokogi:

Przeto namileyſzy tych rzeczy oczekywaiac / ſtáraycie ſie abyśćie bez zmázy / y bez ná gánienia od niego z pokoiem byli znalezieni.

15. A Pána naſſeho Gežu Kryſta dlauho čekanij za ſpaſenij měgte / Jakož y naymilegſſý Bratr náſs Pawel / podlé dané ſobě maudroſti pſal wám.

A cierpliwość Páná náſzego rozumieyćie być zbáwienie / Jáko y miły brát náſz Páwel wedle daney iemu madrośći piſal wam.

16. Těmkě we wſſech Epiſſtolach ſwých / mluwě o těch wěcech / w nichž někteřé wěcy gſau neſnadné k ſrozuměnij / gež hlaupij a newſtawičnij přewracugij / yako y giná Pijſma k ſwému wlaſtnijmu zatracenij.

Jáko ten ktory niemal we wſzytkich liśćiech mowi o tych rzeczách miedzy ktorymi ſa niektore trudne ku wyrozumieniu / ktore nieumieietni y nieſtáteczni / wykrácáia iáko ine piſma ku zátráceniu ſamych śiebie.

ג

17 אַנְתּוּן חַבִּיבַי דְּמֶן— קְדָם יָדְעִיתוּן אִזְדַּהַרוּ דְּלָא אֱנָשׁ יַטְעַיְכוּן בְּטוּעַי דח דְּחַסִּירַי רַעְיָנָא וְתֶתְפַּלּוּן מֶן פְּשִׁיטוּתָא דְּהַיְמָנוּתָא׃

Voi dunque, diletti, poi che gia n'hauete notitia, guardate, che tirati inſieme con gli altri da l'error di queſti nefandi, non cadiate da la voſtra ſtabilità.

18 רְבוֹ דֵּין בְּתַרְבִּירִית טַיְבוּתָא וּבְיָדַעְתָּא דְּמָרַן וּמַחְיָנַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא דְּלֵהּ תֶּשְׁבּוּחְתָּא וְאִיקָרָא וְקוּלָּסָא אֵיךְ דַּבְכֹל זְבַן אַף הָשָׁא וַלְעָלַם עָלְמִין אָמִין׃

Ma creſcete ne la gratia è cognitione del noſtro Signore e Saluatore I E S V *Chriſto. A lui ſia gloria, & hora e nel dì de l'eternità.*

שְׁלֶמַת אֶגַּרְתָּא דְּפֶטְרוֹס
שְׁלִיחָא דְּתַרְתֵּין׃

ג

17 וְאַתֶּם אַחַי אֲהוּבַי כִּי־יוֹדְעִים מִלְּפָנִים הִשָּׁמְרוּ לָכֶם פֶּן־יַשִּׁיאוּכֶם הַפּוֹשְׁעִים בְּתוֹעָתָם לִנְפּוֹל מִמִּסְעַד נַפְשְׁכֶם׃

Anſi que voſotros, o amados, pues eſtays amoneſtados, guardaos que por el error de los abominables no ſeays juntamente con los otros engannados, y caygays de vueſtra firmeza.

18 פְּרוּ וּרְבוּ בִּתְחִנָּה וּבְדַעַת אֲדֹנֵינוּ וְגוֹאֲלֵנוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ אֲשֶׁר לוֹ הַכָּבוֹד מֵעַתָּה וְעַד־יוֹם עוֹלָם אָמֵן׃

Mas creced en la gracia, y conocimiento de nueſtro Sennor y Saluador Ieſus el Chriſto. A él ſea gloria aora, y haſta el dia de la eternidad, Amen.

תם ונשלם

γ΄.

17. Ὑμεῖς οὖν, ἀγαπητοὶ, προγινώσκοντες φυλάσσεσθε, ἵνα μὴ τῇ τῶν ἀθέσμων πλάνῃ συναπαχθέντες ἐκπέσητε τοῦ ἰδίου στηριγμοῦ.

Vous donc, bien-aimés, puis que vous en eſtes deſia aduertis, gardez qu'eſtans emportés auec les autres par la ſeduction des abominables, vous ne dechez de voſtre fermeté.

18. Αὐξάνετε δὲ ἐν χάριτι καὶ γνώσει τοῦ κυρίου ἡμῶν καὶ σωτῆρος Ἰησοῦ χριστοῦ. αὐτῷ ἡ δόξα καὶ νῦν καὶ εἰς ἡμέραν αἰῶνος. ἀμήν.

Ains croiſſez en grace & en cognoiſſance de noſtre Seigneur & Sauueur Ieſus Chriſt. A lui ſoit gloire & maintenant, & iuſqu'au iour d'eternité, Amen.

ΤΕΛΟΣ.

CAP. III.

17. Vos igitur fratres præſcientes, cuſtodite, ne inſipientium errore traducti excidatis à propria firmitate.

Ye therefore beloued, ſeeing ye knowe theſe things before, beware, leaſt ye be alſo plucked away with the errour of the wicked, and fall from your owne ſtedfaſtnes.

18. Creſcite verò in gratia & in cognitione Domini noſtri & ſalvatoris Ieſu Chriſti. Ipſi gloria & nunc in diem æternitatis, Amen.

But growe in grace, and in the knowledge of our Lorde and Sauiour Jeſus Chriſt: to him be glorie both nowe and for euermore, Amen.

FINIS.

Das III. Capitel.

17. Jhr aber meine Lieben/ weil jr das zuvor wiſſet/ ſo verwaret euch/ daß jr nicht durch jrꝛthumb der ruchloſen Leute/ ſampt jnen verfůret werdet/ vnd entfallet auß ewer eigen Veſtung.

Men i/ mine Elſkelige/ effterdi i vide det tilforn/ da foruarer eder/ at i icke formedelſt ſkødeløſe Folckis vildfarelſe/ bliffue forførde met dem/ oc falde aff eders egen Befeſtning.

18. Wachſet aber in der gnade vnd erkentniß vnſers HERRN vnd Heilands Jeſu Chriſti. Demſelbigen ſey ehre/ nun vnnd zu ewigen zeiten/ Amen.

Men voxer i vor HERRIS oc Frelſeris Jheſu Chriſti naade oc bekendelſe. Den ſamme vere ære/ nu oc til euig tid/ AMEN.

Ende der andern Epiſtel S. Petri.

Kapitola I I.

17. Protož wy bratřij wědauce toto/ ſami ſebe oſtřijhayte/ abyſſte bludem nemaudrých gſauce wedeni/ newypadli od ſwého vtwrzenij.

Wy tedy namileyſſy ktorzy ty rzeczy przed tym wiećie/ ſtrzeżćie ſie/ ábyśćie bedąc vwiedźieni há niebnem bledem ich/ nie wypádli z włáſney ſtáłośći.

18. Ale roſtetež w milosti a w poznánj Pána naſſeho a Spaſytele Gežiſſe Kryſta. Kterémuž bud Sláwa nynj/ y w den wěčnoſti/ Amen.

Ale rośććie wláſcey w vznániu Páná náſzego Jezu Kryſtá/ ktoremu, niech bedźie chwałá y teraz/ y ná wieczne czaſy/ Amen.

Skonáwá ſe Druhá Kanonyka S° Petra.

EPISTOLA
S. IOHANNIS,
PRIMA.

SYRIACE,
EBRAICE,
GRÆCE,
LATINE,
GERMANICE,
BOHEMICE,
ITALICE.
HISPANICE.
GALLICE.
ANGLICE.
DANICE.
POLONICE.

Ex

Diſpoſitione & Adornatione

ELIAE HVTTERI
GERMANI.

דיוחנן שליחא קדמיתא׃

קפלאון א

מן סברינן לכון להו
דאיתוהי הוא מן
ברישית הו ה
דשמען וחזיניהי בעינין ח
חזין וגשן באדין הו
דאיתוהי מלתא דחייא׃

QVELLO che era da principio, quello che noi habbiamo Vdito, quello che noi habbiamo Veduto co i noſtri occhij, quello che noi habbiam contemplato, e le noſtre mani hanno tocco, de la parola de la Vita.

2 וחייא אתגליו וחזין
וסהדינן ומכרזינן לכון ח
חייא דלעלם הנון דאיתיהון
הוו לות אבא ואתגליו לן׃

Pereioche la Vita s'è manifeſtata, e l'habbiam Veduta: e noi ancora il teſtifichiamo, & annuntiamoui la Vita eterna, laquale era appreſſo il Padre, & eſſi manifeſtata à noi.

3 ומדם דחזין ושמען
מודעינן אף לכון דתהוא
לכון שותפותא עמן ו
ושותפותן דין דילן איתיה
עם אבא ועם ברה ישוע
משיחא׃

Noi dico Vi annuntiamo quello che habbiam Veduto e Vdito: accioche ancor Voi habbiate communione con eſſo noi, e che la communione noſtra ſia col Padre e col ſuo Figliuel IESV Chriſto.

4 והלין כתבינן לכון ד
דחדותן דבכון תהוא
משמליא׃

E queſte coſe Vi ſcriuiamo, accioche la Voſtra allegrezza ſia compiuta.

5 והדא הי סברתא
דשמען מנה ומסברינן ל
לכון דאלהא נוהרא הו
וחשוכא כל אף חדא לית
בה׃

E queſta è la promeſſa che noi habbiamo Vdita da lui, & annuntiamo à Voi, Che Iddio è luce, & in eſſo non ſon tenebre alcuno.

הַשָּׁלִיחַ כְּלִילָה הָרִאשׁוֹנָה׃

א

אֲשֶׁר הָיָה מֵרֵאשִׁית אֲשֶׁר שָׁמַעְנוּ וְרָאִינוּ בְּעֵינֵינוּ אֲשֶׁר הִבַּטְנוּ וְיָדֵינוּ הֵמִישׁוּ עַל־דְּבַר הַחַיִּים׃

LOque era deſde el principio, loque auemos oydo, loque auemos viſto con nueſtros ojos, loque auemos bien mirado, y nueſtras manos han tocado, de la palabra de vida.

2 וְהַחַיָּה נִגְלָתָה וְרָאִינוּ וּמְעִידִים אֲנַחְנוּ וּמְבַשְּׂרִים אֶתְכֶם אֶת־חַיַּת עוֹלָם אֲשֶׁר הָיְתָה אֶת־הָאָב וְנִגְלְתָה לָנוּ׃

Porque la vida es manifeſtada: y tambien lo vimos y teſtificamos y hos annunciamos la vida eterna, la qual eſtaua con el Padre, y nos ha aparecído.

3 אֲשֶׁר רָאִינוּ וְשָׁמַעְנוּ מְבַשְּׂרִים אֲנַחְנוּ אֶתְכֶם אֲשֶׁר גַּם לָכֶם תְּהִי־חֶבְרָה עִמָּנוּ וְחֶבְרָתֵנוּ עִם הָאָב וְעִם בְּנוֹ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ׃

Loque auemos viſto y oydo, eſſo hos annunciamos paraque tambien voſotros tengays communion con noſotros, y que nueſtra communion ſea con el padre, y con ſu Hijo Ieſus el Chriſto.

4 וְאֶת־הָאֵלֶּה כּוֹתְבִים אֲנַחְנוּ אֲלֵיכֶם אֲשֶׁר תִּמָּלֵא שִׂמְחַתְכֶם׃

Y eſtas coſas hos eſcriuimos, paraque vueſtro gozo ſea cumplido.

5 וְזֹאת הִיא הַבְּשׂוֹרָה אֲשֶׁר שָׁמַעְנוּ מִמֶּנּוּ וּמְבַשְּׂרִים אֶתְכֶם כִּי־אֱלֹהִים אוֹר הוּא וְחֹשֶׁךְ לֹא יֶשׁ־בּוֹ גַּם אֶחָד׃

Y eſta es la Promeſſa que oymos del miſmo, y hos la annunciamos, Que Dios es luz, y no ay ningunas tinieblas en el.

ΙΩΑΝΝΟΥ ΕΠΙΣΤΟΛΗ καθολικὴ πρώτη.

ΚΕΦΑΛ. α´.

Ὃ ἦν ἀπ' ἀρχῆς, ὃ ἀκηκόαμεν, ὃ ἑωράκαμεν τοῖς ὀφθαλμοῖς ἡμῶν, ὃ ἐθεασάμεθα, καὶ αἱ χεῖρες ἡμῶν ἐψηλάφησαν, περὶ τοῦ λόγου τῆς ζωῆς.

CEQVI eſtoit dès le commencement, ce que nous auons ouï, ce que nous auons veu de nos propres yeux, ce que nous auons contemplé, & que nos propres mains ont touché, de la Parole de vie:

2. Καὶ ἡ ζωὴ ἐφανερώθη καὶ ἑωράκαμεν, καὶ μαρτυροῦμεν, καὶ ἀπαγγέλλομεν ὑμῖν τὴν ζωὴν τὴν αἰώνιον, ἥτις ἦν πρὸς τὸν πατέρα, καὶ ἐφανερώθη ἡμῖν.

Car la vie a eſté manifeſtée, & nous l'auōs veuë, & nous auſſi le teſmoignōs, & vous annonçons la vie eternelle, laquelle eſtoit auec le Pere, & qui nous a eſté manifeſtee.

3. Ὃ ἑωράκαμεν καὶ ἀκηκόαμεν, ἀπαγγέλλομεν ὑμῖν· ἵνα καὶ ὑμεῖς κοινωνίαν ἔχητε μεθ' ἡμῶν, καὶ ἡ κοινωνία δὲ ἡ ἡμετέρα μετὰ τοῦ πατρὸς καὶ μετὰ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ ἰησοῦ χριστοῦ.

Cela donc que nous auons veu & ouï, nous le vous annonçons: afin que vous ayez communion auec nous, & que noſtre communion ſoit auec le Pere & auec ſon Fils Ieſus Chriſt.

4. Καὶ ταῦτα γράφομεν ὑμῖν, ἵνα ἡ χαρὰ ὑμῶν ᾖ πεπληρωμένη.

Et vous eſcriuons ces choſes, afin que voſtre ioye ſoit accomplie:

5. Καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ ἐπαγγελία ἣν ἀκηκόαμεν ἀπ' αὐτοῦ, καὶ ἀναγγέλλομεν ὑμῖν, ὅτι ὁ θεὸς φῶς ἐστι, καὶ σκοτία ἐν αὐτῷ οὐκ ἔστιν οὐδεμία.

Or c'eſt ici la promeſſe que nous auons ouïe de lui, & que nous vous annonçons, c'eſt aſſauoir, Que Dieu eſt lumiere, & qu'en lui n'y a tenebres quelconques.

CAP. I.

QVOD fuit ab initio, quod audivimus, quod vidimus oculis noſtris, quod perſpeximus, & manus noſtræ contrectaverunt de verbo vitæ.

That which was from ẏ beginning / which we haue heard / which we haue ſeene wᵗ our eyes / which we haue looked vpon / & our hands haue handled of the Worde of life.

2. Et vita manifeſtata eſt: & vidimus, & teſtamur, & annuntiamus vobis vitam æternam quæ erat apud Patrem, & apparuit nobis.

For the life appeared / and we haue ſeene it / and beare witnes / and ſhew vnto you the eternall life / which was with the Father / and appeared vnto vs.

3. Quod vidimus & audivimus, annuntiamus vobis, ut & vos ſocietatem habeatis nobiſcum, & ſocietas noſtra ſit cum Patre & cum Filio eius Ieſu Chriſto.

That / I ſay / which we haue ſeene & heard / declare we vnto you / that ye may alſo haue fellowſhip with vs / and that our fellowſhip alſo may be with the Father / and with his ſonne Jeſus Chriſt.

4. Et hæc ſcribimus vobis ut gaudeatis, & gaudium veſtrum ſit plenum.

And theſe things write we vnto you / that your ioy may be full.

5. Et hæc eſt annuntiatio quam audivimus ab eo, & annuntiamus vobis, Quoniam Deus lux eſt: & tenebræ in eo non ſunt ullæ.

This then is the meſſage / which we haue heard of him / and declare vnto you / that God is light / and in him is no darknes.

Das I. Capitel.

DAs da von anfang war / daß wir gehört haben / daß wir geſehen haben mit vnſern Augen / daß wir beſchawet haben / vnd vnſere hände betaſtet haben / vom Wort deß Lebens.

DEt ſom vaar aff begyndelſen / det wi hørde / det wi ſaae met vore øyen / det wi beſkudde / oc vore Hender toge paa / om Liffuens ord.

2. Vnd das Leben iſt erſchinen / vnd wir haben geſehen / vnd zeugen vnd verkündigen euch das Leben / das ewig iſt / welches war bey dem Vater / vnd iſt vns erſchienen.

Oc Liffuet er obenbaret / oc wi ſaae det / oc wi vidne / oc forkyndede eder Liffuet / ſom er euigt / huilcket vaar hoſſ Faderen / oc er obenbaret faar oſſ.

3. Was wir geſehen vnd gehöret haben / das verkündigen wir euch / auff das auch jhr mit vns Gemeinſchafft habt / vnd vnſer gemeinſchafft ſey mit dem Vater / vnnd mit ſeinem Sohn Jeſu Chriſto.

Det ſom wi haffue ſeet oc hørt / forkyndede wi eder / at it oc ſkulle haffue Samfund met oſſ / oc vort Samfund ſkal vere met Faderen oc met hans Søn Jheſu Chriſto.

4. Vnd ſolches ſchreiben wir euch / auff daß ewer frewde völlig ſey.

Oc wi ſcriffue eder dette til / paa det at eders glæde ſkal vere fuldkommen.

5. Vnd das iſt die verkündigung / die wir von jhm gehöret haben / vnd euch verkündigen / daß GOTT ein Liecht iſt / vnd in jm iſt kein Finſterniß.

Oc denne er den kundgørelſe / ſom wi hørde aff hannem / oc forkynde eder / at Gud er it Liuſſ / oc der er icke Mørck i hannem.

Kapitola I.

COž bylo od Počatku / cožgſme ſlýchali / a cožgſme widěli naſſýma očima / a co gſme pilně ſhlědli / a čehož ſe ruce naſſe dotýkaly / o ſlowu žiwota.

Co bylo od początku / cochmy my ſlyßeli / cochmy widźieli oczymá náßymi cochmy ogladali / y rece náße mácály o ſlowie żywotá.

2. A ten žiwot zgewen geſt: a my gſme widěli geg / y ſwědčijme / / a zwěſtugeme wám žiwot wěčný / kterýž byl v Otce a okázal ſe nám.

Abowiemći żywot obiáwion ieſt / y widźieliſmy / y świádczemy / y opowiedamy wam on żywoth wieczny kthory byl v Oycá / y obiáwion ieſt nam.

3. Cožgſme ſlyſſeli a widěli / toť wám zwěſtugeme / abyſſte y wy s námi towaryšſtwij měli / a towaryšſtwij naſſe aby bylo s Otcem y s Synem geho Gezu Kryſtem.

Coſmy widźieli y ſlyßeli / to wam oznaymuiemy ábyśćie też y wy ſpołeczność mieli z nami / á iżby ſpołeczność náßá byłá z Oycem y z Synem iego Jezuſem Kryſtuſem.

4. A totoť pijſſeme wám abyſſte ſe radowali / a radoſt waſſe aby dokonalá byla.

A ty rzeczy pyßemy wam / áby weſele waße bylo zupelne.

5. Totoť pak geſt zwěſtowánij kteréž ſme ſlýchali od něho / a zwěſtugeme wám / že Bůh geſt ſwětlo / a temnoſtij w něm nenij žádných.

Toć tedy ieſt poſelſtwo ktoreſmy ſlyßeli od niego / y oznaymuiemy wam / iż Bog ieſt świátłość / á iż żadney ćiemnośći w nim nie máß.

א

6 וְאֵן אָמְרִינַן דְּשׁוּתָּפוּתָא אִית לַן עַמֵּהּ וּמְהַלְּכִינַן בַּחְשׁוֹכָא דַּגָּלֵא חָנַן וְלָו בְּשָׁרָרָא רָדֵינַן׃

Se noi diciamo d'hauer compagnia con lui, e intanto caminiamo ne le tenebre, noi mentiamo, e non facciamo ſinceramente.

7 אֵן דֵּין בְּנוּהֲרָא מ מְהַלְּכִינַן אַיְךְ דְּהָו אִיתָוְהִי בְּנוּהֲרָא אִית לַן שׁוּתָּפוּתָא עַם חֲדָדֵא וַדְמָא דְּיֵשׁוּעַ בְּרֵהּ מְדַכֵּא לַן מֵן כֻּלְּהוֹן חֲטָהַין׃

Ma ſe noi caminiamo ne la luce, ſi come egli è ne la luce, noi habbiamo communione l'Vn con l'altro: e il ſangue del ſuo Figliuol IESV Chriſto ci purga da ogni peccato.

8 וְאֵן נֵאמַר דְּלַית לַן חֲטִיתָא נַפְשַׁן מַטְעֵינַן וְשָׁרָרָא לַית בַּן׃

Se noi diciamo che non habbiamo peccato alcuno, c'inganniamo noi ſteſſi, e la Verità non è in noi.

9 אֵן דֵּין מַוְדֵינַן בַּחְטָהַין מְהַימַן הוּ וְזַדִּיק דְּנֶשְׁבּוֹק לַן חֲטָהַין וַנְדַכִּין מֵן כֻּלָּהּ עַוְלַן׃

Se noi confeſſiamo i noſtri peccati, egli è fedele e giuſto, da perdonarci i peccati noſtri, e purgarci da ogni iniquità.

10 וְאֵן אָמְרִינַן דְּלָא חֲטַין עָבְדִינַן לֵהּ דַּגָּלָא וּמֶלְּתֵהּ לַית לְוָתַן׃

Se noi diciamo che non habbiam commeſſo peccato noi facciam lui bugiardo, e la ſua parola non è in noi.

ב

1 בְּנַיָּא הָלֵין כָּתֵב אֱנָא לְכוֹן דְּלָא תֶּחְטוֹן וְאֵן אֱנָשׁ יֶחְטָא אִית לַן פַּרַקְלִיטָא לְוָת אַבָּא יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא זַדִּיקָא׃

Figliuoletti miei, io Vi ſcriuo queſte coſe, accioche Voi non pecchiate: e ſe pur alcun peccarà, noi habbiamo Vn' Auuocato appreſſo il padre, cioè IESV Chriſto il giuſto.

א

6 אִם נֹאמַר כִּי־חֶבְרָה לָנוּ עִמּוֹ וּבַחֹשֶׁךְ נִתְהַלֵּךְ נְכַזֵּב וְלֹא נַעֲשֶׂה אֱמֶת׃

Si noſotros dixeremos que tenemos compannia con el, y andamos en tinieblas: mentîmos, y no hazemos verdad.

7 וְאִם נִתְהַלֵּךְ בָּאוֹר כָּמוֹהוּ יֶשׁ־בָּאוֹר אָז־יֶשׁ־לָנוּ חֶבְרָה בֵּינֵינוּ וְדַם יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ בְּנוֹ יְטַהֲרֵנוּ מִכָּל חַטָּאָה׃

Mas ſi andamos en luz, como el eſtá en luz, tenemos communion, con el, entre noſotros, y la ſangre de Ieſus el Chriſto ſu Hijo nos limpia de todo pecado.

8 אִם נֹאמַר כִּי־לֹא יֶשׁ־לָנוּ חַטָּאָה נַתְעֶה אֶת־נַפְשֵׁנוּ וְאֱמֶת אֵינֶנָּה בָּנוּ׃

Si dixeremos que no tenemos pecado: engannamonos à noſotros miſmos, y no ay verdad en noſotros.

9 אִם נִתְוַדֶּה אֶת־חַטֹּאתֵינוּ נֶאֱמָן וְצַדִּיק הוּא לָשֵׂאת לָנוּ אֶת־הַחֲטָאִים וִיטַהֲרֵנוּ מִכָּל־רִשְׁעָה׃

Si confeſſamos nueſtros pecados, el es fiel y juſto paraque nos perdône nueſtros pecados, y nos limpie de toda maldad.

10 אִם נֹאמַר כִּי־לֹא חָטָאנוּ נַעֲשֶׂה אוֹתוֹ לְכֹזֵב וּדְבָרוֹ אֵינֶנּוּ בָנוּ׃

Si dixeremos que no auemos pecado, hazemos lo à el mentiroſo, y ſu palabra no eſtà en noſotros.

ב

1 בָּנַי אֶת־הָאֵלֶּה כּוֹתֵב אֲנִי אֲלֵיכֶם פֶּן תֶּחֶטְאוּ וְאִם תֶּחֱטָא אִישׁ יֶשׁ־לָנוּ מְנַחֵם לִפְנֵי הָאָב יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ הַצַּדִּיק׃

Hijtos mios, eſtas coſas hos eſcriuo, paraque no pequeys: y ſi alguno vuiere pecado, Abogado tenemos delante del padre, à Ieſus el Chriſto Iuſto.

ά.

6. Ἐὰν εἴπωμεν ὅτι κοινωνίαν ἔχομεν μετ᾽ αὐτοῦ, καὶ ἐν τῷ σκότει περιπατῶμεν, ψευδόμεθα καὶ οὐ ποιοῦμεν τὴν ἀλήθειαν.

Si nous diſons que nous auons communion auec lui, & nous cheminons en tenebres, nous mentons, & ne nous portons en verité.

7. Ἐὰν δὲ ἐν τῷ φωτὶ περιπατῶμεν, ὡς αὐτός ἐστιν ἐν τῷ φωτί, κοινωνίαν ἔχομεν μετ᾽ ἀλλήλων· καὶ τὸ αἷμα ἰησοῦ χριστοῦ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ καθαρίζει ἡμᾶς ἀπὸ πάσης ἁμαρτίας.

Mais ſi nous cheminons en lumiere, comme lui eſt en lumiere, nous auõs communion l'vn auec l'autre, & le ſang de ſon Fils Ieſus Chriſt nous nettoye de tout peché.

8. Ἐὰν εἴπωμεν ὅτι ἁμαρτίαν οὐκ ἔχομεν, ἑαυτοὺς πλανῶμεν, καὶ ἡ ἀλήθεια οὐκ ἔστιν ἐν ἡμῖν.

Si nous diſons que nous n'auons point de peché, nous nous ſeduiſons nous-meſmes, & verité n'eſt point en nous.

9. Ἐὰν ὁμολογῶμεν τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν, πιστός ἐστι καὶ δίκαιος ἵνα ἀφῇ ἡμῖν τὰς ἁμαρτίας, καὶ καθαρίσῃ ἡμᾶς ἀπὸ πάσης ἀδικίας.

Si nous confeſſons nos pechés, il eſt fidele & iuſte pour nous pardonner nos pechés, & nous nettoyer de toute iniquité.

10. Ἐὰν εἴπωμεν ὅτι οὐχ ἡμαρτήκαμεν, ψεύστην ποιοῦμεν αὐτόν, καὶ ὁ λόγος αὐτοῦ οὐκ ἔστιν ἐν ἡμῖν.

Si nous diſons que nous n'auons point peché, nous le faiſons menteur, & ſa parole n'eſt point en nous.

ΚΕΦΑΛ. Β'.

Τεκνία μου, ταῦτα γράφω ὑμῖν, ἵνα μὴ ἁμάρτητε. καὶ ἐάν τις ἁμάρτῃ, παράκλητον ἔχομεν πρὸς τὸν πατέρα, ἰησοῦν χριστὸν δίκαιον.

Mes petis enfans, ie vous eſcri ces choſes afin que ne pechiez point: que ſi quelcun a peché, nous auons vn aduocat enuers le Pere, aſſauoir Ieſus Chriſt le iuſte.

CAP. I.

6. Si dixerimus quoniam ſocietatem habemus cum eo, & in tenebris ambulamus: mentimur & veritatem non facimus.

If we ſay that we haue fellowſhip with him/ & walke in darknes/ we lie/ & do not truly.

7. Si autem in luce ambulamus, ſicut & ipſe eſt in luce: ſocietatem habemus ad invicem, & ſanguis Ieſu Chriſti filii eius emundat nos ab omni peccato.

But if we walke in the light as he is in the light / we haue fellowſhip one with another / and the bloud of Jeſus Chriſt / his Sonne clenſeth vs from all ſinne.

8. Si dixerimus quoniam peccatum nō habemus: ipſi nos ſeducimus, & veritas in nobis non eſt.

If we ſay that we haue no ſinne / we deceyue our ſelues / and trueth is not in vs.

9. Si confiteamur peccata noſtra: fidelis eſt & iuſtus, ut remittat nobis peccata noſtra, & emundet nos ab omni iniquitate.

If we acknowledge our ſinnes / he is faithfull & iuſt/ to forgiue vs our ſinnes / and to clenſe vs from all vnrighteouſnes.

10. Si dixerimus quoniam non peccavimus: mendacem facimus eum, & verbum eius non eſt in nobis.

If we ſay we haue not ſinned / we make him a lier / and his word is not in vs.

CAP. II.

FIlioli mei, hæc ſcribo vobis, ut non peccetis. Sed & ſi quis peccaverit, advocatum habemus apud Patrem, Ieſum Chriſtum iuſtum.

My babes / theſe thinges write I vnto you / that ye ſinne not: & if any man ſinne / we haue an Aduocate with the Father/ Jeſus Chriſt/ the Juſt.

Das I. Capitel.

6. So wir ſagen / daß wir Gemeinſchafft mit jhm haben / vnd wandeln im Finſterniß/ ſo liegen wir / vnd thun nicht die Warheit.

Der ſom wi ſige / at wi haffue Samfund met hannem/ oc vandre i mørcket/ da liuge wi/ oc gøre icke Sandhed.

7. So wir aber im Liecht wandeln/ wie er im Liecht iſt / ſo haben wir Gemeinſchafft vntereinander / vnd das Blut Jeſu Chriſti ſeines Sohns / machet vns rein von aller Sünde.

Men der ſom wi vandre i Liuſet / lige ſom hand er i liuſet / da haffue wi ſamfund met huer andre / Oc Jheſu Chriſti hans Søns Blod / gør oſſ rene aff alle Synder.

8. So wir ſagen / wir haben keine Sünde / ſo verführen wir vns ſelbſt/ vnd die Warheit iſt nicht in vns.

Der ſom wi ſige/ at wi haffue ingen ſynd/ da forføre wi oſſ ſelff / oc Sandhed er icke i oſſ.

9. So wir aber vnſere Sünde bekennen/ ſo iſt er trew vnd gerecht/ daß er vns die Sünde vergibt / vnd reiniget vns von aller vntugend.

Men der ſom wi bekende vore ſynder/ da er hand tro oc retferdig / at hand forlader oſſ vore ſynder / oc renſer oſſ aff al wdygd.

10. So wir ſagen / wir haben nicht geſündigt/ ſo machen wir jn zum Lügner/ vnd ſein Wort iſt nicht in vns.

Der ſom wi ſige/ at wi haffue icke ſyndet/ da gøre wi hannem til en Løgnere/ oc hans Ord er icke i oſſ.

Das II. Capitel.

MEine Kindlein / ſolches ſchreibe ich euch/ auff daß jr nicht ſündiget. Vnd ob jemand ſündiget/ ſo haben wir einen Fürſprecher bey dem Vatter/ Jeſum Chriſt/ der gerecht iſt.

MIne Børn / dette ſcriffuer ieg eder til / At i ſkulle icke ſynde. Oc der ſom nogen ſynder/ Da haffue wi en Talſſmand hoſſ Faderen/ Jeſum Chriſtum/ ſom er retferdig.

Kapitola I.

6. Prawijmeli o ſobě / že s nim towaryšſtwij máme / a w temnoſtech chodijme / lžeme/ a nečinijme prawdy.

Jeſlibychmy rzekli/ Jż ſpołeczność mamy z nim / a w ciemnośći chodzimy/ kłamamy / á ſzczyrze ſię nie obchodzimy.

7. Pakli chodijme w ſwětle / nakož y on geſt w ſwětle / tehdy máme weſpolek s nim towaryšſtwij / a Krew Gežijſſe Kryſta Syna geho očiſſtuge nás od každého hřijchu.

Aleſli w świátłośći chodzimy/ iáko on ieſt w świátłośći / ſpołeczność mamy z nim zobopolna / á krew Jezu Kryſthá Syná iego oczyśćia nas od wſzelkiego grzechu.

8. Prawijmeli že hřijchu nemáme/ ſami ſebe ſwodijme / a prawdy w nás nenij.

Jeſlibychmy rzekli iż grzechu nie mamy / ſami śiebie oſzukawamy / á prawdy w nas nie máſz.

9. Pakli budeme ſe wyznáwati hřijchuow naſſých/ wěrnýť geſt Bůh a ſprawedliwý/ žeť nám odpuſtij hřijchy naſſe/ a očiſtij nás ode wſſý neprawoſti.

Jeſlibyſmy wyznawali grzechy náſze/ wiernyć ieſt y ſpráwiedliwy áby nam odpuśćił grzechy náſze/ y oczyśćił nás od wſzelakiey niepráwośći.

10. Prawijmeli pak že gſme nehřeſſyli/ činijme gey lhářem/ a nenijť w nás ſlowa geho.

Jeſlibyſmi rzekli iżeſmy nie zgrzeſzyli/ kłamca go czyniemy / á ſłowá iego w nas nie máſz.

Kapitola II.

SYnáčkowé mogi / totoť wám pijſſi/ abyſſte nehřeſſyli. Pakliby kdo y zhřeſſyl/ Přijmluwcy máme v Otce/ Kryſta Gežijſſe ſprawedliwého.

DZiatki moie thy rzeczy piſſe wam ábyśćie nie grzeſzyli/ á ieſliby ktho zgrzeſzył/ przyczyńce mamy v Oycá Jezuſá Kryſtuſá ſpráwiedliwego.

ב

2 הָוְיוּ גֵּיר חוּסָיָא דְּעַל אַפַּי חְטָהַין וְלָו חְלָפַין דִּילַן בַּלְחוּד אֶלָּא אַף חְלָף כֻּלֵּהּ עָלְמָא׃

Et eſſo è la riconciliatione per li noſtri peccati : e non ſol per li noſtri, ma ancor per quelli di tutto'l mondo.

3 וּבְהָדָא מַרְגְּשִׁינַן ד דִּידַעְנָיְהִי אֶן נָטְרִינַן פּוּקְדָּנַוְהִי׃

E da queſto ſappiamo che noi l'habbiam conoſciuto, cioè ſe noi oſſeruiamo i ſuoi comandamenti.

4 הַו גֵּיר דְּאָמַר דִּידַעְתֵּהּ וּפוּקְדָּנַוְהִי לָא נָטַר דַּגָּלָא הוּ וַשְׁרָרָא לַית בֵּהּ׃

Chi dice, Io l'ho conoſciuto, e non oſſerua i ſuoi comandamenti, è bugiardo, e la verità non è in lui.

5 הַו דֵּין דְּנָטַר מֶלְּתֵהּ ב בְּהָנָא מְשַׁלַּם שַׁרִירָאִית חוּבֵּהּ דַּאלָהָא בְּהָדָא גֵּיר יָדְעִינַן דְּבֵהּ חְנַן׃

Ma chi oſſerua la ſua parola, veramente in coſtui la charità di Dio è perfetta. Da queſto conoſciamo che noi ſiamo in lui.

6 הַו דְּאָמַר דְּבֵהּ אִיתַי וָלֵא לֵהּ דַּאיךְ הַלְּכָתֵהּ דִּילֵהּ יְהַלֵּךְ׃

Chi dice di ſtare in lui, debbe anch'eſſo caminare coſi com'egli ha caminato.

7 חַבִּיבַי לָו פּוּקְדָּנָא חַדְתָּא כָּתֵב אֲנָא לְכוּן אֶלָּא פּוּקְדָּנָא עַתִּיקָא הַו דְּאִית הֲוָא לְכוּן מֶן בְּרִישִׁית פּוּקְדָּנָא דֵּין עַתִּיקָא אִיתַוְהִי מֶלְּתָא דַּשְׁמַעְתּוּן׃

Fratelli, io non vi ſcriuo vn comandamento nuouo, ma il comandamento antico, ilquale voi haueſte da principio. Il comandamento antico è la parola che voi fin da principio vdiſte.

ב

2 וְהוּא הֹוֶה כֹּפֶר עַל־חַטֹּאתֵינוּ וְלֹא לְבַד עַל־חַטֹּאתֵינוּ כִּי־אִם עַל־חַטֹּאת כָּל־הָעוֹלָם׃

Y eſte miſmo es la aplacacion por nueſtros pecados: y no ſolamente por los nueſtros, mas tambien por los de todo el mundo.

3 וּבְזֹאת יוֹדְעִים אֲנַחְנוּ כִּי־יְדַעֲנוּהוּ אִם נִשְׁמֹר אֶת־מִצְוֹתָיו׃

Y por eſto ſabemos que noſotros lo auemos conocido, ſi guardamos ſus mandamientos.

4 הָאוֹמֵר יְדַעְתִּיו וְאֶת־מִצְוֹתָיו אֵינֶנּוּ שׁוֹמֵר כֹּזֵב הוּא וּבְאִישׁ הַהוּא לֹא יֶשׁ־אֱמֶת׃

El que dize: Y lo he conocido, y no guarda ſus mandamientos, el tal es mentiroſo, y no ay verdad en el.

5 וַאֲשֶׁר יִשְׁמֹר אֶת־דְּבָרוֹ בֶּאֱמֶת בּוֹ בְּאִישׁ אַהֲבַת אֱלֹהִים נִשְׁלָמָה הִיא בְזֹאת יוֹדְעִים אֲנַחְנוּ כִּי־בוֹ הוֹיִים אֲנַחְנוּ׃

Mas el que guarda ſu palabra, la charidad de Dios eſtá verdaderamente perfecta en el, por eſto ſabemos que eſtamos en el.

6 הָאוֹמֵר לְעוֹדֵד בּוֹ יִשְׁוֶה לוֹ לְהִתְהַלֵּךְ כַּהֲלִיכוֹתָיו בִּדְרָכָיו בִּמְסִלּוֹתָיו בְּעִקְּבוֹתָיו׃

El que dize que eſta en el, deue andar como el andûuo.

7 אַחַי אֵינֶנִּי כּוֹתֵב אֲלֵיכֶם אֶת מִצְוָה חֲדָשָׁה כִּי־אִם מִצְוָה יְשָׁנָה אֲשֶׁר הָיְתָה לָכֶם מֵרֵאשִׁית הַמִּצְוָה הַיְשָׁנָה יֶשׁ־הַדָּבָר אֲשֶׁר שְׁמַעְתֶּם מֵרֵאשִׁית׃

Hermanos, no os eſcriuo mandamiento nueuo, ſi no el mandamiento antiguo, que aueys tenido deſde el principio: el mandamiento antiguo es la palabra que aueys oydo deſde el principio.

β.

2. Καὶ αὐτὸς ἱλασμός ἐστι περὶ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν· οὐ περὶ τῶν ἡμετέρων δὲ μόνον, ἀλλὰ περὶ ὅλου τοῦ κόσμου.

Car c'eſt lui qui eſt la propitiation pour nos pechés, & non ſeulement pour les noſtres, mais auſſi pour ceux de tout le monde.

3. Καὶ ἐν τούτῳ γινώσκομεν ὅτι ἐγνώκαμεν αὐτὸν, ἐὰν τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ τηρῶμεν.

Et par cela ſauons nous que nous l'auons cognu, aſſauoir ſi nous gardons ſes commandemens.

4. Ὁ λέγων, ἔγνωκα αὐτὸν, καὶ τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ μὴ τηρῶν, ψεύστης ἐστὶ, καὶ ἐν τούτῳ ἡ ἀλήθεια οὐκ ἔστιν.

Qui dit, Ie l'ai cognu, & ne garde point les commandemens, il eſt menteur, & verité n'eſt point en icelui.

5. Ὃς δ᾽ ἂν τηρῇ αὐτοῦ τὸν λόγον, ἀληθῶς ἐν τούτῳ ἡ ἀγάπη τοῦ θεοῦ τετελείωται· ἐν τούτῳ γινώσκομεν ὅτι ἐν αὐτῷ ἐσμεν.

Mais qui garde ſa parole, l'amour de Dieu eſt vrayement accomplie en icelui : & par cela ſauons-nous que nous ſommes en lui.

6. Ὁ λέγων ἐν αὐτῷ μένειν, ὀφείλει, καθὼς ἐκεῖνος περιεπάτησε, καὶ αὐτὸς οὕτως περιπατεῖν.

Qui dit qu'il demeure en lui, doit auſſi cheminer comme icelui a cheminé.

7. Ἀδελφοὶ, οὐκ ἐντολὴν καινὴν γράφω ὑμῖν, ἀλλ᾽ ἐντολὴν παλαιὰν, ἣν εἴχετε ἀπ᾽ ἀρχῆς. ἡ ἐντολὴ ἡ παλαιά ἐστιν ὁ λόγος ὃν ἠκούσατε ἀπ᾽ ἀρχῆς.

Freres, ie ne vous eſcri point vn cõmandement nouueau, mais le cõmandement ancien que vous auez eu dés le commencement : l'ancien commandement c'eſt la parole que vous auez entendue dés le commencement.

CAP. II.

2. Et ipſe eſt propitiatio pro peccatis noſtris: non pro noſtris autem tantùm, ſed etiam pro totius mundi.

And he is the reconciliation for our ſinnes: and not for ours onely/but alſo for the ſinnes of the whole world.

3. Et in hoc ſcimus quoniam cognovimus eum, ſi mandata eius obſervemus.

And hereby we are ſure that we knowe him / if we keepe his commandements.

4. Qui dicit ſe noſſe eum, & mandata eius non cuſtodit, mendax eſt, & in hoc veritas non eſt.

He that ſayth/I knowe him/and keepeth not his commandements/is a lier/ and the trueth is not in him.

5. Qui autem ſervat verbum eius: verè in hoc charitas Dei perfecta eſt, in hoc ſcimus quoniam in ipſo ſumus.

But he that keepeth his worde / in him is the loue of God perfect in deede: hereby we knowe that we are in him.

6. Qui dicit ſe in ipſo manere, debet ſicut ille ambulavit, & ipſe ambulare.

He that ſayeth he remaineth in him/ ought euen ſo to walke / as he hath walked.

7. Chariſſimi, non mandatum novum ſcribo vobis, ſed mandatum vetus quod habuiſtis ab initio. Mandatum vetus eſt verbum quod audiſtis.

Brethren / I write no newe commandement vnto you:but an olde commaundement/ which ye haue had from the beginning: the olde commaundement is the worde / which yee haue heard from the beginning.

Das II. Capitel.

2. Vnd derſelbige iſt die Verſönung für vnſer Sünde/nicht allein aber für die vnſere/ ſondern auch für der gantzen Welt.

Oc den ſamme er forligelſen for vore ſynder/ dog icke aleniſte for vore/ men ocſaa for den gantſke Verdens.

3. Vnd an dem mercken wir/ daß wir jhn kennen/ſo wir ſeine Gebot halten.

Oc der paa mercke wi/ at wi kende hannem / om wi holde hans Bud.

4. Wer da ſaget/ ich kenne jhn / vnd helt ſeine Gebot nicht / der iſt ein Lügener / vnd inn ſolchem iſt keine Warheit.

Huo ſom ſiger / Jeg kender hannem / oc holder icke hans Bud / hand er en Løgnere / oc i ſaadan en er ingen ſandhed.

5. Wer aber ſein Wort helt / in ſolchem iſt warlich die Liebe Gottes volkommen. Daran erkennen wir/daß wir in jm ſind.

Men huo ſom holder hans Ord/ i hannem er ſandelige Guds Kærlighed fuldkommelige/ der paa kende wi / at wi ere i hannem.

6. Wer da ſaget / daß er in jm bleibet / der ſoll auch wandeln / gleich wie er gewandelt hat.

Huo ſom ſiger / at hand bliffuer i hannem/hand ſkal oc vandre/ lige ſom hand vandrede.

7. Brüder / Jch ſchreibe euch nicht ein new Gebot / ſondern das alte Gebot / daß jr habt von anfang gehabt. Das alte Gebot iſt das Wort/daß jr von anfang gehöret habt.

Brødre/ Jeg ſcriffuer eder icke i nyt Bud / men det gamle Bud / ſom i haffde aff begyndelſen. Det gamle Bud er Ordet/ ſom i hørde aff begyndelſen.

Kapitola II.

2. A onk geſt lijtoſtiwá Obět za hřjchy naſſe: a ne toliko za naſſe/ ale y za hřjchy wſſeho ſwěta.

A onći ieſt vblagániem zá grzechy náße/ á nie tylko zá náße/ ále też zá grzechy wßytkiego świátá.

3. A po tomto wjme že gey známe/ geſtliže Přikázanij geho zachowáwame.

A przez to wiemy iżechmy go poználi / ieſli przykazánia iego záchowywamy.

4. Kdo prawij že zná Boha/ a přikázanij geho nezachowáwá/ lhář gt/ a prawdy w něm nenij.

Ktory mowi znam go/ á przykazánia iego nie záchowywa/ klamca ieſt/ y prawdy w nim nie máß.

5. Ale kdo zachowáwá ſlowa geho/ w prawdě Láſka Boži w tom geſt dokonalá: Po tomť známe že w něm gſme.

A ktory záchowywa ſlowo iego/ prawdziwie w nim miłość Boża ieſt wypełnioná/ przez to wiemy iż w nim ieſteſmy.

6. Kdo prawj že w něm přebýwá/ máť yakž geſt on chodil/ y ten choditi též.

Ktory mowi iż w nim mießka/ ma táko on chodził/ táky ſam chodzić.

7. Naymilegſſij/ nepjſſij wám přikázanj nowého/ ale přikázanij ſtaré/ kteréž gſte měli od počátku. Přikáznij ſtaré/ geſtiť ſlowo kteréž gſte ſlyſſeli.

Bráćia nie pißeć wam nowey náuki/ ale naukę ſtara/ ktoraśćie mieli iuż od poczatku/ ta ſtára náuka ieſt ono ſlowo ktoreśćie ſlyßeli od poczatku.

ב

8 תּוּב פּוּקְדָנָא חַדְתָּא כָּתֵב אֲנָא לְכוֹן הָו דא
דְּאִיתוֹהִי שְׁרִירָא בֵּהּ וּבְכוֹן
דַּחֲשׁוּכָא עֲבַר לֵהּ וּנְהוֹרָא
שְׁרִירָא שָׁרִי מִתְחֲזֵא׃

A l'incontro io vi ſcriuo vn nuouo comandamento, il che è vero in eſſo & in voi : percioche le tenebre ſon paſſate via, e gia luce il vero lume.

9 מַן דְּאָמַר הָכִיל ד
דְּאִיתוֹהִי בִּנְהוֹרָא וְסָנֵא
לַאֲחוּהִי בַּחֲשׁוּכָא אִיתוֹהִי
עַד־מָא לְהָשָׁא׃

Chi dice d'eſſer ne la luce, & odia il ſuo fratello, è infin ad hora ne le tenebre.

10 הָו דְּמַחֵב לַאֲחוּהִי ב
בִנְהוֹרָא מְכַתַּר וְכֶשְׁלָא
לַית בֵּהּ׃

Chi ama il ſuo fratello, ſta ne la luce, e non inciampa.

11 הָו דֵּין דְּסָנֵא לַאֲחוּהִי
בַּחֲשׁוּכָא אִיתוֹהִי
וּבַחֲשׁוּכָא מְהַלֵּךְ וְלָא יָדַע
לְאַיְכָא אָזֵל מְטוּל דַּחֲשׁוּכָא
סַמִּי אֶנֵין עַיְנוֹהִי׃

Ma chi ha in odio il ſuo fratello, è ne le tenebre, e camina ne le tenebre, ne ſa doue vada : perche le tenebre gli hanno accecati gli occhi.

12 כָּתֵב אֲנָא לְכוֹן בְּנַיָּא
דְּאֶשְׁתְּבֶקוּ לְכוֹן חְטָהַיְכוֹן
מֶטוּל שְׁמֵהּ׃

Figliuoletti, io vi ſcriuo che i peccati vi ſon perdonati per il ſuo Nome.

13 כָּתֵב אֲנָא לְכוֹן אֲבָהָא
דִּידַעְתּוּנָיְהִי לְהָו דְּאִיתוֹהִי
הֲוָא מִן בְּרִישִׁית כָּתֵב אֲנָא
לְכוֹן עַלַּיְמֵא דְּזְכַיְתּוּנָיְהִי
לְבִישָׁא׃

Padri, io vi ſcriuo che voi hauete conoſciuto colui che è da principio. Giouenti io vi ſcriuo che voi hauete vinto il maligno.

ב

8 וְעוֹד מִצְוָה חֲדָשָׁה כּוֹתֵב אֲנִי
אֲלֵיכֶם שֶׁהִיא אֱמֶת בּוֹ וּבָכֶם
כִּי־הַחֹשֶׁךְ עָבַר וְהָאוֹר נֶאֱמָן
עַתָּה נֹגַהּ׃

Otra vez os eſcriuo vn mandamiento nueuo, Que es la verdad en el, y en voſotros : porque las tinieblas ſon paſſadas, y la verdadera luz ya alumbra.

9 הָאֹמֵר כִּי־הוּא בָאוֹר וְשֹׂנֵא
אֶת־אָחִיו בַּחֹשֶׁךְ הוּא עַד־עַתָּ׃

Elque dize que eſtá en luz : y aborrece à ſu Hermano, el tal aun eſtá en tinieblas toda via.

10 הָאֹהֵב אֶת אָחִיו מְעוֹדֵד בָּאוֹר
וּמִכְשׁוֹל אֵינֶנּוּ בוֹ׃

Elque ama à ſu hermano, eſta en luz, y no ay trompeçon en el.

11 וַאֲשֶׁר שֹׂנֵא אֶת־אָחִיו בַּחֹשֶׁךְ
הוּא וּבַחֹשֶׁךְ מִתְהַלֵּךְ וְלֹא יוֹדֵעַ
אֵיכֹה הוֹלֵךְ כִּי־הַחֹשֶׁךְ עִוֵּר אֶת־
עֵינָיו׃

Mas elque aborrece à ſu Hermano, eſtá en tinieblas, y anda en tinieblas, y no ſabe donde ſe vá : porque las tinieblas le han cegado los ojos.

12 כּוֹתֵב אֲנִי אֲלֵיכֶם הַבָּנִים כִּי־
נְשׂאוּ לָכֶם הַחֲטָאִים בִּשְׁמוֹ׃

Hijitos, eſcriuo hos, que vueſtros peccados os ſon perdonados por ſu Nombre.

13 כּוֹתֵב אֲנִי אֲלֵיכֶם הָאָבוֹת
כִּי־יְדַעְתֶּם אוֹתוֹ אֲשֶׁר הָיָה
מִבְּרֵאשִׁית כּוֹתֵב אֲנִי אֲלֵיכֶם
הַבַּחוּרִים כִּי־גְבַרְתֶּם מֵרַע

Padres, eſcriuo hos que aueys conocida àquel que es deſde el principio. Mancebos, eſcriuo hos, que aueys vencido al Maligno.

β.

8. Πάλιν ἐντολὴν καινὴν γράφω ὑμῖν, ὅ ἐστιν ἀληθὲς ἐν αὐτῷ, καὶ ἐν ὑμῖν· ὅτι ἡ σκοτία παράγεται, καὶ τὸ φῶς τὸ ἀληθινὸν ἤδη φαίνει.

Derechef, ie vous eſcri vn commandement nouueau, ce qui eſt veritable en lui & en vous : pource que les tenebres ſont paſſees, & la vrayé lumiere luit deſia.

9. Ὁ λέγων ἐν τῷ φωτὶ εἶναι, καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ μισῶν, ἐν τῇ σκοτίᾳ ἐστὶν ἕως ἄρτι.

Qui dit qu'il eſt en lumiere, & hait ſon frere, il eſt en tenebres iuſqu'à ceſte heure.

10. Ὁ ἀγαπῶν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, ἐν τῷ φωτὶ μένει, καὶ σκάνδαλον ἐν αὐτῷ οὐκ ἔστιν.

Qui aime ſon frere, il demeure en lumiere, & n'y a point d'achoppement en lui.

11. Ὁ δὲ μισῶν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, ἐν τῇ σκοτίᾳ ἐστὶ, καὶ ἐν τῇ σκοτίᾳ περιπατεῖ, καὶ οὐκ οἶδε ποῦ ὑπάγει· ὅτι ἡ σκοτία ἐτύφλωσε τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ.

Mais qui hait ſon frere il eſt en tenebres, & chemine en tenebres, & ne ſait où il va : car les tenebres lui ont aueuglé les yeux.

12. Γράφω ὑμῖν, τεκνία· ὅτι ἀφέωνται ὑμῖν αἱ ἁμαρτίαι διὰ τὸ ὄνομα αὐτοῦ.

Mes petis enfans, ie vous eſcri, pource que vos pechés vous ſont pardonnés par ſon Nom.

13. Γράφω ὑμῖν, πατέρες· ὅτι ἐγνώκατε τὸν ἀπ᾽ ἀρχῆς. γράφω ὑμῖν, νεανίσκοι· ὅτι νενικήκατε τὸν πονηρόν.

Peres, ie vous eſcri pource que vous auez cognu celui qui eſt dés le commẽcement. Ieunes gens, ie vous eſcri, pource que vous auez ſurmonté le malin.

CAP. II.

8. Iterum mandatum novum ſcribo vobis, quod verum eſt & in ipſo, & in vobis: quia tenebræ tranſierunt, & verum lumen iam lucet.

Againe/ a newe commandement I write vnto you/ that which is true in him/ and alſo in you: for the darkeneſſe is paſt/ and the true light nowe ſhineth.

9. Qui dicit ſe in luce eſſe, & fratrem ſuum odit: in tenebris eſt uſque adhuc.

He that ſayeth that hee is in the light/ and hateth his brother/ is in darkeneſſe vntill this time.

10. Qui diligit fratrem ſuum, in lumine manet, & ſcandalum in eo non eſt.

Hee that loueth his brother/ abideth in the light/ and there is none occaſion of euill in him.

11. Qui autem odit fratrem ſuum: in tenebris eſt, & in tenebris ambulat, & neſcit quò eat: quia tenebræ obcæcaverunt oculos eius.

But he that hateth his brother/ is in darkenes/ and walketh in darkenes/ and knoweth not whither hee goeth/ becauſe that darkeneſſe hath blinded his eyes.

12. Scribo vobis filioli, quoniam remittuntur vobis peccata propter nomen eius.

Litle children/ I write vnto you/ becauſe your ſinnes are forgiuen you for his Names ſake.

13. Scribo vobis patres, quoniam cognoviſtis eum qui ab initio eſt: Scribo vobis adoleſcentes, quoniam viciſtis malignum.

I write vnto you/ fathers/ becauſe ye haue knowne him that is from the beginning. I write vnto you/ yong men/ becauſe ye haue ouercome the wicked.

Das II. Capitel.

8. Widerumb/ ein new Gebot ſchreibe ich euch/ daß da warhafftig iſt bey jm vnd bey euch/ denn die Finſterniß iſt vergangen/ vnnd das ware Liecht ſcheinet jetzt.

Jeg ſcriffuer eder igen it nyt Bud/ ſom er ſant hoſſ hannem oc hoſſ eder/ Thi mørcket er fremganget/ oc det ſande Liuſſ ſkin nu.

9. Wer da ſaget/ er ſey im Liecht/ vnd haſſet ſeinen Bruder/ der iſt noch im Finſterniß.

Huo ſom ſiger/ at hand er i Liuſet/ oc hader ſin Broder/ hand er end nu i mørcket.

10. Wer ſeinen Bruder liebet/ der bleibet im Liecht/ vnd iſt kein ergerniß bey jhm.

Huo ſom elſker ſin Broder/ hand bliffuer i Liuſet/ oc der er ingen Forargelſe hoſſ hannem.

11. Wer aber ſeinen Bruder haſſet/ der iſt im Finſterniß/ vnd wandelt im Finſterniß/ vnd weiß nicht wo er hin gehet/ denn die Finſterniß haben ſeine augen verblendet.

Men huo ſom hader ſin Broder/ hand er i mørcket/ oc vandrer i mørcket/ oc veed icke huort hand gaar hen/ thi mørcket haffuer forblindet hans øyen.

12. Lieben Kindlein/ ich ſchreibe euch/ daß euch die ſünde vergeben werden/ durch ſeinen Namen.

Kære Børn/ ieg ſcriffuer eder til/ at eders ſynder ſkulle forladis eder/ formedelſt hans Naffn.

13. Ich ſchreibe euch Vätern/ denn jr kennet den/ der von anfang iſt. Ich ſchreibe euch Jünglingen/ denn jhr habt den Bößwicht überwunden.

Jeg ſcriffuer eder Fedre til/ thi i kende den/ ſom er aff begyndelſen. Jeg ſcriffuer eder vnge Folck til/ thi i haffue offueruundet den arge Skalck.

Kapitola II.

8. Opět Přikázanij nowé piſſy wám/ kteréž gt prawé/ y w něm y w wás: neb temnoſti pominuly/ a prawé ſwětlo giž ſwijtij:

Záſie náuke nowa piße wam/ ktora rzecz ieſt prawdźiwa w nim y w was/ ábowiem ćiemnośći przemiiáia/ á prawdźiwa oná świátłość iuż świeći.

9. Kdo prawij žeby byl w ſwětle/ a Bratra ſwého nenáwidij/ geſſtěť geſt w temnoſtech.

Ktory mowi iż ieſt w świátłośći/ á brátá ſwoiego nie nawidźi/ teßcze do tąd ieſt w ćiemnośćiach.

10. Kdož miluge bratra ſwého/ w ſwětle přebýwa/ a pohorſſenij w něm nenij.

Ktory miłuie brátá ſwego/ w świátłośći trwa/ y zgorßenia w nim nie máß.

11. Ale kdo nenáwidij Bratra ſwého/ w temnoſtech geſt/ a w temnoſtech chodij/ a newij kam gde/ neb temnoſti oſlepily očy geho.

A ktory nie nawidźi brátá ſwego/ w ćiemnośćiách ieſt/ y w ćiemnośćiách chodźi/ á nie wie gdźie idźie/ bo ćiemnośći záſlepiły oczy iego.

12. Piſſy wám Synáčkowé/ že ſe wám odpauſſtěgij hřjchowé/ pro gméno geho.

Piße wam dźiatki/ iż grzechy ſą wam odpußczone dla imienia iego.

13. Pijſſy wám Otcowé/ že gſte poznali toho kterýž geſt od počátku. Pijſſy wám Mládency/ že gſte přemohli zloſtnijka.

Piße wam oycowie iż znaćie tego ktory ieſt od początku/ piße wam młodźieńcy/ iżeśćie złego onego zwyćiężyli.

ב

14 כְּתֵבֵת לְכוֹן טַלְיֵא דְּיַדַעְתּוֹן לְאַבָּא כְּתֵבֵת לְכוֹן אַבָּהָא דְּיַדַעְתּוֹן לְהַו דְּמִן בְּרִישִׁית כְּתֵבֵת לְכוֹן עַלִּימֵא דְּחַיְּלְתָנִין אַנְתּוֹן וּמֶלְּתֵהּ דַּאלָהָא שָׁרְיָא בְּכוֹן וְזַכִּיתוּהָי לְבִישָׁא׃

Fanciulli, io v'ho ſcritto che voi hauete conoſciuto il Padre. Padri, io v'ho ſcritto che voi hauete conoſciuto colui che è da principio, Giouani, io v'ho ſcritto che voi ſete forti, e la parola di Dio dimora in voi, & hauete vinto il maligno.

15 לָא תֶּרְחֲמוּן עָלְמָא וְלָא מֶדֶּם דְּאִית בֵּהּ מַן גֵּיר דְּרָחֵם לְעָלְמָא חוּבֵּהּ דְּאַבָּא לַית בֵּהּ׃

Non amate il mondo, ne le coſe che ſon nel mondo. Se alcuno ama il mondo, l'amor del Padre non è in lui.

16 כֻּל מֶדֶּם גֵּיר דְּאִית בֵּהּ בְּעָלְמָא רֶגְּתָא הוּ דְּפַגְרָא וְרֶגְּתָא הוּ דְּעַיְנֵא וְשׁוּבְהָרָא דְּעָלְמָא הָלֵין דְּלָא הֲוַי מֶן אַבָּא אֶלָּא מֶנֵּהּ אֶנֵּין מֶן עָלְמָא׃

Percioche tutto quello che è nel mondo, cioè la concupiſcentia de la carne, e la concupiſcentia de gli occhij, e la ſuperbia de la vita) non è dal Padre, ma è dal mondo.

17 וְעָבַר עָלְמָא הוּ וְרֶגְּתֵהּ הוּ דֵּין דְּעָבֵד צְבְיָנֵהּ דַּאלָהָא מְקַוֵּא לְעָלַם׃

Et il mondo paſſa via, e la ſua concupiſcentia, ma chi fa la volonta di Dio, reſta in eterno.

18 בְּנַי זַבְנָא הוּ אַחֲרָיָא וַאיךְ מֶדֶּם דַּשְׁמַעְתּוֹן ד דְּאָתֵא מְשִׁיחָא דַּגָּלָא וְהָשָׁא הֲווֹ סַגִּיאֵא מְשִׁיחֵא דַּגָּלֵא וּמֶן הָדָא יָדְעִינַן דְּזַבְנָא הוּ אַחֲרָיָא׃

Figliuoli, egli è l'vltimo tempo: e ſi come voi hauete vdito che l'Antichriſto debbe venire, ancor hora molti ſon diuenuti Antichriſti: onde noi ſappiamo ch' egli è l'vltimo tempo.

ב

14 כָּתַבְתִּי אֲלֵיכֶם הָעוֹלָלִים כִּי־יְדַעְתֶּם אֶת־הָאָב כָּתַבְתִּי אֲלֵיכֶם הָאָבוֹת כִּי־יְדַעְתֶּם אוֹתוֹ אֲשֶׁר מֵרֵאשִׁית כָּתַבְתִּי אֲלֵיכֶם הַבַּחוּרִים כִּי־גִבּוֹרִים אַתֶּם וּדְבַר אֱלֹהִים יָקוּם בָּכֶם וְהִגְבַּרְתֶּם עַל־הַשָּׂטָן׃

Hijitos eſcripto os he que aueys conocido àl padre. Padres eſcripto os he, que aueys conocido àl que es deſde el principio. Mancebos, yo os eſcreui, que ſoys fuertes, y que la palabra de Dios mora en voſotros: y que aueys vencido àl Maligno.

15 אַל־תֶּאֶהֱבוּ אֶת־הָעוֹלָם וְלֹא אֶת־דִּבְרֵי־הָעוֹלָם אִם יֶאֱהַב אִישׁ אֶת־הָעוֹלָם אַהֲבַת הָאָב אֵינֶנָּה בּוֹ׃

No ameys àl mundo, ni las coſas que eſtan en el mundo: Si alguno ama àl mundo, la charidad del Padre no eſtá en el.

16 כִּי־כֹל אֲשֶׁר בָּעוֹלָם תַּאֲוַת הַבָּשָׂר הוּא וְתַאֲוַת עֵינַיִם וּגְאוֹן הַחַיָּה אֵינֶנָּה מִן־הָאָב כִּי־אִם מִן הָעוֹלָם׃

Porque todo loque ay en el mundo que es concupiſcencia de carne, y concupiſcencia de ojos, y ſoberuia de vida, no es del padre, mas es del mundo.

17 וְהָעוֹלָם עֹבֵר וְתַאֲוָתוֹ וְהָעוֹשֶׂה אֶת רְצוֹן אֱלֹהִים יָקוּם לְעוֹלָם׃

Y el mundo ſe paſſa, y ſu concupiſcencia: mas el que haze la voluntad de Dios, Permanece para ſiempre.

18 בָּנַי עֵת קֵץ הִיא וְכַאֲשֶׁר שְׁמַעְתֶּם כִּי־יָבוֹא מְשִׁיחַ שֶׁקֶר וּמֵעַתָּה מְשִׁיחֵי שְׁקָרִים רַבִּים הָיוּ מֵאֵיזֹא יוֹדְעִים אֲנַחְנוּ כִּי־עֵת קֵץ הִיא׃

Hijitos, ya es la poſtrera hora y como voſotros aueys oydo que el Antichriſto ha de venir, anſi tambien àl preſente han començado á ſer muchos Antichriſtos: por loqual ſabemos que ya es el poſtrimero tiempo.

β'.

14. Ἔγραψα ὑμῖν, παιδία· ὅτι ἐγνώκατε τὸν πατέρα. (ἔγραψα ὑμῖν, πατέρες· ὅτι ἐγνώκατε τὸν ἀπ᾽ ἀρχῆς.) ἔγραψα ὑμῖν, νεανίσκοι· ὅτι ἰσχυροί ἐστε, καὶ ὁ λόγος τοῦ θεοῦ ἐν ὑμῖν μένει, καὶ νενικήκατε τὸν πονηρόν.

Ieunes enfans, ie vous ai eſcrit pource que vous auez cognu le Pere. Peres, ie vous ai eſcrit, pource que auez cognu celui qui eſt des le commencemēt. Ieunes gens ie vous ai eſcrit, pource que vous eſtes forts, & que la parole de Dieu demeure en vous, & que vous auez ſurmonté le malin.

15. Μὴ ἀγαπᾶτε τὸν κόσμον, μηδὲ τὰ ἐν τῷ κόσμῳ. ἐάν τις ἀγαπᾷ τὸν κόσμον, οὐκ ἔστιν ἡ ἀγάπη τοῦ πατρὸς ἐν αὐτῷ.

N'aimez point le monde, ni les choſes qui ſont au monde: ſi quelcun aime le monde, l'amour du Pere n'eſt point en lui.

16. Ὅτι πᾶν τὸ ἐν τῷ κόσμῳ, ἡ ἐπιθυμία τῆς σαρκὸς, καὶ ἡ ἐπιθυμία τῶν ὀφθαλμῶν, καὶ ἡ ἀλαζονεία τοῦ βίου, οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ πατρὸς, ἀλλ᾽ ἐκ τοῦ κόσμου ἐστί.

Car tout ce qui eſt au monde, aſſauoir la conuoitiſe de la chair, & la conuoitiſe des yeux, & l'outrecuidance de la vie n'eſt point du Pere, mais eſt du monde.

17. Καὶ ὁ κόσμος παράγεται, καὶ ἡ ἐπιθυμία αὐτοῦ· ὁ δὲ ποιῶν τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ μένει εἰς τὸν αἰῶνα.

Et le monde paſſe, & ſa conuoitiſe: mais qui fait la volonté de Dieu demeure eternellement.

18. Παιδία, ἐσχάτη ὥρα ἐστί· καὶ καθὼς ἠκούσατε ὅτι ὁ ἀντίχριστος ἔρχεται, καὶ νῦν ἀντίχριστοι πολλοὶ γεγόνασιν· ὅθεν γινώσκομεν ὅτι ἐσχάτη ὥρα ἐστίν.

Ieunes enfans, le dernier temps eſt: & cōme vous auez entendu, que l'Antechriſt viendra: dés maintenant meſmes il y a pluſieurs Antechriſts: dont nous cognoiſſons que c'eſt le dernier temps.

CAP. II.

14. Scripſi vobis infantes, quoniam cognoviſtis Patrem. (*Scripſi vobis patres, quoniam cognoviſtis eũ qui ab initio eſt.*) Scripſi vobis iuvenes, quoniam fortes eſtis, & verbum Dei manet in vobis, & viciſtis malignum.

I haue written vnto you/ babes/ becauſe ye haue knowen the Father. I haue writtẽ vnto you/ Fathers/ becauſe ye haue knowen him/ that is from the beginning. I haue written vnto you/ yong men/ becauſe ye are ſtrong/ and the worde of God abideth in you/ and ye haue ouercome the wicked.

15. Nolite diligere mundum, neque ea quæ in mundo ſunt. Si quis diligit mundum, non eſt charitas Patris in eo.

Loue not the worlde/ neither the things that are in the worlde. If any man loue the worlde/ the loue of the Fathers is not in him.

16. Quoniam omne quod eſt in mundo, concupiſcentia carnis eſt, & cõcupiſcentia oculorum, & ſuperbia vitæ quæ non eſt ex patre, ſed ex mundo eſt.

For all that is in the worlde as the luſt of the fleſh/ the luſt of the eyes/ and the pride of life is not of the Father/ but is of the worlde.

17. Et mundus tranſit, & concupiſcentia eius. Qui autem facit voluntatem Dei, manet in æternum.

And the world paſſeth away/ and the luſt thereof: but hee that fulfilleth the will of God/ abideth euer.

18. Filioli, noviſſima hora eſt, & ſicut audiſtis, quia Antichriſtus venit: nunc Antichriſti multi facti ſunt, unde ſcimus, quia noviſſima hora eſt.

Babes/ it is the laſt time/ and as ye haue heard that Antichriſt ſhall come/ euen now are there many Antichriſtes: whereby we knowe that it is the laſt time.

Das II. Capitel.

14. Ich (hab) euch Kindern geſchriebẽ/ denn jr kennet den Vater. Ich hab euch Vätern geſchrieben/ daß jhr den kennet/ der von anfang iſt. Ich habe euch Jünglingen geſchrieben/ daß jr ſtarck ſeyt/ vnd das Wort Gottes bey euch bleibet/ vnd den Böſewicht überwunden habt.

Jeg (haffuer ſcriffuet) eder Børn til/ thi at i kende Faderen. Jeg haffuer ſcreffuet eder Fedre til/ at i kende den/ ſom er aff begyndelſen. Jeg haffuer ſcreffuet eder vnge Folck til/ at i ſkulle vere ſtercke/ oc Guds ord bliffuer hoſſ eder/ oc i offuerwunde den arge Skalck.

15. Habt nicht lieb die Welt/ noch was in der Welt iſt. So jemand die Welt lieb hat/ in dem iſt nicht die Liebe deß Vaters.

Elſcker icke Verden/ icke helder det ſom i Verden. Der ſom nogen elſker Verden/ i hannem er icke Faderens Kærlighed.

16. Denn alles was in der Welt iſt/ nemlich deß Fleiſches luſt/ vnd der Augen luſt/ vnd hochfertiges leben/ iſt nicht vom Vater/ Sondern von der Welt.

Thi alt det ſom er i Verden/ ſom er Kødens lyſt/ oc Øyenis lyſt/ oc it hofferdigt Leffnet/ er icke aff Faderen/ men aff Verden.

17. Vnd die Welt vergehet mit jrer luſt. Wer aber den willen Gottes thut/ der bleibt inn ewigkeit.

Oc Verden forgaar met hendis lyſt. Men huo ſom gør Guds vilie/ hand bliffuer i euighed.

18. Kinder/ es iſt die letzte ſtund vnd wie jhr gehöret habt/ daß der Widerchriſt kommet/ vnd nun ſind vil Widerchriſten worden/ daher erkennen wir/ daß die letzte ſtunde iſt.

Børn/ det er den ſiſte time/ oc ſom i haffue hørt/ at Antichriſten kommer/ oc nu ere bleffne mange Antichriſter/ Der paa kende wi/ at den ſiſte time er.

Kapitola II.

14. Pſal wám Nemluwňátka/ že gſte poznali Otce. Pſal wám Stařij/ že gſte poznali toho kterýž gť od počatku. Pſal wám mladij/ že gſte ſylnij včiněni/ a ſlowo Božij přebýwá w wás/ a přemohli gſte zloſtnijka.

Piſałem wam dziateczki iż znaćie oycá/ piſałem wam oycowie iż znaćie tego ktory ieſt od początku/ piſałem wam młodźieńcy iż ieſteśćie mocni/ á ſłowo Boże mieſzka w was/ y onego złe go zwyćiężyliśćie.

15. Nemilugte Swěta/ ani těch wěcý kteréž gſau na Swětě. Nebo kdož miluge Swět/ nenijť láſky Otcowy w něm.

Nie miłuyćie świátá/ áni tych rzeczy ktore ſą ná świećie/ ieſli kto miłuie świát/ miłośći oycowſkiey w nim nie maſz.

16. Nebo wſſecko což geſt na Swětě/ gť žádoſt těla/ a žádoſt očij/ a pýcha žiwota/ a tytoť wěcy negſau z Otce/ ale z Swěta.

Abowiem wſzytko co ieſt ná świećie/ pożądliwość ćiáłá/ y żądza oczu/ y pycha żywotá/ nie ieſtći z oycá/ ale z świátá.

17. A Swět zahyne/ y žádoſt geho. Ale kdož činij wůli Božij/ ten trwá na wěky.

A świátći przemija y pożądliwość iego/ ale kthory czyni wola Boża/ trwa na wieki.

18. Synáčkowé mogi/ poſlednij geſt hodina/ a yakož gſte ſlyſſely že Antykryſt přigijti má: y prawijmť wám/ že giž nynij Antykryſtowé mnozý gſau včiněni/ a po tom známe/ že geſt giž poſlednij hodina.

Dźiateczki iużći ieſt oſtátni czás/ á iákośćie ſłyſzeli iż Anthykryſt ma przyydź/ y teraz wiele Anthykryſtow náſtało/ z kąd wiemy iż ieſt oſthátni czás.

ב

19 מֶנַּן נְפַקוּ אֶלָּא לָו מֶנַּן הֲוַו אֶלָּא נְפַקוּ מֶנַּן ד דְּתֶתִידַע דְּלָו מֶנַּן הֲוַו׃

Eſſi ſono vſciti da noi, ma non erano de noſtri: perche ſe fuſſeno ſtati de noſtri, ſarebben reſtati con eſſo noi: ma queſto è a fine che ſi manifeſtaſſeno che non ſon tutti de noſtri.

20 וְאַנְתּוּן מְשִׁיחוּתָא אִית לְכוּן מֶן קַדִּישָׁא וּמַפְרְשִׁין אַנְתּוּן הוּ לְכֻל אְנָשׁ׃

Ma voi hauete l'vntione dal Santo, e conoſcete tutte le coſe.

21 לָא כֶּתְבֶת לְכוּן דְּלָא יָדְעִין אַנְתּוּן לַהּ לַשְׁרָרָא אֶלָּא דְּיָדְעִין אַנְתּוּן לַהּ וְדְכֻלָּהּ דַּגָּלוּתָא לָא הֲוָת מֶנַּהּ מֶן שְׁרָרָא׃

Io non v'ho gia ſcritto, come ſe voi non conoſceſte la verità, ma come à quelli che la conoſcete, e ſapete che niſſun mendacio è de la verità.

22 מַנּוּ דַּגָּלָא אֶלָּא אֶן אֶינָא דְּכָפַר דְּיֵשׁוּעַ לָא הוּא מְשִׁיחָא וְהָנָא הוּ מְשִׁיחָא דַּגָּלָא הוּ דְּכָפַר בַּאבָא כָּפַר אַף בַּבְרָא׃

Chi e mendace, ſe non colui che niega IESV *eſſer Chriſto? coſtui è Antichriſto, che niega il Padre & il Figliuolo.*

23 וְהַו דְּכָפַר בַּבְרָא אַף לָא בַּאבָא מְהַיְמֶן מַן דְּמַודֵא בַּבְרָא וְאַף בַּאבָא מַודֵא׃

Chiunque niega il Figliuolo, coſtui ne anco ha il Padre: e chi confeſſa il Figliuolo, ha etiandio il Padre.

24 וְאַנְתּוּן מֶדֶם דְּשְׁמַעְתּוּן מֶן קְדִים יְקַוֵּא לְוָתְכוּן אֶן גֵּיר מְקַוֵּא לְוָתְכוּן מֶדֶם דַּשְׁמַעְתּוּן מֶן קְדִים אַף אַנְתּוּן מְקַוִּין אַנְתּוּן בַּאבָא וּבַבְרָא׃

Reſti adunque in voi quello che vdiſte da principio. Se quello che voi vdiſte da principio reſtarà in voi, ancor voi reſtarete nel Figliuolo e nel Padre.

ב

19 מֵעִמָּנוּ יָצְאוּ אַךְ לֹא הָיוּ מִמֶּנּוּ וְאִם הָיוּ מִמֶּנּוּ בֶּאֱמֶת קָמוּ עִמָּנוּ כִּי־אִם אֲשֶׁר יִגָּלוּ כִּי־כֻלָּם לֹא הָיוּ מִמֶּנּוּ׃

Ellos ſalieron de noſotros, mas no eran de noſotros, porque ſi fueran de noſotros, vuieran cierto permanecido con noſotros: pero eſto es paraque ſe manifeſtaſſe que todos no ſon de noſotros.

20 וְאַתֶּם לְקַחְתֶּם אֶת הַמִּשְׁחָה מִקֹּדֶשׁ וִידַעְתֶּם כֹּל׃

Mas voſotros teneys la Vncion del Sancto, y conoceys todas las coſas.

21 לֹא־כָתַבְתִּי אֲלֵיכֶם כִּי־לֹא יְדַעְתֶּם אֶת־אֱמֶת כִּי־אִם כִּי־יְדַעְתּוּהָ וְכִי־כָל־כָּזָב מֵאֱמֶת אֵינֶנּוּ׃

No os he eſcripto, como ſi ignoraſſedes la verdad mas como à los que la conoceys, y que ninguna mentira es de la verdad.

22 וּמִי־הוּא הַכּוֹזֵב הֲלֹא הַמְכַחֵשׁ כִּי־יֵשׁוּעַ אֵינֶנּוּ הַמָּשִׁיחַ זֶה הוּא אוֹיֵב הַמָּשִׁיחַ הַמְכַחֵשׁ אֶת־הָאָב־ וְאֶת־הַבֵּן׃

Quien es mentiroſo, ſino el que niega que Ieſus es el Chriſto: eſte es Antichriſto que niega àl padre y àl Hijo.

23 כָּל־אֲשֶׁר מְכַחֵשׁ אֶת־הַבֵּן לֹא יֶשׁ־לוֹ הָאָב (וְהַמִּתְוַדֶּה אֶת־הַבֵּן גַּם יֶשׁ לוֹ הָאָב׃)

Qualquiera que niega àl Hijo, eſte tal tampoco tiene àl padre: Qualquiera que confieſſa àl Hijo, tiene tambien àl padre.

24 וּמָה שְׁמַעְתֶּם מֵרֵאשִׁית יְעוֹדֵד בָּכֶם אִם יְעוֹדֵד בָּכֶם אֲשֶׁר מֵרֵאשִׁית שְׁמַעְתֶּם גַּם אַתֶּם בַּבֵּן וּבָאָב תְּעוֹדְדוּ׃

Pues lo que aueys oydo deſde el principio, ſea permaneciente en voſotros: porque ſi lo que aueys oydo deſde el principio fuere permaneciente en voſotros, tambien voſotros permaneciereys en el Hijo y en el padre.

β.

19. Ἐξ ἡμῶν ἐξῆλθον, ἀλλ᾽ οὐκ ἦσαν ἐξ ἡμῶν. εἰ γὰρ ἦσαν ἐξ ἡμῶν, μεμενήκεισαν ἂν μεθ᾽ ἡμῶν. ἀλλ᾽ ἵνα φανερωθῶσιν ὅτι οὐκ εἰσὶ πάντες ἐξ ἡμῶν.

Ils ſont ſortis d'entre nous, mais ils n'eſtoyent point d'entre nous: car s'ils euſſent eſte d'entre nous ils fuſſent demeures auec nous: mais c'eſt afin qu'il fuſt manifeſté que tous ne ſont point d'entre nous.

20. Καὶ ὑμεῖς χρίσμα ἔχετε ἀπὸ τοῦ ἁγίου, καὶ οἴδατε πάντα.

Mais vous auez l'onction de par le Sainct, & cognoiſſez toutes choſes.

21. Οὐκ ἔγραψα ὑμῖν, ὅτι οὐκ οἴδατε τὴν ἀλήθειαν, ἀλλ᾽ ὅτι οἴδατε αὐτήν, καὶ ὅτι πᾶν ψεῦδος ἐκ τῆς ἀληθείας οὐκ ἔστι.

Ie ne vous ai pas eſcrit comme ſi vous ne cognoiſſiez point la verité, ains pour ce que vous la cognoiſſez, & que menterie aucune n'eſt point de verité.

22. Τίς ἐστιν ὁ ψεύστης, εἰ μὴ ὁ ἀρνούμενος ὅτι Ἰησοῦς οὐκ ἔστιν ὁ Χριστός; οὗτός ἐστιν ὁ ἀντίχριστος, ὁ ἀρνούμενος τὸν πατέρα καὶ τὸν υἱόν.

Qui eſt menteur ſinon celui qui nie Ieſus eſtre le Chriſt? ceſtui-la eſt l'Antechriſt qui nie le Pere & le Fils.

23. Πᾶς ὁ ἀρνούμενος τὸν υἱόν, οὐδὲ τὸν πατέρα ἔχει· ὁ (ὁμολογῶν τὸν υἱὸν καὶ τὸν πατέρα ἔχει.)

Quiconque nie le Fils, n'a non plus le Pere: quiconque confeſſe le Fils, a auſſi le Pere.

24. Ὑμεῖς οὖν ὃ ἠκούσατε ἀπ᾽ ἀρχῆς, ἐν ὑμῖν μενέτω. ἐὰν ἐν ὑμῖν μείνῃ ὃ ἀπ᾽ ἀρχῆς ἠκούσατε, καὶ ὑμεῖς ἐν τῷ υἱῷ καὶ ἐν τῷ πατρὶ μενεῖτε.

Ce donc que vous auez entendu dés le commencement ſoit permanent en vous: car ſi ce que vous auez entendu dés le commencement, eſt permanent en vous vous auſſi demeurerez au Fils & au Pere.

CAP. II.	Das II. Capitel.	Kapitola II.
19. Ex nobis prodierunt: ſed non erant ex nobis, nam ſi fuiſſent ex nobis, permanſiſſent utique nobiſcum, ſed manifeſti ſint quoniam non ſunt omnes ex nobis. They went out from vs / but they were not of vs: for if they had beene of vs / they would haue continued with vs. But this commeth to paſſe / that it might appeare / that they are not all of vs.	19. Sie ſind von vns außgegangen / Aber ſie waren nicht von vns / Denn wo ſie von vns geweſen weren / ſo weren ſie ja bey vns blieben / Aber auff daß ſie offenbar würden / daß ſie nicht alle von vns ſind. De ere vdgongne fra oſſ / men de vaare icke aff oſſ thi at haffde de veret aff oſſ / da haffde de io bleffuet hoſſ oſſ / Men at de ſkulde obenbaris / At de ere icke alle aff oſſ.	19. Z nás gſau wyſſli / ale nebyli z nás. Neb byť byli z nás / zuoſtaliťby byli zagiſtě s námi ale aby ſe zgewili / že negſau wſſyckni z nás. Z naſći wyſzli / ále nie byli z nas / ábowiem ieſliby z nas byli / iśćieby byli z námi trwáli / A to ſię ſtało áby ſię okazáli iż nie wſzyſcy z nas ſą.
20 Sed vos unctionem habetis à Sancto, & noſtis omnia. But yee haue an oyntment from him / that is Holy / and yee haue knowen all things.	20. Vnd jhr habt die Salbung von dem der heilig iſt / vnd wiſſet alles. Oc i haffue Saluen aff den ſom er hellig / oc vide alting.	20. Wy pak pomazánij máte od Swatého / a znáte wſſecky wěcy. Ale wy pomázánie máćie od onego świete° / y wſzytki rzeczy vmiećie.
21. Non ſcripſi vobis quaſi ignorantibus veritatem, ſed quaſi ſcientibus eam, & quoniam omne mendacium ex veritate non eſt. I haue not written vnto you / becauſe ye know not the trueth: but becauſe ye know it / and that no lie is of the trueth.	21. Ich hab euch nicht geſchrieben / als wiſſet jhr die Warheit nicht / ſondern jr wiſſet ſie / vnd wiſſet / daß keine lügen auß der Warheit kompt. Jeg ſcreff eder icke til / ſom i viſte icke Sandhed / men i vide den / oc vide / at der kommer ingen Løgn aff Sandhed.	21. Nepſal gſem wám yako těm kteřijž neznagij prawdy / ale yako těm kteřijž neznagij prawdy / ale yako těm kteřijž gi znagij: a že každá lež nenij z prawdy. Nie piſałeſem wam: ábyśćie prawdy nie vmieli / áleż wy ią znacie / á iż żadne kłamſtwo nie ieſt z prawdy.
22. Quis eſt mendax, niſi is qui negat quoniam Ieſus non eſt Chriſtus? Hic eſt Antichriſtus qui negat Patrem & Filium. Who is a lier / but he that denieth that Jeſus is Chriſt? The ſame is the Antichriſt that denieth the Father and the Sonne.	22. Wer iſt ein Lügner / ohn der da läugnet / daß Jeſus der Chriſt ſey? Das iſt der Widerchriſt / der den Vater vnd den Sohn läugnet. Huo er en Løgnere vden den ſom necter / at Jheſus er Chriſtus? Det er den Antichriſt / ſom necter Faderen oc Sønnen.	22. Kdo geſt tehda lhář / nežli ten kdož zapijrá že Gežijš nenij Kryſtus? A ten geſt Antykryſt / kterýž zapjrá Otce y Syna. Ktoż ieſt kłamca iedno then kthory przy iż Jezus nie ieſt Kryſtus? tenćieſt Anthykryſtem przac ſie Oycá y Syná.
23. Omnis qui negat Filium, nec Patrem habet: qui confitetur Filium, & Patrem habet. Whoſoeuer denieth the Sonne / the ſame hath not the Father. (But he that confeſſeth the Sonne / hath alſo the Father.)	23. Wer den Sohn läugnet / der hat auch den Vater nicht (. Wer den Son bekennet / der hat auch den Vater.) Huo ſom necter Sønnen / Hand haffuer oc icke Faderen. (Huoſom Sønnen bekender / hand haffuer oc Faderen.)	23. Nebo každý kdo zapijrá Syna / nemá ani Otce: A kdo wyznáwá Syna / má y Otce. A ktokolwiek Syná przy / ten áni Oycá ma (ktobyktolwiek wyznal Syná ten Oycá ma.
24. Vos quod audiſtis ab initio, in vobis permaneat: Si in vobis permãſerit quod audiſtis ab initio, & vos in Filio & Patre manebitis. Let therefore abide in you that ſame which ye haue heard from the beginning. If that which yee haue heard from the beginning / ſhall remaine in you / ye alſo ſhall continue in the Sonne / and in the Father.	24. Was jr nun gehöret habt von anfang / das bleibe bey euch. So bey euch bleibet / was jhr von anfang gehöret habt / ſo werdet jr auch bey dem Sohn vnd Vater bleiben. Huad ſom i nu haffue hørt aff begyndelſen / det lader bliffue hoſſ eder. Der ſom det bliffuer hoſſ eder / ſom i hørde aff begyndelſen / da ſkulle oc i bliffue hoſſ Sønnen oc Faderen.	24. Wy co gſte ſlýchali od počátku / zůſtaniž w wás: to co gſte ſlýchali od počátku / y wy w Synou a w Otcy trwati budete. Coſćie tedy ſłyſzeli od początku / tho niechay w was trwa / ieſliby w was trwáło coſćie ſłyſzeli od początku / wy tez w Oycu y w Synie trwáć bedźiećie.

ב

25 וְהָנַו שׁוּדָיָא דְּאֶשְׁתַּוַּדִי לַן חַיֵּא דַּלְעָלַם׃

E queſta è la promeſſa, laquale egli ci ha promeſſo, cioè la vita eterna.

26 הָלֵין דֵּין כֶּתְבֵת לְכוּן מֶטוּל אַילֵין דְּמַטְעֵין לְכוּן׃

Io v'ho ſcritto queſte coſe di coloro che v'ingannano.

27 וְאַף אַנְתּוּן אֶן תְּקַוֵּא לְוָתְכוּן מְשִׁיחוּתָא דְּקַבֶּלְתּוּן מֶנֵּה לָא סְנִיקִין אַנְתּוּן דְּאְנָשׁ נַלְּפְכוּן אֶלָּא אַיךְ מְשִׁיחוּתָא דְּאִיתַיְה מֶן אֱלָהָא הָי מַלְּפָא לְכוּן עַל כֻּל מֶדֶּם וְשַׁרִירָא הִי וְלַיְת בָּהּ דַּגָּלוּתָא וַאיךְ דְּאַלְּפְכוּן קַוּו בָּהּ׃

Ma l'Vntione, laqual voi hauete riceuuta da lui, dimora in voi, e non hauete biſogno che alcuno v'inſegni: ma ſi come eſſa Vntione v'inſegna tutte le coſe, laquale è verace, e non è bugiarda. E ſecondo ch'ella v'ha inſegnato, ſtarete in eſſa.

28 וְהָשָׁא בְּנַי קַוּו בֵּהּ דְּמָא דְּמֶתְגְּלֵא לָא נֶבְהַת מֶנֵּה אֶלָּא תֶּהְוֵא לַן גַּלְיוּת אַפָּא בְּמֵאתִיתֵהּ׃

Et hora figliuoli, ſtata in lui, accioche quando egli apparirà, noi habbiam confidanza, e non ſiamo ſuergognati da eſſo ne la ſua venuta.

29 אֶן יָדְעִתּוּן דְּזַדִּיק הוּ דַּעוּ דְּאַף כֻּל דְּעָבֶד זַדִּיקוּתָא מֶנֵּה אִיתַוְהִי׃

Se voi ſapete ch'egli è giuſto, ſappiate che chiunque fa la giuſtitia è nato di lui.

ג

1 וַחְזַו דַּכְמָא סַגִּי חוּבֵּה דְּאַבָּא לְוָתַן דַּבְנַיָּא קְרָן אַף עַבְדַן מֶטוּל הָנָא עָלְמָא לָא יָדַע לַן מֶטוּל דְּאַף לָא לֵהּ יַדַע׃

Vedete qual charità ci ha data il Padre, che noi ſiamo chiamati figliuoli di Dio: per queſto il mondo non vi conoſce, percioch'ei non ha conoſciuto lui.

ב

25 וְזֹאת הִיא הַבְּשׂוֹרָה אֲשֶׁר הוּא בִשַּׂר אוֹתָנוּ חַיֵּי עוֹלָם׃

Y eſta es la promeſſa laqual el nos prometio que es vida eterna.

26 אֶת־הָאֵלֶּה כָּתַבְתִּי אֲלֵיכֶם עַל־מַתְעֵיכֶם׃

Eſto os hé eſcripto de los que os engannan:

27 וְהַמִּשְׁחָה אֲשֶׁר לְקַחְתֶּם מִמֶּנּוּ תְּעוֹדֵד בָּכֶם וְלֹא תִצְטָרְכוּ אֲשֶׁר אִישׁ יְלַמֶּדְכֶם כִּי־אִם אֵיךְ הַמִּשְׁחָה הַזֹּאת מְלַמְּדָה אֶתְכֶם עַל־כֹּל וֶאֱמֶת הִיא וְאֵינֶנָּה כָזָב וּכְמוֹ לִמְּדָתְכֶם עִמְדוּ בָהּ׃

Y la Vncion que voſotros aueys recebido del, mora en voſotros: y no teneys neceſſidad que ninguno os enſenne: mas como la Vncion miſma os enſenna de todas coſas, y es verdadera, y no es mentira anſi como os ha enſennado, perſeuerad en el.

28 וְעַתָּה בָנַי עִמְדוּ בָהּ אֲשֶׁר אִם יִגָּלֶה תִּהְיֶה לָנוּ בִטָּחוֹן וְלֹא נֵבוֹשׁ מִמֶּנּוּ בְּבוֹאוֹ׃

Y aora hijtos, perſeuerad en el: paraque quando apareciere, tengamos confiança, y no ſeamos confundidos del en ſu venida.

29 אִם תֵּדְעוּ כִּי־צַדִּיק הוּא דְּעוּ כִּי־כָל־הָעוֹשֶׂה אֶת־צְדָקָה נוֹלַד מִמֶּנּוּ׃

Si ſabeys que el es juſto, ſabed tambien que qualquiera que haze juſticia, es nacido del.

ג

1 חֲזוּ כַּמָּה אַהֲבָה נָתַן לָנוּ הָאָב אֲשֶׁר בְּנֵי אֱלֹהִים נִקְרָא בַּעֲבוּר זֹאת הָעוֹלָם אֵינֶנּוּ יוֹדֵעַ אוֹתָנוּ כִּי־לֹא יְדָעוֹ׃

Mirad qual charidad nos ha dado el padre, que ſeamos llamadoz hijos de Dios: por eſto el mundo no nos conoce porque no lo conoce à el.

β'.

25. Καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ ἐπαγγελία, ἣν αὐτὸς ἐπηγγείλατο ἡμῖν, τὴν ζωὴν τὴν αἰώνιον.

Et c'eſt ici la promeſſe, laquelle il vous a annoncee, aſſauoir la vie eternelle.

26. Ταῦτα ἔγραψα ὑμῖν περὶ τῶν πλανώντων ὑμᾶς.

Ie vous ai eſcrit ces choſes touchant ceux qui vous ſeduiſent.

27. Καὶ ὑμεῖς τὸ χρίσμα ὃ ἐλάβετε ἀπ' αὐτοῦ, ἐν ὑμῖν μένει, καὶ οὐ χρείαν ἔχετε ἵνα τις διδάσκη ὑμᾶς· ἀλλ' ὡς τὸ αὐτὸ χρίσμα διδάσκει ὑμᾶς περὶ πάντων, καὶ ἀληθές ἐστι, καὶ οὐκ ἔστι ψεῦδος· καὶ καθὼς ἐδίδαξεν ὑμᾶς, μενεῖτε ἐν αὐτῷ.

Mais l'onction que vous auez receuë de lui demeure en vous, & vous n'auez point beſoin qu'on vous enſeigne: ains cõme la meſme onction vous enſeigne toutes choſes, & eſt veritable, & n'eſt point menterie: & cõme elle vous a enſeignés, vous demeurerez en lui.

28. Καὶ νῦν, τεκνία, μένετε ἐν αὐτῷ· ἵνα ὅταν φανερωθῇ, ἔχωμεν παρρησίαν, καὶ μὴ αἰσχυνθῶμεν ἀπ' αὐτοῦ, ἐν τῇ παρουσίᾳ αὐτοῦ.

Maintenant donc, mes petis enfans, demeurez en lui: afin que quand il apparoiſtra nous ayons aſſeurance, & que ne ſoyons confus de ſa preſence à ſa venue.

29. Ἐὰν εἰδῆτε ὅτι δίκαιός ἐστι, γινώσκετε ὅτι πᾶς ὁ ποιῶν τὴν δικαιοσύνην ἐξ αὐτοῦ γεγέννηται.

Si vous ſauez qu'il eſt iuſte, ſachez que quiconque fait iuſtice, eſt né de lui.

ΚΕΦΑΛ. γ'.

Ἴδετε ποταπὴν ἀγάπην δέδωκεν ἡμῖν ὁ πατὴρ, ἵνα τέκνα θεοῦ κληθῶμεν. Διὰ τοῦτο ὁ κόσμος οὐ γινώσκει ἡμᾶς, ὅτι οὐκ ἔγνω αὐτόν.

Voyez quelle charité nous a donnee, le Pere que nous ſoyons nommés enfãs de Dieu: pource le monde ne vous cognoiſt point, d'autant qu'il ne l'a point cognu.

CAP. II.

25. Et hæc eſt repromiſſio quam ipſe pollicitus eſt nobis, vitam æternam.

And this is the promes that he hath promiſed vs/euen eternall life.

26. Hæc ſcripſi vobis de his qui ſeducunt vos.

Theſe things haue I written vnto you/concerning them that deceyue you.

27. Et vos unctionem quam accepiſtis ab eo, maneat in vobis. Et non neceſſe habetis ut aliquis doceat vos, ſed ſicut unctio eius docet vos de omnibus, & verum eſt, & non eſt mendaciũ. Et ſicut docuit vos, manete in eo.

But the anoynting which ye receyued of him/dwelleth in you: and yee neede not that any man teache you: but as the ſame Anoynting teacheth you of all things/and it is true/and is not lying/ and as it taught you/ ye ſhall abide in him.

28. Et nunc filioli manete in eo, ut cùm apparuerit, habeamus fiduciam, & non confundamur ab eo in adventu eius.

And nowe/litle children/ abide in him/ that when he ſhall appeare/ we may be bold/and not be aſhamed before him at his comming.

29. Si ſcitis quoniam iuſtus eſt, ſcitote quoniam & omnis qui facit iuſtitiam, ex ipſo natus eſt.

If ye knowe that he is righteous/ knowe ye that he which doeth righteouſly/is borne of him.

CAP. III.

VIdete qualem charitatem dedit nobis Pater, ut filii Dei nominemur & ſimus. Propter hoc mundus non novit nos: quia non novit eum.

Beholde/ what loue the Father hath ſhewed on vs/ that we ſhoulde be called the ſonnes of God: for this cauſe the worlde knoweth you not/ becauſe it knoweth not him.

Das II. Capitel.

25. Vnd das iſt die Verheiſſung/die er vns verheiſſen hat/ das ewige Leben.

Oc det er Forlettelſe/ ſom hand loffuede oſſ/ det euige Liff.

26. Solches hab ich euch geſchrieben von denen/ die euch verführen.

Dette ſcreff ieg eder til om dem/ſom eder forføre.

27. Vnd die Salbung/die jhr von jm empfangen habt/ bleibet bey euch. Vnd dörffet nicht/ daß euch jemand lehre/ ſondern wie euch die Salbung allerley lehret/ ſo iſts war/ vnd iſt keine lügen. Vnd wie ſie euch gelehrt hat/ ſo bleibet bey demſelbigen.

Oc den Salue ſom i anammede aff hannem bliffuer hoſſ eder/ oc i behøffue icke/ at nogen ſkal lære eder/men lige ſom den Salue lærer eder allehonde/ſaa er det ſant/ oc er ingen løgn. Oc lige ſom hun lærde eder/ ſaa bliffuer ved det ſamme.

28. Vnd nun Kindlein/ bleibet bey jm/auff daß/wenn er offenbaret wird/ daß wir freydigkeit haben/ vnd nicht zu ſchanden werden für jm/ in ſeiner zukunfft.

Oc nu Børn/ bliffuer hoſſ hannem/ Paa det at naar hand obenbaris/ at wi ſkulle haffue Driſtighed/ oc icke beſkemmis faar hannem/i hans tilkommelſe.

29. So jhr wiſſet/ daß er gerecht iſt/ ſo erkennet auch/ daß/ wer recht thut/ der iſt von jm geborn.

Der ſom i vide at hand er retferdig/ da kende i oc/at huo ſom gør retferdighed/ hand er fød aff hannem.

Das III. Capitel.

Sehet/ welche eine liebe hat vns der Vater erzeigt/ daß wir Gottes Kinder ſollen heiſſen. Darumb kennet euch die Welt nicht/ denn ſie kennet jn nicht.

SEer/ huilcken kærlighed Faderen beuiſde oſſ/at wi ſkulde kaldis Guds Børn. Der faare kender Verden eder icke/ thi de kende hannem icke.

Kapitola II.

25. A totoť geſt zaſlijbenij kteréž geſt wám on zaſlijbil/ wěčný žiwot.

A tác ieſt oná obietnica ktora obiecał nam/ to ieſt żywot wiecżny.

26. Toto gſem pſal wám/ o těch kteřij wás ſwozugij.

Ty rzecży piſałem wam o tych ktorzy was z wodza.

27. A wy pomazánij které gſte wzali od něho/ ať zuoſtáwá w wás. A nenij wám potřebij/ aby wás kdo včil: ale yakož pomazánij geho včij wás o wſſech wěcech/a prawda geſt/ a nenij lež. A yakož geſt naučil wás/ w tom trwayte.

Ale pomázánie ktoreśćie wźieli od niego/trwa w was/ á nie potrzebuiećie áby was kto nauczył/ Ale iáko też pomązánie vczy was o wſzytkich rzeczách/ ktore też prawdźiwe ieſt á nie kłamliwe/ á táko náuczyło was/ w nim trwáć bedźiećie.

28 A nynij Synáčkowé zuoſtaňtež w něm/ abychom když ſe okáže dauffánij měli/a nebyli pohaněni od něho při geho příchodu.

Teraz tedy dźiateczki/ trwayćie w nim/ ábyſmy gdy ſię okaże vfánie mieli/ áni ſię wſtydali przed nim w przyśćiu iego.

29. Wiſteli to že geſt on ſprawedliwý/ wěztež také že každý kdo činij ſprawedlnoſt/ z něho ſe narodil.

Jeſli wiećie iż ſpráwiedliwy ieſt/ wiećie iż ktokolwiek czyni ſpráwiedliwość/ z niego ſię narodził.

Kapitola III.

WIzte kterakau Láſku vkazal nám Buoh Otec/abychom Synowé Božij ſlauli y byli. A protož ſwět nezná nás/ neb geho nezná.

OBáczćie táka miłość dał nam Oćiec/ tho ieſt/ ábyſmy byli názwani ſyny Bożymi/ dla tego świáth nas nie zna/ iż też nie zna iego.

ג

2 חַבִּיבַי הָשָׁא בְּנַוְהִי חְנַן
דַּאלָהָא וְלָא אֶתְגְּלִי עַד
מָא לְהָשָׁא מָנָא עֲתִידִינַן
דְּנֶהְוֵא יָדְעִינַן דֵּין דְּמָא
דְּאֶתְגְּלִי בַּדְמוּתֵהּ הָוֵינַן ו
וְחָזֵינַן לֵהּ אַיךְ מֶדֶּם ד
דְּאִיתַוְהִי׃

Cariſſimi, noi ſiamo hora figliuoli di Dio, & ancor non è apparſo quel che noi ſaremo: ma ben ſappiamo che quãdo egli apparirà, ſaremo ſimili à lui: percioche noi lo vedremo coſi com'egli è.

3 וְכֻל אֵינָא דְּאִית לֵהּ
עֲלַוְהִי הָנָא סַבְרָא מְדַכֵּא
נַפְשֵׁהּ אַיךְ דְּהָו דְּכֵא הוּ׃

E chiunque ha queſta ſperanza in lui, purifica ſe ſteſſo, ſi come ancor egli è purò.

4 מַן דֵּין דְּעָבֵד חֲטִיתָא
עַוְלָא סָעַר חֲטִיתָא גֵּיר
כֻּלָּהּ עַוְלָא הִי׃

Chiunque commette il peccato, tranſgrediſce ancora la Legge, & il peccato è tranſgreſſione de la Legge.

5 וְיָדְעִין אַנְתּוּן דְּהָו ———
דְּאֶתְגְּלִי דְּיִסַּב חֲטָהֵין וח
וְחַטִּיתָא בֵּהּ לַית׃

E voi ſapete ch'egli è apparſo per togliervia i noſtri peccati: e peccato in lui non è.

6 וְכֻל דְּבֵהּ מְקַוֵּא לָא
חָטֵא וְכֻל דְּחָטֵא לָא
חֲזָיֵהּ וְלָא יַדְעֵהּ׃

Chiunque ſta in lui, non pecca: chiunque pecca, non l'ha veduto non conoſciuto.

7 בְּנַי לָא אֶנָשׁ יַטְעֵיכוּן
הוּ דְּעָבֵד זַדִּיקוּתָא זַדִּיקָא
הוּ אַיךְ דְּאָף הָו (מְשִׁיחָא)
אִיתַוְהִי זַדִּיקָא׃

Figliuoli, niuno v'inganni, chi fa la giuſtitia, è giuſto, ſi come ancor egli è giuſto.

8 וְהָו דְּסָעַר חֲטִיתָא מֶן
סָטָנָא הוּ מֶטֻּל דְּמֶן
רֵישִׁיתָא הָו סָטָנָא חָטֵיָא
הוּ וּמֶטֻּל הָנָא אֶתְחְזִי
בְּרֵהּ דַּאלָהָא דְּיִשְׁרֵא
עֲבָדַוְהִי דְּסָטָנָא׃

Chi commette il peccato, è dal diauolo: percio che il diauolo pecca fin da principio. A queſto fine è apparſo il Figliuol di Dio, per diſtruggere l' opere del diauolo.

ג

2 אֲהוּבַי עַתָּה הוֹיִם אֲנַחְנוּ בְּנֵי
אֱלֹהִים וְעַד־הֵנָּה לֹא נִגְלָה מַה
נִּהְיֶה וְיָדַעְנוּ אִם יִגָּלֶה כִּי־דוֹמִים
לוֹ נִהְיֶה כִּי־נַבִּיטֵהוּ מִפָּנִים אֶל־
פָּנִים כָּמוֹהוּ׃

Muy amados, aora ſomos hijos de Dios, y aun no es manifeſtado loque auemos de ſer: pero ſabemos que quando el apareciere, ſeremos ſemejantes à el, porque lo veremos como el es.

3 וְכָל־אֲשֶׁר יֶשׁ־לוֹ הַתִּקְוָה
כָּזֹאת אֵלָיו מַקְדִּישׁ אֶת־נַפְשׁוֹ
כְּמוֹ אֲשֶׁר קָדוֹשׁ הוּא׃

Y qualquiera que tiene eſta eſperança en el ſe purifica, como el tambien es limpio.

4 כָּל־אֲשֶׁר עוֹשֶׂה אֶת־חֲטָאָה
גַּם עוֹשֶׂה אֶת־עַוְלָה וְהַחֲטָאָה
עַוְלָה הִיא׃

Qualquiera que haze peccado, traſpaſſa tambien la Ley: y el peccado es transgreſſion de la ley

5 וִידַעְתֶּם כִּי־הוּא נִגְלָה לָשֵׂאת
אֶת־חַטֹּאתֵינוּ וַחֲטָאָה אֵינֶנָּה בּוֹ׃

Y ſabeys que el aparecio para quitar nueſtros peccados, y no ay peccado en el.

6 כָּל־אֲשֶׁר עוֹמֵד בּוֹ אֵינֶנּוּ
חוֹטֵא וְכָל־אֲשֶׁר חוֹטֵא לֹא רָאָה
אוֹתוֹ וְלֹא יְדָעוֹ׃

Qualquiera que permanece en el, no pecca, qualquiera que pecca, no lo ha viſto, y no lo ha conocido.

7 בָּנַי אִישׁ לֹא יַתְעֶה אֶתְכֶם
אֲשֶׁר עוֹשֶׂה צְדָקָה צַדִּיק הוּא
כְּמוֹ צַדִּיק הוּא׃

Hijitos, ninguno os enganne: el que haze juſticia, es juſto, como el tambien es juſto.

8 הָעוֹשֶׂה חֲטָאָה מִשָּׂטָן הוּא
כִּי־מֵרֵאשִׁית חָטָא הַשָּׂטָן לָזֹאת
נִגְלָה בֶּן־אֱלֹהִים אֲשֶׁר יְשָׁרֵה
אֶת־מַעֲשֵׂי הַשָּׂטָן׃

El que haze peccados, es del diablo porque el diablo pecca deſde el principio Para eſto apareció el Hijo de Dios, paraque deshaga las obras del diablo.

γ.

2. Ἀγαπητοὶ, νῦν τέκνα θεοῦ ἐσμὲν, καὶ οὔπω ἐφανερώθη τί ἐσόμεθα. οἴδαμεν δὲ ὅτι ἐὰν φανερωθῇ, ὅμοιοι αὐτῷ ἐσόμεθα· ὅτι ὀψόμεθα αὐτὸν καθώς ἐστι.

Bien aimés, nous ſommes maintenant enfans de Dieu, mais ce que nous ſerons, n'eſt point encores apparu: or ſauons-nous qu'apres qu'icelui ſera apparu nous ſerons ſemblables à lui: car nous le verrons ainſi comme il eſt.

3. Καὶ πᾶς ὁ ἔχων τὴν ἐλπίδα ταύτην ἐπ᾽ αὐτῷ, ἁγνίζει ἑαυτὸν, καθὼς ἐκεῖνος ἁγνός ἐστι.

Et quiconque a ceſte eſperance en lui, ſe purifie comme auſſi icelui eſt pur.

4. Πᾶς ὁ ποιῶν τὴν ἁμαρτίαν, καὶ τὴν ἀνομίαν ποιεῖ· καὶ ἡ ἁμαρτία ἐστὶν ἡ ἀνομία.

Quiconque fait peché, fait auſſi contre la Loy: & peché eſt ce qui eſt contre la Loy.

5. Καὶ οἴδατε ὅτι ἐκεῖνος ἐφανερώθη, ἵνα τὰς ἁμαρτίας ὑμῶν ἄρῃ, καὶ ἁμαρτία ἐν αὐτῷ οὐκ ἔστι.

Or vous ſauez qu'il eſt apparu, afin qu'il oſtaſt nos pechés: & il n'y a point de peché en lui.

6. Πᾶς ὁ ἐν αὐτῷ μένων, οὐχ ἁμαρτάνει· πᾶς ὁ ἁμαρτάνων, οὐχ ἑώρακεν αὐτὸν, οὐδὲν ἔγνωκεν αὐτόν.

Quiconque demeure en lui, ne peche point: quiconque peche, ne l'a point veu, ni ne l'a point cognu.

7. Τεκνία, μηδεὶς πλανάτω ὑμᾶς. ὁ ποιῶν τὴν δικαιοσύνην, δίκαιός ἐστι, καθὼς ἐκεῖνος δίκαιός ἐστιν

Mes petis enfans que nul ne vous ſeduiſe: qui fait iuſtice, eſt iuſte comme icelui eſt iuſte.

8. Ὁ ποιῶν τὴν ἁμαρτίαν, ἐκ τοῦ διαβόλου ἐστίν· ὅτι ἀπ᾽ ἀρχῆς ὁ διάβολος ἁμαρτάνει. εἰς τοῦτο ἐφανερώθη ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ, ἵνα λύσῃ τὰ ἔργα τοῦ διαβόλου.

Qui fait peché, il eſt du diable: car le diable peche dés le commencement. Or le Fils de Dieu eſt apparu, afin qu'il deſfiſt les œuures du diable.

CAP. III.

2. Chariſſimi, nunc filii Dei ſumus: & nondum apparuit quid erimus. Scimus quoniam cum apparuerit, ſimiles ei erimus: quoniam videbimus eum ſicuti eſt.

Dearely beloued/ nowe are we the ſonnes of God / but yet it doeth not appeare what we ſhalbe: and we knowe that when hee ſhall appeare/wee ſhalbe like him: for wee ſhall ſee him as he is.

3. Et omnis qui habet hanc ſpem in eo, ſanctificat ſe, ſicut & ille ſanctus eſt.

And euery man that hath this hope in him / purgeth himſelfe / euen as he is pure.

4. Omnis qui facit peccatum, & iniquitatem facit, & peccatum eſt iniquitas.

Whoſoeuer committeth ſinne/tranſgreſſeth alſo the Lawe: for ſinne is the tranſgreſſion of the Lawe.

5. Et ſcitis quia ille apparuit ut peccata noſtra tolleret: & peccatum in eo non eſt.

And ye knowe that he appeared that hee might take away our ſinnes/ and in him is no ſinne.

6. Omnis qui in eo manet, non peccat: & omnis qui peccat, non vidit eum, nec cognovit eum.

Whoſoeuer abideth in him/ ſinneth not: whoſoeuer ſinneth/ hath not ſeene him/ neither hath knowen him.

7. Filioli, nemo vos ſeducat. Qui facit iuſtitiam, iuſtus eſt: ſicut & ille iuſtus eſt.

Litle children/ let no man deceyue you: he that doeth righteouſnes/is righteous/as he is righteous.

8. Qui facit peccatum, ex diabolo eſt: quoniam ab initio diabolus peccat. In hoc apparuit filius Dei, ut diſſolvat opera diaboli.

He that committeth ſinne/is of the deuill: for the deuill ſinneth from the beginning: for this purpoſe appeared the Sonne of God/ that he might looſe the workes of the deuill.

Das III. Capitel.

2. Meine lieben wir ſind nun Gottes Kinder / vnd iſt noch nicht erſchienen / was wir ſein werden. Wir wiſſen aber / wenn es erſcheinen wirdt/ daß wir jhm gleich ſein werden / denn wir werden jn ſehen/ wie er iſt.

Mine elſkelige/ wi ere nu Guds Børn/ oc det er icke end nu obenbaret / huad wi ſkulle vere. Oc wi vide naar det bliffuer obenbare / at wi ſkulle vere hannem lige/ thi wi ſkulle ſee hannem/ lige ſom hand er.

3. Vnd ein jeglicher / der ſolche hoffnung hat zu jhm / der reiniget ſich / gleich wie er auch rein iſt.

Oc huer ſom haffuer ſaadant haab til hannem/ hand renſer ſig/ lige ſom hand oc er ren.

4. Wer Sünde thut/ der thut auch vnrecht / vnnd die Sünde iſt das vnrecht.

Huo ſom gør ſynd/ hand gør oc wret/ oc ſynden er den wret.

5. Vnd jhr wiſſet/ daß er iſt erſchienen/ auff daß er vnſere Sunde wegneme/ vnd iſt keine Sünde in jhm.

Oc i vide/ at hand er obenbaret / paa det hand ſkulde borttage vore ſynder/ oc der er ingen ſynd i hannem.

6. Wer in jm bleibet / der ſündiget nicht / Wer da ſündiget / der hat jn nicht geſehen noch erkant.

Huo ſom bliffuer i hannem/ hand ſynder icke/ huo ſom ſynder/ hand haffuer icke ſeet oc ey kent hannem.

7. Kindlein/ laſſet euch niemand verfüren. Wer recht thut/ der iſt gerecht/ gleich wie er gerecht iſt.

Børn/ lader ingen forføre eder. Huo ſom gør Retferdighed/ den er Retferdig/ lige ſom hand er Retferdig.

8. Wer Sünde thut / der iſt vom Teufel/ den der Teufel ſündiget von anfang. Darzu iſt erſchinen der Son Gottes/ daß er die werck deß Teufels zerſtöre.

Huo ſom gør ſynd/ hand er aff Dieffuelen / Thi Dieffuelen ſynder aff begyndelſen. Der til er Guds Søn obenbaret / at hand ſkulde forſtyre Dieffuelens gerninger.

Kapitola III.

2. Naymilegſſý/ giž nynij Synowé Božij gſme/ a geſſtě ſe neokázalo co budeme. Wijme zagiſté že když okáže/ podobnij gemu budeme/ neb gey vzřijme tak yakož geſt.

Namileyſſy theraz ſynmi Bożymi ieſteſmy/ ále ſię ieſzcze nie okázálo co bedźiemy / lecz wiemy iż gdy on ſię okaże/ iemu podobni bedźiemy/ abowiem vyzrzymy go iáko ieſt.

3. A každý kdož ma w něm tuto naděgi/ poſwěcuge ſebe/ yakož y on Swatý geſt.

A ktokolwiek ma te nádźieię w nim/ oczyśćia ſię iáko y on czyſty ieſt.

4. Každý kdož činij hřijch/ činijť y neprawoſt: a hřijch geſt neprawoſt.

Ktokolwiek popełnia grzech/ pogo towu zakon przeſtepuie / gdyż grzech ieſt przeſtepſtwo zakonu.

5. A wijte že on ſe okázal proto/ aby hřijchy naſſe ohladil/ a hřijchu na něm nenij.

Przytym wiećie iż on ſię okázał aby grzechy naſze zgładził/ á grzechu w nim nie maſz.

6. Každý kdož w něm přebýwá/ nehřeſſý: a káždý kdož hřeſſij/ newiděl ho aniž ho poznal.

Ktokolwiek w nim mieſzka/ nie grzeſzy / ktokolwiek grzeſzy/ nie widźiał go/ ani go zna.

7. Synáčkowé/ nižádný wás neſwoď. Kdož činij ſprawedlnoſt/ tenť geſt ſprawedliwý/ yakož y on geſt Sprawedliwý.

Synaczkowie niechay was żaden nie zwodźi/ ktokolwiek czyni ſprawiedliwość / ſprawiedliwy ieſt iako y on ieſt ſpráwiedliwy.

8. Kdož činij hřijch/ z Diábla geſt/ neb Diábel od počátku hřeſſý. Protož ſe okázal Syn Božij/ aby kazyl ſkutky Diáblowy.

Ktory grzech popełnia/ ze dyabłá ieſt/ gdyż od poczatku dyabel grzeſzy/ ku temu ſię okazał Syn Boży/ áby zepſował vczynki diabłowe.

ג

9 כל דאתילד מן אלהא
חטיתא לא עבד מטול
דזרעה בה איתוהי ולא
משכח למחטא דמן אלהא
אתילד׃

Chiunque è nato di Dio, non commette peccato: percioche il ſeme di eſſo Iddio ſta in lui: e non puo peccare, perche egli è nato di Dio.

10 בהדא מתפרשין בנוהי
דאלהא מן בנוהי דסטנא
כל דלא עבד זדיקותא
ולא מחב לאחוהי ליתוהי
מן אלהא׃

In queſto ſono manifeſti i figliuoli di Dio e i figliuoli del diauolo. Chiunque non fa giuſtitia, non è da Dio: & ancora chi non ama il ſuo fratello.

11 דהנו פוקדנא
דשמעתון מן קדים ד
דתתחבון חד לחד׃

Percioche queſta è l'ambaſciata che voi vdiſte da principio, Che noi amiamo l'vn l'altro.

12 לו איך קאין הו
דאיתוהי הוא מן בישא
וקטל לאחוהי ומטול מנא
קטלה אלא מטול דבישין
הוו עבדוהי ודאחוהי
זדיקין׃

Non come Cain che era dal maligno, & ammazzò il ſuo fratello. E perche cagione l'ammazzò egli? percioche le ſue opere eranno male, e quelle del ſuo fratello erano giuſte.

13 ולא תתדמרון אחי אן
סנא לכון עלמא׃

Non vi marauigliate fratelli miei, ſe il mondo v'ha in odio.

14 חנן ידעינן דשנינן מן
מותא לחיא בהדא
דמחבינן לאחין הו דלא
מחב לאחוהי במותא
מקוא׃

Noi ſappiamo che noi ſiam trapaſſati da la morte a la vita, percioche amiamo i fratelli.

15 כל גיר דסנא לאחוהי
קטל אנשא הו וידעין א
אנתון דכל דקטל אנשא
לא משכחין מקוין בה
חיא דלעלם׃

Chi non ama il fratello, reſta ne la morte: e Chiunque odia il ſuo fratello, è homicida: e voi ſapete che niuno homicida ha la vita eterna dimorante in eſſo.

ג

9 כל־אשר נולד מאלהים
את־חטאת לא עושה כי־זרעו
מעודד בו ולא יוכל לחטוא כי־
מאלהים נולד הוא׃

Qualquiera que es nacido de Dios, no haze peccado: porque ſu ſimiente eſtá en el: y no puede peccar, porque es nacido de Dios.

10 בזאת נבדלים בני־אלהים
מבני השטן כל־אשר לא עושה
צדקה איננו מאלהים ואשר
לא אוהב את־אחיו׃

En eſto ſon manifieſtos los hijos de Dios, y los hijos del diablo: qualquiera que no haze juſticia, y que no ama à ſu Hermano, no es de Dios.

11 כי־זאת היא הבשורה אשר
שמעתם מראשית אשר נאהב
איש את־רעהו׃

Porque eſta es la annunciacion que aueys oydo deſde el principio, Que nos amemos vnos à otros.

12 לא כמו קין אשר מרע היה
והרג את־אחיו ועל־מה הרגו
על־כי־מעשיו רעים היו ומעשי
אחיו צדיקים׃

No como Cain que era del Maligno, y mató à ſu hermano. Y porque cauſa lo matô? Porque ſus obras eran malas, y las de ſu Hermano eran juſtas.

13 אל־תתמהו אחי אם
ישנאכם העולם׃

Hermanos mios, no os marauilleys ſi el mundo os aborrece.

14 אנחנו ידענו כי־הלכנו ממות
אל־החיים. כי־אוהבים אנחנו
את־אחינו אשר לא אוהב את־
אחיו מעודד במות׃

Noſotros ſabemos que ſomos paſſados de muerte à vida en que amamos à los Hermanos. El que no ama à ſu Hermano, eſtá en muerte.

15 כל־שונא אחיו מרצח הוא
וידעתם כי־כל־מרצח לא
יש־לו חיי עולם להתעודד
בנפשו׃

Qualquiera que aborrece á ſu Hermano, es homicida: y ſabeys que ningun homicida tiene vida eterna permaneciente en ſi:

γʹ.

9. Πᾶς ὁ γεγεννημένος ἐκ τοῦ θεοῦ, ἁμαρτίαν οὐ ποιεῖ· ὅτι σπέρμα αὐτοῦ ἐν αὐτῷ μένει. καὶ οὐ δύναται ἁμαρτάνειν· ὅτι ἐκ τοῦ θεοῦ γεγέννηται.

Quiconque eſt né de Dieu, ne fait point de peche: car la ſemence d'icelui demeure en lui, & ne peut pecher, pource qu'il eſt né de Dieu.

10. Ἐν τούτῳ φανερά ἐστι τὰ τέκνα τοῦ θεοῦ, καὶ τὰ τέκνα τοῦ διαβόλου. πᾶς ὁ μὴ ποιῶν δικαιοσύνην, οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ θεοῦ, καὶ ὁ μὴ ἀγαπῶν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ.

Par ceci ſont manifeſtes les enfans de Dieu, & les enfans du diable: quicõque ne fait point iuſtice, & qui n'aime point ſon frere, n'eſt point de Dieu.

11. Ὅτι αὕτη ἐστὶν ἡ ἀγγελία ἣν ἠκούσατε ἀπ᾽ ἀρχῆς, ἵνα ἀγαπῶμεν ἀλλήλους.

Car c'eſt ici ce que vous auez ouï annoncer dés le commencement, aſſauoir, Que nous aimions l'vn l'autre:

12. Οὐ καθὼς κάϊν ἐκ τοῦ πονηροῦ ἦν, ἔσφαξε τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ. καὶ χάριν τίνος ἔσφαξεν αὐτόν; ὅτι τὰ ἔργα αὐτοῦ πονηρὰ ἦν, τὰ δὲ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ δίκαια.

Non point comme Cain qui eſtoit du malin, & tua ſon frere. Et pour quelle cauſe le tua-il? pource que ſes œuures eſtoyent mauuaiſes, & celles de ſon frere eſtoyent iuſtes.

13. Μὴ θαυμάζετε, ἀδελφοί μου, εἰ μισεῖ ὑμᾶς ὁ κόσμος.

Mes freres, ne vous eſmerueillez point ſi le monde vous hait.

14. Ἡμεῖς οἴδαμεν ὅτι μεταβεβήκαμεν ἐκ τοῦ θανάτου εἰς τὴν ζωήν, ὅτι ἀγαπῶμεν τοὺς ἀδελφούς. ὁ μὴ ἀγαπῶν τὸν ἀδελφὸν, μένει ἐν τῷ θανάτῳ.

En ce que nous aimons les freres, nous ſauõs que nous ſommes transferés de la mort à la vie: qui n'aime point ſon frere, il demeure en la mort.

15. Πᾶς ὁ μισῶν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, ἀνθρωποκτόνος ἐστί· καὶ οἴδατε ὅτι πᾶς ἀνθρωποκτόνος οὐκ ἔχει ζωὴν αἰώνιον ἐν αὐτῷ μένουσαν.

Quiconque hait ſon frere, eſt meurtrier: & vous ſavez que nul meurtrier n'a la vie eternelle demeurante en ſoi.

CAP. III.

9. Omnis qui natus eſt ex Deo, peccatum non facit: quoniam ſemen ipſius in eo manet, & non poteſt peccare, quoniam ex Deo natus eſt.

Whoſoeuer is borne of God / ſinneth not: for his ſeede remayneth in him, neyther can he ſinne / becauſe he is borne of God.

10. In hoc manifeſti ſunt filii Dei, & filii diaboli. Omnis qui non eſt iuſtus, non eſt ex Deo, & qui non diligit fratrem ſuum.

In this are the children of God knowen / and the children of the deuill: whoſoeuer doeth not righteouſnes / is not of God / neyther he that loueth not his brother.

11. Quoniam hæc eſt annuntiatio, quam audiſtis ab initio. Vt diligatis alterutrum.

For this is the meſſage that ye heard from the beginning / that we ſhoulde loue one another.

12. Non ſicut Cain qui ex maligno erat: & occîdit fratrem ſuum. Et propter quid occîdit eum? Quoniam opera eius maligna erant: fratris autem eius, iuſta.

Not as Cain which was of the wicked / and ſlew his brother: and wherefore ſlew he him? becauſe his owne workes were euill / and his brothers good.

13. Nolite mirari fratres, ſi odit vos mundus.

Marueile not my brethren / though the worlde hate you.

14. Nos ſcimus quoniam tranſlati ſumus de morte ad vitam, quoniam diligimus fratres. Qui non diligit: manet in morte.

We knowe that we are tranſlated frō death vnto life / becauſe we loue the brethren: he that loueth not his brother / abideth in death.

15. Omnis qui odit fratrem ſuum: homicida eſt. Et ſcitis quoniam omnis homicida nō habet vitam æternam in ſemetipſo manentem.

Whoſoeuer hateth his brother / is a manſlayer: and yee knowe that no manſlayer hath eternall life abiding in him.

Das III. Capitel.

9. Wer auß Gott geborn iſt / der thut nicht ſünde / denn ſein Same bleibet bey jhm / vnd kan nicht ſündigen / denn er iſt von Gott geborn.

Huor ſom er fød aff Gud / hand gør icke ſynd / thi hans Sæd bliffuer hoſſ hannem / oc hand kand icke ſynde / thi hand er fød aff Gud.

10. Daran wirds offenbar / welche die Kinder Gottes / vnd die Kinder deß Teuffels ſind. Wer nicht recht thut / der iſt nicht von Gott / vnd wer nicht ſeinen Bruder lieb hat.

Der aff bliffuer det obenbare / hüilcke ſom ere Guds Børn / oc Dieffuelens børn. Huo ſom icke gør Retferdighed / hand er icke aff Gud / oc huo ſom icke elſker ſin Broder.

11. Denn das iſt die Bottſchafft / die jhr gehöret habt von anfang / daß wir vns vntereinander lieben ſollen.

Thi dette er det Budſkaff / ſom i hørde aff begyndelſen / at wi ſkulle elſke huer andre.

12. Nicht wie Cain / der von dem argen war / vnd erwürget ſeinen Bruder. Vnd warumb erwürget er jhn? Daß ſeine werck böſe waren / vnd ſeines Bruders gerecht.

Icke ſom Cain / der vaar aff den Onde / oc myrde ſin Broder. Oc huor faare myrde hand hannem? For hans Gerninger vaare onde / oc hans Broders retferdige.

13. Verwundert euch nicht / meine Brüder / ob euch die Welt haſſet.

Forundrer eder icke / mine Brødre / om Verden hader eder.

14. Wir wiſſen / daß wir auß dem Tode in das Leben kommen ſind / denn wir lieben die Brüder. Wer den Bruder nicht liebet / der bleibet im Tode.

Wi vide / at wi ere komne fra Døden til Liffuet / thi wi elſke vore Brødre. Huo ſom icke elſker ſin Broder / hand bliffuer i Døden.

15. Wer ſeinen Bruder haſſet / der iſt ein Todtſchläger. Vnd jhr wiſſet / daß ein Todtſchläger hat nicht das ewige Leben bey jm bleibend.

Huo ſom hader ſin Broder / hand er en Mandrabere / Oc i vide / at en Mandrabere haffuer icke det euige Liff bliffuende hoſſ ſig.

Kapitola. III

9. Každý kdož ſe narodil z Boha / hřjchu nečinij: neb ſýmě geho w něm zůſtáwá / a nemuože hřeſſyti / neb ſe z Boha narodil.

Ktokolwiek ſię národźił z Bogá / grzechu nie popełnia / gdyż naśie nie iego w nim trwa / áni może grzeſzyć przetoiż z Bogá ſię národźił.

10. A potomť poznáni mohau býti Synowé Božj / a Synowé Diáblowi. Každý kdož nenij Sprawedliwý / nenijť / z Boha / y ten kdož nemiluge Bratra ſwého.

Thym znáczni ſą ſynowie Boży y ſynowie dyabłowi / Ktokolwiek nie záchowywa ſpráwiedliwośći / nie ieſt ći z Bogá / y kto nie miłuie brátá ſwego.

11. Neb toto geſt zwěſtowánij které gſte ſlýchali od počátku / abyſſte ſe weſpolek milowali.

Abowiem toć ieſt poſelſtwo coſcie ſłyſzeli od początku / abyſmy ſię ſpołecznie miłowáli.

12. Ne yako Kayn kterýž z Diabla byl / a kterýž zabil Bratra ſwého A proč gey zabil? Proto / Nebo ſkutkowé geho byli zlij / Bratra pak geho ſprawedliwij.

Nie táko Káin ktory był z onego złego / y brátá ſwego zabił / dla ktoreyże go przyczyny zabił? iż vczynki iego złe były / á brátá iego ſpráwiedliwe.

13. Nediwtež ſe Bratřij / geſtliže wás ſwět nenáwidij.

Nie dźiwuyćie ſię brácia moi ieſli was nienawidźi świat.

14. My wijme / že gſme přeneſeni z ſmrti do žiwota / neb milugeme bratřj. Kdo nemiluge ten zůſtáwá w Smrti.

My wiemy iż ieſteſmy przenieſieni z śmierći do żywothá / iż miłuiemy brácią / kto nie miłuie brátá / trwa w śmierći.

15. Každý kdož nenáwidij Bratra ſwého / wražedlnijk geſt. A wijte / že žádný Wražedlnijk nemá žiwota wěčného w ſobě zuoſtáwagijcýho.

Ktokolwiek nie nawidźi brátá ſwego / mężobóycą ieſt / A wiećie iż wſzelki mężobóycá nie má żywotá wiecznego w ſobie trwáiącego.

ד

16 בְּהָדָא יָדְעִינַן חוּבֵּהּ דַּלְוָתַן דְּהָו יַהֵב נַפְשֵׁהּ חֲלָפַין וְאָף חֲנַן זָדֵק לַן דְּעַל אַפַּי אַחַין נֵתֵּל נַפְשָׁתַן׃

In queſto habbiam conoſciuta la charità che egli ha poſta la ſua vita per noi: e coſi noi debbiam porre le vite noſtre per li fratelli.

17 וְאַיְנָא דְּאִית לֵהּ קֶנְיָנָא דְּעָלְמָא וְנֶחְזֵא לַאֲחוּהִי דְּסָנִיק וְנֵאחוּד רַחֲמוּהִי מִנֵּהּ אַיְכַנָּא אִית בֵּהּ חוּבֵּהּ דַּאלָהָא׃

Hor chi hauerà de beni di queſto mondo, e vedrà il ſuo fratello hauer neceſſità, e chiuderà le ſue viſcere da eſſo, come dimora la charità di Dio in lui?

18 בְּנַי לָא נֵחַב חַד לְחַד בְּמֶלְּתָא וּבְלֶשָּׁנָא אֶלָּא בְּעֲבָדֵא וּבְשָׁרָרָא׃

Figliuoli miei, non amiamo con le parole, ne con la lingua: ma con le opere e con la verità.

19 וּבְהָדָא מֶשְׁתַּוְדְּעִינַן דְּמֶן שָׁרָרָא אִיתַין וְקֳדָם דְּאִיתֵה הָו מְפִיסִינַן לֵבַּן׃

Perche à queſto conoſciamo che noi ſiamo da la verità, & aſſicuraremo i noſtri cuori dinanzi à lui.

20 וְאֶן תּוּ דְּלֵבַּן בָּסַר לַן כְּמָא אֱלָהָא דְּרַב מֶן לֵבַּן וְיָדַע כֻּל מֶדֶם׃

Doue ſe il cuor noſtro ci condanna, Iddio è maggior che'l noſtro cuore, e conoſce tutte le coſe.

21 חַבִּיבַי אֶן לֵבַּן לָא בָּסַר לַן גַּלְיָן אַנֵּין אַפִּין קֳדָם אֱלָהָא׃

Cariſſimi, ſe il cuor noſtro non ci condanna, noi habbiam ſicurezza verſo Iddio.

22 וְכֻל מֶדֶם דְּשָׁאֲלִינַן נָסְבִינַן מֶנֵּהּ מֶטוּל דְּנָטְרִינַן פּוּקְדָּנַוְהִי וְשַׁפִּירָתָא סָעְרִינַן קֳדָמוּהִי׃

E cio che noi gli domandiamo, riceuiamo da lui: perche oſſeruiamo i ſuoi comandamenti, e facciamo le coſe che piacciono nel ſuo conſpetto.

ג

16 בְּזֹאת יָדַעְנוּ אֶת־הָאַהֲבָה כִּי־הוּא שָׂם עָלֵינוּ אֶת־נַפְשׁוֹ וַחוֹבִים אֲנַחְנוּ לָשִׂים אֶת־נַפְשׁוֹתֵינוּ עַל־אַחֵינוּ׃

En eſto auemos conocido la charidad, en que el puſo ſu vida por noſotros, tambien noſotros deuemos poner nueſtras vidas por los Hermanos.

17 וַאֲשֶׁר יֶשׁ־לוֹ קִנְיַן הָעוֹלָם וְיִרְאֶה אֶת־אָחִיו כִּי־חָסֵר הוּא וְיִסְגּוֹר אֶת־רַחֲמָיו מִמֶּנּוּ אֵיכָכָה עוֹמֶדֶת אַהֲבַת אֱלֹהִים בּוֹ׃

Mas el que tuuiere bienes deſte mundo, y viere à ſu hermano tener neceſſidad, y le cerrare ſus entrannas, como eſta la charidad de Dios en el?

18 בָּנַי אַל־נֶאֱהַב בְּדָבָר וְלֹא בְלָשׁוֹן כִּי־אִם בְּמַעֲשֶׂה וּבֶאֱמֶת׃

Hijitos mios, no amenos de palabra, ni de lengua: ſi no con obra y de verdad.

19 וּבְזֹאת יוֹדְעִים אָנוּ כִּי־מֵאֱמֶת הוֹיִים אֲנַחְנוּ וּלְפָנָיו נַבְטִיחַ אֶת לְבוֹתֵינוּ׃

Y en eſto conocemos que noſotros ſomos de la verdad, y tenemos nueſtros coraçones certificados delante del.

20 וְאִם לְבֵבֵנוּ יְחַיֵּב אוֹתָנוּ כַּמָּה גָּדוֹל הָאֱלֹהִים מִלְּבָבֵנוּ וְיוֹדֵעַ אֶת־כָּל דְּבָרִים׃

Y ſi nueſtro coraçon nos reprehende, mayor es Dios que nueſtro coraçon, y conoce todas las coſas:

21 אֲהוּבַי אִם לְבָבֵנוּ לֹא יְחַיֵּב אוֹתָנוּ בְּבִטָּחוֹן נִבְטַח אֶל־אֱלֹהִים׃

Chariſſimos, ſi nueſtro coraçon no nos reprehende, confiança tenemos en Dios:

23 וְכָל־אֲשֶׁר נִשְׁאַל נִקַּח מִמֶּנּוּ כִּי־אֶת־מִצְוֹתָיו שׁוֹמְרִים וְהַנִּרְצוֹ לְפָנָיו פּוֹעֲלִים אֲנַחְנוּ׃

Y qualquier coſa que pidieremos, la recebiremos del: porque guardamos ſus mandamientos, y hazemos las coſas que ſon agradables delante del.

γ'.

16. Ἐν τούτῳ ἐγνώκαμεν τὴν ἀγάπην τοῦ θεοῦ, ὅτι ἐκεῖνος ὑπὲρ ἡμῶν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἔθηκε· καὶ ἡμεῖς ὀφείλομεν ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν τὰς ψυχὰς τιθέναι.

A ceci auons-nous cognu la charité, c'eſt qu'il a mis ſa vie pour nous: nous deuons donc auſſi mettre nos vies pour nos freres.

17. Ὃς δ' ἂν ἔχῃ τὸν βίον τοῦ κόσμου, καὶ θεωρῇ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ χρείαν ἔχοντα, καὶ κλείσῃ τὰ σπλάγχνα αὐτοῦ ἀπ' αὐτοῦ, πῶς ἡ ἀγάπη τοῦ θεοῦ μένει ἐν αὐτῷ;

Or qui aura des biens de ce monde, & verra ſon frere auoir neceſſité, & lui fermera ſes entrailles, cōment demeure la charité de Dieu en lui?

18. Τεκνία μου, μὴ ἀγαπῶμεν λόγῳ, μηδὲ τῇ γλώσσῃ, ἀλλ' ἔργῳ καὶ ἀληθείᾳ.

Mes petis enfans, n'aimons point de parole, ne de langue, mais d'œuure & de verité.

19. Καὶ ἐν τούτῳ γινώσκομεν ὅτι ἐκ τῆς ἀληθείας ἐσμὲν, καὶ ἔμπροσθεν αὐτοῦ πείσομεν τὰς καρδίας ἡμῶν.

Car à ceci cognoiſſons-nous que nous ſommes de verité, & aſſeurerons nos cœurs deuaut deuant lui.

20. Ὅτι ἐὰν καταγινώσκῃ ἡμῶν ἡ καρδία, ὅτι μείζων ἐστὶν ὁ θεὸς τῆς καρδίας ἡμῶν, καὶ γινώσκει πάντα.

Que ſi noſtre cœur nous condamne, Dieu certes eſt plus grand que noſtre cœur, & cognoiſt toutes choſes.

21. Ἀγαπητοὶ, ἐὰν ἡ καρδία ἡμῶν μὴ καταγινώσκῃ ἡμῶν, παῤῥησίαν ἔχομεν πρὸς τὸν θεόν.

Bien aimés, ſi noſtte cœur ne nous condamne point, nous auons aſſeurance enuers Dieu.

22. Καὶ ὃ ἐὰν αἰτῶμεν, λαμβάνομεν παρ' αὐτοῦ, ὅτι τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ τηροῦμεν, καὶ τὰ ἀρεστὰ ἐνώπιον αὐτοῦ ποιοῦμεν.

Et quoi que nous demandions, nous le receuons de lui: car nous gardons ſes commandemens, & faiſons les choſes qui lui ſont agreables.

CAP. III.

16. In hoc cognovimus charitatem Dei, quoniam ille animam ſuam pro nobis poſuit, & nos debemus pro fratribus animas ponere.

Hereby haue we perceyued loue/ that he layde downe his life for vs: therefore wee ought alſo to laye downe our liues for the brethren.

17. Qui habuerit ſubſtantiam huius mundi, & viderit fratrem ſuum neceſſe habere, & clauſerit viſcera ſua ab eo: quomodo charitas Dei manet in eo.

And whoſoeuer hath this worlds good/ and ſeeth his brother haue neede/ and ſhutteth vp his compaſſion from him/ how dwelleth the loue of God in him?

18. Filioli mei, non diligamus verbo neq; lingua, ſed opere & veritate.

My litle children/ let vs not loue in word/ neither in tongue onely/ but in deede and in trueth.

19. In hoc cognoſcimus quoniam ex veritate ſumus: & in conſpectu eius ſuadebimus corda noſtra.

For thereby we knowe that we are of the trueth/ and ſhall before him aſſure our hearts.

20. Quoniam ſi reprehenderit nos cor noſtrum: maior eſt Deus corde noſtro, & novit omnia.

For if our heart condemne vs/ God is greater then our heart/ and knoweth all things.

21. Chariſſimi, ſi cor noſtrum non reprehenderit nos: fiduciam habemus ad Deum.

Beloued/ if our heart condemne vs not/ then haue we boldnes toward God.

22. Et quicquid petierimus, accipiemus ab eo: quoniam mandata eius cuſtodimus, & ea quæ ſunt placita coram eo, facimus.

And whatſoeuer we aſke/ we receyue of him/ becauſe wee keepe his commaundements/ and to thoſe things which are pleaſing in his ſight.

Das III. Capitel.

16. Daran haben wir erkannt die Liebe/ daß er ſein Leben für vns gelaſſen hat/ vnd wir ſollen auch das Leben für die Brůder laſſen.

Der paa kende wi hans kærlighed/ at hand loed ſit Liff for oſſ/ oc wi ſkulle ocſaa lade vort Liff for vore Brødre.

17. Wenn aber jemand dieſer Welt gůter hat/ vnnd ſihet ſeinen Bruder darben/ vnd ſchleuſſt ſein hertz für jm zu/ wie bleibet die Liebe Gottes bey jhm?

Oc naar ſom nogen haffuer denne Verdens Godz/ oc ſeer ſin Broder lide nød/ oc lycker ſit Hierte til for hannem/ huorledis bliffuer Guds kærlighed hoſſ hannem?

18. Meine Kindlein/ laſſet vns nicht lieben mit Worten/ noch mit der Zungen/ ſondern mit der That vnd in der Warheit.

Mine Børn/ lader oſſ icke elſke met Ord/ eller met Tungen/ men met Gerningen oc met Sandhed.

19. Daran erkennen wir/ daß wir auß der Warheit ſind/ vnd kennen vnſer hertz für jm ſtillen.

Der paa kende wi/ at wi ere aff Sandhed/ oc kunde ſticke vore Hierte faar hannem.

20. Daß/ ſo vns vnſer hertz verdampt/ das Gott gröſſer iſt denn vnſer hertz/ vnd erkennet alle ding.

At der ſom vort hierte fordømer oſſ/ at Gud er større/ end vort hierte/ oc kender alle ting.

21. Ihr lieben/ ſo vns vnſer Hertz nicht verdampt/ ſo haben wir eine freydigkeit zu Gott.

I elſkelige/ der ſom vort Hierte icke fordømer oſſ da haffue wi en driſtighed til Gud.

22. Vnd was wir bitten/ werden wir von jhm nemen/ denn wir halten ſeine Gebot/ vnd thun was für jhm gefällig iſt.

Oc huad wi bede om/ det ſkulle wi anamme aff hannem/ thi wi holde hans Bud/ oc gøre det ſom behageligt er faar hannem.

Kapitola III.

16. Po tomto gſme poznali láſku Božij/ že on žiwot ſwuog za nás položil/ y my také máme za Bratřij žiwoty naſſe kláſti.

W tymeſmy poznali miłość/ iż on duſzę ſwą zá nas położył/ A ták mamy zá brácią duſze kłáść.

17. Kdo mage ſtatek tohoto Swěta/ widělby bratra ſwého nauzy trpj/ y zawřelby ſtřewa ſwá před nim/ kterak láſka Božij trwá w něm?

A ktoby miał máiętności świetſkie/ y vyźrał bratá ſwego potrzebuiacego/ á záwarłby wnętrznoſci ſwe przed nim/ iákoż w nim trwa miłość Boża?

18. Synáčkowé mogi/ nemilugmež toliko ſlowem ani yazykem/ ale ſkutkem a prawdau.

Dźiatki moie nie miłuymy ſłowem áni ięzykiem thylko/ ále vczynkiem y prawdą.

19 Po tomto známe že gſme z prawdy/ a před twáří geho budeme mocy s dauffánijm poſtawiti ſpokogená ſrdce ſwá.

Po tym znamy iż z prawdy ieſteſmy/ y przed nim beſpieczne ſercá náſze mamy.

20. Neb budeli nás treſtati ſrdce naſſe/ wětſſij geſt Bůh nežli ſrdce naſſe/ a zná wſſecky wěcy.

Abowiem ieſliby nas oſądźiło ſerce náſze/ mocnieyſzyć ieſt Bog niż ſerce náſze/ y wie wſzytki rzeczy.

21. Naymilegſſij/ pakli ſrdce naſſe nebude nás mijti z čeho treſtati/ máme dauffanij k Bohu.

Namileyſzy ieſli ſerce náſze nás nie oſądza/ my vfánie mamy v Bogá.

22. A za čeho koli poproſýme/ wezmeme od něho: nebo Přikázanij geho oſtřjháme/ a to cožgeſt gemu lijbezného činijme.

A oczkolwiek prośimy bierzemy od niego/ ábowiem roſkazánia iego záchowywamy/ á rzeczy wdźięczne przed oblicznośćią iego czyniemy.

ג

23 וְהָנָא הוּ פוּקְדָנֵהּ
דְּנְהַיְמֶן בַּשְׁמָא דִּבְרֵהּ
יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא וְנֶחַב חַד
לְחַד אַיְךְ דְּפַקְדַן׃

E queſto è il ſuo comandamento, che noi crediamo al nome del ſuo Figliuolo IESV Chriſto, & amiamoci l'vn l'altro, ſi come egli ce n'ha dato comandamento.

24 וְאַיְנָא דְּנָטַר פוּקְדָנוֹהִי
בֵּהּ מֶתְנַטַר וְהוּ שָׁרֵא בֵּהּ
וּבְהָדָא מֶסְתַּכְּלִינַן דְּשָׁרֵא
בַּן מֶן רוּחֵהּ הָו דִּיהַב לַן׃

E chi oſſerua i ſuoi comandamenti, ſta in lui, & egli in eſſo. E da queſto conoſciamo ch'egli ſta in noi, cioè da lo Spirito ch'egli ci ha dato.

ג

23 וְזֹאת הִיא מִצְוֹתוֹ אֲשֶׁר
נַאֲמִין בְּשֵׁם בְּנוֹ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ
וְנֶאֱהַב אִישׁ אֶת־אָחִיו כַּאֲשֶׁר
צִוָּה אוֹתָנוּ׃

Y eſte es ſu mandamiento, Que creamos en el Nombre de ſu Hijo Ieſus el Chriſto, y nos amemos vnos à otros, como nos lo ha mandado.

24 וְהַשּׁוֹמֵר אֶת־מִצְוֹתָיו מְעוֹדֵד
בּוֹ וְהוּא בּוֹ וּבְזֹאת יוֹדְעִים
אֲנַחְנוּ כִּי־מְעוֹדֵד בָּנוּ מֵרוּחוֹ
אֲשֶׁר נָתַן לָנוּ׃

Y el que guarda ſus mandamientos, eſtá en el, y el en el. Y en eſto ſabemos que el eſtá en noſotros, por el Eſpiritu que nos ha dado.

γ.

23. Καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ ἐντολὴ αὐτοῦ, ἵνα πιστεύσωμεν τῷ ὀνόματι τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ ἰησοῦ χριστοῦ, καὶ ἀγαπῶμεν ἀλλήλους, καθὼς ἔδωκεν ἐντολὴν (ἡμῖν.(

Et c'eſt ici ſon commandement, Que nous croyions au nom de ſon Fils Ieſus Chriſt, & que nous aimions l'vn l'autre comme il nous en a donné le commandement.

24. Καὶ ὁ τηρῶν τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ, ἐν αὐτῷ μένει, καὶ αὐτὸς ἐν αὐτῷ μένει. καὶ ἐν τούτῳ γινώσκομεν ὅτι μένει ἐν ἡμῖν, ἐκ τοῦ πνεύματος οὗ ἔδωκεν ἡμῖν.

Et celui qui garde ſes commandemens demeure en lui, & lui en icelui: & par ceci cognoiſſons nous qu'il demeure en nous, aſſauoir par l'Eſprit qu'il nous a donné.

ד

1 חַבִּיבַי לָא לְכֻל רוּחִין
תְּהַימְנוּן אֶלָּא הַוַיתוּן
פָּרְשִׁין רוּחֵא אֶן מֶן אֱלָהָא
אִיתַיְהוֹן מֶטוּל דְּסַגִּיאֵא
נְבִיֵא דַּגָּלֵא נְפַקוּ בֵּהּ
בְּעָלְמָא׃

Cariſſimi, non crediate ad ogni ſpirito, ma prouate gli ſpiriti ſe ſono da Dio: percioche molti falſi profeti ſono venuti al mondo.

2 בְּהָדָא מֶתִידַעָא רוּחֵהּ
דַּאלָהָא כֻּל רוּחָא דְּמַוְדְיָא
דְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא אֶתָא
בַּבְסַר מֶן אֱלָהָא הִי׃

Conoſcete lo Spirito di Dio da queſto. Ogni ſpirito che confeſſa IESV Chriſto eſſer venuto in carne, è da Dio.

3 וְכֻל רוּחָא דְּלָא מַוְדְיָא
דְּיֵשׁוּעַ אֶתָא בַּבְסַר לַיְתֶיהָ
מֶן אֱלָהָא אֶלָּא הָדָא מֶן
מְשִׁיחָא הִי דַּגָּלָא הָו
דְּשְׁמַעְתּוּן דְּאָתֵא וְהָשָׁא
בְּעָלְמָא אִיתֶיהִי מֶן כַּדוּ׃

Et ogni ſpirito che non confeſſa IESV Chriſto eſſer venuto in carne, non è da Dio: e queſto quel d'Antichriſto, delqual voi hauete vdito che dee venire, & hora è già nel mondo.

ד

1 אֲהוּבַי אַל־תַּאֲמִינוּ לְכָל־רוּחַ
כִּי־אִם בַּחֲנוּ אֶת־רוּחוֹת אִם
מֵאֱלֹהִים הֵנָּה כִּי־נְבִיאֵי שְׁקָרִים
רַבִּים בָּאוּ בְּעוֹלָם׃

Amados, no creays à todo Eſpiritu: ſino prouad los Eſpiritus ſi ſon de Dios. Porque muchos falſos prophetas ſon ſalidos en el mundo.

2 בְּזֹאת נוֹדַעַת רוּחַ אֱלֹהִים
כָּל־רוּחַ הַמּוֹדָה כִּי־יֵשׁוּעַ
הַמָּשִׁיחַ בָּא בַבָּשָׂר מֵאֱלֹהִים הִיא׃

En eſto conoced el Eſpiritu de Dios: Todo eſpiritu que confieſſa que Ieſus el Chriſto es venido en carne, es de Dios.

3 וְכָל־רוּחַ אֲשֶׁר אֵינֶנָּה מוֹדָה
כִּי־יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ לֹא בָא בַבָּשָׂר
אֵינֶנָּה מֵאֱלֹהִים וְזֹאת הִיא רוּחַ
מְשִׁיחַ שֶׁקֶר אֲשֶׁר שְׁמַעְתֶּם כִּי־
תָבוֹא וּבָעֵת בְּעוֹלָם הִיא׃

Y todo eſpiritu que no confieſſa que Ieſus el Chriſto es venido en carne, no es de Dios. y eſte tal eſpiritu es eſpiritu del Antichriſto, del qual voſotros aueys oydo que ha de venir, y que aora ya eſtá en el mundo.

ΚΕΦΑΛ. δ.

Ἀγαπητοὶ, μὴ παντὶ πνεύματι πιστεύετε· ἀλλὰ δοκιμάζετε τὰ πνεύματα, εἰ ἐκ τοῦ θεοῦ ἐστιν. ὅτι πολλοὶ ψευδοπροφῆται ἐξεληλύθασιν εἰς τὸν κόσμον.

Bien-aimez, ne croyez point à tout eſprit, mais eſprouuez les eſprits s'ils ſont de Dieu: car pluſieurs faux prophetes ſont venus au monde.

2. Ἐν τούτῳ γινώσκετε τὸ πνεῦμα τοῦ θεοῦ· πᾶν πνεῦμα ὃ ὁμολογεῖ ἰησοῦν χριστὸν ἐν σαρκὶ ἐληλυθότα, ἐκ τοῦ θεοῦ ἐστι.

Cognoiſſez par ceci l'Eſprit de Dieu, Tout eſprit qui cõfeſſe que Ieſus Chriſt eſt venu en chair, eſt de Dieu.

3. Καὶ πᾶν πνεῦμα ὃ μὴ ὁμολογεῖ τὸν ἰησοῦν χριστὸν ἐν σαρκὶ ἐληλυθότα, ἐκ τοῦ θεοῦ οὐκ ἔστι· καὶ τοῦτό ἐστι τὸ τοῦ ἀντιχρίστου, ὃ ἀκηκόατε, ὅτι ἔρχεται· καὶ νῦν ἐν τῷ κόσμῳ ἐστὶν ἤδη.

Et tout eſprit qui ne confeſſe point que Ieſus Chriſt eſt venu en chair, n'eſt point de Dieu: & tel eſt l'eſprit de l'eprit de l'Antechriſt, duquel vous auez ouï parler qu'il viendra, & eſt deſia maintenant au monde.

CAP. III.

23. Et hoc eſt mandatũ eius, ut credamus in nomine Filii eius Ieſu Chriſti: & diligamus alterutrum, ſicut dedit mandatum nobis.

This is then his commandement / That we beleeue in the Name of his Sonne Jeſus Chriſt / and loue one another / as he gaue commandement.

24. Et qui ſervat mandata eius: in illo manet, & ipſe in eo, & in hoc ſcimus quoniã manet in nobis, de Spiritu quem dedit nobis.

For hee that keepeth his commaundemẽts / dwelleth in him / and he in him: and hereby we knowe that he abideth in vs / euen by the Spirit which he hath giuen vs.

CAP. IIII.

CHariſſimi, nolite omni ſpiritui credere, ſed probate ſpiritus ſi ex Deo ſint: quoniam multi pſeudoprophetæ exierunt in mundum

Dearely beloued / beleeue not euerie ſpirite / but trie the ſpirites whether they are of God: for many falſe Prophets are gone out into the world.

2. In hoc cognoſcitur ſpiritus Dei, omnis ſpiritus qui confitetur Ieſum Chriſtum in carne veniſſe, ex Deo eſt.

Hereby ſhall ye knowe the Spirit of God / Euerie ſpirite that confeſſeth that Jeſus Chriſt is come in the fleſh / is of God.

3. Et omnis ſpiritus qui ſolvit Ieſum, ex Deo non eſt, & hic eſt Antichriſtus, de quo audiſtis quoniam venit, & nunc iam in mundo eſt.

And euerie ſpirit which confeſſeth not that Jeſus Chriſt is come in the fleſhe / is not of God: but this is the ſpirit of Antichriſt / of whome yee haue heard / howe that hee ſhoud come / and now alreadie he is in the worlde.

Das III. Capitel.

23. Vnd das iſt ſein Gebot / daß wir glauben an den Namen ſeines Sons Jeſu Chriſti / vnd lieben vns vntereinander / wie er vns ein Gebot gegeben hat.

Oc det er hans Bud / At wi ſkulle tro paa hans Sons Jheſu Chriſti Naffn / oc elſke huer andre / lige ſom hand haff oſſ it Bud.

24. Vnd wer ſeine Gebot helt / der bleibet in jm / vnd er in jm. Vnd daran erkennen wir / daß er in vns bleibt / an dem Geiſt / den er vns gegeben hat.

Oc huo ſom holder hans Bud / den bliffuer i hannem / oc hand i hannem. Oc der paa kende wi / at hand bliffuer i oſſ / paa Aanden / ſom hand haffuer giffuit oſſ.

Das IIII. Capitel.

JR lieben / glaubet nicht einem jeglichen Geiſt / ſondern prüfet die Geiſter / ob ſie von Gott ſind / denn es ſind viel falſcher Propheten außgegangen in die Welt.

J Elſkelige / tro ricke huer Aand / men prøffuer Aanderne / om de ere aff Gud / thi der ere mange falſke Propheter vdgongne i Verden.

2. Daran ſolt jr den Geiſt Gottes erkennen. Ein jeglicher Geiſt / der da bekennet / daß Jeſus Chriſtus iſt inn das Fleiſch kommen / der iſt von Gott.

Der paa ſkulle i kende Guds Aand. Huer Aand ſom bekender / at Jheſus Chriſtus er kommen i Kødet / den er aff Gud.

3. Vnd ein jeglicher Geiſt / der da nicht bekennet / daß Jeſus Chriſtus iſt in das Fleiſch kommen / der iſt nicht von Gott. Vnd das iſt der Geiſt deß Widerchriſts / von welchem jhr habt gehöret / daß er kommen werde / vnd iſt ſchon jetzt in der Welt.

Oc huer Aand / ſom icke bekender / at Jheſus Chriſtus er kommen i Kædet / den er icke aff Gud / oc det er Antichriſtens Aand / om huilcken i hørder / at hand ſkal komme / oc hand er nu allerede i Verden.

Kapitola. III.

23. A totoť geſt Přikázanj geho / abychom wěřili we Gméno Syna geho Gežiſſe Kryſta / a milowali geden druhého / yakož nám dal Přikázanij.

Tác ieſt tedy [illegible] / ábyſmy wierzyli imieniowi Syná iego Jezu Kryſtá / y miłowáli iedni drugich iáko nam przykazánie dał.

24. A kdo zachowáwá přikázanij geho / w němž přebýwá / a on takéž w něm. A po tomto známe že on přebýwá w nás totiž z Ducha kteréhož dal nám.

Abowiem ktory chowa przykazánia iego / w nim mieſzka / á on w nim / á po tym wiemy iż mieſzka w nas / to ieſt z Duchá ktorego nam dał.

Kapitola IIII.

NAymilegſſý newěřte každému Duchu / ale zkuſſugte Duchůw / gſauli z Boha: neb gſau mnozý ffaleſſnij Prorocy wyſſli na Swět.

NAmileyſzy nie wierzcie ledá duchowi / ále doświadczaycie duchow ieſli z Bogá ſą / ábowiem wiele fałſzywych prorokow wyſzło ná świát.

2. Apo tomto duch Božij poznán býwá: Každý Duch kterýž wyznáwá / že Gežiſs Kryſtus přiſſel w těle / ten z Boha geſt:

Po tym poznawaycie Duchá Bożego / wſzelki duch ktory wyznawa iż Jezus Kryſthus przyſzedł w ciele z Bogá ieſt.

3. A každý Duch kterýž dělij Gežiſſe / nenjť z Boha a toť geſt Antykryſt / o kterémž gſte ſlýchali že má přigijti / a giž geſt nynij na Swětě.

Ale ktorykolwiek duch nie wyznawa iż Jezus Kryſtus przyſzedł w ciele / ten z Bogá nie ieſt / ale ten ieſt duch on Antykryſtow o ktorymeście ſłyſzeli / iż przyidźie y iuż ieſt ná świećie.

ד

4 אַנְתּוּן דֵּין מֵן אֱלָהָא אִיתַיְכוּן בְּנַיָּא וַזְכַיְתּוּן אֶנּוּן מֶטּוּל דְּרַב הוּ הָו דְּבְכוּן מֵן הָו דְּבְעָלְמָא׃

Voi, figliuoletti sete da Dio, & haucte vinti quelli: perche colui che e in voi, e maggior di colui che e nel mondo.

5 וְהָלֵין מֵן עָלְמָא אֶנּוּן מֶטּוּל הָנָא מֵן עָלְמָא מְמַלְּלִין וְעָלְמָא לְהוֹן שָׁמַע׃

Essi sono del mondo, però parlano del mondo: & il mondo gli ascolta.

6 חְנַן דֵּין מֵן אֱלָהָא חְנַן וְהָו דְּיָדַע לַאלָהָא שָׁמַע לַן וְהָו דְּלָא אִיתַוְהִי מֵן אֱלָהָא לָא שָׁמַע לַן בְּהָדָא מֶסְתַּכְּלִינַן לְרוּחָא דְּשָׁרָרָא וַלְרוּחָא דְּמַטְעְיָנוּתָא׃

Noi siamo da Dio, chi conosce Iddio, ascolta noi: chi non e da Dio, non ci ascolta. Da questo consciamo noi lo Spirito de la verità, e lo spirito de l'errore.

7 חַבִּיבַי נֵחַב חַד לְחַד מ מֶטּוּל דְּחוּבָּא מֵן אֱלָהָא הוּ וְכֻל מֵן דְּמַחֵב מֵן אֱלָהָא יְלִיד וְיָדַע לַאלָהָא׃

Carissimi, amiamoci insieme l'vn l'altro, perche la charità e da Dio: e ciascun che ama, e nato di Dio, e conosce Iddio.

8 מֶטּוּל דַּאלָהָא הוּ וְכֻל דְּלָא מַחֵב לָא יָדַע לַאלָהָא׃

Chi non ama, non conosce Iddio: perche Iddio e charità.

9 בְּהָדָא אֶתִידַע חוּבֵּה דַּאלָהָא דַּלְוָתַן דְּלַבְרֵה יְחִידָיָא שַׁדַּר אֱלָהָא לְעָלְמָא דְּנֵחֵא בְּאִידֵה׃

In questo s'e manifestata la charità di Dio in noi, che Iddio ha mandato il suo vnigenito Figliuolo nel mondo, accioche noi viuiamo per lui.

10 בְּהָנָא אִיתַוְהִי חוּבָּא לָא הָוָא דַּחְנַן אַחֵבַן לַאלָהָא אֶלָּא דְּהָו אֱלָהָא אַחְבַן וְשַׁדַּר לַבְרֵה חוּסָּיָא עַל־אַפַּי חְטָהַין׃

In questo e la charità, non che noi habbiamo amato Iddio, ma che egli ha amati noi, & ha mandato il suo Figliuolo ad esser riconciliatione per li nostri peccati.

ד

4 אַתֶּם מֵאֱלֹהִים הוֹיִם בָּנַי וּגְבַרְתֶּם עֲלֵיהֶם כִּי־גָדוֹל הוּא אֲשֶׁר בָּכֶם מֵאֲשֶׁר בָּעוֹלָם׃

Hijitos, vosotros soys de Dios, y los aueys vencido? porque elque en vosotros està, es mayor que elque està en el mundo.

5 אֵלֶּה מֵעוֹלָם הֵמָּה עַל־כֵּן מֵעוֹלָם מְדַבְּרִים וְהָעוֹלָם שׁוֹמֵעַ בְּקוֹלָם׃

Ellos son del mundo, por esso hablan del mundo, y el mundo los oye,

6 אֲנַחְנוּ מֵאֱלֹהִים הוֹיִם אֲשֶׁר יוֹדֵעַ אֶת־אֱלֹהִים שׁוֹמֵעַ לָנוּ אֲשֶׁר אֵינֶנּוּ מֵאֱלֹהִים לֹא שׁוֹמֵעַ לָכֶם בְּזֹאת יוֹדְעִים אֲנַחְנוּ אֶת־רוּחַ אֱמֶת וְאֶת־רוּחַ תַּעְתֻּעִים׃

Nosotros somos de Dios, elque conoce à Dios nos oye: elque no es de Dios, no nos oye. Por esto conocemos el Espiritu de verdad, y el Espiritu de error.

7 אֲהוּבַי נֶאֱהַב נָא אִישׁ אֶת־רֵעֵהוּ כִּי־הָאַהֲבָה מֵאֱלֹהִים הִיא וְכָל אֲשֶׁר אוֹהֵב אֶת רֵעֵהוּ מֵאֱלֹהִים נוֹלָד וְיוֹדֵעַ אֶת־אֱלֹהִים׃

Charissimos, amemos nos vnos à otros: Porque la charidad es de Dios. Qualquiera que ama es nacido de Dios, y conoce à Dios.

8 אֲשֶׁר אֵינֶנּוּ אוֹהֵב אֶת רֵעֵהוּ לֹא יָדַע אֶת־אֱלֹהִים כִּי־אֱלֹהִים הִיא הָאַהֲבָה׃

Elque no ama, no conoce à Dios: porque Dios es charidad.

9 בְּזֹאת נִגְלְתָה אַהֲבַת אֱלֹהִים בָּנוּ כִּי־שָׁלַח אֱלֹהִים אֶת־בְּנוֹ יְחִידוֹ אֶל־הָעוֹלָם אֲשֶׁר נִחְיֶה בְּיָדוֹ׃

En esto se mostró la charidad de Dios en nosotros, enque Dios embió su Hijo vnigenito àl mundo: paraque biuamos por el.

10 בְּזֹאת יֵשׁ הָאַהֲבָה לֹא כִּי־אֲנַחְנוּ אָהַבְנוּ אֶת־אֱלֹהִים כִּי־אִם כִּי־הוּא אֲהֵבָנוּ וְשָׁלַח אֶת־בְּנוֹ לְכַפֵּר עַל־חַטֹּאתֵינוּ׃

En esto consiste la charidad, no porque nosotros ayamos amado à Dios, mas porque el nos amó à nosotros, y hà embiado à su Hijo para ser aplacacion por nuestros peccados.

δ.

4. Ὑμεῖς ἐκ τοῦ θεοῦ ἐστε, τεκνία, καὶ νενικήκατε αὐτούς· ὅτι μείζων ἐστὶν ὁ ἐν ὑμῖν, ἢ ὁ ἐν τῷ κόσμῳ.

Mes petis enfans, vous estes de Dieu, & les auez surmontés: car celui qui est en vous est plus grand que celui qui est au monde.

5. Αὐτοὶ ἐκ τοῦ κόσμου εἰσί· διὰ τοῦτο ἐκ τοῦ κόσμου λαλοῦσι, καὶ ὁ κόσμος αὐτῶν ἀκούει.

Ils sont du monde, pource parlent-ils du monde, & le monde les escoute.

6. Ἡμεῖς ἐκ τοῦ θεοῦ ἐσμεν· ὁ γινώσκων τὸν θεὸν, ἀκούει ἡμῶν· ὃς οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ θεοῦ, οὐκ ἀκούει ἡμῶν. ἐκ τούτου γινώσκομεν τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας, καὶ τὸ πνεῦμα τῆς πλάνης.

Nous sommes de Dieu: qui cognoist Dieu nous escoute, qui n'est point de Dieu, ne nous escoute point: à ceci cognoissons-nous l'esprit de verité & l'esprit d'erreur.

7. Ἀγαπητοὶ, ἀγαπῶμεν ἀλλήλους· ὅτι ἡ ἀγάπη ἐκ τοῦ θεοῦ ἐστι, καὶ πᾶς ὁ ἀγαπῶν ἐκ τοῦ θεοῦ γεγέννηται, καὶ γινώσκει τὸν θεόν.

Bien-aimés, aimons l'vn l'autre: car charité est de Dieu, & quiconque aime, est né de Dieu, & cognoist Dieu.

8. Ὁ μὴ ἀγαπῶν, οὐκ ἔγνω τὸν θεόν. ὅτι ὁ θεὸς ἀγάπη ἐστίν.

Qui n'aime point n'a point cognu Dieu: car Dieu est charité.

9. Ἐν τούτῳ ἐφανερώθη ἡ ἀγάπη τοῦ θεοῦ ἐν ἡμῖν, ὅτι τὸν υἱὸν αὐτοῦ. τὸν μονογενῆ ἀπέσταλκεν ὁ θεὸς εἰς τὸν κόσμον, ἵνα ζήσωμεν δι' αὐτοῦ.

En cela est manifestee la charité de Dieu enuers nous, que Dieu a enuoyé son Fils vnique au monde, afin que nous viuions par lui.

10. Ἐν τούτῳ ἐστὶν ἡ ἀγάπη, οὐχ ὅτι ἡμεῖς ἠγαπήσαμεν τὸν θεὸν, ἀλλ' ὅτι αὐτὸς ἠγάπησεν ἡμᾶς, καὶ ἀπέστειλε τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἱλασμὸν περὶ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν.

Et ceci est la charité, non point que nous ayons aime Dieu, mais pource que lui nous a aimés, & a enuoyé son Fils pour estre propitiation pour nos pechés.

CAP. IIII.

4. Vos ex Deo eſtis filioli, & viciſtis eum, quoniam maior eſt qui in vobis eſt, quàm qui in mundo.

Litle children/ ye are of God/ an haue ouercome them: for greater is hee that is in you / then he that is in the worlde.

5. Ipſi de mundo ſunt: ideo de mundo loquuntur, & mundus eos audit.

They are of the worlde / therefore ſpeake they of the worlde / and the worlde heareth them.

6. Nos ex Deo ſumus. Qui novit Deum, audit nos: qui non eſt ex Deo, non audit nos: in hoc cognoſcimus ſpiritum veritatis, & ſpiritum erroris.

We are of God / he that knoweth God/ heareth vs: he that is not of God/ heareth vs not. Hereby knowe we the ſpirite of trueth/ and the ſpirit of errour.

7. Chariſſimi, diligamus nos invicem: quia charitas ex Deo eſt! Et omnis qui diligit, ex Deo natus eſt, & cognoſcit Deum.

Beloued/ let vs loue one another: for loue commeth of God/ & euery one that loueth/ is borne of God / and knoweth God.

8. Qui non diligit, non novit Deum, quoniam Deus charitas eſt

He that loueth not / knoweth not God: for God is loue.

9. In hoc apparuit charitas Dei in nobis, quoniam filium ſuum unigenitum miſit Deus in mundum, ut vivamus per eum.

In this appeared the loue of God toward vs/ becauſe God ſent his onely begotten Sonne into the worlde / that we might liue through him.

10. In hoc eſt charitas: non quaſi nos dilexerimus Deũ, ſed quoniam ipſe dilexit nos, & miſit Filium ſuum propitiationem pro peccatis noſtris.

Herein is loue / not that we loued God/ but that he loued vs and ſent his Sonne to be a reconciliation for our ſinnes.

Das IIII. Capitel.

4. Kindlein/ jhr ſeyt von Gott / vnd habt jene ůberwunden / denn der inn euch iſt / iſt gröſſer denn der inn der Welt iſt.

Børn/ i ere aff Gud/ oc haffue offuerwundet dem/ Thi den ſom er i eder / hand er ſtørre / end den der er i Verden.

5. Sie ſind von der Welt / darumb reden ſie von der Welt / vnd die Welt höret ſie.

De ere aff Verden/ der faare tale de om Verden/ oc Verden hører dem.

6. Wir ſind von Gott/ vnd wer Gott erkennet / der höret vns. Welcher nicht von Gott iſt / der höret vnns nicht. Daran erkennen wir den Geiſt der Warheit / vnd den Geiſt deß jrrthumbs.

Wi ere aff Gud/ oc huo ſom kender Gud / hand hører oſſ. Huilcken icke er aff Gud/ hand hører oſſ icke/ der paa kende wi Sandheds Aand / oc vildfarelſens Aand.

7. Jhr lieben/ laſſet vns vntereinander lieb haben/ denn die Liebe iſt von GOtt / vnd wer lieb hat/ der iſt von Gott geboren/ vnd kennet Gott.

J elſkelige/ Lader oſſ elſke huer andre / thi kærlighed er aff Gud/ oc huo ſom elſker/ hand er fød aff Gud oc kender Gud.

8. Wer nicht lieb hat/ der kennet Gott nicht/ denn Gott iſt die Liebe.

Huo ſom icke elſker / hand kender icke Gud / Thi Gud er Kærlighed.

9. Daran iſt erſchienen die Liebe Gottes gegen vns / daß Gott ſeinen eingebornen Sohn geſand hat inn die Welt / daß wir durch jn leben ſollen.

Der vdi er Guds kærlighed obenbaret mod oſſ at Gud ſende ſin Enbaarne Søn til Verden / at wi ſkulle leffue formedelſt hannem.

10. Darinnen ſtehet die Liebe/ nicht daß wir Gott geliebet haben/ ſondern daß er vns geliebet hat / vnd geſandt ſeinen Sohn zur verſöhnung für vnſer ſünde.

Der vdi ſtaar kærlighed/ Icke at wi haffue elſkt Gud/ men at hand elſke oſſ / oc ſende ſin Søn til forligelſe for vore ſynder.

Kapitola IIII.

4. Wy pak Synáčkowé gſte z Boha/ a přemohli gſte ge: Nebo wětſſý geſt ten kterýž geſt w wás/ nežli ten kterýž gſt na ſwětě.

Wy ieſteſćie z Bogá ſynaczkowie / y zwyciężyliſćie ie / bo mocnieyſzy ieſt ten ktory w was ieſt / niż kthory na świecie·

5. Oni z Swěta gſau / a protož o Swětu mluwij / a Swět gich poſlauchá·

Oni ſą z świáthá przeto świetſkie rzeczy mowią / á świat ich ſlucha.

6. My ſme z Boha. Kdo zná Boha / tenť nás poſlauchá: kdo pak nenj z Boha / neſlyſſj nás. A po tom poznáwáme Ducha prawdy / a důwa bludu.

My z Bogá ieſtechmy / ktory zna Bogá / ſlucha nas / ktory nie ieſt z Bogá / nie ſlucha nas / á z tad znamy Duchá prawdy y duchá bledu.

7. Naymilegſſý / milůgme ſe weſpolek / neb Láſka z Boha geſt. A každý kdož miluge Bratra ſwého / z Boha ſe narodil / a znáť Boha.

Namileyſzy miłuymy iedni drugie / ábowiem miłość ieſt z Bogá / ktokolwiek miłuie / z Bogá ſię národził / y zna Bogá.

8 Kdo nemiluge / nezná Boha / neb Bůh Láſka geſt.

Kto nie miłuie / nie zna Bogá / ábowiem Bog ieſt miłość.

9. W tom ſe okázala Láſka Božij při nás / že gednorozeného Syna ſwého poſlal Bůh na tento Swět / abychom žiwi byli ſkrze něho.

W tym ſię okazałá miłość Boża w nas / iż Syná ſwego iednorodzonego zeſłał Bog ná świát / ábychmy żyli przezeń.

10. W tomto geſt Láſka / ne žbychom my prwé Boha milowali / ale že on prwé milowal nás / a poſlal Syna ſwého miloſtiwau Oběť za hřjchy naſſe.

W tymći ieſt miłość / nie iżbyſmy my vmiłowáli Bogá / ále iż on vmiłował nas / y poſłał Syná ſwego áby był vbłagániem za grzechy náſze.

ד

11 חַבִּיבַי אֵן הָכַן אַחְבַּן אֱלָהָא וְאָף חְנַן חַיָּבִינַן חַד לְחַד לְמַחָבוּ׃

Cariſſimi, ſe Iddio ha coſi amati noi, ancor noi debbiamo amarci l'vn l'altro.

12 לַאלָהָא מֶמְתּוּם אֱנָשׁ לָא חֲזָיְהִי אֵן דֵּין נַחֵב חַד לְחַד אֱלָהָא בַּן מְקַוֵּא וְחוּבֵהּ מֶשְׁתַּמְלֵא בַּן׃

Niuno ha mai veduto Iddio. Se noi ci amiamo l'vn l'altro, Iddio ſta in noi: e la ſua charità è in noi accompita.

13 וּבְהָדָא יָדְעִינַן דְּבֵהּ מְקַוִּינַן וְהוּ מְקַוֵּא בַּן דְּמֶן רוּחֵהּ יְהַב לַן׃

Da queſto conoſciamo che noi ſtiamo in lui, & egli in noi, che egli ci ha dato del ſuo Spirito.

14 וַחְנַן חֲזַיִן וּמַסְהֲדִינַן דְּאַבָא שַׁדַּר לַבְרֵהּ פָּרוּקָא לְעָלְמָא׃

E noi l'habbiam veduto, e teſtifichiamo che il Padre ha mandato il Figliuolo per eſſer Saluator del mondo.

15 כֹּל דְּמַוְדֵא בְּיֵשׁוּע דְּהַוְיוּ בְּרֵהּ דַּאלָהָא אֱלָהָא בֵּהּ מְקַוֵּא וְהוּ מְקַוֵּא בַּאלָהָא׃

Chiunque confeſſarà che IESV è il Figliuol di Dio: Iddio ſta in lui, & egli in Dio.

16 וַחְנַן הַיְמֶנַּן וִידַעַן חוּבָּא דְּאִית לֵהּ לַאלָהָא צֵאידַין אֱלָהָא גֵּיר חוּבָא הוּ וְכֹל דִּמְקַוֵּא בְּחוּבָא בַּאלָהָא מְקַוֵּא׃

E noi habbiam conoſciuta e creduta la charità, che Iddio ha verſo di noi, Iddio è charità: e chi ſta ne la charità, ſta in Dio, e Iddio in lui.

17 וּבְהָדָא מֶשְׁתַּלְמָא חוּבֵהּ עַמַּן דְּגַלְיוּת אַפֵּא תֶּהְוֵא לַן בְּיוֹמָא דְּדִינָא מֶטוּל דַּאיךְ דְּהַו הֲוָא הָכַנָא אָף חְנַן אִיתַין בְּהָנָא עָלְמָא׃

In queſto è accompita la charità con eſſo noi, acciòche noi habbiam confidanza nel dì del giudicio, che quale è egli, tali ſiamo noi in queſto mondo.

ד

11 אֲהוּבַי אִם כֹּה אֲהֵבָנוּ אֱלֹהִים גַּם־אֲנַחְנוּ חוֹבִים לֶאֱהֹב אִישׁ אֶת־רֵעֵהוּ׃

Amados, ſi Dios nos ha anſi amado; deuemos tambien noſotros amarnos vnos à otros.

12 אֶת־אֱלֹהִים אִישׁ בְּכָל עֵת לֹא רָאָה אִם נֶאֱהַב אִישׁ אֶת־רֵעֵהוּ אָז־מְעוֹדֵד אֱלֹהִים בָּנוּ וְאַהֲבָתוֹ שְׁלֵמָה הִיא בָּנוּ׃

Ninguno vido jamas à Dios. Si nos amamos vnos à otros, Dios eſtá en noſotros, y ſu charidad es perfecta en noſotros.

13 בְּזֹאת יָדַעְנוּ כִּי־נֵעוֹדֵד בּוֹ וְהוּא בָּנוּ כִּי־מֵרוּחוֹ נָתַן לָנוּ׃

En eſto conocemos que eſtamos en el, y el en noſotros, en que nos hà dado de ſu Eſpiritu.

14 וַאֲנַחְנוּ רָאִינוּ וּמְעִידִים כִּי־הָאָב שָׁלַח אֶת־בְּנוֹ לְמוֹשִׁיעַ הָעוֹלָם׃

Y noſotros hemos viſto, y teſtificamos que el Padre hà embiado à ſu hijo para ſer Saluador del mundo.

15 לָכֵן כָּל־אֲשֶׁר יִתְוַדֶּה כִּי־יֵשׁוּעַ הוּא בֶן־אֱלֹהִים בּוֹ מְעוֹדֵד אֱלֹהִים וְהוּא בֵאלֹהִים׃

Qualquiera que confeſſare que Ieſus es el Hijo de Dios, Dios eſtá en el, y el en Dios.

16 וַאֲנַחְנוּ הֶאֱמַנּוּ וְיָדַעְנוּ אֶת־אַהֲבָה אֲשֶׁר יֶשׁ־לֵאלֹהִים אֵלֵינוּ הָאֱלֹהִים הוּא אַהֲבָה וְהָעוֹמֵד בְּאַהֲבָה עוֹמֵד בֵּאלֹהִים וֵאלֹהִים בּוֹ׃

Y noſotros auemos conocido, y creydo la charidad que Dios tiene en noſotros. Dios es charidad: y el que eſtà en charidad, eſtà en Dios, y Dios en el.

17 בְּזֹאת נִשְׁלְמָה הָאַהֲבָה עִמָּנוּ אֲשֶׁר תְּהִי־לָנוּ בִטָּחוֹן בְּיוֹם דִּין כִּי־כָמוֹהוּ הוֹוֶה גַּם הוֹוִים אֲנַחְנוּ בְּעוֹלָם הַזֶּה׃

En eſto es perfecta la charidad con noſotros paraque tengamos confiança en el dia del juyzio, que qual el es, tales ſomos noſotros en eſte mundo.

δ.

11. Ἀγαπητοὶ, εἰ οὕτως ὁ θεὸς ἠγάπησεν ἡμᾶς, καὶ ἡμεῖς ὀφείλομεν ἀλλήλους ἀγαπᾶν.

Bien-aimés, ſi Dieu nous a ainſi aimés nous-nous deuons auſſi aimer l'vn l'autre.

12. Θεὸν οὐδεὶς πώποτε τεθέαται· ἐὰν ἀγαπῶμεν ἀλλήλους, ὁ θεὸς ἐν ἡμῖν μένει, καὶ ἡ ἀγάπη αὐτοῦ τετελειωμένη ἐστὶν ἐν ἡμῖν.

Nul ne vid onc Dieu: ſi nous aimõs l'vn l'autre Dieu demeure en nous, & ſa charité eſt accomplie en nous.

13. Ἐν τούτῳ γινώσκομεν ὅτι ἐν αὐτῷ μένομεν, καὶ αὐτὸς ἐν ἡμῖν, ὅτι ἐκ τοῦ πνεύματος αὐτοῦ δέδωκεν ἡμῖν.

Par ceci cognoiſſons nous que nous demeurons en lui, & lui en nous, pource qu'il nous a donné de ſon Eſprit.

14. Καὶ ἡμεῖς τεθεάμεθα, καὶ μαρτυροῦμεν ὅτι ὁ πατὴρ ἀπέσταλκε τὸν υἱὸν σωτῆρα τοῦ κόσμου.

Et nous l'auons veu, & teſmoignons que le Pere a enuoyé le Fils pour eſtre Sauueur du monde.

15. Ὃς ἂν ὁμολογήσῃ ὅτι ἰησοῦς ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ, ὁ θεὸς ἐν αὐτῷ μένει, καὶ αὐτὸς ἐν τῷ θεῷ.

Quiconque confeſſera que Ieſus eſt le Fils de Dieu, Dieu demeure en lui, & lui en Dieu.

16. Καὶ ἡμεῖς ἐγνώκαμεν καὶ πεπιστεύκαμεν τὴν ἀγάπην ἣν ἔχει ὁ θεὸς ἐν ἡμῖν. ὁ θεὸς ἀγάπη ἐστί· καὶ ὁ μένων ἐν τῇ ἀγάπῃ, ἐν τῷ θεῷ μένει, καὶ ὁ θεὸς ἐν αὐτῷ μένει.

Et nous auons cognu & creu la charité que Dieu a enuers nous. Dieu eſt charité: & qui demeure en charité, demeure en Dieu, & Dieu en lui.

17. Ἐν τούτῳ τετελείωται ἡ ἀγάπη μεθ' ἡμῶν, ἵνα παῤῥησίαν ἔχωμεν ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως, ὅτι καθὼς ἐκεῖνός ἐστι, καὶ ἡμεῖς ἐσμεν ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ.

En ceci eſt accomplie la charité enuers nous, & afin que pour le iour du iugement nous ayons aſſeurance que tel qu'il eſt tels ſommes-nous en ce monde.

CAP. IIII.

11. Chariſſimi, ſi ſic Deus dilexit nos: & nos debemus alterutrum diligere.

Beloued/ if God ſo loued vs / we ought alſo to loue one another.

12. Deum nemo vidit unquam. Si diligamus invicem: Deus in nobis manet, & charitas eius in nobis perfecta eſt.

No man hath ſeene God at any time. If we loue one another/ God dwelleth in vs/ and his loue is perfect in vs.

13. Iu hoc cognoſcimus quoniam in eo manemus, & ipſe in nobis: quoniam de Spiritu ſuo dedit nobis.

Hereby knowe we that we dwell in him/ and he in vs: becauſe he hath giuen vs of his Spirit.

14. Et nos vidimus, & teſtificamur, quoniam Pater miſit Filium ſuum Salvatorem mundi.

And we haue ſeene/ and doe teſtifie/ that the Father ſent the Sonne to be the Sauiour of the world.

15. Quiſquis confeſſus fuerit quoniam Ieſus eſt filius Dei: Deus in eo manet, & ipſe in Deo.

Whoſoeuer confeſſeth that Jeſus is the Sonne of God/ in him dwelleth God/ and he in God.

16. Et nos cognovimus, & credidimus charitati, quam habet Deus in nobis. Deus charitas eſt: & qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo.

And we haue knowen/ and beleeued the loue that God hath in vs. God is loue/ and he that dwelleth in loue/ dwelleth in God/ and God in him.

17. In hoc perfecta eſt charitas nobiſcum, ut fiduciam habeamus in die iudicii: quia ſicut ille eſt, & nos ſumus in hoc mundo.

Herein is the loue perfect in vs/ that we ſhould haue boldnes in the day of iudgement: for as he is/ euen ſo are we in this world.

Das IIII. Capitel.

11. Ir lieben/ hat vns Gott alſo geliebet/ ſo ſollen wir vns auch vntereinander lieben.

J elſkelige/ haffuer Gud ſaa elſkt oſſ/ da ſkulle wi oc elſke huer andre.

12. Niemand hat Gott jemals geſehen. So wir vns vnter einander lieben/ ſo bleibet Gott in vns/ vnd ſeine Liebe iſt völlig in vns.

Jngen haffuer nogen tid ſeet Gud. Der ſom wi elſke huer andre/ da bliffuer Gud i oſſ/ oc hans kærlighed er fuldkommen i oſſ.

13. Daran erkennen wir/ daß wir in jhm bleiben/ vnd er in vns/ daß er vns von ſeinem Geiſt gegeben hat.

Der paa kende wi/ at wi bliffue i hannem/ oc hand i oſſ/ at hand gaff oſſ aff ſin Aand.

14. Vnd wir haben geſehen vnd zeugen/ daß der Vater den Sohn geſand hat/ zum Heiland der Welt.

Oc wi haffue ſeet oc vidne/ at Faderen vdſende Sønnen til Verdens Frelſere.

15. Welcher nun bekennet/ daß Jeſus Gottes Sohn iſt/ in dem bleibet Gott/ vnd er in Gott.

Huilcken ſom nu bekender/ at Jheſus er Guds Søn/ i hannem bliffuer Gud/ oc hand i Gud.

16. Vnd wir haben erkannt vnd geglaubet die Liebe/ die Gott zu vns hat. Gott iſt die Liebe/ vnd wer in der Liebe bleibet/ der bleibet in GOtt/ vnd Gott in jhm.

Oc wi kende oc trode den kærlighed/ ſom Gud haffuer til oſſ. Gud er Kærlighed/ oc huo ſom bliffuer i Kærlighed/ hand bliffuer i Gud/ oc Gud i hannem.

17. Daran iſt die Liebe völlig bey vns/ auff daß wir eine freydigkeit haben am tage deß Gerichts/ denn gleich wie er iſt/ ſo ſind auch wir inn dieſer Welt.

Der met er Kærlighed fuldkommen hoſſ oſſ/ paa det wi ſkulle haffue driſtighed paa Dommedag/ Thi lige ſom hand er/ ſaa ere oc wi i denne Verden.

Kapitola IIII.

11. Naymilegſſý/ ponkwadž Buoh milowal nás/ y my máme ſe weſpolek milowati

Namileyßy ieſli nas ták Bog vmilowál/ mamy też my iedni drugie milowáć.

12. Boha žádný newiděl nikdá. Budemeli ſe weſpolek milowati/ Bůh w nás bude přebýwati/ a Láſka geho w nás dokonalá bude.

Bogá żaden nigdy nie widźiał/ Jeſli miłuiem iedni drugie/ Bog wnas mießka/ á miłość iego wypełniłá śię w nas.

13. A po tomto známe že w něm přebýwáme/ a on w nás/ neb Ducha ſwého dal nám.

Po tym znamy iż my w nim mießkamy/ á on w nas/ iż z Duchá ſwego nam dał.

14. A my gſme widěli a ſwědčijme/ že Otec poſlal Syna ſwého Spaſytele Swěta.

A myſmy widźieli y świádczemy iż Oćiec poſłał Syná áby był zbáwićielem świátá.

15. Kdožkoli wyznáwá/ že Gežijš geſt Syn Božij: Buoh w něm přebýwá/ a on w Bohu.

Ktobykolwiek wyznał iż Jezus ieſt Syn Boży/ Bog w nim mießka á on w Bogu.

16. A mýť gſme poznali/ a vwěřili Láſce/ kteraužto Buoh k nám má. Buoh Láſka geſt: a kdož přebýwá w Láſce/ w Bohu přebywá/ a Bůh w něm.

Myſmy poználi y vwierzyli miłośći ktorą Bog ma w nas/ Bog ći ieſt miłość/ á kto trwa w miłośći/ w Bogu trwa/ á Bog w nim.

17. A w tomtoť gť dokonalá Láſka Božj s námi/ abychom dauffánij měli w den Saudný: že yakož on geſt/ tak y my gſme na tomto ſwětě.

Tymći ſie wypełniłá miłość w nas/ ábyſmy vfánie mieli w dźień ſądny/ iż táki on ieſt/ tacy y my ieſthechmy ná tym świećie.

ד

18 דְּחִלְתָא בְּחוּבָּא לַיְת אֶלָּא חוּבָּא מְשַׁמְלְיָא לְבַר שָׁדְיָא לָהּ לַדְחִלְתָא מֶטוּל דַּדְחִלְתָא בְּקֶנְטָא אִיתַיהּ הָו דֵּין דְּדָחֵל לָא מְשַׁמְלַי בְּחוּבָּא ׃

Il timore non è ne la charità : ma la charità compiuta scaccia fuore il timore : percioche il timore ha pena: onde chi teme non è compiuto ne la charità.

19 חְנַן הָכִיל נְחַב לַאלָהָא מֶטוּל דְּהוּ קַדְמָאִית אַחְבַּן ׃

Noi amiamo lui, percioch'egli ha prima amati noi.

20 אֶן דֵּין אְנָשׁ יֵאמַר ד דְּמַחֵב אְנָא לַאלָהָא וְלַאחוּהִי סָנֵא דַּגָּלָא הוּ הָו גֵּיר דְּלַאחוּהִי דְּמֶתְחְזֵא לָא מַחֵב לַאלָהָא הָו דְּלָא מֶתְחְזֵא אַיְכַנָא מֶשְׁכַּח דְּיֵחַב ׃

Se alcuno dice, Io amo Iddio, e intanto habbia in odio il suo fratello, è mendace : perche chi non ama il suo fratello, ch'egli n'a veduto, come puo egli amare Iddio ch'ei non ha veduto?

21 וְהָנָא פוּקְדָנָא קַבֵּלַן מֶנֵּהּ דְּכֻל דְּמַחֵב לַאלָהָא נַחֵב אַף לַאחוּהִי ׃

E questo comandamento habbiam da lui, che chi ama Iddio, ami ancora il suo fratello.

ה

1 כֻּל מַן דַּמְהַימֵן דְּיֵשׁוּעַ אִיתַוְהִי מְשִׁיחָא מֶן אֱלָהָא יְלִיד וְכֻל דְּמַחֵב לִילוּדָא מַחֵב אַף לְהָו דְּאֶתִילֵד מ מֶנֵּהּ ׃

Chiunque crede che IESV è il Christo, è nato di Dio : e chiunque ama colui che l'ha generato, ama ancor quello che è nato di lui.

2 וּבְהָדָא יָדְעִינַן דְּמַחְבִּינַן לִבְנַוְהִי דַּאלָהָא מָא דְּלַאלָהָא מַחְבִּינַן וְעָבְדִינַן פּוּקְדָנַוְהִי ׃

Da questo conosciamo che noi amiamo i figliuoli di Dio, quando noi amiamo Iddio & osseruiamo i suoi comandamenti.

ד

18 יִרְאָה אֵינֶנָּה בָּאַהֲבָה כִּי־אִם אַהֲבָה שְׁלֵמָה מְדִיחָה אֶת־יִרְאָה כִּי־הַיִּרְאָה יֶשׁ־לָהּ מִכְשׁוֹל וַאֲשֶׁר יָרֵא אֵינֶנּוּ שָׁלֵם בָּאַהֲבָה ׃

En la charidad no ay temor. mas la perfecta charidad echa fuera el temor: por que el temor tiene pena: De donde el que teme, no esta perfecto en la charidad.

19 אֲנַחְנוּ אוֹהֲבִים אוֹתוֹ כִּי־הוּא בָרִאשׁוֹנָה אָהַב אוֹתָנוּ ׃

Nosotros lo amamos à el porque el primero nos amó.

20 אִם אִישׁ יֹאמַר כִּי־אוֹהֵב אֲנִי אֶת־אֱלֹהִים וְשׂוֹנֵא אֶת־אָחִיו כֹּזֵב הוּא כִּי־אֲשֶׁר לֹא אוֹהֵב אֶת־אָחִיו אֲשֶׁר רָאָה אֵיכָכָה יוּכַל לֶאֱהֹב אֶת־אֱלֹהִים . אֲשֶׁר לֹא רָאָה אוֹתוֹ ׃

Si alguno dize: Yo amo à Dios: y aborrece à ſu Hermano, es mentiroſo. Porque el que no ama à ſu Hermano àl qual ha viſto, como puede amar à Dios que no ha viſto.

21 וְאֶת־הַמִּצְוָה הַזֹּאת לָקַחְנוּ מִמֶּנּוּ כָּל־אֲשֶׁר אוֹהֵב אֶת־אֱלֹהִים גַּם יֶאֱהַב אֶת־אָחִיו ׃

Y noſotros tenemos eſte mandamiento del Que el que ama à Dios, ame tambien à ſu Hermano.

ה

1 כָּל־אֲשֶׁר מַאֲמִין כִּי־יֵשׁוּעַ הוּא הַמָּשִׁיחַ נוֹלַד מֵאֱלֹהִים וְכָל־אֲשֶׁר אוֹהֵב אֶת־יוֹלֵד גַּם אוֹהֵב אוֹתוֹ הַנּוֹלַד מִמֶּנּוּ ׃

Todo aquel que cree que Ieſus es el Chriſto, es nacido de Dios: y qualquiera que ama al que ha engendrado, ama tambien al que es nacido del.

2 בְּזֹאת יָדַעְנוּ כִּי־נֶאֱהַב אֶת־בְּנֵי אֱלֹהִים כַּאֲשֶׁר נֶאֱהַב אֶת־אֱלֹהִים וְאֶת־מִצְוֹתָיו נִשְׁמוֹר ׃

En eſto conocemos que amamos à los hijos de Dios, quando amamos à Dios, y guardamos ſus mandamientos.

δ.

18. Φόβος οὐκ ἔστιν ἐν τῇ ἀγάπῃ· ἀλλ' ἡ τελεία ἀγάπη ἔξω βάλλει τὸν φόβον. ὅτι ὁ φόβος κόλασιν ἔχει· ὁ δὲ φοβούμενος οὐ τετελείωται ἐν τῇ ἀγάπῃ.

Il n'y a point de peur en la charité, ains la parfaite charité chaſſe dehors la peur: car la peur apporte peine, & celui qui a peur n'eſt point accompli en charité.

19. Ἡμεῖς ἀγαπῶμεν αὐτὸν, ὅτι αὐτὸς πρῶτος ἠγάπησεν ἡμᾶς.

Nous l'aimons, d'autant que lui premier nous a aimés.

20. Ἐάν τις εἴπῃ, ὅτι ἀγαπῶ τὸν θεὸν, καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ μισῇ, ψεύστης ἐστίν. ὁ γὰρ μὴ ἀγαπῶν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ ὃν ἑώρακε, τὸν θεὸν ὃν οὐχ ἑώρακε, πῶς δύναται ἀγαπᾶν;

Si quelcun dit, I'aime Dieu, & il hait ſon frere, il eſt menteur. Car qui n'aime point ſon frere, lequel il voit, commẽt peut-il aimer Dieu lequel il ne voit point.

21. Καὶ ταύτην τὴν ἐντολὴν ἔχομεν ἀπ' αὐτοῦ, ἵνα ὁ ἀγαπῶν τὸν θεὸν, ἀγαπᾷ καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ.

Et nous auons ce commandement de par lui, que celui qui aime Dieu aime auſſi ſon frere.

ΚΕΦΑΛ. ε.

Πᾶς ὁ πιστεύων ὅτι Ἰησοῦς ἐστιν ὁ Χριστὸς, ἐκ τοῦ θεοῦ γεγέννηται. καὶ πᾶς ὁ ἀγαπῶν τὸν γεννήσαντα, ἀγαπᾷ καὶ τὸν γεγεννημένον ἐξ αὐτοῦ.

Quiconque croit que Ieſus eſt le Chriſt, il eſt né de Dieu: & quiconque aime celui qui l'a engendré, aime auſſi celui qui eſt né de lui.

2. Ἐν τούτῳ γινώσκομεν ὅτι ἀγαπῶμεν τὰ τέκνα τοῦ θεοῦ, ὅταν τὸν θεὸν ἀγαπῶμεν, καὶ τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ τηρῶμεν.

Par ceci cognoiſſons nous que nous aimons les enfans de Dieu, quand nous aimons Dieu, & gardons ſes commandémens.

CAP. IIII.

18. Timor non eſt in charitate: ſed perfecta charitas, foràs mittit timorem, quoniam timor pœnam habet, qui autem timet: non eſt perfectus in charitate.

There is no feare in loue / but perfect loue caſteth out feare : for feare hath painfulnes : and he that feareth / is not perfect in loue.

19. Nos ergo diligamus Deum, quoniam Deus prior dilexit nos.

We loue him / becauſe he loueth vs firſt.

20. Si quis dixerit, quoniam diligo Deum: & fratrem ſuum oderit, mendax eſt. Qui enim non diligit fratrem ſuum quem videt: Deum quem nō videt, quomodo poteſt diligere?

If any man ſaye / I loue God / and hate his brother / hee is a liar: for howe can he that loueth not his brother whome he hath ſeene / loue God whom he hath not ſeene?

21. Et hoc mandatum habemus à Deo, ut qui diligit Deum, diligat & fratrem ſuum.

And this commaundement haue we of him / that he which loueth God / ſhould loue his brother alſo.

CAP. V.

OMnis qui credit quoniam Ieſus eſt Chriſtus, ex Deo natus eſt. Et omnis qui diligit eum qui genuit: diligit & eum qui natus eſt ex eo.

Whoſoeuer beleeueth that Ieſus is the Chriſt / is borne of God / and euery one that loueth him which begate / loueth him alſo which is begotten of him.

2. In hoc cognoſcimus quoniam diligamus natos Dei: cùm Deum diligamus, & mandata eius faciamus.

In this we knowe that we loue the children of God / when we loue God / & keepe his commaundements.

Das IIII. Capitel.

18. Forcht iſt nicht in der Liebe / ſondern die völlige Liebe treibet die forcht auß. Denn die forcht hat pein. Wer ſich aber förchtet / der iſt nicht völlig in der Liebe.

Fryct er icke i Kærlighed / men den fuldkomne Kærlighed vddriffuer fryct / thi fryct haffuer pine / Oc huo ſig fryecter hand er icke fuldkommen i Kærlighed.

19. Laſſet vns jn lieben / denn er hat vns erſt geliebet.

Lader oſſ elſke / thi hand elſkte oſſ førſt.

20. So jemandt ſpricht / ich liebe Gott / vnd haſſet ſeinen Bruder / der iſt ein Lügner. Denn wer ſeinen Bruder nicht liebet / den er ſihet / wie kan er Gott lieben / den er nicht ſihet?

Der ſom nogen ſiger / ieg elſker Gud / oc hand hader ſin Broder / hand er en Løgnere. Thi hwilcken icke elſker ſin Broder / ſom hand ſeer / huorledis kand hand elſke Gud / ſom hand icke ſeer?

21. Vnd diß Gebot haben wir von jm / daß / wer Gott liebet / daß er auch ſeinen Bruder liebe.

Oc dette Bud haffue wi aff hannem / at huo ſom elſker Gud / hand ſkal oc elſke ſin Broder.

Das V. Capitel.

WEr da glaubet / daß Jeſus ſey der Chriſt / der iſt von Gott geboren. Vnd wer da liebet den / der jn geborn hat / der liebet auch den / der von jm geborn iſt.

HVo ſom tror / At Jheſus er Chriſtus / hand er fød aff Gud. Oc huo ſom elſker den / der hannem fødde / hand elſker oc den / ſom er fød aff hannem.

2. Daran erkennen wir / daß wir Gottes Kinder lieben / wenn wir Gott lieben / vnd ſeine Gebot halten.

Der paa kende wi / at wi elſke Guds Børn / naar wi elſke Gud / oc holde hans Bud.

Kapitola IIII.

18. Bázněť nenij w Láſce / ale dokonalá Láſka wen wyhánij Bázeň / neb Bázeň trápenij má: tak kdo ſe bogj / nenj dokonalý w láſce.

Nie máſzći boiáźni w miłoſći / zupełna miłoſć precz wyrzuca boiaźń / ábowiem boiaźń ma vdręczenie / A kto ſie boi / nie ieſtći zupełny w miłoſći.

19. Protož my milugeme Boha / nebo on prwě milowal nás.

My go miłuiemy / ábowiem on nas pierwſzy vmiłował.

20. Prawijli pak kdo / Žě miluge Boha / a Bratra ſwého nenáwidij / lhář geſt. Neb kdo miluge Bratra ſwého kteréhož widij / y kterak muože Boha milowati / kteréhož newidij?

Jeſliby kto rzekł / Miłuię Bogá / á brata by ſwego nie náwidział / kłamcą ieſt / Abowiem kto nie miłuie brátá ſwego ktorego widział / Bogá ktorego nie widział iáko może miłowáć?

21. A totoť Přikázanij máme od Boha / aby kdož miluge Boha / milowal y Bratra ſwého.

A to roſkazánie mamy od niego / áby ten ktory Bogá miłuie / miłował też brata ſwego.

Kapitola V.

KAždý kdož wěřij / že Gežiſs gť Kryſtus / tenť ſe z Boha narodil A každý kdo miluge toho kterýž gey zplodil / tenť miluge y toho kdo ſe narodil z něho.

KTokolwiek wierzy Jezuſá być Kryſtuſem / z Bogá ſie narodził / á ktokolwiek miłuie tego ktory vrodził / miłuie też tego ktory z niego ieſt narodzon.

2. Po tom známe že milugeme ſyny Božij / když milugeme Boha / a Přikázanij geho zachowáwáme.

W tym znamy iż miłuiemy Syny Boże / gdy Bogá miłuiemy / y przykazánia iego chowamy.

ה

3 הָדָא הִיא גֵּיר חוּבֵּהּ דַּאלָהָא דְּנֶטַּר פּוּקְדָנַוְהִי וּפוּקְדָנַוְהִי לָא יַקִּירִין׃

Imperoche la charità di Dio è queſta, che noi oſſeruiamo i ſuoi comandamenti: e i comandamenti ſuoi non ſon graui.

4 מֶטּוּל דְּכֹל דִּילִיד מֶן אֱלָהָא זָכֵא לְעָלְמָא וְהָדָא הִי זָכוּתָא דְּזָכְתֵהּ לְעָלְמָא הַימָנוּתַן׃

Percioche tutto quello che e nato di Dio, vince il mondo: e queſta e la vittoria che ha vinto il mondo, cioe la noſtra fede.

5 מַנוּ גֵּיר דְּזָכֵא לֵהּ לְעָלְמָא אֶלָּא הָו דַּמְהַימֵן דְּיֵשׁוּעַ בְּרֵהּ הָו דַּאלָהָא׃

Chi è colui che vince il mondo, ſe non chi crede che IESV è il Figliuol di Dio?

6 הָנַו דְּאֶתָא בְּיַד (מַיָּא וְרוּחָא וַדְמָא) יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא לָא הֲוָא בְּמַיָּא בַּלְחוּד אֶלָּא בְּמַיָּא וַדְמָא וְרוּחָא מַסְהֲדָא דְּהִי (מְשִׁיחָא) אִיתַיְהּ שְׁרָרָא׃

Queſto è quel IESV Chriſto che è venuto per acqua e ſangue: non per l'acqua ſolamente, ma per l'acqua e pe'l ſangue. E lo Spirito è quello che'l teſtifica: concioſia che lo Spirito è la verità.

7 (דִּתְלָתָא אִנּוּן דְּסָהֲדִין בִּשְׁמַיָּא אַבָּא מֶלְּתָא וְרוּחָא דְּקוּדְשָׁא וְתַלְתֵּיהוּן חַד אִנּוּן׃)

Percioche tre ſono che rendeno teſtimonianza in cielo, il Padre, la Parola, e lo Spirito ſanto: e queſti tre ſono vno.

8 וְאִיתַיְהוּן תְּלָתָא דְּסָהֲדִין (בְּאַרְעָא) רוּחָא וּמַיָּא וַדְמָא וְתַלְתֵּיהוּן בְּחַד אִנּוּן׃

Tre ſono ancora che rendeno teſtimonianza in terra, lo Spirito, e l'acqua, e'l ſangue: e queſti tre ſono vno.

ה

3 כִּי־זֹאת הִיא אַהֲבַת אֱלֹהִים אֲשֶׁר נִשְׁמֹר אֶת־מִצְוֹתָיו וּמִצְוֹתָיו אֵין כְּבֵדוֹת הֵנָּה׃

Porque eſta es la charidad de Dios, que guardemos ſus mandamientos, y ſus mandamientos no ſon graues.

4 כִּי־כָּל־אֲשֶׁר נוֹלַד מֵאֱלֹהִים גָּבַר עַל־הָעוֹלָם וְהַנֵּצַח הַגּוֹבֵר עַל־הָעוֹלָם הִיא אֱמוּנָתֵנוּ׃

Porque todo aquello que es nacido de Dios vence àl mundo: y eſta es la victoria que vence àl mundo, es à ſaber nueſtra fe.

5 מִי־זֶה הוּא הַגּוֹבֵר עַל־הָעוֹלָם הֲלֹא הַמַּאֲמִין כִּי־יֵשׁוּעַ בֶּן־אֱלֹהִים הוּא׃

Quien es elque vence àl mundo, ſi no elque cree que Ieſus es el hijo deDios?

6 זֶה הוּא הַבָּא בְּמַיִם (וְרוּחַ) וָדָם יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ אֵינֶנּוּ בְמַיִם לְבַדּוֹ כִּי־בַּמַּיִם וּבַדָּם וְהָרוּחַ מְעִידָה (כִּי־הַמָּשִׁיחַ) אֱמֶת הוּא׃

Eſte es Ieſus el Chriſto, que vino por agua y ſangre: no por agua ſolamente, ſi no por agua y ſangre. Y el eſpiritu es el que dia teſtimonio: porque el eſpiritu es la verdad.

7 (כִּי־שְׁלוֹשָׁה הוֹיִם הַמְּעִידִים בַּשָּׁמַיִם הָאָב הַדָּבָר וְרוּחַ הַקֹּדֶשׁ וּשְׁלוֹשָׁה הָאֵלֶּה אַחַת הֵמָּה׃)

Porque tres ſon loſque dan teſtimonio en el cielo, el Padre la palabra y el eſpiritu ſancto, y eſtos tres ſon vno.

8 וּשְׁלוֹשׁ הוֹוֹת הַמְּעִידוֹת בָּאָרֶץ הָרוּחַ וְהַמַּיִם וְהַדָּם וּשְׁלוֹשׁ הָאֵלֶּה לְאַחַת הֵנָּה׃

Tambien ſon tres losque dan teſtimonio en la tierra, el Eſpiritu, el agua, y la ſangre: y eſtos tres ſon vno.

ε'.

3. Αὕτη γάρ ἐστιν ἡ ἀγάπη τοῦ θεοῦ, ἵνα τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ τηρῶμεν. καὶ αἱ ἐντολαὶ αὐτοῦ βαρεῖαι οὐκ εἰσίν.

Car c'eſt ici l'amour de Dieu, que nous gardions ſes commandemens: & ſes commandemens ne ſont point griefs.

4. Ὅτι πᾶν τὸ γεγεννημένον ἐκ τοῦ θεοῦ, νικᾷ τὸν κόσμον. καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ νίκη ἡ νικήσασα τὸν κόσμον, ἡ πίστις ἡμῶν.

Car tout ce qui eſt né de Dieu, ſurmonte le monde: & ceſte eſt la victoire qui a ſurmonté le monde, aſſauoir noſtre foy.

5. Τίς ἐστιν ὁ νικῶν τὸν κόσμον, εἰ μὴ ὁ πιστεύων ὅτι ἰησοῦς ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ;

Qui eſt celui qui ſurmonte le monde, ſinon celui qui croit que Ieſus eſt le Fils de Dieu?

6. Οὗτός ἐστιν ὁ ἐλθὼν δι᾽ ὕδατος (καὶ πνεύματος) καὶ αἵματος, ἰησοῦς ὁ χριστός· οὐκ ἐν τῷ ὕδατι μόνον, ἀλλ᾽ ἐν τῷ ὕδατι καὶ τῷ αἵματι· καὶ τὸ πνεῦμά ἐστι τὸ μαρτυροῦν, ὅτι (ὁ χριστός) ἐστιν ἡ ἀλήθεια.

C'eſt ceſtui Ieſus qui eſt venu par eau (l'Eſprit) & par ſang: non pas ſeulement par eau, mais par eau & par ſang: & c'eſt l'Eſprit qui en teſmoigne: veu que (Chriſt) eſt la verité.

7. Ὅτι τρεῖς εἰσιν οἱ μαρτυροῦντες ἐν τῷ οὐρανῷ, ὁ πατὴρ, καὶ ὁ λόγος, καὶ τὸ ἅγιον πνεῦμα· καὶ οὗτοι οἱ τρεῖς ἕν εἰσι.

Car il y en a trois qui donnent teſmoignage au ciel, le Pere, la parole, & le ſainct Eſprit: & ces trois la ſont vn.

8. Καὶ τρεῖς εἰσιν οἱ μαρτυροῦντες, ἐν τῇ γῇ, τὸ πνεῦμα, καὶ τὸ ὕδωρ, καὶ τὸ αἷμα· καὶ οἱ τρεῖς εἰς τὸ ἕν εἰσιν.

Auſſi y en-a il trois qui donnent teſmoignage en la terre, aſſauoir l'Eſprit, eau, & le ſang: & ces trois-la ſe rapportent en vn.

CAP. V.

3. Hæc eſt enim charitas Dei, ut mandata eius cuſtodiamus: & mandata eius gravia non ſunt.

For this is the loue of God that we keepe his commandements: and his commandements are not grieuous.

4. Quoniam omne quod natum eſt ex Deo: vincit mundum, & hæc eſt victoria quæ vincit mundum: fides noſtra.

For all that is borne of God/ ouercommeth the worlde: and this is the victorie that ouercommeth the worlde/ euen our fayth.

5. Quis eſt, qui vincit mundum, niſi qui credit quoniam Ieſus eſt filius Dei?

Who is it that ouercommeth the world/ but he which beleeueth that Jeſus is the Sonne of God?

6. Hic eſt qui venit per aquam, (*Spiritum*,) & ſanguinem Ieſus Chriſtus: non in aqua ſolùm, ſed in aqua & ſanguine. Et Spiritus eſt qui teſtificatur, quoniam (*Chriſtus*) eſt veritas.

This is that Jeſus Chriſt that came by water (Ghoſt) and bloud/ not by water onely/ but by water and bloud: and it is the ſpirite/ that beareth witneſſe: for the (Chriſt) is trueth.

7. Quoniam tres ſunt qui teſtimonium dant in cælo, Pater, Verbum, & Spiritus ſanctus: & hi tres unum ſunt.

For there are three/ which beare recorde in heauen/ the Father/ the Worde/ and the holy Ghoſt: and theſe three are one.

8. Et tres ſunt qui teſtimonium dant in terra: Spiritus, aqua, & ſanguis: & hi tres, unum ſunt.

And there are three/ which beare recorde in the earth/ the ſpirite & the water and the bloud: and theſe three agree in one.

Das V. Capitel.

3. Denn das iſt die Liebe zu Gott/ daß wir ſeine Gebot halten/ vnd ſeine Gebot ſind nicht ſchwer.

(Thi det er Guds Kærlighed/ at wi ſkulle holde hans Bud) oc hans Bud ere icke ſuare.

4. Denn alles was von GOtt geborn iſt/ überwindet die Welt/ vnnd vnſer Glaube iſt der ſieg/ der die Welt überwunden hat.

Thi alt det ſom er fød aff Gud/ offuerwinder Verden/ oc vor tro er den Seyer/ ſom haffuer offuerwundet Verden.

5. Wer iſt aber der die Welt überwindet/ ohn der da glaubet/ daß Jeſus Gottes Sohn iſt?

Oc huo er den ſom offuerwinder Verden/ uden den ſom tror/ at Jheſus er Guds Søn?

6. Diſer iſts/ der da kompt mit Waſſer (Geiſt) vnd Blut/ Jeſus Chriſtus/ nicht mit Waſſer alleine/ ſondern mit Waſſer vnd Blut. Vnd der Geiſt iſts/ der da zeuget/ daß (Chriſtus) Warheit iſt.

Denne er den/ ſom kommer/ met Vand (Aand) oc Blod/ Jeſus Chriſtus/ icke met Vand alene/ men met Vand oc Blod. Oc det er Aanden/ ſom vidner/ at (Chriſtus) er ſandhed.

7. (Denn dreye ſind die da zeugen im Himmel/ der Vater/ das Wort/ vnd der heilige Geiſt/ vnd dieſe dreye ſind eins.)

(Thi de ere tre ſom vidne paa Himmelen/ Faderen/ oc Ord/ oc hellige Aand/ oc de tre ere tilſammen.)

8. Vnnd dreye ſind die da zeugen auff Erden/ der Geiſt/ vnd das Waſſer/ vnd das Blut. Vnd die drey ſind beyſammen.

Oc thi tre ere ſom vidnede paa Jorden/ Aanden oc Vand/ oc Blod/ Oc de tre ere it tilſammen.

Kapitola V.

3. Neb tato geſt Láſka Božij/ abychom Přikázanij geho oſtřijhali/ a přikázanij geho negſau těžká.

Abowiem táć ieſt miłość Boża ábyſmy przykazánia iego chowáli/ á przykazánia iego nie ſą ciężkie.

4. Neb wſſeckno co ſe narodilo z Boha/ přemáhá Swět: a totoť geſt wijtězſtwj kteréž přemáhá Swět wijra naſſe.

Bo wſzytko co ſię narodziło z Bogá/ zwycięża świát/ á wiárá náſzá ieſt to zwycięſtwo ktore zwycięża świát.

5. Kdo geſt pak kterýž přemáhá Swět/ gedině ten kdož wěřij že Gežiſs geſt Syn Božij?

A ktoż ieſt then ktory zwycięża świát/ iedno ten ktory wierzy iż Jezus ieſt Synem Bożym?

6. A tenť geſt kterýž přiſſel ſkrze (duch) Wodu a Krew/ Gežus Kryſtus/ ne w wodě toliko/ ale/ w wodě a we Krwi. A duch geſt kterýž ſwědectwj wydáwá/ že (Kryſtus) geſt prawda

Tenci ieſt on Jezus Kryſtus ktory przyſzedł przez wodę (duch) y krew/ nie przez wodę tylko/ ále przez wodę y krew/ á duch ten ieſt ktory świádczy/ iż (Kryſtus) ieſt prawdą.

7. Nebo třij gſau kteřijž ſwědectwij wydáwagij na Nebi/ Otec/ Slowo/ a Duch ſwatý: a ti třij gedno gſau.

Abowiem trzey ſą ktorzy świádczą ná niebie/ Ociec/ Słowo/ y Duch święty/ á ci trzey iednoć ſą.

8. A třij gſau kteřijž ſwědectwij wydáwagij na Zemi/ Duch/ woda/ a Krew/ a ti třij gedno gſau.

A trzey ſą ktorzy świádczą ná ziemi/ duch/ y wodá y krew/ á ci trzey ná iedno ſię zgadzáią.

ה

9 אִן סָהֲדוּתָא דַּבְנַי־נָשָׁא מְקַבְּלִין חַד כְּמָא סָהֲדוּתֵהּ דַּאלָהָא דְּרַבָּא הִי וְהָדָא הִי סָהֲדוּתֵהּ דַּאלָהָא דַּאסְהֶד עַל בְּרֵהּ׃

Se noi accettiamo la teſtimonianza de gli huomini, la teſtimonianza di Dio è maggiore: e queſta è la teſtimonianza di Dio ch'egli ha renduta del ſuo Figliuolo.

10 כָּל־מַן דַּמְהַיְמַן בַּבְרֵהּ דַּאלָהָא אִית לֵהּ הָדֵא סָהֲדוּתָא בְּנַפְשֵׁהּ כָּל דְּלָא מְהַיְמַן לַאלָהָא דַּגָּלָא עַבְדֵהּ בַּדְלָא הַיְמֶן לְסָהֲדוּתָא דַּאסְהֶד אֱלָהָא עַל בְּרֵהּ׃

Chi crede nel Figliuolo di Dio, ha la teſtimonianza di Dio, in ſe ſteſſo. Chi non crede à Dio, l'ha fatto bugiardo: percioche non ha creduto ne la teſtimonianza, che Iddio ha renduta del ſuo Figliuolo.

11 וְהָדָא הִי סָהֲדוּתָא דְּחַיֵּא דַּלְעָלַם יַהֵב לַן אֱלָהָא וְהָנוּן חַיֵּא בַּבְרֵהּ אִיתַיְהוֹן׃

E la teſtimonianza è queſta, che Iddio ci ha data la vita eterna: e queſta vita è nel ſuo Figliuolo.

12 כָּל דְּאָחִיד לַבְרָא אָחִיד אַף לְחַיֵּא וְכָל דְּלָא אָחִיד לַבְרֵהּ דַּאלָהָא לַיְת לֵהּ חַיֵּא׃

Chi ha il Figliuolo di Dio, ha la vita, chi non ha il Figliuol di Dio, non ha la vita.

13 הָלֵין כֶּתְבֵת לְכוּן דְּתֶדְעוּן דְּחַיֵּא דַּלְעָלַם אִית לְכוּן לַאילֵין דְּהַיְמֶנְתּוּן בַּשְׁמֵהּ דַּבְרֵהּ דַּאלָהָא׃

Io ho ſcritto queſte coſe à voi che credete nel Nome del Figliuol di Dio: accioche ſappiate che voi hauete la vita eterna, & accioche voi crediate nel Nome del Figliuol di Dio.

14 וְהָדָא פַּרְהֶסְיָא אִית לַן לְוָתֵהּ דְּכָל דְּשָׁאְלִינַן לֵהּ אֵיךְ צֶבְיָנֵהּ שָׁמַע לַן׃

E queſta è la confidanza che noi habbiamo appreſſo Iddio, che ſe noi domandiam qualche coſa ſecondo la ſua volontà, egli ci ode

ה

9 אִם אֶת־עֵדוּת בְּנֵי אָדָם נִקַּח עֵדוּת אֱלֹהִים גְּדוֹלָה הִיא מִמֶּנָּה כִּי־זֹאת הִיא עֵדוּת אֱלֹהִים אֲשֶׁר הֵעִידָנָּה עַל־בְּנוֹ׃

Si recebimos el teſtimonio de los hombres, el teſtimonio de Dios es mayor: porque eſte es el teſtimonio de Dios, que ha teſtificado de ſu hijo.

10 הַמַּאֲמִין בְּבֶן־אֱלֹהִים יֶשׁ־לוֹ עֵדוּת בְּנַפְשׁוֹ וַאֲשֶׁר אֵינֶנּוּ מַאֲמִין לֵאלֹהִים עֲשָׂהוּ לְכוֹזֵב כִּי־לֹא הֶאֱמִין בְּעֵדוּת אֲשֶׁר הֵעִיד הָאֱלֹהִים עַל־בְּנוֹ׃

El que cree en el Hijo de Dios, tiene el teſtimonio de Dios en ſi miſmo: El que no cree à Dios, hà hecho mentiroſo à Dios: porque no hà creydo en el teſtimonio que Dios hà teſtificado de ſu Hijo.

11 וְזֹאת הִיא הָעֵדוּת כִּי־אֱלֹהִים נָתַן לָנוּ אֶת־חַיֵּי עוֹלָם וְהַחַיִּים הָאֵלֶּה הוֹיִים בִּבְנוֹ׃

Y eſte es el teſtimonio, es à ſaber, Que Dios nos ha dado vida eterna: y eſta vida eſtà en ſu Hijo.

12 אֲשֶׁר יֶשׁ־לוֹ הַבֵּן יִהְיוּ לוֹ הַחַיִּים וַאֲשֶׁר לֹא יֶשׁ לוֹ בֶן־אֱלֹהִים גַּם לֹא יִהְיוּ לוֹ הַחַיִּים׃

El que tiene àl Hijo, tiene la vida: El que no tiene àl Hijo de Dios, no tiene vida.

13 אֶת־הָאֵלֶּה כָּתַבְתִּי לַמַּאֲמִינִים בְּשֵׁם בֶּן־אֱלֹהִים אֲשֶׁר תֵּרְאוּ כִּי־יֶשׁ לָכֶם חַיֵּי עוֹלָם וַאֲשֶׁר תַּאֲמִינוּ בְּשֵׁם בֶּן־אֱלֹהִים׃

Yo he eſcripto eſtas coſas à voſotros que creeys en el Nombre del Hijo de Dios: paraque ſepays que teneys vida eterna, y paraque creays en el Nombre del Hijo de Dios.

14 וְזֹאת הִיא הַבִּטָּחוֹן אֲשֶׁר יֶשׁ־לָנוּ אֵלָיו וְאִם מְאוּמָה נִשְׁאַל מִמֶּנּוּ כִּרְצוֹנוֹ שׁוֹמֵעַ אֵלֵינוּ׃

Y eſta es la confiança que tenemos en Dios, que ſi demandaremos alguna coſa conforme à ſu voluntad, el nos oye.

έ.

9. Εἰ τὴν μαρτυρίαν τῶν ἀνθρώπων λαμβάνομεν, ἡ μαρτυρία τοῦ θεοῦ μείζων ἐστίν· ὅτι αὕτη ἐστὶν ἡ μαρτυρία τοῦ θεοῦ, ἣν μεμαρτύρηκε περὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ.

Si nous receuons le teſmoignage des hommes, le teſmoignage de Dieu eſt plus grand: car c'eſt là le teſmoignage de Dieu, lequel il a teſmoigné de ſon Fils.

10. Ὁ πιστεύων εἰς τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ, ἔχει τὴν μαρτυρίαν ἐν ἑαυτῷ· ὁ μὴ πιστεύων τῷ θεῷ, ψεύστην πεποίηκεν αὐτόν· ὅτι οὐ πεπίστευκεν εἰς τὴν μαρτυρίαν ἣν μεμαρτύρηκεν ὁ θεὸς περὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ.

Qui croit au Fils de Dieu, il a le teſmoignage de Dieu en ſoi-meſme: qui ne croit point à Dieu, il l'a fait menteur: car il n'a point creu au teſmoignage que Dieu a teſmoigné de ſon propre Fils.

11. Καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ μαρτυρία, ὅτι ζωὴν αἰώνιον ἔδωκεν ἡμῖν ὁ θεὸς, καὶ αὕτη ἡ ζωὴ ἐν τῷ υἱῷ αὐτοῦ ἐστιν.

Et c'eſt ici le teſmoignage, aſſauoir que Dieu nous a donné la vie eternelle: & ceſte vie eſt en ſon Fils.

12. Ὁ ἔχων τὸν υἱὸν, ἔχει τὴν ζωήν· ὁ μὴ ἔχων τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ, τὴν ζωὴν οὐκ ἔχει.

Qui a le Fils, a la vie: qui n'a point le Fils de Dieu, n'a point la vie.

13. Ταῦτα ἔγραψα ὑμῖν τοῖς πιστεύουσιν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ, ἵνα εἰδῆτε ὅτι ζωὴν ἔχετε αἰώνιον, καὶ ἵνα πιστεύητε εἰς τὸ ὄνομα τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ.

Ie vous ai eſcrit ces choſes, à vous qui croyez au nom du Fils de Dieu: afin que vous ſachiez que vous auez la vie eternelle, & afin que vous croyiez au nom du Fils de Dieu.

14. Καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ παῤῥησία ἣν ἔχομεν πρὸς αὐτὸν, ὅτι ἐάν τι αἰτώμεθα κατὰ τὸ θέλημα αὐτοῦ, ἀκούει ἡμῶν.

Et c'eſt ici l'aſſeurance que nous auons enuers Dieu: aſſauoir que ſi nous demandons quelque choſe ſelon ſa volonté, il nous exauce.

CAP. V.

9. Si teſtimonium hominum accipimus: teſtimonium Dei maius eſt, quoniā hoc eſt teſtimonium Dei quod maius eſt, quoniam teſtificatus eſt de Filio ſuo.

If we receyue the witneſſe of men/ the witneſſe of God is greater: for this is the witneſſe of God / which he teſtifyed of his Sonne.

10. Qui credit in Filium Dei, habet teſtimonium Dei in ſe. Qui non credit Filio, mendacem facit eum, quia non credit in teſtimonium quod teſtificatus eſt Deus de Filio ſuo.

Hee that beleeueth in the Sonne of God/ hath the witnes (of God) in him ſelfe: he that beleeueth not God / hath made him a lyer / becauſe he beleeued not the recorde: that God witneſſed of his Sonne.

11 Et hoc eſt teſtimonium, quoniam vitam ęternam dedit nobis Deus. Et hæc vita in Filio eius eſt.

And this is the recorde / that God hath giuē vnto vs eternall life/ and this life is in his Sonne.

12. Qui habet Filium: habet vitam, qui non habet filium Dei: vitam non habet.

He that hath the Sonne/ hath lyfe: and he that hath not the ſonne of God / hath not life.

13. Hæc (*ſcripſi*) vobis (*credentibus in nomen Filii Dei:*) ut ſciatis quoniam vitam habetis æternam, & ut credatis in nomine Filii Dei.

Theſe thinges haue I written vnto you / that beleeue in the Name of the Sonne of God/ that ye may know that ye haue eternall life / and that ye may beleeue in the Name of the Sonne of God.

14. Et hæc eſt fiducia quam habemus ad eũ; Quia quodcunque petierimus ſecundùm voluntatem eius, audit nos.

And this is the aſſurance/ that wee haue in him/ that if wee aſke any thing according to his will/ he heareth vs.

Das V. Capitel.

9. So wir der Menſchen zeugniß annemen/ ſo iſt Gottes zeugniß gröſſer/ denn Gottes zeugniß iſt das/ daß er gezeugt hat von ſeinem Sohn.

Er det ſaa/ at wi anamme Menniſkens vidniſbyrd/ Da er Guds vidniſbyrd ſterre/ Thi det er Guds vidniſbyrd/ ſom hand vidnede om ſin Søn.

10. Wer da glaubet an den Sohn Gottes/ der hat ſolches zeugniß bey jhm. Wer GOtt nicht glaubet/ der macht jn zum Lügner/ denn er glaubet nicht dem zeugniß/ daß Gott zeuget von ſeinem Sohn.

Huo ſom tror paa Guds Søn/ hand haffuer dette vidniſbyrd hoſſ ſig. Huo ſom icke tror Gud/ hand gør hannem til en Løgnere/ thi hand tror icke det vidniſbyrd/ ſom Gud vidner om ſin Søn.

11. Vnd das iſt daß zeugniß/ daß vns GOtt das ewige Leben hat gegeben/ vnd ſolches leben iſt in ſeinem Sohn.

Oc dette er det vidniſbyrd/ at Gud haffuer giffuit oſſ det euige Liff/ oc dette Liff er i hans Søn.

12. Wer den Sohn Gottes hat/ der hat das Leben/ wer den Sohn Gottes nicht hat/ der hat das Leben nicht.

Huo ſom haffuer Guds Søn/ hand haffuer Liffuet/ Huo ſom icke haffuer Guds Søn / Hand haffuer icke Liffuit.

13. Solchs hab ich euch geſchrieben/ die jhr glaubet an den Namen deß Sons Gottes/ auffs daß jhr wiſſet/ daß jr das ewige Leben habt/ vnd daß jr glaubet an den Namen deß Sohns Gottes.

Dette haffuer ieg ſcriffuit eder til / i ſom tro paa Guds Søns naffn / at i ſkulle vide / at i haffue det euige Liff/ oc at i ſkulle tro paa Gud Søns naffn.

14. Vnd das iſt die freydigkeit / die wir haben zu jhm/ daß ſo wir etwas bitten/ nach ſeinem willen/ ſo höret er vns.

Oc det er den driſtighed / ſom wi haffue til hannem / at / der ſom wi bede om noget / effter hans vilie/ da hører hand oſſ.

Kapitola V.

9. Poněwadž ſwědectwj lidſké přigjmáme/ ſwědectwij Božij wětſſý geſt: A toto geſt ſwědectwj Božij kteréž geſt wětſſý/ že on wyſwědčil o Synu ſwém.

Jeſli świádectwo ludzkie przyimuiemy/ świádecthwo Boże wiecſzeć ieſt/ ábowiem thoć ieſt świádectwo Boże ktore świádczył o ſynie ſwym.

10. Kdo wěřj w Syna Božijho/ má ſwědectwj Božij w ſobě. Kdo newěřij Synu/ má ho za lháře/ neb newěřij Swědectwij/ kterýmž ſwědčil Buoh o Synu ſwém.

Ktory wierzy w Syná Bożego/ ma świádectwo ſam w ſobie/ Ktory nie wierzy Bogu/ czyni go klamcą/ gdyż nie wierzył świádectwu ktore Bog świádczył o Synie ſwoim.

11. A totoť geſt ſwědectwij/ že žiwot wěčný dal nám Buoh/ a ten žiwot w Synu geho geſt.

A thoć ieſt świádectwo/ iż żywot wieczny dał nam Bog/ á then żywot ieſt w Synie tego.

12. Kdo má Syna Božijho/ má y žiwot: a kdo nemá Syna Božijho/ nemát ani žiwota.

Ktory ma Syná/ ma żywot/ ktory nie má Syná Bożeᵒ/ nie ma żywotá.

13. Toto pſal wám/ (wěřjcým we Gméno Syna Božijho/) abyſſte wěděli/ že žiwot wěčný máte/ a abyſſte wěřili we Gméno Syna Božijho.

Ty rzeczy piſałem wam ktorzy wierzycie w imie Syna Bożeᵒ/ żebyście wiedzieli iż żywot wieczny macie/ y ábyście wierzyli w imie Syna Bożego.

14. A totoť geſt dauffánj kteréž máme k Bohu/ že zač koli poproſýme wedlé wůle geho/ wſlyſſý nás.

A toć ieſt vfánie ktore mamy v Boga/ iż ieſli byſmy/ o co proſili wedle woley iego/ ſłucha nas.

ה

15 וְאֶן מְפַסִּינַן דְּשָׁמַע לַן
עַל מֶדֶם דְּשָׁאלִין מֶנֵּהּ
תְּכִילִינַן דְּקַבֵּלַן מֶן כַּדּוּ
שֶׁאלָתַן דְּשָׁאלַן מֶנֵּהּ׃

E ſe noi ſappiamo ch'egli ci ode in qualunque coſa noi gli domandiamo, ſappiamo che noi otteniamo le domande, lequali gli habbiam domandate.

16 אֶן אֱנָשׁ יֶחְזֵא לַאחוּהִי
דְּחָטֵא חַטָהָא דְּלָא מְחַיַּב
לְמַוְתָא יִשְׁאַל וּמֶתְיְהֵב
לֵהּ חַיֵּא לְאַילֵין דְּלָא הֲוָא
אַיךְ דִּלְמַוְתָא חָטֵין אִית
גֵּיר חַטָהָא דְּמַוְתָא לָא
הֲוָא עַל הָנָא אָמַר אֶנָא
דִּיֶבְעֵא אֱנָשׁ׃

Se alcuno vedrà peccare il ſuo fratello di peccato che non ſia à morte, domandarà à Dio, & egli li darà vita: à quelli (dico) che peccano non à morte. Et ci è il peccato à morte: per quello non dico che alcun preghi.

17 כֻּל עַוְלָא גֵּיר חַטִיתָא
הִו וְאִית חַטָהָא דְּלָא הֲוָא
דְּמַוְתָא הִו׃

Ogni iniquità è peccato: & ecci il peccato non à morte.

18 וְיָדְעִינַן דְּכֻל דִּילִיד מֶן
אֱלָהָא לָא חָטֵא הָו גֵּיר
דִּילִיד מֶן אֱלָהָא נָטַר
נַפְשֵׁהּ וּבִישָׁא לָא מֶתְקַרַב
לֵהּ׃

Noi ſappiamo che chiunque è nato di Dio, non pecca: ma chi è nato di Dio, conſerua ſe ſteſſo, e il Maligno no'l tocca.

19 יָדְעִינַן דְּמֶן אֱלָהָא
חְנַן וְעָלְמָא כֻּלֵּהּ בְּבִישָׁא
הוּ סִים׃

Noi ſappiamo che noi ſiamo da Dio, e tutto il mondo è poſto nel male.

ה

15 וְאִם יָדַעְנוּ כִּי־שֹׁמֵעַ אֵלֵינוּ
בְּכָל־אֲשֶׁר נִשְׁאַל מִמֶּנּוּ גַּם
יָדַעְנוּ כִּי־נִקַּח מִמֶּנּוּ אֶת־כָּל־
מִשְׁאֲלוֹת לִבֵּנוּ׃

Y ſi ſabemoz que el nos oye en qualquiera coſa que demandaremos, tambien ſabemos que tenemos las peticiones que le vuieremos demandado.

16 אִם אִישׁ יֹדֵעַ כִּי־אָחִיו
חוֹטֵא אֶת־חֲטָאָה לֹא לָמָוֶת
יִשְׁאַל וְיִתֵּן לוֹ אֶת־הַחַיִּים אֶת
הָאֵלֶּה אֲשֶׁר חוֹטְאִים לֹא לָמָוֶת
יֵשׁ־חֲטָאָה לַמָּוֶת וְעָלֶיהָ אֵינֶנִּי
אוֹמֵר לִשְׁאוֹל׃

Si alguno viere peccar à ſu hermano peccado que no es de muerte, demandara à Dios, y el le dara vida: digo à los que peccanno de muerte: Ay peccado de muerte: por elqual yo no digo que ruegues.

17 כָּל־עַוְלָה חֲטָאָה הִיא וְיֵשׁ
חֲטָאָה לֹא לָמָוֶת׃

Toda maldad es peccado: mas ay peccado que no es de muerte.

18 יָדַעְנוּ כִּי־כָל־הַנּוֹלָד מֵאֱלֹהִים
לֹא יֶחֱטָא כִּי־הַנּוֹלָד מֵאֱלֹהִים
נֹצֵר אֶת־נַפְשׁוֹ וְהַשָּׂטָן הָרָע
אֵינֶנּוּ מַגִּיעַ בּוֹ׃

Bien ſabemos que qualquiera que es nacido de Dios, no pecca: mas el que es engendrado de Dios, ſe guarda à ſi miſmo, y el Maligno no le toca.

19 יָדַעְנוּ כִּי־מֵאֱלֹהִים אֲנַחְנוּ
וְהָעוֹלָם כֻּלּוֹ בָּרָע הוּשָּׂם׃

Sabido tenemos que ſomos de Dios, y todo el mundo eſta pueſto en maldad.

ε´.

15. Καὶ ἐὰν οἴδαμεν ὅτι ἀκούει ἡμῶν, ὃ ἂν αἰτώμεθα, οἴδαμεν ὅτι ἔχομεν τὰ αἰτήματα ἃ ἠτήκαμεν παρ᾽ αὐτοῦ.

Et ſi nous ſauons qu'il nous exauce quoi que nous demandions, nous ſauõs que nous obtenõs les requeſtes leſquelles nous lui auons demandees.

16. Ἐάν τις ἴδῃ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ ἁμαρτάνοντα ἁμαρτίαν μὴ πρὸς θάνατον, αἰτήσει, καὶ δώσει αὐτῷ ζωὴν, τοῖς ἁμαρτάνουσι μὴ πρὸς θάνατον. ἔστιν ἁμαρτία πρὸς θάνατον· οὐ περὶ ἐκείνης λέγω ἵνα ἐρωτήσῃ.

Si quelcun voit ſon frere pecher du peché qui n'eſt point à mort, il requerra à Dieu & il lui donnera la vie: voire à ceux qui ne pechent point à mort. Il y a vn peché à mort: ie ne di point que tu pries pour ce peché la.

17. Πᾶσα ἀδικία ἁμαρτία ἐστί· καὶ ἔστιν ἁμαρτία οὐ πρὸς θάνατον.

Toute iniquite eſt peché: mais il y a quelque peché qui n'eſt point à mort.

18. Οἴδαμεν ὅτι πᾶς ὁ γεγεννημένος ἐκ τοῦ θεοῦ, οὐχ ἁμαρτάνει· ἀλλ᾽ ὁ γεννηθεὶς ἐκ τοῦ θεοῦ τηρεῖ ἑαυτὸν, καὶ ὁ πονηρὸς οὐχ ἅπτεται αὐτοῦ.

Nous ſauons que quiconque eſt né de Dieu, ne peche point: mais qui eſt engendré de Dieu, ſe contregarde ſoimeſme, & le malin ne le touche point.

19. Οἴδαμεν ὅτι ἐκ τοῦ θεοῦ ἐσμὲν, καὶ ὁ κόσμος ὅλος ἐν τῷ πονηρῷ κεῖται.

Nous ſauons que nous ſommes de Dieu, & tout le monde giſt en mauuaiſtié.

CAP. V.	Das V. Capitel.	Kapitla V.
15. Et ſcimus quia audit nos quicquid petierimus: ſcimus quoniam habemus petitiones quas poſtulamus ab eo.	15. Vnd ſo wir wiſſen / daß er vns höret / was wir bitten / ſo wiſſen wir das wir die Bitte haben / die wir von im gebeten haben.	15. A wijme že nás ſlyſſý / za čežho koli proſýme / a wijmeť takéž docházyme těch wěcý za kteréž my ho žádáme.
And if wee knowe that hee heareth vs / whatſoeuer we aſke / wee knowe that wee haue petitions that we haue deſired of him.	Oc der ſom wi vide / at hand hører oſſ / huad wi bede om / Da vide wi / at wi haffue den Bøn / ſom wi bade hannem om.	A ieſli wiemy iż ſlucha nas czego byſmy kolwiek żadali / wiemy iż otrzymawamy prosby kthorycheſmy od niego prosili.
16. Qui ſcit fratrem ſuum peccare peccatum non ad mortem, petat, & dabitur ei vita, peccanti non ad mortem. Eſt peccatum ad mortem: non pro illo dico ut roget quis.	16. So jemand ſihet ſeinen Bruder ſündigen eine ſünde nicht zum Todte / der mag bitten / ſo wirdt er geben das Leben / denen / die da ſündigen nicht zum Todte. Es iſt eine Sünde zum Todte / dafür ſage ich nicht / daß jemand bitte.	16. Kdo wij o Bratru ſwém an zhřeſſyl hřijchem ne k Smrti / modliž ſe zaň / a budeť gemu dán žiwot / tomu kterýž zhřeſſyl ne k ſmrti. Geſt zagiſté hřijch k ſmrti: neprawjm aby kdo ſe za ten modlil.
If any man ſee his brother ſinne a ſinne that is not vnto death / let him aſke / and hee ſhall giue him life for them that ſinne not vnto death. There is a ſinne vnto death: I ſay not that thou ſhouldeſt pray for it.	Der ſom nogen ſeer ſin Broder ſynde en ſynd / icke til Døden / den maa bede / ſaa ſkal hand giffue dem Liffuit / ſom ſynde / icke til Døden. Der er en Synd til Døden / for den ſiger ieg icke / at nogen ſkal bede.	Jeſliby kto widział brátá ſwego á on grzeßy grzechem ktory nie ieſt ná śmierć proſić bedzie / y da mu żywot / grzeßacym / mowie / nie ná śmierć / ieſtći grzech ná śmierć / nie mowie ábyś zań proſił.
17. Omnis iniquitas, peccatum eſt: & eſt peccatum (*non*) ad mortem.	17. Alle vntugend iſt Sünde / es iſt aber (ſünde nicht) zum Todte.	17. Každá neprawoſt / geſtiť hřijch: a gěſt hřijch (ne) k ſmrti.
All vnrighteouſnes is ſinne / but there is a ſinne not vnto death.	Al wdygd er ſynd / Oc der er nogen Synd icke til Døden.	Wßelka nieprawość ieſtći grzech / ále ieſtći grzech nie ná śmierći:
18. Scimus, quia omnis qui natus eſt ex Deo, non peccat: ſed generatio Dei conſervat eum, & malignus non tangit eum.	18. Wir wiſſen / daß / wer von Gott geborn iſt / der ſündiget nicht / ſondern / wer von Gott geborn iſt / der bewaret ſich / vnd der arge wirdt jhn nicht antaſten.	18. Wijme že každý kdo ſe narodil z Boha nehřeſſý: neb zrozenij Božij gey zachowáwá / a Diábel ſe ho nedotkne.
Wee knowe that whoſoeuer is borne of God / ſinneth not: but he that is begotten of God / keepeth himſelfe / and the wicked toucheth him not.	Wi vide / at huo ſom er fød aff Gud / hand ſynder icke / men huo ſom er fød aff Gud / hand beuarer ſig / oc den Onde ſkal icke røre hannem.	Wiemy iż ktokolwiek národził ſie z Bogá / nie grzeßy / ále ktory ſie národził z Bogá / záchowywa ſamego ſiebie / á on zły nie dotyka ſie go.
19. Scimus quoniam ex Deo ſumus: & mundus totus in maligno poſitus eſt.	19. Wir wiſſen / daß wir von Gott ſind / vnd die gantze Welt ligt im argen.	19. Wijme že z Boha gſme / a weſſkeren Swět wezlém geſt poſtawen.
We knowe that we are of God / and the whole world lieth in wickednes.	Wi vide / at wi ere aff Gud / Oc den gantſke Verden ligger i det Onde.	Wiemy iż z Bogá ieſteſmy / á świát wßytek we złem położon ieſt.

ת

20 וְיָדְעִינַן דַּבְרֵהּ דַּאלָהָא אֶתָא וִיהַב לַן מַדְּעָא דְּנֵדַע לְשַׁרִירָא וְנֶהֱוֵא בֵּהּ בְּשַׁרִירָא בַּבְרֵהּ יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא הָנָא הוּ אֱלָהָא שַׁרִירָא וְחַיֵּא דַּלְעָלַם׃

Ma noi ſappiamo, che il Figliuol di Dio è venuto, & hacci dato intelletto per conoſcer colui che è verace: e ſiamo nel verace, cioè nel ſuo Figliuol IESV Chriſto. Queſto è il vero Iddio, e la vita eterna.

21 בְּנַי טַרוּ נַפְשְׁכוּן מֶן · ד
דַּחֲלַת פַּתְכְרֵא׃

Figliuoli, guardateui da gl'idoli, Amen.

שַׁלְמַת אִגַּרְתָּא דְּיוּחַנָּן
שְׁלִיחָא קַדְמָיְתָא׃

ה

20 יָדַעְנוּ כִּי־בֶן־אֱלֹהִים בָּא וְנָתַן לָנוּ אֶת־תְּבוּנָה אֲשֶׁר נֵדַע אֶת אֱלֹהֵי אֱמֶת וְהוֹוִים אֲנַחְנוּ בְּנֶאֱמָן בִּבְנוֹ בְּיֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ זֶה הוּא אֱלֹהֵי אֱמֶת וְחַיֵּי עוֹלָם׃

Empero ſabemos que el Hijo de Dios es venido, y nos ha dado entendimiento: para conocer àl que es verdadero, en ſu Hijo Ieſus el Chriſto: eſte es el verdadero Dios, y la vida eterna.

21 בָּנַי שִׁמְרוּ נַפְשְׁכֶם מֵאֱלִילִים אָמֵן׃

Hijitos, guardaos de los idolos. Amen.

תם ונשלם

έ.

20. Οἴδαμεν δὲ ὅτι ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ ἥκει, καὶ δέδωκεν ἡμῖν διάνοιαν, ἵνα γινώσκωμεν τὸν ἀληθινὸν θεὸν, καὶ ἐσμὲν ἐν τῷ ἀληθινῷ, ἐν τῷ υἱῷ αὐτοῦ ἰησοῦ χριστῷ. οὗτός ἐστιν ὁ ἀληθινὸς θεὸς, καὶ ἡ ζωὴ αἰώνιος.

Mais nous ſauons que le Fils de Dieu eſt venu, & nous a donné entendement pour cognoiſtre celui qui eſt le veritable, & ſommes au veritable, aſſauoir en ſon Fils Ieſus Chriſt: icelui eſt le vrai Dieu, & la vie eternelle.

21. Τεκνία, φυλάξατε ἑαυτοὺς ἀπὸ τῶν εἰδώλων, ἀμήν.

Mes petis enfans, gardez-vous des idoles, Amen.

ΤΕΛΟΣ.

CAP. V.

20. Et ſcimus quoniam filius Dei venit, & dedit nobis ſenſum ut cognoſcamus verum Deum: & ſimus in vero Filio eius. Hic eſt verus Deus: & vita æterna.

But wee knowe that the Sonne of God is come/ and hath giuen vs a minde to knowe him/ which is true: and wee are in him that is true/ that is/ in his Sonne Jeſus Chriſt: this ſame is very God/ and eternall life.

21. Filioli, cuſtodite vos à ſimulachris, Amen.

Babes/ keepe your ſelues from idols/ Amen.

FINIS.

Das V. Capitel.

20. Wir wiſſen aber/ daß der Sohn Gottes kommen iſt/ vnd hat vns einen ſinn gegeben/ daß wir erkennen den Warhafftigen/ in ſeinem Sohn Jeſu Chriſto. Diſer iſt der warhafftige Gott/ vnd das ewige Leben.

Men wi vide/ at Guds Søn er kommen/ oc haffuer giffuit oſſ it ſind/ at wi ſkulle kende den Sande/ oc wi ere i den Sande/ i hans Søn Jeſu Chriſto. Denne er den ſande Gud/ oc det euige Liff.

21. Kindlein/ hütet euch für den Abgöttern/ Amen.

Børn/ vocter eder for Affguder/ AMEN.

Ende der erſten Epiſtel S. Johannis.

Kapitola V.

0. A wijme/ že Syn Božij přiſſel/ a dal nám ſmyſl/ abychom poznali prawého Boha a byli w prawém Synu geho. Tenk geſt prawý Bůh a žiwot wěčný.

Ale wiemy iž Syn Boży przyſſedł/ y dał nam myſl ábyſmy poználi onego ktory ieſt prawdziwy/ á ieſteſmy w onym prawdziwym/ to ieſt w Synie iego Jezuſie Kryſtuſie. Tenći ieſt prawdziwy y żywot wieczny.

21. Synáčkowé/ wyſtřijhayte ſe Modloſlužebenſtwij.

Dziateczki ſtrzeżcie ſię báłwanow/ Amen.

Skonáwá ſe Prwnij Kanonik S° Jona.

EPISTOLA
S. IOHANNIS,
SECVNDA,

SYRIACE,	ITALICE.
EBRAICE,	HISPANICE.
GRÆCE,	GALLICE.
LATINE,	ANGLICE.
GERMANICE,	DANICE.
BOHEMICE,	POLONICE.

Ex

Diſpoſitione & Adornatione

ELIAE HVTTERI
GERMANI.

אִגַּרְתָּא אִגֶּרֶת לְיוֹחָנָן Ἡ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ

דְיוֹחַנָן שְׁלִיחָא דְתַרְתֵּין׃

קֶפַלְאוֹן א

קַשִּׁישׁ לְמָרְתָא גְּבִיתָא
וְלִבְנַיָּה דְּמַחֵב א
אֶנָא לְהוֹן בַּשְׁרָרָא
וְלָא אֶנָא בַּלְחוּד אֶלָּא אַף
כֻּלְהוֹן דְּיָדְעִין לִשְׁרָרָא׃

IL Seniore à l'eletta Donna, & ai ſuoi figliuoli, iquali io amo in Verita: e non io ſolo, ma ancor tutti quelli che hanno conoſciuta la Verità.

2 מֶטוּל שְׁרָרָא דַּמְקַוְיָא
בַּן וְתֶהְוֵא עַמַּן לְעָלַם׃

Per la Verità che ſta in noi, e ſarà con noi in eterno.

3 תֶּהְוֵא עַמְּכוֹן טַיְבוּתָא
רַחֲמֵא שְׁלָמָא מֶן אֱלָהָא
אָבָא וּמֶן מָרַן יֵשׁוּעַ מ
מְשִׁיחָא בְּרֵהּ דְּאָבָא
בַּשְׁרָרָא וּבְחוּבָּא׃

Sia con Voi la gratia, la miſericordia, e la pace da Dio Padre, e dal Signor IESV Chriſto Figliuol del Padre in Verità e charità.

4 רַוְרְבָאִית דֵּין חֲדִית
בְּמָרַן דַּאשְׁכְּחֵת מֶן
בְּנַיְכִי דַּמְהַלְּכִין בַּשְׁרָרָא
אֵיכַנָּא קַבֶּלַן פּוּקְדָנָא מֶן־
אָבָא׃

Io mi ſon grandemente rallegrato d'hauer trouati de tuoi figliuoli che caminano ne la Verità, ſi come noi n'habbiam riceuuto cumandamento dal Padre.

5 וּמֶן הָשָׁא בָּעֵא אֶנָא
מֶנֵּכִי מָרָא לָא אֵיךְ דְּכָתֵב
אֶנָא לֵכִי פּוּקְדָנָא חַדְתָא
אֶלָּא דַּהֲוָת לַן מֶן רֵישִׁית
דַּחְנַן חַיָּבִינַן חַד יְחַד למ
לְמַחְבּוּ׃

Et hora io ti prego, Donna, non come ſcriuendoti Vn nuouo comandamẽto, ma quello che noi habbiamo hauuto da principio, che noi ci amiamo l'Vn l'altro.

כְּלִילָה הַשֵּׁנִית׃

א

הַזָּקֵן לַגְּבִירָה בְּחִירָה
וּלְבָנֶיהָ אֲשֶׁר אֲנִי אוֹהֲבֵם
בֶּאֱמֶת וְלֹא אֲנִי לְבַדִּי כִּי־אִם
כָּל־יוֹדְעֵי אֱמֶת׃

EL Anciano à la Sennora elegida, y à ſus hijos, à los quales yo amo en verdad. y no ſolo yo, pero tãbien todos los que han conocido la verdad.

2 בַּעֲבוּר אֱמֶת אֲשֶׁר עוֹמֶדֶת
בָּנוּ וְתִהְיֶה עִמָּנוּ לְעוֹלָם׃

Por la verdad que eſtá en noſotros, y ſerá perpetuamente con noſotros.

3 תְּהִי־עִמָּכֶם חֶסֶד רַחֲמִים
שָׁלוֹם מֵאֱלֹהִים הָאָב וּמֵאֲדֹנֵינוּ
יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ בֶּן־הָאָב בֶּאֱמֶת
וְאַהֲבָה׃

Gracia, miſericordia, y paz de Dios padre y del Sennor Ieſus el Chriſto Hijo del padre en verdad, y charidad, ſea con noſotros.

4 שָׂמַחְתִּי מְאוֹד כִּי־מָצָאתִי
מִבָּנַיִךְ כִּי־מִתְהַלְּכִים בֶּאֱמֶת
כָּמוֹנוּ לָקַחְנוּ אֶת־הַמִּצְוָה מִן־
הָאָב׃

Heme gozado mucho, porque he hallado de tus hijos que andan en la verdad, como noſotros auemos recebido el mandamiento del padre

5 וּמֵעַתָּה שׁוֹאֵל אֲנִי מִמֵּךְ הַגְּבִירָה
לֹא־כְמוֹ לִכְתֹּב אֵלַיִךְ אֶת־
מִצְוָה חֲדָשָׁה כִּי־אִם אוֹתָהּ
שֶׁהָיְתָה לָּנוּ מֵרֵאשִׁית אֲשֶׁר נֶאֱהַב
אִישׁ אֶת־רֵעֵהוּ׃

Y àl preſente Sennora, yo te ruego, no como eſcriuiendote nueuo mandamiento, mas aquel que noſotros hemos tenido desde el principio, que nos auemos vnos à otros.

ΙΩΑΝΝΟΥ ΕΠΙΣΤΟΛΗ καθολικὴ δευτέρα.

ΚΕΦΑΛ. α΄.

Ὁ Πρεσβύτερος ἐκλεκτῇ κυρίᾳ, καὶ τοῖς τέκνοις αὐτῆς, οὓς ἐγὼ ἀγαπῶ ἐν ἀληθείᾳ· καὶ οὐκ ἐγὼ μόνος, ἀλλὰ καὶ πάντες οἱ ἐγνωκότες τὴν ἀλήθειαν.

L'ANCIEN à la dame eſleuë, & à ſes enfans, leſquels i'aime en verité: & nõ point moi ſeul, mais auſſi tous ceux qui ont cognu la verité.

2. Διὰ τὴν ἀλήθειαν τὴν μένουσαν ἐν ἡμῖν, καὶ μεθ' ἡμῶν ἔσται εἰς τὸν αἰῶνα.

A cauſe de la verité qui demeure en nous, & qui ſera auec nous à iamais.

3. Ἔσται μεθ' ὑμῶν χάρις, ἔλεος, εἰρήνη, (παρὰ) θεοῦ πατρὸς, καὶ παρὰ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ τοῦ υἱοῦ τοῦ πατρὸς, ἐν ἀληθείᾳ καὶ ἀγάπῃ.

Grace, miſericorde, & paix de par Dieu le Pere, & de par le Seigneur Ieſus Chriſt le Fils du Pere, ſoit auec vous en verité & charité.

4. Ἐχάρην λίαν ὅτι εὕρηκα ἐκ τῶν τέκνων σου περιπατοῦντας ἐν ἀληθείᾳ, καθὼς ἐντολὴν ἐλάβομεν παρὰ τοῦ πατρός.

I'ai eſté fort eſiouï de ce que i'ai troué de tes enfans cheminans en verité: ſelon que nous auons receu le commandement du Pere.

5. Καὶ νῦν ἐρωτῶ σε, κυρία, οὐχ ὡς ἐντολὴν γράφων σοι καινὴν, ἀλλὰ ἣν εἴχομεν ἀπ' ἀρχῆς· ἵνα ἀγαπῶμεν ἀλλήλους.

Et maintenant, dame, ie te prie non point comme t'eſcriuant vn nouueau commandement, mais celui que nous auons eu des le cõmencement que nous aimions l'vn l'autre.

II. IOHANNIS.

CAP. I.

SENIOR, Electæ dominæ, & natis eius, quos ego diligo in veritate, & non ego ſolus, ſed & omnes qui cognoverunt veritatem.

THe Elder to the elect Lady / and her children / whome I loue in the trueth: and not I onely / but alſo all that haue knowen the trueth.

2. Propter veritatem quæ permanet in nobis, & nobiſcum erit in æternum.

For the trueths ſake which dwelleth in vs / and ſhalbe with vs for euer.

3. Sit vobiſcum gratia, miſericordia, pax à Deo Patre, & à Chriſto Ieſu Filio Patris in veritate, & charitate.

Grace be with you / mercie and peace from God the Father / and from the Lord Jeſus Chriſt the Sonne of the Father / with trueth and loue.

4. Gaviſus ſum valde, quoniam inveni de filiis tuis ambulantes in veritate, ſicut mandatum accepimus à Patre.

I reioyced greatly / that I founde of thy children walking in trueth / as wee haue receyued a commaundement of the Father.

5. Et nunc rogo te domina, non tanquam mandatum novum ſcribens tibi, ſed quod habuimus ab initio, ut diligamus alterutrum

And now beſeech I thee / Ladie / not as writting a newe commandement vnto thee / but that ſame which we had from the beginning that we loue one another.

II. S. Johannis.

Das I. Capitel.

DEr Elteſter. Der außerwehlten Frawen vnd jhren Kindern / die ich lieb habe / in der Warheit / vnd nicht alleine ich / ſondern auch alle / die die Warheit erkant haben.

DEn Eldſte. Den vdualde Quinde oc hendis Børn huilcke ieg elſker / i ſandhed / Oc icke ieg alene / men oc alle / ſom kende Sandhed.

2. Vmb der Warheit willen / die in vns bleibt / vnd bey vns ſein wirdt in ewigkeit.

For den ſandheds ſkyld / ſom bliffuer i oſſ / oc ſkal vere hoſſ oſſ til euig tid.

3. Gnade / Barmhertzigkeit / Fride / von GOtt dem Vater vnd von dem HERREN Jheſu Chriſto / dem Son deß Vaters / inn der Warheit / vnd in der Liebe / ſey mit vns.

Naade / Barmhertighed / Fred / aff Gud Fader / oc aff den HERRE Jeſu Chriſto / Faderens Søn / i Sandhed / oc vdi Kærlighed / vere met oſſ.

4. Jch bin ſehr erfrewet / daß ich funden habe vnter deinen Kindern / die in der Warheit wandeln: wie denn wir ein Gebot vom Vater empfangen haben.

Jeg er gantſke glad / at ieg haffuer fundet iblant dine Børn / dem ſom vandre i Sandhed / lige ſom wi oc haffue anammet i Bud aff Faderen.

5. Vnnd nun bitte ich dich / Fraw / nicht als ein new Gebot ſchreibe ich dir / ſondern daß wir gehabt haben von anfang / daß wir vns vntereinander lieben.

Oc nu beder ieg dig / Quinde / ieg ſcriffuer dig icke til ſom it nyt Bud / Men det ſom wi haffde aff begyndelſen / At wi ſkullle elſke huer andre.

II. S. Jana.

Kapitola I.

STarſſý / Elekt Panij y Synům gegim / kterýž ya milugi w prawdě / a ne ſám ya / ale y ti wſſyckni kteřijž Prawdu poznali.

STárſzy zacney pániey / y ſynom iey ktore ia prawdźiwie miłuię / á nie ia tylko / ále y wſzyſcy ktorzy poználi prawdę.

2. Pro tu prawdu kteráž w wás trwá / a s wámik bude na wěky.

Dla prawdy ktora trwa w nas / y z námi bedźie ná wieki.

3. Budiž s wámi miloſt / Miloſrdenſtwij a pokog od Boha Otce / a od Kryſta Gežijſſe Syna Otcowa w prawdě / y w láſce.

Niech bedźie z wámi łáſká / miłośierdźie / pokoy od Bogá Oycá y od Páná Jezu Kryſtá Syná oycowego z prawdą y miłośćią.

4. Radoſten gſem welmi z toho / že gſem shledal Synywě ani chodij w prawdě / yakož gſme přikázanij wzali od Otce.

Y weſeliłem ſię bárzo / iżem nálazł z ſynow twoich ktorzy chodzą w prawdźie / iákoſmy roſkazánie wźieli od Oycá.

5. A geſſtě nynij proſým tebe Panj / ne yako nowé přikázanij tobě pijſſe / ale kteréž gſme měli od počátku / abychom ſe weſpolek milowali.

A teraz proſzę ćię páni / nie iáko przykázánie nowe piſząc tobie / ále ktoreſmy mieli od początku / ábyſmy iedni drugie miłowáli.

א

6 וְהָדָא הִי חוּבָּא דְּנְהַלֵּךְ בְּפוּקְדָּנוֹהִי הָי הָוְיָא פּוּקְדָּנָא אַיךְ שְׁמַעְתּוּן מֵן רִישִׁית דְּבָהּ תְּהַלְּכוּן׃

E queſta è la charità, che noi caminiamo ſecondo il ſuo comandamẽto, queſto è il comandamento come da principio vdiſte, che voi caminiate in eſſo.

7 מֶטוּל דְּסַגִּיאֵא מַטְעְיָנֵא אֶתוֹ בְּעָלְמָא דְּלָא מַוְדִין דְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא אֶתָא בְּבֶסְרָא הָדָא הוּ מַטְעְיָנָא וּמְשִׁיחָא דַּגָּלָא׃

Percioche molti ſeduttori ſono entrati nel mondo, iquali non confeſſano IESV Chriſto eſſer venuto in carne: queſto tale è ſeduttore & Antichriſto.

8 טְרוּ נַפְשְׁכוּן דְּלָמָא נוֹבֵד דַּפְעַלְן אֶלָּא דְּאַגְרָא סַגִּי נֵסַּב׃

Habbiate cura à voi ſteſſi, accioche noi non perdiamo l'opere che habbiam fatte: ma ne riceuiamo piena mercede.

9 כֻּלמַן דְּמֶתְכַּשַּׁל וְלָא מְקַוֵּא בְּיוּלְפָּנֵהּ דַּמְשִׁיחָא לָא אִית לֵהּ אֱלָהָא וְדַמְקַוֵּא בְּיוּלְפָּנֵהּ דַּמְשִׁיחָא לְהָו אִית לֵהּ אַף אֲבָא וְאַף בְּרֵהּ׃

Chiunque traſgrediſce, e non ſta ſaldo ne la dottrina di Chriſto, non ha Iddio. Chi ſta fermo ne la dottrina di Chriſto, queſto tale ha'l Padre e il Figliuolo.

10 אֶן אֶנָשׁ יָאתֵא לְוָתְכוּן וְלֵיוּלְפָּנָא הָדָא יַיְתֵי עַמֵּהּ לָא תְקַבְּלוּנָיְהִי בְּבַיְתְכוּן וְלָא תְשַׁאֲלוּן שְׁלָמְהוֹן׃

Se alcun viene à voi, e non apporta queſta dottrina, non lo riceuete in caſa, ne lo ſalutate.

11 מֶטוּל דְּכֻל מַן דְּיָשְׁאַל שְׁלָמֵהּ מֶשְׁתַּוְתֶף לְוַת עֲבָדוֹהִי בִּישָׁא (הָא קְדֵמֵת אֶמְרֵת לְכוּן דְּלָא תֶבְהְתוּן מֶנֵּהּ בְּיוֹמָא דְּמָרְיָא׃)

Perche chi lo ſaluta, ſi fa partecipe de le ſue male opere. (Ecco io ve l'ho predetto que nel dia del Signor non ſiate ſuergognati.)

א

6 וְזֹאת הִיא הָאַהֲבָה אֲשֶׁר נִתְהַלֵּךְ כְּמִצְוֹתָיו כִּי־זֹאת הִיא הַמִּצְוָה כְּמוֹכֶם שְׁמַעְתֶּם מֵרֵאשִׁית אֲשֶׁר בָּהּ תִּתְהַלֵּכוּן׃

Y eſtâ es la charidad, que andemos ſegun ſu mandamiento: y el mandamiento es, como voſotros aueys oydo deſde el principio, que andeys en el.

7 כִּי־מַתְעִים רַבִּים יָצְאוּ בָּעוֹלָם אֲשֶׁר לֹא מִתְוַדִּים אֶת יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ כִּי־בָא בַּבָּשָׂר זֶה הוּא הַמַּתְעֶה וְאוֹיֵב הַמָּשִׁיחַ׃

Porque muchos engannadores ſon entrados en el mundo, los quales no confieſſan Ieſus el Chriſio ſer venido en carne. Eſte tal engannador es y Antichriſto.

8 הִשָּׁמְרוּ לָכֶם פֶּן־נֹאבַד מַה־פָּעַלְנוּ כִּי־אִם שָׂכָר מָלֵא נִקַּח׃

Mirad por voſotros miſmos, porque no perdamos las coſas que auemos obrado, mas recibamos el galardon cumplido.

9 כָּל־אֲשֶׁר עוֹבֵר וְלֹא מְעוֹדֵד בְּתוֹרַת הַמָּשִׁיחַ לֹא יֶשׁ־לוֹ אֱלֹהִים הַמְעוֹדֵד בְּתוֹרַת הַמָּשִׁיחַ גַּם הוּא יֶשׁ־לוֹ הָאָב וְגַם הַבֵּן׃

Qualqurera que rebella, y no perſeuera en la doctrina del Chriſto, no tiene à Dios: el que perſeuera en la doctrina del Chtiſto, el tal tiene àl padre y àl Hijo.

10 אִם־יָבוֹא אִישׁ אֲלֵיכֶם וְלֹא יָבִיא אֲלֵיכֶם אֶת־הַתּוֹרָה הַזֹּאת לֹא תִקָּחוּהוּ הַבַּיְתָה וְלִשְׁלוֹמוֹ לֹא שְׁאָלוּ׃

Si alguno viene â voſotros, y no trae eſta doctrina, no lo recibays en vueſtra caſa, ni au lo ſaludeys.

11 כִּי־הַשּׁוֹאֵל לִשְׁלוֹמוֹ מִתְחַבֵּר עִם מַעֲשָׂיו הָרָעִים (הִנֵּה אָמַרְתִּי לָכֶם מִקֶּדֶם פֶּן תֵּבוֹשׁוּ בְּיוֹם יְהֹוָה׃)

Porque el que lo ſalûdà, communîca con ſus malas obras. (Heaqui os lo ho dicho antes que el dia de Dios non ſeays confundidos.)

ά.

6. Καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ ἀγάπη, ἵνα περιπατῶμεν κατὰ τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ. αὕτη ἐστὶν ἡ ἐντολὴ, καθὼς ἠκούσατε ἀπ᾽ ἀρχῆς, ἵνα ἐν αὐτῇ περιπατῆτε,

Et ceſte eſt la charité, que nous cheminions ſelon ſes commandemens: & le commandemẽt eſt, ſelon que vous auez entendu des le commencement, que vous cheminiez en icelui.

7. Ὅτι πολλοὶ πλάνοι εἰσῆλθον εἰς τὸν κόσμον, οἱ μὴ ὁμολογοῦντες ἰησοῦν χριστὸν ἐρχόμενον ἐν σαρκί. οὗτός ἐστιν ὁ πλάνος καὶ ὁ ἀντίχριστος.

Car pluſieurs ſeducteurs ſont entrés au monde, leſquels ne confeſſent point Ieſus Chriſt eſtre venu en chair: vn tel eſt ſeducteur & Antechriſt.

8. Βλέπετε ἑαυτοὺς, ἵνα μὴ ἀπολέσωμεν ἃ εἰργασάμεθα καλὰ, ἀλλὰ μισθὸν πλήρη ἀπολάβωμεν.

Prenez garde à vous meſmes: afin que nous ne perdions ce que nous auon fait: ains que nous receuions plein ſalaire.

9. Πᾶς ὁ παραβαίνων καὶ μὴ μένων ἐν τῇ διδαχῇ τοῦ χριστοῦ, θεὸν οὐκ ἔχει. ὁ μένων ἐν τῇ διδαχῇ τοῦ χριστοῦ, οὗτος καὶ τὸν πατέρα καὶ τὸν υἱὸν ἔχει.

Quiconque tranſgreſſe, & ne demeure point en la doctrine de Chriſt, n'a point Dieu: qui demeure en la doctrine de Chriſt, a & le Pere & le Fils.

10. Εἴ τις ἔρχεται πρὸς ὑμᾶς καὶ ταύτην τὴν διδαχὴν οὐ φέρει, μὴ λαμβάνετε αὐτὸν εἰς οἰκίαν, καὶ χαίρειν αὐτῷ μὴ λέγετε.

Si quelcun vient vers vous, & n'apporte point ceſte doctrine, ne le receuez point en voſtre maiſon, & ne le ſaluez point.

11. Ὁ γὰρ λέγων αὐτῷ χαίρειν, κοινωνεῖ τοῖς ἔργοις αὐτοῦ τοῖς πονηροῖς, (ἰδοὺ προείρηκα ὑμῖν, ἵνα ἐν ἡμέρᾳ κυρίου μὴ αἰσχυνθῆτε.)

Car qui le ſaluë, communique à ſes œuures mauuaiſes. (Or ie vous l'ai predit que au iour du Seigneur ne ſoyes confuz.)

CAP. I.

6. Et hæc eſt charitas, ut ambulemus ſecundùm mãdata eius. Hoc eſt enim mandatum, ut quemadmodum audiſtis ab initio, in eo ambuletis.

And this is the loue, that we ſhould walke after his commaundements. This commaundement is / that as ye haue heard frõ the beginning, ye ſhould walke in it.

7. Quoniam multi ſeductores exierunt in mundum qui non confitentur Ieſum Chriſtum veniſſe in carnẽ: hic eſt ſeductor, & antichriſtus.

For many deceyuers are entred into the world, which confeſſe not that Jeſus Chriſtus is come in the fleſh. He that is ſuch one / is a deceyuer and an Antichriſt.

8. Videte voſmetipſos, ne perdatis quæ operati eſtis: ſed ut mercedem plenam accipiatis.

Looke to your ſelues / that wee loſe not the thinges which we haue done / but that we may receyue a ful rewarde.

9. Omnis qui recedit, & non permanet in doctrina Chriſti: Deum non habet. Qui permanet in doctrina: hic & Patrem, & Filium habet.

Whoſoeuer tranſgreſſeth, and abideth not in the doctrine of Chriſt / hath not God. Hee that continueth in the doctrine of Chriſt, hee hath both the Father and the Sonne.

10 Si quis venit ad vos, & hanc doctrinam non affert: nolite recipere eum in domum, nec Ave ei dixeritis.

If there come any vnto you / and bring not this doctrine, receyue him not to houſe, neither bid him, God ſpeede.

11. Qui enim dicit illi Ave: communicat operibus eius malignus. (*Ecce prædixi vobis, ut in die Domini non confundamini.*)

For he that biddeth him, God ſpeede, is partaker of his euill deedes. (Behold I haue told you / before that ye may not be aſhamed agaynſt the daye of the Lorde.)

Das I. Capitel.

6. Vnnd das iſt die Liebe / daß wir wandeln nach ſeinem Gebot. Das iſt das Gebot / wie jhr gehöret habt von anfang / auff daß jr daſelbs innen wandelt.

Oc det er Kærlighed / at wi ſkulle vandre effter hans Bud. Det er Budet / lige ſom i hørde aff begyndelſen / at i ſkulle vandre der vdi.

7. Denn vil Verfůhrer ſind in die Welt kommen / die nicht bekennen Jeſum Chriſt / daß er in das Fleiſch kommen iſt. Diſer iſt der Verfůhrer vnd der Widerchriſt.

Thi der ere mange Forførere komne i Verden ſom icke bekende Jheſum Chriſtum / at hand er kommen i Kødet / Denne er den Forførere oc Antichriſt.

8. Sehet euch fůr / daß wir nicht verlieren / was wir erarbeitet haben / ſondern vollen lohn empfahen.

Seer eder faare / at wi icke tabe / det wi haffue arbeydet / men at wi kunde anamme fuldkommelig Løn.

9. Wer ůbertritt / vnd bleibet nicht in der Lehre Chriſti / der hat keinen Gott. Wer in der Lehre Chriſti bleibet / der hat beyde den Vater vnd den Sohn.

Huo ſom offuertræder / oc bliffuer icke i Chriſti Lærdom / hand haffuer ingen Gud. Huo ſom bliffuer i Chriſti Lærdom / Hand haffuer baade Faderen oc Sønnen.

10. So jemand zu euch kompt / vnd bringet diſe Lehre nicht / den nemet nicht zu hauſe / vnd grůſſet jhn auch nicht.

Der ſom nogen kommer til eder / oc fører icke denne Lærdom met ſig / den anammer icke i eders huſſ / oc hilſer hannem ocſaa icke.

11. Denn wer jn grůſſet / der macht ſich theilhafftig ſeiner böſen wercke. (Sehet ich habs euch zuvor geſagt daß jhr nicht zuſchanden werdet am tage deß HERREN.)

Thi huo hannem hilſer / hand gør ſig delactig i hans onde gerninger. (See teg haffuer nu tilforn ſagd eder det / at i icke ſkulle bekemmis paa HERRENS dag.

Kapitola I.

6. A tatoť geſt Láſka / abychom chodili wedlé přikázanij geho. To zagiſté geſt to přikázanij / abyſſte yakž gſte ſlýchali od počátku / w něm chodili:

A ták ieſt miłośc / ábychmy chodzili wedle náuki iego / A tác ieſt náuká ábyśćie iáko od poczatku ták w nim chodzili.

7. Nebo mnozý Swuodcowé wyſſli na Swět / kteřijž newyznáwagij / aby Gežijſs Kryſtus přiſſel w těle: ten a takowý každý geſt Swůdce a Antykryſt.

Abowiem wiele zwodźićielow wyſzło ná świát / ktorzy nie wyznawáia iż Jezus Kryſtus przyſzedł w ćiele / A ktory ieſt takowy / ieſt zwodźićielem y Antykryſtem.

8. Pilni buďte ſebe / abyſſte neſtratili toho co gſte činili dobrého / ale abyſſte odplatu plnau wzali.

Strzeżćie ſámych śiebie / żebyſmy nie traćili tych rzeczy ktorechmy ſpráwowáli / owſzem ábyſmy zupełna zapłátę wźięli.

9. Každý kterýž odſtupuge a netrwá w včenij Kryſtowě / nemá Boha. Ale kdož trwá w včenij geho / ten y Syna y Otce má.

Ktokolwiek przeſtępuie á nie trwa w náuce Kryſtuſowey / Bogá nie ma / ktory trwa w náuce Kryſtuſowey / ten y Oycá y Syná ma.

10. Přicházýli kdo k wám / a tohoto včenij nepřináſſý / nepřigjmayte ho do Domu: ani gemu pozdrawenj dáwayte.

Jeſli kto przychodźi do was / á tey náuki nie przynośi / nie przyimuyćie go w dom / áni go pozdrawiayćie.

11. Neb kdo takowého pozdrawuge / má ſpolek s geho ſkutky zlými. (Hle předpowěděl gſem wám tyto wěcy / abyſſte w den Pána naſſeho Gežijſſe Kryſta nebyli zahanbeni.)

Abowiem kto go pozdrawia / vczeſtnikiem ieſt złych iego vczynkow. (O tomći wam opowiedźiał ábyſmi áni ſię wſtydali ná dźień Páńſki.

א

12 סַגִּיאָא הֲוַו לִי לְמֶכְתַּב לְכוֹן וְלָא צְבִית בִּדְפָּא וּבִדְיוּתָא אֶלָּא מְסַבַּר אֲנָא אוֹ מָרְיָא צָבֵא אָתֵא אֶנָא לְוָתְכוֹן וּמֶן פּוּמָא לְפוּמָא אֲמַלֵּל מֶטוּל הָנָא דְּתֶשְׁתַּמְלֵא חַדְוַתְכוֹן׃

Ancor che io hauerei molte coſe da ſcriuerui, non ho voluto farlo per carta & inchioſtro: ma ſpero di venire à vos, e parlarui bocca a bocca: acciochè la noſtra allegrezza ſia compiuta.

13 שָׁאֲלִין בִּשְׁלָמֵכִי בְּנַיָּה דְּאַחוּךְ דִּגְבִיָּא אָמִין׃

I figliuoli de la tua ſorella eletta ti ſalutano, Amen.

שַׁלְמַת אִגַּרְתָּא דְּיוּחַנָּן שְׁלִיחָא דְּתַרְתֵּין׃

א

12 רַבּוֹת הָיוּ לִי לִכְתֹּב אֲלֵיכֶם אַךְ לֹא אֶכְתֹּב בַּמְּגִלָּה וּבַדְּיוֹ כִּי־אִם מְשַׂבֵּר אֲנִי לָבוֹא אֲלֵיכֶם וּמִפֶּה אֶל־פֶּה לְדַבֵּר אֲשֶׁר תִּמָּלֵא שִׂמְחָתֵנוּ׃

Aunque tengo muchas coſas que os eſcreuir no las he querido eſcreuir por papel y tinta: mas yo eſpero de venir à voſotros: y bablar cara à cara con voſotros: para que nueſtro gozo ſea cumplido.

13 שָׁאֲלוּ לִשְׁלוֹמֵךְ בְּנֵי אֲחוֹתֵךְ הַבְּחִירָה אָמֵן׃

Los hijos de tu hermana elegida te ſalûdan, Amen.

תם ונשלם

α΄.

12. Πολλὰ ἔχων ὑμῖν γράφειν, οὐκ ἐβουλήθην διὰ χάρτου καὶ μέλανος· ἀλλὰ ἐλπίζω ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς, καὶ στόμα πρὸς στόμα λαλῆσαι· ἵνα ἡ χαρὰ ἡμῶν ᾖ πεπληρωμένη.

Combien que i'euſſi pluſieurs choſes à vous eſcrire: ie ne les ai point voulu eſcrire auec papier & encre: mais i'eſpere de venir vers vous, & parler bouche à bouche, afin que noſtre ioye ſoit accomplie.

13. Ἀσπάζεταί σε τὰ τέκνα τῆς ἀδελφῆς σου τῆς ἐκλεκτῆς, ἀμήν.

Les enfans de ta ſœur eſleuë te ſaluent, Amen.

ΤΕΛΟΣ.

CAP. I.

12. Plura habens vobis ſcribere, nolui per chartam & atramentum, ſpero enim me futurum apud vos, & os ad os loqui: ut gaudium veſtrum plenum ſit.

Although I had many things to write vnto you / yet I would not write wit paper and ynke: but I truſt to come vnto you / and ſpeake mouth to mouth / that our ioy may be full.

13. Salutant te filii ſororis tuæ electæ, Amen.

The ſonnes of thine elect ſiſter greet thee/ Amen.

FINIS.

Das I. Capitel.

12. Ich hatte euch vil zu ſchreiben/ aber ich wolte nicht mit Brieffen vnd Dinten. Sondern ich hoffe zu euch zu kommen / vnd mündlich mit euch zu reden/ auff daß vnſer frewde vollkommen ſey.

Jeg haffuer meget at ſcriffue eder til/ men ieg vilde icke met Breff oc Bleck / men ieg haabis at komme til eder/ oc at tale mundelige met eder/ Paa det vor glæde ſkal vere fuldkommen.

13. Es grüſſen dich die Kinder deiner Schweſter der Außerwehleten/ AMEN.

Din vdualde Søſters Børn/ hilſe dig/ Amen.

Ende der andern Epiſtel S. Johannis

Kapitola I.

12. Mage wám geſſtě wjce pſáti / nechtěl gſem ſkrze Liſt a černidlo: nebo mám naděgi že k wám ſám přigdu/ a vſty k vſtuom mluwiti budu/ aby radoſt waſſe plná byla.

Máiac wam wiele piſác / nie chćiałem ná pápierze áni inkauſthem/ ále nádźiewam ſie przyidź do was/ y obecnie mowić/ áby weſele náſze było zupełne.

13. Pozdrawugjť tebe Synowé Seſtry twé Elekty. Miloſt Božij budiž s tebau/ Amen.

Pozdrawiáia ćie ſynowie śioſtry twoiey zacney/ Amen

Skonáwá ſe Druha Kanonyka S° Jana.

EPISTOLA
S. IOHANNIS,
TERTIA.

SYRIACE,
EBRAICE,
GRÆCE,
LATINE,
GERMANICE,
BOHEMICE,
ITALICE.
HISPANICE.
GALLICE.
ANGLICE.
DANICE.
POLONICE.

Ex

Diſpoſitione & Adornatione

ELIAE HVTTERI
GERMANI.

אִגַּרְתָּא

אִגֶּרֶת לְיוֹחָנָן

Ἡ ΤΟΥ ἉΓΙΟΥ

דְּיוֹחַנָּן דַּתְלָתָא׃

קֶפַּלֶאוֹן א

קַשִּׁישׁ לְגָיוֹס לַחֲבִיבַהּ דְּמַחֵב אֶנָא לֵהּ בַּשְׁרָרָא׃

Il Seniore a Gaio diletto, ilquale io amo in verità.

2 חֲבִיבִי קְדָם כֻּל מֶדֶם בָּעֵא אֶנָא מֶן אֱלָהָא דְּתֶתְפַּתַּח לָךְ אוּרְחָא וְדַשְׁפִּיר תֶּהְוֵא אַיְכַנָא דְּשַׁרִירָא הִי נַפְשָׁךְ׃

Cariſſimo, io deſidero che tu proſperi in tutte le coſe, e che ſtij ſano come l'anima tua è in proſperità.

3 רַוְּרְבָאִית הֲוַין חֲדִית כַּד אֶתַו אַחַי וְאַסְהֶדוּ עַל־שְׁרָרָךְ אַיְכַנָא אַנְתְּ מְהַלֵּךְ בַּשְׁרָרָא׃

Imperoche io mi ſon grandemente rallegrato, quando ſon venuti i fratelli, & hanno renduta teſtimonianza de la tua ſincerità come tu camini in verità.

4 חַדְתָא סַגִּיאָא לַית לִי מֶלְמֶשְׁמַע דִּבְנַי מְהַלְּכִין בַּשְׁרָרָא׃

Io non ho maggiore allegrezza che di queſte coſe, cioè d'udire che i miei figliuoli caminino in ſincerità.

5 חֲבִיבִי אַיךְ עַבְדָּא מְהַיְמַן עָבֵד אַנְתְּ כֻּל מֶדֶם דְּתֶפְלַח בַּאַחִין וּבַאַכְסְנָיֵא׃

Cariſſimo, tu fai fedelmente cio che tu operi verſo i fratelli, e verſo i foreſtieri.

6 דְּמַסְהֲדִין עַל־רַחֲמָתָךְ קְדָם עִדְתָא וְשַׁפִּיר עָבְדַּת דְּאַחֶרְתְּ לְהוֹן אַיךְ דְּוָלֵא לַאלָהָא׃

Iquali hanno renduta teſtimonianza de la tua charità in preſentia de la Chieſa: iquali ſe tu cōdurrai degnamente ſecondo Dio, farai bene.

הַשְּׁלִישִׁית׃

א

הַזָּקֵן לְגַאְיוֹס לִידִידִי אֲשֶׁר אֲהַבְתִּיו בֶּאֱמֶת׃

Al Anciano àl amado Gaio, àl qual yo amo en verdad.

2 אֲהוּבִי עַל־כֹּל דְּבָרִים מְחַמֵּד אֲנִי אֲשֶׁר תַּצְלִיחַ וְתִשְׁלֶה כְּהַצְלִיחַ נַפְשֶׁךָ׃

Mi amado, yo deſeo que tu ſeas proſperado en todas coſas, y que tengas ſalud, anſi como tu anima eſtà en proſperidad.

3 כִּי־שָׂמַחְתִּי מְאֹד כַּאֲשֶׁר בָּאוּ הָאַחִים וְהֵעִידוּ עַל־אֲמִתְּךָ אֵיךְ אַתָּה בֶּאֱמֶת מִתְהַלֵּךְ׃

Ciertamente me gozé mucho, quando vinieron los hermanos, y dieron teſtimonio de tu verdad, como tu andas en la verdad.

4 שִׂמְחָה גְדוֹלָה אֵינֶנָּה לִי מִשָּׁמְעִי כִּי־בָנַי בֶּאֱמֶת מִתְהַלְּכִים׃

Yo no tengo mayor gozo que eſtas coſas, y es de oyr que mis hijos andan en la verdad.

5 אֲהוּבִי נֶאֱמָן אַתָּה לַעֲשׂוֹת בְּדָבָר אִם תִּפְעַל גַּם בָּאַחִים וְגַם בַּגֵּרִים׃

Amado fielmente hazes todo lo que hazes para con los hermanos, y con los eſtrangeros.

6 אֲשֶׁר הֵעִידוּ עַל־אַהֲבָתְךָ לִפְנֵי הָעֵדָה וְהֵיטַבְתָּ לַעֲשׂוֹת כִּי־שִׁלַּחְתָּם כַּהֹגֶן לִפְנֵי אֱלֹהִים׃

Los quales han dado teſtimonio de tu charidad en preſencia de la Yglesia: à los quales ſi ayudáres como conuiene ſegun Dios, haras bien.

ΙΩΑΝΝΟΥ ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΡΙΤΗ.

ΚΕΦΑΛ. α´.

Ὁ Πρεσβύτερος Γαΐῳ τῷ ἀγαπητῷ, ὃν ἐγὼ ἀγαπῶ ἐν ἀληθείᾳ.

L'ANCIEN à Gaius le bien-aimé, lequel i'aime en verité.

2. Ἀγαπητὲ, περὶ πάντων εὔχομαί σε εὐοδοῦσθαι καὶ ὑγιαίνειν, καθὼς εὐοδοῦταί σου ἡ ψυχή.

Bien-aimé, ie deſire que tu proſperes en toutes choſes, & que tu ſois en ſanté, ſelon que ton ame eſt en proſperité.

3. Ἐχάρην γὰρ λίαν ἐρχομένων ἀδελφῶν καὶ μαρτυρούντων σου τῇ ἀληθείᾳ, καθὼς σὺ ἐν ἀληθείᾳ περιπατεῖς.

Car i'ai eſté fort eſiouï quand les freres ſont venus, & ont rendu teſmoignage de ta ſincerité, comme tu chemines en verité.

4. Μειζοτέραν τούτων οὐκ ἔχω χαρὰν, ἵνα ἀκούω τὰ ἐμὰ τέκνα ἐν ἀληθείᾳ περιπατοῦντα.

Ie n'ai point plus grande ioye que ceſteci, qui eſt d'entendre que mes enfans cheminent en verité.

5. Ἀγαπητὲ, πιστὸν ποιεῖς ὃ ἐὰν ἐργάσῃ εἰς τοὺς ἀδελφοὺς καὶ εἰς τοὺς ξένους.

Bien aimé, tu fais fidelement en tout ce que tu fais enuers les freres, & enuers les eſtrangers:

6. Οἳ ἐμαρτύρησάν σου τῇ ἀγάπῃ ἐνώπιον ἐκκλησίας· οὓς καλῶς ποιήσεις προπέμψας ἀξίως τοῦ θεοῦ.

Leſquels ont rendu teſmognage de ta charité en la preſence de l'Egliſe: leſquels tu feras bien ſi tu cōuoyes dignement comme il eſt ſeant ſelon Dieu.

III. IOHANNIS

CAP. I.

SENIOR Gaio chariſſimo, quem ego diligo in veritate.

The Elder vnto the beloued Gaius/ whom I loue in the trueth.

2. Chariſſime de omnibus orationem facio proſperè te ingredi & valere, ſicut proſperè agit anima tua

Beloued/ I wiſh chiefly that thou proſperedſt and faredſt wel/ as thy ſoule proſpereth.

3 Gaviſus ſum valde venientibus fratribus, & teſtimonium perhibentibus veritati tuę, ſicut tu in veritate ambulas.

For I reioyced greatly when the brethren came/ and teſtified of the trueth that is in thee/ how thou walkeſt in the trueth.

4. Maiorem horum, non habeo gratiam, quàm ut audiam filios meos in veritate ambulare.

I haue no greater ioy then this/ that is/ to heare that my Sonnes walke in veritie.

5. Chariſſime, fideliter facis quicquid operaris in fratres, & hoc in peregrinos.

Beloued/ thou doeſt faythfully whatſoeuer thou doeſt to the brethren/ & to ſtrangers.

6. Qui teſtimonium reddiderunt charitati tuæ in conſpectu eccleſiæ: quos, benefacies, deducens dignè Deo.

Which bare witnes of thy loue before the Churches. Whom if thou bringeſt on their iorney as it beſeemeth according to God/ thou ſhalt do well.

III. S. Johannis.

Das I. Capitel.

DEr Elteſter / Gaio dem lieben/ den ich lieb habe in der Warheit.

DEN Eldſte / Gaio den elſkelige/ ſom ieg elſker i ſandhed.

2. Mein lieber/ ich wünſche in allen ſtücken/ daß dirs wolgehe vnd geſund ſeyeſt/ wie es denn deiner Seele wolgehet.

Min elſkelige/ ieg yndſker at det maa gaa dig vel i alle maade/ oc du maat vere karſk/ lige ſom det oc gaar din Siel vel.

3. Ich bin aber ſehr erfrewet/ da die Brüder kamen/ vnd zeugeten von deiner Warheit/ wie denn du wandelſt in der Warheit.

Jeg bleff oc gantſke glad/ der Brødrene komme/ oc vidnede om din ſandhed/ ſom du oc vandrer i ſandhed.

4. Ich habe keine gröſſere frewde/ denn die/ daß ich höre meine Kinder in der Warheit wandeln.

Jeg haffuer ingen ſtørre glæde/ end den/ at ieg hører mine Børn vandre i ſandhed.

5. Mein Lieber/ du thuſt trewlich/ was du thuſt an den Brüdern vnnd Gäſten.

Mine elſkelige/ du gør trolige/ det ſom du gør mod Brødrene oc Geſterne.

6. Die von deiner Liebe gezeuget haben/ für der Gemeine/ vnd du haſt wolgethan/ daß du ſie abgefertiget haſt wirdiglich für Gott.

Huilcke ſom haffue vidnet om din kærlighed/ faar Menigheden/ oc du giorde vel/ at du ſtickede dem verdelige fra dig/ faar Gud.

III. S. Jana.

Kapitola I

STARſſý/ Káyowi naymilegſſýmu/ kterěhož yá milugi w prawdě.

STárſzy Gáiowi miłemu/ ktorego ia prawdźiwie miłuię.

2. Naymilegſſý/ we wſſech wěcech modlijm ſe za tebe/ aby ſſtiaſtně chodil a dobře ſe měl/ tak yakž ſe ſſtiaſtně wede duſſy twé.

Namilſzy naprzod żądam áby ſie tobie ſzczeſliwie wodźiło/ y ábyś był zdrow/ iáko duſzá twoiá ſzczeſliwie ſie ſpráwuie.

3. Zradowal gſem ſe welice/ když přiſſli Bratřij a Swědectwij wydáwali o twé prawdě/ kterak ty w prawdě chodijs.

Abowiemem ſie bárzo vrádował gdy przyſzli bráćia/ y świádczyli o ſzczerośći twoiey/ iáko ty ſzczyrze poſtępuieſz.

4 Neb wětſſý potěſſenij wěcſſýho nemám/ nežli abych ſlyſſel o mých Synech/ že chodij w prawdě.

Nád ty rzeczy więczego weſela nie mam/ gdy ſłyſzę iż ſynowie moi ſzczyrze poſtępuią.

5. Náymilegſſý wěrně činijs cožkolj děláſs Bratřijm/ a to Hoſtem.

Namilſzy/ wiernie czyniſz coſkolwiek czyniſz przećiwko bráćiey y przećiw gośćiam.

6. Kteřijžto ſwědectwij wydáwagij o Láſce twé před Cyrkwij: dobře včinijs/ geſtliže gim pruowoddáſs ſluſſný pro čeſt Božij.

Ktorzy świádczyli o miłośći twoiey przed Zborem/ dobrze vczyniſz ieſli ie odprowádźiſz/ iáko przyſtoi Bogu.

א

7 מֶטוּל דְּעַל שְׁמֵהּ
דַּאלָהָא נְפַקוּ וּמֶדֶּם לָא
נְסַבוּ מֶן־עַמְמֵא׃

Perciochè ſi ſono partiti per il ſuo Nōme, ſenza pigliar nulla da i Gentili.

8 חְנַן גֵּיר חַיָּבִינַן חְנַן
לַמְקַבָּלוּ דְּאֵיךְ הָנוּן דְּנֶהֱוֵא
לָאֵין וַמְעַדְּרִין עַמְהוֹן
בַּשְׁרָרָא׃

Noi dunque debbiam riceuer quelli che ſon tali, accioche noi ſiamo aiutatori de la Verità.

9 כְּתֶבֵת לְעִדְתָּא אֶלָּא
(דִּיוֹטְרֵפִּים) דְּמָחֵב דְּנֶהֱוֵא
קַדְמֵי בְּהוֹן לָא יְקַבֵּל לְכוֹן׃

Io ſcriſſi a la Chieſa, ma Diotrefe, che ama d'hauere il primato fra loro, non ci riceuè.

10 מֶטוּל הָנָא אֵן אֶתֵא
אַעְהֵד לַעְבָדוֹהִי דְּעָבֵד
בְּמֶלֵּא בִּישָׁתָא מְבַטֵּא
עֲלַין וְלָא כַּרוּלֵהּ בְּהָנוּן
וְהוּ לָא מְקַבֵּל לַאחִין
וַדְצָבֵין כָּלֵא וּמֶן עִדְתָּא
מַפֶּקְנוּן׃

Pertanto ſe io Verrò, raccontarò l'opere ch'ei fa, che Va mormorando contra di noi con maligne parole: e non contento di queſte coſe, non ſolamente non riceue eſſo i fratelli, ma ancor proibiſce quelli che Vogliono riceuerli, e ſcacciali de la Chieſa.

11 חַבִּיבִי לָא תֶתְדַּמֵּא
בְּבִישָׁא אֶלָּא בְּטָבָא דְּעָבֵד
טָבָא מֶן אֱלָהָא הוּ וַדְעָבֵד
בִּישָׁא לָא חָזָא לַאלָהָא׃

Cariſſimo, non imitare il male, ma il bene chi fa bene è da Dio, e chi fa male, non ha Veduto Iddio.

12 עַל דְּמֶטְרִיאוֹס
מְסַתְּהֵד מֶן כֻּלְּהוֹן וְאַף מֶן
שְׁרָרָא הִי וְחְנַן מַסְהֲדִין
וְיָדְעִין אַנְתּוּן דְּסָהֲדוּתַן
שְׁרָרָא הִי׃

Di Demetrio è ſtata renduta teſtimonianza da tutti, e da l'iſteſſa Verità: e noi ancora ne rendiamo teſtimonianza, e Voi ſapete che la teſtimonianza noſtra è Vera.

א

7 כִּי־בַעֲבוּר שְׁמוֹ יָצְאוּ וּמְאוּמָה
לֹא לָקְחוּ מִן־הַגּוֹיִם׃

Porque ellos ſon partidos, por ſu Nombre no tamando nada de los Gentiles.

8 וְחוֹבִים אֲנַחְנוּ לְקַחְתָּם אֲשֶׁר
כָּאֵלֶּה לִהְיוֹתֵנוּ עוֹזְרֵי־אֱמֶת׃

Noſotros pues deuemos recebir à los que ſon tales: para que ſeamos coadjutores de la verdad.

9 כָּתַבְתִּי אֶל־הָעֵדָה כִּי־אִם
הַמִּתְאַוֶּה לִהְיוֹת רֹאשָׁהּ דִּיוֹטְרֶפִּיס
אֵינֶנּוּ מְקַבֵּל אוֹתָנוּ׃

Yo he eſcripto à la Ygleſia, mas Diotrephes que ama tener el primado entre ellos, no nos recibe.

10 עַל־כֵּן אִם אָבוֹא אַזְכִּיר
אֶת־מַעֲשָׂיו אֲשֶׁר עָשָׂה בִּדְבָרִים
רָעִים מַלְשִׁין אוֹתָנוּ וְלֹא יֶשׁ־
לוֹ דַּי בָּאֵלֶּה וְהוּא לֹא מְקַבֵּל
אֶת־הָאַחִים וַאֲשֶׁר מִתְאַוִּים
מְכַלְּאָם וּמֵעֲדָתָם מַשְׁלִיכָם׃

Por eſta cauſa ſi yo viniere, daré à entender las obras que haze, como parla con palabras malicioſas contra noſotros, y ni aun contento con eſtas coſas, no ſolo no recibe à los Hermanos, pero aun prohibe à los que los quieren recebir, y los echa de la Ygleſia.

11 אֲהוּבִי אַל־תִּרְדֹּף אַחֲרֵי רָעָה
כִּי־אִם אַחֲרֵי טוֹבָה עוֹשֵׂה טוֹב
מֵאֱלֹהִים הוּא וְעוֹשֵׂה רָע לֹא
יִרְאֶה אֶת־פְּנֵי־אֱלֹהִים׃

Amado, no ſigas lo que es malo, ſino lo que es bueno. El que haze bien, es de Dios: mas el que haze mal, no ha viſto à Dios.

12 לְדִימֶטְרִיּוֹס הוּעַד מִכֻּלָּם
וּמֵאֱמֶת גַּם הִיא וַאֲנַחְנוּ
מְעִידִים וִידַעְתֶּם כִּי־עֵדוּתֵנוּ
אֱמֶת הִיא׃

Todos dan teſtimonio de Demetrio, y aun la miſma verdad: pero tambien noſotros damos teſtimonio, y voſotros aueys conocido que nueſtro teſtimonio es verdadero.

α΄.

7. Ὑπὲρ γὰρ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ ἐξῆλθον, μηδὲν λαμβάνοντες ἀπὸ τῶν ἐθνῶν.

Car ils ſont departis pour ſon Nom, ne prenans rien des Gentils.

8. Ἡμεῖς οὖν ὀφείλομεν ἀπολαμβάνειν τοὺς τοιούτους, ἵνα συνεργοὶ γενώμεθα τῇ ἀληθείᾳ.

Nous deuons donc receuoir ceux qui ſont tels, afin que nous aidions à la verité.

9. Ἔγραψα τῇ ἐκκλησίᾳ· ἀλλ' ὁ φιλοπρωτεύων αὐτῶν διοτρεφὴς οὐκ ἐπιδέχεται ἡμᾶς.

I'ai eſcrit à l'Égliſe: mais Diotrephes, qui aime d'eſtre le premier entr'eux, ne nous reçoit point.

10. Διὰ τοῦτο ἐὰν ἔλθω, ὑπομνήσω αὐτοῦ τὰ ἔργα ἃ ποιεῖ, λόγοις πονηροῖς φλυαρῶν ἡμᾶς, καὶ μὴ ἀρκούμενος ἐπὶ τούτοις, οὔτε αὐτὸς ἐπιδέχεται τοὺς ἀδελφοὺς, καὶ τοὺς βουλομένους κωλύει, καὶ ἐκ τῆς ἐκκλησίας ἐκβάλλει.

Pour ceſte cauſe, ſi ie vien, ie ramenteurai les actes qu'il commet, babillant de nous en mauuais propos: & non cōtent de cela, non ſeulement il ne reçoit point le freres, mais enpeſche ceux qui les veulent receuoir, & les iette hors de l'Egliſe.

11. Ἀγαπητὲ, μὴ μιμοῦ τὸ κακὸν, ἀλλὰ τὸ ἀγαθόν. ὁ ἀγαθοποιῶν ἐκ τοῦ θεοῦ ἐστιν· ὁ κακοποιῶν οὐχ ἑώρακε τὸν θεόν.

Bien aimé, n'enſui point le mal, mais le bien: qui fait bien, il eſt de Dieu, mais qui fait mal, n'a point veu Dieu.

12. Δημητρίῳ μεμαρτύρηται ὑπὸ πάντων, καὶ ὑπ' αὐτῆς τῆς ἀληθείας· καὶ ἡμεῖς δὲ μαρτυροῦμεν, καὶ οἴδατε ὅτι ἡ μαρτυρία ἡμῶν ἀληθής ἐστι.

Tous rendent teſmoignage à Demetrius & la verité meſme: & nous en rendons auſſi teſmoignage, & vous ſauez que noſtre teſmoignage eſt veritable.

CAP. I.

7. Pro nomine enim eius profecti ſunt, nihil accipientes à Gentibus.

Becauſe that for his Names ſake they went forth / and tooke nothing of the Gentiles.

8. Nos ergo debemus ſuſcipere huiuſmodi : ut cooperatores ſimus veritatis.

We therefore ought to receyue ſuch/ that we might be helpers to the trueth.

9. Scripſiſſem forſitan eccleſiæ : ſed is qui amat primatum gerere in eis, Diotrepes, non recipit nos.

I wrote vnto the Church : but Diotrephes which loueth to haue the preeminence among them/ receiueth vs not.

10. Propter hoc ſi venero, commoneã eius opera quæ facit : verbis malignis garriens in nos, & quaſi non ei iſta ſufficiant : neque ipſe ſuſcipit fratres, & eos qui ſuſcipiunt, prohibet, & de eccleſia eiicit.

Wherefore if I come/ I will declare his deedes which he doeth / prateling agaynſt vs with malicious words / & not there with content / neither he him ſelfe receyueth the brethren / but forbiddeth them that woulde / and thruſteth them out of the Church.

11. Chariſſime, noli imitari malum, ſed quod bonum eſt. Qui bene facit, ex Deo eſt: qui malè facit, non vidit Deum.

Beloued/ follow not that which is euill / but that which is good : he that doeth well/ is of God : but he that doeth euill/ hath not ſeene God.

12. Demetrio teſtimonium redditur ab omnibus, & ab ipſa veritate, ſed & nos teſtimonium perhibemus : & noſti quoniam teſtimonium noſtrum verum eſt.

Demetrius hath good report of all men/ and of the trueth it ſelfe : yea / and wee our ſelues beare recorde / and ye know that our recorde is true.

Das I. Capitel.

7. Denn vmb ſeines Namens willen ſind ſie außgezogen vnnd haben von den Heiden nichts genommen.

Thi at de ere vddragne for hans Naffn ſkyld / oc de toge inted aff Hedningene.

8. So ſollen wir nun ſolche auffnemen/ auff daß wir der Warheit Gehülffen werden.

Saa ſkulle wi nu anamme ſaadanne/ paa det wi kunde bliffue ſandheds Methielpere.

9. Jch habe der Gemeine geſchrieben/ aber Diotrephes/ der vnter jnen wil hoch gehalten ſein / nimpt vnns nicht an.

Jeg haffuer ſcreffuit Menigheden til/ men Diotrephes/ ſom vil holdis høyt iblant dem/ anammer oſſ icke.

10. Darumb wenn ich komme/ wil ich jn erinnern ſeiner werck die er thut/ vnd plaudert mit böſen worten wider vns / vnd leſſet jm an dem nicht benügen. Er ſelbs nimpt die Brůder nicht an/ vnd weret denen/ die es thun wöllen/ vnd ſtöſſet ſie auß der Gemeine.

Der faare naar ieg kommer / vil ieg minde hannem paa ſine gerninger/ ſom hand gør / Oc hand pladrer met onde ord mod oſſ / Oc lader ſig icke der met nøye. Hand anammer ſelff icke Brødrene/ oc formener dem/ ſom det ville gøre/ oc vddriffuer dem aff Menigheden.

11. Mein Lieber / folge nicht nach dem böſen/ ſondern dem guten. Wer guts thut/ der iſt von Gott/ Wer böſes thut/ der ſihet Gott nicht.

Min elſkelige / Du ſkalt icke efterfølge det onde/ men det gode. Huo ſom gør gaat/ hand er aff Gud/ huo ſom gør ont/ hand ſeer icke Gud.

12. Demetrius hat zeugniß von jederman/ vnd von der warheit ſelbs/ vnd wir zeugen auch / vnd jhr wiſſet daß vnſer zeugniß war iſt.

Demetrius haffuer vidniſbyrd aff huer mand/ oc aff ſandhed ſelff / oc wi vidne ocſaa / oc i vide/ at vort vidniſbyrd er ſant.

Kapitola I.

7. Nebok gſau pro geho Gměno wyſſli/ a nic od Pohanuow newzali.

Abowiem dla imieniá tego wyſzli nic nie biorąc od poganow.

8. Protož my takowé mámepřigijmati/ abychom byli pomocnijcy prawdy.

Tákowe tedy mamy przyimowáć/ ábyſmy byli pomocnicy prawdźie.

9. Pſalbych byl Cýrkwi/ ale ten kterýž mezy nimi chce wládnauti Dyotrephes/ nepřigijmá nás.

Piſalem do Zboru/ ale Dyotrefes ktory miedzy nimi chce być przedniejſzym / nie przijmuie nas.

10. A protož přigduli tam ſám/ oznámijm ſkutky geho kteréž činj zlobiwými řečmi mluwě proti nám. A geſſtě na tom doſti nemage že ſám Bratřij nepřigijmá / ale y těm kteřijž ge přigijmagij bránij a z Cýrkwe honij.

A ták ieſliby ia przyſzedł/ przypomnię vczynki iego ktore czyni/ ſłowy złośćiwemi ſzepcąc przećiwko nam/ ktory też ná tym doſyć nie máiąc/ áni ſam przyimuie bráciey/ y zabrania ktorzy chcą ie przyimowáć/ y z kośćioła wyrzuca.

11. Naymilegſſý nenáſledug zlého/ ale toho což geſt dobrého. Kdož dobré činij/ z Boha geſt: ale kdož činij zle/ newidij/ Boha.

Namilſzy/ tego nie náſláduy co ieſt złego/ ále co ieſt dobrego: Ktory dobrze czyni/ z Bogá ieſt: á kto złe czyni/ nie widźiał Bogá.

12. O Demetryowi ſe ſwědectwij wydáwá dobré od wſſech lidj/ y od ſamé prawdy: ano y my ſwědectwj o něm wydáwáme/ a wijš že naſſe ſwědectwij prawé geſt.

Swiádectwo ieſt dáne Demetryuſzowi od wſzytkich/ y od ſámey prawdy/ áley my ſwiádectwo dawamy/ á wiecie iż ſwiádectwo naſze prawdźiwe ieſt.

א

13 סַגִּיאָא הֲוַו לִי לְמֶכְתַּב אֶלָּא לָא צָבֵא אֶנָא בַּדְיוּתָא וַבְקוּלְמוֹס ל לְמֶכְתְּבוּ לָךְ׃

Io haueuo molte coſe da ſcriuere, ma non voglio ſcriuertele per inchioſtro e penna.

14 מְסַבַּר אֲנָא גֵּיר מֶחְדָּא לְמֶחְזָיָךְ וּמֶן פּוּם לְפוּם נְמַלֶּל׃

Spero ben di vederti in breue, e parlaremo bocca à bocca.

15 שְׁלָמָא לָךְ שָׁאֲלִין בִּשְׁלָמָךְ רָחֲמַיךְ הַב שְׁלָמָא לְרָחֲמַי בַּשְׁמָהַיְהוּן׃

La pace ſia con teco. Gli amici ti ſalutano. Saluta tu gli amici per nome.

שְׁלֶמַת אֶגַּרְתָּא דְיוּחַנָּן
שְׁלִיחָא דְּתְלָתָא׃

א

13 רַבּוֹת הָיוּ לִי לִכְתֹּב אַךְ לֹא חָפַצְתִּי בַּדְּיוֹ וּבְעֵט סוֹפֵר לִכְתֹּב אֵלֶיךָ׃

Y tenia muchas coſas que eſcreuirte, empero no quiero eſcriuirte con tinta y pluma.

14 וּמְשַׁבֵּר אֲנִי בִּמְהֵרָה לִרְאוֹת אוֹתְךָ וּמִפֶּה אֶל־פֶּה נְדַבֵּר׃

Porque eſpero de verte en breue, y hablaremos cara à cara.

15 שָׁלוֹם לְךָ שֹׁאֲלוּ לִשְׁלוֹמְךָ הָרֵעִים שְׁאַל לִשְׁלוֹם לָרֵעִים בִּשְׁמוֹתָם׃

Paz ſea contigo. Los amigos te ſaludan. Saluda tu à los amigos por nombre.

תם ונשלם

α΄.

13. Πολλὰ εἶχον γράφειν, ἀλλ' οὐ θέλω διὰ μέλανος καὶ καλάμου σοι γράψαι.

I'auoye pluſieurs choſes a eſcrire, mais ie ne vueil point t'eſcrire auec encre & plume.

14. Ἐλπίζω δὲ εὐθέως ἰδεῖν σε, καὶ στόμα πρὸς στόμα λαλήσομεν.

Mais i'eſpere de te voir en brief, & nous parlerons bouche à bouche.

15. Εἰρήνη σοι. ἀσπάζονταί σε οἱ φίλοι, ἀσπάζου τοὺς φίλους κατ' ὄνομα.

Paix te ſoit. Les amis te ſaluent. Saluë les amis nom par nom.

ΤΕΛΟΣ.

CAP. I.

13. Multa habui tibi ſcribere, ſed nolui per atramentum & calamum ſcribere tibi.

I haue many things to write: but I will not with ynke and pen write vnto thee.

14. Spero autem protinus te videre, & os ad os loquemur.

For I truſt I ſhall ſhortly ſee thee / and we ſhall ſpeake mouth to mouth.

15. Pax tibi. Salutant te amici. Saluta amicos nominatim.

Peace be with thee. The friendes ſalute thee. Greete the friendes by name.

FINIS.

Das I. Capitel.

13. Ich hatte vil zuſchreiben / aber ich wolte nicht mit Dinten vnd Federn zu dir ſchreiben.

Jeg haffde meget at ſcriffue / men ieg vilde icke ſcriffue til dig met Bleck oc Pen.

14. Ich hoffe aber dich bald zu ſehen / ſo wöllen wir mündlich miteinander reden.

Jeg haabis oc til at ſee dig ſnart / ſaa ville wi mundelige tale met huer andre.

15. Friede ſey mit dir. Es grüſſen dich die Freunde. Grüſſe die Freunde mit namen.

Fred vere met dig. Vore Venner hilſe dig. Hilſe vore Venner ved naffn.

Ende der dritten Epiſtel S. Johannis.

Kapitola I.

13. Mnoho gſem měl pſáti tobě / ale nechtěl gſem pſáti Pěrem a černidlem.

Wielem miał piſáć / ále niechće inkauſtem áni piorem piſáć.

14. Nebo mám naděgi / že tebe brzo vzřijm / a vſty k vſtům mluwiti budem. Pokog budiž tobě.

Lecz ſię nádziewam rychło ćię widzieć / á tedy obecnie mowić będziemy.

15. Pozdrawugjť tebe přátelé. Pozdrawiž y ty Přátel naſſých ze gména.

Pokoy tobie. Pozdrawiáiąćie przyiaćiele / á przyiaćiele miánowićie pozdrawiay.

Skonáwá ſe Třetij Kanonyka S. Jana.

EPISTOLA
S. IVDAE
CATHOLICA.

Syriace,
Ebraice,
Græce,
Latine,
Germanice,
Bohemice,
Italice.
Hispanice.
Gallice.
Anglice.
Danice.
Polonice.

Ex

Diſpoſitione & Adornatione

ELIAE HVTTERI
GERMANI.

אִגַּרְתָּא · אִגֶּרֶת לִיהוּדָה · Ἡ ΤΟΥ ἉΓΙΟΥ

דִּיהוּדָא שְׁלִיחָא דַּלְוָת כֻּל בְּנַי נָשָׁא :

קֶפַלָאוֹן א

יְהוּדָא עַבְדֵּה דְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא וַאֲחוּהִי דְּיַעֲקוּב לַקְדִּישֵׁא בַּאלָהָא אַבָּא וְלַחֲבִיבֵא וְלַקְרַיֵא בְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא :

IVDA ſeruo di IESV Chriſto, e fratello di Iacopo, ai chiamati che ſon ſantificati da Dio Padre, e conſeruati in IESV Chriſto.

2 טַיְבוּתָא לְכוֹן וַשְׁלָמָא וְחוּבָּא יֶסְגֵּא לְוָתְכוֹן :

La miſericordia, e la pace e la charità vi ſia moltiplicata.

3 חַבִּיבַי כַּד דַּסְגִּי לְאִית לְמֶכְתָּב לְוָתְכוֹן עַל־ פ פוּרְקָנָא דְּכֻל בְּנַי נָשָׁא הֲוָת לִי אוּלְצָנָא לְמֶכְתַּב לְכוֹן וַלְמֶבְעָא מֶנְּכוֹן דְּתֶתְכַּתְּשׁוּן בַּאגוֹנָא טָבָא עַל־הַיְמָנוּתָא חֲדָא זְבַן מֶתְיַהֲבַת לְקַדִּישֵׁא :

Diletti, mettend'io ogni ſtudio in ſcriuerui de la comune ſalute, m'è ſtato neceſſario ſcriuerui, per eſortarui a combatter per la fede, che è ſtata vna volta data ai Santi.

4 עֲלוּ גֵּיר בְּדַגָּלָא אֱנָשָׁא רַשִׁיעֵא דְּמֶן קְדָם מֶתְכַּתְּבִין לְדִינָא הָדֵא וְדַטַיְבוּתָא דַּאלָהַן מְהַפְּכִין לְוָת אַסּוּטוּתָא וְכָפְרִין בֵּה דְּהוּיוּ בַּלְחוּדוֹהִי חַכִּימָא וּבְמָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא :

Percioche ſon ſott'entrati alcuni huomini i quali erano gia ſtati preſcritti à queſta condannatione, che trasferiſcono la gratia del noſtro Iddio in diſſolutione, e negano Iddio che è ſol Padrone, e il noſtro Signor IESV Chriſto.

הַשְּׁלִיחַ הַכְּלִילָה :

א

יְהוּדָה עֶבֶד יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ אֲחִי יַעֲקֹב לַאֲשֶׁר בֵּאלֹהִים הָאָב נִקְדָּשִׁים וּבְיֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ נִקְרָאִים וּנְצוּרִים הֵמָּה :

IVDAS ſieruo de Ieſus el Chriſto, y hermano de Iacobo, y à los llamados, ſanctificados en Dios Padre, y conſeruados en Ieſus el Chriſto.

2 תְּחִנָּה לָכֶם וְשָׁלוֹם וְאַהֲבָה לְמַרְבֶּה :

Miſericordia y paz, y charidad os ſea multiplicada.

3 אֲהוּבַי בִּהְיוֹתִי בְּלַהַג הַרְבֵּה וּבִיגִיעָה לִכְתּוֹב אֲלֵיכֶם עַל־יְשׁוּעַת כֻּלָּנוּ אָמַרְתִּי כִּי־לְצָרְכְּכֶם הִיא לִכְתּוֹב אֲלֵיכֶם אֶת־תַּנְחוּמוֹתַי לְהִלָּחֵם מִלְחֲמוֹת יְהוָה עַל־הָאֱמוּנָה אֲשֶׁר בְּפַעַם אַחַת נִתְּנָה לַקְּדוֹשִׁים :

Amados, por la gran ſolicitud que tenia de eſcreuiros de la comun ſalud, hame ſido neceſſario eſcreuiros amoenſtando hos que os es forceys à perſeuerar en la fe, que ha ſido vna vez dada à los Sanctos.

4 כִּי־בָאוּ בְּמִרְמָה אֲנָשִׁים אֲשֶׁר מִקֶּדֶם נִכְתְּבוּ אֶל־מִשְׁפָּט הַזֶּה רְשָׁעִים אֲשֶׁר בַּבֹּשׁ אֶת־תְּחִנַּת אֱלֹהֵינוּ הוֹפְכִים לְצַלּוֹתָם וּלְבָשְׁנָה וְאוֹתוֹ אֲשֶׁר לְבַדּוֹ יְהוָה אֱלֹהִים וַאֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ מְכַחֲשִׁים :

Porque algunos hombres han encubiertamente entrado ſin temor ni reuerencia de Dios: los quales deſde antes auian eſtado ordenados para eſta condenacion, conuirtiendo la gracia de nueſtro Dios en diſſolucion, y negando à Dios que ſolo es el que tiene dominio, y à nueſtro Sennor Ieſus el Chriſto.

ΙΟΥΔΑ ΕΠΙΣΤΟΛΗ καθολική

ΚΕΦΑΛ. α΄.

Ἰούδας ἰησοῦ χριστοῦ δοῦλος, ἀδελφὸς δὲ ἰακώβου, τοῖς ἐν θεῷ πατρὶ ἡγιασμένοις, καὶ ἰησοῦ χριστῷ τετηρημένοις, κλητοῖς.

IVDE ſeruiteur de Ieſus Chriſt, & frere de Iaques, aux appeles, qui ſont ſanctifiés en Dieu le Pere, & conſerués par Ieſus Chriſt:

2. Ἔλεος ὑμῖν καὶ εἰρήνη καὶ ἀγάπη πληθυνθείη.

Miſericorde, & paix, & dilection vous ſoit multipliee.

3. Ἀγαπητοὶ, πᾶσαν σπουδὴν ποιούμενος γράφειν ὑμῖν περὶ τῆς κοινῆς σωτηρίας, ἀνάγκην ἔσχον γράψαι ὑμῖν, παρακαλῶν ἐπαγωνίζεσθαι (τῇ) ἅπαξ παραδοθείσῃ τοῖς ἁγίοις πίστει.

Bien-aimes, comme ainſi ſoit que ie m'eſtudie totalement de vous eſcrire du ſalut commun, il m'a eſté neceſſaire de vous eſcrire, pour vous exhorter à ſouſtenir le combat pour la foy, laquelle a eſté vne fois baillee aux ſaincts.

4. Παρεισέδυσαν γάρ τινες ἄνθρωποι οἱ πάλαι προγεγραμμένοι εἰς τοῦτο τὸ κρίμα, ἀσεβεῖς, τὴν τοῦ θεοῦ ἡμῶν χάριν μετατιθέντες εἰς ἀσέλγειαν, καὶ τὸν μόνον δεσπότην θεὸν καὶ κύριον ἡμῶν ἰησοῦν χριστὸν ἀρνούμενοι.

Car quelques vns ſe ſont gliſſés leſquels pieça au parauant eſtoyent enrollés à vne telle damnation, gens ſans pieté, changeans la grace de noſtre Dieu en deſolution, & renonçans le ſeul dominateur Ieſus Chriſt, noſtre Dieu & Seigneur.

IVDÆ.	S. Judas.	S. Judy.
CAP. I.	Das I. Capitel.	Kapitola I.
IVDAS Ieſu Chriſti ſeruus, frater autem Iacobi: his qui ſunt in Deo Patre dilectis, & Chriſto Ieſu conſeruatis & vocatis. IVde a ſeruant of Jeſus Chriſt / and brother of James / to them which are called and ſanctified of God the Father / and reſerued to Jeſus Chriſt.	JVdas ein Knecht Jeſu Chriſti / aber ein Bruder Jacobi. Den Beruffenen / die da geheiliget ſind in Gott dem Vater / vnd behalten in Jeſu Chriſto. JVdas Jheſu Chriſti Tienere / Men Jacobi Broder. De kallede ſom ere helligede i Gud Fader / oc beuarede i Chriſto Jheſu.	JVdas Gežu Kryſtuow Služebnijk / i Bratr Jakubuow / těm kteřijž gſau w Bohu Otcy milým / a kteřijž gſau zachowánj a powolánj od Gežjſſe Kryſta. JVdás ſługá Jezuſow Kryſthuſow / á brat Jakubow / wezwánym ktorzy od Bogá Oycá ſą poświeceni / y od Jezuſá Kryſtuſá záchowáni.
2. Miſericordia vobis, & pax & charitas adimpleatur. Mercy vnto you / and peace and loue be multiplied.	2. Gott gebe euch vil Barmhertzigkeit vnd Friede vnd Liebe. Gud giffue eder megen Barmhertighed oc Fred oc kærlighed.	2. Milosrdenſtwij wám a Pokog / a Láſka buď naplněna. Miłoſierdzie / y pokoy / y miłość / niech ſie wam rozmnoży.
3. Chariſſimi, omnem ſolicitudinem faciens ſcribendi vobis de communi veſtra ſalute, neceſſe habui ſcribere vobis, deprecans ſupercertari ſemel traditæ ſanctis fidei. Beloued / when I gaue all diligence to write vnto you of the common ſaluation / it was needfull for mee to write vnto you / to exhort you / that ye ſhoulde earneſtly contend for the maintenance of the faith / which was once giuen vnto the Saintes.	3. Ir Lieben / nach dem ich fürhatte euch zu ſchreiben von vnſer aller Heil / hielt ichs für nötig / euch mit Schrifften zu ermahnen / daß jr ob dem glauben kempffet / der einmal den Heiligen fürgegeben iſt. I Elſkelige / Efter ieg haffde i ſinde at ſcriffue eder til om allis vore Salighed / da ſyntis mig nytteligt vere / at formane eder met ſcriffuelſe / at i ſkulde ſtride offuer Troen / ſom er engong giffuen de Hellige.	3. Naymilegſſij / wſſecku péči mage o to abych wám pſal / o obecném waſſem ſpaſenij / bylo potřebij abych wám pſal / proſe wás / abyſſte ſtatečně boyowali o Wijru / kteráž geſt gednau dána Swatým. Namileyſzy / gdyż wſzelaką pilność czynię / ábym wam piſał o ſpołeczným zbáwieniu / muſiałem wam piſáć / ábych was nápominał / żebyśćie bojowáli o wiárę ktora raz ieſt podaná świętym.
4. Subintroierunt enim quidam homines, qui olim præſcripti ſunt in hoc iudicium, impii, Dei noſtri gratiam transferentes in luxuriam, & ſolum Dominatorem, & Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum negantes. For there are certaine men crept in which were before of olde ordeyned to this condemnation: vngodly men they are which turne the grace of our God into wantonnes / and denie God the onely Lord / and our Lord Jeſus Chriſt.	4. Denn es ſind etliche Menſchen neben eingeſchlichen / von denen vor zeiten geſchrieben iſt / zu ſolcher ſtraffe / die ſind Gottloſe / vnd ziehen die gnade vnſers Gottes auff mutwillen / vnd verläugnen Gott / vnnd vnſern HERRN Jeſum Chriſt / den einigen Herrſcher. Thi der hoſſ haffue nogle Menniſke indført ſig / om huilcke der ſcreffuit er i den fremfarne tid / til ſaadan ſtraff / Fordi de ere vgudelige / oc drage vor Guds Naade paa fortredelighed / oc necte Gud / oc vor HERRE Jheſum Chriſtum / den eniſte Regentere.	4. Nebť gſau weſſli mezy wás něyacý Lidé neſſlechetnij / kteřij gſau dáwno giž předzwěděnij k Božijmu Saudu / kteřijž miloſt Boha naſſeho přenáſſegij k ſmilſtwu: a ne toliko ſamého PANA wſſech wěcý / ale y Pána naſſeho Gežu Kryſta zapijragij. Abowiem wkradáli ſie niektorzy ludźie niepobożni / dawno iuż przed tym ſpiſani ná tho potępienie / ktorzy Bogá náſzego łáſkę obrácáią ná wſzeteczną roſkoſz / y Bogá ktory ſam ieſt Pánem / y Páná náſzego Jezu Kryſtá przą.

א

5 וְצָבֵא אֶנָא לְמֶעֱהָדוּ
לְכוּן דְּתֶדְעוּן אַנְתּוּן חֲדָא
זְבַן לְהָדָא דְּמָרְיָא (אֱלָהָא
יֵשׁוּעַ) פְּרַק לְעַמְמָ
מֵאַרְעָא דְּמֶצְרַיִן דְּתַרְתֵּין
דְּלָא מְהַיְמְנִין אוֹבֵד׃

Hor io voglio ridurui à memoria, poi che vna volta voi hauete ſaputo queſto, che il Signore (Dio IESV) hauendo ſaluato il popolo dal' Egitto fece poi perir quelli che non credettero.

6 וַלְמַלְאַכֵא דְּלָא נְטַרו
לְשׁוּלְטָנָא דְּבְּפְשָׁהוּן אֶלָּא
שְׁבַקוּ בַּיְתְהוֹן לְדִינָ ד
דְּיוֹמָא רַבָּא בְּבֵית אֲסִירָא
לְעָמְם אֶתְנַטְרוּן׃

E gli Angeli che non conſeruorono il lor principato, ma laſciorono il lor proprio habitacolo, gli ha con eterni legami riſerbati ſotto l'oſcurità al giuditio di quel gran giorno.

7 אֵיכַנָא אַף סְדוֹם
וְעָמוּרָא וּמְדִינָתָא
דְּקָרִיבִין לְהֵין בֵּה בְּהוּ ט
טוּפְסָ מְנַהֻן וְדַמְיָן זַנִּיו
וְהַלְכוּ בָּתַר בֶּסְרָא אַחֲרִינָא
לְתַחְוִיתָא וְאִית לְהוֹן דִּינָא
דְּנוּרָא לְעָלַם׃

Si come Sodoma e Gomora, e le città che eran loro circonuicine, lequali haueuano in ſimil modo che eſſe fornicato, & erano ite dietro ad altra carne, furon propoſte in eſempio, ſoſtenendo pena di fuoco eterno.

8 הָכַנָּ אַף הָנוּן נַיְמִין
שָׁכְבִין מְרַחֲמִין לְמֶרְמַךְ
בְּבֶסְרָ דֵּין מְתַטְשִׁין
לְשׁוּלְטָנָא טָלְמִין וּמְגַדְּפִין
לְתוּשְׁבְּחָתָא׃

Similmente ancor queſti, addormiti, contaminano la lor carne, e diſprezzano la Signoria, e dicon male de le dignità.

9 וּמִיכָאֵל דְּרִישָׁא מַלְאַכֵא
כַּד דָּיֵשׁ הֲוָא עַם סָטָנָ
וְעָזֵי עַל־פַּגְרֵה דְּמוּשֵׁא
לָא אַמְרַח לְמַיְתָיוּ דִּינָא
דְּגוּדָפָּא אֶלָּא אֲמַר יֶגְעַר
בָּךְ מָרְיָ׃

Nondimeno Michael Arcangelo, quãdo contendendo col diauolo, diſputaua del corpo di Moiſe, non hebbe ardire d'apportargli incontra giuditio di maladittione: ma diſſe, Il Signor ti riprenda.

א

5 וְחָפַצְתִּי לְהַזְהִיר אֶתְכֶם כִּי־
יְדַעְתֶּם פַּעַם אַחַת אֶת־זֹאת
כִּי־יְהֹוָה (אֱלֹהִים יֵשׁוּעַ) בְּהוֹשִׁיעוֹ
אֶת־עַמּוֹ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם שֵׁנִית
אִבַּד אוֹתָם אֲשֶׁר לֹא הֶאֱמִינוּ׃

Quiero hos pues amoneſtar que alguna vez aueys ſabido eſto, que el Sennor (Dios Ieſus) auiendo ſaluado àl pueblo de Egypto, deſpues deà los queſtruyó no creyan.

6 וְאֶת־הַמַּלְאָכִים אֲשֶׁר לֹא
נָצְרוּ אֶת־מִשְׁרָתָם כִּי־אִם עָזְבוּ
אֶת־בֵּיתָם לְמִשְׁפַּט יוֹם גָּדוֹל
בַּאֲסוּרֵי עוֹלָם תַּחַת הָאֹפֶל נְצָרָם׃

Y que à los angeles que no guardaron ſu origen, mas dexaron ſu habitacion, los ha reſeruado debaxo de obſcuridad en priſiones eternas haſta el juyzio de aquel gran dia.

7 וְכִי־סְדוֹם וַעֲמֹרָה וְהֶעָרִים
אֲשֶׁר סְבִיבוֹתֵיהֶן כְּמוֹהֶם זָנוּ
וְהִזְנוּ וְהָלְכוּ אַחֲרֵי בָּשָׂר אַחֵר
הוּשְׂמוּ לְאוֹת וּמָשָׁל וּמִשְׁפַּט
דֵּרָאוֹן אֵשׁ עוֹלָם נֹשְׂאִים׃

Como Sodoma y Gomorha, y las ciudades comarcanas, las quales de la miſma manera que ellos auian fornicado, y auian ſeguido deſenfrenadamente la carne eſtranna, fueron pueſtas por exemplo, auiendo recebido el juyzio del fuego eterno:

8 וּכְמוֹ כֵן הָאֵלֶּה בַּכְּלָבִים
הֹזִים שׁוֹכְבִים אֶת־הַבָּשָׂר
מְטַמְּאִים אֶת־הַמִּשְׂרָה מְנָאֲצִים
וְאֶת־כְּבוֹדִים מְקַלְּלִים׃

Y ſemejantemente tambien eſtos engannados en ſuenno, enſuzian ſu carne, y menoſprecian la poteſtad, y vituperan las poteſtades ſuperiores.

9 וּמִיכָאֵל רֹאשׁ הַמַּלְאָכִים כַּאֲשֶׁר
הָיָה לוֹ רִיב וַיִּתְוַכַּח עִם הַשָּׂטָן
עַל־גְּוִיַּת מֹשֶׁה לֹא מִלְאוֹ לִבּוֹ
לְחַיְּבוֹ בְּמִשְׁפַּט הַקְּלָלָה כִּי־אִם
אָמַר יִגְעַר יְהֹוָה בְּךָ הַשָּׂטָן׃

Pues quando el Archagel Michael contendia con el diablo, diſputando ſobre el cuerpo de Moyſen, no ſe atreuió à vſar de juyzio de maldicion contra el, antes le dixo, El Sennor te reprehenda.

α'.

5. Ὑπομνῆσαι δὲ ὑμᾶς βούλομαι, εἰδότας ὑμᾶς ἅπαξ τοῦτο, ὅτι ὁ κύριος (ὁ θεὸς, ἰησοῦς) λαὸν ἐκ γῆς αἰγύπτου σώσας, τὸ δεύτερον τοὺς μὴ πιστεύσαντας ἀπώλεσεν.

Or ie vous vueil ramenteuoir ces choſes veu qu'vne fois vous ſauez cela, aſſauoir, que le Seigneur (Dieu Ieſus) ayant deliuré du païs d'Egypte le peuple, puis apres deſtruiſit ceux qui n'auoyent point creu.

6. Ἀγγέλους τε τοὺς μὴ τηρήσαντας τὴν ἑαυτῶν ἀρχὴν, ἀλλὰ ἀπολιπόντας τὸ ἴδιον οἰκητήριον, εἰς κρίσιν μεγάλης ἡμέρας, δεσμοῖς ἀϊδίοις ὑπὸ ζόφον τετήρηκεν.

Et a reſerué ſous obſcurité en liens eternels iuſqu'au iugement de la grande iournee, les Anges qui n'ont point gardé leur origine, ains ont delaiſſé leur propre domicile.

7. Ὡς σόδομα, καὶ γόμορρα, καὶ αἱ περὶ αὐτὰς πόλεις, τὸν ὅμοιον τούτοις τρόπον ἐκπορνεύσασαι, καὶ ἀπελθοῦσαι ὀπίσω σαρκὸς ἑτέρας, πρόκεινται δεῖγμα, πυρὸς αἰωνίου δίκην ὑπέχουσαι.

Comme Sodome & Gomorrhe, & les villes circõuoiſines, leſquelles ayans paillardé en pareille maniere que ceux là, & s'eſtans desbordees apres autre chair, ont eſté propoſees pour exemple, ayans receu iugement de feu eternel.

8. Ὁμοίως μέντοι καὶ οὗτοι ἐνυπνιαζόμενοι, σάρκα μὲν μιαίνουσι, κυριότητα δὲ ἀθετοῦσι, δόξας δὲ βλασφημοῦσιν.

Et ceux-ci neantmoins ſemblablement eſtans endormis, d'vne part ſouillent leur chair, & d'ailleurs meſpriſent la ſeigneurie, & blaſment les dignités.

9. Ὁ δὲ μιχαὴλ ὁ ἀρχάγγελος, ὅτε τῷ διαβόλῳ διακρινόμενος διελέγετο περὶ τοῦ μωσέως σώματος, οὐκ ἐτόλμησε κρίσιν ἐπενεγκεῖν βλασφημίας· ἀλλ' εἶπεν, ἐπιτιμήσαι σοι κύριος.

Toutesfois Michel l'Archange, quãd il debatoit diſputant auec le diable touchant le corps de Moyſe, n'oſa ietter ſentence de malediction, ains il dit ſeulement, Le Seigneur te redarguë.

CAP. I.

5. Commonere autem vos volo, ſcientes ſemel omnia, quoniam (*Dominus Deus*) Ieſus, populũ de terra Aegypti ſalvans, ſecundò eos qui non crediderunt, perdidit.

I will therefore put you in remembrance / foraſmuch as ye once knewe this/ how that the Lorde (and God Jeſus) after that he had deliuered the people out of Egypt / deſtroyed them afterward which beleeued not.

6. Angelos verò qui non ſervaverunt ſuum principatum, ſed dereliquerunt ſuũ domicilium, in iudicium magni diei, vinculis æternis ſub caligine reſervavit.

The Angels alſo which kept not their firſt eſtate / but left their owne habitation/ he hath reſerued in euerlaſting chaines vnder darkeneſſe vnto the iudgement of the great day.

7. Sicut Sodoma & Gomorrha, & finitimæ civitates ſimili modo ex fornicatæ, & abeuntes poſt carnem alteram, factæ ſunt exemplum, ignis æterni pœnam ſuſtinentes.

As Sodom and Gomorrhe/ & the cities about them / which in like maner as they did / committed / & followed ſtraunge fleſh / are ſet forth for an enſample/ and ſuffer the vengeance of eternall fire.

8. Similiter & hi carnem quidem maculant, dominationem autem ſpernunt, atem autem blaſphemant.

Likewiſe not withſtanding theſe dreamers alſo defile the fleſh/ and deſpiſe gouernement/ and ſpeake euill of them that are in authoritie.

9. Cùm Michaël Archangelus, cum diabolo diſputans altercaretur de Moyſi corpore: non eſt auſus iudicium inferre blaſphemiæ, ſed dixit, Imperet tibi Dominus.

Yet Michael the Archangel/ when hee ſtreue against the deuill / and diſputed about the bodie of Moſes/ durſt not blame him with curſed ſpeaking / but ſayd/ The Lord rebuke thee.

Das I. Capitel.

5. Jch wil euch aber erinnern/ daß jhr wiſſet auff einmal diß/ das der HERR (vnd Gott Jeſus) da er dem Volck auß Egypten halff/ zum andren mal (vmbbrachte/) die da nit glaubeten.

Jeg vil oc paaminde eder/ at I ſkulle det en gong vide/ At HERREN (oc Gud Jheſus) der hand halp Folcket aff Egypten/ Da forderffuede hand anden gong/ dem ſom icke trode.

6. Auch die Engel/ die jre Fürſtenthumb nicht behielten/ ſonder verlieſſen jre Behauſung/ hat er behalten zum Gerichte deß groſſen tages/ mit ewigen banden im Finſterniß.

Oc ſaa Englene/ ſom icke behulde deris Førſtedøme/ men forlode deris Bolig/ dem beuarede hand til den ſtore dagis Dom/ met euige baand i Mørckhed.

7. Wie auch Sodoma vnd Gomorra/ vnd die vmbligende Stätte/ die gleicher weiſe/ wie diſe außgehuret haben/ vnd nach einem andern fleiſch gegangen ſind/ zum Exempel geſetzet ſind/ vnd leiden deß ewigen Fewers pein.

Lige ſom ocſaa Sodoma oc Gomorra oc de omliggende Stæder/ der haffue vdhoret/ i lige maade ſom diſſe/ oc ginge effter it andet Kød/ ere ſette til it Exempel/ oc lide den euige Ildis pine.

8. Deſſelbigen gleichen ſind auch diſe Träumer/ die das Fleiſch beflecken/ die Herrſchafften aber verachten/ vnd die Majeſtäten läſtern.

Diſſigeſt ere oc diſſe de Drømere/ ſom beſmitte Kødet/ oc foracte Herredøme/ oc forbande Maieſtaten.

9. Michael aber der Ertzengel/ da er mit dem Teuffel zanckete/ vnd mit jhm redet über dem Leichnam Moſe/ dorffte er das Vrtheil der läſterung nicht fällen/ ſondern ſprach: Der HERR ſtraffe dich.

Men Michael den offuer Engel/ der hand kiffuedis met Dieffuelen/ oc talede met hannem om Moſe Legeme/ da torde hand icke ſtende beſpattelſens Dom/ men hand ſagde/ HERREN ſtraffe dig.

Kapitola I.

5. Protož chcyť wás napomenauti/ kteřijž znáte gednau wſſecky wěcy/ že Pán (a Bůh) Gežijſs wyſwobodiw Lid ſwůg z Země Egiptſké/ potom pak ty kteřij newěřili/ zatratil:

Przythym chce was nápominác o tym/ gdyż do raz wiećie/ iż Pan (y Bog Jezus) wybáwiwszy lud z Egiptu/ záſię ty potrácił ktorzy nie wierzyli.

6. Angely pak kteřij nezachowali ſwého Knijžetſtwij/ ale opuſtili přijbytek ſwuog/ oddal ge Saudu welikého dne/ ſwázaw ge wěčnými řetězy/ pod mrákotauge ſchowal.

A Anioly ktorzy nie záchowáli początku ſwego/ owszem opuśćili mieszkánie ſwoie/ ná ſąd wielkiego onego dniá z wiąſkami wiecznemi pod ćiemnośćią záchował.

7. A yako Sodoma a Gomorrha/ y okolnij Měſta/ tak také ſmilniwſſe a odſſedſſe po těle giném/ včiněna gſau přijkladem wěčného ohně/ a mauku trpijce:

Jáko Sodomá y Gomorrhá/ y thym przyległe miáſta/ tymże ſpoſobem iáko y oni/ nieczyſtośći popełniwszy/ y vdawszy ſię zá cudzym ćiáłem/ przełożeni ſą ná przykład/ ogniá wiekuiſtego karánie ćierpiąc.

8. Takéž y tyto/ tělo ſwé zagiſté mažij/ ale Panſtwijm pohrdagij/ a welebnoſti ſe rauhagij.

A wżdy tákże y ći oſpáli/ ćiáło plugáwią/ á zwierzchność wzgardzáią/ y przełożeńſtwá bluzaią.

9. Když Michal Archangel wadil ſe s Diáblem/ hádage ſe s nim o tělo Moyžijſſowo/ neſměl ho haněti rauhawými ſlowý: ale řekl: Přimluwiž tobě Bůh:

Ale Michał Archánioł gdy ſię z dyablem wádził/ ſwárząc ſię o ćiáło Moizeſowe/ nie śmiał nań pomowić złorzeczeńſtwá/ ále rzekł: Niechćie Bog karze.

א

10 הָנוּן דֵּין מְגַדְּפִין מָא דְּלָא יָדְעִין וּמָא דְּמֵן כְּיָנְהוֹן אַיְךְ חַיְוָתָא דְּלָא בִּידַעְתָּא מֶסְתַּכְּלִין בְּהָנוּן מִתְחַבְּלִין׃

Ma coſtero dicono mal de le coſe che non conoſcono, e in tutte quelle che naturalmente conoſcono, come animali irrationali, e ſui ſi corrompeno.

11 וַי לְהוֹן מְטוּל דְּהַלְּכוּ בְּאוּרְחָא דְּקָאִין וּבְטַעְיְתָא אַגְרָא דְּבִלְעָם אֶתְאַשַּׁדוּ וּבְסַקּוּבְלָא דְּקוֹרַח אֶבַדוּ׃

Guai à loro, percioche ſono entrati ne la via di Cain, e ſonſi traboccati nel l'errore de la mercede di Balaam, e ſon periti ne la contradittione di Core.

12 הָנוּן אִיתַיְהוֹן בְּקוּבָּלְכוֹן טוּלְשָׁא כַּד עֲבַדוּ לְהוֹן קוּבָּלָא רָעַין לְנַפְשְׁהוֹן דְּלָא דֶּחְלְתָא עֲנָנֵא דְּלָא מַיָּא דְּמֵן רוּחָא מֶתְתַּדְּיִעִין אִילָנֵא דְּדַאֲבוֹנָא דְּלָא עָבְדִין פֵּאָרָא תְּרֵין מִיתְּא מֶתְעַקְּרִין׃

Queſti ſon macchie ne i voſtri caritatiui conuiti, che banchettano inſieme paſcendoſi loro ſteſſi ſenza timore alcuno: nuuole ſenz'acque, portate attorno da i venti: arbori marciti, ſenza frutto, due volte morti, e diradicati.

13 גַּלְלֵא דְּיַמָּא דְּשַׁגְשָׁא לְהוֹן רוּחָא דְּמְרַתְּחִין לְבַהְתָּא דְּנַפְשְׁהוֹן כּוֹכְבֵא דְּטָעְיִן דְּמֶתְנְטַר לְהוֹן עַם עַמְטְנָא דְּחֶשּׁוֹכָא לְעָלַם׃

Onde furioſe di mare, che ſpumano le lor proprie vergogne, ſtelle erranti, a i quali è riſerbata l'oſcurità de le tenebre in eterno.

14 אֶתְנַבִּי דֵּין עַל הָלֵין שְׁבִיעָיָא מֶן אָדָם חֲנוֹךְ כַּד אֱמַר דְּהָא אָתָא מָרְיָא בְּרִבּוֹ קַדִּישׁוֹהִי׃

Di queſti gia profetizò ancor Enoc, che fu il ſettimo doppo Adam, dicendo, Ecco, il Signore è venuto co i ſuoi Santi à migliara.

א

10 וְהֵמָּה אֶת־אֲשֶׁר לֹא יוֹדְעִים מְקַלְלִים וַאֲשֶׁר טִבְעִית כַּבְּהֵמוֹת בְּעִירוֹת מְבִינִים בָּאֵלֶּה נִשְׁחָתִים׃

Mas eſtos maldizen las coſas que no conocen: y las coſas que naturalmente conocen, ſe corrompen en ellas como beſtias brutas.

11 אוֹי לָהֶם כִּי־בְדֶרֶךְ קַיִן הָלְכוּ וּבְתוֹעַת וּפַחֲזוּת בִּלְעָם בְּשָׂכָר נִשְׁפְּכוּ כַּמַּיִם בִּתְלוּנַּת קֹרַח אָבָדוּ׃

Ay deellos: porque han ſeguido el camino de Cain, y han venido à parar en el error del premio de Balaam, y perecieron en la contradicion de Core.

12 הֵמָּה הוֹיִם בְּמַרְזְחֵיהֶם מוּמִים אוֹכְלֵי לֶחֶם בִּלְתִּי יִרְאַת יְהֹוָה רוֹעֵי נַפְשׁוֹתָם עֲנָנִים בְּלִי־מַיִם הַמִּתְאַבְּכִים בְּרוּחוֹת גֵּאוֹת עָשָׁן עֲצֵי דְאָבוֹן בְּלִי־פְרִי פַּעֲמַיִם מֵתִים נֶעֱקָרִים׃

Eſtos ſon manchas en vueſtros combites, que vanquetean juntamente, apacentandoſe à ſi miſmos ſin temor alguno: nuues ſin agua, las quales ſon lleuadas de acà para allà de los vientos: arboles marchitos como en Otonno, ſin fructo, dos vezes muertos y deſarraygados.

13 כְּגַלֵּי־יָם הוֹלֵךְ וְסוֹעֵר מִתַּמְּאִים אֶת־בֹּשֶׁת נַפְשָׁם כּוֹכְבֵי לֶכֶת לַאֲשֶׁר נִצַּר אֹפֶל חֹשֶׁךְ צַלְמָוֶת לְעוֹלָם׃

Fieras ondas de la mar, que eſpuman ſus miſmas abominaciones: eſtrellas erraticas, à los quales es reſeruada eternalmente la obſcuridad de las tinieblas.

14 וַיִּנָּבֵא עַל־הָאֵלֶּה חֲנוֹךְ הַשְּׁבִיעִי מֵאָדָם לֵאמֹר הִנֵּה בָּא יְהֹוָה אֱלֹהִים בְּרִבְבוֹתָיו כָּל־קְדוֹשִׁים עִמּוֹ׃

De los quales tambien prophetizó Enoch, que fue el ſeptimo deſpues de Adam, diziendo. Heaqui el Sennor es venido con ſus ſanctos millares.

ά.

10. Οὗτοι δὲ ὅσα μὲν οὐκ οἴδασι, βλασφημοῦσιν· ὅσα δὲ φυσικῶς ὡς τὰ ἄλογα ζῶα ἐπίστανται, ἐν τούτοις φθείρονται.

Mais ceux-ci meſdiſent de tout ce que ils n'entendent point, & ſe corrompent en tout ce qu'ils cognoiſſent naturellement comme les beſtes brutes.

11. Οὐαὶ αὐτοῖς, ὅτι τῇ ὁδῷ τοῦ κάϊν ἐπορεύθησαν, καὶ τῇ πλάνῃ τοῦ βαλαὰμ μισθοῦ ἐξεχύθησαν, καὶ τῇ ἀντιλογίᾳ τοῦ κορὲ ἀπώλοντο.

Mal heur ſur eux: car ils ont ſuiui le train de Cain, & ſe ſont desbordes en l'erreur du loyer de balaam, & ſont peris ſelon la contradiction de Coré

12. Οὗτοί εἰσιν ἐν ταῖς ἀγάπαις ὑμῶν σπιλάδες, συνευωχούμενοι ὑμῖν, ἀφόβως ἑαυτοὺς ποιμαίνοντες· νεφέλαι ἄνυδροι, ὑπὸ ἀνέμων παραφερόμεναι, δένδρα φθινοπωρινά, ἄκαρπα, δὶς ἀποθανόντα, ἐκριζωθέντα.

Ceux-ci ſont des taches en vos repas de charité, en banquetant auec vous, ſe repaiſſans eux-meſmes ſans crainte: nuees ſans eau, emportees des vents ça & lá: arbres dont le fruict ſe pourrit, & ſans fruict, deux fois morts & deſracinés:

13. Κύματα ἄγρια θαλάσσης, ἐπαφρίζοντα τὰς ἑαυτῶν αἰσχύνας, ἀστέρες πλανῆται· οἷς ὁ ζόφος τοῦ σκότους εἰς τὸν αἰῶνα τετήρηται.

Vagues impetueuſes de la mer, eſcumans leurs vilenies- eſtoiles errantes, auſquels eſt reſeruee l'obſcurité des tenebres eternellement.

14. Προεφήτευσε δὲ καὶ τούτοις ἕβδομος ἀπὸ ἀδὰμ ἐνὼχ, λέγων, ἰδοὺ ἦλθε κύριος ἐν μυριάσιν ἁγίαις αὐτοῦ.

Deſquels auſſi Enoc a prophetizé, ſeptieme homme apres adam, diſant, voici, le Seigneur eſt venu auec ſes ſaincts, qui ſont par millions.

CAP. I.

10. Hi autem quæcunque quidem ignorant, blaſphemant: quæcunque autem naturaliter, tanquam muta animalia, norunt, in his corrumpuntur.

But theſe ſpeake euill of thoſe thinges/ which they knowe not: and whatſoeuer thinges they knowe naturally/ as beaſts/ which are without reaſon in thoſe thinges/ they corrupt them ſelues.

11. Væ illis, qui in via Cain abierunt, & errore Balaam, mercede effuſi ſunt, & in cōtradictione Core perierunt.

Wo be vnto them: for they haue followed the way of Cain/ and are caſt away by the deceite of Balaams wages/ and periſh in the gaineſaying of Core.

12. Hi ſunt in epulis ſuis maculæ, convivantes ſine timore, ſemetipſos paſcentes, nubes ſine aqua quæ à ventis circumferuntur, arbores autumnales, infructuoſæ, bis mortuæ, eradicatæ.

Theſe are ſpottes in your feaſtes of charitie when they feaſt with you/ without all feare/ feeding them ſelues: cloudes they are without water/ caryed about of windes/ corrupt trees/ and without fruite/ twiſe dead/ and plucked vp by the rootes.

13. Fluctus feri maris, deſpumantes ſuas confuſiones, ſydera errantia: quibus procella tenebrarum ſervata eſt in æternum.

They are the raging waues of the ſea/ foming out their owne ſhame: they are wandring ſtarres/ to whome is reſerued the blackeneſſe of darkeneſſe for euer.

14. Prophetavit autem de his ſeptimus ab Adam, Enoch, dicens, Ecce venit Dominus in ſanctis millibus ſuis.

And Enoch alſo the ſeuenth from Adam/ propheſied of ſuch/ ſaying/ Beholde/ the Lorde commeth with thouſandes of his Saintes.

Das I. Capitel.

10. Diſe aber läſtern/ da ſie nichts von wiſſen. Was ſie aber natürlich erkennen/ darinnen verderben ſie/ wie die vnvernünfftigen Thier.

Oc diſſe beſpaatte/ det ſom de vide inted aff/ Men huad ſom de kende naturlige/ der vdi forderffuis de/ lige ſom vfornumſtige Diur.

11. Weh jnen/ denn ſie gehen den weg Cain/ vnd fallen in den irrthumb deß Balaams/ vmb genieß willen/ vnd kommen vmb in der auffruhr Kore.

Ve dem/ thi de gaa i Kains vey/ oc falde i Balaams vildfarelſe/ for nytte ſkyld/ oc ødeleggis i Kore oprør.

12. Diſe Vnfläter braſſen von ewrem Allmoſen ohn ſchew/ weiden ſich ſelbs/ ſie ſind Wolcken ohn Waſſer/ von dem Winde vmbgetrieben/ kale vnfruchtbare Bäume/ zwey mal erſtorben/ vnd außgewurtzelt.

Diſſe Fraadzere braſke wbluelige aff eders Almiſſe/ oc føde dem ſelff/ De ere ſkyer vden vand/ ſom omdriffuis aff været/ Bare/ wfructſomelige Træ/ tho gonge døde/ oc opructe met roed.

13. Wilde Wellen des Meers/ die jhre eigen ſchande außſchäumen/ irrige Sterne/ welchen behalten iſt das tunckel der Finſterniß in ewigkeit.

Haffſens vilde bølger/ ſom vdſkumme deris egen ſkendzel/ Vildfarende Stierner/ til huilcke mørckens dumhed er beuaret til euig tid.

14. Es hat aber auch von ſolchen geweiſſaget Enoch der ſibende von Adam vnnd geſprochen: Sihe/ der HERR kompt mit vil tauſent Heiligen.

Enoch/ ſom vaar den ſiuende fra Adam/ ſpaade ocſaa om ſaadanne/ oc ſagte/ See/ HERREN kommer met mange tuſinde Helligen.

Kapitola I.

10 Tito pak čehož neznagij/ tomu ſe rauhagij: a což od přirozenij znagij/ yako němá Howada/ w tom poſſkwrňugij.

Ty rzeczy ktorych nieumiela ſromoca/ á kthore vmiela z przyrodzenia/ iáko bydłetá nierozumne/ w tych ſię pſuia.

11. Běda gim/ nebo gſau na ceſtu Kaynowu odeſſli/ a bludem Balámowým po lakomſtwij ſe wylili/ a pro ſwé odporowánij yako Chore zahynuli.

Biedá im/ ábowiem droga Káimowa ſię vdáli/ y zá omylnośćia zapłáty ktora był Báláám zwiedzion puśćili ſię/ y przećiwieńſtwem Korego poginęli.

12. Tiť gſau na waſſých Hodech poſſkwrny/ mezy ſebau hodugijce bezſtaudně/ ſami ſebe paſauce/ gſauce yako Oblakowé bez wody/ kterýmiž wijtr ſem y tam točij/ a gſau Stromowé vwadlij nevžitečnij/ dwakrát mrtwij/ z kořen wywrácenij.

Cić ſa táko zmázy w świętych bieſiádach wáſzych/ gdy z wámi vżywáia/ okrom bojáźni żadnego ſámi ſiebie páſąc/ obłoki bez wody ktore pędza wiátry/ drzewá nieplodne dwá kroć martwe y wykorzenione.

13. A yako Wlnobitij baukliwého Moře/ roznáſſegijce yako pěny ſwau hanbu/ a gſau yako Hwězdy bludné/ kterýmž mrákota temnoſtij zachowána geſt na wěky.

Wáły okrutne morſkie/ ktorzy ſwe włáſne ſromoty iáko piány wypuſzczáia/ gwiazdy błakáiace ſię/ ktorym záćmienie ćiemności ná wieki ieſt záchowáne.

14. Prorokowal pak y o těch ſedmý od Adama/ Enoch/ řka: Hle přigde PAN s ſwatými Tiſýcy ſwými.

A prorokował też o tych Enoch ſiodmy od Adáma/ mowiac: Oto przyſzedł Pan z świętemi zaſtępy ſwemi.

א

15 יַעְבֵד דִּינָא עַל־כֻּלְהוֹן וְיַכְסֵיוּהִי לְכֻל רַשִׁיעֵיהוֹן עַל־כֻּל עֲבָדָא רָשִׁיעֵא דְּנַפְשְׁהוֹן עַל־כֻּל מֶלְּא קְשִׁין דְּמַלִּלוּ לוּקְבָלֵיה חַטָּיֵא רַשִׁיעֵא׃

Per far giuditio contra tutti, e conuincer tra eſſi tutti gl'impij di tutte le loro impie opere che impiamente hanno fatte, e di tutte l'aſpre parole che gl'impij peccatori hanno parlate contra di lui.

16 הָנוּן הָלֵין דְּרָטְנִין דְּבְכֻל זְבַן רָשִׁין דִּמְהַלְּכִין בַּרְגִיגָתָא דְּנַפְשְׁהוֹן ופ
וּפוּמְהוֹן מְמַלֵּל שַׁבְהְרָנוּתָא אִית גֵּיר מַסְּב בְּאַפֵּא לְוָתְהוֹן מֶטּוּל מוֹהַבְתָּא׃

Queſti ſono mormoratori, pieni di querele, che caminano ſecondo le lor concupiſcentie, e la lor bocca parla coſe superbe, hauendo in ammiratione le perſone per riſpetto de l'Vtilità.

17 אַנְתּוּן דֵּין חַבִּיבַי עֲהַדוּ לְמֶלְּתָא דְּמֶן קְדָם מ
מֶתְאַמְרִין מֶן־שְׁלִיחֵא דְּמָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא׃

Ma Voi diletti, ricordateui de le parole che gia dauanti furon dette da gli Apoſtoli del noſtro Signor IESV *Chriſto.*

18 מֶטּוּל דְּאֶמְרוּ לְכוּן דִּבְיוּמָתָא חֶרָיֵא נֶהווֹן אֶנָשָׁא דְּבְרֶגִּיגָתָא רָשִׁיעָא דְּנַפְשְׁהוֹן נֶהַלְכוּן׃

Come Vi diſſero che ne l'Vltimo tempo ſarebbono de beffatori che caminarebbeno ſecondo le loro impie concupiſcentie.

19 הָנוּן הָלֵין דְּפָרְשִׁין נ
נַפְשְׁהוֹן אֶנָשָׁא דְּנַפְשְׁהוֹן וְרוּחָא לָא אִית לְהוֹן׃

Queſti ſon quelli che ſi ſeparano, perſone ſenſuali, che non hanno Spirito.

20 אַנְתּוּן דֵּין חַבִּיבַי בְּנוּ נַפְשְׁכוֹן עַל־הַימָנוּתָא קַדִּישְׁתָא וּבְרוּחָא דְּקוּדְשָׁא צַלּוּ׃

Ma Voi, diletti, edificando Voi ſteſſi ſopra la Voſtra santiſſima fede, facendo oratione per il Spirito ſanto.

א

15 לַעֲשׂוֹת מִשְׁפָּט עַל־כֻּלָּם וּלְהוֹכִיחַ אֶת־כָּל רִשְׁעֵיהֶם עַל־כָּל־מַעֲשֵׂי רִשְׁעָתָם אֲשֶׁר רָשְׁעוּ וְעַל־כָּל־הַקָּשׁוֹת אֲשֶׁר דִּבְּרוּ עָלָיו חַטָּאִים רְשָׁעִים׃

A hazer juyzio contra todos, y à conuencer à todos los impios de entrellos de todas ſus malas obras que han hecho infielmente, y de todas las palabras duras, que los peccadores infieles han hablado contra el.

16 אֵלֶּה הֵם מַלִּינִים מְנִיאֵי־תְנוּאוֹת הַהוֹלְכִים כְּתַאֲוֹת נַפְשׁוֹתָם פִּימוֹ דִבְּרוּ בְגֵאוּת נוֹשְׂאֵי־פָנִים בַּעֲבוּר הַשֹּׁחַד׃

Eſtos ſon murmuradores, querelloſos, andando ſegun ſus deſſeos, y ſu boca habla coſas ſoberuias, teniendo en admiracion las perſonas por cauſa del prouecho.

17 וְאַתֶּם אֲהוּבַי זִכְרוּ דְבָרִים הַמְדֻבָּרִים מִקֶּדֶם מִשְּׁלִיחֵי אֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ׃

Mas voſotros amados, tened memoria de las palabras que de antes han ſido dichas de los Apoſtoles de nueſtro Sennor Ieſus el Chriſto.

18 אֲשֶׁר אָמְרוּ לָכֶם כִּי־בְעֵת קֵץ יִהְיוּ לֵצִים אֲשֶׁר יֵלְכוּ בְּמַאֲוַיֵּי־רִשְׁעוּת נַפְשׁוֹתָם׃

Como es dezian, Que enel poſtrer tiempo auriá burladores, que andarian ſegun ſus maluados deſſeos.

19 אֵלֶּה הֵם אֲשֶׁר יִתְפָּרְדוּ מֵעִמָּנוּ אַנְשֵׁי־נַפְשׁוֹתָם וְרוּחַ אֱלֹהִים אֵין לָמוֹ׃

Eſtos ſon los que hazen diuiſiones, ſenſuales, no teniendo el Eſpiritu.

20 וְאַתֶּם אֲהוּבַי בְּנוּ אֶת־נַפְשׁוֹתֵיכֶם עַל־אֱמוּנָתֵנוּ הַקְּדוֹשָׁה וְהִתְפַּלְלוּ בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ׃

Mas voſotros, ò amados, edificaos à voſotros miſmos ſobre vueſtra ſanctiſſima fe, orando por Eſpiritu ſancto.

ά.

15. Ποιῆσαι κρίσιν κατὰ πάντων, καὶ ἐξελέγξαι πάντας τοὺς ἀσεβεῖς αὐτῶν, περὶ πάντων τῶν ἔργων ἀσεβείας αὐτῶν ὧν ἠσέβησαν, καὶ περὶ πάντων τῶν σκληρῶν ὧν ἐλάλησαν κατ' αὐτοῦ, ἁμαρτωλοὶ ἀσεβεῖς.

Pour donner iugement contre tous, & conuaincre tous les meſchans d'entr'eux, de tous leurs actes meſchans, qu'ils ont commis meſchamment, & de toutes les rudes paroles que les pecheurs meſchans ont proferes contre lui.

16. Οὗτοί εἰσι γογγυσταί, μεμψίμειροι, κατὰ τὰς ἐπιθυμίας αὐτῶν πορευόμενοι, καὶ τὸ στόμα αὐτῶν λαλεῖ ὑπέρογκα, θαυμάζοντες πρόσωπα ὠφελείας χάριν.

Ce ſont murmurateurs, quereleux; cheminans ſelon leurs conuoitiſes: & leur bouche prononce propos fort enflés, ayans en admiration les perſonnes pour leur profit.

17. Ὑμεῖς δὲ, ἀγαπητοί, μνήσθητε τῶν ῥημάτων τῶν προειρημένων ὑπὸ τῶν ἀποστόλων τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Mais vous bien-aimés, ayez ſouuenance des paroles qui ont eſté au parauant dites par les Apoſtres de noſtre Seigneur Ieſus Chriſt.

18. Ὅτι ἔλεγον ὑμῖν, ὅτι ἐν ἐσχάτῳ χρόνῳ ἔσονται ἐμπαῖκται, κατὰ τὰς ἑαυτῶν ἐπιθυμίας πορευόμενοι τῶν ἀσεβειῶν.

Comment ils vous diſoyent qu'il y auroit au dernier têps des mocqueurs, cheminans ſelon leurs conuoitiſes de meſchancetés.

19. Οὗτοί εἰσιν οἱ ἀποδιορίζοντες, ψυχικοί, πνεῦμα μὴ ἔχοντες.

Ce ſont ceux qui ſe ſeparent eux-meſmes, gens ſenſuels, n'ayans point l'Eſprit.

20. Ὑμεῖς δὲ, ἀγαπητοί, τῇ ἁγιωτάτῃ ἡμῶν πίστει ἐποικοδομοῦντες ἑαυτοὺς, ἐν πνεύματι ἁγίῳ προσευχόμενοι.

Mais, vous bien-aimés, vous edifians vous-meſmes ſur voſtre treſſaincte foy, & prians par le ſainct Eſprit.

IVDÆ.	S. Judas.	S. Juody.
CAP. I.	Das I. Capitel.	Kapitola I.
15. Facere iudicium contra omnes, & arguere omnes impios, de omnibus operibus impietatis eorum quibus impiè egerunt, & de omnibus duris quæ locuti ſunt contra eum peccatores impii. To giue iudgement againſt all men/ and to rebuke all the vngodly among them of all their wicked deedes / which they haue vngodly committed / and of al their cruell ſpeakinges/ which wicked ſinners haue ſpoken againſt him.	15. Gerichte zu halten / über alle/ vnd zu ſtraffen alle jhre Gottloſen/ vmb alle Werck jres Gottloſen wandels/ damit ſie Gotloß geweſen ſind/ vnd vmb alle das harte/ das die Gotloſen Sünder wider jn geredt haben. At holde Dom offuer alle / oc at ſtraffe alle deris Vgudelige/ for alle deris Vgudelige omgengelſis gerninger/ ſom de vaare Vgudelige met/ oc for alt det haarde/ ſom de Vgudelige Syndere talede mod hannem.	15. Aby wydal odſauzenij proti wſſechněm / a treſtal wſſecky neſſlechetné/ ze wſſech ſkutkuow neprawoſtij gegich/ kterými neſſlechetně činili/ y ze wſſech twrdých řečij/ kteréž mluwili proti němu hřijſſnijcy neſſlechetnij. Aby cżynił ſąd przeć w wßytkim/ y karał tych ktorzykolwiek z nich ſą nie pobożni/ zá vczynki wßytki ktore niepobożnie popełnili/ y za wßytki przykre ſłowá ktho re mowili przećiw iemu grzeßnicy niepobożni.
16. Hi ſunt murmuratores queruloſi, ſecundùm deſideria ſua ambulantes, & os eorum loquitur ſuperbiam, mirantes perſonas quæſtus cauſa. The are murmurers/complainers/ walking after their owne luſts: whoſe mouthes ſpeake proud things / hauing mens perſones in admiration/ becauſe of a vantage.	16. Diſe murmeln/ vnd klagen immerdar / die nach jhren lüſten wandeln/ vnd jhr mund redt ſtoltze wort/ vnd achten das anſehen der Perſon vmbs nutz willen. Diſſe knurre oc klage ſtedze / de ſom vandre effter deris begerning / oc deris mund taler ſtaalte ord/ oc de acte Perſoners anſeelſe for nytte ſkyld.	16. Tito gſau Reptáčy žalobnij / podlé ſwých žádoſtij chodijce/ a vſta gegich mluwij pychu/ ctijce a chwálijce oſoby pro zyſk čaſný. Ci ſą ßemrácze / nárzekácze / w roſkoßach ſwoich chodzący / y ktorych vſta nádethe ſłowá mowią / oſobam ſię dla pożytku dziwuiąc.
17 Vos autem chariſſimi memores eſtote verborum quæ prædicta ſunt ab Apoſtolis Domini noſtri Ieſu Chriſti. But/ yee beloued/ remember the wordes which were ſpoken before of the Apoſtles of our Lord Jeſus Chriſt.	17. Jhr aber/ meine lieben/ erinnert euch der wort die zuvor geſagt ſind von den Apoſteln vnſers HERRN Jeſu Chriſti. Men i/ mine elſkelige/ tencker paa de ord/ ſom ere tilforn ſagde aff vor HERRIS Jheſu Chriſti Apoſtle.	17. Ale wy naymilegſſij/ pamatugte na ſlowa která gſau wám prawena od Apoſſtolow PANA naſſeho Gežu Kryſta. Ale wy namileyßy pamiętayćie ſłowa ktore ſą przed tym powiedáne od Apoſtołow Páná náßego Jezu Kryſtá.
18. Qui dicebant vobis, quoniam in noviſſimo tempore venient illuſores, ſecundùm deſideria ſua ambulantes in impietatibus. How that they told you that there ſhould be mockers in the laſt time/ which ſhould walke after their owne vngodly luſts.	18. Da ſie euch ſageten / daß zu der letzten zeit werden Spötter ſein/ die nach jhren lüſten deß Gottloſen weſens wandeln. Der de ſagde til eder/ at i den ſiſte tid / ſkulle vere Beſpaattere / ſom vandre effter deris Vgudelige væſens egen begæring.	18. Kteřijž gſau předpowěděli wám/ že w poſlednijch dnech přijgdau poſměwači/ wedlé žádoſtij ſwých chodijce w bezbožnoſti. Iż wam powiedáli/ że czáſu oſtátecznego naſtáną poſmiewcy/ ktorzy w niepobożnych roſkoßach ſwoich chodźić będą.
19. Hi ſunt qui ſegregant ſemetipſos, animales, Spiritum non habentes. Theſe are makers of ſects / fleſhly/ hauing not the Spirit.	19. Diſe ſind die da Rotten machen/ fleiſchliche/ die da keinen Geiſt haben. Diſſe ere de/ ſom gøre Parthi/ kødelige/ de ſom haffue ingen Aand.	19. A tiť gſau kteřijž ſe oddělugij/ a gſau těleſnij/ Ducha ſwatého nemagijce. Ci ſą ktorzy ſię ſámi odłączáią/ ćieleſni/ duchá nie máiący.
20. Vos autem chariſſimi, ſuperædificantes voſmetipſos ſanctiſſimæ noſtræ fidei, in Spiritu ſancto, orantes. But/ yee beloued/ edifie your ſelues in your moſt holy faith/ praying in the holye Ghoſt.	20. Jr aber/ meine lieben / erbawet euch auff ewren allerheiligſten Glauben/ durch den Heiligen Geiſt/ vnd betet. Men i / mine Elſkelige / opbygger eder paa edere allerhelligſte Tro / Formedelſt den hellig Aand / oc beder.	20. Ale wy naymilegſſij wzdělávayte ſami ſebe na ſwaté wijře ſwé/ w Duchu ſwatém modlijce ſe. A wy namilßy budniąc ſámi ſiebie ná naś więtßey wierze wáßey/ przez Duchá świętego modląc ſię.

א

21 וּנְטַרוּ נַפְשְׁכוּן בְּחוּבָּא דַאלָהָא וְקַוּוּ לְרַחְמֵא דְּמָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא בְּחַיֵּא דַלְעָלַם׃

Conſeruate voi medeſimi ne l'amor di Dio, aſpettando la miſericordia del noſtro Signor I E S V *Chriſto, à vita eterna.*

22 וּפְרַשׁוּ בֵּינַיְהוּן דְּתֶתְרַחֲמוּן עֲלַיְהוּן׃

E d'alcuni habbiatene compaſſione, hauendo diſcretione.

23 וְלְהוּן דְּבִדְחֶלְתָּא תַּחוּן וְתַחְטְפוּן לְהוּן מֵן נוּרָא וְתַסְנְאוּן לְכוּתִינָא דְּמֶתְכַּתַּם מֶן־בֶּסְרָא׃

Et altri ſaluatene per timore, rapendoli dal fuoco: hauendo però in odio ancor la veſta che è contaminata da la carne.

24 וְלֵה דְּמֶשְׁכַּח לְמֶטְרוּתְכוּן דְּתְאַרְתָּא דְּכִיתָא תֶהְוֵא לְכוּן וְלְמְקַיָּמוּ קֳדָם שׁוּבְחָא דְּתֶילֵה דְּלָא טוּלְשָׁא וְדְלָא מוּם לַגְיָחָן (בְּגֶלְיָנֵה דְּמָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא׃)

Ora à colui che vi puo conſeruar ſenza peccato, e farui ſtar nel conſpetto de la ſua maeſtà irreprenſibili, con allegrezza, (per la venuta de noſtro Signore & Dio I E S V *Chriſto.*

25 דְּהוּיוּ חַכִּימָא בַל בַּלְחוּדוּהִי לַאלָהַן וּמַחְיָנַן (בְּיַד יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא מָרַן.) שׁוּבְחָא רַבּוּתָא חַיְלָא וְשׁוּלְטָנָא (קֳדָם כָּל עָלַם) וְהָשָׁא וּלְכֻל עָלְמִין אַמִּין׃

Cioè al ſolo ſapiente Iddio Saluator noſtro ſia gloria e magnificentia, imperio e poteſta, (per I E S V *Chriſto noſtro Signore inanzi ogni ſecolo) & hora in tutti i ſecoli, Amen.*

חסלת אגרתא
דיהודא׃

א

21 וְנִצְרוּ אֶת־נַפְשׁוֹתֵיכֶם בְּאַהֲבַת אֱלֹהִים וְקַוּוּ אֶת־תְּחִנַּת אֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ לְחַיֵּי עוֹלָם׃

Conſerua os á voſotros miſmos en el amor de Dios, eſperando la miſericordia de nueſtro Sennor Ieſus el Chriſto, para vida eterna.

22 וְהַכִּירוּ בֵּין־הָאֵלֶּה אֲשֶׁר תְּחוֹנְנוּם׃

Y recebid à los vnos en piedad, diſcerniendo:

23 וּבֵין הָאֵלֶּה אֲשֶׁר בְּיִרְאָה תּוֹשִׁיעוּ וּמֵאֵשׁ תְּגוֹלוּ וְשִׂנְאוּ אֶת־כְּתֹנֶת אֲשֶׁר בָּהּ מוּם הַבָּשָׂר׃

Y hazed ſaluos à los otros por temor, arrebantandolos del fuego mas con eſto aborreciendo aun haſta la ropa que es contaminada de tocamiento de carne.

24 וְלוֹ אֲשֶׁר יָכוֹל לִנְצֹר אֶתְכֶם בְּלִי נֶגֶף וּלְהַעֲמִידְכֶם לִפְנֵי כְבוֹדוֹ תְּמִימִים בְּלִי־מוּם בַּעֲלִיצוּת (בְּבִיאַת אֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ׃)

Aquel pues que es poderoſo de guardarhos ſin peccado, y de lleuarhos delante de ſu gloria irreprehenſibles, con alegria. (en la veinda del nueſtro Sennor Ieſus el Chriſto.

25 אֲשֶׁר לְבַדּוֹ חָכָם לֵאלֹהֵינוּ וּלְמוֹשִׁיעֵנוּ (בְּיֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ אֲדֹנֵינוּ) כָּבוֹד גְּדֻלָּה כֹּחַ וּגְבוּרָה (מִקַּדְמַת כָּל־עוֹלָם) וְעַתָּה וּלְכָל־עוֹלָמִים אָמֵן׃

Dios ſolo ſabio, nueſtro Saluador, (en Ieſus el Chriſto nueſtro Sennor) ſea gloria y magnificencia, imperio y potencia, (antes todos ſeclos) aora, y en todos ſiglos, Amen.

תם ונשלם

α'.

21. Ἑαυτοὺς ἐν ἀγάπη θεοῦ τηρήσατε, προσδεχόμενοι τὸ ἔλεος τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, εἰς ζωὴν αἰώνιον.

Contregardez vous les vns les autres en la dilection de Dieu, attendans la miſericorde de noſtre Seigneur Ieſus Chriſt à vie eternelle:

22. Καὶ οὓς μὲν ἐλεεῖτε διακρινόμενοι.

Et ayez pitie des vns, en vſant de diſcretion:

23. Οὓς δὲ ἐν φόβῳ σώζετε, ἐκ τοῦ πυρὸς ἁρπάζοντες, μισοῦντες καὶ τὸν ἀπὸ τῆς σαρκὸς ἐσπιλωμένον χιτῶνα.

Et ſauuez les autres par frayeur, comme les arrachans hors du feu, haïſſãs meſme la robbe tachee par la chair.

24. Τῷ δὲ δυναμένῳ φυλάξαι αὐτοὺς ἀπταίστους, καὶ στῆσαι κατενώπιον τῆς δόξης αὐτοῦ ἀμώμους, ἐν ἀγαλλιάσει, (εἰς τὴν παρουσίαν ἰησοῦ χριστοῦ κυρίου ἡμῶν.)

Or à celui qui vous peut garder ſans chopper, & vous preſenter deuant ſa gloire irreprehẽſibles, auec lieſſe: (en la venue de noſtre Seigneur Ieſus Chriſt.)

25. Μόνῳ σοφῷ θεῷ σωτῆρι ἡμῶν (διὰ ἰησοῦ χριστοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν.) δόξα καὶ μεγαλωσύνη, κράτος καὶ ἐξουσία, (πρὸ παντὸς αἰῶνος) καὶ νῦν, καὶ εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας, ἀμήν.

A Dieu, ſeul ſage & noſtre Seigneur ſoit gloire & magnificence, force & puiſſance, (par noſtre Sauueur IESVS Chriſt deuant les ſiecles,) maintenant & à tout iamais, Amen.

ΤΕΛΟΣ.

CAP. I.

21. Voſmetipſos in dilectione Dei ſervate, expectantes miſericordiam Domini noſtri Ieſu Chriſti in vitam æternam.

And keepe your ſelues in the loue of God, looking for the mercy of our Lord Jeſus Chriſt vnto eternall life.

22. Et hos quidem (*miſeremini*) diiudicantes.

And haue compaſſion of ſome / in putting difference.

23. Illos verò (*in timore*) ſalvate, de igne rapientes: odientes & eam quæ carnalis eſt, maculatam tunicam.

And other ſaue with feare/ pulling them out of the fire / and hate euen the garment ſpotted by the fleſh.

24. Ei autem qui potens eſt vos conſervare ſine peccato, & conſtituere ante cõſpectum gloriæ ſuæ immaculatos in exultatione in adventu Domini noſtri Ieſu Chriſti.

Now vnto him that is able to keepe you/ that ye fall not / and to preſent you faultleſſe before the preſence of his glorie with ioye (in the comming of our Lorde Jeſus Chriſt.)

25. Soli (*Sapienti*) Deo Salvatori noſtro per Ieſum Chriſtum Dominum noſtrum gloria, & magnificentia, imperium & poteſtas ante omne ſeculum, & nunc & in omnia ſecula ſeculorum, Amen.

That is / to God onely wiſe / our Sauiour (by our Lord Jeſus Chriſt) be glory/ and maieſtie / and dominion / and power / (for euer) both now / and euer/ Amen.

FINIS.

Das I. Capitel.

21. Vnd behaltet euch in der Liebe Gottes / vnd wartet auff die Barmhertzigkeit vnſers HERREN Jeſu Chriſti/ zum ewigen Leben.

Oc beuarer eder i Guds kærlighed / oc varer paa vor HERRIS Jheſu Chriſti barmhertighed / til det euige Liff.

22. Vnd haltet diſen vnterſcheid/ daß jr euch etlicher erbarmet.

Oc holder denne ſkilſmyſſe / at i forbarme eder offuer nogle.

23. Etliche aber mit forcht ſelig machet/ vnd rücket ſie auß dem Fewer/ vnd haſſet den befleckten Rock deß fleiſches.

Oc gører nogle ſalige met frycht/ oc rycker dem aff Ilden/ oc hader Kødens beſmittede Kiortel.

14. Dem aber/ der euch kan behüten ohn fehl/ vnd ſtellen für das Angeſicht ſeiner Herrligkeit / vnſträfflich mit frewden. (Inn der Zukunfft vnſers HERRN Jeſu Chriſti.)

Men den / ſom kand beuare eder vden broſt / oc ſkicke eder faar ſin herligheds Anſict / wſtraffelige met glæde (i tilkommelſe vor HERRIS Jeſu Chriſti.)

25. Dem Gott/ der allein weiſe iſt/ vnſerm Heiland (durch Jeſum Chriſtum vnſern HERRN) ſey Ehre vnd Majeſtät / vnnd gewalt vnd macht (vor alle ewigkeit) nun vnd zu aller ewigkeit/ Amen.

Den Gud ſom er alene viſſ/ vor Frelſere (formedelſt vor HERRIS Jheſu Chriſti) vere ære oc Maieſtat/ oc Vold oc Mact (for al euighed) nu/ oc til al euighed/ Amen.

Ende der Epiſtel S. Judas.

Kapitola I.

21. Sami ſebe w milowánij Božijm chowayte/ čekagijce Miloſrdenſtwij PANA naſſeho Gezu Kryſta k wěčněmu žiwotu.

Jedni drugie w miłośći Bożey záchowayćie / oczekywáiąc miłośierdźia Páná nászego Jezu Kryſtá/ ku żywotowi wiecznemu.

22. A tyto odſauzené treſcete.

A iednych z roſądkiem litujćie.

23 A giným pomáhayte/ z ohně ge wytahugijce. K některým pak lijtoſt okazugte s Bázni Božij/ magijce w nenáwiſti to poſſkwrněné/ které geſt těleſné obcowánij.

A drugie záchowayćie w boiáźni/ wyrywáiąc ie z plomieniá/ máiąc w nienawiśći y ſukniá od ćiáłá pokalána.

24. Tomu pak který mocen geſt zachowati wás bez hřijchu/ a poſtawiti nepoſſkwrněné před obličegem Sláwy ſwé s weſelijm/ w přijſſtij Pána naſſeho Gezu Kryſta.

Przytym temu ktory was może záchowáć wolne od grzechu / y ſtáwić przed oblicżnośćią chwały ſwoiey nienágánione z rádośćią/ áż do przyśćiá Páńſkiego Jezu Kryſta.

23. Samému Bohu Spaſyteli naſſemu ſkrze Gežiſſe Kryſta PANA naſſeho/ Sláwa/ welebnoſt a Cýſařſtwij/ y Moc předewſſemi wěky/ nynij y po wſſeckni wěky wěkuow/ Amen.

To ieſt/ ſámemu mądremu Bogu zbáwićielowi nászemu (przez Jezuſá Kryſtuſá Páná naszego) chwałá/ y wielmożność y zwierzchność / y moc/ (przed wszytki wieki/) y theraz y ná wszytki wieki/ Amen.

Skonáwá ſe Kanonyka Swatého Jůdy.

APOCALYPSIS
S. IOHANNIS
APOSTOLI.

SYRIACE,
EBRAICE,
GRÆCE,
LATINE,
GERMANICE,
BOHEMICE,
ITALICE.
HISPANICE.
GALLICE.
ANGLICE.
DANICE.
POLONICE.

Ex
Diſpoſitione & Adornatione

ELIAE HUTTERI
GERMANI.

דְּיוֹחַנָן מַלְפָּא דַּאלָהָא ׃

קֶפַלָאוֹן א

גֶּלְיָנֵה דְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא דִּיהַב לֵהּ אֲלָהָא לְמַחְוָיוּ לְעַבְדּוֹהִי דְּאִית דְּנֶאתוּן בְּעַגַל וְאוֹדַע וְשַׁדַּר בְּמַלְאַכֵהּ לְעַבְדֵּהּ לְיוֹחַנָן ׃

LA Riuelatione di IESV *Chriſto, laquale Iddio gli ha data, per moſtrare ai ſuoi ſerui le coſe che deeno farſi in breue: & halle ſignificate, mandandole per il ſuo Angelo al ſuo ſeruo Giouanni.*

2 דְּאַסְהֵד לְמֶלְּתָא דַּאלָהָא וּלְסָהֲדוּתָא דְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא כָּל־מֶדֶם דַּחְזָא בְּחֶזְוָא ׃

Ilquale ha teſtificato de la parola di Dio, e del teſtimonio di IESV *Chriſto, e di tutte le coſe ch'egli ha vedute.*

3 טוּבוֹהִי לְמַן דְּקָרֵא וְלַשָּׁמְעִין לְמֶלֵּא דִּנְבִיוּתָא וְלַנָּטְרִין דִּכְתִיבִין בָּהּ זַבְנָא גֵּיר קָרִיב ׃

Beato chi legge, e beati quelli che odeno le parole de la Profetia, & oſſeruano le coſe che ſono ſcritte in eſſa, percioche il tempo è vicino.

4 יוֹחַנָן לְשַׁבַע עִדָּתָא דְּבָאסִיָא טֵיבוּתָא לְכוֹן וּשְׁלָמָא מֶן־הוּ דְּאִיתוֹהִי וְדַהְוָא וְדְאָתֵא וּמֶן שְׁבַע רוּחָתָא דְּאִיתֵיהֵין קֳדָם כּוּרְסְיֵהּ ׃

Giouanni a le ſette Chieſe che ſono in Aſia. Gratia e pace à voi da colui che è, e che era, e che dee venire, e da i ſette Spiriti che ſon dinanzi al ſuo trono.

יוֹחָנָן אִישׁ־הָאֱלֹהִים ׃

א

סוֹד גִּלּוּי יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ אֲשֶׁר נָתַן לוֹ אֱלֹהִים לְהַרְאוֹת אֶת־עֲבָדָיו מַה־צָּרִיךְ לִהְיוֹת בִּמְהֵרָה וַיַּגֵּד וַיִּשְׁלַח בְּמַלְאָכוֹ לְעַבְדּוֹ לְיוֹחָנָן ׃

REuelacion de Ieſus el Chriſto, laqual Dios le dió para manifeſtar á ſus ſieruos las coſas que conviene que ſean hechas preſto: y las declaró, embiandola por ſu Angel à Ioan ſu ſieruo.

2 אֲשֶׁר הֵעִיד אֶת־דְּבַר אֱלֹהִים וְאֶת־עֵדוּת יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ כַּמָּה רָאָה ׃

El qual ha dado teſtimonio de la palabra de Dios, y del teſtimonio de Ieſus el Chriſto, y de todas las coſas que ha viſto.

3 אַשְׁרֵי הָאִישׁ אֲשֶׁר קוֹרֵא וַאֲשֶׁר שׁוֹמְעִים אֶת־דִּבְרֵי הַנְּבוּאָה וְשׁוֹמְרִים אֶת־הַכְּתוּבִים בָּהּ כִּי הָעֵת־קְרוֹבָה הִיא ׃

Bienauenturado el que lee, y los que oyen las palabras deſta Prophecia, y guardan las coſas que en ella eſtan eſcriptas: porque el tiempo eſta cerca.

4 יוֹחָנָן לְשֶׁבַע קְהִלּוֹת שֶׁהֵן בְּאַסְיָה תְּחִנָּה לָכֶם וְשָׁלוֹם מֵאֲשֶׁר הוֹוֶה וְהָיָה וְיִהְיֶה וּמִשֶּׁבַע רוּחוֹת אֲשֶׁר הֵן לִפְנֵי כִסְאוֹ ׃

Ioan, à las ſiete Igleſias que eſtan en Aſia Gracia ſea con voſotros, y paz del que es y que era, y que ha de venir, y de los ſiete Eſpiritus que eſtan delánte de ſu throno.

ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ θεολόγου.

ΚΕΦΑΛ. α´.

Ἀποκάλυψις ἰησοῦ χριστοῦ, ἣν ἔδωκεν αὐτῷ ὁ θεὸς, δεῖξαι τοῖς δούλοις αὐτοῦ, ἃ δεῖ γενέσθαι ἐν τάχει· καὶ ἐσήμανεν ἀποστείλας διὰ τοῦ ἀγγέλου αὐτοῦ τῷ δούλῳ αὐτοῦ ἰωάννῃ.

La Reuelation de Ieſus Chriſt, laquelle Dieu lui a donnee, pour declarer à ſes ſeruiteurs les choſes qui doiuent eſtre faites bien toſt: lequel les a ſignifiees, les ayant enuoyees par ſon Ange à Iehan ſon ſeruiteur.

2. Ὃς ἐμαρτύρησε τὸν λόγον τοῦ θεοῦ. καὶ τὴν μαρτυρίαν ἰησοῦ χριστοῦ, ὅσα τε εἶδε· (καὶ ἅτινά εἰσι, καὶ ἃ χρὴ γενέσθαι μετὰ ταῦτα.)

Qui a teſmoigné de la parole de Dieu, & du teſmoignage de Ieſus Chriſt, & de toutes les choſes qu'il a veuës.

3. Μακάριος ὁ ἀναγινώσκων, καὶ οἱ ἀκούοντες τοὺς λόγους τῆς προφητείας, καὶ τηροῦντες τὰ ἐν αὐτῇ γεγραμμένα. ὁ γὰρ καιρὸς ἐγγύς.

Bien heureux eſt celui qui lit, & ceux qui oyent les paroles de ceſte prophetie & gardent les choſes qui ſont eſcrites en icelle: car le temps eſt pres.

4. Ἰωάννης ταῖς ἑπτὰ ἐκκλησίαις ταῖς ἐν τῇ ἀσίᾳ· χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ τοῦ ὁ ὢν καὶ ὁ ἦν καὶ ὁ ἐρχόμενος, καὶ ἀπὸ τῶν ἑπτὰ πνευμάτων, ἅ ἐστιν ἐνώπιον τοῦ θρόνου αὐτοῦ.

Iehan aux ſept Egliſes qui eſtes en Aſie: Grace, & paix vous ſoit de par qui eſt, & qui eſtoit, & qui eſt à venir: & de par les ſept Eſprits qui ſont deuant ſon throne.

S. IOHANNIS.

CAP. I.

APOCALYPSIS Ieſu Chriſti quam dedit illi Deus, palàm facere ſervis ſuis quæ oportet fieri citò: & ſignificavit, mittens per angelum ſuum ſervo ſuo Iohanni.

The Reuelation of Jeſus Chriſt/ which God gaue vnto him / to ſhewe vnto his ſeruaunts things which muſt ſhortly be downe / which he ſent/and ſhewed by his Angel vnto his ſeruant John.

2. Qui teſtimonium perhibuit verbo Dei, & teſtimonium Ieſu Chriſti quæcunque vidit.

Who bare record of the worde of God / & of the teſtimonie of Jeſus Chriſt/and of all thinges that he ſaw.

3. Beatus qui legit & audit verba prophetiæ huius: & ſervat ea quæ in ea ſcripta ſunt, tempus enim propè eſt

Bleſſed is he that readeth/and they that heare the wordes of this propheſie/ and keepe thoſe things which are written thirein: for the time is at hand.

4. Iohannes ſeptem eccleſiis quæ ſunt in Aſia. Gratia vobis & pax ab eo qui eſt, & qui erat, & qui venturus eſt, & à ſeptem ſpiritibus qui in conſpectu throni eius ſunt.

John/ to the ſeuen Churches which are in Aſia / Grace be with you / and peace from him / Which is/ and which was/& which is to come/ and from the ſeuen Spirites which are before his Throne.

S. Johannis.

Das I. Capitel.

DJß iſt die Offenbarung Jeſu Chriſti / die jhm GOtt gegeben hat/ ſeinen Knechten zu zeigen / was inn der kürtz geſchehen ſoll / vnd hat ſie gedeutet / vnd geſand durch ſeinen Engel/ zu ſeinem Knecht Johannes.

DEnne er Jeſu Chriſti Obenbaring/ſom Gud gaff hannem / at viſe ſine Tienere/ huad ſom ſkulde ſke inden en ſtacket tid / Oc hand vdtyde hende oc ſende hende formedelſt ſin Engel / til ſin tienere Johannes.

2. Der bezeuget hat das Wort Gottes / vnd das zeugniß von Jeſu Chriſto/was er geſehen hat.

Som vidnede om Guds Ord/ oc om det vidniſbyrd om Jheſu Chriſto ſom hand haffuer ſeet.

3. Selig iſt/der da liſet/ vnd die da hören die wort der weiſſagung / vnd behalten was darinnen geſchrieben iſt/ denn die zeit iſt nahe.

Salig er den / ſom læſſ/ oc den ſom hører denne Prophecies ord/oc beuarer det ſom der vdi er ſcreffuit/ fordi at tiden er nær.

4. Johannes/ den ſiben Gemeinen in Aſia. Gnade ſey mit euch vnd Friede/von dem der da iſt/vnd der da war/ vnd der da kompt / vnd von den ſieben Geiſtern/die da ſind vor ſeinem ſtul.

Johannes/ de ſiu Menigheder i Aſia. Naade vere met eder oc Fred/ aff den ſom er/oc den ſom vaar/ oc den ſom kommer/ oc aff de ſiu Aander/ ſom ere faar hans Stol.

Swateho Jana.

Kapitola I

ZGewenj Gežijſſe Kryſta/ Kteréž dal gemu Buoh / aby oznámil Služebnijkuom ſwým/ ty wěcy kteréž ſe magij dijti brzo/ y okázal ge/ poſlaw ſkrze Angelá ſwého Služebnijku ſwému Janowi.

Zjáwienie Jezu Kryſtá ktoremu dal Bog/ áby okazal ſługam ſwoim rzeczy ktore ſie máia zſtáć rychło/ á on poſławſzy ie przez Aniolá ſwego / o znaymił Janowi ſłudze ſwemu.

2. Kterýž Swědectwij wydal o Slowu Božijm/ y o ſwědectwj Kryſta Gežijſſe/ a o těch wěcech kteréžkoli widěl.

Ktory ſwiádczył ſłowo Boze/ y ſwiádectwo Jezu Kryſtá/ y ktorekolwiek rzeczy widział.

3. Blahoſlawený geſt kdož čte a kdož ſlyſſý ſlowa Proroctwij tohoto/ a zachowáwá ty wěcy kteréž gſau napſány w něm: čas zagiſté blýzko geſt.

Blogoſláwiony kthory czyta / y blogoſláwieni kthorzy ſłucháia ſłowá proroctwá tego/ y chowáia ty rzeczy kthore w nim ſa opiſáne/ ábowiem czás bliſko ieſt.

4. Jan ſedmi Cýrkwijm kteréž gſau w Azij: Miloſt wám a pokog od toho kterýž geſt / a kterýž byl/a kterýž přigijti má: a od ſedmi duchůw kteřijž gſau před oblijčegem Truonu geho.

Jan ſiedmi kośćiołom kthore ſa w Azyiey/ láſká y pokoy niech wam bedźie od tego ktory ieſt / y ktory był / y ktory przyydźie / y od ſidmi duchow kthorzy ſa przed obliczności ſtolice iego.

א

5 וּמֶן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא דְּסָהֲדָא מְהַימְנָא בּוּכְרָא דְּמֶן בֵּית מִיתֵא וְרִישׁ דְּמַלְכֵא דְּאַרְעָא דְּרַחֵם לַן וְאַסְחִי לַן מֶן חַטָהַיְנַן בַּדְמֵהּ׃

E da IESV Christo, ilqual è fedel teſtimonio primogenito de morti, e principe de i Re de la terra. A colui che ci ha amati, e ci ha lauati da i noſtri peccati col ſuo ſangue.

6 וַעְבַד לַן לְמַלְכֵא וְלַכָהֲנֵא לַאלָהָא וַאבוּהִי לֵהּ שׁוּבְחָא וְחַילָא לְעָלַם עָלְמִין אַמִּין׃

Et hacci fatti Re e Sacerdoti à Dio e Padre ſuo: a lui ſia gloria & forza ne ſecoli de ſecoli. Amen.

7 הָא הוּ אָתֵא עַל עַנָנֵי שְׁמַיָּא וְכֻל עַיְנָא תֶּחְזְיֵא לֵהּ וְהָנוּן יְחוּרוּן בְּמַן דְּדַקְרוּ וְהֵידֵין יַרְקְדוּן עֲלוֹהִי כֻּלְהֵין שַׁרְבָתָא דְּאַרְעָא אִין אַמִּין׃

Ecco egli viene con le nuuole, & ogni occhio il vedra, etiandio quei che lo trafiſſero: e dinanzi a lui ſaranno lamento tutte le tribu de la terra Si certo: Amen.

8 אֶנָא אֶנָא אָלַף וְתַו רֵישִׁית וְחַרְתָּא אָמַר מָרְיָא הוּ דְּאִיתָוְהִי וְדַהְוָא וְהִיהוּא דְּכֻל אַחִיד׃

Io ſono l'A, e l'Ω, principio e fine, dice il Signore, che è, e che era, e che dee venire, cioè l'Onnipotente.

9 אֶנָא יוּחַנָן דְּאֶנָא אַחוּכוּן וְשׁוּתָפָא בְּאוּלְצָנָא וְאַף בְּמַלְכוּתָא וּבְמַסִּיבַרְנוּתָא דְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא הֲוִית בְּגָזַרְתָּא דְּמֶתְקַרְיָא פַּטְמוּס מֶטוּל מֶלְתָּא דַּאלָהָא וּמֶטוּל סַהֲדוּתָא דְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא׃

Io Giouanni voſtro fratello, & compagno ne la tribulatione, e nel regno e patientia di IESV Chriſto, fui ne l'Iſola chiamata Patmo, per la parola di Dio, e per il teſtimonio di IESV Chriſto.

10 הֲוִית בְּרוּחָא בְּיוֹמָא דְּמָרְיָא וְשֶׁמְעֵת בַּתְרַי קָלָא רָמָא אַיְךְ דְּשִׁיפוּרָא׃

Et fui rapito in ſpirito nel dì di Domenica, e vdij dietro à me vna gran voce, come d'vna tromba.

א

5 וּמִן־יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ הָעֵד נֶאֱמָן הַבְּכוֹר מִמֵּתִים וְהַשַּׂר מַלְכֵי־הָאָרֶץ אֲשֶׁר אוֹהֵב אוֹתָנוּ וְרוֹחֵץ אוֹתָנוּ מֵחַטֹּאתֵיכֶם בְּדָמוֹ׃

Y de Ieſus el Chriſto, que es teſtigo fiel, Primogenito de los muertos, y Principe de los Reyes da la tierra: que nos amó, y nos hà lauado de nueſtros pecados con ſu ſangre.

6 וְעָשָׂנוּ לַמְּלָכִים וְלַכֹּהֲנִים לֵאלֹהִים וּלְאָבִיו לוֹ הַכָּבוֹד וְהַגְּבוּרָה לְעוֹלְמֵי עוֹלָמִים אָמֵן׃

Y nos hà hecho Reyes, y Sacerdotes para Dios y ſu padre, à el ſea gloria y imperio, para ſiempre jamas, Amen.

7 הִנֵּה בָּא בַּעֲנָנִים וְיִרְאֶה אוֹתוֹ כָּל־עַיִן וְהִבִּיטוּ אֵלָיו אֲשֶׁר דָּקָרוּ וְסָפְדוּ כָּל־שִׁבְטֵי הָאָרֶץ אָכֵן אָמֵן׃

Heaqui viene con las nuues, y todo ojo lo vera, y losque lo traſpaſſeron, y todos los linages da la tierra ſe llamentarán ſobre el: Anſi, Amen.

8 אֲנִי הוּא אָלֶף וְתָו רִאשׁוֹן וְאַחֲרוֹן אָמַר יְהוָה אֲשֶׁר הוֹוֶה וַאֲשֶׁר הָיָה וַאֲשֶׁר יִהְיֶה כֹּל יָכוֹל׃

Yo ſoy A y Ω: principio y fin, dice el Sennor, que es, y que era, y que ha de venir, el todo poderoſo.

9 אֲנִי יוֹחָנָן גַּם אֲחִיכֶם וְגַם חֲבֶרְכֶם בַּצָּרָה וּבַמַּמְלָכָה וּבְתִקְוַת יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ הָיִיתִי בָּאִי הַנִּקְרָא פַּתְמוֹס בַּעֲבוּר דְּבַר אֱלֹהִים וּבַעֲבוּר עֵדוּת יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ׃

Yo Ioan vueſtro Hermano, y participante en la tribulacion, y en el Reyno, y en la paciencia de Ieſus el Chriſto, eſtaua en la isla que es llamada Patmos, por la palabra de Dios, y el teſtimonio de Ieſus el Chriſto.

10 הָיִיתִי בְּרוּחַ בְּיוֹם אֲדֹנֵינוּ וְשָׁמַעְתִּי אַחֲרַי קוֹל גָּדוֹל כַּשּׁוֹפָר׃

Yo fue en Eſpiriru en dia de domingo, y oy detràs de mi vna gran boz como de trompeta.

α'.

5. Καὶ ἀπὸ ἰησοῦ χριστοῦ, ὁ μάρτυς ὁ πιστὸς, ὁ πρωτότοκος ἐκ τῶν νεκρῶν, καὶ ὁ ἄρχων τῶν βασιλέων τῆς γῆς· τῷ ἀγαπήσαντι ἡμᾶς καὶ λύσαντι ἡμᾶς ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν ἐν τῷ αἵματι αὐτοῦ.

Et de par Ieſus Chriſt, qui eſt le fidele teſmoin, le premier-né d'entre les morts, & le Prince des Rois de la terre:

6. Καὶ ἐποίησεν ἡμᾶς βασιλεῖς καὶ ἱερεῖς τῷ θεῷ καὶ πατρὶ αὐτοῦ· αὐτῷ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.

A celui qui nous a aimés, & nous a laués de nos pechés par ſō ſang, & nous a faits Rois & Sacrificateurs à Dieu ſon Pere: voire à lui ſoit gloire & force ès ſiecles, Amen.

7. Ἰδοὺ ἔρχεται μετὰ τῶν νεφελῶν, καὶ ὄψεται αὐτὸν πᾶς ὀφθαλμὸς, καὶ οἵτινες αὐτὸν ἐξεκέντησαν· καὶ κόψονται ἐπ᾽ αὐτὸν πᾶσαι αἱ φυλαὶ τῆς γῆς· ναὶ, ἀμήν.

Voici, il vient auec les nuees, & tout œil le verra, voire meſmes ceux-la qui l'ont percé: & toutes les tribus de la terre meneront dueil deuant lui: oui, Amen.

8. Ἐγώ εἰμι τὸ Α καὶ τὸ Ω, (ἀρχὴ καὶ τέλος,) λέγει ὁ κύριος, ὁ ὢν καὶ ὁ ἦν καὶ ὁ ἐρχόμενος, ὁ παντοκράτωρ·

Ie ſuis A & Ω, le commencement & la fin, dit le Seigneur, Qui eſt, & Qui eſtoit, & Qui eſt à venir, le Tout puiſſant.

9. Ἐγὼ ἰωάννης ὁ ἀδελφὸς ὑμῶν καὶ συγκοινωνὸς ἐν τῇ θλίψει καὶ ἐν τῇ βασιλείᾳ καὶ ὑπομονῇ ἐν ἰησοῦ χριστῷ, ἐγενόμην ἐν τῇ νήσῳ τῇ καλουμένῃ πάτμῳ, διὰ τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, καὶ διὰ τὴν μαρτυρίαν ἰησοῦ χριστοῦ.

Moi Iehan, qui ſuis auſſi voſtre frere & compagnon en l'affliction, & regne, & patience de Ieſus Chriſt, eſtoye en l'iſle appelee Patmos, pour la parole de Dieu, & pour le teſmoignage de Ieſus Chriſt.

10. Ἐγενόμην ἐν πνεύματι ἐν τῇ κυριακῇ ἡμέρᾳ, καὶ ἤκουσα ὀπίσω μου φωνὴν μεγάλην ὡς σάλπιγγος.

Or fu-ie raui en eſprit vn iour de Dimanche, & ouï derriere moi vne grāde voix comme d'vne trompette.

CAP. I.

5. Et à Ieſu Chriſto qui eſt teſtis fidelis, primogenitus mortuorum, & princeps regum terræ, qui dilexit nos, & lavit nos à peccatis noſtris, in ſanguine ſuo.

And from Jeſus Chriſt / which is a faithfull witnes / and the firſt begotten of the dead / and Prince of the kings of the earth / vnto him that loued vs / and waſhed vs from our ſinnes in his blood.

6. Et fecit nos regnum & ſacerdotes Deo & patri ſuo, ipſi gloria & imperium in ſecula ſeculorum, Amen.

And made vs Kings and Prieſts vnto God euen his Father / to him be glory / & dominion for euermore / Amē.

7. Ecce venit cum nubibus, & videbit eum omnis oculus, & qui eum pupugerunt. Et plangent ſe ſuper eum omnes tribus terræ, etiam, Amen.

Beholde / hee commeth with cloudes / & euery eye ſhall ſee him: yea / euen they which pearced him through: and al kinreds of the earth ſhall waile before him / Euen ſo / Amen.

8 Ego ſum A & Ω, principium & finis, dicit Dominus Deus, qui eſt, & qui erat, & qui venturus eſt, omnipotens.

I am Alpha & Omega / the beginning & the ending / ſaith the Lord / which is / and which was / and which is to come / euen the Allmightie.

9. Ego Iohannes frater veſter & particeps in tribulatione, & regno, & patientia in Chriſto Ieſu, fui in inſula quæ appellatur Patmos, propter verbum Dei & teſtimonium Ieſu.

I John / euen your brother and companion in tribulation / and in the kingdome & pacience of Jeſus Chriſt / was in the yle called Patmos / for the worde of God / and for the witneſſing of Jeſus Chriſt.

10. Fui in ſpiritu in Dominica die, & audivi poſt me vocem magnam tanquam tubæ.

And I was rauiſhed in ſpirit on yͤ Lords day / and heard behinde mee a great voyce / as it had bene of a trumpet.

Das I. Capitel.

5. Vnd von Jeſu Chriſto / welcher iſt der trewe Zeuge vnd Erſtgeborner von den Todten / vnd ein Fürſt der Könige auff erden. Der vns geliebet hat vnd gewaſchen von den ſünden mit ſeinem Blut.

Oc aff Jheſu Chriſto / ſom er it tro Vindne oc Førſtfødde faar de Døde / oc Kongernis Førſte paa Jorden. Huilcken oſſ elſkte oc tode oſſ aff vore ſynder / met ſit Blod.

6. Vnd hat vns zu Königen vnd Prieſtern gemacht für Gott vnd ſeinem Vater / demſelbigen ſey ehre vnd vnd gewalt von ewigkeit zu ewigkeit / Amen.

Oc Glorde oſſ til Konger oc Preſter / faar Gud oc ſin Fader / den ſamme vere ære oc vold / fra euighed til euighed / Amen.

7. Sihe er kompt mit den Wolcken / vnd es werden jhn ſehen alle Augen / vnd die jhn geſtochen haben / vnd werden heulen alle Geſchlecht auff Erden / Ja / Amen.

See / hand kommer met Skierne / oc alle øyen ſkulle ſee hannem / oc de hannem ſtunge / oc alle Jordens Slecter ſkulle hyle / Ja / Amen.

8. Ich bin das A vnd das O / der anfang vnd das Ende / ſpricht der HERR / der da iſt / vnd der da war / vnd der da kompt / der Allmächtige.

Jeg er A oc O / begyndelſen oc enden / ſiger HERREN / ſom er / oc ſom vaar / oc ſom kommer / den Almectige.

9. Ich Johannes / der auch ewer Bruder vnd Mitgnoß am trübſal iſt / vnd am Reich / vnd an der gedult Jeſu Chriſti / war inn der Inſulen / die da heiſſet Pathmos / vmb deß Worts Gottes willen / vnd deß zeugniß Jeſu Chriſti.

Jeg Johannes / ſom oc er eders Broder oc Tilhengere i drøffuelſe / oc i Riget / oc vdi Jeſu Chriſti taalmodighed / vaar paa den Ø ſom kaldis Pathmos / for Guds Ord / oc Jeſu Chriſti vidniſbyrd ſkyld.

10. Ich war im Geiſt an deß HERREN tag / vnd höret hinder mir ein groſſe ſtimm / als einer Poſaunen.

Jeg vaar i Aanden paa HERRENS dag / oc hørde bag mig en ſtor røſt / ſom en Baſune.

Kapitola I.

5. A od Gežiſſe Kryſta kterýž geſt wěrný Swědek / prworozeným mezy mrtwými / a Knijže Králuow Země: Kterýžto zamilowal nás / a vmyl nás od hřijchuow naſſých krwij ſwau.

A od Jezu Kryſtá / ktory ieſt wierny on świádek pirworodny z vmárłych / y Kśiąże krolow ziemie / Themu ktory nas vmiłował / y omył nas z grzechow náßych krwią ſwoią.

6. A zdělal nás Krále a Kněžij Bohu a Otcy ſwému / kterémuž geſt Sláwa a Cýſařſtwij na wěki wěkůw / Amen.

A ktory nas vczynił krolmi y kápłány Bogu y Oycu ſwemu themu niech będzie chwałá y moc ná wieki wiekow / Amen.

7 Hle beře ſe s Oblaky / a vzřij gey každé oko / y ti kteřijž ho bodli. A budau plakati na ſebe pro něho wſſeckna Pokolenij Země: tak giſtě / Amen.

Oto idzie z obłokámi / y vyźrzy go káżde oko / ktemu y ći ktorzy go przebili / y będą nárzekáć przed nim wßytki pokolenia ziemie / Tak / Amen.

8. Jak gſem Alpha y Omega Počátek y Konec / prawij Pán Bůh kterýž geſt / a kterýž byl / a kterýž přigijti má wſſemohaucý:

Jam ieſt Alphá y Omegá / to ieſt początek y koniec / mowi Pan / ktory ieſt / y ktory był / y ktory przyjdzie tho ieſt / on wßechmogacy.

9. Já Jan Bratr wáſs / a včaſtnijk w zámutku y w Králowſtwij / y w trpěliwoſti w Kryſtu Gežiſſy / byl gſem na Oſtrowě kterýž ſlowe Pathmos pro ſlowo Božij / pro Swědectwij Gežiſſe Kryſta.

Ja Ján ktorym ieſt brátem wáßym / y towárzyßem w vćiſku / y w krolestwie / y w ćierpliwośći Kryſtuſá Jezuſá / byłem ná oney wyſpie ktora zowa Patmos / dla ſłowá Bożego / y dla świádectwá Jezuſá Kryſtuſá.

10. A byl gſem w wytrženij Ducha w gednu Neděli: y ſlyſſal gſem za ſebau hlas weliký yako Trauby / an mluwij ke mně.

A byłem záchwycony od duchá w dzień Niedzielny / y ſłyßałem zá ſobą głos wielki iáko trąby.

א

11 וְאָמַר אֶנָא אֶנָא אוּרָא וְתֻמָּא קַדְמָיָא וְאַחְרָנָא וּמָא דְּתֶחְזֵא כְּתָב עַל־סֶפְרָא וְשַׁדַּר לְעִדָּתָא דְּבַאסִיַא בְּאֶפְסוֹס וּבַסְמִירְנָא וּבְפֶרְגָמוֹן וּבְתַאוּטִירָא וּבְסַרְדִּיס וּבְפוּלַדֶלְפִיַא וּבְלָאוֹדִיקִיַא׃

Che diceua, Io ſono l'A, e l'Ω, il primo e l'vltimo, Scriui in vn libro quel che tu vedi, e mandalo a le ſette Chieſe, che ſono in Aſia, cioè ad Efeſo, & à Smirna, & à Pergamo, & à Tiatira, & à Sardi, & à Filadelfia, & à Laodicea.

12 וְאֶתְהַפְּכֵת דְּאֶחְזֵא קָלָא דְמַמַּלֵּל הֲוָא עַמִּי וְכַד־אֶתְהַפְּכֵת חֲזֵא הֲוִית שְׁבַע מְנָרְתָא דְּדַהְבָא׃

Allora io mi riuoltai, per veder la voce che parlaua con meco: e riuoltatomi, viddi ſette candelieri d'oro.

13 וּבְמֶצְעַת שְׁבַע מְנָרְתָא אֱנָשׁ דָּמֵא לְבְרֵהּ דְּאֶנָשָׁא דַּלְבִישׁ כּוּתִינָא וְאָסִיר הֲוָה בְּתַדַּוְהִי עֶרְקְתָא דְּדַהְבָא׃

E nel mezo de ſette candelieri viddi vno ſimile al Figliuol de l'huomo, veſtito d'vna veſte lunga infino à i piedi, e cinto a le mammelle con vna centura d'oro.

14 וְרֵישֵׁהּ וְסַעְרָא רֵישֵׁהּ חֲוַרוּ אַיךְ עַמְרָא חִוָּר אַיךְ תַּלְגָּא וְעַיְנַוְהִי אַיךְ נוּרָא דְּיָקְדָא׃

Il ſuo capo e i ſuoi capelli erano bianchi come bianca lana e come nieue: e i ſuoi occhij come fiamma di fuoco.

15 וְרַגְלַוְהִי הֲווּ דָּמְיָן לע לְעַיְגָּא דְּחַשְׁמַלָא אַיךְ בְּאַתּוּנָא דְּנוּרָא וְקָלֵהּ אַיךְ קָלָא דְּמַיָּא סַגִּיָּאֵא׃

E i ſuoi piedi erano ſimili ad vn fino bronzo, infocati come in vna fornace: e la ſua voce, come il romor di molte acque.

16 וַהֲווּ לֵהּ בְּאִידֵהּ יַמִּינָא שַׁבְעָא כַּוְכְּבֵא וּמֶן פּוּמֵהּ נָפְקָא רוּמְחָא דְּתַרְתֵּין פּוּמַיָּה חֲרִיפְּתָא וְאַפַּוְהִי אַיךְ שִׁמְשָׁא נָהַר בְּחַיְלֵהּ׃

Et haueua ne la ſua man deſtra ſette ſtelle, e da la ſua bocca vſciua vn coltello tagliente da due lati: & il ſuo aſpetto riluceua come riluce il ſole ne la ſua forza.

א

11 לֵאמֹר אֲנִי הוֶה אוּרִים וְתֻמִּים רִאשׁוֹן וְאַחֲרוֹן וַאֲשֶׁר רוֹאֶה אַתָּה כְּתֹב אֶל־סֵפֶר וּשְׁלַח אֶל־קְהִלּוֹת אֲשֶׁר בְּאַסְיָה אֶל־אֶפְסוֹס וְאֶל־שְׁמִרְנָה וְאֶל־פֶּרְגָמוֹן וְאֶל־טוּאַתִירָא וְאֶל־סַרְדִּיס וְאֶל־פִּילַדֶלְפִיָא וְאֶל־לָאוֹדִקְיָא׃

Que dezia: Yo ſoy A y Ω, el primero y poſtrero: Eſcriue en vn libro lo que vees, y embialo à las ſiete Igleſias, que eſtan en Aſia, es à ſaber à Epheſo, y à Smyrna, y à Pergamo, y à Thyatira, y á Sardo, y à Philadelphia, y Laodicea.

12 וּפָנִיתִי לְהַבִּיט בְּקוֹל אֲשֶׁר דִּבֵּר עִמִּי וּבִפְנוֹתִי וְהִנֵּה רָאִיתִי שֶׁבַע מְנוֹרוֹת זָהָב׃

Y boluime para ver la boz que hablaua conmigo: y buelto, vide ſiete candeleros de oro.

13 וּבְתוֹךְ שֶׁבַע מְנוֹרוֹת כִּדְמוּת בְּנֵי־אָדָם לָבוּשׁ כְּתֹנֶת בַּד אָזוּר בְּמָתְנָיו אַבְנֵט זָהָב׃

Y en medio de los ſiete candeleros de oro. vno ſemejante àl hijo del hombre: veſtido de vna ropa que llegaua haſta los pies, y cennido con vna cinta de oro por las tetas.

14 וְרֹאשׁוֹ וְשַׂעֲרֵי רֹאשׁוֹ לְבָנִים כְּצֶמֶר צַחַר כַּשֶּׁלֶג וְעֵינָיו כְּלַהֶבֶת אֵשׁ׃

Y ſu cabeça y ſus cabellos eran blancos como la lana blanca, y como la nieue, y ſus ojos como llama de fuego.

15 וְרַגְלָיו כְּעֵין חַשְׁמַל כְּמַרְאֵה אֵשׁ בַּתַּנּוּר וְקוֹלוֹ כְּקוֹל מַיִם רַבִּים׃

Y ſus pies ſemejantes àl laton finiſſimo, ardientes como en vna hornaza: y ſu boz como ruydo de muchas aguas.

16 וּבְיַד־יְמִינוֹ הָיוּ לוֹ שִׁבְעָה כּוֹכָבִים וּמִפִּיו יוֹצֵאת חֶרֶב פִּיפִיּוֹת חַדָּה וּמַרְאֵה פָּנָיו כָּאוֹר שֶׁמֶשׁ בִּגְבוּרָתוֹ׃

Y tenia en ſu dieſtra ſiete eſtrellas: y de ſu boca ſalia vn eſpada de dos filos. Y ſu roſtro era reſplandeciente como el ſol reſplandece en ſu fuerça.

α'.

11. Λεγούσης, (ἐγώ εἰμι τὸ Α καὶ τὸ Ω, ὁ πρῶτος καὶ ὁ ἔσχατος·) καί, ὃ βλέπεις γράψον εἰς βιβλίον, καὶ πέμψον ταῖς ἑπτὰ ἐκκλησίαις (ταῖς ἐν ἀσίᾳ,) εἰς ἔφεσον, καὶ εἰς σμύρναν, καὶ εἰς πέργαμον, καὶ εἰς θυάτειρα, καὶ εἰς σάρδεις, καὶ εἰς φιλαδέλφειαν, καὶ εἰς λαοδίκειαν.

Diſant, Ie ſuis A & Ω, le premier & le dernier: en outre, Eſcri en vn liure ce que tu vois, & l'enuoye aux ſept Egliſes qui ſont en Aſie: aſſauoir, à Epheſe, & à Smyrne, & à Pergame, & à Thyatire, & à Sarde, & à Philadelphie, & à Laodicee.

12. Καὶ ἐπέστρεψα βλέπειν τὴν φωνὴν ἥτις ἐλάλησε μετ' ἐμοῦ· καὶ ἐπιστρέψας εἶδον ἑπτὰ λυχνίας χρυσᾶς.

Adonc ie me retournai pour voir la voix qui auoit parlé à moi: & m'eſtant retourné, ie vi ſept chandeliers d'or.

13. Καὶ ἐν μέσῳ τῶν ἑπτὰ λυχνιῶν ὅμοιον υἱῷ ἀνθρώπου, ἐνδεδυμένον ποδήρη, καὶ περιεζωσμένον πρὸς τοῖς μαστοῖς ζώνην χρυσῆν.

Et au milieu des ſept chandeliers d'or vn perſonnage ſemblable à vn hōme veſtu d'vne longue robbe & ceint d'vne ceinture d'or à l'endroit des māmelles:

14. Ἡ δὲ κεφαλὴ αὐτοῦ καὶ αἱ τρίχες λευκαὶ ὡσεὶ ἔριον λευκόν, ὡς χιών· καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ ὡς φλὸξ πυρός.

Et ſon chef & ſes cheueux eſtoyent blancs comme laine blanche cōme neige, & ſes yeux comme flamme de feu.

15. Καὶ οἱ πόδες αὐτοῦ ὅμοιοι χαλκολιβάνῳ, ὡς ἐν καμίνῳ πεπυρωμένοι· καὶ ἡ φωνὴ αὐτοῦ ὡς φωνὴ ὑδάτων πολλῶν.

Et ſes pieds ſemblables à l'airain treſluiſant, comme s'ils euſſent eſtés embraſés en vne fournaiſe: & ſa voix eſtoit comme le bruit de groſſes eauz.

16. Καὶ ἔχων ἐν τῇ δεξιᾷ αὐτοῦ χειρὶ ἀστέρας ἑπτά, καὶ ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ ῥομφαία δίστομος ὀξεῖα ἐκπορευομένη· καὶ ἡ ὄψις αὐτοῦ ὡς ὁ ἥλιος φαίνει ἐν τῇ δυνάμει αὐτοῦ.

Et auoit en ſa main droite ſept eſtoiles: & de ſa bouche ſortoit vne eſpee aigue à deux trenchans, & ſon regard eſtoit ſemblable au ſoleil quand il reluit en ſa force.

CAP. I.

11. Dicentis, (*Ego ſum* A & Ω, *principium & finis, primus & noviſſimus,*) & quod vides, ſcribe in libro, & mitte ſeptē eccleſiis quæ ſunt in Aſia, Epheſo, & Smyrnæ, & Pergamo, & Thyatiræ, & Sardis, & Philadelphiæ, & Laodiceæ.

Saying/ I am Alpha & Omega/ the firſt and the laſt: & that which thou ſeeſt/ write in a booke/ & ſend it vnto the ſeuen Churches which are in Aſia/ vnto Epheſus/ and vnto Smyrna/ & vnto Pergamus/ & vnto Thyatira/ and vnto Sardi/ and vnto Philadelphia/ and vnto Laodicea.

12. Et converſus ſum, ut viderem vocem quæ loquebatur mecum. Et converſus vidi ſeptem candelabra aurea.

Then I turned backe to ſee the voyce/ that ſpake with mee: & when I was turned/ I ſaw ſeuen golden candleſtickes.

13 Et in medio ſeptem candelabrorum aureorum ſimilem filio hominis, veſtitum podêre, & præcinctum ad mamillas zona aurea.

And in the middes of the ſeuē candleſtickes/ one like vnto the Sonne of man/ clothed with a garment downe to the feede/ and girde about the pappes with a golden girdle.

14. Caput autem eius & capilli erant candidi, tanquam lana alba, & tanquam nix: & oculi eius tanquam flamma ignis.

His head/ and heares were white as white wooll/ and as ſnowe/ & his eyes were as a flame of fire.

15. Et pedes eius ſimiles aurichalco, ſicut in camino ardenti, & vox illius tāquam vox aquarum multarum.

And his feete like vnto fine braſſe/ buring as in a fornace/ and his voyce as the ſound of many waters.

16. Et habebat in dextera ſua ſtellas ſeptem, & de ore eius gladius utrâque parte acutus exibat: & facies eius, ſicut ſol lucet in virtute ſua.

And he had in his right hand ſeuen ſtars: and out of his mouth went a ſharpe two edged ſworde: an his face ſhone as the ſunne ſhineth in his ſtrenght.

Das I. Capitel.

11. Die ſprach: Ich bin das A vnd das O/ der Erſte vnd der Letzte. Vnd was du ſiheſt/ das ſchreibe inn ein Buch/ vnd ſende es zu den Gemeinen in Aſia/ gen Epheſum/ vnd gen Smyrnen/ vnnd gen Pergamum vnd gen Thyatyras/ vnd gen Sardis/ vnd gen Philadelphian/ vnd gen Laodicean.

Hun ſagde/ Jeg er A oc O/ den Førſte oc den Siſte. Oc huad du ſeer/ det ſcriff i en Bog/ oc ſent det til den Menighed i Aſia/ til Epheſum/ oc til Smyrnen/ oc til Pergamum/ oc til Thyatiras/ oc til Sardis/ oc til Philadelphiam/ oc til Laodiceam.

12. Vnd ich wandt mich vmb/ zu ſehen nach der Stimme/ die mit mir redet. Vnd als ich mich wandt/ ſahe ich ſieben gůlden Leuchter.

Oc ieg vende mig om/ at ſee effter røſten/ ſom talede met mig. Oc ſom ieg vende mig/ ſaa ieg ſiu gyldene Liuſeſtager.

13. Vnnd mitten vnter den ſieben Leuchtern einen/ der war eines Menſchen Sohn gleich/ der war angethan mit einem Kittel/ vnnd begůrtet vmb die Bruſt mit einem gůldenen Gůrtel.

Oc mit iblant de ſiu Liuſeſtager en/ ſom vaar lige ſom it Menniſkis Søn/ hand vaar ført i it klædebon/ oc giordet om Bryſtene met it gyldene Belte.

14. Sein Haupt aber vnd ſein Haar war weiß/ wie weiſſe Wolle/ als der Schnee. Vnnd ſeine Augen wie ein Fewerflamme.

Men hans Hoffuit oc hans Haar vaar huid/ ſom huid Uld/ lige ſom Sne. Oc hans Øyen ſom en gloende lue.

15. Vnd ſeine Fůſſe gleich wie Meſſing/ das im Ofen glůet. Vnd ſeine Stim̃ wie groß Waſſerrauſchen.

Oc hans Føder lige ſom Meſſing/ der gløis i Onen. Oc hans Røſt lige ſom meget Vand bruſer.

16. Vnd hatte ſieben Sterne in ſeiner rechten Hand. Vnnd auß ſeinem Munde gieng ein ſcharff zweyſchneidig Schwerdt/ vnnd ſein Angeſichte leuchtet wie die helle Sonne.

Oc hand haffde ſiu Stierner i ſin høyre haand. Oc der gick it ſkarpt tueægget Suerd aff hans Mund oc hans Anſict ſkinde ſom den klare Soel.

Kapitola I.

11. Rka: (Jať gſem Alpha y Omega/ Prwnij/ y poſlednij.) Což widijſs/ napiſs na Knihách/ a poſſli ſedmi Cýrkwjm kteréž gſau w Azij/ Effezu/ Smirně/ Pergamu/ Tyatyře/ Sardye/ Filadelphie/ a Laodycij.

Mowiac Iam ieſt Alphá y Omegā/ pierwſzy y oſtátni/ á co widziſz napiſz w kſiegi/ y poſli ſiedmi Kośćiołom ktore ſą w Aziey/ w Efezie/ y w Smirnie/ y w Pergámie/ y w Tyátyryey/ y w Sárdziech/ y w Filádelfiey/ y w Láodycei.

12. Y obrátil gſem ſe/ abych vzřel hlas kterýž mluwil ſemnau. A obrátiw ſe/ vzřel gſem ſedm Swijcnůw zlatých:

Obróciłem ſię tedy ábym obaczył głos ktory był mowił zemną/ a obróciwſzy ſię/ vyzrzałem ſiedm lichtarzow złotych.

13. A v proſtřed ſedmi Swijcnůw zlatých podobného Synu Člowěka/ a oblečeného w dlauhé raucho/ a přepáſaného na prſech Zlatým paſem:

A w pośrzodku ſiedmi lichtarzow złotych niektorego podobnego ſynowi człowieczemu/ obleczonego w długą ſzátę/ y opáſánego áż pod pierśi páſem złotym.

14. Hláwa pak geho a wlaſowé byli bijlij/ yako bijlá wlna/ a yako Snijh: a oči geho yako plamen ohně:

A głowá tego y włoſy były białe iáko wełná biáła/ iáko śnieg/ á oczy tego iáko płomień ognia.

15 A nohy geho podobné Moſazy/ yako w wýhni rozpálené: a hlas geho yako hlas wod mnohých:

Nogi też iego podobne Moſiadzowi/ iákoby w piecu goraiące/ á głos iego iáko głos wiela wod.

16. A měl w Ruce ſwé prawé ſedm Hwězd/ a z vſt geho wychazel Meč s obau ſtran oſtrý: a twář geho ſwijtij yako Slunce w mocy ſwé.

Y miał ná práwicy ſwey ſiedm̄ gwiazd/ á z vſt iego miecz z obu ſtron oſtry wychodził/ y oblicze iego było ná kſztałt ſłońcá/ gdy w ſwoiey mocy świeći.

א

17 וכד חזא הוית לה נפלת קדם רגלוהי איך מיתא וסם אידה ימינה עלי ואמר לי לא תדחל אנא אנא קדמיא ואחריא׃

E come io l'hebbi veduto caddi a i piedi ſuoi come morto : & egli poſe ſopra me la ſua man deſtra, dicendomi. Non temere, io ſono il primo e l'vltimo.

18 דחי אנא והוית מיתא והא חי אני לעלם עלמין אמין ואית לי קלידא דשיול ודמותא׃

E ſon quel che viuo : io ſono ſtato ancor morto, & ecco che ſon viuo ne i ſecoli de ſecoli. Amen. Et ho le chiaui de l'inferno e de la morte.

19 כתב מא דחזית ודאיתיהון ודעתידין דיהוון בתר הלין׃

Scriui le coſe che hai vedute quelle che ſono, e quelle che hanno ad eſſer doppo queſte.

20 ארזא דשבעא כוכבא דחזית על־אידי ימינא ולשבע מנרתא דדהבא שבעא כוכבא מלאכא דשבע עדתא הנין ושבע מנרתא דחזית שבע עדתא הנין׃

Il ſegreto de le ſette ſtelle che tu hai vedute ne la mia deſtra, e i ſette candelieri d'oro, è queſto. Le ſette ſtelle, ſono gli Angeli de le ſette Chieſe : e i ſette candelieri, che tu hai veduti, ſon le ſette Chieſe.

ב

1 למלאכא דבעדתא דאפסיא כתב לה הדא דין אמר הו דאחיד לשבעא כוכבא באידה ימינה דמהלך ביני שבע מנרתא דדהבא׃

Scriui à l'Angelo de la Chieſa d'Efeſo, Queſte coſe dice colui che tiene le ſette ſtelle ne la ſua deſtra, ilqual camina nel mezo de ſette candelieri d'oro.

א

17 וכי ראיתיו נפלתי אל־רגליו כמת וישם את־ידו־ימינו עלי לאמר אלי אל־תירא אני ראשון ואני אחרון הוא׃

Y quando yo vue viſto, cay como muerto à ſus pies : Y el puſo ſu dieſtra ſobre mi, diziendome : No temas, yo ſoy el primero y el poſtrero.

18 והחי והייתי מת והנה חי אני לעולמי עולמים אמן ויש־לי מפתחי שאול ומות׃

Y el que biuo, y he ſido muerto, y heaqui biuo por ſiglos de ſiglos. Amen. Y tengo las llaues del infierno, y de la muerte.

19 כתב אשר ראיתה ואשר הוים ואשר עתידים להיות אחרי כן׃

Eſcriue las coſas, que has viſto, y las que ſon y las que han de ſer deſpues deſtas.

20 סוד שבעת הכוכבים אשר ראיתה על־ימיני ושבע מנורות זהב שבעה כוכבים שבעת מלאכי־הקהלות המה ושבע מנורות אשר ראיתה שבע קהלות הנה׃

El ſecreto de las ſiete eſtrellas que has viſto en mi dieſtra, y los ſiete candeleros de oro. Las ſiete eſtrellas, ſon los Angeles de las ſiete Igleſias, y los ſiete candeleros que has viſto, ſon las ſiete Igleſias.

ב

1 אל־מלאך קהלת אפסוס כתב כה־אמר המחזיק את־שבעה כוכבים בימינו המתהלך בתוך שבע מנורות זהב׃

Eſcriue àl Angel de la Igleſia de Epheſo : El que tiene las ſiete eſtrellas en ſu dieſtra, elqual anda en medio de los ſiete candeleros de oro, dize eſtas coſas.

α'.

17. Καὶ ὅτε εἶδον αὐτὸν, ἔπεσα πρὸς τοὺς πόδας αὐτοῦ ὡς νεκρός· καὶ ἐπέθηκε τὴν δεξιὰν αὐτοῦ χεῖρα ἐπ' ἐμὲ, λέγων μοι, μὴ φοβοῦ. ἐγώ εἰμι ὁ πρῶτος καὶ ὁ ἔσχατος.

Et quand ie l'eu veu, ie tombai à ſes pieds comme mort, & il mit ſa main droite ſur moi, me diſāt Ne crain point; ie ſuis le premier & le dernier.

18. Καὶ ὁ ζῶν· καὶ ἐγενόμην νεκρὸς, καὶ ἰδοὺ ζῶν εἰμι εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν· καὶ ἔχω τὰς κλεῖς τοῦ ᾅδου καὶ τοῦ θανάτου.

Et qui vi, mais i'ai eſté mort, & voici ie ſuis viuant aux ſiecles des ſiecles, Amen : & tien les clefs d'enfer & de la mort.

19. Γράψον οὖν ἃ εἶδες, καὶ ἅ εἰσι, καὶ ἃ μέλλει γενέσθαι μετὰ ταῦτα.

Eſcri les choſes que tu as veuēs, celles qui ſont, & celles qui doiuent eſtre faites ci apres.

20. Τὸ μυστήριον τῶν ἑπτὰ ἀστέρων ὧν εἶδες ἐπὶ τῆς δεξιᾶς μου, καὶ τὰς ἑπτὰ λυχνίας τὰς χρυσᾶς· οἱ ἑπτὰ ἀστέρες, ἄγγελοι τῶν ἑπτὰ ἐκκλησιῶν εἰσι· καὶ αἱ ἑπτὰ λυχνίαι ἃς εἶδες, ἑπτὰ ἐκκλησίαι εἰσί.

Le ſecret des ſept eſtoiles que tu as veuës en ma main droite, & les ſept chādeliers d'or. Les ſept eſtoiles ſont les Anges des ſept Egliſes : & les ſept chandeliers que tu as veus, ſont les ſept Egliſes.

ΚΕΦΑΛ. β'.

Τῷ ἀγγέλῳ τῆς Ἐφεσίνης ἐκκλησίας γράψον· τάδε λέγει ὁ κρατῶν τοὺς ἑπτὰ ἀστέρας ἐν τῇ δεξιᾷ αὐτοῦ, ὁ περιπατῶν ἐν μέσῳ τῶν ἑπτὰ λυχνιῶν τῶν χρυσῶν.

Eſcri à l'Ange de l'Egliſe d'Epheſe, Celui qui tient les ſept eſtoiles en ſa main droite, lequel chemine au milieu des ſept chandeliers d'or, dit ces choſes.

CAP. I.

17. Et cùm vidiſſem eum, cécidi ad pedes eius tãquam mortuus. Et poſuit dexteram ſuam ſuper me, dicens, Noli timere: ego ſum primus & noviſſimus.

And when I ſawe him / I fell at his feete as dead / then he layed his right hand vpon me / ſaying vnto me / Feare not: I am the firſt and the laſt.

18. Et vivus, & fui mortuus, & ecce ſum vivens in ſecula ſeculorum, (*Amen.*) Et habeo claves mortis & inferni.

And am aliue / but I was dead: & behold / I am aliue for euermore / Amē: & I haue the keyes of hell and of death.

19. Scribe ergo quæ vidiſti, & quæ ſunt, & quæ oportet fieri poſt hæc.

Write the thinges which thou haſt ſeene / and the things which are / and the thinges which ſhall come here after.

20. Sacramentum ſeptem ſtellarum quas vidiſti in dextera mea, & ſeptem candelabra aurea: ſeptem ſtellæ, angeli ſunt ſeptem eccleſiarum: & candelabra ſeptem, ſeptem eccleſiæ ſunt.

The myſterie of the ſeuen ſtarres which thou ſaweſt in my right hand / and the ſeuen golden candleſtickes / is this / The ſeuen ſtarres are the Angels of the ſeuen Churches: & the ſeuen candleſtickes which thou ſaweſt / are the ſeuen Churches.

CAP. II.

ET angelo Epheſi eccleſiæ ſcribe, Hæc dicit qui tenet ſeptẽ ſtellas in dextera ſua, qui ambulat in medio ſeptem candelabrorum aureorum.

Vnto the Angel of the Church of Epheſus write / Theſe thinges ſayth hee that holdeth the ſeuē ſtarres in his right hand / and walketh in the middes of the ſeuen golden candleſtickes.

Das I. Capitel.

17. Vnd alß ich jn ſahe / fiel ich zu ſeinen Fůſſen / als ein todter. Vnd er leget ſeine rechte Hand auff mich / vnnd ſprach zu mir: Förchte dich nicht / Jch bin der Erſt vnd der Letzt.

Oc der ieg ſaa hannem / falt ieg ned faar hans Fødder ſom en Død. Oc hand lagde ſin høyre haand paa mig / oc ſagde til mig / Frycte dig icke / Jeg er den Førſte oc den Siſte.

18. Vnd der Lebendige / ich war tod / vnnd ſihe / ich bin lebendig von ewigkeit zu ewigkeit / (Amen.) Vnd habe die Schlůſſel der Helle vnd deß Tods.

Oc den Leffuende / Jeg vaar død / oc ſee / Jeg er leffuende fra euighed til euighed (Amen) Oc ieg haffuer Helffuedis oc Dødens Nøgle.

19. Schreib / was du geſehen haſt / vnd was da iſt / vnd was geſchehen ſol darnach.

Scriff det ſom du haffuer ſeet / oc det ſom er / oc huad ſom ſke ſkal her efter.

20. Das geheimniß der ſieben Sternen / die du geſehen haſt inn meiner rechten hand / vnnd die ſieben gůlden Leuchter. Die ſieben Sterne / ſind Engel der ſieben Gemeinen / vnd die ſieben Leuchter / die du geſehen haſt / ſind ſieben Gemeine.

De ſiu Stierners Hemmelighed / ſom du haffuer ſeet i min høyre Haand / oc de ſiu gyldene Liuſeſtager. De ſiu Stierner / ere de ſiu Meghedens Engle / oc de ſiu Liuſeſtager / ſom du haffuer ſeet / er ſiu Menigheder.

Das I I. Capitel.

Vnd dem Engel der Gemeine zu Epheſo ſchreibe: Das ſaget / der da helt die ſieben Sterne in ſeiner rechten / der da wandelt mitten vnter den ſieben gůldenen Leuchtern.

OC ſcriff til Menighedens Engel i Epheſo. Dette ſiger den / ſom holder de ſiu Stierner i ſin høyre haand / den ſom vandrer mit iblant de ſiu gyldene Liuſeſtager.

Kapitola I.

17. A když gſem gey vzřel / padl gſem k nohám geho yako mrtwý. Y položil ruku ſwau prawau na mne / řka: Neboǧ ſe / yáť gſem Prwnj y Poſlednj:

A gdym go vyzrzał / vpadłem v nog iego iákoby vmárły / tedy włożył práwice ſwa ná mie / mowiac mi: Nie boy ſie / Jamći ieſt pierwßy y oſtátni.

18. A žiwý / geſſto gſem byl mrtwý / a hle žiw gſem na wěky wěkůw / (Amen) a mám klijče Smrti y Pekla.

A ktory żywe chociam był vmárł / á oto żywe ná wieki wiekow Amen / A mam klucże piekłá y śmierći.

19. Protož napiſs ty wěcy kterě gſy widěl / a kterě ſe děgij / y kterě ſe magij djti potom.

Napiß ty rzeczy ktoreś widział / y ktore ſą / y ktore ná potym być máią.

20. Tagemſtwj ſedmi hwězd kterěž gſy widěl w Prawicy mě / a ſedmi zlatých Swijcnuow / geſt toto: Sedm Hwězd / geſt ſedm Angeluow ſedmi Cýrkwij: ſedm Swijcnuow / geſt těch ſedm Cýrkwij.

Táiemnicę ſiedmi gwiazd ktoreś widział ná práwicy moiey y ſiedmi lichtarzow złotych. Siedm gwiázd / ſą Aniołowie ſiedmi kościołow / A ſiedm lichtarzow ktoreś widział / ſą ſiedm kościołow.

Kapitola II.

K Angelu Effezſkě Cýrkwe piſs: Totoť prawij ten / kterýž dřžij Sedm Hwězd w Prawicy ſwě / kterýž chodij v proſtřed ſedmi Swijcnuow zlatých.

NApiß Aniołowi Kościołá / Efeſkiego: Ty rzeczy mowi then ktory trzyma ſiedm gwiazd w práwicy ſwey / y chodzy miedzy ſiedmiá lichtarzow złotych.

ב

2 יָדַע אֶנָא גֵּיר עֲבָדַיךְ
עַמְלָךְ וַלְאוּתָךְ וְסַיְבַּרְנוּתָךְ
וְדַלָא מֶשְׁכַּח אַנְתְּ
לְמֶשְׁקְלוּ בִּישָׁתָא וְנַסִּית
לְהוּן דְּסָבְרִין בְּנַפְשְׁהוּן ד
דַּשְׁלִיחֵא אֶנּוּן וְלָא אִיתַיְהוּן
וְאַשְׁכַּחְתְּ אֶנּוּן דַּגָּלֵא :

Io ſo l'opere tue, e la tua fatica, e la tua patientia, e che tu non puoi ſofferire i maluagij, & hai prouati quelli che ſi dicono eſſere Apoſtoli, e non ſono: e coſi gli hai trouati bugiardi.

3 וַשְׁקַלְתְּ וַהֲוָת לָךְ ס
סַיְבַּרְנוּתָא וּמֶטוּל שְׁמִי
עֲמַלְתְּ וְלָא תְאמַן לָךְ :

Et hai ſofferto, & hai patientia, e ti ſei affaticato per il Nome mio, e non ti ſei ſtancato.

4 אֶלָא אִית לִי מֶלְּתָא
עֲלַיךְ מֶטוּל דַּשְׁבַקְתְּ חוּבָא
קַדְמָיָא :

Ma io ho queſto contra di te, che tu hai laſciata la tua prima charità.

5 עֲהַד דֵּין מֶן אַיְמָכָא
מֶפַּל נְפַלְתְּ תּוּב וַעֲבַד ל
לַעֲבָדֵא קַדְמָיֵא וְאֶן לָא
אָתֵא לָךְ עֲגַל וְאֶשְׁגֵּשׁ וְאַוְבִד
לִמְנַרְתָּךְ מֶן אַתְרָתָה אֶן
לָא תְתוּב :

Ricordati dunque donde tu ſei caduto, e pentiti, e fa le prime opere: e ſe nò, io verrò ben toſto à te, e rimouerò il tuo candeliere del luogo ſuo, ſe tu non ti rauuedi

6 אֶלָא הָדָא אִית לָךְ
דְּסָנֵא אַנְתְּ לַעֲבָדֵא
דְנִיקוֹלָאֵא . דְּאַף אֶנָא
סָנֵא לְהוּן :

Ma tu hai queſto, che hai in odio i fatti de Nicolaiti, i quali ho in odio anch'io.

7 מַן דְּאִית לֵה אֶדְנָא
דְּיֶשְׁמַע יֶשְׁמַע מָנָא אָמְרָא
רוּחָא לְעִדָּתָא לְמַן גֵּיר
דְּזָכֵא אֶתֵּל לֵה לְמֵאכַל
מֶן־קַיְסָא דְּחַיֵּא דְּאִיתַיְהִי
מֶצְעַת פַּרְדַּיְסָא דַּאלָהָא :

Chi ha orecchia, oda quello che lo Spirito dice a le Chieſe, A chi vincerà, darò mangiar de l'arboro de la vita, ilquale è nel mezo del paradiſo di Dio.

8 וַלְמַלְאַכָא בְּעִדְתָּא
דַּסְמִירְנָא כְּתַב לֵה הָדָא דֵּין
אָמַר הַו דְּקַדְמָיָא וְאַחְרָיָא
דַּהֲוָא מִיתָא וַחְיָא :

Eſcriui à l'Angelo de la Chieſa di quei di Smirna, Queſte coſe dice il primo e l'vltimo, ilqual fu morto, & è ritornato in vita.

ב

2 יָדַעְתִּי אֶת־מַעֲשֶׂיךָ וְאֶת־
יְגִיעֲךָ וְאֶת־תּוֹחַלְתְּךָ וְכִי־לֹא תוּכַל
לִסְבּוֹל אֶת־הָרָעִים וְנִסִּיתָ אוֹתָם
אֲשֶׁר אוֹמְרִים עַל־נַפְשָׁם כִּי־
שְׁלִיחִים הֵמָּה וְאֵינָם הוֹוִים
וּמְצָאתָם כּוֹזְבִים :

Yo ſe tus obras, y tu trabajo y paciencia, y que tu no puedes ſufrir los malos, y has prouado à los que ſe dizen ſer Apoſtoles, y no lo ſon, y los has hallado mentiroſos.

3 וְסָבַלְתָּ וְנִדְמֵיתָ וּבַעֲבוּר שְׁמִי
יָגַעְתָּ וְלֹא עָיֵפְתָּ :

Y has ſufrido, y ſuffres, y has trabajado por mi Nombre, y no has desfallecido.

4 כִּי־אִם יֶשׁ־לִי דָבָר עָלֶיךָ
כִּי־עָזַבְתָּ אֶת־אַהֲבָתְךָ הָרִאשׁוֹנָה:

Pero tengo algo contra ti, porque has dexado tu primera charidad.

5 לָכֵן זְכֹר מֵאַיִזֶה נָפַלְתָּ וְשׁוּבָה
מֵרָעָתְךָ וַעֲשֵׂה אֶת־מַעֲשִׂים
הָרִאשׁוֹנִים וְאִם לֹא אָבוֹא מְהֵרָה
אָנִיעַ אֶת־מְנוֹרָתְךָ מִמְּקוֹמָהּ אִם
לֹא תָשׁוּב מֵרָעָתֶךָ :

Por loqual ten memoria de donde has caydo, y arrepientete, y haz las primeras obras: ſi no vendre preſto à ti, y quitaré tu candelero de ſu lugar, ſino te enmendare,.

6 כִּי־אִם זֹאת יֶשׁ־לְךָ לְטוֹבָה
כִּי־שׂוֹנֵא אַתָּה אֶת־מַעֲשֵׂי
הַנִּיקוֹלָאִים אֲשֶׁר גַּם שְׂנֵאתִים :

Mas tienes eſto que aborreces los hechos de los Nicolaytas, los quales yo tambien aborezco.

7 לַאֲשֶׁר יֶשׁ לוֹ אָזְנַיִם יִשְׁמַע
מַה תֹּאמַר הָרוּחַ לַקְּהִלּוֹת לַמְנַצֵּחַ
אֶתֵּן לוֹ לֶאֱכֹל מֵעֵץ־הַחַיִּים
שֶׁהוּא בְּתוֹךְ גַּן אֱלֹהִים :

El que tiene oreja, oyga loque el eſpiritu dize à las Igleſias: Alque venciere, daré à comer del arbol de la vida, elqual eſta en medio del Parayſo de Dios.

8 וְאֶל־מַלְאַךְ קְהִלַּת שְׁמִרְנָה
כְּתוֹב כֹּה אָמַר הָרִאשׁוֹן וְהָאַחֲרוֹן
אֲשֶׁר הָיָה מֵת וְחָי :

Y eſcriue àl Angel de la Igleſia de Smyrna: El primero y poſtrero que fué muerto, y biue, dize eſtas coſas.

β.

2. Οἶδα τὰ ἔργα σου καὶ τὸν κόπον σου καὶ τὴν ὑπομονήν σου, καὶ ὅτι οὐ δύνῃ βαστάσαι κακούς· καὶ ἐπείρασας τοὺς λέγοντας ἑαυτοὺς εἶναι ἀποστόλους, καὶ οὐκ εἰσί· καὶ εὗρες αὐτοὺς ψευδεῖς.

Ie cognoi tes œuures, & ton trauail, & ta patience, & que tu ne peux porter les mauuais, & as eſprouué ceux qui ſe diſent eſtre apoſtres, & ne le ſont point: & les as trouués menteurs.

3. Καὶ ἐβάστασας, καὶ ὑπομονὴν ἔχεις, καὶ διὰ τὸ ὄνομά μου, κεκοπίακας, καὶ οὐ κέκμηκας.

Et as enduré, & as eu patience, & as trauaillé pour mon, Nom, & ne t'es point laſſé.

4. Ἀλλ᾽ ἔχω κατὰ σοῦ, ὅτι τὴν ἀγάπην σου τὴν πρώτην ἀφῆκας.

Mais i'ai quelque choſe contre toi, c'eſt que tu as delaiſſé la premiere charité.

5. Μνημόνευε οὖν πόθεν ἐκπέπτωκας, καὶ μετανόησον, καὶ τὰ πρῶτα ἔργα ποίησον· εἰ δὲ μή, ἔρχομαί σοι ταχύ, καὶ κινήσω τὴν λυχνίαν σου ἐκ τοῦ τόπου αὐτῆς, ἐὰν μὴ μετανοήσῃς.

Parquoi aye ſouuenance dont tu es decheu, & te repen, & fai les premieres œuures, autrement ie viendrai à toi biē toſt, & oſterai ton chandellier de ſon lieu, ſi tu ne te repens.

6. Ἀλλὰ τοῦτο ἔχεις, ὅτι μισεῖς τὰ ἔργα τῶν νικολαιτῶν, ἃ κἀγὼ μισῶ.

Mais tu as ceci, que tu hais les actes des Nicolaites, leſquels ie hai moi auſſi.

7. Ὁ ἔχων οὖς, ἀκουσάτω τί τὸ πνεῦμα λέγει ταῖς ἐκκλησίαις· τῷ νικῶντι δώσω αὐτῷ φαγεῖν ἐκ τοῦ ξύλου τῆς ζωῆς, ὅ ἐστιν ἐν μέσῳ τοῦ παραδείσου τοῦ θεοῦ μου.

Qui a oreille, oye ce que dit l'Eſprit aux Egliſes. A celui qui vaincra ie lui donnerai à manger de l'arbre de vie, lequel eſt au milieu du paradis de Dieu.

8. Καὶ τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐκκλησίας σμυρναίων γράψον· τάδε λέγει ὁ πρῶτος καὶ ὁ ἔσχατος, ὃς ἐγένετο νεκρός, καὶ ἔζησεν.

Eſcri auſſi à l'Ange de l'Egliſe de ceux de Smyrne, Le premier & le dernier, qui a eſté mort, & eſt retourné en vie, dit ces choſes.

CAP. II.

2. Scio opera tua & laborem, & patientiam tuam, & quia non potes ſuſtinere malos, & tentaſti eos qui ſe dicunt Apoſtolos eſſe, & non ſunt, & inveniſti eos mendaces.

I know thy workes/ and thy labour/ and thy patience/ and howe thou canſt not forbeare them which are euill / and haſt examined them which ſay they are Apoſtles / and are not / and haſt found them liers.

3. Et patientiam habes, & ſuſtinuiſti propter nomen meum, & non defeciſti.

And thou haſt ſuffered / and haſt patience / and for my Names ſake haſt laboured / and haſt not fainted.

4. Sed habeo adverſum te pauca, quòd charitatem tuam primam reliquiſti.

Neuertheleſſe / I haue ſome what againſt thee / becauſe thou haſt left thy firſt loue.

5. Memor eſto itaque unde excideris: & age pœnitentiam, & prima opera fac, ſin autem: venio tibi, & movebo candelabrum tuum de loco ſuo, niſi pœnitentiam egeris.

Remember therefore from whence thou art fallen/and repent/& to the firſt works: or els I will come againſt the ſhortly / and will remoue thy candleſticke out of his place/ except thou amend.

6. Sed hoc habes, quia odiſti facta Nicolaitarum, quæ & ego odi.

But this thou haſt/that thou hateſt the workes of the Nicolaitans / which I alſo hate.

7. Qui habet aurem, audiat quid Spiritus dicat eccleſiis, Vincenti dabo edere de ligno vitæ, quod eſt in Paradiſo Dei mei.

Let him that hath an eare / heare/ what the Spirit ſayeth vnto the Churches / To him that ouercommeth / will I giue to eate of the tree of life/which is in the middes of the Paradiſe of God.

8. Et angelo Smyrnæ eccleſiæ ſcribæ, Hæc dicit primus & noviſſimus, qui fuit mortuus, & vivit.

And vnto the Angell of the Church of the Smyrnians write/ Theſe things ſayth he that is firſt / and laſt / which was dead / & is aliue.

Das II. Capitel.

2. Jch weiß deine werck vnnd deine arbeit vnnd deine gedult / vnd daß du die böſen nicht tragen kanſt / vnd haſt verſucht die/ſo da ſagen/ ſie ſeyn Apoſtel/ vnd ſinds nicht / vnd haſt ſie lügner erfunden/ vnd vertregeſt.

Jeg veed dine gerninger / oc din arbeyde oc din taalmodighed / oc at du kant icke lide de Onde / oc du forſøgte dem / ſom ſige / at de ere Apoſtler / oc ere dog icke/oc du haffuer befundet dem/at vere Løgnere/ oc du fordrager.

3. Vnd haſt gedult / vnd vmb meines Namens willen arbeiteſt du/vnd biſt nicht müde worden.

Oc haffde taalmodighed / oc du arbeyde for mit Naffn ſkyld/oc eſt icke bleffuen træt.

4. Aber ich habe wider dich/ das du die erſte liebe verleſſeſt.

Men ieg haffuer mod dig/ at du forlodſt den førſte kærlighed.

5. Gedencke / wo von du gefallen biſt / vnd thu buſſe / vnd thu die erſten werck. Wo aber nicht / werde ich dir kommen balde / vnd deinen Leuchter wegſtoſſen von ſeiner ſtett / wo du nicht buſſe thuſt.

Betenck / huor fra du eſt falden / oc gør Penitentze/ oc gør de førſte gerninger. Gør du det icke/ da vil ieg komme ſnarlige til dig / oc bortſtøde din Liuſeſtage aff ſin ſted/ der ſom du icke gør Penitentze.

6. Aber das haſtu/daß du die werck der Nicolaiten haſſeſt/welche ich auch haſſe.

Men det haffuer du / at du hader de Nicolaiters gerninger/ huilcke ieg oc hader.

7. Wer ohren hat der höre/was der Geiſt der Gemeinen ſaget. Wer überwindet/dem wil ich zu eſſen geben von dem holtz deß Lebens / das im Paradiß Gottes iſt.

Huo ſom haffuer Øren/hand høre/huad Aanden ſiger til Menigheden. Huo ſom offueruinder/ den vil ieg giffue at æde aff Liffſens træ / ſom er i Guds Paradis.

8. Vnd dem Engel der Gemeine zu Smyrnen ſchreibe: Das ſaget der Erſte vnd der Letzte / der tod war / vnd iſt lebendig worden.

Oc ſcriff til Menighedens Engel i Smyrnen/ Dette ſiger den Førſte oc den Siſte/ ſom vaar død / oc er bleffuen leffuende.

Kapitola II.

2. Známť ſkutky twé prácy/ y trpělivoſt twu / a že nemuožeš trpěti zlých (a zkuſyl gſy těch kteřijž prawij žeby byli Apoſſtolé / a negſau / á ſhledal gſy ge že gſau Lháři:

Wiem ſpráwy thwoie / y praca / y ćierpliwość twoie / á iż nie możeſz znośić złych / y doświádczyłeś tych ktorzy ſie mienia być Apoſtoły á nie ſą / y nalazłeś ie kłamcámi.

3. A máš trpělivoſt a trpěl gſy pro gméno mé/ á nehynul gſy.

Y byłeś vćiśnion / y ćierpiſz: Y prácowałeś dla imieniá mego / á nie vſtałeś.

4. Ale mámť proti tobě malo/ že gſy Láſku twau prwnij opuſtil.

Ale mam nieco przećiwko thobie/ żeś miłość twoie pierwſzą opuśćił.

5. Protož pamatug odkud gſy wypadl/ a čiň pokánij/ a dělay prwnij ſkutky: Paklit toho nebude / přijgdu k tobě rychle/ a pohnu ſwijcnem twým s mijſta geho/ leč budeš činiti pokánij.

Aták pámietay ſkądeś wypadł / y pokutuy / a pierwſze vczynki dźiáłay / á gdźieby ináczey / przyidę przećiwko tobie rychło / á ruſzę lichtarz twoy z mieyſcá ie° / ieſlibyś ſię nie vpámiętał.

6. Ale toto dobrě máš/ že w nenáwiſti máš ſkutky Mikuláſſowſké Roty / kteréžto y já w nenáwiſti mám.

Ale iednák to maſz/ iż nienawidźiſz vczynkow Nykoláitow ktorych y ia nienawidzę.

7. Kdo má vſſy k ſlyſſenij/ ſlyš coť prawij Duch Cyrkwijm. Tomu kdož přemuož/ dám gijſti z dřewa žiwota/ kteréž geſt w Rági Boha mého.

Ktory ma vcho / niech ſłucha co Duch mowi kośćiołom: Ten ktoryby zwyćiężył / dam ieść z drzewá żywotá ktore ieſt w pośrzodku ſadu Bożego.

8. A Angelu Smirnenſké Cyrkwe piš: Toto prawij Prwnij a Poſlednij/ kterýž byl vmřel a žiw geſt.

A Aniołowi Kośćiołá Smirneńſkiego nápiſz: Ty rzeczy mowi pierwſzy y oſtátni / ktory był vmárły y żywie.

ב

9 יָדַע אֶנָא גֵיר עֲבָדַיךְ
וְאוּלְצָנָךְ וּמֶסְכֵּנוּתָךְ אַף
דַּאנְתְּ עַתִּירָא אַנְתְּ וְגוּדָפָא
הָנוּן דְּאָמְרִין עַל־נַפְשְׁהוֹן
דִּיהוּדָאֵא אֶנוּן וְלָא
אִיתַיְהוֹן אֶלָּא עֶדְתָּא
דְּסָטָנָא׃

Io ſo le tue opere, e la tribulatione, e la pouertà tua, (ma tu ſei ricco) e la baſtemmia di coloro che ſi dicono eſſer Giudei, e non ſono: ma ſon la ſinagoga di ſatana.

10 לָא תֶּרְחַל דַּעֲתִיד
דְּתֵחַשׁ הָא עֲתִיד הֲוָא
סָטָנָא מֶנְּכוֹן לְמַרְמָיוּ בֵּית
אַסִּירֵא דְּתֶתְנַסּוּן וְתֶהֱוֵא
לְכוֹן אוּלְצָנָא עֶסְרָא
יַוְמָתָא הֲוַי מְהַימְנָא עַד
מָא לְמַוְתָא וְאֶתֵּל לָךְ
כְּלִילָא דְּחַיֵּא׃

Non temer nulla de le coſe che tu hai à patire. Ecco, il diauolo dee mettere alcuni di Voi in prigione, à fine che Voi ſiate prouati: & hauerete tribulatione di dieci giorni. Sij fedele infin a la morte, & io ti darò la corona de la Vita.

11 דְּאִית לֵהּ אֶדְנָא נֶשְׁמַע
מָנָא אָמְרָא רוּחָא לְעֵדָתָא
מַן דְּזָכֵא לָא נֶתְעַלַּב מֶן
מַוְתָא אַחֲרָינָא׃

Chi ha orecchia, oda quello che lo Spirito dice a le Chieſe, Chi Vincerà, non riceuerà nocumento alcuno da la ſeconda morte.

12 וַלְמַלְאַכָא בְּעֵדְתָּא
דְּפֶרְגָמוֹן כְּתַב הָדָא אָמַר
הַו דְּאִית לֵהּ רוּמְחָא
דַּתְרֵין פּוּמַיהּ חַרִיפָא׃

Scriui ancor à l'Angelo de la Chieſa che è in Pergamo, queſte coſe dice colui che ha il coltello tagliente da amendue i lati.

13 יָדַע אֶנָא עֲבָדַיךְ וְאַיכָא
דְּעָמֵר אַנְתְּ אַיכָא
דְּכוּרְסְיֵהּ דְּסָטָנָא וְאָחֵד
אַנְתְּ בַּשְׁמִי וְלָא כְפַרְתְּ
בְּהַיְמָנוּתִי אַף לָא בְּיַוְמָתָא
הָנוּן דַּבְהוֹן אַנְתִּפַּס סָהֵד
הַו לִי מְהַימְנָא דְּאֶתְקְטֵל
לְוָתְכוֹן אַיכָא דְּעָמֵר
סָטָנָא׃

Io ſo l'opere tue, e doue tu habiti, cioè doue è la ſedia di ſatana e tu tieni il mio nome, e non hai negata la mia fede, ancor ne giorni quando Antipa mio fedel teſtimonio fu occiſo appreſſo di Voi la doue habita ſatana.

ב

9 יָדַעְתִּי אֶת־מַעֲשֶׂיךָ וְאֶת־
מְצוּקוֹתֶיךָ וְאֶת־מִסְכְּנוּתֶךָ (אַף
כִּי־עָשִׁיר־אָתָּ) וְאֶת־גִּדּוּפַת
הָאוֹמְרִים כִּי־יְהוּדִים הֵמָּה
וְאֵינָם כִּי־אִם עֲדַת הַשָּׂטָן׃

Yo ſe tus obras, y tu tribulacion, y tu pobreza, (pero tu eres rico) y la blaſphemia de los que ſe dizen ſer Iudios, y no lo ſon: ſi no Synoga de Satanas.

10 אַל־תִּירָא מֵאֵלֶּה אֲשֶׁר תְּעֻנֶּה
בָם כִּי־הִנֵּה עָתִיד הַשָּׂטָן לְהַשְׁלִיךְ
מִכֶּם אֲנָשִׁים בַּמַּטָּרָה אֲשֶׁר
תְּנֻסּוּ וּתְהִי־לָכֶם צָרָה עֲשֶׂרֶת
יָמִים הֱיֵה נֶאֱמָן עַד־מִיתָה וְאֶתֵּן
לְךָ אֶת־עֲטֶרֶת הַחַיִּים׃

No tengas ningun temor de las coſas que has de padecer: Heaqui, el diablo ha de embiar algunos de voſotros à la carçel paraque ſeays prouados y tendreys tribulacion de diez dias. Sé fiel haſta la muerte, y yo te daré la corona de la vida.

11 לַאֲשֶׁר יֶשׁ־לוֹ אָזְנַיִם יִשְׁמַע
מַה־תְּדַבֵּר הָרוּחַ לַקְּהִלּוֹת הַמְנַצֵּחַ
לֹא יֵעָנֵשׁ מִמָּוֶת הָאַחֲרוֹן׃

El que tiene oreja, oyga loque el Eſpiritu dize à las Igleſias, El que venciere, no recibirà danno de la muerte ſegunda.

12 וּלְמַלְאַךְ אֲשֶׁר בִּקְהִלַּת
פֶּרְגָּמוֹן כְּתֹב לוֹ כֹּה אָמַר לַאֲשֶׁר
יֶשׁ־לוֹ חֶרֶב פִּיפִיּוֹת חַדָּה׃

Y eſcriue àl angel de la Igleſia que eſta en Pergamo: El que tiene la eſpada de dos filos, dize eſtas coſas:

13 יָדַעְתִּי אֶת־מַעֲשֶׂיךָ וְאֵיךְ
שׁוֹכֵן בַּאֲשֶׁר כִּסֵּא הַשָּׂטָן וּמַחֲזִיק
אַתָּה בִּשְׁמִי וְלֹא כִחַשְׁתָּ אֶת־
אֱמוּנָתִי גַּם בַּיָּמִים אֲשֶׁר הֹרַג
אַנְתִּיפַּס עֵדִי הַנֶּאֱמָן עִמָּכֶם
אֲשֶׁר שָׁם שׁוֹכֵן הַשָּׂטָן׃

Yo ſe tus obras y donde moras, donde eſtá la ſilla de ſatanas: y tienes mi Nombre, y no has negado mi fe, aun en los dias enque fue Antipas mi teſtigo fiel, elqual ha ſido muerto entre voſotros, donde ſatanas mora.

ϐ.

9. Οἶδά σου τὰ ἔργα καὶ τὴν θλῖψιν καὶ τὴν πτωχείαν, πλούσιος δὲ εἶ· καὶ τὴν βλασφημίαν τῶν λεγόντων ἰουδαίους εἶναι ἑαυτοὺς, καὶ οὐκ εἰσὶν, ἀλλὰ συναγωγὴ τοῦ σατανᾶ.

Ie cognoi tes œuures, & ta tribulation, & ta poureté, (mais tu es riche) & le blaſme contre toi de ceux qui ſe diſent eſtre Iuifs, & ne le ſont point, ains la ſynagogue de Satan.

10. Μηδὲν φοβοῦ ἃ μέλλεις πάσχειν· ἰδοὺ, δὴ μέλλει βαλεῖν ἐξ ὑμῶν ὁ διάβολος εἰς φυλακὴν, ἵνα πειρασθῆτε· καὶ ἕξετε θλῖψιν ἡμερῶν δέκα. γίνου πιστὸς ἄχρι θανάτου, καὶ δώσω σοι τὸν στέφανον τῆς ζωῆς.

Ne crain rien des choſes que tu as à ſouffrir: voici, il adujendra que le diable mettra quelques vns d'entre vous en priſon, à ce que vous ſoyez eſprouués: & vous aurez tribulation de dix iours. ſois fidele iuſqu'à la mort, & ie te donnerai la couronne de vie.

11. Ὁ ἔχων οὖς, ἀκουσάτω τί τὸ πνεῦμα λέγει ταῖς ἐκκλησίαις· ὁ νικῶν, οὐ μὴ ἀδικηθῇ ἐκ τοῦ θανάτου τοῦ δευτέρου.

Qui a oreille, oye ce que l'Eſprit dit aux Egliſes. Celui qui vaincra, n'aura point de nuiſance par la mort ſeconde.

12. Καὶ τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐν περγάμῳ ἐκκλησίας γράψον· τάδε λέγει ὁ ἔχων τὴν ῥομφαίαν τὴν δίστομον τὴν ὀξεῖαν.

Eſcri auſſi à l'Ange de l'Egliſe qui eſt en Pergame, Celui qui a l'eſpee aigue à deux trenchans, dit ces choſes.

13. Οἶδα τὰ ἔργα σου, καὶ ποῦ κατοικεῖς, ὅπου ὁ θρόνος τοῦ σατανᾶ, καὶ κρατεῖς τὸ ὄνομά μου, καὶ οὐκ ἠρνήσω τὴν πίστιν μου, καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις ἐν αἷς ἀντίπας ὁ μάρτυς μου ὁ πιστὸς, ὃς ἀπεκτάνθη παρ' ὑμῖν, ὅπου κατοικεῖ ὁ σατανᾶς.

Ie cognoi tes œuures, & où tu habites, aſſauoir là où eſt le ſiege de Satan, & que tu retiens mon Nom, & n'as point renoncé ma foy: Meſmes lors qu'Antipas mon fidele, martyr a eſté occis entre vous, là où habite Satan.

CAP. II.

9. Scio tribulationem tuam & paupertatem tuam, ſed dives es, & blaſphemaris ab his qui ſe dicunt Iudæos eſſe, & non ſunt, ſed ſunt ſynagoga ſatanæ.

I know thy workes and tribulation/ & pouertie / but thou art rich / and I know the blaſphemie of them/ which ſay they are Iewes/and are not/but are the Synagogue of Satan.

10. Nihil horum timeas quæ paſſurus es. Ecce miſſurus eſt diabolus aliquos ex vobis in carcerem ut tentemini, & habebitis tribulationem diebus decem. Eſto fidelis uſque ad mortem: & dabo tibi coronam vitæ.

Feare none of thoſe thinges / which thou ſhalt ſuffer; beholde/ it ſhall come to paſſe/that the deuill ſhal caſt ſome of you into priſon / that ye may be tried / and yee ſhall haue tribulation ten dayes: be thou faithfull vnto the death/and I will giue thee the crowne of life.

11. Qui habet aurem, audiat quid Spiritus dicat eccleſiis, Qui vicerit, non lædetur à morte ſecunda.

Let him that hath an eare / heare what the Spirit ſayth to the Churches. Hee that ouercommeth / ſhall not bee hurt of the ſecond death.

12. Et angelo Pergami eccleſiæ ſcribe, Hæc dicit qui habet rhomphæam utrâque parte acutam.

And to the Angell of the Church which is at Pergamus write / This ſaith he which hath the ſharpe ſworde with two edges.

13. Scio ubi habitas, ubi ſedes eſt ſatanæ, & tenes nomen meum, & non negaſti fidem meam. Et in diebus illis Antipas teſtis meus fidelis, qui occiſus eſt apud vos, ubi ſatanas habitat.

I knewe thy workes and where thou dwelleſt/ euen were Satans throne is/ & thou keepeſt my Name/ and haſt not denied my faith / euen in thoſe dayes when Antipas my faithfull martyr was ſlaine among you / where Satan dwelleth.

Das II. Capitel.

9. Ich weiß deine Werck vnd deine Trůbſal / vnnd deine Armut / du biſt aber Reich / vnd die laſterung von denen die da ſagen: Sie ſind Jůden/ vnd ſinds nicht/ ſondern ſind deß Sathanas Schule.

Jeg veed dine gerninger oc din drøffuelſe/ oc din armod/ men du eſt rig/ oc den beſpaattelſe aff dem ſom ſige/ At de ere Jøder/ oc ere dog icke / Men de ere Satans Schole.

10. Förchte dich für der keinen/ daß du leiden wirſt. Sihe / der Teuffel wirdt etliche von euch ins Gefengniß werffen/ auff daß jr verſucht werdet/ vnd werdet trůbſal haben zehen tage. Sey getrew biß an den Todt/ ſo wil ich dir die Krone deß Lebens geben.

Frycte dig icke for noget aff det/ ſom du ſkalt lide. See/ Dieffuelen ſkal kaſte nogle i Fengſel aff eder/ paa det i ſkulle bliffue forſøgte / oc i ſkulle haffue drøffuelſe i thi dage. Ver tro indtil Døden / da vil ieg giffue dig Liffſens Krune.

11. Wer Ohren hat der höre / was der Geiſt der Gemeinen ſagt. Wer ůberwindet / dem ſoll kein leid geſchehen von dem andern Tode.

Huo ſom haffuer Øren hand høre/ huad Aanden ſiger til Menigheden. Huo ſom offueruinder / hannem ſkal inted ont ſke aff den anden Død.

12. Vnd dem Engel der Gemeine zu Pergamon ſchreibe: Das ſaget / der da hat das ſcharpffe zweyſchneidige Schwerdt:

Oc ſcriff til Menighedens Engel/ i Pergamon/ dette ſiger den/ ſom haffuer det ſkarpe tueæggede ſuerd.

13. Ich weiß was du thuſt / vnd wo du wohneſt/ da deß Sathanas Stul iſt / vnnd helteſt an meinem Namen/ vnd haſt meinen Glauben nicht verlåugnet. Vnd in meinen tagen iſt Antipas/ mein trewer Zeuge/ bey euch getödtet/ da der Sathan wohnet.

Jeg veed huad du gør oc huor du boer/ der ſom Satans ſtol er/ oc du holder ved mit Naffn oc nectede icke min Tro. Oc i mine dage er Antipas min tro Vidne ihielſlagen hoſſ eder/ ſom Satan boer.

Kapitola II

9. Známk zámutek twůg a chudobu twau/ ale bohatý gſy: a poſmijwagijk ſe ti/ kteřijž prawj žeby byli Židé/ a ne gſau/ ale gſau Zbor Diábilſtw.

Znam ſpráwy twoie/ y vćiſk/ y vboſtwo/ ácz ieſteś bogáty/ blaznierſtwo tych ktorzy ſie powiedáia być Zydmi/ á nie ſa/ ále ſa bożnica ßatáńſka.

10. Nebogž ſe ničehěhož toho / co máſs trpěti. Hle mák Diábel někteřé z wás wſázeti do Zaláře/ abyſte byli pokauſſýni: a budete mijti zámutek za deſet dnij. Budiž wěrný až do ſmrti/ a dám tobě Korunu žiwota.

Nie ſie nie boy tych rzeczy ktore maß cierpieć/ oto wrzući dyabel niektore z was do ciemnice/ ábyſćie byli doświádczeni/ á bedźiećie mieć vćiſk dźieſiaći dni: Badź wierny áż do smierći/ á damći korone żywotá.

11. Kdo má vſſy ſlyſs/ co Duch prawij k Cýrkwijm/ Kdo přemůž ten nebude vražen od Smrti druhé.

Ktory ma vcho / niechay ſlucha co Duch mowi kośćiołom: Ktoby zwyćiężył / nie bedźie obrażon od wtorey śmierći.

12. Angelu pak Pergamſké Cýrkwe piſs: Tato prawij ten kterýž má meč s obau ſtranau oſtrý.

Przytym nápiß Aniołowi Kośćiołá Pergámeńſkiego: Ty rzeczy mowi ten ktory ma miecz oboieczny y oſtry.

13. Wijm co ty činiſs/ a wijm kde bydlijſs / že tu kde gt Stolice Sſatanaſſowa / a držijſs ſe Gména mého / a nezapřel gſy wijry mé. A za dnuow těch Antypas Swědek můg wěrný / kterýž zabit geſt v wáč kdežto Sſathanáſs přebýwá

Wiemći vczynki twoie/ a gdźie mießkaß / to ieſt gdźie ieſt ſtolicá ßátańſka/ á iż trzymaß imie moie / y nie záprzałeś ſie wiáry moiey/ áni w oni dni w kthore Antypás świadek moy wierny zabit ieſt v was/ gdźie ßátan mießka.

ב.

14 אלא אית לי עליך ועורבא מטול דאית לך תמן דאחדין ביולפנא דבלעם דאלף לבלק ל למרמיו מכשולא קדם בני יסריל למאכל מן דבחא דפתכרא ולמזניו ׃

Ma io ho alcune poche coſe contra te, cioè che tu hai coſti di quelli che tengono la dottrina di Balaam, ilquale inſegnaua Balac à mettere ſcandalo, dinanzi ai figliuoli d'Iſrael, che mangiaſſeno de le coſe ſacrificate à gl'idoli, e fornicaſſeno.

15 הכנא איתיהון לך דאחדין ליולפנא דניקולאא דסנא אנא להון ׃

Coſi ancor tu hai di quelli che tengono la dottrina de Nicolaiti, ilche io ho in odio.

16 תוב ואן לא אתא אנא בעגל ואקרב עמהון בספסירא דפומי ׃

Pentiti, altrimenti io verrò ben preſto à te, e combatterò contra eſſi col coltello de la mia bocca.

17 דאית לה אדנא ישמע מנא אמרא רוחא לעדתא מן דזכא אתל לה למאכל מן מננא דמטשיא ואתל לה חצצא חורתא ועל חצצא שם חדתא כתיב דלא ידע אנש אלא דמקבל לה ׃

Chi ha orecchia, oda quello che lo Spirito dice a le Chieſe, A chi vincerà, darò mangiare de la manna occulta: e darogli vn ſaſſo bianco, e nel ſaſſo vn nome nuouo ſcritto, ilqual niuno conoſce, ſenon colui che lo riceue.

18 ולמלאכא דבעדתא דטואטירא כתב הלין אמר ברה דאלהא דהוי לה עיניהי איך נורא דיקדא ורגלוהי הוין דמין לצינא דחשמלא ׃

E ſcriui à l'Angelo de la Chieſa che è in Tiatira, Queſte coſe dice il Figliuolo di Dio, che ha i ſuoi occhij come fiamma di fuoco, e i ſuoi piedi ſimili à fino bronzo.

ב

14 כי־אם יש־לי עליך מעטים כי־יש־לך שם המחזיקים בלמוד בלעם אשר למד את־בלק להשליך מכשול לפני בני ישראל לאכל מזבחי אלהים אחרים ולזנות ׃

Pero tengo vnas pocas contra ti: porque tu tienes ay los que tienen la doctrina de Balaam, elqual enſennaua à Balaac, à poner eſcandalo delante de los hijos de Iſrael, à comer de coſas ſacrificadas à los idolos, y à cometer fornicacion.

15 ככה גם את יש־לך אנשים המחזיקים בלמוד הניקולאים אשר שנאתים ׃

Anſi tambien tu tienes à los que tienen la doctrina de los Nicolaytas, loqual aborrezco.

16 שובה אלי ואם לא תשוב אבוא במהרה ונלחמתי אליהם בחרב פי ׃

Arrepientete, porque de otra manera vendré à ti preſto, y pelearé contra ellos con la eſpada de mi boca.

17 לאשר יש־לו אזנים ישמע מה־תאמר רוח לקהלות למנצח אתן לו לאכל ממן המסתר ואתן לו חצץ לבן ועל־החצץ שם חדש נכתב ואיש לא יודע כי־אם אשר יקחנו ׃

Elque tiene oreja, oyga loque el Eſpiritu dize à las Igleſias: Alque venciere, daré à comer del Manna eſcondido, y dare le vna pedrezica blanca y en la pedrezica vn Nombre nueuo eſcripto, elqual ninguno conoce, ſino aquel que lo recibe.

18 ואל־מלאך הקהלה אשר בטואתירא כתב כה אמר בן־אלהים לאשר יש־לו עינים כלהבת אש ורגליו כעין חשמל ׃

Y eſcriue àl Angel de la Igleſia que eſta en Thyatira. El hijo de Dios que tiene ſus ojos cumo llama de fuego, y ſus pies ſemejantes àl laton finiſſimo, dize eſtas coſas.

β.

14. Ἀλλ' ἔχω κατὰ σοῦ ὀλίγα, ὅτι ἔχεις ἐκεῖ κρατοῦντας τὴν διδαχὴν βαλαὰμ, ὃς ἐδίδασκεν ἐν τῷ βαλὰκ βαλεῖν σκάνδαλον ἐνώπιον τῶν υἱῶν ἰσραὴλ, φαγεῖν εἰδωλόθυτα καὶ πορνεῦσαι.

Mais i'ai quelque peu de choſes contre toi: c'eſt que tu en as là qui retienent la doctrine de Balaam, qui enſeignoit Balak à mettre ſcandale deuant les enfans d'Iſrael, afin qu'ils mangeaſſent des choſes ſacrifiees aux idoles, & qu'ils paillardaſſent.

15. Οὕτως ἔχεις καὶ σὺ κρατοῦντας τὴν διδαχὴν τῶν νικολαϊτῶν, ὃ μισῶ.

Pareillement tu en as toi auſſi qui retienent la doctrine des Nicolaites: ce que ie hai.

16. Μετανόησον· εἰ δὲ μὴ, ἔρχομαί σοι ταχὺ, καὶ πολεμήσω μετ' αὐτῶν ἐν τῇ ῥομφαίᾳ τοῦ στόματός μου.

Repen-toi: autrement ie viendrai à toi bien toſt, & bataillerai contr'eux par l'eſpee de ma bouche.

17. Ὁ ἔχων οὖς, ἀκουσάτω τί τὸ πνεῦμα λέγει ταῖς ἐκκλησίαις· τῷ νικῶντι δώσω αὐτῷ φαγεῖν ἀπὸ τοῦ μάννα τοῦ κεκρυμμένου, καὶ δώσω αὐτῷ ψῆφον λευκὴν, καὶ ἐπὶ τὴν ψῆφον ὄνομα καινὸν γεγραμμένον, ὃ οὐδεὶς ἔγνω, εἰ μὴ ὁ λαμβάνων.

Qui a oreille, oye ce que l'Eſprit dit aux Egliſes. A celui qui vaincra ie lui donnerai à manger de la Manne qui eſt cachee, & lui donnerai vn caillou blanc: au caillou, vn nouueau nom eſcrit, lequel nul ne cognoit ſinon celui qui le reçoit.

18. Καὶ τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐν θυατείροις ἐκκλησίας γράψον· τάδε λέγει ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ, ὁ ἔχων τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ ὡς φλόγα πυρὸς, καὶ οἱ πόδες αὐτοῦ ὅμοιοι χαλκολιβάνῳ.

Eſcri auſſi à l'Ange de l'Egliſe qui eſt en Thyatire, Le Fils de Dieu qui a ſes yeux comme flamme de feu, & duquel les pieds ſont ſemblables à airain treſluiſant, dit ces choſes.

CAP. II.

14. Sed habeo adverſus te pauca: quia habes illic tenentes doctrinam Balaam, qui docebat Balac mittere ſcādalum coram filiis Iſraël, edere, & fornicari.

But I haue a fewe things againſt thee / becauſe thou haſt there them that mayntaine the doctrine of Balaam / which taught Balac to put a ſtumbling block before the children of Iſrael / that they ſhould eate of thinges ſacrificed vnto idoles / and commit fornication.

15. Ita habes & tu tenentes doctrinam Nicolaitarum.

Euen ſo haſt thou them / that mainteine the doctrine of yͤ Nicolaitans / which thing I hate.

16. Similiter pœnitentiam age, ſi quo minùs: veniam tibi citò, & pugnabo cum illis in gladio oris mei.

Repent thy ſelfe: or els I will come vnto thee ſhortely / and will fight againſt them with the ſworde of my mouth.

17. Qui habet aurem, audiat quid Spiritus dicat eccleſiis, Vincenti dabo manna abſconditum, & dabo illi calculum candidum: & in calculo, nomen novum ſcriptum, quod nemo ſcit, niſi qui accipit.

Let him that hath an eare / heare what the Spirit ſayth vnto the Churches. To him that overcommeth / will I giue to eate of the Manna that is hid / and will giue him a white ſtone / and in the ſtone a new name written / which no man knoweth ſauing he that receyueth it.

18. Et angelo Thyatiræ eccleſiæ ſcribe, Hæc dicit Filius Dei, qui habet oculos tanquam flammam ignis, & pedes eius ſimiles aurichalco.

And vnto the Angell of the Church which is at Thyatira write / Theſe thinges ſayth the ſonne of God / which hath his eyes like vnto a flame of fire / and his feete like fine braſſe.

Das II. Capitel.

14. Aber ich habe ein kleines wider dich / daß du daſelbſt haſt / die an der Lehre Balaam halten / welcher lehrete durch den Balac ein ergerniß auffrichten für den Kindern Iſrael / zu eſſen der Götzen Opffer / vnd Hurerey treiben.

Men ieg haffuer en liden ting mod dig / at du haffuer dem der / ſom holde ved Balaams Lærdom / huilcken der lærde formedelſt Balac / oc oprette en Forargelſe faar Iſraels Børn / at æde Affguders offer / oc bedriffue Horeri.

15. Alſo haſt du auch / die an der Lehre der Nicolaiten halten / das haſſe ich.

Saa haffuer du oc dem / ſom holde ved de Nicolaiters lærdom / det hader ieg.

16. Thue buſſe / wo aber nicht / ſo werde ich dir balde kommen / vnd mit jhnen kriegen / durch das Schwerdt meines Mundes.

Gør Penitentze / ſkeer det icke / da vil ieg ſnarlige komme til dig / oc ſtride mod dem / met min Munds Suerd.

17. Wer Ohren hat / der höre / was der Geiſt den Gemeinen ſagt. Wer überwindet / dem will ich zu eſſen geben von dem verborgen Manna / vnd vnd wil jm geben ein gut zeugniß / vnd mit dem Zeugniß einen newen Namen geſchrieben / welchen niemand kennet / denn der jn empfähet.

Huo ſom haffuer Øren / hand høre / huad Aanden ſiger til Menigheden. Huo ſom offueruinder / hannem vil ieg giffue at æde aff det ſkiulte Manna / oc ieg vil giffue hannem it gaat Vidniſbyrd / oc it nyt Naffn beſcreffuit met det vidniſbyrd / huilcket ingen kender vden den ſom anammer.

18. Vnd dem Engel der Gemeine zu Thyatira ſchreibe: Das ſaget der Sohn Gottes / der Augen hatt wie Fewerflammen / vnd ſeine Füſſe gleich wie Meſſing.

Oc ſcriff til Menighedens Engel i Thyatira / Dette ſiger Guds Søn / ſom haffuer Øyen lige ſom gloende Lue / oc hans Føder lige ſom Meſſing.

Kapitola II.

14. Ale mámť proti tobě něco málo / že máſs v ſebe ty / kteřijž držij Včenij Balámowo: kterýž včil Baláka / aby pohorſſenij položil před Syny Jzrahelſkými / aby gedli a ſmilnili:

Ale mam przećiwko tobie troche / iż tom maſz ty ktorzy dźierza náuke Báláámowe / ktory vczył Báláká / áby wrzućił zgorſzenie przed ſyny Izráelſkie / żeby iedli z tych rzeczy ktore bywáia bálwánom ofiárowáne / y áby nieczyſtośći ſie dopuśćili.

15. Tak y ty máſs někteŕé / kteřijž držij včenij Roty Mikuláſſowſké.

Tákże też maſz ty ktorzy trzymáia náuke Nykoláitow / co mam w nienawiśći.

16. Cžiniž tedy pokánij: pakli nebudeſs / přigduť k tobě brzo / a buduť bogowati s nimi Mečem vſt mých.

Vpámietay ſie / bo gdźieby ináczey / przyide ná ćie rychło / y bede walczył z nimi mieczem vſt moich.

17. Kdo má vſſy ſlyſſyž / co duch prawij Cýrkwijm: Tomu kterýž přemůž dám gijſti Mannu ſkrytau / a dám gemu Kaměnek bijlý / a na tom kaměnku gméno nowé napſané / kteréhož žádný nezná / krom ten / kdož ge přigijmá.

Ktory ma vcho / niech ſłucha tego co Duch mowi kośćiołom: Themu ktoryby zwyćiężył dam ieść z oney ſkrytey mánny / y dam mu kámyk biáły / y ná kámyku imie nowe nápiſane / ktorego nikt nie zná / iedno ten ktory ie bierze.

18. A Angelu Thyatyrſké Cýrkwe piſs / Totoť prawij Syn Božij / kterýž má Oči yako plamen ohně / a nohy geho podobné gſau Moſazy:

Nápiſs też Anjołowi Kośćiołá Tyátyreyſkiego: Ty rzeczy mowi Syn Boży / ktory ma oczy iáko płomień ognowy / á ktorego nogi podobne ſa mośiadzowi.

ב

19 יָדַע אֲנָא עֲבָדָיךְ וְחוּבָא וְתֶשְׁמֶשְׁתָּא וְהֵימָנוּתָךְ וְסַיְבַּרְנוּתָא וַעֲבָדָיךְ אַחֲרָיָא סַגִּיאָא מִן־קַדְמָיָא׃

Io ſo le tue opere e la charità, e l'amminiſtratione, e la fede, e la patientia tua, e l'opere tue, e l'vltime ſon piu che le prime.

20 אֶלָּא אִית לִי עֲלָךְ זְעוּרִין מְטוּל דְּשָׁבֵק אַנְתְּ לְאַנְתְּתָא אִיזָבֶל דְּאָמְרָא עַל־נַפְשָׁהּ דִּנְבִיָּתָא הִי וַלְמַלָּפוּ לַעֲבָדַי לְמִזְנָיוּ וְלְמֵאכַל דִּבְחָא דְפַתְכְרֵא׃

Ma ho contra di te alcune poche coſe, percioche tu permetti che la donna Iezabel laquale ſi dice profeteſſa inſegni, & inganni miei ſerui, à fornicare, e mangiar de le coſe offerte à gl'idoli.

21 וְאֶנָא יַהְבֵת לָהּ זַבְנָא דְּתְתוּב מִן זְנִיוּתָהּ וְלָא תָבַת׃

Alaquale io ho dato tempo accioch' ella ſi pentiſſe da la ſua fornicatione, e non ſen'è pentita.

22 הָא אֲנָא רָמֵא לָהּ בְּעַרְסָא וְהָנוּן דְּזָנֵין עַמָּהּ בְּאוּלְצָנָא רַבָּא אֵן לָא יְתוּבוּן מִן עֲבָדַיְהוּן׃

Ecco, io la metto in letto, e quelli che adulterano con lei, in gran tribulatione, ſe non ſi pentiranno de le loro opere.

23 וְלַבְנַיָּהּ אֶקְטֹל בְּמוֹתָא וְיֵדְעוּן כָּל עִדָּתָא דְּאֶנָא אֲנָא הַמְּאֵשׁ לְבוּתָא וְהוּ דְּיָדַע מְנָא הִי תַרְעִיתָא דְּרוּחָא וְאֶתֵּל לְכוּן אֵיךְ עֲבָדַיְכוּן׃

E farò morire i ſuoi figliuoli di morte, e tutte le Chieſe ſapranno ch'io ſon colui che eſamino le reni e i cuori: e darò à ciaſcun di voi ſecondo l'opere ſue.

24 לְכוּן גֵּיר אָמַר אֲנָא דְּשַׁרְכָא דְּבְטוּאַתִירָא אִנּוּן כָּל מַן דְּלָא אִית לֵהּ יוּלְפָנָא הָדָא וְכָל מַן דְּלָא יָדַעוּ לְעוּמְקָא דְּסָטָנָא אֵיךְ דְּאָמְרִין לָא אַרְמֵא עֲלַיְכוּן יוּקְרָא אַחְרָנָא׃

Ma io dico à voi & à gli altri che ſono in Tiatira, Tutti quelli che non hanno queſta dottrina, e che non hanno conoſciute le profondità di ſatana (com'eſſi dicono) non metterò ſopra voi altro peſo.

ב

19 יָדַעְתִּי אֶת־מַעֲשֶׂיךָ גַּם אַהֲבָה גַּם כְּהֻנָּה גַּם־אֱמוּנָה אֶת־דְּמִיךָ וְגַם אֶת־מַעֲשֶׂיךָ הָאַחֲרוֹנִים כִּי־רַבִּים מֵרִאשׁוֹנִים הֵמָּה׃

Yo he conocido tus obras, y charidad y ſeruicio, y fe, y tu paciencia, y tus obras, y las poſtreras que ſon muchas mas que las primeras.

20 אֲבָל יֶשׁ־לִי עָלֶיךָ מְעַטִּים כִּי־תַנִּיחַ אֶת־אִשָּׁה אִיזֶבֶל הָאֹמְרָה עַל־נַפְשָׁהּ כִּי־נְבִיאָה הִיא לְלַמֵּד וּלְהַתְעוֹת אֶת־עֲבָדַי לִזְנוֹת וְלֶאֱכֹל מִזִּבְחֵי אֱלֹהִים אֲחֵרִים׃

Mas tengo vnas pocas coſas contra ti: que permites à Iezabel muger, que ſe dize prophetiſſa, enſennar, y engannar à mis ſieruos, à fornicar, y à comer coſas offrecidas à los idolos.

21 וָאֶתֶּן לָהּ עֵת לָשׁוּב מִתַּזְנוּתֶהָ וְלֹא שָׁבָה׃

Y he le dado tiempo paraque ſe arrepienta de la fornicacion, y no ſe hà arrepentido.

22 הִנֵּה אֲנִי אַשְׁלִיכֶנָּה אֶל־הַמִּטָּה וַאֲשֶׁר נֹאֲפוּ אִתָּהּ אֶל־צָרָה גְדוֹלָה אִם לֹא יָשׁוּבוּ מִמַּעֲשֵׂיהֶם׃

Heaqui yo la echo en la cama, y à os que adulteran con ella, en muy grande tribulacion, ſi no ſe arrepintieren de ſus obras:

23 וְאֶת־בָּנֶיהָ אֶהֱרֹג בַּמָּוֶת וְיֵדְעוּ כָּל־הַקְּהִלּוֹת כִּי־אֲנִי יְהוָה חֹקֵר לֵב וּבֹחֵן כְּלָיוֹת לָתֵת לְאִישׁ כִּדְרָכָיו׃

Y mataré ſus hijos con muerte, y todas las Igleſias ſabrán, que yo ſoy el que eſcudrinno los rinnones y los coraçones: y daré à cada vno de voſotros ſegun ſus obras.

24 וַאֲלֵיכֶם אֹמֵר אֲנִי וְאֶל־הָאֲחֵרִים אֲשֶׁר בְּטוּאַתִּירָא כַּמָּה לֹא לָקְחוּ אֶת־הַתּוֹרָה הַזּוֹאת וַאֲשֶׁר לֹא יָדְעוּ אֶת־עֹמֶק הַשָּׂטָן (כְּמוֹ אֹמְרִים) לֹא אַשְׁלִיךְ עֲלֵיכֶם עֹל־אַחֵר׃

Pero yo digo à voſotros, y à los demas que eſtays en Thyatira. Qualeſquiera que no tienen eſta doctrina, y que no han conocido las profundidades de Satanas, como ellos dizen, yo no embiaré ſobre voſotros otra carga.

β.

19. Οἶδά σου τὰ ἔργα, καὶ τὴν ἀγάπην, καὶ τὴν διακονίαν, καὶ τὴν πίστιν, καὶ τὴν ὑπομονήν σου, καὶ τὰ ἔργα σου, καὶ τὰ ἔσχατα πλείονα τῶν πρώτων.

Ie cognoi tes œuures, & ta charité, & ton ſeruice. & ta foy, ta patience & tes œuures, & que tes dernieres œuures paſſent les premieres,

20. Ἀλλ᾽ ἔχω κατὰ σοῦ ὀλίγα, ὅτι ἐᾷς τὴν γυναῖκά σου τὴν ἰεζαβὴλ τὴν λέγουσαν ἑαυτὴν προφῆτιν, διδάσκειν καὶ πλανᾶσθαι ἐμοὺς δούλους, πορνεῦσαι καὶ εἰδωλόθυτα φαγεῖν.

Mais i'ai quelque peu de choſes contre toi : c'eſt que tu ſouffres que la femme Iezabel, qui ſe dit eſtre propheteſſe, enſeigne, & ſeduiſe mes ſeruiteurs, pour les faire paillarder, & manger des choſes ſacrifiees aux idoles.

21. Καὶ ἔδωκα αὐτῇ χρόνον ἵνα μετανοήσῃ ἐκ τῆς πορνείας αὐτῆς, καὶ οὐ μετενόησεν.

Et ie lui ai donné temps, afin qu'elle ſe repentiſt de ſa paillardiſe : & elle ne s'eſt point repentie.

22. Ἰδοὺ ἐγὼ βάλλω αὐτὴν εἰς κλίνην, καὶ τοὺς μοιχεύοντας μετ᾽ αὐτῆς, εἰς θλίψιν μεγάλην, ἐὰν μὴ μετανοήσωσιν ἐκ τῶν ἔργων αὐτῶν.

Voici, ie la mets au lict, ceux qui commettent adultere auec elle én grãde tribulation, s'ils ne ſe repentent de leurs actes :

23. Καὶ τὰ τέκνα αὐτῆς ἀποκτενῶ ἐν θανάτῳ· καὶ γνώσονται πᾶσαι αἱ ἐκκλησίαι ὅτι ἐγώ εἰμι ὁ ἐρευνῶν νεφροὺς καὶ καρδίας· δώσω ὑμῖν ἑκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα ὑμῶν.

Et tuerai de mort ſes enfans, & toutes les Egliſes cognoiſtront que ie ſuis icelui qui ſonde les reins & les cœurs: & rendrai á chacun de vous ſelon ſes œuures.

24. Ὑμῖν δὲ λέγω, καὶ τοῖς λοιποῖς τοῖς ἐν θυατείροις, ὅσοι οὐκ ἔχουσι τὴν διδαχὴν ταύτην, καὶ οἵτινες οὐκ ἔγνωσαν τὰ βάθη τοῦ σατανᾶ, ὡς λέγουσιν· οὐ βαλῶ ἐφ᾽ ὑμᾶς ἄλλο βάρος.

Mais ie vous di à vous, & aux autres qui ſont en Thyatire, à tous ceux qui n'ont point ceſte doctrine, & qui n'ont point cognu les profondeurs de Satan, cõme ils parlent ie ne mettrai point ſur vous autre charge.

CAP. II.

19. Novi opera tua, & fidem, & charitatem tuam, & miniſterium, & patientiam tuam, & opera tua noviſſima plura prioribus.

I knowe thy workes and thy loue/ and ſeruice/ and faith/ and thy patience/ & thy workes/ and that they are mo at the laſt them at the firſt.

20. Sed habeo adverſus te pauca: quia permittis mulierem Iezabel, quæ ſe dicit prophétin, docere & ſeducere ſervos meos, fornicari, & manducare de idolothytis

Notwithſtanding/ I haue a few things againſt thee/ that thou ſuffreſt the woman Iezabel/ which calleth her ſelfe a Propheteſſe/ to teach and to deceyue my ſeruants to make them commit fornication/ and to eate meates ſacrificed vnto idoles.

21. Et dedi illi tempus ut pœnitentiam ageret: & non vult pœnitere à fornicatione ſua.

And I gaue her ſpace to repent of her fornication/ and ſhe repented not.

22. Ecce mittam eam in lectum, & qui mœchantur cum ea, in tribulatione maxima erunt, niſi pœnitentiã ab operibus ſuis egeriat.

Beholde/ I will caſt her into a bed/ and them that commit fornicatiõ with her/ into great affliction/ except they repent them of their workes.

23. Et filios eius interficiam in mortem, & ſcient omnes eccleſiæ quia ego ſum ſcrutans renes & corda; & dabo unicuique veſtrûm ſecundùm opera ſua.

And I will kill her children with death: and all the Churches ſhal knowe that I am hee which ſearche the reines and heartes: and I will giue vnto euery one of you according vnto your workes

24. Vobis autem dico, cæteris qui Thyatirę eſtis, Quicunque non habent doctrinam hanc, qui non cognoverunt altitudinem ſatanæ, quemadmodum dicunt, nõ mittam ſuper vos aliud pondus.

And vnto you I ſay/ the reſt of them of Thyatira/ as many as haue not this learning/ neither haue knowen the deepeneſſe of Satan/ as they ſpeake/ I will put vpon none burden.

Das II. Capitel.

19. Ich weiß deine werck/ vnd deine liebe/ vnd deinen dienſt/ vnd deinen glauben/ vnd deine gedult/ vnd daß du je långer je mehr thuſt.

Jeg veed dine gerninger/ oc din kærlighed/ oc din tienſte/ oc din tro/ oc din taalmodighed/ oc at du gør io lenger io mere.

20. Aber ich habe ein kleines wider dich/ daß du leſſeſt das Weib Jeſabel/ die da ſpricht/ ſie ſey ein Prophetin/ lehren vnd verführen meine Knecht/ Hurerey treiben/ vnd Götzenopffer eſſen.

Men ieg haffuer en liden ting mod dig/ at du lader den Quinde Jeſabel/ ſom ſiger at hun er en Prophetinde/ lære oc forføre mine Tienere/ at bedriffue Horeri/ oc æde Affguders offer.

21. Vnd ich hab jr zeit gegeben/ daß ſie ſolt buſſe thun für jre Hurerey/ vnd ſie thut nicht buſſe.

Oc ieg gaff hende tid/ at hun ſkulde gøre Penitentze for ſit Horeri/ oc hun gør icke Penitentze.

22. Sihe/ ich werffe ſie in ein Bette/ vnd die mit jhr die Ehe gebrochen haben/ in groſſe trubſal/ wo ſie nicht buſſe thun für jhre werck.

See/ ieg kaſter hende i en Seng/ oc dem ſom haffue bedreffuit Hoer met hende i ſtor bedrøffuelſe/ der ſom de gøre icke penitentze for deris Gerninger.

23. Vnd jhre Kinder wil ich zu todt ſchlagen. Vnnd ſollen erkennen alle Gemeinen/ daß ich bin der die Nieren vnd Hertzen erforſchet/ vnd werde geben einem jeglichen vnter euch nach ewren Wercken.

Oc deris Børn vil ieg ihielſla. Oc alle Menigheder ſkulle kende/ at ieg er den/ ſom randſager Nyre oc Hierter/ oc ieg ſkal giffue huer iblant eder effter eders gerninger.

24. Euch aber ſage ich/ vnd den andern/ die zu Thyatira ſind/ die nicht haben ſolche lehre/ vnd die nicht erkant haben die tieffe deß Sathans/ als ſie ſagen/ ich wil nicht auff euch werffen eine andere laſt.

Men ieg ſiger eder oc de andre/ ſom ere i Thyatira/ ſom icke haffue denne lærdom/ oc de ſom icke kende Satans dybhed/ ſom de ſige/ ieg vil icke kaſte paa eder en anden byrde.

Kapitola II.

19. Známť ſkutky twé/ y Wijru/ y Láſku/ y ſlužbu/ y trpěliwoſt twau/ y ſkutky twé poſlednij/ gichž geſt wijce než prwnijch.

Wiem ći vczynki twoie/ y miłość/ y poſługowánie/ y wiárę/ y cierpliwość twoię/ y ſpráwy twoie/ y oſtátnie rzeczy wietſze niż pierwſze.

20. Ale mámť proti tobě něco malo/ že dopauſſtijš Ženě Gezábel/ kteráž prawij žeby byla Prorokynij/ aby včila a ſwodila ſlužebnijky mé/ aby ſmilnili a gedli Modlám obětowané.

Ale mam trochę przećiwko tobie/ iż niewieśćie/ Jezabeli/ ktora ſię mieni być Prorokinią/ dopuſzczaſz vczyć y zwodzić ſługi moie/ aby ſię nieczyſtośći dopuſzczáli/ y iedli z tych rzeczy ktore báłwánom bywáią ofiárowáne.

21. A dal gſem gij čas aby pokánij činila/ a nechce ſe káti ſmilſtwa ſwého.

Y dałem iey czás áby ſię vpámiętáłá od złośći ſwoich/ ále nie pokutowáłá.

22. Hle já položijm gi na Lože/ a ti kteřijž ſmilnij s nij/ budau w přewelikém zámutku/ leč pokánij činiti budau z ſkutků ſwých.

Oto ia porzucę ią ná łoże/ y ty ktorzy z nią cudzołoſtwa ſię dopuśćili w vćiſk wielki/ ieſliby ſię nie vpámiętáli vczynkow ſwoich.

23. A Syny gegij zmordugi ſmrtij/ a zwědijť wſſecky Cyrkwe žeť já zpytugi Ledwij y Srdcý a zaplatijm gednomu každému z wás/ wedlé ſkutkuow geho.

A ſyny iey potrácę śmierćią/ y poznáią wſzytki kośćioły iżem ia ieſt then ktory bádam ſię nerek y ſerc/ y dam káżdemu z was wedle vczynkow iego.

24. Wám pak prawijm/ y giným kteřij gſte w Tyatyře/ Kteřijžkoli nemagij včenij tohoto/ a kteřij gſau nepoznali wyſokoſti Sſathanáſſowy/ yakož prawij/ newložijmť na wás giného břemene;

A wam mowię drugim Tyátyreńczykom/ ktorzykolwiek nie máią they náuki/ áni poználi głębokośći ſzatáńſkich/ iáko powiedáią/ nie włożę na was inego brzemienia.

ב

25 בְּרַם מָא דְּאִית לְכוֹן אוּחְדוּהִי עַד מָא דְּאָתֵא׃

Ma tenete quello che voi hauete infin à tanto ch'io venghi.

26 מַנוּ גֵּיר דְּזָכֵא לֵהּ וְנָטַר עַד מָא לְחַרְתָּא לַעֲבָדַי אֶתֵּל לֵהּ שׁוּלְטָנָא עַל־עַמְמֵא׃

Imperoche colui che vincerà, & oſſeruarà l'opere mie infin al fine, io gli darò poteſtà ſopra le genti.

27 יִרְעֵא לְהוֹן בְּשַׁבְטָא דְּפַרְזְלָא אַיךְ דְּמָאנַא דְחֶצְפָּא יְתְתַּבְּרוּן אַיךְ מֶדֶם דְּקַבְּלֵת מֶן אָבִי׃

Ei reggeralle con verga di ferro, e ſpezzarannoſi come i vaſi di terra. Si come ancor io ho riceuuto da mio Padre.

28 וְאֶתֵּל לֵהּ כַּוְכְּבָא דְּצַפְרָא׃

E darogli la ſtella mattutina.

29 מַן דְּאִית לֵהּ אֶדְנָא יֶשְׁמַע מָנָא דְּאָמְרָא רוּחָא לְעִדְּתָא׃

Chi ha orechia, oda quello che lo Spirito dice à le Chieſe.

ג

1 וּלְמַלְאַכָא דְּעִדְתָּא בְּסַרְדֵּס כְּתַב הָלֵין אָמַר הַו דְּאִית לֵהּ רוּחָא דְּאַלָהָא וְשַׁבְעָא כַּוְכְּבֵא יָדַע אֶנָא עֲבָדַיךְ מֶטוּל דְּאִירַת לָךְ שֵׁם דְּחַיָא אַנְתְּ וּמִיתָא אַנְתְּ׃

E ſcriui à l'Angelo de la Chieſa che è in Sardi, Queſte coſe dice colui che ha i ſette ſpiriti di Dio, e le ſette ſtelle, Io ſo l'opere tue: perche tu hai nome di viuere, e ſei morto.

2 הֱוַי עִיר וְשַׁרֵּר לְשַׁרְכָא דַּעֲתִידִין לְמָמָת מֶטוּל דְּלָא אֶשְׁכַּחֵת לַעֲבָדַיךְ מְשַׁמְלְיֵא קֳדָם אֱלָהָא׃

Sij vigilante, e conferma l'altre coſe, che doueuano morire: perche io non ho trouato le tue opere compiute dinanzi à Dio.

ב

25 לָכֵן אֲשֶׁר יֶשׁ־לָכֶם הַחֲזִיקוּהוּ עַד־כִּי אָבוֹא׃

Empero la que teneys, tenelda haſta que yo venga.

26 וְהַמְנַצֵּחַ וּמַחֲזִיק עַד סוֹף אֶת־מַעֲשַׂי אֶתֵּן לוֹ שִׁלְטוֹן הַגּוֹיִם׃

Y àl que vuiere vencido, y vuiere guardado mis obras haſta la fin, yo le dare poteſtad ſobre las Gentes:

27 וְיִרְעֵם בְּשֵׁבֶט בַּרְזֶל כִּכְלִי יוֹצֵר יְנֻפְּצֵם כְּמוֹנִי גַּם לָקַחְתִּי מֵאָבִי׃

Y las regirá con vara de hierro, y ſeran quebrantadas como vaſo de ollero, como tambien yo la he recebido de mi padre.

28 וְאֶתֵּן לוֹ אֶת־כּוֹכַב הֵילֵל בֶּן־שָׁחַר׃

Y darlehé la eſtrella de la mannana.

29 לַאֲשֶׁר יֶשׁ־לוֹ אָזְנַיִם יִשְׁמַע מָה־מְּדַבֶּרֶת הָרוּחַ לַקְּהִלּוֹת׃

El que tiene oreja, oyga lo que el Eſpiritu dize à las Igleſias.

ג

1 וּלְמַלְאַךְ הַקְּהִלָּה אֲשֶׁר בְּסַרְדֵּס כְּתֹב כֹּה אָמַר אֲשֶׁר לוֹ שֶׁבַע רוּחוֹת אֱלֹהִים וְשִׁבְעָה כּוֹכָבִים יָדַעְתִּי אֶת מַעֲשֶׂיךָ כִּי־יֶשׁ־לְךָ שֵׁם כִּי־חַי אַתָּה וּמֵת אַתָּה׃

Y eſcriue àl Angel de la Igleſia que eſtà en Sardo: El que tiene los ſiete Eſpiritus de Dios, y las ſiete eſtrellas, dize eſtas coſas: Yo conozco tus obras: que tienes nombre que biues, y eſtas muerto.

2 הֱיֵה שֹׁקֵד וְסַעֵד אֶת־הָאֲחֵרִים הָעֲתִידִים לָמוּת כִּי־לֹא מָצָאתִי מַעֲשֶׂיךָ כִּי־שְׁלֵמִים לִפְנֵי אֱלֹהִים׃

Se vigilante, y confirma las otras coſas que eſtauan para morir: porque no hé hallado tus obras perfectas delante de Dios.

Ϛ'.

25. Πλὴν ὃ ἔχετε, κρατήσατε ἄχρις οὗ ἂν ἥξω.

Mais retenez ce que vous auez, iuſqu'à ce que ie viene.

26. Καὶ ὁ νικῶν καὶ ὁ τηρῶν ἄχρι τέλους τὰ ἔργα μου, δώσω αὐτῷ ἐξουσίαν ἐπὶ τῶν ἐθνῶν.

Car à celui qui aura vaincu & aura gardé mes œuures iuſqu'à la fin, ie lui donnerai puiſſance ſur les nations:

27. Καὶ ποιμανεῖ αὐτοὺς ἐν ῥάβδῳ σιδηρᾷ, ὡς τὰ σκεύη τὰ κεραμικὰ συντριβήσεται, ὡς κἀγὼ εἴληφα παρὰ τοῦ πατρός μου.

Et il les gouuernera auec vne verge de fer, & elles ſeront briſees comme les vaiſſeaux d'vn potier: comme i'ai receu moi auſſi de mon Pere.

28. Καὶ δώσω αὐτῷ τὸν ἀστέρα τὸν πρωϊνόν.

Et lui donnerai l'eſtoile du matin.

29. Ὁ ἔχων οὖς, ἀκουσάτω τί τὸ πνεῦμα λέγει ταῖς ἐκκλησίαις.

Qui a oreille, oye ce que l'Eſprit dit aux Egliſes.

ΚΕΦΑΛ. γ'.

ΚΑὶ τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐν σάρδεσιν ἐκκλησίας γράψον· τάδε λέγει ὁ ἔχων τὰ ἑπτὰ πνεύματα τοῦ θεοῦ, καὶ τοὺς ἑπτὰ ἀστέρας· οἶδά σου τὰ ἔργα, ὅτι τὸ ὄνομα ἔχεις ὅτι ζῇς, καὶ νεκρὸς εἶ.

Eſcri auſſi à l'Ange de l'Egliſe qui eſt en Sarde, Celui qui a les Eſprits de Dieu, & les ſept eſtoiles, dit ces choſes, Ie cognoi tes œuures: c'eſt que tu as le bruit de viure, & tu es mort.

2. Γίνου γρηγορῶν, καὶ στήριξον τὰ λοιπὰ ἃ μέλλει (ἀποθανεῖν·) οὐ γὰρ εὕρηκά σου τὰ ἔργα πεπληρωμένα ἐνώπιον τοῦ θεοῦ.

Sois veillant, & conferme le reſte qui s'en va mourir: car ie n'ai point trouué tes œuures parfaites deuant Dieu.

CAP. II.

25. Tamen id quod habetis, tenete donec veniam.

But that which yee haue alreadie / holde faſt till I come.

26. Et qui vicerit & cuſtodierit uſque in finem opera mea: dabo illi poteſtatem ſuper Gentes.

For he that ouercommeth and keepeth my workes vnto the ende / to him will I giue power ouer nations.

27. Et reget eas in virga ferrea, & tanquam vas figuli confringentur. Sicut & ego accepi à patre meo.

And he ſhall rule them with a rodde of yron: and as the veſſels of a potter / ſhall they be broken. Euen as I receyued of my Father.

28. Et dabo illi ſtellam matutinam.

So will I giue him the morning ſtarre.

29. Qui habet aurem, audiat quid Spiritus dicat eccleſiis.

Let him that hath an eare / heare what the Spirit ſayth to the Churches.

CAP. III.

ET angelo eccleſiæ Sardis, ſcribe, Hæc dicit qui habet ſeptem Spiritus Dei, & ſeptem ſtellas, Scio opera tua, quia nomen habes quòd vivas, & mortuus es.

And write vnto the Angell of ỹ Church which is at Sardi / Theſe thinges ſaith he that hath the ſeuen ſpirits of God / and the ſeuen ſtarres / I knowe thy works: for thou haſt a name that thou liueſt / but thou art dead.

2. Eſto vigilans, & confirma cætera quæ moritura erant. Non enim invenio opera tua plena coram Deo meo.

Bee awake and ſtrenghten the thinges which remaine / that are ready to die: for I haue not founde thy workes perfite before God.

Das II. Capitel.

25. Doch was jr habt / das haltet / biß daß ich komme.

Dog huad ſom i haffue / det holder indtil at ieg kommer.

26. Vnd wer da überwindet / vnd helt meine werck / biß ans ende / dem wil ich macht geben über die Heiden.

Oc huo ſom offueruinder / oc holder mine gerninger / intil enden / hannem vil ieg giffue mact offuer Hedningene.

27. Vnd er ſoll ſie weiden mit einer eiſern Ruten / vnd wie eines Töpffers geſeß ſol er ſie zuſchmeiſſen / Wie ich von meinem Vater empfangen habe.

Oc hand ſkal føde dem met Iern Riſſ / oc hand ſkal ſønderknuſe dem / lige ſom en Paattemageris kar / Lige ſom ieg anammede aff min Fader.

28. Vnd wil jm geben den Morgenſtern.

Oc ieg vil giffue hannem Morgenſtiernen.

29. Wer Ohren hat / der höre / was der Geiſt den Gemeinen ſaget.

Huo ſom haffuer øern hand høre / huad Aanden ſiger til Menigheden.

Das III. Capitel.

Vnd dem Engel der Gemeine zu Sarden ſchreibe: Das ſaget der die (ſieben) Geiſter Gottes hat / vnd die ſieben Sterne. Ich weiß deine werck / denn du haſt den Namen / daß du lebeſt / vnd biſt todt.

OC ſcriff til Menighedens Engel i Sarden / Dette ſiger den / ſom haffuer (de ſiu) Guds Aander / oc de ſiu Stierner. Jeg veed dine gerninger / Thi du haffuer det naffn / at du leffuer / oc du eſt død.

2. Sey wacker / vnd ſtercke das andere / das ſterben wil / deñ ich hab deine werck nicht völlig erfunden für Gott.

Ver vaagen / oc ſtyrcke det andet / ſom vil dø / Thi eg fant icke dine gerninger fuldkomne faar Gud.

Kapitola II.

25. A wſſak to což máte / držte / dokawadž nepřigdu.

A wżákże tego ſię dźierżćie co macie / áż przyde.

26. A kdož přemůže / a bude oſtřijhati až do konce ſkutkuow mých: dám gemu moc nad pohany.

Abowiem ieſliby kto zwyćiężył / y záchował áż do końcá vczynki moie / dam mu zwierzchność nád pogány.

27. A buget ge zprawowáti Prutem železným / a yako Nádoba Hrnčijřowa ztlučeni budau. Yakž y yá gſem wzal od Otce mého:

Y będźie ie rządźił laſką żelázną / y iáko naczynia gliniane będą ſkruſzeni. Jákom ia też wźiął od Oycá mego.

28. A dám gemu Hwězdu gitrnij.

Y dam mu gwiazdę záránną.

29. Kdo má vſſy ſlyš / co Duch prawij Cýrkwijm.

Ktory ma vcho / niechay ſłyſzy co Duch mowi kośćiołom.

Kapitola. III

K Angelu Cýrkwe Sardynſké / napiš: Toto prawj ten kterýž má ſedm Duchuow Božijch / a Sedm Hwězd / Znám ſkutky twé / že máš gméno yakoby žiw byl / a vmřel gſy:

Y Nápiſz Aniołowi kośćiołá ktory ieſt w Sárdziech: To mowi ten ktory ma ſiedḿ duchow Bożych / y ſiedḿ gwiazd: Wiem vczynki twoie / iż ieſt ſławá że żywieſz / á leś vmárł.

2. Budiž bedliwý a potwrdiž toho co geſſtě mělo vmřijti. Nebo gſem nenalezl ſkutkůw twých plných před Bohem mým.

Bądź czuyny / á vtwierdź drugie rzeczy ktore pomrzeć máiá / ábowiemem nie nálazł vczynkow thwoich zupełnych przed Bogiem.

ג

3 אֶתְדַּכַּר דֵּין אֵיךְ מֶדֶּם
דְּקַבֶּלְתְּ וְשַׁמַעְתְּ וְטַר וְתוּב
אֶן גֵּיר לָא תֶהְוֵא עִיר
אָתֵא עֲלַיךְ אֵיךְ גַּנָּבָא
וְלָא תֵדַע בְּאַיְדָא מַטַּרְתָּא
אָתֵא עֲלַיךְ׃

Ricordati dunque in che modo tu hai riceuuto, & hai vdito, e coſi oſſerua, e rauueditti. Che ſe tu non ſtarai vigilante, io verrò à te come il ladro, e non ſaprai à che hora io verrò à te.

4 הָוַו לָךְ גֵּיר שְׁמָהֵא
זְאוּרֵא בְּסַרְדֵּס דְּלָא
טַשְׁטְשׁוּ נַחְתַּיְהוֹן וְיִהַלְכוּן
עַמִּי בְּחִוָּרֵא מֶטוּל דְּשָׁוֵין
אֶנּוּן׃

Tu hai alcune poche perſone ancor in Sardi, che non hanno imbrattati i lor veſtimenti: e caminaranno con eſſo me in veſte bianche, percioche ne ſon degni.

5 מַנוּ גֵּיר דְּזָכֵא לֵהּ י
יִתְכַּסֵּא בְּנַחְתָּא חִוָּרָא וְלָא
אֶעְטֵא שְׁמֵהּ בַּכְתָבָא
דְּחַיֵּא וְאוֹדֵא לַשְׁמֵהּ קְדָם
אָבִי וְקְדָם מַלְאַכְוֹהִי׃

Chi vincerà, ſarà coſi veſtito di veſtimenti bianchi: e non cancellarò il ſuo nome del libro de la vita: e confeſſarò il ſuo nome dinanzi à mio Padre, e dinanzi à i ſuoi Angeli.

6 דְּאִית לֵהּ אֶדְנָא נִשְׁמַע
מָנָא דְּאָמְרָא רוּחָא
לְעִדָּתָא׃

Chi ha orrecchie, oda quello che lo Spirito dice a le Chieſe.

7 וּלְמַלְאַכָא דְּבְעִדְתָּא
דְּפִילַדֶלְפִיָּא כְּתַב הָלֵין
אָמַר דְּקַדִּישׁ וְשַׁרִּיר הוּ מַן
דְּאִית לֵהּ קְלִידָא דְּדָוִיד
דְּפָתַח וְאְנָשׁ לָא אָחִיד
וְאָחִיד וְאֶנָשׁ לָא פָּתַח׃

Scriui ancora à l'Angelo che è in Filadelfia. Queſte coſe dice il Santo e il Verace, colui che ha la chiaue di Dauid, il quale apre, e niuno chiude: e chiude, e niuno apre.

ג

3 לָכֵן זְכֹר אֵיכָכָה לָקַחְתָּ וְשָׁמַעְתָּ
וְשָׁמוֹר וְשׁוּבָה וְאִם לֹא תִשְׁקֹד
אָבוֹא אֵלֶיךָ כַּגַּנָּב וְלֹא תֵדַע בְּמָה־
שָׁעָה אָבוֹא אֵלֶיךָ׃

Acuerdade pues de loque has recebido, y has oydo: y guardalo, y arrepientete. Y ſi no velares, vendre ò ti como ladron, y no ſabrâs à que hora vendre à ti.

4 יֶשׁ־לְךָ שֵׁמוֹת מְעַטִּים בְּסַרְדִּיס
אֲשֶׁר לֹא טִמְּאוּ אֶת בִּגְדֵיהֶם
וְיִתְהַלְּכוּ אִתִּי מְלֻבָּשִׁים בּוּץ כִּי־
שָׁוִים הֵמָּה׃

Mas tienes vnas pocas perſonas tambien en Sardo, que no han enſuziado ſus veſtiduras, y andaran conmigo en veſtiduras blancas porque ſon dignos.

5 הַמְנַצֵּחַ יִלְבַּשׁ בַּבּוּץ וְלֹא אֶמְחֶה
אֶת־שְׁמוֹ מִסֵּפֶר הַחַיִּים וְאוֹדֶה
שְׁמוֹ לִפְנֵי אָבִי וְלִפְנֵי מַלְאָכָיו׃

El que venciere, ſerá anſi veſtido de veſtiduras blancas: y no borraré ſu nombre del libro de la vida, y confeſſaré ſu nombre delante de mi padre, y delante de ſus Angeles.

6 לַאֲשֶׁר יֶשׁ־לוֹ אָזְנַיִם יִשְׁמַע
מַה־תֹּאמַר הָרוּחַ לַקְּהִלּוֹת׃

El que tiene oreja, oyga loque el Eſpiritu dize à las Igleſias.

7 וּלְמַלְאַךְ הַקְּהִלָּה אֲשֶׁר הִיא
בְּפִילַדֶלְפִיָּא כְּתֹב כֹּה אָמַר
הַקָּדוֹשׁ הַנֶּאֱמָן לַאֲשֶׁר יֶשׁ־לוֹ
מַפְתֵּחַ בֵּית דָּוִד עַל־שִׁכְמוֹ וּפָתַח
וְאֵין סֹגֵר וְסָגַר וְאֵין פֹּתֵחַ׃

Y eſcriue ál Angel de la Igleſia que eſtá en Philadelphia: El Sancto y Verdadero, que tiene la llaue de Dauid: que abre, y ninguno cierra: que cierra, y ninguno abre, dize eſtas coſas.

γ'.

3. Μνημόνευε οὖν πῶς εἴληφας καὶ ἤκουσας, καὶ τήρει, καὶ μετανόησον. ἐὰν οὖν μὴ γρηγορήσῃς, ἥξω ἐπί σε ὡς κλέπτης, καὶ οὐ μὴ γνῷς ποίαν ὥραν ἥξω ἐπί σε.

Aye donc ſouuenance quelles choſes tu as receuës, & ouïes, & les garde, & te repen. Que ſi tu ne veilles, ie viendrai contre toi comme le larron, & ne ſauras à quelle heure ie viendrai contre toi.

4. Ἀλλ' ἔχεις ὀλίγα ὀνόματα ἐν σάρδεσιν, ἃ οὐκ ἐμόλυναν τὰ ἱμάτια αὐτῶν, καὶ περιπατήσουσι μετ' ἐμοῦ ἐν λευκοῖς, ὅτι ἄξιοί εἰσιν.

Toutesfois tu as quelque peu de perſonnes auſſi en Sarde, qui n'ont point ſouillé leurs veſtemens, & qui chemineront auec moi en veſtemens blancs: car ils en ſont dignes.

5. Ὁ νικῶν, οὗτος περιβαλεῖται ἐν ἱματίοις λευκοῖς, καὶ οὐ μὴ ἐξαλείψω τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐκ τῆς βίβλου τῆς ζωῆς, καὶ ἐξομολογήσομαι τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐνώπιον τοῦ πατρός μου, καὶ ἐνώπιον τῶν ἀγγέλων αὐτοῦ.

Qui vaincra, icelui ſera veſtu de veſtemens blancs, & n'effacerai point ſon nom du liure de vie, ains ie confeſſerai ſon nom deuant mon Pere, & deuant ſes Anges.

6. Ὁ ἔχων οὖς, ἀκουσάτω τί τὸ πνεῦμα λέγει ταῖς ἐκκλησίαις.

Qui a oreille, oye ce que l'Eſprit dit aux Egliſes.

7. Καὶ τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐν Φιλαδελφείᾳ ἐκκλησίας γράψον· τάδε λέγει ὁ ἅγιος, ὁ ἀληθινὸς, ὁ ἔχων τὴν κλεῖδα τοῦ δαβὶδ, ὁ ἀνοίγων, καὶ οὐδεὶς κλείει αὐτὴν, καὶ κλείει καὶ οὐδεὶς ἀνοίγει.

Eſcri auſſi a l'Ange de l'Egliſe qui eſt en Philadelphie Le Sainct & le veritable qui a la clef de Dauid: qui ouure, & nul ne ferme: qui ferme, & nul n'ouure: dit ces choſes.

CAP. III.

3. In mente ergo habe qualiter acceperis & audieris: & ſerva, & pœnitentiam age. Si ergo non vigilaveris, veniam ad te tanquam fur, & neſcies qua hora veniam ad te.

Remember therefore / howe thou haſt receyued and heard/ and hold faſt/ and repent. If therefore thou wilt not watch/ I will come on thee as a thiefe/ and thou ſhalt not knowe what houre I will come vpon thee.

4. Sed habes pauca nomina in Sardis, qui non inquinaverunt veſtimenta ſua: & ambulabunt mecum in albis, quia digni ſunt.

Notwithſtanding thou haſt a few names yet in Sardi/ which haue not defiled their garments: and they ſhall walke with me in white: for they are worthie.

5. Qui vicerit, ſic veſtietur veſtimentis albis, & non delebo nomen eius de libro vitæ, & confitebor nomen eius coram patre meo, & coram angelis eius.

He that ouercommeth/ ſhall bee clothed in white aray/ and I will not put out his name out of the Booke of life/ but I will confeſſe his Name before my Father/ and before his Angels.

6. Qui habet aurem audiat quid Spiritus dicat eccleſiis.

Let him that hath an eare/ heare/ what the Spirit ſayth vnto the Churches.

7. Et angelo Philadelphiæ eccleſiæ ſcribe, Hæc dicit Sanctus & Verus, qui habet clavem David; qui aperit, & nemo claudit; claudit, & nemo aperit.

And write vnto yͤ Angel of the church which is of Philadelphia / Theſe thinges ſayth he that is Holy and True/ which hath the keye of Dauid/ which openeth and no man ſhutteth/ and ſhutteth and no man openeth.

Das III. Capitel.

3. So gedencke nun/ wie du empfangen vnd gehöret haſt/ vnd halts/ vnd thu buſſe. So du nicht wirſt wachen/ werde ich ůber dich kommen/ wie ein Dieb/ vnd wirſt nicht wiſſen/ welche Stunde ich ůber dich kommen werde.

Saa betenck nu/ huorledis du haffuer anammet oc hørt/ oc holt det/ oc gør penitentze. Der ſom du icke vaager/ da ſkal ieg komme offuer dig/ lige ſom en Tyff/ oc du ſkalt icke vide/ paa huilcken ſtund ieg ſkal komme offuer dig.

4. Du haſt auch wenig Namen zu Sarden/ die nicht jre Kleider beſudelt haben/ vnd ſie werden mit mir wandeln in weiſſen kleidern/ denn ſie ſinds werth.

Du haffuer oc faa naffn i Sarden/ ſom icke beſmittede deris Klæder/ oc de ſkulle vandre met mig i huide Klæder/ thi de ere verdige der til.

5. Wer ůberwindet/ der ſol mit weiſſen Kleidern angelegt werden/ vnd ich werde ſeinen Namen nicht außtilgen/ auß dem buch deß Lebens/ vnd ich wil ſeinen Namen bekennen/ fůr meinem Vater/ vnd fůr ſeinen Engeln.

Huo ſom offueruinder/ hand ſkal klædis met huide Klæder/ oc ieg vil icke vdſlette hans naffn aff Lifſſens Bog/ oc ieg vil bekende hans Naffn faar min Fader/ oc faar hans Engle.

6. Wer Ohren hat der höre/ was der Geiſt den Gemeinen ſaget.

Huo ſom haffuer Øren hand høre/ huad Aanden ſiger til Menigheden.

7. Vnd dem Engel der Gemeine zu Philadelphia ſchreibe: Das ſaget der Heilige/ der Warhafftige/ der da hat den ſchlůſſel Davids/ der aufthut/ vnnd niemandt zuſchleuſſet/ der zuſchleuſſet/ vnd niemand auffthut:

Oc ſcriff til Menighedens Engel i Philadelphia/ Dette ſiger den Hellige/ den Sande/ den ſom haffuer Dauids nøgel/ ſom lader op/ oc ingen lycker til/ ſom lycker til oc ingen lader op.

Kapitola. III.

3. Protož měg na paměti kterak gſy přigijmal a ſlyſchal: a zachowaway y čiň pokánij. Neb nebudeſſli bdijti / přijgdu k tobě yako Zloděg/ a nezwijſs w kterau hodinu k tobě přigdu.

Pámiętay tedy coś wźiął y ſłyſzał/ a ták záchowywáy y pokutuy. A ieſli czuć nie będźieſz/ przyidę do ćiebie iáko złodziey/ á nie zrozumieſz ktorey godźiny przyidę do ćiebie.

4. Ale máſs někto málo gměn w Sardys/ kteřijž nepoſſkwrnili Raucha ſwého/ a choditi budau ſemnau w bijlém rauſſe/ nebť gſau toho hodni.

Jednák maſz kilká imion też w Sárdźiech/ ktore nie pokaláły ſzat ſwoich/ przeto będą zemna chodźić w biáłych ſzátach/ ábowiem godni ſą.

5. Kdož ſwijtězý/ takť bude oblečen w Raucho bijlé/ a newymažyť gména geho z Kněh žiwota/ a wyznám gméno geho před Otcem mým/ y před Angely geho.

Ktoby zwyćiężył/ then będźie obleczon w ſzáty biáłe/ á nie wymáże imienia iego z kśiąg żywota/ ále będę wyznawał imię iego przed Oycem moim/ y przed Anioły iego.

6. Kdo má vſſy ſlyſs/ co prawij Duch Cýrkwijm.

Kto ma vcho/ niech ſłyſzy co Duch mowi kośćiołom.

7. A Angelu Filadelffitſké Cýrkwe napiſs: Totoť prawij Swatý á prawý/ kterýž má Klijč Dawidůw: kterýž otwijrá a žadný nezawijrá: Zawijrá/ a žadný neotwijrá.

A piſz Aniołowi kośćiołá Filádelfijſkiego: To mowi święty y prawdźiwy on ktory ma klucz Dáwidow/ ktory otwiera á żaden nie zámyka/ zámyka a żaden nie otwiera.

ג

8 יָדַע אֲנָא כֻל עֲבָדַיךְ הָא יְהֶבֶת קְדָמַיךְ תַּרְעָא פְּתִיחָא וְאֱנָשׁ לָא נֶאחוּדִיהּ מֶטוּל דְּחַיְלָא זְעוּרָא אִית לָךְ וְנַטְרֶת לְמֶלְּתִי וְלָא כְּפַרְתְּ שְׁמִי׃

Io ſo l'opere tue. Ecco io ho dato dinanzi à te la porta aperta, e niuno la puo chiudere : percioche tu hai vn poco di forza, & hai oſſeruata la mia parola, e non hai negato il mio Nome.

9 הָא יָהֶב אֲנָא מֶן עֶדְתָּא דְּסָטָנָא דְּאָמְרִין עַל נַפְשְׁהוֹן דִּיהוּדָיֵא אֶנּוּן וְלָא אִיתַיְהוֹן אֶלָּא מְדַגְּלִין הָא אֶעְבֵּד לְהוֹן דְּנֵאתוֹן וְנֶסְגְּדוּן קְדָם רַגְלָיךְ וְנֵדְעוּן דְּאֶנָא אֶחֶבְתְּכִי׃

Ecco, io darò quelli de la congregatione di Satana, che ſi dicono eſſer Giudei, e non ſono, ma menteno: ecco, io gli coſtringerò che vengano, e adorino dauanti a i tuoi piedi, e ſappiano che io t'ho amato.

10 מֶטוּל דְּנַטְרֶת מֶלְּתָא דְּסַיְבַּרְנוּתִי וְאֶנָא אֶטַּרְלָךְ בְּזְמַן נֶסְיוֹנָא דַּעְתִיד ל לְמֵאתָא עַל כֻּלֵּהּ עָלְמָא לְמְנַסְּיוּ לְכֻל בְּנַי נָשָׁא דְּעָמְרִין עַל אַרְעָא׃

Percioche tu hai oſſeruata la parola de la mia patientia : & io conſeruarò te da l'hora de la tentatione, laqual dee venire ne l'vniuerſo mondo, per prouare gli habitatori de la terra.

11 הָא אָתֵא אֲנָא בַּעֲגַל אֱחַד מָא דְּאִית לָךְ דְּלָא נֶסַּב אֱנָשׁ לִכְלִילָךְ׃

Ecco, io vengo preſto : tieni quel che tu hai, accioche niuno piglij la tua corona.

12 מַנוּ דְּזָכֵא לֵהּ אֶעְבְּדֵהּ לְעַמּוּדָא בְּעַמָּא דַּאלָהַי וְתוּב לָא נֶפֶּק לֵהּ לְבַר וְאֶכְתּוֹב עֲלַוְהִי שְׁמֵהּ דַּאלָהַי וַשְׁמִי חוּדְתָּא׃

Chi vincerà, io lo farò colonna nel tempio del mio Dio, e non vſcirà piu fuore : e ſcriuerò ſopra eſſo il nome del mio Dio, e il nome de la Città del mio Dio, cioè de la nuoua Ieruſalem, la quale è ſceſa di cielo dal mio Dio, e il mio nome nuouo.

ג

8 יָדַעְתִּי אֶת־מַעֲשֶׂיךָ הִנֵּה נָתַתִּי לְפָנֶיךָ שַׁעַר פָּתוּחַ וְאִישׁ לֹא יוּכַל לִסְגּוֹר אוֹתוֹ כִּי־יֶשׁ־לְךָ כֹּחַ קָטוֹן וְשָׁמַרְתָּ אֶת־דְּבָרִי וְלֹא כִחַשְׁתָּה אֶת־שְׁמִי׃

Yo conozco tus obras : heaqui te he dado la puerta abierta delante de ti, y ninguno la puede cerrar : porque tu tienes vna poquita de potencia y has guardado mi palabra, y no has negado mi Nombre.

9 הִנֵּה נוֹתֵן אֲנִי מֵעֲדַת הַשָּׂטָן הָאוֹמְרִים עַל־נַפְשׁוֹתָם כִּי־יְהוּדִים הֵמָּה וְלֹא הוֹיִם כִּי־אִם כּוֹזְבִים הִנְנִי וְאֶעֱשֶׂה אוֹתָם אֲשֶׁר יָבוֹאוּ וְיִשְׁתַּחֲווּ לִפְנֵי רַגְלֶיךָ וְיֵדְעוּ כִּי־אֲנִי אֲהַבְתִּיךָ׃

Heaqui, yo doy de la Synoga de Satanas, los que ſe dizen ſer Iudios, y no lo ſon, mas mienten : heaqui, yo los conſtrenniré à que vengan, y adoren delante de tus pies, y ſepan que yo te he amado.

10 כִּי־נָצַרְתָּ אֶת־דְּבַר תּוֹחַלְתִּי וַאֲנִי אֶשְׁמָרְךָ מֵעֵת הַמַּסָּה אֲשֶׁר עֲתִידָה לָבוֹא עַל־כָּל־הַתֵּבֵל לְנַסּוֹתָם אֲשֶׁר יוֹשְׁבִים עַל־הָאָרֶץ׃

Porque has guardado la palabra de mi paciencia, y yo te guardaré de la hora de la tentacion, que hà de venir en todo el vniuerſo mundo para prouar losque moran en lá tierra.

11 הִנֵּה בָא אָנֹכִי מְהֵרָה הַחֲזֵק מַה יֶּשׁ־לְךָ וְאִישׁ לֹא יִקַּח אֶת־עֲטַרְתֶּךָ׃

Cata, que yo vengo preſto : ten lo que tienes paraque ninguno tome tu corona,

12 הַמְנַצֵּחַ אֶעֱשֶׂנּוּ לְעַמּוּד בְּעַם אֱלֹהַי וְחוּצָה לֹא יֵצֵא עוֹד וְאֶכְתֹּב עָלָיו אֶת־שֵׁם אֱלֹהַי וְשֵׁם עִיר יְרוּשָׁלַיִם הַקְּדוֹשָׁה הַיּוֹרֶדֶת מֵעַל־הַשָּׁמַיִם מֵאֱלֹהַי וְאֶת־שְׁמִי הַקָּדוֹשׁ׃

Alque venciere, yo lo haré coluna en el templo de mi Dios, y nunca mas ſaldrá fuera : y eſcreuiré ſobre el el Nombre de mi Dios, y el Nõbre de la Ciudad de mi Dios, que es la nueua Hieruſalem, laqual ha decendido del cielo de con mi Dios, y mi nombre nueuo.

γʹ.

8. Οἶδά σου τὰ ἔργα. ἰδοὺ δέδωκα ἐνώπιόν σου θύραν ἀνεῳγμένην, καὶ οὐδεὶς δύναται κλεῖσαι αὐτήν· ὅτι μικρὰν ἔχεις δύναμιν, καὶ ἐτήρησάς μου τὸν λόγον, καὶ οὐκ ἠρνήσω τὸ ὄνομά μου.

Ie cognoi tes œuures : voici, ie t'ai donné l'huis ouuert deuant toi, & nul ne le peut fermer, pource que tu as vn peu de force, & ſi as garde ma parole, & n'as point renonce mon Nom.

9. Ἰδοὺ δίδωμι ἐκ τῆς συναγωγῆς τοῦ σατανᾶ, τῶν λεγόντων αὐτοὺς ἰουδαίους εἶναι, καὶ οὐκ εἰσὶν, ἀλλὰ ψεύδονται. ἰδοὺ ποιήσω αὐτοὺς ἵνα ἥξωσι καὶ προσκυνήσωσιν ἐνώπιον τῶν ποδῶν σου, καὶ γνῶσιν ὅτι ἐγὼ ἠγάπησά σε.

Voici, ie mettrai ceux de l'aſſamblee de Satan, qui ſe diſent eſtre Iuifs, & ne le ſont point, mais mentent : voici ie les ferai venir & ſe proſterner deuant tes pieds, & cognoiſtre que ie t'aime.

10. Ὅτι ἐτήρησας τὸν λόγον τῆς ὑπομονῆς μου· κἀγώ σε τηρήσω ἐκ τῆς ὥρας τοῦ πειρασμοῦ τῆς μελλούσης ἔρχεσθαι ἐπὶ τῆς οἰκουμένης ὅλης, πειράσαι τοὺς κατοικοῦντας ἐπὶ τῆς γῆς.

Pource que tu as garde la parole de ma patience, moi auſſi te garderai de l'heure de la tentation qui doit venir au mõde vniuerſel, pour eſprouuer ceux qui habitent ſur la terre.

11. Ἰδοὺ ἔρχομαι ταχύ. κράτει ὃ ἔχεις, ἵνα μηδεὶς λάβῃ τὸν στέφανόν σου.

Voici, ie vien bien toſt : tien ferme ce que tu as, afin que nul ne prene ta couronne.

12. Ὁ νικῶν, ποιήσω αὐτὸν στῦλον ἐν τῷ ναῷ τοῦ θεοῦ μου, καὶ ἔξω οὐ μὴ ἐξέλθῃ ἔτι· καὶ γράψω ἐπ' αὐτοῦ τὸ ὄνομα τοῦ θεοῦ μου, καὶ τὸ ὄνομα τῆς πόλεως τοῦ θεοῦ μου τῆς καινῆς ἱερουσαλὴμ ἡ καταβαίνουσα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἀπὸ τοῦ θεοῦ μου, καὶ τὸ ὄνομά μου τὸ καινόν.

Qui vaincra, ie le ferai eſtre vne colomne au temple de mon Dieu, & il ne ſortira plus dehors : & i'eſcrirai ſur lui le nom de mon Dieu, & le nom de la cité de mon Dieu, qui eſt la nouuelle Ieruſalem, laquelle deſcend du ciel de deuers mon Dieu, & mon nouueau nom.

CAP. III.

8. Scio opera tua. Ecce dedi coram te oſtium apertum quod nemo poteſt claudere: quia modicam habes virtutem, & ſervaſti verbum meum, & non negaſti nomen meum.

I knowe thy workes behold/ I haue ſet before thee an open doore/ and no man can ſhut it: for thou haſt a litle ſtrenght & haſt kept my worde/ and haſt not denied my Name.

9. Ecce dabo de ſynagoga ſatanæ, qui dicunt ſe Iudæos eſſe, & non ſunt, ſed mentiuntur. Ecce faciam illos ut veniant, & adorent ante pedes tuos, & ſcient quia ego dilexi te.

Beholde/ I will make them of the Synagogue of ſatan/ which call themſelues Iewes and are not/ but doe lie: beholde/ I ſay/ I will make them/ that they ſhall come and worſhip before thy feete/ & ſhall know that I haue loued thee.

10. Quoniam ſeruaſti verbum patientiæ meæ, & ego ſervabo te ab hora tentationis, quæ ventura eſt in orbem univerſum tentare habitantes in terra.

Becauſe thou haſt kept the word of my patience/ therefore I will deliuer thee from the houre of tentation/ which will come vpon all the worlde/ to trie them that dwell vpon the earth.

11. Ecce venio citò: tene quod habes, ut nemo accipiat coronam tuam.

Beholde/ I come ſhortely: holde that which thou haſt/ that no man take thy crowne.

12. Qui vicerit, faciam illum columnam in templo Dei mei: & foràs non egredietur amplius: & ſcribam ſuper eum nomen Dei mei nouæ Ieruſalem, quæ deſcēdit de cœlo à Deo meo, & nomen meum novum.

Him that ouercommeth/ will I make a pillar in the Temple of my God/ and hee ſhall go no more out: & I will/ writte vpon him the Name of my God/ and the Name of the citie of my God/ which is the newe Ieruſalem/ which commeth downe out of heauen from my God/ and I will write vpon him my newe Name.

Das III. Capitel.

8. Ich weiß deine werck. Sihe ich habe für dir gegeben eine offene Thür/ vnnd niemandt kan ſie zuſchlieſſen/ denn du haſt eine kleine krafft/ vnnd haſt mein wort behalten/ vnnd haſt meinen Namen nicht verläugnet.

Jeg ved dine gerninger. See/ ieg gaff for dig en oben Dør/ oc ingen kand lycke hende til thi du haffuer en liden krafft/ oc du beholt mit ord/ oc du nectede icke mit Naffn.

9. Sihe/ ich werde geben auß Sathanas Schule/ die da ſagen/ ſie ſind Jüden/ vnnd ſinds nicht/ ſondern liegen. Sihe/ ich wil ſie machen/ daß ſie kommen ſollen/ vnd anbeten zu deinen füſſen/ vnd erkennen/ daß ich dich geliebet habe.

See/ ieg vil giffue dem aff Satanas Schole/ ſom ſige/ at de ere Jøder/ oc ere dog icke/ men de liuge. See ieg vil gøre dem/ at de ſkulle komme/ oc tilbede faar dine Føder/ oc kende/ at ieg elſkte dig.

10. Dieweil du haſt behalten das wort meiner gedult/ wil ich auch dich behalten für der ſtunde der Verſuchung/ die kom̃en wird über der gantzen Welt Kreiß/ zu verſuchen/ die da wohnen auff Erden.

Efterdi du haffuer beholdet min taalmodigheds ord/ da vil ieg oc beuare dig i forfølgelſens ſtund/ ſom ſkal komme offuer gantſke Jorderige/ at friſte dem/ ſom bo paa Jorden.

11. Sihe/ ich komme bald/ halt was du haſt/ daß niemand deine Krone neme.

See/ ieg kommer ſnarlige/ holt det du haffuer/ at ingen ſkal tage din Krune.

12. Wer überwindet/ den wil ich machen zum Pfeiler in dem Tempel meines Gottes/ vnd ſoll nicht mehr hinauß gehen. Vnd wil auff jn ſchreiben den Namen meines Gottes/ vnd den Namen deß neuen Jeruſalem/ der Statt meines Gottes/ die vom himmel hernider kompt/ von meinem Gott/ vnd meinen Namen den neuen.

Huo ſom offueruinder/ den vil ieg gøre til en Pillere i min Guds Tempel/ oc hand ſkal icke mere gaa vd. Oc ieg vil ſcriffue min Guds Naffn paa hannem/ oc det ny Jeruſalems Naffn/ min Guds Stadz/ ſom kommer ned aff Himmelen/ fra min Gud/ oc min ny Naffn.

Kapitola. III.

8. Znám ya ſkutky twé. Hle poſtawil gſem před tebau dweře otewřené/ kterýchž žádný zawřijti nemůže/ proto/ že máſs malau moc/ a zachowal gſy Slowo mé/ a nezapřel gſy Gména mého.

Wiem vczynki twoie: Otom poſtáwil przed toba drzwi otworzone/ á żaden nie może ich zámknac/ bo maſz nieiáka moc/ y záchowaleś ſlowo moie/ ánis ſie záprzal imienia moiego.

9. Ay dám tobě z zboru Sſatanáſſowa/ ty kteřijž prawij žeby židé byli a negſau/ ale klamagj. Hle včinjm to žeť přigdau/ a budau ſe klaněti před nohama twýma: a zwědijť že gſem yá zamilowal tebe.

Oto podam ty ktorzy ſa bożnice ſzátáńſkiey/ tho ieſt/ ty ktorzy ſie powiedáia być Zydmi/ á nie ſa/ ále klámáia/ Oto przymuſze ie przyść/ y klániáć ſie przed nogámi twemi/ y wiedzieć iżem ciebie vmilowal

10. Protož že gſy zamilowal Slowo trpěliwoſti me/ y yá tebe zachowám od hodiny pokuſſenij/ kteréž má přigijti na weſſkeren Swět/ aby pokuſſeni byli ti kteřijž přebýwagij na zemj.

Abowiemeś záchowal ſlowo cierpliwości moiey/ ia thež ciebie wybáwie z czáſu pokuſy co przyydz ma ná wſzytek świát/ ku doświádczeniu obywátelow ziemie.

11. Hle/ yá přigdu brzod držiž co máſs/ ať nižadný newezme Koruny twé.

Otho ide rychlo trzymay co maſz/ áby żaden nie wziął korony twoiey.

12. Kdo ſwijtězý včinijmě gey ſlaupem w Chrámě Boha mého/ a nebudeť wijce wen wycházeti: napijſſyť na něm Gméno Boha meho a Gméno Měſta Boha mého Geruzaléma nowého/ kterýž sſtupuge s Nebe od Boha mého/ y gméno mé nowé.

Jeſliby kto zwyciężył vczynie to áby był ſlupem w kościele Bogá moiego/ áni z niego iuż wynidzie/ y napiſze ná nim imie Bogá mego/ y imie miáſtá Bogá mego/ to ieſt nowego Jeruzálem/ ktore zſtapiło z niebá od Bogá mego/ y imie moie nowe.

ג

13 מַן־דְּאִית לֵהּ אֶדְנָא יִשְׁמַע מָנָא דְּאָמְרָא רוּחָא לְעִדָּתָא׃

Chi ha orecchia, oda quello che lo Spirito dice a le Chieſe.

14 וַלְמַלְאָכָא דְּבְעִדְּתָא דְּלָודִיקְיָא כְּתֻב הָלֵין אָמַר הוּ דְּאַמִּין וְסָהֲדָא מְהַימָן וְשַׁרִירָא רֵישָׁא דְּכֻל דַּבְרָא לַאלָהָא׃

Eſcriui à l'Angelo de la Chieſa de Laodiceſi. Queſte coſe dice Amen, il teſtimonio fedele e verace, il principio de la creatura di Dio.

15 יָדַע אֶנָא לְעַבְדַיךְ דְּלָא קַרִירָא וְלָא רְתִיחָא אַנְתְּ אֶשְׁתּוּף דֵּין דְּתֶהֱוֵא קַרִירָא אַו רְתִיחָא׃

Io conoſco l'opere tue, che tu non ſei ne freddo ne caldo: Voleſſe Iddio che tu fuſſi freddo o caldo.

16 מֶטּוּל דְּמַכִּיכָא אַנְתְּ וְלָא קַרִירָא וְלָא רְתִיחָא עָתִיד אֶנָא לְמֶפְלַט לָךְ מֶן־פּוּמִי׃

Ma perche tu ſei tiepido, e non ſei ne freddo ne caldo, io ti vomitarò de la mia bocca.

17 מֶטּוּל דְּאָמַר אַנְתְּ דְּעַתִּירָא אֶנָא וְאֶתְעַתְּרֵת וְכֻל מֶדֶם אֶנָא לָא סְנִיק אֶנָא וְלָא יָדַע אַנְתְּ דְּדָוְיָא אַנְתְּ וּמַכִּיכָא וּמְסַכְּנָא וְעַוִּיר וְעַרְטֶלָיָא׃

Imperoche tu dici, io ſon ricco, e ſono arrichito e non ho biſogno di coſa alcuna: e non ſai che tu ſei miſero e miſerabile, e pouero, e ciece, e ignudo.

18 וְאָמְלֵךְ לָךְ דְּתִזְבַּן מֶנִּי דַּהֲבָא יַקִּירָא בְּנוּרָא דְּתֶעְתַּר וּנַחְתָּא חִוָּרָא דְּתֶתְכַּסֵּא וְלָא תֶתְגַּלֵּא בַּהְתְּתָא דְּעַרְטֶלָיוּתָךְ וּבְקִילוֹרָא תְּמַשַּׁח לְעַיְנַיךְ מֶטּוּל דְּתֶחְוֵא׃

Io ti conſiglio à camprar da me de l'oro prouato dal fuoco, accioche tu diuenghi ricco: e de veſtimenti bianchi, accioche tu ti veſti, e non appariſca la vergogna de la tua nudità: & vngi i tuoi occhij con collirio, accioche tu veda.

ג

13 וַאֲשֶׁר יֶשׁ־לוֹ אָזְנַיִם יִשְׁמַע מַה תֹּאמַר רוּחַ לַקְּהִלּוֹת׃

El que tiene oreja, oyga lo que e Eſpiritu dize à las Igleſias.

14 וּלְמַלְאַךְ קְהִלַּת לָאוֹדִיקְיָא כְּתֹב כֹּה אָמַר הָאָמֵן הָעֵד נֶאֱמָן וֶאֱמֶת רֵאשִׁית בְּרִיאַת אֱלֹהִים׃

Y eſcriue àl Angel de lo Igleſia de los Laodicenſes: He aqui, el que dize Amen. el teſtigo fiel y verdadero, el principio de la criatura de Dios.

15 יָדַעְתִּי אֶת־מַעֲשֶׂיךָ כִּי־לֹא קַר וְלֹא מְרַתֵּחַ אַתָּה מִי־יִתֵּן וּתְהִי־קַר אוֹ־מְרֻתָּח׃

Yo conozco tus obras que ni eres frio ni caliente. Oxala fueſſes frio, ò hiruiente.

16 לָכֵן כִּי־מוֹךְ אַתָּה וְלֹא קַר וְלֹא מְרַתֵּחַ עָתִיד אֲנִי לַהֲקִיאֲךָ מִפִּי׃

Mas porque eras tibio, y nò frio ni hiruiente, yo te vomitaré de mi boca.

17 כִּי־אָמַרְתָּ אַךְ עָשַׁרְתִּי מָצָאתִי הוֹן וּמְאוּמָה לֹא חָסַרְתִּי וְלֹא יָדַעְתָּ כִּי־אֻמְלַל אֶבְיוֹן מִסְכֵּן עִוֵּר וְעָרוֹם אָתָּה׃

Porque tu dizes: Yo ſoy rico, y ſoy erriquecido, y no tengo neceſſidad de ninguna coſa: Y no conoces que tu eres cuytado y miſerable, pobre y ciego, y deſnudo.

18 אִיעָצְךָ לִשְׁבֹּר מִמֶּנִּי זָהָב גִּבְחַר צָרוּף בָּאֵשׁ אֲשֶׁר תֶּעְשַׁר וּבִגְדֵי־בוּץ אֲשֶׁר תִּלְבַּשׁ וְלֹא תִגָּלֶה בֹּשֶׁת עֶרְוָתֶךָ וּבְקִילוֹר תִּמְשַׁח אֶת־עֵינֶיךָ אֲשֶׁר תִּרְאֶה׃

Yo te amon eſto que de mi compres oro affinado en fuego, para que ſeas hecho rico, y ſeas veſtido de veſtiduras blanças, para que no ſe deſcubra la verguença de tu deſnudez: Y vnge tus ojos con colyrio, para que veas.

γ'.

13. Ὁ ἔχων οὖς, ἀκουσάτω τί τὸ πνεῦμα λέγει ταῖς ἐκκλησίαις.

Qui a oreille, oye ce que l'Eſprit dit aux Egliſes.

14. Καὶ τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐκκλησίας λαοδικέων γράψον· τάδε λέγει ὁ ἀμὴν, ὁ μάρτυς ὁ πιστὸς, καὶ ἀληθινός, ἡ ἀρχὴ τῆς κτίσεως τοῦ θεοῦ.

Eſcri auſſi a l'Ange de l'Égliſe de ceux de Laodicee L'Amen, le teſmoin fidele & veritable, le commencement de la creature de Dieu, dit ces choſes.

15. Οἶδά σου τὰ ἔργα, ὅτι οὔτε ψυχρὸς εἶ, οὔτε ζεστός· ὄφελον ψυχρὸς εἴης, ἢ ζεστός.

Ie cognoi tes œuures, c'eſt que tu n'es ne froid, ne bouillant: à la miene volonté que tu fuſſes froid, ou bouillant:

16. Οὕτως ὅτι χλιαρὸς εἶ, καὶ οὔτε ψυχρὸς, οὔτε ζεστὸς, μέλλω σε ἐμέσαι ἐκ τοῦ στόματός μου.

Par ainſi d'autant que tu es tiede, & n'es froid, ne bouillant, ie te vomirai hors de ma bouche.

17. Ὅτι λέγεις, ὅτι πλούσιός εἰμι, καὶ πεπλούτηκα, καὶ οὐδενὸς χρείαν ἔχω, καὶ οὐκ οἶδας ὅτι σὺ εἶ ὁ ταλαίπωρος, καὶ ὁ ἐλεεινὸς καὶ πτωχός, καὶ τυφλὸς καὶ γυμνός.

Car tu dis, Ie ſuis riche. & ſuis enrichi, & n'ai faute de rien: & tu ne cognois point que tu es mal-heureux, & miſerable, & poure, & aueugle, & nud.

18. Συμβουλεύω σοι ἀγοράσαι παρ' ἐμοῦ χρυσίον πεπυρωμένον ἐκ πυρὸς, ἵνα πλουτήσῃς· καὶ ἱμάτια λευκά, ἵνα περιβάλῃ, καὶ μὴ φανερωθῇ ἡ αἰσχύνη τῆς γυμνότητός σου· καὶ κολλούριον ἔγχρισον ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμούς σου, ἵνα βλέπῃς.

Ie te conſeille que tu achetes de moi de l'or eſprouué par le feu, afin que tu deuienes riche: & des veſtemens blancs, afin que tu en ſois veſtu. & que la vergongne de ta nudité n'apparoiſſe point: & que tu oignes tes yeux de collyre, afin que tu voyes.

CAP. III.

13. Qui habet aurem, audiat quid Spiritus dicat eccleſiis.

Let him that hath an eare / heare what the Spirit ſayth vnto the Churches.

14. Et angelo Laodiceæ eccleſiæ ſcribe, Hæc dicit, Amen, teſtis fidelis & verus, qui eſt principium creaturæ Dei.

And vnto the Angell of the Church of the Laodiceans write/ Theſe things ſayeth / Amen / the faithfull and true witneſſe/ the beginning of the creatures of God.

15. Scio opera tua, quia neque frigidus es, neque calidus, utinam frigidus eſſes, aut calidus.

I knowe thy workes/ that thou art neyther colde nor hote: I would thou wereſt colde or hote.

16. Sed quia tepidus es, & nec frigidus, nec calidus, incipiam te evomere ex ore meo.

Therefore / becauſe thou art luke warme / and neither colde nor hote / it will come to paſſe / that I ſhall ſpewe thee out of my mouth.

17. Quia dicis, Quòd dives ſum, & locupletatus, & nullius egeo, & neſcis quia tu es miſer, & miſerabilis, & pauper, & cæcus, & nudus.

For thou ſayeſt / I am rich and increaſed with goods / and haue neede of nothing / and knoweſt not howe thou art wretched and miſerable/ and poore/ and blinde / and naked.

18. Suadeo tibi emere à me aurum ignitum probatum, ut locuples fias; & veſtimentis albis induaris, ut non appareat confuſio nuditatis tuæ: & collyrio inunge oculos tuos ut videas.

I counſell thee to bie of mee golde tryed by the fire/ that thou maiſt be made rich/ & white raimēt/ that thou maiſt be clothed/ and that thy filthie nakednes doe not appeare: & anoint thine eyes with eye ſalue/ that thou maieſt ſee.

Das III. Capitel.

13. Wer ohren hat/ der höre/ was der Geiſt den Gemeinen ſagt.

Huo ſom haffuer Øren/ hand høre/ huad Aanden ſiger til Menigheden.

14. Vnd dem Engel der Gemeinen zu Laodicea ſchreibe: Das ſaget Amen/ der treue vnnd waarhafftige Zeuge/ der anfang der Creatur Gottes.

Oc ſcriff til Menighedens Engel i Laodicea/ Dette ſiger/ Amen/ det trofaſte oc ſande Vidne/ ſom er Guds Creaturis begyndelſe.

15. Ich weiß deine Werck/ das du weder kalt noch warm biſt/ Ach daß du kalt oder warm wereſt.

Jeg veed dine gerninger/ at du eſt huercken kaald eller varm/ Ah at du vaare enten kaald eller varm.

16 Weil du aber law biſt/ vnnd weder kalt noch warm/ werde ich dich außſpeien auß meinem munde.

Men efterdi du eſt luncken/ oc huercken kaald eller varm/ da vil ieg vdſpy dig aff min mund.

17 Du ſprichſt/ ich bin reich/ vnnd habe gar ſatt/ vnd darff nichts / vnnd weiſſeſt nicht / daß du biſt elend vnnd jämmerlich/ arm/ blind vnd bloß.

Du ſiger / ieg er rig/ oc haffuer aldelis nock / oc behøffuer inted/ oc du vedſt icke/ at du eſt elendig oc iammerlig/ fattig/ blind oc nøgen.

18. Ich rathe dir / daß du Gold von mir kauffeſt/ daß mit Feuer durchläutert iſt/ daß du reich werdeſt/ vnnd weiſſe Kleider / daß du dich anthuſt/ vnnd nicht offenbaret werde die ſchande deiner blöſſe / vnnd ſalbe deine Augen mit augenſalbe/ daß du ſehen mögeſt.

Jeg raader dig/ at du køber Guld aff mig/ ſom er giort purt met Ilden / at du kant bliffue rig / oc huide Klæder / der du kant føre dig vdi / at din nøgenheds ſkendzel ſkal icke obenbaris / oc ſalue dine Øyen met Øyen ſalue/ at du kant ſee.

Kapitola III.

13. Kdo má vſſy / ſlyſs cok Duch prawij Cyrckwijm.

Kto ma vcho/ niech ſłyſzy co Duch mowi kośćiołom.

14. Angelu pak Cýrkwe Laodycenſkě napiſs: Toto prawij / Amen ſwědek wěrný a prawý / kterýž geſt počátek Stwořenij Božijho.

A Aniołowi kośćiołá Láodyceńſkiego napiſz: To mowi Amen świádek on wierny y prawdźiwy/ początek ſtworzenia Bożego.

15. Známť yá ſkutky twé/ že ani gſy ſtudený / ani horký/ by aſpoň chutně byl ſtudený / anebo horký:

Znam ſpráwy twoie/ iżeś nie ieſt áni zimny áni gorący / Boże day ábyś był zimny / ábo gorący.

16. Ale že gſy wlažný / a negſy ani ſtudený / anj horký / počnu tebe wymijtati z vſt mých·

A ták ponieważeś letni/ á nie zimny / áni gorący wyrzucę ćię z vſt moich

17. Nebo prawijſs / Bohatý gſem a mám wſſeho-doſti / a w ničemž nemám nedoſtatku/ a newijſs že gſy ty bijdný/ bijdně poddaný / chudý/ ſlepý / y nahý.

Abowiem powiedaſz: Jeſtem bogáty/ y zbogáćiłem ſię/ á w żadney rzeczy niedoſtatku nie ćierpię/ á niewieſz iżeś nędzny/ mizerny / y vbogi/ y ſlepy/ y nági.

18. Protož radijm tobě/ aby ſobě kaupil v mne Zlata ohniwého a zkuſſeneho / aby byl bohatý aby: a oblečen byl w Raucho bijlé / aby ſe neokazowala hanba na hoty twé/ a Maſtij / genž Kollirium ſlowe / pomazug očij twých/ aby widěl.

Rádzęć ábyś kupił v mnie złotá w ogniu doświádczonego / żebyś był bogátym / y ſzat białych ábyś ſię przyoblekł/ żeby ſię nie okázowałá ſromotá ná gośći twoiey/ á pomaż wodką ocy twoie ábyś widźiał

ג

19 כֻּלְהוֹן גֵּיר דְּמַחֵב אֶנָא מַכֵס וְרָדֵא אֶנָא לְהוֹן מֶטוּל הָנָא תְּטַנָּא וַתְתוּב׃

Io riprendo e caſtigo tutti quelli ch'io amo: ſii dunque Zelante, e rauuediti.

20 הָא קָאֵם אֶנָא קְדָם תַּרְעָא וְנָקֵשׁ אֶנָא אֶן אֶנָשׁ יִשְׁמַע קָלִי וְיִפְתַּח תַּרְעָא אֵיתֵא לְוָתֵהּ וְאֶחְשֵׁם עַמֵּהּ וְהוּ עַמִּי׃

Ecco, io ſto a la porta, e beatto: ſe alcuno vdirà la mia voce, & aprirammi la porta io entrarò à lui, e cenarò con eſſo, & egli con meco.

21 דְּזָכֵא אֶתֵּל לֵהּ דְּנִתֵּב עַמִּי בְּכוּרְסְיִי אַיְךְ דְּאֶנָא זְכִית וִיתְבֵת עַם אָבִי עַל כּוּרְסְיֵהּ׃

Chi vincerà, io lo farò ſeder con eſſo me nel mio trono: ſi come ancor io ho vinto, e mi ſon poſto à ſeder con mio Padre nel trono ſuo.

22 מַן דְּאִית לֵהּ אֶדְנָא יִשְׁמַע מָנָא דְּאָמְרָא רוּחָא לְעֵדָתָא׃

Chi ha orecchie, oda quello che lo Spirito dice à le Chieſe.

ג

19 אֲנִי מוֹכִיחַ וּמְיַסֵּר אֶת־כָּל־אֹהֲבַי לָכֵן קַנֵּא וָשׁוּב׃

Yo reprehendo y caſtigo à todos los que amo: ſe pues zeloſo, y enmiendate.

20 הִנֵּה עָמַדְתִּי פֶּתַח הַבַּיִת וּמִתְדַּפֵּק אִם אִישׁ יִשְׁמַע בְּקוֹלִי וְיִפְתַּח אֶת־הַדֶּלֶת אָבוֹא אֵלָיו וְאֹכַל וְאֶשְׁתֶּה עִמּוֹ וְהוּא אִתִּי׃

Cata, que yo eſtoy parado à la puerta, y llamo: ſi alguno oyere mi boz, y me abriere la puerta, entrare à el, y cenare con el, y el conmigo.

21 הַמְנַצֵּחַ אֶתֵּן לוֹ לָשֶׁבֶת אִתִּי בְּכִסְאִי כָּמוֹנִי נִצַּחְתִּי וְיָשַׁבְתִּי אֶת אָבִי בְּכִסְאוֹ׃

Al que venciere, yo le dare que ſe aſsiente conmigo en mi Throno: anſi como yo he vencido, y me he aſſentado con mi Padre en ſu Throno

22 אֲשֶׁר יֶשׁ־לוֹ אָזְנַיִם יִשְׁמַע מַה־תֹּאמַר הָרוּחַ לַקְּהִלּוֹת׃

El que tiene oreja, oyga lo que el Eſpiritu dize à las Igleſias.

γʹ.

19. Ἐγὼ ὅσους ἐὰν φιλῶ, ἐλέγχω καὶ παιδεύω. ζήλωσον οὖν καὶ μετανόησον.

Ie repren & chaſtie tous ceux que i'aime: pren donc zele, & te repen.

20. Ἰδοὺ ἕστηκα ἐπὶ τὴν θύραν, καὶ κρούω· ἐάν τις ἀκούσῃ τῆς φωνῆς μου, καὶ ἀνοίξῃ τὴν θύραν, καὶ εἰσελεύσομαι πρὸς αὐτὸν, καὶ δειπνήσω μετ᾽ αὐτοῦ, καὶ αὐτὸς μετ᾽ ἐμοῦ.

Voici, ie me tien à la porte, & frape: ſi quelcun oit ma voix, & m'ouure la porte, i'entrerai vers lui, & ſouperai auec lui, & lui auec moi.

21. Ὁ νικῶν, δώσω αὐτῷ καθίσαι μετ᾽ ἐμοῦ ἐν τῷ θρόνῳ μου, ὡς κἀγὼ ἐνίκησα, καὶ ἐκάθισα μετὰ τοῦ πατρός μου ἐν τῷ θρόνῳ αὐτοῦ.

Qui vaincra, ie le ferai ſeoir auec moi en mon throne: ainſi que moi auſſi ai vaincu & ſuis aſſis auec mon Pere en ſon throne.

22. Ὁ ἔχων οὖς ἀκουσάτω τί τὸ πνεῦμα λέγει ταῖς ἐκκλησίαις.

Qui a oreille, oye ce que l'Eſprit dit aux Egliſes.

ד

1 בָּתַר הָדֵא וְחָזֵא הֲוֵית וְהָא תַּרְעָא פְּתִיחָא בַּשְׁמַיָּא וְקָלָא קַדְמָיָא דְּשֶׁמְעֵת אַיְךְ קָלָא דְּשִׁיפּוּרָא מְמַלֵּל עַמִּי וְאָמַר סַק לָךְ לְהָרְכָּא וְאַחְוֵיךְ מָנָא וָלֵא דְּנֶהֱוֵא בָּתַר הָלֵין׃

Doppo queſte coſe io riguardai, & ecco vna porta aperta nel cielo: e la prima voce ch'io vdij era come d'vna tromba che parlaua con meco, dicendo, Monta quà ſu, & io ti moſtrarò le coſe che deeno farſi doppo queſte.

2 וּמֶחְדָא הֲוֵית בְּרוּחָא וְהָא תְּרוֹנוֹס סִים הֲוָא בַּשְׁמַיָּא וְעַל־כּוּרְסְיָא יָתֵב הֲוָא׃

E ſubito io fui in ſpirito: & ecco in cielo era poſto vn trono, e ſopra il trono era vno à ſedere.

ד

1 וְאַחֲרֵי כֵן רָאִיתִי וְהִנֵּה דֶלֶת פָּתוּחַ בַּשָּׁמַיִם וְקוֹל הָרִאשׁוֹן אֲשֶׁר שְׁמַעְתִּיו כַּשּׁוֹפָר מְדַבֵּר עִמִּי לֵאמֹר עֲלֵה הֵפֹּה וְאַגִּיד לְךָ מַה צָּרִיךְ לִהְיוֹת אַחֲרֵי הַיָּמִים הָאֵלֶּה׃

Deſpues deſtas coſas mire, y he aqui vna puerta abierta en el cielo: y la primera boz que oy, era como de trompeta que hablaua conmigo, diziendo: Sube acá, y yo te moſtrare las coſas que es neceſſario que ſean hechas deſpues deſtas.

2 וּבִמְהֵרָה הָיִיתִי בְּרוּחַ וְהִנֵּה כִסֵּא הוּשַׂם בַּשָּׁמַיִם וְעַל־הַכִּסֵּא יוֹשֵׁב הָיָה אִישׁ׃

Y luego yo fue en eſpiritu: y he aqui vn throno que eſtaua pueſto en el cielo, y ſobre el throno eſtaua vno aſſentado.

ΚΕΦΑΛ. δʹ.

Μετὰ ταῦτα εἶδον, καὶ ἰδοὺ θύρα ἠνεῳγμένη ἐν τῷ οὐρανῷ· καὶ ἡ φωνὴ ἡ πρώτη ἣν ἤκουσα ὡς σάλπιγγος λαλούσης μετ᾽ ἐμοῦ, λέγουσα, ἀνάβα ὧδε, καὶ δείξω σοι ἃ δεῖ γενέσθαι μετὰ ταῦτα.

Apres ces choſes ie regardai, & voici vn huis ouuert au ciel: & la premiere voix que i'auoy' ouïe comme d'vne tompette parlant auec moi, diſoit, Mõte ici, & ie te monſtrerai les choſes qui doiuent eſtre faites ci apres.

2. Καὶ εὐθέως ἐγενόμην ἐν πνεύματι· καὶ ἰδοὺ θρόνος ἔκειτο ἐν τῷ οὐρανῷ, καὶ ἐπὶ τοῦ θρόνου καθήμενος.

Et incontinent ie fu raui en eſprit: & voici, vn throne eſtoit poſé au ciel, & y auoit quelcun aſſis ſur le throne.

CAP. III.

19. Ego quos amo, arguo &caſtigo. Aemulare ergo,& pœnitentiam age.

As many as I loue / I rebuke and chaſten: be zealous therefore and amend.

20. Ecce ſto ad oſtium & pulſo,ſiquis audierit vocem meam, & aperuerit mihi ianuam, intrabo ad illum, & cœnabo cum illo,&ipſe mecum.

Behold / I ſtand at ÿ doore / and knocke. If any man heare my voyce & open the doore / I wil come in vnto him / and will ſuppe with him / and he with me.

21. Qui vicerit, dabo ei ſedere mecum in throno meo: ſicut & ego vici, & ſedi cum patre meo in throno eius.

To him that ouercommeth / will I grant to ſitte with me in my throne / euen as I ouercame / and ſitte with my Father in his throne.

22. Qui habet aurem, audiat quid Spiritus dicat eccleſiis.

Let him that hath an eare / heare what the Spirit ſayth vnto the Churches.

CAP. IIII.

POST hæc vidi: & ecce oſtium apertum in cælo, & vox prima quam audivi tanquam tubæ loquentis mecum, dicens, Aſcende huc & oſtendam tibi quæ oportet fieri citò poſt hæc.

After this I looked / & behold / a doore was open in heauen / & the firſt voyce which I heard / was as it were of a trumpet talking with me / ſaying / Come vp hither / and I will ſhew thee things which muſt be done hereafter.

2. Et ſtatim fui in Spiritu: & ecce ſedes poſita erat in cælo, & ſupra ſedem ſedens.

And immediately I was rauiſhed in the Spirit / and beholde / a throne was ſet in heauen / and one ſate vpon the throne

Das III. Capitel.

19. Welche ich lieb habe / die ſtraffe vnd züchtige ich. So ſey nun fleiſſig / vnd thu buſſe.

Huilcke ieg elſker. dem ſtraffer ieg oc tucter. Saa ver nu flitig / oc gør penitentze.

20. Sihe / ich ſtehe für der Thür / vnd klopffe an / ſo jemand meine Stimme hören wird / vnd die Thür auffthun / zu dem werde ich eingehen / vnnd das Abendmal mit jhm halten / vnd er mit mir.

See / ieg ſtaar faar Dørren / oc bancker paa / der ſom nogen vil høre min Røſt / oc oplade Dørren / til den vil ieg gaa ind / oc holde Naduere met hannem / oc hand met mig.

21. Wer überwindet / dem wil ich geben / mit mir auff meinem Stul zu ſitzen / wie ich überwunden habe / vnd bin geſeſſen mit meinem Vater auff ſeinem Stul.

Huo ſom offueruinder / den vil ieg giffue / at ſide met mig paa min Stoel / lige ſom ieg offueruant / Oc ſad met min Fader paa hans Stoel.

22. Wer Ohren hat der höre / was der Geiſt den Gemeinen ſaget.

Huo ſom haffuer Øern hand høre / huad Aanden ſiger til Menigheden.

Das IIII. Capitel.

DArnach ſahe ich / vnd ſihe / eine Thür ward auffgethan im Himmel / vnd die erſte ſtim̃ / die ich gehöret hatte mit mir reden / als eine Poſaune die ſprach: Steig her / ich will dir zeugen / was nach diſem geſchehen ſol.

DEr effter ſaa ieg / oc ſee / der bleff en Dør opladen i Himmelen / oc den første røſt / ſom ieg haffde hørt tale met mig / ſom en Baſune / hun ſagde / Stig hid / Jeg vil viſe dig / huad her effter ſkal ſke.

2. Vnd alſo bald war ich im Geiſt / vnnd ſihe / ein Stul ward geſetzt im Him̃el / vnd auff dem Stul ſaß einer.

Oc ieg vaar ſtrax i Aanden / oc ſee / der bleff en Stoel ſæt i Himmelen / oc der ſad en paa Stolen.

Kapitola III.

19. Já ty kteréž milugi / kárám a treſtcy. Protož rozhorliž ſe w milowánij / a čiň pokánij.

Ja ktorekolwiek miłuię / ty karzę y nauczam / ruſzże ſię y vpamiętay.

20 Ay já ſtogijm v dweřij a tluku: geſtliže kdo vſlyſſij hlas můg / a otewře mi dwéře / wegduť k němu: a buduť s nim wečeřeti / a on ſemnau.

Oto ſtoię v drzwi y kołacę / ieſliby kto vſłyſzał głos moy / y otworzył drzwi / wnidę do niego / y będę z nim wieczerzał / á on zemną.

21. Kdo ſwijtězý / dámť gemu ſeděti s ſebau na Trůnu mém / yako y já ſwijtězyl gſem / a ſedijm s Otcem mým na Trůnu geho.

Jeſliby kto zwyciężył dam mu ſiedzieć zemną na ſtolcu moim / iákom ia też zwyciężył / y ſiedzę z Oycem moim ná ſtolcu iego.

22. Kdo má vſſy / ſlyſſiž coť Duch prawij Cýrkwijm.

Kto ma vcho / niech ſłyſzy co Duch mowi kościołom.

Kapitola IIII.

POtom gſem widěl / a hle dwéře otewřené w Nebi / a hlás prwnij kterýž gſem ſlyſſal yako Trauby / ana mluwij ſemnau / řkaucy: Wſtup ſem / a okážiť tobě coſe má ſtáti brzo potom.

ZA tymem widział / á oto drzwi otworzone w niebie / á głos pierwſzy ktorym ſłyſzał iáko traby mowiącey zemną / rzekł: Wſtap ſam / á pokażęć ty rzeczy ktore muſzą być potym.

2. A hned gſem byl w wytrženij Ducha. A hle Stolice poſtawená byla na Nebi / a na Stolicy geden ſeděl.

Nátychmiaſt tedy byłem záchwycon od Duchá / á oto ſtolec był poſtáwion ná niebie / á niektory na ſtolcu ſiedział.

ד

3 וְדִיָתֵב דָּמֵא הוּ בְּחֶזְוָנָא לְכֵאפָּא דְּפַנְתִּירֵי וְלַסַמְקָנָא וְקַשְׁתָּא חֲדַר לְתַרְוָנוֹס דָּמֵא הוּ לְחֶזְוָנָא דְּאַסְמַרַגְדָּא׃

E colui che ſedeua era d'aſpetto ſimile ad vna pietra di diaſpro e di ſardio: e l'arco celeſte era intorno al trono, d'aſpetto ſimile ad vno ſmeraldo.

4 וְחֶדַר לְתַרְוָנוֹס כּוּרְסְיָא עֶסְרִין וְאַרְבְּעָא וְעַל כּוּרְסָיָתָא חֲזִית דְּיָתְבִין עֶסְרִין וְאַרְבְּעָא קַשִּׁישֵׁא וְהָוֵו עֲטִיפִין בְּנַחְתָּא חִוָּרְתָּא וְהָווּ לְהוֹן עַל רִישַׁיְהוֹן כְּלִילָא דְּדַהְבָּא׃

Erano ancora intorno al trono ventiquattro ſedie: e ſopra le ſedie viddi ventiquattro Seniori a ſedere, veſtiti di veſte bianche: & haueuano ſopra i lor capi corone d'oro.

5 וּמֶן תַּרְוָנוֹס נָפְקִין בַּרְקָא וְרַעְמָא וְקָלֵא וְשַׁבַע מְנַרְתָּא דְּנוּרָא מַנְהֲרִין קֳדָם תַּרְוָנוֹס דְּהָנוּן אֶנּוּן שְׁבַע רוּחֵא דְּאַלָהָא׃

E dal trono vſciuano folgori e tuoni, e voci: & erano dinanzi al trono ſette lampane di fuoco che ardeuano, lequali ſono i ſette ſpiriti di Dio.

6 וְקֳדָם כּוּרְסְיָא הוּ יַמָּא דְּזוּגִיתָא דְּדָמֵא לְקְרוּסְטַלָּא בַּיְנַת תַּרְוָנוֹס וְחֶדַר לְתַרְוָנוֹס אַרְבַּע חַיְוָתָא מְלַין עַיְנָא מֶן קֳדָם וּמֶן־בֶּסְתָּר׃

Era ancor dinanzi al trono come vn mare di vetro ſimile à criſtallo: e nel mezo del trono, & intorno al trono quattro animali pieni d'occhi dinanzi e di dietro.

7 וְחַיוּתָא קַדְמָיְתָא דָּמְיָא לְאַרְיָא וְחַיוּתָא דְּתַרְתֵּין דָּמְיָא לְתוֹרָא וְחַיוּתָא תְּלִיתָא הְוָא לָהּ פַּרְצוּפָה אַיְךְ בַּר נָשָׁא וְחַיוּתָא רְבִיעָיְתָא דָּמְיָא לְנֶשְׁרָא פָּרְחָא׃

E il primo animale era ſimile ad vn leone: e il ſecondo animale ſimile ad vn vitello: e il terzo animale haueua la faccia come vn huomo: e il quarto animale era ſimile ad vn aquila volante.

ד

3 וְאֲשֶׁר יָשַׁב דּוֹמֶה הָיָה בְּמַרְאָה לְאֶבֶן יָשְׁפֵה וְלְאֹדֶם וְקֶשֶׁת מִסָּבִיב לַכִּסֵּא כִּדְמוּת עֵין־בָּרֶקֶת׃

Y el que eſtaua aſſentado, era àl pareçer ſemejante à vna piedra de Iaſpe y de Sardonia, y el arco del cielo eſtaua àl derredor del throno ſemejante en el aſpecto à la Eſmeralda.

4 וּמִסָּבִיב לַכִּסֵּא כִּסְאוֹת עֶשְׂרִים וְאַרְבַּע וְעַל־הַכִּסְאוֹת רָאִיתִי אֶת־עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה זְקֵנִים יוֹשְׁבִים הַמְלֻבָּשִׁים בּוּץ וְהָיוּ לָהֶם עַל־רָאשֵׁיהֶם עֲטָרוֹת זָהָב׃

Y àl derredor del throno auia veyntiquatro ſillas: y vide ſobre las ſillas veyntiquatro Ancianos ſentados, veſtidos de ropas blancas: y tenian ſobre ſus cabeças coronas de oro.

5 וּמִכִּסֵּא יָצְאוּ בְּרָקִים רְעָשִׁים קוֹלוֹת וְשִׁבְעַת לַפִּידֵי אֵשׁ בּוֹעֲרִים לִפְנֵי הַכִּסֵּא שֶׁהֵם שֶׁבַע רוּחוֹת אֱלֹהִים׃

Y del throno ſalian relampagos, y truenos, y bozes: y auia ſiete lamparas de fuego que eſtauan ardiendo delante del throno, las quales ſon ſiete Eſpiritus de Dios.

6 וְלִפְנֵי־הַכִּסֵּא יָם זַךְ כְּמַרְאֵה זְכוּכִית וּבְתוֹךְ הַכִּסֵּא וּמִסָּבִיב לַכִּסֵּא דְּמוּת אַרְבַּע חַיּוֹת הַמְלֵאוֹת עֵינַיִם פָּנִים וְאָחוֹר׃

Y delante del throno auia como vn mar de color de vidro ſemejante àl criſtal: y en medio del throno, y àl derredor del rhrono quatro animales llenos de ojos delante y detras.

7 וְחַיָּה הָרִאשׁוֹנָה כִּפְנֵי אַרְיֵה וְחַיָּה הַשֵּׁנִית כִּפְנֵי שׁוֹר וְחַיָּה הַשְּׁלִישִׁית הָיוּ לָהּ כִּפְנֵי אָדָם וְחַיָּה הָרְבִיעִית כִּפְנֵי נֶשֶׁר יִדְאֶה׃

Y el primer animal era ſemejante à vn leon y el ſegundo animal, ſemejante à vn bezerro, y el terçer animal tenia la cara como de hombre: y el quarto animal, ſemejante àl Aguila que buela.

δ.

3. Καὶ ὁ καθήμενος ἦν ὅμοιος ὁράσει λίθῳ ἰάσπιδι, καὶ σαρδίῳ· καὶ ἶρις κυκλόθεν τοῦ θρόνου ὁμοία ὁράσει σμαραγδίνῳ.

Or celui qui eſtoit aſſis, eſtoit ſemblable de regard a vne pierre de iaſpe, & de ſardoine: & l'arc celeſte eſtoit à l'entour du throne, ſemblable à voir à vne eſmeraude.

4. Καὶ κυκλόθεν τοῦ θρόνου θρόνοι εἴκοσι καὶ τέσσαρες· καὶ ἐπὶ τοὺς θρόνους εἶδον τοὺς εἴκοσι καὶ τέσσαρας πρεσβυτέρους καθημένους, περιβεβλημένους ἐν ἱματίοις λευκοῖς· καὶ ἔσχον ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτῶν στεφάνους χρυσοῦς.

Et à l'entour du throne y auoit vingt-quatre ſieges: & ie vi ſur les ſieges vingt-quatre anciens aſſis, veſtus d'habillemens blancs, & qui auoyent ſur leurs teſtes des couronnes d'or.

5. Καὶ ἐκ τοῦ θρόνου ἐκπορεύονται ἀστραπαὶ, καὶ βρονταὶ, καὶ φωναί, καὶ ἑπτὰ λαμπάδες πυρὸς καιόμεναι ἐνώπιον τοῦ θρόνου αὐτοῦ, αἵ εἰσι τὰ ἑπτὰ πνεύματα τοῦ θεοῦ.

Et du throne procedoyent eſclairs, & tonnerres, & voix: & y auoyt ſept lampes de feu ardentes deuant le throne, leſquelles ſont les ſept eſprits de Dieu.

6. Καὶ ἐνώπιον τοῦ θρόνου ὡς θάλασσα ὑαλίνη ὁμοία κρυστάλλῳ· καὶ ἐν μέσῳ τοῦ θρόνου καὶ κύκλῳ τοῦ θρόνου τέσσαρα ζῶα γέμοντα ὀφθαλμῶν ἔμπροσθεν καὶ ὄπισθεν.

Et au deuant du throne y auoit vne mer de verre ſemblable à cryſtal: & au milieu du throne & à l'entour du throne quatre animaux pleins d'ieux deuant & derriere.

7. Καὶ τὸ ζῶον τὸ πρῶτον ὅμοιον λέοντι, καὶ τὸ δεύτερον ζῶον ὅμοιον μόσχῳ, καὶ τὸ τρίτον ζῶον ἔχον τὸ πρόσωπον ὡς ἄνθρωπος, καὶ τὸ τέταρτον ζῶον ὅμοιον ἀετῷ πετωμένῳ.

Et le premier animal eſtoit ſemblable à vn lion: & le ſecond animal ſemblable à vn veau: & le troiſieme animal auoit la face comme vn homme: & le quatrieme animal eſtoit ſemblable à vne aigle volante.

CAP. IIII.

3. Et qui ſedebat, ſimilis erat aſpectu lapidis iaſpidis, & ſardini: & iris erat in circuitu ſedis, ſimilis viſioni ſmaragdinæ.

And he that ſate / was to looke vpon / like vnto a iaſper ſtone / and a ſardine / & there was rainebowe rounde about the throne in ſight like to an emeraude.

4. Et in circuitu ſedis, ſedilia viginti quatuor: & ſuper thronos, viginti quatuor ſeniores ſedentes, circumamicti veſtimentis albis, & in capitibus eorum coronæ aureæ.

And rounde about the throne were foure and twenty ſeats / and vpon the ſeats I ſaw foure and twenty Elders ſitting / clothed in white raiment / and had on their heads crownes of golde.

5. Et de throno procedebant fulgura, & voces, & tonitrua: & ſeptem lampades ardentes ante thronum, qui ſunt ſeptem Spiritus Dei.

And out of the throne proceeded lightnings / and thundrings / and voyces / and there were ſeuen lampes of fire / burning before the throne / which are the ſeuen Spirits of God.

6. Et in conſpectu ſedis tanquam mare vitreum ſimile cryſtallo: & in medio ſedis, & in circuitu ſedis quatuor animalia plena oculis antè & retrò.

And before the throne there was a ſea of glaſſe like vnto cryſtall: and in the mids of the throne / and rounde about the throne were foure beaſtes full of eyes before & behinde.

7. Et animal primum, ſimile leoni: & ſecundum animal, ſimile vitulo: & tertium animal, habens faciem quaſi hominis: & quartum animal, ſimile aquilæ volanti.

And the firſt beaſt was like a lyon / and the ſecond beaſt like a calfe / and the third beaſt had a face as a man / and the fourth beaſt was like a flying egle.

Das IIII. Capitel.

3. Vnd der da ſaß / war gleich anzuſehen / wie der ſtein Jaſpis vnd Sardis / vnd ein Regenbogen war vmb den Stul / gleich anzuſehen wie ein Smaragd.

Oc den ſom der ſad / vaar lige at ſee til / ſom den Sten Jaſpis oc Sardis / oc der vaar en Regnbue / om Stolen / lige at ſee til / ſom en Smaragd.

4. Vnd vmb den Stul waren vier vndzweintzig Stüle / vnnd auff den Stülen ſaſſen viervndzweintzig Elteſten / mit weiſſen Kleidern angethan / vnd hatten auff jren Häuptern güldene Kronen.

Oc om den Stoel vaare fire oc tiue ſtole / oc paa de ſtole ſade fire oc tiue Eldſte / klædde met huide Klæder / oc de haffde Guldkruner paa deris Hoffuit.

5. Vnd von dem Stul giengen auß / Blitz / Donner / vnd Stimme / vnd ſieben Fackeln mit Fewer brandten für dem ſtul / welches ſind die ſieben Geiſter Gottes.

Oc der ginge aff den Stoel / Liunet / Torden oc røſter / oc ſiu bluſſ met Ild brende faar Stolen / ſom ere de ſiu Guds Aander.

6. Vnd für dem Stul war ein gläſern Meer / gleich dem Chryſtall / vnd vnd mitten im Stul / vnnd vmb den Stul vier Thier / voll Augen vornen vnd hinden.

Oc faar Stolen vaar it Glaſſ haff / lige ſom Chriſtal / oc mit i Stolen / oc om Stolen fire Diur / fulde met Øyen faare oc bag.

7. Vnd das erſte Thier war gleich einen Löwen / vnnd das ander Thier war gleich einem Kalbe / vnd das dritte hatte ein Antlitz wie ein Menſch / vnnd das vierdte Thier gleich einem fliegenden Adler.

Oc det førſte Diur vaar lige ſom en Løwe / oc det andet Diur vaar lige ſom en Kalff / oc det tredie haffde it anſict lige ſom it Menniſke / oc det fierde diur lige ſom en fluende Ørn.

Kapitola IIII.

3. A ten kterýž ſeděl / byl podoben wzezřenij Kamene Jaſpida / a Sardna / a Duha byla okolo Stolice / yakoby hleděl na Kámen Smaragd.

A then ktory ſiedział / poyzrzeniem był podobny kámieniu Jaſpiſowemu y Sárdynowemu / á wßedy około ſtolcá byłá thęczá / poyzrzeniem podobna Smáragdowi.

4. A okolo Stolice / bylo giných Stolic čtyřimecýtma: na Stolicých ſedělo čtyřimecýtma Starcůw / gſauce oblečeni w Raucha bijlá a na hlawách gegich Koruny Zlaté.

A wßedy około ſtolcá było ſtolcow cżterzy á dwádzieśćia / á ná ſtolcach widziałem dwadzieśćiá y cżterzech ſtárßych ſiedzacych / oblecżonych w ßáthy białe y máiacych ná głowách ſwych korony złote.

5. A z Trůnu pocházelo blyſkánij / a hlaſowé y Hromobitij: A ſedm Swěc hořelo před Truonem / kteréž gſau ſedm Duchuow Božijch.

A z ſtolcá wychodziły łyſkáwice / y gromy / y głoſy / á ſiedm lamp ogniſtych gorátacych przed ſtolcem / ktore ſa ſiedm duchow Bożych.

6. A před oblijčegem Stolice bylo yako Vmywadlo ſklenné / podobné Křiſſtálu: A v proſtřed Stolice / a okolo Stolice čtyři Zwijřata plná očij / s předu y s zadu.

Było też przed ſtolcem morze ſkláne podobne Kryßtałowi / á w pośrzodku y wßedy około ſtolcá cżworo zwierzat pełnych ocżu z przodku y z tyłu.

7. A Zwijře prwnij podobné Lwu: A druhé Zwijře podobné Teleti: A třetij Zwijře mage twář yako Cžlowěčij: A čtwrté Zwijře podobné Orlicy lětagijcý.

A pierwße zwierze było podobne Lwowi / á wthore zwierze podobne Cielcowi / á trzećie zwierze miało oblicże táko cżłowiek / á cżwarte zwierze podobne Orłowi lecacemu.

ד

8 וְאַרְבַּע חַיְוָתָא חֲדָא
וַחֲדָא לְנַפְשָׁהּ הֲוַי לָהּ גַּפְּתָא
גַּפְּתָא שֶׁתָּא בְּחָדָר וּמֵן לְגַו
מְלֵין עַיְנָא וּנְיָחָא לַית לְהוֹן
בְּאִימָמָא וּבְלֶלְיָא וָאמְרִין
קַדִּישָׁא קַדִּישָׁא קַדִּישָׁא
מָרְיָא אֱלָהָא הַו דְּכֹל
אָחִיד דַּהֲוָה דְּאִיתַוְהָי
וְהִיהוּא׃

E i quattro animals haueuano, ciaſcun di loro ſei ale d'intorno e dentro, erano pieni d'occhij: e non haueuano mai ripoſo giorno e notte, dicendo, Santo, ſanto, ſanto, il Signore Iddio onnipotente, che era, e che è, e che dee venire.

9 וְכַד יְהַבוּ חַיְוָתָא
תֶּשְׁבּוּחְתָּא וְאִיקָרָא
וְתַוְדִּיתָא לְמַן דְּיָתֵב עַל
תְּרוֹנוֹס דְּחַיָא לְעָלַם עָלְמִין׃

E quando quegli animali dauano gloria, & honore, o ringratiamento à colui che ſiede ſopra il trono, à colui che viue ne ſecoli de ſecoli.

10 וְנַפְלוּ עֶסְרִין וְאַרְבְּעָא
קַשִּׁישָׁא קֳדָמוֹהִי דְּיָתֵב עַל
תְּרוֹנוֹס וְסָגְדוּ לֵהּ דְּחַי
לְעָלַם עָלְמִין וְרָמְיוּ
לִכְלִילַיְהוֹן קֳדָם תְּרוֹנוֹס
וָאמְרוּ׃

I venti quattro Seniori ſi gittauano dinanzi à colui che ſiede in ſul trono, & adorauano lui che viue per infiniti ſecoli, e metteuano le lor corone dinanzi al trono, dicendo.

11 שָׁוֵא אַנְתְּ מָרְיָא
לְמֶקְבַּל תֶּשְׁבּוּחְתָּא
וְאִיקָרָא וְחַיְלָא מֶטוּל
דְּאַנְתְּ בְּרַיְת כֹּל מֶדֶם
וּבְצֶבְיָנָךְ אִיתַיְהוֹן וְאֶתְבְּרִיו׃

Signore, tu ſei degno di riceuer gloria, e honore, e potentia: percioche tu has create tutte le coſe, e per la tua volontà ſono, e ſon ſtate create.

ה

1 וְחָזֵא הֲוַית וְהָא בְּאִידֵהּ
יַמִּינָא דְּיָתֵב הֲוָא עַל
תְּרוֹנוֹס כְּתָבָא כְּתִיבָא מֵן
לְגַו וּמֵן לְבַר וּמְתַחְתְּמָא
בְּשַׁבְעָא חָתְמֵא׃

D poi io viddi nella deſtra di colui che ſedeua ſopra il trono, vn libro ſcritto di dentro e di fuore: ſigillato con ſette ſigilli.

ד

8 וְאַרְבַּע חַיּוֹת שֵׁשׁ כְּנָפַיִם
וְשֵׁשׁ כְּנָפַיִם לְאַחַת מִסָּבִיב
וּמִחוּץ מְלֵאוֹת עֵינַיִם וּמְנוּחָה
לֹא יֶשׁ־לָהֶם יוֹמָם וָלַיְלָה
לֵאמֹר קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ יְהוָה
צְבָאוֹת כָּל־יָכוֹל אֲשֶׁר הָיָה וְהֹוֶה
וְיִהְיֶה׃

Y los quatro animales tenian cada vno por ſi ſeys las alderredor; y de dentro eſtauan llenos de ojos; y no tenian repoſo dia ni noche, diziendo: Sancto, Sancto, Sancto es el Sennor Dios todo poderoſo, que era, y que es, y que ha de venir.

9 וְכַאֲשֶׁר נָתְנוּ הַחַיּוֹת כָּבוֹד וְהָדָר
וְתוֹדָה לַיּוֹשֵׁב עַל־הַכִּסֵּא לְחַי
לְעוֹלְמֵי עוֹלָמִים׃

Y quando aquellos animales dauan gloria, y honrra, y alabança al que eſtaua ſentado en el throno, al que biue para ſiempre jamas.

10 אָז־נָפְלוּ עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה
זְקֵנִים לִפְנֵי יוֹשֵׁב עַל־הַכִּסֵּא
וַיִּשְׁתַּחֲווּ לְחַי לְעוֹלְמֵי עוֹלָמִים
וַיַּשְׁלִיכוּ אֶת־עַטְרוֹתָם לִפְנֵי
הַכִּסֵּא לֵאמֹר׃

Los veyntiquatro Ancianos ſe proſtrauan delante del que eſtaua ſentado en el throno, y adorauan àl que biue para ſiempre jamas: y echauan ſus coronas delante del throno, diziendo:

11 שָׁוֶה לְךָ יְהוָה לָקַחַת כָּבוֹד
וְהָדָר וּגְבוּרָה כִּי־אַתָּה בָרָאתָ אֶת־
כֹּל וּבַעֲבוּר רְצוֹנְךָ הָיוּ וְנִבְרָאוּ׃

Sennor, digno eres de recebir gloria, y honrra, y virtud: porque tu criaſte todas las coſas, y por tu voluntad tienen ſer, y fueron criadas.

ה

1 וָאֶרְאֶה וְהִנֵּה אֶל־יַד יְמִינוֹ
אֲשֶׁר יֹשֵׁב עַל־הַכִּסֵּא מְגִלַּת סֵפֶר
וְהִיא כְּתוּבָה פָּנִים וְאָחוֹר וַחֲתוּמָה
בְּשִׁבְעָה חוֹתָמִים׃

Y vide en la mano derecha del que eſtaua ſentado ſobre el throno vn libro eſcripto de dentro y defuera, ſellado co ſiete ſellos.

δ.

8. Καὶ τέσσαρα ζῶα, ἓν καθ' ἓν αὐτῶν εἶχον ἀνὰ πτέρυγας ἓξ κυκλόθεν, καὶ ἔσωθεν γέμοντα ὀφθαλμῶν· καὶ ἀνάπαυσιν οὐκ ἔχουσιν ἡμέρας καὶ νυκτὸς, λέγοντα, ἅγιος, ἅγιος, ἅγιος κύριος ὁ θεὸς ὁ παντοκράτωρ, ὁ ἦν καὶ ὁ ὢν καὶ ὁ ἐρχόμενος.

Et les quatre animaux auoyent chacun à part ſoi ſix ailes à l'entour: & par dedans eſtoyent pleins d'yeux: & n'ont point de ceſſe iour ne nuict, diſans, Sainct, ſainct, ſainct, le Seigneur Dieu tout-puiſſant, Qui eſtoit, & qui eſt, & qui eſt a venir.

9. Καὶ ὅταν δώσει τὰ ζῶα δόξαν, καὶ τιμὴν καὶ εὐχαριστίαν τῷ καθημένῳ ἐπὶ τοῦ θρόνου, τῷ ζῶντι εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Or quand les animaux donnoyent gloire, & honneur, & action de graces a celui qui eſtoit aſſis ſur le throne, a celui qui eſt viuant ès ſiecles des ſiecles.

10. Πεσοῦνται οἱ εἴκοσι καὶ τέσσαρες πρεσβύτεροι ἐνώπιον τοῦ καθημένου ἐπὶ τοῦ θρόνου, καὶ προσκυνοῦσι τῷ ζῶντι εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων· καὶ βάλλουσι τοὺς στεφάνους αὐτῶν ἐνώπιον τοῦ θρόνου, λέγοντες.

Les vingt quatre anciens ſe proſternoyent deuant celui qui eſtoit aſſis ſur le throne, & adoroyent le Viuant ès ſiecles des ſiecles, & iettoyent leurs couronnes deuant le throne, diſans.

11. Ἄξιος εἶ κύριε λαβεῖν τὴν δόξαν καὶ τὴν τιμὴν καὶ τὴν δύναμιν. ὅτι σὺ ἔκτισας τὰ πάντα, καὶ διὰ τὸ θέλημά σου εἰσὶ, καὶ ἐκτίσθησαν.

Seigneur, tu es digne de receuoir gloire, & honneur, & puiſſance: car tu as creé toutes choſes, & à ta volonté elles ſont, & ont eſté creées.

ΚΕΦΑΛ. ε΄.

Καὶ εἶδον ἐπὶ τὴν δεξιὰν τοῦ καθημένου ἐπὶ τοῦ θρόνου βιβλίον γεγραμμένον ἔσωθεν καὶ ὄπισθεν, κατεσφραγισμένον σφραγῖσιν ἑπτά.

Puis ie vi en la main droite de celui qui eſtoit aſſis ſur le throne, vn liure eſcrit dedans & dehors, ſcellé de ſept ſeaux.

CAP. IIII.

8. Et quatuor animalia, ſingula eorum, habebant alas ſenas in circuitu: & intus plena ſunt oculis, & requiem non habebant die ac nocte, dicentia, Sanctus, ſanctus, ſanctus Dominus Deus omnipotens, qui erat, & qui eſt, & qui venturus eſt.

And the foure beaſtes had ech one of thē ſixe winges about him / and they were full of eyes within / and they ceaſed not day nor night / ſaying / Holy / holy / holy Lord God allmightie / Which was / and Which is / and Which is to come.

9. Et cum darent illa animalia gloriam & honorem, & benedictionem ſedenti ſuper thronum, viventi in ſecula ſeculorum.

And when thoſe beaſtes gaue glorie / and honour / and thanks to him that ſate on the throne / which liueth for euer and euer.

10. Procidebant vigintiquatuor ſeniores ante ſedentem in throno, & adorabant viventem in ſecula ſeculorum, & mittebant coronas ſuas ante thronum, dicentes.

The foure and twentie Elders fell down before him that ſate on the throne / and worſhipped him / that liueth for euermore / and caſt their crownes before the throne / ſaying.

11. Dignus es Domine Deus noſter accipere gloriam & honorem & virtutē: quia tu creaſti omnia, & propter voluntatem tuam erant & creata ſunt.

Thou art worthy / O Lorde / to receiue glory and honour / and power: for thou haſt created all thinges / and for thy willes ſake they are / and haue bene created.

CAP. V.

ET vidi in dextera ſedentis ſupra thronum, librū ſcriptum intus & foris, ſignatum ſigillis ſeptem.

And I ſawe a right hand of him that ſate vpon the throne / a Booke written within / and on the backeſide / ſealed with ſeuen ſeales.

Das IIII. Capitel.

8. Vnd ein jegliches der vier Thieren hatte ſechs Flügel vmbher / vnd waren innwendig voll augen / vnnd hatten keine ruhe tag vnd nacht / vnd ſprachen: Heilig / heilig / heilig iſt Gott der HERR / der Allmächtige / der da war / vnnd der da iſt / vnd der da kompt.

Oc huert aff de fire Diur haffde ſex Vinge trint omkring / oc de vaare inden til fulde met øyen / oc haffde ingen rolighed dag eller nat / oc ſagde / Hellig / hellig / hellig er Gud den Allmectigſte HERRE / den ſom vaar / oc den ſom er / oc den ſom kommer.

9. Vnd da die Thiere gaben preiſe vnd ehre / vnd danck dem / der da auff Stul ſaß / der da lebet von ewigkeit zu ewigkeit.

Oc der Diurene gaffue den priſſ oc ære oc tack / ſom ſad paa Stolen / den ſom leffuer fra euighed til euighed.

10. Fielen die vier vnd zweintzig Elteſten für den / der auff dem Stul ſaß / vnnd beteten an den / der da lebet von ewigkeit zu ewigkeit. Vnd wurffen jhre Kronen für den Stul / vnd ſprachen:

Da fulde de fire oc tiue Eldſte ned fra den / ſom ſad paa Stolen / oc tilbade hannem / ſom leffuer fra euighed til euighed. Oc de kaſte deris Kruner faar Stolen / oc ſagde.

11. HERR du biſt wirdig zu nemen preiß vnd ehre vnd krafft / Denn du haſt alle ding geſchaffen / vnnd durch deinen willen haben ſie das weſen / vnd ſind geſchaffen.

HERRE du eſt verdig til at tage priſſ oc ære oc Krafft Thi du ſkabte alle ting / oc formedelſt din vilie haffue de deris verelſe / oc ere ſkabte.

Das V. Capitel.

Vnnd ich ſahe in der rechten Hand deß / der auff dem Stul ſaß / ein Buch / geſchrieben inwendig vnd außwendig verſiegelt mit ſieben Siegel.

OC Ieg ſaa i hans høyre Haand / ſom ſad paa Stolen / en Bog ſom vaar ſcreffuen inden oc vden til / oc beſeglet met ſiu Indſegele.

Kapitola IIII.

8. A ta čtyři Zwijřata gedno každé z nich mělo ſſeſt křidel okolo / a wnitř plná gſau očij: a neměla odpočinutij we dne y w nocy křikagijce: Swatý / Swatý / Swatý Pán Bůh wſſemohucý / kterýž byl / a kterýž geſt / a který přigjti má.

A to cźworo zwierzat káżde z nich miálo po ſześći ſkrzydeł wkoło wewnatrz były pelne oczu / we dniey w nocy bez przeſthanku mowiac: Swięty / świety / świety Pan Bog wſzech mogacy / kthory był / y ieſt / y przidźie.

9 A když ta Cžtyři Zwijřata wzdáwala Sláwu / Cžeſt / y Chwálu ſedjcýmu na Trůnu / žiwému na wěky wěkůw.

A gdy ony zwierzetá dawáły chwałe y cżeść / y dźiek czyniewie / temu ktory ſiedźiał ná ſtolcu / y żywie ná wieki wiekow.

10. Padalo čtyřimecýtma Starcůw před tijm kterýž ſeděl na Trůnu / a klaněli ſe žiwemu na wěky wěkuow / a ſkládali Koruny ſwé před Trůnem / řkauce:

Vpadáli cżtherzey á dwádźieśćiá ſtárſzych przed onym ktori ſiedźiał ná ſtolcu / y chwałe dawáli żywiacemu ná wieki wiekow / y zárzucáli korony ſwe przed ſtolec / mowiac:

11. Hoden gſy Pane Bože náſs přigijti Sláwu / a cžeſt / y moc / neb gſy ty ſtwořil wſſecky wěcy / a ſkrze twau wuoli byly / y ſtwořeny gſau.

Godźieneś Pánie wźiac chwałe / y cżeść / y moc / ábowiemeś ty ſtworzył wſzythkie rzeczy / á dla woley twoley zſtáły ſie / ſtworzone ſa.

Kapitla V.

Y Widěl gſem w Prawicy ſedjcýho na Trůnu / Knijhy popſané wnitř y zewnitř / zapečetěné ſedmi Pečetmi.

A zá thymem widźiał ná prawicy tego ktory ſiedźiał ná ſtolcu kſięgi ná piſáne wewnatrz y zwierzchu / zápieczetowáne ſiedmia pieczęći.

ה

2 וַחֲזִית הֲוֵית לְמַלְאַכָא חַסִּינָא דְּמַכְרֶז הֲוָא בְּקָלָא רָמָא מַן הוּ דְּשָׁוֵא לְמֶפְתַּחוּ כְּתָבָא וַלְמֶשְׁרָיוּ חַתְמוֹהִי׃

E viddi vn Angelo poſſente, che pronuntiaua ad alta voce, Chi è degno d'aprire il libro e di ſcioglere i ſuoi ſigilli?

3 וְאֶנָשׁ לָא אֶשְׁתְּכַח בַּשְׁמַיָּא וְלָא בְּאַרְעָא וְאָף לָא תְּחֵית אַרְעָא לְמֶפְתַּחוּ כְּתָבָא הָדָא וְלָא לְמֶחְוָא לֵהּ׃

E niuno poteua nè nel cielo, nè ne la terra, nè ſotto la terra aprire il libro, nè riguardarlo.

4 וְאֶנָא בְּכֵית סַגִּי מְטוּל דְּאֶנָשׁ לָא אֶשְׁתְּכַח דְּהוּ שָׁוֵא לְמֶפְתַּח וְלְמֶקְרָא לִכְתָבָא וְלָא לְמֶחְוָא לֵהּ׃

Onde io piangeuo molto forte, che niuno fuſſe trouato degno d'aprire e leggere il libro, ne di guardarlo.

5 חַד דֵּין מֶן קַשִּׁישֵׁא אָמַר לִי לָא תִּבְכֵּא הָא זְכָא לֵהּ אַרְיָא דְּהוּ מֶן־שַׁבְטָא דִּיהוּדָא עֶקָּרָא דְּדָוִיד לְמֶפְתַּחוּ לִכְתָבָא וַלְמֶשְׁרָיוּ לְשַׁבְעָא חַתְמוֹהִי׃

E vno de Seniori mi dice, Non piangere: ecco, il Leone che è da la tribu di Iuda, la radice di Dauid, ha vinto d'aprire il libro, e ſciogliere i ſuoi ſette ſigilli.

6 וַחֲזִית הֲוֵית וְהָא בְּמֶצַעַת דְּתְרוֹנוֹס וְאַרְבַּעַת חַיְוָתָא וּבְמֶצַעַת קַשִּׁישֵׁא אֶמְרָא דְּקָאֵם אַיְךְ מֶתְקְטַל הוּ אִית לֵהּ שְׁבַע קַרְנִין וְשַׁבַע עַיְנִין דְּאֶנֵּין שְׁבַע רוּחֵא דְּאַלָהָא דְּשַׁדַּרְהוֹן בְּכֻל אַרְעָא׃

Allora io viddi, & ecco nel mezo del trono, e de quattro animali, e nel mezo de Seniori, vn Agnello che ſtaua là come occiſo, ilquale haueua ſette corna, e ſette occhij che ſono i ſete ſpiriti di Dio mandati per tutta la terra.

7 וְאֶתָא וּנְסַב לִכְתָבָא מֶן אִידָא יַמִּינָא הָו דְּיָתֵב עַל תְּרוֹנוֹס׃

E venne, e preſe il libro de la deſtra di colui che ſedeua ſopra il trono.

ה

2 וָאֶרְאֶה אֶת־מַלְאָךְ גִּבּוֹר הַקּוֹרֵא בְּקוֹל גָּדוֹל מִי־שָׁוֶה לוֹ לִפְתֹּחַ אֶת־מְגִלַּת הַסֵּפֶר וּלְפַתֵּחַ אֶת־חוֹתָמֶיהָ׃

Y vide vn fuerte Angel, predicando à alta boz; Quien es digno de abrir el libro, y de deſatar ſus ſellos;

3 וְאִישׁ לֹא יָכֹל גַּם בַּשָּׁמַיִם וְגַם בָּאָרֶץ וְגַם תַּחַת הָאָרֶץ לִפְתֹּחַ אֶת־מְגִלַּת הַסֵּפֶר וְלֹא לִרְאוֹתָהּ׃

Y ninguno podia ni enel cielo, ni en la tierra, ni debaxo de la tierra abrir el libro, ni mirarlo

4 וַאֲנִי בָּכִיתִי הַרְבֵּה מְאֹד כִּי אִישׁ לֹא נִמְצָא הַשָּׁוֶה לִפְתּוֹחַ וְלִקְרֹא אֶת־מְגִלַּת הַסֵּפֶר וְגַם לֹא לִרְאוֹתָהּ׃

Y yo lloraua mucho, porque no auia ſido hallado ninguno digno de abrir el libro, ni de leerlo, ni de mîrarlo.

5 וְאֶחָד מִן־הַזְּקֵנִים אָמַר אֵלַי אַל־תִּבְכֶּה הִנֵּה הִגְבִּיר הָאַרְיֵה הַהֹוֶה מִשֵּׁבֶט יְהוּדָה שֹׁרֶשׁ דָּוִד יִפְתַּח אֶת־מְגִלַּת הַסֵּפֶר וִיפַתֵּחַ אֶת־שִׁבְעָה חוֹתָמִים׃

Y vno de los Ancianos me dize: No llores: heaqui el Leon del tribu de Iuda, la Rayz de Dauid, que ha vencido para abrir el libro, y deſatar ſus ſiete ſellos.

6 וָאֶרְאֶה וְהִנֵּה בְּתוֹךְ הַכִּסֵּא וּבְתוֹךְ אַרְבַּע חַיּוֹת וּבְתוֹךְ הַזְּקֵנִים כֶּבֶשׂ הָעוֹמֵד כְּמוֹ נִטְבָּח וְהָיוּ לוֹ שֶׁבַע קְרָנוֹת וְשִׁבְעַת עֵינַיִם שֶׁהֵם שֶׁבַע רוּחוֹת אֱלֹהִים הַנִּשְׁלָחוֹת בְּכָל־הָאָרֶץ׃

Y mire: y heaqui en medio del throno y de los quatro animales, y en medio de los Ancianos, eſtaua vn Cordero como muerto, que tenia ſiete cuernos, y ſiete ojos, que ſon los ſiete eſpiritus de Dios embiados en toda la tierra.

7 וַיָּבוֹא וַיִּקַּח אֶת־מְגִלַּת הַסֵּפֶר מִימִין הַיּוֹשֵׁב עַל־הַכִּסֵּא׃

Y el vino, y tomo el libro de la mano derecha de aquel que eſtaua ſentado en el throno.

έ.

2. Καὶ εἶδον ἄγγελον ἰσχυρὸν κηρύσσοντα φωνῇ μεγάλῃ, τίς ἐστιν ἄξιος ἀνοῖξαι τὸ βιβλίον, καὶ λῦσαι τὰς σφραγῖδας αὐτοῦ;

Ie vi auſſi vn fort Ange, publiant à haute voix, Qui eſt digne d'ouurir le liure, & de deſlier les ſeaux d'icelui?

3. Καὶ οὐδεὶς ἠδύνατο ἐν τῷ οὐρανῷ, οὐδὲ ἐπὶ τῆς γῆς, οὐδὲ ὑποκάτω τῆς γῆς, ἀνοῖξαι τὸ βιβλίον, οὐδὲ βλέπειν αὐτό.

Or nul ne pouuoit ni au ciel, ni en la terre, ni au deſſous de la terre ouurir le liure, ne le regarder.

4. Καὶ ἐγὼ ἔκλαιον πολλά, ὅτι οὐδεὶς ἄξιος εὑρέθη ἀνοῖξαι καὶ ἀναγνῶναι τὸ βιβλίον, οὔτε βλέπειν αὐτό.

Dont ie pleuroye tresfort, pource que nul n'eſtoit trouué digne d'ouurir le liure, ne de le lire, ne de le regarder.

5. Καὶ εἷς ἐκ τῶν πρεσβυτέρων λέγει μοι, μὴ κλαῖε· ἰδοὺ ἐνίκησεν ὁ λέων, ὁ ὢν ἐκ τῆς φυλῆς ἰούδα, ἡ ῥίζα δαυὶδ, ἀνοῖξαι τὸ βιβλίον, καὶ λῦσαι τὰς ἑπτὰ σφραγῖδας αὐτοῦ.

Et vn des anciens me dit, Ne pleure point? voici, le lion qui eſt de la tribu de Iuda, la racine de Dauid a vaincu pour ouuir le liure, & deſlier les ſept ſeaux d'icelui.

6. Καὶ εἶδον, καὶ ἰδοὺ ἐν μέσῳ τοῦ θρόνου καὶ τῶν τεσσάρων ζώων, καὶ ἐν μέσῳ τῶν πρεσβυτέρων, ἀρνίον ἑστηκὸς ὡς ἐσφαγμένον, ἔχον κέρατα ἑπτὰ καὶ ὀφθαλμοὺς ἑπτά, ἅ εἰσι τὰ ἑπτὰ τοῦ θεοῦ πνεύματα, τὰ ἀπεσταλμένα εἰς πᾶσαν τὴν γῆν.

Et le regardai, & voici, au milieu du throne & des quatre animaux, & au milieu des anciens, vn agneau qui ſe tenoit là comme occis, ayant ſept cornes, & ſept yeux, qui ſont les ſept eſprits de Dieu enuoyes en toute la terre.

7. Καὶ ἦλθε, καὶ εἴληφε τὸ βιβλίον ἐκ τῆς δεξιᾶς τοῦ καθημένου ἐπὶ τοῦ θρόνου.

Et il vint, & print le liure de la main droite de celui qui eſtoit aſſis ſur le throne.

CAP. V.

2. Et vidi angelum fortem, prædicantem voce magna, Quis eſt dignus aperire librum, & ſolvere ſignacula eius?

And I ſaw a ſtrong Angell/ which preached with a loud voyce/ Who is worthie to open the booke/ and to looſe the ſeales thereof?

3. Et nemo poterat neque in cælo, neque in terra, neque ſubtus terram aperire librum, neque reſpicere illum.

And no man in heauen/ nor in earth/ neyther vnder the earth/ was able to open/ the Booke/ neither to looke thereon.

4. Et ego flebam multum, quoniam nemo dignus inventus eſt aperire librum, nec videre eum.

Then I wept much/ becauſe no man was founde worthie to open/ an to reade the Booke/ neither to looke thereon.

5. Et unus de ſenioribus, dixit mihi: Ne fleveris, ecce vicit leo de tribu Iuda, radix David, aperire librum, & ſolvere ſeptem ſignacula eius.

And one of the elders ſaid vnto me/ Weepe not: beholde/ the Lyon which is of the tribe of Iuda/ the roote of Dauid/ hath obtained to open the Booke/ and to looſe the ſeuen ſeales thereof.

6. Et vidi, & ecce in medio throni, & quatuor animalium, & in medio ſeniorum, agnum ſtantem tanquam occiſum, habentem cornua ſeptem & oculos ſeptem: qui ſunt ſeptē Spiritus Dei, miſſi in omnem terram.

Then I beheld/ and lo/ in the middes of the throne/ & of the foure beaſtes and in the middes of the Elders/ ſtood a Lambe as though he had bene killed/ which had ſeuen hornes/ and ſeuen eyes which are the ſeuen ſpirits of God/ ſent into all the worlde.

7. Et venit, & accepit de dextera ſedentis in throno librum.

And he came/ and tooke the Booke one of the right hand of him that ſate vpon the throne.

Das V. Capitel.

2. **Vnd ich ſahe einen ſtarcken Engel predigen mit groſſer ſtimm: Wer iſt wirdig das Buch auffzuthun/ vnd ſeine Sigel zu brechen?**

Oc ieg ſaa en ſterck Engel predicke met ſtor røſt/ Huo er verdig til at oplade denne Bog/ oc opbryde hendis indſegle?

3. **Vnd niemandt im Himmel noch auff Erden/ noch vnter der Erden/ kondte das Buch auffthun/ vnd darein ſehen.**

Oc ingen i Himmelen eller paa Jordan/ eller vnder Jorden/ kunde oplade Bogen oc ſee der vdi.

4. **Vnd ich weinet ſehr/ daß niemand wirdig erfunden ward das Buch auffzuthun vnd zu leſen/ noch darein zuſehen.**

Oc ieg græd ſuarlige/ at der bleff ingen funden verdig til at oplade Bogen/ oc at læſe/ icke helder til at ſee der vdi.

5. **Vnd einer von den Elteſten ſpricht zu mir: Weine nicht. Sihe/ es hat überwunden der Löwe/ der da iſt vom Geſchlecht Juda/ die Wurtzel Dauid/ auffzuthun das Buch/ vnnd zu brechen ſeine ſieben Sigel.**

Oc en aff de Eldſte ſiger til mig/ Græd icke. See/ Leuen vant/ ſom er aff Juda Slect/ Dauids roed/ at oplade Bogen/ oc opbryde hendis ſiu Indſegle.

6. **Vnd ich ſahe/ vnd ſihe/ mitten im Stul vnd der vier Thieren/ vnd mitten vnter den Elteſten/ ſtund ein Lamb/ wie es erwürget were/ vnnd hatte ſieben Hörner vnnd ſieben Augen/ welches ſind die ſieben Geiſter Gottes/ geſand in alle Land.**

Oc ieg ſaa/ oc ſee mit it Stolen oc de fire Diur/ oc mit iblant de Eldſte ſtod it Lam/ ſom haffde veret ſlaget ihiel/ oc haffde ſiu Horn oc ſiu Oyen/ huilcke ere de ſiu Guds Aander/ ſom ere vdſende i alle Land.

7. **Vnd es kam/ vnd nam das Buch auß der rechten Hand/ deß/ der auff dem Stul ſaß.**

Oc det kom oc tog Bogen aff hans høyre Haand ſom ſad paa Stolen.

Kapitola V.

2. A widěl gſem Angela ſylného/ wolagjcýho hláſem welikým/ a řkaucýho: Kdo gt hoden otewřjti Knihy tyto/ a zruſſyti Pečeti gegich?

Y widziałem Aniolá mocnego/ ktory głoſem wielkim opowiedał: Ktoż ieſt godzien otworzyć kſiegi y odiał pieczęći ich?

3. Y nemohl žádný/ ani na Nebi/ ani na Zemj/ ani pod Zemj otewřjti Kněh/ ani pohleděti na ně.

A żaden nie mogł áni w niebie/ áni na ziemi/ áni pod ziemia otworzyć kſiag/ áni ná nie pátrzył.

4. A yá plakal gſem welmi/ že nenij nalezen žádný hoden otewřjti Kněh/ ani pohleděti na ně.

Jam tedy bárzo płákał/ iż żaden nie był naleźion godnym áby otworzył y czytał kſiegi/ áni ná nie pátrzyć.

5. Y řekl mi geden z Starcůw: Neplač/ ay ſwjtězyl geſt Lew z Pokolenij Jůdowa/ kořen Dawidůw/ kterýž hoden geſt aby otewřel Knihy/ a zruſſyl ſedm Pečetj gegich.

Thedy ieden z ſtárſzych rzekł mi: Nie płácz/ otho zwyćiężył on Lew z pokolenia Judá plemie Dawidowe/ áby otworzył kſiegi/ y odiał ich ſiedm pieczęći.

6. Y widěl gſem/ a hle v proſtřed Trůnu a čtyř Zwijřat/ a v proſtřed Starcuow Beránek/ an ſtogij yako zabitý/ magjcý ſedm rohůw/ a ſedm očij: kteréž gſau ſedm Duchůw Božijch poſlaných na wſſecku Zemi.

A tákem pátrzył/ á oto miedzy ſtolcem y czterma zwierzęthy/ y miedzy ſtárſzemi báránek ſtoiąc iáko zábity/ máiąc ſiedm rogow/ y oczy ſiedm/ ktorzy ſą ſiedm duchow Bożych/ poſłanych ná wſzytke ziemie.

7. Y přiſſel a wzal Knihy z Prawice toho kterýž ſeděl na Trůnu.

Ten przyſzedł/ y wziął kſiegi z práwice tego ktory ná ſtolcu ſiedźi.

ה

8 וְכַד נְסַב כְּתָבָא הָדֵין
אַרְבְּעַת חַיְוָתָא וְעֶסְרִין
וְאַרְבְּעָא קַשִּׁישָׁא נְפַלוּ עַל
אַפֵּיהוֹן קֳדָם אִמְּרָא וְחַד
וְחַד הֲוַו לֵהּ קִיתָרָא ו
וּפַיָּלָא דְּדַהֲבָא דַּמְלִין
בְּסֶמֵא דְּאִיתֵיהוֹן צְלוֹתָא
דְּקַדִּישִׁין׃

E come egli hebbe preſo il libro, i quattro animali, e i ventiquattro Seniori ſi gitteron giu dinanzi à l'Agnello, hauendo ciaſcuno citere e fiale d'oro, piene d'incenſamenti, che ſono le orationi de i Santi.

9 מְזַמְּרִין זְמִירָא חַדְתָּא
וְאָמְרִין שָׁוֵא אַנְתְּ דְּתִסַּב
לִכְתָבָא וְלַמְפַתָּחוּ לְשַׁבְעָא
חָתָמוֹהִי מְטוּל דְּאִתְקְטַלְתְּ
וּפְרַקְתְּ לַן לַאלָהָא בַּדְמָךְ
מִן כָּל שַׁבְטָא וְלִשָּׁנָא וְעַמָּא
וְאֻמָּא׃

E cantauano vna nuoua canzone, dicendo, Tu ſei degno di pigliare il libro, e d'aprire i ſuoi ſigilli: percioche tu ſei ſtato occiſo, e ci hai ricomperati à Dio col tuo ſangue, d'ogni tribu, e lingua, e popolo, e natione.

10 וַעֲבַדְתְּ לַן לַאלָהַן ל
לְמַלְכָא וְלִכָהֲנֵא וְנַמְלֵךְ
עַל אַרְעָא׃

E ci hai fatti al noſtro Iddio, Re e Sacerdoti, e regnaremo ſopra la terra.

11 וַחֲזֵית הֲוֵית וְשִׁמְעֵת
קָלָא דְּמַלְאָכָא סַגִּיאָא
הֲחֳדָר תְּרוֹנוֹס וְלַחַיְוָתָא
וְלַקַשִּׁישֵׁא וַהֲוָא מֶנְיָנְהוֹן
רִבְוָתָא רִבְוָתָא וְאַלְפָא
אַלְפִין׃

Poi vidi, & vdij la voce di molti Angeli d'intorno al trono, & gli animali, e i Seniori: & era il lor numero dieci milia volte dieci milia, e mille volte mille.

12 דְּאָמְרִין בְּקָלָא רָמָא
שָׁוֵא לְאִמְּרָא דְּמִתְקְטַל
לְמִסַּב חַילָא וְעוּתְרָא
וְחֶכְמְתָא וּגְבוּרְתָּא
וְאִיקָרָא וְתוּשְׁבַּחְתָּא
וְתַודְּתָא׃

Che diceuano ad alta voce, L'Agnello che è ſtato occiſo, è degno di riceuer la potentia, e le ricchezze, e la ſapientia, e la fortezza, e l'honore, e la gloria, e la laude.

ה

8 וְכַאֲשֶׁר לָקַח אֶת־מְגִלַּת הַסֵּפֶר
או״ עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה זְקֵנִים נָפְלוּ
לִפְנֵי הַכֶּבֶשׂ וּלְאִישׁ אִישׁ מֵהֶם הָיוּ
לוֹ כִּנּוֹרוֹת וּמַחְתּוֹת זָהָב הַמְּלֵאוֹת
קְטֹרֶת אֵלֶּה הֵן תְּפִלּוֹת הַקְּדוֹשִׁים׃

Y quando vuo tomado el libro, los quatro animales, y los veyntiquatto Ancianos ſe proſtraron delante del Cordero, teniendo cada vno harpas, y taçones de oro, llenos de perfumes, que ſon las oraciones de los ſanctos.

9 וְשָׁרוּ שִׁיר חָדָשׁ לֵאמֹר שָׁוֶה
לְךָ לָקַחַת אֶת־מְגִלַּת הַסֵּפֶר
וּלְפַתֵּחַ חוֹתָמֶיהָ כִּי־נִטְבַּחְתָּ
וּפָדִיתָ אוֹתָנוּ לֵאלֹהִים בְּדָמְךָ
מִכָּל־שֵׁבֶט וְלָשׁוֹן וְעַם וְגוֹי׃

Y cantauan vna nueua cancion diziendo: Digno eres de tomar el libro, y de abrir ſus ſellos porque tu fueſte muerto, y nos has redemido para dios con tu ſangre, de todo linage, y lengua, y pueblo, y nacion.

10 וַעֲשִׂיתָנוּ לֵאלֹהֵינוּ לִמְלָכִים
וְלַכֹּהֲנִים וְנִמְלֹךְ עַל־הָאָרֶץ׃

Y nos has hecho para nueſtro Dios Reyes y Sacerdotes, y reynaremos ſobre la tierra.

11 וָאֶרְאֶה וְשָׁמַעְתִּי קוֹל מַלְאָכִים
רַבִּים מִסָּבִיב לַכִּסֵּא וְלַחַיּוֹת
וְלַזְּקֵנִים וַיְהִי־מִסְפָּרָם רִבְבוֹת
רְבָבוֹת וְאַלְפֵי אֲלָפִים׃

Y mirê, y oy boz de muchos Angeles ál derredor del throno, y de los animales, y de los Ancianos; Y la multitud deellos era millones de millones.

12 לֵאמֹר בְּקוֹל גָּדוֹל שָׁוֶה לַכֶּבֶשׂ
הַנִּטְבָּח לָקַחַת כֹּחַ וָעֹשֶׁר וְחָכְמָה
וּגְבוּרָה וְכָבוֹד וְהָדָר וְתוֹדָה׃

Que dezian á alta boz; El Cordero que fue muerto es digno de tomar potencia, y riquezas, y ſabiduria, y fortaleza, y honrra, y gloria, y alabança.

έ.

8. Καὶ ὅτε ἔλαβε τὸ βιβλίον, τὰ τέσσαρα ζῶα, καὶ οἱ εἰκοσιτέσσαρες πρεσβύτεροι ἔπεσον ἐνώπιον τοῦ ἀρνίου, ἔχοντες ἕκαστος κιθάρας, καὶ φιάλας χρυσᾶς γεμούσας θυμιαμάτων, αἵ εἰσιν αἱ προσευχαὶ τῶν ἁγίων.

Et quand il eut prins le liure, les quatre animaux & les vingt--quatre anciens ſe proſternerent deuant l'Agneau, ayans vn chacun des harpes, & des phioles d'or pleines de parfuns, qui ſont les prieres des ſaincts:

9. Καὶ ᾄδουσιν ᾠδὴν καινὴν λέγοντες, ἄξιος εἶ λαβεῖν τὸ βιβλίον, καὶ ἀνοῖξαι τὰς σφραγῖδας αὐτοῦ· ὅτι ἐσφάγης, καὶ ἠγόρασας τῷ θεῷ ἡμᾶς ἐν τῷ αἵματί σου, ἐκ πάσης φυλῆς καὶ γλώσσης καὶ λαοῦ καὶ ἔθνους.

Et chantoyent vne chanſon nouuelle, diſans, Tu es digne de prendre le liure, & d'ouurir les ſeaux d'icelui: car tu as eſté occis, & nous as rachetés à Dieu par ton ſang, de toute tribu, & langue, & peuple, & nation:

10. Καὶ ἐποίησας ἡμᾶς τῷ θεῷ ἡμῶν βασιλεῖς καὶ ἱερεῖς, καὶ βασιλεύσομεν ἐπὶ τῆς γῆς.

Et nous as faits Rois & Sacrificateurs à noſtre Dieu: nous regnerons ſur la terre.

11. Καὶ εἶδον, καὶ ἤκουσα ὡς φωνὴν ἀγγέλων πολλῶν κυκλόθεν τοῦ θρόνου. καὶ τῶν ζώων, καὶ τῶν πρεσβυτέρων· καὶ ἦν ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν, μυριάδες μυριάδων, καὶ χιλιάδες χιλιάδων.

Puis ie regardai & i'ouï la voix de plusieurs Anges à l'entour du throne & des anciens, & le nombre d'iceux eſtoit dix mille fois dix mille, & mile fois mille:

12. Λέγοντες φωνῆ μεγάλη, ἄξιόν ἐστι τὸ ἀρνίον τὸ ἐσφαγμένον, λαβεῖν τὴν δύναμιν, καὶ πλοῦτον, καὶ σοφίαν, καὶ ἰσχὺν, καὶ τιμὴν, καὶ δόξαν, καὶ εὐλογίαν.

Et ils diſoyent à haute voix, Digne eſt l'Agneau qui a eſté occis, de receuoir puiſſance, & richeſſes, & ſapience, & force, & honneur, & gloire, & louange:

CAP. V.	Das V. Capitel.	Kapitola V.
8. Et cùm aperuiſſet librum, quatuor animalia, & viginti-quatuor ſeniores ceciderunt coram Agno, habentes ſinguli citharas, & phialas aureas plenas odoramentorum, quę ſunt orationes ſanctorum.	8. Vnd da es das Buch nam/ da fielen die vier Thier vnd die vierundzwentzig Elteſten für das Lamb/ vnd hat ein jeglicher Harpffen/ vnnd gülden Schalen vol Rauchwercks/ welches ſind die Gebet der Heiligen.	8. A když otewřel Knijhy/ čtyři Zwijřata a čtyřimecytma Starcůw padlo před Beránkem/ magijce gedenkaždý z nich Hauſle/ a zahrdlité Koflijky zlaté/ plné wonných wěcý/ kteréž gſau Modlitby Swatých:
And when he had taken the Booke/ the foure beaſts/ & the foure and twenty Elders fell downe before the Lambe/ hauing euery one harpes and golden vialles full of odours/ which are ẏ prayers of ẏ Saints.	Oc der det tog Bogen/ da fulde de fire Diur/ oc de fiere oc tiue Eldſte ned faar Lammet/ oc huer aff dem haffde Harper oc Guldſkaale fulde met Røgelſe/ ſom ere de Helligis Bøner.	A gdy wziął kſięgę/ ony cztworo zwierząt y oni cztérzey á dwádzieścia ſtárßy vpádli przed báránkiem/ máiąc káżdy árfy y báńki złote pełne kadzenia/ które ſą modlitwy świętych.
9. Et cantabant canticum novum, dicentes, Dignus es Domine accipere librum, & aperire ſignacula eius: quoniam occiſus es, & redemiſti nos Deo in ſanguine tuo, ex omni tribu, & lingua, & populo, & natione.	9. Vnd ſungen ein new Lied/ vnnd ſprachen: Du biſt wirdig zu nemen das Buch/ vnd auffzuthun ſeine Siegel/ denn du biſt erwürget/ vnd haſt vns (GOTT) erkaufft mit deinem Blut/ auß allerley Geſchlecht vnnd Zungen vnd Volck vnd Heyden.	9. A zpijwali Pijſeň nowau/ řkauce: Hoden gſy Pane Bože naſs wzýti Knijhy/ a otewřijti Pečeti gegich: Neb gſy zabit/ y wykaupils nás Bohu Krwij twau/ ze wſſelikého Pokolenij a Jazykůw/ y Lidij/ y Národuow.
And they ſung a newe ſong/ ſaying/ Thou art worthy to take the Booke/ and to open the ſeales thereof/ becauſe thou waſt killed/ & haſt redemed vs to God by thy blood out of euery kindred/ and tongue/ and people/ and nation.	Oc de ſunge en ny Sang/ oc ſagde/ Du eſt verdig til at tage Bogen oc oplade hendis Indſegle/ thi du eſt ihielſlagen/ oc købte oſſ (Gud) met dit Blod/ aff allehonde Slect oc Tunger/ oc Folck oc Hedninge.	Y záſpiewáli nowa pieśń mowiac: Godźienes wziać kśięgi/ y otworzyć pieczęci ich/ abowiem zábit ieſteś/ y odkupiłeś nas Bogu przez krew twoię/ ze wßytkiego pokolenia/ y ięzyká/ y ludu/ y narodu.
10. Et feciſti nos Deo noſtro regnum & ſacerdotes, & regnabimus ſuper terram.	10. Vnd haſt vns vnſerm Gott zu Königen vnd Prieſtern gemacht/ vnd wir werden Könige ſein auff Erden.	10. A zdělal gſy nás Bohu naſſemu Krále a Kněžij/ a budeme kralowati na Zemi.
And haſt made vs vnto our God Kings and Prieſtes/ and we ſhall reigne on the earth.	Oc du giorde oſſ til Konger oc Preſter faar vor Gud/ oc wi ſkulle bliffue Konger paa Jorden.	Y vczyniłeś nas Bogu náßemu krolmi y kápłany/ y będziem krolować ná ziemi.
11. Et vidi, & audivi vocem angelorum multorum in circuitu throni, & animalium & ſeniorum: & erat numerus eorum millia millium.	11. Vnd ich ſahe/ vnd höret eine ſtimme viler Engel vmb den Stul/ vnnd vmb die Thiere/ vnd vmb die Elteſten her/ vnd jr zahl war viel tauſend mal tauſend.	11 Y widěl gſem a ſlyſſel hlas Angeluow mnohých okolo Trůnu/ a Zwijřat/ a Starcůw: Y byl počet gegich Tiſýc Tiſýcůw.
Then I behelde/ and I heard the voyce of many Angels round about the throne/ & about the beaſtes and the Elders/ and there were thouſand thouſands.	Oc ieg ſaa/ oc hørde mange Englis røſt omkring Stolen// oc omkring Diurene/ oc omkring de Eldſte/ oc deris tal vaare mange tuſinde gonge tuſinde.	Thedym pátrzył/ y ſłyßałem około ſtolcá/ y zwierząt/ y ſtárßych/ głos wielá Aniołow/ ktorych było tyſiąc kroć ſto tyſięcy/ y dzieſięć kroć ſto tyſięcy.
12. Dicentium voce magna: Dignus eſt Agnus qui occiſus eſt, accipere virtutem, & divinitatem, & ſapientiam, & fortitudinem, & honorem, & gloriam, & benedictionem.	12. Vnd ſprachen mit groſſer ſtimme: Das Lamb/ das erwürget iſt/ iſt wirdig zu nemmen krafft vnnd reichthumb/ vnd weißheit vnd ſtärcke/ vnd ehre vnd preiß vnd lob.	12. Hlaſem welikým řkaucých: Hoden geſt Beránek kterýž geſt zabit wzýti moc/ a Božſtwij/ Maudroſt/ Sýlu/ Cžeſt/ a Sláwu/ y Požehnánij.
Saying with a loude voyce/ Worthie is the Lambe that was killed to receyue power and ryches/ and wiſdome/ and ſtrenght/ and honor/ and glory/ and prayſe.	Oc de ſagde met ſtor røſt/ Det Lam ſom er ihielſlaget/ er verdigt til at tage krafft oc rigdom/ oc viſdom oc ſtyrcke/ oc ære oc priſ oc loff.	Mowiących głoſem wielkim: Godźien ieſt báránek on zábithy wziąć moc/ y bogáctwá/ y mądrość/ y śiłę/ y cześć/ y chwałę/ y błogoſłáwieńſtwo.

ה

13 וְכֻל בְּרִיתָא דְּאִית בַּשְׁמַיָּא וּבְאַרְעָא וְתְחֵית אַרְעָא וּבְיַמָּא וְכֻל מֶדֶם דְּבְהוֹן שְׁמַעֵת דְּאָמְרִין לְהַו דְּיָתֵב עַל תְּרוֹנוֹס בּוּרְכְּתָא וְאִיקָרָא וְתוֹשְׁבּוּחְתָּא וְזָכוּתָא לְעָלַם עָלְמִין׃

E Vdij ogni creatura che è nel cielo, e ne la terra, e ſotto la terra, e quelle che ſon nel mare, e tutte le coſe che ſono in eſſi, che diceuano, A colui che ſiede nel trono, & à l'Agnello, ſia laude, e honore, e gloria, e imperio, ne ſecoli de ſecoli.

ה

13 וְכָל־הַבְּרִיאָה אֲשֶׁר הִיא בַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ וְתַחַת הָאָרֶץ וַאֲשֶׁר עַל־הַיָּם וְכָל־דְּבָרִים אֲשֶׁר בָּם שָׁמַעְתִּי לֵאמֹר לַיּוֹשֵׁב עַל־הַכִּסֵּא וְלַכֶּבֶשׂ בְּרָכָה וְהָדָר וְכָבוֹד וּגְבוּרָה לְעוֹלְמֵי עוֹלָמִים׃

Y oy à toda criatura que eſta enel cielo, y ſobre la tierra, y debaxo de la tierra, y que eſtà en la mar, y todas las coſas que enellos eſtan, diziendo Alque eſtá ſentado enel throno, y àl Cordero, ſea alabança honrra, y gloria, y potencia para ſiempre jamas.

ε΄.

13. Καὶ πᾶν κτίσμα ὅ ἐστιν ἐν τῷ οὐρανῷ, καὶ ἐν τῇ γῇ, καὶ ὑποκάτω τῆς γῆς, καὶ ἐπὶ τῆς θαλάσσης ἅ ἐστι, καὶ τὰ ἐν αὐτοῖς πάντας ἤκουσα λέγοντας, τῷ καθημένῳ ἐπὶ τοῦ θρόνου, καὶ τῷ ἀρνίῳ, ἡ εὐλογία, καὶ ἡ τιμὴ, καὶ ἡ δόξα, καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

I'ouï auſſi toute creature qui eſt au ciel, & en la terre, & au deſſous de la terre, & qui eſt en la mer, voire toutes choſes qui ſont compriſes en iceux, diſans, A celui qui eſt aſſis ſur le throne, & à l'Agneau ſoit louange, & honneur, & gloire, & force ès ſiecles des ſiecles,

14 וְאַרְבַּע חַיְוָתָא אָמְרוּ אַמִּין וְעֶסְרִין וְאַרְבְּעָא קַשִּׁישָׁא נְפַלוּ וְסְגִדוּ לְחַיָּא לְעָלַם עָלְמִין׃

E i quattro animali diceuano, Amen: e i Ventiquattro Seniori ſi gettoron ſopra le lor faccie, e adorarono colui che viue ne ſempiterni ſecoli.

14 וְאַרְבַּע חַיּוֹת אָמְרוּ אָמֵן וְעֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה זְקֵנִים נָפְלוּ וְהִשְׁתַּחֲווּ לְחַי לְעוֹלְמֵי עוֹלָמִים׃

Y los quatro animales dezian: Amen. Y los veyntiquatro Ancianos cayeron las caras en tierra, y adoraron àl que biue para ſiempre jamas.

14. Καὶ τὰ τέσσαρα ζῶα ἔλεγον, ἀμήν. καὶ οἱ εἰκοσιτέσσαρες πρεσβύτεροι ἔπεσαν, καὶ προσεκύνησαν ζῶντι εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Et les quatre animaux diſoyent, Amen: & les vingt-quatre anciens ſe proſternerent, & adorerent le Viuant ès ſiecles des ſicles.

ו

1 וְחָזֵית הֲוִית כַּד פְּתַח אֶמְרָא לְחְדָא מֶן חָתָמֵא וְשֶׁמְעֵת לְחַד מֶן אַרְבַּע חַיְוָתָא אָמַר אַיְךְ קָלָא דְּרַעְמָא תָּא וַחֲזִי׃

Dipoi io riguardai quando l'Agnello aperſe vno de ſigilli, e Vdij vno de quattro animali che diceua come con vna voce di tuono, Vieni e Vedi.

ו

1 וְרָאִיתִי כַּאֲשֶׁר פָּתַח הַכֶּבֶשׂ אֶחָד מִן הַחוֹתָמִים וְשָׁמַעְתִּי אַחַת מֵאַרְבַּע הַחַיּוֹת לֵאמֹר כְּקוֹל רַעַם בּוֹא וּרְאֵה׃

Y miré quando el Cordero vuo abierto el vno de los ſellos, y oy àl vno de los quatro animales diziendo como con vna boz de trueno, Ven, y vee.

ΚΕΦΑΛ. ϛ΄.

Καὶ εἶδον ὅτι ἤνοιξε τὸ ἀρνίον μίαν ἐκ τῶν ἑπτὰ σφραγίδων, καὶ ἤκουσα ἑνὸς ἐκ τῶν τεσσάρων ζώων λέγοντος, ὡς φωνῆς βροντῆς, ἔρχου καὶ βλέπε.

Lors ie regardai quand l'Agneau eut ouuert l'vn des ſeaux, & i'ouï l'vn des quatre animaux diſant, comme ſi c'euſt eſté vne voix de tonnerre, Vien & voy.

2 וַחֲזֵית הֲוִית וְהָא רַכְשָׁא חִוָּרָא וְהַו דְּיָתֵב עֲלוֹהִי הֲוָא לֵהּ קַשְׁתָּא וְאֶתְיְהֵב לֵהּ כְּלִילָא וּנְפַק זָכֵא דְּיִזְכֵּא׃

Et io riguardai, & ecco vn caual bianco: e colui che vi ſedeua ſu, haueua vn arco, e fugli data vna corona, & vſci vincitore, e per vincere.

2 וָאֶרְאֶה וְהִנֵּה סוּס לָבָן וַאֲשֶׁר יֹשֵׁב עָלָיו הָיְתָה לּוֹ קֶשֶׁת וַתִּנָּתֵן לוֹ עֲטֶרֶת וַיֵּצֵא מְנַצֵּחַ וּלְנַצֵּחַ׃

Y miré y heaqui vn cauallo blanco: y el que eſtaua ſentado encima del, tenia vn arco: y fuele dada vna corora, y ſalió victorioſo, para que tambien vencieſſe.

2. Καὶ εἶδον, καὶ ἰδοὺ ἵππος λευκὸς, καὶ ὁ καθήμενος ἐπ' αὐτῷ ἔχων τόξον, καὶ ἐδόθη αὐτῷ στέφανος, καὶ ἐξῆλθε νικῶν, καὶ ἵνα νικήσῃ.

Et ie regardai, & voici vn cheual blanc: & celui qui eſtoit monté deſſus auoit vn arc, & lui fut donnee vne couronne: & il ſortit victorieux, & afin qu'il vainquiſt.

3 וְכַד פְּתַח לְחָתְמָא אַחְרִינָא שֶׁמְעֵת דְּאָמְרָא חַיְתָא לְמֵאמַר תָּא וַחֲזִי׃

E quando egli aperſe il ſecondo ſigillo, Vdij il ſecondo animale che diceua, Vieni, e Vedi.

3 וְכַאֲשֶׁר פָּתַח אֶת־חוֹתָם הַשֵּׁנִי שָׁמַעְתִּי כִּי־אָמְרָה חַיָּה הַשֵּׁנִית בּוֹא וּרְאֵה׃

Y quando el vuo abierto el ſegundo ſello, oy el ſegundo animal que dezia: Ven, y vee.

3. Καὶ ὅτε ἤνοιξε τὴν σφραγῖδα τὴν δευτέραν, ἤκουσα τοῦ δευτέρου ζώου λέγοντος, ἔρχου καὶ βλέπε.

Et quand il eut ouuert le ſecond ſeau, i'ouï le ſecond animal, diſant, Vien, & voy.

CAP. V.

13. Et omnem creaturam quæ in cælo eſt, & ſuper terram, & ſub terra, & quæ ſunt in mari, & quæ in eo: omnes audivi dicentes, Sedenti in throno, & Agno, benedictio, & honor, & gloria, & poteſtas in ſecula ſeculorum.

And all the creatures which are in heauen/and on yͤ earth / and vnder the earth/and in the ſea/ and all that are in them/heard I/ ſaying/ Prayſe and honour / and glory / and power be vnto him / that ſitteth vpon the throne / and vnto the Lambe for euermore.

14. Et quatuor animalia dicebant, Amen. Et vigintiquatuor ſeniores ceciderũt in facies ſuas: & adoraverunt viventem in ſecula ſeculorum.

And the foure beaſts ſaied/Amen/ & the foure & twentie Elders fell downe / and worſhipped him that liueth for euermore.

CAP. VI.

ET vidi quòd aperuiſſet Agnus unum de ſeptem ſigillis, & audivi unum de quatuor animalibus, dicens, tanquam vocem tonitrui, Veni, & vide.

After / I beheld when the Lambe had opened one of the ſeales/ & I hearde one of the foure beaſts ſay / as it were the noyſe of thunder/ Come and ſee.

2. Et vidi, & ecce equus albus, & qui ſedebat ſuper illum habebat arcum, & data eſt ei corona, & exivit vincens ut vinceret.

Therefore I beheld / and lo / there was a white horſe/ and hee that ſate on him had a bowe/and a crowne was giuen vnto him / and he went foorth conquering that he might ouercome.

4 Et cùm aperuiſſet ſigillum ſecũdum, audivi ſecundum animal, dicens, Veni, & vide.

And when hee had opened the ſeconde ſeale / I heard the ſeconde beaſt ſay / Come and ſee.

Das V. Capitel.

13. Vnd alle Creatur / die im Himmel iſt vnd auff Erden / vnd vnter der Erden / vnd im Meer / vnd alles was darinnen iſt / höret ich ſagen zu dem / der auff dem Stul ſaß / vnnd zu dem Lamb: Lob vnd ehre vnd preiß / gewalt von ewigkeit zu ewigkeit.

Oc alle Creature/ ſom ere i Himmelen oc paa Jorden / oc vnder Jorden / oc i Haffuet / oc alt det der er vdi/ hørde ieg ſige til den/ ſom ſad paa Stolen/ oc til det Lam/ loff oc ære oc priſſ/ vold fra euighed til euighed.

14. Vnnd die vier Thier ſprachen: Amen. Vnd die vier vnd zweintzig Elteſten fielen nieder/ vnd beteten an/ den der da lebet von ewigkeit zu ewigkeit.

Oc de fiere Diur ſagde/ Amen. Oc de fiere oc tiue Eldſte fulde ned/ oc tilbade den ſom leffuer fra euighed til euighed.

Das VI. Capitel.

Vnd ich ſahe / daß das Lamb der Sigel eines auffthat / vnd ich höret der vier Thier eines ſagen / als mit einer Donnerſtim̃: Kom̃ / vnd ſihe zu.

OC ieg ſaa/ at Lammet oploed it aff de Indſegle / oc ieg hørde it aff de fire Diur ſige / ſom met en Tordens røſt/ Kom oc ſee til.

2. Vnd ich ſahe / vnd ſihe / ein weiß Pferd / vnd der darauff ſaß / hatte einen Bogen / vnd jm ward gegeben eine Kron / vnd er zoch auß zu überwinden / vnd daß er ſieget.

Oc ieg ſaa/ oc ſee en huid Heſt/ oc den ſom der ſadt paa / haffde en Bue / oc hannem bleff giffuit en Krune / oc hand drog vd at offueruinde / oc at hand ſkulde vinde Seyer.

3. Vnd da es das ander Siegel auffthet / höret ich das ander Thier ſagen: Kom̃ / vnd ſihe zu.

Oc der det oploed det andet Indſegle / da hørde ieg det andet Diur ſige / Kom oc ſee til.

Kapitola V.

13. A wſſeckno Stwořenij kteréž geſt na Nebi / y kteréž na Zemi / y pod Zemij / y w Moři / y wſſeckno což nich geſt / wſſeckny gſem ſlyſſal / ani řkau: Tomu kterýž ſedij na Trůnu a Beránkowi / Požehnánij / Cžeſt / a Sláwa / y Moc / na wěky wěkůw.

A wſzelkie ſtworzenie ktore ieſt ná niebie / y ná ziemi / y pod ziemią / y w morzu / y wſzytki rzeczy ktore w nich ſą / ſłyſzałem mowiące: Siedzącemu na ſtolcu y Báránkowi niech będzie błogoſłáwieńſtwo / y cześć / y chwała / y moc / ná wieki wiekow.

14. A čtyři Zwijřata řijkali / Amen. A Cžtyřimecýtma Starcuow padalo na twáři ſwé / a klaněli ſe žiwému na wěky wěkuow.

A czworo zwierząt mowiły: Amen. A czterzey y dwádzieśćiá ſtárſzy vpádli ná oblicze ſwoie / y chwałe dawáli temu ktory żywie ná wieki wiekow.

Kapitola VI.

Y Widěl gſem / že otewřel Beránek gednu Pečet z ſedmi / a ſlyſſel gſem gedno ze čtyř Zwijřat / an prawij yako hlaſem Hromowým: Pod' / a wiz.

ZA thymem pátrzył gdy othworzył Báránek pierwſzą z pieczęći / y ſłyſzałem iedno ze czterzech zwierząt / mowiące iákoby głos gromu: Chodź á ogladay.

2. Y widěl gſem / a hle Kůň bijlý: a ten kterýž ſeděl na něm měl Lučiſſtě / a dána gemu Koruna / y wygel přemáhage aby ſwijtězyl.

Wyźrzałem tedy á oto koń biáły / á then ktory ná nim ſiedział / miał łuk / y dáná mu ieſt koroná / y wyſzedł zwyćiężcą áby zwyćiężył.

3. A když otewřel Pečet druhau / ſlyſſal gſem druhé Zwijřete an mi prawij: Pod' / a wiz.

A gdy otworzył wtorą pieczęć / ſłyſzałem wtore zwierzę mowiące: Chodź á ogladay.

ו

4 וּנְפַק רֶכְשָׁא אַחֲרִין סוּמָקָא וְהַו דְּיָתֵב עֲלוֹהִי אֶתְיְהֶב לֵהּ לְמֶסַּב שַׁיְנָא מֶן אַרְעָא וְדִיְקַטְלוּן חַד לְחַד וְאֶתְיְהֶב לֵהּ חַרְבָּא רַבְּתָא׃

Allora vſcì vnaltro cauallo roſſo: & à colui che vi ſtaua ſu à ſedere gli fu dato che toglieſſe la pace de la terra, e che s'ammazzaſſeno l'vn l'altro: e fugli data vna grande ſpada.

5 וְכַד פְּתַח לְחָתָמָא תְּלָתָא שְׁמַעֵת דְּאָמְרָא חַיּוּתָא תְּלָתָא לְמֵאמַר תָּא וַחְזִי וַחְזֵא הָוִית וְהָא רֶכְשָׁא אוּכָּמְתָא וְהַו דְּיָתֵב עֲלוֹהִי הָוֵא לֵהּ מְאזַנְיָא בְּאִידֵהּ׃

E quando aperſe il terzo ſigillo, vdy il terzo animale che diceua, Vieni, e vedi, Et io riguardai, & ecco vn caual negro: e colui che ſedeua ſopra eſſo, haueua vna ſtatera ne la ſua mano.

6 וּשְׁמַעֵת קָלָא בְּמֶצְעַת אַרְבַּעַת חַיְוָתָא דְּאָמַר קַבָּא חִטְּא בְּדִינָר וּתְלָתָא קַבֵּא דְּסָעְרָא בְּדִינָר וּמֶשְׁחָא וְחַמְרָא לָא תְּהַרֵא בְּהוּן׃

E vdy vna voce nel mezo de quattro animali, che diceua, Vn chenice di grano per vn denaro: e tre chenici d'orzo per vn denaro: e non far danno al vino ne à l'olio.

7 וְכַד פְּתַח חָתָמָא רְבִיעָיְתָא שְׁמַעֵת קָלָא דְּאַרְבַּעַת חַיְוָתָא לְמֵאמַר תָּא וַחְזִי׃

E quando aperſe il quarto ſigillo, vdy la voce del quarto animale, che diceua, Vieni, e vedi.

8 וַחְזֵא הָוִית וְהָא רֶכְשָׁא יָרְקָא וּדְיָתֵב עֲלוֹהִי שְׁמֵהּ מוֹתָא וּשְׁיוֹל אָתֵא בָּתְרֵהּ וְאֶתְיְהֶב לְהוֹן שׁוּלְטָנָא לְמִקְטַל עַל־רְבִיעָיְתָא דְּאַרְעָא בְּחַרְבָּא וּבְכַפְנָא וּמוֹתָנָא וּמֶן חַיְוָתָא דְּאַרְעָא׃

Et io riguardai, & ecco vn caual pallido: e colui che vi ſedeua ſopra, haueua nome la Morte: e l'inferno la ſeguiua. E fu data loro poteſtà d'occidere ſopra la quarta parte de la terra, con coltello, e con fame, e con mortalità, e con le beſtie de la terra.

ו

4 וַיֵּצֵא סוּס אַחֵר אָדוֹם וַאֲשֶׁר יֹשֵׁב עָלָיו נִתַּן לוֹ לָקַחַת אֶת־שָׁלוֹם מֵעַל־הָאָרֶץ וַאֲשֶׁר יֶשְׁבְּחוּ אִישׁ אֶת־רֵעֵהוּ וַנִּתְּנָה לוֹ חֶרֶב גְּדוֹלָה׃

Y ſalió otro cauallo bermejo, y al que eſtaua ſentado ſobre el, fue dado poder de quitar la paz de la tierra: y que ſe maten vnos à otros: y fue le dada vna grande eſpada.

5 וְכַאֲשֶׁר פָּתַח אֶת־חוֹתָם הַשְּׁלִישִׁי שָׁמַעְתִּי כִּי־הָאֹמְרָה חַיָּה הַשְּׁלִישִׁית בּוֹא וּרְאֵה וָאֵרֶא וְהִנֵּה סוּס שָׁחוֹר וַאֲשֶׁר יֹשֵׁב עָלָיו מֹאזְנַיִם בְּיָדוֹ׃

Y quando el vuo abierto el terçero ſello, oy ál terçer animal que dezia: Ven, y mira. Y miré, y heaqui vn cauallo negro, y el que eſtaua ſentado encima del, tenia vn peſo en ſu mano.

6 וָאֶשְׁמַע אֶת־קוֹל בְּתוֹךְ אַרְבַּע חַיּוֹת לֵאמֹר שְׁלִישׁ בָּר בְּדַרְכְּמוֹן וּשְׁלֹשֶׁת שְׁלִישֵׁי שְׂעוֹרִים בְּדַרְכְּמוֹן וְאֶת שֶׁמֶן וָיַיִן בַּל־תִּגַּע׃

Y oy vna boz en medio de los quatro auimales, que dezia: Vn cheniz de trigo por vn denario y tres chenizes de çevada por vn denario: y no hagas danno àl vino, ni àl azeyte.

7 וְכַאֲשֶׁר פָּתַח אֶת־חוֹתָם הָרְבִיעִי שָׁמַעְתִּי אֶת־קוֹל חַיָּה הָרְבִיעִית בּוֹא וּרְאֵה׃

Y deſque el abrio el quarto ſello, oy la boz del quarto animál, que dezia: Ven, y vee.

8 וָאֵרֶא וְהִנֵּה סוּס בָּרוֹד וַאֲשֶׁר יֹשֵׁב עָלָיו הָיָה שְׁמוֹ מָוֶת וּשְׁאוֹל בָּאָה אַחֲרָיו וַתִּנָּתֵן לָהֶם שִׁלְטוֹן לַהֲרֹג אֶת־רְבִיעִית הָאָרֶץ בַּחֶרֶב בְּרָעָב בַּדֶּבֶר וּבְחַיַּת הַשָּׂדֶה׃

Y miré, y heaqui vn cauallo amarillo: y el que eſtaua ſentado ſobre el tenia por nombre, Muerte: y el ynfierno le ſeguia: y fuele dada poteſtad ſobre la quarta parte de la tierra, para matar con cuchillo, con hambre, con mortandad, y con beſtias de la tierra.

ϛ'.

4. Καὶ ἐξῆλθεν ἄλλος ἵππος πυῤῥὸς, καὶ τῷ καθημένῳ ἐπ' αὐτὸν ἐδόθη αὐτῷ λαβεῖν τὴν εἰρήνην ἀπὸ τῆς γῆς, καὶ ἵνα ἀλλήλους σφάξωσι, καὶ ἐδόθη αὐτῷ μάχαιρα μεγάλη.

Et il ſortit vn autre cheual qui eſtoit roux: & fut donné à celui qui eſtoit monté deſſus, de pouuoir oſter la paix de la terre, afin qu'on ſe tue l'vn l'autre: & lui fut donnee vne grande eſpee.

5. Καὶ ὅτε ἤνοιξε τὴν τρίτην σφραγῖδα, ἤκουσα τοῦ τρίτου ζώου λέγοντος, ἔρχου καὶ βλέπε. καὶ εἶδον, καὶ ἰδοὺ ἵππος μέλας, καὶ ὁ καθήμενος ἐπ' αὐτὸν ἔχων ζυγὸν ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ.

Et quand il eut ouuert le troiſieme ſeau, i'ouï le troiſieme animal diſant, Vien, & voy. Et ie regardai, & voici vn cheual noir & celui qui eſtoit monté deſſus, auoit vne balance en ſa main.

6. Καὶ ἤκουσα φωνὴν ἐν μέσῳ τῶν τεσσάρων ζώων λέγουσαν, χοῖνιξ σίτου δηναρίου, καὶ τρεῖς χοίνικες κριθῆς δηναρίου· καὶ τὸ ἔλαιον καὶ τὸν οἶνον μὴ ἀδικήσῃς.

Et i'ouï vne voix, au milieu des quatre animaux, qui diſoit, Le chenis de froment pour vn denier, & les trois chenis d'orge pour vn denier: & ne nui point au vin ni à l'huile.

7. Καὶ ὅτε ἤνοιξε τὴν σφραγῖδα τὴν τετάρτην, ἤκουσα φωνὴν τοῦ τετάρτου ζώου λέγουσαν, ἔρχου καὶ βλέπε.

Et quand il eut ouuert le quatrieme ſeau, i'ouï la voix du quatrieme animal, diſant, Vien, & voy.

8. Καὶ εἶδον, καὶ ἰδοὺ ἵππος χλωρὸς, καὶ ὁ καθήμενος ἐπάνω αὐτοῦ ὄνομα αὐτῷ, ὁ θάνατος, καὶ ὁ ᾅδης ἀκολουθεῖ μετ' αὐτοῦ· καὶ ἐδόθη αὐτῷ ἐξουσία ἀποκτεῖναι ἐπὶ τὸ τέταρτον τῆς γῆς, ἐν ῥομφαίᾳ, καὶ ἐν λιμῷ, καὶ ἐν θανάτῳ, καὶ ὑπὸ τῶν θηρίων τῆς γῆς.

Et ie regardai, & voici vn cheual fauue: & celui qui eſtoit monté deſſus auoit nom la Mort, & l'Enfer ſuiuoit apres lui: & leur fut donnee puiſſance ſur la quatrieme partie de la terre, pour tuer auec l'eſpee, & par famine, & par mortalité, & par les beſtes ſauuages de la terre.

CAP. VI.

4. Et exivit alius equus rufus: & qui ſedebat ſuper illum, datum eſt ei ut ſumeret pacem de terra, & ut invicem ſe interficiant, & datus eſt ei gladius magnus.

And there went out another horſe/ that was red/ & power was giuen to him that ſate thereon/ to take peace from the earth/ and that they ſhould kill one another/ and there was giuen vnto him a great ſworde.

5. Et cùm aperuiſſet ſigillum tertium, audivi tertium animal, dicens, Veni, & vide. Et ecce equus niger: & qui ſedebat ſuper illum, habebat ſtatéram in manu ſua.

And when he had opened the third ſeale/ I heard the third beaſt ſay/ Come and ſee. Then I behelde/ and lo/ a blacke horſe/ & hee that ſate on him/ had balances in his hand.

6. Et audivi tanquam vocem in medio quatuor animalium dicentium: Bilibris tritici denario, & tres bilibres hordei denario, & vinum & oleum ne læſeris.

And I heard a voyce in the middes of the foure beaſtes ſay/ A meaſure of wheat for a penie/ and three meaſures of barly for penie/ and olye/ and wine hurt thou not.

7. Et cùm aperuiſſet ſigillum quartum, audivi vocem quarti animalis dicentis, Veni, & vide.

And when hee had opened the fourth ſeale/ I heard the voyce of the fourth beaſt ſay/ Come and ſee.

8. Et ecce equus pallidus: & qui ſedebat ſuper eum, nomen illi mors, & infernus ſequebatur eum, & data eſt illi poteſtas ſuper quatuor partes terræ, interficere gladio fame, & morte, & beſtiis terræ.

And I looked/ and beholde/ a pale horſe/ & this name that ſate on him was Death/ and Hel followed after him/ and power was giuen vnto them ouer the fourth part of the earth/ to kill with ſworde/ and with hunger/ and with death/ & with the beaſts of the earth.

Das VI. Capitel.

4. Vnd es gieng herauß ein ander Pferd/ das war rot/ vnd dem der darauff ſaß/ ward gegeben den Friede zu nemen von der Erden/ vnd daß ſie ſich vntereinander erwürgeten/ vnd jhm ward ein groß Schwerdt gegeben.

Oc der gick en anden Heſt vd/ hand vaar rød/ oc den der ſad paa/ bleff giffuit at tage Fred aff Jorden/ oc at de ſkulde ſla huer andre ihiel/ oc hannem bleff giffuit it ſtort Suerd.

5. Vnd da es das dritte Siegel auffthet/ höret ich das dritte Thier ſagen: Kom̃/ vnd ſihe zu. Vnd ich ſahe/ vnd ſihe/ ein ſchwartz Pferd/ vnd der darauff ſaß/ hatte eine Wage in ſeiner Hand.

Oc der det oplod det tredie Indſegle/ da hørde ieg det tredie Diur ſige/ Kom oc ſee til. Oc ieg ſaa/ oc ſee/ en ſort Heſt/ oc den der ſad paa/ haffde en Vect i ſin haand.

6. Vnd ich höret eine ſtimme vnter den vier Thieren ſagen: Ein Maß Wäitzen vmb einen Groſchen/ vnnd drey maß Gerſten vmb ein Groſchen/ vnd dem Oele vnd Wein thu kein leid.

Oc ieg hørde en røſt iblant de fire Diur ſige/ En maade Huede for en pending/ oc tre maader Byg for en pending/ oc gør Olie oc Vin inted ont.

7. Vnnd da es das vierdte Siegel auffthet/ hört ich die ſtimme deß vierdten Thiers ſagen: Kom̃/ vnd ſihe zu.

Oc der det oplod det fierde Indſegle/ da hørde ieg der fierde Diuris røſt ſige/ Kom oc ſee til.

8. Vnd ich ſahe/ vnd ſihe ein fahl Pferd/ vnd der darauff ſaß/ deß name hieß Todt/ vnd die Helle folgete jhm nach. Vnd jnen ward macht gegeben zu tödten/ das vierdte theil auff der Erden/ mit dem Schwerdt vnd Hunger/ vnd mit dem Todt/ vnd durch die Thiere auff Erden.

Oc ſee/ oc ieg ſaa en guel Heſt/ oc den ſom der ſad paa/ hans naffn kalledis Død/ oc Helffuede effterfulde hannem. Oc hannem bleff giffuen mact at ihielſla den fierde part paa Jorden/ met Suerd oc Hunger/ oc met Døden/ oc formedelſt Diurene paa Jorden.

Kapitola VI.

4. Y wyſſel giný Kůň Ryzý: a tomu kterýž ſeděl na něm/ dáno aby pokog zdwjhl z Země/ a aby ſe Lidé weſpolek mordowali/ a dán gemu Meč weliký.

Y wyßedł drugi koń/ rydzy/ á temu ktory ná nim ſiedział dáno ieſt áby odiał pokoy z ziemie/ áby iedni drugie zabijáli/ á dan mu ieſt miecz wielki.

5. A když otewřel Pečet třetij/ ſlyſſel gſem třetij Zwijře ano mi prawij: Poď/ a wiz. Ahle Kůň wraný: a ten kterýž na něm ſeděl// měl Wáhu w ruce ſwé.

A gdy otworzył trzecía pieczęć/ ſłyßałem thrzecie zwierzę mowiące: Chodź á ogladay. Patrzyłem tedy/ á oto koń wrony/ á ktory ná nim ſie dział/ miał ßale w ręce ſwoiey.

6. Y ſlyſſel gſem yako hlas z proſtřed čtyř Zwijřat/ an prawij: Dwě Libře Pſſenice zá geden Penijz/ a ſſeſt Liber Gečmene za geden Penijz/ a Wijnu a Olegi neſſkoď.

Y ſłyßałem głos w pośrzodku czworgá zwierzat mowiąc: Cwierć pßenice zá groß/ á trzy ćwierćie/ ięczmienia zá groß/ á nie czyń ßkody oleiowi y winu.

7. A když otewřel Pečet čtwrtau/ ſlyſſel gſem hlas čtwrtého Zwijřete/ ano mi prawij Poď/ a wiz:

A gdy otworzył czwartą pieczęć/ ſłyßałem głos czwarthego zwierzęcia/ mowiąc: Chodź á ogladay.

8. A hle kůň plawý/ a ten kterýž ſeděl na něm/ gméno gemu Smrt/ a Peklo ſſlo za nim/ y dána geſt gemu moc nad čtyřmi ſtranami Země/ aby mordowal Mečem/ Hladem/ Morem/ a Sſelmami zemſkými.

Tedym pátrzył/ á oto płowy koń/ á tego ktory ſiedział ná nim imie było śmierć/ á piekło ßło zá nią/ y dáná ieſt im moc nad czwartą częścią ziemie/ áby mordowáli mieczem/ y głodem/ y śmiercią/ y zwierzęty ziemſkiemi.

ו

9 וְכַד פְּתַח לְחָתְמָא חַמִישָׁתָא חֲזֵא הֲוִית תְּחִית מַדְבְּחָא לְנַפְשָׁתָא הָנוּן דְּמֶתְקַטְלִין מֶטוּל מֶלְּתָא דַאלָהָא וּמֶטוּל סַהֲדוּתָא (דְאֶמְרָא) דַהֲוָת לְהוֹן׃

E quando aperſe il quinto ſigillo, vidi ſotto l'altare l'anime di quelli ch'erano ſtati ammazzati per la parola di Dio, e per la teſtimonianza (de l'Agnello) ch'eſſi haueuano.

10 וַקְעַו בְּקָלָא רָמָא לְמֵאמַר עַד מָא לְמָאתַי מָרְיָא קַדִּישָׁא וּמְהַיְמַן לָא תְדוּן דְּמַן מֶן הָנוּן דְּעָמְרִין עַל אַרְעָא׃

E gridauano ad alta voce, dicendo, Infin a quando, Signore, ſanto, e verace, non giudichi tu, e non vendichi il noſtro ſangue da quelli che habitano ſopra la terra?

11 וְאֶתְיְהֶבוּ לְכֻל אֶנָשׁ אֶסְטָלָא חַוָּרָא וְאֶתְאֲמַר לְהוֹן דְּנְיוּחוּן עַד זְמַן דְּבֵה נֶתְמַלּוֹן אַף לַכְנָוָתְהוֹן וְאַף לַאחַיְהוֹן דַּעֲתִידִין לְמֶתְקַטָּלוּ אֵיךְ הָנוּן׃

E furon date à ciaſcuno di loro veſte bianche, e fu lor detto che ſi ripoſaſſero ancora per vn poco di tempo, infin à tanto che fuſſen compiuti i lor conſerui, e i lor fratelli, che doueuano eſſere ammazzati come erano ſtati ancor eſſi.

12 וְחָזֵא הֲוִית כַּד פְּתַח חָתְמָא אֶשְׁתָּא וְהָא זַוְעָא רַבָּא הֲוָא וְשִׁמְשָׁא חֲשַׁךְ וֶהֱוָא אוּכַּמְתָּא אֵיךְ סַקָּא דְסַעְרָא וְסַהֲרָא הֲוָא אֵיךְ דְּמָא׃

E viddi quando egli aperſe il ſeſto ſigillo, & ecco ſi fece vn gran terremoto: e il ſole diuenne negro, come vn ſacco di peli, e la luna diuenne come ſangue.

13 וְכוֹכְבֵא דַשְׁמַיָּא נְפַלוּ עַל אַרְעָא אֵיךְ דְתָתָא דְּרָמְיָא פַּגֵּיהָ כַּד מֶתְתַּנְיָעָא מֶן רוּחָא רַבְּתָא׃

E le ſtelle del cielo caddero ſopra la terra: come il ficaro gitta i ſuoi fichi acerbi, quando è ſcoſſo da vn gran vento.

ו

9 וְכַאֲשֶׁר פָּתַח אֶת־חוֹתָם הַחֲמִישִׁי רָאִיתִי תַּחַת הַמִּזְבֵּחַ אֶת־נַפְשׁוֹתָם אֲשֶׁר נִטְבְּחוּ בַּעֲבוּר דְּבַר אֱלֹהִים וּבַעֲבוּר עֵדוּת הַכֶּבֶשׂ אֲשֶׁר הָיְתָה לָהֶן׃

Y quando el vuo abierto el quinto ſello, vide debaxo del altar las animas de los que auian ſido muertos por la palabra de Dios, y por el teſtimonio (del Cordeio) que ellos tenian.

10 וַיִּצְעֲקוּ בְּקוֹל גָּדוֹל לֵאמֹר עַד־מָתַי יְהוָה הַקָּדוֹשׁ וְהַנֶּאֱמָן לֹא תִשְׁפֹּט וְלֹא תִקֹּם אֶת־דָּמֵינוּ מִיּוֹשְׁבֵי תֵבֵל׃

Y clamauan à alta boz, diziendo: Haſta quando Sennor, Sancto y Verdadero, no juzgas, y vengas nueſtra ſangre de los que moran en la tierra?

11 וַיִּנָּתְנוּ לְאִישׁ וְאִישׁ בִּגְדֵי בוּץ וַיֵּאָמֵר אֲלֵיהֶן לָנוּחַ לְעֵת מְעַט עַד אֲשֶׁר יִשְׁלְמוּ חַבְרֵיהֶן וַאֲחֵיהֶן הָעֲתִידִים לְהֵהָרֵג כְּמוֹהֶן׃

Y fueronles dadas ſendas ropas blancas, y fueles dicho, que aun repoſaſſen toda via vn poco de tiempo, haſta que ſus companneros ſieruos fueſſen cumplidos, y ſus hermanos que tambien auian de ſer muertos como ellos.

12 וָאֶרְאֶה כַּאֲשֶׁר פָּתַח אֶת־חוֹתָם הַשִּׁשִּׁי וְהִנֵּה רַעַשׁ גָּדוֹל הָיָה וְהַשֶּׁמֶשׁ הָיָה שָׁחוֹר כַּשַּׂק הַשְּׂעָרוֹת וְיָרֵחַ הָיָה כַּדָּם׃

Y miré quando el abrió el ſexto ſello, y heaqui fue hecho vn gran terremoto: y el ſol fue hecho negro como vn ſaco de cilicio, y la luua fue hecha toda como ſangre.

13 וְכוֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם נָפְלוּ עַל־הָאָרֶץ כַּאֲשֶׁר תַּפִּיל הַתְּאֵנָה אֶת־בִּכּוּרֶיהָ אִם תָּנוּעַ מֵרוּחַ גְּדוֹלָה׃

Y las eſtrellas del cielo cayeron ſobre la tierra: como la higuera echa ſus higos, quando es mouida de gran viento.

ϛ.

9. Καὶ ὅτε ἤνοιξε τὴν πέμπτην σφραγῖδα, εἶδον ὑποκάτω τοῦ θυσιαστηρίου τὰς ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων τῶν ἐσφαγμένων διὰ τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, καὶ διὰ τὴν μαρτυρίαν (τοῦ ἀρνίου) ἣν εἶχον.

Et quand il eut ouuert le cinquieme ſeau, ie vi ſous l'autel les ames de ceux qui auoyent eſté tués pour la parole de Dieu, & pour le teſmoignage (de l'Agneau) qu'ils auoyent maintenu.

10. Καὶ ἔκραξαν φωνῇ μεγάλῃ, λέγοντες, ἕως πότε ὁ δεσπότης ὁ ἅγιος, καὶ ὁ ἀληθινὸς, οὐ κρίνεις καὶ ἐκδικεῖς τὸ αἷμα ἡμῶν, ἀπὸ τῶν κατοικούντων ἐπὶ τῆς γῆς;

Et elles crioyent à haute voix, diſans, Iuſques à quand, Seigneur, qui es ſainct & veritable, ne iuges-tu point, & ne venges-tu noſtre ſang de ceux qui habitent ſur la terre?

11. Καὶ ἐδόθησαν ἑκάστοις στολαὶ λευκαί, καὶ ἐρρέθη αὐτοῖς ἵνα ἀναπαύσωνται ἔτι χρόνον μικρὸν, ἕως οὗ πληρώσονται, καὶ οἱ σύνδουλοι αὐτῶν καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτῶν, οἱ μέλλοντες ἀποκτείνεσθαι ὡς καὶ αὐτοί.

Et leur furent donnees à chacun des robbes blanches, & leur fut dit qu'ils ſe repoſaſſent encore vn peu de temps iuſqu'à ce que fuſſent accomplis leurs compagnons de ſeruice & leurs freres qui doiuent eſtre mis à mort comme eux.

12. Καὶ εἶδον, καὶ ὅτε ἤνοιξε τὴν σφραγῖδα τὴν ἕκτην, καὶ ἰδοὺ σεισμὸς μέγας ἐγένετο, καὶ ὁ ἥλιος ἐγένετο μέλας ὡς σάκκος τρίχινος, καὶ ἡ σελήνη ἐγένετο ὡς αἷμα.

Et ie regardai quand il eut ouuert le ſixieme ſeau, & voici, il fut fait vn grand tremblement de terre: & le ſoleil deuint noir comme vn ſac fait de poil, & la lune devint toute comme ſang.

13. Καὶ οἱ ἀστέρες τοῦ οὐρανοῦ ἔπεσον εἰς τὴν γῆν, ὡς συκῆ βάλλει τοὺς ὀλύνθους αὐτῆς ὑπὸ μεγάλου ἀνέμου σειομένη.

Et les eſtoiles du ciel tomberent ſur la terre, comme quand le figuier iette ça & là ſes figons, eſtant ſecoué par vn grand vent.

CAP. VI.

9. Et cùm aperuiſſet ſigillum quintum: vidi ſubtus altare animas interfectorum propter verbum Dei,& propter teſtimonium quod habebant.

And when he had opened the fift ſeale / I ſawe vnder the altar the ſoules of them / that were killed for the worde of God/and for the teſtimonie which they maintained.

10. Et clamabant voce magna, dicentes: Vſquequo Domine, ſanctus, & verus, non iudicas & non vindicas ſanguinem noſtrum de iis qui habitant in terra?

And they cryed with a loud voyce/ ſaying/ How long/ Lorde/ holy and true doeſt not thou iudge and auenge our blood on them that dwell on the earth?

11. Et datæ ſunt illis ſingulæ ſtolæ albæ: & dictum eſt illis ut requieſcerent adhuc tempus modicum, donec compleantur conſervi eorum, & fratres eorum qui interficiendi ſunt ſicut & illi

And long white robes were giuen vnto euery one / and it was ſayd vnto them/that they ſhould reſt for a litle ſeaſon vntill their fellowe ſeruants / and their brethrẽ that ſhoulde be killed euen as they were/were fulfilled.

12. Et vidi, cùm aperuiſſet ſigillum ſextum: & ecce terræmotus magnus factus eſt, & ſol factus eſt niger tanquã ſaccus cilicinus: & luna tota facta eſt ſicut ſanguis.

And I beheld when he had opened the ſixt ſeale/ and lo/ there was a great earthquake/ and the ſunne was as blacke as ſackcloth of heare / and the moone was like blood.

13. Et ſtellæ de cælo ceciderunt ſuper terram, ſicut ficus emittit groſſos ſuos cùm à vento magno movetur.

And the ſtarres of heauen fell vnto the earth/as a figge tree caſteth her greene figs/ when it is ſhaken of a mightie winde.

Das VI. Capitel.

9. Vnnd da es das fünffte Sigel auffthet / ſahe ich vnter dem Altar die Seelen / dere die erwürgt waren vmb deß Worts Gottes willen / vnd vmb deß Zeugniß willen/ daß ſie hatten.

Oc der det oplod det femte Indſegle/ da ſaa ieg deris Siele vnder Alteret/ ſom vaare ihielſlagne for Guds Ord ſkyld / oc for det Vidniſbyrd ſkyld / ſom de haffde.

10. Vnd ſie ſchryen mit groſſer ſtim̃/ vnd ſprachen: HERR/ du Heiliger vnd Warhafftiger/ wie lange richteſt du vnd recheſt nicht vnſer blut an denen/ die auff der Erden wohnen?

Oc de robte met ſtor røſt/ oc ſagde/ HERRE du Hellige oc Sande/ huor lenge dømer du icke / oc heffner vort Blod paa dem/ ſom bo paa Jorden?

11. Vnd jhnen wurden gegeben / einem jeglichen ein weiß Kleid / Vnnd ward zu jnen geſagt / daß ſie ruheten noch eine kleine zeit / biß daß vollend dazu kemen jre Mitknechte vnd Brůder / die auch ſollen noch ertödtet werden/ gleich wie ſie.

Oc dem bliffue giffne/ huer it huit Klæde/ oc der bleff ſagd til dem/at de ſkulde huile ſig en liden tid/indtil deris Mettienere oc Brødre komme fuldkommelige der til/ ſom oc ſkulle end nu ihielſlaſſ/ lige ſom de.

12. Vnd ich ſahe/ daß es das ſechſte Sigel auffthet/ vnd ſihe/da ward ein groſſes Erdbeben / vnnd die Sonne ward ſchwartz wie ein härin Sack/ vnd der Mond ward wie Blut.

Oc ieg ſaa/ oc det oplod det ſiette Indſegle/ oc ſee/ da bleff it ſtort Jordſkel/ oc Solen bleff ſort ſom en haarſæck/ oc Mannen bleff ſom Blod.

13. Vnd die Sterne deß Himmels fielen auff die Erden / gleich wie ein Feigenbaum ſeine Feigen abwirfft/ wenn er von groſſem Wind bewegt wird.

Oc Himmelens Stierner fulde ned paa Jorden/ lige ſom it Figen træ nedkaſter ſine Figen / naar det røris aff ſtort vær.

Kapitola VI.

9. A když otewřel Pečet pátau: Widěl gſem pod Oltářem Duſſe zmordowanych / pro Slowo Božij a pro Swědectij kteréž gſau měli:

Potym gdy otworzył piątą pieczęć widziałem pod ołtarzem duſze tych ktorzy zábici byli dla słowá Bożego / y dla świadectwá ktorego bronili.

10. A wolali hlaſem welikým/ řkauce: Dokawadž Pane Swatý a prawý neſaudijſs a nemſtijſs krwe naſſij / nad těmi/ kteřijž přebýwagij na Zemi?

Y wołáły głoſem wielkim mowiąc: Pokiż Pánie ktoryś ieſt święty y prawdźiwy/ nie ſądźiſz y nie mśćiſz ſie krwie náſzey/ nád tymi ktorzy mieſzkáią ná ziemi?

11. Y dáno gednomukaždému z nich Raucho bijlé: a powědijno gim/ aby počekali geſſtě za malý čas/ dokudž ſe nenaplnij počet ſpolu Služebnijkuow gegich / a Bratřij gegich kteřijž magij zbiti býti yako y oni.

Tedy dáne ſą káżdemu ſzáty białe/ y powiedźiano im áby odpoczywáli ieſzcże przez máły czás/ áżby ſie theż nápełnili towárzyſze ich y bráćia ich/ ktorzy máią być zábići iáko y oni.

12. Y widěl gſem když otewřel Pečet Sſeſtau. A hle Zemětřeſenij ſtalo ſe weliké/a Slunce včiněno geſt černé/ yako Pytel žijněnný; a Měſýc weſſken včiněn geſt yako krew:

Zátymem weyźrzał gdy otworzył ſzoſtą pieczęć / oto trzęſienie ziemie wielkie zſtało ſie/ á słońce było czarne iáko wor włośiány/ á kśiężyc zſtał ſie iáko krew.

13. A Hwězdy Nebeſké padaly na zemi / rowně yako Dřewo Fijkowé ſmijtá s ſebe prwnij Owotce ſwé/ když gim weliký wijtr klátij.

Y gwiazdy z niebá vpádły / iáko figowe drzewo porzuca niedoyrzáłe figi ſwe/ gdy od wiátru wielkiego zátrzęſione bywa.

ו

14 וּשְׁמַיָּא אֶתְפְּרַשׁוּ אַיְך
סֶפְרָא מֶתְתְּעִיף וְכָל־
טוּרָא וְגָזַרְתָּא מִן אַתְרְהוֹן
אֶתְתְּזִיעוּ׃

E il cielo ſi ritirò come vn volume che s'auuolge: e tutti i monti & iſole furon moſſe da i luoghi loro.

15 וּמַלְכֵא דַּאַרְעָא רוּרְבָנֵא
וְעַתִּירֵא וְכִילִירְכֵא
וְחַיְלְתָנֵא וְכָל עַבְדָּא וְכָל
חֵארֵא טַשִּׁיו לְנַפְשָׁם
בְּטוּרֵא וּבִמְעַרֵא וּבְפֶעְרַיָּה
דְּאַרְעָא׃

E i Re de la terra, e i principi, e i ricchi e i capitani, e i potenti, & ogni ſeruo, & ogni libero, ſi naſcoſero ne le ſpelonche, e fra le pietre de monti.

16 וְאָמְרִין לְטוּרֵא וּלְפֶעְרַיָּה
דְּאַרְעָא דְּפֵלוּ עֲלַין וְל
וַלְדָמוּתָא דְּכַסֵּינָן מִן קֳדָם
פַּרְצוּפֵהּ דְּיָתֵב עַל כּוּרְסְיָא
וּמִן רוּגְזָא דְּאֶמְרָא׃

E diceuano a li monti & a le pietre, Cadete ſopra noi, e naſcondeteci da la faccia di colui che ſiede ſopra il trono, e da l'ira de l'Agnello.

17 מֶטוּל דַּאֲתָא יַוְמָא
רַבָּא דְּרוּגְזֵהּ וּמַן דְּמֶשְׁכַּח
לִמְקָמוּ׃

Percioche il gran giorno de la ſua ira è venuto: e chi potra mai ſtar ſaldo?

ז

1 וּבָתַר הָלֵין חָזֵא הֲוֵית
אַרְבְּעָא מַלְאַכֵא דְּקָיְמִין
בְּאַרְבַּע זָוְיָתָא דְּאַרְעָא
דְּאָחְדִין לְאַרְבַּע רוּחֵא
דְּאַרְעָא דְּלָא נֶשְׁבָא רוּחָא
עַל אַרְעָא וְלָא עַל יַמָּא
וְלָא עַל כֻּל אִילָנָא׃

E doppo queſte coſe viddi quattro Angeli che ſtauano ſopra i quattro cantoni de la terra, tenendo i quattro venti de la terra: accioche vento alcuno non ſoffiaſſe ſopra la terra, ne ſopra il mare, ne ſopra alcuno arboro.

ו

14 וְהַשָּׁמַיִם עָלוּ וְהִתְהַפְּכוּ
בִּמְגִלַּת סֵפֶר וְכָל הָרִים וְאִיִּים
מִמְּקוֹמוֹתָם נָמוֹטוּ׃

Y el cielo ſe apartó como vn libro que es embuelto: y todo monte y Islas fueron mouidas de ſus lugares.

15 וּמַלְכֵי הָאָרֶץ וְרַבְרְבָנִים
וְהָעֲשִׁירִים וְשָׂרֵי אֲלָפִים וְגִבּוֹרִים
וְכָל־עֲבָדִים וְכָל־חָפְשִׁים
הִתְחַבּוּ בַּמְּעָרוֹת וּבְסַלְעֵי הֶהָרִים׃

Y los reyes de la tierra, y los principes, y los ricos, y los capitanes, y los fuertes y todo ſieruo, y todo libre, ſe eſcondieron en las cueuas, y entre las piedras de los montes.

16 וְאָמְרוּ לֶהָרִים וְלַסְּלָעִים
תִּפְּלוּ עָלֵינוּ וְהַצְפִּינוּנוּ מִפְּנֵי
חֲרוֹן אַף הַיּוֹשֵׁב עַל־הַכִּסֵּא
וּמֵחֲרוֹן הַכֶּבֶשׂ׃

Y dezian à los montes, y à las piedras, Caed ſobre noſotros, y eſcondednos de la cara de aquel que eſta ſentado ſobre el throno, y de la yra del Cordero:

17 כִּי־בָא יוֹם חֲרוֹן אַפּוֹ הַגָּדוֹל
וּמִי־יוּכַל לַעֲמֹד לְפָנָיו׃

Porque el gran dia de ſu yra es venido, y quien podrá eſtar delante del?

ז

1 וְאַחֲרֵי כֵן רָאִיתִי אַרְבָּעָה
מַלְאָכִים הָעוֹמְדִים לְאַרְבַּע
פִּנּוֹת הָאָרֶץ וּמַחֲזִיקִים אֶת־
אַרְבַּע רוּחוֹת הָאָרֶץ פֶּן תִּשֹּׁב
רוּחַ עַל־הָאָרֶץ וְלֹא עַל־הַיָּם
וְלֹא עַל־כָּל עֵץ׃

Deſpues deſtas coſas, vide quatro Angeles que eſtauan ſobre las quatro eſquinas de la tierra, y tenian los quatro vientos de la tierra, para que no ſoplaſſe viento ſobre la tierra, ni ſobre la mar, ni ſobre ningun arbol.

ϛʹ.

14. Καὶ ὁ οὐρανὸς ἀπεχωρίσθη ὡς βιβλίον εἱλισσόμενον, καὶ πᾶν ὄρος καὶ νῆσος ἐκ τῶν τόπων αὐτῶν ἐκινήθησαν.

Et le ciel ſe retira comme vn liure lequel on roule: & toute montagne, & toutes iſles furent remuees de leurs lieux.

15. Καὶ οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς, καὶ οἱ μεγιστᾶνες, καὶ οἱ πλούσιοι, καὶ οἱ χιλίαρχοι, καὶ οἱ δυνατοὶ, καὶ πᾶς δοῦλος, καὶ πᾶς ἐλεύθερος ἔκρυψαν ἑαυτοὺς εἰς τὰ σπήλαια, καὶ εἰς τὰς πέτρας τῶν ὀρέων.

Et les Rois de la terre, & les princes, & les riches, & les capitaines, & les puiſſans, & tout ſerf & tout franc ſe cacherent és cavernes, & entre les roches des montagnes.

16. Καὶ λέγουσι τοῖς ὄρεσι, καὶ ταῖς πέτραις, πέσετε ἐφ᾽ ἡμᾶς, καὶ κρύψατε ἡμᾶς ἀπὸ προσώπου τοῦ καθημένου ἐπὶ τοῦ θρόνου, καὶ ἀπὸ τῆς ὀργῆς τοῦ ἀρνίου.

Et diſoyent aux montagnes & aux roches, Tombez ſur nous, & nous cachez de deuant la face de celui qui eſt aſſis ſur le throne, & de deuant l'ire de l'Agneau.

17. Ὅτι ἦλθεν ἡ ἡμέρα ἡ μεγάλη τῆς ὀργῆς αὐτοῦ, καὶ τίς δύναται σταθῆναι;

Car la grande iournee de ſon ire eſt venue, & qui eſt ce qui pourra ſubſiſter?

ΚΕΦΑΛ. ζʹ.

Καὶ μετὰ ταῦτα εἶδον τέσσαρας ἀγγέλους ἑστῶτας ἐπὶ τὰς τέσσαρας γωνίας τῆς γῆς, κρατοῦντας τοὺς τέσσαρας ἀνέμους τῆς γῆς, ἵνα μὴ πνέῃ ἄνεμος ἐπὶ τῆς γῆς, μήτε ἐπὶ τῆς θαλάσσης, μήτε ἐπὶ πᾶν δένδρον.

Or apres ces choſes ie vi quatre Anges ſe tenans ſur les quatre coins de la terre, qui retenoyent les quatre vents de la terre, afin que nul vent ne ſoufflaſt ſur la terre, ne ſur la mer, ne ſur aucun arbre.

CAP. VI.

14. Et cælum receſſit ſicut liber involutus: & omnis mons, & inſulæ de locis ſuis motæ ſunt.

And heauen departed away / as a ſcrole when it is rolled / and euery mountaine and yle were moued out of their places.

15. Et reges terræ, & principes, & tribuni, & divites, & fortes, & omnis ſervus, & liber abſconderunt ſe in ſpeluncis & in petris montium.

And the kings of the earth / & the great men/ & the rich men / & the chiefe captaines/ and the mightie men / and euery bondman/ and euery free man/ hid themſelues in dennes / and among the rockes of the mountaines.

16. Et dicunt montibus & petris: Cadite ſuper nos, & abſcondite nos à facie ſedentis ſuper thronum, & ab ira Agni.

And ſaid to the mountaines and rockes/ Fall on vs/ and hide vs from the preſence of him that ſitteth on the throne/ and from the wrath of the Lambe.

17. Quoniam venit dies magnus iræ ipſorum: & quis poterit ſtare?

For the great day of his wrath is come/ & who can ſtand?

CAP. VII.

POſt hæc vidi quatuor angelos ſtantes ſuper quatuor angulos terræ, tenentes quatuor ventos terræ ne flarent ſuper terram, neque ſuper mare, neque in ullam arborem.

And after that / I ſawe foure Angels ſtand on yͤ foure corners of the earth / holding the foure windes of the earth / that the windes ſhoulde not blow: on the earth / neither on the ſea/ neither on any tree.

Das VI. Capitel.

14. Vnd der Himmel entweich / wie ein eingewickelt Buch / vnd alle Berge vnd Inſulen wurden bewegt auß jhren örtern.

Oc Himmelen vnduigede/ ſom en indſuøbt Bog/ oc alle Bierge oc Øer rørdis aff deris ſteder.

15. Vnd die Könige auff Erden/ vnd die Oberſten / vnd die Reichen / vnnd die Hauptleute/ vnd die Gewaltigen/ vnd alle Knechte/ vnd alle Freyen/ verborgen ſich in den Klüfften vnnd Felſen an den Bergen.

Oc Kongerne paa Jorden / oc de Øffuerſte / oc de Rige/ oc Høffuitzmend / oc de Veldige / oc alle Tienere oc Fribaarne ſkiulte ſig i Huler oc Klipper vdi Biergene.

16. Vnnd ſprachen zu den Bergen vnd Felſen: Fallet auff vns / vnd verberget vns für dem Angeſichte deß/ der auff dem Stul ſitzet / vnd für dem zorn deß Lambs.

Oc ſagde til biergene oc Klipperne / Falder paa oſſ/ oc ſkiuler oſſ for hans Anſict/ ſom ſider paa Stolen / oc for Lammens vrede.

17. Denn es iſt kommen der groſſe tag ſeines zorns / Vnnd wer kan beſtehen?

Thi hans vredis ſtore dag er kommen / oc huo kand beſtaa?

Das VII. Capitel.

Vnd darnach ſahe ich vier Engel ſtehen auff den vier Ecken der Erden/ die hielten die vier Winde der Erden/ auff daß kein Wind über die Erden blieſe / noch über das Meer / noch über einigen Baum.

OC der effter ſaa ieg fire Engle ſtaa paa Jordens fire hiørner / de hulde Jordens fire Vær / Paa det der ſkulde inted Vær blæſe offuer Jorden / eller offuer Haffuet/ eller offuer noget Træ.

Kapitola VI.

14. A Nebe ſe ſchowalo yako Knijhy zawřené: A wſſeckny Hory/ y Oſtrowowé pohnuli ſe s mijſta ſwého:

A niebo vſtąpiło iáko kſięgi zwinione/ á wßelka gorá y wyſpy z ſwoich mieyſc przenieſione ſą.

15. A Králowé zemſſtij/ y Knijžata/ y Aukednijcy/ y Bohatij/ y Sylnij/ y každý Služebnijk/ y Swobodný/ ſkrywali ſe w Geſkynijch a w Skalij Hor.

A krolowie ziemie/ y kſiążętá/ y bogáci/ y rotmiſtrze/ y mocarze/ y wßyſcy ták ſludzy iáko y wolni pokryli ſie w iámy/ y w ſkáły gor.

16. A řijkali Horám a Skalij: Padněte na nás/ a ſkryte nás před Twářij toho/ kterýž ſedij na Trůnu/ a před hněwem Beránka:

Rzekli goram y ſkálam: Vpádnicie ná nas/ y zákryćie nas od oblicza thego ktory ſiedzi ná ſtolcu/ y od gniewu báránká.

17. Neboť geſt přiſſel den weliký hněwu gegich/ y kdo bude mocy oſtáti?

Abowiem przyßedł dzień on wielki/ A ktoż ſie oſtać może?

Kapitola VII.

PO Tom gſem widěl čtyři Angely/ ani ſtogij na čtyřech vhlech Země/ držijce čtyři Wětri zemſké/ aby newáli na Zemi/ ani na Moře/ ani na který Strom.

PO thymem widział cztérech Aniołow ſtoiących ná cztérech węgłoch ziemie/ á oni trzymáli cztery wiáthry ziemie/ áby nie wiał wiátr ná ziemię/ áni ná morze/ áni na żadne drzewo.

ז

2 וַחֲזֵא הֲוֵית מַלְאַכָא אַחְרִינָא דַּסָלֵק מִן מַדְנְחָא דְּשִׁמְשָׁא דְּאִית לֵהּ חַתְמָא דַּאלָהָא חַיָּא וְקָעָא בְּקָלָא רָמָא לְוָת אַרְבְּעָא מַלְאַכֵא דְּאִתְיְהֵב לְהוֹן לְמַהְרָיוּ ל לַאַרְעָא וְלַיַּמָּא׃

E viddi vnaltro Angelo ſalire da la parte oue ſi leua il ſole, che haueua il ſigillo di Dio viuente: e gridò ad alta voce a i quattro Angeli, a i quali era dato il far danno à la terra & al mare.

3 וְאָמַר לָא תַהְרוֹן לַאַרְעָא וְלָא לְיַמָּא וְלָא לְאִילָנֵא עַד מָא דְּנֶחְתַּם לְעַבְדֵא דַּאלָהַן עַל־בֵּיתָא דְּעַיְנַיְהוֹן׃

Dicendo, Non fate danno à la terra, ne al mare, ne à gli arbori, infin à tanto che noi ſegniamo i ſerui del noſtro Iddio ne le lor fronti.

4 וְשֶׁמְעֵת מֶנְיָנְהוֹן ד דְּמֶתְחַתְמִין (רמד) אַלְפִין מֶתְחַתְמִין מִן כָל שַׁבְטָא דַּבְנַי יִסְרָיֵל׃

E vdij il numero de ſegnati, cento quaranta quattro milia ſegnati d'ogni tribu de figliuoli d'Iſrael.

5 מִן־שַׁבְטָא דִּיהוּדָא תְּרֵעֲסַר אַלְפִין מֶתְחַתְמִין מִן־שַׁבְטָא דְּרָאוּבֵן תְּרֵעֲסַר אַלְפִין מֶתְחַתְמִין מִן־שַׁבְטָא דְּגָד תְּרֵעֲסַר אַלְפִין מֶתְחַתְמִין׃

De la tribu di Iuda, dodici milia ſegnati. De la tribu di Ruben, dodici milia ſegnati. De la tribu di Gad, dodici milia ſegnati.

6 מִן־שַׁבְטָא דְּאָשִׁיר תְּרֵעֲסַר אַלְפִין מֶתְחַתְמִין מִן־שַׁבְטָא דְּנַפְתָּלִי תְּרֵעֲסַר אַלְפִין מֶתְחַתְמִין מִן־שַׁבְטָא דִּמְנַשֶּׁא תְּרֵעֲסַר אַלְפִין מֶתְחַתְמִין׃

De la tribu d'Aſer, dodici milia ſegnati. De la tribu di Neftalim, dodici milia ſegnati. De la tribu di Manaſſe, dodici milia ſegnati.

7 מִן־שַׁבְטָא דְּשִׁמְעוֹן תְּרֵעֲסַר אַלְפִין מֶתְחַתְמִין מִן־שַׁבְטָא דְּלֵוִי תְּרֵעֲסַר אַלְפִין מֶתְחַתְמִין מִן־שַׁבְטָא דְּאִיסָּכַר תְּרֵעֲסַר אַלְפִין מֶתְחַתְמִין׃

De la tribu di Simeon, dodici milia ſegnati. De la tribu di Leui, dodici milia ſegnati. De la tribu d'Iſacar, dodici milia ſegnati.

ז

2 וָרְאִיתִי אֶת־מַלְאָךְ אַחֵר הֶעֹלֶה מִמִּזְרַח שֶׁמֶשׁ לַאֲשֶׁר הָיָה לוֹ חוֹתָם אֵל חַי וַיִּקְרָא בְּקוֹל גָּדוֹל אֶל־אַרְבַּעַת הַמַּלְאָכִים אֲשֶׁר נִתַּן לָהֶם לְחַבֵּל אֶת־הָאָרֶץ וְאֶת־הַיָּם׃

Y vide otro Angel que ſubia del nacimiento del ſol, teniendo el ſello de Dios biuo. Y clamó con gran boz à los quatro Angeles, à los quales era dado hazer danno à la tierra, y à la mar.

3 לֵאמֹר לֹא תְחַבְּלוּ אֶת־הָאָרֶץ וְלֹא אֶת־הַיָּם וְלֹא אֶת־הָעֵצִים עַד־אֲשֶׁר נַתְוֶה תָו עַל־מִצְחוֹת עַבְדֵי אֱלֹהֵינוּ׃

Diziendo: No hagays danno à la tierra ni à la mar, ni à los arboles, haſtaque ſennalemos à los ſieruos de nueſtro Dios en ſus frentes,

7 וָאֶשְׁמַע אֶת־מִסְפַּר הַחֲתוּמִים (קמד) אֲלָפִים הַנֶּחְתָּמִים מִכָּל־מַטּוֹת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל׃

Y oy el numero delos ſennalados, ciento y quarenta y quatro mil ſennalados de todos los tribus de los hijos de Iſrael.

5 מִמַּטֵּה יְהוּדָה (יב) אֲלָפִים חֲתוּמִים מִמַּטֵּה רְאוּבֵן (יב) אֲלָפִים חֲתוּמִים מִמַּטֵּה גָד (יב) אֲלָפִים חֲתוּמִים׃

Del tribu de Iuda, doze mil ſennalados. Del tribu de Ruben, doze mil ſennalados. Del tribu de Gad, doze mil ſennalados.

6 מִמַּטֵּה אָשֵׁר (יב) אֲלָפִים חֲתוּמִים מִמַּטֵּה נַפְתָּלִי (יב) אֲלָפִים חֲתוּמִים מִמַּטֵּה מְנַשֶּׁה (יב) אֲלָפִים חֲתוּמִים׃

Del tribu de Aſſer, doze mil ſennalados. Del tribu de Nephthali, doze mil ſennalados. Del tribu de Manaſſe, doze mil ſennalados.

7 מִמַּטֵּה שִׁמְעוֹן (יב) אֲלָפִים חֲתוּמִים מִמַּטֵּה לֵוִי (יב) אֲלָפִים חֲתוּמִים מִמַּטֵּה יִשָּׂשכָר (יב) אֲלָפִים חֲתוּמִים׃

Del tribu de Simeon, doze mil ſennalados. Del tribu de Leui, doze mil ſennalados, Del tribu de Iſacar, doze mil ſennalados.

ζʹ.

2. Καὶ εἶδον ἄλλον ἄγγελον ἀναβάντα ἀπὸ ἀνατολῆς ἡλίου, ἔχοντα σφραγῖδα θεοῦ ζῶντος, καὶ ἔκραξε φωνῇ μεγάλῃ τοῖς τέσσαρσιν ἀγγέλοις, οἷς ἐδόθη αὐτοῖς ἀδικῆσαι τὴν γῆν, καὶ τὴν θάλασσαν.

Puis ie vi vn autre Ange qui montoit du coſté d'Orient, tenant le ſeau du Dieu viuant, lequel cria à haute voix aux quatre Anges auſquels eſtois donné de nuire à la terre, & à la mer.

3. Λέγων, μὴ ἀδικήσετε τὴν γῆν, μήτε τὴν θάλασσαν, μήτε τὰ δένδρα, ἄχρις οὗ σφραγίσωμεν τοὺς δούλους τοῦ θεοῦ ἡμῶν ἐπὶ τῶν μετώπων αὐτῶν.

Diſant, Ne nuiſez point à la terre, ni à la mer, ni aux arbres, iuſqu'à ce que nous ayons marqué les ſeruiteurs de noſtre Dieu en leurs fronts.

4. Καὶ ἤκουσα τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐσφραγισμένων, ρμδʹ χιλιάδες ἐσφραγισμένοι, ἐκ πάσης φυλῆς υἱῶν ἰσραήλ.

Et i'ouï le nombre de ceux qui eſtoyent marqués. il y auoit cent quarante quatre mille marqués de toutes les tribus des enfans d'Iſrael :

5. Ἐκ φυλῆς ἰούδα ιβʹ χιλιάδες ἐσφραγισμένοι, ἐκ φυλῆς ρουβὴν ιβʹ χιλιάδες ἐσφραγισμένοι, ἐκ φυλῆς γὰδ ιβʹ χιλιάδες ἐσφραγισμένοι.

De la tribu de Iuda, douze mille marqués. De la tribu de Ruben, douze mille marqués. De la tribu de Gad, douze mille marqués.

6. Ἐκ φυλῆς ἀσὴρ ιβʹ χιλιάδες ἐσφραγισμένοι, ἐκ φυλῆς νεφθαλεὶμ ιβʹ χιλιάδες ἐσφραγισμένοι, ἐκ φυλῆς μανασσῆ ιβʹ χιλιάδες ἐσφραγισμένοι.

De la tribu d'Aſer, douze mille marqués. De la tribu de Nephthali, douze mille marqués. De la tribu de Manaſſé douze mille marqués.

7. Ἐκ φυλῆς συμεὼν ιβʹ χιλιάδες ἐσφραγισμένοι, ἐκ φυλῆς λευὶ ιβʹ χιλιάδες ἐσφραγισμένοι, ἐκ φυλῆς ἰσαχὰρ ιβʹ χιλιάδες ἐσφραγισμένοι.

De la tribu de Simeon, douze mille marqués. De la tribu de Leui, douze mille marqués. De la tribu d'Iſſachar, douze mille marqués.

CAP. VII.

2. Et vidi alterum angelum aſcendentem ab ortu ſolis, habentem ſignum Dei vivi: & clamavit voce magna quatuor angelis, quibus datum eſt nocere terræ & mari.

And I ſaw another Angell come vp from the East/which had the ſeale of the liuing God/and he cryed with a loud voyce to the foure Angels to whome power was giuen to hurt the earth/and the ſea.

3. Dicens, Nolite nocere terræ & mari, neque arboribus, quoadusque ſignemus ſervos Dei noſtri in frontibus eorum.

Saying/ Hurt ye not the earth/neyther the ſea/neither the trees/till wee haue ſealed the ſeruaunts of our God in their foreheades.

4. Et audivi numerum ſignatorum, centum quadraginta quatuor millia ſignati ex omni tribu filiorum Iſraël.

And I heard the number of them/ which were ſealed/ and there were ſealed an hundreth and foure & fourthy thouſand of all the tribes of the children of Iſrael.

5. Ex tribu Iuda, duodecim millia ſignati. Ex tribu Ruben, duodecim millia ſignati. Ex tribu Gad, duodecim millia ſignati.

Of the tribe of Juda were ſealed twelue thouſand. Of the tribe of Ruben were ſealed twelue thouſand. Of the tribe of Gad/ were ſealed twelue thouſand.

6. Ex tribu Aſer, duodecim millia ſignati. Ex tribu Nephthali, duodecim millia ſignati. Ex tribu Manaſſe, duodecim millia ſignati.

Of the tribe of Aſer were ſealed twelue thouſand. Of the tribe of Nephthali were ſealed twelue thouſand. Of the tribe of Manaſſes were ſealed twelue thouſand.

7. Ex tribu Simeon, duodecim millia ſignati. Ex tribu Levi, duodecim millia ſignati. Ex tribu Iſſachar, duodecim millia ſignati.

Of the tribe of Simeon were ſealed twelue thouſand. Of the tribe of Levi were ſealed twelue thouſand. Of the tribe of Iſſachar were ſealed twelue thouſand.

Das VII. Capitel.

2. Vnnd ſahe einen andern Engel auffſteigen von der Sonnen auffgang/ der hatte das Siegel deß lebendigen Gottes/ vnd ſchrey mit groſſer ſtimme zu den vier Engeln/ welchen gegeben iſt zubeſchädigen die Erden/ vnd das Meer.

Oc ieg ſaa en anden Engel opſtige aff Solens opgong/ hand haffde den leffuende Guds Indſegle/ oc robte met ſtor Røſt til de fire Engle/ ſom er giffuet at ſkade Jorden/ oc Haffuet.

3. Vnd er ſprach: Beſchädiget die Erde nicht/ noch das Meer noch die Bäume/ biß daß wir verſiegeln die Knechte vnſers GOTtes an jhren Stirnen.

Oc hand ſagde/ Skader icke Jorden/eller Haffuet/ eller Træene/ Før end wi faa beſeglet vor Guds Tienere i deris pande.

4. Vnd ich hörete die zahl dere/ die verſigelt wurden/ hundert vnnd vier vndviertzig tauſend/die verſigelt waren von allen Geſchlechten der Kinder Iſrael.

Oc ieg hørde deris tal/ ſom bleffue beſeglede aff alle Iſraels børns Slecter/ hundrede oc fyretiue tuſinde/ ſom bleffue beſeglede.

5. Von dem Geſchlecht Juda/zwölff tauſend verſigelt. Von dem Geſchlecht Ruben/zwölff tauſend verſigelt. Von dem Geſchlecht Gad/ zwölff tauſend verſigelt.

Aff Juda Slect/ tolff tuſinde beſeglede. Aff Rubens Slect/ tolff tuſinde beſeglede. Aff Gadz Slect/ tolff tuſinde beſeglede.

6. Von dem Geſchlecht Aſer/ zwölff tauſend verſigelt. Von dem Geſchlecht Nephthali/zwölff tauſend verſigelt. Von dem Geſchlecht Manaſſe/ zwölf tauſend verſigelt.

Aff Aſers Slect/ tolff tuſinde beſeglede. Aff Nephthali Slect/ tolff tuſinde beſeglede. Aff Manaſſe Slect/ tolff tuſinde beſeglede.

7. Von dem Geſchlecht Simeon/ zwölff tauſend verſigelt. Von dem Geſchlecht Levi/ zwölff tauſend verſigelt. Von dem Geſchlecht Iſaſchar/ zwölff tauſend verſigelt.

Aff Simeons Slect/ tolff tuſinde beſeglede. Aff Levi Slect/tolf tuſinde beſeglede. Aff Iſaſchars Slect tolff tuſinde beſeglede.

Kapitola VII.

2. Y widěl gſem giného Angela an wyſtupuge od wýchodu Slunce/ mage znamenij Boha žiwého: Y wolal hlaſem welikým ke čtyřem Angelům/ kterýmžto geſt dáno aby ſſkodili Zemi a Moři.

Y widziałem Aniolá wſtępuiacego od wſchodu ſłońcá/ máiacego pieczęć Bogá żywego/ ktory wołał głoſem wielkim ku cżtherem Aniolom/ ktorym dano ieſt ßkodzić ziemi y morzu.

3. Řka: Neſſkoďte Zemi a Moři/ ani Stromům/ dokawadž neznamenáme Služebnijkůw Boha naſſeho na čelech gegich.

Mowiąc Nie ßkodzćie áni ziemi/ áni morzu/ áni drzewam/ áż zapieczętuiemy ſługi Bogá náßego ná czelech ich.

4. Y ſlyſſal gſem počet znamenaných/ Sto Cžtyřidceti a čtyři Tiſýce znamenaných/ ze wſſeho Pokolenij Synůw Izrahelſkých.

Y ſłyßałem liczbę zápieczęthowánych/ ſto y cżterdzieśći y cżtery tyſiące były zápieczętowáne/ z wßelkiego pokolenia ſynow Izráelſkich.

5. Z Pokolenij Jůdowa/ dwanácte Tiſýcůw znamenaných. Z Pokolenij Růbenowa/ dwanácte Tiſýcůw znamenaných Z Pokolenij Gadowa/ dwanácte Tiſýcůw znamenaných.

Z pokolenia Juda dwánaſcie tyſiecy zápieczęthowánych/ Z pokolenia Ruben dwánaſcie tyſiecy zapieczętowánych/ Z pokolenia Gád dwánaſcie tyſiecy zapieczętowánych.

6. Z Pokolenij Aſerowa/ dwanácte Tiſýcůw znamenaných. Z Pokolenij Nephtalimowa/ dwanácte Tiſýcuow znamenaných: Z Pokolenij Manasseſowa/ dwanácte Tiſýcůw znamenaných.

Z pokolenia Aſſer dwánaſcie tyſiecy zapieczęthowanych/ Z pokolenia Nephtáli dwánaſcie tyſiecy zápieczęthowánych/ Z pokolenia Mánaſſe dwánaſcie tyſiecy zápieczętowánych.

7. Z Pokolenij Symeonowa/ dwanácte Tiſýcuow znamenaných. Z Pokolenij Lewi/ dwanáctě Tiſýcuow znamenaných. Z Pokolenij Izacharowa/ dwanácte Tiſýcuow znamenaných.

Z pokolenia Symeon dwánaſcie tyſiecy zapieczętowánych/ Z pokolenia Lewi dwánaſcie tyſiecy zápieczętowanych/ z pokolenia Iſaſchar dwánaſcie tyſiecy zápieczętowánych.

ז

8 מֶן שַׁבְטָא דַזְבֻולֻון תְּרֵיעֲשַׂר אַלְפִּין מֶתְחַתְמִין מֶן־שַׁבְטָא דְּיַוְסֵף תְּרֵיעֲשַׂר אַלְפִּין מֶתְחַתְמִין מֶן שַׁרְבְּתָא דְבֶנְיָמִין תְּרֵיעֲסַר אַלְפִּין מֶתְחַתְמִין׃

De la tribu di Zabulon, dodici milia ſegnati. De la tribu di Ioſef, dodici milia ſegnati, De la tribu di Beniamin, dodici milia ſegnati.

9 וּבָתַר הָנָא חָזֵא הֲוִית וְהָא עַמָּא סַגִּיאָא דְאֶנָשׁ לָא אֶשְׁכַּח לְמֶמְנָיוּ לֵהּ מֶן כֻּל עַמָּא וְשַׁבְטָא וְאֻמָּה וְלִישָׁנָא דְקָיְמִין קְדָם כּוּרְסְיָא וְקְדָם אֶמְרָא עֲטִיפִין אֶסְטְלָא חֻוָּרָא וְדַקְלֵא בְּאִידַיְהוֹן׃

Doppo queſte coſe io vìddi, & ecco vna gran moltitudine, laqual niuno poteua numerare, di tutte le genti, e tribu, e popoli, e lingue, che ſtauano dinanzi al trono, e in preſentia de l'Agnello veſtiti de veſte bianche, e con palme ne le lor mani.

10 וְקָעֵין בְּקָלָא רָמָא וְאָמְרִין פֻּורְקָנָא לַאלָהַן דְּיָתֶב עַל כּוּרְסְיָא וּלְאֶמְרָא׃

E gridauano ad alta voce, dicendo, La ſalute è dal noſtro Dio che ſiede ſopra il trono, & da i Agnello.

11 וְכֻל מַלְאֲכֵא קָמוּ חֲדָר חֲדָר לְכוּרְסְיָא וְלְקַשִּׁישֵׁא וְלְאַרְבַּעַת חַיָּתָא וְנָפְלוּ קְדָם כּוּרְסְיָא עַל פַּרְצוּפַיְהוֹן וְסְגֶדוּ לַאלָהָא׃

E tutti gli Angeli ſtauano intorno al trono, & a i Seniori, & a i quattro animali: e gittoronſi ſopra le lor faccie dinanzi al trono, e adorarono Iddio.

12 לְמֵאמַר אָמִין בּוּרְכְּתָא וְתֶשְׁבּוּחְתָּא וְחֶכְמְתָא וְתַוְדִּיתָא וְאִיקָרָא וְחַיְלָא וְגְבוּרְתָּא לַאלָהַן לְעָלַם עָלְמִין אָמִין׃

Dicendo, Amen. Laude, e gloria, e ſapientia, e ringratiamento, & honore, e poteſta, e fortezza, al noſtro Iddio per infiniti ſecoli, Amen.

ז

8 מִמַּטֵּה זְבוּלֻן (יב) אֲלָפִים חֲתוּמִים מִמַּטֵּה יוֹסֵף (יב) אֲלָפִים חֲתוּמִים מִמַּטֵּה בִנְיָמִין (יב) אֲלָפִים חֲתוּמִים׃

Del tribu de Zabulon, doze mil ſennalados. Del tribu de Ioſeph, doze mil ſennalados. Del tribu de Benjamin, doze mil ſennalados.

9 וְאַחֲרֵי־כֵן רָאִיתִי וְהִנֵּה הָמוֹן רַב אֲשֶׁר אִישׁ לֹא יוּכַל לִסְפֹּר מִכָּל־הַגּוֹיִם וּמַטּוֹת וְעַמִּים וּלְשׁוֹנוֹת עֹמְדוּ לִפְנֵי הַכִּסֵּא וְלִפְנֵי הַכֶּבֶשׂ מְלֻבָּשִׁים בּוּץ וּתְמָרִים בִּידֵיהֶם׃

Deſpues de eſtas coſas miré, y heaqui vna gran companna, la qual ninguno podia contar, de todas gentes, y linages, y pueblos, y lenguas, que eſtauan delante del throno, y en la preſencîa del Cordero, veſtîdos de luengas ropas blancas, y palmas en ſus manos.

10 וַיִּזְעֲקוּ בְּקוֹל גָּדוֹל לֵאמֹר הַיְשׁוּעָה הִיא לֵאלֹהֵינוּ הַיּוֹשֵׁב עַל־הַכִּסֵּא וְלַכֶּבֶשׂ׃

Y clamauan à alta boz, diziendo Saluacion àl que eſtá ſentado ſobre el throno de nueſtro Dios, y àl Cordero.

11 וְכָל־הַמַּלְאָכִים עָמְדוּ מִסָּבִיב לַכִּסֵּא וְלַזְּקֵנִים וּלְאַרְבַּע הַחַיּוֹת וַיִּפְּלוּ לִפְנֵי־הַכִּסֵּא עַל־פְּנֵיהֶם וַיִּשְׁתַּחֲווּ לֵאלֹהִים׃

Y todos los Angeles eſtauan àlderredor del throno, y de los Ancianos, y de los quatro animales: y proſtraronſe ſobre ſus caras delante del throno, y adoraron à Dios.

12 לֵאמֹר אָמֵן הַבְּרָכָה וְהַכָּבוֹד וְהַחָכְמָה וְהַתּוֹדָה וְהַהָדָר וְהַכֹּחַ וְהַגְּבוּרָה לֵאלֹהֵינוּ לְעוֹלְמֵי עוֹלָמִים אָמֵן׃

Diziendo: Amen: Alabança y gloria, ſabiduria, y hazimiento de gracias, honrra potencia, y fortaleza ſea à nueſtro Dios para ſiempre jamas Amen.

ζ'.

8. Ἐκ φυλῆς ζαβουλὼν ιβ' χιλιάδες ἐσφραγισμένοι, ἐκ φυλῆς ἰωσὴφ ιβ' χιλιάδες ἐσφραγισμένοι, ἐκ φυλῆς βενιαμὶν ιβ' χιλιάδες ἐσφραγισμένοι.

De la tribu de Zabulon, douze mille marqués. De la tribu de Ioſeph, douze mille marqués. De la tribu Ben-iamin, douze mille marqués.

9. Μετὰ ταῦτα εἶδον, καὶ ἰδοὺ ὄχλος πολὺς, ὃν ἀριθμῆσαι αὐτὸν οὐδεὶς ἠδύνατο, ἐκ παντὸς ἔθνους, καὶ φυλῶν, καὶ λαῶν, καὶ γλωσσῶν, ἑστῶτες ἐνώπιον τοῦ θρόνου, καὶ ἐνώπιον τοῦ ἀρνίου, περιβεβλημένοι στολὰς λευκὰς, καὶ φοίνικες ἐν ταῖς χερσὶν αὐτῶν.

Apres ce choſes ie regardai, & voici vne grande multitude, laquelle nul ne ſauroit de nombrer, de toutes nations, & tribus, & peuples, & langues, qui ſe tenoyent deuant le throne & en la preſence de l'Agneau, veſtus de longues robbes blanches, & auoyent des palmes en leurs mains.

10. Καὶ κράζοντες φωνῇ μεγάλῃ, λέγοντες, ἡ σωτηρία τῷ καθημένῳ ἐπὶ τοῦ θρόνου τῷ θεῷ ἡμῶν, καὶ τῷ ἀρνίῳ.

Et crioyent à haute voix, diſans, Le ſalut eſt de noſtre Dieu qui eſt aſſis ſur le throne, & de l'Agneau.

11. Καὶ πάντες οἱ ἄγγελοι εἱστήκεσαν κύκλῳ τοῦ θρόνου, καὶ τῶν πρεσβυτέρων, καὶ τῶν τεσσάρων ζώων, καὶ ἔπεσον ἐνώπιον τοῦ θρόνου ἐπὶ τὰ πρόσωπα αὐτῶν, καὶ προσεκύνησαν τῷ θεῷ.

Et tous les Anges ſe tenoyent à l'entour du throne & des anciens & des quatre animaux: & ſe proſternerent devant le throne ſur leurs faces, & adorerent Dieu.

12. Λέγοντες, ἀμήν. ἡ εὐλογία καὶ ἡ δόξα, καὶ ἡ σοφία, καὶ ἡ εὐχαριστία, καὶ ἡ τιμὴ, καὶ ἡ δύναμις, καὶ ἡ ἰσχὺς τῷ θεῷ ἡμῶν εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.

Diſans, Amen: Louange, & gloire, & ſapience, & action de graces, & honneur, puiſſance, & force appartient à noſtre Dieu es ſiecles des ſiecles, Amen.

CAP. VII.

8. Ex tribu Zabulon, duodecim millia ſignati. Ex tribu Ioſeph, duodecim millia ſignati. Ex tribu Ben-iamin, duodecim millia ſignati.

Of the tribe of Zabulon were ſealed twelue thouſand. Of y tribe of Joſeph were ſealed twelue thouſand. Of the tribe of Beniamin were ſealed twelue thouſand.

9. Poſt hæc vidi turbam magnam quam dinumerare nemo poterat, ex omnibus gentibus, & tribubus, & populis, & linguis: ſtantes ante thronum, & in conſpectu Agni, amicti ſtolis albis, & palmæ in manibus eorum.

After theſe things J beheld/ & lo/a grea multitude/ which no man coulde number/ of all nations and kinreds/ and people/ and tongues/ ſtoode before the throne/ and before the Lambe/ clothed with long white robes/ and palmes in their handes.

10. Et clamabant voce magna, dicentes, Salus Deo noſtro, qui ſedet ſuper thronum & Agno.

And they cryed with a loude voyce/ ſaying/ Saluation commeth of our God/ that ſitteth vpon the throne/ and of the Lambe.

11. Et omnes angeli ſtabant in circuitu throni, & ſeniorum, & quatuor animalium: & ceciderunt in conſpectu throni in facies ſuas, & adoraverunt Deum.

And all the Angels ſtood round about the throne/ and about the Elders/ and the foure beaſtes/ and they fell before the throne on their faces/ and worſhipped God.

12. Dicentes, Amen Benedictio, & claritas, & ſapientia, & gratiarum actio, honor, & virtus, & fortitudo Deo noſtro in ſecula ſeculorum, Amen.

Saying/ Amen. Prayſe and glory/ and wiſedome/ and thankes/ and honour/ and power/ and might/ be vnto our God for euermore/ Amen.

Das VII. Kapitel.

8. Von dem Geſchlecht Zebulon/ zwölff tauſend verſigelt. Von dem Geſchlecht Joſeph/ zwölff tauſent verſigelt. Von dem Geſchlecht BenJamin/ zwölff tauſent verſigelt.

Aff Sebulons Slect/ tolff tuſinde beſeglede. Aff Joſephs Slect/ tolff tuſinde beſeglede. Aff BenJamins Slect/ tolff tuſinde beſeglede.

9. Darnach ſahe ich/ vnd ſihe/ eine groſſe Schar/ welche niemand zehlen kond/ auß allen Heyden vnd Völckern vnnd Sprachen/ für dem Stul ſtehend/ vnd für dem Lamb/ angethan mit weiſſem Kleide/ vnd Palmen in jhren händen.

Der effter ſaa ieg/ Oc ſee/ en ſtor Skare/ huilcken ingen kunde telie/ aff alle Hedninge oc Folck oc Tungemaal/ ſtod faar Stolen oc faar Lammet/ klødde met huide Klæder/ oc Palmer i deris hender.

10. Schryen mit groſſer ſtimme/ vnd ſprachen: Heil ſey dem/ der auff dem Stul ſitzet/ vnſerm GOtt vnd dem Lamb.

Som robte met ſtor reſt/ oc ſagde/ Salighed vere den/ ſom ſider paa Stolen/ vor Gud oc Lammet.

11. Vnd alle Engel ſtunden vmb den Stul/ vnd vmb die Elteſten/ vnd vmb die vier Thier/ vnd fielen für dem Stul auff jhr Angeſicht/ vnd beteten Gott an.

Oc alle Englene ſtode omkring Stolen/ oc omkring de Eldſte/ oc omkring de fire Diur/ oc fulde ned faar Stolen paa deris Anſicte/ oc tilbade Gud.

12. Vnd ſprachen: Amen. Lob vnd ehre/ vnd weißheit/ vnd danck/ vnnd preiß/ vnd krafft/ vnd ſtercke ſey vnſerm Gott/ von ewigkeit zu ewigkeit/ Amen.

Oc ſagde/ Amen. Loff oc ære/ oc viſdom/ oc tack/ oc priſſ/ oc krafft/ oc ſtyrcke vere vor Gud/ fra euighed til euighed/ Amen.

Kapitola VII.

8. Z Pokolenij Zabulonowa/ dwanácte Tiſýcůw znamenaných. Z Pokolenij Jozeffowa/ dwanácte Tiſýcůw znamenaných. Z Pokolenij Benyaminowa/ dwanácte Tiſýcuow znamenaných.

Z pokolenia Zabulon dwánaście tyſiecy zápieczętowánych/ Z pokolenia Jozef dwánaście tyſiecy zápieczętowánych/ Z pokolenia Beniámin dwánaście tyſiecy zápieczętowánych.

9. Potom gſem widěl záſtup weliký/ kteréhož žádný přečiſti nemohl/ ze wſſech Národuow a Pokolenij/ a Lidij/ y Jazykuow/ ani ſtogij před Trůnem/ a před Oblikegem Beránka/ gſauce oblečeni w bijlé raucho/ a Palmy w rukau gegich.

Potym mem pátrzył/ á oto było zgromadzenie wielkie/ ktorego nie mogł niкт zliczyć/ ze wſzech narodow/ y pokolenia/ y ludzi/ y ięzykow/ ktorzy ſtali przed ſtolcem/ y przed obliczności á báránká/ oblecżeni w ſzáty białe/ á pálmy w rękuich.

10. A Wolali hlaſem welikým/ řkauce: Spaſenij Bohu naſſemu/ kterýž ſedij na Truonu a Beránkowi.

Y wołali głoſem wielkim mowiąc: Zbáwienie ieſt od Bogá náſzego ktory śiedzi ná ſtolcu/ y od báránká.

11. A wſſyckni Angelé ſtáli okolo Trůnu a Starcůw/ a čtyř Zwijřat: Y padli před Oblikegem Trůnu na ſwé Twáři/ a klaněli ſe Bohu.

A wſzyſcy Aniołowie ſtali wſzedy około ſtolcá/ y ſtárſzych/ y cżworgá zwierząt/ y vpádli przed ſtolcem ná oblicże ſwe/ ich chwálebáli Bogu.

12. Řkauce: Amen/ Chwála/ a Jaſnoſt/ a Maudroſt/ a Dijkuow činěnij/ a Cžeſt/ a Moc/ y Sýla Bohu naſſemu/ na wěky wěkuow/ Amen.

Mowiąc: Amen/ dobrorzeczenie/ y chwálá/ y mądrość/ y dziek czynienie/ cześć/ y moc/ y śiła Bogu náſzemu ná wieki wiekow/ Amen.

ז

13 וַעֲנָא חַד מֶן קַשִּׁישֵׁא
וֶאמַר לִי אֲנָשָׁא הָנוּן
דַעְטִיפִין אֶסְטְלֵא חֶוָּרֵא מַן
אֶנּוּן וּמֶן אַיְמְכָא אֶתוֹ׃

E vno de Seniori parlò, dicendomi, Coſtoro che ſon veſtiti di veſte bianche, chi ſono eglino, e donde ſon venuti?

14 וֶאמְרֵת לֵה מָרִי אַנְתְּ
יָדַע אַנְתְּ וֶאמַר לִי הָנוּן א
אֶנּוּן דַאתוֹ מֶן אוּלְצָנָא
רַבְּתָא וּמְשִׁיגִין
לְאֶסְטוֹלַיְהוֹן וְכַלְשׁוּנְהוֹן
בִּדְמֵה דְאֶמְרָא׃

Et io li diſſi, Signore, tu il ſai. Et egli mi diſſe, Queſti ſon quelli che ſon venuti da la gran tribulatione, & hanno lauate le lor veſte, & hannole imbiancate nel ſangue de l'Agnello.

15 מֶטוּל הָנָא אִיתַיְהוֹן
קֳדָם כּוּרְסְיָא דַאלָהָא
וּפָלְחִין הֲווּ לֵה בְּאִימָמָא
וּבְלִלְיָא בְּהַיְכְלֵה וְדִיתֵב
עַל כּוּרְסְיָא יַטֶּל וְיַגֶּן
עֲלַיְהוֹן׃

Per queſto ſon qui dinanzi al trono di Dio, e gli ſerueno giorno e notte nel ſuo tempio: e colui che ſiede ſopra il trono habbitarà in eſſi.

16 תוּב לָא יְכַפְּנוּן וְלָא
יִצְהוּן לְעָלַם וְלָא יִפֶּל
עֲלַיְהוֹן שִׁמְשָׁא וְלָא כֻּל
חוּמָא׃

Non haueranno piu ne fame ne ſete, ne cadrà piu ſopra eſſi il ſole, ne calore alcuno.

17 מֶטוּל דְאֶמְרָא דְבַיְנַת
כּוּרְסְיָא יִרְעֵנּוּן וְיִדַבְּרְהוֹן
לְוָת מַעְיָנָא מַיָּא דְחַיֵא
וְיִעְטֵא אֱלָהָא כֻּל דִמְעָא
מֶן עַיְנַיְהוֹן׃

Perche l'Agnello che è nel mezo del trono, gli paſcerà, e condurragli a le viue fonts de l'acque: e Iddio aſciugarà ogni lagrima da gli occhij loro.

ח

1 וְכַד פְּתַח חַתְמָא
שְׁבִיעָיָא וַהֲוָה בְּהֶלָּה
בַּשְׁמַיָּא אַיךְ לְפֶלְגָּה ד
דְשָׁעְתָא׃

E quando aperſe il ſettimo ſigillo, fu fatto ſilentio nel cielo circa vna meza hora.

ז

13 וַיַּעַן אֶחָד מִן־הַזְּקֵנִים וַיֹּאמֶר
אֵלַי אֵלֶּה אֲשֶׁר מְלֻבָּשִׁים בּוּץ
מִי־הֵמָּה וּמֵאַיִן בָּאוּ׃

Reſpondió vno de los Ancianos, y preguntome: Eſtos que eſtan veſtidos de luengas ropas blancas, quien ſon, y de donde han venido?

14 וָאֹמַר אֵלָיו אֲדֹנִי אַתָּה יָדַעְתָּ
וַיֹּאמֶר אֵלַי אֵלֶּה הֵם אֲשֶׁר בָּאוּ
מִצָּרָה וּמִמְּצוּקָה גְּדוֹלָה וְרָחֲצוּ
אֶת־בִּגְדֵיהֶם וְהִלְבִּינוּם בִּדְמֵי
הַכֶּבֶשׂ׃

Y yo le dixe: Sennor, tu lo ſabes. Y el me dixo: Eſtos ſon los que han venido de grande tribulacion, y han enſanchado ſus luengas ropas, y las han blanqueado en la ſangre del Cordero.

15 עַל־כֵּן הוֹיָם לִפְנֵי כִּסֵּא
אֱלֹהִים וּמְשָׁרְתִים אוֹתוֹ יוֹמָם
וָלַיְלָה בְּהֵיכָלוֹ וַאֲשֶׁר יוֹשֵׁב עַל־
הַכִּסֵּא צִלָּם הוּא לְעוֹלָם׃

Por eſto eſtan delante del throno de Dios, y le ſiruen dia y noche en ſu templo: Y el que eſtà ſentado en el throno morarà entre ellos.

16 לֹא יִרְעֲבוּ עוֹד וְלֹא יִצְמְאוּ
עוֹד וְלֹא יַכֶּה אוֹתָם הַשֶּׁמֶשׁ וְלֹא
כָּל־חֹם׃

No tendrán mas hambre ni ſed, y el ſol no caerá mas ſobre ellos, ni otro ningun calor:

17 כִּי־הַכֶּבֶשׂ אֲשֶׁר בְּתוֹךְ הַכִּסֵּא
יִרְעֵם וִינַהֲלֵם אֶל־בְּאֵרוֹת מֵימֵי
חַיִּים וְיִמְחֶה אֱלֹהִים אֶת־דִּמְעָה
מֵעַל־כָּל־פְּנֵיהֶם׃

Porque el Cordero que eſtá en medio del throno, los regirá, y los guiará à las fuentes biuas de las aguas: Y Dios limpiara toda lagrima de los ojos deellos.

ח

1 וְכַאֲשֶׁר פָּתַח אֶת־חוֹתָם
הַשְּׁבִיעִי הָיְתָה דְמִיָּה בַּשָּׁמַיִם
כַּחֲצִית הַשָּׁעָה׃

Y quando el vuo abierto el ſeptimo ſello, fue hecho ſilencio en el cielo caſi por media hora.

ζ'.

13. Καὶ ἀπεκρίθη εἷς ἐκ τῶν πρεσβυτέρων, λέγων μοι, οὗτοι οἱ περιβεβλημένοι τὰς στολὰς τὰς λευκάς, τίνες εἰσὶ, καὶ πόθεν ἦλθον;

Lors vn des Anciens print la parole, me diſant, Ceux qui ſont veſtus de longues robbes blanches, qui ſont ils, & d'où ſont ils venus?

14. Καὶ εἴρηκα αὐτῷ, κύριε σὺ οἶδας. καὶ εἶπέ μοι, οὗτοί εἰσιν οἱ ἐρχόμενοι ἐκ τῆς θλίψεως τῆς μεγάλης, καὶ ἔπλυναν τὰς στολὰς αὐτῶν, καὶ ἐλεύκαναν αὐτὰς ἐν τῷ αἵματι τοῦ ἀρνίου.

Et ie lui di, Seigneur, tu le ſais. Et il me dit, Ceux-ci ſont ceux qui ſõt venus de la grande tribulation: & ils ont laué leurs longues robbes, & les ont blanchies au ſang de l'Agneau.

15. Διὰ τοῦτό εἰσιν ἐνώπιον τοῦ θρόνου τοῦ θεοῦ, καὶ λατρεύουσιν αὐτῷ ἡμέρας καὶ νυκτὸς ἐν τῷ ναῷ αὐτοῦ. καὶ ὁ καθήμενος ἐπὶ τῷ θρόνῳ σκηνώσει ἐπ' αὐτούς.

Pource ſont-ils deuant le throne de Dieu & lui ſeruent iour & nuict en ſon temple: & celui qui eſt aſſis ſur le throne, habitera auec eux.

16. Οὐ πεινάσουσιν ἔτι, οὐδὲ διψήσουσιν ἔτι, οὐδὲ μὴ πέσῃ ἐπ' αὐτοὺς ὁ ἥλιος οὐδὲ πᾶν καῦμα.

Ils n'auront plus faim, & n'auront plus ſoif, & le ſoleil ne frapera plus ſur eux, ni chaleur quelconque.

17. Ὅτι τὸ ἀρνίον τὸ ἀνὰ μέσον τοῦ θρόνου ποιμανεῖ αὐτοὺς, καὶ ὁδηγήσει αὐτοὺς ἐπὶ ζώσας πηγὰς ὑδάτων· καὶ ἐξαλείψει ὁ θεὸς πᾶν δάκρυον ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν.

Car l'Agneau qui eſt au milieu du throne les paiſtra, & les conduira aux viues fontaines des eaux: & Dieu eſſuyera toute larme de leurs yeux.

ΚΕΦΑΛ. η'.

ΚΑὶ ὅτε ἤνοιξε τὴν σφραγῖδα τὴν ἑβδόμην, ἐγένετο σιγὴ ἐν τῷ οὐρανῷ ὡς ἡμιώριον.

Et quand il eut ouuert le ſeptieme ſeau, ſilence fut fait au ciel enuiron demie heure.

CAP. VII.

13. Et reſpondit unus de ſenioribus, & dixit mihi: Hi qui amicti ſunt ſtolis albis, qui ſunt? & unde venerunt?

And one of the Elders ſpake / ſaying vnto me / what are theſe which are arayed in long white robes? and whence came they?

14. Et dixi illi, Domine mi, tu ſcis. Et dixit mihi, Hi ſunt qui venerunt de tribulatione magna, & laverunt ſtolas ſuas, & dealbaverunt eas in ſanguine Agni.

And I ſaid vnto him / Lord / thou knoweſt. And he ſaide to me / Theſe are they which came out of great tribulation / and haue waſhed their long robes / and haue made their long robes white in the blood of the Lambe.

15. Ideo ſunt ante thronum Dei, & ſerviunt ei die ac nocte in templo eius: & qui ſedet in throno, habitabit ſuper illos.

Therefore are they in the preſence of the throne of God / and ſerue him day / and night in the Temple / and he that ſitteth on the throne / will dwell among them.

16. Non eſurient neque ſitient ampliùs, nec cadet ſuper illos ſol, neque ullus æſtus.

They ſhall hunger no more / neyther thirſt any more / neither ſhall the ſunne light on them / neither any heate.

17. Quoniam Agnus qui in medio throni eſt, reget illos, & deducet eos ad vitę fontes aquarum, & abſterget Deus omnem lachrymam ab oculis eorum.

For the Lambe / which is in the middes of the throne / ſhall gouerne them / and ſhall leade them vnto the liuely fountaines of waters / & God ſhall wipe away all teares from their eyes.

CAP. VIII.

ET cùm aperuiſſet ſigillum ſeptimum, factum eſt ſilentium in cælo, quaſi media hora

And when he had opened the ſeuenth ſeale / there was ſilence in heauen about halfe an houre.

Das VII. Capitel.

13. Vnd es antwortet der Elteſten einer / vnd ſprach zu mir: Wer ſind diſe mit dem weiſſen Kleid angethan? Vnd woher ſind ſie kommen?

Oc der ſuarede en aff de Eldſte / oc ſagde til mig / Huo ere diſſe ſom ere klædde i diſſe huide Klæder? Oc hueden ere de komne.

14. Vnd ich ſprach zu jm: HERR / du weiſſeſts. Vnd er ſprach zu mir: diſe ſinds / die kommen ſind auß groſſem trůbſal / vnd haben jre Kleider gewaſchen / vnd haben jre Kleider helle gemacht im Blut deß Lambs.

Oc ieg ſagde til hannem / HERRE / du vedſt det. Oc hand ſagde til mig / Diſſe ere de / ſom ere komne aff ſtor bedrøffuelſe / oc haffue toet deris Klæder / oc haffue giort deris Klæder klare i Lammens Blod.

15. Darumb ſind ſie fůr dem Stul GOttes / vnd dienen jhm tag vnnd nacht in ſeinem Tempel. Vnd der auff dem Stul ſitzt / wird ůber jhnen wohnen.

Der faare ere de faar Guds Stol / oc tiene hannem dag oc nat i hans Tempel. Oc den ſom ſider paa Stolen / ſkal bo offuer dem.

16. Sie wird nicht mehr hungern noch důrſten / es wird auch nicht auff ſie fallen die Sonne / oder jrgend eine hitze.

De ſkulle icke mere hungre eller tørſte / der ſkal oc icke Solen falde paa dem / eller nogen anden hede.

17. Denn das Lamb mitten im ſtul wird ſie weyden / vnd leyten zu den lebendigen Waſſerbrunnen / vnd Gott wird abwaſchen alle threnen von jren augen.

Thi det Lam mit i Stolen ſkal føde dem / oc lede dem til de leffuende Vandkilder / oc Gud ſkal affto al graad aff deris øyen.

Das VIII. Capitel.

VNd da es das ſiebende Siegel auffthet / ward eine ſtille inn dem Himmel / bey einer halben ſtund.

OC der det oplod det ſiuende Indſegle / da bleff det ſtille i Himmelen / ved en halff time.

Kapitola VII.

13. Y odpowěděl geden z Starcuow / a řekl mi: Tito kteřijž oblečeni gſau w bijlé Raucho / kdo gſau? a odkawad přiſſli?

A odpowiedział mi ieden z ſthárßych / mowiąc mi: Ci ktorzy ſą obleczeni w ßáty białe / ktorzyż ſą / y ſkąd przyßli?

14. Y řekl gſem gemu: PANE můg / ty wijš. Y řekl mi: Totoť gſau ti kteřijž přiſſli z welikého zármutku / a vmyli Raucha ſwá / a zbijlili ge we Krwi Beránkowě:

A rzekłem mu: Pánie ty wieß. A powiedział mi: Ci ſą ktorzy przyßli z vciſku wielkiego / y omyli ßáty ſwoie / y pobielili ie we krwy báránkowey.

15. Protož gſau před Trůnem Božijm / a ſlaužij gemu wedne y w nocy w Chrámě geho: a ten kterýž ſedij na Trůnu / přebýwati bude nad nimi:

A przetoż ſą przed ſtolcem Bożym / y ſłużą mu we dnie / y w noci w kościele iego / á then ktory ſiedzi ná ſtolcu będzie mießkał z nimi.

16. Nebudau láčněti ani žijzniti / wijce / a nebude bijti na ně ſlunce / ani žádné horko:

Nie będą dáley łáknąć / áni będą więcey prágnąć / áni ná nie ſłońce vderzy / áni żadna gorącość.

17. Nebo Beránek kterýž geſt v proſtřed Trůnu zprawowati ge bude / a dowede ge k Studnicým Wody žiwota / a setře Buoh wſſelikau ſlzu od gegich očij.

Abowiem báránek ktory ieſt w poſrzodku ſtolcá / będzie ie paſł / y będzie ie prowadził do żywych zrzodeł wod / y otrze Bog wßeláką łzę z oczu ich.

Kapitola VIII.

A Když otewřel Pečet ſedmau / ſtalo na Nebi mlčenij / yako za půl hodiny.

A záthym gdy otwórzył ſiódmą pieczęć / zſtało ſie milczenie ná niebie / iákoby pułgodziny.

ח

2 וְחָזֵא הֲוֵית לְשַׁבְעָא מַלְאַכֵא דְקָמוּ קֳדָם אֱלָהָא וְאֶתְיְהֶבוּ לְהוֹן שְׁבַע קַרְנָא׃

E viddi ſetti Angeli che ſtanno dinanzi à Dio: e furon date loro ſette trombe.

3 וּמַלְאַכָא אַחֲרִינָא אֶתָא וְקָם לְוָת מַדְבְּחָא וַהֲוָת לֵהּ מַחְתִיתָא דְדַהֲבָא וְאֶתְיַהַבוּ לֵהּ בֶּסְמֵא סַגִּיאֵא דְנִתֵּל לַצְלוֹתָא דְקַדִּישִׁין כֻּלְּהוֹן עַל מַדְבְּחָא דְדַהֲבָא הַו דַקְדָם כּוּרְסְיָא׃

Poi venne vnaltro Angelo, e ſtette innanzi à l'altare, hauendo vn turribulo d'oro, e furongli dati molti odori per offerire con l'orationi di tutti i Santi ſopra l'altar d'oro, che è dinanzi al trono.

4 וְסַלֵּק תְּנָנָא דְבֶסְמֵא בַּצְלוֹתָא דְקַדִּישִׁין מֶן אִידֵהּ דְמַלְאַכָא קֳדָם אֱלָהָא׃

E il fumo de gl'odori con l'orationi de Santi ſali da la mano de l'Angelo dinanzi à Dio.

5 וְנַסַּב מַלְאַכָא לְמַחְתִיתָא וּמְלָיָהּ מֶן נוּרָא דְמַדְבְּחָא וַאֲרְמִי עַל אַרְעָא וַהֲווּ קָלָא וְרַעְמָא וּבַרְקָא וְזַוְעָא׃

Poi l'Angelo preſe il turribolo, & empielo del fuoco de l'altare, e gittollo in terra: e fecerſi voci, e tuoni, e folgori, e terremoti.

6 שַׁבְעָא מַלְאַכֵא דַהֲווּ לְהוֹן שְׁבַע קַרְנָא דְטַיְבוּ נַפְשְׁהוֹן דְנִקְרוֹן קַרְנָא׃

E ſette Angeli che haueuano le ſette trombe, s'apparecchiorono à ſonarle.

7 וּמַלְאַכָא קַדְמָיָא קְרָא קַרְנָא וַהֲוָא בַּרְדָא וְנוּרָא דַחֲלִיט בַּדְמָא אֶשְׁתְּדִיָא עַל אַרְעָא וְתֻלְתָא דְאַרְעָא אֶתְיְקֶדַת וְתֻלְתָא דְאִילָנֵא אֶתְיְקֶדַת וְכֻל עֶמִּירָא דְתַדְאָא אֶתְיְקֶד׃

E il primo Angelo ſonò la tromba: e feceſi grandine e fuoco meſcolati di ſangue, e furon gittati ſopra la terra, onde la terza parte de gli arbori fu abbruſciata, e fu arſa tutta l'herba verde.

ח

2 וָאֵרֶא אֶת־שִׁבְעָה מַלְאָכִים הָעוֹמְדִים לִפְנֵי אֱלֹהִים וַיִּנָּתְנוּ לָהֶם שִׁבְעָה שׁוֹפָרוֹת׃

Y vide ſiete Angeles que eſtauan delante de Dios, y fueronles dadas ſiete trompetas.

3 וּמַלְאָךְ אַחֵר בָּא וְעָמַד אֶל־הַמִּזְבֵּחַ וְהָיְתָה לוֹ מַחְתַּת זָהָב וְנִתַּן לוֹ רֹב קְטֹרֶת לָתֵת לִתְפִלּוֹת כָּל־הַקְּדוֹשִׁים עַל־מִזְבַּח זָהָב אֲשֶׁר הוּא לִפְנֵי הַכִּסֵּא׃

Y otro Angel vino, y paroſe delante del altar, teniendo vn incenſario de oro: y fueronle dados muchos encienſos, para que puſieſſe de las oraciones de todos los Sanctos ſobre el altar de oro, el qual eſta delante del throno.

4 וַיַּעַל־עֲשַׁן קְטֹרֶת בִּתְפִלּוֹת הַקְּדוֹשִׁים מִיַּד־הַמַּלְאָךְ לִפְנֵי אֱלֹהִים׃

Y el humo de los encienſos de las oraciones de los ſanctos ſubiô de la mano del Angel delante de Dios.

5 וַיִּקַּח הַמַּלְאָךְ אֶת־הַמַּחְתָּה וַיְמַלֵּא אוֹתָהּ בְּאֵשׁ הַמִּזְבֵּחַ וַיִּשְׁלַח אֶל־הָאָרֶץ וַיְהִי־קוֹלוֹת וְרַעַם וּבְרָקִים וְרַעַשׁ׃

Y el Angel tomó el incenſario, y hinchiolo del fuego del altar, y echólo en la tierra, y fueron hechos truenos, y bozes, y relempagos, y temblor de tierra.

6 וְשִׁבְעָה הַמַּלְאָכִים אֲשֶׁר הָיוּ לָהֶם הַשּׁוֹפָרוֹת הֵכִינוּ אֶת־נַפְשָׁם לִתְקוֹעַ׃

Y los ſiete Angeles que tenian las ſiete trompetas, ſe aparejaron para tocar trompeta.

7 וַיִּתְקַע מַלְאָךְ הָרִאשׁוֹן וַיְהִי־בָרָד וָאֵשׁ בָּלוּל בַּדָּם וַיֻּשְׁלַךְ בָּאָרֶץ וּשְׁלִישִׁית הָעֵצִים נִשְׂרָפָה וְכָל־עֵשֶׂב דֶּשֶׁא נִשְׂרָף׃

Y el primer Angel tocó la trompeta, y fue hecho granizo, y fue mezclado con ſangre, y fueron embiados en la tierra, y la tercera parte de los arboles fue quemada, y toda la yerua verde fue quemada.

ή.

2. Καὶ εἶδον τοὺς ἑπτὰ ἀγγέλους, οἳ ἐνώπιον τοῦ θεοῦ ἑστήκασι· καὶ ἐδόθησαν αὐτοῖς ἑπτὰ σάλπιγγες.

Et ie vi les ſept Anges qui aſſiſtent deuant Dieu, auſquels furent baillees ſept trompettes.

3. Καὶ ἄλλος ἄγγελος ἦλθε, καὶ ἐστάθη ἐπὶ τοῦ θυσιαστηρίου ἔχων λιβανωτὸν χρυσοῦν, καὶ ἐδόθη αὐτῷ θυμιάματα πολλά, ἵνα δώσῃ ταῖς προσευχαῖς τῶν ἁγίων πάντων ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον τὸ χρυσοῦν τὸ ἐνώπιον τοῦ θρόνου.

Et vn autre Ange vint, & ſe tint deuant l'autel, ayant vn encenſoir d'or: & pluſieurs parfuns lui furent bailles, pour offrir auec les prieres de tous les Saincts, ſur l'autel d'or, qui eſt deuant le throne.

4. Καὶ ἀνέβη ὁ καπνὸς τῶν θυμιαμάτων ταῖς προσευχαῖς τῶν ἁγίων, ἐκ χειρὸς τοῦ ἀγγέλου, ἐνώπιον τοῦ θεοῦ.

Et la fumee des parfuns auec les prieres des Saincts mõta de la main de l'Ange deuant Dieu.

5. Καὶ εἴληφεν ὁ ἄγγελος τὸν λιβανωτὸν, καὶ ἐγέμισεν αὐτὸν ἐκ τοῦ πυρὸς τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ ἔβαλεν εἰς τὴν γῆν· καὶ ἐγένοντο φωναὶ, καὶ βρονταὶ, καὶ ἀστραπαὶ καὶ σεισμός.

Puis l'Ange print l'encenſoir, & le remplit du feu de l'autel, & le ietta en la terre: & furent faits tonnerres, & voix, & eſclairs, & tremblement de terre.

6. Καὶ οἱ ἑπτὰ ἄγγελοι ἔχοντες τὰς ἑπτὰ σάλπιγγας, ἡτοίμασαν ἑαυτοὺς ἵνα σαλπίσωσι.

Adonc les ſept Anges qui auoyent les ſept trompettes, ſe preparerent pour ſonner des trompettes.

7. Καὶ ὁ πρῶτος ἄγγελος ἐσάλπισε, καὶ ἐγένετο χάλαζα, καὶ πῦρ μεμιγμένα ἐν αἵματι, καὶ ἐβλήθη εἰς τὴν γῆν. καὶ τὸ τρίτον τῶν δένδρων κατεκάη, καὶ πᾶς χόρτος χλωρὸς κατεκάη.

Et le premier Ange ſonna de la trompette, & fut faite greſle & feu meſlés de ſang, & furent iettes en la terre: & la tierce patrie des arbres fut bruſlee, & toute herbe verte fut bruſlee.

CAP. VIII.

2. Et vidi ſeptem angelos ſtantes in conſpectu Dei: & datæ ſunt illis ſeptem tubæ.

And I ſawe ỹ ſeuen Angels/which ſtood before God / and to them were giuen ſeuen trumpets.

3. Et alius angelus venit, & ſtetit ante altare, habens thuribulum aureum: & data ſunt illi incenſa multa, ut daret de orationibus ſanctorum omnium ſuper altare aureum, quod eſt ante thronum Dei.

Thẽ another Angell came and ſtood before the altar hauing a golden cenſer/ and much odours was giuen vnto him/ that hee ſhoulde offer with the prayers of all Saintes vpon the golden altar/ which is before the throne.

4. Et aſcendit fumus incenſorum de orationibus ſanctorum de manu angeli coram Deo.

And the ſmoke of the odours with the prayers of the Saints/ went vp before God/ out of the Angels hand.

5. Et accepit angelus thuribulum (*aureum*) & implevit illud de igne altaris, & miſit in terram, & facta ſunt tonitrua & voces & fulgura, & terræmotus magnus.

And the Angell tooke the cenſer/ and filled it with fire of the altar/ and caſt it into the earth / and there were voyces/ and thundrings / and lightnings / & earthquacke.

6. Et ſeptem angeli qui habebant ſeptem tubas, præparaverunt ſe ut tuba canerent.

Then the ſeuen Angels / which had the ſeuen trumpets / prepared them ſelues to blow the trumpets.

7. Et primus angelus tuba cecinit, & facta eſt grando & ignis miſta in ſanguine, & miſſum eſt in terram, & tertia pars terræ cõbuſta eſt, & tertia pars arborum concremata eſt, & omne fœnum viride combuſtum eſt.

Then the firſt Angell blewe the trumpet/and there was haile and fire/mingled with blood / and they were caſt into the earth/ & the third part of trees was burnt/and all greene graſſe was burnt.

Das VIII. Capitel.

2. Vnd ich ſahe ſieben Engel/ die da tratten für Gott / vnd jhnen wurden ſieben Poſaunen gegeben.

Oc ieg ſaa ſiu Engle/ de traadde frem faar Gud/ oc dem bleffue giffue ſiu Baſuner.

3. Vnd ein ander Engel kam / vnd tratt bey den Altar / vnd hatte / ein gülden Räuchfaß / vnd jm ward viel Räuchwercks gegeben / daß er gebe zum Gebet aller Heiligen / auff den gülden Altar für dem Stul.

Oc der kom en anden Engel oc ſtod hoſſ Alteret/ oc haffde i røgelſe Kar aff Guld/ oc hannem bleff giffuet meget Røgelſe/ at hand ſkulde giffue til alle Helligens bøner/paa det gyldene Altere faar Stolen.

4. Vnd der Rauch deß Reuchwercks vom Gebet der Heiligen ging auff von der Hand deß Engels für Gott.

Oc Røgelſens Røg aff de Helligis Bøner/ gick op aff Engelens haand faar Gud.

5. Vnd der Engel nam das Räuchfaß/ vnd füllet es mit Fewer vom Altar/ vnd ſchüttets auff die Erden. Vnd da geſchahen ſtimmen / vnd Donner vnd Blitzen vnd Erdbebung.

Oc Engelen tog Røgelſe karet/ oc fyllede det met Ild aff Alteret / oc røſte vd paa Jorden. Oc der ſkede røſter/ oc Torden/ oc Liunet oc Jordſkel.

6. Vnd die ſieben Engel mit den ſieben Poſaunen hatten ſich gerüſtet zu Poſaunen.

Oc de ſiu Engle met de ſiu Baſuner / haffde bered ſig til at Baſune.

7. Vnd der erſte Engel Poſaunete/ vnnd es ward ein Hagel mit Fewer mit Blut gemenget/ vnd fiel auff die Erden/ vnd das dritte theil der Bäume verbrante/ vnd alles grüne Graß verbrandte.

Oc den førſte Engel Baſunede/ oc der bleff en Hagel oc Ild/ beblandet met Blod/ oc falt ned paa Jorden/ oc den tredie part aff Træene opbrendis/ oc alt grønt Græſſ opbrendis.

Kapitola VIII.

2. Y widěl gſem Sedm Angeluow/ ani ſtogij předObličegem Božijm: y dáno gim ſedm Trub.

Y vyzrzałem ſiedm̃ onych Aniołow kthorzy ſtoią przed Bogiem/ á dáne im ſą ſiedm̃ trąb.

3. A giný Angel přiſſel a ſtál před Oltářem/ mage Kadidlnicy zlatau w Ruce ſwé: Y dáno mu zápalůw mnoho/ aby nakladl Modliteb wſſechněch Swatých na Oltář zlatý/ kterýž geſt před Truonem Božijm.

Tedy drugi Anioł przyſzedł/ y ſtánął przed ołtarzem/ máiąc kádźielnicę złothą/ á dano mu wiele kadzenia/ áby ofiárował z modlitwami wſzech świetych ná ołtarzu złotym/ ktory ieſt przed ſtolcem.

4. (Y wſtaupil dým zápalůw z modliteb Swatých z ruky Angela až před obličeg Boží.)

Y wſtapił dym kadzenia z modlitwámi świetych z reki Aniołá do obliczności Bożey.

5. Y wzal Angel Kadidlnicy zlatau/ a naplnil gi Ohněm s Oltáře/ a ſwrhl gi na Zemi. Y ſtalo ſe Hromobitij/ a hlaſowé/ á blýſkánij/ y Země třeſenij weliké.

Potym wźiął Anioł kadźielnicę/ y nápełnił ią ogniem z ołtarzá/ y porzucił na źiemię/ y zſtały ſię głoſy/ y gromy/ y łyſkáwice/ y trzęſienia źiemie.

6. A Sedm Angeluow/ kteřijž měli ſedm Trub/ připrawili ſe aby traubili.

A ſiedm̃ Aniołow kthorzy mieli ſiedm̃ trąb/ nágotowáli ſię áby trąbili.

7. Y zatraubil prwnij Angel w Traubu/ y ſtalo ſe Krupobitij/ a Oheň/ ſmijſſené ſ Krwij. Y ſpadlo to na Zemi/ a třetij dijl Země ſpálen geſt/ a třetij dijl Stromuow shořel/ a wſſeckna Tráwa zelená ſpálena geſt.

Pierwſzy tedy Anioł zátrąbił/ y zſtał ſię grad y ogień zmieſzáne ze krwią/ y zrzucone ſą ná źiemię/ á trzecia część drzew ſpaloná ieſt/ y wſzelkie śiáno źielone ſpalone ieſt.

ח

8 וּמַלְאַכָא דַתְרֵין קְרָא קַרְנָא וְאֵיךְ טוּרָא דְנוּרָא רַבָּה מֶתְיְקֵד אֶשְׁתְּדִית בְּיַמָּא וַתְלָתָא דְיַמָּא הֲוָת לַדְמָא :

Poi ſonò la tromba il ſecondo Angelo: e come vn gran monte che ardeua di fuoco fu gittato nel mare, e la terza parte del mare ſi fece ſangue.

9 וּמִיתַת תְּלָתָא דְבֶרְיָתָא דְיַמְּתָא דְאִית לְהֵין נַפְשָׁתָא וַתְלָתָא דַסְפִינָא אֶתְחַבְּלַת :

E mori la terza parte de le creature che erano nel mare, lequali haueuano vita: e la terza parte de le naui perì.

10 וּמַלְאַכָא דַתְלָת קְרָא קַרְנָא וּנְפַל מֶן שְׁמַיָּא כּוֹכְבָא רַבָּא מַנְהַר אֵיךְ לַמְפִידָא וּנְפַל עַל תְּלָתָא דְנַהֲרָוָתָא וְעַל מַעְיָנָא דְמַיָּא :

Sonò poi la tromba il terzo Angelo: e cadde dal cielo vna grande ſtella, che ardeua come vna fiaccola, e cadde ne la terza parte de fiumi, e ne fonts de l'acque.

11 וַשְׁמֵהּ דְכַוְכְבָא מֶתְקְרֵא גִידָא וַתְלָתָא דְמַיָּא הֲוָא לְגִידָא וְסַגִּיאֵא מֶן בְּנַי נָשָׁא מִיתוּ בְּמַיָּא מֶטוּל דַמְרִירִין אֶנּוּן :

E il nome de la ſtella è detto Aſſentio: onde la terza parte ſi fece aſſentio: e molti huomini morirono per le acque, percioch'elle diuennero amare.

12 וּמַלְאַכָא דְבִיעָיָא קְרָא קַרְנָא וְאֶתְמַחִית תְּלָתָא דְשִׁמְשָׁא וַתְלָתָא דְסַהֲרָא וַתְלָתָא דְכַוְכְבֵא מֶטוּל דְחֶשְׁכַת תַּלְתָתְהוּן וְיַוְמָא לָא מַנְהַר תַּלְתֵיהּ וְלֵלְיָא הָכַנָּא :

E il quarto Angelo ſonò la tromba: e fu percoſſa la terza parte del ſole, e la terza parte de la luna, & la terza parte de le ſtelle: in tal modo che la terza parte di loro s'oſcurò, onde la terza parte del giorno non luceua, e ſimilmente de la notte.

ח

8 וַיִּתְקַע מַלְאַךְ הַשֵּׁנִי וַיַּשְׁלֵךְ בַּיָּם כְּמוֹ הַר אֵשׁ גָּדוֹל וַתְּהִי־שְׁלִישִׁית הַיָּם לְדָם :

Y el ſegundo Angel tocó la trompeta y como vn grande monte ardiente con fuego fue lançado en la mar, y la tercera parte de la mar fue buelta en ſangre.

9 וַתָּמָת שְׁלִישִׁית הַבְּרִיאוֹת שֶׁהֵן בַּיָּם אֲשֶׁר נֶפֶשׁ חַיָּה בָהֶן וּשְׁלִישִׁית הָאֳנִיּוֹת נִשְׁחָתָה :

Y murió la tercera parte de las criaturas que eſtauan en la mar, las quales tenian vida: Y la tercera parte de las naos pereció.

10 וַיִּתְקַע מַלְאַךְ הַשְּׁלִישִׁי וַיִּפֹּל מִשָּׁמַיִם כּוֹכָב גָּדוֹל הַבּוֹעֵר כַּלַּפִּיד וַיִּפֹּל עַל־שְׁלִישִׁית הַנְּהָרוֹת וְעַל־בְּאֵרוֹת הַמָּיִם :

Y el tercer Angel tocó la trompeta, y cayó del cielo vna grande eſtrella ardiendo como vn antorcha encendida, y cayó en la tercera parte de los rios, y en las fuentes de las aguas.

11 וְשֵׁם הַכּוֹכָב נִקְרָא לַעֲנָה וּשְׁלִישִׁית הַמַּיִם הָיְתָה לְלַעֲנָה וַאֲנָשִׁים רַבִּים מֵתוּ מִמַּיִם כִּי־מָרִים הֵמָּה :

El nombre de la eſtrella ſe dize Abſinthio: Y la tercera parte de las aguas fue buelta en Abſinthio: y muchos hombres murieron por las aguas, porque fueron hechas amargas.

12 וַיִּתְקַע מַלְאַךְ הָרְבִיעִי וַתֻּכֶּה שְׁלִישִׁית הַשֶּׁמֶשׁ וּשְׁלִישִׁית הַיָּרֵחַ וּשְׁלִישִׁית הַכּוֹכָבִים לְהֵחָשֵׁךְ אֶת־שְׁלִישִׁיתָם וּכְמוֹ כֵן לֹא תִגַּהּ שְׁלִישִׁית הַיּוֹם וְאַף לֹא הַלָּיְלָה :

Y el quarto Angel tocó la trompeta, y fue herida la tercera parte del ſol, y la tercera parte de la luna, y la tercera parte de las eſtrellas: De tal manera que ſe eſcurecio la tercera parte dellos, y no alumbraua la tercera parte del dia, y ſemejantemente de la noche.

η'.

8. Καὶ ὁ δεύτερος ἄγγελος ἐσάλπισε, καὶ ὡς ὄρος μέγα πυρὶ καιόμενον ἐβλήθη εἰς τὴν θάλασσαν. καὶ ἐγένετο τὸ τρίτον τῆς θαλάσσης αἷμα.

Et le ſecond Ange ſonna de la trompette: & comme vne grande montagne ardente de feu fut iettee en la mer: & la tierce partie de la mer deuint ſang.

9. Καὶ ἀπέθανε τὸ τρίτον τῶν κτισμάτων τῶν ἐν τῇ θαλάσσῃ, τὰ ἔχοντα ψυχάς, καὶ τὸ τρίτον τῶν πλοίων διεφθάρη.

Et la tierce partie des creatures qui eſtoyent en la mer, leſquelles auoyent vie, mourut: & la tierce partie des nauires perit.

10. Καὶ ὁ τρίτος ἄγγελος ἐσάλπισε, καὶ ἔπεσεν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἀστὴρ μέγας καιόμενος ὡς λαμπὰς, καὶ ἔπεσεν ἐπὶ τὸ τρίτον τῶν ποταμῶν, καὶ ἐπὶ τὰς πηγὰς τῶν ὑδάτων.

Et le troiſieme Ange ſonna de la trompette, & il tomba du ciel vne grande eſtoile ardente comme vn flambeau, & cheut en la tierce partie des fleuues, & és fontaines des eaux.

11. Καὶ τὸ ὄνομα τοῦ ἀστέρος λέγεται ὁ ἄψινθος. καὶ ἐγένετο τὸ τρίτον τῶν ὑδάτων εἰς ἄψινθον, καὶ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων ἀπέθανον ἐκ τῶν ὑδάτων, ὅτι ἐπικράνθησαν.

Et le nom de l'eſtoile eſt dit Abſynthe, & la tierce partie des eaux deuint Abſynthe: & pluſieurs des hommes moururent par les eaux, à cauſe qu'elles eſtoyent deuenues ameres.

12. Καὶ ὁ τέταρτος ἄγγελος ἐσάλπισε, καὶ ἐπλήγη τὸ τρίτον τοῦ ἡλίου, καὶ τὸ τρίτον τῆς σελήνης, καὶ τὸ τρίτον τῶν ἀστέρων, ἵνα σκοτισθῇ τὸ τρίτον αὐτῶν, καὶ ἡ ἡμέρα μὴ φαίνῃ τὸ τρίτον αὐτῆς, καὶ ἡ νὺξ ὁμοίως.

Puis le quatrieme Ange ſonna de la trompette: & la tierce partie du ſoleil fut frapée, & la tierce partie de la lune, & la tierce partie des eſtoiles, tellement que la tierce partie d'iceux fut obſcurcie, & la tierce partie du iour ne luiſoit point, ni ſemblablement de la nuict.

CAP. VIII.

8. Et ſecundus angelus tuba cecinit: & tanquam mons magnus igne ardens, miſſus eſt in mare, & facta eſt tertia pars maris, ſanguis.

And yͤ ſecond Angel blewe the trumpet / and as it were a great mountaine / burning with fire / was caſt into the ſea / & the thirde part of the ſea became blood.

9. Et mortua eſt tertia pars creaturæ eorum quæ habebant animas in mari, & tertia pars navium interiit.

And the thirde parte of the creatures / which were in the ſea / and had lyfe / dyed / and the thirde parte of ſhippes were deſtroyed.

10. Et tertius angelus tuba cecinit, & cecidit de cælo ſtella magna, ardentis tanquam facula, & cecidit in tertiam partem fluminum, & in fontes aquarum.

Then the thirde Angell blewe the trumpet / and there fell a great ſtarre from heauen burning like a torch / and it fell into the third part of yͤ riuers / & into the fountaines of waters.

11. Et nomen ſtellæ, dicitur Abſinthium, & facta eſt tertia pars aquarum in abſinthium: & multi hominum mortui ſunt de aquis, quia amaræ factæ ſunt.

And the name of the ſtarre is called worme wood: therefore the thirde parte of the waters became worme wood / and many men dyed of the waters / becauſe they were made bitter.

12. Et quartus angelus tuba cecinit: & percuſſa eſt tertia pars ſolis, & tertia pars lunæ, & tertia pars ſtellarum, ita ut obſcuraretur tertia pars eorum, & diei non luceret pars tertia, & noctis ſimiliter.

And the fourth Angell blewe the trumpet / & the third part of the ſunne was ſmittē / & the third part of the moone / and the third part of yͤ ſtarres / ſo that yͤ third part of them was darkened: and the day was ſmitten / that the third parte of it coulde not ſhine / and likewiſe the night.

Das VIII. Capitel.

8. Vnd der ander Engel poſaunete / vnd es fuhr wie ein groſſer Berg mit fewer brennend ins Meer. Vnd das dritte theil deß Meers ward Blut.

Oc den anden Engel baſunede / Oc der foer lige ſom it ſtort Bierg met brendende Ild ned i Haffuet. Oc den tredie part aff Haffuet bleff Blod.

9. Vnd das dritte theil der lebendigen Creaturen im Meer ſtorben / vnd das dritte theil der Schiff wurden verderbet.

Oc tredie parten aff de leffuende Creature i Haffuet døde / oc tredie parten aff Skibene bleffue forderffuede.

10. Vnd der dritte Engel poſaunete / vnd es fiel ein groſſer Stern vom Himel / der brandte wie ein Fackel / vnd fiel auff das dritte theil der Waſſerſtröme / vnd ůber die Waſſerbrůnne.

Oc den tredie Engel baſunede / oc der falt en ſtor Stierne aff Himmelen / oc brende ſom it Bluſſ / Oc hun falt paa tredie parten aff Vandſtrømene / oc offuer Vandkilderne.

11. Vnd der Name deß Sterns heiſſet Wermut. Vnnd das dritte theil ward Wermut / vnnd viel Menſchen ſtorben von den Waſſern / daß ſie waren ſo bitter worden.

Oc Stiernens Naffn kaldis Malurt. Oc den tredie part bleff malurt / oc mange Menniſke døde aff Vandene / at de vaare bleffne ſaa beſke.

12. Vnd der vierdte Engel Poſaunete / vnd es ward geſchlagen das dritte theil der Sonnen / vnnd das dritte theil deß Monden / vnnd das dritte theil der Sternen / daß jr dritte theil verfinſtert ward / vnnd der Tag das dritte theil nicht ſchein / vnd die Nacht deſſelbigen gleichen.

Oc den fierde Engel baſunede / oc den tredie del aff Solen bleff ſlagen / oc den tredie del aff Maanen / oc den tredie del aff Stiernerne / ſaa at tredie delen aff dem formørckedis / Oc tredie parten aff dagen ſkinde icke / oc icke naten diſligeſt.

Kapitola VIII.

8. A druhý Angel w Traubu zatraubil / a hle yako Hora weliká ohněm hořjcý vwržena geſt do Moře: Y obrátil ſe třetij dijl Moře w Krew:

Potym wtory Aniol zátrabil / á iákoby wielka gorá ogniem paláiaca zrzucona ieſt w morze / y zſtálá ſie krwia trzecia cześć morzá.

9. A zemřel třetij dijl ſtwoření toho kteréž mělo žiwot w Moři / a třetij dijl Lodij zhynul.

Y pozdychalá thrzecia cześć rzeczy ſtworzonych / ktore były w morzu / duſze máiacych / y trzecia cześć okretow poginela.

10. A když třetij Angel w Traubu zatraubil / Y ſpadla s Nebe Hwězda weliká rozpálena yako Pochodně / a padla na třetij dijl Řek / a do Studnic Wod:

Tedy Aniol trzeci zátrabil / y ſpádlá z niebá gwiazda wielka / ná kſztalt pochodniey goráiaca / y wpádlá ná trzecia cześć rzek / y ná zrzodlá wod.

11. A Hwězdy tě gměno bylo Pelyněk: Y obrátil ſe třetij dil wod w Pelyněk / a mnoho Lidij zemřelo od těch wod / nebo hořkě včiněny gſau.

A imie gwiázdy ieſt rzeczono Piolyn / Obrocilá ſie thedy trzecia cześć wod w piolyn / á wiele ludźi pomárlo od wod / iż ſie były gorzkiemi zſtály.

12. A čtwrty Angel w Traubu zatraubil: Y poražena geſt třetina Slunce / a třetina Měſýce / a třetij dijl Hwězd / tak že ſe gich třetina zatměla / a třetina dne neſwijtila / též také y nocy.

Potym czwarty Aniol zátrabil / y vderzoná ieſt trzecia cześć słońcá / y trzecia cześć mieſiacá / y trzecia cześć gwiazd / ták iż záćmioná ieſt trzecia cześć ich / y dniá áby nie świecil / y nocy tákże.

ח

15 וַחֲזֵית וְשִׁמְעֵית מַלְאֲכָא חַד דְּפָרַח בִּמְצִיעַת שְׁמַיָּא וְאָמַר בְּקָלָא רָמָא וַי וַי וַי לְיָתְבִין עַל אַרְעָא מְטוּל קָלָא שָׁרְכָא דְּקַרְנָא דִּתְלָתָא מַלְאֲכָא דַּעֲתִידִין לְמִקְרָא קַרְנָא׃

Poi viddi, e vdij vn Angelo che volaua per mezo il cielo, dicendo ad alta voce, Guai, guai, guai à gli habitatori de la terra, per le altre voci de tre Angeli, che haueuano à ſonar la tromba.

ט

1 וּמַלְאֲכָא חֲמִישָׁיָא קְרָא קַרְנָא וַחֲזָא הֲוֵית דְּכוֹכְבָא נְפַל מִן שְׁמַיָּא עַל אַרְעָא וְאֶתְיְהֵב לֵהּ קְלִידָא דְּמַעְיָנָא דִּתְהוֹמָא׃

E il quinto Angelo ſono la tromba, & io viddi vna ſtella che cadde di cielo in terra: e fulle data la chiaue del pozzo de l'abiſſo.

2 וּפְתַח לְמַעְיָנָא דִּתְהוֹמָא וּסְלֵק תְּנָנָא מִן מַעְיָנָא אַיךְ תְּנָנָא דְּאַתּוּנָא רַבָּא וַחֲשֵׁךְ שִׁמְשָׁא וַאֲאַר מִן תְּנָנָא דְּמַעְיָנָא׃

Et aperſe il pozzo de l'abiſſo: e dal pozzo ſalì vn fumo, come fumo d'vna gran fornace, e il ſole e l'aere s'oſcurò per il fumo del pozzo.

3 וּמִן תְּנָנָא נְפַקוּ קַמְצָא עַל אַרְעָא וְאֶתְיְהֵב לְהוֹן שׁוּלְטָנָא אֵיכַּנָא דְּאִית שׁוּלְטָנָא לְעַקְרְבֵא דְּאַרְעָא׃

E del fumo vſcirono locuſte ne la terra: e fu data loro poteſtà, come hanno poteſtà li ſcorpioni de la terra.

4 וְאֶתְאֲמַר לְהוֹן דְּלָא יְהָרוּן עֲמִירָא דְּאַרְעָא וְלָא כֻּל יַרְקָא דְּתַאְוָא וְלָא כֻּל אִילָנָא אֶלָּא לִבְנַי נָשָׁא בַּלְחוּד דְּלַיִת לְהוֹן חַתְמָא דַּאֲלָהָא עַל בֵּית עַיְנַיְהוֹן׃

E fu lor comandato che non noceſſeno à l'herba de la terra, ne ad alcuna coſa verde, ne ad alcuno arboro: ma ſolamente à gli huomini, che non hanno il ſegno di Dio ne le lor fronti.

ח

13 וָאֶרְאֶה וָאֶשְׁמַע אֶת־(מַלְאָךְ) אֶחָד יֹדְאֶה בְּתוֹךְ הַשָּׁמַיִם לֵאמֹר בְּקוֹל גָּדוֹל אוֹי אוֹי אוֹי לַיּוֹשְׁבִים עַל־הָאָרֶץ מִקּוֹלוֹת שׁוֹפַר שְׁלוֹשֶׁת מַלְאָכִים הָאֲחֵרִים הָעֲתִידִים לִתְקֹעַ׃

Y miré, y oy vn Angel bolar por medio del cielo, diziẽdo à alta boz: Ay, ay, ay, de los que moran en la tierra, por las ótras bozes de los tres Angeles que auian de tocar la trompeta.

ט

1 וַיִּתְקַע מַלְאַךְ הַחֲמִישִׁי וָאֶרְאֶה אֶת־כּוֹכָב מִשָּׁמַיִם לִנְפֹּל עַל־הָאָרֶץ וַיִּנָּתֶן לוֹ מַפְתֵּחַ בְּאֵר הַתְּהוֹם׃

Y el quinto Angel tocó la trompeta? y vide vna eſtrella que cayó del cielo en la tierra: y fuele dada la llaue del pozo del abyſmo.

2 וַיִּפְתַּח אֶת בְּאֵר הַתְּהוֹם וַיַּעַל עָשָׁן מִבְּאֵר כַּעֲשַׁן תַּנּוּר גָּדוֹל וַיֶּחְשַׁךְ הַשֶּׁמֶשׁ וָאֲוִיר מֵעֲשַׁן הַבְּאֵר׃

Y abrió el pozo del abiſmo, y ſubió el humo del pozo como el humo de vna grande hornaza: y el ſol, y el ayre fue eſcurecido del humo del pozo.

3 וּמֵעָשָׁן יָצְאוּ אַרְבֶּה עַל־הָאָרֶץ וַתִּנָּתֵן לָהֶם שִׁלְטוֹן כְּשִׁלְטוֹן עַקְרַבֵּי הָאָרֶץ׃

Y del humo del pozo ſalieron langoſtas en la tierra: y fueles dada poteſtad como tienen poteſtad los eſcorpiones de la tierra.

4 וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם פֶּן־יְחַבְּלוּן אֶת־עֵשֶׂב הָאָרֶץ וְלֹא כָל־דֶּשֶׁא וְלֹא כָל־עֵץ כִּי־אֶת־הָאֲנָשִׁים לְבַדָּם אֲשֶׁר לֹא יֶשׁ־לָהֶם חוֹתַם אֱלֹהִים אוֹת הַתָּו עַל־מִצְחוֹתָם׃

Y fueles mandado que no hizieſſen danno à la yerua de la tierra, ni à ninguna coſa verde, ni à ningun arbol, ſino ſolamente à los hombres que no tienen la ſennal de Dios en ſus frentes.

ή.

13. Καὶ εἶδον, καὶ ἤκουσα ἑνὸς ἀγγέλου πετωμένου ἐν μεσουρανήματι, λέγοντος φωνῇ μεγάλῃ, (τρὶς) οὐαὶ οὐαὶ οὐαὶ τοῖς κατοικοῦσιν ἐπὶ τῆς γῆς, ἐκ τῶν λοιπῶν φωνῶν τῆς σάλπιγγος τῶν τριῶν ἀγγέλων τῶν μελλόντων σαλπίζειν.

Lors ie ragardai, & i'ouï vn Ange volãt par le milieu du ciel, diſant à haute voix, Mal-heur, mal heur, mal-heur aux habitans de la terre, pour les ſons des trompettes qui reſtent des trois Anges qui doiuent ſonner la trompette.

ΚΕΦΑΛ. θ'.

Καὶ ὁ πέμπτος ἄγγελος ἐσάλπισε, καὶ εἶδον ἀστέρα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ πεπτωκότα εἰς τὴν γῆν, καὶ ἐδόθη αὐτῷ ἡ κλεὶς τοῦ φρέατος τῆς ἀβύσσου.

Adonc le cinquieme Ange ſonna de la trompette: & ie vi vne eſtoile qui tõba du ciel en terre, & fut baillee à icelui la clef du puits de l'abyſme.

2. Καὶ ἤνοιξε τὸ φρέαρ τῆς ἀβύσσου, καὶ ἀνέβη καπνὸς ἐκ τοῦ φρέατος ὡς καπνὸς καμίνου μεγάλης, καὶ ἐσκοτίσθη ὁ ἥλιος, καὶ ὁ ἀὴρ ἐκ τοῦ καπνοῦ τοῦ φρέατος.

Et il ouurit le puits de l'abyſme: & vne fumee monta du puits comme la fumee d'vne grande fournaiſe: & le ſoleil & l'air fut obſcurci de la fumee du puits.

3. Καὶ ἐκ τοῦ καπνοῦ ἐξῆλθον ἀκρίδες εἰς τὴν γῆν, καὶ ἐδόθη αὐταῖς ἐξουσία, ὡς ἔχουσιν ἐξουσίαν οἱ σκορπίοι τῆς γῆς.

Et de la fumee du puits ſortirent ſauterelles en la terre: & leur fut baillee puiſſance ſemblable à la puiſſance qu'ont les ſcorpions de la terre.

4. Καὶ ἐρρέθη αὐτοῖς ἵνα μὴ ἀδικήσωσι τὸν χόρτον τῆς γῆς, οὐδὲ πᾶν χλωρὸν, οὐδὲ πᾶν δένδρον, εἰ μὴ τοὺς ἀνθρώπους μόνους οἵτινες οὐκ ἔχουσι τὴν σφραγῖδα τοῦ θεοῦ ἐπὶ τῶν μετώπων αὐτῶν.

Et leur fut dit qu'elles ne nuiſiſſent point à l'herbe de la terre, ni à nulle verdure, ni à nul arbre: ains ſeulement aux hommes qui n'ont point la marque de Dieu en leurs fronts.

CAP. VIII.

13. Et vidi, & audivi vocem unius (*Angeli*) volantis per medium cæli, dicentis voce magna: Væ, væ, væ, habitantibus in terra: de cæteris vocibus trium angelorum qui erant tuba canturi.

And I behelde/ and heard one Angell flying through the middes of heauen/ ſaying with a loude voyce/ Wo/ wo/ wo to the inhabitants of the earth/ becauſe of the ſoundes to come of the trumpet of the three Angels/ which were yet to blowe the trumpets.

CAP. IX.

ET quintus angelus tuba cecinit, & vidi ſtellam de cælo cecidiſſe in terrã, & data eſt ei clavis putei abyſſi.

And the fift Angell blewe the trumpet/ and I ſaw a ſtarre fall from heauen vnto the earth/ and to him was giuen the key of the bottomles pit.

2. Et aperuit puteum abyſſi: & aſcendit fumus putei, ſicut fumus fornacis magnę: & obſcuratus eſt ſol & aër de fumo putei.

And hee opened the bottomleſſe pit/ and there aroſe the ſmoke of the pit/ as the ſmoke of a great fornace/ and the ſunne/ and the aire were darkened by the ſmoke of the pit.

3. Et de fumo putei exierunt locuſtę in terram, & data eſt illis poteſtas ſicût habent poteſtatem ſcorpiones terræ.

And there came out of the ſmoke Locuſtes vpon the earth/ and vnto them was giuen power/ as the ſcorpions of the earth haue power.

4. Et præceptum eſt illis ne læderent fœnum terræ, neque omne viride, neque omnem arborem: niſi tantùm homines qui non habent ſignum Dei in frontibus ſuis.

And it was commanded them/ that they ſhoulde not hurt the graſſe of the earth/ neither any greene thing/ neither any tree: but onely thoſe men which haue not the ſeale of God in their forheads.

Das VIII. Capitel.

13. Vnd ich ſahe/ vnd höret einen Engel fliegen mitten durch den Himmel/ vnnd ſagen mit groſſer ſtimme: Weh/ weh/ weh/ denen die auff Erden wohnen/ für den andern ſtimmen der Poſaunen der dreyer Engel/ die noch poſaunen ſollen.

Oc ieg ſaa oc hørde en Engel flue mit igēnem Himmelen oc ſige met ſtor røſt Ve/ ve/ ve/ dem ſom bo paa Jorden/ for de tre Englis Baſunis andre røſter/ ſom end nu ſkulle baſune.

Das IX. Capitel.

Vnd der fünffte Engel poſaunete/ vnd ich ſahe einen Stern gefallen vom Himmel auff die Erden/ vnnd jhm ward der Schlüſſel zum Brunnen deß Abgrunds gegeben.

OC den femte Engel baſunede/ oc ieg ſaa en Stierne falde aff Himmelen paa Jorden/ oc hende bleff nøgelen giffuen til Affgrundens brønd.

2. Vnd er thet den Brunnen deß Abgrunds auff/ Vnnd es gieng auff ein Rauch auß dem Brunnen/ wie ein Rauch eines groſſen Ofen/ vnd es ward verfinſtert die Sonne/ vnd die Lufft/ von dem Rauch deß Brunnen.

Oc hand oplod Affgrundens brønd/ oc der gick en røg op aff Brønden/ ſom en røg aff en ſtor Oen/ oc Solen bleff formørcket/ oc Lucten aff Brøndens røg.

3. Vnd auß dem Rauch kamen Hewſchrecken auff die Erden/ vnnd jhnen ward macht gegeben/ wie die Scorpion auff Erden macht haben.

Oc aff røgen komme Greshopper paa Jorden oc dem bleff giffuit mact/ lige ſom Scorpioner haffue mact paa Jorden.

4. Vnd es ward zu jnen geſagt/ daß ſie nicht beleidigeten das Graß auff Erden/ noch kein Grünes/ noch keinen Baum/ ſondern allein die Menſchen/ die nicht haben das Sigel Gottes an jren Stirnen.

Oc det bleff ſagd til dem/ at de ſkulde icke ſkade greſſet paa Jorden/ eller noget grønt/ eller noget træ/ men aleniſte de Menniſke/ ſom icke haffue Guds Indſegle i derts Pande.

Kapitola VIII.

13. A widěl gſem y ſlyſſal hlas gedně (Angel) ana ktiž po proſtředku Nebe/ a prawij hlaſem welikým: Běda/ Běda/ Běda těm kteřijž přebýwagij na Zemi/ pro giné hlaſy třij Angeluow/ kteřijž měli geſſtě Trubau traubiti.

Y pátrzyłem/ á vſłyſzałem Aniołá lecącego w pośrzodku niebá/ á on rzekł głoſem wielkim: Biádá/ biádá/ biádá mieſzkáiącym ná ziemi od inych głoſow trąby trzech Aniołow ktorzy zátrąbią.

Kapitola IX

A Pátý Angel Trubau zatraubil: Y widěl gſem/ ano Hwězda s Nebe ſpadla na zemi/ y dán gij Klijč od Sſachty Propaſti.

TEdy piąty Anioł zátrąbił/ y widziałem gwiázdę ktora ſpádłá z niebá ná ziemię/ á dan ieſt iey klucz ſtudniey przepáści.

2. Y otewřela Sſachtu Propaſti/ y wyſſel dým Propaſti/ ýako dým pecy weliké: Y zatmělo ſe Slunce y Powětřij dymem Propaſti

Otworzyłá thedy ſtudnię przepáści/ y wſtąpił dym z ſtudnie iáko dym piecá wielkiego/ y záćmione ieſt ſłonce y powietrze od dymu ſtudniey.

3. A z toho dymu Propaſti wyſſly Kobylky na Zemi/ y dána gim moc/ yako moc magij Sſtijrowé zemſſtij:

Y wyſzłá z dymu ſtudniey ſzáráńczá ná ziemię/ á dana ieſt iey moc/ iáka máia moc niedźwiadkowie ziemſcy.

4. A přikázáno gim/ aby neſſkodili trávě zemſké/ ani žádné wěcy zelené/ ani kterému ſtromowij/ gedině toliko Lidem/ kteřij nemagij znamenij Božijho na čelech ſwých.

A zákazano iey ieſt żeby nieſzkodźiłá trawie ziemie/ áni żadney rzeczy źieloney/ áni żadnemu drzewu/ ale tylko ludźiam ktorzy nie máią pieczęci Bożey ná czelech ſwoich.

ט

5 וְאֶתְיְהֶב לְהוֹן דְּלָא יֶקְטְלוּנוּן אֶלָּא דְיֶשְׁתַּנְּקוּן לְיַרְחֵא חַמְשָׁא וְתֶשְׁנִיקְתְּהוֹן אַיְךְ תֶּשְׁנִיקָא דְּעֶקַרְבָּא כַּד יָמְחֵא לְבַר נָשָׁא׃

E fu ordinato loro che non gli ammazzaſſeno, ma che gli tormentaſſeno cinque meſi: e il tormento loro fuſſe come tormento di ſcorpione, quando ha punto l'huomo.

6 בְּהוֹן דֵּין בְּיַוְמָתָא הָנוֹן יְבַעוֹן בְּנַי נָשָׁא לְמַוְתָּא וְלָא יֶשְׁכְּחוּנָהִי וְיֶתְרַגְּרְגוּן לְמֶמָת וְיֶעְרַק מַוְתָּא מֶנְּהוֹן׃

Et in quei giorni gli huomini cercaranno la morte, e non la trouaranno: e deſideraranno morire, e la morte fuggirà da loro.

7 וַדְמוּתָא דְּקַמְצָא דָּמְיָא לְרַכְשָׁא דַּעְתִידִין הֲווֹ לִקְרָבָא וְעַל רֵשַׁיְהוֹן אַיְךְ כְּלִילָא דְּדַהְבָא וּפַרְצוּפַיְהוֹן אַיְךְ פַּרְצוּפָא דִּבְנַי נָשָׁא׃

E le ſimiglianze de le locuſte erano ſimili a caualli apparecchiati à la battaglia: e ſopra le lor teſte erano come corone ſimili ad oro, e le faccie loro erano come faccie d'huomini.

8 וַהֲוָא לְהוֹן סַעְרָא אַיְךְ סַעְרָא דִּנְשָׁא וְשֶׁנַּיְהוֹן אַיְךְ שֶׁנָּא דְּאַרְיָוָתָא׃

Et haueuano i capelli come capelli di donne: e i lor denti erano come denti di leone.

9 וַהֲוָא לְהוֹן שִׁרְיָנֵא אַיְךְ שִׁרְיָנֵא דְּפַרְזְלָא וְקָלָא דְּגֶפַּיְהוֹן אַיְךְ קָלָא דְּמַרְכַּבְתָּא דְּרַכְשָׁא סַגִּיאֵא דְּרָהְטִין לִקְרָבָא׃

Et haueuano corſaletti, come corſaletti di ferro: e lo ſtrepito de le loro ale era come ſtrepito di carri, quando molti caualli correno a la battaglia.

10 וְאִית לְהוֹן דּוּנְבְּתָא דָּמְיָן לְעֶקַרְבֵּא וְעוּקְסֵא הֲוַו בְּדוּנְבַיְהוֹן וְשׁוּלְטָנְהוֹן אִית דְּיַהֲרוֹן לִבְנַי נָשָׁא לְיַרְחֵא חַמְשָׁא׃

Et haueuano le code ſimili à ſcorpioni: e le code loro erano gli aghi: e la lor poteſtà era di nuocere à gli huomini per cinque meſi.

ט

5 וַתִּנָּתֵן לָהֶם פֶּן יַהַרְגוּם כִּי אִם יְשַׁמּוּ לַחֲמִשָּׁה חֳדָשִׁים וְשִׁמְמָתָם כְּשַׁמּוֹת עַקְרָב כַּאֲשֶׁר יַכֶּה אֶת־אָדָם׃

Y fueles dado que no los mataſſen, ſino que los atormentaſſen cinco meſes. y ſu tormento era como tormento de eſcorpion quando hiere àl hombre.

6 וּבַיָּמִים הָאֵלֶּה יְבַקְשׁוּ הָאֲנָשִׁים אֶת־הַמָּוֶת וְלֹא יִמְצָאוּהוּ וְיִתְאַוּוּ לָמוּת וְיִבְרַח הַמָּוֶת מֵהֶם׃

Y en aquellos dias buſcarán los hombres la muerte, y no hallaran: y deſſearàn morir, y la muerte huyrá dellos,

7 וּדְמוּת הָאַרְבֶּה כְּמַרְאֵה הַסּוּסִים הָעֲתִידִים לַמִּלְחָמָה וְעַל־רָאשֵׁיהֶם כַּעֲטָרוֹת זָהָב וּפְנֵיהֶם כִּפְנֵי בְנֵי־אָדָם׃

Y el parecer de las langoſtas era ſemejante à à cauallos aparejados para guerra: y ſobre ſus cabeças tenian como coronas ſemejantes àl oro: y ſus caras eran como caras de hombres.

8 וְשַׂעֲרוֹתָם כְּשַׂעֲרוֹת הַנָּשִׁים וְשִׁנֵּיהֶם כְּאַרְיוֹת הָיוּ׃

Y tenian cabellos como cabellos de mugeres: y ſus dientes eran como dientes de leones.

9 וְהָיוּ לָהֶם שִׁרְיוֹנוֹת כְּשִׁרְיוֹנֹת בַּרְזֶל וְקוֹל כַּנְפֵיהֶם כְּקוֹל מַרְכְּבוֹת סוּסִים רַבִּים הָרָצִים לַמִּלְחָמָה׃

Y tenian coraças como coraças de hierro: y el eſtruendo de ſus alas, como el ruydo de los carros, que con muchos cauallos corren à la batalla.

10 וְהָיוּ לָהֶם זְנָבוֹת כִּזְנָבוֹת הָעַקְרַבִּים וְחֹחִים הָיוּ בִּזְנְבוֹתָם וְשִׁלְטוֹנָם הִיא לְחַבֵּל אֶת־בְּנֵי אָדָם לַחֲמִשָּׁה חֳדָשִׁים׃

Y tenian colas ſemejantes à las colas de los eſcorpiones, y tenian en ſus çolas aguijones, y ſu poteſtad era de hazer danno à los hombres cinco meſes.

θ'.

5. Καὶ ἐδόθη αὐταῖς ἵνα μὴ ἀποκτείνωσιν αὐτοὺς, ἀλλ᾽ ἵνα βασανίσωσι μῆνας πέντε· καὶ ὁ βασανισμὸς αὐτῶν ὡς βασανισμὸς σκορπίου, ὅταν παίσῃ ἄνθρωπον.

Et leur fut permis non point de les tuer: mais de les tormenter par cinq mois: & les tormens d'iceux ſont ſemblables au torment que donne le ſcorpion quand il frape l'homme.

6. Καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ζητήσουσιν οἱ ἄνθρωποι τὸν θάνατον, καὶ οὐχ εὑρήσουσιν αὐτόν· καὶ ἐπιθυμήσουσιν ἀποθανεῖν, καὶ φεύξεται ὁ θάνατος ἀπ᾽ αὐτῶν.

Et en ces iours-la les hommes chercheront la mort, & ne la trouueront point: & deſireront de mourir, & la mort s'enfuira d'eux.

7. Καὶ τὰ ὁμοιώματα τῶν ἀκρίδων ὅμοια ἵπποις ἡτοιμασμένοις εἰς πόλεμον· καὶ ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτῶν ὡς στέφανοι χρυσοῖ, καὶ τὰ πρόσωπα αὐτῶν ὡς πρόσωπα ἀνθρώπων.

Or la forme des ſauterelles eſtoit ſemblable à des cheuaux appareilles à la bataille: & ſur leurs teſtes y auoit cōme des couronnes ſemblables à de l'or: & leurs faces eſtoyent comme faces d'hommes.

8. Καὶ εἶχον τρίχας ὡς τρίχας γυναικῶν, καὶ οἱ ὀδόντες αὐτῶν ὡς λεόντων ἦσαν.

Et auoyent les cheueux cōme cheueux de femmes: & leurs dents eſtoyent comme dents de lions.

9. Καὶ εἶχον θώρακας ὡς θώρακας σιδηροῦς· καὶ ἡ φωνὴ τῶν πτερύγων αὐτῶν ὡς φωνὴ ἁρμάτων ἵππων πολλῶν τρεχόντων εἰς πόλεμον.

Et auoyent des halecrets comme halecrets de fer: & le bruit de leurs ailes eſtoit comme le bruit de chariots, quand pluſieurs cheuaux courent au combat.

10. Καὶ ἔχουσιν οὐρὰς ὁμοίας σκορπίοις, καὶ κέντρα ἦν ἐν ταῖς οὐραῖς αὐτῶν· καὶ ἡ ἐξουσία αὐτῶν ἀδικῆσαι τοὺς ἀνθρώπους μῆνας πέντε.

Et auoyent des queuës ſemblables à queuës de ſcorpions: & auoyent des aiguillons en leurs queuës: & leur puiſſance eſtoit de nuire aux hommes par cinq mois.

CAP. IX.

5. Et datum eſt illis ne occiderent eos: ſed ut cruciarentur menſibus quinque: & cruciatus eorum, ut cruciatus ſcorpii cùm percutit hominem.

And to them was commanded that they ſhould not kill them / but that they ſhould be vexed fiue monethes / & yͤ their paine ſhould be as the paine that commeth of a ſcorpion / when he hath ſtung a man.

6. Et in diebus illis quærent homines mortem, & non invenient eam: & deſiderabunt mori, & fugiet mors ab eis.

Therefore in thoſe dayes ſhall men ſeeke death / and ſhall not finde it / and ſhall deſire to dye / and death ſhall flee from them.

7. Et ſimilitudines locuſtarum, ſimiles equis paratis in prœlium: & ſuper capita earum tanquam coronæ, ſimiles auro: & facies earum tanquam facies hominum.

And the forme of the locuſtes was like vnto horſes prepared vnto battell / and on their heades were as it were crownes / like vnto gold / & their faces were like the faces of men.

8. Et habebant capillos ſicut capillos mulierum: & dẽtes earum, ſicut leonũ erant.

And they had heare as the heare of women / and their teeth were as the teeth of lyons.

9. Et habebant loricas ſicut loricas ferreas, & vox alarum earum ſicut vox curruum equorum multorum currentium in bellum.

And they had habbergions / like to habbergions of yron: and the ſounde of their wings was like the ſound of charets when many horſes runne vnto battell.

10. Et habebant caudas ſimiles ſcorpionum, & aculei erant in caudis earum: & poteſtas earum nocere hominibus menſibus quinque.

And they had tailes like vnto ſcorpions / and there were ſtings in their tailes / and their power was to hurt men fiue months.

Das IX. Capitel.

5. Vnd es ward jnen gegeben / daß ſie nicht tödten / Sondern ſie queleten auff fünff Monden lang / vnd jr qual war wie ein qual vom Scorpion / wenn er einen Menſchen häuet.

Oc det bleff dem giffuit / at de ſkulde icke dræbe dem / men de plagede i fem Maanede / oc deris plage vaar / ſom en plage aff en Scorpion / naar hand ſtinger it Menniſke.

6. Vnd in denſelbigen tagen werden die Menſchen den Todt ſuchen / vnnd nicht fünden / werden begeren zu ſterben / vnd der Todt wird von jnen fliehen.

Oc i de ſamme dage ſkulle Menniſken ſøge efter Døden / oc icke finde hannem / de ſkulle begære at dø / oc Døden ſkal fly fra dem.

7. Vnd die Hewſchrecken ſind gleich den Roſſen / die zum Krieg bereittet ſind / vnd auff jhrem Haupt wie Kronen dem Golde gleich / vnd jhr Antlitz gleich der Menſchen Antlitz.

Oc de Greshopper ere lige ſom Heſte / der ere beredde til Strid / oc paa deris hoffuit ſom Kruner / lige ſom Guld / Oc deris andlede lige ſom Menniſkens andlede.

8. Vnnd hatten Haar wie Weiberhaar / vnd jre Zäne waren wie der Löwen.

Oc de haffde haar lige ſom Quindershaar / oc de haffde Tender lige ſom Løwer.

9. Vnnd hatten Pantzer wie eiſern Pantzer / vnd das raſſeln jhrer Flügel / wie das raſſeln an den Wagen viler Roß / die in Krieg lauffen.

Oc de haffde Pantzer lige ſom Jernpantzer / oc deris bulder aff deris vinge / ſom bulder aff mange Heſtis vogne / der løbe i Strid.

10. Vnd hatten ſchwäntze gleich den Scorpion / vnd es waren ſtachel an jren ſchwäntzen / vnd jre macht war zu beleidigen die Menſchen fünff Monden lang.

Oc de haffde Sterte / lige ſom Scorpioner / oc der vaare Gadde i deris ſterte / Oc deris mact vaar til at plage Menniſken i fem Maanede.

Kapitola. IX.

5. A dopuſſtěno gim / aby gich nezabijgeli / ale aby ge trápili za pět Měſýcůw: a trápenij gegich / yako trápenij od Sſtijra / když vſſtijpne člowěka.

A dáno iey ieſt áby ich nie zábijáłá / ále áby byli meczeni przez pięć mieſiecy / á iżby meczenie ich było / iáko meczenie niedzwiadkowe gdy człowieká obrázi.

6. A w těch dnech hledati budau Lidé Smrti / a nenaleznau gij: Žádati budau zemřijti / a Smrt bude vtijkati před nimi.

A thák onych dni ludźie śmierći ßukáć będą / ále nie naydą iey / y będą żądáć vmrzeć / ále vćiecże śmierć od nich.

7. A podobenſtwij Kobylek / že podobny gſau Koňuom připrawenym k bogi: A na Hlawách gegich yako Koruny / podobné Zlatu: a twáři gegich yako twáři Lidſké:

A kßtałty ßáráńczey były podobny koniom gotowym ku bitwie / á ná głowach iey były korony podobne złotu / y oblicżá iey iáko oblicża człowiecże.

8. A měly wlaſy yako wlaſy Ženſké: a zuby gegich yako zubowé Lwowi:

Y miáła włoſy iáko włoſy niewieście / á zęby iey były iáko Lwie.

9. A měly Pancýře yako Pancýře železné: a zwuk křijdel gegich yako zwuk Wozuow Konij mnohých běžijcých k bogi:

Miáłá theż páncerze iáko páncerze żelazne / á głos ſkrzydeł iey iáko teten wozow / gdy wiele koni zbiegáią ſię ku bitwie.

10. A měly wocaſy podobné Sſtijřům / a žáhadla w ocaſých gegich byly: a moc gegich byla / ſſkoditi Lidem za pět Měſýcuow:

A miáłá ogony podobne niedźwiadkom / y były żądłá w ogoniech iey / á moc iey byłá ßkodźić ludźiam przez pięć mieſiecy.

ט

11 וְאִית לְהוֹן מַלְכָּא מַלְאַכָא דַּתְהוֹמָא וּשְׁמֵהּ עֶבְרָאִית אֲבַדּוֹן וְיוֹנָאִית שְׁמֵהּ אֲפּוֹלִיּוֹן׃

Et haueuano ſopra loro per Re l'Angelo de l'abiſſo, che ha nome in Hebreo Abaddon, & in Greco ha nome Apollion.

12 וַי חַד אֲזַל לֵהּ הָא אָתֵין תּוּב תְּרֵין וַי בָּתַר הָנָא׃

L'vn guai è paſſato: ecco che vengono ancor due guai doppo queſte coſe.

13 וּמַלְאַכָא דְּאֶשְׁתָּא קְרָא קַרְנָא וְשֶׁמְעֵת קָלָא חַדָא מֵן אַרְבַּע קַרְנָא דְּמַדְבְּחָא דְּדַהְבָּא דְּקֳדָם אֱלָהָא׃

E il ſeſto Angelo ſonò la tromba, & io vdij vna voce da i quattro corni de l'altare d'oro, che è nel conſpetto di Dio.

14 דְּאָמַר לְמַלְאַכָא דְּאֶשְׁתָּא דְּאִית לֵהּ קַרְנָא שְׁרִי לְאַרְבְּעָא מַלְאַכִין דַּאסִירִין בְּנַהְרָא רַבָּא דַּפְרָת׃

Laqual diceua al ſeſto Angelo che haueua la tromba, Sciogli i quattro Angeli che ſon legati ſopra il gran fiume Eufrate.

15 וְאֶשְׁתְּרִו מַלְאַכִין אַרְבְּעָא דַּעְתִידִין הֲוַו לְשָׁעְתָּא וּלְיוֹמָא וּלְיַרְחָא וּלְשַׁנְתָּא דְּנִקְטְלוּן תְּלָתָא דִּבְנַי נָשָׁא׃

E furono ſciolti i quattro Angeli, iquali erano apparecchiati a l'hora, & al giorno & al meſe, & à l'anno, per ammazzare la terza parte de gli huomini.

16 וּמֶנְיָנָא חֵילָוָתֵהּ דְּפָרָשֵׁא תַּרְתֵּין רִבְוָתָא רִבְוָתָא וְשֶׁמְעֵת מֶנְיָנְהוֹן׃

Et il numero de gli eſerciti à cauallo era venti milia volte dieci milia; & io vdij il lor numero.

ט

11 וַיֵּשׁ־לָהֶם מֶלֶךְ עֲלֵיהֶם מַלְאַךְ הַתְּהוֹם וּשְׁמוֹ עִבְרִית אֲבַדּוֹן וּבִלְשׁוֹן הַיְּוָנִים שְׁמוֹ אַפֶּלְיוֹן׃

Y tienen ſobre ſi vn Rey, que es el Angel del abiſmo, elqual tenia por nombre en Hebraico, Abaddon, y en Griego, Apolyon que quiere dezir deſtruydor.

12 אוֹי אֶחָד הָלָךְ הִנֵּה יָבֹאוּ עוֹד אוֹי שְׁנַיִם אַחֲרֵי־כֵן׃

El vn Ay es paſſado: y heaqui vienen aun dos vezes Ay deſpues deeſtas coſas.

13 וַיִּתְקַע מַלְאַךְ הַשִּׁשִּׁי וָאֶשְׁמַע אֶת־קוֹל אֶחָד מֵאַרְבַּע קַרְנוֹת מִזְבַּח הַזָּהָב אֲשֶׁר לִפְנֵי אֱלֹהִים׃

Y el ſexto angel tocó la trompeta: y oy vna boz de los quatro cuernos del altar de oro, el qual eſta delante de los ojos de Dios:

14 וַיֹּאמֶר אֶל־מַלְאַךְ הַשִּׁשִּׁי אֲשֶׁר הָיָה לוֹ הַשּׁוֹפָר הַתֵּר אֶת־אַרְבָּעָה הַמַּלְאָכִים הָאֲסוּרִים בְּנָהָר גָּדוֹל בִּנְהַר פְּרָת׃

Que dezia àl ſexto Angel que tenia la trompeta: Deſata los quatro angeles que eſtan atados en el gran rio de Euphrates.

15 וַיֻּתְּרוּ אַרְבָּעָה הַמַּלְאָכִים הָעֲתִידִים לְשָׁעָה לְיוֹם לְחֹדֶשׁ לְשָׁנָה לַהֲרֹג אֶת־שְׁלִישִׁית בְּנֵי־אָדָם׃

Y fueron deſatados los quatro Angeles que eſtauan aparejados en hora, y en dia, y en mes, y en anno, para matar la tercera parte de los hombres.

16 וּמִסְפַּר גַּם רֶכֶב גַּם פָּרָשִׁים רִבּוֹ רִבּוֹתַיִם וָאֶשְׁמַע אֶת־מִסְפָּרָם׃

Y el numero del exercito de los de cauallo era dozientos millones. Y oy el numero dellos.

θ'.

11. Καὶ ἔχουσιν ἐφ᾽ αὐτῶν βασιλέα τὸν ἄγγελον τῆς ἀβύσσου, ὄνομα αὐτῷ ἑβραϊστὶ, ἀβαδδὼν, καὶ ἐν τῇ ἑλληνικῇ ὄνομα ἔχει, ὁ ἀπολλύων.

Et auoyent ſur elles pour roy l'Ange de l'abiſme, qui a nom en Hebrieu, Abaddon, & duquel le nom en Grec eſt, Apollyon.

12. Ἡ οὐαὶ ἡ μία ἀπῆλθεν, ἰδοὺ ἔρχονται ἔτι δύο οὐαὶ μετὰ ταῦτα.

Vn mal heur eſt paſſe: & voici venir encore deux mal-heurs apres.

13. Καὶ ὁ ἕκτος ἄγγελος ἐσάλπισε, καὶ ἤκουσα φωνὴν μίαν ἐκ τῶν τεσσάρων κεράτων τοῦ θυσιαστηρίου τοῦ χρυσοῦ τοῦ ἐνώπιον τοῦ θεοῦ.

Adonc le ſixieme Ange ſonna de ſa trompette: & i'ouï vne voix procedante des quatre cornes de l'autel d'or, qui eſt deuant la face de Dieu.

14. Λέγουσαν τῷ ἕκτῳ ἀγγέλῳ ὃς εἶχε τὴν σάλπιγγα, λῦσον τοὺς τέσσαρας ἀγγέλους τοὺς δεδεμένους ἐπὶ τῷ ποταμῷ τῷ μεγάλῳ εὐφράτῃ.

Laquelle dit au ſixieme Ange qui auoit la trompette, Deſlie les quatres Anges qui ſont liés ſur le grand fleuue Euphrates.

15. Καὶ ἐλύθησαν οἱ τέσσαρες ἄγγελοι οἱ ἡτοιμασμένοι εἰς τὴν ὥραν καὶ ἡμέραν, καὶ μῆνα, καὶ ἐνιαυτὸν, ἵνα ἀποκτείνωσι τὸ τρίτον τῶν ἀνθρώπων.

Les quatre Anges dõc furent deſlies, qui eſtoyent preſts pour l'heure, & iour, & mois, & an: afin de tuer la tierce partie des hommes.

16. Καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν στρατευμάτων τοῦ ἱππικοῦ, δύο μυριάδες μυριάδων, καὶ ἤκουσα τὸν ἀριθμὸν αὐτῶν.

Et le nombre de l'armee à cheual eſtoit de vingt-mille fois dix mille: car i'entendi leur nombre.

CAP. IX.

11. Et habebant ſuper ſe regem angelum abyſſi, cui nomen Hebraicè Abaddon, Græcè autem Apollyon: Latinè habens nomen Exterminans.

And they haue a king ouer them/ which is the Angell of the bottomleſſe pit/ whoſe name in Hebrewe is/ Abaddon/ and in Greeke he is named Apollyon.

12. Væ unum abiit, & ecce veniunt adhuc duo væ poſt hæc.

One wo is paſt/ and behold/ yet two woes come after this.

13. Et ſextus angelus tuba cecinit: & audivi vocem unam ex quatuor cornibus altaris aurei, quod eſt ante oculos Dei.

Then the ſixt Angell blewe the trumpet/ and I heard a voyce from the foure hornes of the golden altar/ which is before God.

14. Dicentem ſexto angelo qui habebat tubam, Solve quatuor angelos, qui alligati ſunt in flumine magno Euphrate.

Saying to the ſixt Angell/ which had the trumpet/ Looſe the foure Angels/ which are bound in the great riuer Euphrates.

15. Et ſoluti ſunt quatuor angeli, qui parati erant in horam & diem, & menſem, & annum: ut occiderent tertiam partem hominum.

And the foure Angels were looſed/ which were prepared at an houre/ at a day/ at a moneth/ and at a yeere/ to ſlay the thirde part of men.

16. Et numerus equeſtris exercitus vicies millies dena millia. Et audivi numerum eorum.

And the nomber of horſemen of warre were twenty thouſand times ten thouſand: for I heard the number of them.

Das IX. Capitel.

11. Vnd hatten über ſich einen König/ einen Engel auß dem Abgrund/ deß namen heiſſt auff Ebreiſch Abaddon/ vnnd auff Griechiſch hat er den namen Apollyon.

Oc de haffde en Konge offuer ſig/ en Engel aff Affgrunden/ hans naffn kaldis paa Ebraiſke Abaddon/ oc paa Gredſke haffuer hand det naffn Apollyon.

12. Ein Wehe iſt da hin/ Sihe/ es kommen noch zwey Wehe nach dem.

It Ve er borte/ See/ der komme end thu Ve efter det.

13. Vnd der ſechſte Engel poſaunete/ vnd ich höret eine ſtimm auß den vier ecken deß gülden Altars für Gott.

Oc den ſiette Engle baſunede/ oc ieg hørde en røſt aff de fire hiørner paa det gyldene Altere faar Gud.

14. Die ſprach zu dem ſechſten Engel/ der die Poſaune hatte: Löſe auff die vier Engel gebunden an dem groſſen Waſſerſtrom Euphrates.

Som ſagde til den ſiette Engel der haffde Baſunen/ Løſſ op de fire Engle ſom ere bundne i den ſtore Vandſtrøm Euphrates.

15. Vnd es wurden die vier Engel loß/ die bereit waren auff eine ſtunde/ vnnd auff einen Tag/ vnd auff einen Monden/ vnd auff ein Jahr/ daß ſie tödten das dritte theil der Menſchen.

Oc de fire Engle bleffue løſe/ ſom vaare rede paa en ſtund/ oc paa en Dag/ oc paa en Maanet/ oc paa it Aar/ at ihielſla/ den tredie part aff Menniſtene.

16. Vnd die zahl deß Reiſigen zeuges war (zweintzig tauſend mal zehen tauſend.) Vnd ich höret jre zahl.

Oc det tal paa Reyſenere vaar (tiue tuſinde maal thi tuſinde/ oc ieg hørde deris tal.

Kapitola IX.

11. A měly nad ſebau Krále Angela Propaſti/ kterémužto gméno Zidowſký Abaddon/ a Řecký Apollyon/ a Latině gméno má Exterminans/ totiž/ z gruntu wywracugijcý.

Przytym ma nád ſobą Krolá poſtáwionego Aniola przepáſci/ ktoremu imie po Zydowſku Abbádon/ á po Greku Apollyon.

12. Bijda gedna pominula/ a hle přigdauť geſſtě dwě bijdě potom.

Biádá iedná przeſzłá/ á oto idą ieſzcze dwie biedy potym.

13. A Sſeſtý Angel w Traubu zatraubil: Y ſlyſſal gſem hlas geden ze čtyř rohůw Oltáře zlatého/ kterýž geſt před očima Božijma.

Tedy ſzoſty Anioł zátrąbił/ y ſłyſzałem głos ieden ze czterech rogow ołtarzá złotego/ ktory ieſt przed oczymá Bożemi.

14. An prawij ſſeſtému Angelu/ kterýž měl Traubu: Rozwež čtyři Angely/ kteříž gſau přiwázáni w Řece weliké Euffraten.

Mowiący ſzoſtemu Aniołowi ktory miał trąbę: Rozwiąż onych czterech Aniołow uwiązánych v wielkiey rzeki Eufrátes.

15. Y rozwázáni gſau čtyřij Angelé/ kteřijž byli připraweni k hodině/ a ke dni/ a k Měſýcy/ a k Roku/ aby zmordowali třetij dijl Lidij.

Rozwiązáni ſą tedy oni czterey Aniołowie zgotowáni ná godzinę/ y ná dzień/ y ná mieſiąc/ y ná rok/ áby pomordowáli trzecią część ludzi.

16. A počet gegich Wogſka gijzdného byl/ dwadcetkrát Tiſýckrát deſet Tiſýcuow: a ſlyſſel gſem počet gegich.

Y byłá liczbá woyſká ieżdnego dwieście kroć tyſiąc tyſięcy/ ábowiemem ſłyſzał liczbę ich.

ט

17 והכנא חזא הוית לפרשא בחזונא ודיתבין עליהון הוו להון שריינא דנורא ודתכלא ודכופריתא ורישא דרכשא איך רישא דאריותא ומן פומהון נפק נורא ותננא וכופריתא :

E coſi viddi ne la viſione i caualli, e quei che ſedeuano ſopra eſſi haueuano corſaletti di fuoco, e di hiacinto, e di ſolfo. E le teſte de caualli erano come teſte di leoni: e de le bocche loro vſcina fuoco, e fumo, e ſolfo.

18 מן תלתא הנון אתקטלו תלתא דבני נשא מן נורא ומן תננא ומן כופריתא דנפק מן פומהון :

Da queſte tre coſe fu occiſa la terza parte de gli huomini, cioè, dal fuoco, e dal fumo, e dal ſolfo che vſcina de le lor bocche.

19 שולטנהון גיר בפומהון ובדונביהון ודונביהון דמין לחויתא דאית להון רישיהון ובהון יהרון :

Perche la lor poſſanza era ne la bocca loro è ne le code: concioſia coſa che le lor code erano ſimili à ſerpenti, hauendo teſte per le qualli nuoceuano.

20 שרכא דין דבני נשא דלא אתקטלו בנגדא הלין אף לא תבו מן עבדא דאידיהון דלא יסגדון לשאדא ופתכרא דדהבא וסאמא ונחשא וכאפא וקיסא דלא משכחין למחזא ולא למשמע ולא למהלכו :

E gli altri huomini che non furono occiſi per queſte piaghe, non s'ammendorono de l'opere de le lor mani, per non adorare i demonij, e l'imagini d'oro, e d'argento, e di bronzo, e di pietra, e di legno, che non poſſono ne vedere, ne vdire, ne caminare.

21 ולא תבו מן קטליהון ולא מן חרשותהון ולא מן זניותהון ולא מן גנבותהון :

E non ſi pentirono de le loro occiſioni, ne de i loro auuelenamenti, ne de la lor fornicatione, ne de i lor furti.

ט

17 וככה ראיתי את־הסוסים במראה ואשר יושבים עליהם כי־היו להם שריוני אש וסחרת וגפרית וראשי הסוסים כראשי האריות ומפיהם יוצא אש ועשן וגפרית :

Y anſi vide los cauallos en viſion: y los que eſtauan ſentados ſobre ellos tenian coraças de fuego, de Hyacinto y de aſſufre. Y las cabeças de los cauallos eran como cabeças de leones, y de la boca dellos ſalia fuego, humo y aſſufre.

18 משלשתם נהרגו שלישית בני־אדם מאש מעשן ומגפרית היוצאים מפיהם :

Y deſtas tres plagas fue muerta la tercera parte de los hombres, del fuego, y del humo, y del aſſufre que ſalian de la boca dellos,

19 כי־שלטונם בפיהם היא ובזנבותם וזנבותם כדמות הנחשים אשר יש־להם ראשים ובאלה מחבלים :

Porque ſu potencia eſtá en ſu boca y en ſus colas. Porque ſus colas eran ſemejantes à ſerpientes que tienen cabeças, y por illas dannan.

20 ושאר האנשים אשר לא נהרגו בנגעים האלה לא שבו ממעשי ידיהם אשר לא ישתחוו לשדים ולאלילי זהב וכסף ונחשת ואבן ועץ אשר לא יוכלו לראות ולא לשמוע ולא להלך :

Y los otros hombres que no fueron muertos con eſtas plagas, no ſe enmendaron de las obras de ſus manos, para que no adoraſſen à los demonios, y à las ymagenes de oro, y de plata, y de metal, y de piedra, y de madera, las quales no pueden ver ni oyr, ni andar.

21 ולא שבו מרצחם ולא מכשפיהם ולא מזנוניהם ולא מגנבתם :

Y no ſe arrepintieron de ſus hòmicidios, ni de ſus hechizerias, ni de ſu fornicacion, ni de ſus hurtos.

θʹ.

17. Καὶ οὕτως εἶδον τοὺς ἵππους ἐν τῇ ὁράσει, καὶ τοὺς καθημένους ἐπ' αὐτῶν ἔχοντας θώρακας πυρίνους καὶ ὑακινθίνους καὶ θειώδεις· καὶ αἱ κεφαλαὶ τῶν ἵππων ὡς κεφαλαὶ λεόντων, καὶ ἐκ τῶν στομάτων αὐτῶν ἐκπορεύεται πῦρ, καὶ καπνὸς καὶ θεῖον,

Et vi ainſi les chevaux en viſion: & ceux qui eſtoyent montés deſſus, ayans des halecrets de feu, & de hyacinthe, & de ſoulphre: & les teſtes des chevaux eſtoyent comme teſtes de lions: & de leur gueule ſortoit feu, & fumee, & ſoulphre.

18. Ἀπὸ τῶν τριῶν πληγῶν τούτων ἀπεκτάνθησαν τὸ τρίτον τῶν ἀνθρώπων, ἐκ τοῦ πυρὸς, καὶ ἐκ τοῦ καπνοῦ καὶ ἐκ τοῦ θείου τοῦ ἐκπορευομένου ἐκ τῶν στομάτων αὐτῶν.

Par ces trois choſes fut tues la tierce partie des hommes, aſſavoir par le feu, & par la fumee, & par le ſoulphre qui ſortoit de leur gueule.

19. Αἱ γὰρ ἐξουσίαι τῶν ἵππων ἐν τῷ στόματι αὐτῶν εἰσιν, καὶ ἐν ταῖς οὐραῖς αὐτῶν. αἱ γὰρ οὐραὶ αὐτῶν ὅμοιαι ὄφεσιν, ἔχουσαι κεφαλὰς· καὶ ἐν αὐταῖς ἀδικοῦσι.

Car la puiſſance d'iceux eſtoit en leur gueule: car leurs queuës eſtoyent ſemblables à des ſerpens, ayans des teſtes par les quelles elles nuiſoyent.

20. Καὶ οἱ λοιποὶ τῶν ἀνθρώπων οἳ οὐκ ἀπεκτάνθησαν ἐν ταῖς πληγαῖς ταύταις, οὔτε μετενόησαν ἐκ τῶν ἔργων τῶν χειρῶν αὐτῶν, ἵνα μὴ προσκυνήσωσι τὰ δαιμόνια, καὶ τὰ εἴδωλα τὰ χρυσᾶ, καὶ τὰ ἀργυρᾶ, καὶ τὰ χαλκᾶ, καὶ τὰ λίθινα, καὶ τὰ ξύλινα, ἃ οὔτε βλέπειν δύναται, οὔτε ἀκούειν, οὔτε περιπατεῖν.

Et le reſte des hommes qui ne furent point tués par ces playes, ne ſe repentirent pas pourtant des œuvres de leurs mains, à ce qu'ils n'adoraſſent les diables, & les idoles d'or, & d'argent, & de cuiture & de pierre, & de bois, qui ne peuuent ni voir, ni ouir, ni cheminer.

21. Καὶ οὐ μετενόησαν ἐκ τῶν φόνων αὐτῶν, οὔτε ἐκ τῶν φαρμακειῶν αὐτῶν, οὔτε ἐκ τῆς πορνείας αὐτῶν, οὔτε ἐκ τῶν κλεμμάτων αὐτῶν.

Ils ne ſe repentirent point auſſi de leurs meutres, ne de leurs empoiſonnemens, ne de leur paillardiſe, ne de leurs larrecins.

CAP. IX.

17. Et ita vidi equos in viſione: & qui ſedebant ſuper eos, habebant loricas igneas, & hyacinthinas, & ſulphureas: & capita equorum erant tanquam capita leonum: & de ore eorum procedit ignis, & fumus, & ſulphur.

And thus I ſawe the horſes in a viſion/and them that ſate on them/hauing firie habbergions/and of Jacinth/and of brimſtone/ and the heads of the horſes were as the heads of lyons: and out of their mouthes went foorth fire and ſmoke and brimſtone.

18. Et ab his tribus plagis occiſa eſt tertia pars hominum, de igne & ex fumo & ſulphure, quæ procedebant de ore ipſorum.

Of theſe three was the third part of men killed/that is/of the fire/and of the ſmoke/and of the brimſtone which came out of their mouthes.

19. Poteſtas enim equorum in ore eorum eſt, & in caudis eorum, nam caudæ eorum, ſimiles ſerpentibus, habentes capita: & in his nocent.

For their power is in their mouthes/ & in their tayles: for their tayles were like vnto ſerpents/and had heads/ wherewith they hurt.

20. Et cæteri homines qui non ſunt occiſi in his plagis, neque pœnitentiam egerunt de operibus manuum ſuarum; ut non adorarent dæmonia & ſimulachra aurea, & argentea, & ærea, & lapidea, & lignea, quæ neque videre poſſunt, neque audire, neque ambulare.

And the remnant of the men which were not killed by theſe plagues/ repented not of the workes of their handes that they ſhoulde not worſhippe deuils/ and idoles of golde/and of ſiluer/and of braſſe/and of ſtone/and of wood/which neither can ſee neither heare nor goe.

21. Et non egerunt pœnitentiam ab homicidiis ſuis, neque à veneficiis ſuis, neque à fornicatione ſua, neque à furtis ſuis.

Alſo they repented not of their murther/and of their ſorcerie/neither of their fornication/nor of their theft.

Das IX. Capitel.

17. Vnnd alſo ſahe ich die Roß im Geſichte/ vnd die darauff ſaſſen/ daß ſie hatten feurige vnd gele vnd ſchwefeliche Pantzer/ vnd die Haupt der Roſſe wie die Haupt der Löwen/ vnd auß jhrem Munde gieng Fewer vnd Rauch vnd Schwefel.

Oc ieg ſaa Heſtene ſaa i ſynen/ oc dem der ſade paa/at de haffde gloende oc gule oc ſuoffuelſke Pantzer/ Oc Heſtenis Hoffuit/ lige ſom Løwers Hoffuit/ oc aff deris mund gick Ild oc Røg oc Suoffuel.

18. Von diſen dreyen (plagen) ward ertödtet das dritte theil der Menſchen/ von dem fewer vnd rauch/ vnd ſchwefel/ der auß irem munde gieng.

Aff diſſe tre (plager) bleff tredie parten aff Menniſken ihielſlagne/ aff ſamme Ild/ oc røg/ oc ſuoffuel/ ſom gick aff deris Mund.

19. Denn die macht (der Roſſe) war in irem munde (vnd in jhren ſchwäntzen.) Vnd jhre ſchwäntze/ waren den Schlangen gleich/ vnd hatten haupter/ Vnd mit denſelbigen theten ſie ſchaden.

Thi (Heſtenis) mact vaar i deris mund (oc i deris Sterten.) Oc deris Sterte vaare lige ſom Hugorme/ oc haffde Hoffuet/ Oc met de ſamme giorde de ſkade.

20. Vnnd blieben noch Leute/ die nicht getödtet wurden von diſen plagen/ noch buſſe thaten/ für die werck jhrer hände/ daß ſie nicht anbeteten die Teufel/ vnd güldene/ Silberne/ Ehrene/ Steinern vnnd Hültzerne Götzen/ welche weder ſehen noch hören/ noch wandeln kondten.

Oc der bleffue Folck igen/ ſom icke bleffue ihielſlagne aff diſſe plager/ oc icke giorde Penitentze for deris henders gerninger/ at de ſkulde icke bede til Diefflene/ oc til Affguder/ aff Guld/ Sølff/ Kaaber/ Sten oc Træ/ huilcke der kunde huercken ſee/ oc icke høre/ oc icke helder vandre.

21. Die auch nicht buſſe theten für ire Mörde/ Zäuberey/ Hurerey vnnd Dieberey.

Huilcke der giorde oc icke penitentze for deris Mord/ Troldom/ Horeri oc Tyffueri.

Kapitola IX.

17. A tak widěl gſem Koně w widěnij: a ti kteřijž na nich ſeděli/ měli pancýře ohniwé/ a Jacynktowé/ a z Syry: A hlawy Koňuow gegich/ yako hlawy Lwowé: a z auſt gegich wycházel oheň a dým/ a Syra.

Tákżem też widźiał konie w widzeniu/ y thy ktorzy ná nich ſiedźieli máiąc pancerze ogniſte/ y Hiácyntowe/ y ſiarczane/ á były głowi koni iáko lby Lwie/ á z gęby ich wychodźił ogień/ y dym/ y ſiárká.

18. A těmito třmi ranami zmordowán geſt třetij dijl Lidij/ ohněm/ dymem/ a Syrau/ kteréž wycházely z auſt gegich.

Od tych trzech zámordowáná ieſt trzecia część ludzi/ to ieſt/ od ogniá/ y od dymu/ y od ſiárki/ ktore wychodźiły z gęby ich.

19. Neb moc těch Konij geſt w vſtech gegich/ a w ocaſých gegich: Ocaſowé zagiſté gegich gſau podobnij Haduom/ magijce hlawy/ a těmi ſſkodij.

Abowiem ich moc ieſt w gębie ich/ y w ogonách ich/ bo ich ogony wężom ſą podobne/ máiąc głowy ktoremi ßkodzą.

20. Ginij pak Lidé/ kteřijž negſau zmordowáni těmi ranami/ a pokánij nečinili z ſkutkůw rukau ſwých/ aby ſe neklaněli Diáblům a Modlám zlatým/ a ſtřijbrným/ měděným/ a kamenným/ y dřewěným/ kteréžto nemohau ani widěti/ ani ſlyſſeti/ ani choditi.

A inni ludźie ktorzy nie ſą pobići tymi plagámi/ nie vpámiętáli ſię od vczynkow rąk ſwych/ áby ſię nie kłániáli dyabłom/ y bałwánom złotym/ y ſrebrnym/ y miedźiánym/ y kámiennym/ y drewniánym/ ktorzy áni widźieć mogą/ áni ſłyßeć/ áni chodźić.

21. Y nečinili pokánij z wraždy ſwé/ ani z tráwenij ſwých/ ani z ſmilſtwa ſwého ani z krádežij ſwých.

Ani ſię vpámiętáli od mężoboyſtw ſwoich/ áni od trućizn ſwoich/ áni od nieczyſtośći ſwoich/ áni od złodźieyſtw ſwoich.

י

1 חָזֵא הֲוֵית וְהָא מַלְאַכָא אַחֲרִינָא חַסִּינָא נָחֵת מֶן שְׁמַיָּא וַעֲטִיף הֲוָא עֲנָנָא וְקֶשְׁתָּא עַל רֵישֵׁהּ וּפַרְצוּפֵהּ אַיךְ שִׁמְשָׁא וְרֶגְלָוְהי אַיךְ עַמּוּדָא דְנוּרָא׃

E Viddi Vnaltro Angelo forte ſcender dal cielo, circondato d'Vna nuuola, e l'arco celeſte li ſtaua ſopra il capo: e la ſua faccia era come il ſole, e i ſuoi piedi come colonne di fuoco.

2 וַהֲוָא לֵהּ בְּאִידֵהּ כְּתָבָא פְּתִיחָא וְסָם רֶגְלֵהּ יַמִּינָא עַל יַמָּא וְסֶמָּלָא עַל אַרְעָא׃

Et haueua ne la ſua mano Vn libretto aperto: e poſe il ſuo piè deſtro ſopra il mare, e il ſiniſtro ſopra la terra.

3 וּקְעָא בְּקָלָא רָמָא אַיךְ אַרְיָא נָהֵם וְכַד קְעָא מְמַלְּלִין הֲווֹ שַׁבְעָא רַעְמֵא לְקָלַיְהוֹן׃

E gridò ad alta Voce, come quando il leone rugge: e come egli hebbe gridato, ſette tuoni proferiron le lor Voci.

4 וְכַד מְמַלְּלִין הֲווֹ שַׁבְעָא רַעְמֵא לְקָלַיְהוֹן עֲתִיד אֲנָא לְמֶכְתַּב וְשֶׁמְעֵת קָלָא מֶן שְׁמַיָּא דְּאָמַר לִי חֲתוֹם מָא דְּמְמַלְּלִין הֲווֹ שַׁבְעָא רַעְמֵא וְלָא תֶכְתּוּב לְהוֹן׃

E come i ſette tuoni hebbero proferite le lor Voci, io ero per iſcriuerle: e Vdij Vna Voce dal cielo che mi diceua, Sigilla le coſe che i ſette tuoni hanno proferite, e non le ſcriuere.

5 וּמַלְאַכָא הַו דַּחְזֵית הֲוֵית דְּקָאֵם עַל יַמָּא וְעַל אַרְעָא אֲרִים אִידֵהּ ל לַשְׁמַיָּא׃

E l'Angelo che io haueuo Veduto ſtar ſopra il mare e ſopra la terra, alzò la ſua mano al cielo.

י

1 וָאֵרֶא אֶת־מַלְאָךְ אַחֵר הַגִּבּוֹר כִּי־יָרַד מִשָּׁמַיִם בְּעַמּוּד עָנָן וְקֶשֶׁת עַל־רֹאשׁוֹ וּמַרְאֵה פָנָיו כַּשֶּׁמֶשׁ וְרַגְלָיו כְּעַמּוּדֵי אֵשׁ׃

Y vide otro Angel fuerte, decendir del cielo çercado de vna nuue, y el arco del cielo eſtaua en ſu cabeça, y ſu roſtro era como el ſol, y ſus pies como colunas de fuego.

2 וַתְּהִי־לוֹ בְּיָדוֹ מְגִלַּת סֵפֶר פְּרוּשָׂה וַיָּשֶׂם אֶת־רַגְלוֹ יְמִינוֹ עַל־הַיָּם וְאֶת־שְׂמֹאלוֹ עַל־הָאָרֶץ׃

Y tenia en ſu mano vn libro abierto: y puſo ſu pie derecho ſobre la mar, y el yzquierdo ſobre la tierra.

3 וַיִּצְעַק בְּקוֹל גָּדוֹל כַּאֲשֶׁר יִשְׁאַג הָאַרְיֵה וְכַאֲשֶׁר צָעַק דִּבְּרוּ שִׁבְעָה רְעָמִים אֶת־קוֹלוֹתָם׃

Y clamó con grande boz como quando vn leon brama: y quando vuo clamado, ſiete truenos hablaron ſus bozes.

4 וְכַאֲשֶׁר דִּבְּרוּ שִׁבְעָה רְעָמִים אֶת־קוֹלוֹתָם הָיִיתִי עָתִיד לִכְתֹּב וְשָׁמַעְתִּי אֶת־קוֹל מִשָּׁמַיִם לֵאמֹר אֵלַי חֲתֹם אֶת־הַדְּבָרִים אֲשֶׁר דִּבְּרוּ שִׁבְעָה הָרְעָמִים הָאֵלֶּה וּבַל־תִּכְתְּבֵם׃

Y quando los ſiete truenos vuieron hablado ſus bozes, yo las auia de eſcriuir, y oy vna boz del cielo, que me dezia; Sella las caſas que los ſiete truenos han hablado, y no las eſriuas.

5 וְהַמַּלְאָךְ אֲשֶׁר רָאִיתִי כִּי־עוֹמֵד עַל־הַיָּם וְעַל־הָאָרֶץ נָשָׂא אֶת־יָדוֹ אֶל־הַשָּׁמַיִם׃

Y el Angel que yo vide eſtar ſobre la mar, y ſobre la tierra, leuantó ſu mano àl cielo.

ΚΕΦΑΛ. ι.

Καὶ εἶδον ἄλλον ἄγγελον ἰσχυρὸν καταβαίνοντα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, περιβεβλημένον νεφέλην, καὶ ἶρις ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ, καὶ τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ὡς ὁ ἥλιος, καὶ οἱ πόδες αὐτοῦ ὡς στῦλοι πυρός

Lors ie vi vn autre fort Ange, deſcendant du ciel, enuironné d'vne nuee, au chef duquel eſtoit l'arc celeſte: & ſa face eſtoit comme le ſoleil, & ſes pieds comme colomnes de feu.

2. Καὶ εἶχεν ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ βιβλαρίδιον ἀνεῳγμένον, καὶ ἔθηκε τὸν πόδα αὐτοῦ τὸν δεξιὸν ἐπὶ τὴν θάλασσαν, τὸν δὲ εὐώνυμον ἐπὶ τὴν γῆν.

Et auoit en ſa main vn liuret ouuert: & mit ſõ pied droit ſur la mer, & le gauche ſur la terre.

3. Καὶ ἔκραξε φωνῇ μεγάλῃ ὥσπερ λέων μυκᾶται· καὶ ὅτε ἔκραξεν, ἐλάλησαν αἱ ἑπτὰ βρονταὶ τὰς ἑαυτῶν φωνάς.

Et cria à haute voix, comme quand vn lion rugit: & quant il eut crié, les ſept tonnerres profererent leurs voix.

4. Καὶ ὅτε ἐλάλησαν αἱ ἑπτὰ βρονταὶ τὰς φωνὰς ἑαυτῶν, ἔμελλον γράφειν· καὶ ἤκουσα φωνὴν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, λέγουσάν μοι, σφράγισον ἃ ἐλάλησαν αἱ ἑπτὰ βρονταί, καὶ μὴ ταῦτα γράφῃς.

Et quand les ſept tonnerres eurent proferé leurs voix, ie m'en alloye les eſcrire: mais i'ouï vne voix du ciel me diſant, Cachete les choſes que les ſept tonnerres ont proferees, & ne les eſcri point.

5. Καὶ ὁ ἄγγελος, ὃν εἶδον ἑστῶτα ἐπὶ τῆς θαλάσσης, καὶ ἐπὶ τῆς γῆς, ἦρε τὴν χεῖρα αὐτοῦ τὴν δεξιὰν εἰς τὸν οὐρανόν.

Et l'Ange que i'auoy veu ſe tenant ſur la mer & ſur la terre, leua ſa main vers le ciel.

CAP. X.

ET vidi alium angelum fortem deſcendentem de cælo amictum nube, & iris in capite eius, & facies eius erat ut ſol, & pedes eius tanquam columna ignis.

And I ſawe another mightie Angell come down from heauen / clothed with a cloude / & the rainebowe vpon his head / and his face was as the ſunne / and his feete as pillers of fyre.

2. Et habebat in manu ſua libellum apertum: & poſuit pedem ſuum dextrum ſuper mare, ſiniſtrum autem ſuper terram.

And he had in his hand a litle booke open / and he put his right foote vpon the ſea / and his lefte on the earth.

3. Et clamavit voce magna, quemadmodum cùm leo rugit. Et cùm clamaſſet, locuta ſunt ſeptem tonitrua voces ſuas.

And cryed with a loude voyce / as when a lyon roareth: and when he had cryed / ſeuen thunders vttered their voyces

4. Et cùm locuta fuiſſent ſeptem tonitrua voces ſuas, ego ſcripturus eram: & audivi vocem de cælo dicentem mihi, Signa quæ locuta ſunt ſeptem tonitrua: & noli ea ſcribere.

And when the ſeuen thunders had vttered their voyces / I was about to write: But I heard a voyce from heauen ſaying vnto me / Seale vp thoſe things which the ſeuen thunders haue ſpoken / and write them not.

5. Et angelus quem vidi ſtantem ſuper mare, & ſuper terram, levavit manum ſuam ad cælum.

And the Angell which I ſaw ſtand vpon the ſea / and vpon the earth / liſt vp his hand to heauen.

Das X. Capitel.

Vnd ich ſahe einen andern ſtarcken Engel vom Himmel herab kommen / der war mit einer Wolcken bekleidet / vnnd ein Regenbogen auff ſeinem Haupt / vnd ſein Antlitz wie die Sonne / vnd ſeine Füſſe wie die Fewerpfeiler.

OC ieg ſaa en anden ſterck Engel komme ned aff Himmelen / hand vaar bekled met en Sky / oc en Regnbue paa hans Hoffuet / Oc hans Andlede lige ſom Solen / oc hans Føder / ſom Ildpillere.

2. Vnd er hat in ſeiner hand ein Büchlein aufgethan / vnd er ſetzt ſeinen rechten Fuß auff das Meer / vnd den lincken auff die Erden.

Oc hand haffde en opladen Bog i ſin haand / oc hand ſette ſin høyre Fod paa Haffuet / oc den venſtre paa Jorden.

3. Vnd er ſchrey mit groſſer ſtimme / wie ein Löw brüllet. Vnd da er ſchrey / redeten ſieben Donner jre ſtimme.

Oc hand robte met ſtor røſt / lige ſom en Løwe brøler. Oc der hand robte / da talede ſiu Torden deris røſt.

4. Vnnd da die ſieben Donner jhre ſtimme geredt hatten / wolte ich ſie ſchreiben. Da höret ich eine ſtimme vom Himmel ſagen zu mir: Verſigel was die ſieben Donner geredt haben / dieſelbigen ſchreibe nicht.

Oc der de ſiu Torden haffde talet deris røſt / da vilde ieg ſcreffuet dem. Da hørde ieg en røſt aff Himmelen ſige til mig / Beſegle det de ſiu Torden talede / oc ſcriff det icke.

5. Vnd der Engel den ich ſahe ſtehen auff dem Meer / vnd auff der Erden / hub ſeine hand auff gen Himmel.

Oc den Engel / ſom ieg ſaa ſtaa paa Haffuet / oc paa Jorden / opløffte ſin haand til Himmelen.

Kapitola X.

OPět widěl gſem giného Angela ſylného an ſſtupuge s Nebe / oděný gſa oblakem / a Duha byla na hlawě geho / a Twář geho byla yako Slunce / a Nohy geho yako Slaupowé ohniwij.

TEdym widział drugiego Anioła mocnego zſtępuiącego z niebá / obłokiem obleczonego / á thecza byłá na głowie iego / á oblicze iego było iáko ſłońce / á nogi iego iáko ſłupy ogniſte.

2. A w Ruce ſwé měl Knijžky otewřené. Y poſtawil nohu ſwau prawau na Moři / lewau na Zemi.

A themu miał w ręce ſwey kſiąžki otworzone / y poſtáwił nogę ſwoię práwą ná morzu / á lewą ná ziemi.

3. A wolal hlaſem welikým / yako Lew když řijwe. A když wolal / mluwilo ſedm Hromuow hlaſy ſwé.

Y záwołał głoſem wielkim / iáko lew ryczy / á gdy záwołał / mowiły ſiedm gromow głoſy ſwoie.

4. A když mluwilo ſedm Hromuow hlaſy ſwé / yá chtěl to pſáti: Y ſlyſſal gſem hlas s Nebe / an mi prawij: Znamenay to / co geſt mluwilo ſedm Hromuow: ale nepiſs toho.

A gdy ſiedm gromow mowiły głoſy ſwoie / miałem był nápiſáć / álem vſłyſzał głos z niebá / mowiąc mi / Zapieczętuy co mowiły ſiedm gromow / á tego nie piſz.

5. Tehdy ten Angel kterého gſem widěl / an ſtogij na Moři a na Zemi / pozdwihl Ruky ſwé k Nebi.

A Anioł ktoregom widział ſtoiącego ná morzu y ná ziemi / podnioſł rękę ſwoię ku niebu.

י

6 וְימָא בְּהוּ דְּחַיָא לְעָלַם עָלְמִין דַּבְרָא לַשְׁמַיָא וְכֻל דַּבְהוֹן וַלְאַרְעָא וְכֻל דַּבָהּ וַלְיַמָא וְכֻל דַּבֵהּ מֶטוּל דְּזַבְנָא לָא יֶהֱוֵא מֶכִּיל׃

E giurò per colui che viue, ne ſecoli de ſecoli, ilquale ha creato il cielo e le coſe che ſono in eſſo, e la terra e le coſe che ſono in eſſa, e il mare e le coſe che ſono in eſſo, che il tempo non ſarebbe piu.

7 אֶלָּא בְּיוֹמַי קָלֵה דְּמַלְאַכָא שְׁבִיעָיָא כַּד עֲתִיד הוּ לְמֶקְרָא קַרְנָא וְיִשְׁתַּמַּלֵא אֶרָזָא דַּאלָהָא אַיְךְ דְּסַבַּר לַעְבַדַוְהי לַנְבִיֵא׃

Ma che ne giorni de la voce del ſettimo Angelo, quando egli cominciaſſe à ſonar la tromba, ſi finirebbe il miſterio di Dio, ſi come egli annuntiò a i ſuoi ſerui Profeti.

8 וְקָלָא דְּשֶׁמְעֵת מֶן שְׁמַיָא תוּב מְמַלֵּל הֲוָא עַמִי וְאָמַר זֶל לָךְ וְסַב לַכְתָבָא פְּתִיחָא דְּבְאִידֵהּ דְּמַלְאַכָא דְּקָם עַל יַמָא וְעַל אַרְעָא׃

E la voce ch' io haueuo vdita del cielo, parlò di nuouo con eſſo me, e diſſe, Và, e piglia il libretto aperto che è ne la mano de l' Angelo, che ſta ſopra il mare e ſopra la terra.

9 וְאֶזְלֵת לְוָת מַלְאַכָא וְאֶמְרֵת הַב לִי לַכְתָבָא וְאָמַר הֲוָא לִי סַב וְאֶכוּל לֵהּ וְיֶהֱוֵא מַרִירָא בְּכַרְסָךְ אֶלָּא בְּפוּמָךְ יֶהֱוֵא חַלְיָא אַיְךְ דּוּבְשָׁא׃

Et io men' andai à l' Angelo, dicendoli, Dammi il libretto: & egli mi diſſe, Piglialo, e diuoralo, e darà amaritudine al tuo ventre, ma ne la tua bocca ſarà dolce come mele.

10 וְנֶסְבֵת לַכְתָבָא מֶן אִידֵהּ דְּמַלְאַכָא וְאֶכְלֵת לֵהּ וַהֲוָת בְּפוּמִי אַיְךְ דּוּבְשָׁא לַחֲלְיָא וְכַד אֶכְלֵת לֵהּ הֲוָא מַרִירָא בְּכַרְסִי׃

Et io preſi il libretto da la mano de l' Angelo, e lo diuorai, & era ne la mia bocca dolce come mele: e come io l' hebbi diuorato, il mio ventre hebbe amaritudine.

י

6 וַיִּשָּׁבַע בְּחַי לְעוֹלְמֵי עוֹלָמִים אֲשֶׁר בָּרָא אֶת־הַשָּׁמַיִם וַאֲשֶׁר בָּם וְאֶת־הָאָרֶץ וַאֲשֶׁר בָּהּ וְאֶת־הַיָּם וַאֲשֶׁר בּוֹ כִּי־עֵת לֹא תִהְיֶה עוֹד׃

Y jurò por el que biue para ſiempre jamas, que ha criado el cielo y las coſas que en el eſtan, y la tierra y las coſas que en ella eſtan, y la mar y las coſas que en ella eſtan, que el tiempo no ſera mas.

7 כִּי־אִם בִּימֵי קוֹל מַלְאַךְ הַשְּׁבִיעִי כַּאֲשֶׁר הוּא עָתִיד לִתְקֹעַ יְכֻלֶּה מִסְתַּר אֱלֹהִים כַּאֲשֶׁר בִּשֵּׂר אֶת־עֲבָדָיו הַנְּבִיאִים׃

Pero en los dias da la boz del ſeptimo Angel, quando el començare à tocar la trompeta, el ſecreto de Dios ſerâ conſumado, como el lo Euangelizo à ſus ſieruos los Prophetas.

8 וְהַקּוֹל אֲשֶׁר שְׁמַעְתִּיו מִשָּׁמַיִם עוֹד שֵׁנִית מְדַבֵּר עִמִּי לֵאמֹר לֵךְ לְךָ קַח אֶת־מְגִלַּת סֵפֶר הַפְּרוּשָׁה מִיַּד־הַמַּלְאָךְ הָעוֹמֵד עַל־הַיָּם וְעַל־הָאָרֶץ׃

Y oy vna boz del cielo que hablaua conmigo otra vez, y me dezia: Andavé, y toma el libro abierto de la mano del Angel que eſtá ſobre la mar, y ſobre lá tierra.

9 וָהֵלַכְתִּי אֶל־הַמַּלְאָךְ וָאֹמַרְתִּי אֵלָיו תֵּן לִי אֶת־מְגִלַּת סֵפֶר וַיֹּאמֶר אֵלַי אֶת־אֲשֶׁר תִּמְצָא אֱכֹל וְתֵמַר בְּבִטְנְךָ אַךְ בְּפִיךָ תִּהְיֶה כִּדְבַשׁ לְמָתוֹק׃

Y fue àl Angel diziendole que me dieſſe el librico: y el me dixo: Toma, y tragalo, y el te harà amargar tu vientre, pero en tu boca ſera dulçe como la miel.

10 וָאֶקַּח אֶת־מְגִלַּת סֵפֶר מִיַּד־הַמַּלְאָךְ וָאֹכְלָהּ וַתְּהִי־בְּפִי כִּדְבַשׁ לְמָתוֹק וְכַאֲשֶׁר אֲכַלְתִּיהָ נִמְרָה בִּבְטְנִי׃

Y tomo el librico de la mano del Angel, y traguêlo, y era dulçe en mi boca como la miel: y deſque lo trague, fue amargo mi vientre.

ι.

6. Καὶ ὤμοσεν ἐν τῷ ζῶντι εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ὃς ἔκτισε τὸν οὐρανὸν καὶ τὰ ἐν αὐτῷ, καὶ τὴν γῆν καὶ τὰ ἐν αὐτῇ, καὶ τὴν θάλασσαν καὶ τὰ ἐν αὐτῇ, ὅτι χρόνος οὐκ ἔσται ἔτι.

Et iura par le Viuant ès ſiecles des ſiecles qui a creé le ciel & les choſes qui y ſont, & la terre & les choſes qui y ſont, & la mer & les choſes qui y ſont, qu'il n'y auroit plus de temps:

7. Ἀλλὰ ἐν ταῖς ἡμέραις τῆς φωνῆς τοῦ ἑβδόμου ἀγγέλου, ὅταν μέλλῃ σαλπίζειν, τελεσθῇ τὸ μυστήριον τοῦ θεοῦ, ὡς εὐηγγέλισε τοῖς ἑαυτοῦ δούλοις τοῖς προφήταις.

Ains qu'ès iours de la voix du ſeptieme Ange, quand il commencera à ſonner de la trompette, le ſecret de Dieu ſera conſommé, comme il a declaré à ſes ſeruiteurs Prophetes.

8. Καὶ ἡ φωνὴ ἣν ἤκουσα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, πάλιν λαλοῦσα μετ' ἐμοῦ, καὶ λέγουσα, ὕπαγε, λάβε τὸ βιβλαρίδιον τὸ ἠνεῳγμένον ἐν τῇ χειρὶ τοῦ ἀγγέλου τοῦ ἑστῶτος ἐπὶ τῆς θαλάσσης, καὶ ἐπὶ τῆς γῆς.

Et la voix que i'auoye ouïe du ciel, parla derechef à moi, diſant, Va, & prẽ le liuret ouuert qui eſt en la main de l'Ange qui ſe tient ſur la mer & ſur la terre.

9. Καὶ ἀπῆλθον πρὸς τὸν ἄγγελον λέγων αὐτῷ, δός μοι τὸ βιβλαρίδιον. καὶ λέγει μοι, λάβε καὶ κατάφαγε αὐτό· καὶ πικρανεῖ σου τὴν κοιλίαν, ἀλλ' ἐν τῷ στόματί σου ἔσται γλυκὺ ὡς μέλι.

Ie m'en allai donc vers l'Ange, & lui di, Baille-moi le liuret, & il me dit, Pren-le, & le deuore: & il mettra ton ventre en amertume: mais en ta bouche il ſera doux comme miel.

10. Καὶ ἔλαβον τὸ βιβλαρίδιον ἐκ τῆς χειρὸς τοῦ ἀγγέλου, καὶ κατέφαγον αὐτό· καὶ ἦν ἐν τῷ στόματί μου ὡς μέλι γλυκύ· καὶ ὅτε ἔφαγον αὐτὸ, ἐπικράνθη ἡ κοιλία μου.

Ie prin donc le liuret de la main de l'Ange, & le deuorai: & eſtoit doux en ma bouche comme miel: mais quand ie l'eu deuoré, mon ventre fut en amertume.

CAP. X.

6. Et iuravit per viventem in ſecula ſeculorũ, qui creavit cælum, & ea quæ in eo ſunt: & terram, & ea quæ in ea ſunt, & mare, & ea quæ in eo ſunt, Quia tempus non erit amplius.

And ſware by him that liueth for euermore / which created heauen / & the things that therein are / & the earth / and yͤ thinges that therein are / and yͤ ſea / and the things which therein are / that time ſhould be no more.

7. Sed in diebus vocis ſeptimi angeli, cùm cœperit tuba canere, conſummabitur myſterium Dei, ſicut evangelizavit per ſervos ſuos Prophetas.

But in the dayes of the voyce of the ſeuenth Angell / when he ſhall beginne to blow the trumpet / euen the myſterie of God ſhalbe finiſhed / as he had declared to his ſeruants the Prophets.

8. Et audivi vocem de cælo iterum loquentem mecum, & dicentem, Vade, & accipe librum apertum de manu angeli ſtantis ſuper mare & ſuper terram.

And the voyce which I heard from heauen / ſpeake vnto me againe / and ſaid / Go / & take the litle booke which is open in yͤ hand of the Angell / which ſtandeth vpon the ſea and vpõ the earth.

9. Et abii ad angelum, dicens ei: Vt daret mihi librũ. Et dixit mihi: accipe librum, & devora illum: & faciet amaricari ventrem tuum, ſed in ore tuo erit dulce tanquam mel.

So I went vnto the Angell / and ſaide to him / Giue me the litle booke. And he ſaid vnto me: Take it / and eate it vp / and it ſhall make thy bellie bitter / but it ſhall be in thy mouth as ſweete as honie.

10. Et accepi librum de manu angeli, & devoravi illum: & erat in ore meo tanquam mel, dulce: & cùm devoraſſem eum, amaricatus eſt venter meus.

Then I tooke the litle booke out of yͤ Angels hand / and ate it vp / and it was in my mouth as ſweete as honie: but when I had eaten it / my bellie was bitter.

Das X. Capitel.

6. Vnd ſchwur bey dem Lebendigen von ewigkeit zu ewigkeit / der den Himel geſchaffen hat / vnd was darinnen iſt / vnd die Erde / vnd was darinnen iſt / vnd das Meer / vnd was darinnen iſt / das hinfort keine zeit mehr ſein ſoll.

Oc ſoer ved den Leffuende fra euighed til euighed / ſom ſkabte Himmelen / oc huad der er vdi / oc Jorden / oc huad der er vdi / oc Haffuet oc huad der er vdi / at der ſkal fremdelis icke vere nogen tid mere.

7. Sondern in den tagen der ſtimme deß ſiebenden Engels / wenn er poſaunen wird / ſo ſol vollendet werden das Geheimniß Gottes / wie er hat verkündiget ſeinen Knechten vnnd Propheten.

Men i den ſiuende Engles røſtis dage / naar hand baſuner / da ſkal Guds Hemmelighed fuldkommis / ſom hand forkyndede ſine Tiener oc Propheter.

8. (Vnd die ſtimme die ich vom Himmel gehört hatte / redet abermal mit mir vnd ſprach) Gehe hin / nimb das offene Büchlein von der hand deß Engels / der auff dem Meer vnd auff der Erden ſtehet.

(Oc den røſt ſom ieg haffde hørt aff Himmelen talede atter met mig / oc ſagde) Gack bort / tag den obne Bog aff Engelens haand / ſom ſtaar paa Haffuet / oc paa Jorden.

9. Vnd ich gieng hin zum Engel / vnd ſprach zu jhm: Gib mir das Büchlein. Vnd er ſprach zu mir: Nimb hin vnd verſchlings / vnd es wird dich im Bauch krimmen / aber inn deinem Munde wirds ſüſſe ſein wie Hönig.

Oc ieg gick bort til Engelen / oc ſagde til hannem / Giff mig den Bog. Oc hand ſagde til mig / Tag hen / oc opſlug hende / oc hun ſkal vrie i din Bug / men i din Mund ſkal hun vere ſød lige ſom Hunnig.

10. Vnd ich nam das Büchlein von der hand deß Engels / vnd verſchlangs vnd es war ſüſſe in meinem Munde / wie Hönig. Vnd da ichs geſſen hatte / krimmet michs im Bauch.

Oc ieg tog Bogen aff Engelens haand / oc opſløg hende / oc hun vaar ſød i min Mund / ſom hunnig / oc der ieg haffde ædet hende / da vreed det i min Bug.

Kapitola X.

6. Y přiſáhl ſkrze žiwého na wěky wěkuow / kterýž ſtwořil Nebe / y wſſeckno což w něm geſt / Zemi / y to což w nij geſt / Moře / y to což w něm geſt / Že giž wijce čaſu nebude.

Y przyſiągł ná tego kthory żywie ná wieki wiekow / ktory ſtworzył niebo y to co w nim ieſt / y ziemie y to co w niey ieſth / y morze y tho co w nim ieſt / że czáſu iuż nie bedźie.

7. Ale za dnuow hlaſu Sedmého Angela / když počne Traubau traubiti / dokoná ſe Tagemſtwij Božij / yakož geſt zwěſtowal ſkrze Služebnijky ſwé Proroky.

Ale we dni głoſu Aniołá ſiodmego / gdy pocznie trabić / ma ſie dokonáć táiemnicá Boża / iáko to oznáymił ſługam ſwoim Prorokom.

8. A ſlyſſal gſem hlas s Nebe / an opět mluwij ſemnau / a prawij: Gdi / a wezmi Knijhy otewřené z ruky Angela / kterýž ſtogij na Moři a na Zemi.

A głos ktorym był ſłyßał z niebá powtore mowił zemná / y rzekł: Idź á weźmi kſiążki otworzone ktore ſą w rece Aniołá ſtoiacego ná morzu y ná ziemi.

9. Y ſſel gſem k Angelu / řka gemu / aby mi dal Knijhy. Y řekl mi: Na / wezmi Knijhy / a požři ge: a učinjť hořkoſt w břiſſe twém / ale w vſtech twých budeť ſladkoſt yako Med.

Poßedłem thedy do Aniołá / mowiac mu áby mi dał kſiazki / y rzekł mi: Bierz / á ziedzie / y bedać gorzkie żoładkowi twemu / ále w vściech twych ſłodkie beda iáko miod.

10. Y wzal gſem Knijhy z Ruky Angela / a požřel gſem ge: Y byla w vſtech mých ſladkoſt yako Med: ale když gſem ge požřel / hořko mi bylo w břiſſe mém.

Wziałem tedy kſiażki z reki Aniolá / y ziadłem ie / y były w vściech moich ſłodkie iáko miod / ále gdym ie ziadł / brzuch moy zſtał ſie gorzkim.

י

11 ואמר לי ולא לך תוב דתתנבא לעממא ולאמיא וללשנא ולמלכא סגיאא:

Et egli mi dice, E i ti conuiene profetar di nuouo à molti popoli, e genti, e lingue, e Re.

יא

1 ואתיהב לי קולמוס דדמא לשבטא ואמר קום ואכיל להיכלא דאלהא ולמדבחא ולהון דסגדין בה:

Poi mi fu data vna canna ſimile ad vna verga, e fummi detto, Leuati ſu, e miſura il tempio di Dio, e l'altare, e quei che adorano in eſſo.

2 ולדרתא דלבר דהיכלא אפק לבר ולא תכיל לה מטול דאתיהב לעממא ומדינת קודשא תהוא מתתדישא מן עממא ארבעין ותרין ירחא:

E gitta fuore il cortile che è fuor del tempio, e non le miſurare: percioch'egli è dato a i Gentili, e conculcaranno la ſanta Città quaranta due meſi.

3 ואתל לתרין סהדי ויתנבאון יומתא אלף ומאתין ושתין עטיפין ס סקא:

Ma io la darò à due miei teſtimonij, i quali profetaranno mille dugento ſeſſanta giorni veſtiti di ſacco.

4 הנון אנון תרין זיתא ותרין שרגא דקימין קדם אלהא דארעא:

Queſti ſono i due oliui, e i due candelieri, che ſtanno nel conſpetto del Signor de la terra.

5 ואן אנש יצבא דיהרהון נורא נפק מן פומהון ואכל לבעל דבביהון ואן אנש יצבא דיהרהון הכנא ולא לה דיתקטל הו:

E ſe alcuno vuol nuocer loro, il fuoco eſce de la lor bocca, e diuora i lor nemici: e ſe alcuno vuole offenderli, biſogna che coſi ſia occiſo eſſo.

י

11 ויאמר אלי צריך לך עוד להנבא לעמים לגוים וללשונות ולמלכים רבים:

Y el me dize: Neceſſario es que otra vez prophetizes à muchos pueblos, y gentes, y lenguas, y reyes.

יא

1 ויתן לי קנה הדומה לשבט לאמר קום ומדד את־היכל אלהים ואת מזבח ואותם אשר משתחוים בו:

Y fueme dada vna canna ſemejante à vna vara, y fueme dicho: Leuantate, y mide el templo de Dios, y el altar, y à losque adoran enel.

2 ואת־חצר אשר מחוץ להיכל השלך חוצה ולא תמדדהו כי־נתן לגוים ואת־עיר הקדשה יבוססוה ארבעים ושנים חדש:

Y echa fuera el patio que eſtá dentro del templo, y no lo midas porque es dado à los Gentiles, y piſarán la ſancta Ciudad quarenta y dos meſes.

3 ואתן לשני עדי ונבאו אלף ומאתים וששים יום מתכסים בשקים:

Y daré à dos de mis teſtigos, y ellos prophetizarán por mil y dozientos y ſeſenta dia, veſtidos de ſacos:

4 אלה הם שנים זיתים ושתים מנורות העומדות לפני אלהי הארץ:

Eſtas ſon las dos oliuas, y los dos candeleros que eſtan delante del Dios de la tierra.

5 ואם איש יאבה לנגעם יוצא אש מפיהם ואוכל את־אויביהם ואם־איש ירצה לחבלם ככה שוה לו להומת:

Y ſi alguno les quiſiere empeçer, ſale fuego de la boca dellos, y traga à ſus enemigos: y ſi alguno les quiſiere hazer danno, es neceſſario que tambien el ſea muerto.

ι.

11. Καὶ λέγει μοι, δεῖ σε πάλιν προφητεῦσαι ἐπὶ λαοῖς, ϗ ἐπὶ ἔθνεσι, ϗ γλώσσαις, ϗ βασιλεῦσι πολλοῖς.

Adonc il me dit, Il te faut derechef prophetizer à pluſieurs peuples, & nations, & langues, & Rois.

ΚΕΦΑΛ. ια΄.

ΚΑὶ ἐδόθη μοι κάλαμος ὅμοιος ῥάβδῳ, λέγων, ἔγειραι, ϗ μέτρησον τὸν ναὸν τοῦ θεοῦ, ϗ τὸ θυσιαστήριον, ϗ τοὺς προσκυνοῦντας ἐν αὐτῷ.

Lors me fut baillé vn roſeau ſemblable à vne verge: & ſe preſenta vn Ange qui me dit, Leue-toi, & meſure le Temple de Dieu, & l'autel, & ceux qui adorent en icelui.

2. Καὶ τὴν αὐλὴν τὴν ἔξωθεν τοῦ ναοῦ, ἔκβαλε ἔξω, καὶ μὴ αὐτὴν μετρήσῃς, ὅτι ἐδόθη τοῖς ἔθνεσι· καὶ τὴν πόλιν τὴν ἁγίαν πατήσουσι μῆνας τεσσαράκοντα δύο.

Mais iette hors le paruis qui eſt hors le temple, & ne le meſure point car il eſt donné aux Gentils, & ils fouleront aux pieds la ſaincte cité par quarante deux mois.

3. Καὶ δώσω τοῖς δυσὶ μάρτυσί μου, καὶ προφητεύσουσιν ἡμέρας χιλίας διακοσίας ἑξήκοντα, περιβεβλημένοι σάκκους.

Mais ie la donnerai à mes deux teſmoins qui prophetizeront par mille deux cens ſoixante iours, eſtans veſtus de ſacs.

4. Οὗτοί εἰσιν αἱ δύο ἐλαῖαι, καὶ αἱ δύο λυχνίαι αἱ ἐνώπιον τοῦ θεοῦ τῆς γῆς ἑστῶσαι.

Ceux ci ſont les deux oliues & les deux châdeliers qui ſe tienent en la preſence du Seigneur de la terre.

5. Καὶ εἴ τις αὐτοὺς θέλῃ ἀδικῆσαι, πῦρ ἐκπορεύεται ἐκ τοῦ στόματος αὐτῶν, καὶ κατεσθίει τοὺς ἐχθροὺς αὐτῶν· ϗ εἴ τις αὐτοὺς θέλῃ ἀδικῆσαι, οὕτω δεῖ αὐτὸν ἀποκτανθῆναι.

Et ſi quelcun leur veut nuire, le feu ſort de leur bouche, & deuore leurs ennemis: car ſi quelcun leur veut nuire, il faut qu'il ſoit ainſi tué.

CAP. X.

11. Et dixit mihi, Oportet te iterum prophetare Gentibus, & populis, & linguis, & regibus multis.

And he ſaid vnto mee / Thou muſt prophecie againe among the people & nations / & tõgues / and to many kings.

CAP XI.

ET datus eſt mihi calamus ſimilis virgæ: & dictum eſt mihi, Surge, & metire templum Dei, & altare, & adorantes in eo.

Then was giuen me a reed / like vnto a rod / & the Angell ſtood by / ſaying / Riſe and mete the Temple of God / & the altar / and thẽ that worſhip therein.

2. Atrium autem quod eſt foris templum, eiice foras, & ne metiaris illud: quoniam datum eſt Gentibus, & civitatem ſanctam calcabunt menſibus quadraginta duobus.

But the court which is without ÿ Temple caſt out / & mete it not: for it is giuen vnto the Gentiles / and the holy citie ſhall they tread vnder foot two & fourtie moneths.

3. Et dabo duobus teſtibus meis, & prophetabunt diebus mille ducentis ſexaginta amicti ſaccis.

But I will giue power vnto my two witneſſes / and they ſhall prophecie a thouſand / two hundreth / and three ſcore dayes / clothed in ſackcloth.

4. Hi ſunt duæ olivæ & duo candelabra in conſpectu Domini terræ ſtantes.

These are two oliue trees / and two candleſtickes / ſtanding before the God of the earth.

5. Et ſi quis voluerit eos nocere: ignis exiet de ore eorum, & devorabit inimicos eorum, & ſi quis voluerit eos lædere: ſic oportet eum occidi.

And if any man will hurt them / fire proceedeth out of their mouthes / and deuoureth their enemies: for if any man would hurt them / thus muſt he be killed.

Das X. Capitel.

11. Vnd er ſprach zu mir / du muſt abermal weiſſagen den Völckern / vnd Heyden / vnd Sprachen / vnd vielen Königen.

Oc hand ſagde til mig / Du ſkalt atter prophetere faar Folcket / oc Hedningene / oc Tungemaal oc mange Konger.

Das XI. Capitel.

Vnd es ward mir ein Rohr gegeben einem Stecken gleich / vnnd ſprach: Stehe auff / vnd miß den Tempel Gottes / vnd den Altar / vnd die darinnen anbeten.

OC mig bleff giffuit it Rœr lige ſom en Kæp / oc ſagde / ſtat op / oc maal Guds Tempel / oc Alteret / oc dem ſom tilbede der vdi.

2. Aber den (euſern Vorhoff) deß Tempels wirff hinauß / vnd miß jhn nicht / denn er iſt den Heyden gegeben / vnd die heilige Statt werden ſie zutretten zwen vnd viertzig Monden.

Men kaſt Tempelens (yderſte) Chor hen vd oc maal det icke / thi det er giffuet Hedningene / oc de ſkulle nedtræde den Hellige Stad tho oc fyretiue Maanede.

3. Vnnd ich wil meinen zween Zeugen geben / vnnd ſie ſollen weiſſagen tauſend zweyhundert vnd ſechtzig tage / angethan mit Säcken.

Oc ieg vil giffue mine thu Vidne / oc de ſkulle prophetere tuſinde thu hundrede oc tryſinds tiue dage / iſørde vdi Sæcke.

4. Dieſe ſind zwen Oelbäume vnd zwo Fackeln / ſtehend für dem Gott der Erden.

Diſſe ere thu Olie træ oc thu Bluſſ / ſom ſtaa faar Jordens Gud.

5. Vnd ſo iemand ſie wil beleidigen / ſo gehet das Fewer auß jhrem Munde / vnd verzeret jhre Feinde / vnd ſo jemand ſie wil beleidigen / der muß alſo getödtet werden.

Oc der ſom nogen vil gøre dem ſkade / da gaar der Ild aff deris Mund / oc fortærer deris Fiender / oc der ſom nogen vil gøre dem ſkade / den ſkal ſaa ihielſlaſſ.

Kapitola X.

11. Y řekl mi: Muſýſs opět prorokowati Lidem / a Národům / a Jazykuom / y Králuom mnohým.

Tedy rzekł mi: Muśiſz záſię prorokowáć przed narody y Pogány / y iezyki / y wielem krolow.

Kapitola XI.

Y Dána mi Třtina podobná Prutu: a powědijno mi: Wſtaň / a přeměř Chrám Božij / y Oltář / y ty kteřijž ſe modlij w něm:

POthym daná mi ieſt trzćina podobna laſce / y ſtánal przy mnie Anioł mowiac: Wſtań / á zmierz kośćioł Boży y ołtarz / y ty ktorzy w nim chwala.

2. Ale Sýň tu kteráž geſt w Chrámu wywrz wen / a neměř gj: nebť geſt dána Pohanuom / a budauť tlačiti Měſto Swaté za čtyřidceti Měſýcůw a za dwa:

Ale ſień kthora ieſt przed kośćiołem / wyrzuć precz / á nie mierz iey / ábowiem daná ieſt pogánom / á miaſto święte podepca przez cżterdźieśći y dwá mieſiace.

3. A dám dwěma Swědkuom mým / a budau prorokowati za Tiſýc dwě Stě Sſedeſát dnuow / gſauce oblečeni w Pytle.

Lecz dam ie dwiemá świadkom moim ktorzy prorokowáć bedą przez tyſiac dni dwie śćie y ſiedḿ dźieſiat / obleczeni w wory.

4. A tiť gſau dwě Oliwy / a dwa Swijcnowě / kteřijž ſwijtij před Twářij Boha Země ſtogijce.

Thy ſą ony dwoie drzewá oliwne / y dwá lichtárze poſtháw owe przed obliczнośćia Páná ziemie.

5. A budauliť gim kdo chtijti vſſkoditi / wygdeť Oheň z auſt gegich / a ſpalij gegich Nepřátely: a budeliť gim kdo chtijti ſſkodu včiniti / takť muſý zabit býti.

A ieśliby im kto chćiał ſzkodźić / ogień wychodźi z vſt ich ktory pożyra nieprzyiaćiele ich / ábowiem ieśliby im kto chćiał ſzkodźić / ták muśi być zabit.

יא

6 הָנוּן אִנּוּן דְּאִית לְהוּן שׁוּלְטָנָא דְּאָחְדִין שְׁמַיָּא דְּלָא יַחֵית מִטְרָא עַל אַרְעָא בְּיוֹמָתָה דַּנְבִיוּתְהוּן וְאִית לְהוּן שׁוּלְטָנָא עַל מַיָּא לַמְהַפָּכוּ לְהוּן בַּדְמָא וְלַמְמְחֵיו לְאַרְעָא בְּכֻל מַחְוָתָא כֻּל אֶמַתַי דְּצָבֵין הָנוּן ׃

Questi hanno potestà di chiudere il cielo, che non sia pioggia ne giorni de la lor profetia: & hanno potestà sopra l'acque di conuertirle in sangue, e di percuoter la terra con ogni piaga tutte le volte che vorranno.

7 וְכַד יְשַׁלְמוּן סַהֲדוּתְהוּן חַיּוּתָא דְּסָלֵק מִן תְּהוֹמָא יֶעְבַּד קְרָבָא עַמְּהוֹן וְנִזְכֵּיהוּן וְנִקְטוּלְהוּן ׃

E quando essi haueranno finito il lor testimonio, la bestia che saglie de l'abisso, farà guerra cõtra essi, e vinceralli, e occideralli.

8 וּפַגְרֵיהוּן עַל שׁוּקָא דִּמְדִינְתָּא רַבְּתָא הִי דְּמִתְקַרְיָא בְּרוּחַ סְדוֹם וּמֶצְרֵין אֵיכָא דְּמָרַן אֶזְדְּקֵף ׃

E i lor corpi giaceranno ne la piazza de la gran Citta, laqual si chiama spiritualmente Sodoma & Egitto, doue ancora il nostro Siggnore fu crocifisso.

9 וְנֶחְזוּן מִן אַמְּוָתָא וְשַׁבְטֵא וְלֶשָּׁנֵא וְעַמְמֵא פַּגְרֵיהוּן תְּלָתָא אַיְמָמִין וּפַלְגָּא וְלָא נֶשְׁבְּקוּן דְּנֶתְתַּסִּימוּן פַּגְרֵיהוּן לְקַבְרָא ׃

E quei de popoli, e tribu, e lingue, e genti vedranno i lor corpi per tre giorni e mezo: e non lassaranno porre i corpi loro ne le sepolture.

10 וְהָנוּן דְּעָמְרִין עַל אַרְעָא תֶּהֱוֵא לְהוּן חַדוּתָא וְרַוָּזָא עֲלֵיהוּן וְקוּרְבָּנֵא נְקַרְבוּן חַד לְחַד מֶטוּל דְּהָנוּן תְּרֵין נְבִיָּא שַׁנַּקוּ לְהוּן דְּעָמְרִין עַל אַרְעָא ׃

E gli habitatori de la terra si rallegraranno sopra essi, e ne saranno lieti, e mandaranno doni l'vno à l'altro: percioche questi due profeti hanno tormẽtati quelli che habitano sopra la terra.

יא

6 לָאֵלֶּה יֵשׁ־לָהֶם שִׁלְטוֹן לִסְגּוֹר אֶת־הַשָּׁמַיִם פֶּן־יַגְשִׁים גֶּשֶׁם בִּימֵי נְבוּאָתָם וְיֵשׁ־לָהֶם שִׁלְטוֹן עַל־הַמַּיִם לַהֲפֹךְ בְּדָם וּלְהַכּוֹת אֶת־הָאָרֶץ בְּכָל נֶגַע כַּמָּה־פְּעָמִים יִרְצוּ ׃

Estos tienen potestad de çerrar el çielo, que no llueua en los dias de su prophecia, y tienen poder sobre las aguas para conuertirlas en sangre, y para herir la tierra con toda plaga todas las vezes que quisieren.

7 וְאִם יְכַלּוּ אֶת־עֵדוּתָם אָז הַחַיָּה אֲשֶׁר עָלְתָה מִתְּהוֹם תַּעֲשֶׂה אֶת מִלְחָמָה עִמָּם וְתִגְבַּר עֲלֵיהֶם וְתַהַרְגֵמוּ ׃

Y quando ellos vuieren acabado su testimonio, la bestia que sube del abysmo hará guerra contra ellos, y los vencerá, y los matarà.

8 וְאֶת־גְּוִיּוֹתָם בִּרְחוֹב עִיר הַגְּדוֹלָה שֶׁהִיא נִקְרָאָה בְּרוּחַ סְדוֹם וּמִצְרַיִם אֲשֶׁר שָׁם הוּקַע אֲדֹנֵינוּ ׃

Y sus cuerpos seran echados en las plaças de la gran ciudad que espiritualmente es llamada Sodoma, y Egypto, donde tambien nuestro Sennor fue crucificado.

9 וְיַבִּיטוּ מֵעַמִּים וּמִמַּטּוֹת וּמִלְּשׁוֹנוֹת וּמִגּוֹיִם בִּגְוִיּוֹתָם שְׁלֹשֶׁת יָמִים וָחֵצִי וְלֹא יַנִּיחוּ לָשִׂים אֶת־גְּוִיּוֹתָם בִּקְבָרִים ׃

Y los de los linages, y de los pueblos, y de las lenguas, y de los Gentiles veran los cuerpos dellos por tres dias y medio, y no permitiran que sus cuerpos sean puestos en sepulchros.

10 וְשׁוֹכְנֵי הָאָרֶץ יִשְׂמְחוּ וְיָגִילוּ עֲלֵיהֶם וְיִהְיוּ טוֹבֵי לְבָבִים וְיִשְׁלְחוּ מַתָּנוֹת אִישׁ לְרֵעֵהוּ כִּי־שְׁנֵי־הַנְּבִיאִים הָאֵלֶּה הֵשַׁמּוּ אֶת־יוֹשְׁבֵי תֵבֵל ׃

Y los moradores de la tierra se gozarán sobre ellos, y se alegrarán, y embiarsean dones los vnos à los otros: porque estos dos Prophetas han atormentado à los que moran sobre la tierra.

ια'.

6. Οὗτοι ἔχουσιν ἐξουσίαν κλεῖσαι τὸν οὐρανὸν, ἵνα μὴ βρέχῃ ὑετὸς ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτῶν τῆς προφητείας, καὶ ἐξουσίαν ἔχουσιν ἐπὶ τῶν ὑδάτων στρέφειν αὐτὰ εἰς αἷμα, καὶ πατάξαι τὴν γῆν ἐν πάσῃ πληγῇ, ὁσάκις ἐὰν θελήσωσι.

Ceux-ci ont puissance de fermer le ciel, qu'il pleuue és iours de leur prophetie: & ont puissance sur les eaux de les tourner en sang, & de fraper la terre de toute playe, toutes & quantes fois qu'ils voudront.

7. Καὶ ὅταν τελέσωσι τὴν μαρτυρίαν αὐτῶν, τὸ θηρίον τὸ ἀναβαῖνον ἐκ τῆς ἀβύσσου ποιήσει πόλεμον μετ᾽ αὐτῶν, καὶ νικήσει αὐτοὺς, καὶ ἀποκτενεῖ αὐτούς.

Et quand ils auront acheué leur tesmoignage, la beste qui monte de l'abisme fera guerre contr'eux, & les vaincra, & les tuera.

8. Καὶ τὰ πτώματα αὐτῶν ἐπὶ τῆς πλατείας τῆς πόλεως τῆς μεγάλης, ἥτις καλεῖται πνευματικῶς σόδομα καὶ αἴγυπτος, ὅπου καὶ ὁ κύριος ἡμῶν ἐσταυρώθη.

Et leurs corps morts seront gisans és places de la grand'Cité, qui est appelee spirituellement Sodome & Egypte, là où aussi nostre Seigneur a esté crucifié.

9. Καὶ βλέψουσιν ἐκ τῶν λαῶν, καὶ φυλῶν, καὶ γλωσσῶν, καὶ ἐθνῶν, τὰ πτώματα αὐτῶν ἡμέρας τρεῖς καὶ ἥμισυ, καὶ τὰ πτώματα αὐτῶν οὐκ ἀφήσουσι τεθῆναι εἰς μνήματα.

Et ceux des tribus, & des peuples, & des langues, & des nations verront leurs corps morts par trois iours & demi, & ne permettront point que leurs corps morts soyent mis és sepulcres.

10. Καὶ οἱ κατοικοῦντες ἐπὶ τῆς γῆς χαροῦσιν ἐπ᾽ αὐτοῖς, καὶ εὐφρανθήσονται, καὶ δῶρα πέμψουσιν ἀλλήλους, ὅτι οὗτοι οἱ δύο προφῆται ἐβασάνισαν τοὺς κατοικοῦντας ἐπὶ τῆς γῆς.

Et les habitans de la terre demeneront ioye d'eux, & s'esgayeront, & enuoyerõt des presens les vns aux autres: pource que ces deux Prophetes auront tormenté ceux qui habitent sur la terre.

APOCALYPSIS.	Offenbarung.	Zgewenij S. Jana.
CAP. XI.	Das XI. Capitel.	Kapitola XI.
6. Hi habent poteſtatem claudendi cælum, ne pluat diebus prophetiæ ipſorum: & poteſtatem habent ſuper aquas cōvertendi eas in ſanguinem, & percutere terram omni plaga quotieſcunque voluerint. Theſe haue power to ſhut heauen / that it raine not in the dayes of their prophecying / and haue power ouer waters to turne them into blood / and to ſmite the earth with al maner plagues / as often as they will.	6. Diſe haben macht den Himmel zuverſchlieſſen / das es nicht regene in den tagen jhrer Weiſſagung / vnd haben macht vber das Waſſer / zu wandeln in Blut / vnd zuſchlagen die Erde mit allerley Plage / ſo offt ſie wöllen. Diſſe haffue mact at tillicke Himmelen / at de ſkal icke regne i deris prophecies dage / oc de haffue mact offuer vandet / at omuende det til Blod / oc at ſlaa Jorden met allehonde plager / ſaa offte ſam de ville.	6. Tiť magij moc zawřijti Nebe / aby Děſſť nepřſſal zadnuow Proroctwij gegich: a magij moc nad Wodami obrátiti ge w Krew / aby bili Zemi wſſelikau Ranau / kolikrátkoli chtijti budau. Ci máiá moc zámykáć niebo áby deßcz nießedł we dni proroctwách / y máiá moc nád wodámi / áby ie w krew odmieniáli / y vderzyć ziemię wßeláka plaga ileby kroć chcieli.
7. Et cùm finierint teſtimonium ſuum: beſtia quæ aſcendit de abyſſo, faciet adverſum eos bellum, & vincet illos, & occîdet eos. And when they haue finiſhed their teſtimonie / the beaſt that commeth out of the bottomleſſe pit / ſhall make warre againſt them / and ſhall ouercome them / and kill them.	7. Vnd wenn ſie jhr zeugniß geendet haben / ſo wirdt daß Thier / das auß dem Abgrund auffſteiget / mit jhnen einen Streit halten / vnnd wird ſie vberwinden / vnd wird ſie tödten. Oc naar de haffue giort ende paa deris Vidniſbyrd / da ſkal det Diur / ſom opſtiger aff Affgrunden holde en ſtrid mod dem / oc det ſkal offueruinde dem / oc det ſkal ihielſla dem.	7. A když dokonagij ſwé Swědectwij / Sſelma kteráž wyſtaupij z Propaſti / včinij bog proti nim / a přemuože ge / y zabige. A gdy dokończa świádectwá ſwoiego / beſtya wſtepuiac z przepáści podnie ſie walke przećiwko nim / á zwyćięży ie y podbije ie.
8. Et corpora eorum iacebunt in plateis civitatis magnæ, quæ vocatur ſpiritualiter Sodoma & Aegyptus, ubi & Dominus eorum crucifixus eſt. And their corpſes ſhall lie in the ſtreetes of the great citie / which ſpiritually is called Sodom and Egypt / where our Lorde alſo was crucified.	8. Vnd jhre Leichnam werden ligen auff der Gaſſen der groſſen Stat / die da heiſſet geiſtlich / die Sodoma vnnd Egypten / da jhr HErr gecreutziget iſt. Oc deris Legeme ſkulle ligge paa gaden i den ſtore Stad ſom kaldis aandelige / Sodoma oc Egypten / der ſom vor HERRE er kaarsfeſt.	8. A ležeti budau Těla gegich na Ryňcých Měſta welikého / kteréž duchowně ſlowe Sodoma a Egipt / kdežto y PAN gegich vkřižowán geſt. Trupi theż ich polega w vlicách miáſtá wielkiego / ktore ieſt duchownie rzeczono / Sodomá y Egipth / gdźie theż Pan náß był vkrzyżowan.
9. Et videbunt de tribubus, & populis, & linguis, & Gentibus corpora eorum per tres dies & dimidium: & corpora eorum non ſinent poni in monumentis. And they of the people and kinreds / and tongues / and Gentiles ſhall ſee their corpſes three dayes and an halfe / and ſhall not ſuffer their carkeiſes to be put in graues.	9. Vnnd es werden jhre Leichnam etliche von den Völckern / vnnd Geſchlechten / vnnd Sprachen / drey tage vnd einen halben ſehen / vnnd werden jhre Leichnam nicht laſſen in Gräber legen. Oc nogle aff Folcket / oc Slecterne / oc Tungemaalene / ſkulle ſee deris Legeme / i tre dage oc en halff / oc de ſkulle icke lade legge deris Legeme i Graffuer.	9. A vzřij Lidé / a Pokolenij / a Jazykowé / y Pohané Těla gegich za půl čtwrta dne / a Těl gegich nedadij pochowati w hrobijch: Y vyzra ludźie z pokolenia / y z narodow / y z iezykow / y z pogánow trupy ich przez pułczwártá dniá / á nie dádza trupow ich ſkłáść w groby.
10. Et inhabitantes terram gaudebunt ſuper illos, & iocundabuntur: & munera mittent invicem, quoniam hi duo prophetæ cruciaverunt eos qui habitant ſuper terram. And they that dwell vpon the earth / ſhall reioyce ouer them / and be glad / and ſhall ſende giftes one to another: for theſe two Prophets vexed them that dwelt on the earth.	10. Vnnd die auff Erden wohnen / werden ſich Frewen vber jhnen / vnd wolleben / vnnd Geſchenck vntereinander ſenden / denn diſe zwen Propheten queleten die auff Erden wohneten. Oc de ſom bo paa Jorden / ſkulle glæde ſig offuer dem / oc leffue vel / oc ſende huer andre Gaffuer / thi diſe tho Propheter plagede dem ſom bode paa Jorden.	10. A ti kteřijž bydlegij na zemi / radowati ſe budau nad nimi a weſeliti / a dary ſobě budau weſpolek poſýlati: neb ti dwa Prorocy trápili ty / kteřijž přebýwali na zemi. A obywatele ziemie beda ſię weſelić z nich / y rádowáć ſię beda / y vpominki poſłá iedni drugim / iż ći dwá prorocy trapili mießkáiace ná ziemi.

יא

11 וּמִן בָּתַר תְּלָתָא יַוְמִין הָאנּוּן וּפַלְגָּא אֶתָת רוּחָא דְּחַיֵּא מִן אֱלָהָא עֲלַיְהוֹן וְקָמוּ עַל רֶגְלַיְהוֹן וּדְחֶלְתָּא רַבְּתָא נֶפְלַת עַל כֻּלְּהוֹן דְּחָזַיִן לְהוֹן׃

E doppo tre giorni e mezo lo Spirito di vita venendo da Dio entrar'in eſſi, è ſtaranno ſopra i lor piedi: e gran timore cadra ſopra quei che i haueranno veduta.

12 וְשֶׁמְעַת קָלָא רָמָא מֶן שְׁמַיָּא דְּאָמַר לְהוֹן סַקוּ לְכוֹן לְהָרְכָא וַסְלַקוּ לַשְׁמַיָּא בַּעֲנָנָא וַחֲזַו לְהוֹן בְּעֵלְדְּבָבַיְהוֹן׃

Dipoi vdirono vna gran voce dal cielo, che diceua loro, Saliste qua ſu, & eſſi ſalirono al cielo in vna nuuola, e i lor nimici gli viddero.

13 וּבְהִי שָׁעְתָּא הֲוָת זַוְעָא רַבָּא וַעֲסַר דַּמְדִינְתָּא נְפַל וְאֶתְקְטַלוּ בְּזַוְעָא שַׁבְעָא אַלְפִּין שְׁמָהָא דַּבְנַי נָשָׁא וְשַׁרְכָא הֲווֹ בַּדְחֶלְתָּא וִיהַבוּ תּוֹשְׁבֻּחְתָּא לַאלָהָא דִּשְׁמַיָּא׃

Et in quell'hora ſi fece vn gran terremoto onde la decima parte de la città cadde, e furono ammazzati nel terremoto ſette milia huomini à numero: e gli altri ſi ſpauentorono, e detter gloria à l'Iddio del cielo.

14 וַי דִּתְרֵין אֱזַל הָא וַי תְּלָתָא אָתָא בַּעֲגַל׃

Il ſecondo guai è paſſato, & ecco il terzo guai verra via preſtamente.

15 וּמַלְאַכָא שְׁבִיעָיָא קְרָא קַרְנָא וַהֲווֹ קָלָא רָמָא בַּשְׁמַיָּא לְמֵאמַר הֲווֹ לְמָרַן מַלְכּוּתָא דְּעָלְמָא וְיִמְלֶךְ לְעָלַם עָלְמִין׃

E il ſettimo Angelo ſono la tromba, e fecirſi gran voci nel cielo, che diceuano, I regni di queſto mondo ſon ridotti al noſtro Signore e al ſuo Chriſto, e regnara in ſempiterno.

יא

11 וְאַחֲרֵי שְׁלֹשֶׁת יָמִים וָחֵצִי רוּחַ הַחַיִּים מֵאֱלֹהִים בָּאָה עֲלֵיהֶם וַיָּקוּמוּ עַל־רַגְלֵיהֶם וְיִרְאָה גְדוֹלָה נָפְלָה עַל־כֻּלָּם אֲשֶׁר הִבִּיטוּם׃

Y deſpues de tres dias y medio; el Eſpiritu de vida, embiado de Dios entró en ellos, y ſe enheſtaron ſobre ſus pies, y vino gran temor ſobre losque los vieron.

12 וַיִּשְׁמְעוּ קוֹל גָּדוֹל מִשָּׁמַיִם הָאוֹמֵר אֲלֵיהֶם עֲלוּ פֹה וַיַּעֲלוּ שָׁמַיְמָה בֶּעָנָן וַיַּבִּיטוּם אוֹיְבֵיהֶם׃

Y oyeron vna gran boz del cielo que les dezia: Subid acà, Y ſubieron àl cielo en vna nuue: y ſus enemigos los vieron.

13 וּבָעֵת הַהִיא הָיָה רַעַשׁ גָּדוֹל וַעֲשִׂירִית הָעִיר נָפְלָה וַיּוּמְתוּ בָּרַעַשׁ הַהוּא שְׁמוֹת הָאֲנָשִׁים שִׁבְעַת אֲלָפִים וְהַנִּשְׁאָרִים חָרְדוּ וְנָתְנוּ כָבוֹד לֵאלֹהֵי הַשָּׁמָיִם׃

Y en aquella hora fue hecho gran temblor de tierra: y la decima parte de la ciudad cayó, y fueron muertos enel temblor de tierra los nombres de ſiete mil hombres: y los de mas fueron eſpantados, y dieron gloria à Dios del cielo.

14 הָאוֹי הַשֵּׁנִי הָלַךְ הִנֵּה הָאוֹי הַשְּׁלִישִׁי יָבוֹא בִּמְהֵרָה׃

El ſegundo Ay es paſſado, y heaqui el tercero Ay vendrá preſto.

15 וַיִּתְקַע מַלְאַךְ הַשְּׁבִיעִי וַיְּהִי קוֹלוֹת גְּדוֹלִים בַּשָּׁמַיִם לֵאמֹר נִהְיוּ מַמְלְכוֹת הָעוֹלָם לַאֲדֹנֵינוּ וְלִמְשִׁיחוֹ וְיִמְלֹךְ לְעוֹלְמֵי עוֹלָמִים׃

Y el ſeptimo Angel tocó la trompeta. Y fueron hechas grandes bozes enel cielo que dezian Los Reynos deſte mundo ſon reduzidoe à nueſtro Sennor y à ſu Chriſto, y reynarâ para ſiempre jamas.

ια'.

11. Καὶ μετὰ τρεῖς ἡμέρας καὶ ἥμισου, πνεῦμα ζωῆς ἐκ τοῦ θεοῦ εἰσῆλθεν ἐπ' αὐτούς, καὶ ἔστησαν ἐπὶ τοὺς πόδας αὐτῶν, καὶ φόβος μέγας ἔπεσεν ἐπὶ τοὺς θεωροῦντας αὐτούς.

Mais apres ces trois iours la & demi, l'Eſprit de vie venant de Dieu entrera en eux, & ils ſe tiendront ſur leurs pieds, & grande crainte ſaiſira ceux qui les auront veus.

12. Καὶ ἤκουσαν φωνὴν μεγάλην ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, λέγουσαν αὐτοῖς, ἀνάβητε ὧδε. καὶ ἀνέβησαν εἰς τὸν οὐρανὸν ἐν τῇ νεφέλῃ· καὶ ἐθεώρησαν αὐτοὺς οἱ ἐχθροὶ αὐτῶν.

Apres cela ils orront vne grande voix du ciel, leur diſant, Montez ici: & ils monteront au ciel en vne nuee: & leurs ennemis les verront.

13. Καὶ ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ ἐγένετο σεισμὸς μέγας, καὶ τὸ δέκατον τῆς πόλεως ἔπεσε, καὶ ἀπεκτάνθησαν ἐν τῷ σεισμῷ ὀνόματα ἀνθρώπων χιλιάδες ἑπτά, καὶ οἱ λοιποὶ ἔμφοβοι ἐγένοντο, καὶ ἔδωκαν δόξαν τῷ θεῷ τοῦ οὐρανοῦ.

Et à ceſte meſme heure-la ſera fait grand tremblement de terre: & la dixieme partie de la Cité tombera, & là ſeront tués en ce tremblemẽt de terre en nombre ſept mille hommes: & les autres ſeront eſpouuantes, & donneront gloire au Dieu du ciel.

14. Ἡ οὐαὶ ἡ δευτέρα ἀπῆλθεν, ἰδοὺ ἡ οὐαὶ ἡ τρίτη ἔρχεται ταχύ.

Le ſecond mal-heur eſt paſſé: & voici, le troiſieme mal-heur viendra bien toſt.

15. Καὶ ὁ ἕβδομος ἄγγελος ἐσάλπισε, καὶ ἐγένοντο φωναὶ μεγάλαι ἐν τῷ οὐρανῷ λέγουσαι. ἐγένοντο αἱ βασιλεῖαι τοῦ κόσμου, τοῦ κυρίου ἡμῶν, καὶ τοῦ χριστοῦ αὐτοῦ, καὶ βασιλεύσει εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Le ſeptieme Ange donc ſonna de la trompette, & furẽt faites grandes voix au ciel, diſans, Les royaumes du monde ſont reduits à noſtre Seigneur, & à ſon Chriſt & il regnera ès ſiecles des ſiecles.

CAP. XI.

11. Et poſt dies tres & dimidium, ſpiritus vitæ à Deo intravit in eos. Et ſteterunt ſuper pedes ſuos, & timor magnus cecidit ſuper eos qui viderunt eos.

But after three dayes and an halfe/ the ſpirit of liue comming from God/ ſhall enter into them / and they ſhall ſtand vp vpon their feete : and great feare ſhall come vpon them which ſaw them.

12. Et audierunt vocem magnam de cælo, dicentem eis, Aſcendite huc. Et aſcẽderunt in cælum in nube: & viderũt illos inimici eorum,

And they ſhall heare a great voyce from heauen/ſaying vnto them / Come vp hither. And they ſhall aſcend vp to heauen in a cloude / and their enemies ſhall ſee them.

13. Et in illa hora factus eſt terræmotus magnus: & decima pars civitatis cécidit: & occiſa ſunt in terræmotu nomina hominum ſeptem millia: & reliqui in timorem ſunt miſſi, & dederunt gloriam Deo cæli,

And the ſame houre ſhall there be a great earthquake / and the tenth part of the citie ſhall fall / and in the earthquake ſhall bee ſlaine in nomber ſeuen thouſand: and the remnant ſhall be afraide/ and giue glorye to the God of heauen.

14. Væ ſecundum abiit: & ecce væ tertium veniet citò.

The ſeconde wo is paſt / and beholde the thirde wo will come anon.

15. Et ſeptimus angelus tuba cecinit: & factæ ſunt voces magnæ in cælo dicentes. Factum eſt regnum huius mundi, Domini noſtri & Chriſti eius, & regnabit in ſecula ſeculorum, Amen,

And the ſeuenth Angell blew the trumpet / and there were great voyces in heauen/ſaying/ The kingdoms of this world are our Lordes / and his Chriſtes/ and hee ſhall reigne for euermore.

Das XI. Capitel.

11. Vnd nach dreyen tagen vnd einem halben / fuhr inn ſie der Geiſt deß Lebens von Gott / vnnd ſie tratten auff jhre füſſe / vnd ein groſſe forcht fiel über die ſie ſahen.

Oc tre dage oc en halff der efter / foer Liffsens Aand aff Gud i dem/ oc de ſtode paa deris føder/ oc der falt en ſtor fryct paa dem/ ſom dem ſaae.

12. Vnd ſie höreten eine groſſe ſtimme vom Himmel zu jnen ſagen: Steiget herauff. Vnd ſie ſtiegen auff in den Himmel/ in einer Wolcken/ vnd es ſahen ſie jre Feinde.

Oc de hørde en ſtor roſt aff Himmelen ſige til dem/ Stiger hid op. Oc de ſtigede op i Himmelen / i en Sky/ oc deris Fiender ſaae dem.

13. Vnd zu derſelbigen ſtunde ward ein groß Erdbeben / vnd das zehende theil der Statt fiel/ vnd wurden ertödtet inn der Erdbebung ſieben tauſend Namen der Menſchen / Vnnd die andern erſchracken / vnd gaben ehre dem Gott deß Himmels.

Oc i ſamme ſtund bleff it ſtort Jordſkel / Oc tiende parten aff Staden falt ned / oc der bleffue ihielſlagne i ſamme Jordſkel ſiu tuſinde Menniſkes naffn/ oc de andre forferdedis / Oc gaffue Himmelens Gud ære.

14. Das ander Wehe iſt dahin / Sihe/das dritte Wehe kompt ſchnell.

Det andet Ve er borte / See / det tredie Ve kommer ſnarlige.

15. Vnd der ſibend Engel poſaunet/ vnd es wurden groſſe ſtimmen im Himmel / die ſprachen: Es ſind die Reich der Welt vnſers HERREN vnd ſeines Chriſtus worden / vnd er wird regieren von ewigkeit zu ewigkeit.

Oc den ſiuende Engel baſunede/oc der bleffue ſtore røſter i Himmelen / ſom ſagde / Verdens Rige høre vor HERRE oc hans Chriſto til/ oc hand ſkal regere fra euighed til euighed.

Kapitola XI.

11. A po půl čtwrtém dni/ duch žiwota od Boha poſlaný wſſel do nich: y ſtáli na ſwých nohách/ a bázeň weliká ſpadla na ty kteřijž ge widěli.

Ale po pułczwártu dniu duch żywotá od Bogá wychodząc/ wnidźie w nie/ y będą ſtháć ná nogách ſwoich / á boiaźń wielka przypadnie ná ty ktorzy ie oglądáli.

12. A ſlyſſeli hlas weliký s Nebe/ an prawij gim Wſtupte ſem. Y wſtaupili na Nebe w oblace: y widěli ge nepřátelé gegich.

Potym ſłyſzeli głos wielki z niebá mowiąc do nich: Wſtąpćie owoźie/ Y wſthapili ná niebo przez obłok/ á oglądáli ie nie przyiaćiele ich.

13. A w tu hodinu ſtalo ſe země třeſenij weliké/ a deſátý dijl Měſta padl / a zmordowáno geſt tijm země třeſenijm Lidij ſedm Tiſýcuow / a ginij báli ſe/ a wzdali Sláwu Bohu Nebeſkému.

Y zſtáło ſię onej godźiny wielkie trzeſienie źiemie/ á dźieśiąta część miáſtá vpadłá/ y pobito ſię w onym trzeſieniu źiemie imion ludźi ſiedm tyſiecy/ drudzy przeſtráſzeni ſą / y dáli chwałę Bogu niebieſkiemu.

14. Bijda druhá pominula/ a hle třetij bijda tudijž přijde.

Biádá wtora przeſzłá/ á oto biádá trzećia przyidźie rychło.

15. A ſedmý Angel w Traubu zatraubil/ Y ſtali ſe hlaſowé welicý w Nebi/ řkauce: Včiněno geſt Králowſtwij tohoto Swěta Pána naſſeho y Kryſta geho / a bude Králowſtwij na wěky wěkuow/ Amen.

A ták ſiodmy Anioł zátrąbił / y zſtáli ſię głoſy wielkie ná niebie mowiąc: Króleſtwá świátá zſtáły ſię króleſtwy Páná náſzego/ y Kryſtá tego ktory będźie krolował ná wieki wiekow/ Amen.

יא

16 וְעֶסְרִין וְאַרְבְּעָא
קַשִּׁישֵׁא הָאנּוּן דְּהָווֹ קְדָם
אֱלָהָא יָתְבִין עַל כּוּרְסַיְהוֹן
נְפַלוּ עַל פַּרְצוּפַיְהוֹן וְסָגְדוּ
לַאלָהָא :

E i venti quattro Seniori che ſeggono dinanzi a Dio in ſu le ſedie loro, ſi gitteron giu con le lor faccie, e adororeno Iddio.

17 וְאָמְרִין נוֹדֵא לָךְ מָרְיָא
אֱלָהָא דְּכֹל אָחִיד דְּהָוָא
וְהָוָא וְיָהוֵא מֶטוּל דְּקַבֶּלְתְּ
לְחֵילָךְ רַבָּא וְמַלֶּכְתְּ :

Dicendo, Noi ti ringratiamo, Signore Iddio onnipotente, che ſei, e che eri, e che dei venire: percioche tu hai preſa la tua gran poteſta, & hai regnato.

18 וְעַמְמֵא רְגַזוּ וְאֶתָא
רוּגְזָךְ וְזַבְנָא דְּמִיתֵא לְמִדַּן
וְלְמֶתַּל אַגְרָא לְעַבְדָּיךְ
לְנְבִיָּא וְלְקַדִּישֵׁא דְּדָחְלִין
מִן שְׁמָךְ לְזְעוּרֵא וְלְרַוְרְבָא
לְמְחַבָּלוּתְהוֹן דְּחַבְּלוּ לָא
לְאַרְעָא :

E le genti ſi ſeno adirate, & è venuta l'ira tua, e il tempo che i morti ſiano giudicati, e che ſi dia la mercede a i tuoi ſerui, cioè a i Profeti & i Santi, & a quelli che temeno il tuo nome a i piccoli, & a i grandi: e che ſiano diſtrutti quelli che diſtruggono la terra.

19 וְאֶתְפְּתַח הַיְכְלָא
דְּאֱלָהָא בַּשְׁמַיָּא וְאֶתְחְזִי
קִיבוּתָא דְּדִיְתִיקֵיה וְהָווֹ
בַּרְקֵא וְקָלֵא וְרַעְמֵא וְזוֹעָא
וּבַרְדָּא רַבָּא :

E fu aperto il tempio di Dio nel cielo, e fu veduta nel tempio ſuo l'Arca del ſuo teſtamento, e fecerſi de folgori, e de le voci, e tuoni, e terremoti, & vna grandine grande.

יא

16 וְעֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה זְקֵנִים אֲשֶׁר
יֹשְׁבוּ לִפְנֵי אֱלֹהִים בְּכִסְאוֹתָם
נָפְלוּ עַל־פְּנֵיהֶם לְהִשְׁתַּחֲוֹת
לֵאלֹהִים :

Y los veynte y quatro Ancianos que eſtauan ſentados delante de Dios en ſus ſillas, ſe proſtraron inclinadas ſus caras, y adoraron à Dios.

17 לֵאמֹר נוֹדֶה לְּךָ יְהֹוָה אֱלֹהִים
כָּל־יָכוֹל אֲשֶׁר הֹוֶה וַאֲשֶׁר הָיִיתָה
וְתִהְיֶה כִּי־לָקַחְתָּה עֹז גָּדוֹל
וּמָלַכְתָּ :

Diziendo : Hazemos te gracias, Sennor Dios todo Poderoſo, que eres, y que eras, y que has de venir, porque has tomado tu grande potencia y has reynado.

18 וַיִּרְגְּזוּ הַגּוֹיִם וַתָּבוֹא חֲרוֹן
אַפְּךָ וְעֵת־לְהִשָּׁפֵט אֶת־הַמֵּתִים
וְלָתֵת אֶת־שָׂכָר לַעֲבָדֶיךָ
לַנְּבִיאִים וְלַקְּדוֹשִׁים וּלְיִרְאֵי
שְׁמֶךָ לַקְּטַנִּים וְלַגְּדוֹלִים וּלְשַׁחֵת
אוֹתָם אֲשֶׁר שִׁחֲתוּ אֶת־
הָאָרֶץ :

Y los Gentiles ſe han ayrado, y tu yra es venida, y el tiempó de los muertos para que ſean juzgados, y para que des el galardon à tus ſieruos los Prophetas, y à los Sanctos, y à los que temen tu Nombre, à los pequennitos y à los grandes, y para que deſtruyas los que deſtruyen la tierra.

19 וַיִּפָּתַח הֵיכַל אֱלֹהִים בַּשָּׁמַיִם
וַיֵּרָאֶה אֲרוֹן בְּרִיתוֹ בְּהֵיכָלוֹ
וַיְהִי־בְרָקִים וְקוֹלוֹת וְרַעַם
וְרַעַשׁ וּבָרָד גָּדוֹל :

Y el templo de Dios fue abierto enel cielo, y el arca de ſu Teſtamento fue viſta en ſu templo, y fueron hechos relampagos, y bozes, y truenos, y terremotos, y grande granizo.

ια.

16. Καὶ οἱ εἴκοσι, καὶ τέσσαρες πρεσβύτεροι οἱ ἐνώπιον τοῦ θεοῦ καθήμενοι ἐπὶ τοὺς θρόνους αὐτῶν, ἔπεσαν ἐπὶ τὰ πρόσωπα αὐτῶν, καὶ προσεκύνησαν τῷ θεῷ.

Alors les vingt quatre anciens qui ſont aſſis deuant Dieu ſur leurs ſiges, ſe proſtenerent ſur leurs-faces, & adorerent Dieu.

17. Λέγοντες, Εὐχαριστοῦμέν σοι, κύριε ὁ θεὸς ὁ παντοκράτωρ, ὁ ὢν, καὶ ὁ ἦν, καὶ ὁ ἐρχόμενος, ὅτι εἴληφας τὴν δύναμίν σου τὴν μεγάλην, καὶ ἐβασίλευσας.

Diſans, Nous te rendons graces, Seigneur Dieu tout puiſſant, Qui es, & qui eſtois, & qui es auenir, que tu as prins ta grande puiſſance, & as commencé ton regne:

18. Καὶ τὰ ἔθνη ὠργίσθησαν, καὶ ἦλθεν ἡ ὀργή σου, καὶ ὁ καιρὸς τῶν νεκρῶν, κριθῆναι, καὶ δοῦναι τὸν μισθὸν τοῖς δούλοις σου τοῖς προφήταις, καὶ τοῖς ἁγίοις, καὶ τοῖς φοβουμένοις τὸ ὄνομά σου, τοῖς μικροῖς, καὶ τοῖς μεγάλοις, καὶ διαφθεῖραι τοὺς διαφθείροντας τὴν γῆν.

Et les nations ſe ſont courroucees, & ton ire eſt venue, & le temps des morts pour eſtre iugés, & pour donner le loyer à tes ſeruiteurs Prophetes, & aux ſaincts, & à ceux qui craignent ton Nom, petis & grans, & pour deſtruire ceux qui deſtruiſent la terre.

19. Καὶ ἠνοίγη ὁ ναὸς τοῦ θεοῦ ἐν τῷ οὐρανῷ, καὶ ὤφθη ἡ κιβωτὸς τῆς διαθήκης αὐτοῦ ἐν τῷ ναῷ αὐτοῦ, καὶ ἐγένοντο ἀστραπαὶ, καὶ φωναὶ καὶ βρονταὶ, καὶ σεισμὸς, καὶ χάλαζα μεγάλη.

Adonc le temple de Dieu fut ouuert au ciel, & l'Arche de ſon alliance fut veuë au temple d'icelui : & furent faits eſclairs, & voix, & tonnerres, & tremblement de terre, & grande greſle.

CAP. XI.

16. Et vigintiquatuor ſeniores qui in conſpectu Dei ſedent in ſedibus ſuis, ceciderunt in facies ſuas, & adoraverunt Deum.

Then the foure and twenty Elders/ which ſate before God on their ſeates/ fell vpon their faces / and worſhipped God.

17. Dicentes, Gratias agimus tibi Domine Deus, omnipotens qui es, & qui eras, & qui venturus es: quia accepiſti virtutem tuam magnã, & regnaſti.

Saying / We giue the thankes/ Lorde God allmightie/ Which art/ & Which waſt / and which art to come: for thou haſt receyued thy great might/ and haſt obtained thy kingdome.

18. Et iratæ ſunt Gentes, & advénit ira tua, & tempus mortuorum, iudicari, & reddere mercedem ſervis tuis Prophetis & ſanctis, & timentibus nomen tuũ puſillis, & magnis, & exterminandi eos qui corruperunt terram.

And the Gentiles were angrie/ and thy wrath is come / and the time of the dead / that they ſhould be iudged / and that thou ſhouldeſt giue reward vnto thy ſeruaunts the Prophets / & to the Saints / & to them that feare thy Name/ to ſmall and great/ & ſhouldeſt deſtroy them/ which deſtroy the earth.

19. Et apertum eſt templum Dei in cælo: & viſa eſt arca teſtamenti eius in templo eius, & facta ſunt fulgura, & voces, & terræmotus, & grando magna.

Then the Temple of God was opened in heauen/ and there was ſeene in his Temple the Arke of his couenant: & there were lightnings/ and voyces/ and thundrings/ and earthquake/ and much haile.

Das XI. Capitel.

16. Vnd die vierundzweintzig Elteſten/ die für Gott auff jhren Stülen ſaſſen/ fielen auff jre Angeſicht/ vnd beteten Gott an.

Oc de fire oc tiue Eldſte/ ſom ſade faar Gud paa deris Stole/ fulde ned paa deris Anſict/ oc bade til Gud.

17. Vnd ſprachen: Wir dancken dir HERR allmächtiger Gott/ der du biſt/ vnd wareſt/ vnd zukünfftig biſt/ daß du haſt angenommen deine groſſe krafft vnd herrſcheſt.

Oc ſagde/ Wi tacke dig HERRE/ almectige Gud/ du ſom eſt/ oc haffuer veret/ oc eſt tilkommende at du anammede din ſtore Krafft oc regerer.

18. Vnd die Heyden ſind zornig worden/ vnd es iſt kommen dein zorn/ vnd die zeit der Todten/ zu richten vnd zu geben den Lohn deinen Knechten den Propheten/ vnd den Heiligen/ vnnd denen die deinen Namen förchten/ den kleinen vnd groſſen/ vnd zu verderben die die Erden verderbet haben.

Oc Hedningene ere bleffne vrede/ oc din vrede er kommen/ oc de Dødis tid/ at døme oc at giffue dine Tienere Propheterne Løn/ oc de Hellige/ oc dem ſom fryctе dit Naffn/ baade ſmaa oc ſtore/ oc at forderffue dem ſom haffue forderffuit Jorden.

19. Vnd der Tempel Gottes ward auffgethan im Himmel/ vnd die Archa ſeines Teſtaments ward in ſeinem Tempel geſehen/ Vnnd es geſchahen Blitzen/ vnd Stimmen/ vnd Donner/ vnd Erdbeben/ vnd ein groſſer Hagel.

Oc Guds Tempel bleff opladet i Himmelen/ oc hans Teſtamentis Arck bleff ſeet i hans Tempel/ oc der ſkede Liunet oc Røſter/ oc Jorden/ oc Jordſkel/ oc en ſtor Hagel.

Kapitola XI.

16. A čtyřmecytma Starcůw/ kteřijž před oblijčegem Božijm ſedij na ſwých Stolicých/ padli na ſwé Twáři/ a klanělj ſe Bohu.

Thedy oni cztérzey á dwádzieśćiá ſtárſzy ktorzy przed oblicznośćia Bożą ſiedzą ná ſtholcach ſwych/ vpadli ná oblicza ſwe/ y chwałe dáli Bogu.

17. Řkauce: Dijky činijme tobě Pane Bože náš wſſemohucý/ kterýž gſy/ a kterýž gſy byl/ a kterýž přigijti máš/ nebo gſy přigal moc twau welikau/ a kralowal gſy.

Mowiąc: Dziękujemy tobie Pánie Boże wſzechmogący ktory ieſteś/ ktoryś był/ y ktory maſz przyść/ iżeś wziął moc twą wielką/ y krolowałeś.

18. A rozhněwali ſe Národowé/ a přiſſel hněw twuóg/ a čas mrtwých aby byli ſauzeni/ a aby dal odplatu Služebnijkuom ſwým Prorokuom/ y Swatým/ a těm kteřijž ſe bogij Gména twého/ malým y welikým/ a aby wykořenil ty/ kteřijž poruſſyli Zemi.

Y rozgniewáli ſie pogáni/ y przyſzedł gniew twoy/ y czás vmárłych áby byli ſądzeni/ y ábyś oddał zapłátę ſługam twoim prorokom y świętym/ y thym ktorzy ſie boią imienia twego małym y wielkim/ y ábyś zágubił ty ktorzy pſuią źiemię.

19. TEhdy otewřijn geſt Chrám Božij na Nebi/ a widijna geſt Archa ſwědectwij geho: Y ſtala ſe blýſkánij a hlaſowé/ Hromobitij a Země třeſenij/ y Krupobitij weliké.

Tedy otworzon ieſt kośćioł Boży ná niebie/ y widziana ieſth ſkrzynia przymierza iego w kośćiele iego/ y zſtáły ſie łyſkáwice/ y głoſy/ y gromy/ y trzęſienia źiemie/ y grad wielki.

יב

1 וְאָתָא רַבְּתָא אֶתְחַזְיַת בַּשְׁמַיָּא אַנְתְּתָא חֲדָא עֲטִיפָא הֲוָת שִׁמְשָׁא וְיַרְחָא מֶן תְּחֵית רֶגְלֶיהָ וְעַל רֵישָׁהּ כְּלִילָא מֶן כַּוְכְּבֵא תְּרֶעְסַר׃

Et apparue vn gran ſegno nel cielo, Vna donna veſtita di Sole, e la luna era ſotto i ſuoi piedi, e ſopra il ſuo capo vna corona di dodici ſtelle.

2 וְבַטְנָא וְקָעְיָא וּמְתַחְבְּלָא וּמֶשְׁתַּנְקָא דְּתֵאלְדִי׃

Et eſſendo grauida: gridaua, hauendo io dolori del parto, & era in tormento per partorire.

3 וְאֶתְחַזְיַת אָתָא אַחֲרִנָא בַּשְׁמַיָּא וְהָא תַּנִּינָא רַבָּא סוּמָקָא וַהֲווּ לֵהּ שַׁבְעָא רֵישִׁין וְעֶסַר קַרְנָן וְעַל רֵישֵׁהּ שַׁבְעָא כְּלִילִין׃

Vn altro ſegno ancora ſi vidde nel cielo, & ecco vn gran dragone roſſo, che haueua ſette teſte e dieci corna, e ſopra le ſue teſte ſette diademe.

4 וְדוּנְבֵּהּ נָגֵר הֲוָא ל לְתַלְתָּא דְּכוֹכְבֵא דִּשְׁמַיָּא וְאַשְׁדִּי לְהוֹן עַל אַרְעָא וְתַנִּינָא קָם קְדָם אַנְתְּתָא דַּעְתִידָא דְּתֵאלְדִי וְכַד תֵּאלְדִי דְּנֵאכֻל לִבְרָהּ׃

E la ſua coda tiraua la terza parte de le ſtelle del cielo, e gittolle in terra. E fermoſſi il dragone dinanzi a la donna che doueua partorire: per diuorare il ſuo figliuolo, com ella haueſſe partorito.

5 וִילְדַת בְּרָא דִּכְרָא דַּעְתִיד לְמִרְעָיוּ לְכֻלְּהוֹן עַמְמֵא בְּשַׁבְטָא ד דְּפַרְזְלָא וְאֶתְחַטַף בְּרָהּ לְוָת אֱלָהָא וּלְוָת כּוּרְסְיֵהּ׃

Hor ella partori vn figliuol maſchio, ilqual doueua regger tutte le genti con verga di ferro: e il ſuo figliuolo fu rapito à Dio & al ſuo trono.

6 וְאַנְתְּתָא עֲרְקַת בְּמַדְבְּרָא דְּתַמָּן הֲוָא לָהּ אַתְרָא דַּמְטַיַּב מֶן אֱלָהָא דְּתַמָּן נֶתְרַסְיוּנָהּ אִיּמָמִין אֶלֶף מָאתַן וְשִׁתִּין׃

E la donna ſi fuggì al diſerto, doue ha vn luogo apparecchiato da Dio: accioch' ella ſia nutrita iui mille dugento ſeſſanta giorni.

יב

1 וְאוֹת גָּדוֹל נִרְאָה בַּשָּׁמַיִם אִשָּׁה מִתְכַּסָּה בַּשֶּׁמֶשׁ וּלְבָנָה תַּחַת רַגְלֶיהָ וְעַל־רֹאשָׁהּ עֲטֶרֶת מִשְּׁנֵים עָשָׂר כּוֹכָבִים׃

Y vna gran ſennal apareció enel cielo: Vna muger veſtida del ſol, y la luna debaxo de ſus pies y ſobre ſu cabeça eſtaua vna corona de doze eſtrellas,

2 וְהָרָה הִיא וְזָעֲקָה חָלָה וְשׁוֹמְמָה לָלֶדֶת׃

Y eſtando prennada clama con dolores de parto, y ſufre tormento por parir.

3 וַיֵּרָאֶה אוֹת אַחֵר בַּשָּׁמַיִם וְהִנֵּה תַנִּין אָדוֹם גָּדוֹל לַאֲשֶׁר הָיוּ לוֹ שִׁבְעָה רָאשִׁים וְעֶשֶׂר קְרָנוֹת וְעַל־רָאשָׁיו שֶׁבַע עֲטָרוֹת׃

Y fue viſta otra ſennal enel cielo, y heaqui vn grande drago bermejo, que tenia ſiete cabeças y diez cuernos, y en ſus cabeças ſiete diademas.

4 וּזְנָבוֹ סָחַב אֶת־שְׁלִישִׁית כּוֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם וַיַּשְׁלִיכֵם אַרְצָה וְהַתַּנִּין קָם לִפְנֵי הָאִשָּׁה הָעֲתִידָה לָלֶדֶת אֲשֶׁר אִם תֵּלֵד אָכוֹל יְבַעֵר אֶת־בְּנָהּ׃

Y ſu cola traya con violencia la tercera parte de las eſtrellas del cielo, y echôlas en tierra. Y el tragon ſe paró delante de la muger que eſtaua de parto: paraque quando vuieſſe parido à ſu hijo, ſelo tragaſſe.

5 וַתֵּלֶד בֵּן זָכָר אֲשֶׁר עָתִיד לְהַרְעוֹת אֶת־כָּל־הַגּוֹיִם בְּשֵׁבֶט בַּרְזֶל וַיֵּחָטֵף בְּנוֹ אֶל־אֱלֹהִים וְאֶל־כִּסְאוֹ׃

Y ella parió vn hîjo varon, elqual auia de regir todas las gentes con vara de hierro: y ſu hijo fue arrebatado para Dios y para ſu throno.

6 וַתִּבְרַח הָאִשָּׁה אֶל־הַמִּדְבָּר אֲשֶׁר שָׁם הָיָה לָהּ מָקוֹם נָכוֹן מֵאֱלֹהִים אֲשֶׁר יְכַלְכְּלוּהָ יָמִים אֶלֶף וּמָאתַיִם וְשִׁשִּׁים׃

Y la muger huyó à vn deſierto, donde tiene lugar aparejado de Dios: para que alli la mantengan mil y dozientos y ſeſenta dias.

ΚΕΦΑΛ. ιβ'.

Καὶ σημεῖον μέγα ὤφθη ἐν τῷ οὐρανῷ, γυνὴ περιβεβλημένη τὸν ἥλιον, καὶ ἡ σελήνη ὑποκάτω τῶν ποδῶν αὐτῆς, καὶ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτῆς στέφανος ἀστέρων δώδεκα.

Or vn grand ſigne apparut au ciel, aſſauoir vne femme reueſtue du ſoleil, ſous les pieds de laquelle eſtoit la lune: & y auoit ſur ſon chef vne couronne de de douce eſtoiles:

2. Καὶ ἐν γαστρὶ ἔχουσα κράζει ὠδίνουσα καὶ βασανιζομένη τεκεῖν.

Laquelle eſtoit enceinte, dont elle crioit ſe trouuant en trauail d'enfant, & ſouffrant torment pour enfanter.

3. Καὶ ὤφθη ἄλλο σημεῖον ἐν τῷ οὐρανῷ, καὶ ἰδοὺ δράκων μέγας πυῤῥὸς, ἔχων κεφαλὰς ἑπτὰ, καὶ κέρατα δέκα, καὶ ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτοῦ διαδήματα ἑπτά.

Il apparut auſſi vn autre ſigne au ciel, & voici vn grand dragon roux, ayant ſept teſtes & dix cornes, & ſur ſes teſtes ſept diademes.

4. Καὶ ἡ οὐρὰ αὐτοῦ σύρει τὸ τρίτον τῶν ἀστέρων τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἔβαλεν αὐτοὺς εἰς τὴν γῆν· καὶ ὁ δράκων ἕστηκεν ἐνώπιον τῆς γυναικὸς τῆς μελλούσης τεκεῖν, ἵνα ὅταν τέκῃ τὸ τέκνον αὐτῆς, καταφάγῃ.

Et la queuë d'icelui trainoit la tierce partie des eſtoiles du ciel, leſquelles il ietta en terre: puis le dragon s'arreſta deuant la femme qui deuoit enfanter: afin que quand elle auroit enfanté, il deuoraſt l'enfant d'icelle.

5. Καὶ ἔτεκεν υἱὸν ἄῤῥενα, ὃς μέλλει ποιμαίνειν πάντα τὰ ἔθνη ἐν ῥάβδῳ σιδηρᾷ· καὶ ἡρπάγη τὸ τέκνον αὐτῆς πρὸς τὸν θεὸν, καὶ πρὸς τὸν θρόνον αὐτοῦ.

Or elle enfanta vn fils maſle, qui doit gouuerner toutes les nations auec vne verge de fer, & ſon enfant fut raui à Dieu & au throne d'icelui.

6. Καὶ ἡ γυνὴ ἔφυγεν εἰς τὴν ἔρημον, ὅπου ἔχει ἐκεῖ τόπον ἡτοιμασμένον ἀπὸ τοῦ θεοῦ, ἵνα ἐκεῖ τρέφωσιν αὐτὴν ἡμέρας χιλίας διακοσίας ἑξήκοντα.

Et la femme s'enfuit en vn deſert, où elle a lieu preparé de Dieu, afin qu'on là nourriſſe la mille deux cens ſoixante iours.

CAP. XII.

ET ſignum magnum apparuit in cælo: Mulier amicta ſole, & luna ſub pedibus eius, & in capite eius corona ſtellarum duodecim

And there appeared a great wonder in heauen: A woman clothed with the ſunne / and the moone was vnder her feete/and vpon her head a crowne of twelue ſtarres·

2. Et in utero habens, & clamabat parturiens, & cruciabatur ut pariat.

And ſhe was with childe and cryed trauailing in birth / and was pained ready to be deliuered.

3. Et viſum eſt aliud ſignum in cælo, & ecce draco magnus rufus, habens capita ſeptem, & cornua decem: & in capitibus eius diademata ſeptem.

And there appeared another wonder in heauen: for beholde / a great red dragon hauing ſeuen heads / and ten hornes / and ſeuen crownes vpon his heads.

4. Et cauda eius trahebat tertiam partem ſtellarum cęli, & miſit eas in terram, & draco ſtetit ante mulierem quæ erat paritura: ut cùm peperiſſet, filium eius devoraret.

And his taile drewe the thirde parte of the ſtarres of heauen / and caſt thē to the earth. And the dragon ſtoode before the woman/which was ready to be deliuered/to deuoure her childe when ſhe had brought it forth.

5. Et peperit filium maſculum, qui recturus erat omnes Gentes in virga ferrea: & raptus eſt filius eius ad Deum, & ad thronum eius.

So ſhe brought forth a man child/ which ſhould rule al nations with a rod of yron: and her ſonne was taken vp vnto God & to his throne.

6. Et mulier fugit in ſolitudinem ubi habebat locum paratum à Deo, ut ibi paſcāt eam diebus mille ducentis ſexaginta,

And the woman fled into the wildernes where ſhe hath a place prepared of God/that they ſhould fede her there a thouſand / two hundreth and there ſcore dayes.

Das XII. Capitel.

Vnd es erſchein ein groß zeichen im Himmel: Ein Weib mit der Sonnen bekleidet/vnd der Mond vnter jren fůſſen/vnd auff jhrem Haupt eine Krone von zwölff Sternen.

OC der obenbaredis it ſtort Tegen i Himmelen/En Quinde beklæd met Solen/ oc Maanen vnder hendis Føder/ oc paa hendis Hoffuit en Krune aff tolff Stierner.

2. Vnd ſie war ſchwanger / vnnd ſchrey/vnd war in Kindsnöthen/vnd hatte groſſe qual zur Geburt.

Oc hun vaar fructſommelig oc robte/ oc vaar i Barnsnød / oc haffde ſtor pine til at føde.

3. Vnd es erſchien ein ander Zeichen im Himmel / vnd ſihe ein groſſer roter Drach/der hatte ſieben Häupter vnd zehen Hörner / vnd auff ſeinen Häuptern ſieben Kronen.

Oc der obenbaredis it andet tegen i Himmelen/ oc ſee/en ſtor rød Drage/ſom haffde ſiu hoffuet oc thi Horn/ oc paa ſine hoffuit ſiu Kruner.

4. Vnd ſein ſchwantz zoch den dritten theil der Sternen / vnnd warff ſie auff die Erden. Vnd der Drach tratt für das Weib / die geberen ſolt / auff daß / wenn ſie geboren hette / er jhr Kind freſſe.

Oc hans ſtert drog den tredie part aff Stiernerne/ oc kaſte dem ned paa Jorden. Oc Dragen ſtod faar Quinden/ ſom ſkulde føde/ paa det / at hand vilde æde hendis Barn/ naar hun haffde fød.

5. Vnd ſie gebar einen Sohn / ein Knäblein / der alle Heyden ſolt weyden mit der eiſern Ruthen/ Vnnd jhr Kind ward entzückt zu Gott vnd ſeinem Stul.

Oc hun fødde en Søn it Drengbarn/ſom ſkulde regere alle Hedninge met it Jernriſſ / oc hendis Barn bleff vndryckt til Gud oc hans Stol.

6. Vnd das Weib entflohe in die Wüſten / da ſie hat einen ort bereit von GOtt / daß ſie daſelbs ernehret würde/ tauſend / zweyhundert / vnnd ſechtzig tage.

Oc Quinden vndflyde i Ørcken / der ſom hun haffuer en ſted bered aff Gud/at hun ſkulde der fødis/tuſinde/ thu hundrede/ oc tryſinds tiue dage.

Kapitola XII.

Y Ukázal ſe diw weliký na Nebi Zena oděná Sluncem/ a Měſýc pod nohama gegijma: a na hlawě gegij Koruna s dwanácte Hwězdami.

Y Widzian ieſth znák wielki ná niebie/ Niewiaſtá odleczoná ſłońcem / pod ktorey nogámi był kśiężyc/ á ná głowie koroná zgwiazd dwunaśćie.

2. A w žiwotě magijcý: Y křičela pracugijcý k porodu /a trápijcý ſe aby porodila.

Y będąc brzemienna/ wołáłá boleiąc/ y ćięſzkośći ćierpiáłá ku rodzeniu.

3. Y widijn geſt giný diw na Nebi/ A hle Drak weliký ryſſawý / mage hlaw ſedm/ a Rohuow deſet: a na hlawách geho ſedm Korun.

Y widźian ieſt drugi znák ná niebie/ á oto ſmok wielki / rydzy/ máiąc ſiedm głowy rogow dźieſięć/ á ná głowách iego ſiedm koron.

4. A Wocaſem ſwým ſtrhl třetij dijl Hwězd s Nebe/ a ſwrhl ge na Zemi. A ten Drak ſtál před Zenau kteráž měla poroditi/ aby když by porodila/ Syna gegijho ſežral.

Ktorego ogon ćiągnął trzećią część gwiazd niebieſkich/ ktore zrzućił ná ziemię/ y ſtánął on ſmok przed niewiáſtą ktora miáłá porodźić/ áby po porodzeniu ſyná iey pożárł.

5. Y porodila Syna Pacholijka/ kterýž měl zprawowati wſſeckny Národy/ metlau železnau: Y wzat geſt Syn gegij k Bohu a k Truonu geho.

Y porodźiłá ſyná mężczyznę / ktory miał rządźić wſzytki pogány laſką żeláżną / y záchwycon ieſth ſyn iey do Bogá / y do ſtolice iego:

6. A Zena vtekla na pauſſť/ kdež měla mijſto připrawené od Boha/ aby gi tam krmil za dnij Tiſýc dwě Stě a Sſedeſát.

A niewiáſthá vćiekłá ná puſtynią/ gdźie ma mieyſce zgotowáne od Bogá/ áby ią tám karmili przez thyśiąc dni y dwieśćie y ſześćdźieśiąt.

יט

7 וַהֲוָא קְרָבָא בַּשְׁמַיָּא
מִיכָאֵל וּמַלְאַכַוְהִי קְרַבוּ
עַל תַּנִּינָא וְתַנִּינָא קְרַב
וּמַלְאַכַוְהִי׃

E feceſi vna battaglia nel cielo, Michele e i ſuoi angeli combatteuano cõtra'l dragone, e il dragone combatteua, e i ſuoi angeli.

8 וְלָא אֶשְׁכַּחוּ וְאָף אַתְרָא
לָא אֶשְׁתְּכַח תּוּב בַּשְׁמַיָּא׃

Ma non poteron reſiſtere, ne fu piu trouato il luogo loro nel cielo.

9 וְאֶשְׁתְּדִי תַּנִּינָא רַבָּא
חֶוְיָא קַדְמָיָא דְּמֶתְקְרֵא
אַכַלְקַרְצָא וְסָטָנָא דְּמַטְעֵא
לְכֻלָּהּ עָלְמָא אֶשְׁתְּדִי עַל
אַרְעָא וּמַלְאַכַוְהִי עַמֵּהּ
אֶשְׁתְּדִיו׃

Onde fu mandato via il gran dragone, il ſerpente antico, che ſi chiama diauolo e ſatana, ilquale inganna tutto il mondo, e fu gittato in terra, e i ſuoi angeli furon gittati giu con eſſolui.

10 וְשֶׁמְעֵת קָלָא רָמָא
דְּאָמַר בַּשְׁמַיָּא הָשָׁא הֲוָת
פּוּרְקָנָא וְחַיְלָא וּמַלְכוּתָא
לַאלָהַן וְשׁוּלְטָנָא לַמְשִׁיחֵהּ
מֶטוּל דְּאֶשְׁתְּדִי אַכַלְקַרְצָא
דַּאחַין דְּאָכֵל קַרְצֵיהוֹן
קֳדָם אֱלָהַן בְּאִימָמָא
וּבְלֵלְיָא׃

Allora io vdij vna gran voce che diceua, Hora s'e fatta nel cielo la ſalute, e la potentia, e il regno del noſtro Iddio, e la poteſta del ſuo Chriſto: percioche è ſtato ſcacciato via l'accuſator de noſtri fratelli, ilquale gli accuſaua dinanzi al noſtro Iddio giorno e notte.

11 וְהֶנּוּן זְכַיוּהִי בַּדְמֵהּ
דְּאֶמְרָא וּבְמֶלְּתָא
דְּסָהֲדוּתְהוֹן וְלָא אַחֵבוּ
לְנַפְשְׁהוֹן עַד מָא לְמַוְתָּא׃

Et eſſi hanno vinto per il ſangue de l'Agnello, e per la parola del ſuo teſtimonio: e non hanno amata la lor vita inſin à la morte.

יב

7 וַיְהִי־מִלְחָמָה בַּשָּׁמַיִם מִיכָאֵל
וּמַלְאָכָיו נִלְחֲמוּ עִם הַתַּנִּין
וְהַתַּנִּין נִלְחַם וּמַלְאָכָיו׃

Y fue hecha vna grande batalla enel cielo: Michael y ſus Angeles batallauan contra el dragon: y el drágon batallaua, y ſos Angeles.

8 וְלֹא גָבְרוּ וְגַם מְקוֹמָם לֹא
נִמְצָא עוֹד בַּשָּׁמָיִם׃

Mas no preualecieron, ni ſu lugar fue mas hallado enel cielo.

9 וַיֻּשְׁלַךְ הַתַּנִּין הַגָּדוֹל הַנָּחָשׁ
הֶעָתִיק הַנִּקְרָא הַמַּכְלִים וְהַשָּׂטָן
הַמַּתְעֶה אֶת כָּל הַתֵּבֵל הֻשְׁלַךְ
עַל־הָאָרֶץ וּמַלְאָכָיו הֻשְׁלְכוּ
עִמּוֹ׃

Y fue lançado fuera aquel gran dragon, que es la ſerpiente antigua, que es llamada diablo y Satanas, el qual enganna à todo el mundo: y fue arroniado en tierra, y ſus Angeles fueron derribados conel.

10 וְשָׁמַעְתִּי אֶת־קוֹל גָּדוֹל
לֵאמֹר בַּשָּׁמַיִם עַתָּה הָיְתָה הַיְשׁוּעָה
וְהַגְּבוּרָה וְהַמַּמְלָכָה לֵאלֹהֵינוּ
וְהַשִּׁלְטוֹן לִמְשִׁיחוֹ כִּי־הֻשְׁלַךְ
מַחְיֵב אַחֵינוּ הַמְחַיֵּב אוֹתָם לִפְנֵי
אֱלֹהֵינוּ יוֹמָם וָלָיְלָה׃

Y oy vna gran boz que dezia: Aora es hecha enel cielo ſaluacion, y virtud, y Reyno de nueſtro Dios, y potencia de ſu Chriſto: porque el acuſador de nueſtros hermanos es ya derribado, el qual los acuſaua delante de nueſtro Dios dia y noche.

11 וְהֵמָּה גָבְרוּ עָלָיו בִּדְמֵי הַכֶּבֶשׂ
וּבִדְבַר עֵדוּתָם וְלֹא אָהֲבוּ אֶת־
נַפְשָׁם עַד־מוֹתָה׃

Y ellos lo han vencido por cauſa de la ſangre del Cordero, y por la Palabra de ſu teſtimonio: y no han amado ſus vidas haſta la muerte.

ιβ.

7. Καὶ ἐγένετο πόλεμος ἐν τῷ οὐρανῷ· ὁ μιχαὴλ καὶ οἱ ἄγγελοι αὐτοῦ, ἐπολέμησαν μετὰ τοῦ δράκοντος, καὶ ὁ δράκων ἐπολέμησε, καὶ οἱ ἄγγελοι αὐτοῦ.

Et fut faite vne bataille au ciel. Michel & ſes Anges combatoyent contre le dragon: & le dragon combatoit & ſes anges:

8. Καὶ οὐκ ἴσχυσεν, οὔτε τόπος εὑρέθη αὐτῷ ἔτι ἐν τῷ οὐρανῷ.

Mais ils ne furent pas les plus forts, & leur lieu ne fut plus trouué au ciel.

9. Καὶ ἐβλήθη ὁ δράκων ὁ μέγας, ὁ ὄφις ὁ ἀρχαῖος, ὁ καλούμενος διάβολος, καὶ ὁ σατανᾶς, ὁ πλανῶν τὴν οἰκουμένην ὅλην, ἐβλήθη εἰς τὴν γῆν, καὶ οἱ ἄγγελοι αὐτοῦ μετ᾽ αὐτοῦ ἐβλήθησαν.

Et fut ietté le grand dragon, le ſerpent ancien, appelé le diable & Satan, qui ſeduit tout le monde: voire il fut ietté en terre, & ſes anges furent iettés auec lui.

10. Καὶ ἤκουσα φωνὴν μεγάλην λέγουσαν ἐν τῷ οὐρανῷ, ἄρτι ἐγένετο ἡ σωτηρία, καὶ ἡ δύναμις, καὶ ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ ἡμῶν, καὶ ἡ ἐξουσία τοῦ χριστοῦ αὐτοῦ. ὅτι κατεβλήθη ὁ κατήγορος τῶν ἀδελφῶν ἡμῶν, ὁ κατηγορῶν αὐτῶν ἐνώπιον τοῦ θεοῦ ἡμῶν ἡμέρας καὶ νυκτός.

Adonc i'ouï vne grande voix au ciel, diſant Maintenant eſt advenu le ſalut, & la force, & le regne de noſtre Dieu, & la puiſſance de ſon Chriſt: car l'accuſateur de nos freres eſt deietté, qui les accuſoit deuant noſtre dieu iour & nuict.

11. Καὶ αὐτοὶ ἐνίκησαν αὐτὸν διὰ τὸ αἷμα τοῦ ἀρνίου, καὶ διὰ τὸν λόγον τῆς μαρτυρίας αὐτῶν· καὶ οὐκ ἠγάπησαν τὴν ψυχὴν αὐτῶν ἄχρι θανάτου.

Mais iceux l'ont vaincu à cauſe du ſang de l'Agneau, & à cauſe de la parole de leur teſmoignage, & n'ont point aimé leurs vies iuſqu'à les expoſer à la mort.

CAP. XII.	Das XII. Capitel.	Kapitola XII.
7. Et factum eſt prælium magnum in cælo, Michaël & angeli eius præliabantur cum dracone, & draco pugnabat & angeli eius.	7. Vnnd es erhub ſich ein ſtreit im Himmel / Michael vnnd ſeine Engel / ſtritten mit dem Drachen / vnnd der Drach ſtreit vnd ſeine Engel.	7. Y ſtal ſe bog weliký na Nebi. Michal a Angelé geho boyowali s Drakem / a Drak boyowal y Angelé geho:
And there was a battell in heauen. Michael & his Angels fought againſt the dragon / & the dragon fought and his Angels.	Oc der begyntis en Strid i Himmelen / Michael oc hans Engle ſtridde mod Dragen / oc Dragen ſtridde oc hans Engle.	Y zſtáłá ſie bitwá ná niebie / Michał y Aniołowie iego walczyli z ſmokiem / á ſmok też walczył y aniołowie iego.
8. Et non valuerunt, neque locus inventus eſt eorum ampliùs in cælo.	8. Vnd ſiegeten nicht / auch ward jhre ſtete nicht mehr funden im Himmel.	8. A nepřemohli gſu aniž geſt nalezeno mijſto gegich wijce w Nebi:
But they preuailed not / neither was their place found any more in heauen.	Oc de vunde icke / deris ſted bleff oc icke were funden i Himmelen.	Ale nie wygráli / áni mieyſce ich dáley znalezione ieſt ná niebie.
9. Et proiectus eſt draco ille magnus, ſerpens antiquus qui vocatur diabolus & ſatanas, qui ſeducit univerſum orbem, & proiectus eſt in terram, & angeli eius cum illo miſſi ſunt.	9. Vnd es ward außgeworffen der groſſe Drach / die alte Schlange / die da heiſſet der Teuffel vnd Sathanas / der die gantze Welt verführet / vnnd ward geworffen auff die Erden / vnd ſeine Engel wurden auch dahin geworffen.	9. Y ſwržen geſt ten Drak weliký / Had ſtarý / kterýž ſlowe Diábel a Satanáſs / kterýž ſwodij weſſkeren Swět: a ſwržen geſt na Zemi / y Angelé geho s nim ſwrženi gſau.
And the great dragon / that olde ſerpent / called the deuill and Satan / was caſt out / which deceiueth all the worlde: hee was euē caſt into the earth / and his Angels were caſt out with him.	Oc den ſtore Drage bleff vdkaſt / den gamle Hugorm / ſom kaldis Dieffuelen oc Satanas / ſom forfører den gantſke Verden / Oc hand bleff kaſt paa Jorden / oc hans Engle bleffue oc kaſte der hen.	Y zrzucon ieſth ſmok wielki / wąż on ſtárodáwny / ktory ieſt rzeczon Diabeł y ſzátan / ktory zwodzi wſzythek okrąg ziemie / y zrzucon ieſt ná ziemię / y ániołowie iego z nim ſą zrzuceni.
10. Et audivi vocem magnam in cælo dicentem, Nunc facta eſt ſalus & virtus, & regnum Dei noſtri, & poteſtas Chriſti eius: quia proiectus eſt accuſator fratrum noſtrorum, qui accuſabat illos ante conſpectum Dei noſtri die ac nocte.	10. Vnd ich höret eine groſſe ſtimme / die ſprach im Himmel (Nun iſt das Heil vnd die Krafft / vnd das Reich / vnſers Gottes / vnd die macht ſeines Chriſtus worden / weil vnſer Brüder anklager verworffen iſt / der ſie vor Gottes Angeſicht Tag vnd Nacht verklaget.)	10. Tehdy ſlyſſal gſem hlas weliký w Nebi / řkaucý: Nynij ſtalo ſe Spaſenij / a moc / y Králowſtwij Boha naſſeho / a moc Kryſta geho: neb ſwržen geſt žalobnijk Bratřij naſſých / kterýž žalowal na ně před oblijčegem Boha naſſeho we dne y w nocy.
Then I heard a loud voyce / ſaying / Now is ſaluation in heauen / and ſtrenght / and the kingdome of our God / and the power of his Chriſt: for the accuſer of our brethren is caſt downe / which accuſed them before our God daye and night.	Oc ieg hørde en ſtor røſt / ſom ſagde i Himmelen (Nu herer Salighed / oc Krafft / oc Rige / vor Guds mact / hans Chriſto til / effterdi at vor Brøder beklager er bortkaſt / ſom dem beklagede faar Guds Anſict Dag oc Nat.)	A ſłyſzałem głos wielki mowiący ná niebie: Terazci ſie zſtáło zbáwienie / y moc / y kroleſtwo Bogá náſzego / y zwierzchność Kryſtá iego ponieważ zrzucon ieſt oſkárżyciel bráciey náſzey ktory ie oſkárżał przed oblicznością Bogá náſzego we dnie y w nocy.
11. Et ipſi vicerunt eum propter ſanguinem Agni, & propter verbum teſtimonii ſui, & non dilexerunt animas ſuas uſque ad mortem.	11. Vnd ſie haben jhn überwunden durch deß Lambs Blut / vnnd durch das Wort jhrer Zeugniß / vnd haben jr leben nicht geliebt / biß an den todt.	11 A oni gey přemohli pro Krew Beránka / a pro ſlowo Swědectwij geho / a nemilowali žiwotuow ſwých až do Smrti:
But they ouercame him by the blood of the Lambe / and by the word of their teſtimonie / and they loued not their liues vnto the death.	Oc de offueruunde hannem formedelſt Lammens Blod / oc ved deris Vidniſbyrdis Ord / oc de elſkte icke deris Liff / indtil Døden.	Ale oni zwyciężyli go dla krwie báránká / y dla ſłowá świádectwá / y nie lutowali duſz ſwych áż do śmierci.

יב

12 מְטוּל הָנָא אֶתְבַּסַּמוּ שְׁמַיָא וַדְעָמְרִין דַּבְהוֹן וַי דִין לְהָנוּן דְּעָמְרִין בְּאַרְעָא וּבְיַמָּא מְטוּל דִּנְחֶת אָכֶל קַרְצָא לְוָתְכוֹן וְאִית לֵהּ רוּגְזָא רַבָּא יָדַע גֵּיר דְּאִית לֵהּ זְבַנָא קַלִּיל׃

Perilche rallegrateui cieli, e voi che habitate in eſſi. Guai à gli habitatori de la terra e del mare: percioche il diauolo è diſceſo à voi, hauendo vna grande ira, ſapendo ch'egli ha poco tempo.

13 וְכַד חֲזָא תַּנִּינָא דְּאֶשְׁתְּדִי עַל אַרְעָא רְדַף לְאַנְתְּתָא הָי דְּאִילְדַת לְדַכְרָא׃

E poi che il dragone ſi vidde eſſere ſtato gittato in terra, perſeguitò la donna, che haueua partorito il figliuol maſchio.

14 וְאֶתְיְהֶבוּ לְאַנְתְּתָא תַּרְתֵּין גַּפָּא דְּנֶשְׁרָא רַבָּא דְּתֶפְרַח בְּמַדְבְּרָא בְּאַתְרָה דְּתַמָּן תֶּתְתַּרְסֵא לְעִדָּנָא וְעִדָּנִין וּפַלְגָּא דְעִדָּנָא מִן פַּרְצוּפֵהּ דְּתַנִּינָא׃

E furon date a la donna due ale d'vna grande aquila, accioch'ella ſe ne volaſſe da la preſenza del ſerpente al diſerto nel luogo ſuo, la doue è nutrita per tempo e tempi, e meta di tempo, per fuggir da la faccia del ſerpente.

15 וְאַרְמִי חֶוְיָא בָּתַר אַנְתְּתָא מִן פּוּמֵהּ מַיָּא אַיךְ נַהְרָא דַּיְטַבְּעַ וְנֶבְלַע לָהּ בְּעוּמְקַיְהֵי דְּמַיָּא׃

Allora il ſerpente gittò da la ſua bocca dietro a la donna de l'acqua come vn fiume, per farla portar via dal fiume.

16 וְאַרְעָא עַדְרַת לְאַנְתְּתָא וְאַרְעָא פַּתְחַת פּוּמָהּ וּבַלְעַת לְנַהְרָא דְּאַרְמִי תַּנִּינָא מִן פּוּמֵהּ׃

Ma la terra dette aiuto a la donna, & aperſe eſſa terra la ſua bocca, et ighiottì il fiume che il dragone haueua gittato de la ſua bocca.

יב

12 עַל־כֵּן שִׂמְחוּ שָׁמַיִם וְכָל שֹׁכְנֵי־בָם אוֹי לְשֹׁכְנֵי אֶרֶץ וָיָם כִּי־יָרַד הַשָּׂטָן אֲלֵיכֶם וְיֶשׁ־לוֹ אַף גָּדוֹל כִּי־יוֹדֵעַ כִּי־עֵת מְעַט תִּהְיֶה לּוֹ׃

Por loqual alegraos cielos, y los que morays enellos. Ay de los moradores de la tierra y de la mar: porque el diablo ha deçendido à voſotros, teniendo grande yra, ſabiendo que tiene poco tiempo.

13 וְכַאֲשֶׁר רָאָה הַתַּנִּין כִּי־הֻשְׁלַךְ עַל־הָאָרֶץ רָדַף אַחֲרֵי־הָאִשָּׁה אֲשֶׁר יָלְדָה אֶת־הַזָּכָר׃

Y deſpues que el tragon vuo viſto que el auia ſido derribado en tierra, perſiguió à la muger que auia parido el hijo varon.

14 וַתִּנָּתְנוּ לָאִשָּׁה שְׁתֵּי כַּנְפֵי נֶשֶׁר הַגָּדוֹל אֲשֶׁר תִּדְאֶה בַמִּדְבָּר אֶל־מְקוֹמָהּ אֲשֶׁר תְּכַלְכַּל שָׁם לְמוֹעֵד מוֹעֲדִים וַחֲצִי מִפְּנֵי הַנָּחָשׁ׃

Y fueron dadas à la muger dos alas de grande aguila: paraque de la preſencia de la ſerpiente bolaſſe al deſierto à ſu lugar, donde es mandenida por vn tiempo, y dos tiempos, y la mitad de vn tiempo.

15 וַיַּשְׁלֵךְ הַנָּחָשׁ אַחֲרֵי־הָאִשָּׁה מִפִּיו כְּנַהַר הַמַּיִם לְהַטְבִּיעָהּ בַּנָּהָר׃

Y la ſerpiente echo de ſu boca tras la muger agua como vn rio: à fin de hazer que fueſſe arrebatada del rio.

16 וְהָאָרֶץ עָזְרָה לָאִשָּׁה וַתִּפְתַּח הָאָרֶץ אֶת־פִּיהָ וַתִּבְלַע אֶת־הַנָּהָר אֲשֶׁר שִׁלַּךְ הַתַּנִּין מִפִּיו׃

Y la tierra ayudó à la muger: Y la tierra abrió ſu boca, y ſoruió el rio que auia echado el dragon de ſu boca.

ιβ.

12. Διὰ τοῦτο εὐφραίνεσθε οἱ οὐρανοὶ, καὶ οἱ ἐν αὐτοῖς σκηνοῦντες. οὐαὶ τοῖς κατοικοῦσι τὴν γῆν, καὶ τὴν θάλασσαν· ὅτι κατέβη ὁ διάβολος πρὸς ὑμᾶς, ἔχων θυμὸν μέγαν, εἰδὼς ὅτι ὀλίγον καιρὸν ἔχει.

Pourtant eſgayez-vous cieux, & vous qui y habitez. mal-heur ſur vous habitans de la terre & de la mer: car le diable eſt deſcendu vers vous ayant grand courroux, ſachant qu'il a peu de temps.

13. Καὶ ὅτε εἶδεν ὁ δράκων ὅτι ἐβλήθη εἰς τὴν γῆν, ἐδίωξε τὴν γυναῖκα, ἥτις ἔτεκε τὸν ἄρρενα.

Quand donc le dragon eut veu qu'il auoit eſté ietté en terre, il perſecuta la femme qui auoit enfanté le fils maſle.

14. Καὶ ἐδόθησαν τῇ γυναικὶ δύο πτέρυγες τοῦ ἀετοῦ τοῦ μεγάλου, ἵνα πέτηται εἰς τὴν ἔρημον εἰς τὸν τόπον αὐτῆς, ὅπως τρέφηται ἐκεῖ καιρὸν, καὶ καιροὺς, καὶ ἥμισυ καιροῦ, ἀπὸ προσώπου τοῦ ὄφεως.

Mais deux ailes d'vne grand' aigle furent baillees à la femme, afin qu'elle s'enuolaſt de deuant le ſerpent en ſon lieu, là où elle eſt nourrie par vn temps, & par des temps, & par la moitié d'vn temps.

15. Καὶ ἔβαλεν ὁ ὄφις ὀπίσω τῆς γυναικὸς, ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ, ὕδωρ ὡς ποταμὸν, ἵνα ταύτην ποταμοφόρητον ποιήσῃ.

Et le ſerpent ietta de l'eau comme vn fleuue de ſa gueule apres la femme, afin qu'il la fiſt emporter par le fleuue.

16. Καὶ ἐβοήθησεν ἡ γῆ τῇ γυναικὶ, καὶ ἤνοιξεν ἡ γῆ τὸ στόμα αὐτῆς, καὶ κατέπιε τὸν ποταμὸν ὃν ἔβαλεν ὁ δράκων ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ.

Mais la terre aida à la femme: car la terre ouurit ſa buoche, & engloutit le fleuue que le dragon auoit ietté de ſa gueule.

CAP. XII.

12. Propterea lætamini cœli, & qui habitatis in eis. Væ terræ & mari: quia deſcendit diabolus ad vos habens iram magnam, ſciens quòd modicum tempus habet.

Therefore reioyce / ye heauens / and yee that dwell in them. Wo to the inhabitants of the earth/ and of the ſea: for the deuill is come downe vnto you which hath great wrath / knowing that hee hath but a ſhort time.

13. Et poſtquam vidit draco quòd proiectus eſſet in terram, perſecutus eſt mulierem quæ peperit maſculum.

And when the dragon ſawe that he was caſt vnto the earth / hee perſecuted the woman which had brought forth the man childe.

14. Et datæ ſunt mulieri alæ duæ aquilæ magnæ, ut volaret in deſertum in locum ſuum, ubi alitur per tempus & tempora, & dimidium temporis à facie ſerpentis.

But to yͤ woman were giuen two wings of a great egle/ that ſhe might flie into the wilderneſſe/ into her place/ where ſhee is nouriſhed for a time / and times/ and halfe a time/ from the preſence of the ſerpent.

15. Et miſit ſerpens ex ore ſuo poſt mulierem, aquam tanquam flumen: ut eam faceret trahi à flumine.

And the ſerpent caſt out of his mouth water after the woman like a flood/ that hee might cauſe her to be caryed away of the flood.

16. Et adiuvit terra mulierem, & aperuit terra os ſuũ, & abſorbuit flumen quod miſit draco de ore ſuo

But the earth holpe the woman/ and the earth opened her mouth / and ſwallowed vp the flood / which the dragon had caſt out of his mouth.

Das XII. Capitel.

12. Darumb frewet euch jr Himmel/ vnd die darinnen wohnen. Weh denen/ die auff Erden wohnen/ vnd auff dem Meer/ denn der Teuffel kombt zu euch hinab/ vnnd hat einen groſſen zorn/ vnd weiß daß er wenig zeit hat.

Der faare glæder eder i Himle/ oc de ſom bo der vdi. Ve dem/ ſom bo paa Jorden/ oc paa Haffuet/ thi Dieffuelen kommer ned til eder/ oc haffuer en ſtor vrede/ at hand haffuer liden tid.

13. Vnd da der Drach ſahe/ daß er verworffen war auff die Erden/ verfolget er daß Weib/ die das Knäblein geborn hatte.

Oc der Dragen ſaa/ at hand vaar bortkaſt paa Jorden/ da forfulde hand Quinden/ ſom haffde fød det Drengbarn.

14. Vnd es wurden dem Weib zwen flügel gegeben/ wie eines groſſen Adlers/ daß ſie in die Wüſten flöge/ an jhren ort/ da ſie ernehret würde eine zeit/ vnd zwo zeit/ vnd eine halbe zeit/ für dem angeſichte der Schlangen.

Oc Quinden bleff giffne tho Vinge/ lige ſom en ſtor Ørnis/ at hun ſkulde flue til Ørcken/ til ſin ſted/ der ſom hun ſkulde fødis en tid/ oc tho tider/ oc en halff tid/ faar Hugormens anſict.

15. Vnd die Schlange ſchoß nach dem Weibe auß jrem munde ein waſſer/ wie einen ſtrom/ daß er ſie erſäuffet.

Oc Hugormen ſkiød effter Quinden aff ſin Mund it vand/ lige ſom en Strøm/ at hand vilde druckne hende.

16. Aber die Erde halff dem Weibe/ vnd thet jhren mund auff/ vnnd verſchlang den ſtrom/ den der Drach auß ſeinem munde ſchoß.

Men Jorden halp Quinden/ oc oplod ſin mund oc opſløg den ſtrøm/ der Dragen ſkiød aff ſin mund.

Kapitola. XII.

12. Protož weſelte ſe Nebeſa/ y wy kteřijž w nich přebýwáte. Běda Zemi a Moři/ nebť geſt k wám ſſtaupil Diábel/ mage hněw weliký/ wěda že má krátký čas.

A przetho weſelćie ſie niebá y wy ktorzy mieſzkaćie ná nich/ Biádá obywátelom źiemie y morzá ábowiem zſtąpił czárt ku wam z gniewem wielkim/ przeto iż wie że máło czáſu ma.

13. A když vzřel Drak že geſt ſwržen na zemi/ honil ſtihage ženu kteráž porodila Syna Pacholijka:

Gdy tedy widźiał ſmok iż był zrzucon ná źiemię/ przeſládował niewiáſtę ktora byłá porodźiłá mężczyznę.

14. Y dány Zeně dwě křijdla Orlice weliké/ aby letěla na Pauſſť na mijſto ſwé/ kdežto krmij ſe do čaſu/ a čaſuow/ a do puol čaſu/ pro vgitij twáři Hada.

Ale dane ſą niewieśćie ſkrzydłá dwie/ orlá wielkiego áby lećiáłá od oblicznośći wężowey ná puſte mieyſce ſwoie/ gdźie ieſt karmioná przez czás y czáſy / y przez polowicę czáſu.

15. Y wypuſtil Had po Zeně z vſt ſwých wodu yako Rzeku/ aby gi Rzeka pochopila.

Y wypuśćił wąż z gęby ſwoiey zá niewiáſtą wodę iáko rzekę/ áby ią rzeká porwálá.

16. Y pomohla Zeně země/ a otewřela země vſta ſwá/ a pozřela Rzeku kterauž wypuſtil Drak z vſt ſwých.

Ale rátowálá źiemiá niewiáſtę/ y otworzyłá źiemiá vſthá ſwe/ y pożárłá rzekę ktorą był wypuśćił ſmok z gęby ſwoiey.

יב

17 וּרְגַז תַּנִּינָא עַל אַנְתְּתָא וֶאֱזַל לְמֶעְבַּד קְרָבָא עַם שַׂרְכָּא דְּזַרְעָהּ דְּנָטְרִין פּוּקְדָנֵא דַּאלָהָא וְאִית לְהוֹן סָהֲדוּתָא דְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא׃

Allora il dragone s'adirò contra la donna, & andoſſene a far guerra con gli altri del ſeme di eſſa, che oſſeruano i comandamenti di Dio, hanno il teſtimonio di IESV Chriſto.

יג

1 וְקָמֵת עַל־חָלָא דְּיַמָּא׃

E io ſtetti ſopra l'arena del mare.

2 וְחָזֵא הֲוֵית דְּסָלְקַת מֶן יַמָּא חַיוּתָא דְּאִית לָהּ שַׁבְעָא רֵשִׁין וְעֶסַר קַרְנִין וְעַל קַרְנַיָּהּ עֶסְרָא כְּלִילִין וְעַל רֵשַׁיָּהּ שְׁמָהָתָא דְּגוּדָפָא׃

Allora viddi ſalir del mare vna beſtia, che haueua ſette teſte e dieci corna, e ſopra le ſue corna dieci diademe, e ſopra le ſue teſte vn nome di baſtemmia.

3 וְחַיוּתָא דְּחָזֵא הֲוֵית דָּמְיָא הֲוָת לְנֶמְרָא וְרֶגְלַוְהֵי אַיְךְ דּוּבָּא וּפוּמָהּ אַיְךְ פּוּמָא דְּאַרְיָא וִיהַב לָהּ תַּנִּינָא חַיְלֵהּ וְכוּרְסְיֵהּ וְשׁוּלְטָנָא רַבְּתָא׃

E la beſtia ch'io viddi, era ſimile ad vn leopardo, e i ſuoi pie come i piedi d'vn orſo, e la ſua bocca come la bocca d'vn leone, e il dragone le dette la ſua forza, e il ſuo ſeggio, & vna gran poteſtà.

4 וְחָזֵא הֲוֵית לְחַד מֶן רֵשַׁיָּהּ אַיְךְ דְּמֶתְקְטַל לְמוֹתָא וְנֶגְדָּא דְּמַוְתָהּ אֶתְאַסִּי וְאֶתְדַּמַּר כֻּל אַרְעָא בָּתַר חַיוּתָא׃

Poi viddi vna de le ſue teſte quaſi occiſa à morte: e la piaga de la ſua morte fu curata, e fu fatta maaruiglia in tutta la terra dietro la beſtia.

יב

יז וַיִּתְאַנַּף הַתַּנִּין עַל־הָאִשָּׁה וַיֵּלֶךְ לַעֲשׂוֹת מִלְחָמָה אֶת־אַחֲרִית זַרְעָהּ הַנֹּצְרִים אֶת־מִצְוֹת אֱלֹהִים וְיֶשׁ־לָהֶם עֵדוּת יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ׃

Entonces el dragon fue ayrado contra la muger, y ſe fue à hazer guerra contra los otros de la ſimiente della, los quales guardà los mandamientos de Dios, y tienen el teſtimonio de Ieſus el Chriſto.

יג

1 וְעָמַדְתִּי אֶל־חוֹל הַיָּם׃

Y yo me paré ſobre la erena de la mar.

2 וְרָאִיתִי כִּי־עָלְתָה חַיָּה מִיָּם וְהָיוּ לָהּ שִׁבְעָה רָאשִׁים וְעֶשֶׂר קְרָנוֹת וְעַל־קַרְנוֹתֶיהָ עֶשֶׂר עֲטָרוֹת וְעַל־רָאשֶׁיהָ שְׁמוֹת הַנְּאָצָה׃

Y vide vna beſtia ſubir de la mar, que tenia ſiete cabeças, y diez cuernos: y ſobre ſus cuernos diez dia demas: y ſobre las cabeças della vn nombre de blaſphemia.

3 וְהַחַיָּה אֲשֶׁר רָאִיתִיהָ נִדְמְתָה לְנָמֵר וְרַגְלֶיהָ כְּרַגְלֵי דוֹב וּפִיהָ כְּפִי אַרְיֵה וַיִּתֵּן לָהּ הַתַּנִּין אֶת־כֹּחוֹ וְאֶת־כִּסְאוֹ וְאֶת־שִׁלְטוֹן גְּדוֹלָה׃

Y la beſtia que vide. era ſemejante, à vn leopardo, y ſus pies como pies de oſſo, y ſu boca como boca de leon. Y el dragon le dió ſu virtud, y ſu ſilla, y grande poteſtad.

4 וָאֶרְאֶה וְהִנֵּה אֶחָד מֵרָאשֶׁיהָ כַּנִּטְבָּח לַמָּוֶת וּמַכַּת מוֹתוֹ נִרְפָּאָה וַתִּתְמַהּ כָּל־הָאָרֶץ אַחֲרֵי הַחַיָּה׃

Y vide la vna de ſus cabeças como herida de muerte, y la llaga de ſu muerte fue curada: y vuo admiracion en toda la tierra tras de la beſtia.

ιβʹ.

17. Καὶ ὠργίσθη ὁ δράκων ἐπὶ τῇ γυναικὶ, ϗ ἀπῆλθε πόλεμον ποιῆσαι μετὰ τῶν λοιπῶν τοῦ σπέρματος αὐτῆς, τῶν τηρούντων τὰς ἐντολὰς τοῦ θεοῦ, ϗ ἐχόντων τὴν μαρτυρίαν τοῦ ἰησοῦ χριστοῦ.

Adonc le dragon fut courroucé cõtre la femme, & s'en alla faire guerre contre les autres qui ſont de la ſemence d'icelle, qui gardent les commandemens de Dieu, & qui ont le teſmoignaage de Ieſus Chriſt.

ΚΕΦΑΛ. ιγʹ.

ΚΑὶ ἐστάθην ἐπὶ τὴν ἄμμον τῆς θαλάσσης.

Et ie me tien ſur le ſablon de la mer.

2. Καὶ εἶδον ἐκ τῆς θαλάσσης θηρίον ἀναβαῖνον, ἔχον κεφαλὰς ἑπτὰ καὶ κέρατα δέκα· ϗ ἐπὶ τῶν κεράτων αὐτοῦ δέκα διαδήματα, καὶ ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτοῦ ὀνόματα βλασφημίας.

Lors ie vi monter de la mer vne beſte qui auoit ſept teſtes & dix cornes, & ſur ſes cornes dix diademes: & ſur ſes teſtes vn nom de blaſpheme.

3. Καὶ τὸ θηρίον ὃ εἶδον, ἦν ὅμοιον παρδάλει, καὶ οἱ πόδες αὐτοῦ ὡς ἄρκτου, καὶ τὸ στόμα αὐτοῦ ὡς στόμα λέοντος· ϗ ἔδωκεν αὐτῷ ὁ δράκων τὴν δύναμιν αὐτοῦ, καὶ τὸν θρόνον αὐτοῦ, ϗ ἐξουσίαν μεγάλην.

Et la beſte, que ie vi, eſtoit ſemblable à vn leopard, & ſes pieds comme les pieds d'vn ours, & ſa gueule comme la gueule d'vn lion: & de dragon lui donna ſa puiſance, & ſon throne, & grand pouuoir.

4. Καὶ εἶδον μίαν ἐκ τῶν κεφαλῶν αὐτοῦ ὡς ἐσφαγμένην εἰς θάνατον· καὶ ἡ πληγὴ τοῦ θανάτου αὐτοῦ ἐθεραπεύθη, ϗ ἐθαυμάσθη ἐν ὅλῃ τῇ γῇ ὀπίσω τοῦ θηρίου.

Et ie vi l'vne de ſes teſtes comme frapee à mort, mais ſa playe mortelle fut guerie: & toute la terre s'eſmerueillant alla apres la beſte.

CAP. XII.

17. Et iratus eſt draco in mulierem: & abiit facere prælium cum reliquis de ſemine eius, qui cuſtodiunt mandata Dei, & habent teſtimonium Ieſu Chriſti.

Then the dragon was wrot with the woman / and went and made warre with the remnant of her ſeede / which keepe the commandements of God / and haue the teſtimonie of Jeſus Chriſt.

CAP. XIII.

ET ſteti ſupra arenam maris.

And I ſtoode on the ſea ſand.

2. Et vidi de mari beſtiam aſcendentem, habentem capita ſeptem & cornua decem: & ſuper cornua eius decem diademata, & ſuper capita eius nomina blaſphemiæ.

And I ſaw a beaſt riſe out of the ſea / hauing ſeuen heades / and ten hornes / and vpon his hornes were ten crownes / and vpon his heades the name of blaſphemie.

3. Et beſtia quam vidi, ſimilis erat pardo, & pedes eius ſicut urſi, & os eius ſicut os leonis. Et dedit illi draco virtutem ſuam & poteſtatem magnam.

And the beaſt which I ſawe / was like a Leopard / and his feete like a beares / and his mouth as the mouth of a lion: and the dragon gaue him his power & his throne / and great authoritie.

4. Et vidi unum de capitibus ſuis quaſi occiſum in mortem: & plaga mortis eius curata eſt. Et admirata univerſa terra poſt beſtiam.

And I ſawe one of his heades as it were wounded death / but his deadly wound was healed / and all the worlde wondred and followed the beaſt.

Das XII. Capitel.

17. Vnnd der Drach ward zornig über das Weib / vnnd gieng hin zu ſtreitten / mit den übrigen von jhrem Samen / die da GOttes Gebot halten / vnnd haben das zeugniß Jeſu Chriſti.

Oc Dragen bleff vred paa Quinden / oc gick bort at ſtride met de offuerbleffne aff hendis Sæd / ſom holde Guds Bud / oc haffue Jheſu Chriſti Vidniſbyrd.

Das XIII. Capitel.

Vnd ich tratt an den Sand deß Meers.

OC ieg ſtod paa Haffſens Sand.

2. Vnd ſahe ein Thier auß dem Meer ſteigen / das hatte ſieben Häupter vnd zehen Hörner / vnnd auff ſeinen Hörnern zehen Kronen / vnnd auff ſeinen Hauptern Namen der Läſterung.

Oc ſaa it Diur ſtige op aff Haffuet / det haffde ſiu Hoffuet oc thi Horn / oc paa ſine Horn thy Kruner / oc paa ſine Hoffuet Beſpaattelſens Naffn.

3. Vnnd das Thier / das ich ſahe / war gleich einem Pardel / vnd ſeine füſſe als Beerenfüſſe / vnd ſein Mund eines Löwenmund. Vnd der Drach gab jm ſeine Krafft / vnd ſeinen Stul / vnd groſſe Macht.

Oc det Diur / ſom ieg ſaa / vaar lige ſom en Pardel / oc føderne der paa ſom Biørne føder / oc munden der paa ſom en Løwes mund. Oc Dragen gaff det ſin Krafft / oc ſin Stol / oc ſtor Mact.

4. Vnd ich ſahe ſeiner Haupt eines / als were es tödtlich wund / vnd ſeine tödtliche Wunde ward heil. Vnd der gantze Erdboden verwundert ſich deß Thiers.

Oc ieg ſaa it aff de Hoffuet / ſom det haffde veret dødelige ſaargiort / oc det dødelige Saar bleff lægt. Oc alt Jorderige forundrede ſig paa det Diur.

Kapitola XI.

17. Y rozhněwal ſe Drak na Ženu / a odſſel aby boyowal s ginými z Semene gegijho / kteřijž oſtřijhagij Přikázanij Božijch / a magij ſwědectwij Kryſta Gežijſſe.

Rozgniewał ſię thedy ſmok ná niewiáſthę / y ſzedł áby walczył z drugimi z plemienia iey ktorzy záchowywáia przykazánia Boże / y máia świádectwo Jezuſá Kryſtuſá.

Kapitola XIII.

Y ſtál na Pijſku Mořſkém.

Y ſtánąłem ná piaſku morſkim.

2. Y Widěl gſem an a Sſelma wyſtupuge z Moře / magijch ſedm Hlaw a deſet Rohůw / a na Rozých gegijch deſet Korun / a na Hlawách gegijch gměna rauhánij.

Tedym widział beſtyą á oną z morzá wyſtepuię / ktora miálá ſiedm̄ głow y rogow dźieśięć / á ná rogách iey było dźieśięć koron / á ná głowách iey imię bluźnierſtwá.

3. A ta Sſelma kterauž gſem widěl / byla podobná Lewhartowi / a nohy gegij yako nohy Nedwědij / a vſta gegij yako vſta Lwowá. Y dal gij Drak ſýlu ſwau / a moc welikau.

Y byłá thá beſtya ktoram widźiał podobna Lámpártowi / á nogi iey iáko nogi Niedźwiedze / á gebá iey iáko gebá Lwia / y dał iey ſmok moc ſwoię / y ſtolicę ſwoię / y zwierzchność wielką.

4. A widěl gſem ana gedna gegij hlawa yako [illegible]abitá až na Smrt / a rána ſmrti gegij vzdrawena geſt. Y diwila ſe wſſecka Země Sſelmě:

A widźiałem iedne z głow iey iákoby ná śmierć zabitha / ale rána iey śmiertelna ieſt vleczona / y dźiwuiąc śię wſzythká źiemiá ſzłá zá beſtyą.

יג

5 וְסְגֶדוּ לְתַנִּינָא דְּיַהֵב שׁוּלְטָנָא לְחַיוּתָא וְסְגֶדוּ לְחַיוּתָא לְמֵאמַר מַן הוּ דְּדָמֵא לְחַיוּתָא מַן מֶשְׁכַּח לְמֶקְרַבוּ עַמָּהּ׃

E adorono il dragone che haueua data poteſtà a la beſtia: e adororon la beſtia, dicendo, Chi e ſimile a la beſtia? chi potrà combatter con eſſa?

6 וְאֶתְיְהֵב לָהּ פּוּמָא לְמַמַלָּלוּ רַוְרְבָתָא וְגוּדָפָא וְאֶתְיְהֵב לָהּ שׁוּלְטָנָא לְמֶעְבַּד לְיַרְחֵא אַרְבְּעִין וְתְרֵין׃

E fulle data bocca da parlar coſe grandi e baſtemmie: e fulle data poteſtà di finir quaranta due meſi.

7 וּפְתַחַת פּוּמָהּ לְגוּדָפָא לְוָת אֱלָהָא לַמְגַדָּפוּ לַשְׁמֵהּ וַלְמַשְׁכְּנֵהּ וַלְהוֹן דְּאַגְנִין בַּשְׁמַיָּא׃

E aperſe la ſua bocca in baſtemmie contra Dio, per baſtemmiare il ſuo nome e il ſuo tabernacolo, e quelli che habitano in cielo.

8 וְאֶתְיְהֵב לָהּ לְמֶעְבַּד קְרָבָא עַם קַדִּישִׁין וַלְמֶזְכָּיוּ לְהוֹן וְאֶתְיְהֶבַת לָהּ שׁוּלְטָנָא עַל כֻּל שַׁבְטָא וַלְשָׁן וְעַמָּא׃

E fulle dato il far guerra co i Santi, e vincerli: è fulle data poteſtà in ogni tribu, e popolo e lingua, e gente.

9 וְיֶסְגְּדוּן לָהּ כֻּלְהוֹן דְּעָמְרִין עַל אַרְעָא דְּלָא אֶתְכְּתֶבוּ שְׁמַהַיְהוֹן בַּכְתָבָא דְּחַיֵּא דְּאֶמְרָא דְּמֶתְקְטֶל מֶן בְּרֵישִׁית דְּעָלְמָא׃

E adoraranno la tutti quelli che habitano ſopra la terra, i nomi de quali non ſono ſcritti nel libro de la vita de l'agnello, che è ſtato occiſo da la fondation del mondo.

10 מַן דְּאִית לֵהּ אֶדְנָא יֶשְׁמַע׃

Se alcuno ha orecchia oda.

יג

5 וַיִּשְׁתַּחֲווּ לַתַּנִּין אֲשֶׁר נָתַן אֶת שִׁלְטוֹן לַחַיָּה וַיִּשְׁתַּחֲווּ לַחַיָּה לֵאמֹר מִי־דוֹמֶה לַחַיָּה מִי־יוּכַל לְהִלָּחֵם עִמָּהּ׃

Y adoraron àl dragon que auia dado la poteſtad à la beſtia, y adoraron à la beſtia, diziendo: Quien es ſemejante à la beſtia, y quien podrá batallar contra ella?

6 וַיִּנָּתֶן לָהּ פֶּה לְדַבֵּר גְּדוֹלוֹת וְקְלָלוֹת וַתִּנָּתֶן לָהּ שִׁלְטוֹן לַעֲשׂוֹת אַרְבָּעִים וּשְׁנַיִם חֹדֶשׁ׃

Y fuele dada boca que hablaua grandes coſas y blaſphemias: y fue le dada potencia de cumplir quarenta y dos meſes.

7 וַתִּפְתַּח אֶת־פִּיהָ לִקְלָלָה אֶל־אֱלֹהִים לְקַלֵּל אֶת־שְׁמוֹ וְאֶת־מִשְׁכְּנוֹתָיו וַאֲשֶׁר שָׁכְנוּ בַּשָּׁמָיִם׃

Y abrió ſu boca en blaſphemias contra Dios, para blaſphemar ſu nombre, y ſu Tabernaculo, y losque moran enel cielo.

8 וַתִּנָּתֶן לָהּ לַעֲשׂוֹת מִלְחָמָה אֶת־הַקְּדוֹשִׁים וְלִגְבֹּר עֲלֵיהֶם וַתִּנָּתֶן לָהּ שִׁלְטוֹן עַל־כָּל־מַטֶּה וְלָשׁוֹן וָעָם׃

Y fuele dado hazer guerra contra los Sanctos, y vencerlos: tambien le fue dada potencia ſobre todo tribu, y pueblo, y lengua, y gente.

9 וַיִּשְׁתַּחֲווּ לָהּ כָּל־יוֹשְׁבֵי־תֵבֵל אֲשֶׁר שְׁמוֹתָם לֹא נִכְתְּבוּ בְּסֵפֶר חַיֵּי הַכֶּבֶשׂ הַנִּטְבַּח מֵרֵאשִׁית הָעוֹלָם׃

Y todo losque moran en la tierra la adoraron, cuyos nombres no eſtan eſcriptos enel libro de la vida del Cordero, el qual fue muerto desde el principio del mundo.

10 אִם יֶשׁ־לְאִישׁ אָזְנַיִם יִשְׁמָע׃

Si alguno tiene oreja, oyga.

ιγ΄.

5. Καὶ προσεκύνησαν τὸν δράκοντα ὃς ἔδωκεν τὴν ἐξουσίαν τῷ θηρίῳ, καὶ προσεκύνησαν τὸ θηρίον, λέγοντες, τίς ὅμοιος τῷ θηρίῳ; καὶ τίς δύναται πολεμῆσαι μετ' αὐτοῦ;

Et adorerent le dragon qui auoit donné pouuoir à la beſte, & adorerent la beſte, diſans, Qui eſt ſemblable à la beſte, & qui pourra combatre contr'elle.

6. Καὶ ἐδόθη αὐτῷ στόμα λαλοῦν μεγάλα, καὶ βλασφημίας, καὶ ἐδόθη αὐτῷ ἐξουσία πόλεμον ποιῆσαι μῆνας τεσσαράκοντα δύο.

Et lui fut baillee bouche proferante grandes choſes & blaſphemes, & lui fut baillee puiſſance d'accomplir quarante deux mois.

7. Καὶ ἤνοιξε τὸ στόμα αὐτοῦ εἰς βλασφημίαν πρὸς τὸν θεὸν, βλασφημῆσαι τὸ ὄνομα αὐτοῦ, καὶ τὴν σκηνὴν αὐτοῦ, καὶ τοὺς ἐν τῷ οὐρανῷ σκηνοῦντας.

Et elle ouurit ſa bouche en blaſphemes contre Dieu, à blaſphemer ſon Nom, & ſon tabernacle, & ceux qui habitent au ciel.

8. Καὶ ἐδόθη αὐτῷ πόλεμον ποιῆσαι μετὰ τῶν ἁγίων, καὶ νικῆσαι αὐτούς· καὶ ἐδόθη αὐτῷ ἐξουσία ἐπὶ πᾶσαν φυλὴν καὶ γλῶσσαν καὶ ἔθνος.

Il lui fut auſſi donné de faire guerre contre les ſaincts, & les vaincre: auſſi lui fut baillee puiſſance ſur toute tribu, & langue, & nation.

9. Καὶ προσκυνήσουσιν αὐτῷ πάντες οἱ κατοικοῦντες ἐπὶ τῆς γῆς, ὧν οὐ γέγραπται τὰ ὀνόματα ἐν τῷ βιβλίῳ τῆς ζωῆς τοῦ ἀρνίου τοῦ ἐσφαγμένου, ἀπὸ καταβολῆς κόσμου.

Tellement que tous ceux qui habitent ſur la terre l'adoreront, deſquels les noms ne ſont point eſcrits au liure de vie de l'Agneau, occis dés la fondation du monde.

10. Εἴ τις ἔχει οὖς, ἀκουσάτω.

Si quelcun a oreille, qu'il oye.

CAP. XIII.

5. Et adoraverunt draconem qui dedit poteſtatem beſtiæ: & adoraverunt beſtiam, dicentes, Quis ſimilis beſtię? & quis poterit pugnare cum ea?

And they worſhipped the dragon which gaue power vnto the beaſt / and they worſhipped the beaſt, ſaying/ Who is like vnto the beaſt? who is able to warre with him?

6. Et datum eſt ei os loquens magna & blaſphemias: & data eſt ei poteſtas facere (bellum) menſes quadragintaduos.

And there was giuen vnto him a mouth/ that ſpake great things and blaſphemies/ & power was giuen vnto him/ (to make war) to do two and fourty monethes.

7. Et aperuit os ſuum in blaſphemias ad Deum, blaſphemare nomen eius, & tabernaculum eius, & eos qui in cælo habitant.

And hee opened his mouth vnto blaſphemie againſt God / to blaſpheme his Name and his tabernacle/ and them that dwell in heauen.

8. Et eſt datũ illi bellum facere cum ſanctis, & vincere eos. Et data eſt illi poteſtas in omnem tribum, & populum, & linguam, & gentem.

And it was giuen vnto him to make war with the Saints / and to ouercome them / and power was giuen him ouer euery kinred and tongue/ and natiõ.

9. Et adoraverunt eam omnes qui inhabitant terram, quorum non ſunt ſcripta nomina in libro vitæ Agni, qui occiſus eſt ab origine mundi.

Therefore all that dwell vpon the earth/ ſhall worſhip him/ whoſe names are not written in the booke of liſe of the Lambe/ which was ſlaine from the beginning of the world.

10. Si quis habet aurem, audiat.

If any man haue an eare/ let him heare.

Das XIII. Capitel.

5. Vnd beteten den Drachen an/ der dem Thier die macht gab/ vnd beteten das Thier an/ vnd ſprachen: Wer iſt dem Thier gleich? vnd wer kan mit jm kriegen?

Oc de bade til Dragen/ ſom gaff Diuret den mact/ oc de bade til Diuret/ oc ſagde/ Huo er dette Diur lig? oc huo kand ſtride mod det?

6. Vnnd es ward jhm gegeben ein Mund zu reden groſſe ding vnd läſterung/ vnd ward jm (macht) gegeben (Krieg zu führen) zween vnd viertzig Monden lang.

Oc det bleff giffuet en Mund/ til at tale ſtore ding oc beſpaattelſe/ oc det bleff giffuet (mact at Stride) tho oc fyretyue Maanede.

7. Vnd es that ſeinen Mund auff zur läſterung gegen Gott / zu läſtern ſeinen Namen/ vnd ſeine Hütten/ vnd die im Himmel wohnen.

Oc det oplod ſin Mund til beſpaattelſe mod Gut/ at beſpaatte hans Naffn / oc hans Tabernackel / Oc dem ſom bo i Himmelen.

8. Vnd ward jhm gegeben zu ſtreitten mit den Heiligen / vnd ſie zu überwinden. Vnd jm ward gegeben macht über alle Geſchlecht/ vnd Sprachen/ vnd Heyden.

Oc det bleff giffuet at ſtride mod de Hellige/ oc at offueruinde dem. Oc det bleff giffuit mact offuer alle Slecter / oc Tungemaal oc Hedninge.

9. Vnd alle die auff Erden wohnen/ beten es an/ der Namen nicht geſchriben ſind/ in dem lebendigen Buch deß Lambs/ das erwürget iſt von anfang der Welt.

Oc alle de ſom bo paa Jorden / tilbede det / huilckis Naffn icke ere ſcreffne i Lammens leffuende Bog/ huilcket der er ihielſlaget/ aff Verdens begyndelſe.

10. Hat jemand Ohren der höre.

Haffuer nogen Oren/ hand høre.

Kapitola XIII.

5. Y klaněli ſe Drakowi/ kterýž dal moc Sſelmě: a klaněli ſe y Sſelmě/ řkauce: Kdo geſt podobný Sſelmě? a kdo bude mocy boyowati s nij?

Y kłániáli ſie ſmokowi kthory dał moc beſtyiey/ y kłániáli ſie beſtyiey / mowiąc: Kthoż podobny ieſt beſtyiey? kto z nią walczyć będzie mogł?

6. Y dána gij vſta/ aby mluwila weliké wěcy y rauhánij: a dána gij moc (Boyowati) aby wládla za čtyřidceti a za dwa Měſýce.

Y dane ſą iey vſtha mowiące wielkie rzeczy y bluźnierſtwá/ y daná iey ieſt moc poczynáć przez czterdzieśći y dwá mieſiące.

7. A otewřela vſta ſwá k rauhánij proti Bohu / aby ſe rauhala Gménu geho/ y Stánku geho/ y těm kteřijž přebýwagij na Nebi.

Otworzyłá thedy vſtá ſwoie ku bluźnierſtwu przećiwko Bogu/ áby złorzeczyłá imię iego/ y przybytek iego/ y ty ktorzy ná niebie mieſzkáią.

8. A dáno gij/ aby wedla Boy s Swatými/ a aby ge přemáhala. A dána gij moc nad každým Pokolenijm/ a nad Lidem/ y nad Jazykem/ y nad Národem.

Y thęmu dano ieſth iey walczyć z świętymi/ y zwyciężyć ie/ dána też ieſt iey moc nád wſzelkim pokoleniem/ y ięzykiem/ y narodem.

9. A klaněli ſe gij wſſyckni kteřijž přebýwagij na Zemi/ kterýchžto gména negſau napſána w Knihách žiwota Beránka/ kterýž geſt zabit/ od počátku Swěta:

A ták będą ſie iey kłániáć wſzyſcy obywátele ziemie/ ktorych imioná nie ſą nápiſáne w kſięgi żywotá/ báránká onego zábitego od záłożenia świátá.

10. Máli kdo vſſy / ſlyſs.

Jeſli kto ma vcho/ niech ſłucha.

יג

11 אִן גַּיר אֱנָשׁ יְכַנֵּשׁ בַּשְׁבִיתָא הוּ יָאזֵל בַּשְׁבִיתָא וְאִן אֱנָשׁ יְקַטֵּל בְּחַרְבָּא וָלֵא לֵהּ לְמֶתְקְטָלוּ בְּחַרְבָּא וְהָשָׁא הִי סַיְבְּרָנוּתָא וְהַימָנוּתָא דְּקַדִּישִׁין׃

Se alcuno conduce in cattiuità, va in cattiuità: Se alcuno occide di coltello, biſogna ch'egli ſia occiſo di coltello. Qui è la patientia e la fede de Santi.

12 וַחֲזֵא הֲוִית חַיוּתָא אַחְרִתָּא דְּסָלְקָא מֶן אַרְעָא וַהֲוַי לָהּ קַרְנִין תַּרְתֵּין דְּדָמְיָן לְאִמְּרָא וּמְמַלְּלָא הֲוָת אַיךְ תַּנִּינָא׃

Poi viddi vnaltra beſtia ſalir de la terra, & haueua due corna ſimili à quello de l'Agnello, e parlaua come'l dragone.

13 וְעָבְדָא לְשׁוּלְטָנָא חַיוּתָא דְּקַדְמָיְתָא קְדָמַיְהּ וְעָבְדָא דְּאַרְעָא וְדְעָמְרִין עֲלֵיהּ יֶסְגְּדוּן לְחַיוּתָא קַדְמָיְתָא דְּאֶתְאַסִּי נֶגְדָּא דְּמַוְתָהּ׃

Et eſercita tutta la poteſta de la prima beſtia in ſua preſentia: e fa che la terra, e quei che habitano in eſſa adorino la prima beſtia, la cui piaga di morte fu riſanata.

14 וְעָבְדָא אָתְוָתָא רַוְרְבָתָא הֵיכַנָּא דְּאָף נוּרָא מֶן שְׁמַיָּא עָבְדָא לְמֶחָתוּ עַל אַרְעָא קְדָם בְּנַי נָשָׁא׃

E fa ſegni grandi, in tal modo ch'ella fa ancora ſcendere il fuoco di cielo in terra in preſentia de gli huomini.

15 וּמַטְעֵא לְהוֹן דְּעָמְרִין עַל אַרְעָא בְּאָתְוָתָא דְּאֶתְיַהְבַו לָהּ לְמֶעְבַּד קְדָם חַיוּתָא לְמֵאמַר לְאַילֵין דְּעָמְרִין עַל אַרְעָא לְמֶעְבַּד דְּמוּתָא לְחַיוּתָא דְּאִית לָהּ נֶגְדָּא דְּחַרְבָּא וְתוּב אֶחְיַת׃

Et inganna gli habitatori de la terra per li ſegni che le ſono ſtati dati à fare nel conſpetto de la beſtia: dicendo a gli habitatori de la terra che facciano l'imagine de la beſtia, che hebbe la piaga del coltello, e viſſe.

יג

11 אִם אִישׁ יוֹלִיךְ בַּשְּׁבִי יֵלֵךְ בַּשְּׁבִיָּה וְאִם אִישׁ יִקְטֹל בַּחֶרֶב יֶשְׁנוֹ לוֹ לְהֵהָרֵג בַּחֶרֶב וּפֹה הִיא תּוֹחֶלֶת וֶאֱמוּנַת הַקְּדוֹשִׁים׃

El que lleua en captiuidad, và en captiuidad; El que à cuchillo matare, es neceſſario que à cuchillo ſea muerto. Aqui eſtà la paciencia, y fe de los Sanctos.

12 וְרָאִיתִי אֶת־בְּהֵמָה אַחֶרֶת לַעֲלוֹת מִן־הָאָרֶץ יִהְיוּ לָהּ קַרְנַיִם הַדּוֹמוֹת לְקַרְנֵי הַכֶּבֶשׂ וַתְּמַלֵּל כַּתַּנִּין׃

Deſpues vide otra beſtia qne ſubia de la tierra, y tenia dos cuernos ſemejantes a los del Cordero, mas hablaua como el dragon.

13 וַתַּעַשׂ אֶת־כָּל־שִׁלְטוֹן בְּהֵמַת הָרִאשׁוֹנָה לְפָנֶיהָ וְעָשְׂתָה אֶת־הָאָרֶץ וְאֵת יוֹשְׁבֵי בָהּ אֲשֶׁר יִשְׁתַּחֲווּ לַבְּהֵמָה הָרִאשׁוֹנָה אֲשֶׁר נִרְפְּאָה מַכַּת מוֹתָהּ׃

Y haze toda la potencia de la primera beſtia en preſencia della: y haze à la tierra, y à los moradores della adorar la primera beſtia, cuya llaga de muerte fue curada.

14 וַתַּעַשׂ אוֹתוֹת גְּדוֹלוֹת אֲשֶׁר גַּם תַּפִּיל אֵשׁ מִשָּׁמַיִם עַל־הָאָרֶץ לִפְנֵי־הָאֲנָשִׁים׃

Y haze grandes ſennales, de tal manera que aun tambien haze deçendir fuego del cielo à la tierra delante de los hombres.

15 וַתַּתְעֶה אֶת־יוֹשְׁבֵי תֵבֵל בָּאוֹתוֹת אֲשֶׁר נִתְּנוּ לָהּ לַעֲשׂוֹת לִפְנֵי הַבְּהֵמָה לֵאמֹר לְוֹשְׁבֵי תֵבֵל לַעֲשׂוֹת צֶלֶם לַבְּהֵמָה אֲשֶׁר יֶשׁ־לָהּ מַכַּת הַחֶרֶב וַתֶּחִי׃

Y enganna à los moradores de la tierra por las ſennales que le han ſido dadas para hazer en preſencia de la beſtia, mandando à los moradores de la tierra que hagan la ymagen de la beſtia que tiene la herida de cuchillo, y biuió.

ιγ'.

11. Εἴ τις εἰς αἰχμαλωσίαν συνάγει, εἰς αἰχμαλωσίαν ὑπάγει· εἴ τις ἐν μαχαίρᾳ ἀποκτενεῖ, δεῖ αὐτὸν ἐν μαχαίρᾳ ἀποκτανθῆναι. ὧδέ ἐστιν ἡ ὑπομονὴ, καὶ ἡ πίστις τῶν ἁγίων.

Si quelcun mene en captiuité, il ſera mené en captiuité: ſi quelcun tue auec l'eſpee, il faut qu'il ſoit tué auec l'eſpee: ici eſt la patience & la foy des ſaincts.

12. Καὶ εἶδον ἄλλο θηρίον ἀναβαῖνον ἐκ τῆς γῆς, καὶ εἶχε κέρατα δύο ὅμοια ἀρνίῳ, καὶ ἐλάλει ὡς δράκων.

Puis ie vi vne autre beſte montant de la terre, laquelle auoit deux cornes ſemblables à celles de l'Agneau: mais elle parloit comme le dragon.

13. Καὶ τὴν ἐξουσίαν τοῦ πρώτου θηρίου πᾶσαν ποιεῖ ἐνώπιον αὐτοῦ, καὶ ποιεῖ τὴν γῆν, καὶ τοὺς κατοικοῦντας ἐν αὐτῇ, ἵνα προσκυνήσωσι τὸ θηρίον τὸ πρῶτον, οὗ ἐθεραπεύθη ἡ πληγὴ τοῦ θανάτου αὐτοῦ.

Et exerçoit toute la puiſſance de la premiere beſte, en preſence d'elle: & faiſoit que la terre & les habitans d'icelle adoraſſent la priemere beſte, la playe mortelle de laquelle auoit eſté guerie.

14. Καὶ ποιεῖ σημεῖα μεγάλα, ἵνα καὶ πῦρ ποιῇ καταβαίνειν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ εἰς τὴν γῆν, ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων.

Et faiſoit grans ſignes, voire iuſq'à faire deſcendre du feu du ciel en terre deuant les hommes.

15. Καὶ πλανᾷ τοὺς κατοικοῦντας ἐπὶ τῆς γῆς, διὰ τὰ σημεῖα ἃ ἐδόθη αὐτῷ ποιῆσαι ἐνώπιον τοῦ θηρίου, λέγων τοῖς κατοικοῦσιν ἐπὶ τῆς γῆς, ποιῆσαι εἰκόνα τῷ θηρίῳ ὃ ἔχει τὴν πληγὴν τῆς μαχαίρας, καὶ ἔζησε.

Et ſeduiſoit les habitans de la terre, à cauſe des ſignes qu'il lui eſtoit donné de faire deuant la beſte, commandant aux habitans de la terre de faire vne image à la beſte qui ayant receu le coup mortel de l'eſpee, neantmoins eſt viuante.

CAP. XIII.

11. Qui in captivitatem duxerit, in captivitatem vadit: qui in gladio occiderit, oportet eum gladio occidi. Hîc eſt patientia & fides ſanctorum.

If any leade into captiuitie/ hee ſhall goe into captiuitie: if any kill with a ſworde/ he muſt bee killed by a ſworde: here is the patience/ and the faith of the Saints.

12. Et vidi aliam beſtiam aſcendentem de terra: & habebat cornua duo, ſimilia Agni, & loquebatur ſicut draco.

And I beheld another beaſt comming vp out of yͤ earth/ which had two hornes like the Lambe/ but he ſpake like yͤ dragon.

13. Et poteſtatem prioris beſtiæ omnem faciebat in conſpectu eius: & fecit terram & habitantes in ea, adorare beſtiam primam, cuius curata eſt plaga mortis.

And hee did all that the firſt beaſt coulde doe before him/ and hee cauſed the earth/ and them which dwell therein/ to worſhip the firſt beaſt/ whoſe deadly wound was healed.

14. Et fecit ſigna magna, ut etiam ignem faceret de cælo deſcendere in terram in conſpectu hominum.

And he did great wonders/ ſo that hee made fire to come downe from heauen on the earth/ in the ſight of men.

15. Et ſeducit habitantes in terra propter ſigna, quæ data ſunt illi facere in conſpectu beſtiæ, dicens habitantibus in terra, ut faciant imaginem beſtiæ quæ habet plagam gladii, & vixit.

And deceyued them that dwell on the earth by the ſignes/ which were permitted to him to do in the ſight of the beaſt/ ſaying to them that dwell on the earth/ that they ſhould make the image of the beaſt/ which had the wound of a ſworde/ and did liue.

Das XIII. Capitel.

11. So jemand in das Gefengniß führet/ der wirdt in das Gefengniß gehen/ ſo jemandt mit dem Schwert tödtet/ der muß mit dem Schwert getödtet werden. Hie iſt gedult vnnd glaube der Heiligen.

Der ſom nogen fører i Fengzel/ hand ſkal gaa i Fengzel/ Der ſom nogen ſkal ſlar ihiel met Suerd/ hand ſkal ihielſlaſſ met Suerd. Her er de Helligis taalmodighed oc tro.

12. Vnd ich ſahe ein ander Thier auffſteigen von der Erden/ vnd hatte zwey Hörner/ gleich wie das Lamb/ vnnd redet wie der Drache.

Oc ieg ſaa it andet Diur opſtige aff Jorden/ det haffde thu Horn/ lige ſom Lammet/ oc talede ſom Dragen.

13. Vnnd es thut alle macht deß erſten Thiers für jhm/ vnd es machet/ daß die Erde/ vnnd die darauff wohnen/ anbeten das erſte Thier/ welchs tödliche wunde heil worden war.

Oc det gør al det førſte Diurs mact fra det/ Oc det gør at Jorden/ oc de ſom bo der paa/ bede til det førſte Diur/ hueſſ dødelige ſaar vaar lægt.

14. Vnd thut groſſe zeichen/ daß es auch macht fewer vom Himmel fallen für den Menſchen.

Oc det gør ſtore Tegen/ at det ocſaa gør/ at Ild falder ned aff Himmelen faar Menniſken.

15. Vnd verführet die auff Erden wohnen/ vmb der Zeichen willen/ die jhm gegeben ſind zuthun für dem Thier/ vnd ſaget denen/ die auff Erden wohnen/ daß ſie dem Thier ein Bilde machen ſollen/ das die Wunde vom Schwert hatte/ vnd lebendig worden war.

Oc det forfører dem/ ſom bo paa Jorden/ for de Tegen ſkyld/ ſom det ere giffne at gøre faar Diuret/ oc det ſagde til dem/ ſom bo paa Jorden/ at de ſkulle gøre Diuret it Billede/ ſom haffde det Saar aff Suerdet/ oc vaar bleffuet leffuende.

Kapitola XIII.

11. Kdo do wězenij powede/ do wězenij půgde: a kdo zabige Mečem/ muſý Mečem zabit býti. Zdeť geſt trpělivoſt a wijra Swatých.

Jeſli kto wiedźie w niewolą/ w niewola poydźie Jeſliby kto mieczem zábił/ muśi ten być mieczem zabith/ Thuć ieſt ćierpliwość y wiárá świętych.

12. Y widěl gſem ginau Sſelmu/ ana wycházý z Země: a měla dwa Rohy podobná Beránkowým/ a mluwila yako Drak.

Zátimem widźiał druga beſtyią/ á oná wſtepuie z ziemie/ ktora miáłá dwá rogi podobne báránkowym/ ále mowiłá iáko ſmok.

13. A wſſecku moc prwnij Sſelmy prowozowala před twářij gegij: A rozkázala Zemi/ y těm kteřijž přebýwagij na nij/ aby ſe klaněli Sſelmě prwnij/ kteréžto vzdrawena geſt rána ſmrti.

A ſámá vżywa wſſelkiey mocy beſtyey przed nią/ ſpráwuiac to iż ziemia y obywátele iey kłániáia ſie beſtyiey oney pierwſſey/ ktorey śmiertelna ráná byłá vleczoná.

14. A činila diwy weliké/ tak že také Ohni rozkazala ſſtaupiti s Nebe na Zemi před obličegem lidſkým

Y czyni cudá wielkie/ ták iż thez z niebá ogień zwodźi ná ziemie przed ludźmi.

15. A ſwodila ty kteřijž přebýwagij na Zemi těmi diwy/ kteřij gſau dáni gij aby činila před twářij Sſelmy/ říkagijc Obywatelům Zemſkým/ aby vdělali ſobě obraz Sſelmy/ kteráž měla ránu meče/ á ožila geſt.

Y zwodźi obywáthele ziemie przez znáki/ kthore dano iey czynić przed beſtyą/ mowiąc obywátelom ziemie áby czynili obraz beſtyiey ktora mieczem ránioná byłá/ ale ożyłá.

יג

16 וְאִתְיְהֵב לָהּ לְמִתַּל רוּחָא לַדְמוּתָא דְחַיוּתָא דְתִתְמַלַּל אַף דְמוּתָא דְחַיוּתָא וְתֶעְבֵּד דְּכֻלְּהוֹן דְּלָא נֶסְגְּדוּן לַדְמוּתָא דְחַיוּתָא נֶתְקַטְלוּן׃

E fulle permeſſo di dare anima à l'imagine de la beſtia, e che l'imagine de la beſtia parli, e faccia che tutti quelli che non adoraranno l'imagine de la beſtia, ſiano ammazzati.

17 וְנֶעְבַּד כֻּלְּהוֹן לַזְעוּרֵא וְלַרַוְרְבֵא וְלַעַתִּירֵא וְלַחָארֵא וְלַעַבְדֵא דְּנֶתֶל לְהוֹן גְּלִיפָא עַל יַדְהוֹן יַמִּינָא אוֹ עַל בֵּית עַיְנַיְהוֹן׃

E fa che tutti, piccoli e grandi, e ricchi e poueri, e liberi e ſerui, piglino vn carattere ne la lor mano deſtra, ò ne le fronti loro.

18 דְּאֶנָשׁ לָא נֶשְׁכַּח לְמֶזְבַּן אוֹ לַמְזַבָּן אֶלָּא הָיְהוּא לֵהּ גְּלִיפָא אוֹ שְׁמָא דְחַיוּתָא אוֹ מֶנְיָנָא דִשְׁמֵהּ׃

E che alcun non poſſa comprare ò vendere, ſe non chi ha il carattere, o il nome de la beſtia, o il numero del ſuo nome.

19 וּמַן דְּאִית לֵהּ חֶכְמְתָא אוֹ רֶעְיָנָא נֶחְשַׁב לְמֶנְיָנָא דְחַיוּתָא מֶטוּל דְּמֶנְיָנָא דְבַר נָשָׁא הִי וּמֶנְיָנַהּ שְׁתָא מְאָא שִׁתִּין וְשֶׁתָּא׃

Qui è la ſapientia. Chi ha intelletto, conti il numero de la beſtia: perch egli è numero d'huomo, e il ſuo numero è ſecento ſeſſanta ſei.

יד

1 וַחְזֵית וְהָא אִמְּרָא קָם עַל טוּרָא דְצֶהְיוֹן וְעַמֵּהּ (קמ״ד) אַלְפִין דְּאִית לְהוֹן שְׁמֵהּ וְשְׁמֵהּ דַאֲבוּהִי מְתַכְתַּב עַל בֵּית עַיְנַיְהוֹן׃

Poi viddi, & ecco l'Agnello ſtaua ſopra il monte Sion, e con eſſolui cento quarantaquattro milia, che haueuano il Nome del ſuo Padre ſcritto ne le lor fronti.

יג

16 וְנִתַּן לֹה לָתֵת רוּחַ לְצֶלֶם הַבְּהֵמָה וַאֲשֶׁר יְדַבֵּר צֶלֶם הַבְּהֵמָה וְיַעֲשֶׂה שֶׁכָּל־אֲשֶׁר לֹא יִשְׁתַּחֲווּ לְצֶלֶם הַבְּהֵמָה יוּמָתוּן׃

Y fuele dado que dieſſe eſpiritu á la ymagen de la beſtia, y que la ymagen de la beſtia hable, y hará que qualeſquiera que no adoraren la ymagen de la beſtia, ſean muertos.

17 וְיַעֲשֶׂה אֶת־כֻּלָּם אֶת־קְטַנִּים וְאֶת־גְּדוֹלִים וְאֶת־עֲשִׁירִים וְאֶת־אֶבְיוֹנִים וְאֶת־חָפְשִׁים וְאֶת־עֲבָדִים לָתֵת לָהֶם צָרֶבֶת בְּיַד יְמִינָם אוֹ־בְמִצְחוֹתָם׃

Y haze á todos los pequennos y grandes, ricos y pobres, libres y ſieruos, tomar la ſennal en ſu mano derecha, o en ſus frentes.

18 וַאֲשֶׁר אִישׁ לֹא יוּכַל לִשְׁבֹּר אוֹ לִמְכֹּר אִם לֹא תִהְיֶה לוֹ צָרֶבֶת אוֹ־שֵׁם־הַבְּהֵמָה אוֹ־מִסְפַּר שְׁמָהּ׃

Y que ninguno pueda comprar, o vender, ſino el que tiene la ſennal, o el nombre de la beſtia, o el numero de ſu nombre.

19 וּפֹה הִיא חָכְמָה אֲשֶׁר יֶשׁ־לוֹ בִינָה יְגַזֵּר אֶת־מִסְפַּר הַבְּהֵמָה כִּי־מִסְפַּר אֱנוֹשׁ הוּא וּמִסְפָּרוֹ שֵׁשׁ מֵאֹת שִׁשִּׁים וָשֵׁשׁ׃

Aqui ay ſabiduria, El que tiene entendimiento, cuente el numero de la beſtia: porque el numero del hombre, y el numero della es ſeyſcientos y ſeſenta y ſeys.

יד

1 וָאֵרֶא וְהִנֵּה כֶבֶשׂ עֹמֵד עַל־הַר צִיּוֹן וְעִמּוֹ (קמ״ד) אֲלָפִים אֲשֶׁר לָמוֹ שְׁמוֹ וְשֵׁם אָבִיו · כָּתוּב עַל־מִצְחוֹתָם׃

Y miré, y heaqui el Cordero eſtaua ſobre el monte de Sion, y con el ciento y quarenta y quatro mil que tenian el nombre de ſu padre eſcripto en ſus frentes.

ιγ΄.

16. Καὶ ἐδόθη αὐτῷ δοῦναι πνεῦμα τῇ εἰκόνι τοῦ θηρίου, καὶ ἵνα λαλήσῃ ἡ εἰκὼν τοῦ θηρίου, καὶ ποιήσῃ ὅσοι ἂν μὴ προσκυνήσωσι τὴν εἰκόνα τοῦ θηρίου, ἵνα ἀποκτανθῶσι.

Et lui fut permis de donner ame à l'image de la beſte, à ce que meſmes l'image de la beſte parlaſt, & fiſt que tous ceux qui n'auroyent adoré l'image de la beſte, fuſſent tués.

17. Καὶ ποιεῖ πάντας, τοὺς μικροὺς καὶ τοὺς μεγάλους, καὶ τοὺς πλουσίους, καὶ τοὺς πτωχοὺς, καὶ τοὺς ἐλευθέρους, καὶ τοὺς δούλους, ἵνα δώσῃ αὐτοῖς χάραγμα ἐπὶ τῆς χειρὸς αὐτῶν τῆς δεξιᾶς, ἢ ἐπὶ τῶν μετώπων αὐτῶν.

Et faiſoit que tous, petis & grans, riches & poures, francs & ſerfs, prenoyent vne marque en leur main droite, ou en leurs fronts:

18. Καὶ ἵνα μή τις δύνηται ἀγοράσαι ἢ πωλῆσαι, εἰ μὴ ὁ ἔχων τὸ χάραγμα, ἢ τὸ ὄνομα τοῦ θηρίου, ἢ τὸν ἀριθμὸν τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ.

Et qu'aucun ne pouuoit acheter ou vendre, s'il n'auoit la marque ou le nom de la beſte, ou le nombre de ſon nom.

19. Ὧδε ἡ σοφία ἐστίν. ὁ ἔχων τὸν νοῦν, ψηφισάτω τὸν ἀριθμὸν τοῦ θηρίου· ἀριθμὸς γὰρ ἀνθρώπου ἐστὶ, καὶ ὁ ἀριθμὸς αὐτοῦ ἐστιν ἑξακόσιοι ἑξήκοντα ἕξ.

Ici eſt la ſapience. Qui a entendement, qu'il conte le nombre de la beſte: car c'eſt vn nombre d'homme, & ſon nombre eſt ſix cens ſoixante ſix.

ΚΕΦΑΛ. ιδ΄.

ΚΑὶ εἶδον, καὶ ἰδοὺ ἀρνίον ἑστηκὸς ἐπὶ τὸ ὄρος σιὼν, καὶ μετ᾽ αὐτοῦ ἑκατὸν τεσσαράκοντα τέσσαρες χιλιάδες, ἔχουσαι τὸ ὄνομα αὐτοῦ καὶ τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς αὐτοῦ γεγραμμένον ἐπὶ τῶν μετώπων αὐτῶν.

Puis ie regardi, & voici, l'Agneau ſe tenoit ſur la montagne de Sion, & auec lui cent quarantequatre milie qui auoyent le nom du Pere d'icelui eſcrit en leurs fronts.

CAP. XIII.

16. Et datum eſt illi ut daret ſpiritum imagini beſtiæ: & ut loquatur imago beſtię: & faciat ut quicunque non adoraverint imaginem beſtiæ, occidantur.

And it was permitted to him to giue a Spirit vnto the image of the beaſt/ ſo that the image of the beaſt ſhould ſpeake/ and ſhoulde cauſe that as many as would not worſhippe the image of the beaſt/ ſhould be killed.

17. Et faciet omnes puſillos, & magnos, & divites, & pauperes, & liberos, & ſervos habere charactêrem in dextera manu ſua, aut in frontibus ſuis.

And he made all / both ſmall and great/ rich and poore/ free and bonde to receyue a marke in their right hande or in their foreheades.

18. Et ne quis poſſit emere aut vendere, niſi qui habet charactérem, aut nomen beſtiæ, aut numerum nominis eius.

And that no man might buy or ſell/ ſaue he that had the marke/ or the name of the beaſt/ or the number of his name.

19. Hîc ſapientia eſt. Qui habet intellectum, computet numerum beſtiæ. Numerus enim hominis eſt: & numerus eius ſexcenti ſexaginta ſex.

Here is wiſedome. Let him that hath wit/ count the number of the beaſt: for it is the number of a man / and his number is ſix hundreth / three ſcore and ſix.

CAP. XIIII.

ET vidi, & ecce Agnus ſtabat ſupra montem Sion, & cum eo centum quadraginta quatuor millia habentes nomen eius, & nomen Patris eius ſcriptum in frontibus ſuis.

Then I looked / and lo / a Lambe ſtood on mount Sion/ and with him an hundreth / fortie & foure thouſand / hauing (his Name a) his Fathers Name written in their foreheades.

Das XIII. Capitel.

16. Vnd es ward jm gegeben / das es dem Bilde deß Thiers den geiſt gabe / daß deß Thiers Bilde redet / vnd daß es machte / daß / welche nicht deß Thiers Bilde anbeten / ertödtet werden.

Oc det bleff giffuet / at det gaff det Diurs Billede en aand/ at Diurſens Billede talede/ oc at det giorde/ at huilcke ſom icke tilbede det Diurs Billede/ bliffue ihielſlagne.

17. Vnd machte alleſampt / die kleinen vnd die groſſen / die Reichen vnd Armen/ die Freyen vnd Knechte / daß es jhnen ein Malzeichen gab an jhre rechte Hand/ oder an jre Stirn.

Oc det giorde alleſammen/ baade ſmaa oc ſtore/ Rige oc Fattige/ Fribaarne oc Tienere/ at det gaff dem it Tegen i deris høyre Haand/ eller i deris Pande.

18. Daß niemand kauffen oder verkauffen kan/ er habe denn das Malzeichen oder den namen deß Thiers/ oder die zahl ſeines namens.

At ingen kand købe eller ſelie/ vden hand haffuer det ſammis Tegen eller Diurſens naffn / eller det tal paa naffnet.

19. Hie iſt Weißheit. Wer verſtand hat/ der überlege die zahl deß Thiers/ denn es iſt eines Menſchen zahl / vnd ſeine zahl iſt ſechs hundert vnd ſechs vnd ſechtzig.

Her er Viſdom. Huo ſom haffuer forſtand/ hand beregne Diurſens tal / thi det er it Menniſkis tal / Oc det ſammis tal er ſex hundrede oc ſex oc tryſings tiue.

Das XIIII. Capitel.

VNd ich ſahe/ vnd ſihe/ Ein Lamb ſtehend auff dem Berg Zion / vnd mit jm hundert vnd vier vnd viertzig tauſend / die hatten (ſeinen Namen vnd) den Namen ſeines Vaters geſchrieben an jren Stirnen.

OC ieg ſaa it Lam ſtaa paa Zions Bierg/ oc met det hundrede oc fire oc fyretiue tuſinde / Som haffde (hans Naffn oc) det ſammis Faders Naffn ſcreffuit i deris pande.

Kapitola XIII.

16. A dáno gij/ aby dala Ducha tomu obrazu Sſelmy/ a aby mluwil obraz Sſelmy/ a rozkáže aby kdožkoli nebude ſe klaněti obrazu Sſelmy/ byl zamordowán.

A dano ieſt iey/ áby duchá wlálá/ w beſtyią / żeby też mowił obraz beſtyiey/ y czynił to / ktorzykolwiek nie kłániáli ſię obrázowi beſtyiey/ áby byli zábici.

17. A rozkáže wſſechněm malým y welikým/ bohatým y chudým/ ſwobodným y Služebnijkům/ aby měli znamenij na prawě ruce aneb na čelech ſwých.

Czyni też tho/ iżby wſzyſcy mali y wielcy/ bogáci y vbodzy/ wolni y niewolnicy/ brali piathno ná rece ſwoiey práwey/ ábo ná czelech ſwoich.

18. A aby žádný nemohl kupowati ani prodáwati/ než kdo má znamenij aneb gméno té Sſelmy/ aneb počet gména gegijho.

Ażby żaden nie mogł kupić áni przedáć/ iedno ten ktory ma piatno/ ábo imie beſtyiey/ ábo liczbe imieniá iey.

19. Tutok geſt maudroſt. Kdo má rozum/ ſečtiž počet Sſelmy. Nebo počet geſt Člowěka/ a počet gegij geſt/ ſſeſt Set Sſedeſáte a ſſeſt.

Tu ieſt madrość/ Ktory ma rozum/ niech obliczy liczbe beſtyiey: ábowiemći ieſt liczba człowieká/ á liczbá iey ſześć ſet ſześćdzieſiat y ſześć.

Kapitola XIIII.

POtom widěl gſem / a hle Beránek ſtál na Hůře Syon á s nim Sto a čtyřidceti a čtyři Tiſýce magijce Gméno geho/ a Gméno Otce geho nápſané na Čelijch ſwých.

POtymem pátrzył á oto Báránek ſtoiac ná gorze Syon / á z nim ſto czterdzieści y cztery tyſiace/ máiac (iey imię á) imie Oycá tego nápiſane ná czelech ſwych.

יד

2 וְשֶׁמְעֶת קָלָא מֶן שְׁמַיָּא
אַיךְ קָלָא דְמַיָּא סַגִּיאֵא
וְאַיךְ קָלָא דְרַעְמָא רַבָּא
וְשֶׁמְעֶת קָלָא דְנָקְשִׁין
דַמְנַקְּשִׁין עַל קִיתָרֵיְהוֹן :

Et vdij vna voce del cielo, come voce di molte acque, e come voce d'vn gran tuono & vdij vna voce di cetariſti che ſonauano con le lor cetere.

3 וְזַמַּרו זְמִירָא חַדְתָּא
קְדָם כוּרְסְיָא וְקְדָם אַרְבַּע
חַיְוָתָא וְקְדָם קַשִּׁישֵׁא
וְאנָשׁ לָא אֶשְׁכַּח דְנֵאלַף
לַזְמִירְתָא אֶלָּא (קמד)
אַלְפִּין דְאֶזְדַבְּנָיְהוֹן מֶן א
אַרְעָא :

E cantauano come vna nuoua canzone dinanzi al trono, e dinanzi a i quattro animali, & a i Seniori: e niuno poteua imparar la canzone, ſenon i cento quarantaquattro milia, che ſono ſtati comperati de la terra.

4 הָנוֹן אִנּוּן דְעַם נֶשֵׁא לָא
אֶתְטַוְּשׁוּ בְּתוּלָן גֵּיר הָאנּוּן
הָנוֹן אִנּוּן דָאזְלִין בָּתַר א
אֶמְרָא דְאַיכָּא דָאזֶל הָנוֹן
אֶזְדַּבַּנו (בְּיֵשׁוּע) מֶן בְּנַי
נָשָׁא לְרִישִׁיתָא לַאלָהָא
וְלְאֶמְרָא :

Queſti ſon quelli che non ſi ſono imbrattati con le donne: perche ſon vergini: Queſti ſeguitano l'Agnello douunque ei vada. Queſti ſono ſtati comperati (per IESV) de gli huomini, primitie a Dio & al'Agnello.

5 וּבְפוּמְהוֹן לָא אֶשְׁתְּכַח
נֶכְלָא דְלָא מוּם גֵּיר אִנּוּן
קְדָם כוּרְסְיֵה דַאלָהָא :

E ne la lor bocca non s'è trouato inganno perche ſono ſenza macchia dinanzi al trono di Dio.

6 וְחָזֵית תוּב מַלְאַכָא
אַחְרִינָא דְפָרַח בְּגַו שְׁמַיָּא
וְהָוַת לֵה סְבַרְתָּא דַלְעָלַם
לַמְסַבָּרוּ לְעָמְרִין עַל
אַרְעָא וְכָל עַמָּא וְשַׁבְטָא
וְלֶשָּׁנָא וְאֻמָּא :

Viddi poi vnaltro Angelo volar per mezo il cielo, che haueua l'Euangelio eterno, per annuntiarlo à quelli che habitano ſopra la terra, e ad ogni gente, e tribu, e lingua, e popolo.

יד

2 וָאֶשְׁמַע אֶת־קוֹל מִשָּׁמַיִם
כְּקוֹל מַיִם רַבִּים וּכְקוֹל רַעַם
גָּדוֹל וָאֶשְׁמַע קוֹל שָׁרִים וְשׁוֹרְרִים
הַהֵיטִיבוּ נַגֵּן בְּכִנּוֹרוֹתָם :

Y oy vna boz del cielo como ruydo de muchas aguas, y como ſonido de vn gran trueno: Y oy vna boz de tannedores de harpas que tannian con ſus harpas:

3 וַיָּשִׁירוּ כְּמוֹ שִׁיר חָדָשׁ לִפְנֵי
הַכִּסֵּא וְלִפְנֵי אַרְבַּע חַיּוֹת וְאִישׁ
לֹא יָכֹל לִלְמֹד אֶת־הַשִּׁיר כִּי־
אִם (קמד) אֲלָפִים אִישׁ הַנִּקְנוּ
מִן־הָאָרֶץ :

Y cantauan como vna cancion nueua delante del throno, y delante de los quatro animales, y de los Ancianos. Y ninguno podia aprenderla cancion, ſino aquellos ciento y quarenta y quatro mil los quales ſon comprados de entre los de la tierra.

4 וְאֵלֶּה הֵם אֲשֶׁר לֹא טֻמְּאוּ
בְּנָשִׁים כִּי־עֲלָמִים הֵם אֵלֶּה
הֵם אֲשֶׁר הָלְכוּ אַחֲרֵי הַכֶּבֶשׁ
אֲשֶׁר יֵלֵךְ שָׁמָּה אֵלֶּה נִקְנוּ (בְּיֵשׁוּעַ)
מִבְּנֵי־אָדָם לְרֵאשִׁית לֵאלֹהִים
וְלַכֶּבֶשׁ :

Eſtos ſon los que con mugeres no ſon contaminados: porque ſon virgines. Eſtos ſiguen àl Cordero por donde quiera que fuere. Eſtos ſon comprados (por Ieſus) de entre los hombres por primicias, para Dios, y para el Cordero.

5 וּבְפִיהֶם לֹא נִמְצָא תֹךְ וּמִרְמָה
כִּי־בְלִי מוּם הֵמָּה לִפְנֵי כִּסֵּא
אֱלֹהִים :

Y en ſu boca no ha ſido hallado enganno: porque ellos ſon ſin macula delante del throno de Dios.

6 וָאֶרְאֶה מַלְאָךְ אַחֵר דֹּאֶה בְּתוֹךְ
הַשָּׁמַיִם וַתְּהִי לוֹ בְשׂוֹרַת עוֹלָם
לְבַשֵּׂר אֶת־יוֹשְׁבֵי תֵבֵל וְכָל־הַגּוֹיִם
וּמַטֶּה וְלָשׁוֹן וָעָם :

Y vide otro Angel bolar por en medio del cielo, que tenia el Euangelio eterno, para que euangelizaſſe à los que moran en la tierra, y à toda gente, y tribu, y lengua, y pueblo.

ιδʹ.

2. Καὶ ἤκουσα φωνὴν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ὡς φωνὴν ὑδάτων πολλῶν, καὶ ὡς φωνὴν βροντῆς μεγάλης· καὶ ἡ φωνὴ ἣν ἤκουσα ὡς κιθαρῳδῶν κιθαριζόντων ἐν ταῖς κιθάραις αὐτῶν.

Et i'ouï vne voix du ciel comme le bruit de grandes eaux, & comme le bruit d'vn grand tonnerre: & ouï vne voix de ioueurs de harpes ioüans de leurs harpes:

3. Καὶ ᾄδουσιν ὡς ᾠδὴν καινὴν ἐνώπιον τοῦ θρόνου, καὶ ἐνώπιον τῶν τεσσάρων ζώων καὶ τῶν πρεσβυτέρων. καὶ οὐδεὶς ἠδύνατο μαθεῖν τὴν ᾠδὴν, εἰ μὴ αἱ ἑκατὸν τεσσαρακοντατέσσαρες χιλιάδες, οἱ ἠγορασμένοι ἀπὸ τῆς γῆς.

Qui chantoyent comme vne chanſon nouuelle deuant le throne, & deuant les quatre animaux & les anciens: & nul ne pouuoit apprendre la chanſon, ſinon les cent quarantequatre mille, leſquels ont eſté achetés d'entre ceux de la terre.

4. Οὗτοί εἰσιν οἳ μετὰ γυναικῶν οὐκ ἐμολύνθησαν. παρθένοι γάρ εἰσιν. οὗτοι εἰσὶν οἱ ἀκολουθοῦντες τῷ ἀρνίῳ ὅπου γὰρ ἂν ὑπάγῃ. οὗτοι ὑπὸ ἰησοῦ ἠγοράσθησαν ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων ἀπαρχὴ τῷ θεῷ καὶ τῷ ἀρνίῳ.

Ceux-ci ſont ceux qui ne ſe ſont point ſouillés auec les femmes: car ils ſont vierges. Ceux-ci ſont ceux qui ſuiuent l'Agneau quelque part qu'il aille Ceux-ci ſont ceux qui ont eſté achetés (per Ieſus) d'entre les hommes pour eſtre premices à Dieu & à l'Agneau.

5. Καὶ ἐν τῷ στόματι αὐτῶν οὐχ εὑρέθη (ψεῦδος καὶ) δόλος· ἄμωμοι γάρ εἰσιν ἐνώπιον τοῦ θρόνου τοῦ θεοῦ.

Et en leur bouche n'a eſté trouuee aucune fraude: car ils ſont ſans tache deuant le throne de Dieu.

6. Καὶ εἶδον ἄλλον ἄγγελον πετώμενον ἐν μεσουρανήματι, ἔχοντα εὐαγγέλιον αἰώνιον, εὐαγγελίσαι τοὺς κατοικοῦντας ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ ἐπὶ πᾶν ἔθνος καὶ φυλὴν, καὶ γλῶσσαν καὶ λαόν.

Puis ie vi vn autre Ange voler par le milieu du ciel, ayant l'Euangile eternel, afin qu'il euangelizaſt à ceux qui habitent ſur la terre, & à toute nation, & tribu, & langue, & peuple:

CAP. XIIII.

2. Et audivi vocem de cælo, tanquam vocem aquarũ multarum, & tanquam vocem tonitri magni, & vocem quam audivi, ſicut citharœdorum, citharizantium in citharis ſuis.

And I heard a voyce from heauen/ as the ſound of many waters / and as the ſounde of a great thunder: and I heard the voyce of harpers harping with their harpes.

3 Et cantabant quaſi canticum novum ante ſedem & ante quatuor animalia, & ſeniores, & nemo poterat diſcere canticum, niſi illa centum quadraginta quatuor millia, qui empti ſunt de terra.

And they ſung as it were a newe ſong before the throne / and before the foure beaſts / and the Elders / and no man could learne that ſong/ but the hundreth / fourty & foure thouſand / which were bought from the earth.

4. Hi ſunt qui cum mulieribus non ſunt coinquinati. Virgines enim ſunt. Hi ſequuntur Agnum quocunque ierit. Hi empti ſunt (*per Ieſum*) ex hominibus primitiæ Deo & Agno.

These are they / which are not defiled with women: for they are virgins: theſe followe the Lambe whither ſoeuer hee goeth: theſe are bought (by Jeſus) from men / being the firſt fruites vnto God/ and to the Lambe.

5. Et in ore eorum non eſt inventum mendacium, ſine macula enim ſunt ante thronum Dei.

And in their mouthes was founde no guile: for they are without ſpotte before the throne of God.

6. Et vidi alterum angelum volantem per medium cæli habentem evangelium æternum, ut evangelizaret ſedentibus ſuper terram, & ſuper omnem gentem, & tribum, & linguam, & populum.

Then I ſawe another Angell flie in the mids of heauen / hauing an euerlaſting Goſpell/ to preach vnto them that dwell on the earth/ and to euery nation/ and kinred/ and tongue/ and people.

Das XIIII. Capitel.

2. Vnd höret eine ſtimme vom Himmel als eines groſſen Waſſers / Vnd wie eine Stimme eines groſſen Donners / vnd die Stimme die ich höret / war als der Harpffenſpieler / die auff jhren Harpffen ſpielen.

Oc jeg hørde en røſt aff Himmelen / ſom aff it ſtort Vand/ oc lige ſom en røſt aff it ſtort Torden / Oc den røſt ſom jeg hørde/ vaar ſom Harpelegere/ der leg paa deris Harper.

3. Vnd ſungen wie ein new Lied/ für dem Stul / vnd für den vier Thieren vnd den Elteſten / vnd niemand kund das Lied lernen / ohn die hundert vier vnd viertzig tauſend / die erkaufft ſind von der Erden.

Oc de ſiunge/ lige ſom en ny Sang/ faar Stolen oc faar de fire Diur oc faar de Eldſte / oc der kunde ingen lære den Sang vden de hundrede oc de fyre oc fyrretiue tuſinde/ ſom ere købte aff Jorden.

4. Diſe ſinds die mit Weibern nicht beflecket ſind/ denn ſie ſind Jungfrauwen/ vnd folgen dem Lamb nach / wo es hingehet. Diſe ſind (durch Jeſum) erkaufft auß den Menſchen / zu erſtlingen Gotte vnd dem Lamb.

Diſſe ere de/ ſom icke ere beſmittede met Quinder/ thi de ere Jomfruer/ oc følge Lammet effter / huort det gaar. Diſſe ere købte (formedelſt Jeſum) aff Menniſkene/ til den førſte grøde faar Gud oc Lammet.

5. Vnd in jrem Munde iſt kein falſches funden/ denn ſie ſind vnſträflich für dem Stul Gottes.

Oc i deris Mund er ingen falſkhed funden/ fordi at de ere vſtraffelige faar Guds Stol.

6. Vnd ich ſahe einen Engel fliegen mitten durch den Himmel / der hatte ein ewig Euangelium / zu verkündigen denen / die auff Erden ſitzen vnnd wohnen / vnd allen Heyden vnd Geſchlechten / vnd Sprachen / vnd Völckern.

Oc jeg ſaa en Engel flue mit igennem Himmelen / hand haffde it euigt Euangelium / at forkynde dem/ ſom ſide oc bo paa Jorden / oc faar alle Hedninge/ oc Slecter/ oc Tungemaal/ oc Folck.

Kapitola XIIII.

2. Y ſlyſſal gſem hlas s Nebe yako hlas wod mnohých/ a yako hlas Hromu welikého: a hlas kterýž gſem ſlyſſal/ yako Hudcůw kteřijž hudau na Hauſle ſwé:

Y ſłyſzałem głos z niebá iáko głos wielá wod/ y iáko głos gromu wielkiego/ y ſłyſzałem głos śpiewakow gráiących ná árfach ſwoich.

3. A zpijwali Pijſeň nowau před Stolicý Božij / a před čtyřmi Zwijřaty/ a před Starcy/ a žádný nemohl ſe naučiti té Pijſni / gedině těch Sto čtyřidceti a čtyři Tiſýce/ kteřijž gſu kaupenij z Země.

Y śpiewáiących iákoby nowa pieśń przed ſtolicą y przed cztworgiem zwierząt/ y ſtárſzymi/ áni ſię żaden mogł oney pieśni náuczyć/ oprocz onych ſtá czterech dźieſiąt y czterzech tyſięcy/ ktorzy ſą z ziemie kupieni.

4. Totoť gſau ti/ kteřijž ſe s Ženami nepoſſkwrnili: neb Panicowé gſau A ti chodij za Beránkem kamž ſe koli obrátí. Tiť gſau kaupeni ze wſſech Lidij (ſkrze Gežijſſe) prwotiny Bohu a Beránkowi.

Ci ſą ktorzy ſię z niewiáſtkámi nie pokalali/ bo dźiewicámi ſą/ ci idą zá báránkiem gdźiekolwiek ſzedł/ ci ſą z ludźi kupieni/ (dla Jezuſá) pierworodztwo Bogu y Báránkowi.

5. A w vſtech gegich nenij nalezena Lež. Neb gſau bez poſſkwrny před Truonem Božijm.

A w ich vśćiech nie náláziá ſię zdrádá: Abowiem nie náganieni ſą przed ſtolicą Bożą.

6. Y widěl gſem druhého Angela/ an letij po proſtřed Nebe/ magjc Ewangelium wěčné/ aby gezwěſtowal těm kteřijž bydlij na Zemi/ y wſſem Národům/ y Pokolenijm/ y yazykuom/ y Lidem.

Zátymem widźiał drugiego Anyołá lecącego/ przez pośrodek niebá/ á on miał Ewánielią wieczną/ áby ią oznáymił obywatelom ziemie/ y wſzelkiemu narodowi/ y pokoleniu/ y iezykowi/ y ludowi.

יד

7 לְמֵאמַר בְּקָלָא רָמָא דְּחַלוּ מֶן אֱלָהָא וְהַבוּ לֵהּ תֻּושְׁבַּחְתָּא מֶטֻול דְּאֶתַת סָעְתָא דְּדִינֵהּ וַסְגֻדוּ לֵהּ דְּעְבַד שְׁמַיָּא וַאַרְעָא וְיַמָּא וּמַעְיָנֵא דְמַיָּא ׃

Dicendo ad alta voce, temete Iddio, e dategli gloria : percioche è venuta l'hora del ſuo giudicio : e adorate colui che ha fatto il cielo, e la terra, e il mare, e i fonti de l'acque.

8 וּמַלְאַכָא אַחְרִינָא אֶזַל בָּתְרֵהּ וְאָמַר נֶפְלַת נֶפְלַת בָּבִיל מְדִינְתָא רַבְּתָא מֶטֻול דְּמֶן חַמְרָא דְּרוּגְזָא דְּזַנְיוּתָה אַשְׁקִית לְכֻל עַמְמֵא ׃

Et vn altro Angelo ſeguitò, dicendo, Ell' è caduta Babilonia, quella gran città : percioch' ella ha dato bere à tutte le genti del vino de l'ira de la ſua fornicatione.

9 וְאַף מַלְאַכָא דְּתְלָתָא אֶזַל בָּתְרַיְהוּן וְאָמַר בְּקָלָא רָמָא אֶן אֱנָשׁ יְסַגֻּד לְחַיוּתָא וְלַדְמוּתָה וְנֶסַב גְּלִיפָא עַל בֵּיתָא דְעַיְנַוְהִי וְעַל יְדֵהּ ׃

E il terzo Angelo gli ſeguitò, dicendo ad alta voce, Se alcuno adorarà la beſtia e la ſua imagine, e pigliarà il carattere ne la ſua fronte, ò ne la ſua mano.

10 וְהוּ יֶשְׁתֵּא מֶן חֲמִירַת רוּגְזָא דַּאלָהָא דְעַסְיָנָא מְלִי מִיזַגַת תַמְרִירוּתָא בְּכָסָא רוּגְזֵהּ וְיֶשְׁתַּנַּק בְּנוּרָא וּבְכוּפְרִיתָא קְדָם מַלְאַכֵא קַדִּישֵׁא וְקְדָם אַמְרָא ׃

Egli ancora beuerà del vino de l'ira di Dio, del vino puro che è verſato nel calice de la ſua ira : e ſarà tormentato con fuoco e con ſolfo, dinanzi a i Santi Angeli, e dinanzi a l'Agnello.

11 וְתֶנָנָא דְּתַשְׁנִיקְתְהוּן יֶסַּק לְעָלַם עָלְמִין וְלָא נֶשְׁכְּחוּן נַיְחָא לְנַפְשָׁתְהוּן בְּאִימָמָא וּבְלֶלְיָא כֻלְהוּן דְּסָגְדִין לְחַיוּתָא וְלַדְמוּתָה וְאֶן אֱנָשׁ מַסֵּב לַגְלִיפָא דַּשְׁמָהּ ׃

E il fumo del lor tormento ſalirà in ſempiterno : e non haueranno riposo ne di ne notte quelli che adorano la beſtia e la ſua imagine.

יד

7 לֵאמֹר בְּקוֹל גָּדוֹל יִרְאוּ אֶת־אֱלֹהִים וּתְנוּ לוֹ כָבוֹד כִּי־בָאָה עֵת מִשְׁפָּטוֹ וְהִשְׁתַּחֲווּ לוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה שָׁמַיִם וָאָרֶץ וָיָם וּבְאֵרוֹת הַמָּיִם ׃

Diziendo à alta boz : Temed à Dios, y dalde honor : porque la hora de ſu juyzio es venida. y adorad àl que ha hecho el cielo, y la tierra, la mar, y las fuentes de las aguas.

8 וּמַלְאָךְ אַחֵר בָּא אַחֲרָיו לֵאמֹר נָפְלָה נָפְלָה בָבֶל עִיר הַגְּדוֹלָה כִּי־מִיֵּין תַּזְנוּתֶיהָ הִשְׁקְתָה אֶת־כָּל־הַגּוֹיִם ׃

Y otro Angel le ſeguió, diziendo. Ya es cayda : ya es cayda Babylonia aquella gran ciudad, porque ella ha dado à beuer à todas las gentes del vino de la yra de ſu fornicacion.

9 וּמַלְאָךְ הַשְּׁלִישִׁי בָּא אַחֲרָיו לֵאמֹר בְּקוֹל גָּדוֹל אִם אִישׁ יִסְגֹּד לַבְּהֵמָה וּלְצַלְמָהּ וַיִּקַּח אֶת־צָרֶבֶת עַל־מִצְחוֹ אוֹ־עַל־יָדוֹ ׃

Y el tercer Angel los ſiguió, diziendo à alta boz. Si alguno adora à la beſtia, y à ſu ymagen, y toma la ſennal en ſu frente, o en ſu mano.

10 גַּם הוּא יִשְׁתֶּה מִיֵּין חֲרוֹן יְהוָה חָמַר מָלֵא מֶסֶךְ בְּכוֹס אַפּוֹ וְיִשֹּׁם בָּאֵשׁ וּבְגָפְרִית לִפְנֵי מַלְאָכִים הַקְּדוֹשִׁים וְלִפְנֵי הַכֶּבֶשׂ ׃

Eſte tambien beuerá del vino de la yra de Dios, el qual eſta echado puro enel caliz de ſu yra y ſerá atormentado con fuego, y aſſufre delante de los Sanctos Angeles, y delante del Cordero:

11 וְעֶשֶׁן מִשְׁמַתָּם יַעֲלֶה לְעוֹלְמֵי עוֹלָמִים וְלֹא תִהְיֶה לָהֶם מְנוּחָה יוֹמָם וָלַיְלָה אֲשֶׁר סָגְדוּ לַבְּהֵמָה וּלְצַלְמָהּ וַאֲשֶׁר יִקַּח אֶת־צָרֶבֶת שְׁמָהּ ׃

Y el humo del tormento dellos ſube para ſiempre jamas. Y losque adoran à la beſtia, Y à ſu ymagen, no tienen repoſo dia y noche, y ſi alguno tomare la ſennal de ſu nombre.

ιδ.

7. Λέγοντα ἐν φωνῇ μεγάλῃ, Φοβήθητε τὸν θεὸν, καὶ δότε αὐτῷ δόξαν, ὅτι ἦλθεν ἡ ὥρα τῆς κρίσεως αὐτοῦ· καὶ προσκυνήσατε τῷ ποιήσαντι τὸν οὐρανὸν, καὶ τὴν γῆν, καὶ τὴν θάλασσαν, καὶ πηγὰς ὑδάτων.

Diſant à haute voix, Craignez Dieu, & lui donnez gloire : car l'heure de ſon iugement eſt venue : & adorez celui qui a fait le ciel & la terre, la mer, & les fontaines des eaux.

8. Καὶ ἄλλος ἄγγελος δεύτερος ἠκολούθησε, λέγων, ἔπεσεν ἔπεσε Βαβυλὼν ἡ πόλις ἡ μεγάλη· ὅτι ἐκ τοῦ οἴνου τοῦ θυμοῦ τῆς πορνείας αὐτῆς πεπότικε πάντα τὰ ἔθνη.

Et vn autre Ange le ſuiuit, diſant, Elle eſt cheute, elle eſt cheute Babylon, ceſte grande cité, pourtant qu'elle a abbreuué toutes nations du vin de l'ire de ſa paillardiſe.

9. Καὶ τρίτος ἄγγελος ἠκολούθησεν αὐτοῖς, λέγων ἐν φωνῇ μεγάλῃ, εἴτις τὸ θηρίον προσκυνεῖ, καὶ τὴν εἰκόνα αὐτοῦ, καὶ λαμβάνει χάραγμα ἐπὶ τοῦ μετώπου αὐτοῦ, ἢ ἐπὶ τὴν χεῖρα αὐτοῦ.

Et vn troiſieme Ange ſuiuit ceux-la, diſant à haute voix, Si quelcun adore la beſte & ſon image, & prend la marque en ſon front, ou en ſa main.

10. Καὶ αὐτὸς πίεται ἐκ τοῦ οἴνου τοῦ θυμοῦ τοῦ θεοῦ, τοῦ κεκερασμένου ἀκράτου ἐν τῷ ποτηρίῳ τῆς ὀργῆς αὐτοῦ, καὶ βασανισθήσεται ἐν πυρὶ, καὶ θείῳ ἐνώπιον ἀγγέλων τῶν ἁγίων, καὶ ἐνώπιον τοῦ ἀρνίου.

Ceſtui-la auſſi boira du vin de l'ire de Dieu, voire du vin pur, verſé en la cuope de ſon ire : & ſera tormenté de feu & de ſoulphre deuant les ſaincts Anges, & deuant l'Agneau.

11. Καὶ ὁ καπνὸς τοῦ βασανισμοῦ αὐτῶν ἀναβαίνει εἰς αἰῶνας αἰώνων, καὶ οὐκ ἔχουσιν ἀνάπαυσιν ἡμέρας καὶ νυκτὸς οἱ προσκυνοῦντες τὸ θηρίον, καὶ τὴν εἰκόνα αὐτοῦ, καὶ εἴ τις λαμβάνει τὸ χάραγμα τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ.

En la fumee de leur torment montera au ſiecle des ſiecles : & n'auront repos ne iour ne nuict, ceux qui adorent la beſte & ſon immage, & quiconque prend la marque du nom d'icelle.

CAP. XIIII.

7. Dicens magna voce, Timete Dominum, & date illi honorem, quia venit hora iudicii eius: & adorate eum, qui fecit cælum & terram & mare, & fontes aquarum.

Saying with a loud voyce/ Feare God/ and giue glorie to him: for the houre of his iudgement is come: and worſhippe him that made heauen and earth/ and the ſea/ and the fountaines of waters.

8. Et alius angelus ſecutus eſt, dicens, Cécidit, cécidit Babylon illa magna: quæ à vino iræ fornicationis ſuæ potavit omnes gentes.

And there followed another Angel/ ſaying/ It is fallen/ It is fallen/ Babylon the great citie: for ſhe made all nations to drinke of the wine of the wrath of her fornication.

9. Et tertius angelus ſecutus eſt illos, dicens voce magna: Si quis adoraverit beſtiam & imaginem eius, & acceperit characterem in fronte ſua, aut in manu ſua.

And the thirde Angell followed thē/ ſaying with a loude voyce/ If any man worſhippe the beaſt/ and his image/ and receyue his marke in his forehead/ or on his hand.

10. Et hic bibet de vino iræ Dei, quod miſtum eſt mero in calice iræ ipſius, & cruciabitur igne & ſulphure in conſpectu angelorum ſanctorum, & ante conſpectum Agni.

The ſame ſhall drinke of the wine of the wrath of God/ yea/ of the pure wine/ which is powred into the cuppe of his wrath/ & hee ſhall be tormented in fire and brimſtone before the holy Angels/ and before the Lambe.

11. Et fumus tormentorum eorum aſcendet in ſecula ſeculorum, nec habent requiē die ac nocte, qui adoraverunt beſtiam, & imaginem eius, & ſi quis acceperit charactêrem nominis eius.

And the ſmoke of their torment ſhall aſcende euermore/ and they ſhall haue no reſt day nor night/ which worſhippe the beaſt and his image/ and whoſoeuer receyueth the print of his name.

Das XIIII. Capitel.

7. Vnd ſprach mit groſſer ſtimme: Förchtet Gott/ vnd gebet jm die ehre. Denn die zeit ſeines Gerichts iſt kommen/ vnnd betet an den/ der gemacht hat Himmel vnd Erden/ vnd Meer/ vnd die Waſſerbrunnen.

Oc hand ſagde met ſtor røſt/ Frycter Gud/ oc giffuer hannem ære. Fordi at hans Dommis tid er kommen/ oc beder til den/ ſom haffuer giort Himmel oc Jord/ oc Haffuet oc Vandkilderne.

8. Vnd ein ander Engel folget nach/ der ſprach: Sie iſt gefallen/ ſie iſt gefallen/ Babylon/ die groſſe Statt/ denn ſie hat mit dem Wein irer Hurerey getrencket alle Heyden.

Oc en anden Engel fulde effter/ ſom ſagde/ Hun er falden/ hun er falden/ Babylon/ den ſtore Stad/ thi hun haffuer giort alle Hedninge druckne met ſit Horeries Vin.

9. Vnd der dritte Engel folget diſem nach/ vnd ſprach mit groſſer ſtimme: So jemand das Thier anbetet vnnd ſein Bilde/ vnnd nimbt das Malzeichen an ſein ſtirn/ oder an ſein hand.

Oc den tredie Engel fulde effter denne/ oc ſagde met ſtor røſt/ der ſom nogen tilbeder Diuret oc det ſammis Billede/ oc tager det Tegen i ſin pande eller vdi ſin Haand.

10. Der wird von dem Wein deß zorns Gottes trincken/ der eingeſchencket/ vnnd lauter iſt inn ſeines zorns Kelch/ vnd wird gequelt werden/ mit fewer vnnd ſchwefel/ für den heiligen Engeln/ vnd für dem Lamb.

Hand ſkal dricke aff Guds vredis Vin/ ſom er iſkenckt oc klart i hans vredis Kalck/ oc hand ſkal pinis met ild ſuoffuel faar de hellige Engle/ oc faar Lammet.

11. Vnd der Rauch jhrer qual wird aufſſteigen von ewigkeit zu ewigkeit. Vnnd ſie haben keine ruhe Tag vnd Nacht/ die das Thier haben angebetet vnd ſein Bilde/ Vnd ſo jemand hat das Malzeichen ſeines Namen angenommen.

Oc deris pinis røg ſkal opfare fra euighed til euighed. Oc de haffue ingen rolighed Dag oc Nat/ Som tilbade Diuret oc det ſammis billede/ Oc om nogen haffuer anammet det ſammis naffns Tegen.

Kapitola XIIII.

7. Řka welikým hlaſem: Bogte ſe Pána/ a wzdáwayte gemu Cžeſt/ nebť geſt přiſſla hodina Saudu geho: a klaněgte ſe tomu/ kterýž včinil Nebe y Zemi/ y Moře/ y Studnice wod.

Mowiac wielkim gloſem: BOYCIE SIE BOGA/ á chwałe mu daycie/ ábowiemći przyßłá godźiná ſadu tego/ á chwałe daycie temu kthory czynil niebo y ziemie/ y morze/ y zrzodłá wod.

8. A giný Angel letěl za nim/ řka: Padl geſt/ padl geſt Babilon to Měſto weliké/ kteréž wijnem hněwu ſmilſtwij ſwého napágelo wſſecky Národy.

A zá nim ßedł drugi Anioł/ mowiac: Vpádł oć Vpádło Bábilon/ miáſto ono wielkie/ przeto iż winem gniewu nieczyſthośći ſwey nápoiło wßytki narody.

9. A třetij Angel letěl za nimi/ a řekl welikým hlaſem: Budeli ſe kdo klaněti Šſelmě a obrázu gegijmu/ a wezmeli znamenij gegij na čelo ſwé/ neb na ruku ſwau:

A trzeći Anioł/ ßedł zá nimi/ mowiac gloſem wielkim: Jeſliby ktho chwałe dał beſtyiey y obrázowi iey/ y przyiął piatno w czele ſwoim ábo w rece ſwey.

10. Tenť bude pijti wijno hněwu Božijho/ kteréž geſt ſmijſſeno s čiſtým wijnem w Kalichu hněwu geho/ a mučen bude Ohněm a Syrau před twářij Angeluow Swatých a před twářij Beránka:

Nápyie ſie tez then winá gniewu Bozego owßem ßczerego nálewánego w kubku gniewu tego/ y bedźie meczon ogniem y ſiarka przed Anioly świetymi/ y przed Báránkiem.

11. A dým gegich muk wſtupowati bude na wěky wěkůw: a nebudauť mijti odpočinutij/ ani we dne ani w nocy/ ti kteřijž ſe klaněli Šſelmě a obrazu gegijmu/ a přigměli kdo znamenij gména gegijho.

A dym męki ich wſtępuie ná wieki wiekow/ á ni będa mieć odpoczynienia we dnie áni w nocy/ kthorzy ſie klániáia beſtyiey y obrazowi iey/ y ktoby przyiął piatno imienia iey.

יד

12 תַּנָן הִי סַיְבְּרָנוּתָא דְּקַדִּישִׁין תַּנָן אֶנּוּן דְּנָטְרִין לְפוּקְדָּנֵא דַּאלָהָא וְלַהַיְמָנוּתָא דְּיֵשׁוּעַ׃

Qui è la patienza de Santi: qui ſon quelli che oſſeruano i comandamenti di Dio, e la fede di Gieſu.

13 וְשֶׁמְעֵת קָלָא מֶן שְׁמַיָּא דְּאָמַר לְוָתִי כְּתוֹב טוּבַיְהוֹן לְמִיְתֵא דַּבְמָרְיָא מָיְתִין מֶן הָשָׁא אִין אָמְרָא רוּחָא דְּינוּחוּן מֶן עַמְלַיְהוֹן עֲבָדַיְהוֹן גֵּיר יָאתוֹן בָּתַרְהוֹן׃

Poi vdÿ vna voce dal cielo, che mi diceua, Scriui, Beati ſono i morti, che da hora innanzi muoiono nel Signore. Si certo, dice lo Spirito: percioche ſi riposano da la lor fatiche: e la loro opere li ſeguitano.

14 וַחְזֵית וְהָא עֲנָנָא חִוָּרָא וְעַל עֲנָנָא יָתֵב הֲוָא דְּדָמֵא לְבַר נָשָׁא וְעַל רֵשֵׁהּ הֲוָא לֵהּ כְּלִילָא דְּדַהְבָא וּבְאִידֵהּ מַגְּלָא חֲרִיפָא׃

Poi riguardai, & ecco vna nuuola bianca e ſopra la nuuola vno che ſedeua, ſimile al Figliuol de l'huomo, ilquale haueua ſopra la ſua teſta vna corona d'oro, e ne la ſua mano vna falce tagliente.

15 וּמַלְאַכָא אַחְרִינָא נְפַק מֶן הַיְכְלָא וְקָעֵא בְּקָלָא רָמָא לְהַו דְּיָתֵב הֲוָא עַל עֲנָנָא אַיְתִי מַגְּלָךְ וַחְצוֹד מְטִיָא לָךְ גֵּיר שָׁעְתָא לְמֶמְצַד מְטוּל דְּשֶׁמֶן פֵּאְרֵא דְּאַרְעָא׃

E vn'altro Angelo vſcì del tempio, gridando ad alta voce à colui che ſedeua ſopra la nuuola, Metti la tua falce, e mieti, percioche ti è venuta l'hora del mietere, conciosiache la mietitura de la terra è ſecca.

16 וְהַו דְּיָתֵב הֲוָא עַל עֲנָנָא אַיְתִי מַגְּלֵהּ עַל אַרְעָא וְאֶתְחֲצֵד אַרְעָא׃

E colui che ſedeua ſopra la nuuola meſſe la ſua falce in terra, e la terra fu mietuta.

17 וּמַלְאַכָא אַחְרִנָא נְפַק מֶן הַיְכְלָא דְּבַשְׁמַיָּא וְאַף הוּ הֲוָא לֵהּ מַגְּלָא חֲרִיפָא׃

Vn'altro Angelo ancora vſcì del tempio che è nel cielo, che haueua anch'egli vna falce tagliente.

יד

12 וּפֹה תּוֹחֶלֶת הַקְּדוֹשִׁים הִיא וּפֹה נֹצְרֵי מִצְוֹת אֱלֹהִים וֶאֱמוּנַת יֵשׁוּעַ׃

Aqui eſtâ la paciencia de los Sanctos: aqui eſtan los que guardan los mandamientos de Dios, y la fe de Ieſus.

13 וְשָׁמַעְתִּי קוֹל בַּשָּׁמַיִם לֵאמֹר אֵלַי־כְּתֹב אַשְׁרֵי הַמֵּתִים אֲשֶׁר בַּיהוָה מֵתוּ מֵעַתָּה אָמְנָם אוֹמְרָה הָרוּחַ כִּי־יָנוּחוּ מִיגִיעוֹתָם וּמַעֲשֵׂיהֶם יָבוֹאוּ אַחֲרֵיהֶם׃

Y oy vna boz del cielo: que me dezia: Eſcriue, Bienauenturados ſon los muertos, que de aqui adelante mueren en el Sennor. Tambien dize el Eſpiritu que deſcanſan de ſus trabajos, y ſus obras los ſiguen.

14 וָאֶרְאֶה וְהִנֵּה עָנָן לָבָן וְעַל־הֶעָנָן יוֹשֵׁב כִּדְמוּת בֶּן־אָדָם וַתְּהִי־לוֹ עַל־רֹאשׁוֹ עֲטֶרֶת זָהָב וּבְיָדוֹ מַגָּל חַדָּה׃

Y mirê, y heaqui vna nuue blanca, y ſobre la nuue vno aſſentado ſemejante àl Hijo del hombre, que tenia en ſu cabeça vna corona de oro, y en ſu mano vna hoz aguda.

15 וַיֵּצֵא מַלְאָךְ אַחֵר מִשָּׁמַיִם וַיִּזְעַק בְּקוֹל גָּדוֹל אֶל־אֲשֶׁר יֹשֵׁב עַל־הֶעָנָן שְׁלַח מַגָּלְךָ וּקְצֹר כִּי־בָאָה עֵת־הַקָּצִיר כִּי־בָשַׁל קְצִיר הָאָרֶץ׃

Y otro Angel ſalio del templo, clamando con alta boz al que eſtaua ſentado ſobre la nuue: Echa tu hoz, y ſiega: porque la hora de ſegar te es venida, porque la mieſſe de la tierra eſtá madura.

16 וַיַּשְׁלֵךְ הַיּוֹשֵׁב עַל־הֶעָנָן אֶת־מַגָּלוֹ אֶל־הָאָרֶץ וַתִּקָּצֵר הָאָרֶץ׃

Y el que eſtaua ſentado ſobre la nuue echó ſu hoz ſobre la tierra, y la tierra fue ſegada.

17 וַיֵּצֵא מַלְאָךְ אַחֵר מֵהֵיכָל אֲשֶׁר בַּשָּׁמַיִם וַיְהִי גַּם לוֹ מַגָּל חַדָּה׃

Y ſalió otro Angel del templo que eſta en el cielo, teniendo tambien vna hoz aguda.

ιδ.

12. Ὧδε ὑπομονὴ τῶν ἁγίων ἐστὶν· ὧδε οἱ τηροῦντες τὰς ἐντολὰς τοῦ θεοῦ καὶ τὴν πίστιν τοῦ ἰησοῦ.

Ici eſt la patience des ſaincts: ici ſont ceux qui guardent les commandemens de Dieu, & la foy de Ieſus.

13. Καὶ ἤκουσα φωνῆς ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, λεγούσης μοι, γράψον, μακάριοι οἱ νεκροὶ, οἱ ἐν κυρίῳ ἀποθνήσκοντες· ἀπάρτι, ναὶ, λέγει τὸ πνεῦμα, ἵνα ἀναπαύσωνται ἐκ τῶν κόπων αὐτῶν· τὰ δὲ ἔργα αὐτῶν ἀκολουθεῖ μετ' αὐτῶν.

Adonc i'ouï vne voix du ciel me diſant, Eſcri, Bien-heureux ſont les morts qui d'oreſenauant meurent au Seigneur: Ouï pour certain, dit l'Eſprit: car ils ſe repoſent de leurs trauaux, & leurs œuures les ſuiuent.

14. Καὶ εἶδον, καὶ ἰδοὺ νεφέλη λευκή, καὶ ἐπὶ τὴν νεφέλην καθήμενος ὅμοιος υἱῷ ἀνθρώπου, ἔχων ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ στέφανον χρυσοῦν, καὶ ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ δρέπανον ὀξύ.

Et ie regardai & voici vne nuee blanche, & ſur la nuee quelcun eſtant aſſis ſemblable à vn homme, ayant ſur ſa teſte vne couronne d'or, & en ſa main vne faucille trenchante.

15. Καὶ ἄλλος ἄγγελος ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ ναοῦ, κράζων ἐν φωνῇ μεγάλῃ τῷ καθημένῳ ἐπὶ τῆς νεφέλης· πέμψον τὸ δρέπανόν σου, καὶ θέρισον, ὅτι ἦλθέ σοι ἡ ὥρα τοῦ θερίσαι· ὅτι ἐξηράνθη ὁ θερισμὸς τῆς γῆς.

Et vn autre Ange ſortit du temple, criant à haute voix a celui qui eſtoit aſſis ſur la nuee, Iette ta faucille, & moiſſonne: car l'heure de moiſſonner t'eſt venue: d'autant que la moiſſon de la terre eſt meure.

16. Καὶ ἔβαλεν ὁ καθήμενος ἐπὶ τὴν νεφέλην, τὸ δρέπανον αὐτοῦ ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ ἐθερίσθη ἡ γῆ.

Lors celui qui eſtoit aſſis ſur la nuee, ietta ſa faucille ſur la terre, & la terre fut moiſſonnee.

17. Καὶ ἄλλος ἄγγελος, ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ ναοῦ τοῦ ἐν τῷ οὐρανῷ ἔχων καὶ αὐτὸς δρέπανον ὀξύ.

Et vn autre Ange ſortit du temple qui es au ciel, ayant lui auſſi vne faucille trenchante.

CAP. XIIII.

12. Hîc patientia ſanctorum eſt,(*hic*) qui cuſtodiunt mandata Dei & fidem Ieſu.

Here is the patience of Saintes: here are they that keepe the commandements of God/ and the faith of Jeſus.

13. Et audivi vocem de cælo, dicentem mihi, Scribe, beati mortui qui in Domino moriuntur. Amodo iam dicit Spiritus, ut requieſcant à laboribus ſuis, opera enim illorum ſequuntur illos.

Then I heard a voyce from heauen/ ſaying vnto me/ Write/ Bleſſed are the dead/ which hereafter die in the Lord. Euen ſo ſaith the ſpirit: for they reſt from their labours / and their workes followe them.

14. Et vidi, & ecce nubem candidam: & ſuper nubem ſedentem ſimilem Filio hominis, habentem in capite ſuo coronam auream, & in manu ſua falcem acutam.

And I looked/ and beholde/ a white cloude/ and vpon the cloude one ſitting like vnto the ſonne of man/ hauing on his head a golden crowne/ and in his hand a ſharpe ſickle.

15. Et alius angelus exivit de templo, clamans voce magna ad ſedentem ſuper nubem, Mitte falcem tuam, & mete, quia venit hora ut metatur, quoniam aruit meſſis terræ.

And another Angell came out of the Temple/ crying with a loude voyce to him that ſate on the cloude/ Thruſt in thy ſickle/ and reape: for the time is come to reape: for the harueſt of the earth is ripe.

16. Et miſit qui ſedebat ſuper nubem, falcem ſuam in terram: & demeſſa eſt terra.

And he that ſate on the cloude/ thruſt in his ſickle on the earth/ and the earth was reaped.

17. Et alius angelus exivit de templo quod eſt in cælo, habens & ipſe falcem acutam.

Then an other Angell came out of the Temple/ which is in heauen/ hauing alſo a ſharpe ſickle.

Das XIIII. Capitel.

12. Hie iſt gedult der Heiligen. Hie ſind die da halten die Gebot (Gottes) vnd den Glauben an Jeſu.

Her er de Helligis taalmodighed. Her ere de/ ſom holde Budene (Guds) oc Troen til Jheſum.

13. Vnd ich höret eine Stimme vom Himmel zu mir ſagen: Schreibe/ Selig ſind die Todten/ die in dem HERREN ſterben/ von nun an/ Ja/ der Geiſt ſpricht/ daß ſie ruhen von jrer arbeit/ denn jhre Werck fölgen jhnen nach.

Oc ieg hørde en røſt aff Himmelen ſige til mig Scriff/ Salige ere de Døde/ ſom dø her effter i HERREN/ Ja/ Aanden ſiger. at de huile aff deris arbeyde/ thi deris gerninger følge dem effter.

14. Vnd ich ſahe/ vnd ſihe/ eine weiſſe Wolcke/ vnd auff der Wolcken ſitzen einen/ der gleich war eines Menſchen Sohn/ der hatte eine güldene Krone auff ſeinem Haupt/ Vnnd inn ſeiner Hand eine ſcharpffe Sichel.

Oc ieg ſaa/ oc ſee/ en huid Sky/ oc der ſad en paa den Sky/ ſom vaar lige ſom it Menniſkis Søn/ hand haffde en gyldene Krune paa ſit Hoffuet/ oc en ſkarp Sigel i Sin Haand.

15. Vnd ein ander Engel gieng auß dem Tempel/ vnnd ſchrey mit groſſer ſtimme zu dem/ der auff der Wolcken ſaß: Schlag an mit deiner Sicheln vnd erndte/ denn die zeit zu Erndten iſt kommen/ denn die Erndte der Erden iſt dürre worden.

Oc en anden Engel gick vd aff Templet/ oc robte met ſtor røſt til den/ ſom ſad paa Skyen/ Sla til met din Sigel oc høſte/ Thi tiden er kommen at høſte. fordi at Jordens Høſt er bleffuen tør.

16. Vnd der auff der Wolcken ſaß/ ſchlug an mit ſeiner Sicheln an die Erde/ vnd die Erde ward geerndtet.

Oc den ſom ſad paa Skyen/ ſlo til Jorden met ſin Sigel/ oc Jorden bleff høſtet.

17. Vnd ein ander Engel gieng auß den Tempel im Himmel/ der hatte eine ſcharpffe Hippen.

Oc en anden Engel gick aff Templen i Himmelen/ hand haffde en ſkarp Sigel.

Kapitola XIIII.

12. Zdeť geſt trpěliwoſt Swatých/ (zdeť) kteřijž oſtřijhagij Přikázanij Božijch/ a Wijry Gežijſſowy.

Tuć ieſt ćierpliwość świętych/ tuć ſą ći ktorzy chowáią przykazánia Boże/ y wiárę Jezuſowe.

13. Y ſlyſſal gſem hlas z Nebe an mi prawij: Napiſs/ Blahoſlawenij mrtwij/ kteřijž w Pánu vmijragij. Neb giž potom/ prawij Duch/ aby odpočijwali od ſwých prací/ nebo ſkutkowé gegich náſledugij gich.

Thedym ſlyſzal glos z niebá/ mowiac mi: Nápiſz/ Blogoſláwieni napotym vmárli/ ktorzy vmieráia dla Páná/ Táké/ mowi Duch/ ponieważ odpoczywáia od prac ſwoich: á vczynki ich zá nimi idą.

14. Y widěl gſem/ a hle Oblak yaſný: a na tom oblaku an ſedj podobný k Synu člowěka/ mage na hlawě ſwé Korunu Zlatau/ a w ruce ſwé Srp oſtrý.

Zátymem pátrzyl/ á oto oblok bialy/ á ná obloku ſiedzial niektory podobny czlowiekowi/ máiac ná glowie ſwey korone zlota/ á w rece ſwey ſierp oſtry.

15. Y wyſſel giný Angel z Chrámu/ wolage hlaſem welikým na toho kterýž ſeděl na Oblaku: Spuſt Srp twůg a žni/ nebť geſt přiſſla hodina aby bylo žato/ neb giž dozrala Zeň zemſká.

A drugi Aniol wyſzedl z kośćiolá woláiac gloſem wielkim ku themu kthory ſiedzial ná obloku/ Zápuść ſierp twoy/ á żni/ ábowiem ći przyſzla godziná ábyś żal/ gdyż vſchlo żniwo ziemie.

16. Y ſpuſtil ten kterýž ſeděl na Oblaku/ Srp ſwůg na Zemi/ a požal Zemi.

Zapuśćil tedy then ktory ſiedzial ná obloku ſierp ſwoy na ziemie/ y ieſt pożetá ziemiá.

17. A giný Angel wyſſel z Chrámu kterýž geſt na Nebi/ mage také y ten Koſyk ſwůg oſtrý.

A drugi Aniol wyſzedl z kośćiolá ktory ieſt w niebie/ y ten máiac ſierp oſtry.

יד

18 ומלאכא אחרינא נפק מן מדבחא דהוא לה שולטנא על נורא וקעא בקלא רמא להו דהוא לה מגלא חריפא ואמר שדר למגלך חריפא וקטוב ענבא דגפתא דארעא מטול דאתבשלו ענביה ׃

Et vnaltro Angelo vſci de l'altare, che haueua poteſta ſopra'l fuoco, e gridò ad alta voce a quello che haueua la falce tagliente, dicendo, Metti la tua falce tagliente, e vendemmia i grappoli de la terra: perche le ſue vue ſon mature.

19 ושדר מלאכא מגלה על ארעא וקטב לגפתא דארעא ושדר במעצרתא רבתא דרוגזא דאלהא ׃

Allora l'Angelo meſſe la ſua falce tagliente in terra, e vendemmiò la vigna de la terra, e la meſſe nel gran torcolo de l'ira di Dio.

20 ומעצרתא מתדרשא הות לבר מן מדינתא ונפק דמא מן מעצרתא עדמא לפגורא דרכשא באסטדותא אלף ושתין ׃

E il torcolo fu calcato fuor de la città: & vſcì ſangue del torcolo inſin a i freni de caualli, per mille ſecento ſtadij.

טו

1 וחזא הוית אתותא אחרתא בשמיא רבתא ותדמורתא שבעא מלאכא דהוו להון שבעא נגדא אחריא בהון גיר אשתמלא רוגזא דאלהא ׃

Dipoi viddi vnaltro ſegno nel cielo, grande e marauiglioſo: cioè ſette Angeli che haueuano le ſette piaghe vltime: perche in eſſe è compiuta l'ira di Dio.

2 וחזא הוית איך ימא דזוגיתא דמתמזג בנורא ולהנון דזכו בחיותא ובדמותה ובגליפה ובמנינא דשמה דקימין לות ימא דזוגיתא והוו להון קיתרא דאלהא ׃

E viddi come vn mare di vetro meſcolato di fuoco, e quelli che haueuano hauuta vittoria de la beſtia, e de la ſua imagine, e del ſuo carattere, e del numero del ſuo nome, ſtar ſopra il mare di vetro, hauendo le cetere di Dio.

יד

18 ומלאך אחר יצא ממזבח ותהי לו שלטון על־האש ויזעק בזעקה גדולה אשר היתה לו מגל חדה לאמר שלח מגלך החדה וקצר את־אשכולות גפן הארץ כי־הבשילו אשכלתיה ענבים ׃

Y otro Angel ſalió del altar, el qual tenia poder ſobre el fuego, y clamo con gran boz al que tenia la hoz aguda, diziendo Echa tu hoz aguda, y vendimia los razimos de la tierra: porque eſtan maduras ſus vuas.

19 וישלך המלאך את־מגלו אל־הארץ ויקצר את־אשכול הארץ וישלך בגת חרון אף יהוה הגדולה ׃

Y el Angel echó ſu hoz aguda en la tierra, y vendimió la vinna de la tierra, y embiola al gran de lagar de la yra de Dios.

20 ונדרכה הגת מחוץ לעיר ויצא דם מן הגת עד־רסני הסוסים בכברות אלף ושש מאות ׃

Y el lagar fue piſado fuera de la ciudad, y del lagar ſalió ſangre haſta los frenos de los cauallos, por mil y ſeyſcientos eſtadios.

טו

1 ואראה אות אחר בשמים גדול ונפלא את־שבעה מלאכים אשר היו להם שבעה נגעים האחרונים כי־בהם כלה אף־אלהים ׃

Y vide otra ſennal enel cielo, grande y admirable, que era, ſiete Angeles que tenian las ſiete plagas poſtreras: porque en ellas es conſumada la yra de Dios.

2 וראיתי איך ים־זכוכית מסוך באש ואותם אשר גברו על־הבהמה ועל־צלמה ועל־צרבתה ועל־מספר שמה כי־עמדו אל־שפת ים זכוכית והיו להם כנרות אלהים ׃

Y vide como vna mar de vidro mezclada con fuego: Y los que auian alcançado la victoria de la beſtia, y de ſu ymagen, y de ſu ſennal, y del numero de ſu nombre, eſtar ſobre la mar ſemejante àl vidro, teniendo las harpas de Dios.

ιδ'.

18. Καὶ ἄλλος ἄγγελος ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ θυσιαστηρίου ἔχων ἐξουσίαν ἐπὶ τοῦ πυρός, καὶ ἐφώνησε κραυγῇ μεγάλῃ τῷ ἔχοντι τὸ δρέπανον τὸ ὀξύ, λέγων· πέμψον σου τὸ δρέπανον τὸ ὀξύ, καὶ τρύγησον τοὺς βότρυας τῆς ἀμπέλου τῆς γῆς· ὅτι ἤκμασαν αἱ σταφυλαὶ αὐτῆς.

Et vn autre Ange ſortit de l'autel, ayant puiſſance ſur le feu, & cria iettant vn grand cri à celui qui auoit la faucille trenchante, diſant, Iette ta faucile trenchante, & vendange les grappes de la vigne de la terre: car ſes raiſins ſont meurs.

19. Καὶ ἔβαλεν ὁ ἄγγελος τὸ δρέπανον αὐτοῦ εἰς τὴν γῆν, καὶ ἐτρύγησε τὴν ἄμπελον τῆς γῆς, καὶ ἔβαλεν εἰς τὴν ληνὸν τοῦ θυμοῦ τοῦ θεοῦ τὴν μεγάλην.

Et l'Ange ietta ſa faucille trēchante en la terre, & vendangea la vigne de la terre, & ietta la vendange en la grand' cuue de l'ire de Dieu.

20. Καὶ ἐπατήθη ἡ ληνὸς ἔξω τῆς πόλεως, καὶ ἐξῆλθεν αἷμα ἐκ τῆς ληνοῦ ἄχρι τῶν χαλινῶν τῶν ἵππων ἀπὸ σταδίων χιλίων ἑξακοσίων.

Et la cuue fut foulee hors de la Cité: & de la cuue ſortit du ſang iuſqu'aux freins des cheuaux par mille ſix cens ſtades.

ΚΕΦΑΛ. ιε'.

Καὶ εἶδον ἄλλο σημεῖον ἐν τῷ οὐρανῷ μέγα, καὶ θαυμαστὸν, ἀγγέλους ἑπτὰ, ἔχοντας πληγὰς ἑπτὰ τὰς ἐσχάτας· ὅτι ἐν αὐταῖς ἐτελέσθη ὁ θυμὸς τοῦ θεοῦ.

Puis ie vi vn autre ſigne au ciel, grād & admirable, aſſauoir ſept Anges ayans les ſept dernieres playes: car par icelles l'ire de Dieu eſt conſommee.

2. Καὶ εἶδον ὡς θάλασσαν ὑαλίνην μεμιγμένην πυρὶ, καὶ τοὺς νικῶντας ἐκ τοῦ θηρίου, καὶ ἐκ τῆς εἰκόνος αὐτοῦ, καὶ ἐκ τοῦ χαράγματος αὐτοῦ, καὶ ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ, ἑστῶτας ἐπὶ τὴν θάλασσαν τὴν ὑαλίνην, ἔχοντας κιθάρας τοῦ θεοῦ.

Ie vi auſſi comme vne mer de verre meſlee de feu: & ceux qui auoyēt obtenu la victoire de la beſte, & de ſon image, & de ſa marque, & du nombre de ſon nom, ſe tenans ſur la mer qui eſtoit comme de verre, ayans les harpes de Dieu.

CAP. XIIII.

18. Et alius angelus exivit de altari qui habebat poteſtatem ſupra ignem: & clamavit voce magna ad eum qui habebat falcem acutam, dicens, Mitte falcem tuam acutam, & vindemia botros vineæ terræ: quoniam maturæ ſunt uvæ eius.

And an other Angell came out from the alter/ which had power ouer fyre/ & cryed with a loude crye to him that had the ſharp ſickle/ and ſayde/ Thruſte in the ſharpe ſickle/ and gathir the cluſters of the vineyarde of the earth: for her grapes are ripe.

19. Et miſit angelus falcem ſuam acútam in terram, & vindemiavit vineam terrę, & miſit in lacum iræ Dei magnum.

And the Angell truſt in his ſharpe ſickle on the earth/ and cut downe the vines of the vineyarde of the earth/ and caſt them into the great wine preſſe of the wrath of God.

20. Et calcatus eſt lacus extra civitatem, & exivit ſanguis de lacu uſque ad frenos equorum per ſtadia mille ſexcenta.

And the wine preſſe was troden without the citie/ and blood came out of the wine preſſe/ vnto the horſe bridles by the ſpace of thou;and and ſixe hundreth [illegible]

CAP. XV.

ET vidi aliud ſignum in cælo magnum & mirabile: angelos ſeptem, habentes plagas ſeptem noviſſimas Quoniam in illis conſummata eſt ira Dei.

And I ſaw another ſigne in heauen/ greate and marueilous/ ſeuen Angels hauing the ſeuen laſt plagues: for by them is fulfilled the wrath of God.

2. Et vidi tanquam mare vitreum miſtum igne, & eos qui vicerunt beſtiam & imaginem eius, & numerum nominis eius ſtantes ſuper mare vitreum, habentes citharas Dei.

And I ſawe as it were a glaſſie ſea/ mingled with fire/ and them that had gotten victorie of the beaſt/ and of his image/ and of his marke/ & of the number of his name/ ſtand at the glaſſie ſea/ hauing the harpes of God.

Das XIIII. Capitel.

18. Vnd ein ander Engel gieng auß dem Altar/ der hatte macht über das fewer/ vnd rieff mit groſſem geſchrey zu dem/ der die ſcharpffe Hippen hatte/ vnd ſprach: Schlage an mit deiner ſcharpffen Hippen/ vnd ſchneide die Drauben auff der Erden/ denn jhre Beer ſind reiff.

Oc en anden Engel gick vd aff Alteret/ hand haffde mact offuer Ilden/ oc hand robte met ſtort ſkrig til den/ ſom haffde den ſkarpe Sigel/ oc ſagde/ Sla til met din ſkarpe Sigel/ oc ſkær Vindruerne aff Jorden/ thi deris Bær ere mode.

19. Vnd der Engel ſchlug an mit ſeiner Hippen an die Erden/ vnd ſchneid die Reben der Erden/ vnd warff ſie in die groſſe Kålter deß zorns Gottes.

Oc Englen ſlo til Jorden met ſin Sigel/ oc ſkar Jordens Vinquiſte aff/ oc kaſte dem i Guds vredis ſtore Vinperſe.

20. Vnd die Kålter ward auſſer der Statt gekåltert/ vnd das Blut gieng von der Kålter biß an die Zåume der Pferde/ durch tauſend ſechs hundert Feldwegs.

Oc Vinperſen bleff perſet vden faare Staden oc der gick Blod aff Perſen indtil Heſtenis bedzel ved tuſinde ſex hundrede Agre langt.

Das XV. Capitel.

Vnd ich ſahe ein ander Zeichen im Himmel/ das war groß vnnd wunderſam: Sieben Engel/ die hatten die letzten ſiben Plagen/ denn mit denſelbigen iſt vollendet der zorn Gottes.

OC ieg ſaa it andet Tegen i Himmelen/ ſom vaar ſtort oc vnderligt/ Siu Engle/ de haffde de ſiſte ſiu Plager/ thi at met dem ſick Guds vrede ende.

2. Vnnd ſahe als ein glåſern Meer mit feuer gemenget/ vnd die den Sieg behalten hatten an dem Thier vnnd ſeinem Bilde/ vnnd ſeinem Malzeichen/ vnd ſeines Namens zal/ daß ſie ſtunden an dem glåſern Meer/ vnnd hatten Gottes Harpffen.

Oc ieg ſaa/ ſom it Glarhaff beblandet met Jld/ oc dem ſom haffde beholdet Seyer mod Diuret oc det ſammis Billede/ oc det ſammis Mercke/ oc det ſammis Naffns tal/ at de ſtode hoſſ det Glarhaff/ oc haffde Guds Harper.

Kapitola XIIII.

18. Opět wyſſel giný Angel z Oltáře/ kterýž měl moc nad ohněm: a wolal hlaſem welikým na toho kterýž měl Koſýř oſtrý/ řka: Wpuſt Koſýř twůg oſtrý/ a zbeř Hrozny Winice zemſké/ neb gſau vzrali Hroznowé gegij.

Potym drugi Anioł wyſzedł z ołtarzá/ ktory miał moc nád ogniem/ y záwołał wielkim głoſem ku temu ktory miał ſierp oſtry/ mowiąc: Zápuść ſierp twoy oſtry/ y z bieray groná winnice ziemie/ do dojźrzáły iágody iey.

19. Y ſpuſtil Angel Koſýř ſwůg oſtrý na Zemi/ y požel Winicy zemſkau/ a wmetal Hrozny do Gezera welikého hněwu Božjho:

Zápuścił tedy Anioł ſierp ſwoy oſtry ná ziemię y zbierał winnice ziemie/ y wrzucił w wielką kadź gniewu Bożego.

20. Y tlačeno geſt Gezero před Měſtem/ a wyſſla krew z Gezera až do vzd Koňſkých/ za honůw Tiſýc/ a za ſſeſt Set.

Y ieſt depthána kádź przed miáſtem: y wyſzłá krew z kádzi aż do wędzidł końſkich/ przez tyſiąc y ſześć ſet ſtáiań.

Kapitola. XV.

WIděl gſem pak y giný díw weliký na Nebi/ a diwný: Sedm Angeluow/ ani magij ſedm ran poſlednijch/ nebo těmi ſe ma dokonati hněw Božij

A zátymem widział drugi znák w niebie wielki y dziwny/ ſiedm Aniołow máiących ſiedm plag oſtátecznych/ á to iż przez nie wypełnion ieſt gniew Boży.

2. A wiDěl gſem yako Moře ſklenné s Ohněm ſmjſſené/ a ty kteříž přemohli Sſelmu/ a obraz gegj/ y počet gména gegiho/ an ſtogj nad tjm Mořem ſklenným magijce Hauſle Božij.

Y widziałem iákoby morze ſkláne zmieſzáne z ogniem/ y thy ktorzy zwyćięſtwo otrzymali nád beſtyą/ y nád obrázem iey/ y nád platnem iey/ y nád liczbą imienia iey/ ſtoiące v morzá ſklánego/ y máiąc Arfy Boże.

טו

3 והוו זמרין זמירתא דמושא עבדא דאלהא ולזמירתא דאמרא למאמר רברבא ותדמורא עבדיך מריא אלהא דכל אחיד צדיקתא ושרירתא אורחתיך מלכא דעממא׃

I quali ancora cantauano la canzone di Moiſe ſeruo di Dio, e la canzon de l'Agnello, dicendo, Grandi e mirabili ſono le tue opere, Signore Iddio onnipotente giuſte e vere ſono le tue vie, (Re de los Gentiles.)

4 מן הו דלא ידחל מנך מריא ודלא ישבח שמך מטול דאנת בלחוד קדיש אנת מטול דכל עממא יאתון ויסגדון קדמך מטול דכאנותך אתחזיו׃

Chi non ti temera, Signore, e non glorificara il tuo nome? percioche tu ſolo ſei ſanto: perche tutte le genti verranno, e adoraranno dinanzi a te, percioche i tuoi giudicij ſon manifeſti.

5 ובתר הנא חזא הוית והא אתפתח היכלא דמשכנא דסהדותא בשמיא׃

E doppo queſte coſe io riguardai, & ecco il tempio del tabernacolo del teſtimonio fu aperto nel cielo.

6 ונפקו שבעא מלאכא דאית להון שבעא נגדא מן היכלא דעטיפין הוו בוצא דכא וחורא ואסירין חציהון באסר דדהבא׃

E i ſette Angeli che haueuano le ſette piaghe, vſciron del tempio, veſtiti di lino puro e candido, e cinti intorno al petto di centure d'oro.

7 וחדא מן ארבע חיותא יהבת לשבעא מלאכא שבעא פילא דדהבא דמלין רוגזא דאלהא דחיא לעלם עלמין׃

Et vno de quattro animali dette a i ſette Angeli ſette guaſtare d'oro, piene de l'ira di Dio che viue in ſempiterno.

טו

3 וישירו את־שיר משה עבד אלהים ואת־שירת הכבש לאמר גדולים ונוראים היו מעשיך יהוה אלהים כל־תוכל צדיקים ונאמנים דרכיך המלך הגוים׃

Y cantan la cancion de Moyſen ſieruo de Dios, y la cancion del Cordero, diziendo Grandes y marauilloſas ſon tus obras, Sennor Dios todo poderoſo: Tus caminos ſon juſtos y verdaderos, (Rey de las Gentes.)

4 ומי זה הוא אשר לא יראך יהוה ויכבד את־שמך כי־את לבדך קדוש כי־כל־הגוים יבואו וישתחוו לפניך כי־נגלו צדקותיך׃

Quien no te temerà, o Sennor, y engrandecerà tu Nombre? porque tu ſolo eres Sancto: Por lo qual todas las Gentes vendrán y adorarán delante de ti, porque tus juyzios ſon manifeſtados.

5 ואחרי כן ראיתי והנה נפתח היכל משכן עדות בשמים׃

Y deſpues deſtas coſas miré, y heaqui el templo del Tabernaculo del teſtimonio fue abierto en el cielo.

6 ויצאו שבעה מלאכים אשר היו להם שבעה נגעים מהיכל שהיו מלבשים בוץ טהור והדר ואזורים על־מתניהם באזור זהב׃

Y ſalieron del Templo ſiete Angeles, que tenian ſiete plagas, veſtidos de lino limpio y aluo, y cennidos alderredor de los pechos con cintas de oro.

7 ואחת מארבע החיות נתנה לשבעה מלאכים את־שבע מחתות הזהב מלאות בחרון אף יהוה החי לעולמי עולמים׃

Y vno de los quatro animales dió a los ſiete Angeles ſiete taçones de oro, llenos de la yra de Dios, que biue para ſiempre jamas.

ιε´.

3. Καὶ ᾄδουσι τὴν ᾠδὴν μωσέως τοῦ δούλου τοῦ θεοῦ, καὶ τὴν ᾠδὴν τοῦ ἀρνίου, λέγοντες, μεγάλα, καὶ θαυμαστὰ τὰ ἔργα σου, κύριε ὁ θεὸς ὁ παντοκράτωρ· δίκαιαι, καὶ ἀληθιναὶ αἱ ὁδοί σου, ὁ βασιλεὺς (τῶν ἐθνῶν.)

Leſquels chantoyent le cantique de Moyſe ſeruiteur de Dieu, & le cantique de l'Agneau, diſans, Grandes & merueilleuſes ſont tes œuures, Seigneur Dieu tout-puiſſant: tes voyes ſont iuſtes & veritables, (Roy des Gentils.)

4. Τίς οὐ μὴ φοβηθῇ σε, κύριε, καὶ δοξάσῃ τὸ ὄνομά σου; ὅτι μόνος ὅσιος εἶ· ὅτι πάντα τὰ ἔθνη ἥξουσι, καὶ προσκυνήσουσιν ἐνώπιόν σου· ὅτι τὰ δικαιώματά σου ἐφανερώθησαν.

Seigneur, qui ne te craindra, & magnifiera ton nom? car toi ſeul es ſaincts: dont toutes nations viendront & adoreront deuant toi, veu que tes iugemens ſont tout à plein maifeſtés.

5. Καὶ μετὰ ταῦτα εἶδον, καὶ ἰδοὺ ἠνοίγη ὁ ναὸς τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου ἐν τῷ οὐρανῷ.

Et apres ces choſes ie regardai, & voici le temple du Tabernacle du teſmoignage fut ouuert au ciel.

6. Καὶ ἐξῆλθον οἱ ἑπτὰ ἄγγελοι οἱ ἔχοντες τὰς ἑπτὰ πληγὰς, ἐκ τοῦ ναοῦ, οἳ ἦσαν ἐνδεδυμένοι λίνον καὶ καθαρὸν, καὶ λαμπρὸν, καὶ περιεζωσμένοι περὶ τὰ στήθη ζώνας χρυσᾶς.

Et les ſept Anges qui auoyent les ſept playes, ſortirent tu temple, eſtans veſtus de lin pur & blanc, & trouſſés ſur leurs poitrines auec des ceintures d'or.

7. Καὶ ἓν ἐκ τῶν τεσσάρων ζώων ἔδωκε τοῖς ἑπτὰ ἀγγέλοις ἑπτὰ φιάλας χρυσᾶς, γεμούσας τοῦ θυμοῦ τοῦ θεοῦ τοῦ ζῶντος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Et vn des quatre animaux donna aux ſept Anges ſept phioles d'or, pleines de l'ire du Dieu viuant és ſiecles des ſiecles.

CAP. XV.

3. Et cantantes canticum Moyſi ſervi Dei, & canticum Agni, dicentes, Magna & mirabilia ſunt opera tua Domine Deus omnipotens: iuſtæ & veræ ſunt viæ tuæ rex (*gentium.*)

And they ſung the ſong of Moſes the ſeruant of God/ and the ſong of the Lambe/ſaying/ Great and marueilous are thy works / Lord God allmightie : iuſt and true are thy wayes / King of (Gentiles.)

4 Quis non timebit te Domine, & magnificabit nomen tuum? quia ſolus pius es: quoniam omnes gentes venient, & adorabunt in conſpectu tuo, quoniam iudicia tua manifeſta ſunt.

Who ſhall not feare thee/ O Lorde/ and glorifie thy Name? for thou onely art holy/ and all nations ſhal come and worſhippe before thee : for thy iudgements are made manifeſt.

5. Et poſt hæc vidi, & ecce apertum eſt templum tabernaculi teſtimonii in cælo.

And after that I looked/ and beholde/ the Temple of the tabernacle of teſtimonie was open in heauen.

6 Et exierunt ſeptem angeli, habentes ſeptem plagas, de templo: veſtiti lapide mundo & candido, & præcincti circa pectora zonis aureis.

And the ſeuen Angels came out of the temple/ which had the ſeuē plagues/ clothed in pure and bright linen/ and hauing their breaſtes girded with golden girdles.

7. Et unum de quatuor animalibus, dedit ſeptem angelis ſeptem phialas aureas, plenas iracundiæ Dei viventis in ſecula ſeculorũ.

And one of the foure beaſtes gaue vnto the ſeuen Angels ſeuen golden vialles full of the wrath of God / which liueth for euermore.

Das XV. Capitel.

3. Vnd ſungen das Lied Moſi / deß Knechtes Gottes / vnd das Lied deß Lambs / vnd ſprachen : Groß vnnd wunderſam ſind deine werck / HERRE allmächtiger Gott / gerecht vnd warhafftig ſind deine wege du König der (Heyden.)

Oc ſunge Moſe/Guds Tieneris Sang/ oc Lammens Sang/ oc ſagde/ Store oc vnderlige ere dine Gerninger/ HERRE almectige Gud/ retferdige oc ſande ere dine veye/ du (Hedningen) Konge.

4. Wer ſoll dich nicht förchten / HERR vnd deinen Namen preiſen? Denn du biſt allein heilig / denn alle Heyden werden kommen vnd anbeten für dir / denn deine Vrtheil ſind offenbar worden.

Huo ſkal icke frycte dig/ HERRE / oc priſe dit Naffn? Thi du eſt alene hellig / Fordi at alle Hedninge ſkulle komme oc tilbede faar dig / thi dine Dome ere bleffne obenbarede.

5. Darnach ſahe ich / vnd ſihe / da ward auffgethan der Tempel der Hütten deß zeugniß im Himmel.

Der effter ſaa ieg/ oc ſee/ da bleff vidniſ byrdens Tabernackels Tempel opladet i Himmelen.

6. Vnd giengen auß dem Tempel die ſieben Engel/die die ſieben Plagen hatten / angethan mit reinem hellen Linwad / vnd vmbgürtet jhre Brüſte mit güldenen Gürteln.

Oc de ſiu Engle ginge aff Templet / ſom haffde de ſiu Plager / klædde i rene klare Linklæder / oc deris Bryſt vaare omgiordede met gyldene Belte.

7. Vnd eines der vier Thier gab den ſieben Engeln ſieben güldene Schalen vol zorns Gottes/der da lebet von ewigkeit zu ewigkeit.

Oc it aff de fire Diur gaff de ſiu Engle/ ſiu gyldene Skaale fulde met Guds vrede/ ſom leffuer fra euighed til euighed.

Kapitola XV.

3. A zpijwagijce Pijſeň Moyžijſſe ſlužebnijka Božijho / a Pijſeň Beránkowu / řkauce: Welicý a diwnij gſau ſkutkowé twogi Pane Bože wſſemohaucý Sprawedliwé a prawé gſau ceſty twé Králi (pohanům.)

Ktorzy też ſpiewáli pieśń Moiżeſzá ſługi Bożego / y pieśń Báránkowe/ mowiąc: Wielkieć y dziwne ſą ſpráwy twoie Pánie Boże wſzechmogący/ ſpráwiedliweć ſą y prawdziwe drogi twoie Krolu świętych.

4. A kdo ſe tebe nebude báti Pane/ a kdo nebude welebiti Gména twého? neb ty ſám miloſtiwý gſy: Wſſyckni zagiſté národowé přigdau/ á budau ſe klaněti před twářij twau/ nebo zgewnij gſau ſaudowé twogi.

Któż ſię ciebie bać nie będzie Pánie/ á nie vwielbi imienia twego? ábowiemeś ſam święty/ Boć wſzyſcy narodowie przyidą/ y przed tobą ſię kłániáć będą: poniewaz ſądy obiáwione ſą.

5. A potom gſem widěl/ a hle otewřijn geſt Chrám Stánku ſwědectwij na Nebi:

A potymem pátrzył / á oto otworzon ieſt Kośćioł przybytku świádectwá ná niebie.

6. Y wyſſlo ſedm Angelůw z Chrámu/ magijce ſedm Ran/ gſauce oblečeni Rauchem lněným čiſtým a ſtkwaucým / a gſauce přepáſáni na prſech ſſňorami Zlatými.

Y wyſzło z Kośćiołá ſiedm Aniołow / máiąc ſiedm plag / obleczonych ſzátámi ze lnu czyſtego y białego / y przepaſánych około pierśi złotemi páſy.

7. A gedno ze čtyř Zwijřat/ dalo ſedmi Angelům ſedm Kofflijkuow zahrdlitých Zlatých / plných hněwu Boha žiwého ná wěky wěkuow.

A iedno ze czworgá zwierząt dáło ſiedmiam Aniołom ſiedm bániek złotych pełnych gniewu Bogá ktory żywie ná wieki wiekow.

טו

8 וְאֶשְׁתַּמְלִי הַיְכְלָא
בַּתְנָנָא מֶן תּוּשְׁבְּחְתֵּהּ
דַּאלָהָא וּמֶן חַיְלֵהּ וְאְנָשׁ
לָא אֶשְׁכַּח דַּנְעוּל בְּהַיְכְלָא
עְדַמָּא דְּנֶשְׁתַּלְמוּן שַׁבְעָא
נֶגְדֵּא דְשַׁבְעָא מַלְאַכֵא׃

E il tempio ſi riempie di fumo che procedeua da la maeſtà di Dio, e da la ſua potentia: e niuno poteua entrar nel tempio, inſin à tanto che fuſſen compiute le ſette piaghe de ſette Angeli.

יו

1 וְשֶׁמְעֵת קָלָא רָמָא מֶן
הַיְכְלָא דְּאָמַר לְשַׁבְעָא
מַלְאַכֵא זֶלוּ אַשְׁדּוּ לְפַיָּלֵא
דְּרוּגְזָא דַּאלָהָא עַל אַרְעָא׃

Poi vdij vna gran voce nel tempio, che diceua à i ſette Angeli, andate, e verſate le fiale de l'ira di Dio ne la terra.

2 וְאָזַל קַדְמַיְהוֹן וְאַשְׁדִּי
לְפַיָּלְתֵהּ עַל אַרְעָא וַהְוָא
שׁוּחְנָא בִּישָׁא עַל בְּנַי נָשָׁא
דְּאִית לְהוֹן גְּלִיפָא דְּחַיוּתָא
וְאַלַיְהוֹן דְּסָגְדִין לְדְמוּתֵהּ׃

E il primo Angelo andò, e verſò la ſua fiala ne la terra: e feceſi vna piaga mala e nociua ſopra gli huomini che haueuano il carattere de la beſtia, e ſopra quelli che adorauano la ſua imagine.

3 וּמַלְאַכָא אַחְרִינָא אַשְׁדִּי
לְפַיָּלְתֵהּ עַל יַמָּא וַהְוָא
דְּמָא אַיְךְ דְּמִיתָא וְכֻל
נֶפְשׁ חַיָּא מִיתַת בְּיַמָּא׃

E il ſecondo Angelo verſò la ſua fiala nel mare, e feceſi ſangue come d'vn morto, e morì nel mare ogni anima viuente.

4 וּמַלְאַכָא תְּלִיתָיָא
אַשְׁדִּי לְפַיָּלְתֵהּ עַל נַהְרָא
וְעַל מַעְיָנֵא דְּמַיָּא וַהְוָא
דְמָא׃

E il terzo Angelo verſò la ſua fiala ne i fiumi e ne i fonti de l'acque, e fecerſi ſangue.

5 וְשֶׁמְעֵת לְמַלְאַכָא דְּמַיָּא
דְּאָמַר כֵּאנָא אַנְתְּ מָרְיָא
דְּהָוֵא אַנְתְּ וַהְוַיְתְּ וְתֶהְוֵא
קַדִּישָׁא מֶטּוּל דְּדִנְתְּ הָלֵין׃

Allora vdij l'Angelo de l'acque che diceua, Signore, tu ſei giuſto, che ſei, e che eri, e ſei ſanto, percioche hai giudicate queſte coſe.

טו

8 וַיִּמָּלֵא הַהֵיכָל בְּעָשָׁן מִכְּבוֹד
אֱלֹהִים וּמִקֹּדֶשׁ וְאִישׁ לֹא יָכֹל
לָבוֹא אֶל־הַהֵיכָל עַד־כְּלוֹת
שִׁבְעַת נִגְעֵי שִׁבְעַת הַמַּלְאָכִים׃

Y fue el templo lleno de humo por la Mageſtad de Dios, y por ſu potencia: y ninguno podia entrar en el templo, haſta que fueſſen conſumadas las ſiete plagas de los ſiete angeles.

יו

1 וָאֶשְׁמַע אֶת־קוֹל גָּדוֹל מֵהֵיכָל
לֵאמֹר לְשִׁבְעָה מַלְאָכִים לְכוּ
וְשִׁפְכוּ אֶת־מַחְתּוֹת אַף יְהֹוָה
עַל־הָאָרֶץ׃

Y oy vna grande boz del templo, que dezia à los ſiete angeles: Yd derramad los ſiete taçones de la yra de Dios en la tierra.

2 וַיֵּלֶךְ הָרִאשׁוֹן וַיִּשְׁפֹּךְ אֶת־
מַחְתָּתוֹ עַל־הָאָרֶץ וַיְהִי־שְׁחִין
רָע מְאֹד בָּאֲנָשִׁים אֲשֶׁר לָקְחוּ
אֶת־צָרֶבֶת הַבְּהֵמָה וַאֲשֶׁר סָגְדוּ
לְצַלְמָהּ׃

Y el primer Angel fue, y derramó ſu taçon en la tierra: y fue hecha vna plaga mala y dannoſa ſobre los hombres que tenian la ſennal de la beſtia, y ſobre los que adorauan ſu ymagen.

3 וּמַלְאַךְ הַשֵּׁנִי שָׁפַךְ אֶת־מַחְתָּתוֹ
בַּיָּם וַיְהִי־לְדָם כִּדְמֵי מֵת וְכָל
נֶפֶשׁ חַיָּה מֵתָה בַּיָּם׃

Y el ſegundo Angel derramó ſu taçon en la mar, y fue buelta en ſangre, como de vn muerto, y toda anima biuiente fue muerta en la mar.

4 וּמַלְאַךְ הַשְּׁלִישִׁי שָׁפַךְ אֶת־
מַחְתָּתוֹ אֶל־הַנְּהָרִים וְאֶל־בְּאֵרוֹת
מַיִם וַיְהִי־דָם׃

Y el tercer Angel derramò ſu taçon ſobre los rios, y ſobre las fuentes de las aguas, y fueron bueltas en ſangre.

5 וָאֶשְׁמַע אֶת־מַלְאַךְ הַמַּיִם
לֵאמֹר צַדִּיק אַתָּה יְהֹוָה אֲשֶׁר הָיָה
וַאֲשֶׁר הֹוֶה וַאֲשֶׁר יִהְיֶה כִּי־שָׁפַטְתָּ
אֶת־הָאֵלֶּה׃

Y oy àl Angel de las aguas, que dezia: Sennor tu eres juſto, que eres, y que eras, y ſancto, porque has juzgado eſtas coſas.

ιε΄.

8. Καὶ ἐγεμίσθη ὁ ναὸς καπνοῦ ἐκ τῆς δόξης τοῦ θεοῦ, καὶ ἐκ τῆς δυνάμεως αὐτοῦ· καὶ οὐδεὶς ἠδύνατο εἰσελθεῖν εἰς τὸν ναὸν, ἄχρι τελεσθῶσιν αἱ ἑπτὰ πληγαὶ τῶν ἀγγέλων.

Et le temple fut rempli de la fumee procedante de la maieſté de Dieu & de ſa puiſſance: & nul ne pouuoit entrer au temple iuſqu'à tant que les ſept playes des ſept Anges fuſſent accomplies.

ΚΕΦΑΛ. ις΄.

Καὶ ἤκουσα φωνῆς μεγάλης ἐκ τοῦ ναοῦ, λεγούσης τοῖς ἑπτὰ ἀγγέλοις, ὑπάγετε, καὶ ἐκχέατε τὰς φιάλας τοῦ θυμοῦ τοῦ θεοῦ εἰς τὴν γῆν.

Adonc i'ouï du temple vne grande voix diſant aux ſept Anges, Allez & verſez ſur la terre les phioles de l'ire de Dieu.

2. Καὶ ἀπῆλθεν ὁ πρῶτος, καὶ ἐξέχεε τὴν φιάλην αὐτοῦ ἐπὶ τὴν γῆν· καὶ ἐγένετο ἕλκος κακὸν, καὶ πονηρὸν εἰς τοὺς ἀνθρώπους τοὺς ἔχοντας τὸ χάραγμα τοῦ θηρίου, καὶ τοὺς προσκυνοῦντας τῇ εἰκόνι αὐτοῦ.

Ainſi donc le premier Ange s'en alla, & verſa ſa phiole ſur la terre: & fut faite vne playe mauuaiſe & dangereuſe ſur les hommes qui auoyent la marque de la beſte, & ſur ceux qui adoroyent l'image d'icelle.

3. Καὶ ὁ δεύτερος ἄγγελος ἐξέχεε τὴν φιάλην αὐτοῦ εἰς τὴν θάλασσαν· καὶ ἐγένετο αἷμα ὡς νεκροῦ, καὶ πᾶσα ψυχὴ ζῶσα ἀπέθανεν ἐν τῇ θαλάσσῃ.

Et le ſecond Ange verſa ſa phiole en la mer, laquelle deuint ſang comme d'vne charongne & toute ame viuante mourut en la mer.

4. Καὶ ὁ τρίτος ἄγγελος ἐξέχεε τὴν φιάλην αὐτοῦ εἰς τοὺς ποταμοὺς, καὶ εἰς τὰς πηγὰς τῶν ὑδάτων· καὶ ἐγένετο αἷμα.

Et le troiſieme Ange verſa ſa phiole ſur les fleuues, & ſur les fontaines des eaux, & elles deuindrent ſang.

5. Καὶ ἤκουσα τοῦ ἀγγέλου τῶν ὑδάτων λέγοντος, δίκαιος, κύριε, εἶ, ὁ ὢν, καὶ ὁ ἦν, καὶ ὁ ἐρχόμενος, ὅτι ταῦτα ἔκρινας.

Et i'ouï l'Ange des eaux, diſant, Seigneur tu es iuſte, Qui es, & qui eſtois, & qui ſeras: pource que tu as fait vn tel iugement.

CAP. XV.

8. Et impletum eſt templum fumo à maieſtate Dei, & de virtute eius: & nemo poterat introire in templum donec conſummarentur ſeptē plagæ ſeptem angelorum.

And the Tēple was full of the ſmoke of the glorie of God / and of his power / and no man was able to enter into the Temple / till the ſeuen plagues of the ſeuen Angels were fulfilled.

CAP. XVI.

ET audivi vocē magnam de templo, dicentem ſeptem angelis: Ite, & effundite ſeptem phialas iræ Dei in terram.

And I heard a great voyce out of the Temple / ſaying to the ſeuen Angels / Goe your wayes / and powre out the ſeuen vialles of the wrath of God vpon the earth.

2. Et abiit primus, & effudit phialam ſuam in terram, & factum eſt vulnus ſævum & peſſimum in homines qui habebant characterem beſtiæ: & in eos qui adoraverunt imaginem eius.

And the firſt went / and powred out his viall vpon the earth: and there fell a noyſome / and a grieuous ſore vpon the mē / which had the marke of the beaſt & vpon them which worſhipped his image.

3 Et ſecundus angelus effudit phialam ſuam in mare, & factus eſt ſanguis tanquam mortui: & omnis anima vivens, mortua eſt in mari.

And the ſeconde Angell powred out his viall vpon the ſea / and it became as the blood of a dead man / and euery liuing thing died in the ſea.

4. Et tertius effudit phialam ſuam ſuper flumina & ſuper fontes aquarum, & factus eſt ſanguis.

And the third Angell powred out his viall vpon the riuers and fountaines of waters / and they became blood.

5. Et audivi angelum aquarum dicentem, Iuſtus es Domine, qui es, & qui eras, ſanctus, quia hæc iudicaſti.

And I heard the Angell of the waters ſay / Lorde / thou art iuſt / Which art / and Which waſt / and Holie / becauſe thou haſt iudged theſe things.

Das XV. Capitel.

8. Vnd der Tempel ward voll rauchs für der Herrligkeit Gottes vnnd für ſeiner krafft / vnd niemand kundt in den Tempel gehen / biß daß die ſieben Plagen der ſieben Engel vollendet worden.

Oc Templet bleff fult aff røg faar Guds herlighed oc faar hans krafft / oc der kunde ingen gaa i Templet / før end de ſiu Englis ſiu Plager finge ende.

Das XVI. Capitel.

Vnd ich hört eine groſſe ſtimme auß dem Tempel / die ſprach zu den ſieben Engeln: Gehet hin / vnd gieſſet auß die Schalen deß zorns Gottes auff die Erden.

Oc ieg hørde en ſtor røſt aff Templet / hun ſagde til de ſiu Engle / Gaar bort / oc vdſtyrter aff Guds vredis Skaale paa Jorden.

2. Vnd der erſte gieng hin / vnd goß ſeine Schale auß auff die Erde / vnd es ward ein böſe vnd arge Drüſe an den Menſchen / die das Malzeichen deß Thiers hatten / vnd die ſein Bilde anbeteten.

Oc den førſte gick bort / oc vdſtyrte ſin Skaal paa Jorden / oc der bleff en ond oc forderffuelig Bulde paa de Menniſke / ſom haffde Diurſens Mercke / oc paa dem ſom tilbade det ſammis Billede.

3. Vnd der ander Engel goß auß ſeine Schale ins Meer / vnd es ward Blut als eines Todten / vnd alle lebendige Seele ſtarb in dem Meer.

Oc den anden Engle vdſtyrte ſin Skaal i Haffuet / oc det bleff Blod / ſom aff en Død / oc alle leffuende Siele døde i Haffuet.

4. Vnd der dritte Engel goß auß ſeine Schale in die Waſſerſtröme / vnd in die Waſſerbrunnen / vnd es ward Blut.

Oc den tredie Engel vdſtyrte ſin Skaal i Vandſtrømene / oc i Vandkilderne, oc det bleff Blod.

5. Vnnd ich höret den Engel (der Waſſer) ſagen: HERR / du biſt gerecht / der da iſt / vnd der da war / vnd heilig / daß du ſolches geurtheilet haſt.

Oc ieg hørde Engelen (de Vandet) ſige / HERRE / du eſt retferdig / ſom eſt, oc haffuer veret / oc hellig / at du dømde dette.

Kapitola XVI.

8 Y naplněn geſt Chrám Božij dymem od welebnoſti Božij a od moci geho / a žádný nemohl wgjjti do Chrámu / dokudž ſe neſkonalo těch ſedm Ran ſedmi Angelůw.

Y nápełnion ieſt kośćioł dymu ktory wyſzedł od máieſtatu Boże° / y od mocy iego / á nie mogł nikt wnidź do kośćiołá / ażby ſie wypełniły ſiedm plag ſiedmi Aniołow.

Kapitola XVI.

Y Slyſſel gſem hlas weliký z Chrámu / an prawij ſedmi Angeluom: Gdětež / a wylegte ſedm Koflijkůw hněwu Božijho na Zemi.

TEdym ſłyſzał głos wielki z kośćiołá / mowiąc ſiedmi Aniołom / Idźćie / wylejćie ſiedm bániek gniewu Bożego ná ziemię.

2. Y ſſel prwnij Angel / a wylil Koflijk ſwuog na Zemi / y včiněna geſt rána vkrutná a nayhorſſý na wſſech lidech / kteřijž měli znamenij Sſelmy / y na těch kteřijž ſe klaněli Sſelmě a obrazu gegimu.

Wyſzedł tedy pierwſzy / y wylał bánkę ſwoię ná ziemię / y zſtháłá ſię wielka y ſzkodliwa rána w ludźiech ktorzy mieli piatno beſtyey y w tych ktorzy ſię kłániáli obrázowi iey.

3. A druhý Angel wylil Koflijk ſwůg na Moře: Y včiněna geſt Krew yako vmrlého / á každá duſſe žiwá vmřela w Moři.

Zátym wtory Anioł wylał bánkę ſwoię ná morze / y zſtháło ſię táko by krew trupia / y káżde źwierzę ktore było żywe w morzu zdechło.

4. A třetij Angel wylil Koflijk ſwůg na Řeky / a na Studnice wod / y obráceny gſu w krew.

Potym trzeći Anioł wylał bánkę ſwoię ná rzeki y ná źrzodłá wod / y zſtáły ſię krwią.

5. Y ſlyſſel gſem Angelá wod / an prawij: Sprawedliwý gſy Pane / kterýž gſy Pane / kterýž gſy / a kterýž gſy byl / a ſwatý / kterýž gſy toto vſaudil:

Y ſłyſzałem Aniołá wod ktory mowił: Spráwiedliwyś Pánie ktoryś ieſt / y ktoryś był / y święty przeto iżeś ty rzeczy oſądźił.

יו

6 מֶטּוּל דַּאשְׁדִיו דְּמָא דְקַדִּישֵׁא נְבִיֵא וִיהַבְתְּ לְהוֹן דְּמָא לְמֶשְׁתָּא וָלֵא גֵּיר לְהוֹן ׃

Percioche eſſi hanno ſparſo il ſangue de Santi e de Profeti, tu hai dato ancor loro à beuer ſangue: imperò che ne ſon degni.

7 וְשֶׁמְעֵת אַחֲרִין מֶן מֶדְבְּחָא לְמֵאמַר אִין מָרְיָא אֱלָהָא כֹּל אָחִיד שַׁרִירֵא וְכֵאנֵא אֶנּוּן דִּינַיךְ ׃

Poi n'vdij vnaltro dal Santuario, che diceua, Certo, Signore Iddio onnipotente, i tuoi giuditij ſon veri e giuſti.

8 וּמַלְאַכָא רְבִיעָיָא אַשְׁדִי לְפִיָלֵה בְּשִׁמְשָׁא וְאֶתְיְהֵב לֵה לְמֵחַם לַבְנַי נָשָׁא בְּנוּרָא ׃

E il quarto Angelo verſò la ſua fiala nel ſole, e fugli dato di affligger gli huomini con fuoco.

9 וְאֶתְחַמַו בְּנַי נָשָׁא בְּיַקְדָנָא רַבְּתָא וּמְגַדְּפִין הֲווֹ עַל שְׁמֵה דַאלָהָא דְּאִית לֵה שׁוּלְטָנָא עַל נֶגְדֵא הָאנּוּן וְלָא תָבוּ דְּנֶתְּלוּן לֵה תֶּשְׁבּוּחְתָּא ׃

E coſi gli huomini furono ſcaldati d'vn gran caldo e baſtemmiorono il nome di Dio che ha poteſtà ſopra queſte piaghe, e non s'ammendorono per dargli gloria.

10 וּמַלְאַכָא חַמִישָׁיָא אַשְׁדִי לְפִיָלֵה עַל־כוּרְסְיָא דְּחַיוּתָא וַהֲוָת מַלְכוּתָה חֲשׁוֹכַת וַגְדַרוּ לֶשָׁנַיְהוֹן מֶן חֶבְלָא ׃

Poi il quinto Angelo verſò la ſua fiala ſopra la ſedia de la beſtia, e il ſuo regno ſi fece tenebroſo.

11 וּמְגַדְּפִין הֲווֹ עַל אֱלָהָא דַּשְׁמַיָּא מֶן חֶבְלַיְהוֹן וּמֶן שׁוּחָנַיְהוֹן וְלָא תָבוּ מֶן עֶבָדַיְהוֹן ׃

E per il dolore ſi maſticorono le lor lingue, e baſtemmiorono l'Iddio del cielo, per cagione de i lor dolori, e per le piaghe loro: e non s'ammendorono de le loro opere.

יו

6 כִּי־אֶת־דַּם־הַקְּדוֹשִׁים וְהַנְּבִיאִים שָׁפְכוּ וְנָתַתָּ לָהֶם דָּם לִשְׁתּוֹת כִּי־שָׁוֶה לָהֶם ׃

Porque ellos derramaron la ſangre de los Sanctos y de los Prophetas, tu les has tambien dado à beuer ſangre: porque ſon dignos.

7 וָאֶשְׁמַע אֶת־אַחֵר מִמִּזְבֵּחַ לֵאמֹר אָמְנָם אֲדֹנָי אֱלֹהִים כָּל־תּוֹכַל מִשְׁפָּטֶיךָ צְדָקָה וֶאֱמֶת חָמָה ׃

Y oy à otro del Sanctuario que dezia: Ciertamente Sennor Dios todo poderoſo, tus juyzios ſon verdaderos y juſtos.

8 וּמַלְאַךְ הָרְבִיעִי שָׁפַךְ אֶת־מַחְתָּתוֹ בַּשֶּׁמֶשׁ וַתִּנָּתֵן לוֹ לִשְׂרוֹף אֶת בְּנֵי אָדָם בָּאֵשׁ ׃

Y el quarto Angel derramó ſu taçon contra el ſol, y fuele dado que afligieſſe los hombres con calor por fuego.

9 וַיִּשָּׂרְפוּ בְּנֵי־אָדָם בִּשְׂרֵפָה גְדוֹלָה וַיְקַלְּלוּ אֶת־שֵׁם־אֱלֹהִים אֲשֶׁר הָיָה לוֹ שִׁלְטוֹן עַל־נְגָעִים הָאֵלֶּה וְלֹא שָׁבוּ מֵרָעָתָם לָתֵת לוֹ כָּבוֹד ׃

Y los hombres ſe ynflamaron con el grande calor y blaſphemaron el nombre de Dios, que tiene poteſtad ſobre eſtas plagas, y no ſe enmendaron para darle gloria.

10 וּמַלְאַךְ הַחֲמִישִׁי שָׁפַךְ אֶת־מַחְתָּתוֹ עַל־כִּסֵּא הַבְּהֵמָה וַתְּהִי־מַלְכוּתָהּ נֶחְשָׁכָה וַיֹּאכְלוּ אֶת־לְשׁוֹנוֹתָם מֵחֹלִי ׃

Y el quinto Angel derramó ſu taçon ſobre la ſilla de la beſtia: y ſu reyno fue hecho tenebroſo, y comieronſe ſus lenguas de dolor.

11 וַיְקַלְּלוּ אֶת־אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם בִּהְיוֹתָם כֹּאֲבִים בְּמַחֲלָתָם וְלֹא שָׁבוּ מִמַּעֲשֵׂיהֶם ׃

Y blaſphemaron del Dios del cielo por ſus dolores, y por ſus plagas: y no ſe enmendaron de ſus obras.

ιϛʹ.

6. Ὅτι αἷμα ἁγίων, καὶ προφητῶν ἐξέχεαν, καὶ αἷμα αὐτοῖς ἔδωκας πιεῖν. ἄξιοι γάρ εἰσι.

Pourtant qu'il ont reſpandu le ſang des ſaincts & des Prophetes, tu leur as auſſi baillé du ſang a boite: car ils en ſont dignes.

7. Καὶ ἤκουσα ἄλλου ἐκ τοῦ θυσιαστηρίου, λέγοντος, ναὶ, κύριε ὁ θεὸς ὁ παντοκράτωρ, ἀληθιναὶ, καὶ δίκαιαι αἱ κρίσεις σου.

Et i'en oui vn autre du Sanctuare, diſant, Pour certain, Seigneur Dieu tout puiſſant, tes iugemens ſont veritables & iuſtes.

8. Καὶ ὁ τέταρτος ἄγγελος ἐξέχεε τὴν φιάλην αὐτοῦ ἐπὶ τὸν ἥλιον· καὶ ἐδόθη αὐτῷ καυματίσαι τοὺς ἀνθρώπους ἐν πυρί.

Puis le quatrieme Ange verſa ſa phiole ſur le ſoleil, & lui fut donné de bruſſer les hommes par feu.

9. Καὶ ἐκαυματίσθησαν οἱ ἄνθρωποι καῦμα μέγα, καὶ ἐβλασφήμησαν οἱ ἄνθρωποι τὸ ὄνομα τοῦ θεοῦ τοῦ ἔχοντος τὴν ἐξουσίαν ἐπὶ τὰς πληγὰς ταύτας, καὶ οὐ μετενόησαν δοῦναι αὐτῷ δόξαν.

Et les hommes furent bruſlés par grandes chaleurs, & blaſphemerent le nom de Dieu qui a puiſſance ſur ces playes: & ne ſe repentirent point pour lui donner gloire.

10. Καὶ ὁ πέμπτος ἄγγελος ἐξέχεε τὴν φιάλην αὐτοῦ ἐπὶ τὸν θρόνον τοῦ θηρίου. καὶ ἐγένετο ἡ βασιλεία αὐτοῦ ἐσκοτωμένη, καὶ ἐμασσῶντο τὰς γλώσσας αὐτῶν ἐκ τοῦ πόνου.

Apres cela le cinquieme Ange verſa ſa phiole ſur le ſiege de la beſte, & ſon regne devint tenebreux, & de douleur ils maſchoyent leurs langues.

11. Καὶ ἐβλασφήμησαν τὸν θεὸν τοῦ οὐρανοῦ, ἐκ τῶν πόνων αὐτῶν, καὶ ἐκ τῶν ἑλκῶν αὐτῶν, καὶ οὐ μετενόησαν ἐκ τῶν ἔργων αὐτῶν.

Et à cauſe de leurs peines & de leurs playes ils blaſphemerent le Dieu du ciel: & ne ſe repentirent point de leurs actes.

CAP. XVI.	Das XVI. Capitel.	Kapitola XVI.
6. Quia ſanguinem ſanctorum & Prophetarum effuderunt, & ſanguinem eis dediſti bibere, digni enim ſunt.	6. Denn ſie haben das Blut der Heiligen vnnd der Propheten vergoſſen/vnd Blut haſt du jnen zu trincken gegeben/denn ſie ſinds werth.	6. Neboť gſau krew Swatých a Prorokůw wyléwali/ dal gſy gim aby pili Krew/ neboť gſu toho hodni.
For they ſhed the blood of the Saintes & Prophets/and therefore haſt thou giuen them blood to drinke: for they are worthy.	Fordi a de haffue vdſtyrt de Helligis oc Propheternis Blod / oc du haffuer giffuit dem Blod adricke/ thi de ere det verde.	Iż krew świetych y prorokow wylali/ y nápoiłeś ie krwią/ boć godni ſą.
7. Et audivi alterum dicentem, Etiam Domine Deus omnipotens vera & iuſta iudicia tua.	7. Vnd ich hört einen andern Engel auß dem Altar ſagen: Ja / HERR allmächtiger GOtt / deine Gerichte ſind warhafftig vnd gerecht.	7. Y ſlyſſal gſem giného Angela (od Oltaře) an prawij: Y owſſem Pane Bože wſſemohaucý/ prawij a ſprawedliwij gſau Saudowé twogi.
And I heard another out of the Sanctuarie ſay/ Euen ſo / Lorde God allmightie / true and righteous are thy iudgements.	Oc ieg hørde en anden Engel aff Alteret ſige/Ja/ HERRE almectige Gud/ dine Domme ere ſande oc retferdige.	Y ſłyßałem drugiego z przybytku świętego ktory mowił/ Y owßem Pánie Boże wßechmogący/ Prawdziwe y ſpráwiedliwe ſą ſądy twoie.
8. Et quartus angelus effudit phialam ſuam in ſolē, & datum eſt illi æſtu affligere homines & igni.	8. Vnd der vierdte Engel goß auß ſeine Schale in die Sonne/vnd ward jhm gegeben/ den Menſchen heiß zu machen mit Fewer.	8. A čtwrtý Angel wylil Koflijk ſwuog na Slunce/y dáno geſt gemu aby trápilo lidi horkem a ohněm:
And the fourth Angell powred out his viall on the ſunne, and it was giuen vnto him to torment men with heate of fire.	Oc den fierde Engel vdſtyrte ſin Skaal i Solen/ oc hende bleff giffuit/at gøre Menniſken hede met Ild.	Potym czwarty Anioł wylał báńkę ſwoię ná ſłońce / y dano mu teſth gorącośćią trápić ludźie przez ogień.
9. Et æſtuaverunt homines æſtu magno, & blaſphemaverunt nomen Dei habentis poteſtatem ſuper has plagas, neque egerunt pœnitentiam ut darent illi gloriam.	9. Vnd den Menſchen ward heiß für groſſer hitze/vnd läſterten den Namen Gottes/der macht hat über diſe Plagen/ vnd thaten nicht buſſe / jhm die ehre zu geben.	9. Y pálili ſe lidé welikým horkem / a rauhali ſe Gménu Boha toho kterýž má moc nad těmito ranami/ a nečinili pokánij/aby wzdali Slawu gemu.
And men boyled in great heat/ and blaſphemed yͤ name of God/which hath power ouer theſe plagues / and they repented not/to giue him glorie.	Oc Menniſken brende aff ſtor hede/oc beſpaattede Guds Naffn/ſom haffuer mact offuer diſſe Plager/ oc de giorde icke penitentze/ til at giffue hannem ære.	Y zápalili ſie ludźie wielkim zapaleniem / y bluźnili imie Bogá/ ktory ma moc nád thymi plágámi/ á nie wpámiętáli ſie áby mu chwałę dáli.
10. Et quintus angelus effudit phialam ſuam ſuper ſedem beſtiæ: & factum eſt regnum eius tenebroſum, & manducaverūt linguas ſuas præ dolore.	10. Vnd der fünffte Engel goß auß ſeine Schale/auff den ſtul deß Thiers/ vnd ſein Reich ward verfinſtert / vnd ſie zubiſſen jre zungen für ſchmertzen.	10. A pátý Angel wylil Koflijk ſwůg na Stolicy Sſelmy/y včiněno geſt Králowſtwij gegij tmawé. Y kauſali gſau Lidé yazyky ſwé pro boleſt.
And the fiſt Angell powred out his viall vpon the throne of the beaſt / and his kingdome waxed darke / and they gnewe their tongues for ſorowe.	Oc den femte Engel vdſtyrte ſin Skaal/paa Diurſens ſtol/ Oc det ſammis Rige bleff formørcket / oc de bede deris tunger aff pine.	Zatym piąthy Anioł wylał báńkę ſwoię ná ſtolicę beſtyiey/ y zſtáło ſię krolestwo iey ćiemne / y zwał ięzyk ſwoy od boleśći.
11. Et blaſphemaverunt Deum cæli præ doloribus & vulneribus ſuis, & non egerunt pœnitentiam ex operibus ſuis	11. Vnd läſterten Gott im Himmel für jren ſchmertzen/ vnd für jrem drüſen/ vnnd theten nicht buſſe für jhre werck.	11. [A rauhali ſe Bohu Nebeſkému pro těžkoſti boleſtij a ran ſwých/a nečinili pokánij z ſkutkuow ſwých.
And blaſphemed the God of heauen for their paines/and for their ſores/and repented not of their workes.	Oc de beſpaattede Gud i Himmelen for deris pine/ oc for deris bulde/ oc giorde icke penitentze for deris gerninger.	Y bluźnili Bogá niebieſkiego dla boleśći ſwoich y wrzodow ſwoich/ áni ſię vpámiętáli od vczynkow ſwoich.

12 וּמַלְאַכָא שְׁתִיתָיָא אַשְׁדִּי לְבִיָּלֵהּ עַל נַהְרָא רַבָּא דַּפְרָת וִיבֵשׁוּ מַיָּוְהִי דַּיְתַטַּיַּב אוּרְחָא דְּמַלְכַיְהוֹן דְּמֵן מַדְנְחָא דְּשִׁמְשָׁא׃

E il ſeſto Angelo verſò la ſua fiala nel gran fiume Eufrate, e ſeccoſſi la ſua acqua accioche ſi preparaſſe la via de i Re da la parte doue ſi leua il ſole.

13 וַחֲזֵית הֲוִית מֵן פּוּמֵהּ דְּתַנִּינָא וּמֵן פּוּמָהּ דְּחַיּוּתָא וּמֵן פּוּמֵהּ דַּנְבִיָּא דַּגָּלָא רוּחֵא תְּלָת טַנְפָתָא דְּדָמְיָן לְעוּרְדְּעֵנָא׃

Poi viddi vſcir da la bocca dei dragone, e da la bocca de la beſtia, e da la bocca del falſo profeta tre ſpiriti immondi ſimili a ranocchij.

14 הָנֵין גֵּיר אֶנּוּן רוּחֵא דְּשֵׁאדֵא דְּעָבְדָן אַתְוָתָא דְּנָפְקָן לְוָת מַלְכֵא דְּאַרְעָא וּדְכֻל עָלְמָא לְמֶכְנַשׁ לְהוֹן לִקְרָבָא בְּיוֹמָא הַו רַבָּא דַּאלָהָא דְּכֹל אָחִיד׃

Percioche queſti ſono ſpiriti di demonij che fanno ſegni, per andare ai Re de la terra, e di tutto'l mondo, per congregargli a la battaglia di quel gran giorno di Dio onnipotente.

15 הָא אָתֵא אֲנָא אַיךְ גַּנָּבָא טוּבוֹהִי לְאַיְנָא דְּנָטַר מָאנַוְהִי דְּלָא יְהַלֵּךְ עַרְטְלָיָא וְיֶחְזוּן לְבֶהְתְּתֵהּ׃

Ecco, io vengo non altrimenti che vn ladro: beato colui che veglia, e guarda i ſuoi veſtimenti, per non andare ignudo, e perche non ſi vegga la ſua vergogna.

16 וְכַנֵּשׁ לְהוֹן בְּאַתְרָא דְּמֶתְקְרֵא עֶבְרָאִית חַרְמַת גְּדוֹדִים׃

E congregoli in quel luogo che ſi chiama in Hebreo Armageddon.

17 וּמַלְאַכָא שְׁבִיעָיָא אַשְׁדִּי לְבִיָּלֵהּ בְּאָאַר וּנְפַק קָלָא רָמָא מֵן הַיְכְלָא דִּשְׁמַיָּא מֵן כּוּרְסְיָא לְמֵאמַר הֲוָת׃

E il ſettimo Angelo verſò la ſua fiala ne l'aere: & vſcì vna gran voce dal tempio del cielo da la banda del trono, che diceua, Egli è fatto.

12 וּמַלְאַךְ הַשִּׁשָּׁה שָׁפַךְ אֶת־מַחְתָּתוֹ עַל־נָהָר גָּדוֹל נְהַר פְּרָת וְחָרְבוּ מֵימָיו אֲשֶׁר תִּכּוֹן דֶּרֶךְ הַמְּלָכִים אֲשֶׁר מִמּוֹרַח הַשָּׁמֶשׁ׃

Y el ſexto Angel derramó ſu taçon ſobre el gran rio de Euphrates, y el agua del ſe ſecó para que ſe aparejaſſe camino à los reyes de la parte de donde ſale el ſol.

13 וְרָאִתִי מִפִּי־הַתַּנִּין וּמִפִּי־הַבְּהֵמָה וּמִפִּי־נָבִיא שֶׁקֶר שָׁלוֹשׁ רוּחוֹת טְמֵאוֹת כִּדְמוּת צְפַרְדְּעִים׃

Y vide ſalir de la boca del dragon y de la boca de la beſtia, y de la boca del falſo propheta tres eſpiritus immundos à manera de ranas.

14 כִּי־הָיוּ רוּחוֹת הַשֵּׁדִים לַעֲשׂוֹת אוֹתוֹת אֲשֶׁר יוֹצְאוֹת אֶל־מַלְכֵי הָאָרֶץ וְכָל־הַתֵּבֵל לְהַאֲסִיפָם לַמִּלְחָמָה לְיוֹם גָּדוֹל הַהוּא לְיוֹם אֱלֹהִים כָּל־יוֹכַל׃

Porque eſtos ſon eſpiritus de demonios que hazen ſeunales, para yr à los reyes de la tierra, y de todo el mundo, para congregarlos para la batalla de aquel grande dia del Dios todo poderoſo.

15 הִנְנִי בָא כַּגַּנָּב אַשְׁרֵי הָאִישׁ הַשֹּׁקֵד וְנֹצֵר אֶת־בְּגָדָיו פֶּן יִתְהַלֵּךְ עָרוֹם וְיִרְאוּ אֶת־מְבֻשָׁיו׃

Heaqui, yo vengo como ladron: Bienauentado el que vela, y guarda ſus veſtiduras, para que no ande deſnudo, y vean ſu fealdad.

16 וַיַּקְהֵל אוֹתָם אֶל־מָקוֹם הַנִּקְרָא עִבְרִית חֶרְמַת גְּדוּדִים׃

Y congregolos en el lugar que ſe llama en Hebraico, Armagedon.

17 וּמַלְאַךְ הַשְּׁלִישִׁי שָׁפַךְ אֶת־מַחְתָּתוֹ אֶל־הָאֲוִיר וַיֵּצֵא קוֹל גָּדוֹל מֵהֵיכַל הַשָּׁמַיִם מִכִּסֵּא לֵאמֹר נַעֲשָׂתָה׃

Y el ſeptimo Angel derramó ſu taçon por el ayre: y ſalió vna gran boz del templo del cielo de cerca del throno, diziendo: Hecho es.

12. Καὶ ὁ ἕκτος ἄγγελος ἐξέχεε τὴν φιάλην αὐτοῦ ἐπὶ τὸν ποταμὸν τὸν μέγαν τὸν Εὐφράτην· καὶ ἐξηράνθη τὸ ὕδωρ αὐτοῦ, ἵνα ἑτοιμασθῇ ἡ ὁδὸς τῶν βασιλέων τῶν ἀπὸ ἀνατολῶν ἡλίου.

Puis le ſixieme Ange verſa ſa phiole ſur le grand fleuue Euphrates, & l'eau d'icelui tarit, afin que la voye des Rois deuers le ſoleil leuant fuſt preparee.

13. Καὶ εἶδον ἐκ τοῦ στόματος τοῦ δράκοντος, καὶ ἐκ τοῦ στόματος τοῦ θηρίου, καὶ ἐκ τοῦ στόματος τοῦ ψευδοπροφήτου πνεύματα τρία ἀκάθαρτα ὅμοια βατράχοις.

Et ie vi ſortir de la gueule du dragon, & de la gueule de la beſte, & de la bouche du faux prophete, trois eſprits immondes ſemblables à des grenouilles:

14. Εἰσὶ γὰρ πνεύματα δαιμόνων ποιοῦντα σημεῖα· ἃ ἐκπορεύεται ἐπὶ τοὺς βασιλεῖς τῆς γῆς, καὶ τῆς οἰκουμένης ὅλης, συναγαγεῖν αὐτοὺς εἰς τὸν πόλεμον τῆς ἡμέρας ἐκείνης τῆς μεγάλης τοῦ θεοῦ τοῦ παντοκράτορος.

Car ce ſont des eſprits diaboliques, faiſans ſignes, qui s'en vont vers les Rois de la terre & du monde vniuerſel, pour les aſſembler à la bataille de ce grand iour-la de Dieu tout-puiſſant.

15. Ἰδοὺ ἔχομαι ὠ κλέπτης. μακάριος ὁ γρηγορῶν καὶ τηρῶν τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, ἵνα μὴ γυμνὸς περιπατῇ, καὶ βλέπωσι τὴν ἀσχημοσύνην αὐτοῦ.

Voici, ie vin commé le larron: bienheureux eſt celui qui veille, & qui garde ſes veſtemens, afin qu'il ne chemine nud, & qu'on ne voye ſa vergongne)

16. Καὶ συνήγαγεν αὐτοὺς εἰς τόπον τὸν καλούμενον ἑβραϊστὶ ἀρμαγεδδών.

Et les aſſembla au lieu qui eſt appelé en Hebrieu Armageddon.

17. Καὶ ὁ ἕβδομος ἄγγελος ἐξέχεε τὴν φιάλην αὐτοῦ εἰς τὸν ἀέρα· καὶ ἐξῆλθε φωνὴ μεγάλη ἀπὸ τοῦ ναοῦ τοῦ οὐρανοῦ, ἀπὸ τοῦ θρόνου, λέγουσα, γέγονε.

Puis le ſeptieme Ange verſa ſa phiole en l'air: & il ſortit vne grande voix du temple du ciel de deuers le throne, diſant, C'eſt fait.

CAP. XVI.	Das XVI. Capitel.	Kapitola XVI.
12. Et ſextus angelus effudit phialam ſuam in flumen illud magnum Euphrâten: & ſiccavit aquam eius, ut præpararetur via regibus ab ortu ſolis. And the ſixt Angell powred out his viall vpon the great riuer Euphrates / and the water thereof dried vp / that the way of the Kings of the Eaſt ſhould be prepared.	12. Vnd der ſechſte Engel goß auß ſeine Schale auff den groſſen Waſſerſtrom Euphrates / Vnd das Waſſer vertrocknet / auff das bereittet würde der weg den Königen / von auffgang der Sonnen. Oc den ſiette Engel vdſtyrte ſin Skaal paa den ſtore Vandſtrøm Euphrates / oc Vandet bortturdis / paa det at veyen ſkulde bliffue bered ſaar de Konger aff Solens opgang.	12. Seſtý pak Angel / wylil Koflijk ſwůg na tu welikau Rzeku Euffraten: y wyſuſſyl wodu gegij / aby tudy byla připrawena ceſta Králuom od wýchodu Slunce. A ſzóſty Aniol wylal báńke ſwoie ná one wielka rzeke Eufrátes, y wyſchla wodá iey / áby byla nágotowána drogá krolom przychodzacym od wſchodu ſlońcá.
13. Et vidi de ore draconis, & de ore beſtiæ, & de ore pſeudoprophetæ ſpiritus tres immundos in modum ranarum. And I ſawe three vncleane ſpirits like frogs come out of the mouth of the dragō / and out of the mouth of the beaſt / and out of the mouth of the falſe Prophet.	13. Vnd ich ſahe auß dem munde deß Drachens / vnd auß dem munde deß Thieres / vnd auß dem munde deß falſchen Propheten / drey vnreine geiſter gehen / gleich den Fröſchen. Oc ieg ſaa tre vrene aander gaa / aff Dragens mund / oc aff Diurſens mund / oc aff den falſke Prophetis mund / lige ſom Padder.	13. Y widěl gſem ano z vſt Draka / a z vſt Sſelmy / a z vſt ffaleſſného Proroka wyſſli tři Duchowé nečiſtj / yako Žáby. Y widzialem z vſt ſmokowych / y z vſt beſtyey / y z vſt onego falſzywego proroká trzy nieczyſte duchy wychodzace podobne żábam.
14. Sunt enim ſpiritus dæmoniorum facientes ſigna, & procedunt ad reges totius terræ cōgregare illos in prælium ad diem magnum omnipotentis Dei. For they are the ſpirits of deuils / working miracles / to goe vnto the kinges of the earth / and of the whole worlde / to gather them to the battell of that great daye of God almightie.	14. Vnd ſind geiſter der Teuffel / die thun Zeichen / vnd gehen auß zu den Königen auff Erden / vnnd auff den gantzen Kreiß der Welt / ſie zuverſamlen in den Streitt / auff jenen groſſen tag Gottes deß allmächtigen. Oc de ere Diefflenis aander / ſom gøre Tegen / oc gaa vd til Kongerne paa Jorden / oc omkring alt Verden / at forſamle dem til Strid / paa den almectige Guds ſtore dag.	14. A gſau duchowé Ďábelſſtij činijce diwy / a chodj mezy Krále wſſý Země / aby ſhromáždili ge k boji ke dni welikému Boha wſſemohaucýho. Abowiem ſa duchy czártow tych ktorzy czynia cudá y ktorzy odchodza do Krolow ziemie / y wſzytkiego świathá / áby zebráli ie ku bitwie onego wielkiego dniá Bogá wſzech mogacego.
15. Ecce venio ſicut fur. Beatus qui vigilat, & cuſtodit veſtimenta ſua, ne nudus ambulet, & videant turpitudinem eius. Beholde / I come as a thiefe. Bleſſed is hee that watcheth and keepeth his garmentes / leaſt hee walke naked / and men ſee his filthineſſe.	15. Sihe / ich komme / als ein Dieb / Selig iſt der da wachet / vnd helt ſeine Kleider / daß er nicht bloß wandele / vnd man nicht ſeine ſchande ſehe. See / ieg kommer / ſom en Tyff / Salig er den ſom vaager / oc holder ſine Klæder / at hand ſkal icke vandre nøgen / oc mand ſkal icke ſee hans blyſel.	15. Hle ját přijdu yako Zloděg. Blahoſlawený kdož bdij a oſtřijhá raucha ſwého / aby nah nechodil / a aťby newiděli hanby geho. Oto ide iáko zlodziey / blogoſláwiony ktory czuie y chowa ſzáthy ſwoie / áby nie chodzil nágo / á iżby iego ſromoty nie widziáno.
16. Et congregabit illos in locum qui vocatur Hebraicè Armageddon. And they gathered them together into a place called in Hebrewe Armagedon.	16. Vnd er hatte ſie verſamlet an einen ort / der da heiſſet auff Ebreiſch Harmagedon. Oc hand forſamlede dem paa en ſted / ſom kaldis paa Ebraiſke Harmagedon.	16. Y ſhromáždijk ge na mijſto / kteréž ſlowe Židowſky Armageddon. Zebráli ſe tedy ná mieyſce / ktore ieſt rzeczono po Zydowſku Armágedon.
17. Et ſeptimus angelus effudit phialam ſuam in aërē, & exivit vox magna de templo à throno, dicens, Factum eſt. And the ſeuenth Angell powred out his viall into the ayre: and there came a loude voyce out of the Temple of heauen from the throne / ſaying / It is done.	17. Vnd der ſibende Engel goß auß ſeine Schale in die Lufft / vnd es gieng auß eine ſtimme vom Him̃el auß dem Stul / die ſprach / es iſt geſchehen. Oc den ſiuende Engel vdſtyrte ſin Skaal i Lufften / oc der gick en røſt vd aff Himmelen fra Stolen / ſom ſagde / det er ſkeet.	17. Sedmý pak Angel / wylil Koflijk ſwůg na powětřij: Y wyſſel hlas weliký z Chrámu od Trůnu / řkaucý: Stalo ſe. Zátym ſiodmy Aniol wylal báńke ſwoie ná powietrze / y wyſzedl glos wielki z kośćiolá niebieſkiego od ſtolice / mowiac: Zſtálo ſie.

יו

18 וַהֲווֹ קָלֵא וְרַעְמֵא וּבַרְקֵא וְזַוְעָא הֲוָא רַבָּא אֵיכַנָא דְּלָא הֲוָא מֶן דַּהֲווֹ בְּנַי נָשָׁא עַל אַרְעָא וְעַדְמָא לְהָשָׁא לָא יֶהֱוֵא׃

Allora ſi fecero voci, e tuoni, e folgori, e feceſi vn gran terremoto che non fu mai da che gl'huomini ſono ſtati ſopra la terra vn tal terremoto coſi grande.

19 וַהֲוָת מְדִינְתָּא רַבְּתָא לַתְלָתָא מְנָוָן וּמְדִינָתָא דְּעַמְמֵא נְפַלִין וַלְבָבִיל רַבְּתָא אֶתְדַּכְרַת קֳדָם אֱלָהָא לְמֶתַל לָהּ לְכָסָא חַמְרָא דְּרוּגְזֵהּ׃

Onde la gran citta ſi diuiſe in tre parti, e le citta de le Genti caddero: e la gran Babilonia venne in memoria dinanzi a Dio, per darle il calice del vino de lo ſdegno de l'ira ſua.

20 וְכֻל גָּזַרְתָּא עֶרְקַת וְטוּרֵא לָא אֶשְׁתַּכַּחוּ׃

Et ogni iſola ſi fuggì, e i monti non ſi trouorono.

21 וּבַרְדָּא רַבָּא אַיךְ כַּכְּרִין נְחִתַת מֶן שְׁמַיָּא עַל בְּנַי נָשָׁא וּמְגַדְּפִין הֲווֹ בְּנַי נָשָׁא עַל אֱלָהָא מֶן גֶּגְדָּא דְּבַרְדָּא מֶטוּל דְּגֶגְדֵּהּ רַבָּא דְּטָב׃

Et vna grandine, grande come il peſo di vn talento ſceſe dal cielo ſopra gli huomini: e gli huomini baſtemmiorono Iddio, per la piaga de la grandine: percioche la ſua piaga fu ſommamente grande.

יז

1 וֶאתָא חַד מֶן שַׁבְעָא מַלְאַכֵא דְּאִית לְהוֹן שַׁבְעָא בִּיָּלֵא וּמְמַלֵּל הֲוָא עַמִּי וֶאמַר לִי תָּא וֶאחַוְיָךְ דִּינָא דְּזָנִיתָא רַבְּתָא דְּיָתְבָא עַל מַיָּא סַגִּיאֵא׃

Poi venne vno de ſette Angeli che haueuano le ſette fiale, e parlo con eſſome, dicendomi, Vieni, io ti moſtraro la dannatione de la gran meretrice, che ſiede ſopra molte acque.

יו

18 וַיִּהְיוּ־קוֹלוֹת וָרַעַם וּבְרָקִים וָרַעַשׁ הָיָה גָּדוֹל אֲשֶׁר לֹא הָיָה מֵאָז הָיוּ בְנֵי אָדָם עַל־הָאָרֶץ רַעַשׁ כָּמוֹהוּ כָּכָה גָּדוֹל׃

Entonces fueron hechos relampagos, y bozes, y truenos, y fue hecho vn gran temblor de tierra, vn tal terremoto, tan grande qual no fue jamas deſpues que los hombres han eſtado ſobre la tierra.

19 וַתְּהִי־הָעִיר גְּדוֹלָה לִשְׁלוֹשָׁה חֲלָקִים וְעָרֵי הַגּוֹיִם נָפָלוּ וּבָבֶל הַגְּדוֹלָה נִזְכְּרָה לִפְנֵי אֱלֹהִים לָתֵת לָהּ אֶת־כּוֹס יֵין חֲרוֹן אַפּוֹ׃

Y la grande ciudad fue partida en tres partes y las ciudades de los Gentiles ſe cayeron: y la grande Babylonia vino en memoria delante de Dios, para darle el caliz del vino de la indignacion de ſu yra.

20 וְכָל־אִיִּים נָסוּ וְהָרִים לֹא נִמְצָאוּ׃

Y toda yſla huyo, y los montes no fueron hallados.

21 וּבָרָד גָּדוֹל כַּכִּכָּר יָרַד מִשָּׁמַיִם עַל־בְּנֵי־אָדָם וַיְקַלְלוּ הָאֲנָשִׁים אֶת־אֱלֹהִים מִפְּנֵי נֶגַע הַבָּרָד כִּי־גָדוֹל הוּא וְנִגְעוֹ גָּדוֹל׃

Y granizo grande como vn talento deçendió del cielo ſobre los hombres y los hombres blaſphemaron de Dios por la plaga del granizo: porque ſu plaga fue hecha muy grande.

יז

1 וַיָּבוֹא אֶחָד מִשִּׁבְעָה הַמַּלְאָכִים אֲשֶׁר הָיוּ לָהֶם שֶׁבַע מַחְתּוֹת וַיְדַבֵּר עִמִּי לֵאמֹר אֵלַי הָבָה אַגִּיד לְךָ אֶת־מִשְׁפַּט זוֹנָה הַגְּדוֹלָה שֶׁהִיא יוֹשֶׁבֶת עַל־מַיִם רַבִּים׃

Y vino vno de los ſiete Angeles que tenian los ſiete tacones, y habló conmigo, diziendome: Ven, y moſtrartehé la condenacion de la gran Ramera, la qual eſtá ſentada ſobre muchas aguas.

ιϛ΄.

18. Καὶ ἐγένοντο φωναὶ, καὶ βρονταὶ, καὶ ἀστραπαὶ, καὶ σεισμὸς ἐγένετο μέγας, οἷος οὐκ ἐγένετο ἀφ' οὗ οἱ ἄνθρωποι ἐγένοντο ἐπὶ τῆς γῆς, τηλικοῦτος σεισμὸς οὕτω μέγας.

Lors furent fait eſclairs, & voix, & tonnerres: & grand tremblement de terre fut fait, voire vn tel tremblement & ſi grand qu'il n'en fut iamais de tel depuis que les hommes ont eſté ſur la terre.

19. Καὶ ἐγένετο ἡ πόλις ἡ μεγάλη εἰς τρία μέρη, καὶ αἱ πόλεις τῶν ἐθνῶν ἔπεσον· καὶ Βαβυλὼν ἡ μεγάλη ἐμνήσθη ἐνώπιον τοῦ θεοῦ, δοῦναι αὐτῇ τὸ ποτήριον τοῦ οἴνου τοῦ θυμοῦ τῆς ὀργῆς αὐτοῦ.

Et la grande Cité fut diuiſee en trois parties, & les villes des nations tomberent: & la grande Babylon vint en memoire deuant Dieu, pour lui donner la coupe du vin de l'indignation de ſon ire.

20. Καὶ πᾶσα νῆσος ἔφυγε, καὶ ὄρη οὐχ εὑρέθησαν.

Et toute iſle s'enfuit, & les montagnes ne furent plus trouuees.

21. Καὶ χάλαζα μεγάλη ὡς ταλαντιαία καταβαίνει ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἐπὶ τοὺς ἀνθρώπους, καὶ ἐβλασφήμησαν οἱ ἄνθρωποι τὸν θεὸν ἐκ τῆς πληγῆς τῆς χαλάζης· ὅτι μεγάλη ἐστὶν ἡ πληγὴ αὐτῆς σφόδρα.

Et deſcendit du ciel ſur les hommes vne greſle groſſe comme vne miche de pain: & les hommes blaſphemerent Dieu à cauſe de la playe de la greſle: car la playe qu'elle fit, fut fort grande.

ΚΕΦΑΛ. ιζ.

Καὶ ἦλθεν εἷς ἐκ τῶν ἑπτὰ ἀγγέλων τῶν ἐχόντων τὰς ἑπτὰ φιάλας, καὶ ἐλάλησε μετ' ἐμοῦ, λέγων μοι, δεῦρο, δείξω σοι τὸ κρίμα τῆς πόρνης τῆς μεγάλης, τῆς καθημένης ἐπὶ τῶν ὑδάτων τῶν πολλῶν.

Adonc vint l'vn des ſept Anges qui auoyent les ſept phioles, & parla à moi, me diſont, Vien, ie te moſtrerai la condamnation de la grande paillarde, laquelle ſe ſied ſur pluſieurs eaux.

CAP. XVI.

18. Et facta ſunt fulgura, & voces, & tonitrua, & terræmotus factus eſt magnus, qualis nunquam fuit ex quo homines fuerunt ſuper terram, talis terræmotus, ſic magnus.

And there were voyces / and thundrings / and lightnings / and there was a great earthquake / ſuch as was not ſince men were vpon the earth / euen ſo mightie an earthquake.

19. Et facta eſt civitas magna in tres partes, & civitates Gentium ceciderunt. Et Babylon magna venit in memoriam ante Deum, dare illi calicem vini indignationis iræ eius.

And the great citie was deuided into three partes / and the cities of the nations fell: and great Babylon came in remembrance before God / to giue vnto her the cuppe of the wine of the fierceneſſe of his wrath.

20. Et omnis inſula fugit, & montes non ſunt inventi.

And euery yle fled away / and the mountaines were not found.

21. Et grando magna ſicut talentum deſcendit de cælo in homines: & blaſphemaverunt Deum homines propter plagam grandinis: quoniam magna facta eſt vehementer.

And there fell a great haile / like talents out of heauen vpon the men / and men blaſphemed God / becauſe of the plague of the haile: for the plague thereof was exceeding great.

CAP. XVII.

ET venit unus de ſeptem angelis qui habebant ſeptem phialas, & locutus eſt mecum, dicens Veni, oſtendam tibi damnationem meretricis magnæ, quæ ſedet ſuper aquas multas.

Then there came one of the ſeuen Angels / which had the ſeuen vials / and talked with me / ſaying vnto mee / Come: I will ſhewe thee the damnation of the great whore that ſitteth vpon many waters.

Das XVI. Capitel.

18. Vnd es wurden ſtimme / vnd donner vnd blitzen / vnnd ward eine groſſe Erdbebung / daß ſolche nicht geweſen iſt / ſind der zeit Menſchen auff Erden geweſen ſind / ſolche Erdbebung alſo groß.

Oc der bleffue Roſter / oc Torden / oc Liunet / oc der bleff i ſtort Jordſkel / at ſaadant haffuer icke veret / ſiden den tid / at Menniſkene vaare paa Jorden / ſaadant Jordſkel ſaa ſtort.

19. Vnd auß der groſſen Statt wurden drey theil / vnd die Stätte der Heyden fielen. Vnd Babylon der groſſen ward gedacht für Gott / jhr zu geben den Kelch deß Weins von ſeinem grimmigen zorn.

Oc aff en ſtore Stad bleffue tre dele / oc Hedningernis Stæder fulde ned. Oc den ſtore Babylon bleff betenckt faar Gud / at hand vilde giffue hende Vinens Kalck aff ſin grumme vrede.

20. Vnd alle Inſulen entflohen / vnd keine Berge wurden funden.

Oc alle Øer vndflyde / oc de bleffue ingen Bierge fundne.

21. Vnd ein groſſer Hagel / als ein Centner fiel vom Himmel auff die Menſchen / vnd die Menſchen läſterten Gott über der Plage deß Hagels / denn ſeine Plage iſt ſehr groß.

Oc en ſtor Hagel ſom it Pund / falt aff Himmelen paa Menniſkene / oc Menniſkene beſpaattede Gud for den Hagels Plage / thi hans Plage er meget ſtor.

Das XVII. Capitel.

Vnd es kam einer von den ſieben Engeln / die die ſieben Schalen hatten / redet mit mir / vnd ſprach zu mir: Komb / ich wil dir zeigen das vrtheil der groſſen Huren / die da auff vilen Waſſern ſitzet.

OC der kom en aff de ſiu Engle / ſom haffde de ſiu Skaale / talede met mig oc ſagde til mig kom / ieg vil viſe dig den ſtore Horis Dom / ſom ſider paa mange Vand.

Kapitola XVI.

18. Y včiněna gſau blýſkánij a hlaſowé / a hromobitij / y země třeſenij ſtalo ſe weliké / yakéž nikdý nebylo / yakž gſau Lidé na Zemi / takowé Země třeſenij a tak weliké.

Y zſtáły ſie głoſy / y gromy / y łyſtáwice / y zſtáło ſie wielkie trzeſienie ziemie iákie nigdy nie było / od kąd ludzie byli ná ziemi / á to trzeſienie ziemie było ták wielkie.

19. Y roztrhlo ſe Měſto weliké na tři ſtrany / a Měſta Národuow padla gſau. A Babilon weliký přiſſel před Bohem ku paměti / aby dal gemu Kalich wijna prchliwoſti hněwu ſwého.

Y rozerwáne ieſt miáſtho ono wielkie ná trzy czéśći / y miáſtá pogánow vpádły / y Babilon wielkie przyßło ná pámięć przed Bogá / áby iemu dał kubek winá popędliwośći gniewu ſwego.

20. A wſſyckni Oſtrowowé pominuli / a hory negſau nalezeny:

Y wßelka wyſpá vćiekłá / á nie náláżły ſie gory.

21. A Kraupy weliké yako Centnýř padaly s Nebe na Lidi: Y rauhali ſe Lidé Bohu pro Ránu těch Krup / nebo welika včiněna geſt přijliſs.

Y wielki grad iáko cetnárow ſpádł z niebá ná ludzi / á ludzie bluźnili Bogá dla plagi grádu / przeto iż plagá iego bárzo wielka byłá.

Kapitola XVII.

Y Přiſſel ke mně geden z ſedmi Angeluow / kteřijž měli ſedm Koflijkůw a mluwil ſemnau / řka: Pod / vkážit tobě zatracenij Něwěſtky weliké / kteraž ſedj nad wodami mnohými.

PRzyſzedł thedy ieden z ſiedmi Aniołow / ktorzy mieli ſiedm bániek / y mowił z mną / rzekąc mi: Chodź ſám / okáżęć potępienie wielkiey nierządnice ktora ſiedzi nád wodámi wielkiemi.

יז

2 דְּעַמָּהּ זַנִּיו מַלְכֵּא דְּאַרְעָא וְאִרְוִין מֶן חַמְרָא דְּזָנְיוּתָהּ כֻּלְּהוֹן דְּעָמְרִין עַל אַרְעָא׃

Con laquale hanno fornicato i Re de la terra, e quelli che habitano ne la terra ſi ſono inebriati del vino de la ſua fornicatione.

3 וְאוֹבְלַנִי בְּמַדְבְּרָא בְּרוּחָא וַחְזֵא הֲוֵית וְהָא אַנְתְּתָא יָתְבָא עַל חַיוּתָא דְּוחוֹרִיתָא דְּמַלְיָא שְׁמָהֵא דְּגוּדָפָא וַהֲוֵו לָהּ שַׁבְעָא רֵישֵׁא וַעְשַׂר קַרְנָא׃

E traſportommi in ſpirito nel diſerto: e viddi vna donna che ſedeua ſopra vna beſtia di color di grana, piena di nomi di baſtemmia, che haueua ſette teſte e dieci corna.

4 וְאַנְתְּתָא הִי דְּעַטִּיפָא בְּאַרְגְּוָנָא וּזְחוֹרִיתָא וְקִרִימָא בְּדַהֲבָא בְּכֵאפֵא יַקִּירָתָא וּמַרְגָּנִיתֵא וְאִית לָהּ כָּסָא דְּדַהֲבָא בְּאִידָהּ מְלֵי טַנְפָּתָא וְטַנְפּוּתָא דְּזָנְיוּתָהּ׃

E la donna era veſtita di porpora e di ſcarlatto, guarnita d'oro, e di pietre precioſe e di perle, hauendo ne la ſua mano vn calice d'oro, pieno d'abbominationi, e de l'immonditia de la ſua fornicatione.

5 וְעַל בֵּיתָא דְּעַיְנֵיהּ מְתַכְּתַב אָרָזָא דְּבָבֵיל רַבְּתָא אֶמָּא דְּזָנְיָתָא וְטַנְפּוּתֵא דְּכֻל אַרְעָא׃

E ne la ſua fronte vn nome che era ſcritto Miſterio, la gran Babilonia, madre de le fornicationi e de l'abbominationi de la terra.

6 וַחְזֵא הֲוֵית לְאַנְתְּתָא דְּהִי רַוְיָא מֶן דְּמָא דְּקַדִּישֵׁין וּמֶן דְּמָא דְּסָהֲדֵא דְּיֵשׁוּעַ וְכַד חֲזִיתָהּ אֶתְדַּמְּרֵת בְּדוּמָּרָא רַבָּא׃

E viddi la detta donna inebriata del ſangue de Santi, e del ſangue de martiri di IESV: e vedendola, mi marauiglia, d'vna gran marauiglia.

יז

2 אֲשֶׁר עִמָּהּ זָנוּ מַלְכֵי הָאָרֶץ וַיִּשְׁתַּכְּרוּ בְּיֵין זְנוּנֶיהָ כָּל־יוֹשְׁבֵי תֵבֵל׃

Con laqual han fornicado los reyes de la tidrra, y los que moran en la tierra ſe han embriagado conel vino de ſu fornicacion.

3 וַיּוֹלִיכֵנִי בַּמִּדְבָּר בְּרוּחַ וָרְאִיתִי אֶת־אִשָּׁה הַיּוֹשֶׁבֶת עַל־בְּהֵמַת אַרְגָּמָן מְלֵאָה שְׁמוֹת קְלָלָה וְהָיוּ לָהּ שִׁבְעָה רָאשִׁים וְעֶשֶׂר קְרָנוֹת׃

Y lleuôme en eſpiritu àl deſierto: y vide vna muger ſentado ſobre vna beſtia de color de grana, que eſtaua llena de nombres de blaſphemia, y tenia ſiete cabeças y diez cuernos.

4 וְהָאִשָּׁה מִתְכַּסָּה הִיא בְּתוֹלַעַת וְאַרְגָּמָן וּמְצֻפָּה וּמְלֻבָּשָׁה בְּזָהָב וְאֶבֶן יְקָרָה וּפְנִינִים וְהָיְתָה לָהּ כּוֹס זָהָב בְּיָדָהּ הַמְלֵאָה שִׁקּוּצִים וְטֻמְאַת זְנוּנֶיהָ׃

Y la muger eſtaua veſtida de purpura, y de grana, y dorada con oro, y adornada de piedras precioſas y de perlas, teniendo vn caliz de oro en ſu mano lleno de abominaciones, y de la ſuziedad de ſu fornicacion.

5 וְעַל־מִצְחָהּ שֵׁם כָּתוּב מִסְתָּר בָּבֶל הַגְּדוֹלָה אֵם זְנוּנֵי וְשִׁקּוּצֵי הָאָרֶץ׃

Y en ſu frente el nombre eſcripto, Myſterio la grande Babylonia madre de las fornicaciones y de las abominaciones de la tierra.

6 וָאֵרֶא אֶת־הָאִשָּׁה כִּי־שִׁכֹּרָה הִיא מִדַּם־הַקְּדוֹשִׁים וּמִדַּם עֵדֵי יֵשׁוּעַ וְתָמַהְתִּי בִּרְאוֹתִי אוֹתָהּ עַד־מְאֹד׃

Y vide la muger embriagada de la ſangre de los Sanctos, y de la ſangre de los Martires de Ieſus: y quando la vide, fue marauillado con grande admiracion.

ιζ.

2. Μεθ' ἧς ἐπόρνευσαν οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς, καὶ ἐμεθύσθησαν ἐκ τοῦ οἴνου τῆς πορνείας αὐτῆς οἱ κατοικοῦντες τὴν γῆν.

Auec laquelle les Rois de la terre ont paillardé, & du vin de la paillardiſe de laquelle ont eſté enyurés les habitans de la terre.

3. Καὶ ἀπήνεγκέ με εἰς ἔρημον ἐν πνεύματι· καὶ εἶδον γυναῖκα καθημένην ἐπὶ θηρίον κόκκινον, γέμον ὀνομάτων βλασφημίας, ἔχον κεφαλὰς ἑπτὰ, καὶ κέρατα δέκα.

Ainſi donc il me tranſporta en eſprit en vn deſert: & ie vi vne femme montee ſur vne beſte de couleur d'eſcarlate, qui eſtoit pleine de noms de blaſpheme, ayant ſept teſtes & dix cornes.

4. Καὶ ἡ γυνὴ ἡ περιβεβλημένη πορφύρᾳ, καὶ κοκκίνῳ, καὶ κεχρυσωμένη χρυσῷ, καὶ λίθῳ τιμίῳ, καὶ μαργαρίταις, ἔχουσα χρυσοῦν ποτήριον ἐν τῇ χειρὶ αὐτῆς, γέμον βδελυγμάτων, καὶ ἀκαθάρτητος πορνείας αὐτῆς.

Et la femme eſtoit accouſtree de pourpre & d'eſcarlate, & paree d'or, & de pierres precieuſes, & de perles: tenant en la main vne coupe d'or, plaine d'abominations de la ſouilliure de ſa paillardiſe.

5. Καὶ ἐπὶ τὸ μέτωπον αὐτῆς ὄνομα γεγραμμένον, μυστήριον, Βαβυλὼν ἡ μεγάλη ἡ μήτηρ τῶν πορνῶν, καὶ τῶν βδελυγμάτων τῆς γῆς.

Et en ſon front il y auoit vn nom eſcrit, Myſtere, la grande Babylon, la mere des paillardiſes & abominations de la terre.

6. Καὶ εἶδον τὴν γυναῖκα μεθύουσαν ἐκ τοῦ αἵματος τῶν ἁγίων, καὶ ἐκ τοῦ αἵματος τῶν μαρτύρων Ἰησοῦ· καὶ ἐθαύμασα ἰδὼν αὐτὴν, θαῦμα μέγα.

Et ie vi la femme enyuree du ſang des ſaincts, & du ſang des Martyrs de Ieſus: & la voyãt ie m'eſmerueillai par grand esbahiſſement.

CAP. XVII.

2. Cum qua fornicati ſunt reges terræ, & inebriati ſunt qui inhabitant terram de vino proſtitutionis eius.

With whome haue committed fornication the kinges of the earth/ and the inhabitants of yͤ earth are drunken with the wine of her fornication.

3. Et abſtulit me in ſpiritu in deſertum. Et vidi mulierem ſedētem ſuper beſtiam coccineam, plenam nominibus blaſphemiæ, habentem capita ſeptem, & cornua decem.

So he caried me away into the wildernes in the Spirit / and J ſaw a woman ſit vpon a ſkarlet coloured beaſt/ full of names of blaſphemie / which had ſeuen heads/ & ten hornes.

4. Et mulier erat circundata purpura & coccino, & inaurata auro, & lapide pretioſo, & margaritis, habens poculum aureum in manu ſua, plenum abominatione & immunditia fornicationis eius.

And the woman was arayed in purple / and ſkarlet / and guilded with golde/ and precious ſtones/ and pearles/and had a cup of golde in her hand / full of abominations / and filthines of her fornication.

5 Et in fronte eius nomen ſcriptum, Myſterium: Babylon magna, mater fornicationum & abominationum terræ.

And in her forehead was a name written/A myſterie/great Babylon the mother of whoredomes/ and abominations of the earth.

6. Et vidi mulierem ebriam de ſanguine ſanctorum, & de ſanguine martyrum Ieſu. Et miratus ſum cum vidiſſem illam, admiratione magna.

And J ſawe the woman drunken with the blood of Saintes / and with the blood of the Martyrs of Jeſus: and when J ſawe her/ J wondred with great marueile.

Das XVII. Capitel.

2. Mit welcher gehuret haben die Könige auff Erden / vnd die da wohnen auff Erden/truncken worden ſind/ von dem Wein jhrer Hurerey.

Met huilcken Kongerne paa Jorden bedreffue Horeri/ oc de ſom bo paa Jorden ere bleffne druckne/ aff hendis Horeris Vin.

3. Vnd er bracht mich im Geiſt in die Wüſten. Vnd ich ſahe das Weib ſitzen auff einem Roſinfarben Thier/ Das war vol Namen der Läſterung/ vnnd hatte (ſieben Häupter vnnd) zehen Hörner.

Oc hand førde mig i Aanden bort i Orcken. Oc ieg ſaa den Quinde ſide paa it Roſenfarffue Diur/det vaar fult met Beſpaattelſers Naffn / Oc haffde (ſiu Hoffuet oc) thi Horn.

4. Vnd das Weib war bekleidet mit Scharlacken vnd Roſinfarb / Vnd übergüldet mit Gold vnd Edelſteinen vnd Perlen / vnd hatte einen güldnen Becher in der Hand/ vol grewels vnd vnſauberkeit jrer Hurerey.

Oc Quinden vaar beklæd met Skarlagen oc Roſenfarffue/oc offuergyldet met Guld oc dyrebare Stene oc Perler/ oc haffde it Guldbegere i Haanden/fult aff verſtyggelſe / oc hendis Horeries wrenlighed.

5. Vnd an jhrer Stirn geſchrieben den Namen / das Geheimniß / die groſſe Babylon / die Mutter der Hurerey vnd aller grewl auff Erden.

Oc i hendis Pande vaar ſcreffuit det Naffn/Hemmelighed/ den ſtore Babylon/ en Moder til Horeri oc til al verſtyggelighed paa Jorden.

6. Vnd ich ſahe das Weib truncken von dem Blut der Heiligen / vnd von dem Blut der Zeugen Jeſu. Vnd ich verwundert mich ſehr / da ich ſie ſahe.

Oc ieg ſaa den Quinde drucken aff de Helligis Blod/ oc aff Jheſu Vidnis Blod. Oc ieg forundrede mig ſtorlige/ der ieg ſaa hende.

Kapitola XVII.

2. S nijž ſmilnili Králowé zemſſtij / a ti kteřijž přebýwali na zemi opijgeli ſe Smilſtwem Wijna gegiho.

Z ktora nieczyſtośći popełnili krolowie ziemie/ y vpili ſie winem nieczyſtośći iey obywatele ziemie.

3. Y odneſl mne na Pauſſte w Duchu. Y widěl gſem Ženu/ ana ſedij na Sſelmě brunátně/ kteráž byla plná gměn rauhánij/ magijcý ſedm hlaw a deſet rohuow.

A gdy mie przez Duchá ná puſzcza przeniosł/ widźiáłem niewiáſtę ktora śiedźiáłá ná czerwoney beſtyiey / pełney imion bluźnierſtwá / máiącey śiedm głow / y y rogow dźieśięć.

4. A ta žena byla oblečena w Zlatohlaw a w Sſarlat / a ozdobená Zlatem / a Kamenijm drahým/ y Perlami/ magijcý Koflijk zlatý w ruce ſwé/ plný ohawnoſti a nečiſtoty ſmilſtwa ſwého.

A byłá niewiáſtá oná obleczoná w ſzárłatne á czerwone ſzáty / y vzłocona złotem y drogim kámieniem y perłámi/ máiąc kubek złoty w ręce ſwey / pełny brzydliwośći y plugáctwá nieczyſtośći iey.

5. A na čele gegim gméno napſané. Tagemſtwj: Babilon Měſto weliké/ Mátě ſmilſtwa a ohawnoſtij zemſkých.

A ná czele ſwoim imię nápiſáne/ TAIEMNICA / Bábilon wielkie mátká nieczyſtośći y brzydliwośći ziemie.

6. Y widěl gſem tu ženu / ana ſe opila krwij ſwatých/ a krwij mučedlnijkůw Gežijſſowých. A když gſem gi vzřel / diwil gſem ſediwenijm welikým.

Y widźiáłem niewiáſtę onę / pijána krwią świętych / y krwią męczennikow Jezuſowych/ á obaczywſzy ią / ſádźiwowałem ſie podźiwienim wielkim.

יז

6 וַאֲמַר לִי מַלְאָכָא לְמָנָא אֶתְדַּמַּרְתְּ אֶנָא אָמַר לָךְ אָרָזָא דַּאנְתְּתָא וַדְחַיוּתָא דַּשְׁקִיל לָהּ דְּאִית לָהּ ש שַׁבְעָא רֵישִׁין וַשְׁבַע ק קַרְנִין׃

E l'Angelo mi diſſe, Perche ti marauigli tu? Io ti dirò il miſterio de la donna & de la beſtia che la porta, laquale ha ſette teſte e dieci corna.

8 חַיוּתָא דַּחֲזַית הֲוָת וְלָא אִית וַעֲתִידָא דְּתִעוּל מֶן תְּהוֹמָא וְתֵאזַל בְּאוּבְדָנָא וְנֶתְדַּמְּרוּן דְּעָמְרִין עַל אַרְעָא (דְּלָא מֶתְכַּתְּבִין שְׁמָהַיְהוּן עַל כְּתָבָא דְּחַיֵּא מֶן בְּרֵישִׁית דְּעָלְמָא) כַּד נֶחֱזוּן לְחַיוּתָא דַּהֲוָת וְלָא אִית וְתֶהְוֵא׃

La beſtia che tu hai veduta è ſtata, e non è piu: e deue ſalir ſu da l'abbiſſo, & andarſene in perditione, e gli habitatori de la terra (i nomi de quali nõ ſono ſcritti nel libro de la vita da la fondation del mondo) ſi marauiglaranno vedendo la beſtia, laquale era, e non è, bench'ella ſia.

9 וְהָשָׁא רַעְיָנָא דְּאִית לָהּ חֶכְמְתָא שַׁבְעָא רֵישִׁין שַׁבְעָא טוּרֵא אֶנּוּן אַיְכָּא דְּאַנְתְּתָא יָתְבָא עֲלַיְהוּן׃

Qui è la mente che ha ſapientia I ſette capi ſon ſette monti, ſopra i quali ſiede la donna, e ſon ſette Re.

10 וְאַף מַלְכֵּא שַׁבְעָא אֶנּוּן חַמְשָׁא נְפַלוּ וְחַד אִית וְאָחֲרִין עַד מָא לָא אֶתָא וְכַד נֵאתֵא וְלָא לֵהּ דְּנֶהְוֵא קַלִּיל׃

Cinque ne ſon caduti, & vno è: l'altro non è ancor venuto: e quando ſara venuto, biſogna che duri poco tempo.

11 וְחַיוּתָא הַי דַּהֲוָת וְלָא אִית אַף הוּ תְּמִינָיָא וּמֶן שַׁבְעָא אִית וְלַאוּבְדָנָא אָזַל׃

E la beſtia che era, e non è, eſſa ancora è l'ottauo re, & è de i ſette, e vaſſene in perditione.

י ז

7 וַיֹּאמֶר אֵלַי הַמַּלְאָךְ לָמָּה תָמַהְתָּ אֲנִי אֹמַר לְךָ אֶת־מִסְתַּר הָאִשָּׁה וְהַבְּהֵמָה הַסּוֹבֶלֶת אוֹתָהּ לַאֲשֶׁר הָיוּ לָהּ שִׁבְעָה רָאשִׁים וְעֶשֶׂר קַרְנוֹת׃

Y el Angel me dixo: Porque te marauillas? Yo te diré el ſecreto de la muger, y de la beſtia que la trae, la qual tiene ſiete cabeças, y diez cuernos.

8 הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר רָאִיתָה הָיְתָה וְאֵינֶנָּה וַעֲתִידָה לַעֲלוֹת מִתְּהוֹם וְתֵלֵךְ אֶל־אֲבַדּוֹן וְיִתְמְהוּ הַיּוֹשְׁבִים עַל־הָאָרֶץ (אֲשֶׁר שְׁמוֹתָם לֹא נִכְתְּבוּ עַל־סֵפֶר הַחַיִּים מֵרֵאשִׁית הָעוֹלָם) בִּרְאוֹתָם אֶת־הַבְּהֵמָה כִּי־הָיְתָה וְאֵינֶנָּה וְתִהְיֶה׃

La beſtia que has viſto, fue, y ya no es: y ha de ſubir del abiſmo, y ha de yr à perdicion: y los moradores de la tierra, cuyos nombres no eſtan eſcriptos en el libro de la vida deſda la fundacion dal mundo, ſe marauillaran viendo la beſtia la qual era, y ya no es, aun que es.

9 וּפֹה הַתְּבוּנָה אֲשֶׁר לָהּ חָכְמָה שִׁבְעָה רָאשִׁים שִׁבְעָה הָרִים הֵמָּה אֲשֶׁר עֲלֵיהֶם יוֹשֶׁבֶת הָאִשָּׁה׃

Aqui ay ſentido que tiene ſabiduria. Las ſiete cabeças, ſon ſiete montes, ſobre los quales ſe aſsienta la muger.

10 וְשִׁבְעָה מְלָכִים הֵמָּה חֲמִשָּׁה נָפְלוּ וְאֶחָד הוֹוֶה וְהָאַחֵר עוֹדֶנּוּ לֹא בָא וְאִם יָבוֹא כִּמְעַט יַעֲמֹד׃

Y ſon ſiete Reyes. Los cinco ſon caydos, el vno es: y el otro aun no es venido: y quando fuere venido, es neceſſario que dure breue tiempo.

11 וְהַבְּהֵמָה אֲשֶׁר הָיְתָה וְאֵינֶנָּה גַּם הוּא שְׁמִינִי הוֹוֶה וּמִשִּׁבְעָה הוּא וְלַאֲבַדּוֹן יֵלֵךְ׃

Y la beſtia que era, y no es, es tambien el octauo Rey, y es de los ſiete, y va à perdicion.

ιζʹ.

7. Καὶ εἶπέ μοι ὁ ἄγγελος, Διατί ἐθαύμασας; ἐγώ σοι ἐρῶ τὸ μυστήριον τῆς γυναικὸς, καὶ τοῦ θηρίου τοῦ βαστάζοντος αὐτὴν, τοῦ ἔχοντος τὰς ἑπτὰ κεφαλὰς, καὶ τὰ δέκα κέρατα.

Et l'Ange me dit. Pourquoi t'eſmerueilles tu? ie te dirai le ſecret de la femme, & de la beſte qui la porte, laquelle a ſept teſtes & dix cornes.

8. Τὸ θηρίον ὃ εἶδες, ἦν, καὶ οὐκ ἔστι, καὶ μέλλει ἀναβαίνειν ἐκ τῆς ἀβύσσου, καὶ εἰς ἀπώλειαν ὑπάγειν· καὶ θαυμάσονται οἱ κατοικοῦντες ἐπὶ τῆς γῆς, ὧν οὐ γέγραπται τὰ ὀνόματα ἐπὶ τὸ βιβλίον τῆς ζωῆς ἀπὸ καταβολῆς κόσμου, βλέποντες τὸ θηρίον, ὅ, τι ἦν, καὶ οὐκ ἔστι, καὶ παρέσται.

La beſte que tu as veuë, a eſté, & n'eſt plus: & doit monter de l'abiſme, & s'en aller à perdition: & les habitans de la terre, deſquels les noms ne ſont point eſcrits au liure de vie dés la fondation du monde, s'eſmerueilleront voyans la beſte laquelle eſtoit, & n'eſt plus combien qu'elle ſoit.

9. Ὧδε ὁ νοῦς ὁ ἔχων σοφίαν· αἱ ἑπτὰ κεφαλαὶ, ὄρη ἑπτά εἰσιν, ὅπου ἡ γυνὴ κάθηται ἐπ᾽ αὐτῶν.

Ici eſt l'entendement qui a ſapience. Les ſept teſtes ſont ſept montagnes ſur leſquelles eſt aſſiſe la femme.

10. Καὶ βασιλεῖς ἑπτά εἰσιν· οἱ πέντε ἔπεσον, καὶ ὁ εἷς ἔστιν, ὁ ἄλλος οὔπω ἦλθε· καὶ ὅταν ἔλθῃ, ὀλίγον αὐτὸν δεῖ μεῖναι.

Et ſont ſept rois: les cinq ſont cheus: l'vn eſt, & l'autre n'eſt point encore venu: & quand il ſera venu, il faut qu'il demeure pour vn peu de temps.

11. Καὶ τὸ θηρίον ὃ ἦν, καὶ οὐκ ἔστι, καὶ αὐτὸς ὄγδοός ἐστι, καὶ ἐκ τῶν ἑπτά ἐστι, καὶ εἰς ἀπώλειαν ὑπάγει.

Et la beſte qui eſtoit, & n'eſt plus c'eſt auſſi le huitieme Roy, & eſt des ſept, & s'en va à perdition.

CAP. XVII.

7. Et dixit mihi angelus, Quare miraris? Ego dicam tibi ſacramentum mulieris, & beſtiæ quæ portat eam, quæ habet capita ſeptem & cornua decem.

Then the Angell ſaid vnto me/ Wherefore marueileſt thou? I will ſhewe thee the myſterie of the woman/ and of the beaſt/ that beareth her/ which hath ſeuen heads/ and ten hornes.

8. Beſtia quam vidiſti, fuit, & non eſt, aſcenſura eſt de abyſſo, & in interitum ibit: & mirabuntur inhabitantes terram, quorum non ſunt ſcripta nomina in libro vitæ à conſtitutione mundi, videntes beſtiam quæ erat, & non eſt.

The beaſt that thou haſt ſeene/ was/ and is not/ and ſhall aſcend out of the bottomleſſe pit/ and ſhall goe into perdition/ and they that dwell on the earth/ ſhall wonder/ whoſe names are not written in the Booke of life from the foundation of the worlde/ when they beholde the beaſt that was/ and is not/ and yet is.

9. Et hic eſt ſenſus, qui habet ſapientiam. Septem capita: ſeptem montes ſunt, ſuper quos mulier ſedet, & reges ſeptem ſunt.

Here is the minde that hath wiſdome. The ſeuen heads are ſeuen mountaines/ whereō the woman ſitteth: they are alſo ſeuen Kings.

10. Quinque ceciderunt, unus eſt, & alius nondum venit: & cùm venerit, oportet illum breve tempus manere

Fiue are fallen/ and one is/ and another is not yet come: and when he cōmeth/ he muſt continue a ſhort ſpace.

11. Et beſtia quæ erat, & non eſt; & ipſa octava eſt, & de ſeptem eſt, & in interitum vadit.

And the beaſt that was/ and is not/ is euen the eight/ and is one of the ſeuen/ and ſhall go into diſtraction.

Das XVII. Capitel.

7. Vnnd der Engel ſprach zu mir: Warumb verwunderſt du dich? Ich wil dir ſagen das geheimniß von dem Weib/ vnnd von dem Thier/ das ſie tregt/ vnd hat ſiben Häupter/ vnd zehen Hörner.

Oc Englen ſagde til mig/ Hui forundrer du dig? Jeg vil ſige dig den Hemmelighed om Quinden/ oc om det Diur ſom hende bær/ oc haffuer ſiu Hoffuet oc tht Horn.

8. Das Thier das du geſehen haſt/ iſt geweſen/ vnd iſt nicht/ vnd wird wider kommen auß dem Abgrund/ vnnd wird fahren ins verdamniß/ vnd werden ſich verwundern die auff Erden wohnen/ der Namen nicht geſchrieben ſtehen inn dem Buch deß Lebens von anfang der Welt/ wen ſie ſehen das Thier/ daß es geweſen iſt/ vnd nicht iſt/ wiewol es doch iſt.

Det Diur/ ſom du haffuer ſeet/ haffuer veret/ oc er icke/ oc det ſkal komme igen aff Affgrunden/ oc det ſkal fare til fordømelſen/ Oc de ſkulle forundre dem/ ſom bo paa Jorden/ huilckis Naffn der icke ſtaa ſcreffnet Liuſens Bog aff Verdens begyndelſe/ naar de ſee Diuret/ at det haffuer veret/ oc er icke/ alligeuel at det dog er.

9. Vnd hie iſt der Sinn/ da weißheit zu gehöret. Die ſiben Häupter ſind ſieben Berge/ auff welchen das Weib ſitzet/ vnd ſind ſieben Könige.

Oc Her er der Sind/ ſom Viſdom hører til. De ſiu Hoffuet ere ſiu Bierge paa huilcke Quinden ſider/ oc ere ſiu Konger.

10. Fünff ſind gefallen/ vnd einer iſt/ vnd der ander iſt noch nicht kommen/ vnd wenn er kommet/ muß er eine kleine zeit bleiben.

Fem ere faldne/ oc en er/ oc den anden er icke end nu kommen/ oc naar hand kommer/ da ſkal hand bliffue en ſtacket tid.

11. Vnd das Thier das geweſen iſt/ vnd nicht iſt/ das iſt der achte/ vnd iſt von den ſieben/ vnd fähret in das verdamniß.

Oc det Diur/ ſom haffuer veret/ oc er icke det er den ottende/ oc er aff de ſiu/ oc far til fordømelſen.

Kapitola XVII.

7. Y řekl mi Angel: Proč ſe diwijš? Yáť tobě powijm tagemſtwij Zeny této/ y Šſelmy kteráž gi neſe/ kteráž má hlaw ſedm a rohůw deſet.

Thedy rzekł ku mnie Aniol/ Czemu ſie dziwuieſz? Powiem ći ia tobie tájemnice niewiáſty/ y beſtyiey kthora ia noſi/ y kthora ma ſiedm glow y rogow dzieſiec.

8. Šſelma kterauž gſy widěl/ byla geſt a giž nenij/ á má wyſtaupiti z propaſti/ a na zatracenijť půgde: a budauť ſe diwiti ti kteřijž přebýwagij na Zemi/ kterýchžto gména negſau napſaná w Knihách žiwota od vſtanowenij Swěta/ widauce Šſelmu kteráž byla a giž nenij.

Beſtya kthoraś widział/ byłáć á nie ieſt/ y mać wſtapić z przepáśći á iść ná zginienie/ y zádziwuia ſie ktorzy mieſzkáia ná ziemi/ kthorych imioná nie ſa napiſáne w kſięgách żywotá od założenia świáthá/ widząc beſtyia/ kthora byłá/ á nie máſz iey/ á wżdy ieſt.

9. A tentoť geſt rozum toho/ kdo má Maudroſt Sedm hlaw/ geſtiť ſedm Hor/ na kterýchžto ſedj Zena/ a Králůw ſedm geſt.

Tać rozum/ ktory ma madrość/ Siedm glow/ ieſthći ſiedm gor/ ná ktorych niewiáſtá ſiedzi/ á ſać ſiedm Krolowie.

19. Pět gich padlo/ a geden geſt/ a geden geſstě nep řiſſe la když přigde/ muſýť na malau chwijli trwati.

Pięć ich vpádło/ ieden ieſt/ á ieſzcze drugi nie przyſzedł/ á gdy przyidzie/ ma trwáć przez máły czás.

11. A Šſelma kteráž geſt byla a giž nenij/ onať geſt oſmá/ a geſtiť z ſedmi/ a na zatracenijž půgde.

A beſtyia ktora byłá/ á nie ieſt/ ten ieſt oſmy/ y ieſth ieden z ſiedmi/ á idzie ná zginienie.

יח

12 וַעְסַר קַרְנִין דַּחֲזַיְתְּ עַסְרָא מַלְכִין אִנּוּן דְּמַלְכוּתְהוֹן עַד מָא לָא קַבִּלוּ אֶלָּא שׁוּלְטָנָא אַיְךְ מַלְכִין לְשָׁעְתָא חֲדָא יְקַבְּלוּן עַם חַיוּתָא׃

E le dieci corna che tu hai vedute, ſon dieci Re, i quali non hanno ancor preſo il regno, ma riceueranno poteſta come Re ad vn'hora con la beſtia.

13 הָנוּן אִנּוּן דְּאִית לְהוֹן רֶעְיָנָא חֲדָא וְחַיְלְהוֹן וְשׁוּלְטָנְהוֹן יִתְּלוּן לְחַיוּתָא׃

Queſti hanno vn medeſimo conſiglio, e daranno la forza e poteſtà loro à la beſtia.

14 הָנוּן אִנּוּן יְקַרְבוּן עַם אֶמְרָא וְאֶמְרָא יְזַכֵּא לְהוֹן מֶטּוּל דְּמָרָא דְּמָרָוָתָא וּמַלְכָּא דְּמַלְכֵּא הוּ וְעַמֵּהּ קְרַיֵּא וְגַבַּיֵּא וּמְהַיְמְנֵא׃

Queſti combatteranno con l'Agnello, e l'Agnello gli vincera: percioch egli è il Signor de Signori, e il Re de re: e quelli che ſon con lui chiamati, & eletti, e fedeli.

15 וֶאֱמַר לִי מַיָּא דַּחֲזַיְתְּהוֹן דְּתַמָּן יָתְבָא זָנִיתָא אֻמְּמֵא וְכֶנְשֵׁא אִנּוּן וְעַמְמֵא וְלֶשָּׁנֵא׃

Poi mi dice, L'acque che tu hai vedute, doue la meretrice ſiede, ſon popoli, e turbe, e genti, e lingue.

16 וַעְסַר קַרְנָא דַּחֲזַיְתֵּין עַל חַיוּתָא הָנוּן אִנּוּן דְּסָנוּן לְזָנִיתָא וְלַחֲרִבְּתָא יַעַבְדוּנָהּ וְעַרְטֵלִיתָא וּבֶסְרָהּ יֵאכְלוּן וְיוֹקְדוּנָהּ בְּנוּרָא׃

E le dieci corna che tu hai vedute ne la beſtia, queſti odiaranno la meretrice, e farannola diſerta e ignuda, e mangiaranno le ſue carni, & abbruciarannola con fuoco.

17 אֱלָהָא גֵּיר יְהַב בְּלֶבְּהוֹן לְמֶעְבַּד רֶעְיָנֵהּ וְלַמֶעְבַּד רֶעְיָנָא חֲדָא וְלַמְתַל מַלְכוּתְהוֹן לְחַיוּתָא עַד מָא דְּמֶשְׁתַּלְמָן מֶלַּיָּא דַּאלָהָא׃

Perche Iddio ha meſſo ne cuori loro che facciano il ſuo volere, e che facciano vna volontà, e che diano il regno loro a la beſtia, inſin à tanto che ſiano adempiute le parole di Dio.

יז

12 וְעֶשֶׂר קְרָנוֹת אֲשֶׁר רָאִיתָ עֲשָׂרָה מְלָכִים הֵמָּה אֲשֶׁר עַד־הֵנָּה אֶת־מַלְכוּתָם לֹא לָקְחוּ אַךְ יִקְחוּ שִׁלְטוֹנָם כַּמְּלָכִים לְשָׁעָה אַחַת עִם הַבְּהֵמָה׃

Y los diez cuernos que has viſto.ſon diez Reyes, que aun no han recebido reyno, mas tomarán potencia en vn tiempo como Reyes con la beſtia.

13 לָאֵלֶּה יֶשׁ־לָהֶם עֲצָתָם יַחְדָּו וְיִתְּנוּ אֶת־שִׁלְטוֹנָם לַבְּהֵמָה׃

Eſtos tienen vn conſejo, y daran ſu potenciá y authoridad à la beſtia.

14 אֵלֶּה הֵם יִלָּחֲמוּ עִם הַכֶּבֶשׂ וְהַכֶּבֶשׂ יִגְבַּר עֲלֵיהֶם כִּי־אֲדוֹן אֲדֹנִים הוּא וּמֶלֶךְ מְלָכִים וַאֲשֶׁר עִמּוֹ קְרוּאִים וּבְחִירִים וְנֶאֱמָנִים׃

Ellos batallaran contra el Cordero; y el Cordero los vencera: porque es el Sennor de los ſennores, y el Rey de los Reyes: y los que eſtan con el ſon llamados, y elegidos, y fieles.

15 וַיֹּאמֶר אֵלַי הַמַּיִם אֲשֶׁר רְאִיתָם אֲשֶׁר עֲלֵיהֶם יוֹשֶׁבֶת הַזּוֹנָה עַמִּים וּלְאֻמִּים הֵמָּה וְגוֹיִם וּלְשׁוֹנוֹת׃

Y el me dize: Las aguas que has viſto donde la Ramera ſe ſienta, ſon pueblos, y compannas, y gentes y lenguas.

16 וְעֶשֶׂר קְרָנוֹת אֲשֶׁר רָאִיתָ עַל־הַבְּהֵמָה אֵלֶּה יִשְׂנְאוּ אֶת־הַזּוֹנָה וְיַעֲשׂוּהָ לְחָרְבָּה וַעֲרֻמָּה וְאֶת־בְּשָׂרָהּ יֹאכֵלוּ וְיִשְׂרְפוּהָ בָּאֵשׁ׃

Y los diez cuernos que viſte en la beſtia, aborreceran à la Ramera, y la haran deſſolada y deſnuda, y comeran ſus carnes, y quemaranla con fuego:

17 כִּי־אֱלֹהִים נָתַן בְּלִבּוֹתָם לַעֲשׂוֹת אֶת־רְצוֹנוֹ וְלַעֲשׂוֹת רָצוֹן אֶחָת וְלָתֵת אֶת־מַלְכוּתָם לַבְּהֵמָה עַד־יִכְלוּ דִּבְרֵי אֱלֹהִים׃

Porque Dios ha pueſto en ſus coraçones, que hagan lo que à el plaze que hagan vna voluntad, y que den ſu reyno à la beſtia, haſta que ſean cumplidas las palabras de Dios.

ιζ.

12. Καὶ τὰ δέκα κέρατα ἃ εἶδες, δέκα βασιλεῖς εἰσιν, οἵτινες βασιλείαν οὔπω ἔλαβον, ἀλλ' ἐξουσίαν ὡς βασιλεῖς μίαν ὥραν λαμβάνουσι μετὰ τοῦ θηρίου.

Et les dix cornes que tu as veuës, ſont dix Rois, qui n'ont encores commencé à regner, mais prendront puiſſance cõme Rois, en vn meſme temps auec la beſte.

13. Οὗτοι μίαν γνώμην ἔχουσι, καὶ τὴν δύναμιν, καὶ τὴν ἐξουσίαν ἑαυτῶν τῷ θηρίῳ διαδιδώσουσιν.

Ceux-ci ont vn meſme conſeil, & bailleront leur puiſſance & authorité à la beſte.

14. Οὗτοι μετὰ τοῦ ἀρνίου πολεμήσουσι, καὶ τὸ ἀρνίον νικήσει αὐτούς· ὅτι κύριος κυρίων ἐστὶ, καὶ βασιλεὺς βασιλέων· καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ, κλητοὶ, καὶ ἐκλεκτοὶ, καὶ πιστοί.

Ceux-ci cõbatront contre l'Agneau: mais l'Agneau les vaincra: d'autãt qu'il eſt Seigneur des ſeigneurs, & Roy des rois: & ceux qui ſont auec lui, ſont appelés, & eſleus, & fideles.

15. Καὶ λέγει μοι, τὰ ὕδατα ἃ εἶδες, οὗ ἡ πόρνη κάθηται, λαοὶ, καὶ ὄχλοι εἰσὶ, καὶ ἔθνη καὶ γλῶσσαι.

Puis il me dit, Les eaux que tu as veuës, ſur leſquelles eſt aſſiſe la paillarde, ſont peuples, & multitudes, & nations, & langues.

16. Καὶ τὰ δέκα κέρατα ἃ εἶδες ἐπὶ τὸ θηρίον, οὗτοι μισήσουσι τὴν πόρνην καὶ ἠρημωμένην ποιήσουσιν αὐτὴν, καὶ γυμνὴν, καὶ τὰς σάρκας αὐτῆς φάγονται, καὶ αὐτὴν κατακαύσουσιν ἐν πυρί.

Et les dix cornes que tu as veuës à la beſte, ſont ceux qui haïrõt la paillarde, & la rendront deſolee & nue, & mangeront ſa chair, & la bruſleront au feu.

17. Ὁ γὰρ θεὸς ἔδωκεν εἰς τὰς καρδίας αὐτῶν ποιῆσαι τὴν γνώμην αὐτοῦ, καὶ ποιῆσαι μίαν γνώμην, καὶ δοῦναι τὴν βασιλείαν αὐτῶν τῷ θηρίῳ, ἄχρι τελεσθῇ τὰ ῥήματα τοῦ θεοῦ.

Car Dieu a mis en leurs cœurs qu'ils facent ce qui lui plaiſt, & qu'ils arreſtent vn meſme propos, & qu'ils donnẽt leur royaume à la beſte, iuſqu'à ce que les paroles de Dieu ſoyent accomplies.

CAP XVII.

12. Et decem cornua quæ vidiſti: decem reges ſunt, qui regnum nondum acceperunt, ſed poteſtatem tanquam reges una hora accipient poſt beſtiam.

And the tenne hornes which thou ſaweſt/ are ten Kings/ which yet haue not receyued a kingdom/ but ſhall receyue power/ as Kings at one houre with the beaſt.

13. Hi unum conſilium habent & virtutem: & poteſtatem ſuam beſtiæ tradent.

Theſe haue one minde / and ſhall giue their power / and authoritie vnto the beaſt.

14. Hi cum Agno pugnabunt, & Agnus vincet illos, quoniam Dominus dominorum eſt, & Rex regum, & qui cum illo ſunt, vocati, & electi, & fideles.

Theſe ſhall fight with the Lambe/ and the Lambe ſhall ouercome them: for he is Lord of Lordes / and King of Kings: and they that are on his ſide/ called/ and choſen/ and faithfull.

15. Et dixit mihi, Aquæ quas vidiſti ubi meretrix ſedet: populi ſunt, & Gentes, & linguæ.

And he ſaid vnto me / The waters which thou ſaweſt / where the whore ſitteth/ are people / and multitudes/ and nations/ and tongues.

16. Et decem cornua quæ vidiſti in beſtia: hi odient fornicariam, & deſolatam facient illam, & nudam, & carnes eius manducabunt, & ipſam igni cōcremabunt.

And the ten hornes which thou ſaweſt vpon the beaſt/ are they that ſhal hate the whore / and ſhall make her deſolate and naked / and ſhall eate her fleſh/ and burne her with fire.

17. Deus enim dedit in corda eorum, ut faciant quod placitum eſt illi ut dent regnum ſuum beſtiæ, donec conſummentur verba Dei.

For God hath put in their hearts to fulfill his will/ and to doe with one conſent for to giue their kingdome vnto the beaſt/ vntill the wordes of God be fulfilled.

Das XVII. Capitel.

12. Vnd die zehen Hörner / die du geſehen haſt/ das ſind zehen Könige/ die das Reich noch nicht empfangen haben/ aber wie Könige werden ſie ein zeit macht empfahen mit dem Thier.

Oc det thi Horn / ſom du haffuer ſeet/ ere thi Konger/ ſom icke end nu haffue anammet Riget/ men de ſkulle ſom Konger paa en tid faa mact met Diuret.

13. Diſe haben eine meinung / vnd werden jhre krafft vnnd macht geben dem Thier. Diſe werden ſtreiten mit dem Lamb.

Diſſe haffue en mening/ oc ſkulle giffue Diuret deris krafft oc mact/ Diſſe ſkulle ſtride mod Lammet.

14. Vnd das Lamb wirdt ſie überwinden / denn es iſt der HERR aller Herrn/ vnd der König aller Könige/ vnd mit jm die beruffenen vnd außerwehlten vnd glaubigen.

Oc Lammet ſkal offueruinde dem / Thi det er HERREN offuer alle Herrer / oc Kongen offuer alle Konger / oc met hannem de kallede oc vdualde oc troſaſte.

15. Vnd er ſprach zu mir: Die Waſſer die du geſehen haſt/ da die Hure ſitzet / ſind Völcker vnd Scharen/ vnd Heyden vnd Sprachen.

Oc hand ſagde til mig/ De Vand / ſom du haffuer ſeet/ der ſom Horen ſider / ere Folck oc Skarer / oc Hedninge/ oc Tungemaal.

16. Vnd die zehen Hörner/ die du geſehen haſt / auff dem Thier / die werden die Hure haſſen / vnnd werden ſie wüſt machen / vnd bloß / vnd werden jr fleiſch eſſen/ vnd werden ſie mit feuer verbrennen.

Oc de thi Horn/ ſom du haffuer ſeet/ paa Diuret/ de ſkulle hade Horen/ oc de ſkulle gøre hende øde oc nøgen / oc de ſkulle æde hendis kød / oc de ſkulle opbrende hende met Ild.

17. Denn Gott hats jnen gegeben in jr hertz/ zu thun ſeine meinung/ vnd zu thun einerley meinung / vnd zu geben jr Reich dem Thier/ biß daß vollendet werden die Wort Gottes.

Thi Gud haffuer giffuet dem det i deris hierte/ at de ſkulle gøre hans mening/ oc at gøre ens mening / oc at giffue Diuret deris Rige/ indtil Guds Ord bliffue fuldkomne.

Kapitola XVII.

12. A deſet Rohůw kteréž gſy widěl/ geſtiť deſet Králuow/ kteřijž gſau geſſtě Králowſtwij nepřiyali/ ale yako Králowé w gednu hodinu moc wezmau po Šſelmě.

A dźieśięć rogow ktoreś widźiał/ ieſtći dźieśięć Krolow ktorzy kroleſtwá ieſzcże nie wźięli/ ále wezmą moc iáko krolowie ná iedne godźine z beſtyią.

13. A tiť gednu raddu magij / a ſýlu a moc ſwau Šſelmě dadij.

Ci iedne myſl máią/ y moc y zwierzchność ſwoie beſtyiey podádzą.

14. A tiť boyowati budau s Beránkem: a Beránek ge přemůž neb geſt Pánem nad Pány/ a Králem nad Králi/ y ti kteřijž gſau s nim powolanij/ a wywolenij a wěrnij.

Ci z Báránkiem wálczyć będą: á Báránek ie zwyćięży/ przeto iż ieſth Pánem pánow / y Krolem Krolow/ á ktorzy z nim wezwáni / y wybráni / y wierni.

15. Y řekl mi: Wody kteréž gſy widěl / nad kterýmiž Newěſta ſedij / gſauť Lidé/ a Národowé/ y yazykowé.

Potym rzekł mi/ Wody ktoreś widźiał/ gdźie nierządnicá śiedźi / ſą ludowie/ y kłuſzcże / y narody / y ięzyki.

16. Deſet pak Rohuow/ kteréž gſy widěl na Šſelmě/ ti w nenáwiſti budau mijti Smilnicy/ a včinij gi opuſſtěnau a nahau / a tělo gegij žráti budau/ a gi páliti budau ohněm.

A dźieśięć rogow ktoreś / widźiał ná byſtyiey/ ći w nienawiśći mieć będą nierządnice/ y vczynią ią ſpuſtoſzoną/ y nágą/ y ćiáło iey zjedzą/ y ogniem ią ſpalą.

17. Neb Buoh dal w ſrdce gegich / aby činili to což ſe líbij gemu: aby dali Kralowſtwij ſwé Šſelmě / dokudž by ſe newykonala ſlowa Božij.

Abowiem Bog dał w ſercá ich / áby czynili co ſie mu podoba/ y áby ſie zgadzáli/ y dáli kroleſtwo ſwoie beſtyiey/ ażby ſie wypełniły ſłowá Boże.

יז

18 וְאַנְתְּתָא דַּחֲזַיְתָּהּ מְדִינְתָּא רַבְּתָא הִי דְּאִית לָהּ מַלְכוּתָא עַל מַלְכֵא דְּאַרְעָא׃

E la donna che tu hai veduta, è la gran città che ha il regno ſopra i re de la terra.

יח

1 וּבָתַר הָנָא חֲזֵא הֲוִית וְהָא מַלְאָכָא אַחֲרִינָא נָחֵת מֶן שְׁמַיָּא דַּהֲוָא לֵהּ שׁוּלְטָנָא רַבְּתָא וְאַרְעָא אֶתְנַהְרַת מֶן תּוּשְׁבַּחְתֵּהּ׃

E doppo queſte coſe viddi vnaltro Angelo ſcender dal cielo, che haueua vna gran poteſta, e la terra fu illuminata dal ſuo ſplendore.

2 וּקְעָא בְּקָלָא רָמָא לְמֵאמַר נֶפְלַת נֶפְלַת בָּבִיל רַבְּתָא וַהֲוָת לְמַעְמְרָא דְּשֵׁאדֵא וּבֵית אֲסִירָא כֻל רוּחָא טַנֶפְתָּא וּבֵית אֲסִירָא כֻּל פָּרַחְתָּא טַנֶפְתָּא וּסְנִיאָא׃

E gridò con forza ad alta voce, dicendo, Ell'è caduta, caduta è la gran Babilonia, & è fatta habitatione di demonij, e conſerua d'ogni ſpirito immondo e d'ogni vccello immondo e odioſo.

3 מֶטוּל מֶן חַמְרָא דְּרוּגְזָא דְּזָנְיוּתָהּ אַשְׁקְיַת כֻּל עַמְמֵא וּמַלְכֵא דְּאַרְעָא זְנַיו עַמָּהּ וְתַגָּרֵא דְּאַרְעָא עֲתַרוּ מֶן חַיְלָא דְּפִינוּקָהּ׃

Percioche tutte le genti hanno beuuto del vino de l'ira de la ſua fornicatione: e i re de la terra hanno fornicato con eſſa, e i mercatanti de la terra ſi ſono arricchiti de la copia de le ſue delitie.

4 וְשֶׁמְעֵת קָלָא אַחֲרִינָא מֶן שְׁמַיָּא דְּאָמַר פּוּקוּ מֶנָּהּ עַמִּי דְּלָא תֶשְׁתַּוְתְּפוּן לְוָת חַטָהֵיהָ וַדְלָא תְקַבְּלוּן מֶן נֶגְדַּיהָ׃

Poi vdij vnaltra voce dal cielo, che diceua, Vſciteui di eſſa, popol mio, accioche voi non ſiate partecipi de ſuoi peccati, & accioche non riceuiate de le ſue piaghe.

יז

18 וְהָאִשָּׁה אֲשֶׁר רָאִיתָ יֶשׁ הָעִיר הַגְּדוֹלָה לַאֲשֶׁר יֶשׁ־לָהּ מַמְלָכָה עַל־מַלְכֵי־הָאָרֶץ׃

Y la muger que has viſto, es la grande Ciudad que tiene ſu reyno ſobre los reyes de la tierra.

יח

1 וְאַחֲרֵי־כֵן רָאִיתִי כִּי־מַלְאָךְ יָרַד מִשָּׁמַיִם וַתְּהִי־לוֹ שִׁלְטוֹן גְּדוֹלָה וְהָאָרֶץ נְאוֹרָה בִּכְבוֹדוֹ׃

Y Deſpues deſtas coſas vide otro Angel decendir del cielo, teniendo gran de potencia: y la tierra fué alumbrada de ſu gloria:

2 וַיִּקְרָא בִגְבוּרָה בְּקוֹל גָּדוֹל לֵאמֹר נָפְלָה נָפְלָה בָבֶל הַגְּדוֹלָה וַתְּהִי לְמוֹשַׁב הַשֵּׁדִים וּמִטְרַת כָּל־רוּחַ טְמֵאָה וּמִטְרַת כָּל־עוֹף טְמֵאָה וְשְׂנֻאָה׃

Y clamó con fortaleza à alta boz, diziendo: Cayda es, cayda es la grande Babylonia, y es hecha habitacion de demonios, y guarda de todo eſpiritu immundo, y guarda de todas aues ſuzias, y aborrecibles.

3 כִּי־מִיֵּין חֲרוֹן זְנוּנֶיהָ הִשְׁקָה אֶת־כָּל הַגּוֹיִם וּמַלְכֵי אֶרֶץ הָזְנוּ עִמָּהּ וְסוֹחֲרֵי אֶרֶץ הֶעֱשִׁירוּ מִגְּבוּרַת תַּעֲנֻגֶיהָ׃

Porque todas las gentes han beuido del vino de la yra de ſu fornicacion: y los reyes de la tierra han fornicado con ella: y los mercaderes de la tierra ſe han enrriquecido de la potencia de ſus deleytes.

4 וָאֶשְׁמַע קוֹל אַחֵר מִשָּׁמַיִם לֵאמֹר צְאוּ וְנוּסוּ מִתּוֹכָהּ עַמִּי וּמַלְּטוּ אִישׁ אֶת־נַפְשׁוֹ אַל־תִּתְחַבְּרוּ בַּעֲוֹנָהּ פֶּן־תִּקְחוּ מִנְּגָעֶיהָ׃

Y oy otra boz del cielo, que dezia: Salid della pueblo mio, porque no ſeays participantes de ſus peccados, y que no recibays de ſus plagas.

ιζ'.

18. Καὶ ἡ γυνὴ ἣν εἶδες, ἐστὶν ἡ πόλις ἡ μεγάλη ἡ ἔχουσα βασιλείαν ἐπὶ τῶν βασιλέων τῆς γῆς.

Et la femme que tu as veuë, c'eſt la grãde Cité qui a ſon regne ſur les Rois de la terre.

ΚΕΦΑΛ. ιη'.

Καὶ μετὰ ταῦτα εἶδον ἄλλον ἄγγελον καταβαίνοντα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, ἔχοντα ἐξουσίαν μεγάλην· καὶ ἡ γῆ ἐφωτίσθη ἐκ τῆς δόξης αὐτοῦ.

Et apres ces choſes ie vi vn autre Ange deſcendre du ciel, ayant grande puiſſance, & la terre fut illuminee de la gloire d'icelui:

2. Καὶ ἔκραξεν ἐν ἰσχύϊ, φωνῇ μεγάλῃ λέγων, ἔπεσεν ἔπεσε Βαβυλὼν ἡ μεγάλη, καὶ ἐγένετο κατοικητήριον δαιμόνων, καὶ φυλακὴ παντὸς πνεύματος ἀκαθάρτου, καὶ φυλακὴ παντὸς ὀρνέου ἀκαθάρτου, καὶ μεμισημένου.

Et il s'eſcria de force à haute voix; diſant, Elle eſt cheute, elle eſt cheute la grãde Babylon, & eſt deuenue l'habitation des diables, & le repaire de tout eſprit immonde, & le repaire de tout oiſeau immonde & execrable.

3. Ὅτι ἐκ τοῦ οἴνου τοῦ θυμοῦ τῆς πορνείας αὐτῆς πέπωκε πάντα τὰ ἔθνη, καὶ οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς μετ' αὐτῆς ἐπόρνευσαν, καὶ οἱ ἔμποροι τῆς γῆς ἐκ τῆς δυνάμεως τοῦ στρήνους αὐτῆς ἐπλούτησαν.

Car toutes nations ont beu du vin de l'ire de ſa paillardiſe: & les Rois de la terre ont paillardé auec elle: & les marchands de la terre ſont deuenus riches de l'abondance de ſes delices.

4. Καὶ ἤκουσα ἄλλην φωνὴν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ λέγουσαν, ἐξέλθετε ἐξ αὐτῆς ὁ λαός μου, ἵνα μὴ συγκοινωνήσητε τοῖς ἁμαρτίαις αὐτῆς, καὶ μὴ λάβητε ἐκ τῶν πληγῶν αὐτῆς.

Puis i'ouï du ciel vne autre voix, diſant, Sortez d'icelle, mon peuple, afin que ne ſoyez participans de ſes pechés, & que ne receuiez de ſes playes.

CAP. XVII.

18. Et mulier quam vidiſti, eſt civitas magna, quæ habet regnum ſuper reges terræ.

And the woman which thou ſaweſt/ is the great citie / which reigneth ouer the Kinges of the earth.

CAP. XVIII.

ET poſt hæc vidi alium angelum deſcendẽtem de cælo, habentem poteſtatem magnam: & terra illuminata eſt à gloria eius.

And after theſe thinges / I ſawe another Angell come downe from heauẽ/ hauing great power / ſo that the earth was lightned with his glorie.

2. Et exclamavit in fortitudine dicens: Cécidit, cécidit Babylon magna, & facta eſt habitatio dæmoniorum, & cuſtodia omnis ſpiritus immundi, & cuſtodia omnis volucris immundæ & odibilis.

And he cryed out mightily with a loude voyce/ ſaying / It is fallen/ it is fallen / Babylon the great citie / and is become the habitation of deuils / and the holde of all foule ſpirits / and a cage of euery vncleane and hatefull byrde.

3. Quia de vino iræ fornicationis eius biberunt omnes gentes, & reges terræ cum illa fornicati ſunt: & mercatores terræ de virtute deliciarum eius divites facti ſunt.

For all nations haue drunken of the wine of the wrath of her fornication / and the Kinges of the earth haue commited fornication with her / and the marchants of the earth are waxed rich of the abundance of her pleaſures.

4. Et audivi aliam vocem de cælo dicentem: Exite de illa populus meus, & ne participes ſitis delictorum eius, & de plagis eius non accipiatis.

And I heard another voyce from heauen ſay / Goe out of her/ my people / that ye bee not partakers in her ſinnes / and that ye receyue not of her plagues.

Das XVII. Capitel.

18. Vnd das Weib/ daß du geſehen haſt/ iſt die groſſe Statt/ die das reich hat über die Könige auff Erden.

Oc den Quinde/ ſom du haffuer ſeet/ er den ſtore Stad/ ſom haffuer riget offuer Kongerne paa Jorden.

Das XVIII. Capitel.

Vnd darnach ſahe ich einen andern Engel niderfahren vom Himmel/ der hatte eine groſſe macht / vnd die Erde ward erleuchtet von ſeiner klarheit.

OC der effter ſaa ieg en anden Engel fare ned aff Himmelen/ hand haffde ſtor mact/ oc Jorden bleff opliuſt aff hans klarhed.

2. Vnd ſchrey auß macht mit groſſer ſtimme/ vnd ſprach: Sie iſt gefallen/ ſie iſt gefallen / Babylon die groſſe / vnd eine behauſung der Teufel worden/ vnd ein behältniß/ aller vnreiner Geiſter / vnnd ein behältniß aller vnreiner feindſeliger Vögel.

Oc hand robte aff mact met ſtor røſt / oc ſagde/ Hun er falden/ hun er falden / Babylon den ſtore / oc er bleffuen Diefflenis Bolig / oc alle wrene Aanders beuaring/ oc alle wrenis oc hadelige Fulis beuaring.

3. Denn von dem Wein deß zorns jrer Hurerey / haben alle Heyden getruncken / vnd die Könige auff Erden haben mit jr Hurerey getrieben / vnd jre Kauffleute ſind reich worden von jrer groſſen wolluſt.

Thi at aff hendis Horeries vredis Vin/ haffue alle Hedninge drucket / oc Kongerne paa Jorden bedreffue Horerie met hende / oc hendis Købmend bleffue rige aff hendis ſtore vellyſt.

4. Vnd ich höret ein ander ſtimme vom Himmel/ die ſprach: Gehet auß von jr/ mein Volck / daß jr nicht theilhafftig werdet jrer Sunden/ auff daß jhr nicht empfahet etwas von jhrer Plagen.

Oc ieg hørde en anden røſt aff Himmelen / ſom ſagde/ Gaar vd fra hende/ mit Folck/ at i ſkulle icke bliffue delactige i hendis Synder / Paa det i ſkulle icke faa noget aff hendis plager.

Kapitola XVII.

18. A Zenau kterauž gſy widěl/ geſtiť Měſto weliké/ kteréž má Králowſtwij nad Králi zemſkými.

A niewiáſtá ktoras widźiał/ ieſt ci miáſto ono wielkie/ ktore ma kroleſtwo nád krolmi źiemie.

Kapitola XVIII.

POtom gſem widěl giného Angela/ an ſſtupuge s Nebe mage moc welikau/ a Země ſe oſwijtila od ſláwy geho.

POtymem widźiał drugiego Anioła zſtępuiącego z niebá/ ktory miał moc wielką/ ták iż ſię źiemiá oświecilá od chwały tego.

2. Y zkřikl ſylným hlaſem/ řka: Padl geſt/ padl geſt Babilon Měſto weliké/ a včiněno geſt přijbytkem Diábelſkým/ a ſtrážij každého Ducha nečiſtého/ a toho kteréž Lidé w nenáwiſti magij.

A záwołał bárzo wielkim głoſem/ mowiąc: Vpádłoć vpádło Bábilon ono wielkie/ y zſtáło ſię mießkániem Czártow/ y ciemnicá wßego duchá nieczyſtego/ y ciemnicá wßelkiego ptaká nieczyſtego y nienawidzonego.

3. Nebť gſau Wijno hněwu Smilſtwa geho pili wſſyckni Národowé: a Králowé zemſſtij s nim ſmilnili/ a Kupcy zemſſtij z mocy rozkoſſý geho bohatij včiněni gſau.

Przeto iż wino gniewu nieczyſtośći iey piły wßytki narody/ á królowie źiemie nieczyſtość z nią popełnili/ y kupcy źiemie z máietnośći roſkoßy iey wzbogáćieli.

4. Y ſlyſſal gſem giný hlas s Nebe/ řkauc: Wygděte z něho Lide můg/ a nebýwayte včaſtni hřijchůw geho/ abyſſte newzali z pokut geho.

Y ſłyßałem drugi głos z niebá/ mowiąc: Wynidźcie z niey ludźie moy/ ábyśćie nie byli vczeſtnikámi grzechow iey/ y áby ſię wam z plag iey nie doſtáło.

יח

5 מֶטוּל דַּעְלַו חְטָהֶיהָ עַד שְׁמַיָא וְעַהַד אֱלָהָא לַחְטָהֶיהָ׃

Perche i peccati ſuoi ſono arriuati inſin al cielo, e Iddio s'è ricordato de le iniquita di eſſa.

6 שַׁלֶמוּ לָהּ אַיכַנָא דְהִי שַׁלְמַת לְכוֹן וְאַעֶפוּ לָהּ עֶפִיפָא עַל עֲבָדֶיהָ וּבְכָסָא דְּמֶזְגַת לְכוֹן אַמְזֶגוּ לָהּ אַעֶפָא׃

Rendete à lei come anch'ella ha fatto à voi, e rendetele il doppio ſecondo l'opere ſue: nel calice in che ella ha meſcito à voi meſcete il doppio à lei.

7 וְכַמָא דְשַׁבְּחַת נַפְשָׁהּ הָכְנָא יַתִּיר שַׁלֶמוּ לָהּ שִׁנּוּקָא וְאֶבְלָא מֶטוּל דַּבְלִבָּהּ אָמְרָא יָתְבָא אֶנָא מַלְכְּתָא וְאַרְמַלְתָּא לָא אֶהֱוֵא וְאֶבְלָא לָא אֶחְזֵא׃

Quanto ella s'è glorificata, & è ſtata in delitie, tanto datele tormento e pianto: percioch'illa dice nel ſuo cuore, Io ſeggo regina e non ſon vedoua, ne vedrò pianto alcuno.

8 מֶטוּל הָנָא בְּיוֹמָא חַד יֵאתוּן נֶגְדֶיהָ מוֹתָא וְאֶבְלָא וְכַפְנָא וּבְנוּרָא תֵּאקַד חַסִּין גֵּיר מָרְיָא אֱלָהָא דְּדָנָהּ׃

Però in vn giorno verranno le ſue piaghe morte, e pianto, e fame: e ſarà abbruſciata col fuoco: perche potente è il Signore Iddio che la giudicarà.

9 וְיִבְכוּנָהּ וְיִרְקְדוּן עֲלֶיהָ כֻּלְהוֹן מַלְכֵּא דְאַרְעָא דַּמְזַנִּין וּמְתַפַּנְקִין הֲווֹ עַמָּהּ כַּד נֶחְזוּן לְתֶנָּנָא דִיקִידוּתָהּ׃

E piangerannola, e lamentarannoſi ſopra eſſa i re de la terra, che hanno fornicato con eſſo lei, e ſono ſtati in delitie, quando vedranno il fumo del ſuo abbruciamento.

10 מֶן רוּחְקָא גֵּיר קָמוּ מֶטוּל דְּחֶלְתָּהּ וְאָמְרִין וַי וַי לַמְדִינְתָּא רַבְּתָא לְבָבִיל לַמְדִינְתָּא חַסִּינָא בְּחְדָא גֵּיר שָׁעְתָּא אֶתָא דִּינָךְ׃

Stando di lontano, per il timore del tormento di eſſa, dicendo, Guai, guai, la gran citta Babilonia, la potente citta: che in vn hora è venuta la tua condannatione.

יח

5 כִּי־הִגִּיעוּ חַטֹּאתֶיהָ עַד־הַשָּׁמַיִם וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים לַעֲוֹנוֹתֶיהָ׃

Porque ſus peccados han llegado haſta el cielo: y Dios ſe hâ acordado de ſus maldades.

6 שַׁלְּמוּ לָהּ כָּמוֹהָ שִׁלְּמָה לָכֶם גַּם־שְׁנַיִם שַׁלְּמוּ לָהּ כְּמַעֲשֶׂיהָ בַּכּוֹס אֲשֶׁר מָסְכָה לָכֶם מִסְכוּ לָהּ שְׁנָיִם׃

Tornalde à dar como ella os ha dado, y pagalde àl doble ſegun ſus obras: En el caliz que ella os dió à beuer, dalde à beuer doblado.

7 כַּאֲשֶׁר הִגְבִּיהָה הֶאֱדִירָה וְהִתְעַדְּנָה בְּנַפְשָׁהּ כֵּן תְּנוּ לָהּ מְשַׁמָּה וָאֵבֶל כִּי־אוֹמְרָה בִּלְבָבָהּ לְעוֹלָם אֶהְיֶה גְבֶרֶת מַמְלָכוֹת אֲנִי וְאַפְסִי עוֹד לֹא אֵשֵׁב אַלְמָנָה וְלֹא אֵדַע שְׁכוֹל׃

Quanto ella ſe ha glorificado y ha eſtado en deleytes, tanto le dad de tormento y llanto: porque dize en ſu coraçon: Yo eſtoy ſentada reyna y no ſoy biuda, y no veré llanto.

8 וְתָבֹאנָה רֶגַע בְּיוֹם אֶחָד נְגָעֶיהָ מָוֶת שְׁכוֹל וְאַלְמֹן רָעָב וְתִשָּׂרֵף בָּאֵשׁ כִּי־גִבּוֹר יְהוָה אֱלֹהִים הַשֹּׁפֵט אוֹתָהּ׃

Por loqual en vn dia vendrán ſus plagas, muerte, llanto, y hambre, y ſera quemada con fuego porque el Sennor Dios es fuerte que la juzgará.

9 וַיִּבְכּוּ וַיִּסְפְּדוּ עָלֶיהָ מַלְכֵי הָאָרֶץ אֲשֶׁר הָזְנוּ אֵלֶיהָ וְהִתְעַדְּנוּ בִּרְאוֹתָם עֶשֶׁן אֶת־שְׂרֵפָתָהּ׃

Y llorarla han, y plannir ſe han ſobre ella los reyes de la tierra, los quales han fornicado con ella, y han biuído en deleytes, quando ellos vieren el humo de ſu encendimiento.

10 מֵרָחוֹק יַעַמְדוּ מִיִּרְאַת שַׁמָּתָהּ לֵאמֹר אוֹי אוֹי הַבָּבֶל עִיר הַגְּדוֹלָה עִיר חֲזָקָה כִּי־בְשָׁעָה אַחַת בָּא מִשְׁפָּטֵךְ׃

Eſtando lexos, por el temor de ſu tormento diziendo: Ay ay, aquella gran ciudad de Babylonia, aquella fuerte ciudad, porque en vna hora vino tu juyzio.

ιή.

5. Ὅτι ἐκολλήθησαν αὐτῆς αἱ ἁμαρτίαι ἄχρι τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἐμνημόνευσεν αὐτῆς ὁ θεὸς τὰ ἀδικήματα αὐτῆς.

Car ſes pechés ſe ſont entreſuiuis iuſqu'au ciel, & Dieu a eu ſouuenance des iniquités d'icelle.

6. Ἀπόδοτε αὐτῇ ὡς καὶ αὐτὴ ἀπέδωκεν ὑμῖν, καὶ διπλώσατε αὐτῇ διπλᾶ κατὰ τὰ ἔργα αὐτῆς· ἐν τῷ ποτηρίῳ ᾧ ἐκέρασε, κεράσατε αὐτῇ διπλοῦν.

Rendez lui ainſi qu'elle vous a fait, & lui payez au duoble ſelon ſes œuures: en la coupe, en laquelle elle vous a verſé, verſez-lui en au duoble.

7. Ὅσα ἐδόξασεν ἑαυτὴν, καὶ ἐστρηνίασε, τοσοῦτον δότε αὐτῇ βασανισμὸν καὶ πένθος· ὅτι ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς λέγει, ὅτι κάθημαι βασίλισσα, καὶ χήρα οὐκ εἰμὶ, καὶ πένθος οὐ μὴ ἴδω.

D'autant qu'elle s'eſt glorifiee, & qu'elle a eſté en delices, d'autant donnez lui torment & pleur: car elle dit en ſon cœur, Ie ſieds roine, & ne ſuis point veſue, & ne verrai point de dueil.

8. Διὰ τοῦτο ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ ἥξουσιν αἱ πληγαὶ αὐτῆς, θάνατος, καὶ πένθος, καὶ λιμὸς, καὶ ἐν πυρὶ κατακαυθήσεται· ὅτι ἰσχυρὸς κύριος ὁ θεὸς ὁ κρίνων αὐτήν.

Pource en vn iour viendront ſes playes mort, & dueil, & famine, & elle ſera entietierement bruſlee au feu: car le Seigneur Dieu eſt fort, qui la iugera.

9. Καὶ κλαύσονται αὐτὴν, καὶ κόψονται ἐπ' αὐτῇ οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς, οἱ μετ' αὐτῆς πορνεύσαντες, καὶ στρηνιάσαντες, ὅταν βλέπωσι τὸν καπνὸν τῆς πυρώσεως αὐτῆς.

Et la pleureront, & meneront dueil ſur elle en ſe batant la poictrine, les Rois de la terre, qui ont paillardé auec elle, & ont veſcu en delices, quand ils verront la fumee de ſon bruſlement:

10. Ἀπὸ μακρόθεν ἑστηκότες διὰ τὸν φόβον τοῦ βασανισμοῦ αὐτῆς, λέγοντες, οὐαὶ οὐαὶ ἡ πόλις ἡ μεγάλη Βαβυλὼν, ἡ πόλις ἡ ἰσχυρά· ὅτι ἐν μιᾷ ὥρᾳ ἦλθεν ἡ κρίσις σου.

Se tenans loin pour la crainte de ſon torment, diſans, Las, las: Babylon la grande cité, la cité tant puiſſante, comment eſt venue ta condamnation en vn inſtant?

CAP. XVIII.

5. Quoniam pervenerunt peccata eius uſque ad cælum, & recordatus eſt Deus iniquitatum eius.

For her ſinnes are come vp vnto heauen / and God hath remembred her iniquities.

6. Reddite illi ſicut & ipſa reddidit vobis: & duplicate duplicia ſecundum opera eius, in populo quo miſcuit, miſcete illi duplum.

Rewarde her/euen as ſhe hath rewarded you/and giue her double according to her workes: and in the cuppe that ſhe hath filled to you / fill her the double.

7. Quantum glorificavit ſe, & in deliciis fuit: tantum date illi tormentum & luctum: quia in corde ſuo dicit, Sedeo regina; & vidua nõ ſum, & luctum non videbo.

In as much as ſhe glorified her ſelfe/and liued in pleaſure/ ſo much giue ye to her torment/and ſorowe:for ſhe ſaith in her heart/ I ſit being a Queene/ and am no widowe/ and ſhall ſee no mourning.

8. Ideo in una die venient plagæ eius, mors, & luctus, & fames, & igne comburetur: quia fortis eſt (*Dominus*) Deus qui iudicabit illam.

Therefore ſhal her plagues come at one day / death/ and ſorowe/ and famine/and ſhe ſhall be burnt with fire: for ſtrong is the Lord God which haue condemne her.

9. Et flebunt, & plangent ſe ſuper illam reges terræ, qui cum illa fornicati ſunt, & in deliciis vixerunt, cùm viderint fumum incendii eius.

And the kinges of the earth ſhall bewaile her/and lament for her/which haue committed fornication / and liued in pleaſure with her/when they ſhal ſee the ſmoke of her burning.

10. Longè ſtantes propter timorem tormentorum eius, dicentes: Væ, væ civitas illa magna Babylon, civitas illa fortis: quoniam una hora venit iudicium tuum

And ſhall ſtande afarre of for feare of her torment / ſaying / Alas / alas / the great citie Babylon / the mightie citie: for in one houre is thy iudgement com.

Das XVIII. Capitel.

5. Denn jre ſünde reichen biß in den Himmel / vnd GOtt denckt an jhren frefel.

Thi hendis ſynder recke indtil Himmelen / Oc Gud tencker paa hendis frotredelighed.

6. Bezahlet ſie/ wie ſie euch bezalet hat / vnnd machts jr zweyfeltig nach jren wercken. Vnd mit welchem kelch ſie euch eingeſchenckt hat / ſchencket jr zweyfeltig ein.

Betaler hender/ lige ſom hun haffuer betalet eder/ oc gører hende det dubbelt/effter hendis gerninger. Oc met den Kalck ſom hun ſkenckte vdi faar eder/ der ſkencker dubbelt vdi faar hende.

7. Wie vil ſie ſich herrlich gemacht/ vnd jren mutwillen gehabt hat / ſo vil ſchenckt jr qual vnd leid ein. Denn ſie ſpricht in jrem hertzen: Jch ſitze / vnd bin eine Königin / vnnd werde keine Witwe ſein / vnd leid werde ich nicht ſehen.

Huor meget hun haffuer giort ſig herlig / oc brugt ſin fortredelighed/ Saa meget ſkencker pine oc ſorge vdi faar hende/ Fordi at hun ſiger it ſit hierte / Jeg ſiger oc er en Dronning/ oc ſkal icke vere Encke/ oc jeg ſkal icke ſee bedrøffuelſe.

8. Darumb werden jre Plagen auff einen tag kommen/der Tod / Leid vnd Hunger/mit Fewer wird ſie verbrand werden / Denn ſtarck iſt GOTT der HERR/ der ſie richten wird.

Der faare ſkulle hendis plager komme paa en dag/ Døden / Bedrøffuelſe / oc Hunger / hun ſkal opbrendis met Ild/thi Gud HERREN er ſterck/ſom hende ſkal døme.

9. Vnd es werden ſie beweinen/ vnd ſich über ſie beklagen die Könige auff Erden / die mit jhr gehuret vnd mutwillen getrieben haben / wenn ſie ſehen werden den Rauch von jhrem Brandt.

Oc Kongerne paa Jorden ſkulle begræde hende/ oc beklage ſig offuer hende/de ſom haffue bruget Horeri oc fortredelighed met hende / naar de ſee røgen aff hendis Brynde.

10. Vnd werden von ferne ſtehen für forcht jrer qual/ vnd ſprechen: Weh/ weh/ die groſſe Statt Babylon / die ſtarcke Statt / auff eine Stunde iſt dein Gericht kommen.

Oc ſkulle ſtaa longt borte for hendis pinis fryct/ oc ſige/ Ve/ ve/ den ſtore Stad Babylon / den ſtercke Stad/ paa en time er din Dom kommen.

Kapitola XVIII.

5. Nebo doſáhli hřijchowě geho až k Nebi / a rozpomenul ſe Bůh neprawoſti geho.

Abowiemći zgromádzone grzechy iey doſzły aż do niebá / y wſpomniał Bog ná nieprawośći iey.

6. Protož dayte gemu yakož geſt y ono dáwalo wám: a dayte dwěná ſob wedlě ſkutkuow geho. Nápog kterýž geſt ſměſſowalo wám/ ſměſſtež gemu to dwě.

Oddáyćie iey iáko theż oná wam dáłá / y we dwoy náſob iey ná grodźćie wedle vczynkow iey: w kubku w ktorym wam pić dáłá/ thyle iey dwákroć pić dayćie.

7. Kterak ſe mnoho chlubilo a w rozkoſſy bylo/ tak mnoho dayte gemu muk a pláče: nebť geſt řeklo w ſrdcy ſwém: Sedijmť yako Králowna / a negſemť Wdowau/ a pláče widěti nebudu.

Jáko ſie wiele chwaliłá/ y wroſkoſzowáłá/ ták wielkie męczenie y ſmętek iey dayćie/ przeto iż w ſercu ſwym mowi/ Siedzę krolową/ y nie ieſtemći wdową/ y żáłośći nie vyzrzę.

8 Protož w geden den přigdau rány geho/ Smrt / Pláč / y hlad / a ohněm páleno bude / neb ſylný geſt (Pan) Buoh / kterýž ge ſauditi bude.

Dla thego w iedendźień przyidą plági iey/ śmierć y ſmęthek y głod/ y ogniem będźie ſpaloná / iż mocny ieſt Pan Bog ktory ią oſądźi.

9. A plakati a kwěliti budau ſami na ſebe proně Králowé zemſſtij / kteřijž s nim ſmilnili/ a w rozkoſſech žiwi byli / když vzřij dým zapálenij geho.

Thedy iey będą płákáć y nárzekáć ná nię krolowie ziemie kthorzy z nią nieczyſtośći ſię dopuśćili/ y roſkoſzowáli/ gdy vyzrą dym zápalenia iey.

10. Z daleka ſtogijce: pro bázeň muk geho/ řkauce: Běda/ běda Měſto to weliké Babilon/ Měſto to ſylné nebo w gednu hodinu přiſſel Saud twůg.

Z dáleká ſthoiąc prze boiaźń męki iey/ y mowiąc: Biádá/ biádá/ miáſto ono wielkie Bábilon/ miáſto ono mocne/ ktorego ſąd w iedne godźinę przyſzedł.

יח

11 וְתַגָּרֵא דְּאַרְעָא יֶבְכּוּן
וְיֵאבְּלוּן עֲלַיְהָ מֶטוּל דְּאֱנָשׁ
תּוּב לָא יָזְבֵּן לְטַעְנְהוֹן ׃

E i mercatanti de la terra piangeranno e faranno lamento ſopra eſſa: percioche niuno compra piu de le loro mercãtie.

12 טַעֲנָא דְּדַהְבָא וְסֵאמָא
וְכֵאפָא יַקִּירָתָא וּמַרְגָּנִיתָא
וּבוּצָא וַארְגְּוָנָא וַשְׁירָקָא
וַחְוַרִיתָא וְכֻל קַיְסָא
דְּשִׁטִּין וְכֻל מָאנָא דְּשֶׁנְהַבִּין
וְכֻל מָאנָא מֶן קַיְסָא
יַקִּירָא וַנְחָשָׁא וּפַרְזְלָא
וּמַרְמְרִין ׃

Le mercantie de l'oro e de l'argento, e de le pietre pretioſe, e de le perle e del biſſe, e de la porpora, e de la ſera, e de lo ſcarlatto: & ogni legno Tijno, & ogni vaſo d'auorio, & ogni vaſo di legno pretioſiſſimo, e di rame, e di ferro, e di marmo.

13 וְקוּנָּמָא וּבֶסְמֵא
מֶשְׁחָא וְלְבוּנְתָּא וְחַמְרָא
וּמַשְׁחָא סוּלְתָּא וְחֶטֵּא
וּבְעִירֵא וְעֶרְבָּא וְרֶכְשָׁא
וַרְתִיכֵא וּפַגְרֵא וְנַפְשָׁא
דְּבְנַי נָשָׁא ׃

E cinamomo, è profumo, & vnguento, & incenſo, e vino, e olio, e fior di farina, e grano, e giumenti, o pecore: e di caualli, e di carrette, e di ſchiaui & anime d'huomini.

14 וְחוּרֵא דְּרֶגִּיגַת
דְּנַפְשָׁךְ אֶזַלוּ מֶנֵּכְי וְכֻל
פַּטִּימֵא וְחַוְרֵא אֶזַלוּ מֶנֵּכְי
וְתוּב לָא תֶשְׁכְּחִין לְהוֹן ׃

E i frutti del deſiderio de l'anima tua ſi ſon partiti da te, e tutte le coſe graſſe e ſplendide ti ſon perite, e non le trouarai piu.

15 תַגָּרַיְהוֹן דְעַתַרוּ מֶנָּהּ
דּוּרְחָקָא נְקוּמוּן מֶטוּל
דְּחַלָּא דְּמַחְנוּקְתָּא בָּכֵין
וָאבְלִין ׃

I mercatanti di queſte coſe che ne ſon diuenuti ricchi, ſtaranno lungi da eſſa, per la paura del ſuo tormente, piangendo e lamentandoſi.

יח

11 וְסֹוחֲרֵי הָאָרֶץ יִבְכּוּ וְיִסְפְּדוּ
עָלֶיהָ כִּי־אִישׁ עוֹד לֹא יִשְׁבֹּר
אֶת־מַקְחוֹתָם ׃

Y los mercaderes de la tierra lloran y lamentan ſobre ella: porque ninguno compra mas ſus mercadurias.

12 מְחִיר זָהָב וָכֶסֶף וְאֶבֶן יְקָרָה
וּפְנִינִים וָבוּץ וְאַרְגָּמָן וּשְׂרִיקוֹת
וְתוֹלַעַת שָׁנִי וְכָל־עֲצֵי־שִׁטִּים
וְכָל־כְּלִי־שֶׁנְהַבִּים וְכָל־כְּלִי־
מֵעֵצִים יְקָרִים וּנְחֹשֶׁת וּבַרְזֶל
וָשֵׁשׁ ׃

La mercaduria de oro, y de plata, y de piedras preciòſas, y de margaritas, y de tela de lino finiſſimo, y de eſcarlata, y de ſeda, y de grana, y de todo madero de thyno, y de todo vaſo de marfil, y de todo vaſo de madera precioſiſsima, y de metal-y de hierro, y de marmol:

13 וְקִנָּמוֹן וּנְכֹאת וְשֶׁמֶן מִשְׁחָה
וּלְבֹנָה וָיַיִן וְשֶׁמֶן וְסֹלֶת חִטָּה
וּבְהֵמוֹת וְצֹאן וְסוּסִים וָרֶכֶב
וּגְוִיּוֹת וְנַפְשׁוֹת בְּנֵי־אָדָם ׃

Y canela, y olores, y vnguentos. y encienſo, y vino, y azeyte, y flor de harina, y trigo, y beſtias, y de ouejas: y de cauallos, y de carros, y de ſieruos y de animas de hombres.

14 וְתַפּוּחֵי חֶמְדַּת נַפְשֵׁכֶם סָרוּ
מֵאִתָּךְ וְכָל־מְרִיאִים וְכָל־זֹהַר
הָלְכוּ מֵעִמֵּךְ וְעוֹדֵךְ לֹא תִמְצָאִים ׃

Y las mançanas del deſſeo de tu anima ſe apartaron de ti, y todas las coſas grueſſas, y excelentes te han faltado: y de aqui a delante ya no hallarás mas eſtas coſas.

15 הַסֹּוחֲרֵיהֶם אֲשֶׁר עָשְׁרוּ
מִמֶּנָּה מֵרָחוֹק יַעַמְדוּ מִיִּרְאַת
שִׁמְּמָתָהּ בָּכֹה וְסָפוֹד ׃

Los mercaderes deſtas coſas que ſe han enrriquecido, ſe pondrán lexos della, por el temor de ſu tormento, llorando y lamentando.

ιη'.

11. Καὶ οἱ ἔμποροι τῆς γῆς κλαίουσι, καὶ πενθοῦσιν ἐπ᾽ αὐτῇ, ὅτι τὸν γόμον αὐτῶν οὐδεὶς ἀγοράζει οὐκ ἔτι.

Les marchands de la terre auſſi pleureront & meneront dueil à cauſe d'elle: que nul n'achete plus de leur marchandiſe.

12. Γόμον χρυσοῦ, καὶ ἀργύρου, καὶ λίθου τιμίου, καὶ μαργαρίτου, καὶ βύσσου, καὶ πορφύρας, καὶ σηρικοῦ, καὶ κοκκίνου, καὶ πᾶν ξύλον θύϊνον, καὶ πᾶν σκεῦος ἐλεφάντινον, καὶ πᾶν σκεῦος ἐκ ξύλου τιμιωτάτου, καὶ χαλκοῦ, καὶ σιδήρου, καὶ μαρμάρου.

Marchandiſe d'or & d'argent, & de pierres precieuſes, & de perles, & de creſpe, & de pourpre, & de ſoye, & d'eſcarlate, & de toute ſorte de bois odoriferant, & de tous vaiſſeaux d'yuoire, & de tous vaiſſeaux de bois treſ-precieux, & d'airain, & de fer, & de marbre:

13. Καὶ κινάμωμον, καὶ θυμιάματα, καὶ μύρον, καὶ λίβανον, καὶ οἶνον, καὶ ἔλαιον, καὶ σεμίδαλιν, καὶ σῖτον, καὶ κτήνη, καὶ πρόβατα, καὶ ἵππων, καὶ ῥαίδων, καὶ σωμάτων, καὶ ψυχὰς ἀνθρώπων.

Et canelle, & ſenteurs, & oignemens, & encens, & vin, & huile, & fine fleur de farine, & blé, & iumens, & brebis, cheuaux, & chariots, & ſerfs, & ames d'hommes:

14. Καὶ ἡ ὀπώρα τῆς ἐπιθυμίας τῆς ψυχῆς σου ἀπῆλθεν ἀπὸ σοῦ, καὶ πάντα τὰ λιπαρὰ καὶ τὰ λαμπρὰ ἀπῆλθεν ἀπὸ σοῦ, καὶ οὐκ ἔτι οὐ μὴ εὑρήσης αὐτά.

Et les fruicts du deſir de ton ame ſont departis de toi: & toutes choſes delicates & excellentes te ſont peries: & d'oreſenauant tu ne trouueras plus ces choſes.

15. Οἱ ἔμποροι τούτων οἱ πλουτήσαντες ἀπ᾽ αὐτῆς ἀπὸ μακρόθεν στήσονται διὰ τὸν φόβον τοῦ βασανισμοῦ αὐτῆς, κλαίοντες καὶ πενθοῦντες.

Les marchands donc de ces choſes qui en ſont deuenus riches, ſe tiendront loin d'elle, pour la crainte de ſon torment, pleurans & menans dueil.

CAP. XVIII.

11. Et negotiatores terræ flebunt, & lugebunt ſuper illam: quoniam merces eorum nemo emet ampliùs.

And the marchants of the earth ſhall weepe and waile ouer her: for no man byeth their ware any more.

12. Merces auri & argenti & lapidis pretioſi, & margaritæ, & byſſi, & purpuræ, & ſerici, & cocci, & omne lignũ thyinum, & omnia vaſa eboris, & omnia vaſa de lapide pretioſo, & æramento, & ferro, & marmore.

The ware of golde and ſiluer / and of precious ſtone / and of pearls / and of fine linen / and of purple / and of ſilke / and of ſkarlet / & of all maner of Thyne wood / and of all veſſels of yuorie / and of all veſſels of moſt precious wood / and of braſſe / and of yrõ / and of marble.

13 Et cinnamomum, & odoramentorum, & unguenti, & thuris, & vini, & olei, & ſimilæ, & tritici, & iumentorum, & ovium, & equorum, & rhedarum, & mancipiorum, & animatum hominum.

And of cinamon / and odours / and oyntments / and frankinſence / and wine / and oyle / and fine floure / and wheat / & beaſts / and ſheepe / and horſes / and charets / and ſeruants / and ſoules of men.

14. Et poma deſiderii animæ tuæ diſceſſerunt à te, & omnia pinguia & præclara perierunt à te, & ampliùs illa iam non invenient.

And the apples that thy ſoule luſted after / are departed from thee / and all things which were fat and excellent / are departed from thee / and thou ſhalt finde them no more.

15. Mercatores horum qui divites facti ſunt, & ab ea longè ſtabunt propter timorem tormentorum eius, flentes ac lugentes.

The marchants of theſe things which were waxed rich / ſhall ſtand afarre of from her / for feare of her torment / weeping and wayling.

Das XVIII. Capitel.

11. Vnd die Kauffleute auff Erden werden weinen vnnd leide tragen bey ſich ſelbs / daß jhre Wahr niemand mehr kauffen wird.

Oc Købmendene paa Jorden ſkulle græde oc ſørge ved ſig ſelff / at ingen vil mere købe deris Vare.

12. Die Wahr deß Golds vnd Silbers / vnd Edelgeſteins / vnd die Perlen / vnd Seiden / vnd Purpur / vnd Scharlacken / vnd allerley Thinnenholtz / vnd allerley Gefeß von Helffenbein / vnnd allerley Gefeß von köſtlichem Holtz / vnd von Ertz / vnnd von Eiſen (vnd Marmel.)

De Vare aff Guld oc Sølff / oc dyrebare Stene / oc Perler / oc Silcke / oc Purpur / oc Skarlagen / oc allehonde Fyretræ / oc allehonde Kar aff Filſben / oc allehonde Kar aff kaaſteligt Træ / oc aff Kaaber / oc aff Jern (oc Marmelſtene.)

13. Vnd Cinnamet / vnd Thimian / vnd Salben / vnnd Weirauch / vnd Wein / vnd Oele / vnd Semlen / vnd Wåitzen / vnd Vieh / vnd Schaffe / vnd Pferd / vnd Wagen / vnnd Leichnam / vnd Seelen der Menſchen.

Oc Kanillebarck / oc Thimian / oc Salue / oc Røgelſe / oc Vin / oc Olie / oc Semler / oc Huede / oc Fæ / oc Faar / oc Heſte / oc Vogne / oc Legeme / oc Menniſkens Siele.

14. Vnd das Obs / da deine Seele luſt an hatte / iſt von dir gewichen / vnd alles was völlig vnd herrlig war / iſt von dir gewichen / vnd du wirſt ſolches nicht mehr finden.

Oc den Fruct / ſom din Siel haffde lyſt til / er vigen fra dig / oc alt det ſom vaar fuldſomt oc herligt / er viget fra dig / oc du ſkalt icke finde ſaadant mere.

15. Die Kauffleute ſolcher Wahr / die von dir ſind reich worden / werden von ferne ſtehen für forcht jhrer qual / weinen vnd klagen.

De Købmend met ſaadanne vare / ſom ere bleffne rige aff hende / ſkulle ſtaa longt borte for hendis pinis ſkyct / græde oc klage.

Kapitola XVIII.

11. A Kupcy Zemſſtij budau plakati a kwjliti nad nim: nebo gegich Kupectwj nebude žadný kupowati wjce.

A temu y kupcy ziemie będą płákáć y nárzekáć ná nie / przeto iż towaru ich żaden nie kupuie.

12 Kupectwij Zlata / a Střijbra / a drahého kamenij / y Perel / y Kmentu / Zlatohlawu / y hedwabij / y Sſarlatu / y wſſelikého dřewa Thýnowého / y wſſech nadob z koſtij Slonowých / y wſſelikého nádobij z drahého Kamenij / y od Mědi / y od Železa / y od Mramoru.

Towáru złotá / y śrebrá / y kámienia drogiego / pereł / lnu cienkiego / ßárlatu / iedwabiu / y koßtowney fárby czerwoney / y wßelkiego drzewá Tyinowego / y wßelkiego naczynia z kości słoniowey / y wßelkie^{o} naczynia z drzewá nakoßtownieyße^{o} / y z miedzi / y z żelázá / y z mármoru.

13. Y Skořice / y wonných wěcý / y Kadidla / y drahých maſtij / y Wijna / y Olege / y běli / y Pſſenice / y kupectwij Dobytka / Owec / y Konij / y Wozuow / y Služebnijkůw / y Duſſý lidſkých.

Y Cynámonu / y kadzenia / y máśći / y kádzidłá / y winá / y oleiu / y máki czystey / y pßenice / y dobytku / y owiec / y koni / y kolebek / y niewolnikow / y duß ludzkich.

14. Y Owotce žádoſtiwé Duſſy twé odeſſla od tebe / a wſſeckno tučné a kráſné zahynulo tobě a giž wjce těch wěcý nenaleznau.

Y owoce pożądliwości duße twey odeßły od ciebie / y wßythki rzeczy tłuste y známienite odeßły od ciebie / áni ich dáley znaydzieß.

15. Kupcy kteřijž ſe s tijm obijragij / a bohatij gſau učiněnij / od něho daleko ſtanau / pro ſtrach muk geho / plačijce / lkagijce.

A ták kupcy tych rzeczy wzbogáciwßy ſię / od niey z dáleká będą ſtali / dla boiáźni męki iey płácząc y lámentuiąc.

יח

16 וְאָמְרִין וָי וָי לִמְדִינְתָּא רַבְּתָא דַּעֲטִיפָא בּוּצָא וְאַרְגְּוָנָא וּזְחוֹרִיתָא וּקְרִימָא כֻלָּהּ בְּדַהֲבָא וּבְכֵאפָא יַקִּירָתָא וּמַרְגָּנְיָתָא מֶטוּל דַּבְשָׁעְתָא חֲדָא אֶתְחַרְבַת עוּתְרָתָא אַיְךְ הָדָא כֻלָּהּ׃

E dicendo, Guai, guai, la gran città, che era veſtita di lino finiſſimo, e di porpora, e di ſcarlatto, & era adornata d'oro, e di pietre pretioſe, e di perle. In che modo in vn'hora ſono ſtate deſolate tante ricchezze.

17 וְכֻל קוּבֶרְנִיתָא וְכֻל כֶּנְשָׁא דְּרָדִין בַּסְפִינָתָא וּמַלָּחֵא וְכֻלְּהוֹן דְּפָלְחִין בְּיַמָּא מִן רוּחְקָא יְקוּמוּן׃

Et ogni nocchiero, & ogni compagnia che conuerſa ſopra i nauilij, e i marinari, e quanti operano nel mare, ſtaranno di lontano.

18 וְקָעְיוּ כַּד חָזֵין לְתֶנָּנָא דְּנוּרָהּ וְאָמְרִין מַן הוּ דְּדָמֵא לִמְדִינְתָּא׃

E vedendo il fumo del ſuo abbruciamento, gridaranno, dicendo, Quale era ſimile à queſta gran città?

19 וּמַסְקִין הֲווֹ חֲלָא עַל רֵישַׁיְהוֹן וְקָעְיוּ בָּכֵין וְאָבְלִין וְאָמְרִין וָי וָי לִמְדִינְתָּא רַבְּתָא דְּבָהּ אֶתְעַתַּרוּ כֻּלְּהוֹן דְּאִית לְהוֹן סְפִינָתָא בְּיַמָּא מִן אִיקָרָהּ בַּחֲדָא הַיִן שָׁעְתָא אֶתְחַרְבַת׃

E gittataſi de la poluere ſopra la teſta, gridaranno, piangendo e lamentandoſi, dicendo, Guai, guai, la gran citta, ne laquale tutti quelli ch'haueuano nauilij nel mare, s'erano fatti ricchi de ſuoi prezzi: percioche in vn'hora è ſtata deſolata.

20 אֶתְבַּסְמוּ עֲלֵיהָ שְׁמַיָּא וּשְׁלִיחֵא וּנְבִיֵּא קַדִּישֵׁא מֶטוּל דְּדָן אֱלָהָא דִּינְכוֹן מֶנָּהּ׃

Rallegrati cielo ſopra eſſa, e i Santi Apoſtoli e Profeti, percioche Iddio ha giudicato la voſtra cauſa quanto à eſſa.

יח

16 לֵאמֹר אוֹי אוֹי עִיר הַגְּדוֹלָה הַמִּתְכַּסָּה בַּבּוּץ וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי הַמְצֻפָּה בַּזָּהָב וְאֶבֶן יְקָרָה וּפְנִינִים כִּי־בְשָׁעָה אַחַת הֶחֱרַב כָּל עֹשֶׁר הַזֶּה׃

Y diziendo: Ay, ay, aquella gran ciudad, que eſtaua veſtida de lino finiſsimo, y de eſcarlata, y de grana, y eſtaua dorada con oro, y adornada de piedras precioſas, y de perlas: Porque en vna hora han ſido deſſoladas tantas riquezas?

17 וְכָל־חֹבֵל וְכָל הֲמוֹן הָעוֹבְרִים בָּאֳנִיּוֹת גַּם מַלָּחִים גַּם כֻּלָּם אֲשֶׁר פָּעֲלוּ בַּיָּם מֵרָחוֹק עָמָדוּ׃

Y todo gouernàdor, y toda compannia que conuerſa en las naos, y marineros, y todos losque trabajan en la mar, ſe eſtuuieron de lexos:

18 וַיִּזְעֲקוּ בִּרְאוֹתָם אֶת־עֲשַׁן שְׂרֵפָתָם לֵאמֹר מִי־דוֹמֶה לָעִיר הַגְּדוֹלָה׃

Y viendo el humo de ſu encendimiento, dieron bozes, diziendo: Qual era ſemejante à eſtá gran ciudad?

19 וַיַּעֲלוּ עָפָר עַל־רָאשָׁם וַיִּצְעֲקוּ בָּכֹה וְסָפוֹד לֵאמֹר אוֹי אוֹי לָעִיר הַגְּדוֹלָה אֲשֶׁר בָּהּ עָשְׁרוּ כֻּלָּם אֲשֶׁר הָיוּ לָהֶם אֳנִיּוֹת בַּיָּם מִמְּחִירָהּ כִּי־בְשָׁעָה אַחַת נֶחֱרָבָה׃

Y echaron poluo ſobre ſus cabeças, y dieron bozes, llorando y lamentando, diziendo: Ay, ay aquella gran ciudad, en laqual todos losque tenian naos en le mar, ſe auian enrriquecido de ſus riquezas: que en vna hora há ſido aſſolada.

20 הָרִיעוּ עָלֶיהָ הַשָּׁמַיִם הַשְּׁלִיחִים הַקְּדוֹשִׁים וְהַנְּבִיאִים כִּי־שָׁפַט אֱלֹהִים אֶת־מִשְׁפָּטָם מִמֶּנָּה׃

Alegrate ſobre ella cielo, y voſotros ſanctos Apoſtoles y Prophetas: Porque Dios hà juzgado vueſtra cauſa de ella.

ιή.

16. Καὶ λέγοντες, οὐαὶ οὐαὶ ἡ πόλις ἡ μεγάλη ἡ περιβεβλημένη βύσσινον, καὶ πορφυροῦν, καὶ κόκκινον, καὶ κεχρυσωμένη ἐν χρυσῷ καὶ λίθῳ τιμίῳ καὶ μαργαρίταις.

Et diſans, Las, las: la grande Cité, qui eſtoit reueſtue de creſpe, & de pourpre, & d'eſcarlate, & eſtoit parée d'or, & ornee de pierres precieuſes, & de perles: comment en vn inſtant ont eſté miſes à neant tant de richeſſes?

17. Ὅτι μιᾷ ὥρᾳ ἠρημώθη ὁ τοσοῦτος πλοῦτος. καὶ πᾶς κυβερνήτης, καὶ πᾶς ὁ ἐπὶ τῶν πλοίων ὅμιλος, καὶ ναῦται, καὶ ὅσοι τὴν θάλασσαν ἐργάζονται, ἀπὸ μακρόθεν ἔστησαν.

Tout patron de nauire auſſi, & toute la troupe de ceux qui hantent ès nauires, & tous nautonniers, & quiconque trafique ſur la mer, ſe tiendront loin:

18. Καὶ ἔκραζον ὁρῶντες τὸν καπνὸν τῆς πυρώσεως αὐτῆς, λέγοντες, τίς ὁμοία τῇ πόλει τῇ μεγάλῃ;

Et voyans la fumee de ſon bruſlement, s'eſcrieront en diſant, Quelle cité eſtoit ſemblable à ceſte grande Cité?

19. Καὶ ἔβαλον χοῦν ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτῶν, καὶ ἔκραζον κλαίοντες, καὶ πενθοῦντες, καὶ λέγοντες, οὐαὶ οὐαὶ ἡ πόλις ἡ μεγάλη, ἐν ᾗ ἐπλούτησαν πάντες οἱ ἔχοντες πλοῖα ἐν τῇ θαλάσσῃ ἐκ τῆς τιμιότητος αὐτῆς· ὅτι μιᾷ ὥρᾳ ἠρημώθη.

Et ietteront de la poudre ſur leurs teſtes, & crieront en pleurant, & menant dueil, & diſant, Las, las: la grande Cité, en laquelle tous ceux qui auoyent des nauires en la mer, eſtoyent deuenus riches de ſon opulence: comme en vn inſtant a elle eſté deſolee?

20. Εὐφραίνου ἐπ' αὐτῇ οὐρανὲ, καὶ οἱ ἅγιοι ἀπόστολοι, καὶ οἱ προφῆται· ὅτι ἔκρινεν ὁ θεὸς τὸ κρίμα ὑμῶν ἐξ αὐτῆς.

O ciel, eſiouï-toi d'icelle, & vous ſaincts Apoſtres & Prophetes: car Dieu a prins vengeance d'icelle pour l'amour de vous.

CAP. XVIII.

16. Et dicentes: Væ, væ civitas illa magna, quæ amicta erat byſſo, & purpura, & cocco, & deaurata erat auro, & lapide pretioſo, & margaritis.

And ſaying: Alas/ alas/ the great citie/ that was clothed in fine linen and purple/ and ſkarlet/ and guilded with golde/ and precious ſtone/ and pearles.

17. Quoniam una hora deſtitutæ ſunt tantæ divitiæ, & omnis gubernator, & omnis qui in lacum navigat, & nautę, & qui in mari operantur, longè ſteterunt.

For in one houre ſo great riches are come to deſolation. And every ſhipmaſter/ and all the people that occupie ſhippes/ and ſhipmen/ and whoſoever travaile on the ſea/ ſhall ſtand afarre of.

18 Et clamaverunt videntes locum incendii eius dicentes, Quæ ſimilis civitati huic magnæ?

And crye/ when they ſee the ſmoke of her burning/ ſaying/ What citie was like unto this great citie?

19. Et miſerunt pulverem ſuper capita ſua: & clamaverunt flentes & lugentes, dicentes: Væ, væ civitas illa magna, in qua divites facti ſunt omnes qui habebant naves in mari de pretiis eius, quoniam una hora deſolata eſt.

And they ſhall caſt duſt on their heads/ and crye weeping/ and wayling/ and ſaye/ Alas/ alas/ the great citie/ wherein were made rich all that had ſhippes on the ſea by her coſtlines: for in one houre ſhe is made deſolate.

20. Exulta ſuper eam cælum & ſancti Apoſtoli & Prophetæ: quoniam iudicavit Deus iudicium veſtrum de illa.

O heaven/ reioyce of her/ and ye holy Apoſtles and Prophetes: for God hath given your iudgement on her.

Das XVIII. Capitel.

16. Vnnd ſagen: Weh/ weh/ die groſſe Stat/ die bekleidet war mit Seiden vnd Purpur/ vnd Scharlachen/ vnnd übergüldet war mit Gold/ vnd Edelgeſtein/ vnd Perlen.

Oc ſige/ Ve/ ve/ den ſtore Stad/ ſom vaar beklæd met Silcke oc Purpur/ oc Skarlagen/ oc vaar offuergyldet met Guld/ oc dyrebare Stene/ oc Perler.

17 Denn in einer ſtunde iſt verwüſtet ſolcher Reichthumb. Vnnd alle Schiffherren/ vnd der hauffe/ die auff den Schiffen handthieren/ vnnd Schiffleute/ die auff dem Meer handthieren/ ſtunden von ferne.

Thi at ſaadan Rigdom er ødelagd i en time. Oc alle Skipperne/ oc den Hob/ ſom handle paa Skibene/ oc Skibmendene/ ſom handle paa Haffuet/ ſtode longt borte.

18. Vnnd ſchryen/ da ſie den Rauch von jhrem Brande ſahen/ vnnd ſprachen: Wer iſt gleich der groſſen Statt?

Oc robte/ der de ſaae den røg aff hendis Brynde oc ſagde/ Huo er liig denne ſtore Stad?

19. Vnd ſie wurffen ſtaub auff jhre Häupter/ vnd ſchryen/ weineten vnnd klagten/ vnd ſprachen: Weh/ weh/ die groſſe Stadt/ in welcher reich worden ſind/ alle die da Schiff im Meer hatten von jrer Wahr/ denn in einer ſtunde iſt ſie verwüſtet.

Oc de kaſte ſtøff paa deris Hoffuet/ oc robte/ græde oc klagede/ oc ſagde/ Ve/ ve/ den ſtore Stad/ i huilcken de ere alle bleffne Rige/ ſom haffde Skib i Haffuet aff hendis Vare/ thi hun er ødelagd i en time.

20. Frewe dich über ſie Himmel/ vnd jhr heiligen Apoſtel vnd Propheten/ denn Gott hat ewer vrtheil an jr gerichtet.

Glæde dig offuer hende Himmel/ oc i hellige Apoſtler oc Propheter/ Thi Gud dømde eders Dom paa hende.

Kapitola XVIII.

16. A křauce: Běda/ běda Město weliké/ kteréž odijno bylo Kmentem/ a Zlatohlawem/ a Sſarlatem/ a pozláceno bylo zlatem/ a kamenijm drahým/ y Perlami.

A mowiąc: Biádá/ biádá/ Miáſto ono wielkie/ ktore było obleczone ćienkim lnem/ y ſzárłatem/ y iedwabiem czerwonym/ y było vzłocone złotem/ y kámieniem drogim/ y perłámi.

17. Neb w gednu hodinu zhynula tak weliká bohatſtwij. A každý Zpráwce Mořſký/ y wſſyckni kteřijž ſe po Gezeře plawijí/ y plawcy/ y ti kteřijž po Moři pracugij/ widauce dým geho zapálenij/ z daleka gſau ſtáli.

Jákoż iedney godźiny opuſzczone ſą ták wielkie bogáctwa: Ktemu wſzelki ſprawcá/ y wſzelkie zgromádzenie ktore bywa ná okrećiech/ y żeglarze/ y ktorzykolwiek z morzá zyſku nábywáią/ z dáleká ſtać bedą.

18. A křičeli/ křauce: Které geſt bylo podobné tomu Městu welikému?

A záwołáła/ widząc dym zápalenia iego/ y rzekła: Ktoreż podobne było miáſtu temu wielkiemu?

19. Y ſypali ſprach na hlawy ſwé/ a křičeli plačijce a ſkagijce/ a křauce: Běda/ běda/ to Město weliké/ w němžto gſau zbohaceni wſſyckni kteřijž měli Bárky na Moři z kupectwij geho/ neb gedné hodiny zpuſſtěno geſt.

A poſypawſzy głowy prochem/ záwołáła płácząc y nárzekáiąc/ y mowiąc: Biádá/ biádá/ miáſtho ono wielkie/ w ktorym ſie wzbogáćili wſzyſcy ktorzy okręty ná morzu mieli/ z zacnośći iego/ ktore iedney godźiny ſpuſtoſzáło.

20. Radůgte ſe nad ním Nebeſa/ y Swatij Apoſſtolé/ y Proroci/ nebo geſt vſaudil Buoh ſaud prawý o něm.

Rozrádny ſie nád nim/ Niebo/ y święći Apoſtołowie y Prorocy/ iż Bog ſądźił/ y z niego dla was pomſtę wźiął.

יח

21 ומלאכא חסינא שקל לכאפא איך רחיא רבתא ואשדי בימא למאמר הכנא תתרץ לצל לשקיפא ותתפל בימא בביל מדינתא רבתא ולא תשתכחי תוב :

Poi vn Angelo forte preſa vna pietra come vna gran macina, e gittolla nel mare, dicendo, Con tale impeto ſarà gittata Babilonia la gran città, e non ſi trouarà mai piu.

22 וקלא דנקשין וזמרא וכנשא דמשתגשין ודקרין קרנא לא ישתמע תוב בכי וכל אומנא בכל אומנותא לא ישתכח בכי תוב וקלא דרחיא לא ישתמע תוב בכי :

E non s'vdirà piu in te la voce de citariſti, e de muſici, e de flautiſti, e de trombetti e non ſi trouarà piu in te alcuno artefice di, qualunque arte: ne s'vdirà piu in te ſuon di macina.

23 ונוהרא דשרגא לא נהר בכי תוב וקלא דגנונא וכלתא לא ישתמע תוב בכי תגריכי גיר הוו רורבניה דארעא ובחרשותכי טעו כל עממא :

Ne lucerà piu in te lume di lucerna: ne s'vdirà piu in te voce di ſpoſo, e di ſpoſa: percioche i tuoi mercatanti erano i principali de la terra: percioche ne i tuoi auuelenamenti tutte le genti ſono ſtate ſedutte.

24 ובה אשתכח דמא דנביא קדישא ודמא כלהון דמתקטלין על ארעא :

Et in eſſa è ſtato trouato il ſangue de Profeti e de Santi, e di tutti quelli che ſono ſtati occiſi ſopra la terra.

יט

1 ובתר הנא שמעית קלא רמא דעמא רבא בשמיא דאמר הללו־יה פורקנא ותושבחתא ואיקרא וחילא למריא אלהן :

Doppo queſte coſe vdij vna gran voce di molta turba nel cielo, che diceua: Alleluia: La ſalute, e la gloria, e l'honore, e la potentia ſia al noſtro Signor Iddio.

יח

21 וישא מלאך גבור אחד את־אבן כמו רחים גדולה וישלך אל־הים לאמר בעברה כזאת תשלך בבל עיר הגדולה ולא תמצא עוד :

Y vn fuerte Angel tomo vna piedra como vna grande muela de molino, y echola en la mar diziendo: Con tanto impetu ſerá echada Babylonia aquella gran ciudad: y jamas no ſerá hallada.

22 וקול מנגנים שרים כחוללים ומחצצרים עוד לא ישמע בך וכל אמון כל־עלילה לא ימצא בך עוד וקול רחים לא ישמע בך עוד :

Y boz de tannedores de harpas, y de muſicos y tannedores de flautas y de trompeta, no ſera mas oyda en ti: y todo artifice de qualquier officio, no ſera mas hallado en ti: y boz de muela no ſera mas oyda en ti:

23 ואור נר עוד לא יאיר בך וקול חתן וכלה עוד לא ישמע בך כי־סחריך שרים כנעניך נכבדי ארץ כי־בכשפיך נתעו כל־הגוים :

Y luz de candil no a lumbrára mas en ti: boz de eſpoſo y de eſpoſa no ſera mas oyda en ti: cuyos mercaderes eran principes de la tierra: en cuyas hechizerias todas las gentes han errado.

24 ובה נמצאו דמי־נביאים הקדושים ודם כלם אשר נטבחו על־הארץ :

Y en ella es hallada la ſangre de los Prophetas y de los Sanctos, y de todos los que han ſido muertos en la tierra.

יט

1 ואחרי־כן שמעתי קול המון רב בשמים לאמר הללו־יה הישועה והכבוד וההדר והגבורה ליהוה אלהינו :

Deſpues de eſtas coſas, oy vna gran boz de gran companna en el cielo, que dezia: Hallelu-ia Saluacion y honrra, y gloria, y potencia ſea àl Sennor Dios nueſtro.

ιη'.

21. Καὶ ἦρεν εἷς ἄγγελος ἰσχυρὸς λίθον ὡς μύλον μέγαν, καὶ ἔβαλεν εἰς τὴν θάλασσαν, λέγων, οὕτως ὁρμήματι βληθήσεται Βαβυλὼν ἡ μεγάλη πόλις, καὶ οὐ μὴ εὑρεθῇ ἔτι.

Puis vn fort Ange print vne pierre comme vne grande meule, & la ietta en la mer, diſant, Ainſi ſera iettee d'impetuoſité Babylon ceſte grande Cité: & ne ſera plus trouuee.

22. Καὶ φωνὴ κιθαρῳδῶν, καὶ μουσικῶν, καὶ αὐλητῶν, καὶ σαλπιστῶν οὐ μὴ ἀκουσθῇ ἐν σοὶ ἔτι, καὶ πᾶς τεχνίτης πάσης τέχνης οὐ μὴ εὑρεθῇ ἐν σοὶ ἔτι, καὶ φωνὴ μύλου οὐ μὴ ἀκουσθῇ ἐν σοὶ ἔτι,

Et la voix des ioüeurs de harpes, & muſiciens, & ioüeurs de haut bois, & des ſonneurs de trompette, ne ſera plus ouïe en toi: & tout ouurier de quelque meſtier que ce ſoit, ne ſera plus trouué en toi: & le bruit de la meule ne ſera plus ouï en toi.

23. Καὶ φῶς λύχνου οὐ μὴ φανῇ ἐν σοὶ ἔτι, καὶ φωνὴ νυμφίου, καὶ νύμφης οὐ μὴ ἀκουσθῇ ἐν σοὶ ἔτι. ὅτι οἱ ἔμποροί σου ἦσαν οἱ μεγιστᾶνες τῆς γῆς· ὅτι ἐν τῇ φαρμακείᾳ σου ἐπλανήθησαν πάντα τὰ ἔθνη.

Et la lumiere de la chandelle ne luira plus en toi: & la voix de l'eſpoux & de l'eſpouſe ne ſera plus ouïe en toi: pource que tes marchãds eſtoyent princes en la terre, pource que par tes empoiſonnemens toutes nations ont eſté ſeduites.

24. Καὶ ἐν αὐτῇ αἷμα προφητῶν, καὶ ἁγίων εὑρέθη, καὶ πάντων τῶν ἐσφαγμένων ἐπὶ τῆς γῆς.

Et en icelle a eſté trouué le ſang des Prophetes, & des ſaincts, & de tous ceux qui ont eſté mis à mort ſur la terre.

ΚΕΦΑΛ. ιθ'.

ΚΑὶ μετὰ ταῦτα ἤκουσα φωνὴν ὄχλου πολλοῦ μεγάλην ἐν τῷ οὐρανῷ, λέγοντες, ἀλληλούϊα ἡ σωτηρία, καὶ ἡ δόξα, καὶ ἡ τιμὴ, καὶ ἡ δύναμις κυρίῳ τῷ θεῷ ἡμῶν.

Or apres ces choſes i'ouï vne voix d'vne grande multitude au ciel, diſant, Halleluiah: Salut, & gloire, & hõneur, & puiſſance appartient au Seigneur noſtre Dieu.

CAP. XVIII.

21. Et ſuſtulit unus angelus fortis lapidem quaſi molarem magnum, & miſit in mare, dicens: Hoc impetu mittetur Babylon civitas illa magna: & ultrà iam non invenietur.

Then a mightie Angell tooke vp a ſtone like a great milſtone / and caſt it into the ſea / ſaying / With ſuch violence ſhall the great citie Babylon bee caſt / and ſhall bee found no more.

22. Et vox citharœdorum, & muſicorum, & tibia canentium & tuba, non audietur in te ampliùs: & omnis artifex omnis artis non invenietur in te amplius, & vox molæ non audietur in te amplius.

And the voyce of harpers / and muſitians and of pipers / & trumpetters ſhalbe heard no more in thee / and no craftes man / of whatſoeuer crafte he be / ſhalbe founde anie more in thee: and the ſounde of a milſtone ſhalbe heard no more in thee.

23. Et lux lucernæ non lucebit in te ampliùs, & vox ſponſi & ſponſę nõ audietur adhuc in te: quia mercatores tui erant principes terræ, quia in veneficiis tuis erraverunt omnes gentes.

And the light of a candle ſhall ſhine no more in thee: and the voyce of the bridegrome / and of the bride ſhall bee heard no more in thee: for thy marchantes were the great men of the earth: and with thine inchantments were deceyued all nations.

24. Et in ea ſanguis prophetarum & ſanctorum inventus eſt; & omnium qui interfecti ſunt in terra.

And in her was founde the blood of the Prophets / & of the Saintes / and of all that were ſlaine vpon the earth.

CAP. XIX.

POſt hæc audivi quaſi vocem turbarum multarũ in cælo dicentium: Alleluia. Laus, & gloria, & virtus Deo noſtro eſt.

And after theſe things I heard a great voyce of a great multitude in heauen / ſaying / Hallelu-iah / ſaluation / and glory / and honor / and power be to the Lord our God.

Das XVIII. Capitel.

21. Vnd ein ſtarcker Engel hub einen groſſen Stein auff / als einen Mülſtein / warff jn ins Meer / vnd ſprach: Alſo wirdt mit einem Sturm verworffen die groſſe Statt Babilon / vnd nicht mehr erfunden werden.

Oc en ſterck Engel opløffte en ſtor Sten / ſom en mølle Sten / oc kaſte hannem i Haffuet / oc ſagde / ſaa ſkal den ſtore Stad Babylon nedkaſtis met en Storm / oc icke mere findis.

22. Vnd die Stimme der Sänger vnd Seitenſpieler / Pfeiffer vnd Poſauner / ſol nicht mehr in dir gehöret werden / vnd kein Handwercksmann einiges Handwercks / ſol mehr in dir erfunden werden / vnd die ſtimb der Mühlen ſol nicht mehr in dir gehöret werden.

Oc Sangeris røſt oc deris ſom lege paa ſtrenge / Piberis oc Baſuneris ſkal icke mere høris i dig / oc der ſkal icke mere findis nogen Embedzmand aff noget Embede i dig / Oc Møllens røſt ſkal icke mere høris i dig.

23. (Vnnd das Liecht der leuchten ſol nicht mehr in dir ſcheinen.) Vnnd die ſtim̃ deß Bräutigams vnnd der Braut / ſol nicht mehr in dir gehöret werden. Denn deine Kauffleute waren Fürſten auff Erden / denn durch deine Zauberey ſind verwirret worden alle Heyden.

(Oc Liuſſens liuſſ ſkal icke mere ſkinne i dig.) Oc Brudgomens oc Brudens røſt ſkal icke mere høris i dig / thi dine Købmend vaare Forſter paa Jorden / fordi at alle Hedninge ere komne i vildfarelſe formedelſt din Troldom.

24. Vnd das Blut der Propheten vnnd der Heiligen iſt in jhr erfunden worden / vnd aller derer die auff Erden erwürget ſind.

Oc Propheternis blod / oc de Helligis er fundet i hende / oc alle deris ſom ere ihielſlagne paa Jorden.

Das XIX. Capitel.

DArnach höret ich ein ſtim groſſer Scharen im Himmel / die ſprachen: Halleluja / Heil vnd preiß / Ehre vnnd krafft ſey GOtt vnſerm HERRN.

DEr effter hørde ieg en ſtor Skaris røſt i Himmelen / ſom ſagde / Halleluia. Salighed oc Priſſ / ære oc krafft vere Gud vor HERRE.

Kapitola XVIII.

21. Y zdwijhl geden Angel ſylný / Kámen yako žernow weliký / a vwrhl gey do Moře / řka: Tauto prudkoſtij bude vvržen Babylon Měſto to weliké / a giž wijce nebude nalezeno.

Thedy podnioſł niektory Anyol mocny kamień / iákoby młyńſki wielki / y wrzucił w morze / mowiac: Thákim gwałtem wrzucono bedzie ono miáſto wielkie Bábilon / y iuż dáley nie bedzie náleziono.

22. A hlas Hudcůw a zpěwákůw / a Piſſtcůw a Trauba / nebude w něm wijce ſlyſſána: a wſſeliký Řzemeſlnijk každého řemeſla / nebude nalezen w tobě wijce / A zwuk žernowa / nebude w tobě wijce ſlyſſán.

Y głos Lutniſtow / y śpiewakow / y piſzczkow / y trebáczow dáley w tobie ſłyſzan nie bedzie / y żadny rzemieśnik ktoregokolwiek rzemiosłá nie bedzie dáley náleziony w thobie / y głos młyná nie bedzie dáley ſłyſzan w tobie.

23. A ſwětlo Swijce nebude w tobě wijce ſwijtiti: Hlas také Ženicha a Něwěſty / nebude nikdý wijce ſlyſſán w tobě: nebo Kupcy twogi byli Knijžata Zemſká / a tak pro twé trávenij / bludili wſſyckni Národowé.

A świátłość lámpy nie bedzie ſie dáley świecilá w tobie / y głos oblubieńcá y oblubienice nie bedzie dáley ſłyſzan w tobie / przeto iż kupcy twoy byli kſiażetá ziemie y czárámi twemi ſa wſzytki narody zwiedziony.

24. A w něm nalezena geſt krew Prorokůw a ſwatých / y wſſech kteřijž zbiti gſau na Zemi.

A themu w nim leſth náleziona krew prorokow y świetych / y wſzytkich ktorzy ſa pobici ná ziemi.

Kapitola. XIX.

POtom gſem ſlyſſel yako hlas weliký Záſtupuow mnohých na Nebi / i kucých / Allelula. Chwála a Sláwa y Moc Bohu naſſemu geſt:

A záthymem ſłyſzał głos wielki zgromádzenia wielkiego mowiacego w niebie: Halleluia / Zbáwienie / y cześć / y chwałá / y moc Pánu Bogu náſzemu.

יט

2 מֶטּוּל דְּשָׁרִירָא וְכָאִין דִּינַוְהי דְּדָן לְזָנִיתָא רַבְּתָא דְּחַבְּלַת אַרְעָא בְּזָנְיוּתָהּ וְתַבַע לִדְמָא עַבְדַוְהי מֶן אִידָהּ׃

Percioche i ſuoi giudicij ſon veri e, giuſti, percioch'egli ha giudicata la gran meretrice che ha corrotta la terra con la ſua fornicatione, & ha vondicato il ſangue de ſuoi ſerui da la mano di eſſa.

3 וְתַרְתֵּין זַבְנִין אֲמַרוּ ה הַלְלוּ־יָהּ וְתֶנְנַהּ סָלֶק לְעָלַם עָלְמִין׃

E di nuouo diſſero, Alleluia: e il fumo di eſſa ſalì ſu ne ſecoli de ſecoli.

4 וְנַפְלוּ קַשִּׁישֵׁא עֶסְרִין וְאַרְבְּעָא וְחַיְוָתָא אַרְבַּע וְסַגְדוּ לַאלָהָא דְּיָתֶב הֲוָא עַל כּוּרְסְיָא לְמֵאמַר אָמֵן הַלְלוּיָהּ׃

E i ventiquattro Seniori, e i quattro animali ſi gitteron giu: e adororono Iddio che ſiede ſopra il trono, dicendo, Amen, Alleluia.

5 וְקָלָא נְפַק מֶן כּוּרְסְיָא וְאָמַר שַׁבַּחוּ לַאלָהַן כֻּל עַבְדַוְהי וְדָחְלִין קְדָמַוְהי זְעוּרֵא וְרַוְרְבֵא׃

Et vſcì vna voce del trono, che diceua, Laudate il noſtro Iddio tutti i ſuoi Santi, e voi che lo temete, coſi piccoli, come grandi.

6 וְשֶׁמְעֵת אֵיךְ קָלָא דְּכֶנְשָׁא רַבָּא וְאֵיךְ קָלָא דְּמַיָּא סַגִּיאֵא וְאֵיךְ קָלָא דְּרַעְמֵא חַסִּינֵא דְּאָמְרִין הַלְלוּיָהּ מֶטּוּל דְּמָרְיָא אֱלָהַן כֻּל אָחִיד הֲוָא מַלְכָּא׃

Et vdij come vna voce d'vna gran moltitudine, e come vna voce di molte acque, e come vna voce di gran tuoni, che diceuano, Alleluia: percioche il Signore Iddio noſtro onnipotente ha regnato.

יט

2 כִּי־צַדִּיק יְהֹוָה וְיָשָׁר מִשְׁפָּטָיו כִּי־שָׁפַט אֶת־הַזּוֹנָה הַגְּדוֹלָה אֲשֶׁר שִׁחֲתָה אֶת־הָאָרֶץ בִּזְנוּנֶיהָ וְכִי־נָקַם אֶת־דְּמֵי עֲבָדָיו מִיָּדָהּ׃

Porque ſus juyzios ſon verdaderos y juſtos, porque el hà juzgado à la grande Ramera que hà corrompido la tierra con ſu fornicacion, y ha vengado la ſangre de ſus ſieruos de la mano della

3 וְעוֹד שֵׁנִית אָמְרוּ הַלְלוּ־יָהּ וַעֲשָׁנָהּ עוֹלֶה לְעוֹלְמֵי עוֹלָמִים׃

Y otra vez dixeron Hallelu-ia. Y ſu humó ſubió para ſiempre jamas.

4 וַיִּפְּלוּ הַזְּקֵנִים עֶשְׂרִים וְאַרְבַּע חַיּוֹת וַיִּשְׁתַּחֲווּ לֵאלֹהִים אֲשֶׁר יֹשֵׁב עַל־הַכִּסֵּא לֵאמֹר הַלְלוּ־יָהּ׃

Y los veyntiquatro Ancianos, y los quatro animales ſe proſtraron en tierra, y adoraron á Dios que eſtaua ſentado ſobre el throno diziendo: Amen, Hallelu-ia.

5 וַיֵּצֵא קוֹל מִכִּסֵּא לֵאמֹר הַלְלוּ אֶת־אֱלֹהֵינוּ כָּל־עֲבָדָיו וִירֵאָיו הַקְּטַנִּים וְהַגְּדוֹלִים׃

Y ſalió vna boz del throno: que dezia: Load à nueſtro Dios todos ſus Sanctos, y los que le temeys, anſi peqnennos, como grandes.

6 וָאֶשְׁמַע כְּקוֹל עַם רָב וּכְקוֹל מַיִם רַבִּים וּכְקוֹל רְעָמִים חֲזָקִים לֵאמֹר הַלְלוּ־יָהּ כִּי־מָלַךְ יְהֹוָה אֱלֹהֵינוּ כָּל־יָכֹל׃

Y oy como la boz de vna gran companna, y como ruydo de muchas aguas, y como la boz de grandes truenas, que dezian: Hallelu-ia. Porque el Sennor nueſtro Dios todo poderoſo ha reynado.

ιθ'.

2. Ὅτι ἀληθιναὶ καὶ δίκαιαι αἱ κρίσεις αὐτοῦ· ὅτι ἔκρινε τὴν πόρνην τὴν μεγάλην, ἥτις διέφθειρε τὴν γῆν ἐν τῇ πορνείᾳ αὐτῆς, καὶ ἐξεδίκησε τὸ αἷμα τῶν δούλων αὐτοῦ ἐκ τῆς χειρὸς αὐτῆς.

Car ſes iugemens ſont veritables & iuſtes, Pource qu'il a fait iuſtice de la grande paillarde qui a corrompu la terre par ſa paillardiſe, & a vengé le ſang de ſes ſeruiteurs de la main d'icelle.

3. Καὶ δεύτερον εἴρηκεν, ἀλληλούϊα· καὶ ὁ καπνὸς αὐτῆς ἀναβαίνει εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Et derechef dirent, Hallelu-iah: & la fumee d'icelle en monte à iamais.

4. Καὶ ἔπεσον οἱ πρεσβύτεροι οἱ εἴκοσι, καὶ τέσσαρες, καὶ τὰ τέσσαρα ζῶα, καὶ προσεκύνησαν τῷ θεῷ τῷ καθημένῳ ἐπὶ τοῦ θρόνου, λέγοντες, ἀμὴν· ἀλληλούϊα.

Et les vingt-quatre Anciens & les quatre animaux ſe ietterent ſur leurs faces, & adorerẽt Dieu ſeant ſur le throne, diſans, Amen Hallelu-iah.

5. Καὶ φωνὴ ἐκ τοῦ θρόνου ἐξῆλθε, λέγουσα, αἰνεῖτε τὸν θεὸν ἡμῶν πάντες οἱ δοῦλοι αὐτοῦ, καὶ οἱ φοβούμενοι αὐτὸν, καὶ οἱ μικροὶ, καὶ οἱ μεγάλοι.

Et vne voix partit du throne, diſant Louez noſtre Dieu, tous ſes ſeruiteurs, & vous qui le craignez, tant petis que grands.

6. Καὶ ἤκουσα ὡς φωνὴν ὄχλου πολλοῦ, καὶ ὡς φωνὴν ὑδάτων πολλῶν, καὶ ὡς φωνὴν βροντῶν ἰσχυρῶν, λεγόντων, ἀλληλούϊα· ὅτι ἐβασίλευσε κύριος ὁ θεὸς ὁ ἡμῶν παντοκράτωρ.

Puis i'ouï com̃e la voix d'vne grande aſſemblee, & comme le ſon de grandes eaux, & comme la voix de forts tonnerres, diſans, Hallelu-iah: car le Seigneur noſtre Dieu tout-puiſſant eſt entré en ſon regne.

CAP. XIX.

2. Quia vera & iuſta iudicia ſunt eius qui iudicavit de meretrice magna, quæ corrupit terram in proſtitutione ſua, & vindicavit ſanguinem ſervorum ſuorum de manibus eius.

For true and righteous are his iudgements: for hee hath condemned the great whore/which did corrupt the earth with her fornication/and hath avenged the blood of his ſeruants ſhed by her hand.

3. Et iterum dixerunt, Allelu-ia. Et fumus eius aſcendit in ſecula ſeculorum.

And againe they ſayde/Hallelu-iah: and her ſmoke roſe vp for euermore.

4. Et ceciderunt ſeniores vigintiquatuor, & quatuor animalia, & adoraverunt Deum ſedentem ſuper thronum, dicentes: Amen, Allelu-ia.

And the foure and twentie Elders/ and the foure beaſtes fell downe / and worſhipped God that ſate on the throne/ſaying: Amen/ Hallelu-iah.

5. Et vox de throno exivit, dicens: Laudem dicite Deo noſtro omnes ſervi eius: & qui timetis eum puſilli & magni.

Then a voyce came out of the throne/ſaying: Praiſe our God / all ye his ſeruants / and ye that feare him / both ſmall and great.

6. Et audivi quaſi vocem turbæ magnæ, & ſicut vocem aquarum multarum, & ſicut vocem tonitruorum magnorum, dicentium, Allelu ia: quoniam regnavit Dominus Deus noſter omnipotens.

And I heard like a voyce of a great multitude / and as the voyce of many waters / and as the voice of ſtrong thundrings / ſaying / Hallelu-iah: for our Lord God almightie hath reigned.

Das XIX. Capitel.

2. Denn warhafftig vnnd gerecht ſind ſeine Gerichte/ daß er die groſſe Hure verurtheilet hat/ welche die Erde mit jhrer Hurerey verderbet/ vnnd hat das Blut ſeiner Knechte von jrer hand gerochen.

Thi hans Domme ere ſande oc retferdige/ at hand haffuer fordømt den ſtore Hore/ſom forderffuede Jorden met ſit Horeri / oc hand heffnede ſine Tieneris blod aff hendis Haand.

3. Vnd ſprachen zum andern mal: Halleluia. Vnd der rauch gehet auff ewiglich.

Oc ſagde anden gong/Haleluia. Oc Røgen gaar op euindelige.

4. Vnd die vier vnd zweintzig Elteſten vnnd die vier Thier fielen nider/ vnd betten an GOtt/ der auff dem Stul ſaß/vnd ſprachen: Amen/Halleluia.

Oc de fire oc tiue Eldſte / oc de fire Diur fulde ned/ oc bade til Gud / ſom ſad paa Stolen / oc ſagde/ Amen/ Haleluia.

5. Vnd eine ſtim̃ gieng von dem ſtul: Lobet vnſern Gott alle ſeine Knechte/ vnd die jhn förchten beyde klein vnd groß.

Oc der gick en røſt fra Stolen/ Loffuer vor Gud alle hans Tienere / oc de ſom hannem frycte / baade ſmaa oc ſtore.

6. Vnd ich höret eine ſtimme einer groſſen Schar / vnd als eine ſtimme groſſer Waſſer / vnd als eine ſtimme ſtarcker Donner/die ſprachen: Halleluia. Denn der allmächtige GOtt hat das Reich eingenommen.

Oc ieg hørde en ſtor Skarts røſt/oc ſom det haffde veret en røſt aff ſtore Vand / oc ſom en røſt aff ſtercke Torden/ſom ſagde/Haleluia. Thi den almectige Gud haffuer indtaget Riget.

Kapitola XIX.

2. Nebo gſau prawij a ſprawedliwij Saudowé geho/ kterýž odſaudil Newěſtku welikau/ kteráž poſſkwrňowala Zemi Smilſtwem ſwým/a pomſtil krwe Služebnijkuow ſwých z ruky gegij.

Przeto iż prawdziwe y ſpráwiedliwe ſą ſądy iego / á nierządnice one wielka ktora pſowálá ziemie nieczyſtośćiá ſwą/ oſądził / y z reki iey pomśćił ſię krwie ſłużebnikow ſwych.

3. A opět řekli/ Alleluya. A dým gegj wſtupuge na wěky wěkůw.

A powthore rzekli/ Hálleluiá/ á dym iey wſtąpił ná wieki wiekow.

4. A padlo čtyřimecýtma Starcuow/ a čtyři Zwijřata/ y klaněli ſe Bohu / kterýž ſedij na Trůnu / řkauce: Amen/ Alleluya.

Y vpádli cżterzey y dwádzieśćiá ſtárſzych/ y cżworo źwierząt / chwálili Bogá kthory ſiedzy ná ſtholicy / mowiąc / Amen / Hálleluia.

5. A hlas wyſſel z Truonu/ řkauch: Chwálu wzdáwayte Bohu naſſemu wſſyckni Swatij geho/ a kteřij ſe bogijte Boha/ malij y welicý.

Thedy głoś z ſtolice wyſzedł / mowiąc: Chwalćie Bogá náſzego wſzyſcy ſłudzy iego / y ktorzy ſię go boićie máli y wielcy.

6. Y ſlyſſal gſem hlas yako haufſu welikého / a yako hlas Wod mnohých / a yako hlas Hromůw mnohých / ani řijkagij/ Alleluya: Neb geſt králowal Pán Buoh náſs wſſemohaucý.

Y ſłyſzałem iáko głoś wielkiego zgromadzenia / y iáko głoś wiela wod / y iáko głoś wielkich gromow / mowiąc: Hálleluiá / ábowiem krolował Pan Bog naſz wſzechmogący.

יט

7 חָדֵינַן וְרָוְזִינַן וְיָהְבִינַן לֵהּ תּוּשְׁבֻּחְתָּא מֶטוּל דְּאֶתָת מֶשְׁתּוּתָא דְּאֶמְרָא וְאַנְתְּתֵהּ טַיְּבַת נַפְשָׁהּ׃

Rallegriamoci, e feſteggiamo, e diamogli gloria: percioche ſon venute le nozze de l'Agnello, e la ſua moglie s'è preparata.

8 וְאֶתְיְהֶב לָהּ דְּתֶתְכַּסֵּי בּוּצָא נַקְדָא וְחַוָּרָא בּוּצָא דֵּין כֵּאנוּתָא דְּקַדִּישֵׁא הִי׃

E le e ſtato dato ch'ella ſi veſta di finiſſimo lino, puro, e ſplendido: e il lino finiſſimo ſono le giuſtificationi de Santi.

9 וֶאֱמַר לִי כְּתוּב טוּבַיְהוּן לְכֻלְּהוּן דַּמְתַקְרֵין לַחֲשָׁמִיתָא דְּאֶמְרָא וֶאֱמַר לִי הָלֵין אֶנּוּן מֶלֵּא דַּאֲלָהָא שַׁרִירָתָא׃

Allora mi diſſe, Scriui, Beati quelli che ſon chiamati a la cena de nozze de l'Agnello. Poi mi diſſe, Queſte parole di Dio ſon vere.

10 וְנֶפְלֵת קְדָם רֶגְלוֹהִי לְמֶסְגַּד לֵהּ וֶאֱמַר לִי חָזִי לְמָא עֶבֵד אַנְתְּ כְּנָתָךְ גֵּיר אֶנָא וּכְנָת דַּאחַיךְ דְּאִית לְהוּן סַהֲדוּתָא דְּיֵשׁוּעַ סְגוּד לַאֲלָהָא סַהֲדוּתָא דְּיֵשׁוּעַ גֵּיר הִי רוּחָא דִּנְבִיוּתָא׃

Et io mi gittai giu dinanzi a i ſuoi piedi per adorarlo: & egli mi diſſe, Guarda che tu no'l facci: io ſono conſeruo tuo, e de tuoi fratelli, che hanno il teſtimonio di IESV, adora Iddio, perche il teſtimonio di IESV è lo ſpirito de la profetia.

11 וְחָזֵא הֲוֵית שְׁמַיָּא כַּד פְּתִיחִין וְהָא רַכְשָׁא חִוָּרָא וּדְיָתֵב הְוָא עֲלַוְהִי מֶתְקְרֵא מְהַימְנָא וְשַׁרִּירָא וּבְכֵאנוּתָא דָּאֵן וְקָרֵב הוּ׃

Poi viddi il cielo aperto, & ecco vn caual bianco, e colui che viſtaua ſu, ſi chiamaua Fedele e Verace, e con giuſtitia giudica e combatte.

יט

7 נִשְׂמְחָה וְנֶעֱלֹץ וְנִתְּנָה לוֹ כְבוֹדוֹ כִּי־בָא יוֹם מִשְׁתֵּה הַכֶּבֶשׂ וְאִשְׁתּוֹ כָּל־כְּבוּדָּה פְנִימָה׃

Gozemos nos, y alegremos nos, y demos le gloria: porque ſon venidas las bodas del Cordero, y ſu muger ſe ha aparejado:

8 וַתִּנָּתֵן לָהּ לְהִתְכַּסּוֹת בְּבוּץ טָהוֹר וְהָדָר כִּי־בוּצָם צִדְקוֹת הַקְּדוֹשִׁים הֵנָּה׃

Y hà le ſido dado que ſe viſta de tela de lino finiſſimo, limpio, y reſplandeciente: porque el lino finiſſimo, ſon las juſtificaciones de los Sanctos.

9 וַיֹּאמֶר אֵלַי כְּתֹב אַשְׁרֵי כֻּלָּם אֲשֶׁר אֶל־מִשְׁתֵּה הַכֶּבֶשׂ נִקְרָאוּ וַיֹּאמֶר אֵלַי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֱמֶת אֱלֹהִים הֵמָּה׃

Y el me dize: Eſcriue: Bienauenturados los que ſon llamados á la cena del Cordero. Y dizeme: Eſtas palabras de Dios ſon verdaderas.

10 וָאֶפֹּל אֶל־רַגְלָיו לְהִשְׁתַּחֲוֺת לוֹ וַיֹּאמֶר אֵלַי חָלִילָה לְּךָ עֶבֶד כְּעֶרְכְּךָ וּכְעֵרֶךְ אַחֶיךָ אֲשֶׁר יֵשׁ־לָהֶם עֵדוּת יֵשׁוּעַ הִשְׁתַּחֲוֵה לֵאלֹהִים וְעֵדוּת יֵשׁוּעַ הִיא הַנְּבוּאָה׃

Y yo me eché à ſus pies para adorarlo. Y el me dixo: Mira que no lo hagas: yo ſoy ſieruo. contigo, y con tus hermanos que tienen el teſtimonio de Ieſus; Adora à Dios porque el teſtimonio de Ieſus es eſpiritu de prophecia.

11 וָאֶרְאֶה כִּי־נִפְתְּחוּ הַשָּׁמַיִם וְהִנֵּה סוּס לָבָן וְהַיּוֹשֵׁב עָלָיו נִקְרָא נֶאֱמָן וְאִישׁ־אֱמוּנִים וּבִצְדָקָה שׁוֹפֵט וְנִלְחָם׃

Y vide el cielo abietto, y heaqui vn cauallo blanco: y el que eſtaua ſentado ſobre el, era llamado fiel ỹ verdadero, elqual con juſticia juzga y pelea.

ιθ'.

7. Χαίρωμεν, ϗ ἀγαλλιώμεθα, ϗ δῶμεν τὴν δόξαν αὐτῷ, ὅτι ἦλθεν ὁ γάμος τοῦ ἀρνίου, ϗ ἡ γυνὴ αὐτοῦ ἡτοίμασεν ἑαυτήν.

Eſiouiſſons-nous, & nous eſgayons, & lui donnons gloire: car les nopces de l'Agneau ſont venues, & ſa femme s'eſt parée.

8. Καὶ ἐδόθη αὐτῇ ἵνα περιβάληται βύσσινον καθαρὸν, ϗ λαμπρόν· τὸ γὰρ βύσσινον, τὰ δικαιώματά ἐστι τῶν ἁγίων.

Et lui a eſté donnée qu'elle ſe veſte de creſpe pur & luiſant: car le creſpe ſont les iuſtifications des ſaincts.

9. Καὶ λέγει μοι, γράψον, μακάριοι οἱ εἰς τὸ δεῖπνον τοῦ γάμου τοῦ ἀρνίου κεκλημένοι. καὶ λέγει μοι, οὗτοι οἱ λόγοι ἀληθινοί εἰσι τοῦ θεοῦ.

Adonc il me dit, Eſcri, Bien-heureux ſont ceux qui ſont appelés au banquet des nopces de l'Agneau. Il me dit auſſi, Ces paroles de Dieu ſont veritables.

10. Καὶ ἔπεσον ἔμπροσθεν τῶν ποδῶν αὐτοῦ προσκυνῆσαι αὐτῷ· καὶ λέγει μοι, ὅρα μή· σύνδουλός σου εἰμὶ, καὶ τῶν ἀδελφῶν σου τῶν ἐχόντων τὴν μαρτυρίαν τοῦ ἰησοῦ. τῷ θεῷ προσκύνησον· ἡ γὰρ μαρτυρία τοῦ ἰησοῦ ἐστι τὸ πνεῦμα τῆς προφητείας.

Lors ie me iettai à ſes pieds pour l'adorer. Et il me dit, Garde que tu ne le faces: ie ſuis ton compagnon de ſeruice & de tes freres qui ont le teſmoignage de Ieſus. Adore Dieu: car le teſmoignage de Ieſus eſt l'Eſprit de prophetie.

11. Καὶ εἶδον τὸν οὐρανὸν ἀνεῳγμένον· ϗ ἰδοὺ ἵππος λευκὸς, ϗ ὁ καθήμενος ἐπ᾽ αὐτὸν καλούμενος πιστὸς, ϗ ἀληθινὸς, ϗ ἐν δικαιοσύνῃ κρίνει, ϗ πολεμεῖ.

Puis ie vi le ciel ouuert, & voici vn cheual blanc: & celui qui eſtoit monté deſſus, eſtoit appelé fidele & veritable; lequel iuge & bataille iuſtement.

CAP. XIX.

7. Gaudeamus, & exultemus, & demus gloriam ei: quia venerunt nuptiæ Agni, & uxor eius præparavit ſe.

Let vs bee glad and reioyce / and giue glorie to him: for the mariage of the Lambe is come, and his wife hath made her ſelfe readie.

8. Et datum eſt illi ut cooperiat ſe byſſino ſplendenti & candido. Byſſinum enim, iuſtificationes ſunt ſanctorum.

And to her was granted / that ſhe ſhould be araied with pure fine linen and ſhining: for the fine linen is the righteouſneſſe of Saintes.

9. Et dixit mihi, Scribe: Beati qui ad cœnam nuptiarum agni vocati ſunt, & dicit mihi: Hæc verba Dei vera ſunt.

Then he ſayde vnto me / Write / bleſſed are they which are called vnto the Lambes ſupper. And he ſaid vnto me / Theſe wordes of God are true.

10. Et cecidi ante pedes eius, ut adorarem eum. Et dicit mihi, Vide ne feceris: conſervus tuus ſum, & fratrum tuorum habentium teſtimonium Ieſu. Deum adora. Teſtimonium enim Ieſu eſt ſpiritus prophetiæ.

And I fell before his feete / to worſhip him: but he ſaid vnto me / See thou do it not: I am thy fellowe ſeruant / and one of thy brethren / which haue the teſtimonie of Jeſus. Worſhip God: for the teſtimonie of Jeſus / is the Spirit of prophecie.

11. Et vidi cælum apertum, & ecce equus albus, & qui ſedebat ſuper eum, vocabatur Fidelis & Verax, & cùm iuſtitia iudicat & pugnat,

And I ſawe heauen open / and beholde / a white horſe / & he that ſate vpon him / was called / Faithfull and true / and he iudgeth and fighteth righteouſly

Das XIX. Capitel.

7. Laſſet vns freuen vnd frölich ſein / vnd jhm die Ehre geben / denn die Hochzeit des Lambs iſt kommen / vnd ſein Weib hat ſich bereitet.

Lader oſſ fryde oſſ oc vere glade / oc giffne hannem ære / thi Lammens brøllup er kommet / oc de ſammis Huſtru haffuer bered ſig.

8 Vnd es ward jr gegeben / ſich anzuthun mit reiner vnnd ſchöner Seiden / Die Seyde aber iſt die Gerechtigkeit der Heiligen.

Oc det bleff hende giffnet / at føre ſig i rent oc deylige Silcke / Men Silcket er de Helligis retferdighed.

9. Vnd er ſprach zu mir: (Schreib /) Selig ſind / die zum Abendmal des Lambs beruffen ſind. Vnd er ſprach zu mir: Diß ſind warhaftige Wort Gottes.

Oc hand ſagde til mig / (ſcriff) Salige ere de / ſom ere callede til Lammens Nadvere. Oc hand ſagde til mig / Diſſe ere Guds ſande ord.

10. Vnd ich fiel für jhn zu ſeinen füſſen / jn anzubeten. Vnd er ſprach zu mir: Sihe zu / thu es nicht / ich bin dein Mitknecht vnd deiner Brůder / vnd dere / die das Zeugniß Jeſu haben. Bete Gott an / das Zeugniß aber Jeſu iſt der Geiſt der weiſſagung.

Oc ieg falt ned faar hannem faar hans føder at tilbede hannem. Oc hand ſagde til mig / See til / gør det icke / Jeg er din Mettienere oc dine Brødris / oc deris / ſom haffue Jheſu Vidniſbyrd / Tilbed Gud (Men Jheſu Vidniſbyrd er Prophecies Aand.)

11. Vnd ich ſahe den Himmel auffgethan / vnnd ſihe / ein weiß Pferd / vnd der drauf ſaß / hieß treu vnnd warhafftig / vnd richtet vnnd ſtreitet mit Gerechtigkeit.

Oc ieg ſaa Himmelen opladen / Oc ſee / en huid Heſt / oc den der ſad paa / kalledis Trofaſt oc Sandru / oc hand ſtrider oc dømer met Retferdighed.

Kapitola XIX.

7. Radůgme ſe / a weſelme ſe / a chwálu wzdayme Bohu. Neboť geſt přiſſla Swatba Beránkowa / a Manželka geho ſe připrawila.

Weſelmy ſie y rádujmy ſie / á emu chwałe daymy / iż przyſzło weſele báránkowe / á żoná jego gotowáłá ſie.

8. A dáno gij / aby ſe oblékla w Kment bijlý á ſtkwaucý. A ten kment gſau ſpawedlnoſti Swatých.

Y dano jeſt jey áby byłá oblecżoná lnem czyſtem y známienitym / bo ten len ſą vſpráwiedliwienia świętych.

9. Y řekl mi: Napiſs / Blahoſlawenij kteřijž gſau k Wečeři Swatby Beránkowé powoláni. A řekl mi: Tato ſlowa Božij prawá gſau.

Tedy mi rzekł: Nápiſz / Błogosłáwieni ktorzy ná wieczerzą weſela Báránkowego wezwáni ſą / Y rzekł mi: Tyć słowá Boże ſą prawdźiwe.

10. Y padl gſem k nohám geho / abych ſe klaněl gemu. Y řekl mi: Hleď aby toho nečinil / nebť gſem ſpolu ſlužebnijk twůg y bratřij twých / kteřijž magij ſwědectwij Gežiſſowo / Bohu ſe klaněg. Swědectwij zagiſté Gežiſſowo / geſtiť Duch Proroctwij.

Y vpadłem przed nogi jego ábym go chwalił / Ale on mi rzekł / Pátrz ábyś nie czynił / Jeſtemći ſługá z tobą ieden z bráciey twoiey / ktorzy máią świádectwo Jezuſowe / Chwał Bogá: ábowiem świádectwo Jezuſowe jeſt duchem proroctwá.

11. Y widěl gſem Nebe otewřené / a hle Kuoň bijlý: a ten kterýž ſeděl na něm / ſlaul Wěrný a Prawdomluwný / a Sprawedlnoſtij ſaudij y bojuge.

Zátym jem widźiał niebo otworzone / á oto koń biały / á ktory ná nim śiedźiał / był rzeczon wierny y prawdźiwy / á ktory ſpráwiedliwie ſądźi y walczy.

יט

12 וְעַיְנוֹהִי אַיךְ גּוּלָא דְנוּרָא וְעַל רֵישֵׁהּ כְּלִילָא סַגִּיאֵא וְאִית לֵהּ שְׁמָא כְּתִיב דְּאֱנָשׁ לָא יָדַע אֶלָּא הוּ׃

I ſuoi occhi erano come vna fiamma di fuoco : e ſopra il ſuo capo erano molte diademe, hauendo vn nome ſcritto, il quale niuno conoſce ſenon egli ſteſſo.

13 וְאִתְכַּסִּי בְּמַרְטוּטָא דְּצְבִיעַ בַּדְמָא וַשְׁמֵהּ מֶתְקְרֵא מֶלְּתָא דַּאלָהָא׃

Et era veſtito d'vna veſte tinta di ſangue : e il ſuo nome ſi chiama, La parola di Dio.

14 וְחַיְלָוָתָא דְּבַשְׁמַיָא אָזְלִין בָּתְרֵהּ· עַל רַכְשָׁא חִוָּרֵא עֲטִיפִין בּוּצָא חִוָּרָא וְדַכְיָא׃

E gli eſerciti che ſon nel cielo, il ſeguitauano ſopra caualli bianchi, veſtiti di finiſſimo lino bianco e netto.

15 וּמֶן פּוּמֵהּ נָפְקָא רוּמְחָא דְּתַרְתֵּין פּוּמֵיהּ חֲרִיפָא. דְּבֵהּ נִמְחֵא לְעַמְמֵא וְהוּ מַרְעֵא לְהוֹן בְּשַׁבְטָא דְּפַרְזְלָא וְהוּ דָּאֵשׁ לְמַעֲצַרְתָּא רוּגְזָא וְחֶמְתָּא דַּאלָהָא דְּכֻל אָחִיד׃

E de la ſua bocca vſciua vn coltello tagliente, per ferire con eſſo le genti : imperoche egli li reggerà con verga di ferro : & egli calca il torcolo del vino del furor de l'ira di Dio onnipotente.

16 וְאִית לֵהּ עַל מַרְטוּטֵהּ וְעַל יַרְכֵּהּ שְׁמָא כְּתִיב מַלְכָּא דְּמַלְכֵא וּמָרָא דְּמָרְוָתָא׃

Et ha nel veſtimento e ne la coſcia ſua ſcritto queſto Nome, Re de re, e Signor de ſignori.

17 וַחֲזִית דְּמַלְאַכָא חַד קָאֵם הֲוָא בְּשִׁמְשָׁא וַקְעָא בְּקָלָא רָמָא לְמֵאמַר לְכֻל פָּרַחְתָּא דְּפָרְחִין בְּמֶצְעַת שְׁמַיָּא תַו וְאֶתְכַּנַּשׁ ל לַחֲשָׁמִיתָא רַבְּתָא דַּאלָהָא׃

Poi viddi vn' Angelo che ſtaua nel ſole, e gridò ad alta voce, dicendo a tutti gli vccelli che volauano per mezo il cielo, Venite, e congregateui a la cena del grande Iddio.

יט

12 וְעֵינָיו כְּלַהֶבֶת אֵשׁ וְעַל־רֹאשׁוֹ עֲטָרוֹת רַבּוֹת וְיֶשׁ־לוֹ שֵׁם־כָּתוּב אֲשֶׁר אִישׁ לֹא יָדַע מִבַּלְעָדָיו׃

Y ſus ojos eran como llama de fuego, y auia en ſu cabeça muchas diademas, tenia vn nombre eſcripto que ninguno ha conocido, ſi no el miſmo:

13 וְהוּא חָמוּץ בְּגָדִים הָדוּר בִּלְבוּשׁוֹ אָדוֹם לִלְבוּשׁוֹ וּבְגָדָיו כְּדֹרֵךְ בְּגַת וַיִּקָּרֵא שְׁמוֹ דְּבַר אֱלֹהִים׃

Y eſtaua veſtido de vna ropa tennida en ſangre, y ſu nombre es llamado la palabra de Dios.

14 וּצְבָאוֹת אֲשֶׁר בַּשָּׁמַיִם בָּאוּ אַחֲרָיו עַל־סוּסִים לְבָנִים מְלֻבָּשִׁים בּוּץ חוּר וְטָהוֹר׃

Y los exercitos que eſtan en el cielo lo ſeguian en cauallos blancos veſtidos de lino finiſſimd, blanco, y limpio.

15 וּמִפִּיו יֹצֵאת חֶרֶב פִּיפִיּוֹת חַדָּה אֲשֶׁר־בָּהּ יַכֶּה אֶת־הַגּוֹיִם וְהוּא יִרְעֵם בְּשֵׁבֶט בַּרְזֶל וְהוּא דּוֹרֵךְ פּוּרַת יֵין חֲרוֹן אַף יְהוָה אֱלֹהִים לְבַדּוֹ׃

Y de ſu boca ſale vna eſpada aguda : para herir con ella las gentes, y el los regira con vara de hierro : y el piſa el lagar del vino del furor y de la yra del Dios todo poderoſo.

16 וְהָיָה לוֹ עַל־לְבוּשׁוֹ וְעַל־יְרֵכוֹ שֵׁם־כָּתוּב מֶלֶךְ הַמְּלָכִים וַאֲדוֹן אֲדֹנִים׃

Y en ſu veſtidura y en ſu muslo tiene eſcripto eſte nombre : Rey de Reyes, y Sennor de Sennores.

17 וָאֶרְאֶה מַלְאָךְ אֶחָד עוֹמֵד בַּשֶּׁמֶשׁ וַיִּזְעַק בְּקוֹל גָּדוֹל לֵאמֹר לְצִפּוֹר כָּל־כָּנָף תַּחַת הַשָּׁמַיִם הִקָּבְצוּ וּבֹאוּ הֵאָסְפוּ מִסָּבִיב עַל־זֶבַח אֵל גָּדוֹל׃

Y vide vn Angel que eſtaua dentro del ſol, y clamó con gran boz, diziendo à todas las aues qne bolauán por medio del cielo : Venid y congregaos à la cena del gran Dios.

ιθ'.

12. Οἱ δὲ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ ὡς φλὸξ πυρὸς, καὶ ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ διαδήματα πολλά· ἔχων ὄνομα γεγραμμένον, ὃ οὐδεὶς οἶδεν εἰ μὴ αὐτός.

* Et ſes yeux eſtoyent comme flame de feu : & y auoit ſur ſon chef pluſieurs diademes, ayant le nom eſcrit que nul n'a cognu ſinon lui-meſme.

13. Καὶ περιβεβλημένος ἱμάτιον βεβαμμένον αἵματι· καὶ καλεῖται τὸ ὄνομα αὐτοῦ, ὁ λόγος τοῦ θεοῦ.

Il eſtoit veſtu d'vne robbe teinte en ſang, & ſon nom s'appele, la parole de Dieu.

14. Καὶ τὰ στρατεύματα τὰ ἐν τῷ οὐρανῷ ἠκολούθει αὐτῷ ἐφ' ἵπποις λευκοῖς, ἐνδεδυμένοι βύσσινον λευκὸν, καὶ καθαρόν.

Et les armees qui ſont au ciel le ſuiuoyent ſur cheuaux blancs, veſtus de creſpe blanc & net.

15. Καὶ ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ ἐκπορεύεται ῥομφαία δίστομος, ὀξεῖα, ἵνα ἐν αὐτῇ πατάξῃ τὰ ἔθνη, καὶ αὐτὸς ποιμανεῖ αὐτοὺς ἐν ῥάβδῳ σιδηρᾷ· καὶ αὐτὸς πατεῖ τὴν ληνὸν τοῦ οἴνου τοῦ θυμοῦ, καὶ τῆς ὀργῆς τοῦ θεοῦ τοῦ παντοκράτορος.

Et de la bouche d'icelui ſortoit vne eſpee trenchante, afin qu'il en frappe les nations : car il les gouuernera auec vne verge de fer, & c'eſt lui qui foulera la cuue du vin du courroux, & de l'ire de Dieu tout puiſſant.

16. Καὶ ἔχει ἐπὶ τὸ ἱμάτιον καὶ ἐπὶ τὸν μηρὸν αὐτοῦ, τὸ ὄνομα γεγραμμένον, βασιλεὺς βασιλέων, καὶ κύριος κυρίων.

Et en ſon veſtement & en ſa cuiſſe il auoit en eſcrit ce nom, le roy des rois, & le Seigneur des ſeigneurs.

17. Καὶ εἶδον ἕνα ἄγγελον ἑστῶτα ἐν τῷ ἡλίῳ· καὶ ἔκραξε φωνῇ μεγάλῃ λέγων πᾶσι τοῖς ὀρνέοις τοῖς πετωμένοις ἐν μεσουρανήματι. δεῦτε καὶ συνάγεσθε εἰς τὸ δεῖπνον τὸ μέγα τοῦ θεοῦ.

Puis ie vi vn Ange ſe tenant dedans le ſoleil, qui cria à haute voix, diſant à tous les oiſeaux qui voloyent par le milieu du ciel, Venez & vous aſſemblez au banquet du grand Dieu.

CAP. XIX.

2. Oculi autem eius ſicut flamma ignis, & in capite eius diademata multa, habens nomen ſcriptum, quod nemo novit niſi ipſe.

And his eyes were as a flame of fire / and on his head were many crownes: hee had a name written / that no man knewe but him ſelfe.

13. Et veſtitus erat veſte aſperſa ſanguine, & vocatur nomen eius, Verbum Dei.

And he was clothed with a garment dipt in blood / and his name is called / The Worde of God.

14. Et exercitus qui ſunt in cælo, ſequebantur eum in equis albis, veſtiti byſſino albo & mundo.

And the warriers which were in heauen / followed him vpon white horſes / clothed with fine linen white and pure.

15. Et de ore eius procedit gladius *(ex utraque parte)* acutus: ut in ipſo percutiat gentes. Et ipſe reget eas in virga ferrea, & ipſe calcat torcular vini furoris iræ Dei omnipotentis.

And out of his mouth went out a ſharpe ſworde (twoedged) that with it he ſhould ſmite the heathen: for he ſhal rule them with a rod of yron: for he it is that treadeth the wine preſſe of the fierceneſ and wrath of allmightie God.

16. Et habet in veſtimento & in femore ſuo ſcriptum, Rex Regum, & Dominus dominantium.

And he hath vpon his garment / and vpon his thigh a name written / The King of Kings / and Lorde of Lordes.

17. Et vidi unum angelum ſtantem in ſole, & clamavit voce magna, dicens omnibus avibus quæ volabant per medium cæli, Venite, & congregamini ad cœnam magnam Dei.

And I ſaw an Angell ſtand in the ſunne / who cryed with a loude voyce / ſaying to all the foules that did flie by the middes of heauē / Come / and gather your ſelues together vnto the ſupper of the great God.

Das XIX. Kapitel.

12. Vnd ſeine Augen ſind wie ein Feuerflam̄en / vnd auff ſeinem Haupte vil Kronen / vnd hatte einen Namen geſchriben / den niemand wußte denn er ſelbs.

Oc hans øyen ſom ere gloende lue / oc mange kruner paa hans Hoffuet / Oc hand haffde it Naffn ſcreffuet / huilcket ingen viſte vdenhand ſelff.

13. Vnd war angethan mit einem Kleid / das mit Blut beſprenget war / vnd ſein Name heiſſet Gottes Wort.

Oc hand vaar ført vdi it klæde / ſom vaar beſtenckt met Blod / oc hans Naffn kaldis Guds Ord.

14. Vnd jm folgete nach das Heer im Himmel auff weiſſen Pferden / angethan mit weiſſer vnd reiner Seyden.

Oc den Hær i Himmelen fulde effter hannem paa huide Heſte / beklædde met huit oc rent Silcke.

15. Vnnd auß ſeinem Mund ging ein ſcharpff (zweyſchneidig) ſchwert / daß er damit die Heyden ſchlüge / vnd er wird ſie regieren mit der eiſern Ruthen. Vnnd er tritt die Kälter des Weins des grimmigen zorns des allmechtigen Gottes.

Oc aff hans mund gick it ſkarpt (tueægget) Suerd / met huilcket hand ſkulde ſla Hedningene / oc hand ſkal regere dem met Jernriſſ / oc hand traader den almectige Guds grumme vredis oc Vins Perſe.

16. Vnd hat einen Namen geſchriben auff ſeinem Kleid / vnd auff ſeiner Hüfften / alſo: Ein König aller Könige / vnd HERR aller Herrn.

Oc hand haffuer it Naffn beſcreffuet paa ſine Klæder / oc paa ſin Lend / ſaa / En Konger offuer alle Konger / oc en HERRE offuer alle Herrer.

17. Vnd ich ſahe einen Engel in der Sonnen ſtehen / vnnd er ſchrey mit groſſer ſtimme / vnnd ſprach zu allen Vögeln / die vnter dem Himmel fliegen: Kompt / vnd verſamblet euch zu dem Abendmal des groſſen Gottes.

Oc ieg ſaa en Engel ſtaa i Solen / oc hand røbte met ſtor røſt / oc ſagde til alle Fule / ſom flue vnder Himmelen / Kommer / oc forſamler eder til den ſtore Guds Naduere.

Kapitola XIX.

12. Oči pak geho yako plamen Ohně: a na Hlawě geho Korun mnoho / a měl gméno napſané / kteréhož žádný newj než on ſám.

A oczy iego były iáko płomień ogniowy / á na głowie iego było wiele koron / y miał imie nápiſane / ktorego nikt nie wie iedno ſam.

13. A byl oblečen w raucho ſkropené Krwij: A ſlaulo gméno geho / Slowo Božij.

A był obleczon w ſzátę fárbowáná krwia / á imie iego rzeczone ieſth ſłowo Boże.

14. A záſtupowé kteřij gſau na Nebi / geli za nim na Koních bijlich gſauce obléčeni w Kment čiſtý a bijlý.

Rſły za nim woyſká ktore ſą ná niebie ná koniech białych / obleczone lnem białym y czyſtym.

15. A z vſt geho wycházel Meč / s obau ſtranau oſtrý / aby gim bil wſſeckny Národy. A onť ge bude zprawowati Prutem železným / a on tlačiti bude Pres Wijna hněwu prchliwoſti Boha wſſemohucýho.

A z vſt iego wychodził miecz (z obu ſtron) oſtry áby im bił narody: ábowiem ćie on będzie rządził láſką żelázną / gdyż ieſt ten ktory depce kádź wina popędliwośći y gniewu Bogá wſzechmogącego.

16. A má na Rauſſe ſwém / a na ſwých Bedrách napſáno / Král nad Králi a Pán nad Pány.

Y miał ná ſzácie / y ná vdzie ſwym imię nápiſane / Krol krolow y Pan pánuiących.

17. Y widěl gſem gednoho Angela an ſtogij w Slunci / y wolal hlaſem welikým / ka wſſechněm Ptákům kteřijž lětali po proſtřed Nebe: Poďte a ſlete ſe k Wečeři weliké Božij

Tedym widział Aniołá ſtoiącego ná ſłońcu / ktory záwołał głoſem wielkim / mowiac wſzem ptákom ktore látháły przez pośrodek niebá / Chodźćie y zbieraycie ſię ná wieczerzą wielkiego Bogá.

יט

18 דְּתֵאכְלוּן בִּסְרָא
דְּמַלְכֵא וּבִסְרָא דְּכִילִיַרְכֵא
וּבִסְרָא דְּחַסִּינֵא וּבִסְרָא
דְּרַכְשֵׁא וְהָיְתְבִין עֲלַיְהוֹן
וּבִסְרָא כֻל בְּנַי חֵארֵא
וְעַבְדֵא וְזֵעוּרֵא וְרַוְרְבֵא׃

יט

18 וַאֲכַלְתֶּם בְּשַׂר הַמְּלָכִים בְּשַׂר
נְשִׂיאֵי־הָאָרֶץ בְּשַׂר הַגִּבּוֹרִים בְּשַׂר
הַסּוּסִים וַאֲשֶׁר יוֹשְׁבִים עֲלֵיהֶם
וּבְשַׂר כָּל־חָפְשִׁים וַעֲבָדִים גַּם
קְטַנִּים וְגַם גְּדוֹלִים׃

ιθ'.

18. Ἵνα φάγητε σάρκας βασιλέων, καὶ σάρκας χιλιάρχων, καὶ σάρκας ἰσχυρῶν, καὶ σάρκας ἵππων, καὶ τῶν καθημένων ἐπ᾽ αὐτῶν, καὶ σάρκας πάντων, ἐλευθέρων τε, καὶ δούλων, καὶ μικρῶν καὶ μεγάλων.

Accioche voi mangiate le carni de re, e le carni de capitani, e le carni de forti, e le carni de caualli, e di quei che vi ſeggonſu, e le carni di tutti, de liberi e ſerui, e de piccoli e grandi.

Paraque comays carnes de reyes, y de capitanes, y carnes de fuertes, y carnes de cauallos, y de los que eſtan ſentados ſobre ellos: y carnes de todos libres y ſieruos, de pequennos y de grandes

Afin que vous mangiez la chair des Rois, & la chair des capitaines, & la chair des forts, & la chair des cheuaux, & de ceux qui ſont montés deſſus, & la chair de tous, francs & ſerfs, petis & grans.

19 וְחָזֵא הֲוֵית לְחַיוּתָא
וַלְמַלְכֵא דְּאַרְעָא
וַלְחַילַוָתְהוֹן דְּכְנִישִׁין
לְמֶעְבַּד קְרָבָא עַמֵּה דְּיָתֵב
עַל רֶכְשָׁא וְעַם חַילַוָתֵה׃

19 וָאֵרֶא אֶת־הַבְּהֵמָה וְאֶת־
מַלְכֵי הָאָרֶץ וְאֶת־צִבְאָם הַנִּקְהָלוּ
לַעֲשׂוֹת מִלְחָמָה עִם־אֲשֶׁר יוֹשֵׁב
עַל־הַסּוּס וְעִם צְבָאוֹ׃

19. Καὶ εἶδον τὸ θηρίον, καὶ τοὺς βασιλεῖς τῆς γῆς, καὶ τὰ στρατεύματα αὐτῶν συνηγμένα ποιῆσαι πόλεμον μετὰ τοῦ καθημένου ἐπὶ τοῦ ἵππου, καὶ μετὰ τοῦ στρατεύματος αὐτοῦ.

Dipoi vidi la beſtia, e i re de la terra: e i loro eſerciti, congregati per far guerra con colui che ſedeua in ſu'l cauallo, e col ſuo eſercito.

Y vide la beſtia, y los reyes de la tierra, y ſus exercitos congregados para hazer guerra contra el que eſtaua ſentado ſobre el cauallo, y contra ſu exercito.

Adonc ie vi la beſte, & les Rois de la terre, & leurs armees aſſemblees pour faire guerre contre celui qui eſtoit mõté ſur le cheual, & contre ſon armee.

20 וְאֶתְאַחְדַת חַיוּתָא
וּבָתַר הָנָא נְבִיָא דַּגָּלָא
דַּעְבַד לְאָתְוָתָא קְדָמַיְהָ
דִּבְהֵין אַטְעִיוּן דַּנְסַבוּ
לְגְלִיפָא דְּחַיוּתָא דַּסְגַדוּ
לַדְמוּתָה חָאיִן אֶתְנַפַּלוּ
תְּרַיְהוֹן בְּיַמָּא דְנוּרָא דְּיָקֵד
בְּכוּבְּרִיתָא׃

20 וַתִּתָּפֵשׂ הַבְּהֵמָה וְעִמָּהּ נְבִיא
שֶׁקֶר אֲשֶׁר עָשָׂה אֶת־אוֹתוֹת
וּמוֹפְתִים לְפָנָיו אֲשֶׁר בָּם הִתְעָה
אוֹתָם אֲשֶׁר לָקְחוּ אֶת־צָרֶבֶת
הַבְּהֵמָה וְאוֹתָם אֲשֶׁר סָגְדוּ
לִדְמוּתָהּ חַיִּים הָשְׁלְכוּ שְׁנֵיהֶם
אֶל־אֲגַם אֵשׁ הַבּוֹעֵר בְּגָפְרִית׃

20. Καὶ ἐπιάσθη τὸ θηρίον, καὶ μετὰ τούτου ὁ ψευδοπροφήτης ὁ ποιήσας τὰ σημεῖα ἐνώπιον αὐτοῦ, ἐν οἷς ἐπλάνησε τοὺς λαβόντας τὸ χάραγμα τοῦ θηρίου, καὶ τοὺς προσκυνοῦντας τῇ εἰκόνι αὐτοῦ· ζῶντες ἐβλήθησαν οἱ δύο εἰς τὴν λίμνην τοῦ πυρὸς τὴν καιομένην ἐν τῷ θείῳ.

E la beſtia fu preſa, e con eſſa il falſo profeta, che haueua fatti i ſegni in ſua preſentia, con liquali haueua ingannati coloro che haueuano preſo il carattere de la beſtia, e che haueuano adorato la ſua imagine: queſti due furon gittati viui ne lo ſtagno del fuoco che ardeua in ſolfo.

Y la beſtia fue preſa y con ella el falſo Propheta, que auia hecho las ſennales delante della, con las quales auia engannado à los que tomaron la ſennal de la beſtia, y auian adorado ſu imagen. Eſtos dos fueron lançados biuos dentro de vn lago de fuego ardiendo en aſſufre.

Mais la beſte fut prinſe, & auec elle le faux prophete qui auoit fait les ſignes deuant elle par leſquels il auoit ſeduit ceux qui auoyent la marque de la beſte, & qui auoyent adoré ſon image, ces deux furent iettés tous vifs dedans l'eſtang de feu ardent de ſoulphre:

21 וְשַׁרְכָּא אֶתְקְטַלוּ מֶן
רוּמְחֵה דְּיָתֵב עַל רַכְשָׁא
דְּנָפְקָא מֶן פּוּמֵה וְכֻל
פָּרַחְתָא וְסַבְעוּ מֶן
בֶּסְרְהוֹן׃

21 וְהַנִּשְׁאָרִים הֹרְגוּ בְּחַרְבּוֹ
הַיּוֹשֵׁב עַל־הַסּוּס הַיּוֹצֵאת מִפִּיו
וְצִפּוֹר כָּל־כָּנָף שָׂבְעוּ מִבְּשָׂרֵיהֶם׃

21. Καὶ οἱ λοιποὶ ἀπεκτάνθησαν ἐν τῇ ῥομφαίᾳ τοῦ καθημένου ἐπὶ τοῦ ἵππου, τῇ ἐκπορευομένῃ ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ, καὶ πάντα τὰ ὄρνεα ἐχορτάσθησαν ἐκ τῶν σαρκῶν αὐτῶν.

E gli altri furono ammazzati col coltello che eſce de la bocca di colui che ſedeua ſopra il cauallo: e tutti gli vccelli ſi ſatiorono de la lor carni.

Y los otros fueron muertos con la eſpada que ſalia de la boca del que eſtaua ſentado ſobre el cauallo: y todas las aues fueron hartas de las carnes dellos.

Et le reſte fut tué par l'eſpee qui ſortoit de la bouche de celui qui eſtoit mõté ſur le cheual: & tous les oiſeaux furent ſaoulés de la chair d'iceux.

22. Et

CAP XIX.	Das XIX. Capitel.	Kapitola XIX.
18. Vt manducetis carnes regum, & carnes tribunorum, & carnes fortium, & carnes equorum, & ſedentium in ipſis, & carnes omnium liberorum, & ſervorum, & puſillorum, & magnorum.	18. Daß jr eſſet das Fleiſch der Könige vnnd der Hauptleute/ vnnd das Fleiſch der Starcken/ vnd der Pferde/ vnd dere/ die darauff ſitzen/ vnd das Fleiſch aller Freyen vnnd Knechten/ beyde der kleinen vnd der groſſen.	18. Abyſſte gedli těla Králůw/ a těla Haytmanůw/ a těla ſylných/ a těla Koňuow/ y těch kteřijž na nich ſedij/ a těla wſſech ſwobodných y ſlužebnijkuow malých y welikých.
That ye may eate the fleſh of kings/ and the fleſh of hie Captaines/ and the fleſhe of mightie men/ and the fleſh of horſes/ and of them that ſit on them/ and the fleſh of all free men/ and bond men/ and of ſmall/ and great.	At i ſkulle æde Kongers oc Høffuitzmends kød/ oc de Sterckis kød/ oc Heſtenis oc deris ſom ſide paa dem/ oc alle Frybaarnis oc Tieneris kød/ baade aff ſmaa oc ſtore.	Abyśćie iedli ćiáłá krolow/ y ćiáłá rotmiſtrzow/ y ćiáłá mocarzow/ y ćiáłá koni/ y tych ktorzy ná nich ſiedzą/ y ćiáłá wſzytkich wolnych y niewolnikow/ máłych y wielkich.
19. Et vidi beſtiam, & reges terræ, & exercitus eorum congregatos ad faciendum prælium cum illo qui ſedebat in equo & cum exercitu eius.	19. Vnd ich ſahe das Thier/ vnnd die Könige auff Erden/ vnd jhre Heer verſamblet/ ſtreitt zu halten mit dem/ der auff dem Pferde ſaß/ vnnd mit ſeinem Heer.	19. Y wiđěl gſem Sſelmu a Krále Zemſké/ a hauffy gegich ant ſe ſgeli/ aby včinili bog s tijm kterýž ſeděl na Koni/ a s Wogſkem geho.
And I ſaw the beaſt/ and the Kings of the earth/ and their warriers gathered together to make battell agaynſt him/ that ſate on the horſe and agaynſt his ſouldiers.	Oc ieg ſaa det Diur/ oc Kongerne paa Jorden/ oc deris Hær forſamlis/ at holde ſtrid mod den ſom ſad paa Heſten/ oc mod hans Hær.	Záthymem widział beſtyia onę/ y krole ziemie/ y woyſká ich zebráne áby walczyli z tym ktory ſiedział ná koniu/ y z woyſkiem iego.
20. Et apprehenſa eſt beſtia, & cum ea Pſeudopropheta: qui fecit ſigna coram ipſo, quibus ſeduxit eos qui acceperunt characterem beſtiæ, & qui adoraverũt imaginem eius, vivi miſſi ſunt hi duo in ſtagnum ignis ardentis & ſulphuris.	20. Vnd das Thier ward gegriffen/ vnd mit jhm der falſche Prophet/ der die Zeichen thet für jhm/ durch welche er verführet/ die das Malzeichen des Thiers namen/ vnnd die das Bilde des Thiers anbeten. Lebendig wurden dieſe beide in den Feurigen Pful geworffen/ der mit Schweffel brandte.	20. Y yata geſt Sſelma/ a s nij ffaleſſný Prorok/ kterýž činijwal diwy před nij/ gimiž ſwodil ty kteřijž přiyali na ſebe znamenij Sſelmy/ kteřijž ſe klaněli Obrazu gegijmu. A ti dwa/ za žiwa vwrženi gſau do Gezera ohniwého hořijcýho Syrau:
But the beaſt was taken/ and with him that falſe Prophet that wrought miracles before him/ whereby he deceyued them that receyued the beaſtes marke/ and them that worſhipped his image. Theſe both were aliue caſt into a lake of fire/ burning with brimſtone.	Oc Diuret bleff grebet/ oc den falſke Prophete mit det/ ſom giorde Tegen faar det/ met huilcke hand forførde dem/ ſom toge Diurſens Mercke/ oc dem ſom tilbade Diurſens Billede/ diſſe tho bleffue kaſte leffuende i en gloende Pøel/ ſom brende met Suoffuel.	Ale vchwycona ieſth beſtyia/ y z nia fálſzywy prorok ktory czynił cudá przed nią/ ktoremi zwodził thy ktorzy przyięli piętno beſtyiey/ y ktorzy ſię kłániali obrázowi iey/ Ci dwá zrzuceni byli żywi w ieziora ogniá gorájace ſiárka.
21. Et cæteri occiſi ſunt in gladio ſedẽtis ſuper equum, qui procedit de ore ipſius: & omnes aves ſaturatæ ſunt carnibus eorum.	21. Vnd die andern wurden erwürget mit dem Schwerdt des/ der auff dem Pferde ſaß/ das auß ſeinem Munde gieng/ vnnd alle Vögel wurden ſatt von jhrem Fleiſch.	21. A ginij zbiti gſu Mečem toho kterýž ſeděl na Koni/ genž wycházý z vſt geho: A wſſycki Ptácy naſyceni gſau těly gegich.
And the remnant were ſlaine with the ſworde of him that ſitteth vpon the horſe/ which commeth out of his mouth/ and all the foules were filled full with their fleſh.	Oc de andre bleffue ſlagne hiel met i hans Suerd/ ſom ſad paa Heſten/ huilcket der vdgick aff hans Mund/ Oc alle Fule bleffue mætte aff deris Kød.	A drudzy pobići ſą mieczem thego ktory ſiedzi ná koniu wychodzącym z vſt iego/ á wſzyſcy ptháćy naſyceni ſą mięſem ich.

כ

1 וַחֲזִית לְמַלְאַכָא דְּנָחֵת מִן שְׁמַיָּא דְּאִית לֵהּ קְלִידָא דִּתְהוֹמָא וְשִׁשְׁלָא רַבְּתָא עַל אִידֵהּ ׃

Poi viddi ſcender dal cielo vn Angelo che haueua la chiaue de l'abiſſo, & vna gran catena ne la ſua mano.

2 וְאַחַד לְתַנִּינָא חִוְיָא קַדְמָיָא דְּהוּ אָכֵל קַרְצָא וְסָטָנָא (דְּמַטְעֵא לְכֻלֵּהּ עָלְמָא) וַאֲסָרֵהּ לְאֶלֶף שְׁנִין ׃

E preſe il dragone, antico ſerpente, che è il diauolo e ſatana, (il quale inganna tutto il mondo) e legollo per mille anni.

3 וַאֲרְמְיֵהּ בִּתְהוֹמָא וַאֲחַדֵהּ וַחֲתַם עֲלוֹהִי דְּלָא נַטְעֵא תּוּב לְעַמְמֵא עַד מָא דְּנֶשְׁתַּמְלְאָן אֶלֶף שְׁנִין וּבָתַר הָנָא וָלֵא לֵהּ דְּנֶשְׁתְּרֵא לְקַלִּיל תּוּב זַבְנָא ׃

E gittollo ne l'abiſſo, e rinchiuſelo, e ſigillo ſopra eſſo: accioche non inganni piu le genti fin che ſiano compiuti mille anni: imperoche doppo queſto biſogna che ſia ſciolto per vn poco di tempo.

4 וְחָזֵיא הֲוֵית לְהוֹן לְכוּרְסְיָא וִיתִבוּ עֲלַיְהוֹן וְדִינָא אֶתְיְהֵב לְהוֹן וְחָזִית נַפְשָׁתְהוֹן דְּמֶתְפַּסְקִין בְּחַרְבָּא מְטוּל סָהֲדוּתָא דְּיֵשׁוּעַ וּמְטוּל מֶלְּתָא דְּאַלָהָא וְהָנוּן דְּלָא סְגֶדוּ לְחַיוּתָא וְלָא לַדְמוּתָהּ וְלָא נְסַבוּ לַגְּלִיפָא עַל בֵּיתָא דְּעַיְנַיְהוֹן וְעַל אִידַיְהוֹן וְחָיוּ וּמְלַכוּ עַם מְשִׁיחָא אֶלֶף שְׁנִין ׃

Dipoi viddi le ſedie, e ſopra eſſe ſi poſero à ſedere, e fu dato loro il giudicio: e viddi l'anime di quelli che erano ſtati decollati per il teſtimonio di IESV, e per la parola di Dio, i quali non haueuano adorato la beſtia, ne la ſua imagine, ne haueuano preſo il carattere ne le lor fronti, ò ne le lor mani: e viſſero e regnoron con Chriſto mille anni.

5 וְשַׁרְכָא דְּמִיתֵא לָא חָיוּ עַד מָא דְּנֶשְׁתַּמְלְאָן אֶלֶף שְׁנִין הָדָא חַיַּת מִיתֵא קַדְמֵיתָא הִי ׃

Ma gli altri morti non riſuſcitaranno infin à tanto che ſaran finiti mille anni. Queſta è la prima reſurrettione.

כ

1 וָאֶרְאֶה אֶת־מַלְאָךְ כִּי־יוֹרֵד מִשָּׁמַיִם אֲשֶׁר לוֹ מַפְתֵּחַ הַתְּהוֹם וְחוֹחַ גָּדוֹל בְּיָדוֹ ׃

Y vide vn Angel decendir del cielo, que tenia la llaue del Abiſmo, y vna gran cadena en ſu mano.

2 וַיִּתְפֹּשׂ אֶת־הַתַּנִּין אֶת־הַנָּחָשׁ הֶעָתִיק שֶׁהוּא הַמַּכְלִים וְהַשָּׂטָן (הַמַּתְעֶה אֶת כָּל הַתֵּבֵל) וַיַּאַסְרֵהוּ לְאֶלֶף שָׁנִים ׃

Y prendió àl dragon, àntigua ſerpiente, que es el diablo y ſatanas, (El qual enganna à todo el mundo) y atôlo por mil annos.

3 וַיַּשְׁלִיכֵהוּ אֶל־תְּהוֹם וַיַּסְגִּירֵהוּ וַיַּחְתֹּם עָלָיו פֶּן יַתְעֶה אֶת־הַגּוֹיִם עוֹד עַד־יִתַּמּוּ אֶלֶף־שָׁנִים וְאַחֲרֵי־כֵן יֵשׁ־צָרְכוֹ לְהִתַּר לְעֵת מְעַט ׃

Y embiólo àl abiſmo, y encerrólo, y ſello ſobre el: porque no enganne mas à las gentes haſta que mil annos ſean cumplidos, y deſpues deſto, es neceſſario que ſea deſatado vn pocó de tiempo.

4 וָאֶרְאֶה כִּסְאוֹת וַיֵּשְׁבוּ עֲלֵיהֶן וּמִשְׁפָּט נִתַּן לָהֶם וְאֶת־הַנְּפָשׁוֹת אֲשֶׁר הֹרְגוּ בַּחֶרֶב בַּעֲבוּר עֵדוּת יֵשׁוּעַ וּבַעֲבוּר דְּבַר אֱלֹהִים וַאֲשֶׁר לֹא הִשְׁתַּחֲווּ לַבְּהֵמָה וְלֹא לְצַלְמָהּ וְלֹא לָקְחוּ אֶת־צָרֶבֶת עַל־מִצְחוֹתָן וְעַל־יְדֵיהֶן וְחָיוּ וּמָלְכוּ עִם הַמָּשִׁיחַ אֶלֶף שָׁנִים ׃

Y vide ſillas, y ſentaronſe ſobre ellas, y fueles dado el juyzio. y las animas de los degollados por el teſtimonio de Ieſus, y por la palabra de Dios, que no adoraron la beſtia, ni à ſu imagen, y que no recibieron ſu ſennal en ſus frentes, ni en ſus manos, y biuiran y reynarân con el Chriſto mil annos.

5 וּשְׁאָר הַמֵּתִים לֹא שָׁבוּ לַחֲיוֹת עַד־יִתַּמּוּ אֶלֶף שָׁנִים וְזֹאת הִיא תְּקוּמָה הָרִאשׁוֹנָה ׃

Mas los otros muertos no tornaron à biuir haſta que ſean cumplidos mil annos, eſta es la primera reſurrecion.

ΚΕΦΑΛ. κ'.

ΚΑὶ εἶδον ἄγγελον καταβαίνοντα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, ἔχοντα τὴν κλεῖδα τῆς ἀβύσσου, καὶ ἅλυσιν μεγάλην ἐπὶ τὴν χεῖρα αὐτοῦ.

Apres cela ie vi vn Ange deſcendant du ciel, qui auoit la clef de l'abiſme, & vne grande chaine en ſa main.

2. Καὶ ἐκράτησε τὸν δράκοντα, τὸν ὄφιν τὸν ἀρχαῖον. ὅς ἐστι διάβολος, καὶ ὁ σατανᾶς, ὁ πλανῶν τὴν οἰκουμένην ὅλην, καὶ ἔδησεν αὐτὸν χίλια ἔτη.

Lequel ſaiſit le dragon, aſſauoir le vieil ſerpent, qui eſt le diable & Satan, (qui ſeduit tout le monde) & le lia, pour mille ans.

3. Καὶ ἔβαλεν αὐτὸν εἰς τὴν ἄβυσσον, καὶ ἔκλεισεν αὐτὸν, καὶ ἐσφράγισεν ἐπάνω αὐτοῦ, ἵνα μὴ πλανήσῃ τὰ ἔθνη ἔτι, ἄχρι τελεσθῇ τὰ χίλια ἔτη· καὶ μετὰ ταῦτα δεῖ αὐτὸν λυθῆναι μικρὸν χρόνον.

Et le ietta en l'abiſme: & l'enferma, & ſeella ſur lui: afin qu'il ne ſeduiſe plus les nations iuſqu'à ce que les mille ans ſoyent accomplis: & puis apres il faut qu'il ſoit deſlié pour vn peu de temps.

4. Καὶ εἶδον θρόνους, καὶ ἐκάθισαν ἐπ' αὐτούς, καὶ κρίμα ἐδόθη αὐτοῖς· καὶ τὰς ψυχὰς τῶν πεπελεκισμένων διὰ τὴν μαρτυρίαν ἰησοῦ, καὶ διὰ τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, καὶ οἵτινες οὐ προσεκύνησαν τῷ θηρίῳ, οὔτε τῇ εἰκόνι αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἔλαβον τὸ χάραγμα ἐπὶ τὸ μέτωπον αὐτῶν, καὶ ἐπὶ τὴν χεῖρα αὐτῶν· καὶ ἔζησαν, καὶ ἐβασίλευσαν μετὰ τοῦ χριστοῦ χίλια ἔτη.

Lors ie vi des thrones, ſur leſquels s'aſſirent des gens, & le iugement leur fut donné: & vi les ames des decapités pour le teſmoignage de Ieſus, & pour la parole de Dieu: & qui n'auoyent point adoré la beſte, ne ſon image: & qui n'auoyent point prins ſa marque en leurs fronts, ou en leurs mains, leſques viuroyent & regneroyent auec Chriſt mille ans.

5. Οἱ δὲ λοιποὶ τῶν νεκρῶν οὐκ ἀνέζησαν, ἕως τελεσθῇ τὰ χίλια ἔτη. αὐτη ἡ ἀνάστασις ἡ πρώτη.

Mais le reſte des morts ne doit reſſuſciter iuſqu'à tant que les mille ans ſoyent accomplis, ceſte eſt la reſurrection premiere.

CAP. XX.

ET vidi angelum deſcendentem de cælo, habentem clavem abyſſi, & catenam magnam in manu ſua.

And I ſawe an Angell come downe from heauen/ hauing the keye of the bottomles pit/and a great chaine in his hand.

2. Et apprehendit draconem ſerpentem antiquum, qui eſt diabolus & ſatanas, (*qui totum mundum ſeducit*) & ligavit eum per annos mille.

And he tooke the dragon that old ſerpent/which is the deuill and Satan/ (which deceyued all the worlde/) & he bounde him a thouſand yeeres.

3. Et miſit eum in abyſſum, & clauſit, & ſignavit ſuper illum, ut non ſeducat ampliùs gentes, donec conſummentur mille anni, & poſt hæc oportet illum ſolvi modico tempore.

And caſt him into the bottomles pit/ and he ſhut him vp/ and ſealed the doore vpon him/that he ſhoulde deceyue the people no more/till the thouſande yeeres were fulfilled: for after that he muſt bee looſed for a litle ſeaſon.

4. Et vidi ſedes, & ſederunt ſuper eas, & iudicium datum eſt illis, & animas decollatorum propter teſtimonium Ieſu, & propter verbum Dei, & qui non adoraverunt beſtiam, neque imaginem eius, nec acceperunt charactêrem eius in frontibus, aut in manibus ſuis, & vixerunt, & regnaverunt cum Chriſto mille annis.

And I ſaw ſeats: & they ſate vpon them/ and iudgement was giuen vnto them/ and I ſawe the ſoules of them/ that were beheaded for the witnes of Jeſus/ and for the worde of God/ and which did not worſhip the beaſt/neither his image/neither had taken his marke vpon their foreheads/ or on their handes: and they liued/ and reigned with Chriſt a thouſand yeere.

5. Cęteri mortuorum non vixerunt, donec conſummentur mille anni. Hæc eſt reſurrectio prima.

But the reſt of the deade men ſhall not liue againe/ vntill the thouſand yeeres be finiſhed: this is the firſt reſurrection.

Das XX. Capitel.

Vnd ich ſahe einen Engel vom Himmel fahren/ der hatte den Schlüſſel zum Abgrund/ vnnd eine groſſe Ketten in ſeiner Hand.

OC ieg ſaa en Engel fare ned aff himmelen/ hand haffd nøglen til Affgrunden/ oc en ſtor Lencke i ſin haand.

2. Vnd er greiff den Drachen/ die alte Schlange/ welche iſt der Teuffel vnd der Sathan (der die gantze Welt verführet/) vnnd band jhn tauſend Jar.

Oc hand greb Dragen/ den gamle Hugorm/ ſom er Dieffuelen oc Satan (ſom forfører den gantſke Verden/) oc bant hannem i tuſinde aar.

3. Vnd warff jhn in den Abgrund/ vnd verſchloß jhn/ vnd verſigelt oben darauff/ daß er nicht mehr verführen ſolt die Heyden/ biß daß vollendet würden tauſend Jar/ vnnd darnach muß er loß werden eine kleine zeit.

Oc kaſte hannem i Affgrunden/ oc lucte hannem inde/ oc beſeglede der offuen paa/ at hand ſkulde icke mere beſuige Hedningene/ før end tuſinde aar bleffue fuldkomne/ oc der effter ſkal hand bliffue løſſ en liden tid.

4. Vnd ich ſahe Stüle/ vnd ſie ſatzten ſich darauff/ vnd jnen ward gegeben das Gericht/ vnd die Seelen der enthaupten vmb deß zeugniß Jeſu/ vnd vmb deß worts Gottes willen/ vnnd die nicht angebetet hatten das Thier/ noch ſein Bilde/ vnd nicht genommen hatten ſein Malzeichen an jre Stirn vnd auff jre Hand/ dieſe lebten vnd regierten mit Chriſto tauſend Jar.

Oc ieg ſaa Stole/ oc de ſette ſig der paa/ oc dem bleff Domen giffuen/ oc de halshuggnis Siele for Jheſu vidniſbyrd/ oc for Guds ord ſkyld/ Oc de ſom icke haffde tilbedet Diuret/ oc icke helder det ſammis Billede/ oc icke haffde taget det ſammis Merke i deris pande/ oc paa deris Haand/ diſſe leffuede oc regnerede met Chriſto tuſinde aar.

5. Die andern Todten aber wurden nicht wider lebendig/ biß daß tauſend Jar vollendet wurden/ Diß iſt die erſte Aufferſtehung.

Men de andre Døde bleffue icke leffuende igen/ før end tuſinde aar bleffue fuldkomne. Dette er den førſte Opſtandelſe.

Kapitola XX.

Y Widěl gſem Angela an ſſtupuge s Nebe/mage klijč od propaſti/ a řetěz weliký w Ruce ſwé.

A Potymem widźiał Anyołá zſtępuiące° z niebá/ ktory miał klucz przepáśći/ y łáncuch wielki w ręce ſwoiey.

2. Y chopil Draka Hada ſtarého/ kterýž geſt Diábel a Sſathanáš/ (kterýž ſwadij weſſkeren Swět) y ſwázal gey za Tiſýc Let.

Pochwyćił ſmoká wężá onego ſtárego ktory ieſt diabeł y ſzátan/ (ktry zwodźi wſzythek okrąg źiemie/) y związał go ná tyſiąc lat.

3. A wwrhl do Propaſti/ y zawřel/ a ſwrchu zapečetil/ aby neſwodil wijce lidij/ ažby ſe wyplnilo Tiſýc Leth/ a potom má býti propuſſtěn na malý čas.

A wrzućił go w przepáść y zámknął go/ y zápieczętował nad nim áby nie zwodźił dáley narodow/ ażby ſię wypełniły thyſiąc lat/ ábowiem muśi potym być rozwiązan ná máły czás.

4. Y widěl gſem Stolice/ a ſeděli ná nich gimž dán geſt Saud: A widěl gſem Duſſe ſtijnaných pro ſwědectwj Gežijſſowo/ a pro Slowo Božij/ a kteřijž ſe neklaněli Sſelmě ani Obrazu gegijmu/ ani gſau přijali znamenj gegijho na čela ſwá/ aneb na ruce ſwé/ a byli žiwi/a Kralowali s Kryſtem za Tiſýc leth.

Zátymem widźiał ſtolice y ſiedźieli ná nich/ á ſąd ieſt im dan/ y duſze tych ktorzy poſćináni ſą dla świádecthwá Jezuſowego y dla ſłowá Bożego/ á ktorzy nie chwalili Beſtyiey/ áni obrázu iey/ áni przyięli piątna na czelech ſwych/ ábo ná rękách ſwoich/ y będą żyć y krolowáć z Kryſtuſem tyſiąc lat.

5. Ginij pak mrtwij nebyli žiwi/ ažby ſe wyplnilo Tiſýc Let. Totoť geſt wzkřijſſenij prwnij.

A drudzy z martwych nie ożywá áż ſię wypełnią tyſiąc lat/ thoć ieſt pierwſze z martwych wſtánie.

כ

6 טוּבַוְהִי לְקַדִּישָׁא דְּאִית לֵהּ מְנָתֵהּ בְּחַיָּת מִיתָנֵא קַדְמָיְתָא עַל הָנוּן מַוְתָּא אַחֲרִינָא לָא אִית לֵהּ שׁוּלְטָנָא אֶלָּא נֶהֱווּן לְכָהֲנֵא דְּאַלָהָא וּדְמְשִׁיחָא וְנֵמְלְכוּן עַמֵּהּ אֶלֶף שְׁנִין׃

Beato e ſanto è colui che ha parte ne la prima reſurrettione : contra queſti la ſeconda morte non ha poteſtà, ma ſaranno Sacerdoti di Dio e di Chriſto : e regnaranno con lui mille anni.

7 וְכַד נֶשְׁתַּמְלְיָן אֶלֶף שְׁנִין נֶשְׁתְּרֵא סָטָנָא מֶן בֵּית אֲסִירֵא וְנִפּוּק לְמַטְעָיוּ לְעַמְמֵא דְּאִיתֵיהוּן בְּאַרְבַּע זָוְיָתָא דְּאַרְעָא לְגוֹג וּלְמָגוֹג לְמַכְנָשׁוּתְהוּן בַּקְרָבָא דְּמֶנְיָנְהוּן אֵיךְ חָלָא דְּבַיַּמָּא׃

E come ſaranno finiti mille anni, ſatana ſarà ſciolto de la ſua prigione. Et Vſcirà ad ingannar le genti che ſono ſopra i quattro cantoni de la terra, Gog e Magog, per congregargli a la battaglia: il numero dequali è come l'arena del mare.

8 וַסְלֶקוּ עַל פְּתָיָא דְּאַרְעָא וְחַדְרוּ לְמַשְׁרִיתָא דְּקַדִּישֵׁא וְלַמְדִינְתָּא אֶתְרַחְמַת׃

Salirono dunque ſopra la larghezza de la terra, e circondorono il campo de Santi, e la Città diletta.

9 וְנֶחְתַת נוּרָא מֶן אֲלָהָא וַאֲכַלְהוּן׃

E ſceſe da Dio il fuoco dal cielo, e divorogli.

10 וְאָכֵל קַרְצָא דְּמַטְעֵא לְהוּן אֶתְרְמִי בְּיַמָּא דְּנוּרָא וְכוּפְרִיתָא אֲתַר דְּחַיוּתָא וּנְבִיָּא דַּגָּלָא וְנֶשְׁתַּנְקוּן בְּאִימָמָא וּבְלֶלְיָא לְעָלַם עָלְמִין׃

E il diauolo che li ſeduceua, fu gittato ne lo ſtagno del fuoco e del ſolfo, doue la beſtia e il falſo profeta, ſaranno tormẽtati giorno e notte per infiniti ſecoli.

כ

6 אַשְׁרֵי הָאִישׁ וְקָדוֹשׁ הוּא אֲשֶׁר יֶשׁ־לוֹ חֵלֶק בַּתְּקוּמָה עַל־הָאֵלֶּה הַמָּוֶת הַשֵּׁנִי לֹא יִשְׁלוֹט כִּי־אִם יִהְיוּ כֹּהֲנֵי אֱלֹהִים וְכֹהֲנֵי הַמָּשִׁיחַ וְיִמְלְכוּ עִמּוֹ אֶלֶף שָׁנִים׃

Bienauenturado y ſancto el que tiene parte en la primera reſurrecion, la ſegunda muerte no tiene poteſtad en eſtos, antes ſeran Sacerdotes de Dios y del Chriſto. y reynarán con el mil annos.

7 וְכַאֲשֶׁר יִתַּמּוּ אֶלֶף שָׁנִים יֻתַּר הַשָּׂטָן מִמִּשְׁמַרְתּוֹ וְיֵצֵא לְהַתְעוֹת אֶת־הַגּוֹיִם בְּאַרְבַּע פְּאוֹת הָאָרֶץ אֶת־גּוֹג וּמָגוֹג לְהוֹצִיאָם לַמִּלְחָמָה כְּחוֹל הַיָּם מֵרֹב׃

Y quando mil annos fueren cumplidos. ſatanas ſerá ſuelto de ſu priſion. Y ſaldra para enganar las gentes que eſtan ſobre las quatro eſquinas de la tierra, Gog, y Magog : para congregarlos para la batalla, el numero de los quales es como el arena de la mar.

8 וַיַּעֲלוּ עַל־רֹחַב הָאָרֶץ וַיָּסֹבּוּ אֶת־מַחֲנֵה הַקְּדוֹשִׁים וְאֶת־עִיר יְדִידָה׃

Y ſubieron ſobre la anchura de la tierra, y anduuieron àl derredor de los exercitos de los Sanctos, y de la Ciudad amada.

9 וַיֵּרֶד אֵשׁ מֵאֱלֹהִים מִשָּׁמַיִם וַיֹּאכְלֵם׃

Y de Dios decendió fuego del cielo, y tragolos.

10 וְהַמְּכַלִּים הַמַּתְעֶה אוֹתָם הֻשְׁלַךְ בַּאֲגַם אֵשׁ וְגָפְרִית אֲשֶׁר שָׁם גַּם הַבְּהֵמָה וּנְבִיא שֶׁקֶר וְיוּשְׁפְּטוּ יוֹמָם וָלַיְלָה לְעוֹלְמֵי עוֹלָמִים׃

Y el diablo que los engannaua fue lançado en el lago de fuego y aſſufre, donde eſta la beſtia y el falſo propheta, y ſeran atormentados dia y noche para ſiempre jamas.

κ'.

6. Μακάριος καὶ ἅγιος ὁ ἔχων μέρος ἐν τῇ ἀναστάσει τῇ πρώτῃ. ἐπὶ τούτων ὁ θάνατος ὁ δεύτερος οὐκ ἔχει ἐξουσίαν· ἀλλ᾽ ἔσονται ἱερεῖς τοῦ θεοῦ, καὶ τοῦ χριστοῦ, καὶ βασιλεύσουσι μετ᾽ αὐτοῦ χίλια ἔτη.

Bien-heureux & ſainct eſt celui qui a part en la premiere reſurrection: la ſeconde mort n'a point de puiſſance ſur eux, ains ils ſeront ſacrificateurs de Dieu & de Chriſt & regneront auec lui mille ans.

7. Καὶ ὅταν τελεσθῇ τὰ χίλια ἔτη, λυθήσεται ὁ σατανᾶς ἐκ τῆς φυλακῆς αὐτοῦ, καὶ ἐξελεύσεται πλανῆσαι τὰ ἔθνη τὰ ἐν ταῖς τέσσαρσι γωνίαις τῆς γῆς, τὸν γὼγ καὶ τὸν μαγὼγ, συναγαγεῖν αὐτοὺς εἰς τὸν πόλεμον· ὧν ὁ ἀριθμὸς ὡς ἡ ἄμμος τῆς θαλάσσης.

Et quand les mille ans ſeront accomplis, Satã ſera deſlié de ſa priſon. Et ſortira pour ſeduire les nations qui ſont ſur les quatre coins de la terre, Gog & Magog: pour les aſſembler en bataille : dont le nombre eſt comme le ſablon de la mer.

8. Καὶ ἀνέβησαν ἐπὶ τὸ πλάτος τῆς γῆς, καὶ ἐκύκλωσαν τὴν παρεμβολὴν τῶν ἁγίων, καὶ τὴν πόλιν τὴν ἠγαπημένην.

Et ils ſont montés ſur la largeur de la terre, & ont enuironné le camp des ſaincts, & la Cité bien-aimee :

9. Καὶ κατέβη πῦρ ἀπὸ τοῦ θεοῦ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ κατέφαγεν αὐτούς.

Mais il deſcendit du feu du ciel de par Dieu, lequel les deuora.

10. Καὶ ὁ διάβολος ὁ πλανῶν αὐτοὺς ἐβλήθη εἰς τὴν λίμνην τοῦ πυρὸς, καὶ θείου, ὅπου καὶ τὸ θηρίον καὶ ὁ ψευδοπροφήτης, καὶ βασανισθήσονται ἡμέρας καὶ νυκτὸς εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Et le diable qui les ſeduiſoit, fut ietté en l'eſtang de feu & de ſoulphre, là où eſt la beſte & le faux prophete, & ils ſeront tormentés iour & nuict ès ſiecles des ſiecles.

CAP. XX.

6. Beatus & ſanctus qui habet partem in reſurrectione prima, in his ſecunda mors non habet poteſtatem : ſed erūt ſacerdotes Dei & Chriſti, & regnabunt cum illo mille annis.

Bleſſed and holy is hee / that hath part in the firſt reſurrection : for on ſuch the ſecond death hath no power : but they ſhall be the Prieſtes of God, and of Chriſt / and ſhall reigne with him a thouſand yeere.

7. Et cùm conſummati fuerint mille anni, ſolvetur ſatanas de carcere ſuo, & exibit, & ſeducet Gentes quæ ſunt ſuper quatuor angulos terræ, Gog, & Magog; & congregabit eos in præliū, quorum numerus eſt ſicut arena maris.

And when the thouſande yeeres are expired / Satan ſhall be looſed out of his priſon/and ſhall goe out to deceyue the people / which are in the foure quarters of ẏ earth euen Gog and Magog/ to gather them together to battell whoſe number is as the ſand of the ſea.

8. Et aſcenderunt ſuper latitudinem terrę, & circuierunt caſtra ſanctorum, & civitatem dilectam.

And they went vp into the plaine of the earth/which compaſſed the tentes of the Saints about/and the beloued city.

9. Et deſcendit ignis à Deo de cælo, & devoravit eos.

But fire came downe from God out of heauen/and deuoured them.

10. Et diabolus qui ſeducebat eos, miſſus eſt in ſtagnum ignis & ſulphuris, ubi & beſtia, & pſeudopropheta cruciabuntur die ac nocte in ſecula ſeculorum.

And the deuill that deceyued them/ was caſt into a lake of fire and brimſtone/ where the beaſt and the falſe prophete ſhall be tormented euen day / and night for euermore.

Das XX. Capitel.

6. Selig iſt der vnd heilig/ der theil hat an der erſten aufferſtehung/ über ſolche hat der ander Tod keine macht/ ſondern ſie werden Prieſter Gottes vnd Chriſti ſeyn/ vnd mit jhm regieren tauſend jar.

Salig er den oc hellig/ ſom haffuer del i den førſte Opſtandelſe/ Offuer ſaadane haffuer den anden Død ingen mact/ Men de ſkulle vere Guds oc Chriſti Preſter/oc regnere met hannem tuſinde aar.

7. Vnd wenn tauſend jar vollendet ſind/ wirdt der Sathanas loß werden auß ſeinem Gefängniß. Vnnd wird außgehen zu verführen die Heiden in den vier örtern der Erden/ den Gog vnd Magog/ ſie zuverſamblen in einen ſtreitt/ welcher zal iſt wie der Sand am Meer.

Oc naar tuſinde aar haffue ende/ da ſkal Satanas bliffue løſſ aff ſit Fengſel/ oc hand ſkal vdgaa at forføre Hedningene i Jordens fire hiørne/ Gog oc Magog/ at forſamle dem i en ſtrid/ huilckis tal er/ ſom ſand i Haffuet.

8. Vnd ſie tratten auff die breitte der Erden/ vnd vmbringten das Heerlager der Heiligen/ vnnd die geliebte Statt.

Oc de tradde paa det brede aff Jorden/ oc omſpende de Helligis Hærlæger/ oc den elſkelige Stad.

9. Vnd es fiel das Feuer von Gott auß dem Himmel/ vnd verzehret ſie.

Oc der falt Ild fra Gud aff Himmelen/oc forterede dem.

10. Vnd der Teufel/ der ſie verführet/ ward geworffen inn den feurigen Pful vnd Schwefel/ da das Thier vnd der falſche Prophet war/ vnd werden gequelet werden Tag vnnd nacht/ von ewigkeit zu ewigkeit.

Oc diffuelen ſom dem forførde/ bleff kaſt i den gloende Pøel oc Suoffuel / der ſom Diuret oc den falſke Prophete vaare/oc de ſkulle pinis dag oc nat/ fra euighed/til euighed.

Kapitola XX.

6. Blahoſlawený a Swatý geſt kdo má dijl w prwnijm wztřijſſenij nad těmi druhá Smrt nemá mocy: Ale budauť Kněžij Božij a Kryſtowi/ a budau s nim Kralowati za Tiſýc Let.

Błogoſławiony y święty/ kthory ma cząść w pierwßym zmartwychwſtániu : ábowiem nád tymi wtora śmierć nie ma mocy/ y owßem będą kápłany Bogá y Kryſthuſá/ y będą krolowáć z nim tyſiąc lat.

7. A když ſe dokoná Tiſýc let/ propuſſtěn bude Sſatanáš z Žaláře ſwého: Y wynde wen/ a budeť ſwoditi Národy kteřij gſau na čtyřech ſtranách Země/ Goga/ a Magoga/ a shromáždj gek bogi/ kterýchžto počet geſt yako Pijſek Mořſký.

A gdy ſie wypełnią tyſiąc lat/ będzie rozwiązan ßathan z ćiemnice ſwoiey. A wynidzie/ áby zwodził narody ktore ſą ná cżterzech węgłoch ziemie Gog y Mágog/ áby ie zbierał ná walkę/ ktorych liczbá ieſt iáko piaſek morſki.

8. Y wſtaupili na ſſyrokoſt Země / a obcházeli wogſka Swatých y Měſto milé.

Wſtąpili tedy ná ßerokość ziemie/ y obſtąpili woyſko świętych/ y miáſto vmiłowáne.

9. Y ſſtaupil oheň od Boha s Nebe/ a ſpálil ge.

Ale zſtąpił ogień od Bogá z niebá ktory ie pożárł.

10. A Diábel kterýž ge ſwodil/ vwržen geſt do Gezera ohně a Syry/ kdežto Sſelma/ y ffaleſſný Prorok mučeni budau we dne y w nocy na wěky wěkůw.

A dyábeł kthory ie zwodził wrzucon ieſth w ieziorro ogniá y ſiarki/ gdzie thez beſtyia y fálßywy prorok będą męczeni we dnie y w nocy ná wieki wiekow.

כ

11 וְחָזֵא הֲוֵית לְתַרְוָנוֹס חִוָּרָא רַבָּא וְלֵה דְּיָתֵב הֲוָא עֲלַוְהי דְּמֶן פַּרְצוּפֵה עֲרַקוּ אַף אַרְעָא אַף שְׁמַיָּא וַאְתְרָא לָא אֶשְׁתְּכַח לְהוֹן׃

Poi viddi vn gran ſeggio bianco & vno che vi ſedeua ſopra: da la cui preſentia ſi fuggì la terra e il cielo: e non fu loro trouato luogo.

12 וְחָזֵא הֲוֵית לְמִיתֵא לִזְעוּרֵא וְלַרְוְרְבֵא דְּקָיְמִין קְדָם אֱלָהָא וְכַתְבֵא אֶתְפַּתַּחוּ וְכְתָבָא אַחֲרִינָא אֶתְפְּתַח דְּהוּ כְּתָבָא דְּחַיֵּא וְאֶתְדִּינוּ מִיתֵא מֶן הָנוֹן דִּכְתִיבִין בִּכְתָבֵא אַיְךְ עֲבָדַיְהוֹן׃

Viddi ancora i morti grandi e piccoli ſtare dinanzi à Dio: e furono aperti i libri: e vnaltro libro fu aperto, che è quel de la vita: e furono giudicati i morti per le coſe che erano ſcritte ne libri ſecondo le opere loro.

13 וְיַמָּא יַהֵב מִיתָוְהִי וּמוֹתָא וַשְׁיוֹל יַהֲבוּ מִיתַיְהוֹן וְאֶתְדִּינוּ אֱנָשׁ אֱנָשׁ אַיְךְ עֲבָדַיְהוֹן׃

E il mare dette i morti che erano in eſſo: e la morte e l'inferno dettero i morti che erano in eſſi: e fu giudicato di ciaſcuno ſecondo le loro opere,

14 וּמוֹתָא וַשְׁיוֹל אֶתְרְמִיו בְּיַמָּא דְּנוּרָא אֶתַר דְּאִית בֵּה מוֹתָא אַחֲרִינָא׃

E la morte e l'inferno furon gittati ne lo ſtagno del fuoco. Queſta è la ſeconda morte.

15 וְאַן אֱנָשׁ לָא אֶשְׁתְּכַח דִּכְתִיב בִּכְתָבָא דְּחַיֵּא אֶתְרְמִי בְּיַמָּא דְּנוּרָא׃

E chi non fu trouato ſcritto nel libro de la vita, fu gittato ne lo ſtagno del fuoco.

כא

1 וְחָזֵא הֲוֵית שְׁמַיָּא חֲדַתָּא וְאַרְעָא חֲדַתְתָא קַדְמָיֵא גֵּיר שְׁמַיָּא וְאַרְעָא קַדְמָיְתָא עֲבַרוּ וְיַמָּא תוּב לָא אִיתַוְהִי׃

Dipoi viddi vn cielo nuouo, e vna terra nuoua: Perche il primo cielo e la prima terra è paſſata via, e il mare non è piu.

כ

11 וָאֶרְאֶה כִּסֵּא לָבָן גָּדוֹל וְאֶת יוֹשֵׁב עָלָיו אֲשֶׁר מִפָּנָיו בָּרְחוּ גַּם הַשָּׁמַיִם וְגַם הָאָרֶץ וּמָקוֹם לֹא נִמְצָא לָהֶם׃

Y vide vn gran throno blanco, y al que eſtaua ſentado ſobre el, de delante del qual huyó la tierra y el cielo: y no ſe há hallado el lugar de ellos.

12 וָאֶרְאֶה אֶת־הַמֵּתִים אֶת־קְטַנִּים וְאֶת־גְּדוֹלִים כִּי־עוֹמְדִים הָיוּ לִפְנֵי כִּסֵּא אֱלֹהִים וּסְפָרִים נִפְתָּחוּ וְסֵפֶר אַחֵר נִפְתַּח שֶׁהוּא סֵפֶר הַחַיִּים וַיִּשָּׁפְטוּ הַמֵּתִים מִכְּתוּבִים בַּסְּפָרִים כְּמַעֲשֵׂיהֶם׃

Y vide los muertos grandes y pequennos que eſtauan delante de Dios: y los libros fueron abiertos: y otro libro fué abierto, el qual es de la vida: y fueron juzgados los muertos por las coſas que eſtauan eſcriptas en los libros, ſegun ſus obras.

13 וְהַיָּם נָתַן אֶת־הַמֵּתִים אֲשֶׁר בּוֹ וְהַמָּוֶת וְהַשְּׁאוֹל נָתְנוּ אֶת־הַמֵּתִים אֲשֶׁר בָּהֶם וַיִּשָּׁפְטוּ אִישׁ אִישׁ כְּמַעֲשֵׂיהֶם׃

Y la mar dió los muertos que eſtauan en ella: y la muerte y el infierno dieron los muertos que eſtauan en ellos: y fuê hecho juyzio de cada vno ſegun ſus obras.

14 וְהַמָּוֶת וְהַשְּׁאוֹל הָשְׁלְכוּ אֶל־אֲגַם הָאֵשׁ זֶה־הוּא מָוֶת הַשֵּׁנִי׃

Y el infierno y la muerte fueron lançados en el lago de fuego: Eſta es la muerte ſegunda.

15 וְאִם אִישׁ לֹא נִמְצָא כָּתוּב בְּסֵפֶר הַחַיִּים הָשְׁלַךְ אֶל־אֲגַם הָאֵשׁ׃

El que no fue hallado eſcripto en el libro de la vida, fué lançado en el lago de fuego.

כא

1 וָאֶרְאֶה שָׁמַיִם חֲדָשִׁים וְאֶרֶץ חֲדָשָׁה כִּי־שָׁמַיִם הָרִאשֹׁנִים וְאֶרֶץ הָרִאשֹׁנָה עָבְרוּ וְהַיָּם אֵינֶנּוּ עוֹד׃

Y vide vn cielo nueuo, y vna tierra nueua: Porque el primer cielo, y la primera tierra ſe fué, y la mar ya no es.

κ΄.

11. Καὶ εἶδον θρόνον λευκὸν μέγαν, καὶ τὸν καθήμενον ἐπ᾽ αὐτοῦ, οὗ ἀπὸ προσώπου ἔφυγεν ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ, καὶ τόπος οὐχ εὑρέθη αὐτοῖς.

Puis ie vi vn grand throne blanc & quelcun aſſis ſur icelui, de deuant lequel s'enfuit la terre & le ciel: & ne fut point trouué lieu pour eux.

12. Καὶ εἶδον τοὺς νεκροὺς, μικροὺς καὶ μεγάλους ἑστῶτας ἐνώπιον τοῦ θεοῦ, καὶ βιβλία ἠνεῴχθησαν· καὶ βιβλίον ἄλλο ἠνεῴχθη, ὅ ἐστι τῆς ζωῆς· καὶ ἐκρίθησαν οἱ νεκροὶ ἐκ τῶν γεγραμμένων ἐν τοῖς βιβλίοις, κατὰ τὰ ἔργα αὐτῶν.

Ie vi auſſi les morts grans & petis ſe tenans deuant Dieu: & les liures furent ouuerts: & vn autre liure fut ouuert aſſauoir le liure de vie: & furent iugés les morts par les choſes qui eſtoyent eſcrites ès liures, ſelō leurs œuures.

13. Καὶ ἔδωκεν ἡ θάλασσα τοὺς ἐν αὐτῇ νεκροὺς, καὶ ὁ θάνατος καὶ ὁ ᾅδης ἔδωκαν τοὺς ἐν αὐτοῖς νεκρούς· καὶ ἐκρίθησαν ἕκαστος κατὰ τὰ ἔργα αὐτῶν.

Et la mer rendit les morts qui eſtoyent en elle, & la mort & enfer rendirēt les morts qui eſtoyent en eux: fut fait iugement de chacun ſelon leurs œuures.

14. Καὶ ὁ θάνατος καὶ ὁ ᾅδης ἐβλήθησαν εἰς τὴν λίμνην τοῦ πυρός· οὗτός ἐστιν ὁ θάνατος ὁ δεύτερος.

Et l'enfer & la mort furent iettés en l'eſtang de feu, ceſte eſt la mort ſeconde.

15. Καὶ εἴ τις οὐχ εὑρέθη ἐν τῇ βίβλῳ τῆς ζωῆς γεγραμμένος, ἐβλήθη εἰς τὴν λίμνην τοῦ πυρός.

Et quiconque ne fut trouué eſcrit au liure de vie: fut ietté en l'eſtang de feu.

ΚΕΦΑΛ. κα΄.

ΚΑὶ εἶδον οὐρανὸν καινὸν, καὶ γῆν καινήν· ὁ γὰρ πρῶτος οὐρανὸς, καὶ ἡ πρώτη γῆ παρῆλθε· καὶ ἡ θάλασσα οὐκ ἔστιν ἔτι.

Puis ie vi vn nouueau ciel & vne nouuelle terre: car le premier ciel & la premiere terre s'en eſtoit allé, & la mer n'eſtoit plus.

CAP. XX.

11. Et vidi thronum magnum, candidum, & ſedentem ſuper eum, à cuius conſpectu fugit terra & cælum, & locus non eſt inventus eis.

And I ſaw a great white throne/ and one that ſate on it/ from whoſe face fled awaye both the earth and heauen/ and their place was no more found.

12. Et vidi mortuos, magnos, & puſillos ſtantes in conſpectu throni, & libri aperti ſunt: & alius liber apertus eſt, qui eſt vitæ, & iudicati ſunt mortui ex his quæ ſcripta erant in libris ſecundùm opera ipſorum.

And I ſawe the deade/ both great and ſmall ſtande before God: and the bookes were opened/ and another booke was opened/ which is the booke of liſe/ and the deade were iudged of thoſe thinges which were written in the bookes/ according to their workes.

13. Et dedit mare mortuos qui in eo erant, & mors, & infernus dederunt mortuos ſuos qui in ipſis erant, & iudicatum eſt de ſingulis ſecundùm opera ipſorum.

And the ſea gaue vp her deade/ which were in her/ and death and hell deliuered vp the dead/ which were in them: and they were iudged euery man according to their workes.

14. Et infernus & mors miſſi ſunt in ſtagnum ignis. Hæc eſt mors ſecunda.

And death and hell were caſt into the lake of fire: this is the ſecond death.

15. Et qui non inventus eſt in libro vitæ ſcriptus, miſſus eſt in ſtagnum ignis.

And whoſoeuer was not founde written in the booke of liſe/ was caſt into the lake of fire.

CAP. XXI.

ET vidi cælum novum, & terram novam. Primum enim cælum, & prima terra abiit, & mare iam non eſt.

And I ſaw a new heauen/ and a new earth: for the firſt heauen/ and the firſt earth were paſſed away/ & there was no more ſea.

Das XX. Capitel.

11. Vnd ich ſahe einen groſſen weiſſen Stul/ vnnd den der darauff ſaß/ für welches angeſicht flohe die Erde vnd der Himmel/ vnnd jhnen ward keine ſtette erfunden.

Oc ieg ſaa en ſtor huid Stol/ oc den ſom ſad der paa/ for hues Auſict Jorden oc Himmeln flyde/ oc dem bleff ingen ſted funden.

12. Vnd ich ſahe die Todten/ beide groß vnd klein/ ſtehen für Gott/ vnd die Bücher wurden auffgethan/ Vnd ein ander Buch ward auffgethan/ welches iſt des lebens/ vnd die Todten wurden gerichtet nach der Schrifft in den Büchern/ nach jhren wercken.

Oc ieg ſaa de Døde baade ſtore oc ſmaa ſtaa faar Gud/ oc Bøgerne bleffue opladne/ Oc der bleff en anden Bog opladen/ huilcken der er Liffſens/ oc de Døde bleffue dømde effter Scrifften i de Bøger/ effter deris gerninger.

13. Vnd das Meer gab die Todten die darinnen waren/ vnnd der Todt vnnd die Helle gaben die Todten die darinnen waren/ vnd ſie wurden gerichtet/ ein jeglicher nach ſeinen wercken.

Oc Haffuer gaff de Døde ſom der vaare vdi/ oc Døden oc Helffuede gaffue de døde/ ſom der vaare vdi/ oc de bleffue dømde/ huer effter ſine Gerninger.

14. Vnd der Todt vnd die Helle wurden geworffen inn den feurigen Pful. Das iſt der ander Todt.

Oc Døden oc Helffuede bleffue kaſte i den gloende Pøel. Det er den andern Død.

15. Vnd ſo jemand nicht ward erfunden geſchrieben in dem Buch des Lebens/ der ward geworffen in den feurigen Pful.

Oc der ſom nogen icke bleff funden ſcreffuen i Liffſens Bog/ hand bleff bortkaſt i den gloende Pøel.

Das XXI. Capitel.

Vnd ich ſahe einen newen Himmel/ vnd eine newe Erden/ Denn der erſte Himmel vnd die erſte Erden vergiengen/ vnd das Meer iſt nicht mehr.

Oc iea ſaa en ny Himmel oc en ny Jord/ Thi den førſte Himmelen/ oc de førſte Jord forginge/ oc Haffuet er icke mere.

Kapitola XX.

11. Y widěl gſem Trůn weliký ſtkwaucý/ a toho kterýž ſeděl na něm/ před kterěhožto twářij pominula Země y Nebe/ a mijſto nenij gim nalezeno.

Tedym widział ſtolicę wielką białą/ y niektorego ſiedzącego na niey/ przed kthorego obliczem vćiekłá ziemiá/ y niebo/ á mieyſce ich nie ieſth znalezione.

12. Y widěl gſem mrtwé weliké y malé/ ani ſtogij před twářij Trůnu/ a Knijhy otewřijny gſau: a gine Knijhy kteréž gſau žiwota/ také gſau otewřijny: a ſauzeni gſau mrtwij z těch wěcý/ které byly pſány w Knihách wedlé ſkutkuow gegich:

Y widziałem vmárłe wielkie y máłe ſtoiące przed oblicznośćią Bożą/ á otworzone ſą kśięgi/ y drugie kśięgi otworzone ſą/ to ieſt/ kśięgi żywotá/ Y byli oſądzeni vmárli wedle tych rzeczy kthore były nápiſáne w kśięgách podług vczynkow ich.

13. Y wydalo Moře mrtwé ſwé kteřijž byli w něm/ a Smrt y Peklo wydali mrtwé ſwé/ kteřijž w nich byli: Y wydán geſt ſaud o gednom každém wedlé ſkutkuow geho.

Y wróćiło morze vmárłe ktore miáło/ śmierć thež y piekło wróćili vmárłe ktore miáły/ y był ſąd o kázdym wedle vczynkow ich.

14. A Peklo a Smrt vwrženi gſau do Gezera ohniwého. A tak geſt druhá Smrt.

A piekło y śmierć wrzuceni ſą w iezioro ogniá/ y táć ieſt śmierć wtora.

15. A kdo nenij nalezen napſán w Knihách žiwota/ vwržen gt do Gezera ohniwého.

A ktory nie ieſt znaleziony nápiſány w kśięgach żywotá/ wrzucon ieſt w iezioro ogniá.

Kapitola XXI.

Y Widěl gſem Nebe nowé/ a Zemi nowau. Nebo prwnij Nebe a prwnij Země pominula/ a Moře giž nenij.

POtymem widział niebo nowe y ziemię nowa ábowiem pierwſze niebo y pierwſza ziemiá odeſzłá byłá/ á morzá iuż nie było.

כא

2 וְאֶנָא יוֹחַנָן חָזֵא הֲוִית לִמְדִינְתָּא קַדִּישְׁתָּא לְאוּרִשְׁלֶם חַדְתָּא דְּנָפְקָא מֶן אֱלָהָא מֶן שְׁמַיָּא דַּעְתִירָא הֲוָת אַיְךְ כַּלְּתָא דַּמְצַבְּתָא לְבַעְלָהּ׃

E io Giouanni viddi la ſanta città di Ieruſalem nuoua ſcender dal cielo, preparata da Dio come ſpoſa ornata al ſuo marito.

3 וְשֶׁמְעֵת קָלָא רָמָא מֶן שְׁמַיָּא דְּאָמַר הָא מַשְׁכְּנָא דַּאלָהָא עַם בְּנַי נָשָׁא וְיָאַן עַמְּהוֹן וְהֶנּוּן יֶהֱווֹן עַמֵּהּ וְהוּ אֱלָהָא יֶהֱוֵא עַמְּהוֹן אֱלָהֲהוֹן׃

E vdij vna gran voce dal cielo, che diceua, Ecco il tabernacolo di Dio con gli huomini, & habitarà con eſſi: & eſſi ſaranno ſuoi popoli, & eſſo Iddio ſarà loro Iddio con eſſi.

4 וְיַעְטֵא אֱלָהָא כֻּל דִּמְעָא מֶן עַיְנַיְהוֹן וּמַוְתָּא לָא יֶהֱוֵא תוּב וְלָא אֶבְלָא וְלָא קְעָתָא וְחֶבְלָא לָא יֶהֱוֵא תוּב מֶטוּל דְּקַדְמָיֵא אֶזַלוּ׃

Et aſciugarà Iddio ogni lagrima da i loro occhij, e la morte non ſarà piu, e non ſarà piu ne pianto, ne grido, ne dolore: percioche le prime coſe ſon paſſate via.

5 וְאָמַר דְּיָתֵב עַל תְּרוֹנוֹס הָא חַדְתָּא כֻּל מֶדֶם עָבֵד אֶנָא כְּתוֹב מֶטוּל דְּמֶלֵּא שַׁרִירֵא וּמְהַיְמְנֵא אֶנּוּן׃

E colui che ſedeua ſopra il ſeggio diſſe, Ecco, io fo nuoue tutte le coſe. Poi mi diſſe, Scriui perche queſte parole ſon vere e fedeli.

6 וְאָמַר לִי הֲוָא אֶנָא אֶנָא אָלַף וְתָו רִישִׁיתָא וְחַרְתָּא אֶנָא אֶתֶּל לְצָהְיָא מֶן מַעְיָנָא דְּמַיָּא דְּחַיֵּא מַגָּן׃

E diſſemi, Egli è fatto. Io ſono l'A e l' Ω, il principio e il fine: Io darò à chi ha ſete de la fontana de l'acqua viua in dono.

7 דְּזָכֵא לֵהּ יָארַת כֻּל מֶדֶם וְאֶהֱוֵא לֵהּ לַאלָהָא וְהוּ יֶהֱוֵא לִי לַבְרָא׃

Chi vincerà, poſſederà tutte le coſe: & io li ſarò Iddio, & egli mi ſarà figliuolo.

כא

2 וַאֲנִי יוֹחָנָן רָאִיתִי אֶת־עִיר הַקְּדוֹשָׁה אֶת יְרוּשָׁלַיִם הַחֲדָשָׁה לָרֶדֶת מֵאֱלֹהִים מִשָּׁמַיִם כִּי־נְכוֹנָה כְּכַלָּה תַּעְדֶּה כֵלֶיהָ׃

Y yo Ioan vide la ſancta Ciudad de Ieruſalem nueua, que decendia del cielo, adereçada de Dios, como la eſpoſa atauiata para ſu marido.

3 וָאֶשְׁמַע קוֹל גָּדוֹל מִשָּׁמַיִם לֵאמֹר הִנֵּה מִשְׁכַּן אֱלֹהִים עִם בְּנֵי־אָדָם וְיִשְׁכֹּן עִמָּהֶם וְהֵמָּה עַמּוֹ וְהוּא הָאֱלֹהִים יִהְיֶה עִמָּהֶם אֱלֹהֵיהֶם׃

Y oy vna gran boz del cielo, que dezia: Heaqui la morada de Dios con los hombres, y morará con ellos: y ellos ſeran ſu pueblo, y el miſmo Dios ſera ſu Dios con ellos.

4 וּמָחָה אֲדֹנָי יֱהוִֹה דִּמְעָה מֵעַל־כָּל־פָּנִים וּמָוֶת לֹא־יִהְיֶה עוֹד וְלֹא אֵבֶל וְלֹא צְעָקָה וְגַם יְגִיעָה לֹא תִהְיֶה עוֹד כִּי־עָבְרוּ הָרִאשֹׁנוֹת׃

Y alimpiará Dios toda lagrima de los ojos dellos, y la muerte no ſera mas y no aura mas llanto, ni clamor, ni dolor: Porque las primeras coſas ſon paſſadas.

5 וַיֹּאמֶר הַיּוֹשֵׁב עַל־הַכִּסֵּא הִנְנִי מְחַדֵּשׁ אֶת־כֹּל וַיֹּאמֶר אֵלַי כְּתֹב כִּי־הַדְּבָרִים נֶאֱמָנִים וֶאֱמֶת הֵמָּה׃

Y el que eſtaua ſentadó en el throno, dixo: Heaqui, yo hago nueuas todas las coſas. Y dixome: Eſcriue: porque eſtas palabras ſon fieles y verdaderas.

6 וַיֹּאמֶר אֵלַי נִהְיָה אֲנִי אוּרִים וְתֻמִּים רֵאשִׁית וָקֵץ אֲנִי אֶתֵּן לַצָּמֵא מִבְּאֵר מַיִם חַיִּים חִנָּם׃

Y dixo me: Hecho es: Yo ſoy A y Ω, principio y fin. Al que tuuiere ſed yo le dare de la fuente del agua biua debalde.

7 הַמְנַצֵּחַ יִנְחַל כֻּלָּם וְאֶהְיֶה לוֹ לֵאלֹהִים וְהוּא יִהְיֶה לִּי לְבֵן׃

El que venciere, poſſeera todas las coſas: y yo ſere ſu Dios, y el ſera mi hijo.

κα´.

2. Καὶ ἐγὼ ἰωάννης εἶδον τὴν πόλιν τὴν ἁγίαν ἱερουσαλὴμ καινὴν, καταβαίνουσαν ἀπὸ τοῦ θεοῦ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἡτοιμασμένην, ὡς νύμφην κεκοσμημένην τῷ ἀνδρὶ αὐτῆς.

Et moi Iehan vi la ſaincte Cité de Ieruſalem nouuelle, deſcendāte du ciel, de par Dieu, paree comme vne eſpouſe ornee pour ſon mari.

3. Καὶ ἤκουσα φωνῆς μεγάλης ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, λεγούσης, ἰδοὺ ἡ σκηνὴ τοῦ θεοῦ μετὰ τῶν ἀνθρώπων, καὶ σκηνώσει μετ᾽ αὐτῶν· καὶ αὐτοὶ λαὸς αὐτοῦ ἔσονται, καὶ αὐτὸς ὁ θεὸς ἔσται μετ᾽ αὐτῶν, θεὸς αὐτῶν.

Et i'ouï vne grande voix du ciel, diſant, Voici le tabernacle de Dieu auec les hommes, & il habitera auec eux: & iceux ſerōt ſon peuple, & Dieu lui meſme ſera leur Dieu auec eux.

4. Καὶ ἐξαλείψει ὁ θεὸς πᾶν δάκρυον ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν, καὶ ὁ θάνατος οὐκ ἔσται ἔτι, οὔτε πένθος, οὔτε κραυγὴ, οὔτε πόνος οὐκ ἔσται ἔτι, ὅτι τὰ πρῶτα ἀπῆλθον.

Et Dieu eſſuyera toute larme de leurs yeux, & la mort ne ſera plus: & n'y aura plus ni dueil, ni trauail: car les premieres choſes ſont paſſees.

5. Καὶ εἶπεν ὁ καθήμενος ἐπὶ τοῦ θρόνου, ἰδοὺ καινὰ πάντα ποιῶ· καὶ λέγει μοι, γράψον· ὅτι οὗτοι οἱ λόγοι ἀληθινοί, καὶ πιστοί εἰσι.

Et celui qui eſtoit aſſis ſur le throne, dit, Voici, ie fai toutes choſes nouuelles. Puis il me dit, Eſcri: car ces paroles ſont veritables & certaines.

6. Καὶ εἶπέ μοι, γέγονε, ἐγώ εἰμι τὸ Α καὶ τὸ Ω, ἡ ἀρχὴ καὶ τὸ τέλος· ἐγὼ τῷ διψῶντι δώσω ἐκ τῆς πηγῆς τοῦ ὕδατος τῆς ζωῆς δωρεάν.

Il me dit auſſi, C'eſt fait, Ie ſuis A & Ω, le commencement & la fin: à celui qui aura ſoif ie lui donnerai de la fontaine de l'eau de vie ſans qu'elle lui couſte rien.

7. Ὁ νικῶν κληρονομήσει πάντα, καὶ ἔσομαι αὐτῷ θεὸς, καὶ αὐτὸς ἔσται μοι ὁ υἱός.

Qui vaincra, heritera toutes choſes: & ie lui ſerai Dieu, & il me ſera fils.

CAP. XXI.

2. Et ego Iohannes vidi ſanctam civitatem Ieruſalem novam, deſcendentem de cælo, à Deo paratam, ſicut ſponſam ornatam viro ſuo.

And I John ſaw the holy citie new Jeruſalem come downe from God out of heauen/ prepared as a bride trimmed for her huſband.

3 Et audivi vocem magnam de (*cælo*) dicentem, Ecce tabernaculum Dei cum hominibus, & habitabit cum eis. Et ipſi populus eius erunt: & ipſe Deus cum eis erit eorum Deus.

And I heard a great voyce out of heauen/ ſaying/ Beholde/ the tabernacle of God is with men / and he wil dwel with them: and they ſhall bee his people/ and God himſelfe ſhalbe their God with them.

4. Et abſterget Deus omnem lachrymam ab oculis eorum: & mors ultrà non erit, neque luctus, neque clamor, neque dolor erit ultrà, quæ prima abierunt.

And God ſhall wipe away all teares from their eyes: and the ſhall be no more death / neither ſorow / neither crying/ neither ſhall there be any more paine: for the firſt things are paſſed.

5. Et dixit qui ſedebat in throno, Ecce nova facio omnia. Et dixit mihi, Scribe, quia hæc verba fideliſſima ſunt & vera,

And he that ſate vpon the throne/ ſayde/ Beholde/ I make all things newe and he ſayd vnto me / Write: for theſe wordes are faithfull and true.

6 Et dixit mihi, Factum eſt: ego ſum A & Ω: initium & finis. Ego ſitienti dabo de fonte aquæ vitæ, gratis.

And he ſayd vnto me/ It is downe/ I am Alpha & Omega / the beginning and the end. I will giue to him that is a thirſt / of the well of the water of life freely.

7. Qui vicerit, poſſidebit hæc, & ero illi Deus: & ille erit mihi filius.

He that ouercommeth/ ſhall inherite all things / and I will be his God/ and he ſhall be my ſonne.

Das XXI. Capitel.

2. Vnd ich Johannes ſahe die heilige Statt/ das neue Jeruſalem/ von Gott auß dem Himmel herab fahren/ zubereit/ als eine geſchmückte Braut jrem Mann.

Oc ieg Johannes ſaa den hellige Stad / det ny Jeruſalem fare hid ned aff Himmelen fra Gud/ tilbered ſom en prydet Brud mod ſin Mand.

3. Vnd höret eine groſſe ſtimm von dem (Himmel /) die ſprach: Sihe da / eine Hütte Gottes bey den Menſchen/ vnd er wird bey jnen wohnen/ vnd ſie werden ſein Volck ſein / vnd er ſelbs Gott mit jhnen / wird jhr Gott ſein.

Oc ieg hørde en ſtor røſt aff (Himmelen/) ſom ſagde/ See der / Guds Tabernackel hoſſ Menniſken / oc hand ſkal bo hoſſ dem / oc de ſkulle vrre hans folck / oc hand ſelff Gud met dem / ſkal vere deris Gud.

4. Vnd Gott wird abwiſchen alle threnen von jren Augen/ vnd der Todt wird nicht mehr ſein/ noch leyd / noch geſchrey / noch ſchmertzen wirdt mehr ſein / denn das erſte iſt vergangen.

Oc Gud ſkal affto alle taare aff deris øyen / oc Døden ſkal icke mere vere/ icke helder ſorge/ oc ey ſkrig/ oc ey helder pine ſkal mere vere/ Thi det førſte forgick.

5. Vnnd der auff dem Stul ſaß/ ſprach: Sihe/ ich machs alles neu. Vnd er ſpricht zu mir: Schreibe/ deñ diſe wort ſind warhafftig vnd gewiß.

Oc den ſom ſad paa Stolen/ ſagde/ See/ Jeg gør alting ny. Oc hand ſiger til mig / Scriff / thi diſſe ord ere ſande oc viſſe.

6. Vnd er ſprach zu mir: Es iſt geſchehen. Ich bin das A vnnd das O/ der Anfang vnd das Ende. Ich wil dem Dürſtigen geben von dem Bruñ des lebendigen Waſſers vmb ſonſt.

Oc hand ſagde til mig / Det er ſkeet/ Jeg er A oc O/ Begyndelſen oc Enden. Jeg vil giffue de tørſte aff det leffuende Vandis Kilde forgeffuis.

7. We růberwindet / der wirds alles ererben / vnnd ich werde ſein Gott ſein/ vnd er wird mein Sohn ſein.

Huo ſom offueruinder / hand ſkal arffue det alſammen / oc ieg vil vere hans Gud / oc hand ſkal vere min Søn.

Kpitolaa XXI.

2. Ay yá Jan widěl gſem Měſto Swaté Geruzalém nowý ſſtupugjcý s Nebe od Boha připrawený/ yako Newěſtu okráſſlenau Mužj ſwému.

A ia Jan widziałem świete miáſto Jeruzálem nowe zſtępuiace z niebá/ od Bogá zgotowáne/ iáko oblubienice vbrána mezowi ſwemu.

3. Y ſlyſſal gſem hlas weliký (s nebe/) řkaucý: Hle Stánek Božij s lidmi/ a přebýwati bude s nimi: A oni Lid geho budau: a on Bůh s nimi bude gegich Bohem

Y ſłyſzałem głos wielki z niebá/ mowiac: Otho przybytek Boży ieſt z ludźmi/ y będźie mieſzkał z nimi/ á oni będa narodowie ieº/ á ſam Bog będźie z nimi bogiem ich.

4. A ſetře Buoh wſſelikau ſlzu s očij gegich: a Smrt giž wjce nebude/ ani kwjlenij/ ani křik/ ani boleſt bude wjce/ neb prwnij wěcy pominuly.

Y otrze Bog wſzelka łzę z oczu ich/ á śmierć dáley nie będźie áni śmętek/ áni krzyk/ y boleść dáley nie będźie/ Abowiem pierwſze rzeczy przeſzły.

5. Y řekl ten kterýž ſeděl na Trůnu/ Hle nowé činijm wſſecky wěcy. Y řekl mi: Napiſ/ žeť gſau tato Slowa wěrná a prawá.

Y rzekł mi ten ktory ſiedźiał ná ſtolicy/ Oto nowe czynie wſzytki rzeczy/ Y rzekł mi: Nápiſz/ ábowiem ty ſłowá wierne ſa y prawdźiwe.

6. A řekl mi: Giž ſe geſt ſtalo. Jáť gſem Alpha y Oměga/ Počátek y Konec. Jáť žijzniwému dám z Studnice wody žiwé darmo.

A rzekł mi/ Zſtáło ſię/ Jam ieſt Alphá y Omegá początek y koniec/ Ja prágnacemu dam dármo zrzodłá wody żywey.

7. Kdož zwijtězý/ budeť těmito wěcmi wládnauti/ A yáť budu gemu za Boha/ a on mi za Syna.

Ktoby zwyćiężył/ ten otrzyma dźiedźicznie wſzytki rzeczy/ y będę temu Bogiem/ á on mi będźie ſynem.

כא

8 לַדְחוּלְתָנִין דֵּין וַדְלָא מְהַימְנִין וַלְבַעְלֵי טַנְפּוּתָא וַלְקָטוֹלֵא וַלְזַנָּיֵא וַלְחָרָשֵׁא וַלְפָלְחַי פַּתְכְּרֵא וַלְכֻל דַּגָּלֵא מְנַתְהוֹן בְּיַמָּא דְּיָקֶד בְּנוּרָא וְכוּבְרִיתָא דְּאִיתַוְהִי מַוְתָא אַחֲרִינָא׃

Ma à i timidi & à gl'inceduli, & à gli abomineuoli, & à gli amazzatori, & à i fornicatori, & à gli auuelenatori, & à gl'idolatri, & à tutti i mentitori, la parte loro ſarà ne lo ſtagno ardente di fuoco, e ſolfo, che è la morte ſeconda.

9 וַאתָא לְוָתִי חַד מֶן שַׁבְעָא מַלְאַכֵא דְּאִית לְהוֹן בְּשַׁבְעָא פִּיַלְוָתָא דַּמְלֵין בְּשַׁבְעָא נֶגְדֵא אַחֲרָיֵנָא וּמְמַלֶּל הֲוָא עַמִּי וֶאמַר תָּא וְאַחַוְיָךְ לְכַלְּתָא ד דַּאמְרָא לְאַנְתְּתָא׃

E venne à me vno de ſette Angeli, che haueuano le ſette fiale piene de le ſette vltime piaghe: e parlò con meco, dicendo, Vien, che io ti moſtrarò la ſpoſa, moglie de l'Agnello.

10 וְאוֹבְלַנִי בְּרוּחָא עַל טוּרָא דְּטָב רָם וְחַוְיַנִי לִמְדִינְתָּא רַבְּתָא קַדִּישְׁתָּא לְאוּרִשְׁלֶם דְּנָחְתָא מֶן שְׁמַיָּא מֶן אֱלָהָא׃

E portomi in ſpirito ſopra vn grande & alto monte: e moſtrommi la gran Città, la ſanta Ieruſalem, che ſcendeua di cielo da Dio.

11 דְּאִית לָהּ תּוּשְׁבּוּחְתָּא דַּאלָהָא וְנַהִירָהּ דָּמְיָא לְכֵאפָא דְּטָב יַקִּירָא אַיְךְ לְכֵאפָא דְּפַנְתִּירָא דַּמְזַגְּגָא׃

Hauendo lo ſplendore di Dio, & il ſuo lume era ſimile à pretioſiſſima pietra, come à pietra di diaſpro ch'è ſimile al criſtallo.

12 וְאִית לָהּ שׁוּרָא רַבָּא דְּטָב רָם וְאִית לָהּ דָּרְתָא תְּרֵיעֶסַר וְעַל דָּרְתָא מַלְאַכֵא תְּרֵי עֶסַר וּשְׁמָהֵא כְּתִיבָן דְּאֵנּוּן דִּתְרֵי עֶסַר שַׁבְטָא בְּנַי יִסְרָיֵל׃

Et haueua vn muro grande & alto: & haueua dodici porte, e ne le porte dodici Angeli: e i nomi ſcritti, che ſono i nomi de le dodici tribu de figliuoli d'Iſrael.

כא

8 וְלַעֲצֵלִים וְלַבּוֹגְדִים לַנִּתְעָבִים לַמְרַצְּחִים לַקְּדֵשִׁים לַמְכַשְּׁפִים לְעֹבְדֵי־פֶסֶל וּלְכוֹזְבִים כֻּלָּם חֶלְקָתָם בַּאֲגַם הַבּוֹעֵר בָּאֵשׁ וְגָפְרִית שֶׁהוּא מָוֶת הַשֵּׁנִי׃

Mas à los temeroſos, y incredulos, à los malditos, y homicidas, à los fornicarios y hechizeros, à los idolatras, y à todos los mentiroſos, ſu parte ſerá en el lago ardiendo de fuego y de aſſufre, que es la muerte ſegunda.

9 וַיָּבוֹא אֵלַי אֶחָד מִשִּׁבְעָה מַלְאָכִים אֲשֶׁר יֶשׁ־לָהֶם שֶׁבַע מַחְתּוֹת מְלֵאוֹת בְּשִׁבְעָה נְגָעִים אַחֲרוֹנִים וַיְדַבֵּר עִמִּי לֵאמֹר הָבָה נָא אַגִּיד לְךָ אֶת־הָאִשָּׁה אֶת־כַּלַּת הַכֶּבֶשׁ׃

Y vino à mi el vno de los ſiete Angeles que tenian los ſiete taçones llenos de las ſiete poſtreras plagas, y habló conmigo, diziendo, Ven, yo te moſtrare la eſpoſa muger del Cordero.

10 וַיְבִיאֵנִי בְּמַרְאוֹת אֱלֹהִים וַיַּנְחֵנִי אֶל־הַר גָּבֹהַּ מְאֹד וַיַּגֶּד לִי אֶת־עִיר הַגְּדוֹלָה אֶת־יְרוּשָׁלַיִם הַקְּדוֹשָׁה כִּי־יוֹרֶדֶת מִן־הַשָּׁמַיִם מֵאֱלֹהִים׃

Y lleuóme en eſpiritu a vn gran monte y alto, y moſtrome la grande Ciudad ſancta Ieruſalem que decendia del cielo de con Dios.

11 וַיְהִי־לָהּ כְּבוֹד אֱלֹהִים וְאוֹרָהּ כִּדְמוּת אֶבֶן יְקָרָה כְּיָשְׁפֵה וְכוּכִית׃

Teniendo la charidad de Dios: y ſu lumbre era ſemejante à piedra precioſiſsima, como piedra de Iaſpe que tira à cryſtal reſplandeciente.

12 וַתְּהִי־לָהּ חוֹמָה גְדוֹלָה וְרָמָה וַיִּהְיוּ לָהּ שְׁנֵים עָשָׂר שְׁעָרִים וְעַל־הַשְּׁעָרִים שְׁנֵים עָשָׂר מַלְאָכִים וּשְׁמוֹתָם נִכְתָּבִים עַל־שְׁמוֹת שְׁנֵים עָשָׂר שִׁבְטֵי בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל׃

Y tenia vn grande muro y alto que tenia doze puertas: y en las puertas, doze Angeles: y los nombres eſcriptos, que ſon los nombres de los doze tribus de los hijos de Iſrael.

κα'.

8. Τοῖς δειλοῖς δὲ καὶ ἀπίστοις, καὶ ἁμαρτωλοῖς, καὶ ἐβδελυγμένοις, καὶ φονεῦσι, καὶ πόρνοις, καὶ φαρμακεῦσι, καὶ εἰδωλολάτραις, καὶ πᾶσι τοῖς ψευδέσι, τὸ μέρος αὐτῶν ἐν τῇ λίμνῃ τῇ καιομένῃ πυρὶ, καὶ θείῳ· ὅ ἐστι δεύτερος θάνατος.

Mais aux timides, & aux incredules, & aux execrables, & aux meurtriers, & aux paillards, & aux empoiſonneurs, & aux idolatres, & à tous menteurs, leur part ſera en l'eſtang ardent de feu & de ſoulphre, qui eſt la mort ſecōde.

9. Καὶ ἦλθε πρός με εἷς ἐκ τῶν ἑπτὰ ἀγγέλων τῶν ἐχόντων τὰς ἑπτὰ φιάλας τὰς γεμούσας τῶν ἑπτὰ πληγῶν τῶν ἐσχάτων, καὶ ἐλάλησε μετ' ἐμοῦ, λέγων, δεῦρο, δείξω σοι τὴν γυναῖκα τὴν νύμφην τοῦ ἀρνίου.

Adonc vint à moi l'vn des ſept Anges qui auoyēt eu les ſept phioles pleines des ſept dernieres playes: & parla à moi, diſant, Vien, & ie te monſtrerai l'Eſpouſe qui eſt la femme de l'Agneau.

10. Καὶ ἀπήνεγκέ με ἐν πνεύματι ἐπ' ὄρος μέγα, καὶ ὑψηλὸν, καὶ ἔδειξέ μοι τὴν πόλιν τὴν μεγάλην, τὴν ἁγίαν ἱερουσαλὴμ καταβαίνουσαν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἀπὸ τοῦ θεοῦ.

Et me tranſporta en eſprit en vne grande montagne & haute: & me mōſtra la grande Cité, Ieruſalem la ſaincte, deſcendante du ciel de deuers Dieu.

11. Ἔχουσαν τὴν δόξαν τοῦ θεοῦ· καὶ ὁ φωστὴρ αὐτῆς ὅμοιος λίθῳ τιμιωτάτῳ, ὡς λίθῳ ἰάσπιδι κρυσταλλίζοντι.

Ayant la gloire de Dieu: & ſa lumiere eſtoit ſemblable à vne pierre treſ precieuſe, comme à vne pierre de iaſpe tirent ſur le cryſtal.

12. Ἔχουσάν τε τεῖχος μέγα, καὶ ὑψηλόν. ἔχουσαν πυλῶνας δώδεκα, καὶ ἐπὶ τοῖς πυλῶσιν ἀγγέλους δώδεκα, καὶ ὀνόματα ἐπιγεγραμμένα, ἅ ἐστι τῶν δώδεκα φυλῶν τῶν υἱῶν ἰσραήλ.

Et auoit vne grande & haute muraille, auec douze portes, & és portes douze Anges: & des noms eſcrits ſur icelles qui ſont les noms des douze tribus des enfans d'Iſrael.

CAP. XXI.

8. Timidis autẽ & incredulis, & execratis, & homicidis, & fornicatoribus, & veneficis, & idololatris, & omnibus mendacibus, pars illorum erit in ſtagno ardenti igne & ſulphure, quod eſt mors ſecunda.

But the ſcarefull and vnbeleeuing/ and the abominable/ and murtherers/ and whoremongers/and ſorcerers/and idolaters/ and all liers ſhal haue their part in the lake/ which burneth with fire & brimſtone/which is the ſecond death.

9. Et venit unus de ſeptem angelis habentibus phialas plenas ſeptem plagis noviſſimis, & locutus eſt mecum, dicens, Veni & oſtendam tibi ſponſam, uxorem Agni.

And there came vnto me one of the ſeuen Angels/which had the ſeuen vialles full of the ſeuen laſt plagues/ and talked with me/ ſaying/ Come: I will ſhew thee the bride/the Lambes wife.

10. Et ſuſtulit me in ſpiritu in montem magnum & altum: & oſtendit mihi civitatem ſanctam Ieruſalem deſcendẽtem de cælo à Deo.

And he caryed me away in the ſpirit to a great/ and an hie mountaine/ and he ſhewed me the great citie/ holy Jeruſalem/ deſcending out of heauen from God.

11. Habentem claritatem Dei: & lumen eius ſimile lapidi pretioſo tanquam lapidi iaſpidis, ſicut cryſtallum.

Hauing the glorie of God: and her ſhining was like vnto a ſtone moſt precious/ as a Jaſper ſtone cleare as cryſtall.

12. Et habebat murum magnum & altum, habentem portas duodecim, & in portis angelos duodecim, & nomina inſcripta, quæ ſunt nomina duodecim tribuum filiorum Iſraël.

And had a great wall and he/ and had twelue gates/ and at the gates twelue Angels/ and the names writtẽ/ which are the twelue tribes of the children of Iſrael.

Das XXI. Capitel.

8. Den verzagten aber/vnd vnglaubigen/vnd greulichen/ vnd Todſchlägern/vnd Hurern/vnd Zaubern/vnd Abgöttiſchen/ vnnd allen Lügnern/ derer theil wird ſein inn dem Pful/der mit Fewer vnnd Schwefel brennet/ welchs iſt der ander Todt.

Men de miſtrøſtige oc vantro/oc gruelige oc Mandrabere/oc ſkørleſſnere/troldkarle/ oc affgudiſke/ oc alle Løgnere. deris del ſkal vere i Pølen/ſom brender met ild oc ſuoffuel huilcket der er den anden Død.

9. Vnd es kam zu mir einer von den ſieben Engeln/welch die ſieben Schalen voll hatten der letzten ſieben Plagen/vnnd redet mit mir/vnnd ſprach: Komb/ich will dir das Weib zeigen/ die Braut des Lambs.

Oc der kom til mig en aff de ſiu Engle/ſom haffde de ſiu Skaale fulde met de ſiu ſiſte Plager/ oc talede met mig/oc ſagde/Kom/ieg vil viſe dig den Quinde/ Lammens Brud.

10. Vnnd führet mich hin im Geiſt auff einen groſſen vnnd hohen Berg/ vnd zeiget mir die groſſe Statt/das heilige Jeruſalem/ hernider fahren auß dem Himmel von Gott.

Oc hand førde mig bort i Aanden paa it ſtort oc høyt Bierd/oc viſde mig den ſtore Stad/ det hellige Jeruſalem/fare hid ned aff Himmelen fra Gud.

11. Vnd hatte die Herrligkeit Gottes/vnd jhr Liecht war gleich dem alleredelſten ſtein/einem hellen Jaſpis.

Oc haffde Guds herlighed/oc hans liuſſ vaar lige ſom den aller ædelſte Sten/en klar Jaſpis.

12. Vnd hatte groſſe vnd hohe Mauren/vnd hatte zwölff Thor/ vnnd auff den Thoren zwölff Engel/ vnnd Namen geſchrieben/welche ſind die zwölff Geſchlechte der Kinder Jſrael.

Oc haffde ſtore oc høye Mure/ oc haffde tolff Porte/oc paa portene tolff Engle/oc beſcreffne naffn/ huilcke ere Jſraels børns tolff Slecters.

Kapitola XXI.

8. Straſſliwij pak a newěrnij/a proklettij/ a wražedlnijcy/ a Smilnijcy/ a Kauzedlnijcy/ a Modláři/ y wſſyckni lháři/ budau mijti dijl w Gezeře/kteréž hořij ohněm a Syrau/ genž geſt Smrt druhá.

A botáźliwym/ y niedowiárkom y obmierzłym/ y mężoboycam/ y nieczyſtym/ y trulacym/ y bálwochwálcam/ y wſzytkim klamcam część będźie w jeziercze gorájacym ogniem y śiárką/ á tá ieſt śmierć wtora.

9. Y přiſſel ke mne geden z ſedmi Angelůw/ kteřijž měli Koffijky plné ſedm rán poſlednijch/ a mluwil ſemnau/ řka: Poď/ okáži tobě Newěſtu/ Manželku Beránkowu.

Thedy przyſzedł do mnie ieden z onych śiedmi Aniołow/ ktorzy mieli śiedm bániek pełnych śiedmi plag oſtátecznych/ y mowił ze mną/ rzekąc: Chodź ſám/ okáżę oblubienicę żonę bárankowę.

10. Y wneſl mne w Duchu na hůru welikau a wyſokau/ a okázal mi měſto ſwaté Geruzalém/ ſſtupugijcý s Nebe od Bohá.

Y wźiął mię przez duchá ná gorę wielką y wyſoką/ y okazał mi miáſto wielkie święte ono Jeruzálem zſtępujące od Bogá z niebá.

11. Magijcý yaſnoſt Božij/ a ſwětlo geho podobné k Kamenii drahému/ yako k Kamenij Jaſpidu/ yako Křiſſtal.

Májąc chwałę Bożą/ ktorego świátłość byłá podobna kámieniowi nadrożſzemu Jáſpiſowi ná kſztałt Krzyſztału.

12. A měło Zed welikau a wyſokau/ w nijž bylo dwanácte Bran/ a w Branách dwanácte Angeluow/ a gména napſaná/ kteráž gſau gména dwanáctera Pokolenij ſynůw Izrahelſkých.

Y miáło mur wielki y wyſoki/ májący bram dwanaśćie/ y w bránách dwánaśćie Aniołow/ y imioná nápiſane/ ktore ſą imioná dwanaśćie pokolenia ſynow Izraelſkich.

13 מֶן מַדִּינְחָא דַּרְתָּא
תְלָתָא מֶן גַּרְבְּיָא דַּרְתָּא
תְלָתָא מֶן תֵּימְנָא דַּרְתָּא
תְלָתָא מֶן מַעְרְבָא דַּרְתָּא
תְלָתָא׃

Da l'Oriente tre porte: da l'Aquilone tre porte: da l'Auſtro, tre porte: e da lo Occidente tre porte.

14 וְשׁוּרָא דַּמְדִינְתָּא אִית
לֵהּ שֶׁתָּאסֵא תְּרֵי עֲסַר
וּבְהוֹן שְׁמָהָא (תְּרֵי עֲסַר)
דַּשְׁלִיחֵא דְּאֶמְרָא׃

E il muro de la Città haueua dodici fondamenti: & in eſſi i (dodici) nomi de dodici Apoſtols de l'Agnello.

15 וְהָו דַּמְמַלֵּל הֲוָא עַמִּי
אִית הֲוָא לֵהּ קוּלְמוֹס
דְּדַהְבָא דְּבֵהּ תַּכִּיל
לַמְדִינְתָּא וְלַדְרָתֵיהָ ו
וַלְשׁוּרֵיהָ׃

E colui che parlaua con meco, haueua Vna canna d'oro per miſurar la Città, e le ſue porte, e il ſuo muro.

16 וַמְדִינְתָּא בְּמַרְבַּע
סִימָא וְאוּרְכָּהּ מְשַׁתְּוָא
לְפַתְיָהּ וְאַכִּיל לַמְדִינְתָּא
בְּקוּלְמוֹס בַּאסְטָדְוָתָא תְּרֵי
עֲסַר אַלְפִין תְּרֵי עֲסַר
וְאוּרְכָּהּ וּפַתְיָהּ וְרוּמָהּ מ
מְשַׁתְּוִין הֲוַו בְּיַנָתְהוֹן׃

E la città è poſta in quadro, e la ſua lunghezza è tanta, quanta è ancora la larghezza E miſurò la Città con la canna per dodici mila (dodici) ſtadij: e la lunghezza e la larghezza, e l'altezza di eſſa ſono eguali.

17 וַאכִּיל לְשׁוּרֵיהּ לְמָאָא
וְאַרְבְּעִין וְאַרְבַּע אַמִּין אֵיךְ
כַּיְלְתָא דְּבַר נָשָׁא דְּאִית
הֵיָת לְמַלְאָכָא׃

E miſurò il ſuo muro, cento quaranta quattro cubiti, di miſura de l'huomo, cioè d'Angelo.

18 וַהֲוָת בֶּנְיָנָא דְּשׁוּרָהּ
פַּנְתִּירָא וַמְדִינְתָּא דַּהְבָא
דַּכְיָא דָּמְיָא לַזְגוּגִיתָא
דַּכְיָתָא׃

E la fabrica del ſuo muro era di diaſpro: e la città era oro puro ſimile à Vetro puro.

13 מִקֶּדֶם שְׁעָרִים שְׁלוֹשָׁה
מִצָּפוֹן שְׁעָרִים שְׁלוֹשָׁה מִנֶּגֶב
שְׁעָרִים שְׁלוֹשָׁה מִיָּם שְׁעָרִים
שְׁלוֹשָׁה׃

Al Oriente, tres puertas: àl Aquilon, tres puertas: àl Medio dia tres puertas: àl poniente, tres puertas.

14 וּלְחוֹמַת הָעִיר הָיוּ לָהּ שְׁתֵּים
עֶשְׂרֵה יְסוֹדוֹת וּבָהֶן שְׁנֵים עָשָׂר
שְׁמוֹת (שְׁנֵים עָשָׂר) שְׁלִיחֵי הַכֶּבֶשׂ׃

Y el muro de la Ciudad tenia doze fundamentos, y en ellos los doze nombres de los doze Apoſtoles del Cordero.

15 וַאֲשֶׁר מְדַבֵּר עִמִּי הִנֵּה קְנֵה
מִדַּת זָהָב בְּיָדוֹ אֲשֶׁר יָמֹד אֶת־
הָעִיר וְאֶת־שְׁעָרֶיהָ וְאֶת־חוֹמָתָהּ׃

Y el que hablaua conmigo, tenia vna medida de vna canna de oro, para medir la ciudad, y ſus puertas, y ſu muro.

16 וְהָעִיר מְרֻבָּעָה הוּשְׂמָה
וְהָעִיר קָנֶה אֶחָד אֹרֶךְ וְקָנֶה אֶחָד
רֹחַב וַיָּמָד אֶת־הָעִיר בַּקָּנֶה בִּכְבָרוֹת
שְׁנֵים עָשָׂר אֶלֶף שְׁנֵים עָשָׂר
אָרְכָּהּ וְרָחְבָּהּ וְקוֹמָתָהּ אֶחָד הֵמָּה׃

Y la Ciudad eſta ſituada y pueſta en quadro y ſu longura es tanta como ſu anchura. Y el medio la Ciudad con la canna de oro por doze mil (doze) eſtadios: y la longura y la altura, y el anchura della ſon yguales.

17 וַיָּמָד אֶת־־חוֹמָתָהּ מֵאָה
אַרְבָּעִים וְאַרְבַּע אַמּוֹת בְּקָנֵה
מִדַּת הָאָדָם שֶׁהוּא הַמַּלְאָךְ׃

Y midió ſu muro de ciento y quarenta y quatro cobdos, de medida de hombre, la qual es de Angel.

18 וַתְּהִי בִּנְיַן חוֹמָתָהּ יָשְׁפֵה
וְהָעִיר זָהָב טָהוֹר כִּדְמוּת זְכוּכִית
טְהוֹרָה׃

Y el material de ſu muro era de jaſpe: mas la Ciudad era oro puro, ſemejante àl vidro limpio.

13. Ἀπ' ἀνατολῆς πυλῶνες τρεῖς, ἀπὸ βορρᾶ πυλῶνες τρεῖς, ἀπὸ νότου πυλῶνες τρεῖς, ἀπὸ δυσμῶν πυλῶνες τρεῖς.

Du coſté d'Orient, trois portes: du coſté d'Aquilon, trois portes: & du coſté de Midi, trois portes: & du coſté d'Occident, trois portes.

14. Καὶ τὸ τεῖχος τῆς πόλεως ἔχων θεμελίους δώδεκα, καὶ ἐν αὐτοῖς δώδεκα ὀνόματα τῶν δώδεκα ἀποστόλων τοῦ ἀρνίου.

Et la muraille de la Cité ayant douze fondemens: & en iceux eſtoyent eſcrits les (douze) nome des douze Apoſtres de l'Agneau.

15. Καὶ ὁ λαλῶν μετ' ἐμοῦ εἶχε μέτρον κάλαμον χρυσοῦν, ἵνα μετρήσῃ τὴν πόλιν, καὶ τοὺς πυλῶνας αὐτῆς, καὶ τὸ τεῖχος αὐτῆς.

Et celui qui parloit à moi auoit vn roſeau d'or pour meſurer la Cité, & ſes portes, & ſa muraille.

16. Καὶ ἡ πόλις τετράγωνος κεῖται, καὶ τὸ μῆκος αὐτῆς τοσοῦτόν ἐστιν ὅσον καὶ τὸ πλάτος, καὶ ἐμέτρησε τὴν πόλιν ἐν τῷ καλάμῳ ἐπὶ σταδίων δώδεκα χιλιάδων δώδεκα. τὸ μῆκος, καὶ τὸ πλάτος, καὶ τὸ ὕψος αὐτῆς ἴσα ἐστί.

Et la Cité eſtoit ſituee & baſtie en quarrure, & ſa longueur eſtoit auſſi grande que la largeur: & il meſura la Cité auec le roſeau d'or, iuſqu'à douze mille (douze) ſtades: & la largeur & la hauteur & la longeur d'icelle eſtoyent eſgales.

17. Καὶ ἐμέτρησε τὸ τεῖχος αὐτῆς ἑκατὸν τεσσαράκοντα τεσσάρων πηχῶν, μέτρον ἀνθρώπου, ὅ ἐστιν ἀγγέλου.

Puis il meſura la muraille de cent quarante quatre coudees de la meſure du perſonnage, aſſauoir de l'Ange.

18. Καὶ ἦν ἡ ἐνδόμησις τοῦ τείχους αὐτῆς ἴασπις· καὶ ἡ πόλις χρυσίον καθαρὸν, ὁμοία ὑάλῳ καθαρῷ.

Et le baſtiment de la muraille eſtoit de iaſpe: mais la Cité eſtoit d'or pur, ſemblable à verre tres-clair.

CAP. XXI.

13. Ab oriente, portæ tres: & ab Aquilone, portæ tres: & ab Auſtro, portæ tres: & ab occaſu, portæ tres.

On the Eaſt part there were three gates/on the Northſide three gates/on the Southſide three gates/and on the Weſtſide three gates.

14. Et murus civitatis habens fundamenta duodecim: & in ipſis duodecim nomina, duodecim Apoſtolorum Agni.

And the wall of the city had twelue foundations/and in them the names of the Lambes twelue Apoſtles.

15. Et qui loquebatur mecum, habebat menſuram arundineam auream, ut metiretur civitatem, & portas eius, & murum.

And he that talked with me/had a golden reede to meaſure the citie withall/and the gates thereof/and the wall thereof.

16. Et civitas in quadro poſita eſt, & longitudo eius tanta eſt, quando & latitudo: & menſus eſt civitatem de arundine per ſtadia (*duodecies*) duodecim millia, & longitudo & altitudo & latitudo eius æqualia ſunt.

And the citie laye foureſquare/and the lenght is as large as the bredth of it/and he meaſured the citie with the reede/ twelue thouſand furlongs: and the length/and the bredth/ and the heigth of it are equall.

17. Et menſus eſt murum eius centū quadraginta quatuor cubitorum, menſura hominis quæ eſt angeli.

And he meaſured the wal thereof/an hundreth/ fortie and foure cubites/ by the meaſure of man/ that is/ of the Angell.

18. Et erat ſtructura muri eius ex lapide iaſpide: ipſa verò civitas aurum mundum, ſimile vitro mundo.

And the building of the wall of it was of Jaſper: and the citie was pure golde like vnto cleare glaſſe.

Das XXI. Capitel.

13. Vom Morgen drey Thor/ vom Mitternacht drey Thor/vom Mittag drey Thor/ vom Abend drey Thor.

Aff Oſter tre Porte/ aff Norden tre Parte/aff Synder tre Porte/ aff Veſter tre Porte.

14. Vnd die Maur der Statt hatte zwölff Gründe/ vnnd in denſelbigen die (zwölff) Namen der zwölff Apoſteln deß Lambs.

Oc Stadens mur haffde tolff Grundvolle/ oc i dem Lammens tolff Apoſtlernis Naffn.

15. Vnd der mit mir redet/ hatte ein gůlden Rohr/ daß er die Statt meſſen ſolt/ vnd jre Thor vnd Mauren.

Oc dem ſom talede met mig/ haffde it Gyldene Røer/ at hand ſkulde maale Staden/ oc hans Porte oc Mur.

16. Vnd die Statt ligt viereckket/ vnd jre lenge iſt ſo groß als die breite. Vnd er maß die Statt mit dem Rohr/ auff (zwölff mal) zwölff tauſend Feldwegs/ die lǎnge vnd die breitte/ vnd die hǒhe der Statt ſind gleich.

Oc Staden ligger i fire hiørner. Oc hans lengd er ſaa ſtor ſom bredden. Oc hand maalde Staden met Røret/ ved (tolff maal) tolff tuſinde agre longe. Men lengden oc bredden/ oc Stadens høylighed ere lige.

17. Vnd er maß jre Mauren/ hundert vnd vier vnd viertzig Ellen nach der maß eines Menſchen/ die der Engel hat.

Oc hand maalde hans Mure/ hundrede oc fire oc fyretiue alne/ effter it Menniſkis maade/ ſom Engelen haffuer.

18. Vnd der Bau jrer Mauren war von Jaſpis/ vnd die Statt von lauterm Golde gleich dem reinen Glaſe.

Oc hans Murys bygning/ vaar aff Jaſpis/ oc Staden aff purt Guld/ lige ſom rent Glaſſ.

Kapitola XXI.

13. Od chodu Slunce Brǎni tři: a od Zǎpadu Brǎny tři: Od půl nocy brǎny tři: a od Poledne brǎny tři.

Od wſchodu trzy brany/ od pułnocy brany trzy/ od południá brany trzy/ od zachodu brany trzy.

14. A Zed Měſta magjcý zǎkladůw dwanǎcte/ a na nich dwanǎcte gmén/ dwanǎcti Apoſſtolůw Berǎnkowých.

A mur miáſtá miáł gruntow dwánaśćie/ w ktorych były imioná dwánaśćie Apoſtolow Baránkowych.

15. A ten kterýž mluwil ſemnau/ měl mijru Třtinnau Zlatu/ aby změřil Měſto y Brǎny geho/ y Zed.

A ten ktory mowił zemna/ miał trzćinę złota/ aby mierzył miaſtho/ y brany iego/ y mure iego.

16. A to Měſto we čtyři hranny poſtaweno geſt/ a dlauhoſt geho tak weliká geſt yaká y ſſyrokoſt: Y změřil Měſto Třtinau/ honůw dwanǎcte Tiſýcuow: dlauhoſt/ y ſſyrokoſt y wyſokoſt geho zaroweň gſau.

Miáſto theż ieſt ná cztery węgły/ ktorego dłuż tylka ieſt iáko y ſzerz/ y mierzył miáſto trzćina ná dwunaśćie thyſiecy ſtáian/ y rowne ſa długość/ ſzerz/ z wyſokość iego.

17. Y změřil Zed geho Sto čtyřidcýti a čtyř loktůw/ mijrau Cžlowěka kterǎž geſt Angela.

Y mierzył mur iego/ ſto czterdzieśći y czthery łokćie miáry człowieczey ktora ieſt Aniołowá.

13 A bylo ſtawenij Zdi geho z kamene Jaſpida: ſamo pak Měſto z Zlata čiſtého/ podobného ſſklu čiſtému.

A budowánie muru iego był Jaſpiś/ ſamo theż miáſto złote ſczyre/ podobne ſkłu czyſtemu.

כא

19 וְשֶׁתָאסֶתָא דְשׁוּרָהּ דִמְדִינְתָּא מֶן כֻּל כִּאפָא יַקִירְתָא מְצַבְּתִים שֶׁתָאסָא קַדְמָיָא פַּנְתִּירָא וְדַתְרֵין שַׁבְּיֵוָא דַתְלָתָא בַּרְקָנָא רְבִיעָיָא אֻומְרַגְדָא׃

E i fondamenti del muro de la Città erano ornati d'ogni pietra pretioſa. Il primo fondamento era diaſpro, il ſecondo, ſaffiro: il terzo, calcedonico: il quarto, ſmeraldo.

20 חֲמִישָׁיָא בּוּרְלָא שְׁתִיתָיָא סַמְקָנָא שְׁבִיעָיָא כְּרוּם יַמָּא תְּמִינָיָא סַבְהֲלוּם תְּשִׁיעָיָא יַרְקָנָא עֲסִירָיָא טַרְקַיָּא דְחַד עֲסַר כַּנְקִירָא דִתְרֵי עֲסַר עַיְנָא דְעֶגְלָא׃

Il quinto, ſardonio: il ſeſto, ſardio: il ſettimo, criſolito: l'ottauo, berillo: il nono, topazio il decimo, criſopraſo: l'vndecimo, hiacinto: il duodecimo, amatiſto.

21 וַתְרֵי עֲסַר דַּרְתָּא מַרְגָּנְיָתָא כְּחַדָא כֻּל חַד וְחַד מֶן דַּרְתָּא הֲוָת מֶן מַרְגָּנִיתָא חֲדָא וְשׁוּרָא דַמְדִינְתָּא דַהֲבָא דְּכְיָא אַיְךְ זְגוּגִיתָא דְמוּנְגָא׃

E le dodici porte erano dodici perle: ciaſcuna de le porte egualmente era d'vna perla: e la piazza de la Città era oro puro, come vetro rilucente.

22 וַלְהַיְכְלָא לָא חֲזֵית הֲוִית בָּהּ מָרְיָא אֱלָהָא גֵּיר דְכֻל אָחִיד אִיתַוְהִי הַיְכְלָהּ וְאִמְרָא׃

E non viddi tempio in eſſa: percioche il Signore Iddio onnipotente è il ſuo tempio, e l'Agnello.

23 וּמְדִינְתָּא לָא מֶתְבַּעְיָא לָהּ שֶׁמְשָׁא וְלָא יַרְחָא דְּנַנְהֲרוּן לָהּ מֶטוּל דת דְתוּשְׁבַּחְתֵּהּ דַּאלָהָא אַנְהֲרַת לָהּ וְשְׁרָגַהּ אִמְרָא הוּ׃

Ne ha la Città biſogno del ſole ne de la luna, che rilucano in eſſa: percioche lo ſplendor di Dio l'ha illuminata: e l'Agnello è la ſua lucerna.

כא

19 וּמוֹסְדוֹת חוֹמַת הָעִיר הֻעֲדוּ כָּל־אֶבֶן יְקָרָה יְסוֹד הָרִאשׁוֹן יָשְׁפֵה הַשֵּׁנִי סַפִּיר הַשְּׁלִישִׁי בָרֶקֶת הָרְבִיעִי נֹפֶךְ׃

Y los fundamentos del muro de la Ciudad eſtauan adornados de toda piedra precioſa, El primer fundamento era jaſpe: el ſegundo, ſaphiro: al tercero, calcidonia: el quatro, eſmeralda

20 הַחֲמִישִׁי שֹׁהַם הַשִּׁשִּׁי אֹדֶם הַשְּׁבִיעִי תַּרְשִׁישׁ הַשְּׁמִינִי יַהֲלוֹם הַתְּשִׁיעִי פִּטְדָה הָעֲשִׂירִי שְׁבוֹ עַשְׁתֵּי־עָשָׂר לֶשֶׁם שְׁנֵים עָשָׂר אַחְלָמָה׃

El quinto ſardonyca: el ſexto, ſardio. el ſeptimo, chriſolito. el octauo, beryl: el nono, topazio: el decimo chryſopraſo: el vndecimo, jacintho: el duodecimo, amethyſto.

21 וּשְׁנֵים עָשָׂר שְׁעָרִים שְׁנֵים עָשָׂר פְּנִינִים הֵמָּה יַחְדָּו אִישׁ אִישׁ מִשְּׁעָרִים הָיָה מִפְּנִין אֶחָד וּרְחוֹבוֹת הָעִיר זָהָב טָהוֹר כִּזְכוֹכִית מִשְׁקָע׃

Y las doze puertas ſon doze perlas, en cada vna vna, y cada puerta era de vna perla. Y la plaça de la Ciudad era oro puro, como vidro muy reſplandeciente.

22 וְאֵת הֵיכָל לֹא רָאִיתִי בָהּ כִּי־יְהוָה אֱלֹהִים כָּל־יוּכַל הוּא הֵיכָלָהּ וְהַכֶּבֶשׂ׃

Y no vide en ella templo: porque el Sennor Dios todo poderoſo es el templo della, y el Cordero.

23 וְהָעִיר לֹא יִהְיֶה לָהּ עוֹד הַשֶּׁמֶשׁ לְאוֹר יוֹמָם וּלְנֹגַהּ הַיָּרֵחַ לֹא יָאִיר לָהּ כִּי־כְבוֹד אֱלֹהִים הֵאִיר אוֹתָהּ וְנֵרוֹ הַכֶּבֶשׂ׃

Y la Ciudad no tiene neceſsidad de ſol ni de luna para que reſplandezcan en ella: porque la claridad de Dios la ha alumbrado: y el Cordero es ſu candil:

κα´.

19. Καὶ οἱ θεμέλιοι τοῦ τείχους τῆς πόλεως παντὶ λίθῳ τιμίῳ κεκοσμημένοι· ὁ θεμέλιος ὁ πρῶτος, ἴασπις· ὁ δεύτερος, σάπφειρος· ὁ τρίτος, χαλκηδών· ὁ τέταρτος, σμάραγδος.

Et les fondemens de la muraille de la Cité eſtoynt ornés de toute pierre precieuſe. Le premier fondement eſtoit iaſpe: le ſecond, ſapphir: le troiſieme, chalcedoine: le quatrieme, eſmeraude:

20. Ὁ πέμπτος, σαρδόνυξ· ὁ ἕκτος, σάρδιος· ὁ ἕβδομος, χρυσόλιθος· ὁ ὄγδοος, βήρυλλος· ὁ ἔνατος, τοπάζιον· ὁ δέκατος, χρυσόπρασος· ὁ ἑνδέκατος, ὑάκινθος· ὁ δωδέκατος, ἀμέθυστος.

Le cinquieme, ſardonix: le ſixieme, ſardoine: le ſeptieme, chryſolithe: le huitieme, beryl: le neufieme, topaze: le dixieme, chryſopraſe: l'onzieme, hyacinthe: le douzieme, amethyſte.

21. Καὶ οἱ δώδεκα πυλῶνες, δώδεκα μαργαρῖται, ἀνὰ εἷς ἕκαστος τῶν πυλώνων ἦν ἐξ ἑνὸς μαργαρίτου· καὶ ἡ πλατεῖα τῆς πόλεως χρυσίον καθαρὸν, ὡς ὕελος διαφανής.

Et les douze portes eſtoyent douze perles: chacune des portes eſtoit d'vne perle. Et la rue de la Cité eſtoit d'or pur, comme verre treluiſant.

22. Καὶ ναὸν οὐκ εἶδον ἐν αὐτῇ· ὁ γὰρ κύριος ὁ θεὸς ὁ παντοκράτωρ, ναὸς αὐτῆς ἐστι, καὶ τὸ ἀρνίον.

Et ie ne vi point de temple en elle: car le Seigneur Dieu tout-puiſſant eſt le temple d'icelle, & l'Agneau,

23. Καὶ ἡ πόλις οὐ χρείαν ἔχει τοῦ ἡλίου, οὐδὲ τῆς σελήνης, ἵνα φαίνωσιν ἐν αὐτῇ· ἡ γὰρ δόξα τοῦ θεοῦ ἐφώτισεν αὐτὴν, καὶ ὁ λύχνος αὐτῆς τὸ ἀρνίον.

Et la Cité n'a point faute du ſoleil ne de la lune. afin qu'ils luiſent en icelle: car la clarté de Dieu l'a illuminee, & l'Agneau eſt ſa chandelle.

CAP. XXI.

19. Et fundamenta muri civitatis, omni lapide pretioſo ornata. Fundamētum primum, iaſpis: ſecundum, ſapphirus: tertium, calcedonius: quartum, ſmaragdus.

And the foundations of the wall of the citie were garniſhed with all maner of precious ſtones: the firſt foundation was Jaſper: the ſecond of Saphire: the third of a Chalcedonie: the fourth of an Emeraude.

20. Quintum, ſardonix: ſextum, ſardius: ſeptimum, chryſolithus: octavum, beryllus: nonum, topazius: decimum, chryſopraſus: undecimum, hyacinthus: duodecimum, amethyſtus.

The fift of a Sardonyx: the ſixt of a Sardius: the ſeuenth of a Chryſolite: the eight of a Beryl: the ninth of a Topaze: the tenth of a Chryſopraſus: the eleuenth of a Jacinct: the twelueth an Amethyſt.

21. Et duodecim portæ: duodecim margaritæ ſunt, per ſingulas: & ſingulæ portæ erant ex ſingulis margaritis: & platea civitatis aurum mundum, tanquam vitrum perlucidum.

And the twelue gates were twelue perles/ and euery gate is of one pearle/ and the ſtreete of the citie is pure golde/ as ſhining glaſſe.

22. Et templum non vidi in ea. Dominus enim Deus omnipotens templum illius eſt & Agnus.

And I ſawe no Temple therein: for the Lord God almightie and the Lambe are the Temple of it.

23. Et civitas non eget ſole neque luna, ut luceant in ea, nam claritas Dei illuminavit eam, & lucerna eius eſt Agnus.

And the citie hath no neede of the ſunne/ neither of the Moone to ſhine in it: for the glorie of God did light it: and the Lambe is the light of it.

Das XXI. Capitel.

19. Vnd die Gründe der Mauren der Statt waren geſchmücket mit allerley Edelgeſteine. Der erſte Grund war ein Jaſpis/ der ander war ein Saphir/ der dritte ein Chalcedonier/ der vierdte ein Smaragd.

Oc murens Stadens Grunduol/ vaare prydede met allehonde dyrebare Stene. Den førſte Grunduol vaar en Jaſpis/ den anden vaar en Saphir/ den tredie en Calcedonier/ den fierde en Smaragde.

20. Der fünfte ein Sardonich/ der ſechſte ein Sardis/ der ſibend ein Chryſolith/ der achte ein Beryll/ der neundte ein Topaſier/ der zehende ein Chryſopras/ der eilffte ein Hiacynt/ der zwölfte ein Amethiſt.

Den femte ein Sardonich/ den ſiette ein Sardis/ den ſiuende en Chryſolit/ den ottende en Beril/ den niende en Topaſier/ den tiende en Chryſopras/ den ellelffte en Hyacinth/ den tolffte en Ametiſt.

21. Vnd die zwölff Thor waren zwölff Perlen/ vnd ein jeglich Thor war von einer Perlen/ vnd die Gaſſen der Statt waren lauter Gold/ als ein durchſcheinend Glaß.

Oc de tolff Porte vaare tolff Perler/ oc huer port vaar aff en Perle/ oc Gaderne i Staden vaare purt Guld/ ſom it igennem ſkinnende Glaſſ.

22. Vnd ich ſahe keinen Tempel darinnen/ denn der HERR der allmächtige Gott iſt jhr Tempel/ vnnd das Lamb.

Oc ieg ſaa inted Tempel der vdi/ Thi HERREN den almectige Gud er hans Tempel/ oc Lammet.

23. Vnd die Statt darff keiner Sonnen noch des Monden/ daß ſie jr ſcheine/ denn die herrligkeit Gottes erleuchtet ſie/ vnnd jhre Leuchte iſt das Lamb.

Oc Staden behøffuer huercken Soel eller Maane/ at de ſkulle ſkinne i hannem/ Thi Guds Herlighed opliuſer hannem/ oc Lammet er hans Liuſſ.

Kapitola XXI.

19. Základowé Zdi Měſtſké wſſelikým kamenem drahým okráſſleni byli. Základ prwnij byl Jaſpis: Druhý Zaffijr: Třetij Calcedon: Cžtwrtý Smaragd:

A grunty muru miáſtá ozdobione wſzelákim kámieniem drogim: Pierwſzy grunt Jáſpis/ wtory ſzáfir/ trzeci Kalcedon/ czwarty Smárágd.

20. Pátý Sardonyx: Šeſtý Sardyus: Sedmý Kryzolit: Oſmý Beryl: Dewatý Thopazyus: Deſátý Kryzopazus: Gedenáctý Jacyňkt: Dwanáctý Ametyſt.

Piaty Sárdonix/ ſzoſty Sárdyus/ ſiodmy Kryſolitus/ oſmy Beryllus/ dziewiaty Topázius/ dzieſiathy Chryſopráſſus/ iedenaſthy Hiácynt/ dwánaſty Ametyſt.

21. Dwanácte Bran/ dwanácte Perel ma gednakaždá: A gednakaždá Brána byla z gednekaždé Perly: A vlice Měſta bylo Zlato čiſté/ yako Sklo přeſwětlé.

A dwánaśćie bram/ dwánaśćie pereł/ á káżdá braná z iedney perły byłá á rynekłá/ á rynek mieyſcki złoto ſzczyre táko ſklo przezroczyſte.

22. A Chrámu gſem w něm newiděl. Nebo Pán Bůh wſſemohucý geſt Chrám geho a Beránek.

Y nie widziałem kośćiołá w nim/ ábowiem Pan Bog wſzechmogacy ieſt kośćiołem iego y báránek.

23. A to Měſto nepotřebuge Slunce ani Měſýce/ aby ſwijtili w něm. Neb yaſnoſt Božij oſwěcowati ge bude/ a ſwijce geho Beránek geſt.

A nie potrzebuie tho miáſto áni ſłońcá áni mieſiacá áby świecily w nim: ábowiem chwałá Boża oświećiłá ie/ á báránek ieſt kagáncem ie°.

כא

24 וְעַמְמֵא דְּחָאיִן הֲווּ יְהַלְכוּן בְּנוּהְרָהּ וּמַלְכֵא דְּאַרְעָא יְיַתוּן לְתוּשְׁבְּחָתְהוֹן וְלְאִיקָרְהוֹן בָּהּ׃

E le genti che ſaranno ſtate ſaluate, caminaranno ne la luce di eſſa: e i Re de la terra portaranno in eſſa la gloria e l' honor loro.

25 וְתַרְעָהּ לָא יֶתְתַּחֲד בְּאִימָמָא לֵלְיָא גֵּיר לָא יֶהְוֵא תַּמָּן׃

E le ſue porte non ſi chiuderanno di giorno: percioche iui non ſarà notte.

26 וְיַיְתוּן תּוּשְׁבְּחָתָא וְאִיקָרָא דְּעַמְמֵא בָּהּ׃

E portaranno in eſſa la gloria e l'honor de le Genti.

27 וְלָא יֵעוֹל בָּהּ כָּל דְּמְסַיַּב וְטַמָּא דְּעָבֵד טַנְפּוּתָא וְדַגָּלוּתָא אֶלָּא הָאנּוּן דִּכְתִיבִין בַּכְתָבָא דְּחַיֵּא דְּאִמְרָא׃

E non entrarà in eſſa veruna coſa immonda, ò che faccia abbominatione e menzogna: ma ſolamente quelli che ſono ſcritti nel libro de la vita de l'Agnello.

כב

1 וְחַוְיַנִי נַהְרָא דְּכֵי דְּמַיָּא חַיֵּא דְּחַוְרָא אַיְךְ זְגוּגִיתָא דְּמְהַלֵּךְ מֶן כּוּרְסְיֵהּ דְּאַלָהָא וְדְאִמְרָא׃

Poi mi moſtrò vn fiume puro d'acqua viua, riſplendente come criſtallo, che vſciua dal trono di Dio e de l'Agnello.

2 בְּמֶצְעַת שׁוּקֵהּ וּמֶכָּא לְנַהְרָא קַיְסָא דְּחַיָּא דְּעָבֵד פֵּארְא תְּרֵי עֲסַר בְּכָל יַרְחָא לְחַד חַד יָהֵב פֵּארֵהּ וְטַרְפֵּהּ דְּקַיְסָא לְאַסְיוּתָא דְּעַמְמֵא׃

Nel mezzo de la piazza di eſſa, e da l'vna e l'altra parte del fiume, l'arbero de la vita, che fà dodici frutti, rendendo per ciaſcuno meſe il ſuo frutto: e le foglie de l'arboro ſono per la ſanità de le Genti.

כא

24 וְגוֹיֵי הַנּוֹשָׁעִים יֵלְכוּ בְּאוֹרָהּ וּמַלְכֵי הָאָרֶץ יָבִיאוּ אֶת־כְּבוֹדָם וְתִפְאַרְתָּם אֵלֶיהָ׃

Y las Gentes que vuieren ſido ſaluas andarán en la lumbre della: y los Reyes de la tierra traeran ſu gloria y honor à ella.

25 וּפְתָחוּ שְׁעָרֶיהָ תָמִד יוֹמָם וָלַיְלָה לֹא יִסָּגְרוּ כִּי־לַיְלָה אֵינֶנּוּ שָׁם׃

Y ſus puertas no ſeran cerradas de dia porque alli no aurá noche:

26 וְיָבִיאוּ אֶת־כְּבוֹד וְאֶת הֲדַר הַגּוֹיִם אֵלֶיהָ׃

Y lleuarán la gloria y la honrra de los Gentiles à ella.

27 וְלֹא יָבוֹא אֵלֶיהָ כָּל־מְגֹאָל וְעֹשֶׂה שִׁקּוּץ אוֹ־כָזָב כִּי־אִם הַנִּכְתָּבִים בְּסֵפֶר חַיֵּי הַכֶּבֶשׂ׃

No entrará en ella ninguna coſa ſuzia, o que haze abominacion y mentira: Sino ſolamente los que eſtan eſcriptos en el libro de la vida del Cordero.

כב

1 וַיַּרְאֵנִי נְהַר מַיִם חַיִּים טָהוֹר זַךְ כִּזְכוֹכִית הוֹלֵךְ מִכִּסֵּא הָאֱלֹהִים וְהַכֶּבֶשׂ׃

Deſpues me moſtró vn rio limpio de agua biua, reſplandeciente como criſtal, que ſalia del throno de Dios y del Cordero.

2 בְּתוֹךְ רְחוֹבָהּ וּבִגְדוֹת הַנָּהָר מִפֹּה וּמִפֹּה עֵץ הַחַיִּים עֹשֶׂה פְּרִיִּים שְׁנֵים עָשָׂר בְּכָל־חֹדֶשׁ וָחֹדֶשׁ נוֹתֵן אֶת־פִּרְיוֹ וַעֲלֵי הָעֵץ לִרְפוּאַת הַגּוֹיִם׃

En el medio de la plaça della, y de la vna parte y de la otra del rio, arbol de vida, que lleua doze fructos, dando cada mes ſu fruto: y las hojas del arbol ſon para la ſanidad de las Gentes.

κα'.

24. Καὶ τὰ ἔθνη τῶν σωζομένων ἐν τῷ φωτὶ αὐτῆς περιπατήσουσι· καὶ οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς φέρουσι τὴν δόξαν, καὶ τὴν τιμὴν αὐτῶν εἰς αὐτήν.

Et les nations qui auront eſté ſauuees, chemineront en la lumiere d'icelle: les Rois de la terre apporteront leur gloire & honneur en elle.

25. Καὶ πυλῶνες αὐτῆς οὐ μὴ κλεισθῶσιν ἡμέρας. νὺξ γὰρ οὐκ ἔσται ἐκεῖ.

Et ſes portes ne ſeront point fermees de iour: car il n'y aura point là de nuict.

26. Καὶ οἴσουσι τὴν δόξαν, καὶ τὴν τιμὴν τῶν ἐθνῶν εἰς αὐτήν.

Et on apportera la gloire & honneur des Gentils en icelle.

27. Καὶ οὐ μὴ εἰσέλθῃ εἰς αὐτὴν πᾶν κοινοῦν, καὶ ποιοῦν βδέλυγμα καὶ ψεῦδος, εἰ μὴ οἱ γεγραμμένοι ἐν τῷ βιβλίῳ τῆς ζωῆς τοῦ ἀρνίου.

Il n'entrera en elle choſe aucune ſouillee, ou qui commette abomination & fauſſeté: mais ſeulement ceux qui ſont eſcrits au liure de vie de l'Agneau,

ΚΕΦΑΛ. κβ'.

ΚΑὶ ἔδειξέ μοι ποταμὸν καθαρὸν ὕδατος ζωῆς, λαμπρὸν ὡς κρύσταλλον, ἐκπορευόμενον ἐκ τοῦ θρόνου τοῦ θεοῦ, καὶ τοῦ ἀρνίου.

Puis il me monſtra vn fleuue pur d'eau viue, reſplendiſſant comme cryſtal: procedant du throne de Dieu & de l'Agneau.

2. Ἐν μέσῳ τῆς πλατείας αὐτῆς, καὶ τοῦ ποταμοῦ ἐντεῦθεν, καὶ ἐντεῦθεν ξύλον ζωῆς, ποιοῦν καρποὺς δώδεκα, κατὰ μῆνα ἕνα ἕκαστον ἀποδιδοῦν τὸν καρπὸν αὐτοῦ· καὶ τὰ φύλλα τοῦ ξύλου εἰς θεραπείαν τῶν ἐθνῶν.

Et au milieu de la place d'icelle, & des deux coſtés du fleuue, l'arbre de vie, portant douze fruicts, par chacun mois rendant ſon fruict: & les fueilles de l'arbre ſont pour la ſanté des Gentils.

CAP. XXI.

24. Et ambulabunt Gentes (*ſalvandæ*) in lumine eius: & reges terræ afferent gloriam ſuam & honorem in illam.

And the people which are ſaued/ ſhal walke in the light of it: and the Kings of the earth ſhall bring their glorie and honour vnto it.

25. Et portæ eius non claudentur per diem: nox enim non erit illic.

And the gates of it ſhal not bee ſhut by day: for there ſhall be no night there.

26. Et afferent gloriam & honorem gentium in illam.

And the glory / and honour of the Gentiles ſhalbe brought vnto it.

27. Non intrabit in eam aliquod coinquinatum, aut abominationem faciens & mendacium: niſi qui ſcripti ſunt in libro vitæ Agni.

And there ſhall enter into it none vncleane thing / neither whatſoeuer worketh abomination or lies: but they which are written in the Lambes Booke of liſe.

CAP. XXII.

ET oſtēdit mihi fluvium aquæ vivæ, ſplendidum tanquam cryſtallum, procedentem de ſede Dei & Agni.

And he ſhewed me a pure riuer of water of life/ cleare as cryſtall / proceeding out of the throne of God / and of the Lambe.

2. In medio plateæ eius, & ex utraque parte fluminis lignum vitę, afferens fructus duodecim, per menſes ſingulos reddens fructum ſuū, & folia ligni ad ſanitatem Gentium.

In the middes of the ſtreete of it / and of either ſide of the riuer / was the tree of life / which bare twelue maner of frutes/ & gaue frute euery moneth: and the leaues of the tree ſerued to heale the nations with.

Das XXI. Capitel.

24. Vnd die Heiden/ die da ſelig werden/ wandeln in demſelbigen Liecht/ vnd die Könige auff Erden werden jhre (Ehre vnd) Herꝛligkeit in dieſelbigen bringen.

Oc de Hedninge/ ſom bliffue ſalige/ vandꝛe i det ſamme Liuſſ/ oc Kongerne paa Jorden ſkulle føre deris (ære oc) Herlighed til hannem.

25. Vnd jhre Thor werden nicht verſchloſſen des tages / denn da wirdt keine nacht ſein.

Oc hans porte ſkulle icke lyckis om dagen/ thi der ſkal ingen Nat vere.

26. (Vnnd ſie werden die Ehre vnd herꝛligkeit der Heyden in dieſelbige bringen.)

(Oc de ſkulle føre de ære oc Herlighed de Hedninge til hannem.)

27. Vnd wird nicht hinein gehen jrgend ein gemeines/ vnd das da greuel thut vnd lügen/ ſondern die geſchrieben ſind in dem lebendigen Buch des Lambs.

Oc der ſkal inted almindeligt gaa nogen ſted ind/ oc det ſom gør verſtyggelighed oc løgen/ Men de ſom ere ſcreffne i Lammens leffuende Bog.

Das XXII. Capitel.

VNd er zeiget mir einen lautern ſtrom des lebendigen Waſſers/ klar wie ein Cryſtall/ der gieng von dem ſtul Gottes/ vnd des lambs.

OC hand viſde mig det leffuende Vands rene ſtrøm/ klar ſom en Chriſtal/ hand gick fra Guds Stoel / oc Lammens.

2. Mitten auff jhrer Gaſſen/ Vnd auff beyden ſeiten des Stroms ſtund Holtz des Lebens/ das trug zwölfferley Früchte/ vnd brachte ſeine früchte alle Monden/ vnnd die Blätter des Holtzs dieneten zu der geſundheit der Heyden.

Mit at hans gade/ oc paa begge ſidder hoſſ ſtrømen ſtod Liffſens træ/ det bar tolffhonde Fruct/ oc gaff ſin Fruct alle Maanede/ oc Bladene off Træet tiente til Hedningenis ſundhed.

Kapitola. XXI.

24. A chodidiť budau Národowě (k ſpaſeni přiſſlých) w ſwětle geho/ a Králowě Zemſſtj přeneſau ſláwu ſwau a čeſt od něho.

Narodowie tež ktore były záchowáne/ będą chodzić przy świátłości iego á krolowie ziemie chwałę ſwoię y cześć do niego przynioſą.

25. A Brány geho nebudau zawijrány we dne. Neb tam nocy nebude.

A brany ie° nie będą zámknione we dnie/ ábowiem nocy tám nie będzie.

26. A budau noſyti do něho Sláwu a Čeſt Národůw.

A będzie przynieſioná cześć y chwałá pogánow do niego.

27. Newegdeť do něho nic poſſkwrněného/ ani ten kterýž činij ohawnoſt a lež/ gedině ti kteřijž gſau napſáni w Knihách žiwota Beránka.

Nie wnidźie do niego nic co pokala/ ábo czyni co brzydliwego/ ábo kłamſtwo/ áleć ci ktorzy napiſáni ſą w kſięgách żywotá báránká.

Kapitola XXII.

Y Okázal mi Potok wody žiwé/ ſtkwucý yako Křiſtál/ tekaucý z Stolice Božij a Beránkowy.

Záthym vkazał mi czyſtha rzekę wody żywey przezroczyſtą iáko Krzyſztał wychodzącą z ſtolice Bożey y Báránkowey.

2. A v proſtřed Rynku Měſta toho/ s obau ſtranau Potoka dřewo žiwota/ neſa dwanáctero Owotce/ na každý Měſýc wydáwage Owotce ſwé/ a lijſtij z dřewa toho k zdrawij národuow.

A w pośrodku rynku iego y z obudwu ſtron rzeki było drzewo żywotá noſzące owocow dwánaſcie/ ná káżdy mieſiąc podawáiąc owoc ſwoy/ y liśćie ſwoie/ ku vzdrowieniu pogánow.

3 וְכֻל חֶרְמָא תּוּב לַיִת
בָּהּ וְתַרְוֹנוֹס דַאלָהָא
וְדַאמְרָא אִית הֲוָא בָּהּ
וְעַבְדַוְהִי יְפַלְחוּנָיְהִי׃

E non sarà piu alcuna cosa maladetta: ma il seggio di Dio e de l'Agnello sarà in essa, e i suoi serui gli seruiranno.

4 וְנֶחְזוּן פַּרְצוּפֵהּ וּשְׁמֵהּ
עַל בֵּיתָא דְעַיְנַיְהוֹן׃

E vedranno la faccia sua, e il suo nome sarà ne le lor fronti.

5 וְלֵלְיָא לָא נֶהְוֵא תַּמָּן
וְלָא סְנִיקִין עַל שְׁרָגָא וְעַל
נוּהְרָא דְשִׁמְשָׁא מֶטּוּל
דְּמָרְיָא אֱלָהָא נַנְהַרְהוֹן
וְנֶמְלְכוּן לְעָלַם עָלְמִין׃

E non vi sarà notte, ne hanno bisogno di lucerna, ne del lume del sole: percioche il Signore Iddio gl'illumina, e regnaranno in sempiterno.

6 וְאֶמַר לִי הָנוֹן מֶלֵּא
מְהַיְמְנִין וְשַׁרִירָא אִנּוּן
וּמָרְיָא אֱלָהָא דַנְבִיֵּא
קַדִּישֵׁא שַׁדַּר לְמַלְאַכֵהּ
לְמֶחְוָיוּ לְעַבְדַוְהִי מָא דְוָלֵא
לְמֶהְוֵא בַּעֲגַל׃

Poi mi dice, Queste parole son fedeli e vere: e il Signor Iddio de santi Profeti ha mandato il suo Angelo à mostra e à i suoi serui le cose che hanno à farsi in breue.

7 הָא מֶסְתַּרְהֵב אֲנָא
טוּבַוְהִי דְנָטַר מֶלֵּא
דַנְבִיוּתָא דִכְתָבָא הָנָא׃

Et ecco io vengo tosto: beato colui che osserua le parole de la profetia di questo libro.

8 וְאֶנָא יוֹחַנָן דְחָזֵא וְשָׁמַע
אֶנָא לְהָלֵין וְכַד שְׁמַעֵת
וְחֵזִית נֶפְלֵת לְמֶסְגַּד קֳדָם
רֶגְלַוְהִי דְמַלְאַכָא דְחַוְיַנִי
לְהָלֵין׃

Et io Giouanni son quello che ho vedute e vdite queste cose: e come io l'hebbi vdite e vedute, mi gittai giu per Adorare dinanzi à i piedi de l'Angelo, che mi mostraua queste cose.

3 וְכָל־חֵרֶם אֵינֶנּוּ עוֹד וְכִסֵּא
הָאֱלֹהִים וְהַכֶּבֶשׂ בָּהּ יִהְיֶה וַעֲבָדָיו
יְשָׁרְתוּהוּ׃

Y toda cosa maldita no sera mas, sino el throno de Dios, y del Cordero estara en ella, y sus sieruos le seruiran.

4 וְיִרְאוּ אֶת־פָּנָיו וּשְׁמוֹ עַל־
מִצְחוֹתָם׃

Y veran su rostro, y su Nombre estará en sus frentes.

5 וְלַיְלָה לֹא יִהְיֶה שָּׁם וְלֹא צָרִיךְ
יִהְיֶה לָהֶם נֵר אוֹר־אוֹר הַשֶּׁמֶשׁ
כִּי־יְהֹוָה אֱלֹהִים יָאִיר אוֹתָם
וְיִמְלְכוּ לְעוֹלְמֵי עוֹלָמִים׃

Y alli no aurá mas noche, y no tienen necessidad de lumbre de candil, ni de lumbre de sol: porque el Sennor Dios los alumbrarà, y reynaran para siempre jamas.

6 וַיֹּאמֶר אֵלַי אֵלֶּה הַדְּבָרִים
נֶאֱמָנִים וֶאֱמֶת הֵמָּה וַיהֹוָה אֱלֹהֵי
הַנְּבִיאִים הַקְּדֹשִׁים שָׁלַח אֶת־
מַלְאָכוֹ לְהַגִּיד לַעֲבָדָיו מַה־יֵּשׁ
לִהְיוֹת בִּמְהֵרָה׃

Y dixome: Estas palabras son fieles y verdaderas. Y el Sennor Dios de los sanctos Prophetas ha embiado su Angel, para mostrar à sus sieruos las cosas que es necessario que sean hechas presto.

7 הִנֵּה בָּא אָנֹכִי מְהֵרָה אַשְׁרֵי
הָאִישׁ אֲשֶׁר יִצֹּר אֶת־דִּבְרֵי
נְבוּאַת סֵפֶר־הַזֶּה׃

Y heaqui vengo presto: Bienauenturado el que guarda las palabras de la Prophecia de este libro.

8 וַאֲנִי יוֹחָנָן רָאִיתִי וְשָׁמַעְתִּי
אֶת־הָאֵלֶּה וּבִרְאֹתִי וּבְשָׁמְעִי
נָפַלְתִּי לְהִשְׁתַּחֲוֺת אֶל־רַגְלֵי
הַמַּלְאָךְ אֲשֶׁר הֶרְאַנִי אֶת־הָאֵלֶּה׃

Yo Ioan soy el que ha oydo, y visto estas cosas. Y despues que vue oydo y visto, me prostre para adorar delante de los pies del Angel que me mostraua estas cosas.

3. Καὶ πᾶν κατανάθεμα οὐκ ἔσται ἔτι· καὶ ὁ θρόνος τοῦ θεοῦ καὶ τοῦ ἀρνίου ἐν αὐτῇ ἔσται· καὶ οἱ δοῦλοι αὐτοῦ λατρεύσουσιν αὐτῷ.

Et toute chose maudite ne sera plus, mais le throne de Dieu & de l'Agneau sera en elle, & ses seruiteurs lui seruiront:

4. Καὶ ὄψονται τὸ πρόσωπον αὐτοῦ· καὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐπὶ τῶν μετώπων αὐτῶν.

Et verront sa face, & son Nom sera en leurs fronts,

5. Καὶ νὺξ οὐκ ἔσται ἐκεῖ, καὶ χρείαν οὐκ ἔχουσι λύχνου, καὶ φωτὸς ἡλίου· ὅτι κύριος ὁ θεὸς φωτίζει αὐτούς· καὶ βασιλεύσουσιν εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Et n'y aura plus là de nuict, & ils n'ont que faire de lumiere de chandelle, ne de lumiere du soleil: car le Seigneur Dieu les illumine, & ils regneront és siecles des siecles.

6. Καὶ εἶπέ μοι, οὗτοι οἱ λόγοι πιστοὶ, καὶ ἀληθινοί· καὶ κύριος ὁ θεὸς τῶν ἁγίων προφητῶν ἀπέστειλε τὸν ἄγγελον αὐτοῦ δεῖξαι τοῖς δούλοις αὐτοῦ ἃ δεῖ γενέσθαι ἐν τάχει.

Puis il me dit, Ces paroles sont certaines & veritables: & le Seigneur le Dieu des saincts Prophetes a enuoyé son Ange, pour mostrer à ses seruiteurs, les choses qui doiuent estre faites bien tost.

7. Ἰδοὺ ἔρχομαι ταχύ. μακάριος ὁ τηρῶν τοὺς λόγους τῆς προφητείας τοῦ βιβλίου τούτου.

Voici, ie vien bien tost: bien heureux est celui qui garde les paroles de la prophetie de ce liure.

8. Καὶ ἐγὼ ἰωάννης ὁ βλέπων καὶ ἀκούων ταῦτα. καὶ ὅτε ἤκουσα, καὶ ἔβλεψα ἔπεσον προσκυνῆσαι ἔμπροσθεν τῶν ποδῶν τοῦ ἀγγέλου τοῦ δεικνύοντός μοι ταῦτα.

Et moi Iehan suis celui qui ai ouï & veu ces choses. Et apres que i'eu ouï & veu, ie me iettai pour me prosterner deuant les pieds de l'Ange qui me monstroit ces choses.

CAP. XXII.

3. Et omne maledictum non erit ampliùs : & ſedes Dei & Agni in illa erunt, & ſervi eius ſervient illi.

And there ſhall bee no more curſe/ but the throne of God and of the Lambe ſhall be in it/and his ſeruants ſhall ſerue him.

4. Et videbunt faciem eius: & nomen eius in frontibus eorum.

And they ſhall ſee his face/and his Name ſhalbe in their foreheades.

5. Et nox ultrà non erit: & non egebunt lumine lucernæ, neque lumine ſolis, quoniam Dominus Deus illuminat illos, & regnabunt in ſecula ſeculorum.

And there ſhall bee no night there/ and they neede no candle / neither light of the Sunne: for the Lord God giueth them light / and they ſhall reigne for euermore.

6. Et dixit mihi, Hæc verba fideliſſima ſunt & vera. Et Dominus Deus ſpirituum prophetarum miſit angelum ſuum oſtendere ſervis ſuis quæ oportet fieri citò.

And he ſayde vnto me/ Theſe wordes are faithful and true: and tye Lord God of the holy Prophets ſend his Angell to ſhew vnto his ſeruants the thinges which muſt ſhortly be fulfilled.

7. Et ecce venio velociter. Beatus qui cuſtodit verba prophetiæ libri huius.

Behold/ I come ſhortly. Bleſſed is he that keepeth the wordes of the prophecie of this booke.

8. Et ego Iohannes qui audivi, & vidi hæc Et poſtquam audiſſem & vidiſſem, cecidi ut adorarem ante pedes angeli, qui mihi hæc oſtendebat.

And I am John/which ſaw & heard theſe thinges: and when I had heard & ſeene/ I fell downe to worſhip before the feete of the Angell / which ſhewed me theſe things.

Das XXII. Capitel.

3. Vnd wird kein Verbanntes mehr (da) ſein / vnd der Stul Gottes vnd des Lambs wird darinnen ſein / vnnd ſeine Knechte werden jm dienen.

Oc der bliffuer ingen Forbandelſe mere/oc Guds Stoel oc Lammens ſkal vere der vdi / oc hans Tienere ſkulle tiene hannem.

4. Vnd ſehen ſein Angeſicht / vnnd ſein Name wirdt an jhren Stirnen ſein.

Oc ſee hans Anſict/oc hans Naffn ſkal vere i deris pande.

5. Vnd wird keine nacht da ſein/vnd (ſie werden) nicht bedörffen einer Leuchten / oder des Liechts der Sonnen / Denn Gott der HERR wird ſie erleuchten/ vnd ſie werden regieren von ewigkeit zu ewigkeit.

Oc der ſkal ingen nat vere/oc (de ſkulle) ey gøris liuſſ behoff/ eller Solens ſkin/ Thi Gud HERREN ſkal opliuſe dem / oc de ſkulle regnere fra euighed til euighed.

6. Vnd er ſprach zu mir: Diſe wort ſind gewiß vnnd waarhafftig. Vnd Gott der HERR der heiligen Propheten / hat ſeinen Engel geſandt zu zeigen ſeinen Knechten / was bald geſchehen muß.

Oc hand ſagde til mig/ Diſſe ord ere viſſe oc ſande/ Oc Gud de hellige Propheters HERRE/ vdſende ſin Engel at giffue ſine Tienere tilkende/ det ſom ſkal ſnarlige ſke.

7. Sihe / ich komme balde. Selig iſt der da helt die Wort der Weiſſagung in diſem Buch.

See / ieg kommer ſnart. Salig er den / ſom holder de Propheties ord i denne Bog.

8. Vnd ich Johannes bin es / der ſolches geſehen vnd gehöret hat. Vnd da ichs gehöret vnd geſahe/ fiel ich nider anzubeten zu den füſſen des Engels/ der mir ſolches zeiget.

Oc ieg Johannes er / ſom haffuer ſeet oc hørt dette. Oc der ieg dette hørde oc ſaa/ da falt ieg ned at tilbede faar Engelens føder/ ſom mig dette viſde.

Kapitola XXII.

3. Anic zlořečeného giž wijce nebude/ ale Stolice Božij a Beránkowa bude w něm/ a ſlužebnijcy geho/ſlaužiti gemu budau.

Nie bedzie dáley žádne przeklectwo/ ale ſtolicá Bożá báránkowá w nim bedzie/ y ſludzy ie° iemu ſlużyć beda.

4. A na twář geho patřiti budau/ a gméno geho bude na čelijch gegich.

A ogladáia oblicze iego/ á imie ich ná czelech ich bedzie.

5. A noci giž wijce nebude: a nebudau potřebowati ſwětla od ſwijce/ ani ſwetla Slunečného/ neb Pán Buoh ſwijtiti bude gim/ a kralowati budau na wěky wěkuow.

Nocy też tám nie bedzie/ áni im potrzebá bedzie świátłości kágáńcowey/ áni świátłości ſłoneczney/ przetho iż Pan Bog ie oświeca/ y krolowáć beda ná wieki wiekow.

6. Y řekl mi: Slowa tato/ gſauk wěrná a prawá. A Pán Buoh Swatých Prorokuow poſlal Angela ſwého/ aby vkázal ſlužebnijkuom geho ty wěcy které ſe magij brzo ſtáti.

Tedy mi rzekł/ Ty ſłowá wierne ſa y práwdziwe/ á Pan Bog świetych prorokow poſłał Aniolá ſwego/ áby okazał ſługam ſwym ktore rzeczy rychło ſie zſtáć máia.

7. A hle přicházým rychle. Blahoſlawený geſt kdož oſtřijhá ſlow Proroctwij Knih těchto.

Otho ide rychło Błogoſłáwiony ktory záchowywa ſłowá proroctwá kſiag tych.

8. Ay yá Jan/ kterýž gſem widěl a ſlyſſel tyto wěcy: a když gſem ge ſlyſſel a widěl/ padl gſem abych ſe klaněl před nohama Angela toho/ kterýž mi tyto wěcy okazowal:

A ia Jan ſlyſalem y widzial thy rzeczy/ A gdym ſłyſzał y widział/ vpadlem przed nogámi Aniolá ktory mi ty rzeczy okázował.

כב

9 וְאָמַר לִי חָזֵא לָא תַעְבֵּד אַנְתְּ כְּנָתָךְ גֵּיר אֶנָא וְכְנָת דַּאחַיךְ דַּנְבִיֵּא דְנָטְרִין לְמֶלֶא דַכְתָבָא הָדֵא סְגוּד לַאלָהָא׃

Et egli mi dice, Guarda che tu no'l facci: percioche io ſono conſeruo tuo, e de tuoi fratelli Profeti, e di quelli che oſſeruano le parole de la profetia di queſto libro: adora Iddio.

10 וְאָמַר לִי לָא תֶחְתּוֹם לְמֶלֶא דַּנְבִיוּתָא דַּכְתָבָא הָדָא וַמְנָא דֵּין בַּעֲגָלָא הו׃

Poi mi dice, Non ſigillare le parole de la profetia di queſto libro: percioche il tempo è preſſo.

11 מַן דְּעָלֵב יִתְעַלַּב תּוּב וּמַן דְּאִיתַוְהִי בְּצָאתָא יֶהְוֵא תוּב בְּצָאתָא וּמַן דְּזַדִּיקָא יְזַדַּק תּוּב וּמַן דְּקַדִּישָׁא יֶתְקַדַּשׁ תּוּב׃

Chi nuoce nuoca ancora, e chi è lordo, ſia lordo ancora: e chi è giuſto, ſia giuſtificato ancora: e chi è ſanto, ſia ſantificato ancora.

12 וְהָא אָתֵא אֶנָא בַּעֲגַל וַאגְרִי אִיתַוְהִי עַמִּי לְמֶתַּל לְכֻל אֱנָשׁ אַיךְ עֲבָדוֹהִי׃

Et ecco, io vengo toſto, e la mia mercede è meco, per rendere à ciaſcuno ſecondo che ſarà l'opera ſua.

13 וְאֶנָא אֶנָא אָלַף וְתָו דְּרֵשִׁית וְחַרְתָּא קַדְמָיָא וְאַחְרָיָא׃

Io ſono l'A, e l'Ω, il principio e la fine, il primo e l'vltimo.

14 טוּבַיְהוֹן לְהָנוֹן אַיְנוֹן דְּעָבְדִין לְפוּקְדָנוֹהִי דְּתֶהְוֵא שׁוּלְטָנְהוֹן בְּקַיְסָא דְּחַיֵּא וּבְתַרְעֵא נֵאתוֹן בִּמְדִינְתָּא׃

Beati quelli che fanno i ſuoi comandamenti: accioche la lor poteſtà ſia ne l'arbore de la vita, & entrino per le porte ne la città.

כב

9 וַיֹּאמֶר אֵלַי חָלִילָה לְּךָ כִּי־עֶבֶד כְּעֶרְכְּךָ אָנֹכִי וְחָבֵר לְאַחֶיךָ לַנְּבִיאִים וְלַנֹּצְרִים אֶת־דִּבְרֵי סֵפֶר הַזֶּה סְגֹד לֵאלֹהִים׃

Y el me dixo: Mira que no lo hagas: porque yo ſoy ſieruo contigo y con tus hermanos los Prophetas y con los que guardan las palabras de la prophecia de eſte libro: Adora à Dios.

10 וַיֹּאמֶר אֵלַי אַל־תַּחְתֹּם אֶת־דִּבְרֵי נְבוּאַת סֵפֶר הַזֶּה כִּי־עֵת קְרוֹבָה הִיא׃

Y dixo me. No ſelles las palabras de la Prophecia deſte libro. porque el tiempo eſta cerca.

11 הָרָשָׁע יַרְשִׁיעַ עוֹד וְהַזּוֹלֵל יָמִיק עוֹד וְהַצַּדִּיק יִצְטַדֵּק עוֹד וְהַקָּדוֹשׁ יִתְקַדֵּשׁ עוֹד׃

El que es injuſto, ſea injuſto toda via: y el que es ſuzio, enſuzieſe toda via. Y el que es juſto, ſea aun toda via juſtificado: y el Sancto ſea aun ſanctificado toda via.

12 וְהִנֵּה בָא אָנֹכִי פִּתְאֹם וּשְׂכָרִי אִתִּי לָתֵת לְכָל־אִישׁ כְּפָעֳלוֹ׃

Y he aqui, yo vengo preſto, y mi galardon eſta conmigo, para recompenſar à cada vno ſegun fuere ſu obra.

13 אֲנִי הוּא הָאָלֶף וְהַתָּו רֵאשִׁית וָקֵץ הָרִאשׁוֹן וְהָאַחֲרוֹן׃

Yo ſoy A, y Ω, principio y fin, primero y poſtrero.

14 אַשְׁרֵי הָעֹשִׂים אֶת־מִצְוֹתָיו אֲשֶׁר תְּהִי שִׁלְטוֹנָם בְּעֵץ הַחַיִּים וַאֲשֶׁר יָבוֹאוּן בִּשְׁעָרִים הָעִירָה׃

Bienauenturados los que guardan ſus mandamientos: para que ſu potencia ſea en el arbol de la vida, y que entren por las puertas en la Ciudad.

κβ.

9. Καὶ λέγει μοι, ὅρα μή· σύνδουλός σου γάρ εἰμι, καὶ τῶν ἀδελφῶν σου τῶν προφητῶν, καὶ τῶν τηρούντων τοὺς λόγους τοῦ βιβλίου τούτου. τῷ θεῷ προσκύνησον.

Mais il me dit, Garde que tu ne le faces: car ie ſuis ton compagnon de ſeruice, & de tes freres les prophetes, & de ceux qui gardent les paroles de ce liure: adore Dieu.

10. Καὶ λέγει μοι, μὴ σφραγίσῃς τοὺς λόγους τῆς προφητείας τοῦ βιβλίου τούτου. ὅτι ὁ καιρὸς ἐγγύς ἐστιν.

Il me dit auſſi, Ne cachete point les paroles de la prophetie de ce liure: car le temps eſt pres.

11. Ὁ ἀδικῶν ἀδικησάτω ἔτι, καὶ ὁ ῥυπῶν ῥυπωσάτω ἔτι. καὶ ὁ δίκαιος δικαιωθήτω ἔτι, καὶ ὁ ἅγιος ἁγιασθήτω ἔτι.

Qui eſt iniuſte ſoit iniuſte encore: & qui eſt ſale, ſe saliſſe encore: & qui eſt iuſte, ſoit iuſtifié encore: qui eſt ſainct ſoit ſanctifie encore.

12. Καὶ ἰδοὺ ἔρχομαι ταχὺ, καὶ ὁ μισθός μου μετ' ἐμοῦ, ἀποδοῦναι ἑκάστῳ ὡς τὸ ἔργον αὐτοῦ ἔσται.

Or voici, ie vien bien toſt: & mon ſalaire eſt auec moi, pour rendre à chacun comme ſera ſon œuure.

13. Ἐγώ εἰμι τὸ Α καὶ τὸ Ω, ἀρχὴ καὶ τέλος, ὁ πρῶτος καὶ ὁ ἔσχατος.

Ie ſuis A & Ω, le premier & le dernier, le commencement & la fin.

14. Μακάριοι οἱ ποιοῦντες τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ, ἵνα ἔσται ἡ ἐξουσία αὐτῶν ἐπὶ τὸ ξύλον τῆς ζωῆς, καὶ τοῖς πυλῶσιν εἰσέλθωσιν εἰς τὴν πόλιν.

Bien-heureux ſont ceux qui font les commandemens d'icelui, afin qu'ils ayent droit en l'arbre de vie, & qu'ils entrent par les portes en la Cité.

CAP. XXII.

9. Et dixit mihi, Vide ne feceris, conſervus enim tuus ſum, & fratrum tuorum prophetarum, & eorum qui ſervāt verba libri huius. Deum adora.

But he ſayd vnto me / See thou do it not: for I am thy fellow ſeruaunt / and of thy brethren the Prophets / & of them which keepe the wordes of this booke: worſhip God.

10. Et dicit mihi, Ne ſignaveris verba prophetiæ libri huius: tempus enim prope eſt.

And he ſayd: vnto mee / Seale not the wordes of the prophecie of this booke: for the time is at hand.

11. Qui nocet, noceat adhuc: & qui in ſordibus eſt, ſordeſcat adhuc: & qui iuſtus eſt, iuſtificetur adhuc & ſanctus, ſanctificetur adhuc.

He that is vniuſt / let him bee vniuſt ſtill: & he which is filthie / let him be filthie ſtill: and he that is righteous / let him bee righteous ſtill: and he that is holy / let him be holy ſtill.

12. Ecce venio citò: & merces mea mecum eſt, reddere unicuique ſecundùm opera ſua.

And beholde / I come ſhortly / and my rewarde is with me / to giue euery man according as his worke ſhalbe.

13. Ego ſum A & Ω, primus & noviſſimus, principium & finis.

I am Alpha and Omega / the beginning and the end / the firſt and the laſt.

14. (Beati qui lavant ſtolas ſuas, *in ſanguine Agni*) ut ſit poteſtas eorum in ligno vitæ & per portas intrent in civitatem

Bleſſed are they / that do his commandements / that their right may be in the tree of life / and may enter in through the gates into the citie.

Das XXII. Capitel.

9. Vnd er ſpricht zu mir: Sihe zu / thu es nicht / denn ich bin dein Mitknecht / vnnd deiner Brůder der Propheten / vnnd derer die da halten die wort diſes Buchs. Bete Gott an.

Oc hand ſiger til mig / See til / gør det icke / Thi ieg er din Mettienere / oc dine Brødris Propheternis / oc deris ſom holde / denne Bogis ord / Tilbed Gud.

10. Vnd er ſpricht zu mir: Verſigele nicht die Wort der Weiſſagung in diſem Buch / denn die zeit iſt nahe.

Oc hand ſiger til mig / Beſegle icke Propheties ord i denne Bog / thi at tiden er nær.

11. Wer böſe iſt / der ſey immer hin böſe / vnd wer vnrein iſt / der ſey immer hin vnrein. Aber wer fromb iſt / der ſey immer hin fromb / vnd wer heilig iſt / der ſey immer hin heilig.

Huo ſom er Ond / hand bliffue ſig ond / oc huo ſom er wren / hand bliffue ſig wren. Men huo ſom er from / hand bliffue ſig from / oc huo ſom er hellig / hand bliffue ſig hellig.

12. Vnd ſihe ich komme balde / vnd mein Lohn mit mir / zu geben einem jeglichen / wie ſeine Werck ſein werden.

Oc ſee / ieg kommer ſnart / oc min Løn met mig / til at giffue huer / lige ſom hans gerninger bliffue.

13. Ich bin das A vnd das O / der Anfang vnd das Ende / der Erſte vnd der Letzte.

Jeg er A oc O / Begyndelſen oc Enden / den Førſte oc den ſiſte.

14. Selig ſind die ſeine Gebot halten / auff daß jre Macht ſey an dem Holtz deß Lebens / vnd zu den Thoren eingehen in die Statt.

Salige ere de ſom holde hans Bud / paa det deris mact ſkal vere i Liffſens træ / oc de ſkulle indgaa at portene i Staden.

Kapitola XXII.

9. Y řekl mi: Hleď aby toho nečinil: nebť gſem ſpoluſlužebnijk twůg / a Brátřj twých Prorokůw / y těch kteřij zachowáwagij ſlowa Proroctwij Knih těchto. Bohu ſe klaněg.

A on mi rzekł / Pátrz ábyś nie czynił / ábowiem ieſtem thowárzyſzem twoim y bráciey twey prorokow / y thych kthorzy záchowywáia ſłowá kśiąg tych / Bogu chwále daway.

10 Y řekl mi: Nezapečetěg Slow Proroctwij Knih těchto / nebok geſt čas blijzko.

Potym rzekł ku mnie: Nie pieczętuy ſłow proroctwá kśiąg thych ábowiem czás bliſko ieſt.

11. Kdo ſſkodij / ſſkodiž geſſtě: a kdo ſmrdij / ſmrdiž geſſtě: a kdo geſt ſprawedliwý / budiž ſprawedliwěgſſý geſſtě: a kdo Swatý / poſwětiž ſe geſſtě.

Ktory ſzkodźi / niech ieſzcze ſzkodźi / á kthory ieſt plugáwym niech ieſzcze bedźie plugáwym / á kthory ieſth ſpráwiedliwym / niech ieſzcze bedźie vſpráwiedliwion / á świety niech ieſzcze bedźie poświeconym.

12. A hle přigduk brzo / a odplata má geſtik ſemnau / abych zaplatil gednomu každému podlé ſkutkůw geho.

Oto ide rychło / á zápłáta motá zemna ieſt / ábym oddał káždemu iáko bedźie vczinek iego.

13. Já gſem Alpha y Omega / Prwnij y Poſlednij / Počátek y Konec.

Jam ieſt Alphá y Omega / poczatek y koniec / pierwſzy y oſtáteczny.

14. (Blahoſlawenij gſau ti kteřij vmýwagij Raucho ſwé we krwi Beránkowě) aby byla moc gegich w dřewu žiwota / a aby Branami weſſli do Měſta.

Błogoſłáwieni ktorzy záchowywáia przykazánia iego / áby práwo mieli w drzewie żywotá / y weſzli branámi do miáſta.

כב

15 לְבַר דֵּין כַּלְבֵּא וְחָרָשֵׁא וּפָלְחַי פֶּתְכְּרֵא וְכֻל דְּמַחֵב וְעָבֵד דַּגָּלוּתָא ׃

Ma fuore ſaranno i cani, e gli auuelenatori, e i fornicatori, e gli ammazzatori, e gl'idolatri, e ciaſcuno che ama e fa la menzogna.

16 אֶנָא יֵשׁוּע שֶׁדְרֵת מַלְאַכִי לְמַסָהֵד לְכוֹן לְהָלֵין עַל עִדָתָא אֶנָא אֶנָא עִקָּרָא וְטוּהְמֵה דְּדָוִיד כַּוכְּבָא חַוְרָא וְשַׁפְרַפְרָא ׃

Io IESV ho mandato il mio Angelo à teſtificarui queſte coſe ne le Chieſe: io ſon la radice, e la ſtirpe di Dauid, la ſtella lucida e mattutina.

17 וְרוּחָא וְכַלְּתָא אָמְרִין תָּא וְכֻל דְּשָׁמַע יֵאמַר תָּא וּדְצָהֵא יֵאתֵא וּדְצָבֵא יְקַבֵּל מַיָּא דְּחַיֵּא מַגָּן ׃

E lo Spirito e la ſpoſa dicono, Vieni. E chi ode, dica, Vieni. E chi ha ſete, venga: e chi ne vuole, piglij de l'acqua de la vita in dono.

18 וּמַסְהֵד אֶנָא לְכֻל מַן דְּשָׁמַע לְמֶלֵּא נְבִיּוּתָא דִּכְתָבָא הָדָא אֶן אֶנָשׁ יָסִים עֲלַיְהוֹן יְסִים אֱלָהָא עֲלוֹהִי לְנֶגְדֵא דִּכְתִיבִין בִּכְתָבָא הָדָא ׃

Hor io proteſto à ciaſcuno che ode le parole de la profetia di queſto libro, ſe alcuno aggiungerà à queſte coſe, Iddio aggiungerà ſopra eſſo le piaghe che ſono ſcritte in queſto libro.

19 וְאֶן אֶנָשׁ יְשַׁקֵּל מִן מֶלֵּא כְּתָבָא דִּנְבִיּוּתָא הָדָא אַף יְשַׁקֵּל אֱלָהָא לְמְנָתֵה מִן כְּתָבָא דְּחַיֵּא וּמִן מְדִינְתָּא קַדִּישְׁתָּא וּמִן הָאִנּוּן דִּכְתִיבִין בִּכְתָבָא הָדָא ׃

E ſe alcuno leuarà via de le parole del libro di queſta profetia, Iddio leuarà la ſua parte dal libro de la vita, e da la ſanta Città, e da le coſe che ſono ſcritte in queſto libro.

כב

טו וּמִחוּץ הַכְּלָבִים וְהַמְכַשְּׁפִים וְהַזּוֹנִים וְהַמְרַצְּחִים וְעוֹבְדֵי־פֶסֶל וְכָל־אוֹהֲבֵי וְעוֹשֵׂי־כָזָב ׃

Mas los perros eſtarán de fuera, y los hechizeros, los diſſolutos, y los homicidas, y los idolatras, y qualquiera que ama y haze mentira.

טז אֲנִי יֵשׁוּעַ שָׁלַחְתִּי אֶת־מַלְאָכִי לְהָעִיד לָהֶם אֶת־הָאֵלֶּה בַּמּוֹעֲדִים אֲנִי הוּא שֹׁרֶשׁ וְצֶמַח דָּוִד כּוֹכַב נֹגַהּ וְהֵילֵל בֶּן־שָׁחַר ׃

Yo Ieſus he embiado mi Angel para daros teſtimonio deſtas coſas en las Ygleſias: Yo ſoy la rays y generacion de Dauid, la eſtrella reſplandeciente y de la mannana.

יז וְהָרוּחַ וְהַכַּלָּה אוֹמְרִים בּוֹא וְהַשּׁוֹמֵעַ יֹאמַר בּוֹא וְהַצָּמֵא יָבוֹא וְהֶחָפֵץ יִקַּח אֶת־מֵימֵי הַחַיִּים חִנָּם ׃

Y el Eſpiritu y la Eſpoſa dizen, Ven. Y el que oye, diga: Ven. el que tiene ſed, venga: y el que quiere, tome del aguà de la vida dabelde.

יח וּמֵעִיד אֲנִי לְכָל־אֲשֶׁר יִשְׁמַע אֶת־דִּבְרֵי נְבוּאַת סֵפֶר הַזֶּה אִם אִישׁ יוֹסִיף עַל־הַדָּבָר יוֹסִיף הָאֱלֹהִים עָלָיו אֶת־הַנְּגָעִים הַכְּתוּבִים בְּסֵפֶר הַזֶּה ׃

Ora proteſto aqual quiera que oye las palabras de la Prophecia de eſte libro: Si alguno annidiere a eſtas coſas, Dios pondrà ſobre ellas plagas eſcritas en eſte libro.

יט וְאִם אִישׁ יִגְרַע מִדִּבְרֵי סֵפֶר נְבוּאָה הַזֹּאת יִגְרַע אֱלֹהִים חֶלְקוֹ מִסֵּפֶר הַחַיִּים וּמֵעִיר הַקְּדוֹשָׁה וּמִן־הַכְּתוּבִים בְּסֵפֶר הַזֶּה ׃

Y ſi alguno diſminuyere de las palabras del libro de eſta prophecia, Dios quitara ſu parte del libro de la vida, y de la ſancta Ciudad, y de las coſas que eſtan eſcriptas en eſte libro.

κϐ.

15. Ἔξω δὲ οἱ κύνες, καὶ οἱ φαρμακοὶ, καὶ οἱ πόρνοι, καὶ οἱ φονεῖς, καὶ οἱ εἰδωλολάτραι, καὶ πᾶς ὁ φιλῶν καὶ ποιῶν ψεῦδος.

Mais les dehors ſeront chiens, & les empoiſonneurs, & les paillards, & les meurtriers, & les idolatres, & quiconque aime & commet fauſſeté.

16. Ἐγὼ Ἰησοῦς ἔπεμψα τὸν ἄγγελόν μου μαρτυρῆσαι ὑμῖν ταῦτα ἐπὶ ταῖς ἐκκλησίαις. ἐγώ εἰμι ἡ ῥίζα, καὶ τὸ γένος τοῦ δαυὶδ, ὁ ἀστὴρ ὁ λαμπρὸς, καὶ ὀρθρινός.

Moi Ieſus ai enuoyé mon Ange pour vous teſmoigner ces choſes par les Egliſes: ie ſuis la racine & la poſterité de Dauid, l'eſtoile reſplendiſſante & matiniere.

17. Καὶ τὸ πνεῦμα, καὶ ἡ νύμφη λέγουσιν, ἐλθέ. καὶ ὁ ἀκούων εἰπάτω, ἐλθέ. καὶ ὁ διψῶν ἐλθέτω, καὶ ὁ θέλων λαμβανέτω τὸ ὕδωρ ζωῆς δωρεάν.

Et l'Eſprit & l'Eſpouſe diſent, Vien. Et qui l'oit, die, Vien. Et qui a ſoif, viene: & qui veut prene de l'eau de vie ſans que elle lui coſte rien,

18. Συμμαρτυροῦμαι γὰρ παντὶ ἀκούοντι τοὺς λόγους τῆς προφητείας τοῦ βιβλίου τούτου, ἐάν τις ἐπιτιθῇ πρὸς ταῦτα, ἐπιθήσει ὁ θεὸς ἐπ' αὐτὸν τὰς πληγὰς τὰς γεγραμμένας ἐν βιβλίῳ τούτῳ.

Or ie proteſte à chacun qui oit les paroles de la prophetie de ce liure, que ſi quelcun adiouſte à ces choſes, Dieu adiouſtera ſur lui les playes eſcrites en ce liure.

19. Καὶ ἐάν τις ἀφαιρῇ ἀπὸ τῶν λόγων τοῦ βίβλου τῆς προφητείας ταύτης, ἀφαιρήσει ὁ θεὸς τὸ μέρος αὐτοῦ ἀπὸ βίβλου τῆς ζωῆς, καὶ ἐκ τῆς πόλεως τῆς ἁγίας, καὶ τῶν γεγραμμένων ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ.

Et ſi quelcun oſte des paroles du liure de ceſte prophetie, Dieu oſtera la part d'celui du liure de vie, & de la ſaincte Cité, & des choſes qui ſont eſcrites en ce liure.

CAP. XXII.

15. Foris canes & venefici, & impudici, & homicidæ, & idolis ſervientes, & omnis qui amat & facit mēdacium.

For without ſhalbe dogs and enchanters / and whoremongers / and murtherers / and idolaters / and whoſoeuer loueth or maketh lies.

16. Ego Ieſus miſi angelum meum, teſtificari vobis hæc in Eccleſiis. Ego ſum radix & genus David, ſtella ſplendida & matutina.

I Jeſus haue ſent mine Angell / to teſtifie vnto you theſe things in the churches: I am the roote & the generation of Dauid / and the bright morning ſtarre.

17. Et Spiritus & ſponſa dicunt, Veni. Et qui audit, dicat, Veni. Et qui ſitit, veniat: & qui vult, accipiat aquam vitæ, gratis.

And the Spirit and the bride ſay / Come. And let him that heareth/ ſay/ Come: and let him that is a thirſt / Come: and let whoſoeuer will / take of the water of life freely.

18. Conteſtor enim omni audienti verba prophetiæ libri huius, Si quis appoſuerit ad hæc: apponet Deus ſuper illum plagas ſcriptas in libro iſto.

For I proteſt vnto euery man that heareth the words of ẏ prophecie of this booke/ If any man ſhall adde vnto theſe thinges/God ſhall adde vnto him the plagues/that are written in this booke.

19. Et ſi quis diminuerit de verbis libri prophetiæ huius: auferet Deus partem eius de libro vitæ, & de civitate ſancta, & de his quę ſcripta ſunt in libro iſto.

And if any man ſhall diminiſh of the words of the booke of this prophecie/ God ſhal take away his part out of the booke of life / and out of the holy citie/ and from thoſe thinges which are written in this booke.

Das XXII. Capitel.

15. Denn hauſſen ſind die Hunde/ vnd die Zäuberer/ vnd die Hurer/ vnd die Todtſchläger/ vnd die Abgöttiſchen. vnd alle die lieb haben vnd thun die Lügen.

Thi Hunde ere vden faare / oc Troldkarle / oc Bolere/ oc Mandrabere/ oc de Affgudiſke/ oc alle ſom elſke oc gøre Løgn.

16. Jch Jeſus habe geſand meinen Engel/ ſolches euch zu zeugen an die Gemeinen. Jch bin die Wurzel vnd deß Geſchlechts David/ ein heller Morgenſtern.

Jeg Jeſus vdſende min Engel / at vidne dette faar eder i Menigheden / Jeg er (roed/ oc) Davids Slectis/ en klar Morgenſtierne.

17. Vnd der Geiſt vnd die Braut ſprechen: Kom̄. Vnd wer es höret/ der ſpreche: Kom̄. Vnd wen dürſtet/ der komme/ vnd wer da wil/ der neme deß Waſſers deß Lebens vmb ſonſt.

Oc Aanden oc Bruden ſige / Kom. Oc huo det hører hand ſige/ Kom. Oc huo ſom tørſter / hand komme/ Oc huo ſom vil/ hand tage Liffſens vand forgeffuis.

18. Jch bezeuge aber alle/ die da hören die wort der Weiſſagung in dieſem Buch: So jemand dazu ſetzet/ ſo wird Gott zuſetzen auff jn die Plagen/ die in dieſem Buch geſchrieben ſtehen.

Jeg vidner faar alle/ ſom høre den Propheciens ord i denne Bog/ Der ſom nogen ſetter der til/ Da ſkal Gud tilſette paa hannem de Plager/ ſom ſtaa ſcreffne i denne Bog.

19. Vnd ſo jemand davon thut von den worten deß Buchs dieſer Weiſſagung/ ſo wird Gott abthun ſein theil vom Buch deß Lebens / vnd von der heiligen Statt / vnd von dem/ das in dieſem Buch geſchrieben ſtehet.

Oc der ſom nogen tager bort aff denne Propheties Bogis ord / Da ſkal Gud borttage hans deel aff Liffſens Bog / oc aff den hellige Stad / Oc fra det / ſom ſtaar ſcreffuit i denne Bog.

Kapitola XXII.

15. Wen Pſý/ a Kauzedlnijcy/ a neſtydatí/ a wražedlnijcy/ a Modloſlužebnijcy/ y každý kdož činij a miluge Lež.

A zewnatrz beda pſi y ći ktorzy truia/ y nieczyſci/ y mezoboyce/ y balwo chwálce / y ktorykolwiek miluie y dopuſzcza ſie klamſtwá.

16. Já Gežijš poſlal gſem Angela mého / aby ſwědčil wám o těch wěcech w Cýrkwijch. Já gſem Kořen a Rod Dawidůw/ a Hwězda gitrnij ſtkwaucý.

Ja Jezus poſlálem Aniolá mego/ áby wam świádczyl o tych rzeczach w koſcielech: Jam ieſt korzeń y rodzay on Dawidow/ gwiazdá láſna i zaramia,

17. A Duch y Newěſta řijkagij Poď. A kdo ſlyſſý / řekniž: Přiď. A kdož žijžnij/ přigdiž: A kdo chce/ naběř wody žiwé darmo.

A duch y oblubieńicá mowia/ Podz/ á ktory ſlucha/ niech rzecze/ Chodz/ á ktory prágnie niech przyidzie/ á kthochce/ niech bierze wode zywotá dármo.

18. Wyſwědčugi yá zagiſté každému kdo ſlyſſý Slowa Proroctwij Knih těchto: že přidáli kdo k těmto wěcem/ přidáť Bůh na něho Ran napſaných w těchto Knihách.

Jać oświádczam kazdemu ktory ſlucha ſlow proroctwá kſiag tych/ ieſliby kto przydal tym rzeczam wlozy nań Bog plagi nápiſane w kſiegach tych.

19. A pakliť kdo vgme ſlow Knih Proroctwij tohoto / vgmeť Buoh dijlu geho z Knih žiwota/ a z Měſta Swatého/ a z těch wěcý kteréž gſau napſány w těchto Knihách.

A ieſliby ktho viał co z ſlow kſiag proroctwá tego/ odeymie Bog czeſc iego z kſiag zywotá y z miáſtá świetego / y z tych rzeczy ktore ſa nápiſáne w kſiegach tych.

כב

20 אָמַר הָוָא הַו דְּמַסְהֵד הָלֵין אִין אָתֵא אְנָא בַּעְגַל אָמִין אִין תָּא מָרַן יֵשׁוּעַ ׃

Colui che rende testimonianza di queste cose, dice, Certo io vengo in breue: Amen. Certo vieni, Signor IESV.

21 טַיְבוּתֵה דְּמָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא עַם כֻּלְכוֹן קַדִּישֵׁא אָמִין ׃

La gratia del nostro Signor IESV *Christo sia con tutti voi, (santi) Amen.*

שֶׁלְמַת גֶּלְיָנֵה דְּיוּחַנָּן
מַלְפָּא דַּאלָהָא ׃

כב

20 אוֹמֵר הַמֵּעִיד אֶת־הָאֵלֶּה אָמְנָם בָּא אֲנִי מְהֵרָה אָמֵן לָכֵן בּוֹא אֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ ׃

El que da teſtimonio de eſtas coſas, dize: Ciertamente vengo en breue, Amen ſea anſi. Ven Sennor Ieſus.

21 תְּחִנַּת אֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ עִם קְדוֹשִׁים־כֻּלְּכֶם אָמֵן ׃

La gracia de nueſtro Sennor Ieſus el Chriſto ſea con todos voſotros, (ſanctos) Amen.

תַּם וְנִשְׁלַם סֵפֶר בְּרִית
הַחֲדָשָׁה ׃

בָּרוּךְ יְהוָה אֱלֹהִים אָב בֵּן וְרוּחַ
הַקֹּדֶשׁ יְהוָה אֶחָד אֲשֶׁר נָתַן
לָנוּ כֹּחַ לְהָחֵל וּלְכַלּוֹת
סֵפֶר הַזֶּה ׃

אלי הוחן מכבש ׃

κβ.

20. Λέγει ὁ μαρτυρῶν ταῦτα· ναὶ ἔρχομαι ταχύ. ἀμήν. ναί, ἔρχου κύριε ἰησοῦ.

Celui qui donne teſmoignage de ces choſes, dit, Pour certain, ie vien bien toſt, Amen. Voire Seigneur Ieſus, vien.

21. Ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ μετὰ πάντων (τῶν ἁγίων) ὑμῶν, ἀμήν.

La grace de noſtre Seigneur Ieſus Chriſt ſoit auec vous tous (, les ſaincts) Amen.

ΤΕΛΟΣ.

CAP. XXII.

20. Dicit qui teſtimonium perhibet iſtorum. Etiam venio citò, Amen. Veni Domine Ieſu.

He which teſtifieth theſe things/ ſayeth/ Surely/ I come quickly/ Amen. Euen ſo come/ Lord Jeſus.

21. Gratia Domini noſtri Ieſu Chriſti cum omnibus (*ſanctis*,) Amen.

The grace of our Lord Jeſus Chriſt be with you (Saintes) all/ Amen.

FINIS.

Das XXII. Capitel.

20. Es ſpricht/ der ſolches zeuget/ Ja/ ich komme bald/ Amen. Ja kom̄ HERR Jeſu.

Hand ſiger ſom dette vidner/ Ja/ Jeg kommer ſnart/ Amen / Ja kom HERRE Jheſu.

21. Die gnade vnſers HERRN Jeſu Chriſti ſey mit euch (heiligen) allen/ Amen.

Vor HERRIS Jheſu Chriſti Naade vere met eder (Helligen) alle/ Amen.

Ende der Offenbarung
S. Johannis.

Kapitola XXII.

20. Totoť prawij ten kterýž Swědectwij wydáwá o těchto wěcech. Giſtěť přijgdu brzo/ Amen. Přiď Pane Gežiſſy.

Powieda ten ktory o tych rzeczach świádczy: Záiſte/ Idę rychło/ Amen. Tákći. Chodź Pánie Jezuſie.

21. Miloſt Pána naſſeho Gežijſſe Kryſta ſewſemi (ſwatým) wámi/ Amen.

Łáſká Páná náſzego Jezuſá Kryſtuſá z wámi (swatymi) wſzytkimi/ Amen.

Skonáwá ſe Knijha Zgewenij/ ſepſaná od Swatého Jana.

Bayerische
Staatsbibliothek
MÜNCHEN